מסכת

נדה

מן

תלמוד בבלי

עם כל המפרשים כאשר נדפס מקדם ועם
הוספות חדשות כמבואר בשער השני.

ווילנא

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראָם

שנת וכפר עליה וטהרה ממקור דמיה לפ"ק

ТАЛМУДЪ ВАВЛОНСКІЙ
Трактатъ Нида и отдѣлъ Тааротъ.
Часть XXV. Отдѣлъ I и II.
Съ Виленскаго изданія 1865 г. съ прибавленіями въ комментаріяхъ.
1886.

Дозволено цензурою. — 12 Марта 1886 г. Вильна.

ВИЛЬНА.
Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.
Жмудскій переулокъ собст. домъ № 325/2631.

מסכת

מן

עם פירוש רש"י, תוספות, ותוספות ישנים, ופסקי תוספות, רבינו אשר, קצור פסקי הרא"ש לבנו רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל, והגהות אשר"י מהג"מ ישראל מקרעמז ז"ל, **ופירוש המשניות להרמב"ם** ז"ל. פירוש **רבינו שמשון משאנץ** ז"ל ופירוש **רבינו אשר** ז"ל למשניות סדר זרעים וטהרות. **מבוא התלמוד** לרבינו שמואל הנגיד הלוי ז"ל, ועליו נלוה קצור כללי התלמוד מלוקט מספרי הכללים ע"י הג"מ יהודה אריה ליב ז"ל דיין בפפד"מ. **מסורת הש"ס, עין משפט** (מראה מקומות הדינים בפוסקים הראשונים), **ונר מצוה** (סמני מנין הדינים שנסמנו בעין משפט). **ותורה אור**, כל אלה סידר וחיבר הג"מ יהושע בועז ז"ל בעה"מ שלטי הגבורים להרי"ף. **חלופי גרסאות.** הגהות לש"ס והוספות במסורת הש"ס ועין משפט להג"מ **יוסף שמואל** ז"ל אבד"ק פפד"מ (כמש"נ בש"ס אמ"ד ופפד"מ בשנות תע"ד—תפ"א), והגהות ותוספות מראה מקומות להג"מ **ישעיה** (פיק) **ברלין** ז"ל אבד"ק ברעסלויא, ומוקפים בחצאי רבוע.

ועליהם נוספו

א) ספר **חכמת שלמה** (מהרש"ל) להג"מ שלמה לוריא ז"ל.

ב) **חדושי הלכות** (מהרש"א) להג"מ שמואל אליעזר הלוי

ג) **חדושי אגדות** אידלש ז"ל אבד"ק אוסטרא.

ד) **מאיר עיני חכמים** (מהר"ם לובלין) להג"מ מאיר מלובלין ז"ל.

ה) **חדושי הלכות מהר"ם שיף** להג"מ מאיר שיף ז"ל אבד"ק פולדא. ועליו באור והגהות מהג"מ מרדכי מארדוש ז"ל אבד"ק פאריצק

ו) **מעדני יום טוב** {בתחלה נקרא מעדני מלך}

ז) **דברי חמודות** {בתחלה נקרא לחם חמודות}

ח) **פלפולא חריפתא** על הרא"ש סדר נזיקין.

(ו–ח: על הרא"ש למסכת ברכות והלכות קטנות וחולין ובכורות ונדה — להג"מ יום טוב ליפמאן הלוי העליר ז"ל (בעה"מ תוספות יו"ט).)

ט) **תפארת שמואל** (השלם) על הרא"ש, להג"מ אהרן שמואל קאיידנוור ז"ל (מהרש"ק).

י) **קרבן נתנאל** על הרא"ש לסדר מועד ונשים, להג"מ נתנאל ווייל ז"ל אבד"ק קארלסרוא.

יא) **חסד אברהם** פי' על שמונה פרקים להרמב"ם ז"ל, מהג"מ אברהם הלוי הורוויץ ז"ל (אביו של בעל השל"ה).

יב) **מסורות חדשות** (הגהות בעל הלבוש) להג"מ מרדכי יפה ז"ל אבד"ק פוזנא. עם תקונים והגהות מהג"מ מרדכי זאב הלוי איטינגא ז"ל וגיסו הג"מ יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז"ל אבד"ק לבוב (בעלי מפרשי הים).

יג) **הגהות הב"ח** להג"מ יואל סירקש ז"ל אבד"ק קראקא (בעהמ"ס בית חדש).

יד) **הגהות הגר"א** להג"מ אליהו ז"ל הגאון מווילנא (הוגהו ונתקנו ע"פ כי"ק מגליון הש"ס שלמד בו וזכינו למסכתות רבות ממנו).

טו) **מראה יחזקאל** הגהות להג"מ יחזקאל הלוי לנדא ז"ל אבד"ק פראג (בעהמ"ס נודע ביהודה כו').

טז) **מעשה ר"ב** הגהות להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).

יז) **גליון הש"ס** להג"מ עקיבא איגר ז"ל אב"ד דק"ק פוזנן.

יח) **גליון מהרש"א** הגהות לבנו הג"מ שלמה איגר ז"ל אבד"ק פוזנן.

יט) **הגהות** הג"מ **שאול קאצנעלנבוגן** ז"ל מווילנא.

כ) **הגהות** הג"מ **אלעזר לנדא** ז"ל אבד"ק בראדי (בעהמ"ס יד המלך).

כא) **חדושי והגהות הרש"ש** להג"מ שמואל שטראשון ז"ל מווילנא. (ע' מעל"ד סי' פ"ז). וההשמטות שנשמטו ממקומן הושבו עתה למקומותיהן, ומוקפות בחצאי רבוע.

(ועוד נוספו בו מעלות ותוספות רבות על כל ספרי הש"ס בלעדו כמש"נ בש"ס תוצאת דפוסנו משנת תקצ"ה, ותוצאה השניה משנת תרי"ט).

☞ וראה זה חדש הוא אשר הוספנו בו על כל אלה ☜

כוללות **פירושים חדושים והגהות מרבנן גאוני קדמאי ובתראי** רובם היו גנוזים עד כה **בכתבי יד** בגנזי הספרים אשר להממשלות או ליחידים זה בכה וזה בכה, ועין הדפוס לא שזפתם עוד. ונקובים בשמותיהם מעבר לדף הזה:

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראם

שנת חמשת אלפים ושש מאות וארבעים ושש לב"ע

ואלה ההוספות החדשות שהוספנו בהש"ס הזה:

יש מהן שנוספו על כל מסכתות הש"ס ויש שלא באו רק על איזה מסכתות:

אלה מהם נדפסו בפנים הש"ס או על גליון הדף:

א) מסכת כלה רבתי — השלמה — מרובה בפרקים ובנוסחאות ישרות יותר על הנדפסת בכל ספרי הש"ס. (נמצאת בכ"י רבינו אברהם בר נתן הירחי זצ"ל בעל המנהיג, עם הגהות רבות ומראה מקומות, ויצאה לאור פ"א ע"י בעהמ"ס בית נתן).

ב) מסכתות קטנות נוספות: מסכתות ספר תורה, תפילין, מזוזה, וציצית, (נמצאו בכ"י ונדפסו בספר"מ בשנת תרי"א).

ג) חלופי גרסאות בש"ס ע"פ נוסחאות ישנות.

ד) נוסחאות ישנות ונוסחת הבבלי במסכת שקלים.

ה) נוסחת הירושלמי במסכת הוריות.

ו) נוסחאות כתבי יד במסכת סופרים.

ז) נוסחא חדתא למס' גרים מספר מראית העין להרחיד"א ז"ל עם פירושו עליה מספרו ההוא:

ח) פירוש רב האי גאון ז"ל, למשניות סדר טהרות.

ט) — רב נסים (גאון) בר יעקב ז"ל (תלמיד רב האי גאון ומרבותיו של הרי"ף), למסכת ברכות, שבת, ועירובין (ונקרא בשם מפתח מנעולי התלמוד).

י) [כ"י] — רבינו חננאל בר חושיאל ז"ל (ג"כ מרבותיו של הרי"ף), לחצי הש"ס.

יא) [כ"י] — רבינו גרשום בר יהודה מאור הגולה ז"ל (רביה דרבי' דרש"י) למס' תענית ובבא בתרא ולכל סדר קדשים מלבד זבחים.

יב) — רש"י למסכת אבות, ע"פ נוסחאות שונות.

יג) — הרשב"ם העקרי למס' ב"ב דף פ"ז, פ"ח, פ"ט, ק"ל, קל"א. שלא נדפס רק בדפוס פיזרו בשנת רע"א ובכל שאר הדפוסים נדפס בטעות פי' אחר בשמו כמ"ש בהערה לפי' הרשב"ם בדף פ"ט סוף ע"א.

יד) פי' רבינו זרחיהו הלוי ז"ל (הרז"ה בעל המאור) למס' קנים.

טו) — רבינו אברהם בר דוד ז"ל (הראב"ד בעל ההשגות) למסכת קנים ותמיד.

טז) [כ"י] תוספות ר"י הזקן ז"ל, למס' קדושין (כך ייחסום לו רושמי הספרים, אבל נראה כי טעו בזה, כי בשני מקומות מוכח בהן ספר התרומה ומחברו הלא היה תלמידו של ר"י הזקן).

יז) פי' רבינו שמשון משאנץ (משאנזא) ז"ל, למס' עדיות לתשלום מסכת בכורים, ולפרק אנדרוגינוס. ועליו נלוה גם פי' הרמ"ע מפאנו ז"ל.

יח) (כ"י) תוספות הר"ש משאנץ הנ"ל, למס' סוטה.

יט) (כ"י) תוספות ישנים למסכת יבמות.

כ) (כ"י) פי' ריב"ן השלם למס' נזיר. הפירוש שנדפס בש"ס למס' נזיר וייחסוהו לרש"י, הוא באמת לרבינו יהודה בר נתן ז"ל (כמוכח מתוך הכ"י שמצאנוהו) אולם הנדפס משובש מאד, גם חסר ממנו הרבה, ועתה נמצא פירושו השלם בכ"י קדמון ומדויק וההספות והשנוים שמצאנו בו נדפסו בצד הפירוש הנ"ל הנדפס בשם רש"י ונקראו בשם נוסחת הריב"ן.

כא) [כ"י] פי' רבינו יצחק בר מלכי צדק סימפונטי ז"ל, למשניות סדר זרעים.

כב) [כ"י] פי' רבינו יהודה בר בנימין הרופא ז"ל ממשפחת הענוים (רבו של בעל שבלי הלקט), למס' שקלים.

כג) [כ"י] פי' רבינו מאיר (מהר"ם) מרוטנבורג ז"ל, למס' נגעים ואהלות.

כד) קובץ פירושי מהר"ם מרוטנבורג לסדר טהרות, שהביאם התוי"ט, מלבד למס' נגעים ואהלות שהדפסנוהו ע"פ כ"י הנ"ל.

כה) פי' רבינו יונה החסיד מגירונדא ז"ל, למס' אבות.

כו) [כ"י] תוספות רי"ד מאת רבינו ישעיה די טראני (ר' ישעיה הראשון ז"ל) למס' כתובות ולמס' גיטין.

כז) [כ"י] תוס' חד מקמאי למס' יבמות, והוא ניהו נכדו של רבינו משלם ז"ל. ובראש הספר כתוב בכתב וכת"י הרחיד"א ז"ל בזה"ל: „חדושי יבמות לחד מקמאי ז"ל, מזכיר להרב אביו לשבת, הוא היה בזמן הראב"ד, ובא מעשה לפניהם. החיד"א ס"ט" עכ"ל.

כח) [כ"י] פי' הרא"ש ז"ל למסכת נזיר, שהיה בכ"י ישן בעקד הספרים של הרחיד"א ז"ל (והרחיד"א ז"ל תחום עליו בעצם כ"י קדשו).

כט) תוס' הרא"ש ז"ל למס' הוריות (ע"פ הנדפס בפעם הא' בפראג).

ל) פירוש הרא"ש למסכת קנים תמיד ומדות:

לא) [כ"י] תוספי הרא"ש ז"ל למסכת נדה.

לב) [כ"י] שיטה מקובצת לרבינו בצלאל אשכנזי ז"ל, קבוצת הגהות וחדושי הראשונים ז"ל לכל סדר קדשים (וחסר רק למס' חולין) ובהרבה מקומות מביא פי' רש"י האמתי שמצא בכ"י תחת המפרש האחר שנדפס על שם רש"י בכל ספרי הש"ס. (נעתקו מכי"ק מגליון הש"ס שלו שנמצא בירושלים תוב"ב. והרחיד"א ז"ל בשה"ג ס"ב מזכירן לשבח בזה"ל: הגהות נפלאות אמתיות מתוך גפ"ת כ"י שהיו לו, ולא זכינו עדיין שיצאו לאור הדפוס עכ"ל. ולמס' חולין נעתק בעצם כי"ק של תלמידו הג"מ שלמה בר ישועה ערני זצ"ל (בעה"מ פי' מלאכת שלמה על משניות שעודנו בכ"י).

לג) חכמת שלמה (מהרש"ל) לפרק חלק, אשר נשמט מכל ספרי הש"ס, ולא נדפס רק בס' ח"ש תוצאה א' בשנת ושלו"ה.

לד) [כ"י] חדושי מהרש"ל על הרא"ש למס' שבת עירובין וגיטין.

לה) פירש"י והנ"י וכו' שעל הרא"ש, הוגהו ונוספו בם הרבה ע"פ הנדפס בפראג בשנת שצ"ח על ידי בעל התוי"ט.

לו) [כ"י] הגהות הב"ח להל"ק מהרא"ש.

לז) הגהות מס' תמת ישרים, על אדר"נ ועל מסכתות קטנות.

לח) הגהות מס' ברכת הזבח ומס' צאן קדשים לסדר קדשים.

לט) תפארת שמואל, השגות על מהרש"א להג"מ אהרן שמואל קאיידנוור ז"ל (מהרש"ק) (בעהמ"ס ברכת הזבח) (מלבד הגהותיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות):

מ) [כ"י] פסקי תוספות למס' מעילה שלא נדפסו עד כה בכל ספרי הש"ס ואנחנו מצאנום בפסקי תוס' כ"י ישן על קלף.

מא) [כ"י] נוסחאות ישנות בפסקי תוס' שנמצאו בכ"י ישן נושן על קלף.

מב) פי' קרבן העדה למס' שקלים, להג"מ דוד ז"ל אבד"ק דעסויא.

מג) פי' הג"מ חיים יוסף דוד אזולאי ז"ל (מספרו כסא רחמים) לאדר"נ ולמסכתות קטנות:

מד) [כ"י] הוספות להגהות הגר"א ז"ל. וביותר בסדר זרעים ומסכת שקלים, מעצם כי"ק.

מה) הגהות הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד באורו שנזכר לקמן שנדפס בסוף).

מו) מים טהורים הגהות למסכת כלים להג"מ יהודה ליב הלוי עדיל ז"ל מ"מ מסלאנים (בעהמ"ס אפיקי יהודה).

מז) הגהות ותקונים בפי' הרא"ש למס' קנים מס' יעיר קנו.

מח) ספר תקלין חדתין על מס' שקלים מתלמוד ירושלמי, מהג"מ ישראל בהר"ש ז"ל מ"מ דשקלאב (תלמידו של הגר"א), עם הגהות הגר"א ז"ל למסכת ההיא.

מט) [כ"י] נמוקי הגרי"ב הגהות על מהרש"א להג"מ יהודה בכרך ז"ל אבד"ק סייני (מלבד חדושיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

נ) ספר בנין יהושע על אבות דרבי נתן, מאת הרב יהושע פאלק ב"ר יצחק אייזיק מליסא ז"ל.

נא) ספר נחלת יעקב למסכתות קטנות, מאת הרב יעקב (יאקב) ב"ר ברוך נוימבורג ז"ל.

נב) עין משפט, מסורת הש"ס, גליון הש"ס וציון ירושלים כלם למס' שקלים, מאת בעלי מפרשי הים ז"ל.

נג) הגהות על פי' הרמב"ם והר"ש לסדר זרעים מהג"מ שמואל פריינד ז"ל מדייני פראג (בעהמ"ס זרע קודש). ונדפסו על הגליון בצדם מבלי הזכרת שם מחברן.

נד) [כ"י] לב חכמים למסכת שמחות:

ואלה ילוו על הש"ס בסוף המסכת:

נה) [כ"י] פירוש קדמון למס' מעילה, הובא בשיטה מקובצת כ"י בשם „פירוש לא נודע למי".

נו) אור זרוע הקצר על מסכת יבמות, להג"מ חיים מנוואשטט בן הריא"ז ז"ל בעהמ"ס אור זרוע (ונדפס פ"א על גליון פסקי הרא"ש בש"ס דפוס וויניציאה).

נז) ספר מהדורא בתרא למהרש"א, עם חדושי הלכות ואגדות מחתנו הג"מ משה בר' יצחק בר בונם ז"ל אבד"ק לובלין.

נח) חכמת מנוח, חדושים מהג"מ מנוח הענדיל ז"ל (כדורו של מהרש"ל).

נט) מים חיים, חדושים מהג"מ יחזקיה די סילוא ז"ל (בעהמ"ס פרי חדש).

ס) כללי התלמוד, להג"מ חיים בנבנשתי ז"ל (מספרו כנה"ג ושיורי כנה"ג).

סא) [כ"י] הגהות ישנות למס' נדה שנכתבו בכ"י ספרדי ישן על גליון המסכת דפוס וויניציאה שנת רפ"ז.

סב) [כ"י] חדושי הג"מ משה ב"ר אברהם ז"ל אבד"ק הוראדנא (בעהמ"ס תפארת למשה).

סג) הגהות הג"מ נתן בורגיל ז"ל, לסדר קדשים ומס' הוריות (מספרו חק נתן).

סד) [כ"י] באור הגר"א ז"ל למס' ערכין ונקרא יד אליהו.

סה) [כ"י] הגהות חדשות מהגר"א ז"ל למס' תמורה, מלבד אלה שנדפסו על הדף מכ"י.

סו) [כ"י] באור הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד אהלות) אשר קבל ממנו תלמידו הג"מ בונם ז"ל משקלאב ונעתק ע"י הרד"ל ז"ל, והלק גדול ממנו כלו חדש, שלא נמצא בא"ר.

סז) ספר אורח מישור למס' נזיר, מהג"מ יוחנן ב"ר מאיר ז"ל מקרעמניץ.

סח) הגהות הג"מ יחיאל היילפרין ז"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות).

סט) [כ"י] חדושים והגהות מהג"מ יעקב עמדין (הריעב"ץ) ז"ל (מעצם כי"ק מגליון הש"ס שלו).

ע) [כ"י] חדושים מהג"מ גדליה ליפשיץ ז"ל, על איזה מסכתות מכי"ק, ומספרו רגל ישרה לאדר"נ ומס"ק.

עא) חדושים מבנו הג"מ ישראל ליפשיץ ז"ל בעהמ"ס תפארת ישראל על משניות.

עב) [כ"י] חדושים מהג"מ צבי הירש ברלין ז"ל (נכד לבעל חכם צבי ז"ל).

עג) חדושים מהג"מ משה סופר ז"ל אבד"ק פרעסבורג (בעה"מ שו"ת חתם סופר וכו').

עד) שדה צופים על הרא"ש להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).

עה) חדושים מהג"מ זאב וואלף הלוי מבאסקוויץ ז"ל (בעהמ"ס סדר משנה).

עו) חדושים מהג"מ ברוך פרענקיל תאומים ז"ל (בעה"מ ספר ברוך טעם וכו').

עז) [כ"י] חדושים מהג"מ יעקב צבי יאליש ז"ל מרינוב (בעהמ"ס מלא הרועים וכו').

עח) [כ"י] הגהות למס' שבועות מהג"מ ליב ברלין ומהג"מ נח חיים צבי ז"ל (בעהמ"ס מעין החכמה).

עט) (כ"י) מצפה איתן להג"מ אברהם ז"ל ממינסק (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו'). (עם תוספת מרובה מכי"ק על הנדפס בש"ס דפוס זיטאמיר).

פ) [כ"י] חדושים מהג"מ שלמה איגר ז"ל, למסכתות שלא נדפסו עוד עליהן (מלבד הנ"ל מעל"ד).

פא) חדושים מהג"מ צבי הירש חיות ז"ל אבד"ק זאלקווא (בעה"מ שו"ת מהר"ץ וכו').

פב) [כ"י] קרני ראם להג"מ אהרן משה טויבש ז"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם). כולל הערות על מהרש"א וחדושי גפ"ת (נוסף עתה מכי"ק על הרבה מסכתות שנדפסו בלעדו).

פג) [כ"י] הגהות בנו הג"מ שמואל שמעלקא טויבש ז"ל אבד"ק יאסי.

פד) ארץ צבי הגהות על הגהות אשר"י מהג"מ יהודה צבי ז"ל (בעה"מ שו"ת מנחת יהודה).

פה) [כ"י] שער הלקוטות הגהות מהג"מ יששכר ז"ל (בעהמ"ס פתחי שערים).

פו) [כ"י] חדושי הרד"ל מהג"מ דוד לוריא ז"ל מביחאוו ישן (בעל ההגהות על המדרש רבה ופדר"א וכו').

פז) [כ"י] הוספות לחדושי והגהות הרש"ש, וחדושים מבנו הג"מ מתתיהו שטראשון ז"ל מווילנא.

פח) [כ"י] חדושים מהג"מ יוסף חנינא ליפא מייזליש ז"ל (בעה"מ שו"ת תפארת יוסף).

פט) [כ"י] הגהות למסכת נזיר מהג"מ אשר הכהן ז"ל אבד"ק שערשב (בעהמ"ס ברכת ראש).

צ) [כ"י] חדושים מהג"מ שמחה ז"ל אבד"ק דעסוי (בנו של הג"מ צבי חריף ז"ל).

צא) [כ"י] מלאכת יום טוב מהג"מ יום טוב ליפמאן ז"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ס קדושת יום טוב וכו').

צב) [כ"י] בן אריה מהג"מ זאב בן אריה ז"ל אבד"ק טעלז.

צג) חדושים מהג"מ אליהו גוטמאכר ז"ל אבד"ק גריידץ (בעהמ"ס לפנת פענח).

צד) [כ"י] חדושים מהג"מ יצחק אייזיק חבר ז"ל אבד"ק טיקטין (בעה"מ שו"ת בנין עולם).

צה) [כ"י] חדושים מהג"מ נחמיה בירך הלוי ז"ל מדובראוונא (בעה"מ שו"ת דברי נחמיה).

צו) [כ"י] מראה כהן להג"מ בצלאל הכהן ז"ל מו"א פ"ק ווילנא (בעהמ"ס ראשית בכורים).

צז) [כ"י] חדושים מהג"מ אלעזר משה הלוי הורוויץ שליט"א אבד"ק פינסק.

צח) [כ"י] פורת יוסף להג"מ יוסף שליט"א מו"א פ"ק ווילנא.

צט) הגהות אמרות טהורות על פי' הר"מ והר"ש והרא"ש לכל סדר טהרות להג"מ שמואל פריינד ז"ל הנ"ל.

ק) [כ"י] חשק שלמה להג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"א פ"ק ווילנא.

קא) [כ"י] יפה עינים להג"מ אריה ליב יעלין שליט"א אבד"ק בילסק (בעהמ"ס קול אריה וכו'). כולל מ"מ לתלמוד ירושלמי, למדרשים, ילקוט, ספרא, ספרי ומכילתא ופדר"א ופסק"ר, עם הערות וחדושים בחלופי גרסאות ושנוים שבין תלמוד בבלי לירושלמי. (ובהם הגהות ומ"מ בירושלמי למס' ברכות ושבת להג"מ ליב ברלין ז"ל ויזכרם בשם הגרל"ב):

קב) [כ"י] המתרגם כולל באור מלות הלועזיות שברש"י, תוספות והרא"ש, ובפי' המשניות להרמב"ם והר"ש.

קג) פסקי תוספות, ומסורת הש"ס, ועין משפט, ותורה אור, שכל אלה נשתבשו מאד בכל ספרי הש"ס, הוגהו ונתקנו בש"ס הזה ע"י גדולי התורה:

גם הוספנו בו: א) הגהות מספר שיח יצחק על תוספות ישנים למסכת יומא. ובכ"מ שנדפס בהן מלפנים „עי' שיח יצחק" הדפסנו את תוכן דבריו מפורשים במקומם. ב) מראה מקומות בפירש"י ורמב"ם למסכת אבות. ג) ציוני הפרקים של התוספתא בר"מ ובר"ש. ד) שנוי נוסחאות בהקדמת הרמב"ם מכ"י ערבי; ה) ציוני המסכתות בתוספות.

ועל כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדויקת ומזוקקת שבעתים

ע"פ נוסחאות ישנות וספרים מדויקים היותר קדמונים, וע"פ הגהות גדולי המפרשים. גם נגלה אור חדש לעינינו, הוא ניהו ש"ס של הג"מ יעקב עמדין ז"ל אשר סדרו והכינו להדפיסו בחייו ויעמול בו שנים רבות להגיהו ולנקותו מכל שבוש ושגיאה, והעיר עליו הערות יקרות ויעטרהו בהגהות וחדושים רבים בציונים ומ"מ, הכל בעצם כתב ידו הקדושה מראש הש"ס עד סופו. חמדה גנוזה הזאת מצאנוה באמשטרדם, ומרגליות הטובות שבה, שבצנו בעטרת הש"ס לכבוד ולתפארת, והגהתו המדויקת היתה להמגיהים לעינים.

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פ"ג מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ד ופ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קיא :
ב ב מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ד ופ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ה סמג שם:
ג ג מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכ' ד ·
ד ד מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ג:

שמאי

שמאי *אומר כל הנשים °דיין שעתן הלל אומר מפקידה לפקידה ואפילו לימים הרבה וחכ"א לא כדברי זה ולא כדברי זה אאלא מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת* בכל אשה שיש לה וסת דיה שעתה גוהמשמשת בעדים הרי זו כפקידה וממעטת על יד מעת לעת ועל יד מפקידה לפקידה כיצד דיה שעתה היתה יושבת במטה ועסוקה בטהרות ופרשה וראתה היא טמאה והן טהורות אע"פ שאמרו מטמאה מעת לעת דאינה מונה אלא משעה שראתה: **גמ'** מאי טעמיה דשמאי קסבר העמד אשה על חזקתה ואשה בחזקת טהורה עומדת והלל כי אמר העמד דבר על חזקתו היכא דלית ליה ריעותא מגופיה אבל איתתא כיון

רש"י

שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן · אם ראתה דם די לנו אם תטמא תרומה וטהרות שנגע בהן משעת ראייה ואילך ולא אמרי' כי היכי דהשתא אשתכח דם בבית החיצון אי הות בדקה נמי מקמי הכי הוה אשתכח וכותלי בית הרחם העמידוהו וקיימא לן בפ' יוצא דופן (לקמן דף מ.) כל הנשים מטמאות בבית החיצון: מפקידה לפקידה · בדקה עצמה באחד בשבת ומצאתה טהורה וליום רביעי בדקה ומצאתה טמאה חיישינן ומטמאה מספק כל הטהרות שנתעסקה בהן משעת בדיקת אחד בשבת דשמא עם סילוק ידיה ראתה וכותלי בית הרחם העמידוהו: ואפי' לימים הרבה · בין בדיקה ראשונה לשניה מטמאין כל הטהרות שנתעסקה בהן בינתיים אבל הנך דמקמי בדיקה קמייתא טהורות דהא כשבדקה עצמה מצאתה טהורה: לא כדברי זה · שהחמיר יותר מדאי דודאי כולי האי ימים רבים לא מוקמי ליה כותלי בית הרחם: ולא כדברי זה · שמיקל יותר מדאי: אלא מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה · שאם יש ימים הרבה בין פקידה לפקידה לא מטמאינן להו לכולהו טהרות דביני וביני אלא אותם שנתעסקה בהם מאתמול בשעה הזאת וטעמייהו דרבנן מפרש לקמן בגמרא כמלא מעת לעת ממעטת זמן מפקידה לפקידה: ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת · שאם היה זמן מפקידה לפקידה מועט מזמן מעת לעת הולכין אחריו להקל כגון בדקה עצמה שחרית ומצאתה טהורה וחזרה ובדקה ערבית ומצאתה טמאה דאמרי' לקמן במתני' (דף יא.) פעמים צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות לא מטמאינן טהרות של ליל אמש דהא בדקה שחרית ומצאתה טהורה וליכא למימר דהוי דם מאתמול בהאי שעתא אלא הנך טהרות דמבדיקת שחרית ואילך מטמאינן דהייתו מפקידה לפקידה: על יד · על כח מפקידה לפקידה הוא בא וממעטו כמו פוסל על ידו דיבמות (דף נו.) וכן הרבה: כל אשה שיש לה וסת · קבוע ג' פעמים ובדקה בשעת וסתה ומצאתה טמאה: דיה שעתה · וליכא למימר דמעיקרא הוה התם דודאי אורח בזמנו בא: המשמשת בעדים · שבדקה עצמה בעד דהיינו בסדין קודם תשמיש ולאחר תשמיש: הרי זו כפקידה וממעטת על יד כו' · ואם ראתה דם אחר כך בבדיקת ערבית והיא שמשה בצהרים בעדים לא מטמאינן טהרות דמבדיקת שחרית עד תשמיש שהרי קודם תשמיש בדקה ומצאתה טהורה וליכא למימר מקמי הכי הוה אלא הנך דמתשמיש ואילך טמאות: אף על פי שאמרו כו' · אשאין לה וסת קאי: אינה מונה · ימי נדה אלא משעה כו': **גמ'** העמד אשה על חזקתה · שהרי מספק אתה בא לטמאותה לענין טהרות דקודם ראייה ספק הוה לה דם מקודם לכן ספק לא הוה הלכך העמד אשה על חזקתה שהיתה קודם ראייה כשנתעסקה בטהרות אלו: כגון ספק לא נגע ל"ג דהתם לאו משום חזקה הוא דהא ספק טומאה ברשות הרבים טהור דהיינו ספק נגע הלכתא גמירי לה ·

תוספות

מעת לעת · (א) מפרש בגמ' דתולין לא אוכלין ולא שורפין ודוקא לקדשים או לתרומה אבל לחולין לכ"ע דיה שעתה דאוקמא לה בחזקת טהורה וא"ת מאי שנא מכל ספק טומאה דברה"י טמא ודאי אף לחולין ולא מוקמינן בחזקת טהרה משום דילפי' (לקמן דף ג.) מסוטה מדפריך בגמרא לר"ש אי מה סוטה טמאה ודאי ברה"י אף הכא טמאה ודאי ומשני שאני סוטה דאיכא רגלים לדבר משמע דלרבנן דאמרי ברה"י טמאות אתי שפיר וטעם דתרתי לריעותא לא הוצרך אלא לטמא אפילו בר"ה וי"ל דלא ילפינן מסוטה לטמאה למפרע ולכך בטומאה דמעת לעת מוקמינן לה אחזקתה וא"ת במעת לעת דקיל טפי משאר טומאות כדפרישית אמאי החמירו בו לטמאה אף בר"ה ובכל שאר טומאות אמרינן בר"ה ספקו טהור כדמוכח בשמעתין דקאמר והלל כי קאמר אוקי מילתא אחזקתה כגון ספק נגע ספק לא נגע אבל במעל"ע כו' ולא אמרינן אוקי מילתא אחזקתה אלא בר"ה אלמא במעת לעת אף בר"ה טמא וכן לקמן (דף ה:) מוקי מתני' כשנושאין אותה חברותיה במטה א"כ °הוו להו תלתא והוי ר"ה כדמוכח בריש שני נזירים (נזיר נז.) ואפ"ה המטה טמאה ואע"ג דיש לדחות כגון שהכילה מפסקת בין נדה לחברותיה אין נראה דבהדיא יש בירושל' דמגעה בר"ה מטמא במעת לעת °וי"ל דאף בר"ה לא נטהר בקדשים משום חזקת טהרה כיון דאיכא ריעותא מגופה ואע"ג דמסוטה ילפינן לטהר בר"ה אפי' היכא דליכא חזקה (ב) כמו שאפרש לקמן הכא לא ילפינן מסוטה משום שהאשה שראתה השתא ודאי טמאה היא ולא גמרינן מסוטה לטהר בר"ה אלא כמו ספק נגע ספק לא נגע שנכנס עתה בספק דומיא דסוטה ומיהו בדבר שאין בו דעת לישאל טהור במעת לעת דלקמן מקשינן אמתני' דבר שאין בו דעת לישאל הוא ומוקמינן בשחברותיה נושאות אותה במטה והיינו משום דדבר שאין בו דעת לישאל לא גמרינן מסוטה *אלא גמרינן לטהר מדרב גידל דאמר רב גידל (סוטה דף כט.) כתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל הא ספק טהור וכתיב כל טהור יאכל בשר הא ספק טמא אלא כאן שאין בו דעת לישאל כאן שיש בו דעת לישאל ובטומאת בשר קדש שייך למפרע כמו להבא ועוד י"ל דלא גמרינן מסוטה°אלא טומאת מגע ולא טומאת ראייה לכך מטמא אף ברה"ר אבל דבר שאין בו דעת לישאל טהור דבטומאת בשר קדש שייך טומאה ע"י ראיית הזב או הזבה או הנדה (ג) דאסרינן לאכול בשר קדש והוי בכלל כל טהור יאכל בשר (ויקרא ז) וא"ת מאי שנא דבנגע באחד בלילה (לקמן דף ד.) דמטמאין רבנן אף בר"ה כדמוכח בתוספתא היכא דלא ראהו חי מבערב משום דכל הטומאות כשעת מציאתן ואשה נמי אמרינן (לקמן דף ד.) כיון דשכיחי בה דמים כאינה בדוקה דמיא ואמאי מטהרינן לחולין אף ברה"י וי"ל דלקמן [נמי] בנגע באחד בלילה מיירי בקדשים וכן קופה (לקמן דף ג:) דפריך הלל לשמאי איירי בקדשים דאי לאו הכי תקשה ליה לנפשיה וכן פלוגתא דחזקיה ור' יוחנן (שם) (ד) המדלה י' דליים מים מיירי במים שנעשו על טהרת הקדש ללוש בהן עיסת מנחות או להדיח בהן בשר קדש דבקדש דמו וא"ת ומ"ש דאמרינן בנגע באחד לשרוף ובמעת לעת אמרינן תולין דאשה נמי מיקריא במקום מציאתה דכל מקום שהיא טומאתה עמה דאי לאו הכי תקשי אשה לחזקיה דמטהר בקופה ממקום למקום וי"ל משום דלבו טקפו ויבטל מפריה ורביה דסבור דשכיחא טומאה כיון ששורפין עליה תרומה ופרים דכה"ג אמרינן לקמן (דף ג:) והא דפריך הלל לשמאי היינו משום דלבו טקפו לא היה לו לטהר לגמרי *אך קשה לפ"ז מאי פריך להלל ממקוה נימא משום דלבו נוקפו וא"ת אמאי מטהר שמאי טפי באשה מבקופה ונגע באחד אע"ג דמשני שמאי דאשה אין לה שוליים היינו לשמאי ליסגא דאי הוה דם מעיקרא הוה אתי אבל לשאר ליכא לן האי טעמא וי"ל דטעמא דשמאי משום דאשה בדוקה היא והא דקאמר כיון דשכיחי בה דמים °כאינה בדוקה דמיא היינו להלל וא"ת לר"מ אמאי מטהר בנגע באחד ובאשה תולין וי"ל משום (ה) דמוקמה אחזקתה ואשה משום דאיכא ריעותא מגופה: **והלל** כי אמר דמוקי מילתא אחזקתיה · כגון ספק נגע ספק לא נגע היינו בר"ה כדפרישית אבל ברה"י לא מוקמינן אחזקתיה והוי טומאה ודאי (ו) ילפינן מסוטה ודוקא ספק נגע ספק לא נגע הוי ודאי טמא אבל טמא שנגע באחד מן החבילות ואינו יודע באיזה מהם נגע הוו שניהם טמאים מספק ואין טמאין שניהם בודאי דלא גמרינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות והכא האחד טהור בודאי וכן משמע בריש שני נזירים (נזיר נז.) דקתני אמר להם אחד ראיתי אחד מכם שנטמא ואיני יודע איזה מכם מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ולא מייתי כל אחד קרבן טומאה משום דלא גמרינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות והא דפריך התם אמאי מייתו קרבן טומאה לייתו תרוייהו קרבן טהרה דאחד שאמר לשנים הוו להו ג' והוי ר"ה וספקו טהור אע"ג דאין יכול להיות שיהו שניהם טהורין דהאחד ודאי טמא וכן גבי שני שבילים בפ"ק דפסחים (דף י.) מטהרינן שניהם בבאו לישאל זה אחר זה אע"ג שבודאי נטמא האחד התם °לא מסוטה גמרינן אלא דמוקמינן כל אחד בחזקת טהרה כדאיתא הכא דהוי טעמא משום דמוקמינן מילתא אחזקתיה *ומיהו היכא דליכא חזקה לטהרה מטהרין בר"ה מסוטה כמו מקוה שנמדד ונמצא חסר דמטהר ר"ש בר"ה דגמרינן מסוטה אע"ג דליכא למימר העמד מקוה על חזקתו דאדרבה העמד טמא על חזקתו ואם תאמר והיכי ילפינן מסוטה לטהר ברשות הרבים אפילו ליכא חזקה הא סוטה אית לה חזקת טהרה ויש לומר כיון דקינא לה ונסתרה איתרע חזקתה ואע"ג דאין סתירה בר"ה מכל מקום איתרע חזקתה דשייך קצת סתירה באפילה ובלילה

אף על גב דר"ש מטהר במקוה שנמדד מסוטה · גי':

אך קשה דמטהר אף ברה"י ובקופה *) מטהר ר' יוחנן ברה"י וכן בנגע בא' בלילה אפילו ראהו חי לכך נראה דטעמא דשמאי משום ביטול פריה ורביה ולהכי לא עבדינן סייג ברה"י אפי' אי לא כבדוק דמיא · גי':
*) [נ"ל מטמא]

ומיירי כגון ב' נזירים דליכא למילף מסוטה וצריכי טעמא דחזקה · גי':

תוספי הרא"ש

בכ"י נחסרו הרבה תבות מפירוש הדף הזה והגיהם הרב בעל חשק שלמה והוסיפם ע"פ דעתו הרחבה לפי המשך דברי פירוש רבינו והתיבות שהוסיף מוקפות במאמרי רבוע

כל הנשים דיין שעתן · [האי]כל לאו דוקא דמודה שמאי בשוטה לשינויא דש"ס דמרגשת בעצמה ולשינויא דאם איתא דהות דם מעיקרא הוה אתי מודה למשמשת במוך ותנא כל לאפוקי מדרבי אליעזר דאמר [בד"ו ע"א](דוכן)ארבעה נשים [דיין שעתן] ותו לא : [דיין שעתן]' לאו דוקא דאפי' שעה אחת אינה מטמאה למפרע כדאמרי' לקמן [דף מ"ו ע"א] אחר זמן בועלה נכנס להיכל ומקטיר קטורת ואמרינן דסבר לה כשמאי [ומיהו אם ראתה בתוך שיעור וסת] מודה דבועלה חייב חטאת דהיינו שעת ראיה·ממש[וכן אם ראתה אחר זמן בתוך שיעור אשם תלוי] אבל ראתה אחר [אותו] זמן לית ליה לב"ש · וא"ת מה שייך למתני לשון דיין כיון [דאינה מטמאה רק משעת ראיה ואילך פשיטא דטמאה והו"ל] למימר דכל הנשים מטמאות מראייתן ואילך דאשכחן דדייק [כה"ג] התם בפ' הזהב [דף נג ע"ב] גבי דיו שיאמר הוא וחומשו ובסוטה פ' היה מביא [דף יד ע"ב] גבי מנחה [מגישה בקרן מערבית דרומית] ודיו וי"ל דנקט דיין שלא תאמר מעל"ע [כחכמים] או מפקידה לפקידה [כהלל] ואע"ג דשמאי פתח ברישא מ"מ הוה מסתבר למעבד סייג וקאתי [לאפוקי מזה וכן בסוטה שם · דאמר דיו משו']דסד"א תיבעי הגש' [illegible] לא בעי [והלל קסבר כיון דאית לה ריעותא מגופה תו ליכא כאן חזקה] והלכך ראוי לעשות סייג: קסבר העמד אשה' [תימה דמ"ש מכל ספק טומאה דברה"י טמא ולא אהני הך חזקה ועוד דאף לחולין לטמא] דאף דאיכא חזקה דטהרה דהא ילפינן מסוטה [ועוד דאמאי אמרי' דבמעל"ע שבנדה תולין והא כל ספק טומאה ילפינן מסוטה דברה"י טמא ודאי וכמו גבי מקוה שנמדד(לקמן ע"ב)דאמרי' דלמדו מסוטה]ופרידאי מה סוטה ברה"י טמא ודאי וכו' הרי דילפינן מסוטה ועוד אמרינן בפ"ק דשבת (דף ט"ו) גבי כלי זכוכית דמשו"ה אינו אלא תולין משום דהוי טומאה דרבנן] הא בדאורייתא שורפין וי"ל דלא ילפינן ספק טומאה מסוטה אלא כעין [סוטה] שנולד הספק בשעת המעשה דבשעת סתירה איכא למיחש שמא נבעלת [לבועל וכה"ג לענין טהרות שהיו]מונחים אצל שרץ ספק נגעו ספק לא נגעו אבל במעת לעת שבנדה דבעת שנגעה [בטהרות עדיין] לא היה ראוי להסתפק שמא היא טמאה מחמת טומאה שנמצאת אחרי כן כה"ג [ליכא]למילף מסוט' וקש' מהא דאמרינן לקמן נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת [ולמחר השכים] ומצאו מת ר"מ מטהר וקתני בתוספתא דטהרות (פ"ו) שזה ספק טומאה [ברה"ר] וקתני תו התם ישב על גבי אבן ולמחר מצא עליה שרץ או רוק ר"מ מטהר[שזה ספק]טומאה ברה"ר ומודים חכמים שאם ראוה נקייה מבערב שהוא טהור שזה ספק טומאה ברה"ר ומפליג בין רה"י לרה"ר ש"מ דלמפרע נמי ילפינן מסוטה [ונראה דוודאי לא]ילפינן למפרע מסוטה אלא חומרא בעלמא דאחמור רבנן ברה"י מרה"ר [התם] והאי דקאמרינן שזה ספק טומאה ברשות הרבים ה"ק כיון דאפי' היכא דמדאורייתא מטמא [ברה"י] מטהר ברה"ר כ"ש הכא דאפי' ברה"י טהור מדאורייתא וא"ת א"כ מעת לעת שבנדה נמי דהוי למפרע וטמא מדרבנן נטהר ברה"ר ולקמן משמע דמעל"ע אפי' ברה"ר טמא גבי היתה יושבת במטה ועוסקת בטהרות דמוקמינן ליה בשחברותיה נושאות אותה במטה וכיון דאיכא תלתא עם האשה היושבת חשיב כרה"ר כדמוכח בריש פ' שני נזירים דילפינן מסוטה [דכל בי] תלתא הוי רה"ר וכןמוכח בשמעתין דקאמר והלל כי אמר [העמד דבר על חזקתו] היכא דלית ליה ריעותא מגופה [כגון] ספק נגע ספק לא נגע [אבל איתתא] דאיכא ריעותא מגופה טמא ומשמע אפי' ברה"ר והכי איתא בירוש' [כאן בפירקין בסוף הלכה ה' דטומאת מעת לעת טמא אפי' ברה"ר] וי"ל דגבי מעל"ע לא שייך לחלק [בין רה"ר לרה"י] שאין ספיקתה ראוי להתגלות יותר מחמת רבים [כמו בנגע באחד]בלילה ולכל שאר ספק טומאה שראוי הספק [להגלות] ברה"ר יותר מרה"י · ומה"ט ניחא דלא[השוו טומאות מעל"ע לשאר טומאות וגזור]אפי' ברה"ר ומ"ש בדבר שאין בו [דעת לישאל דלא גזור במעל"ע וכדאמר]לקמן[דף ה]גבי היתה יושבת במטה ועוסקת בטהרות [והיינו משום]דרה"ר אינו שייך למעל"ע כלל וכדפרישנא אבל חלוק[בין דבר שיש בו דעת לישאל לאינבו שייך שפיר גם בטומאת מעל"ע]שראוי ספיקתה להתברר בשיש בו דעת לישאל טפי כדכתיבנא התם ומה"ט ניחא הא דאחמירו רבנן במעת לעת טפי לענין רה"ר דבטהרות טהור וכאן תולין ולענין רה"י הקילו דבעלמא[קי"ל דברה"י שורפין]והכא תולין]וק"ל לפי מה דפריך מנגע בא' בלילה אמעל"ע תקשי' לי' אמקוה דקאמ' ושניהן לא למדוה אלא מסוטה הא לא דמי לסוטה דהוי טומאה למפרע הלכך י"ל דדוקא מעל"ע לא דמי לסוטה דא"א כלל

א) לפנינו שם ליתא לתיבת דיו וכן בתוספתא דטהרות ליתא · וצ"ע : ב) לכאורה צ"ע דלא מיירי שם בטומאת ספק רק בודאי ומשום דעשו הכירה בטומאה דרבנן .

הגהות הב"ח (א) תוס' ד"ה מעת לעת וכו' : (ב) בא"ד כמו שאפרש לקמן · נ"ב כד"ה והלל : (ג) בא"ד או הנדה דאסורים לאכול בשר : (ד) בא"ד ור' יוחנן וכן המדלה י' דליים : (ה) בא"ד וי"ל משום דמוקמיה אחזקתיה ואשה משום : (ו) ד"ה והלל וכו' ודאי דילפי' מסוטה :

גליון הש"ס מתני' דיין שעתן · עי' מנחות יט ע"ב תד"ה כנגד : תוס' ד"ה מעת לעת וכו' הוו להו תלתא והוי ר"ה · עי' סוטה כח ע"ב תד"ה ברה"ר : בא"ד וי"ל דאף ברה"ר לא נטהר בקדשים וכו' · עי' טהרות פ"ה מ"ז בר"ש : בא"ד אלא טומאת מגע ולא טומאת ראייה · עי' לקמן יז ע"ב תד"ה ואין שורפין · ולקמן כה ע"א תד"ה שהיו נוהגי' · כאן שייך הגליון אך קשה וכו' : בא"ד כאינה בדוקה דמיא · עי' לקמן ס ע"א תד"ה כאן : תוס' ד"ה והלל וכו' לא מסוטה גמרינן אלא דמוקמינן כל א' בחזקת טהרה וכו' · עי' לקמן ס ע"א תד"ה כאן :

ה א מיי' פ"י מהלכות מקוואות הלכה ו סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סימן רא סעיף עא :
ו ב מיי' פ"ה מהלכות תרומות הלכה כד :

כיון דמגופה קחזיא לא אמרינן אוקמה אחזקתה ומאי שנא ממקוה *דתנן "מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין בר"ה בין ברה"י טמאות לשמאי קשיא למפרע להלל קשיא ודאי דאילו מעת לעת שבנדה תולין לא אוכלין ולא שורפין ואילו הכא טומאה ודאי התם משום דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל אדרבה העמד מקוה על חזקתו ואימא לא חסר הרי חסר לפניך הכא נמי הרי דם לפניך השתא הוא דחזאי הכא נמי השתא הוא דחסר הכי השתא התם איכא למימר חסר ואתא חסר ואתא הכא מי איכא למימר חזאי ואתא חזאי ואתא ומאי קושיא דלמא הגם הגם חזיתיה התם איכא תרתי לריעותא הכא איכא חדא לריעותא °ומאי שנא מחבית *דתנן "היה בודק את החבית להיות מפריש עליה תרומה והולך ואח"כ נמצא חומץ כל ג' ימים (הראשונים) ודאי מכאן ואילך ספק קשיא לשמאי התם משום דאיכא למימר העמד טבל על חזקתו ואימר לא נתקן אדרבה העמד יין על חזקתו ואימר לא החמיץ הרי החמיץ לפניך הכא נמי הרי דם לפניך השתא הוא דחזאי התם נמי השתא הוא דהחמיץ הכי השתא התם איכא למימר החמיץ ואתא החמיץ ואתא הכא מי איכא למימר חזאי ואתא חזאי ואתא ומאי קושיא דלמא הגם הגם חזיתיה התם איכא תרתי לריעותא הכא איכא חדא לריעותא ורמי חבית אמקוה מאי שנא הכא ודאי ומ"ש הכא ספק א"ר חנינא מסורא מאן תנא חבית ר"ש היא דלגבי מקוה נמי ספקא משוי ליה *דתנן א) מקוה שנמדד ונמצא חסר כל הטהרות שנעשו על גביו למפרע בין בר"ה בין ברה"י טמאות *ר"ש אומר בר"ה טהורות ברה"י תולין ושניהם

[קדושין עט:] [תוספתא דתרומות פ"ד] [נ"ל דתניא]

א) גיטין לא: מקואות פ"ב מ"ב קדושין עט:

רש"י

כיון דמגופה קחזיא · מועדה *(ופגולה) היא לכך אין לה חזקת טהרה : ומאי שנא ממקוה · לתרווייהו פריך : שנעשו על גביו · טהרות שנשתמשו בכלים שטבלו בו : בין בר"ה בין ברה"י · בין שהמקוה עומד בר"ה דקיימא לן ספק טומאה בר"ה ספקו טהור הכא טמא דלאו ספק הוא אלא ודאי כדמפרש טעמא לקמן בשמעתין : לשמאי קשיא למפרע · דהא מטמאינן טהרות למפרע ולא אמרינן העמד מקוה על חזקתו : דאילו מעת לעת · טהרות דמטמאינן להו משום ספקא דמעת לעת לרבנן וה"ה מפקידה לפקידה דהלל : תולין · אם תרומה הן : ולא שורפין · כדקתני בברייתא דהרואה כתם (א) לקמן בפירקין (דף ו.) : ואילו הכא · במקוה : טומאה ודאית · מטמאינן להו למפרע ושורפין את התרומה מדקתני בר"ה טמא אלמא כודאי משוי ליה : לא טבל · טבילה הוגנת הלכך טומאה ודאית יש : חסר ואתא חסר ואתא · ואיתרע לה לחזקה מקמי הכי טובא ולא ידעינן מאימת הלכך ריע טפי מאשה : הכא מי איכא למימר כו' · הלכך עד שעת מציאת דם לא איתרעי חזקה והך דאישתכח השתא איכא למימר דהשתא הוא דחזאי : הגם הגם · לשון רבייה שהדם הולך וגדל ודומה לו במסכת שביעית בפ"ד בראשונה היו אומרים מלקט אדם מתוך שדהו עלים ועשבים הגם הגם כדרך שמלקט משל חבירו כו' כלומר ע"י שיהיה הדם רבה במקור יוצא ממנו מעט מעט כחרדל מה שאין המקור יכול להחזיקה ויוצא מעט לבית החיצון וזה כמה ימים התחיל והיא נטמאת מטיפת דם כחרדל כדלקמן (דף מ·) : תרתי לריעותא · העמד טמא על חזקת טומאה ובחזקת טהרה דמקוה איכא ריעותא שהרי חסר לפניך אבל באשה בדידה הוא דאיכא ריעותא שהורע חזקת טהרתה קלא שהרי דם לפניך ומשום הך ריעותא לחודה לא מרעינן לה הואיל ובטהרות לא משכחת ריעותא אחריתא דכי אמרת העמידם על חזקתם בחזקת טהרתם הם : ומאי שנא מחבית · לב"ש פריך :

היה בודק את החבית · טועמה אם היא בחזקתה שלא החמילה : להיות מפריש עליה · כלומר להיות סומך עליה והולך ושותה שאר חביות ונותן עיניו בזו להפריש ממנה עליהם לאחר זמן שהתרומה ניטלת במחשבה : כל ג' ימים ודאי · פלוגתא דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי בבבא בתרא בפ' המוכר פירות (דף צו.) ר' יוחנן אומר כל ג' ימים לאחר בדיקה ראשונה שמלאה בחזקתה ודאי יין ואם אמר בתוך ג' ימים הרי זו תרומה על אלו הסמוכין לה כולם מתוקנות מכאן ואילך ספק ותרומה היא ויחזור ויתרום ור' יהושע בן לוי אומר כל ג' ימים קודם בדיקה אחרונה שנמצאת חומץ ודאי חומץ דכיון דעכשיו חומץ גמור הוא ודאי אין פחות מג' ימים שהתחיל להחמיץ ואם עשאו בתוך אותן ג' ימים תרומה על מקום אחר ליט תרומה אליבא דרבי דאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב פד:) יין וחומץ שני מינין הן דאי לרבנן הא קיימא לן (תרומות פ"ב מ"ו) תרם מן הרעה על היפה תרומתו תרומה מכאן ואילך למפרע ספק והויא זו תרומה ויחזור ויתרום אלמא בין למר בין למר מספקינן ריעותא למפרע : ורמי חבית אמקוה · דהא תרווייהו איכא תרתי לריעותא : מאי שנא · במקוה דמחזקינן למפרע טומאת ודאי ומ"ש בחבית דקאמר ספק : ברה"י תולין · טעמא מפרש לקמן : *) מסוטה · דכתיב (במדבר ה) והיא נטמאה איתקש טומאה לסוטה :

*) שייך לקמן

ועשאוה

תוספות

*ובעת שאין בני אדם מצויין וא"ת א"כ היכי ילפינן מסוטה דברה"י ספקו טמא אפי' איכא חזקה הא בסוטה איתרע חזקה לאגמורי בעלמא טומאה מסוטה אימא דוקא היכא דליכא חזקה ואיצטריך קרא לאשמועינן דהוי טמא ודאי אע"ג שאינו אלא ספק וגם לטהר בר"ה אע"ג דליכא חזקה וי"ל דילפינן מסוטה שעשאה הכתוב ודאי טמאה אע"ג דאית לה חזקה שאינה טמאה ודאי ולא איתרע אלא חזקת טהרה ודאית : **דאיכא** ריעותא מגופה · אבל אי לאו האי טעמא הוה מוקמינן לה אחזקת טהרה אע"ג דהשתא ודאי טמאה כמו בנגע באחד דמטהרים אף רבנן בראהו חי מבערב אע"ג דהשתא הוא מת וליכא עוד חזקת חיות *ומ"מ אם עשו מבהמה גבינות ושחטוה ונמצאת טרפה אין להתיר הגבינות מטעם אוקי בהמ' בחזק' שלא היתה טרפה מתחלה כיון דמעולם לא היתה אותה שעה מבוררת לא חשיבה חזקה כדמוכח בהכל שוחטין (חולין יא:) דקאמר אתיא א) ממכה אביו ומפרה אדומה דאזלינן בתר רובא והיכי מוכח דלמא משום דמוקי לה (ב) בחזקת שאינה טרפה אלא לא חשיב אותה חזקה כדפרישית ול"ע להתיר הגבינות : **להלל** קשה ודאי · דמדקאמר ר' שמעון בסיפא ברה"י תולין מכלל דטמאות דקאמרי רבנן ברישא היינו ודאי : **השתא** הוא דחזאי ורב דאמר בפ' י' יוחסין (קידושין עט.) הרי היא בוגרת לפנינו גבי קדשה אבי' בדרך וקדשה עצמה בעיר ושניהם ביומא דמשלים ו' חדשים שבין נערות לבגרות ולא קאמר השתא הוא דבגרה הייטו משום דרגילות סערות לבא מלפרא וכי פריך התם לשמואל ממקוה וחבית ה"נ מצי למיפרך לרב דדוקא בשערות קאמר רב אלא דפריך לשמואל טפי בפשיטות והא דקאמר התם לימא רב דאמר כר' נתן דאמר אם בריא הוא עליו להביא ראיה שכיב מרע היה אע"ג דרב דוקא בשערות קאמר התם נמי רוב העולם בריאים ואית לן למימר דבריא היה כמו שהוא עכשיו : **התם** תרתי לריעותא · תימה דבפ"ק דחולין (דף י. ושם) אמרינן שחטה ונמצא הסכין פגום ושבר בו עצמות אחרי כן רב חסדא אמר כשרה משום דעצם ודאי פוגם (ג) כו' ופריך ליה מטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה ומשני סכין איתרעי בהמה לא איתרעי והשתא הא איכא תרתי לריעותא דהרי פגום לפניך והעמד בהמה בחזקת איסור כדאמר הכא דה"נ איתרעי מקוה ואדם לא איתרעי ואפ"ה מטמאינן וי"ל דהתם משום דעצם ודאי פוגם כדאמר התם א"כ אין סברא לחלק בין מקוה איתרעי לאדם איתרעי והתם ה"פ סכין איתרעי ואיכא ספיקי טובא שמא בעצם נפגם ואפי' בעור נפגם שמא נפגם במיעוט בתרא ואת"ל נפגם במיעוט קמא שמא לא שחט כנגד הפגימה אך קשה דאמר התם מנלן דאזלינן בתר חזקה דכתיב ויצא הכהן מן הבית ודילמא אדנפיק ואתי בליר ליה שיעורא אלא אוקמי' אחזקה וקשה (ד) התם משום דליכא ריעותא ואכתי היכא דאיכא ריעותא מנלן דאזלינן בתר חזקה וי"ל דמוכח היכא דבא כהן בסוף שבוע וראה והנה כהה הנגע ואיתרע חזקה (ה) מטמאינן אדם הנכנס שם בתוך שבוע וחייב קרבן אם נכנס בעזרה וקשה אדרבה נימא התם הרי חסר הנגע לפניך ואוקי גברא בחזקת טהרה כדאמר הכא גבי מקוה לטמא בודאי וי"ל דגבי מקוה רגילות להתחסר מעט מעט ולכך איכא למימר דמעיקרא חסר אבל הנגע רגילות להתחסר בבת אחת פחות מכגרים לכך אמרינן התם השתא הוא דחסר ואוקי הנגע בחזקת שלם ביציאת כהן מן הבית וכשטימא הכהן את הבית אפי' נתחסר הנגע אחרי כן קודם שנכנס זה גזירת הכתוב הוא שהבית טמא עד שיראה הכהן בסוף שבוע ויטהרנו : **היה** בודק את החבית · אפי' לרבנן דאית להו בהמוכר את הספינה (ב"ב פד.) יין וחומץ מין אחד הוא הייטו כשמתכוין לתרום מן החומץ והכא מיירי שנתכוין לתרום מן היין ונמצא חומץ דהוה ליה תרומה בטעות כדמשמע בתוספתא דתרומות פרק ג) האודה והמעשר :

והא דאמרי' פ"ק דחולין (דף ט:) גבי בא זאב ונטל בני מעיים התם גמרינן מסוטה דבר"ה ספיקו טהור היינו לפי סברת דברי המקשה דמדמי איסור לטומאה אבל מסקנא דשני לן בין איסורא לטומאה לא ילפי' מסוטה · ג"י :

מיהו בירושלמי דסוטה משמע דאפילו ונילה הוי רה"י גמור' ג"י :

ושניהם

א) [נ"ל עדים זוממין ועיין בתוס' דחולין יא: ד"ה אתיא מפרה אדומה] ב) [נ"ל התורם]

תוספי הרא"ש

כלל לברר הספק בשעת המעשה אבל ספיקא דמקוה ונגע באחד בלילה אפשר להתברר בשעת מעשה : **היכא** דלית ליה ריעותא מגופה · וא"ת לימא כי אמרי' העמד דבר על חזקתו היכא דלא איתרע חזקה כגון ספק נגע אבל הכא איתרע דהרי דם לפניך וי"ל דבכי האי גונא נמי מוקמינן אחוקתיה כההיא דנגע בא' בלילה דאפי' רבנן מודו בראוהו חי מבערב דטהור אבל טעמא דריעותא גופה ודאי איתרע חזקתה משום דמגופה קחזיא ושכיחי בה דמים תדיר ולא דמי לנגעים דאמרי' ספק נגעים להקל אע"ג דמגופיה קא חזו מ"מ לא שכיחי ביה נגעים כמו אשה שמצויין בה דמים תדירי' ואע"ג דנתעסקה בטהרו' דלית בהו ריעותא כיון דטומאה דידהו משום לתא דידה משו"ה לא מוקמינן להו בחזקת טהרה ודוקא לתרומה או לקדשים כדלקמן אבל לחולין אע"ג דאיכא ריעותא מגופה מוקמי' להו בחזקת טהרה ויש להתיר מתוך כך בעדר שנשחטה בהמה [אחת] (אחרת) מהן ונמצאת טרפה כל הגבינים שעשו מחלב של העדר דמוקמינן להו אחזקתיה ואמרינן סמוך לשחיטה נטרפה א) ואע"ג דאיכא ריעותא מגופה · ומיהו יש לדחות דשאני התם שלא נתבררה החזקה לעולם ואע"ג שחיתה כמה שנים ויצאה מחזקת טרפות מ"מ בכל שעה ושעה עומדת היא בספק תדע מדילפינן פ"ק דחולין דאזלינן בתר רובא מפרה אדומה ומשעיר המשתלח מדלא חיישינן דילמא טרפות הן וממאי משום דאזלינן בתר רובא דילמא משום דאמרינן אוקמה אחזקה אלא ודאי כי האי גוונא לא אמרינן אוקמיה אחזקתיה כיון דבשעתה לא נתבררה החזקה אלא לאחר שהוציאה שנתן הוברר הדבר דבשעת לידתה כשרה היתה ומיהו אם לא נמצאת טרפה אלא כעין אותן שאנו אוסרין מחמת סירכא ואם היינו בקיאין לברר איפשר שהיה לה היתר ע"י בדיקה לאמיתסרי דהוה ספק ספיקא ספק טרפה ספק אינה טרפה ואת"ל טרפה אימר אחר כך נטרפה ועוד י"ל כיון דאזלינן בתר רובא כל הבהמות בחזקות כשרו' אפי' בתוך שנתן משום דרוב בהמות כשרות ורובא עדיף מחזקה ונעמיד בהמה זו בכלל הרוב והשתא היא נטרפה ואי אישתכח ביה טרפות דיתרות ודאי מתחלת ברייתה היא טרפה ואע"ג דטרפה אינה חיה רוב טרפות קאמר או אם הינלד פי המכה יש לאסור הגבינות [שנעשה בתוך] שלשת ימים קודם השחיטה : ואילו הכא טמאה ודאי : משמע מתוך פרש"י ז"ל דמלשון טמאה קא דייק וקשה דהא בסוף קדושין גבי תינוק שנמצא בצד העיסה דקתני וחכמים מטמאין ואמר ר' יוחנן אין זו חזקה ששורפין עליה את התרומה ועוד לקמן גבי קופה שנשתמשו בה טהרות ואמר ר' יוחנן טמאות בעי למימר דלתלות קאמר ונראה לפרש דהא דדייק דטמאות ודאי משום דתני בסיפא ר' שמעון אומר ברה"י תולין : **אדרבה** העמד מקוה על חזקתו ואימר לא חסר · משמע דפריך אפילו (לב"ש) [לב"ה] דהוה לן לטהר לגמרי משום חזקה דמקוה אע"ג דאיכא נמי חזקה דטמא מ"מ חזקת מקוה עדיף שהרי הטמא טבל לפנינו אלא שאנו אומרים שמא לא טבל טבילה הוגנת כי שמא היה חסר המקוה וכיון דאמרת העמד מקוה על חזקתו נסתלקה חזקת הטמא כנ"ל : **ה"נ** הרי דם לפניך · ואיתרעאי חזקת האשה ואע"ג דלא איתרע חזקת הטהרות מ"מ השתא כיון דטומאה דידהו משום לתא דידה לא מוקמינן להו אחזקתייהו עד דמשני הכא חדא הוא דאיכא לריעותא התם איכא תרתי לריעותא · וא"ת כיון דודאי טבל לא הוה לן למימר העמד טמא על חזקתו לרב חסדא דמכשר השוחט בסכין ונמצאת פגומה

ס"א ונגיס

מקואות פ"ב מ"ב קדושין עט: גיטין לא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולא שורפין וכו' לקמן בפירקין · נ"ב בדף ו ע"א תניא כותים דרכא הרואה כתם כו': (ב) תוס' ד"ה דאיכא וכו' בחזקת שאינה טרפה · נ"ב ומכה אביו נמי דלמא משום דהעמד אדם בחזקת כשרות : (ג) ד"ה התם וכו' דעצם ודאי פוגם ועור ספק פוגם כו' ופריך : (ד) בא"ד וקשה דלמא התם משום : (ה) בא"ד ואיתרע חזקה גלפ"ס מטמאינן אדם :

גליון הש"ס

גמ' ומ"ש מחבית · עי' רפ"ג דתרומות ובר"ש שם :

תוספי הרא"ש

פגומה בפ"ק דחולין ופריך עלה מטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ והא הכא דודאי טבל ספק היה עליו [ואעפ"כ] לא עלתה לו טבילה ומסיק התם דאיכא ריעותא מגופה והכא סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי · והכא [נמי] ודאי טבל ומקוה איתרעאי גברא לא איתרעאי וי"ל דהתם אע"ג דאיכא דבר חוצץ [אורחיה] למיתי בתר טבילה כיון דנתעסק באותו המין אחר כן והוי דומיא דעצם ודאי פוגם ג) אבל הכא אורחיה להתחסר (אחר) [קודם] טביל' כמו (קודם) [אחר] טביל' ולא שייך למקרייה ודאי טבל · ועי"ל [דלכאורה] מאי האי דקאמר סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי א' סכין איתרעאי בהמה נמי איתרעאי דריעותא דבהמ' אינה אלא מחמת הסכין אלא ע"כ ה"ק סכין איתרעאי הלכך אפי' בעור איפגים אימר לא נשחטו הסימנין כנגד הפגימה : **היה** בודק את החבית כו' · פרש"י דאתיא כרבי דאמר בפרק המוכר את הספינה יין וחומץ שני מינין הן אבל רבנן דאמרי מין אחד הן הויא תרומתו תרומה · ואי משום מן הרעה על היפה הא אמרינן תרומתו תרומה כדרבי אלעאי ונראה דאפילו כרבנן נמי אתיא דע"כ לא קאמרי רבנן אלא במתכוין לתרום מן החומץ על היין · אבל הכא שבדקו כדי לתרום מן היין על היין ונמצאת חומץ הוי כמו תרומה בטעות כאילו פירש שלא תהיה תרומה אם תמצא חומץ וכן מוכח בתוספתא דתרומות פרק התורם והמעשר בשבת דתאני התם [פ"ד] התורם חבית של יין ונמצאת של חומץ אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה ואם משנתרמה ידע שהחמיץ הרי והתרומה ואם ספק תרומה ויחזור ויתרום דברי רבי שרבי אומר יין וחומץ שני מינין הן וחכמים אומרים מין אחד הם · היה בלבו לתרום מן היין על היין ומה שבידו חומץ אין תרומתו תרומה וקתני בתר הכי היה בודק את החבית כו' כדאיתא בשמעתין אלמא מוכח בהדיא דמודו בה רבנן · והא דפליגי ברישא משום שהיתה בלבו שתהיה תרומה בכל ענין בין תמצא יין בין תמצא חומץ · וא"ת מאי שנא מתורם חומץ על יין לרבנן מתורם מן הטמא על הטהור ומקישות המרה על המתוקה דמשמע בהאשה רבה דבשוגג תרומתו תרומה ובמזיד אין תרומתו תרומה · ומחומץ על היין אמרי' דבמזיד תרומתו תרומה ובשוגג אין תרומתו תרומה וי"ל דשאני טמא וקישות [ונמצא] מרה דלא חזו לאכילה הלכך תקינו רבנן שלא תהיה תרומתו במזיד ויש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כדקאמר התם בפרק האשה רבה או כמ"ד לא עשה ולא כלום לתקן השירים אבל חומץ חזי לאכילה ואיכא מאן דניחא ליה בחלא הלכך בכל ענין תרומתו תרומה חוץ ממי שהיה בלבו לתרום מיין על יין דהוי כמפרש שלא תהא תרומה אם תמצא חומץ :

א) אינו מובן דמאי רישותא אית לה לבהמה דהא אין עלולה לטרוף כלל ואולי דר"ל דאיתרע לה בחזקה ד[...] ספק תגילה מוליא מידי וודאי טבילה אבל הכא לאו וודאי טבל מקריא וכ"כ בתוס' חולין דף ו ע"ש .

ושניהם לא למדוה אלא מסוטה *רבנן סברי כי סוטה מה סוטה ספק היא ועשאוה כודאי הכא נמי ספק ועשאוה כודאי אי מסוטה אימא כי סוטה מה סוטה ברה"ר טהור הכא נמי ברה"ר טהור הכי השתא התם משום סתירה הוא וסתירה ברה"ר ליכא הכא משום חסר הוא מה לי חסר ברה"ר מה לי חסר ברה"י וכי תימא הא כל ספק טומאה ברה"ר טהור כיון דאיכא תרתי לריעותא כודאי טומאה דמי ורבי שמעון סבר כי סוטה מה סוטה ברה"ר טהור הכא נמי ברה"ר טהור אי מסוטה אימא כי סוטה מה סוטה ברה"י טמאה ודאי הכא נמי ברה"י טמאה ודאי הכי השתא התם יש רגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה הכא מאי רגלים לדבר איכא ואי בעית אימא היינו טעמא דרבי שמעון גמר סוף טומאה מתחלת טומאה מה תחלת טומאה ספק נגע ספק לא נגע ברה"ר טהור אף סוף טומאה ספק טבל ספק לא טבל ברה"ר טהור ורבנן הכי השתא התם גברא בחזקת טהרה קאי מספקא לא מחתינן ליה לטומאה הכא גברא בחזקת טומאה קאי מספקא לא מפקינן ליה מטומאתו ומאי שנא ממבוי *דתנן השרץ שנמצא במבוי מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את המבוי הזה ולא היה בו שרץ או עד שעת הכיבוד התם נמי כיון דאיכא שרצים דגופיה ושרצים דאתו מעלמא כתרתי לריעותא דמי ואב"א היינו טעמא דשמאי הואיל ואשה מרגשת בעצמה והלל כסבורה הרגשת מי רגלים היא ולשמאי האיכא ישנה ישנה נמי אגב צערה מיתערא מידי דהוה אהרגשת מי רגלים והאיכא שוטה מודה שמאי בשוטה הא כל הנשים קתני כל הנשים פקחות וליתני נשים לאפוקי מדרבי אליעזר דא"ר אליעזר *ארבע נשים ותו לא קמ"ל כל הנשים והאיכא כתמים לימא תנן כתמים דלא כשמאי אמר אביי מודה שמאי בכתמים מ"ט בצפור לא נתעסקה בשוק של טבחים לא עברה האי דם מהיכא אתי (א) אי בעית אימא היינו טעמיה דשמאי דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי והלל כותלי בית הרחם העמידוהו ושמאי כותלי בית הרחם לא מוקמי דם (א) משמשת במוך מאי איכא למימר אמר אביי מודה שמאי במשמשת במוך רבא אמר מוך נמי אגב זיעה מכויץ כויץ ומודה רבא במוך דחוק ומאי איכא בין הני לישני להאיך לישנא איכא

א) [עי' תוס' כתובות לט· ד"ה שלא וכו']

רש"י

ועשאוה כודאי · שאסורה לבעלה עד שתשתה: סוטה ברשות הרבים טהורה · אין רשות הרבים מקום סתירה: רגלים לדבר · סימן טומאה איכא: שהרי קינא לה ונסתרה · התרה בה אל תסתרי עמו ונסתרה: מאי רגלים לדבר איכא · דליהוי חסר מקודם לכן דילמא השתא הוא דחסר וש"מ דקסבר ר' שמעון בשאר ספק טומאה דעלמא נמי ברה"י תולין דהא אין רגלים לדבר: ואיבעית אימא · אי מסוטה גמרי רבנן הוה להו למימר ברה"ר טהור אלא לאו מסוטה מלינן למגמר דתחלת טומאה איתקש לסוטה סוף טומאה לא איתקש ואם כן מאי טעמא דרבי שמעון דמטהר ברה"ר: גמר סוף טומאה · דהיינו טבילה מתחלת מגע הטומאה: ומאי שנא ממבוי · לשמאי פריך: מטמא למפרע · כל טהרות שנעשו במבוי: עד שיאמר · עליו אדם באותו היום בדקתי ושוב אינו מטמא מאותו היום ולמפרע אבל עד אותו יום הוא מטמא: או עד שעת הכיבוד · אבל טהרות דקודם כיבוד טהורין דחזקת ישראל בודקין מבואותיהן בשעת כיבודיהן ואי הוה בההיא שעתא הוה מישתכח אבל טהרות דלאחר כיבוד טמאות מספק שמא לאחר כיבוד מיד נפל: מרגשת · שנט"ר בלע"ז כלומר יודעת בעצמה כשיוצא דם ממנה והא מדלא ארגשה מאתמול ודאי השתא בבדיקת עד נפק: והא איכא שוטה · שאינה מבינה להרגיש: לאפוקי מדר' אליעזר · במתני' היא לקמן (דף ז:): והא איכא כתמים · הרואה כתם דקיימא לן לקמן (דף טו·) מטמאה למפרע עד שתאמר בדקתי חלוק זה ולא היה בו כתם או עד שעת כבוס ולא אמרינן אי נפיק מגופה הוה מרגשת: לימא · תנן כתמים דלא כשמאי דכיון דאמר אשה מרגשת אמאי טמאה לימא לאו מגופה הוה הואיל ולא ארגשה: בצפור לא נתעסקה · דנימא מדם צפור הוה דאמר התם תולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות בפ' הרואה כתם (לקמן נח:): משמשת במוך · ממלאה אשה אותו מקום מוכין לשאוב את הזרע שלא תתעבר ואינה נוטלתו משם אלא בשעת הצורך ושמא מוך העמיד את הדם · ג' נשים *משמשות במוך קטנה מעוברת ומניקה: מכויץ כויץ · ויש מקומות לדם לצאת: כויץ · דשריי"ט בלע"ז: בין הני לישני · אשה מרגשת ומעיקרא הוה אתי: להאיך לישנא · העמד אשה על חזקתה: לאביי

תוספות

ושניהם לא למדוה אלא מסוטה · תימה דהא רבנן מטמאין אף ברה"ר משום דהוי תרתי לריעותא אם כן לא הוי ספק ולא שייך זה לסוטה מידי וכן בחבית דהוי ודאי טבל לרבנן דומיא דמקוה הא לא גמרינן מסוטה אלא טומאה ורבי שמעון נמי דגמר חבית מטומאה הא לא שייך מידי לסוטה ואומר ר"ת דלא קאמר הכי אלא לפרש דלא תקשי להו מסוטה *וטעמא דרבנן משום דהוי תרתי לריעותא והוי ודאי ולא ספק ולרבי שמעון הוי ספק דלית ליה טעמא דהרי חסר לפניך דהשתא הוא דחסר וכנגד העמד מקוה בחזקת שלם איכא למימר העמד טמא על חזקתו ולכך ברה"י תולין מדיכא ואע"ג דלא ילפינן מסוטה ולכך בחבית נמי ספק אבל ברה"ר מטהר אע"ג דליכא חזקה דמסוטה ילפינן כדפי' לעיל (ב) ובכל ספק טומאה אית ליה ברה"י תולין:

*גמר סוף טומאה מתחלת טומאה · תימה דשפיר קאמרי רבנן דהתם איכא חזקת טהרה *וי"ל דגמר מתחלת טומאה היכא דליכא חזקת טהרה כגון ההיא דתנוק דפ' בתרא דקדושין (ג) (דף פ·) דאיכא רוב תינוקות מטפחין כנגד חזקת העיסה ואינו רוב גמור והוי פלגא כנגד החזקה ואילו היה בה דעת לישאל מן התורה היה ברה"י טמא גמור וברה"ר טהור גמור דגמרינן מסוטה ורבנן התם איכא חזקת טהרה פי' כנגד רוב טיפוח והוי ספק וגמרי מסוטה לטהר ברה"ר אבל הכא גברא בחזקת טומאה והוי תרתי לריעותא והוי ודאי:

השרץ שנמצא במבוי · לשמאי פריך דמטהר לגמרי:

ושרצים דמעלמא · וא"ת סיפא דקתני התם כתם שנמצא בחלוקה מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק ולא היה בו כתם או עד שעת הכבוס מאי איכא למימר דהתם ליכא למימר דאיכא דם מגופה ומעלמא דמשום דם דמעלמא אינו טמא אלא חלוק ולקמן בפרקין (דף ו·) נמי אמרינן הרואה כתם מקולקלת למנינה וי"ל דהואיל ואם הכתם יבש הוא ע"כ טמאה למפרע ופעמים נמי אף כשהוא לח מוכיח דלא אתא השתא אלא על ידי שחייה או ע"י ריקוד כדאמר בהרואה כתם (לקמן נז:) לא פלוג רבנן בכתמים:

ואיבעית אימא טעמא דשמאי הואיל ואשה מרגשת בעצמה · נראה דלהאי לישנא נמי צריך טעמא דהעמד אשה על חזקתה דאל"כ כי קאמר מודה שמאי בשוטה וכן מודה שמאי במוך וכי יטמאנה למפרע אף לחולין והלא כל הנשים דיין שעתן לחולין אף להלל אלא הכי טעמי לא אילטריך אלא כי היכי דלא

נעבד סייג בקדשים*:

מרגשת בעצמה · פי' כשנעקר דם מן המקור ומדלא הרגישה עד עכשיו השתא הוא דחזאי וא"ת וכי בדקה עצמה ומצאה טמאה ולא הרגישה מאי [טעמא דשמאי נימא כמו שלא הרגישה עכשיו כך שמא נעקר מאתמול ולא הרגישה] וי"ל דלא פלוג רבנן הואיל ורוב פעמים מרגשת דהא לטעמא דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי שוכבת אפרקיד מאי איכא למימר אלא לא פלוג רבנן והא דקאמר מודה שמאי בשוטה ובמוך משום דהנהו חלוקות משאר נשים ולא שייך למימר בהו לא פלוג רבנן ורש"י פירש מה שעכשיו לא הרגישה כסבורה הרגשת עד הוא וקשה מאתמול נמי נימא הא דלא הרגישה אם שמשה כסבורה הרגשת שמש הוא ואמאי מטהרין למפרע אלא שמאי אית ליה דלעולם אשה מרגשת ואינה חוששת בהרגשת עד ושמש כמו שאינה חוששת בהרגשת מי רגלים: מודה שמאי בשוטה · ואם תאמר והא אין בו דעת לישאל וי"ל כגון אדם שנגע בה ורוצה לעסוק בקדשים ואותו אדם יש בו דעת לישאל:

ומיהו לפי זה לא א"ש הא דאמר לקמן עשה סייג לדבריך כיון דאיכא טעמא דאם איתא דהוה דם כו' לא הוה אלא סייג ושמא טעמא דהרגשה אהני אף בשוטה לחולין · ג"י:

והא איכא כתמים · פירוש לשמאי דאית ליה טעמא דהרגשה לטהר אף בקדשים היה לנו לטהר כתמים אפי' מכאן ולהבא דאית לן למימר כיון דלא הרגישה ודאי מעלמא אתי כדאמר (לקמן דף ה·) גבי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות אפילו סדינין שלה מלוכלכין בדם אין חוששין לה אימר בשוק של טבחים עברה ולאו אדעתה אבל להלל לא קשה כיון דאינו ברור לו טעמא דהרגשה לטהר בקדשים אין לנו לתלות בכתמים ולומר דמעלמא אתי אפילו לחולין דרגלים לדבר הוא דמגופה אתי אפילו למפרע:

איכא

תוספי הרא"ש

מה סוטה ספק היא ועשאוה כודאי לאוסרה על בעלה עד שתשתה אע"ג דמן הדין מותרת לבעלה דאוקמה בחזקת צדקת ואע"ג דנסתרה לא נבעלה אלא גזירת הכתוב להוציאה מחזקתה ולאוסרה מספק: אי מה סוטה ברשות היחיד טמאה ודאי הכא נמי ברשות היחיד טמאה ודאי הכא משמע דכל ספק טומאה ברשות [היחיד] טמ' ודאי וקשה מהא דאמרינן בנזיר שני נזירים שאמר להם אחד ראיתי שנטמא אחד מכם שניהן מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ופריך אינהו תרי והאי דקאי גבייהו האיכא תלתא והוי ספק טומאה ברשות הרבים ויביאו [כל אחד] קרבן טהרה דספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור ומשני באומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניהם אכתי תקשי ליה הו"ל ספק טומאה ברשות היחיד ויביאו [כל אחד] קרבן טומאה דהא ספק טומאה ברשות היחיד הוי ודאי טמא כדמוכח הכא אבל אי אמרינן תולין הוה ניחא וי"ל דלעולם כל ספק טומאה ברשות היחיד ודאי טמא והאי דלא מייתי תרוייהו קרבן טומאה משום דלא ילפינן מסוטה אלא דבר שאיפשר להיות כן כגון שאיפשר שנטמאת בשעת סתירה אבל הך דשני נזירים כיון דודאי אחד מהן טהור לא ילפינן מסוטה להחשיבם שניהן ודאי טמאין לחייב כל אחד ואחד קרבן טומאה אלא גמרי' מסוטה לאפוקינהו מחזקתייהו וספק טמאים הוו וא"ת א"כ מאי פרי' מעיקרא דרשות הרבים הוי וכל אחד יביא קרבן טהרה הא אי איפשר להיות ששניהם טהורין וכי האי גונא לא ילפינן מסוטה לטהר שניהן ברשות הרבים וי"ל דהא דמטהרין ספק טומאה ברשות הרבים לאו מסוטה ילפינן דבלאו סוטה אית לן לאוקמי כל חד וחד בחזקת טהרה כדאמרי' בשמעתי' כי אמרינן העמד דבר על חזקתו כגון ספק נגע ספק לא נגע אלמא מכח חזקה מטהרי' · והא דאמרי' בפ"ק דחולין דספק טומאה ברשות הרבים הלכתא גמירי לה מסוטה היינו היכא דהוי פלגא ופלגא דליכא חזקת טהרה כי ההיא דפרק כיסוי הדם גבי תינוק שנמצא בצד העיסה דאמרינן רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה זו בחזקת טהרה עומדת סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא · וכי האי גונא חשיב ליה פלגא ופלגא פרק בתרא דיבמות ואמרינן עלה פרק כיסוי הדם אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר ומה לי ספק טומאה מה לי ספק איסור' אלא היינו טעמא משום דספק טומאה ילפינן מסוטה ואע"ג דהתם בדבר שאין בו דעת לישאל איירי ה"ה ברשות הרבים וא"ת היכי ילפינן מסוטה לטהר ברשות הרבים בפלגא ופלגא דליכא חזקת [illegible]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואיבעית אימא סיינו טעמים: (ב) תוס' ד"ה ושניהם וכו' כדפרישית לעיל: נ"ב בד"ה והלל: (ג) ד"ה גמר וכו' דפרק בתרא דקידושין: נ"ב בדף פ' וע"ש בתוס' בד"ה סמוך מיעוטא:

[ועי' תוס' קדושין עט· ד"ה וטניהם]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה גמר וכו' וי"ל דגמר מתחלת טומאה וכו' כגון ההיא דתינוק וכו' ואני העני בדעת לא זכיתי לעמוד בסוד רבותינו דאטו ההיא מתני' דעיסה מפורש בקרא הוא ונקשה גם עלה היכי ילפינן מתחלת טומאה היכי דיש לה חזקת טהרה:

[ואיבעית אימא היינו טעמא דר"ש גמר סוף טומאה מתחלת טומאה · ולא ידעינן מסתקן דהכא איכא למימר אי מה תחלת טומאה ברה"י טמא ודאי דגמרינן מסוטה אף סוף טומאה · מיהו לפירוש רש"י משמע דלר"ש כל ספק טומאה ברה"י תולין ולא גמרי' מסוטה לטומאה ודאי דהתם יש רגלים לדבר ניחא· אבל לפי' ר"י קשה וצ"ל דהכי פי' גמר מתחלת טומאה כמו ב' נזירים או דחבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה שפר"י דלא גמרינן מסוטה לטמאה ודאי ברה"י דלא דמי לסוטה דיוכל להיות שנטמאה אבל הכא תרוייהו לא נטמאו בודאי שלא נטמא אלא האחד אלא תולין ברה"י וברה"ר טהור לגמרי כדמוכיח ר"י בפ"ב דנזירין· מיהו מהא גופא תימה כיון דלא גמר מסוטה מ"ט דברה"ר טהור משום דמוקמי' אחזקתיה ברה"י נמי יהא טהור משום דמוקמי' אחזקתיה וכיון דלא גמרי' מסוטה כ"ל [illegible]

[illegible]

עין משפט
נר מצוה

ז א ב ג מיי' פי"ז מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ג:

ח ד ה מיי' שם הלכה א:

איכא בינייהו למרמי חבית ומקוה ומבוי להאיך לישנא איכא למרמינהו להני לישני ליכא למרמי ומאי איכא בין האי לישנא להאיך לישנא לאביי איכא מוך לרבא איכא מוך דחוק תניא כי האי לישנא דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי אמר לו הלל לשמאי אי אתה מודה בקופה שנשתמשו בה טהרות בזוית זו ונמצא שרץ בזוית אחרת שטהרות הראשונות טמאות אמר לו אבל ומה הפרש בין זו לזו לזו יש לה שולים לזו אין לה שולים רבא אמר טעמא דשמאי משום בטול פריה ורביה תניא נמי הכי אמר לו שמאי להלל א"כ בטלת בנות ישראל מפריה ורביה ומאן דתני האי לישנא הא תניא כי האיך לישנא דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי התם הלל הוא דקטעי הוא סבר טעמא דשמאי דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי וקא מקשי ליה קופה ואמר ליה שמאי טעמא דידי משום בטול פריה ורביה ולמאי דקטעית נמי דקמקשית קופה לזו יש לה שולים ולזו אין לה שולים ולמאן דתני האי לישנא הא תניא כי האיך לישנא משום בטול פריה ורביה הכי קאמר ליה הלל לשמאי אין טעמא קאמרת דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי ומיהו עשה סייג לדבריך דמאי שנא מכל התורה כולה דעבדינן סייג אמר ליה א"כ בטלת בנות ישראל מפריה ורביה והלל מפריה ורביה מי קאמינא לטהרות הוא דקאמינא ושמאי לטהרות נמי לא דאם כן *לבו נוקפו ופורש (שולי"ם בדוקי"ן מכוסי"ן בזוי"ת סימ"ן) איתמר קופה שנשתמשו בה טהרות בזוית זו ונמצא שרץ בזוית אחרת חזקיה אמר טהרות הראשונות טהורות רבי יוחנן אמר א'טהרות הראשונות טמאות והא (א) (בית) שמאי והלל מודו בקופה דטהרות הראשונות טמאות כי מודו שמאי והלל בקופה שיש לה שולים כי פליגי חזקיה ורבי יוחנן ב'בקופה שאין לה שולים מ"ט דר' יוחנן אין לה שולים ג'ויש לה אוגנים (ג) והתניא ד'המדלה עשרה דליים מים בזה אחר זה ונמצא שרץ באחד מהן הוא טמא וכולן טהורין ואמר ריש לקיש משום רבי ינאי לא שנו אלא שאין לה אוגנים ה'אבל יש לה אוגנים כולן טמאין לימא חזקיה לית ליה דר' ינאי מיא שרקי פירי לא שרקי אי נמי מיא לא קפיד עלייהו פירי קפיד עלייהו ואי בעית אימא כי מודו שמאי והלל בקופה שאינה בדוקה כי

לאביי איכא מוך · ללישנא דאשה מרגשת אפי' משמשת במוך נמי דיה שעתה וללישנא דמעיקרא הוה אתי משמשת במוך מטמאה למפרע: ונמצא בה שרץ בזוית אחרת · לאחר שניטלו טהרות מן הקופה: שטהרות הראשונות טמאות למפרע · ודוקא בזוית אחרת כגון קופה ארוכה אמתים וג' אמות דאיכא למימר קודם שניטלו הטהרות הוה התם ונטמא הכלי מחמת השרץ וטהרות מחמת הכלי ואיהו הוא דלא נתעסק באותו זוית ולא אשכחיה אבל באותו זוית לא דודאי בתר הכי נפל דאי הוה התם בשעת טהרות הוה חזי ליה כשהוציאן: אבל · כן הדבר: ומה הפרש בין זו לזו · והא טומאה דלמפרע הוא: שולים · פונ"ך בלע"ז ועכבו השולים את השרץ מלצאת והוא הוציא טהרות דרך פיה מלמעלה והשרץ שבזוית אחרת לא ראה: ולזו אין לה שולים · ואי הוה דם מאתמול בבית החיצון הוה נפיק ונפיל: מפריה ורביה · דכיון דחיישינן לדם בבית החיצון לבו נוקפו ופורש מן האשה: וקא מקשי ליה קופה · הרי קופה דלא אמר אם איתא דהוה שרץ מעיקרא הוה נפיק עם הטהרות כשעירה את הקופה: סייג · חזוק וגדר מדרבנן לטמא למפרע וה"ה דמצי למיפרך הכי מתני' אהנך לישנא דלעיל ולתרוצי כי האי גוונא הלל טעי וסבר טעמא דשמאי אם איתא כו' וקשיא ליה קופה וקאמר ליה שמאי טעמא דידי משום העמד אשה על חזקתה אי משום אשה מרגשת ולמאי דקא טעית נמי דקא מקשת לי קופה זו יש לה שולים כו': שיש לה שולים · והוא הוציאן דרך הפה הלכך אם שרץ היה בה לא ראהו ולא יצא: שאין לה שולים · כגון חבית של עץ שניטלו שוליהם ויכול להשתמש באורך חללן כשהן מוטלות בקרקע וכשהוא מערה אותן הוא מגביה ראש האחד ומערה והכל יוצא ממנה: מאי טעמא דר' יוחנן · הא ודאי אילו הוה התם בשעת טהרות הוה נפיק בהדייהו: אוגנים · במקום השוליים יש אוגנים שכפופין ראשי הנסרים כלפי פנים וכשהוא מערה איכא למימר אוגנים עכבו: עשרה דליים · י' פעמים בדלי אחד ומערה בכלי גדול: וכולן טהורין · דאמר השתא הוא דנפל דהואיל שלא מלא קודם שעירה הדלי בפעם הזאת לתוך הכלי טהורין: שאין לו אוגנים · לדלי דהשתא ודאי אם איתא דהוה התם בזימנא קמאי הוה נפיל מן הדלי עם המים: מיא שרקי · ואין צריך להפוך הדלי על פניו כשהוא מערה הלכך איכא למימר אוגנים עכבוהו לשרץ אבל פירי לא שרקי וכשעירה טהרות ממנה הפכה כולה על פניה לפי שאין פירות נוחין לישרק ולצאת הלכך אי הוה שרץ עם הטהרות הוה שריק ונפיל בהדייהו: לא קפיד עלייהו · אי משייר מינייהו לתוך הדלי הלכך אינו שופך כל הדלי על פניו ומצו אוגנים לעכובי שרץ: קפיד עלייהו · לאפוקינהו כולהו והופך קופה על פיה ולא משייר מידי ואם איתא דהוה שרץ הכי נמי דלא אישתייר: בקופה שאינה בדוקה · שלא בדקה בשעה שנתן טהרות לתוכה הלכך אין להעמידה על חזקת טהרה: והא

מסורת הש"ס

איכא בינייהו למרמי חבית ומקוה · וא"ת להני טעמי נמי איכא למרמי דהא מודה שמאי בשוטה דלא מרגשת דלמפרע תולין ובמקוה שורפין וכן להלל דלית ליה הני טעמי צריך לשנויי כדמשני דהתם תרתי לריעותא וי"ל דטעמא דהרגשה מהני להלל שלא לטמא ודאי ולשמאי מהני אף בשוטה שלא לטמאותה בודאי א"כ יש לומר דידע טעמא דתרתי לריעותא לשרוף אבל תולין אע"ג דליכא תרתי לריעותא ועיקר פירכא דלעיל לשמאי דמשום דליכא באשה תרתי לריעותא מ"מ לא היה לו לטהר לגמרי וא"ת אכתי איכא למירמי דבמקוה מטמאינן אף ברה"ר ובנגע באחד בלילה מטהרים חכמים ברה"ר בראהו מי מבערב אלא ע"כ היינו טעמא משום דבמקוה איכא תרתי לריעותא וי"ל דלא קשה ליה לעיל אלא במאי דמטהר שמאי אף ברשות היחיד: לאביי איכא מוך · ה"מ למימר נמי דאיכא בינייהו שוטה דללישנא קמא דאשה מרגשת מודה שמאי בשוטה ואין לומר דללישנא דאי הוה דם מעיקרא הוה אתי מודה נמי שמאי בשוטה דשמא דם אחר נפל קודם בדיקה משום דמשמע דעל דם שנמצא עכשיו קאמר: כי פליגי חזקיה ור' יוחנן בקופה שאין לה שולים · שאז משתמשין בה כשהיא מושכבת וקופה היא מרובעת ומשתמשין בה לרחבה ונמצאו טהרות בימין ושרץ בשמאל ופליגי דלחזקיה אית ליה טהרות האחרונות טמאות אבל הראשונות טהורות דשרץ בתר הכי נפל דאילו הוה התם מעיקר' כשהגביה הקופה לערות ממנה הטהרות היה נופל גם השרץ ור' יוחנן אמר דטהרות הראשונות נמי טמאות שהאוגנים עכבו השרץ מליפול בארץ ולכך לא ראהו לפי שהטהרות נפלו לצד ימין ולצד שמאל שהשרץ שם לא ראה אבל אם היתה הקופה עגולה מודה רבי יוחנן דהראשונות טהורות דאז נופלין השרץ והטהרות במקום אחד ואע"פ שהאוגנים מעכבין מליפול בארץ מ"מ אי הוה השרץ התם היה רואהו ולכך נקט דוקא נמצא בזוית אחרת וכן מוכח בפ"ק דשבת (דף ח·) דסתם קופה מרובעת גבי כוורת נקט רחבה ששה לפי שהיא עגולה וצריך להיות בה ד' מרובעים ובקופה נקט רחבה ד' [לפי שהיא מרובעת] ודליים אפי' הם עגולים אתי שפיר דרגילות הוא לערות המים מהר ואין רואין אם נשאר שרץ בכלים ולר' יוחנן קופה דשמאי ה"ה דמצי למנקט אפילו באין לה שולים אך יש לה אוגנים: א) והתניא המדלה י' דליים כו' · הקשה הר"ר מנחם אמאי לא מייתי מתניתין דטהרות פ"ד (מ"ד) דתנן המדלה י' דליים ונמצא שרץ בא' מהן הוא טמא וכולן טהורין וי"ל דהתם לא קתני זה אחר זה ואיכא למימר דמיירי כשמדלה שם י' דליים והם כולם יחד בבור והעשירי שהגביה נמצא בו שרץ ולא ידעינן כשהיה השרץ על המים בבור אם בשאר דליים נגע בעודן בבור והוי ספק טומאה לצפה על פני המים דטהור אף ב) ברה"ר כדאיתא בסוף נזיר (דף סד·) ואין חילוק בין יש לה אוגנים בין אין לה אוגנים אי נמי לא קתני מים במתניתין ואיכא למימר דמיירי בבור שיש בו יין ושמן וקמ"ל דט' דליים הראשונים טהורים ולא אמרינן שהשרץ היה תחלה בבור וטימא הכל אלא אמרינן דבדלי זה אחרון נפל תחלה בעודו ריקן וכשדלאו לבור לבסוף הוא טמא ומטמא כל מה שבבור אבל שאר דליים הראשונים טהורים:

א) עיין מהר"ם ב) נ"ל ברה"י

תוספי הרא"ש

בתחלת טומאה אבל לטמאות ודאי ברשות היחיד לא ילפינן מהלכה: ושרצים דאתו לה מעלמא כו' [וא"ת] תיקשי ליה מסיפא דתנן פ' דם הנדה וכן הכתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע וכי תימא דאיכא דמים דאשה זו ודמים דנשים דעלמא התינח חלוק אלא אשה אמאי מקולקלת למנינה כדתנן לקמן בפרקין · וי"ל דשאני התם דאיכא כתם דטמא נפשך מטמא למפרע היכא דהכתם יבש או במקום שאין דם זה ראוי לבא בחלוק אלא א"כ שיחתה או איזדקרא דאיכא למימר למפרע שיחתה או איזדקרא ולאו ארעתה הלכך לא פליג בכולהו: הואיל ואשה מרגשת בעצמה · וא"ת חואי בלא הרגשה מאי איכא למימר ופרש"י האי דלא ארגשה עכשיו משום דסבורה הרגשת העד הואי וכי האי גונא אמרינן בריש האשה כתם · וק' דא"כ היכא דשמשה תטמא דסבור הרגשת שמש הואי כדאמרי' נמי התם וי"ל דכי חואי בלא הרגשה מלתא דלא שכיח הוא ולא עבוד רבנן חיזוק דכשמרגשת בודקת לאלתר אבל שוטה ושוטת וכתמים שכיחי הלכך פריך מינייהו: מודה שמאי בשוטה · ודוקא בטהרות שנגעה והם בידי אדם אבל מונח על גבי קרקע חוי שוטה דבר שאין בו דעת לשאול ומטהרים ליה מעת לעת כדמוכח לקמן ג)כיון דמודה שמאי להלל בשוטה והלל לא קאמר דמטמא בחולין א"כ מאי טעמא דשמאי דקא מטהר בחולין בשוטה אלא מטעם חזקה והשתא צריכינן לטעמא דחזקה דלא אסרינן בשוטה אפי' בחולין אלא דאתא לפרושי מאי טעמא לא עבוד סייג וכן כל הנך טעמי דלקמן כדמפרש על טעמא דבימול פריה ורביה: לימא תנן כתמים דלא כשמאי · דכיון דלא ארגשה ודאי לאו מגופה אתא ואפי' מכאן ולהבא לא תטמא אבל הך לא פריך שלא תטמא למפרע · אלא מכאן ולהבא דהא השתא נמי אשכחא ולא מרגשא · ועוד כדפ"ל דגזור בכולהו משום דפעמים ראוי לטמאות למפרע מטה נפשך · ועוד מאי קשיא ליה אי שמאי מטהר כתמים למפרע הא אשכחן נמי ר' שמעון בן אלעזר בסוף בא סימן דמטהר כתמים למפרע אבל מכאן ולהבא ליכא מאן דמטהר: משמשת במוך · אע"ג דנקט משמשת במוך לא שנותנין המוך בשעת תשמיש דהא ודאי אסור אפי' לג' נשים דמשמשות במוך משום השחתת זרע האיש דהוי כזורע על העצים ועל האבנים אלא נותנהו לאחר תשמיש כדי

תוספי הרא"ש

מקדשים לקדשים איכא לשנויי הכי דבעלמא החמירו לשרוף קדשים והכא לא רצו להחמיר כדי שלא יהא לבו נוקפו ופורש אבל אי בעלמא מטמאינן אפילו חולין לא מסתבר למימר דהכא תולין משום שלא יהא לבו נוקפו ופורש: התם הלל הוא דקא טעי · והכא נמי צריך לשנויי לאינך לישני דמרגשת או דחזקה וא"ת וללישנא דחזקה אמאי לא מקשי ליה הלל מקופה דאמאי טמאות נימא העמד קופה על חזקתה כמו גבי אשה · וי"ל דמיירי בקופה שאינה בדוקה · אבל אשה בדוקה היא ולא כהך לישנא דאמרי' לקמן דכיון דשכיחי בה דמים כשאינה בדוקה היא · או א"נ אע"ג דשכיחי בה דמים מ"מ חזקת טהרה אית לה:והקשה ה"ר שמשון מקוצי להאי טעמא דחזקה מניין לו(חזקה לשמאי)דהלל טעה בסברתו וסבר דאם איתא דהוה דם כו' והלא מקופה קשה נמי ללישנא דחזקה כמו ללישנא דאם איתא דהוה דם מעיקרא וכו' כדפרישנא דבשלמא לאידך לישני דמרגשת או דפריה ורביה לא שייך כלל למיפרך מקופה הלכך ידע שטעה אבל ללישנא דחזקה לא טעה ומאי קא משני ליה לזו יש לה שוליים ולזו אין לה שוליים · ותירץ דהוה פשיטא ליה לשמאי דאילו היה הלל יודע דטעם דידיה משום חזקה לא היה מקשה לו מקופה לפי שדבר פשוט הוא לחלק בין קופה שאינה בדוקה לאשה בדוקה: ה"ק ליה הלל לשמאי אין טעמא קאמ' ומיהו עשה סייג לדבריך הק' הר' משה מאיברא דהא פרישנא לעיל בריש מכילתין דהאי דבעי מאי טעמא דשמאי היינו משום דלא עביד סייג והשתא קא משני דמשום חזקה לא בעי למעבד סייג · א"כ מאי תו קאמר ליה הלל לשמאי מיהו עשה סייג לדבריך · וכן טעמא דמרגשת נמי פרשי' לעיל משום סייג ושמאי נמי השיבו לפי דפריך דלדידך נמי משום טעמא דפריה ורביה ראוי למנוע שלא לעשות סייג: טהרות הראשונות קרי להו ראשונות לפי שכשנמצא השרץ כבר ניטלו הטהרות' ודוקא נמצא השרץ בזוית אחרת וטעמא דר' יוחנן משום דאיפשר שהית שם שרץ ולא ראהו · וכגון שהקופה הרבה רחבה אבל בקופה קטנה מודה ר' יוחנן דטהורות· אע"ג דלקמן בדלי שהוא קטן ולא אמרינן אם איתא דהוה ביה שרץ מעיקרא הוה חזי ליה · משום דבשעה ששופך המים מן הדלי לא אסיק אדעתיה שיעלה שרץ עם המים אבל כשמשתמש טהרות עם הקופה נזהר יפה לראות שלא יהא

*) עד כאן שייך לע"א

א) נראה דצ"ל א"כ אכתי איכא למיפרך לר"ש אי מה תחילת טומאה · ב) נראה דחסר כאן וצ"ל ונראה דלהאי לישנא נמי צריך טעמא דהעמד אשה על חזקתה .

הגהות הב"ח

כי פליגי חזקיה ורבי יוחנן בקופה בדוקה מר סבר הא בדקה ומר סבר *אימור עם סילוק ידו נפל והא דומיא דאשה קתני ואשה בדוקה היא כיון דשכיחי בה דמים כשאינה בדוקה דמיא ואיבעית אימא כי מודו שמאי והלל בקופה שאינה מכוסה כי פליגי חזקיה ורבי יוחנן בקופה מכוסה מכוסה היכי נפל כגון שתשמישה ע"י כסוי והא דומיא דאשה קתני ואשה מכוסה היא כיון דשכיחי בה דמים כשאין מכוסה דמיא ואיבעית אימא כי מודו שמאי והלל בזוית קופה כי פליגי חזקיה ורבי יוחנן בזוית בית והא קופה קאמר *ה"ק קופה שנשתמשו בה טהרות בזוית בית זו וטלטלוה בזוית אחרת ונמצא שרץ בזוית אחרת חזקיה סבר לא מחזקינן טומאה ממקום למקום *ורבי יוחנן סבר *מחזקינן ומי מחזקינן והתנן *נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת ולמחר השכים ומצאו מת ר"מ מטהר וחכמים *מטמאין שכל הטמאות כשעת מציאתן ותני עלה *כשעת מציאתן ובמקום מציאתן וכי תימא הני מילי לשרוף אבל לתלות *תלינן ומי תלינן והתנן *מחט שנמצאת מלאה חלודה או שבורה טהורה שכל הטמאות כשעת מציאתן ואמאי לימא האי מעיקרא מחט מעלייתא היא והשתא הוא דהעלה חלודה ועוד *תנן *מצא שרץ שרוף על גבי הזיתים וכן מטלית *המהוהם טהור שכל הטמאות כשעת מציאתן וכי תימא כשעת מציאתן בין לקולא בין לחומרא ובמקום מציאתן אבל שלא במקום מציאתן משרף לא שרפינן מתלא תלינן *והתנן *) *ככר ע"ג הדף ומדף טמא מונח תחתיו אע"פ שאם נפלה א"א אלא א"כ נגעה טהורה שאני אומר אדם טהור נכנס לשם ונטלה עד שיאמר ברי לי שלא נכנס אדם שם וא"ר אלעזר *לא נצרכה אלא למקום מדרון התם בדקתני טעמא שאני

*) תוספתא דטהרות (דף תקעו פ"ה) פ"ד

[גי' אחרת]

רש"י

והא דומיא דאשה קתני · בההיא דהלל ושמאי דקתני מה הפרש בין זו לזו : ואשה בדוקה היא · מקודם לכן דהא כל שחרית וערבית היא בודקת אפ"ה טהרות דקופה טמאות וקשיא לחזקיה : כשאינה בדוקה דמיא · וקופה נמי בשאינה בדוקה עסקינן : ואיבעית אימא · הא והא בבדוקה אלא דשמאי והלל כשאינה מכוסה ופיה מלמעלה הלכך איכא למימר עם סילוק ידיו נפלו וחזקיה במכוסה מש"ה מטהר : מכוסה · בתמיה היכי נפל האי שרץ והיכי אישתכח בה השתא : שתשמישה ע"י כסוי · כשהוא רוצה להכניס לתוכה ולהוציא מתוכה מגלה ומכסה אותה הלכך חזקיה סבר כל זמן שהטהרות בתוכה נזהר בה וכסה והשתא לאחר שניטלו ממנה הסיח דעתו משמירתה ולא נזהר לכסותה ונפל ור' יוחנן סבר חיישינן שמא כשגילה להשתמש בה בעוד שהטהרות בתוכה נפל : מכוסה היא · דלא נפיל בה דם מעלמא וקופה דכוותה במכוסה עסקי' ואפ"ה טמאה וקשיא לחזקיה : בזוית בית · כדמפרש ואזיל שטלטלה לקופה בזוית אחרת לאחר שניטלו טהרות ממנה : ממקום למקום · דלא אמרינן מאידך זוית הוה בה שרץ עם הטהרות אלא אמרינן לאחר שהביאה כאן נפל בה : ובמקום מציאתן · אם מצאו שחרית מת באותו מקום שנגע בו בלילה טמא אבל מצאו במקום אחר מת טהור ולא אמרינן כי היכי דהכא מת התם נמי הוה מת במקומו הראשון : לשרוף · דלא מחזקינן טומאה ודאית ממקום למקום לשרוף עליה תרומה : אבל מתלא תלינן · דהרי משמע במקום מציאתן הוא דחכמים מטמאין טומאה ודאי אבל שלא במקום מציאתן טומאתן הוה ספק ור' יוחנן נמי לתלות קאמר : חלודה · רדולי"א : או שבורה · (א) ע"ג טהרות ומכיר בה שהיא טמאה : טהורה מלטמא · טהרות שנמצאת עליהן ולא אמרינן שלמה נפלה עליהם וטמאתם ואח"כ נשברה אלא אמרינן שבורה או חלודה כאשר(ב) היתה עתה נפלה עליהם אלמ' כל הטמאות כשעת מציאתן מחזקי' להו ואפי' תלייה ליכא דקתני טהורה וקס"ד דה"ה נמי למקום מציאתן דמחזקינן להו בטומאה ולא מספקינן לה במקום אחר אפילו לתלות וקשיא לר' יוחנן : נמצא שרוף · השרץ : מטלית · טלית של זב היתה : *) (המהומהם) · הבלויה מצאה בלויה ע"ג זיתים : טהורה · מלטמא הזיתים דאמרינן הכי נפלה עלייהו לאחר שבלתה וטהרה מטומאתה אלמא לא מחזקינן טומאה משעה לשעה אפי' לתלות דקתני טהורה וה"ה ממקום למקום : וכי תימא לא דמי · דהכא משום הכי טהור משום דשעת מציאתה ומקום מציאתה בטהרה הואי דבתר שעת מציאתן אזלינן בין לקולא בין לחומרא כי הכא גבי מחט ומטלית לאחזוקי בטהורה ודאי בין לחומרא כגון נגע באחד בלילה לאחזוקי בטומאה ודאית : ושלא במקום מציאתן · דליכא רגלים לדבר כולי האי משרף לא שרפינן מתלא תלינן : הדף · קרש מונח על גבי יתדות בכותל : ומדף טמא · בגד טמא מונח תחת הדף בקרקע בת"כ קרי מדף לטליותו של זב ומדף לשון טומאה קלה הוא כדלקמן וס"ד השתא שהוא עליונו של זב דטמא מדאורייתא ומיהו טומאתו קלה משל מדרס דלא הוי אב הטומאה לטמא אדם וכלים ובא ומצא את הככר ע"ג הקרקע מן הבגד והלאה: ונטלה · ולא נפלה על גבי המדף שנטלו מעל הדף והניחה לארץ : לא נצרכה · האי שאני אומר : אלא למקום מדרון · שאע"פ שהדף שהככר עליה מקום מדרון וראויה הככר ליפול ואם נפלה נגעה בבגד אפילו הכי טהורה שאני אומר כו' אלמא לא מחזקינן טומאה ממקום למקום דנימא מעל הדף נפל ונתגלגל לכאן :

*) [נ"ל המהוהה]

שאני מדרון דאפילו נפל הככר על גבי מדף לא נשאר לשם אבל אם המדף בקרקע שוה פשיטא דטהור :

א) בריש מכילתין ד"ה מעל"ע · ב) נ"י כ"י ג) דבור זה שייך לע"ב

תוספות

כי פליגי חזקיה ור' יוחנן בקופה בדוקה · וא"ת דבנגע באחד בלילה אמרו חכמים אם ראוהו חי מבערב טהור שספק טומאה ברה"ר ספקו טהור משמע דברה"י אפילו ראוהו חי טמא והשתא הך קופה היכי *דמיא אי ברה"ר מאי טעמא דרבי יוחנן דמטמא ואי ברה"י מ"ט דחזקיה דמטהר וי"ל דברה"י איירי וחזקיה יפרש הברייתא דבראוהו חי מבערב טהור אפילו ברה"י וספק טומאה ברה"ר טהור דקאמר היינו דהוי כאילו הוא ספק טומאה ברה"ר כיון שהיא בדוקה תחלה ואגב דברישא נקט האי ליסנא במילתיה דר"מ היכא דלא ראוהו חי מבערב מתחלה דקתני בתוספתא ר"מ מטהר ברה"ר נקט נמי במילתייהו דחכמים בסיפא רה"ר:

והא אשה מכוסה היא · פי' רש"י דלא נפל בה דם מעלמא וקשה דכ"ש שהיא טמאה דאין לתלות בדם אחר אלא בא מגופה לכך י"ל מכוסה היא שהמקור סתום וכשהדם יוצא נפתח והיה לה להרגיש וא"ת והא בקופה בדוקה פליגי דאי לאו הכי מאי מועיל כשהיא מכוסה וא"כ מאי פריך והא אשה מכוסה מאי מועיל כסוי כיון דלאו כבדוקה דמיא וי"ל שרולה ליישב אפי' אי חשיב לה כבדוקה :

שכל הטמאות כשעת מציאתן · לעיל א) פי' דהייט דוקא לקדשים והא דמחט שנמצאת מלאה חלודה דטהורה דכל הטמאות כשעת מציאתן אפילו להקל לאו משום דהוי כשעת מציאתן דאורייתא אלא משום דמוקי הטהרות אחזקתייהו וא"ת מאי פריך מככר הנתונה על גבי דף דלמא בככר של חולין איירי וי"ל דאפילו בחולין לא היה לנו לעשות כל כך לתלות באדם טהור שהנפילה נראית יותר והיה לנו לטמא ממקום למקום כיון דלא אפשר ליפול אלא אם כן נגע אי בשום מקום אנו מחמירין אפילו בקדשים :

ומי תלינן והא אנן תנן כו' · וא"ת והיא הנותנת משום דאזלינן בתר שעת מציאתה לגמרי אפילו ממקום למקום לתלות לכך מחט שנמצאת מלאה חלודה טהורה לגמרי ואע"ג דמצינן למימר דהייט דקאמר וכ"ת כשעת מציאתן לגמרי בין לקולא בין לחומרא מ"מ מאי ס"ד דמקשה וי"ל דס"ד דכיון דמחמיר כל כך בטומאה לתלות אפי' ממקום למקום ג)[ע"כ איכו טעם גמור דדוקא בקדשים הוא ומשום חומרא] א"כ במחט לא היה לו לטהר לגמרי משום שעת מציאתה אלא הוה ליה למימר השתא הוא דעלתה חלודה :

בכר הנתונה על גבי דף · וא"ת שאני התם שאין בו דעת לישאל כדאמר בסמוך וי"ל דפריך אי בשום מקום אנו מחמירין ממקום למקום אפילו בקדשים לא היה לנו לעשות ספק ולתלות באדם טהור דיותר יש לתלות בנפילה :

שאני אומר אדם טהור · וא"ת דהכא תלינן באדם טהור ובפ"ק דחולין (דף ט:) גבי צלוחית שהניחה מכוסה ובא ומצאה מגולה תלינן באדם טמא וכן פ"ק דפסחים (דף י:) גבי קורדום ותירץ ר"ת דגבי כלים הנמצאין דווקא גזרינן טומאה משום דאית להו טהרה במקוה וליכא פסידא אבל באוכלין דאיכא פסידא דלית להו טהרה במקוה לא החמירו אי נמי הכא מוכחא מילתא דאדם טהור הסירה בכוונה כדי שלא תפול על מדף טמא אבל בעלמא טמאין בין באוכלין בין בכלים דליכא למימר אדם בכוונה עשה לתקנתא :

ג) הכא נמי נימא עורב אתא ושדא · אף על גב דאדם שנשתמש בקופה יש בו דעת לישאל מכל מקום פריך כיון דעל ידי תליית אדם טהור אין אתה חושבו ספק אף על גב שהנפילה נראה יותר אם כן הרבה מצוי הוא שאדם טהור בא לשם הכא נמי נימא אתא עורב ושדא ולא הוי ספק :

לא נצרכה אלא למקום מדרון · פירוש כשהמדף במקום אחר לשם אבל אם המדף בקרקע שוה פשיטא דטהור :

ואיבעית

עין משפט נר מצוה

ט א ב ג ד מיי' פי"ז מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ב :

י ה מיי' שם פי"ח הלכ' יד:

ג"ל כמיא

יא ו מיי' שם ופט"ו הלכה ו והלכה י :

יב ז מיי' שם פי"ז הלכ' ב :

יג ח ט מיי' שם פט"ו הלכה י :

יד י כ מיי' פט"ו שם הלכה ז :

מסורת הש"ס

עירובין לה: טהרות פ"ה מ"ז

טהרות פ"ג מ"ה

שם פ"ט מ"ט [לקמן ט:]

[נ"ל המהוהא מלשון הוהו וכהו ר"ל דבר שאין בו ממש תי"ט פכ"ד דכלים משנה י"ז בשם מהר"ם ובערוך ערך מהה א' פי' עוד בשם ר"ח בגד שנתרך מן האש ונשאר כקורי עכבים וע"ע תי"ט טהרות משנה דהכא ודע דכן לקמן נ"י איתא המהוהא]

תוספי הרא"ש

ראשה בדוקה והוי כראוה חי הדא כיון דשכיחי בה דמים לאו בדוקה היא כדאמרינן לעיל בשמעתין · ועוד אפי' בראיהו חי מטמאינן ברשות היחיד לכל דברי' וכ"ל דהך דכל הטמאות כשעת מציאתן הוי כמו מעת לעת דוקא לקדשים או לתרומה למאן דאית ליה וכן פלוגתא דחזקיה ור' יוחנן דמייתי' עלה הא דהלל ושמאי וכן המדלה עשרה [דליים מים] שצריך לאותן מים להדחת בשר קדשים או לבשל או ללוש מנחות וכמ"ד חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו · וכי תימא אכתי תקשי מאי שנא הכא דשורפין · ומעת לעת דוקא לתלות · וי"ל דמשום פריה ורביה לא רצו להחמיר לשרוף · וכן שמאי אע"ג דאית ליה כשעת מציאתן מדמקשה ליה הלל מקופה מטהר לגמרי במעת לעת משום בטול פריה ורביה וכ"ת והיכי מקילין לתלות היכא דאי' למה לי טומאה מטעם שעת מציאתן והא שעת מציאתן דאורייתא הוא תרע דתולין …

תוספי הרא"ש

יהא שם שרץ במקום שמשתמש : המדלה עשרה דלאים · תימה דשבק מתני' ומייתי ברייתא דיש משנה כיוצא בה בפרק [ד' מ"ד] דמסכת טהרות המדלא עשרה דלאין ונמצא באחד מהן הוא טמא וכולן טהורין · וי"ל דהתם לא קתני בזה אחר זה ומיירי במדלה עשרה דליין בבת אחת וקמ"ל דלא חיישינן שמא נגעו שאר דלאין בשרץ ונטמאו משום דהוי ספק טומאה צפה על פני המים ואפי' ברשות היחיד טהור כדאיתא בסוטה ובנזיר ואהך מתני' לא שייך למימר ר' ינאי למילתיה אע"ג במטלא י' כלים סבור של יין דלא קתני התם מים · ולא קתני נמי המדלה כדקתני בברייתא ולא חיישינן שמא היה השרץ בכלי ראשון ולהך שנויא קשה למה נקט י' דליים אפילו בדלי אחת הוה מצי לאשמועינן דלא חיישינן א) שמא …

…נן א) שמא היה השרץ בבור ונטמא היין ב): כי פליגי חזקיה ור' יוחנן בקופה בדוקה' …בים מאי טעמא דרבי יוחנן דמטמא ואי ברשות היחיד מאי טעמא דחזקיה דמטהר …אחד בלילה דמודים חכמים בראוהו חי מבערב דטהור מפני שזה ספק רשות הרבים …חיד טמא וי"ל דהיינו טעמא דחזקיה דמטהר אפילו ברשות היחיד בקופה בדוקה …איתלי אם איתא דהוה שרץ מעיקרא הוה חזי ליה ומיהו טעם גמור לא הוי לטהר …י טעמא : ואשה מכוסה היא · פרש"י ולא נפיל דמים מעלמא וקשה דכ"ש דאמרינן …קופה היא שהמקור סתום ובית החיצון כמכוסה דמי שאין רגיל ליכנס בו דם מן …יש : וחכמים מטמאין שכל הטמאות בשעת מציאתן וא"ת מאי שנא מעת לעת …כל הטמאות בשעת מציאתן כמו שעתה נמצא הדם בבית החיצון גם קודם לכן היה …תה בודקת עצמה והטמא אפי' חולין ואפי' לשרוף כדמטמאינן הכא · וכי תימא משום …' בתוס' כאן סד"ה והקניא ג) ע"כ שייך לעמוד הקודם · דראשה

דבעלמא לא מחזקי טומאה ממקום למקום אפילו בקדשים וא"ת אכתי מאי קשיא ליה האי … משום שאין בו דעת לישאל כדמסקינן וי"ל דלכולהו לישני דאוקימנא פלוגתייהו בשאינ… יוחנן אפי' ברשות הרבים תדע מדפריך (לג"ב) מכל הטומאות בשעת מציאתן ותני על… הא שלא במקום מציאתן לא · ומאי קושיא דלמא משום דאיירי ברשות הרבים כדקתני … דוקא במקום מציאתן אלא ודאי אפילו ברשות הרבים מטמא ר' יוחנן אפילו שלא במ… ה"ה נמי בדבר שאין בו דעת לישאל : שאני אומר אדם · הכא תלינן באדם טהו… הדם גבי רוב תינוקות מטפחין לפי המפ' מטפחין בעיסה המיעוט שאין מטפחין תלינן ש… הבצק וקשה דבפרק קמא דפסחים גבי קרדום שאבד בבית אמרי' שאני אומר אדם טמא … וכן פ"ק דחולין גבי צלוחית שהניחה מגולה ומצאה מכוסה טמאה שאני אומר אדם טמא … ותירץ ר"ת דגבי כלים החמירו משום דגזרו אספק כלים הנמצאים ואחמור בספק כלים …

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה או שבורה על גבי · נ"ב ובמשנה ס' פ"ג דטהרות פי' הברטנורה שאינה מכירה ואינה מונחת ע"ג טהרות וכ"מ היא אם תוזר לטומאה ישנה : (ב) ד"ה טהורה מלטמא וכו' כא… ' מספקינן להו במקום :

גליון הש"ס … ור"י פכר מחזקינן · עי' טהרות פ"ט מ"ט נמצא בגג המעטן טהור · ול"ע :

עין משפט
נר מצוה

טו א מיי' פט"ו מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ח :

טז ב מיי' שם פט"ז הלכה ב :

יז ג מיי' פי"ז מהלכות משכב ומושב הלכה ג ע"ש בכ"מ וכסף' רפ"י בשם את דאמרי :

יח ד מיי' שם פ"ג הלכה ד :

יט ה מיי' פ"ד מהלכות משכב ומושב הלכה ז סמג לאוין קיא :

[שייך במשנה דלעיל ב:]

שאני אומר אדם טהור נכנס לשם ונטלה הכא נמי נימא עורב אתא ושדא אדם דבכונה אמרינן עורב דשלא בכונה לא אמרינן מכדי האי ככר ספק טומאה ברה"י הוא "וכל ספק טומאה ברה"י ספקה טמא משום דהוי דבר שאין בו דעת לישאל *"וכל דבר שאין בו דעת לישאל בין ברה"ר בין ברשות היחיד ספקו טהור ואב"א הכא בטומאה דרבנן "דיקא נמי דקתני מדף כדכתיב °עלה נדף : וחב"א לא כדברי זה כו' : ת"ר וחב"א לא כדברי זה ולא כדברי זה לא כדברי שמאי שלא עשה סייג לדבריו ולא כדברי הלל שהפריז על מדותיו אלא מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה "כיצד בדקה עצמה באחד בשבת ומצאת טהורה וישבה שני ושלישי ולא בדקה ולרביעי בדקה ומצאה טמאה אין אומרים תטמא מפקידה לפקידה אלא מעת לעת ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת כיצד בדקה עצמה בשעה ראשונה ומצאת טהורה וישבה לה שניה ושלישית ולא בדקה ולרביעית בדקה ומצאה טמאה אין אומרים תטמא מעת לעת אלא מפקידה לפקידה פשיטא כיון דבדקה עצמה בשעה ראשונה ומצאת טהורה לא מטמינן לה מעת לעת אידי דתנא מעל"ע ממעטת על יד מפקידה לפקידה תנא נמי מפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת אמר רבה מאי טעמייהו דרבנן אשה מרגשת בעצמה א"ל אביי אם כן תהא דיה שעתה ורבה *לחדודי לאביי הוא דבעי אלא מאי טעמייהו דרבנן כי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל "חכמים תקנו להן לבנות ישראל שיהו בודקות עצמן שחרית וערבית שחרית להכשיר טהרות של לילה וערבית להכשיר טהרות של יום וזו הואיל ולא בדקה הפסידה עונה מאי עונה עונה יתירה א"ל רב פפא לרבא והא זימנין משכחת לה ג' עונות במעת לעת השוו חכמים מדותיהן שלא תחלוק במעת לעת (א) איבעית אימא *שלא יהא חוטא נשכר מאי בינייהו איכא בינייהו דאתניסה ולא בדקה : כל אשה שיש לה וסת [וכו'] : לימא מתני' ר' דוסא היא ולא רבנן*) דתניא *ר"א אומר ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקנה *ר' דוסא אומר כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' דוסא אלא שלא בשעת וסתה אבל בשעת וסתה מודו ליה ומתניתין בשעת וסתה ודברי הכל מכלל דר' דוסא אפילו שלא בשעת וסתה אמר מאן תנא להא דת"ר אשה שיש לה וסת כתמה טמא למפרע שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמאה מעת לעת נימא רבנן היא ולא רבי דוסא אפילו תימא רבי דוסא ע"כ לא פליג רבי דוסא עלייהו דרבנן אלא בשעת וסתה אבל שלא בשעת וסתה מודי להו ומתניתין בשעת וסתה ור' דוסא היא

*) [משום פלוגתא דר' דוסא דליתא במשנה שפיר גרסי' דתניא]

ובריי‍תא

רש"י

שאני אומר כו' · אבל בקופה הא נמצא שרץ לתוכה ושעת מציאתה טמאה היא : עורב אייתי ושדא · לאחר שטלטל הקופה לזוית אחרת ובזוית הראשונה לא היה : מכדי האי ככר ספק טומאה הוא · ספק נגע ספק לא נגע אבל אקופה לא פריך דהא לא איתחזיק טומאה

תורה אור

בזוית של בית הראשון וכי היכי דפריך אככר מצי למיפרך אמחט ואמטלית ולשנויי כדמשני : שאין בו דעת לישאל · אם נגע אם לא נגע : ספקו טהור· דהא (ב) קיימא לן ספקו טמא ברה"י משום דגמרינן מסוטה שסוטה יש בה דעת לישאל אם נטמאה אם לאו : בטומאה דרבנן · כגון הנך מעלות דחומר בקדש (חגיגה כ:) בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה (שם יח:) ומש"ה אפילו ברה"י ספקו טהור : עלה נדף · דבר הקל ה"נ טומאה קלה אית דאמרי מדף עליונו של זב ושבוש הוא דעליונו של זב מטמא ככר מן התורה בפרק בנות כותים (לקמן דף לב:) נתקו הכתוב מטומאה חמורה לטומאה קלה לומר לך דאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין ומעיקרא כי אותביניה הכי הוה ס"ד דעליונו של זב הוא : שהפריז· °שהגדיל והרחיב מדתו (ג) שטמאה למפרע מפקידה לפקידה : אידי דתנא מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה· דאיצטריך למיתניה דלא תימא עם סילוק ידיה ראתה באחד בשבת תנא נמי כו' : מאי טעמא דרבנן · מאי האי שיעורא דמעת לעת דבשלמא מפקידה לפקידה דהלל ניחא דשמא עם סילוק ידיה ראתה אלא מעת לעת מאי שיעורא הוא : אשה מרגשת בעצמה · ואם איתא דעם סילוק ידיה ראתה הות מרגשת : אם כן · דאשה מרגשת : תהא דיה שעתה · ואפילו מעת לעת אמאי מטמא למפרע : חכמים תקנו להן וכו' · מתני' היא (לקמן יא·) פעמים היא צריכה להיות בודקת כו' : שחרית · להכשיר טהרות של לילה להוציא מכלל ספק טומאה שאם תמצא טהורה תדע שלא ראתה בלילה ולכשתמצא ערבית טמאה יצאו אלו מספק : וזו· שבדקה עכשיו ומצאה טמאה והרי ימים רבים שלא בדקה : הפסידה עונה· כל טהרות שנתעסקה בהן בעונה הזאת הפסידום : מאי עונה · הרי שתי עונות הן היום והלילה דהיינו מעת לעת כגון אם מצאה ערבית טמאה הפסידום כל טהרות של יום ושל אמש : ומשני עונה יתירה · הפסידום משום קנס שהרי הפסידום טהרות של אמש משום קנס אבל טהרות של יום לאו קנס הוא דאי נמי בדקה שחרית ומצאתה טהורה וערבית ומצאתה טמאה הפסידה טהרות של יום דהיינו מפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת : ג' עונות· כגון אם לא בדקה ימים רבים ובדקה בצהרים דמטמאין לה מעת לעת דהוה להו ג' עונות היום אמש ואתמול למפרע עד צהרים והשתא קנסינן לה שתי עונות ורבנן חדא הוא דקנסו ותו לא : ומשני חכמים השוו מדותיהם · שלא תחלוק במעת לעת זמן קבוע וחלוט נתנו לה למפרע ואפילו עשתה אותו זמן מג' עונות כגון שבדקה בצהרים ולא בדקה שחרית ואמש לא רצו לגרוע ולמעט זמנה הקבוע לה אלא פסקו דבריהם שלא תתן דברים לשיעורין : אב"א · להכי מטמינן לה מצהרים דאתמול דאי אמרת לא נקנס אלא עונה יתירה נמצא חוטא נשכר דאילו זו שלא בדקה עצמה ימים רבים ובדקה לה היום שחרית היתה נקנסת מעת לעת שלם ומפני שאיחרה עד הצהרים והוסיפה לחטוא לא תפסיד אלא לילה וחצי יום : דאיתניסה · שנאנסה שחרית ולא בדקה ללישנא דחוטא נשכר ליכא דהא נאנסה ללישנא דלא תחלוק איכא : ד' נשים דיין שעתן · מפני שדמיהן מסולקים ואין דם מצוי בהן : בתולה · בתולת דמים שלא ראתה דם מימיה ואפילו היא נשואה קרי לה בתולה והכי מפרש במתני' וכולה מפרש במתני' : רבי דוסא אומר כו' · ופליגי רבנן בעלמא עליה : אלא שלא בשעת וסתה · דכיון דראתה שלא בזמנה איכא למיחש דלמא מקמי הכי הוה דהא ליכא למימר אורח בזמנו בא : כתמה טמא למפרע · עד שעת הכבוס אף על גב דבראייתה דיה שעתה מטמאינן כתמה למפרע דהא אשכחינן בראייה טומאה למפרע שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמאה למפרע : לימא רבנן היא · דאמרי שלא בשעת וסתה מטמאה למפרע :

ולוקמא

תוספות

ואיבעית אימא בטומאה דרבנן · לא בא לתרץ דאפילו אי הוי דבר שיש בו דעת לישאל דאתי שפיר דמה לו לתרץ זה כיון דאמת הוא דככר ומדף אין בהם דעת לישאל אלא מתרץ אפי' אין לתלות באדם טהור כמו בנפילה לפי שהנפילה קרובה טודאי כמו שסובר המקשה אתי שפיר דאיירי בטומאה דרבנן ואיירי בבגדי עם הארץ לפרושים ורש"י דפי' בבגדי פרושים דהוי מדרס לאוכלי תרומה נראה שסובר שעתה בא לתרץ אפי' בשיש בו דעת לישאל ולכך לא רצה לפרש בבגדי ע"ה לפרושים משום דהתם לא הייתי מקילין כדאמרינן בשבת פ"ק (דף טו:) דעל ו' ספיקות שורפין את התרומה וחשיב בגדי ע"ה דעל ודאי מגען שורפין ועל ספק מגען תולין (וחשיב בגדי ע"ה) :

[ולפי שיטתו היה יכול לפרש דס"ד דמקשה דמדף היינו בגדי עם הארץ ושמא לא פירש כן משום דבת"כ איקרי מדף עליונו של זב וכן במסכת זבין פ"ה [מ"ב] ובעדיות פ"ו [מ"ב] :

*כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה· תימה למה הפסיק ושנה המשמשת בעדים ה"ל למיתני מיד כיצד דיה שעתה וי"ל דקמ"ל אע"ג דיש לה וסת צריכה לשמש בעדים כדאמר בגמרא אע"ג דתנן לקמן (דף יא·) אע"ג שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת (ד) הכא תנא ליה לאשמועינן דאותה בדיקה חשובה היא למעט מעת לעת דהוי חדוש כדאמרי' בגמרא ולקמן הייתו כד' נשים דדיין שעתן והא דמשמע הכא דאפי' אותן דדיין שעתן צריכין בדיקה ובשילהי בנות כותים (לקמן דף לח:) תנן דכל י"א שבין נדה לנדה הרי היא בחזקת טהרה ומפרש בגמרא דאינה צריכה בדיקה ואפ"ה קאמר התם דמטמא מעל"ע בע"ה (ה) אפרש לשם :

ובריי‍תא

תוספי הרא"ש

משום דכלים ליכא פסידא כולי האי שיש להם טהרה במקוה · ועי"ל דכל הני ניחא דאיכא למיתלי בטמא כמו בטהור כגון סתם עם הארץ אבל תינוק הך דהכא בשלמא טהור חשש שלא יטמא הככר והעיסה אלא ט"א אמאי : בטומאה דרבנן · פרש"י כגון הנך מעלות דחומר בקדש בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה ומה שלא פירש בגדי עם הארץ מדרס לפרושי' משום דבההיא שרפי' תרומה כדאמרי' פ"ק דשבת על ו' ספיקות שורפין את התרומה · על ספק בגדי עם הארץ וכיון דשרפינן עלייהו תרומה לא מקילינן בה לתלות באדם טהור ולפי סברא זו לא היה צריך רש"י לפרש בתחלת הסוגיא דס"ד דמדף הוי עליונו של זב דטמא מדאורייתא שהיה יכול לומר דס"ד דהיינו בגדי עם הארץ וטמא לא פי' כן אלא משום דבת"כ קרי לעליונו של זב מדף · ותנן נמי במס' זבין פ"ה והמדף מלמעלן ובמס' עדיות פ"ו שהחי עושה משכב ומושב מתחתיו לטמא אדם לטמא בגדים ועל גביו מדף לטמאות אכלין ומשקין : שהפריז · בויי"ן כמו פרזות תשב ירושלים ואי גרס הפרין בנו"ן יש לפרשו לשון גידול כמו מפרין על שדהו באיזהו נשך וכמו פורנא ליתמי: מ"ט דרבנן במעת לעת' והא דתניא · המניח פירות מפריש עליהן תרומות ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואם אבדו הרי זה חושש מעת לעת בין למ"ד בגמ' מעת לעת של בדיקה בין למ"ד מעת לעת של הנחה לא שייך לטיפרך מ"מ' דעם סילוק ידו לא שכיח דמיתבדי הלכך הוצרכו חכמים ליתן שיעור כפי הנראה בעיניהן : כל אשה שיש לה ווסת דייה שעתה' סדר המשנה ק"ק דמעיקרא הוה ליה למיתני המשמשת והדר כל אשה והדר כיצד ולההוא לישנא דמפרש בגמ' ומשמשת ניחא דקאי אבל אשה שיש לה ווסת אי נמי תכף לדברי חכמים בעי לאשמועינן דלא איירי אלא באשה שאין לה ווסת :

מסורת הש"ס

[לקמן ה: סוטה כח:]

[ברכות לג: וש"נ]

[יבמות לג: וש"נ]

לקמן ז·

[לקמן טו:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואיבעית אימא שלא יהא חוטא: (ב) רש"י ד"ה ספקו טהור דהא דקיי"ל: (ג) ד"ה שהפריז וכו' מדתו שטמאה למפרע: (ד) תוס' ד"ה כל אשה וכו' להיות בודקת כו' הכא: (ה) בסה"ד אפרש לשם · נ"ב בדף לט כר"ס וטולדת :

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שהפריז שהגדיל והרחיב · כמו פרזות תשב ירושלים (זכריה ב') רש"י בכ"מ שם: ד"ה מפרין :

ובריייתא דברי הכל ולוקמא איפכא כיון דאיכא לאוקומי לקולא ולחומרא לחומרא מוקמינן קתני שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמאה מעת לעת טעמא דאשה שיש לה וסת הוא דפליגי רבנן בין כתמה לראייתה הא שאר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן מני רבי חנינא בן אנטיגנוס היא דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי חנינא בן אנטיגנוס [א]כל הנשים כתמן טמא למפרע [ב]ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן חוץ מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות שאפילו סדינין שלה מלוכלכין בדם אין חוששין לה ומי אית ליה לרבי חנינא כתם כלל והתניא כל הנשים כתמן טמא ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן טמא ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן אין להן כתם מאי לאו אין להן כתם כלל לא אין להן כתם למפרע אבל יש להן כתם מכאן ולהבא מכלל דתנא קמא סבר אפי' למפרע אין ר"מ היא דמחמיר גבי כתמים דתניא כל הנשים כתמן טמא למפרע ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן טמא למפרע דר"מ רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן ותינוקת שהגיע זמנה לראות יש לה כתם [ג]ושלא הגיע זמנה לראות אין לה כתם ואימתי הגיע זמנה לראות [ד]משהגיעו ימי הנעורים: והמשמשת בעדים כו': אמר רב יהודה אמר שמואל [ה]עד שלפני תשמיש אינו ממעט כפקידה מ"ט אמר רב קטינא מתוך שמהומה לביתה וכי מהומה לביתה מאי הוי מתוך שמהומה לביתה אינה מכנסת לחורין ולסדקין תנן המשמשת בעדים הרי זו כפקידה מאי לאו חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש לא אידי ואידי לאחר תשמיש ואחד לו ואחד לה כדתנן [*]דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים אחד לו ואחד לה האי מאי אי אמרת בשלמא חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש איצטריך סד"א מתוך שמהומה לביתה לא בדקה שפיר קמ"ל הרי זו כפקידה אלא אי אמרת אידי ואידי לאחר תשמיש פשיטא מהו דתימא שמא תראה טפת דם כחרדל ותחפנה שכבת זרע קמ"ל ואיבעית אימא [ו]שתי בדיקות אצרכוה רבנן חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש וכי קתני הרי זו כפקיד' אלאחר תשמיש והא המשמשת קתני תני ומשמשת: ממעטת על יד מעת לעת: השתא מעת לעת ממעטת מפקידה

לקמן יד.

רש"י

ולוקמא איפכא · כדאוקמיה מעיקרא ומ"ט (א) הדרי בה הא שפיר מצי לאוקמי מתני' דברי הכל ובריייתא רבנן: לקולא ולחומרא · מעיקרא אוקימנא לקולא דבשעת וסתה דברי הכל דיה שעתה ובשלא בשעת וסתה פליגי והשתא אוקימנא פלוגתא בשעת וסתה ואיכא דמחמיר ומטמא לה למפרע ושלא בשעת וסתה ד"ה מטמאה למפרע: קתני שאם תראה · כמו אמר מר: שאם תראה כו' · אלמא דטעם דכתמה מטמא למפרע משום דאשכחן בהו ראייה טמאה למפרע דהשתא לא הוה כתמה חמור מראייתה וש"מ דאשה דיש לה וסת הוא דפלוג רבנן בין כתמה לראייתה דכתמה מטמא למפרע ובראייתה דיה שעתה משום דבראייתה שלא בשעת וסתה אשכחן טומאה למפרע: הא שאר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן · כגון ארבע נשים דלא אשכחן בהו ראייה טמא' למפרע כתמן נמי איטו טמא למפרע: כתמן כראייתן · מכאן ואילך טמאות: חוץ מתינוקת כו' דאפילו מכאן ולהבא נמי לא והא דאמר בתולת דמים כתמן כראייתן דמכאן ולהבא מיהא טמאה היינו כשהגיע זמנה לראות ולא ראתה: מלוכלכין בדם · ולא ידעה אי אתי מגופה אי לא: אין חוששין לה · ואפילו אין לה במה לתלות דבשוק של טבחים לא עברה איכא למימר עברה ולאו אדעתה דהא בגופה אין לתלות כל עיקר דכתמין דרבנן נינהו וכי גזור רבנן בהגיע זמנה דדם מצוי בה אבל בהא לא גזור הואיל ואין בה דמים ולקמן מפרש איזה הוא זמנה משיגיעו ימי הנעורים שהביאה שתי שערות או בת י"ב שנה ויום אחד ואע"פ שלא הביאה שתי שערות: ומי אית ליה לרבי חנינא כתם כלל · בארבע נשים ואפילו מכאן ולהבא: דמחמיר בכתמים · טפי מבראייתה דראיית ארבע נשים הואיל ואין דם מצוי בהן אמרינן השתא אתי ומכי אתי חזיתיה אבל בכתם איכא למימר אי בדקה לחלוק מעיקרא הוה אישתכח: רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן · כלומר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן לטמאה מכאן ולהבא: יש לה כתם · מכאן ולהבא אע"פ שלא ראתה מימיה: איטו ממעט · על יד מעת לעת ועל יד מפקידה לפקידה: שמהומה לביתה · ממהרת לשמש: אחד לו · שמקנח בו בעצמו: ותחפנה שכבת זרע · ואפי' דלאחר תשמיש נמי לא ליהוי כפקידה קמ"ל: ואי בעית אימא · לעולם חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש ואפ"ה הרי זו כפקידה אלאחר תשמיש קאי וא"ת עד שלפני תשמיש למה הוזכר מתניתין תרתי קתני ואשמועינן תנא דמתניתין דשני בדיקות אצרכוה רבנן וה"ק ומשמשת בעדים כלומר מצוה עליה לשמש בעדים ואע"פ שיש לה וסת הרי זו כפקידה ההוא דלאחר תשמיש: והא המשמשת קתני · דלאו לשון חובה הוא אלמא חדא קתני ומשום הרי זו כפקידה נקט לה וה"ק והאשה המשמשת בעדים הרי זו כפקידה ואקמא נמי קאי דהאי אבתרא לתודה ראשון למה הוזכר: תני · ומשמשת · ותרתי מילי נינהו וה"ק מצוה עליה לשמש בעדים והרי (ב) כפקידה אבתרא וקמא לא נקט ליה אלא לאשמועינן דמצוה לבדוק קודם תשמיש: השתא מעת לעת · דאתמול דזמן ארוך הוא · ממעטת פקידה זו דעדים:

תוספות

ובריייתא דברי הכל · דשלא בשעת וסתה מטמא למפרע אבל לגמרי לא אתי כרבנן דלדידהו אפי' בשעת וסתה נמי וא"ת מעיקרא מאי סבר דאמרי' איפכא ולא אמרי' לחומרא ויש לומר דמעיקרא בעי לאוקומי מתניתין כב"ע אבל כשהביא הבריייתא לא מצי לאוקומי כב"ע הדר ביה וקאמר לחומרא: הא שאר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן · משמע שיש להחמיר ביש לה וסת טפי מבד' נשים א"כ ר' דוסא דאמר ביש לה וסת דיה שעתה כל שכן דאית ליה בד' נשים וקשה דא"כ לקמן (דף ז:) דפסיק כרבי אליעזר בד' אמאי חשיב הך בהדייהו כיון דרבי דוסא סבר כוותיה לא ה"ל למיחשב דכה"ג אמרינן (ג) לקמן וי"ל הא דיש לה וסת כתמה טמא למפרע לאו משום דחמיר טפי מד' נשים אלא משום דגזור בשעת וסתה אטו שלא בשעת וסתה אע"ג דבראייה לא גזרינן: ר"מ היא דמחמיר בכתמים · פירש"י דמחמיר בכתמים טפי מבראייה ואין נראה דא"כ מה לו להש"ס להאריך ולומר דמחמיר בכתמים הוה ליה למימר ר"מ היא דתניא וכו' ולא יותר ותו דבסמוך (ד) תניא הרואה כתם מקולקלת למנינה ורואה דם אינה מקולקלת למנינה אלמא שאר תנאים נמי אחמירו טפי בכתמים מבראייה ואע"ג דהך בריייתא כר"מ דקתני מטמאה את בועלה למפרע ובפרק כל היד (לקמן דף טו·) אמרינן דוקא לר"מ מטמאה בועלה למפרע מכל מקום הא דמקולקלת למנינה מיהו אתי כב"ע וכן שילהי בא סימן (לקמן נג:) תניא הרואה כתם מטמאה עצמה (ה) למפרע בקדשים והייטו לענין שמקולקלת למנינה כמו שאפרש שם בע"ה [*]ונראה לפרש רבי מאיר היא דמחמיר בכתמים שהוא רגיל להחמיר בכתמים טפי מרבנן כדתנן פרק בא סימן (שם נב:) הרואה כתם (ו) חוששין משום זוב דברי ר"מ וחכמים אומרים אין בכתמים משום זוב ואמרי' התם מאן חכמים ר' חנינא בן אנטיגנוס דמיקל יותר בכתמים כדאמרינן הכא ובכמה דוכתי מחמיר ר"מ כדאמרינן לקמן (דף נט:) גבי אשה שעושה צרכיה ובפרק כל היד (לקמן דף יד·) אמרינן בדקה בעד [שאין] בדוק לה והניחה בקופסא ולמחר מצאה עליו דם ר"מ מטמא וחכמים מטהרין ולכך קאמר הכא ר"מ דמחמיר בכתמים ואע"ג דבפ' האשה (לקמן דף נט·) תניא השאילה חלוקה לנכרית אינה תולה בנכרית ר"מ אומר תולה בנכרית אלמא מיקל טפי מרבנן מ"מ ברוב מקומות מחמיר: כל הנשים כתמן טמא למפרע ונשים שאמרו כו' · לא זו אף זו קתני: תני ומשמשת · אף על פי שאמרו דיה שעתה: השתא מעת לעת ממעטת · פירוש השתא מעת לעת דפשטה ולא בדקה שחרית כי בדקה ערבית ומצאה טמאה בדיקה של נהרים דלאחר תשמיש מיעטה דלא מטמאה מעת לעת כל שכן כשבדקה שחרית ולא פשטה כלום דממעטת דלא מטמאה משחרית:

מסייע

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ג ופ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ז:

כא ב מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ה וס"ג מהל' משכב ומושב הלכה ח:

כב ג מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הלכה ה סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קצ סעיף ג:

כג ד מיי' שם ופ"ב מהלכות אישות הלכה א סמג שם טוש"ע שם וסימן קפט סעיף כו:

כד ה מיי' פ"ג מהל' משכב ומושב הלכ' ד:

כה ו מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה ט סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קפו סעיף א ב:

תוספי הרא"ש

ובריייתא דברי הכל · כלומר אף ר' דוסא מודה דשלא בשעת וסתה מטמאה מעת לעת וכ"ש דהא אפי' בשעת וסתה מטמאה מעת לעת מי' פשיטא דבריייתא לא אתיא אלא כר' דוסא מדקתני שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמאה מעת לעת מכלל דבשעת וסתה דיה שעתה · וללישנא קמא קי"ל כרבנן כסתמא דמתני' וללישנא בתרא קי"ל כר' דוסא · וסתמא דמתני' ור' דוסא (וקתני) ות"ק לא פליגי דהא לקמן פסקי' כר' אליעזר דאמר ד' נשים דיין שעתן: לחומרא מוקמינן · וא"ת ומעיקרא אמאי לא אוקמיה לחומרא · וי"ל מקמי דשמיע ליה ניחא ליה לאוקמא לקולא ותהיה מתני' דברי הכל אבל השתא דשמיע ליה בריייתא דממה נפשך חד מינייהו דברי הכל [לא ניחא ליה] לאוקומי לקולא) ומתני' דברי הכל ובריייתא כיחידאה: רבי מאיר היא דמחמיר בכתמים · פרש"י טפי מבראיה וקשה דרבנן נמי אשכחן דמחמרי דרואה אע"ג דמטמאה מעת לעת אינה מקולקלת למנינה ורואה כתם מקולקלת כדאיתא לקמן בשמעתין · וי"ל דההיא ר' מאיר היא מדקתני ברואה כתם מטמאת בועלה למפרע והיינו דוקא לר' מאיר כדאמרי' לקמן פרק כל היד · ומיהו קשה דלא הוה ליה למימר דמחמיר בכתמים אלא ר"מ היא דתניא וכו' הלכך נראה לפרש דמחמיר בכתמים בעלמא טפי מדרבנן כדתניא בפ' בא סימן הרואה כתם הרי זו מקולקלת וחוששת משום [...] וחכמים אומרים אין בכתמים משום זוב והתם נמי אמרינן בגמ' מאן חכמים ר' חנינא בן אנטיגנוס ולהכי מיקל נמי הכא כדתניא כו' וכן משמע בירושלמי דערלה פרק התרומה דקאמר ר' מאיר מחמיר [...] מהך דחוששת משום זוב: אין מכניסתו לחורין ולסדקין הלכך לא הוי בדיקה · מכאן משמע דכל בדיקת נשים שצריך להכניס לחורין ולסדקין · ובענין אחר לא מיקרי בדיקה אלא קינוח וכן מוכח לקמן [...] אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת לחייב בעלה חטאת: השתא מעת לעת ממעטת · אע"פ שפשעה ולא בדקה כראוי לא [מטמאה למפרע] מפקידה לפקידה שלא הפסיקה בבדיקות מיבעיא: הא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולוקמא וכו' ומ"ט הדרי בה הך הא: (ב) ד"ה תני וכו' והרי זו כפקידה: (ג) תוס' ד"ה הא שאר וכו' דכה"ג אמרינן לקמן ג"כ כדף ח': (ד) ד"ה ר"מ וכו' דבסמוך: (ה) בא"ד מטמאה עצמה למפרע וקדשים והייטו לענין שמקולקלת כנ"ל: (ו) בא"ד הרואה כתם חוששין משום:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ר"מ היא כו' ונראה לפרש ר"מ היא. עי' בר"ש רפ"ב דערלה:

(א) איטו מובן דהא נוקמי לקולא הבריייתא אתיא כרבנן ואיטו כיתידאה והדבר צ"ע.

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ח:

כז ב ג ד מיי' פט"ז מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ו:

כח ה מיי' פ"כ ופכ"א מהל' טומאת מת הלכה א:

כט ו מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ח:

מפקידה לפקידה מיבעיא מהו דתימא מעת לעת חשו בה רבנן לפסידא דטהרות אבל מפקידה לפקידה לא קמ"ל: כיצד דיה שעתה וכו': למה לי למיתני היתה יושבת במטה (א) ועסקה בטהרות ליתני היתה עסוקה בטהרות ופרשה וראתה הא קמ"ל טעמא דדיה שעתה הא מעת לעת מטה נמי מטמיא מסייע ליה לזעירי דאמר זעירי מעת לעת שבנדה עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים מכדי האי מטה דבר שאין בו דעת לישאל הוא *וכל דבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור תרגמה זעירי כשחברותיה נושאות אותה במטה דהויא ליה יד חברותיה *והשתא דא"ר יוחנן ספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עליה אפי' בכלי מונח ע"ג קרקע כמי שיש בו דעת לישאל אע"פ שאין חברותיה נושאות אותה במטה גופא א"ר יוחנן ספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלים עליה אפי' בכלי המונח על גבי קרקע כמי שיש בו דעת לישאל מיתיבי *היה מתעטף בטליתו וטהרות וטומאות בצדו וטהרות וטומאות למעלה מראשו ספק נגע ספק לא נגע טהור ואם אי אפשר אא"כ נגע טמא *רשב"ג אומר אומרים לו שנה ושנה אמרו לו *אין שונים בטהרות [לקמן נח:] אמאי הא ספק טומאה הבאה בידי אדם הוא בר מיניה דההיא דתני רב הושעיא ברשות היחיד ספקו טמא ברשות הרבים טהור גופא אמר זעירי מעת לעת שבנדה עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים איני והא כי אתא אבימי מבי חוזאי אתא ואייתי מתניתא בידיה מעת לעת שבנדה משכבה ומושבה כמגעה מאי לאו מה מגעה לא מטמא אדם אף משכבה לא מטמא אדם אמר רבא ותסברא קל וחומר הוא ומה כלי חרס המוקף צמיד פתיל *הניצול באוהל המת אינו ניצול במעת לעת שבנדה משכבות ומושבות שאינן ניצולין באהל המת אינו דין שאין ניצולין במעת לעת שבנדה והא אבימי מבי חוזאי מתניתא קאמר אימא משכבה ומושבה כמגע

רש"י

מפקידה לפקידה · דשחרית היום דזמן מועט מבעיא: טעמא (ב) משום דיה שעתה · משום דיש לה וסת הא אם אין לה וסת דמטמיא מעת לעת מטה נמי טמאה כמשכב נדה עצמה שמטמא אדם הנוגע בו טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו דכתיב (ויקרא טו) וכל *אשר יגע במשכבה יכבס בגדיו: ה"ג לטמא אדם לטמא בגדים · שהאדם מטמא בגדים שעליו ואע"פ שלא נגעו בגדים במטה: מכדי הך מטה דבר שאין בו דעת לישאל הוא · ומעת לעת ספק טומאה הוא וכל שאין בו דעת לישאל כו' דבשלמא אטהרות בלא מטה ניחא דכיון דהיא עסוקה בהן ואוחזתן בידה הוו להו כידה והיא יש בה דעת לישאל אלא מטה כיון דע"ג קרקע מונחת דלאו בידה הוא וספקו טהור דכל ספק טומאה לטמא מסוטה גמרינן לה וסוטה יש בה דעת לישאל: כשחברותיה נשאות אותה במטה · באותו מעת לעת דהויא ליה הך מטה (ג) ביד חברותיה שיש בה דעת לישאל הלכך טמאה: הבאה בידי אדם · כגון זו דטומאה על ידה באה וכגון נשא שרץ בידו ספק נגע בכלי המונח ע"ג קרקע ספק לא נגע ואע"פ שאדם לא היה עסוק בכלי (ד) המיטמא הואיל והטומאה באה ע"י אדם ספק נגעה הטומאה בכלי ספק לא נגעה חשבינן לה כמו שיש בה דעת לישאל וברה"י ספקו טמא: נשאלין · כלומר טמא: כמי שיש בו דעת לישאל · וכי אמרינן דבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור כגון שרץ המוטל אצל כלי ע"ג קרקע ספק נגע ספק לא נגע: היה מתעטף בטליתו וטהרות בצדו · והוא היה טמא ספק טימא טהרות בטלית כשהגביהו על כתפו ספק לא נגע או טמאות בצדו כגון שרץ והוא טהור ספק נטמא טליתו ספק לא נטמא: טהור · קס"ד דאפילו ברה"י משום דהוי דבר שאין בו דעת לישאל ואע"ג דבאה בידי אדם הואיל וטהרות מונחות על גבי קרקע ואין אוחזן בידו אין נשאלין עליהם: שנה · פעם אחרת אם יגע עכשיו בידוע שנגע בתחלה: אין שונין · שמא עכשיו נגע וקודם לכן לא נגע או חילוף: כמגעה · *בכלי שנגעה בו נדה שאינו מטמא אדם שהרי ראשון הוא ואינו מטמא אדם אלא אב הטומאה: אף משכבה לא מטמא אדם · וקשיא לזעירי דאמר משכבה ומושבה מטמא אדם אף לטמא בגדים: כלי חרס · ניצול באהל המת דכתיב (במדבר יט) וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הא יש צמיד פתיל עליו טהור: אינו ניצול · אם הסיט בתוך מעת לעת טמא כאילו הסיטתה לאחר ראייתה כדתניא בברייתא לקמן: אינו דין שאינן ניצולין במעת לעת (ה) · שיטמאו כמשכב נדה עצמה אדם ובגדים שעליו:

תוספות

מסייע ליה לזעירי · תימה דממתני' לא שמעינן לטמא אדם ובגדים: מכדי מטה אין בו דעת לישאל · מטהרות לא פריך דכיון שעסוקין בהן מיקרי שפיר יש בו דעת לישאל כדפירש הקונטרס: כשחברותיה טשאות אותה במטה · משמע הכא דפשיטא דכיון דחברותיה נושאות אותה במטה דמיקרי מטה דבר שיש בו דעת לישאל ותימה לריב"א דבסוף פ"ק דפסחים (דף יט.) קאמר ועל המחט שנמצא בבשר שהסכין והידים טהורות ומוקי לה במחט טמא מת וטהורות משום דעזרה רה"ר הוא אבל אי הוה רה"י הוה טמא ופריך אמאי והא אין בו דעת לישאל הוא דאמר כרבי יוחנן דאמר ספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עליה והשתא מאי מקשה התם ומה צריך לאתויי הך דרבי יוחנן דכיון דאדם תופס את הסכין חשוב דבר שיש בו דעת לישאל אפילו בלא רבי יוחנן כדמשמע הכא וי"ל דהכא חשיב טפי דבר שיש בו דעת לישאל כשחברותיה טשאות אותה במטה משום דנדה נמי המטמאה יש בה דעת לישאל אי נמי משום שגם חברותיה הנושאות גם הם טמאות במשא הנדה אבל התם אין האדם טמא אלא הסכין שנגע במחט והשתא נמי אתי שפיר דפריך בסמוך לרבי יוחנן מהיה מתעטף בטליתו ולא פריך נמי לזעירי משום דאדם התופס הטלית לא דמי לחברותיה שגם הן טמאות ויש בהן דעת לישאל* [או משום שהנדה המטמאה יש בה דעת לישאל]: ספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עליה ואפילו בכלי המונח ע"ג קרקע · וא"ת מאי קמ"ל רבי יוחנן מתני' היא (טהרות פ"ג מ"ח) תינוק שנמצא בצד העיסה כו' דחכמים מטמאין משום דעשו לתינוק כיש בו דעת לישאל אע"פ שהעיסה אין בה דעת לישאל ובמס' טהרות פ"ד (מ"פ) תנן טמא שפשט רגלו לבין המשקין ספק נגע ספק לא נגע טמא ברה"י עוד תנן התם בסיפא היה מקל בידו ובראשו (ו) מלאה משקין טמאין וזרקה לבין הככרות ספק נגע בו טהור וטעמא משום דטומאת משקין לטמא אחרים לאו דאורייתא וה"ל ספק [לטמא אחרים] דרבנן כדמפרש התם הא לאו הכי ספקו טמא וי"ל דמלי למימר שהעיסה והמשקין והככרות בידי אדם וקמ"ל רבי יוחנן אפילו מונחים ע"ג קרקע או טהרות ביד טהור וטומאה מונחת ע"ג קרקע: היה מתעטף בטליתו · פירוש טליתו טמא וטהרות בצדו או טליתו טהור וטמאות בצדו כגון שרץ ואינו יודע אם נגע בו או טומאה וטהרות לפניו וטליתו טהור ואינו יודע אם נגע לטומאה ואח"כ לטהרות וקמ"ל דלא הוי ספק ספקא שמא לא נגע הטלית בשרץ ואפילו נגע ספק לא נגע בטהרות דאם נגע בשרץ כמו כן נגע בטהרות: ואם אי אפשר אא"כ נגע טמא · וא"ת פשיטא כיון דאי אפשר ודאי נגע *וי"ל דלאו א"א כלל קאמר אלא כלומר קרוב לודאי ובתוספתא א) נמי תניא אם אי אפשר אא"כ נגע ספקו טמא מדקאמר ספקו טמא משמע דלא הוי ודאי נגע וכן מדקאמר רבן שמעון בן גמליאל אומרים לו שנה דליכא למימר דארישא קאי דקאמר ספקו טהור וקאמר איהו אומרים לו שנה ואם נגע טמא דא"כ לא הוי פליגי רבנן לומר אין שונין בטהרות דבפרק הרואה (לקמן נח:) אמרינן דדוקא להקל אין שונין אבל להחמיר שונין וכן ברים שחיטת חולין (דף ב:) אמרינן אי אמר ברי לי שלא נגעתי לאו דוקא ברי דעזרה רה"ר כדאמרינן בפסחים (דף כ): ומה כלי חרס שהוא מוקף צמיד פתיל · וא"ת ונימא דיו כמשכבות דאהל המת דלא מטמא אדם ובגדים או דיו ככלי חרס דמעת לעת ועוד נימא פכין קטנים יוכיחו דטמאים במת וטהורים במעת לעת שבנדה דלא אתו לכלל מגע אף משכבות כמו כן ומיהו רש"י פי' דהכי עביד ק"ו ומה כלי חרס שטהור באהל המת טמא במעת לעת שבנדה כמו בנדה עצמה משכבות ומושבות דטמאים באהל המת אינו דין שיטמאו במעת לעת שבנדה כנדה עצמה ומיהו אכתי קשה מה לכלי חרס שכן אין לו טהרה במקוה ג) *כדפריך בפ' כשם (סוטה כט:) או שכן מטמא מאוירו וי"ל טהרות דשאר כלים יוכיחו שאין להם טומאת אויר ויש להם טהרה במקוה וטמאין במעת לעת שבנדה כבנדה עצמה שהם ראשונים דהא פשיטא ליה דאפילו משכבות טמאין במעת לעת כדאמר בברייתא ועביד ק"ו לטמא אדם ובגדים ולא מצי למיעבד הכי ק"ו ומה כלי חרס שאינו מטמא מגבו ככל טמאות טמא תוכו במעת לעת שבנדה כנדה עצמה משכבות לא כל שכן כדאמר בפרק בהמה המקשה (חולין עא:) אטו מגבו קאמרינן מתוכו קאמרינן והתם מפורש הפשט: [ה"ג הניצול באהל המת כו' · תימה הא דאינו ניצול במעת לעת היינו בהיסט דהסיט כאילו נגע בתוכו דמריבויא דמגע אתי ובמגע אהל המת נמי טמא דכך נ"ל א] (כר"ע) דקאמר מה פכין קטנים שטהורים בזב טמא באהל המת מפך שטמא בזב א"ד שיטמא באהל המת נימא כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח אלא כדפירש' וי"ל דהתם עביד ק"ו ממדרס והשתא אין לומר מוקף צמיד פתיל יוכיח דהא טהור מן המדרס]:

א) [דטהרות פ"ד] ב) [יט: וע' תוס' חולין ב: ד"ה דליתיה קמן וכו' הא ספק לא דמי לשאר ספק וכו' ועע"ק] ג) נ"ל או שכן מטמא מאוירו כדפריך בפרק כשם

תוספי הרא"ש

הא מעת לעת מטה נמי מיטמיא · וא"ת ולא ליתני אלא מטה לחודה טהרות למה לי למיתני · וי"ל דאי לא תנא אלא מטה דיה שעתה שלא לעשות משכב ומושב הא טהרות מיטמיא הלכך תנא טהרות לגופה ומטה לדיוקא אי נמי הו"א דמטמאה מטה במגע כדין שאר כלים והיתה יושבת במטה אורחא דמילתא נקט אבל כיון דתנא טהרות לדין מגע ע"כ מטה דנקט לדין משכב ומושב: וכל דבר שאין בו דעת לישאל ספיקו טהור · אע"ג דטומאה מעת לעת למפרע לא ילפינן מסוטה מ"מ לא אחמור רבנן טפי מבטומאה דאורייתא וממטה דוקא קא פריך דמונח על גבי קרקע · אבל בטהרות שהם ביד האשה פשיטא דהוי כדבר שיש בו דעת לישאל: והשתא דאמר ר' יוחנן ספק טומאה הבא בידי אדם נשאלין עליה כו' · תי' דהכא מייתי מילתיה דר' יוחנן אטהרה דאין בו דעת לישאל ובטומאה יש בו דעת לישאל דאיכא דעת מגיע ולא דעת נוגע · ובספ"ק דפסחים מייתי לה איפכא היכא דאיכא דעת(מגע ולא דעת)נוגע ולא דעת מגיע · גבי הא דקאמר מחט שנמצא בבשר הסכין והידים טהורות והבשר טמא וקאמר התם זאת אומרת עזרה רשות הרבים היא ופריך האי מחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא כלומר סכין והידים שנטמאו ע"י מחט והמחט הוי דבר שאין בו דעת לישאל והיכי דייק מינה עזרה רשות הרבים היא אפי' הויא רשות היחיד טהור כיון דהמחט הוי דבר שאין בו דעת לישאל ומשני דהוי טומאה הבאה בידי אדם כו' ואמר ר' יוחנן כו' והתם איכא דעת נוגע ולא מגיע דטהרות דהיינו סכין וידים יש בו דעת לישאל וכי תימא דר' יוחנן תרתי אתא לאשמועינן וה"ק טומאה הבאה ע"י אדם שיש לאדם עסק בין בטומאה א בין שטומאה בידו בין שהטהרות בידו והאי דנקט בכלי המונח על גבי קרקע לרבותא נקט אע"פ שהמטמא' אין בו דעת לישאל ולא הוי דומיא דסוטה כ"ש אם המיטמא בידו והטומאה מונחת על גבי קרקע · ע"כ הך לאו דר' יוחנן היא דפשיטא דהיכא דאיכא דעת נוגע לא בעי' דעת מגיע דכיון דטהרה יש בה דעת לישאל לא חיישינן לטומאה דתנן בפ"ה דמסכת טהרות כזית מן המת בפי עורב ספק האהיל על האדם ועל הכלים ברשות היחיד ספק אדם טמא ספק כלים טהור · ומובא תנן במסכת טהרות כי האי גונא · וי"ל דמהתם לא שמעינן אלא שהאדם עצמו מקבל טומאה דהוי דומיא דסוטה דהיא עצמה נאסרת אבל לטמאות כלים שבידו והטומאה מונחת על גבי קרקע לא שמעינן אלא מהך דר' יוחנן והא דפריך התם מכדי האי מחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא אסכין קא פריך ואהא מייתי הא דר' יוחנן · ואע"ג דאיכא למימר דדייק עזרה ברשות הרבים מידים טהורות משמע ליה דמכולהו מילתא קא דייקא' והא דזעירי לא מצי לאיתויי בפסחים משום דבטומאה נמי יש דעת לישאל ומיהו הוה מצי לאיתויי מההיא דקופה שנשתמשו בה טהרות דא"ל הלל לשמאי דהתם שרץ מונח על גבי קרקע והטהרות הם בידי אדם אלא דמלתיה דר' יוחנן מיפרשא טפי' ומיהו קשה מאי קמ"ל דר' יוחנן הא שמעינן ליה מתינוק שנמצא בצד העיסה ס"פ בתרא דקדושין דחכמים

מסורת הש"ס

נ"ל הנוגע

[לעיל ד: סוטה כח:]

פסחים יט:

תוספתא דטהרות פ"ד ע"ש

[בתוספתא א' רבי דוסא אומר אומרין לו כו' אמרו לו אין שונין כו' רשב"ג אומר עתים שהוא שונה]

הגהות הב"ח

(א) גמ' במטה ועסוקה בטהרות: (ב) רש"י ד"ה טעמא דדיה שעתה כצ"ל ותיבת משום נמחק: (ג) ד"ה כשחברותיה וכו' הך מטה כיד חברותיה: (ד) ד"ה הבאה בידי וכו' עסוק בכלי הואיל כצ"ל ותיבת המיטמא נמחק: (ה) ד"ה אינו דין וכו' במעת לעת כמשכב נדה עצמה לטמא אדם כצ"ל ותיבת שיטמאו נמחק: (ו) תום' ד"ה ספק וכו' וכראשו משקין כצ"ל ותיבת מלאה נמחק:

תוספי הרא"ש

דחכמים מטמאין לפי שעשו התינוק כמי שיש בו דעת לישאל · והתם העיסה מונחת על גבי קרקע ותנן נמי במס' טהרות טמא שפשט רגלו לבין משקין טהורים ספק נגע ספק לא נגע טמא ולזעירי קשה טפי דבעי חברותיה נושאות אותה במטה · ותיקשי ליה הנך דמטמאינן אפי' בטהרות המונחות על גבי קרקע וצ"ל דהוה מוקי להו זעירי [שהן בידי] אדם שיש בו דעת לישאל אבל אי מנחי אארעא טהורים ור' יוחנן אשמעינן דלא איירי בהכי: טהרות וטומאות בצדו · פרש"י וטהורות והטלית טמאה או טמאות והטלית טהורה · וקשה דבטמאות וטלית טהורה הוי טהרה בידי אדם ולמאי דמטהר אף ברשות היחיד תיקשי ליה מכזית מן המת בפי עורב הלכך נ"ל דהדא קתני ומספקא ליה בהי מינייהו נגע בריישא דדילמא נגע בטמאות ברישא ונטמא הטלית וטמא הטהרות · וא"ת א"כ מאי קשה ליה דלמא שאני הכא דאיכא ספק ספיקא דשמא לא נגע לא בטהרות ולא בטמאות · וי"ל דהא תנן פ"ו דטהרות כל מקום שאתה יכול לרבות ספיקות ... ספרים גרסינן ספיקו טמא וכן בתוס' גרס אי אי איפשר לכוין ספיקו טמא כלומר דאיכא מבלא נגע דאי דוקא קתני דאי אפשר בלא נגיעה פשיטא דטמא · ועוד מדקתני סיפא אומר לו שנה דע"כ אסיפא קאי' ורשב"ג שנה להקל קאמר דאי ארישא דקאמר ת"ק טהור ואמר איהו אומר לו שנה בההיא הוו מודו רבנן'דהא אמרינן בפ' הרואה כתם אין שונין בטהרות להקל אלא להחמיר ומי' למאי דמסקי' לקמן דבריש' ברשות היחיד ספיקו טמא מצי קאי ארשות (היחיד) [הרבים]דרישא וכמו שפירשתי(דאיכא)[והיכא]דקרוב לטומאה טפי מלטהרה מטמאינן אפי'ברשות(היחיד) [הרבים]כן מוכח נמי בשמעתתא קמייתא דחולין דקאמר התם אי אמר ברי לי שלא נגעתי שחיטתה כשרה ולמה לי ברי הא אמרינן בפ"ק דפסחים דעזרה רשות הרבים היא אלא לפי שאינו מצוי שישחוט אדם ולא יגע בבשר בעינן ברי לי הכא נמי כיון שבטורח יכול להתעטף שלא יגע מטמאינן · ואפי' לטהר ברשות היחיד מטהרין בספק הרגיל כדאמרינן בפרק קמא דפסחים כל מקום שחזיר והחולדה יכולין להלך

גליון הש"ס גמ' הניצול באהל המת · עי' חגיגה כה ע"א תד"ה שונין: תוס' ד"ה ואם א"א כו' וי"ל דלאו א"א כלל · עי' בחידושי ריטב"א מכות דף ד ע"א ד"ה ואר"י א"ר:

הגהות מהר"ב רנשבורג א) תוס' ד"ה ה"ג הניצול באהל המת וכו' ובמגע אהל המת נמי טמא דכך נ"ל בפרק ר' עקיבא (שבת דף פ"ד ע"ב) דקאמר וכו' כצ"ל:

כמגע עצמה מה מגע עצמה מטמא אדם לטמא בגדים אף משכבה ומושבה מטמא אדם לטמא בגדים. תניא כוותיה דרבא "הרואה (א) דם מטמאה מעת לעת ומה היא מטמאה משכבות ומושבות אוכלין ומשקין וכלי חרס המוקף צמיד פתיל ואינה מקולקלת למנינה "ואינה מטמאה את בועלה למפרע *ר' עקיבא אומר מטמאה את בועלה ואינה מונה אלא משעה שראתה "הרואה כתם מטמאה למפרע ומה היא מטמאה אוכלין ומשקין משכבות ומושבות וכלי חרס המוקף צמיד פתיל "ומקולקלת למנינה ומטמאה את בועלה ואינה מונה אלא משעה שראתה "וזה וזה תולין לא אוכלין ולא שורפין ורבא אי שמיע ליה מתניתא לימא מתניתא ואי לא שמיע ליה מתניתא קל וחומר מנא ליה לעולם שמיע ליה מתניתא ואי ממתניתא הוה אמינא או אדם או בגדים אבל אדם ובגדים לא משום הכי קאמר ק"ו אמר רב הונא מעת לעת שבנדה לקדש אבל לא לתרומה אי הכי ליתני גבי מעלות כי קתני היכא דאית ליה דררא דטומאה אבל היכא דלית ליה דררא דטומאה לא קתני מיתיבי מה היא מטמאה אוכלין ומשקין מאי לאו בין דקדש בין דתרומה לא דקדש תא שמע *רבי יהודה אומר אף בשעת עברתן מלאכול בתרומה והוינן בה מאי דהוה הוה אמר רב חסדא לא נצרכה אלא לתקן שירים שבפניה רב הונא מתני לישרוף שירים שבידיה שבדקה עצמה כשיעור וסת ת"ש א) מעשה ועשה רבי כר"א לאחר שנזכר אמר כדי הוא"ר ג) לסמוך עליו בשעת

א) לקמן ט: עירובין מו. ב) [ברכות ט' וש"נ]

רש"י

כמגע עצמה · כנגיעת עצמה כלומר אדם הנוגע במשכבה בתוך מעת לעת כאילו נגע בבשר נדה עצמה שהוא ובגדים שעליו טמאים דכתיב (ויקרא טו) וכל הנוגע בה יטמא ותניא בתורת כהנים יכול לא יהא הנוגע בה מטמא בגדים. במגע קל ותומר אם משכבה מטמא אדם לטמא בגדים היא עצמה לא כל שכן אם כן למה נאמר כל הנוגע בה יטמא שאינו חוזר ומטמא אדם וכלי חרס: אף משכבה · בתוך מעת לעת: הרואה כתם מטמאה למפרע · עד שעת כיבוסו של חלוק זה שכבסה קודם לבישה זו: וכלי חרס המוקף כו' · כלומר אפילו הוא מוקף צמיד פתיל שאי אפשר ליגע בתוכו מטמאה אותו בהיסט שהזב והנדה מטמאין כלי חרס בהיסט מה שאין כן בשאר טמאין דכתיב (שם) וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר ותניא בתורת כהנים יכול יטמא הזב כלי חרס מאחוריו במגע נאמר כאן בו ונאמר להלן וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר מה להלן מאוירו אף כאן מאוירו אם כן מה ת"ל אשר יגע בו והלא אויר כלי חרס טמא בלא נגיעה כדקיימא לן בהכל שוחטין (חולין כד:) תוכו אע"פ שלא נגע בו אלא איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו: מקולקלת למנינה · אבדה פתח נדותה שאינו היתה יודעת יום ראייתה תהא סופרת (ב) אם תראה לאחר שבעה שומרת יום כנגד יום ואם תראה ג' תהא זבה אבל עכשיו שאינה יודעת יום ראייתה אינה יודעת אימתי היא בתוך י"א יום שבין נדה לנדה והרי היא טועה: ואינה מקולקלת למנינה · דהא ודאי מהשתא הויא פתח נדותה וליום שמיני לראייתה יתחילו י"א יום שבין נדה לנדה ורבנן לא גזור מעת לעת אלא לטהרות אבל גבי כתמים לא ידעינן אימת נפיק מינה ואינה מונה שבעה ימים דקודם טבילה אלא משעה שראתה וכן בכתם לסוף ז' ימים טובלת וטהורה אבל פתח נדותה לידע אימת מתחילין ימי זיבה אבדה א) עד שתשב ז' נקיים כדתניא בערכין (דף ח:): ורבא · דפשיטא ליה בכלי חרס לעיל וגמר משכבות מכלי חרס מאי שנא דפשיטא ליה בכלי חרס טפי ממשכב: אי שמיע ליה הא מתניתא · דקתני כלי חרס לימא מתניתא וליפשוט מינה משכבה להדיא: ואי לא שמיע ליה מתניתא קל וחומר מנא ליה · מכלי חרס הא כלי חרס אכתי לא קאמר ליה: אי ממתניתא · הוי אמינא למשכבות דקתני לטמא אדם או בגדים: אבל אדם ובגדים · שהאדם יטמא בגדיו שלא נגעו במשכבות אימא לא קמ"ל קל וחומר מכלי חרס וה"ק ומה כלי חרס שניצול באהל המת אינו ניצול במעת לעת שבנדה מלטמא בהיסט כאילו היסט מנדה עצמה משכבות שאין נצולין באהל המת אינו דין שאין נצולין במעת לעת שבנדה מלטמא כמשכב נדה גמורה: גבי מעלות · בפרק חומר בקדש (חגיגה כ:): מעת לעת · ליכא דררא דטומאה דהשתא הוא דחזאי אלא גזירה בעלמא הוא: מה היא מטמאה · היינו ברייתא דלעיל: לא דקדש · כגון שמן דמנחות ויין דנסכים: אף בשעת עברתן · מתניתין היא (לקמן ד' יא·) אף בשעה שהם מסתלקות ומסיימות לאכול תרומה צריכות לבדוק: לתקן שירים שבפניה · שנגעה בהם ומהניא לה הך בדיקה שאם תמצא עכשיו טהורה לכשתבדוק ערבית כמשפטה ותמצא טמאה לא תטמא למפרע אלא עד שעת בדיקתה ולא תהא התרומה בכלל טומאה דמפרע שהרי בדקה לאחר העברתה אלמא טומאת מפרע לתרומה נמי גזור: לתקן · דומיא דלהכשיר דאמר לעיל שחרית להכשיר טהרות של לילה כו': ומשנינן רב הונא מתני · לאו דרבי יהודה שבדיקה זו באה לשרוף שירים שבידיה אם תמצא טמאה תשרפם וכגון שבודקת עצמה לאחר עברתה לאלתר: כשיעור וסת · מיד סמוך לנגיעה בדיקה דאם תמצא טמאה ודאי בשעת נגיעה נמי טמאה היתה דאפילו חולין נמי מטמו ומצריך לה ר' יהודה בדיקה לתרומה כשיעור וסת כי היכי דלא תיכול תרומה טמאה לאחר זמן אבל לתקן לא סבירא ליה לרב הונא דכל כמה דלא בדקה מיתקנא וקיימא דטומאת מפרע לא גזור ביה רבנן: [כשיעור] וסת · מפרש בפ"ב (לקמן יד:) משל לשמש ועד שעומדין בכד המשקוף בילית השמש נכנס העד ולשון וסת הייט מיד: מעשה ועשה רבי כר' אליעזר · באשה ילדה שעברו עליה שלש עונות של שלשים יום שלא ראתה ואמר רבי אליעזר במתניתין (לקמן ז:) כל אשה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה ופליגי רבנן עליה דאין דיה שעתה אלא שעברו עליה ג' עונות מחמת זקנה סמוך לזקנתה: לאחר שנזכר · שלא יפה עשה: בשעת

א) גי' רש"א עד שתשב שבעה פשר נקיים ע"ש

תוספות

ואינה מונה אלא משעה שראתה · תימה פשיטא כיון דמקולקלת למנינה משעת כיבוס ואינה יודעת מתי ראתה אם כן לא תוכל לספור ז' ימים ולטבול אלא מיום מציאת הכתם וי"ל דמיירי שראתה יום אחד או ב' ימים אחר מציאת הכתם וקמ"ל דאינה מונה מיום מציאת הכתם אלא מיום שראתה דאימר לאו מגופה אתא אלא מעלמא:

[ואי ממתניתא ה"א או אדם או בגדים · הקשה הר"ר היכי מצי למימר או אדם או בגדים והא ברייתא דקתני אבימי קתני משכבה ומושבה כמגעה א] והשתא מגעה לא מטמא לא אדם ולא בגדים ואי כמגע עצמה מטמאה אדם ובגדים·גי']:

אבל היכא דליכא דררא דטומאה לא קתני · וא"ת ליתני ליה במעלות אחרונות דאמרינן התם (חגיגה דף כא:) חמש קמייתא (ג) אית להו דררא דטומאה דאורייתא איתנהו בין בקדש ובין בחולין שנעשו על טהרת קדש בתרייתא דלית להו דררא דטומאה דאורייתא איתנהו בקדש כו' *ופי' דאית להו דררא דטומאה דאורייתא כלומר שייכי בטומאה הנוהגת בחולין דאורייתא אבל בתרייתא לא שייכי כלל בטומאה דאורייתא הנוהגת בחולין אבל אין לפרש דרישא קתני טומאה דאורייתא וסיפא טומאה דרבנן דהא קתני בקמייתא בגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש דהוי דרבנן ובבתרייתא נמי קתני ניגוף ורביעי בקדש דהוי דאורייתא וי"ל דמעת לעת לית ליה אפילו דררא דטומאה דרבנן וא"ת והא מעת לעת אפילו בחולין שמא שנעשו על טהרת הקדש כדאמר בסמוך קבלה מיניה רב שמואל ברבי יצחק בחולין שנעשו על טהרת הקדש והנך בתרייתא ליתנהו בחולין שנעשו על טהרת הקדש ואית להו דררא דטומאה טפי כדפרישית וי"ל לפי שרגילות הוא קצת שנעקר הדם לפני ראייתה לכך גזרו רבנן אף בחולין שנעשו על טהרת הקדש ואף לתרומה לאיכא דאמרי ומכל מקום לית להו דררא דטומאה משום דבשעה שעוסקין בטהרות אין שם ספק טומאה ואין לה להניח ולפרוש מלעסוק בטהרות שאינה יודעת מתי תראה אחרי כן: מאי לאו בין דקדש בין דתרומה · וא"ת ואמאי לא פריך ממתני' דמטמאה מעת לעת וגימא מאי לאו בין דקדש בין דתרומה וי"ל דפריך מהכא משום דנחית לפרושי אוכלין ומשקין והוה ליה לפרושי גם דקדש ואם תאמר ואמאי לא מייתי סייעתא מדתנא בפרק בא סימן (לקמן נג:) דמטמאה עצמה וקדשים למפרע דמשמע קדשים ולא תרומה וקשה לאיכא דאמרי אף לתרומה וי"ל דנקט התם קדשים משום דרשב"א פליג התם אף בקדשים: כשבדקה עצמה כשיעור וסת · לאו בדיקה לגמרי קאמר דבדיקה הויא לחורין ולסדקין כדאמר פרק כל היד (לקמן דף יד:) דהויא טפי משיעור וסת אלא כלומר קנחה עצמה והוה מצי למימר בדיקה ממש לתלות דאפילו אחר זמן הוי ספיקא דאורייתא דמחייב לקמן בכל היד (שם) אשם תלוי ואפילו למאן דפטר הייט משום דבעי חתיכה משתי חתיכות אבל ספיקא דאורייתא מסוי לה אלא דניחא ליה למנקט שיעור וסת ולשרוף (הג"ה · אף ברה"ר דבשמעתין של פרוזדור מוכיח דאין חילוק בין רה"ר לרה"י לטומאה דאתא מגופה) אבל לאחר זמן אע"ג דהוה ספק דאורייתא אין שורפין כדאמר בשמעתין דפרוזדור ולקמן בפרק האשה (דף ס:) אמרינן כל שבעלה באשם תלוי טהרותיו תלויות וכל שבעלה בחטאת טהרותיו טמאות ואיכא דאמרי כל שבעלה בחטאת טהרותיו תלויות אבל טמאות לא הוו:

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכ' ח:

לא ב ג מיי' שם ופ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ג:

לב ד מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ג:

לג ה מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ע:

כלאו האי פירושא ה"מ להקשות וע"ש בתוס'

[לקמן יד·]

הגהות הב"ח

(א) גמ' תניא כותיה דרבא הרואה כתם מטמאה למפרע ומה היא מטמאה אוכלין וכו' אלא משעה שראתה הרואה דסמטמאה מעל"ע ומה היא מטמאה משכבות וכו' אלא משעה שראתה וזה וזה תולין כצ"ל: (ב) רש"י ד"ה מקולקלת וכו' תהא סופרת שבעה ואם תראה: (ג) תום' ד"ה אבל וכו' קמייתא דאית להו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' (ג"י) ד"ה ואי ממתני' וכו' והשתא מגע כלי דמעל"ע לא מטמאה וכו' · כצ"ל:

תוספי הרא"ש

להלך אין צריך בדיקה · ומיתניא גבי מדורות העובדי כוכבים במסכת אהילות: מה כלי חרש המוקף צמיד פתיל וכו'·

[illegible]

תוספי הרא"ש

כאן · חמש מעלות בתרייתא דלית להו דררא דטומאה · לקודש אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקודש ·

[illegible]

...ת דאמרו אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק וצ"ל דהכא נמי לא שכיח כמו משכבות ...יא כותיה דרבא · דפשטא דברייתא משמע דמשכבות ומושבות אף לטמא אדם וכלים אף על ...לה או אדם או בגדים: ואינה מונה אלא משעה שראתה · אע"ג דת"ק אינה מקולקלת ...א איצטריך דאמר מטמאה את בועלה וס"ד נמי דמקולקלת: ומטמאה את בועלה · נר' לקמן פ"ב תנן ומודים חכמים לר' עקיבא ברואה כתם שמטמאה את בועלה ופליגי בגמרא רב ...רע אי להבא ומסתמא רבנן דהכא היינו רבנן דהתם: ואינה מונה אלא משעה שראתה · למנינה לחומרא מ"מ ימי נדותה אינה מונה אלא משעה שראתה ומילתא דפשיטא היא: קאמר משכבה ומושבה כמגעה וממה נפשך לא מצי למימר או אדם או בגדים דאי כמגעה לא ...לין ומשקין ואי כמגע עצמה אדם ובגדים ליטמא · ותירץ רבינו מאיר דסד"א דהא דקאמר ...י אב הטומאה כמגע עצמה ולא ראשון · ומי' לאו לגמרי כמגע עצמה דאילו התם לטמא ...ם · ואילו הכא או אדם או בגדים · דאין סברא להחמיר כל כך במעת לעת כמשכב נדה ... ליה דררא דטומאה לא קתני · תימה דהא אמרינן בפרק חומר בקודש דעשר מעלות שנו

*) ע"כ שייך לדף ה' כאן

דטומאה) מעת לעת חשיב דררא דטומאה טפי מה' בתרייתא הלכך הוו כחולין שנעשו על טהרת הקודש: מאי לאו בין דקודש בין דתרומה · תימה תיקשי ליה מתני' דמטמאה מעת לעת מאי לאו בין בקודש בין בתרומה' וי"ל משום דהך ברייתא נחתא לפרושי טפי דקת' אוכלין ומשקין וגם משכבות ומושבות וכלי חרס וס"ד דאי לא איירי אלא בקודש הוה ליה לפרושי · וא"ת אמאי לא מייתי ליה סייעתא מדתאני פ' בא סימן מטמאה עצמה וקדשים למפרע פי' עצמה שמקולקלת למנינה וקאמר דדוקא קדשים מטמאה · ורש"י פי' לקמן עצמה לטהרות ולישנא דעצמה לא משמע כפירושו · ועוד דלפי' תיקשי מהך ברייתא להך לישנא דאמר אבל לא לתרומה · וי"ל לא נקט דוקא קדשים אלא משום רבותא דר' שמעון בן אלעזר דפליג אף בקדשים : שבדקה עצמה כשיעור אותיום · בשלהי פירקין גבי הא דבעי מיניה ר' אבא מרב הונא אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור אותיום · לחייב בעלה חטאת · ופריך מי משכחת לה שיעור אותיום והתניא איזהו שיעור אותיום פי' אלא מהו שתקנח · ה"ה הכא מצי לאקשויי ולשנויי הכי · א"נ התם גבי תשמיש דמסתמא לא פירש בקושי · וקיימא לן בסוף פ"ב דשבועות דמשמשת מת בעריות פטור ולא מחייבינן ליה אלא אשעת קישוי הלכך אחר פרישתו באבר מת הוי שיעור אותיום לקינוח

א) מלים דתשר כאן ונ"ל שזה אמינא או אדם או בגדים · ותימה שא מתניתא קאמר וכו' · ב) נראה דצ"ל דטומאה טפי מעל"ע ומיהו מעל"ע חשיב וכו' ·

לד א ב ג ד מיי' פ"ט מהל' [illegible] הלכה כב :
לה ה ו מיי' פ"ג מהל' משכב ומושב הלכה [illegible] :
לו ז מיי' פ"ח מהלכות בכורים הלכה י סמג עשין קמא :
לז ח מיי' שם ופי"ב הלכה יב ופט"ו מהל' טומאת אוכלין הלכה ט : [נ"ל פרסי]
לח ט מיי' פ"ח מהלכות בכורים הלכה י ופי"א מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה טז :
ס"א ספק נמי איכא

בשעת הדחק והוינן בה *מאי לאחר שנזכר אילימא לאחר שנזכר דאין הלכה כרבי אליעזר אלא כרבנן בשעת הדחק היכי עביד כותיה אלא (לאו) דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וכיון שנזכר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה אמר כדי הוא רבי אליעזר *לסמוך עליו בשעת הדחק אי אמרת בשלמא לתרומה היינו דהואי תרומה בימי רבי אלא אי אמרת לקדש °קדש בימי רבי מי הואי כדעולא *דאמר עולא חבריא מדכן בגלילא הכא נמי בימי רבי ת"ש מעשה בשפחתו של רבן גמליאל שהיתה אופה ככרות של תרומה ובין כל אחת ואחת מדיחה ידה במים ובודקת באחרונה בדקה ומצאה טמאה ובאת ושאלה את רבן גמליאל ואמר לה כולן טמאות אמרה לו רבי והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת אמר לה א"כ היא טמאה וכולן טהורות קתני מידת ככרות של תרומה א] מאי תרומה תרומת לחמי תודה תרומת לחמי תודה באפיה מאי בעיא דאפרשינהו בלישייהו וכי הא דאמר רב טובי *בר רב קטינא [א]לחמי תודה שאפאן ד' חלות יצא והוינן בה והא בעינן ארבעים [ב]למצוה והא בעינן אפרושי תרומה מינייהו וכי תימא דמפריש פרוסה מכל חד וחד *אחד אמר רחמנא [ג]שלא יטול פרוסה ואמרינן [ד]דאפרשינהו בלישייהו הכא נמי דאפרשינהו בלישייהו ת"ש שוב מעשה בשפחה של רבן גמליאל שהיתה גפה חביות של יין ובין כל אחת ואחת מדיחה ידיה במים ובודקת ובאחרונה בדקה ומצאה טמאה ובאת ושאלה לרבן גמליאל ואמר לה כולן טמאות אמרה לו והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת אמר לה אם כן היא טמאה וכולן טהורות אי אמרת בשלמא חדא דקדש וחדא דתרומה היא היינו דהדרה ושיילה אלא אי אמרת אידי ואידי דקדש למה לה למהדר ולשייליה מעשה שהיה בשתי שפחות היה לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב הונא מעת לעת שבנדה °מטמאה בין לקדש ובין לתרומה ממאי מדלא קתני לה גבי מעלות א"ל רב נחמן והא תני תנא לקדש אבל לא לתרומה *קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק [ה]בחולין שנעשו על טהרת קדש ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה *תנן התם [ו]נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה משגלגלה תעשה בטהרה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה חולין נינהו *[ז]ומותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל משגלגלה תעשה בטהרה חולין הטבולין לחלה כחלה דמו *ואסור לגרום טומאה לחלה °תנא וחלתה

רש"י

בשעת הדחק · שני בצורת היו ולא רצה להפסיד טהרות : אלא רבים פליגי עליה · ובטלין דברי היחיד והתחיל להתחרט ואמר כדי הוא ט': קדש בימי רבי מי הוה · כמה שנים היה אחר החורבן בסוף התנאים: חבריא מדכן בגלילא · חבירים שבגליל מטהרים יינם לנסכים ושמנן למנחות שמא יבנה בהמ"ק בימיהם ולטול' קדש הוו כך שמעתי בחומר בקדש וכך היא שנויה (א) : כולן טמאות · משום מעת לעת שבנדה : היא טמאה · משום פקידה לפקידה : תרומת לחמי תודה · ארבע חלות מד' מינין שבתודה נותנין לכהן דכתיב (ויקרא ז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה וגו' : באפיה מאי בעיא · הא מ' חלות בעי לה למיפא והדר אפרושי ד' לתרומה וארבעין לא מיקרו תרומה : ומשני דאפרשינהו בלישייהו · לעולם מאי תרומה תרומת לחמי תודה ודקאמר באפיה מאי בעיא כגון שהפריש לד' מהארבעים חלות בעיסתן ולאחר אפיית כולן שחט תודה עליהן : שאפאן ד' חלות · עשר עשרונים של חמץ אפאן כולן בחלה אחת וג' עשרונות ושלש שבחלות מלה אפאן בחלה אחת וכן של רקיקין וכן של רבוכה : הא בעינן מ' · במנחות ילפינן לה בפרק התודה (דף עו·) ואמאי יצא : ומשני למצוה · אבל עיכובא ליכא : והא בעי אפרושי תרומה · אחת מכל מין דהיינו א' מעשר וכיון דליכא עשר היאך יפריש : וכ"ת דמפריש פרוסה · מכל חלה מעט לכהן : אחד אמר רחמנא · והקריב ממנו אחד מכל קרבן וגו' ודרשינן במנחות (דף עז:) שלא יטול פרוסה לתרומת כהן : דאפרשינהו בלישייהו · נטל אחד מעשר לתרומה ותשע הנותרים לבעלים מכל מין ומין אפה בחלה אחת: גפה · סותמת בטיט בידיה ומדיחה ידיה מן הטיט : קבלה מיניה רב שמואל · להך תיובתא מרב נחמן ואוקמא להא דקתני לקדש אבל לא לתרומה הכי קאמר בחולין שנעשו על טהרת קדש כו' אבל בתרומה ממש נהגא : נולד לה גרסי' נולד בעיסה ספק טומאה : גלגול בחולין · זהו גמר מלאכה לחלה : תעשה בטומאה · אם ירצה יטמאנה ביד דסוף סוף חלת ספק היא ולא תאכל: תעשה בטהרה · בכלים טהורים ואל יטמאנה ביד ואע"פ דסוף סוף חלתה אסורה אסור לטמאה ביד הואיל ונגמרה מלאכתה לחלה אסור לגרום לה טומאה ודאית דכתיב ואני נתתי לך את משמרת תרומותי ודרשינן בבכורות (דף לד·) שתי תרומות במשמע טהורה ותלויה ואמר קרא שומרנה :

תוספות

בשעת הדחק · פירש רש"י בשני בצורת ולא דק דבפירקין (לקמן דף ס:) אמר דאפי' רבנן מודו בשני בצורת וי"ל דהאי בשעת הדחק היינו אדם שנגע במעת לעת שבגלה ועשה מעט טהרות לפני ראייתה ואחר הוראתו עסק בטהרות הרבה ולא דמי לשני בצורת כיון דמקודם לכן לא היתה שעת הדחק ואפיש בטהרות ע"י הוראת טעות ועוד י"ל שעת הדחק שהשואל הלך לו והיה טורח גדול לרדוף אחריו כדאמר בפרק אע"פ (כתובות דף ס:) רהט אבתריה תלתא *מילי בחלא ולא אדרכיה :

דאפרשינהו בלישייהו · אף על גב דאין הלחם קדוש אלא משקרמו פניו בתנור ונשחט עליו הזבח (מנחות עח:) מ"מ קרי להו תרומה לפי שיחדו אותה לקרות לה שם תרומה לאחר אפייה ושחיטת הזבח והיתה מופרשת בלישייהו ולא לאחר אפייה משום דבעודה עיסה יכול לעשותה עבות ונאות ונראה דקושת (*הפת) איכא עלייהו ואסור לשנותה בחלות אחרות כדמשמע סוף פרק קמא דנדרים (דף יג·) כחלת אהרן ובניו וכתרומתו מותרין ודייק הא כתרומת לחמי תודה אסור ומוקי דאפרשינהו בלישייהו ומדאסר הככר שהתפיס בלחמי תודה משמע דאיכא עליה קדושת *הפת בעודה עיסה :

בשפחתו של ר"ג · פירש רשב"ם דהיינו ר"ג הזקן דאמרינן בשילהי פ"ק דשבת (ד' טו·) הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן *לפני הבית ק' שנה ומיהו אין רגילות להזכיר סתם ר"ג אלא ר"ג הזקן ויכול להיות שזהו ר"ג דיבנה חבירו של רבי אליעזר ורבי יהושע: נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה · פירוש נולד לה ספק טומאה הנוהגת אף בחולין קודם גלגול יכול לגרום לה טומאה ודאית ואין לאסור משום משמרת תרומותי דקודם גלגול אכתי לא פתיכא ביה חלה כמו המפריש חלתו קמח דלא עשה ולא כלום והפסד כהן נמי ליכא כיון דנולד לה ספק טומאה כבר משגלגלה תעשה בטהרה פירוש אם לאחר גלגול נולד לה ספק טומאה דלא שייך בחולין אלא בחלה תעשה בטהרה אע"ג דחלתה תלויה וליכא הפסד כהן אסור לגרום לה טומאה משום משמרת תרומותי וה"ה דאפי' נולד לה ספק טומאה דשייכא אף לחולין דאסור לגרום טומאה אלא דמפרש בברייתא איזה ספק אמרו בספק חלה דאפילו בספק טומאה דלא שייכא בחולין חלתה תלויה ואשמועינן חולין הטבולין לחלה כחלה דמו אבל אין לפרש דרישא נמי שנולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה איירי נמי בספק חלה דהיינו בטומאה דלא שייכא בחולין ואע"ג דעדיין טהורה גמורה היא תעשה בטומאה ודאית דקודם גלגול אכתי לא איקרי טבולה לחלה ולא אסור משום משמרת תרומותי והפסד כהן נמי ליכא שיפריש עליה ממקום אחר דאין נראה דקרי ספק טומאה קודם גלגול כיון שטהורה גמורה היא ואם תאמר דאמר בעבודה זרה פ' רבי ישמעאל (דף נו· ושם) אין בוצרין עם ישראל העושה פירותיו בטומאה ויש פירוש שפירש רש"י בהם משום דאסור לגרום טומאה לתרומה משום משמרת תרומותי והשתא הלא אין קבע למעשר אלא עד שיקפה או עד שישלה והכא אמר עד שלא גלגלה תעשה בטומאה וי"ל דהתם אם הפריש אפילו קודם שיקפה או שישלה הוי תרומה כמו בהקדימו בשבלין אבל הכא אם הפריש חלה קודם גלגול הוי כמו הפריש חלתו קמח דאמר בהאיש מקדש (קדושין דף מו:) דלא עשה ולא כלום ולכך לא מיקריא טבולה לחלה (ועל פירוש הקונטרס קשה דבתוספתא דחלה מסיים בה הכי וכן פירות עד שלא נגמרה מלאכתן יעשו בטומאה משנגמרה מלאכתן יעשו בטהרה · ג"י) אי נמי יש לפרש דהתם נמי לא אסור משום משמרת תרומותי כפירש"י כיון דאכתי לא הוקבע לתרום אלא משום הפסד כהן אסר לה אבל הכא כבר נולד לה ספק וליכא הפסד כהן

תוספי הרא"ש

לקינוח ולא לבדיקה · אבל אי הוי משמש מת בערוה חייב או שפירש בקישוי הוי שפיר שיעור אותיום לבדיקה כ"ש לענין אוכלת בתרומה: בשעת הדחק · פרש"י שנת בצורת · וליתא דהא רבנן מודו לקמן בפירקין בשנת בצורת או היכא דאפיש טהרות · אלא לא הוה טולי האי שעת הדחק כמו הנך דלקמן : והוינן בה מאי לאחר שנזכר · הוה מצי למפשט בלא והוינן בה אלא משום דמילתא דתמיהא היא אם אין הלכה כר' אליעזר למה סמך עליו בשעת הדחק הלכך נחת לפרושי: דאפרישינהו בלישייהו · לא שקרא עליה שם דהא בקרימת התנור ובשחיטת הזבח הוא דקדשי ובתר הכי כתי' והרים אלא שיחרם לשם תרומה ולעשותם יפים ונאים לכבוד המצוה ואפשר אע"פ שיחדם יכול לשנותם דאכתי לא קדשי : הכא נמי דאפרישינהו בלישייהו · ולא הוו אלא חולין שנעשו על טהרת הקדש דאכתי לא קדשי · אי נמי לאחר שקרמו פניהם בתנור ונשחט עליהם הזבח ונטמאו כשהוציאתן מן התנור : מעשה שהיה בשתי שפחות היה · הקשה ה"ר שמשון מקוצי לישני חדא בקדש וחדא בחולין שנעשו על טהרת הקדש דהוה ניחא טפי דהשתא קשה אפי' את"ל דשתי שפחו' היה אמאי הוצרך לשנות אלו שני המעשים כיון דהכל איירי בענין אחד' ותירץ ר"ם אי הוה מוקמינן להו הכי הוה צריכינן לאוקמי ההיא דהיתה גפה חביות בחולין שנעשו על טהרת הקדש · וכיון דהיין היה עדיין בחביות א"כ לא נתקדש עדיין בכלי ולא הוי אלא חולין שנעשו על טהרת הקדש · וההוא עובדא דחביות היה באחרונה מדקתני בברייתא ושוב מעשה בשפחה · וא"כ הוה קשה כיון דאמר לה גבי קדש דכולן טהורות כ"ש בחולין שנעשו על טהרות הקדש · ולמה לה למהדר ולשיולי וליכא למימר דהוצרכה לישאל משום האחרונה דלא היתה יודעת כלל אם יש טומאה למפרע בחולין שנעשו על טהרת הקדש· מ"מ כי אמר לה גבי חביות דכולן טמאות למה לה למהדר ולימא ליה והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת כיון דאפי' בקדש קאמר לה כולן טהורות כ"ש בחולין שנעשו על טהרת הקדש·אבל אי קמייתא הואי בתרומה ובתרייתא בחולין שנעשו על טהרת הקדש) מטמאה מעת לעת ולא מהניא בדיקה שבנתיים ולפי מאי דפירשתי לעיל דלא משכחת לה לחמי תודה דהוו קדש אלא בשחט עליהן הזבח בעודם בתנור ניחא דלא בעי לשנויי הכי דלכתחלה אין שוחטין את התודה אם לא יהיה הלחם בעזרה דלא פליגי ר' יוחנן ור"ל בפרק התודה אלא בשוחט את התודה בדיעבד ולחמה חוץ לחומה ור' יוחנן מכשיר ור"ל פוסל · אבל לכתחלה אין שוחטין את התודה עד שיהא הלחם בעזרה' ואשה בעזרה מניין הלכך חך דלחמי תודה נמי לא איירי אלא בחולין שנעשה על טהרת הקדש: תנן התם במסכת חלה נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה · פרש"י דבלאו הכי לא אכיל לה כהן כיון דנולד לה ספק טומאה משמע הא אם לא נולד בה ספק טומאה תיעשה בטהרה · ואין לפרש דה"ה נמי לא נולד לה ספק טומאה ומשום רבותא דסיפא נקטיה דאע"ג דמטמאת בספק תיעשה בטהרה · דהא בפרק הניזקין תנן גבי אשת חבר שמסייעת לאשת עם הארץ משתטיל מים לא תגע בה משום מסייע ידי עוברי עבירה ואפי' קודם גלגול ואין לומר משום דקסבר אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל ומשתטיל מים והוכשרו לא תגע · דהא אמרינן התם רישא בטומאת חולין וסיפא בטומאת חלה ואמרי' נמי בירושלמי כלה דמתני' דע"ז דאין בוצרין עם ישראל העושה פירותיו בטומאה משום דמסייע ידי עוברי עבירה ומפרש טעמא דכתיב ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן · עשה שינתנו לאהרן בכיהונו אלמא דאסור לטמאות החולין כדי להפסיד התרומה לכהן :
שלא

[לקמן ע: עירובין מו']
ס"א לי"ג
[ברכות ע' וש"נ]
חגיגה כה:
[נדרים יב: ע"ש מנחות עו' ושם איתא בר רב קטינא]
מנחות עז: [פסחים לו: נדרים יב:]
[לקמן ז']
חלה פ"ג מ"ב
[סוטה ל:]
[סוטה שם גיטין ע"ו]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה חבריא וכו' היא שנויה · נ"ב בדף כה :

גליון הש"ס
גמ' קדש בימי רבי מי הוה · [illegible]

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] גמ' מאי תרומה תרומת לחמי תודה · נ"ב עי' ספר ברכת הזבח למס' מנחות דף עו ע"ב בד"ה בסה"ד פליגא וכו' ודו"ק :

א) נראה דצ"ל שפיר טוה בעיא למשאל דשמא מטמאה מעל"ע וכו' ·

רש"י

וחלתה תלויה · כשעשאה בטהרה משום ספק הנולד לה ראשון : באיזה ספק אמרו · כלומר באיזה ספק הוזכרו לומר חלתה תלויה : בספק חלה · בספק טומאה הנוהגת בחלה ואינה נוהגת בחולין כגון נשען כדמפרש בסמוך דטהור לבני הכנסת ואסור לתרומה ואיצטריך לאשמועינן דאע"ג דלא נהגא בחולין גרידא הכא כיון דטבולין לחלה נהגא בהן : מאי ספק חלה · כלומר מאי קאמר : שלא תאמר בהוכחות שנינו · בספק טומאה מוכחת : כגון שני שבילין · אחד טמא ואחד טהור ספק הלך בטמא ספק הלך בטהור והא ספקא היא דמהניא בחולין הטבולין לחלה אבל טומאה שאינה מוכחת לא דהא לא איצטריך לאשמועינן דאפילו לחולין גרידא נמי מהני לאוכל חולין בטהרה הלכך מהניא נמי הכא : אלא אפילו בנשען · דהוי ספק טומאה שאינה מוכחת הואיל ותנן לקמן דמהניא לתרומה מהניא נמי לחולין הטבולין לחלה : פורקין · משאוי : טמא · דמשא מתוך כובד המשא נשען זב על הטהור ונמצא טהור מסיטו או טהור ניסט עליו וכתיב במרכב הזב (ויקרא טו) והנושא אותם וכ"ש זב בעצמו : וכולן · אפי' משא כבד : טהורין לבני הכנסת · אוכלין חוליהן בטהרה שאין זה היסט גמור וכל שכן שספק הוא : וטמאין לתרומה · מדרבנן ואפי' בספק : וחולין הטבולין לחלה כחלה דמו · דמהני בהו ספק נשען כחלה גמורה : וקורא לה חלה · שכל זמן שלא קראה שם עליה הרי היא כחולין וטבול יום דינו כשני ואינו עושה שלישי בחולין וכשהיא קורא לא תקרא לה שם אלא מניחתה לחלה בכפישה או באנחותא הם כלים שאין להם בית קיבול כגון נסרים ואין מקבלין טומאה והצרכוה רבנן הני משום היכרא שלא תגע בה שוב מאחר שקראה לה שם ודכוותה אמר בסוף פ' הניזקין (גיטין סא·) ובתשובת רב האי ראיתי אנחותא נסרים לווחין שמנסרין הנגרים ומשפין הלווחין : ומקפת · מקרבתה לכלי אצל העיסה וקוראה לה שם שמצוה לתרום מן המוקף מוקף סמוך כמו מקיפין שתי חביות במס' ביצה (דף לב:) וכמו אין מקיפין בבוטי (חולין מו:) שמקיפין זו לזו לראות אם דומים הם בנקביהן : שודאי מטמא חולין · כמו משא הזב : דודאי · נדה ממש : ספקה · מעת לעת : ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה · וקס"ד הוא הדין לחולין הטבולין לחלה דהם נמי נעשין בטהרת חלה המעורבת בהן : ומשנינן חולין הטבולין לחלה חמירי · מחולין שנעשו על טהרת תרומה דהכא עריבא בהו חלה אבל התם נטירותא יתירתא קביל עליה : פתיכא · מעורבת : מתני'

גמרא

*וחלתה תלויה לא אוכלין ולא שורפין באיזה ספק אמרו בספק חלה מאי ספק חלה אביי ורבא דאמרי תרוייהו שלא תאמר בהוכחות שנינו כמו שני שבילין דהתם חולין גרידא נמי מטמו אלא בנשען *דתנן [א]זב וטהור שהיו פורקין מן החמור או טוענין בזמן שמשאן כבד טמא משאן קל טהור וכולן טהורין לבני הכנסת [ב]וטמאין לתרומה וחולין הטבולין לחלה כחלה דמו *והתניא *[ג]אשה שהיא טבולת יום לשה את העיסה וקוצה הימנה חלתה °ומניחתה בכפישה או באנחותא ומקפת וקורא לה שם מפני שהוא שלישי [ד]ושלישי טהור בחולין ואי אמרת חולין הטבולין לחלה כחלה דמו הא טמיתנהו אמר אביי [ה]כל שודאי מטמא חולין גזרו על ספקו משום חולין הטבולין לחלה והאי טבול יום כיון דלא מטמא ודאי חולין לא גזרו עליו משום חולין הטבולין לחלה והא מעת לעת שבנדה דודאי מטמא חולין ולא גזרו על ספקה משום חולין הטבולין לחלה דאמר מר *קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק בחולין שנעשו על טהרת קדש ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה התם לא פתיכא בהו תרומה הכא פתיכא בהו תרומה ואיבעית אימא הנח מעת לעת [ו]דרבנן : **מתני'** *רבי אליעזר אומר [ז]ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקינה אמר רבי יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה אבל

תוספות

כהן ועוד דאפילו לא נולד לה ספק שרי לטמאותה וליכא הפסד כהן דחבר הוא ויפריש עליה ממקום אחר אבל התם איירי בעם הארץ שלא יפריש ממקום אחר וא"ת דבפרק הניזקין (גיטין דף סא·) תנן משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה כו' אבל לא תבור ותטחן עמה משאלת אשת חבר לאשת ע"ה נפה וכברה ובוררת וטוחנת עמה אבל משתטיל למים לא תגע בהם ובעי בגמרא מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי בדמאי הקילו ומשתטיל למים דהוכשרו לא תגע בהם אף קודם לישה רבא אמר בעם הארץ דר"מ וטומאה וטהרה דרבנן ופריך והא מדקתני סיפא משתטיל למים מכלל דרישא מיירי בלא הכשר ומאי טומאה וטהרה איכא ומשני אידי ואידי בהוכשר ורישא בטומאת חולין וסיפא בטומאת חלה ומשתטיל למים היינו לישה וגלגול אלמא אוסר אביי ליגע כי הוכשר לברור ולטחון אף קודם גלגול ולישה אע"ג דאם הפריש קודם לישה וגלגול לא עשה ולא כלום (וי"ל) ולדידיה נמי צריך לתרץ דהתם אסור משום הפסד כהן ובשמעתין ליכא הפסד כהן כדפרישית ולרבא דשרי לגרום טומאה קודם גלגול אע"ג דאיכא הפסד כהן צריך לתרץ אההיא דפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נו·) כתירוץ ראשון דהתם אסור משום משמרת תרומותי אבל בעיסה קודם גלגול לא מיקריא טבלה לחלה כיון דאם הפריש חלת קמח לא עשה ולא כלום אי נמי כמו שתירץ ר"ת שם דהתם בגיטין ליכא כי אם חשדא בעלמא אבל ההיא דאין בוצרין מיירי בודאי עושה פירותיו בטומאה ושם יש להאריך :

שלא תאמר בהוכחות שנינו · פירש"י כגון שני שבילים ספק הלך בטהור ולדבריו צריך לומר שבאו לשאול בבת אחת דאי בזה אחר זה טהורין ונראה לפרש כי ההיא דתניא בתוספתא דטהרות (פ"ו) ב' שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהם ועשה טהרות) והלך בשני ועשה טהרות אלו ואלו מוכיחים פירוש מוכיחים לטומאה דאיזה מהם נטהר ומשום לישנא דמוכיחים קאמר הכא בהוכחות שנינו : **וכולן** טהורים לבני הכנסת · פירש"י דקאי אמשאן כבד ואין נראה דבמשאן כבד נראה דטמא אף לחולין דאי אפשר שלא יסוט זה את זה אלא אמשאן קל קאי וכן משמע במס' זבין (פ"ג מ"ב) דקתני התם משאן קל טהורין לבני הכנסת וטמאין לתרומה והא דקתני הכא כולן טהורין לבני הכנסת אכל ענינא דטהרה דהתם קאי וא"ת דהכא קרי ליה בני הכנסת לחברים האוכלין חולין בטהרה ובפרק פסולי המוקדשין (בכורות לג:) גבי מומי בכור קאמר דהתרתם על פי ג' בני הכנסת והתם אפילו ג' הדיוטות כשרים וי"ל דהכא נמי מזכיר בני הכנסת לגריעותא כלומר שאינם אוכלין תרומה : **ומקפת** וקורא לה שם · הכא משמע דאפילו (א) בשעת קריאת שם צריך הקפה וקשה דאמר בסוטה פרק כשם (דף ל·) רבי אליעזר אומר חלה ניטלת מן המוקף מן הטהור על הטמא כיצד ב' עיסות אחת טמאה ואחת טהורה נוטל שיעור חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה מעיסה טהורה באמצע בין שיעור חלה לעיסה טמאה כדי ליטול מן המוקף והתניא כבילה ומשני הך ברייתא סברה חולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו ולהכי לא אתי כבילה דהוי שני ומטמא לשיעור חלה והשתא מ"מ קשה כשיקרא לה שם חלה יהיה שלישי אלא משמע דבשעת קריאת שם ירחיק מעט שיעור חלה שלא יגע בכבילה וחשיב שפיר מוקף כיון דלפני קריאת שם היתה מחוברת וי"ל דהתם מיירי כשיש הרבה מעיסה טהורה ולא שיעור חלה גרידא כדקתני ב' עיסות אחת טהורה ואחת טמאה ורוצה להפריש קצת מן הטהורה כדי לתקן עצמה ואף הטמאה הלכך כיון דחולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו לאו האי בילה דהוא שני מטמא העיסה הטהורה וכי יפריש ממנה חלה ויקיף לה אין בכך כלום *והא דפסקינן לקמן כר' אליעזר דאמר הסל מצרפן לחלה ולא בעי נגיעה היינו להתחייב בחלה אם לש פחות מכשיעור דהכי תנא במסכת חלה (פ"ב מ"ד) העושה עיסתו קביים ונגעו זה בזה פטורין מן החלה עד שישוכו ר"א אומר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן וכן משמע באלו עוברין (פסחים מח:) והשתא אתי שפיר דר"א גופיה מצריך נגיעה בשעת קריאת שם בפרק כשם (סוטה דף ל·) וכן בפסח להגיע כל המצות (בסל) כשמפרישין אחת על כולן דאין הסל מצרפן לכך ואע"ג דאמרינן בפ"ק דביצה (דף ט·) ובבכורות בפרק עד כמה (דף כז·) (ב) אמרינן תרומת חוצה לארץ אוכל והולך ואח"כ מפריש אע"ג דאין מוקף למה שאכל כבר היינו בעיסה שנילושה יחד והיתה כבר מחוברת הקילו בתרומת חוצה לארץ ול"ע אי חשוב מוקף בנגיעה גרידא בלא צירוף הכלי או בלא נשיכה דנותן פחות מכבילה באמצע מנין למימר דהיינו נשיכה :

ונ"ל דאפילו [בלא] מוקף אפשר שמועיל צירוף סל ובפרק כשם דבעי ר' אליעזר נגיעה משום דמקפיד על נגיעתו משום טומאה אין מועיל צירוף כלי וכן משמע קצת בירושלמי דאמר במסכת חלה בפ"ב דבר שהוא מקפיד על [תבורו] אין הבית מצטרף (נראה במקום בית גרסינן כלי) אינו מקפיד על תערובתו הכלי מצרף עיסה טהורה ועיסה טמאה עשו אותם כדבר שמקפיד על תערובתו · גי' :

והאי טבול יום כיון דודאי לא מטמא חולין לא גזרו עליו משום חולין הטבולין · ותימה דהכא משמע דאין שני פוסל בחולין הטבולין לחלה ובברייתא נמי קתני (ג) ובשלישי טהור בחולין משמע דכ"ש דאין שני פוסל בחולין שנעשו על טהרת תרומה כדאמר בסמוך דמשמע דקילי מחולין הטבולין לחלה ובפרק שני דחולין (דף לג:) אמרינן דשלישי נוהג בחולין שנעשו על טהרת תרומה ובפרק כשם (סוטה דף ל·) שהבאתי לעיל מוכח דשני עושה שלישי בחולין הטבולין לחלה למ"ד כחלה דמו וי"ל דטבול יום קיל טפי דאין צריך רק הערב שמש והא דתניא בברייתא דשלישי טהור בחולין היינו שלישי דטבול יום אי נמי ה"פ כיון דשלישי טהור בחולין דעלמא לא גזרו חכמים בחולין הטבולין לחלה ליטמא מטבול יום ולכך פריך מיניה טפי מנשען ולא פריך מיניה אבל שלישי דנוהג בחולין הטבולין לחלה משום דנשען נמי טומאה קלישא הוא ומטמא אפילו משא קל כדפרישית לעיל :

הנח מעת לעת דרבנן · אע"ג דנשען נמי דרבנן טומאת מעת לעת קיל טפי שאין שום ספק טומאה בשעה שעוסקת בטהרות : שמותי

א) מיהו בתוספתא שלפנינו גרסי' והלך חבירו ועשה טהרות אלו ואלו מוכיחות כו' והיינו כפי' רש"י וע' רש"א

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ח מהלכות משכב ומושב הלכה ט :

מ ב מיי' פט"ז מהלכות טומאת אוכלים הלכה ח סמג עשין רש :

מא ג מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלים הלכה יז :

מב ד מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ב :

מג ה מיי' שם הלכה טז ופ"ח מהלכות בכורים הלכה י :

מד ו מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ט :

מה ז מיי' שם פ"ד הלכה א ופ"ט מהל' איסורי ביאה הלכה ד סמג לאוין קיא :

מסורת הש"ס

[תוספתא דחלה פ"א]

[זבין פ"ג מ"ב]

[צ"ל התנן] [טבול יום פ"ד מ"ב]

[לעיל ו:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומקפת וכו' דאפילו לענין קריאת שם : (ב) בא"ד בפרק עד כמה נמי אמרינן : (ג) ד"ה והאי וכו' ובברייתא נמי קתני ושלישי טהור :

גליון הש"ס

גמ' ומניחתה בכפישה · ע"ל עא ע"ב במתני' דלא קתני להא וצ"ע :

תוספי הרא"ש

קודם גלגול אסור לטמאותה ואפי' לר' יהושע דאמר גבי חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה ...

התורפה · הא אמרינן בפ"ק דפסחים גרמא אין בידים לא ואביי ורבא הוא דקאמרי דהך ...

... בהוכחות אלא ה"ה נמי בנשען : משאן כבד טמאין · משום דאי אפשר שלא יהא ניסט ...

אחר שתנתן בכפישה להיכירא · א"נ הכא דמפסיק מנא לא חשיב מוקף אע"פ שהפרישה ...

כך : התם לא פתיכא בהו תרומה · משמע הכא דחולין שנעשו על טהרת הקודש קילי ...

לחלה · ותימה דלעיל קתני מפני שהוא שלישי ושלישי טהור בחולין · ובפ"ק דחולין משמע ...

על טהרת הקודש יש בהן שלישי · וי"ל דשאני טבול יום (דשאני) דקלישא טומאתו דשב ...

מתני' וחכ"א דיה שעתה · עד כ"ד חדש שהוא זמן הנקת התינוק ובגמרא מפרש טעמא: שעברו עליה · שלא ראתה: שלש עונות · מפרש לה בגמרא: סמוך לזקנתה · מפרש בגמרא: כל אשה · וה"ה ילדה: מעוברת ומניקה כו' · אבל לא עברו עליה לא ופליג אדרבי אליעזר ואת"ק דאמר לעיל מעוברת דיה שעתה משיודע העובר ומניקה משטלד: בראייה ראשונה · שראתה הבתולה או המעוברת או הזקנה לאחר שלש עונות: אבל בשנייה מטמאה מעת לעת · שהרי חזרה לקדמותה להיות דמים מצויים בה: גמ' אין אומרים למי שלא ראה את החדש שיבא ויעיד · שראה: שמותי · לשון שמתא שהרי ברכוהו כדאמרינן בהזהב (ב"מ דף נט:) הלכך לא עבדינן כוותיה באחרנייתא: דמצינן מחינן בהו · אי עבדי כוותיה באחרנייתא: המקשה · מחמת ולד בתוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה וקשתה שלשה ימים רצופין ובכל יום ראתה דם וקי"ל דאינה זבה מחמת שלשה ימי קישוי ליטען שבעה נקיים וקרבן דכתיב כי יזוב זוב דמה ודרשינן בבנות כותים* דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ואם שפתה מן הצער שעמדה בלא צער לאחר השלשה ימים וילדה נתגלה הדבר למפרע שלא בא הדם מחמת הולד והרי היא יולדת בזוב וצריכה שבעה נקיים לבד ימי טומאת לידה וצריכה שני קרבנות אחד לזוב ואחד ללידה: וכמה תשפה · תשמוד ותנוח מלצערה לאחר השלשה של קושי ותהא זבה למפרע מחמת הקושי: מעת לעת · אם שפתה מתלות היום זה עד כעת מחר איכא למימר דלאו משום ולד הוה וקרינן ביה כי יזוב זוב דמה ופליג ר' יהושע עליה בפרק בנות כותים*: שבדקו עצמן · כשפסקו מזובן הוצרכו לספור שבעה נקיים בלא ראייה כדכתיב וספר לו וגו' ובדקו עצמן ראשון ושביעי ושאר חמשה ימים שבינתיים לא בדקו: בחזקת טהרה · הואיל ותחלתו וסופו בטהרה וטובל לערב של שביעי: אלא ראשון ושביעי · וצריכין למנות עוד חמשה ימים דחוששים שמא ראו בינתיים ומיהו אי הוה ידעה בודאי שראתה בינתיים סתרה לנקיות הראשון דרחמנא אמר (ויקרא טו) ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת בינתיים אבל השתא חששא היא ומונה לסירוגין: אלא יום שביעי בלבד · דשמא ראתה ימים שבינתיים וסתרה את טהרת יום הראשון דכולהו נקיים בעינן דכתיב ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת בינתיים: מדברי ר' יהושע · סבר"ת השוה מדותיו דקסבר כיון דתחלתן וסופן בטהרה מחזקינן נמי לאמצעיים בטהרה אבל רבי יהושע כיון דאמצעיים חיים לטומאה נסתרה טהרת יום ראשון: אחורי כלים · דאמרינן לקמן אחורים טמאין ותוכו טהור דטומאת משקין לטמא כלים דרבנן והכי הוא דגזור שלא יטמא תוכו בנגיעת אחוריו וטעמא מפרש בבכורות עבדו רבנן היכרא בהך טומאה דלידעו אינשי דמדרבנן היא ולא נשרוף עליה תרומה וקדשים: שנטמאו במשקין · ומשקין בשרץ והוו ראשונים ולא מטמו כלים מדאורייתא אלא אב הטומאה ורבנן הוא דגזור: מטמאין את המשקין · מדרבנן דכיון דעלולין לקבל טומאה מיטמו בכל דהו להיות ראשונים ויפסלו את השני בחולין: ואין פוסלין את האוכלין · רבותא קתני דאפילו מפסל לא פסלי כדמפרש טעמא ואזיל: טבול יום שני הוא · ואינו מטמא משקה חולין דקי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקה להיות תחלה חוץ מטבול יום וטעמא מפרש א) בפ"ק דשבת (דף יד:): אחורי כלים · בטומאת משקין דרבנן דכלי אינו מקבל טומאה מדאורייתא אלא מאב הטומאה בפ"ק דפסחים (דף יח·): וטבול יום · לפסול אוכלי תרומה דאורייתא כדקיימא לן טבל ועלה אוכל במעשר כו' ומקרא נפקא לן ביבמות (דף עה:) ואפילו בנגיעה: משום משקה זב וזבה · רוקו ומימי רגליו שהן אבות הטומאה כדכתיב (ויקרא טו) וכי ירוק הזב וגו': ומ"ש אחורי כלים דנקט · לינקוט תוכי כלים וכגון דנגעו משקין טמאין לתוכו והוו נמי דרבנן: משום דקילי · אבל תוכי כלים כיון דאחמירו בהו רבנן כדקתני נטמא תוכו כולו טמא מודה ר' אליעזר שפוסלין את האוכלין: הא קמ"ל · מדאיצטריך למימר להו הלכה שמע מינה דאין למדין הלכה מפי תלמוד מתוך המשנה ובריית' ששנויה בהן הלכה כפלוני אין למדין מהן שהאמוראים האחרונים דקדקו בטעמי התנאים והעמידו הלכה על בוריה אבל הראשונים לא דקדקו איש בדברי חבירו אלא כל אחד מה ששמע מרבו מלמדה לתלמידו שמועה כמו שהיא והיא היתה נקרא משנה וברייתא והיה נותן לבו לתת טעם לשמועתו זה נותן טעם לדבריו וזה נותן בה טעם אחר כדאמר (שבת דף סג·) ליגמר איניש והדר ליסבר ואותה סברא היתה נקראת תלמוד בימי התנאים ומשנה ששנויה בה פסק הלכה מסברת תלמוד שלהן נשנית ואין למדין הימנה:

שמותי הוא · פירש"י שברכוהו וקשה דמסתמא לא היה מזכיר לשון שמתא ובמעשה גופיה דפרק הזהב (ב"מ דף נט:) אינו מזכיר אלא לשון ברכה ופירש ר"ת ורשב"ם דשמותי הוא היינו דהוה מתלמידי שמאי וכן איתא בירושלמי *פרק קמא דתרומות דתנן סאה של תרומה טמאה שנפלה לתוך מאה של תרומה טהורה ב"ש אוסרין ובית הלל מתירין לאחר שהודו א"ר אליעזר תירום ותשרף מי הודה למי וקאמר ב"ש לב"ה א"ר אסי מתניתין אמרה כן לאחר שהודו אמר ר' אליעזר יתרום ותרום ותשרף ורבי אליעזר לאו שמותי הוה בתמיה וכן מפרש באלפא ביתא דרבי מכיר*: הקשה הר' ראב"ה דבלאו הכי איבעיא לן מנודה מהו בתפילין פיקו ור' אליעזר היה מניח תפילין כדאמר בסוף פ' ד' מיתות (דף סח·) ואין לומר דלא הם נידוי דהא מגן מנעליו · *) פסק' גי':

רבי אליעזר אומר הרי היא בחזקת טהרה · מכאן משמע אשה שספרה ז' נקיים ובדקה יום ראשון ויום ז' ומצאה טהורה דחשיב ספירה רק שבדקה עצמה יום שפסקה בו לערב והפסיקה בטהרה ודוקא יום ז' אבל יום ח' לא ומיהו לכתחלה [לא מועיל] וצריכה לבדוק בכל יום: משום דקילי · אבל תוך כלי פוסל אוכלין דתרומה משום דהוי מי"ח דבר (שבת יג:) האוכלין והכלים שנטמאו במשקין: ועל

אבל הלכה כרבי אליעזר איזו היא בתולה כל שלא ראתה דם מימיה אע"פ שנשואה מעוברת משיודע עוברה מניקה עד שתגמול את בנה נתנה בנה למניקה גמלתו או מת ר"מ אומר מטמאה מעת לעת וחכ"א דיה שעתה איזוהי זקנה כל שעברו עליה שלש עונות סמוך לזקנתה רבי אליעזר אומר כל אשה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה רבי יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליהן שלש עונות דיין שעתן ובמה (א) אמר דיה שעתה בראיה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת ואם ראתה הראשונה מאונס אף השניה דיה שעתה: גמ' תניא אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע אתה לא שמעת (ב) אני שמעתי אתה לא שמעת אלא אחת ואני שמעתי הרבה אין אומרים למי שלא ראה את החדש יבא ויעיד אלא למי שראהו כל ימיו של רבי אליעזר היו עושין כרבי יהושע לאחר פטירתו של רבי אליעזר החזיר רבי יהושע את הדבר ליושנו כרבי אליעזר בחייו מ"ט לא משום דרבי אליעזר שמותי הוא וסבר אי עבדינן כוותיה בחדא עבדינן כוותיה באחרנייתא ומשום כבודו דר"א לא מצינן מחינן בהו לאחר פטירתו של ר"א דמצינו מחינן בהו החזיר את הדבר ליושנו אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בארבע חדא דאמרן ואידך *המקשה כמה תשפה ותהא זבה מעת לעת דברי ר"א והלכה כדבריו ואידך *הזב והזבה שבדקו עצמן יום ראשון ומצאו טהור יום שביעי ומצאו טהור ושאר הימים לא בדקו רבי אליעזר אומר הרי אלו בחזקת טהרה רבי יהושע אומר אין להן אלא יום הראשון ויום השביעי בלבד רבי עקיבא אומר אין להם אלא יום שביעי בלבד ותניא *ר"ש ורבי יוסי אומרים נראין דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע ודברי ר"ע מדברי כולן אבל הלכה כר' אליעזר ואידך *דתנן אחורי כלים שנטמאו במשקין ר' אליעזר אומר מטמאין את המשקין ואין פוסלין את האוכלין מטמאין את המשקין ואפילו דחולין ואין פוסלין את האוכלין ואפילו דתרומה רבי יהושע אומר מטמאין את המשקין ופוסלין את האוכלין א"ר יהושע ק"ו ומה טבול יום שאין מטמא משקה חולין פוסל אוכלי תרומה אחורי כלים שמטמא משקה חולין אינו דין שפוסל אוכלי תרומה ורבי אליעזר אחורי כלים דרבנן וטבול יום דאורייתא ורבנן מדאורייתא לא עבדינן קל וחומר דמדאורייתא אין אוכל מטמא כלי ואין משקה מטמא כלי ורבנן הוא דגזור גזרה משום משקין דזב וזבה משקין דעלולין לקבל טומאה גזרו בהו רבנן אוכלין דאין עלולין לקבל טומאה לא גזרו בהו רבנן ומאי שנא אחורי כלים דנקט משום דקילי א) דתנן כלי שנטמא מאחוריו במשקין אחוריו טמא תוכו אוגנו אזנו ידיו טהורין נטמא תוכו כולו טמא מאי קמ"ל שמואל בכולהו תנן הלכתא וכי תימא אחורי כלים קמ"ל דלא תנן ולימא הלכה כר"א באחורי כלים א] אלא הא קמ"ל ב) שאין למדין הלכה מפי תלמוד ותו ליכא והאיכא דתנן ג) ר"א אומר מלמדין

א) ברכות נב· בכורות לח· חגיגה כב: כלים פכ"ה מ"ו ב) ב"ב קל: ע"ש ג) [יבמות קט·]

א) [נ"ל בפ"ק דפסחים]

מלמדין הכי נמי אין למדין דברי [סופרים] (תורה) מדברי סופרים והכי תנן במסכת ידים בפ' ג' היד מטמאה את חברתה דברי ר' יהושע והחכמים אומרים אין שני עושה שני · אמר להן והלא כתבי הקדש מטמאין את הידים אמר לו אין דנין דברי תורה מדברי סופרים ולא דברי סופרים מדברי תורה ולא דברי סופרים מדברי סופרים · וכן כתב ר"ם דמילי דרבנן ממילי דרבנן לא ילפינן מק"ו דאם לא כן לא תמצא שום חלוק בדבריהם דליכא למיפרך משום דאמרינן היא גופה גזירה דכי פרכת מה לדברי פלוני יצא בו דין איכא למימר היא גופה תיתי אלא ודאי בכל דבר גזרו לפי הנראה בעיניהם לצורך סייג ואין ללמוד זה מזה אע"ג דבפ"ק דעירובין קאמר ומה חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ כו' אע"ג דכולהו מדרבנן י"ל דהתם דמספקא ליה לתלמודא היכי תקון מעיקרא עבוד שפיר ק"ו דהכי והכי תקון מכח ק"ו אבל ר' אליעזר היה מקובל דהכי תקון הלכך כי היכי דבדאורייתא מדאורייתא לא עבדינן ק"ו הכי נמי מדרבנן אדרבנן לא עבדינן ק"ו לסתור קבלתו: ומאי שנא אחורי לא עבדינן ק"ו הכי נמי מדרבנן · כלים דנקט משום דקילי אבל תוך כלים דחמירי מודו כ"ע דפוסל אוכלי תרומה דמי"ח דבר הוא בפ"ק דשבת האוכלים והכלים שנטמאו במשקין · בסדר

תוספי הרא"ש

ר' אליעזר שמותי הוא · פרש"י ברכוהו ול"נ להזכיר עליו לשון שמתא דבשעת מעשה לא קאמר אלא ברכוהו · ועוד ניחא הכא דלא בעי למיעבד כוותיה משום דאיירי בטהרות ועל עסק טהרות ברכוהו וחייש דלמא אתי למיעבד כוותיה באחרנייתא דטהרות · אבל בריש רבי אליעזר דמילה גבי מכשירי מילה דקאמר רבי אליעזר שרוחין את השבת וקאמר התם פעם אחת שכחו ולא הביאו כו' ופריך והיכי עביד כר' אליעזר חדא דר' אליעזר שמותי הוא ומה בכך וכי בשביל זה לא יהא הלכה כמותו בשום מקום · ונראה כפי' הערוך דשמותי מתלמידי בית שמאי כדאיתא בירושלמי פ"ה דמסכת תרומה גבי סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאה תרומה טהורה דמוכח התם דהודו ב"ש לב"ה משום דרבי אליעזר שמותי הוא וקתני דר' אליעזר אומר תירום ותישרף כדברי ב"ה · והכי איתא נמי במסכתא יו"ט דירושלמי פ"ב ואע"פ שהיה מתלמידי ריב"ז כדאיתא במסכת אבות ורבן יוחנן [בן זכאי] מתלמידי ב"ה היה כדאיתא פרק יש נוחלין קים ליה לתלמודא דבכל דבריו קאי כב"ש וא"ת מאי נפקא לית מינה לר' יהושע אי עביד כוותיה באחרנייתא הא איהו דקאמר אין משגיחין בבת קול · ואמרינן סוף פ"ק דיבמות דלמ"ד אין משגיחין בבת קול הרוצה לעשות כבית שמאי עושה · וי"ל דמ"מ קסבר ר' יהושע הלכה כבית הלל משום דבית הלל רובא · אע"ג דב"ש מחדדי טפי: חדא הא · ואע"ג דר' יהושע לא פליג עליה אצטריך למיפסק הלכתא כותיה לאפוקי מר' דוסא דפליג עליה ואמר כל אשה שיש לה ווסת דיה שעתה ומוכח לעיל דפליגי · ומיהו קשה דבכולי פרקין ופרק כל היד מוכח דהלכה כר' דוסא · ונראה דאתא לאפוקי מדר' אליעזר דמתני' ואמר כל האשה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה · ור' יוסי דמתני' דאמר מעוברת ומניקת שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה · ואפשר ר' דוסא ות"ק דידיה לא פליגי דת"ק איירי בר' נשים דמחמת סילוק דמים דיין שעתן אף שלא בשעת וסתן ולא פליג אהא דאורח בזמנו בא · ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והא דקאמר לעיל דרבנן פליגי עליה דר' דוסא · רבנן אחריתי נינהו דכיון דקתני בברייתא ר' דוסא אומר מכלל דרבנן פליגי עליה: המקשה כמה תשפה ותהא זבה · מתני' דפ' בנות כותיים הוה מצי לאיתויי אלא דניחא ליה לאיתויי ברייתא משום דקתני בה והלכה כדבריו · כבאחרנייתא: הזב והזבה שבדקו עצמן כו' הרי אלו בחזקת טהרה · והלכה כדבריו · ולקמן פליגי בה רב ור' חנינא אי אמרינן תחלתן אע"פ שאין סופן · סופן אע"פ שאין תחלתן · ומיהו לכתחלה צריך בדיקה כל שבעה · ולא מיקריא בדיקה אלא בהכנסת חורין וסדקין · ואידך מיקרי קנוח כדפירשתי לעיל · והנשים שסומכות על שמעיינות בחלוקיהן ואין מוצאות בו כתם לאו שפיר עבדין: רבי יהושע אומר אין להם אלא יום ראשון ויום שביעי · ונראה דר' יהושע סבר כר' אליעזר דלא בעי ספורי' לפנינו ומדרבנן קאמר מדאוקמי' לקמן · בפ' המפלת שמעתתא דטועה כר' עקיבא · דסבר דבעינן ספורים לפנינו ולא מוקי לה כר' יהושע: ורבנן מדאורייתא לא אמרינן ק"ו · וא"ת תיליף ק"ו ממעת לעת דהוי נמי דרבנן · להתוא לישנא דאמרי' לעיל אפילו לתרומה · ואין לומר מה למעת לעת שכן עושה משכב ומושב איכא למימר תוכי כלים יוכיחו דאין עושין משכב ופוסל אוכלי תרומה · ואפשר לומר דמעת לעת נמי מטמא משקה חולין משום דקי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה · ור"ם תירץ דאיכא למפרך מה למעת לעת דאיכא ספק טומאת דאורייתא דדלמא אתא דם לבית החיצון ונראה לי דלא קשה דהכי היכי דאין למדין דברי סופרים מדברי תורה

[לקמן לו:]

מסורת הש"ס: עירובין מו: [ושם הגירסא רבי אלעזר וכן עיקר וכן נ"ל בסוגיא לקמן] · [לקמן דף נו:] · שבת קנ:

הגהות הב"ח: (א) במשנה וכמה אמרו דיה שעתה: (ב) גמ' אני שמעתי אלא אחת ואני שמעתי (הרבה) תו"מ ונ"ב ס"א הרבה:

עין משפט נר מצוה:
*) [ועי' תוס' ב"מ נט: ד"ה וקרע ובתוס' מועד קטן טו: ד"ה לא אשתרא]
מו א מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הלכה ה ופ"ד מהל' משכב ומושב הלכה א סמג לאוין קיא: [נ"ל פ"ה]
מז ב מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ד ופ"ד מהל' משכב ומושב הלכה א סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפט סעיף לג:
מח ג ד מיי' שם סמג שם טוש"ע י"ד שם:
[ועי' תוס' שבת קל: ד"ה דר"א כו' וכן ברש"י שם ד"ה שמותי]
מט ה מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הלכה ה ופ"ד מהל' משכב ומושב הלכה א סמג שם טוש"ע י"ד שם סעיף כח:
נ ו מיי' פ"ד מהלכות משכב ומושב הלכה א והלכה ה ועי' בהשגות ובכ"מ:
נא ז מיי' פ"ז מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ה:
נב ח מיי' שם הלכה ו:
נג ט מיי' שם הלכה א והלכה ד:
[לקמן לו:]
נד י כ מיי' שם הלכה א והלכה ב:
נה ל עיי' בכ"מ שם הלכה ה:
נו מ נ מיי' שם הלכה ג:
טהרות פ"ח מ"ז

הגהות מהר"ב רנשבורג א] גמ' אלא הא קמ"ל שאין למדין הלכה מפי תלמוד · נ"ב וכתב הרשב"א בתשובה סי' שנ"ה דהיינו דווקא כשהוא נגד הכלל שבידינו אבל כשאינו סותר כללים האמור בגמ' אז למדין הלכה מפי משנה וברייתא :

גמרא

מלמדין את הקטנה שתמאן בו *ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' אליעזר כי אמר שמואל הלכה כר' אליעזר בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרים איכא טובא וה"נ מסתברא *דתנן ר' אליעזר אומר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"א ש"מ ומאי אולמיה דהאי מהאי משום דקאי רבי אלעזר כותיה *דתנן רבי אלעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומי קאי והא *אצרכו מצרכינן להו ולא דמיין להדדי אלא משום דקאי רבי יהודה בן בבא כותיה *דתניא רבי יהודה בן בבא העיד ה' דברים שממאנים את הקטנות ושמשיאין את האשה ע"פ עד אחד ושנסקל תרנגול בירושלים על שהרג את הנפש ועל יין בן מ' יום שנתנסך ע"ג המזבח ועל תמיד של שחר שקרב בד' שעות מאי קטנות לאו חדא דר' אלעזר וחד דר' אליעזר לא מאי קטנות קטנות דעלמא אי הכי גבי אשה נמי נתני נשים ונימא נשים דעלמא אלא מדהכא קתני אשה והכא קתני קטנות ש"מ דוקא קתני ש"מ וכן *א"ר אלעזר הלכה כר"א בד' ותו ליכא והתנן רבי אליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו *וא"ר אלעזר הלכה כר"א וכי תימא כי א"ר אלעזר הלכה כר"א בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרי איכא ומי איכא *והתנן הורד והכופר והלטום והקטף יש להן שביעית ולדמיהן שביעית *יש להן ביעור ולדמיהן ביעור וא"ר פדת מאן תנא קטפא פירא ר"א וא"ר זירא חזי דמינך ומאבוך קשריתו קטפא לעלמא את אמרת מאן תנא קטפא פירא ר"א ואבוך אמר הלכה כר"א בד' ואם איתא לימא ליה כי אמר אבא הלכה כר"א בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרי איכא אלא קשיא ההיא משום דקאי רבי אלעזר כותיה דתנן רבי אלעזר אומר מלמדים את הקטנה שתמאן בו ומי קאי והא אצרוכי מצרכינן להו ולא דמיין להדדי אלא משום דקאי רבי יהודה בן בבא כוותיה ותו ליכא *והתנן ר"ע אומר אומרה ברכה רביעית בפני עצמה ר' אליעזר אומר אומרה בהודאה וא"ר אלעזר הלכה כר"א א"ר אבא ההוא דאמר משום רבי חנינא בן גמליאל דתניא רבי עקיבא אומר אומרה ברכה רביעית בפני עצמה רבי חנינא בן גמליאל אומר אומרה בהודאה

והא

רש"י

מלמדין את הקטנה. בפרק בית שמאי ביבמות *ב' אחין נשואין ב' אחיות יתומות אחת גדולה ואחת קטנה מת בעלה של גדולה ונמצאת זקוקה ליבם בעל הקטנה ודוחה זיקתה נישואי אחותה הקטנה ואוסרתה עליו שאין נישואי קטנה כלום ואם יגרשנה לקטנה בגט שוב אינו יכול ליבם את הגדולה שאחות גרושתו היא אלא מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומיאון עוקר נישואין הראשונים ומותר ליבם הגדולה: הרודה ונותן לסל. כגון שהיה לש את עיסתו פחות פחות מחמשת רבעים לפוטרו מן החלה: הסל מצרפן. כשרודן מן התנור: מאי אולמיה דהאי. דחלה מההיא דמיאון דפשטת לה מינה דאמרת ה"נ מסתברא הא שמעינן מההיא דמיאון דבשאר סדרי איכא הלכה כר"א: ומשני מההיא דמיאון ליכא למשמע מינה דבשאר סדרים איכא דהתם משום דקאי ר' אלעזר כר"א ואיכא למימר משום דמסייע ר' אלעזר לר"א מש"ה הלכה כמותו בהא אבל משום דידיה לחודיה לא: מלמדין את הקטנה. במילתא אחריתי היא בפ' ב"ש: ומי קאי והא אצרוכי מצרכינן ליה. התם דאמר שמואל בקמייתא הלכה כר"א ובאידך נמי הלכה כר' אלעזר ואמרי' צריכא דאי אשמועינן כו' אלמא ר' אלעזר ור"א לאו חד טעמא קאמרי מדאיצטריך לשמואל למימר בתרוייהו הלכה: שממאנין את הקטנות. מבקשין מהן שימאנו כגון הנך דרבי אלעזר ור"א כדי לקיים מצות יבום: ושמשיאין אשה. שהלך בעלה למדינת הים ושמעה מפי עד אחד שמת משיאין אותה לאחר: ושנסקל תרנגול. כדכתיב (שמות כא) והמית איש או אשה השור יסקל והוא הדין לכל חיה ועוף כדאוקימנא בשור שנגח את הפרה (ב"ק דף נד:) דיליף שור שור משבת אלא שדבר הכתוב בהווה: בן מ' יום. ומקמי הכי פסול דה"ל יין מגתו: קטנות דעלמא. ולעולם עדות בן בבא אדר' אלעזר קאי ולא אדר"א וה"ק כל קטנות שיבאו למאן לפניו כי ההיא דר"א מלמדין אותן למאן: ליתני נשים. שמשיאין נשים ע"פ עד אחד: ונימא מאי נשים נשים דעלמא. כי היכי דאמר מאי קטנות קטנות דעלמא: דוקא קתני. קטנות שתים אחת דר' אלעזר ואחת דר' אליעזר ואשה דליכא למימר הכי נשנה בלשון יחיד: וכן אמר ר' אלעזר. אדשמואל קאי ואמורא הוא והוא ר' אלעזר בן פדת ורבי אלעזר דמיאון תנא הוא והוא ר' אלעזר בן שמוע: הורד והכופר. מין בשמים הן: קטף. מין אילן ואין עושה פרי אלא שרף (יוצא ונוטף מהן) וזהו פריו: יש להן שביעית. שצריך להפקירם ואסור לעשות בהן סחורה ולא אמרי' עצים בעלמא נינהו ושביעית אינה נוהגת בעצים כדאמרי' בלולב הגזול (סוכה דף מ.): ביעור. כשכלה לחיה מן השדה ואע"ג דיש להן שביעית איצטריך למימר יש להן ביעור דיש שיש לו שביעית ליאסר בסחורה *ומלוגמא ואין לו ביעור כגון דבר המתקיים בארץ כל ימי החורף שאינה כלה לחיה מן השדה אבל כל דבר שיש לו ביעור יש לו שביעית: וא"ר פדת. בריה דר"א בן פדת: מאן תנא. להא דקתני יש להן שביעית דקסבר קטפא פירא ר' אליעזר כדאמר לקמן ר"א אומר המעמיד בשרף הערלה אסור: שריתו קטפא. בשביעית: כר"א בד'. ותו לא אלמא בקטפא פירא לא עביד כוותיה להומרא: אומרה ברכה רביעית. להבדלה במוצאי שבתות ואינו כוללה בחונן הדעת: ואמר רבי אלעזר הלכה כרבי אליעזר. בברכות ירושלמי:

והא

תוספות

ועל יין בן מ' יום. פרש"י דקודם לכן הוי יין מגתו אע"ג דאמרי' בהמוכר פירות (ב"ב דף צז.) יין מגתו אם הביא כשר בן מ' יום לכתחילה נמי יביא אפילו יש הרבה מיין אחר: **יש** להן ביעור ולדמיהם ביעור. אע"ג דשביעית תופסת דמיה יש חילוק בביעור בין דמיה לעצמה כדתנן (א) בפ"ב דשביעית ר' מאיר אומר דמיה מתבערים עד ר"ה אבל הן מתבערין עד הפסח:

קטף. פירש רש"י שם העץ וכן בברייתא פ"ק דכריתות (דף ו.) *רשב"ג אומר הצרי אינו אלא שרף מעצי הקטף ושרף עצמו נקרא קטף על שם העץ כדאמר הכא דיש בו שביעית ובסמוך נמי אמר דקטפו זהו פריו וצרי ולוט (בראשית לז) מתרגמינן קטף ולוטא ומה שפירש"י דאינו עושה פירות אלא שרף נוטף ממנו וזהו פריו אינו למאי דמוקי ליה ר' זירא בסמוך בקטפא דפירא: ונראה דרש"י פירש כן לשינויא בתרא. גי':

ואמר רבי פדת מאן תנא כו'. ואם תאמר דבפרק קמא דברכות (דף ה:) אמר ליה ר' יוחנן לרבי אלעזר אי משום בני דין גרמא דעשיראה ביר משמע דלרבי אלעזר לא היו לו בנים ויש לומר שאחרי כן נולד לו או היו לו בנים הרבה ומתו מקצתם ואמר ליה רבי יוחנן כך כדי לנחמו: **מאן** תנא דאמר קטפא פירא ר' אליעזר. ואם תאמר במאי פליגי אי ביעורו והנאתו שוה מאי טעמא דרבנן דאפי' עצים הוו אסירי בשביעית אי לאו דאין הנאתו וביעורו שוה ואי אין הנאתו וביעורו שוה לא אסור בשביעית ואין סברא לומר דפליגי אי הנאתו וביעורו שוה אי לאו ויש לומר דודאי הנאתו וביעורו שוה ולפי שאינו כי אם לחלותי העץ סברי רבנן דבטל אגב העץ ורבי אליעזר סבר דהנאתו חשיבא והוי פירי*:

ואבוך אמר הלכה כר"א בד'. אע"ג דר' יוסי קאי כוותיה דבהגוזל קמא (ב"ק דף קא.) אית *להו דשביעית נוהגת בעלים וא"כ כ"ש קטפא ומשום דרבי יוסי קאי כותיה לא חשיב ליה עם הנך (ב) דטעמא דר' יוסי משום דלא בעי הנאתו וביעורו שוה ולא קיימא לן כוותיה אלא אין שביעית נוהגת בעלים דר' יוסי נמי מודה דקטפא לאו פירא הוא לענין ערלה:

ומשום דקאי רבי יהודה בן בבא כותיה. אע"ג דבמתני' נמי תזר בו ר' יהושע וקאי כוותיה ואפ"ה מני לה בד' וי"ל דשמא ר' יהושע סבר כר' יוסי דמצריך ג' עונות במסוברת ומניקה דפליג ארבי אליעזר ולא הדר ביה אלא ממה שאמר אני לא שמעתי אלא בתולה. גי':

א) **ומי** קאי. הר"מ ז"ל אמר דלא פריך מברייתא אברייתא משום דה"א דהדר ביה מההיא דהודאה ב) (אחרינא שמע) מרבותיו אבל השתא דקאמר דקאי בשיטתיה משמע דלא הדר ביה דאל"כ אכתי תיקשי ותו ליכא לכך פריך שפיר ומי קאי. גי':]

א) **מפני** שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת. הקשה הר"ר יעקב מאורלינ"ש ונכלליה מכלל דהכי פריך פרק (ג) תפלת השחר (ברכות דף כט.) אהא דאמר שמואל כל השנה מתפלל הביננו חוץ ממוצאי שבת מפני שצ"ל הבדלה בחונן הדעת ופריך ונכלליה מכלל וי"ל דהתם פריך משום דלא ישנה אדם משום הבדלה מכמו שהוא מתפלל כל השנה [כיון דסבר דכל השנה מתפלל הביננו] אלא יכלול בהביננו והכא קאמר ר' חנינא ג) [כיון דס"ל דכל השנה אינו מתפלל הביננו א"כ] במוצאי יוה"כ מפני טורח תענית לא ישנה מכמו שהוא מתפלל כל השנה כדי שיאמר הבדלה בחונן הדעת:

א) שייך לע"ב ב) [צ"ל אחר ששמע] ג) כ"י כ"י

והא

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פ"ג מהל' יבום הלכה ו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעה סעיף יא:

נח ב מיי' פ"ו מהל' בכורים הלכה ז סמג עשין קמא טוש"ע יו"ד סי' שכה סעיף א:

נט ג מיי' פ"ה מהל' יבום הל' ל ופ"ו שם הלכה ו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעא סעי' א וסי' קעה סעי' יא:

[י] גי' רש"י שם ולפנינו הגי' ר"ם

ס ד מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' ג:

סא ה מיי' פ"י מהל' נזקי ממון הל"ב סמג עשין סו:

סב ו מיי' פ"ז מהל' איסורי מזבח הל"ט סמג לאוין שיט:

סג ז מיי' פ"א מהל' תמידין הל"ב סמג עשין קצ:

סד ח מיי' פ"ז מהל' שמטה ויובל הל"ט:

מסורת הש"ס

[קפ.] · [יבמות קי.] · חלה פ"ב מ"ד פסחים מח: [קדושין מו] · יבמות קיא: · [שם קיא:] · ברכות כז. עדיו' פ"ו מ"א · [פ' תוס' לקמן מח. ד"ה אמר] · [יבמות קי.] · שביעית פ"ז מ"ו · [אין זה כמשנה וע' ר"ש] · ברכות כט. ודף לג. · פי' הנוטף מעצי הקטף · פי' רפואה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה יש להן וכו' כדתנן בפ"ב דשביעית: (ב) בא"ד וחשוב וכו' עם הנך מכל מקום טעמא דר' יוסי: (ג) ד"ה מפני וכו' פרק תפלת השחר כ"ב כדף כט פריך הכי ולא קשיא:

תוספי הרא"ש

בסדר טהרות. בפ' בתרא דע"ז גבי הנהו גנבי בעובדא דנהרדעא ואמר שמואל חמרא שרי ואמרינן כמאן כר' אליעז' דאמר ספק ביאה טהור. קשה לפי גירסת ר"ת דמפר' כמאן כר' אליעזר בניחותא דהכא אמר שמואל דבסדר טהרות אין הלכה כר' אליעזר אלא בארבע. והתם נמי מספקא ליה לרב דימי הא דשרא ר' אלעזר אי משום דס"ל כר' אליעז' דאמר ספק ביאה טהור אי משום דקסבר רוב גנבי ישראל נינהו ובשמעתין קאמר ר' אלעזר נמי הלכה כר' אליעזר בד' ותו לא ואי הוה גרס בההיא דספק ביאה ר' אלעזר ניחא א"נ במס' טהרות גבי כל מקום שאתה יכול לרבות ספיקות גרס ר' אלעזר מטהר דכיון דקאי ר' אלעזר כותיה אפשר דהלכה כמותו דכי האי גוונא משנינן לקמן. וכן יש לפרש ההיא דפ' כל הגט דאמר ר' אלעזר שמאל ולילה פסולין ופוסלין והיינו כר' אליעזר דפרק מצות חליצה. אלא דאיכא תנאי התם דקיימי כותיה: ר' אליעזר אומר הרודה ונותן לסל וכו'. משנה היא במסכת חלה וקתני רישא העושה עיסתו קבים פטורים מן החלה עד שישוכו ר' אליעזר אומר אף הרודה כו' משמע דר' אליעזר לא בעי נשיכה. וקשה דבפ' אלו עוברין קאמר ר' יהושע בן לוי עלה דההיא דר' אליעזר לא שנו אלא ככרות של בעל הבית שנושכות זו את זו אבל כעכין לא. ואם לא גרס אף במילתיה דר' אליעזר ניחא דאיכא למימר דר' אליעזר בעי תרתי צירוף סל עם נשיכה. ואי גרס אף יש לפרש דת"ק בעי נשיכה בעודו עיסה לפי שראוין להתחבר ולהעשות ככר אחד אבל עשה שתי ככרות ונתנן בתנור או בסל עד שנשכו זה בזה לא סגי בהכי לת"ק. ...תני ובירושלמי פליגי תנאי אית תנוי תני הסל מצרף ואית תנוי תני תנור מצרף ואין התנור מצרף ואין הסל מצרף ומסיק נשכו כאן וכאן מצטרף לא נשכו כאן וכאן אין מצטרף אלמא שייך נשיכה בתנור ...אלו עוברין דאפי' כעכין לא בעי ר' אליעזר (שכיחא) נשיכה ונראה אע"ג דמהני צירוף סל להתחייב בחלה היכא דליש פחות מכשיעור. מ"מ לענין טוקף לא מהני צירוף סל דהא ר' אליעזר גופיה הוא דאמר ...לה ניטלת מן הטהור על הטמא כגון דנוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע כדי ליטול מן המוקף. ולמה דוחק לעשות כן יניח אותו כדי חלה בכלי שהעיסה טמאה בתוכו ולא ...אי לא חשיב מוקף בהכי אע"פ שמצרף להתחייב. ועי"ל דאפי' להתחייב לא מצרף אלא א"כ נגע ולא אתא ר' אליעזר לאפוקי אלא דלא בעי' נשיכה. וכן משמע לישנא דמתני' דקתני העושה עיסתו קבים פטורין עד שישוכו ר' אליעזר אומר אף הרודה כו' משמע דאתי לאפוקי נשיכה אבל נגיעה בסל בעי. ועי"ל דאפי' אם תמצא לומר דלענין מוקף מועיל צירוף סל בלא נגיעה לא היה יכול לעשות כן בפרק כשם ...ה דכיון דקפיד עלייהו שלא יגעו זה בזה אין מועיל צירוף כלי כדמוכח בירושלמי בפ"ב דחלה דאמרינן התם דבר שמקפיד על תערובתו אין הכלי מצרף עיסה טהורה ועיסה טמאה עשו אותו כדבר שמקפיד על ...סה תחלה אבל בעיסה שניה אין לשני מגע אצל הסל: **ושנסקל** תרנגול בירושלים כו'. הא דתנן בפ' שור שנגח את הפרה ואחד כל הבהמה לנפילת הבור כו' ולא חשיב להורג את הנפש משום דכיון דתנא ...שור שור משבת ה"ה הא. והא דתנא התם לכלאים לאו משום כלאים דהנהגה איצטריך דמשור שור משבת נפקא. אלא משום כלאים דהרבעה דאתי בהמתך בהמתך משבת: **ועל** יין בן ארבעים יום. פי' ...הכי פסול דהוה ליה יין מגתו אע"ג דאמרי' בפ"ק דתענית גבי ט' באב דבג' ימים נפיק ליה מכלל יין מגתו לגבי ניסוך בעינן מן המובחר וגם יש דינין חלוקים כדאיתא בפרק בן סורר ומורה: **יש** להן שביעית ...ית. אע"ג דשביעית תופסת דמיה איצטריך למיתני הן ודמיהן לפי שיש דברים שחלוקין כי ההיא דתנן בפ"ז דמסכת שביעית גבי עיקר הלוף שוטה כו' ר' מאיר אמר דמיהן מתבערין עד ר"ה משמע אבל לא הן: ...פא פירא ר' אליעזר. תימה אי קטפא הנאתו וביעורו שוה מ"מ דרבנן ואי הנאתו אחר ביעורו מ"ט דר' אליעזר דבעינן דומיא דאכילה שהנאתו וביעורו שוה כדאיתא בהגוזל קמא ובמסכת סוכה דפטרי' עצים מהין ...ה דהנאתו אחר ביעורו וי"ל דקטף הנאתו וביעורו שוה ואפי' הכי פטרי ליה רבנן משום דבטל אגב העץ כיון דלא חשיב ליה פירא: **ואביך** אמר הלכה כר' אליעזר בארבע. וא"ת לימא בהא הלכה כר' אליעזר ...' יוסי כותיה דקסבר שביעית נוהגת בעצים בהגוזל קמא א"כ יש לקטף שביעית וי"ל דאין זה מטעם קטפא פירא דמודה ר' יוסי בהעלה. ועוד דבהא אין הלכה כר' יוסי דקיימא לן אין שביעית נוהג בעצים: ...עזר הלכה כר' אליעזר. פרש"י בברכות ירושלמי איתא ובתלמוד שלנו ליתא. ואיכא דפסיק כותיה פ' אין עומדין ביום טוב שחל להיות אחר השבת ואנן קי"ל השתא כמרגניתא דתקין רב ושמואל ותודיענו כדמסיק התם:

והא

והא קשיש מיניה טובא אלא משום דקאי רבי חנינא בן גמליאל בשיטתיה ומי קאי *והתניא "אור יוה"כ מתפלל שבע ומתודה שחרית מתפלל שבע ומתודה מוסף מתפלל שבע ומתודה מנחה מתפלל שבע ומתודה בנעילה מתפלל שבע ומתודה בערבית מתפלל שבע מעין שמנה עשרה רבי חנינא בן גמליאל משום אבותיו אומר ג'מתפלל שמנה עשרה מפני שצ"ל הבדלה בחונן הדעת אמר ר"נ בר יצחק איהו אמר משום אבותיו וליה לא ס"ל א"ל ר' ירמיה לר' זירא ואת לא תסברא דמאן תנא קטפא פירא ר"א הוא *והתנן ר"א אומר המעמיד בשרף ערלה אסור אפילו תימא רבנן ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא בקטפא דגווזא אבל בקטפא דפירא מודו ליה *דתנן א"ר יהושע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשרף העלין בשרף העיקרין מותר בשרף הפגין אסור מפני שהוא פרי ואיבעית אימא כי פליגי רבנן עליה דר"א באילן העושה פירות אבל באילן שאינו עושה פירות מודו דקטפו זהו פריו דתנן *ר"ש אומר אין לקטף שביעית *וחכ"א יש לקטף שביעית מפני שקטפו זהו פריו מאן חכמים לאו רבנן דפליגי עליה דר"א א"ל ההוא סבא הכי א"ר יוחנן *מאן חכמים ר"א דאמר קטפו זהו פריו אי ר"א מאי איריא אילן שאינו עושה פרי אפילו אילן העושה פרי קטפו זהו פריו לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפי' אילן העושה פירות נמי קטפו זהו פריו לדידכו אודו לי מיהת באילן שאינו עושה פירות דקטפו זהו פריו ורבנן אמרי ליה לא שנא: איזו היא בתולה כל שלא ראתה כו': ת"ר נשאת וראתה דם מחמת נישואין ילדה וראתה דם מחמת לידה עדיין אני קורא לה בתולה שהרי בתולה שאמרו בתולת דמים ולא בתולת בתולים איני והאמר רב כהנא *תנא ג' בתולות הן בתולת אדם בתולת קרקע בתולת שקמה בתולת אדם כל זמן שלא נבעלה נפקא מינה לכ"ג א"נ לכתובתה מאתים בתולת קרקע כ"ז שלא נעבדה *נפקא מינה לנחל איתן א"נ למקח וממכר בתולת שקמה כ"ז שלא נקצצה נפקא מינה למקח וממכר אי נמי למקצצה בשביעית כדתנן *אין קוצצין בתולת שקמה בשביעית מפני שהיא עבודה ואם איתא ליתני נמי הא אמר ר"נ בר יצחק כי קתני מידי דלית ליה שם לווי אבל מידי דאית ליה שם לווי לא קתני רב ששת בריה דרב אידי אמר כי קתני מידי דתלי במעשה מידי דלא תלי במעשה לא קתני רבי חנינא בריה דרב איקא אמר כי קתני מידי דלא הדר לברייתו מידי דהדר לברייתו לא קתני רבינא אמר כי קתני מידי דקפיד עליה זבינא מידי דלא קפיד עליה זבינא לא קתני ולא קפדי *והתניא רבי חייא אומר כשם שהשאור יפה לעיסה כך דמים יפין לאשה ותניא משום ר"מ כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין אלא כי קתני מידי דקפיץ עליה זבינא מידי דלא קפיץ עליה זבינא לא קתני ת"ר איזוהי בתולת קרקע כל שמעלה רשושין ואין עפרה תיחוח נמצא בה חרס בידוע שנעבדה צונמא הרי זו בתולת קרקע: מעוברת משיודע עוברה: וכמה הכרת העובר סומכוס אומר משום רבי מאיר ה'שלשה חדשים ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר °ויהי כמשלש חדשים וגומר זכר לדבר קרא כתיב וראיה גדולה היא משום דאיכא דילדה לט' ואיכא דילדה לשבעה ת"ר *ס'הרי שהיתה בחזקת מעוברת וראתה דם °ואח"כ הפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא הרי היא בחזקתה ודיה שעתה ואע"ג שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר °הרינו חלנו כמו ילדנו רוח מאי זכר לדבר הרי ראיה גדולה היא כי כתיב האי קרא בזכרים כתיב ורמינהי 'קשתה שנים ולשלישי הפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא הרי זו יולדת בזוב ואי אמרת לידה מעלייתא היא

קושי

רש"י

והא קשיש מיניה טובא. דהא ר' אליעזר היה בימי ר"ג בנו של ר"ש הנהרג בהרוגי מלכות ובעל אחותו היה כדאמרי' בהזהב (ב"מ דף נט:) ור' חנינא בנו של ר"ג היה: אור. ליל כניסתו: מעין שמנה עשרה. שאומר בשבעה ברכות מעין שמונה עשרה כגון ג' ראשונות וג' אחרונות כתקנן ואומר הביננו באמצע ומסיים בשומע תפלה כדאמרינן בברכות (דף כט.) ויש בה מעין כולם: המעמיד. חלב בהמה לעשות גבינה: בקטפא דגווזא. בשרף הנוטף מן העץ דכעץ בעלמא הוי אבל קטף הוי שרף הפגין ומודו בהו רבנן: לאו רבנן דפליגי עליה דר"א. בשאר אילנות וחזינן דבקטף סבירא להו כוותיה: בתולת דמים. דמי נדה ולא דמי בתולים דאפילו נבעלה עדיין היא בתולת דמים: לכהן גדול. שמצווה (א) ליקח בתולה: לכתובתה מאתים. דאם נבעלה תו לא מיקרי בתולה וכתובתה מנה: למקח וממכר. שאם אמר לו קרקע בתולה אני מוכר לך נותן לו קרקע שלא נעבדה לפי שעושה פירות מרובין ושמנים: שלא נקצצה. כן מנהג לקוצצה כדי שירבה טוביו ויוציא ענפים הרבה במקום החתך ונקרא סדן שקמה: למקח וממכר. לפי שטוח לו בבתולה שילדה היא ויקצצנה ומתטבה: ליתני נמי הא. ונימא ארבע בתולות הן: שם לווי. כגון בתולה דמתניתין לאו בתולה סתם מיקריא אלא בתולת דמים דסתם בתולה בכסים היינו בתולת בתולים וכן קרקע בתולה וכן שקמה בתולה לא בעי שם לווי: דתלי במעשה. שאינו מאבד שמו אלא ע"י מעשה אבל ראיית דם מאיליה באה ואבדה שם בתולה: דהדר לברייתו. כגון זקנה שמסתלקין דמיה: דקפיד עליה זבינא. נותן עיניו בכך כגון בתולה נוחה ליכשא מבעולה וכן קרקע ושקמה אבל בתולת דמים אין אדם נותן עיניו בדמים דלא קיים אי חזיא אי לא חזיא: דקפיץ עליה. שטוחה בתולה ללקוחות כגון בתולת בתולים וקרקע ושקמה אבל בתולת דמים כל כמה דחזיא ניחא ליה טפי כדאמרינן: רשושין. אבנים דקין שקורין פרדוי"א לשון אחר רגבי אדמה קשין שאין עפרם מתפזר: חרס. מכיתת חרסים: בידוע שנעבדה. דאי לא נעבדה חרס זה מאין בא לתוכה: צונמא. סלע: דילדה לז'. (ב) שמא ניכר עוברה לשליש ימיה דהיינו שני חדשים ושליש קמ"ל °דאזלינן בתר רוב נשים: דיה שעתה. לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע דלאו הריון הוא וגטמאו טהרות דמעת לעת של ראיה: זכר לדבר. דהריון רוח שמיה הריון: קשתה שני ימים. בתוך אחד עשר ימי זוב ולשלישי נמי ראתה ואח"כ הפילה רוח בו ביום ולא שפתה מן הצער הרי לידה זו בזוב וצריכה שבעה נקיים וקרבן לזיבתה דכיון דלאו ולד הוא איה זיבה מעליא:

קושי

תוספות

והא קשיש מיניה טובא. ר"ח מרבי חנינא פרש"י שר' חנינא היה בנו של ר"ג דיבנה וכ"כ דבפרק המפלת (לקמן דף כג.) א"ר חנינא בן גמליאל כראין דברי ר"מ בבהמה ובחיה וא"ת והא בת"כ (פ' אמור) גבי פנחס איש הסתת שעלה גורלו להיות כ"ג כו' אמר ר' חנינא בן רבן גמליאל וכי חתן היה והלא חתניע היה וחורש היה ואי בן ר"ג דיבנה היה היאך היה לו חתן כ"ג והלא היה אחר החורבן וי"ל דלאו חתניע ממש קאמר אלא חתן אבותיו וכן משמע דלא אמר חתני אלא חתניע היה:

בקטפא דפירא מודו ליה דתנן א"ר יהושע כו'. וא"ת [א"כ] אמאי אוקי רבי פדת מתניתין כר"א כיון דרבנן מודו בקטפא דפירא ואי משום דבעי לאוקומי בכל מיני קטף אפי' בדגווזא מ"מ היכי קאמר ליה ר' זירא חזי דמשתריא קטפא לעלמא הא ודאי אמת הוא דקטפא דגווזא שרי דאף ר' זירא מודה דאין הלכה כר"א אלא בד' וליכא למימר דאתי למטעי ולמשרי אף קטפא דפירא מדלא מוקי רבי פדת מתני' בקטפא דפירא ודברי הכל מכלל דסבר אף בקטפא דפירא רבנן הוא דשרו הא לא אתי למטעי דהא חזינן במשנה שאוסר רבי יהושע שרף הפגים וי"ל שיטעו ויסברו שרבי יהושע שמעתי קאמר וליה לא ס"ל מדלא מוקי ר' פדת מתני' כוותיה ובקטפא דפירא ואפשר דר' פדת סבר דקטפא דפירא שרי ור' [יהושע] קאמר שמעתי וליה לא סבירא ליה: מאן חכמים (א"ר יוחנן) ר"א. אע"ג דתנא בלשון חכמים ניחא ליה לאוקומי כר"א ולא לימא ג' מחלוקות בדבר:

קושי

תוספי הרא"ש

והא קשיש מיניה. פרש"י ר' חנינא בנו של ר"ג דיבנה הוה חבירו של ר' אליעזר ור' אליעזר [בעל אחותו] דר"ג [היה] כדאיתא בפרק הזהב והך לאו ראיה דאפשר דלא דהוה קשיש הרבה אע"ג דר' (אליעזר) [גמליאל] היה נשוי אחות אביו אלא לקטן בהמפלת משמע שהיה בימי ר' מאיר או אחריו דקאמר ר' (מאיר) חנינא בן גמליאל נראין דברי ר' מאיר. ובקדושין הוא בר פלוגתיה דר' מאיר בתנאי כפול. ותימה דבת"כ גבי פנחס שעלה גורלו להיות כ"ג אמר ר' חנינא בן גמליאל והלא חתנינו היה משמע דקודם חורבן הוה. וי"ל דחתן בית אבא קאמר מדלא קתני חתני. וא"ת הא בסוף מסכת סוטה אמר רשב"ג אלף ילדים היו בבית אבא ולא נשתייר מהם אלא אני כאן ובן אחי אבא בעסיא. אני למדתי תורה ובן אחי אבא למד חכמת יונית. אלמא לא היו לו אחים והכא משמע שר' חנינא היה אחיו. וי"ל דבבית אבי אבא קאמר כשנהרג (ר"ג) [רשב"ג] הזקן. תדע מדקאמר בן אחי אבא וכשאמר דבר זה עדיין היה ר' חנינא אחיו קטן: ומי קאי כוותיה והתניא כו'. הקשה הר' שמשון מקוצי מאי קשיא ליה השתא טפי משום דקאי ר' אליעזר כוותיה בלאו הכי תקשי מדידיה אדידיה. ר"ל דמדידיה אדידיה לא קשה דאיכא למימר הא דלעיל איירי במוצאי שבת ליום טוב והכא איירי במוצאי שבת לחול. אבל השתא דקאמר דר' אליעזר קאי כוותיה ע"כ קאי במוצאי שבת לחול דבהכי איירי ר' אליעזר: מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת. וא"ת ונכלליה מכלל דהכי נמי פריך בפרק תפלת השחר למ"ד אין מתפללין במוצאי שבת הביננו. וי"ל דהתם פריך שפיר כיון דקאמרת דכל השנה כולה מתפלל אדם הביננו במוצאי שבת נמי לא ישנה מנהגו ויכלול הבדלה בהביננו עם שאר הברכות שהוא כולל אבל הכא דסבר דכל השנה מתפלל י"ח שלימות ליכא למיפרך ונכלליה לשנות מנהגו של כל השנה: אבל בקיטפא דפירא מודו ליה. אמאי דקאמר ר' זירא לעיל חזי דמינך ומאבוך קשריתו קיטפא לעלמא קמתמה. ותימה ור' פדת באיזו קיטפא איירי אי בקיטפא דפירא אפי' ר' יהושע מודה דאסור ואמאי קאמר ליה קיטפא לעלמא כדתנן שרף הפגין אסור ואי בקיטפא דגווזא אמאי קפיד ר' זירא ודאי קיטפא דגווזא שרי וי"ל דר' פדת איירי בקיטפא דפירא וסבר דר' יהושע נמי סבר דקיטפא לאו פירא הוא ושרי בשביעית והא דאסר בשרף הפגין בערלה משום דכתיב וערלתם ערלתו את פריו ומרבינן את הטפל לפריו אפי' מידי דלא פירא כגון קליפין רמונים ואגוזים אבל שרף העלין ושרף העיקרין דלאו פירא הוא שרי דלא הוי השרף טפל לפרי. ור' זירא סבר דכי היכי דסבר ר' יהושע גבי ערלה קיטפא דפירא פירא הוא ה"נ גבי שביעית קיטפא פירא הוא ואסור ומשום הכי קפיד ולשינויא אחרינא איירי ר' פדת בקיטפא דגווזא באילן שאינו עושה פירות והיה סובר כההוא סבא דסבירא דר' אליעזר אוסר וחכמים מתירין וקא שרי לעיל. ור' זירא הקפיד כי הוא סובר דרבנן מודו באילן שאינו עושה פירות דקיטפו זהו פריו: נפקא מינה לכ"ג. משמע דלא אסירא ליה אלא א"כ בעולת אדם. תימה הרי בוגרת ומוכת עץ דאמרינן פרק הבא על יבמתו לא ישא ומדאורייתא כדמוכח התם. וי"ל דבדיעבד אם נשא נשוי כדאיתא התם אבל בעולת אדם אם נשא יוציא א"נ ה"ק נפקא מינה לכ"ג אם היא בעולת איש ועדיין היא בתולה כגון שבעל בהטייה אפי' הכי אסורה כדאיתא פ' אין דורשין ועדיין היא בתולה גבי בתולה שעיברה. וא"ת אמאי לא קאמר נפקא מינה לענין אונס ומפתה. וי"ל דהתם איטעטא בוגרת אע"פ שהיא בתולת אדם: מידי דקפיץ עליה זבינא. תי' הרי בתולת השקמה דסדן השקמה עדיף כדתנן בהמוכר את הבית המוכר את השדה סבר בתולת סדן השקמה אבל לא בתולת השקמה ושמא התם לפי שיש לו שם לווי ולא משום דעדיף. ומי' לעיל משמע דעדיף דקאמר אין קוצצין בשביעית מפני שהוא עבודה אלמא שהוא מיתקן ומשביח מן הקציצה כמו זימור בכרמים. וי"ל דהאי דעדיף היינו משום דגדול ועב מבתולת השקמה והלוקח מחברו אילן של שקמה גדול ניחא ליה טפי שתהא בתולת משיקצוץ הענפים ואחר כך ישביח ואם היה סדן אם יקצוץ אין נוען מחליף:

גליון הש"ס גמ' ואח"כ הפילה רוח. ע' לקמן ט ע"ב רש"י ד"ה כרי היא ככל הנשים וכו'. וכ"ח תגלי מילתא למפרע וכו' וצ"ע: רש"י ד"ה דילדה לשבעה וכו' דאזלינן בתר רוב נשים. עיין סנהדרין סט ע"א:

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פ"ב מהל' תפלה הל"ז טוש"ע א"ח סי' תריט עד סי' תרכד:

סו ב מיי' שם פ"ב הלכה ג יב טוש"ע א"ח סי' תרכד סעיף א:

סז ג ד ה מיי' פ"ז מהל' שמיטין הל"ט והל' כ ופט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כו:

סח ו מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"ה ופ"ד מהל' משכב ומושב הל"א סמג לאוין קיא:

סט ז מיי' פ"א מהל' שמיטין הל' כא כב:

ע ח מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"ד ופ"ד מהל' משכב ומושב הל"א סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קפט סעיף לג:

עא ט מיי' פ"ד מהל' משכב ומושב הל"א:

עב י מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל"א סמג לאוין קיא ועשין רמג:

[אין זה במשנה אלא מדברי ת"ק הסם משמע הכי]

מסורת הש"ס

יומא פז: פסחים ג.

ע"ז לה:[ערלה פ"א מ"ז]

ע"ז שם ערלה פ"א מ"ז

שביעית פ"ז מ"ו [ושם איתא ר"ש אומר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי]

[עירובין פג. וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לכהן גדול שמצווה ליקח בתולה: (ב) ד"ה דילדה לשבעה שמא:

[תוספתא שביעית פ"ג ע"ש]

[פסחים נג.]

שביעית פ"ד מ"ה ב"ב פ:

כתובות י: [לקמן סד:]

[תוספתא פ"ט]

ישעיה כו

קושי סמוך ללידה רחמנא טהריה אמר רב פפי *הנח מעת לעת דרבנן רב פפא אמר מידי הוא טעמא אלא משום דראשה כבד עליה ואבריה כבדין עליה הכא נמי ראשה ואבריה כבדין עליה בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא ראתה ואח"כ הוכר עוברה מהו כיון דבעידנא דחזאי לא הוכר עוברה מטמיא או דלמא כיון דסמוך לה חזאי לא מטמיא א"ל מידי הוא טעמא אלא משום דראשה כבד עליה ואבריה כבדין עליה בעידנא דחזאי אין ראשה כבד עליה ואין אבריה כבדין עליה בעא מיניה ההוא סבא מר' יוחנן הגיע עת וסתה בימי עבורה ולא בדקה מהו קא מבעיא לי אליבא דמ"ד *וסתות דאורייתא מאי כיון דוסתות דאורייתא בעיא בדיקה או דלמא כיון דדמיה מסולקין לא בעיא בדיקה א"ל תניתוה *רבי מאיר אומר אם היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה שחרדה מסלקת את הדמים טעמא דאיכא חרדה הא ליכא חרדה והגיע וסתה ולא בדקה טמאה אלמא וסתות דאורייתא וכיון דאיכא חרדה דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה הכא נמי דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה: מניקה עד שתגמול וכו': ת"ר *מניקה שמת בנה בתוך עשרים וארבע חדש הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה לפיכך אם היתה מניקתו והולכת ארבע או חמש שנים דיה שעתה דברי ר"מ *רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אומרים דיין שעתן כל עשרים וארבע חדש לפיכך אם היתה מניקתו ארבע וחמש שנים מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה כשתמצא לומר לדברי ר"מ *דם נעכר ונעשה חלב לדברי רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון *אבריה מתפרקין ואין נפשה חוזרת עד עשרים וארבע חדש לפיכך דר"מ למה לי משום לפיכך דרבי יוסי ולפיכך דרבי יוסי למה לי מהו דתימא רבי יוסי תרתי אית ליה קמ"ל תניא נמי הכי *דם נעכר ונעשה חלב דברי ר"מ רבי יוסי אומר אבריה מתפרקין ואין נפשה חוזרת עליה עד עשרים וארבע חדש א"ר אלעאי מאי טעמא דר"מ דכתיב מי יתן טהור מטמא לא אחד ורבנן א"ר יוחנן זו שכבת זרע שהוא טמא ואדם הנוצר ממנו טהור ור"א אומר *אלו מי הנדה שהמזה ומזין עליו טהור ונוגע טמא ומזה טהור והכתיב ומזה מי הנדה יכבס בגדיו מאי מזה נוגע והכתיב מזה והכתיב נוגע ועוד מזה בעי כבוס נוגע לא בעי כבוס אלא מאי מזה נושא וליכתוב נושא קמ"ל דעד דהוי כשיעור הזאה הניחא למ"ד *הזאה צריכה שיעור אלא למ"ד אין צריכה שיעור מאי איכא למימר אפילו למ"ד אינה צריכה שיעור ה"מ אגבא דגברא אבל במנא בעינא שיעור *כדתנן כמה יהיו במים ויהא בהן כדי הזאה כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה והיינו דאמר שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני: איזו היא זקנה כל שעברו עליה שלש עונות [סמוך לזקנתה]: היכי דמי סמוך לזקנתה אמר רב יהודה כל שחברותיה אומרות עליה זקנה היא *ורבי שמעון אומר כל

רש"י

קושי סמוך ללידה. שלא שפתה בינתיים ודם הקושי מחמת הולד הוא בא: רחמנא טהריה. מזיבה בתוך י"א יום בפרק בנות כותים (לקמן לז:): אמר רב פפי. אין ודאי דלאו לידה היא אבל לענין דיה שעתה חשיב ולד דמעת לעת דרבנן: רב פפא אמר. אף על גב דלאו ולד הוא אפילו הכי דיה שעתה תורה אור דטעמא דמעוברת דיה שעתה משום דראשה ואבריה כבדין מחמת חולי ולפיכך דמיה מסולקין הלכך בהריון של רוח נמי ראשה ואבריה כבדין: ואח"כ הוכר עוברה. סמוך לראייתה מיד: וסתות דאורייתא. אותה בדיקה שהצריכוה לאשה להבדק בשעת וסתה דבר תורה הוא הלכה למשה מסיני דאורח בזמנו בא ואם בא יום וסתה ולא בדקה מחזקינן לה טמאה לקמן בפרק כל היד (דף טז.) וקא מבעיא לן אם לא בדקה ביום וסתה בימי עיבורה מהו: אם היתה במחבא. מחמת פחד כרכום (א) או ליסטין: ה"ג אלמא וסתות דאורייתא וכיון דאיכא חרדה כו': ה"נ. במעוברת הואיל ודמיה מסולקין טהורה: ומטמאה מעת לעת. שאין הדבר תלוי אלא בהנקת התינוק לפי שהדם נעכר ונעשה חלב וכיון שמת חוזר הדם לקדמותו: לפיכך. כיון דביניקה תליא מילתא אם היתה מניקתו כו': דיה שעתה. אע"פ שמת שאין הטעם תלוי ביניקת הולד אלא מתוך צער לידה אבריה מתפרקין ודמה מסתלק ואינו חוזר עד כ"ד חדש הלכך לא שנא מת לא שנא חי: לפיכך. כיון דלאו בתינוק תליא מילתא אם היתה מניקתו כו' שהרי לסוף כ"ד חדש חוזר הדם: נפשה. דמה: למה לי. כיון דאמר הרי היא ככל הנשים אלמא בתינוק תליא מילתא פשיטא דאם מניקתו לעולם דדיה שעתה: מהו דתימא רבי יוסי תרתי אית ליה. דם נעכר ואבריה מתפרקין והיכא דמת בתוך כ"ד חדש דיה שעתה משום דעדיין לא חזר דמה והיכא דמניקתו חמש שנים נמי דיה שעתה אף על פי שחוזר נפשה לסוף כ"ד חדש הנקת תינוק עוכרת לדם ונעשה חלב: קמ"ל. לפיכך דדוקא קאמר רבי יוסי שאין הטעם תלוי אלא בפירוק אברים בין יונק בין שאינו יונק דיה שעתה כ"ד חדש לא פחות ולא יותר אבל לפיכך דר"מ לא איצטריך דלר"מ אין סילוק דמים תוך כ"ד חדש טפי מלאחר כ"ד חדש דאי יש סילוק אמאי אמרינן דכי מת תוך כ"ד חדש מטמאה מעת לעת וכיון דאין סילוק אין חזרה והלכך כי מניקתו לעולם על כרחך דיה שעתה: מ"ט דר"מ. כלומר מנ"ל לר"מ דדם נעכר ונעשה חלב: טהור מטמא. חלב מדם: לא אחד. בתמיה כלומר יחידו של עולם: ורבנן אמר רבי יוחנן. כלומר ורבנן האי קרא מאי עבדי ליה לכדרבי יוחנן כו': ועוד נוגע לא בעי כבוס. דכתיב ומזה מי הנדה יכבס בגדיו והנוגע במי הנדה יטמא עד הערב: הניחא למאן דאמר כו'. פלוגתא היא במסכת זבחים בפ' כל הזבחים שנתערבו (דף פ.): כדי שיטבול ראשי גבעולין. של אזוב ולא (ג) שיספוק בקינוח: אמרתי אחכמה. בטעם זה למה מזה ומזין עליו טהור ונוגע טמא והיא רחוקה ממני:

תוספות

קושי סמוך ללידה רחמנא טהריה. וא"ת דבפרק בנות כותים (לקמן לו:) *אמר דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ופריך ונימא דמה מחמת עצמה ולא מחמת אונס ומשני מטהר אני בולד שכן יש לו טהרה אחרי כן מה שאין כן באונס והשתא והא בלידת רוח אין טהרה ויש לומר *דפריך אותי בעית אימא דקאמר התם ולד אין לך אונס גדול מזה:

אי נמי הואיל ואיכא לידה דיש טהרה אחרי כן איכא לאוקמיה קרא בכל ענין לידה אפילו בלידת רוח שאין טהרה אחרי כן בשפיר שאינו מרוקם אע"ג דאין טהרה אלא בשפיר מרוקם. גליון:

הא ליכא חרדה ולא בדקה טמאה אלמא וסתות דאורייתא. [כי הגיע שעת וסתה] וא"ת ודלמא לעולם וסתות דרבנן ומיירי דהשתא בדקה עצמה ומצאה טמאה וכי איכא חרדה טהורה למפרע ולא מטמאינן אלא משעה שמצאה טמאה ואינך הא ליכא חרדה ובדקה אחרי כן ומצאה טמאה טמאה משעת וסתה דהכי אמרינן פרק כל היד (לקמן דף טו.) למ"ד וסתות דרבנן [בדקה אחרי כן] ומצאה טמאה טמאה טהורה טהורה ולמ"ד וסתות דאורייתא אפילו בדקה ומצאה טהור טמא דאורח בזמנו בא *(וי"ל דסמיך ארישא דתנא פ' בנות כותים (לקמן לט.) הגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה אלמא וסתות דאורייתא ומיהו קשה דבפרק כל היד (שם דף טז.) מוכיח מהכא דסבר רבי מאיר וסתות דאורייתא ואיכא מאן דלא מפרש (ג) התם רישא כר' מאיר ואם כן דלמא ר"מ פליג ארישא) וי"ל דדייק מדקתני מסלקת הדמים משמע הדמים הידועים בה והמבוררים לבא אלמא וסתות דאורייתא: לפיכך דרבי מאיר למה לי. השתא לא בעי לשנויי [מהו דתימא] דתרתי בעי רבי מאיר קמ"ל לפיכך דבחד סגי דאין סברא שלא תהא מסולקת בדמים אלא ע"י שני דברים אבל על ר' יוסי ס"ד שתהא מסולקת באחד מב' דברים או בזה או בזה: ונוגע טמא. וא"ת והלא מזין עליו נמי בעי טבילה והערב שמש כמו נוגע וי"ל דמ"מ הוי חדוש שזה בא לו טומאה על ידי הזאה וזה בא לו טהרה ע"י הזאה א"נ בטהור שמזין עליו בחנם קאמר הכא וכרבנן דפ"ק דיומא (דף יד.) דתניא טהור שנפל עליו הזאה טמאתו דברי רבי עקיבא ורבנן אמרי ק"ו על הטמא טהור על הטהור לא כ"ש: מאי מזה נשא. וא"ת ומנ"ל לאפוקי קרא ממשמעותיה וי"ל מדכתיב והזה הטהור על הטמא משמע שהוא טהור לעולם ואע"ג דדרשינן נמי (ביומא דף מג:) הטהור מכלל שהוא טמא לימד על טבול יום שטהור בפרה תרתי ש"מ: [ה"ג א"נ כיון דלורך מלוה הוא נוגע סברא הוא דטהור*) (בא' מזין עליו)ע"כ ודוחק] (א"נ): נוגע וטשא דטמא הייני בחנם אבל כדי להזות על הטמא לא: ועוד מזה בעי כבוס. בפ' יוצא דופן (לקמן דף מב:) מפורש מה שמקשים על זה מנבלת בהמה טמאה:

*) צריך תקון והגהה

תוספי הרא"ש

קושי סמוך ללידה רחמנא טהריה. הך פירכא ליתא להך טעמא דמפרש בפ' בנות כותים דטהריה רחמנא לפי שיש טהרה לאחריו אלא לטעמא אחרינא דהתם פריך. וא"ת אמאי לא פריך ממתני' דהמפלת דתנן אם אין ידוע אם וולד הוא תשב לזכר ולנקבה ולנדה אלמא דמדמפלת רוח אינה טמאה לידה א"כ לא חשיבא לידה. כדאשכחן בפרק יוצא דופן המקשה ויצא וולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב ומשמע התם דרבנן לטעמייהו דאמרי יוצא דופן אין יושבין עליו ימי (טהרה) טומאה וימי טהרה דלא חשיב ליה לידה. וי"ל דהא דמפלת רוח אינה טמאה לידה לאו משום דלא חשיבא לידה אלא משום דבן ובת כתיבי בפרשה ואפי' לטומטום ואנדרוגינוס מיבעי לן התם קרא לרבוייהו בריש פירקא: אלמא וסתות דאוריי'. תימה דלמא לעולם וסתות דרבנן וכי איכא חרדה ולא בדקה טהורה אע"ג דאחר כן בדקה ומצאה טמאה. הא ליכא חרדה בדקה ומצאה טמא טמא טהור טהור אפי' למ"ד וסתות דרבנן בפ"ב. ורישא נמי דקתני הגיע שעת וסתה ולא בדקה (טהורה) [טמאה] איכא לאוקומא כשבדקה אחרי כן ומצאה טמא. אפי' תימא וסתות דרבנן. הכא נמי דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה. מהכא משמע דהא דאמרינן בפרק ב' דשבועות אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן שנה אחת סמוך לווסתן כשהיא מעוברת אין צריך. ואפי' בשעת ווסתן אמרינן הכא דלא בעיא בדיקה. והא דתנן לקמן אע"פ שאמרו דיין שעתן צריכה להיות בודקת אבתולה וזקנה קאי ולא אמעוברת כדאמר ר' יוחנן עלה דההיא אבל בשניה מטמאה מעת לעת א"נ יש לחלק בין בדיקה דשחרית וערבית דאחמידו ביה רבנן טפי מבשאר בדיקות והא דאמרינן בסוף אלו דברים גבי אשתו נדה בעל פטור ופריך מאי שנא יבמתו דקא עביד מצוה אשתו נמי קא עביד מצוה. ומשני בשאשתו מעוברת. ופריך והא איכא מצות עונה ומשני בסמוך לווסתה לאו אאשתו מעוברת קאי. אלא שינויא אחרינא היא ולא קאי אמעוברת: לפיכך דר' מאיר למה לי. ולא מסתבר למימר דס"ד דאין דייה שעתה אלא היכא דאיכא תרתי דוקא תוך כ"ד חודש ומניקה דפשיטא דסגיא בחד מינייהו בדברי ר' יוסי איכא למיטעי דס"ד דתרתי אית ליה לקולא. אבל להזהיר להצריך שתיהן פשיטא דלא צריך: מי יתן טהור מטמא לא אחד. פי' דם הנדה שהוא טמא אם היה יוצא לחוץ נעשה טהור כשנעשה חלב. ורש"י פי' בדם בהמה משום דמשמע ליה

עין משפט נר מצוה

פא א ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"ה ופ"ד מהל' משכב ומושב הל"א סמג לאוין קא טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' כט :

פב ג טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' א :

פג ד ה מיי' פ"ד מהל' משכב ומושב הל"א וע"ש בכ"מ ובטוש"ע יו"ד סי' קפח סעי' כז וסעי' ל:

פד ו מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קפח סעי' כז וככל שם :

פה ז מיי' שם הל"ד סמג שם :

"כל שקורין לה אמא *אמא ואינה בושה ר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק חד אמר "כל שאינה מקפדת וחד אמר כל שאינה בושה מאי בינייהו איכא בינייהו בושה ואינה מקפדת וכמה עונה אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה "עונה בינונית שלשים יום ורבא אמר רב חסדא עשרים יום ולא פליגי מר קחשיב ימי טומאה וימי טהרה ומר לא חשיב ימי טומאה ת"ר "זקנה שעברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ולא (*מיבעיא) שכוונה אלא אפי' פיחתה (ואפילו) והותירה אפי' פיחתה ולא מבעיא כוונה אדרבה כי כוונה קבעה לה וסתה ודיה שעתה וכי תימא רבנן היא דפליגי עליה *דרבי דוסא דאמרי אשה שיש לה וסת מטמאה מעת לעת איפכא מבעי ליה ולימא ולא שפיחתה והותירה אלא אפי' כוונה "תני לא שפיחתה והותירה אלא אפי' כוונה ואיבעית אימא ה"ק ולא שכוונה אלא שפיחתה והותירה אבל כוונה קבעה לה וסת ודיה שעתה ומני רבי דוסא היא : ר"א אומר כל אשה שעברו עליה וכו' : תניא אמר להם רבי אליעזר לחכמים מעשה בריבה אחת בהיתלו שהפסיקה שלש עונות ובא מעשה לפני חכמים ואמרו דיה שעתה אמרו לו אין שעת הדחק ראיה מאי שעת הדחק איכא דאמרי שני בצורת הוו איכא דאמרי טהרות אפיש לעבידא וחשו רבנן להפסד דטהרות ת"ר *מעשה ועשה רבי כר' אליעזר לאחר שנזכר אמר *כדי הוא ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק מאי לאחר שנזכר אילימא לאחר שנזכר דאין הלכה כר' אליעזר אלא כרבנן בשעת הדחק היכי עביד כוותיה אלא דלא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר ומאי לאחר שנזכר לאחר שנזכר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה אמר כדי הוא ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק ת"ר "תנוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה דיה שעתה שניה דיה שעתה שלישית הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה "וכשהגיע זמנה לראות פעם ראשונה דיה שעתה שניה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה אמר מר עברו עליה שלש עונות דיה שעתה

הדר

רש"י

כל שקורין לה אמא ואינה בושה. ובירושלמי פריך וכי בדעתה תלויה הדבר ומשני כל שראויה לקרותה אמא : ימי טומאה וימי טהרה. פרש"י שבעה ימי נדות ושלשה ימי זיבה אך קשה דוחק דקרי לאחד עשר יום ימי טומאה ולקמן תנן בפרק בנות כותים (דף לז:) כל י"א יום בחזקת טהרה וקרא נמי קרי להו בלא עת נדתה ור"ח גריס אמר רבא אמר רב חסדא כ"ג : זקנה שעברו עליה שלש עונות. פירוש סמוך לזקנתה ועוד עברו עליה שלש עונות דיה שעתה והא דתנן (לעיל דף ז.) במה אמרו דיה שעתה בראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת היינו כי ראתה בשניה בסוף שלשים : פיחתה והותירה. פרש"י כגון לכ"א לכ"ב ולכ"ג לאו דוקא בענין זה דהא לקמן בפרק האשה (דף סד.) פליגי בה רב ושמואל בראתה בט"ו לחדש זה וט"ז לחודש זה וי"ז לחדש זה אי קבעה וסת לדילוג ומיהו למאי דפריש התם דדוקא ברואה לדילוג לחדש אבל ראתה היום ואחר ט"ז יום ואחר י"ז ימים לא קבעה וסת לדילוג אתי שפיר : קשיא

ימי טומאה וימי טהרה. מראייה ועד ראייה שלשים יום. ימי טומאה שבעה שבעה לנדה ושלשה לזיבה ועשרים ימי טהרה: הרי היא ככל הנשים. דכיון דעשתה כך שלש פעמים אין זה סילוק דמים אלא שינוי וסת וכי תימא תיגלי מלתא למפרע שאף בראשונה מתוך שדמים מצויין בה ראתה ונטמאת טהרות למפרע לא אחמור רבנן כולי האי במעת לעת: בשכוונה. שראתה שלש ראיות הללו בתשעים יום או ביום תשעים ואחד : אלא אפילו פיחתה. כגון ראשונה לתשעים ושלשה ושניה לסוף תשעים ושנים ושלישית לתשעים ואחד או הותירה כגון ראשונה לצ"א יום ושניה לצ"ב ושלישית לצ"ג אפילו הכי מטמאה מעת לעת ולקמן פריך מאי אפילו הא ודאי הכי הוא דמטמאה מעת לעת דכיון שפיחתה או הותירה במה נטהר וסת אין כאן סילוק דמים אין כאן אבל אם כוונה יש כאן וסת ודיה שעתה : איפכא מיבעי ליה. ולא כשפיחתה או הותירה בלבד אמרו חכמים שתטמא מעת לעת : אלא אפילו כוונה. דאיכא למימר יש כאן קביעות וסת ודיה שעתה אפילו הכי מטמאה מעת לעת כרבנן דפליגי עליה דרבי דוסא: ואיבעית אימא. סמי מכאן אפילו ורבי דוסא היא והכי קאמר ולא כשכוונה דאי כוונה קבעה וסת ודיה שעתה אלא שפיחתה והותירה : בהיתלו. שם מקום : שני בצורת הוו. ואיכא הפסד מרובה חששו : לאחר שנזכר. שלא יפה הורה : שניה דיה שעתה. שבראייה ראשונה לא הוחזקה בדמים הואיל ולא הגיע זמנה לראות עד שתתחזק כשאר חזקות : שלישית מטמאה מעת לעת. וכדאמר לקמן דהא מתניתין רבי היא דאמר בתרי זימני הוה חזקה הלכך בשני ראיות הוחזקה להיות דמים מצויין בה ומשהוחזקה ואילך גזור בה רבנן מעת לעת : עברו עליה שלש עונות וראתה. סילוק דמים הוא זה ואפילו בהגיע זמנה לראות אית ליה להאי תנא דעברו עליה שלש עונות דיה שעתה כדקתני סיפא ור' אליעזר היא דאמר במתניתין כל אשה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה כדלקמן : בס"א איתו. ה"ג ת"ר תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה דיה שעתה שניה דיה שעתה שלישית הרי היא ככל הנשים ואע"ג דלגבי בתולת דמים במתני' תנן במה אמרו דיין שעתן בראייה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת הני מילי בהגיע זמנה לראות (א) דמים דדמים מצויין בה ובחדא זימנא איתחזקה אבל זו שאינה ראויה לראות צריכה שתתחזק בחזקה גמורה ובתרי זימני הויא חזקה דהא מתניתין רבי היא וכדמוקמינן ליה לקמן הילכך בשתי ראיות הויא חזקה ובשלישית מטמאה מעת לעת ובהסיא ראייה דאיתחזק בה לא גזרו רבנן טומאה למפרע כי היכי דבתולה דמתני' דהגיע זמנה לראות דמיחזקה בחדא ראייה ואמרו רבנן דיה שעתה בההיא ראייה אף זאת המוחזקת בראייה שניה דיה שעתה עד שתראה את השלישית : עברו עליה שלש עונות. לאחר שהוחזקה וראתה : דיה שעתה. כרבי אליעזר אוקמינן לה לקמן דאמר כל אשה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה כדקתני סיפא אף בהגיע זמנה וראתה עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה אלמא ר"א היא : ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה. לקמן בעי גמרא דאי לא עברו עליה שלשה עונות שניות אלא לסוף עונה חזאי כשאר נשים מאי לפי שיש לנטות הדבר לשני צדדים כדבעי לפרושי (ב) בסיפא : ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה. מטמאה מעת לעת דאיגלאי מילתא דהנך הפסקות לאו סילוק דמים הם אלא שינוי וסת ולא שכוונה אלא שפיחתה והותירה כדאמרינן לעיל ואף על גב דלרבי הוי חזקה בתרי זמני והוכחה (ג) דשינוי וסת לדילוגו לאו סילוק דמים הן אפילו הכי לא מטמאינן לה בשניה מעת לעת דכיון דלא הגיע זמנה לראות הויא הפסקה ראשונה מחזקינן לה בחוזרת לקדמותה שלא יהו עוד דמים מצויין בה וצריכה שתתחזק כבתחלה ופעם ראשונה ושניה דיה שעתה ושלישית מטמאה מעת לעת הלכך ראייה הסמוכה לה לשלש עונות קמאי היא ראשונה והסמוכה לשניה היא השניה ובשלישית תטמא מעת לעת ואף על גב דבהפסקה חזיתה שינוי וסת הוא ולא סילוק דמים . ע"כ : וכשהגיע זמנה לראות פעם ראשונה דיה שעתה שניה מטמאה מעת לעת . דהיינו בתולה דמתניתין דתנן בה במה אמרו דיה שעתה בראייה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת : עברו עליה כו' . רבי אליעזר היא דאמר אפילו ילדה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה : אמר מר . גבי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה שלש פעמים ואחר כך עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה :

[מלה זו נראה כמיותרת וע' סוכה כח: ובעירובין פב. וכן ברמב"ם ובטוש"ע ליתא]

[לעיל ד:]

[לעיל ו. עירובין מו:]

[ברכות ט. וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ה"ג וכו' זמנה לראות דדמים מצויין כצ"ל ותיבת דמים נמחק : (ב) ד"ה ועוד עברו וכו' כדבעי לפרושי לקמן כצ"ל ותיבת בסיפא נמחק : (ג) ד"ה ועוד עברו וכו' והוכחה דשינוי וסת לדילוג ולאו סילוק וכו' לראות הויא הפסקה :

ר"מ מוחק כ"ז וע"ש

תוספי הרא"ש

בעי טבילה . כדאיתא בפ"ק דמגילה. וי"ל דמ"מ ההזאת גורמת לה הטהרת דאם לא היו מזין עליו לא היה טהור לעולם . ומזה טהור לגמרי כדכתיב והזה הטהור על הטמא והיינו חדושיה אע"ג דנושא טמא ומזה נמי קא דרי שיעור הזאה טמא טהור : ועוד מזה בעי כיבוס נוגע לא בעי כיבוס.וכיון דכתיב במזה כיבוס בגדים ובנוגע לא כתיב ביה כיבוס בגדים לית לן למימר דמזה היינו נוגע ותימה והא גבי נבלת בהמה כתיב והאוכל מנבלתה יכבס את בגדיו ודרשי' ליה לשיעור לנוגע באוכל . אבל האוכל עצמו לא מטמא דמטעטינן ליה מבה דכתיב גבי נבלת העוף דדרשי' בה בה ולא באחרת . ונוגע לא בעי כיבוס הכא נמי נימא דמזה היינו נוגע אע"ג דבמזה כתיב ביה כיבוס ונוגע לא בעי כיבוס . וי"ל דמילף ילפינן ליתן לו שיעור אוכל . אבל לא אמרינן דמזה היינו נוגע כיון דמזה כתיב ביה כיבוס ונוגע לא בעי כיבוס . וא"ת הכא נמי ליתן לנוגע כשיעור הזאה ואמאי אמרינן מזה היינו נושא ולא מוקמינן ליה ליתן לנוגע שיעור הזאה . י"ל כיון דכתיב במזה כיבוס ונוגע לא (היה) בעי כיבוס לא מוקמינן ליה לשיעורא דנוגע אלא מוקמינן ליה בנושא דלא כתיב ביה כלל . אע"פ דבהאוכל נבלה כתיב ביה כיבוס ומוקמי' ליתן שיעור דלא בעי כיבוס . שאני התם דילפינן נמי שיעור' לנושא דבעי כיבוס אבל הכא אי לא (בעי) אתי למילף כי אם הנוגע לא הוה למיכתב במזה כיבוס ועוד כיבוס דאוכל נבלה אצטריך למיכתב דאי לא כתיב ביה כיבוס לא הוה ממעטינן מיניה אלא שאינו טעון כיבוס כנבלת עוף טהור אבל טמויי מטמא אבל השתא דכתיב ביה כיבוס איתמעיט לגמרי . וי"מ ועוד מזה בעי כיבוס ונוגע לא בעי כיבוס כלומר אי אפשר לומר דמזה היינו נוגע דבמזה בעי כיבוס ואילו נוגע קי"ל דלא בעי כיבוס כדמוכחי כמה משניות ואי אמרינן דמזה היינו נוגע א"כ ליבעי נוגע כיבוס אלא ע"כ צריך לפרושי דכיון דכתיב במזה כיבוס ובנוגע לא כתיב כיבוס לא אמרינן דמזה היינו נוגע ור"מ הקשה מ"מ הדר בית טמאי דאמר מזה היינו נוגע אי משום דקשיא ליה והא כתיב מזה והא כתיב נוגע . ועוד מזה בעי כיבוס נוגע לא בעי כיבוס לישני ליה דהיכא דלא נגע כשיעור הזאה לא בעי כיבוס ומזה אתי לאורויי אנוגע כבשיעור הזאה דבעי כיבוס ותירץ דלא ניחא ליה לאוקמי קרא בנוגע להטעינו כיבוס ובמשא יהיה טהור לגמרי דלא אשכחן טומאה דלא מטמאה אלא במגע ומעון כבוס בגדים להכי אוקמה במשא וטעון כיבוס ובמגע לא בעי כיבוס דאשכחן טומאה כיוצא בה דנבלה מטמאה אדם ולא בעי כיבוס ובמשא בעי כיבוס . וכן מרכב הזב חמור משאו ממגעו ועוד מיסתבר ליה לאוקימיה טפי בנושא מבנוגע דלשון מזה משמע לשון הזייה והתזה דהיינו נושא . אבל אין במשמעותו לשון נגע כלל ושמעתי דהמזה מי נדה הוא כמו הזיית מי נדה כלומר יש בהויית מי הנדה טומאה ואיכא לאוקמי בנגע ובנשא . כדכתיב וישב יורם להתרפא ביזרעאל מן המכים אשר יכוהו ארמים . וכמו דאת אמר מכות מכים והכאת מכים . אמרינן נמי מחמוזאה מזה : [ע"כ שייך לעמוד סקודם] רבא אמר עשרים יום. ר"ח גריס כ"ג דלא חשיב ג' ימי זיבות ימי טומאה דאמרינן לקמן כל י"א יום בחזקת טהרה שדמיה מסולקין : ולא שכוונה אלא שפיחתה והותירה. פרש"י כגון שראתה לצ"ג יום ולצ"ב מהו דוקא דכי האי גוונא נמי קבעה לה וסת כשתראה יום צ"ד תהא דיה שעתה אלא לא דלגה הימים בכוון : שניה דיה שעתה. פי' רש"י אע"ג דבהגיע זמנה תנן בשנית מטמאה מעת לעת היינו משום דמצויין בה דמים ואינה צריכה שתתחזק ובחדא זימנא חשבינן לה מוחזקת אבל בזו בעינן חזקת גמורה. ואתיא כרבי דאמר בתרי זמני הויא חזקה ובראייה שמוחזקת בה דייה שעתה מי' לקמן לא משמע הכי דגרסינן תינוקת שהגיע זמנה

לראות כו' כמו אמר מר ועלה קאי מני ר' היא ומשמע דבהגיע זמנה בעינן שתתחזק חזקה גמורה . ובראייה שמתחזקת בה מטמאה מעת לעת . הא דאמרינן הכא דשניה דיה שעתה . י"ל דבהגיע זמנה דוקא אמרינן בראייה שמתחזקת בה מטמאה מעת לעת אבל בלא הגיע בעינן שתתחזק תחלה . ולרשב"ג כשהגיע מטמא' בשלישי' וכשלא הגיע ברביעית וקשה דא"כ מתני' דתנן במה אמרו דיה שעתה בראשונה אבל בראייה שניה מטמאה מעת לעת היינו כר' . ובסוף הבא על יבמתו אמרי' ווסתות סתם לן תנא כרשב"ג דתנן אין האשה קובעת לה ווסת עד שתקבענה ג' פעמים והא סתם לן נמי כר' במתני' וי"ל דסתמא בתרייתא עיקר . ומי' קשה דהא דאמר רב כהנא לעיל ג' בתולות הן ופריך ליתני בתולת דמים . ומאי פריך דלמא כרשב"ג ס"ל דכוותיה קי"ל בווסתות כדאמרינן ביבמות. והלכך לא מצי למיתני דכל הני דחשיב בפעם ראשונה לא מיקרי עוד בתולה אבל בתולת דמים מפעם ראשונה עדיין בתולה היא וכן בשניה ואפי' אי ס"ל כר' ניחא דפעם ראשונה עדיין מיקרא בתולה עד שניה . אלא שבראייה שמתחזקת בה מטמאה על כן נראה כדפרש"י וברוב ספרים ל"ג לקמן הגיע זמנה לראות . אלא ה"ג מני רבי היא ואלא הגיע זמנה קאי : עברו עליה ג' עונות דיה שעתה. פרש"י כר' אליעזר כדקתני סיפא אף בהגיע זמנה ובתוספתא לא משמע כדקתני בהך דלא הגיע זמנה דיה שעתה וגבי הגיע זמנה קתני מטמאה מעת לעת ופליג עלה ר' אליעזר אלמא רבנן מורו בלא הגיע זמנה ואע"ג דהוחזקה בראיות כיון דלא הגיע זמנה בהפסקות מדמו לה למעוברת ומניקה אליבא דר' יוסי במתני': ועוד עברו עליה ג' עונות. פרש"י בתשובה אע"ג דלר' בתרי זמני הויא חזקה אינה מתחזקת עד הפסקה שלישית דבהפסקה ראשונה חוזרה לקדמותה והוי כאילו לא ראתה מעולם וצריכה שתתחזק בבתחלה בשתי ראיות ובשלישית תטמא דהיינו ראייה ראשונה דאחר הפסקה ראשונה ושניה שלאחר הפסקה שניה . ובשלישית תטמא מעת לעת וכיון דחשיב לה בהפסקה ראשונה בחוזרה לקדמותה אינה כמנין שתי הפסקות שלאחר כך ונמצא שאין אחר ראיה ראשונה שלה אלא שתי הפסקות ולאותה הפסקה שתיא מתחזקת לקביעות ופת מטמאה מעת לעת . וזה דחקו דלא קתני גם הגיע זמנה ועוד עברו ג' עונות דייה שעתה מכלל דבהגיע ועברו ג' פעמים מטמאה מעת לעת כיון שקובעת ראייה באותה וסת . אע"ג דפירש"י לעיל דבראייה שמתחזקת בה דייה שעתה יש לחלק בחזקה זו משום דאיגלאי מלתא שלא נסתלקה מן הדמים מעולם ומיהו באותן שקודם זו דיין שעתן אע"ג דאיגלאי מלתא כיון שבאותה שעה לא נודע עדיין כמו שמצינו לעיל גבי תיתה בחזקת טהרה מעוברת ולפי פירושו הא דתנן לעיל גבי זקנה ועוד עברו עליה שלש עונות דייה שעתה אתיא כרשב"ג דבתולה וזקנה שוות :

פו א מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הל' ס סמג לאוין קיא:

הדר קחזיא בעונות מאי אמר רב גידל אמר רב פעם ראשונה ושניה דיה שעתה שלישית מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה הדר קחזיא בעונות מאי אמר רב כהנא אמר רב גידל אמר רב פעם ראשונה דיה שעתה שניה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה מני רבי היא דאמר *בתרי זימני הוי חזקה אימא סיפא עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה אתאן לר"א וכי תימא רבי היא ובעונות סבר לה כר"א ומי סבר לה והא לאחר שנזכר קאמר אלא ר"א היא ובוסתות סבר לה כרבי כתם שבין ראשונה ושניה טהור שבין שניה ושלישית חזקיה אמר טמא רבי יוחנן אמר [א]טהור חזקיה אמר טמא כיון דאילו חזיא מטמאה כתמה נמי טמא ורבי יוחנן אמר טהור כיון דלא אתחזקה בדם כתמה נמי לא מטמינן לה מתקיף

רש"י

הדר קא חזיא בעונות. אחר ראיה זו: מאי. דיה שעתה או מטמאה מעת לעת מי אמרינן הא דקתני בתרה ועוד עברו עליה ג' עונות דוקא קתני עברו דאי חזאי לסוף עונה מטמאה מעת לעת דאע"ג דלא הגיע זמנה כיון דהוחזקה רואה קודם הפסקת ג' עונות ראשונות הרי היא כהגיע זמנה וכי הפסיקה בראשונות וראתה דיה שעתה בההיא ראיה כר"א וכי חזיא תו לסוף עונה מטמאה מעת לעת ככל אשה שעברו עליה ג' עונות דאין דיה שעתה אלא בראשונה אבל היכא דחזרו ועברו ג'(א) שניות וראתה דיה שעתה בההיא ראיה כר"א ואע"ג דלא חזינן דקמיירי רבי אליעזר אלא בהעברה ראשונה מיהו מודה דדיה שעתה בשניות עד דתתחזק או כרבי או כרשב"ג ואע"ג דרישא רבי היא סיפא כרשב"ג דאי כרבי כיון דתוזאי בעונות הוה מדמינן לה להגיע זמנה כי חזאי בהפסקה נמי כיון דתרי זימני חזאי בהפסקה איגלאי מילתא למפרע דשינוי וסת הוא ולא סילוק דמים ובשניה מטמאה מעת לעת שאין זו צריכה להתחזק בדמים או דילמא אי חזאי לסוף עונה נמי כ"ש דדיה שעתה דמוכח מילתא דהפסקה ראשונה זו סילוק דמים היתה ולא שינוי וסת ויש לומר חזרה לקדמותה וצריכה להתחזק עוד אחר ההפסקה בשתי ראיות כבתחלה והאי דנקט ועוד עברו וראתה דיה שעתה רבותא אשמעינן אע"ג דתרי זימני חזאי בהפסקה לא אמרינן איגלאי מילתא דשינוי וסת הוא ולא סילוק דמים ותטמא בשניה מעת לעת אלא אפילו לרבי דיה שעתה דהפסקה קמייתא לעולם בחוזרת לקדמותה נדון אותה ולא דמיא להגיע זמנה וצריכה שתתחזק בשתי ראיות ובג' תטמא מעת לעת כדקתני ואזיל: *אמר רב גידל פעם ראשונה. היא הראיה הסמוכה להפסקה ראשונה: ושניה. היא הראיה שתראה לסוף עונה דיה שעתה: ושלישית. אם תראה עוד לסוף עונה: מטמאה מעת לעת. והאי דנקט תנא ועוד עברו עליה ג' עונות רבותא הוא דנקט כדפי' דכל שכן אי חזאי בעונות דמוכחא מילתא דהפסקה קמייתא סילוק הואי וכולה רבי היא: ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה הדר קחזיא בעונות. אחר ראיה זו: מאי. דיה שעתה או מטמאה מעת לעת מי אמרינן הא דהדר תנא בתרא ראיה שלישית בהפסקה דוקא נקט דהכא הוא דמטמאה מעת לעת דאיגלאי מילתא דשינוי וסת הואי הפסקותיה לראות בדילוג שהרי הוחזקה בהפסקות וא"כ לא חשבת להפסקה קמייתא בהדייהו הא מחזקא בתרתי בתרייתא אבל אי חזיא לסוף עונה הרי היא דיה שעתה דלא אתחזק בדילוג ואמרינן הפסקה שניה נמי חוזרת לקדמותה וכל דמיה מסולקין וצריכה להתחזק בשתי ראיות אחת הסמוכה להפסקה שניה והשניה היא שתראה לסוף עונה ובשלישית תטמא מעת לעת או דילמא כולי האי לא אמרינן דחזרה לקדמותה ובהפסקה שניה דיינינן לה כהגיע זמנה והפסיקה וראתה דבההיא ראיה לחודה הוא דדיה שעתה אבל בשניה תטמא מעת לעת והאי דנקט תנא בשלישית ועוד עברו עליה וראתה מטמאה מעת לעת הוא הדין נמי אם לא עברו ורבותא אשמועינן דלא תימא כל ראיה הסמוכה להפסקה דיה שעתה אלא כיון דאיתחזק בדילוג אמרינן שינוי וסת הוא ולא סילוק דמים: אמר רב גידל אמר רב. ראשונה לסדר ראיות הללו שאנו עסוקין בהן לישאל קא חזיא בעונות מאי היא הראיה הסמוכה להפסקה שניה דעלה קיימינן דיה שעתה ושניה היא הראיה שתראה לסוף עונה מטמאה מעת לעת והא דתנא הפסקה שלישית גבי מעת לעת לרבותא הוא דנקט כדפרישית דלא תימא כל ראיה שלאחר הפסקה תהא דיה שעתה: מני רבי היא. דהא בין רישא בין סיפא כרבי שנינן לה: אימא סיפא. דהגיע זמנה לראות אתאן לר"א דאמר כל אשה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה ומרישא דאיירי בלא הגיע זמנה לא מצי למיפרך ליה דאיכא למימר בההיא אפילו רבנן מודו דחוזרת לקדמותה היא: ובעונות סבר לה כרבי אליעזר. בהפסקת שלש עונות סבר לה כרבי אליעזר: והא לאחר שנזכר קאמר. למדנו שהוקשה בעיניו על שעשה כמותו: ובוסתות סבר לה כרבי. דאמר בתרי זימני הויא חזקה לכל דבר: כתם שבין ראשונה לשניה. שנמצא בבגדה של תינוקת שלא הגיע זמנה ודאי טהור דהכתי לאו בחזקת דמים היא ואמרינן לעיל (דף ה.) תינוקת שלא הגיע זמנה לראות אפילו סדינין שלה כו': חזקיה אמר טמא. דהא בתרי זימני איתחזקה בדמים והויא חזקה דאילו הדרא חזיא מטמיא למפרע אלמא בחזקת דמים הוחזקה: ורבי יוחנן אמר טהור כיון דלא אתחזקה בדם. כלומר כל זמן שלא נהגנו בה עדיין תורת מוחזקת בדמים לטמאה למפרע לא גזרו על כתמה: מתקיף

תוספות

קחזיא בעונות מאי. פרש"י דמבעיא ליה אי חזיא לסוף ל' שלאחר הפסקת ג' עונות ראשונות אם מטמאה מעת לעת דכיון דהוחזקה לרואה קודם הפסקת ג' עונות ראשונות הרי היא כהגיע זמנה לראות וככל אשה שעברו עליה ג' עונות דאין דיה שעתה אלא בראשונה ודוקא בחזרו ועברו עליה שלש עונות שניות דיה שעתה כר"א ואע"ג דלא חזינן דמיירי ר"א בעונות שניות אלא בעונות ראשונות מיהו מודה דדיה שעתה בשניות [עד שתתחזק] או כרבי או כרשב"ג ואע"ג דרישא רבי היא סיפא רשב"ג דלרבי *כי חזיא לסוף עונות שאחר הפסקת שלש עונות (ראשונות) מטמאה מעת לעת ודמיא להגיע זמנה לראות וכי חזרו ועברו עליה שלש עונות שניות נמי מטמאה מעת לעת דכיון דתרתי זימני חזיא בהפסקה איגלאי מילתא לרבי דשינוי וסת הוא ולא סילוק דמים שאין זו צריכה להתחזק בדמים ולפי' זה הא דתניא(לעיל דף ז:) זקנה שעברו עליה שלש עונות שניות דדיה שעתה אתיא דלא כרבי דלרבי מטמאה מעת לעת כאילו חזיא לסוף עונה וכן *פי' רשב"ם בפרק אחרון (דף סח.) ואין נראה דלא היה להש"ס להסתפק בזה והיה לו (ב) לפסוק מדרישא רבי סיפא נמי רבי ובחזיא לסוף עונה נמי דיה שעתה כמו בחזרו ועברו עליה שלש עונות לכך נראה דאפילו מטמאה מעת לעת כי חזיא לסוף עונה שלאחר הפסקת שלש עונות ראשונות כהפסקת שלש עונות שניות דהויא מסולקת בדמים דיה שעתה אפילו לרבי כיון שלא הגיע זמנה לראות [ואין חילוק בין לא הגיע זמנה לראות לזקנה] והאי ברייתא דזקנה נמי רבי היא ול"ע בהגיע זמנה לראות ועברו עליה שלש עונות שניות לר"א מי אמרינן דיה שעתה כמו בזקנה לרבנן ומדלא אשמעינן בהגיע זמנה לראות דהוי דיה שעתה עד הפסקת שלש עונות שלישיות דהויא רבותא טפי מבלא הגיע זמנה לראות אין להוכיח דאפילו ראתה סוף שלש עונות שניות מטמאה מעת לעת דמצינו למימר דמשום הכי אשמעינן בלא הגיע זמנה לראות דאפילו הכי מטמאה בשלישית מעת לעת:

ברוב ספרים גרסינן וכשהגיע זמנה לראות פעם ראשונה דיה שעתה שניה מטמאה מעת לעת מני רבי היא ושבוש הוא ולא גרסינן ליה אלא ה"ג מני רבי היא ומוכח מרישא מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות דקתני שלישית הרי היא ככל הנשים והיינו משום דבתרי זימני הוי חזקה ובההיא דמיתחזקא לא מטמאה מעת לעת דאיטו לרשב"ג עד ראיה רביעית לא הויא ככל הנשים אבל סיפא דהגיע זמנה לראות דשניה מטמאה מעת לעת אתי ככולי עלמא דבראייתה ראשונה הוחזקה כדתנן במה אמרו דיה שעתה בראיה ראשונה כו' ומתניתין ע"כ אתיא כרשב"ג דבפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סד:) אמרינן ונשואין וסתות ושור המועד סתם לן תנא כרשב"ג אבל כרבי לא סתם לן תנא ועוד אי מסיפא דייק ורישא כרשב"ג תקשי רישא רשב"ג וסיפא רבי וא"ת דהכא אמר דבההיא ראיה דמחזקינן לה לא מטמאה מעת לעת ובפרק אלו הנשרפין (סנהדרין דף פא:) גבי מי שלקה ושנה אמר *דאין עבירות מחזקות אחר שעבר שתי עבירות מיד כונסין אותו לכיפה אליבא דרבי וי"ל דהתם כיון שהוחזק לעבירה מה לנו להמתין עד שיעבור פעם שלישית אבל הכא חכמים תקנו מעת לעת אם תראה אחר שהוחזקה לראות: רבי יוחנן אמר טהור. משמע הא כתם שאחר שלישי טמא דהייט כרבי ובשלהי פרק הבא על יבמתו (יבמות דף סד:) אמר ר' יצחק בר' יוסי אמר רבי יוחנן גבי מלה בנה ראשון כו' כרבן שמעון בן גמליאל וי"ל דהתם מסיק דר' יצחק סומקא לאו בר סמכא הוא אי נמי כל הך סוגיא קיימא אברייתא דלעיל דאתא כרבי: וכי

תוספי הרא"ש

קא חזיא בעונות מאי. [פירש"י] מי אמרינן דדוקא נקט שלשה עונות אבל ראתה אחר עונה מטמאה מעת לעת דאע"ג דלא הגיע זמנה כיון שראתה שלשה פעמים חשבינן לה כהגיע זמנה הלכך אם ראתה אחר ג' עונות דייה שעתה כר' אלעזר אבל אם ראתה אחר עונה מטמאה מעת לעת אע"ג דלר' אלעזר לא אמר אלא בהעברה ראשונה ה"ה נמי דדייה שעתה אף בשניה עד שתתחזק או כר' או כרשב"ג ואע"ג דרישא ר' היא [סיפא] כרשב"ג דאי כר' כיון דאילו חזאי בעונה הוה מדמה לה להגיע זמנה כי חזאי בהפסקה נמי כיון דתרי זמני חזאי בהפסקה איגלאי מילתא לר' דשנוי וסת הוי ולא סילוק ובשניה מטמאה מעת לעת שאין זו צריכה להתחזק בדמית או דלמא הדרה לקדמותה וצריכה להתחזק אחר הפסקה בשתי ראיות כבתחלה והאי דנקט ג' עונות לרבותא נקט דאע"ג דראתה ב' פעמים לג' עונות לא הויא חזקה לר' וזהו דוחק גדול מאי מספקא לית לתלמודא אמאי תיסוק אדעתין למימר רישא ר' וסיפא רשב"ג הלכך נראה לפרש דאתיא רישא וסיפא כר' ובכל מקום שצריכה חזקת

כאותה ראה שהיא מתחזקת בה דייה שעתה בראייה דהפסקות כמו בראיות ראשונות ואינה מטמאה מעת לעת עד שתתחזק והפסקה ראשונה בכלל ההפסקות היא. וה"ה דהוה מצי למיתני בהגיע זמנה ועוד עברו:
כתם שבין שניה לשלישית. תי' דפליגי אליבא דר' דלית הלכתא כוותיה דהוה להו לפלוגי אליבא דרשב"ג בין שלישית לרביעית ושמא משום דשמעתין כר' נקט בין שניה לשלישית ונפקא מינה לרשב"ג בין שלישית לרביעית:

[לקמן סד. כתובות מג: יבמות כו: סנהדרין פא: ב"מ קו:]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה מאי דיה וכו' אבל היכא דחזרו ועברו ג' שניות: (ב) תוס' ד"ה קחזיא וכו' והיה לו לפסוק מדרישא:

ע' רש"א ספי' פי' אחר דלא כפי' רש"י

נ"ל כיון דלאי חזיא לסוף כו' ר"מ
נ"ל שניות
נ"י כ"י פי' רשב"ס לעיל בפירושו אחרון
נ"י כ"י
[עיין רש"י]

מתקיף לה ר' אלעאי וכי מה בין זו לבתולה שדמיה טהורין א"ל ר' זירא זו *שירפה מצוי וזו אין שירפה מצוי אמר עולא א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק "תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתהפעם ראשונה ושניה רוקה ומדרסה בשוק טהור כתמה נמי טהור ולא ידענא אם דידיה אם דרביה למאי נפקא מינה למיהוי דבריו של אחד במקום שנים כי אתא רבין וכל נחותי ימא אמרוה כר"ש בן יהוצדק אמר רב חלקיה בר טובי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות אפילו שופעת כל ז' אינה אלא ראיה אחת אפילו שופעת ולא מבעיא פוסקת אדרבה פוסקת הויא לה כשתי ראיות "אלא תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ושופעת כל ז' אינה אלא ראיה אחת אמר רב שימי בר חייא מדלפת אינה כרואה והא קחזיא אימא אינה כשופעת אלא כפוסקת מכלל דשופעת (נמי) כי נהרא אלא אימא "אינה אלא כשופעת תנו רבנן "חזקה בנות ישראל עד שלא הגיעו לפרקן הרי הן בחזקת טהרה ואין הנשים בודקות אותן משהגיעו לפרקן הרי הן בחזקת טומאה ונשים בודקות אותן רבי יהודה אומר אין בודקין אותן ביד מפני שמעוותות אותן אלא סכות אותן בשמן מבפנים ומקנחות אותן מבחוץ והן נבדקות מאיליהן: רבי יוסי אומר מעוברת וכו': תני תנא קמיה דר' אלעזר רבי יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה א"ל פתחת בתרי וסיימת בחדא דלמא מעוברת והיא מניקה קאמרת ומילתא אגב אורחיה קמ"ל דימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה וימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה כדתניא *ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה וימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה כיצד הפסיקה שתים בימי עיבורה ואחת בימי מניקותה שתים בימי מניקותה ואחת בימי עיבורה אחת ומחצה בימי עיבורה ואחת ומחצה בימי מניקותה מצטרפות לג' עונות בשלמא ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה משכחת לה דקמניקה ואזלא ומיעברה אלא ימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה היכי משכחת לה איבעית אימא בלידה יבשתא ואיבעית אימא דם נדה לחוד ודם לידה לחוד ואיבעית אימא תני חדא: במה אמרו דיה שעתה וכו': אמר רב "אבולהו ושמואל אמר ל"ש אלא בתולה וזקנה אבל מעוברת ומניקה דיין כל ימי עיבורן דיין כל ימי מניקותן וכן אמר ר' שמעון בן לקיש אבולהו ורבי יוחנן אמר לא שנו אלא בתולה וזקנה אבל מעוברת ומניקה דיין כל ימי עיבורן דיין כל ימי מניקותן כתנאי מעוברת ומניקה שהיו

שופעות

מתקיף לה רבי אלעאי. לחזקיה מה בין זו לבתולה שדמיה טהורין בתולה שנשאת יש שדמיה טהורין עד שתחיה המכה דתלינן בבתולים ויש שדמיה טהורין ד' לילות ויש שדמיה טהורין כל לילה הראשונה כדאמרינן פרק בתרא (לקמן דף סד:) (א) וכולהו קי"ל דכל זמן שדמיה טהורין אין לה כתם דקתני בפ' האשה (לקמן דף ס.) ושוין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה ובבתולה שדמיה טהורים (ב) מהתם שמעינן דאין לה כתם ואע"ג דראתה פעם אחת דלא מפלגינן בין הגיע זמנה ללא הגיע בין שראתה פעם אחת בבית אביה שהיא אחת מן הבתולות שדמיה טהורין והא הכא דאילו חזת בשינוי מראה דמיה מטמאה מעת לעת דהגיע זמנה לראות וראתה בבית אביה אפילו הכי לא מטמאינן כתמה ומ"ש הך מהא: זו שירפה מצוי. בתולה שדמיה טהורין שרף שלה מצוי מחמת בתולים הילכך כתמה טהור דתלינן בדם בתולין: וזו אין שירפה מצוי. לטהרה ולתלות בו: רוקה ומדרסה בשוק טהור. כגון שנמצא רוקה בשוק וקים לן שקודם לכן ראתה ב' פעמים ואין אנו יודעים אם נדה היא אם לאו מספיקא לא מחזקינן לה כספק הרוקין הואיל ולא הוחזקה רואה: ולא ידענא כו'. עולא הוא דקאמר לא ידענא אי א"ר יוחנן מסקנא דהא מילתא דקאמר כתמה נמי טהור מדעתיה או משמיה דר"ש בן יהוצדק כרוקה ומדרסה: דבריו של אחד במקום שנים. אי אמר להא וכתמה נמי טהור משמיה דרביה הוי חזקיה דאמר לעיל טמא אחד במקום שנים דהא פליג עליה ר' יוחנן לעיל מלביה וחזינן דקאי ר"ש כוותיה: ה"ג אמרו כר"ש בן יהוצדק. בשמו של ר"ש בן יהוצדק וה"ל חזקיה אחד במקום ב' וש"מ הלכה כר' יוחנן: אינה אלא ראיה אחת. להחזוקה כרואה ודיה שעתה עד שתפסוק ותחזור ותראה שתי ראיות: ולא מבעיא פוסקת. וחוזרת ורואה: ושופעת כל שבעה. סמי מכאן אפילו: מדלפת. טיף אחר טיף: אינה כרואה. דמשמע דאפילו כראיה אחת אינה חשובה: אלא כפוסקת. והוו להו ראיות טובא והוחזקה רואה ולכשתפסוק ותחזור ותראה מטמאה מעת לעת ופרכינן מכלל דשופעת דאמר לעיל אינה אלא ראיה אחת היינו דשופעת כי נהרא בתמיה כיון דמדלפת אינה חשובה שופעת וא"א להיות שופעת כמעין כל שבעה וחיה: בחזקת טומאה. כלומר בחזקת דמים מצוים בהם: שמעוותות אותן. כלומר מסרטין לה בצפורן ומייתו לה לידי ראיה: מבפנים. שסיכת שמן מביא הדם אם זמנו הוא: פתחת בתרתי. מעוברת ומניקה: וסיימת בחדא. דקאמר דיה שעתה דיין שעתן מיבעי ליה: מעוברת והיא מניקה. שנולד עוברה ומניקתו א"נ מניקה ונתעברה והוא הדין למעוברת גרידתא והא דנקט מעוברת והיא מניקה לומר לך שמצטרפין ימי מניקה לימי עיבורה לג' עונות כגון שהפסיקה שתים בימי עיבורה ואחת בימי מניקותה או חלוף דהכי משמע מעוברת והיא מניקה בתוך הפסקת העונות הללו: ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה. כגון אם היתה מניקה ונתעברה והפסיקה תחלת עונה קצת בימי מניקותה והשלימה בימי עיבורה: אלא ימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה היכי משכחת לה. דילדה ולא חזאי הא ראתה דם בלידתה ונמצא שלא עברו עליה ג' עונות: תני חדא. ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה ולא תיתני ימי מניקותה עולים לה לימי עיבורה: אכולהו. ד' נשים כולהו קתני לה דבשניה מטמאה מעל"ע: בתולה וזקנה. בתולה כיון דראתה פעם ראשונה ושניה הוחזקה רואה זקנה נמי כיון דאיתחזקא תרי זימני אחר ג' עונות איסתכת דלאו סילוק דמים הוא אלא דילוג וסת: אבל מעוברת ומניקה. ודאי דמיה מסולקין ואפילו לא נסתלקו מתחלתן מסתלקין והולכין הן תדיר. ברוך:

שופעות

וכי מה בין זו לבתולה שדמיה טהורין. דאם נשתנו מראה דמיה למחרת מראיית שעת תשמיש טמאה ואילו מצאה כתם לאחר תשמיש טהורה כדאי' בפ' האשה (לקמן דף ס.) תולה בבתולה שדמיה טהורין ומדלא מפליג משמע אפילו הדם משונה טהור ומשני הכא אין שירפה של טהרה מצוי דאם הכתם בא מגופה טמאה ודאי אבל התם שירפה של טהרה מצוי לכך טהורה דאיכא למימר האי כתם מעלמא בא ואפילו אי אתא מגופה איכא למימר דם בתולים הוא (ואיכא למימר) ולא חיתה עדיין המכה:

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק. משמע שהיה רבו ובפרק זה בורר (סנהדרין דף כו.) קרי ליה ר"ל לר"ש בן יהוצדק רועי בקר ולא היה מוחה ר' יוחנן על כבוד רבו ואומר ר"ת דתרי הוו*:

רוקה בשוק טהור. פי' בשוק שאין ידוע אם ראתה אם לאו אין להחזיקה כרואה כיון שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה שלשה פעמים ומיירי אפילו בבת ע"ה אבל בבית ידוע אם ראתה אם לאו:

למהוי דבריו של אחד במקום שנים. וא"ת ודילמא ר"ש בן יהוצדק סבר לה כרשב"ג דבג' זימני הוי חזקה וחזקיה נמי מודה דלרשב"ג כתמה טהור וי"ל דרוקה ומדרסה קיל טפי מבכתמה מדמספקא ליה בכתם אי טמא אם לאו וכיון דקיל טפי אי ס"ל כרשב"ג ה"ל לטהר רוקה ומדרסה עד פעם רביעית:

הרי הן בחזקת טהרה. וא"ת במתני' דקתני צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה כו' אמאי לא מפקא מי שלא הגיע זמנה והוא הדין דבנות כותים (לקמן דף לב:) דכל י"א בחזקת טהרה ומפרש בגמרא לענין שאינה צריכה בדיקה וי"ל דלא מפרש במתני' אלא הנהו דאינן צריכים בדיקה מחמת דאין קפידא בראייתם דנדה בלאו הכי טמאה ויושבת על דם טוהר אפילו אם תראה לעולם טהור אבל לא הגיע זמנה לראות *וי"א דאינה צריכה בדיקה מחמת דמסולקין בדמים לא קתני:

פתחת בתרי וסיימת בחדא. וא"ת והא במתני' נמי ד' נשים קתני במה אמרו דיה שעתה וי"ל דהתם ליכא למיטעי אבל הכא איכא למיטעי ולומר מעוברת והיא מניקה:

דהויא מניקה ואיעברה. וא"ת והיכי איעברה בלא ראיה והא אמרינן בשלהי המפלת (לקמן לא:) דאין אשה מתעברת אלא סמוך לטבילתה או לוסתה *וי"ל דרוב פעמים כך הוא וזימנין דמיתרמי ומיעברה א"נ בימים שהיא רגילה לראות אין מתעברת אלא סמוך לטבילתה או סמוך לוסתה:

דיין כל ימי עיבורן. משמע אפילו רואה כמה פעמים ואף על פי דבלא הגיע זמנה לראות אמר לעיל שלישית מטמאה מעת לעת היינו משום דכיון שהוחזקה לראות בטל הסילוק אבל הכא מעוברת ומניקה המסתלקין עדיין קיימים ואפילו לא נסתלקו בתחלה מסתלקין והולכין בסוף וא"ת מ"ש דלא הגיע זמנה לראות לא בעיא בדיקה ומעוברת ומניקה בעיא בדיקה כדקתני במתניתין צריכה להיות בודקת אכולהו וי"ל דכל זמן שלא הוחזקה היא מסולקת בדמים יותר מכולן:

אלא

עין משפט נר מצוה

פז א מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הל' ה ועי' בכ"מ טוש"ע י"ד סימן קצ סעיף ב ג ד:

פח ב ג מיי' פ"ד מהל' משכב ומושב הל' ב' סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קצ סעיף ג:

פט ד מיי' שם הל' ח:

צ ה מיי' פ"ד מהלכות משכב ומושב הל' ה:

[וע"ע תוס' סוכה יט: ד"ה דברי ותוס' ע"ז נט. ד"ה דאמר ובגמ' יומא מג: אפילו לרביה לא נייח דא"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק ובגמ' ר"ה לד: סא הרבה]

מסורת הש"ס

[פי' כבר התחילה לראות דם טמא והוקתו מן הטמא והבתולה אין שירפה מצוי. ערוך ערך שרף ג']

רש"ל מ"ז

לקמן לט.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מתקיף וכו' וכולהו קי"ל: (ב) בא"ד שדמיה טהורים שמעינן כצ"ל ותיבת מהתם נמחק:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דהויא וכו' וי"ל דרוב פעמים. עי' סוטה כו ע"א תד"ה איילונית:

תוספי הרא"ש

לבתולה שדמיה טהורין. ותנן לקמן נשתנו מראה דמים שלה טמאה וכתמה טהור ואפילו מצא הכתם בשינוי מראה דהא אמרינן לקמן בפרק האשה תולה בבתולה שדמיה טהורין ותנן לקמן נשתנו מראה דמים שלה ומשמע בכל ענין אפילו מראה הכתם משונה והיינו טעמא דהא דנשתנו מראה דמים שלה טמאה לאו טומאה ודאי אלא מספק דשמא דם נדה הוא ובכתם דאיכא לספוקי נמי אימר מעלמא אתי דעברה בשוק של טבחים ולאו ארעתה מקילינן כיון דא"נ מגופה הוי שמא טהור הוא: רוקה ומדרסה בשוק טהור. וקשה ניחא דבאשה אחרת היא רוקה טמא דאע"ג דספק טומאה ברשות הרבים טהור גזרו על ספק רוקין הנמצאין דאפילו שוטה אחת בעיר או נכרית תנן בפ"ה דמס' טהרות דכל הרוקין שבעיר טמאין אבל מדרסה קשה דאפילו אשה אחרת נמי טהור מדרסה ברשות הרבים. וי"ל משום דבאשה אחרת תנן בפ"ח במס' טהרות מי שדרסה אשה על בגדיו או שישבה עמו בספינה אם מכירתו שאוכל בתרומה כליו טהורים ואם לאו ישאלנה ובהך דשלא הגיע זמנה אפילו אינו מכירתו אינו צריך לישאל. ועוד נראה דאפילו בבנות עם הארקאיירי ואע"פ שגזרו על צינורא דעם הארץ שהוא רגיל בטומאה הכא לא גזור הואיל ואינה רגילה לראות והא דנקט בשוק לאו דוק דאפילו בבית נמי טהור אלא אורחא דמלתא נקט דבבית יודעים אם היא טהורה אם לאו: למיהוי דבריו של אחד במקום שנים. וא"ת דלמא רבי שמעון בן יהוצדק כרשב"ג ס"ל אבל אליבא דר' חיי טמא כחזקיה וי"ל דאם איתא דס"ל כחזקיה הוה ליה למימר בין שניה לשלישית טמא אלא ודאי כר' ס"ל ואפילו הכי כתמה שבין שניה לשלישית טהור: ואין הנשים בודקות אותן. והא דלא תני ליה במתני' גבי נדה ויושבת על דם טוהר לפי שזאת פשוטה היא. ומי' קשה דלא קתני במתני' י"א יום שבין נדה לנדה. דאיכא למ"ד בפ' בנות כותים דאין צריכה בדיקה. וי"ל דלא קתני מתני' אלא הנך דאין נפקותן בראייתן. נדה בלאו הכי טמאה. ויושבת על דם טוהר אפילו תראה טהורה: פתחת בתרתי וסיימת בחדא. מתני' לא קשיא ליה דקתני ד' נשים וקאמר עלה במה אמרו דייה שעתה ומסיק בגמרא דקאי אכולהו או אתרי. משום דבבא אחריתי היא. וברישא קתני דיין שעתן. א"נ משום דהכא איכא למימר דאיירי בחדא איתתא

משום

שופעות דם ובאות דיין כל ימי עיבורן ודיין כל ימי מניקותן דברי ר"מ רבי יוסי ור' יהודה ורבי שמעון אומרים לא אמרו דיין שעתן אלא בראייה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה: ואם ראתה ראשונה וכו': א"ר הונא קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת למאי אילימא לימים הא כל יומא דלא קפיץ לא חזאי אלא לקפיצות והתניא [א]כל שתקבענה מחמת אונס אפילו כמה פעמים לא קבעה וסת מאי לאו לא קבעה וסת כלל לא לא קבעה וסת לימים לחודייהו ולקפיצות לחודייהו [ב]אבל קבעה לה וסת לימים ולקפיצות לימים לחודייהו פשיטא אמר רב אשי כגון דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי [ובשבת קפצה ולא חזאי] ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה מהו דתימא איגלאי מילתא למפרע דיומא הוא דקגרים ולא קפיצה קמ"ל דקפיצה נמי דאתמול גרמא והאי דלא חזאי משום דאכתי לא מטא זמן קפיצה לישנא אחרינא א"ר הונא [ג]קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת לימים ולא לקפיצות היכי דמי [ד]א"ר אשי דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי [א](ובשבת קפצה ולא חזאי) ולחד בשבת (אחרינא) חזאי בלא קפיצה דהתם איגלאי מילתא דיומא הוא דקא גרים:

מתני' אע"פ שאמרו דיה שעתה [ה]צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר [ו]ומשמשת בעדים חוץ מיושבת על דם טוהר ובתולה שדמיה טהורים [ז]ופעמים צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות [ח]ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה יתירות עליהן כהנות [ט]בשעה שהן אוכלות בתרומה *רבי יהודה אומר אף בשעת עברתן מלאכול בתרומה:

גמ' חוץ מן הנדה דבתוך ימי נדתה לא בעי בדיקה *הניחא לרבי שמעון בן לקיש דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה ואין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה שפיר אלא לרבי יוחנן דאמר [י]אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה תבדוק דילמא קבעה לה וסת אמר לך רבי יוחנן [כ]כי אמינא אנא היכא דחזיתיה ממעין סתום אבל חזיתיה ממעין פתוח לא אמרי: והיושבת על דם טוהר: קס"ד מבקשת לישב על דם טוהר הניחא לרב דאמר *[ל]מעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו שפיר אלא ללוי דאמר שני מעינות הם תבדוק דילמא אכתי לא פסק ההוא מעין טמא אמר לך לוי הא מני בית

רש"י שופעות. לאו דוקא: קפצה. הוי אונס: קפצה וראתה. ג' פעמים קבעה לה וסת כדמפרש ואזיל: אילימא לימים. כגון קפצה באחד בשבת וראתה וקפצה באחד בשבת וראתה וכן שלישית קבעה לה וסת באחד בשבת וכל זמן שתראה עוד באחד בשבת ואפילו בלא קפיצה דיה שעתה ואם הגיע אחד בשבת ולא בדקה עצמה טמאה מספק דאורח בזמנו הוא בא כל יומא באחד בשבת: דלא קפיץ לא חזאי. אלמא לאו וסתה הוא: אלא לקפיצות. כיון דראתה שלש פעמים על ידי קפיצה הורגלה לראיית קפיצה ובכל יום שתקפוץ מחזיקין לה ברואה ואם לא בדקה טמאה ואפילו שאר ימות שבת: לימים ולקפיצות. כל אחד בשבת שתקפוץ מחזיקין לה ברואה דזמנה הוא לראות באחד בשבת על ידי קפיצה: לימים לחודייהו פשיטא. דלא קבעה: דיומא הוא דקא גרים. ויהא באחד בשבת וסתה אפילו בלא קפיצה: קמ"ל. הא דאמר דלא קבעה וסת לימים דקפיצה דאתמול גרמה לראייה דהאידנא ואין לה וסת באחד בשבת בלא קפיצה ולא לקפיצה בלא אחד בשבת מדלא חזיא מאתמול:

מתני' אע"פ שאמרו דיה שעתה. באשה שיש לה וסת: צריכה להיות בודקת. בכל יום שחרית וערבית כשאר נשים: חוץ מן הנדה. משראתה יום אחד טמאה שבעה ואינה צריכה בדיקה כל שבעה שהרי בלא ראייה היא טמאה: והיושבת על דם טוהר. דלמה לה בדיקה אפילו תראה דם טהורה היא: ומשמשת בעדים. אע"פ שיש לה וסת צריכה לשמש בעדים ולבדוק לפני תשמיש ולאחר תשמיש: ובתולה שדמיה טהורין. ד' לילות דהיא אינה צריכה לשמש בעדים שהרי דמה טהור ואפילו נשתנו מראה דמיה הואיל ושמשה אמרינן דמשום תשמיש נשתנה אבל שחרית וערבית היכא דלא שמשה (א) אחר בעילה ראשונה צריכה בדיקה כדמפרש בגמרא שמא נשתנו מראה דמים שלה: ופעמים צריכה להיות בודקת. כל אשה: שחרית ובין השמשות. שחרית להכשיר טהרות של לילה ערבית להכשיר טהרות של יום כדאמרינן טעמא בריש פירקין: לשמש את ביתה. עם בעלה: גמ' מתוך ימי זיבתה. כגון ראתה בראש חודש וחזרה וראתה בט"ו לחודש כשעומדת בימים שהיא ראויה לזיבה דהיינו י"א יום שבין נדה לנדה וחזרה וראתה בראש חודש ובט"ו לחודש וחזרה וראתה בט"ו לחודש ולא ראתה בראש חודש שלפניו שקבעה לה וסת לט"ו בחודש ומצטרפין תרתי ראיות דימי זיבה להך ראייה לקביעות וסת: ואין אשה קובעת לה וסת בימי נדתה. כגון ראתה בראש חודש וחזרה וראתה בחמישי בחודש דהיינו בימי נדות וחזרה וראתה עוד פעמים בחמישי בחודש לא קבעה וסת שאין ראיית ימי נדה ראייה לקבוע שהיא עלולה לראות בימי נדותה: שפיר. קתני במתניתין דלא בעיא בדיקה דלאו לטמויי טמאה היא ולאו לקבוע וסת ולידע אם תשנה וסת שלשה פעמים ליום אחר שאינה למודה עד עכשיו הא אמרת דלא קבעה: ממעין סתום. כדמפרש אליבא דר' יוחנן בשילהי פ' בנות כותים (לקמן דף לט:) כגון דחזאי ריש ירחא וריש ירחא ועשרים וחמשה וריש ירחא דהוה ראייה בתרייתא בימי נדותה דאפילו הכי הוה קביעות וסת בריש ירחא כדמפרש התם דאמר וסתה בריש ירחא קבעה והא דאקדים וחזאי דמים יתירי איתוספו בה ההא ודאי קבעה משום דתחילת הוסת הוחזק ממעין סתום וגם ראייה אחרונה חשבינן לה כמעין סתום כדאמר הא דאקדים וחזאי תוספת דמים הוא אבל ממעין פתוח כגון שהראיות הראשונות של וסת (ב) יהו בתוך ימי נדה כי מתניתין *) (דלא מיירי בתחלת נדה דהא לא מפליג בה מידי אלא סתמא קתני חוץ מן הנדה) הילכך לא בעיא בדיקה בימי נדות שהרי נפתח מעינה ואפילו היא רואה לא תקבע וסת ליסגא אחרינא ממעין סתום שראתה היום ופסקה וחזרה וראתה ברביעי או בחמישי לנדתה אבל ממעין פתוח כגון שלא פסקה וראתה א' ב' ג' ד' לחודש וראתה פעם שניה בד' בחודש וכן שלישית לא מהניא ראייה דרביעי בחודש דנדות קמא למיקבע ומתניתין במעיין פתוח (ג) ולשון ישר בעיני: מבקשת לישב. כשכלין ימי לידה כגון בשביעי לזכר או יום י"ד לנקבה לא בעיא בדיקה דהא אפילו אינה רואה היא טמאה: הניחא לרב דאמר. בפרק בנות כותים (לקמן דף לה:): מעין אחד הוא. דם הבא בתוך ז' של לידה ודם הבא לאחר שבעה ממעין אחד הוא: התורה טמאתו. תוך שבעה לזכר וי"ד לנקבה: והתורה טהרתו. כל ימי הטוהר: שפיר. קתני מתניתין דלא בעיא בדיקה דהא בין פסקה ובין לא פסקה טמאה היום וטהורה למחר: אלא ללוי. דאמר שני מעיינות הן נפתח הטמא כל ימי הלידה ונסתם הטהור ולסוף שבעה לזכר וי"ד לנקבה נסתם הטמא ונפתח הטהור ואוקימנא התם דשופעת מתוך שבעה לאחר שבעה ס"ל ללוי דאפילו בשמיני לעולם היא טמאה עד שתפסוק דהא לא נסתם הטמא תבדוק בשביעי דילמא וכו':

*) רש"ל מ"ז ועיין רש"א [בשם מורינו ורבינו הרב הגאון המפורסם מוהר"ר שאול נר"ו אב"ד דק"ק אמשטרדם וז"ל הגאון נר"ו. ע' במהרש"א שהאריך לקיים הנוסחא הישנה בפירוש דחוק ולולי דברי הגאונים יש לקיים הנוסחא הישנה בפשיטות דודאי פירוש תחלת נדה דקאמר רש"י היינו תחלת וסת והולך לפרש דלא תקשי היכי קתני נדה אינה צריכה בדיקה הא זמנין דצריכה לבדוק כגון בהתחלת וסת שהיא רוצה לקבוע וסת וחזאי ריש ירחא וה' בירחא וריש ירחא דצריכה בדיקה בה' בירחא שמא תראה פעם ג' בה' בירחא לחוד וכמ"ש התוס'. לכך פי' רש"י דודאי הנה דמתני' לא מיירי בתחלת וסת דהא סתמא קתני חוץ מן הנדה וקאי אדלעיל דקתני אע"פ שאמרו דיה שעתה והיינו אשה שיש לה וסת כדפירש"י והא קתני צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה וכיון דלא מפליג תנא מידי מסתמא כך דחוץ מן הנדה קאי אהך דדיה שעתה דלעיל דמיירי שיש לה וסת קבוע א"כ ודאי מיירי הנה דמתני' במעין פתוח מש"ה אינה צריכה בדיקה דלא אהני לה מידי ובהכי אתו דברי רש"י כפשוטן בלי שום גמגום וק"ל. ע"כ דברי הרב הגאון נר"ו ודברים ברורים הם למבין]:

תוספות אלא לקפילות והתניא כו'. פרש"י לקפילות לחודייהו וקשה דאם כן ליתני בסמוך לא קבעה וסת לימים אלא לקפילות לחודייהו ולמה חוזר מסברתו ובסמוך נמי דפריך לימים פשיטא ליתני דלא קבעה וסת לקפילות לחודיה כדקס"ד מעיקרא ונראה לפרש אלא לקפילות אף לקפילות דהיינו לימים עם קפילות אבל קפילות לחודייהו פשיטא להש"ס דלא קבעה:

קפצה וראתה. (ד) ג' זימני גרסי' כדאמרינן [בהבא על יבמתו] (יבמות דף סד:) דבוסתות שתא לן תנא כרשב"ג לקמן פרק האשה (דף סג.) דתנן אין האשה קובעת וסת עד שתקבענו ג' פעמים:

ממעין סתום. פירש רש"י כגון דחזאי ריש ירחא וריש ירחא וכ"ה בירחא וריש ירחא ומעין פתוח כגון שהראיות הראשונות של וסת היו בתוך ימי נדה (או כ"ה בירחא וריש ירחא) או ריש ירחא וה' בירחא וכן בשניה ובשלישית חזאי חמש בירחא ולא חזאי ריש ירחא וא"ת ולרב פפא דמפרש (ה) שילהי בנות כותים (לקמן דף לט:) ריש ירחא וחמש בירחא תרי זימני ובשלישי חמש בירחא ולא חזאי ריש ירחא דקבעה לה וסת בה' בירחא ברביעית קשה אליביה מתניתין לרבי יוחנן וי"ל דאיהו יפרש מעין פתוח דחזאי שלשה זימני ריש ירחא וחמש בירחא ולמאי (ו) דפרים לקמן דר"פ איירי דחזאי ג' זימנין ריש ירחא וחמש בירחא דהאי נמי מקרי מעין סתום יפרש מתני' מעין פתוח כפירוש אחר דרש"י דפירש שראתה א' ב' ג' ד' רצופים בג' חדשים ראשונים:
אלא

תוספי הרא"ש משום הכי קא דייק: אלא לקפיצות. פרש"י לקפיצות לחודייהו. וקשה לפירושו א"כ מאי פריך בתר ימים לחודייהו פשיטא לישני ליה דאתא לאשמועינן דלקפיצות לחודייהו לא קבעה לה וסת כדהוה ס"ד מעיקרא. וע"ק כיון דלא קאי האי דקאמר מעיקרא אלא לקפיצות הוה ליה לשנויי בתר דפריך ליה מברייתא אלא לקפיצות ולימים הלכך נ"ל הא דקאמר לקפיצות היינו לקפיצות עם הימים אבל לקפיצות לחודייהו הוה פשיטא ליה דלא קבעה מידי דהוה אימים לחודייהו: אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת. הקשה הר' יעקב מאורליניש דהכא אמרינן דאע"פ דדייה שעתה צריכה להיות בודקת. וגבי י"א יום שבין נדה לנדה אשכחן איפכא דתנן פרק בנות כותים כל י"א יום בחזקת טהרה ואמרינן בגמרא למאי הלכתא אמר רב יהודה לומר שאינה צריכה בדיקה. ותניא התם בשומרת יום מטמאה מעת לעת וי"ל דהנך מהכא מן הדין כיון דדיין שעתן כ"ש דלא בעו בדיקה אלא משום שלא תשתכח תורת בדיקה. אבל גבי י"א יום אם לא תבדוק עכשיו תבדוק לאחר מכאן: תבדוק דלמא קבעה לה וסת. תמיה לי דבדיקה כזו לא אשכחן שתקנו חכמים שתהא אשה צריכה לבדוק שמא קבע לה וסת דא"כ אפילו אשה שאינה עסוקה בטהרות תבדוק בכל יום שמא תקבע לה וסת וצ"ע:

ממעין פתוח לא אמרי. לאותו לשון שפרש"י כשהראיות ראשונות בימי נדה היינו פתוח קשה למאי דבעי למימר בסוף בנות כותים דאפילו כי האי גונא אמר רבי יוחנן א"כ תקשי ליה מתני' הלכך לשון שני עיקר:
עד

עין משפט נר מצוה
צא א מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ה סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קפט סעיף יג:
צב ב מיי' שם וע"ש בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם סעיף יח:
צג ג ד מיי' שם וע"ש במ"מ טוש"ע שם סעיף יז:
צד ה מיי' פ"ד מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ו סמג לאוין קיא:
צה ו מיי' שם הלכה ז ופ"ד מהל' איסורי ביאה הל' טז וע"ש סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפד סעיף א וסימן קצו סעיף א:
צו ז מיי' פ"ד מהלכות משכב ומושב הל' ז טוש"ע י"ד סימן קצו סעיף ד:
צז ח ט מיי' שם הל' ז:
צח י כ מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל' ט וע"ש במ"מ סמג שם טור י"ד סי' קפט:
צט ל מיי' שם פ"ו הלכה א:

מסורת הש"ס
ר"מ מ"ז
רש"ל מ"ז
לעיל ו.
[לקמן נט:]
[לקמן לה: וש"נ]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ובתולה שדמיה וכו' אחר בעילה ראשונה. נ"ב ללשון ראשון שפירש"י בגמ' לאו דוקא שלא שמשה כלל אחר בעילה ראשונה דאפילו שמשה אלא שהיום לא שמשה ועסקה בטהרות וק"ל: (ב) ד"ה ממעין וכו' של וסת הוו בתוך ימי נדה: (ג) בא"ד ולשון ישר. נ"ב וכן מוכח לקמן דף לט ע"ב ע"ש: (ד) תוס' ד"ה קפצה וראתה ג' זימני. נ"ב ע"ל בסוף פ' בנות כותים דף לט ע"ב כתבו התוס' בד"ה אלמא דהתלמוד לא חש להזכיר תלתא זימני: (ה) ד"ה ממעין וכו' שילהי בנות. נ"ב עיין בתוס' בד"ה אלמא: (ו) בא"ד ולמאי דפרישית לקמן דרב פפא:

הגהות הגר"א
[א] גמ' ובשבת קפצה ולא חזאי. נ"ב ל"ג לה וכן סוא בכל הפוסקים ואף הרמב"ם שמפרש דפליג אלישנא קמא מפרש דמיירי כך ועיין במגיד משנה:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה קפצה וראתה ג' זימני גרסינן וכו'. ע"ל לט ע"ב תוספות ד"ה אלמא:

עין משפט
נר מצוה

ק א מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הל' יח סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סימן קצ סעיף א: [לעיל ז:]

קא ב מיי' שם הל' כב טוש"ע יו"ד סימן קפג סעיף יג: [עיין לעיל משנה]

קב ג מיי' פ"ד מהלכות משכב ומושב הל' ז:

קג ד מיי' שם הלכה ז ועיין בהשגות ובכ"מ ופ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה ט סמג לאוין קיא ועשין כמג וטוש"ע י"ד סימן קפו סעיף א:

קד ה מיי' פ"ד מהל' משכב ומושב הל' ז:

קה ו מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ט סמג שם טוש"ע יו"ד סימן קפד סעיף יא ועי' בטור ובב"י:

נ"ל לרב אסי

*בית שמאי היא דאמרי מעין אחד הוא וסתם לן תנא כב"ש סתם ואחר כך מחלוקת הוא וכל *סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם ואבע"א מי קתני מבקשת לישב יושבת קתני אי יושבת מאי למימרא מהו דתימא תיבדוק דדילמא קבעה לה וסת קמ"ל דמעין טהור למעין טמא לא קבעה הניחא ללוי דאמר שני מעינות הם אלא לרב דאמר מעין אחד הוא תבדוק דילמא קבעה לה וסת אפילו הכי מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה: ומשמשת בעדים וכו': תנן התם *תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת ב"ש אומרים נותנין לה ארבע לילות וב"ה אומרים *עד שתחיה המכה אמר רב גידל אמר שמואל לא שנו אלא שלא פסקה מחמת תשמיש וראתה שלא מחמת תשמיש *אבל פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה עבר לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה נשתנו מראה דמים שלה טמאה מתיב ר' יונה ובתולה שדמיה טהורים אמאי תשמש בעדים דדילמא נשתנו מראה דמים שלה אמר רבא אימא רישא חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר הוא דלא בעיא בדיקה אבל בתולה שדמיה טהורין בעיא בדיקה אלא קשיין אהדדי כאן ששמשה דאימא שמש עכרן כאן שלא שמשה תניא נמי הכי בד"א שלא פסקה מחמת תשמיש וראתה שלא מחמת תשמיש אבל פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה עבר לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה נשתנו מראה דמים שלה טמאה: פעמים היא צריכה וכו': א"ר יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לטהרות אבל לבעלה מותרת פשיטא שחרית תנן אלא אי אתמר אסיפא אתמר ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה א"ר יהודה אמר שמואל לא שנו *אלא באשה עסוקה בטהרות דמגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא נמי בדיקה לבעלה אבל אינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה מאי קמ"ל תנינא *כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן אי ממתני' הוה אמינא הני מילי באשה שיש לה וסת אבל אשה שאין לה וסת בעיא בדיקה והא מתני' באשה שיש לה וסת עסקינן מתני' בין שיש לה וסת בין אין לה וסת והא קמ"ל דאע"ג דיש לה וסת *מגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא נמי בדיקה לבעלה והא אמרה שמואל חדא זימנא *דאמר רבי זירא אמר רבי אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא *בעסוקה בטהרות *חדא מכלל חברתה אתמר *)תניא נמי הכי בד"א לטהרות אבל לבעלה מותרת *בד"א שהניחה בחזקת טהורה אבל הניחה בחזקת טמאה לעולם היא בטומאתה עד שתאמר לו טהורה אני

*) לקמן טז:

בעא

ב"ש היא דאמרי. בפרק בנות כותים* מעין אחד הוא: יושבת קתני. שכבר נכנסו ימי טוהר: דילמא קבעה לה וסת. תוך שמונים דנקבה ג' ראיות מעשרים לעשרים לרשב"ג ולרבי ב' ראיות משלשים לשלשים שכשיכלו ימי טוהר ה"ל וסת לעשרים: המכה. מכת בעילה דכל זמן שהיא רואה דם מחמת תשמיש דם בתולים הוא: לא שנו. אבית הלל קאי: שלא פסקה. ממראות דם: מחמת תשמיש. דכל זמן ששמשה ראתה: וראתה שלא מחמת תשמיש. כלומר אפילו חזרה וראתה ביום שלא מחמת תשמיש מחזקינן לה בדם בתולים הואיל ומחמת תשמיש לא פסקה: אבל פסקה מחמת תשמיש. ששמשה פעם אחת ולא ראתה ואחרי כן ראתה בין שראתה מחמת תשמיש בין שלא ראתה מחמת תשמיש טמאה דאמרינן כיון דבשעת תשמיש פסקה פעם אחת רגלים לדבר שהבתולים כלו כבר וזה ממקום טמא ירד: נשתנו מראה דמים. ממראה דם בעילה ראשונה: תשמש בעדים. אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש: כאן ששמשה. הא דקתני שאינה משמשת בעדים משום דשמשה עכשיו דאי נמי חזיא לאחר תשמיש ונשתנו מראה הדם טהורין: דאימור שמש עכרן. אבר התשמיש: כאן שלא שמשה. הא דאמר נשתנו מראה דמים שלה טמאה שלא שמשה היום אלא בטהרות עסקה סמוך לבדיקה הילכך לענין טהרות שחרית וערבית בעיא בדיקה ולפני תשמיש היינו טעמא דלא בעיא בדיקה דכיון דלאחר תשמיש לא בעיא בדיקה לפני תשמיש נמי לא אצרכוה רבנן דאמרינן לקמן כל לבעלה לא בעיא בדיקה אלא מגו דבעיא בדיקה לאחר תשמיש לטהרות בעיא נמי בדיקה לפני תשמיש לבעלה והכא ליכא מגו לישנא אחרינא כאן ששמשה לאחר תשמיש ראשון לא בעיא בדיקה ואפילו שחרית וערבית ואפילו נשתנו אימור שמש עכרן והא דתני נשתנו טמאין כשלא שמשה לאחר לילה הראשון ולאו טעמא הוא דא"כ אפילו לא נשתנו נמי טמאה דהא עברה עליה לילה אחת בלא תשמיש אמרינן לעיל דטמאה: לא שנו. הא דתנן שחרית וערבית בודקת: אבל לבעלה מותרת. בלא בדיקה: פשיטא שחרית תנן. דטהרות הוא דהא אין משמשין מטה ביום: מגו דבעיא בדיקה לטהרות. לאחר תשמיש שמא ראתה לאחר תשמיש מחמת תשמיש: בעיא נמי בדיקה לבעלה. לפני תשמיש: הא נמי תניא. במתני' פ"ב (לקמן טו.): בחזקת טהרה. לבעליהן ומתניתין דקתני דבעינן בדיקה על כרחך הכי מתרצא לה מתניתין דהכא בעסוקה בטהרות והתם בשאינה עסוקה בטהרות: והא מתני' דהכא כיש לה וסת עסקינן. דקתני ואע"פ שאמרו דיה שעתה וכו' והא ודאי בשיש לה וסת ועלה מיירי שמואל ואמר אבל לבעלה מותרת אבל אין לה וסת לא קאמר: בין יש לה בין אין לה. דכיון דאמר יש לה וסת בעיא בדיקה כ"ש דאין לה וסת ואכולהו קאמר שמואל אבל לבעלה מותרת והא דאיירי מתניתין ביש לה וסת הא קא משמע לן דאף על גב כו': והאמר שמואל חדא זימנא. דאפילו אין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה אלא אם כן רגילה לעשות טהרות: ואוקימנא. לקמן: במה דברים אמורים. דבעיא בדיקה: לטהרות. כלומר בעסוקה בטהרות אבל לבעלה גרידא שאינה עסוקה בטהרות לא:

כשיעור

בעי

אלא לרב דאמר מעין אחד הוא תבדוק. הוה מצי לשנויי דרב מוקי במבקשת לישב אלא דניחא ליה לשנויי אליבא דתרוייהו מתני' בענין אחד: אפילו הכי מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה. ואין להקשות לר"א דאמר* כל אשה שעברו עליה ג' עונות כו' תבדוק בימי טוהר שמא תפסוק ג' עונות דהכי נמי מימי טהרה לימי טומאה לא מקרי הפסקה: *ומשמשת בעדים. אארבע נשים ואשה שיש לה וסת קאי: שלא פסקה מחמת תשמיש. דכל פעם שמשמשת רואה אפילו תשמיש מופלג מחבירו חדש או שלשה חדשים הוי דם תשמיש וטהור כדאמר בפ' בתרא (לקמן סה:) מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מתוך שנים עשר חדש וכי שמשה בלילה וראתה למחרתו או בלילה שלאחר כך בלא תשמיש טהורה אבל אם ראתה יום שני לשמושה טמאה כדקאמר עבר עליה לילה אחת בלא תשמיש כו' וביום תשמיש נמי אם נשתנו מראה דמים שלה משל אמש טמאה ואם פסקה מחמת תשמיש וראתה אחרי כן אפילו באותו יום בין בתשמיש בין בלא תשמיש טמאה דודאי חיתה המכה וכלו בביאה ראשונה כל דמי בתולים ואפילו *לרב אסי דאמר בפרק בתרא (סס סד:) בעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם טהורה היינו משום דאימא בביאה ראשונה בעל בהטייה כשמואל אבל הכא דבביאה ראשונה מצא דם ובשניה לא מצא דם ודאי חיתה המכה: כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן. פירשתי לקמן פ"ב (דף טו.): חדא מכלל חברתה איתמר. פי' רשב"ם דהך דהכא איתמר מכלל ההיא דלקמן ואין נראה דבההיא לא פירש שמואל דאיירי בעסוקה בטהרות אלא רבא דייק בפירקין מדלא מפליג ליה רבי ירמיה בר אבא לרבי זירא ביש לה וסת לטהרות בעיא בדיקה לבעלה לא בעיא בדיקה אין לה וסת לבעלה נמי בעיא בדיקה ש"מ קסבר שמואל כל לבעלה לא בעיא בדיקה לכך נראה לפרש דההיא איתמר מכלל הך דהכא ומשום דרבי ירמיה בר אבא הוה ידע מהך דהכא דאף אין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה לא מפליג לרבי זירא הכי: תניא נמי הכי כו'. אבל לבעלה מותרת וא"ת ודילמא דוקא ביש לה וסת איירי וי"ל מדתני סיפא אבל הניחה בחזקת טמאה מכלל דמיירי באין לה וסת דאי ביש לה וסת דוקא ה"ל לפלוגי בדידה אפילו אם הניחה בחזקת טהורה אם אין לה וסת כו' אלא משום דאף באין לה וסת לא משכחת טמאה לבעלה אלא בהניחה בחזקת טמאה ובסמוך בברייתא דחמרין ופועלין כו' דקתני נמי אבל הניחה בחזקת טמאה אע"ג דביש לה וסת מיירי היינו משום דבהניחה בחזקת טמאה אשמועינן אפילו ערה טמאה עד שתאמר טהורה אני אבל הניחה בחזקת טהורה באין לה וסת היכא דערה לא בעיא בדיקה דכיון דבא מן הדרך מסתמא תובעה ואמרינן לקמן (דף יב.) כיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו וה"ר יהודה בן הר"ר י"ט כתב דרישא דברייתא זו הכי שנויה בתוספתא מעוברת ומניקה בועלה טהור פירוש אפילו לרבי עקיבא דאמר לעיל ברואה דם דמטמאה בועלה למפרע וכל אשה שיש לה וסת וכן שאר כל הנשים פי' דאין להן וסת דאין סברא לפרש בתולה וזקנה דאם כן הוה תני להו בהדי מעוברת ומניקה דרישא מטמאות במגע פירוש לטהרות וטהורות לבעליהן אלמא ברייתא מיירי דאין לה וסת:

מסורת הש"ס

[לקמן לב:]

[לקמן נה:]

[יבמות מב.]

כתובות ו. לקמן סד:

תוספי הרא"ש

עד שתחיה המכה. אין לפרש דאתוך ד' לילות קאי אבל לאחר ד' לילות אפילו לא חיתה טמאה דא"כ ליתנייה בעדיות גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה. וליכא נמי לפרושי דבחיתה תליא מילתא בין תוך ד' לילות בין לאחר ד' מדתנן לקמן בפרק בת' הגיע זמנה לראות ב"ה אומרים עד מוצאי שבת ד' לילות ולא מפליג בין חיתה ללא חיתה. הלכך נ"ל דשיעור דחיתה לאחר ארבע לילות אבל תוך ד' אפילו חיתה טהורה ועוד נראה לדקדק מדתנן בתולה שדמיה טהורין ואמאי תבדוק דלמא חיתה אלא ודאי בתוך ד' טהורה בכל ענין ומתני' בתוך ד' לילות איירי והא דפריך בסמוך מנשתנו מראה דמים שלה משום דבנשתנו אין סברא לחלק: אבל פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה. תימה לי מאי קמ"ל היינו עד שתחיה המכה דהכי מפרש שמואל לקמן כל זמן שהרוק מצוי בתוך הפה. וצ"ל דאגב דבעי למימר מילי אחרנייתא נקטיה נמי להך אע"ג דשמעינן לה מאידך דשמואל ואפילו למ"ד בריש תינוקת בעל ולא מצא דם (טהור')וחזר ובעל ומצא דם טהורה שאני התם דמעיקרא לא מצא דם ואיכא למימר בעל בהטייה ולא צד בתוליה הלכך כשחזר ובעל ומצא דם תלינן בדם בתולים. אבל הכא דמעיקרא מצא דם השתא דלא מצא בביאה זו אמרינן דחיתה המכה. וא"ת הכא בלא הגיע זמנה איירי וכל לילות שבימי קטנות אינן חשובות אלא כלילה אחת ונותנין לה עוד שלשה לילות בימי נערות כדאיתא לקמן בפרק בתרא. ולעיל פריש' דבכל ד' לילות אפילו היתה טהורה. וי"ל דהא דחשבינן כל ימי קטנות אחת היינו בשלא פסקה מחמת תשמיש ועי"ל דהא דקאמרי ב"ה עד שתחיה המכה היינו בין תוך ד' לילות בין לאחר ד' לילות. והא דתנן לקמן גבי הגיע זמנה ב"ה אומרים עד מוצאי שבת ד' לילות היינו בשלא חיתה המכה. וא"ת א"כ תבדוק שמא פסקה מחמת תשמיש וי"ל דלא מצינו בדיקה כזאת דלא מהניא לטמאותה עכשיו אלא שאם תראה אחרי כן שהחיה טמאה. אע"ג דלעיל מצרכינן בדיקה משום וסת לא דמי דהתם הוא לקבוע לה וסת כל ימיה כל זמן שלא תעקרנו: עברה עליה לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה ודוקא בו ביום שאין בו תשמיש אבל שמשת ביום של אחריו כל ראיות של אותו היום טהורות אם לא פסקה מחמת תשמיש כדאמרינן

תוספי הרא"ש

כדאמרינן בפרק בתרא שנתן לה ד' ד' לילות מתוך י"ב חדש וה"פ דברייתא דשמשה ולא פסקה מחמת תשמיש כל ראיות של אותו יום טהורות אפילו שלא מחמת תשמיש אבל ראיות של מחרת לא: אמאי תשמש בעדים. דלמא נשתנו מראה דמים שלה אע"ג דאיירינן בשלא הגיע זמנה והך לא בעיא בדיקה דהא תניא לעיל דעד שלא הגיע פרקה הרי היא בחזקת טהורה ואין הנשים בודקות אותן מ"מ אמתני' קא פריך דאיירי בהגיע זמנה: אימור שמש עכרן. ואין לומר תבדוק איסור נשתנית עכירה זאת מעכירה אחרת שאינו עובר לעולם בשוה ובכל ענין שעכרו טהור: פשיטא שחרית. טהרות היא ועדיפא מינה הוה מצי למפרך דכיון דקתני בשעת שהיא עוברת לשמש את ביתה למה לה שתבדוק שחרית לשמש כל היום וערבית לשמש כל הלילה בבדיקה זו סגיא אלא משום דאיכא למימר לא סמכינן על ההיא בדיקה (שלי דאי) משום דאמרינן לעיל דאינה מכניסתו לחורין ולסדקין: אלא אי איתמר אסיפא איתמר. ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה. מכאן נראה הא דקתני מתני' ומשמשת בעדים היינו לאחר תשמיש אחד לו ואחד לה כמתני' דפ' כל היד ולא כפי' רש"י שפירש אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש דאם כן הוה ליה למימר אלא אי איתמר ארישא איתמר ומשמשת בעדים ועוד מאי כי קאמר ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה היינו משמשת בעדים: אי מתני' ה"א ה"מ באשה שיש לה וסת והא דקתני כל הנשים היינו בין ערות בין ישנות: ואוקימנא בעסוקה בטהרות. וא"ת והלא לא פירש שמואל בדבריו בהדיא דאיירי בעסוקה בטהרות אלא דר' אבא הוא דאוקים ליה דשמואל איירי בהכי וי"ל דהיינו דקא משני חדא מכלל חברתה אתמר דר' אבא גופיה לא קים ליה אלא מהך דהכא א"נ ר' אבא קים ליה שפיר דשמואל [פירש] בדבריו בעסוקה בטהרות: בד"א בטהרות. תימה מאי תניא נמי הכי דילמא באשה שיש לה וסת איירי וי"ל דסמיך ארישא דברייתא השנויה בתוספתא מעוברת ומניקה בועלה טהור. וכל אשה שיש לה וסת ושאר כל הנשים מטמאות במגע וטהורות לבעליהן בד"א שהניחה בחזקת טהרה פי' בועלה טהור אפילו לר' עקיבא דאמר לעיל דרואה מעת לעת מטמאה את בועלה. וכל אשת שיש לה וסת ושאר כל הנשים. פי' אפילו אין להם וסת מטמאות במגע לטהרות וטהורות לבעליהן כלומר מותרות לבעליהן בלא בדיקה:

בעא מיניה רבי זירא מרב יהודה אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה אמר ליה לא תבדוק ותבדוק ומה בכך א] *אם כן לבו נוקפו ופורש בעא מיניה רבי אבא מרב הונא אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת כדי לחייב בעלה חטאת א"ל מי משכחת לה לבדיקה כשיעור וסת והתניא *איזהו שיעור וסת משל לשמש ועד שעומדים בצד המשקוף ביציאות השמש נכנס עד הוי וסת שאמרו לקנוח ולא לבדיקה אלא מהו שתקנח איכא דאמרי הכי בעא מיניה אשה מהו שתבדוק עצמה כדי לחייב בעלה אשם תלוי אמר לו לא תבדוק ותבדוק ומה בכך א"כ לבו נוקפו ופורש: ובשעה שהיא עוברת וכו': אמר ר' אמי אמר רבי ינאי וזהו *עדן של צנועות א"ל רבי אבא בר ממל לר' אמי תנא תני צריכות ואת תני צנועות אמר ליה שאני אומר כל המקיים דברי חכמים נקרא צנוע אמר רבא ושאינו מקיים דברי חכמים צנוע הוא דלא מקרי הא רשע לא מקרי אלא אמר רבא צנועות עד שבדקו בו עצמן לפני תשמיש זה אין בודקות בו לפני תשמיש אחר ושאינן צנועות בודקות ולא איכפת להן גופא אמר רבי זירא אמר רבי אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק אמר ליה ר' זירא לרבי אבא בר ירמיה אין לה וסת בעיא בדיקה יש לה וסת לא בעיא בדיקה א"ל יש לה וסת ערה בעיא בדיקה ישנה לא בעיא בדיקה אין לה וסת בין ערה בין ישנה בעיא בדיקה אמר רבא ולימא ליה יש לה וסת לטהרות בעיא בדיקה לבעלה לא בעיא בדיקה אין לה וסת אפילו לבעלה נמי בעיא בדיקה ומדלא א"ל הכי ש"מ קסבר שמואל כל לבעלה לא בעיא בדיקה ת"ר חמרין ופועלין והבאין מבית האבל ומבית המשתה נשיהם להם בחזקת טהרה ובאין ושוהין עמהם בין ישנות בין ערות בד"א שהניחן בחזקת טהרה אבל הניחן בחזקת טומאה לעולם היא טמאה עד שתאמר לו טהורה אני והא שמואל במאי מוקי לה אי בשיש לה וסת קשיא ערה ואי בשאין לה וסת קשיא בין ערה בין ישנה לעולם בשיש לה וסת וכיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו אמר ליה רב פפא לרבא מהו למעבד כי הא מתניתא א"ל

רש"י

כשיעור וסת. מיד לאחר בעילה בחטאת דאמרינן לקמן בפ"ב (דף יד.) נמצא על שלה אותיות כלומר מיד לאחר בעילה חייבין בקרבן דודאי דם הוה בשעת ביאה: לבדיקה. לאורין ולסדקין הילכך כשיעור וסת לא משכחת לה: לשמש. אבר: ועד. סדין שמקנחת בו: לקינוח. מבחוץ אם בקינוח מצאה דם בכשיעור הזה חייבין חטאת אבל אם בבדיקתה מצאה כבר אדך השיעור שהרי לא בצד המשקוף עומד אלא בידה אוחזתו ויש כאן שיעור עודף כדי הבאה מידה למשקוף ואשם תלוי איכא ולא חטאת: מהו שתקנח. אשה שאינה עסוקה בטהרות מי בעיא קינוח לאחר תשמיש כשיעור וסת לידע אם תמצא דם ויהא בעלה חייב חטאת: מהו שתבדוק. בדיקה ממש: באשם תלוי. דאמרינן לקמן (שם.) נמצא על שלה לאחר זמן יותר מכשיעור וסת חייבין באשם תלוי דספק הוה דם בשעת ביאה ספק בא לאחר מכאן: א"כ. שתצריכנה לבדוק אחר ביאה: לבו נוקפו. קודם ביאה והא דתנן לקמן (שם.) דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים בעסוקות בטהרות: וזהו עדן של צנועות. כלומר מדת חסידות שנו כאן ולאו חיובא הוא דאמרינן בפרק שני (שם) הצנועות מתקנות להן שלישי לתקן את הבית זהו עדן אלפני תשמיש קאי: אין בודקת בו. לפני תשמיש אחר לפי שמטונף וכהה מראית ליבונו בבדיקה ראשונה ושוב אין נראית בו טיפה כחרדל: יש לה וסת לא בעיא בדיקה. בתמיה והא קתני מתניתין ביש לה וסת דבעיא בדיקה כיון דעסוקה בטהרות ולקמן פריך לישני ליה הא בשאינה עסוקה בטהרות ומשני קסבר שמואל כי אינה עסוקה אפילו אין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה הואיל ואינה עסוקה בטהרות: ערה. דחזיא לעסוקי בטהרות בעיא בדיקה לבעלה אי נמי דליכא טירחא לנעורה אבל ישנה איכא לערא ולא אטרחוה רבנן אי נמי ישנה דלא חזיא לטהרות אפילו רגילה לעסוק בטהרות לא בעיא בדיקה: לטהרות בעיא בדיקה. כלומר העסוקה בטהרות בעיא בדיקה אפילו לבעלה: לבעלה לא בעיא בדיקה. היכא דאינה עסוקה: אין לה וסת אפילו לבעלה. גרידא דאינה עסוקה בטהרות בעיא בדיקה: כל לבעלה. בלא טהרות: לא בעיא בדיקה. אפילו אין לה וסת הילכך הא דאמר שמואל אסורה לשמש עד שתבדוק בעסוקה [בטהרות] קאי והיינו דאמר לעיל ואוקימנא בעסוקה בטהרות: כיון שתבעה. לתשמיש: אין לך בדיקה גדולה מזו. דאי לא קים לה דטהורה היא הוה בדקה ובדיקה דקאמר שמואל לעיל בתביעה סגי ולבי מגמגם: כי הא מתניתא (א). בעיא בדיקה או תביעה: סודני

תוספות

בעי ר' זירא אשה מהו שתבדוק. פי' לפני תשמיש: לבו נוקפו ופורש. פר"ח כיון דרואה אשתו בודקת מחשב שאם לא הרגישה לא היתה בודקת לפי שיודעת שחכמים לא תקנו לבדוק: כדי לחייב בעלה חטאת. הכא נמי הוה מצי למיבעי מהו שתבדוק קודם תשמיש ותניח העד עד הבקר כדי לחייב בעלה חטאת אלא דכבר השיב לו שאם תבדוק לפני תשמיש לבו נוקפו ופורש: צנוע לא מיקרי רשע לא מיקרי. בתמיה וא"ת ברים כתובות (דף ג:) דאמר משום צנועות ומשום פרוצות כיון דקרי להו צנועות הנהו דלא עבדי הכי אמאי קרי להו פרוצות וי"ל דהתם קרי להו צנועות כדאמרינן התם זמנין דלא אנים וסברה דאנים ואע"ג שבדין היה לה לתלות שאין אנים דרוב העולם אינן אנוסים ופרוצות משום דזימנין דאנוס פירוש פעמים דיודעת שהוא אנוס ואמרה דלא אנוס ול"ג התם וסברה: אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק. ובעסוקה בטהרות איירי וא"ת מאי קמ"ל מתניתין היא (לעיל יא.) ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה וליכא למימר דאתא לאשמועינן דאע"ג דאין לה וסת דמותר לקיימה על ידי בדיקה כר"ח בן אנטיגנוס וכן פירש רש"י לקמן דהלשון משמע דלא בא להשמיענו היתרא אלא להשמיענו שצריכה בדיקה וי"ל דקמ"ל באין לה וסת דאפילו ישנה צריכה בדיקה: בין ישנות. פי' דליכא איסור נדות אבל אסור לבא על הישנה כדאמר בנדרים ב]*(כ:) א"כ הכא לא לגמרי בישנה איירי אלא אינה ערה כל כך שתדע להשיב אם היא טהורה אם לאו: שמואל במאי מוקי לה. וא"ת ולוקמה באינה עסוקה בטהרות ויש לומר דדייק מלישנא יתירא דקתני נשיהם להם בחזקת טהרה ואמאי אילטריך תו למיתני ובאין ושוהים עמהם אלא לגלויי דאיירי דעסוקה בטהרות ובפ"ב (לקמן דף טו.) דקתני כל הנשים בחזקת טהרה וקתני בתר הכי והבאין מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה וקתני תרתי אע"ג דאינה עסוקה בטהרות איירי התם אשמועינן דאין לחלק בין באין מן הדרך לבני העיר וא"ת בלא שמואל תקשי מתניתין דמצרכת בדיקה בעסוקה בטהרות אברייתא דהכא וי"ל דפריך לשמואל אפילו בישנה באין לה וסת אבל מתני' לא מיירי בישנה וכן פי' רשב"ם. [א"כ ממתני' ה"מ לדחוקי ולאוקומי באין לה וסת ודיה שעתה לא קאי אלא אצריכה להיות בודקת ותו לא אע"ג דפשטא דמתניתין ביש לה וסת כדפריך לעיל והא מתניתין ביש לה וסת עסקינן]: כיון שתבעה. פירוש כיון שבא מן הדרך מפייסה ותובעה לתשמיש ואי חזיא כבר רמיא אנפשה שהרגישה בשעת ראייה וזוכרת אבל אם לא בא מן הדרך אסור בערה לפי שאינו מאריך בפיוס של תשמיש אלא בא עליה מיד ולא רמיא אנפשה לאזכורי שהרגישה: מהו למעבד כי הא מתניתא. פי' רש"י כי הא מתניתא דבעיא בדיקה או תביעה וקשה דבערה דוקא מצריך בדיקה ואם כן מאי קא מהדר ליה דמגניא באפיה דבתביעה לא מגניא באפיה ועוד אי לבעלה גרידא קבעי כדמשמע דלבני בבל היה שואל הא פשיטא דאמר לעיל (דף יא:) כל לבעלה לא בעיא בדיקה וגם אין להחמיר לבדוק דא"כ לבו נוקפו ופורש כדאמר לעיל ואי בעסוקה בטהרות קבעי פשיטא שצריכה בדיקה כדתנן ובשעה שהיא עוברת לשמש ביתה כו' ותו למה תולה בעייתו בברייתא זו כיון דמתניתין נמי מצרכה בדיקה לטהרות ונראה לפרש מהו למעבד כי הא מתניתא דלא מצרכה מידי בישנה דשמא אף לבעלה גרידא צריך להקילה ולתובעה והא דאמרינן לעיל דאפילו באין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה א) בישנה מ"מ דילמא תביעה בעיא אי נמי לעיל איירי כשהוא בעיר דאם איתא דהיתה טמאה הוה אמרה ליה קודם לכן אבל בבא מן הדרך איכא למיחש ומתני' דפ"ב (לקמן טו.) דבאין מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה איכא נמי למימר דהיינו דלא בעו בדיקה אבל בעו תביעה אי נמי בערות דווקא אי נמי ביש לה וסת:

עין משפט
נר מצוה

קיב א מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' טז ועי' בהשגות ובמ"מ סמג לאוין קיא ועשין רמג טוש"ע י"ד סימן קפו סעיף ב :

קיג ב ג עי' במיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה טז ובהשגות ובפ"ד מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ז ובהשגות ובמ"מ ובכ"מ טוש"ע י"ד סי' קפו סעיף ב :

[פי' ששיתו לעבירה]

מסורת הש"ס

עיין רש"ל שכתב דהאי ל"א אינו מלשון רש"י

[ברכות מד: מנחות עא. פסחים קיג.]

פירוש כלי שטוחין בו תמרים . רש"ל

[לקמן לט.]

[לעיל יא:]

א"ל *סודני לא דמגניא באפיה אמר רב כהנא שאלתינהו לאינשי ביתיה דרב פפא ודרב הונא בריה דרב יהושע כי אתו רבנן מבי רב מצרכי לכו בדיקה ואמרו לי לא ולישיילינהו לדידהו דילמא אינהו קא מחמירי אנפשייהו ת"ר אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ויוציא ולא מחזיר עולמית *דברי ר"מ רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר *משמשת בשני עדים הן עותה הן תקנה משום אבא חנן אמרו אוי לו לבעלה אסורה לשמש דילמא מקלקלת ליה ואין לה כתובה כיון דלא חזיא לביאה לית לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות תנאי כתובה ככתובה דמו ויוציא ולא יחזיר עולמית פשיטא לא צריכא דהדרה ואתקנה מהו דתימא ליהדרה קמ"ל דזימנין דאזלא ומנסבא ומתקנא ואמר אילו הייתי יודע שכך היה אפילו הייתם נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין משום אבא חנן אמרו אוי לו לבעלה איכא דאמרי לר"מ אמר ליה דבעי לאגבויה כתובתה איכא דאמרי לרבי חנינא בן אנטיגנוס קא"ל דמקלקלת ליה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס ובמאי אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא ואי בשאינה עסוקה בטהרות הא אמר כל לבעלה לא בעיא בדיקה *דא"ר זירא א"ר אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא לה בעסוקה בטהרות מאן דמתני הא לא מתני הא :

הדרן עלך שמאי אומר

אמר ליה מגניא באפיה. פירוש אם צריך להקילה עד שתתיישב דעתה להשיב אם טהורה היא אם לאו: מי מצריכי לכו בדיקה. פירוש להקיץ אתכם עד שתתיישב דעתכם להשיב אם טהורה היא וכגון שהיו באין מדי שבת או מדי חדש אבל לא לזמן מרובה כדאמר לקמן (דף סו.) והוא שבא תוך ימי עונתה אבל יותר יש לחוש שמא ראתה בינתיים: לא פירות. נכסי מלוג שאכל ולא דין פירות דהיינו פרקונה ואיירי בין הכיר בה ובין לא הכיר בה דבלא הכיר בה הוי מקח טעות ומחלה ליה דניחא לה דניפוק עלה שמא דאישות כדאמרינן גבי אילונית בפרק איזהו נשך (ב"מ דף סז.) ובהכיר בה נמי אין לה כלום כדאמר ביש מותרות (יבמו' פה:) בשניו' לעריות שהיא *מרגילתו משום דזרעה כשר: כיון דלא חזיא לביאה לית לה כתובה. אע"ג דאיכא מאן דאמר בפ' בנות כותים (לקמן דף לט.) אפילו לר"מ אשה שאין לה וסת מותרת לשמש בי"א שבין נדה לנדה לפי שהיא מסולקת מדמים מ"מ צריך לגרשה דילמא מקלקלת ליה בשאר יומי וכיון דאסור לקיימה אין לה כתובה וכל זמן שלא גרשה מותר לשמש באותן י"א יום ולאבא חנן דאית לה כתובה היינו משום דמותרת לשמש בי"א יום כיון דחזיא לביאה אע"פ שגזרו חכמים עליו לגרשה לא תפסיד בכך כתובתה: אילו הייתי יודע שכך הוא. וא"ת והא כיון דאיכא תובעת כתובתה לא מצי להוציא לעז כדאמר בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סה.) גבי נשאת לשלישי ולא היו לה בנים ונשאת לרביעי והיו לה בנים כו' וקאמר אומרים לה שתיקותיך יפה ליך מדבוריך שלא יוציא לעז ויאמר אילו הייתי יודע כו' ופריך אי איהי שתקה אנן מי שתקינן ומשני השתא הוא דבריאת וי"ל דהכא בקל ע"י סממנים תחזיר לוסתה ואיכא לעז טפי ולא דמי לעקרה דאין לה רפואה בקל לבא לידי בנים ומשמיא הוא דמשו לה והר"ר שלמה מדריו"ש תירץ דהכא איכא למיחש דמתקנא וקבעה לה וסת כמו שהיה סמוך לגרושין דאיגלאי מילתא דבשעה שהיה תחתיו איבריא ולא השתא והכא לא שייך למיפרך אנן מי שתקינן כיון דלא שייך כאן לומר השתא הוא דאיבריא דכיון שאומרים לו הוי יודע כו' תו ליכא לעז וכן לר"י בהשולח (גיטין דף מו: ושם) גבי אילונית לא שייך למפרך אע"ג דאינו כ"א חשש אילונית דודאי אילונית אין לה רפואה ולא שייך השתא הוא דאיבריא דכיון שאומרים לו הוי יודע מגרשה לגמרי [אבל אם תובעת כתובתה יכול לומר אדעתא דהכי לא גירשתיך] וגבי נשאת לרביעי אין ל"ל הוי יודע דאינו יכול להוציא לעז דאיכא למימר השתא הוא דאיבריא ואי לאו טעמא דהשתא הוא דאיבריא אפילו לרבנן (ב) לא חיישינן לקלקול גבי אילונית לא הוה שתקינן משום דכיון דכבר גרשה ראשון ושני ניכר שגם השלישי שגרשה משום בנים מגרשה ואיכא לעז אי לאו טעמא דהשתא הוא דאיבריא: דמתני הא לא מתני הא. פירש רש"י רב יהודה דפסיק הלכה כר"ח דאיירי בעסוקה בטהרות לא מתני ההיא דר' אבא בר' ירמיה והקשה רש"י הא רב יהודה גופיה אמר משמיה דשמואל לא שנו אלא לטהרות ותירץ דהתם לא אשמועינן רב יהודה אלא דלבעלה לא בעיא בדיקה וא"ת והא מתני' ביש לה וסת אבל אין לה וסת איכא למימר דאסורה כר"מ א"כ שמואל דאוקמא אפילו באין לה וסת משמע דסבר כר"ח בן אנטיגנוס וי"ל דמתני' משמע שפיר גם באין לה וסת וה"ק אפילו אותה שדיה שעתה משמשת בעדים וכ"ש שאין לה וסת וא"ת ואמאי לא משני הכא דחדא מכלל חברתה איתמר כדלעיל וי"ל דלעיל איטו בפירוש בדברי רבי אבא בר ירמיה דלבעלה לא בעיא בדיקה ואף רבי אבא לא חילק לר' זירא בין יש לה וסת לאין לה וסת בין טהרות לבעלה משום דשמיע לה מכלל דרב יהודה דלבעלה לא בעיא בדיקה אבל הכא פירש בהדיא משמיה דשמואל דאין לה וסת מותר לקיימה אם תבדוק וכן בפסקא דהלכה כר"ח אין להקשות דמה צריך לפסוק כר"ח כיון דבעסוקה בטהרות איירי וכי הילכתא למשיחא דהא בה"י לעולם היו עסוקים בטהרות כדאמר לעיל (דף ו:) חבריא מדכן בגליל: הדרן עלך שמאי אומר

סודני. תלמיד חכם על שם (תהלים כה) סוד ה' ליראיו: לא בעיא בדיקה דכי מצטרכא לה בדיקה מיגניא באפיה *ל"א מהו למעבד כי הא מתניתא דלא בעיא בדיקה דאיהו ס"ל באין מן הדרך לאו דוקא וכ"ש יושב בביתו אמר ליה סודני רב פפא מטיל שכר הוה כדאמר באיזהו נשך (ב"מ דף סה.) שיכראי לא פסיד ומטיל שכר נקרא סודני כדאמרינן בערבי פסחים (פסחים דף קיג.) תמרי *בחלוזך לבי סודנא רהוט: לא מיגניא באפיה. בתמיה אם אתה מצריכה בדיקה והלא תמאס ותתגנה בפניו: דלמא איכהו מחמירי אנפשייהו. ומצריכים בדיקה לנשותיהן ומורים לאחרים היתר כהילכתא דאוקימנא דלא בעיא בדיקה לפיכך שאל לנשותיהן דאיהו נמי בעי לאחמורי כוותייהו ליסנא אחרינא איכהו מחמירי אנפשייהו ומורים דצריכה בדיקה להחמיר והם אין מצריכין נשותיהן לבדוק וסיבוש הוא דלאו היינו מחמירי אנפשייהו אלא מקילי אנפשייהו ומחמירי לאחרים וחלילה לעשות כן: ולא פירות. שאוכל בעלה מנכסי מלוג שלה ולא אמרינן כיון דאין לה כתובה הימנו איסתכח דלאו אשתו היא וליהדר לה פירי דאכל: ולא מזונות. אם הלך למדינת הים קודם שגרשה אין בית דין פוסקים לה מזונות מנכסיו: ולא בלאות. כגון אם הכניסה לו בגדים בשומת כתובתה ואמרינן בכתובות (דף עט:) עיילא ליה גלימא מכסי בה ואזיל עד דבלי וזו כשמגרשה אע"ג שקצת הבלאות קיימין אין מחזירין לה: בשני עדים. סדינין: עותה. אי חזאי: תקוה. אי לא חזאי: אוי לבעלה. כדמפרש לקמן: מזונות. תנאי כתובה הן את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי ובלאות נמי משומת כתובה הן שמשו לה מה שהיא מכנסת והוא מקבלן עליו לשלם לכשימות או לכשיגרשנה כמו שאנו כותבין ודין נדוניא דהנעלת ליה וכו': ובניה ממזרים. הילכך אומרים לו הוי יודע שהמגרש את אשתו משום וסת לא יחזיר ואפילו היא חוזרת וקובעת ותו לא מצי למימר אילו הייתי יודע שכך כו' שהרי התרו בו וגמר בדעתו וגרשה והכי נמי אמרינן גבי מוציא את אשתו משום שם רע או משום נדר במס' גיטין (דף מו.): דבעי לאגבויה כתובתה. והכי קאמר ליה את אמרת אין לה כתובה ואנא סבירא לי אוי לו לבעלה שנחסר ממונו דודאי יש לה כתובה: דמקלקלה ליה. את אמרת משמשת בעדים אוי לבעלה דדילמא לא חזיא לפני תשמיש וחזיא בשעת תשמיש: הא אמר שמואל חדא זימנא. כדמותיב ואזיל מדר' אבא בר ירמיה ומינה שמעינן דס"ל לשמואל דעסוקה בטהרות בעיא בדיקה לבעלה ושאינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה: מאן דמתני הא לא מתני הא. לעולם בעסוקה ודקשיא לך תרתי למה לי רב יהודה דמתני הא משמיה דשמואל לא מתני הא דר' אבא ורבי אבא לא מתני הא דרב יהודה ואי קשיא הא רב יהודה נמי אמרה דאמר רב יהודה לעיל גבי מתני' דקתני לעיל ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה ואמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בעסוקה כו' לאו פירכא היא דרב יהודה לא אשמועינן התם בעסוקה מידי דממתני' הוה שמעינן בין עסוקה בין אינה עסוקה ואתא רב יהודה למימר ואשמועינן משמיה דשמואל דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה והכא אשמועינן דהלכה כר"ח וכאותה משנה דעסוקה בטהרות בעיא בדיקה והכא עיקר ואית דמפרשי כי האי ליסנא והאמר שמואל חדא זימנא לעיל (א) דאוקימנא למתני' דקתני משמשת בעדים בעסוקה בטהרות מאן דמתני הא כו' לעולם בשאינה עסוקה ודקשיא לך דרבי אבא בר ירמיה אהא דרב יהודה לא תקשי אמוראי נינהו אליבא דשמואל וטועין בדבר דא"כ קשיא דרב יהודה אדרב יהודה דהא איהו גופיה אמר דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה :

הדרן עלך שמאי אומר

תוספי הרא"ש

מיגניא באפיה שיזכור דם נדותה שהוא דבר מגונה לאשה כדאמרינן היא מליאה דם והכל רצין אחריה: ולא פירות. פרש"י פירות שאכל לא ישלם לה ומדקאמר בתר הכי ולא פירות משום דתנאי כתובה ככתובה דמי משמע דפירות היינו פרקונה שהוא תחת פירות שהוא תנאי כתובה אם אישתבאי אפרוקינך: ולא בלאות פרש"י בלאותיה שהן קיימין, וקשה דהוה ליה למימר ולא בלאות קיימין כדאמרינן בסוף אלמנה ניזונת ועוד תנן התם הממאנת והשניה כו' ולא בלאות ודייק בגמ' אי דאיתנהו אידי ואידי שקלא אלמא בלאות סתם אינן קיימין: ולא מזונות תנאי כתובה ככתובה דמי. פרש"י את יתבת בביתי ומיתזנת מנכסי ולא הוה ליה לפרושי הכי דהרי במזונות אלמנה קאי. אלא ואנא אפלח ואוקיר ואיזון ואפרנס כו': ונמצא גט בטל. לאו דוקא גט בטל דהא לא אתני על מנת אני מגרשיך שאין לך וסת ואם תתרפא (לא) יהא בטל הגט. אלא חיישינן שמא יוציא לעז על הגט דאי הוה מצי לאהדורה הוה יוציא לעז על הגט שלא גרשה אלא בשביל שלא היה לה וסת ויהיה סבור שמותר להחזירה אע"פ שנשאת דלא הוי אלא זונות בעלמא לפי שהגט אינו גט הלכך אומר' לו שהמוציא את אשתו משום שאין לה וסת אינו יכול להחזירה וכיון שאינו יכול להחזירה לא יוציא לעז על הגט: ונמצא גט בטל. תימה היאך יוכל להוציא לעז נימא השתא הוא דבריאת כדמסיק בסוף הבא על יבמתו גבי נשאת לרביעי והיו לה בנים. י"ל דהתם באילונית אינו מצוי שתתרפא ולא היה מכניס עצמו לאותו ספק מלהניח מלגרש שמא תתרפא א)לפי שאינו יכול להוציא לעז על הגט ולומר אילו הייתי יודע שעתידה להתרפאות לא הייתי מגרשה. אבל הכא רגילות הוא שתתרפא ולחזור ולקבוע לה וסת הלכך היה יכול להוציא לעז ולומר אילו הייתי יודע שתתרפי כל כך במהרה לא הייתי מגרשיך: דבעי לאגבויי כתובה כיון דחזיא לביאה מדאורייתא. א"נ משום דחזיא בימי זיבה דאיכא מאן דסבירא ליה הכי בסוף בנות כותים אפילו לרבי מאיר: הדרן עלך שמאי אומר

א) נראה דצ"ל ולפיכך אינו יכול וכו'.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאן דמתני וכו' לעיל דאוקי למתני' : (ב) תוס' ד"ה אילו וכו' אפילו לרבנן דלא חיישי לקלקול גבי :

כל היד ^א^המרבה לבדוק בנשים משובחת ^ב^ובאנשים תקצץ: **גמ'** מ"ש נשים ומאי שנא אנשים נשים לאו בנות הרגשה ניהו משובחות אנשים דבני הרגשה נינהו תקצץ אי הכי מאי איריא מרבה כי לא מרבה נמי כי קתני מרבה אנשים תנא בד"א לענין שכבת זרע אבל לענין זוב אף הוא משובח כנשים ואפי' לענין שכבת זרע אם בא לבדוק בצרור או בחרס בודק ובמטלית לא והתניא בודק עצמו במטלית ובכל דבר שרוצה כדאמר אביי במטלית עבה הכא נמי במטלית עבה והיכא איתמר דאביי אהא דתנן* ^ג^היה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעזעו איבריו אוחז באמתו ובולע את התרומה אוחז והתניא *רבי אליעזר אומר ^ד^כל האוחז באמתו ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמר אביי במטלית עבה רבא אמר אפילו תימא במטלית רכה כיון דעקר עקר ואביי חייש דלמא אתי לאוסופי ורבא לא חייש דלמא אתי לאוסופי ולא *והתניא הא למה זה דומה לנותן אצבע בעין שכל זמן שאצבע בעין עין מדמעת וחוזרת ומדמעת ורבא כל אחמומי והדר אחמומי בשעתיה לא שכיח גופא ר"א אומר כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמרו לו לרבי אליעזר והלא נצוצות נתזין על רגליו ונראה ככרות שפכה ונמצא מוציא לעז על בניו שהן ממזרים אמר להן מוטב שיוציא לעז על בניו שהן ממזרים ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום תניא אידך אמר להן רבי אליעזר לחכמים ^ה^אפשר יעמוד אדם במקום גבוה וישתין או ישתין בעפר תיחוח ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום הי אמר להו ברישא אילימא קמייתא אמר להו ברישא בתר דאמר להו איסורא הדר אמר להו תקנתא אלא הא אמר להו ברישא ואמרו ליה אין לו מקום גבוה ועפר תיחוח מאי אמר להן מוטב שיוציא לעז על בניו ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום וכל כך למה מפני שמוציא שכבת זרע לבטלה דא"ר יוחנן ^ו^כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה שנאמר °וירע בעיני ה' (את) אשר עשה וימת גם אותו רבי יצחק ורבי אמי אמרי ^ז^כאילו שופך דמים שנאמר °הנחמים באלים תחת כל עץ רענן שוחטי הילדים בנחלים תחת סעיפי הסלעים אל תקרי שוחטי אלא סוחטי רב אסי אמר כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב הכא תחת כל עץ רענן וכתיב התם °על ההרים הרמים ותחת כל עץ רענן רב יהודה ושמואל הוו קיימי אאיגרא דבי כנישתא (א) דשף ויתיב בנהרדעא אמר ליה רב יהודה לשמואל צריך אני להשתין א"ל *שיננא אחוז באמתך והשתן לחוץ היכי עביד הכי והתניא ר"א אומר כל האוחז באמתו ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמר אביי עשאו כבולשת *דתנן ^ח^בולשת שנכנס לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין להן פנאי לנסך אלמא דכיון דבעיתי לא אתי לנסוכי הכא נמי כיון דבעיתי לא אתי להרהורי והכא מאי ביעתותא איכא איבעית אימא ביעתותא דליליא ודאיגרא ואיבעית אימא ביעתותא דרביה ואב"א ביעתותא דשכינה ואיבעית אימא אימתא דמריה עליה דקרי שמואל עליה אין זה ילוד אשה ואיבעית אימא נשוי הוה דאמר רב נחמן ^ט^אם היה נשוי מותר ואיבעית אימא כי הא אורי ליה דתני אבא בריה דרבי בנימין בר חייא ^י^אבל מסייע בביצים מלמטה ואיבעית אימא כי הא אורי ליה דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן ^כ^גבול יש לו מעטרה ולמטה מותר מעטרה

רש"י

כל היד המרבה לבדוק · שבודקת תמיד שמא ראתה : בנשים משובחת · שמתוך כך לא אתי לידי ספק טומאה ובעלה לא אתי לידי איסורא : ובאנשים · שבודק עצמו תדיר באמתו שמא יצא ממנו קרי : תקצץ · שמתחמם ומרגיש כשממשמש באמה ומוציא שכבת זרע לבטלה : **גמ'** הרגשה · שמזדעזעין אבריו כשמתחמם ורואה קרי : אנשים · משובחת דקתני קאי מרבה אבל אתקצץ דבאנשים אפילו חדא זימנא : לענין זיבה · שיצא זוב ממנו ורוצה לבדוק כדי למנות ראיותיו שתים לטומאה ושלש לקרבן · זוב *דומה למי בצק של שעורים ובא מבשר המת ושכבת זרע בא מבשר החי וקשורה כלובן ביצה שאינה מוזרת : בצרור · דבר קשה אינו מחמם : במטלית עבה · קשה היא ואינה מחממת : שנזדעזעו אבריו · שנעקר זרע מגופו : אוחז באמה · שלא יצא הזרע עד שיבלע את התרומה שבפיו דתנן לקמן בפ' יוצא דופן (דף מ') הזב ובעל קרי אין מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ: כאילו מביא מבול · שעבירה זו היתה בידם דכתיב (בראשית ו) כי השחית כל בשר ואמרו *ברותחין קלקלו : כיון דעקר עקר · ומשום חמום דהשתא לא נפיק מידי: לא שכיח· וכי קתני למה זה דומה (ב) דתחילתו לא יצא אלא ע"י משמוש האבר שאינו נעקר יחד אלא כשהוא ממשמש יוצא מעט מעט והולך אבל היכא דיצא מהרגשה ונעקר כולו כאחד תו לא מוסיף : ניצוצות ניתזין · שאינו אוחז ואינו מטיל למרחוק : כרות שפכה · סרים אין מימי רגליו עושים כיפה : איסורא · אסור לאחוז ואפילו אי אפשר לו בענין אחר אע"פ שמוציא לעז כדקתני מוטב שיוציא לעז כו' : תקנתא · ישתין על גבי עפר תיחוח דמשמע דאי ליכא הכי יאחוז באמה : הנחמים באלים · שמתחממים בעבי אילנות במדורות גדולים כלומר בעלי הגאות : באלים · כמו (שם נה) תחת האלה : דשף ויתיב · שם מקום (ג) המובלע במלכות נהרדעא מפי מורי הזקן* : אחוז באמה · שלא יפלו מים על הגג : עשאוהו · לאו דרב יהודה : כבולשת · בולשת חיל שמחפשין ובוזזין כדמתרגמינן (שם לא) ויחפש ובלש : דליליא · ומתיירא שמא יפול : דרביה · שמואל : דשכינה · שורה בבית הכנסת: אימתא דמריה · הקב"ה ואפי' במקום אחר נמי שרי לדידיה : עטרה · ספה גבוהה המקפת את ראש הגיד :

מעטרה

תוספות

כל היד · באנשים תקצץ · ואם צריך לבדוק יבדוק בצרור או בחרס כדאמר בגמ' וא"ת הא לקמן אמר דלמטה מעטרה מותר והיינו בפי האמה ושם הוא בודק עצמו וי"ל דגם למעלה לצד הגוף צריך לבדוק שמא הלך שם טפת קרי א"נ אפי' מעטרה ולמטה לא שרי אלא להשתין משום ניצוצות או משום בית הכנסת אבל כדי לבדוק עצמו לא :

[נשים דלאו בנות הרגשה נינהו · נר"ת דמפרש (יבמות יב:) ג' נשים משמשות במוך דהיינו צריכות ושאר נשים מותרות משום [דלא] מיפקדא אפריה ורביה י"ל כיון דלאו בנות איסור הרגשה נינהו אפילו הוו מרגישות לפי' ר"ת קשה לר' יוחנן בן ברוקה דתניא (שם דף סה:) על שניהם נאמר פרו ורבו ועוד נהי נמי דלא מפקדו אפ"ה להשחית זרע הוקשו לאיש לכל עונשין שבתורה וי"ל דהיינו טעמא שהנשים לעולם מזריעות בפנים ושם הוא דרך להזריע אבל אנשים מזריעים בחוץ ואין דרך להזריע שם · גי"] :

אוחז והתניא רבי אליעזר אומר כו' · ואם תאמר לימא הא דקאמר אוחז ובולע היינו למטה מעטרה דשרי וי"ל אם יניח הזרע לבא עד פי האמה שוב לא יוכל לעכבו אי נמי כיון שאוחז באמה בדוחק שלא יצא זרע יש הרהור אפי' למטה מעטרה וא"ת ומאי פריך מר' אליעזר והלא רבנן פליגי עליה ושרו וכן לקמן מאי פריך אדרב יהודה מרבי אליעזר וי"ל דרבנן לא שרו אלא במשתין משום לעז ממזרות אבל לצורך ד"א אסרי ורב יהודה נמי היה עומד במקום גבוה דליכא ניצוצות ולא היה אוחז אלא כדי שלא יפול מי רגלים על הכותל ובהא לא שרו רבנן אי נמי לסוף הודו חכמים לדברי ר' אליעזר מדאמר בפרק כילד מברכין (ברכות דף מ') אין מי רגלים כלין אלא בישיבה או בעפר תיחוח או במקום גבוה והיינו כרבי אליעזר אבל אוחז באמה לא קאמר אע"ג דמסתמא כמו כן כלין ולקמן בפירקין (דף טז:) שלש שאלתי והשיב אוחז באמה ומשתין ולא הוזכר שם רבי אליעזר* :

והלא ניצוצות ניתזין · וא"ת ויספסף בידו כדאמרי' בפ' אמר להם הממונה (יומא ל') דמלוה לשפשף וי"ל דכשאין אוחז איכא רוב ניצוצות ולא סגי בשפשוף אבל באוחז ליכא אלא מעט וסגי בשפשוף דאי הוה סגי בשפשוף אף כשאינו אוחז גם רבנן לא הוו שרו :

ויעמוד במקום גבוה · ואפילו בקרקע קשה והא דאמר בפרק מומין אלו (בכורות דף מד:) לא ישתין לא על גבי מקוקשה ולא על גבי כלי דאמר רב הני מודרי דבבל מהדרי מיא לעין עיטם וי"ל דהתם מיירי סמוך לפרת שהיא גבוה מכל הנהרות כדאמרינן (בכורות דף נה·) כל הנהרות למטה משלש נהרות ושלש נהרות למטה מפרת ומפרת שהוא גבוה מכולם יורד לעין עיטם שהוא גבוה כדאמרי' (זבחים דף נד:) סבור למבנייה בעין עיטם דמדלי טפי אבל רחוק מפרת או אפילו לתוך שאר נהרות שרי :

אם היה נשוי מותר · ובפ' כל כתבי (שבת דף קיח:) דקאמר דקרי ליה לרבי רבינו הקדוש שלא הניח ידו למטה מאבנטו היינו רבותא שהיה נשוי והיה מחמיר על עצמו :

המקשה

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהלכות משכב ומושב הלכה ו ופ"ח מהל' איסורי ביאה הל' יא סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קפד סעי' א' וסי' קצו סעיף ט [וברב אלפס שבת פרק י"ד דף מב·] :

ב ב מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' כג סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סימן כג סעיף ד:

ג ג מיי' פ"ז מהלכות תרומות הלכה ד:

ד ד מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' כג סמג שם טוש"ע א"ח סי' ג סעיף יד וטוש"ע אה"ע סימן כג סעי' ד:

ה ה מיי' פ"ד מהלכות תפילין הל' יח וע"ש טוש"ע א"ח סי' ג סעי' יג:

ו ו מיי' פכ"א מהלכות איסורי ביאה הל' יח סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף א:

ז ז מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף ב:

ח ח מיי' פי"ב מהלכות מאכלות אסורות הל' כד סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן קכט סעיף יב:

ט ט מיי' פרק כא מהל' איסורי ביאה הל' כג סמג לאוין קכו טוש"ע א"ח סי' ג סעיף יד וטוש"ע אה"ע סימן כג סעיף ד:

י י טוש"ע א"ח סי' ג סעיף טו:

יא כ טוש"ע שם סעי' יד:

[וע"ע תוס' יומא ל· ד"ה מלוס]

מסורת הש"ס

[לקמן לה:]

לקמן מ'

שבת מא· לקמן מג·

[ר"ה יב·]

[לקמן מג·]

[וע"ע פרש"י בר"ה כד: ובמגילה כט· ובע"ז מג:]

בראשית לח

ישעיה נז

דברים יב

[ברכות לו· וש"נ ועמ"ש בס"ד על הגליון חגיגה טו: פירושו של שיננא]

ע"ז ע: [כתובות כו: שבת מא·]

הגהות הב"ח

(א) גמ' כנישתא דשף ויתיב · נ"ב ע"י בפרש"י פ' בני העיר וס"ם אם אין מכירין : (ב) רש"י ד"ה לא שכיח וכו' דומה שיהא דתחילתו: (ג) ד"ה דשף וכו' המובלע נ"ב פירוש העומד בתוך תחום של נהרדעא :

תוספי הרא"ש

מתני' כל היד המרבה וכו' ובאנשים תקצץ · באותו ענין שהוא מתחמם אבל מעטרה ולמטה או בצרור או במטלית עבה אם בא לבדוק בודק : נשים דלאו בנות הרגשה נינהו · פרש"י שאינן מתחממות ורואות קרי מחמת מישמוש · משמע הא אם מתחממות אסור אלמא נשים מוזהרות על השחתת זרע · וכן משמע מתוך פר"ח שפי' נשים דלאו בנות הרגשה נינהו שרואות דם בלא הרגשה ומשמע שר"ל אע"ג דמפקות זרע לבטלה טוב לה שתבדוק כדי להפריש מטומאת טהרות ומלשמש עם בעלה בטומאה · אבל אנשים שאינן רואין קרי ולא הרגישו למה יבדקו אבל אם היו רואים בלא הרגש מיקרי משובח כשבודק אע"פ שמוציא זרע מידי דהוה אזב · ועוד י"ל דלאו בני איסור הרגשה נינהו אע"פ שמתחממות ורואות קרי וא"ת ומ"מ וכ"ת משום דלא מיפקדי אפריה ורביה אנשים נמי לאחר שקיימו לא ליסרו · ומי' י"ל אנשים לעולם מיפקדי משום דכתיב בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידיך כדאיתא בפרק הבא על יבמתו ומיהו קשה לר' יוחנן בן ברוקה דאמר התם על שניהם הוא אומר פרו ורבו ליתסרין : וי"ל דהיינו טעמא דאנשים מיפקדי לפי שמזריע מבחוץ אבל אשה מזרעת מבפנים · והא דאמרי' ג' נשים משמשות במוך דמשמע הא שאר נשים אסירי וי"ל לפר"ח ולרש"י ניחא דאסירי משום השחתת זרע ולאידך פירושא נמי איכא למימר דאסירי משום שמשחיתות זרע האיש · א"נ איכא לפרושי צריכות לשמש במוך : אי הכי מאי איריא מרבה כי לא מרבה נמי · פי' אא"ב מתני' לענין זוב איירי ואע"ג דבזוב ליכא למיחש מ"מ גזרה לענין זוב אטו שמא יבדוק לענין שכבת זרע וכי גזור רבנן דוקא במרבה אבל בלא מרבה לא גזור כיון דאינו אסור אלא משום גזירה בעלמא ועוד דלא מצי למיגזר אפי' בלא מרבה שהרי צריך הוא לבדוק כדי לידע מנין ראיותיו ולספור ז' נקיים אלא כיון דמוקמת מתני' משום דאנשים בני הרגשה נינהו אלמא בשכבת זרע מוקמת לה דאי בזוב ומשום גזרה הכי הוה לך למימר אנשים דאתי לידי הרגשה בשכבת זרע · א"ה אפי' לא מרבה נמי · א"נ י"ל אא"ב מתני' בבודק בצרור או בחרס או במטלית עבה דלא אתי לידי חימום · ומי' במרבה גזור שמא ישכח ויבדוק במטלית רכה אלא כיון דאמרת אנשים דבני הרגשה נינהו אלמא דבמטלית רכה מוקמת לה דאי במטלית עבה ומשום גזירה הכי הוה לך למימר אנשים דאיכא למיגזר בהו משום הרגשה : והתניא רבי אליעזר אומר · אע"ג דרבנן פליגי עליה · פריך מר' אליעזר וכן לקמן פריך מיניה עליה דשמואל דנראה שגזרו חכמים והודו לר' אליעזר ולאו מחלוקת גמור הוא אלא ששאלו לו מה יעשו לניצוצות וכן משמע סתמא דתלמודא ביומא בפרק אמר להם הממונה גבי כל המטיל מים מעון (כבוס) קידוש ידים ורגלים ודייק בגמרא בשלמא רגלים משום דאיכא ניצוצות ומדאיכא ניצוצות אלמא משמע דאסור לאחוז באמה וכן בפ' כיצד מברכין דקאמר ואי ליכא עפר תיחוח יעמוד במקום גבוה וישתין במקום מדרון. והלא ניצוצות ניתזין · תימה אמאי לא מהדר שמשפשף כדמשמע ביומא או יסייע מביצים ולמטה או מעטרה ולמטה :

המקשה

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

יב א ב מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' יט סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ג [וכרב אלפס שבת פ"ד דף מב:]

יג ג מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף ב:

יד ד מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הל' יח:

טו ה מיי' שם פכ"א הלכה יח סמג שם טוש"ע אה"ע סימן כג סעיף א:

טז ו מיי' שם הלכה כג סמג שם טוש"ע שם סעיף ד:

יז ז ח מיי' שם פ"ח הל' טו ופ"ד מהל' משכב ומושב הלכה ט סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קצו סעיף ח:

יח ט מיי' פ"ב מהל' איסות הלכה כו:

יט י מיי' פ"ח מהלכות איסורי ביאה הל' טו סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קצו סעיף ז:

כ כ מיי' פ"ד מהלכות משכב ומושב הל' ט סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:

[נ"ל דאמר רב אסי כ"א ביבמות]

כא ל מ מיי' פ"ז מהל' תרומות הלכה ה:

כב נ טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ו בהגה"ס:

כג ס מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל' יח:

מעטרה ולמעלה אסור אמר רב "המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי ולימא אסור דקמגרי יצה"ר אנפשיה ורבי אמי אמר נקרא עבריין *שכך אומנתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו לך עבוד עבודת כוכבים והולך ועובד איכא דאמרי אמר רבי אמי "כל המביא עצמו לידי הרהור אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה כתיב הכא °וירע בעיני ה' וכתיב התם °כי לא אל חפץ רשע אתה* לא יגורך רע (א) ואמר ר' אלעזר מאי דכתיב °ידיכם דמים מלאו "אלו המנאפים ביד תנא דבי רבי ישמעאל °לא תנאף לא תהא בך ניאוף בין ביד בין ברגל ת"ר הגרים והמשחקין בתינוקות מעכבין את המשיח בשלמא גרים כדר' חלבו *דא"ר חלבו "קשין גרים לישראל כספחת אלא משחקין בתינוקות מאי היא אילימא משכב זכור בני סקילה נינהו אלא דרך אברים בני מבול נינהו אלא "דנסיבי קטנות דלאו בנות אולודי נינהו *דא"ר יוסי *אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שנאמר °כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי: באנשים תקצץ: איבעיא להו דינא תנן או לטותא תנן דינא תנן כי הא *דרב הונא קץ ידא או לטותא תנן ת"ש דתניא רבי טרפון אומר יד לאמה תקצץ ידו על טבורו אמרו לו (ישב לו קוץ בכריסו לא יטלנו א"ל לא) והלא כריסו נבקעת אמר להן מוטב תבקע כריסו ואל ירד לבאר שחת אי אמרת בשלמא דינא תנן היינו דאמרי והלא כריסו נבקעת אלא אי אמרת לטותא תנן מאי כריסו נבקעת אלא מאי דינא תנן לא סגי דלאו על טבורו אלא ה"ק רבי טרפון "כל המכנים ידו למטה מטבורו תקצץ אמרו לו לרבי טרפון ישב לו קוץ בכריסו לא יטלנו אמר להן לא והלא כריסו נבקעת אמר להן מוטב תבקע כריסו ואל ירד לבאר שחת: **מתני'** *"החרשת והשוטה והסומא ושנטרפה דעתה אםיש להן פקחות מתקנות אותן והן אוכלות בתרומה: **גמ'** חרשת איהי תבדוק לנפשה דתניא אמר רבי חרשת היתה בשכונתינו לא דיה שבודקת לעצמה אלא שחברותיה רואות ומראות לה "התם במדברת ואינה שומעת הכא בשאינה מדברת ואינה שומעת *כדתנן °חרש שדברו חכמים בכל מקום אינו שומע ואינו מדבר: הסומא: "איהי תבדוק לנפשה ותיחוי לחבירתה א"ר יוסי ברבי חנינא סומא אינה משנה: ושנטרפה דעתה: היינו שוטה "שנטרפה דעתה מחמת חולי תנו רבנן *"כהן שוטה מטבילין אותו ומאכילין אותו תרומה לערב ומשמרין אותו שלא יישן ישן טמא לא ישן טהור רבי אליעזר ברבי צדוק אומר עושין לו כיס של עור אמרו לו כל שכן שמביא לידי חימום אמר להן לדבריכם שוטה אין לו תקנה אמרו לו לדברינו ישן טמא לא ישן טהור לדבריך שמא יראה טפה כחרדל ותבלע בכיס תנא משום רבי אלעזר אמרו עושין לו כיס של מתכת אמר אביי "ושל נחשת *כדתניא *רבי יהודה אומר רואין אותן כגבעולין של אזוב כאילו הן של נחשת אמר רב פפא שמע מינה "מכנסים אסורים והכתיב °ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה ההוא כדתניא מכנסי כהנים למה הן דומין °כמין פמלניא של פרשים למעלה עד מתנים למטה עד ירכים ויש להם שנצים ואין להם לא בית הנקב ולא בית הערוה אמר אביי

רוכבי

רש"י

מטעדה ולמעלה · נגד הגוף: וירע · אלמא מיקרי רע: וכתיב לא יגורך · לא יגור עמך רע: ביד · מוליא זרע לבטלה: כספחת · דכתיב בגרים (ישעיה יד) ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב לשון ספחת שקשים לישראל כספחת שאין בקיאים במלות ומביאין פורענות ועוד שמא למדים ישראל ממעשיהן מפי מורי הזקן ויש אומר שכל ישראל ערבים זה בזה ולאו מילתא היא שלא נתערבו בשביל הגרים דאמרינן במס' סוטה(דף לז:) נמלא לכל אחד מישראל שם מאות אלף ושלשת אלפים ותק"ן בריתות שכולן נתערבו זה בזה אלמא לא נתערבו על הגרים: בני סקילה נינהו · ולא אמרת מעכבים את המשיח ותו לא הלא במיתה הן נידונים: דרך אברים · היינו שכבת זרע לבטלה ואינו משכב זכור דבמשכב זכור כתיב (ויקרא כ) משכבי אשה: דנסיבי קטנות · והוא ראוי להוליד נמלא בטל מפריה ורביה כל ימי קטנותה: שבגוף · חדר כי גוף שם מקום המיוחד לנשמות העתידים להיות נולדים: כי רוח · הרוחות שלפני שנגזרתי להיות נולדים קודם יעטוף מעכב את הגאולה דקרא בגאולה כתיב כי לא לעולם אריב ולא לנלח אקלוף וגו' (ב) נשמות שאני עשיתי יעטוף ומסיפיה לרישיה מדרים יעטוף כמו (בראשית ל) והעטופים ללבן: קץ ידא · דאמרינן בסנהדרין כל המרים ידו על חבירו תקצץ דכתיב וזרוע רמה תשבר רב הונא קץ ידא אלמא תקצץ דינא הוא: תקצץ ידו על טבורו · קס"ד טבורו ממש והייט דאמרי ליה והלא כריסו נבקעת כשקוצצין שם את ידו: למטה מטבורו · והכי קאמר תקצץ על שהכניסה למטה מטבורו: והלא כריסו נבקעת · מפני הקוץ: **מתני'** מתקנות אותן · בודקות אותן ומטבילין אותן: **גמ'** ומראות לה · שהיתה בקיאה במראה דם טמא ודם טהור: מדברת ואינה שומעת · כבר שמעה ולמדה לדבר ואחר כן נתחרשה: בכל מקום · להוציא מכלל בן דעת: שלא יישן · כדי שלא יתחמם ויראה: כיס של עור · וכשירצו להאכילו יבדקו בכיס: ותבלע בכיס · וקאכיל תרומה בטומאת הגוף והוי במיתה דכתיב (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו: רואין אותן · לענין מי חטאת קאמר לטמא במשא דבעי' עד דהוי כשיעור הזאה כדאמר בפ"ק (לעיל ט:) כמה יהו במים ויהיה בהם כדי הזאה כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה כלומר כדי שיהא בהם כדי להזות לבד מה שהאזוב בולע: רבי יהודה אומר כו' של נחשת · אלמא של נחשת לא בלע: שמע מינה · מדקתני כל שכן שאתה מביאו לידי חימום אלמא מכנסים אסורין: פמלניא · סינר פורליצ"ע שחללו תלוי למטה ברוחב שלא יתעטף האבר ויתחמם: של פרשים · לעטים ל"א של פרסים: שנצים · אשרלט"ש כמין שלנו: ואין להם לא בית הנקב ולא בית הערוה · כלומר חללו רחב ותלוי למטה ולא היה תיק בין הירכיים להיות האבר מתעטף בו שלא יבא (האבר) לידי הרהור והייט בית הערוה · ובית הנקב כשהן קלרות כנגד נקב הרעי כתבנית אדם נכנסות בין עגבותיו ומלוכלכות בזיעה וגנאי הוא לבגדי קדש בכך לישנא אחרינא בית הנקב ובית הערוה דרכן היה לעשות נקבים במכנסים כנגד בית הערוה להשתין מים לחוץ דרך שם וכן כנגד בית הרעי וכשגומר קושר הנקב ברלועה וסותמו:

רוכבי

תוספות

המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי · אינו מנודה מעצמו אלא כלומר חייבים לנדותו כדאמרי' בפ"ק דקדושין(דף כח:) עד היכן הוא גלגול שבועה עד שיאמר השבע לי שאין עבדי אתה ההוא שמותי משמתינן ליה דתניא הקורא לחבירו עבד יהא בנדוי משמע דיהא בנדוי היינו דמשמתינן ליה: בין ביד בין ברגל · הייט דמספקא מילתא ביד או ברגל: קשים גרים לישראל כספחת · מה שמקשה רש"י דלא חשיב בסוטה ערבות דערב רב י"ל לפי שלא ידע חשבון מיהו במכילתא אמר דערב רב היו כפלים כיולאי מלרים (ג) ור"י מפרש דלפיכך קשים שמטמעים בישראל ואמר בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף ע:) אין שכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות שבישראל וכן נראה דהתם על ההיא מילתא מייתי דר' חלבו: [וע"ע תוס' יבמות מז: ותוס' קדושין ע: ד"ה קשים]: עד שיכלו כל הנשמות שבגוף · והא דאמר (שבת דף קיח:) אילמלי שמרו ישראל ב' שבתות מיד היו נגאלים וי"ל דהרבה היו יולדות בכרס אחד: דינא תנן · ובשבת (דף קח:) דאמרי' יד לפה תקלץ אינו לא דינא ולא לטותא אלא כלומר טוב לו לקוץ ידו קודם שיגע למקומות הללו משום בת מלך: אלמא דינא תנן · השתא סבור דתקלץ ממש והייט דקאמר כריסו נבקעת ומשני ה"ק תקלץ ידו על טבורו פי' על שנגע על טבורו ולעולם לטותא הוא והא דקתני כריסו נבקעת לא קאי אתקלץ אלא על ישב לו קוץ דאם לא יסיר הקוץ תבקע כריסו וקשה דמאי ס"ד מעיקרא דהא בהדיא קתני והלא כריסו נבקעת אחר ישב לו קוץ ומיהו בתוספתא גרים והלא כריסו נבקעת ברישא והשתא אתי שפיר ומ"מ משני דה"ק אם אסור לעולם ליגע פעמים שכריסו נבקעת כגון אם ישב לו קוץ:

רוכבי

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ר' אלעזר מאי דכתיב כצ"ל ואות ו' נמחק: (ב) רש"י ד"ה כי רוח וכו' וגו' ונשמות שאני: (ג) תום' ד"ה קשים וכו' ור"י מפרש נ"ב ועי' בתוס' פרק החולץ ופ' עשרה יוחסין פי' כע"א:

שבת קח:

[נ"ל לא יגורך רע א"ר אלעזר מאי לא יגורך רע לא יגור במגורך רע וא"ר אלעזר מאי דכתיב ידיכם כו' כך איתא ברב אלפס דשבת פי"ד]

יבמות מז: ודף קט: קדושין ע:

ע"ז ה' יבמות סבי סג:

סנהדרין נח:

חולין לא:

חגיגה כ: [תרומות פ"א מ"ב]

[תוספתא פ"ב]

[פרה פי"ב מ"ש ותוספתא פרה פי"א ע"ש ופיים שם]

בהגה"ס

תוספי הרא"ש

המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי · מפרש ר"ת ראוי שינדוהו חכמי הדור · אבל רב לא נדה אותו · וכן ההיא דאמרי' בנדרים השומע הזכרה מפי חברו חייב לנדותו ואם לא נדהו יהא בנדוי היינו דמשמתינן ליה דאי לא תימא הכי חמור השומע שהוא מנודה מפי האמורא ממי שמוציא ההזכרה מפיו ועוד ראיה מהא דאמרי' פ"ק דקידושין עד היכן גלגול שבועה עד שיאמר לו השבע שאין עבדי אתה · ופריך ההוא שמותי משמתינן ליה דתניא הקורא לחברו עבד יהא בנדוי אלמא כל היכא דאמרי' יהא בנדוי היינו שחכמי הדור חייבין לנדותו: קשים גרים לישראל כספחת · רבי' יצחק הקשה להתוא פי' דכל ישראל ערבים זה לזה מרא דלא חשיב בסוטה אלא ערבות דישראל ואילו ערבות דערב רב לא קא חשיב ולאו פירכא היא דמשום שלא היה חשבונם ידוע לא קא חשיב להו ואע"ג דאיכא למ"ד במכלתין שהיו כפלים כישראל · מ"מ במקרא לא הוזכר חשבונם וי"מ לפי שאין שכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות שבישראל כדאמרינן בפ"ק דקדושין וכן משמע הכא דמייתי הא דר' חלבו אהא דגרים מעכבין את המשיח דמשמע שע"י שהגרים [...] שכינה ומשיח מתעכב: עד שיכלו כל נשמות שבגוף · והא דאמרינן בפ' כל כתבי אלמלי שומרים ישראל שתי שבתות מיד נגאלין שמא אותה גזירה דעד שיכלו היתה בטלה בזכות שהיו שומרים שתי [...] א"נ היו יולדות הנשים ששה בכרס אחד · כדי למהר לכלות הנשמות: היינו דאמרי ליה כריסו נבקעת · ס"ד דקאי אתקצץ ידו על טיבורו וסמיך אהא דתניא בתוספתא ר' טרפון אומר תקצץ ידו ע[...] לו והלא כריסו נבקעת: ועל האזוב של נחושת · וא"ת והיאך יזה והאמרינן לעיל בפ"ק דשיעור הזאה כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה ואי בליעת הכלי הוי בכלל שיעור זה א"כ לא ישאר כדי לטבו[ל] ואיך יוכל להזות · וי"ל נהי דלא ישאר כדי טבילת ראשי גבעולין יטביל ראשי העלין שבראש האזוב:

רוכבי

רוכבי גמלים אסורין לאכול בתרומה *תניא נמי הכי רוכבי גמלים כולם רשעים הספנים כולם צדיקים החמרים מהן רשעים מהן צדיקים איכא דאמרי הא דמכף הא דלא מכף ואיכא דאמרי הא *דמטרטין הא דלא מטרטין ריב"ל *לייט אמאן דגני אפרקיד איני והאמר רב יוסף *פרקדן לא יקרא קרית שמע הוא דלא יקרא הא מגנא שפיר דמי לענין מגנא כי מצלי שפיר דמי לענין ק"ש כי מצלי אסור והא ר' יוחנן מצלי וקרי ק"ש שאני רבי יוחנן דבעל בשר הוה: **מתני'** *דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים אחד לו ואחד לה והצנועות מתקנות שלישי לתקן את הבית *נמצא על שלו טמאין וחייבין קרבן נמצא על שלה *אותיום טמאין וחייבין בקרבן נמצא על שלה לאחר זמן טמאין מספק ופטורים מן הקרבן איזהו אחר זמן כדי שתרד מן המטה ותדיח פניה ואח"כ מטמאה מעת לעת ואינה מטמאה את בועלה *ר"ע אומר אף מטמאה את בועלה מודים חכמים לרבי עקיבא ברואה כתם שמטמאה את בועלה: **גמ'** וניחוש דלמא דם מאכולת הוא אמר רבי זירא אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת ואיכא דאמרי דחוק הוא אצל מאכולת מאי בינייהו איכא בינייהו דאשתכח מאכולת רצופה להך לישנא דאמר בדוק הוא הא מעלמא אתאי להך לישנא דאמר דחוק הוא אימא שמש רצפה אתמר בדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה ולמחר מצאה עליה דם אמר רב טמאה נדה א"ל רב שימי בר חייא והא חוששת אמרת לן איתמר נמי אמר שמואל טמאה נדה וכן מורין בי מדרשא טמאה נדה אתמר בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם א"ר יוסף כל ימיו של ר' חייא טימא ולעת זקנתו טיהר איבעיא להו היכי קאמר כל ימיו טימא משום נדה ולעת זקנתו טיהר משום נדה וטימא משום כתם או דלמא כל ימיו טימא משום כתם ולעת זקנתו טיהר מולא כלום תא שמע דתניא בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם רבי אומר טמאה משום נדה ורבי חייא אמר טמאה משום כתם

אמר

רש"י

רוכבי גמלים · אבריהם מתחממים בבשר הגמל ומוציאים זרע: כולם רשעים · כדאמר: כולם צדיקים · שדרים בסכנה ולבם לאביהם שבשמים: דמכף · לשון אוכף של חמור אם יש לו אוכף האבר אינו מתחמם שהעץ קשה הוא ואם אין לו אוכף מתחמם בבשר החמור אבל דרך גמלים לרכוב בלא אוכף אלא במרדעת ומתחמם: דמטרטין · ירך מכאן וירך מכאן ואברו מתחמם: דלא מטרטין · רוכב כאשה: מטרטין · לשון מאזנים כדאמרי' במנחות (דף פז·) וכי טורטני יכנים: אפרקיד · פניו למעלה וגנות הוא שפעמים שיתקשה אבר תוך שינתו ויתגלה ועוד שידיו מונחות לו על אברו ומתחמם: מצלי · מוטה מעט על צדו: כי מצלי נמי אסור · אא"כ יושב או שוכב כולו על צדו: **מתני'** אחד לו ואחד לה · לקנח לאחר תשמיש: לתקן את הבית · כלומר לבדוק לפני תשמיש ולהכין עצמה לבעלה וה"ה לכל הנשים כדתנן בפ"ק (לעיל יא·) ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה והא דנקט צנועות כדמפרש בפ"ק צנועות עד שבודקת בו לפני תשמיש זה אין בודקת בו לפני תשמיש אחר: נמצא דם על שלו · ואפילו לאחר זמן ששהה לאחר בעילה זמן ארוך קודם קינוח בידוע שהיה דם בשעת תשמיש: טמאים · שניהם טומאת שבעה כדין בועל נדה כדכתיב (ויקרא טו) ותהי נדתה עליו: *אותיום · מיד לאחר בעילה: לאחר זמן · לאחר אותיום טמאים מספק שניהם שבעה ימים ומיהו טומאת ספק הוא לתלות אבל לא לשרוף: את פניה · פניה שלמטה: ואח"כ · כלומר ששהתה יותר מכשיעור הזה אחר אחר הוא זה: מטמאות מעת לעת · טהרות ואדם במגע טומאת ערב ומדרבנן כדין מעת לעת דאמר בפ"ק ומה היא מטמאה משכבה ומושבה וכיון דעושה משכב ומושב לטמא אדם כל שכן דהיא עצמה מטמאה אדם: ואינה מטמאה את בועלה · טומאת שבעה ימים: ר"ע אומר אף מטמאה את בועלה · ר"ע לטעמיה דאמר כל מעת לעת מטמאה את בועלה מספק טומאת שבעה בפ"ק (לעיל ו·): **גמ'** מאכולת · כינה ואמאי טמאין ודאי לשרוף תרומה ולהתחייב בקרבן ודאי להוי ספק לתלות תרומה ולהביא אשם תלוי ולא חטאת דדלמא דם מאכולת הוא שהיה באותו מקום באשה וכשבעל נדבק בו: בדוק · דודאי אין שם מאכולת ודם ודאי מגופה אתיא: דחוק הוא · שאין מאכולת יכולה ליכנס שם: רצופה · מעוכה על העד רחוק מן הדם קצת ללישנא דבדוק כיון דקים להו לרבנן דאין שם מאכולת ודאי דם מגופה הוא שהרי העד היה בדוק לה קודם הקינוח ומאכולת *(מעלמא הואי התם בעד שהיא רצופה) וללישנא דדחוק איכא לספוקי שמא האי דם ממאכולת ומתוך שדחוק הוא מעכה השמש בשעת תשמיש: ולמחר מצאה עליה דם · על הירך: טמאה נדה · טומאה ודאית דכיון דהעד בדוק לה שלא היה בו דם קודם בדיקה ודאי מגופה אתאי על העד ומשם הוטח בירכה ולא אמרינן דלמא מעלמא אתא על ירכה וספק טומאה היא: ולמחר מצאה עליו דם · על העד ואיכא לספוקי דלמא מקמי הכי הוה ביה להכי לא נקט הכא טחתו בירכה דא"כ הוו להו תרי ספיקי לקולא חדא דלמא לאו מן העד הוטח על ירכה ואפילו את"ל מן העד אתא דלמא כיון דאינו בדוק מקמי הכי הוה: משום נדה · טומאה ודאית דכיון דחזקת דמים שם לא מספקינן במקמי הכי: משום כתם · כלומר טומאת ספק ותולין:

שצריכה

תוספות

רוכבי גמלים אסורין לאכול בתרומה · ואע"ג דאמר שמואל בפ' יוצא דופן (לקמן דף מג·) כל שכבת זרע שאין כל גופו מרגיש בה אינו מטמא הכא דלמא הרגיש כל גופו ולאו אדעתיה: **רוכבי** גמלים כולם רשעים החמרים מהן רשעים מהן צדיקים · וא"ת דאמרינן בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף פב·) גמלים רובן כשרים חמרים רובן ליסטין וי"ל דהכא מיירי ברוכבים ומשום הרהור והתם לא מיירי ברוכבים אלא בנותנין סחורה על הגמלים והם הולכים ברגל רחוק במקום סכנה וחמרין *[שהם ליסטים משום דבשעה שקונים] עושין רמאות במשא ובמתן:

אפרקיד · פי' הקונטרס פניו למעלה וכן משמע בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עד·) גבי מתי מדבר דגנו אפרקיד וחליף טייעא תותי ברכייהו ורומחא בידיה ולשון אפרקיד אפורייתה קדל *(קדקדא) ולא כפירוש הערוך דפי' פניו מטה ולשון אפרקיד אפוי קיד ועוד קשה רי"ם דאפרקיד למה לי · [וע"ע תוספות פסחים קיב· ד"ה פרקדן]: **לייט** אמאן דגני אפרקיד · פי' בקונטרס שידיו מונחות על מילתו ומתחמם ורשב"ם פירש שבגדיו טפלין על אמתו ומתחמם ומה שפי' עוד שפעמים [מתקשה ומתגלה] לא נראה דבבית סגור או אפל מאי א"ל · ועוד שמעתי כששוכב אפרקיד מתחמם השדרה ומתמת זה יתקשה האבר ויבא לידי קרי · גליון:

ק"ש כי מצלי אסור · היינו כשהוא קלת אפרקיד אבל על צדו לגמרי שרי כדאמר בפ' מי שמתו (ברכות דף כד·) שנים שהן ישנים במטה זה הופך פניו לכאן וזה הופך פניו לכאן וקורין ק"ש: **וליחוש** דלמא דם מאכולת הוא · אבל על בדיקות דמטמאינן לה אם מצא דם לא פריך דדלמא חומרא היא אבל הכא פריך אמאי חייבין בקרבן דלמא מייתי חולין בעזרה ועוד נראה וכן פר"ח דפריך אנמצא על שלו כי לא נמצא על שלה אמאי מטמאין כיון דאיכא הוכחה דלא אתי מגופה: **דחוק** הוא אצל מאכולת · אין לפרש שאינה יכולה ליכנס אלא בדוחק ולפעמים נכנסת דא"כ הוה ליה למימר בסמוך ללישנא דדחוק הוא אימר איתרמויי איתרמי ולמה צריך להזכיר דשמש רצפה לכך י"ל בדוק הוא שאינה באה כלל סמוך לרחם מפני הזוהמא שיוכל השמש להכנים ודחוק הוא אצל מאכולת היינו דאינה נכנסת בשום פנים מאליה אלא שפעמים שמתקרבת לרחם כ"כ עד שהשמש מכניסה ומרצפה:

וטחתו בירכה · פירוש במקום (א) שאין דם המקור יכול ליפול שם: **ולמחר** מצאה עליה דם · ה"ג רש"י פי' על ירכה וקאמר דטמאה נדה דאיכא למימר דמן העד נתלכלך ירכה ולא מעלמא וא"ת ותבדוק העד וי"ל שנאבד העד א"כ שמא דם העד עצמו בא מדם ירכה כיון שנמצא על העד רק במקום שנגע בירכה וכגון שיש כגרים ועוד דליכא חששא דמאכולת *ודוקא בעד הבדוק לה אבל בשאינו בדוק לה הוי ספק ספקא כדפי' רש"י ודוקא טחתו בירכה אבל הניחתו בקופסא פשיטא דטמאה ור"ח גרס ומצאה עליו פירוש על העד וטחתו בירכה היינו בגלוי שלא הניחתו בקופסא דבהניחתו בקופסא פשיטא דטמאה ופריך והא חוששין אמרת לן דאימר מעלמא אתי: **אמר** שמואל טמאה נדה · אפי' ר' חייא דמטהר בסמוך מודה הכא דהא ר' חייא כר' יוסי ס"ל ושמואל גופיה פסיק בהלכה (לקמן נט:) כרבי יוסי והכא קאמר דטמאה נדה:

בעד

גליון: או שמא כיון שנמצא על ירכה במקום שנגע בעד מוכח מילתא שמחמת העד הוא וטמאה · גליון:

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ז מהל' תרומות הלכה ו טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ו:
כה ב מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה יט סמג לאוין קיא טוש"ע שם סעי' ב:
כו ג מיי' פ"ב מהל' ק"ש הלכה ב ועי' בהשגות ובכ"מ סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' סג סעי' א:
כז ד מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה יט סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ג:
כח ה ו מיי' פ"ב מהל' ק"ש הלכה ב סמג עשין יח טוש"ע א"ח סימן סג סעיף א:
רש"ל מ"ז וגי' רש"א או קדקדא
כט ז מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה יד וע"ש סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קצו סעי' ב וע"ש:
ל ח מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע שם סעיף א:
יומא ו' [לעיל ו·]
לא ט י מיי' פ"ט מהל' שגגות הל' ו:
לב כ מיי' שם (ופ"ד מהלכות איסורי ביאה) סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קצ סעי' לג:
לג ל מ מיי' פ"ט מהל' שגגות הל' ו:
לד נ מיי' שם (ופ"ד מהל' משכב ומושב הלכה ח):
לה ס מיי' פ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ח:
לו ע פ מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' יח ועי' בכ"מ סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קצ סעי' לג:
לז צ מיי' שם הלכה יט ועי' בכ"מ סמג שם טוש"ע שם סעי' לה:
לח ק טוש"ע שם סעי' לג:

תוספי הרא"ש

רוכבי גמלים אסורים לאכול בתרומה · דוקא בשעה שהן רוכבין שמא יראה קרי בעוד התרומה בפיו אבל לאחר שירד מותר דלא חיישינן שמא ראה קרי ושכח דאמרי' לקמן פרק יוצא דופן כל שכבת זרע שאין גופו מרגיש בה אינה מטמאה: רוכבי גמלים כולם רשעים · והא דאמרי' בסוף קדושין הגמלים כולן כשרים בבעלי סחורה מיירי והולכין ברגל ומשאן על הגמלים והולכין לארץ מרחקים לסחורה בדרך מדבריות במקום גדודי חיות ולסטים ומכוונים לבם לשמים ומשאן ומתנן באמונה · והחמרין שאינן מתרחקין כל כך משאם ומתנם ברמאות: לייט אמאן דגני אפרקיד · פי' שוכב

מסורת הש"ס

קדושין פב· [ע"ש]
[כמו מאזנים שמשקל אחד מכאן ומשקל אחד מכאן] [קדושין לג: וש"נ] ברכות יג:
[לעיל ס·]
[לקמן נז: שבועות יח. כריתות יז:] [גי' הערוך אותיאום ע"ש וכתב שם דלשון יוני הוא ופרש"י ביומא ו' וכריתות יז: אותיום מיד בלשון יוני ויהכן נרמוזי דנקדוש הערוך ועדותו ע"פ דעה רש"י נכוסים ע"פ ע"ש תוס' ב"ק פג· ד"ה לשון ע"ש]
[לשון יון הוא כן פרש"י ביומא]
פ"ז לאחר בעילה אתאי על אברו

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וטחתו וכו' אלא לא ה"ג עיין ר"ם הרואה כתם:

על גביו כי ענבותיו מתחממין על המטה ובא לידי קרי כדאמרינן בפרק הערל מייתינן מיא חמימא דשערי ומנחינן ליה אבי פיקרי ומיקרי בי פיקרי היינו עגבותיו כשמניח עליהם דבר חם מתחמם ובא לידי קרי: וליחוש דלמא דם מאכולת הוא · אבל בדיקה שבדקה ומצאה א)שמא לא קפדי דמצי למימר דמטמאינן להו מספיקא אבל מתני' דקתני חייבין בקרבן אלמא ודאי מגופה אתי ועוד כיון שמצא על שלו ולא על שלה מסתברא כי דם מאכולת הוא: אימור שמש רצפה · וא"ת כיון דאיכא למיחש לצריפת שמש א"כ משתכחא מאכולת התם א"כ אפי' ליכא מאכולת רצופה נמי ניחוש דרצפו שמש ודם מאכולת הוא ואע"ג דמאכולת ליתא קמן דלמא נאבדה המאכולת ונשאר הדם · וי"ל דרציפה של שמש לא שכיח לא תלינן בה אלא היכא דמוכחא מלתא דאשתכח מאכולת רצופה: וטחתו ביריכה ולמחר מצאה עליה דם · פרש"י על הירך ותימה ונבדוק בעד עצמו שאי אפשר שלא יהא ניכר רושם על העד וצ"ל שמיירי שאבד העד · ור"ח גרס ומצאה עליו כלומר על העד וקמ"ל דלא חיישינן שמא בא מן הירך על העד: והא חוששת אמרת לן · תימה דאמרי' בריש הרואה כתם על בשרה ודאי טמא דאם איתא דמעלמא אתי על חלוקה איבעי ליה לאישתכוחי וא"כ ה"נ אפי' הדם על הירך טמאה ודאי וכ"ת הך דלקמן לפי מסקנא דשמעתין מ"מ קשה דמשמע דרב גופיה לא קאמר אלא דוקא טחתו אבל אם לא טחתו לא' ומצי' למימר דה"ה לא טחתו והאי דנקט טחתו לאשמועינן דוקא בדוק אבל אינו בדוק לא ועוד מצינו למימר דמיירי הכא כשיש לה מכה ואי לאו דטחתו הוה תלינן בדם המכה: ולעת זקנותו טהר מכלום · תימה היכא מצינו למימר טהר מכלום והא אמרינן לקמן בריש הרואה כתם על חלוקה ודאי טהור דאי איתא דמגופה אתא על בשרה ועל חלוקה איבעי ליה לאישתכוחי ומשמע הא על בשרה ועל חלוקה דליכא הוכחה הוי ספיקא והכא כעל בשרה ועל חלוקה דמי דמהכא נמי ליכא הוכחה · וי"ל דהא דלקמן היינו לפי המסקנא דהכא ומיהו [אכתי]קשה דהא תנן לקמן פ' האשה ג' נשים שלבשו חלוק אחד ונמצא עליו דם כולם טמאין וה"נ כשבדקה בעד שאינו בדוק לה הוי כאילו קינחה בו אשה אחרת קודם דטמאה מספק והיכי הוה בעי למימר דטהר מכלום דא"כ תיקשי ליה מהך מתני' וי"ל דשאני התם דממה נפשך צריך לטמאות אחת מהן דדמי לבאי לשאול בבת אחת גבי שני שבילין [illegible] תולות בה:

א) נראה דצ"ל שבדקה ומצאה לא קשיא לן דשמא לא קפדי דמצי למימר וכו':

לט א מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יט וע"ש במ"מ סמ: לאוין קטו טוש"ע י"ד סימן קצ סעיף לו:

מ ב מיי' פ"ח מהלכות שגגות הל' ב סמג עשין ריד:

מא ג מיי' שם פ"ט הל' ו טור י"ד סימן קפו:

אמר לו ר' חייא אי אתה מודה שצריכה כגרים ועוד א"ל אבל אמר לו א"כ (אתה) אף אתה עשיתו כתם ורבי סבר *בעינן כגרים ועוד לאפוקי מדם מאכולת וכיון דנפקלה מדם מאכולת ודאי מגופה אתא מאי לאו בזקנותו קאי הא בילדותו טימא משום נדה שמע מינה °משתבח ליה רבי לרבי ישמעאל ברבי יוסי ברבי חמא בר ביסא דאדם גדול הוא אמר לו לכשיבא לידך הביאהו לידי כי אתא א"ל בעי מינאי מילתא בעא מיניה בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם מהו אמר לו כדברי אבא אימא לך או כדברי רבי אימא לך א"ל כדברי רבי אימא לי אמר רבי ישמעאל זהו שאומרין עליו דאדם גדול הוא היאך מניחין *דברי הרב ושומעין דברי התלמיד ור' חמא בר ביסא סבר רבי ריש מתיבתא הוא ושכיחי רבנן קמיה ומחדדי שמעתתיה מאי רבי ומאי רבי יוסי אמר רב אדא בר מתנא תנא רבי מטמא ורבי יוסי מטהר ואמר רבי זירא כשטימא רבי כר"מ וכשטיהר רבי יוסי לעצמו טיהר *דתניא *האשה שהיתה עושה צרכיה וראתה דם ר"מ אומר אם עומדת טמאה אם יושבת טהורה רבי יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי והא א"ר יוסי בר' חנינא כשטימא ר"מ לא טימא אלא משום כתם ואילו רבי משום נדה קאמר א"ל אנן הכי קאמרינן כי איתמר ההיא משום נדה איתמר: נמצא על שלה אותיום טמאין וכו': ת"ר *איזהו שיעור וסת משל לשמש ועד שעומדין בצד המשקוף ביציאת שמש נכנס עד הוי וסת שאמרו לקינוח אבל לא לבדיקה: נמצא על שלה לאחר זמן וכו': תנא *וחייבין אשם תלוי ותנא דידן מ"ט [ב]בעינן חתיכה משתי חתיכות: איזהו אחר זמן וכו': ורמינהי איזהו אחר זמן פירש ר' (א) אליעזר ברבי צדוק כדי שתושיט ידה תחת הכר או תחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו °אמר רב חסדא מאי אחר אחר (ב) אחר והא קתני עלה נמצא על שלה לאחר זמן טמאין מספק ופטורין מן הקרבן איזהו אחר זמן כדי שתרד מן המטה ותדיח פניה [ג]ה"ק איזהו אחר זמן כדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו וכדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה מחלוקת ר"ע וחכמים והא אח"כ קתני ה"ק וזהו אח"כ שנחלקו ר"ע וחכמים רב אשי אמר אידי ואידי חד שיעורא הוא עד בידה כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה אין עד בידה כדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו מיתיבי איזהו אחר זמן דבר זה שאל רבי אלעזר ברבי צדוק לפני חכמים באושא ואמר להם

שמא

רש"י

שצריכה כגרים ועוד · כשיעור שאר כתמים שאין מטמאין אלא בכגרים ועוד כדאמרינן בהרואה כתם (לקמן דף נח:) דעד כגרים יכולה לתלות ולומר דם מאכולת הוא: אבל · הן באמת: אמר לו ר' חייא: אף אתה עשיתו כתם · נהג אתה בו דין כתם דשיעורו כגרים ועוד ובפחות מכאן לאו כלום הלכך טומאתו נמי ספק דאי ודאי ראיה הואי מגופה כדקאמרת האמר בפ' יוצא דופן (לקמן דף מ:) אפי' כעין החרדל ובפחות מכן: לאפוקי מדם מאכולת · דכיון דאינו בדוק לה כל כמה דליכא כגרים ועוד הוה לה לספוקי בדם מאכולת קודם בדיקה: מאי לאו בזקנותו קאי · מדפליג עליה דרבי רביה: אמר ליה · רבי ישמעאל לרבי חמא בעי מינאי מילתא: כדברי אבא · רבי יוסי או כדברי רבי ולקמן תני פלוגתייהו בשמעתין: לעצמו טיהר · לטעמיה אזיל דאמר נמי הכי בדוכתא אחריתי (לקמן דף נט:): צרכיה · מטילה מים: עומדת טמאה · דכיון דדחוקה היא הדור מי רגלים למקור ואייתי דם והכי מפרש בפ' האשה (שם): יושבת טהורה · דממקום מי רגלים הוא בא ואין טמא אלא דם המקור ומדקאמר רבי מאיר עומדת טמאה ואף על גב דאיכא לספוקינהו במקום מי רגלים כיון דרגלים לדבר דדחיק לה עלמא וחזקת דמים מן המקור מיטמיא ה"נ מיטמיא: משום כתם · טומאת ספק לתלות ואילו רבי לעיל טימא משום נדה דקתני רבי אומר טמאה נדה: כי איתמר · ההיא דר' יוסי בר חנינא: הוי וסת שאמרו · לחייבה בחטאת: לקינוח · מבחוץ ולא לבדיקה מבפנים דא"כ ששהה יותר מכשיעור ואין כאן אלא טומאת ספק ואשם תלוי: תנא וחייבין באשם תלוי · אמנלא לאחר אותיום קאי דקתני במתניתין ופטורין מן הקרבן: בעינן חתיכה משתי חתיכות · דכתיב באשם תלוי (ויקרא ה) אחת מכל מצות ה' וקסבר יש אם למקרא מצות קרינן הילכך בעינן שתים אחת של איסור ואחת של היתר ואכל אחת ואינו יודע איזהו אכל אשתו ואחותו עמו בבית ובא על אחת מהן כסבור אשתו היא ונודע שאותן היו במטה ואינו יודע על איזהו מהן בא אבל הכא חדא חתיכה היא ספק שריא ספק אסורה ותנא ברא סבר יש אם למסורת והכי פליגי במסכת כריתות (דף יז:): שתושיט · ועודה במטה הא כדי שתרד שיעורא רבה (ג) ואינה מטמאה את בועלה אלא כשאר מגע מעת לעת: מאי אחר · דקתני במתני' איזהו אחר זמן כדי שתרד לאו אאחר אותיום קאי דטמאים מספק אלא איזהו אחר זמן שהוא אחר אותו שלאחר אותיום שאינה מטמאה את בועלה לרבנן אלא לר"ע כדי שתרד כו': והא עלה קתני כו' · אלמא אטמאין מספק קאי משום שמטמאה את בועלה אפי' לרבנן: הכי קאמר · חסורי מחסרא והכי קתני איזהו אחר זמן שהן טמאין מספק כדי שתושיט °אבל ששהה כדי שתרד מטמאה מעת לעת ואינה מטמאה את בועלה רבי עקיבא אומר מטמאה את בועלה ואפילו כל מעט לעת: והא אח"כ קתני · דקתני במתני' ואח"כ מטמאה מעת לעת ואינה מטמאה כו' אלמא כששהתה יותר מכדי שתרד הוא דפליגי אבל בכדי שתרד *טומאה אפילו לרבה וקשיא ברייתא דכדי שתושיט: וזהו אח"כ · האי שיעורא דכדי שתרד זהו אח"כ שנחלקו בו ר"ע וחכמים: עד בידה · שאינה צריכה להושיט ידה תחת הכר הוי שיעורא בכדי שתרד ותדיח בתוך עד: אין עד בידה · דבעיא להושיט ידה תחת הכר: בכדי שתושיט · ותבדוק ועודה במטה ולרב חסדא אפי' עד בידה נפיש כדי שתרד מכדי שתושיט הילכך אחר אחר הוא:

שמא

תוספות

בעד שאינו בדוק לה · נראה לפרש דידעה שהיה נקי לפני יום או יומים ועתה בשעת בדיקה נטלתו ממקום המוצנע ולא בדקה הטעד אבל אין נראה לפרש שלא היה בדוק מעולם דבהא לא היה רבי מחזיק טומאה ודאי: מאי לאו בזקנותו · פרש"י מדפליג על רבי ואין נראה דמצינו הרבה תלמידים שחולקים על רבם בילדותם ורשב"ם פירש דרבי חייא תחילה למד בבבל ולעת זקנתו עלה ולמד לפני רבי כדאמרינן (סוכה דף כ׳) חזרה ונשתכחה עלו רבי חייא ובניו ויסדוה וטי"ל מדקאמר רבי חייא אף אתה עשיתו כתם ולא קאמר אף אתה רבי ש"מ דבזקנותו היה דהוה תלמיד חבר כדאמר בשילהי מי שמת (ב"ב דף קנח:) בן עזאי תלמיד חבר של רבי עקיבא דאמר ליה (*שב אתה ולא קאמר שב מר): האיך מניחין דברי הרב · משמע דר' יוסי היה רבו של רבי וקשה דאמר בפ' (ד) זה בורר (סנהדרין כד׳) כמה מחבבים זה את זה דאילו ר' יוסי קיים הוה כפוף ויושב לפני רבי ואמר כבר הורה זקן ורש"י פי' התם *שהיה כפוף מחמת כבוד נשיאותו של רבי ואין נראה דא"כ היכי מוכיח דמחבבין זה את זה וכי בשביל נשיאות לא היה לו לפסוק כרבו ואור"ת *דכבחרותו של רבי היה ר' יוסי גדול יותר ובזקנותו [מחמת התלמידים] נתחכם רבי יותר כדאמר נמי הכא הואיל ושכיחי רבנן קמיה מחדדין שמעתתיה: ורבי יוסי מטהר · נראה דלגמרי מטהר מדקאמר לעצמו טיהר כמו גבי אשה שעשתה צרכיה דהתם נראה דלגמרי מטהר דאין נראה לפרש לעצמו טיהר דמדמטהר גבי אשה שעשתה צרכיה לגמרי הכא בעד שאינו בדוק יטהר לכל הפחות מנדה ויעשנה כמו כתם דא"כ מאי פריך בסמוך האמר ר' יוסי בר' חנינא לא טימא ר"מ כו' מאי קושיא והלא יש להחמיר בעד שאינו בדוק לה טפי מבאשה שעושה צרכיה מיהו ר"ח פירש דר' יוסי לאו לגמרי מטהר באשה שעושה צרכיה וכמסקנא דר"מ משום נדה איתמר ולפי' זה הא דתנן בפ' האשה (לקמן דף נט:) אים ואשה שעשו צרכיהן בספל ונמצא דם דר' יוסי מטהר ופריך בגמרא למה לי הך בבא ומשני אי מרישא ה"א דיעבד קמ"ל סיפא דאף לכתחלה לפי' ר"ח לא קאי אף לכתחלה ארישא אלא אסיפא דוקא: בעינן חתיכה מב' חתיכות · וא"ת בריש פ' ספק אכל (כריתות דף יז:) דפריך לר' חייא בר רב דבעי חתיכה מב' חתיכות מברייתא דהכא ומשני רבי אליעזר היא דאמר כוי חייבין על חלבו אשם תלוי אדמקשה מברייתא לסייעיה ממתני' דהכא דפטרה מקרבן *וי"ל דשמא מתניתין לא פטריה אלא מחטאת ולא פליג אברייתא והא דקאמר ותנא דידן ה"ק את"ל דמתניתין פוטר אף מאשם תלוי היינו טעמא דסבר בעינן חתיכה מב' חתיכות: מאי אחר אחר אחר · ותימה כיון דתנא כדי שתושיט ידה ותטול עד תחת הכר דהוי טמא בועלה שבעה וחייב אשם תלוי ממילא ידעינן דאם שהה יותר עד שתרד מן המטה דאחר אחר הוא ואינה מטמאה בועלה טומאת שבעה [עיין ברשב"א]:

לה

[נ"ל שבאת ולא קאמר שבא מר]

[בשבת נא:]

[וע"ע בתוס' דשבת נא: ד"ה אילו היה וכו']

[כריתות יז: [תוספות הוספה]]

תוספי הרא"ש

ור' קסבר בעינן כגרים ועוד לאפוקי מדם מאכולת ולר' האי דקתני בדקה בעד שאינו בדוק לה היינו בחלוקה או בסדינה דאילו באחד מכל הבגדים ליכא למיחש לדם מאכולת: בזקנותו קאי · פרש"י ז"ל מדפליג עליה דרבי ומיהו בכמה מקומות בתלמיד מצינו שנחלק התלמיד עם הרב ונראה לפרש דדייק מדא"ל אף אתה עשיתו כתם · ולא קאמר אף אתה רבי עשאו כתם משמע דבזקנותו היה' שאז היה לו תלמיד חבר כדאמרינן בפ' מי שמת דבן עזאי תלמיד חבר דר' עקיבא מדקא"ל שבאת ולא קאמר שבא ר' · אבל אין לפרש דדייק משום דלית לן לאוקמי לפלוגתייהו בג' דינין חלוקין שר' טימא משום נדה ור' חייא בילדותו משום כתם ובזקנותו טיהר מכלום א"נ שלא להפליג כ"כ בין סברת ר' לסברת ר' חייא דע"כ ר' יוסי מטהר לגמרי בהך דלקמן דמייתי עלה הך ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טהורים והיינו לגמרי כדמפרש לקמן בפרק האשה · ומיהו ר"ח פירש דטהורים דר' יוסי לאו דוקא: מניחין דברי הרב · תימה והאמרינן בפ' זה בורר אילו היה ר' יוסי קיים כפוף ויושב לפני רבי מפרש רשב"ם מפני כבוד נשיאותו · ור"ת מפרש דלסוף נתחכם רבי ביותר כשנעשה ראש ישיבה מרוב התלמידים כדאמרינן הכא דשכיחי רבנן קמיה דמחדדין שמעתתיה כדאמרינן נמי בעלמא הרבה למדתי מרבותי ומתלמידי יותר מכולם: מאי אחר אחר אחר · תימה למה לי שיעורא דאחר אחר דכיון דאשמעינן זמן דאוור מפילא ידעינן דמפי פורתא הוי אחר אחר · וי"ל כדי להבחין ולידע זמן שלאחר דמפי פורתא הוי אחר אחר:

עד

מסורת הש"ס

סנהדרין כט. קדושין מט:

נ"ל דתנן

לקמן מ: נט:

[לעיל יב׳]

[כריתות יז:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' פי' ר' אלעזר בר' צדוק: (ב) שם מאי אחר אחר דאחר וכו': (ג) רש"י ד"ה שתושיט וכו' רבה הוא ואינה: (ד) תוס' ד"ה היאך וכו' בפ' זה בורר נ"ב בדף כ"ד וכן בפ' במה טומנין בדף נא ולשם פי' רש"י כפוף מפני כבוד הנשיאות כו':

גליון הש"ס

גמ' משתבח ליה כו' · כעין זה ברכות לא ע"א וש"נ: שם אמר רב חסדא מאי אחר וכו' · כעין זה נזיר דף טו ע"ב: רש"י ד"ה ס"ק וכו' אבל ששהה כדי שתרד וכו' · עי' רש"י לקמן דף ס ע"ב ד"ה בעלה באשם תלוי וכו' וביומא דף ז ע"ב ברש"י ד"ה אלא כאחר אחר:

נ"ל מטמאה אפי' לרבנן וקשיא כו'

שמא כרבי עקיבא אתם אומרים שמטמאה את בועלה אמרו לו לא שמענו אמר להם כך פרשו חכמים ביבנה *לא שהתה כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה תוך זמן הוא זה וטמאין מספק ופטורין מקרבן וחייבין באשם תלוי שהתה כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה אחר הזמן הוא זה וכן כששהתה מעת לעת ומפקידה לפקידה בועלה מטמא משום מגע ואינו מטמא משום בועל רבי עקיבא אומר אף מטמא משום בועל רבי יהודה בנו של רבן יוחנן בן זכאי אומר בעלה נכנס להיכל ומקטיר קטורת בשלמא לרב חסדא היינו דמטהרי רבנן אלא לרב אשי אמאי מטהרי רבנן וכי תימא דאין עד בידה האי עד בידה ואין עד בידה מיבעי ליה קשיא: רבי יהודה בנו של רבן יוחנן בן זכאי אומר בעלה נכנס להיכל ומקטיר קטורת ותיפוק ליה דהוה נוגע במעת לעת שבנדה הוא דאמר כשמאי דאמר *כל הנשים דיין שעתן ותיפוק ליה דהוה בעל קרי בשלא גמר ביאתו: ומודים חכמים לרבי עקיבא ברואה כתם: אמר רב למפרע ורבי מאיר היא ושמואל אמר מכאן ולהבא ורבנן היא מכאן ולהבא פשיטא מהו דתימא הואיל *ומעת לעת דרבנן וכתמים דרבנן מה מעת לעת לא מטמאה את בועלה אף כתמים לא מטמאה את בועלה קא משמע לן ואימא הכי נמי התם אין שור שחוט לפניך הכא יש שור שחוט לפניך וכן אמר ריש לקיש למפרע ורבי מאיר היא רבי יוחנן אמר מכאן ולהבא ורבנן היא:

מתני' *כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן הבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה:

גמ' למה ליה למתני הבאין מן הדרך סד"א הני מילי היכא דאיתיה במתא דרמיא אנפשה ובדקה אבל היכא דליתא במתא דלא רמיא אנפשה לא קא משמע לן אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה אמר רב הונא ל"ש אלא שאין לה וסת אבל יש לה וסת אסור לשמש כלפי לייא אדרבה איפכא מסתברא אין לה וסת אימא חזאי יש לה וסת וסת קביע לה אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב הונא ל"ש אלא שלא הגיע שעת וסתה אבל הגיע שעת וסתה אסורה קסבר *וסתות דאורייתא רבה בר בר חנה אמר אפילו הגיע שעת וסתה נמי מותרת קסבר וסתות דרבנן רב אשי מתני הכי אמר רב הונא לא

רש"י

שמא כר"ע אתם אומרים שמטמאה את בועלה · כל מעת לעת ואין לכם שיעור בדבר אלא מעת לעת: לא שמענו · את שיעורו (וכר"א) לא סבירא לן: לא שהתה כדי שתרד · אלא כדי שתשב ותבדוק ועודה במטה טמאין מספק דהיינו אחר אותו יום ככרב חסדא: שהתה כדי שתרד · דנפיש שיעוריה: אחר הזמן הוא זה · כלומר אחר אחר הוא זה: וכן מעת לעת · כלומר כשיעור הזה ומכאן ולהלן כל מעת לעת של בעילה אם בדקה ומצאתה טמאה · בועלה מטמאה משום נוגע במעת לעת בנדה טומאת ערב וספק מדרבנן לתלות ואינו מטמא משום בועל נדה טומאת שבעה ואפילו לתלות: נכנס להיכל · לקמן מפרש לה: בשלמא לרב חסדא · דאמר כדי שתרד אחר אחר הוא היינו דמטהרי רבנן: וכי תימא דאין עד בידה · דאחר שתרד הוצרכה להושיט דהוה להו תרי שיעורי א"כ איבעי ליה למיתני ולפלוגי בין עד בידה לאין עד בידה דלא תיפוק חורבה מיניה דהשתא משמע דאפילו עד בידה דלא שהתה אלא כדי שתרד מטהרי רבנן ומדלא מפליג ש"מ דודאי מטהרי רבנן בכדי שתרד לחודיה: בשלא גמר ביאתו · ואפילו הכי לר"ע מטמאה את בועלה דהערא' בנדה כגמר ביאה דכתיב (ויקרא כ) את מקורה הערה אבל לענין קרי עד שיזריע: ור"מ היא · דמחמיר בכתמים כדאמר בפ"ק (לעיל ה·) ולקמן בפרק בא סימן (דף נב:): פשיטא · מאי מודי הא בלמפרע פליגי לגבי מעת לעת ולא במכאן ולהבא: וכתמים דרבנן · אפי' מכאן ולהבא: אין שור שחוט · דאתמול לא חזאי אלא סייג בעלמא הוא: הכא הרי שור שחוט לפניך · דבלפור לא נתעסקה ובשוק של טבחים לא עברה ומיום שלבשתו היה בספק זה: מתני' כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן · בלא בדיקה שלא הוזכרה בדיקה אלא לעסוקה בטהרות: גמ' בתוך ימי עונתה · ל' יום לראייה אבל לאחר ל' בעיא בדיקה הואיל וסתם נשים חזיין לסוף עונה: לא שנו · דכי מצאה תוך ימי עונתה לא בעיא בדיקה: אלא שלא הגיע עת וסתה · בתוך אותן ימים שהיה בדרך כגון אשה שיש לה וסת ולא הגיע בתוך אותן הימים: אבל הגיע עת וסתה · קודם ביאתו מן הדרך: אסורה · דאורח בזמנו בא: דאורייתא · הלמ"מ דמחזקינן לה בטומאת ספק: וסתות דרבנן · הצריכוה חכמים לבדוק ביום וסתה שמא תראה ומיהו היכא דלא הוה בעיר ולא ידעינן אי בדקה אי לא בדקה לא מספקינן לה בטומאה: לא

[נ"ל וכר"א] [לעיל ה·] [לעיל ע·] [לעיל יא:] [לעיל ע· וש"נ]

תוספות

לא שהתה כדי שתרד מן המטה מטמאה את בועלה [וחייבת באשם תלוי] שהתה כדי שתרד כו' ר"ע אומר מטמאה בועלה · תימה אי ר"ע מודה ברישא כדמשמע דלא פליג אלא אסיפא א"כ סבר יש אם למסורת ובפ"ק דסנהדרין (דף ד·) אית ליה לר"ע יש אם למקרא גבי רביעית דם הבא משני מתים דקאמר נפשות קרינן וליכא למימר דהכא פליג נמי ברישא דתנן פ' דם שחיטה (כריתות דף כב:) בחתיכה של קודש וחתיכה של חולין אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי דברי ר"ע ואמאי חייב השני הא בשעה שאכל לא היו לפניו ב' חתיכות ולמאן דבעי ב' חתיכות פטור בכה"ג כדאמר התם בסוף פרקין ורבי נמי אית ליה בפ' ספק אכל (שם דף יח·) היכא דאכל את הראשונה במזיד והשניה בשוגג דחייב אשם תלוי על השניה ורבי סבר בפ"ק דסנהדרין (דף ד·) יש אם למקרא וי"ל דיש שום חילוק בין מקרא למסורת זה למקרא ומסורת דעלמא דחייא בר רב דבעי ב' חתיכות סבר דכ"ע סברי הכא דיש אם למקרא ורב אסי דפליג עליה סבר דכ"ע סברי יש אם למסורת *כמו שמצינו (ב"מ דף כב:) גבי יותן דומיא דיתן ועובד דומיא דעבד (פסחים דף כו:) ועוני דומיא דעני (שם לו·) וכפות דומיא דכפת (סוכה דף לב·) והתם יש טעמא אחרינא ותדע דכי פריך התם טובא לחייא בר רב ומשני ר"א היא דמחייב אשם תלוי על חלב כוי והא כמה תנאי פליגי במקרא ובמסורת ואמאי נקט טפי ר"א דשמותי הוא וגם המקשה וכי לא הוה ידע דטובא תנאי פליגי במקרא ובמסורת אלא כדפרישית ועוד י"ל דר"ע ורבי איירו דהראשון לא אכל כל החתיכה אלא חציה וכשאכל השניה היו עדיין ב' החתיכות לפניו וכענין זה מתרץ הירושלמי בהאשה רבה*: האי עד בידה ואין עד בידה מיבעי ליה · פרש"י דה"ל לפלוגי הכל בשהתה וקשה דלמא מפליג בדידה באין עד בידה בין שהתה ללא שהתה ונראה לפרש דה"ל לפרושי בברייתא באין עד בידה כיון דמתניתין איירי ביש עד בידה: כשמאי דאמר דיה שעתה · ומ"מ מודה שמאי בחד אחר דטמא שבעה כיון דחייב אשם תלוי: אמר רב למפרע ור"מ היא · וא"ת דבפ"ק דיומא (דף ו·) תנן מפרישין כ"ג מביתו ז' ימים דשמא יבא על אשתו *ספק נדה וקאמר *כמאן כר"ע דאמר אף מטמאה את בועלה וקאמר רב חסדא דאתי אפילו כרבנן ובחד אחר מודו דבועלה טמא ז' אמאי לא משני שמא תמצא כתם דהא מודים חכמים לר"ע ברואה כתם וי"ל משום שמואל דאמר הכא מכאן ולהבא ועוד י"ל דהיא תבדוק חלוקה קודם פרישתו והז לא נטמא הכהן קודם בדיקה וא"ת אמאי קאמר שמא תמצא אשתו ספק נדה לימא ודאי נדה אם תבדוק שיעור וסת סמוך לבעילה וי"ל דהא לא שכיחא: הכי איתמר לא שנו אלא שלא הגיע שעת וסתה · לא היה לו לחזור ממה שאמר תחלה לא שנו אלא שאין לה וסת דאמת הוא דהיא בחזקת טהרה כדאמרינן בפ"ק (לעיל יב·) כל לבעלה לא בעיא בדיקה אפילו אין לה וסת והיה יכול להוסיף ויש לה וסת נמי כשלא הגיע שעת וסתה כו' אלא מיישב הלשון שאמר תחלה בלא תוספת: אפי' הגיע זמן וסתה מותרת · תימה היאך מותרת הא אמרינן בשבועות פ"ב (דף יח:) ולקמן פרק האשה (דף סג:) אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן וי"ל כששהתה אחר וסתה שבעה ימים שיכולה לטבול איירי דספק טבילה מוציאה מידי ספק ראתה כההוא דר' יוחנן דבסמוך ולמ"ד וסתות דאורייתא אפילו שהתה כשיעור זמן טבילה אסורה דודאי ראתה חשבינן לה ומתוך כך יש לדקדק דס"ל לרבי יוחנן דבסמוך (א) וסתות דרבנן:

אפילו

עיין רש"א

[וע"ע תוס' סוכה ו: ד"ה ר"ש ותוס' שם לב: ד"ה כפת ותוספות סנהדרין ד: ד"ה כולהו ותוס' זבחים מ. ד"ה לא נצרכא]

[שם ו·]

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"ט מהל' שגגות הל' ו:

מג ב ג מיי' פ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ח:

מד ד מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ט ופ"ד מהל' משכב ומושב הל' ז סמג לאוין קיא:

מה ה ו מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ט סמג שם:

מו ז מיי' שם הלכה ט ועי' במ"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפד סעיף א:

מז ח מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הל' ט:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אפי' וכו' דבסמוך וסתות דרבנן נ"ב כלומר דהשתא דלכי יוחנן נמי ס"ל וסתות דרבנן וכדסבירא ליה לרב אליבא דר"נ בר יצחק הכי נקטינן וכדכתבו התוס' בדף טז בד"ה ור"נ בר יצחק וכן כתב באשר"י:

תוספי הרא"ש

עד בידה ואין עד בידה מיבעי ליה · פרש"י א"כ איבעי ליה למתני' לפלוגי בין עד בידה לאין עד בידה דלא תיפוק מיניה חורבא דהשתא משמע דאפי' עד בידה ולא שהה אלא כדי שתרד מטהרי רבנן · וקשה לפי' דהא מתני' אוקימנא בעד בידה ואע"ג דלא קתני עד בידה ולא חיישינן דלמא נפיק מיניה חורבא · ועוד אמאי קאמר עד בידה ואין עד בידה מיבעי ליה לא הוה ליה למימר אלא אין עד בידה מיבעי ליה הלכך נראה לפרש דה"ק אע"ג דאוקימנא מתני' בעד בידה מ"מ כי נוקי ברייתא באין עד בידה אכתי תקשי לך א"כ נתני בהדיא במתני' עד בידה ואין עד בידה כברייתא אלא ש"מ סדתנן סתם בחד ענינא איירי: סד"א ה"מ היכא דאיתיה במתא רמיא אנפשה ובדקה · תי' והא לעיל בפ"ק אמרינן איפכא דהבאים מן הדרך נשיהן להם בחזקת טהרה טפי מאינך וי"ל דהכא ודאי לענין בדיקה היכי דאיתיה במתא בדקת טפי מהיכא דליתיה במתא אבל לעיל דאיירי לענין תביעה אורחא דמילתא הבא מן הדרך דרכו לפיים ולרצות: אפי' הגיע עת ווסתה מותרת ווסתות דרבנן · ומ"מ היאך מותרת הא אמרינן בספ"ב דשבועות אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן שעה אחת סמוך לווסתן כ"ש שאם עבר ווסתן שיש לספק שמא ראתה · וי"ל דמיירי כגון ששהתה אחר ווסתה כשיעור שיכולה לטבול כההיא דר' יוחנן דלקמן דאמר בעלה מחשב ימי ווסתה ובא עליה ומ"ד ווסתות דאורייתא אפי' שהתה כשיעור זמן טבילה אסור דודאי ראתה חשבינן לה ומתוך זה יש לדקדק דס"ל לר' יוחנן לקמן ווסתות דרבנן:

עין משפט נר מצוה

בח א טוש"ע י"ד סי' קפד סעיף יא וסעיף יב:
בט ב שם סעיף יא:
נ ג מיי' פ"י מהלכות מעשר הל' ג סמג עשין קלג:
נא ד מיי' שם הל' י: [לעיל ט. וש"נ]
נב ה מיי' שם פ"ג הל' ו סמג שם טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף פד:
נג ו מיי' פ"ט מהלכות טומאת מת הל' יא:

[ערך כו ע"ש דברים בכל סגנו דלעיל כוון בכך]
חולין י' [פסחים ט: וש"נ]

מסורת הש"ס

לא שנו אלא שאין לה וסת לימים אלא יש לה וסת לימים ולקפיצות כיון דבמעשה תליא מילתא אימא לא קפיץ ולא חזאי אבל יש לה וסת לימים אסורה לשמש קסבר *וסתות דאורייתא רבה בר בר חנה אמר אפילו יש לה וסת לימים מותרת קסבר וסתות דרבנן אמר רב שמואל משמיה דרבי יוחנן אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה אמר ליה רב שמואל בר ייבא לרבי אבא אמר רבי יוחנן אפילו ילדה *דבזיזא למטבל אמר ליה אטו ודאי ראתה מי אמר רבי יוחנן אימר דאמר רבי יוחנן ספק ראתה ספק לא ראתה ואם תמצא לומר ראתה אימא טבלה אבל ודאי ראתה מי יימר דטבלה הוה ליה ספק וודאי *ואין ספק מוציא מידי ודאי ולא *והתניא חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות אפילו הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנין והא הכא ודאי טבל ספק מעושר ספק אינו מעושר וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי התם וודאי הוא כדרב חנינא חוזאה דאמר רב חנינא חוזאה חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ואיבעית אימא ספק וספק הוא וכדרבי אושעיא *דא"ר אושעיא מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ואכתי אין ספק מוציא מידי ודאי *)והתניא מעשה בשפחתו של מסיק אחד ברימון שהטילה נפל לבור ובא כהן והציץ בו לידע אם זכר אם נקבה ובא מעשה לפני חכמים וטהרוהו מפני שחולדה וברדלס מצויים שם והא הכא דודאי הטילה נפל ספק גררוהו ספק לא גררוהו וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי לא תימא הטילה נפל לבור אלא אימא כמין

*) פסחים ט' ע"ז מא: [תוספתא דאהלות פט"ו]

לא שנו · הא דתנן בחזקת טהרה דמשמע אפילו הגיע עת וסתה: אלא באין לה וסת לימים · לחודייהו בלא קפילה אלא לקפילה ולימים: מחשב ימי וסתה · אם שהה בדרך שבעה ימים אחר וסתה דעכשיו עומדת בימים שיכולה להטהר אפילו הגיע וסתה אמרינן טבלה ואין לריך לשואלה: דבזיזא · בושה היא לטבול עד שיפייסנה: ודאי ראתה מי א"ר יוחנן · שלא יהא לריך לשואלה ואפילו היא זקנה: אימר טבלה · וכיון דטעמא דר' יוחנן משום ספיקא הוא לא שנא ילדה לא שנא זקנה: הוי ספק · להיתר: ודאי · לאיסור: ואין ספק מוציא · את הדבר מידי ודאי שלו: והא הכא דודאי טבל · דהא חזינן שנגמרה מלאכתן וממורחין הן: איבעית אימא ספק וספק הוא · דכי היכי דמספקא לן אי מעשרי אי לא ה"נ מספקא לן דלמא לא טביל ולא איחייב במעשר דאימא כרבי אושעיא עיילה ומכניסה במוץ שלה דאין טבל מתחייב במעשר אלא בראיית פני הבית כשרואה את הפתח וכיון דבשעת ראיית פני הבית לא נגמרה מלאכתו למעשר תו לא מיחייבא אע"פ שהוא דשה וממרחה לאחר שהכניסה מידי דהוה אמכנים פירות דרך גגו וקרפיפו לבית אפילו היא ממורחת דקיימא לן דפטורה מן המעשר הואיל ולא ראתה את הפתח: כדי שתהא בהמתו אוכלת · אפי' לאחר מירוח ולהכי נקט בהמתו דאילו אמאכל אדם לא מצי למימר הכי דאי נמי לא מחייב מדאורייתא רבנן גזור על אכילת קבע אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו אבל מאכל בהמה קבע שלה עראי חשיב לה דתנן במסכת פאה (פ"א מ"ו) מאכיל לבהמה לעופות ולחיות עד שימרח הילכך כל כמה דלא חל עליה שם טבל דאורייתא מאכיל לבהמתו והכא כיון דאיכא למימר דעביד להו כרבי אושעיא מותרין לאדם דלגבי איסורא דרבנן מהניא חזקת חבר: אם זכר הוא כו' · כהן חכם היה ומורה הוראות ומתכוין להורות לה ימי טומאה וטהרה אי נמי שגורה אצלו בבית ונוגעת בתרומתו ורוצה להזהר ממנה כל ימי טומאתה וי"א לידע אימתי יהא זמן הבאת קרבנה אם יארע במשמרתו אם לאו ולא סבירא לי דבשביל(א) תור א]עולה אחת לכולה משמרה לא עייל האי כהן נפשיה להכי ועוד שהרי היא יכולה לאחר קרבנה כל זמן שתרצה וגם לשון ראשון אינו נראה דאי חכם הוא כלום הוא בא להאהיל ולעבור על לאו דטומאת מת אלא כהן עם הארץ היה או קטן ושגרתו אשה להציץ ולראות: וטהרוהו · מאהל המת: כמין

אפילו ילדה דבזיזא למיטבל · פ"ה אפי' נערה שבושה לטבול ומשני ודאי ראתה מי א"ר יוחנן הך נמי כיון שלא ראתה בודאי שרי רבי יוחנן ואינו מיושב ור"ח מפרש וכן ר"ת אפי' ילדה דבזיזא למיטבל פי' שהולידה ומפחדת לטבול תוך ל' כדאמר בפ' מפנין (שבת דף קכט:) דבת רב חסדא טבלה תוך שלשים ללידה ואלתה ואמטיה רבא *לערסא ואיתסיאת והשתא אתי שפיר דא"ל ודאי ראתה מי א"ר יוחנן א"כ יולדת אפילו לא היתה דואגת לטבול לא יתיר רבי יוחנן דספק טבילה אינו מוליאה מידי ודאי ראתה ובזיז לשון פחד כההיא דפ"ב דיבמות (דף טו·) לא מיבעיא אביו דבזיז בריה מיניה מיהו בפ' אלו דברים (פסחים דף עב:) משמע שהוא לשון בושת גבי יבמתו בזיזה מיניה ובפ' ב"ש (יבמות דף קיב·) מבזז בזיז מיניה מיהו גם יש לפרש לשון פחד ובערוך *פי' לשון בושת: חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות כו' · בפ"ק דחולין (דף י·) גבי שחט ונמלא סכין פגומה קאמר נמי אין ספק מוליא מידי ודאי ולא מייתי מהך דחבר ושפחה משום דהכא הוי ספק טוב ורגיל ואפי' לקולא מוליא מידי ודאי וה"נ לא שייך לאתויי ההיא דהתם דטבל ועלה דאתי ספק ומוליא מידי ודאי דהתם היינו משום דהוי לחומרא: בהמתו אוכלת · דוקא בהמתו כדפ"ה דכל מה שהיא אוכלת מיקרי עראי אבל אדם אסור מדרבנן לאכול אכילת קבע וכן משמע בתוספתא ומייתי לה בפ"ק דבילה (דף יג·) הכנים לבית שבלים לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור וכן משמע נמי מדנקט בהמתו והא דפריך במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז·) אמאי דקאמר מירוח העובד כוכבים אינו פוטר משום בעלי כיסים פירוש עשירים שמוכרין תבואתן לעובדי כוכבים קודם מירוח וחוזרין וקונין אחר מירוח אפשר דעבד כר' אושעיא פירוש שיוכל להעריס ולפטור שיכנים התבואה במוץ שלה ומה הועילו חכמים בתקנתם משמע דלגמרי פטור ה"פ עביד ליה כרבי אושעיא ובמידי דמאכל בהמה מה הועילו חכמים בתקנתם מיהו אי מירוח העובד כוכבים אינו פוטר רק עראי כמו שהיה קודם מירוח אתי שפיר אך ל"ע בשילהי פ"ק דבכורות (דף יא:) והשתא קשה כיון דהוי ודאי טבל לענין אכילת קבע אפילו הכניסה במוץ כדפרישית היכי אתי ספק ומוליא מידי ודאי דחשבינן להו בחזקת מתוקנים וליכא למימר דספק מוליא מידי ודאי דרבנן דהא בפרק קמא דפסחים (דף ט·) פריך מיניה אהא דקאמר התם כל מקום שחולדה וברדלס מלויין שם אין לריך בדיקה הא ודאי חמץ לריך בדיקה דספק אבל אין מוליא מידי ודאי ופריך מהך דחבר ומשני ספק וספק הוא כדרבי אושעיא והשתא מ"מ חזינא הכא דמוליא מידי ודאי דרבנן ובדיקת חמץ נמי הוי דרבנן דמדאורייתא בבטול בעלמא סגי ואומר ר"י דמתניתי' דהתם איירי שלא בטלו דהוי ודאי דאורייתא ועוד אומר ר"י דהא דקאמר הכא דהוו בחזקת מתוקנים היינו בהנך דלא חזו אלא לבהמה: כדי שתהא בהמתו אוכלת · משמע דבטבל שראה פני הבית אפילו בהמתו נמי לא אכלה ותימה לר"י מ"ש משאר הנאות דהרי דלא מלינו טבל שיהיה אסור בהנאה וי"ל דדרשינן בבמה מדליקין (שבת דף כו·) גבי אין מדליקין בטבל טמא משום דכתיב את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת טהורה ואחת טמאה מה טהורה אין לך בה פי' אכילתה אלא משעת הרמה ואילך אף טמאה כן דהיינו הדלקה והדר גמר טהורה מטמאה דמיתסרה בהדלקה קודם הרמה וה"ה למאכיל לבהמתו וכל שאר הנאה של כילוי ומהכא נמי שמעינן דאין ישראל מאכיל לבהמתו כרשיני תרומה: [וע"ע תוס' פסחים לד· ד"ה מתמין נו]: בשפחתו של מסיק · משמע דשפחה מטמאה בלידה וכן מוכח בפ' רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלה:) דקאמר לקח שפחה ונתעברה אצלו זהו יליד בית שנימול לשמונה והתם קאמר כל שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לשמונה ובת"כ תניא נמי בהדיא אין לי אלא בני ישראל גיורת ושפחה בין משוחררת ובין שאינה משוחררת מנין ת"ל אשה ונראה דהא דיליף לאינה משוחררת מאשה אסמכתא בעלמא הוא ואגב אחריני נקט לה דבפ"ק דכריתות (דף ז:) משמע מג"ש דלה לה אתיא ובפ' הערל (יבמות דף עד:) לא יליף מאשה אלא גיורת ומשוחררת ושאינה משוחררת אינו מזכיר שם *): ובא כהן והציץ · אומר ר"ת דכהן שוטה היה דאפילו אם נאמר דשל גבירתה היה וכהן זה קרוב היה לא היה לו לטמאות דאמר בת"כ דאין כהנים מטמאין לנפלים דבעינן דומיא דאביו ואמו ועוד דכאן לא היה לצורך המת: ספק גררוהו הסיא שעתא כו' · וא"ת והאי בור היכא קאי אי ברה"ר אפילו בספקא אחת טהור אי ברה"י מאי משני שהטילה כמין נפל לבור **)והתניא דברה"י כל ספקות שאתה יכול להרבות טמא וי"ל דבגירסת חולדה וברדלס הוי ספק הרגיל וקרוב לודאי ותדע דאפילו מידי ודאי בעי למימר שמוליא זה הספק ואומר ר"י דלריך לומר דרגלי הכהן היו ברה"ר דאי רגליו היו ברה"י ניחוש דלמא גררוהו כנגד רגליו וטומאה בוקעת ועולה דע"כ ליכא בחוריהן פותח טפח דכי איכא מאי מועלת גרירה והא בפותח טפח מביא הטומאה ועוד י"ל דרגלי הכהן ברשות היחיד וגררוהו ואכלוהו הוי ספק הרגיל: מסיק · בסמ"ך גרס שהיה מוסק זיתים: ומוסקת

*) [ועי' תוס' יבמות עד: ד"ה ושפחה מנין] **) [נ"ל והתנן טהרות פ"ו מ"ד]

תוספי הרא"ש

א"ר יוחנן אפי' ילדה דבזיזא למטבל · פרש"י אשה בחורה שבושה לטבול · וקשה מאי קאמר אטו ודאי ראתה מי קאמר ר' יוחנן וכי אשה בחורה ודאי ראתה · לכן נראה לפרש אפי' ילדה כלומר אם ילדה אשתו ולד ושהתה כדי שבילה שיראה לטבול כדאמרינן בסוף מפנין גבי ברתיה דרב חסדא דאמטיוה לערסא בתריה דרבא · ומי' גם לרש"י ניחא דה"פ אטו ודאי ראתה אפי' בזקינה מי א"ר יוחנן וכיון דרבי יוחנן לא איירי אלא בספק ראתה משום דהוי ספק ספיקא בילדה נמי הוי ספק ספיקא ואין ספק מוציא מידי ודאי · דבר פשוט הוא שאין לו לספק להוציא מידי ודאי אלא הכא מיירי בספק הרגיל וקרוב לודאי וכן ההיא דפ"ק דפסחים ובע"ז פ' כל הצלמים · והאי ספק וודאי דהכא לא שייך להההוא דפ"ק דחולין דעור ספק פגים ועצם ודאי פגים ואין ספק מוציא מידי ודאי ומייתי עלה ההיא דטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ דהתם אין ספק כל כך רגיל כי הנך דהכא הלכך לא מייתי הנך דהכא התם והך דטבל ועלה לא שייך הכא דהתם לחומרא הספק מוציא מידי ודאי · והתניא חבר שמת · למאי דלא ידע טעמא דחזקה חבר · נראה דנקט חבר משום דהוי ספק הרגיל ... הים לאחריו לבני ביתו אם נוית דבר שאינו מתוקן א"כ פ"ד דוקא חבר משום דאפי' הן בני יומן: שתהא בהמתו אוכלת דאי לאו הכי לא הוה מצי לאכול דאסור לאכילה בכל מאכל בפרק במה מדליקין אין מדליקין בטבל טמא ופרש"י ... מה תרומה טהורה

אכילתה אלא משעת הרמה ואילך אף טמאה אין לך בה דהיינו הסקה אלא משעת הרמה ... מטמאה דאין לך בה הדלקה אלא משעת הרמה ואילך וה"ה אכילת בהמה דכל הנאה של כילוי ... מן המעשר · ופרש"י ואכתי תיקשי לך דספק מוציא מידי ודאי דאפי' עבד כרבי ... אכילה דידית ודאי טבל הוי [ותירץ] דלגבי איסורא דרבנן מהניא חזקת חבר והכא ניחא אבל בסוף ... מצי לשנויי הכי דמייתי לה על בדיקת חמץ גבי הא דתנן אין חוששין שמא גררה חולדה ... טעמא דלא חזינן הא חזינן דשקל חוששין כו' ואין ספק מוציא מידי וודאי ובדיקת חמץ מדרבנן ... בביטול בעלמא סגי וא"כ צריכין לתירוצא קמא דחזקת חבר · ופי' רבי' אפרים דבהמתו ... הוא עצמו שרי לאכול ממנו קבע אע"ג דקודם ראיית פני הבית אסור לאכול אכילת קבע ... התם דמצי אתי לידי חיוב דאורייתא כשיראה פני הבית אבל כשמרחו בבית דתו לא אתי ... אפי' אכילת קבע שריא' והאי דנקט בהמתו משום דכל זמן שהיא במוץ [אינה] מוכנת אלא ... א"נ משום שתולה ההערמה בשביל בהמתו ומייתי ראיה מההיא דמנחות פרק ר' ישמעאל

גלגול העובד כוכבים פוטר מירוח דעובד כוכבים אינו פוטר בגורן משום בעלי כיסין ופריך גלגול נמי ומשני אשר דאפילו לא פתח מת' רבעים מירוח נמי אשר דעביד ליה כר' אושעיא ואי לבהמתו דוקא קאמר ר' אושעיא מאי פריך ניחא ליה לפטור ... עובד כוכבים ... לפסחים ... הכנים ... עיסה אוכל מהן עראי ופטור ... לבית ... קתני ... שבלים לבית ... וקתני אוכל עראי דוקא ... את ... ושעורין ... בגורן ... ואם ... נתחייבו במעשר אפילו בלא ראיית פני הבית א"כ ה"נ אם עשאן גורן בבית ... במוץ ... עשאו גורן בבית ... גורן ... יכולין ... ואמאי ... [ולכן] ... אסירא ... ישמעאל ... נמי ... אפשר ... אושעיא ... עובד כוכבים פוטר ... אפי' ... העובד כוכבים ... אינו פוטר ... בהמתו ... עצמו ... שפ"י ... להתיר ... אפשר ... אושעיא ... העובד כוכבים ... לגמרי ... אכילת קבע ... שאנו ... כמו ... קודם ... באכילת קבע ... דפסחים ... חמץ ... כדבדיקה ... כשלא ... ודאי ... מעשה בשפחתו של מסיק ... הכא ... לידה ... שהיה ... דאם ... השפחה ... דאמרינן ... הערל ... ישראל ... ישראל ... משום ... אשה ... משום ... ועוד ... תרומה ... משום ... תרומה ... כהן ... טמא ... בפ' ... דקאמר ... שפחה ... זהו ... לה' ... אמר ... כל ש... לידה ... ובפ"ק ... שפחה ... קרבן ... אמרינן ... בני ישראל ... בנות ... את ... בין משוחררת ... שאינה משוחררת ... דקאמר ... משום

אינה משוחררת אלא קיצר הברייתא לפי שלא הוצרך אלא למשוחררת דפריך גיורת ושפחה ... תרומה נינהו: ובא כהן והציץ · שוטה היה דאפי' אי הוה טמא מוזהר אפי' בו ביום ... אנזיר פ"ג מנין ואפי' אם היה קרובו חדא דשלא לצורך המת ועוד דבעי' בני קיימא דומיא ... והא הכא דודאי נפל ספק גררוהו · תימה האי בור היכי דמי אי רה"ר הוא מאי פריך ... דספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור ואי רשות היחיד הוא מאי קאמר שהטילה ... ספק ספיקא נמי טמא דתנן בפ' טהרות כל מקום שאתה יכול לרבות ספיקות וספק ספיקא ... טמא · וי"ל דשאני הכא דגרירת חולדה וברדלס ספק הרגיל הוא הלכך מטהרינן בספק ספיקא ... ברה"י אפי' ודאי גררוהו ניחוש שמא גררוהו תחתיו וטומאה בוקעת ועולה ואין לומר דסתם ... ספח דא"כ מביא טומאה לבור ולא אהני מה שגררוהו · ואין לומר דסתם חור שלהם הוא ... פתחו לבור אינו רחב טפח דאכתי טומאה בוקעת ועולה · כדתנן בפ' אהלות בית שהוא ... יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טמא וי"ל דהבור רה"י ומבי...
א) ועי' בתוס' כאן סוד"ה ספק:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה אם זכר וכו' דבשביל עור עולה אחת:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה אם זכר הוא וכו' דבשביל תור שלה וכו' · תיבת עולה נמחק ונ"ב חטאת:

כמין נפל והא לידע אם זכר אם נקבה קתני ה"ק ובא כהן והציץ בו לידע אם נפל הפילה אם רוח הפילה ואת"ל נפל הפילה לידע אם זכר אם נקבה ואיבעית אימא כיון דחולדה וברדלס מצויים שם ודאי גררוהו *בעו מיניה מרב נחמן וסתות דאורייתא או דרבנן אמר להו מדאמר הונא חברין משמיה דרב אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף ראתה [א] חוששת לוסתה וחוששת לראייתה אלמא *וסתות דאורייתא איכא דאמרי הכי קא"ל טעמא דראתה הא לא ראתה אין חוששין אלמא וסתות דרבנן איתמר אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף בדקה אמר רב [ג] בדקה ומצאת טמאה טמאה טהורה טהורה ושמואל אמר אפילו בדקה ומצאת טהורה נמי טמאה מפני *שאורח בזמנו בא לימא בוסתות קמיפלגי דמ"ס דאורייתא ומ"ס דרבנן אמר ר' זירא דכ"ע וסתות דאורייתא כאן שבדקה עצמה כשיעור וסת כאן שלא בדקה עצמה כשיעור וסת ר"נ בר יצחק אמר בוסתות גופייהו קמיפלגי דמ"ס וסתות דאורייתא ומר סבר וסתות דרבנן אמר רב ששת כתנאי ר' אליעזר אומר טמאה נדה ורבי יהושע אומר תבדק והני תנאי כי הני תנאי דתניא רבי מאיר אומר טמאה נדה וחכ"א תבדק אמר אביי אף אנן נמי תנינא *דתנן ר"מ אומר [ד] אם היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה *שחרדה מסלקת את הדמים טעמא דאיכא חרדה הא ליכא חרדה טמאה אלמא וסתות דאורייתא לימא הני תנאי בהא נמי פליגי דתניא [ה] הרואה דם מחמת מכה אפילו בתוך ימי נדתה טהורה דברי רשב"ג רבי אומר אם יש לה וסת חוששת לוסתה מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר וסתות דאורייתא ומר סבר וסתות דרבנן אמר רבינא לא דכ"ע וסתות דרבנן והכא *במקור מקומו טמא קמיפלגי רשב"ג סבר אשה טהורה ודם טמא דקאתי דרך מקור ואמר ליה רבי אי חיישת לוסת אשה נמי טמאה ואי לא חיישת לוסת מקור מקומו טהור הוא: **מתני'** בית שמאי אומרים צריכה ב' עדים על כל תשמיש ותשמיש או תשמש לאור הנר בית הלל אומרים [ו] דיה בשני עדים כל הלילה: גמ'

כמין נפל · הלכך ספק וספק הוא דדלמא מעיקרא לאו נפל הוא: ודאי גררוהו · הלכך ודאי וודאי הוא: וסתות דאורייתא או דרבנן · הא דקיימא לן דבעי בדיקה בשעת וסתה דאורייתא היא דאם לא בדקה טמאה ואפילו בדקה אחר זמן ומצאתה טהורה דאורח בזמנו בא ודם חזאי ונפל לקרקע או דרבנן הוא דאצרכוה ואם לא בדקה טהורה: ולבסוף ראתה · בבדיקה ראשונה שבדקה עצמה לאחר זמן ומצאתה טמאה: חוששת לוסתה וחוששת לראייתה · אם זמן וסתה קודם מעת לעת של ראייתה מטמאינן טהרות (א) דוסתה ואילך דלמא בזמנו בא ואם מעת לעת של ראייתה קודם לוסתה דלא שהתה משעת וסתה עד ראייתה מעת לעת אזלינן בתר ראייה וטמאה מעת לעת וקס"ד דה"ה נמי אם בדקה ומצאתה טהורה דחוששת לוסתה והא דנקט ראתה משום דבעי למימר וחוששת לראייתה: טעמא דראתה · דכיון דבבדיקה ראשונה מצאתה טמאה אם בדקה נמי בשעת וסתה הוה משכחא: דכ"ע · אפי' רב מודה דוסתות דאורייתא והא דקאמר דבמצאתה טהורה טהורה כשבדקה בשיעור וסת בל וסתה דודאי אי הוה דם הוה משכחא ושמואל סבר אפי' הכי טמאה דאורח בזמנו בא הואיל ולא בדקה בשעת וסת ממש: וכאן שלא בדקה עצמה כו' · הא דקאמר לעיל וסתות דאורייתא וטמאה אפילו לרב בשלא בדקה עצמה בשיעור וסת ואח"כ בדקה ומצאתה טהורה טמאה *ואיכא דאמרי דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: טמאה נדה · אם הגיע וסתה ולא בדקה קסבר וסתות דאורייתא: תבדק · לאחר וסתה מצאתה טמאה טמאה משעת וסתה טהורה טהורה: אף אנן נמי תנינא · דלרבי מאיר וסתות דאורייתא: במחבא · מחמת פחד ליסטין ובולשת: הרואה דם מחמת מכה · שיש לה במעיה: אפי' בתוך ימי נדתה · כלומר בימים שהיא למודה לראות דהיינו שעת עונתה או שעת וסתה: טהורה · דתלינן במכה שבאותו מקום: אם יש לה וסת חוששת לוסתה · כלומר כשאין לה וסת קבוע מודינא לך שאף על פי שטבורה עונתה תולה במכה אבל אם יש לה וסת קבוע וראתה ביום וסתה אפי' מחמת מכה חיישינן שמא טיפת נדה מעורבת בו: מקומו טמא · וכל דם הבא דרך שם ואפילו אינו דם נדה הוי אב הטומאה לטמא אדם טומאת ערב ואם נגעה בטהרות טמאים וקאמר ליה רבי כו' ולהקל על דבריו בא וה"ק אם יש לה וסת כלומר אם אתה אומר לטמאה מפני וסתה חוששת לוסתה כלומר יש לך לטמאה טומאת שבעה והואיל ואינך חושש לכך שהרי אתה אומר טהורה משום נדה שוב אין לה טומאה: **מתני'** שני עדים · חדשים על כל תשמיש אחד לפניו ואחד לאחריו ולמחר תעיין בהם: או תשמש לאור הנר · ותבדוק לאחר תשמיש עד שקנחה בו: דיה בשני עדים כל הלילה · אחד לפני תשמיש ראשון ואחד לאחר תשמיש אחרון ואע"ג דמשמשת ולא ידעה אי חזאי ביני וביני בין לבית שמאי בין לבית הלל לא איכפת לן דלא הוזכרו לבדוק אלא להומר טהרות:

וחוששת לראייתה · פרש"י לענין מעת לעת אע"ג דקי"ל כרבי דוסא דאשה שיש לה וסת דיה שעתה שלא בשעת וסת מודה דמטמא למפרע ועוד י"ל דהכא מיירי לענין שתהא מקולקלת למניינה: **אלמא** וסתות דאורייתא · השתא סבר הא דנקט ראתה לאשמועינן דחוששת לראייתה ולא חשבינן לה כאילו ודאי ראתה מזמן הוסת וה"ה דכי לא ראתה חוששת ואם תאמר היאך רוצה להוכיח דוסתות דאורייתא והלא °אפי' אי וסתות דרבנן כיון דראתה עכשיו טמאה גם מזמן הוסת מספק וי"ל הני מילי לטהרות אבל מקולקלת למניינה לא הויא: **אלמא** וסתות דרבנן · וא"ת דלעיל (דף טו·) אמר רב הונא לא שנו אלא שלא הגיע שעת וסתה כו' אלמא וסתות דאורייתא וי"ל דהכא קאמר משמיה דרב וליה לא ס"ל ואליבא דרב איכא לקמן ב' לשונות אי כמי לעיל אתי כלישנא קמא דהכא: **ורב** נחמן בר יצחק אמר בוסתות גופייהו פליגי · נראה דהלכה דוסתות דרבנן דהא רב נחמן בר יצחק דהוא בתרא אית ליה דלרב וסתות דרבנן א] ובפ' יש בכור (בכורות דף מט:) פסיק כרב באיסורי ועוד דקיימא לן כר' יהושע דבסמוך לגבי רבי אליעזר וכחכמים לגבי ר' מאיר ואע"ג דתנן בפ' בנות כותים (לקמן דף נט·) ברישא דהיתה במחבא הגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה מ"מ נראה דהלכה הוי וסתות דרבנן כדפרישית ועוד דאיכא דמוקי לה בפרק בנות כותים (שם) כרבי מאיר וכן פסק בשאלתות דרב אחאי* ור"ח הילכך אשה שיש לה וסת ולא בדקה בשעת וסתה ואח"כ בדקה ומצאתה טהורה טהורה לבעלה ומיהו נראה לכתחלה צריכה לבדוק בשעת הוסת: **ומר** סבר וסתות דרבנן · נראה דווקה במרגשת שבא דם זה מן המכה ואפ"ה אם זמן וסת הוא אי וסתות דאורייתא חיישינן שמא גם מן המקור בא הדם אבל אם אינה מרגשת יציאת דם מן המכה טמאה לכ"ע אם הוא זמן וסתה דאי לאו הכי וכי לעולם לא תהא נדה והלא קודם מכה הוה לה וסת: **במקור** מקומו טמא קמיפלגי · ורשב"ג לטעמיה בריש תינוקת (לקמן דף סו·) ואע"ג דטומאת בית הסתרים היא ובפרק דם הנדה (לקמן נה:) אמר נמי דדם בעי רביעית והכא קאמר טמא אע"ג דליכא רביעית כדאמרינן בפ' יוצא דופן (לקמן דף מח:) מקור שהזיע כב' טיפי מרגליות טמאה שמא הכא הלמ"מ הוא תדע שהמקור טמא והאשה טהורה: **ב"ש** אומרים צריכה ב' עדים על כל תשמיש · פרש"י ב' עדים חדשים א' לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש ומגעת עד הבקר ובה"א דיה בב' עדים כל הלילה אחד לפני תשמיש ראשון ואחד לאחר תשמיש אחרון* וקשה דלפני תשמיש לא בעו חדשים אלא לנועות ועוד קשה מה שפירש לב"ה דלא מצרכי לבדוק בכל תשמיש דלעיל* אמר דאינן לנועות עד שבודקות בו לפני תשמיש זה בודקות בו לפני תשמיש אחר משמע דבכל תשמיש בודקות מיהו הא י"ל בודקות בתשמיש אחר שבלילה שניה ועוד קשה מה יודעת מתי שימש באחרונה שתבדוק אחריו ואם היתה בודקת בשחר כשהיא עומדת א"כ אינה בודקת סמוך לתשמיש לידע אם בועל בנדות לטמא בועלה ז' ועוד קשה דקאמר ב"ש שמא תחפנה שכבת זרע בביאה שניה היה לו לומר בביאה אחרונה כיון דלב"ה אינה בודקת עד לאחר תשמיש אחרון ועוד דב"ה נקט נימוק וב"ש נקט לישנא אחרינא שמא תחפנה היה לו לב"ש נמי למינקט נימוק כיון דקאי על דם שברחם ולא על הדם שעל העד דהא בית הלל לא מצרכי בדיקה אחר תשמיש ראשון ועוד

*[ועוד דמשמע או תשמש לאור הנר אם רוצה להקל כב"ה ואפילו תשמש לאור הנר צריכה לב"ש בדיקה בכל תשמיש אבל לפירוש ב] רש"י ולפירוש ר"י א"ש תשמש לאור הנר פי' שבודקת מיד מסתמא אם היתה שם טיפת חרדל היתה רואה אפי' על עד יבן· ולפירוש ר"י קיימא שפיר ב"ש אדם שעל העד ג] אבל לעולם קיימא אדם שבתוך הפה דלישנא בתוך הפה הכי משמע גי']

תוספי הרא"ש

חוששת לוסתה וחוששת לראייתה· אע"ג דקי"ל כר' דוסא דכל אשה שיש לה וסת דיה שעתה הא מסקינן לעיל דשלא בשעת וסתה מודי להו · ועוד י"ל דלענין שתהא מקולקלת למנינה איירי הכא: **אלמא** וסתות דרבנן · הא דס"ל לרב הונא לעיל דוסתות דאורייתא לא קשה דהכא משמיה דרב קאמר ואליבא דרב מסיק בסמוך שתי לשונות: **ורב** נחמן בר יצחק אמר בוסתות גופייהו קא מיפלגי · כותיה קי"ל דהוא בתרא והלכתא כרב באיסורי כדאיתא בבכורות פרק יש בכור הלכך כותיה קי"ל דוסתות דרבנן וכן סבר ר' יוחנן לעיל וכן פסק בשאלתות דרב אחאי ור"ח · ועוד דקי"ל כר' יהושע לגבי ר' אליעזר וכמו חכמים לגבי רבי מאיר אע"ג דפליגי לקמן רשב"ג ור' וקי"ל הלכה כר' מחבירו הא פליגי נמי אחריני בהנך ברייתות · ועוד דהא דחיק רבינא דהוא בתראה למימר דכ"ע וסתות דרבנן ולא קי"ל

עין משפט נר מצוה

נד א ב מיי' פ"ג מהל' משכב ומושב הל' ה ופ"ח מהל' איסורי ביאה הל' יג ועי' במ"מ וטוש"ע י"ד סי' קפד סעיף ט:

נה ג טוש"ע שם סעיף ח:

נו ד מיי' פ"ח מהלכות איסורי ביאה הל' י סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קפו סעיף ה וסעיף ו ובהגה"ה:

נז ה מיי' שם הל' יד ופ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ט:

נח ו מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הל' יז סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפו סעיף ב בהגה"ה:

[גי' הרא"ש בעא מיניה רבא מר"נ]

[לעיל טו: וש"נ]

[לקמן סד:]

[פ' מגורש סי' סט]

[לקמן עלי' סוטה כ.]

[לעיל טו· לקמן נט:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חוששת וכו' טהרות דמוקמה ואילך:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה ורב נחמן בר יצחק וכו' וכפ' יש בכור [illegible]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלמא כו' [illegible] דמוכיחו כן מסוגיא דהכא וכיינו ללישנא בתרא דרב סבר וסתות דרבנן ואפ"ה ס"ל דמצאה טמאה חוששת לוסתה וא"כ מה הקשו דלמא הלישנא קמא ס"ל דאי היה וסתות דרבנן לא מטמאינן למפרע לחוש לוסתה ובהא פליגי הכך ב' לישני וכמו דנ"ל לתירוצם דפליגי בהם וסתות דרבנן אם מקולקלת למניינה:

במתני' דהיתה במחבא · ואע"ג דקתני רישא הגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה הא אמרי' לקמן פ' בנות כותים כולה ר"מ היא ועל זה יש לסמוך באשה שיש לה וסת ולא בדקה בשעת וסתה ואח"כ בדקה ומצאה טהורה דטהורה ודאי: מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר וסתות דאורייתא ומר סבר וסתות דרבנן הלכך תולין בהדם דמחמת מכה בא · תימה לי אם יש לה מכה זמן ארוך וכי כל הדמים שתראה יהיו טהורין וכי בשביל הכאת נסתלקו דמי המקור · וצ"ע: במקור מקומו טמא קא מיפלגי · ורשב"ג לטעמיה דאמר לקמן בריש תינוקת דם טמא דאתי דרך מקור ואין לדמותו לטומאת בית הסתרים דשמא הלכה למשה מסיני תדע דהמקור טמא אע"ג דהאשה נמי טהורה: ב"ש אומרים צריכה שני עדים · פי' שניהם לאחר תשמיש אחד לו ואחד לה כותיה דמתני' דלעיל דרך בנות ישראל לשמש בשני עדים ופליגי ב"ש וב"ה בהנך שני עדים ב"ש סברי צריך לעיין בהן בכל תשמיש ותשמיש · וב"ה סברי יבדקו בהן בכל תשמיש ותשמיש ואין צריך לראותם עד אור הבוקר ובעד דלפני תשמיש לא איירי בהו · ורבי' שמשון פי' לב"ה אחד לפני תשמיש ראשון ואחד לפני תשמיש אחרון · וקשה לפי' מה היא יודעת כמה פעמים תשמש בלילה אלא בקומה בשחרית הבדוק ואנן בדיקה דלאחר תשמיש בעי' אולי ראתה מחמת תשמיש וליכא לאקשויי לפי' רבינו שמשון לב"ש (דהך) דהא דרך צנועות להצריך עדים חדשים בכל פעם דהא מודו ב"ש דאי משמשת לאור הנר אינה צריכה עדים חדשים:

גמ' ת"ר אע"פ שאמרו המשמש מטתו לאור הנר הרי זה מגונה בש"א צריכה שני עדים על כל תשמיש או תשמש לאור הנר ובה"א דיה בשני עדים כל הלילה תניא אמרו להם ב"ש לב"ה לדבריכם ליחוש שמא תראה טיפת דם כחרדל בביאה ראשונה ותחפנה שכבת זרע בביאה שניה א"ל ב"ה אף לדבריכם ליחוש עד שהרוק בתוך הפה שמא נימוק והולך לו אמרו להם לפי שאינו דומה נימוק פעם אחת לנימוק שתי פעמים תניא א"ר יהושע רואה אני את דברי ב"ש אמרו לו תלמידיו רבי כמה הארכת עלינו אמר להם מוטב שאאריך עליכם בעוה"ז כדי שיאריכו ימיכם לעוה"ב אמר ר' זירא מדברי כולם נלמד בעל נפש לא יבעול וישנה רבא אמר *בועל ושונה כי תניא ההיא לטהרות תניא נמי הכי *בד"א לטהרות אבל לבעלה מותרת *ובד"א שהניחה בחזקת טהרה אבל הניחה בחזקת טמאה לעולם היא בחזקתה עד שתאמר לו טהורה אני א"ר אבא א"ר חייא בר אשי אמר רב *בדקה בעד ואבד אסורה לשמש עד שתבדוק מתקיף לה ר' אילא אילו איתא מי לא משמשה ואע"ג דלא ידעה השתא נמי תשמש א"ל רבא זו מוכיחה קיים וזו אין מוכיחה קיים *א"ר יוחנן *אסור לאדם שישמש מטתו ביום (אמר רב המנונא) מאי קרא שנאמר °יאבד יום אולד בו והלילה אמר הורה גבר לילה ניתן להריון ויום לא ניתן להריון ר"ל אמר מהכא °בוזה דרכיו ימות ור"ל האי קרא דר' יוחנן מאי דריש ביה מבעי ליה לכדדריש רבי חנינא בר פפא דדריש ר' חנינא בר פפא א] אותו מלאך הממונה על ההריון לילה שמו ונוטל טפה ומעמידה לפני הקב"ה ואומר לפניו רבש"ע טפה זו מה תהא עליה גבור או חלש חכם או טיפש עשיר או עני ואילו רשע או צדיק לא קאמר כדר' חנינא *דא"ר חנינא הכל בידי שמים *חוץ מיראת שמים שנאמר °ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' ור' יוחנן א"כ נכתוב קרא גבר הורה מאי הורה גבר לילה ניתן להריון ויום לא ניתן להריון ור' יוחנן האי קרא דר"ל מאי דריש ביה מבעי לי' לכדכתיב בספר בן סירא שלשה שנאתי וארבעה לא אהבתי שר הנרגל בבית המשתאות ואמרי לה שר הנרגן (ואמרי לה שר הנרגז) והמושיב שבת במרומי קרת והאוחז באמה ומשתין מים *והנכנס לבית חבירו פתאום אמר רבי יוחנן ואפילו לביתו אמר רבי שמעון בן יוחאי ארבעה דברים הקב"ה שונאן ואני איני אוהבן הנכנס לביתו פתאום ואצ"ל לבית חבירו *והאוחז באמה ומשתין מים

ומשתין

רש"י

גמ' מגונה · טעמא מפרש לקמן : שמא תראה · בביאה ראשונה ויעמידוהו כותלי בית הרחם וכיון דלא מצריכיתו בדיקה בין תשמיש לתשמיש כי הדר משמש תחפנה שכבת זרע בביאה שניה וכי בדקה לאחר תשמיש אחרון לא מינכר למחר והכי נמי דלדידן (א) משמשת לאחר קינוח ואע"ג דלא ידעינן עד למחר מיהו בעינן מוכיחה קיים דאי לאו הכי מה הועילו חכמים בתקנתם : עד שהרוק בתוך הפה כו' · רוק דם פה אותו מקום כלומר אפילו כשהיתה בודקת לאחר תשמיש שמא ראתה טפה כחרדל וחפתה שכבת זרע באותה ביאה עצמה : הארכת · החמרת : בעל נפש · חסיד : לא יבעול וישנה · בלא בדיקה בינתים דאפילו ב"ה מצרכי בדיקה לסוף תשמיש אלמא חיישינן לשמא ראתה דם מחמת תשמיש אלמא מי שהוא ירא ופורש מספק איסור לא יבעול וישנה : בד"א · דבעיא בדיקה : בדקה בעד · בלילה לפני תשמיש : ואע"ג דלא ידעה · דהא לב"ה עד למחר לא בדקה ואפי' לב"ש נמי אם יש לה ב' עדים לכל תשמיש משמשת בלא נר אף ע"ג דלא ידעה אי איכא דם בעדים של תשמיש ראשון : זו מוכיחה קיים · הרי העד לפניו ולמחר תראה בו ומהני לה לטהרות דכי אצרכוה רבנן לשמש בעדים משום טהרות הוא וגם אם ימצא דם באותו שלפני תשמיש תביא חטאת כפרתה : וזו · שאבד עדה אין מוכיחה קיים ואי אמרת תשמש מה תקנת חכמים יש כאן דהרי היא כמו שלא בדקה : בוזה דרכיו · תשמיש כמו (משלי ל) דרך גבר בעלמה והמשמש ביום בא לידי בזיון שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו : הכל בידי שמים · כל מדותיו וקורותיו של אדם באין לו בגזרת מלך חוץ מזו : כי אם ליראה · דבר זה לבדו הוא שואל ממך לפי שהכל בידו וזה בידך : מאי הורה גבר · מדסמך הריון ללילה ש"מ למדרש הכי לילה ניתן להריון ולא יום מדאסמכיה קרא שמעינן לדר' יוחנן ומגופה דקרא שמעינן להא דר' חנינא בר פפא : מיבעי ליה כו' · והיינו בוזה דרכיו שמגנה עצמו שמלעיזין עליו בני המדינה במנהגו : שר · תלמיד חכם : הנרגל · רגיל : נרגן · מרבה דברים : ואמרי לה נרגז · בוטש דנראה כנבל ומשתכר : והמושיב שבת · לתלמידים במרומי קרת אחת שנראה מגסי הרוח ועוד שמפסיקין אותן עוברי דרכים : ואפילו לביתו · דלמא עבדי מידי דצניעותא :

מקרקש

תוספות

ועוד דקאמר מדברי כולן נלמד בעל נפש לא יבעול וישנה פירוש בלא בדיקה בינתים אפילו לבעלה גרידא הא לב"ה אף לטהרות לא צריכה בדיקה ונראה לר"י כפירוש רשב"ם דלב"ש צריכה ב' עדים חדשים אחר תשמיש אחד לו ואחד לה והא דקתני צריכה הייני כלומר שהיא מכינה כדתנן בנות ישראל משמשות בב' עדים אחד לו ואחד לה אע"ג דלפני תשמיש איכה צריכה חדש אלא לנטועות הייני לפי שאין העד מלוכלך כ"כ אבל לאחר תשמיש שמלוכלך בשכבת זרע צריכות בכל פעם חדש וב"ה אומרים דיה בב' עדים כל הלילה מודים שצריכה בדיקה אחר כל תשמיש אך דלא מצרכי חדש וטעמא משום דלאחר תשמיש איכא רוב לכלוך משכבת זרע ואין ריוח בעד חדש ואפשר דאפילו לנטועות לא בעו חדש לאחר תשמיש והשתא אתי שפיר הכל :

לא יבעול וישנה · פירוש אם לא יבדוק דשמא מחמת חימוד תשמיש ראשון ראתה ודוקא בעל נפש דר' זירא ידע נמי דלבעלה לא בעיא בדיקה ורבא אמר אפי' בעל נפש לא דלמא לבו נוקפו ופורש וא"ת ומאי מייתי תניא נמי הכי דלמא ברייתא לא מיירי בבעל נפש אלא בסתם בני אדם או בביאה ראשונה וי"ל דאבל לבעלה מותרת משמע היתר גמור לכל העולם ואפי' בביאה שניה : בדקה ואבד העד · לפירוש רשב"ם ה"פ בדקה לפני תשמיש ואבד העד לפני תשמיש אסורה לשמש עד שתבדוק פעם שניה אבל לאחר תשמיש אפילו לא אבד העד צריכה לעולם בדיקה לפני תשמיש ור"א פריך ממתני' שפיר אע"ג דמתני' לא איירי בעד שלפני תשמיש אלא בשל אחר תשמיש א"כ מיירי הכא בעד שאחר תשמיש אם אבד אסורה לשמש עד שתבדוק אפי' אם רוצה לשמש מיד אחר תשמיש ראשון אבל אם לא אבד מותרת כי למה תבדוק ב' פעמים מיד זה אחר זה : מלאך הממונה על ההריון · אבל על הלידה אין שום מלאך ממונה כדאמר בריש תענית (דף ב:) ג' מפתחות בידו של הקב"ה של חיה ושל גשמים ושל תחיית המתים והנהו שלש מפתחות נמי פעמים מוסרין לשליח לפי שעה שהרי אליהו *היה בידו מפתח של גשמים והחייה המת וכן אלישע וכמה צדיקים ואף ברי (*אותת) (איוב לז) שהוא שר מטר אין עושה אלא ברשות הקב"ה : הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים · ובאלו נערות (כתובות ל.) דאמר הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים הכא איירי בתולדות האדם ובמדותיו והתם מיירי במאורעות כגון חלאים ופורעניות דהכל נגזר עליו ואינו יכול ליזהר כדאמר בחולין (דף ז:) אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה חוץ מצינים ופחים שיכול לשמור עצמו וא"ת והא חזקיה חזא דהוו ליה בני דלא מעלו (ברכות י.) אלמא דנגזר קודם לידה שלא יהיו יראי שמים וי"ל דהראהו מה שעתיד להיות ועוד דהרבה דברים תלוי במזל כדאמר בשילהי שבת (דף קנו.) מאן דאיתיליד בצדק יהא צדקן במצות דאיתיליד בשבת מתקרי קדישא וכן הא דאמרי כלדאי לאמיה דרב נחמן בר יצחק בריך גנבא ליהוי (שם:) *)ועוד דאין זה בידי שמים כי אין הקב"ה רוצה לשנות הילוך המזלות : שר ב] הנרגל · פירש בערוך שמתרעמים עליו בבית המשתאות :

*) כך היא גי' רש"ל וגי' ר"מ נ"ל גנבא ליהוי ואין זה בידי שמים כו' וע"ש

עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה ט סמג לאוין קיא:
ס ב מיי' שם הלכה יז סמג שם טור וש"ע י"ד סי' קפו סעיף ג בהגה"ה :
סא ג מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' י סמג לאוין קנו טוש"ע אה"ע סימן כה סעיף ה טוש"ע א"ח סימן רמ סעיף יא:
סב ד מיי' פ"ה מהל' תשובה כל הפרק :

מסורת הש"ס

שבת פו. כתובות סט.
[לשיטתיה לקמן לא ובעירובין ק:] [לעיל יא:]
ברכות לג: מגילה כה.
[אסור לשמש מטתו ביום שנאמר והלילה אמר הורה גבר ר"ל אמר מהכא בוזה דרכיו ימות כך היא גי' הערוך בערך שמש א' ומעתה תבין מאי דכסמוך דקאמר ור"ל האי קרא דר' יוחנן וכו' ור"י א"כ נכתוב וכו' ור"י האי קרא דר"ל מאי דריש ביה וכו']
[עי' סנהדרין דף קיג']
[נ"ל יערוה עב]
[מס' ד"א פ"ה ועי' פסחים קיב.]
[עי' תוס' לעיל יג: סד"ה אותו]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמא וכו' דלדידן משמשת :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אותו מלאך הממונה על ההריון · ע"ע עי' דרשת מהרא"ל ח"א דף כד ע"ג ודף לד ע"א :
ב] תוס' ד"ה שר הנרגן וכו' · כצ"ל לפי מ"ש מהרש"א בח"א :

תוספי הרא"ש

שמא תראה טפת דם כחרדל בביאה ראשונה ותחפנו שכבת זרע בביאה שניה פרש"י וישאר בבית הרחם ויעמידו כותלי בית הרחם הדם בביאה ראשונה ובביאה שניה תחפנו שכבת זרע ולא יראה על העד ול"נ דלא משמע דאיירי שיהא נימוק בתוך הפה אלא בתשמיש ב"ה ולאידך פי' שפירשתי שבודקת בכל תשמיש ותשמיש ניחא דה"פ שמא תראה טפת דם כחרדל על העד בביאה ראשונה ותחפנה שכבת זרע על העד בביאה שניה : מדברי כולם נלמוד בעל נפש לא יבעול וישנה · ואף לב"ה נמי צריכה בדיקה לאחר תשמיש אחרון אלמא חיישינן שמא תראה מחמת תשמיש וכ"ש לפירושינו דלב"ה נמי צריכה בדיקה על כל תשמיש ותשמיש : בדקה בעד אחד ואבד אסורה לשמש עד שתבדוק · לפרש"י ניחא דאיירי בבדיקה דקודם תשמיש · ואם אבד אותו עד לא תשמש עד שתבדוק אבל לפי מה דפרישנא דאיירי בבדיקה דלאחר תשמיש מאי קאמר בדקה בעד ואבד ואבד אפי' לא אבד נמי צריכה לבדוק לפני תשמיש ודוחק לפרש אסורה לשמש עד שתברוק בדיקה אחרת אחר תשמיש זה מלבד בדיקה שלפני תשמיש אחר א"נ לא קאי אבדיקות דמתניתין אלא בדיקת עד שלפני תשמיש ומשום דבעי לאותובי עלה ממתניתין דבודקת בכל תשמיש ותשמיש אע"ג דלא ידעה מייתי לה הכא : מלאך הממונה על ההריון · והא דאמרינן בריש תענית ג' מפתחות לא נמסרו ביד שליח של חיה ושל גשמים ושל תחיית המתים י"ל דהקב"ה נותן לאשה הריון ואח"כ מתעסק בה המלאך : הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים · הא דאמרינן בפ' אלו נערות הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים במאורעות הבאים לאדם בכל יום ויום אבל הכא בדברים הנגזרים על האדם להתנהג בהן כל ימי חייו והא דאמרינן בסוף מס' שבת האי מאן דמתייליד בצדק יהיה צדקן במצות ואמרינן נמי התם דאמרו ליה כלדאי לאימיה דר"נ בריך גנבא להוי אלמא צדיק ורשע תלוי (במצות) במזלי י"ל (אימשר) [שאף] שמזלו נוטה באחד מן הדרכים מ"מ בידו הוא להתחזק על יצרו :

מקרקש

ומשתין מים ערום לפני מטתו והמשמש מטתו בפני כל חי אמר ליה רב יהודה לשמואל ואפי׳ לפני עכברים א״ל *שינגא לא אלא כגון של בית פלוני שמשמשין מטותיהן בפני עבדיהם ושפחותיהם ואינהו מאי דרוש °שבו לכם פה עם החמור *עם הדומה לחמור רבה בר רב הונא מקרקש זגי דכילתא אביי באלי דידבי *רבא באלי פרוחי אמר ר״ש בן יוחי ה׳ דברים הן שהעושה אותן מתחייב בנפשו ודמו בראשו *האוכל שום קלוף ובצל קלוף וביצה קלופה והשותה משקין מזוגין שעבר עליהן הלילה והלן בבית הקברות והנוטל צפרניו וזורקן לרה״ר והמקיז דם ומשמש מטתו: האוכל שום קלוף כו׳: ואע״ג דמנחי בסילתא ומציירי ותתימי רוח רעה שורה עליהן ולא אמרן אלא דלא שייר בהן עיקרן או קליפתן אבל שייר בהן עיקרן או קליפתן לית לן בה: והשותה משקין מזוגין שעבר עליהן הלילה: אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שלנו בכלי מתכות אמר רב פפא וכלי נתר ככלי מתכות דמו וכן אמר רבי יוחנן והוא שלנו בכלי מתכות וכלי נתר ככלי מתכות דמו: והלן בבית הקברות: *כדי שתשרה עליו רוח טומאה זימנין דמסכנין ליה: והנוטל צפרניו וזורקן לרשות הרבים: מפני שאשה מעוברת עוברת עליהן ומפלת ולא אמרן אלא דשקיל בגנוסטרי ולא אמרן אלא דשקיל דידיה ודכרעיה ולא אמרן אלא דלא גז מידי בתרייהו אבל גז מידי בתרייהו לית לן בה ולא היא לכולה מילתא חיישינן ת״ר *ג׳ דברים נאמרו בצפרנים א) שורפן חסיד קוברן צדיק זורקן רשע: והמקיז דם ומשמש מטתו: *דאמר מר מקיז דם ומשמש מטתו הויין לו בנים ויתקין הקיזו שניהם ושמשו הויין לו בנים בעלי ראתן אמר רב ולא אמרן אלא דלא טעים מידי אבל טעים מידי לית לן בה אמר רב חסדא אסור לו לאדם שישמש מטתו ביום שנאמר °ואהבת לרעך כמוך מאי משמע אמר אביי *שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו אמר רב הונא *ישראל קדושים הם ואין משמשין מטותיהן ביום אמר רבא ואם היה בית אפל מותר ות״ח מאפיל בכסותו ומשמש תנן או תשמש לאור הנר אימא תבדוק לאור הנר ת״ש אע״פ שאמרו המשמש מטתו *לאור הנר הרי זה מגונה אימא הבודק מטתו לאור הנר הרי זה מגונה תא שמע ושל בית מונבז המלך היו עושין ג׳ דברים ומזכירין אותן לשבח היו משמשין מטותיהם ביום ובודקין מטותיהם במילא פרהבא ונוהגין טומאה וטהרה בשלגים קתני מיהא משמשין מטותיהן ביום אימא בודקין מטותיהם ביום הכי נמי מסתברא דאי ס״ד משמשין מזכירין אותן לשבח אין ה״נ דאגב דאיכא אונס שינה מגניא באפיה ובודקין מטותיהן במילא פרהבא מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל אין בודקין את המטה אלא בפקולין או בצמר נקי ורך אמר רב היינו דכי הואי התם בערבי שבתות הוו אמרי מאן בעי פקולי *בנהמא ולא ידענא מאי קאמרי אמר רבא הני שחקי דכיתנא מעלי לבדיקה איני והא תנא דבי מנשה אין בודקין את המטה לא בעד אדום ולא בעד שחור ולא בפשתן אלא בפקולין או בצמר נקי ורך לא קשיא הא בכיתנא הא במאני דכיתנא ואיבעית אימא הא והא במאני דכיתנא הא בחדתי הא בשחקי נוהגין טומאה וטהרה בשלגין *תנן התם שלג אינו לא אוכל ולא משקה חישב עליו לאכילה אינו מטמא טומאת אוכלין למשקה מטמא טומאת משקין נטמא מקצתו לא נטמא כולו א]נטהר מקצתו נטהר כולו הא גופא קשיא אמרת נטמא מקצתו לא נטמא כולו והדר תני נטהר מקצתו נטהר כולו למימרא דנטמא כולו אמר אביי כגון שהעבירו על אויר תנור *דהתורה העידה על כלי חרס אפילו

א) [במ״ק יתי׳ איתא הקוברן צדיק שורפן חסיד זורקן וכו׳ וכן יתכן להיות ודע דגי׳ הערוך ערך שלם זורקן רשע שורפן חסיד קוברן צדיק]

רש״י

מקרקש זגי · פעמונים התלויים בכילה שסביב מטתו מקשקשן בעת תשמיש לסור בני ביתו משם: באלי דידבי · מגרש הזבובים שלא לשמש מטתו בפני כל חי: פרוחי · יתושים: דמו בראשו · נענש על עצמו וחובת דמו כדרשת ממנו לאחר מיתתו ורא״ה לדבר ודמו בראשו דמרגלים (יהושע ב) חובת דמו יהא תורה איר מוטל בראשו (א): ומתחייב בנפשו · כלומר הוא גורם לעצמו: שעבר עליהם הלילה · אכולהו קאי אשום ובצל ומשקין: בסילתא · סל: עיקרן · שערות שבראש השום והבצל: רוח טומאה · כמדת הללים שקורין גרמנטי״ר האוחזים את העינים: בגנוסטרי · מספרים: חסיד · עדיף מצדיק שהקוברן איכא למיחש דהדרי ומגלו: ויתקין · חלשים: בעלי ראתן · חלשים יותר מדאי שיש להם שרץ במוחם כדאמר בכתובות: תלמיד חכם · דידע לאצטנועי נפשיה: אף על פי שאמרו המשמש מטתו כו׳ · כדאיתא בברייתא דלעיל בריש שמעתין ומסקנא או תשמש לאור הנר אלמא מגונה הוא דהוי אבל איסורא ליכא מדקתני או תשמש והשתא ליכא למימר תבדוק דא״כ מאי אע״פ שאמרו כו׳: אימא הבודק מטתו לאור הנר כו׳ · משום דלא מיבדיק שפיר אפ״ה או תביא שני עדים לכל תשמיש או תבדוק לאור הנר: מילא פרהבא · קוטו״ן מתוך שהוא לבן נראית בו טיפה כחרדל לישנא אחרינא צמר נקי ורך: ומזכירין חכמים אותן לשבח · בתמיה נהי אי הוה מותר בעלמא הוה תמיה לן וכ״ש שמזכירין לשבח ומה הוא שבחן: אונס שינה · מתוך שהוא נאנס בשינה אינו מתאווה לה כל כך ומשמש לקיום מצות עונה בעלמא או לרצותה ולבו קץ בה והוא מבני תשע מדות דאמרו בנדרי׳ (דף כ:): °פקולין · קוטו״ן: דכי הואי התם · בארץ ישראל: בערבי שבתות · זמן עונת פרושים ותלמידי חכמים מערב שבת לערב שבת: שחקי דכיתנא · בגדים בלויין של פשתן: ולא בפשתן · שאינו לבן ואין דם ניכר יפה אלא בעד לבן: שחקים לבנים יותר מן החדשים: חישב עליו וכו׳ · דקרוב הוא להיות משקה יותר מאוכל: לא נטמא כו׳ · דאינו חבור אלא כל קורט בפני עצמו חשוב ואינו טמא אלא מקום מגע טומאה: נטהר מקצתו · כגון חישב עליו למשקה ונטמא טומאת משקין סלקא ליה השקה במקוה כשאר מים ולא משום טבילה דאין אוכל ומשקה נטהרין במקוה דלא כתיב טבילה אלא באדם וכלי אבל יין ולא שום משקה אין להם טהרה אלא (ג) מים ומשום זריעה דכי משיק להו הוו להו חבור מים שבכלי עם מי המקוה ובטילו להו גבייהו כדתנן (תרומות פ״ט מ״ז) שתילי תרומה שנטמאו ושתלן טהרו מלטמא אלמא מטהרא להו זריעה ומים במים זו היא זריעתן: נטהר מקצתו · שלא נגעו המים אלא בפי הכלי: נטהר כולו · ומדקתני נטהר כולו מכלל דטמא כולו והיכי משכחת לה דנגעה טומאה בכולו: שהעבירו · לשלג: על אויר תנור · ושרץ בתוכו דנטמא מאויר כלי חרס: דהתורה העידה · כל אשר בתוכו יטמא (ויקרא יא): ואפילו

תוספות

ומשתין מים ערום לפני מטתו · דאמר בשבת (דף סב:) דקשה לעניותא ויש ספרים דגרסי הכא משמש מטתו ערום וכן הוא בויקרא רבה וטעמא שיש לו להיות צנוע בשעת תשמיש כדאמרינן בנדרים (דף כ׳): **מקרקש** זגי · פ״ה פעמונים התלויים בכילה להוציא ממנו בני ביתו וקשה לר״ת דאין זה מדת צניעות וגראה לו כגירסת ר״ח והערוך [ערך גזח׳] מקרקש גזי זבובים דאמר בבכורות (דף ז:) דבש הגזין והצירעין והוי דומיא דאביי דבלי דידבי ורבא דבלי פרוחי: **שמשמשין** מטותיהן בפני עבדיהן · ומיירי בלילה או במקום אפל דבמקום אורה אפי׳ בלא לפני עבדיהם אסור: **שורפן** חסיד · ב) דליכא למיחש שמא יתגלו ובערוך [ערך שלם] פירש ששרפת צפורן מזקת לאדם וכן כל דבר הבא מן האדם כדאמר בס״פ כלל גדול (שבת דף עה:) גבי דם הנדה איידי דחלשא לא מגנטה לשוגרא ולכך הוא חסיד שמחמיר לשורפן אע״ג שמזיק לו: **אימא** בודקין מטותיהן ביום · ולכן מזכירין לשבח דאע״ג דאמרו ב״ש צריכה ב׳ עדים על כל תשמיש ותשמיש ולב״ה דיה בב׳ עדים כל הלילה ומעיינא בהו למחר מ״מ מודו דאם רוצה לעיין בלילה לאור הנר הרשות בידה: **הא** בחדתי הא בשחקי · תימה דבפ״ק דשבועות (דף ו:) גבי שאת כצמר לבן שניה לה כקרום ביצה ומפרש כמו גלימא דכיתנא ושחקים משמע שהחדש לבן מן הישן וי״ל דהתם בגלימא שאין רגילות לכבס והכא בחלוק וכיוצא בו שמכבסין תדיר ועוד י״ל דהתם לענין חשיבות מיירי כי הנך דלעיל כגון שבור מלכא וריש גלותא *):

*) [ועי׳ תוס׳ שבועות ו: ד״ה גלימא]:

תוספי הרא״ש

מקרקיש זגי בכלתיה · פרש״י ז״ל פעמונים התלויים בכילה להשמיע קול שיפרשו ממנו ול״נ לר״ת דאין זה צניעות להודיע לבני ביתו שהוא רוצה לשמש ונראה לו כפי׳ הערוך דגרסי׳ גזי שהוא מין זבובים דאמרינן במס׳ (טהרות) בכורות הגזין והצרעין דומיא דרב פפא ואביי דבלו דידבי ופרוחי אלא שכל אחד מוסיף צניעות (להכריע) [להבריח] עוד הקטנים יותר: הנוטל צפרניו וזורקן לרה״ר · בפ״ג דמו״ק אמרינן דשלא במקומן לא מזקי: שורפן חסיד · פי׳ הערוך משום דשריפת צפרנים או כל דבר שהוא מגופו מזיק לו וגם מסריח לו בשעת שריפה הלכך מיקרי חסיד: הא בחדתי הא בעתיקי · תימה דאמרינן בפ״ק דשבועות גבי שאת כצמר לבן שניה לה כקרום ביצה מפ׳ כמו גלימא דכיתנא ושחקיה משמע דהחדש לבן מן הישן וי״ל דהא דשמעתין עדיפי עתיקי משום הרכות ולא משום הלבנונית ועי״ל דלשם מיירי לענין חשיבות דומיא דהנך דלעיל שבור מלכא וריש גלותא: (מכאן ואילך שייך לע״ב) ואפי׳ מלא חרדל · לאו דוקא דאין אוכל מקבל טומאה פחות מכביצה: דם העלייה טהור · תימה מנא לן דטהור וכ״ת משום דלקמן נפקא לן מקרא ה׳ דמים ודם העלייה לאו מאותו המראה א״כ דם הנמצא בפרוזדור למה הוי ספק וי״ל דהיינו טעמא דטהור דכתיב בקרא ממקור דמיה ולא טמא הכתוב אלא דם המקור והיינו החדר שמצויין שם רוב דמים שהוא כמו מקור נובע ועי״ל דכיון דנפקא לן מקרא ה׳ דמים א״כ לא טמא הכתוב אלא במקום שכולן מצויין וקים להו דבעלייה לא משתכחי כולהו: והא אנן תנן שחזקתו מן המקור · ותימה והא מתני׳ נמי קתני ספקו טמא ומפרשינן ליה ספיקו ודאי טמא וי״ל דרבה הוה ידע דאינהו לא קאמרי הכי עי״ל דמתני׳ אין לחוש כיון דקתני בהדיא שחזקתו מן המקור ורש״י דייק דספיקו טמא ולא ודאי מדתנן מן הלול ולחוץ ספיקו טהור דאי סבירא להו מן הלול ולפנים ודאי טמא הוה להו לטמויי מספק מן הלול ולחוץ וליכא למימר דסבירא להו כלישני דבתר חזקה אזלת דא״כ לא הוה להו למימר ספיקו טהור דלהך לישנא ליכא ספיקא והא דאמרינן דספיקו

עין משפט נר מצוה

סג א טוש״ע א״ח סי׳ רמ סעיף ו:

סד ב מיי׳ פ״ד מהל׳ דעות הלכה יט:

סה ג מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה · דין זה לא הזכירו הרמב״ם ועי׳ במ״מ הל׳ י סמג לאוין קכו טוש״ע א״ח סימן רמ סעיף יא [וברב אלפס עירובין פ״י דף קכד. אמר רבא ואם היה בית אפל מותר ואמר רבא ואיתימא רב פפא ותלמיד חכם מאפיל בכסותו ומשמש]:

סו ד מיי׳ שם הלכה י טוש״ע שם בהגה״ה [וברב אלפס שם]:

סז ה ו מיי׳ פ״ד שם הלכה טו סמג לאוין קיא טוש״ע י״ד סי׳ קצו סעיף ו:

סח ז ח מיי׳ פ״א מהל׳ טומאת אוכלין הלכה כב:

מסורת הש״ס

[ברכות ט. וש״נ ועמ״ש בס״ד חגיגה טו: פירושו של מלת שיננא]

קדושין סח. יבמות סב. ב״ק מט. כתובות קיא.

מס׳ ד״א פי״א

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה דמו וד״ה ומתחייב סד״א: (ב) ד״ה נטהר וכו׳ אלא במים ומשום:

גליון הש״ס

רש״י ד״ה פקולין קוטו״ן · עי׳ מגילה יז ע״ב ברש״י ד״ה בפקולי ועי׳ בערוך ערך פקל ונע״ק:

[סנהדרין סה: ע״ש פרש״י]

[מ״ק יח׳]

כתובות עז: גיטין ע׳

קדושין מא׳

שבת סו. ע״ש כתובות נו׳ סה.

הגהות מהר״ב רנשבורג

גמ׳ א] נטהר מקצתו נטהר כולו · נ״ב עי׳ ר״ש פ״ג דטהרות סוף משנה ב׳: ב] תוס׳ ד״ה שורפן חסיד וכו׳ · נ״ב עי׳ דרשת מהרא״ל״ח דף נט ע״ד:

[היינו תשמיש בלשון נקיה כדכתיב כי אם הלחם אשר הוא אוכל ערוך ערך פקל ב׳]

תוספתא דטהרות פ״ב [ועמ״ש בס״ד על הגליון דחולין פז: ועי׳ בר״ש סוף מ״ב פ״ג דטהרות]

[חולין כד:]

עין משפט
נר מצוה

[וע"ע תוס' שבת לה· ד"ה אי לענין]

סמ א ב מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קפג סעיף א:

ע ג מיי' שם הלכה ג והלכה ד:

עא ד ה מיי' שם הל' ה וזמן הזה שאין אנו בקיאין הכל טמא מגיד משנה בשם הרמב"ן שם :

מסורת הש"ס

אפילו מלא חרדל : **מתני'** משל משלו חכמים באשה החדר והפרוזדור והעלייה דם החדר טמא דם העלייה טהור *נמצא בפרוזדור ספקו טמא לפי שחזקתו מן המקור :

גמ' רמי בר שמואל ורב יצחק בריה דרב יהודה תנו נדה בי רב הונא אשכחינהו רבה בר רב הונא דיתבי וקאמרי החדר מבפנים והפרוזדור מבחוץ ועלייה בנויה על שתיהן ולול פתוח בין עלייה לפרוזדור. נמצא מן הלול ולפנים ספקו טמא מן הלול ולחוץ ספקו טהור אתא ואמר ליה לאבוה ספקו טמא אמרת לן מר והא אנן שחזקתו מן המקור תנן א"ל אנא הכי קאמינא מן הלול ולפנים ודאי טמא מן הלול ולחוץ ספקו טמא אמר אביי מאי שנא מן הלול ולחוץ דספקו טמא דדלמא שחתה ומחדר אתא מן הלול ולפנים נמי אימא אזדקרה ומעלייה אתא אלא אמר אביי אי בתר חששא אזלת אידי ואידי ספק הוא ואי בתר חזקה אזלת מן הלול ולפנים ודאי טמא מן הלול ולחוץ ודאי טהור *תני רבי חייא דם הנמצא בפרוזדור חייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו את התרומה ורב קטינא אמר אין חייבין עליו על ביאת מקדש ואין שורפין עליו את התרומה להך לישנא דאמר אביי אי בתר חששא אזלת מסייע ליה לרב קטינא ופליגא דרבי חייא להך לישנא דאמרת אי בתר חזקה אזלת מסייע ליה לרבי חייא ופליגא

ואפילו מלא חרדל · שאין נוגע בתנור אלא גרגרין שאצל הדפנות ולפ"ה כולו טמא מן האויר : **מתני'** החדר והפרוזדור · בגמ' מפרש היכי קיימי : דם החדר טמא · והיינו מקור : ספקו טמא · מספק טמא טומאה ודאית : שחזקתו כו' · במקור מחזקינן ליה ולא אמרינן מעלייה אתא ודמים דעלייה טהורין דמפרוזדור לא אתי דם אלא דמי חדר ודמי עלייה פעמים שהן נכנסין לפרוזדור : **גמ'** חדר מבפנים ופרוזדור מבחוץ · שניהם זה אצל זה בעובי גופה חדר לצד אחוריה ופרוזדור לפניה וכותלי רחם למטה באמצע פרוזדור ודרך שם דמים יוצאים : ולול פתוח כו' · ודמי עלייה באין לפרוזדור דרך הלול : נמצא בפרוזדור · מן הלול ולפנים לצד החדר : ספקו טמא · דאי מעלייה אתא מן הלול ולחוץ איבעי ליה לאשתכוחי דהא כי נחית מן הלול לפרוזדור כלפי חוץ הוא יורד ויוצא דרך יציאה ואינו חוזר לצד אחוריה ולקמן פריך ודאי טמא הוי ואמאי קתני ספקו טמא : ספקו טמא · ולא ודאי מדקתני מן הלול ולחוץ ספקו טהור : והא אנן שחזקתו מן המקור תנן · מדקתני חזקתו מכלל דטומאה ודאית קאמר ובמאי מוקמת לה לא מן הלול ולפנים ולא מן הלול ולחוץ דלדידך ליכא טומאה ודאית : מן הלול ולפנים · ודאי טמא ומתניתין מן הלול ולפנים : ספקו טמא · לתלות שהרי שני דמים יוצאין דרך שם דמי החדר ודמי העלייה ולא ידעינן מהי אתא ואע"ג דאיכא לאחזוקי בדם עלייה דאי מחדר אתא לא הוה אזיל בפרוזדור עד מן הלול ולחוץ דהוה נפיק ליה ונחית דרך יציאת פתח פרוזדור אפ"ה מטמאינן לה מספקא דילמא שחתה ונפלה על פניה ונשתרבב הדם בכל הפרוזדור ובא מצד אחוריה לצד פניה כשיצא מן החדר : דספקו טמא · ולא אמרינן ודאי טהור : אזדקרה · נזקפה לצד אחוריה כגון פרקדנית שקורין סוביני"א ואיכא למימר מעלייה נחית לפרוזדור והא דלא נפיק ונחית מפרוזדור דרך פתח בית הרחם וחזר לצד החדר משום זקיפה הוא וכיון דאיכא לאחזוקי הכי והכי הוי ספק ולא ודאי : אי בתר חששא אזלת · דלא מחזקת ליה לדם כמנהגו והילוכו אלא באת לחוש לקורות הנולדות כגון שחתה : אידי ואידי ספקא הוי · דכי היכי דמספקא מן הלול ולחוץ דלמא שחתה איכא לספוקי נמי מן הלול ולפנים דלמא אזדקרה : ואי בתר חזקה אזלת · דמחזקת ליה לדם כמנהג הילוכו ולא חיישינן לאימור שחתה ולאימור אזדקרה : מן הלול ולפנים ודאי טמא · דודאי מחדר אתא דאי מעלייה אתא מן הלול ולחוץ איבעי ליה לאשתכוחי ומתניתין דקתני שחזקתו מן המקור נמי מן הלול ולפנים : מן הלול ולחוץ ודאי טהור · ולא אמרינן אימור שחתה והוה ליה ספק לתלות אלא כמנהג מחזקינן ליה ודאי טהור : חייבין עליו · אם נכנסה למקדש דודאי טומאה ולקמן מפרש אי מן הלול ולפנים אי לחוץ : אין חייבין · אבל איסורא איכא אלמא ספק הוא : להך לישנא · דאי בתר חששא אידי ואידי ספקא הוא : מסייע ליה לרב קטינא · דאמר ספקא הוא ומוקמינן בין מן הלול ולפנים בין מן הלול ולחוץ ופליגא דר' חייא אדאביי דהא על כרחיך לאביי להאי לישנא ליכא טומאה ודאי לא שנא לפנים לא שנא לחוץ לא שנא בגג לא שנא בקרקעית דכיון דתלי טעמא בחששא בכולהו איכא לספוקי הכי והכי : להך לישנא · דבתר חזקה מסייע ליה לר' חייא ומתוקמא במן הלול ולפנים : ופליגא

אפילו מלא חרדל · למאי דמפרש ר"ת דאין פחות מכביצה מקבל טומאה לאו דוקא מלא חרדל אלא מלא ביצים אלא משום דמדרבנן מקבל טומאה נקט ליה* : פרוזדור · פרוז בלשון יון לפני דור לשון דירה אית דגרס פרוזדוד בדלי"ת : ודם העלייה · משמע דדם העלייה טהור אפי' הוא ממראה דמים טמאים דאי אין בעלייה מד' מיני דמים טמאים אם כן דם שבפרוזדור אמאי הוי ספק נחזי אי הוי מד' מיני דמים אי לאו ודוחק לומר דאיירי בנאבד והיינו טעמא דטהור דכתיב ממקור דמיה דוקא דמי מקור דהיינו חדר אי נמי דמיה כתיב מקום שמצויין שם הרבה דמים ובעלייה ליכא אלא מין אחד : והתנן שחזקתו מן המקור · ואע"ג דבמתני' קתני נמי ספקו טמא היינו ספקו ודאי טמא כדקתני בהדיא שחזקתו מן המקור והוה מצי לשנויי כגון שנמצא בקרקע פרוזדור כדמשני בסמוך אר' חייא א"נ שמא קרקע פרוזדור לא הוה קרי ליה ספק : מן הלול ולפנים נמי כו' · פירוש לדבריך שאתה חושש לשינוי אמאי ודאי טמא ניחוש נמי דלמא איזדקרה ומעלייה אתא ותימה דאדרבה כיון דמן הלול ולחוץ אע"פ שמן העלייה הוא בא שם כדרכו חיישינן לדם החדר שהוא רחוק ואין יכול לבא אלא ע"י שחייה משום דרוב דמים מן המקור אתו מכ"ש יש לטמא בודאי מן הלול ולפנים ולתלות בדמי החדר המרובים והקרובים יותר מדמי העלייה וע"ק דבפרק לא יחפור (ב"ב דף כג·) א"ר חנינא רוב וקרוב הלך אחר הרוב ומוכח התם דרבי חנינא מיירי אפילו בקורבא דמוכח ואמר אביי אף אנן נמי תנינא כר' חנינא נמצא בפרוזדור ספקו טמא שחזקתו מן המקור ואע"ג דאיכא עלייה דמקרבא טפי ומאי ראייה מייתי דהא ללישנא דבתר חששא *אזלת לא אזלינן בתר רובא כלל טפי מקורבא אלא אידי ואידי ספקא הוי ואפילו מן הלול ולפנים שדמי החדר רוב וגם באין משם בלא שינוי חיישינן לדמי העלייה שהם מעטים ואינם יכולין לבא שם אא"כ נזדקרה וללישנא דבתר חזקה אזלת מטהר מן הלול ולחוץ ולא חייש לרובא דדמי החדר והא דמטמא מן הלול ולפנים לאו משום רובא גרידא אלא משום דבא נמי מן החדר בלא שינוי וקורבא דעלייה לא מוכח כלל דלא חיישינן לאיזדקרה ונראה לפרש דכל אמוראי דשמעתין איירי בגג פרוזדור וכן הענין דגג פרוזדור מן הלול ולפנים גבוה ומשתפע ועולה ואינו יכול לבא שם מן העלייה אלא א"כ נזדקרה ומן החדר אינו יכול לבא לגג פרוזדור אפילו מן הלול ולפנים אלא א"כ שחתה ביותר והוא שינוי גדול מדיקור של עלייה כי הלול שדמי החדר יוצאים לפרוזדור הוא לצד קרקע פרוזדור אבל מן הלול ולחוץ משתפע ויורד ובא שם מן העלייה כדרכו ומן החדר בא שם בשינוי גדול יותר ממן הלול ולפנים והשתא פריך שפיר מ"ש מן הלול ולחוץ דספק אף על גב דמן החדר אינו בא שם אלא בשינוי גדול מאד ומן העלייה בא שם כדרכו אלא משום דשחתה רגילות הוא דאי לא רגילות הוא הוי ודאי טהור ואפילו הכי לא בעי למיזל בתר רובא שיהא ודאי טמא מן הלול לפנים נמי אימור איזדקרה דכיון דשחתה רגילות הוא איזדקרה נמי רגילות ואמאי ודאי טמא ואע"ג דרוב דמים מן המקור אין ללכת אחר הרוב כמו מן הלול ולחוץ דלא הוי טמא ודאי אף ע"ג דשחתה הוי רגילות אלא אמר אביי אי בתר חששא אזלת משום דשחתה רגילות הוא כדפרישית אידי ואידי ספקא ואי בתר חזקה אזלת ולא בתר חששא דשחתה לאו רגילות הוא מן הלול ולחוץ ודאי טהור ומ"מ מן הלול ולפנים אע"ג דשחתה לאו רגילות הוא הוי ודאי טמא דממה נפשך על ידי שינוי בא או שחתה או איזדקרה ואית לן למימר דמן החדר אתא משום דחזקת דמים מן המקור באין ומוכח שפיר בלא יחפור מהא לישנא דבתר חזקה דהוי עיקר כדמשמע לישנא שחזקתו מן המקור דרוב וקרוב הלך אחר הרוב אפילו בקורבא דמוכחא דמן הלול ולפנים ודאי טמא דאזלינן אחר רוב דמים שמן המקור אע"ג דהעלייה מקרבא ומוכח דהא מעלייה בא בשינוי מועט יותר ממן החדר כדפרישית: **ואין** שורפין עליו את התרומה · תימה כיון דהוי ספק טומאה ברה"ר טהור ודאי וברה"י טמא ודאי ושורפין וי"ל כדפירשתי לעיל (דף ב·) דמסוטה לא ילפינן טומאה דאתיא ע"י ראיית גופה לכן בכל מקום ספק ול"ע במכילתין (דף עא·) גבי דם תבוסה דמשמע דספק יולא מחיים ספק לאחר מיתה ברשות היחיד ספקו טמא ברשות הרבים ספקו טהור ואם תאמר וכיון דלא ילפינן מסוטה נוקי אשה בחזקתה ונטהר אפילו ברשות היחיד ויש לומר משום דדמי החדר מצויין ביותר כדאמר בלא יחפור (ב"ב דף כג·) רוב ומצוי קאמרת ולא חשיב חזקה וקורבא לגבי רובא אלא כפלגא ופלגא :

*וללישנא דבתר חששא אזלינן שחזקתו מן המקור היינו אפילו מן הלול ולחוץ יש לחוש שמא מן המקור בא משום דהשתא הוי רגילות ולא בא אלא ליתן טעם אמאי ספיקו טמא מבחוץ ולעולם אידי ואידי ספיקא הוי · גליון

כאן

גליון הש"ס

מתני' נמצא בפרוזדור · עי' לקמן מב ע"ב תוד"ה שסוגיא :

תוספי הרא"ש

דספיקו טמא לישנא דמתני' נקט : **אימר** שחתה ומחדר אתא · תימה אמאי לא נטהר מן הלול ולחוץ מספק ספיקא דאימר לא שחתה ואת"ל שחתה אימור מעלייה אתא כלומר יותר רגיל בלא שחייה מעל ידי שחייה וכן מן הלול ולפנים [הו"ל לומר] דטמא ודאי דאימור לא נזדקרה ומחדר אתא ואת"ל מזדקרא אכתי איכא למתלי בחדר ואמאי אמר אביי דספיקא הוי · ועוד תימה דמשמע דמההוא טעמא דמטמינן מן הלול ולחוץ אית לן לתלות לטהר מן הלול ולפנים אדרבה מההוא טעמא דמטהרינן מן הלול ולחוץ ולתלות בדם החדר ואע"פ שהוא רחוק משום דרוב הדמים מן המקור מההוא טעמא גופיה יש לנו לטמאות מן הלול ולפנים ודאי ולתלות בדם החדר המרובין והקרובים יותר מדמי העלייה ועוד תימה דבפ' לא יחפור דייק אביי דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב ממתני' דקתני ספיקו טמא שחזקתו מן המקור ואף ע"ג דאיכא עלייה דמיקרבא והיכי דייק מינה והא ללישנא דבתר חששא לא אזיל בתר רובא כלל טפי מבתר קורבה דאידי ואידי ספיקא הוי וללישנא דבתר חששא לא אזיל [אלא בתר] חזקה מטהר מן הלול ולחוץ ולא חייש לרוב דמי החדר והא דמטמי מן הלול ולפנים לאו משום רובא אלא משו' דלא איזדקרא · ועוד תימה לי מאי קאמר התם אע"ג דאיכא עלייה דמיקרבא גם לחדר הם קרובים דביציאתו מן החדר בא לפרוזדור ונראה לפרש שכן הוא הענין שגג פרוזדור מן הלול ולפנים גבוה הרבה ואינו יכול לבא מן העלייה שם אלא א"כ נזדקרה וגם מן החדר אינו יכול לבא לגג פרוזדור אלא אם כן

תוספי הרא"ש

שחתה אבל מן הלול ולחוץ אין גג פרוזדור כל כך גבוה ויכול לבא שם מן העלייה כו אורחיה בלי שינוי ומן החדר אינו יכול לבא שם אלא על ידי שחיית מרובה והכי פריך מאי שנא מן הלול ולחוץ דמשוית ליה ספיקא אע"ג דמן העליית יכול לבא שם כדרכו ומן החדר אינו יכול לבא שם אלא בשחיית מרובה משום דאימור שחתת ומן החדר אתא · וע"כ כיון דחיישינן לשחתה רגילות הוא דאם לא היה רגילות ומצוי (זה בזה) הוי ודאי טהור ואע"ג דרגילות הוא לא בעי למימר שיהיה ודאי טמא אע"ג שרוב דמים מן החדר אלא חשבינן ליה ספק מן הלול ולפנים נמי אימור איזדקרא ומעלייה אתא ואמאי אמרינן דודאי טמא דמדשחתה רגילות כמו כן איזדקרא רגילות · ואע"ג דרוב דמים מן המקור לא הוה לן למימר דודאי טמא כמו מן חלול ולחוץ דלא בעית למימר ודאי אע"ג דשחתת רגילות הוא : אלא אמר אביי אי בתר חששא קא אזלת · כלומר דחשבת לשחתה רגילות ואפ"ה לא הוי ודאי טמא מן חלול ולחוץ · אידי ואידי ספיקא הוא כלומר מן הלול ולפנים נמי ספיקו הוי כיון דלא אזלת בתר רוב דמי המקור ואי בתר חזקה אזלת כלומר בתר חזקת רוב דמים מן המקור מן הלול ולפנים ודאי טמא מן חלול ולחוץ ודאי טהור דשחתה לאו רגילות הוא ומ"מ מן הלול ולפנים ודאי טמא דממה נפשך ע"י שינוי בא שם ע"י שחייה או ע"י זקירה ויש לן לומר דע"י שחייה בא דמשום חזקת דמים מן המקור והשתא אביי לא אזיל בתר חששא אלא אביי פריך ליה לרבה דמשוי ליה מן הלול ולפנים ודאי טמא ומן הלול ולחוץ ספיקו טמא דאי בתר חששא אזיל אידי ואידי ספיקא הוי והכי לא מצינן למימר דמתני' קתני שחזקתו מן המקור אלמא יש כאן טומאה ודאית אלמא מתני' סברא דבתר חזקה אזלינן ומן הלול ולפנים ודאי טמא ומן הלול ולחוץ ודאי טהור הילכך מייתי ראיה מהך מתני' דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב אע"ג דאיכא עלייה דמיקרבא שהרי נמצא בגג פרוזדור שהוא קרוב לעלייה והכי מוכחא הסוגיא דכל הני אמוראי איירי בשנמצא בגג פרוזדור : ואין שורפין עליו את התרומה · ותימה כיון דחשיב ליה ספק ברשות היחיד יהיה ודאי טמא וברה"ר יהיה ודאי טהור וי"ל כדפרשינן לעיל בריש מכלתין דלא שייך לחלק בין רה"ר לרה"י אלא במקום שע"י שהן רבים ראוי הספק להתברר · ותימה אמאי לא מטהרינן לגמרי ונוקי אשה בחזקת טהרה וי"ל משום דדמי החדר מצויין ביותר כדאמרינן בפ' לא יחפור רוב ומצוי קאמרינן ולא חשבינן קורבה חזקה לגבי רובא אלא כפלגא ופלגא :

ופליגא דרב קטינא לרב הונא לא פליגי *כאן מן הלול ולפנים כאן מן הלול ולחוץ אלא לרמי בר שמואל ולרב יצחק בריה דרב יהודה דאמרי מן הלול ולחוץ ספקו טהור מן הלול ולפנים ספקו טמא הני במאי מתוקמא מן הלול ולפנים לימא פליגא דרבי חייא לא קשיא כאן כשנמצא בקרקע פרוזדור וכאן שנמצא בגג פרוזדור אמר רבי יוחנן בשלשה מקומות הלכו בו חכמים אחר הרוב ועשאום כודאי מקור שליא חתיכה מקור הא דאמרן שליא *דתנן שליא בבית הבית טמא ולא שהשליא ולד אלא שאין שליא בלא ולד ר"ש אומר נמוק הולד עד שלא יצא חתיכה *דתנן *המפלת יד חתוכה ורגל חתוכה אמו טמאה לידה ואין חוששין שמא מגוף אטום באת ותו ליכא והאיכא תשע חנויות דתניא *תשע חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספקו אסור ובנמצא הלך אחר הרוב טומאה קאמרינן איסור לא קאמרינן והאיכא *תשע צפרדעין ושרץ אחד ביניהם ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע ברה"י ספקו טמא ברה"ר ספקו טהור ובנמצא הלך אחר הרוב טומאה דאשה קאמרינן טומאה בעלמא לא קאמרינן והאיכא הא *דאמר רבי יהושע בן לוי עברה בנהר והפילה

ופליגא דרב קטינא · אהך ליסנא דאביי דהא להאי ליסנא ליכא טומאת ספק דכיון דתלי טעמא בחזקה לא סנא גג לא סנא קרקע מן הלול ולפנים טמא ודאי מן הלול ולחוץ טהור ודאי: לרב הונא · דאמר ליה לבריה מן הלול ולפנים ודאי מן הלול ולחוץ ספקא: לא פליגי · לא דר' חייא ולא דרב קטינא עליה ואהדדי נמי לא פליגי: כאן מן הלול ולפנים · דר' חייא: כאן מן הלול ולחוץ · דרב קטינא: אלא לרמי בר שמואל ולרב יצחק · דאמרי מן הלול ולחוץ ספק טהור על כרחך הני מתני' דר' חייא ודרב קטינא במאי מיתוקמי במן הלול ולפנים דהא מן הלול ולחוץ אפילו ספקא ליכא דהא טהור קאמרינן ודרב קטינא קיימא כוותייהו אלא רבי חייא דאמר טומאה ודאית לימא פליגא עלייהו דלדידהו ליכא טומאה ודאית: ומשנינן לא פליגי הא דרבי חייא דאמר ודאי במן הלול ולפנים: בקרקע פרוזדור · דהיינו כדרך יציאתו מן החדר ודרמי ורב יצחק דאמרי ספק טמא בגג פרוזדור שקרוב לעלייה ולעולם בתר חזקה אזלי ומודו בקרקע פרוזדור במתני' וכדרבי חייא אבל בגגו במן הלול ולפנים על כרחך יצא זה ממנהג הילוכו דהבא מן החדר היה לו לימצא בקרקע פרוזדור שהחדר נמוך ושוה לפרוזדור ואם מן העלייה בא הוה לו לימצא מן הלול ולחוץ הלכך איכא למיתליה בתרי ספיקי דילמא מעלייה אתא לפרוזדור ואזדקרה או מחדר אתא לפרוזדור וע"י שנזדקרה(א) עלה הדם מלמטה למעלה (ב) כיון דרמי ורב יצחק לא יהבי טעמא למילתייהו איכא לאוקמי בשינוי אבל לאביי לליסנא דבתר חששא ליכא לשנויי הכי ופליג דר' חייא עליה דכיון דאביי תלי טעמא בחששא וכל היכא דאיכא למיחש להאי ולהאי משוי ליה ספק אפילו בקרקע פרוזדור איכא לספוקי בחדר (ג) ולעלייה הילכך דרבי חייא פליג עליה: ועשאום כודאי · משום דאזלינן בתר רובא: הא דאמרינן · במתניתין שחזקתו לא בא אלא מן המקור וכדתני רבי חייא אלמא כיון דרוב דמים התם שכיחי מחזקינן ליה מן המקור: הבית טמא · אף אם אין ולד נראה הבית טמא משום אהל המת: שאין שליא בלא ולד · ושורפין עליה את התרומה אלמא כיון דרוב שליות אינן בלא ולד מחזקינן לה בטומאה ודאית: נימוק הולד · ונעשה דם ונתערב בדם הלידה ובטל ברוב והכי מפרש טעמא לקמן בפ' המפלת(דף כז:): יד חתוכה · מחותכת בצורתה בחיתוך אצבעות: אמו טמאה לידה · ותשב חומר זכר לימי טוהר וחומר נקבה לענין טומאה דמחזקינן לה בלידה ודאית °ליתן לה ימי טומאה וימי טהרה דאמרינן הלך אחר הרוב ורוב נשים ולד מעליא ילדן אלא שנימוק: ואין חוששין · לומר לא יהיו לה ימי טוהר שמא אינו ולד דדילמא מגוף אטום הוא בא וקיימא לן בהמפלת (לקמן דף כד·) דאינו ולד והיינו כודאי מדיהבינן לה ימי טוהר הואיל ורוב נשים לאו גוף אטום ילדן: ספקו אסור · דכל קבוע כמחצה על מחצה דמיא וכיון שלקחה ממקום הקביעות מחזקינן לה כמחצה על מחצה: ובנמצא · בקרקע דה"ל מופרש מהן ולא לקחו ממקום הקביעות: הלך אחר הרוב · ומותר דכל דפריש מרובא פריש: ברשות היחיד כו' · דהוה ליה ספק ואע"ג דרובא לפרדעים ואין להם טומאה כיון דשרץ קבוע ביניהם הוה ליה מחצה על מחצה: ובנמצא · שפירש אחד מהן למקום אחר ונגע בו אדם שם טהור דהשתא לאו קבוע הוי ואמרינן כל דפריש מרובא פריש ולפרדע הוא:

והפילה

כאן שנמצא בקרקע פרוזדור · פ"ה דלעיל אליבא דבתר חששא אזלינן דקאמר דפליגא דר' חייא לא מצי לשנויי הכי דכיון דתלי אביי טעמא בחששא איכא למיחש אפילו בקרקע פרוזדור לדם עלייה וקשה לפירושו דנמצא על שלה או על שלו אמאי חייבין בקרבן מי עדיף מנמצא מן הלול ולפנים דלא הויא אלא ספק אפי' בקרקע פרוזדור ונראה לפרש דלאביי ליכא לאוקמי דר' חייא בקרקע פרוזדור דכיון דאפי' מן הלול ולחוץ דבא מן העלייה כדרכו וקרוב חייש לדם המקור אם כן מן הלול ולפנים בקרקע פרוזדור מילתא דפשיטא היא דמן החדר אתא ולא הוה צריך רבי חייא לאשמועינן: שליא בבית כו' · פ"ה דרוב שליות יש להם ולד וקשה דתנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עז·) שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה ואי יש שליא בלא ולד הוה לן למשרי משום דסמוך מיעוטא דאין בה ולד לפלגא שלא יצא רוב הולד וה"ל מחצה שיש בה רוב ולד מיעוטא דסתם שליא שיצתה מקצתה ויש בה ולד מחצה יש בהן רוב ולד ומחצה אין בהן רוב ולד כדמוכח בפ"ק דב"ק (דף יא·) וכה"ג אמר התם *סמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות וכן (ד) *בפ"ק דבכורות (דף כ:) סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות ויש ליישב פ"ה דהתם מיירי בשליא שיצתה מקצתה ונמצא ולד תוך השליא ונראה לפרש דאין שליא כלל בלא ולד אך מיעוטא נימוק ורובן אין נימוקים עד שיצא לבית החיצון כדאמר בפ' המפלת (לקמן כז·) וא"ת ואמאי לא מייתי הכא מרישא דתנן בהמפלת (שם דף כד:) המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה אלמא דרובן אין נימוקין קודם יציאה וי"ל דאפי' נמוקין מצינן למימר דטמאה לידה דקאמר קרא אשה כי תזריע אפי' לא ילדה אלא כעין שהזריעה אמו טמאה לידה ואע"ג דההיא דרשא כרבי שמעון בריש יוצא דופן (לקמן דף מ·) ורבנן דרשו לה עד שתלד ממקום שמזריע י"ל דתרתי ש"מ א"כ י"ל מרישא לא מייתי דהו"א דטעמא דרבנן משום שאין שום שליא בלא ולד ואין שום ולד נימוק אפילו מיעוט לכך מייתי סיפא דאמר ר' שמעון נימוק הולד עד שלא יצא וכיון דסבר רבי שמעון דרובן נימוקין ולרבנן איכא נימוקין אלא מיעוטן דאין סברא לומר דלר"ש רובן נימוקין ולרבנן אפילו מיעוטן אין נימוקין וקלא נראה דאדרבה ארישא סמיך וסיפא לא מייתי אלא משום דמינה מוכיח דטעמא דרבנן משום רובא כדפרישית דאי משליא בבית גופה מייתי מאי איריא משום רוב אפי' מחצה על מחצה שורפין דהוה ליה ספק טומאה ברה"י דטמא: המפלת יד חתוכה · הא דלא מייתי מתני' דהמפלת (לקמן דף כח·) המפלת ואין ידוע מהו ובהמפלת חתיכה מיירי כדמוכח התם בגמרא (דשליא בבית) משום דהכא מפרש בהדיא אין חוששין שמא מגוף אטום באה דמשמע דהוי מטעם דהולכים בתר רובא: ותו ליכא · וא"ת והא איכא הא דתנן לקמן בפ' האשה (דף נט:) איש ואשה שעשו צרכיהם בספל ונמצא בו דם רבי שמעון מטמא שחזקת דמים מן האשה ואי משום דרבי שמעון קתני לה הא קאמר שליא אע"ג דרבי מאיר קתני לה כדאמר בהמפלת (לקמן דף כז·) וכ"ת דאין שורפין על אותו רוב תרומה א"כ לקמן דדחיק לאשכוחי למעוטי מאי לימא למעוטי רובא דר' שמעון וי"ל דהתם מסייע חזקת האדם לרוב וא"ת וליחשוב נמי הא דתנן בהרואה (לקמן דף נז:) נמצאת אתה אומר שלש ספקות באשה ובמגעות ובהסיטות הלך אחר רוב ואי אין שורפין עליו תרומה לימא למעוטי הא ויש לומר דשורפין והוי טעמא משום דרוב דמים באין מן המקור דחשיב בג' דברים: ספקו אסור · בשילהי פ"ק דכתובות (דף טו·) נפקא לן קבוע מוארב לו וא"ת לר"ש דדריש מוארב לו עד שיתכוין לו קבוע מנא ליה וי"ל דמסקינן בפ' הנשרפין (סנהדרין דף עט·) דסבר רבי שמעון כרבי דונתת נפש תחת נפש ממון א"כ מהתם שמעינן עד שיתכוין לו ואייתר וארב לו לקבוע אך לתנא דבי חזקיה דדריש מכה אדם ומכה בהמה דשאינו מתכוין פטור ממיתה וממון ולא דריש ונתת נפש תחת נפש לממון וע"כ עד שיתכוין לו נפקא ליה מוארב לו קשה קבוע מנא ליה*: הלך אחר הרוב · משמע אפי' נמצא קרוב לחנות המוכרת נבלה וא"ת א"כ מאי קמ"ל (ר' חנינא) דרוב וקרוב הלך אחר הרוב וי"ל דקמ"ל אפי' בקורבה דמוכחא מיהו קשה מקושיא דרבי זירא דהתם תקשי ליה מתני' דט' חנויות ג): אחר הרוב · הכא איכא חזקה כנגד הרוב דבהמה בחזקת איסור עומדת וגבי ט' לפרדעים נמי קאמר הלך אחר הרוב ואם רוב שרצים (ה) טמאים אע"ג דאיכא חזקת טהרה דאי לא הוי חזקה כנגד הרוב לא הוה פריך מידי דמלינן למימר דרבי יוחנן לא חשיב אלא היכא דאיכא חזקה כנגד הרוב:

א) [ב"ב כג:] : ב) [ועי' תוס' ב"ב כג: ד"ה מתיב וכו' כתבו ישוב על זה]

אלא

תוספי הרא"ש

כאן שנמצא בגג פרוזדור · פרש"י ז"ל אבל אביי ללישנא דבתר חששא ליכא לשנויי הכי דכיון דתלי אביי טעמא בחששא כל היכא דאיכא למיחש משוינן ליה ספק לא שנא גג ולא שנא קרקע איכא לספוקי בחדר ובעלייה · וקשה לפי' דא"כ להך לישנא לא משכחת לעולם אשה ודאי טמאה ואמאי נמצא על שלו חייבין בקרבן דמי עדיף מן הלול ולפנים מקרקע פרוזדור דהוי נמי ספיקא · ונראה לפרש דלהך לישנא נמי שני ליה בין גג לקרקע והאי דלא שני הכי משום דר' חייא ע"כ לית ליה לישנא דחששא אפי' בגג פרוזדור דאי הוה סבר הכי כיון דמחמיר כולי האי דחייש לדם המקור מן הלול ולחוץ אע"פ שדם העלייה בא שם כדרכו בלא שנוי וגם קרוב לעלייה מילתא דפשיטא הוא דטמא ודאי בקרקע פרוזדור ולא אצטריך למתנייה אלא ודאי סבר מן הלול ולחוץ ודאי טהור הלכך אצטריך לאשמועינן דמן הלול ולפנים שורפין: הלכו חכמים אחר הרוב · אפי' איכא מיעוטא וחזקה דלא מרעי לרובא ואפי' ר' מאיר דחייש למיעוטא הכא מודי ולא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה דהעמד אשה בחזקת טהרה משום מיעוטא דלא שכיח הוא כמו מקור שרוב דמי מקור מצויין: שליא דתנן · פרש"י רוב שליא יש לה ולד ומיעוטא אין בה ולד וקשה לפי' דאי מהאי טעמא חשיב לית רוב א"כ מרישא ה"ל לאתויי המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה ומדיהבינן ליה ימי טוהר דזכר אלמא חשבינן להך רוב כודאי ועוד דלישנא דאין שאין שליא בלא ולד משמע דאין כאן ספיקא אלא כל שליא יש עמה ולד וכן משמע מהא דתנן פרק בהמה המקשה שליא (אסורה) שיצתה מקצתה אסורה באכילה ואם יש שליא בלא ולד הו"ל למישריה [illegible] מקצתה מחצה יש באותו מקצת רוב ולד ומחצה אין בו רוב ולד כמו שמוכיח פ"ק דבב"ק וסמוך מיעוטא דיש שליא בלא וולד למחצה דאותם נמי דיש בה ולד אין במקצתה רוב ולד והוה להו [illegible] רוב ולד מיעוטא דכה"ג אמרינן פ' בהמה המקשה גבי המבכרת שהפילה שלא סמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות וכן פ"ג דבכורות סמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקבות וכן בפ' בתרא דיבמות ויש [illegible] בדוחק כגון שמצינו ולד בזאת השליא ויש לפרש דרובא דשמעתין היינו שאנו תולין שלא נימוק הולד בשעת יציאתו כדאמרינן לקמן פ' המפלת אמרו לו לר' מאיר אי אתה מודה שאם הוציאתו בספל [illegible]

מאי

עין משפט נר מצוה

עב א מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל' ס:
עג ב מיי' פ' כ"ס מהל' טומאת מת הל' יג:
עד ג מיי' שם ופ"ו מהל' איסורי ביאה הל' יב:
עה ד מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלכה יא סמג לאוין קיא ועשין רמג:
עו ה מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' יא וע"ש במ"מ סמג לאוין קלח טוש"ע יו"ד סי' קי סעיף ג:
עז ו מיי' שם ופי"ז מהל' אבות הטומאה הל' יב:
עח ז מיי' פי"ח מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ב:
עט ח מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלכה יט ופ"א מהל' מחוסרי כפרה הל' ו ז טוש"ע יו"ד סימן קצד סעיף ט:

ג"ל דתניא לקמן כד: [וע"ש]
[חולין עז:]
[נ"ב בפ"ג]

מסורת הש"ס

לקמן כו. [בכורות כב:]
פסחים יט: כתובות טו. חולין לה.
[כתובות טו: ע"ש תוספתא טהרות פ"ו]
[לקמן כט:]
[ועי' תוס' כתובות טו: ד"ה פרט ותוס' ב"ק מד: ד"ה כל ותוס' סנהדרין עט. ד"ה וכו']

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בקרקע פרוזדור וכו' ועל ידי שמזדקרה נ"ב פ"א שמתוך: (ב) בא"ד וכיון דרמי: (ג) בא"ד בחדר ובעליה: (ד) תוס' ד"ה שליא וכו' וכן בפ"ג דבכורות: (ה) ד"ה אחר וכו' רוב שרצים טמא אף על גב:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אמו טמאה לידה וכו' ליתן לה ימי טומאה וימי טהרה. עי' לקמן דף כח ע"א ונ"ע:

והפילה מביאה קרבן ונאכל הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן מתניתין קאמרינן שמעתתא לא קאמרינן והא *כי אתא רבין אמר מתיב רבי יוסי בר רבי חנינא טועה ולא ידענא מאי תיובתיה מאי לאו לא תיובתא אלא סייעתא לא דלמא לא תיובתא ולא סייעתא למעוטי מאי אילימא למעוטי רובא דאיכא חזקה בהדיה דלא שרפינן עליה את התרומה והא אמרה ר' יוחנן חדא זימנא *דתנן תינוק הנמצא בצד העיסה ובצק בידו רבי מאיר מטהר וחכמים [א]מטמאין שדרכו של תינוק לטפח ואמרינן מאי טעמא דר"מ קסבר רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה זו בחזקת טהורה עומדת *סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא ורבנן מיעוטא כמאן דליתיה דמי ורובא וחזקה רובא עדיף *ואמר ריש לקיש משום רבי אושעיא זו היא חזקה ששורפין עליה את התרומה ורבי יוחנן אמר [ב]אין זו חזקה ששורפין עליה את התרומה אלא למעוטי רובא דרבי יהודה *דתנן [ג]המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה רבי יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה *ואמר רב יהודה אמר שמואל לא טימא רבי יהודה אלא בחתיכה של ארבע מיני דמים אבל (א) שאר מיני דמים טהורה ורבי יוחנן אמר של ארבע מיני דמים דברי הכל טמאה ושל שאר דמים דברי הכל טהורה לא נחלקו אלא כשהפילה ואינה

רש"י

והפילה · ואין ידוע אם ולד הוא: ונאכל · חטאת העוף שלה נאכלת ולא אמרינן על הספק באה ואינה נאכלת דדלמא לאו ולד הוא וחולין מלוקין הן ומליקת חולין נבלה: שמעתתא · ר' יהושע בן לוי אמורא הוא ושלשה מקומות דאמר ר' יוחנן משנה או ברייתא הן: והא כי אתא רבין אמר · בפ' המפלת (לקמן דף כט·): מתיב רבי יוסי ברבי חנינא · אדרבי יהושע בן לוי מתני' חדא דמיירי באשה טועה שלא ידעה אימתי ילדה והתם קתני לה וקאמר רבין לא ידענא מאי תיובתא דרבי יוסי דלאו תיובתא היא והתם מפרש טעמא: מאי לאו · ה"ק רבין דהא מתני' לאו תיובתא היא דרבי יהושע אלא סייעתא אלמא מתני' אמרה כרבי יהושע ואשכחן ארבעה מקומות בטומאת נשים במתני' שהלכו אחר הרוב וקשיא לר' יוחנן דלא קחשיב אלא תלת: למעוטי מאי · ג' מקומות דקאמר רבי יוחנן דמשמע הני ותו לא למעוטי מאי דמשום רובא לא נשוייה כודאי: אילימא למעוטי רובא · בטומאת אשה: דאיכא חזקה בהדיה · כלומר כנגדה דמרעא לה חזקה לרובא וקאתי מניינא למעוטי דלא אזלינן בתר ההוא רובא לשוייה מילתא כודאי ולא שורפין תרומה עלה דההיא טומאה: הא אמרה רבי יוחנן חדא זימנא · בשאר טומאות דהיכא דסתרה חזקה לרובא דלא אזלינן בתר רובא לשוייה כודאי וממילא שמעינן לטומאת אשה: לטפח · בשרלים: סמוך מיעוטא לחזקה · והוה להו לטהר תרי ורובא לחודיה לטמא ואין א' עומד במקום שנים: זו היא חזקה כו' · חזקה זו שאנו מחזיקין סתם רוב תינוקות מטפחין חזקה גמורה החזיקוה לעשותה כודאי ולשרוף עליה תרומה: אלא למעוטי רובא דרבי יהודה · דאע"ג דאמר זיל בתר רובא הכי גמר לה ר' יוחנן דטמא דקאמר רבי יהודה לתלות קאמר ולא לשרוף: חתיכה · בלא צורה: אם יש עמה דם טמאה · האשה טמאה כשאר נדה ולא משום לידה דלאו ולד הוא: של ארבע כו' · שהחתיכה מארבע מראות דם טמא השנויין במתני' ואע"ג דחמשה תנן שחור אדום הוא אלא שלקה דכיון דמראה דם טמא יש בה אמרינן כולו דם הוא וטמאה נדה ורבנן סברי אין זה דם אלא בשר: של שאר מיני דמים · כגון ירוק ולבן שטהורין הן:

ואינה

תוספות

אלא סייעתא · דקתני התם (ב) כשהביאה ג' שבועות טהורים ועשרה שבועות אחד טמא ואחד טהור וקאמר דלא משמשת עד אור ל"ה ואי ליתא לדרבי יהושע אמאי והא ספק ספיקא הוא אימר רוח הפילה ואת"ל נפל הפילה אימא הרחיקה לידתה ואע"ג דבלאו הכי איכא כמה ספקות אימא זכר ואת"ל נקבה אימא לא ילדה בזוב ואפילו יולדת נקבה בזוב אימא הרחיקה לידתה מ"מ אי ליתא לדרבי יהושע איכא ספק אחר יותר דאימא לא ילדה כלל והוה לן למישרי ומשני לא דלמא לא תיובתא ולא סייעתא דבלאו הכי איכא ספיקי טובא ואסרינן ה"ה אי ליתא דר' יהושע נמי אסרינן:

למעוטי רובא דאיכא חזקה בהדיה · פירוש כנגד הרוב ואם תאמר הלא גם בהני שלשה דברים איכא חזקה דטהרה ושורפין משום רוב ויש לומר דרוב תינוקות מטפחין אינו רוב גמור כמו שאפרש ובהני ג' דברים הוי רוב גמור אי נמי בהני שלשה נמי לא הוי רוב גמור ואשמועינן רבי יוחנן דאפילו הכי שורפין כיון דהריעותא באה מגופה ושליא נמי קרי לה טומאת אשה משום שע"י אשה טומאה באה לבית ולפי זה אפי' אשכחנא גבי אשה שום מתני' דשורפין על הרוב את התרומה הא דלא חשיב לה רבי יוחנן משום דהתם שמא הוא רוב חשוב ולא הוי שום חדוש ומיהו לפירוש זה לא מייתי לעיל אלא מסיפא משליא בבית דאיכא למימר דרוב דאינס נימוקין אינו רוב גמור דבריש דמפלת שליא חשב לזכר ולנקבה על כרחך הוי רוב חשוב מדלא קתני נמי ולנדה כדדייק בהמפלת (לקמן דף כח·) ואם רוב אינן נימוקין אינו רוב גמור הא דקתני לעיל מביאה קרבן ונאכל אינו מטעם רוב אלא אפי' נימוק הויא טמאה לידה:

האמר ר' יוחנן חדא זימנא · תימה אפי' לא אמר *היכי מלינן למעוטי (ג) הא טומאת אשה דוקא קאמר ומיהו לר"ת דמפרש דהא דתינוק טמא משום דנשים נדות מגפפות אותו ניחא קצת דגם תינוק הוי טומאת אשה: רוב תינוקות מטפחין · פ"ה מטפחין באשפה שיש בה שרצים אבל ודאי נגע בעיסה שהרי בצק בידו ור"ת מפרש רוב תינוקות מטפחין בעיסה דטיפוח שייך באוכל ומשקה כדאמר בפ' רבי ישמעאל (ע"ז דף ס:) או שהיה מטפח על פי החבית מרותחת ובירושלמי איכא מפני שדרכו של תינוק לטפח בעיסה ובתוספתא (פ"ג דטהרות) נמי משמע שאין ידוע אם התינוק נגע בעיסה דקתני אההיא דתינוק א"ר יוסי אם יכול לפשוט ידו וליקח טמא ואם לאו טהור אבל התינוק אומר ר"ת דודאי טמא כדקתני בתוספתא (שם) לפי שנשים נדות מגפפות ומנשקות אותו והא דאמר בפ"ג דטהרות (מ"ז) תינוק בצד הקברות ושושנים בידו אע"פ שאין השושנים אלא ממקום טומאה התינוק טהור שאני אומר אדם טהור כו' היינו טהור מטומאת מת שאינו צריך הזאה ג' וז' אבל טומאת ערב טמא כדין נוגע בנדה א"נ בידוע שהוא בודאי טהור א"נ כשהתינוק מלוכלך כדקתני בתוספתא (שם) תינוק שהניחתו אמו ומצאתו כמו שהוא טהור בד"א שהניחתו מלוכלך אבל הניחתו נקי טמא מפני שנשים נדות מגפפות אותו: סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא · קשה דבפ' בתרא דיבמות (דף קיט:) אמר סמוך מיעוטא לחזקה והוה ליה פלגא ופלגא ויש לומר דלהכי איתרע הכא רובא משום דתינוק הוי דבר שאין בו דעת לישאל [כמו בפ' י' יוחסין ולא גמרינן מסוטה אלא בדיש בו דעת לישאל] ולהכי כי הוי פלגא ופלגא טהור מדרב גידל *וא"ש מהאי טעמא הא דאמר ספק נגע ברה"י טמא ולא אמר סמוך פלגא דלא נגע לחזקת טהרה ואיתרע לה פלגא דנגע דאפילו רבנן דלית להו סמוך מיעוטא לחזקה מודו דסמכינן פלגא לחזקה אלא כיון שיש בו דעת לישאל גזרת הכתוב הוא דגמרינן מסוטה לטמא ברה"י אפי' איכא חזקת טהרה אבל בשאין בו דעת לישאל אזלינן בתר רובא ובפלגא ופלגא טהור מדרב גידל:

מיעוטא כמאן דליתיה דמי · אע"ג דאמרינן בפ' י' יוחסין (קדושין פ:) דעשו התינוק כמי שיש בו דעת לישאל איצטריך הכא למימר לרבנן מיעוטא כמאן דליתיה דמי לטמא אף ברה"ר אך קשה כיון דמיעוטא כמאן דליתיה דמי ורובא וחזקה רובא עדיף אמאי עשאוהו כמי שיש בו דעת לישאל אפילו אין בו דעת לישאל טמא אף ברה"ר ועוד דאמאי אין שורפין עליו את התרומה ואומר ר"ת דרוב תינוקות אינו רוב גמור ולא הוי כנגד חזקה אלא כפלגא ופלגא ומן התורה טהור אף ברה"י כיון דאין בו דעת לישאל והא דקאמר התם עשאוהו כאילו יש בו דעת לישאל היינו כלומר עשאוהו כאילו הוא רוב גמור לפי שנראה לעולם שהוא רוב אע"פ שאינו רוב גמור ולכך אין שורפין עליו את התרומה אבל ליכא למימר כיש בו דעת לישאל ממש דאמאי עשאוהו טפי הכא מבתולדה המהלכת ע"ג ככרות דטהור ואפי' אם תמצי לומר דגזרו אטו תינוק גדול שיש בו דעת לישאל אכתי מ"מ ברה"ר אמאי טמא אלא נראה דעשאוהו כאילו הוא רוב גמור כדפרישית ולר"מ טהור ואע"פ שעשאוהו כרוב גמור משום סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא וא"ת לר"מ ל"ל סמוך מיעוטא לחזקה אפי' בלא חזקה יטהר כיון דחיים למיעוטא הוי ספק ואין בו דעת לישאל טהור מדרב גידל ואומר ר"י דנקט חזקה בהדי מיעוטא לאשמועינן דהחזקה אינה מסייעה לרוב דאי הוה חזקה מסייעה לרוב הוי כמו מיעוטא דמיעוטא דלא חייש ר"מ [והא דר"מ דחייש למיעוטא אי הוה דאורייתא או דרבנן אין להאריך כאן]: למעוטי רובא דרבי יהודה · הוי מצי למיפרך הניחא ללישנא דמפרש רבי יוחנן טעמא דרבי יהודה משום דרוב חתיכות של ד' מיני דמים הן אלא ללישנא אחרינא דהמפלת (לקמן דף כא:) דאמר רבי יוחנן טעמא דרבי יהודה דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ולא משום רוב למעוטי מאי דכעין זה פריך לקמן (כב:) בגמ' דהמפלת מין דגים דליכא למימר דה"ק רוב פתיחת הקבר אינו בלא דם ולא שורפין עליה תרומה דהא קאמר התם לרבי יהושע דאמר אי אפשר לפתיחת קבר בלא דם דמביאה קרבן ונאכל אם כן טמא ודאי הוא ושורפין עליו את התרומה:

אמר

עין משפט נר מצוה

פ א ב מיי' פס"ז מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ג:

פא ג מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל' יג סמג לאוין קיא ועשין רמג טור י"ד סימן קפח וסימן קצד:

תוספי הרא"ש

מאי לאו לא תיובתיה אלא סייעתיה · דלקמן מוכח דמתוך תשובתו שהשיב לא ידענא מאי תיובתיה איסור הרחיקה לידתה משמע דהוי סייעתיה ולקמן נדקדק בו בע"ה: הא אמרה ר' יוחנן חדא זימנא · תימה אפי' לא אמרה רבי יוחנן הכי מצי למעוטי · והאמרינן טומאה דאשה דוקא קאמר ולפי' ר"ת שפי' פ' כיסוי הדם דלטפח קאי אעיסה ושייך טפוח באוכלין ומשקין כדתנן בע"ז בפ' ר' ישמעאל או שהיה מטפח על פי החבית המרותחת וסתם תינוק טמא כדתניא בתוספתא דמס' טהרות תינוק שהניחתו אמו ומצאתו כמו שהוא טהור · בד"א שהניחתו מלוכלך אבל הניחתו נקי טמא מפני שהנשים נדות מנשקות אותו ומגפפות אותו השתא ניחא דבטומאת אשה מיירי: למעוטי רובא דר' יהודה · כלישנא קמא דהמפלת אתיא הך שמעתא והוה מצי למיפרך להך לישנא דאמר ר' יוחנן דבאפשר לפתיחת קבר בלא דם קא מיפלגי למעוטי מאי כה"ג פריך לקמן גבי מפלת מין דגים ואיכא למימר האי דלא פריך ליה הכי סמיך אהא דאיכא למימר דאתא למעוטי רובא דר' שמעון הך דאיש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ואין שורפין עליו את התרומה :

מסורת הש"ס

לקמן כט. סט.

טהרות פ"ג מ"ח קדושין פ. חולין סו.

שם יבמות קיט.

[קדושין פ·]

לקמן כא.

[שם]

נ"י כ"י

[סוטה כט.]

נ"י כ"י

הגהות הב"ח

(א) גמ' אבל של שאר מיני: (ב) תוס' ד"ה אלא וכו' התם והביאה ג': (ג) ד"ה האמר וכו' למעוטי הא לא טומאת:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה האמר וכו' היכי מלינן למעוטי וכו' · יסוד זה כתבו תוס' ג"כ גיטין ה ע"א ד"ה כשניסת :

ואינה יודעת מה הפילה *רבי יהודה סבר זיל בתר רוב חתיכות ורוב חתיכות של ארבע מיני דמים הויין ורבנן סברי זיל בתר רוב חתיכות לא אמרינן: **מתני'** אחמשה דמים טמאים באשה האדום והשחור וכקרן כרכום וכמימי אדמה וכמזוג בש"א אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי בוב"ה מטהרים *הירוק עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים גמטהרין אמר רבי מאיר אם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה רבי יוסי אומר לא כך ולא כך דאיזהו אדום כדם המכה שחור כחרת העמוק מכן טמא ודיהה מכן טהור וכקרן כרכום זכברור שבו וכמימי אדמה מבקעת בית כרם ומיצף מים *וכמזוג חשני חלקים מים ואחד יין מן היין השרוני: **גמ'** מנלן דאיכא דם טהור באשה דלמא כל דם דאתי מינה טמא אמר רבי חמא בר יוסף *אמר רבי אושעיא אמר קרא (דברים יז) °כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דם טהור לדם טמא אלא מעתה בין נגע לנגע הכי נמי בין נגע טמא לנגע טהור א]וכי תימא ה"נ נגע טהור מי איכא וכי תימא (ויקרא יג) °כולו הפך לבן טהור הוא ההוא בוהק מקרי אלא בין נגעי אדם לנגעי בתים ולנגעי בגדים וכולן טמאין הכא נמי בין דם נדה לדם זיבה וכולן טמאין האי מאי בשלמא התם איכא לאפלוגי בנגעי אדם ובפלוגתא דרבי יהושע ורבנן *דתנן טאם בהרת קודם לשער לבן טמא ואם שער לבן קודם לבהרת טהור ספק טמא ורבי יהושע אומר כהה ואמר רבה כהה וטהור בנגעי בתים כי הא פלוגתא דר"א בר"ש ורבנן *דתנן ר"א בר"ש אומר לעולם אין הבית טמא יעד שיראה כשני גריסין על שני אבנים בשני כותלים בקרן זוית ארכו כשני גריסין ורחבו כגריס מ"ט דר"א בר"ש כתיב (שם יד) °קיר וכתיב קירות איזהו קיר שהוא כשני קירות הוי אומר זה קרן זוית בנגעי בגדים בפלוגתא דר' יונתן בן אבטולמוס ורבנן *דתניא ר' יונתן בן אבטולמוס אומר מנין לפריחת בגדים שהיא טהורה נאמר (שם יג) °קרחת וגבחת בבגדים ונאמר קרחת וגבחת באדם מה להלן פרח בכולו טהור לאף כאן נמי פרח בכולו טהור אלא הכא אי דם טהור מליכא במאי פליגי וממאי דהני טהורין והני טמאין אמר רבי אבהו *דאמר קרא (מלכים ב ג) °ויראו מואב את המים אדומים כדם למימרא דדם אדום הוא אימא אדום ותו לא א"ר אבהו אמר קרא (ויקרא יב) °דמיה (שם כ) °דמיה הרי כאן ארבעה והא אנן חמשה תנן *אמר רבי חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה תניא נמי הכי *שחור כחרת עמוק מכן טמא דיהה אפי' ככחול טהור ושחור זה לא מתחלתו הוא משחיר אלא כשנעקר הוא משחיר משל לדם מכה לכשנעקר הוא משחיר: בש"א אף כמימי תלתן: ולית להו לב"ש דמיה דמיה הרי כאן ארבעה אב"א לית להו ואב"א אית להו מי לא א"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה ה"נ מלקא הוא דלקי: וב"ה מטהרין: היינו תנא קמא איכא בינייהו

לתלות

ואינה יודעת מה הפילה · שאבדה החתיכה קודם שבאה לפנינו: לא אמרינן זיל בתר רוב חתיכות כו' · דלא סבירא להו רוב חתיכות של ד' מיני דמים ואשמועינן רבי יוחנן לעיל בג' מקומות הלכו אחר הרוב ותו לא למעוטי הא רובא דר' יהודה דלר' יהודה דאזיל בתר רובא לא כודאי משוית ליה לשרוף על מגעה את התרומה: **מתני'** וקרן כרכום · כזוית גן שכרכום גדל בו: וכמימי אדמה · לקמן מפרש לה לכולהו במתניתין· ל"א כקרן כרכום כנוגה זיו כרכום כמו (שמות לד) כי קרן עור פניו: וכמזוג · כיין אדום המזוג במים ואע"ג דקליש אדמימות דיליה טמא: תלתן · פנגרי"ג: וכמימי בשר צלי · מוהל היוצא ממנו: אם אינו מטמא משום כתם כו'· מפרש בגמרא: כדם המכה · מפרש בגמ': כחרת · איידרמינ"ט: עמוק מכן · שעמוק במראה שחרורית כלומר שחור יותר מחרת טמא: דיהה · פלד"ש שנדחית מראיתו: כברור שבו · שיש עלין ברורין במראה אדמומית יותר מחבריהן ובגמרא מפרש להו: בית כרם · מקום ומשם מביא אדמה ונותנה בכלי: ומציף עליה מים · כלומר נותן שם מים עד שיהו המים צפין על האדמה: וכמזוג · כיצד כגון שני חלקים מים כו': **גמ'** אלא מעתה כו' · עד וכולן טמאין לשון קושיא הוא: בוהק · לשון לובן שנראה באנשים בחורים טפות לבנות אחד בפניהם: בשלמא התם · גבי נגעים אע"ג דכולהו לטמא איכא לאוקומי קרא דאיירי בפלוגתא דזקן ממרא וסנהדרין שבדורו דכתיב (דברים יז) והאיש אשר יעשה בזדון כגון דמפלגי בנגעי אדם ובפלוגתא דרבי יהושע כו' דקאמר זקן ממרא כחד מינייהו וסנהדרין כחד מינייהו: אם בהרת קודמת לשער לבן טמא · דשער לבן מסימני טומאה וכגון שקדמתו בהרת דכתיב (ויקרא יג) והנה נהפך שער לבן בבהרת: כהה טהור · הרי הוא כנגע שכהה מראיתו בשבוע של הסגר שהוא סימן טהרה דכתיב (שם) והנה כהה הנגע וגו' ובשם רבי משה הדרשן שמעתי קיהה כלומר קיהה בדבר ונחלק עליו וכן מצאתי בת"כ ר' יהושע קיהה וטיהר: שיעור נגע כגרים · לאורך ולרוחב: כשני גריסין על שני אבנים שבקרן זוית · אחד בכותל זה ואחד בכותל זה: ארכו כשני גריסין ורחבו כגרים · דכשהוא מוטל ארכו על ב' אבנים נמצא בכל אבן גרים על גרים כשיעור נגע ושתי אבנים בעינן דכתיב (שם יד) וחלצו את האבנים: כתיב קיר · ומראיהן שפל מן הקיר (שם): פריחה · פרחה צרעת בכולהו: שהיא טהורה · ואע"פ שלא נאמר אלא באדם (שם יג) ואם פרוח תפרח וגו': למימרא דדם אדום הוא · ואלו כולם אדומין הן: ואימא אדום ותו לא · האדום שבאדומים דהיינו כדם המכה דמתניתין: דמיה דמיה · והיא גלתה את מקור דמיה (שם כ) וטהרה ממקור דמיה (שם יב) הרי ד' מיני אדמומית טמאה בה אבל שלמטה מהן לאו דם הוא: דיהה מכן · אפילו הוא שחור ככחול טהור הואיל ואינו שחור כחרת: לכשנעקר · מן הגוף לוקה ומשחיר:

אמר רבה כיהה וטהור · נראה דרבה גרס דבפרק הפועלים (ב"מ דף פו·) אמר מאן מוכח רבה בר נחמני ואמר טהור פ"ה כיהה שיש לו דין כיהה וקשה דבשלהי נזיר (דף סה:) פריך ודלמא כיהה וטמא והיכי מצי למימר הכי והא כיהה משמע טהור *ועוד דא"כ ר' יהושע לא פליג את"ק ובדוחק י"ל לאדרבי יהושע פריך ומגליה דטהור *(ורבינו תם) גריס ור' יהושע קיהה פירוש עמד למנין דקיהה לשון אסיפה כמו (יבמות דף קי:) מקהו אקהייתא בשוקא והשתא פריך התם אימא עמד למנין והביא ראיה לדברי ת"ק מיהו דוחק הוא דא"כ מאי משני אמר קרא לטהרו היכי מוכח מהאי קרא שטיהר דלמא כי היכי דדרשי ליה רבנן דרים נמי רבי יהושע: **רבי** יהושע אומר כיהה · הקשה ר"ת דמאי טעמייהו דרבנן דמטמאי מספיקא נוקי גברא אחזקיה כדקי"ל בפ"ק דחולין (דף י:) דמדאורייתא אזלינן בתר חזקה ורבי יהושע נמי אמאי צריך קרא ובפרק המדיר (כתובות דף עה:) נמי דקאמר לא תימא דלא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופה כלל פירוש דקאמר התם גבי משארסתני נאנסתי לא מפיה אנו חיין אלא הני מילי היכא דאיכא חזקה דממונא אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל דתנן אם בהרת כו' והשתא מה צריך ראיה על זה דאזיל בתר חזקה ועוד דשאני גבי נגעים דגלי קרא וי"ל דדרך השער להתלבן מחמת הנגע לפיכך נראין הדברים דבהרת קדמה וכן מוכח בתוספתא בפרק יש מחלין בשער לבן דקתני אמר להן אף שער שחור סוף שבהרתו הפכתו אלמא דדרך השער ללקות מן הבהרת ובהמדיר (שם) דקאמר היכא דליכא חזקה דממונא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופה היינו אפילו דאיכא ריעותא דאי לא אזיל לא הוה מוקי קרא דלטהרו אספק בהרת קדמה דשכיח הרבה ואיכא ריעותא טפי אלא הוה מוקי לה לדרשה אחריתי כרבנן אי נמי מהתם יליף דאזיל בתר חזקת הגוף אע"ג דאיכא ריעותא ור"ת מפרש בע"א ואין להאריך כאן: **מה** להלן פרחה בכולו טהור · מדמדמה פריחה דאדם לפריחת בגדים הא דכתיב (ויקרא יג) וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו אגופו של אדם קאי ב] אע"ג דפשטיה דקרא משמע דאנגע קאי דאיירי לעיל בנגע שנטמא על ידי שיש בו מחיית בשר חי ועליה קאי וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו של נגע עד רגליו כלומר עד סופו אבל הכא משמע דקאי אאדם דומיא דבגד וכן מוכח בכמה מקומות בת"כ ובריש איזהו מקומן (זבחים מט:):

הירוק

תוספי הרא"ש

רבי יהושע אומר כהה · כך גרש"י ופי' דין נגע כהה יש לו וקשה מהא דפריך בסוף נזיר אימא כיהה וטימא והיכי מצי למימר הכי הא כהה טהור הוא · ור"ת גר' ר' יהושע קיהה בקו"ף לשון אסיפה כמו מקהו אקהייתא בשוקא דנהרדעא לשון אסיפה כלומר אסף התלמידים ועמד למנין והשיב תשובות והשתא פריך התם שפיר ואימא עמד למנין והביא ראיה לדברי ת"ק מיהו שינויא דהתם דחיק מאי קא משני אמר קרא לטהרו או לטמאו היכי מוכח מהאי קרא שטיהר דילמא לעולם הביא ראיה לדברי ת"ק וכי היכי דדרש אינהו להאי קרא דריש ליה נמי איהו · הקשה ר"ת מאי טעמא דת"ק דמטמי מספקא נוקי גברא אחזקיה דאמרינן פ"ק דחולין דמוקמי' גברא אחזקתיה ועוד רבנן דפליגי עליה דר' יהושע מאן ניהו ר"ג ור' אליעזר דאשכחן דפליגי עליה לענין חזקות בפ"ק דכתובות גבי ראוה מעוברת וגבי משארסתני נאנסתי ואמרי' עלה בפ' המדיר לא תימא לא אזיל רבי יהושע בתר חזקה כלל אלא כי לא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופא היכא דאיכא חזקה דממונא אבל ליכא חזקה דממונא אזיל בתר חזקה דגופא כדתנן אם בהרת קדמה וכו' והשתא י"ל התם דאיכא חזקה דממונא דמרעא לחזקה דגופא אזיל ר' אליעזר בתר חזקה דגופא הכא דליכא דמרע ליה לב"ש ועוד ר' יהושע אמאי אצטריך קרא בשילהי נזיר לאשמועינן דטהור תיפוק לי בתר חזקה ואע"ג דאיכא ריעותא דהרי בהרת לפניך הך ריעותא לא חשבינן מדאורייתא אלא מדרבנן להחמיר בקדשים ולתלות במעת לעת · ואומר ר"ת דהכא מיירי בשנזקק לטומאה שמתחלה הוה מצורע מוחלט ונולד בו ספק זה ואח"כ נתרפא מן הראשון דרבנן לא דרשי לקרא ומטמאין מספק כיון דאיכא תרי חזקי דסתרי אהדדי העמד אדם בחזקת טומאה וטמא או העמידנו בחזקת שלא היה בו נגע זה וטהור אבל לר' יהושע דדריש ליה לקרא מטהר אפי' כשנזקק לטומאה · ותימה היכי דייק בפרק המדיר מהכא דר' יהושע אזיל בתר חזקה דגופא היכא דליכא חזקה דממונא שאני הכא דגלי קרא וי"ל דאת"ל דלא אזיל בעלמא בתר חזקה דגופא הוה מוקמינן בדרמי טפי בלא נזקק לטומאה אבל השתא דאזיל בתר חזקה דגופא תו לא צריך קרא אלא היכא דנזקק לטומאה · וקשה לפי' דלא מצינו חזקה כיוצא בזה לטמויי גברא ע"י נגע שנולד בו מספק משום דמוקמינן ליה בחזקת טומאה מן הנגע שנתרפא דאטו אם א)הטבילה נדה כל טמא בתוך מעת לעת וכי יעמידנו בחזקת טומאה לשרוף קדשים לא מיסתבר כלל למימר הכי כיון שנטהר בודאי מטומאה ראשונה · ועוד מוכיח בהדיא במס' נגעים דבלא נזקקה לטומאה פליגי דקתני גבי פלוגתא דר' יהושע ורבנן כל ספק נגעים טהור חוץ מזה ועוד אחר ואיזה זה מי שהיתה בו בהרת כגרים והסגירו ובסוף שבוע היה בו כסלע ספק שהיא היא ספק שהיא אחרת הבאה תחתיה טמא אלמא דבלא נזקק לטומאה איירי כיון דכיוצא בו טהור בעלמא ועוד דומיא דההיא דהיתה בו בהרת כגרים והסגירו דבשלא נזקק לטומאה איירי שהרי לא הוחלט מעולם הילכך נר' לפרש דבלא נזקק לטומאה איירי והא דמטמו רבנן מספק ולא מוקמי ליה בחזקת טהרה לפי שדרך השער להתלבן מחמת הנגעים כדמוכח בתוספתא פ' יש בשער לבן דקתני אף בשער שחור סוף שהבהרת הופכתו לפי שמחמת החולי ותשות הכח יבש המעיין ונהפך השער ללבן וסימן לדבר שער שיבה הלכך מוכח' מילתא שהבהרת קדמה והא דדייק בכתובות מהכא דר' יהושע אזיל בתר חזקת הגוף צריך לפרש אפי' היכא דאיכא ריעותא כי הכא: **מה** להלן פרח בכולו טהור · מדמדמי פריחת אדם לפריחת בגדים יש להוכיח דהא דכתיב וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו אכל גופו של כל אדם קאי אע"פ שמשמע מראשו ורגליו אנגע קאי דמיירי לעיל מיניה בנגע שנטמא על ידי שהיה בו מחית בשר חי ומשמע דעליה קאי שאם הלכה וכסתה הצרעת את כל הנגע מראשו של נגע ועד סופו אבל אי אפשר לומר כן כדמוכח בשמעתין דבנגעי בגדים לא שייך מחיה: **אלא** הכא אי דם טהור ליכא במאי פליגי · הק' ה"ר יהודה והא משכחת לה בדם טוהר ויולדה בפלוגתא דרב ולוי אם שני מעיינות הם או מעיין אחד ובדם זיבה בפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע בזב ובזבה שבדקו עצמן יום ראשון ויום שביעי וי"ל משום דמשמע ליה דקרא דבין דם לדם איירי בג' דמים שנחלקו בו זקן ממרא והחכמים וכן בין נגע לנגע וכן בין דין לדין כדאיתא בפרק הנחנקין דאי לא הוו רק ב' דמים בבין דם סגי ומדכתיב לדם משמע עוד שלישי ואי ליכא דם טהור לא משכחת פלוגתא בדם נדה: **אבע"א** לית להו · פי' לית להו ד' דמים דוקא אלא נפקי להו טפי מקראי דאי לית להו כלל דמיה א"כ תיקשי להו לימא אדום ותו לא:

הירוק

א) הלשון משובש כאן ונראה דצ"ל דאטו אם נדה וכל טמא שנפל ספק אם נגעו במת או לא ואח"כ טבלו מטומאה הראשונה הכי נעמידם בחזקת טומאה ודאים לטמאות כו'·

[לקמן כח.]

עדיות פ"ה מ"ו סנהדרין פח:

שבת עז.

סנהדרין פז:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' וכי תימא הכי נמי נגע טהור · כ"ב עי' שבת דף קלב ע"ב פ"ח שם ע"ג: ב] תוס' ד"ה מה להלן וכו' אע"ג דפשטיה דקרא · ג"ב עי' ערכין יח ע"ב תוס' ד"ה ולבע"א וכס"ו וג"ק שם ודו"ק:

נגעים פ"ד מ"ג סנהדרין פח. [ודף קיג]

סנהדרין פז: [ונחים מט: ושם איתא ר' נתן]

[שבת קח.]

[לקמן כ.] חולין מז: שבת מג:

[תוספתא פ"ג]

ועי"ש בתוס' דשם פירשו בענין אחר שיתיישב קך קושיא

נ"ל ורבינו חננאל כך כתבו תוס' ביבמות ובכתובות וכתבו בסנהדרין עוד דר"ת לא גריס אלא ר' יהושע אומר קיהה כלומר ר"י הקשה ודקדק בדבר כו' ע"ש

פב א ב מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל' ז סמג עשין קיא טוש"ע י"ד סימן קפח סעיף א ועי' בטור [וכרב אלפס שבועות פ"ב דף רפח:]

פג ג מיי' שם הל' ו ופ"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ח סמג שם טוש"ע שם:

פד ד מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל' ח:

פה ה ו מיי' שם הל' ט:

פו ז מיי' שם הל' י:

פז ח מיי' שם הל' יא:

פח ט מיי' פ"ב מהל' טומאת צרעת הל' ו:

פט י מיי' שם הל' ו:

צ כ מיי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הל' ז:

צא ל מיי' שם פי"ג הל' ח סמג עשין רלו:

נגעים פ"ד מי"א כתובות עה: ב"מ פו. סנהדרין פז: נזיר סה: ע"ש

עין משפט נר מצוה | מסורת הש"ס

לתלות: הירוק עקביא בן מהללאל מטמא: ולית ליה לעקביא דמיה דמיה הרי כאן ארבעה אב"א לית ליה ואב"א אית ליה מי לא א"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה הכא נמי מלקא הוא דלקי: וחכמים מטהרין: היינו ת"ק איכא בינייהו לתלות: א"ר מאיר אם אינו מטמא משום כתם כו': א"ר יוחנן ירד ר"מ לשיטת עקביא בן מהללאל וטימא וה"ק להו לרבנן נהי דהיכא דקא משכחת כתם ירוק אמנא לא מטמאיתו היכא דקחזיא דם ירוק מגופה תטמא אי הכי אם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה משום רואה מבעיא ליה אלא ה"ק להו נהי היכא דקא חזיא דם ירוק מעיקרא לא מטמאיתו היכא דחזיא דם אדום והדר חזיא דם ירוק תטמא מידי דהוה אמשקה זב וזבה ורבנן *דומיא דרוק מה רוק שמתעגל ויוצא אף כל שמתעגל ויוצא לאפוקי האי דאין מתעגל ויוצא אי הכי שפיר קאמרי ליה רבנן לר' מאיר אלא ה"ק להו להוי כמשקה להכשיר את הזרעים ורבנן בעי °דם חללים וליכא אי הכי שפיר קאמרי ליה רבנן לר' מאיר אלא הכי קאמר להו *אלפוה בג"ש כתיב הכא °שלחיך פרדס רמונים וכתיב התם °ושולח מים על פני חוצות ורבנן אדם דן ק"ו מעצמו *ואין אדם דן ג"ש מעצמו: רבי יוסי אומר לא כך וכו': היינו ת"ק *הא קמ"ל מאן ת"ק רבי יוסי וכל האומר דבר בשם אומרו *מביא גאולה לעולם: איזהו אדום כדם המכה: מאי כדם המכה אמר רב יהודה אמר שמואל כדם שור שחוט ולימא כדם שחיטה אי אמר כדם שחיטה הוה אמינא ככולה שחיטה קמ"ל כדם המכה כתחילת הבאה של סכין עולא אמר כדם צפור חיה איבעיא להו חיה לאפוקי שחוט או דלמא לאפוקי כחוש תיקו זעירי אמר רבי חנינא כדם מאכולת של ראש מיתיבי *הרגה מאכולת הרי זה תולה בה מאי לאו דכוליה גופה לא דראשה אמי ורדינאה א"ר אבהו כדם אצבע קטנה של יד שנגפה וחיתה וחזרה ונגפה ולא של כל אדם אלא של בחור שלא נשא אשה ועד כמה עד בן עשרים מיתיבי *תולה בבנה ובבעלה בשלמא בבנה משכחת לה אלא בעלה היכי משכחת לה אמר ר"נ בר יצחק כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה ר"נ אמר כדם הקזה מיתיבי *מעשה ותלה ר"מ בקילור

תורה אור

רש"י

לתלות · ת"ק סבר ה' דמים טמאין ודאי ואידך ספיקא ולב"ה טהורין ממש: היינו ת"ק · דלאמר ה' דמים ותו לא: ירד ר' מאיר כו' · ומטמא דם ירוק משום נדה: אמנא · על בגדה: לא מטמאיתו · דכיון דירוק הוא מסתמא לאו מגופה אתא דלא שכיח ולא תלינן בה אלא היכא דחזיא מגופה דם הוא: נהי דהיכא · דחזיתיה דם ירוק מעיקרא לא מטמאיתו משום רואה דלאו דם הוא והיינו משום כתם כלומר כשאר דם שכתמו טמא: תטמא משום משקה · כרוקה וכמי רגליה אם נוגעין בו אדם וכלים וטהרות באותו דם ירוק שראתה בימי נדותה שהיתה נדה מדם אדום ואמאי מטהריתו לגמרי: שמתעגל ויוצא · שמתאסף תחלה ואח"כ יוצא לאפוקי דם בין טמא בין טהור כשהוא בא נוטף ויוצא ראשון ראשון: להוי כמשקה · להכשיר זרעים שאם יגע שרץ בהן יטמא ואמאי מטהריתו לגמרי: דם חללים ישתה · דם שהנפש יוצאה בו קרוי משקה ולענין הכשר בעינן משקה כדכתיב (ויקרא יא) ואשר יבא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה כלומר אוכל ומשקה אשר ישתה יבא על האוכל והכי מוקמינן לה בפסחים (דף טז:): אלפוה בג"ש · להכשיר את הזרעים: שלחיך · דם נדות השלוח מן האשה: פרדס רמונים · כפרדס זה שהוא נעול להשתמר כך בנות ישראל טעלות פתחיהן בימי נדותן מהיזקק לבעליהן עם פרי מגדים היינו בנים וכתיב שילוח במים מה מים מכשירין אף דם נדות מכשיר: אין אדם דן ג"ש מעצמו · אא"כ קבלה מרבו הל"מ דדלמא קרא למילתא אחריתי איצטריך: שור · דמו אדום כדאמר בסדר יומא (דף נג:) האי חיור והאי סומק: דם שחיטה משתנה והולך: צפור חיה · דם היוצא מצפור חי ע"י מכה: או דלמא לאפוקי כחוש · והאי חיה לשון בריאה הוא: הרגה מאכולת · אשה הרואה כתם בבגדה אם הרגה מאכולת תולה בה ואי קשיא הא שיעור כתם כגרים ועוד ומאכולת כולי האי לא הוי כדאמר בפירקין *בעינן כגרים ועוד לאפוקי מדם מאכולת לא קשיא ההיא לר' חנינא בן אנטיגנוס הא לרבנן בפרק הרואה כתם (לקמן דף נח:) דלא בעי האי שיעור: מאי לאו מאכולת דכולה גופה · אלמא כל מאכולת דומה לדם נדות ואת אמרת דם מאכולת של ראש הוא דדמי לדם נדות אבל דשאר הגוף לא: אמי ורדינאה · נאה כורד ובגיטין (דף מא·) קרי ליה אמי שפיר נאה ל"א ורדינאה מקום הוא ששמו ורדינא בעירובין (דף מט·): תולה · כתמה: בבנה ובבעלה · אם יש בהן מכה שמא נטף עליה כששוכבין יחד אלמא דם בנה ובעלה דומה לדם נדות: בשלמא בנה משכחת לה · שלא נשא: אלא בעלה · הא נשוי הוא: רב נחמן · אמתני' קאי: ותלה רבי מאיר · כתם: בקילור

תוספות

הירוק עקביא בן מהללאל מטמא · האי ירוק היינו כאתרוג ולא ירוק ככרתי דאין זה נוטה לאדמומית וסתם ירוק כן הוא כדאמר בלולב הגזול (סוכה דף לד: ושם) ירוק ככרתי מכלל דסתם ירוק לאו הכי הוא: א] לית ליה · פירוש לית ליה ד' דווקא אלא נפקא ליה החמישי מקרא אחרינא: ירד רבי מאיר לשיטת עקביא בן מהללאל וטימא · תימה והא לקמן בפ' בנות כותים (נו:) גבי כותי מטמא משכב התחתון כעליון מפרש ר' מאיר לפי שמשלימות דם אדום לדם ירוק אלמא אית ליה דטהור ונראה דהכא מיירי מדרבנן וכן מוכח מדקאמר נהי דכי משכחת כתם אמנא לא מטמא היכי דחזיא ירוק מגופה תטמא ויש לדחות דלעולם כי חזיא מגופה מטמא מדאורייתא ומ"מ כי משכחת אמנא לא מטמא דאין רגילות לצאת דם ירוק מגופה ויש לתלות דמעלמא אתא או שמא דם ירוק לאו דווקא נקט אלא כלומר דם שהוא טהור לכ"ע משלימות לדם אדום אי נמי עיקר טעמא דר"מ כטעמא אחרינא דקאמר יום שפוסקת בו סופרת למנין שבעה וטעמא קמא נקט לרבנן:

כתיב הכא שלחיך פרדס · וא"ת ה"מ דם שהאשה טמאה בו כדמשמע קרא כפרדס שהוא נעול כך בנות ישראל נועלות פתחיהן מליזקק לבעליהן בימי נדותן ב] אבל דם ירוק שהוא טהור לא ותו דמשמע דלא פליגי אלא בדם ירוק ג] אבל בדם נדה מודו כ"ע דמכשיר וכיון דרבנן לית להו ג"ש דם נדה מנא להו וי"ל דדם נדה נפקא להו בתוספתא דשבת פ' *(הזורק) דקתני מנין *לדם שהוא משקה נאמר כאן וטהרה ממקור דמיה ונאמר להלן ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד וליושבי ירושלם לחטאת ולנדה ויש לתמוה דהכא משמע דלכ"ע דם הנדה לא הוה בכלל דם חללים ובשבת פרק חבית (דף קמג:) משמע דחלב האשה טמא משום דם מגפתה דקתני לא אם אמרת בחלב האשה שמכשיר שלא לרצון שכן דם מגפתה מכשיר ומפרש רש"י דחלב היה דם תחלה כדאמרינן (לעיל דף ט·) דם נעכר ונעשה חלב והכא אמרינן דאפי' דם נדה לא הוי בכלל דם חללים כ"ש חלב ודוחק לומר דחלב בא מעיקר דם שבגוף כמו דם מגפתה אבל דם נדה לא ומיהו בלאו הכי קשה התם דמאי קמהדר להו רבי עקיבא לרבנן מחמיר אני בחלב מבדם שהחולב לרפואה טמא ומקיז לרפואה טהור ועוד למה לי קרא בפ' דם הנדה (לקמן נה:) דחלב האשה חשיב משקה מדכתיב ותפתח את נאד החלב ותשקהו תיפוק ליה מטעמא דדם נעכר ונעשה חלב ומיהו סוגיא דלקמן איכא למימר דלא סבר לה (א) כרבי מאיר דדם נעכר כו' לכך נראה דה"פ התם לא אם אמרת בחלב האשה שמכשיר כו' כלומר כיון ד] דאיכא קרא לקמן בחלב שמכשיר לכל הפחות לרצון דין הוא שיכשיר גם שלא לרצון כיון דחזינן גבי אשה בשום מקום דמכשיר שלא לרצון כמו דם מגפתה אבל בהמה אע"ג דחלבה מכשיר לרצון מותפתח את נאד החלב בשביל כך לא תכשיר שלא לרצון כיון דלא אשכחן בבהמה מידי דמכשיר שלא לרצון שדם מגפתה טהור אמר להם מחמיר אני בחלב יותר מבדם שהחולב לרפואה כו' כלומר חלב דמכשיר לאו בחומרא דדם מגפתה תליא מילתא שהרי מקיז לרפואה טהור דהיינו לרצון ולא אמרינן כשם שחלבה לרצון טמא כך דמה לרפואה טמא אלא ודאי חלב האשה דמטמא משום דמשקה גמור הוא וכ"ש חלב בהמה דליהוי טפי משקה דמיוחד לקטנים ולגדולים ושלא לרצון טהור והשתא לא קשה מדם הנדה דפשיטא דלא הוי בכלל דם חללים ולקמן בעז"ה נפרש דקראי דפרק דם הנדה אסמכתא בעלמא נינהו:

פלי

תוספי הרא"ש

הירוק עקביא בן מהללאל מטמא' · מכאן משמע דסתם ירוק הוא צבע הדומה לחלמון של ביצה או לזהב שנוטה למראה אדמומית · וכן משמע באלו טרפות גבי מראות הריאה דקאמר ככשותא וכמוריקה וכביצה טריפה אלא ירוקה דכשרת היכי דמי ככרתי ובפ' לולב נמי אמרינן ירוק ככרתי מכלל דסתם ירוק לא הוי ככרתי ואמרי' בב"ר גבי וירק את חניכיו שהוריקן בזהב · וכה"א ואברותיה בירקרק חרוץ אלמא סתם ירוק הוא צבע הנוטה לאדמימות כזהב: ירד ר"מ לשיטתו של עקביא בן מהללאל וטימא · ותימה והא אמרינן לקמן בפ' בנות כותים גבי כותים מטמאין משכב תחתון כעליון ומפ' ר' מאיר טעמא משום שרואות דם אדום ומשלימות לדם ירוק אלמא קסבר דדם ירוק טהור הוא · וי"ל דמדרבנן איירי הכא:

כתיב הכא שלחיך פרדס רמונים · פרש"י שלחיך דם נדות שהאשה שולחת מגופה פרדס רמונים כפרדס הזה שהוא נעול מליכנס בו כך הן נועלות פתחיהן בימי נדותן מליזקק לבעליהן וקשה דא"כ היכי יליף מהכא דם ירוק שהוא מכשיר כיון דקראי איירי בדם נדות שהאשה טמאה בו · וע"ק דמשמע דלא פליגי אלא בדם ירוק אבל דם נדה מודו כ"ע דמכשר וכיון דרבנן לית להו ג"ש דם נדה מנא להו · וי"ל דדם נדות מקרא אחרינא נפקא בתוספתא דשבת מג"ש דמקור מקור דתניא התם בפ' הבונה מנין לדם נדה שהוא משקה שנאמר וטהרה ממקור דמיה ואומר ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד וליושבי ירושלם לחטאת ולנדה וסבירא ליה לר' מאיר דהאי שלחיך אם אינו ענין לדם נדות דנפקא ממקור מקור תנהו ענין לדם ירוק: מאי לאו דכולי גופא · יש שרוצין לדקדק דבזמן הזה דאין אנו בקיאין במראה דמים אין לנו לתלות אפי' עברה בשוק של טבחים ולא בשום דבר שיכולה לתלות בו כיון דאם היינו בקיאין הוו מכירין שאינו דומה לו כדמשמע הכא שאינה תולה בדם מאכולת דכולי גופא משום דלא דמי · וליתא דהא אמרינן לקמן עברה בשוק של טבחים הרי זו תולה ולא קאמר תראה לחכם אלא היא עצמה תולה וסתם אשה אינה בקיאה בדמים והכא מיירי בחכם הבקי במראה דמים אבל בזמן הזה שאין אנו בקיאין תולה בכל מה שיכולה לתלות וכן עמא דבר:

עין משפט נר מצוה

[עיין למשנה דלעיל]

צב א מיי' פ"ה מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ח:

צג ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' כג סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קפ סעיף ז וסעיף כו:

צד ג מיי' שם הל' כד טוש"ע שם סעי' יט:

צה ד מיי' שם פ"ה הלכה ח:

[נ"ל הגוזז פ"ט] [נ"ל לדם נדה]

[חולין קה: מגילה טו: אבות פ"ו מ"ו]

מסורת הש"ס

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כתיב וכו' דלא סבר לה כר"מ: נ"ב לעיל דף ט ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה לית ליה · נ"ב עי' רש"ל: ב] ד"ה כתיב הכא וכו' אבל דם ירוק שהוא טהור · נ"ב עי' תוס' חידושי רמב"ן ורשב"א ור"ן כאן: ג] בא"ד אבל בדם נדה מודו · נ"ב עי' מכשירין פ"ו משנה ו' ובר"ש ובפי' הרא"ש שם וז"ק: ד] בא"ד דאיכא קרא לקמן בחלב שמכשיר · נ"ב עיין פי' הר"ש במכשירין פ"ו משנה ח':

[לקמן טי]

עי' רשב"א ור"ן

[פסחים טו.]

[חולין קה: ע"ש פירש"י ודוגמתו בשבת קנ. סוכה ר' יוסי ובחולין לד. ע"ש כריתות כג. ע"ש]

[כדף יד:]

[לקמן נח:]

[שם:]

[שם:]

בקילור ורבי תלה בשרף שקמה מאי לאו אדום לא אשאר דמים אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי קמיה אומנא "שקלי ליה קרנא קמייתא לאמימר חזייה אמר להו אדום דתנן כי האי שקלי ליה אחריתי אמר להו אשתני אמר רב אשי כגון אנא דלא ידענא בין האי להאי לא מבעי לי למחזי דמא : שחור כחרת : אמר רבה בר רב הונא ²חרת שאמרו דיו תניא נמי הכי שחור כחרת ושחור שאמרו דיו ולימא דיו אי אמר דיו הוה אמינא כי פכחותא דדיותא קמ"ל כי חרותא דדיותא איבעיא להו בלחה או ביבשתא ²תא שמע דרבי אמי פלי קורטא דדיותא ובדיק בה אמר רב יהודה אמר שמואל ²כקיר כדיו וכענב טמאה וזהי ששנינו עמוק מכן טמאה אמר רבי אלעזר ²כזית כזפת וכעורב טהור וזהי ששנינו דיהה מכן טהור עולא אמר כלבושא סיואה עולא אקלע לפומבדיתא חזייה לההוא טייעא דלבוש לבושא אוכמא אמר להו שחור דתנן כי האי מרטו מיניה פורתא פורתא יהבו ביה ארבע מאה זוזי רבי יוחנן אמר *אלו כלים האוליירין הבאים ממדינת הים למימרא דאוכמי נינהו *והאמר להו רבי ינאי לבניו בני אל תקברוני לא בכלים שחורים ולא בכלים לבנים שחורים שמא אזכה ואהיה כאבל בין החתנים לבנים שמא לא אזכה ואהיה כחתן בין האבלים אלא בכלים האוליירין הבאים ממדינת הים אלמא לאו אוכמי נינהו לא קשיא הא בגלימא הא בפתורא אמר רב יהודה אמר שמואל ²וכולם אין בודקין אלא על גבי מטלית לבנה אמר רב יצחק בר אבודימי ושחור על גבי אדום אמר רב ירמיה מדפתי ולא פליגי הא בשחור הא בשאר דמים מתקיף לה רב אשי אי הכי לימא שמואל חוץ משחור אלא אמר רב אשי בשחור גופיה קמיפלגי אמר עולא כולן עמוק מכן טמא דיהה מכן טהור כשחור ואלא מאי שנא שחור דנקט סד"א הואיל *ואמר רבי חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה הילכך אפילו דיהה מכן נמי ליטמא קמשמע לן רבי אמי בר אבא אמר וכולן עמוק מכן טמא דיהה מכן נמי טמא חוץ משחור אלא מאי אהני שיעוריה דרבנן לאפוקי דיהה דדיהה ואיכא דאמרי רמי בר אבא אמר וכולן עמוק מכן טהור דיהה מכן טהור חוץ משחור ולהכי מהני שיעוריה דרבנן בר קפרא אמר ²וכולן עמוק מכן טמא דיהה מכן טהור ²חוץ ממזג שעמוק מכן טהור דיהה מכן טהור בר קפרא אדיהו ליה ודכי אעמיקו ליה ודכי אמר רבי חנינא כמה נפיש גברא *דלביה כמשמעתיה : וכקרן כרכום : תנא *לח ולא יבש תני חדא כתחתון ולא כעליון ותניא אידך *כעליון ולא כתחתון ותניא אידך כעליון וכל שכן כתחתון ותניא אידך כתחתון וכל שכן כעליון אמר אביי ²תלתא דרי ותלתא ²טרפן הויין ²נקוט דרא מציעאה וטרפא מציעתא בידך כי אתו לקמיה דרבי אבהו אמר להו ²בגושייהו שנינו : וכמימי אדמה : תנו רבנן *כמימי אדמה מביא אדמה שמנה מבקעת בית כרם ומציף עליה מים דברי רבי מאיר [א] רבי עקיבא אומר מבקעת יודפת רבי יוסי אומר ²מבקעת סכני רבי שמעון אומר אף מבקעת גנוסר וכיוצא בהן תניא אידך וכמימי אדמה מביא אדמה שמנה מבקעת בית כרם ²ומציף עליה מים בקליפת השום ואין שיעור למים משום דאין שיעור לעפר ואין בודקין אותן צלולין אלא עכורין צללו חוזר ועוכרן וכשהוא עוכרן אין עוכרן ביד ²אלא בכלי איבעיא להו אין עוכרין אותן ביד אלא בכלי דלא לרמיה בידיה ולעכרינהו אבל במנא כי עכר ליה בידיה שפיר דמי או דלמא דלא לעכרינהו בידיה אלא במנא ת"ש כשהוא בודקן אין בודקן אלא בכוס ועדיין תבעי לך בדיקה בכוס עכירה במאי תיקו כי אתו לקמיה דרבה בר אבוה אמר להו ²במקומה שנינו רבי חנינא פלי קורטא דגרגשתא ובדיק ביה *לייט עליה רבי ישמעאל ברבי יוסי באסכרה

רבי

פלי קורטא דדיותא · מכאן משמע שדיו שלנו הוא קרוי דיו מדקאמר קורטא דדיותא משמע שהוא יבש ואוסר ר"ת לכתוב ס"ת בדיו של עפצים לפי שהוא לעולם לח ובפ' [שני] דגיטין (דף יט·) מפורש :

והא

בקילור · אנפלסט"ר ואדום הוא ונתעסקה בו אלמא קילור דומה לדם נדות ואע"ג דלא הוי סומק כולי האי וקשיא לכולהו דדייקי בין דם שחור לדם נשוי משום דסומק טפי ובין דם מאכולת של ראש לשאר דם מאכולת : אומנא · מקיז דם בקרן : בין האי להאי · בין קמא לבתרא : חרת שאמרו דיו · כלומר לא כשחרורית חרת הניתך במים אלא שחרורית חרת הניתך בדיו : כי פכחותא דדיותא · קליפות הדיו כשהכלי מלא יורד שחרורית החרת למטה ולמעלה הוא ברור ואינו שחור כל כך : בלחה · בדיו לחה כדמפרש : או ביבשתא · שכן דרך שנותנין חרת בדיו כששולקים קליפות הקוצרים והוא מתייבש : פלי קורטא דדיותא · מבקע חתיכות דיו יבש : ובודק בו · מראית דם שחור : כקיר · שטוח שחורה : כענבה · ענבים שחורים ל"א קיר שם עשב שחור : עולא אשחור דמתניתין קאי דקתני טמא : סיואה · שם מקום ועושין שם מלבושים שחורים : אוליירין · בלנים מחממי מרחצאות לשון אחר שם מקום : שמא אזכה · לגן עדן והצדיקים מלובשים לבנים : גלימי אוליירין · הוו סומקי אבל פתורי כגון מפה וסדין אוליירין הוו שחורין : וכולן · חמשה דמים : מטלית לבנה · מראות הדמים ניכרים בה : ושחור · דם שחור נבדקה מראיתו אם שחור היא כחרת או דיהה מכן על גבי בגד אדום : כולם · הדמים : עמוק מכן · מאותו שיעור השוי במתניתין לכל אחד אי הוה סומק טפי טמא : דיהה מכן טהור · כשחור ואע"פ דלא תנן במתניתין דיהה מכן טהור אלא גבי שחור הוא הדין לכולהו : אפי' דיהה מכן ליטמא · דהאי אדום הוא וע"י לקותא הושחר : קא משמע לן · דאין דרך דם אדום המשחיר על ידי לקותא להיות דיהה : דיהה דדיהה · שנדחה ממראיתו יותר מדאי : עמוק מכן טהור · אם מאותו מראה הוא אבל אם האדים הרבה עד שבא לכלל אחד משאר המראות של מעלה הימנו הרי בא לאחד מהנך דמתני' : אדיהו ליה · דם הדומה למזגא : כתחתון · עלה התחתון : תלתא דרי · דעלין הוו זו למעלה מזו : נקוט דרא מציעא · לבדוק בה את הדם : וטרפא מציעא · דההוא משובח לבדוק מכולן ומיהו כוליה דרא כשרה לבדוק והא דקתני כתחתון ולא כעליון הכי קאמר כשורה אמצעית ולא כעליונה הימנה והא דקתני כעליון ולא כתחתון כשורה אמצעית ולא כתחתונה הימנה דאין כשר לבדוק אלא בדרא אמצעית והא דתניא כתחתון וכ"ש כעליון דמשמע דתרוייהו כשרין לבדוק אלא שהעליון משובח לאו אדרי קאי אלא אעלין דדרא מציעא וה"ק בעלה תחתון שהוא ברור וכ"ש בעליון הימנה דהיינו אמצעי שהוא ברור מאד והא דתניא כעליון וכ"ש כתחתון הכי קאמר כעלה העליון וכ"ש כתחתון כעלה האמצעי : בגושייהו שנינו · לבדוק בהן ולא לאחר תלישתן : ואין שיעור למים · משום דאין שיעור לעפר אלא יביא עפר כמו שירצה אם רב אם מעט ויציף על מים כעובי קליפת השום למעלה מן העפר : אלא עכורין · שתהא מראית אדמה נכנסת במים : וכשהוא עוכרן · המים בעפר : לא לרמיה בידיה · לא יתן העפר אל תוך ידו ויעכור המים בעפר שבידו אע"פ שחוזר ונותנו בכלי לאחר עכירה : אבל · אם העפר בכלי כי עכר להו בידיה באצבע שפיר דמי : או דלמא לא לעכרינהו בידיה · כשהמים בספל לא יעכרם באצבעו אלא בבזך או בכלי אחר : אלא בכוס · של זכוכית · אלמא לא לירמי עפר במים בכפו ויבדוק : אמר להו במקומה שנינו · שאין האדמה דומה לדם אלא במקומה אבל הביאה במקום אחר נשתנה מראיתה : פלי · מבקע : ובדיק לה · בלא מים : לייט עליה ר' ישמעאל · אחר שיעשה כן באסכרה :

דרבי

צו א ב ג מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הלכה ח :
צז ד ה מיי' שם הל' ט:
צח ו מיי' שם הל' יב:
צט ז מיי' שם הל' ט:
ק ח מיי' שם הלכה י:
קא ט י כ ל מ נ מיי' שם הלכה ח :

שבת קיד. | שם | ס"א דעביד כשמעתית רס"א

[נדה יט. סוכה לג: חולין מז:] | [תוס' פ"ג] | [תוספתא שם] | [תוספתא שם פ"ב] | [לעיל ידי וש"נ]

גליון הש"ס
גמ' נקוט דרא מליעתא · בעין זה תענית יד ע"א :

הגהות הגר"א
[א] גמ' ר"ע אומר נמחק וכ"ב רבי יוסי אומר :

תוספי הרא"ש
שחור כחרת עמוק מכן טמא · פרש"י ז"ל שחור מיכן אע"ג דגבי נגע אמרינן דעמוק היינו לבן כמראה חמה שעמוקה מן הצל יש לחלק דגבי נגע שהוא לבן קרי לנגע שהוא לבן יותר עמוק וגבי דם שחור קרי למה שהוא שחור יותר · ור"ח פי' עמוק מיכן לבן ממנו מעט ודיהה מיכן מה שהוא לבן יותר : בקיר כדיו כענבא טמא · וזו היא ששנינו עמוק מכאן טמא · וא"ת מה שייך לומר גבי דיו עמוק מכאן [הא] אמרינן שחור כחרת היינו דיו · וי"ל דמיירי הכא בדיו שאין בו חרת כפר"ח דעמוק מכן הוא לבן יותר · ולפירש"י צ"ל דעמוק מכן לא קאי אדיו : וכולן עמוק מכן טמא דיהה מכן טהור בשחור · תימה דדיהה מאדום עדיין הוא אדום יותר מקרן כרכום וכן דיהה מקרן כרכום אדום ממימי אדמה וכן למ"ד עמוק מכן טהור לפרש"י עמוק ממזג הוא כמימי אדמה וצ"ל דאלו ד' מראות טמאים אבל שאר מראות שביניהן טהורין אע"פ שיש מראה שהוא דיהה מהן והוא טמא והיינו טעמא דמדמיה דמיה נפקא לן ד' מראות דמים וקים להו לרבנן דהני ד' מראות דמים שכיחי בנשים וכל שאינו דומה לאלו המראות טהור אע"פ שיש מראה למטה ממנו שהוא דיהה יותר וטמא : לאפוקי דיהה דדיהה · לפרש"י נמי הוה מצי למימר לאפוקי עמוק דעמוק :

וה'

רבי חנינא הוא דחכים כולי עלמא לאו חכימי הכי אמר רבי יוחנן חכמתא דרבי חנינא גרמא לי דלא אחזי דמא מטמינא מטהר מטהרנא מטמא אמר רבי אלעזר ענוותנותא דרבי חנינא גרמא לי דחזאי דמא ומה רבי חנינא דענותן הוא מחית נפשיה לספק וחזי אנא לא אחזי אמר רבי זירא טבעא דבבל גרמא לי דלא חזאי דמא דאמינא בטבעא לא ידענא בדמא ידענא למימרא דבטבעא תליא מלתא והא *רבה הוא דידע בטבעא ולא ידע בדמא כל שכן קאמר ומה רבה דידע בטבעא לא חזא דמא ואנא אחזי עולא אקלע לפומבדיתא אייתו לקמיה דמא ולא חזא אמר ומה *רבי אלעזר דמרא דארעא דישראל הוה כי מקלע לאתרא דר' יהודה לא חזי דמא אנא אחזי ואמאי קרו ליה מרא דארעא דישראל דההיא אתתא דאייתא דמא לקמיה דרבי אלעזר הוה יתיב רבי אמי קמיה ארחיה אמר לה האי דם חימוד הוא בתר דנפקה אטפל לה רבי אמי א"ל בעלי היה בדרך וחמדתיו קרי עליה °סוד ה' ליראיו *אפרא הורמיז אמיה דשבור מלכא שדרה דמא לקמיה דרבא הוה יתיב רב עובדיה קמיה ארחיה אמר לה האי דם חימוד הוא אמרה ליה *לבריה תא חזי כמה חכימי יהודאי א"ל *דלמא כסומא בארובה הדר שדרה ליה שתין מיני דמא וכולהו אמרינהו ההוא בתרא דם כנים הוה ולא ידע אסתייע מילתא ושדר לה סריקותא דמקטלא *כלמי אמרה יהודאי בתווני דלבא יתביתו אמר רב יהודה מרישא הוה חזינא דמא כיון דאמרה לי אמיה דיצחק ברי האי טיפתא קמייתא לא מייתינן לה קמייהו דרבנן משום דזהימא לא חזינא בין טמאה לטהורה ודאי חזינא ילתא אייתא דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה הדר אייתא לקמיה דרב יצחק בריה דרב יהודה ודכי לה והיכי עביד הכי *והתניא [א]חכם שטימא אין חברו רשאי לטהר אסר אין חבירו רשאי להתיר מעיקרא טמויי הוה מטמי לה כיון דא"ל דכל יומא הוה מדכי לי כי האי גונא והאידנא הוא דחש בעיניה דכי לה ומי מהימני אין והתניא [ב]נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתיו [ג]איבעיא להו כזה טיהר איש פלוני חכם מהו תא שמע נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתיו שאני התם דליתיה לקמה תא שמע דילתא אייתא דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה (א) לקמיה דרב יצחק בריה דרב יהודה ודכי לה והיכי עביד הכי והתניא חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר וכו' ואמרינן טמויי הוה מטמי לה כיון דאמרה ליה דכל יומא מדכי לה כי האי גונא והאידנא הוא דחש בעיניה הדר דכי לה אלמא מהימנא לה רב יצחק בר יהודה אגמריה סמך רבי ראה דם בלילה וטימא ראה ביום וטיהר המתין שעה אחת חזר וטימא אמר אוי לי שמא טעיתי שמא טעיתי ודאי טעה דתניא לא יאמר חכם אילו היה לח היה ודאי טמא אלא אמר *אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות מעיקרא אחזקיה בטמא כיון דחזא לצפרא דאשתני אמר *(ליה) ודאי טהור הוה ובלילה הוא דלא אתחזי שפיר כיון דחזא ההדר אשתני אמר האי טמא הוא ומפכח הוא דקא מפכח ואזיל רבי בדיק לאור הנר רבי ישמעאל ברבי *יוסף בדיק ביום המעונן ביני עמודי אמר רב אמי בר שמואל [ד]וכולן אין בודקין אותן אלא בין חמה לצל רב נחמן אמר רבה בר אבוה בחמה ובצל ידו: וכמזוג שני חלקים כו': תנא השרוני

רש"י: דרבי חנינא הוא דחכים · ומלי בדיק כה"ג: דמרא דארעא דישראל · בקי במראות דם מכל חכמי ארץ ישראל כדמפרש לקמן: פומבדיתא אתריה דרב יהודה בשילהי פ"ק דסנהדרין (דף יז:) סבי דפומבדיתא רב יהודה ורב עינא: ולא חזא · משום כבודו דרב יהודה: ארחיה · תורה אור הריח בו: חימוד · שנתאוית לבעלה וראתה הדם מחמת תאוה: איפרא הורמיז · נכרית היתה וכן שמה ואעפ"כ היתה משמרת עצמה מנדות וקרובה להתגייר ואף קרבנות היתה שולחת* ולשון יוני איפרא חן כמו אפריון נמטייה לרבי שמעון (ב"מ דף קיט.): הורמיז · כמו (ב"ב דף עג.) הורמיז בר ליליתא כלומר יופי שדים היה לה: ארחיה כו' · ואע"ג דאמר לעיל רבא לא ידע בדמא ניסא איתרחיש ליה: שלח לה · משום דורון: סריקותא · מסרק נאה: מקטלא כלמי · שהורגין עליה כנים וסברה ודאי הבין ומשום הכי שלח לי האי: כלמי · כנים כדמתרגמינן כנים כלמתא: (ב) בתווני דלבא · בחדרי הלב אתם יושבים *מחדרים מתרגמי' מתווניא כלומר כל חכמה מצויה בכם: לא חזינא · דדילמא אשתני ואע"ג דמראה דם טהור יש לה דלמא אי לאייתא טיפתא קמייתא הוה מיחזי טמא: בין טמאה לטהורה · כשבלין ימי טוהר של זכר או של נקבה וראתה ביום ארבעים ואחד או ביום שמונים ואחד: חזינא להאוא דמא · אי דם טמא מטמינא ואי לאו מחמשה דמים הוא מטהרינא דההוא ודאי טיפתא קמייתא מייתא דלא מזהמא דעד השתא חזאי ואתא דם טוהר שכל מ' לזכר ופ' לנקבה מעין פתוח ואפי' פסקה יום או יומים הואיל ומוחזקת היא בדמים לא זהמא ומייתא טיפתא קמייתא: מעיקרא טמויי טמי לה · רב יצחק משום כבודו דרבה בר בר חנה: כזה ראיתי · מביאה דם אחר או שלה או של חברתה ואומרת כזה ראיתי ואבדתיו אם דם זה טהור לא מספקינן ליה בטומאה משום דם האבוד דמהימנא למימר כזה ראיתי: כזה טיהר לי פלוני כו' · מהו שתסמוך עליה חברתה שהראתה דמה לזו ואמרה לה כדם זה שלך הראתי גם אני לפלוני חכם וטיהר: נאמנת אשה כו' · אלמא קים לה במראה דמים: דליתיה קמן. אבל הכא דאיתיה קמן ניחזי אנן: אגמריה סמך · דפשיטא ליה דטהור והאי דהוה מטמא מעיקרא משום כבודו דרבה בר בר חנה אבל אי הוה מספקא ליה לא הוה סמיך עלה: ראה ביום · לאותו דם עצמו: חזר וטימא · קס"ד דלא חזר ורואהו אלא מאליו חזר בו וטימא דסבר שמא אמש טמא הוה ועכשיו שיבש נשתנה ממראיתו ממה שהיה לו אמש ואילו הוה לח כמתחלתו הוה נראה טמא לפיכך חזר בו ממה שטיהר: שמא טעיתי · במה שחזרתי וטימאתי הואיל ומראיהו עכשיו טהור: מעיקרא אחזקיה בטומאה · כלומר אמש לא מספק טימא אלא שפיר חזייה ואחזיק בטומאה דאמרי' לקמן רבי בדק לאור הנר: דאשתני · הלבין: דהדר אשתני · עוד יותר: מפכח · מראה אדמומיתו עוברת הילכך הדר למילתיה קמייתא וטימא והא דאמרינן אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות היכא דלא אחזיה כשהוא לח ולא אידמי ליה כטמא: בין העמודים · היכא דגרסי ואע"ג דליכא נהורא כולי האי: ובצל ידו · נותן ידו כנגד חמה על הדם ומיצל: השרוני

תוספות: והא רבה דידע · רבה גרס דרבא היה בקי כדמוכח בסמוך גבי דאפרא הורמיז ורש"י פירש בסמוך דאיתרחיש ליה ניסא ואין נראה דדוקא בסוף הוא דאיתרחיש ליה ניסא כדמוכח בסמוך: טיפתא קמייתא · ושאר חכמים שהיו רואין לא היו מחמירין כ"כ או שהיו בקיאין ביותר: כל יומא הוה מטהר לי כה"ג · משמע שלא היתה רגילה להראות לרב נחמן בעלה ושמא לא היה בקי והא דאמר ר"נ לעיל (דף יט:) בדם הקוה קבלה היתה בידו אי נמי היתה חוששת שמא היה מחמיר על עצמו להיות לבו נוקפו ופורש ולא יסמוך על חכמתו אי נמי שלא תתגנה בפניו אבל אין לומר דאסור לראות דמי אשתו דהא במס' נגעים (פ"ב מ"ה) תנן כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ר"מ אומר אף לא נגעי קרוביו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ר' יהושע אומר אף לא נדרי אשתו ואילו כל הדמים אדם רואה חוץ מדמי אשתו לא קתני: אגמריה סמך · לפי הפשט משמע דלכך האמין לדבריה אבל בענין אחר [פירוש בלא דבריה] לא היה מתיר אע"ג דאגמריה סמך וקשה דבפ' אלו טרפות (חולין מט.) אמרו גבי ההיא מחטא דאישתכח בסימפונא דכבדא הונא מר בריה דרב אידי טריף ורב אחא בר מניומי מכשיר לכך נראה לפרש דהשתא הדר ביה משינויא קמא והיכא דאגמריה סמיך רשאי להתיר אע"ג דחכם כבר אסר ויש מקשה על ילתא היכי עבדה הכי הא אמרינן בפ"ק דמס' ע"ז (דף ז.) הנשאל לחכם וטימא לא ישאל לחכם ויטהר וי"ל דקפידא לא הויא אשואל אלא אחכם אבל השואל ישאל כל מה שירצה דמתוך כך ידקדקו בדבר ופעמים שהראשון טועה ויצא הדבר לאורה: [ועי' תוס' ע"ז ז. ד"ה הנשאל ותוס' חולין מד: ד"ה היכי]:

הדרן עלך כל היד

תוספי הרא"ש: והא רבה דידע בטבעא ולא ידע בדמא · רבה גרס אבל רבא היה בקי כדמוכח לקמן גבי היפרא אורמיז ולא כמו שפרש"י דאיתרחיש ליה ניסא דלא משמע הכי דוקא בדם כנים הוא דאיתרחיש ליה ניסא ועוד דרבא לא חזי דמא בשני דרבי זירא: ארחיה אמר האי דם חימוד הוא · פי' וטמא כדאמרינן תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים שמא מחמת חימוד ראתה דם ולהראות חכמתו הוא דאמר הכי: טיפתא קמייתא לא מייתי קמייהו דרבנן · שאר החכמים שהיו רואין לא היו מחמירין כל כך (כלומר) או שמא היו בקיאין יותר ורואין היו בזה שמביאין לפניהם אי זה מראות דם ראתה אף בטיפה קמייתא: ילתא אייתי דמא קמיה דרבה בר בר חנה · מה שלא הראתה לרב נחמן בעלה שמא לא היה בקי והא דאמר רב נחמן לעיל דדם הקוה קבלה היתה בידו · אי נמי היתה יראה שלא יחמיר על עצמו להיות לבו נוקפו ופורש ולא יסמוך על חכמתו · אי נמי שלא תתגנה בפניו א) ואין לומר דלפי מעשה שלא היה רב נחמן בעיר דמדקאמרה כל יומא הוה מטהר לי כה"ג משמע שהיתה רגילה להראות לו. ואין לומר דאין אדם רואה דמי אשתו דהא תנן במס' נגעים כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי אשתו ר' מאיר אומר אף לא נגעי קרוביו · כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו ואילו כל הדמים אדם רואה חוץ מדמי אשתו לא קתני: אגמריה סמיך · והשתא הדר ביה משינוייא קמא דמעיקרא טמויי טמי לה דכיון דאגמריה סמיך מצי שפיר לטהר מה שאסר הראשון דהא דאמרי' אין חבירו רשאי לטהר היינו טעמא דוקא מסברא אבל אין לפרש דאגמריה סמיך ולפיכך האמין לדבריה ולעולם צריכין לשנוייא קמא דא"כ קשה מההיא דאמרינן פרק אלו טריפות ההיא מחטא דאישתכח בסימפונא רבא דכבדא מר בריה דרב אידי טריף רב אדא בר מניומי מכשיר ותימה ילתא היכי עבדה הכי והא אמרינן פ"ק דע"ז הנשאל לחכם וטימא לא ישאל לחכם ויטהר וי"ל דקפידא דהתם לאו אשואל קאי אלא אחכם · כלומר שלא יתיר חכם מה שאסר חבירו אבל השואל יכול לישאל מה שירצה ובלבד שיאמר פלוני טימא לי ואם יראה לשני שטעה הראשון ישא ויתן עמו עד שיחזירנו ובהכי ניחא נמי הא דפריך לעיל והיכי עביד הכי והתניא חכם שטימא כו' ומאי קא פריך דלמא איהי לא קאמרה ליה שרבה בר בר חנה טימא לה אלא ודאי לא היתה שואלת לו אם לא שהיתה אומרת לו שכבר טימא לה רבה בר בר חנה: סליק פרק כל היד

א) נראה דצ"ל ואין לומר דבאותו זמן שבאתה לשאול לרבה בר בר חנה לא היה רב נחמן בעיר ·

עין משפט נר מצוה:
קב א טוש"ע יו"ד סי' רמב סעיף לא בהג"ה:
קג ב מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל' י סמג עשין קיא טוש"ע יו"ד סימן קפח סעיף ב:
קד ג טוש"ע שם ולא איפסקא ולאומרא:
קה ד מיי' שם הל' יב:

מסורת הש"ס: [כדאיתא זבחים קטז:] · [לפמ"ש רש"י ד"ה ארחיה וכו' מוכחת דגרסינן היה רבא ועי' תוס' ד"ה והא רבה וכו'] · (דברים לג) · לברוה כצ"ל יעבץ · [ב"ב יב:] · חולין מד: ע"ז ז. ברכות סג: · ב"ב קלא: סנהדרין ו: · [נ"ל יוסי] · [יומא עו: גיטין יז:] · [עי' תוס' גיטין יז. ד"ה סורמין וכו' והלקים לפרש"י דהכא] · [בערוך ערך סרק ג' איתא כלמי והם דבר הגדל בתוך המים שלפניו תרגום כנים קלמתא וכ"כ המתורגמן ודברי רש"י ד"ה כלמי וכו' וכן רש"י ברכות נז: ד"ה ומסמרטוטי וכו' ע"ש] · תהלים כה

הגהות הב"ח: (א) גמ' פ"ש דילתא וכו' אייתא וטמי לה הדר אייתא לקמיה דר' יצחק: (ב) רש"י ד"ה בתווני וכו' כ"ב עי' בע"ז דף כח ע"ב פי' תוספות באוכמתא בנ"ס ע"ש:

*השרוני נידון כברמלי חי *ולא מזוג חדש ולא ישן אמר רב יצחק בר אבודימי וכולן אין בודקין אותן אלא בכוס טבריא פשוט מאי טעמא אמר אביי של כל העולם כולו מחזיק לוג עושין אותו ממנה שני לוגין עושין אותו ממאתים כוס טבריא פשוט אפי' מחזיק שני לוגין עושין אותו ממנה ואיידי דקליש ידיע ביה טפי :

הדרן עלך כל היד

*המפלת *חתיכה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה ר' יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה **המפלת כמין קליפה כמין שערה כמין עפר כמין יבחושין אדומים תטיל למים אם נמוחו טמאה ואם לאו טהורה *המפלת כמין דגים חגבים שקצים ורמשים אם יש עמהם דם טמאה ואם לאו טהורה *המפלת מין בהמה חיה ועוף בין טמאין בין טהורין *אם זכר תשב לזכר ואם נקבה תשב לנקבה ואם אין ידוע תשב לזכר ולנקבה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים *כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד :

גמ' *אמר רב יהודה אמר שמואל לא טימא רבי יהודה אלא בחתיכה של ארבעת מיני דמים אבל של שאר מיני דמים טהורה ור' יוחנן אמר של ארבעת מיני דמים דברי הכל טמאה של שאר מיני דמים דברי הכל טהורה לא נחלקו אלא שהפילה ואינה יודעת מה הפילה *רבי יהודה סבר זיל בתר רוב חתיכות ורוב חתיכות של (מיני) ארבעת מיני דמים הויין ורבנן סברי לא אמרינן רוב חתיכות של ארבעת מיני דמים איני והא כי אתא רב הושעיא מנהרדעא אתא ואייתי מתניתא בידיה המפלת חתיכה *אדומה שחורה ירוקה ולבנה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה רבי יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה קשיא לשמואל בחדא ולרבי יוחנן בתרתי לשמואל בחדא דאמר שמואל לא טימא רבי יהודה אלא בחתיכה של ארבעת מיני דמים והא קתני ירוקה ולבנה ופליג רבי יהודה וכי תימא כי פליג רבי יהודה אאדומה ושחורה ואירוקה ולבנה לא אלא ירוקה ולבנה למאן קתני לה אילימא רבנן השתא אדומה ושחורה מטהרי רבנן ירוקה ולבנה מיבעיא אלא לאו לרבי יהודה ופליג ותו לרבי יוחנן דאמר של ארבעת מיני דמים דברי הכל טמאה הא קתני אדומה ושחורה ופליגי רבנן וכי תימא כי פליגי רבנן אירוקה ולבנה אבל אאדומה ושחורה לא אלא אדומה ושחורה למאן קתני לה אילימא רבי יהודה השתא ירוקה ולבנה טמאה אדומה ושחורה מיבעיא אלא לאו רבנן ופליגי אלא אמר רב נחמן בר יצחק *באפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי ובפלוגתא דהני תנאי דתניא *קשתה שנים ולשלישי הפילה ואינה יודעת מה הפילה הרי

השרוני · מזוג : נידון כברמלי חי · דהכי נמי בדקי בכרמלי חי ואית דגרסי כשרוני נידון השרמלי : בכוס טבריא של זכוכית פשוט · טנב"ש ואיידי דקליש נראה בו אדמומית היין : הדרן עלך כל היד

המפלת · חתיכה אם יש עמה דם טמאה · משום נדה : ואם לאו טהורה · דלאו לידה היא דאי לידה הויא בלא דם נמי טמאה דכתיב (ויקרא יב) כימי נדת דותה תטמא : ר' יהודה אומר כו' · מפרש בגמרא : כמין שערה · שער : יבחושין · יתושין : אם נימוחו טמאה · משום נדה דדם הוא : מין דגים · נמי לאו ולד הוא וטעמא מפרש בגמרא הלכך אי איכא דם טמאה נדה ואם לאו טהורה : תשב לזכר · ימי טומאת שבעה וימי טהרה ל"ג וכל דמים שתראה בהן טהורין : לזכר ולנקבה · לחומרא ימי טומאה דנקבה שבועים וימי טוהר כליש .לסוף ארבעים יום כזכר ולא פ' כנקבה ובגמרא מפרש מאי שנא דלחיה ועוף קרי ולד יותר מדגים : גמ' של ד' מיני דמים · דקסבר היא גופה דם הלכך טמאה נדה אבל ולד לא הוי : ירוקה ולבנה · לאו מארבע מיני דמים הן אלא אדום וכמימי אדמה וקקן כרכום וכמזוג ושחור לא קא חשיב דהיינו אדום אלא שלקה : לא אמרינן כו' · דקסברי אין רוב חתיכות של ארבע מיני דמים דלא אתחזק לן האי רובא : למאן קתני לה · כלומר להודיע דבריו של מי בא : אלא לר' יהודה · להודיע דאירוקה ולבנה נמי פליג : ותו לרבי יוחנן וכו' · כלומר הך קושיא דירוקה ולבנה לא איבעי לן לפרושי דכי היכי דקשיא ליה לשמואל קשיא ליה לרבי יוחנן דהא רבי יוחנן נמי אמר על שאר מינין לרבי יהודה טהורה והכא קתני ירוקה ולבנה ופליג רבי יהודה ותו קשיא אחריתי לר' יוחנן דאמר של ארבעת מיני דמים דברי הכל כו' : הכי גרסינן וכי תימא כי פליגי רבנן אירוקה ולבנה אלא אדומה ושחורה למאן קתני לה כו' אלא לאו רבנן ופליגי: פתיחת הקבר · הרחם : בלא דם · דם לידה הלכך לרבנן כי ליכא דם טהורה ואפילו החתיכה של ארבע מיני דמים דחתיכה לאו דם הוא אלא בשר ולא אמר דם אחר איכא ואנן הוא דלא חזינן דקסברי רבנן אפשר לפתיחת הקבר בלא דם (א) לר' יהודה אפילו ירוקה ולבנה טמאה דודאי דם אחר הוה ואנן הוא דלא חזינן דלאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם : קשתה שנים · בתוך י"א יום שבין נדה לנדה וראתה דם מחמת קושי : ולשלישי הפילה · ואינה יודעת אם ראתה דם בהוצאה לידה אם לאו : (ב) ואינה יודעת · אם נפל הוא ואם רוח בעלמא הוא :

הרי

אלא בחתיכה של ד' מיני דמים · דקסבר ר' יהודה דם נדות הוא ונקרש ונעשה חתיכה כדאמר לקמן גבי מפלת מין דגים ורבנן סברי מקור מגדל חתיכה ולא דם נדות הוא: ורבנן סברי לא אמרינן רוב חתיכות · תימה ונימא דהוה פלגא ופלגא ויהא ודאי טמא ברה"י אט"ג דאיכא חזקת טהרה וי"ל דאמרי' לעיל (דף יח:) דאפילו לרבי יהודה לא הוי רוב גמור ואין שורפין עליו את התרומה ולרבנן אפילו פלגא לא הוי ואדרבה רוב החתיכות לאו של ד' מיני דמים הם : לרבי יוחנן אדומה ושחורה למאן קתני לה אי לרבי יהודה · וה"פ המפלת אדומה ושחורה דיש כדמפרש ר' יהודה בסיפא השתא ירוקה כו' ומתוך פי' ר"ח משמע דל"ג וכ"ת כי פליגי רבנן אירוקה ולבנה וכן נראה דהא בהדיא קתני במילתייהו שחורה ואדומה ואין זו סוגיית הש"ס :

*ואינה נאכל · דאימא לא ראתה ולא ילדה וב' קרבנות אין צריכה להביא משום דאימא ראתה וילדה דא"כ קושי סמוך ללידה הוא וטהורה כיון דלא שפתה מעת לעת דיש קושי לנפלים וכן נ"ל לרבי יהושע דסבר יש קושי לנפלים דאי אין קושי היה לה להביא שני קרבנות של זיבה דהוי ודאי נאכל ושל לידה דהוי ספק איטו נאכל דלזיבה וללידה לא סגי בקרבן חד מידי דהוי אחלב ודם כדאמרינן בפ"ב דכריתות (דף ט:) ולקמן בפ' יוצא דופן (דף מ:) :

באפשר

קו א מיי' פ"ה מהלכות איסורי ביאה הל' י:

א ב מיי' פ"ה מהלכות איסורי ביאה הל' יג טור י"ד סי' קפח וסי' קצד עי' בהשגות ובמ"מ ובכ"מ :

ב ג ד מיי' שם פ"ה הל' יד והל' טו ועי' בהשגות ובמ"מ סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קפח סעיף ד:

ג ה ו מיי' שם פ"י הל' ה סמג שם טוש"ע שם סי' קצד סעיף ג:

ד ז מיי' שם פ"ה הל' יג:

ה ח מיי' פ"ז מהלכות איסורי ביאה הל' ד:

סייך לע"ב

והרמב"ם וסמ"ג כתבו חלק א' מן יין השרוני של א"י חי חדש וב' חלקי מים כו' ועי' רש"א

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בלא דם וכו' ולרבי יהודה אפילו : (ב) ד"ה ולשלישי וד"ה ואינה כד"א :

[לעיל יח:]

[לקמן כב: כד:]

חולין עא: [כריתות ז: בכורות מ:]

[לעיל יח:]

[שם יט:]

[כריתות י: לקמן כב: נזי' סו:]

עין משפט
נר מצוה

[עי' תוס' לעיל יח: ד"ה למעוטי כו' כתבו ביתר ביאור]

ו א טוש"ע י"ד סי' קפח סעיף ג ועי' בהג"ות בפ"ה מהל' איסורי ביאה הל' יג ובהגהות מיי' ריש פ"ה:

ז ב מיי' פ"ה מהלכות איסורי ביאה הל' יג:

ח ג מיי' שם פ"י הל' ד סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קצד סעיף ג:

ט ד מיי' שם פ"ה הל' יד סמג שם טור ש"ע י"ד סי' קפח סעיף ה:

י ה ו מיי' שם הל' יג ועי' בהג"ות ובמ"מ ובכ"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפח סעיף ג:

הרי זו ספק לידה ספק זיבה מביאה קרבן ואינו נאכל רבי יהושע אומר מביאה קרבן ונאכל *אשאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב יהודה אמר שמואל לא טימא רבי יהודה אלא בחתיכה של ארבעה מיני דמים אבל של שאר מיני דמים טהורה איני והא כי אתא רב הושעיא מנהרדעא אתא ואייתי מתניתא בידיה המפלת חתיכה אדומה ושחורה ירוקה ולבנה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה ורבי יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה קתני אדומה ושחורה ירוקה ולבנה ופליג ר' יהודה וכי תימא כי פליג ר' יהודה אאדומה ושחורה אבל ירוקה ולבנה לא אלא ירוקה ולבנה (א) מאן קתני לה אילימא לרבנן השתא אדומה ושחורה קא מטהרי רבנן ירוקה ולבנה מיבעיא אלא לאו לר' יהודה ופליג אלא אמר (רב יהודה) *באפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי ובפלוגתא דהני תנאי דתניא קשתה שנים ולשלישי הפילה ואינה יודעת מה הפילה הרי זו ספק לידה ספק זיבה מביאה קרבן ואינו נאכל רבי יהושע אומר מביאה קרבן ונאכל לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ת"ר המפלת חתיכה °סומכוס אומר משום רבי מאיר וכן היה רבי שמעון בן מנסיא אומר כדבריו קורעה אם יש דם בתוכה טמאה ואם לאו טהורה כרבנן ועדיפא מדרבנן כרבנן דאמרי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ועדיפא מדרבנן דאינהו סברי עמה אין ב'בתוכה לא וסומכוס סבר אפילו בתוכה ותניא אידך המפלת חתיכה ר' אחא אומר קורעה אם תוכה מאדים טמאה ואם לאו טהורה כסומכוס ועדיפא מסומכוס ותניא אידך המפלת חתיכה רבי בנימין אומר קורעה אם יש בה עצם אמו טמאה לידה אמר רב חסרא ובחתיכה לבנה וכן כי אתא *זוגא דמן חדייב אתא ואייתי מתניתא בידיה ג'המפלת חתיכה לבנה קורעה אם יש בה עצם אמו טמאה לידה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי ד'המפלת חתיכה קורעה אם יש בה דם אגור טמאה ואם לאו טהורה כסומכוס וקילא מכולהו בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא הרואה דם בשפופרת מהו °בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת או דלמא האי *בבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוץ אמר ליה ה'בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת דאי בבשרה מבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוץ *א"כ נימא קרא (בבשר) מאי בבשרה שמע מינה תרתי והא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי המפלת חתיכה קורעה אם יש בה דם אגור טמאה ואם לאו טהורה הכי השתא התם דרכה של אשה לראות דם בחתיכה הכא אין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת לימא שפופרת תנאי היא דתניא המפלת חתיכה אף על פי שמלאה דם אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה רבי אליעזר אומר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה ר' אליעזר היינו תנא קמא אימא שרבי אליעזר אומר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה וחכמים אומרים אין זה דם נדה אלא דם חתיכה תנא קמא נמי מטהר אלא דפלי פלויי איכא בינייהו תנא קמא סבר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה והוא הדין לשפופרת והני מילי היכא דשיעא אבל פלי פלויי טמאה מאי טעמיה בבשרה קרינא ביה ואתו רבנן למימר ו'אף על גב דפלי פלויי אין זה דם נדה אלא דם חתיכה הא דם נדה ודאי טמא ואפילו בשפופרת נמי אמר אביי בשפופרת כולי עלמא לא פליגי דטהורה כי

באפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי · לכך ניסנא תימה דג' מקומות דקאמר ר' יוחנן לעיל (דף יח:) דהלכו חכמים אחר הרוב למעוטי מאי: בתוכה מאדים· ואע"ג דלא האדים מבחוץ ונראה דאם האדים מבחוץ עדיף טפי אפילו לא האדים מבפנים כמו דם א) אגור דבפנים אינו מועיל אלא לסומכוס ומבחוץ אפילו לרבנן: זוגא · פירש בערוך שם חכם: אם יש בה עצם טמאה לידה · והא דתנן הך קודם הא דדם אגור דמיירי נמי בנדה ולא בלידה משום דתני כל דברייתא ברישא: והאמר רבי שמעון בן יוחי · וא"ת וליכייתיה ממתני' דבעי עמה דם וי"ל היינו משום דקסבר דאינו דם נדות: הא דם נדה טמאה אפילו בשפופרת · וא"ת מגליה הא אימא הא דדם נדה טמאה משום דפלי פלויי וקרינן ביה בבשרה כדמשני אביי לפירש"י וי"ל דנראה לו למקשה דרבנן פליגי אמאי דקאמר ר' אליעזר בהדיא בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה ואתו רבנן למימר דלא מטעם בבשרה טהור אלא משום דאינו דם נדות הא אם היה דם נדות טמאה אפילו בשפופרת ואי דם נדות טהור בשפופרת אם כן לא הוו פליגי רבנן אמאי דקאמר רבי אליעזר בהדיא: כי

הרי זו ספק לידה וספק זיבה · ספק אם זיבה היא וחייבת בקרבן זיבה ספק אם לידה היא וחייבת בקרבן לידה ספק אינה לא לידה ולא זיבה ואין עליה קרבן כילד אם ילדה בשלישי ולד גמור הרי כאן לידה ולא זיבה ואפי' ראתה דם עם לידתה להשלים ג' ראיות דקושי סמוך ללידה אור רחמנא טהרה לקמן בפ' בנות כותים (דף לו:) כי יזוב זוב דמה דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ואם לא היה ולד וראתה דם עם לידתה הרי כאן זיבה גמורה דהשתא לאו קושי סמוך ללידה הוא דאין כאן לידה ואם לא היה ולד ולא ראתה דם אין כאן לא לידה ולא זיבה דשני ימים הוא דחזאי הלכך מביאה קרבן אחד לאכול בקדשים דשמא יולדת או זבה היא ואינו נאכל חטאת העוף שלה דשמא אינה לא יולדת ולא זבה דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם ובשלישי לא חזאי וולד נמי לא הואי והאי קרבן מליקת חולין היא ונבלה: שאי אפשר · הלכך מה נפשך אם ולד הוא הרי כאן לידה ואם אינו ולד הרי כאן זיבה דבשלישי חזאי: ועדיפא · חמירא: אם תוכה מאדים · הבשר מאדים ואפי' אין שם דם ממש: כסומכוס · דאמר תוכה כעמה ועדיפא מדסומכוס דאיהו בעי דם ממש: טמאה לידה · ויש לה ימי טוהר ותשב לזכר ולנקבה ימי טומאה דנקבה וימי טוהר דזכר: לבנה · דהוא מין בשר: זוגא דמן חדייב · שני תלמידי חכמים מאותו מקום: אגור · דם הרבה: כסומכוס · דאמר דם שבתוכו מטמא אותה משום נדה: וקילא מכולהון · מדסומכוס דלא בעי אגור ומדר' אחא דאמר אפילו אין תוכה אלא מאדים: בשפופרת · הכניסה קנה חלול באותו מקום ומלא בתוכו דם: בבשרה · דם יהיה זובה בבשרה שילא דרך כותלי בית הרחם ואין מפסיק והאי קרא בנדה כתיב ופרשה שניה נאמרה בזבה (ויקרא טו) ואשה כי יזוב זוב דמה וגו': שמטמאה בפנים כבחוץ · מאחר שילא מן המקור לפרוזדור והעמידו כותליה מיד היא מטמאה משא"כ בזב ובעל קרי דאין מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ: אם יש בה דם אגור כו' · ומאי שנא משפופרת: דרכה של אשה לראות דם בחתיכה · הלכך בבשרה קרינא ביה דמין במינו לא חייץ: שפיר · עור הולד קודם שנברא בתוכו גידים ועצמות ובשר: דפלי פלויי · שיש בה שורות שורות ביקועים מבחוץ והדם שם (ב): דת"ק · לא מטהר לה אלא מגזרת הכתוב סבר האי דם טהור הוא ומשום חציצה היא טהורה ומשום גזרת הכתוב וה"ה לשפופרת כיון דטעמא משום חציצה הוא: וה"מ דשיעא · חתיכה והדם בתוכה לא נגע: אבל היכא דפלי פלויי · והדם שם ונוגע ברחם: טמאה · דקרינן בבשרה והיינו דקאמרי אם יש עמה דם דפלי פלויי טמאה ואם לאו טהורה ורבנן בתרא לא דייקי לישנא דקרא והאי דמטהרי משום דלאו דם נדה הוא הלכך לא שנא בתוכה כי שיעא ולא שנא פלי פלויי דנגע ברחם טהורה אבל שפופרת דם נדה היא טמאה דלא דרשינן בבשרה אלא לטמאה בפנים כבחוץ: כולי עלמא לא פליגי (דטהורה · דאין דרך הרואה בכך): כי

[לקמן כב: לח. כו' כריתות י']

ג"ל ר' יוחנן רש"ל [לקמן כב:]

ויקרא טו

גליון הש"ס
גמ' סומכוס אומר משום ר"מ· לקמן כה ע"א:

ג"ל זוזא וכ"ה בתוס' ועי' רש"א [וכ"ג הערוך זוזא ופי' שם אדם ודלא כרש"י דגרס זוגא ופי' שני ת"ח וכו' ולפירושו מלת אתא ואייתי בידים ק"ק דאתו ואייתי בידייהו רש"ג]

[לקמן מ: מא. נז:]

[לקמן מ:] ס"א בשרה

הגהות הב"ח
(א) גמ' למאן קתני לה :
(ב) רש"י ד"ה דפלי וד"ה דת"ק וכו' סבר האי דם טמא הוא כצ"ל וסד"א :

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] תוס' ד"ה בתוכה מאדים וכו' לא האדים מבפנים כמו דם אגור מלת אגור נמחק:

רש"ל מ"ז וגרס דדייקין לישנא דקרא

תוספי הרא"ש
המפלת חתיכה הרי זו ספק לידה ספק זיבה אי סבירא ליה יש קושי לנפלים ניחא דאינה מביאה אלא קרבן אחר אבל אי סבר דאין קושי לנפלים צריכה להביא שני קרבנות דדילמא היא זבה ויולדת וקרבן לידה וקרבן זיבה לא שייכי אהדדי ליפטר בקרבן אחד כדאיתא בפ"ב דכריתות ולקמן ביוצא דופן מידי דהוה אאכל חלב ודם ואיכא לפרש הא דקאמר מביאה קרבן ואינו נאכל מביאה על כל ספק שלה קרבן ואין אחד מהן נאכל . ור' יהושע סבר דאחד מן הקרבנות נאכל דודאי זבה היא אבל ספק לידה היא לפיכך אינו נאכל : מאי בבשרה ש"מ תרתי · ולקמן בריש הרואה כתם פריך דמיבעי ליה בבשר עד שתרגיש בבשרה ומשני תרתי ש"מ וצ"ל דכולה שמעינן מינית ממיעוט דה"א שמעינן למעוטי שפופרת ומבי"ת שמעינן שמטמא בפנים כבחוץ דמשמע בעודו בבשר טמאה וממשמעות דבשר שמעינן שתרגיש בבשרה : הא דם נדה ודאי טמא אפילו בשפופרת דס"ד השתא דאין חילוק בין חתיכה לשפופרת כמו דאמרינן בחתיכה אי הוי דם א) נדה טמא משום דפלא אפלויי ובבשרה קרינא ביה וי"ל דתלמודא דייק מתוך דבריהם דהכי סבירא להו משום דפליגי מאיזה טעם נטהר היכא דשיע דר' אליעזר מטהר מדרשא דקרא ומשמע ליה דאתו רבנן למימר דלאו מן השם הוא זה אלא משמע דאין זה דם נדה אלא דם חתיכה· הילכך לר' אליעזר דמטהר מדרשא דקרא משום חציצה היכא דפלא אפלויי קרינא ביה בבשרה וטמאה ולרבנן דלא דרשי למעט היכא דלא נגע בבשרה ומטהרי משום דאין זה דם נדה ושפופרת טמאה דלא בעי' שיגע בבשרה ובבשרה דרשי ליה לטמאות בפנים כבחוץ ולא מפליג השתא בין חתיכה לשפופרת: ב) אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ואפילו דפלא אפלויי משום דאין זה דם נדה אלא דם חתיכה וקשה דהשתא לא הוי הך דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה כמו אין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת דההוא הוי מטעם הפסקה והכא משום דאין זה דם נדה · וע"ק דא"כ הו"ל למימר לרבנן דאין זה דם נדה כדקאמרינן מעיקרא · וע"ק כיון דאביי לא בא לחדש בדבריו אלא לחלק בין שפופרת לחתיכה ופליגי בחתיכה כדפליגי מעיקרא א"כ לא הו"ל למימר אלא בשפופרת כ"ע לא פליגי כו' כי פליגי בחתיכה · ופי' השר מקוצי דבהא פליגי ר' אליעזר ורבנן דר' אליעזר סבר דרכה של אשה לראות כו' וכיון שרואה כדרך שהנשים רואות טמאה ורבנן סברי אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ואע"ג דפלי אפלויי וכיון שלא ראתה כדרך שהנשים דרכן לראות טהורה אע"ג דהוי דם נדה וגם נוגע בבשרה ופליגי ר' אליעזר ורבנן בקרא דדרשינן בבשרה ולא בשפופרת דר' אליעזר סבר דממעטינן שפופרת משום הפסקה וכן חתיכה היכא שאין הדם נוגע בבשר אבל אי פלי אפלויי קרינא שפיר בבשרה ורבנן סברי דטעמא דשפופרת משום שאין דרכה של אשה לראות כך וכן בחתיכה נמי אפילו אי אפלאי אפלויי ולפי שאין דרך הנשים לראות כך והאי דקאמרי אין זה דם נדה חכי קאמרי אין זה דם נדה רגיל לבא בזה הענין וכן עשה מעשה השר מקוצי באשה שנעקר מקור שלה וכמין חתיכת בשר נפל לה בבית החיצון ולא היתה פוסקת לראות כל זמן שאותה חתיכה היתה בבית החיצון וטיהר אותה לבעלה כיון דאין דרך נשים לראות כן :

א) חסר כאן בדברי רבינו וכן צ"ל אי הוי דם נדה טמא ס"ג בשפופרת וא"ת מגליה הא אימא הא דדם נדה טמאה משום דפלי פלויי וקרינן ביה בבשרה וי"ל וכו'. ב) שייך לדף מ"א ע"א

כי פליגי בחתיכה מר סבר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ומר סבר אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה רבא אמר דכולי עלמא אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה והכא באשה טהורה *ומקור מקומו טמא קמיפלגי דר' אליעזר סבר אשה טהורה ודם טמא דהא אתי דרך מקור ורבנן סברי אשה טהורה ומקור מקומו טהור בעא מיניה רבה מרב הונא הרואה קרי בקיסם מהו °ממנו אמר רחמנא עד דנפיק מבשרו ולא בקיסם או דלמא האי ממנו עד שתצא טומאתו לחוץ *ואפי' בקיסם נמי אמר ליה תיפוק ליה דהוא עצמו אינו מטמא אלא *בחתימת פי האמה למימרא דנוגע הוי אלא מעתה אל יסתור בזיבה אלמה תניא °זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע מה זיבה סותרת אף שכבת זרע נמי סותר אמר ליה סתירה היינו טעמא דסותר *לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי זיבה אלא מעתה תסתור כל ז' אלמה תניא זאת תורת הזב וגו' מה זיבה סותרת אף שכבת זרע סותר אי מה זיבה סותרת כל ז' אף שכבת זרע נמי סותר כל ז' ת"ל °לטמאה בה אין לך בה אלא מה שאמור בה סותרת יום אחד אמר ליה גזירת הכתוב היא זיבה גמורה דלא ערבה בה שכבת זרע סותרת כל שבעה צחצוחי זיבה דערבה בה שכבת זרע לא סותרת אלא יום אחד בעא מיניה ר' יוסי ברבי חנינא מרבי אלעזר דם יבש מהו °כי יזוב זוב דמה אמר רחמנא עד דמידב דייב ליה לח אין יבש לא או דלמא האי כי יזוב זוב דמה אורחא דמילתא היא ולעולם אפילו יבש נמי א"ל תניתוה *דם הנדה ובשר המת מטמאין לחים ויבשים אמר ליה לח ונעשה יבש לא קא מיבעיא לי כי מיבעיא לי יבש מעיקרא הא נמי תניתוה *) המפלת כמין קליפה כמין שערה כמין עפר כמין יבחושין אדומין תטיל למים אם

*) [לעיל כא: לקמן כה:]

תורה אור: ויקרא טו · שם · שם

רש"י

כי פליגי בחתיכה · ודפלי פלויי דת"ק סבר בבשרה למעוטי תוך חתיכה אבל דם הגרוה בבקעים טמא דהא בבשרה קרינן בה ורבנן בתראי סברי אפי' פלי פלויי טהורה דאין זה דם נדה דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה : אשה טהורה · דלאו ראייה היא ומיהו טיפת דם מטמאה טהרות אם נגעה בהן ואת האשה טומאת ערב משום דנגעה במקור דקרא מתורת ראייה מעטיה ולאו מטומאה : ורבנן סברי · דם נמי טהור והכי קאמר אין זה דם נדה (שתתן שום טומאה עליו) שאילו היה דם היה לו לטמאה כנדה ועכשיו אין לו שום טומאה אלא כחתיכת בשר בעלמא : הרואה קרי בקיסם · הכניס קיסם בפי אמה והוציא בו זרעו : ממנו · אשר תצא ממנו שכבת זרע : הוא עצמו · ואפילו בלא קיסם : אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה · עד שיצא ממנו כדי חתימת פי אמתו והכא כיון דהכניס ליה קיסם בגר ליה שיעורא כדי קיסם : למימרא דנוגע הוי · מדיהיב שיעורא מכלל דטומאת קרי לאו משום ראייה היא אלא משום דבשר האבר נוגע בשכבת זרע היוצא ממנו ומשום הכי בעי שיעורא כטומאת כל מגעות דבעי שיעורא כגון שרץ ונבלה ומת דאי ראייה חשיבא ליה בטומאת ראייה לא בעיא שיעורא דהא נדה רואה היא ולא בעיא שיעורא : אל יסתור בזיבה · זב שפסק והתחיל למנות ז' ימי ספירו וראה קרי אל יסתור את מנינו כי היכי דאי נגע בשרץ לא סתר לספירת זיבתו : אלמה תניא זאת תורת הזב · הקיש הכתוב שכבת זרע לזיבה : מה זיבה סותרת · דכתיב וספרה לה °ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם אף שכבת זרע סותר : לפי שאי אפשר · לראות שכבת זרע הבאה מן הזב בלא טיפת לחלוחי זיבה דהשתא קלת זיבה דאית בה קא סתר : כל ז' · אם ראה בשביעי סותר כל אותן ימים שספר : אלא מה שאמור בה · בשכבת זרע לענין טומאה מה טומאתה יום אחד אף סתירתה אינה סותרת אלא אותו יום ואם ראה בז' אין צריך לספור עוד °אלא יום א' : דם יבש · כגון שילא מגופה חתיכה של דם יבש : זוב דמה · משמע לח שהרי אין דרכו לזוב אלא לח : לח ונעשה יבש · דהא א] קתני מטמאין יבשין בכפל דם לח על הבגד ויבש ואחר כך נגע הדם בטהרות דומיא דיבש בשר המת דיבש מעיקרא בשר המת ליכא : אם

תוספות

כי פליגי בחתיכה · פ"ה ודפלי פלויי וקשה דא"כ השתא אין דרך לראות דם בחתיכה פירוש שאינו דם נדות לא הוי כההוא דאין דרכה לראות בשפופרת דהתם הוי דם נדות מן המקור אלא שאין דרכה לראות באותו ענין ויש *לומר דפליגי בחתיכה העשויה כמין שפופרת והוי חלילה בין דם לבשר דת"ק מטמא דדרכה לצאת בענין זה ורבנן סברי אע"ג דדם נדות הוא אין דרכה לראות בענין זה ואין זה דם נדות דקאמרי רבנן ה"פ אין זה דם נדות שטימא הכתוב אבל בפלי פלויי גם רבנן מטמאין כיון דדם נדות הוא ונוגע בבשרה : אלא בחתימת פי האמה · אין לפרש דבעי שיעור חתימת פי האמה כר"ש דפ' אלו דברים (פסחים סז:) דסבר כר' נתן דבעי חתימת פי האמה בזב דכתיב (ויקרא טו) או החתים בשרו מזובו ואיתקש בעל קרי לזב דא"כ מאי פריך למימרא דנוגע הוי אלא מעתה לא יסתור בזיבה הא כיון דאיתקש לזב שפיר יסתור והיכי דייק מינה דנוגע הוי [ועוד אי סבר כר' שמעון מאי פריך רב הונא ותיפוק ליה דהוא עצמו כו' והלא דרך קיסם יכול לראות הרבה מחתימת פי האמה] אלא נראה לפרש דסבר כדתנן לקמן בפרק יוצא דופן (דף מ:) דזוב וקרי מטמאין בכל שהוא והכי קאמר צריך שיגע בחתימת פי האמה משום דטומאת בית הסתרים לא מטמאה לכך פריך כיון דנוגע הוי דקא מטהרת בקיסם עד שיגע בפי האמה מעתה לא יסתור בזיבה : (למימרא דנוגע הוי) · וא"ת ומגליה למקשה דרב הונא לא מצריך שיעור חתימת פי האמה כרבי שמעון וי"ל מדקאמר ותיפוק ליה דהוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה ולא קאמר כשיעור חתימה ולא קאמר נמי דאיתקש לזב שמע מינה דלא לשיעור נקטיה אלא משום נגיעה ועוד אי סבר כרבי שמעון מאי פריך רב הונא ותיפוק ליה דהוא עצמו כו' והלא דרך קיסם יכול לראות קרי הרבה יותר מחתימת פי האמה וא"ת ואם נוגע הוי א"כ למ"ד בפרק יוצא דופן (לקמן דף מג:) לרואה ולנוגע בכל שהוא למה לי דכתב רחמנא רואה דדרשינן בפרק אלו דברים בפסחים (דף סו:) זב וכל זב לרבות בעל קרי שמשתלח חוץ לב' מחנות מוקמינן ברואה ולא בנוגע ונפקא מינה הא דאמר הכא דאפי' רואה אינו טמא אלא משום נוגע שאינו טמא אלא בנגיעה מבחוץ וא"ת ומגלן דנוגע הוי נגמר מדאחמיר ביה רחמנא לענין שילוח מחנות אלמא רואה הוי וכה"ג בעי למימר פרק יוצא דופן (לקמן דף מב·) גבי פולטת שכבת זרע דרואה הוי מדאזהיר רחמנא על בעלי קריין בסיני וי"ל דילפינן דנוגע הוי מדאיתקש לנוגע דנוגע מרבינן א) מאיש איש בפ' יוצא דופן (שם דף מג:) ועוד דבהאי קרא גופיה איתקש נמי לשרץ וא"ת ונוגע דכתב רחמנא למה לי תיפוק ליה מוהבגד אשר יהיה עליו שכבת זרע וי"ל דאדם מבגד לא ילפינן שהרי נושא נבלת בהמה מטמא בגדים שעליו אפילו אם אינו לבוש בהן אבל אדם לא מטמא אפילו הוא עליו והכי איתא בפרק קמא דבבא בתרא (דף ס:) גבי עולה מסגג אורחא דאימיה וא"ת דלקמן בפרק יוצא דופן (דף מב·) אמרינן לרבנן דרבי שמעון דאפילו פולטת שכבת זרע רואה הויא ולכך מטמא בפנים כבחוץ ור' שמעון נמי לא פליג אלא בפולטת שכבת זרע דלא מטמא בפנים כבחוץ אבל בבעל קרי משמע דרואה הוי דלא אשכחן דפליגי אפי' בעל קרי נוגע הוי דאי רואה הוי אף בפולטת הוה דריש לטמא בפנים כבחוץ ואפילו לרבנן נמי אפשר דדוקא פולטת רואה הויא ומטמא בפנים כבחוץ משום דאשכחן בטומאת נדות וזיבות דמטמאה בפנים כבחוץ אבל בועלה דלא אשכחן ביה טומאה בפנים כבחוץ לא הוי רואה ומיהו ההיא דר' אליעזר ברבי שמעון פליגא דאמר בפרק יוצא דופן (שם דף מג:) שכבת זרע לרואה במשהו ולנוגע בכעדשה מדמפליג משמע דסבר דרואה הוי אי נמי שאני התם דגמר טעמא מקרא : אלא מעתה לא יסתור בזיבה · תימה תקשה ליה מתני' דמסכת כלים (פ"א מ"א) דתנן אבות הטומאה השרץ והשכבת זרע ולא חשיב בעל קרי ותנן נמי בשלהי מסכת זבין בעל קרי כמגע שרץ אלמא נוגע הוי מדלא הוי אלא ראשון וטמא אפי' רואה נמי לא הוי אב הטומאה משום דרבא : לפי שאי אפשר בלא לחלוחי זיבה · ומהאי טעמא מטמא ר' יהושע קרי של זב במשא והא דלא מצריך קרא התם כי הכא מפרש ר"ח דהתם מיירי בשרואה זיבות בו ביום דאז יש בו רוב זיבות וסבר ר' יהושע דלא אפשר בלא לחלוחי זיבה בעין ורבי אליעזר דפליג עליה בכילד הרגל (ב"ק דף כה·) ואמר דאינו מטמא במשא מודה דאי אפשר בלא ליחלוחי זיבה ואפילו הכי לא מטמא במשא דכיון דפתיכא ביה שכבת זרע והכא נמי אי לאו קרא לא הוה סותר אפילו יום אחד : אם

א) [נ"ל מאו איש]

מסורת הש"ס

[לעיל טז: וש"נ] · [לקמן מג: פסחים סז:] · [נזיר סו: ב"ק כה:]

עין משפט נר מצוה

יא א ב מיי' פ"ה מהל' שאר אבות הטומאות הלכה א ועי' בכ"מ :

נ"א לפרש

יב ג ד מיי' פ"ג מהל' מחוסרי כפרה הלכה א ב :

יג ה מיי' פ"ה מהלכות איסורי ביאה הלכה יד סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קפג סעיף ד :

יד ו מיי' פ"ב מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה א סמג עשין רמג :

טו ז מיי' פ"ב מהלכות טומאת מת הלכה א :

טז ח מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הלכה יד סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קפג סעיף ד :

נ"י כ"י

ר"מ מ"ג וסמ"ג ד"א

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מה זיבה וכו' ואחר תטהר אחר וכו' לקמן לג ע"ב ודף סז ע"ב : ד"ה אלא יום א' מה כו' עי' ברא"ש במגילתין פ"ד סי' א' :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה לח ונעשה יבש דהא דקתני מטמאין וכו' כצ"ל :

תוספי הרא"ש

ודם טמא דקא אתי דרך מקור · פי' חתיכה ודם שבתוכה טמא משום שנגע במקור אע"ג שאין עליה לא תורת אוכל ולא תורת משקה מידי דהוה אמקור שהזיע כשני סיפי מרגליות דא"ר יוחנן לקמן בפ' יוצא דופן דמטמאין משום דמקור מקומו טמא ואע"ג דלא חשיבי משקה דלא עדיף מדם ירוק דאמרינן לעיל בסוף כל היד דלא הוי משקה לרבנן · ודבר תימה הוא אפילו יהבת להו תורת אוכל או תורת משקה היאך חוזרין ומטמאין את האשה לטומאת ערב כדאיתא פרק יוצא דופן והלא אינו אלא ראשון בעלמא מחמת נגיעת המקור וצ"ל דהלכות מקור הל"מ הם : בעא מיניה רבה מרב הונא ול"ג רבא שלא ראה רב הונא מעולם דביום שמת רב יהודה נולד רבא' וכתוב בכתב רב שרירא הרב יהודה מלך אחר רב הונא ב' שנים וכן יש להביא ראיה מההיא דאמרינן בפ' בתרא דמועד קטן גברא רבה כרב יהודה ליתא דלישרי לך זיל גבי נשיאה ורב הונא היה גדול מרב יהודה כדאמרינן ריש פרק בתרא דקידושין ובפ' בתרא דגיטין תנן בעא מיניה שמואל מרב הונא : הרואה קרי בקיסם הלול ולא נקט שפופרת משום דפי האמה דחוק הוא ותיפוק לי דהוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה דבעינן שיצא בדוחק כדי שיגע בראש פי האמה בגלוי דלא ליהוי מגע בית הסתרים והא דתנן לקמן פרק יוצא דופן ומטמאין בכל שהן מוקי לה רב הונא בנוגע בה ולא בעי לשנויי דמתניתין דלקמן ורב הונא דהכא כר' נתן דאמר התם בגמרא דזב צריך בחתימת פי האמה ואמרינן בפסחים דה"ה לבעל קרי דאיתקש לזב דא"כ היכי דייק הכא למימר דנוגע הוי דהא דבעי ר' נתן בחתימת פי האמה לאו משום דנוגע הוי אלא משום דבעי שיעור כחתימת פי האמה ואכתי תיקשי לך היכי דייק מינה דנוגע הוי דילמא הא דבעי בחתימת פי האמה היינו משום דס"ל כר' נתן וי"ל דא"כ מאי קא"ל רב הונא לרבה ותיפוק לי וכו' והלא דרך קיסם יכול לראות קרי הרבה יותר מחתימת פי האמה: למימרא דנוגע הוי ותימה למה לי דכתב רחמנא רואה כלל הא הוי בכלל נוגע בקרא וי"ל משום שיש דברים שרואה חמור מנוגע כגון לענין שילוח מחנות דבעל קרי משולח הוא לשתי מחנות כדאיתא פרק אלו דברים וע"י שנכתב מרבינן ליה מוזב וכל זב לרבות בעל קרי וא"ת הא דדרשינן לקרא בפ' יוצא דופן או איש לרבות את הנוגע למה לי תיפוק לי מוהבגד אשר יהיה עליו שכבת זרע וי"ל דאדם מבגדים לא ילפי' כדאיתא בפ"א דב"ב ובהכי מיתרצא נמי פירכא קמייתא · וא"ת וניגמר מדאחמור רחמנא בבעלי קריין לענין שילוח מחנות אלמא רואה הוי דהא גבי פולטת שכבת זרע משמע בפ' יוצא דופן דהוה אמרינן דרואה הויא מדאחמיר רחמנא אבעלי קריין בסיני לאו משום דטינופת הוא דהא לא הוי חמירי ולא חשיבי רחמנא הואיל מדאחמור לענין בעל קרי ואי לא אמרינן דפולטת רואה הויא לענין שאר בעל קרי אם התחיל עליו שלא יכנס במקום קדוש לא גמרינן מיניה דרואה הויא ועי"ל דילפינן בעל קרי דנוגע הוי משום דאיתקש לנוגע דרבינן נוגע מדכתיב או איש ועוד דאי דאיתקש נמי לשרץ בההוא קרא : אלא מעתה אל יסתור בזיבה · תימה תיקשי ליה מתניתין דקסבר דנוגע הוי בריש כלים אבות הטומאות ולא חשיב בעל קרי ועוד תנן בסס' זבין ומייתי לה בפ' אלו דברים בעל קרי כמגע שרץ אלמא נוגע הוי מדלא הוי אלא ראשון וצ"ל דאפילו אי אמרינן רואה הוי לא הוי אב הטומאה ונפקא מינה דרואה הוי דמטמא מבפנים בלא נגיעה מבחוץ · ומיהו קשה דאפילו פולטת ש"ז אמרינן לקמן פ' יוצא דופן לרבנן דר' שמעון דמטמאה בפנים כבחוץ משום דרואה הויא ואפילו ר' שמעון לא פליג אלא בפולטת אבל בבעל קרי לא אשכחן דפליגי וי"ל דאפילו לרבנן דוקא פולטת דמרבי לה מקרא כדאיתא לקמן בבשרה מלמד שמטמאה בפנים כבחוץ אין לי אלא נדה זבה מנין ת"ל זובה ופולטת ש"ז מנין ת"ל יהיה אבל בעל קרי אפילו לרבנן נוגע הוי כיון דאינו מטמא אלא בחוץ והא דאמר ר' אלעזר בר' שמעון בפ' יוצא דופן לרואה במשהו ולנוגע בכעדשה אע"ג דקא מפליג בין נוגע לרואה א"ה בעל קרי לא הוי רואה אלא נוגע והא דמטמא במשהו מקרא יליף לה התם : אף ש"ז נמי סותרת' משמע דאי לאו קרא לא סתרא אע"ג דלא אפשר לה בלא צחצוחי זיבה וקשה דבסוף כיצד הרגל א"ר יהושע ש"ז של זב מטמא במשא לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי זיבה ואמאי לא מצרכינן התם קרא כי הכא וליכא למימר דמהכא ילפינן דאי אפשר בלא צחצוחי זיבה מדסתרא כמו זיבה דהא מילתא דתליא בסברא הוא ולא בעיא קרא כדאמרינן בבעל קרי שלא הטיל מים וביבמה שרקקה דם · וא"ה בעי קרא דסתרא בזיבה לענין משא אמאי לא מצריך קרא ור"ת תירץ דמיירי התם ביום שראתה זיבה ראה קרי מטמא במשא לפי שיש רוב זיבות בעין הלכך לא בעי קרא וכיוצא בזה מצינו בתחילת מס' זבין ברואה קרי בשני ובשלישי לספירתו ב"ש אומרים סתר הימים שלפניו ובה"א לא סתר אלא יומו ומודים ברואה ברביעי שלא סתר אלא יומו והיינו טעמא דב"ש דבשני ובשלישי אי אפשר בלא זיבות הרבה בעין ועי"ל דהכא לא איצטריך קרא אלא למימר דאינה סותרת כל ז' ואי לאו קרא היה סותר כל ז' משום דאי אפשר בלא צחצוחי זיבה

יז א ב ג מיי׳ פ״ה מהל׳ איסורי ביאה הלכה יד ועי׳ במ״מ סמג לאוין קיא טוש״ע י״ד סימן קפח סעיף ד:

תורה אור

אם נמוחו טמאה א] אי הכי בלא נמוחו נמי. אמר רבה כי לא נמוחו בריה בפני עצמה היא ומי איכא כי האי גוונא אין והתניא *א"ר אלעזר בר' צדוק שני מעשים העלה אבא מטבעין ליבנה מעשה באשה שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים ואמרו להם אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין קליפות תטיל למים אם נמוחו טמאה ושוב מעשה באשה שהיתה מפלת כמין שערות אדומות ובאה ושאלה את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים לרופאים ואמרו להם שומא יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין שערות אדומות תטיל למים אם נמוחו טמאה אמר ריש לקיש ובפושרין תניא נמי הכי תטיל למים ובפושרין רשב"ג אומר ממעכתו ברוק על גבי הצפורן מאי בינייהו אמר רבינא מעוך על ידי הדחק איכא בינייהו התם תנן *כמה היא שרייתן בפושרין מעת לעת הכא מאי מי בעינא מעת לעת או לא שרץ ונבלה דאקושי בעינן מעת לעת אבל דם דרכיך לא או דלמא לא שנא תיקו: המפלת כמין דגים: וליפלוג נמי רבי יהודה בהא אמר ריש לקיש במחלוקת שנויה ורבנן היא ורבי יוחנן אמר אפילו תימא רבי יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם אלא גבי חתיכה דעביד דם דקריש והוי חתיכה אבל בריה לא הוי ולהך לישנא דא"ר *יוחנן באי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי לפלוג נמי ר' יהודה בהא מאן דמתני הך לישנא מתני הכי רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו במחלוקת שנויה ורבנן היא: המפלת כמין בהמה [וכו']: אמר רב יהודה אמר שמואל מ"ט דר' מאיר הואיל ונאמרה בו יצירה כאדם אלא מעתה המפלת דמות תנין תהא אמו טמאה לידה הואיל ונאמר בו יצירה כאדם שנאמר °ויברא אלהים את התנינים הגדולים (בראשית א) אמרי דנין יצירה מיצירה ואין דנין בריאה מיצירה מאי נפקא מינה הא *תנא דבי רבי ישמעאל °ושב הכהן °ובא הכהן (ויקרא יד; שם) זו היא שיבה זו היא ביאה ועוד נגמר בריאה מבריאה דכתיב °ויברא אלהים את האדם בצלמו (בראשית א) אמרי ויברא לגופיה וייצר לאפנויי ודנין יצירה מיצירה אדרבה וייצר לגופיה ויברא לאפנויי ודנין בריאה מבריאה אלא וייצר מופנה משני צדדין מופנה גבי אדם ומופנה גבי בהמה ויברא גבי אדם מופנה גבי תנינים אינו מופנה מאי מופנה גבי בהמה אילימא מדכתיב °ויעש אלהים את חית הארץ וכתיב °ויצר [ה'] אלהים מן האדמה כל חית השדה (שם ב) גבי תנין נמי אפנויי מופנה דכתיב °ואת כל רמש האדמה וכתיב °ויברא אלהים את התנינים הגדולים (שם א שם) רמש דכתיב התם דיבשה הוא ומאי נפקא מינה בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין נפקא מינה דאמר רב יהודה אמר שמואל *משום רבי ישמעאל כל גזרה שוה שאינה מופנה כל עיקר אין למדין הימנה מופנה מצד אחד °לרבי ישמעאל *למדין ואין משיבין לרבנן למדין ומשיבין מופנה משני צדדין דברי הכל למדין ואין משיבין ורבי ישמעאל מאי איכא בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין נפקא מינה דהיכא דאיכא מופנה מצד אחד ומופנה משני צדדין שבקינן מופנה מצד אחד וילפינן

רש"י

אם נמוחו טמאין · דדם הוא אלמא אע"ג דכי חזיתיה יבש היה כעפר: בריה בפני עצמה · ולא דם : כי האי גוונא · מפלת כמין שערות וקליפות : מטבעין · שם העיר : קליפות · גלדי המכה : דרך שומא להיות בה שער : ובפושרין · דאי בדק בצונן ולא נימוח לא מטהרינן לה בהכי דדילמא אי היה בפושרין הוה נימוח: מאי בינייהו · מאי פלוגתייהו: ע"י הדחק · לת"ק אי נימוח מאליו הוא דהוי דם אבל נימוח על ידי מיעוך לאו דם הוא ולרבן שמעון אפילו נימוח ע"י מיעוך נמי דם הוא : כמה היא שרייתן · בפ' דם הנדה השרץ והנבלה מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהיו טמאין וכמה היא שרייתן כו': דאקושי · קשים : לא · בעינן מעת לעת אלא או יום או לילה ואם לא נמוחו טהורים : וליפלוג נמי ר' יהודה בהא · ונימא בין כך ובין כך טמאה דהא טעמא דר' יהודה אוקמינן דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם : במחלוקת שנויה · משנה זו שנויה במחלוקת דלאו סתמא ודברי הכל היא אלא ר' יהודה פליג : והוי חתיכה · דטעמא לאו משום פתיחת הקבר בלא דם הוא אלא בחתיכה עצמה סבירא ליה דהויא דם וכגון שהיא מארבעה מיני דמים : ולהך לישנא כו' · כדאמרן לעיל במתניתין : יצירה · ויצר ה' אלהים *(את) חית השדה ואת עוף וגו' וכתיב באדם וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ורבנן לית להו גזירה שוה: תנין · דג גדול ואמאי תנן המפלת מין דגים טהורה : זו היא שיבה זו היא ביאה · כלומר ילפינן גזרה שוה משיבה לביאה כמו דהוו תרוייהו שיבה או תרוייהו ביאה מה שיבה חולץ וקוצה וטח כו' : ועוד גבי אדם נמי כתיב בריאה · דכתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו ונילף בריאת דגים מבריאת אדם : ויברא · דאדם לגופיה: וייצר לאפנויי · לגזירה שוה ודנין ג"ש לחיה ולעוף דכתיב בהו יצירה דדמי מדדמי : מופנה · גבי אדם דהא כתיב ויברא : ומופנה גבי בהמה · כדמפרש דהא כתיב ויעש אלהים את חית (השדה) וגו' : גבי אדם מופנה · דהא כתיב וייצר : גבי תנין לאו מופנה · דלא כתיב קרא אחרינא : ופרכינן גבי תנין נמי מופנה הוא · דכתיב בקרא דויעש ואת כל רמש האדמה : ומאי נפקא מינה · דניחא לך למילף משני צדדין טפי : כל ג"ש שאינה מופנה כל עיקר אין למדין הימנה · ואפילו אין להשיב : אין משיבין · ואפי' יש להשיב: לרבנן למדין הימנה · אם אין להשיב ואם יש להשיב משיבין והך פלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן שמואל גמרא גמיר ליה מרביה וכאן הוא מקומה ואינה לא במשנה ולא בברייתא :

להכי

תוספות

אם נמוחו טמאה · וא"ת והא לא מיקרי יבש דהא הנך דתנן בפ' דם הנדה (לקמן דף נד:) דמטמאין לחים ואינן מטמאין יבשים תני התם אם יכולים לשרות ולחזור לכמות שהיו מטמאין כדאמר התם ויש לומר דמכל מקום פשיט שפיר דלא אמר כי יזוב זוב דמה דמידב דייב אי נמי התם איירי בלחים ונתייבשו ולהכי אע"ג דנתייבשו כיון שיכולין לחזור לכמות שהיו מטמאין אבל הכא בלחים ונתייבשו לא קמיבעיא ליה אלא ביבש מעיקרו ואפילו אם יכול להיות נימוח במים :

אבל דם דרכיך לא · וא"ת והא דם הנדה נמי קתני לקמן בהדי אינך דפרק דם הנדה (דף נד:) וי"ל דהתם מיירי בדם הנדה שנפל על הבגד ונתייבש ביותר אבל דם הנדה באפי נפשיה הוי רכיך וע"ק דהתם קתני רוק וזוב וניעו דרכיכי וי"ל דמ"מ אקושי ניניהו טפי מדם דאינהו התחילו ליבש זה כמה ימים דרגילין להתייבש קודם יציאתם אבל דם אינו רגיל להתייבש קודם יציאתו מן הרחם: או דלמא לא שנא · תימה דבפרק דם הנדה (לקמן דף נו·) תניא רשב"ג אומר בפושרין מעת לעת ואמאי לא אשמועינן רבותא טפי דאפי' לא יחזור ע"י פושרין מעת לעת אלא על ידי מיעוך טמא לרשב"ג דהא אפי' לגבי דם חשיב מיעוך כל שכן בנבלה ושרץ דאקושי דע"כ ע"י מיעוך נימוח טפי מפושרין דהא אפילו את"ל דרבנן בעו מעת לעת במיעוך ע"י הדחק לא חשיב דם לרבנן :

ליפלוג נמי רבי יהודה בהא · אשערה וקליפה לא פריך דליפלוג רבי יהודה דמועטין ניניהו ולא שייך בהו פתיחת קבר :

הואיל ונאמרה בהו יצירה · אף על גב דבבהמה לא כתיב בה יצירה הא אמרי' בבהמה המקשה (חולין דף עא·) דבהמה טהורה בכלל חיה טהורה ליצירה : המפלת דמות תנין · הוה מצי למנקט דגים סתמא דבקרא דויברא את התנינים כתיב נמי כל נפש חיה הרומשת אשר שרצו המים אלא נקט תנין לפי שהוא סמוך לויברא:

זו היא שיבה זו היא ביאה · וא"ת אמאי לא משני ה"מ היכא דליכא דדמי ליה כו' וליכא למימר דה"פ דליכא תרוייהו יצירה ובריאה. לטמא בהמה ודגים דע"כ לא נתקבלה ג"ש אלא חדא מינייהו מדקאמר לקמן שבקינן מופנה מצד אחד וילפינן ממופנה מב' צדדים וי"ל דעיקר קושיא אועוד סמיך*): התם ביבשה כתיב · תימה וכי לא ידע דביבשה כתיב דקרא דתנינים כתיב בחמישי והאי בששי :

*) [וע"ע תוס' יומא נב: ד"ה הכ"מ ותוס' מנחות ד' ד"ה מאי נ"מ]

תוספי הרא"ש

זיבה ודוקא לענין סתירה מיעטיה קרא אבל לשאר דברים הוי כצחצוחי זיבה גמורה תדע מדאמרינן בעל קרי שלא הטיל מים לכשיטיל מים טמא לפי שאי אפשר בלא צחצוחי קרי אלמא חשיבי צחצוחין כאילו היה בעין · עוד אמרינן בפ' מצות חליצת יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שאי אפשר בלא צחצוחי הרוק אלמא חשיבי צחצוחין כרוק בלא ריבוי דקרא : הרואה דם יבש מהו · הא דלא פשיטא ליה ממתניתין דהמפלת חתיכה כדא"ר יהודה בין כך ובין כך טמאה משום דאיכא דמוקי לה דפליגי באי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם: הא נמי תנינא כו' · אם נימוחו טמאה · תימה הא לאו יבש מעיקרא הוא דאפי' הנך דתנן לקמן בפ' דם הנדה שרץ ונבלה מטמאין לחין ולא יבשים · תנן התם אם יכולין לשרות ולחזור כמות שהן מטמאין יבשין וכ"ת התם במעת לעת הכא לימים הרבה והא מיבעיא לן בשמעתין אי אמרינן בהא מעת לעת או לא וי"ל דנהי דלא חשיב לקמן יבש מ"מ משמע ליה אי הוה דרשי כי יזוב מידי דדאיב הוה לן למעוטי נמי האי דהשתא מיהא לאו דאיב הוא ופריך ליה דעל כרחי' לא אמרינן הך סברא דנימוחו מיקרי[ג"כ] יבש מעיקרו דא"כ אפילו לא נימוחו נמי דאא"ב דיבש מעיקרו טהור ניחא לי דלא נימוחו טהורה אבל בנימוחו קרינן ביה שפיר כי יזוב כיון דמידב דאיב ע"י שרייה אלא אי אמרת דנימוחו חשיב יבש מעיקרו ואפ"ה טמאה דלא בעי' מידב דאיב א"כ כי לא נימוחו נמי: אמרו אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה כו' · לא שהיה ברור לרופאים שהיה לה מכה בתוך מעיה דא"כ אפילו אם נימוחו טהורה כדאמרינן לעיל הרואה דם מחמת מכה אפילו בתוך ימי נדתה טהורה · אלא אמרו הרופאים אולי אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה ויבדק הדבר ע"י הטלת מים אם נימוחו דם נדה הוא ולא בא מחמת מכה וכן ההוא עובדא דשומא: שרץ ונבלה דאקושי בעינן מעת לעת · ותימה והא דם נדה נמי קתני לקמן בהדי אינך דפ' דם הנדה דלא מיקרו יבשים אלא במעת לעת וי"ל דהתם מיירי בדם הנדה שעל הבגד שנתייבש הרבה אבל דם באנפי נפשיה הוי רכיך · ומיהו תימה דלקמן נמי קתני רוק וזוב וניעו דרכיכי נינהו וי"ל דמ"מ אקושי נינהו טפי מאינך דהכא דהנהו התחילו להתייבש זה כמה ימים אבל דם דהכא שיצא יבש מן הרחם אינו רגיל להתייבש זמן גדול קודם צאתו : וניפלוג נמי ר' יהודה בהא · אדגים ווגבים פריך אבל בקליפה ושערה לא שייך ביה פתיחת הרחם אבל משינויא דר' יוחנן נ"ל דקאי אפילו ארישא דקליפה ושערה דהא ברישא מטמא ר' יהודה בכל ענין ולא קאמר תטיל למים וקליפה שערה ועפר כולהו בריה דלא עביד דם דקריש והוי כי הני : הואיל ונאמר בהם יצירה באדם · ותימה בהמה דלא נאמר בה יצירה מא"ל וי"ל הא אמרינן בפ' המקשה בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ליצירה והתם דפריך הניחא לר' מאיר אלא לרבנן מא"ל ה"מ למיפרך נמי לר' מאיר הניחא לרב יהודה אלא לר' יוחנן ולר' (מאיר) [ינאי] דמפרשי טעמא אחרינא לקמן לר' מאיר מא"ל : הואיל ונאמר בו בריאה כאדם · אע"ג דג"ש דיצירה ניתנה ודבריאה לא ניתנה זו היא שיבה זו היא ביאה והא תנא דבי ר' ישמעאל וליכא למימר ה"מ היכא דליכא דדמי ליה אבל היכא דאיכא דדמי ליה מרדמי ליה ילפינן כדאמר בפ' כיסוי הדם דשאני התם משום שאי אפשר לקיים את שניהם דאי גמרינן שחיטה משחיטה הוי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ואי גמרינן שחיטה מטביחה לא הוי שמה שחיטה הלכך שבקינן טביחה וילפינן משחיטה אבל הכא איכא למיגמר תרווייהו : ניגמר בריאה מבריאה · כלומר אפי' אי ליתא להא דר' ישמעאל לגבי הא משום דאית ליה למיגמר מרדמי ליה אע"ג דלא סתרי אהדדי לגבי הא ודאי אית לן למימר דכשנאמרה למשה מסיני יצירה מיצירה ה"ה בריאה מבריאה כיון דמשמעות בריאה ויצירה שוין : אמרי ויברא לגופיה · לפי שנאמר תחילה · אדרבה ויצר לגופיה מיהא כיון דנתקבלה ג"ש יצירה יצירה וכי שבקינן יצירה יצירה וניליף בריאה בריאה כיון דאפשר לומר (או) הכי מסתברא למימר יצירה יצירה שנאמרה למשה מסיני וי"ל דמיסתבר ליה טפי למימר יצירה לגופיה שהיא מפרש עיקר היצירה : ולרבי ישמעאל מאי איכא בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין דבשלמא לרבנן ניחא דילפינן יצירה מיצירה דמופנה משני צדדין דאין משיבין אלא לר' ישמעאל כיון דתרווייהו אין משיבין מאי איכא בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין ומשני דלהכי אפנייה רחמנא לבהמה משני צדדין כי היכי דלא תיגמר ממופנה מצד אחד וא"ת לא לפנייה לבהמה כ"א מצד אחד דלא ליכתוב גבי אדם אלא או יצירה או בריאה דהשתא הוי ג"ש דבהמה מופנה מצד אחד ודתנין לא הוי מופנה כלל וי"ל דאי לא מופנה גבי אדם הוה ילפינן בריאה דתנין מיצירה

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ד]

לקמן נד: ט.

[נ"ל מן האדמה כל חית]

[לעיל כא: נדפס בלידו בשם רש"ל דג"ל רבי יוחנן]

עירובין נא: יומא נב: מכות יג: יבמות יז: מ"ד ס' הוריות ח: מנחות ד' ודף מה: בכורות לב: חולין פה:

[שלשה תיבות הללו משום ר' ישמעאל צריכים תיקון] [שבת סד:]

גליון הש"ס

גמ' לר' ישמעאל למדין כו' · מדברי תוס' נזיר מח ע"ב ד"ה ולאחותו מבואר דהיה להם הגי' כאן בהיפוך דר"י ס"ל למדין ומשיבין :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אם נמוחו טמאה א"ה · עי' ש"ך סי' קפח ס"ק יז ודוק ועי' בהשגות הרז"ה לבעל הנפש בשער הפרישה אות ג' :

וילפינן מופנה משני צדדין ולהכי אפניה רחמנא לבהמה משני צדדין כי היכי דלא נגמר מן מופנה מצד אחד רב אחא בריה דרבא מתני לה משמיה דרבי אלעזר לקולא כל גזרה שוה שאינה מופנה כל עיקר למדין ומשיבין מופנה מצד אחד לרבי ישמעאל למדין ואין משיבין לרבנן למדין ומשיבין מופנה משני צדדין דברי הכל למדין ואין משיבין ולרבנן מאי איכא בין מופנה מצד אחד לשאינה מופנה כל עיקר נ"מ היכא דמשכחת לה מופנה מצד אחד ושאינה מופנה כל עיקר ולאו להאי אית ליה פירכא ולאו להאי אית ליה פירכא שבקינן שאינה מופנה כל עיקר וגמרינן ממופנה מצד אחד והכא מאי פירכא איכא משום דאיכא למיפרך מה לאדם שכן מטמא מחיים וכן א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן היינו טעמא דר"מ הואיל ונאמרה בו יצירה כאדם א"ל רבי אמי אלא מעתה המפלת דמות הר אמו טמאה לידה שנאמר °כי הנה יוצר הרים ובורא רוח אמר ליה הר מי קא מפלת אבן היא דקא מפלת ההוא גוש איקרי אלא מעתה המפלת רוח תהא אמו טמאה לידה הואיל ונאמרה בו בריאה כאדם דכתיב °ובורא רוח וכי תימא לא מופנה מדהוה ליה למכתב יוצר הרים ורוח וכתיב ובורא רוח ש"מ לאפנויי א"ל דנין דברי תורה מדברי תורה *ואין דנין דברי תורה מדברי קבלה (אמר) רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן היינו טעמא דר"מ הואיל ועיניהם דומות כשל אדם אלא מעתה *המפלת דמות נחש תהא אמו טמאה לידה *הואיל וגלגל עינו עגולה כשל אדם וכי תימא הכי נמי ליתני נחש אי תנא נחש הוה אמינא בנחש הוא דפליגי רבנן עליה דר"מ דלא כתיב ביה יצירה אבל בהמה וחיה לא פליגי דכתיבא ביה יצירה והא גבי מומין קתני לה *באת שגלגל עינו עגול כשל אדם לא קשיא הא באוכמא הא *בציריא רבי ינאי אמר היינו טעמא דר"מ הואיל ועיניהם הולכות לפניהם כשל אדם והרי עוף דאין עיניו הולכות לפניו וקאמר ר"מ דטמא אמר אביי* °בקריא וקיפופא ובשאר עופות לא מיתיבי ר' חנינא בן (אנטיגנוס) אומר נראין דברי ר"מ בבהמה וחיה ודברי חכמים בעופות מאי עופות אילימא בקריא וקיפופא מ"ש בהמה וחיה דעיניהן הולכות לפניהן כשל אדם קריא וקיפופא נמי אלא פשיטא בשאר עופות מכלל דר"מ פליג בשאר עופות חסורי מיחסרא והכי קתני ר' חנינא בן (אנטיגנוס) אומר נראין דברי ר"מ בבהמה וחיה והוא הדין לקריא וקיפופא ודברי חכמים בשאר עופות שאף ר"מ לא נחלק עמהם אלא בקריא וקיפופא אבל בשאר עופות מודי להו והתניא א"ר אלעזר בר' צדוק המפלת מין בהמה וחיה לדברי ר"מ ולד ולדברי חכמים אינו ולד ובעופות תיבדק למאן תיבדק לאו לדברי ר"מ דאמר קריא וקיפופא אין שאר עופות לא אמר רב אחא בריה דרב איקא לא תיבדק לרבנן דאמרי קריא וקיפופא אין שאר עופות לא ומ"ש קריא וקיפופא מבהמה וחיה הואיל ויש להן לסתות כאדם בעא מיניה רבי ירמיה מר' זירא לר"מ דאמר בהמה במעי אשה ולד מעליא הוא קבל בה אביה קידושין מהו למאי נפקא מינה לאיתסורי באחותה למימרא דחיי והאמר רב יהודה אמר רב לא אמרה ר"מ אלא הואיל ובמינו מתקיים אמר רב אחא בר יעקב עד כאן הביאו רבי ירמיה לר' זירא לידי *גיחוך ולא גחיך גופא אמר רב יהודה אמר רב לא אמרה רבי מאיר אלא הואיל ובמינו מתקיים אמר רב ירמיה מדפתי
אף

עמוס ד
שם

תורה אור

להכי אפנייה רחמנא כו' · כרבנן: דלא תגמר ממופנה מצד אחד · משום דמשיבין וכאן יש להשיב מה לאיש שכן מטמא מחיים כדלקמיה: לקולא · דלא בעינן מופנה כולי האי: לרבנן · כיון דלמופנה מצד אחד למדין ומשיבין ולשאינו מופנה כל עיקר אמרינן דברי הכל למדין ומשיבין מאי איכא בין מופנה מצד אחד לשאינה מופנה כל עיקר: והכא מאי פירכא איכא · כלומר והכא בג"ש דסני לאדם מה תשובה איכא דקאמרת דניחא לך למיגמר מחיה דהוי מופנה משני לדדין משום דאין משיבין ולא נגמר בריאה בריאה מתנין משום דמופנה מצד אחד הוא ומשיבין ומאי אית לך לאותובי: שכן מטמא מחיים · מקבל טומאה בחייו משרץ או משאר טומאות דין הוא שתהא יולדתו טמאה לידה תאמר באלו הלכך גבי דגים פרכינן ליה דמופנה מצד אחד הוא אבל גבי בהמה אע"ג דפירכא היא לא פרכינן לה הואיל ומופנה היא משני לדדין: וכן אמר רבי חייא כו' · אדרב יהודה אמר שמואל קאי: הר מי קמפלת · מי מפלת נפל גדול כהר: דמות אבן הוא דמפלת · חתיכת בשר דמות אבן גוש בעלמא מיקרי ולא כתיבא ביה יצירה: גוש · כמו (איוב ז) גוש עפר: הואיל ועיניהן · של חיה ובהמה: דומות לשל אדם · שחור שבעין הוה עגול בבהמה כשל אדם אבל דדגים לאו עגול הוא: והא גבי מומין תני לה · כלומר היכי אמרת דעין בהמה דומה לאדם והא גבי מומי הבכור קתני לה בבכורות (דף מ·) שגלגל עינו הוי מום ומדחשיב ליה מום גמלא שאין דרך בהמה להיות עיניה כאדם: באוכמא · שחור שבעין הוי עגול בבהמה כאדם והא דתני דהוי מום בצירא מקום מושב כל העין לא הוי עגול בבהמה כאדם ואי הוי עגול הוי מום דכל בור של מושב העין קרוי גלגל כדאמרי' לקמן (דף כד:) ועמדתי בגלגל עינו של מת עד אוטמי ומפני שהוא עגול כגלגל: לפניהם · לאפוקי דגים דעיניהם בצדיהם וכן נחש: קריא וקיפופא · עוף הצועק בלילה ופניו דומה לחתול ועיניו לפניו: חסורי מיחסרא והכי קתני · נראין דברי ר"מ בבהמה ובחיה והוא הדין לקריא וקיפופא דעיניו הולכו' לפניו ואע"פ דפליגי רבנן עליה: ודברי חכמים · נראין לר"מ בשאר עופות דר"מ נמי מודה להו: והתניא · בניחותא: ומאי שנא קריא וקיפופא · דקאמר לרבנן דהוי ולד טפי משאר עופות אי משום דעיניהם הולכות לפניהם הרי חיה ובהמה נמי דעיניהן הולכות לפניהם ופליגי רבנן: לסתות · לחיים זקופין כאדם מה שאין כן בבהמה ובחיה: למימרא דחיי · הא אחותה לא מיתסרא אלא בחייה דאין איסור אחות אשה אלא בחייה: ובמינו · כגון בהמה גמורה מתקיימת ובמינו הוא דמתקיים אבל איהו לא: לידי גיחוך · שחוק בכל תחבולות הללו עסק ר' ירמיה להביא ר' זירא לידי שחוק ולא שחק דאסור לאדם שימלא פיו שחוק*) ור' זירא מחמיר טפי:

*) [ברכות לא·]

אף

וילפינן ממופנה משני לדדין · תימה ולשתוק מהפנאה דאדם דהשתא תנין לא מופנה כלל ובהמה מופנה בצד אחד ואין משיבין: יוצר הרים · ומופנה הוא כדקאמר בסמוך: ליתני נחש · ואע"ג דקתני חיה ונחש בכלל חיה כדכתיב (בראשית ג) והנחש היה ערום מכל חית השדה לאחר שנקצצו רגליו לא מיקרי חיה סתם אלא חיה הרומשת ולא הוי בכלל חיה דמתניתין: קריא וקיפופא · ג' מיני קיפוף יש הכוס והינשוף (ויקרא יא) מתרגמינן קריא וקיפופא והתנשמת נמי אמר באלו טריפות (חולין דף סג·) זה באות שבעופות ואמר אביי באות שבעופות קיפוף ועוד קיפוף מין חיה כדאמר בהרואה (ברכות נז:) כל מיני חיה יפין לחלום חוץ מן הקוף והקיפוף*: לאיתסורי באחותה · לענין גופה לא בעי אם הבא עליה חייב משום אשת איש או אם חייב ההורגה דפשיטא ליה דאינה חיה ג' שנים שתהא בת ביאה ולא שנה שלא תהא טרפה ומיהו הוה מצי למבעי אם הרובע חייב סקילה כדין הבא על הבהמה: הואיל ובמינו מתקיים · אע"פ דדריש ג"ש דיצירה בעי טעמא הואיל ובמינו מתקיים דאפילו בולד גמור בעינן מתקיים למעוטי נולד חתיכה או חסרה וא"ת והא גופו תייש ופניו אדם דאינו מתקיים ואמרינן בסמוך דכ"ע אדם הוי וי"ל דאע"ג דלא חיי לא בבהמה ולא באשה מ"מ גופו תייש כתיקונו ופניו אדם כתיקונו ואינו חסר מאומה:
ומלא

יח א מיי' פ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה י:
יט ב מיי' פ"ב מהלכות איסורי מזבח הלכה כב:

[לפנינו איתא והקפוד ועי' פרש"י שם אמנם איתא כל מיני עופות יפין לחלום חוץ מן קריא וקפופא וכן הגי' בערוך ע"ש בערך קריא ועע"ק]

תוספי הרא"ש

מיצירת דבהמה דהוי מופנה מצד אחד אבל השתא אייתר ליה הפנאה דאדם למעוטי דלא תלמוד תנין כלל מהך גז"ש: והכא מאי פירכא איכא וא"ת אפילו אי ליכא פירכא נימא לרבנן נמי כמו לר' ישמעאל (לא) דשבקינן מופנה מצד אחד וילפינן ממופנה משני צדדין · וי"ל דלר' ישמעאל הוא דאמרי' הכי משום דהפנאה של צד השני שלא לצורך היא דלאו הכי אין משיבין הלכך לא באת אלא כדי לדחות מופנה מצד אחד אבל לרבנן דהפנאה של צד השני לצורך הוא כדי שלא נשיב אם יש להשיב (א) הלכך לא אמרינן מטמאה מחיים שבאתה לדחות מופנה מצד אחד: מה לאדם שכן מטמא מחיים · ותימה בהמה תוכיח דלא מטמאה מחיים וטמאה לידה וא"כ ניליף תנין בגז"ש מיצירה דבהמה וליכא למיפרך שמטמא מחיים · וי"ל דאיכא למיפרך מה לבהמה שכן מטמאה לאחר מיתה ותימה וניליף מעוף טהור וי"ל מה לעוף שכן מטמא בגדים אבית הבליעה · וקשה ניליף מעוף טמא וי"ל דאיכא למיפרך מה לעוף טמא שכן עושין ממנו דבר המקבל טומאה כגון מהעצמות או מהעורות משא"כ בדגי הים כדתנן בפ' י"ח דמס' כלים כל שבים טהור: דכתיב כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומופנה מדמצי למיכתב בורא רוח והרים: ואין דנין דברי תורה מדברי קבלה · וא"ת האמרי' לעיל דבתוספתא דבשבת יליף מקור מקור את מקורה הערה והנה מקור נפתח לבית דוד דהיינו דברי תורה מדברי קבלת וי"ל דשאני הכא דמצי למילף דברי תורה מדברי תורה הלכך לא ילפינן מדברי קבלה: ליתני נחש · ותימה והא קתני חיה ונחש בכלל חיה כדאמר בסנהדרין (וכל) [ואת כל נפש] החיה הרומשת לרבות הנחש וי"ל דלא הוי נחש בכלל חיה · והתם דריש לרבות את הנחש מחיה הרומשת על הארץ דמשמע דחיה שנעשית רומשת והיינו נחש שהלך בקומה זקופה ונעשה הולך על גחון אבל סתם חיה לא הוי נחש בכלל: ליתני נחש · פי' ליתני נחש לחודיה דאין לפרש ליתני נחש בהדי בהמה וחיה דא"כ היכי קאמר אי תנא נחש ה"א בנחש הוא דפליגי דא"כ בהמה וחיה ועוף למאן קתני לה אי לר' מאיר דהשתא נחש דלא כתיב ביה יצירה קאמר ר' דהוי ולד בהמה וחיה ועוף דכתיב בהו יצירה מיבעיא · מיהו קשה ליתני נחש בהדייהו ולא הוה מצי למיפרך מידי וי"ל דלא ניחא ליה למיתני נחש בהדיה חיה דלמא אתי למיטעי ולמימר דנחש לא הוי בכלל חיה · והתם דרשינן וכל חיה הרומשת זה נחש: הא באוכמא הא בציירא בירושלמי גרס גלגלי אדם עגולים גלגלי בהמה ארוכין א"ר יוסי בר אבין באדם הלבן רבה על השחור ובהמה שחור רבה על הלבן: קריא וקיפופא · כוס וינשוף מתרגמינן קריא וקיפופא עוד יש קיפוף אחד בעופות ובפ' אלו טרפות תניא תנשמת זו בזואת שבעופות ואמר אביי בזואת שבעופות קיפוף שמו: לאיתסורי באחותה' הא דלא קאמר לענין גופה לחייב הבא עליה משום אשת איש או להתחייב ההורגה דמילתא דפשיטא היא דלא חיי כולי האי שתהא ראויה לביאה או לצאת מידי טרפה: למימרא דחיה · פרש"י דאין איסור אחות אשה אלא בחיית וקשה לפירושו דמצי לאוקמי בע"א דר' ירמיה לאסור חמותה ואליבא דמ"ד חמותו לאחר מיתה בשריפה וגם לכ"ע איסורא איכא הלכך נראה לפרש למימרא דחיי ונפיק מידי נפל דתפסי בה קידושין והא לא מצי למיבעי אם כזית ממנו מטמא באהל ועצם כשעורה אם מטמא דמילתא דפשיטא הוא כיון דאמו טמאה לידה טמא כמו נפל: לא אמרה ר' מאיר אלא הואיל ובמינו מתקיים · ותימה והא פירשנו לעיל טעמי מקרא דגמר יצירה יצירה וי"ל דמ"מ (ק"ו) צריך טעמא להתקיים דאפי' באדם בדבר שאין מתקיים לא חשיב לידה כדאמרינן כדי שינטל מן החי וימות · ותימה מאי קפריך לימא הא דקאמר הואיל ובמינו מתקיים היינו שמתקיים י"ב חדש אבל זה אינו מתקיים י"ב חדש אבל פחות מתקיים והוי כטריפה וי"ל דא"כ הו"ל למימר הואיל ובמינו חי אבל מדנקט מתקיים משמע דאין מתקיים כלל · ותימה לקמן דאמר גופו תייש ופניו אדם אדם הא לא מתקיים בשום מקום כה"ג וי"ל דמ"מ מה שיש בו מאדם ומתייש הוי כל אחד כתקנו · מיהו בירושלמי משמע דהוא עצמו חי דגרסינן התם רבנן מקשו על דר' מאיר הפילה דמות עורב עומד בראש דקל אומר לו בא יבם והדר קאמר אדאת מקשה לר' מאיר תיקשי לרבנן דאמר ר' יוחנן כולו אדם ופניו בהמה אינו ולד כולו בהמה ופניו אדם ולד כולו אדם ופניו בהמה עומד וקורא

א) נראה דצ"ל אם יש להשיב כמו דפרכינן מה לאדם שכן מטמא בחיים הלכך לא אמרינן שבאתה לדחות וכו' ·

[חגיגה ה: ב"ק כב:]

[לקמן כד:]

בכורות מ·

[גי' רבינו חננאל בציהרא פי' אדום הסובב את השחור ע' ערוך ערך צר ד']

[גירסת הערוך בקריא וקיפופא תרגום של הכוס והינשוף קריא וקיפופא עיין בערך קריא]

ס"א גמליאל

גליון הש"ס

גמ' בקריא וקיפופא · בויקרא י"א ואת הכוס ואת השלך ואת הינשוף שתרגום וקריי' ושלינונא וקפופא :

[תרגום יונתן של נחקס שרפ גחכה שרפ ושל ויסי כמנחק והוא כמגחך · ערוך ערך גחך]

תורה אור

אף אנן נמי תנינא *המפלת כמין בהמה חיה ועוף *(ולד מעליא הוא) דברי ר"מ וחכ"א עד שיהא בו מצורת אדם והמפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם והיוצא מחותך [א]הבא אחריו בכור לנחלה [ב]ואינו בכור לכהן ואי ס"ד דחיי הבא אחריו בכור לנחלה מי הוי אמר רבא לעולם דחיי ושאני התם דאמר קרא °ראשית אונו *מי שלבו דוה עליו יצא (דברים כא) זה שאין לבו דוה עליו א] בעא מיניה רב אדא בר אהבה מאביי לרבי מאיר דאמר בהמה במעי אשה ולד מעליא הוא אדם במעי בהמה מאי למאי נפקא מיניה לאשתרויי באכילה ותפשוט ליה מהא דר' יוחנן *דא"ר יוחנן [ג]השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסורה באכילה הכי השתא התם לא פרסות איכא ולא פרסה איכא הכא נהי דפרסות ליכא פרסה מיהא איכא: וחכ"א כל שאין בו כו': אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב הכל מודים גופו תייש ופניו אדם אדם גופו אדם ופניו תייש ולא כלום לא נחלקו אלא שפניו אדם ונברא בעין אחת כבהמה שרבי מאיר אומר מצורת אדם וחכ"א כל צורת אדם *אמר לו לרב ירמיה בר אבא והא איפכא תניא ר"מ אומר כל צורת וחכ"א מצורת אמר להו *אי תניא תניא אמר ר' ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן [ד]מצח והגבינים והעינים והלסתות וגבות הזקן עד שיהו כולם כאחד רבא אמר חסא מצח והגבן והעין והלסת וגבת הזקן עד שיהו כולם כאחת ולא פליגי הא כמ"ד כל צורת הא כמ"ד מצורת מיתיבי *צורת פנים שאמרו אפילו פרצוף אחד מן הפרצופין חוץ מן האוזן למימרא *דמחד נמי סגי אמר אביי כי תניא ההיא לעכב תניא וכמ"ד כל צורת ואיבעית אימא לעולם כמ"ד מצורת ומאי אחד אחד אמר רבא [ה]נברא בעין אחת ובירך אחד מן הצד אמו טמאה באמצע אמו טהורה אמר רבא ושטו נקוב אמו טמאה [ו]ושטו אטום אמו טהורה ת"ר [ז]המפלת גוף אטום אין אמו טמאה לידה ואיזהו גוף אטום רבי אומר כדי שינטל מן החי וימות וכמה ינטל מן החי וימות רבי זכאי אומר

עד

רש"י

אף אנן נמי תנינא · דלא חיי : המפלת מין בהמה וחיה ועוף (א) דברי ר"מ · רישא במסכת בכורות (דף מו·) והכי קתני יש בכור לנחלה ואין בכור לכהן וקא חשיב ואזיל המפלת מין בהמה וחיה ועוף הבא אחריו בכור לנחלה דהאי לאו בכור הוא לגבי נחלה דלא חיי : *אין בכור לכהן · שהרי זה פטר את הרחם: וחכ"א עד שיהיה בו צורת אדם · אינו פוטר את הבא אחריו מבכורת כהן : סנדל · צורה פחותה שאין צורת פניו ניכרת שאין סנדל בלא ולד אחר ומתוך דוחק חבירו הוא נמעך כדמפרש בפירקין (לקמן דף כה:) משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר צורתו לאחוריו ואם יוצא סנדל ראשון פוטר את אחיו מפדיון כהן : או שליא · דאין שליא בלא ולד ופוטר את הבא אחריו לאחר זמן : שפיר · עור דפוס הולד : מרוקם · שכבר אבריו ניכרין קצת ולקמן בפירקין (כס·) מפרש לה: הבא אחריו · אחר כל אלה : בכור לנחלה · דהני לאו בני נחלה נינהו דלא חיי : מי שלבו דוה עליו · לב אביו מתאבל על מותו הוא דחשיב לענין נחלה : אדם במעי בהמה · שחטה ומצא בה דמות אדם מהו מי אמרינן כי היכי דאזיל ר"מ בתר אימיה הכי נמי זיל בתר בהמה ושרי לאכילה : עוף אין לו פרסה · אבל אדם נהי דפרסות ליכא שאין פרסותיו סדוקות שאין לו שני עקבים כמו לבהמה : פרסה מיהא איכא · וכתיב (ויקרא יא) כל מפרסת פרסה בבהמה תאכלו דאם נמצא תוך מעי בהמה קלוט כל זמן שלא יצא לאויר העולם אע"ג דאין לו אלא פרסה אוכלו ואפילו לר"ש דאמר קלוט בן פרה אסור מודה הוא דאם נשחטה אמו ונמצא במעיה דמותר והכי מפרש בפרק בהמה המקשה (חולין סט:): גופו תיש ופניו אדם אדם הוא · דבתר צורת פנים אזלינן : בעין אחד כבהמה · אחת מעיניו דומה לבהמה: ה"ג רבי מאיר אומר מצורת וחכ"א כל צורת שרבי מאיר אומר כיון שיש בו מצורת אדם הוי ולד ואע"ג דאין כל צורתו כצורת אדם : והא איפכא תניא · שר"מ אומר כל צורת והאי כל צורת דר"מ הכי קאמר כל שהוא צורת אדם שבו הוי ולד ואפילו כל פניו תיש אלא שנברא בעין אחת או בלסת אחת הדומה לאדם : וחכ"א מצורת · עד שיהיה בו מקצת צורה ניכרת כגון חצי הפרצוף דומה לאדם: אי תניא תניא · שמעתי אני מרב מה שאמרתי אבל אתם הואיל ויש משנה בידכם לכו אחריה : הגבינים · גבות עינים שורצי"ל וגבות הזקן סנטר שקורין מנטו"ן : עד שיהיו כולם כאחד · לרבנן כדמפרש בסמוך דר' ירמיה כרבנן וכדפירשה רב לפלוגתא דרב תנא הוא ופליג ולא הדר ביה ממאי דאמר לרבנן דבעו כל צורת האדם והא דקחשיב ר' ירמיה ואזיל הא קמ"ל דאפילו לרבנן אאזנים לא קפדינן והא דחסא נמי כרבנן ואליבא דתנא דברייתא דאמר לא בעי אלא מצורת וקמ"ל דבחד לא בעי צורות שלמות והאוזן לא קא קפיד : אפילו פרצוף אחד · אבר אחד כגון עינו או מצחו או לסת אחד דדומה לאדם הוי ולד : חוץ מן האזנים · אזניו כשל אדם ושאר צורתו כבהמה לא חשיב פרצוף אלמא למ"ד מצורת בחד סגי וקשיא לרבא דאמר חסא : אמר אביי כי תניא ההיא לעכב תניא · כלומר צורת פנים שאמרו חכמים דמעכבים אפילו אבר אחד כבהמה מעכבא חוץ מן האוזן דלא מעכבא וכמ"ד לרבנן כל צורת מתוקמא ואע"ג דמצי לאוקמי כדאיתא וכדר"מ דאמר כל דהו צורת ניחא ליה לאוקומי כרבנן : ואיבעית אימא לעולם כמ"ד מצורת · ולא קשיא לחסא : ומאי אחד אחד · כלומר מכל ראשי איברים יהיה אחד דומה לאדם כחסא דאמר העין והלסת כו' וכמ"ד מצורת : מן הצד · שעינו בצדו וירכו בצדו כשאר בני אדם : ושטו נקוב אמו טמאה · קסבר טרפה חיה : ושטו אטום · סתום :

עד

תוספות

ומצא בה דמות יונה · וא"ת ודילמא לרבנן ולא לר"מ וי"ל דא"כ ה"ל לר' יוחנן למימר לרבנן מלא בה דמות יונה כו' א"נ י"ל דלא מיבעיא ליה אלא לר"מ דבדבר קל עושהו ולד בהמה במעי אדם ואדם במעי בהמה נמי קרוי ולד או לא אבל לרבנן פשיטא ליה דשרי דלא מיקרי ולד אלא אדם במעי אשה ומייתי ראיה מר' יוחנן דאמר אסורה אפילו לרבנן וכ"ש לרבי מאיר : שר"מ אומר מצורת · פי' בקונטרס מקצת כל צורת עין ולסת וגבת וזקן וחכ"א כל צורת מפני גדדים ב' עינים כו' ואע"ג דלר' מאיר כי לא דמי כלל לאדם טמאה לידה משום דכתיב בהם ילידה כי דמי לאדם בעי שיהא דומה לו במקצת כל הצורה והא פלוגתא דייק מדתנן וחכ"א כל שאין בו צורת אדם ולא קתני וחכ"א אינו ולד מכלל דפליגי נמי בולד שמקצתו אדם ומקצתו בהמה דלר"מ במקצת כל צורתו קרוי ולד ולרבנן בעיא כל הצורה והא דקתני במתני' מצורת לר"מ קאמר לדידן בעינן כל צורת לדידך אודי לן מיהא דמקצת צורה בעינן : והתניא איפכא ר"מ אומר כל צורה · פ"ה כל שהוא אפילו עין אחד בלא לסת וגבינין וחכ"א מצורת כל חצי הצורה וקשה לפירושו דכל צורה דרב ודברייתא אינן שוין ועוד דהא תניא איפכא לא הוה איפכא ממש ועוד דרב ור' יוחנן דבסמוך פליגי אברייתא וארבי יוחנן ליכא למימר תנא הוא ופליג כמו ארב כדמשמע פ"ק דכתובות (דף ח·) גבי (אין ברכת) חתנים מן המנין ועוד קשה לפירושו דרבא אמר חסא כרבנן דברייתא וא"כ כי פריך ליה מברייתא דצורת פנים שאמרו אפילו פרצוף אחד ליסני ליה דאתא כר"מ דברייתא כיון דס"ל כברייתא דהשתא כי משני ליה אביי כי תניא ההיא לעכב מוקי לה כרב והוא לא ס"ל הכי ונראה לפרש והתניא איפכא ממש שר"מ אומר כל צורה דבעיא ב' עינים ולסתות דגרוע מכולה בהמה דהתם ילידה כתיב ורבנן אמרי מצורת חצי צורה והשתא רבי יוחנן דאמר המצח והגבינים והעינים כר"מ דברייתא ורבא אמר חסא כרבנן ופריך ליה מברייתא ואוקי לה כר"מ ור"ת גרים בדברי רב ר"מ אומר כל צורת וחכ"א מצורת כמו במתניתין ובברייתא איפכא: אמר רבא ושטו נקוב אמו טמאה לידה · קסבר טרפה חיה וכן בפ"ק דתמורה (דף יא:) גבי רגל של זו עולה (או) כולה עולה דקאמר רב חסדא דבדבר שעושה אותה טרפה כולה עולה דטרפה אינה חיה ורבא אמר דוקא דבר שעושה אותה נבלה כולה עולה דטרפה חיה ובפ"ק דבכורות (דף ג·) פלוגתא (איפכא*) גבי מקנת לעובד כוכבים מקלתה להפקיע מן הבכורה דרב חסדא אמר דבר שעושה אותה נבלה דטרפה חיה ורבא אמר דבר שעושה אותה נמי טריפה דטרפה אינה חיה ואומר ר"ת דהוי כאיכא דאמרי* :

*) נ"ל גבי מקנה לעובד כוכבים מקלת כו' רש"א

עד

תוספי הרא"ש

וקורא בתורה אומר לו בא לשוחטך כולו בהמה ופניו אדם עומד וחורש בשדה ואומר לו בא חלוץ בא יבם : אף אנן נמי תנינא המפלת מין בהמה חיה ועוף · בספרי' כתוב ולד[מעליא] הוא דברי ר"מ ול"ג ליה דלית' במתני' דבכורות ואבא אחריו קאי דלא הוי בכור לכהן : לר' מאיר דאמר בהמה במעי אשה כו' לרבנן לא קא מבעיא ליה דכי היכי דבהמה במעי אשה בהמה הוי הכי נמי אדם במעי בהמה [אדם] הוי אבל לרבי מאיר דאמר בהמה במעי אשה הוי ולד אדם במעי [בהמה] איכא למיבעי מי אזלינן בתר סברא ואדם הוי או דלמא בתר אימא שדינן ליה כמו בהמה במעי אשה והא דקא"ל ותיפשוט ליה מדרבי יוחנן הוה מצי לשנויי דההיא כרבנן ואנן אליבא דר"מ קא מיבעי' לן אלא דעדיפא מינה קא משני : ונברא בעין אחד כבהמה שר' מאיר אומר מצורת וחכמים אומרים כל צורת · ה"ג רש"י וקשה דמנא ליה לרב לומר דחכמים אומרים כל צורת הא קתני במתניתין וחכמים אומרים עד שיהא בו מצורת אדם · ועוד גרים רש"י והא איפכא תניא שר' מאיר אומר כל צורת וחכמים אומרים מצורת ופי' כל צורת כל דהו צורת וקשה דהאי כל צורת לא הוי פירושו ככל צורה שאמר רב ועוד דלא הוי איפכא שאף לדברי הברייתא בעו חכמים טפי צורת אדם מר' מאיר ועוד דבכל דוכתא דאמרינן אי תניא תניא פי' והדרי בי ועו"ק דתינח לרב אלא לר' יוחנן תיקשי ליה הברייתא דלאו תנא הוא כדמוכח פ"ק דכתובות בשמעתין דחתנים מן המנין ועוד כי פריך מברייתא מצורת פנים שאמרו כו' א) (פ"ל שר' מאיר סבר או כולו אדם או כולו בהמה) לישני דברבי מאיר אתיא דאמר כל דהו צורה ופר"ת הא דפליגי בגופו אדם ופניו תייש פלוגתא אחרת היא והפכו סברת ר"מ ורבנן דלרבנן חשיב בקל ולד טפי מלרבי מאיר וה"פ לא נחלקו אלא שפניו אדם ונברא בעין אחד כבהמה כלומר כל צדו אחד כבהמה כדאמרינן לקמן המצח והגבין והלסת ועין עד שיהו כלן כאחד וה"ג שר' מאיר אומר כל צורת וחכמים אומרים מצורת כלומר לר' מאיר לא הוי ולד עד שיהא בו כל צורת אדם ולרבנן אפי' במקצת צורה ודייק לה רב ממתניתין דקתני וחכמים אומרים כל שאין בו מצורת אדם כו' וה"ל למיתני וחכמים אומרים אינו ולד אלא משום דאיכא פלוגתא אחריתי באותו שדומה במקצת לאדם ובמקצת לבהמה אע"ג דבהך פלוגתא הוה שייך למיתני וחכמים אומרים כיון שיש בו מצורת אדם מ"מ נקט האי לישנא משום דאיירי ר' מאיר ב) בר בכולו ולא בהמה · ופריך והא איפכא תניא · שר' מאיר אומר מצורת וחכמים אומרים כל צורת · א"ל אי תניא תניא והדרי בי · והא דאמרי רבנן מצורת במתניתין משום דאכולהו בהמה קיימי ולדבריו קאמרי ליה לדידן בעי כל צורת אלא לדידך אודי לי מיהא דליבעי מצורת א"נ משום דבכולה בהמה קיימי קרי מצורה בשביל

א) אין מקומו כאן רק לכאן אחר שיהא כלומר לר"מ לא הוי וולד עד שיהא בו כל צורת אדם נ"ל אחר זה פי' שר' מאיר סבר או כולו אדם או כולו בהמה · ב) נראה דנ"ל משום דאיירי ר"מ בכולהו בהמה דהוי וולד ·

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ב מהלכות נחלות הלכה י סמג עשין ט טוש"ע ח"מ סימן רעז סעיף ו :

כא ב מיי' פי"א מהל' בכורים הלכה טו סמג עשין קמב טוש"ע יו"ד סי' שה סעיף כב :

כב ג מיי' פ"ג מהלכות מאכלות אסורות הלכה ז סמג לאוין קלב טוש"ע יו"ד סימן יג סעיף ס :

כג ד מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלכה ט סמג לאוין קיא טור יו"ד סימן קצד :

כד ה מיי' שם הלכה י :

כה ו ז מיי' שם הלכה יא סמג שם טור שם :

מסורת הש"ס

[דיבור זה שייך למשנה אחר ד"ה בכור לנחלה]

בכורות מו·

[בלא תיבות הללו ליתא במשנה דבכורות]

[ב"ב קיא:]

חולין סט:

[נ"ל אמרו לו]

[שבת קטו: וש"נ]

[תוספתא פ"ד]

[נ"ל דבחד]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה המפלת וכו' ועוף ולד מעליא הוא דברי ר"מ כצ"ל ותיבת עם ד"ה ואין בכור :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' בעא מיניה רב אדא בר אהבה מאביי לרבי מאיר· נ"ב עיין תבואות שור :

עד הארכובה רבי ינאי אומר עד לנקביו ר' יוחנן אומר משום רבי יוסי בן יהושע עד *מקום טבורו בין רבי זכאי לרבי ינאי איכא בינייהו *טרפה חיה מר סבר טרפה חיה ומר סבר טרפה אינה חיה א] בין ר' ינאי לר' יוחנן איכא בינייהו דר"א *דאמר רבי אלעזר ניטל ירך וחלל שלה נבלה אמר רב פפא מחלוקת מלמטה למעלה אבל מלמעלה למטה אפי' כל דהו טהורה וכן אמר רב גידל אמר רבי יוחנן המפלת את שגולגלתו אטומה אמו טהורה ואמר רב גידל אמר רבי יוחנן המפלת כמין אפקתא דדיקלא אמו טהורה איתמר המפלת מי שפניו מוסמסים רבי יוחנן אמר אמו טמאה ר"ל אמר אמו טהורה איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש *המפלת יד חתוכה ורגל חתוכה אמו טמאה לידה ואין חוששין שמא מגוף אטום באתה ואם איתא ליתני שמא מגוף אטום או ממי שפניו מוסמסין אמר רב פפי בפניו מוסמסין כולי עלמא לא פליגי דטמאה כי פליגי *בפניו טוחות ואיפכא איתמר רבי יוחנן אמר אמו טהורה וריש לקיש אמר אמו טמאה ולותביה ר"ל לרבי יוחנן מהא משום דשני ליה היינו גוף אטום היינו מי שפניו טוחות *בני רבי חייא נפיק לקרייתא אתו לקמיה דאבוהון אמר להם כלום בא מעשה לידכם אמרו לו פנים טוחות בא לידינו וטימאנוה אמר להם צאו וטהרו מה שטמאתם מאי דעתייכו לחומרא חומרא דאתיא לידי קולא היא דקיהביתו לה ימי טוהר *איתמר המפלת בריה שיש לה ב' גבים וב' שדראות אמר רב באשה אינו ולד בבהמה אסור באכילה ושמואל אמר באשה ולד בבהמה מותר באכילה במאי קמיפלגי בדרב חנין בר אבא *דאמר רב חנין בר אבא השסועה בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות רב אמר בריה בעלמא ליתא וכי אגמריה רחמנא למשה במעי אמה אגמריה ושמואל אמר בריה בעלמא איתא וכי אגמריה רחמנא למשה בעלמא אגמריה אבל במעי אמה שריא איתיביה רב שימי בר חייא לרב *רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כל שיש לו ב' גבין ושני שדראות *פסול לעבודה אלמא דחיי *(וקשיא לרב) *א"ל שימי את ששדרתו עקומה מיתיבי יש בעוברין שהן אסורין בן ארבעה לדקה בן שמנה לגסה הימנו ולמטה אסור יצא מי שיש לו שני גבין ושני שדראות מאי יצא לאו יצא מכלל עוברין שאפילו במעי אמן אסורין רב מתרץ לטעמיה ושמואל מתרץ לטעמיה רב מתרץ לטעמיה בן ארבעה לדקה בן ח' לגסה הימנו ולמטה אסור במה דברים אמורים כשיצא לאויר העולם אבל במעי אמו שרי יצא מי שיש לו שני גבין ושני שדראות דאפילו במעי אמו נמי אסור ושמואל

רש"י

עד הארכובה · שנחתכו רגליה עד למעלה מן הארכובה שהיא טרפה וקסבר טרפה אינה חיה: עד לנקביו · ונקביו בכלל קסבר טרפה חיה הלכך עד לארכובה הוי ולד אבל עד לנקביו הוי נבלה כר' אלעזר דאמר ניטל הירך וחלל שלה נבלה ואפי' בחייה מטמאה הלכך לא חיה ובשחיטת חולין (דף כא·) מפרש היכי דמי חלל שלה כל שרבולה ונראית חסרה: עד טבורו · אבל עד נקביו לא דלית ליה דרבי אלעזר ולאו משום טרפה קסבר טרפה חיה: בין ר' ינאי לרבי יוחנן איכא בינייהו דר' אלעזר · ותרוייהו אית להו טרפה חיה: מלמעלה · שנחתך מגולגלתו: אטומה · חסרה: כמין אפקתא דדיקלא · שהדקל למטה יחיד ומתפלג מלמעלה כך היו ידיו ורגליו על כתפו ומלמטה הוא בלא צורה: מוסמסין · מעוכין קצת ולא כל כך כפניו טוחות: כי פליגי בפניו טוחות · שאין צורה בהן ניכרת לגמרי: ואיפכא איתמר · ולא משום צורך (*מפיק) לה אלא הכי גמר לה מרביה: לותביה ריש לקיש לר' יוחנן מהא · דאם איתא ליתני או ממי שפניו טוחות: היינו פניו טוחות · אבל בפניו מוסמסין ליכא לשנויי הכי דהא ניכרת בהן הצורה ולאו אטום הוא דאטום היינו חסר לגמרי: לחומרא · שטמאתם אותה שבועים משום ספק נקבה: חומרא דאתי לידי קולא הוא · דכיון דולד הוא יהביתו לה ימי טוהר מיהא ל"ג דזכר ומטהריתו לדם ראייתה שלא כדין דטמאה נדה היא דלאו ולד הוא: בבהמה אסור באכילה · אם נשחטה אמו ונמצא במעיה וכל שכן יצא לאויר העולם דנפל הוא ונבלה: מותר באכילה · דכתיב (ויקרא יא) כל בבהמה תאכלו כל הנמצא בבהמה תאכלו ובלבד שיהיו לו פרסות או פרסה כדאמר בבהמה המקשה לילד (חולין סט:): השסועה · רחמנא אסרה דכתיב (דברים יד) את זה לא תאכלו וגו' השסועה: רב סבר · האי דאסר רחמנא כשנמצאת במעי בהמה אסורה דהא בריה בעלמא בפני עצמה ליתא: בעלמא אגמריה · אותו המין אסר אבל אם נמצאת במעי פרה מותר: ר' חנינא בן אנטיגנוס · בבכור קאי וקאמר דהוי מום ומדפסל ליה לקרבן מכלל דלהדיוט שרי וקשיא לתרוייהו דהא אפי' יצא לאויר העולם שרי ושמואל לא שרי אלא במעי אמו והא דאקשי רב שימי טפי לרב מדשמואל משום דגביה הוה קאי וכר בריה הוה כדאמר בפרק כל הבשר (שם קיא:) רב אקלע לבי רב שימי בר חייא בר בריה: שימי את · בכמה דוכתין אשכחן דמהדר ליה רב הכי שימי את ונראה בעיני משום דבר בריה הוה וקאמר ליה הכי משום חביבותיה כלומר אתה יודע להשיבני ואני שמעתי שמדת ניעות היה בו ברב שלא היה זוקף עיניו למעלה הלכך לא היה מכירו ולא נהירא לי שהרי לא מצינו שאמר רב כך לשום אדם אלא לזה אמר כן בכמה מקומות כאן ובמנחות (דף קי·) ועוד שמעתי משום דחריף הוה ודחיק ליה כי ההיא דאמר *(במועד קטן (דף כט)) רחמנא ליסזבא מכיסופיה דרב שימי ולא היא דהתם רב שימי בר אשי הוה דדחיק ליה לרב פפא: ששדרתו עקומה · הא דרבי חנינא דמשמע דחיי לאו שני גבין ממש אלא ששדרתו עקומה (כזה) ונראין כשתים: יש בעוברין · שילאו לאויר העולם שאסורין משום נבלה: לאו יצא מכלל עוברין · דהכי אע"ג דלא כלו חדשיהן כי נמצאו במעי אמן שרו אבל האי אפי' במעי אמן אסור וקשיא לשמואל: רב מתרץ לטעמיה · דרב לא צריך לתרוצי אלא משום היא גופה דלא משתמע שפיר דהא רישא כשילאו לאויר העולם מיירי וסיפא דקתני יצא משמע דעלה קאי וכשילא לאויר העולם משמע דמותר ואי אפשר לומר כן הלכך צריך להוסיף עליה אבל במעי אמו שרי דכתיב כל בבהמה תאכלו בפרק בהמה המקשה (חולין סט·): יצא מי שיש לו שני גבין וכו' · דכי כתב רחמנא השסועה למיסר במעי אמו אסרה דהא מין בפני עצמה ליתא: ושמואל

תוספות

עד הארכובה · והארכובה בכלל דהיינו מן הארכובה ולמעלה ואין שייך להביא זה גבי כל שיעורי חכמים להחמיר לענין עד ועד בכלל באלו טרפות (חולין נה·) ואע"ג דתבנית יד אמרי' בפרקין דטמאה לידה היינו כשניכר שהמותר נמחה כשפירש א"נ כאן מיירי דניכר היטב שלא נברא יותר כגון במקום החסרון יש עור נקרש: ליתני שמא מגוף אטום באת או ממי שפניו כו' · וא"ת והא איכא טובא דלא תני כגון פניו תייש (ופניו) אטום ואפקותא דדיקלא וי"ל דפניו מוסמסין דומה לגוף אטום והוה ליה למיתני בהדיה טפי מאחריני: אמר רב פפא בפניו מוסמסין כ"ע לא פליגי · והא דקאמר איתיביה ר' יוחנן לר"ל לא היו דברים מעולם °וכענין ב] זה יש בריש חולין (דף ז)*: רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כל שיש כו' · פ"ה מדהוי מום לקרבן מכלל דלהדיוט שרי וקשה לתרוייהו דהא אפי' יצא לאויר העולם שרי ושמואל לא שרי ליה אלא במעי אמו וקשה לר"ת דבפ' *אלו מומין (דף מג:) תנא ליה גבי מומי כהן ולא גבי מומי בהמה והתם נמי פריך מרב ולא מייתי משמואל מידי ונראה לר"ת דארב דוקא פריך דאמר באשה אינו ולד אלמא אינו מתקיים והא חשיב ליה גבי מומי כהן אלמא חי אבל לשמואל דאמר באשה ולד מתקיים לא פריך מידי ובבהמה נמי אר"ת דמתקיים לשמואל והא דאמר בסמוך דכי יצא לאויר העולם אסור היינו משום שסועה דאסר רחמנא ורש"י פירש בסמוך לפי שיטתו דאסור משום נפל ושסועה דאסר רחמנא היינו מין בהמה דעלמא שיש לאם ולולד שני גבין וכן ב' שדראות אבל הטולד מבהמה שאין לה אלא גב אחד ושדרה אחת לא איצטריך קרא למיסר דנפל גמור הוי ובאשה מיהא מתקיים אף לפירושו מדקאמר באשה ולד ולישנא דבעלמא אגמריה משמע כפירושו וא"ת בפרק אלו טרפות (חולין ס:) דפריך גבי שסועה שיש לה ב' גבין וכי משה קניגי היה והשתא לפ"ה אתי שפיר דשסועה מין בעלמא הוא לשמואל ואינה מצויה אלא ביער לכך קאמר וכי קניגי היה אבל לפי' ר"ת שאף לשמואל אינו מין בפני עצמו אלא שכך טולד מן הבהמה מה ענין זה אצל קניגי וי"ל דאף לפירוש ר"ת אם לא היה קניגי ורגיל לראות ומכיר בהמות משונות לא היה מכיר בהמה זו שיש לה ב' גבין אע"פ שגם טולד מבהמות של ישוב שאינה רגילה להוליד מבהמה שאינה משונה:

מי

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה יא:

כז ב מיי' פי"א מהלכות שחיטה הלכה א [ופ"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ט] סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' נ סעיף יח [ועוד בטוי"ד סימן כט]: רס"א ושטו

כח ג מיי' שם פ"ג הלכה יט · ופ"ב מהלכות אבות הטומאות הלכה א:

[ועי' תוספות יבמות לה: ד"ה כולי עלמא]

כט ד ה ו ז מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלכה יא טור י"ד סי' קצד [וברב אלפס חולין פ"ד דף רסב]:

[נ"ל מומין אלו]

ל ח מיי' פ"א מהלכות מאכלות אסורות הלכ' ו סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ו:

לא ט מיי' שם הלכה ה

לב י מיי' פ"ח מהלכות ביאת מקדש הלכה יז:

לג כ מיי' פ"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ד סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' טו סעי' ב:

לד ל מיי' שם פ"ה הלכה יד סמג שם טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ב:

תוספי הרא"ש

(בשביל) [בשכל] גופו תייש וראשו אדם כיון שכל גופו תייש: ליתני שמא מגוף אטום בא או ממי שפניו מוסמסין אע"ג דאיכא טובא דלא קתני כגון ושמו אטום ואפקתא דדיקלא י"ל דכל הני בכלל גוף אטום איתנהו אבל אי פניו מוסמסין הוי כמו גוף אטום ה"ל למיתני בהדיא וכ"ש גוף אטום: ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר מי שיש לו שני גבין ושתי שדראות · פרש"י דבני מומי בהמה מיתניא וליתיה דלגבי מומי אדם מיתניא בפ' אלו מומין ואהך דאמר רב באשה אינו ולד פריך:

[צריך תיקון וכפרש לפי' רש"י ד"ה ר' חנינא וכו' וקשיא לתרוייהו וכו' דצריך תיקון וכן בילקוט רמז תתכ"א ליתא]

מסורת הש"ס

[חולין מב· וש"נ]

חולין כא· לג: [תמורה יא:]

[נ"ל מפיך]

[לקמן כח· לעיל יח·]

גליון הש"ס

גמ' בפניו טוחות ואיפכא · כעין זה שבת עו ע"א וזבחים לד ע"א: תוס' ד"ה אמר וכו' וכענין זה יש בריש חולין · נ"ל דצ"ל בריש שחולין וכן בעירובין מ ע"א וכ"ב קנד ע"ב ובמרותד ע"ב: ביצה ט:

בכורות מג:

חולין ס: וע"ש

[בכורות מג:]

ע"ש בבכורות דל"ג פסול לעבודה [מנחות כט· קי· וע"ש פרש"י בכורות שם וע"ש פירש"י]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' בין ר' ינאי לר' יוחנן איכא בינייהו דר"א · ג"ב עיין חולין מ ע"א תוס' ד"ה דלמא וכו' שכתבו דליכא מאן דפליג אר"א והכא פליג ר' יוחנן ובתמורה יא ע"ב פליג רב ששת ול"ע ועיין בכו"פ סי' נ' ס"ק כ' מ"ש בזה והבו"ש ז"ע ב] תוס' ד"ה אמר רב פפא וכו' וכענין זה בריש חולין ליה ע"ב כב"ל לעג"ד יעו"ש תוס' ד"ה כולי עלמא ועיין שיטה מקובצת ביצה דף לט ע"ב מבואר בדברי יעו"ש:

[נ"ל בתענית ט:]

עין משפט
נר מצוה

לה א ב מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלכה יא טור י"ד סי' קצד :

לו ג ד מיי' שם הלכה י:

לז ה מיי' שם הלכה ד סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קצד סעיף ג ועכשיו הכל אמו טמאה שאין אנו בקיאין בצורות ·

לח ו מיי' שם הלכה ג :

לט ז מיי' שם הלכה יב סמג שם טור ש"ע שם :

ושמואל מתרץ לטעמיה בן ארבעה לדקה בן שמנה לגסה הימנו ולמטה אסור במה דברים אמורים בשלא כלו לו חדשיו אבל כלו לו חדשיו מותר יצא מי שיש לו ב' גבין וב' שדראות דאע"ג דכלו לו חדשיו אם יצא לאויר העולם אסור במעי אמו שרי תני תנא קמיה דרב המפלת בריית גוף שאינו חתוך ובריית ראש שאינו חתוך יכול תהא אמו טמאה לידה ת"ל °אשה כי תזריע וילדה זכר וגו' וביום השמיני ימול וגו' מי שראוי לברית שמנה ״יצאו אלו שאינן ראויין לברית שמנה א"ל רב וסיים בה הכי ״ושיש לו שני גבין ושני שדראות רבי ירמיה בר אבא סבר למעבד עובדא כוותיה דשמואל אמר ליה רב הונא מאי דעתיך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא דקיהבת לה דמי טוהר עביד מיהא כותיה דרב *דקיימא לן הלכתא כרב באיסורי בין לקולא בין לחומרא אמר רבא הרי אמרו אשה יולדת לתשעה ויולדת לשבעה *בהמה גסה יולדת לתשעה יולדת לשבעה או לא ילדה אמר רב נחמן בר יצחק ת"ש הימנו ולמטה אסור מאי לאו אגסה לא אדקה האי מאי אי אמרת בשלמא אגסה אצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ובאשה חיי בבהמה נמי חיי קמ"ל דלא חיי אלא אי אמרת אדקה איתמר פשיטא בת תלתא ירחי מי קא חיי אצטריך סד"א כל בציר תרי ירחי חיי קמ"ל אמר רב יהודה אמר שמואל ״המפלת דמות לילית אמו טמאה לידה ולד הוא אלא שיש לו כנפים תנ"ה א"ר יוסי מעשה בסימוני באחת שהפילה דמות לילית ובא מעשה לפני חכמים ואמרו ולד הוא אלא שיש לו כנפים המפלת דמות נחש הורה חנינא בן אחיו של רבי יהושע ״אמו טמאה לידה הלך ר' יוסף וספר דברים לפני ר"ג שלח לו *רבי יהושע הנהג בן אחיך ובא בהליכתן יצתה כלת *(ר') חנינא לקראתו אמרה לו רבי המפלת כמין נחש מהו אמר לה אמו טהורה אמרה לו והלא משמך אמרה לי חמותי אמו טמאה ואמר לה מאיזה טעם *הואיל וגלגל עינו עגול כשל אדם מתוך דבריה נזכר רבי יהושע שלח לו לרבן גמליאל מפי הורה חנינא אמר אביי ש"מ צורבא מרבנן דאמר מילתא לימא בה טעמא דכי מדכרו ליה מדכר :

מתני' ״המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גנונים אינה חוששת לולד ״ואם היה מרוקם תשב לזכר ולנקבה *״המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה : **גמ'** בשלמא דם ומים לא כלום היא אלא גנונים ניחוש שמא ולד הוה ונימוח אמר אביי כמה יין חי שתת אמו של זה שנמוח עוברה בתוך מעיה רבא אמר מלא תנן ואם איתא דאתמוחי אתמח מחסר חסר רב אדא בר אהבה אמר גוונים תנן ואם איתא דאתמוחי אתמח כולה בחד גוונא הוי קאי *תניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי והייתי מסתכל בעצמות של מתים השותה יין חי עצמותיו שרופין מזוג עצמותיו סבויין כראוי עצמותיו משוחין וכל מי ששתייתו מרובה מאכילתו עצמותיו שרופין אכילתו מרובה משתייתו עצמותיו סבויין כראוי עצמותיו משוחין א] תניא אבא שאול אומר ואיתימא רבי יוחנן קובר מתים הייתי פעם אחת רצתי אחר צבי ונכנסתי בקולית של מת ורצתי אחריו שלש פרסאות וצבי לא הגעתי וקולית לא כלתה כשחזרתי לאחורי אמרו לי של עוג מלך הבשן היתה תניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי פעם אחת נפתחה מערה תחתי ועמדתי בגלגל עינו של מת עד חוטמי כשחזרתי לאחורי אמרו עין של אבשלום היתה ושמא תאמר אבא שאול ננס הוה אבא שאול ארוך בדורו הוה ורבי טרפון מגיע לכתפו ור' טרפון ארוך בדורו הוה ור"מ מגיע לכתפו רבי מאיר ארוך בדורו הוה ורבי מגיע לכתפו רבי ארוך בדורו הוה ורבי חייא מגיע לכתפו ורבי חייא ארוך בדורו הוה ורב מגיע לכתפו רב ארוך בדורו הוה ורב יהודה מגיע לכתפו ורב יהודה ארוך בדורו הוה ואדא דיילא מגיע לכתפו

פרשתבינא

תורה אור: ויקרא יב

ושמואל מתרץ לטעמיה · רישא וסיפא בשילא לאויר העולם : דאע"ג דכלו לו חדשיו · נפל הוא דלא חיי ונבלה הואי : שאינו חתוך · כולו שלם כעין דף ואין בו חיתוך אברים וצורה אלא חלק כעין עיגול : וטמאה שבעת ימים וביום השמיני ימול · משמע מי שהוא ראוי לחיות שמנה ימים אמו טמאה לידה ומי שאינו ראוי לחיות שמנה לברית לא : א"ל רב · לתנא סיים בה נמי הכי ואימא יצאו אלו מי שיש לו שני גבין וכו' : כוותיה דשמואל · בשני גבין דולד הוא וקאמר טמאה אפילו בלידה יבישתא דולד הוא : הרי אמרו אשה יולדת לט' ויולדת לז' · ואנא נמי אמינא כי היכי דבהמה לט' כדאמרי' לעיל בן ח' לגסה נפל הכא נמי יולדת לז' נפל או לאו נפל הוא ומותר : הימנו ולמטה · בברייתא דלעיל תניא : מאי לאו אגסה · נמי קאי דקתני בן ח' לגסה והימנו ולמטה כגון בר ז' אסור : אדקה · בן ד' לדקה והימנו ולמטה כגון בר תלתא אסור : אלא אי אמרת אדקה פשיטא · הואיל ובר תלתא הוא לא חיי : כל בציר תרי ירחי · מכדרכו חיי כי היכי דבאשה ובבהמה גסה בר ז' חיי דהוי תרי ירחי בציר מכי אורחיה הכי נמי בר תלתא לדקה חיי אע"ג דבר ד' לא חיי : קמ"ל · דלא חיי : דמות לילית · שידה שיש לו פרצוף אדם ויש לו כנפים : הנהג בן אחיך ובא · כלומר הבא בן אחיך גבא עמו : ה"ג בהליכתן יצתה כלת חנינא לקראת רבי יהושע : **מתני'** מלא גנונים · גוונים : המפלת סנדל · אין סנדל בלא ולד אחר ובשביל סנדל תשב לזכר ולנקבה דספק זכר ספק נקבה הוא ואם הולד אחר נקבה אין הסנדל לא מעלה ולא מוריד ולא תשב אלא לנקבה ימי טומאה וימי טהרה שאפי' הוא זכר הואיל ונקבה בהדיה לא בצירי ימי טומאתה וימי טהרה דנקבה שהרי של זכר מובלעין בתוך של נקבה וכי אצטריך תשב לזכר ולנקבה כגון שהולד השני זכר דיהבינן לה חומרת טומאה דנקבה בשביל הסנדל וימי טוהר לזכר לחומרא : **גמ'** שמא ולד היה ונימוח · כיון דלאו דם הוא ולאו מים ניכהו איכא למיחש לולד : כמה יין חי כו' · לשון גוזמא : ה"ג רבא אמר מלא תנן : סבויין · שחורין שמעתי ל"א סבויין בלא מוח ומשיחה אלא יבשה : מזוג · יותר מדאי : קולית · עצם הירך : דיילא · (א) שמש דרבנן והדא שמו :

פרשתבינא

מי שראוי לבריאת נשמה · וה"ג דגרס לברית שמנה :

המפלת דמות לילית אמו טמאה לידה · וא"ת פשיטא מי גרע מגופו תיש ופניו אדם דהוי ולד לכ"ע וי"ל דהתם יצא מתורת בהמה והוי אדם והכא לא יצא כלל מתורת לילית אך ק"ק דאמרי' לעיל (כג·) בעופות תבדק לרבנן דקריא וקיפופא הוי ולד אף על גב דלסתות לא מפיק ליה כלל מתורת כוס וינשוף וי"ל שמואל דהכא יפרש לעיל תבדק לר"מ :

אכילתו מרובה משתייתו · פי' יותר מדאי מרובה על השתיה דהא דרך אכילה להיות מרובה על השתיה כדאמרי' בפ"ק דמגילה (דף יב·) והשתיה כדת אין אונס כדת של תורה דאכילה מרובה משתייה דקרבנות יש יותר מנסכים והא דאמרי' *בערבי פסחים (דף קי·) ובגיטין (דף ע·) אכול שליש ושתה שליש והנח שליש לכשתכעוס תעמוד על מילואך לאו דוקא אלא שבין אכילה ושתיה יהיו שני שלישים :

פרשתבינא

תוספי הרא"ש

ואע"ג דכלו לו חדשיו אם יצא לאויר העולם אסור · פרש"י משום דנפל הוא ואינו מתקיים והוי כנבלה · ולא רצה לפרש משום דאגמריה רחמנא למשה דשסועה בעלמא אסירא דא"כ לא הוי ליה לתנא למיתנייה באיסור' בהדי עוברין דאסירי משום נפל · ונ"ל אע"ג דאמר שמואל באשה ולד ומתקיים בבהמה אינו מתקיים · והא דאמר שמואל בריה בעלמא איתא היינו מין אחד שכולן יש להן שני גבין ושני שדראות · אבל אם נמצא במעי בהמה אינו מתקיים · וי"מ בבהמה נמי מתקיים ויצא לאויר העולם אסור משום קרא דהשסועה והא דאמר שמואל בריה בעלמא הוא לאו מין בפני עצמו קאמר אלא הכי אגמריה רחמנא למשה דאם נולד מבהמה ויצא לאויר העולם אסור דאילו הוי מין בפני עצמו אם ולד במעי בהמה אמאי ליתסר כיון דשסועה לאו מסימני טומאה דבהמה אלא דרחמנא אסר אותו מין ולאו משום דסימן טומאה הוי · וקשה להך פי' מהא דקאמר בפ' אלו טרפות על הך דקאמר בריה בעלמא היא שיש לה שני גבין ושני שדראות וכי משה רבינו קניגי היה או בלספרי היה מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים ואי לא הוה מין בפני עצמו אלא שכך נולד מן הבהמה מה ענין זה אצל קניגי או בלספרי · וי"ל דמי שהוא קניגי או בלספרי ומכיר בכל מיני חיות לפעמים מזדמן לידו שהוא מוצא במיני בהמה ולד כזה : **המפלת** דמות לילית אמו טמאה לידה · וא"ת פשיטא ומי גרע מגופו תייש ופניו אדם דהוי ולד אפי' לרבנן דלית להו דרשא דיצירה יצירה וי"ל דלא דמי התם פניו אדם מוציאין אותו מתורת תייש הלכך חשיב אדם אבל הכא מה שכל גופו אדם אין מוציאין אותו מתורת לילית · כלומר שהרי לילית זו היא צורתה משא"כ תייש שאין צורתו כפני אדם · ומיהו קשה מהא דאמרינן לעיל ובעופות תבדק לרבנן דאי קריא וקיפוף אין שאר עופות לא אלמא קריא וקיפוף הוי ולד משום שדומה לאדם שיש לו לסתות אע"ג דמה שיש לו לסתות אין מוציא אותו מתורת קריא וקיפוף א"כ הכא נמי פשיטא וי"ל דרב יהודה אמר שמואל דהכא ס"ל תבדק לר' מאיר · והקשה ר"ם דהא רב יהודה אמר שמואל אמר לעיל דטעמא דר"מ משום יצירה וא"כ לר' מאיר בכל העופות מיחשב ליה לידה ותירץ דלרב יהודה אמר שמואל פליג ר' אלעזר בר צדוק אתנא דמתניתין דסבר דטעמא דר"מ משום יצירה ולא שנא קריא וקיפוף ול"ש שאר עופות ולר' אלעזר בר צדוק דאמר תיבדק לר"מ סבר דטעמא דר"מ משום דעיניהם הולכות לפניהם ודוקא קריא וקיפוף : **עצמותיו** סבואין כמו זולל וסובא ותשוש · ותימה והלא ראוי לעשות כן כדאמרינן והשתיה כדת אין אונס כדתה של תורה אכילה מרובה משתיה כדאשכחן גבי נסכים · וי"ל דהכא מיירי באכילה מרובה משתיה · יותר מדאי וממה שראוי לו וכן מזוג היינו יותר מדאי והא דאמרינן בגיטין אכול שליש ושתה שליש
לכשתכעוס

מסורת הש"ס

[בכורות מט:]

[שם ט·]

[לא נמצא שם]

[נ"ל לרבי]

[ברש"י ליתא וכן נ"ל]

[לעיל כג·]

[עי' תוספות לקמן כה: ד"ה המפלת]

[מו"ק כ:]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה דיילא שמש· נ"ב ובסוף פ' חבית איתא דאדא דיילא שמש דרב יהודה הוא וע"ש :

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] גמ' תניא אבא שאול אומר ואיתימא ר' יוחנן· נ"ב עיין כתובות ח ע"ב תוס' ד"ה רב וכו' דאיכא ר' יוחנן שהוא תנא :

*פרשתבינא דפומבדיתא קאי ליה לאדא דיילא עד פלגיהוכולי עלמא קאי לפרשתבינא דפומבדיתא עד חרציה שאלו לפני רבי המפלת שפיר מלא בשר מהו אמר להם לא שמעתי אמר לפניו ר' ישמעאל בר' יוסי כך אמר אבא מלא דם טמאה נדה מלא בשר טמאה לידה א"ל אילמלי דבר חדש אמרת לנו משום אביך שמענוך עכשיו מדהא קמייתא כיחידאה קאמר כסומכוס שאמר משום ר"מ הא נמי שמא כרבי יהושע אמרה ואין הלכה כר' יהושע דתניא המפלת שפיר שאינו מרוקם ר' יהושע אומר ולד וחכ"א אינו ולד אמר ר"ש בן לקיש משום ר' אושעיא מחלוקת בעכור אבל בצלול דברי הכל אינו ולד ור' יהושע בן לוי אמר בצלול מחלוקת איבעיא להו בצלול מחלוקת אבל בעכור דברי הכל ולד או דלמא בין בזה ובין בזה מחלוקת תיקו מיתיבי את זו דרש ר' יהושע בן חנניא °ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם מלמד שאין הקב"ה עושה עור לאדם אלא א"כ נוצר אלמא בעור תליא מילתא לא שנא עכור ול"ש צלול אי אמרת בשלמא בצלול מחלוקת היינו דאיצטריך קרא אלא אי אמרת בעכור מחלוקת למה לי קרא סברא בעלמא הוא אלא שמע מינה בצלול מחלוקת *שמע מינה וכן אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה מחלוקת בעכור אבל בצלול דברי הכל אינו ולד איתיביה רבא לר"נ *אלא אמרו סימן ולד בבהמה דקה טינוף בגסה שליא באשה שפיר ושליא ואילו שפיר בבהמה לא פטר אי אמרת בשלמא בצלול מחלוקת משום הכי אשה דרבי בה קרא פטר בה שפיר בבהמה דלא רבי קרא לא פטר בה שפיר אלא אי אמרת בעכור מחלוקת מכדי סברא הוא מאי שנא אשה ומאי שנא בהמה מי סברת רבי יהושע מפשט פשיט ליה רבי יהושע ספוקי מספקא ליה ואזיל הכא לחומרא והכא לחומרא גבי אשה דממונא הוא ספק ממונא לקולא גבי בהמה דאיסורא הוא דאיכא לגבי גיזה ועבודה ספק איסורא לחומרא ה"נ גבי אשה ספק טומאה לחומרא ומי מספקא ליה והא קרא קאמר מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא א"ל רב חנינא בר שלמיא לרב הא רבי הא ר' ישמעאל בר' יוסי והא רבי אושעיא והא רבי יהושע בן לוי מר כמאן ס"ל א"ל אני אומר אחד זה ואחד זה אינה חוששת ושמואל אמר אחד זה ואחד זה חוששת ואזדא שמואל לטעמיה דכי אתא רב דימי אמר מעולם לא דכו שפיר בנהרדעא לבר מההוא שפירא דאתא לקמיה דשמואל דמנח עליה חוט השערה מהאי גיסא והויא מהאי גיסא אמר אם איתא דולד הואי לא הוה זיג כולי האי: ואם היה מרוקם וכו': תנו רבנן *איזהו שפיר מרוקם אבא שאול אומר תחלת ברייתו *מראשו ושתי עיניו כשתי טיפין של זבוב ותני רבי חייא מרוחקין זה מזה שני חוטמין כשתי טיפים של זבוב תני רבי חייא ומקורבין זה לזה ופיו מתוח כחוט השערה וגויתו כעדשה ואם היתה נקבה *נדונה כשעורה לארכה וחתוך ידים ורגלים אין לו ועליו מפורש בקבלה °הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני עור ובשר תלבישני ועצמות וגידים תסוככני חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי ואין בודקין אותו במים שהמים עזין וטורדין

תורה אור: בראשית ג | איוב י

רש"י

פרשתבינא· שם הוא: כסומכוס· ברישא פירקין דם שבתוך החתיכה מטמא משום נדה ויחידאה היא: כר' יהושע אמרה· דמשום עור שפיר לחודיה מטמא [משום לידה ויחידאה היא דדילמא אפילו במלא בשר פליגי כיון דאינו מרוקם מעולם לא היה ולד ואע"ג דפליג רבי יהושע בשפיר לחודיה במלא דם מודה דלאו ולד הוא דדם מוכיח עליו]: בעכור· מה שבתוכו עכור דאיכא למימר ולד היה ונימוח: בצלול· שהוא מלא מים צלולין: היינו דאיצטריך קרא· לרבי יהושע דמשום עור לחודיה הוי ולד: אלא אי אמרת· טעמא דרבי יהושע משום דעכור הוא ואיכא למימר נימוח ולאו משום עור קרא ל"ל: אלא לאו בצלול מחלוקת· ותיובתא דר"ל: אלא אמרו· רישא בבכורות פרק הלוקח בהמה מן העובד כוכבים (דף יט:) לענין לפטור את שבא אחריו מתורת בכור: טינוף· לאחר שקבלה מן הזכר ונוצר הולד נימוח וזב הימנו ויוצא והולך ואותו טינוף פוטרתה מן הבכורה: שפיר ושליא· או שפיר או שליא: ספוקי מספקא ליה· בעכור גופיה אי ולד הוא אם לאו: הכא לחומרא והכא לחומרא· גבי בכורת בהמה אמר דלאו ולד הוא ולא פטר את הבא אחריו דאי אמרת פטר קא גזיז ועביד ביה עבודה ודילמא לאו ולד הוא ההוא קמא וקאתי לידי תקלה וגבי טומאת ולד אזיל לחומרא דקאמר ולד הוא וטמאה שבועיים וימי טוהר לא ס"ל דניתיב לה וגבי בכור אדם דקולא היא דקאמר פטר את הבא אחריו ולא איכפת לן דאין קדושה בבכור אדם אלא ממון כהן ה' סלעים וספק ממונא לקולא דכהן הוי מוציא מחברו עליו הראיה: הא רבי· דאמר לעיל לא שמעתי: והא רבי ישמעאל· דאמר מלא בשר טמאה לידה: והא רבי אושעיא· דאמר בעכור מחלוקת: והא רבי יהושע בן לוי· דאמר בצלול מחלוקת: אחד זה ואחד זה· אחד עכור ואחד צלול: חוששת· ויושבת ימי טומאה ואין לה ימי טוהר דספק ולד הוא ולא ודאי: לא דכו שפיר· לא טיהרו את המפלת שפיר משבועים ואפי' בלידה יבישתא: בנהרדעא· אתריה דשמואל: זיג· צלול: טיפין של זבוב· עיני זבוב: ופיו מתוח כחוט השערה· סדק קטן ונראה כאילו חוט השערה מתוח שם: גויתו· גיד אבר הזכר והא דתנן תשב לזכר ולנקבה אלמא מספקא לן אם זכר אם נקבה כשאין ניכר בו האבר מיירי: כשעורה· היא סדוקה לארכה: וחיתוך ידים ורגלים· עדיין אין נראין כדאמרינן תחלת ברייתו מראשו: כחלב· זהו שכבת זרע שהוא ניתך וקלוט מתחלה בשעת יציאתו כחלב ואח"כ נעשה קפוי:

תוספות

פרשתבינא· פ"ה שם איש וכן בערוך* ואינו כן דאם כן ה"ל למימר מפומבדיתא אלא פרשב"ם לשון פרנסות וממשלה: מלא בשר מהו· ממתני' דקתני מלא דם ומלא מים ליכא למפשט דדילמא הא מלא בשר חוששת אבל ודאי ולד לא הוי א"כ הא דלא חשיב משום דבפלוגתא לא מיירי: שמא כר' יהושע· אע"ג דבעי למימר בסמוך מחלוקת בצלול אבל בעכור דברי הכל ולד רבי נמי מסופק היה בהא דהא קאמר שמא: (לעיל) כסומכוס· וא"ת ואם שפיר מלא דם הוי כחתיכה שבתוכה דם שפיר מלא בשר נמי להוי כחתיכה של בשר דאמר בפירקין דאינה טמאה לידה כשאין בה עצם ויש לומר דשפיר דמיא לולד טפי מחתיכה וטמא אפילו אין בה עצם אע"ג דבמלא דם שניהם שוים: מחלוקת בצלול· פ"ה מלא מים וכן משמע וקשה וכי עדיף ממלאה דם דאמר לעיל דטמאה נדה ולא לידה אפי' לרבי יהושע לכך נראה לפרש דצלול ועכור היינו בשר עכור ובשר צלול: שאין הקב"ה עושה עור כו'· דכתנות עור בעור אדם מיירי כדמתרגמינן על משך בשריהון: סימן ולד בבהמה דקה טינוף· האי טינוף הוא ולד עצמו ולא דמי לטינוף דלקמן דרוב בהמות מטנפות דהתם טינוף של אחר יצירת הולד: גבי בהמה לחומרא· ואע"ג דקולא הוא שמוציאין ממון מרשות ישראל היינו משום דאי לא יהיב לכהן אתי למשרי בגיזה ועבודה: אינה חוששת· וקסבר רב דבעכור מחלוקת [ר"י] ורבנן: תחלת ברייתו מראשו· תימה דבפ' בתרא דסוטה (דף מה:) קסבר אבא שאול תחלת ברייתו מטיבורו ומשלח שרשיו אילך ואילך ונראה לר"ת דגרס *ברשון וכן פר"ח ובתוספתא פירש כעין חגב דסלעם מתרגמינן רשון וכן משמע דמיירי בשיעור האברים*: עור ובשר תלבישני ועצמות וגידים תסוככני· ברישא עור ובשר והדר עצמות וגידים ובתחיית המתים דיחזקאל (סימן לז) איפכא גידין והדר בשר ומפרש במדרש* למה הדבר דומה לאדם שפושט וחוזר ולובש *מה שפושט ראשון לובש אחרון אבל בתחלת בריית הולד עור ובשר תחלה ואח"כ עצמות וגידין:

עין משפט נר מצוה

[ערך פשתיכנא]

מ א מיי' פ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה ד:

מא ב מיי' פ"ד מהלכות בכורות הלכה י סמג עשין ריא טוש"ע י"ד סימן שטו סעיף ז:

מב ג מיי' פי"א מהלכות בכורות הלכה יד ופ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה ב והלכה יד סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סימן שה סעיף כג:

מג ד ה ו ז מיי' פ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קיא:

הגהות וציונים

רש"ל

[ג"י טעמיך פשתיכנא וכ"ה בע"י ושם איתא ג"כ עד חרציה קודם עד פלגיה]

[עי' תוס' ע"ז סוף דף סו ד"ה או דלמא ושם סה. תוס' ד"ה תיקו]

בכורות יט:

[תוספתא פ"ד]

[ג"ל כרשום פי' תגבי קן ג"י ילקוט]

[בע"י סגי' נקבה נכרת כשעורה סדוקה לארכה]

איוב י

[ג"ל כרשון וכן איתא בערוך ערך רשון]

[עי' תוס' יומא פה: ד"ה אבא שאול]

[ריש פרשת תזריע]

[נ"ל מה שפושט אחרון לובש ראשון אבל כו' רש"ל וכן הוא בתוס' דיחזקאל ועי' ב"מ ורש"א שגורסין גירסא שלפנינו והכל אחד]

תוספי הרא"ש

לכשתכעוס תעמוד במילואך לאו דוקא שיהו אכילה ושתיה שוין אלא בין אכילה ושתיה יהיו שני שלישים: פושתיכנא דפום בדיתא· פרש"י שכך שמו וקשה דה"ל למימר מפום בדיתא אלא לשון ממשלה ופרנסות היא: שפיר מלא בשר מהו· ממתניתין דקתני מלא דם ומלא מים ליכא למיפשט דמשמע הא מלא בשר טמאה לידה משום דאיכא למימר הא מלא בשר חוששת אבל ודאי לא או א"נ אפילו חוששת אינה והאי דלא חשיב ליה משום דבפלוגתא לא קא מיירי: הא נמי שמא ר' יהושע אמרה· אע"ג דאיכא מ"ד בסמוך מחלוקת בצלול ומיבעיא ליה אי בעכור ד"ה ולד גם ר' מסופק בדבר דהא שמא קאמר· ותימה אי כר' יהושע אפילו מלא דם נמי תהא טמאה לידה· כלומר דהא בצלול קאמר דהוי ולד ומלא דם לא גרע מצלול ואי הוה מפרשי' דעכור וצלול דהיינו ממראה בשר הוה ניחא אבל רש"י פי' צלול כמו מים צלולין: שאין הקב"ה עושה עור לאדם כו'· דכתנות עור מתרגמינן על משך בשריהון ובעור אדם איירי קרא ש"מ דעיקר יצירת אדם בעור קאי מדתלי כתנות בעור האדם: סימן לולד בבהמה דקה טינוף· האי טינוף הוי מיתוי הולד עצמו ולאו כי האי טינוף דאמרינן לקמן רוב היולדות מטנפות דהתם במינוף שקודם הולד קאמר: גבי בהמה דאיסורא הוא כו'· ואף לכהן צריך ליתנו ולא אמרינן ספק ממונא לקולא משום דאי לא יהיב ליה אתי למשרייה בגזה ועבודה: תחלת בריתו מראשו· ר"ח גרס ברשון וכן ר"ת והכי נמי איתא בתוספתא כלומר כעין חגב דסלעם מתרגמינן רשונא ולפי הספר דגרסינן מראשו קשה דהא שמעינן לאבא שאול גופיה בפ' בתרא דסוטה שהולד נולד מטיבורו ומשלח שרשיו אילך ואילך: עור ובשר תלבישני כו'· גבי תחיית המתים דיחזקאל כתיב ברישא גידין והדר בשר והדר עור ומפרש במדרש מלבוש שלובש ראשון פושט אחרון:

עין משפט
נר מצוה

[שייך לעיל במשנה כד:]

מד א ב ג ד ה מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קיא:

מה ו ז ח ט מיי' שם הלכה יג:

ומורדין אותו אלא בודקין אותו בשמן שהשמן רך ומצחצחו ואין רואין אלא בחמה כיצד בודקין אותו כיצד בודקין אותו כדאמרינן אלא במה בודקין אותו לידע אם זכר הוא אם נקבה היא אבא שאול בר נש ואמרי לה אבא שאול בר רמש אומר *מביא קיסם שראשו חלק ומנענע באותו מקום אם מסכסך בידוע שזכר הוא ואם לאו בידוע שנקבה היא א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה ל"ש אלא מלמטה למעלה אבל מן הצדדין אימא כותלי בית הרחם נינהו א"ר אדא בר אהבה תנא אם היתה נקבה נדונה כשעורה סדוקה מתקיף לה ר"נ ודילמא חוט של ביצים נינהו אמר אביי השתא ביצים גופייהו לא ידיעי חוט של ביצים ידיע א"ר עמרם תנא ב' ירכותיו כב' חוטין של זהורית וא"ר עמרם עלה כשל ערב ושני זרועותיו כב' חוטין של זהורית וא"ר עמרם עלה כשל שתי א"ל שמואל לרב יהודה *שיננא לא תעביד עובדא עד שישעיר ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל אחת זו ואחת זו חוששת אמר רב אמי בר שמואל לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל לחוש חוששת ימי טהרה לא יהבינן לה עד שישעיר למימרא דמספקא ליה לשמואל והא ההוא שפירא דאתאי לקמיה דמר שמואל אמר הא בר ארבעין וחד יומא וחשיב מיומא *דאזלא לטבילה עד ההוא יומא ולא הוה אלא ארבעין יומין ואמר להו האי בנדה בעל כפתיה ואודי *שאני שמואל דרב גובריה: המפלת סנדל וכו': ת"ר *סנדל דומה לדג של ים מתחלתו ולד הוא אלא שנרצף רשב"ג אומר סנדל דומה ללשון של שור הגדול משום רבותינו העידו סנדל צריך צורת פנים א"ר יהודה אמר שמואל הלכה סנדל צריך צורת פנים א"ר אדא א"ר יוסף א"ר יצחק סנדל צריך צורת פנים ואפי' מאחוריו משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר פניו לאחוריו בימי רבי ינאי בקשו לטהר את הסנדל שאין לו צורת פנים אמר להם ר' ינאי טיהרתם את הוולדות והתניא משום רבותינו העידו סנדל צריך צורת פנים אמר רב ביבי בר אביי אמר רבי יוחנן מעדותו של רבי נחוניא נשנית משנה זו אמר רבי זעירא זכה בה רב ביבי בשמעתיה דאנא והוא הוינא יתבינן קמיה דרבי יוחנן כי אמרה להא שמעתא וקדם איהו ואמר וזכה בה *למה הזכירו סנדל והלא אין סנדל שאין עמו ולד אי דאתילידא נקבה בהדיה ה"נ הכא במאי עסקינן דאתיליד זכר בהדיה מהו דתימא הואיל *ואמר רב יצחק בר אמי אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה מדהא זכר הא נמי זכר קמ"ל אימא שניהם הזריעו בבת אחת האי זכר והאי נקבה דבר אחר שאם תלד נקבה לפני שקיעת החמה וסנדל לאחר שקיעת החמה מונה תחלת נדה לראשון ותחלת נדה לאחרון סנדל דתנן גבי

לידע אם זכר הוא · הא דאמר גויתו בכעדשה לא שמקומו בולט אלא שמקומו ניכר בכעדשה: *המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה · וא"ת בשליא ליתני נמי ולנדה דאימא הרחיקה לידתה וכבר כלו ימי טוהר כדאיתא לקמן בפירקין (דף כח·) גבי המפלת יד חתוכה אע"ג דאמר בסמוך אין תולין השליא בולד יותר מג' ימים להחמיר חוששין יותר מג' ימים וי"ל דלא דמו דבהמפלת יד חתוכה איכא למימר דהראש או רוב הגוף כבר ילדה מקודם וכלו ימי טוהר אבל שליא אימא הולד בתוכה או שלם או נימוק ועוד י"ל דאי הוה תני ולנדה ה"א מביאה קרבן ואינו נאכל דספק לידה היא קמ"ל מביאה קרבן ונאכל והכי נמי קאמר לקמן: קא משמע לן אימא שניהם הזריעו בבת אחת · נר"ת שפירש דאין (ב) מתעברת וחוזרת ומתעברת ואפילו נפל אתי שפיר ונ"ל שהזריעו בבת אחת אבל לפרש"י שפירש* גבי ג' נשים משמשות במוך מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל שולד אחרון ממעך צורה הראשונה והא דאין אשה חוזרת ומתעברת ב] היינו בן קיימא (*דאין) נפל חוזרת ומתעברת לא הוה צ"ל הכא אימא שניהם הזריעו בבת אחת והל"ל בביאה ראשונה הזריעה היא תחלה ובביאה שניה הזריע הוא תחלה ומיהו י"ל דבענין זה בב' ביאות אין חדוש למתני תשב לזכר ולנקבה דפשיטא דפעמים הוא מזריע תחלה ופעמים היא ולא אמר מדהאי זכר האי נמי זכר אבל בביאה אחת סד"א מדהאי זכר האי נמי זכר קמ"ל אימא שניהם הזריעו בבת אחת ומיהו קשה מנלן דלא אמרינן בביאה אחת מדהאי זכר האי נמי זכר אימא לעולם אמרי' ומתני' בב' ביאות ואשמועינן מתני' דסנדל הוי ולד אף בלא צורת פנים ולאפוקי מעדותו של רבי נחוניא ואע"ג דכבר אשמעינן בבכורות ובכריתות דמייתי בסמוך דסנדל הוא ולד מ"מ איצטריך נמי לאשמועינן דהוי ולד לענין לידה וי"ל דהיינו דקמשני בלשון שני ומיהו תימה גם לפר"ת דלקמן (דף כח·) גבי זכר וטומטום משני נמי שהזריעו שניהם בבת אחת ותרתי למה לי ואי אתא לאשמועינן דהוי ולד והא כבר תנא בהדיא ברישא טומטום או אנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה: סנדל

ומורדין אותו · ממחין: בר רמש: ומנענע · באותו מקום מלמטה למעלה כדאמר בסמוך: אם מסכסך · הקיסם שיש דבר המעכב היינו גיד דאי נקבה ליכא עיכובא: מלמטה למעלה · שהרי בסדק השעורה אין עיכוב לארכה: תנא אם היתה נקבה נידונת כשעורה סדוקה · לאוסופי ולפרושי אתא דלעיל תני נידונת כשעורה ולא תני סדוקה: חוט מבדיל · מלמטה למעלה בין ב' הבילים ונראה עמוק כסדק: לא ידיעי · אין ניכרין מחמת קטנן: שתי ירכותיו · כשהוא מתחיל להבראות בחיתוך ידים ורגלים: ערב · עבה משתי: לא תעביד עובדא · לעשותו ולד עד שיהא לו שערות בראשו: לחוש חוששתי · להחמיר ולישב שבועים: כפתיה ואודי · אלמא היה בקי בילירת הולד: דרב גובריה · הוא בקי ואין כולן בקיאין: דג של ים · דג יש בים ושמו סנדל: אלא שנרצף · נמעך: [לשון של שור הגדול · דהיינו פניו טוחות ואע"ג דאוקמינן לעיל פניו טוחות אין אמו טמאה גבי סנדל ודאי אמו טמאה לידה (סנדל) דולד שעמו מוכיח עליו דולד הוא אלא שנימוק ע"י חברו שדחקו]: צריך צורת פנים אפי' מאחוריו · כלומר אפי' אינו אלא מאחוריו הוי ולד: שסטר · הכהו על לחיו: משנה זו · דקתני צריך צורת פנים מעדותו של רבי נחוניא נשנית הוא העיד עליה בבית המדרש ויחידאה היא: זכה בה רב ביבי בשמעתיה · מזלו גרם לומר שמועה זו וקדמני שגם אני שמעתיה מר' יוחנן דמעדותו של רבי נחוניא נשנית ולא זכיתי לאומרה: והלא אין סנדל שאין עמו ולד · ובלא סנדל נמי הויא טמאה לידה: אי דאיתיליד נקבה בהדיה ה"נ · דלא היה צריך להזכירו דיש לה ימי טומאה וטהרה דנקבה שאפילו הוא זכר גמור כי איכא נקבה בהדיה יושבת לנקבה ימי טומאה וטהרה ושל זכר מובלעים בתוכן: דאיתיליד זכר בהדיה · ומספקי' לסנדל בנקבה ויושבת שבועיים לטומאה אבל טהרה דנקבה לא יהבינן לה דדילמא זכר הוא: האי נמי זכר · ולא תשב אלא לזכר קמ"ל כו': ד"א · אפי' ילדה עמו נקבה צריך להזכיר ספק סנדל(א): שאם תפיל שנים אחד לפני שקיעת החמה ואחד לאחר שקיעת החמה מונה תחלת נדה לראשון ותחלת נדה לאחרון וה"ג לה בתוספתא וה"פ שאם תפיל שניהם נקבה לפני שקיעת החמה וסנדל לאחר שקיעה מונה לאחר שיכלו ימי טוהר לראשון תחלת נדה וכן לאחרון כגון אם תראה ביום שמונים ואחד לראשון הויא תחלת נדה דדילמא סנדל שנולד לאחר שקיעה זכר הוא וכלו ימי טוהר שלו לסוף מ' ולא משפי בתר פ"א דנקבה וכשתחזור ותראה בח' לראייתה ותרצה להיות סופרת יום כנגד יום אמרינן דלמא סנדל נקבה הוה ומשוך ימי טוהר שלו עד פ"א לראשון ומה שראתה ביום פ"א לראשון דם טוהר הוא א] ועכשיו מה שהיא רואה ביום פ"ח תחלת נדה הוא והיינו תחלת נדה לאחרון ובהכי הויא מקולקלת דלא ידעינן בכך ראיה בתרייתא אי נדה היא אי שומרת יום כנגד יום · ליכנא אחרינא גרסי' שאם תלד נקבה לפני שקיעה וסנדל לאחר שקיעה מונה תחלת לידה מן האחרון וסוף לידה מן הראשון וה"פ אפילו היכא דאיתיליד נקבה בהדיה הוצרך סנדל שאם תלד נקבה לפני שקיעה והסנדל שהוא ספק זכר לאחר שקיעה מונה תחלת לידה דהיינו ימי טומאה מן האחרון דדילמא סנדל נמי נקבה היא ומנינן מיניה י"ד שהוא ט"ו לראשון וסוף לידה דהיינו ימי טוהר מנינן מן הראשון להחמיר שאם תראה ביום פ"א דהיינו פ' לאחרון מטמינן לה משום נדה דאמרי' סנדל זכר הוה והרי ארבעים יום שלמו ימי טוהר שלו ודנקבה קמייתא נמי השתא כלו להו והיינו צורך דאי לאו סנדל הוי מנינה נמי ימי טומאה לראשון ולא מטמאה אלא י"ד והשתא יתבה ט"ו ואי הוה פשיטא לן שהסנדל נקבה היא לא הויא תחלת נדה עד פ"ב לראשון דבתר ולד אחרון אזלינן: גבי

[יבמות יב: ותוס' שם ד"ה שמא]

נ"ל דאי

תוספי הרא"ש

סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה · ותימה מפלת שליא תשב נמי לנדה דאימר הרחיקה לידתה וי"ל דבשליא לא שייך למימר הרחיקה לידתה דאין מיחוי הולד יוצא בלא השליא ואפילו את"ל דחיישינן י"ל דלהכי לא תנא לנדה דלא תימא מביאה קרבן ואינו נאכל דכה"ג משני לקמן בפירקין: אמר להם טהרתם את הולדות · אפילו בלא צורה נמי הוי ולד אע"ג דבפניו טוחות קאמר ר' יוחנן לעיל דלא הוי ולד שאני סנדל (שרכמו) [שרחקו] חבירו דמעיקרא הוה ליה צורת פנים: קמ"ל שניהן הזריעו בבת אחת · מכאן משמע דאפילו בנפלים אין אשה מתעברת חוזרת ומתעברת והא דאמרינן ג' נשים משמשות במוך מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל לאו משום דחיישינן שמא תתעבר פעם אחרת אלא חיישינן שמא מעוברת היא תאומים ואם היתה משמשת כדרכה נכנס הזרע בין הולדות ודוחקן ונעשה האחד סנדל וכדפרישית לקמן פרק יוצא דופן: סנדל דתנן

מסורת הש"ס

גי' רש"ל

[כריתות כג: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ד"א אפי' וד"ה שאם סד"א: (ב) תוס' ד"ה קמ"ל וכו' דאין אשה מתעברת וחוזרת וכו' שפיר שצ"ל:

[עי' תוס' סוטה כו: ד"ה אנילא]

[לקמן כח:]

[תוספתא פ"ד]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה שאם תפיל שנים וכו' ועכשיו מה שהיא רואה ביום פ"א · נמחק פ"א וכ"ב פ"ח: ב] תוס' ד"ה קמ"ל וכו' היינו בן קיימא דאין נפל אין חוזרת ומתעברת וכו' כצ"ל:

[תוספתא פ"ד ע"ש]

[לקמן כח: ע"ש לא: ע"ש כריתות ס: ע"ש]

*גבי בכורות למאי הלכתא לבא אחריו *בכור לנחלה [י]ואין בכור לכהן סנדל דתנן גבי כריתות למאי הלכתא שאם תלד ולד דרך דופן וסנדל דרך רחם [ז]דמייתא קרבן אסנדל ולרבי שמעון דאמר *יוצא דרך דופן ולד מעליא הוא מאי איכא למימר אמר רבי ירמיה שאם תלד ולד בהיותה עובדת כוכבים וסנדל לאחר שנתגיירה דמייתא קרבן אסנדל אמרוה רבנן קמיה דרב פפא ומי איתנהו להני שינויי והא תניא כשהן יוצאין אין יוצאין אלא כרוכין אמר רב פפא שמע מינה מכרך כריך ליה ולד לסנדל אפלגיה ומשלחיף ליה כלפי רישיה גבי בכורות כגון שיצאו דרך ראשיהם דסנדל קדים ונפיק גבי כריתות שיצאו דרך מרגלותיהם דולד קדים ונפיק רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא אמר אפילו תימא מצומצמין ואיפוך שמעתתא גבי בכורות שיצאו דרך מרגלותיהם ולד דאית ביה חיותא סריך ולא נפיק סנדל דלית ביה חיותא שריק ונפיק גבי כריתות שיצאו דרך ראשיהן ולד דאית ביה חיותא מדנפיק רישיה הויא לידה סנדל עד דנפיק רוביה: **מתני'** *[ח]שליא בבית הבית טמא [ט]לא שהשליא ולד אלא שאין שליא בלא ולד רבי שמעון אומר נימוק הולד עד שלא יצא: **גמ'** תנו רבנן *[י]שליא תחלתה דומה לחוט של ערב וסופה דומה כתורמוס וחלולה כחצוצרת ואין שליא פחותה מטפח רבי שמעון בן גמליאל אומר [י]שליא דומה לקורקבן של תרנגולין שהדקין יוצאין ממנה תניא רבי *אושעיא זעירא דמן חבריא חמשה שיעורן טפח ואלו הן שליא שופר שדרה דופן סוכה והאזוב שליא הא דאמרן שופר דתניא *[כ]במה יהא שיעור שופר [ה]פירש רבי שמעון בן גמליאל כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן טפח שדרה מה היא *דא"ר פרנך אמר רבי יוחנן [ס]שדרו של לולב צריך שיהא יוצא מן ההדס טפח דופן סוכה *דתניא [י]שתים כהלכתן שלישית אפילו טפח אזוב דתני רבי חייא [כ]אזוב טפח אמר רבי חנינא בר פפא דריש שילא איש כפר תמרתא תלת מתניתא ותרתי שמעתתא [ש]שיעורא טפח תרתי חדא היא אמר רבי חייא אזוב טפח ותו ליכא והאיכא *[ל]טפח על טפח על רום טפח מרובע מביא את הטומאה וחוצץ בפני הטומאה טפח קאמרינן טפח על טפח לא קאמרינן והא איכא *[מ]אבן היוצא מן התנור טפח ומן הכירה שלש אצבעות חבור כי קאמרינן היכא דבציר מטפח לא חזי אבל הכא כ"ש דבציר מטפח יד תנור הוא והאיכא תנורי

גבי בכורות · דקתני (בכורות דף מו·) המפלת סנדל הבא אחריו בכור לנחלה ואין בכור לכהן: למאי הלכתא · קס"ד לבא אחריו לסוף שנה או לסוף שנתיים קמיירי ול"ל סנדל והלא בלא סנדל פטר ולד דבהדיה את הבא אחריו ומשני לבא אחריו כלומר לכך הוזכר סנדל אם יצא ולד שעמו אחריו הוי בכור לנחלה ולא בכור לכהן: גבי כריתות · בפ"ק (לעיל דף ז:) לענין חיוב קרבן: למאי הלכתא · תיפוק ליה דמשום ולד שעמו תביא קרבן: ולד יוצא דרך דופן · ע"י שם לא מיחייבה קרבן דכתיב גבי קרבן (ויקרא יב) אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד ממקום שמזרעת: ולר' שמעון כו' · לקמן בפ' יוצא דופן (דף מ·): כשהן יוצאין · סנדל וולד שעמו: כרוכין · דבוקין זה בזה ולא דבוקין ממש ומדיוצאין יחד אי אפשר שהתגייר בינתיים: שמע מינה · מדהוזכר סנדל גבי כריתות משום גירות וכגון שילא ולד תחלה ואחר כן סנדל וגבי בכורות כגון שילא סנדל תחלה כדאוקמינן לעיל דפוטר ולד מחמש סלעים ותניא דבבת אחת יוצאין שמע מינה אין שוכבין זה אצל זה דא"כ לא משכחת לה שילא זה קודם זה אלא האי כרוכין דקתני הכי הוא מכרך כריך ליה ולד לסנדל אפלגיה דראש הולד תחוב כנגד טיבורו של סנדל: ומשלחיף ליה כלפי רישיה · כלומר דחפו ולד בראשו לסנדל כלפי חוץ: גבי בכורות · דבעינן שילא הסנדל תחילה כגון שילאו דרך ראשיהן כו': מצומצמין · שוכבין זה אצל זה: ואיפוך שמעתתא · מימרא דרב פפא דאמר בבכורות שילאו דרך ראשיהן: סריך · אוחז בידיו למעלה ואינו ממהר ללאת וסנדל מחליק ויולא קודם: שריק · מחליק: הויא לידה · דקיימא לן בהאי פירקא (דף כח·) ילא ראשו הרי הוא כילוד אבל סנדל עד דנפיק רובא דאין ראש נפל חשוב דהכי אמרינן בבכורות (דף מו:) אין הראש פוטר בנפלים ואדנפיק סנדל נתגיירה וטבלה: **מתני'** הבית טמא · משום אהל המת דולד הוה בה ומת: נימוק הולד · ונעשה דם ונתערב בדם הלידה ובטל ברוב: **גמ'** וסופה · כשהיא הולכת ורוחת הויא רחב כתורמוס ליישנא אחרינא גרסינן בתוספתא וראשה דומה כתורמוס: שיאחזנו בידו · אחיזה (א) אית בה טפח שהטפח ארבע אצבעות בגודל: שדרו של לולב צריך שיהא יוצא מן ההדס טפח · לבד אורך העלין שדרה קרי כל זמן שהעלין אולין ומתחברין ומוסיפין ואחר שכלתה השדרה גבוהין אורך העלין למעלה: חדא היא · דליכא שמעתתא אלא האי דשדרה דאמר ר' יוחנן: אמר אביי · לא תימא תני ר' חייא אזוב טפח דמשמע מתני' היא אלא אימא אמר רבי חייא ומגפשיה קאמרה ורבי חייא תנא ואמורא הוא והיכא דאמר מגפשיה בלשון מימרא הויא שמעתא: טפח על טפח על רום טפח · אהל קטן שהוא טפח אורך וטפח רוחב ורום חללו טפח: מביא הטומאה · אם כזית מן המת בלד זה וכלי בלד זה הוה טמא כלי מחמת אהל המת: וחולץ בפני הטומאה · אם טומאה תחתיו וכלי על גביו הכלי טהור ולהכי נקט על רום טפח דאי הוה חלל רומו פחות מטפח הויא טומאה רצוצה וכנגדו למעלה עד לרקיע טמא כדאמרי' בהעור והרוטב (חולין קכו·) ולענין אהויי טומאה נמי לא מייתי דלאו אהל הוא: תנור · מקום שפיתת שתי קדרות כירה *מקום שפיתת קדרה אחת: חבור · וכתנור דמי מפני שצריכה לתנור להיות לו יד שאם נטמא התנור פת שעליה טמא שהתנור אע"פ שאינו מקבל טומאה מגבו מטמא הוא את אחרים מגבו כדאמר בתורת כהנים הלכך ידו אע"ג דלית ליה הויר מטמא אבל יותר מטפח עומדת ליטל שהיא גדולה יותר מדאי ולא הויא יד: תנורי

סנדל · דלית ליה חיותא עד שילא רובו אבל ראשו לא אע"ג דשמואל דאמר אין הראש פוטר בנפלים איתותב בפ' יש בכור (בכורות דף מו:) נפל דאית ליה לורת פנים עדיף מסנדל והא דקאמר ולד דאית ליה חיותא מדנפיק רישיה לאו דוקא דאית ביה חיותא דהא אפי' לית ביה חיותא כיון דאיתותב שמואל ועוד דמשמע בירושלמי דולד שעם הסנדל אינו מתקיים אלא כלומר שראוי לחיות דהייט שנגמר בלורת פנים ור"ח גרים ולד דאית ביה חיותא מדנפיק רובי' סנדל דלית ביה חיותא מדנפיק כוליה פי' רוביה רוב הראש כוליה כל הראש אבל כל הגוף פשיטא דלא לריך דרובו ככולו: **שדרה** טפח · וא"ת תקשי הך ברייתא לרב יהודה אמר שמואל דאמר* לריך שילא לולב מן ההדס טפח ולא מלריך שדרה ופליג על ר' פרנך וי"ל דלא מתניא בי ר' חייא ובי ר' אושעיא אי נמי בברייתא לא תני שדרה אלא שהש"ס קבע בברייתא שדרה משום דקים לן הכי ואם תאמר דטפח זה קטן דמפרש התם אמה בת ה' טפחים עשה אותה בת ו' לא מהם ג' להדם ואחד ללולב ויש לומר דמכל מקום כיון דאיכא שם טפח עליה חשיב ליה הכא עם שאר טפחים אי נמי טפח דלולב לא קאי אטפחים קטנים ולא קאי קטנים כ"א אטפחים של הדם: **ותו** ליכא · ואם תאמר והא איתא בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פט·) קנה של מאזנים טפח ובהעור והרוטב (חולין דף קכג·) בכדי אחיזה טפח גם בטרפות יש דשיעורו טפח ולפי המסקנא דלא איירי בדרבנן אלא בדכתיב ולא מפורש שיעורייהו אתי שפיר: **מן** התנור טפח · הייט להוציא הטומאה שאם נטמא התנור מתוכו נטמא היד דחשיב כגוף התנור דאף על גב דאין התנור מקבל טומאה מגבו אם נטמא תוכו גבו נמי טמא כדאמר פ' אלו דברים (ברכות דף נב:) דנטמא תוכו טולן טמאין ובת"כ נמי אמר מרובה מדת לטמא ממדת ליטמא שמטמא אחרים מגבו ואינו מיטמא מגבו ויד דין גב יש לה ואם נגע השרץ ליד לא נטמא התנור כדאמרינן בתוספתא (ב"ק דכלים פ"ו) אין טומאה לכלי חרס אלא מתוכו והיסטו בלבד ולא קתני על ידו ובהעור והרוטב (חולין דף קיח·) דבעי למימר יד להכניס יעמיד התוספתא בתנור שאין לו יד: אבל

הולד · וקשה דהא איתותב שמואל בפ' יש בכור וצ"ל דבסנדל לא חשיב ראש אפילו יש בו צורת פנים דכיון דנרצם לא חשיב כשאר נפל · והא דקאמר ולד דאית ביה חיותא לאו דוקא אלא ראוי לחיות קאמר וי"ס דגרסי ולד מכי נפיק רוביה דרישיה הו"ל לידה סנדל עד דנפיק כוליה דהיינו כל הראש · דולד סגיא ברוב ראשו אע"פ שהוא נפל כדקאמר ר' יוסי לקמן משיצא כתקנו לחיים ובנפל איירי ומפרש התם דהיינו רוב ראשו ולת"ק דבעי ראש שלם בנפלים ולמתני' דבכורות דמשמע דולד הבא עמו חי ואינו בכור לכהן אי אפשר ליישב לפי הירושלמי: **שדרה** · מפרש לקמן בשדרו של לולב· ותימה הך ברייתא תיקשי לרב יהודה אמר שמואל דפליג על ר' פרנך בלולב הגזול ואמר שצריך שיצא לולב מן ההדם טפח ושמא לשון שדרה אינו שנוי בברייתא · א"נ לא מיתנייא בי רבי חייא ובי ר' אושעיא דאושעיא זעירא קתני לה: **שיאחזנו** בידו ויראה לכאן ולכאן' והיינו שיעור טפח שהוא ד' אצבעות בגודל ונקטינן בהאי לישנא כדי לפרש הטעם: **ותו** ליכא · תימה ואכתי איכא טובא דתנן בפס' כלים יד הפרגול טפח' ובפ' המוכר את הספינה גבי קנה מאזנים' וטפח לבית אחיזה גבי המפשים בהעור והרוטב · ובאלו טריפות קתני מילי טובא דשיעורן טפח גבי טריפות · ובפ' לא יחפור ובכירה טפח · ולפי המסקנא ניחא כולהו דלא מיירי אלא בדכתיבן ולא מפרשי שיעורייהו והני אין שמות הטרפות ולא שמות הכלים כתובין: **אבן** היוצא מן התנור טפח · לאו להכנים לו הטומאה מיירי דלא עדיפא ידו מגבו אלא להוציא את הטומאה והכי תניא בתוספתא דאין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו והיסטו ואילו יד לא קא חשיב ואמרינן נמי הא יש צמיד פתיל עליו טהור מי לא עסקינן אפי' יש בו יד ואי הוה יד מכנים טומאה לא הוה מציל בצמיד פתיל כדאמר בשבת פרק ר' עקיבא נמי מי לא עסקינן דיחדנהו לאשתו נדה ומוכח מהכא דכלי חרס אינו מטמא מדרס ואע"ג דבריש סוגיא דהעור והרוטב משמע דסבר תלמודא דיש יד לתנור להכנים ולהוציא ועדיף מגבו במסקנא לא צריך למימר הכי: **ובכירה** ג' אצבעות · פרש"י דכירה הוא מקום שפיתת קדרה אחת · וליתא דבפ' כירה אמרינן שהוא מקום שפיתת שתי קדרות אבל כופח הוא מקום שפיתת קדרה אחת:

אבל

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ב מהלכות נחלות הל' י סמג עשין נז טוש"ע ח"מ סי' רעז סעיף ו:

מז ב מיי' פי"א מהלכות בכורים הל' טו סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סימן שה סעיף כג:

מח ג מיי' פ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה יב ופ"א מהל' מחוסרי כפרה הלכה ו:

מט ד מיי' פכ"ו מהל' טומאת מת הל' י:

נ ה מיי' פ"י מהלכות איסורי ביאה הל' יד:

[סוכה לב:]

נא ו ז מיי' שם הל' יג:

נב ח מיי' פ"א מהלכות שופר הלכה ה וע"ש סמג עשין מב טוש"ע א"ח סימן תקפו סעיף ט:

נג ט מיי' פ"ז מהלכות לולב הלכה ח וע"ש סמג עשין מד טוש"ע א"ח סי' תרנ סעיף א:

נד י מיי' פ"ד מהלכות סוכה הל' ב וע"ש סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף ב:

נה כ מיי' פי"א מהלכות טומאת צרעת הל' א ופ"ג מהל' פרה אדומה הלכה ב:

נו ל מיי' פי"ג מהלכות טומאת מת הלכה א:

נז מ מיי' פי"ח מהלכות כלים הלכה א:

תוספי הרא"ש

גבי בכורות למה לי · קס"ד הא דקתני לבא אחריו היינו בלידה אחרת מדלא קתני הבא עמו: ולר' שמעון דאמר יוצא דופן כו' ולא מצי למימר שאם ילדה ולד קודם שקיעה וסנדל לאחר שקיעה שאין מביאת קרבן עד פ"א לסנדל דלא לענין הכי מיתניא דקתני התם המפלת סנדל מביאה קרבן ונאכל משמע דחיוב הקרבן אתא לאשמועינן דלא תימא שהיא פטורה לגמרי: ולד דאית ביה חיותא סריך · אע"ג דאמרינן בירושלמי אין סנדל אלא שרצמו חי ואינו יוצא עם החי אלא עם המת היינו שמת בשעת יציאה מתוך הרחק שדוחקין זה את זה אבל עם היציאה הוא חי וסריך ולא נפיק עד שיצא מקצת הסנדל: ולד דאית ביה חיותא מדנפיק רישיה הו"ל לידה סנדל עד דנפיק רוביה' הכי גרים רש"י ופי' דסבר כשמואל דאמר אין הראש פוטר בנפלים ולא חשיב כילוד עד דנפיק רוב

[בכורות מו:]

[לקמן מ.]

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה שיאחזנו בידו אחיזה אין בה:

[לעיל יח: בכורות כב:]

[תוספתא פ"ד]

[עי' פרש"י ותוס' חולין יב: ד"ה דמן חבריא ועי"ע פרש"י כתובות נא: ד"ה אזיגרא]

ר"ה כז: ע"ש

סוכה לב:

סוכה ו: [סנהדרין ד:]

אהלות פ"ג מ"ו [סוכה י:]

כלים פ"ה מ"ב

[עי' תוס' ע"ב סוף ד"ה בפלוגתא]

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פט"ו מהל' כלים הלכה ב:
נט ב תוי' שם פרק ט"ו הלכה ה:
ס ג מיי' שם פט"ו הל"ח:
סא ד מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל' יד סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קצד סעיף ד:
סב ה מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ז:

תנורי בנות טפח *דתניא *תנור תחלתו ארבעה ושיריו ד' דברי רבי מאיר וחכמים אומרים *במה דברים אמורים בגדול אבל בקטן תחלתו כל שהוא משתגמר מלאכתו ושיריו ברובו *וכמה כל שהוא אמר רבי ינאי טפח שכן עושין תנורי בנות טפח בפלוגתא לא קמיירי השתא דאתית להכי הא נמי פלוגתא היא דקתני סיפא אמר ר' יהודה לא אמרו טפח אלא מן התנור ולכותל והאיכא מסגרת טפח בדכתיבן לא קא מיירי והאיכא *כפורת טפח בקדשים לא קמיירי והאיכא *דיה לקורה שהיא רחבה טפח בדרבנן לא קמיירי אלא בדכתיבן ולא מפרשי שיעורייהו יתיב רב יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דרב כהנא ויתיב וקאמר אמר רב יהודה אמר רב כל שלשה ימים הראשונים תולין את השליא בולד מכאן ואילך חוששין לולד אחר אמר ליה ומי אמר רב הכי והאמר רב אין הולד מתעכב אחר חבירו כלום אישתיק אמר ליה דלמא כאן בנפל כאן בבן קיימא אמר ליה את אמרת לשמעתתיה דרב בפירוש אמר רב הכי הפילה נפל ואחר כך הפילה שליא כל שלשה ימים תולין את השליא בולד מכאן ואילך חוששין לולד אחר ילדה ואח"כ הפילה שליא אפילו מכאן ועד עשרה ימים אין חוששין לולד אחר שמואל ותלמידי דרב ורב יהודה הוו יתבי חליף ואזיל רב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל לאפייהו באלי ואתי אמר אתי לן גברא דרמינן ליה בגילא דחטתא ומרמי ומדחי אדהכי אתא אמר ליה שמואל מאי אמר רב בשליא א"ל הכי אמר רב *אין תולין את השליא אלא בדבר של קיימא שיילינהו שמואל לכל תלמידי דרב ואמרי ליה הכי הדר חזייה לרב יהודה בישות בעא מיניה רבי יוסי בן שאול מרבי המפלת דמות עורב ושליא מהו אמר ליה אין תולין אלא בדבר שיש במינו שליא קשורה בו מהו אמר ליה דבר שאינו שאלת איתיביה **המפלת מין בהמה חיה ועוף ושליא עמהן בזמן שהשליא קשורה עמהן אין חוששין לולד אחר אין שליא קשורה עמהן חוששין לולד אחר הריני מטיל עליהן חומר

רש"י

תנורי בנות · נערות קטנות עושין תנורין לשחוק : תחלתו ארבעה · תנור בן ד' טפחים מקבל טומאה אם נגמרה מלאכתו : ושיריו ד' · נטמא תנור גדול ושברו ונשתיירו ד' טפחים עדיין טמא : ה"ג תחלתו כל שהוא משתגמר מלאכתו ושיריו ברובו ומקשה בתנור והרוטב רובו דטפח למאי חזי ומשני הא ושיריו אגדול קאי וה"ק שירי גדול ברובו ומותבינן בגדול והא קאמר שיריו ד' ומשנינן בהוא בתנור בר ז' דד' הוי רובו והא בתנור בר ט' : בפלוגתא · כגון הכא דלר"מ לא הוי שיעורא בטפח : לא אמרו טפח אלא בין תנור ולכותל · דהתם יותר מטפח עומדת ליקלך מפני שמעכב את התנור מלקרבו לכותל ודוחקת את הכותל שילכך יותר מטפח עומדת לניטל היא אבל לגל הכית אפי' גדולה הרבה יד הוא לתנור : בדכתיבן · דשיעורו מפורש מן התורה : דיה לקורה · לגבי מבוי : מדרבנן · כגון מבוי דכל מלותו מדברי סופרים : כל ג' ימים · כגון ילדה ולד תחלה ושליא אחריו בתוך ג' ימים : תולין השליא · בו ואין חוששין לאחר דתוך הזמן הזה עשויה השליא להתעכב אחר הולד שהיתה ממנו ואם זה זכר תשב לזכר בלבד ולא אמרינן שליא אחרת היתה עם ולד זה ונימוח ושליא זו דולד אחר היא דדרך שליא לשהות אחר ולד ג' ימים : מכאן ואילך חוששין · שמא ולד אחר היה עמו ונקבה היה ותשב ימי טומאה לנקבה ואי נמי הוי האי ולד נקבה אכתי מהניא ספק דשליא דמגיעא ימי טוהר לחומרא שאם תראה ליום פ"א לולד ופסקה עד יום שמיני ורואתה לא הויא שומרת יום כנגד יום *דאמר בהדיא שליא נקבה הואי ומה שראתה ביום פ"א דם טוהר הוא דמשליא מנינן והשתא הוא דהויא תחלת נדה והיא נקראת טועה : בנפלים · מתעכב : את אמרת לשמעתתיה דרב · בתמיה כלומר את אתית לפרושי מדידך : בפירוש · פירשה רב הכי : ילדה · בן קיימא : באלי ואתי · שהיה ממהר לבא כמו (לעיל דף יז:) באלי דידי פי' מגרס : מדויל · שם מקום : בגילא דחיטתא · כלומר בשאלות מועטות : מירמי ומידחי · כלומר להקשותו ולדחותו שלא ידע להשיב : אלא בדבר של קיימא · שכולא בו מתקיים אם הוא הוי חדשיו כלו למעוטי שאם הפילה לדבר שאין ראוי לבריית אדם כגון בירך אחד בלאו גוף אטום או מפלת מין בהמה וחיה ועוף ואח"כ הפילה שליא אפי' בתוך ג' חוששת לולד אחר : חזייה לרב יהודה בישות · [illegible]

תוספות

אבל בקטן תחלתו כל שהוא · וא"ת וגדול שאין לו ד' טפחים אמאי טמא וי"ל דגדול וקטן היינו ברוחב וארוכה הרבה צריך גובה ד' להחזיק חומו אבל קטן שהוא לר די בגובה טפח : תחלתו כל שהוא · משתגמר מלאכתו שיריו ברובו במשניות גרסינן תחלתו כל שהוא שיריו ברובו משתגמר מלאכתו ולהיינו גמר מלאכתו וכו' ולהלך הס"ס שמהפך פעמים מסדר המשנה לפי הצורך משום דבפ' העור והרוטב (חולין דף קכד:) בעי רובו דטפח למאי חזי ומשני אגדול תני ליה בסוף ופריך והא שיריו ד' קאמר ומשני לא קשיא הא בתנור בר ט' הא בתנור בר ז' ומפרש התם רש"י דבתנור ט' סגי בארבעה אע"ג דלא הוי רובא ותנור ז' אע"ג דלא הוי ד' סגי ברובא וקשה לר"ת לא יהיה סופו חמור מתחלתו דהא תחלתו ד' ונראה כפירש"י שפירש כאן דתנור בר ז' (א) וד' הוי רובא ותנור בר תשעה ברובא וקשה דלמה ליה למנקט בר ט' הוה ליה למנקט בר ח' ושיריו ברובו ולפרש"י א]דהתם ניחא דנקט ט' אע"ג דהוי ד' מיעוטא ומה שהקשה ר"ת לא קשה מידי דהשתא כלי חרס אינו עושה אלא דבר חשוב אבל כלי שנתמעט זה כל זמן שראוי אינו מתבטל כמו *גרדומי ציצית דבשיריים סגי וכן משמע מדפריך שיריו טפח למאי חזי משמע דאי הוה חזי הוה ניחא ליה אע"ג דבציר מתחלתו : כל שהוא טפח · פר"ח בלא יתפור (ב"ב דף יט) דפעמים כל שהוא בציר מטפח ופעמים טפי מטפח : בפלוגתא לא קמיירי · ואע"ג דפליגי בדופן סוכה דר"מ אומר דרביעית טפח מ"מ טפח לדופן אחד לכ"ע אבל לתנור אע"ג דבין התנור ולכותל לכ"ע טפח מ"מ בכולם תנור פליגי והא דפרש"י דכירה מקום שפיתת קדרה אחת לא דק דבפ' כירה (שבת דף לח:) אמר דכירה זהו מקום שפיתת ב' קדרות : את אמרת לשמעתתיה דרב · כלומר כוונת מעלמך ומתחלה שכחת ולכך שתק ולפ"ה שפי' בתמיה צריך לומר דמתחלה לא חש להשיבו : ילדה ואח"כ הפילה שליא אפי' עד י' ימים אין חוששין לולד אחר · אע"ג דאמר לקמן דנשתהה ולד שלשה חדשים מ"מ לא שכיח וכל כמה דלא מוכן לא חיישינן : המפלת חיה ועוף כו' · דוקא נקט חיה ועוף דאי בתחלה ולד ואח"כ שליא עד ג' ימים תולין ואין חוששין לולד אחר ולכאורה נראה הטעם דחיה ועוף אין דרכן של נשים להפיל ולכך איכא לספוקי שהשליא איכא מהם וקשה דבפרק בהמה המקשה (חולין דף עז.) [illegible]

[illegible]

מסורת הש"ס

כלים פ"ה מ"א חולין קכד:
[חולין שם ע"ש עירובין יד: וש"נ]
שבת נג: סוכה ד:
[עירובין יג:]
דאמר בסוף שליא
חולין עז:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה תחלתו וכו' ז' וד' הוי כצ"ל ואות ו' נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[illegible]

רבינו גרשום

אבל בקטן תחלתו כל שהוא · [illegible]

חומר שני ולדות *שאני אומר שמא נמוח שפיר של שליא ונמוח שליא של שפיר תיובתא אמר רבה בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל מעשה ותלו את השליא בולד עד עשרה ימים ולא אמרו תולין אלא בשליא הבאה אחר הולד אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מעשה ותלו את השליא בולד עד כ"ג ימים אמר ליה רב יוסף עד כ"ד אמרת לן אמר רב אחא בריה דרב עוירא (א) א"ר יצחק מעשה ונשתהה הולד אחר חבירו ל"ג יום א"ל רב יוסף ל"ד אמרת לן הניחא *למאן דאמר יולדת לתשעה יולדת למקוטעין משכחת לה אחד נגמרה צורתו לסוף שבעה ואחד נגמרה צורתו לתחלת תשעה אלא למ"ד יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעין מאי איכא למימר איפוך שמעתא ל"ג לשליא כ"ג לולד א"ר אבין בר רב אדא אמר רב מנחם איש כפר שערים ואמרי לה בית שערים מעשה ונשתהה ולד אחד אחר חבירו ג' חדשים והרי הם יושבים לפנינו בבית המדרש ומאן נינהו *יהודה וחזקיה בני רבי חייא והא אמר מר אין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת אמר אביי טיפה אחת היתה ונתחלקה לשתים *אחד נגמרה צורתו בתחלת ז' ואחד בסוף ט': שליא בבית הבית טמא: תנו רבנן *שליא בבית הבית טמא לא שהשליא ולד אלא שאין שליא שאין ולד עמה דברי רבי מאיר רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון מטהרין אמרו לו לרבי מאיר אי אתה מודה שאם הוציאוהו בספל לבית החיצון שהוא טהור אמר להן *אבל ולמה לפי שאינו אמרו לו כשם שאינו בבית החיצון כך אינו בבית הפנימי °אמר להן אינו דומה נמוק פעם אחת לנמוק ב' פעמים יתיב רב פפא אחורי דרב ביבי קמיה דרב המנונא ויתיב וקאמר מאי טעמא דרבי שמעון קסבר כל טומאה שנתערב בה ממין אחר בטלה אמר להו רב פפא היינו נמי טעמייהו דרבי יהודה ורבי יוסי אחיכו עליה מאי שנא פשיטא אמר רב פפא אפילו כי הא מילתא לימא איניש ולא נשתוק קמיה רביה משום שנאמר *°אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה ואזדא רבי שמעון לטעמיה דתניא *מלא תרוד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהו טמא ורבי שמעון מטהר מאי טעמא דרבי שמעון אמר (ב) רבה אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי אי אפשר שלא ירבו שתי פרידות עפר על פרידה אחת של רקב וחסר ליה ואמינא להו אדרבה א"א שלא ירבו שתי פרידות רקב על פרידה

תורה אור: משלי ל

רש"י

חומר שני ולדות · אם זה זכר חיישינן דלמא נקבה הוה ההוא דשליא ותשב לזכר ולנקבה ולרבנן דאמרי המפלת חיה ועוף אינו ולד מאי חומרא איכא בהאי ולד מחמרינן עלה למימר ליכא שום ולד ואין לה דם טוהר והיינו חומרא דיליה ומשום שליא מטמינן לה שבועים: שאני אומר · ולד הוה עם השליא ונימוח שפיר של שליא: שפיר · ולד: ושמא נימוחה שלייתו של שפיר · כלומר ושלייתו של זה שלפנינו נימוח וזו אינה שלו הואיל ואינה קשורה בו קתני מיהא בזמן שקשורה עמהן: תיובתא דרבי · דאמר דבר שאינו שאלת: אחר הולד · אבל יצתה שליא קודם חוששין לאחר: הניחא למ"ד כו' · פלוגתייהו לקמן בפ' בנות כותים (דף לח:): לסוף ז' · יום או יומים (ג) בתוך חדש ז' בסופו דחיי: ואחד לתחלת תשעה · יום אחד בחדש דהוו להו ל"ג: אלא למ"ד אינה יולדת למקוטעים היכי משכחת לה · תרווייהו בחדש השביעי ליכא למימר דהדש כולי האי לא הוי ואם זה לסוף ז' וזה לסוף ט' טפי איכא ואם זה בז' וזה בח' לא חיי ומדקרי להו ולד ולא נפל מכלל דבני קיימא נינהו: איפוך · שמעתא דר' יוחנן: כ"ג · לולד משכחת לה דאחד נגמרה צורתו לתחלת ז' ואחד לסוף ז' °דלכו"ע יולדת לז' יולדת למקוטעין: האמר מר כו' · קס"ד בג' חדשים לא משכחת לה אא"כ נתעברה זה אחר זה: לבית החיצון · לבית אחר שהבית טהור: אבל · הן: אמרו לו למה · מאי שנא בית ראשון דמטמית ליה אמר להו לפי שאינו הואיל וטלטלוהו נמוק: מ"ט דר"ש · נהי דנמוק מ"מ כל גופו של מת כאן הוה וה"ל כרקב וכנגל · [בשר המת שנימוח ונעשה ליחה סרוחה]: ממין אחר · אפי' ממין טומאה אם אינה שוה לה בטלה: אחיכו עליה · אמרו ליה פשיטא מאי שנא טעמייהו מטעמיה כולה חדא מילתא אמרי: אפי' כי האי מילתא · דאתיא לידי חוכא: לימא איניש · דלמא מתוך דבריו אמרי ליה טעמא: ולא לישתוק · ולימא מסברנא ליה: אם נבלת · עצמך על ד"ת סופך להתנשא: ואם זמות · ושתקת סופך לשום יד על פה שלא תדע להשיב לשואלין: מלא תרוד · כף: רקב · רקבובית של מת וזה שיעורו לטמא באהל הלכה למשה מסיני: א"א · אף על גב דרובא רקב אי אפשר למקום שנפל העפר שלא תהא גרגר של רקב בין שני גרגרים של עפר ובטל הרקב ובציר לו שיעורא דתרוד:

תוספות

חומר שני ולדות · פי' הקונטרס לר"מ דבחיה ועוף טמאה לידה הוי חומר ב' ולדות אם חיה ועוף הם זכר יהבינן לה חומר שליא דמספקינן בנקבה לטומאה וחומר חיה ועוף לטהרה דשמא אין ולד בשליא וקשה לר"מ אי חיה ועוף זכר אמאי מספקא שליא בנקבה הא הוי ספק ספיקא דשמא אין בשליא ולד ואפילו יש שמא זכר הוא ולכך י"ל חומר ב' ולדות דקאמר היינו לענין שהפילה שליא בשני אחר חיה ועוף ולרבנן דאמרי דאין טומאת לידה בחיה ועוף לית לה ימי טוהר כלל דשמא אין ולד בשליא ומשום שליא נותנין לה חומרא דזכר ונקבה וא"ת לרבנן נימא שלא תשב רק ז' לטומאת לידה דאימור אין ולד בשליא ואפי' יש שמא זכר הוא וי"ל דא"כ אם תראה ביום ל"ד ותחזור ותראה ביום מ"א איכא למימר נמי אימור לא ילדה כלל והויא במ"א שומרת יום כנגד יום ואפי' איכא ולד אימור נקבה היא ושתי ראיות דם טוהר הוא א"א בתרווייהו למיזל לקולא *דסתרו אהדדי אזלינן בתרווייהו לחומרא וכן נ"ל אמתניתין* דקתני המפלת ואין ידוע אם ולד הוא תשב לזכר ולנקבה ולנדה אע"ג דאיכא ספק ספיקא שמא לא ילדה ואפי' ילדה שמא זכר הוא ואמאי תשב לנקבה אלא ודאי כדפרישית: אלא למ"ד אינה יולדת למקוטעין מאי איכא למימר · וא"ת ונימא דנגמר צורתו ואשתהי עד שמיני דהכי אית ליה לרבה תוספאה בפ' הערל (יבמות דף פ:) דעבד עובדא באשה שהלך בעלה למדינת הים וילדה לי"ב חדש ואכשריה °ויש לומר דרוב אמוראים לית להו דרבה תוספאה: מ"ט דר"ש · משום דבמתניתין אינו מזכיר כי אם ר"ש קאמר מ"ט דר"ש פ"ה נהי דנימוק מ"מ כל הגוף של המת כאן וה"ל כרקב של מת *וכנגל וקשה דא"כ מאי משני כל טומאה שנתערב בה מין אחר בטלה והיכי בעי למימר דבטל הולד משום דדם הלידה מבטל משהו מן הולד כמו מלא תרוד דמייתי התם ודאי דשיעורו מצומצם כי יתבטל ממנו משהו בציר ליה שיעורא מן התרוד אבל כי יתבטל מעט מן הולד אכתי ישאר יותר מכזית או ממלא תרוד לכך נראה לר"י דנפל שבשליא אין עליו תורת נגל ורקב כיון שאינו נגמר ואינו בשר לטמא בכזית אלא מטעם מת שלם וה"פ מ"ט דר"ש הרי יש כאן מת שלם ומשני (ד) כל טומאות שנתערבה כו' ומהאי טעמא כי נתבטל ממנו משהו טהור והשתא מייתי שפיר ממלא תרוד רקב ופריך אדרבה כו' וה"נ השפיר מבטל משהו של מין אחר ומשני רבי יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה מדם הלידה והליחה רבה על כל השפיר (ה) ומתבטל כולו בטל אף בבית ראשון ור"ל סבר דאפילו בלא בטול ברוב טהור משום בלבול צורה שנטרף במימיו ונתבלבל צורתו לר"ש אף בבית הראשון ומדר"ל נמי יש להוכיח דלא מטמא משום רקב ונגל דא"כ לא הוה מטהרינן משום בלבול אלא ודאי טמא מטעם מת שלם ובעי נמי ר"ל שלם בצורתו ושאר אמוראי פליגי עליה בבלבול צורה אך בעי שיהא שלם וא"ת למאי דס"ד דרבי שמעון מטהר אף בבית הפנימי משום בטול משהו היכי קתני בברייתא כשם שאינו בבית החיצון כך אינו בבית הפנימי משום בטול משהו הלא גם לרבי שמעון לא נתבטל כולו בבית הפנימי כמו בבית החיצון אלא דמטהר משום בטול משהו ויש לומר דה"ק כשם שאתה מודה בבית החיצון שנימוק כך יש לטהר בבית הפנימי משום בטול משהו דאין כאן מת שלם ואם תאמר בנזיר פרק כ"ג (דף נ:) דפריך על המת ועל כזית מן המת נזיר מגלח על כזית מן המת מגלח על המת לא כ"ש ומשני לא נצרכה אלא למת שאין בו כזית בשר ולא נתקשרו אבריו בגידין אמאי לא משני בשליא שאינה מטמאה אלא שלם וי"ל דשליא לא מקריא מת א"כ היינו הא דמשני התם:

גלגילון

תוספי הרא"ש

מ"ט דר' שמעון. ה"ה דה"מ למימר מ"ט דרבנן בבית החיצון אלא משום דר' שמעון איירי בטהרה במתני' אבל רבנן דמתניתין לא איירי לענין טהרה. פרש"י ז"ל מ"ט דר"ש נהי נמי דנימוק מ"מ גופו של מת כאן הוא והו"ל כרקב וכנצל. וקשה לפי' מהא דאמרי' בסמוך ואזדא ר"ש לטעמיה דמטהר מלא תרווד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהו לפי שאי אפשר שלא ירבו שני פרידי עפר על פרידא אחת. (נצל) [של] רקב וחסר ליה. והיכי מדמי ליה להך דהכא דע"כ לא מטהר ר"ש אלא כמלא תרווד מצומצם דחסר ליה כשרבה שני פרידי עפר על פרידא אחת של רקב אבל בשני תרוודין של רקב לא היה מטהר בשביל עפר כל שהו שנפל לתוכו והכא מי לא עסקינן דאיכא בהאי שפיר כמה זתים דכי מבטלי מי לידה כל שהו ממנו אכתי נשתייר בו כזית נצל ונצל שיעורו בכזית כדאמרינן בנזיר פרק כ"ג ואכתי לא אסיק אדעתיה שיהא הטעם משום ביטול ברוב הילכך נ"ל דאין (למיהוי) [על] השיליא לא תורת בשר ולא תורת עצמות ולא תורת נצל דהוא מוהל שקרש כדאמרינן בנזיר אלא מטעם שכל המת שלם ישנו שם מטמינן ליה כדאמרינן בנזיר פרק כ"ג דקתני מגלח על המת ועל כזית מן המת ופריך על כזית ממנו מגלח על כלו לא כל שכן ומשני לא נצרכה אלא למת שאין עליו כזית בשר או לנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין אלמא אע"ג דלא בא לכלל אדם כיון דישנו למת שלם מטמא וכן משמע לקמן בשמעתין דקאמר ריש לקיש שפיר שטרפתהו מימיו נעשה כמת שנתבלבלה צורתו וטהור ולית ליה לריש לקיש שיהא בטל ברוב מדמטהר מטעם בלבול צורה אלמא לא מטמי ר"ל מטעם בשר ונצל דאי הוה עליה (דאית ביה) תורת בשר ונצל לא היה טהור בבלבול צורה אלא מטעם מת שלם בעלמא מטמא ומדר"ל נשמע לר' יוחנן דבהא לא פליגי והשתא דמי להך דמלא תרווד רקב דכיון שנתבטל ממנו כל שהוא ואינו מת שלם בצר ליה שיעוריה ור' מאיר פליג עליה בהא דסבר דאינו טהור משום דנתבטל ממנו כל שהו אבל בבית החיצון נימוק כולו או רובו ומתבטל ור' שמעון קס"ל כמו שיש לטהר בבית החיצון מחמת שנתבטל כולו כך יכיל לטהר בבית הפנימי מחמת שנתבטל ממנו משהו: מלא תרווד רקב. פרש"י דמשו"ה לא מטמא במגע משום דאין נוגע וחוזר ונוגע. וקשה דא"כ באהל המת נמי לא ליטמי למ"ד בהעור והרוטב דאין מאהיל וחוזר ומאהיל והתם אמרינן דמלא תרווד מטמא במשא ובאהל אבל לא במגע אלא כך הלכה למשה מסיני:

מסורת הש"ס

ר"ה יא. יבמות מב. [לקמן לח: בכורות כ.]

[לקמן מ. יבמות סה:]

[יבמות סה:]

רש"ל

[תוספתא פ"ד ע"ש]

[פי' בן כדנר]

[ברכות סג:]

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פ"י מה' איסורי ביאה הט"ז סמג לאוין קיא:

סד ב ג מיי' שם הי"ד סמג שם טוש"ע י"ד סי' קצד ס"ד:

סה ד מיי' פ"ג מה' טומאת מת ה"ד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דרב עוירא אמר ר' יוחנן מעשה: (ב) שם אמר רבה אשכחתינהו: (ג) רש"י ד"ה לסוף ז' יום או יומים בסוף חדש: (ד) תוס' ד"ה מאי טעמא וכו' ומשני כל טומאה וכו': (ה) בא"ד על כל השפיר ונתבטל כולו:

פי' רש"ל ורש"א [לקמן כט:]

[פי' גלל הוא המת שנקרש ועי' בערוך ערך גלל]

גליון הש"ס

גמ' אמר להן אינו דומה כו' · לעיל כו ע"ב: רש"י ד"ה כ"ג וכו' דלכולי עלמא כו' · לקמן לח ע"ב: תוס' ד"ה אלא כו' וי"ל כו' · עי' לקמן לח ע"א תודיה שיעורא:

מלא

עין משפט
נר מצוה

[נערך גלגל ט']

סו א ב מיי' פ"ג מה' טומאת מת ה"ד:
סז ג מיי' שם פ"ד ה"י:
סח ד מיי' שם פ"ג ה"ח:
סט ה מיי' פ"ד מה' בכורות הי"ב ועי' כ"מ סמג עשין ריח טוש"ע י"ד סי' שט ס"ז:
ע ו מיי' פ"ח מה' שאר אבות הטומאה הט"ז:
עא ז מיי' פ"ד מה' בכורות הי"ב סמג עשין ריח טוש"ע י"ד סי' שטו ס"ז:
עב ח ט י מיי' פ"ג מה' טומאת מת ה"ט:

פרידה אחת (א) עפר *(ונפיל) ליה שיעורא אלא אמר רבה היינו טעמא דרבי שמעון סופו כתחלתו מה תחלתו נעשה לו דבר אחר גנגילון אף סופו נעשה לו דבר אחר גנגילון מאי היא דתניא איזהו *מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב [א]נקבר ערום בארון של שיש או ע"ג רצפה של אבנים זהו מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב נקבר בכסותו או בארון של עץ או ע"ג רצפה של לבנים זהו מת שאין לו רקב [ב]ולא אמרו רקב אלא למת בלבד למעוטי הרוג דלא גופא מלא תרוד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהוא טמא ור' שמעון מטהר *[ג]מלא תרוד רקב שנתפזר בבית הבית טמא ורבי שמעון מטהר וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההיא קאמרי רבנן משום דמכניף אבל נתפזר אימא מודו לו לרבי שמעון דאין מאהיל וחוזר ומאהיל ואי אשמעינן בהא בהא אמר רבי שמעון דאין מאהיל וחוזר ומאהיל אבל בהא אימא מודה להו לרבנן צריכא *תניא אידך *[ד]מלא תרוד ועוד עפר בית הקברות טמא ורבי שמעון מטהר מאי טעמייהו דרבנן לפי שא"א למלא תרוד ועוד עפר בית הקברות שאין בו מלא תרוד רקב השתא דאמרת טעמא דרבי שמעון משום סופו כתחלתו גבי שליא מאי טעמא אמר רבי יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה *ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן רבי שמעון ור"א בן יעקב אמרו דבר אחד רבי שמעון הא דאמרן רבי אליעזר *דתניא *רבי אליעזר בן יעקב אומר [ה]בהמה גסה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר ופטורה מן הבכורה *ותני רבי חייא עלה [ו]אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ומאחר שאינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמאי תקבר [ז]כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה אלמא ולד מעליא הוא ואמאי תני רבי חייא אינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמר רבי יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה א"ר אמי אמר רבי יוחנן ומודה רבי שמעון שאמו טמאה לידה אמר ההוא סבא לרבי אמי אסברא לך טעמא דרבי יוחנן דאמר קרא °אשה כי תזריע וילדה זכר וגו' *אפילו לא ילדה אלא כעין שהזריעה טמאה לידה ריש לקיש אמר [ח]שפיר שטרפוהו במימיו נעשה כמת שנתבלבלה צורתו אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש [ט]מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור אילימא מהא דאמר רבי שבתאי אמר ר' יצחק מגדלאה ואמרי לה א"ר יצחק מגדלאה א"ר שבתאי [י]מת שנשרף ושלדו קיימת טמא מעשה היה וטמאו לו פתחים גדולים וטהרו

ויק' יב

תורה אור

פרידה · גרגיר: סופו · של רקב כתחלתו: מה תחלתו · כשנקבר אם יש דבר הראוי לירקב ולעשות רקב (ב) של מת: גנגילון · בטול שאותו דבר אחר מבטלו אף סופו לאחר שנעשה רקב כשנקבר כהלכתו ד"א המתערבת בו מבטלו ולשון גנגילון דבר העומד כנגדו לבטלו ולקלקלו ולקמן פריך הואיל וטעמא דר"ש ברקב כדאמר השתא גבי שליא דליכא למימר הכי מ"ט: מאי היא · דאמר תחלתו ד"א נעשה לו גנגילון: שאין לו רקב · שאין רקב שלו מטמא: ערום בארון של שיש או ע"ג רצפה של אבנים · דהשתא אין תערובת ברקבוביתו: נקבר בכסותו · דאיכא רקבובית או אפילו ערום בארון של עץ דאיכא רקבובית: או ע"ג רצפה של לבנים · שעפרן נמחה: שאין לו רקב · מפני דבר אחר המעורב בו: לאפוקי הרוג דלא · לפי שילא דמו וחסר וקיימא לן במס' נזיר (דף נא·) מת שחסר אין לו רקב: שנתפזר בתוך הבית [הבית] טמא · משום אהל: דאין מאהיל וחוזר ומאהיל · גג שכנגד זה מאהיל על חצי שיעור ושכנגד זה מאהיל על חצי שיעור ושני אהלות קולאין מלצרפין: מלא תרוד ועוד · יותר ממלא תרוד עפר בית הקברות *ל"א רקב ממש של מת אלא כגון שנקבר בכסותו או בקרקע בלא ארון של שיש ויש כאן מלא תרוד ועוד מאותו עפר דהוו מעורבין רקב ועפר: בטל ברוב · שדם הלידה נתרבה על מיחוי הולד ומבטלו: אמרו דבר אחד · ולקמן מוקמינן דר"א בן יעקב משום בטול ברוב: בהמה גסה · שלא היה לה ולד מעולם: תקבר · החררה שהוא מיחוי של בכור: ופטורה מן הבכורה · שאם תלד עוד אין ולדה לכהן: אינה מטמאה · אותה חררה: ומאחר דאינה מטמאה · אלמא לא חיישינן לולד אמאי תקבר: ומשני כדי לפרסמה · שנפטרה מן הבכורה שידעו הכל שזה פטר רחם: ופרכינן מדפטורה מן הבכורה אלמא ולד מעליא היא אמאי אינה מטמאה: בטול ברוב · מיחוי הנפל בטל בדם: ומודה ר"ש · במתני' בשליא אע"ג שהבית טהור אמו טמאה לידה: כעין שהזריעה · כלומר דנימוח כזרע: שטרפוהו · כמו (חולין סד·) ביצים טרופות בקערה שמחקוהו ובלבלוהו: במימיו · שהדיחוהו בהן א"נ במי הלידה והטינוף שיולא עמו: שנתבלבלה · נמחק כולו כמו שרוף שנתפזר ואין שלדו קיימת: ושלדו קיימת · גופו קיים שלא נתפזר האפר ועדיין נראה כשלם: פתחים גדולים · של ארבעה טפחים:

גלגילון · פירש בערוך* דבר הנגלל עמו: למעוטי הרוג · דמחוסר דם והא דאמר עולא בפ' כ"ג (נזיר נא·) אין רקב למת אלא לבא מן הבשר מן הגידין ומן העצמות א"כ משמע דאין רקב טמא אא"כ בא משלשתן יחד אבל רקב מדם לא בעי מ"מ אם חסר מדמו בשעה שנקבר אין לו דין רקב: מלא תרוד ועוד · פ"ה כגון שנקבר בכסותו ואין נראה לרשב"ם דבתחלה מודו כ"ע דדבר אחר נעשה לו גלגילון ונראה לרשב"ם דהכא מיירי בנקבר ערום ודרכן היה לטוח כותלי ביסיד ומיד שנתרקב היה התרוד ממנו טמא ואח"כ נפל מן הסיד ונתערבה עם הרקב שכבר היה טמא ומהך לא עביד צריכותא דקמ"ל משום דא"א שלא יהא תרוד מרקב קודם שנתערב בו עפר: כדי לפרסמה שפטורה · הא דתנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עז·) מבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים התם א"צ פרסום דהכל יודעים שיש ולד בשליא: משום בטול ברוב נגעו בה · וא"ת דבבכורות פרק הלוקח בהמה (כג·) גבי נבלה בטלה בשחוטה וקאמר אין מטמאה במגע אבל מטמאה במשא דטומאה כמאן דאיתא דמיא ופריך מחררת דם דאינה מטמאה לא במגע ולא במשא משום בטול ברוב אלמא דכמאן דליתיה דמיא ומשני משום דה"ל טומאה סרוחה ופריך הניחא לבר פדא דדריש עד נגר אלא *לר' דדריש עד לכלב קשיא ואמאי לא מקשה מהך דשפיר דאינו מטמא באהל משום בטול ברוב אלמא כמאן דליתיה דמי והשתא לא מצי לשנויי משום דהוי טומאה סרוחה דאפילו מת סרוח מטמא וי"ל משום דהיכא למדחי דטעמא משום בילבול צורה כדר"ל ולא משום בטול ברוב אי נמי כיון דטעמא דשפיר משום נמי שלם אע"ג דטומאה כמאן דאיתיה דמי אין להחשיבו שלם כיון שנתבטל ברוב לגמרי:

מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור · וקשה מאי פריך ליה ר' יוחנן האמר בסמוך דר' יוחנן כר"א וא"כ ר"ל ניחא טפי דקאי כרבנן דקתני במסכת אהלות וחכמים מטהרים וי"ל דר"י ור"ל אליבא דרבנן פליגי דר"ל סבר דלרבנן דמטהרי ברובע ה"נ דמטהרי אפילו בשלם בשאין שלדו קיימת ונתבלבל צורתו אבל שלדו קיימת טמאה מדרבי יצחק דאתיא כרבנן דאי כר"א אפי' אין שלדו קיימת טמא דהא מטמא ר"א ברובע של אפר וא"ל *לר' יוחנן מנלן הא דרבנן מטהרו משום בלבול צורה דלמא טעמא דרבנן דכשנשרף אין עוד שם מת עליו אפילו כולו שלם ושלדו קיימת אבל שפיר שם מת עלו וטמא אי לאו משום דבטל ברוב ומילתא דרבי יצחק לא אתיא כרבנן אלא כר"א דמטמא מת שרוף וחסר ושלדו קיימת נקט לטהר פתחים קטנים א"כ קסבר ר' יוחנן °דרבנן לא מטהרי אלא ברובע דחסר אבל אם העפר שלם אפי' אין שלדו קיימת טמא והשתא אתי שפיר שא"ל לחלק בין שפיר ושליא למת שנשרף ואין שלדו קיימת דשניהם שוין לר"ל ולר' יוחנן ובירושלמי איכא שפיר *שנתבלבל צורתו מהו ר' יוחנן אמר טמא ר"ל אמר טהור איתיביה ר"ל לר' יוחנן מדרבי יצחק מגדלאה ומשני דבר תורה אפילו שלדו קיימת טהורה מפני מה אמרו טמא מפני כבודו פירוש מפני כבודו של מת הוא דלא בטל וזהו כפירוש ראשון דאף בשלדו קיימת טהור דבר תורה וחולק על הגמרא שלנו דמוקי לה כר"א מילתא דרבי יצחק והתם מוקי לה כרבנן:

שגם־ף

לטעמיהו דלא בעינן סופו ור"ש לטעמיה דאמר סופו כתחלתו: ר' שמעון ור' אליעזר בן יעקב אמרו דבר אחד. היינו ר"א שמתבטל ברוב מיד בלא הוצאת ספל לבית חיצון: וכי מאחר דלא מטמאה כו' ותימה כי הוי ולד נמי תיקש ליה אמאי תקבר דסמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות והוו להו זכרים מיעוטא כדאיתא פרק בהמה המקשה וי"ל דלאלומי פירכיה נקט הכי: כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה. והא דתנן פרק בהמה המקשה המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ולא אמרינן תקבר כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה וי"ל דבשליא אין צריך פרסום דהכל יודעים שאין שליא בלא וולד: כעין שהזריעה כו' אליבא דר"ש הוא דבעי' האי טעמא אבל רבנן דאפילו באהל נמי מטמא משום דאינו נימוח בשעת לידה לא צריך האי טעמא וכן מוכח לקמן בריש יוצא דופן: מת שנתבלבלת צורתו מנא לן דטהור. ותימה מאי (קאמר ניחא ליה לר') [פריך ליה ר'] יוחנן אדרבה לר"ל ניחא טפי דקאי כרבנן ור' יוחנן כר' אליעזר כדאמר בסמוך וי"ל דהא דקאמר לקמן דר' יוחנן כר' אליעזר לאו דוקא כר' אליעזר אלא משום דר' אליעזר מטמא באפר שרופין נקט ר' אליעזר ש"מ דלא חייש לבלבול צורה ואפילו רבנן דמטהרי משום דבעינן שיהא שם שלם אפרו של מת אבל לבילבול צורה לא חיישי ור"ל סבר טעמא דרבנן משום בלבול צורה ואפילו יש שם כל אפרו של מת ודייק מדר' שבתאי והאי דנקט רובע משום רבות' כלומר לאו למימרא דרבנן דפליגי עליה דר"א מטמאין ביותר מרובע אע"ג דליכא מת שלם בעינן והא דנקט רובע משום רבותא דר' אליעזר נקט"ה:

אנדרוגינוס

[צ"ל תפיס] [מיר נא. [תוספתא אהלות פ"ב]] [אהלות פ"ג מ"ב] [צ"ל נא] [אהלות פ"ב מ"ג ועי' רש"ל] [בכורות כב.] בכורות כב. שם [לקמן מ.]

[צ"ל חנן וצ"ע] [צ"ל לר' יוחנן] [צ"ל דתנן] צ"ל ר"י

הגהות הב"ח
(א) גמ' פרידה אחת של עפר: (ב) רש"י ד"ה סופו כתחלתו וכו' ולעשות רקב נעשה לו לרקב של מת:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה מת שנתבלבלה כו' דרבנן לא מטהרי כו'. עי' בר"ש פ"ב דאהלות מ"א:

בא"ה שנתקלקל

תוספי הרא"ש
מלא תרווד ועוד רקב עפר בית הקברות פרש"י כגון שנקבר בכסותו ול"נ דהא משמע לעי' דכ"ע מודו שתחלתו ד"א נעשה לו גלגילון וכדאמרינן בנזיר פרק כ"ג אלא מיירי שנקבר ערום בארון של שיש או בארון טוח בסיד שהמת נעשה רקב קודם שנרקב הקבר ומיהו לבסוף נרקב ונתערב בו ורבנן

וטהרו לו פתחים קטנים. הפתוחים מארבעה כשאר מתים שלמים שהגדולים מצילין על הקטנים דקיי"ל מת פתחו בארבעה אם הוא בבית כל הפתחים טמאים ואם פתח פחות מארבעה טהור והני מילי להציל את הפתחים אבל להוציא הא אמרי' פותח טפח מוציא הטומאה לצד שני והכי אמרי' במס' אהלות (פ"ג מ"ו) המת פתחו בארבעה בד"א להציל את הפתחים אבל להוציא את הטומאה בפותח טפח: **ר' יוחנן.** דפליג עליה דריש לקיש דבעי למימר דמת שנתבלבלה צורתו טמא דאמר כמאן כר' אליעזר: **ברובע.** רובע הקב: **קטבלא.** עור שלוק וקשה ואינה נשרפת עם המת: **אפודרא.** אבן שייש ותרווייהו כגון שעשויות בית קיבול ומחילות שאין העפר יכול להתפזר: **דאיתרכך איתרכי.** המת ולא נעשה אפר: **אין נותנין לה ימי טוהר.** דאע"ג דפשיטא לן דולד הוא: **אימר הרחיקה לידתה.** הרי כמה ימים שילא רוב הולד לאבריו וכבר עברו ימי טוהר שלה ולא ידעינן מאימת מני: **ניתני ולנדה.** שכל דמים שתראה יהיו טמאים שלא יהיו לה ימי טוהר והכי איבעי ליה למיתני תשב לזכר ולנקבה ולנדה כלומר שבועיים דנקבה מטמאה בלא שום ראייה דדלמא נקבה הואי ימי טוהר לא יהיה לה שהרי כמה ימים שהתחילה לילד ויצא הרוב והיינו לנדה ולקמן בהאי פירקא (דף ל.) מפרש למה הוזכר זכר שאם תראה לסוף ל"ד ותחזור ותראה ליום מ"א תהא מקולקלת עד יום מ"ח: **הוה אמינא מביאה קרבן ואינו נאכל.** דכיון דתני לנדה משמע דמספקא ליה אי ולד הוא אי לא קמ"ל מדלא תני לנדה אלא לזכר ולנקבה דודאי פשיטא לן דולד הוא ומביאה קרבן ונאכל ומיהו ימי טוהר ליכא דאימר הרחיקה לידתה: **ויהי בלדתה ויתן יד.** אלמא לידת יד קרויה לידה: **והא קרא קאמר.** רב הונא אלמא לידה דאורייתא קרי ליה: **מתני' לזכר ולנקבה.** ימי טוהר לזכר וימי טומאה דנקבה: **תשב לנקבה בלבד.** אפי' הוי טומטום זכר בתר נקבות אזלינן דכל ימי זכר בין לטומאה בין לטהרה מובלעים תוך של נקבה: **מסורס.** דרך מרגלותיו ולשון היפוך הוא כמו *סרס המקרא ודרשהו: **גמ' איצטריך.** אע"ג דטומטום לחודיה מספקינן בזכר ובנקבה היכא דאיתיליד זכר בהדיה נימא זכר דמוכחא מילתא בהדיה זכר הוא קמ"ל: **לובן.** דומה לקרי: **אודם.** דומה לדם נדות: **אין חייבין על ביאת מקדש.** דלמא טהור הוא וקמייתי חולין בעזרה דאין זכר מטמא באודם ואין נקבה מטמאה בלובן: **ואין שורפין עליהם תרומה.** אלא תולין כי חזאי אודם איכא למימר זכר הוא ואין אודם מטמא בו ואי חזאי לובן איכא למימר נקבה היא ואין לובן מטמא בה הילכך תולין: **ראו אודם ולובן כאחד.** דממ"נ טמא אפ"ה לענין טומאת ביאת מקדש פטירי מקרבן כדמפרש טעמא:

תשלחו

וטהרו לו פתחים קטנים וקא דייקת מינה טעמא דשלדו קיימת הא לאו הכי טהור אדרבה דוק מינה להאי גיסא שלדו קיימת הוא דטהרו לו פתחים קטנים הא לאו הכי פתחים קטנים נמי טמאין דכל חד וחד חזי לאפוקי חד חד אבר א"ל רבינא לרב אשי ר' יוחנן דאמר כמאן כר' אליעזר *דתנן אפר שרופין ר"א אומר שיעור' ברובע היכי דמי מת שנשרף ושלדו קיימת אמר אביי כגון ששרפו על גבי קטבלא רבא אמר כגון ששרפו על גבי אפודרים רבינא אמר [א]כגון דאיתרכי אחרוכי ת"ר *[ג]המפלת יד חתוכה ורגל חתוכה אמו טמאה לידה ואין חוששין שמא מגוף אטום באו רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרוייהו אין נותנין לה ימי טוהר מ"ט אימא הרחיקה לידתה מתיב רב יוסף *[ג]המפלת ואין ידוע מה הפילה תשב לזכר ולנקבה ואי ס"ד כל כהאי גוונא אימא הרחיקה לידתה לתני ולנדה אמר אביי אי תנא לנדה הוה אמינא מביאה קרבן ואינו נאכל קמ"ל [ד]דנאכל אמר רב הונא [ה]הוציא עובר את ידו והחזירה אמו טמאה לידה שנאמר °ויהי בלדתה ויתן יד מתיב רב יהודה הוציא עובר את ידו אין אמו חוששת לכל דבר אמר רב נחמן [ו]לדידי מיפרשא לי מיניה דרב הונא לחוש חוששת ימי טוהר לא יהבינן לה עד דנפיק רוביה והא אין אמו חוששת לכל דבר קאמר אמר אביי אינה חוששת לכל דבר מדאורייתא אבל [ז]מדרבנן חוששת והא קרא קאמר מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא:

מתני' *[ח]המפלת טומטום ואנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה טומטום וזכר אנדרוגינוס וזכר תשב לזכר ולנקבה טומטום ונקבה אנדרוגינוס ונקבה תשב לנקבה בלבד [ט]יצא מחותך או מסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד *[י]יצא כדרכו עד שיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו משיצא פדחתו:

גמ' השתא טומטום לחודיה ואנדרוגינוס לחודיה אמר תשב לזכר ולנקבה טומטום וזכר אנדרוגינוס וזכר מיבעיא איצטריך מהו דתימ' הואיל וא"ר יצחק *אשה מזרעת תחל' יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה אימא מדהאי זכר האי נמי זכר קמ"ל אימא שניהם הזריעו בבת אחת זו זכר וזה נקבה אמר ר"נ אמר רב [כ]טומטום ואנדרוגינוס שראו לובן או אודם אין חייבין על ביאת מקדש ואין שורפין עליהם את התרומה [ל]ראו לובן ואודם כאחד אין חייבין על ביאת מקדש אבל שורפין עליהם את התרומה שנאמר °מזכר ועד נקבה

שנשרף על גבי קטבלא. פי' עור שלוק היה בעור דפוס של אדם וצורתו דכי נמי נשרף עליו צורתו וחתוך אברים ניכרים:

אמר רב נחמן אמר רב טומטום ואנדרוגינוס כו'. קסבר רב דאנדרוגינוס ספק זכר ספק נקבה הוא דאי בריה הוא לא יטמא לא בלובן ולא באודם אלא ודאי סבר ספקא הוא והא דפסיק רב בפרק הערל (יבמות דף פג.) כר' יוסי באנדרוגינוס לא כר' יוסי דמתני' דהתם דאמר מאכיל בחזה ושוק דזכר ודאי הוי אלא כרבי יוסי דברייתא דקאמר התם אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים לידע אם זכר אם נקבה ולאו בריה בעלמא הוא אלא כלומר ספקא וכן משמע לישנא דלא הכריעו והיינו כמו שסובר רב במתניתין ובפ' בתרא דיומא (ד' עד.) דקאמר כל חלב לרבות כוי ואלי שיעור ופריך איצטריך קרא לרבויי ספקא ומשני דכוי בריה הוי (א) האי בריה הוי בריה ממש ולא ספקא והקשה רבינו שמואל בחור דתניא בתוספתא דמס' בכורי' [פ"ב] הריני נזיר שזה איש או אשה הרי הוא נזיר ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא ולא יכלו חכמים להכריע אם איש או אשה אבל טומטום אינו כן אלא ספק איש או אשה ואי לר' יוסי אנדרוגינוס נמי ספק במאי פליגי ת"ק והוא ועוד מאי אבל טומטום אינו כן וי"ל דלעולם ספק הוא ולא דמי לספק טומטום דבטומטום לא שייך למיתני ביה ולא הכריעו חכמים דאין כולן שוין דלפעמים כשנקרע נמצא זכר ולפעמי' נקבה וספק שלו יכול להתברר אבל אנדרוגינוס כולם או זכר או נקבה אבל לא הכריעו חכמים איזהו ונפקא מינה אם קידש טומטום אשה או נתקדשה ונקרע וגם לענין שופר אמרי' (ר"ה דף כט.) אנדרוגינוס מוציא את מינו טומטום אינו מוציא לא מינו ולא שאינו מינו ולא פליג ר' יוסי את"ק אלא מפרש מילתיה דת"ק או כולה ר' יוסי היא אי נמי פליגי וקאמר כיון דלא הכריעו חכמים אינו נזיר דלא היה בדעתו להיות נזיר אא"כ הוי זכר ודאי או נקבה ודאית וכיון דלא הכריעו הוי לעולם ספק:

שנאמר מזכר ועד נקבה זכר ודאי כו'. תימה בשלמא טומטום אילטריך למעוטי כיון שיש טומטום שהוא זכר ויש טומטום שהוא נקבה ופטרו הכתוב כל זמן שהוא ספק כדממעט א)במעשר בהמה בקפץ אחד מן המנוין לתוכו עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק ולעיל ב) גבי ספק בהרת קדמה לשער לבן דדריש לה מקראי בשלהי נזיר (דף סה:) אבל אנדרוגינוס למה צריך למעוטי כיון דסבר רב דספק הוי וכולן שוין קמי שמיא גליא אם זכר אם נקבה ואמאי ממעט ליה והכי פריך בבכורות בפ' על אלו מומין (דף מב: וסם בסופו גבי הא דתניא כשהוא אומר למטה הזכר שאין ת"ל להוציא טומטום ואנדרוגינוס ופריך מני אילימא ת"ק קסבר אנדרוגינוס ספקא הוא אלטריך קרא למעוטי ספקא וי"ל דהתם פריך שפיר דממעט אנדרוגינו' מהזכר יתירא דכתיב גבי עולה ולהכי פריך אלטריך קרא למעוטי ספקא דכיון דקמי שמיא גליא אם נקבה הוי אמאי צריך למעוטי ואם זכר הוא (ב) בא למעוטי משום דמשונה מאחר זכרים א"כ ש"מ דזכר הוא ולא ספק אבל הכא דכתיב מזכר ועד נקבה איכא למימר דממעט לה מטעם שהוא משונה והוי ספק משום דלא ידענא אי מזכר ממעט ליה והוי זכר או מנקבה ממעט ליה והוי נקבה ונראה לומר דתרי מיעוטי נינהו דהוי מצי למכתב מזכר ועד אדם או מנקבה ועד אדם ואתא חד לאנדרוגינוס וחד לטומטום אי נמי מהאי מיעוטא דממעטינן אנדרוגינוס ממעטינן נמי טומטום ולא נימא דתרי מיעוטי נינהו ואי מזכר ממעטינן להו אילטריך למכתב נקבה דלא נימא זכר למעוטי נקבה אתא או איפכא:

א) [ב"מ ו: ז.] ב) [דף יט.]

אמר

עג א מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל"ט:
עד ב מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ח סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצד וסי' קצה:
עה ג מיי' שם הל"ט סמג שם טוש"ע שם סעי' ט וע' ב"מ שם סעי' ... בנ"ע שלא סכיל דין דהרחיקה לידתה:
עו ד מיי' פ"א מהל' מחוסרי כפרה הל' ו:
עז ה מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ב סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצד סעי' יא:
עח ו ז מיי' שם הל"ג:
עט ח מיי' שם הל"ד סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:
פ ט מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' ...:
פא י מיי' פ"ה מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ז:

פירוש רב האי גאון
פדחתו. פי' מצח בלשון מקרא ופדחת בלשון חכמים:

תוספי הרא"ש
חוי מכלל דבריה דקאמ' בריה ממש ולא כמו בריה דר' יוסי. ומיהו בתוספתא דמס' ביכורים משמע דר' יוסי סבר דאנדרוגינוס הוי בריה ממש דקתני ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא יכלו חכמים לעמוד עליו ולהכריע אם איש או אשה אבל טומטום אינו כן אלא או ספק איש או ספק אשה מכלל דאנדרוגינוס לאו ספקא הוא וי"ל דלעולם ספיקא הוא אלא דאין ספיקו כעין ספיקא דטומטום דאין בו הכרעה לידע אם איש או אשה לפי שכולם שוין אבל טומטום יש שהוא זכר ויש שהוא נקבה וספיקא יכול להתברר שאם יקרע ימצא זכר או נקבה ונפקא מינה אם קדש אשה או נקרע ונפקא מינה נ"כ לגבי שופר וכיוצא בו כדאמרי' אנדרוגינוס מוציא את מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו: שנאמר מזכר ועד נקבה זכר ודאי ונקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס. ותימה כיון דאנדרוגינוס ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא והא דפריך בפ' בהמה המקשה גבי בכורות ובפ' בתרא דיומא גבי כוי ובכריתות פרק דם שחיטה ... גבי תחלת הצירוף ... טומטום איצטריך שיש מהן זכר ויש מהן נקבה ופטרו הכתוב כשהוא ספק אפילו אם יקרע אח"כ ויתברר ספקו ... וכן גבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו פטורו דממעט עשירי ספק ולעיל גבי בהרת קדמה לשער לבן דדריש ליה מקרא בסוף נזיר איצטריך קרא לאורויי לן בספק ...

תוספי הרא"ש
אנדרוגינוס וזכר מיבעיא איצטריך סד"א כו'. והאי טעמא לא שייך אלא בטומטום ונקט אנדרוגינוס ... הזריעו בבת אחת ... דהך מילתא שמעינן כבר לעיל ממתניתין דסנדל האיכא לעיל שינויא אחרינא שאם תלד נקבה קודם שקיעת החמה כו' דמנינן תחלת נדה מן הראשון ותחלת נדה מן האחרון: **ראו** לובן ואודם כאחת כו'. וסבירא ליה דספק זכר ספק נקבה הוי הלכך שורפין עליו את התרומה דממה נפשך טמא ודאי אבל אי בריה הוי אינו מטמא לא בלובן ולא באודם ותימה דבפ' הערל משמ' דסבר רב דבריה הוי דתנן התם ר' יוסי ור"ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה וקאמר רב ליתא למתניתין מקמי ברייתא דתניא ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה ולא הכריעו בו[חכמים]אם זכר אם נקבה ופשיט התם דהילכתא כר' יוסי באנדרוגינוס והרכבה ומסתמא פסק כר' יוסי דברייתא דחשיבא ליה עיקר וי"ל דהא דקאמר התם ר' יוסי דאנדרוגינוס בריה הוא לא שיהא בריה בפני עצמו לא זכר ולא נקבה דא"כ מאי לא הכריעו בו חכמים אלא ודאי ספיקא בעלמא הוא והא דקאמר התם רב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות שנאמר ואת זכר לא תשכב משכבי אשה איזהו זכר שיש לו שני משכבות הוי אומר זה אנדרוגינוס לא בשביל דחשיב ליה זכר ודאי אלא גזירת הכתוב הוא. וכן בפ' אותו ואת בנו דקאמר ר' יוסי כוי בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם חיה אם בהמה. ההיא בריה הוי נמי ספיקא מדקאמר בפ' כסוי הדם כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי בריה ממש קאמר שאינו לא חיה ולא בהמה א"כ לא שייך ביה כסוי אלא ודאי ספיקא הוי וכן מוכח לשון הכריעו אבל בריה דפ' בתרא דיומא הוי בריה ממש דקאמר התם כל חלב לרבות כוי ופריך כוי ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא. ומשני קסבר האי תנא כוי בריה בפני עצמו הוא. וכן בפ"ק דחגיגה דקאמר כל זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס וקאמר בשלמא אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא אלא טומטום ספיקא מה יהא דינו אבל באנדרוגינוס אין בו שום ספיקא שכולן שוין וגבי שמיא גליא אם הוא זכר דמיעטיה הכא לאו משום ספיקא דספיקא קמי שמיא ליכא אלא משום דהוי זכר משונה או הוא דמספקא לן משום דתרי מיעוטי כתיבי זכר ונקבה ואתא חד מינייהו לטומטום וחד מינייהו למעוטי אנדרוגינוס ולא ידענא אם אנדרוגינוס הוא זכר ומיעטיה מזכר ונקבה או נקבה הוי ומיעטיה מנקבה וזכר למעוטי טומטום והא דפריך בפ' אלו מומין גבי אם ... קרא למעוטי ספיקא ולא אמרינן דמיעטיה משום דהוי זכר משונה י"ל דהתם פריך ש... מהזכר יתירה דכתיב גבי עולה ופריך מני אילימא ת"ק ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי משום דזכר משונה הוי א"כ תיפשוט דזכר הוי ולא ספיקא א"נ י"ל דבלאו טומטום איצט... לאנדרוגינוס דאי הוה כתיב זכר לחודיה לא הוה ממעטינן מיניה אנדרוגינוס משום דמספ... הוא וזכר הוה מוקמינן לדרשא אחריתי וכן נמי אי הוה כתיב נקבה לחודה אבל השתא ד... נפשך נתמעט אנדרוגינוס בין שהוא זכר בין שהוא נקבה ועי"ל דלטומטום לחודיה צריכי תר... דידיה מדין זכר אם אח"כ נמצא זכר (או נקבה) או מדין נקבה אם אח"כ נמצא נקבה וסבר ר...

הגהות הב"ח
(א) תד"ה אמר וכו' דכוי בריה הוי האי בריה הוי: (ב) ד"ה שנאמר וכו' זכר הוא בא למעוטי:

תורה אור
[אהלות פ"ב מ"ב] [לעיל יח. כד.] [לקמן כט.] [בראשית לח] [בכורות מו:] ברכות ס. ע"ש [לעיל כה: לקמן לא. ע"ש] [במדבר ה]

תורה אור

תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס לימא מסייע ליה טומטום ואנדרוגינוס שראו לובן או אודם אין חייבין על ביאת מקדש ואין שורפין עליהם את התרומה ראו לובן ואודם כאחת אין חייבין על ביאת מקדש אבל שורפין עליהם את התרומה מ"ט לאו משום שנאמר °מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס אמר עולא לא הא מני ר' אליעזר היא *דתנן רבי אליעזר אומר השרץ °ונעלם ממנו על העלם שרץ הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש רבי עקיבא אומר ונעלם ממנו והוא טמא על העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש *ואמרינן מאי בינייהו ואמר חזקיה שרץ ונבלה איכא בינייהו דרבי אליעזר סבר בעינן עד דידע אי בשרץ איטמי אי בנבילה איטמי ור' עקיבא סבר *לא בעינן לאו אמר רבי אליעזר התם בעינן דידע אי בשרץ איטמי אי בנבלה איטמי הכא נמי בעינן דידע אי בלובן איטמי אי באודם איטמי אבל לרבי עקיבא דאמר משום טומאה מיחייב הכא נמי משום טומאה מיחייב ורב מאי שנא ביאת מקדש דלא דכתיב מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס אי הכי תרומה נמי לא נשרוף דכתיב °והזב את זובו לזכר ולנקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס ההוא מבעי ליה לכדרבי יצחק דאמר רבי יצחק *לזכר לרבות את המצורע למעינותיו ולנקבה לרבות את המצורעת למעינותיה האי נמי מבעי ליה *במי שיש לו טהרה במקוה פרט לכלי חרס דברי רבי יוסי אם כן נכתוב רחמנא אדם וכי תימא אי כתב רחמנא אדם הוה אמינא כלי מתכות לא מכל טמא לנפש נפקא זכר ונקבה למה לי לכדרב ואימא כוליה לכדרב הוא דאתא אם כן נכתוב זכר ונקבה מאי מזכר ועד נקבה עד כל דבר שיש לו טהרה במקוה אי הכי כי איטמי בשאר טומאות לא לישלחו אמר קרא מזכר מטומאה הפורשת מן הזכר וכל היכא דכתיב מזכר עד נקבה למעוטי טומטום ואנדרוגינוס הוא דאתא והא גבי ערכין דכתיב °הזכר *ותניא [1]הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס יכול לא יהא בערך איש אבל יהא בערך אשה תלמוד לומר הזכר ואם נקבה [1]זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס טעמא דכתיב הזכר ואם נקבה הא מזכר ונקבה לא ממעט ההוא מבעי ליה לחלק

רש"י

תשלחו. היינו שילוח טמאים ממקדש: רבי אליעזר היא. דבעי לענין קרבן טומאה עד דידע במאי איטמי אבל לרבנן דלא בעו בשאר טומאות עד דידע במאי איטמי הכא נמי מחייבי דלא דרשינן זכר ודאי נקבה ודאית: השרץ ונעלם. או בנבלת שרץ ונעלם ממנו: על העלם שרץ. שנטמא וידע ובשעה שנכנס נעלם ממנו טומאה חייב: ואינו חייב על העלם מקדש. אם כשנכנס למקדש זכור לטומאה ונעלם ממנו מקדש ונכנס שאינו סבור שזה מקדש וכשיצא נזכר פטור: שרץ ונבלה. לפניו וידע שנגע באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם נגע וכשבא למקדש שכח אותו ומשיצא נזכר: ר' אליעזר. דאזכר שם שרץ סבר דבעינן עד דידע אם בשרץ איטמי כו': הזב את זובו לזכר ולנקבה. ולדרוש נמי זכר ודאי נקבה ודאית מטמא בזיבה ולא טומטום: לזכר לרבות מצורע. שהוא מוקש לזב להיות מעינותיו אב הטומאה לטמא אדם וכלים כזב דכתיב ביה (ויקרא טו) וכי ירוק הזב וגו': פרט לכלי חרס טמא. שאין טעון שילוח מן העזרה: הוה אמינא כלי מתכות לא. טעון שילוח ולהכי שני בדיבוריה למדרש כל שיש לו דין הנוהג בזכר ובנקבה דהיינו טהרה במקוה: מוכל טמא נפקא. דאף כלי מתכות בעי שילוח ועל כרחין הוה דרשינן אדם ודמי ליה ולא כלי חרס שאין לו טהרה: עד נקבה. משמע כל מי שיש לו דין שהוא מזכר עד נקבה שיש להן טהרה: אי הכי. לעיל קאי כיון דאמר רב לענין שילוח זכר ודאי ולא טומטום בשאר טומאות נמי כגון טומטום שנטמא במת או בשרץ ונכנס למקדש יפטר: הזכר. והיה ערכך הזכר: תלמוד לומר הזכר. ה"א דריש: אם נקבה. אם קדריש: ההוא מיבעי ליה. למכתב זכר ונקבה: לחלק

תוספות

אמר עולא הא מני ר' אליעזר היא. והא דתנן שלהי הערל (יבמות פג:) רבי אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר הא אמרינן התם לא לכל אמר רבי אליעזר אנדרוגינוס חייבין עליו אי נמי י"ל דהכא הכי קאמר האי תנא דאמר אין חייבין על ביאת מקדש דריש השרץ כרבי אליעזר: פרט לכלי חרס גרסי'. ותו לא ולא גרס שאין לו טהרה במקוה דבשלהי המוצא תפילין (עירובין קד:) בעי למימר משום דאינו נעשה אב הטומאה ואין צריך למוחקו דאף ע"ג דאינו מן הברייתא נקטיה הש"ס משום דמסיק התם דה"ה שרץ אע"ג דאב הטומאה הוא וא"ת דאמר *בפ"ק דסוטה (דף ט) ובפרק אלו דברים (פסחים סז:) אפי' מת מותר ליכנס במחנה לויה שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו וגו' מאי אפי' אדרבה מת קיל טפי דאין לו טהרה במקוה ואפילו במחנה שכינה נמי ויש לומר דאיכא למ"ד שלהי עירובין (דף קד:) דמחייב מכניס שרץ למקדש אע"ג דאין לו טהרה במקוה וה"ה מת אי נמי מת מחייב טפי משום דיש במינו טהרה במקוה כגון אדם חי: הוה אמינא כלי מתכות לא. הוי מצי למנקט כלי שטף אלא נקט כלי מתכות משום דחמיר דחרב הרי הוא כחלל: עד כל דבר שיש לו טהרה במקוה. מלשון עד דריש כדפ"ה דמשמע כל מי שיש לו דין שמזכר עד נקבה דהיינו שיש לו טהרה במקוה וא"ת כל טמא לנפש אם כן למאי אתא ויש לומר דברים אלו דבריש בפסחים (דף סו:) דריש ליה שפיר: אי הכי בשאר טומאות נמי. פירוש כיון דדריש מזכר ועד נקבה למי שיש לו טהרה במקוה אם כן מוקמינן קרא גם בשאר טומאות דלאו לובן ואודם דשייכו בכלים ואם כן דטומאת מת ושרץ נמי לא לישלחו טומטום ואנדרוגינוס: תלמוד לומר הזכר. ה"א דהזכר דריש ותימה דבפ' על אלו מומין (בכורות דף מא:) אמרינן שאני הכא דכתיב הזכר הזכרים משמע משום דכתיב הזכרים אבל ה"א דהזכר לא חשיב יתור למעט אנדרוגינוס ושמא איכא שום דרשא התם דדריש מה"א: הא מזכר לחודיה לא ממעט. הך ברייתא אתיא כרבי יהודה כדמוכח במסכת שבת בפרק ר"א דמילה (דף קלו:) על הא דקאמר רבי יהודה אנדרוגינוס דוחה שבת דקאמר רב חסדא לא לכל אמר ר' יהודה זכר הוא שאם אתה אומר כן בערכין יערך ותניא הזכר ולא טומטום כו' פירוש סתם ספרא רבי יהודה וקאמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא אנדרוגינוס פסול לקדוש מי חטאת לדברי רבי יהודה ופריך מאי שנא גבי מילה ומשני משום דכתיב המול לכם כל זכר והשתא תימה דהכא גבי ערכין צריך יתורא למעט טומטום ואנדרוגינוס ולא ממעט להו מלשון זכר ונקבה וגבי מילה אדרבה צריך יתורא לרבות וגבי קדוש ממעט ליה אף ע"ג דליכא יתורא אחרינא לאנדרוגינוס אלא משום דכתיב ונתן ולא כתיב ונתנה למעוטי אשה והנה מצינו למימר דכיון דגלי בערכין דלא הוי בכלל זכר ילפינן קדוש מערכין ומילה נמי הוה ילפינן אי לאו דגלי קרא דכל זכר והא דלא ילפינן קדוש ממילה משום דטפי אית לן למילף מערכין לחומרא והכא דפריך וכל היכא דכתיב זכר למעט טומטום ואנדרוגינוס והא גבי ערכין כו' לא מצי לשנויי דמערכין ילפינן דאדרבה ממילה אית לן למילף דהוי בכלל זכר כדי להטעינו שילוח ולא מערכין לקולא ובפרק על אלו מומין (בכורות מא:) דמצריך קרא יתירא למעט טומטום ואנדרוגינוס דקאמר כשהוא אומר הזכר למטה שאין ת"ל ולא ילפינן מערכין לחומרא שלא להכשירו לעולה ולהצריך קרבן אחר התם אצטריך קרא לקרבן נדבה כגון שאמר הרי זו עולה והוי קולא שאינו קדוש דלא הוה ילפינן מערכין לקולא אלא ממילה לחומרא ולהכי אצטריך קרא אך קשה דבפ' הערל (יבמות עב:) משמע דלא פסיל ליה ר' יהודה לענין קדוש אלא משום דהוי ספק איש ספק אשה דתנן התם ר' יהודה אומר אנדרוגינוס שקדש קדושיו פסולין משום שהוא ספק אשה ואשה פסולה לקדש וי"ל דלגבי ערך אף ע"ג דהוא זכר או נקבה ממעטו הכתוב מערך איש ואשה לפי שהוא משונה ואי הוה מיעוטא דזכר לחודיה הוה אמינא דאפקיה רחמנא מערך זכר ואוקמיה בערך נקבה אפילו הוא זכר וכן איפכא וגבי מילה אי נקבה היא הא אילטריך קרא לרבויי ואי זכר הוא שמא איכא שום דרשא דהוה ממעטינן ליה אי לאו דריבהו הכתוב והסיא דבכורות (דף מא:) דהזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס איכא למימר דלא אתיא כר' יהודה דכיון דספק הוא לא אצטריך קרא למעוטי ספקא ואף ע"ג דסתם ספרא ר' יהודה היא היינו בסתמא אחרינא אבל הא ע"כ לאו רבי יהודה היא:

ה"ג

תוספי הרא"ש

ואתו תרווייהו: אמר עולא הא מני ר' אליעזר היא. ותימה הא תנן בסוף הערל ר' אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר וי"ל דהא אמרינן התם לא לכל אמר ר' אליעזר אנדרוגינוס זכר מעליא ועי"ל הא דקאמר הכא סבר לה כר' אליעזר היינו בפלוגתא דהשרץ ונעלם: פרט לכלי חרס גרס'ול"ג שאין לו טהרה במקוה דאינו מן הברייתא כדמוכח בסוף המוצא תפילין דבעינן למימר לפי שאינו נעשה אב הטומאה ומיהו אין צריך למוחקו אע"ג שאינו מן הברייתא והאי דנקט ליה תלמודא משום דמסקינן התם דבשרץ (נמי) פליגי נמי תנאי והיינו ע"כ משום שאין לו טהרה במקוה: ה"א כלי מתכות לא. ה"ה דהוה מצי למימר כל כלי שטף לא [אלא] נקט כלי מתכות לרבותא דאע"ג דחמירי דחרב הרי הוא כחלל: עד כל דבר שיש לו טהרה במקוה. והשתא לא איצטריך כל טמא לנפש לכלי מתכות ובריש אלו דברים בפסחים דריש ליה לדרשא אחרינא: אי הכי נטמאו בשאר טומאות נמי לא לשלחו. אא"ב דכולהו לכדרב (הונא) הוא דאתא ניחא דאמרי' מזכר מטומאה הפורשת מזכר אבל כיון דאמרת דעד אתא לרבויי כל דבר שיש לו טהרה במקוה ואינהו אפילו בשאר טומאות נשתלחי א"כ טומטום ואנדרוגינו' נמי [לא לישלחו אפי' בטומאת מת ושרץ] ומשני דאפילו הכי דרשינן מזכר מטומאה הפורשת מן הזכר:

עין משפט נר מצוה

פב א מיי' פי"א מהל' שגגות הל"ב:

פג ב ג מיי' פ"א מהל' ערכין הל"ס סמג עשין קכח:

[נ"ל בפ"ג דסוטה כ:]

מסורת הש"ס

שבועות יז.

שם יח.

[לקמן לד:]

[עירובין קד: ע"ש]

ערכין ד: שבת קלו: בכורות מב.

במדבר ה | ויקרא ה | ויקרא טו | ויקרא כז

לחלק בין ערך איש לערך אשה: יצא מחותך או מסורס וכו': א"ר אלעזר אפילו הראש עמהן ור' יוחנן אמר לא שנו אלא שאין הראש עמהן אבל הראש עמהן *(הראש פוטר) לימא בדשמואל קמיפלגי *דאמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים בשלם דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי במחותך דמר סבר בשלם הוא דקחשיב במחותך לא קחשיב ומר סבר במחותך נמי חשיב (לישנא אחרינא טעמא דיצא מחותך או מסורס הא כתקנו הראש פוטר תרוייהו לית להו דשמואל דאמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים) איכא דמתני לה להא שמעתתא באפי נפשה א"ר אלעזר אין הראש כרוב אברים ורבי יוחנן אמר *הראש כרוב אברים וקמיפלגי בדשמואל תנן יצא מחותך או מסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד מדקאמר (א) מסורס מכלל דמחותך כתקנו וקאמר משיצא רובו הרי זה כילוד קשיא לרבי יוחנן אמר לך רבי יוחנן אימא יצא מחותך ומסורס והא או קתני הכי קאמר יצא מחותך או שלם וזה וזה מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד אמר רב פפא כתנאי יצא מחותך או מסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד רבי יוסי אומר משיצא כתקנו מאי קאמר אמר רב פפא הכי קאמר יצא מחותך ומסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד הא כתקנו הראש פוטר רבי יוסי אומר משיצא רובו כתקנו מתקיף לה רב זביד מכלל דבמסורס רובו נמי לא פוטר הא קי"ל *דרובו ככולו אלא אמר רב זביד הכי קאמר יצא מחותך ומסורס משיצא רובו הרי זה כילוד הא כתקנו הראש פוטר רבי יוסי אומר משיצא כתקנו לחיים תניא נמי הכי יצא מחותך (או) מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד הא כתקנו הראש פוטר ר' יוסי אומר משיצא כתקנו לחיים ואיזהו כתקנו לחיים משיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו ר' יוסי אומר משיצאו צדעיו אבא חנן משום ר' יהושע אומר משיצא פדחתו וי"א משיראו קרני ראשו: **מתני'** *המפלת ואין ידוע מהו תשב לזכר ולנקבה אין ידוע אם ולד היה אם לאו תשב לזכר ולנקבה ולנדה: **גמ'** *א"ר יהושע בן לוי עברה נהר והפילה מביאה קרבן ונאכל הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן תנן אין ידוע אם ולד היה תשב לזכר ולנקבה ולנדה אמאי תשב לנדה לימא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן מתני' בשלא הוחזקה עוברה וכי קאמר ריב"ל כשהוחזקה עוברה ת"ש בהמה שיצאה מלאה ובאה ריקנית הבא אחריו בכור מספק ואמאי הלך אחר רוב בהמות ורוב בהמות ולד מעליא ילדן והאי פשוט הוא אמר רבינא משום דאיכא למימר רוב בהמות יולדות דבר הפוטר מבכורה ומעוטן יולדות דבר שאינו פוטר מבכורה וכל היולדות מטנפות וזו הואיל ולא טנפה אתרע לה רובא אי כל היולדות מטנפות הא מדלא מטנפה בכור מעליא הוא אלא אימא רוב יולדות מטנפות וזו הואיל ולא טנפה אתרע לה רובא *כי אתא רבין אמר מתיב רבי יוסי ברבי חנינא טועה ולא ידענא מאי תיובתא מאי היא דתניא אשה

רש"י

לחלק. הילכך אי לאו ה"א ואם לא ממעט טומטום אבל הכא מדה"ל למכתב אדם תשלחו וכתיב זכר ונקבה ש"מ לדרשא: ואפילו הראש עמהם. אמחותך קאי דהיכא דיצא מחותך אפי' יצא הראש אין חשוב ולד עד שיצא רובו: אין הראש פוטר בנפלים. יצא ראש הנפל כגון יולדת תאומים לשבעה אחד נגמרה צורתו ואחד לא נגמרה צורתו ויצא ראש הנפל והחזירו ואח"כ יצא אחיו הוי בכור לכהן שאין ראש הנפל פוטר את הבא אחריו מן הבכורה ורבי אלעזר אית ליה דשמואל: באנפי נפשיה. ולא אמתניתין ואיכא בינייהו מאן דמתני לה אמתניתין משמע דאמחותך קא פליגי ואיכא למימר כדאמרן דבשלם אפי' ר' אלעזר מודה דלית ליה דשמואל ומאן דמתני לה באנפי נפשיה משמע דאשלםנמי פליגי ובדשמואל: אין הראש כרוב אברים. יצא הראש אינו כילוד ובנפל קאי דאי בבן קיימא ליכא למ"ד דהא מתניתין היא יצא כדרכו משיצא רוב ראשו: כתקנו. ראש יצא תחלה וקאמר דבעינן רובא וקשיא לר' יוחנן: מאי קאמר. רבי יוסי משיצא כתקנו ס"ד דמסורס ברובא לאו ילוד הוא: מחותך ומסורס. מחותך ודרך מרגלותיו: הא כתקנו. דרך ראשו אפי' מחותך הראש פוטר: רובו כתקנו. תרוייהו בעינן במחותך: מתקיף לה רב זביד. לתירוצא דמתרצינן אליבא דרבי יוסי: מכלל דמסורס רובו נמי לא פטר. בתמיה כיון דרבי יוסי לאו אדיוקא קאי אלא אדקתני בגווה יצא מחותך ומסורס משיצא רובו ועלה קאי דרבי יוסי ואמר אע"ג דנפיק רובו בעינן נמי כתקנו מכלל דמסורס רובו נמי לא פטר בתמיה: אלא אמר רב זביד. רבי יוסי אדיוקא דת"ק קאי דאמר הא כתקנו הראש פוטר ואע"ג דמחותך וקאמר ר' יוסי אין הראש פוטר אלא שיצא כתקנו וכשאר ולדות שיוצאין לחיים אבל מחותך אפילו כתקנו אין הראש פוטר: כתקנו. אפי' מחותך הראש פוטר: *מי שיצא כתקנו לחיים. הוא דראש פוטר אבל מחותך אפילו כתקנו בעינן רובו: צדעיו. טנפל"ש: קרני ראשו. גובה ראשו שאצל העורף: **מתני'** ואין ידוע מהו. אם זכר אם נקבה אבל יודעת היא שהוא ולד: לזכר ולנקבה. ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה: אין ידוע אם ולד היה אם לאו תשב לזכר ולנקבה ולנדה. כלומר כשתראה תהא נדה שאין לה ימי טוהר דשמא לאו ולד הוא ובגמרא* מפרש למה הוזכר זכר הואיל ואין לה דם טוהר דאי משום טומאת לידה הא קתני נקבה: **גמ'** והפילה. ואינה יודעת מה אם נפל אם רוח שהרי נפל למים: אמאי תשב לנדה. ניתיב לה מיהא ימי טוהר דזכר: שיצאה מלאה. כשהיתה מעוברת יצתה לאפר: ובאה. בו ביום ריקנית: בכור מספק. שמא זה היה ולד והבא אחריו אינו בכור או שמא רוח הפילה והבא אחריו בכור מעליא הוא הילכך ספק הוא ויאכל במומו לבעלים ולא לכהן דהמוציא מחבירו עליו הראיה: והאי פשוט הוא. ויאכל בלא מום: מטנפות. יום אחד קודם לידה כעין גלייר"א: מתיב רבי יוסי. אדר' יהושע בן לוי: טועה. ממתניתא דמיירי באשה טועה שלא ידעה עת לידתה: האשה

תוספות

ה"ג אמר רב פפא כתנאי יצא מחותך או מסורס כו' מאי קאמר. דאין סברא דברוב שלם ומסורס או ברוב כתקנו ומחותך לא הוי לרבי יוסי כילוד וקאמר רב פפא דגרסינן בברייתא מחותך ומסורס הא מחותך ויצא כתקנו הראש פוטר ולרבי יוסי אין הראש פוטר והיינו פלוגתייהו דרבי יוחנן ורבי אלעזר: **מכלל** דבמסורס רובו נמי לא פוטר. וא"ת ודלמא ר' יוסי אתא למימר דאפי' כתקנו בעינן רוב ואין הראש פוטר וה"ה דבמסורס נמי סגי ברוב וי"ל דא"כ הוה ליה לרבי יוסי למימר אפילו כתקנו עד שיצא רובו והוה משמע שבא להחמיר לכך משני רב זביד מדקאמר *משיצא רובו כתקנו ולא קאמר עד שיצא משמע דרבי יוסי בא להקל וה"ק יצא מחותך מסורס עד שיצא רובו הא כתקנו הראש פוטר ור' יוסי מקיל וקאמר (או עד שיצא) כתקנו לחיים פירוש מה שחשוב חיים דהיינו רוב ראשו כדמפרש בברייתא בסמוך ר' יוסי אומר משיצא רוב ראשו ורבינו חננאל פירש לחיים בר קיימא דדוקא בר קיימא הראש פוטר אבל לא בנפלים וקשה א"כ אמאי איתותב שמואל פרק יש בכור (בכורות דף מז:) כיון דרבי יוסי קאי כוותיה:

תשב לזכר ולנקבה ולנדה. אע"ג דהוי ספק ספקא תשב לנקבה דאי מטהרת לה מטומאת נקבה משום ספק ספקא הכי נמי נטהרנה אם ראתה בל"ד ומ"א מספק ספקא ולא ניתום לזכר והוי תרי קולי דסתרן אהדדי א] כדפרשינן לעיל (ב) (ד' כד:) ומיהו בטועה בגמ' מחמרינן אע"ג דאיכא כמה ספיקי:

וזו הואיל ולא טנפה. וכגון שלא שהתה הבהמה בחוץ דאם שהתה אימור טנפה וילדה:

אימור

תוספי הרא"ש

ר' יוסי אומר משיצא כתקנו מאי קאמר. פרש"י וכי ס"ד דמסורס ברובא לאו ילוד הוא ומפרש רב פפא ר' יוסי אדיוקא דת"ק קאי הא דקאמר הא כתקנו הראש פוטר וקאמר ר' יוסי משיצא רובו כתקנו דאפילו כתקנו בעי' רובא ומיהו גם במסורס נמי הוי כילוד ברובו ורב זביד פריך ליה לרב פפא דמשמע ליה (כלומר דלפי דברי רב פפא ר' יוסי לא קאי אדיוקא) דע"כ ר' יוסי לא קאי אדיוקא דת"ק דא"כ הו"ל למימר אפי' כתקנו עד שיצא רובו אבל מדקאמר משיצא משמע שבא להקל דבקל הוי לידה ספי מלת"ק. ותימה אי קאי אמאי דקאמר ת"ק יצא מחותך מסורס משיצא רובו (כלומר אלא) [כמו] דס"ד מעיקרא מקמי דדייק רב פפא וקאמר ר' יוסי משיצא כתקנו אז מהני רוב אבל מסורס לא מהני רוב א"כ אז לא בא ר' יוסי להקל והו"ל למימר עד שיצא רובו כתקנו. וי"ל דהא לא קשה ליה משום דר' יוסי לא קאי אמאי דקאמר הת"ק (כלומר) לפי פשט הברייתא מקמי דאיירי רב פפא דת"ק איירי במחותך [או] מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד וקאמר ר' יוסי אני אומר דוקא משיצא רובו כתקנו אבל רב פפא שמגיה בדברי ת"ק הא כתקנו הראש פוטר אי איתא דר' יוסי (אתא) [עלה] קאי הו"ל למימר עד שיצא רובו כתקנו הילכך משני רב זביד דר' יוסי אמר משיצא כתקנו לחיים דהיינו משיצא רוב ראשו ומיקל ר' יוסי וחשיב ליה בקל ילוד ספי מת"ק. ולא כמו שפר"ח מחיים בר קיימא אבל בנפל אין הראש פוטר דלפי [זה] אמאי איתותב שמואל בבכורות דקאמר אין הראש פוטר בנפלים בפ' יש בכור הא איכא ר' יוסי הכא דקאי כוותיה: **תשב** לזכר ולנקבה ולנדה. ותימה אמאי תשב שבועים לנקבה והא ספק ספיקא הוא דשמא לא ילדה ואת"ל ילדה אימור זכר הואי ובפ"ק דב"ק משמע שיש לנו להקל בספק ספיקא גבי שליא שיצתה מקצתה ביום הראשון וי"ל דא"כ אם תחזור ותראה ביום מ"א אמרינן בגמרא דמשום חששא דזכר מקולקלת עד יום מ"ח ואמאי (לא) תהא מקולקלת דשמא לא ילדה כלל ואת"ל ילדה אימור נקבה הואי אלא ודאי לא אמרינן הכא תרי קולי דסתרי אהדדי אלא מוקמינן כל חד וחד אדיניה וטמאה שבועים משום חומרא דנקבה ומקולקלת למנינה משום חומרא דזכר. ואע"ג דבשמעתא דטועה מחמירינן אע"ג דאיכא כמה ספיקות יש לחלק היכא דנחתא כבר לתורת טומאה: **רוב** היולדות מטנפות' האי טינוף הוי קודם לידה ולא כמו טינוף דלעיל דהוי מיחוי הולד עצמו. ומיירי בשלא שהתה בחוץ כ"א מעט דאם שהתה הרבה אימור טינפה וילדה:

עין משפט נר מצוה

פד א ב ג מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ו וע"ש סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצד סעיף י:

פה ד מיי' שם הל"ט סמג שם טוש"ע שם סעיף ט:

פו ה מיי' פ"א מהל' מחוסרי כפרה הל"ו ז:

פז ו מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ט:

פח ז מיי' פ"א מהל' מחוסרי כפרה הל"ו ז:

נ"ל משיצא כתקנו כו' עד שיצא רובו הא כתקנו כו' ור"י מקיל וקאמר משיצא כתקנו כו' רש"א

פט ח מיי' פ"ד מהל' בכורות הל"ג וע' בשגגות וע"ש סמג עשין ריא טוש"ע יו"ד סימן שטו סעיף ד:

מסורת הש"ס

פ"א הרי הוא כילוד

[בכורות מו:]

ס"א נ"ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' מדקאמר או מסורס וכו' הרי הוא כילוד: (ב) תד"ה תשב ט' לעיל נ"ב בדף כו ריש ע"א:

גליון הש"ס

גמ' אריב"ל עברה נהר וכו' לעיל יח ע"א: שם אי כל היולדות. כעין זה כתובות טז ע"א:

[מיר מב. חולין ע. הוריות ג:]

ר"א נ"ג

נ"ל משיצא

[לעיל כח.]

[לעיל יח:]

[לקמן ל.]

[לעיל יח: לקמן כט.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה תשב וכו' דסתרן אהדדי כדפרי' לעיל דף כו ע"א כנ"ל:

אשה שיצתה מלאה ובאה ריקנית והביאה לפנינו שלשה שבועין טהורין ועשרה שבועות אחד טמא ואחד טהור משמשת לאור שלשים וחמש ומטבילין אותה תשעים וחמש טבילות דברי ב"ש וב"ה אומרים שלשים וחמש *רבי יוסי בר' יהודה אומר דיה לטבילה שתהא באחרונה בשלמא שבוע ראשון לא משמשת אימר יולדת זכר היא שבוע שני אימר יולדת נקבה היא שבוע שלישי אימר יולדת נקבה בזוב היא אלא שבוע רביעי אע"ג דקא חזיא דם תשמש דהא דם טהור הוא לאו משום דלא אזלינן בתר רובא אלא מאי לא ידענא מאי תיובתא אימר הרחיקה לידתה הך שבוע חמישי דטהור הוא תשמש הך שבוע רביעי כל יומא ויומא מספקן בסוף לידה ובתחלת נדה ועשרין ותמניא גופיה אימר תחלת נדה היא ובעיא למיתב שבעה לנדתה בעשרים וחד תשמש רבי שמעון היא דאמר *אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק לאורתא תשמש כשראתה בערב ומטבילין אותה תשעים וחמש טבילות שבוע קמא מטבילין אותה בלילותא אימר יולדת זכר היא שבוע שני מטבילין אותה (א) בלילותא אימר יולדת נקבה היא ביממא אימר יולדת זכר בזוב היא שבוע שלישי מטבילין לה ביממא אימר יולדת נקבה בזוב היא בלילותא ב"ש לטעמייהו דאמרי *טבולת יום ארוך בעי טבילה מכדי

האשה שילאה מלאה וחזרה ריקנית. לסוף זמן מרובה ואינה יודעת אימת ילאה הריונה : והביאה לפניו. כלומר משבאה לפניו ישבה לה שלשה שבועים טהורים מכל וכל עם יום בואה ולא דק כולי האי דיום זה ספק טמא דשמא ראתה בו ביום קודם שבאתה לפנינו ולפ"ה קרי ליה טהור דקאי אמכאן ולהבא דקס"ד השתא שבאתה לפניו ביום ומשבאתה לפניו לא ראתה : ועשרה שבועים אחד טמא ואחד טהור. אחד טמא שהיתה רואה בכל יום ואחד טהור שכל הימים של אותו שבוע היו טהורין: משמשת לאור שלשים וחמש. שהוא ליל סוף שבוע חמישי והוא ליל כניסת שלשים וחמש ולילית יום ל"ד ושוב אינה משמשת וטעמא דכולן מפרש לקמן ואמאי נקט הכי י"ג שבועים : ומטבילין אותה ל"ה טבילות. משום דטבילה בזמנה מצוה וכולהו מפרש לקמן ומשום הכי ל"ה טבילות נקט י"ג שבועים דספק זמן הטבילות מסוף י"א שבועים ופלגא די"ב ואיידי דצריך לפלגא נקט כולה ואיידי דתנא שבוע טמא דהיינו י"ב תנא נמי שבוע י"ג טהור והכי מפרש לקמיה : וב"ה סברי ל"ה. וטעמייהו מפרש לקמן ותרווייהו סבירי להו טבילה בזמנה מצוה : באחרונה. כשתפסוק לגמרי ותטהר דלית ליה טבילה בזמנה מצוה: בשלמא שבוע ראשון כו'. השתא מפרש תיובתא: אימר יולדת זכר היא. וכל יומא ויומא דשבוע ראשון איכא לספוקי דלמא ביום שבאתה ילדה שעה אחת קודם שבאה לפניו וכל שבעת הימים האלו הוו שבעת ימי לידה : שבוע ראשון. יומא דאתיא לקמן קחשיב בכלל שבוע ראשון : אימר יולדת נקבה היא. וביום שבאת לפניו ילדה ומשכי ימי לידה הנך תרתי שבועי: בזוב. שמא מתוך י"א יום דימי זיבה ילדה וראתה ג' רצופין ובלא צער דהוה סופי סמוך ללידה ובעיא שבעה נקיים לזיבתה ואע"ג דקא יהבא י"ד נקיים הואיל ואיכא לספוקינהו בימי לידה לא סלקא לה דקסבר ימי לידה שאינה רואה בהן אין עולין לה לספירת זיבתה : אלא שבוע רביעי. אי אמרינן רוב נשים ולד מעליא ילדן האי ולד הוא שהרי הוחזקה עוברה תשמש. ואע"ג דהך שבוע קא חזיא שהרי ראשון הוא לשבועים שעוברים עליה אחד טמא ואחד טהור : האי דם טוהר הוא. דאכתי משכי מ' יום דזכר : לאו משום דלא אזלינן בתר רובא. ומספקינן לה בלא ולד ולית לה דם טוהר וקשה לריב"ל : אימר הרחיקה לידתה. האי דלא יהבינן לה ימי טוהר לאו משום ספק דלאו ולד הוא אלא אימר הרי ימים רבים קודם שבאת לפניו ילדה וכלו לה ימי טהרתה אבל לענין קרבן מביאה קרבן ונאכל בין קרבה ובין הרחיקה בת קרבן היא מאחר *דקפדינן ארובא : שבוע חמישי דטהור הוא תשמש (ב) כו'. ואמאי לא משמשת עד ליל שביעי: ומשנינן שבוע רביעי. שראתה בכל יום כל יומא איכא לספוקי לסוף לידה סוף ימי טוהר כלומר אתמול כלו ימי טוהר והיום היא תחלת נדה הילכך יום כ"ח שהוא סוף שבוע רביעי מספקינן לה בתחלת נדה ובעיא לממני משבוע חמישי ששה ימים להשלים שבעת ימי נדות ובליל שביעי טובלת ומשמשת שהוא אור לשלשים וחמש משבאת לפניו וליל שמיני שהוא תחלת שבוע ששי נמי לא משמשת שהשבוע ששי טמא הוא דמוקמינן לה לקמן שהיא רואה מבערב בכל ימי ראייתה מכאן ואילך לא משמשת לעולם דדילמא שבוע רביעי תחלת נדה היא והששי בימי זיבה והרי היא זבה ושבוע שביעי שהוא טהור תספור לנקיים ואם לא שרואה מבערב היתה משמשת ליל תחלת שבוע שמינית ואע"ג דיכולה לטבול ביום שביעי שמקלת היום ככולו לענין ספירה אפ"ה לא משמשת ביום דמוקמינן לה כר"ש דאסר וכן לעולם י"ל בכל שבועים טמאים שלה זהו בימי זיבה וצריכה ז' נקיים וכל שבוע טהור תספור לנקיים אבל שבוע רביעית ממ"נ אין אתה יכול לספקו בזיבה שאין זיבה אלא לאחר נדות והרי זו ישבה ג' שבועים טהורים והרביעי הוא דראתה הילכך בתחלת נדה הוא דאיכא לספוקי ולא בעיא למיתב בשבוע חמישי אלא ששה ימים משום ספק יום אחרון של רביעי דמספקינן לה בתחלת נדה : בעשרים וחד. שהוא סוף שבוע שלישית תשמש דהא אפי' קרבה לידתה לילד בו ביום שבאת לפניו כבר כלו ימי טומאה והיום שביעי לנקיים של ספירה וקי"ל דטבילת זב וזבה ביום בפ"ק דיומא (דף ו.) דמקלת היום ככולו הילכך ביום כ"א תשמש : ר"ש היא דאמר. בת"כ אסור לעשות כן לשמש זבה ביום טבילתה : שמא תבא לידי ספק. שמא תראה לאחר תשמיש ונמלא שסתרה כל מנייכה דהא לא הוו נקיים כל שבעה ונמלא משמשת זבה: לאורתא תשמש. בליל תחלת שבוע רביעית דקס"ד השתא שאינה רואה אלא ביום ואף ע"ג דהאי שבוע רביעי טמא הוא מיהו בליל תחלת שבוע אכתי טהורה היא ותשמש הלילה : ומשני כשראתה מבערב. וכן היא נוהגה לראות בכל שבוע טמא מבערב : בלילותא. בכל לילה ולילה דבכל לילה מספקינן לה [שמא] השתא סוף שבעה ללידתה הוא וטבילה בזמנה מצוה: אימר יולדת זכר בזוב היא. ויום ראשון דשבוע שני אמרינן שמא *שבעת ימים קודם שבאת לפניו ילדה ושבוע ראשון הוה ספירה לנקיים ולמחר ביום תחלת שבוע שני תהא טבילת זיבתה וכן כל ימי שבוע שני כל יומא ויומא איכא לספוקי דלמא קלת משבוע ראשון הוי בכלל ימי לידה והשתא כלין ימי הספירה אבל שבוע ראשון לא טבלה ביום ואף ע"ג דבכל יום איכא לספוקי שמא הרחיקה לידתה והשתא כלין ימי הספירה משום דבעינן שבעת ימי הנקיים לפניו ודאין והני דקודם לכן ספק הוו נקיים ספק לא הוו והכי מפרש לקמן ויום אחרון דשבוע קמא הוה בעיא טבילה משום ספקא דהשתא כלין ימי הספירה ואיכא ז' ספורין לפניו ולקמן מתרלין דטבילה חדא בשבוע לא קחשיב : בלילותא אימור יולדת נקבה הואי. וכל לילה איכא לספוקי האידנא סוף שבועים וליל אחרון מספקינן שמא ביום שבאתה ילדה והשתא כלין : שבוע שלישי מטבלינן לה ביממא. אימר יולדת נקבה בזוב היא וכל יומא איכא לספוקי השתא כלין ימי ספירה יום ראשון דלמא ששה ימים קודם שבאת לפניו ילדה ושבועים הרי עשרים יום והיום הוי כ"א שסוף ספירה הוא ולמחר אמרי' ה' ימים קודם ביאתה ילדה והיום כלים ויום אחרון אימר ביום שבאתה ילדה והיום כלים : בלילותא. דשבוע שלישי מטבילין לה ואף ע"ג דליכא לספוקי בשבוע שלישי בסוף לידת נקבה : ב"ש לטעמייהו. דאמרי בפ' אחרון (לקמן דף עא:) טבולת יום ארוך דהיינו יולדת שהיא טבולת יום כל ששים וששה שהרי לסוף שבועים היא טובלת ואינה אוכלת בתרומה עד שיכלו ימי טוהר כדכתיב בכל קדש לא תגע וקאמרי ב"ש שצריכה לטבול לאור שמונים ואחד שהוא סוף שמונים הילכך כל ליליא איכא לספוקי השתא כלים (עד) שמונים יום מיום שבאת לפניו ושבוע קמא נמי איכא לספוקי בהכי אלא לא איכפת לן משום דסוף הא קא טבלה בכל ליליא :

נגדי

אימר הרחיקה לידתה. תימה דרבי יוסי ברבי חנינא לא אסיק אדעתיה האי סיעתא ובריית' לא מפרש כלל בענין אחר : ר"ש היא. תימה דר"ש דאתיא כרבנן דאסרי בפ' בתרא (לקמן סז:) לשמש דאורייתא ועוד קשה דהכא משמע דר"ש לא אסר טבילה אלא תשמיש דוקא ובפרק בתרא (שם סז:) משמע דאסורה לטבול וי"ל דטבילה האמוראין אסרוה ולקמן (שם ד"ה אבל) נפרש בע"ה : כשראתה מבערב. וא"ת כיון דראתה מבערב אמאי מטבילין לה לב"ש בלילותא משום טבולת יום ארוך וי"ל דלאו דוקא מבערב אלא כלומר בשעה או בתוך שעה בלילה וטובלת בתחלת הלילה ורואה מיד אחר הטבילה ואם היתה באה לשמש קודם טבילה הרשות בידה : בשבוע קמא מטבילין לה בלילותא אימור יולדת זכר היא. זה האריכות אינו צריך אלא לב"ה דלב"ש מטבילין לה כל פ' לילות משום טבולת יום ארוך והאי שבוע קמא דלילותא אינו כמו שבועים דיממא אלא ו' לילות משבוע קמא וליל תחלת שבוע שניה ושבוע שניה נמי בלילותא הייט ו' לילות משבוע שניה וליל תחלת שבוע שלישי ושבוע שני ושלישי ביממא אינו כענין זה :

עשרים

אימור הרחיקה לידתה. והיינו הא דאמרינן לעיל מאי לאו לא תיובתית אלא סייעתיה משום דמשמע דאי ליתא לדר' יהושע לא הוה מחמירין בה כל אלו החומרות משום דהוי ספק ספיקא שמא רוח הפילה ואת"ל נפל הפילה איסיר הרחיקה לידתה אע"ג דבלאו הכי איכא כמה ספיקות אימור זכר ואת"ל נקבה אימור לא ילדה בזוב ואת"ל ילדה נקבה בזוב אימור הרחיקה לידתה משמע אי ליתא לדר' יהושע ניתוספא עוד ספיקא אחרת ואימור לא ילדה כלל והוה לן למשרייה ומשני לא תיובתיה ולא סייעתיה דכיון דבלאו הכי איכא ספיקא טובא אפילו ניתוספא עוד ספיקא אחרת אסרינן לה ועי"ל מדאיצטריך לאשמועי' דלא משמשא בשבוע רביעי אע"ג דחזיא ביה א"כ חשיבא יולדת ודאי דאי ספק יולדת חשיבא ליה לא הוה צריך לאשמועינן דלא משמשת והיינו דקאמר מאי לאו לא תיובתיה אלא סייעתיה דמתוך שהקשה לו שבוע רביעי אע"ג דחזיא ביה דם תשמש אלמא הוי חדוש שאינה משמשת ברביעי ואי ספק יולדת חשבת ליה לא הוי שום חדוש ומשני לא תיובתיה ולא סייעתיה דלא אתא לאשמועינן הא דאינה משמשת ברביעי אלא (אומרי') [מילי] אחרינא דמחמרי בה אשמועינן: ר"ש היא דאמר אבל אמרו חכמים כו'. תימה כ"ש רבנן היא דמשמע לקמן פ' בתרא דרבנן אסרי מדאורייתא לשמש וצ"ע לקמן'תי' דהכא משמע דתשמיש דוקא אסר ר' שמעון אבל טבילה שרי ביומא דז' ובפ' בתרא משמע דאסור לטבול ביומי דז' משום דר' שמעון וי"ל דאמוראי בתראי החמירו בטבילה : בשראתה מבערב. ותימה והלא טובלת בשבוע רביעי לב"ש בלילות משום ספיקת טבולת יום ארוך ואם היא רואה מבערב רואה היא א"כ כבר נדה היא ולמה תטבול וי"ל דדרכה לטבול מיד בתחלת הלילה והיא ראתה מיד אחר הטבילה קודם שתלך לישן : בשבוע קמא מטבילנן לה בלילות אימור יולדת זכר כו' ולא היה [צריך] כל זה משום ב"ש דמיד היא זקוקה לטבול משום טבולת יום ארוך אבל לב"ה איצטריך : אימור יולדת זכר בזוב הואי. אימור נקבה הוה סגיא אלא אפילו משום ספק זכר צריכה לטבול :

[לקמן ל. שבת קלא. יומא פח.]

[לקמן ל. סו:]

[לקמן עא:]

נ"ל דסמכיק

ס"א ששה

הגהות הב"ח

(א) גמ' שבוע שני מטבילין אותה ביממא אימר יולדת זכר בזוב היא בלילותא כו' נקבה היא שבוע שלישי כצ"ל : (ב) רש"י ד"ה שבוע חמישי דטהור הוא תשמש כוליה ואמאי :

מכדי ימי טוהרה כמה הוו שתין ושיתא דל שבוע ג' דאטבלינן לה פשו להו שתין נכי חדא שתין נכי חדא ותלתין וה' תשעין וד' הויין תשעין וחמש מאי עבידתייהו אמר רב ירמיה מדפתי כגון שבאת לפנינו בין השמשות דיהבינן לה טבילה יתירתא ולב"ה *דאמרי טבולת יום ארוך לא בעי טבילה ל"ה מאי עבידתייהו עשרים ותמניא כדאמרן הך שבוע ה' מטבלינן כל ליליא וליליא אימר סוף נדה היא י' שבועין למה לי בתמניא ופלגא סגי איידי דתנא פלגא דשבוע מסיק ליה *ואיידי דתנא שבוע טמא תנא נמי שבוע טהור והאיכא טבילת זבה דלפני תשמיש קחשיב דלאחר תשמיש לא קחשיב ולב"ש דחשיב דלאחר תשמיש ניחשוב נמי טבילת זבה בלידה קמיירי בזיבה לא קמיירי והאיכא יולדת בזוב יולדת בזוב קחשיב זיבה גרידתא לא קחשיב שבועתא קמא דאתיא לקמן ליטבלה ביומא דילמא כל יומא ויומא שלימו לה ספורים דידה הא מני *ר"ע היא דאמר בעינן ספורים בפנינו סוף שבוע קמא ליטבלה חד בשבוע לא קמיירי יומא קמא דאתיא לקמן ליטבלה דילמא שומרת יום כנגד יום היא בזבה גדולה קמיירי בזבה קטנה לא קמיירי ש"מ תלת ש"מ ר"ע היא דאמר בעינן ספורים בפנינו וש"מ *ר"ש היא דאמר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק וש"מ טבילה בזמנה מצוה *ורבי יוסי בר' יהודה אומר דיה לטבילה באחרונה ולא אמרינן טבילה בזמנה מצוה:

מתני' *המפלת ליום מ' אינה חוששת לולד *ליום מ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה *רבי ישמעאל אומר יום מ"א תשב לזכר ולנדה יום פ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה שהזכר נגמר למ"א והנקבה לפ"א וחכ"א [ג]אחד בריית הזכר ואחד בריית הנקבה זה וזה מ"א:

גמ' למה הוזכר זכר אי לימי טומאה הא קתני נקבה ואי לימי טהרה הא

רש"י

מכדי ימי טוהר כמה. משכה ספקא דידהו לבתר שבועים קמאי: שתין ושיתא. ושבועים הרי פ' ומהני ס"ו טבילות כבר טבלה מהן ז' בלילי שבוע שלישי משום הך ספקא דטבולת יום ארוך: דל הני ז' פשו להו שתין נכי חדא. שעדיין צריכה לטבול משום הך ספק בתוך י' שבועים הבאים ול"ה שטבלה בתוך ג' השבועים הראשונים שבעה בראשונה וכ"ח בשתים אחרונות הרי ל"ה ושתין נכי חדא הרי צ"ד: טבילה יתירתא. עד השתא הוה ס"ד דבאת לפנינו ביום כגון ביום ר"ח ניסן ואטבלוה לאורתא ומשכו פ' דילה ל' מניסן וכ"ט דאייר וכ"א דסיון כלים פ' יום הרי פ' טבילות בלילות וי"ד בימים של ב' שבועות הראשונות הרי צ"ד והשתא מוקמינן שבאת לפנינו בין השמשות לילה שהוא ר"ח ואטבלה בההיא ליליא משום ספק סוף טומאה ומשכי נמי פ' שלה עד כ"א בסיון כאילו באתה ביום ראש חדש דאיכא לספוקי דילמא באותו בין השמשות ילדה והוא מר"ח והויא טבילה דליל ראש חדש איתוספה לה נמצאו לה ח' טבילות בשבוע ראשונה וכ"ה דב' וג' הרי ל"ו וקשיא לי אמאי נקט בין השמשות ה"ל לאוקמא שבאת לפנינו בלילה ומסתברא דלהכי נקט בין השמשות דדק בלישנא דמתני' דנקט ג' שבועים טהורים הילכך כי איכא בין השמשות איכא למיקרי יום זה טהור דשמא בין השמשות יממא הוא ומיום שעבר הוא והיום הזה טלו טהור ומיהו טבילותיה משכי עד שמונים לבד מהך משום דבין השמשות ספק ליליא: ל"ה. דקאמרי ב"ה מאי עבידתייהו ומשני עשרין ותמניא הויין: כדאמר. י"ד בימים וי"ד בלילות וכולן משום ספק סוף ימי טומאה והוא הדין דלב"ה הוו להו עשרין ותשע דכיון דאוקמינן שבאה בין השמשות איכא (א) ט"ו טבילות בלילה משום ספק בין השמשות והאי דלא מותבינן ליה לקמיה משום דאותבינן אחריתי ומשנינן חד בשבוע לא קמיירי והך נמי חדא בשבוע היא: האי שבוע ה'. שאינה רואה בו כל יומא איכא לספוקי בסוף נדה ומטבלינן לה בכל לילות דשבוע ד' ראתה בכל יום ויום ראשון דילמא תחלת נדה היא וטובלת לסוף שבעה שהוא ליל ראשון של שבוע ה' וליל שני נמי טבלה דילמא יום ראשון של שבוע רביעי מימי טוהר הוא ויום ב' הואי תחלת נדה והאידנא הוי ליל טבילתה וכן כולהו והוו להו שבעה טבילות והוא הדין נמי דכל לילות של שבועים טהורים איכא לספוקי סוף נדה משום שבוע טמא שלפניה אלא ב"ה טבילות דלאחר ל"ה דהוא ליל תשמיש לא קחשיב דכל תשמיש ניהו והכי אמר לקמן: בתמניא ופלגא. לבד שבועות דטהורה דהא כלין ימי טבילה בסוף שמונים והוא באמצע שבוע תשיעי של י' שבועים: שבוע. תשיעי טמא הוא: טבילת זבה. דכל שבוע טמא איכא לספוקי בזיבה לבד משבוע רביעי שאי אתה יכול לספקו בכך כדפרישית לעיל שאין זבה אלא לאחר נדות וזו לא ראתה כלום עד הרביעי וכל שבוע טהור איכא לספוקי בימי ספירת זיבתה ובעיא למטבל ביום ז' של כל שבוע טהור: ר"ע. דפרק אחרון (לקמן דף סח.): סוף שבוע ראשון. ביום השביעי ליטבלה ביום דילמא בין השמשות יום הוא ויום ראשון שבאתה לפניט טהור ואיכא ז' ספורים לפניט: חדא טבילה בשבוע לא קמיירי. וה"ה דהוה לן לאותובי לב"ה דליחשוב עוד טבילה יתירתא לטבילות הלילות של ספק לידה הואיל ובין השמשות באתה אלא האי קושיא גופיה אית בה דחדא בשבוע לא קמיירי הילכך לא פריך:

מתני' המפלת. שליא: ליום מ'. לטבילתה: אינה חוששת לולד. שלא נגמר יצירתו עד שיכלו כל מ' יום: ולנדה. דילמא ליכא ולד ובגמ' מפרש למה הוזכר זכר: תשב לזכר. ז' ימי טומאה ואפילו בלידה יבשתא אבל שבועים דנקבה ליכא לספוקי כדקתני טעמא שילדת נקבה לפ"א:

גמ' הא קתני נקבה. דה"ל שבועים ויש בכלל מאתים מנה: אי לימי טוהר. להחמיר שלא יהא לה אלא ימי טוהר דזכר: הא

תוספות

עשרים ותמניא כדאמרן. אף על גב דכ"ט הויין עם טבילה יתירתא דבין השמשות שבאתה לפנינו פ"ס דההיא טבילה יתירתא דהויא חדא בשבוע לא קחשיב ואין נראה דהא ב"ש חשבי לה אלא ודאי לא חשיב טבילה יתירתא חדא בשבוע כיון שלא היתה בפנינו אלא עכשיו ונראה כמו שפי' רש"י בתשובתו דב"ה לא חשיב טבילה דליל תחלת שבוע ג' דכיון דתו לא מטבלינן א)להגדה לא מיקריא חדא בשבוע אבל לב"ש דמטבילין לה בלילות לא הוי חדא בשבוע:

והאיכא טבילת זבה. עדיפא הוה מצי למיפרך דכל שבועים טהורים ניטבל לה בלילותא משום נדה דהשתא לא פריך אלא חדא בשבוע ונראה כגירסת ר"ח דגרים אי הכי כל שבועים טהורים נמי והיינו הך פירכא (ב) דפריך ומשני דלפני תשמיש קחשיב:

יומא קמא דאתיא לקמן נטבלה דילמא שומרת יום היא. וא"ת והא אמר דחד בשבוע לא קמיירי וי"ל דהשתא לא הויא חד בשבוע דהא איכא נמי טבילה בסוף שבוע ועוד דמשום חששא דשומרת יום טובלת גם ביום שני דשמא עכשיו ראתה כשבאת לפנינו ועוד מטעמא דשומרת יום נטבלה כל שבוע קמא דכל יומא מספקא בסוף לידה ולא סלקא לשימור דאין ימי לידה עולים לימי ספירת זיבתה ומיהו קשה דהוה מצי למיפרך מכל שבוע כדפרישית ולא פריך אלא מיומא קמא:

שמע מינה תלת. הוה מצי למימר שמע מינה דימי לידה שאינה רואה בהן אין עולין לספירת זיבתה אלא אר"ת דפשיטא ליה להש"ס שאין עולין דקי"ל כאביי בסוף פרק בנות כותים (לקמן לז.) והוא למ"ד מיע"ל קג"ס ולקמן נפרש בע"ה ותימה דהך ברייתא סברה דלב"ש וב"ה אין עולין ובפרק בנות כותים (שם לה:) גבי פלוגתא דרב ולוי אי שתי מעיינות הן או מעין אחד איכא ברייתא דלב"ש ולב"ה עולין וי"ל דתרי תנאי (ג) הוא אליבייהו:

ושמע מינה טבילה בזמנה מצוה. כך פסק ר"ח דהלכה כב"ש וב"ה ותימה דפשיטא דר' יוסי בר' יהודה יאמר דלא פליגי עליה ב"ש וב"ה ומעשים בכל יום שאין לך אשה טובלת בזמן טבילת נדה ולא בזמן טבילת שומרת יום כנגד יום וזבה וכפ' בתרא (לקמן דף סז:) נמי אמר מכדי האידנא כולהו ספק זבות נינהו ניטבלינהו ביממא דז' משמע שלא היו טובלין ביום בשום פעם *ורבינו אליהו הזקן שיסד באזהרות טבילה בזמנה על ד' גדולים כולו יסד דלא כהילכתא דה"נ יסד כר"א (סנהדרין דף מה.) דאמר כל נסקלין נתלין דדרים ריבוי ומיעוט וקי"ל דדרשינן כללי ופרטי דהא קיימא לן דקרקע אינה נגזלת:

עין משפט נר מצוה

צ א מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ב סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצז סעי' ג:

צא ב מיי' שם הל"ח:

[לקמן עא:] [יבמות ג. וש"נ] [לקמן סט.] [לעיל כט: לקמן סז:] [נסנה קלא: לעיל כט: יומא פח.] [בכורות כא.] [כריתות י.] [וע"ע תוס' יומא ד"ה דכ"ע]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כדאמר י"ד וכו' איכא שמונה טבילות בלילה: (ב) תד"ה והאיכא כו' הך פירכא דפרישית ומשני: (ג) ד"ה שמע וכו' תנאי הוו אליבייהו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה עשרים ותמניא וכו' לא מטבלינן להגדה לא. תיבות להגדה לא נמחקו. וכ"כ גם לב"ס כצ"ל:

תוספי הרא"ש

תשעים וד' הוו. תימה דלקמן פריך דהוו טבילי יתירי והכא פריך (דס"ד) [דחסר] ליה: יומא קמא דאתיא לקמן נטבלה בימטא דילמא שומרת יום כנגד יום היא. ולא מצי לשנויי חדא בשבוע לא קא מיירי דהשתא הוי תרי בשבוע חד בתחלת שבוע ואחד בסוף שבוע. ועוד שגם יום שני צריכה טבילה משום חששא זו דשמא עכשיו ראתה כשבאתה ועוד דמטעם שומרת יום צריכה לטבול שבוע קמא בכל יום דבכל יומא מספקינן לה שמא עכשיו שלמי שבוע לזכר וספירת דזבה קטנה. ומיהו תימה הוא אם היה יכול להקשות בכל יום ולא הקשה אלא מיומא קמא וגם בשבוע שני צריכה לטבול בכל יום משום חששא זו: ש"מ תלת. מדלא קאמר ש"מ דיומי לידה שאינה רואה בהן אין עולין לה לספירתה סדקדק ר"ת דפשוט היה לתלמוד ולא חש לומר ש"מ אע"ג דבסוף בנות כותים פליגי אביי ורבא וקאמר רבא דעולין אין הלכה בהא כרבא אלא כאביי והיינו למ"ד דיע"ל קג"ס. ותימה דהא ברייתא סוברת דלב"ש ולב"ה אין עולין ולקמן בפ' בנות כותים גבי פלוגתא דרב ולוי שני מעיינות הן או מעין אחד הוא משני ההיא ברייתא דקתני יולדת בזוב שספרה ולא טבלה הלכו ב"ש לשיטתן וב"ה לשיטתן דקסברי ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבתה צ"ל דתרי תנאי נינהו אליבא דב"ש וב"ה: ה"מ ר' עקיבא היא אין הלכה כמותו בזה דלעיל פסקינן הלכה כר' אליעזר בארבע: וש"מ דטבילה בזמנה מצוה. אין הלכה כן אלא כר' יוסי בר' יהודה דאמר לאו מצוה וכן מעשים בכל יום שאין לך אשה טובלת בזמנה טבילה של נדה ושל זבה ושל שומרת יום. ולקמן בפ' בתרא נמי אמרינן מכדי האידנא כולהו ספק זיבות נינהו נטבול בימטא דשבעה משמע שלא היו טובלות בשום פעם ביום ור"ח פסק דהלכה כב"ש וב"ה דאמרי טבילה בזמנה מצוה ואינה ראיה דפשיטא דר' יוסי בר יהודה לא פליג עלייהו אלא סבר לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: ולמה הוזכר זכר. תימה דלא פריך ארישא דאין ידוע אם ולד הוא וצ"ל דנטר עד סיפא ופריך אתרוייהו:

עין משפט
נר מצוה

לפי' התוס' היו גורסין גירסא אחרת בגמ' וה"ג וכ"ת למסתמא כרבנן פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים וע' מהר"ם

צב א ב מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל' כח:

[ויתר ביאור בתוס' מנחות לג. ד"ה קיבורת ותוס' חולין קה: ד"ה אמר רב וע' תוס' שבת לג. ד"ה במרפקו ותוס' ערכין יט. ד"ה במרפקו]

תוספי הרא"ש

שומר גופיה בא עליהן. ואם הוה אשה או סרים אפשר שהניח אחרים לבא עליהם: וכ"ת למיסתמא. אע"ג דברישא נמי קתני סתמא לא חשיב סתמא דהא קא פליג עליה ר' (שמעון)[ישמעאל] והוי סתם ואח"כ מחלוקת כדמוכח בפרק (הערל)[החולץ](יבמות דף מב):

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' והוי יודע שהקב"ה טהור. כ"כ עיין דרשת מהרא"ל דף מה ע"ב:

הא קתני נדה *שאם תראה יום ל"ד ותחזור ותראה יום מ' ואחר תהא מקולקלת עד מ"ח *וכן לענין נקבה שאם תראה יום ע"ד ותחזור ותראה יום פ"א תהא מקולקלת עד פ"ח: רבי ישמעאל אומר יום מ"א תשב לזכר ולנדה כו': תניא רבי ישמעאל אומר טימא וטיהר בזכר וטימא וטיהר בנקבה מה כשטימא וטיהר בזכר יצירתו כיוצא בו אף כשטימא וטיהר בנקבה יצירתה כיוצא בה אמרו לו אין למדין יצירה מטומאה אמרו לו לר' ישמעאל מעשה בקליאופטרא מלכת אלכסנדרום שנתחייבו שפחותיה הריגה למלכות ובדקן ומצאן זה וזה למ"א אמר להן אני מביא לכם ראייה מן התורה ואתם מביאין לי ראייה מן השוטים מאי ראיה מן התורה אילימא טימא וטיהר בזכר וטימא וטיהר בנקבה כו' הא קאמרי ליה אין דנין יצירה מטומאה אמר קרא תלד הוסיף לה הכתוב לידה אחרת בנקבה ומאי ראיה מן השוטים אימר נקבה קדים ואיעבור ארבעין יומין קמי זכר ורבנן סמא דנפצא אשקינהו ור' ישמעאל איכא גופא דלא מקבל סמא *אמר להם ר' ישמעאל מעשה בקלפטרא מלכת יוונית שנתחייבו שפחותיה הריגה למלכות ובדקן ומצאן זכר לארבעים ואחד ונקבה לפ"א אמרו לו *אין מביאין ראיה מן השוטים מאי טעמא הך דנקבה (א) אייתרה ארבעין יומין והדר איעבר ורבי ישמעאל לשומר מסרינהו ורבנן *אין אפוטרופוס לעריות אימא שומר גופיה בא עליה ודילמא אי קרעוהו להך דנקבה בארבעין וחד הוה משתכחא כזכר אמר אביי בסימניהן שוין: ותנ"א אחד בריית זכר ואחד בריית נקבה וכו': חכמים היינו ת"ק °וכי תימא *למסתמא רישא כרבנן ויחיד ורבים *הלכה כרבים פשיטא מהו דתימא מסתברא טעמא דרבי ישמעאל דקמסייע ליה קראי קמ"ל דרש רבי שמלאי למה הולד דומה במעי אמו לפנקס שמקופל ומונח ידיו על שתי צדעיו שתי אציליו על ב' ארכובותיו וב' עקביו על ב' עגבותיו וראשו מונח לו בין ברכיו ופיו סתום וטבורו פתוח ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה ואינו מוציא רעי שמא יהרוג את אמו *וכיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא כן אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו שנאמר °בהלו נרו עלי ראשי לאורו אלך חשך ואל תתמה שהרי אדם ישן כאן ורואה חלום באספמיא ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים שנאמר °מי יתנני כירחי קדם כימי אלוה ישמרני ואיזהו ימים שיש בהם ירחים ואין בהם שנים הוי אומר אלו ירחי לידה ומלמדין אותו כל התורה כולה שנאמר °ויורני ויאמר לי יתמך דברי לבך שמור מצותי וחיה ואומר °בסוד אלוה עלי אהלי מאי ואומר וכי תימא נביא הוא דקאמר ת"ש בסוד אלוה עלי אהלי וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה שנאמר °לפתח חטאת רובץ ואינו יוצא משם עד שמשביעין אותו שנאמר °כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון כי לי תכרע כל ברך זה יום המיתה שנאמר °לפניו יכרעו כל יורדי עפר תשבע כל לשון זה יום הלידה שנאמר °נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו ולא נשבע למרמה ומה היא השבועה שמשביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע א] והוי יודע שהקב"ה טהור ומשרתיו טהורים ונשמה שנתן בך טהורה היא אם אתה משמרה בטהרה מוטב ואם לאו הריני נוטלה ממך תנא דבי ר' ישמעאל משל לכהן שמסר תרומה לעם הארץ ואמר לו אם אתה משמרה בטהרה מוטב ואם לאו הריני שורפה לפניך א"ר אלעזר מאי

שומר גופיה בא עליה. ואפילו היה סרים או אשה אפשר שהניח אחרים לבא: וכי תימא למיסתמא כרבנן. ואע"ג דרישא נמי סתמא קתני לא חשיב סתמא כיון דפליג עליה רבי ישמעאל והוי אדרבה סתם ואח"כ מחלוקת כדאמרינן בהחולץ (יבמות מב:): שתי אציליו על שני ארכובותיו. פ"ה איישילי"ש ור"ת פירש דאציל היינו קוד"א דאמר בפ' האומר משקלי (ערכין יט:) משקל ידי עלי משקל רגלי עלי כו' ומכניס ידו עד האציל ורגלו עד הארכובה וקוד"א ביד הוא כנגד הארכובה ברגל ועוד דהתם משמע דאציל הוא מרפק ובהלכות(פ"א מ"ח) משמע שמנה לפי סדרי אברי האדם דמרפק היינו קוד"א ועוד אמר בפ"ב דזבחים (דף יח:) לא יחגרו ביזע שאין חוגרין אלא כנגד אצילי ידיהם והיינו כנגד הקוד"א שדרך העולם לחגור ובבית השחי אדרבה שם הוא מקום זיעה*: *) שתום העין. סתום הוא לשון גילוי ופתיחה כדמתרגם דשפיר חזי וכן בלשון משנה במסכת ע"ז (דף סט.) הוי לשון פתיחה כדי שישתום וישתום ויגוב והכא דייק שנסתמה עינו מדכתיב שתום העין לשון יחיד והא דכתיב (במדבר כד) וגלוי עינים היינו לפי מה שהיה בתחלה:

*) עיין לדף לא כי

תורה אור

הא קתני נדה. דכל דמים שתראה טמאים ומשני לכך החכר זכר שאם תראה ליום ל"ד ותחזור ותראה ליום מ"א תהא מקולקלת עד מ"ח שכשראתה ליום ל"ד ללידתה אמרינן טמאה אע"ג דאכתי משכי ימי טוהר דזכר מספקינן לה בלא ולד ותשב לנדה וכי הדר חזיא ליום מ"א שהוא ח' לראייתה ותרלה להיות שומרת יום כנגד יום אמרינן ולד היה וזכר היה וראייה דיום ל"ד דם טוהר היא והשתא הוא דהויא תחלת נדה והשתא מקלקלינן לה דלא טבלה עד מ"ח שהוא ח' לראייה אחרונה ואי לאו משום ספקא דזכר הוה טבלה למחר ליום מ"ב ממ"נ אי לאו ולד הוא הרי שומרת יום כנגד יום היא ואי ולד הוא ונקבה היא אכתי הוה דם טוהר עד שמונים וספקא דזכר מקלקלא לה: וכן לענין נקבה. כלומר וספקא דנקבה נמי מקלקלא לה האי קלקולא: עד פ"ח. דלא טבלה עד פ"ח דאי הוה פשיטא לן דלאו ולד הוא הואי טבלה למחר ביום פ"ב דראיית פ"א באחד עשר יום שבין נדה לנדה היא ומשום דמספקא לן דילמא ולד הוה וראייה דיום ע"ד דם טהור הוה והשתא הויא תחלת נדה לא טבלה עד פ"ח: טימא וטיהר בזכר. מ' יום בין שתיקן ז' לטומאה ול"ג יום לימי טוהר: נתחייבו הריגה. ומתוך שעומדות ליהרג ניסו בהם ויחדום לביאה וקרעו שתיהם לסוף מ' ונמצא אחד זכר ואחד נקבה: תלד. דאם נקבה תלד (ויקרא יב) קרא יתירא הוא דמלי למכתב ואם נקבה וטמאה שבועים דהא כתיב לעיל וילדה זכר: מקמי זכר. ואף ע"ג שיחדום לבעול ביום אחד שמא מעוברת היתה קודם לכן: סמא דנפצא. סם שמפלת בו ומנפצא כל זרע שבמעים קודם לכן: לשומר מסרינהו. שלא בא אדם עליהן אלא אותו היום: ודילמא אי קרעוה כו'. לרבי ישמעאל פריך נהי נמי דלשומר מסרינהו אפ"ה מנלן שלא נוצרה נקבה עד פ"א דילמא אי קרעוה להך ליום מ"א הוה משתכחא: בסימניהן שוין. נקבה שנמצא ליום פ"א לא היו אבריה ושערה וצפורניה אלא כשיעור של זכר ליום מ"א: היינו ת"ק. דתנא לעיל ליום מ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה אלמא בריית נקבה ליום מ"א: וכי תימא רישא. להכי תנא ליה לאשמועינן סתמא דמתניתין כרבנן ונשמע מינה דהלכתא כוותייהו ולא נהירא לי גירסא ופירושה דה"ל סתם ואח"כ מחלוקת ואין הלכה כסתם ונ"ל דהכי גרס וכי תימא למסתמא כרבנן ויחיד ורבים הלכה כרבים פשיטא מהו דתימא כו' והכי פירושה וכי תימא תנא הך סיפא לאשמועינן דסתמא דלעיל סתמא דרבנן היא ויחיד ורבים הלכה כרבים פשיטא דסתמא דרבים היא הואיל וסתמא תנייה רבי ולא אשכחן יחידאה דאמר הכי דנימא פלוני היא: מהו דתימא כו'. קמשמע לן

מדמהדר רבי ושנאה בלשון חכמים שמע מינה דהלכה כסתם ראשון ואף על פי שמחלוקת ר' ישמעאל בלדו: פנקס. לוחין שכותבין בהן הגלחים: אציליו. *איישיל"ש: נפתח הסתום. פיו: ונסתם הפתוח. טבור: שמא יהרוג את אמו. שבית הרחם אינו רחב להוציא רעי הנאסף בו: ת"ש בסוד אלוה עלי אהלי. והא אוקמיה בירחי לידה מדכתיב כירחי קדם: ולא נשבע למרמה. שקיים שבועתו לשמור את התורה דאי בשבועה בעלמא אינו משום דלא נשבע למרמה חשיב להו בעולין בהר ה':
מאי

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ד]

[שבת קה: חולין מט:]

[חולין יא: כתובות יג:]

[לקמן מט. ע"ש כנוסחא וע' בפירש"י דהכא]

[ברכות ס. וש"נ]

יבמות מה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' הך דנקבה אתרה ארבעין יומין:

גליון הש"ס

גמ' וכ"ת למסתמא. עי' מנחות יב ע"א תד"ה ותכ"ל:

פי' פתח אחושיתו רכ"ז

מאי קרא °ממעי אמי אתה גוזי מאי משמע דהאי גוזי לישנא דאשתבועי הוא דכתיב °גזי נזרך והשליכי ואמר רבי אלעזר למה ולד דומה במעי אמו לאגוז מונח בספל של מים אדם נותן אצבעו עליו שוקע לכאן ולכאן תנו רבנן שלשה חדשים הראשונים ולד דר במדור התחתון אמצעיים ולד דר במדור האמצעי אחרונים ולד דר במדור העליון וכיון שהגיע זמנו לצאת מתהפך ויוצא וזהו חבלי אשה והיינו *דתנן חבלי של נקבה מרובין משל זכר ואמר רבי אלעזר מאי קרא °אשר עשיתי בסתר רקמתי בתחתיות ארץ דרתי לא נאמר אלא רקמתי מאי שנא חבלי נקבה מרובין משל זכר זה בא כדרך תשמישו וזה בא כדרך תשמישו זו הופכת פניה וזה אין הופך פניו תנו רבנן שלשה חדשים הראשונים תשמיש קשה לאשה וגם קשה לולד אמצעיים קשה לאשה ויפה לולד אחרונים יפה לאשה ויפה לולד שמתוך כך נמצא הולד מלובן ומזורז תנא המשמש מטתו ליום תשעים כאילו שופך דמים מנא ידע אלא אמר אביי °משמש והולך °ושומר פתאים ה׳ תנו רבנן *שלשה שותפין יש באדם הקב"ה ואביו ואמו אביו מזריע הלובן שממנו עצמות וגידים וצפרנים ומוח שבראשו ולובן שבעין אמו מזרעת אודם שממנו *עור ובשר [א]ושערות ושחור שבעין והקב"ה נותן בו רוח ונשמה *וקלסתר פנים וראיית העין ושמיעת האוזן ודבור פה והלוך רגלים *ובינה והשכל וכיון שהגיע זמנו להפטר מן העולם הקב"ה נוטל חלקו וחלק אביו ואמו מניח לפניהם אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי פוץ מלחא ושדי בשרא לכלבא דרש רב חיננא בר פפא מאי דכתיב °עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם נותן חפץ בחמת צרורה ופיה למעלה ספק משתמר ספק אין משתמר ואילו הקב"ה צר העובר במעי אשה פתוחה ופיה למטה ומשתמר דבר אחר אדם נותן חפציו לכף מאזנים כל זמן שמכביד יורד למטה ואילו הקב"ה כל זמן שמכביד הולד עולה למעלה דרש רבי יוסי הגלילי מאי דכתיב °אודך (ה׳) על כי נוראות נפליתי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם נותן זרעונים בערוגה כל אחת ואחת עולה במינו ואילו הקב"ה צר העובר במעי אשה וכולם עולין למין אחד דבר אחר צבע נותן סמנין ליורה כולן עולין לצבע אחד ואילו הקב"ה צר העובר במעי אשה כל אחת ואחת עולה למינו דרש רב יוסף מאי דכתיב °אודך ה׳ כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שיצאו לסחורה ישב לו קוץ לאחד מהן התחיל מחרף ומגדף לימים שמע שטבעה ספינתו של חבירו בים התחיל מודה ומשבח לכך נאמר ישוב אפך ותנחמני והיינו דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב °עושה נפלאות (גדולות) לבדו וברוך שם כבודו לעולם אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו דריש רבי חנינא בר פפא מאי דכתיב °ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת מלמד שלא נוצר אדם מן כל הטפה אלא מן הברור שבה תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שזורה בבית הגרנות נוטל את האוכל ומניח את הפסולת כדרבי אבהו *דרבי אבהו רמי כתיב °ותזרני חיל וכתיב °האל המאזרני חיל אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זריתני וזרזתני דרש רבי אבהו מאי דכתיב °מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל מלמד שהקב"ה יושב וסופר את רביעיותיהם של ישראל מתי תבא טיפה שהצדיק נוצר הימנה ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם הרשע אמר מי שהוא טהור וקדוש ומשרתיו טהורים וקדושים יציץ בדבר זה מיד נסמית עינו דכתיב °נאם הגבר שתום העין והיינו דאמר רבי יוחנן מאי דכתיב °וישכב עמה בלילה הוא מלמד שהקב"ה סייע באותו מעשה שנאמר °יששכר חמור גרם °חמור גרם לו ליששכר *אמר רבי יצחק אמר רבי *אמי אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזריע תחילה יולדת נקבה שנאמר °אשה כי תזריע וילדה זכר תנו רבנן בראשונה היו אומרים אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזריע תחילה יולדת נקבה ולא פירשו חכמים את הדבר עד שבא רבי צדוק ופירשו °אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו תלה הזכרים בנקבות ונקבות בזכרים °ויהיו בני אולם אנשים גבורי חיל דורכי קשת ומרבים בנים ובני בנים וכי בידו של אדם להרבות בנים ובני בנים אלא מתוך שמשהין

מאי קרא. דמשביעין אותו ביום הלידה: נזרך. לשון נזירות דהיינו נדר דדמי לשבועה: למה ולד דומה: חבלי. לצרה: רקמתי. היינו יצירה ראשונה וכתיב בתחתיות דהיינו מדור תחתון: דרך תשמישן. האיש פניו למטה כן זכר נולד פניו למטה ונקבה פניה למעלה הילכך נקבה צריכה להתהפך דהא כשהיא במעי אמה פניה למטה כדאמרינן (א) לעיל [ראשו בין ברכיו] אבל זכר אין צריך להתהפך: קשה לאשה וקשה לולד. מפני שדר במדור התחתון קשה לאשה לא ידענא למאי: זרע מלבן את הולד מגיעוליו: מזורז. חזק ובריא: ליום תשעים. לשלש ימים הוי חיותו: מנא ידע. הא לא ידע אימת מעברה: קלסתר. זיו: מראה העין. שאע"פ שנבראת העין מן האב והאם אינו רואה תדע שהרי המת יש לו עינים ויש לו ספתים ויש לו אזנים ואינו רואה ולא שומע ולא מדבר: פוץ מילחא. השלך המלח מן הבשר ושוב אינו ראוי אלא לכלבים כך הנשמה היא מלח לגוף לקיימו כיון שהלכה אז מסריח הגוף: עולה למעלה. כדתני לעיל אחרונים דר במדור העליון: כולן עולין למין אחד. זרע האב והאם נעשין בריה אחת: לצבע. כמה סממנין צריך לצבע שחור קליפת עץ וטחינת ריקיים של נפחים וכמה דברים וכולן נעשין שחור ואינו יכול לטובעו ביורה אחת משנים ושלשה גוונים בשנים ושלשה מקומות: כל אחד ואחד עולה למינו. לובן מן האיש ושחור מן האשה: כי אנפת בי. מפני שכעסת עלי אני מודה לך שלטובתי היה: ישב לו קוץ ברגלו. לאחד מהם ולא יכול ללאת: לבדו. הוא לבדו יודע שהוא נס אבל בעל הנס אינו מכירו: ארחי. תשמיש כמו דרך גבר בעלמה (משלי ל): ורבעי. תשמיש לשון לרבעה: זרית. בוררת בנפה שקורין וו"ן כמו (ישעיה ל) ברחת ובמזרה: הברור. קלי"ר בלע"ז: ותזרני. חסר א׳ *לשון מזרה: ותאזרני. לשון חגירת כח במתנים: זריתני. מן הברור ואח"כ זירזתני: רביעיותיהם. עונת תשמישן: הוא. קודשא בריך הוא סייעה שנטה חמורו של יעקב לאהל לאה ואותו הלילה של האחרות היה: ולא פירשו. את הדבר מנלן: זכרים בנקבות. בני לאה: נקבות בזכרים. ואת דינה בתו משום הך דרשה איש מזריע תחלה יולדת נקבה:

משהין

תוספי הרא"ש

שתום העין. הוא לשון גילוי עין ולשון משנה הוא לשון גילוי ופתיחה ובמס' ע"ז כדי שישתום ויסתום ויגוף והא דדייק דנסתם עינו היינו משום דכתיב סתום לשון יחיד:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דרך כו׳ לעיל כ"ב נראה דהיינו מדאמר וראשו על ברכיו כו׳:

כאן מתחיל סדבור זיליתני לשון מזרה זיריתני מן הברור ואח"כ זירזתני ותאזרני לשון כו׳ כצ"ל רש"ל

[נ"ל ודעת ובינה והשכל כך איתא בע"י ולע"ק בתוס׳ דב"ק כה. ובתוס׳ דכ"ב קיא. ובתוס׳ דזבחים סט: ד"ה ק"ו אלן ברור שהיה לתוס׳ כנוסחת השאלתות שהעתקתי שהאם מזרעת אודם שממנו עור ובשר ודם וכו׳ וא"כ גבי חלק האם נמי הוה חמשה וזה ברור כוונת תוס׳ בב"ק כה. ובשאר דוכתי]

גליון הש"ס

גמ׳ משמש והולך. יבמות יב ע"ב: שם חמור גרם לו ליששכר. בערוך ערך חמרא כתב כלומר כשחזר יעקב מן השדה נהק החמור ושמעה לאה ויצאה לקראתו וקראתו:

הגהות הגר"א

[א] גמ׳ ושערות. נ"ב ודם כו׳ ובינה. נ"ב ודעה:

תהלים עא | ירמיה ז | תהלים קלט | רש"ל | [נ"ל דתניא] | תהלים קטז | [קדושין לו:] | [בשאלתות פרשת יתרו סי׳ ע איתא עור ובשר ודם ושערות וכו׳] | *[בערוך מביאו בערך קלסטר בסי"ת] | איוב ט | תהלים קלט | ישעיה יב | תהלים עב | שם קלט | יומא מז. | ש"ב כב | במדבר כג | שם כד | בראשית ל | שם מט | ברכות ס: ע"ש לעיל כה: [ודף כח. ע"ש] | ויקרא יב | בראשית מו | ד"ה א ח | תהלים יח | נע"י אמי

א א מיי' פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה י:

שמשהין עלמן . מלהזריע : יכולני . שישהא עלמו מלהזריע : יבעול וישנה . שמתוך תאות בעילה ראשונה תהא מזרעת וגהי נמי דהזריע אחריו תקדום הזרעתה בבעילה שניה : בעון . על ידי דם נדה שהוא סימן להריון כדקיימא לן (כתובות דף י:) כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין והוא מביאו לידי עון וקדייק ר' ילחק בעון שסמוך לעון נדות שהוא מוזהר לפרוש הימנה : ובחטא . לשון טבילה וטהרה כדמפרש וה"ק על ידי דם נדות שהוא מביא לידי עון חוללתי שהוא גרם לי שנבראתי וכשנתחטאת אמי ממנו יחמתני : כר . מנחה דהיינו סימן שלום : נקיה . חסרה כמו (ב"ק דף מא.) ילא

תורה אור

כי קולך ערב. ד] אבל היא אינה מקלסתו בקול ערב אלא בנא ואדום :

הדרן עלך המפלה

בנות כותים . והן יושבות על כל דם ודם . ואם תאמר ותיפוק ליה שהן נדות מעריסתן ויש לומר דהיינו דוקא בקטנותן דלא דרשי ואשה כדאמר בגמרא אבל גדולות דמפרשי להו וטבלי לא מטמו אלא משום דיושבות על כל דם ודם : **תחתון** כעליון . מפרש בגמרא תחתונו של בועל נדה כעליונו של זב דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין ועליונו של זב מפרש רשב"ס שהכריע הזב בכף מאזנים את האוכלין ומשקין שבכף שניה ולא נהירא דבפ' ר"ע (שבת דף פג.) קרי ליה היסט מה שהכריע הזב בכף מאזנים °והיסט נפקא לן מאשר יגע בהם הזב ועליונו של זב נפקא לן בשמעתין מקרא אחרינא ונראה דעליונו של זב היינו בגד שמקלתו על הזב ומקלתו נגרר על הארץ ולאו היינו היסט אלא כשמסיטו כולו כדאמר איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו :

רבי

*שמשהין עצמן בבטן כדי שיזריעו נשותיהן תחלה שיהו בניהם זכרים מעלה עליהן הכתוב כאילו הם מרבים בנים ובני בנים והיינו דאמר רב קטינא יכולני לעשות כל בני זכרים *אמר רבא הרוצה לעשות כל בניו זכרים יבעול וישנה ואמר רבי יצחק אמר רבי *אמי *°אין אשה מתעברת אלא *סמוך לוסתה שנאמר °הן בעון חוללתי א] ורבי יוחנן אמר *סמוך תהלים נא לטבילה שנאמר °ובחטא יחמתני אמי *מאי שם משמע דהאי חטא לישנא דדכויי הוא דכתיב °וחטא את הבית ומתרגמינן וידכי ית ביתא ויקרא יד ואי בעית אימא מהכא °תחטאני באזוב ואטהר תהלים נא ואמר רבי יצחק אמר רבי אמי ב] כיון שבא זכר בעולם בא שלום בעולם שנאמר °שלחו כר ישעיה טז מושל ארץ זכר זה כר ואמר ר' יצחק *דבי רבי אמי בא זכר בעולם בא ככרו בידו זכר זה כר דכתיב °ויכרה להם *כירה גדולה מלכים ב ו נקבה אין עמה כלום נקבה נקייה באה עד דאמרה מזוני לא יהבי לה דכתיב °נקבה בראשית ל שכרך עלי ואתנה שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי מפני מה אמרה תורה יולדת מביאה קרבן אמר להן *בשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה לפיכך אמרה תורה תביא קרבן מתקיף לה רב יוסף והא מזידה היא ובחרטה תליא מילתא ועוד קרבן שבועה בעי איתויי ומפני מה אמרה תורה זכר לשבעה ונקבה לארבעה עשר זכר שהכל שמחים בו מתחרטת לשבעה נקבה שהכל עצבים בה מתחרטת לארבעה עשר ג] ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה שלא יהו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים תניא היה ר"מ אומר מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה מפני שרגיל בה וקץ בה אמרה תורה תהא טמאה שבעה ימים כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה שאלו תלמידיו את רבי דוסתאי ברבי ינאי *מפני מה איש מחזר על אשה ואין אשה מחזרת על איש משל לאדם שאבד לו אבידה מי מחזר על מי בעל אבידה מחזיר על אבידתו ומפני מה איש פניו למטה ואשה פניה למעלה כלפי האיש זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת ומפני מה האיש מקבל פיוס ואין אשה מקבלת פיוס זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת מפני מה אשה קולה ערב ואין איש קולו ערב זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת שנאמר °כי קולך ערב ומראך נאוה : שיר ב

הדרן עלך המפלת חתיכה

בנות *כותים נדות מעריסתן והכותים מטמאים משכב תחתון כעליון מפני שהן בועלי נדות והן יושבות על כל דם ודם °ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש ואין שורפין עליהם את התרומה מפני שטומאתן ספק : **גמ'** ה"ד אי דקא חזיין אפילו דידן נמי ואי דלא קחזיין דידהו נמי לא אמר רבא בריה דרב אחא בר רב הונא אמר רב ששת הבא במאי עסקינן בסתמא דכיון דאיכא מיעוטא דחזיין חיישינן ומאן תנא *דחייש למיעוטא ר"מ

פלוני נקי מנכסיו : עד דאמרה מזוני . שיודעת להתפלל : נקבה . כשתנקוב ותפרש שכרך ואתנה ונקבה נמי הכי דרשינן : לפיכך תביא קרבן . שבועת ביטוי חטאת : מזידה היא . ואין כאן קרבן דהא ונעלם כתיב בשבועת ביטוי . ובחרטה תליא . לפתוח לה בחרטה ויתיר לה חכם שבועתה אבל קרבן אינו עוקר ומתיר שבועתה : ועוד קרבן שבועה בעי אתויי . כשבה או שעירה והאי עוף הוא : מתחרטת לשבעה . ומתאוה לתשמיש בעלה כדי שתחזור ותתעבר זכר : מפני מה מילה לשמונה . ולא לשבעה : שלא יהיו הכל שמחין . שאוכלין ושותין בסעודה ואביו ואמו עלבים שאסורין בתשמיש : נדה שבעה . לאו ביולדת קאי : מפני שאדם רגיל באשתו . כל שעה שירלה : קץ בה . מאוסה עליו אמרה תורה כל שעה שתראה תהא טמאה שבעה כדי שלא יהא רגיל בה ותתחבב עליו : מחזר על האשה . אדם פנוי מבקש ומחזר עד שנושא : פניו למטה . בשעת תשמיש : זהו ממקום שנברא . מסתכל באדמה שנולר ממנה והיא מסתכלת בו שנולרה הימנו : מקבל פיוס . נוח לרלות : זה ממקום שנברא . אדמה עפר תיחוח נוח ליבטל אבל בשר ועלמות קשין : עלם . כשמכין בו קולו נשמע אבל קרקע כשמכין בו אין קולו נשמע :

הדרן עלך המפלת

בנות כותים נדות מעריסתן . מקטנותן ובגמרא מפרש טעמא : תחתון כעליון . מפרש בגמ' : והן יושבות על כל דם ודם . כלומר להכי הוו בועלי נדות משום דכל דם שרואות בין אדום בין ירוק יושבות עליו ימי נדות וזו תקלה היא להם שאם רואה דם ירוק היום מתחלת למנות ששה והוא אם תראה באותם ימי נדות דם אדום אינה מונה אלא מיום ראייה ראשונה ואותו דם ירוק טהור היה ומראייה שניה היא צריכה למנות : אין חייבין עליה . הלובש או מתכסה באותן בגדים ונכנס למקדש פטור מקרבן או אם נגעו אותן בגדים של משכב בתרומה תולין דלא ידעינן אי נדה היא אי לא והא דאמר דמסתמא טמאות גזירה דרבנן היא : **גמ'** אפילו דידן נמי . אי חזיא בעריסתן טמאה דתניא לקמן (דף לב.) בת יום אחד לנדה מנין תלמוד לומר ואשה : דאיכא מיעוטא דחזיין . בקטנותן : חיישינן למיעוטא . ומטמאינן לכולהו מעריסתן משום דדילמא חזיא :

היא

[לקמן עא.] עירובין ק: [סוטה כז.] [ע' תוס' סוטה כז. ד"ה אליבא דמ"ד] [שם] חולין כז. ע"ש [נ"ל אמר] [נ"ל כרה] [שבועות ח. כריתות כו.] קדושין סג [שבת פז:] [לקמן מח. יבמות פא: קיט. גיטין כ: מס' ע"ז לד: מ: בכורות יט: מכב: חולין ו. יג: פו.]

נעי' תוס' אסי

גליון הש"ס

גמ' אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה. ע' לעיל י ע"ב תד"ה דהויא: תוס' ד"ה תחתון כו' והיסט נפקא לן מאשר יגע בהם הזב. לקמן מג ע"א כל אשר יגע בו הזב כנ"ל:

תוספי הרא"ש

שנאמר כי קולך ערב. אבל היא אינה מקלסתו בקול ערב אלא בצח ואדום :

סליק פירקא

בנות כותים נדות מעריסתן. הקשה ר"ת לרבינא דאמר בפ' אין מעמידין דתינוקת עובדת כוכבים בת ג' שנים ויום אחד הואיל וראויה לביאה מטמאה בזיבה מאי שנא מבנות כותים דהחמירו אפילו מעריסותהן מיהו ממשנה זו לא קשה דסברה גרי אמת הן דקתני מפני שטומאתן בספק דכיון דאי חזיא טמאה מדאורייתא החמירו בהן יותר מבעובדי כוכבים אבל קשה מדר' יוסי דאמר ר' אליבית בפ"ק דשבת אף בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו ושמעינן ליה לר' יוסי במנחות בפרק ר' ישמעאל דסברכותים גרי אריות הן דקאמר תורמין משל עובדי

כוכבים על של כותים ואומר ר"ת דהחמירו בהם לפי שהן מצויין אצל ישראל וכדי שלא יטמעו בהן . ומיהו יש דברים שהקילו בהם יותר מבעובדי כוכבים דתינוק עובד כוכבים מטמא בזיבה דגזרו עליהם שיהו כזבין לכל דבריהם . ועל הכותים לא גזרו אלא משום חששא דבועלי נדות כמו דתניא מתני' ואע"ג דמתני' קא סברה גרי אמת הן מסתברא דה"ה למ"ד גרי אריות הם דלא אשכחן תנא דפליג בהא למימר שעשו כותים כזבים וכן לענין יין נסך לא גזרו על יין של כותים עד שבא ר' מאיר וגזר כדאיתא בפ"ק דחולין ואע"ג דר' מאיר סבר גרי אמת הן כדמוכח בשור שנגח ד' וה' מ"מ לא מצינו אדם שאסר יינם תחלה אפילו מאן דאית ליה גרי אריות הן : והן יושבות על כל דם ודם . ותימה למה לי למימר שהן יושבות על דם ודם כיון שגזרו עליהן שהן נדות מעריסותיהן וי"ל משום דלא תימא דוקא בקטנות גזרו משום דכי חזיין לא מפרשי להו כדאיתא בגמרא אבל בגדולות לא (ילפינן) [גזרינן] הוצרך טעם בגדולות : אי דקא חזיין כו' . אין לפרש אי דקא חזיין אם רגילות קטנות לראות דא"כ מאי קאמר רב ששת הב"ע בסתמא ואי אין רגילות לראות אמאי מטמינן בסתמא לכך פרש"י אי דקא חזיין שמיירי שראתה ותימה מאי קשה ליה א"כ אפילו לא חזיין נמי דילמא גזרו עליהן כמו שגזרו על עובדי כוכבים אע"ג דדם עובדת כוכבים כדם בהמה הילכך בכותים נמי אע"ג דלא חזיין גזרו בהו . וי"ל משום דמתני' סברה כותים גרי אמת מדקתני ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש מפני שטומאתן בספק הילכך לא מסתבר ליה למימר שגזרו עליהם כמו על עובדי כוכבים : חיישינן למיעוטא . ותימה הא דאמרינן בפ"ק דשבת דגזירה זו מי"ח דבר היא ומה הוצרכו לגזור והלא בכל מקום חייש ר' מאיר למיעוטא וי"ל דמתחלה היו סבורים דכותים דרשי אשה ואשה וכי חזו מפרשי להו ושוב בדקו ומצאו דכי חזו לא מפרשי להו והודיעו לכל שהן נדות מעריסותיהן ומיהו תימה כיון דחיישינן למיעוט אפילו בדידן נמי ניחוש ואמאי אמרינן בפ"ק תינוקת שלא הגיע זמנה לראות פעם ראשונה ושניה רוקה ומדרסה בשוק טהור . וכ"ת היינו דקא משני לקמן אנן דכי חזיין מפרשי להו לא גזרו בהו רבנן משום דלא שכיח כלל שלא ימצא דם בבגדה אם ראתה מ"מ ניחוש שמא סמוך ללידתה בשעה שנולדה ראתה בעוד שהיתה מלוכלכת בדם הלידה וי"ל דהך מיעוטא לא שכיח כלל אע"ג דקרי ליה בסמוך מיעוטא דשכיח שהטבילה קודם לאמה מ"מ בשעת הלידה לא שכיח כלל ותימה כיון דמטעמא דחיישינן למיעוטא גזרינן היכי קאמר בפ"ק דשבת אליבא דר' יוסי אף בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו וי"ל חדא דאשכחן לר' יוסי דחייש למיעוטא ביבמות ריש פרק אלמנה ועוד דר' יוסי דאית ליה כותים גרי אריות ונזרו עליהן כדי שלא יטמעו בהם כדרך שגזרו על עובדי כוכבים והא דצריכי' לטעמא דחייש למיעוטא היינו לת"ק דמתני' דסבר גרי אמת הן והא דאמר ר' יוסי מעשה (בעינבל) [בעין בול] כו' לסייע לדברי ר"מ קאמר (או) א"נ איצטריך לאשמועינן דלא תימא היאך גזרו עליהן נדות כדי שלא יטמעו בהן כיון דאין נמצא בם נדות כלל . הילכך אשמועינן דזימנין דאיכא כי היכי דלא ליהוו מילי דרבנן כי חוכא ואטלולא ואפילו משכח תנא דסבירא ליה כותים גרי אמת הן ולא חייש למיעוטא אומר ר"ת דאפשר דאית ליה בנות כותים נדות מעריסתן לפי שהיו מקולקלין במעשיהם הרחיקום כדי שלא יטמעו בהם והא דאיצטריך לומר הכא טעמא משום דחיישינן למיעוטא משום דמתני' מוכחת דבהכי תליא טעמא משום דכי חזיין לא מפרשי ולא משום טימוע מדאיצטריך לן לפרושי

הגהות מהר"ב רנשבורג א] גמ' ור"י אמר סמוך לטבילה. נ"ב עי' סוטה דף כז ע"א ותוס' שם ד"ה אליבא ובשו"ת כנסת יחזקאל סי' נג ושו"ת אבן השהם סי' יד לא עיינו שם כל צורכם דוק והסכת גם על מהרש"א בח"א כאן יפלא דה"כ איך אמר הש"ס התם כי תיבעי לך אליבא דמ"ד וכו' סמוך לטבילה ומאי בעיא הא סמוך לוסתה לא מני מנטר לה ודו"ק : ב] שם כיון שבא זכר בעולם בא שלום בעולם שנאמר וכו'. נ"ב עי' דרשת מהרלנ"ח דף ח ע"ב : ג] שם ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה. נ"ב עיין מהרלנ"ח הנ"ל דף ט ע"ג : ד] תוד"ה כי קולך ערב. נ"ב עיין רלוף ההכה :

ר"מ היא *דתניא קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין דברי ר"מ אמרו לו לר"מ יפה אמרת שאין חולצין איש כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש ומה טעם אין מיבמין אמר להן קטן שמא ימצא סריס קטנה שמא תמצא אילונית ונמצאו פוגעין בערוה שלא במקום מצוה ורבנן זיל בתר רובא דקטנים ורוב קטנים לאו סריסים נינהו זיל בתר רובא דקטנות ורוב קטנות לאו אילונית נינהו אימר דשמעת ליה לר"מ מיעוטא דשכיח אבל מיעוטא דלא שכיח מי שמעת ליה °הא נמי מיעוטא דשכיח הוא דתניא א"ר יוסי *מעשה בעין בול והטבילוה קודם לאמה ואמר רבי מעשה בבית שערים והטבילוה קודם לאמה וא"ר יוסף מעשה בפומבדיתא והטבילוה קודם לאמה בשלמא דר' יוסי ודרבי משום תרומת א"י אלא דרב יוסף למה לי והא *אמר שמואל אין תרומת חו"ל אסורה אלא במי שטומאה יוצאה מגופו והני מילי באכילה אבל בנגיעה לא אמר מר זוטרא לא נצרכה אלא לסוכה שמן של תרומה דתניא °ולא יחללו את קדשי בני ישראל *אשר ירימו לה' לרבות את הסך ואת השותה שותה למה לי קרא *שתיה בכלל אכילה אלא לרבות את הסך *כשותה ואיבעית אימא מהכא °ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו אי הכי דידן נמי אנן דדרשינן אשה ואשה וכי חזיין מפרשי להו לא גזרו בהו רבנן אינהו דלא דרשי אשה ואשה וכי חזיין לא מפרשי להו גזרו בהו רבנן מאי אשה ואשה דתניא *אשה אין לי אלא אשה תינוקת בת יום אחד לנדה מנין ת"ל ואשה אלמא כי מרבי קרא בת יום אחד מרבי ורמינהו אשה אין לי אלא אשה תינוקת בת ג' שנים ויום אחד לביאה מנין ת"ל ואשה אמר רבא הלכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי הי קרא והי הלכתא אילימא בת יום אחד הלכתא בת שלש שנים ויום אחד קרא קרא סתמא כתיב אלא בת ג' שנים ויום אחד הלכתא בת יום אחד קרא ומאחר דהלכתא קרא ל"ל למעוטי

(ויקרא כב; תהלים קט)

רש"י

איש כתוב בפרשה · (דברים כה) ואם לא יחפוץ האיש איש פוטרה בחליצה ולא קטן אלא מה טעם אין מיבמין ויגדלו יחד: סריס · לאו בר הקמת שם הוא ואינו מצווה ליבם וכן אילונית וכיון דמייבם בלא מצוה נושא אשת אחיו בחנם וערוה היא ובכרת: בעין בול · מקום: קודם לאמה · יולדת נקבה טובלת לי"ד ובתה ראתה ליום או ליומים שנולדה והטבילוה קודם לאמה משום מגע תרומה: עין בול ובית שערים מא"י פומבדיתא חוץ לארץ: משום תרומת א"י. דמיפסלא בנגיעה: יוצאה מגופו · כגון זב וזבה ונדה: והני מילי באכילה · כולה שמואל אמרה בבכורות בפ' הלוקח בהמה (דף כז.) ואפי' זב ונדה לא פסלי לה בנגיעה: לסוכה שמן של תרומה · דסיכה כאכילה ובאכילה קאמרינן דתרומת חו"ל אסורה לנדה: דתניא · דסיכה כאכילה: ולא יחללו · בפרשת אזהרת טמאים בתרומה כתיב: לרבות את הסך · בכלל בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר שתיה בכלל אכילה דכתיב (דברים יד) ואכלת מעשר דגנך וגו' תירוש חמרא הוא וקרי ליה אכילה: ותבא כמים וגו' · בקללה גבי רשע קאי: א"ה. דחיים למיעוטא: דידן נמי · ליטמו כולהו מעריסתן: אשה ואשה · לרבות קטנה כדמפרש: מפרשי להו · ממגע קדשים: ואשה כי תהיה זבה וגו' · בנדה משתעי קרא דכתיב (ויקרא טו) שבעת ימים תהיה בנדתה: ורמינהו אשה · ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת זרע: לביאה · שמטמאה בביאת אדם מגזרת הכתוב דכתיב וטמאו ולא משום נוגעת בשכבת זרע הוא שהרי מגע בית הסתרים הוא ואינו מטמא: הלכתא נינהו · לענין נדה בת יום אחד ולענין ביאה בת ג' דברים הללו הלכה למשה מסיני הם כדמפרש ואזיל דחדא מינייהו הלכתא: הי קרא והי הלכתא · כלומר מכדי קרא חדא מינייהו משתמע הי מינייהו משתמע מקרא בלא הלכתא והי מינייהו אצטריך הלכתא: קרא סתמא כתיב · כיון דוי"ו לרבויי אתא כל שהוא אשה משמע בת יום אחד אבל בת ג' לא משמע מיניה טפי מבת ב' או בת ד': אלא בת ג' · לענין ביאה הלכתא דמקרא לא משתמע ורבנן אסמכתא בעלמא אסמכוה ובת יום א' לנדה משתמעא מקרא: ומאחר · דביאה בת ג' הלכה למשה מסיני היא ומקרא לא משתמע עיקר קרא דוי"ו יתירא למאי אתא: למעוטי

תוספות

רבי מאיר היא · תימה דמשמע דמתני' (לעיל דף לא:) דבנות כותים נדות מעריסתן לא אתיא כרבנן אלא כרבי מאיר דחייש למיעוטא וסבר דכותים גרי אמת הן כדמוכח פ' שור שנגח ד' וה' (ב"ק לח:) אבל לרבנן דלא חיישי למיעוטא לא הוו נדות מעריסתן ולא לר' יוסי אע"ג דחייש למיעוטא בפרק אלמנה (יבמות דף*) כיון דקסבר כותים גרי אריות הן כדמוכח במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סו:) דקאמר תורמין משל (*ישראל) על של עובדי כוכבים ואם כן כותים לא מטמאו בנדות כדאמר לקמן בנות ישראל מטמאין בזיבה ואין עובדי כוכבים מטמאים בזיבה ותימה והא בנות כותים דהוו נדות מעריסתן *הוו מי"ח דבר ובפ"ק דשבת (דף יג:) משמע דליכא מאן דפליג על י"ח דבר ומשמע התם (דף יז:) דהוי מי"ח דבר לכ"ע וי"ל דאפי' רבנן דלא חיישי למיעוטא ואפילו גרי אריות הן שוינהו רבנן נדות מעריסתן וגזרו עליהם טומאה כדי שלא יטמעו בהן כמו שגזרו על בת עובד כוכבים וא"ת אם כן אמאי מוקי לה כר"מ ומשום דחייש למיעוטא לוקמיה ככ"ע ומשום טימוע דר"מ נמי אית ליה טעמא דטימוע דאמר בפ' ד' וה' (ב"ק דף לח:) קנסא דקניס ר"מ בממונא כדי שלא יטמעו בהן וי"ל משום דע"כ מתני' לית ליה טעמא דטימוע אלא משום חשש ראיה כדקתני לפי שיושבות על כל דם ודם והא דא"ר יוסי מעשה בעין בול והטבילוה קודם לאמה אע"ג דטעמא דרבי יוסי משום טימוע הולרך להביא ראיה דשכיח הוא שרואות הן בקטנותן דאי לאו הכי הוי כחוכא ואטלולא למיגזר בהן נדות וא"ת לר"מ דחייש למיעוטא וקסבר דכותים גרי אמת הן א"כ הוו נדות מעריסתן מן התורה ולמה מני לה מי"ח דבר וי"ל דמסתמא לא ראתה מיד · אחר שהולדה רגע אחד א"כ אוקמה בחזקת שלא ראתה וסמוך רובא דלא חזו לחזקה שלא ראתה °והוו הנך דחזו מיעוטא דמיעוטא ולא מטמו מדאורייתא אלא מדרבנן הוא דגזרו עליהם מי"ח דבר וא"ת ולר' יוסי דגרי אריות הן אמאי גזרו בכותים דהוו נדות מעריסתן ובבת עובד כוכבים לא גזרו עד בת ג' שנים כדאמרינן התם ויש לומר דהחמירו בכותים דעבדי קצת מצות ולא בדילי ישראל מינייהו וגזרו עליהם מעריסתן דלא ליתי וליטמעו בהן אבל מעובדי כוכבים הוו בדילי טובא ולא גזרו עלייהו עד דליהוי ראויות לביאה:

שמא תמצא אילונית · וא"ת ותתיבם ממה נפשך דאם אילונית היא הוי קידושי אחיו (א) טעות כדתנן (יבמות דף ב:) וכולן שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות משום דלא הויא צרת ערוה ותירץ ר"ת דהכא איירי בדקבל עליה אחיו וכי האי גוונא משני בריש בן סורר ומורה (סנהדרין דף סט:) ואין להאריך כאן יותר וא"ת ובקטן אמאי חיישינן שמא ימצא סריס וניבדקיה אם עושה כיפה כשמשתין או אחד משאר סימנין דאמר בהערל (יבמות דף פ:) ואיכא למ"ד התם דלא הוי סריס עד שיהו בו כל סימני סריס וי"ל דאין מועלת הבדיקה עד שהוא גדול בשנים:

והטבילוה קודם לאמה · ומשום שראתה דאי משום שנגעה באמה שטמאה לידה א"כ מאי אשמעינן כל ולדות נמי טמאין · *ובפרק עד כמה (בכורות דף כז.) דקאמר גבי חלה דמאכילתו לכהן קטן ה"ה לכהן גדול שטבל כדמשמע הכא: **שתיה** בכלל אכילה · וא"ת בפרק העור והרוטב (חולין דף קכ.) גבי חלב למה לי כל נפש לרבות שותה ויש לומר דאשמעינן דהחלב מהותך שמיה חלב*:

וכשמן בעצמותיו · ואם תאמר דמעיקרא מייתי מן התורה והדר מייתי אסמכתא דבפרק ר"ע (שבת דף פו.) תנן דסיכה ביוה"כ אסור אע"ג שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ותבא כמים בקרבו ואומר רבינו תם דקרא דלא יחללו נמי אסמכתא הוא דבפרק הנשרפין (סנהדרין דף פג.) דרשינן מיניה דטבל במיתה ובפרק קמא דזבחים (דף ג:) מידרש לדרשא אחריתי ומדאורייתא לא הוי סך כשותה וכן לענין יוה"כ ותדע דאין חייבין כרת אלא אוכל ושותה בלבד ואמר נמי בפרק בתרא דיומא (דף עז:) מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש ועוד אומר ר"ת דדוקא סיכת שמן אסמכוה רבנן אקרא ואסור מדרבנן אבל סיכה של שומן חזיר ושל חלב שריא ובפרק כל שעה (פסחים דף כד:) אמר המניח חלב של שור הנסקל ע"ג מכתו פטור אבל אסור הוא משום דאסור בהנאה משמע אבל חלב דעלמא אפילו איסורא ליכא*: **אי** גרס הלכתא הוא א"ש דלא הוי הלכתא אלא חדא ומיהו ברוב ספרים גרס נינהו היינו לפי שלא פירש רבא הי קרא והי הלכתא כלומר אחד מן הפסוקים וא"ל לפרש משום דקאי נמי אקרא דזכרים דלקמן ובסוף היסן (סוכה דף כח.) גבי אזרח להוציא את הנשים קאמר הלכתא נינהו אע"ג דליכא אלא חדא: (סייד לע"ב) **לנקבה** כל שהיא בין גדולה בין קטנה · וקרא דואשה דזבה אתי לדרשא אחריתא ומעיינות דמצורע ומצורעת צריך לומר דמפיק ליה מקרא אחרינא דליכא למימר דתרוייהו משתמעי מהאי קרא דהא לקמן אמר אביי מדקאמר ר' יוסי זאת תורת הזב בין גדול בין קטן אייתור לזכר לרבות מעיינות: למעוטי

תוספי הרא"ש

לפרושי והן יושבות על כל דם ודם ואי אית לן טעמא דטימוע אפילו בודאי לא חזו גזרו עליהם: **והטבילוה** קודם לאמה · ותימה דילמא משמע דנגעה באמה וי"ל דא"כ כולהו נמי א"נ למה לטבול משום מגע א"א שלא תינק מאמה: **אין** תרומת חוצה לארץ · משמע הכא דשייך תרומה בחוצה לארץ וכן מוכח בכמה דוכתי וקשה מהא דאמרינן בפ"ק דחולין דר' מאיר אכל עלה של ירק בבית שאן וע"י כן התיר רבי כל בית שאן אלמא דאין תרומה נוהגת בחוצה לארץ וי"ל דהתם בדמאי שאינו נוהג בחוצה לארץ וכן ההיא דבצר לאו היינו בצרה בפ' בתרא דע"ז: **ואיבעית** אימא מהכא ותבא כמים בקרבו כו' · לאו דרשא גמורה היא אלא אסמכתא בעלמא דבשבת פרק ר' עקיבא קאמר עלה אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר משום דברחיצה משתעי קרא כדאמרינן בפ' בתרא דיומא מה שמן מאבראי כו' תימה דבתר דמייתי קרא מדאורייתא מייתי קרא דאסמכתא ואומר ר"ת דקרא(קרא) נמי אסמכתא הוא דלכמה דרשות דרשינן ליה בפ"ק דזבחים דרשינן מיניה דאין חולין מחללין קדשים ועוד ילפינן מיניה דטבל במיתה ומדאורייתא לא הוי סך כשותה והא דתנן במס' תרומות דסך שמן של תרומה משלם קרן וחומש היינו מדרבנן וכן לענין יום הכפורים אמרינן דאינו חייב כרת אלא אוכל ושותה ואמרינן נמי בפ' בתרא דיומא דמי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש ואי הויא סיכה מדאורייתא לא הוה מקילינן ביה כולי האי וכל קראי דיום הכפורים אסמכתא בעלמא נינהו ואומר עוד ר"ת דוקא סיכה של שמן אסמכוה אקרא ואסרוה אבל סיכה של שומן חזיר או חלב שריא. הלכתא ניהו גרס ואי גרס נינהו לפי שלא פי' הי הלכתא והי קרא שייך לומר נינהו כלומר מאחד מאלו השנים:

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה טז סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסז סעיף ג ד:

ג ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

[סו: ע"ש תוס' ד"ה אין חוששין]

[סוטה]

ד ג מיי' פ"ז מהלכות תרומות הל' ח [וכבר אלפס פסחים פ"ב דף קמו:]

[עי' תוס' שבת טז: ד"ה אף בנות]

ה ד מיי' שם פ"י הל' ב:

ו ה ו מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה ה ופ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ג:

מסורת הש"ס

יבמות סא: קיא: בכורות מה:

[תוספתא פ"ה]

בכורות כז.

[שבועות כג: יומא עו.] [שבת פו.]

[לקמן מד.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שמא וכו' קידושי אחיו קידושי טעות:

גליון הש"ס

גמ' הא נמי מיעוטא דשכיח הוא. עי' שבת סט ע"א תוס' ד"ה ואפילו: תוס' ד"ה ר"מ וכו' והוו הנך דחזו מיעוטא דמיעוטא וכו' כדאמרי' יבמות קיט:

[ועי' תוס' חולין קכ. ד"ה לרבות]

[ועי' תוס' יומא עו: ד"ה דתנן וכו']

ז א מיי' פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ו ומיי' פ"ה מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ג :

ח ב מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה א ופ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ג :

ט ג מיי' פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ד ופ"ג מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ו :

י ד מיי' פ"ה מהלכות אבות הטומאה הלכה ב:

יא ה מיי' פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ו :

ערכין ג' (כריתות ח) לקמן מד·

יב ו מיי' פ"ג מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ו :

[ועי' תוס' לקמן מג: ד"ה עד שיצא]

יג ז מיי' פ"ה מהלכות איסורי ביאה הלכה א ·

יד ח מיי' פ"ג מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ב :

נ"ל דכתב

[דהוה כעין מיעוט אחר מיעוט שהוא לרבות. תוי"ט רפ"ב דזבים]

[לקמן מד. וש"נ]

[עי' תוס' סוכה כח· ד"ה הלכתא וע"ע קדושין ס. ד"ה הלכתא]

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה עליונו וכו' ולהכי קאמר דהאי תחתיו במאי מיירי:

תורה אור

למעוטי איש מאודם והא דתניא אשה אין לי אלא אשה בת י' ימים לזיבה מנין ת"ל ואשה למה לי ליגמר מנדה צריכא דאי כתב רחמנא בנדה הוה אמינא נדה משום דכי חזאי חד יומא בעיא למיתב ז' אבל זבה דאי חזאי חד יומא בשומרת יום כנגד יום סגי לה אימא לא צריכא וליכתוב רחמנא בזבה ולא בעי בנדה ואנא ידענא דאין זבה בלא נדה אין ה"נ ואלא קרא למה לי למעוטי איש מאודם הא מיעטתיה חדא זימנא חד למעוטי משכבת זרע וחד למעוטי מדם וכן לענין זכרים דתניא איש איש מה ת"ל (ויקרא טו) איש איש לרבות תינוק בן יום אחד שהוא מטמא בזיבה דברי רבי יהודה רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר אין צריך הרי הוא אומר (שם) לזכר ולנקבה לזכר כל שהוא זכר בין שהוא גדול בין שהוא קטן ולנקבה כל שהיא נקבה בין גדולה בין קטנה א"כ מה ת"ל איש איש דברה תורה כלשון בני אדם אלמא כי מרבי קרא בן יום אחד מרבי ורמינהו איש אין לי אלא איש בן תשע שנים ויום אחד מנין ת"ל (שם) ואיש אמר רבא הלכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי הי הלכתא והי קרא אילימא בן יום אחד הלכתא ובן ט' שנים ויום אחד קרא קרא סתמא כתיב אלא בן ט' שנים ויום אחד הלכתא ובן יום א' קרא וכי מאחר דהלכתא היא קרא למה לי למעוטי אשה מלובן למה לי למכתב בזכרים ולמה לי למכתב בנקבות צריכי דאי כתב רחמנא בזכרים משום דמטמאו בראיות כבימים אבל נקבות דלא מטמאו בראיות כבימים אימא לא ואי כתב רחמנא בנקבות משום דקמטמו באונס אבל זכרים דלא מטמאו באונס אימא לא צריכא : **הכותים מטמאין משכב תחתון כעליון :** מאי משכב תחתון כעליון אילימא דאי איכא י' מצעות ויתיב עלייהו מטמו להו פשיטא דהא דרס להו אלא שיהא תחתונו של בועל נדה כעליונו של זב מה עליונו של זב אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין אף תחתונו של בועל נדה אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין עליונו של זב מנלן דכתיב (שם) וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא מאי תחתיו אילימא

רש"י

למעוטי איש מאודם · ואע"ג דקרא לאו באודם מיירי על כרחיך כיון דקרא יתירא הוא לדרשא אתא ומה יש לך לדרוש דבר הקרוב לענין דרוש בו וה"ק אשה טמאה בדבר האמור בה דהייט אודם ואין איש טמא בדבר האמור באשה ואי קשיא ה"ל למיכתב להך דרשה גבי נדה אין ה"נ דלגבי נדה נמי קרא אחרינא כתיב דדרשינן לה לקמן הכי ומיהו תרוייהו צריכי כדקאמר לקמן הסוא דגבי נדה למעוטי איש מדם ממש שאין דם היוצא מפי האמה מטמא בזיבה והאי למעוטי שכבת זרע אדום האי במאי דאישתעי ביה והאי במאי דאישתעי ביה: והא דתניא אשה · לענין זבה כתיב ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים ימים ב' רבים ג' : בת י' ימים · דבציר מהכי ליכא זיבה ז' ימי נדה וג' ימי זיבה שאין זיבה אלא לאחר נדות כדמפרש בשמעתא בתרייתא דמכילתין : ליגמר מנדה · כיון דבת יום אחד מטמא בנדה בת י' נמי מטמאה בזיבה דאין זיבה בלא נדה שאינה· אלא לאחר נדות : ואלא קרא · ואשה דכתיב גבי נדה למה לי: למעוטי איש מאודם · דהכי משמע אשה מטמאה בנדה ולא איש : והא מיעטתיה · לעיל : חד למעוטי משכבת זרע · אדום אם יראה שכבת זרע אדום : וכן לענין זכרים · מרבי בן יום אחד: איש איש · כי יהיה זב : איש אין לי אלא איש · ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע : ה"ג גרסינן ומאחר דהלכתא קרא למה לי ואבן תשעה לשכבת זרע קמהדר: למה לי למיכתב בזכרים · איש איש לרבות קטן בן יומו ולמה לי למיכתב בנקבות ואשה לרבות בת יום אחד לנדה ובת י' לזיבה: בראיות כבימים · בין שרואה ג' ביום אחד בין שרואה שלש בשלשה ימים רצופין הוי זב כדילפינן בב"ק בפרק כילד (דף כד.) לזכר ולנקבה מה נקבה בימים אף זכר בימים וראיות בגופיה כתיב מנה הכתוב שלש וקראו טמא אבל זבה שראתה שלש ביום אחד לא הויא זבה : זב לא מיטמא באונס. דכתיב מבשרו ולא מחמת אונסו וזבה מיטמאה באונס בהאי פירקא (לקמן דף לו:) כשהוא אומר כי יזוב זוב דמה הרי אונס אמור : משכב הזב והנדה מטמא אדם· דכתיב (ויקרא טו) ואיש אשר יגע במשכבו וכתיב (שם) וכל הנוגע במשכבה וגו': כעליונו של זב · ולא כתחתונו שמטמא אדם : אילימא

תוספות

למעוטי אשה מלובן · אע"ג דבכל דוכתין דורשין וי"ו לרבות והכא דורשין למעוטי פרש"י כיון דלא אצטריך לרבות מיפרשי לקרא דלכך אייתר לומר דדוקא איש אמרתי לך ולא אשה וכן גבי אשה אשה אמרתי לך ולא איש הקשה הריב"ן למה לי למעוטי אשה מלובן הא ממעטינן לעיל בפ"ב (דף יט.) מדמיה דמיה דד' דמים טמאים באשה ותו לא ותירץ דמ"מ ה"א דאתי בק"ו מאיש דלא מיטמא באודם מיטמא בלובן אשה לא כ"ש ואע"ג דאיכא למיפרך מה לאיש שכן מיטמא בראיות כבימים איכא למימר גילוי מילתא בעלמא הוא :

צריכי דאי כתב רחמנא זכר כו'· תימה הא פרשב"ם בפ' דם הנדה (לקמן דף נה:) דאיתקש זב לנדה מדכתיב והדוה בנדתה וגו' לטמא אדם לטמא בגדים אם נישא משכבה ומושבה וכן פי' בסמוך גבי כלי חרס דמטמא בהיסט וכן משמע ביוצא דופן (לקמן דף מא:) דמצריך קרא גבי נדה דמיטמאה בפנים כבחוץ מדכתיב בבשרה וגבי זב צריך קרא דלא מיטמא בפנים כבחוץ כי יהיה זב מבשרו עד שתצא מבשרו משמע דאיצטריך קרא דלא נגמר מנדה* :

עליונו של זב מנלן · זאת היתה גירסת רש"י דכתיב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא מאי תחתיו אילימא תחתיו דזב מאשר יגע במשכבו נפקא אלא כל אשר יהיה הזב תחתיו והיה כתוב בספרים ומאי ניהו נשא מאי טעמא והנשא כתיב ולא גרים רש"י דהא כבר נפקא מתחתיו ועוד *דכתיב והנשא כתיב כבוס בגדים וחזר בו רש"י מגירסא זו דהיכי מוקי האי קרא בעליונו של זב הא בהדיא בת"כ מוקי לה במרכב ועוד היכי הוה בעי לאוקומי במשכב הא במשכב כתיב כבוס בגדים בנוגע בו והכא לא כתיב כבוס בגדים וכי ה"ג פרקין בפ"ק (לעיל דף ט·) גבי מזה מי נדה ועוד היכי מוקי ליה בעליונו של זב דאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין הלא אין להם טהרה במקוה וקרא כתיב יטמא עד הערב ונראה דרש"י ל"ג מאי תחתיו אילימא כו' אלא גרים כל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנשא כמי יטמא ומאי ניהו נישא מאי טעמא והנשא כתיב נתקו הכתוב מטומאה כו' וה"פ והנוגע בכל אשר יהיה תחתיו במרכב איירי כדמוקי לה בת"כ דהאי קרא אחר מרכב כתיב וחלק בין מגעו למשאו דמגעו מטמא אדם ולא בגדים דהכא לא כתיב כבוס בגדים ובמשאו מטמא אדם לטמא בגדים כדקמסיים קרא והנשא אותם יכבס בגדיו וקאי על כל מה דכתיב בענין מטייעותיו ומרכבו ומושבו ועליונו של זב דרשינן הכא מדכתיב והנשא חסר בלא וי"ו קאי ארישא דקרא דמרכב דכתיב ביה יטמא ולא כתיב ביה כבוס בגדים והכי קאמר דהנוגע במרכב הזב יטמא וכן הנושא דהיינו עליונו של זב נתקו הכתוב מטומאה שלאחריו דע"כ והנשא ארישא דקרא קאי ולא אסיפא דהא כתיב אותם וגבי נישא לא שייך אותם אלא אותם קאי אמאי דקרינן נשא והמסורת קאי ארישא דקרא ופריך אימא דנתקו מטומאה חמורה לטמא אדם לטמא בגדים אבל אדם או בגדים ליטמא כמו מרכב ומשני דיטמא טומאה קלה משמע דהנושא סמוך לנוגע במרכב ובגד שנגע במרכב לא מטמא אלא אוכלין ומשקין ומיהו יש ליישב גירסא ראשונה דדריש מתחתיו ואף על גב דקרא איירי במרכב מכל מקום תיבה דתחתיו לא איירי במרכב אלא בתחתיו דאמר בת"כ ומייתי לה בפרק בכל מערבין (עירובין דף כז.) האוכף טמא מושב והתפוס טמא מרכב אלמא מה שתחתיו לא אקרי מרכב אלא מושב ולהכי קאמר (א) דבעי תחתיו במאי מיירי אי במשכב מאשר יגע כו' והוה מצי למפרך דבמשכב כתיב כבוס בגדים והכא לא כתיב אלא לעדיפא מיניה פריך א"כ מש"ה לא כתיב כבוס בגדים משום דעיקר קרא במרכב כתיב דלא בעי כבוס בגדים ומפרש אלא שהזב תחתיו דהיינו עליונו של זב דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין וטומאת ערב דכתיב בקרא משום מרכב דמרכב מטמא אדם או בגדים וגרס שפיר מאי טעמא והנשא כתיב דמתחתיו גרידא לא הוה מוקמינן בעליונו של זב דלא הייתו בודים טומאה מלבע אלא הוה מוקמינן לה במרכב ואי לאו נמי תחתיו מנשא לא הוה מוקמינן ליה לטומאה קלה דאוכלין ומשקין בנשא כיון דכתיב ביה כבוס בגדים וה"א דנתקו לטמא אדם או בגדים קמ"ל תחתיו דאיירי בעליונו של זב ונכתב גבי מרכב דליכא כבוס בגדים וכתיב ביה יטמא דמשמע טומאה קלה ועוד דע"כ גרסינן והנשא כתיב דאי לא דרשינן עליונו של זב אלא מתחתיו היכי פריך אימא נתקו מטומאה חמורה היכא כתיב ביה טומאה חמורה דקאמר נתקו :
והנשא

תוספי הרא"ש

למעוטי אשה מלובן · אע"ג דקרא איירי בשכבת זרע של איש ממעטינן מיניה זיבה דאשה דלא שייכא טומאת קרי באשה והא דדרשינן בכל מקום וי"ו לרבות ובשמעתין דרשינן למעט השיב רש"י דכיון דלא איצטרכי לריבויא כדקאמ' תלמודא מפרשינן לקראי הכי דלכך יתיר הוא"ו לומר דוקא אשה אמרתי לך ולא איש וכן נמי גבי איש ותימה ולמה לי למעט אשה מלובן הא אמרינן ד' דמים טמאים באשה ותו לא · והשיב רש"י דהא דאמרינן ד' דמים טמאים באשה היינו למעוטי שאר מראות שנוטין לאדמימות כגון במימי תלתן ובמימי בשר צלי וירוק טהורין מטומאת שבעה אבל לובן דהכא לאו ממראה דם הוא והוה מטמינן ליה באשה טומאת ערב מק"ו דאיש שאינו מטמא באודם מטמא בלובן אי לאו דמיעטיה קרא : צריכי דאי כתב בזכרים · ותימה והא איתקש זב ונדה כדמפרש בגמרא בריש דם הנדה דהא דנדה מטמא (עושה) משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים משום דהוקשה לזב דכתיב והזבה בנדתה והזב את זובו וכן פי' בשמעתין לקמן דהא דזבה ונדה מטמו כלי חרס בהיסט משום דאיתקוש לזב דכתיב ביה וכלי חרס אשר יגע בו הזב דדרשינן מיניה איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו וכן מוכח לקמן דאיתקוש בריש פרק יוצא דופן דדרשינן גבי נדה שמטמאה בפנים כבחוץ מדכתיב בבשרה וגבי זב מיבעי לן קרא דאינו מטמא בפנים כבחוץ מדכתיב איש כי יהיה זב מבשרו עד שתצא מבשרו ואי איתקש זב לנדה דאיצטריך קרא דלא ניגמר מנדה ומיהו גבי בעל קרי אע"ג דלא איתקיש מיבעי ליה קרא לקמן דאינו מטמא בפנים כבחוץ מדכתיב איש כי תצא ממנו שכבת זרע עד שתצא טומאתו לחוץ אלא ודאי לא צריך היקשא לכך דה"א גילוי מילתא בעלמא דכל מי שטומאה יוצאה מגופו שיטמא בפנים כבחוץ כיון שנעקר ופירכא קמייתא איכא לשנויי דהיקשא אתיא לסוף טומאה דכל מה שטמא בזה טמא בזה אבל לעיקר טומאה לשמות בו יום אחד לא הוקשו כנ"ל : בעליונו של זב . פרש"י כגון זב בכף מאזנים ואדם או כלים בכף שניה וכרע הזוב וקשה דהאי היסט הוא כדאמרינן בשבת בסוף פרק ר"ע דכל טומאות המסיטות טהורות חוץ מזב המסיט ומסיק זב וכל דדמי ליה כגון ע"ז שהסיטה אחרים כגון שכרעה בכף מאזנים והיסט נפקא לן מקרא אחרינא · וי"ל דעליונו של זב כגון בגד מקצתו מונח על ראשו ומקצתו מונח בארץ דמטעם היסט אינו טמא עד שיסיט את כולו כדאמרינן איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו · א"נ שאצבעו של זב תחת הנדבך ואוכלים ומשקין על גביו ואין הזב מסיטן ומטמאין משום עליונו של זב : ועליונו של זב מנא לן. ה"ג רש"י כפירושי' דכתיב והנוגע בכל אשר יהיה תחתיו טמא
מאי

אילימא תחתיו דזב. דהוא מדרס הזב: ומאי ניהו נישא · בגד הנישא על הזב מאי טעמא והטעא והנישא כתיב לא ידענא מאי היא ונראה בעיני שהוא פי' משובש: נתקו הכתוב מטומאה חמורה · מדכתיב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא והנושא אותם יכבס בגדיו ומדלא ערבינהו ונכתוב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו והנושא אותם יכבס בגדיו ואפסקינהו ביטמא מכלל דהאי יטמא לאו באדם ובגדים קמיירי אלא באוכלין ומשקין והנושא אותם נדרש בתורת כהנים לנושא משכבו ומושבו של זב: אימא · להכי אפסקינהו קרא דלא יטמא אדם לטמא בגדים שעליו להכי כתב יטמא דאדם לחודיה טמא או אם נגעו בגדים יהו בגדים טמאים ולא הוא: יעלה לרגלה · יעלה לסופה כגון בא עליה בששי שלה יטבול בליל המחרת כמותה: ז' ימים · ואפילו בא עליה בשביעי: מה היא מטמאה אדם לטמא בגדים. שעליו דאתי בקל וחומר ממשכבה אף הוא מטמא אדם לטמא בגדים שעליו: וכלי חרס בהיסט · ואע"ג דאין כלי חרס מקבל טומאה אלא מאוירו בהיסט זב וזבה מיטמא כדכתיב (ויקרא טו) (*כל כלי) חרס אשר יגע בו הזב ואמרי' במכילתין איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו: שאין ת"ל וכל המשכב אשר ישכב עליו יטמא · שהרי כבר נאמר ותהי נדתה עליו ובדידה כתיב וכל הנוגע במשכבה יכבס בגדיו: מטומאה חמורה · שלא יהיה משכבו חמור כמשכבה לטמא אדם ובגדים שעליו: אבל אדם ובגדים · או אדם אם תגע בו או בגדים אם תגע בהם: מידי אחרינא לא · כגון אדם וכלי חרס: וכל המשכב · ריבויא הוא ולאו פרטא: אימא כהיא · בועלה כמותה דהא אקשינהו קרא: לחומרא · שהיא מטמאין אדם לטמא בגדים: אף הוא לא תחלוק בין מגעו למשכבו. ולקולא שהיא לא יטמאו דהא במשכבו פשיטא לן שנתקו הכתוב הלכך במגעו נמי שאם נגע באדם לא יטמאהו לטמא בגדים דהא כתיב ותהי נדתה עליו דהוקשו הוא והיא בהאי קרא: עליו · להחמיר משמע ולא להקל: אטו כולהו בועלי נדות ניניהו · והא איכא פנויים: אם הן יושבות על כל דם ודם · שהן רואות בין טמא בין טהור יושבת עליו ז' ימי נדתה שהתחיל מנינה משנסתכנה מראה דם ותמנה ז' ימים: תקנה גדולה היא להם · אבל אין טועות כן אין מונות אלא מראייה ראשונה כשאר נשים והוו קלקולה שרואה דם אדום ומשלימתו לדם ירוק כגון ראתה ירוק תחלה סבורה היא שהיא טמאה ומונה ממנו ז' ימים וכשרואה בחמישי שלה דם אדום אינה משמרת אלא שני ימים להשלים ז' לראייתה הראשונה והיא צריכה למנות מראייה שניה: יום שפוסקת בו · כשהיא רואה ג' רצופים לאחר ז' ימי הנדה והויא זבה ופוסקת באמצע היום סופרת אותו מקצת היום שעד הערב למנין שבעה נקיים ואנן ז' נקיים שלמים בעינן לזבה: א"כ · לענין נקיים מקצת היום ככולו זב שפסק והתחיל לספור וראה קרי וקיי"ל דסותר אותו היום ותו לא בהמפלת במשנה קמייתא (לעיל דף כב.) ואי מקצת היום ככולו מאי סותר הא איכא קצת היום לבא: אי דחזאי בפלגא דיומא כו' · קושיא היא ומשני ולימא ליה לקרא כו' בתמיה: וקא מהדר לאוקמי אתקפתיה אין על כרחך שבקיה לקרא כו' · דכיון דקיי"ל בכל דוכתי מקצת היום ככולו איהו דחיק ומוקים אנפשיה בסמוך לשקיעת החמה: פולטת · כגון ששמשה בזוב ופסקה והתחילה למנות ופלטה מהו שתסתור מגייהו הא דקי"ל דפולטת טמאה משום רואה היא וסתרה או

ויקרא טו אילימא תחתיו דזב °מואיש אשר יגע במשכבו נפקא אלא הנוגע בכל אשר יהיה הזב תחתיו ומאי ניהו עליון של זב (והנושא נמי יטמא ומאי ניהו נישא מ"ט והנשא כתיב) [א]נתקו הכתוב מטומאה חמורה והביאו לידי טומאה קלה לומר לך שאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין אימר נתקו הכתוב מטומאה חמורה דלא מטמא אדם לטמא בגדים אבל אדם או בגדים ליטמא אמר קרא יטמא טומאה קלה משמע ותחתונו של בועל נדה מנלן דתניא °ותהי שם נדתה עליו יכול יעלה לרגלה ת"ל *יטמא ז' ימים ומה ת"ל ותהי נדתה עליו שיכול לא יטמא אדם וכלי חרס ת"ל ותהי נדתה עליו מה היא [ב]מטמאה אדם וכלי חרס [ג]אף הוא מטמא אדם וכלי חרס אי מה היא [ד]עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים אף הוא עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים ת"ל וכל המשכב אשר ישכב עליו יטמא שאין ת"ל וכל המשכב אשר ישכב עליו יטמא ומה ת"ל וכל המשכב אשר וגו' [ה]נתקו הכתוב מטומאה חמורה והביאו לידי טומאה קלה לומר לך שאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין *פריך רב אחאי אימא נתקו הכתוב מטומאה חמורה והביאו לטומאה קלה דלא ליטמא אדם לטמויי בגדים אבל אדם ובגדים ליטמא אמר רב אסי יטמא טומאה קלה משמע אימא ותהי נדתה עליו כלל וכל המשכב פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט משכב ומושב אין מידי אחרינא לא אמר אביי יטמא ז' ימים מפסיק הענין הוי כלל ופרט המרוחקין זה מזה *וכל כלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותו בכלל ופרט רבא אמר לעולם דנין וכל ריבויא הוא מתקיף לה רבי יעקב אימא כהיא מה היא לא חלקת בה בין מגעה למשכבה לטמא אדם ולטמא בגדים לחומרא אף הוא לא תחלוק בו בין מגעו למשכבו לטמא אדם ולטמא בגדים לקולא *אמר רבא עליו להטעינו משמע: מפני שהן בועלי נדות וכו': אטו כולהו בועלי נדות נינהו א"ר יצחק מגדלאה בנשואות שנו: והן יושבות על דם וכו': תניא אר"מ אם הן יושבות על כל דם ודם תקנה גדולה היא להן אלא שרואות דם אדום ומשלימות אותו לדם ירוק דבר אחר *יום שפוסקת בו סופרתו למנין שבעה מתקיף לה רמי בר חמא ותספרנו ואנן נמי ניספריה דקיימא לן *מקצת היום ככולו אמר רבא אם כן שכבת זרע דסתר בזיבה היכי משכחת לה והא מקצת היום ככולו אי דחזאי בפלגא דיומא ה"נ הכא במאי עסקינן (א) דחזאי סמוך לשקיעת החמה וליקום ולימא ליה לקרא כי כתיבא סמוך לשקיעת החמה כתיבא אין על כרחך *שבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה בעי רמי בר חמא *פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה [ו]רואה היתה וסותרת או

והנשא כתיב · חסר וי"ו · תימה דבמסורת הוא מלא מיהו מצינו שהמסורת הוא חולק על הש"ס במסכת שבת (דף נה:) גבי בני עלי מעבירם כתיב ובמקראות שלנו כתיב מעבירים מלא: מה היא מטמאה אדם וכלי חרס · משום דבהשותפין (ב"ב ט:) גבי נושא נבלה ומדרס *אע"ג דמטמא שאר בגדים שעליו אינו מטמא אדם וכלי חרס לכך נקטינהו הכא: כלל ופרט המרוחקין זה מזה · מפורש בפ' החובל (ב"ק פה.): תניא א"ר מאיר וכו' · לרבי יוחנן דאמר בפ' כל היד (לעיל יט:) ירד ר"מ לשיטת עקביא בן מהללאל וטימא דם ירוק יפרש דם ירוק דהכא לאו ירוק ממש כי ההיא דלעיל אלא דיהה ממנו וכן לעקביא מטמאה כותית דם ירוק דיהה מדם ירוק שהוא טמא ולעיל פי' בע"א: ספרתו למנין ז' · ול"ת א] דהאמר בכילד צולין* [ובמס' נזיר] (דף טז:) מקצת היום ככולו וזבה גדולה אמר התם דמשכחת אליביה ברואה בין השמשות וכי כותים סוברי דהכי פריך לקמן (דף סט.) לרב דאמר יום שפוסקת בו עולה למנין שבעה ורב כותאי אמרה לשמעתיה וי"ל דר' יוסי לית ליה מקצת היום ככולו אלא בסוף ספירה כמו שומרת יום אבל בתחלה כמו שאומרים כותים מודה דלא אמרינן ומה שקשה מפ"ק דר"ה (דף י.) נפרש בסוף *מכילתין בע"ה*: דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה · אין האמת כן מדפריך בפ' בתרא (לקמן דף סט.) ורב כותאי אמרה לשמעתיה: רואה היא וסתרה · אור"י דמשכחת בשמשה בהיתר שתסתור ע"י פליטה אחר ראיית ג' ימים רצופין דקי"ל כרבנן בפ' ר' עקיבא (שבת פו:) דבעינן שש עונות שלמות א"נ אחר ראייה אחת ואחר תיקון רבי זירא* דסופרת שבעה נקיים על טיפת דם כחרדל דמסתמא צריך נמי נקיים מזרע דכעין דאורייתא תקון ומכאן אשה ששמשה וראתה מיד אין לה להתחיל לספור נקיים עד אחר יום ד' דבעינן ו' עונות שלמות וכן פסק ר"ח ואפילו רבא דפליג הכא ארמי בר חמא נראה דחזר בו מדלא השיבו

תוספי הרא"ש

מאי תחתיו אילימא תחתיו דזב מאיש אשר יגע במשכבו נפקא אלא כל הנוגע בכל אשר יהיה הזב תחתיו טמא נתקו הכתוב מטומאה חמורה וכו' ופי' מדכתיב בכל אשר יהיה תחתיו יטמא והנושא אותם יכבס בגדיו ולא ערבינהו וניכתוב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו והנושא אותם יכבס בגדיו ואפסקינהו ביטמא מכלל דהאי יטמא לאו באדם ובגדים קאי אלא באוכלין ומשקין ובספרים כתוב מאי ניהו נישא ומ"ט והנושא והנישא כתיב וכתב רש"י לא ידענא מאי היא ונראה בעיני שהוא פי' משובש ובתשובה כתב דה"ג דכתיב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנושא נמי יטמא ומאי ניהו נישא מ"ט והנישא כתיב נתקו הכתוב כו' וה"פ והנוגע בכל אשר יהיה תחתיו דזב בא הכתוב ולימד על המרכב שיטמא במגע דהאי קרא בתר מרכב כתיב וחלק משאו ממגעו שמגעו מטמא אדם ולא בגדים ומשאו מטמא אדם לטמא בגדים כדמסיים ביה קרא והנושא אותם יכבס בגדיו וקאי אכל האמור בענין זב עצמו ומעיינותיו ומושבו ומרכבו כולן מטמאין במשא את האדם לטמא בגדים והכא דרשינן דהאי דכתיב והנושא חסר וא"ו למידרשיה אנישא לעליונו של זב דקאי ארישיה דקרא דכתיב ביה יטמא עד הערב טומאה קלה ונתקו הכתוב מטומאה חמורה שלאחריו וה"ק הנוגע במרכב הזב יטמא טומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין וכן הנישא על הזב דע"כ דרשא דנישא אטומאה דרישא קאי ולא אטומאה דסיפא כתיב ביה אותם ונבי נישא לא שייך אותם אלא אותם אמקרא קאי דקדינן נושא ודרשא דמסורת ארישא דקרא ועל גירס' הספ' שכתוב בפי' מאי תחתיו אילימא תחתיו דזב מאיש אשר יגע במשכבו נפקא הקש' דהאי קרא לאו במשכב כתיב אלא במרכב מוקי לה בת"כ · ועוד הו"ל לאקשויי דגבי משכב כתיב יכבס בגדיו והכא כתיב יטמא עד הערב ועוד היכי מוקמינן לה באוכלין ומשקין הנוגעים בעליונו הא אין להם טהרה במקוה והכא כתיב יטמא עד הערב: ופריך אימא ניתקו הכתוב מטומאה חמורה כו' כלומר ממאי דהנישא יש לו דין של נוגע במרכב הזב דלמא הנישא יש לו דין דמרכב הזב דמטמא אדם או בגדים: והנשא כתיב חסר וא"ו · תימה דבמסורת משמע שהוא מלא (שכתוב בו לית מלא) ומיהו מצינו בכמה מקומות שהתלמוד חלוק על מסורת הספרים בשבת פ' במה בהמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע מעבירם כתיב ובכל הספרים שלנו כתיב מעבירים: מה היא מטמאה אדם וכלי חרס · פרש"י אדם לטמא בגדים שעליו כלי חרס בהיסט אף בועל נדה כן והקשה השר מקוצי דבסוף זבין תנן בועל נדה כטמא מת אלא שחמור ממנו במשכב תחתון כעליון · ולפרש"י ליתני נמי שמטמא אדם לטמא בגדים וכלי חרס בהיסט ותירץ הוא דאדם וכלי חרס דנקט היינו דוקא אדם ולא בגדים שעליו וכלי חרס במגע ולא בהיסטו · ותימה א"כ אמאי נקט כלי חרס וי"ל משום שמצינו בטומאות שמטמאין בגדים וכלי שטף ואין מטמאין אדם וכלי חרס כדתנן בפ' בתרא דזבים כל המטמא בגדים בשעת מגעו מטמא כלי שטף במגע אבל לא אדם וכלי חרס · (או בת"כ) [ובתו"כ] דריש ליה מקרא בפרש' ויהי ביום השמיני מנין לעשות שאר כלים כבגדים ת"ל יטמא אי יטמא יכול יטמא אדם וכלי חרס ת"ל בגד בגד מטמא ואינו מטמא אדם וכלי חרס · והא דאמרינן בסמוך עליו להטעינו משמע לאו להחמיר עליו לגמרי כמו בנדה · אלא במקצת לטמא אדם וכלים במגע · וכן פי' רבינו שמשון במס' כלים. והביא ראיה מהך ברייתא דת"כ דתאני התם בתר דקאמר ניתקו הכתוב מטומאה חמורה לקלה גבי משכבו אומר משכבו כמגעו מה מגעו מטמא אחד ופוסל אחד אף משכבו מטמא אחד ופוסל אחד · ונ"ל דלאו ראיה היא אדרבה משמע משכבו כמגעו היינו במה שנגע בבועל נדה כדאמר לעיל בפ"ק מעת לעת שבנדה משכבה ומושבה כמגעה מאי לאו מה מגעה לא מטמא אלמא לכאורה משמע דמגעה היינו שנגע בנדה אע"ג דלבתר הכי דחי ליה · אימא משכבה כמגע עצמה ועוד דלפום ריהטא דתלמודא משמע שאין בועל נדה קל מנדה אלא לענין משכב ומושב דפרט בו הכתוב ונתקו מטומאה חמורה אבל כל שאר חומרות שבנדה ישנן בבועלי נדה והאי דקאמר מה היא מטמאה אדם היינו במשא ובמגע ובמעיינותיה · ומה שהקשה השר מקוצי ממס' זבין ע"כ תנא ושייר דהא איכא מעיינות כדמוכח לקמן בעובדא דצדוקי שסיפר עם ר"ג וניתזה צינורא מפיו ונפלה לו לר"ג על בגדיו שקדם אצל אשתו לידע אם בועל נדה אלמא מעיינות מטמאין אלא תנא ושייר מעיינות וכל שאר טומאות של נדה ולא נקט אלא טומאה קלה של משכב ומושב שאינן מטמאין אלא אוכלין ומשקין · והך גופה ליתא בטמא מת: אם הן יושבות על כל דם ודם תקנה גדולה היא להם · פי' אם רואות דם אדום אחר דם ירוק יושבות עליו ז' נקיים משום דמספקא להו אם דם ירוק טמא אם לאו הלכך לכתחילה נהגות טומאה בדם ירוק וכי חזיא בתר הכי דם אדום יושבות ז' על אותו דם אדום · זו תקנה גדולה היא להם

[צ"ל וטמא] [צ"ל וכלי]

כתובות מח. יבמות כד. קדושין יג: [בכורות מ"ו:] שבועות מח: זבחים יב. חולין סט:

[פסחים ה: ב"ק פח. מנחות נח:]

[כס"י איתא אמר קרא עליו]

[תוספתא פ"ה לקמן סט:]

[פסחים ד. ופ"נ]

[פסחים נט: קדושין סח:]

[לקמן מב.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' במאי עסקינן דחזאי · נ"ב עיין במהר"ל דף נח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה סופרתו למנין ז' ול"ת הא דהאמר ר' יוסי כצ"ל:

טו א מיי' פ"ו מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה י"ג:

גי' מהר"ם אע"ג דמטמא בגדים שעליו ושאר בגדים אינו מטמא אדם וכלי חרס כו' כצ"ל

טז ב מיי' שם פ"א הלכה א:

יז ג מיי' שם פ"ג הל"ב:

יח ד מיי' שם פ"א הל"א:

יט ה מיי' שם פ"ג הלכה ב:

כ ו טוש"ע י"ד סי' קצ סעיף א:

[פסחים דף פא: ושם]

כא ז מיי' פ"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה טז:

רש"ל מ"ז

עין משפט נר מצוה

כב א ב מיי׳ פי״ג מהל׳ שאר אבות טומאה הלכה יג:

כג ג מיי׳ פי״ו מהלכות משכב ומושב הלכה ה:

מסורת הש״ס

או דילמא נוגעת היתה ולא סתרה אמר רבא *לפום חורפא שבשתא נהי נמי דסתרה כמה תסתור תסתור שבעה דיה כבועלה תסתור יום אחד °ואחר תטהר אמר רחמנא *אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם וליטעמיך צב גופיה היכי סתר לטהרתו אמר רחמנא שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן אלא מאי אית לך למימר שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן הכא נמי שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן: ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש וכו׳: רב פפא איקלע לתואך אמר אי איכא צורבא מרבנן הכא איזיל אקבל אפיה אמרה ליה ההיא סבתא איכא הכא צורבא מרבנן ורב שמואל שמיה ותני מתניתא יהא רעוא דתהוי כוותיה אמר מדקמברכי לי בגוויה ש״מ ירא שמים הוא אזל לגביה רמא ליה תורא רמא ליה מתני׳ אהדדי תנן אין חייבין עליהן על ביאת מקדש ואין שורפין עליהן את התרומה מפני שטומאתה ספק אלמא מספיקא לא שרפינן תרומה ורמינהי **על ששה ספקות שורפין את התרומה על ספק בגדי עם הארץ אמר רב פפא יהא רעוא דלתאכיל האי תורא לשלמא הכא במאי עסקינן בכותי חבר כותי חבר בועל נדה משוית ליה שבקיה ואתא לקמיה דרב שמי בר אשי אמר ליה מאי טעמא לא משנית ליה בכותי שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר ואזלו בגדי חבר ונגעו בתרומה דאי משום טומאת עם הארץ הא טביל ליה ואי משום בועל נדה ספק בעל בקרוב ספק לא בעל בקרוב ואם תמצי לומר בעל בקרוב ספק השלימתו ירוק ספק לא השלימתו והוי ספק ספיקא ואספק ספיקא לא שרפינן תרומה ותיפוק ליה משום בגדי עם הארץ *דאמר מר בגדי עם הארץ מדרס לפרושין אמר ליה בכותי ערום: **מתני׳** בנות צדוקין בזמן שנהגו ללכת בדרכי אבותיהן הרי הן ככותיות פרשו ללכת בדרכי ישראל הרי הן כישראלית רבי יוסי אומר לעולם הן כישראלית עד שיפרשו ללכת בדרכי אבותיהן: **גמ׳** איבעיא להו סתמא מאי ת״ש בנות צדוקין בזמן שנוהגות ללכת בדרכי אבותיהן הרי הן ככותיות הא סתמא כישראלית אימא סיפא פרשו ללכת בדרכי ישראל הרי הן כישראלית הא סתמא ככותיות *אלא מהא ליכא למשמע מיניה ת״ש דתנן ר׳ יוסי אומר לעולם הן כישראלית עד שיפרשו ללכת בדרכי אבותיהן מכלל דת״ק סבר סתמא ככותיות ש״מ תנו רבנן *מעשה בצדוקי אחד שספר עם כהן גדול בשוק ונתזה צנורא מפיו ונפלה לכהן גדול על בגדיו והוריקו פניו של כהן גדול וקדם אצל אשתו אמרה לו אף על פי שנשי צדוקים הן מתיראות מן הפרושים ומראות דם לחכמים אמר רבי יוסי בקיאין אנו בהן יותר מן הכל והן מראות דם לחכמים חוץ מאשה אחת שהיתה בשכונתינו שלא הראת דם לחכמים ומתה ותיפוק ליה משום צנורא דעם הארץ אמר אביי בצדוקי חבר אמר רבא צדוקי חבר בועל נדה משוית ליה אלא אמר רבא

רגל

רש״י

או משום טגעת · וטגע לא סותר: דיה כבועלה · זב המוגה ורואה קרי אינו סותר אלא יום אחד: תסתור יום אחד · אם כן לא הוו רצופין ורחמנא אמר ואחר תטהר אחר אחר לכולן כלומר זמן אחד לכולן שיהו רצופין טהרתן: לטהרתו אמר רחמנא · שבעת ימים לטהרתו משמע טהרה אחת שלא תהא הפסקה ביניהם והיכי סתר קרי יום א׳ ולא הוו רצופין: אלא מאי אית לך למימר שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן · שאם רואה זוב סותר את כל מה שמנה אבל קרי לא הוה הפסקה: לתואך · מקום: רמא ליה תורא · רב שמואל שחט שור לכבוד רב פפא: על ספק בגדי עם הארץ · כלומר על בגדי עם הארץ אם נגעו בה נשרפת משום שמא טמא היה והאי כותי נמי תיפוק ליה אם נגע משכבו בתרומה דתהא נשרפת משום דעם הארץ הוא והוה ליה בגדי עם הארץ: שבקיה · רב פפא לאושפיזיה משום דכספיה ואזל לגבי רב שימי: מאי טעמא. לא תשני ליה מתני׳ דתנן אין שורפין על תחתונו של כותי את התרומה בכותי שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר דהיינו במשכבו ונגע ההוא מדרס בתרומה: לא בעל בקרוב · כבר עברו ימי טומאתו וסלקא ליה טבילה: משום בגדי עם הארץ מדרס לפרושים · כלומר כשם שמדרס מטמא אדם ובגדים כך בגדי עם הארץ מדרס לפרושים: סתמא מאי · לתנא קמא דאמר נהגו ללכת בדרכי אבותיהן הרי אלו ככותיות פרשו ללכת בדרכי ישראלית הרי אלו כישראלית סתמא מאי: עד שיפרשו · אבל סתמא כישראלית מכלל דלת״ק סתמא ככותיות: והוריקו פניו · חרה לו שנטמאו בגדיו וקדם כהן גדול אצל אשתו של צדוקי לשואלה אם השלימה לדם ירוק או לא: בקיאין אנו בהן · אני מכיר בנשי צדוקים ששכן היה להן: ותיפוק ליה · דאפילו עם הארץ ישראל דאינו בועל נדה קי״ל ליטרא דע״ה מטמאה כל זמן שהיא לחה:

תורה אור

ויקרא טו

תוספות

הטיבו וכולהו אמוראי סברי פרק יוצא דופן (לקמן דף מב.) דרואה הויא וסתרה אף לר״ש וכ״ש לרבנן והא דקאמר רבא לקמן (דף לז.) ואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם אביי אומר שלא תהא זיבה מפסקת ביניהם מהם אין להוכיח דרבא לא חזר בו דהתם איירי בטומאת לידה שטמאה ז׳ ועושה משכב ומושב כמו נדה ולכך קאמר שלא תהא מפסקת אבל קרי דלא סותר אלא יום א׳ לא מפסיק:

לטהרתו אמר רחמנא· ורבא סבר דלא משמע מלטהרתו שלא תהא טומאה מפסקת:

ורמינהו על ו׳ ספקות שורפין את התרומה · משום דכותי דמתני׳ ע״ה הוא קפריך מדמספקי׳ ליה בבועל נדה והא קתני דעל ספק בגדי עם הארץ שורפין *אבל פשיטא דאיכא ספקי טובא שאין שורפין עליהם את התרומה °כגון טומטום בלובנו באודם וכיוצא בו ובמסקנא דאמר ספק בועל ברחוק ספק בועל בקרוב ואפילו בועל בקרוב שמא לא השלימתו לדם ירוק לא היה צריך לעשות ספק ספיקא כדפירשנו או שמא נראה להחמיר בזה כמו בספק בגדי ע״ה לכך עשה ביה ספק ספיקא ומכאן קשה על מה שפירש״י בפ״ק דשבת (דף טו:) על הך (*ברייתא) דעל ו׳ ספקות כו׳ על ספק מי רגלי אדם שכנגד מי רגלי בהמה ופירש דהשתא יש להסתפק שמא של בהמה הן ואפילו של אדם הן שמא של חבר הן והכא משמע דעל ספק ספיקא אין שורפין ומיהו אין להשוות גזירת חכמים דפעמים נראה להם להחמיר אפילו בספק ספיקא ור״ת פי׳ התם דכיון דהם כנגד מי רגלי בהמה ודאי דעובד כוכבים הם דישראל היה נפנה לגדרין כדאמר *בהניזקין (דף סד) וקשה דאפילו ודאי הם דישראל שורפין משום דשמא דע״ה הן כדשרפינן על ספק הרוקין הנמצאים בעיר (*ברייתא) ועוד דלטומאה דעובד כוכבים לא שרפינן תרומה כדאמר לקמן (דף לד.) עבדו רבנן היכרא דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים ונראה לפרש דלהכי נקט כנגד מי רגלי בהמה דאז ניכר שאינה של בהמה שאינן דומין לאותן שכנגדן וליכא אלא ספיקא אחת אבל אם היה להסתפק בשל בהמה לא הוי שרפי דהוי ליה ספק ספיקא:

שדרס על בגדי חבר · והם נגעו בתרומה והא דלא אוקי כגון שנגע הכותי בתרומה משום דמתניתין לא איירי בהכי:

בכותי ערום · והא דלא אוקי כגון שדרס ברגלו יחף משום דאי היה לבוש בגדים שיסבה עליהן אשתו נדה אע״ג דטבל הוי אב הטומאה כדאמר בת״כ והנושא את המדרס הרי הוא מטמא שנים ופוסל אחד לכך מוקי בערום דכשפירש מן המדרס לא היה אלא ראשון כדאמרינן בת״כ *ואינו מטמא כלי והוה מצי למימר כשהטביל גם הבגדים או שלבש בגדי חבר:

*בועל נדה משוית ליה·ואיהו סבר שהוא חבר למילי דעלמא ובזאת סבר לעשות בטוב וכן אביי דסמוך: **ותיפוק** ליה משום ליטרא דע״ה · דוקא לענין ליטרא עשאוהו כזב שאפשר ליזהר ויכולין לעמוד בה אבל חומרא יתירא כגון משכב ומושב והיסט לא עשאוהו כזב דבשילהי הניזקין (גיטין סא:) פריך וליחוש שמא תסיטם אשתו נדה אבל להיסט דנפשיה לא איכפת לן ובמעתין נמי מוכח דאין לו טומאת מדרס דאי אית ליה לעיל דפריך על ו׳ ספיקות כו׳ למאי דחשיב כותי כע״ה הוה ליה לאקשויי מתני׳ גופה אמאי קתני מטמא משכב התחתון כעליון הא תחתונו של ע״ה הוי כתחתונו של זב אלא ודאי אין לו טומאת מדרס והא דמשני בכותי שטבל ועלה ודרס כו׳ דאי משום טומאת ע״ה הא טביל ליה היינו משום דאי לא

[עירובין ל. ב״מ נו: ב״ב קטז:]

[לקמן לו: ע״ש סה:]

[ברכות כט: ושם נסמן]

[תוספתא פ״ה]

[נ״ל מתני׳]

[צ״ל בסנהדרין דף...]

נ״ל דלא גרסי בתוס׳ בגמ׳ אלמא מספיקא לא שרפינן תרומה ורמינהו וכו׳ דמלשון זה משמע דמיירי הספקות להדדי · מהר״ם

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה ורמינהו וכו׳ כגון טומטום בלובנו: לעיל כח ע״ב:

עיין רש״ל

[עיין לעיל קודש ד״ה כדרס]

תוספי הרא״ש

להם אבל פשיטא שלא היו יושבות שבעה על דם ירוק שרואות אחר דם אדום דדם אדום הוא ודאי טמא ודם ירוק מספקינן להו שאם היו יושבות ז׳ נמי על דם(אדום)ירוקא) שאחר דם אדום לא הותה זאת תקנה להם שהיו טועות בין נדה לזיבה אלא שרואות דם אדום ומשלימתו לדם ירוק דלא מספקא להו בדם ירוק כלל אלא מחשבי ליה טמא כמו דם אדום: **שבקיה** לקרא דהוא דחיק ומוקי אנפשיה. דיתויא בעלמא הוא דדייק רמי בר חמא לאוקומי לתיובתיה ולאו עיקר הוא ואיהו גופיה לא סביר להו הכי אלא דמקשה אנן נמי ניספריני׳ ולא היה יודע טעמו של התנא למה אינה סופרת יום שפוסקת בו ולקמן נמי בפ׳ בתרא אמרינן אמו רב כבותאי אמרה לשמעתיה דאמרי יום שפוסקת בו סופרתו למנין ז׳ ומיהו ר׳ יוסי אית ליה הכי בפ׳ כיצד צולין דקאמר זבה תחלת היום עולה לה בסופה וכיון שתחלת היום עולה לה בסופה א״כ כ״ש שסוף היום עולה לה בתחלתה ק״ו מנדה שאין תחלת היום עולה לה בסופה סוף היום עולה לה בתחלתה כ״ש זבה כיון שתחלת היום עולה לה בסופה שסוף היום עולה בתחלתה: **פולטת** שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה׳ פרש״י ששימשה באיסור דפולטת לאחר ג׳ ימים אינה טמאה משום שכבר מסרחת ומשכחת לה נמי לרבנן דאמרי שש עונות שלימות בעי׳ כגון ששמשה ביום א׳ וראתה אח״כ וכן נמי ביום ב׳ וביום ג׳ ופלטה ביום ד׳ קודם שעברו על זה שש עונות או א״נ כגון שספרה ז׳ נקיים וביום הז׳ טבלה וטהור׳ כדאמר לקמן אחר מעשה תטהר אלא שאמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק: **וליטעמיך** זב גופיה היכי סתר · נראה שדברי רבא נדחו כי אין להשיב על זה הלכך יש להחמיר בפולטת כיון דלא איפשיטא הבעיא וסותרת יום אחד דאימור רואת הויא וכן לקמן בפ׳ יוצא דופן סברי כולהו אמוראי דרואה הויא ואפילו לרבי שמעון ולרבנן פשיטא להו דרואה הויא ונראה דרבא גופיה הדר ביה כיון שהקשו על דבריו ולא מצא תשובה ואע״ג דלקמן בפירקין גבי ימי לידה דקאמר רבא אינה סותרת ועולה ודייק לה מדתניא ואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן ואם אינה עולה איפסיק ליה לידה משמע דלית ליה שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן איכא למימר דטומאת לידה חשיב ליה כעין זיבה משום דמטמאה ז׳ ימים אבל מטומאת קרי אפשר שחזר בו הלכך צריכה כל אשה ליזהר שלא תתחיל ימי ליבונה עד יום חמישי לשימושה כגון אם שמשה ביום ראשון יהא יום חמישי תחלת ספירתה שמא לא תוכל לזהר שלא תפלוט וקי״ל כרבנן דאמרי שש עונות שלימות בעינן בשבת פרק ר׳ עקיבא: **ודרס** על בגדי חבר. מדלא נקט נגע משמע דאי לאו דטבל הוה מטמא מדרס כמו זב והא דאמרינן בפ׳ הניזקין שמא תשב עליהן אשתו נדה לא קאי אלא אגבדי פרושים מדרס לאוכלי תרומת אבל עם הארץ עצמו עושה מדרס בלא חשש אשתו וכן צינורא שלו טמאה כדאמרינן לקמן בשמעתין משום דעשאוהו לגמרי כזב ותימה אמאי אינו מטמא בהיסט נמי כזב · ובפ׳ הניזקין משמע שאינו כטמא בהיסט דקאמר התם גבי מוקף צמיד פתיל שמא הסיטתם אשתו נדה וקאמר נמי התם גבי חלה שבכפישה כשבא עם הארץ ליטול נוטל את שניהם אלמא שאינו מטמא אותה בהיסט וכן בפ״ב דע״ז ובפ׳ אין דורשין גבי היו חמריו ופועליו טעונין טהרות דמוקי לה במסהר חמריו ופועליו לכך משום חשד מגע דאין אדם משמר מה שביד חבירו אבל משום היסט דעם הארץ לא איכפת ליה · ואומר ר״ת דלכך לא גזרו עליה טומאת היסט משום דאין לך אדם מעביר חבית ממקום למקום · ומיהו במס׳ טהרות משמע דאפילו טומאת מדרס אין לו דתנן התם בפ״ז הגנבים שנכנסו לבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הם מטמאין את האוכלין ואת המשקין וכלי חרס הפתוחים אבל לא משכבות ומושבות וכלי חרס המוקפין צמיד פתיל ואם יש עמהם עובד כוכבים או אשה הכל טמא ומתוך שמעתי׳ נמי יש לדקדק דאין מדרס לעם הארץ מדאיצטריך ליה למיפרך מהתיא דעל ספק בגדי ע״ה תיקשי ליה מתני׳ גופה דלפי מאי דחשיב כותי כעם הארץ אמאי תנן שמטמא משכב תחתון כעליון הא תחתונו של ע״ה כתחתונו של זב · אלא ודאי אינו מטמא מדרס ומה שחלקו בטומאת ע״ה לפי שאין גוזרין על הצבור אלא א״כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה ובמגעו ובצינורא שלו איפשר ליזהר אבל במשכב ומושב והיסט לא רצו להחמיר · והא דקאמר אי משום ע״ה הא קא טביל ליה היינו משום דאי לא טביל הוה מטמא במגע את מה שדרס עליו משום דאוקי לה בכותי ערום והאי דנקט ודרס ולא נקט ונגע משום דבעי ב) דלהוי בגדי חבר תחתונו של כותי דאיירי ביה מתני׳ שמטמאין משכב תחתון כעליון · ותימה ולוקמה בלא טבל וכגון שיש דבר מפסיק בין בגדי חבר לרגלו של כותי (פ״ל ג) כיון דמשום מגע הוא ולא משום מדרס דאי הוה משום מדרס אפילו יש דבר מפסיק הוא טמא) וי״ל דע״כ צריך לאוקמי בטבל כי היכי דלהוי

א) נראה דצ״ל על דם אדום שאחר דם ירוק זאת תקנה להם שלא היו טועות בין נדה לזיבה אלא שרואות וכו׳ . ב) נראה דצ״ל משום דבעי לומר דהוו בגדי חבר תחתונו של כותי וכו׳ . ג) נראה דמתיבת פ״ל עד תיבת הוא טמא יג״ב על דברי רבינו שנכתב מן הצד .

רגל הוה *וטומאת עם הארץ ברגל כטהרה שוינהו רבנן דכתיב °ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים הכתוב עשאן כולן חברים: **מתני'** *דם עובדת כוכבים ודם טהרה של מצורעת ב"ש מטהרים ובית הלל אומרים °כרוקה וכמימי רגליה *דם היולדת שלא טבלה ב"ש אומרים כרוקה וכמימי רגליה וב"ה אומרים מטמא לח ויבש ומודים ביולדת בזוב שהיא מטמאה לח ויבש:

גמ' ולית להו לב"ש *°דבר אל בני ישראל *ואמרת אליהם איש איש כי יהיה זב *בני ישראל מטמאין בזיבה °ואין *העובדי כוכבים מטמאין בזיבה אבל גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהם אמרי לך ב"ש (ההוא בזכרים איתמר דאי בנקבות) היכי לעביד ליטמא לח ויבש עשיתו כשל תורה ליטמי לח ולא ליטמי יבש חלקת בשל תורה אי הכי רוקה ומימי רגליה נמי כיון דעבדינן היכרא בדמה מידע ידיע דרוקה ומימי רגליה דרבנן ולעביד היכרא ברוקה ומימי רגליה ולטמויי לדמה רוקה ומימי רגליה דשכיחי גזרו בהו רבנן דמה *דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן אמר רבא זובו טמא אפילו לב"ש קריו טהור אפילו לב"ה זובו טמא אפילו לב"ש דהא איכא למעבד היכרא בקריו קריו טהור אפי' לב"ה עבוד ביה רבנן היכרא כי היכי [א]דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים ולעביד היכרא בזובו ולטמויי לקריו זובו דלא תלי במעשה גזרו ביה רבנן קריו דתלי במעשה לא גזרו ביה רבנן לימא מסייע ליה **עובדת כוכבים שפלטה שכבת זרע מישראל טמאה ובת ישראל שפלטה שכבת זרע מן העובד כוכבי' טהורה מאי לאו טהורה גמורה לא טהורה מדאורייתא (א) טמאה מדרבנן ת"ש נמצאת אומר שכבת זרע של ישראל טמאה בכל מקום ואפילו

רש"י

רגל הוה וטומאת עם הארץ · דלאו לצדוקי דלדך אשתו להראות דם: כטהרה שוינהו רבנן · ברגל אבל לצדוקי דסתמא בועל נדה הוא נהי נמי דטומאת עם הארץ ליכא טומאת בועל נדה איכא: ויאסף וגו' · בפלגש בגבעה כתיב ומיניה שמעינן בכל זמן שישראל נאספים למקום אחד קרי להו חברים ורגל היינו אסיפה: **מתני'** בית שמאי מטהרין · בדם עובדת כוכבים אע"ג דברוקה ובמימי רגליה מודו דחכמים גזרו עליהם להיות כזבין לכל דבריהם אפי' הכי דמה טהור וטעמא מפרש בגמרא דשיירו בה רבנן למיהוי היכרא דטומאתה מדרבנן: ודם טוהר של מצורעת · ואע"ג דמעיינות מצורעת כגון רוקה ומימי רגליה הוי אב הטומאה כדאמר בהמפלת (לעיל דף כח:) לזכר לרבות מצורע שמעיינותיו טמאים כשל זב דכתיב ביה וכי ירוק הזב בטהור אפילו הכי דם טוהר שלה טהור דלאו מעיין הוא דדומיא דרוק בעינן שמתעגל ויוצא כדאמרינן בפ"ב (לעיל דף יט:) גבי דם הירוק: וב"ה אומרים כרוקה וכמימי רגליה · שמטמאין לחין ואין מטמאין יבשין גבי דם עובדת כוכבים מטמא מדרבנן שגזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהם וכך היכרא הוא דעבוד בה דאילו דישראלית מטמא לח ויבש ודעובדת כוכבי' לח ולא יבש כרוקה וכמימי רגליה דאמר לקמן בפרק דם הנדה* דאין מטמאין יבשין ודם טוהר של מצורעת נמי אע"ג דדם לאו מעיין הוא דין מעיין אית ליה דרחמנא רבייה כדאמר בגמרא: דם היולדת · שעברו ימי טומאת לידה ולא טבלה: בית שמאי אומרים כרוקה וכמימי רגליה · מטמא לח ואינו מטמא יבש והכי תני לה בהדיא בתוספתא דעדיות דנדה כל זמן שלא טבלה הרי היא בנדתה לכל דבריה הלכך רוקה ומימי רגליה בטומאתן ולקמן בפרק דם הנדה (נו·) ילפינן מקרא דאין רוק של זב מטמא יבש ודמה נמי אף על גב דדם טוהר הוא לבית שמאי כדאמר בגמרא דביומי תליא רחמנא והא מלו ומשום מעיין נמי ליכא לטמויי דהא אין מתעגל ויוצא אפילו הכי רבנן גזור עליה הואיל וטמאה היא גזרה לאחר ז' אטו תוך ז' ומיהו לא גזור עליה שיטמא לח ויבש כלפני ז' דעבוד בה היכרא דלידעו דטומאתה מדרבנן ולא נשרוף עליה תרומה וקדשים ואע"ג דגבי דם עובדת כוכבים לא אמרי בית שמאי הכי אלא מטהרי לגמרי והיינו טעמא כדאמר בגמרא משום דחיישינן דלמא אתי לחלק בשל תורה ולמימר מטמא לח ולא יבש התם הוא דכל טומאת עובד כוכבים דרבנן כדי שלא יהו ישראל רגילין אצלן במשכב זכור* וכיון דטמאו מגען ורוקן ומימי רגליהן ואיכא הרחקה טובא הלכך טהרו את דמה לגמרי להיכרא דלידעו דטומאת רוקה ומימי רגליה דרבנן דלא נשרוף תרומה עלייהו ולא חלקו בדמה דילמא אתי לחלק בשל תורה אבל הכא אין כאן מדרבנן אלא דם לבדו שהוא דם טוהר הלכך גזור ושיור בה להיכרא דליכא למיחש דלמא אתי לחלוקי בשל תורה דהכל יודעין דכיון דעברו ימי לידתה דדם טוהר הוא: ובית הלל אומרים מטמא לח ויבש · דטומאתן מן התורה כל זמן שלא טבלה דקסברי ביומי וטבילה תלא רחמנא: **גמ'** גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהן · משום שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכור: עשיתו כשל תורה · דכיון דליכא היכרא אתי למשרף עליה תרומה וקדשים: ליטמא לח ולא יבש · כדקאמריתו: חלקת בשל תורה · אתי לחלק בדם ישראלית שהוא של תורה ולמימר דמטמא לח ולא יבש הילכך שיירוה ולא גזור בה שום טומאה כי היכי דניהוי היכרא לטומאת עובדי כוכבים דמדרבנן היא ולא נשרוף עליה תרומה: אי הכי רוקה ומימי רגליה נמי . דלגבי ישראלית לח ולא יבש כי מטמית להו בעובדת כוכבים עשיתו כשל תורה דקי"ל בפ' דם הנדה (לקמן דף נו·) רוקו וכיחו מטמאין לחין ולא יבשין ונעביד היכרא ברוקה דעובדת כוכבים ומימי רגליה לטהרן לגמרי: דם · לגבי רוק לא שכיח חשיב ליה: זובו . של עובד כוכבים: טמא אפילו לבית שמאי · דמקילי בדם האשה בזוב של זכר מודו שהטיפה מטמא אחרים במגע: קריו טהור אפילו לבית הלל . עבדי ביה היכרא דלידעו דטומאת עובדי כוכבים דרבנן דב"ה נמי היכרא בעו כדאמרינן בדם העובדת כוכבים (ב) ברוקה ובמימי רגליה ולא טמאוהו לח ויבש כישראלית וגבי זב דגבי ישראל נמי כל טומאותיו לחין ולא יבשין אי לא מטהרי חדא מינייהו לגמרי ליכא היכרא: קריו תלוי במעשה · אין קרי בא אלא ע"י חימום: עובדת כוכבים שפלטה כו' טמאה · השכבת זרע אבל בעובדת כוכבים לא שייכא בה טומאה כבהמה דעלמא: טהורה · הטיפה *(אלא) קריו טהור:

ואפילו

תוספות

לא טביל היה טמא מטעם מגעו דהא מוקי ליה בכותי ערום והא דנקט ודרס ולא נקט ונגע משום דמתניתין איירי בתחתונו ואין להקשות ולוקמה בדלא טבל וכגון שיש דבר מפסיק בין בגדי חבר לרגליו של כותי דהא ע"כ איצטריך לאוקמי בטבל כי היכי דליהוי ספק ספקא דאי לא טבל מה לי בועל בקרוב מה לי ברחוק וכן משמע בפרק (ג) ד' דמסכת טהרות דתנן הגנבים שנכנסו בבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הם מטמאין אוכלין ומשקין וכלי חרס פתוחים אבל משכבות ומושבות וכלי חרס המוקף צמיד פתיל טהורים ואם יש עמהם עובד כוכבי' או אשה הכל טמאין משמע דאין עם הארץ עושה משכב ומושב ואין מטמא בהיסט והא דקתני (שם פ"ח מ"א) הדר עם עם הארץ בחצר ושכח כלים בחצר אפי' חביות המוקפות צמיד פתיל הרי אלו טמאין היינו משום אשתו וכן הא דתנן בתוספתא דחגיגה (פ"ג) ספק רשות עם הארץ מדלסו והיסטו טהורין לחולין וטמאין לתרומה היינו נמי משום חששא דאשתו ומיירי ההיא דטהרות נמי לתרומה והא דבגדי עם הארץ מדרס נמי לפרושים היינו משום דחיישינן שמא ישבה עליהם אשתו נדה והר"ר משה מפונטייז"ו היה מפרש דלשום דבר לא עשו עם הארץ כזב ואינו מטמא אלא משום בגדיו שישבה עליהן אשתו נדה והרי הוא נושא את המדרס וליטרא שלו טמא לפי שנגעה בשפתיו ולא משום מעיין ולא נראה דאם כן למה ליה למימר לעיל אי משום טומאת עם הארץ הא טביל ליה דכיון דעל כרחך איירי בערום כדפי' לעיל אפילו אי לא טביל ליה לא מטמא כיון שפירש מן המדרס כדתנא בתורת כהנים שהבאתי לעיל ועוד גבי צדוקי דהכא דפריך תיפוק ליה משום ליטרא דעם הארץ פירוש ומה הרויח במה שקדם אצל אשתו והא אם בועל נדה הוא נטמא הוא ובגדיו כנושא רוקו של זב ואי משום ליטרא דעם הארץ לא נטמא אלא הבגד לחוד משום משקה שמטמא כלי מדרבנן*:

ליטמא לח ולא יבש חילקת בשל תורה · אע"ג דדם יולדת שלא טבלה דטהורה מן התורה אמרי ב"ש דמטמא לח ולא יבש התם ידעי כיון שעברו ימי לידה דאין דמה [טמא] מן התורה אבל עובדת כוכבים שעשאוה כנדה שהרי הם כזבין אם נחלק בדמה אתי לחלק בשל ישראל ודם טהרה של מצורעת שטהור לגמרי אין לחוש שלא החמירו בה כיון דכבר טבלה ודם טהור הוא:

וזובו טמא דעבדי היכרא בקריו · וא"ת ואמאי לא שרפינן הא שרפינן על ספק רוקו דעם הארץ פרק קמא דשבת (טו:) כל שכן בזובו של עובד כוכבים ויש לומר דבעם הארץ שורפין משום דאית ביה דררא דטומאה דאורייתא אם הוא זב או בועל נדה אבל עובד כוכבים אין לו שום טומאה דאורייתא:

כי

מסורת הש"ס

חגיגה כו.

עדיות פ"ה מ"א

[עדיות פ"ה מ"ד לקמן לה:]

[צ"ל דברו]

[צ"ל ואמרתם]

בס"א מ"ו וכ"ה בספרים ישנים

[דף נה:]

[עירובין סג. וש"נ]

מקוואות פ"ח מ"ד

[שבת יז:]

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פי"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ט:

כה ב מיי' פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הל' י ופ"ה שם הלכה ה:

כו ג מיי' שם פ"ה הל"ב:

כז ד מיי' שם פ"ב הל"א:

כח ה מיי' שם הל' ו ופ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ד:

כט ו ז ח מיי' פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הל' י ופ"ה מהל' שאר אבות הטומאה הלכה יז:

ל ט מיי' פ"ה מהל' שאר אבות הטומאה הל' טז:

לא י מיי' שם הלכה יז:

שבת פג.

[עי' תוס' סוכה כח: ד"ה לרבות ותוס' סנהדרין פו. ד"ה בני ותוס' מנחות סא: ד"ה אין]

ועיין ר"ש פ"ז דטהרות מ"ה באורך

הגהות הב"ח

(א) גמ' וטמאה מדרבנן:

(ב) רש"י ד"ה קריו טהור וכו' בדם העובדת כוכבים ברוקה וכמימי רגליה:

(ג) תד"ה (כדף הקודם) ותיפוק וכו' וכן משמע בפ' שביעי [מ"ו] דמס' טהרות:

גליון הש"ס

מתני' כרוקה וכו' . ע"ל נו ע"ב תד"ה מכין העובדי כוכבים: גמ' ואין העובדי כוכבים מטמאין בזיבה . עי' כ"ב כ ע"א תד"ה ועובד כוכבים:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים נמחק . וצ"ל דלא לחייב עליה על טומאת מקדש וקדשיו:

צ"ל אלמא

תוספי הרא"ש

קרויו טהור אפילו לב"ה עבוד רבנן היכירא דלא לישרף עליה תרומה וקדשים . והא דאמרינן פ"ק דשבת על ששה ספיקות שורפים את התרומה וקא חשיב ספק טי רגלי אדם לאו משום שמא של עובד כוכבים הם אלא משום של ע"ה אע"פ שהחמירו בעובד כוכבים יותר מע"ה לענין משכב ומושב והיסט לא החמירו בו לשרוף תרומה על טומאתו וקשה מהא דאמרינן בת"כ בני ישראל מטמאין בזיבה ואין העובדי כוכבים מטמאין בזיבה ואע"פ שאינן מטמאין בזיבה מטמאין בזב ושורפין עליהן את התרומה וצ"ל דשוב החמירו עליהן לשרוף ו קריין דתלי במעשה לא גזרו ביה רבנן . כיון דאפשר למנוע עצמו שלא יבא לידי קרי חשיב כלא שכיח:

עין משפט
נר מצוה

לב א מיי' פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ו והל' י:
לג ב מיי' פ"ה מהל' אבות הטומאה הל' יז:
לד ג מיי' פ"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' יב:

[ע"ע תוס' ב"ק יט. ד"ה רב אשי ותוס' יומא מ: ד"ה ועשהו ותוס' שבועות כה. ד"ה ובמואל]

[עמ"ש על הגליון בתוס' פסחים נג. ד"ה אלא לאו]

[עי' תוס' ב"ק כה. ד"ה אלא]

מסורת הש"ס

שבת פו:

[ע"ז לג:]

[לעיל כח:]

[נ"ל באנפי]

[נדרים לב:]

[לקמן נה.]

ואפי' במעי עובדת כוכבים ושל עובד כוכבים טהור' בכל מקום ואפי' במעי ישראלית חוץ ממימי רגלים שבה וכי תימא ה"נ טהור' מדאוריית' אבל טמאה מדרבנן אטו מי רגליה מדאורייתא מי מטמאו אלא ש"מ טהורה אפילו מדרבנן ש"מ אמר מר שכבת זרע של ישראל טמאה בכ"מ אפי' במעי עובדת כוכבים תפשוט דבעי רב פפא *דבעי רב פפא שכבת זרע של ישראל במעי עובדת כוכבים מהו בתוך ג' לא קמיבעיא ליה לרב פפא כי קמיבעיא ליה לאחר ג' מאי ישראל דדייגי במצות חביל גופייהו ומסריח עובדי כוכבים דלא דייגי במצות לא חביל גופייהו ולא מסריח או דילמא *כיון דאכלי שקצים ורמשים חביל גופייהו ומסריח תיקו: דם טהרה של מצורעת ב"ש כו': מאי טעמא דב"ה אמר ר' יצחק* לזכר לרבות מצורע למעינותיו ולנקבה לרבות מצורעת למעינותיה מאי מעינותיה אילימא שאר מעינותיה מזכר נפקא אלא לדמה לטמא דם טהרה שלה וב"ש נקבה מזכר לא אתיא דאיכא למיפרך מה לזכר שכן טעון פריעה ופרימה ואסור בתשמיש המטה תאמר בנקבה דלא וב"ה לכתוב רחמנא בנקבה ולא בעי זכר ואנא אמינא ומה נקבה שאינה טעונה פריעה ופרימה ואינה אסורה בתשמיש המטה רבי רחמנא מעינותיה זכר לא כ"ש אם אינו ענין לזכר תנהו ענין לנקבה ואם אינו ענין למעינותיה תנהו ענין לדמה לטמא דם טהרה שלה וב"ש זכר מנקבה לא אתיא דאיכא למיפרך מה לנקבה שכן מטמאה *מאונס תאמר בזכר דלא וב"ה קיימי במצורע ופרכי מילי דזב וב"ש שום טומאה פרכי ואיבעית אימא אמרי לך ב"ש האי לזכר מיבעי ליה לזכר כל שהוא זכר (האי) בין גדול בין קטן ובית הלל נפקא להו מזאת תורת *הזב בין גדול בין קטן אמר רב יוסף כי פשיט רבי שמעון בן לקיש בזב בעי הכי ראיה ראשונה של זב קטן מהו שתטמא במגע °זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע אמר רחמנא כל ששכבת זרע שלו מטמא ראיה ראשונה שלו מטמאה והאי כיון דשכבת זרע שלו לא מטמאה ראיה ראשונה נמי לא תטמא או דילמא כיון דאילו איהו חזי תרתי מצטרפא מטמיא אמר רבא ת"ש זאת תורת הזב בין גדול בין קטן מה גדול ראיה ראשונה שלו מטמא אף קטן ראיה ראשונה נמי מטמא בעי רב יוסף *ראיה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשא מקום זיבה מעין הוא ומטמא או דילמא לאו מעין הוא אמר רבא ת"ש *°זובו טמא הוא לימד על הזוב שהוא טמא במאי אילימא בזב גרידא לאחרים

תורה אור: ויקרא טו; שם

רש"י

ואפי' במעי עובדת כוכבים. שאם תפלטנו על הבגד תטמאנו: חוץ ממימי רגליה שבה. דאי פסיקי במימי רגליה טמאים כדאמרינן לעיל גזרו עליהם שיהו כזבים אבל קריו טהור כדאמרינן עבדו ביה רבנן היכרא: כי מיבעיא ליה לאחר ג'. דלגבי ישראלית טהורה כדאמר במסכת שבת בפרק ר"ע: דדייגי. יראים וחרדים במצות ומתוך דאגתן מתחממין: חביל. חם: שאר מעינותיה. כגון רוקה ומימי רגליה דאתו מזב דכתיב ביה (ויקרא טו) וכי ירוק הזב ומיניה נפקי שאר מעיינות: מזכר נפקא. כיון דאתרבי מצורע למעינותיו אתרבי מצורעת לכל מעינותיה דהיכא דכוותיהו בזכר: אלא לדמה. דליתיה בזכר: ואסור בתשמיש המטה. בשבעת ימי ספירו דכתיב וישב מחוץ לאהלו ואין אהלו אלא אשתו שנאמר (דברים ה) שובו לכם לאהליכם: תאמר בנקבה מצורעת דליתא בכל הני. בכריתות בפרק ד' מחוסרי כפרה (דף ח:) איש פורע ופורם ואין אשה פורעת ופורמת וגבי תשמיש נמי מחוץ לאהלו כתיב ולא מחוץ לאהלה הילכך לא אתיא מזכר ואיצטריך לנקבה לגופה ולעולם לשאר מעינות ומהיכא דנפקי שאר מעינות ליכא למימר דילפינן לדם דשאר מעינות ילפינן מרוק מה רוק שמתעגל ויוצא הוא מתאסף תחלה יחד ואחר כך יוצא ודם לאו מתעגל ויוצא הוא: ואם אינו ענין לשאר מעינותיה. דנפקי מנקבה: שכן מטמאה באונס. לגבי זיבה: ופרכי מילי דזב. בתמיה: ה"ג ואי בעית אימא אמרי לך ב"ש האי לזכר מיבעי ליה כל שהוא זכר כו' ול"ג נקבה כל שהיא נקבה כו' דא"כ מעינות למצורע מנא להו אלא לנקבה לרבות מצורעת למעינותיה ויליף זכר מנקבה למעינות והאי לזכר דמייתר להו לב"ה דרשי ליה ב"ש לזב קטן שמטמא בזיבה בן יומו ולא נפקא להו מאיש איש דסבירא להו דברה תורה כלשון בני אדם ותינוקת קטנה נפקא להו מאשה ואשה כדילפינן בריש פירקא ואייתר להו לנקבה דהכא לרבות מצורעת למעינותיה וב"ה נמי לא דרשי איש איש מיהו נפקא להו מזאת תורת הזב בין גדול בין קטן מטמא בזיבה: כי פשיט. כי דריש: מהו שתטמא. שניה לא מיבעיא לן דהא מרבינן לה מלזכר כל שהוא זכר והתם תרתי ראיות כתיבי והזב את זובו וראשון של זב גדול נפקא לן מהאי קרא זאת תורת הזב דהיינו חדא ראייה דחדא זיבה כתיב בקרא (ויקרא טו) ואשר תצא ממנו שכבת זרע איתקש ראייה ראשונה לקרי אבל דקטן מאי מי אמרינן כיון דלקרי איתקש לא משכחת לה אלא בגדול דאיתיה בקרי אבל קטן דליתיה בקרי ליתיה בראייה ראשונה או דילמא כיון דאילו חזי קטן ראייה אחריתי מצטרפת לקמייתא טומאת שבעה כדין זב בעל שתי ראיות: מטמא. נמי כשל גדול טומאת ערב בקרי: ראייה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשא. של איש טהור לא תבעי לך דודאי לא מטמא במשא דאיתקש לקרי וקרי לא מטמא במשא כדתנן בפ"ק דמסכת כלים ושניה נמי לא תבעי לך דאפילו באדם טהור מטמיא במשא כדאמר לקמן בפרק דם הנדה (דף נה.) זוב מטמא במשא ויליף לה מזובו טמא הוא והואי בראייה שניה כתיב דמנה הכתוב שתים וזב בעל שתי ראיות זב גמור הוא לטומאה אלא שאין טעון קרבן כי תיבעי לן ראשונה דבאדם דעלמא לא מטמיא אלא במגע הכא במצורע מאי מקום זיבה מעיין הוא ואיתרבי מלזכר לרבות מצורע למעיינותיו ומעיינות מטמאו במשא כדאמר בפרק דם הנדה (לקמן דף נה:) וכי ירוק הזב בטהור במה שביד טהור: או לאו מעיין הוא. והויא כשאר ראייה ראשונה של כל אדם דבמגע מטמיא: זובו טמא. הייט ראייה שניה שהרי מנה הכתוב שתים זב מבשרו זובו טמא: לימד על הזוב שהוא טמא. ואמר בדם הנדה (שם דף נה.) דהאי קרא לרבות למגע לא איצטריך דלא גרע משכבת זרע אלא למשא: אילימא בזב גרידא. דלאו מצורע למה לי קרא לטיפה עצמה פשיטא:
לאחרים

תוספות

כי קמיבעיא ליה לאחר ג'. אע"פ שהש"ס קבעו בדברי רב פפא בשבת פרק ר"ע (דף פו:) אינו מדברי רב פפא כדמשמע הכא וכי האי גוונא אשכחן פ' המקבל (ב"מ דף קיב:) דבעו מרב ששת קבלן עובר בבל תלין או לא אומן קונה בשבח כלי והלואה היא או אינו קונה ושכירות היא אמר להו עובר ובהגוזל קמא (ב"ק דף צט:) מוקי לה הסיא בעיא בשליח דאגרת דלא שייך אומן קונה בשבח כלי *א"נ י"ל דהכל מדברי רב פפא והכא סבר המקשה דרב פפא בעי בין תוך ג' בין לאחר ג' מי אמרינן דכיון דאכלי שקצים ורמשים אף בתוך ג' מסריח וטהור או דלמא כיון דלא דייגי במצות אף אחר ג' טמא: אם אינו ענין לזכר תנהו ענין לנקבה. וא"ת ולוקי ליה בדם מגפתו או יוצא מפיו או מנחיריו ושאר משקין שבו שאינו מעין דמטהר לקמן בפרק דם הנדה (דף נה:) בזב וי"ל דלא בעי לאוקמיה בהו משום דלא אשכחן בהו טומאה בשום מקום אבל דם טוהר דמי לדם נדה אפילו למ"ד ב' מעינות הן: ובית הלל נפקא להו מזאת תורת הזב. הוה מצי למימר מאיש איש אלא דבעי לאוקמי בית הלל אפי' כמ"ד דברה תורה כלשון בני אדם: מקום זיבה מעין הוא או לא. וא"ת דבפ' דם הנדה (לקמן דף נו.) משמע דזוב לאו מעין הוא דאמר וגילף מזובו שאינו מתעגל וי"ל דהתם קאמר וגילף מזובו אי לאו מעין הוא א"כ אף על גב דאינו מתעגל כדקאמר התם מ"מ בעי ליה הכא אי כמעין הוא ורבינן ליה במצורע מקרא דלזכר כמו שאר מעינות כיון דבזב אית ליה לזוב טומאה חמורה כמו ברוקו ומימי רגליו: אילימא בזב גרידא לאחרים גורם טומאה. תימה וכי לא ידע רבא *סיפא דברייתא דקתני בה בהדיא לקמן בפרק דם הנדה (דף נה.) שעיר המשתלח יוכיח:

תוספי הרא"ש

כי קא מיבעיא לי' לאחר ג'. אע"פ שהתלמוד קבעו בדברי רב פפא בפרק ר' עקיבא אינו מדברי רב פפא אלא שהתלמוד פי' שם הסוגי' כפי המסקנא דהכא וכי האי גונא אשכחן בפ' המקבל גבי קבלנות עובר משום בל תלין או לא: אם אינו ענין לזכר כו'. ותימה ולוקמה בזכר לטמא דם היוצא מפיו ומפי האמה ושאר משקין שבו שאינו מעין דמטהר לקמן בפ' דם הנדה וי"ל דלא מסתבר ליה לאוקומי אלא במידי דאשכחן ליה טומאה במקום אחר ודם טהרה שייכא ביה טומאה בלא ימי טוהר ואפי' למ"ד שני מעיינות הן מ"מ דמי לדם נדה דאתי מן המקור. ותימה ולוקמה לטמא קרויו של זב בטשא וי"ל דלא מסתבר כיון שלא מצינו בקרי טומאת משא בשום מקום: לזכר כל שהוא זכר בין גדול בין קטן. רש"י ל"ג לנקבה כל שהיא נקבה בין גדולה בין קטנה דלנקבה אצטריך לרבות מעיינות מצורע ולפירושו קאי ואבע"א אהא דאמרי' וב"ש אין שום טומאה פריך ואתא למימר דלא פרכינן שום טומאה ונראה דקאי ואבע"א ארישא דמילתא דמפר' ר' יצחק דטעמ' דב"ה משום דדריש לזכר לרבות מצורע למעיינותיו וב"ש מוקמי לה לרבות קטן וקטנה ולא מוקמי ליה למעיינות כלל כר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה בריש פרקין ומעיינות נפקא להו מקרא אחרינא וכן לקמן כשמעתין דמאן דמוקי ליה לרבות קטן לא מוקי ליה למעיינות כלל מדקאמר על רב יוסף הא איהו דאמר זאת תורת הזב בין גדול בין קטן ואייתר ליה לזכר למעיינותיו: ראיה ראשונה של זב מהו שתטמא. פרש"י שניה לא קא מיבעי' לן דהא מרבינן לה מלזכר כל שהוא זכר והתם תרתי ראיות כתיבי משמע דאי הוי נפיק ליה קטן מזאת תורת הזב לא קא מיבעי' ליה דפשיטא ליה דמטמא כיון דחדא ראיה כתיב בקרא א) א"כ מאי פשיטא ליה לרב יוסף אמר קרא זאת תורת הזב בין גדול בין קטן הא איהו נמי פשיטא ליה דמאן דדריש קטן מהך קרא דראיה ראשונה שלו טמאה. ועוד הקשה רבי' מאיר דא"כ דדריש לקיש מיבעיא ליה אליבא דב"ש דלא כהלכתא ופי' דמיבעי' אליבא דב"ה וה"ק מהו שתטמא מי אמרינן דוקא זב בעל שתי ראיות הוא דמרבינן מזאת תורת הזב אע"ג דבקרא לא כתיב אלא זב פעם אחת קאי נמי אזב בעל שתי ראיות דהא טובא קרא' דלא כתיב אלא זב פעם אחת ואינן נוהגין בזב בעל ראיה אחת כגון כל המשכב אשר ישכב עליו הזב וגו' וכל כלי אשר ישב עליו הזב וה"נ זאת תורת הזב קיימי אראיות דכתיבי דלעיל הילכך אמרינן דריבויא דזאת תורת דמרבינן מינה בין גדול בין קטן בראיה שניה ושלישית איירי אבל בראיה אחת לחודה לא מרבינן קטן כיון דאיתקש לבעל קרי הילכך לא מטמאה ראיה ראשונה כי היכי דשכבת זרע לא מטמאה או דילמא כיון דחזאי תרתי כו': מקום זיבה מעיין הוא. תימה דהכא מיבעיא ליה אי הוי מעיין או לא ובפ' דם הנדה פשיט ליה דזוב אינו מתעגל ותוזר ויוצא ונבלע: אילימא בזב גרידא לאחרים

א) נראה דצ"ל וקשה לי דא"כ מאי פשיט ליה רבא לרב יוסף מברייתא דזאת תורת הזב וכו'

גמרא

לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כל שכן אלא פשיטא בזב מצורע ומדאיצטריך קרא לרבויי בראיה שניה שמע מינה מקום זיבה לאו מעין הוא אמר ליה רב יהודה מדסקרתא לרבא ממאי דילמא לעולם אימא לך בזב גרידא ודקאמרת לאחרים גורם טומאה [לקמן נה.] לעצמו לא כל שכן *שעיר המשתלח יוכיח שגורם טומאה לאחרים והוא עצמו טהור אמר אביי מאי תבעי ליה והא הוא דאמר זאת תורת הזב בין גדול בין קטן וכיון דנפקא ליה מהתם אייתר ליה לזכר לרבות מצורע למעינותיו נקבה לרבות מצורעת למעינותיה °ואקשיה רחמנא מצורע לזב גמור מה זב גמור מטמא במשא *אף ראיה ראשונה של מצורע מטמא במשא [פסחים סז:] *א"ר הונא ראיה ראשונה של זב מטמאה באונס שנאמר [ויקרא טו] °זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע מה שכבת זרע מטמא באונס אף ראיה ראשונה של זב מטמאה באונס תא שמע [זבים פ"ב מ"ב, לקמן לו.] *ראה ראיה ראשונה בודקין אותו מאי לאו לטומאה לא לקרבן ת"ש בשניה בודקין אותו למאי אילימא לקרבן אבל לטומאה לא *אקרי כאן מבשרו ולא מחמת אונסו אלא לאו לטומאה ומדסיפא לטומאה רישא נמי לטומאה מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא תא שמע *רבי אליעזר אומר אף בשלישי בודקין אותו מפני הקרבן מכלל דתנא קמא מפני הטומאה קאמר לא דכולי עלמא לקרבן והכא *באתים קא מיפלגי °רבנן *לא דרשי אתים ורבי אליעזר דריש אתים רבנן לא דרשי אתים °הזב חדא זובו תרתי לזכר בשלישי אקשיה רחמנא לנקבה ורבי אליעזר דריש אתים הזב חדא את תרתי זובו תלת ברביעי אקשיה רחמנא לנקבה תא שמע רבי יצחק אומר והלא זב בכלל בעל קרי היה ולמה יצא להקל עליו ולהחמיר עליו להקל עליו שאין מטמא באונס ולהחמיר עליו שהוא

רש"י

לאחרים גורם טומאה. כלומר טיפה זו גורמת לבעלה שמטמא במשא כדכתיב (ויקרא טו) וכל* אשר יהיה תחתיו ואוקמינן בעליונו של זב היא עצמה לא כל שכן: אלא בזב מצורע. איצטריך דלא אתי בקל וחומר דלא גרמה לו טומאה שהרי מחמת נגעו היה מטמא במשא ואפילו באהל: ומדאיצטריך קרא לרבויי לשניה ש"מ בראשונה דלאו מעיין הוא דאי מעיין הוא ראשונה מטמאה שניה לא כל שכן: לעולם אימא לך בזב גרידא. דאי במצורע לא איצטריך קרא לרבויי דאפילו ראשונה מטמא משום מעיין: ודקאמרת כו' שעיר המשתלח יוכיח שגורם טומאה. למשלחו כדכתיב (ויקרא טז) והמשלח את השעיר וגו' והוא עצמו טהור שאין בהמה מטמאה מחיים: מאי תיבעי ליה. לרב יוסף: הא איהו אמר כו' · בין קטן בין גדול לזיבה ולא איצטריך והזב את זובו לזכר לרבות קטן דהא מזאת תורת הזב נפקא ואייתר לזכר לרבות מצורע: ואיתקש מצורע לזב גמור. בעל שתי ראיות דהא בהאי קרא דהיקשא דמצורע תרתי כתיבי והזב את זובו הרי שתים וכתיב ביה לזכר לרבות מצורע כדין זב גמור מה זב גמור זובו מטמא במשא אף מצורע זובו מטמא במשא ואפילו ראשונה דבשלמא אי מפיק ליה האי לזכר לזב קטן ויליף מצורע זכר ממצורעת נקבה איכא למבעי ראייה ראשונה מהו מי הוי מתעגל ויוצא ומתרבי עם שאר מעייניות או לאו דבנקבה ליכא זוב לובן למילפיה מהיקשא דזב גמור אי לאו מעיין הוי אבל השתא דמצורע זכר איתקש לזב גמור לא צריך תו למבעי: ואית דמפרשי בעיא דרב יוסף הכי ראייה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשא בזב גרידא לא תבעי לך דודאי מטמא כדאמר לקמן לימד על הזוב שהוא טמא ומוקמינן בדם הנדה דקרא למשא אתא כי תבעי לך במצורע דאיכא למימר בזב גרידא הוא דמטמא משום דגורמת לו טומאה אבל במצורע כבר טמא הוא ואינה גורמת לו טומאה לא מטמיא הטיפה אי לא אמרינן מעיין הוא כרוקו או מימי רגליו מאי מעיין הוא או לא. לימד על הזוב ומוקמינן לה בראייה ראשונה והכי משמע כי יהיה זב מבשרו אותו הזוב טמא לאחרים לבעלה ומדאיצטריך לרבויי לראייה ראשונה ש"מ לאו מעין הוא ושיבוש הוא מפני כמה תשובות חדא דקא פשיט ליה מקום זיבה לאו מעיין הוא והא למשא רבייה קרא כדאמר בדם הנדה מה לי מעיין ומה לי לאו מעיין ועוד מי איכא לאוקמי להאי קרא בראייה ראשונה והא מהכא נפקא לן בכל דוכתי מנה הכתוב שתים וקראו טמא ועוד מי איכא למימר בראייה ראשונה בזב גרידא לאחרים גורם טומאת משא הא זב בעל ראייה אחת אינו אלא כרואה קרי כדאמר בכמה מקומות שתים לטומאת זיבה ושלש לקרבן ועוד ראייה ראשונה הא אקשיה לעיל לקרי וקרי לא מטמא במשא ומשום שכתוב בספרים מדאיצטריך קרא בראייה ראשונה מפרשי ליה הכי ולאו מילתא היא דהאי בראייה ראשונה (א) פירוש היה בספרים ולקמיה קאי והכי קאמר מדאיצטריך קרא לרבויי לשניה ש"מ ראשונה מקום זיבה לאו מעיין הוא וה"ג בשלהי שמעתתא מה זב גמור מטמא זובו במשא אף מצורע כו' אלמא זב גמור הוא דמטמא טיפה זובו במשא אבל זב בעל ראייה אחת לא: מטמא באונס. אותה טומאה קלה האמורה בה מגע וטומאת ערב בקרי ולהצטרף לשניה לטמא כזב גמור והא דכתיב מבשרו ולא מחמת אונסו על כרחך אראייה שניה דכתיב בתרה קאי ולא אראשונה דהא איתקש לשכבת זרע ושכבת זרע כל עצמו מחמת אונס אימוס בה: בודקין אותו. בשבעה דרכים במאכל במשתה בקפילה ובמשאוי כו': מאי לאו לטומאה. דאי באונס הוא הוי טהור לגמרי: לא לקרבן. דאי קמייתא באונס לא מצטרפא לשלש לחייבו קרבן: אילימא לקרבן אבל לטומאה. האמורה בו דהיינו טומאה חמורה לא בעי בדיקה: (ב) קרי כאן מבשרו ולא מחמת אונסו. והאי מבשרו בקרא דשתי ראיות כתיב: אתים. (ויקרא טו) והזב את זובו לזכר ולנקבה: זב הדא זובו תרתי לזכר. כלומר עד כאן יש לו דין זכר שאינו מטמא באונס מכאן ואילך דהיינו שלישית לנקבה כתיב כלומר יש לו דין נקבה שמטמאה באונס כדילפינן בפירקין (לקמן דף לו.) מכי יזוב זוב ואיהי נמי מייתא ליה לידי קרבן: ברביעית. אז אקשיה רחמנא לנקבה. דאפילו באונס ולא לענין טומאה דהא מכי חזיא תרתי איטמי ליה ולקרבן נמי לא דמשלשה איחייב ליה אלא לסתירה כגון דפסק והתחיל לספור שבעה נקיים וראה ראייה רביעית אפילו באונס סותר: והלא זב בכלל בעל קרי היה. כדמפרש לקמיה ואזיל דאיתקש לשכבת זרע: ולמה יצא. בפרשת זבין להכתב לעצמו: להקל עליו. שלא יטמא באונס דהא קרי מטמא באונס: שהוא

תוספות

לאחרים גורם טומאה. פירש רש"י לזב עצמו גורם טומאת משא כדכתיב וכל* אשר יהיה תחתיו ואוקמינן ליה בעליונו של זב ואין נראה דעליונו של זב אינו קרוי משא ואינו מטמא אלא אוכלין ומשקין ועוד דבזוב כי האי גוונא לא אשכחן אלא כשהטיפה בכף מאזנים וכרעה לכף שניה לכן נראה לפרש לזב עצמו גורם טומאת משא שהנושא הזב טמא הנושא הזוב לא כל שכן דטמא ובשאר טומאות דלאו משא כגון משכב ומושב אין לפרש דהא למצורע נמי גורם טומאה דאילו מצורע גרידא אינו עושה משכב ומושב אלא לטמא אוכלין ומשקין כדפרישית בפרק אלו דברים (פסחים סז.) ואם זב הוא מטמא משכבו אדם ובגדים: לעולם אימא לך בזב גרידא. תימה דמכל מקום תפשוט דלאו מעיין הוא דאי מעיין הוא למה לי קרא לטמא בזוב דהא מיד שראה משהו של ראייה שניה מיד נעשה זב למ"ד זוב מטמא במשהו דלא בעי כחתימת פי האמה ומשהו שני לטמא כדין מעיין דאי אפשר לטיפה שלא תתחלק שני משהויין וטמא כמו משהו ראשון שבו נעשה זב אינו מטמא במשא הוא הדין כל מה שנקרא ראייה אחת דהיינו (ג) *)כמו גריון לשילה (זבים פ"א מ"ה) דלא מטמא במשא אע"ג דרוקו ומימי רגליו טמאין מיד אחר ראיית זוב משהו ראשון: אף ראייה ראשונה של מצורע מטמאה במשא. °תימה אם כן לעיל מגליה לאוקומי קרא בדם טהרה של מצורעת הא איצטריך קרא לכדהכא: מאי לאו לטומאה. וא"ת מאי קושיא דילמא הא דאמר רב הונא מטמא באונס היינו טומאת ערב כבעל קרי והכא מיירי להצטרף לשניה לטמא טומאה חמורה לעשותו זב והוי השתא שפיר רישא דומיא דסיפא וי"ל מדלא נקט הרואה ראייה אחת של זיבה אלא נקט ראייה ראשונה של זב משמע דאיירי באותו שראה שתי ראיות והראשונה היתה באונס דזב אינו קרוי עד שיראה שתי ראיות ויליף מהיקשא דזאת תורת דאיירי בזב גמור ומקיש ראשונה של השתים לשכבת זרע: מכלל דתנא קמא לטומאה. לאו מן הלשון מדקדק מדאיצטריך ר' אליעזר להזכיר קרבן דא"כ לא הוה משני מידי אלא הכי דייק מכלל דתנא קמא לא מצריך בדיקה משום קרבן אלא משום טומאה דאי משום קרבן הוה ליה לאצרוכי נמי בדיקה בשלישי כרבי אליעזר וקשה דהא בלאו מילתיה דרבי אליעזר הוה מצי למפרך מדקתני במס' זבים (פרק ב' מ"ב) בהדיא במילתיה דרבנן גופייהו בשלישי אין בודקין אותו ושמא מייתי מרבי אליעזר משום דבעי לפרושי במאי פליגי:

*) רש"ל גדיון לשילות פי' גדיון שם מקום ושילות הוא הנהר כמו מי השילוח כן פי' הרמב"ם בפ"ק דזבים וע' בר"ש

עין משפט נר מצוה

נ"ל הנוגע בכל אשר

לה א מיי' פ"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' יג:

לו ב ג מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הל' ב והל' ו סמג עשין רמג:

תוספי הרא"ש

לאחרים גורם טומאה. תימה שלא היה יודע סוף הברייתא דהא בהדיא קתני לה לקמן בפ' דם הנדה שעיר המשתלח יוכיח: לאחרים גורם טומאה. פרש"י טומאת משא כדכתיב בכל אשר יהיה תחתיו ואוקימנא לעליונו של זב ולא נהירא דאנן איירינן במי שנושא את הזוב וכה"ג צ"ל שהנושא את הזב טמא כדאמר לעיל בפ"ק גבי זב וטהור שהיו פורקין ואתיא מהנושא אותם יכבס בגדיו דקאי אכל מה שאמור בפרשה אזב עצמו ומרכבו ומשכבו ומטמא אדם לטמא בגדים ועליונו אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין: אלא פשיטא בזב מצורע. דבלאו הכי טמא ולא גרמה ליה טומאה ואי תיקשי לך הא גרמה ליה לטמא משכב ומושב דמצורע אינו עושה משכב ומושב ולטמות בהיסט דמעיקרא לא הוה מטמי כדמוכח בפסחים בריש אלו דברים לא קשה מידי דלאחרים גורם טומאה דשמעתין איירי בטומאת משא כלומר לאחרים גורם טומאת משא הוא עצמו לא כ"ש הילכך אע"ג שגורם למצורע משכב והיסט בשביל זה לא תטמא הטיפה במשא כיון דאינה גורמת לו דבלאו הכי היה מטמא במשא כדאית' במס' זבין גבי מצורע א' הנוגע וא' המסיט טמא. ותימה ומנא לן דמטמא במשא ולמאי דפרשי' בפ"ק דבבא בתרא דאיתקש מצורע למת מדכתיב אל נא תהי כמת ניחא דגמרינן ממת שמטמא במשא כדאיתא בהעיר והרוטב גבי ג' סימאו' פירשי' מן המת וק"ל אי איתקש למת אמאי לא ניליף מיניה שיטמא מצורע באהל כמו מת דתנן בפי"ג דנגעי' (א)נכנס לבית הכנסת עושין לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים על רוחב ד' אמות נכנס ראשון ויוצא אחרון. פי' כדי שלא יטמא העומדים בבית הכנסת בכניסתו וביציאתו באויר שמן הפתח עד המחיצה קשה לי דהוה מצי לאקשויי משכב והיסט יוכיח שהזוב גורם לזב לטמות משכב והיסט והוא עצמו אינו מטמא וה"ה משא נמי ולקמן בפ' דם הנדה נדקדק בו בע"ה: אלא פשיטא בזב מצורע. ותימה ודילמא בבועל נדה. וי"ל דכי היכי דמיבעי' ליה לרב יוסף בהאי מיבעי' ליה נמי בהא: לעולם אימא לך בזב גרידא. תימה מ"מ תיפשוט דלאו מעיין הוא דאי מעיין הוא למה לי קרא תיפוק לי כיון שראה משהו של ראיה שניה נעשה זב למ"ד דזוב מטמא בכל שהוא ולא בעי' בחתימת פי האמה ומשהו שני יטמא כעין מעיין דאי אפשר לראות כל כך טיפה קטנה שלא תתחלק לשני משהויין ואי הוה אמרי' דמעיינות הזב אין מטמאין במשא כל שהוא אלא כפי שיעורא ניננהו הוה ניחא ומיהו אכתי קשה דא"כ היכי דייק מדאצטריך קרא לרבויי ש"מ מקום זיבה לאו מעיין הוא דדילמא לכל שהוא איצטריך. וי"ל ודאי אי לאו מעיין הוא ניחא דמרבי ליה קרא כיון שטמא במקום אחר מידי דהוה אדם טהרה של מצורעת אבל אי בעי' שיעורא לא מסתבר לרבויי כיון דמעיינות הזב בעי שיעורא: כיון דנפקא ליה קטן מהתם אייתר ליה לזכר לרבות מצורע למעיינותיו. תימה לי האמרינן לעיל לב"ה דלזכר לגופיה לא איצטריך אלא ללמד על דם טהרה של מצורעת אע"ג דלא הוי מעיין ואמאי הא אצטריך לגופיה ללמד על ראיה ראשונה של זב מצורע לטמות במשא אע"ג דלאו מעין הוא וע"ק לי מאי האי דקאמר אביי הא איהו דקאמר בין גדול בין קטן האי לאו דידיה הוא דע"כ ב"ה הוא דס"ל להכי כי אין לפרש דברי ב"ה אי לאו דדרשי זאת תורת הזב בין גדול בין קטן הילכך נראה לפרש הא איהו דאמר זאת תורת הזב בין קטן בין גדול בין קטן ומרבינן אפילו ראיה ראשונה של זב קטן אע"ג דהוה מסתבר למימר דכי אתרבאי קטן ארא'יה שניה אתרבאי אבל ראיה ראשונה הוקשה לשכבת זרע אלא דמסתבר ליה לרב יוסף למימר דכיון דאיתרבאי קטן להשוותו לגדולים לכל דין גדול איתרבאי הילכך כיון דנפקא לן קטן מהתם אע"ג דלא הוה מסתבר לטמות ראיה ראשונה דיליה אלא דבטעמ' כל דהו משוו ראיה ראשונה לשניה הילכך בראיה ראשונה של מצורע נמי אע"ג דלזכר לא אתא לגופיה אלא ללמד על דם טהרה של מצורעת כיון דכתיב מיהא זכר בקרא לרבות מצורע למעיינותיו אצל ח"ב את זוב דהיינו שני ראיות אמרינן דאקיש רחמנא מצורע לזב גמור לעשות ראיה ראשונה כשניה: מאי לאו לטומאה. ותימה מאי קשה ליה דילמא הא דאמר רב הונא מטמאה באונס היינו לטומאה קלה כבעל קרי והכא מיירי להצטרף לשניה לטומאת שבעה ולמשכב ומושב וכל חומר זב. וי"ל מדנקט ראיה ראשונה של זב משמע דאיירי באותו שהוא זב עכשיו שראה שתי ראיות וראיה ראשונה של אותם שניים היתה באונס ונעשה זב באלו השתיים מדלא נקט הרואה ראיה אחת של זוב מטמאה באונס ועוד דהקש דזאת תורת הזב איירי בזב גמור והקיש ראשונה של השתיים לשכבת זרע: מכלל דת"ק לטומאה קאמר. לאו מן הלשון דייק מדהזכיר ר' אליעזר קרבן ולא רבנן דא"כ מאי קא משני לא דכ"ע לקרבן אלא הכי דייק דאי לקרבן הו"ל לאצרוכי בדיקה נמי לשלישית ומיהו ק"ק דבלאו ר' אליעזר הוה מצי למיפרך דקתני ת"ק בהדיא בשלישית אין בודקין אותו וי"ל משום במילתיה דר' אליעזר הזכיר קרבן איתי מילתיה דר' אליעזר ומ"מ עיקר פירכא ממילתא דרבנן גופייהו: בש"א כרוקה ומימי רגליה אע"ג דבדם טהור של מצורעת טהור לגמרי הכא חטור ספי גזירה אי לאחר ז' אטו תוך ז' דכיון דשלא טבלה ג) לא מצטריך להו לחלק כלומר אבל מצורעת טבלה:

א) ר"ל דהאמת תנן שם דמהני מחיצה גובה עשרה טפחים לאהסוקי רשותא ואף דגבי מת לא מהני זה כיון דמ"מ הוא תחת אהל אחד עם האדם וכלים · ב) אולי צ"ל דכיון דשלא טבלה אי לא הוו גזרי לטמא אתי לאחלופי אבל מצורעת הרי כבר טבלה.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולאית דמפרשי וכו' דהאי בראייה ראשונה פירוש היה בספרים [illegible]

מסורת הש"ס / גליון הש"ס

[לקמן נה. חולין נא: כריתות ח:]

[זבים פ"ב מ"ב מיר סס: ע"ש לקמן לו. ע"ש]

[מיר סה:]

[פסחים כב: וש"נ]

גליון הש"ס

גמ' ואקשיה רחמנא מצורע. עי' פסחים [illegible] שם רבנן לא דרשי אתים. [illegible]

עין משפט
נר מצוה

לז א מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הל' א:
לח ב ג מיי' פ"ה מהל' משכב ומושב הל' א ובפ"ז מהל' איסורי ביאה הל' ז והל"ח סמג לאוין קיא ועשין רמג:
לט ד מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"א סמג לאוין קיא ועשין רמג:
מ ה מיי' שם פ"ז הל' ז:
מא ו מיי' פ"ה מהל' משכב ומושב הל"ב:
מב ז מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל' ז:
מג ח מיי' פ"ג מהל' משכב ומושב הל"א:
ס"א לאחר מ' הוו ב"ה כו'. מהר"ם
מד ט מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל"ה:

שהוא עושה משכב ומושב אימת אילימא בראייה שניה היכא הוה בכלל בעל קרי אלא פשיטא בראייה ראשונה וקתני להקל עליו שאינו מטמא באונס ותסברא להחמיר עליו שהוא עושה משכב ומושב בראייה ראשונה בר משכב ומושב הוא אלא הכי קאמר רבי יצחק אומר והלא זב בכלל בעל קרי היה בראייה ראשונה ולמה יצא בראייה שנייה להקל עליו ולהחמיר עליו להקל עליו שאינו מטמא באונס ולהחמיר עליו שהוא עושה משכב ומושב אמר רב הונא *זוב דומה למי בצק של שעורים זוב בא מבשר המת שכבת זרע בא מבשר החי זוב דיהה ודומה ללובן ביצה המוזרת שכבת זרע קשורה ודומה ללובן ביצה שאינה מוזרת: דם היולדת שלא טבלה וכו': תניא אמרו להן בית הלל לבית שמאי אי אתם מודים בנדה שלא טבלה וראתה דם שהיא טמאה אמרו להם בית שמאי לא אם אמרתם בנדה שאפילו טבלה וראתה טמאה תאמרו ביולדת שאם טבלה וראתה שהיא טהורה אמרו להם יולדת בזוב תוכיח שאם טבלה וראתה לאחר ימי ספירה טהורה ג'לא טבלה וראתה טמאה אמרו להם הוא הדין והיא התשובה למימרא דפליגי והתנן ומודים ביולדת בזוב שהיא מטמאה לח ויבש לא קשיא ג'כאן שספרה כאן שלא ספרה והתניא *יולדת בזוב שספרה ולא טבלה וראתה הלכו בית שמאי לשיטתן וב"ה לשיטתן *איתמר רב אמר ד'מעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו ולוי אמר שני מעינות הם נסתם הטמא נפתח הטהור נסתם הטהור נפתח הטמא מאי בינייהו איכא בינייהו שופעת מתוך שבעה לאחר שבעה ומתוך ארבעה עשר לאחר ארבעה עשר ומתוך ארבעים לאחר ארבעים ומתוך שמנים לאחר שמנים ה'לרב רישא לקולא וסיפא לחומרא ללוי רישא לחומרא וסיפא לקולא מיתיבי דם היולדת שלא טבלה בית שמאי אומרים כרוקה וכמימי רגליה וב"ה אומרים מטמא לח ויבש קא ס"ד דפסקה בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא משום הכי מטמא לח ויבש אלא ללוי דאמר שני מעינות הן אמאי מטמא לח ויבש אמר לך לוי הכא במאי עסקינן בשופעת אי בשופעת מ"ט דב"ש קסברי ב"ש מעין אחד הוא בשלמא ללוי היינו דאיכא בין ב"ש וב"ה אלא לרב מאי בינייהו איכא בינייהו יומי וטבילה דבית שמאי סברי ביומי תלה רחמנא וב"ה סברי ו'ביומי וטבילה ת"ש ומודים ביולדת בזוב שהיא מטמאה לח ויבש ס"ד הכא נמי דפסקה בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא משום הכי מטמא לח ויבש אלא ללוי דאמר שני מעינות הן אמאי מטמא לח ויבש אמר לך הכא נמי בשופעת אי בשופעת למאי איצטריך לב"ש איצטריך אף על גב דקאמרי בית שמאי מעין אחד הוא וביומי תלה רחמנא הני מילי ביולדת גרידתא דשלימו להו יומי ז'אבל יולדת בזוב דבעי ספירה לא תא שמע *°דותה תטמא ח'לרבות את בועלה דותה תטמא לרבות הלילות דותה תטמא ט'לרבות היולדת בזוב שצריכה שתשב שבעה ימים נקיים בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא משום הכי בעיא שבעה ימים נקיים
אלא

ויקרא יב

תורה אור

שהוא עושה משכב ומושב. אב הטומאה מה שאין כן בקרי: אלא פשיטא בראייה ראשונה. דהוי בכלל קרי כדאקשינן לעיל הזב ואשר תצא ממנו וכו': דיהה. כלומר מתמקמק ונפרד ואינו קשור: מוזרת. שאינה מגדלת אפרוח תחת תרנגולת: יולדת בזוב תוכיח שאם טבלה. לאחר שמנתה ז' נקיים לבד ימי טומאת לידה: וראתה טהורה היא. דדם טוהר הוא וכי לא טבלה וראתה טמא: אמרו להם בית שמאי הוא הדין כו'. כלומר כי היכי דאמרינן ביולדת גמורה גרידא שלא טבלה וראתה טהורה כך יולדת בזוב שעברו עליה ימי לידה ושבעה נקיים ולא טבלה וראתה טהורה: כאן שספרה. א] בראיותה בספרה ז' נקיים מתניתין דמודו בית שמאי כשעברו ימי לידה ועדיין לא ספרה אחריהם שבעה נקיים והכי קאמר אף על גב דאמרי בית שמאי ביולדת גרידתא כרוקה וכמימי רגליה מודים ביולדת בזוב שלא ספרה דכל זמן שלא ספרה זבה היא ואם ראתה לא הוי כרוקה וכמימי רגליה דאילו רוק מטמא לח ולא יבש כדאמר בדם הנדה (לקמן נו:) וכי ירוק כעין רקיקה דהיינו לח אבל דמה מטמא לח ויבש כשאר דם הנדה כדילפינן בדם הנדה (שם דף נה:): והתניא. בניחותא: בית שמאי לשיטתן. כי היכי דמטהרי ביולדת גרידתא מטהרי בהך דקסברי ביומי תלה רחמנא והא מלו לה כל ימים שלה: ובית הלל לשיטתן. דקסברי ביומי וטבילה תלה רחמנא וכיון דלא טבלה הוי דמה טמא כטומאת לידה דהוי אב הטומאה: מעין אחד הוא. דם הבא בימי לידה ודם הבא בימי טוהר ממעין אחד הן באין: התורה טמאתו. כל שבעה לזכר וי"ד לנקבה: והתורה טהרתו. אחר מכן: נסתם הטמא. לאחר שבועים ונפתח הטהור: נסתם הטהור. לאחר שמנים ונפתח הטמא: לרב רישא. דשופעת מתוך ימי טומאה לימי טהרה לקולא וטהורה ואף על גב דלא פסק דהא התורה טהרתו: וסיפא. דשפעה מתוך מ' לאחר מ' ומתוך פ' לאחר שמנים לחומרא וטמאה לאחר שמנים דהתורה טמאתו: ללוי רישא לחומרא. כיון דלא פסקה לא נסתם מעין טמא: וסיפא לקולא. דכיון דלא פסקה לא נסתם מעין טהור: קס"ד דפסקה. יום או שנים. לאחר שבועים ומשום הכי מטמא לח ויבש דממעין טמא בא והתורה לא טהרתו לב"ה אלא ביומי וטבילה: אלא ללוי. הא ממעין טהור אתא דכי פסקה נסתם הטמא: בשופעת. מתוך ימי טומאה לימי טהרה ולא פסקה: בשלמא ללוי. דאמר לב"ה ב' מעינות הן: היינו דאיכא בין בית שמאי ובית הלל. דלבית הלל שני מעינות הן וכיון דלא פסק טמאה דלא נסתם הטמא ולבית שמאי מעין אחד הוא והתורה טהרתו אחר שבועים: אלא לרב. דאמר מעין אחד הוא אי בית הלל קיימי כוותיה: מאי איכא כו'. כלומר במאי קמיפלגי ומאי טעמא דבית הלל דמטמאין: ביומי וטבילה. לא שנא שופעת לא שנא פוסקת כל זמן שלא טבלה הוי דמה טמא בימי לידתה: ומודים ביולדת בזוב שמטמאה. ואוקימנא כשעברו ימי לידתה ולא ספרה אחריהן ז' נקיים וקס"ד הכא נמי דפסקה אחר שבועים ומשום הכי מטמא דממעין טמא אתו והתורה לא טהרתו עד שתשב ז' נקיים כדין זבה: אמאי מטמאה. דהא ממקום טהור הוא בא והרי הוא כדם מגפתה וכרוקה שמטמא לח משום מעין הזב ולא יבש: לב"ש אצטריך. דקאמר מעין אחד הוא ומטהרי לה ביולדת גרידתא אחר ימי לידתה מיד דביומי תלא רחמנא אצטריך ביולדת בזוב לאשמועינן דמטמאה: (א) דהני מילי. דהוי דם טוהר לאחר ימי לידה ביולדת גרידתא אבל ביולדת בזוב דבעיא ספורים כל זמן שלא ספרה הוי דמה כדם זיבה דהא מחד מעין אתי ותורה לא טהרתו עד שתספור כדכתיב ואחר תטהר אחר אחר לכולן: דותה תטמא. קרא יתירא הוא דה"ל למכתב וטמאה ז' ימים כימי נדה ולשתוק: לרבות שמטמאה את בועלה כנדה. ולרבות את הלילות כימים דלא תימא ימים כתיב: משום הכי בעיא. הפסקה שבעה נקיים דממעין דמים טמאים אתי והתורה לא טהרתו עד שתספור שבעה נקיים כדכתיב דותה הטמא:
אלא

אי אתם מודים בנדה. תימה מאי קסברי בית הלל דקמייתי מנדה דפשיטא כדמהדר להו בית שמאי וי"ל דמייתי משום דאיתקש לידה לנדה דכתיב כימי נדת דותה וכתיב וטמאה שבועים כנדתה:

איבא בינייהו שופעת מתוך שבעה כו'. איכא בינייהו טובא כל הכי דפריך בסמוך אלא דפשוט יותר נקט:

בשופעת. והשתא אפי' בטבלה יטמאו בית הלל לח ויבש ומתניתין דנקט ולא טבלה משום בית שמאי וא"ת דבעדיות קתני הך דיולדת גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל הלא בשופעת מתוך מ' (*למה) הוו בית הלל לקולא וי"ל דכי אתחיל בתחלת לידה אתחיל:

אי בשופעת למאי איצטריך. וא"ת מכל מקום משום בית שמאי איצטריך כדמשני ומאי סלקא דעתיה דמקשה דהא לרב נמי לא איצטריך סיפא אלא לאשמועינן דמודו בית שמאי דמטמא לח ויבש משום דלא ספרה ויש לומר דלרב איצטריך לאשמועינן דמודו בית שמאי ביולדת בזוב משום דמעיין אחד הוא דאי מרישא הוה אמינא דטעמייהו משום דקסברי ב' מעיינות הן *ואפילו ביולדת בזוב מטהרין ובית הלל סברי דמעיין אחד הוא לכך איצטריך סיפא אלא ללוי דמוקי רישא בשופעת וסברי ב"ש מעיין אחד הוא סיפא מאי קא משמע לן:
וסוין

צ"ל ואפילו ביולדת בזוב מטהרין ב"ש וב"ה מטמאי משום דמעינא' כו'. מהר"מ

סנהדרין סו: [לעיל יח:]

מסורת הש"ס

[לקמן לו.]

[לקמן לז:]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה לב"ש איצטריך וד"ה דהני מילי הד"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] רש"י ד"ה כאן שספרה בראיותה. מלה בראיותה נמחק וצ"ב בראייתא:

תוספי הרא"ש
אי אתם מודים בנדה כו'. ותימה מאי קסברי ב"ה דמייתי ראיה מנדה דשפיר קא מהדרו ב"ש וי"ל משום דיולדת ילפינן מנדה דאיתקש דכתיב כימי נדת דותה תטמא וכתיב וטמאה שבועים כנדתה ואמרינן לקמן בפרקין כימי נדתה כך ימי לידתה: אי בשופעת למאי איצטריך לב"ש איצטריך. תימה מאי קסבר הא לרב נמי לב"ש איצטריך ומשום דמפרש ר"ל דלרב איצטריך לב"ש משום אחרינא דלא תימא במעיין אחד ובשתי מעיינות פליגי ב"ש וב"ה ול"ע ביומי ובטבילה תלה רחמנא וביולדת בזוב בלא שופעת אין מטמא לה ויבש וכיון דהתנא דמודו ב"ש ביולדת בזוב שמטמאה לה ויבש לא ס"ל דשני מעיינות הן:

אלא ללוי דאמר שני מעינות הן למה לי שבעה במשהו סגיא הכי קאמר צריכה שתפסוק משהו שיעלו לה לשבעה נקיים ת"ש *ימי עיבורה עולים לה לימי מניקותה וימי מניקותה עולים לה לימי עיבורה כיצד הפסיקה שתים בימי עיבורה ואחת בימי מניקותה שתים בימי מניקותה ואחת בימי עיבורה אחת ומחצה בימי עיבורה ואחת ומחצה בימי מניקותה עולין לה לג' עונות בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא משום הכי בעי הפסק שלש עונות אלא ללוי דאמר שני מעינות הן למה לי הפסק שלש עונות במשהו סגי הכי קאמר °צריכה שתפסוק משהו כדי שיעלו לה לשלש עונות ת"ש ושוין *ברואה אחר דם טוהר שדיה שעתה בשלמא ללוי דאמר שני מעינות הן משום הכי דיה שעתה אלא לרב דאמר מעין אחד הוא אמאי דיה שעתה תטמא מעת לעת דליכא שהות ותטמא מפקידה לפקידה כיון דמעת לעת ליכא מפקידה לפקידה נמי לא גזרו בה רבנן תא שמע *יולדת בזוב שספרה ולא טבלה וראתה הלכו ב"ש לשיטתן ובית הלל לשיטתן בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא משום הכי מטמא לח ויבש אלא ללוי דאמר שני מעינות הן אמאי מטמא לח ויבש אמר לך לוי אנא דאמרי כתנא דשוין ואיבעית אימא בשופעת והא ספרה קתני הכא ביולדת נקבה בזוב עסקינן דשבוע קמא פסקה שבוע בתרא לא פסקה וקסברי ימי לידתה שאין רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה אמר ליה רבינא לרב אשי אמר לן רב שמן מסברא אקלע מר זוטרא לאתרין ודרש הילכתא כוותיה דרב לחומרא והלכתא כוותיה דלוי לחומרא רב אשי אמר הלכתא כוותיה דרב בין לקולא בין לחומרא דריש מרימר הלכתא כוותיה דרב בין לקולא בין לחומרא והלכתא כוותיה דרב בין לקולא בין לחומרא:

מתני'

רש"י

אלא ללוי במשהו סגי. ותפסוק משהו לאחר שבועים דנסתם הטמא ותמתין שבעה ותטבול ואפי' תראה כל שבעה יעלו לה בנקיים דהא לאו דם טמא הוא: שתפסוק משהו. לאחר שבועים דנקבה דאי בתוך שבועים לאו הפסק היא דכיון דחוזרת ורואה בתוך שבועים חזר הטמא להפתח: ימי עיבורה עולין לה. בפ"ק (לעיל דף י:) אמרי' מעוברת ומניקה שעברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה: עולין לה. כלומר מצטרפים לימי מניקותה כגון היתה מניקה והתחילה לפסוק ונתעברה והשלימה ג' עונות מצטרפין ימי עיבורה לימי מניקותה: בשלמא לרב. דאמר מעין אחד הוא משום הכי מעוברת שהתחילה להפסיק וילדה צריכה להשלים ג' עונות שלא תראה אחר לידה כלום ודם לידה לא מפסיק לשלש עונות כדתנן בפ"ק *דם נדה לחוד ודם לידה לחוד אבל אחר לידה אי חזאי לא השלימה ג' עונות ומטמאה מעת לעת שאין דמיה מסולקין: אלא ללוי. אפי' אי חזיא לאחר שבועים הא לאו ממעין טמא אתי ויעלו לה להשלמת שלש עונות דהוי כאילו דם מחוטמה אתא: במשהו סגיא. שתפסוק אחר ימי לידה משהו דנימא נסתם הטמא: שיעלו לה. ימי טהרה: לשלש עונות. ואפי' תראה: ושוין. במאי והלל דפליגי במעת לעת: ברואה אחר דם טוהר שדיה שעתה. קס"ד אפי' לזמן מרובה כגון שלא ראתה עד יום שמונים וארבע או תשעים: בשלמא ללוי דאמר שני מעינות הן משום הכי דיה שעתה. שהרי דמיה מסולקין שכמה ימים שעברו ולא ראתה דם ממעין זה והויא לה ראייה ראשונה ודיה שעתה ומניקה מארבע נשים היא דדיין שעתן בראייה ראשונה: אלא לרב דאמר מעין אחד הוא. לאו ראייה ראשונה היא והרי הוחזקה בדמים: דליכא שהות. כגון שראתה ביום שמונים ואחד מיד דליכא למימר מעת לעת דאפי' הוה מאתמול כי הוידנא בבית החיצון דם טהור הוא: ותטמא מפקידה לפקידה. כגון אם בדקה שחרית ומצאתה טמאה תטמא טהרות של ערבית והכא ליכא למימר דליכא שהות דהאי אפילו מפקידה לפקידה ליכא צריכא למימר דדיה שעתה: וב"ה לשיטתן. דכל זמן שלא טבלה מטמא לח ויבש והא כיון דספרה אחר ימי לידה ודאי פסק וקשיא ללוי: כתנא דשוין. דאמר לעיל ושוין ברואה אחר דם טוהר שדיה שעתה והא אוקימנא בדליכא שהות ואפ"ה דיה שעתה אלמא שני מעינות הן: *והא ספרה קתני. ואי לא פסק היכי ספרה ומשני לעולם בשופעת מימי טומאה לימי טוהר וספירה הכי הואי כגון שהיתה יולדת נקבה בזוב וימי טומאת לידה שני שבועים ופסקה שבוע קמא וזו היא ספירתה דקסבר ימי לידתה שאינה רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה ושבוע שני לא פסקה וחזר ונפתח מעין טמא ושופעת מתוכו בתוך שבוע שלישי ומש"ה מטמאה לח ויבש לב"ה דהא ממעין טמא אתא ותורה לא טהרתו אלא ביומי וטבילה ולב"ש טהור דביומי תליא רחמנא והא שלמו להו ולהכי נקט יולדת נקבה דאי ילדה זכר אי אפשר לה לספור שבעה שלא תפסוק משהו אחר ימי לידה דלא הוו אלא שבעה: כוותיה דרב לחומרא. בשופעת מתוך שמונים לאחר שמונים דמטמאה ולא אמרי' נמעין טהור אתא: והלכתא כוותיה דלוי לחומרא. בשופעת מתוך י"ד לאחר י"ד דאמר ב' מעיינות הן וכיון דלא נסתם הטמא לא הוי דם טוהר: בין לקולא. כגון שופעת מתוך י"ד לאחר י"ד דהוה ליה רב לקולא דאמר מעין אחד הוא והתורה טהרתו ולא בעי הפסקה:

תוספות

ושוין ברואה אחר דם טוהר שדיה שעתה. וא"ת לרבי יוסי דאמר בפ"ק (לעיל דף ז.) מעוברת ומניקה צריכות שלש עונות ומפרש דמצטרפי ב' עונות דעיבורה ואחת דמניקתה למה לי עונה דמניקתה הא אמר הכא דאחר דם טוהר דיה שעתה וי"ל הא דלא כר' יוסי אי נמי בהפסיקה ג' עונות וראתה ראשונה מאונס אף שניה דיה שעתה כדאמר בפ"ק (שם:) אבל אחר דם טוהר אין דיה שעתה אלא בראייה ראשונה אבל שניה לא אפי' היתה הראשונה מאונס כיון שנפתח מעין טמא וא"ת לר"מ ולאידך תנאי דאית להו בפ"ק (שם:) מניקה דיה שעתה תיפוק ליה דהוה אחר דם טוהר ומיהו לתירוץ שני אתי שפיר וי"ל דמטעם שהוא אחר דם טוהר אין דיה שעתה אלא לראייה ראשונה אבל מטעם מניקה דיה שעתה כל ימי מניקתה כר"נ דפ"ק (שם דף יא.) וא"ת והכא למה לי משום דם טוהר תיפוק ליה דמניקה היא וי"ל דכ"מ דהיכא דמת בנה או גמלתו לרבי מאיר דאמר לעיל הרי היא ככל הנשים (א) ולרבי יוסי נמי דאמר בפ"ק אפי' גמלתו או נתנה בנה למניקה דיה שעתה נפקא מינה לאחר דם טוהר להיכא דלא ראתה עד לאחר כ"ד חדש וטעמא דמניקה הוצטריך לראייתה הראשונה באונס דאף השניה דיה שעתה כדפרישית:

דליכא שהות. אבל היכא שהות מטמאה מעת לעת לרב דאמר מעין אחד הוא ואע"ג דדיה שעתה כל ימי מניקותה הכא מיירי במת בנה או בהפילה כדפרישית וא"ת דבפרק אלו נערות (כתובות דף לז.) אמר הגיורת שראתה דם בתוך מעת לעת דיה שעתה רבי יוסי אומר הרי היא ככל הנשים וי"ל סוגיא דהכא לא אתיא כר' יוסי דהתם א"נ התם היתה בה טומאה אם היתה מתגיירת מקודם או משום דאיתא בגוה טומאה דרבנן:

ואיבעית אימא בשופעת והא ספרה קתני. וא"ת מאי קאמר ב"ה לעיל יולדת בזוב תוכיח שאם טבלה וראתה טהורה והא כיון דשופעת אפי' טבלה טמאה ללוי דאמר שני מעייעות הן דהא מעין טמא הוא וי"ל דלדברי ב"ש קאמרי להו דאית להו מעין אחד הוא:

שבוע בתרא לא פסקה. מכאן אומר ר"ת דיולדת בזוב או בזמן הזה דכולהו נשים חשבינהו כיולדת בזוב שסופרין אחר ימי טומאת הלידה שבעה נקיים וראתה בימי טוהר קודם טבילה אינה סותרת דהא אמר הכא דכי ראתה שבוע שלישי דלא סתרה אע"ג דדם טמא הוא כ"ש דראיית דם טוהר אינה סותרת דאפי' ב"ה דמטמאין לח ויבש מודו דעלתה לה ספירתה ומכאן אין להוכיח על זבה שאינה יולדת שספרה ז' נקיים וראתה שלא תסתור דאיכא למימר דהכא דוקא לא סתרה משום דראייה זו אינה גורמת לה טומאה דכל שבועים טמאים בלאו הכי ואע"ג דבשבוע ג' גורם לה טומאה מ"מ אינה נעשית בת נדה ולא זבה וכשתפסק טהורה מיד ומ"מ נראה דאשה דעלמא נמי לא סתרה דמסתברא דאין סתירה מועלת אלא בתוך החשבון כדאמר ואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם אבל לאחר ספירה לא מיהו לדידן דאית לן חומרא דרבי זירא פשיטא דסותרת דהא אפי' טבלה וראתה צריכה ז' נקיים:

הלכתא כרב לחומרא. ואם תאמר הא תרי חומרי דסתרי אהדדי נינהו וי"ל דהכא דמספקא לן פסיק כמר להחמיר וכמר להחמיר וכי האי גוונא איכא שלהי יוצא דופן (לקמן דף מז:) הלכה כדברי כולן להחמיר גבי סימני בגרות וחצר צורית הקשה הרב רבי מרדכי בר יצחק ללוי דאמר שני מעינות הן הא דתניא בפרק יש בכור (בכורות דף מו:) גיורת שילא פדחת ולדה בהיותה עובדת כוכבים ואחר כך נתגיירה אין נותנין לה ימי טומאה וימי טהרה ואי שני מעינות הן אמאי אין נותנין לה ימי טהרה הלא מעין טמא סתום ובריש יוצא דופן (לקמן דף מ.) נמי תנן דאין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה ומההיא ברייתא דבכורות (דף מו:) לא קשה כל כך ללוי דמוקי (ג) כב"ש דאמר מעין

עין משפט נר מצוה

מה א ב מיי' פ"ו מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ו:

מו ג מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל' י"א וע' בה"מ שם ולאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצד סעיף א:

מז ד מיי' שם פ"ו הל' א סמג שם טוש"ע סימן קצד:

מסורת הש"ס

[לעיל י:]

[שם דף יז:]

[לעיל לה:]

ע' רש"א ור"מ

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ושוין וכו' ולרבי יוסי נמי כו' בפ"ק (בתוס' דפליגי) תנאי אליבא דר' יוסי דמניקה דיה שעתה [דלא עברו] ג' עונות ופליגי אליבא דר' יוסי [דמלגיך] ג' עונות ע"ל דף ז' (ב) ד"ה הלכתא וכו' ללוי דמוקי לה כב"ש:

גליון הש"ס

גמ' צריכה שתפסוק משהו. כך משהו אינו מובן לכאורה דהא ע"כ בלא"ה כל ימי לידה ד"ל צ"ל דאיירי כגון ג' עונות דסוף פסק תוך ימי לידה [ע' לעיל] ח"ה דנידה כיון דביה ימי לידה אינו ממנין לשלש עונות כל זה דם לידה כיון דממנין טמא הוא בתוך ימי הלידה ופסק א"כ ע"כ כיון דפסיקה דמפסיק דלא נרא מדם טוהר:

תוספי הרא"ש

ושוין ברואה אחר דם טוהר שדיה שעתה. ותימה לעיל דקאמר ר' יוסי מעוברת ומניקה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה ומפרש דמצטרפי שתים בימי עיבורה ואחת בימי מניקתה למה לי אותה שבימי מניקתה תיפוק לי דרואה אחר דם טוהר היא. וי"ל דהך דלא כר' יוסי אליבא דלוי ותימא אליבא דלוי למה לי דרואה אחר דם טוהר תיפוק לי משום שהיא מניקה וי"ל דאתיא כר' מאיר דאמר בפ"ק דאם נגמלתו ומת הרי היא ככל הנשים ובלאו הכי אתיא כר' יוסי אליבא דרב דספרש דליכא שהות דהא ר' יוסי לא חייש להכי בפ' אלו נערות גבי גיורת שנתגיירה וראתה בתוך מעת לעת. ומיהו יש לחלק משום דהתם היתה בה טומאה אם היתה מתגיירת מקודם או משום דשייכא טומאה בנכרית מדרבנן. ואיבעית אימא בשופעת. תימה היכי קאמר לעיל יולדת בזוב תוכיח שאם טבלה וראתה טהורה לא טבלה טמאה והא כיון דשופעת אפי' טבלה טמאה לב"ה דקסברי שני מעיינות הן אליבא דלוי וי"ל דלדברי ב"ש דקסברי מעין אחד הן קאמר יולדת בזוב תוכיח: בשבוע קמא פסק בשבוע בתרא לא פסק. וקסברי ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה ואע"פ שראתה בשבוע שני קודם הטבילה לא סתרה מניינה מכאן מדקדק ר"ת דאשה שילדה בזוב או בזמן הזה דחשיבי כולהו נשי יולדת בזוב אם ספרה ז' נקיים בימי טוהר אפי' ראתה אחרי כן קודם טבילה אינה סותרת אע"ג דלב"ה מטמא לח ויבש מודו דאינה סותרת מניינה ויש ליתן טעם הא דאין ראייה שבוע שני סותרת משום דראייה זו אינה גורמת לה טומאת נדות ולא טומאת זיבות אבל זבה דעלמא דספרה ז' נקיים ואח"כ ראתה ראויה לסתור לפי שע"י אותה ראייה היא נעשית נדה ומיהו מיסתבר למימר דלא שייך סתירה אלא בימי ספירתה משום דאמרי ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן אבל אם שלמו ימי ספירתה בלא הפסקת טומאה כבר אין שום זבה עליה ולא שייך בה סתירה: והלכתא כותיה דרב לחומרא וכותיה דלוי לחומרא. ותימה והא אמרי' בפ"ק דעירובין ובפרק אלו טריפות דעביד כתרי חומרי דסתרי אהדדי עליו הכתוב אומר הכסיל בחושך הולך. וי"ל הכא משום דמספקא לן פסיק כמר לחומרא וכמר לחומרא. וכה"ג אמרינן לקמן בפ' יוצא דופן הלכה כדברי כולם להחמיר גבי סימני בגרות וחצר צורית. הק' ה"ר יום טוב בר' יצחק. ללוי דאמר שני מעיינות הן קשה מהא דתניא בפ' יש בכור גיורת שיצתה פדחת ולדה בגיותה אין נותנין לה ימי טומאה וימי טהרה ואי שתי מעיינות הן אמאי לא יהבינן לה ימי טהרה. וכן יש להקשות ממתניתין דאמרי' לקמן יוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה וי"ל דהא מני ב"ש היא דאמרי מעין אחד הוא אי נמי כדמשני הכא אנא דאמרי כתנא דשוין אבל ק' ליה מסתם מתני' דיוצא דופן ועוד לעיל בפ"ק פריך ללוי וסתם לן תנא כב"ש וקאמר סתם ואח"כ מחלוקת והתניא דלקמן הוי מחלוקת ואח"כ סתם וי"ל דאין נותנין לה ימי טהרה דקאמר איכא לאוקומי לענין זה שאם ראתה ביום ז' לזכר או י"ד לנקבה הויא נדה על ידי ראיה ואין לה תורת טומאת לידה דפקעי כשנכנסין ימי טוהר. א"נ אע"ג דשני מעיינות הן יש לטמאות הדם משום דמן המקור קא אתי אלא דוקא במקום שהתורה טהרתו:

ר'

מתני' המקשה נדה *קשתה שלשה ימים בתוך י"א יום ושפתה מעת לעת וילדה הרי זו יולדת בזוב דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר לילה ויום כלילי שבת ויומו ששפתה מן הצער ולא מן הדם *כמה היא קישויה ר' מאיר אומר אפילו ארבעים וחמשים יום רבי יהודה אומר דיה חדשה ר' יוסי ור' שמעון אומרים אין קישוי יותר משתי שבתות :

גמ' אטו כל המקשה נדה היא אמר רב נדה ליומא ושמואל אמר חיישינן שמא תשפה ור' יצחק אמר המקשה אינה כלום והקתני המקשה נדה אמר רבא בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה והתניא המקשה בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה כיצד קשתה יום אחד ושפתה שנים או שקשתה שנים ושפתה יום אחד או ששפתה וקשתה וחזרה ושפתה הרי זו יולדת בזוב אבל שפתה יום אחד וקשתה שנים או ששפתה שנים וקשתה יום אחד או שקשתה ושפתה וחזרה וקשתה אין זו יולדת בזוב כללו של דבר קושי סמוך ללידה אין זו יולדת בזוב שופי סמוך ללידה הרי זו יולדת בזוב *חנניא בן אחי ר' יהושע אומר כל שחל קישויה בשלישי שלה אפילו כל היום כולו בשופי אין זו יולדת בזוב כללו של דבר לאתויי מאי לאתויי דחנניא מה"מ דת"ר דמה דמה *מחמת עצמה ולא מחמת ולד אתה אומר מחמת ולד או אינו אלא מחמת אונס כשהוא אומר °ואשה כי יזוב זוב דמה הרי אונס אמור הא מה אני מקיים דמה דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ומה ראית לטהר את הולד ולטמא באונס מטהר אני בולד שיש טהרה אחריו ומטמא אני באונס שאין טהרה אחריו אדרבה מטהר אני באונס שכן אונס בזב טהור השתא מיהא באשה קיימינן ואונס באשה לא אשכחן ואיבעית אימא מאי דעתיך לטהורי באונס ולטמויי בולד אין לך אונס גדול מזה אי הכי נדה נמי נימא זובה זובה מחמת עצמה ולא מחמת ולד אתה אומר ולד או אינו אלא אונס כשהוא אומר °ואשה כי תהיה זבה הרי אונס אמור הא מה אני מקיים זובה זובה מחמת עצמה ולא מחמת ולד אמר ר"ל אמר קרא תשב *יש לך ישיבה אחרת שהיא כזו ואיזו זו זו קושי בימי זיבה ואימא זו קושי בימי נדה אלא אמר אבוה דשמואל אמר קרא °וטמאה שבועים כנדתה ולא כזיבתה מכלל דזיבתה טהור ואיזו זו זו קושי בימי זיבה והשתא דכתיב וטמאה שבועים כנדתה דמה למה לי אי לאו דמה הוה אמינא כנדתה ולא כזיבתה ואפילו בשופי קמ"ל שילא בר אבינא עבד עובדא כוותיה דרב כי קא נח נפשיה דרב א"ל לרב אסי זיל *צנעיה ואי לא ציית גרייה הוא סבר גדייה א"ל בתר דנח נפשיה דרב א"ל הדר בך דהדר ביה רב א"ל אם איתא דהדר ביה לדידי הוה אמר לי לא ציית גדייה א"ל ולא מסתפי מר מדליקתא א"ל *אנא איסי בן יהודה דהוא איסי בן גור אריה דהוא איסי בן גמליאל דהוא איסי בן מהללאל אסיתא דנחשא דלא שליט ביה רקבא א"ל ואנא שילא בר אבינא בוכנא דפרזלא דמתבר אסיתא דנחשא חלש רב אסי עיילוה בחמימי אפקוה מקרירי עיילוה בקרירי אפקוה מחמימי נח נפשיה דרב אסי

אזל

(ויקרא טו; שם; שם יב)

רש"י

מתני' המקשה. ורואה דם הרי זו נדה ובגמרא פריך ומתרץ לה : קשתה. מחמת ולד : ג' ימים. בתוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה ורואה כל שלשתן הימים רצופין : ושפתה. מצערה : מעת לעת. ברביעי : וילדה. אגלאי מילתא דדמים שראתה לא באו מחמת ולד הלכך הרי זו יולדת בזוב אבל אם לא שפתה סמוך ללידתה כל דמים שראתה מחמת ולד הוא ורחמנא טהרינהו מזיבה דכתיב זוב דמה דמה מחמת עצמה ולא דמה מחמת ולד : לילה ויום. דאם שפתה בהאי יום שלישי וילדה יום רביעי דשפתה מעת לעת אין זו שופי אלא אם כן שפתה לילה ויום שלאחר הלילה כלילי שבת ויומו : ששפתה מן הצער ולא מן הדם. דאע"ג דחזיא דם הוי שופי : כמה הוא קישויה. דלא אתיא לידי זיבה בכל דמים שתראה : אפילו ארבעים או חמשים יום. אם לא שפתה יום אחד סמוך ללידה לא אתיא לידי זיבה ולא הויא יולדת בזוב : דיה חדשה. דיה אם נטהר את הקושי חדש אחד הייטו תשיעי אבל קשתה שלשה בתוך י"א ימי זיבה בחדש השמיני ואפי' מקשה והולכת כל התשיעי הרי זו יולדת בזוב מחמת שלשה ימים של שמיני :

גמ' אטו כל המקשה נדה היא. אילו קשתה בימי זיבה מי הויא נדה והא אין נדות בימי זוב : אמר רב נדה ליומא. וה"ק המקשה ורואה דם בימי זיבה אע"ג דלא אתיא ביה לידי זיבה מיהו באותו היום אסורה לשמש אבל לערב טובלת ואינה צריכה לשמור יום כנגד יום דרחמנא טהריה לדם קושי : ושמואל אמר. אף צריכה לשמור יום כנגד יום מדרבנן דחיישינן שמא תשפה ונמצא שלא היה דם קושי מחמת ולד ונמצא משמש עם זבה קטנה דאורייתא וענוש כרת : אינה כלום. ואפילו באותו היום משמשת : בימי נדה. בימים הראוים לנדות : נדה. דקושי לא טהריה רחמנא אלא מזיבה אבל מנדה לא טהריה כדאמרי' לקמן : בימי זיבה. בתוך אחד עשר יום טהורה : והתניא. בניחותא : ושפתה. שנים מן הצער ולא מן הדם : הרי זו יולדת בזוב. אם ראתה כל שלש הואיל ושופי סמוך ללידה נמצא דם הקושי שלא מחמת ולד : כל שחל קישויה. לאו לשון התחלה הוא אלא הכי קאמר כל שקשתה בשלישי אפי' שעה אחת בליל כניסת שלישי אפילו כל היום כולו בשופי ושפתה מליל ד' שעה אחת להשלמת מעת לעת אין זו יולדת בזוב דבעינן שופי כל יום ג' המביאה לידי זבה : וכי יזוב זוב. זוב משמע זוב מ"מ ואפי' באונס : שיש טהרה אחריו. דם טוהר : ואונס באשה לא אשכחן. דטהור : זובה. דם יהיה זובה ובנדה משתעי דפרשה ראשונה נאמרה בנדה ושניה בזבה כדכתיב בשניה בלא עת נדתה : ולא מחמת ולד. אלמה אמרינן לעיל בימי נדה נדה : תשב על דמי טהרה. דהוה ליה למכתב ושבעים יום וששת ימים דמי טהרה : שהיא כזו. שדמיה טהורים : ואיזו זו. כלומר היכא משכחת זיבה טהורה : זו קושי בימי זיבה. דסמיך אדכתיב דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד : ואפי' בשופי. ואפי' הפסיק שופי בין קושי ללידה נימא טהורה הואיל ודם בקושי בא : כוותיה דרב. נדה ליומא : צנעיה. הסתר אותו דבר אמור לו שיחזור בו דטהור לגמרי : גרייה. בריי"ש כלומר גרור ומשוך אותו בדברי טעם וראיות שיחזור בו : גדייה. הכריתו בשמתא כמו (דניאל ד) גודו אילנא : לדידי הוה אמר לי. דתלמידיה אנא : גדייה. שמתיה : מדליקתא. שמא תכוה בגחלתי : אסיתא. משום דשמיה הכי דריש לשמיה הכי : עיילוה בחמימי. חולי חם : קרירי. חולי צנן :

אזל

תוספות

מעין אחד הוא א"כ כדמשני הכא אלא דאמר כהנא דשוין אבל סתם מתניתין דיוצא דופן קשה וי"ל דאין נותנין לה ימי טוהר איכא לאוקמי לענין שאם ראתה ביום ז' לזכר או ביום י"ד לנקבה דהויא תחלת נדה דאין טומאת לידה עליה אי נמי אע"ג דשני מעיינות הן יש לטמא הדם דמן המקור קאתי אלא דוקא במקום שהתורה מטהרתו :

כלילי שבת ויומו. קים ליה לרבי יהושע דאם לא שפתה לילה ויום אע"פ ששפתה מעת לעת מחמת ולד היה : **נדה** ליומא. נראה דאף לבעלה לא חיישינן שמא תשפה דאזלינן בתר רוב נשים מקשות דאינן שפות לילה ויום דהא עובדא דשילא בר אבינא נראה דלבעלה הוי ולא לטהרות : **או** ששפתה וקשתה וחזרה ושפתה. כדי נסבה דהא מרישא שמעינן לה דקתני קשתה שנים ושפתה יום אחד וכ"ש הא דטמאה וכן בסיפא לא היה צריך למתני קשתה ושפתה וקשתה כיון דהנא שפתה שנים וקשתה יום אחד דטהורה אי נמי אתא לאשמועינן אע"ג דלא קשתה כל יום הסמוך ללידה אלא מקצתו וכן ברישא בכי האי גוונא : **ואימא** קושי בימי נדה. ור"ל ס"ד דמסתבר טפי לאוקומיה בזיבה משום דאשכחן זב אונס דטהור הוא : **גדייה**. פרש"י דרב אסי טעה בין רי"ש לדלי"ת (א) ואין נראה אלא נראה דאיהו אמר ליה גדייה בדלי"ת רפה כלומר משכהו בדברי טעם עד שיחזור כמו (שמות יב) משכו דמתרגמינן נגודו וכמו (ב"ב דף יג.) גוד או איגוד והוא סבר גדייה בדגש כמו גודו אילנא : **איסי** בן מהללאל. בערבי פסחים (פסחים דף קיג:) יש תנא דיש לו כל השמות הללו ועוד קרי ליה התם הוא יוסף הבבלי הוא יוסף איש הוצל ולא תנא אחר הוא כמו שיש מפרשין שם דהא בפרק הוציאו לו (יומא דף נב:) פריך מאיסי בן יהודה ליוסף איש הוצל והכא לא מייתי אלא שמות דאיסי דדמי לרב אסי :

דבר

עין משפט נר מצוה

מח א ב ג ד מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הלכה א :

מט ה ו מיי' שם הל"ג :

נ ז מיי' שם הלכה ד ועי' במ"מ :

נא ח מיי' שם הל"א :

נב ט מיי' שם פ"ה הל' א סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצג סעיף א :

תוספי הרא"ש

ר' (יוסי) [יהושע] אומר לילה ויום. ונראה דבסברא פליגי ע"י בקיאן בתולדות דמעיין: **חיישינן** שמא תשפה. ומאן דלא חייש משום מילתא דלא שכיח הוא כיון שנפתח הקבר ושופעת דם שתשפה קודם לידה: **או** ששפתה יום אחד וקשתה וחזרה ושפתה. כדי נסבה דמרישא שמעינן ליה דקתני קשתה שנים ושפתה יום וכ"ש זו אלא אגב סיפא נקטיה דקתני קשתה יום אחד ושפתה יום אחד וחזרה וקשתה סד"א שהשופים שבינתים מוכיח על הקושי דלאו מחמת ולד הוא: **ואימא** זו קושי שבימי נדה. תראה דטעמא דריש לקיש משום דמשמע ליה דטפי איכא לאוקומי בזיבה משום דאשכחן אונס בזב טהור וישיבה אחת מיעט קרא ולא יותר ותלמודא לא חייש לסברא דיליה כיון דאונס האשה מיהא לא אשכחן : **הוא** סבר גדייה א"ל בדלי"ת דגושה והוא א"ל בדלי"ת רפויה כלומר משוך אותו בדברים כמו משכו דמתרגמינן נגודו : **אנא** איסי בן יהודה דהוא איסי בן גור אריה כו'. תנא אחד הוא שיש לו ה' שמות הללו בערבי פסחים וביומא פ' הוציאו לו ועוד חשיב התם יוסף הבבלי ויוסף איש הוצל ולא חשיב להו הכא משום דאין נופלין על שם רב אסי :

מסורת הש"ס

[סנהדרין סז: לעיל ז:]

ויבמות סג.]

[לקמן לז:]

[לקמן לח:]

[לקמן לח:]

[עיין ערוך ערך צנע ב]

[ע' תוס' יומא נב: ד"ה סוא]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה גדייה וכו' ואין נראה וכו'. נ"ב נ"ל שאפשר לומר דטעותו היה בתיבת צנעיה דאיתא בקידושין דף כה דהוא לשון נידוי ע"כ היה סבר דאמר ליה שיגדיה ויהא שימוהו וק"ל וכן נר' שהוא דעת רש"י כי רש"י ז"ל לא כתב זה כלל שטעה בין ר' לד' :

אזל שילא אמר לדביתהו צבית לי זוודתא דלאליזיל ולימא ליה לרב מילי עילואי צביתה ליה זוודתא נח נפשיה דשילא חזו דפרחא אסא מהאי פוריא להאי פוריא אמרי ש"מ עבדו רבנן פייסא בעי רבא קושי מהו שתסתור בזיבה דבר המטמא סותר והאי נמי מטמא כימי נדה הוא או דילמא דבר הגורם סותר והאי לאו גורם הוא א"ל אביי אונס בזיבה יוכיח שאינו גורם וסותר אמר ליה לאיי האי נמי גורם הוא *דתנן [א]ראה ראיה ראשונה בודקין אותו שניה בודקין אותו שלישית אין בודקין אותו ולרבי אליעזר דאמר אף בשלישי' בודקין אותו ה"נ כיון דלא גרים לא סתר אמר ליה לרבי אליעזר ה"נ ת"ש *רבי אליעזר אומר אף בשלישית בודקין אותו ברביעית אין בודקין אותו מאי לאו לסתירה לא לטמויה להיא טיפה במשא ת"ש בשלישית רבי אליעזר אומר בודקין אותו ברביעית אין בודקין אותו לקרבן אמרתי ולא לסתירה אלא לר"א תפשוט דדבר שאינו גורם סותר לרבנן מאי ת"ש דתני אבוה דרבי אבין מה גרם לו זובו שבעה לפיכך סותר שבעה מה גרם לו קריו יום אחד לפיכך סותר יום אחד מאי שבעה אילימא דמטמא שבעה האי מה זובו טמא שבעה מבעי ליה אלא לאו דבר הגורם סותר דבר שאינו גורם אינו סותר ש"מ אמר אביי *[ב]נקטינן אין קושי סותר בזיבה ואי משכחת תנא דאמר סותר ההוא ר"א היא תניא רבי מרינוס אומר [ג]אין לידה סותרת בזיבה *איבעיא להו מהו שתעלה אביי אמר אינה סותרת ואינה עולה רבא אמר [ד]אינה סותרת ועולה אמר רבא מנא אמינא לה דתניא °ואחר תטהר *אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת בינידם אי אמרת בשלמא עולה היינו דלא מפסקת טומאה אלא אי אמרת אינה עולה °אפסיק ליה לידה ואביי אמר לך שלא תהא טומאת זיבה מפסקת בינידם אמר רבא מנא אמינא לה דתניא *[ה]מזובה מזובת ולא מנגעה מזובה ולא מלידתה ואביי אמר לך תני חדא מזובה ולא מנגעה ולא תתני ולא מלידתה ורבא האי מאי אי אמרת בשלמא מזובה ולא מלידתה איידי דאצטריך ליה לידה תנא נגעה אטו לידה אלא אי אמרת מזובה ולא מנגעה האי °מזובו יטהר הזב מזובו נפקא *מזובו ולא מנגעו ואביי חד בזוב וחד בזבה וצריכי דאי כתב רחמנא בזב

[נדה לה.] זבים פ"ב מ"ב | [נזיר כה: ע"ש לעיל לה. ע"ש] | מן אם ט' עד לס הד"א ואח"כ מה"ד מזובה ולא כו'. כנ"ל | [ע' פירש"י עירובין ס. ד"ה והאר"ע נקטינן] | [לקמן נד.] | ויקרא טו | [שם] | ויקרא טו | [מגילה ח.]

רש"י

אזל שילא אמר לדביתהו צבית לי זוודתא. תכריכין: מילי. שלא ילעין עלי בפני רב: דקא פרח אסא. רגילין היו להניח הדס על המטה וההדס של אלו פורח היה והולך ממטה למטה: פייסא. שלום: קושי מהו שתסתור בזיבה. כל מה שספרה: דבר הגורם. לידי זיבה אם ראתה שלש והאי לאו גורס תורה אור הוא דלא אתיא בה לידי זיבה ואי קשיא והרי קרי שאינו גורם כדקי"ל וסותר ההיא לאו סתירה היא דחד יומא הוא דסותר וכי קא בעי רבא לסתור הכל: שאינו גורם. כדקי"ל ולא מחמת אונסו: וסותר. כדאמר בפירקין ברביעית אין בודקין אותו: לאיי. באמת אונס נמי גורם הוא לידי זוב שאם רואה שתים שלא באונס ושלישית באונס מצטרפין לקרבן דתנן שלישית אין בודקין אותו: לקרבן אמרתי. דבעי בדיקה ולא לסתירה: אלא. לא תוקי כדתרצה לטמויי במשא אלא ודאי לסתירה ובעיין לא תפשוט דאנן לרבנן בעינן ואת פשטת מדר"א: ש"מ. מדנקט לשון גרמא מכלל דקיימא ליה דבר הגורם סותר: רבי אליעזר היא. דאמר אונס סותר ואינו גורם: מהו שתעלה. אם ילדה בזוב ובימי לידתה לא ראתה מהו שיעלה לה לנקיים ולא תצטרך לספור אחריהן: אינה סותרת. אם היתה זבה ופסקה והתחילה לספור וילדה אינה סותרת וימי לידתה אפי' אינה רואה בהן אין משלימין לספירתה אלא משלמת אחריהן *אם טהרה: מזובה. וספרה לה מזובה: ולא מנגעה. כיון שטהרה מזובה סופרת מיד °ותביא קרבן לזיבתה ואז תטהר מלטמא בועלה ואפילו מנוגעת ולא צריכה להמתין עד שתטהר אף מנגעה: ולא מלידתה. כיון שטהרה מזובה סופרת מיד ואינה צריכה להמתין עד שיעברו ימי לידתה אלמא ילדה בימי ספירה אינה סותרת ועולה:

תוספות

דבר הגורם סותר כו'. וא"ת יולדת בזוב תוכיח דסותרת לרב דאמר מעין אחד הוא אע"ג דדם טוהר אינו גורם שום טומאה וי"ל דדם טוהר חשיב גורם טפי כיון שאם לא ילדה הויא זבה או נדה לרב דאמר מעין אחד הוא ולא דמי לקושי דלעולם דם שתראה מחמת קושי לידה אינו גורם זיבה: **נקטינן** דאין קושי סותר. מכאן משמע דלא דרשי אתים אם לא שנפרש לעיל (דף לה.) ורבנן אתים לא דרשי היינו להך דרשא אך משמע דלא דרשי כלל*: **אביי** אמר אינה סותרת ואינה עולה. כתב רש"י בתשובה אחת דאביי מודה דימי לידה שאינה רואה בהן עולים לספירת זיבתה דהכי מוכח פרק בא סימן (לקמן דף נד:) מן הברייתא והכא אליבא דר' מריטס קיימין תדע דאין רגילות למיבעי חדא מילתא בתרי דוכתי דבעי לה הכא ובשילהי בפ' בא סימן (שם) ועוד היאך חולק אביי אברייתא דהתם ועוד דמה להם לאביי ורבא להזכיר סתירה לא היה להם להזכיר אלא עלייה דפליגי בה אלא אליבא דר' מריטס בעי מהו שתעלה דמדנקט אין לידה סותרת ולא קאמר נמי דעולה מכלל דסבירא ליה דאינה עולה או דלמא הא בהא תליא כיון דאינה סותרת ע"כ עולה מואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן ומייתי רבא מנא אמינא לה דמסתמא רבי מריטס לא פליג אקרא ואביי מייתי מנא אמינא לה דאיכא תנא דפליג אברייתא דבא סימן (שם) ואיכא למימר דר' מריטס סבירא ליה נמי הכי מדלא קאמר ר' מריטס אינה סותרת ועולה וה"ה דהוה מצי אביי לאתויי ברייתא דטועה בהמפלת (לעיל דף כח:) דסברה דאין עולה אלא דרבא הוה מוקי לה כר' אליעזר כדמוקי ברייתא דבסמוך כן פרש"י ומה שפירש דמייתי רבא מנא אמינא לה דמסתמא לא פליג ר' מריטס אקרא קשה דהא ע"כ ר"א פליג וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך אלא בלאו הכי דחי ליה אביי שפיר ומה שפירש ברייתא דהמפלת (שם דף כח:) מוקי לה רבא כרבי אליעזר דוקא בהא הויא כרבי אליעזר דאין עולין לה אבל לגמרי לא הויא כר' אליעזר דהא מוקי לה כר"ע דבעי ספורים בפניו ור"א פליג עליה בפ"ק (לעיל דף ז:) ור"ת מפרש דהלכתא כאביי דאין עולין וכברייתא דהמפלת (שם דף כט:) ומדקדק מדלא קאמר עלה (לעיל ל.) ש"מ ארבע דימי לידה אין עולין לאפוקי מן הברייתא דלעיל ללוי לאו חד שיטה ומברייתא דבא סימן (לקמן דף נד:) דסברי דעולין אלא אינו מונה אלא דברים של תדוש אבל הא פשיטא לן דאין עולין ועוד אומר ר"ת דברייתא דבא סימן איכא למימר כדמפרש ליה רב פפא משום דאימא ילדה זכר להכי עולה שבוע שני לספירת זיבתה ודבריו נראה טפי מדקתני ואין קרבנו נאכל א"כ איכא למימר אומר לא ילדה ואפי' ילדה אימא ילדה זכר ותדע דלא קיבל דברי רב הונא דהתם ולא הדר ביה אלא סבר דאין עולין מדקאמר בשמעתין רב פפא אמר ע"כ הקיטן הכתוב ואי סבר עולין א"כ ע"כ נריך לאוקמי כר"א כדמוקי רבא ואמאי דחיק לאוקמי כרבנן דר"א דאמרי אין דנין אפשר משאי אפשר כיון דבלאו הכי נריך לאוקמי כר"א דאמר אין עולין אלא ודאי לא הדר ביה ומיהו אי גרסינן לעיל דאמר סותר רבי אלעזר והכא רבי אליעזר אין להוכיח כלום ודברי רב פפא דלקמן איכא למימר דאינו עיקר אע"פ דהוי ספק ספיקא (א) שבוע שני אינו עולה לספירת זיבתה דאיכא למיחש דילמא נקבה היא כדאמר רב הונא התם משום דאיכא נמי ספק ספיקא בסוף ימי טוהר דסתרה לה כדפרישית לעיל גבי המפלת חיה ועוף (דף כו. סד"ה חומר) ומיהו כיון דאין קרבנה נאכל איכא בלאו הכי ספק ספיקא שמא לא ראתה ואפילו ראתה שמא לא ילדה ואומר ר"ת דימי לידה שאינה רואה בהן הוא למ"ד מיע"ל קג"ס ולא לחי העומד מאליו בפ"ק דעירובין (דף טו.) ורב סעדיה כתב דנשים שלנו דחשבינן להו כיולדות בזוב אם עברו ימי טומאת ז' לזכר או י"ד לנקבה וספרה שבעה נקיים בימי טוהר או אפילו בימי טומאה מותרת לבעלה עד מ' לזכר ופ' לנקבה אע"פ שרואה דם הכתוב קראו דם טוהר שכן שנו חכמים ימי לידה שאינה רואה בהן עולים לה לימי ספירת זיבתה הרי בהדיא חולק על ר"ת והא דלא קאמר בהמפלת (שם דף ל.) ש"מ ד' איכא למימר משום דלא קאמר אלא היכא דמני למימר הא מני פלוני היא כדקאמר ש"מ ר"ע היא ש"מ ר"ש היא ש"מ טבילה בזמנה מצוה לאפוקי מדר' יוסי בר' יהודה אבל בהא דאין עולין לא מני למימר הא מני רבי אליעזר היא דלאביי לכ"ע אין עולין:

רבא אמר אינה סותרת. וא"ת והא *רב סובר בפ"ב (דף טו) דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם וא"כ תסתור דהכא בעינן שבעה נקיים מדם וי"ל *דרב אליבא דר' מריטס קאמר כדפרישית וסבר דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם דהא קאמר דאינה סותרת:

מה

[צ"ל והא רבא סובר בפ' כתרא (סו.)] | [צ"ל דרבא]

גליון הש"ס

גמ' אפסיק ליה לידה. ע"ל לג ע"א תד"ה רואה: רש"י ד"ה ולא מנגעה וכו' ותביא קרבן לזיבתה. ע' טורי אבן מגילה ח ע"א ד"ה מזובו:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אביי וכו' אע"פ דהוי ספק ספיקא אפילו הכי שבוע שני אינו:

נג א מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הל"ה:
נד ב ג מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל"י:
נה ד ה מיי' שם טוי"ד סימן קצד:

[ועי' תוס' בכורות ו. ד"ה ור"ש]

תוספי הרא"ש

או דילמא דבר הגורם סותר. אע"ג דקרי סותר היינו יום אחד וכן הוא גורם טומאה יום אחד. ותימה והרי דם טוהר דאינו גורם טומאה וסותר לרב דאמר מעין אחד הוא כדאמר לעיל דיולדת בזוב צריכה שתשב ז' נקיים וי"ל דדם טוהר לרב חשיב גורם טפי שאם תראה בזה הענין בימים הראויין לזיבה תהא בו זבה ולא דמי לקושי משום דם שיראה בקושי לעולם לא יגרום זיבות: **אמר** ליה אביי אונס בזוב יוכיח שאינו גורם וסותר. אביי לית ליה הא דאמר רב הונא לעיל ראיה ראשונ' של זב מטמאה באונס: **איבעיא** להו מהו שתעלה. כתב רש"י בתשובה דהך בעיא אליבא דר' מרינוס הוא דמיבעיא לן ולאו תלמודא באפי נפשיה הוא דמיבעיא ליה משום דלקמן פ' בא סימן מיבעיא ליה לתלמודא ימי לידה שאינה רואה בהן מהו שיעלו לספירת זיבתה. ומייתי עלה ת"ש ואין שיטת התלמוד לישאל בעי' אחת לפעמי' ולישא וליתן בה אלא הכא לר' מרינוס הוא דקבעי דנקט לישנא דסותרת ומיבעיא ליה מאי סבירא ליה בעליה מי אמרי' מדלא קאמר ימי לידה עולין לספירת זיבתה אינה עולה אית ליה או דילמא הא בהא תליא כיון דאינה סותרת ע"כ עולה. דאם לא כן לא מניא רצופין ורחמנא אמר אחר אחר לכולן. אביי אמר אינה סותרת דוקא קאמר ואינם עולין ואפי' אינה רואה בהן אלא משלמת ספירתה לאחר שבועיים וה"מ דלא חזיא דם אבל אי חזיא דם לא אחר אחר הוא דאע"ג דלאו טומאת זיבה הוא מ"מ מדם בעי' נקיים דהא אפי' דם טהור סותר לרב דאמר מעין אחד הוא כ"ש דם דימי טומאה ורבא אמר אינה סותרת ועולה דהא בהא תליא: **אמר** רבא מנא אמינא לה. דכל דאית ליה דאינה סותרת אית ליה דעולה דתניא ואחר תטהר כו' וע"כ ר' מרינוס לא פליג אקרא וכן מייתי מקרא דוטהרה מזובה דע"כ ר' מרינוס לא פליג אקרא. מי' ק' דהא ע"כ ר' אליעזר פליג אהך קרא דוטהרה מזובה דאיהו נמי אמר דמסתר נמי סתרה. וכ"ש דאינה עולה. והכי משני רבא גופיה לקמן וי"ל דאה"נ דהוה מצי למימר אביי ולטעמי':

נו א מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל' ח ועי' כמ"מ:

תורה אור

בזב משום דלא מטמא באונס אבל זבה דמטמיא באונס אימא לא צריכא ואי כתב רחמנא בזבה משום דלא מטמיא בראיות כבימים אבל זב דמטמא בראיות כבימים אימא לא צריכא אמר אביי מנא אמינא לה דתניא °דותה תטמא *לרבות את בועלה (ויקרא יב) דותה תטמא לרבות את הלילות דותה תטמא לרבות את היולדת בזוב שצריכה שתשב שבעה נקיים מאי לאו נקיים מלידה לא מדם ואמר אביי מנא אמינא לה דתניא כימי נדתה כך ימי לידתה °מה ימי נדתה אין ראוין לזיבה ואין ספירת שבעה עולה מהן אף ימי לידתה שאין ראוין לזיבה אין ספירת שבעה עולה מהן ורבא הא מני רבי אליעזר היא דאמר מסתר נמי סתרה וכי דנין אפשר משאי אפשר אמר רב אחדבוי בר אמי ר' אליעזר היא *דאמר דנין אפשר משאי אפשר ורב ששת אמר על כרחך הקישן הכתוב איכא דאמרי אמר רב אחדבוי בר אמי אמר רב ששת רבי אליעזר היא דאמר דנין אפשר משאי אפשר ורב פפא אמר על כרחך הקישן הכתוב: קשתה שלשה ימים וכו': איבעיא להו שפתה מזה ומזה מהו רב חסדא אמר *טמאה רבי חנינא אמר טהורה א"ר חנינא משל למלך שיצא וחיילותיו לפניו בידוע שחיילותיו של מלך הן ורב חסדא אמר כל שכן דבעי נפיש חיילות טפי תנן רבי יהושע אומר לילה ויום כלילי שבת ויומו ששפתה מן הצער ולא מן הדם טעמא דמן הצער ולא מן הדם הא מזה ומזה טהורה תיובתא דרב חסדא אמר לך רב חסדא לא מבעיא מזה ומזה דטמאה דפסקי להו חיילות לגמרי אבל מן הצער ולא מן הדם אימר כי היכי דמדם לא פסקה מקושי נמי לא פסקה והא תונבא בעלמא הוא דנקט לה קמ"ל תנן קשתה שלשה ימים בתוך אחד עשר יום ושפתה מעת לעת וילדה הרי זו יולדת בזוב היכי דמי אילימא כדקתני למה לי שלש בתרי בקושי וחד בשופי סגי אלא לאו הכי קאמר קשתה שלשה ושפתה מזה ומזה או שקשתה שנים ושפתה מעת לעת הרי זו יולדת בזוב ותיובתא דר' חנינא אמר לך רבי חנינא לא לעולם כדקתני והא קא משמע לן דאע"ג *דמתחיל קישוי בשלישי ושפתה מעת לעת טמאה לאפוקי מרבי חנינא: כמה היא קשויה ר"מ אומר וכו': השתא חמשים מקשיא ארבעים מיבעיא אמר רב חסדא ל"ק כאן לחולה כאן לבריאה א"ר לוי אין הולד מטהר אלא ימים הראוין להיות בהן זבה ורב אמר אפי' בימים הראוין לספירת זבה אמר רב אדא בר אהבה ולטעמיה דרב אפי'

זב מטמא בין בשלש ראיות ביום אחד בין בשלש ראיות בג' ימים רצופין אבל זבה אינה מטמאה אלא בשלשה ימים כדכתיב בה ימים בב"ק (דף כד.) מרבינן זב לימים: נקיים מלידה. שלא תהא לידה ביניהם דאע"ג דלא חזיא כמאן דחזיא דמי דהא ימי לידה טמאין בלא דם: מה ימי נדתה אין ראויין לזיבה. דאין זבה אלא אחר נדה ואין ספירת שבעה לזיבה עולה מהן דהא מכי הויא זבה לא חיילא ימי נדה לעולם עד שתשב שבעה נקיים וכל דם שרואה אינה אלא סותרת אבל נדה לא הויא הילכך לא משכחת ימי ספירה בימי נדה ולא ימי נדה בימי ספירה: אף ימי לידה. הואיל ודמו לנדה ואין ראויין לזיבה כדאמר ולא דמה מחמת ולד הכי נמי לענין ספירה מדמינן להו לנדה ולא תעלה בהן ספירת שבעה כגון אם ילדה בימי ספירה: הכי גרסינן אף ימי לידתה שאין ראוין לזיבה אין ספירת שבעה עולה מהן: מסתר נמי סתרה. וכ"ש דלא סלקא כי היכי דס"ל באונס בזב שאינו גורם וסותר ימי לידה נמי אע"ג דלא גרמי סתרי וכי קאמינא אנא לרבנן דאמרי דבר שאינו גורם אינו סותר אינה סותרת ועולה: וכי דנין אפשר. כגון לידה דאפשר לה ללדת בימי ספירה: משאי אפשר. מימי נדה דלא אפשר להיות נדה בימי ספירה: ר' אליעזר היא. במסכת מנחות בפ' התודה דיליף פסח דורות מפסח מצרים שלא יביא אלא מן החולין אמר לו ר"ע וכי דנין אפשר משאי אפשר במצרים אכתי לא הוה מעשר אבל לדורות דאיכא מצות מעשר שני נייתי מנייהו אמר לו אף ע"פ שאי אפשר ראיה גדולה היא ונלמד הימנה: הקישן הכתוב. ואפי' לר"ע הני מילי דאין דנין כגון גזרה שוה אבל הקישא אין משיבין על ההיקש: רב חסדא אמר טמאה. דהא איכא שופי: רבי חנינא אמר טהורה. כיון דשפתה אף מן הדם איגלאי מילתא דדם הקושי מחמת ולד אתא אבל כי שפתה מן הצער ורואה דם איגלאי מילתא דמקמי הכי הוי חזיא נמי בלא קושי: לפניו. יום אחד או שנים קודם ביאתו: דמפיש חיילות טפי. סמוך לביאתו: דפסקו להו חיילות לגמרי. דהשתא ודאי קמאי לא מחמתיה אתו דאי מחמתיה אתו כל שכן דמפיש חיילות: תונבא. אסטורדיסו"ן שאינה מרגשת בצערה מחמת שעמומית החולי (א): אי נמי כי קתני. שלשה בקושי וא' בשופי ובכולן ראתה למה לי כולי האי: או שקשתה שנים ושפתה מעת לעת. בשלישי מן הצער ולא מן הדם כדקתני שלשה בקושי ומקצת שלישי ונוקצת רביעי בשופי: הא קמ"ל דאע"ג. דקשתה בקצת שלישי ולא שפתה לילה ויום כלילי שבת ויומו אלא לילה *ושני חצאי יום טמאה: ולאפוקי מדר' חנינא בן אחי רבי יהושע. דאמר לעיל (דף לו:) כל שהל קישויה להיות בשלישי שלה כו': בריאה. ארבעים: אין הולד מטהר אלא ימים הראוין להיות בה זבה. דהיינו י"א יום שבין נדה לנדה אבל ראתה אחריהן טמאה נדה כדאמר לעיל בימי נדה נדה: אף ימים הראוין לספירת זיבה. כגון התחיל הקושי בימי הזיבה טהורין כל ימי זיבה ושבעה אחריהם דהא בתר זבה שייכי וכי כתב רחמנא (ב) בנדתה ולא בזיבתה טהורה אהני נמי קאי אבל אחר שבעה אם יארך טמאה נדה: ולטעמיה דרב. כיון דאמר רב בהנך ימים דשייכי בתר זיבה טהרינהו רחמנא לענין קושי: אף

מה ימי נדותה דאין ראוין לזיבה. וא"ת דבשילהי בא סימן (לקמן דף נד.) אמר ימי נדותה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבתה וי"ל דהתם מיירי בזבה קטנה שרואה יום י"א דיום י"ב הויא ביה תחלת נדה ועולה לה: על כרחך הקישן הכתוב. ואין משיבין על ההיקש וא"ת והא בפ' התודה (מנחות דף פג.) פריך ר"ע לר' אליעזר וכי דנין אפשר משאי אפשר אע"ג דטעמא דרבי אליעזר דדריש היקשא מועבדת שיהו כל העבודות שוות ור"ע נמי אית ליה היקשא דועבדת בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צו.) וי"ל דהתם לא מצי למימר על כרחך הקישן הכתוב דאיצטריך היקשא להנהו דרשות דפסחים (דף צו.): ארבעים מיבעיא. בסוכה *לא פריך כי האי גוונא ארבי יהודה דמכשיר עד ארבעים וחמשים אמה התם משום דקים ליה דלאו דוקא אלא ארבעים וחמשים כדאמרי אינשי ואפילו טובא אבל הכא הוי דוקא חמשים כדקתני בסמוך וחמשים שהולד מטהר ובפרק מפנין (שבת דף קכו:) דפריך השתא ה' קופות ד' מיבעיא המקשה סבר דדוקא נקט ומשני דלאו דוקא נקט אלא ד' וה' כדאמרי אינשי ועוד משני דהוה דוקא ד' מאוצר קטן וה' מאוצר גדול ובפרק אע"פ (כתובות דף ס.) תינוק יונק אפי' ד' וה' שנים נמי לא דייק התם משום דלאו דוקא ה' אלא לפי צרכו כדקאמר התם ואפילו חבילתו על כתפו ובפרק הזרוע (חולין דף קלב:) דאמר כהן טבח ב' וג' שבתות פטור מן המתנות מכאן ואילך חייב במתנות התם נקט ב' גרבי דאמר *בתרי זימני הוי חזקה ולרשב"ג ג': ורב אדא בר אהבה אמר אף ימים הראויים לספירת ספירת זיבתה. וא"ת מה הוסיף על דברי רב הא לרב נמי הראוין לספירה היינו ז' ימים אחר י"א יום ואז מתחילות י"א אחרים שהם ימי זיבה וא"כ לדידיה נמי לעולם קושי מטהר וי"ל דאינה נדה עד שיעברו שבעה ימי הספירה אחר י"א ואם ראתה אז אף בקושי טמאה לרב ולרב אדא טהורה דראוין לספירת ספירת זיבתה ור"ח פי' דלוי אינו מטהר אלא תשעה ימים הראוין ליעשות בהן זבה אבל י' וי"א דאינם ראוין ליעשות בהן זבה דאפילו ראתה אפי' גם בי"ב אינה אלא נדה ורב מוסיף ימים הראוין לספירה כגון עשירי וי"א וחמשה ימים אחרי כן אבל שני ימים משבעה ימים אחרונים אם ראתה בהן טמאה לרב ורב אדא מוסיף אף אותם שני ימים וגמלא כולן טהורין: להיות

[דף כו: וש"נ]

[מנחות סד:]

[ועי' תוס' שבת פו: ד"ה ספתא]

[לעיל לה:]

מנחות פב: יט. [סוכה כ: וש"נ]

גי' רש"ל דהא

עיין רש"א

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תונבא וכו' החולי הס"ד ואח"כ מ"ה אילימא כדקתני שלשה: (ב) ד"ה אף ימים וכו' כתב רחמנא בנדתה ולא בזיבתה:

גליון הש"ס

גמ' מה ימי נדתה. בחדושי הרשב"א גיטין דף פ ע"ב ד"ה הא דקתני היה הגי' כאן הקיש ימי נדתה לימי לידתה מה ימי נדתה וכו':

תוספי הרא"ש

אמר אביי מנא אמינא לה דתניא דותה תטמא כו'. הכי מייתי אביי ראיה לר' מרינוס דכיון דאשכחן תנא דפליג אברייתא דבא סימן דסבר עולין אית לן למימר דר' מרינוס נמי סבר הכי מדלא קאמר בהדיא עולין וה"ה דהוה מצי אביי לאיתויי ההיא דיצאה מליאה ובאה ריקנית דלעיל דאית ליה דאין עולין אלא דאי הוה מייתי לה הוה מוקי לה רבא נמי כר' אליעזר כך פרש"י בתשובה. ולפי פי' בין אביי בין רבא מצו סברי כמסקנא בסוף בא סימן ואליבא דר' מרינוס הוא דפליגי. ור"ת פי' דארעתא דנפשייהו פליגי דהלכת' כותיה דאביי דאמר אין עולין ומדקדק מהא דאמר לעיל אהך ברייתא' דיצאה מליאה ש"מ תלת ולא קאמר ש"מ אין עולין לאפוקי מברייתא דלעיל דסברא עולין ללוי אליבא דחד שינויא דשני בשופעת וכו' ולפי המסקנא עולין לה וכו' ולאפוקי מברייתא דסוף בא סימן. אלא אינו מונה אלא דברים של חידוש הך דר' עקיבא ודר' שמעון וטבילה בזמנה אלא הא פשיטא ליה דאין עולין ויש לדחות דלא חשיב אלא הנך ג' דאיכא פלוגתא דתנאי. אבל בהא דאין עולין לא הוה מצי למימר ש"מ ר' אליעזר היא דהא לאביי אתיא אפי' כמאן דפליג על ר' אליעזר כדקאמר אביי הכא דלר' מרינוס דאמר אינה סותרת אין עולין. ועוד אומר ר"ת דהא דאמרינן בסוף בא סימן דעולין היינו רב הונא בריה דרב יהושע דמסיק לה התם אבל רב פפא דחי לה התם ולא קבל תשובתו של רב הונא ולא הדר ביה אלא סובר כאביי דאמר אין עולין מדפריך בסוף סוגיין וכי דנין אפשר משאי אפשר. רב פפא אמר ע"כ הקישן הכתוב ולמה ליה לרב פפא למימר הכי הא בלאו הכי אוקמה רבא כר' אליעזר אלא ש"מ דרב פפא לטעמיה דאמר אין עולין ואומר ר"ת דהיא הלמד של יע"ל קנ"ם ולא כאותם המפרשים דהיינו למד של לחי העומד מאליו דעירובין:

מה ימי נדה שאינן ראוין לזיבה ואין ספירת ז' עולה מהן. משום דכל זיבה זמן שהזיבה מושכת אין מתחיל פתח נדותה והא דאמרינן בסוף בא סימן זאת אומרת ימי נדה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבתה בזיבה קטנה בשומרת יום כנגד יום איירי: ה"ג רש"י אף ימי לידתה שאינן ראוין לזיבה אין ספירת ז' עולה מהן ופי' דאין ראויין לזיבה כדדרשינן דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד. וקשה לי דמהך קרא לא ממעיטנא אלא דם הקושי שאינו טמא בזיבה אבל ימי לידה לא ממעיטנא מהתם הלכך נראה דגירסת הספרים אף ימי לידתה אין ראויין לזיבה ואין ספירת ז' עולה מהן וכולה מילתא יליף לה מהיקשא. ע"כ הקישן הכתוב. וכ"ע מודו הכא. וקשה דבפ' התודה גבי ר' אליעזר דיליף פסח דורות מפסח מצרים דאינו בא אלא מן החולין ויליף לה ר' אליעזר מועבדת שיהו כל עבודות של חדש זה כזה ואפ"ה קאמר ר"ע וכי דנין אפשר משאי אפשר ואין לומר דלית ליה לר' עקיבא ההוא היקשא דהא בפסחים בפ' מי שהיה טמא מקיש להו אהדדי לכמה דברים וי"ל כיון דאיצטריך היקשא לשאר דברים לא שייך התם למימר ע"כ הקישן הכתוב לענין אפשר משאי אפשר: ור' חנינא אמר טהור. מסתברא דר' חנינא אמתניתין דוקא קאי ששפתה מעת לעת אבל טפי לא מסתבר שיקדימו כל כך חיילות לפני המלך: השתא נ' מקשיא מ' מיבעיא. בריש סוכה דקאמר ר' יהודה מכשיר עד מ' או נ' אמה לא דייק הכי משום דקים ליה התם דלאו דוקא אלא מ' ונ' כדאמרי אינשי וה"ה לטובא כדמשני בשבת בריש מפנין ומאן דמשני התם ד' מאוצר קטן וחמש מאוצר גדול קסבר דוקא קתני דלאו מיסתבר ליה לפנות כל כך בשבת וה"נ קים ליה דדוקא הוא דלא מיסתבר לטהר הקישוי לעולם. ועוד דקתני בשמעתין וחמשים שהולד מטהר וכן גבי מגדל המסומר דייק הכי בפ' במה אשה גבי ארבע וחמש וכפ' אע"פ דכתובות גבי יונק תינוק והולך ד' או ה' שנים לא דייק משום דפשיטא ליה דלאו דוקא ה' אלא כל לפי צורך הולד. וכן בריש אע"פ בכתובות אבל חכמים אומרים משהה אדם את אשתו אפי' ד' או ה' שנים בלא כתובה התם נמי לאו דוקא דפשיטא ליה ד' וה' כדאמרי אינשי ואפי' טובא. וקשה מהא דאמרינן בחולין פ' הזרוע כהן טבח שתים ושלש שבתות פטור מן המתנות מכאן ואילך חייב אמאי לא דייק התם. וי"ל דנקט שנים לר' דאמר בתרי זימני הויא חזקה ושלש לרשב"ג:

תראוין

אפי' ימים הראויין לספירת סתירת זבה תנן כמה הוא קשויה ר"מ אומר ארבעים וחמשים יום בשלמא לרב משכחת לה כרב אדא בר אהבה אלא ללוי קשיא אמר לך לוי מי קתני טהורה בכולן בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה לישנא אחרינא אמרי א"ר לוי אין הולד מטהר אלא ימים הראויין להיות בהן זבה גדולה מ"ט °דמה ימים רבים כתיב (ויקרא טו) א] אבא שאול משמיה דרב אמר אפילו ימים הראויין להיות בהן זבה קטנה מ"ט ימי וכל ימי התם כתיבי תנן כמה הוא קשויה ר"מ אומר אפי' ארבעים וחמשים יום קשיא לתרוייהו מי קתני טהורה בכולן קשתה בימי נדתה נדה בימי זיבתה טהורה תניא היה ר"מ אומר יש מקשה ק"נ יום ואין זיבה עולה בהן כיצד שנים בלא עת ושבעה נדה ושנים של אחר הנדה וחמשים שהולד מטהר ושמונים של נקבה ושבעה נדה ושנים של אחר הנדה אמרו לו א"כ יש מקשה כל ימיה ואין זיבה עולה בהן אמר להן מאי דעתייכו משום נפלים אין קושי לנפלים ת"ר יש רואה מאה יום ואין זיבה עולה בהן כיצד שנים בלא עת ושבעה נדה ושנים של אחר הנדה ושמונים של נקבה ושבעה נדה ושנים של אחר הנדה מאי קמ"ל לאפוקי ממ"ד *אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמ"ל דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם: ר' יהודה אומר דיה וכו': תניא רבי יהודה אומר משום רבי טרפון דיה חדשה ויש בדבר להקל ולהחמיר כיצד קשתה שנים בסוף שמיני ואחד בתחלת תשיעי ואפילו בתחלת תשיעי ילדה הרי זו יולדת בזוב אבל קשתה יום אחד בסוף שמיני ושתים בתחלת תשיעי ואפילו בסוף תשיעי ילדה אין זו יולדת בזוב אמר רב אדא בר אהבה ש"מ קסבר רבי יהודה שיפורא גרים איני והא אמר שמואל אין אשה מתעברת ויולדת ב] אלא למאתים ושבעים ואחד יום או למאתים ושבעים ושנים יום °או למאתים ושבעים ושלשה הוא דאמר כחסידים הראשונים דתניא חסידים הראשונים לא היו משמשין מטותיהן אלא ברביעי בשבת שלא יבואו נשותיהן לידי

רש"י

אף ימים הראויין לספירת סתירת זבה. בימי זיבה דלעולם היא טהורה עד שתשפה שהרי כל ימיה ראויין לכך שאם תספור ששה ותראה סותרת הכל ונמלאו הימים הבאין ראויין לספירה והא דתניא בימי נדה נדה היכא דאתחיל קושי מימי נדה אבל אתחיל בימי זיבה כל מה שיאריך ה קושי טהורה: (א) ועוד ארבעים וחמשים יום. קס"ד לגמרי מטהר לה ר"מ מזוב ומנדות: בימי נדה נדה. וה"ק ר"מ כמה הוא קשויה שלא תבא להתחייב בקרבן ולספירת נקיים ארבעים וחמשים יום ומיהו בכל הני ארבעים כי שלמי ימי זוב ומטו ימי נדות טמאה נדה וכי הדרי שלמי ז' ימי נדות ומטו ימי זוב טהורה: זבה גדולה. ראתה שלשה רצופין בתוך י"א יום טהורה מספירת נקיים ומקרבן אבל לא ראתה אלא יום אחד צריכה לשמור יום כנגד יום דכי כתיב דמה דדרשינן ולא מחמת ולד בזבה גדולה כתיב דכתיב בההוא קרא ימים רבים ואם משך קשויה יותר מאחד עשר יום שנכנסה לימים שראויים לנדה טמאה: ימי וכל ימי זוב טומאתה וגו'. ומינייהו נפקא לן זבה קטנה בשילהי מכילתין בשמעתא בתרייתא: קשיא לתרוייהו. דאמרי זבה גדולה וקטנה הוא דמטהר ולד אבל אם יאריך אחריהן טמא: בימי זיבה. למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: יש מקשה. שהיא רואה: ק"נ יום. רצופין: ואין זבה עולה בהן. ולא שתהא מקשה כל ק"נ יום: כיצד ראתה ב' בלא עת. בלא עת נדתה הרי י"א ימים שלאחר נדתה שהן ימי זיבה ואינה זבה עד שתראה בהן ג' רצופין ואם ראתה שנים בסופן כשתראה למחר הוי פתח של נדותה ואינו מצטרף לה לזיבה אלא תחלת נדה הויא וכל שבעה תהיה נדה הרי ט' ימים רצופין ושנים שלאחר הנדה שהן מן י"א של ימי זוב וכל כמה דלא חזיא ג' בימי זיבה לא הויא זבה הרי י"א רצופין וקשתה חמשים והיא חולה ואמרינן לעיל בחולה חמשים הרי ס"א וביום ס"א ילדה נקבה ואפילו רואה כל שמונים אינה זבה ואחד ושמונים הוי תחילת נדה ואם תראה ז' הרי מאה ומ"ח ושנים שלאחר הנדה ותפסוק הרי ראתה ק"נ רצופין ואינה זבה אבל אם תראה יותר הויא זבה דהוו להו ג' לאחר הנדה: וחמשים שהולד מטהר. הנך חמשים של קושי לפני השמונים: א"כ. דקחשבת שמונים של נקבה: יש מקשה לעולם. ואינה זבה כגון טובלת לי"ד של נקבה ומתעברת ולסוף שמונים שבעה לנדה ושנים לאחר הנדה ומקשה חמשים וחוזרת ומפלת נקבה וכן לעולם: אמר להן. ר"מ מאי דעתייכו משום נפלים כדפרשינן: אין קושי לנפלים. אין הנפל מטהר קישויו ואנן בולד דאית ליה קושי קמיירינן: יש רואה. בלא קושי: קמ"ל דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם. דאי לא אפשר הויא לה זבה כשילדה אחר שנים שלאחר הנדה דהוה ליה יום לידה שלישי ואי הויא חזיא קודם לידה בפתיחת הקבר הרי היא זבה הואיל ובלא קושי ראתה: להקל ולהחמיר. פעמים שאינו מטהר כלום פעמים שהוא מטהר חדש ויום אחד: הרי זו יולדת בזוב. הואיל ורוב זיבה בשמיני הואי שאין הולד מטהר שדינן חד יומא בתר תרין והרי היא זבה: ואפי' בסוף תשיעי ילדה. ואע"ג דתשיעי כולו בשופי חוץ משני ימים אין זו יולדת בזוב בלבד שלא תראה דם בימי השופי ולא אמרינן כיון דשופי סמוך ללידה נטמאנה בדם הקושי דקסבר ר' יהודה שיפורא גרים כלומר החדש של תשיעי גורמת לידת הולד דמכי עייל הוה זמן לידה הילכך כל הדמים שרואה בו בקושי אינו אלא מחמת הולד אע"ג דאיכא שופי בתרייהו ואפי' בתחלת תשיעי הוי מחמת ולד דקסבר יולדת לט' יולדת למקוטעין: שיפורא. שופר שתוקעין בו ב"ד בקדוש החדש: או למאתים ושבעים ואחד. דהוו להו ט' חדשים שלמים של שלשים וביום [ראש]ון של עשירי יולדת: או לרע"ב. כלומר אם לא קלט הזרע יום ראשון קולט בשני ומיום קליטתו הוי התחלת העיבור: או לרע"ג. שאם לא קלט בשני קולט בשלישי אבל אם לא קלט בשלישי שוב אינו קולט דקי"ל דעד שלישי הוי ראוי להזריע מכאן ואילך מסריח במסכת שבת (דף פו.) בפולטת שכבת זרע ביום השלישי בפרק ר' עקיבא אלמא לא ילדה למקוטעין: [הוא]. שמואל דאמר כחסידים:

תוספות

להיות בהן זבה גדולה. *רש"י פירש לאפוקי י' וי"א דאינה ראויה להתחיל בהן זבה גדולה ור"ת פירש לאפוקי יום ראשון ויום שני של י"א דאינה ראויה עדיין להיות זבה גדולה אם לא תראה יום ג': מאי דעתיך משום נפלים. תימה דבלאו נפלים מלינן לאשכוחי יותר מק"נ כגון *יהודה וחזקיה ואחר הולד השני תספור שמונים לנקבה ושבעה ימים לנדה ושני ימים אחרי כן וי"ל דלא שכיח וא"ת והלא בלא קושי משכחת כל ימיה שלא תהא זבה כגון שהפילה אחר פ' לנקבה וז' לנדה וב' ימים אחר נדה ובשלמא בסמוך גבי יש רואה ק' ימים איכא למימר דבחד ולד מיירי אי נמי בבן קיימא אבל הכא מיירי בנפלים מדקאמר אין קושי לנפלים ויש לומר דלא מיירי ביולדת בלא קשוי: שיפורא גרים. פירוש שופר שתוקעין בר"ח בקדוש החדש תשיעי של עיבורה ואם תאמר והיכי מוכח דחדש לבנה גרים דילמא חדש תשיעי של אחר ח' חדשים של שלשים יום להריונה גרים אפי' הוא מתחיל באמצע חדש הלבנה וי"ל דאם כן הו"ל למימר דיה חדש אחרון אבל חדשה משמע חדש המבורר דהייט חדש הלבנה וקאי ש"מ אמתני' כמו אברייתא א"כ משום דברייתא מוכחא דיולדת למקוטעים כדקתני אפילו בתחלת ט' ילדה וליום אחד לא הוה קרי חדשה אבל אחדש לבנה קרי שפיר חדשה אפי' יום אחד (ט') אי נמי מסיפא דברייתא מוכיח דע"כ חדש לבנה גרים דקתני אבל קשתה יום אחד בסוף שמיני ושנים בתחלת תשיעי ואפי' ילדה בסוף ט' כו' והיאך יכולה לידע דקשתה שנים בט' אי לא דמיירי בחידושה של לבנה דנהי דהיכא דילדה בסוף ט' יכולה לידע כגון שילדה לרע"ג ימים לשמושה דאז מתחיל תשיעי שלה שלשים יום לפני לידתה דהזרע לא נקלט עד יום ג' לשמושה דאי נקלט יום ראשון היתה יולדת לרע"א לשמושה דאין הולד משהה יותר °דלא קי"ל כרבה תוספאה דפרק הערל (יבמות דף פ:) מ"מ מדקאמר אפי' ילדה בסוף ט' משמע נמי שילדה באמצע תשיעי ואז אי אפשר לדעת אם קשתה ב' ימים בט' בגמגום דאי קשתה בר"מ וברמ"א וברמ"ב משמושה שמא לא נקלט הזרע עד מחרת התשמיש וא"כ לא קשתה אלא יום אחד בחדש ט' ואם קשתה ברמ"א ורמ"ב ורמ"ג שנקלט הזרע ביום התשמיש א"כ ג' ימים קשתה בחדש ט' אלא ודאי שיפורא גרים ונראה דלרבי יהודה שיפורא דט' חדשים גרים ואם נתעברה בסוף החדש יולדת בתחלת תשיעי דאי בעינן שמונה הראשונים שלמים א"כ כי נתעברה בסוף החדש שיפורא דט' הוה ליה עשירי אא"כ נתעברה בתחלת החדש: והא

עין משפט נר מצוה

לא נמצא זה בפירש"י שלפנינו

נז א מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל"ח:

[לעיל לג.]

נח ב מיי' שם הל"ו:

נט ג מיי' שם הל"ג ופי' כמ"מ:

תוספי הרא"ש

הראויין להיות בהן זבה גדולה. פר"ח לאפוקי עשירי וי"א דאין ראויין להתחיל בהן זבה גדולה א"נ לאפוקי יום ראשון ויום שני של י"א דאין ראויין להיות בהן זבת גדולה ולשון ראויין משמע כפירושו: מאי דעתייכו משום נפלים וכו'. ותימה בלא נפלים נמי משכחת לה(נמי)יותר מק"נ ימים כגון יהודה וחזקיה שנשתהו ג' חדשים זה אחר זה וי"ל מילתא דלא שכיח הוא א"נ כשנתעברה תאומים לא קא מיירי: יש רואה ק' יום. ותימה כל ימיה משכחת לה דאחר שמונים של נקבה הפילה נקבה אחרת וי"ל דבחד ולד איירי א"נ היינו האי דפריך מאי קמ"ל דאי חידוש של ק' יום הא משכחת לה אפי' טובא ולר' מאיר משכחת לה כל ימיה כה"ג אלא דר' מאיר לא איירי אלא בלידת קושי: ש"מ קסבר ר' יהודה שיפורא גרים. שופר שתוקעין ב"ד בקידוש החדש דחדש של עיבור הוא לפי חידוש הלבנה ותימה דלמא דיה חדשה דקאמר היינו ל' יום האחרונים שהוא חדש תשיעי לעיבורה וי"ל דא"כ ה"ל למימר דיה חדש אחרון אבל חדשה משמע חדש המבורר דהיינו חדש הלבנה וקאי [ש"מ] אמתני' כמו אברייתא אלא שנקבע בתלמוד אחר הברייתא א"נ משום דברייתא מוכחא דיולדת למקוטעין מדקתני אפי' בתחלת תשיעי ילדה ולא מיקרי חדש לענין חדש העיבור כיון דאין בו אלא יום אחד ולא שייך עליה למימר כמתניתין דיה חדשה. ונראה דלר' יהודה דבחדש ראשון של עיבור נמי שיפורא גרים ואם עיברה ביום אחרון של אדר יולדת בתחלת מרחשון כדקתני סוף ח' ותחלת ט' משמ' דמילתא דפסיקא היא דאי אמרת דבעיא ח' חדשים הראשוני' שלימי' א"כ לא משכחת לה דשיפורא דט' גרים אלא א"כ נתעברה בתחלת החדש וא"כ לר' יהודה משכחת לה דאשה יולדת (לה') [לז'] חדשים וב' ימים: והאמר שמואל אין אשה מתעברת כו'. לא הוה מצי למימר דר' יהודה איירי בנפלים מדנקט שמיני ותשיעי ולא נקט שלישי ורביעי:

מסורת הש"ס

[לעיל כח. וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ועוד ארבעים:

גליון הש"ס

גמ' או למאתים ושבעים ושלשה. בירושלמי פ' החולץ אי' או לרע"ד ועי' ביצה מראה שם: תוס' ד"ה שיפורא וכו' דלא קי"ל כרבה תוספאה. ע' לעיל כו ע"א תוס' ד"ה אלא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אבא שאול משמיה דרב אמר. נ"ב כ' בסה"ד ד' קמט ע"ד לא ידעתי מי הוא ולפענ"ד נ"ל אבא שאול משמיה דרבי ועי' פסחים דף לד ע"א דאבא שאול גבל של בית רבי היה: ב] שם אלא למאתים וכו'. נ"ב עי' תבואת שור:

לידי חלול שבת ברביעי ותו לא אימא מרביעי ואילך אמר מר זוטרא מאי טעמייהו דחסידים הראשונים דכתיב °ויתן [ה'] להריון הריון בגימטריא מאתן ושבעים וחד הוו אמר מר זוטרא אפי' למ"ד *יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעים יולדת לשבעה יולדת למקוטעים שנאמר °ויהי לתקופות הימים *ותהר חנה ותלד בן מיעוט תקופות שנים מיעוט ימים שנים: רבי יוסי ור"ש אומרים אין קושי יותר מב' שבתות: אמר שמואל מאי טעמייהו דרבנן דכתיב °וטמאה שבועים כנדתה כנדתה ולא כזיבתה מכלל דזיבתה טהורה וכמה שבועים ת"ר יש מקשה עשרים וחמשה יום ואין זיבה עולה בהן כיצד שנים בלא עת ושבעה נדה וב' שלאחר נדה וארבעה עשר שהולד מטהר ואי אפשר שתתקשה עשרים וששה יום בלא ולד ולא תהא יולדת בזוב. בלא ולד בתלתא נמי סגי אמר רב ששת אימא במקום שיש ולד אמר ליה רבא והא בלא ולד קתני אלא אמר רבא הכי קאמר אי אפשר שתתקשה עשרים וששה יום במקום שיש ולד ולא תהא יולדת בזוב ובמקום שאין ולד אלא נפל בתלתא נמי הויא זבה מ"ט אין קושי לנפלים: **מתני'** [א]המקשה בתוך שמונים של נקבה כל דמים שהיא רואה טהורין עד שיצא הולד ורבי אליעזר מטמא אמרו לו לרבי אליעזר ומה במקום שהחמיר בדם השופי היקל בדם הקושי מקום שהיקל בדם השופי אינו דין שנקל בדם הקושי אמר להן דיו לבא מן הדין להיות כנדון ממה היקל עליה מטומאת זיבה אבל טמאה טומאת נדה: **גמ'** תנו רבנן תשב לרבות המקשה בתוך שמונים של נקבה שכל דמים שהיא רואה טהורין עד שיצא הולד ור"א מטמא אמרו לו לר"א ומה במקום שהחמיר בשופי שלפני הולד היקל בשופי שלאחר הולד מקום שהיקל בקושי שלפני הולד אינו דין שנקל בקושי שלאחר הולד אמר להם דיו לבא מן הדין להיות כנדון ממה היקל עליה מטומאת זיבה אבל מטמאה טומאת נדה אמרו לו °הרי אנו משיבין לך לשון אחר ומה במקום שהחמיר בשופי שלפני הולד היקל בקושי שעמו מקום שהיקל בשופי שלאחר הולד אינו דין שנקל בקושי שעמו אמר להם אפילו אתם משיבין כל היום כולו דיו לבא מן הדין להיות כנדון ממה היקל עליה מטומאת זיבה אבל מטמאה טומאת נדה אמר רבא בהא זכינהו ר"א לרבנן לאו אמריתו דמה דמה *מחמת עצמה ולא מחמת ולד ה"נ °וטהרה ממקור דמיה דמיה מחמת עצמה ולא מחמת ולד אימא בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה אמר קרא תשב ישיבה אחת לכולן: **מתני'** [ב]כל אחד עשר יום בחזקת טהרה ישבה

תורה אור: ויתן [ה'] להריון — רות ד; ויהי לתקופות הימים — ש"א א; וטמאה שבועים — ויקרא יב; וטהרה — שם.

והא אמר שמואל כו'. לא מצי למימר דרבי יהודה בנפלים איירי מדנקט שמיני ותשיעי ולא נקט ג' וד' °אי נמי מדקתני ילדה:

דיו לבא מן הדין להיות כנדון. וא"ת ובלא ק"ו נמי אמאי מטמא תיפוק ליה דקושי לא גרע משופי ולמה בשביל קישוי יש לה להיות טמאה וי"ל דטעמא דרבי אליעזר כדמפרש רבא בגמרא דמיה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ולכך צריך להו לרבנן ק"ו ומחמת ק"ו אית לן למדרש קרא דדמיה למילתא אחריתי וליכא לאוקמי קרא אפי' בימי נדה דליכא ק"ו דרבנן נמי דרשי תשב ישיבה אחת לכולן ורבי אליעזר סבר דכיון דאיכא לאוקומי קרא בימי נדה אפי' אי כימא ק"ו משום דיו אין לך לטהר אלא בימי זיבה אבל בימי נדה טמאה ולדידיה אף בימי זיבה טמאה משום תשב ישיבה אחת לכולן כדאמר בגמ':

אימא בימי זיבה טהורה בימי נדה טמאה. פי' הקונטרס ארבי אליעזר פריך דמטמא אף בימי זיבה מדקאמר ת"ק כל דמים שהיא רואה טהורה ועלה קא"ר אליעזר דטמאה ולא מפליג משמע דאף בימי זיבה דטמאה ודיו דקא"ר אליעזר לדבריהם דרבנן קאמר להו והר"ר מנחם מפרש דרבי אליעזר לא מטמא אלא בימי נדה כדקאמר דיו והא דקפריך ואימא בימי זיבה טהורה הוי סיום מילתא דרבא דאמר בהא זכינהו רבי אליעזר לרבנן דהא מקרא דדמיה הוו להו לרבנן לטמא בימי נדה ולטהר בימי זיבה ומשני תשב ישיבה אחת לכולן וכיון דמק"ו מטהרין בימי זיבה אית לן לטהר מקרא דתשב אף בימי נדה דהא משמע ישיבה אחת לכולן ואין לחלק בהן ואם כן קרא דדמיה אתא למילתא אחריתי והכי דרשינן לעיל בברייתא לרבנן מתשב שכל דמיה טהורים ואם תאמר וכיון דאי לאו קרא דתשב אף רבנן הוו מטמאין מקרא דדמיה א"כ היכי בעו למעבד ק"ו דאף בימי נדה טהורה דקאמרי הרי אנו משיבין אותך בלשון אחר °וי"ל דפרכינן ליה כיון דמק"ו מוכיח דטהורה אף בימי נדה אית לן למימר דמיה לדרשא אחריתי: לא

לידי חילול שבת. שלא תלד בשבת ויצטרך לחלל עליה את השבת: אלא מרביעי ואילך. אבל ליל שלישי וליל שני ומוצאי שבת לא דאי מתעברה למוצאי שבת שמא תלד לרע"ג דמטי בשבת ונמצא שבת מתחלל שניתן רשות לחללו מפני סכנת גופה והיכי דמי עשה מרע"ג ימים שבועים מאה ימים הוו שבועים שווין בר מתרי יומי וכן לק' ימים האחרים שני ימים הרי ארבע ימים עודפים על השבועים וע' ימים כולן שוים וג' ימים תן על ד' העודפים הרי שבוע וכיון שהתחילו במוצאי שבת נמצאו כלים בשבת ואם נתעברה בשני דלמא ילדה לרע"ב דמטי בשבת [א]ואם נתעברה בשלישי דלמא ילדה לרע"א דמטי בשבת אבל בד' אי ילדה לרע"א מטי בחד בשבא ואי לרע"ב מטי בתרי בשבא ואי לרע"ג מטי בתלתא בשבא אלמא כשמואל סבירי להו: (א) ברביעי ותו לא. כל שכן דאי מעברא בה' או בו' או בשבת דלא מטי יום לידה בשבת: לתקופות הימים. כתיב: מיעוט ימים שנים. דכל מקום שנאמר ימים ולא נאמר כמה תפוס המועט בידך ולא המרובה שאם אתה אומר ימים שלשה או ארבעה אני אומר עשרה או ק' כך שנו חכמים (סוכה דף ה:) כל שמועטו מרובה ושמועו מועטת תפסת מרובה לא תפסת תפסת מועט תפסת הלכך כאן שנאמר ימים מכיון שנכנסו שני ימים בחדש שביעי ילדה: מכלל דזיבתה טהורה. ומהכא גמרינן לעיל קושי בימי זיבה: יש מקשה. שרואה כ"ה יום בין קושי ובין שופי: שנים בלא עת וז' דנדה וב' לאחר נדה. בלא קושי: וי"ד בקושי. לרבי יוסי ולר"ש והכא לא חשיב אלא קודם לידה ואי אפשר למקשה כ"ו יום שלא תהא זבה שהולד אינו מטהר אלא י"ד יום הסמוכים ללידה ופשו להו ג' בין נדות לקושי ובהנהו שלשה הויא זיבה: בלא ולד. לקמן פריך משמע שאין שם ולד א"כ לאו קושי הוא ולמה לי כ"ו בתלתא לאחר הנדה סגי: **מתני'** המקשה תוך שמונים. שנתעברה בימי טוהר או שנשתהה ולד אחר חבירו ב' חדשים וחצי אחד נגמרה צורתו באמצע שביעי ואחד נגמרה צורתו לסוף תשיעי כמעשה דיהודה וחזקיה בני ר' חייא (לעיל דף כז.): טהורין. דכל תוך מלאת הוי דם טוהר: ורבי אליעזר מטמא. נדה דכיון דבקושי בא לאו דם טוהר הוא אלא מחמת ולד שבמעיה ומזיבה הוא דטהור אבל בימי נדה נדה: שהחמיר בדם השופי. כגון שאר יולדת שרואה ג' בשופי וילדה הרי זו יולדת בזוב: היקל בדם הקושי. לטהרה מזובה: מקום שהיקל בדם השופי. לטהרה מכל טומאה כגון תוך מלאת: אינו דין שנקל בדם הקושי. לטהרה מכל טומאה ואפי' מנדות: דיו לבא מן הדין. כגון קושי של תוך מלאת שאתה למדין מקושי דעלמא: להיות כנדון. כקושי דעלמא: **גמ'** תשב. על דמי טהרה: עד שיצא הולד. יצא הולד טמאה לידה: הרי אנו משיבין אותך לשון אחר. שלא נלמד קושי שלאחר (ג) מקושי שלפני כדאמרי' לעיל מקום שהיקל בקושי שלפני הולד אינו דין שנקל בקושי שלאחריו דהכא הוא דאיכא למימר דיו לקושי שלאחריו להיות כקושי שלפניו שהרי ממנו אנו למדים אלא הכי גמרינן מקום שהיקל בשופי שלאחריו אינו דין שנקל בקושי שעמו שעם השופי דהשתא יליף קושי של אחריו דטהור לגמרי וליכא למימר ממה היקל מטומאת זיבה כדקאמר: דיו לבא כו'. שהרי ק"ו אינו נידון אלא מכח קושי שלפניו כדקתני ומה במקום שהחמיר בשופי שלפני הולד היקל בקושי שעמו: זכינהו. תשובה נצחת יכול להשיבן: אימא בימי נדה נדה. לר"א פריך כיון דאית ליה דיו נגדי מיהא דבימי זיבה טהורה כקושי שלפניו כגון ראתה בקושי שבעה ימים ראשונים תהא טמאה ואם ראתה יותר יהא הדם טהור ותטבול לאחר שבעה ראשונים של קושי: ישיבה אחת לכולן. או כולן טהורין או כולן טמאין: **מתני'** כל אחד עשר יום. אחר הנדות אשה עומדת בחזקת טהרה ובגמרא מפרש למאי הלכתא: ישבה

ס א מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ט:

סא ב מיי' שם פ"ח הלי"א סמג לאוין קי"א:

[לעיל כז. בכורות ח.] ר"ה יא. יבמות מב.

[לכאורה כענין שלאה וכבן דע דז"ל הרד"ק לתקופת הימים ימי העיבור כתרגומו לזמן משלם יומיא ופירוש ותהר חנה שהרתה כבר כאשר באה משילה ידעה אלקנה בעלה והרתה כמו שאמר ויזכרה ה' לתקופת הימים זהו כשהשלים ימי ההריון ילדה בן ויש וזין מורות למעבר וכו']

[לעיל לה:]

הגהות הב"ח
(ג) רש"י ד"ה ברביעי נ"ל קודם ד"ה אלא מרביעי: (ג) ד"ה הרי אנו וכו' קושי שלאחר הולד מקושי שלפני הולד כדאמרי' לעיל מקום שהיקל בקושי:

גליון הש"ס
גמ' הרי אנו משיבין לך. כזה במתני' דב"ק פ"ב ע"א: תוס' ד"ה והא וכו' אי נמי מדקתני ילדה וכו'. כדמשמע לעיל כו ע"ב הפילה נפל וכו' ילדה וכו':

גה"ה וי"ל וכו' וכצ"ל בלשון אחר וכו' דפרכינן ליה כיון דמק"ו מוכח כו' וע"ש

תוספי הרא"ש
אמר להן דיו. ותימה אל ק"ו מהכא מנין לטמאו' אפו משום קישוי שיגרע גרע וי"ל דטעמא דר' אליעזר כדמפרש בגמ' וטהרה ממקור דמיה מחמת עצמה ולא מחמת ולד וטעמא דרבנן מתשב. ותימה כיון דטעמא דר' אליעזר מקרא מאי קאמרי לה ק"ו וי"ל דה"ק דמיסתבר למדרש קרא כדדרשי' אנן משום ק"ו ור' אליעזר חשיבם דאפי' דרשיתו ק"ו אין לכם לטהר אלא בימי זיבה ומשום דיו אבל בימי נדה טמאה ומיהו ר' אליעזר אליבא דנפשיה ס"ל דאפי' בימי נדה טמאה כדפרשי' בגמ' ואימא בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה ופרש"י דלר' אליעזר קפריך והא דפשיטא ליה לתלמודא דר' אליעזר מטמא אפי' בימי זיבה מדקתני סתמא ר' אליעזר מטמא ומשמע דאיירי אפי' בימי זיבה דומיא דקישוי דאיירי ביה בבבא קמייתא. ועוד כיון דדריש ליה מקרא משמע ליה דבכל ענין טמא. וה"ר מנחם פי' דר' אליעזר דוקא בימי נדה מטמא כדמוכח מדיו והא דאמר ואימא בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה לאו לר' אליעזר קא פריך אלא דרבא היא דקאמר בהא זכנהו ר' אליעזר לרבנן ומפרש ואזיל היכי זכנהו ואע"ג דאית להו ק"ו יש לכם לטמאות בימי נדה מדכתיב דמיה ומשני אליבא דרבנן אמר קרא תשב ישיבה אחת לכולן וכיון דמטהרינן בימי זיבה ה"ה בימי נדה וכפר"ח ואסיקנא לרבנן ישיבה אחת לכולן:

ישבה לה ולא בדקה שגגה נאנסה הזידה ולא בדקה טהורה הגיע שעת וסתה ולא בדקה הרי זו טמאה *ר"מ אומר אם היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה הרי זו טהורה מפני *שחרדה מסלקת את הדמים אבל ימי הזב והזבה ושומרת יום כנגד יום הרי אלו בחזקת טומאה: **גמ'** למאי הלכתא אמר רב יהודה לומר שאינה צריכה בדיקה והא מדקתני סיפא ישבה ולא בדקה מכלל דלכתחלה בעיא בדיקה סיפא אתאן לימי נדה וה"ק כל י"א בחזקת טהרה ולא בעיא בדיקה אבל בימי נדתה בעיא בדיקה ישבה ולא בדקה שגגה נאנסה הזידה ולא בדקה טהורה רב חסדא אמר לא צריכא אלא לר"מ דאמר *אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ה"מ בימי נדתה אבל בימי זיבתה בחזקת טהרה קיימא א"ה אמאי א"ר מאיר יוציא ולא יחזיר עולמית דלמא אתיא לקלקולא בימי נדה הא מדקתני סיפא הגיע שעת וסתה ולא בדקה מכלל דבאשה שיש לה וסת עסקינן חסורי מחסרא והכי קתני כל י"א בחזקת טהרה ושריא לבעלה ובימי נדה אסורה בד"א באשה שאין לה וסת אבל יש לה וסת מותרת וצריכה בדיקה ישבה ולא בדקה שגגה נאנסה הזידה ולא בדקה טהורה הגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה הא מדסיפא ר"מ רישא לאו ר"מ כולה ר"מ היא וה"ק אם לא היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה שר"מ אומר אם היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה שחרדה מסלקת את הדמים *רבא אמר לומר שאינה מטמאה מעת לעת מיתיבי הנדה והזבה והשומרת יום כנגד יום והיולדת כולן מטמאות מעת לעת תיובתא *רב *הונא בר חייא אמר שמואל לומר שאינה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה *אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתתא א"ל אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת לן *היתה למודה להיות רואה יום ט"ו (יום) ושינתה ליום כ' זה וזה אסורין לשמש שינתה פעמים ליום כ' זה וזה אסורין ואמרת לן עלה אמר רב יהודה אמר שמואל ל"ש אלא ט"ו לטבילתה שהן כ"ב לראיתה דהתם בימי נדתה קאי לה אבל ט"ו לראיתה דבימי זיבתה קאי לא קבעה אמר רב פפא אמריתא לשמעתא קמיה רב יהודה מדסקרתא מקבע לא קבעה מיחש מהו דניחוש לה אישתיק ולא א"ל ולא מידי אמר רב פפא נחזי אנן היתה למודה להיות רואה ליום ט"ו ושינתה ליום כ' זה וזה אסורין ואמר

רש"י

ישבה לה ולא בדקה. אבל נשים קאי ולאו לעיל מהדר: טמאה. דאורח בזמנו בא: במחבא. מחמת ליסטין או (א) כרכום: ימי הזב. ימי ספירו: ושומרת יום. כיון שנפתח מעיינה וראתה היום אע"ג דבתוך י"א היא הויא למחר בחזקת טמאה: גמ' לומר שאינה צריכה בדיקה. שחרית וערבית ומשעברו צריכה לבדוק כדאיתא בפ"ק (לעיל דף יא.): והא מדקתני סיפא ישבה. דמשמע דיעבד מכלל כו' והאי דפריך (ב) כן דס"ד דהאי ישבה אתוך י"א קאי: לימי נדה. לימים שראויין לנדה כגון אחר י"א שבין נדה לנדה: בחזקת טהרה. שנסתלקו דמיה בנדותה ויצאו: בימי נדה. לאחר שעברו י"א וראויים לבא ימי נדה: בעיא בדיקה. לכתחלה אבל ישבה ולא בדקה דיעבד טהורה ואם הגיע וסת הקבוע לה ולא בדקה ההיא ודאי טמאה: לא נצרכא. הא דקתני כל י"א בחזקת טהרה אלא לר"מ בסוף פרק ראשון בגמרא: אמאי יוציא. תשמש כל י"א: דלמא אתיא לקלקולא בימי נדה. בימים הראויים לנדה אסורה לשמש שמא תקלקלנו: רבא אמר. מתני' דקתני כל י"א בחזקת טהרה: לומר. שאם תראה בהם אינה מטמאה מעת לעת לפי שמסולקין דמיה: הנדה. כלומר אשה שרואה דם מטמאה מעת לעת בראיית תחלת נדותה: והזבה ושומרת יום. כלומר והרואה בתוך י"א בין שרואה ג' ימים דהויא זבה בין שרואה יום אחד דהויא שומרת יום מטמאה מעת לעת בראייה ראשונה: היולדת. שילא דם בפתיחת הקבר מטמאה מעת לעת בראייה ראשונה: חייא בר רב הונא. פי' אמתני' מהדר: בתוך ימי זיבתה. כגון ראתה ג' פעמים מט"ו לט"ו אין זה וסת לענין דיה שעתה או לענין שאם לא בדקה תהיה טמאה דמט"ו לט"ו הוו ימי זיבה וכן כל הימים משלמו ז' ימי נדות עד י"ח דשלמי ימי זיבה בהדי נדות: לא שמיע לי הא שמעתתא. דרב יוסף תלמידו דרב יהודה שהוא תלמיד של רב ושמואל וחלה רב יוסף ונעקר תלמודו וכשהיה שומע מימרא דרב ושמואל ואינו נזכר לאותה שמועה מתמיה ולאו תלמידו של רב יהודה אני ולא אמר לי שמועה זו ואביי תלמידו מזכירו (נדרים דף מא.): את אמרת ניהלן. קודם חולייך: ה"ג והא אמרת ניהלן. על משנה זו אמרת לנו משמיה דאין אשה קובעת לה וסת בימי זיבה: למודה. רגילה: יום ט"ו. לקמן מפרש ליום ט"ו לטבילתה: ושינתה לה וסת. ליום כ' פעם אחת: זה וזה אסורין. אין צ"ל ט"ו שעבר שאסור שהרי כל היום המתינה שמא תראה דקי"ל דחייב אדם לפרוש מאשתו סמוך לוסתה ואין צ"ל יום כ' שראתה בו שהרי נדה היא אלא ה"ק כשיחזור ויגיע ט"ו אסורה לשמש שהרי יום וסתה הוא ועדיין לא דילגתו אלא פעם אחת ואין וסת נעקר בפחות מג"פ וכשיגיע יום כ' לראייה של כ' אסורה לשמש שמא תקבע וסת מכ' לכ' שהרי שינתה פעם אחת ליום כ' וכן פעמים ליום כ' זה וזה אסורין יום ט"ו ויום כ' הבא אבל ג' פעמים ליום כ' הותר יום ט"ו ונאסר יום כ': לא שנו. דליום ט"ו הוי וסת קבוע דליבעי תלתא זימני למיעקריה: אלא שהיתה רגילה לראות יום ט"ו לטבילתה. לסוף ז' ימי נדה ורואה ליום ט"ו שהוא יום כ"ב לראייתה דכבר שלמו ימי זוב לסוף י"ח והרי ד' ימים שהגיעו ימים שראויה להיות בהם נדה: מקבע לא קבעה. בתוך ימי זיבה דתבעי ג' זימני למיעקריה דבחדא זימנא הוא דעקר לה ואם ישבה ולא בדקה טהורה: מיחש מהו דניחוש לה. אם היתה רגילה מט"ו לט"ו דהיינו תוך ימי זוב מי בעיא למיחש ולא תשמש ליום ט"ו קודם ראייה שמא תראה: ואמר

תוספות

לא צריכא (ג) לר"מ. ומועיל מה שהיא בחזקת טהרה שמותרת לשמש כל זמן שלא גירשה א"כ אינו חייב לגרשה עד שעברו י"א יום: **והיולדת** כולן מטמאות מעת לעת. אע"ג דמעוברת דיה שעתה היינו בשאר דם שרואה כשהיא מעוברת ולא בראיית דם לידה שרואה מחמת פתיחת הקבר וי"מ דהכא כרבי יוסי דבעי ג' עונות א"כ כגון שקודם כבר ראתה פעם אחת וקסבר דבשני מטמאה מעת לעת ולית ליה דיין שעתן כל ימי עיבורן ואשמעינן אע"ג דראייה שניה זו מחמת אונס לידה ראתה אפ"ה מטמאה מעת לעת הקשה הר"ר יעקב מאורלייני"ש דהכא תני דזבה ושומרת יום מטמאה מעת לעת ואפ"ה מפרש רב יהודה לעיל דכל י"א יום אינה צריכה בדיקה ובפ"ק (לעיל דף יא.) אמרי' דאשה שיש לה וסת וד' נשים ואשה שעברו עליה ג' עונות דיין שעתן ותנא התם אע"פ שאמרו דיין שעתן צריכות להיות בודקות וי"ל דיש לה וסת איכא למימר כיון דאורח בזמנו בא צריכה בדיקה בשעת וסתה והנך נמי איכא למימר דצריכה בדיקה שלא תשכח תורת בדיקה מכן בתולת דמים כשתראה ומעוברת ומניקה לכשיעברו ימי עיבורה ומניקותה לפי שהורגלו זמן מרובה בלא בדיקה וזקנה אע"ג דלא אתיא תו לידי בדיקה וליכא למיגזר בה מידי מ"מ גזר לה אטו אחריני אבל תוך י"א יום אינה צריכה בדיקה דזמן מועט הוא ולא תשכח תורת בדיקה דלאחר י"א יום תבדוק וכן זמן מועט יש משבדקה: **רב** הונא בר חייא אמר שמואל לומר שאינה קובעת וסת בימי זיבתה. ולא מיבעיא בימי ספירת זיבה ממש דאינה קובעת אלא משמע דאפי' בימים הראוים לזיבה אע"ג דאינה זבה ומעיינה סתום אינה קובעת כגון שרואה פעם אחת תוך י"א יום ופליג ארבי יוחנן ור"ל דאמרי בסמוך אשה קובעת לה וסת תוך ימי זיבתה ממש דהיינו באמצע ספירת זיבתה דומיא דתוך ימי נדותה וכ"ש דקובעת בימים הראויים לזיבה וקי"ל כרבי יוחנן לגבי שמואל כדאמר פרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מז:): **מקבע** לא קבעה ע"י ראייה זו. של תוך ימי זיבה לא קבעה וסתה שתצטרך לעוקרו על ידי שלש פעמים כאילו קבעה וסת בימי נדה אבל מהו שתחוש ע"י קביעות של ימי נדה לאסור פעם רביעי אפי' בא הוסת בימי זיבה והא מייתי שפיר דחיישינן: אלמא

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל' ב ופ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הל"ט סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סימן קצו סעי' ד ז:

סג ב (מיי' שם) סמג שם טוש"ע שם סי' קפד סעיף ח:

סד ג ע' במיי' שם פ"ז הל' כא כב:

סה ד מיי' שם פ"ח הלכה יא:

סו ה מיי' פ"ג מהל' משכב ומושב הל"ד:

סז ו מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל"ש סמג לאוין קיא טור יו"ד סימן קפט:

סח ז מיי' שם הל"א סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' ב וסעי' יג

תוספי הרא"ש

לא צריכא לר' מאיר כו'. ותימה וכיון דצריך להוציא משום דילמא אתי לקלקולא בימי נדה מאי נפקא מינה דאחד עשר בחזקת טהרה וי"ל דנפקא מינה דמותרת לשמש כל זמן שלא גירשה. א"נ דלא אתי חיוב לגרשה עד שיעברו י"א יום: והיולדת כולן מטמאות מעת לעת. אע"ג דמעוברת דיה שעתה הכא שיצא דם לפתיחת הקבר שאני אי נמי כר' יוסי דבעי הפסקה ג' עונות א"נ כגון שראתה פעם אחת ולית ליה דדיין כל ימי עיבורן: לומר שאינה קובעת וסת בתוך ימי זיבתה. ה"פ דמתני' כל י"א יום בחזקת טהרה כלומר היא בחזקת שאינה רואה והיא מסולקת מדמים הילכך אפי' אירע שראתה ג' פעמים בתוך ימי זיבתה מקרה בעלמא הוא ולא הוי קביעות וסת: **מיחש** מהו דתיחוש ליה. פירש"י אם היתה למודה לראות מט"ו לט"ו מהו שתחוש לפרוש מבעלה כשיגיע זמן וסתה ופשיט ליה רב פפא מהא דאמרינן היכא דשינתה לכ"ו דכי הדרי אתו כ"ב קיימא בתוך ימי זיבתה וקתני זה וזה אסור וכי היכי דחוששת כשיגיע זמן וסתה בתוך ימי זיבתה לוסת שקבעה חוץ לימי זיבה ה"ה חוששת לוסת שקבעה בימי זיבתה. וניחא טפי לפרושי הכי מיקבע לא קבעה בימי זיבתה מיחש מהו שתחוש בתוך ימי זיבתה לוסת שקבעה חוץ לימי זיבתה מי אמרינן כי היכי דלא קבעה לה וסת בתוך ימי זיבתה משום שהיא מסולקת דמים. הכי נמי אינה צריכה לפרוש כשיגיע זמן וסתה בתוך ימי זיבתה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה במחבא וכו' כרכום. נ"ב משנה דכתובות דף כז והוא מגור: (ב) ד"ה והא מדקתני וכו' דפריך הכי קס"ד דהאי: (ג) תוס' ד"ה לא צריכא אלא לר"מ:

מסורת הש"ס

[לעיל ע. [סו.]

[לקמן עא. סוטה כ:]

[לעיל יב:]

[לקמן סח:]

נכס"י בני חייא בר ר"ה וכ"ג רש"י]

[עירובין י. וש"נ]

לקמן סג:

[לקמן סח:]

עין משפט
נר מצוה

אא נמלא זה בפירש"י שלפנינו

סט א מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' יד :

ע ב טור יו"ד סי' קפט :

עא ג טוש"ע יו"ד סי' קפט סעיף יד :

ואמר רב יהודה אמר שמואל ל"ש אלא ט"ו לטבילתה שהן כ"ב לראייתה ושינתה ליום כ"ז דכי הדרי ואתו עשרין ותרתי קיימא לה בתוך ימי זיבתה וקתני זה וזה אסורין אלמא "דחיישינן לה וקסבר רב פפא עשרין ותרתין מעשרין ותרתין מנינן נדה ופתחה מעשרין וז' מנינן א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא ממאי דלמא עשרין ותרתין נמי מעשרין וז' מנינן דכי הדרי ואתו עשרין ותרתין קיימא לה בתוך ימי נדותה וה"נ מסתברא דאי לא תימא הכי האי תרנגולתא דרמיא יומא וכבשה יומא ורמיא יומא וכבשה יומא וכבשה תרי יומי ורמיא חד יומא כי הדרה נקטה כדלקמיה נקטה או כדמעיקרא נקטה על כרחך כדלקמיה נקטה א"ל רב פפא אלא הא דאמר ר"ל *אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה ואין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדותה ורבי יוחנן אמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדותה ה"ד לאו כגון דחזאי ריש ירחא וחמשא בירחא וריש ירחא וחמשא בירחא והשתא חזאי בחמשא בירחא ובריש ירחא לא חזאי וקאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדותה אלמא מריש ירחא מנינא א"ל לא הכי א"ר יוחנן "כגון דחזאי ריש ירחא וריש ירחא ועשרין וחמשה בירחא וריש ירחא דאמרינן דמי יתירי הוא דאתוספו בה וכן כי אתא רבין וכל נחותי ימא "אמרוה כרב הונא בריה דרב יהושע :

הדרן עלך בנות כותים

ואמר רב יהודה . דהאי ט"ו היינו לטבילה שהוא כ"ב לראייתה ושינתה לכ"ז וקתני דכי מטי יום כ"ב אסורה לשמש וקס"ד דהאי כ"ב לאו לראיית הדילוג קאמר אלא כ"ב לאותו יום שהיתה ראויה לראות בו ודילגתו דהוי יום י"ז לראייתה ובתוך ימי זיבה היא לראיית כ"ז : (א) וקתני אסורה . דכי הדר אתו כ"ב לחשבון יום שהיתה ראויה לראות בו כשדילגה בה קיימא לה בימי זיבה לחשבון ראייתה כדפרישית וקסבר רב פפא יום עשרין ותרתין דאסרינן עלה מיום כ"ב מנינן כלומר לאו כ"ב לראיית דילוגה שהיה בכ"ז אלא כ"ב מיום שהיתה ראויה לראות לימודה ומדקרי להו רב פפא ימי זיבה קסבר נדה ופתחה ימי נדותה וזובה מעשרין וז' מנינן דהיינו מיום ראיית דילוגה ומיום ראיית כ"ז עד השתא לא הוו *(לה) י"ז דאי ליום שראויה לראות כשדילגה מנינן ימי נדות וזוב לא הוה קרי להו ימי זובה דהא חלפו להו כ"ב מההוא יומא : פתחה . קרי חשבון הנדה לימי הנדה וזוב : ממאי . דהאי יום כ"ב דאסרינן ליה מנינן מיום כ"ב שהיתה ראויה לראות כשדילגה דמטי ליה בימי זיבה לחשבון ראייה שראתה בכ"ז : דלמא . האי יום כ"ב דאסרינן עלה מנינן מיום ראייתה שכבר שלמו ימי זוב כי הדרי אתו הנך כ"ב וקיימא לה ד' ימים בימים הראוים לנדות : והכי (ב) מסתברא . דהא משום דחיישינן שמא תחזור לקדמותה לראות מכ"ב לכ"ב אסרינן לה דהשתא הוי כ"ב לראייה אבל ליום כ"ב לחשבון יום שהיתה ראויה לראות לא מצי אסרינן משום הא חששא דאפי' חוזרת לקדמותה לא תראה היום שהוא י"ז לראייתה דהשתא לא היתה למודה לראות אלא לכ"ב לראייה ואי משום שהוא כ"ב ליום הראוי לה אין זה דרך החוזרת לוסתה לקצר ימי טהרתה ולמהר ימי ראייתה כדי שיבא לפי חשבון של תחלה אלא חוזרת וקובעת כ"ב ליום שראתה : דאלת"ה האי תרנגולתא דרמיא יומא וכבשה יומא ורמיא יומא וכבשה יומא וכבשה תרי יומי ורמיא יומא כי הדרה נקטה (ג) כדלקמן נקטה כו' . כלומר תרנגולת הרגילה להטיל בילה היום ולעמוד למחר ולהטיל יום ג' ולעמוד יום ד' ושינתה ושתה ועמדה מלדת יום ה' עם יום ד' דהוו להו תרי יומי ורמיא יום ששי כי הדרה נקטה אם היא חוזרת למנהגה להטיל יום ולעמוד יום : כדלקמיה נקטה . מעכשיו היא חוזרת למנות כגון שעומדת יום ז' שאחר יום ו' שהטילה ומטלת יום שמיני : או כדמעיקרא נקטה . לפי חשבון שהיתה ראויה להטיל מתחלה שהיתה ראויה לילד בה' ולעמוד בו' ולהטיל בז' ולעמוד בח' השתא מטילה יום ז' עם ו' כנגד ב' ימים שעמדה כדי שתעמוד ביום ח' כפי שהיתה ראויה לחשבון הראשון : על כרחך כדלקמיה נקטה . והא אשה נמי כשחוזרת לוסתה לראות ליום כ"ב לאו לפי חשבון הראשון אלא ליום כ"ב לראייתה הלכך האי יומא הוא דאסרינן : א"ל רב פפא אלא הא דאמר כו' אין אשה קובעת לה וסת תוך ימי נדותה . בימים שהיא נדה כדבעינן לפרושי מילתא דרבי יוחנן דחזאי ריש ירחא וה' בירחא וריש ירחא וה' בירחא והשתא חזאי בה' בירחא דהוו להו ג' זימני בה' בירחא ומעכשיו יהיה לה וסת בה' בחדש לריש לקיש לא הוה וסת דהא תרי זימני קמאי דה' בירחא הוי תוך ימי נדותה ממש דהא נדה הויא מריש ירחא ופעם ג' הוה ימי נדה לפי חשבון הראוי שהיתה ראויה לראות ריש ירחא ומדקרי לפעם ג' תוך ימי נדה אלמא לפי חשבון הראוי מנינן : א"ל לא אלא הכי א"ר יוחנן . כגון דחזיא תרי זימני בריש ירחא ופעם שלישית בכ"ה ורביעית בר"ח דה"ל הך ראייתה בתרייתא שהיא שלישית לראייה של ר"ח בתוך ימי נדותה ממש שהיא נדה מיום כ"ה ומש"ה קרי להו תוך ימי נדותה דהא נדה היא וטעמא מאי הוי קביעות הא אורחה בהכי שנפתח מעיינה משום דאמר הך ראייה דראש חדש ראיית וסתה היא והיום זמנה והאי דאקדים וחזאי בכ"ה דמים יתירי איתוספו בה : אמרוה. להא דרבי יוחנן : כרב הונא . וכדמתרצינן :

אלמא מריש ירחא מנינן . וא"ת דילמא משום ראיה ראשונה קרי ליה תוך ימי נדה *ופרש"י דדייק מדקאמר קובעת תוך ימי נדותה משמע דפעם ג' דהוא הקביעות (ד) הוי כימי נדתה אלמא חשיב כאילו ראתה ריש ירחא והקשה לו ריב"א דלמה לא תירץ לו כגון שראתה ריש ירחא וה' בירחא שלשה זימני דהשתא הוי ממש תוך ימי נדתה וקבעה וסת ודיה שעתה אם תראה בחמשה בירחא של חדש ד' או שצריכה לפרוש מבעלה כל ה' בירחא עד שתעקור ושתה ג' פעמים והשיבו רש"י משום דבפ"ק (לעיל דף יא.) מוקמינן דר' יוחנן במעיין סתום משום דפריך אמתניתין דהתם דקתני דבימי נדתה אינה צריכה בדיקה ולבדוק דלמא קבעה לה וסת כרבי יוחנן ולכך המקשה אוקי הכא מילתיה דר' יוחנן במעיין סתום שראתה בג' ה' בירחא ולא בריש ירחא דראייה שלישית היא ממעיין סתום ומתניתין דפ"ק (שם דף יא.) כגון שראתה תרי זימני ריש ירחא וה' בירחא ובשלישית כי ראתה ריש ירחא לא תבדוק בה' בירחא שאפילו תראה לא קבעי' לה וסת דמעיין פתוח הוא אבל פעם ראשונה ושניה בודקת בימי נדה שמא תראה בג' בה' בירחא ולא בריש ירחא ולהכי לא הוה מצי לשנויי כגון דראתה ג' זימני ריש ירחא וה' בירחא דא"כ הוה ליה מעיין פתוח אלא משני כגון שראתה תרי זימני ריש ירחא לחוד דהוי מעיין סתום ובג' נמי אע"ג דכבר ראתה בכ"ה מה שראתה בריש ירחא חשיב מעיין סתום כדמשני דהא דחזאי בכ"ה דמים יתרים הוא דאתוספו בה ועוד נראה לפרש דהכא דייק דחשיב כאילו ראתה בג' בריש ירחא דאי לאו הכי אמאי קבעה לה וסת הלא ראיה זו אינה מעין האחרות שבאו בימי נדותה ומיהו תימה לומר *כיון כדמעיקרא נקטה וחשיב כאילו ראתה ריש ירחא כיון דאכתי לא קבעה לה וסת בריש ירחא דלא דמי להיא דלעיל דכבר קביע לה וסת לכ"ב כדקאמר היתה למודה לראות ונראה לפרש דמיירי כגון שראתה ג' זמני בריש ירחא וה' בירחא ואין לחוש אם אין הש"ס מזכיר תלתא זימני דה"נ בפ"ק (שם דף יא.) לא קאמר תלתא זימני גבי קפצה וראתה והא דנקט והשתא חזאי בה' בירחא ובריש ירחא לא חזאי לאו משום דע"י ראייה זו השתא קבעה לה וסת דהא קבעה לה כבר מג' זימני קמאי אלא לומר לך שדיה שעתה בראייה א כדרבי דוסא דאמר בפ"ק (לעיל דף ד:) דאין דיה שעתה אלא בשעת וסת דוקא ומיהו אף בלא ראתה השתא הוה מצי למימר דקבעה לה וסת לענין שאסורה בה' בירחא עד שתעקור הוסת ג' פעמים והשתא מוכח אע"ג דברביעי לא חזאי ריש ירחא קבעה לה וסת בה' בירחא משום דכיון שראתה ג' זימנין ה' בירחא גם בחדש ד' חשוב כאילו ראתה ריש ירחא וה"נ כ"ב מכ"ב מנינן והוי מצי למימר וליטעמיך דאוקמית מילתיה דר' יוחנן במעין פתוח א"כ תקשה מתני' דפ"ק (שם דף יא.) דקתני דאינה בודקת בימי נדה א"נ הא חשיב מעיין סתום ומעיין פתוח יפרש כמו שפירש"י בלשון שני בפ"ק (שם יא.) שראתה אבג"ד ובהכי איירי מתני' דהתם דבהכי לא קבעה לה וסתה :

הדרן עלך בנות כותים

מסורת הש"ס

[נ"ל אלא]

[לעיל יא.]

גי' רש"א כאן

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואמר ר' יהודה וד"ה וקתני הד"א : (ב) ד"ה והכי נמי מסתבר"א : (ג) ד"ה דאי לא תימא וכו' הדרה נקטה כדלקמיה נקטה : (ד) תוס' ד"ה אלמא וכו' הקביעות הוי"א בימי נדתה :

תוספי הרא"ש

אלא הא דאמר ריש לקיש כו'. בין ריש לקיש בין ר' יוחנן מודו דקובעת וסת בתוך ימי זיבתה ופליגי אשמואל דאמר אין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה . ולשמואל לא מיבעיא בימי זיבה ממש דאינה קובעת אלא אפי' בימים הראויין לזיבה אינה קובעת כדמוכח לעיל . ולר' יוחנן לא מיבעיא בדמים הראויים לזיבה אלא אפי' בימי זיבה קובעת דבהכי איירי הכא דומיא דתוך ימי נדתה : אלמא מריש ירחא מנינן . ותימה דילמא משום ראיות ראשונות קרי להו תוך ימי נדתה וי"ל אי לאו משום מריש ירחא מנינן לא הות קובעת וסת כיון שאין השלישי מעין האחרים שהיו בימי נדה . א"נ א) משמע ליה דקביעות וסת חל בתוך ימי נדתת דהיינו ראייה שלישית שכן נקבעת הוסת. ומי' תימה לומר הכי דכל דמעיקרא נקט וחשיבא כאילו ראתה בריש ירחא מאחר דאכתי לא קבעה לה וסת בריש ירחא דלא דמי להתיא דלעיל דכבר קבעה לה וסת בהכי וי"ל דמיירי הכא כגון דחזאי ג' זימני בריש ירחא וחמשא בירחא אלא שהתלמוד לא חש להאריך כמו קפצה וראתה קפצה וראתה דלעיל לא נקט אלא תרי זימני ולפי זה הא דנקט והשתא חזאי בחמשא בירחא ובריש ירחא לא חזאי לא נקים ליה משום דהוי השתא קביעות וסת דידה אלא לומר שדיה שעתה בראיה זו ואליבא דמ"ד בפ"ק דלא אמרינן דיה שעתה אלא בשעת וסתה ואי לאו דחשבי' לה כאילו ראתה בריש ירחא לא הות חמשא בירחא זמן וסתה דלא קבעה לה וסת אלא בתוך ימי נדתה. ולפי' דברי רב פפא קשה מתני' דפ"ק לר' יוחנן דכולן צריכין להיות בודקת חוץ מן הנדה דתיבדוק דילמא קבעה לה וסת דליכא לשנויי כי קאמר ר' יוחנן דחזאי מטעין סתום דכה"ג קרי מעין פתוח כשראיות הראשונות בימי נדה כדפרי' התם רש"י מתוך כך נראה כלשון אחרון דפי' שם רש"י : סליק פרק בנות כותים בס"ד

א) נ"ל דמשמע ליה דהא דקאמר דקביעות וכו' ראיה שלישית שכן נקבעת :

יוצא "דופן אין יושבין עליו ימי טומאה °וימי טהרה ואין חייבין עליו קרבן *ר"ש אומר הרי זה כילוד ^ג^כל הנשים מטמאות בבית החיצון שנאמר °דם יהיה זובה בבשרה (ויקרא טו) אבל הזב ובעל קרי ^ו^אינן מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ *^ד^היה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעזעו אבריו אוחז באמה ובולע את התרומה ^ה^ומטמאין בכל שהוא אפילו כעין החרדל ובפחות מכן: **גמ'** א"ר מני בר פטיש (שם) ^י^מאי טעמייהו דרבנן אמר קרא °אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד במקום שהיא מזרעת ור"ש ההיא דאפילו *לא ילדה אלא כעין שהזריעה אמו טמאה לידה *ור"ש מאי טעמיה אמר ר"ל אמר קרא תלד *לרבות יוצא דופן ורבנן האי מבעי ליה לרבות טומטום ואנדרוגינוס דסלקא דעתך אמינא זכר ונקבה כתיב זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס קמ"ל ורבי שמעון נפקא ליה מדתני בר ליואי דתני בר ליואי לבן לבן מכל מקום לבת לבת מ"מ ורבנן האי מבעי ליה לחייב על כל בן ובן ולחייב על כל בת ובת ורבי שמעון נפקא ליה מדתני *תנא (שם) קמיה דרב ששת °זאת תורת היולדת ^י^מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה יכול תביא על לידה ועל זיבה כאחת אלא יולדת דאכלה דם ויולדת דאכלה חלב בחד קרבן תסגי לה אלא יכול תביא על לידה שלפני מלאת ועל לידה שלאחר מלאת כאחת ^ז^ת"ל זאת ורבנן אע"ג דכתיב זאת איצטריך לבן או לבת סד"א ה"מ בתרי עיבורי (דחד הוי נפל) אבל בחד עבורא כגון *יהודה וחזקיה בני ר' חייא אימר בחד קרבן סגי לה קמ"ל *א"ר יוחנן ומודה רבי שמעון בקדשים ^ח^שאינו קדוש מאי טעמא גמר לידה לידה מבכור מה התם פטר רחם אף כאן פטר רחם ולגמר לידה לידה מאדם מה התם יוצא דופן אף כאן יוצא דופן מסתברא מבכור הוה ליה למילף שכן אמו מאמו אדרבה מאדם הוה ליה למילף שכן פשוט מפשוט אלא מבכור הוה ליה למילף שכן אם בהמת קדשים פגול נותר וטמא אדרבה מאדם הוה ליה למילף שכן פשוט זכר קדוש במתנה הנך נפישן אמר רב חייא בריה דרב הונא משמיה דרבא תניא (שם ו) דמסייע ליה לר' יוחנן *ר' יהודה אומר °זאת תורת העולה היא העולה הרי אלו ג' מיעוטין

פרט

רש"י

יוצא דופן. על ידי סם נפתחו מעיה והוציאו את העובר לחוץ ונתרפאת: כל הנשים. לענין נדה: מטמאות. מכי אתא דם לבית החיצון אע"ג דהעמידוהו כותלי רחמה: בבשרה. משמע בתוך בשרה: לחוץ. בגמרא יליף לה: שנזדעזעו אבריו. נעקר שכבת זרע מגופו: **גמ'** אלא כעין שהזריעה. כגון נימוק הולד כדאמר בהמפלת (לעיל כו.) שליא בבית הבית טמא כו' רבי שמעון אומר הולד נימוק ואמר בגמרא מודה רבי שמעון שאמו טמאה לידה ויליף טעמא מהכא אבל רבנן לא צריך להו קרא להכי דהא לדידהו כיון דאמרי הבית טמא לית להו נימוק ופשיטא דאמו טמאה לידה: תלד. ואם נקבה תלד דמלי למכתב ואם נקבה וטמאה שבועים: לחייב על כל בן ובן. שאם טבלה לאחר י"ד לנקבה ושמשה ונתעברה וילדה לאחר שמונים מביאה שני קרבנות: תורת היולדת. משמע תורה אחת ליולדת ולדות הרבה: שלפני מלאת. ילדה עכשיו וילדה לאחר שמונים קמא הוי לפני מלאת ובתרא הוי לאחר מלאת: זאת. משמע כמו שמפורש בענין קרבן אחד לולד אחד: הכי מילי. דאין מביאה על שלפני מלאת ולאחר מלאת קרבן אחד: בתרי עיבורי. שילדה וחזרה ונתעברה בתוך ימי טוהר וילדה לאחר שמונים: כגון יהודה וחזקיה. דאמרינן בהמפלת (לעיל כז.) שנשתהא אחרון אחר הראשון ג' חדשים: מודה ר"ש. ביוצא דופן: שאינו קדוש. קדושת הגוף אלא כשאר קדשים שקדם מומן להקדשן דלא קדשי אלא כעלים וכאבנים לדמיהם ויוצאין לחולין ליגזז וליעבד: לידה לידה. כתיב בקדשים (ויקרא כב) שור או כשב או עז כי יולד וכתיב בבכור (דברים טו) אשר יולד: מאדם. לענין טומאה וטהרה דכתיב וילדה זכר: אמו מאמו. בבכור כתיב (שמות כב) שבעת ימים יהיה עם אמו ובקדשים כתיב (ויקרא כב) והיה שבעת ימים תחת אמו: שכן אם בהמת קדשים פיגול נותר וטמא. אם בתרוייהו כתיב אמו ותרוייהו בהמת קדשים ופגול ונותר וטמא נוהג בהם לאפוקי אדם דליתיה בכל הני: פשוט. אדם משתעי בין בפשוט בין בבכור וכן קדשים הוו פשוטים ובין באדם ובין בקדשים לא משתעו בזכרים לחודייהו טפי מבנקבות לאפוקי בכור דליתיה אלא בזכרים ותרוייהו בין אדם בין קדשים לא הוו קודשין מאליהם אבל בכור קדושתו מאליו ובין קדשים ובין אדם לא הוו מתנות כהונה כגון שלמים לבעלים הן לאפוקי בכור דהוי ממתנות כהונה: דמסייע ליה לרבי יוחנן. דאמר דמודה ר"ש ביוצא דופן דקדשים: זאת תורת העולה היא העולה. ומהאי קרא נפקא לן בזבחים (דף כז:) פסולין שאם עלו לא ירדו דכתיב על מוקדה משעלה תוקד וכתב רחמנא זאת דמשמע מיעוטא כלומר זאת אם עלתה לא תרד אבל אחרת אע"פ שעלתה תרד וכתיב היא דמשמע מיעוטא וכתיב העולה דמשמע העולה עולה כשרה ולא פסולה והני תלתא מיעוטי ממעטי הני תלתא פסולי: שנשחטה

תוספות

יוצא דופן. ממקום שמזרעת. ואם תאמר למה לי קרא נילף לידה לידה מבכור כדילפינן לענין קדשים בסמוך וי"ל דאי לאו קרא הוה דרשינן מתלד לרבות יוצא דופן כדדריש ר"ש: **בעין** שהזריעה. פרש"י ולרבנן לא צריך קרא דהא סברי בהמפלת (לעיל כו.) דרובן אינם נימוקים ומיהו איצטריך להיכא דהושיטה חיה ידה במעי אשה *ומעכב את הולד דטמאה לרבנן וי"ל דתרתי ש"מ*: **מודה** ר"ש בקדשים שאינו קדוש. בפ' בתרא דבכורות (דף נז:) גבי ר"א ברבי יהודה דאית ליה יוצא דופן קדוש אמר סבר לה כר"ש דאמר יוצא דופן ולד מעליא הוא ותימה דהא ר"ש מודה דבקדשים אינו קדוש כדאמר רבי יוחנן הכא וכדמוכח נמי בברייתא דמייתי בסמוך וי"ל דסבר כר"ש ועדיפא מדר"ש דאפילו בקדשים קאמר דקדוש: **גמר** לידה לידה מבכור. בפ' ולד חטאת (דף יג.) במעילה גבי ולד המעושרת לא ינק *מן המעושרת יליף אמו אמו מבכור והכל אחד כדמוכח בשמעתין וא"ת דבפרק מרובה (ב"ק דף עז:) אמר כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים וקאמר למעוטי מאי אי למעוטי קדשים בהדיא כתיב בהו או כשב פרט לכלאים אם למעשר תחת תחת יליף מקדשים ואי לבכור העברה העברה יליף ממעשר והשתא אמאי אצטריך למילף בכור ממעשר ומעשר גופיה ילפינן מקדשים הוה ליה למימר דנילף בכור לידה לידה או אמו אמו מקדשים וי"ל דלא ילפינן לידה לידה או אמו אמו אלא כגון הכא דאיירי בלידה או במעילה דאיירי בענין אמהות וא"ת ובשמעתין אמאי צריך ג"ש דלידה לידה או אמו אמו נילף פסול יוצא דופן בקדשים מג"ש דתחת ממעשר ומעשר מג"ש דהעברה מבכור וי"ל דג"ש דלידה ודאמו צריך לסוס דרשה אחריתי: **הנך** נפישין. וא"ת דבפרק יש בכור (בכורות דף מז:) אר"ש דיוצא דופן בכור לנחלה הוי דיליף מוילדו לו בנים לידה לידה מאשה דאית ליה הכא דהוי ולד והשתא לילף מבכור בהמה שכן בכור זכר (מתנות) וי"ל דאדם מאדם עדיף שכן אין שייך בהו פגול נותר וטמא דאינו קדשים ושייך בהו טומאה וטהרה ובפרק ראשית הגז (חולין דף קלו.) דקאמר פשוט מפשוט עדיף אע"ג דהנהו נפישי התם משום דהוי בהמה מבהמה אבל הכא דבהמה מאדם לא: **זאת** היא העולה. הכי כתיב קרא זאת תורת העולה היא העולה הרי ג' מיעוטי זאת והיא וה' דהעולה תניא א] דהעולה קמא דריש רבה בתמיד נשחט (פסחים נח:) העולה עולה ראשונה מהני ג' מיעוטי ממעט הנך ומתורת מרבינן אינך פסולין דאם עלו לא ירדו כר"ש וא"ת והא ר' יהודה סבר ב] *בפ"ק דזבחים (דף כז) דרצפה מקדשת כמזבח ואם כן כולם יעלו והיכי משכחת פסול בכל הנהו לבר מהני ג' כיון דאם עלו לא ירדו וי"ל כגון שיש הפסק בין הבהמה לרצפת עזרה ואם תאמר והיכי ממעט הני ג' פסולי הא צריך חד מיעוט לרובע ונרבע ולכל הנהו דמודה רבי שמעון בהו דאם עלו ירדו וי"ל דנשחטה בלילה וי"ל דמה ממעט תרוייהו מחד מיעוטא דשקולים הם וא"ת קדשי קדשים ששחטן בדרום דאמר בריש מעילה (דף ב:) דאליבא דר' יהודה כ"ע ל"פ דתרד אמאי הא ליכא מיעוטא רביעית ולר"ש נמי לרבא דאמר תרד הא פסולן בקדש הוא דהא אית ליה הכשר בקדשים קלים דכשרים בדרום כמו שאפרש דהיכא דאית ליה הכשר בעלמא איקרו פסולן בקדש וי"ל דשחיטה בדרום הוי כעין שחיטת חוץ וכמו דחקינהו דמי כדקאמר התם לר"ש:

פרט

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ה סמג עשין רמח ולאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קנד סעי' יד:

נ"ל ומיעכה

[וע"ע תוס' לעיל יח. ד"ה שליא]

ב ב מיי' שם פ"ה הל"ב סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קפג סעי' א:

ג ג מיי' פ"ה מהל' אבות הטומאה הל"א:

ד ד מיי' פ"ז מהל' תרומות הל"ד:

ה ה מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל"א ופ"א מהל' משכב ומושב הל"ח סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קפג סעיף א:

גי' מהר"מ מן המעושרת וכן ולד קדשים מן המוקדשת יליף שם קדשים מבכור מג"ש דאמו כצ"ל

ו ו ז מיי' פ"א מהל' מחוסרי כפרה הל"ח:

ז ח מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל"ד והלכה יא:

תוספי הרא"ש

שתלד ממקום שמזרע'. ותימה בלא כי תזריע נמי לשון תלד משמע למעוטי יוצא דופן כדדרשינן גבי קדשים כי יולד פרט ליוצא דופן ובפ' יש בכור נמי ממעטינן יוצא דופן מוילדו לו. וי"ל דהתם לאו מלשון לידה קא ממעט אלא דגמרינן לידה מבכור כדגמרינן לקמן גבי קדשים ותימה אכתי תיקשי לך הכא נמי ניגמר לידה מבכור. וי"ל דאי לאו כי תזריע הוה מיסתבר למידרש טפי לכדדריש ליה ר' שמעון: ר' שמעון מ"מ. כלומר אמאי לא דריש קרא כדדרשי ליה רבנן: סד"א זכר ודאי. אע"פ דבפ' המפלת משמע דלא דרשינן ליה בהכי אלא היכא דמייתר שאני הכא דכתיבי טובא בן ובת הלכך זכר ונקבה מייתר: זאת וגו' היא העולה. הרי אלו ג' מיעוטין זאת והיא וה"א דהעולה שני אבל העולה קמא דריש מיניה העולה עולה ראשונה בפ' תמיד נשחט. ובכל אינך דמפרש ר' שמעון מודה ר' יהודה [דאם עלו לא ירדו] כדמפרש טעמא בזבחים. ותימה והא ר' יהודה סבר א) בפ"ק דזבחים דרצפה מקדשת כמזבח א"כ כולם יעלו א"כ היכי משוי להפסול פיגול נותר טמא וכל אינך לבר הני ג'. וי"ל כגון שיש הפסק בינו ובין רצפת העזרה: א] נ"ל בזבחים בפ' ק"ק (דף נט)

מסורת הש"ס

[לעיל כו.] [לעיל יג.] [לעיל כז:] [כריתות ז:] [בכורות מז:] [כריתות ט:] [לעיל כז.] [חולין נא: ע"ז כג:] הוריות ב: זבחים כז: פד. ע"ש

גליון הש"ס

מתני' וימי טהרה. ע"ל לו ע"א תד"ה שילכתא: שם היה אוכל בתרומה. ע"ל יג ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה זאת כו'. דהעולה תניא דהעולה. נ"ב עי' זבחים דף פד ע"א תוס' ד"ה זאת כו' ומה שתמה שם עליהם בעל טהרות הקדש וצ"ק ויע"ש בס' תק נתן ודו"ק: ב] בא"ד בפ"ק דזבחים דף כד. נ"ל יד ויעו"ש בתוס' ד"ה הג"ס

"פרט לנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים שאם עלתה תרד רבי שמעון אומר עולה אין לי אלא עולה כשרה מנין לרבות שנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים והלן והיוצא והטמא והנותר ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו ושקבלו פסולין וזרקו את (א) דמן והנתנין למעלה שנתנן למטה והנתנין למטה שנתנן למעלה והנתנין בחוץ שנתנן בפנים והנתנין בפנים שנתנן בחוץ והפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן מנין ת"ל זאת תורת העולה ריבה תורה אחת לכל העולין שאם עלו לא ירדו יכול שאני מרבה את הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד ואתנן והמחיר והכלאים והטרפה ויוצא דופן ת"ל זאת ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו

אחר

תורה אור: ויקרא ו | ויקרא ז

שנשחטה בלילה ושנשפך דמה. לארץ ולא נזרק: ושילא דמה חוץ לקלעים. אבל כל הנך פסולי אחריני דמכשר בהו רבי שמעון כגון לן ויוצא שילא הבשר קודם זריקת דם וטמא ושנשחט לאוכלו חוץ לזמנו וחוץ למקומו כולן מודה נמי רבי יהודה דלא ירדו וטעמא מפרש רבי יהודה במסכת זבחים בפרק המזבח מקדש (דף פד:) מפני מה אמרו לן בדם כשר שהרי לן כשר בבשר וכן כולן: והלן. דם הלן: והיוצא. בשר עולה שילא והכניסה והעלה: והנותר. בשר שנותר חוץ לזמנו והקטירו: ושנשחט. על מנת לאוכלו חוץ לזמנו דהוי פגול: ושקבלו פסולין את דמו וזרקוהו. כגון בעל מום או שאר פסולין ולהכי נקט קבלו פסולין ולא נקט ששחטוהו פסולין שהשחיטה כשרה בפסולין כדתנן (זבחים דף לא:) כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה: והנתנין למעלה. מחוט הסיקרא דקי"ל חטאת בהמה למעלה דכתיב בה קרנות ועולה למטה: הנתנין בפנים. על מזבח הפנימי כגון פר העלם דבר ופר כהן משיח (ב): והחטאת ששחטו שלא לשמן. להכי נקט פסח והחטאת דקיימא לן (שם דף ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מפסח וחטאת: הרובע והנרבע מוקצה ונעבד. פסולין ליקרב כדיליף לקמן בשמעתין: מוקצה. שיחדו לצורך תקרובת עבודת כוכבים: ונעבד. שהשתחוו לו: כלאים. פסולין לקרבן שנאמר (ויקרא כב) שור או כשב פרט לכלאים:

אחר

פרט לנשחטה בלילה. בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פד:) מפרש טעמא אמאי מודה רבי יהודה בהנך דלא ירדו טפי מהני ג' וקאמר לן בדם כשר שכן לן באימורין א] (ג) כשר שהרי לן כשר בבשר לכתחלה דנאכל לשני ימים ולילה אחד יוצא כשר שהרי יוצא כשר בבמה וטמא דחזי לעבודת צבור חוץ לזמנו שהרי מרצה בפגולו חוץ למקומו איתקש לחוץ לזמנו קבלו פסולין וזרקו (ד) בהנך פסולים דחזו לעבודת צבור ואם תאמר נשחטה בלילה ויצא דמה נמי ליתכשרו דאין לילה ויוצא פסול בבמה כדאמר בפרק פרת חטאת (זבחים דף קכ.) וכן קבלו פסולין דלא מכשר אלא בהנך דחזו לעבודת צבור אבל זר לא דהא כשר בבמה וכן חוץ למקומו מה צריך לטעמא דאיתקש לחוץ לזמנו תיפוק ליה דכשר בבמה מיהו רש"י פי' בהמזבח מקדש (שם פד:) דיוצא (ה) *דכשר הוא דילפינן מבמה אבל הכשר דם דחמיר לא ילפינן מבמה אם לא נמצא לן הכשר בפנים אך קשה אמאי אצטריך למילף לן בדם מאימורין ואימורין מלן דבשר ופשיט מיניה באיזהו מקומן (שם דף נא) דגמרי בנין אב מבנין אב לילף חד בנין אב לן בדם מלן דבשר וכ"ת דלא בעי למילף דם מבשר שאינו קרב אלא ילפינן מאימורין דקרבי ואימורין מבשר משום דהוי בשר מבשר מכל מקום תימה דנילף לן דמה שנפסל בשקיעת החמה דאם עלו לא ירדו מאימורין שלנו בלא מזבח בשקיעת החמה דלא מיפסלי בשקיעת החמה דמעותן כל הלילה וכיון דלן דם בשקיעת החמה אע"ג דמיפסל לא ירד מעתה גם לן בעמוד השחר לא ירד דאין חילוק ותדע דהא לן שתי לילות לא ירד אע"ג דאין כיוצא בו כשר ואפילו בבשר על כן י"ל דפסול דם לא ילפינן מאימורין שכשרים לכתחלה כל הלילה משום דאיכא תרתי חדא דהוי דם מבשר ועוד דהוי פסול מהכשרו בכך ולהכי נמי גבי דם לא ילפינן מבמה דאיכא נמי תרי שנויי פנים מחוץ ופסול מהכשרו בכך אבל יוצא דבשר לא חמיר וילפינן מבמה (ו) דמים הנתנין למטה שנתנן למעלה או איפכא וכן הנתנין בפנים שנתנן בחוץ כיון דכל אחד כשר בחבירו לא תרד דדם מדם בפנים ילפינן [פסול] מהכשרו ומיהו תימה יצא דמה חוץ לקלעים אמאי תרד לר"י נילף יצא דם מאימורין שיצאו ואימורים שיצאו מבמה או מבשר שלמים שיצא חוץ לקלעים דכשר וכיון דיצא חוץ לקלעים לא ירד הוא הדין אפילו חוץ לחומה דאין חילוק כדפירשתי לעיל וא"ת דבפרק חטאת העוף (זבחים דף סח:) גבי זר וסכין מטמאין בגדים בבית הבליעה פריך מאי שנא שמאל דהכשירו ביום הכפורים ולילה באחרין ופדרים זר נמי נילף מבמה דתניא מנין ליוצא שהוא כשר שהרי כשר בבמה ומאי פריך הא דווקא בשר ילפינן מבמה להוא תנא ולא דם כדפרישית והו בשמאל ולילה דהוא עבודת דם היכי יליף מהכשרו בכך *וי"ל דההיא סוגיא כר"ש דמכשיר אפילו נשחטה בלילה ויצא דמה ואפילו דם יליף מהכשרו מבמה ומבשר ונשפך דמה לפי שסבר נעשה השחיטה בהכשר או גם הקבלה כמו שאפרש ותדע דההיא כרבי שמעון דבמשנה דהתם קאמר כל שפסולו בקדש אין מטמא בגדים בבית הבליעה וכל שאין פסולו בקדש מטמא ורבי שמעון נמי בשמעתין קאמר כל שפסולו בקדש אם עלו לא ירדו והכי פריך והתניא יוצא כשר שהרי כשר בבמה וכמו דיליף ר' יהודה אימורין מבמה ה"נ נילף לר"ש פסול דם מבמה ומיהו לר"ת (ז) דגרסינן פ"ב דזבחים (דף כד:) והתניא מלק בשמאל פסול ול"ג זרק בשמאל דלא מליגו משנה זו בשום מקום ומשני פליגי בברייתא ור"ש מכשיר ההיא דפ' חטאת העוף (שם דף סח:) לא אתיא כר"ש דלדידיה מלק בשמאל כשר אלא תנא אחר הוא וסבר לה כר' שמעון ובמלק בשמאל לא סבר ליה כוותיה: **ושנשפך** דמה. נראה דלרבי יהודה תרד אפילו נתקבלה ואח"כ נשפך דומיא דיצא דמה דהוי אפילו נתקבל דאי ביצא קודם שנתקבל כגון שיצא מן הצואר לחוץ אם כן היינו נשפך דמה דאין כלי שרת מקדש אלא בפנים כדאמר בהמזבח מקדש (שם פח.): **חוץ** למקומו. ור' יהודה נמי לא פליג אלא בג' דלעיל וקשה דבפרק התודה (מנחות דף עט.) אמרינן חטאת ששחטה חוץ למקומה *רבא אומר תרד רבה אומר לא תרד והדר ביה רבה לגבי רבא והתם אתי כרבי יהודה דקתני התם אמר רבי יהודה לא נחלקו על חוץ לזמנו שקדש הלחם על מה נחלקו על חוץ למקומו רבי אליעזר אומר קדש רבי יהושע אומר לא קדש והדר ביה רבי אליעזר לגבי רבי יהושע ויש לומר דהתם רבי יהודה אליבא דרבי יהושע קאמר דלא מקיש חוץ למקומו לחוץ לזמנו אבל רבי יהודה גופיה מקיש דקאמר בהמזבח מקדש (זבחים פד:) טעמא דחוץ למקומו דלא ירדו משום דאיתקש לחוץ לזמנו: *__הלן__. היינו לן דדם והנותר היינו לן דאימורין דאילו בשר אפילו אינו נותר ירד דכל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו: **והנתנין** למעלה שנתנן למטה. אפילו רבי יהודה מודה דלא ירדו דדם מדם בפנים יליף שפיר מהכשרו בכך כדפירשתי לעיל והכי נמי אמר בפ"ב דזבחים (דף כז:) קתני מיהא הנתנין למעלה שנתנן למטה ולא פליג רבי יהודה וקשה דאמר בריש מעילה קדשי קדשים ששחטן בדרום מהו שירדו אליבא דר' יהודה פשיטא דירדו כי תבעי לך אליבא דר' שמעון מאי רב יוסף אמר לא ירדו רבה אמר עד כאן לא קאמר ר"ש התם דלא ירדו אלא בנתנין למטה שנתנן למעלה שנתנן למטה ולעולם ששחטן וקבל דמן בצפון אבל הכא ששחטן בדרום אף ר"ש מודה דירדו דכתנקינהו דמי והשתא אמאי נקט הנתנין למעלה שנתנן למטה טפי מאחריני אדרבה הוה ליה למנקט נשחטין בלילה ונשפך דמה אע"ג דפליג אדרבי יהודה ואמר דלא ירדו היינו משום ששחטן בצפון אלא יש לומר דנקט הנתנים למעלה שנתנן למטה משום דמינה מייתי רב יוסף דנתנין למעלה משמע ליה דהוי בכלל עולת העוף שדינה למעלה ומלקה ומלה דמה למטה וכי היכי דהתם לא ירדו אע"פ שהמליקה לא היתה במקומה הכי נמי קדשי קדשים שנשחטו בדרום ורבה אומר הנתנין למטה איירי דווקא בזבחים ולכך לא ירדו ששחיטה וקבלה היתה כדינה בצפון אבל שחיטת דרום וכן מליקת עולת העוף למטה לא אם כן לרב יוסף דהוי בכלל הנתנים למעלה עולת העוף פליג רבי יהודה כדאמר התם דבשחיטת דרום אליבא דרבי יהודה פשיטא דירדו ובפ"ב דזבחים (דף כז:) אמר דלא פליג רבי יהודה וי"ל דכיון דבזבחים מיהא מודה רבי יהודה דלא ירדו שייך שפיר למימר לא פליג רבי יהודה כמו בקבלו פסולין וזרקו דקאמר נמי התם דלא פליג אע"ג דרבי יהודה לא מודה אלא בהנך דחזו לעבודת צבור ור"ש אפילו בהנך דלא חזו לעבודת צבור קאמר דלא ירדו דלא גרע מנשפך דמה שלא נזרק כלל דלא ירדו לר"ש ומיהו אין ראיה דמצינן למימר דאף לרבי שמעון בהנך דלא חזו לעבודת צבור כגון זר אם קיבל דם ירדו כיון דלא מצינו בעלמא הכשר בפנים ומבמה לא ילפינן עבודת דם אף לר"ש ונשחטה בלילה דלא ירד לרבי שמעון היינו משום דילפינן מאימורין ונשפך הדם נמי דלא ירד לרבי שמעון דווקא שנשפך אחר שכבר נתקבל אבל נשפך מן הצואר ירד דמשום שחיטה לבדה שנעשית בהכשר לא מיקרי פסולו בקדש וקבלו פסולין בהנך דווקא דחזו לעבודת ציבור אף לר"ש ולא הוי פירוש קבלו או זרקו דאם כן פליג אר' יהודה דהא לרבי שמעון אפילו זרקו הנך דלא חזו לעבודת צבור לא ירדו דלא גרע מנשפך אלא פי' קבלו וזרקו אותו דם עצמו מכל מקום בלא ראיה יש לומר דשייך שפיר דלא פליג רבי יהודה כיון דמודה בזבחים וכן

משמע

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ג מהל' פסולי המוקדשין הל"ו:

ט ב מיי' שם הל"ח:

י ג מיי' שם הל"ט:

גי' מהר"ם דכשר כו'

עי' בתוס' זבחים פד: בתוס' ד"ה ומוציא שכתוב שם בשם הג"ה ובע"כ צ"ל כן דאל"כ דברי תוס' סתרי אהדדי דבד"ה והגיתנים כתבו הכא וז"ל ומיהו אין ראיה וע"ש ועיין מהר"מ

הגהות הב"ח

(א) גמ' וזרקו את דמו והנתנין: (ב) רש"י ד"ה הנתנין וכו' משיח הס"ד ואח"כ מ"ה והפסח והחטאת ששחטן שלא: (ג) תוס' ד"ה פרט וכו' בדם כשר שכן לן באימורין כשר לן באימורין כשר שהרי לן כשר בבשר וכו' בבמה וטמא דחזי לעבודת צבור וכו' שהרי מרצה לפיגולו נ"ב עיין פירושו בריש מעילה בדף ב ע"ב בפרש"י והעיקר בפ' שני דזבחים ריש דף כט: (ד) בא"ד קבלו פסולין וזרקו את דמו בהנך דחזו לעבודות: (ה) בא"ד דיוצא דכשר הוא וכו' לא נמצא לו הכשר בפנים: (ו) בא"ד וילפינן מבמה מיהו הנתנין למטה וכו' דדם מדם בפנים ילפינן מהכשירו בכך ומיהו כצ"ל: (ז) בא"ד ומיהו לר"ת דגרס פ"ב דזבחים:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה פרט כו' שכן לן באימורין כשר ולן באימורין כשר שהרי לן כשר כו'. כצ"ל:

מהר"ש

עיין מהרש"א

[שייך קודם ד"ה חוץ]

אחר שריבה הכתוב ומיעט אמרת מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש ומוציא אני את אלו שלא היה פסולן בקדש קתני מיהת יוצא דופן דלא מאי לאו יוצא דופן דקדשים אמר רב הונא בריה דרב נתן לא יוצא דופן דבכור בכור מפטר רחם נפקא אלא מאי דקדשים מאמו אמו נפקא האי מאי אי אמרת בשלמא דקדשים היינו דאצריכי תרי קראי חד לבהמת חולין דאוליד דרך דופן ואקדשה וחד לבהמת קדשים דאוליד דרך דופן וקסבר [*]ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים אלא אי אמרת דבכור מפטר רחם נפקא הכי נמי מסתברא מדקתני הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והכלאים הני מהכא נפקא מהתם נפקא (ויק' א) [א] מן הבהמה [**]להוציא הרובע והנרבע מן הבקר [ב]להוציא את הנעבד מן הצאן [ג]להוציא את המוקצה ומן הצאן [ד]להוציא את הנוגח ותו כלאים מהכא נפקא מהתם נפקא (שם כב) שור או כשב או עז שור [*ה]פרט לכלאים או עז [ו]פרט לנדמה אלא אצטריכו תרי קראי חד לבהמת חולין וחד לבהמת קדשים הכא נמי איצטריך תרי קראי ת"ר [ז]המקשה שלשה ימים ויצא ולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב ורבי שמעון אומר אין זו יולדת בזוב [ח]ודם היוצא משם טמא ורבי שמעון מטהר בשלמא רישא רבי שמעון לטעמיה ורבנן לטעמייהו אלא סיפא במאי פליגי אמר רבינא כגון שיצא ולד דרך דופן ודם

רש"י

אחר שריבה הכתוב ומיעט אמרת כו'. הואיל וכתוב אחד ריבה וכתוב אחד מיעט מעתה יש לך לילך אחר אומר הדעת: מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש. שלאחר שבאו לעזרה אירע פסולן: מפטר רחם נפקא. דלא קדיש וכיון דחולין הוא למה לי למעוטי פשיטא אם עלה ירד: מאמו אמו נפקא. נמי דלא קדיש דגמר מבכור: תרי קראי. אמו אמו וזאת: חד לבהמה דחולין. ואוליד דרך דופן ואקדשיה ושמעינן מאמו אמו דלא קדיש וחד לבהמה דקדשים דעל כרחך ולד היוצא ממנה קדוש מאליו ואיצטריך למעוטי מזאת דאע"ג דקדיש אם עלה ירד הואיל ולא היה פסולו בקדש: וקסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין. נראה בעיני דלא גרסי' ליה ופירוש משובש הוא דכל שכן למאן דאמר משעת יצירה הן קדושים דהיינו במעי אמו דאיצטריך למעוטי מזאת: הכי נמי מסתברא. דכל הני פסולין דהכא בבהמות קדשים קאמר ורובע ונרבע כגון שהקדישן ולבסוף נרבעו ומוקצה ונעבד נמי בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים הן ויכול לאוסרן והכי נמי מוקמינן בפרק בתרא דזבחים (דף קיד.) ואתנן ומחיר כשנתן לה עובר בהמת קדשים קלים באתנן וקסבר בהוייתן הם קדושים ולא קודם לכן לפיכך איסור אתנן ומחיר חל עליהם וקדושה דממילא נמי חיילא עלייהו והרי הם קדושים וכלאים וטרפה ויוצא דופן נמי בולדות קדשים: הכי נמי מסתברא. דבקדשים קאי ותרי קראי איצטריכא ליה כדאמר מדקתני הרובע והנרבע וקא ממעט להו מהאי קרא וכי מהכא נפקא מהתם נפקא: מן הבהמה. אדם כי יקריב מכם מן הבהמה ולא כל בהמה להוציא את הרובע והנרבע: נוגח. שהמית את האדם והאי רובע ונרבע ונוגח דקתני כגון על פי עד אחד או על פי הבעלים דמודה בקנס פטור הלכך להדיוט שרי ולגבוה אסור אבל ע"פ שני עדים בסקילה הוא ולהדיוט נמי אסור: כלאים. מן העז ומן הכבש: נדמה. אביו ואמו מן העז והוא כבש וכיון דנפקי מהתם דלא קדש למה לי למעוטי מהכא דירדו הא חולין נינהו: לבהמה דחולין. ואקדשה: המקשה ג' ימים. בימי זיבה וראתה דם כל שלשה דרך רחם: ויצא ולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב. כלומר זבה היא דכי טיהר רחמנא מזיבה דם הקושי הני מילי בלידה מעלייתא אבל דרך דופן לאו לידה היא: אין זו יולדת בזוב. ור"ש לטעמיה דאמר יוצא דופן ולד מעליא הוא ומטהר את קישויו: ודם היוצא משם. לקמן מפרש מאי קאמר: ר"ש לטעמיה. דאמר במתניתין יושבין עליו ימי טומאה אפילו בלידה יבשתא וימי טהרה אלמא ולד הוא הלכך לענין קושי נמי ולד הוא ומטהר את קישויו: אלא סיפא במאי פליגי. הא ליכא למימר דם היוצא עמו דרך דופן יהיה טמא כדם הלידה דאם כן איפכא מבעי ליה רבי שמעון מטמא דאמר ולד הוא וחכמים מטהרים אלא ודאי אפי' לרבי שמעון לא הוי אלא כדם המכה והא דאמר רבי שמעון במתניתין יושבין עליו ימי טומאה משום ולד קאמר ולא משום דם: ודם

תוספות

משמע בריש מעילה דמשום שחיטה לבדה שנעשה בהכשר לא חשיב פסולו בקדש אף לרבי שמעון דפריך רב יוסף לרבה מדתניא בפרק (א) דם חטאת העוף בזבחים (דף סו:) וכולן אין מטמאין (ב) בבית הבליעה וקתני לעיל עולת העוף שעשאה כמעשה החטאת ותנן התם (דף סח:) כל שפסולו בקדש אינו מטמא וה"ה דלא ירדו ומאי פריך הא התם מוכח בזבחים דעולת העוף שעשאה כמעשה חטאת היינו שהמילוי עשה למטה אבל המליקה היתה במקומה אלא ודאי רבה דאמר ירדו אפילו שחט בצפון וקבל בדרום דמשום שחיטה גרידא לא מקרי פסולו בקדש אף לרבי שמעון ומיהו יש לדחות דבשחט בצפון מודה רבה דלא ירדו ופריך ליה רב יוסף משום שהמילוי הוי כמו השחיטה שממלה ומוציא דם מן העוף כמו שעושה בשחיטה ואע"פ שמלק למעלה כיון שמילה למטה הוי כשחט בדרום: **שהיה** פסולן בקדש. שאין פסולן יכול להיות עד אחר שהוקדש אבל רובע ונרבע מצי להיות בעודן חולין וקשה דאמרינן בזבחים פ' חטאת העוף (דף סח:) זר וסכין מטמאין (ג) אלמא חשיב אין פסולן בקדש אע"ג דלא שייכי עד לאחר שהוקדש ושמאל ולילה נמי הוה מטמאין אי לאו דאית להו הכשר במקום אחר כדאמר התם ודוקין שבעין קאמר רבי עקיבא דאם עלו לא ירדו משום דכשר בעוף אלמא חשיב פסולו בקודש אע"ג דיכול להיות קודם הקדש ונראה לפרש דהיכא דכיוצא בו כשר במקום אחר קרי פסולו בקדש ונשחט בלילה אית ליה הכשר באברים ופדרים ויוצא דמה שכן כשר באימורים ואימורים שכן כשר בבמה ונשפך דמה כיון שקבלה היתה בהכשר מיקרי פסולו בקדש ולשון פסולו בקדש היינו שאין כאן פסול גמור אלא נפסל בקדושתו וכן משמע דפריך התם מ"ש שמאל דאית ליה הכשר ביום הכיפורים ולילה באברים ופדרין ולכך אין מטמאין דהוי פסולן בקדש: **היינו** דאיצטריך תרי קראי. וא"ת וליבעי ג' קראי בכל הפסולין כמו בטרפה דחשיב הכא בהדייהו דבפרק קמא דמנחות (דף ו.) מצריך ב' קראי בטרפה חד לנטרפה קודם הקדשה וחד לנטרפה לאחר הקדשה ואפילו הכי איצטריך הכא למעוטי מזאת דאם עלתה תרד וה"נ בשאר פסולין ליבעי תרי קראי בלא קרא דזאת חד לקודם הקדש וחד לאחר הקדש דלא יעלו וקרא דזאת לירדו ויש לומר כיון דגלי לן קרא בטרפה ה"ה לשאר פסולים: **קסבר** ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים. פרש"י דל"ג ליה דהא כ"ש למ"ד במעי אמן הן קדושים דאיצטריך למעוטי מזאת ונראה דגרס ליה ולרבותא נקטיה דאע"ג דבהויתן הן קדושים ולא קדם הקדשן לפסולן אצטריך קרא למעוטי כיון דהפסול לא בא תחלה אלא בבת אחת אבל לא מצי למגרס קסבר במעי אמן הן קדושים דהא בסוף פרק דם שחיטה (כריתות דף כג:) קאמר דקסבר ר"ש בהויתן הן קדושים וכן מוכח משמעתין דמוקי קרא דזאת לבהמת קדשים ואתנן ומחיר לא אשכחן אחר הקדש אפי' לרבי יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון הדיוט הוא דאמר בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צ.) לכל נדר פרט לנדור שאין אתנן חל עלייהו ולא משכחת אלא בולדות קדשים וכמ"ד בהויתן הן קדושים ונתנם לזונה בעודם בבטן והכי מוקי לה בפ' פרת חטאת (זבחים דף קיד.) וכן פ"ה וא"ת דבשילהי תמורה (דף לג:) תנן אלו הן הנקברים קדשים שהפילו וחולין שנשחטו בעזרה ור"ש אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו משמע דלא פליג אקדשים שהפילו וכיון דבהוייתן הן קדושים אמאי יקברו והלא אין קדושה חלה עלייהו כדתנן פרק כיצד מערימין (שם דף כד:) רשב"ג אומר ילדה טומטום ואנדרוגינוס אין קדושה חלה עלייהו וקאמר דקסבר דבהויתן הן קדושים ואפילו קדושת דמים אין חלה עלייהו דאי חלה הא אמר בפרק אלו קדשים (שם דף יט:) מגו דנחתא קדושת דמים נחתא נמי קדושת הגוף ואם כן קדשים שהפילו דאסורים בהנאה לרבי שמעון אמאי ויש לומר דפליג גם ארישא אלא דלא נחת לפלוגי אלא בחולין שנשחטו בעזרה תדע דהא חשיב התם נמי בשר בחלב בקבורה ולרבי שמעון שרי בהנאה בפ"ק דבכורות (דף י.) א"כ י"ל דנפל קדושה חלה עליה עפי מטומטום ואנדרוגינוס משום דלאי הוה בר קיימא היה ראוי לקרבן וא"ת כיון דסבר בהויתן הן קדושים היאך קדושה חלה על יוצא דופן וכלאים דמ"ש מטומטום ואנדרוגינוס וי"ל דמיירי כגון שהקדישן בפה קודם שנולדו דאע"ג דאין קדושת אמן חלה עליהם מיהו מתני' דכיצד מערימין (תמורה דף כד:) משמע דאפילו בקדושת פה אין קדושה חלה עליהם ועוד דבשילהי פ"ב דתמורה (דף יז.) קאמר אי אתה מוצא אלא בולדות קדשים ואליבא דרבי יהודה ואמאי לא משכחת בהקדישו בפה ושמא י"ל דדווקא טומטום ואנדרוגינוס אין קדושה חלה עליהם: **ורבנן** לטעמייהו. וא"ת אע"ג דלא מטמאי לידה מ"מ ליטהר דם קישויה דאפי' בהפילה רוח פריך בפ"ק (לעיל דף ח:) שיהא קישויה טהור אע"ג דאין נותנין לה ימי טומאה וימי טהרה ויש לומר דהתם משום דבעי למימר דמיקרי לידה כדמייתי קרא כמו ילדנו רוח אבל הכא מיעטיה קרא מדין ולד: ואזדא

עין משפט נר מצוה

יא א ב ג ד מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הלכה ו:

יב ה מיי' שם הל"ד:

יג ו מיי' שם הל"ט:

יד ז מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ט סמג עשין רמג:

טו ח מיי' שם ופ"א מהל' משכב ומושב הלכה ט:

מסורת הש"ס

[זבחים לה. קיד. מנחות פג. חולין ל. תמורה כה. כריתות כג:]

ב"ק מ: תמורה כח. בכורות מא. [זבחים פה:]

חולין לח: ב"ק עז: בכורות יב. ט. נו.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) והניתנין וכו' מדתניא בפ' חטאת העוף כצ"ל ותיבת דם נמחק: (ב) בא"ד אין מטמאין בגדים בבית הבליעה וקתני לעיל עולת העוף שעשה כמעשה החטאת פסולה ותנן התם כל שפסולו בקדש אינו מטמא בגדים אבית הבליעה וה"ה דלא ירדו: (ג) ד"ה שהיה וכו' מטמאין בגדים אבית הבליעה אלמא חשיב:

תוספי הרא"ש

שהיה פסולן בקדש. פרש"י לאחר שבאו לעזרה אירע פסולן. וקשה לפירושו דא"כ רובע ונרבע בעזרה נמי הוה לן למימר אם עלו לא ירדו. וע"ק דבזבחים פ' חטאת העוף חשיב ר' יוחנן מליקה א) ודלא הייתה פסולן בקדש ושמאל ולילה לא חשיב להו פסולן בקדש אי לאו דמשכחת להו הכשירא במקום אחר כדאיתא התם הלכך נראה לפרש דפסול שבא ע"י דבר שכשר במקום אחר כיוצא בו קרי פיסולו בקדש כלומר פסול זה קרוש וכשר במקום אחר: היינו דאיצטריך תרי קראי חד לבהמה דחולין כו'. ותימה וליבעי ג' קראי בכל הני כמו טריפה דחשיב הכא בהדי שאר פסולין כדאשכחן בפ"ק דמנחות דמצריך תרי קראי לטריפה חד לטריפה קודם הקדש וחד לטריפה לאחר הקדש וא"ה איצטריך רבא למיעוטי מזאת דאם עלתה תרד ובשאר פסולין נמי ליבעי תלתא קראי חד ליפסל קודם הקדש וחד ליפסל לאחר הקדש דלא יעלו לכתחלה וקרא שלישי דאם עלו ירדו וי"ל דכיון דגלי רחמנא בטריפה ה"ה לכל שאר פסולין. תדע דמטריפה ילפינן בעלמא' דהא אכתי מצריך התם קרא לטריפה היכא דהיתה לה שעת הכושר ומשמע התם דממשקה ישראל לא הוה שמעינן אלא היכא דלא הות ליה שעת הכושר ובכל דוכתין אייתי ממשקה ישראל אפי' על דבר שהיתה לו שעת הכושר בפ' כל האסורים גבי נעבד דקאמר מדאסר רחמנא נעבד לגבוה. ובפ' אלו עוברין גבי מוקצה ובפ' כל הבשר גבי אותו ואת בנו ותלמודא לא נחת לפרושי הכא אלא תרי קראי דאיירי בהו בשמעתין וסמיך אהא דילפינן מטריפה דאסורה אף להדיוט: חד לבהמת קדשים ואוליד דרך דופן ה"ה דהוה מצי למימ' למקדיש ולד ויצא דרך דופן כדאיתא בספ"ב דתמורה ומאחר דאין קדושין מהיכן מקדישין: אי אתה מוצא אלא במקדיש ולד ויצא דרך דופן וסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים. פרש"י דל"ג ופי' מש ובש הוא דכ"ש למ"ד במעי אמן הן קדושים משעת יצירה איצטריך למעוטי מזאת ונראה דגרס ליה שפיר ולרבותא נקטיה אע"ג דקסבר בהוייתן הן קדושים איצטריך למעוטי כיון דלא קדם פיסולן להקדישן אבל אי אפשר לומר במעי אמן הן קדושים דבהדיא מוכח פרק דם שחיטה דסבר ר' שמעון בהוייתן הן קדושים להתוא תנא דאמר לר' שמעון דאין איסור חל על איסור אפי' בקדשים דמוקי כל חלב בוולדות קדשים וקסבר בהוייתן הן קדושים והוי איסור בת אחת. והך שמעתא נמי מוכח הכי דצריך לאוקמי הנך פסולי בבהמה דקדשים שלא קדם הפסול להקדש ואתנן ומחיר לא משכחת לה אלא כמ"ד בהוייתן הן קדושים ונתן לה ולד קדשים באתננה ואי במעי אמן קדושים לא משכחת לה שיהא (לא) אתנן ומחיר חל עליהן כדמוכח פ' בתרא דזבחים וכן פרש"י. ותימה וכיון דקסבר בהוייתן הן קדושים היאך קדושה חל על יוצא דופן וכלאים הא משמע בפ' כיצד מערימין דטומטום ואנדרוגינוס אין קדושה חלה עליהן למ"ד בהוייתן הם קדושים וצריך לחלק בין טומטום ואנדרוגינוס ליוצא דופן וכלאים משום דניכר פיסול בגופן:

א) נ"ל מליקת זר וסכין דמטמא בגדים אבית הבליעה והלא וכו'.

ודם דרך רחם ואזדא ר' שמעון לטעמיה ורבנן לטעמייהו מתקיף לה רב יוסף חרא דהיינו רישא ועוד משם מקום ולד משמע אלא אמר רב יוסף *כגון שיצא ולד ודם דרך דופן *ובמקור מקומו טמא קמיפלגי מר סבר מקור מקומו טמא ומ"ס מקור מקומו טהור אמר ר"ל לדברי המטמא בדם מטמא באשה לדברי המטהר בדם מטהר באשה ור' יוחנן אמר אף לדברי המטמא בדם מטהר באשה ואזדא ר' יוחנן לטעמיה *דאמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי מנין שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה שנאמר °ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה מלמד שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה מקור שנעקר ונפל לארץ טמאה שנאמר °יען השפך נחושתך ותגלי ערותך למאי אילימא לטומאת שבעה דם אמר רחמנא ולא חתיכה אלא לטומאת ערב אמר רבי יוחנן מקור שהזיע כשתי טיפי מרגליות טמאה למאי אילימא לטומאת שבעה חמשה דמים טמאין באשה ותו לא אלא לטומאת ערב ודווקא תרתי אבל חדא אימא מעלמא אתיא: כל הנשים מטמאין בבית החיצון: הי ניהו בית החיצון אמר ריש לקיש כל שתינוקת יושבת ונראת א"ל רבי יוחנן אותו מקום גלוי הוא אצל שרץ אלא אמר רבי יוחנן עד בין השינים איבעיא להו בין השינים כלפנים או כלחוץ ת"ש דתני רבי זכאי עד בין השינים °בין השינים עצמן כלפנים במתניתא תנא מקום דישה מאי מקום דישה אמר רב יהודה מקום שהשמש דש תנו רבנן *בבשרה מלמד שמטמאה בפנים כבחוץ ואין לי אלא נדה זבה מנין ת"ל זובה בבשרה פולטת ש"ז מנין ת"ל יהיה ור' שמעון אומר דיה כבועלה מה בועלה אינו מטמא עד שתצא טומאה לחוץ אף היא אינה מטמאה עד שתצא טומאתה לחוץ וסבר רבי שמעון דיה כבועלה והתניא °ורחצו במים וטמאו עד הערב אמר ר' שמעון וכי מה בא זה ללמדנו אם לענין נוגע בשכבת זרע הרי כבר נאמר למטה או איש *אלא מפני שטומאת בית הסתרים היא וטומאת בית הסתרים אינה מטמאה אלא שגזרת הכתוב הוא לא קשיא כאן במשמשת כאן בפולטת פולטת תיפוק ליה דהא שמישה בשטבלה לשמושה למימרא דמשמשת בטומאת ערב סגי לה והא אמר רבא משמשת כל שלשה ימים אסורה לאכול בתרומה °שאי אפשר לה שלא תפלוט הכא במאי עסקינן שהטבילוה במטה מכלל דכי קאמר רבא דאזלה איהי בכרעה וטבלה דילמא בהדי דקאזלה שדיתא וכי

ודם דרך רחם. בשלשת ימי הקושי קודם לידה ואמור רבנן דזיבה היא דלא מטהר לה ולד דלאו לידה היא ורבי שמעון מטהר (א) לטמא הואיל וימי זיבה הן ודם קושי בימי זיבה רחמנא טהריה: שילא ולד ודם דרך דופן. ופלוגתא אחריתי היא ולאו אקושי קאי דרישא איירי כשילא דם דרך רחם קודם לידה: רבנן סברי מקור מקומו טמא. הלכך טיפת דם מטמאה ואע"ג דדרך דופן לאו ראייה היא לטמא את האשה טומאת שבעה מיהו טיפה עלמה מטמאה במגע משום דנגע במקור ומקור מקומו טמא ורבי שמעון סבר מקור מקומו טהור מלטמא טיפה הנוגעת בו הלכך כי אתא דם דרך דופן טהור מלטמא וכדם מכה דמי וכי אתא נמי דרך רחם טהור כל ימי זיבה היכא דליכא שופי סמוך ללידה דולד מטהרו ואע"ג דולד דרך דופן נפק: מטמא באשה טומאת שבעה. משום ראיית נדה ואע"ג דבא דרך דופן: שנעקר. חתיכת בשר: נחושתך. שוליך והיינו מקור וכתיב ותגלי ערותך אלמא נעקר ונשפך לארץ קרי ליה ערוה כאילו הוא במקומו הילכך טמא. נחושתך שולים כדאמר במסכת שבת (דף מא.) מפני שנחושתה מחממתה ובטהרות נמי בכמה דוכתין נחושתו של תנור (כלים פ"ח מ"ג): לטומאת ערב. מפני שנגעה בו בילאתה: טיפי מרגליות. דם לבן וללול: לטומאת ערב. מפני שנגע במקור וטגע בה: מעלמא. מן הלדדין: כשהתינוקת יושבת. נפתח רחמה קלת: א"ר יוחנן. לשון קושיא הוא: אותו מקום. מי קרי בבשרה כולו חוץ הוא ואפי' אלל מגע שרץ דקיימא לן אין מגע בית הסתרים מטמא גלוי הוא אם נגע שם שרץ: טומאת בית הסתרים. לקמן יליף מוידיו לא שטף במים (ויקרא טו) דלאו בר טמויי הוא ובתורת כהנים נמי מינה נפקא לן: כמין שינים. יש בתוך הרחם תלתולי בשר: שהשמש. אבר: תלמוד לומר זובה בבשרה. ואע"ג דבנדה כתיב מדאפקיה בלשון זובה ילפינן זיבה: יהיה. זובה בבשרה: בועלה. בעל קרי אינו מטמא עד שתלא טומאתו לחוץ כדכתיב (שם טו) ואשר תלא ממנו שכבת זרע: ה"ג בתורת כהנים מה בא זה ללמדנו אם לענין הנוגע בשכבת זרע הרי כבר אמור למטה אלא מפני כו': (ב) מה בא זה ללמדנו. הא משום טבילה דידיה לא אילטריך דהא כתיב לעיל ואיש כי תלא ממנו שכבת זרע ואם ללמד עליה שלריכה טבילה אם נגע בשרה מבחוץ בשכבת זרע כשילאתה ממנו הרי כבר אמור למטה בפרשת אמור אל הכהנים (ויקרא כב) או איש אשר תלא ואמר לקמן בפרקין (דף מג:) מנין לנוגע בש"ז ת"ל או איש אלמא מיניה נפקא לן: אלא. בא ללמדנו שאפי' לא נגע בשרה מבחוץ בקרי טמאה מפני טיפת תשמיש והולך להשמיענו שטמא דאי לא אשמעי' לא הוה (ג) קיימא לן מפני שהיא טומאת בית הסתרים ואינה מטמאה אלא מפני שגזירת הכתוב הוא אלמא לא אמרינן דיה כבועלה: במשמשת. גזרת הכתוב ולא בפולטת: פולטת. תיפוק ליה דקודם יליאתו חוץ טמאה היא דהא שמשה: בשטבלה לשמושה. ולמחר פלטה וקאמר לך ר' שמעון בה דיה כבועלה: כל שלשה כו'. וכיון דכל שלשה אסורה משום תשמישה דיה כבועלה היכי משכחת לה אי לאחר שלשה אפי' ילא נמי טהורה דהא שכבת זרע מסרחת היא: הכא במאי עסקינן. הא דקאמר ר"ש דטהורה בטבלה לתשמישה שהטבילוה במטה דכיון דלא זזה ממקומה אפשר לה בלא פליטה: מכלל. דהא דרבא כגון דאזלא איסי בכרעה א"כ מאי אי אפשר שלא תפלוט כל שלשה דמשמע טמאה ודאית הא בחזקת טהורה היא טפי דאיכא למימר בהדי דאזלא ומסגייא בכרעה שדיתיה לכוליה קודם טבילה: וכי

ואזדא ר' יוחנן לטעמיה. וא"ת והא מסמיה דר"ש קאמר ור"ל נמי מודה דר' שמעון מטהר באשה דקאמר לדברי המטהר בדם מטהר באשה וי"ל דה"פ מילתיה דר"ל לדברי המטמא בדם מטמא באשה משום ראייה ומיירי כגון שילא הולד והדם דרך דופן ובקושי דלאו קושי דולד הוא ורבי שמעון דמטהר בדם מטהר באשה דולד הוה וקושי סמוך ללידה רחמנא טהריה אבל אי לאו ולד הוא אף לרבי שמעון טמאה דלא בעינן שילא דרך ערותה לכ"ע ור' יוחנן אמר דאף רבנן מטהרי באשה דבעינן שילא דרך ערותה לכ"ע והשתא קאמר שפיר ואזדא רבי יוחנן לטעמיה אע"ג דמשמיה דרבי שמעון קאמר דמדרבי שמעון נשמע לרבנן:

וסבר ר"ש דיה כבועלה והתניא וכו'. אע"ג דקרא במשמשת איירי סבר המקשה דמטעם משמשת לא היתה טמאה אי לאו משום שהזרע נפלט לבית החילון וא"ת לרבנן נמי תקשה דאמאי אילטריך קרא תיפוק ליה מיהיה ויש לומר אף דרבי שמעון אדרבי שמעון פריך וכי משני כאן בפולטת כאן במשמשת אתי נמי שפיר אף לרבנן ואילטריך קרא למשמשת אע"פ שנכנס הזרע מתחלה לבית הפנימי ולא ילא לבית החילון דאי ילא תיפוק ליה משום פליטת הזרע ואפילו למ"ד לעיל במקום שהשמש דש הוי בית החילון הייט באדם בינוני וכן באשה בינונית אבל בגדול וקטנה משכחת לה שפיר שהזרע נכנס לבית הפנימי מתחלה אי נמי שמא לרבנן לא מטמא משום פליטת זרע אלא כשהיה הזרע בבית הפנימי ונפלט לחילון אבל כשעומד הזרע בחילון במקומו ולא נפלט שם ממקום אחר לא מטמא אלא משום משמשת:

פולטת תיפוק ליה דהא שמשה. הוה יודע דליסני ליה כשטבלה לשימושה דהא כתיב וטמאה עד הערב אלא משום דבעי למפרך מרבא דאמר כל שלשה לא מהני לה טבילה ואם תאמר בלאו הכי מלי לאקשויי מרבא אקרא ויש לומר דקרא איכא לאוקומי דאזלא איהי בכרעה אי נמי כשקנחה עלמה יפה דאפשר לכבד הבית שלא ישתייר כלום דתנן במס' מקוואות (פ"ח מ"ד) האשה ששמשה את ביתה וירדה וטבלה ולא כבדה את הבית כאילו לא טבלה אבל השתא אמאי דמשני כאן בפולטת כאן במשמשת פריך שפיר דאי איתא דכבדה הבית אם כן תיפוק ליה דהרי פלטה: מסתברא

תורה אור
ויקרא כ. יחזקאל טז. ויקרא טו.

עין משפט נר מצוה

טז א ב ג ד מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ט ופ"א מהל' משכב ומושב הל"ט:

יז ה ו מיי' פ"א מהל' משכב ומושב הל"י:

יח ז מיי' שם הלי"א:

יט ח ט י מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל"ב טור יו"ד סי' קצג:

כ כ מיי' פ"ה מהל' אבות הטומאה הלי"א:

כא ל מיי' פ"ה מהל' אבות הטומאה הל"ע ופ"א מהל' טומאת מת הלכה ג:

כב מ מיי' פ"ה מהל' אבות הטומאה הל"ע:

כג נ מיי' פ"ז מהל' תרומות הל"ז:

תוספי הרא"ש

כגון שיצא ולד דרך דופן ודם דרך רחם וברישא פליגי באשה אם היא זבה ובסיפא פליגי בדם אם הוא טמא ופריך ליה רב יוסף חרא דהיינו רישא והא בהא תליא וחד טעמא הוא: ואזדא ר' יוחנן לטעמיה וקשה דהא ר' יוחנן משום רשב"י קאמר לה ומודה ר"ל דלר' שמעון בעי' שיצא מדוה דרך ערותה ונראה לפ' דר"ל קאי אברייתא לשנויי שינוייא אחרינא כגון שיצא ולד ודם דרך דופן. וה"ק לדברי המטמא בדם מטמא באשה כלומר מי שמטמא בדם היינו משום שמטמא באשה דלא חשיב ליה לידה ויולדת בזוב היא אע"פ שלא יצא מדוה דרך ערותה היא טמאה וגם הדם טמא ולדברי המטהר בדם היינו משום דמטהר באשה דחשיב ליה לידה ומקושי מטהר הלכך היא טהורה והדם טהור ודוקא בקושי אבל בשופי טמא אע"ג דקאתי דרך דופן דר' שמעון לא בעי שיצא מדוה דרך ערותה. ורישא איירי ביצא ולד דרך דופן ודם דרך רחם וסיפא דיצא ולד ודם דרך דופן וקמ"ל דלא בעינן שיצא מדוה דרך ערותה. ור' יוחנן אמר אף לדברי המטמא בדם מטהר באשה ולכ"ע בעי' שיצא מדוה דרך ערותה ורבנן לא מטמו בדם אלא משום דנגע במקור: וסבר ר' שמעון דיה כבועלה והתניא כו'. תימה כיון דמדמי משמשת לפולטת לרבנן נמי תיקשי למה לי מיהיה תיפוק לי מורחצו. וליכא למימר דהא דמטמא קרא משמשת כשיצא לחוץ ונגע בה מאבראי דא"כ מאו איש נפקא. וי"ל דלרבנן ניחא ליה דאיצטריך יהיה ליה למימר דרואה הויא לכל דבר מרבי ליה קרא דאיירי בנדה וזבה ואי לא כתיב אלא קרא דורחצו הוה נפקא לן מיניה דמטמאה בפנים כבחוץ אבל לא ידעי' דרואה הויא ותימה לרבנן למה להו קרא דורחצו דהך קרא דיהיה שמעינן שפיר דרואה הויא ומטמאה בפנים כבחוץ. וי"ל דאי לאו קרא דורחצו דש"ט טומאה באשה ששמשה שמטמאה מחמת ש"ז לא הות דרשי' יהיה לפולטת ש"ז כיון דלא אשכחן בשום דוכתא דאשה טמאה מחמת ש"ז: כאן בפולטת כאן במשמשת. תימה היכא מעי תלמודא לדמויי משמשת לפולטת דהא קרא במשמשת כתיב דכתיב ואשה אשר ישכב איש אותה וי"ל דהוה מעי בלישנא דברייתא דקתני מפני שטומאת בית הסתרים היא דמשמע דה"ק דאע"ג דגבי טומאות בעלמא בית הסתרים לא מטמו במגע הכא גזירת הכתוב הוא דמטמא כאילו נגע בה בגלוי ומאחר דמשום מגע מטמא ליה כאלו נגע בה בגלוי ס"ד דה"ה בפולטת ומ"מ משני ליה כאן במשמשת וה"ק גזירת הכתוב דמשמשת טמאה בכל ענין אפי' בבית הסתרים ולהך מסקנא ניחא נמי לרבנן דאיצטריך קרא דיהיה דלא שמעינן דפולטת מטמא בפנים כמשמשת. ותימה כיון דשמעינן דפולטת מטמאה בפנים למה לי קרא דורחצו תיפוק לי שדרך תשמיש נגע ש"ז בבשרה. וי"ל אינה מטמאה אלא בבית החיצון ומשמשת טימא הכתוב אפי' נכנס הזרע לבית הפנימי ולא נגע כלל בחיצון: למימרא דמשמשת בטומאת ערב סגי לה והאמר רבא. תימה דמשמע דלא קשה מהא מילתיה דרבא אלא לפי סוגיא דשמעתין ואמאי דבלא סוגיא דשמעתין הוה מצי לאקשויי מקרא לרבא דבקרא משמע דלית ליה אלא טומאת ערב דכתיב ורחצו במים וטמאו עד הערב. וע"ק מאי פריך מהא דקאמר בטומאת ערב סגי לה. לימא דמיירי כגון בקנחה יפה יפה עצמה או רחצה בחמין דע"כ אפשר לה לכבד את הבית יפה שלא ישתייר בה ש"ז כדאמרינן ביבמות ס"פ אלמנה גבי משמשת טובלת ואוכלת בתרומה לערב וכן פ' ב"ש ובהאשה רבה עומדת מחוך וטובלת ואוכלת בתרומה. ועוד תנן בפ' ח' דמס' מקוואות האשה ששימשה את ביתה וירדה וטבלה ולא כבדה את ביתה כאילו לא טבלה. וי"ל דמהך פירכא מיתרצא פירכא קמייתא דמקרא לא מצי לאקשויי לרבא דאיכא לאוקמי כשכבדה את ביתה אבל השתא דמוקי הך קרא דורחצו במשמשת ע"כ מיירי דלא כבדה את הבית דאי כבדה תיפוק לי דמטמאה משום דנגע ש"ז בבשרה מבחוץ דהרי פלטה:

מכות יז: [לעיל סו. ושי"נ] [לעיל כא: ושי"נ] לקמן מב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ודם וכו' ור' שמעון מטהר מלטמא: (ב) ד"ה מה בא זה וד"ס אלא כד"א ובא"ד ממנו ש"ז וכתן במים ואם ללמד וכו' ואמרי' לקמן בפירקין כ"ב בדף מג ע"ב ובתוס' לשם מפורש אמאי אילטריך או איש ולא ילפינן ליה מוכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו ש"ז וכבס במים וגו': (ג) בא"ד לא אשמעי' לא הוה ידעינן ליה מפני שהיא:

גליון הש"ס

גמ' שאי אפשר לה שלא תפלוט. עי' יבמות לד ע"ב תד"ה כשהיא:

וכי תימא דילמא אשתייר אי הכי חיישינן שמא נשתייר מבעי ליה אלא לרבא נמי שהטבילוה במטה ולא קשיא כאן במתהפכת כאן בשאינה מתהפכת ורבא אקרא קאי והכי קאמר "כי כתב רחמנא ורחצו במים וטמאו עד הערב בשאינה מתהפכת אבל במתהפכת כל שלשה ימים אסורה לאכול בתרומה שאי אפשר לה שלא תפלוט בעא מיניה רב שמואל בר ביסנא מאביי *פולטת שכבת זרע רואה הויא או נוגעת הויא נפקא מינה לסתור ולטמא במשהו ולטמא בפנים כבחוץ מה נפשך אי שמיע ליה *מתניתין לרבנן רואה הויא ולר' שמעון נוגעת הויא ואי לא שמיע ליה *מתניתין מסתברא נוגעת הויא לעולם שמיע ליה *מתניתין ואליבא דרבנן לא קמיבעיא ליה כי קא מיבעיא ליה אליבא דר"ש ולטמא בפנים כבחוץ לא קמיבעיא ליה כי קמיבעיא ליה לסתור ולטמא בכל שהוא מאי כי קאמר רבי שמעון דיה כבועלה הני מילי לטמויי בפנים כבחוץ אבל לסתור ולטמא בכל שהוא רואה הויא או דילמא לא שנא איכא דאמרי לעולם לא שמיע ליה מתניתא והכי קמיבעיא ליה מדאחמיר רחמנא אבעלי קריין בסיני רואה הויא או דילמא לא גמרינן מסיני דחדוש הוא דהא זבין ומצורעים דחמירי ולא אחמיר בהו רחמנא א"ל רואה הויא אתא שייליה (א) לרבא א"ל רואה הויא אתא לקמיה דרב יוסף א"ל רואה הויא הדר אתא לקמיה דאביי א"ל *כולכו ברוקא חדא תפיתו אמר ליה שפיר אמרי לך עד כאן לא קאמר ר"ש דיה כבועלה אלא לטמא בפנים כבחוץ אבל לסתור ולטמא בכל שהוא רואה הויא: ת"ר [א] הנדה והזבה והשומרת יום כנגד יום והיולדת כולן מטמאות בפנים כבחוץ בשלמא כולהו לחיי אלא יולדת [ב] אי בימי נדה נדה אי בימי זיבה זיבה לא צריכא שירדה לטבול מטומאה לטהרה וכי הא דאמר רבי זירא א"ר חייא בר אשי אמר רב יולדת שירדה לטבול מטומאה לטהרה ונעקר ממנה דם בירידה טמאה בעלייה טהורה א"ל רבי ירמיה לר' זירא בירידה אמאי טמאה טומאה בלועה היא א"ל *זיל שייליה לרבי אבין דאסברית ניהליה וכרכיש לי ברישיה בי מדרשא אזל שייליה א"ל עשאוה כנבלת עוף טהור שמטמאה בגדים בבית הבליעה מי דמי התם

רש"י

וכי תימא חיישי' שמא נשתייר בה. ומספיקא קא מטמאה א"כ מאי אי אפשר חיישינן מיבעי ליה: אלא לרבא נמי. דלא אזלה הילכך כל שעה פלטה והא דר' שמעון דיכולה לטבול לשמושה כגון שלא נתהפכה לאחר הטבילה ודרבא במתהפכת: ורבא. לפרושי לן קרא אתא דכי כתיב ורחצו במים דמשמע דיכולה לטבול בו ביום כשאינה מתהפכת. ל"א מתהפכת בשעת תשמיש ואין הזרע נקלט ברחם יחד הילכך פולטת והולכת מעט מעט אינה מתהפכת בשעת תשמיש נקלט הזרע יחד ויוצא בבת אחת: רואה הויא. משום ראייה טמייה קרא *ומשום נוגעת בשכבת זרע דעד השתא הויא נגיעת בית הסתרים ולא הויא טמאה אלא ביום תשמיש ומגזרת הכתוב וכי פלטה נגעה לבראי ומטמיא: לסתור. בזיבה בימי ספירה אי רואה הויא סותרת אבל נוגעת לא שאם נגעה בשום טומאה אינה סותרת דהא וספרה לה כתיב והאיכא: ולטמא במשהו. לראייה לא בעינן שיעורא כדאמרי' במתני' לדם נדה ולזיבה ולקרי מטמאין בכל שהוא אבל נגע בעי שיעורא כדאמר בפירקין (לקמן דף מג:) איכא למ"ד בכעדשה ואיכא למ"ד כחתימת פי האמה: אי שמיע ליה. לרב שמואל: מתניתא. דפליגי רבנן ור"ש לעיל דקאמרי רבנן פולטת שכבת זרע מטמא בפנים כבחוץ ולר"ש דדיה כבועלה: לרבנן רואה הויא. לענין לטמא בפנים כבחוץ ולר"ש נוגעת הויא: ואי לא שמיע ליה. אמאי מספקא ליה מסברא נוגעת הויא דהא לא מגופה חזיא אלא מה שקבלה היא פולטת: ואליבא דרבנן לא קמיבעיא ליה. דכיון דלרבנן מטמיא בפנים כבחוץ אלמא רואה הויא וכ"ש דמטמאה במשהו ולענין סתירה נמי סתרה דהא בתורת זיבה מרבי ליה מהיה (ב) זובו: כי קא מיבעי ליה אליבא דר"ש. ולטמא בפנים לא מיבעי ליה דהא שמעינן לר"ש דלא מטמיא: כי קא מבעיא ליה לסתור ולטמא במשהו. מהו מי אמרי' כי אמר ר' שמעון דיה כבועלה לטמא בפנים כבחוץ מה בועלה לא מטמא איהי נמי לא מטמאה אבל לסתור ולטמא במשהו לא משוי לה כנוגעת דהא א"כ אמר דיה כבועלה סתרה ומטמאה במשהו כבועלה או דילמא לא שנא דכי היכי דלענין טומאת פנים משוי לה נוגעת לענין משהו וסתירה נמי משוי לה נוגעת: לעולם לא שמיע ליה. מתני' ודקאמרינן מסברא נוגעת הויא לא היא מסברא לא מיפשט לן דאיכא למימר מדאחמיר רחמנא בבעלי קריין בסיני דכתיב (שמות יט) אל תגשו אל אשה ולא הזהיר על טמא שרץ רואה הויא: כולכו ברוקא חדא תפיתו. כולכם שמעתם שמועה אחת. תפיתו לשון רוק וחבירו בכתובות תוף שדי בפרק אף על פי (דף סא:): אמר ליה. אביי שפיר אמר לך: אבל לסתור ולטמא במשהו רואה הויא. דאי נמי דיה כבועלה מטמיא כבועלה במשהו וסתרה כבועלה: כולן מטמאין בפנים כבחוץ. בראייה ראשונה אבל בשניה ליכא למימר דהא בלא ראייה טמאה היא: והיולדת. לקמן מפרש: הזבה ושומרת יום. הכי קאמר בין שראתה ג' ימים בין שראתה יום אחד מטמאה בבית החיצון בראייה ראשונה: אי בימי נדה. ילדה ורואה הא תני ליה ואי בימי זיבה הא תני ליה לזיבה: מטומאה לטהרה. לאחר שבועים וקיימא לן כבית הלל דאמרי בבנות כותים (לעיל דף לה:) ביומי וטבילה תליא רחמנא דלא הוי דם טוהר אלא לאחר טבילה: ונעקר דם. לבית החיצון ועמד שם יום או יומים: טמאה. כל זמן שהוא בה וכשלא בעיא טבילה אחריתי דלא טהרתה טבילה והיינו דתניא יולדת מטמיא בבית החיצון: טומאה בלועה היא. וקיימא לן בפרק בהמה המקשה (חולין דף עא.) טומאה בלועה אינה מטמאה לא במגע ולא במשא והכא הא טומאה בלועה היא ולא דמיא לכל הנכנס שמטמאות בבית החיצון דהתם משום ראייה (ג) דמאתמול היא וטומאת שבעה ורחמנא אמר בבשרה מכי אתא בבית החיצון הויא ראייה אבל הכא משום משא ונגיעה היא וטומאת ערב דאי משום ראייה מאתמול איעקר ומאתמול הויא ראייה וראייה דמאתמול לא מהניא לה האידנא דמאתמול הוה להו ימי טוהר וטומאה והשתא הוו להו ימי טוהר וטומאה בלועה לא מטמיא במגע ובמשא: אסברית ניהליה. פירשתי לו טעמא: וכרכיש לי ברישיה. הודה לדברי ונענע בראשו: בגדים בבית הבליעה. בגדים שהוא לבוש בהן בשעה שנוגע בה אינן טמאין שאין לה טומאת מגע דאמר רחמנא לא יאכל לטמאה בה (ויקרא כב) אין לך אלא מה שאמור בה אכילה ולא מגע ומה היא מטמאה בגדים שהוא לבוש בשעת בליעה כדכתיב (שם יז) [וכל] נפש אשר תאכל נבלה וטריפה באזרח ובגר וכבס בגדיו וטהר ובנבלת עוף טהור כתיב דנבלת בהמה לא מטמאה בבית הבליעה כדאמר בשמעתין ונבלת עוף טמא נמי לא מטמאה כדאמר בתורת כהנים מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה יצא עוף טמא שאין איסורו משום בל תאכל נבלה אלא משום בל תאכל טמא: התם

תוספות

מסתברא דנוגע הויא. ומסיני לא גמרינן דחדוש הוא ולהכי לרבנן נמי איצטריך יהיה דלא גמרינן מסיני אע"ג דבסמוך בעי למימר דאף לר"ש רואה הויא וסתרה:

מדאחמיר רחמנא אבעלי קריין בסיני. מאיש לא מוכח דפשיטא דרואה הוי אלא מאשה דמשום פולטת הזהיר רחמנא ג' ימים אל תגשו אל אשה:

דהא זבין ומצורעים דחמירי. אף ע"ג דאכתי לא נאמרה פרשת טומאה ושילוח טמאים מ"מ ראוי להחמיר בהן יותר מבפולטת:

עד כאן לא קאמר ר' שמעון כו'. אבל לטמא במשהו רואה הויא וא"ת והא אמר בפסחים פרק אלו דברים (דף סז:) דר' שמעון סבר כר' נתן דזב בעי שיעור כחתימת פי האמה ויליף בעל קרי מזב וא"כ אמאי מטמא במשהו נימא דיה כבועלה וי"ל דרבי שמעון ודאי לא מטמא במשהו והכא ה"ק אפי' למאן דאית ליה כר' שמעון דפולטת ולא מטמאה בפנים כבחוץ מ"מ מטמאה במשהו אי סבר דאיש מטמא במשהו:

בירידה טמאה. הדם טמא דביומי וטבילה תליא רחמנא וטמאה האשה משום נוגע טומאת ערב:

אמאי טומאה בלועה היא. לאביי דאמר בסמוך אותו מקום של אשה בלוע הוי ניחא דקרי ליה טומאה בלועה ולרבא נמי דאמר בית הסתרים הוי י"ל דמיירי בשנעקר הדם מן המקור ולא יצא לבית החיצון והא דמסיק שיצא לחוץ לרבא לא צריך שיצא לחוץ לגמרי אלא שיצא לבית החיצון דהוי בית הסתרים וטמא במשא ומיהו עשאוה כנבלת עוף טהור משמע דסבר כאביי דלרבא אמר לקמן דמקום נבלת עוף טהור בית הסתרים הוי:

עשאוה כנבלת עוף טהור. אע"ג דבעלמא לא החמירו בטומאה בלועה הכא גזרו רבנן טפי כדי שלא יבא לטעות ולטהרו על ידי טבילה אפילו כשיצא לחוץ וכי משני הכא נמי כשיצא לחוץ סבר דלא גזרו: שהוציא

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ז מהל' תרומות הל"ז:

כה ב מיי' פ"ה מהל' אבות הטומאה הל"ט והלכה יא:

כו ג מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל"כ:

כז ד מיי' פ"ה מהל' משכב ומושב הל"ג סמג לאוין קיא:

כח ה מיי' פ"ג מהל' שאר אבות הטומאה הלכה א:

תוספי הרא"ש

מדאחמיר רחמנא אבעלי קריין בסיני. לאו מאיש גמר דא"כ יגמר ממקדש דאחמר רחמנא לשלח בעל קרי חוץ לב' מחנות כמו זב והתם לאו חידוש הוא אלא גמר אשה מאשה דמטעם פולטת החמיר הכתוב (דבעלי קריין) בסיני שיפרשו ג' ימים מנשותיהן: דהא זבין ומצורעין דחמירי. פי' שעתיד להחמיר עליהן יותר מבעלי קריין. ע"כ לא קאמר ר' שמעון דייה כבועלה כו' אבל לטמא במשהו רואה הויא וק' מהא דאמרינן בפסחים פ' אלו דברים דר' שמעון סבר כר' נתן דאיצטריך כחתימת פי האמה ויליף בעל קרי מזב וא"כ דייה כבועלה ולא תטמא במשהו וי"ל דלר' שמעון ודאי אינה מטמא' במשהו ות"ק דאפי' סבירא לן כר' שמעון הא דאית ליה לעיל שאינה מטמאה בפנים כבחוץ מ"מ איפשר דס"ל דמטמאה במשהו: הנדה והזבה ושומרת יום כנגד יום כולם מטמאות בפנים כבחוץ. פרש"י בראיה ראשונה אבל בשניה ליכא למימר דהא בלא ראיה טמאה היא ות"ק הזבה והשומר' יום כלומר בין שראתה ג' ימים בין שראתה יום אחד מטמאה בבית החיצון בראיה ראשונה. ונ"ל דרבינו' רחק דמשכח' לה שפיר נפקותא בזבה דמטמאה בפנים כבחוץ אע"ג דכבר טמאה היא כגון שראתה ביום ראשון וביום שני ונעקר הדם ביום ג' ויצא לבית החיצון ולא יצא לחוץ עד יום ד' דאי לאו דמטמאה בפנים כבחוץ לא הויא זבה שלא ראתה ג' ימים רצופין: אמאי טומאה בלועה היא. אליבא דאביי קא פריך דאית ליה לקמן דאותו מקום של אשה בלוע הוא. ומי' לרבא נמי איכא למימר דקרי ליה טומאה בלועה משום דאיירי שנעקר מהמקור ולא יצא עדיין לבית החיצון והא דמסיק הכא נמי בשיצא לחוץ לרבא אע"ג דלא יצא לחוץ לגמרי אלא שיצא לבית החיצון לגמרי. ומי' מדקאמר עשאוה כנבלת עוף טהור משמע דס"ל כאביי דלרבא שהוציא

הגהות הב"ח

(א) גמ' אתא שייליה לרבא. נ"ב רבה גרסי' וצי' כמ"ש התוס' בפ' בנות כותים דף לג ד"ה ולהם: (ב) רש"י ד"ה אליבא וכו' מהיה זובה: (ג) ד"ה טומאה בלועה וכו' משום ראייה היא נ"ל ותיבת דמאתמול נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ת"ר הנדה והזבה. נ"ב עיין סד"ט סי' קצד ס"ק כ"ו: ב] שם אי בימי נדה נדה. נ"ב יעו"ש בסי' הנ"ל ס"ק ב' בד"ה אך מ"ש הב"ח: בעין משפט אות ד'. נ"ל מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה:

[נ"ל או משום] [לעיל נג.] [נ"ל מתניתא] [נ"ל מתניתא] [נ"ל מתניתא] [שבת לט:] [כ"ב קמב:]

עין משפט
נר מצוה

כט א עי' בהגהות מיי' ריש פ"י מהל' איסורי ביאה:

ר"מ מ"ז

ל ב מיי' פ"א מהל' מילה הלט"ז סמג עשין כח טוש"ע יו"ד סי' רסב סעי' ד:

לא ג ד מיי' פ"א מהל' טומאת מת הל"ג והל"ח:

לב ה ו ז מיי' פ"ג מהל' אבות הטומאה הלכה א:

לג ח מיי' פ"א מהל' טומאת מת הל"ג והלכה ח:

לד ט מיי' פי"ד מהל' כלים הל"ה:

התם אין לה טומאה בחוץ הכא כי נפיק לבראי ליטמי הכא נמי כשיצא לחוץ אי יצא לחוץ מאי למימרא מהו דתימא מגו דמהני טבילה לדם דאיכא גואי תהני נמי להאי קמ"ל שמעתין איפריק אלא יולדת אי בימי נדה נדה אי בימי זיבה זיבה הכא במאי עסקינן "בלידה יבשתא לידה יבשתא מאי מטמא בפנים כבחוץ איכא כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור וכדרב אושעיא *דאמר רב אושעיא גזרה שמא יוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור וכי ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר ליה א] מהו למהל בשבתא אמר ליה שפיר דמי בתר דנפק אמר רבא ס"ד דההוא גברא לא ידע דשרי למהל בשבתא אזל בתריה אמר ליה אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה שמעית ולד דצוויץ אפניא דמעלי שבתא ולא אתיליד עד שבתא אמר ליה "האי *הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוא והוי מילה שלא בזמנה וכל מילה שלא בזמנה אין מחללין עליה את השבת איבעיא להו אותו מקום של אשה בלוע הוי או בית הסתרים הוי למאי נפקא מינה כגון שתחבה לה חבירתה כזית נבלה באותו מקום אי אמרת בלוע הוי טומאה בלועה לא מטמאה ואי אמרת בית הסתרים הוי נהי דבמגע לא מטמיא במשא מיהא מטמיא אביי אמר בלוע הוי רבא אמר "בית הסתרים הוי אמר רבא מנא אמינא לה דתניא *אלא מפני שטומאת בית הסתרים היא וטומאת בית הסתרים לא מטמאה אלא שגזרת הכתוב היא ואביי חדא ועוד קאמר חדא דטומאה בלועה היא ועוד אפילו אם תמצי לומר טומאת בית הסתרים היא אינה מטמאה אלא שגזרת הכתוב היא איבעיא להו מקום נבלת עוף טהור בלוע הוי או בית הסתרים הוי למאי נפקא מינה כגון שתחב לו חבירו כזית נבלה לתוך פיו אי אמרת בלוע הוי טומאה בלועה לא מטמיא *(אלא אי) אמרת בית הסתרים הוי נהי נמי דבמגע לא מטמא במשא מיהא מטמא אביי אמר בלוע הוי ורבא אמר "בית הסתרים הוי אמר אביי מנא אמינא לה דתניא *יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בגדים אבית הבליעה ת"ל °נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה (ויקרא כב) מי שאין לה טומאה אלא אכילתה "יצתה זו שטמאה קודם שיאכלנה ותיתי בק"ו מנבלת עוף טהור ומה נבלת עוף טהור שאין לה טומאה בחוץ "יש לה טומאה בפנים זו שיש לה טומאה בחוץ אינו דין שיש לה טומאה בפנים אמר קרא בה בה ולא באחרת אם כן מה תלמוד לומר °והאוכל "ליתן שיעור לנוגע ולנושא כאוכל מה אוכל בכזית אף נוגע ונושא בכזית אמר רבא שרץ בקומטו טהור נבלה בקומטו טמא שרץ בנגיעה הוא דמטמא ובית הסתרים לאו בר מגע הוא נבלה בקומטו טמא "נהי דבמגע לא מטמא במשא מיהא מטמא "שרץ בקומטו והכניסו לאויר התנור טמא פשיטא מהו דתימא תוכו אמר רחמנא ולא

תורה אור

התם אין לה טומאה בחוץ. כדפרישית לטמאה בה אין לך בה אלא מה שאמור בה והך הוא דגזור בה רחמנא: הכא כי נפיק לבראי ליטמי. וכיון דמטמא בחוץ הויא כשאר טומאות דלא מטמאות בלועות: הכא נמי כשיצא לחוץ. לכשיצא לחוץ מטמא אותה אם נעקר קודם טבילה ואם טבלה טהורה כל זמן שהוא שם ולכשיצא ויגע בה יטמאנה: מאי למימרא. הא דם טמא הוא דקודם טבילה נעקר: שמעתין. דרבי זירא דהוה קשיא לן טומאה בלועה היא: איפריק. דלכשיצא לחוץ הוא דקאמר והשתא לא מתוקמא ברייתא דקתני יולדת מטמאה בבית החיצון כדרבי זירא דהא לרבי זירא לא מטמיא עד השתא שילא והדרא קושיא לדוכתין: בלידה יבישתא. דליכא לא נדה ולא זיבה: אי ביבשתא. מאי מטמיא בפנים איכא: כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור. ואוליד וקאמר דאע"ג דאכתי ראשו בפנים הוא דהיינו בבית החיצון הוי כילוד וטמאה לידה וכרב אושעיא דאמר חוץ לפרוזדור ולד הוי: דאמר רב אושעיא. בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב.) אהא דתנן* אשה שמת עוברה בתוך מעיה ופשטה חיה את ידה ונגעה בו החיה טמאה טומאת שבעה והאשה טהורה עד שילא הולד והוינן בה חיה אמאי טמאה טומאה בלועה היא ואמר רב אושעיא הך טומאת חיה מדרבנן גזרה שמא יוציא ולד את ראשו חוץ לפרוזדור ותגע בו דמכי נפק הוה ליה ילוד ולא הוי בלועה וטמא מדאורייתא משום נוגע במת אלמא חוץ לפרוזדור ילוד הוא הילכך לענין לטמא את אמו טומאת לידה נמי ילוד הוא: וכי ההוא דאתא כו'. כלומר מדרבא נמי שמעינן דראשו חוץ לפרוזדור הוי כילוד: ס"ד. כלומר אפשר שאין זה האיש יודע שמילה בשבת מותרת אלא ודאי דבר ספק אירע בו: דצויץ. שמעתי את הולד צועק בתוך המעיים מבעוד יום של ערב שבת: טומאה בלועה לא מטמאה. דהרי היא כמי שאינה ואין בה לא מגע ולא משא וטהורה אשה זו: ואי אמרת בית הסתרים הוי. כשאר בית הקמטים טומאה לא בטלה ונהי דבמגע לא מטמיא דלא מטמא בית הסתרים בנגיעה במשא מיהא מטמאה וטמאה אשה זו שהרי נושאת את הנבלה: מקום נבלת עוף טהור. בית הבליעה של אדם שאין לנבלת עוף טהור טומאה אלא שם: שתחב לו חבירו. דאי תחב הוא לעצמו איטמי ליה במגע: בה. בגדים טמאים בבית הבליעה ולא באחרת: קומטו. כגון בין אציליו או שאר קמטים פרונל"ש בלע"ז:
קמ"ל

שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור. אבל בפרוזדור עצמו טהורה דלא חשוב כבחוץ ואם תאמר והא אמר לעיל בפ"ק (דף יז:) דם הנמצא בפרוזדור ספקו טמא ויש לומר התם ספקו טמא כשילא לחוץ ועוד יש לחלק בין (דם) לידה לדם נדה וא"ת דבריש בהמה המקשה (חולין דף סח.) ובפרק יש בכור (בכורות דף מו:) עביד צריכותא הא דתניא דראשו כילוד באדם ובבהמה דאי תנא בהמה משום דלית לה פרוזדור אבל אשה דאית לה פרוזדור אימא לא ומאי נפקא מינה במאי דאית לה פרוזדור כיון דבעינן שיוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור כדמשמע הכא ויש לומר דפרוזדור דהתם לא הוי כי האי דהכא דהתם קרי פרוזדור לעובי הירכים שמתכסה בהן ראשו של ולד וה"א דלא חשיב כילוד וכן פירש שם בקונטרס:

וכדרב אושעיא כו'. דילא ראשו חוץ לפרוזדור הוי כילוד ומלתיה דרב אושעיא איתמר אהא דפריך בבהמה המקשה (חולין עב. ושם) גבי אשה שמת עוברה בתוך מעיה ונגעה חיה בעובר טמאה ואמאי טמאה הא טומאה בלועה היא ומשני רב אושעיא כו' תימה אמאי נקט ראשו למשום דהוי כילוד כדמשמע הכא אפילו הוציא ידו נמי טמאה החיה שנגעה בו או הסיטתו דהא תו לאו טומאה בלועה היא ויש לומר דגזרת הכתוב הוא דלא מטמא עד שיהא כילוד כדדריש התם רבי ישמעאל על פני השדה להוציא עובר שבמעי אמו והשתא ניחא (א) דבעי התם מאי טעמא דרבי ישמעאל אע"פ שטעמו פשוט דהא טומאה בלועה היא אלא קים ליה דמטהר עד שילא כל כך דמקרי לידה:

יצתה זו שטמאה כו'. לאו מיעוטא הוא דא"כ מאי קאמר דתיתי בק"ו אלא יצתה זו היינו שאינו בכלל פסוק זה וא"ת ומאי יתרץ רבא מן הברייתא וי"ל דמיירי כגון שבית הבליעה רחב כ"כ שלא יסיט נבלה שתחב לו חבירו:

מה ת"ל והאוכל ליתן שיעור אכילה לנוגע ולנושא. תימה כיון דבאכילה כתיב כבוס בגדים ובנוגע לא כתיב לית לן לאוקמא שיעור אכילה לנוגע אלא בנושא דכתיב ביה כבוס בגדים כדאשכחן לעיל בפ"ק (דף ט.) ובפ"ק דיומא (דף יז.) דאמר ומזה מי הנדה יכבס בגדיו היינו נושא ואפקה רחמנא בלשון הזאה ליתן שיעור הזאה כנושא ולא כנוגע משום דלא כתיב ביה כבוס בגדים ויש לומר דהתם לא כתיב נושא בהדיא אבל הכא אי לא קאי והאוכל אלא אנושא גרידא א"כ לא נכתוב נושא וממילא נימא דמאי אוכל נושא כמו התם דלא כתיב נושא ואמרינן מאי מזה נושא ומיהו תימה כבוס בגדים דכתב רחמנא באוכל למה לי וכ"ת דאי לא הוה כתיב ביה כבוס בגדים הוה מוקמינן ליה בנוגע ולא בנושא דבעי כבוס בגדים א"כ לא לכתוב נוגע כלל ושמא לגוס דרשא איצטריך ואם תאמר דבפרק בהמה המקשה (חולין דף עא.) מפיק טומאה בלועה מהאי קרא דוהאוכל מנבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה והשתא הא (ב) דקאמר הכא האי אוכל לאו אכילה ממש הוא אלא ליתן שיעור אכילה לנוגע ולנושא ויש לומר דהתם מפיק משום דאין מקרא יוצא מידי פשוטו:
למימרא

תוספי הרא"ש

שהוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור אבל בפרוזדור עצמו טהור דלא חשיב כבחוץ והא דאמר לעיל פ"ב דם הנמצא בפרוזדור ספיקו טמא י"ל דיש חילוק בין דם ללידה ועוד דהתם ספיקו טמא כשהוציאו לחוץ קאמר. וקשה מהא דאמרינן בריש בהמה המקשה ובפ' יש בכור לנחלה דאיצטריך למיתני באדם ובהמה דלידת ראש הויא לידה דאי תנא באדם ה"א משום דחשיב פרצוף דידיה ואי תנא בהמה ה"א משום דאין לה פרוזדור אימא לא וכיון דבעינן שיוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור כדמשמע הכא למה לי פרוזדור למנוע לידת ראש שלא תחשב לידה כיון שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור וי"ל דפרוזדור דהכא לאו כפרוזדור דהתם אלא עיבי הירכים קרי פרוזדור שמתכסה בהן ראש הולד הילכך הוה ס"ד דלא הוי כילוד וכפרש"י התם: דאמר רב אושעיא גזירה שמא יוציא ראשו חוץ לפרוזדור ומילתא דרב אושעיא איתמר אהא דאמרינן בפ' בהמה המקשה גבי אשה שמת עוברה בתוך מעיה דחיה טמאה טומאת ז' והאשה טהורה עד שיצא הולד ופריך אמאי טומאה בלועה היא וקאמר רב אושעיא גזירה שמא יוציא ראשו וכו' ומדמייתי הכא הא דרב אושעיא לומר דחשוב כילוד בהוצאת הראש חוץ לפרוזדור משמע דרב אושעיא נקט דוקא ראשו ותימה אמאי נקט ראשו אפי' הוציא ידו חוץ לפרוזדור טמאה החיה שנגעה בה דתו לא הוי טומאה בלועה וי"ל דגזירת הכתו' היא דעד שתהא כילוד לא מטמא כדדריש ר' ישמעאל בפ' בהמה המקשה על פני השדה להוציא עובר שבמעי אשה: יצתה זו שטומאתה קודם שיאכלנה. לאו מיעוטא הוא דא"כ מאי פריך תיתי בק"ו אלא ה"פ יצתה זו כלומר לא איירי קרא בההיא. ותימה רבא מאי קא משני מהך ברייתא וי"ל דסבר דבית הבליעה רחב ואפשר שלא יסיט הנבילה שתחב לו חבירו. א"נ כי קאמר רבא דבית הסתרים הוי היינו בתחלת בית הבליעה אבל בסופו מודה דבלוע הוי והכא מיירי כגון שתחב לו בעומק בית הבליעה: מה אכילה בכזית אף נוגע ונושא בכזית. ותימה כיון דבקרא דוהאוכל כתיב כיבוס בגדים ובנוגע לא כתיב כיבוס בגדים הוה לן לאוקמי שיעור אכילה לנושא דוקא דכתיב ביה כיבוס בגדים אבל לא גבי נוגע דלא כתיב ביה כיבוס כדאמרינן לעיל גבי מזה וי"ל דאי לא קאי אלא אנושא לא הו"ל למיכתב נושא כלל ומימילא הוה אמינא מאי אוכל נושא כיון דאי אפשר לטמא אוכל ממש כמו גבי מזה דלא כתיב נושא ואמרינן מאי מזה נושא. ומיהו תימה כיבוס בגדים דכתיב באוכל למה לי וכ"ת דאי לא כתיב כיבוס הוה מוקמינן ליה בנוגע ולא בנושא דכתיב ביה כיבוס בגדים הא ליתא דא"כ לא ניכתוב נגע כלל. ולעיל בפ"ק כתבתי תירוץ בשם הר' יחיאל:

מסורת הש"ס

חולין עב. ע"ש

[דף עא.]

[פי' דאילו לא הוציא ראשו לא הוה מצייץ דכל כמה דאיתא במעי אמו פיו סתום. כ"ה לשון שאלתות פרשת לך לך סי' ט]

[לעיל מא:]

[צ"ל מאי אמרת]

[ע' זבחים סט: ובחולין קב:]

שם יא

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וכדרב אושעיא וכו' והשתא ניחא דמצריך התם רבי ישמעאל טעמא מקרא אע"פ שטעמו פשוט כצ"ל: (ב) ד"ה מה ת"ל והאוכל וכו' והשתא הא דקאמר הכא דהאי אוכל כצ"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' א"ל מהו למהל בשבתא. נ"ב עיין דרשת מהרלב"ח דף מו ע"ד:

ולא תוך תוכו קמ"ל אמר ר"ל *א קנה בקומטו של זב והסיט בו את הטהור טהור קנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא מאי טעמא דאמר קרא °וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים זהו הסיטו של זב *שלא מצינו לו טומאה בכל התורה כולה ואפקיה רחמנא בלשון נגיעה למימרא דהיסט ונגיעה כידיו מה התם מאבראי אף הכא מאבראי: אבל הזב ובעל קרי אינן מטמאין וכו': זב דכתיב °כי יהיה זב מבשרו עד שיצא זובו מבשרו בעל קרי דכתיב °ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע: היה אוכל בתרומה והרגיש וכו': אוחז *והתניא ר"א אומר כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמר אביי במטלית עבה רבא אמר אפילו תימא במטלית רכה כיון דעקר עקר ואביי חייש דילמא אתי לאוסופי ורבא לאוסופי לא חייש (א) *והתניא למה זה דומה לנותן אצבע בעין שכל זמן שאצבע בעין מדמעת וחוזרת ומדמעת ורבא כל אחמומי והדר אחמומי בשעתא לא שכיח אמר שמואל *ב כל שכבת זרע שאין כל גופו מרגיש בה אינה מטמאה מ"ט שכבת זרע אמר רחמנא בראויה להזריע מיתיבי *ג היה מהרהר בלילה ועמד ומצא בשרו חם טמא תרגמא רב הונא ד במשמש מטתו בחלומו דאי אפשר לשמש בלא הרגשה לישנא אחרינא אמר שמואל כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינה מטמאה מאי איכא בין האי לישנא להאי לישנא איכא בינייהו ה נעקרה בהרגשה ויצאה שלא בהרגשה מילתא דפשיטא ליה לשמואל מיבעיא ליה לרבא דבעי רבא נעקרה בהרגשה ויצתה שלא בהרגשה מהו ת"ש *ו בעל קרי שטבל ולא הטיל מים לכשיטיל מים טמא שאני התם דרובה בהרגשה נפק לישנא אחרינא אמרי לה *אמר שמואל כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינה מזרעת אזרועי הוא ז דלא מזרעא הא טמויי מטמיא שנאמר °כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה אפילו קרי בעולם בעי רבא עובד כוכבים שהרהר וירד וטבל מהו אם תמצי לומר בתר עקירה אזלינן הני מילי לחומרא אבל הכא דלקולא לא אמרינן או דילמא לא שנא ח תיקו בעי רבא זבה שנעקרו מימי רגליה וירדה וטבלה מהו אם תמצא לומר בתר עקירה אזלינן הני מילי שכבת זרע דלא מצי נקיט לה אבל מימי רגליה דמצי נקיט לה לא או דילמא לא שנא ח תיקו בעי רבא עובדת כוכבים זבה שנעקרו מימי רגליה וירדה

(ויקרא טו) (שם) (שם) (דברים כג)

רש"י

קמ"ל. דהאי לא תוך תוכו הוא אלא כגון כלי בתוך התנור ופיו למעלה מפי התנור: והסיט בו את הטהור טהור. כדמפרש טעמא לקמן: בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא. הטהור שהרי נשא את הזב וזב מטמא במשא דכתיב במשכב (ויקרא טו) והנושא אותם וק"ו לזב עצמו: מאי טעמא. טהור הניסט בקנה של קומטו של זב טהור: דכתיב וכל אשר יגע בו הזב וגו'. והאי קרא לאו למגע איצטריך דהא כתיב והנוגע בבשר הזב אלא זה הסיטו של זב מכאן למדנו זב שהסיט את הטהור טמא שלא מצינו בכל התורה טומאה המסטת טהרה שתטמא אלא אם כן נשא טהור את הטמא והכא בזב הוא דגלי רחמנא וכתב וידיו דדרשינן הכי היכא דהסיט בו הזב בידיו כלומר בגלוי(ב): לא שטף במים. מילתא אחריתי היא *למילף לנטילת ידים לאכילה מהכא אלמא הסיט זב את הטהור אינו טמא אלא א"כ הסיטו בגלוי בידיו ומדאפקיה בלשון נגיעה ילפינן נמי לכל נגיעות דאין מגע בית הסתרים מטמא אבל טהור שהסיט את הזב דנפקא לן מקרא אחרינא דלא כתיב ביה ידיו טמא אפילו הסיטו בקנה שבקומטו מידי דהוה אנבלה בקומטו שהיא מטמאה במשא דהא מ"מ הרי הוא נושא את הטומאה ל"א קנה בקומטו של טהור והסיט את הזב להכי טמא שנגע הקנה בגילוי של זב ונטמא הקנה מחמת הזב וחוזר ומטמא את הטהור ואע"ג דטהור קמוט דגילויא גבי זב הוא דבעינן אבל קנה בקומטו של זב והסיט את הטהור טהור הואיל וזב קמוט וגבי זב כתיב וידיו ושיבוש הוא מפני כמה דברים חדא דקנה פשוטי כלי עץ הוא ואינו מקבל טומאה וא"ת בקנה חלול נהי נמי דמקבל טומאה אפ"ה אין חוזר ומטמא הטהור שהרי אין מגע של זב חוזר ומטמא אדם שאין לך נוגע בטומאה מטמא אדם חוץ מן הנוגע במת ועוד אי טומאת הטהור משום נגיעת קנה היא והרי בקומטו הוא דנגע ובית הסתרים לאו בר מגע הוא דהא אמרינן לעיל שרץ בקומטו טהור ועוד לשון הסיט אמאי נקט ועוד הסיט טהור את הזב מי נפק מהאי קרא וכל אשר יגע בו הזב כתיב והיינו אשר יסיטנו הזב ולא כתיב כל אשר יגע בזב: כאילו מביא מבול. שמחמם את אבריו ומביא לידי קרי וזהו קלקול דור המבול שנאמר (בראשית ו) כי השחית כל בשר: במטלית עבה. שאינה מחממת: לא שכיח. והא דתניא כל זמן שאצבע בעין מדמעת ה"מ היכא דמתחלה ממשמש וחימם את עצמו ויוצא כל שעה מעט אבל זה שמזדעזעו אבריו נעקר כל הזרע ביחד ושוב אינו חוזר ומתחמם לעקור עוד מיד בשעה אחת: בשרו חם. אברו: טמא. שמא יצא ממנו קרי ואמאי והא לא ארגיש: במשמש מטתו בחלומו. דאי נפק ודאי ארגיש: ויצתה בלא הרגשה. דאינו יורה כחץ: לכשיטיל מים טמא. דנשייר מן הקרי ויוצא עכשיו ואע"ג דלא נפיק בהרגשה הואיל ומעיקרא איעקר בהרגשה: עובד כוכבים שהרהר. ונעקר ולא יצא: וירד וטבל. לשם גירות ואח"כ יצא קריו: מהו. אפי' אם תמצי לומר לגבי ישראל דכי נעקר בהרגשה ויצא שלא בהרגשה טמא דאזלינן בתר עקירה הכא לא ניזיל בתר עקירה דהיינו קולא הואיל וכשהוא עובד כוכבים נעקר וטהור דאמר בבנות כותים *קריו טהור אפילו לב"ה: או דילמא לא שנא. לחומרא כגון לגבי עקירה דהרגשה דישראל ולא שנא לקולא כי הכא אזלינן בתר עקירה: שנעקרו מימי רגליה. דהוי מעין אב הטומאה: וירדה וטבלה. וטהרה מזובה ואח"כ הטילתו מהו מי אזלינן בתר עקירה ומטמאו או לא: דלא מצי נקיט לה. מלאצת הילכך מכי עקר חשיב ליה נורך יליאה: [עובדת כוכבים]. התם עובדת כוכבים מי רגליה מטמאין דחכמים גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהם:

וירדה

תוספות

למימרא דהיסט ונגיעה כידיו. פרש"י דמהכא ילפינן לכל נגיעות כגון שרץ ונבלה שנגעו בסתרו של טהור וקשה דאי מזב ילפינן כי היכי דבעינן גלוי הזב ה"נ בעינן שיגע בגלוי של טהור לענין היסט נמי נילף דנבעי שיסיט הטהור בגילוי כדבעינן בגילוי הזב והכא אמרינן דקנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא ואמר נמי דבית הסתרים מטמא במשא אלא נראה לפרש דזב ושרץ ונבלה שנגעו בסתרו של טהור דטהור לאו מזב ילפינן אלא ילפינן מלשון נגיעה דכתיב בכולהו וטהור הנוגע בזב נמי כתיב הנוגע בבשר הזב ולשון נגיעה משמע מאבראי שיגע הטהור בגלוי בטומאה וכן משמע פ"ק דקדושין (דף כה.) דאמר עולא הכל מודים דלשון גלוי הוא אצל שרץ וכי יגע אמר רחמנא והאי בר נגיעה הוא משמע דמלשון נגיעה דכתיב בשרץ הוא דריש דלא מייתי קרא דידיו דכתיב בזב ומיהו רש"י גריס התם אשר יגע בו והיינו קרא דכתיב גבי זב והא דאצטריך הכא למדרש מידיו ולא נפקא ליה מנגיעה דכתיב בזב משום דההיא נגיעה בהיסט מיירי ולא משמע גילוי כמו נגיעה ממש לכך דריש לה מידיו דבעינן גילוי הזב בין בהיסט בין במגע מדאפקיה בלשון נגיעה א"כ מנגיעה דהכא דכתיב גבי ידיו מינה ילפינן לכל נגיעות דהוו מאבראי: בראויה להזריע. ואפי' יצאה בלא הרגשה איירי כדמוכח בסמוך ותימה דא"כ משמע דראוי להזריע אע"פ שאינו יורה כחץ ובשילהי נדרים (דף נא.) וכן ביבמות (דף סה.) אמר איהי קים לה ביורה כחץ משמע דאי אין יורה כחץ אינו ראוי להזריע וי"ל דלהא לישנא דהכא לא מצריך רק שבתחלת עקירת שכבת זרע תהא ראויה להזריע אע"ג דלסוף יציאתה היא בענין שאינו ראוי להזריע א"כ ראוי להזריע הוא אלא שאינה ראויים להתעבר לפי שאינו יורה כחץ ואינו נכנס לתוך גופה אלא שותת ויוצא לחוץ: הא טמויי מטמיא. פירוש אפילו נעקרה בלא הרגשה דאם לא כן היינו לישנא קמא: זבה שנעקרו מימי רגליה. וכן בעי מעובדת כוכבים שאל ריב"א מרש"י אמאי לא בעי מזכר זב ועובד כוכבים והשיב דנראה לו לפי שבאשה מתעגלין כל [מימי] רגליה בבת אחת לפתחה מה שאין כן באיש:

את

לה א מיי' פ"ח מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ס:

לו ב מיי' פ"ה מהל' שאר אבות הטומאה הל"ד סמג עשין רמו:

לז ג ד מיי' שם הל"ה:

לח ה מיי' שם הל"ד:

לט ו מיי' שם הל"ז:

מ ז מיי' שם הל"ח:

מא ח מיי' פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ט:

תוספי הרא"ש

למימרא דהיסט ונגיעה כידיו. פרש"י (דמתני') דמהכא ילפינן לכל הנגיעות דאין מגע בית הסתרים מטמא מדאפקיה רחמנא בלשון נגיעה ללמד על כל נגיעה דכתיבא גבי טומאה שתהא [בגלוי] והיינו דאמרי' בפ"ק דקדושין אמר עולא הכל מודים דלשון גלוי הוא אצל השרץ כי יגע אמר רחמנא והאי בר נגיעה הוא ומיהו פשיטא ליה דבעי' שיהא גלוי אלא דסמיך אנגיעה דהכא דאיתקש לידיו:

אוחז ס"ד והתניא ר' אליעזר אומר כל האוחז ומשתין כו'. פירכא זו תמוהה בעיני כיון דכתיב בקרא משמרת תרומותי וצוה הכתוב לשמור אותה שלא תטמא וכי בשביל חכמי' שאמרו כאילו מביא מבול לעולם לא ימנע מלטמאות את התרומה א) וצ"ע:

שכבת זרע אמר רחמנ' בראויה להזריע. אפי' באין יורה כחץ איירי כדמפרש בסמוך וראוייה להזריע כיון שנעקר בהרגשה. ותי' דאמרינן בסוף נדרים איהי קים לה ביורה כחץ וכיון שאומרת שאינו יורה כחץ יוציא ויתן כתובה ומאי נפקא לן אם אינו יורה כחץ מ"מ ראוי הוא להזריע וי"ל דלעולם בשאינו יורה כחץ אינו ראוי להזריע ובהא פליגי הני לישני דהכא דלישנא קמא סבר כיון שנעקר מתחלה באותו ענין שראויה להזריע מטמאה או א"נ ראויה היא להזריע אלא שאינה יכולה להתעבר בשאינה יורה כחץ לפי שאינו נכנס עד מקום ההריון אלא שותת ויורה לחוץ:

אזרועי הוא דלא מזרעא הא טמויי מטמאה. אפי' נעקר בלא הרגשה דאי לאו הכי היינו לישנא קמא: זבה שנעקרו מימי רגליה. פרש"י בתשובה דלהכי בעי בזבה ולא בעי בזב לפי שבאשה מתעגלין כל מימי רגליה בבת אחת לפתחה משא"כ באיש:

[שבת פג: וש"נ]

שבת מה. לעיל יג.

[לעיל יג.]

מקואות פ"ח מ"ג

מקואות פ"ח מ"ג חולין כד:

[חגיגה טו.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא חייש ולא והתניא: (ב) רש"י ד"ה דכתיב וד"ה לא שטף כו' הד"א:

גליון הש"ס

גמ' אמר שמואל כל ש"ז וכו'. ע' לעיל יד ע"א תד"ה רוכבי: שם דלא מזרעא הא טמויי מטמיא. ע' לקמן נו ע"א תד"ה ש"ז: רש"י ד"ה לא שטף וכו' למילף לנטילת ידים וכו'. חולין קו ע"א וע' בתוס' שם ד"ה מצוה ול"ע וע' רש"י קדושין כה ע"א ד"ה לענין טומאה:

א) ולפי מש"כ בכ"י בלא"ע בר"ם כ"ב בשם הגוה"ק וכ"כ בנו"ע שם דעון זה חמור מכל עבירות בתורה נתיישב זה ובלא"ה י"ל דשב וא"ת עדיף וכמש"כ ביבמות דף ל ע"ש ודו"ק.

עין משפט
נר מצוה

מב א מיי' פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ט:
מג ב מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הל"ט ועיין מ"ש בזה הכ"מ בפ"ה מהל' אבות הטומאה הלכה א:
מד ג מיי' פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה א:
[לעיל מא.]
מה ד ה מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הל"ו:
מו ו מיי' פ"א מהל' משכב ומושב הלכה יב:
מז ז מיי' פ"ה מהל' אבות הטומאה הל"ח:
מח ח ט מיי' פ"ב מהל' טומאת המת הל"ג ופ"ג מהל' אבות הטומאה הל"ג ופ"ד שם הל"ג:
מט י מיי' פ"ב מהל' משכב ומושב הל"י ופ"ה מהל' אבות הטומאה הלכה יז:
נ כ מיי' פ"א מהל' כלים הלכה ג:
נא ל מיי' פ"ה מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ב:
נב מ מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל"א ופ"א מהל' משכב ומושב הל"ג:
נג נ מיי' פ"א מהל' משכב ומושב הלכה ד:
נד ס מיי' פ"ט מהל' טומאת צרעת הל"א:
נה ע מיי' פ"א מהל' טומאת מת הל"ד:
נו פ מיי' פ"א מהל' יבום וחליצה הל"ו סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' א:
נז צ מיי' שם הל"ה סמג שם טוש"ע שם סי' קנו סעיף ד:
נח ק מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה יב [וכרב אלפס יבמות פ"ו דף כה ע"ב]:
נט ר מיי' שם הל"ג:

וירדה וטבלה מהו אם תמצי לומר בתר עקירה אזלינן אע"ג דמצי נקיט להו ה"מ ישראלית דטמאה דאורייתא אבל עובדת כוכבים זבה דטמאה דרבנן לא או דילמא לא שנא [א]תיקו: ומטמאין בכל שהן: אמר שמואל זב צריך כחתימת פי האמה שנאמר °או החתים בשרו מזובו והאנן תנן מטמאין בכל שהן הוא דאמר כרבי נתן *דתניא רבי נתן אומר משום רבי ישמעאל זב *צריך כחתימת פי האמה [ב]ולא הודו לו מ"ט דרבי ישמעאל דאמר קרא או החתים בשרו מזובו ורבנן ההוא מבעי ליה [ג]לח מטמא ואינו מטמא יבש ורבי ישמעאל ההוא מרר נפקא ורבנן ההוא למנינא הוא דאתא (א) זובו חדא רר בשרו תרי את זובו תלת [ד]לימד על זב בעל שלש ראיות שחייב בקרבן או החתים בשרו מזובו טמא מקצת זובו טמא לימד על זב בעל שתי ראיות שמטמא משכב ומושב ורבי ישמעאל מנינא מנא ליה נפקא ליה מדרבי סימאי *דתניא רבי סימאי אומר מנה הכתוב שתים וקראו טמא שלש וקראו טמא הא כיצד [ה]שתים לטומאה ושלש לקרבן ולמאן דנפקא ליה תרוייהו °מזאת תהיה טומאתו בזובו °איש איש כי יהיה זב מבשרו מאי עביד ליה מבעי ליה עד שיצא מבשרו זובו טמא למה לי [ו]לימד על הזוב שהוא טמא אמר רב חגילאי משום ר"א בר"ש [ז]שכבת זרע לרואה במשהו לנוגע בכעדשה והאנן מטמאין בכל שהן תנן מאי לאו לנוגע לא לרואה ת"ש *חומר בשכבת זרע מבשרץ וחומר בשרץ מבשכבת זרע חומר בשרץ שהשרץ אין חלוקה טומאתו מה שאין כן בשכבת זרע חומר בשכבת זרע שהשכבת זרע מטמא בכל שהוא מה שאין כן בשרץ מאי לאו לנוגע לא לרואה והא דומיא דשרץ קתני מה שרץ בנגיעה אף שכבת זרע בנגיעה אמר רב אדא בר אהבה שום שרץ קתני ושום שכבת זרע קתני ושרץ לא מטמא במשהו והא אנן תנן *[ח]האברים אין להם שיעור פחות מכזית בשר המת ופחות מכזית בשר נבלה ופחות מכעדשה מן השרץ שאני אבר דכוליה במקום עדשה קאי דהא אילו חסר פורתא אבר [ט]מי קמטמיא שכבת זרע דחלוקה טומאתו מאי היא *אילימא בין ישראל [י]לדנכרים ה"נ איכא [כ]עכבר דים ועכבר דיבשה [ל]אלא בין קטן לגדול אמר רב פפא כתנאי מנין לרבות נוגע בש"ז ת"ל °או איש ופליגי תנאי בעלמא דאיכא דאמרי *דון מינה ומינה ואיכא דאמרי דון מינה ואוקי באתרא למ"ד דון מינה ומינה מה שרץ בנגיעה אף שכבת זרע בנגיעה ומינה מה שרץ בכעדשה אף ש"ז בכעדשה ולמ"ד דון מינה ואוקי באתרא מה שרץ בנגיעה אף ש"ז בנגיעה ואוקי באתרא מה ש"ז לרואה במשהו אף לנוגע במשהו א"ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא ממאי דמאו איש דשרץ קמרבי ליה דילמא מאו איש אשר תצא ממנו שכבת זרע קמרבי ליה ודכ"ע דון מינה ומינה ושילינהו לתנאי איכא דתני כרב פפא ואיכא דתני כרב הונא בריה דרב נתן: **מתני'** [מ]תנוקת בת יום אחד מטמאה בנדה בת י' ימים מטמאה בזיבה *[נ]תנוק בן יום אחד מטמא בזיבה [ס]ומטמא בנגעים [ע]ומטמא בטמא מת [פ]וזוקק ליבום [צ]ופוטר מן היבום [ק]ומאכיל בתרומה [ר]ופוסל (את) [מן] התרומה

ונוחל

תורה אור: ויקרא טו; ויקרא טו; ויקרא כב

תוספות

את זובו תלת. לא דריש אתין אי נמי אתי לדרשא אחריתי: **עד** שילא מבשרו. ובפרק בנות כותים (לעיל דף לה.) דריש מבשרו ולא מחמת אונסו תרתי שמעת מינה וא"ת ול"ל קרא עד שילא מבשרו מהיכא תיתי שיטמא בפנים כבחוץ דאי מנדה וזבה הא בריש בנות כותים (שם דף לב:) מצריך קרא לרבות קטן לזב ולנדה ולזבה ולא ילפינן מהדדי וי"ל דהוה ילפינן מנדה וזבה ופולטת במה הצד לר"ש *נמי י"ל כיון דגלי לן קרא ששוין הן זב וזבה לענין קטנים גם לענין פנים כבחוץ היינו משוין אותם אי לאו מבשרו: **והתנן** האברים אין להם שעור. וא"ת וכי לא ידע דאבר שלם דוקא קאמר וי"ל דפריך אמאי דמשני דשום שכבת זרע קתני דשום שרץ נמי אשכחן כגון אברים ומשני דלאו היינו כל שהוא דאי חסר ליה טהור: **מנין** לרבות נוגע בשכבת זרע ת"ל או איש. מוהבגד אשר יהיה עליו שכבת זרע לא מצי למילף דבגד חמור מאדם דנושא הנבלה מטמא בגדים בחבורו ולא אדם כדאמר בפ"ק דבבא בתרא (דף ט:) וא"ת מ"מ דריש מאו איש דשרץ ושביק או איש דכתיב בש"ז גופיה וי"ל דמסתבר ליה טפי לרבות נוגע מקרא דנוגע ולא מההיא דש"ז דמיירי ברואה וא"ת ול"ל יתורא דאו איש תיפוק ליה מדאיתקש ש"ז לשרץ דמהאי טעמא ילפינן בשרץ בגד ועור משכבת זרע בפ' במה אשה (שבת דף סד.) ובפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כה:) וי"ל דאי לאו או איש הוה אמינא דלא הוקשה אלא מ"ש בפירוש כגון נוגע דשרץ לרואה דש"ז ומצי למימר דרב פפא דמרבה נוגע מאו איש דשרץ הא דאמר התם דאיתקש אהדדי היינו משום דקרא דשרץ איירי בש"ז ומאו איש דשרץ נמי לא הוה מוקמינן לנוגע בש"ז אי לאו דאסמכינהו בהדיא: **וממטמא** בנגעים. משום דבנגעים כתיב (ויקרא יג) איש או אשה ובטומאת מת נמי כתיב (במדבר יט) ואיש אשר יטמא ולא יתחטא איצטריך קרא בהו לרבויי אבל לענין זוקק ליבום ופוטר מן היבום ומאכיל תרומה לא כתיב איש ולא איצטריך קרא אלא למעוטי עובר:

כנעוריה

רש"י

וירדה וטבלה. לשם יהודית אם תמצי לומר בזבה נעקרו מימי רגליה וירדה וטבלה אזלינן בתר עקירה ה"מ בישראל דטומאתו מדאורייתא: לא מטמא. דהחתים משמע לח שהיבש אינו חותם פי האמה דנפיל: רר. משמע לח כמו (שמואל א כא) ויורד רירו: בזובו חדא רר תרי את זובו תלת לקרבן: או החתים. לח: מזובו. טומאתו היא מקצת זובו אית ביה טומאת זיבה: שתים וקראו טמא. כי יהיה זב מבשרו חדא זובו טמא תרי טמא: שלש וקראו טמא. זאת תהיה טומאתו בזובו חדא רר בשרו את זובו תרי או החתים בשרו מזובו תלת טומאתו היא: על הזוב. שהטיפה עצמה טמאה: לנוגע בכעדשה. דמנגיעה דשרץ נפקא לן נגיעה דש"ז לקמן מאו איש אשר יגע וגו': אין לו חלוקת טומאה. דשרץ קטן מטמא כגדול אבל קטן פחות מבן ט' אין לו קרי: שום שרץ קתני. אין לך שרץ מטמא במשהו אבל ש"ז יש מטמא במשהו כגון לרואה: דכוליה במקום כעדשה קאי. כלומר מתוך חשיבותיה שהוא אבר הוי חשוב במקום כעדשה: תדע. דמשום חשיבותא דאבר הוא דהא אילו חסר פורתא מן האבר דהוי בציר מכעדשה מי מטמא: עכבר דים. אינו מטמא כדתניא בהעור והרוטב (חולין דף קכו:) דעל הארץ כתיב: כתנאי. נוגע אי במשהו אי בכעדשה: ת"ל או איש. קס"ד מאו איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא ילפי': ופליגי' בעלמא. תנאי דפליגי בכמה דוכתי בדון מינה ומינה ובדון מינה ואוקי באתרא הילכך הנהו תנאי על כרחך פליגי בנוגע בקרי למ"ד דון מינה ומינה דון ש"ז משרץ דהא מקרא דשרץ ילפינן לה דמה שרץ מטמא בנגיעה אף ש"ז בנגיעה ומינה מה שרץ בכעדשה כו': ואוקי באתרא. הנח ש"ז במקומה כדאשכחן בראיה דבמשהו: דילמא מאו איש אשר תצא ממנו כו'. ילפינן לה ואפי' למ"ד דון מינה ומינה הוה במשהו דהא נגיעה מראיה יליף ודכ"ע דון מינה ומינה הוה דהכא ליכא פלוגתא דאוקי באתרא דהא מיניה וביה יליף: איכא דתני כרב פפא. מאו איש אשר יגע בכל שרץ: **מתני'** וזוקק ליבום. אם נולד יום אחד קודם מיתת אחיו אבל נולד לאחר מיתת אחיו אינו זוקק דכתיב (דברים כה) כי ישבו אחים יחדו: ופוטר מן היבום. אם נולד לאחר מיתת אביו וחיה שעה אחת ומת אבל כל זמן שמעוברת אינו מתירה לינשא: ומאכיל בתרומה. בת ישראל שניסת לכהן ומת ונולד לה בן לאחר מיתתו אוכלת בשבילו בתרומה בו ביום שנולד כדכתיב (ויקרא כב) ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו ודרשינן יאכילו את אמם אבל הניחה מעוברת אינה אוכלת בשבילו עד שיולד: ופוסל (את) [מן] התרומה. קס"ד כגון בת כהן שניסת לישראל ומת והניח בן יום אחד פוסלה מתרומת בית אביה כל ימי חייו דכתיב (שם) וזרע אין לה ושבה אל בית אביה והא יש לה זרע ובגמרא פריך אפילו עובר נמי פוסל:

ונוחל

מסורת הש"ס

פסחים סז:
[לעיל כב.]
מגילה ח.
[תוספתא דכלים פ"א]
[אהלות פ"א מ"ז מעילה טז: ע"ש]
[עי' תוס' ב"ב כ. ד"ה ועכבר כוכבים שיבנ]
[יבמות עח: ב"ק כה: שבועות לא. זבחים לא: מנחות סב. קז. חולין קכו:]
[חולין נא.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאתא כנוס חדא:

גליון הש"ס

גמ' לימד על הזוב שהוא טמא. לעיל לד ע"ב:

תוספי הרא"ש

רר תרי זובו תלת. רבנן לא דרשי אתים דלמאן דדריש אתים חשיב את למניינא בפרק בנות כותים גבי והזב את זובו וכי קא בעי ר' ישמעאל מניינא למה לי הוה מצי למימר דסבר כמאן דדריש אתים. א"נ קים ליה להתלמודא דהאי את אתא לדרש' אחריתי: **ורבי** ישמעאל מנינא למה לי. פי' מנין שתים לטומאה ושלש לקרבן: (**כי**) עד שיצא מבשרו. בפ' בנות כותים דרשינן מבשרו ולא מחמת אונסו ותרוייהו ש"מ: **והתנן** האיברים אין להן שיעור כו'. תימה מאי ס"ד של המקשה וכי לא ידע דאבר שלם דוקא קאמר וי"ל דקשיא ליה הא דאמרינן דשום ש"ז קתני הילכך פרי' שהשרץ נמי אשכחן כל שהו באיברים א"כ מה חילוק יש ביניהן ומשני דלאו היינו כל שהו דכיון דאי חסר ביה טהור: **נוגע** בש"ז ת"ל או איש. מהבגד אשר עליו ש"ז לא נפיק דדילמא בגד חמור דנושא את הנבלה מטמא בגדים בחיבורין ולא אדם. והכי אמרינן בפ"ק דב"ב. ותימה מ"מ דריש מאו איש דכתיב גבי שרץ ושביק או איש דכתיב גבי ש"ז וי"ל משום דבנוגע מסתבר [illegible] ולא מאו איש דש"ז דמיירי ברואה. ותימא תיפוק לי מדאיתקשא ש"ז לשרץ דמהך היקישא ילפינן להו מהדדי לענין בגד ועור פ' במה אשה ופ' כיצד הרגל וי"ל דרב פפא דמרבי נוגע מאו איש דשרץ סבר דאיצטריך גם התיקש דאי לאו היקישא לא הוה מרבינן מאו איש דשרץ נוגע בשכבת זרע ומהאי היקישא דש"ז להודה לא הוה שמעינן נוגע דרואה קרי הוא דאיתקש לנוגע בשרץ. והא דילפי' היקישא לענין מגע דבגד ועור היינו בתר דמרבי' מאו איש דשרץ נוגע בש"ז אמרינן נמי לענין מגע נמי איתקוש ורב הונא בריה דרבי נתן דמרבי מגע מאו איש דש"ז דאי לאו הכי לא משכחת לה דאיתקש נוגע בשרץ לנוגע וכו' אלא לרוקה והשתא לרב הונא בריה דרב נתן הא דנקט התם לשון היקישא לאו דוקא אלא סמוכין דבתרי קראי כתיבי אבל לרב פפא היקש ממש הוא דמאו איש דכתיב גבי שרץ מרבינן נוגע בש"ז: **וממטמא** בנגעים. דכתיב אדם ולהכי איצטריך לרבויי משום דכתיב בנגעים איש או אשה ובטומאת מת נמי כתיב ואיש אשר יטמא אבל לענין לזקוק לייבום ולהאכיל בתרומה לא כתיב איש ולא איצטריך מתניתין להשמיענו יום אחד אלא לאשמועי עובר א"נ שלא נצריך ל' יום להוציאו מתורת נפל:

*ונוחל ומנחיל והורגו חייב *והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו כחתן שלם: **גמ'** מנהני מילי דת"ר *אשה אין לי אלא אשה בת יום אחד לנדה מנין ת"ל ואשה: בת י' ימים לזיבה: מנא ה"מ דת"ר אשה אין לי אלא אשה בת י' ימים לזיבה מנין ת"ל ואשה: תינוק בן יום אחד כו': מנא הני מילי דת"ר °איש איש מה ת"ל *איש איש לרבות בן יום אחד שמטמא בזיבה דברי רבי יהודה רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר אינו צריך הרי הוא אומר °והזב את זובו לזכר ולנקבה לזכר כל שהוא בין גדול בין קטן לנקבה כל שהיא בין גדולה בין קטנה אם כן מה ת"ל איש איש *דברה תורה כלשון בני אדם: ומטמא בנגעים: דכתיב °אדם כי יהיה בעור בשרו *אדם כל שהו: ומטמא בטמא מת: דכתיב °ועל הנפשות אשר היו שם נפש כל דהו: וזוקק ליבום: דכתיב °כי ישבו אחים יחדיו אחים שהיה להם ישיבה אחת בעולם: ופוטר מן היבום: °ובן אין לו אמר רחמנא והא אית ליה: ומאכיל בתרומה: דכתיב °ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו בלחמו: ופוסל מן התרומה: °וזרע אין לה אמר רחמנא והא אית לה מאי איריא זרע אפילו עובר נמי דכתיב כנעוריה *פרט למעוברת צריכי דאי כתב רחמנא וזרע אין לה משום דמעיקרא חד גופא והשתא תרי גופי אבל הכא דמעיקרא חד גופא והשתא חד גופא אימא תיכול כתב רחמנא כנעוריה ואי כתב רחמנא כנעוריה משום דמעיקרא גופה סריקא והשתא גופה מליא אבל הכא דמעיקרא גופה סריקא והשתא גופה סריקא אימא תיכול צריכא קראי אתרוץ אלא מתניתין מאי איריא בן יום אחד אפי' עובר נמי אמר רב ששת הב"ע בכהן שיש לו שתי נשים אחת גרושה ואחת שאינה גרושה ויש לו בנים משאינה גרושה ויש לו בן יום אחד מן הגרושה דפוסל בעבדי אביו מלאכול בתרומה ולאפוקי מדר' יוסי *דאמר עובר נמי פוסל קמ"ל בן יום אחד אין עובר לא: נוחל ומנחיל: נוחל ממאן מאביו ומנחיל למאן לאחיו מאביו אי בעי מאבוה לירתי ואי בעי מיניה לירתי *אמר רב ששת נוחל בנכסי האם להנחיל לאחיו מן האב ודוקא בן יום אחד אבל עובר לא מ"ט דהוא מיית ברישא ואין הבן יורש את אמו בקבר

ונוחל ומנחיל. מפרש בגמרא: כחתן שלם. מפרש בגמרא: **גמ'** אשה. ואשה כי תהיה זבה וגו' והאי קרא בנדה משתעי: בת עשרה ימים כו'. ואשה כי תזוב זוב דמה קרא דריש: אדם. משמע כל שהוא מין אדם אפילו קטן כדכתיב (במדבר לא) ונפש אדם מן הנשים וגו' ובקטנות משתעי קרא: נפשות. כל שיש בו נפש: כנעוריה. ושבה אל בית אביה כנעוריה כלומר אם דומה לימי נעורים ושבה ואם לאו לא תשוב: קראי אתרוץ. דתרוייהו צריכי: אלא מתניתין. מדנקט יום אחד ולא נקט עובר דוקא נקט: אמר רב ששת. האי פוסל לאו אאמו קאי אלא אעבדיו קאי והכא בכהן שהיו לו שתי נשים וכו': אחת גרושה. שהיתה גרושה ועבר ונשאה: ויש לו בנים. משאינה גרושה והן כהנים כשרים ועבדים שנפלו להן בירושה אוכלין בתרומה בשבילן דכתיב (ויקרא כב) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו וגו': ויש לו בן יום אחד מן הגרושה. והוא חלל ואינו ראוי לכהונה ויש לו חלק בעבדים ופוסל את כולן מן התרומה שאין אנו יודעין לברור מי מגיע לחלקו ודוקא בן יום אחד דראוי לירושה אבל כל זמן שלא נולד אוכלין כולן דאין זכייה לעובר: ולאפוקי מדר' יוסי. דאמר במסכת יבמות בפרק אלמנה לכהן גדול (דף סז.) יש לו זכייה ואפילו הוא במעי אשה זרה הכשרה לכהונה פוסלה דקסבר כל זמן שהוא במעי זרה זר הוא וכל שכן האי דבמעי גרושה הוא דאפילו כשיולד לא יהא ראוי: לאחיו מן האב. דהא אין ירושה אלא לקרובי האב: אי בעי מאבוה לירת. אפי' אשיגנא ליה כמאן דליתיה ירתי לאחר מיתת אביהם ואיהו מאי איכא: נוחל בנכסי האם. אם מתה אמו ביום שנולד הרי הוא יורשה וכשמת הוא באין אחיו מאביו ויורשין הימנו נכסי אמו דאי לאו איהו הוו שקלי ליה קרובי האם דבן נוחל את אמו אבל האם אינה נוחלת את בנה וכל שכן קרובי האם שאין נוחלין אותו דכתיב (במדבר א) למשפחותם לבית אבותם משפחת האם אינה קרויה משפחה: אבל עובר. שבמעיה אם מתה מעוברת אינו נוחל להנחיל את קרוביו מן האב:

כנעוריה פרט למעוברת. ואם תאמר תיפוק ליה מוזרע אין לה עיין עליה כי היכי דפסלינן בריש החולץ (יבמות מב:) חלוצת מעוברת מאין לו עיין עליו וי"ל דהתם לא קאמר אלא עיין והמתן אם יהיה ולד של קיימא אבל לא מיפטרא מן היבום משום דכתיב אין לו וה"נ לא מיפסלא מן התרומה בהכי: **אמר** רב ששת הכא במאי עסקינן בכהן שיש לו ב' נשים. וא"ת למה לי ב' נשים לוקמה באשה אחת גרושה ויש לו בן אחד ממנה דדוקא בן יום אחד פוסל ולא עובר ואוכלי העבדים בשביל כל המשפחה כולה לרבנן דר' יוסי כדאמר ביבמות בפרק אלמנה (דף סז.) ועוד הקשה ה"ר אפרים דבפרק מי שמת (ב"ב דף קמב.) אמר רב ששת אחד זה ואחד זה קנה בין מזכה לעובר בין לכשתלד ופריך ליה ממתני' דבן יום אחד נוחל אבל עובר לא ומשני דהתם משום דאיהו מיית ברישא והשתא ליפרוך מרישא דבן יום אחד פוסל אבל עובר לא משום דעובר לית ליה זכייה כדמפרש הכא רב ששת גופיה ולא ה"מ לשנויי מידי *וי"ל דסבר רב ששת דלרבנן דר' יוסי נמי עובר אית ליה זכייה וטעמא דעובר אינו פוסל משום סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות והוה ליה זכרים מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן כדחייש רבי יוסי ולהכי אוקי הכא בכהן שיש לו ב' נשים ויש לו בנים משאינה גרושה דכיון דיש לו בנים לא פסיל עובר אף ע"ג דיש לו זכייה דלא חיישינן למיעוט הזכרים כדפי' אבל אם אין לו בנים פוסל עובר גם לרבנן דאית ליה זכייה דבין הוא זכר בין היא נקבה הרי הן שלה ופליג רב ששת אשמואל דאמר בפרק אלמנה (יבמות דף סז.) דלרבנן אוכלין בשביל כל המשפחה כולה דסבר שמואל דלרבנן לית ליה זכייה לעובר והשתא ניחא הא דקאמר התם *רב ששת מנא אמינא לה דתניא גר שמת כו' ולא דחי ליה דהך ברייתא כר' יוסי דרבנן נמי לא פליגי אלא דלא חיישי למיעוטא כדפי' ואם תאמר דבפרק מי שמת (ב"ב דף קמב.) גבי גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיתה אשתו מעוברת לא קנו שמעו אחרי כן שהפילה אשתו המחזיק בשניה קנה בראשונה לא קנה אמאי לא קנה המחזיק בראשונה כיון דלבסוף הפילה הא בפ' אלמנה (יבמות סז:) אמרינן דזכרים הוו מיעוטא משום מיעוטא דמפילות ואין לעובר שסופו להיות נפל חלק בעבדים וי"ל דהתם

משום דתלינן שמא כבר בשעת אכילת העבדים מת העובר בבטן ולית ליה זכייה: **ואי** בעי מיניה לירות כו'. וא"ת דבפרק מי שמת (ב"ב קמב.) דפריך לרב ששת מהך דבן יום א' נוחל ומנחיל אבל עובר לא ומשני נוחל את האם להנחיל לאחים מן האב והשתא מה היתה סברת המקשה דע"כ צריך לומר כדמשני רב ששת דאי לאו הכי תקשה ליה אי בעי מיניה לירות אי בעי מאבוה לירות כדמקשה הכא וי"ל דיפרש כמר בריה דרב יוסף שממעט בחלק בכורה אבל עובר לא ולאו מילדו לו אלא משום דעובר לית ליה זכייה א"נ ידע שפיר כדמשני רב ששת נוחל את האם להנחיל לאחיו מן האב אך היה סבור דאיהי מייתא ברישא וקאמר עובר לא משום דלא קנה ובשילהי פ"ק דערכין (דף ז.) דאמר שמואל אשה שיצתה ליהרג מכין אותה כנגד הריון שלה כדי שימות הולד תחלה הא לאו הכי הולד מת לבסוף ופריך ליה מהא דבן יום אחד נוחל אלמא ולד מת תחלה הוה מצי לשנויי אבל עובר לא נומר שממעט בחלק בכור כדאמר בשמעתין אלא דניחא ליה לאוקמי מילתא דרב ששת דאמר הכא איהו מיית ברישא אליבא דשמואל ולחלק האמת שיש חילוק בין מתה לנהרגה: **איהו** מיית ברישא. והא דתנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עד.) השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי יש חילוק בין מתה לנהרגה כדאמר בערכין (דף ז.) והא דאמר נמי בהשוחט *במתה אמה והדר ילידתיה היינו נמי כשנהרגה אי נמי כגון דמתה אמו מחמת לידה דכיון דעקר הולד לגלות אז לא מיית כדאמר שמואל שילהי פ"ק דערכין (דף ז.) ישבה על המשבר ומתה מתחכין אותה בשבת ומוליאין הולד וא"ת אם כן עובר נוחל ומנחיל בישבה על המשבר ומתה תחלה י"ל דאין הכי נמי ונקט בן יום אחד משום דפסיקא ליה דנוחל ומנחיל אבל עובר לא פסיקא ליה ומיהא בן יום אחד ההורגו חייב דקתני אבל עובר לא הייני אפילו נהרגה או ישבה על המשבר עד שילא ראשו כדתנן במסכת אהלות פ"ז (משנה ו) ומייתי לה בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף עב:) אשה המקשה חותך אבר

ס א מיי' פ"א מהל' נחלות הל"ג וע"ש סמג עשין נו טוש"ע חו"מ סי' רעו סעיף ס:

סא ב מיי' פ"ב מהל' רוצח הלכה ו:

[שמחות פ"ג]

סב ג מיי' פ"ח מהל' תרומות הל"ב:

סג ד מיי' שם הל"ד [וכרב אלפס פ"ח דב"ב דף ריא]:

סד ה מיי' פ"א מהל' נחלות הל"ג ועי' בהשגות ובמ"מ סמג עשין נו טוש"ע חו"מ סי' רעו סעיף ה [וכרב אלפס שם]:

סה ו שם בהג"ה:

סו ז מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע שם [וכרב אלפס שם]:

[עי' ערכין ג.]

עי' מהר"מ

[ב"ב קמב.]

[ב"ב קמב. ערכין ז.]

[לעיל נב.]

[לעיל לב: ערכין ג.]

ב"מ לא: ודף לד: נדרים ג. סנהדרין ע. סד: פה: לי: מכות יב. (ר"ה ת) כתובות סז: גיטין מא: יבמות עא. קדושין יז: [ברכות לא: ע"ז כז. כריתות יא. זבחים קח:]

יבמות פז.

יבמות סז.

ב"ב קמב. [ערכין ז.]

[חולין נח:]

תוספי הרא"ש

כנעוריה פרט למעוברת. ותימה תיפוק לי מוזרע אין לה עיין עליה כי היכי דפסלינן בריש החולץ חליצת מעוברת מואין לו עיין עליו וי"ל דהתם לא קאמ' אלא עיין והמתן אם יבא הוולד לידי בן קיימא. אבל לא פטר ליה מן שהיא מעוברת הכא נמי הוה אמרי' שתמתין מלאכול עד שתראה אם הוולד יהיה בן קיימא אבל לא מיפסלא מתרומה ללקות עליה כמו זר: **בכהן** שיש לו שתי נשים. תימה כיון דאתיא כרבנן דסברי דעובר אין לו זכייה כדקאמרינן לאפוקי מר' יוסי א"כ למה לי ב' נשים הוה מצי למימר באשה אחת גרושה ואין לו בנים ממנה דדוקא בן יום אחד פוסל ולא עובר אלא אוכל בשביל כל המשפחה לרבנן כדאיתא ביבמות פ' אלמנה ועוד הקשה ה"ר אפרים דבפ' מי שמת פריך לרב ששת דאמר המזכה לעובר קנה ממתניתין דבן יום אחד נוחל ומנחיל אבל לא עובר ומשני דהוא מיית ברישא כדמשני הכא. והכא אדפריך מסיפא הו"ל למיפרך מהך רישא ולא הוה מצי לשנויי הכי ובהך פירקא אחריתי מיתרצא פירקא קמייתא דרב ששת דמוקי לה בכהן שיש לו שתי נשים לטעמיה דאית ליה דעובר אית ליה זכייה. והא דאמרי רבנן דעובר אינו פוסל משום דהוו להו זכרים מיעוטא ור' יוסי דקאמר דעובר פוסל דחייש למיעוט והשתא איצטריך לאוקומי בכהן שיש לו שתי נשים ויש לו בנים משאינה גרושה דאי אין לו אלא אשה אחת גרושה אפי' עובר פוסל דבין הוא זכר בין היא נקבה זכה בנכסים ואין למשפחה זכות בנכסים כיון דעובר אית ליה זכיה: **אמר** רב ששת נוחל בנכסי האם. בפ' מי שמת פריך לרב ששת דאמר המזכה לעובר [קנה] ממתניתין דקתני בן יום אחד אבל עובר לא ומתרץ רב ששת התם דפירושא דמתניתין כדמתרץ הכא. ותימה מה היתה שם סברת המקשה דבלאו רב ששת תיקשי פי' דמתני' כדפריך הכא אי בעי מיניה לירתו א' בעי מאבוה לירתו וי"ל דמשמע ליה לפרושי מתניתין כגון שהקנה נכסיו לאחר אם לא יהיה לו יורש בשעת מיתה וקמ"ל דבן יום אחד הוי יורש. אבל עובר לא דלא קנה ופירושא דמנחיל הוי כמו דמפרש הכא דמנחיל לאחיו מן האב נכסי אמו אבל עובר לא משום דלא קנה ורב ששת משני דנוחל ומנחיל חדא מילתא היא. א"נ ס"ד כדמפרש רב יוסף לומר שממעט בחלק בכורה אבל עובר לא בלאו טעמא דוולדו לו אלא משום דאין לו זכיה. א"נ הוה ידע שפיר כמו שמפרש רב ששת נוחל מאחי האם להנחיל לאחים מן האב והוה מפרש ליה משום דעובר אין לו זכיה: ה"מ

בקבר להנחיל לאחיו מן האב איני והא הוה *עובדא ופרכס עד תלת פרכוסי אמר מר בריה דרב אשי *מידי דהוה אזנב הלטאה דמפרכסת מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר [א]לומר שממעט בחלק בכורה ואמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא [ב]בן שנולד אחר מיתת האב אינו ממעט בחלק בכורה מאי טעמא °וילדו לו בעינן בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא [ג]בכור שנולד לאחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים מאי טעמא °יכיר בעינן והא ליכא והלכתא ככל הני לישני דמר בריה דרב יוסף משמיה דרבא: וההורגו חייב: דכתיב °ואיש כי יכה כל נפש מ"מ: והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו כחתן שלם: למאי הלכתא אמר רב פפא [ד]לענין אבלות כמאן דלא כרשב"ג *דאמר [ה]כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספק הוי הכא במאי עסקינן [ו]דקים ליה שכלו לו חדשיו: **מתני׳** [ז]בת *שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה [ח]ואם בא עליה יבם קנאה *[ט]וחייבין עליה משום אשת איש [י]ומטמאה את בועלה לטמא משכב תחתון כעליון [כ]נשאת לכהן תאכל בתרומה [ל]בא עליה אחד מן הפסולין פסלה מן הכהונה [מ]בא עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה מומתין *עליה והיא פטורה *פחות מכן כנותן אצבע בעין: **גמ׳** ת"ר בת ג' שנים מתקדשת בביאה דברי רבי מאיר וחכ"א בת ג' שנים ויום אחד מאי בינייהו אמרי דבי רבי ינאי ערב ראש השנה איכא בינייהו ור' יוחנן אמר * ל' יום בשנה חשובין שנה איכא בינייהו מיתיבי בת ג' שנים ואפי' בת שתי שנים ויום אחד מתקדשת בביאה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בת שלשה שנים ויום אחד בשלמא

רש"י

בקבר. כי מת הוא קודם לה: ופרכס. עובר שבמעי אמו אחר מיתתה תלתא פרכוסי אלמא היא מייתה ברישא: לומר שממעט כו'. מתניתין דקתני נוחל ומנחיל לומר שממעט בחלק בכורה כגון אם היה בן יום אחד כשמת אביו והיה לו אח בכור ואח פשוט ומת הוא אחר אביו נוחל הוא מאביו את חלק רביעי שבנכסיו ומנחילו לשני אחיו וחולקין הבכור והפשוט את חלקו של זה בשוה ונמצא ממעט בחלק הבכור דאי לאו איהו הוה שקיל בכור תרי תילתי כגון מששה זהובים ארבעה ופשוט נוטל ב' זהובים ועכשיו נוטל הבכור ג' זהובים כנגד שני אחין ומחלקו של זה ג' רבעי זהוב נמצאו ביד בכור ד' זהובים חסר רביע וביד פשוט ב' זהובים ורביע ודוקא בן יום א' אבל עובר אינו ממעט כדאמר לקמן בן שנולד לאחר מיתת אביו אינו ממעט בחלק הבכורה ונוטל הבכור שליש בכורתו ובין שלשתן יחלקו ב' שלישים: מאי טעמא. אמרינן בן יום אחד דממעט אבל עובר לא: וילדו לו בעינן. משמע בחייו: בכור שנולד אחר מיתת אביו. כגון מת אביו והאשה מעוברת תאומים אין היוצא ראשון נוטל פי שנים בלאו תאומים לא משכחת לה דכיון דבכור לא נולד עד מות אביו פשוט מהיכן בא אי נמי שהניח ב' נשים מעוברות: כמאן דלא כר' שמעון. אכולה מתני' קאי דקא חשיב בן יום אחד בן קיימא: באדם. דאילו בבהמה שמונה ימים לא הוי נפל: **מתני׳** בת ג' שנים. ביאתה ביאה לכל דבר: מתקדשת. אם מסרה אביה לכך: אם בא עליה יבם קנאה. וזכה בנכסי אחיו ליורשה ולטמא לה: וחייבין עליה. אם קבל בה אביה קדושין מזה ובא אחר עליה נהרג דביאתה ביאה: ומטמאה את בועלה. אם היא נדה אבל פחות מכן אע"ג שמטמאה במגע אינה מטמאה את בועלה משום בועל נדה לטומאת ז' אלא משום נוגע ולטומאת ערב: תחתון. של בועל נדה: כעליונו. של זב: מן הפסולין. כגון חלל נתין וממזר ועובד כוכבים: פסלה. מתרומת אביה אם היא בת כהן כדתניא בגמרא דאלמנה לכהן גדול ביבמות (דף סח.) מנין לכהנת לויה וישראלית שבא עליהן כו' ת"ל כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה: מכל העריות. כגון אביה או חמיה: והיא פטורה. מפני שהיא קטנה ולאו בת עונשין: **גמ׳** ערב ראש השנה. של שנה רביעית לרבי מאיר גופיה לא הוי בת ביאה עד יום אחרון של שלישית דהוא ערב ראש השנה ולרבנן עד למחר דמיקלע יום ראשון ברביעית: שלשים יום איכא בינייהו. לרבי מאיר מכי איקלע שלשים יום בשנה שלישית הויא בת ביאה ולרבנן עד דמיקלע שנה רביעית ואיכא בינייהו טובא: בשלמא

תוספות

אבל יצא ראשו אין דוחין נפש מפני נפש ומיהו אפשר דדוקא היכא דאמו חיה לא מיחייב ההורגו עד שיצא ראשו שתלוי קצת בחיות אמו אבל היכא דמתה חייב משום דכמונח בקופסא דמי וא"ת אם תמצי לומר דמותר להורגו בבטן אפי' מתה אמו ולא הוי כמונח בקופסא אמאי מחללין עליו את השבת שמביאין סכין דרך ר"ה לקרוע האם כדמוכח בפ' קמא דערכין (דף ז:) וי"ל דמכל מקום משום פקוח נפש מחללין עליו את השבת אף ע"ג דמותר להרגו דהא גוסס בידי אדם ההורגו פטור כדאמר פרק הנשרפין (סנהדרין עח.) דרוב גוססים למיתה ומחללין את השבת עליו כדאמר פרק בתרא דיומא (ד' פה:) דאין מהלכין בפקוח נפש אחר הרוב: **מאי** טעמא וילדו לו בעינן. למ"ד המזכה לעובר לא קנה לא איצטריך למדרש מוילדו כדאמר בפ' מי שמת (ב"ב דף קמב:): **איש** כי יכה כל נפש אפילו כל דהו. האי קרא כתיב באמור אל הכהנים ותימה דברים הנחנקין (סנהדרין דף פד:) דריש מקרא אחרינא דכתיב באלה מסעי כל מכה נפש*: **הא** לא שהה ספקא הוי. משמע הכא דלרבנן הוי טפי בר קיימא מלרשב"ג דאפילו בן יום א' הוי לדידהו בן קיימא וכן בפ' החולץ (יבמות דף לו:) ואילו בתוספתא *מתניא פלוגתייהו על בן ח' דלרבנן אפילו שהה שלשים יום הוי נפל ואתא רשב"ג למימר דאם שהה ל' יום הוי בר קיימא דאמר בן ז' הוא ואישתהויי אשתהי וכן בפרק הערל (יבמות דף פ:) ויש לומר דבתרתי פליגי ודייק מדלא קאמר רשב"ג אם שהה ל' יום אינו נפל כיון דקאי ארבנן דאמרי בבר ח' דהוי נפל ומדנקט כל ששהה משמע דבכל ולדות בעי רשב"ג יום ל' ואם כן שמעינהו לרבנן דלאו בל' תלוי אלא בחדשי ההריון: **דקים** ליה דכלו לו חדשיו. הא לא קים ליה ספקא הוי ובנפל מן הגג או אכלו ארי איירי דבפיהק ומת אפילו לרבנן הוי נפל כדאמר פרק רבי אליעזר אם לא הביא (שבת קלו.) ואם תאמר אם כן מאי טעמא דרשב"ג כיון דליכא ריעותא אמאי אינו מתאבל עליו דניזיל אחר רוב ולדות דהוו בני קיימא ובפ' רבי אליעזר אם לא הביא (שם) דאסר ההוא עגלה דאשתחיט ביומא דשביעאה משום דהתם פסיק הלכה כרשב"ג אמאי לא אזלינן בתר רובא וי"ל דנפלין הוי מיעוט דשכיח ודבר ההווה הוא ולכך החמירו חכמים ולענין אבלות הקילו וגדולה מזאת מצינו דאמר בפרק יש בכור (בכורות דף מט.) דיום ל' כשלפניו לענין אבלות אע"ג דקי"ל בהחולץ (יבמות לו:) דמת ביום ל' ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חולצת דחשיב בר קיימא וא"ת דהכא אמר דבלא שהה ספקא הוא ואינו מתאבל עליו ובמסכת שמחות (פ"ד ה"ב) תנן ספק אחיו ספק אינו אחיו מתאבל עליו וי"ל דשאני התם כיון דבר קיימא הוא אי אין מתאבל עליו סברי עלמא דאין מתאבלין על אחין א"נ בספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון דממה נפשך חד מינייהו חייב וגנאי הדבר לפטור שניהם: **שלשים** יום איכא בינייהו. הא דלא קאמר יום אחד בשנה חשוב שנה איכא בינייהו דלרבי מאיר בב' שנים ויום אחד סגי ולא הוי פליג אברייתא דבסמוך היינו משום דשנת ג' בשביל יום אחד לא הוה קרי ליה שלש שנים וא"ת ולימא דיום ראשון של שנה רביעית איכא בינייהו דלרבי מאיר במקצת היום סגי ולרבנן בעינן מעת לעת עד שעה שנולדה כדאמר פ"ב דזבחים (דף כה:) דשעות פוסלות בקדשים וי"ל דקים ליה דרבנן לא בעו מעת לעת ועוד דאם כן אף לר' מאיר הוה ליה למתני ג' שנים ויום אחד והוה ליה לפרושי דלא בעינן מעת לעת והא דתנן בפרק אלו נערות (כתובות דף כט.) הגיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד יש לה קנס לא אתיא כרבי מאיר מדמצריך יום אחד אחר שלש שנים ואם תאמר והיכי מוכח התם דרישא כרבי מאיר דקאמר פרק אלו נערות נערה אין קטנה לא והתם ע"כ אסיפא דמתני' סמיך דקתני (א) כל מקום שיש מכר אין קנס דמנערות איכא למימר דלא אתי למעוטי קטנות אלא בוגרות דבפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סו:) תנן אין חייב הבא על נערה המאורסה עד שתהא נערה ודייק התם דאתא לאפוקי קטנה דאי לאפוקי בוגרת אלא על נערה מבעי ליה אלמא נערה אפילו קטנה משמע אלא אסיפא סמיך כדפרישית והיכי דייק מסיפא דמתני' דרישא נמי ר"מ כיון דמליעתא לא אתיא כוותיה וי"ל דלאו ממש ר"מ היא קאמר אלא דדייק דתנא דההוא פירקא סבר דקטנה אין לה קנס כדקתני בסיפא וא"כ נערות נקט לאפוקי קטנות ורבא דפריך בפ"ק דכתובות (דף יא.) הגיורת יש לה קנס יהבינן לה קנס דאזלא ואכלה בהיותה נכרית אלמא סבר דמתני' סבר דקטנה יש לה קנס היינו משום דסבר כיון דהך בבא דגיורת לא אתיא כר' מאיר במאי דנקט שלש שנים ויום אחד אם כן גם לענין דקטנה יש לה קנס אתיא כרבנן (ב) וה"ה דפריך בפ' ד' וה' (ב"ק לח:) ממתני' דאלו נערות (דף כט.) דקתני כותית יש לה קנס לרבי מאיר אע"ג דההיא דגיורת לא אתיא כר"מ מ"מ כיון דהתם מתני' ר"מ היא מאי דמצינן לאוקומי כוותיה מוקמינן:

אחר

עין משפט נר מצוה

סז א ב מיי' פ"ב מהל' נחלות הל"ה סמג עשין נו טוש"ע חו"מ סי' רעז סעיף ה:
סח ג מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעי' ג:
סט ד ה ו מיי' פ"א מהל' אבל הל"ו והל"ז סמג עשין מד"ס טוש"ע יו"ד סי' שעד סעי' ח:
ע ז מיי' פ"ג מהל' אישות הל"א טוש"ע אה"ע סי' לז סעי' א:
עא ח טוש"ע אה"ע סי' קסז סעי' ד:
עב ט מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הל"ב:
עג י מיי' פ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ג:
עד כ מיי' פ"ו מהל' תרומות הל"ג:
עה ל מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל"ג ופי"ט שם טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ז סעי' יז:
[עי' תוס' סנהדרין פד: ד"ה ס"ג]
עו מ מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלי"ג:
[דשבת פט"ו]

תוספי הרא"ש

מ"ט וילדו לו בעינן. למ"ד המזכה לעובר לא קנה לא איצטריך וילדו לו כדפרשי' לעיל וה"נ אמרינן בפרק מי שמת: **איש** כי יכה כל נפש אדם. אפי' כל דהו האי קרא כתיב באמור אל הכהנים ותימה דבריש אלו הן הנחנקין דריש ליה מקרא אחרינא דכתיב באלה מסעי כל מכה נפש לפי עדים: **הא** לא שהה ספיקא הוי משמע הכא דחשיב בן קיימא לרבנן טפי מלרשב"ג. ותימה דבפ' הערל משמע איפכא דבן שמונה אמרי רבנן דאפי' שהה ל' יום הוי נפל ולרשב"ג לא הוי נפל אלא אמרינן דבר ז' הוא ואישתהויי אישתהוי וי"ל דבתרתי פליגי דבבן ח' פליגי דהכי מיתניא פלוגתייהו בתוספתא והא דאמרינן הכא דפליגי בסתם וולדות דייק תלמודא מדקתני במילתי' דרשב"ג כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל דאי לא פליגי אלא בבן ח' כדמשמע בתוספתא ה"ל למימר אם שהה ל' יום אינו נפל ומדנקט האי לישנא כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל משמע דשמעינהו לרבנן דמקילי בסתם וולדות לומר שיצא לאלתר מידי נפל. וקאמר רשב"ג דוקא אם שהה ל' יום באדם אינו נפל ולא מפליג רשב"ג בין סתם ולדות לבן ח' להכי אמר כל ששהה שכולל כל הוולדות. ותימה היאך ניחא ליה מתניתין אליבא דרבנן והא בפיהק ומת אפי' רבנן מודו ואמאי חייב באבילות וי"ל דמיתוקמא מתני' בנפל מן הגג ואכלו ארי ותימה בנפל מן הגג דליכא ריעותא מ"מ דרשב"ג ניזיל בתר רוב נשים דוולד מעליא ילדן וע"ק דבפ' ר"א דמילה פסקינן כרשב"ג ואסרי' עגלא תליתאה דאישתחים ביומא דשבעה וי"ל כיון דמיעוטא דנפלים מצוי והוה חיישנן למיעוטא כזה כדאמרינן גבי מים שאין להם סוף כיון דמיעוט ניצולין [חיישינן] ליה. ולענין אבלות נמי כיון דנפלים מצויין הן לא אזלינן בתר רובא להחמיר דלענין אבילות הקילו חכמים וגדולה מזו בפ' יש בכור כדאמרינן יום ל' כיום שלפניו לענין אבילות משום דקי"ל דהלכה כדברי המקיל באבל אע"ג דקי"ל בפ' החולץ דאם (ילדה) [מת] בתוך ל' ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חולצת דחשיב בר קיימא והיינו כקולי דמר וכקולי דמר לא חשו באבילות דרבנן. ותימה הכא אמרינן דהיכא דאינו שהה דאינו מתאבל על הספק ובמס' שמחות תנן הספיקות [illegible] עליהן וי"ל דהתם אמרי' בספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון דממה נפשך חד מינייהו חייב להתאבל וגנאי הדבר לפטור שניהן: **וחייבין** עליה משום אשת איש. פרש"י אם קבל בה אביה קדושין ובא עליה נהרג [illegible] ביאה וק' לפי' למה לי למיתני הך בבא היינו אם בא עליה אחד מן העריות האמורות בתורה מומתין על ידיה. ונראה לפרש דקאי אהא דקאמר אם בא עליה יבם קנאה דלא תימא לא קנאה אלא מדרבנן מידי דהוה אב[illegible] מ' קמ"ל דקנאה מדאורייתא וחייבין עליה משום אשת איש: **ערב** ראש השנה איכא בינייהו. לר' מאיר סגי ליה בערב ראש השנה לרבנן צריך שתכנס לשנה רביעית: **שלשים** יום בשנה חשובין שנה איכא [illegible] ותימא לימא שנה שלישית איכא בינייהו לבר יום אחד דלר' מאיר בשתי שנים ויום א' סגי דיום אחד בשנה חשוב שנה ולא הוה פליג אברייתא דבסמוך וי"ל דמשום יום אחד לא הוה קרי לה בת ג' שנים. ותימא ולימא יום ראשון של רביעית איכא בינייהו דלר' מאיר בתחלת שנה רביעית סגי ולרבנן בעי' מעת לעת עד שעה שנולדה כדאמר לקמן בפירקין לענין קדשים. וי"ל דקים ליה דלרבנן לא בעי מעת לעת ועוד דא"כ [illegible] מאיר ה"ל למיתני בת ג' שנים ויום אחד ולפרושי דלא בעינן מעת לעת:

מסורת הש"ס

ב"ב קמב. [שם: ערכין ז. חולין כה.]
שבת קלו: יבמות לו: ודף פ: [תוספתא דשבת פט"ו]
סנהדרין נה: סט: קדושין י. יבמות כז:
[לעיל מד: קדושין י: וסנהדרין נה: תוס' כל בכי מתגיין הכא]
[כמכב' שבמכשב' על ידה כתובות יא:]
[לקמן מה. ר"ס ה' משום ג:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שלשים וכו' דקתני כ"מ. נ"ב נדף פ ע"ב: (ב) בא"ד כרבנן וכו' דפריך:

בשלמא לר' יוחנן כי היכי דאיכא תנא דקאמר *יום אחד בשנה חשוב שנה הכי נמי איכא תנא דאמר *ל' יום בשנה חשובין שנה אלא לר' ינאי קשיא קשיא: פחות מכאן כנותן אצבע בעין: איבעיא להו הני בתולין מיזל אזלי ואתו או דלמא אתצודי הוא דלא מתצדי עד לאחר ג' למאי נפקא מינה כגון שבעל בתוך ג' ומצא דם ובעל לאחר שלש ולא מצא דם אי אמרת מיזל אזלי ואתו שהות הוא דלא הויא להו אלא אי אמרת אתצודי הוא דלא מתצדי עד לאחר ג' הא אחר בא עליה מאי מתקיף לה רב חייא בריה דרב איקא ומאן לימא לן דמכה שבתוך ג' אינה חוזרת לאלתר שמא חוזרת לאלתר והא אחר בא עליה אלא נפקא מינה כגון שבעל בתוך ג' ומצא דם ובעל לאחר ג' ומצא דם אי אמרת מיזל אזלי ואתו האי דם בתולין הוא אלא אי אמרת אתצודי הוא דלא מתצדי אלא עד לאחר ג' האי דם נדה הוא מאי אמר רב חסדא ת"ש פחות מכאן כנותן אצבע בעין למה לי למתני כנותן אצבע בעין לתני פחות מכאן ולא כלום מאי לאו הא קמ"ל *מה עין מדמעת וחוזרת ומדמעת אף בתולין מיזל אזלי ואתו ת"ר מעשה ביוסטני בתו של אסוירוס בן אנטנינוס שבאת לפני רבי אמרה לו רבי אשה בכמה ניסת אמר לה בת ג' שנים ויום אחד ובכמה מתעברת אמר לה בת י"ב שנה ויום אחד אמרה לו אני נשאתי בשש וילדתי בשבע אוי לשלש שנים שאבדתי בבית אבא ומי מעברה *והתני רב ביבי קמיה דרב נחמן ג' נשים משמשות במוך קטנה מעוברת ומניקה קטנה שמא תתעבר ותמות מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל מניקה שמא תגמול את בנה וימות ואיזוהי קטנה מבת י"א שנה ויום אחד ועד י"ב שנה ויום אחד פחות מכאן או יתר על כן משמשת והולכת דברי ר"מ וחכ"א אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת ומן השמים ירחמו שנאמר °שומר פתאים ה' (תהלים קטז) איבעית אימא °אשר בשר חמורים בשרם (יחזקאל כג) ואיבעית אימא °אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר (תהלים קמד) ת"ר מעשה באשה אחת שבאת לפני ר"ע אמרה לו ר' נבעלתי בתוך שלש שנים מה אני לכהונה אמר לה כשרה את לכהונה אמרה לו רבי אמשול לך משל למה הדבר דומה לתינוק שטמנו לו אצבעו בדבש פעם ראשונה ושניה גוער *בה שלישית מצצה אמר לה אם כן פסולה את לכהונה *ראה התלמידים מסתכלים זה בזה אמר להם למה הדבר קשה בעיניכם *[אמרו ליה] כשם שכל התורה הלכה למשה מסיני כך פחותה מבת שלש שנים כשרה לכהונה הלכה למשה מסיני ואף רבי עקיבא לא אמרה אלא *לחדד בה את התלמידים:

מתני' *) בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו קנאה ואין נותן גט עד שיגדיל ומטמא בנדה לטמא משכב תחתון כעליון ופוסל ואינו מאכיל בתרומה ופוסל את הבהמה מע"ג המזבח ונסקלת על ידו ואם בא על אחת מכל העריות האמורות בתורה מומתין על ידו והוא פטור:

גמ' ולכשיגדיל בגט סגי לה *והתניא °עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול מה מאמר בגדול צריך גט למאמרו וחליצה לזיקתו אף ביאת בן ט' צריך גט *למאמרו וחליצה לזיקתו אמר רב הכי קאמר לכשיגדיל

*) ב"ב קנו. סנהדרין נה:

רש"י

בשלמא לרבי יוחנן. דאמר מכי איקלע תשיעית שנה בשנה שלישית לרבי מאיר הויא בת ביאה ניחא ואע"ג דאמר רבי יוחנן ל' יום והכא קתני יום אחד תנאי היא בפרק ארבעה ראשי שנים (ר"ה דף י.) דאיכא למ"ד יום אחד בשנה חשוב שנה ואיכא למאן דאמר כו': אלא לרבי ינאי. דאמר לר"מ עד סוף שנה שלישית לאו בת ביאה היא קשיא: הני בתולין. בתוך ג' שנים: איתצוד. לשון צידה כלומר אינן ניטלין על ידי ביאה ואינו דם בתולין עד ג' שנים ויום אחד: אי אמרת מיזל אזלי. בביאה בתוך ג' לגמרי והדר אתו לא מחזקינן לה כזונה דהא דלא הדור שהות הוא דלא הויא להו מתוך בעילה שבעל תדיר: אלא אי אמרת. לא אזלי בביאה תוך ג' הוה ליה למיתי דם לאחר ג' וכיון דלא חזיא אחר בא עליה לאחר ג' וזונה היא ופסולה לכהונה: ומאן לימא לן. כלומר אפי' אם תמצי לומר מיזל אזלי בביאה תוך ג' מי איכא למימר שהות לא הוה להו מאן לימא לן דלא הדרי לאלתר: האי דם נדה הוא. האי דתוך ג': יוסטני: אוי לשלש שנים שאבדתי. משנראיתי לביאה: משמשות במוך. תקנתן הוה לשמש במוך שלא יתעברו: סנדל. כשמתעברת תאומים פעמים שאחד דוחק את חבירו ופוחת את צורתו כדאמרינן במכילתין *אין סנדל שאין עמו ולד: תגמול. תפריש את בנה מלהניק מחמת עיבורה: פחות מכן. אינה צריכה לשמש במוך דודאי לא תתעבר: יתר על כן. אם תתעבר לא תמות: מצצה. כלומר אף אני טעמתי טעם זנות: לא אמרה. הא דקאמר פסולה לכהונה אלא לחדד:

מתני' קנאה. וזכה בנכסי אחיו ואע"ג שאין קנין לקטן הרי קנויה לו ועומדת: ואינו נותן גט עד שיגדיל. אם בא לגרשה דקידושי אחיו קידושין גמורין וגירושין של זה אינם גירושין גמורין דאינו בן דעת: ומטמא בנדה. אם בא עליה דביאתו ביאה לכל דבר: ופוסל. כגון בן ט' שנים כותי או ממזר שבא על הכהנת פסלה מתרומת אביה אבל בבן תשע ישראל שבא על בת כהן ליכא למימר דפוסל מן התרומה דאי משום ביאת זנות לא פסלה זנות דכשר מן התרומה ואי משום קדושין למהוי בת כהן לישראל לאו קדושין נינהו דקטן דקדיש אין קדושיו קדושין: ואינו מאכיל. כגון יבם בן ט' כהן הבא על יבמתו אע"ג דקני לה בהך ביאה לא אכלה בתרומה: ופוסל את הבהמה. אם רבעה ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים אבל סקילה לא דמודה בקנס פטור: ונסקלת על ידו. אם יש עדים: גמ' בגט סגיא לה. בתמיה אם בא לגרשה: מאמר. קידושי יבמה: וחליצה לזיקתו. דאין קדושין גומרין ביבמה להיות כאשתו לצאת בגט בלא חליצה אבל ביאה גומרת בה כדכתי' (דברים כה) יבא עליה: ביאת בן תשע. ביבמתו: לכשיגדיל

תוספות

אחר בא עליה. ואם אשת כהן היא אסורה אבל אשת ישראל לא דפיתוי קטנה אונס הוא ואם תאמר אמאי דחיק לאשכוחי נפקותא שבא עליה אחר לגבי זנות לימא בפשיטות כגון שבעל תוך שלשה ומצא דם דאי לא מיתצדו האי דם נדות הוא כדאמר בסמוך וי"ל דניחא ליה לאשכוחי לענין זנות דהויא כל ימיה אסורה לבעלה ותו דלענין אי הוה דם נדות או דם בתולין לא נפקא מינה הא"ידנא מידי דאפילו הוא דם בתולים הא תקון דבועל בעילת מצוה ופורש:

האי דם נדה הוא. פירוש הך דתוך ג' דהך דלאחר ג' לכ"ע הוי דם בתולין ותימה דאמאי נקט כלל שבעל אחר ג' כיון דלא נפקא מינה מידי ופירש ר"ת משום דנקטיה לעיל נקטיה נמי הכא ומיהו י"ל אף דם שלאחר ג' יש להסתפק בדם נדה אי אמרינן איתצודי הוא דלא מיתצוד כיון דבתוך ג' ראתה ולאי דם נדות אם כן דרכה לראות מחמת תשמיש בעילה אם כן גם אחר ג' יש להסתפק בדם נדה ובתשובה אחת פרש"י דאיתצודי הוא דלא מיתצוד דקאמר היינו דלא שכיח הוא דמיתצוד אבל כי איתצודי תו לא הדרי וקאמר דנפקא מינה דבעל תוך ג' ומצא דם ואחר ג' לא מצא דאי לא איתצוד האי אחר בא עליה דליכא אלא ספיקא אחת דאי דם בתולין היה תוך ג' מותרת ואם דם נדה היה הרי היא זונה והדר קאמר שבעל ומצא דם תוך ג' ואחר ג' דאיכא לספוקי בתרווייהו בדם נדה דאי בתוך ג' דם בתולין אחר ג' דם נדה דהא לא הדרי ואי תוך ג' דם נדה הוא אחר ג' דם בתולין וקשה לפי זה דאמאי לא אשכחן לענין זנות דמצא דם תוך ג' ושוב לא בעל עד י"ב שנים ולא מצא דם דאי מיזל ואתו האי אחר בא עליה אע"ג דספק בא עליה אחר בקטנות או בגדלות כיון דספקא אחת היא אסורה אף לבעלה ישראל ואי אתצודי לא מיתצוד שריא לבעלה ישראל דאימור דם דתוך ג' דם בתולין הוה ואפי' אי הוה דם נדות אימר אחר בא עליה בקטנות ואונס הוה וי"ל דאין רגילות שישהא עד י"ב שנה מלבא על אשתו: **בת** י"ג שנים ויום א'. תימה דלקמן תניא אלו דברי רבי אמתני' דקתני בת י"ב ויום אחד נדרה נדר ויש ספרים דגרסי בת י"ב ויום אחד ואי גרסינן בת *י"ד שנה בלא יום אחד אתי שפיר ומתעברת ויולדת קאמר ושנת י"ג אין צריך להיות שלם: **מה** אני לכהונה. שנבעלה לפסול לה:

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל' כה:

עח ב מיי' שם פי"ח הל' ו סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ט:

עט ג מיי' פ"א מהל' יבום הלט"ז ופ"ס שם הלי"ח סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסז סעיף ב [וברב אלפס יבמות פ"י דף לה סכי קאמר עד שיגדיל ויבעול ויתן גט]:

פ ד מיי' פ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ג:

פא ה מיי' פ"ח מהל' תרומות הלי"א:

פב ו מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הל"ג:

פג ז מיי' שם הל"ב:

פד ח מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלי"ג:

פה ט מיי' פ"ה מהל' יבום הלי"ח סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסז סעי' א:

תוספי הרא"ש

אחר בא עליה ואם אשת כהן אסורה אבל אשת ישראל לא דפיתוי קטנה אונס הוא. ותימה למה האריך כל כך לוקמה כפשטה לענין דם נדות דאי לא מיתצדי האי דם נדות הוא. וי"ל דניחא ליה השתא לאשכוחי איסור והיתר לבעלה ואי לענין דם נדה לא נפקא מינה מידי לבעלה דאפי' אם דם בתולים הוא א) הא תקון רבנן דבועל בעילת מצוה ופורש. אלא נפקא מינה כגון שבעל בתוך ג' ומצא דם ובעל לאחר ג' ולא מצא דם כו'. אי אמרת איתצודי הוא דלא מיתצדי עד לאחר ג' האי דם נדה הוא פי' אותו דם שמצא בתוך ג' ודאי דם נדה הוא דדם בתולים לא מיתצדי בתוך ג' וקשה לפירושו למה הזכיר בעילה דלאחר ג' כיון דליכא לספוקי בהך בעילה דלאחר ג' דודאי דם בתולים הוי כיון דלא מיתצדי בתוך ג'. לכ"נ כמו שפרש"י בתשובה איתצודי הוא דלא מיתצדי דקאמר היינו דלא שכיח דמיתצדי אבל כי מיתצדי לא הדרי והאי דקאמר האי דם נדה הוא בין תוך ג' בין אחר שלשה דבתוך ג' מספקינן דילמא לא איתצוד ודם נדה הוא והך דלאחר ג' אמרינן דילמא בתוך ג' איתצוד והשתא דם נדה הוא. א"נ כגון שבעל בתוך ג' ולאחר ג' ולא מבלה בנתיים והשתא הויא ודאי [נדה] או מקמא או מבתרא. ותימה כיון דאמרינן דזימנין דמיתצדי היכי קאמר לעיל דאחר בא עליה והא זימנין דמיתצדי. וי"ל כיון דלא שכיח דמיתצדי תלינן באשת כהן לחומרא. והשתא ניחא דפריך דילמא מכה שבתוך ג' חוזרת לאלתר והא ודאי בא עליה אחר משום דכי היכי דאסרה לה מספק כי אסרת לה מטעם איתצודי הוא דלא מיתצדי הכי נמי יש לאוסרה מספק כי אמרת מיזל אזלי ואתו משום דילמא חוזרת לאלתר: **אמר** לה בת י"ג שנה ויום אחד. תימה דלקמן אמתניתין דבת י"ב שנה ויום אחד נדרית (נדר) [קיימין] תניא אלו דברי ר'. וי"ס דגרסינן הכי בת י"ב שנה ויום אחד ואי גרס הכא י"ג סתם נ חא דמתעברת ויולדת בתוך שנת י"ג: **מה** אני לכהונה. שנבעלה לפסול לה:

א) עי' לקמן דף ס"ה ע"ב אלא מעתה בעל לא יגמור ביאתו א"ל א"כ לנו נוקפו ופורש ויש לייסב ודו"ס.

[ר"ה ט: וש"נ] [שם י: מגלות ג: לעיל מה:] [לעיל כה.] יבמות יב: ק: כתובות לט: [תוספתא פ"ב] [בס ר"מ] [לקמן נח:] [גי' מהרש"ם וע"ש] [ברכות לג: וש"נ] יבמות נו. [רב אלפס גרס לביאתו]

ט״לכשיגדיל יבעול ויתן גט: **מתני׳** בת אחת עשרה שנה ויום א׳ נדריה נבדקין בת שתים עשרה שנה ויום א׳ נדריה קיימין ובודקין כל שתים עשרה בן שתים עשרה שנה ויום אחד נדריו נבדקין בן י״ג שנה ויום אחד נדריו קיימין ובודקין כל שלש עשרה קודם לזמן הזה אע״פ שאמרו יודעין אנו לשם מי נדרנו לשם מי הקדשנו אין נדריהם נדר ואין הקדשן הקדש לאחר הזמן הזה אע״פ שאמרו אין אנו יודעין לשם מי נדרנו לשם מי הקדשנו נדרן נדר והקדשן הקדש: **גמ׳** וכיון דתנא בת אחת עשרה שנה ויום א׳ נדריה נבדקין בת י״ב שנה ויום א׳ נדריה קיימין למה לי סד״א בודקין לעולם קמ״ל וכיון דתני בת י״ב שנה ויום אחד נדריה קיימין בודקין כל שתים עשרה למה לי סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר מר *ל׳ יום בשנה חשובים שנה היכא דבדקנא ל׳ ולא ידעה להפלות אימא תו לא ליבדוק קמ״ל ולתני הני תרתי בבי בת י״ב שנה ויום א׳ נדריה קיימין ובודקין כל י״ב בת אחת עשרה ויום א׳ נדריה נבדקין למה לי איצטריך סד״א סתמא בשתים עשרה בעיא בדיקה באחת עשרה לא בעיא בדיקה והיכא דחזינן לה דחריפא טפי מיבדקה באחת עשרה קמ״ל קודם הזמן הזה ואחר הזמן הזה למה לי סד״א הנ״מ היכא דלא קאמרי אינהו אבל היכא דקאמרי אינהו נסמוך עלייהו קמ״ל ת״ר אלו דברי רבי ר״ש בן אלעזר אומר דברים האמורים בתינוקת בתינוק אמורים דברים האמורים בתנוק בתנוקת אמורים א״ר חסדא מ״ט דרבי דכתיב °ויבן ה׳ [אלהים] את הצלע מלמד שנתן הקב״ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש ואידך ההוא מבעי ליה לכדריש לקיש *דאמר ריש לקיש משום ר״ש בן מנסיא ויבן ה׳ [אלהים] את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויביאה אל האדם מלמד שקלעה הקב״ה לחוה והביאה אצל אדם הראשון שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא בנייתא ור״ש בן אלעזר מ״ט אמר רב שמואל בר רב יצחק מתוך שהתינוק מצוי בבית רבו נכנסת בו ערמומית תחלה *איבעיא להו תוך זמן כלפני זמן או כלאחר זמן למאי הלכתא אי לנדרים לאו כלפני זמן דמיא ולאו כלאחר זמן דמיא אלא לעונשין מאי רב ור׳(א) חנינא דאמרי תרווייהו תוך זמן כלפני זמן ר׳ יוחנן ור׳ יהושע בן לוי דאמרי תרווייהו תוך זמן כלאחר זמן אמר רב נחמן בר יצחק א] וסימניך °וזאת לפנים בישראל מתיב רב המנונא אחר זמן הזה אע״פ שאמרו אין אנו יודעים לשם מי נדרנו לשם מי הקדשנו נדריהם נדר והקדשן הקדש הא תוך זמן כלפני זמן אמר ליה רבא אימא רישא קודם הזמן הזה אע״פ שאמרו יודעים אנו לשם מי נדרנו לשם מי הקדשנו אין נדריהם נדר ואין הקדשן הקדש הא תוך זמן כלאחר זמן ולא היא רבא קטעי הוא סבר רב המנונא ממשנה יתירה קדייק ואדדייק מסיפא לידוק מרישא ולא היא רב המנונא מגופא דמתניתין קא דייק הא לאחר זמן היכי דמי אי דלא אייתי שתי שערות קטן הוא אלא לאו דאייתי שתי שערות

[שופטים ה׳] [בראשית ב׳] [רות ד׳]

קודם הזמן הזה למה לי סד״א כו׳. וא״ת ובת י״א שנה למה ליה למימר דאילו חריפא לא בדקינן לה דהיינו קודם הזמן ויש לומר דזו אף זו קתני דלא מיבעיא דלא אמרי אלא אפילו אמרי לא מהני: **אלו** דברי רבי. נראה דהלכה כרבי דלקמן בפירקין אמרי׳ כל י״ב שנה ממאנת ומכאן ואילך אינה ממאנת ובפ׳ נערה שנתפתתה (כתובות ד׳ נא.) אמר דהלכה כרבי לגבי רשב״א לבד מלגבי מילתא דהתם ובית נוחלין (ב״ב דף קכד:) נמי פסיק הלכה כרבי מחבירו: **שהתינוק** מצוי בבית רבו. ואפילו אין לו רב רגיל לצאת ולבא ומתפקח יותר: **אילימא** לנדרים. וכלא הביא ב׳ שערות ואפ״ה נדרו נדר אם ידע למי נדר כיון שהוא שנה לפני גדלות דמסתמא יביא ב׳ שערות כשיהיה בן י״ג ויום אחד כדאמר רבא לקמן חזקה הביאה שערות: **אלא** לענין עונשין. וכגון שהביא ב׳ שערות תוך הזמן מי חשיב גדול כמו לאחר זמן לענין חלילה וקדושין ונדרים לקיים נדרו אפי׳ אינו יודע למי נדר כיון שהביא ב׳ שערות ומיבעיא ליה אי הוי שומא אי לאו:

לכשיגדיל יבעול. והך ביאה הוי קנין גמור ואם בא לגרשה אינה צריכה חליצה דכתיב (דברים כה) ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר: **מתני׳** נבדקין. אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה: קודם הזמן הזה. כגון בתינוקת קודם שיבא ראש תורה אור השנה של שתים עשרה ובתינוק קודם ראש השנה של שלש עשרה: אין נדריהן נדר. דקטנים הן: אחר הזמן הזה. בתינוקת מבת שתים עשרה ויום אחד ולמעלה בתינוק מי״ג שנה ויום אחד ולמעלה: אפילו אמרו אין אנו יודעין כו׳. גדולים הם ובכלל שוטה נמי לא מחזקינן להו דסופו לבא לכלל דעת ואין שוטה אלא המקרע כסותו והלן בבית הקברות והיוצא יחידי בלילה *אבל תוך הזמן הזה אם יודע לשם מי נדר הוי נדר ואם לאו לא הוי נדר דקטן הוא ובגמרא מפרש כולה מילתא: **גמ׳** למה לי. ממילא ידענא דמכאן ואילך לא בעי בדיקה: סד״א בודקין לעולם. והאי דקתני בת אחת עשרה נבדקין למעוטי קודם זמן הזה דלא בדקינן ליה דאפילו ידע קטן הוא קמ״ל דלמעוטי אחר זמן נמי אתא: בודקין כל י״ב למה לי. הא תנא דמיום א׳ בשתים עשרה מתחילין לבדוק ואינן קיימין בלא בדיקה עד יום אחד בי״ג אלמא כל י״ב הוי זמן בדיקה: היכא דבדקנא ל׳ יום. קמאי דשתים עשרה: ולא ידעה להפלות. לפרש לשם מי נדרה וליסנא דקרא נקט כי יפליא לנדור: תו לא נבדוק. וליחזקה בקטנה: בת י״א כו׳ למה לי. (ב) מדתנן ליה בודקין כל י״ב שמעינן דמקמי הכי לא: הני מילי. דמקמי הכי מוחזקין קטנים ולאחר זמן מוחזקין גדולים: היכא דלא קאמרי אינהו. קודם הזמן יודעין אנו ולאחר זמן אין אנו יודעין: דברים האמורים כו׳. דתינוק ממהר להתחכם יותר מתינוקת: לעונשין. וכגון דאייתי שתי שערות תוך הזמן דאי לא אייתי אפילו לאחר זמן לאו בר עונשין הוא ולאחר זמן אי אייתי ב׳ שערות הוי גדול ובר עונשין: דכלפני הזמן. ולא ענשינן ליה ושתי שערות הויא להו שומא: וזאת לפנים. וזאת לשון נקבה כלומר רב חנינא דשמיה לשון נקבה אמר לפנים כלומר לפני זמן ולא תטעה להחליף דבריהם ל״א שמו (ג) של רב דאמר כלפני הזמן מובלע בתיבת בישראל: מתיב רב המנונא. קס״ד כדאמר לקמן דרב המנונא משנה יתירה דייק דלא איצטריך למתנייה כדפרכינן לעיל

והא דתני ליה תנא דמתני׳ למידק מינה לענין עונשין הא תוך הזמן כלפני הזמן דאי לענין נדרים לא כלפני זמן ולא כלאחר זמן: מגופא דמתני׳ דייק. דלא מתוקמא אלא כשהביא שתי שערות ואפ״ה לא חשיב ליה גדול עד לאחר זמן והשתא ליכא למיפרך לידוק מרישא דהא לא דייק מידי דבין רישא ובין סיפא לגופא איצטריך לענין נדרים דלא תימא הני מילי היכא דלא קאמרי אינהו אבל היכא דאמרי אינהו כו׳ כדאמר לעיל ומיהו מגופא דסיפא שמעינן דעד דמטו לאחר זמן בעינן יודע להפלות ואם אינו יודע להפלות (ג) ואפילו הביא ב׳ שערות לאו איש הוא דניהוי נדרו נדר מחמת אישות בלא הפלאה: קטן הוא. ואמאי נדרו נדר הא לאו בחזקת גדול הוא כל זמן שלא הביא ב׳ שערות ומופלא סמוך לאיש נמי לא הוי דהא אינו יודע לשם מי נדר ומהיכא תיתי דנדרו נדר: אלא לאו כשהביא. ומשום הכי נדרו נדר אע״ג דאין יודע להפלות דהא גדול הוא:

וטעמא

עין משפט נר מצוה

פו א מיי׳ פ״ה מהל׳ יבום הל׳ כא סמג עשין נב טוש״ע אה״ע סי׳ קסז סעי׳ ב:

פז ב מיי׳ פי״א מהל׳ נדרים הל׳ א ב ג סמג לאוין רמא טוש״ע יו״ד סי׳ רכג [וברב אלפס יבמות פי״ג דף מד]

תוספי הרא״ש

אלו דברי ר׳ כוותיה קי״ל בפרק מי שמת גבי בת י״ד שנה שמכרה בנכסי אביה. ופריך תלמודא ולישלח ליה בת י״ב שנה ויום אחד ולקמן נמי בשמעתין קאמר רבא כל י״ב ממאנת והולכת לה ובפרק אע״פ ובפ׳ יש נוחלין אמרינן הלכה כר׳ מחבירו:

מלמד שנתן הקב״ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש. פירוש הקדים בה בינה יותר מבאיש: שהתינוק מצוי וכו׳. ואפי׳ אין לו רב רגיל לבוא ולצאת עם בני אדם ומתפקח יותר ואפי׳ אין רגיל כלל אין תולדתו משתנית מאבותיו ואבות אבותיו: תוך זמן כלאחר זמן. ומופלא סמוך לאיש הוי לעולם שנה אחת סמוכה לגדלות בין מיהר להביא בין איחר להביא:

וזאת לפנים בישראל. פי׳ ריב״ל היה לוי כדאמרינן בפ׳ כל הבשר [דף קו ע״ב] ר׳ מיאשא בריה דר׳ יהושע בן לוי לוי הוה. כלומר אותם שהם ישראל אמרו לפנים:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] גמ׳ וסימניך וזאת לפנים בישראל. עיין דרשת מהרא״ח דף יז ע״א:

מסורת הש״ס

[יבמות ל.]

[חגיגה ג:]

[לעיל ע״א וש״נ]

ברכות סא. ע״ש שבת לג. ע״ש עירובין יח. ע״ש

ב״ב קנס.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ רב ור׳ חנינא: (ב) רש״י ד״ה בת י״א וכו׳ מדתני ליה: (ג) ד״ה וזאת לפנים וכו׳ ל״א שמו של רב נ״ב ולי נראה ר״ב ורב״י הניג״ה בגימטרי׳ בישראל. יואל: (ד) ד״ה מגופא וכו׳ להפלות אפי׳:

עין משפט נר מצוה

פח א ב ג ד מיי' פ"ב מהל' אישות הלי"ח סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סימן קנה סעי' יד:

פט ה מיי' שם הל"א ופי"א מהל' גירושין הל"א סמג שם טוש"ע שם סעיף יב [וברב אלפס יבמות פי"ג דף מד]:

צ ו ז ח מיי' פי"א מהל' גירושין הל"ד סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף יט [וברב אלפס שם]:

צא ט מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעי' כ [וברב אלפס שם]:

גמרא

וטעמא דלאחר זמן הוא דגמר' לה למילתיה הא תוך זמן כלפני זמן ועוד מתיב רבי זירא °איש כי יפליא לנדור נדר מה ת"ל איש לרבות בן י"ג שנה ויום אחד שאע"פ שאינו יודע להפליא נדריו קיימין ה"ד אי דלא אייתי שתי שערות קטן הוא אלא לאו דאייתי שתי שערות וטעמא דבן י"ג ויום אחד הוא דהוה ליה איש הא תוך זמן כלפני זמן תיובתא אמר ר"נ כתנאי *אבן ט' שנים שהביא ב' שערות שומא במבן ט' ועד י"ב שנה ויום אחד שומא רבי יוסי ברבי יהודה אומר סימן גבן י"ג שנה ויום אחד דברי הכל סימן הא גופא קשיא אמרת מבן ט' ועד י"ב שנה ויום אחד שומא הא י"ג שנה גופא סימן והדר תני בן י"ג שנה ויום אחד סימן הא י"ג שנה גופא שומא מאי לאו תנאי היא דמר סבר תוך זמן כלאחר זמן ומר סבר תוך זמן כלפני זמן לא דכ"ע תוך זמן כלפני זמן ואידי ואידי בתינוקת ורישא רבי וסיפא ר"ש בן אלעזר ואיבעית אימא הא והא בתינוק ורישא ר"ש בן אלעזר וסיפא רבי ואיבעית אימא הא והא רבי הא בתינוק הא בתינוקת ואב"א הא והא ר"ש בן אלעזר הא בתינוק הא בתינוקת רבי יוסי ברבי יהודה אומר סימן א"ר כרוספדאי בריה דרבי שבתאי והוא שעודן בו תניא נמי הכי בן ט' שנים ויום אחד שהביא ב' שערות שומא מבן ט' ועד י"ב שנה ויום אחד דועודן בו שומא ר' יוסי בר' יהודה אומר סימן אמר רבא הילכתא תוך זמן כלפני זמן רב שמואל בר זוטרא מתני לה לשמעתא דרבא בהאי לישנא אמר רבא הקטנה כל י"ב שנה ממאנת והולכת מכאן ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת הא גופא קשיא אמרת אינה ממאנת אלמא גדולה היא אי גדולה היא תחלוץ וכי תימא מספקא ליה ומי מספקא ליה והאמר רבא *וקטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנין ה"מ בסתמא זאבל הכא דבדקו ולא אשכחו לא אי הכי תמאן חוששין שמא נשרו *הניחא למ"ד חוששין אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר דאיתמר רב *פפא אמר אין חוששין שמא נשרו רב פפי אמר חוששין הני מילי לענין חליצה אבל לענין מיאון חוששין מכלל דמ"ד חוששין חולצת והא חוששין בעלמא קאמר אלא לעולם דלא בדקה ולענין חליצה חיישינן חוכי קאמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעיא בדיקה אמר רב דימי מנהרדעא טהלכתא חוששין שמא נשרו והני מילי היכא דקדשה בתוך זמן ובעל לאחר זמן דאיכא ספיקא דאורייתא °אבל מעיקרא לא אמר נרב הונא הקדיש ואכל לוקה שנאמר °איש כי יפליא לנדור °ולא יחל דברו כל שישנו בהפלאה ישנו בבל יחל וכל שאינו בהפלאה אינו בבל יחל מתיב רב הונא בר יהודה (*לרבא) לסועי לרב הונא

לפי

רש"י

וטעמא. דחשיבי להו שערות דלאחר זמן הוא דגמרו למלתיה בין בשערות בין בשנים הא תוך הזמן חשבינן להו שומא דקטן הוא ולא מלית לרבויי מאיש: בן ט' שנים שהביא שערות שומא. ואפי' לר' יוסי ברבי יהודה ומבן ט' ועד בן י"ב ויום אחד פלוגתא: שומא. ורוא"ה בלע"ז ודרכה ליגדל שער בה: תורה אור הא י"ג גופיה סימן. ואפי' לרבנן והדר תני כו': מאי לאו תנאי היא. ואליבא דרבנן י"ג הוי תוך זמן לתינוק כדקתני במתני': ורישא. דמשוית י"ג סימן: רבי היא. דאמר בתנוקת הויא י"ג לאחר זמן: וסיפא. דמשמע שומא: ר"ש בן אלעזר (א). דאמר י"ג בתינוקת הוי תוך זמן בכל הנך תירוצי מוקמינן תוך זמן כלפני זמן: והוא שעודן בו. כשהגדיל אבל נשרו בינתיים איגלאי מילתא דשומא הוי: מתני לשמעתא דרבא בהאי לישנא. דשמעת מיניה כמי תוך זמן כלפני זמן: ממאנת והולכת. ואין חוששין שמא הביאה ב' שערות דאפילו הביאה שומא נינהו והיינו תוך זמן כלפני זמן: אינה ממאנת. שמא הביאה ועכשיו הוי סימן דהא לאחר זמן הוא ואם יבמה היא לא חשבינן לה גדולה לענין חליצה ואינה חולצת: גדולה היא. אם הביאה: וכי תימא מספקא ליה. אם הביאה אם לא הביאה הלכך מיאון לא דלמא הביאה וחליצה נמי לא שמא לא הביאה: והא מיפשט פשיטא ליה לרבא. דכיון דהגיעה לכלל שנותיה דודאי הביאה: ה"מ לענין (ב). דלאי אתיא למיחלן לאחר זמן ובדקו ולא אשכחן א] (*ליה) חיישינן למימר גדולה היא ותחלוץ שהסימנין נשרו: אבל לענין מיאון חיישינן. שמא נשרו לחומרא וקנאה בביאה ובעיא גט: והא חיישינן קאמר. ולא ודאי נשרו וחיישינן לחומרא משמע: אלא לעולם. אינה ממאנת דרבא בדלא בדקוה הלכך מסתמא אמרינן כיון שהגיעה לכלל שנותיה ודאי אית לה ואינה צריכה בדיקה ובעיא גט: ולענין חליצה חיישינן גרסינן כלומר ולענין חליצה משום הכי אינה חולצת דחיישינן שמא לא הביאה סימנין ודקשיא לך האמר רבא חזקה הביאה סימנין ל"ק כי אמר רבא חזקה למיאון דלא ממאנת מסתמא אבל לחליצה בעיא בדיקה: חוששין שמא נשרו. ואם הגיעה לכלל שנותיה ובדקו ולא אשכחו לא ממאנת: דקדשה תוך זמן. יתומה מדעת אמה ואחיה לדעתה: ובעל אחר זמן. דאיכא ספיקא דאשת איש דאורייתא דבשעת בעילה דלאחר זמן שמא הביאה והויא לה ביאה זו קדושין גמורין דהא גדלה ושוב אינה יוצאה במיאון: אבל מעיקרא. דמכי עברה שתא דתרתי סרי ולא בעל לא חיישינן שמא נשרו דהא לא הוו בה קדושין גמורין דאין מעשה קטנה כלום אא"כ קבל אביה קדושין הלכך מספיקא לא מחמרינן עלה היכא דלא אשכחן אבל הביאה ודאי סימנין אע"ג דקדושי קמאי לא הוו קדושין אלא מדרבנן לא תקנו רבנן מיאון בגדולה דלמא אתיא למאן הנבעלת לאחר שגדלה דהשיא הויא אשת איש דביאה שבא עליה משגדלה מקדשה לה: הקדיש. תוך הזמן תינוק היודע להפליא: ואכל. את הקדשו: לוקה. ואע"ג דבמילתא אחריתי לאו בר עונשין הוא: כי יפליא. מיניה מרבינן מופלא סמוך לאיש מופלא יודע לפרש לשם מי נדר סמוך לאיש שהוא סמוך לבא לכלל גדול דהיינו שנה אחת קודם זמן שהוא ראוי להביא שערות והיינו בתינוקת כל י"ב ובתינוק כל י"ג: ולא יחל. אע"ג דבהאי קרא לא כתיב כי יפליא מ"מ כיון דנפקא לן מיניה דיודע להפלות הוי נדרו נדר קאי בבל יחל דהא כתיב איש כי ידור נדר וגו' ומופלא סמוך לאיש בכלל איש וסמיך ליה ולא יחל דברו:

לפי

תוספות

בן ט' שנים שהביא ב' שערות שומא. אי ל"ג ויום אחד אתי שפיר דאתיא אף כרבי יוסי ואי גרסינן ויום אחד מיירי באין עודן בו בשנת י"ג דמודה רבי יוסי בנשרו: **קטנה** כל י"ב שנה ממאנת. לכך ליסנא אין להוכיח דתוך זמן כלפני זמן דהא ממאנת היינו דבדקו ולא אשכחו או כמו שמעמיד במסקנא דלא בדקו אבל היכא דאיכא שערות מצינו למימר דהוי כלאחר זמן ואינה ממאנת ומ"מ נראה דהלכה דתוך זמן כלפני זמן דמ"ד כלאחר זמן איתותב לעיל ור"כ דאמר לעיל כמי כתנאי דאי ליה הש"ס וגם בלישנא קמא פסיק רבא בהדיא דתוך זמן כלפני זמן: **אבל** לחליצה בעיא בדיקה. תימה דרבא סבר הכא דאינה חולצת עד שתהא גדולה ובפ' התקבל (גיטין דף סה.) אמר רבא ג' מדות בקטן הגיע לעונת נדרים נדרו נדר וכנגדו בקטנה חולצת משמע דקטנה בהגעת לעונת נדרים דידה חולצת דהיינו בת י"א ויום אחד ואפי' מיירי התם בהביאה הא אמר הכא דתוך זמן כלפני זמן ורשב"ם פירש כנגדו בקטנה היינו בת י"ב שנה ויום אחד דהוי עונת נדרים דקטן ולא נהירא ומפרש ר"ת דהתם רבא אליבא דר' יוסי דקאמר קטנה חולצת וקמ"ל דדוקא כשהגיעה לעונת נדרים וכן משמע בפרק מצות חליצה (יבמות דף קה:) דאמר מדברי ר' יוסי נלמד קטנה חולצת בפעוטות כבת שית וכבת שבע דאז היא בת כוונה לחליצה ורבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים פירוש לרבי יוסי והילכתא עד שתביא ב' שערות וכל זה מדברי רבא ועוד י"ל דהתם בפ' התקבל (גיטין דף סה.) גרסינן רבה דהא קאמר התם ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' שנה ואילו רבא אית ליה בפרק מי שמת (ב"ב דף קנה.) דלמכור בנכסי אביו עד שיהא בן י"ח וכן צריך להיות שם בספרים ולא כספרים דגרסי התם איפכא כדמוכח סוגיא דהתם*:

אי

[בב"ב קנה. ד"ה איתמר וכו' האריכו בביאור יותר]

תוספי הרא"ש

כי יפליא מה ת"ל איש. כלומר אי הות כתיב כי יפליא בלא איש ה"א כל מי שיודע להפלות אפי' קטן הרבה ת"ל איש איש וש"מ דהאי דמרבינן קטן מכי יפליא היינו סמוך לאיש מכלל דכשהוא איש לא בעי' שיהא יודע להפלות ולא מיסתבר ליה למידרש קרא כפשטיה איש כי יפליא משמע דבעינן שיהא איש ויודע להפלות משום דמילתא דפשיטא היא דכיון שהוא בן י"ג ולא הוחזק כשוטה שנדרו נדר והקדשו הקדש כנ"ל: **בן** ט' שנים שהביא שתי שערות כו'. אי ל"ג בן יום א' ניחא דתנא הך בבא משום דמודה בה ר' יוסי ואי גרס ויום א' י"ל דמיירי דאין עודן בו בשנת י"ג דהא מודה ר' יוסי בר' יהודה דלקמן: אי הכי תמאן. חוששין שמא נשרו אבל כל שנת י"ב ממאנת אפי' הוי תוך זמן כלאחר זמן ואין חוששין שמא נשרו: **אבל** לחליצה בעיא בדיקה. משמע הכא לרבנן דקטנה לאו בת חליצה היא. ותימה דפ' התקבל אמר רבא ג' מדות בקטן הגיע לעונת נדרים נדריו נבדקין וכנגדו בקטנה חולצת אלמא בת חליצה היא כל שנת י"ב. ופי' רבי' שמואל וכנגדו בקטנה לאו שהגיעה היא לעונת נדרים קאמר אלא אזמן הגעת נדרים של קטן קאי דהיינו כשהוא בן י"ב שנה ויום אחד וק' לר"ת דבהדיא קאמר רבה פ' מצות חליצה דקטנה שהגיעה לעונת נדרים חולצת ותלמודא פסיק הכא והילכתא עד שתביא ב' שערות. ואומר ר"ת דאליבא דר' יוסי דאמר דקטנה בת חליצה היא איירי רבא וכן מוכח בההיא סוגיא דפ' מצות חליצה דקאמר התם מדברי ר' יוסי נלמוד קטנה חולצת בפעוטות דבעי' שתהיה קצת בת בינה לחליצה צריכה כוונה וקאמר רבא עד שתגיע לעונת נדרים. ועי"ל דבההיא דפ' התקבל גרס רבה משום דקאמר אחרי כן למכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' ואמרינן בפ' מי שמת אמר רבא אמר רב נחמן בן י"ח מוכר בנכסי אביו ולא מיסתבר לומר הא דידיה הא דרביה דהא מסיק התם דמכללא איתמר ומתוך מעשה שבא לפניו:

מסורת הש"ס

במדבר ל — קדושין סו: ע"ש — [ד"ל לא] — [לקמן מח:] — [יבמות יג.] — [ד"ל רב כהנא] — שם — שם נדרים — רש"א מ"ז וע"ש

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ר' שמעון בן אלעזר היא דאמר: (ב) ד"ה הני מילי לענין חליצה דאי:

גליון הש"ס

גמ' אבל מעיקרא לא. עי' לקמן נב ע"ב תד"ה הלכה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה הני מילי וכו' ולא אשכחן ליה לא חיישינן וכו'. כצ"ל וכ"ה ברש"י שביב הרי"ף ביבמות סוף פרק כ"ש:

עין משפט
נר מצוה

צב א ב מיי' פי"א מהל' נדרים הל"ט:

צג ג מיי' שם הל"ד:

צד ד מיי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות הל' כז סמג לאוין קמא טוש"ע או"ח סי' שמג וטוש"ע יו"ד סי' בעג סעי' א בהג"ה:

צה ה מיי' פי"א מהל' נדרים הל"כ סמג לאוין רמא טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' ג וסעי' לט:

צו ו ז מיי' פ"ד מהל' תרומות הל"ט:

צז ח מיי' פ"א שם הל' כו:

לפי שמצינו שהשוה הכתוב הקטן כגדול לזדון שבועה ולאיסר ולבל יחל יכול יהא חייב על הקדשו קרבן ת"ל °זה הדבר (במדבר ל) קתני מיהת לאיסר ולבל יחל חייב אימא לאיסור בל יחל איסור בל יחל מה נפשך אי מופלא סמוך לאיש דאורייתא מילקא נמי לילקי ואי מופלא סמוך לאיש לאו דאורייתא איסור נמי ליכא לאותן המוזהרים עליו *שמע מינה קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין עליו להפרישו הכא במאי עסקינן *כגון °שהקדיש הוא ואכלו אחרים הניחא למ"ד הקדיש הוא ואכלו אחרים לוקין אלא למ"ד אין לוקין מאי איכא למימר דאיתמר הקדיש הוא ואכלו אחרים רב כהנא אמר אין לוקין רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו לוקין מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא גופא הקדיש ואכלו אחרים רב כהנא אמר אין לוקין רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו לוקין במאי קמיפלגי מר סבר *מופלא סמוך לאיש דאורייתא ומר סבר מופלא סמוך לאיש מדרבנן מתיב רב ירמיה יתומה שנדרה בעלה מפר לה אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דרבנן אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דרבנן אלא אי אמרת דאורייתא אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דאורייתא אמר רב יהודה אמר שמואל בעלה מפר לה ממה נפשך אי דרבנן דרבנן הוא אי דאורייתא *קטן אוכל נבלות הוא ואין ב"ד מצווין עליו להפרישו והא כי גדלה אכלה בהפרה קמייתא אמר רבה בר ליואי בעלה מפר לה כל שעה ושעה והוא שבעל והא אין בעל מפר בקודמין *כדרב פינחס משמיה דרבא דאמר רב פנחס משמיה דרבא כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת אמר אביי ת"ש *קטן שלא הביא ב' שערות רבי יהודה אומר *אין תרומתו תרומה רבי יוסי אומר עד שלא בא לעונת נדרים אין תרומתו תרומה משבא לעונת נדרים תרומתו תרומה סברוה קסבר ר' יוסי תרומה בזמן הזה דאורייתא אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דאורייתא אתי גברא דאורייתא ומתקן טבלא דאורייתא אלא אי אמרת דרבנן אתי גברא דרבנן ומתקן טבלא דאורייתא לא קסבר רבי יוסי תרומה בזמן הזה דרבנן וסבר ר' יוסי תרומה בזמן הזה דרבנן *והתניא בסדר עולם °אשר (דברים ל) ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להן שלישית אין להן *וא"ר יוחנן מאן תנא סדר עולם ר' יוסי *) ר' יוסי *תני (א) לה ולא סבר לה ה"נ מסתברא דתניא עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה

*) [ע' תוס' עירובין ט: ד"ה אי נמי]

חייבת

רש"י

לפי שמצינו שהשוה הכתוב. מכי יפליא דמשמע יודע להפלות סמוך לאיש דאכתי קטן הוא כל שנה זו: זה הדבר אשר צוה וגו'. כלומר לאיסר ולא יחל אמרתי שיהא איסרו איסר ונדרו בבל יחל ולא לקרבן מעילה ובל יחל היינו מלקות ומסייע ליה לרב הונא: אימא תורה אור לאיסור בל יחל.. כלומר איסורא בעלמא ולא מלקות: אי מופלא סמוך לאיש דאורייתא. מכי יפליא לנדור נדר: מילקא נמי לילקי. דהא כל זמן דנדרו נדר קאי עליה בבל יחל: איסורא נמי ליכא. עליו אם אכלו דהא אי אתו רבנן לתקוני הכי תקון שלא יאכלו אחרים את הקדשו או הוא לכשיגדיל אבל בקטנותו לא באו לאסור עליו דקטן לאו בר קבולי עליה תקנתא דרבנן הוא: ומשני לעולם דרבנן ואיסורא אמאן קאי על אותן המוזהרים עליו להפרים מאיסורא: ש"מ כו'. פלוגתא היא בפרק חרש שנשא פקחת ביבמות (דף קיד.): אלא הכא במאי עסקינן כו'. ולעולם כדקתני ולאיסר ולבל יחל דהוי מלקות גמור ואפ"ה לא תסייעיה לרב הונא מהא דהא דקתני מלקות אהקדש קטן לאו לדידיה קאמר אלא לאחרים שאכלו את הקדשו: מדרבנן. כלומר מ"ד אין לוקין מוקים להא דקתני לאיסר ולבל יחל כדאוקמינן לאיסור בל יחל איסורא בעלמא ומדרבנן ומקרא דכי יפליא דקתני שהשוה הכתוב אסמכתא בעלמא: יתומה. שהשיאתה אמה דבת מיאון היא דנשואין דידה מדרבנן: בעלה מפר נדרה. ולא קרי לה יתומה אלא בקטנותה כל זמן שראויה למיאון: אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש. לא הוי נדרו נדר אלא מדרבנן מש"ה בעלה מפר לה דאתו נשואין דרבנן כו': והא לכי גדלה אכלה. בההיא הפרה דלאו הפרה היא ונמצא גדול אוכל נבלות: כל שעה. ואף משגדלה: והוא שבעל. לאחר שגדלה דהויא הך בעילה קדושין גמורין דאורייתא דמעשה גדולה מעשה הלכך אתו נישואין דאורייתא ומבטלין נדרא דאורייתא: אין הבעל מפר. נדרים הקודמין לנישואין במסכת נדרים והאי נדר קדם להך בעילה דאורייתא: על דעת בעלה. והך קטנה על דעתו של זה נדרה וכי אמרינן אין הבעל מפר בקודמין היכא דלית לה בעל בשעת נדר כלל: כדרב פנחס. כלומר לא תוקי לה לברייתא כשהבעל מפר לה כל שעה ושעה (ב) לעולם נדרה דאורייתא ודקשיא לך אתו נשואין דרבנן ומבטלין נדרא דאורייתא אהכי מבטלת דכל הנודרת כו': לעונת נדרים. היינו מופלא הסמוך לאיש שנדריו נבדקין: סברוה. רבנן בני הישיבה דבעו לאותובי לרב כהנא מהכא: תרומה דאורייתא. וקאמר משבא לעונת נדרים תרומתו תרומה ותרומה והקדש ונדר חדא היא דמקדשה בדבורו שקורא עליה שם: ירושה ראשונה. של יהושע: ושניה. בימי עזרא: יש להן. כלומר בגלות נבוכדנצר בטלה קדושת הארץ ונצטרכו ליורשה ולקדשה בשניה: אבל שלישית. לעתיד לבא: אין להם. כלומר אינה ירושה דלא יצטרכו לרשתה ולקדשה דלא בטלה קדושתה מגזרת הכתוב: ואמר רבי יוחנן. בעלמא: מאן תנא סדר עולם רבי יוסי. דהוא סתמה כי היכי דסתם מתניתין ר"מ: תני (ג) ולא סבר לה. להא דרשא דקתני שלישית אין להן אלא ודאי בטלה קדושת הארץ ותרומתה דהשתא דרבנן: עיסת חולין שנדמעה. כגון שנפל סאה של תרומה לתוך פחות ממאה של חולין:

תוספות

אי מופלא הסמוך לאיש דאורייתא מילקא נמי לילקי. וא"ת ואמאי פריך בפשיטות דלילקי הא איכא אמוראי דאמרי דנדרו נדר לענין שאם אכלו אחרים שלוקין אבל הוא לא לקי דקטן הוא לעונשין וי"ל דהכי פריך אי מופלא הסמוך לאיש דאורייתא ואית ליה איסורא לקטן מילקא נמי לילקי:

לאותן המוזהרין עליו. תימה א"כ היכי ס"ד דליחייבו קרבן לפי שמניחין לו לעבור על נדרו וי"ל דהוה מצי למימר ולטעמיך אלא דבלאו הכי פריך שפיר:

כגון שהקדיש הוא ואכלו אחרים. וא"ת ואמאי לא מוקי כגון שאכל הוא בעצמו לכשהגדיל והוה ניחא טפי דזדון שבועה לא מתוקמא אלא כשאכל בעצמו דאפי' נשבע שלא יאכלו אחרים אין בכך כלום כל זמן שלא אסר עליהם בקונם דהוי כהקדש וי"ל דניחא ליה לאוקומי כשאכלו אחרים מיד סמוך לנדרו:

רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו לוקין. וא"ת והא סבר ר"ל התראת ספק לא שמה התראה בהתערובות (זבחים עח.) גבי נותר ופגול שבללן זה בזה והכא התראת ספק הוא דשמא לא יביא ב' שערות עד ב' שנים או ג' ונמצא דאכתי לא הוי מופלא סמוך לאיש ואי מיירי שאכלו אחרים לאחר שהגדיל א"כ הל"ל כשאכלו הוא בעצמו ובהביא שתי שערות נמי לא איירי דא"כ הוא עצמו אם יאכלנו ילקה דרבי יוחנן אית ליה לעיל דתוך זמן כלאחר זמן וי"ל דאזלינן בתר רוב שמביאין שתי שערות בזמנו דהיינו בני י"ג ויום א':

אין ב"ד מצווין להפרישו. וא"ת לרב הונא דאמר שהוא עצמו לוקה מה מועיל הפרתו ותו מה משני הא בעי רבי יוחנן למימר בפרק חרש (יבמות דף קיד.) דב"ד מצווין להפרישו וי"ל דלמסקנא דקאמר דעל דעת בעלה נודרת אתי שפיר והוה מצי למימר השתא וליטעמיך הא סבר ר' יוחנן דב"ד מצווין להפרישו אלא דבלא"ה פריך שפיר:

כדרב פנחס דאמר על דעת בעלה היא נודרת. והוי כמו אלא אע"ג דלא כתוב בספרים אלא וכעין זה יש בפ' אע"פ (כתובות דף נט.) *אמר רב הונא בריה דרב יהושע באומר יקדשו ידיך לעושיהם דאין בספרים אלא ובנדרים (דף *יג) יש בספרים אלא וא"ת א"כ אמאי נכתב בפרשת נדרים דבעל מפר לאשתו אפי' אינה אשתו כגון הכא הבעל מפר דעל דעתו נודרת וי"ל דאיצטריך לענין שאם אמר קיים ליכי שאינו יכול להפר א"נ משום דאמר רחמנא בעל מפר קאמר דלעולם על דעתו היא נודרת ואע"ג דהכא לא הוו אלא נישואין דרבנן ולא אמרה תורה שיפר מ"מ היא סבורה שבידו להפר כמו בשאר נשים ונודרת על דעתו: אי אמרת בשלמא מופלא הסמוך לאיש דאורייתא. וא"ת אדפריך מרבי יוסי לסיועי מדרבי יהודה דאמר אין תרומתו תרומה אלמא סבר דמופלא הסמוך לאיש דרבנן ולכך לא מתקן טבל דאורייתא וי"ל דר' יהודה נמי אית ליה דמופלא סמוך לאיש דאורייתא ולהקל לתקן טבל לא איתרבי להיות כגדול:

ואיגה

הגהות הב"ח

(א) גמ' תני לה ולא סבר לה נ"ב ע"ע מן עירובין דף נו ושבת דף קלו וסנהדרין דף פו ושבועות פ"ק ובכמה מקומות: (ב) רש"י ד"ה כדרב פנחס וכו' דלעולם וכו' אהכי מבטלין: (ג) ד"ה תני לה ולא סבר:

גליון הש"ס

גמ' שהקדיש הוא ואכלו אחרים. ע' נדרים טו ע"א בר"ן שם:

[בגמ' שלפנינו ליתא אלא]

נ"ל פס

תוספי הרא"ש

ש"מ קטן אוכל נבלות כו'. תי' כי ב"ד מצווין נמי להפרישו ומי ניחא הא קתני יכול יהא חייב על הקדשו קרבן. ר"ל שהיה יכול לומר ולטעמיך: הקדיש הוא ואכלו אחרים. הכי נמי הוה מצי למימר שגדל הוא עצמו ואכל א"נ לא רצה לומר לפי ששנה כבר לזדון שבועה ולכך מיתוקמא בהקדיש הוא כו' כדי שתהא איירי בתרוייהו ולא משכחת זדון שבועה באחרים הילכך בעי לאוקומי סיפא באחרים:

וקרא אסמכתא בעלמא הוא. והא דקא אמר יכול יהא חייב על הקדשו קרבן לפי האסמכתא הולך ודורש הפסוק: ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו לוקין. תימה הא שמעינן לר"ל דאמר התראת ספק לא שמה התראה בפרק התערובות גבי הפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה וכל מופלא סמוך לאיש התראת ספק היא דשמא לא יביא שערות ונמצא דאכתי לא הוי שנה שלפני גדול וכשהביא שתי שערות לא איירי דא"כ הוא עצמו אם אכל ילקה לר' יוחנן דאמר לעיל תוך זמן כלאחר זמן וי"ל דאזלינן בתר רובן שמביאין שערות בזמנן: אי דאורייתא קטן אוכל נבילות כו'. תי' הוה מצי למיפרך והא בעי ר' יוחנן בפ' חרש דב"ד מצווין להפרישו אלא בלאו הכי פריך שפיר(ולהכי)[ולפי] המסקנא דרב פינחס בלא"ה ניחא: כרב פנחס כו'. ופרש"י ולהכי מיפר בקודמין הואיל שנדרה על דעת בעלה ודחק לפ' משום דאין כתוב אלא בספרים אחרים ומצינו בפ' אע"פ דאמר רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי לעושיהן ואין כתוב בספרים אלא אעפ"כ הוי פירושו כמו אלא. ובנדרים בסוגיא זו כתוב אלא בכל הספרים הילכך נראה לפ' דאדלעיל קאי דפריך אתי נישואין דרבנן ומבטלי נדרה דאורייתא ומשני אין כדר' פינחס דכיון דנודרת על דעת בעלה יכול להפר אפי' הוי נישואין דרבנן. ותימה א"כ למה נכתבה הפרת הבעל כלל כיון דכל אשה נודרת על דעת בעלה י"ל דכיון דאמר קיים ליכי שוב אין הבעל יכול להפר אפי' הוי נישואין דרבנן א"נ אפי' פירשה בהדיא שנדרה שלא לדעתו בעלה מיפר לה בעל כרחה. א"נ משום דנתנה תורה רשות לבעל להפר הוא דאמרינן דנודרת על דעתו לפי שנראה לה שבידו להפר כמו בשאר נשים הילכך כיון שנדרה על דעתו וסמוכה על שולחנו כל עיקרו על דעתו נדרה ויכול להפר: סברוה קסבר תרומה בזמן הזה דאורייתא ובעי לאייתויי סייעתא לר"ל. ותימה דהא ר"ל סבר בפרק הערל תרומה בזמן הזה דרבנן וי"ל דהוה מצי למימר ולטעמיך: אתי גברא דרבנן ומתקן טבל דאורייתא. ותימה אדפריך מדר' יוסי ליסייעיה מדר' יהודה דאמר אין תרומתו תרומה וי"ל דר' יהודה שפיר מצי סבר דמופלא סמוך לאיש דאורייתא ואפ"ה אין תרומתו תרומה דדוקא להקדיש ולאסור הוי מופלא סמוך לאיש כגדול אבל לתקן הכרי לא חשיב כגדול הילכך אין תרומתו תרומה:

מסורת הש"ס

שבת קנא. יבמות קיד. [גיטין נה.]

[נזיר כט: סב.]

[שבת קנא. וש"נ]

גיטין סב: נדרים עג: שבת מו: יבמות כט:

תרומות פ"א מ"ג

[ובסדר המשנה שלפנינו ר' יהודה אומר תרומתו תרומה וע"ש בפי' הר"ש]

יבמות פב:

[שם:]

[עירובין לח:]

חייבת בחלה ״ואינה נפסלת בטבול יום דברי ר"מ ור' יהודה ר' יוסי ור"ש ״פוטרין מן החלה סברוה מאן דאמר תרומה דאורייתא חלה דאורייתא מאן דאמר תרומה דרבנן חלה דרבנן אי אמרת בשלמא קסבר רבי יוסי חלה בזמן הזה דרבנן אתי דמוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן אלא אי אמרת חלה דאורייתא אתי דמוע דרבנן ומפקע חלה דאורייתא ודלמא קסבר רבי יוסי תרומה בזמן הזה דאורייתא וחלה דרבנן *וכדאהדר רב הונא בריה דרב יהושע דאמר רב הונא בריה דרב יהושע אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דרבנן חלה דאורייתא שהרי *שבע שכבשו ושבע שחלקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו *במעשר ואמינא להו אנא אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא ״חלה דרבנן *דתניא אי בבואכם יכול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים ת"ל בבואכם ״בביאת כולכם אמרתי ולא בביאת מקצתכם וכי אסקינהו עזרא לא כולהו סלוק: **מתני'** משל משלו חכמים באשה פגה בוחל וצמל פגה עודה תנוקת בוחל אלו ימי נעוריה בזו ובזו *אמרו *״אביה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ״ובהפרת נדריה צמל כיון שבגרה שוב אין לאביה רשות בה איזהו סימנין ר' יוסי הגלילי אומר ״משיעלה הקמט תחת הדד ר"ע אומר ״משיטו הדדים בן עזאי אומר ״משישחיר הפיטומת רבי יוסי אומר ״כדי שיהא נותן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהא לחזור: **גמ'** ״פגה עודה תנוקת כדכתיב °התאנה חנטה פגיה בוחל אלו ימי הנעורים *כדתנן ״התאנים משיבחלו ואמר רבה בר בר חנה אמר רב משילבין ראשיהן ואיבעית אימא מהכא °ותקצר נפשי בהם וגם נפשם בחלה בי צמל כמ"ד יצתה מלאה: ואיזהו סימנים ר' יוסי הגלילי אומר משיעלה הקמט: אמר שמואל לא משיעלה הקמט ממש ״אלא כדי שתחזיר ידיה לאחוריה ונראית כמי שיעלה הקמט תחת הדד שמואל בדק באמתיה ויהב לה ד' זוזי דמי בושתה שמואל לטעמיה דאמר שמואל °לעולם בהם תעבודו ״לעבודה נתתים ולא לבושה שמואל מייחד להן רב נחמן מחליף להן רב ששת מסר להן לערבי ואמר להן אזדהרו מישראל: רבי יוסי אומר כו': מאי עוקץ אמר שמואל ״עוקצו של דד ת"ר *אלו הן סימני בגרות ר"א בר' צדוק אומר ״משיתקשקשו הדדין ר' יוחנן בן ברוקה אומר משיכסיף ראש החוטם משיכסיף אזקונה לה אלא א"ר אשי ״משיפציל *ראש החוטם' יוסי אומר משתקיף ״העטרה ר"ש אומר ״משנתמעך הכף

זכריה יא · ויקרא כה · [תוספתא פ"ו]

רש"י

חייבת בחלה. ולא אמרינן דתרומה פוטרת לה ואע"ג דתרומה אינה חייבת בחלה מדומע חייב בחלה מ"ט דדימוע דרבנן הוא דמדאורייתא חד בתרי בטיל דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות ורבנן הוא דאגרוך אחד ומאה הלכך לא אתי דימוע דרבנן ומפקע חלה אפילו בזמן הזה דקסברי ר"מ ורבי יהודה תורה אור חלה בזמן הזה דאורייתא: פוטרין מן החלה. כדמפרש לקמן דקסברי חלה בזמן הזה דרבנן ואתי דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן והיינו דאמרן לעיל תני ולא סבר לה דהא חזינן דלרבי יוסי חלה בזמן הזה דרבנן וסברוה הנך רבנן דמייתי ראייה מהכא דכי היכי דקאמר ר' יוסי חלה בזמן הזה דרבנן הוא הדין לתרומה: ודלמא. אע"ג דקא חזית מהכא לר' יוסי חלה דרבנן אפ"ה סבירא ליה תרומה דאורייתא וליכא הכי נמי מסתברא דקא בעית לאתויי: נתחייבו בחלה. דכתיב בחלה (במדבר טו) בבואכם אל הארץ והרי באו: ולא נתחייבו במעשר. *דבמעשר כתיב (דברים יד) תבואת זרעך עד שיכירו כל אחד ואחד את שלו: **מתני'** פגה. שמדבר כך באשה עודה תינוקת קרו לה פגה כל זמן שאין לה סימן לא בדדים ולא בשערות: בוחל. כשהפרי גדל קצת כדתני בגמרא התאנים משיבחלו כך כשיש לה סימן דדין קצת בידוע שהביאה שתי שערות ונערה היא: צמל. בגמ' מפרש לה לשון נוטריקון יצתה מלאה שיש לה סימן מובהק בדדיה ולקמן מפרש סימנין במתני' והיא בוגרת: בזו ובזו. אפי' כשהיא נערה אביה זכאי כו' דכתיב (במדבר ל) בנעוריה בית אביה כל שבח נעוריה לאביה: איזו היא סימנין. אצמל קאי: קמט. פרונצ"ש שגדלו דדיה עד שכפול מעט על האם ויראה כקמט: משיטו. גדולים יותר: הפיטומת. ראש הדד כמו (סוכה דף לד:) ניטלה פיטמתו: עוקץ. כמו עוקצי האגסים (עוקצין פ"א מ"ו) פוצי"ש בלע"ז הודו של דד שהתינוק יונק ופיטומת היינו סביבות עוקץ: **גמ'** משיבחלו. חייבין במעשר: משילבין ראשיהן. משתנין כשמגדילין הכא נמי משישתנה הדד ויראה בו סימן שמגדיל: בחלה בי. גדלה עלי אדם הקן בדבר נראה לו כגדול אנקייסנ"ן בלע"ז: מייחד להו. שפחותיו מייחד לאנשים עבדיו ואינו מפקירן משום בושת: מחליף להן. את של זה בזה ואינו מקפיד על בושתן: לערבי. מפקיר שפחותיו לערביים ונוהג בהן מנהג הפקר: משיתקשקשו. כמו (סוטה דף ט:) מקשקשת לפניו כזוג בטנ"ט בלע"ז כלומר גדולים הרבה: חוטם. *ספק: משיפציל *ספק: משתקיף עטרה. שגדול העוקץ ועב ומוקף עטרה והיינו שיעורא דת"ר יוסי נמי במתני' שיהא נותן ידו על העוקץ ושוקע ושוהא לחזור: הכף

אבוחל קאי ולפירוש זה אתי שפיר הא דקאמר בגמרא הלכה כדברי כולן להחמיר לענין מיאון: **בדק** באמתיה ויהיב ד' זוזי דמי בושתה. להגלל מעונש היה נותן לה דהא ר' יהודה אמר בהחובל (ב"ק דף פז.) אין לעבדים בושת ואפילו למ"ד יש לעבדים בושת הוי לרבו: **ראש** החוטם. פ"ה ספק דלא אתפרש ובפרק לולב הגזול (סוכה דף לה:*) גבי אתרוג מזכיר פיטומא ועוקץ וחוטם ומתוך כך משמע דשלשתן באתרוג נגד ראשו ואין אחד מהם נגד זנבו דומיא דדד דגבי דד ליכא לפרושי הכי כמו שפירש באתרוג: **מסר** להו לערבי. משמע מכאן דשפחה כנענית מותרת בעובד כוכבים וה"ה דעבד כנעני מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליו משום *) כשנ"ז אע"ג דאיסור נדה ואשת איש דאורייתא שייך שפיר בעבד וא"כ בשלהי מסכת ע"ז (דף עו:) דא"ל שבור מלכא לבטי אדכר לך מה דעבדת באורתא שקבל עובדת כוכבים זונה שמסר לו אושפיזו (*ורב) יהודה לא קבל עובדת כוכבים זונה לא עשה בטי איסורא דמותר הוה בה דהא עבד הוה כדקאמר בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף ע:) דבטי בר טבי ברמות רוחיה לא קבל גיטא דחירותא: הלכה

*) נ"ל משום נשג"א רש"ה

מסורת הש"ס: כתובות כט. · [פ' רש"י בכתובות כה. וב"מ פט. ובכל דוכתא מפרש טעמא אחר] · כתובות כט. · [בסדר המשנה לית אמרו] · [כתובות מו:] · מעשרות פ"א מ"ב · [פי' תוס' ד"ה ראש] · [צ"ל ספק וכן גי' רש"ל] · [פי' משיפציל ליתקב שנראה כמו גלו ערך פצל] · [ושם לו. ד"ה נטלה] · שייך לעיל · [צ"ל ומר]

תוספות

ואינה נפסלת בטבול יום. וא"ת באלו עוברין (פסחים דף מד.) גבי מקפה של חולין ושום ושמן של תרומה קאמר דאם נגע טבול יום במקצתו *דפסל כולו במגעו וי"ל דהתם מיירי בשעשאו גוש בקערה: **אתי** דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן. מכאן מביא ריב"א ראיה דתרומה בטלה ברוב דאורייתא והא דדרשינן בסיפרא מאת מקדשו ממנו דעולה בק"א אסמכתא בעלמא הוא וכן הא דקאמר התם דערלה וכלאי הכרם דכפל איסורו ליאסר בהנאה כפל בעלייתו שצריך אחד ומאתים ומיהו ראייה דהכא יש לדחות דלעולם מדאורייתא הכל נאסר לזרים מטעם תערובת התרומה שאינה ניכר אבל מה שגם החולין נחשבו כתרומה ליפטר מן החלה כאילו שכל תרומה זה אינו אלא מדרבנן ומיהו יש להביא ראיה גבי נפלו אגוזים ונתפלטו בהניזקין (גיטין דף נד:) דיש ספרים דגרסי והא הכא דמדאוריית' ברובו בטלה ובשלהי הערל (יבמות דף פב.) גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי סאות כו' דקא"ר *יוחנן והוא שרבו חולין על התרומה פי' דשרי מדאורייתא ולהכי אמר שאני אומר וברים ההוא פירקא (דף עג:) נמי קאמר תרומה חמורה ממעשר שכן מחפ"ז ולא חשיב ק"א:

ל"ג אילו נאמר כי תבואו הייתי אומר משנכנסו ב' או ג' מרגלים דהא ריש' דברייתא הכי איתא בספרי (פרשת שלח) (ובספ"ק דקדושין מייתי לה) משונה ביאה זו של חלה דבעלמא כתיב כי תבואו כי יביאך וכאן כתיב בבואכם לומר מיד כשנכנסו קודם כבוש וחילוק אלמא משמע דכי תבואו משמע ביאה חשובה דהיינו לאחר כבוש וחילוק והיכי מצי למימר אפי' ב' או ג' מרגלים אלא הכי גרסינן אי בבואכם יכול אפי' ב' או ג' מרגלים וקאי אדלעיל מיניה:

לא כולהו סלוק. ואם תאמר והלא כל יושביה עליה קרינן לענין יובל לפי שמקצת כל השבטים עלו לפר"ת דאמר דיובל נהג בבית שני מהאי טעמא וי"ל דבבואכם משמע טפי בביאת כולכם ואם תאמר היכי ס"ד מעיקרא דתרומה בזמן הזה דאורייתא לרבי יוסי והוי סייעתא לר"ל דלעיל הא ר"ל גופיה סבר דלר' יוסי תרומה בזמן הזה דרבנן בפרק הערל (יבמות ד' פא.) וי"ל דהוי מצי למימר וליטעמיך:

איזהו סימניה. פ"ה סימני בגרות ורבי יוסי דאמר בגמרא משתקיף העטרה היינו נמי דקאמר הכא משיתן ידו על העוקץ וקשה דאי חד שיעורא הוא למה שינה רבי יוסי לשונו ותו דכל תנאי דגמרא שום אחד מהם אינו מזכיר משיעורא דמתניתין ועוד דאם כן בבוחל לא נתן שום סימן ובגמרא קאמר בוחל מלמטלה בידוע שהביאה ב' שערות הא לא שמעינן סימני דבוחל לכך פר"ת דאיזהו סימניה דקאמר הכא

מרלא כתיב כי תבואו והכי תניא בסיפרי בפ' שלח לך א"ר ישמעאל שנה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה שבכל מקום הוא אומר והיה כי תבוא והיה כי יביאך וכאן אומר בבואכם ללמדך כיון שנכנסו לארץ מיד נתחייבו בחלה והיינו דקאמר הכא אילו נאמר בבא ולא כתיב כם הייתי אומר דתחילת ביאה כיון דמשתנה ביאה זו ת"ל בבואכם דמשמע ביאת כולכם: **לאו** כולהו סלוק. ותימה והא כל יושביה עליה קרינן ביה לענין יובל כיון שהיו שם מכל השבטים לפר"ת שפי' דיובל נוהג בבית שני מהאי טעמא וי"ל דבואכם משמע טפי ביאת כולכם ואע"פ שהיו שם מכל השבטים לא מיקרי ביאת כולכם: **אי** זהו סימניה. פרש"י דאצמל קאי ומתוך זה הוצרך לפ' הא דקא"ר יוסי[בברייתא] משתקיף העטרה היינו נמי שיעורא דמשיתן ידו על העוקץ והוא שוקע.וקשה לפי' דלמה שינה ר' יוסי לשונו ועוד דבכולהו תנאי בגמרא לא אמר אחד מהן שיעורא דמתניתין ועוד א"כ לא יהיב תנא סימנא אבוחל ולקמן תנן בא סימן התחתון עד שלא בא העליון והיינו סימני בוחל. ומפר"ת דאי זהו סימניה דאבוחל קאי ותנאי דגמ' מפרשי סימני בגרות: **משתשחיר** הפיטומת. פרש"י ראש הדד כמו ניטלה פיטמתו דאתרוג.ועוקץ פי' הודו של דד מלמעלה. ובפ' לולב הגזול פרש"י ב' פירושים. ונראה דשניהן הן במקום אחד אלא האחד בצד ראשו והאחר בצד זנבו דגבי דד ליכא לפרושי הכי ומסתמא פיטמת ועוקץ דהתם דומיא דהך דהכא: ויהיב לה ד' זוזי דמי בושתה. להנצל מן העונש היה עושה כן דהא אין לעבדים בושת דאמרינן בפ' החובל ואפי' למ"ד יש להם בושת ינתן הכל לרב: **ומסר** להו לערבאי. מכאן משמע דשפחה כנענית מותרת לעובד כוכבים וה"ה דעבד מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליהן משום נשג"ז ואע"ג דאיסור נדה ואשת איש שייך בעבד מן התורה ושילהי ע"ז דא"ל שבור מלכא לבטי אידכר מה דעבדת באורתא ופרש"י ז"ל ששלחו לו זונה כוכבים הערביים וקבלה אומר ר"ת אין צריך לומר שהיה רשע דמותר היה בה כי עבד היה כדאמרינן בקדושין במי בר טבי ברמות רוחיה לא קביל גיטא דחירותא: **משיפציל** ראש החוטם. פרש"י ספק וגבי אתרוג נמי מזכיר פיטמת ועוקץ וחוטם ונראה לפ' כמו חוטם דהתם דהיינו מקום שמתחיל לשפע על פי העוקץ וכן הכא למעלה מן הפיטומת מתחיל לשפע כלפי הדד והריצין כמין פיצולין נראה בהם:

א) נראה דצ"ל כך הגירסא כתובה בספרים רק בתוס' כתבו דלא גרסינן וכו'.

עין משפט נר מצוה

צח א מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הלכ' יו:

ס"א פוסל מקום מגעו

צט ב מיי' פ"ו מהל' בכורים הל"ד:

ק ג ד מיי' פ"ה שם הל"ה סמג עשין קמא טוש"ע יו"ד סימן שכב סעיף ב:

קא ה מיי' פי"ז מהל' אבידה הלי"ג ופ"ג מהל' אישות הלי"א סמג עשין מח ועד טוש"ע חו"מ סי' ער סעי' ב וטוש"ע אה"ע סי' לז סעיף א:

קב ו מיי' פי"א מהל' נדרים הל"ו סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רלד סעיף א:

קג ז ח ט י מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ז:

קד כ מיי' פ"ב מהל' מעשר הל"ה:

[כתובות כט. ב"מ פט.]

[בכתובות איתא ולא נתחייבו בתרומה ועי' ברש"י שם דגרים תרוייהו]

קה ל מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ז:

קו מ מיי' פ"ט מהל' עבדים הל"ח:

קז נ ס ע פ צ מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ז [וברב אלפס יבמות פי"ג דף מה.]

תוספי הרא"ש

ואינה נפסלת בטבול יום. והא דאמרינן בפ' אלו עוברין המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה אם נגע טבול יום במקצתו פסל מקום מגעו והכא אמרינן דלא פסל כלל וי"ל דהתם מיירי שהן גוש בקערה וניכרין בפני עצמן: **אתי** דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן. מכאן משמע דתרומה בטל ברוב מדאורייתא והא דדריש ליה בסיפרי את מקדשו ממנו מה שאתה מרים ממנו מקדשו אסמכתא היא וכן מוכח בסוף פ' הערל גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי סאין א' של חולין וא' של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה וקא"ר יוחנן והוא שרבו חולין על התרומה פי' שאז הן מותרין מן התורה הלכך [הולכין בהם] להקל אלמא ברבייה שרי מן התורה:

אלו נאמר כי תבואו הייתי אומר משנכנסו שנים או שלשה מרגלים. א)רק בתוס' הגירסא בס"פ ול"ג גירסא זו דאדרבה כי תבואו משמע ביאת כולם כדמשמע בפ"ק דקידושין דקאמר התם הואיל ונאמרו ביאות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחת מהן לאחר ירושה וישיבה אף כל לאחר ירושה וישיבה ואע"ג דאיכא מ"ד לשם דבעי ביאה ומושב מ"מ לא אשכחן כי תבואו דמשמע לאלתר בכניסת שנים ושלשה מרגלים קודם שיכנסו כולם. אלא ה"ג אי בבא הייתי אומר משעה שנכנסו בה שנים שלשה מרגלים דמשמע תחלת ביאת

קח א ב מיי' פ"ב מהל' אישות הל' ח [וברב אלפס יבמות מה:] :

קט ג מיי' פ"ד מהל' מעשר הל"ח והל"ו :

קי ד מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ט סמג עשין מט טוש"ע אה"ע סי' קעב סעי' יב [וברב אלפס שם] :

קיא ה מיי' שם הל"יח וע' בהשגות ובמ"מ ובכ"מ סמג שם טוש"ע שם וסי' קעב סעי' ו :

קיב ו מיי' פ"ב שם וע' בכ"מ וסמג שם טוש"ע שם וסי' קנה סעי' יג [וברב אלפס שם] :

קיג ז מיי' פ"ב שם טוש"ע שם סעיף יב : [במעיין ילפי דעעות הוא מלת נזירות וכן במשני' ליתא]

קיד ח מיי' פ"ב מהל' אישות הל' כח :

הכף וכן היה רבי שמעון *(בן יוחי) אומר שלשה סימנין נתנו חכמים באשה מלמטה וכנגדן מלמעלה פגה מלמעלה בידוע שלא הביאה שתי שערות בוחל מלמעלה בידוע שהביאה שתי שערות צמל מלמעלה בידוע שנתמעך הכף מאי כף אמר רב הונא [א]מקום תפוח יש למעלה מאותו מקום כיון שמגדלת מתמעך והולך שאלו את רבי הלכה כדברי מי שלח להו [ב]כדברי כולן *להחמיר רב פפא ורב חיננא בריה דרב איקא חד מתני אהא וחד מתני אחצר צורית דתנן *איזוהי חצר *צורית שחייבת במעשר *ר"ש אומר חצר הצורית שהכלים נשמרים בתוכה מאי חצר הצורית אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן שכן בצור מושיבין שומר על פתח החצר *ר"ע אומר כל שאחד פותח ואחד נועל פטורה ר' נחמיה אומר כל שאין אדם בוש לאכול בתוכה חייבת רבי יוסי אומר כל שנכנסים לה ואין אומרים לו מה אתה מבקש פטורה ר' יהודה אומר שתי חצרות זו לפנים מזו הפנימית חייבת והחיצונה פטורה שאלו את רבי הלכה כדברי מי אמר להו [ג]הלכה כדברי כולן *להחמיר : **מתני'** *[ד]בת עשרים שנה שלא הביאה שתי שערות תביא ראיה שהיא בת עשרים שנה והיא איילונית לא חולצת ולא מתיבמת *בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות יביאו ראיה שהוא בן עשרים שנה והוא סריס לא חולץ ולא מיבם אלו דברי בית הלל בית שמאי אומרים זה וזה *בן שמונה עשרה ר' אליעזר אומר הזכר כדברי בית הלל והנקבה כדברי בית שמאי שהאשה ממהרת לבא לפני האיש : **גמ'** ורמינהי *אחד לי בן תשע שנים ויום אחד ואחד לי בן עשרים שלא הביא שתי שערות *אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב [ה]והוא שנולדו בו סימני סריס אמר רבא דיקא נמי דקתני והוא סריס ש"מ וכי לא נולדו לו סימני סריס עד כמה *תני ר' חייא [ו]עד רוב שנותיו כי אתו לקמיה דרבי *חייא אי כחיש אמר להו אברויה אי בריא אמר להו אכחשוה דהני סימנים זימנין דאתו מחמת כחישותא זימנין דאתו מחמת בריאותא *אמר רב הלכתא בכולי פרקא מעת לעת ועולא אמר דתנן תנן ודלא תנן לא תנן בשלמא לעולא היינו דקתני הכא יום אחד והכא לא קתני אלא לרב ליתני ועוד תני רבי יוסי בן כיפר אומר משום רבי אליעזר [ז]שנת עשרים שיצאו ממנה שלשים יום הרי היא כשנת עשרים לכל דבריה וכן הורה רבי בלוד שנת שמנה עשרה שיצאו ממנה שלשים יום הרי היא כשנת שמנה עשרה לכל דבריה בשלמא דרבי ודרבי יוסי בן כיפר לא קשיא הא כבית שמאי הא כבית הילל אלא לרב קשיא תנאי היא דתניא *[ח]שנה האמורה בקדשים שנה האמורה בבתי ערי חומה שתי שנים שבשדה אחוזה שש שנים שבעבד עברי וכן שבבן ושבבת כולן מעת לעת שנה האמורה בקדשים מנא לן *אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא °כבש בן שנתו שנתו שלו ולא שנה של מנין עולם שנה האמורה בבתי ערי חומה מנלן אמר קרא °עד תום שנת ממכרו ממכרו שלו ולא שנת של מנין עולם שתי שנים שבשדה אחוזה מנלן אמר קרא °במספר שני

ויקרא יב | שם כה | שם

הלכה כדברי כולן להחמיר . מספק פוסק כמר לחומרא וכמר לחומרא כדפרישי' בפרק בנות כותים (לעיל דף נו.) :
איזהו חצר (צורית) כו' . קשה לר"ת דבפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף פח.) א"ר ינאי אין הטבל חייב במעשר עד שיראה פני הבית ותירץ דמדרבנן חצר קובעת למעשר ומדאורייתא בעינן ראיית פני הבית : **בת** עשרים כו' יביאו ראיה . פירוש קרובי האשה ואי גרסינן תביא היינו היא בעצמה ואי גרסינן יביא קאי אבעל שיביא ראיה שזו היא אילונית והוו קדושי טעות אם רוצה ליסא אחותה :
דברי ב"ה . תימה דבפ' הערל (יבמות דף פ.) איתמר אכל חלב מבן י"ב שנה עד י"ח שנה ונולדו בו סימני סריס אמאי שביק דברי ב"ה דאמר כ' שנה ונקט דברי ב"ש ואפי' לר' אליעזר הזכר כדברי ב"ה והתם איירי בזכר וי"ל דהתם נקט כרבי שהורה בסמוך עד י"ח :
עד רוב שנותיו . ומכאן ואילך גדול הוא והוי ודאי סריס :
זימנין דאתו מחמת כו'. יש ספרים דגרסי זימנין דנתרן :
[ע' תוס' ב"ב קנה: ד"ה הכי גרס ר"ת] :
כולן מעת לעת . בפרק שני דזבחים (דף כה:) אמר דשעות פוסלות בקדשים וכן בבתי ערי חומה כדמשמע *(פ"ב דזבחים) ולא דמי לאחריני כדאמרינן דלא בעינן בהן מעת לעת לשעות כדפרישית לעיל (דף מד:) גבי ל' יום איכא בינייהו :
[ועי' תוספות ערכין לא. ד"ה מיום] :
ובשביעית

[נ"ל כפ' בתרא דערכין דף לא.]

[גי' רי"ף ורא"ש להחמי' ר' יוחנן וסבי אמרי הלכה כדברי כולן להחמיר]

הכף . מלמטה הוא על בית הרחם כמין [ז]תפוח גבוה כדמפרש לקמן : מלמעלה . בדדין : להחמיר . איזה מאלו שהביא שוב אין אביה מפר נדריה דמחזקינן לה בבוגרת נתקשקשו ואע"ג דלא הכסיף הכסיף אע"ג דלא התקשקשו וכן כולם אית דאמרי להחמיר אינה ממאנת משעה שנראה בה אחד מן הסימנין הללו ואינה חולצת עד שיהו כולם ולאו מילתא היא דאפילו לא הביאה אחד מהן גדולה היא ואינה ממאנת וחולצת שהרי כל הסימנים הללו בבגרות נאמרו ומימי נערות היא גדולה למיאון ולחליצה שהרי הביאה שתי שערות ל"א הלכה כדברי כולן להחמיר הביאה אחד מן הסימנים הללו ואפילו הקודם שבכולן ולא הביאה את כולן בוגרת ואינה בוגרת ואם קבל אביה בה קדושין וקדשה היא את עצמה לאחר צריכה גט משניהם דכיון שהביאה אחד מן הסימנין הללו יצתה לה במקצת מרשות אביה דאיכא למימר בוגרת הויא ואין כח בקדושי אביה להפקיע קדושין שלה וגם בה אין כח להפקיע קדושי אביה עד שתביא את כולם : שחייבת במעשר . שקובעת תבואה למעשר דקי"ל חצר קובעת במסכת ביצה (דף לה:) : שאחד פותח ואחד נועל . שאין השומר קבוע לפתוח ולנעול אלא זה פותח וזה נועל לאו בת שימור היא ופטורה דלאו שמה חצר : כל שנכנסין לה כו' פטורה . ואע"ג דאין אדם בוש לאכול בתוכה : כדברי כולן להחמיר . דאם יש בה אחד מכל אלו חייבת אם יש שם שומר חייבת כר' (א) ישמעאל אע"ג דאחד פותח ואחד נועל ואי ליכא פותח ונועל חייבת כר"ע ואע"ג דליכא שומר ואי אין אדם בוש לאכול בתוכה חייבת ואע"ג דליכא שומר ואיכא פותח ונועל ואם אמר לו מה אתה מבקש חייבת ואפי' לית בה חד מכל הני ל"א הלכה כדברי כולן להחמיר כיון שאין אדם בוש לאכול בתוכה קובעת למעשר שאין אוכלין מפירות הנכנסים לה עד שיתעשרו ולהפריש מהן על טבל אחר אסור עד שיהיה לה שומר קבוע : **מתני'** לא חולצת ולא מתיבמת . ונשאת לכל (ב) שתרצה דרחמנא פטרה דכתיב (דברים כה) והיה הבכור אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת : סריס . לאו בר חליצה הוא דכתיב (שם כה) להקים לאחיו שם בישראל והאי לאו בר הכי הוא : ה"ג יביאו ראיה שהוא בן עשרים . קרובי האשה יביאו ראיה : **גמ'** ורמינהי אחד לי בן תשע שנים וכו' . שניהם דין אחד להם וביאתו כמאמר בגדול כדאמרינן לעיל אלמא קטן הוא ובעיא אמתוני : אמר רב שמואל . מתני' כגון שנולדו בו סימני סריס המפורשים בהערל כל שאין בשרו מוליא הבל כשהוא רוחץ ושערו לקוי ובשרו מחליק : כי אתו לקמיה דר' חייא . בן עשרים שנה שלא הביא : בכוליה פרקא מעת לעת . חשבינן לה שנה ולא בתר מנין עולם שיהא יום אחד של שנת עשרים חשוב שנה דאף על גב דלא תנן במתניתין בן עשרים שנה ויום אחד כמאן דתנן יום אחד דמי וצריך להשלים את כולה : דתנן תנן . היכא דתנן יום אחד כגון בת שלשה שנים ויום אחד וכולהי דמתני' בר מסיפא דקתני בת עשרים שלא הביאה שתי שערות דהתם לא בעינן עשרים שלמים אלא משנכנס יום אחד בשנת עשרים : בשלמא דרבי ודר' יוסי בן כיפר לא קשיין . אהדדי למהוי מתני' משבשתא דמר כב"ש ודמר כב"ה דמתני' : בקדשים . היכא דכתיב כבש בן שנתו : מעת לעת . מיום ליום ולא אמרינן למנין עולם שתכלה שנתו ערב ר"ה : שבבן ושבבת . קסבר היינו בן עשרים שנה ובת עשרים שנה דמתני' אלמא מעת לעת בעינן אליבא דהאי תנא והנך דלעיל סברי לה כעולא : שתי שנים שבשדה אחוזה . המוכר שדה אחוזה לחבירו אינו מותר לגואלה בפחות משתי שנים שיאכלנה לוקח שתי שנים כדכתיב (ויקרא כה) במספר שני תבואות ימכר לך ומכאן ואילך אם בא לגאול גואל ומחשב לו פירות של שתי שנים לפי חשבון הדמים שמכרה לו לפי שנים הבאים עד היובל שהלוקח שדה מחבירו יודע שיחזירנו לו ביובל ואם היו עד היובל עשר שנים ומכרה לו בעשרה ליטרין נמצא קונה פירות של כל שנה בליטרא : שני

[ליתא בתוספתא]

[גי' רי"ף ורא"ש להחמיר ר' יוחנן וסבי אמרי כלי' כדברי כולן להחמיר]

מעשרות פ"ג מ"ט

[במשנה איתא ר' ישמעאל אמר חצר הצורית וכו']

[שם]

יבמות פ. ודף פ.

[יבמות פ. נז.] ב"ב קנה:

[בסדר המשנה בבי']

[יבמות נו:]

[יבמות נז. ב"ב קנה:]

[ע' תוס' יבמות פ: ד"ה עד שיהא]

[ביבמות שם איתא לקמיה דרבא]

[ערכין יח:]

[תוספתא דנגעים פ"ע ערכין יח: כל הענין]

[בכורות כז:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כדברי כולן וכו' חייבת כר' ישמעאל אע"ג דלאחד וכו' ואם אומרין לו מה אתה : (ב) ד"ה לא חולצת וכו' לכל מי שתרלה :

תוספי הרא"ש

הלכה כדברי כולם להחמיר . מספק פוסק כחומרי דמר וכחומרי דמר כדפרישית בפרק בנות כותים : איזהו חצר צורית . הקשה ר"ת מהך מתני' ור' ינאי דאמר בפ' השוכר את הפועלים אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית . ותירץ דהחצר קובעת מדרבנן אבל מדאורייתא עד שיראה פני הבית : **בת** עשרים שנה כו'.יביאו ראיה פי' קרובי האשה ואי גרסינן תביא פי' היא עצמה ואי גרסינן יביא ראיה פי' הבעל אם רוצה לישא אמה או אחותה יביא שזאת היא אילונית והיו קידושיה קידושי טעות : **שנה** האמורה בקדשי' . בפ"ב דזבחים איכא למ"ד שעות פוסלות בקדשים דדריש שה תמים זכר בן שנה יהיה שיהיו כל הוויתיו תם בבן שנה ופריך מי איכא מידי דבשעת שחיטה בן שנה בקבלה והולכה בן שתי שנים . אמר רבא זאת אומרת ששעות פוסלות בקדשי' והשתא מעת לעת של קדשים אינו שוה לאחרים דלא בעינן בהו מעת לעת בשעות כדפי' לעיל גבי ל' יום איכא בינייהו ושנה נמי דבתי ערי חומה משמע נמי בפ' בתרא דערכין דבעי' מעת לעת אף לשעות דדריש התם עד תום שנת ממכרו שנה שלו ולא שנת של מנין עולם והדר דריש מימים דבעי' מעת לעת. והקשה ר"מ מאי איצטריך האי קרא גבי קדשים מהתוא קרא דדריש בזבחים בן שנה יהיה דשעות פוסלות ידעינן דלשנתו מנינן דאי מנינן למנין עולם לא משכחת לה בדשחיטה היה בן שנה ובזריקה היה בן שתים שאם שחטו סמוך לבין השמשות וזרקו בלילה תיפוק לי משום פסול לילה. ואם זרקו למחר תיפוק לי משום לן . ותירץ דאיצטריך ההוא קרא לאשמועינן דפסול משום עברה זמנו ואם עלה ירד בפ' בתרא דזבחים גבי בני יונה שעבר זמנן שאם עלו ירדו . ומד"א כיון דבשעת שחיטה היה בן שנה וזרקו לא ירד קמ"ל קרא כיון דבשעה שחיטת הקבלה היה יותר מבן שנה אם עלה ירד . ונ"ל דאי לא דידעינן מהכא דבתר שנה דידיה אזלינן לא הוה דרשינן מיהיה דשעות פוסלות וכן גבי בתי ערי חומה איכא תרי קראי : **שנתו** שלו ולא שנה של מנין עולם. ותימה תיפוק לי מדאמרה תורה להקריב בראש השנה לתמיד אלמא בתר שנתו אזלינן דאי לשנת מנין עולם הו"ל בן שתי שנים שכבר נולד ז' ימים לפני ראש השנה דאם לא כן הו"ל מחוסר זמן . וי"ל דאפי' אזלינן בתר שנות עולם לא מנינן ליה שנה (א) אלא משעת הרצאה ואם נולד ז' ימים לפני ראש השנה מתחלת שנתו בראש השנה :

(א) וכדאיתא בר"ה [דף ו ע"ב] ע"ש .

שני תבואות ימכר לך פעמים שאתה מוכר שלשה תבואות בשתי שנים שש שנה שבעבד עברי מנלן אמר קרא °שש שנים יעבוד ובשביעית ובשביעית נמי יעבוד שבבן ושבבת למאי הלכתא אמר רב גידל אמר רב לענין ערכין ורב יוסף אמר לפרקין דיוצא דופן א"ל אביי מי פליגת א"ל לא הוא אמר חדא ואנא אמינא חדא ולא פליגינן והכי נמי מסתברא דאי ס"ד פליגי מאן דאמר לערכין לא אמר ליוצא דופן והאמר רב הלכתא בכולה פרקין מעת לעת אלא למ"ד לערכין מ"ט לא אמר ליוצא דופן דומיא דהנך מה הנך דכתיבן אף הני נמי דכתיבן ואידך האי שבבן ושבבת שבזכר ושבנקבה מבעי ליה אמר רב יצחק בר נחמני א"ר אלעזר הלכה כר' יוסי בן כיפר שאמר משום ר' אליעזר א"ר זירא *אזכה ואיסק ואגמר לשמעתא מפומיה דמרא כי סליק אשכחיה לר' אלעזר אמר ליה אמרת הלכה כרבי יוסי בן כיפר אמר ליה מסתברא אמרי מדכוליה פירקין תני יום אחד והכא לא קתני שמע מינה מסתברא כותיה:

שמות כא

הדרן עלך יוצא דופן

בא סימן [א]התחתון עד שלא בא העליון או חולצת או מתיבמת בא העליון עד שלא בא התחתון אף על פי שאי אפשר ר' מאיר אומר לא חולצת ולא מתיבמת וחכ"א [ב]או חולצת או מתיבמת מפני שאמרו אפשר לתחתון לבא עד שלא בא העליון אבל אי אפשר לעליון לבא עד שלא בא התחתון:

גמ' אע"פ שאי אפשר והלא בא בא לר' מאיר אע"פ שאי אפשר לרבנן ולתני בא העליון ר"מ אומר לא חולצת ולא מתיבמת וחכ"א או חולצת או מתיבמת ואנא ידענא (א) משום דאי אפשר הוא אי לא תנא אע"פ שאי אפשר הוה אמינא רוב נשים תחתון אתי ברישא ומיעוט עליון אתי ברישא ורבי מאיר *לטעמיה דחייש למיעוטא ורבנן לטעמייהו דלא חיישי למיעוטא והני מילי בסתמא אבל היכא דבדקן ולא אשכחן אימר מודו ליה רבנן לר"מ דעליון קדים קמ"ל דאי אפשר (ב) ודאי אתי ומנתר הוא דנתר בשלמא לר"מ היינו דכתיב °שדים נכונו ושערך צמח אלא לרבנן איפכא מבעי ליה ה"ק כיון ששדים נכונו בידוע ששערך צמח בשלמא לר"מ היינו דכתיב °בעשות ממצרים דדיך למען שדי נעוריך אלא לרבנן איפכא מבעי ליה ה"ק כיון שבאו דדיך בידוע שבאו נעוריך ואיבעית אימא מאי שדי כולה בדדי כתיב וה"ק הקב"ה לישראל איכרפו

יחזקאל טז | שם כג | יבמות יב: | [לעיל לב. יבמות כז.]

רש"י

שני תבואות. מיעוט שני שנים וכתיב תבואות ומשמע כל תבואות של שתי שנים להביא תבואה שלישית ושלש תבואות לא משכחת לה בשתי שנים אלא מעת לעת כגון מכרה לו באלול מלאה פירות נמלא אוכלן ואוכל תבואה עד שיחזור ויקצור קודם אלול הבא הרי שתי תבואות בשנה אחת ועוד יאכל תבואה השנית שהיא שנה השלישית לפי מנין העולם: בשביעית נמי יעבוד. כגון נמכר בניסן וכשיגיע תשרי של שביעית עברו שש למנין עולם והוא יעבוד עד ניסן: לערכין. דהיכא דכתיב (ויקרא כז) מבן ששים שנה ומעלה פשיטא לן דשנת ששים כלמטה דהא ומעלה כתיב אבל בן חמש שנים דלא כתיב (שם) אלא מבן חמש שנים ועד בן עשרים שנה ולא כתיב מבן חמש שנים ומעלה אי לא אשמועינן הכא מעת לעת הוה אמינא שנת חמש כלמעלה להכי אשמועינן הכא דבעינן ה' שנים מלאים בכלל ערך הראשון שהוא מועט: לפרקין דיוצא דופן. להיכא דלא תנן ויום אחד כגון בן עשרים ובת עשרים: מ"ט לא אמר ליוצא דופן. הואיל וס"ל נמי בהנך מעת לעת: דומיא דהנך. כלומר אף על גב דבהנך דיוצא דופן הוי נמי מעת לעת מיהו האי שבבן ושבבת דמתניתין לא איירי בהן כלל דהא דומיא דקדשים וערי חומה ועבד עברי קתני דכתיבן הלכך ערכין נמי כתיבן אבל שנת עשרים לענין שערות לא כתיבי באורייתא אלא הלכתא היא: שבזכר ושבנקבה מיבעי ליה. לישנא דקרא דכתיב (שם) ולנקבה עשרת שקלים אלא בן ובת לישנא דמתניתין היא בן עשרים ובת עשרים: אזכה ואיסק: לארעא דישראל לאתריה דרבי אלעזר בן פדת: ואגמר שמעתא. דרבי יצחק בר נחמני: מפומיה דמרא. רבי אלעזר:

הדרן עלך יוצא דופן

בא סימן התחתון. שתי שערות סימן נערות: העליון. בוחל: או חולצת. גדולה היא שהשערות סימן מובהק ועליהן סמכינן ולקמן מפרש טעמא: אע"פ שאי אפשר. פרכינן בגמרא והלא בא: אבל אי אפשר כו'. דהא ודאי מדאתא עליון תחתון נמי אתא אלא שנשרו: **גמ'** בא לר"מ. דכיון דאמר ר"מ לא חולצת דקטנה היא מכלל דס"ל אפשר לעליון לבא קודם לתחתון: וליתני בא העליון. עד שלא יבא התחתון ולא ליתני אע"פ שאי אפשר: רוב נשים תחתון אתי ברישא ומיעוט עליון. והאי דקאמר ר"מ קטנה היא משום דחיים למיעוטא שהעליון בא בקטנותה ורבנן אזלו בתר רובא הלכך מכי אתא עליון לא בעיא בדיקה דמסתמא תחתון אתא וכיון דטעמייהו דרבנן משום רובא הוא ה"מ בסתמא היכא דלא בדקו: אבל היכא דבדקו ולא אשכחו. תחתון: אימא מודו. דקטנה היא וממעוטא היא קמ"ל כו': שדים נכונו. והדר ושערך צמח אלמא עליון זימנין דקדים: בעשות ממצרים דדיך. שהיו מצרים משחקים בך וממעכין דדיך: למען שדי נעוריך. כדי להתאוך ולזנות בך כשהיית ראויה לאשה ותבואי לימי נערות שדי לשון הסלכה כלומר עדיין היו שערות נעוריך עומדים להשתלח ולצאת אלמא דדים קדמי: ומאי שדי. דמשמע דעדיין היו לצאת: כולה בדדי כתיב. והאי שדי לשון שדים: איכרפו

תוספות

ובשביעית נמי יעבוד. *וא"ת הא תינח שנת ששית אלא בתחלה אימא ל' יום לפני ראש השנה יהיו חשובים שנה ומשם ואילך ה' שנים שלמים ויש לומר כיון דגלי קרא דששית הויא שנה שלמה הוא הדין דראשונה בעינן שלמה: **רב** גידל אמר רב לערכין. וא"ת כיון דבערכין מוקי לה א"כ הדרא קושיא לדוכתין דלרב גידל לא משכח רב תנא כוותיה וי"ל דקסבר רב תנא הוא ופליג: **אמר** ר"א הלכה כר' יוסי בן כיפר. וא"ת והא רבי אלעזר גופיה פסיק בפ"ק (לעיל ח.) כרבי אליעזר בד' ותו לא וכ"ת דהך דהכא לא חשיב משום דר' יוסי בן כיפר קאי כוותיה הא חשיב נמי התם ההיא דד' נשים אע"ג דרבי יהושע קאי כוותיה אלא משום דרבי יהושע מרבי אליעזר קבלה הכא נמי רבי יוסי משמיה דרבי אליעזר קאמר לה וי"ל משום דהכא קאי רבי כוותיה כדקאמר וכן הורה רבי בלוד ולא מנה רבי אליעזר פסיק א"נ דוקא במשניות אמר בפ"ק דהלכתא כוותיה בארבע:

הדרן עלך יוצא דופן

בא סימן. ר"מ אומר לא חולצת ולא מתיבמת. וא"ת ולר' מאיר למה הוזכר סימן העליון כיון דלא סמכינן עליה ולעיל נמי דתנא איזהו סימנים ומפרש ר"ת דאבוחל קאי וי"ל דאיצטריך לענין עונשים וקידושין ומילי טובא דרוב פעמים תחתון אתי ברישא כדקאמר בגמרא וא"כ אי חזינן עליון מסתמא כבר בא התחתון וגדולה היא וצריכה גט לקדושין וגם אסור באחותה: **וחכ"א** או חולצת או מתיבמת. אפילו היא קטנה מתיבמת לרבנן דר"מ דלא חיישי למיעוטא גבי *ההיא דקטן וקטנה לא חולצין כו' אבל לחליצה בעינן שתהא גדולה כדאמר נמי התם יפה אמרת שאין חולצין אים כתיב בפרשה ומקשינן אשה לאיש ולית להו דרבי יוסי דאמר בפרק מצות חליצה (שם דף קה:) אשה בין גדולה בין קטנה:

[יבמות קה.]

עין משפט נר מצוה

ע' רש"א

א א מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל"א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף יב [וכרב אלפס יבמות פי"ג דף מה]:

ב ב מיי' שם הל"ט:

תוספי הרא"ש

ובשביעית נמי יעבוד. ותימה תינח שנה ששית (א) דילפינן מהכא דבעינן שתמשך עבודתו עד שנה תחלת שביעית ולא אמרינן ל' יום ראש השנה חשוב שנה אבל בשנה ראשונה דלמא ל' יום לפני ר"ה חשוב שנה וי"ל כיון דגלי קרא דשנה ששית שלימה הה"נ שנה ראשונה: **אמר** רב גידל אמר רב לערכין. אי לערכין דוקא קאמר צ"ל דס"ל רב תנא הוא ופליג: א"ר אלעזר הלכה כר' יוסי בן כיפר. ותימה הא ר' אלעזר גופיה הוא דאמר דאין הלכה כר' אליעזר אלא בד' וכ"ת משום דאיכא ר' יוסי בן כיפר דקאי כותיה לא קא חשיב ליה הא ליתא דהא ההיא דד' נשים ר' יהושע קאי כותיה אלא משום דר' יהושע מר' אליעזר קבלה הכא נמי ר' יוסי בן כיפר משום ר' אליעזר אמרו וי"ל דהכא נמי איכא ר' דקאי כותיה כדאמרינן לעיל וכן הורה בלוד ולא מנה ר' אליעזר הורה א"נ דוקא במשניות הוא דאמר ר' אלעזר בפ"ק הלכה כר' אליעזר בארבע:

סליק פירקא

ר"מ אומר לא חולצת ולא מתייבמת. ותימה לר"מ למה הוזכר סימן העליון כיון דלא סמכינן עליה כלל. וי"ל דודאי סמכינן עליה לענין עונשין וקידושין כיון דרוב פעמים תחתון אתי ברישא כדאיתא בגמ' ור' מאיר הוא דחייש למיעוט להחמיר הילכך אינה חולצת ואינה מתייבמת עד שתביא סימן התחתון: **וחכ"א** [או] חולצת או מתייבמת. ה"ה דאפי' קטנה מתייבמת לרבנן דר"מ דלא חיישי למיעוט אבל לחליצה בעי גדולה כדאמרי ליה יפה אמרת שאין חולצין איש כתוב בפרשה:

(א) נראה דצ"ל דילפינן מהכא שיהיה שנה שלמה ולפעמים נמשך עבודתו בתוך שנת השביעית ולא אמרינן וכו'.

מסורת הש"ס

[גיטין כז. מ"ק כב. חולין ג.]

[לעיל לב: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואנא ידענא דמשום: (ב) שם קמ"ל דאי אפשר אלא ודאי תחתון אתי ומנתר:

ג א מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ח :

ד ב ג ד מיי' שם הל' [illegible] סמ"ג עשין [illegible] טוש"ע אה"ע סי' קסט סעיף טו [illegible]

יבמות סה: ב"ק טו. תמורה ב: קדושין לה. פסחים מג. סוטה כח.

איכרפו דדיך לא הדרת בך אישתדו דדיך נמי לא הדרת בך דכולי עלמא מיהא אתחתון סמכינן מנלן אמר רב יהודה אמר רב וכן *תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא °איש או אשה כי יעשו מכל חטאות האדם השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה מה איש בסימן אחד אף אשה בסימן אחד ואימא או האי או האי כאיש מה איש תחתון ולא עליון אף אשה תחתון ולא עליון תניא נמי הכי א"ר אליעזר בר' צדוק כך היו מפרשין ביבנה ואמרו "כיון שבא תחתון שוב אין משגיחין על עליון תניא רשב"ג אומר בנות כרכים תחתון ממהר לבא מפני שרגילות במרחצאות בנות כפרים עליון ממהר לבא מפני שטוחנות ברחים ר"ש בן אלעזר אומר בנות עשירים צד ימין ממהר לבא שנישוף באפקריסותן בנות עניים צד שמאל ממהר לבא מפני ששואבות כדי מים עליהן ואיבעית אימא מפני שנושאין אחיהן על גססיהן ת"ר צד שמאל קודם לצד ימין רבי חנינא בן אחי ר' יהושע אומר מעולם לא קדם צד שמאל לצד ימין חוץ מאחת שהיתה בשכונתי שקדם צד שמאל לצד ימין וחזר לאיתנו ת"ר "כל הנבדקות נבדקות על פי נשים "וכן היה רבי אליעזר מוסר לאשתו ורבי ישמעאל מוסר לאמו רבי יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן תוך הפרק אין נשים בודקות אותן שאין משיאין ספקות על פי נשים ר"ש אומר "אף תוך הפרק נשים בודקות אותן ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל כיצד גדולה היא שלא תמאן קטנה היא שלא תחלוץ אבל אין נאמנת לומר קטנה היא שתמאן וגדולה היא שתחלוץ אמר מר רבי יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן בשלמא לפני הפרק בעי' בדיקה דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו אלא לאחר הפרק למה לי בדיקה והאמר רבא *קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנין כי אמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעיא בדיקה תוך הפרק אין נשים בודקות אותן קסבר תוך הפרק כלאחר הפרק (דמי) ולאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא סמכינן אנשים ובדקי (א) תוך הפרק דליכא חזקה דרבא לא סמכינן אנשים ולא בדקי נשים ר"ש אומר אף תוך הפרק נשים בודקות אותן קסבר תוך הפרק כלפני הפרק ובעיא בדיקה דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל האי מאן קתני לה איבעית אימא רבי יהודה ואתוך הפרק ואיבעית

רבן שמעון בן גמליאל אומר בנות כפרים כו'. פליג אדרבנן דאמרי בכולהון ממהר לבא התחתון ואדר"מ נמי פליג דהא ר' מאיר לא מפליג בין כרכים לכפרים: בשלמא לפני הפרק כו' דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו. פירש בקונט' ולא תחלוץ והדין עמו א] דליכא לפרושי שומא נינהו ותמאן דהא קתני בסיפא דאינה נאמנת לומר קטנה היא ותמאן וא"ת אמאי בודקין אותה לא תבדוק ותחלוץ לאחר הפרק דהא השתא סבר המקשן דחזקה דהביאה סימנין דקאמר רבא דהויא לחלילה ולמאי דמסקי נמי דבחלילה בעי בדיקה נבדוק אחר הפרק ותו לא דליכא למיחש שמא מלפני הפרק באו והוו שומא דהא דוקא כי ראו אותם לפני הפרק קאמר הכא דשומא נינהו אבל אם לא ראו אותם מקודם משמע דאין לנו לחוש ובשלהי מצות חלילה (יבמות דף קה:) נמי דאמר ליה רבי לאבדן זיל בדקה מסתמא לא בדקוה לפני הפרק וכן משמע בפרק מי שמת (ב"ב דף קנה.) גבי בני ברק דקאמר מהו לבודקו אלמא אי משתכחי בהו סימנים לא אמרינן דלפני הפרק באו וי"ל דהא דקאמר דבודקין אותן היינו לכתחילה א"נ בודקין לאו דוקא אלא כלומר דאם בדקו דמהני בדיקתן קאמר וא"ת אמאי פריך אלא לאחר הפרק למה לי בדיקה הא נפקא מינה שאם בדקו ולא מלאו שום שערות או שמלאו אותן שערות עלמן דאינה חוללת כמו שאנו מפרשים בדיקה דלפני הפרק ויש לומר דהך בדיקה דלאחר הפרק משמע ליה דהיינו להחזיקה כגדולה דאי להחזיקה כקטנה א"כ תוך הפרק אמאי אינן נאמנות השתא אחר הפרק נאמנות כ"ש תוך הפרק ולכך פריך דבלא בדיקה נמי מחזקינן לה כגדולה: איבעית אימא רבי יהודה ואתוך הפרק ואי בעית אימא ר' שמעון כו'. וא"ת ומאי קאמר דנאמנת לומר גדולה היא שלא תמאן מה לריך לנאמנות הא בלאו הכי לא ממאנת ואפילו אמרה קטנה היא אינה נאמנת כדקתני סיפא אבל אינה נאמנת לומר קטנה היא ותמאן וי"ל דנפקא מינה שאם בדקו אנשים אחר בדיקתה ולא מלאו שערות אפ"ה לא תמאן ואי לאו נשים הוה ממאנת שפיר דאפילו למ"ד חוששים שמא נשרו היינו דוקא לאחר הפרק לר' יהודה משום דרבא דחזקה שהביאה סימנין אבל תוך הזמן לרבי יהודה דליכא חזקה או אחר זמן לר"ש ב] דלית ליה חזקה דרבא אין חוששין שמא נשרו והשתא שאמרו הנשים שהיו שערות נאמנות ולא תמאן ואע"ג דאפילו תוך הזמן לר' יהודה דליכא חזקה או אחר זמן לר"ש אינה ממאנת אהני חזקה דרבא לבדקו ולא מלאו שערות דמשום חזקה אמרינן דנשרו כדפסיק לעיל והילכתא חוששין שמא נשרו והוא שבעל לאחר זמן וא"ת ונאמנת לומר קטנה היא שלא תחלוץ מאי אהני נאמנת הלא אפילו אמרה יש שערות אינה נאמנת כדקתני סיפא אינה נאמנת לומר גדולה היא כו' וי"ל דנאמנת לומר שאותן שערות היו קודם הפרק דאי לאו האשה הוה אמינא אחר הפרק באו וחללה *) כדפריך לעיל: ואיבעית

*) נ"ל כדפרישית

איכרפו. כשהתחילו לגדל ולעקוץ: אישתדו. גדולות כל צרכן כשדים גמורים לשון אחר איכרפו נפחו ממיעוך מלרים כלומר לקיא על ידם אישתדו יבשו זאת מלאתי: איש. אין בו סימן עליון שאין בו סימן דדים משתנים: תניא נמי הכי. דאתחתון סמכינן: תורה אור שטוחנות ברחים. ומתוך שמנידות זרועותיהן תדיר מתפשטים דדיהן: שנישוף. פריי"ד בלעז כמו (יומא דף נ.) מלוה לשפשף: אפקריסותן. מעפורת והוא סודר ותולה על דד הימין אבל בנות עניים אין להן מעפורת: על גססיהן. על לדיהן על לד תנשאו מתרגמינן על גססיהן תתנטלון (ישעיה סו): לפני הפרק. קודם עונת נדרים שאפילו הביאה שומא נינהו וקטנה היא: נשים בודקות אותן. דבין אמרו איתנהו בין אמרו ליתנהו בקטנה מחזקינן לה ולאו עלייהו סמכינן ובדיקתן להכי מהניא דאי משתכחי בה הני גופייהו לאחר הפרק אמרינן שומא נינהו כדמפרש לקמן ולאחר הפרק נמי אי אמרי איתנהו מהימני וחללה דהא אורחא הוא למיהוי לה ואי אמרי ליתנהו לא ממאנת דחיישינן שמא נשרו הלכך אנשים לא סמכינן: תוך הפרק. דמסתמא לאו גדולה היא ואי משתכחי מחזקינן לה בגדולה: אין נשים בודקות אותן. שאין נשים כדאי לסמוך עלייהו להתיר ספקות על פיהן ולומר גדולה היא שתחלוץ וס"ל לרבי יהודה הביאה שתי שערות תוך הפרק סימן הוא כלאחר הפרק הלכך לא מהימנן והכי מפרש לה לקמן: ר"ש אומר כו'. מפרש לקמן: דאי משתכחי. השתא אמרינן נמי לאחר הפרק שומא נינהו ולא חללה אי לא אתו בה אחריני ולהכי הוא דמהימני (ב) למיאון להחמיר שלא תמאן: אבל לחלילה בעיא בדיקה. ואשה נאמנת עליה הואיל ולאחר הפרק הוה ואורחא למהוי לה כדפרשינן לקמן לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא סמכינן אנשים: ה"ג קסבר תוך הפרק כלאחר הפרק (דמי) ולאחר הפרק דאיכא חזקה כו'. והכי פירושא תוך הפרק להכי לא מהימנא דקסבר רבי יהודה תוך הפרק אם הביאה אמרינן סימן הם וגדולה היא הלכך אתי למסרי מידי דלאו אורחא ע"פ נשים דלאו כהלכתא דאע"ג שנאמנות הן לאחר הפרק התם הוא דאיכא חזקה דרבא אבל תוך הפרק כו': ר"ש אומר כלפני הפרק דמי. ושומא נינהו הלכך לאו עלייהו סמכינן למימר גדולה היא או קטנה היא ולהכי הוא דמהני דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו: הא מאן קתני לה. דהא (ג) אדר"ש לא מתוקמא דכיון דאמר תוך הפרק כלפני הפרק אי בדקו לה תוך הפרק מאי גדולה היא שלא תמאן איכא והא אמרת אפי' משתכחי שומא נינהו: אי בעית אימא רבי יהודה. ואתוך הפרק דקאמר אין הנשים בודקות אותן דתוך הפרק כלאחר הפרק דמי ואי לא בדקו שפיר אתי למימר אקטנה דגדולה היא וקמ"ל דלהחמיר מהימנא אבל לפני הפרק ליכא למימר גדולה שלא תמאן דהא אפילו הביאה דברי הכל שומא נינהו ולאחר הפרק אפילו להקל קאמר רבי יהודה מהימנא: ואיבעית

תוספי הרא"ש

ר"ג אומר בנות כפרים עליון ממהר לבא. פליג אדרבנן דקאמרי אי אפשר ולא קא מפליגי ופליג נמי אדר' מאיר דאמר אפשר ולא מפליג בין כרכין לכפרים: כיצד גדולה היא שלא תמאן. תימה אמאי אהני נאמנות דידה בלא בדיקה דידה לא ממאנה דחיישינן שמא הביאה סימנין לר' יהודה תוך הפרק ולר' שמעון אחר הפרק ותו אפי' אי אמרה ליכא שערות לא מהימנא כדקתני סיפא ואינה נאמנת לומר קטנה היא שתמאן כ"ש דאם אמרה דאיכא שערות שלא תמאן וי"ל דנפקא מינה דאי אמרה איכא שערות ואח"כ בדקוה אנשים ואמרו דליכא שערות ואימר נשרו ולא תמאן אבל אי לאו דיבורה הויא ממאנת אפי' למ"ד חוששין שמא נשרו ה"מ לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא אבל תוך הפרק לא: וקטנה היא שלא תחלוץ. תימה אמאי אהני נאמנות דידה ממילא לא חלצה. ועוד אפי' אומרת דיש שערות לא חלצה כדקתני סיפא אינה נאמנת לומר גדולה היא שתחלוץ כ"ש שאם אמרה קטנה היא שלא תחלוץ. וי"ל דאהני נאמנות דידה לומר דהני שערות היו קודם הפרק ולא תחלוץ ואי לאו דיבורה ה"א לאחר הפר' באו וחולצת. ותימה תוך הפרק אמאי אין נאמנת לר' יהודה לומר קטנה שתמאן. ועוד אפי' בסתמא נמי תמאן דהא כי אמר רבא חזקה הביאה סימנין ולא תמאן בסתמא היינו לאחר הפרק שכבר הגיעה לכלל אבל תוך הפרק תמאן בסתמא כ"ש אם בדקוה נשים ואמרו אין לה שערות שתמאן וכן לר' שמעון אחר הפרק תמאן אפי' בסתמא כיון דלית ליה חזקה דרבא וכ"ש על פי נשים וי"ל דלעולם לא ממאנת בסתמא כיון דלית ליה חזקה והה"נ על פי נשים. והא דאמר רבא דדוקא הגיעה לכלל שנותיה אמרינן חזקה הביאה סימנין אבל קודם לכן לא היינו כשבעל דאפי' בדקוה אנשים ולא מצאו שערות אינה ממאנת דאמרינן חזקה הביאה שערות ונשרו אבל תוך הפרק אפי' בעל ובדקוה אנשים ולא מצאו שערות ממאנ' ולא חיישינן שמא נשרו:

בשלמא לפני הפרק בעי' בדיקה כו'. הא דקאמר בעי' בדיקה לאו דוקא דכי נמי לא בדקוה לפני הפרק ובדקו לאחר הפרק ומצאו סימנין אין לנו לחוש שמא לפני הפרק היו ושומא נינהו וכן מוכח בהדיא דקאמר דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו דמשמע דוקא משום דראו אותם שהיו באין לפני הפרק ולכך אינה חולצת הא לא ראו אותם קודם אין לחוש. וכן בשילהי פ' מצות חליצה דא"ל ר' לאבדן זיל בדקה ומסתמא לא בדקוה לפני הפרק וכן בפרק מי שמת גבי בני ברק דקאמר מהו לבודקו אלמא אי אשכחן ביה סימנין לא אמרינן לפני הפרק באו ובעיא בדיקה דקאמר הכא היינו דמהניא בדיקתה ומיהו דבר פשוט אם תמצא לומר דחיישינן שמא לפני הפרק באו היכא דחזינן ריבוי שערות הרבה לא חיישינן שמא כולם לפני הפרק באו: אלא לאחר הפרק למה לי כו'. תימה מאי ק' ליה לימא (דאם) נפקא מינה דאם אומרת שאין שערות דאינה חולצת כעין שאנו מפרשים בדיקה דלפני הפרק דאינה צריכה אלא דאי מתרמי הכי וי"ל דמשמע ליה דנשים בודקות אותן דנאמנות להעיד שיש שערות דאי להחזיקה בקטנה אפי' תוך הפרק נמי הילכך צריך למצוא נפקותא באמירת הנשים יותר מאם היו שותקות א) הייתי אומר דלאחר הפרק באו אבל לאחר הפרק דל ערותן מהכא הא סמכינן אחזקה דרבא: ר' שמעון אומר אף תוך הפרק כו'. אומר ר"ח דהלכה כר' שמעון כדמוכח לעיל פ' יוצא דופן דמסיק תיובתא למ"ד תוך זמן כלאחר זמן ואין חושש לומר דתנא דשמעתין דאמר תוך הפרק כלאחר הפרק ומתוך כך פסק דאין הלכה כרבא דאמר חזקה הביאה סימנין דהא ר' שמעון דהילכתא כותיה קאמר דלית ליה חזקה דרבא. ועוד אמרינן בפ' מי שמת אמר רב נחמן בודקין לחליצה ולמיאונין ולגירושין ואין נראה ראיה מזה (הפסק) [לפסוק] דלא כרבא דאע"ג דקי"ל כר' שמעון בהא דתוך הפרק כלפני הפרק אין הלכה כמותו בהא דלית ליה דרבא דתרי מילי נינהו. ורבא גופיה הוא דפסיק לעיל הלכתא תוך זמן כלפני זמן. והקשה ר"ת על פרש"י דפי' דתוך הפרק ותוך הזמן חדא מילתא היא דאמאי קרי ליה לעיל זמן והכא קרי ליה פרק. ועוד דפרק משמע סמוך לגדלות ממש כי ההיא דשבת פרק המוציא בנות ישראל שהגיעו לפרקן. וביבמות פ' הבא על יבמתו ומשיאן סמוך לפירקן. ועוד אמאי איתותב לעיל מ"ד תוך זמן כלאחר זמן כיון דפליגי הכא תנאי. (ועוד) ומפרש ר"ת דפליגי ביום אחרון של שנת י"ב לנקבה וי"ג לזכר ואותו יום קרוי תוך הפרק ולר' יהודה הוי זמן הבאת שערות מתחלת היום ולר' שמעון מסופו. וכה"ג אשכחן פלוגתא בעשרה יוחסין גבי קדשה אביה בדרך והיא עצמה בעיר ביומא דמישלם שית והלכה כר' (יוסי) [יהודה] לגבי ר' שמעון כדאיתא בפ' מי שהוציאוהו:

א) נראה דחסר כאן וצ"ל בשלמא לפני הפרק בעי בדיקה דאי משתכחי וכו' שומא נינהו דאי לאו עדותן הייתי אומר וכו'.

הגהות הב"ח

(א) גמ' סמכינן אנשים ובדקי נשים תוך: (ב) רש"י ד"ה דאי משתכחי וכו' הוא דמהימני כצ"ל: (ג) ד"ה הא מאן קתני לה דהא אדר"ש: [illegible]

גליון הש"ס

תום' ד"ה איבעית וכו' וי"ל דנאמנת לומר שאותן שערות [illegible]

[לעיל מו.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה בשלמא וכו' דליכא לפרושי שומא נינהו [illegible] ב] ד"ה איבעית אימא וכו' דלית ליה חזקה דרבא [illegible]

ה א ב מיי' פ"ו מהל' פרה אדומה הל"ו ופי"ט מהל' כלים הל"א והל"ב :

ו ג מיי' פי"ט מהל' כלים הלכה א :

ואיבעית אימא רבי שמעון (א) ולאחר הפרק ולית ליה חזקה דרבא : מפני שאמרו אפשר כו' : הא תו למה לי הא תנא ליה רישא *וכי תימא משום דקא בעי למסתמה כרבנן פשיטא *יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתברא טעמא דר"מ דקא מסייע ליה קראי קמ"ל ואיבעית אימא משום דקא בעי למתני כיוצא בו : **מתני'** כיוצא בו כל כלי חרס שהוא מכנים מוציא ויש שמוציא ואינו מכנים כל אבר שיש בו צפורן יש בו עצם ויש שיש בו עצם ואין בו צפורן *כל המטמא מדרס מטמא טמא מת ויש שמטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס : **גמ'** *מכנים פסול למי חטאת ופסול משום גסטרא מוציא כשר למי חטאת ופסול משום גסטרא *אמר רב אסי *שונין כלי חרס שיעורו בכונס משקה ולא אמרו מוציא משקה אלא לענין גסטרא בלבד מאי טעמא אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לפי שאין אומרים הבא גסטרא לגסטרא תנו רבנן *ביצד בודקין כלי חרס לידע אם ניקב בכונס משקה אם לאו יביא עריבה מלאה מים ונותן קדרה לתוכה אם כנסה בידוע שכונס משקה ואם לאו בידוע שמוציא משקה רבי

ואיבעית אימא ר"ש (ב) ולאחר הפרק. קאי דקאמר ר"ש תוך הפרק בודקות ולא אתינן למסמך עלייהו לחליצה ולמיאון דהא אפי' משתכחי כלפני הפרק דמי וקטנה היא אבל לאחר הפרק דאי משתכחי סימן ניניהו ושרינן לה לא מהימני אלא להחמיר דלית ליה חזקה דרבא : למסתמה כרבנן. דהא מפני שאמרו סתמא היא וקמ"ל סתם משנה כרבנן דאמרי אי אפשר : קראי. שדים נכונו בעבות מלרים דדיך : **מתני'** שהוא מכנים. משקה כשמניחו על המים יש בו נקב גדול שהמים נכנסין לתוכו : מוליא. כל שכן אם נותן המים לתוכו יולא המשקה לחוץ : ויש. נקב קטן שמוליא ואינו מכנים ובגמרא מפרש מאי נפקא מינה : כל אבר. אלבע יתרה : שיש בו לפורן יש בו עלם. והוי אבר חשוב ומטמא באהל אפי' אין בה שיעור דקיימא לן *האברים אין להם שיעור אפי' פחות מכזית מן המת : ויש שיש בו עלם כו'. לא הוי אבר אם יתרת היא אבל אינה של יתרת אפי' אין בו לפורן אבר הוא ומטמא : כל המטמא במדרס הזב מטמא במת. כדמפרש בגמרא שאין לך כלי הראוי למושב הזב שאין שם כלי עליו וראוי לקבל כל טומאות והא דנקט טמא מת משום דומיא דמדרס הוא דאב הטומאה הוא והכי קאמר כל הראוי להיות אב הטומאה במדרס הזב ראוי להיות אב הטומאה אם נגע במת או נטמא באהל המת : ויש. שהוא כלי גמור לקבל כל טומאות ונעשה אב הטומאה על ידי מת ואינו נעשה אב הטומאה על ידי הזב במדרס כדמפרש בגמרא : **גמ'** למי חטאת. לקדש בו מי חטאת דרחמנא אמר (במדבר יט) מים חיים אל כלי והאי לאו כלי הוא : ופסול משום גסטרא. כלומר כל שכן אם נקבה גסטרא בכונס משקה בטיל לה מתורת גסטרא וטהורה מכל טומאה דהא אפי' כלי שלם מכי נקיב בכונס משקה בטיל ליה : גסטרא. הייט שברי כלי חרס הראויין למלאכה ועדיין מקבלין טומאה כדתניא בגמרא באלו טרפות (חולין דף נד:) הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודופנותיהן יושבין שלא מסומכין שיעורן בכדי סיכת קטן עד לוג ומלוג עד סאה ברביעית כו' : מוליא. דנקב קטן הוא : כשר למי חטאת. דכלי שלם בנקב קטן כולי האי לא בטיל : ופסול משום גסטרא. גסטרא שנקבה אפילו כמוליא משקה בטלה לה : שונין. הלכה למשה מסיני : שיעורו ככונס משקה. פחות של שיעורים המבטלים אותו מהיות כלי. כונס משקה הוא שיעור הראשון שהוא מבטלו מהיות כלי למי חטאת כדאמר במסכת שבת (דף נה:) חמש מדות בכלי חרס [ניקב כמוליא משקה טהור מלטמא גסטרא ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת] ניקב ככונס משקה פסול לקדש בו מי חטאת ועדיין כלי הוא לכל שאר דברים ניקב כשורש קטן טהור להכשיר זרעים ועדיין כלי הוא לטומאה שהרי ראוי לקבל בו זיתים ניקב כמוליא זית טהור מטומאה שקבל עד שייחדנו לרמונים ניקב כמוליא רמון טהור מכלום נמלא כונס משקה הוא שיעור הראשון אבל כמוליא משקה לא בטיל : ולא אמרו מוליא משקה. בטיל אלא לענין גסטרא בלבד אע"פ שאינו מכנים לפי שאין אומרים הבא גסטרא לגסטרא כשניקבה כמוליא משקה שוב אין חס עליה ואינו משתמש בה שאין אומר הבא גסטרא אחרת ונניח תחת גסטרא זו לקבל משקה היולא אבל בכלי שלם שנקב כמוליא משקה לא בטיל מכלום לפי שהוא חס עליו ואינו שוברו ומשתמש בו ומביא גסטרא ומניח תחתיו לקבל משקה היולא : אם כנסה. אם נכנס משקה לתוכה : ר'

ואיבעית אימא רבי שמעון ולאחר הפרק ולית ליה חזקה דרבא. ר"ח פוסק דהלכה כרבי שמעון דתוך הפרק כלפני הפרק כדמסקינן שלהי יולא דופן (לעיל דף מו.) והשתא דאית ליה דתוך הזמן כלאחר זמן איתותב לעיל *ומתוך כך פסק נמי דאין הלכה כרבא דאמר חזקה הביאה סימנין דהא ר' שמעון דפסקינן כוותיה לית ליה דרבא ועוד בפרק מי שמת (ב"ב דף קנו.) אמר רב נחמן בודקין לחליצה ולמיאונים ואין נראה דאפילו יהיה הלכה כר' שמעון בהא דתוך הפרק כלפני הפרק אין הלכה כמותו בהא דלית ליה חזקה דרבא דלאו הא בהא תליא ורבא גופיה פסיק לעיל דתוך הזמן כלפני זמן והא דמוקי הש"ס ברייתא כרבי שמעון ולית ליה דרבא אע"ג דאתי שפיר כרבי יהודה וכרבא אין זו ראייה מן הש"ס (ג) דמיישב הברייתא בכל ענין ודרב נחמן נמי ליתא מקמי רבא דהוי בתרא ועוד דרבא נמי איכא לאוקומי מילתיה דרב נחמן דאמר בודקין למיאונין היינו תוך הפרק דליכא חזקה אי נמי אחר הפרק ובודקין אם לא ימלאו שערות תמאן דאין חוששין שמא נשרו אלא כשבעל אחר זמן ורבא איירי בשבעל ומעשים בכל יום דסמכינן אבדיקת נשים לאחר הפרק והייט דלא כר"ש ואפי' בתוך הפרק כלפני הפרק אומר רבי דאין הלכה כרבי שמעון דעל כרחך תוך הזמן ותוך הפרק לאו חדא מילתא הוא דאי חדא מילתא הוא א"כ אמאי איתותבו לעיל רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי דאמרי תוך הזמן כלאחר הזמן כיון דפליגי הכא תנאי ועוד דלעיל קרי ליה זמן והכא קרי ליה פרק ועוד פרק משמע גדלות כמו (יבמות דף סב:) המשיאן סמוך לפרקן ובפרק המוליא יין (שבת דף פ:) בנות ישראל שהגיעו לפרקן ולא הגיעו פירוש הביאו ב' שערות ולא הגיעו לכלל שנים ומפרש רבינו תם דפליגי הכא ביום אחרון של שנת י"ב ויום אחד לנקבה או ביום שנת י"ג ויום אחד לזכר ואותו יום אקרי תוך הפרק דלר' יהודה הוי זמן הבאת שערות מתחלת היום ולרבי שמעון בסופו וקי"ל כרבי יהודה לגבי רבי שמעון בפרק מי שהוליאוהו (עירובין דף מו:) והשתא יבם קטן או יבמה קטנה שבאו לחלוץ טוב לכתחלה לבודקם לפני הפרק אם יש להם שערות וכן לאחר הפרק ואם הן אותן שהיו קודם נמתין עד שיביאו שערות אחרות אבל יבם גדול ויבמה גדולה דלא אפשר עוד לברר חולצין שפיר אם יש להם שערות ואין לחוש שמא לפני הפרק באו כדפירשתי לעיל ואם יש ליבמה דדים גדולים אין צריך לבדוק אחר השערות דהא אמרינן לעיל אי אפשר שיבא העליון עד שיבא התחתון : **כשר** למי חטאת. והא דאמרינן (יומא דף ב.) שכל מעשיה בכלי גללים בכלי אבנים בכלי אדמה הייט בזמן שמזין על כהן השורפה שהחמירו שם לפי שהקילו לטמאותה לשחטה בטבול יום להוליא מלבן של לדוקים א) : **אלא** לענין גסטרא. פירש ר"ח ב) גסטרא הוא שבר בלשון יון ונראה דאין שבר כלי חרס טמא משום גסטרא אלא א"כ יחדו דהא אפילו שלם כשניקב בכונס משקה טהור עד שייחדנו לאוכלין כ"ש אם נשבר לגמרי דבטו השברים יחוד וא"ת והא דתנן ג) ומייתי לה בפרק אלו טרפות (חולין דף נד:) הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודופנותיהן שיעורן בכדי סיכת קטן עד לוג ומלוג עד סאה ברביעית כו' כיון דאיירי ע"י יחוד אפילו שבר מכלי גדול יהא שיעורו בכדי סיכת קטן וי"ל דאין דרך לייחד שבר קטן הבא מכלי גדול ובטלה דעתו אצל כל בני אדם ואם תאמר הא דתניא בתוספתא דכלים ס"פ מחט וטבעת ושולי המחלין וקרקעות הכלים אין ממלאים ואין מקדשין בהם שפאן ועשאן כלי מקדשין בהן כו' דברי ר"מ וחכ"א כלי שטהר שעה אחת אין לו טומאה עולמית *ואין לומר דכשלריך תקון תו לא נחית ליה טומאה דהתנן במסכת כלים (פ"ה מ"א) חתכו חוליות פחות מד' טפחים טהור מרחו בטיט מקבל טומאה משיסיקנו לאפות בו סופגנין אלמא מהני בה תיקון ולא מסתברא דאתיא כר"מ ולא כרבנן וי"ל דמה שאין לו טומאה לעולם הייט בשברים הפחותים משיעור המפורש בחולין (דף נה.) ומחמת גריעותם לא מהני תקון בהן אבל הך דתנור מיירי דע"י תקון הוא כבתחלה : **אם** כנסה בידוע שהוא ככונס משקה. והא דאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קז.) אי בזיע דוולא ככונס משקה מילף לייפי ומטבילין בו הידים דהוו מחוברין לנהר לאו הייט ככונס משקה דהכא דהתם איירי כשהנקב כל כך גדול עד שהמים מקלחין והוי חבור ע"י נלוק לידים דאע"ג דלענין טבילה לא הוי חבור וכונס משקה דהכא שיורד טיף טיף כדאמר בסמוך מיהו אפשר דהשוא כונס משקה הוי כדהכא דהתם נמי מייתי האי כונס משקה דהכא דאמר רבא כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין הימנו לידים משמע דשוין ואע"ג דלא הוי נלוק לדבר מועט הוי חבור לענין טבילת ידים וגם רש"י לא הזכיר שם נלוק ואע"ג דבכולי שמעתין במתניתין ובברייתא לא קאמר כונס משקה אלא בכלי חרס ובסוף המלניע (שבת דף נה:) נמי קאמר ה' מדות בכלי חרס משמע דדווקא בכלי חרס הן כל אותם מדות ולא בכלי עץ מ"מ הא דרבא דאמר בפ' כל הבשר כלי שנקב בכונס משקה אין נוטלין הימנו לידים יש להחמיר בכל הכלים שניקבו ככונס משקה שלא ליטול מהם כיון שלא הזכיר שם כלי חרס אלא קאמר כלי סתם :

א) [וע"ע תוס' חגיגה כג. ד"ה שפופרת] ב) [עי' בערוך ערך גסטר א'] ג) [כלים פ"ב מ"ב]

לעיל ג: | ברכות ע. וש"נ | סוכה כ. לעיל מג: | שבת נו. | רש"ל | [ע' בתוס' פ' אלו טריפות דשם מסודרים דבריהם יפה]

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבי שמעון ולאחר הפרק: (ב) רש"י ד"ה ואיבעית אימא ר"ש ולאחר הפרק : (ג) תוס' ד"ה ואיבעית וכו' אין זו ראייה מן הש"ס שהש"ס מיישב וכו' ועוד דלרבא נמי :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואיבעית וכו' ומתוך כך פסק נמי. וכעין זה כתבו תוס' בשם ר"ת כתובות פח ע"ב ד"ה לאפוקי :

תוספי הרא"ש

כשר למי חטאת. והא דאמרינן כל מעשיה בכלי גללים כלי אדמה נעשית היינו בז' ימים שמזין כל כהן השורף את הפרה והחמירו שם לפי שהקילו לטמאותו להוציא מלבן של צדוקין: **אלא** לענין גסטרא מפ' ר"ח זהו שבר בלשון יון ונראה שאין שבר כלי חרס מטמא משום גסטרא אלא א"כ יחדו לאוכלין א) כ"ש נשבר לגמרי שהשבר צריך יחוד (ותימה) [וא"ת] והא דתנן במס' כלים ומייתי לה בפרק אלו טריפות הדקין שבכלי חרס הן ודפנותיהן שיעורן בכדי סיכת קטן. ועד לוג ומלוג עד סאה ברביעית. וכיון דאיירי ע"י יחוד אפי' הגדול שבהן יהא שיעורו כדי סיכת קטן וי"ל כיון דאין דרך לייחד שבר כלי גדול כשהן קטנים כל כך בטלה דעתו. ומיהו קשה מהא דתניא בתוספתא דכלים גבי קרקרו' הכלי ודופנותיהן שיפן ועשאן כלי מקבלין טומאה מכאן ולהבא דברי ר' מאיר וחכ"א כל כלי חרס שטהור שעה אחת שוב אין לו טומאה עולמית. והכא אמרינן אע"ג דטהור לגמרי יש לו טומאה ע"י יחוד וכן בניקב כמוציא זית טהור מלקבל זיתים ועדיין כלי הוא לקבל רמונים ופרש"י דאם יחדו לרמונים מקבל טומאה מכאן ולהבא. וי"ל דודאי כשאינו צריך תיקון נחתא לידי טומאה ע"י יחוד וההיא תוספ' דאין לו טומאה לעולם היינו כשצריך (טומאה) תיקון. ותימה הא דתנן במס' כלים חתכו חוליות פחות מד' טפחים טהור מירחו בטיט מקבל טומאה משיסיקנו לאפות בו סופגנין אלמא מועיל בו תיקון ולא מיסתבר לאוקומי כר' מאיר אלא כרבנן וי"ל דהא דאמרי רבנן דאין לו טומאה לעולם היינו בשברים קטנים פחותים משיעור המפורש בחולין דמחמת גריעותן לא מהני בהו תיקון אבל הך דתנור מיירי שהוא כלי חשוב כמתחלה ע"י תיקונו : **כיצד** בודקין כלי חרס לידע אם ניקב בכונס משקה. כולי שמעתי' מדבר בכלי חרס לענין כונס משקה וכן בפ' המצניע דקאמר רבא חמש מדות בכלי חרס ניקב בכונס משקה דדוקא כלי חרס מתבטל מתורת כלי שניקב בכונס משקה אבל של עץ יש

ושל מתכת לא והא דאמר רבא בפ' כל הבשר כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלים ממנו לידים היינו דוקא כלי חרס אבל משאר כלים נוטלין אע"פ שניקב בכונס משקה מ"מ צריך להחמיר כיון דנקט התם כלי סתם :

א) נראה דחסר וצ"ל דהא אפי' שלם כשניקב בכונס משקה טהור עד שייחדנו לאוכלין כ"ש וכו'.

תורה אור

רבי יהודה אומר כופף אזני קדרה לתוכה ומציף עליה מים ואם כונס בידוע שכונס משקה ואם לאו בידוע שמוציא משקה או שופתה על גבי האור אם האור מעמידה בידוע שמוציא משקה ואם לאו בידוע שמכנים משקה ר' יוסי אומר אף לא שופתה על גבי האור מפני שהאור מעמידה אלא שופתה על גבי הרמץ אם רמץ מעמידה בידוע שמוציא משקה ואם לאו בידוע שכונס משקה היה טורד טיפה אחר טיפה בידוע שכונס משקה מאי איכא בין ת"ק לר' יהודה אמר עולא כינוס על ידי הדחק איכא בינייהו: כל אבר שיש בו צפורן וכו': [א]יש בו צפורן מטמא במגע ובמשא ובאהל יש בו עצם ואין בו צפורן מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל *אמר רב חסדא דבר זה רבינו הגדול אמרו המקום יהיה בעזרו אצבע יתרה שיש בו עצם ואין בו צפורן מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן [ב]וכשאינה נספרת על גב היד: כל המטמא מדרס וכו': [ג]כל דחזי למדרס מטמא טמא מת ויש שמטמא טמא מת ואין מטמא מדרס לאתויי מאי לאתויי סאה ותרקב *דתניא °והיושב על הכלי יכול כפה סאה וישב עליה או תרקב וישב עליו יהא טמא ת"ל °אשר ישב עליו הזב [ד]מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו: מתני' *[ה]כל הראוי לדון דיני נפשות ראוי לדון דיני ממונות ויש שראוי לדון דיני ממונות ואינו ראוי לדון דיני נפשות: גמ' אמר רב יהודה [ו]לאתויי ממזר תנינא חדא זימנא *הכל כשרין לדון דיני ממונות ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות והוינן בה לאתויי מאי ואמר רב יהודה לאתויי ממזר הדא [ז]לאתויי גר והדא לאתויי ממזר וצריכי דאי אשמעינן גר משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר דאין ראוי לבא בקהל אימא לא ואי אשמעינן ממזר משום דקאתי מטפה כשרה אבל גר דקאתי מטפה פסולה אימא לא צריכא: מתני' *כל הכשר לדון כשר להעיד ויש שכשר להעיד ואינו כשר לדון: גמ' לאתויי מאי א"ר יוחנן לאתויי סומא באחת מעיניו ומני רבי

(ויקרא טו) (שם)

רש"י

ר' יהודה אומר. לא כך בודקין אותה דהא קולא הוא דאיידי דדחיק להו לשולים אימא טיילי מיא לגוה אפילו בנקב קטן אלא הכי בדקינן לה כופה פי הקדרה לתוך העריבה קודם שיתן המים ואח"כ נותן מים בעריבה עד שיהו מים לפין על שוליה אם כנסה בידוע כו': אם האור מעמידה. שלא יצא המשקה בידוע שנקב קטן הוא ואינו ראוי להככים משקה: שהאור מעמיד. אפילו נקב גדול: רמץ. גחלים ואפר בוערים: היה טורד טיפה אחר טיפה. כלומר וזו נמי בדיקה אם נתן לתוכו מים והן יוצאין טיף אחר טיף בידוע שכונס משקה: ה"ג מאי איכא בין תנא קמא לר' יהודה כינוס ע"י הדחק איכא בינייהו. לת"ק הוי כינוס כדפרישית: יש בו צפורן. ואפי' היא יתרה כגון אצבע ששית: מטמא במגע ובמשא ובאהל. דהוי אבר חשוב ואפי' ליכא כזית בשר מטמא באהל דקי"ל האברים אין להן שיעור בפ' יוצא דופן (לעיל דף מג:) אין בו צפורן לא הוי אבר ומיהו מטמא במגע ובמשא כדין עצם כשעורה שהרי יש בו עצם: ואינו מטמא באהל. עד דאיכא כזית בשר דקיימא לן עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ולא באהל ואי איכא כזית בשר ודאי מטמא דהא איכא כזית מן המת ואי לאו יתרה היא ודאי מטמא משום אבר באהל ואע"ג דליכא כזית בשר דאפילו יתרה אמרי' לקמן דאי נספרת על גב היד הויא אבר: רבינו הגדול. רב: על גב היד. שאינה עומדת בשורת האצבעות: לאתויי סאה ותרקב. שאינן מדרס הזב לטמא אדם וכלים אבל טמאין הם טומאת מגע הזב להיות ראשונים ובמת נעשין אב הטומאה: מי שמיוחד לישיבה. הוא דהוו אב הטומאה דכתיב וכבס בגדיו וגו': מתני' כל הראוי לדון דיני נפשות. כ"ש שהוא כשר לדיני ממונות: גמ' לאתויי ממזר. דכשר לדיני ממונות ופסול לדיני נפשות *כדכתי' (בסנהדרין דף לו:) כולך יפה רעיתי: גר. נמי כשר לדיני ממונות: לאתויי סומא באחת מעיניו. דכשר להעיד ואינו כשר לדון אבל בשתי עיניו אפילו לעדות פסול דכתיב (ויקרא ה) או ראה:

תוספות

יש בו עצם ואין בו צפורן מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל. בפ' *אלו מומין (בכורות מה.) אית דמפרש טעמא גזרה שאינה נספרת על גב היד אטו נספרת אבל באהל המת לא גזרו דעבדי היכרא דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים ואית דאמר משום דעצם כשעורה נגע בה ותימה להאי טעמא אמאי מטמא במגע כשנוגע בבשר ואינו נוגע בעצם דאי משום דבשר הוי יד ושומר לעצם האמר רב בפרק העור והרוטב (חולין דף קיח:) דאין יד לפחות מכזית ואין שומר לפחות מכפול ורבינו הגדול דהכא היינו רב ויש לומר דגזרו חכמים אטו לפעמים דיש בעצם כפול אי נמי נגיעת בשר אטו נגיעת עצם או גזרו מגע אטו משא: כל המטמא מדרס. היינו מק"ו דפכין קטנים ובפ' כילד הרגל (ב"ק דף כה:) פירשנו:

תנינא חדא זימנא. תימה מאי קושיא הא כמה כללות תנא במתני' אע"ג דתנא להו בדוכתא אחריתי דקתני *כל שהוא חייב בפאה חייב במעשר כו' ושמעינן לה ממתני' במסכת פאה (פ"א מ"ד) דקתני לקיטתו כאחד ומכניסו לקיום ובמעשר לא תני ליה וכן *כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ושמעינן לה ממתניתין דראשית הגז וכל שיש לו ביעור יש לו שביעית שמעינן נמי ממתני' דשביעית וי"ל דלא פריך אלא אדרב יהודה דמאי הוצרך למימר לאתויי ממזר הכא והתם *והשתא אתי שפיר דלא קאמר דההיא דסנהדרין (דף לו:) לאתויי חלל דכשר לדיני ממונות ופסול לדיני נפשות כדתנן התם* (א) אין כשר לדיני נפשות אלא מן המשיאין לכהונה אלא לא פריך אמתני' כי אם על רב יהודה וארב יהודה לא מצי לשנויי דהדא לאתויי חלל דמליסנא דסיפא דאחד דיני ממונות דקתני דאין כשר לדיני נפשות אלא מן המשיאין לכהונה משמע אבל כשר לדיני ממונות ולכל הפחות מוקמינן אחלל דכשר ונ"ל דרב יהודה אתא לאשמועינן דגר וממזר כשרים לדיני ממונות דפסולין לדיני נפשות שמעינן ממתני' דהתם וגרסינן הכא כמו שיש ספרים דגרסי בסנהדרין (דף לו:) אי אשמועינן גר משום דראוי לבא בקהל כו' ואי אשמועינן ממזר דבא מטפה כשרה להכי כשר לדיני ממונות אבל גר אימא לא ול"נ איפכא כמו שהיה בספרים אי אשמועינן גר משום דבא מטיפה פסולה ולכך פסול לדיני נפשות דרב יהודה לא אתא לאשמועי' הא דפסול לדיני נפשות כדפרישנא: לאתויי ממזר. וא"ת ואמאי לא קאמר לאתויי בעל מום דפסול בדיני נפשות ומפיק לה בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו:) ובריש מצות חליצה (יבמות דף קא.) כשם שבית דין מנוקין בצדק כך מנוקין מכל מום וי"ל דלא איירי אלא בפסול יוחסין וה"נ איתא בפ' זה בורר (סנהדרין דף כז:) דפריך והא עד זומם דדיני ממונות דכשר לדיני נפשות ופסול לדיני ממונות ומשני בפסול יוחסין קמיירי: חדא לאתויי גר. משמע דכשר אע"ג דאין אמו מישראל ותימה דבפ' החולץ (יבמות דף מה:) אמרי' דרבא אכשר לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל דכיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינא ביה וי"ל דהכא מיירי לדון גר חבירו כדאמר בפרק מצות חליצה (שם דף קב.) גר דן חבירו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפילו ישראל ולא כמו שפירש שם בקונט' דלענין דיני נפשות איירי הא לדון את חברו אבל בדיני ממונות דן אפי' ישראל וא"ת דבפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עו:) על גמרא דמי שהוחזקו אבותיו כו' דפריך למימרא דלא אוקמינן פסולין ורמינהי הכל כשרין כו' ואמר רב יהודה לאתויי ממזר ומאי קושיא לישני דהיינו דוקא לדון ממזר כיוצא בו דומיא דגר ואם נאמר דהכא מיירי בגר שאמו מישראל הוה אתי שפיר וי"ל דשאני ממזר דכיון דאביו ואמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה תדע דהא (ב) דדרשינן עליך הוא דבעינן מקרב אחיך וממזר מקרי שפיר עליך דבא מזרע ישראל ואם ממזר פסול לדון את ישראל מיפסיל נמי לדון את ממזר חברו והא דתניא בתוספתא אין מעמידין מלך אלא מן המשיאין לכהונה היינו מדרבנן דמדאורייתא אפי' ממזר חשיב מקרב אחיך והא דעביד צריכותא בין גר לממזר אע"ג דחלוקין זה מזה כדפי' נקט צריכותא לפי שהמשנה שנויה סתם ואין חלוק זה מפורש בה וא"ת בפ' מצות חליצה (יבמות דף קא:) דא"ל רב שמואל בר יהודה לרב יהודה תנינן בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים ורגיל ר"ת לומר דאותו רב שמואל היינו בנו של רב יהודה הינדואה דאמר בפ"ק דקידושין (דף כב:) דגר שאין לו יורשין הוה ונתגייר הוא ובנו וכן משמע הלשון דקאמר ואנא גר אנא משמע דהוא עצמו נתגייר וכיון דלא היתה אמו מישראל לשאר דינין נמי מיפסיל ואמאי הוצרך להביא קרא דחליצה וגם רב יהודה היאך ברכו לדיין וי"ל דקבלו עליהם החולץ והחולצת דבדיני ממונות הוי כשר ולחליצה מיפסיל כדאמר התם אי נמי התם לחליצת גרים מיירי ואין להאריך כאן יותר:

כל

נ"ל מומין אלו

ז א ב מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל"ז:

ח ג ד מיי' פכ"ז מהל' כלים הלט"ז:

ט ה מיי' פי"א מהל' סנהדרין הלי"א ופ"ב שם הלכה ט:

י ו מיי' פ"ב שם הל"ט סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' ז סעי' ג:

יא ז מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעי' א:

תוספי הרא"ש

יש בו עצם ואין בו ציפורן מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל. ותימה דבפ' אלו מומין (דף מה) [אית דאמר] דמשום עצם כשעורה נגעו בה אמאי טמא כשנגע בבשר ואינו נוגע בעצם. וכ"ת משום יד או שומר דהא דאמרינן אין שומר לטומאה חמורה היינו להצטרף אבל להוציא טומאה יש שומר הא רב הוא דאמר בפ' העור והרוטב דאין יד לפחות מכזית ואין שומר לפחות מכפול. ורבינו הגדול דהכא היינו רב וי"ל [ו]דגזרו חכמים פחות מכשיעור אטו פול דפעמים יש בעצם כפול והבשר מכסהו. א"נ גזרינן נגיעת בשר אטו נגיעת עצם א"נ גזרינן מגע אטו משא: כל המטמא מדרס מטמא טמא מת. ואפי' הוא פשוטי כלי עץ דאינו ראוי לקבל טומאה כיון דחזי למדרס מקבל טומאה דילפינן ליה מפכין קטנים שטהורים בזב דלמאי לא חזו שאינו יכול ליגע לתוכן לפי שפיהן צר ובהיסט נמי לא מטמו דהיסטו (בעי') [ילפינן] מקרא דאשר יגע בו הזב ומה שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא אע"ג דראוי לנגיעת שער הזב. בת"כ ילפינן דשער הזב דמטמא מוהנוגע בבשר הזב וכיון שאינו ראוי לנגיעת בשר אינו מטמא בשער. ותימה כלי חרס המוקף צמיד פתיל אל יטמא בהיסט דאינו ראוי לנגיעה. ולעיל בפ"ק אמרינן שמטמא מעת לעת שבנדה ואר"ת דצמיד פתיל חשוב בא לכלל מגע לפי שעומד ליפתח אע"ג דגבי קולית גבילה אמרינן מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה ואע"ג דחשב עליו לנוקבו אינו מטמא במשא שאני התם דמסתמא אינו עומד לינקב אלא ע"י מחשבה אבל צמיד פתיל סתמא עומד לינקב וה"ה דמצי למיעבד ק"ו מסאה ותרקב ופכין גדולים דלא מטמו מדרס ומטמו טמא מת אלא דניחא ליה למינקט פכין קטנים שטהורין בכל טומאת הזב ואע"ג דמטמאין במעיינות הזב נהי דבשער הזב לא מטמו משום דבעינן ראוי לנגיעת בשר מ"מ רוקו דכתיב בהדיא וכי ירוק הזב בטהור פשיטא ליה דלא בעינן בהו ראוי לנגיעת בשר מ"מ טהורים מכל טומאות המחוברות לזב: מפך שמטמא בזב אינו דין שיהא טמא במת. ותימה כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח שטמא בזב וטהור במת. ואומר ר"ת דלא שייך לעשות יוכיח מצמיד פתיל דכה"ג שהוא טמא בזב היה טמא במת דמה שהוא בהיסט היינו משום דהוי כאילו נגע זב בתוכו דאי זהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו ובמת נמי אם היה כזית מת בתוכו היה טמא: לאיתויי ממזר. תימה אמאי לא קאמר לאיתויי בעל מום שפסול לדיני נפשות משום ונשאו אתך בדומין לך כדאיתא בפ' עשרה יוחסין ובפ' אחד דיני ממונות מפיק ליה מכשם שב"ד מנוקים בצדק כך מנוקים מכל מום. ולימא נמי לאיתויי אשה שכשירה לדיני ממונות כמו שמפרש לקמן ופסולה לדיני נפשות מאתך וי"ל דלא מיירי אלא בפסול יוחסין והכי נמי אמרינן בפ' זה בורר דפריך התם והאיכא עד זומם דדיני ממונות דכשר לדיני נפשות ופסול לדיני ממונות ומשני בפסול יוחסין קא מיירו: תנינא חדא זימנא. תימה מאי קשה ליה כל הני כללי דתני מתניתין מיפרשן בדוכתייהו ולא תני להו [אלא] אגב גררא י"ל דעיקר פירכא הוי מרב יהודה למה הוצרך לומר תרי זימני לאיתויי ממזר וכה"ג אשכחן גבי רב יהודה דפסיק כר' עקיבא פסחים בפ' אלו דברים ובפרק ר' אליעזר דמילה דאמר כל מלאכה שאפשר לעשות מע"ש אינה דוחה את השבת בופריך התם תנינא חדא זימנא וקיימא הך פירכא על רב יהודה ולא לר' עקיבא דלא עביד התם צריכותא מההיא דתנן במנחות בפ' שתי הלחם דקאמר ר' עקיבא נמי התם כה"ג [אלמא] דלא פריך לר' עקיבא. והשתא נמי ניחא

[בכורות מה:]

שבת נט. חגיגה כג.

סנהדרין כז: ודף לו:

סנהדרין לב. לו: קדושין עו: (סוכיות ד:)

[נ"ל כדמייתי]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה תנינא וכו' כדתנן התם ואין הכל כשרים לדון דיני נפשות וכו' דקתני דאין הכל כשרים לדון דיני נפשות: (ב) ד"ה חדא וכו' דהא דדרשינן עליך:

תוספי הרא"ש

דלא קאמר דאצטריך מתניתין דסנהדרין משו' חלל דכשר לדיני ממונות ופסול לדיני נפשות כדתנן התם אין כשר לדיני נפשות אלא שמשיאין לכהונה משום דלא פריך אלא לרב יהודה ותימה ורב יהודה גופיה אמאי לא קאמר לאיתויי חלל וי"ל משום דשמעינן ליה מלישנא דמתני' דקתני בסיפא אין כשר לדיני נפשות אלא כהני' לוים וישראלי' המשיאין לכהונה ומיתו ק' דממזר וגר נמי שמעינן מתתם. וי"ס דגר' בסנהדרין איפכא ואי שמעינן גר (א) משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר אימא לא ואי אשמעינן ממזר משום דבא מטפה כשרה אבל גר אימא לא והשתא הוי חדוש לרב יהודה מה שהן כשרין לדיני ממונות והשתא לא שמעינן לה מלישנא דמתניתין משום דאיירי בדיני נפשות: חדא לאיתויי גר והדא לאיתויי ממזר. כלומר תני בחדא זימנא במילתא דרב יהודה(חדא)לאיתויי גר משמע הכא דגר כשר אע"ג דאין אמו מישראל. ותימה דבפ' החולץ אמרינן רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה אפורסיה דבבל דכיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרי' ביה וי"ל דהכא איירי לדון גר חבירו כדאמרינן בפ' מצות חליצה גר דן את חבירו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל ולא כמו שפרש"י שם דבדיני נפשות איירי דן את חבירו ולא ישראל אבל לדיני ממונות כשר. ועוד דמייתי התם קרא דמקרב אחיך ואילו בדיני נפשות ממעטינן מונשאו אתך בסנהדרין ובקידושין. ותי' הא דאמרינן בעשרה יוחסין מי שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים וכו' למימרא דלא מוקמינן פסולין לדינא והתנן הכל כשרין לדון כו'. ואמר רב יהודה לאיתויי ממזר. ומאי קשה ליה היינו דוקא לדון חבירו כדאמרינן גבי גר וי"ל דגבי ממזר לא שייך לפלוגי בין ישראל כשר לממזר דמקרב אחיך קרינן ביה כיון דאביו ואמו מישראל ואי מיפסל לישראל כשר מיפסיל נמי לחבירו. והא דקאמר בגר וממזר דצריכי אע"פ שהן חלוקין זה מזה כדפרישית מ"מ נקט צריכותא דשייכא לפי דמרבי ליה רב יהודה ממתניתין שאין חילוק זה מפורש בהם: כל הכשר לדון כשר להעיד. ותימה והרי אשה דכשרה לדון דכתיב ותיא שפטה את ישראל גבי דבורה ואמרינן נמי ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם הוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה וכי היכי דהאי קרא איירי בנידונין איירי נמי בדיינין כדדרשינן לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים אלמא אשה כשרה לדון ופסולה להעיד כדאיתא בריש שבועת העדות. וי"ל דה"ק כל איש הכשר לדון כשר להעיד א"נ נהי דבנידונין אשה בכלל בדיינין אין אשה בכלל. ודבורה מלמדת הייני ישראל א"נ מחמת נביאותה קבלוה עליהם: לאיתויי סומא בא' מעיניו. ומני

(א) מזה משמע דגי' רבינו כאן הי' ואי אשמעינן גר משום דקאתי מטפה פסולה ומשו"ה פסול לד"נ אבל ממזר וכו'.

גמרא

רבי מאיר היא *דתניא היה רבי מאיר אומר מה ת"ל °על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע וכי מה ענין ריבים אצל נגעים *מקיש ריבים לנגעים מה נגעים ^א^ביום דכתיב °וביום הראות בו ^ב^אף ריבים ביום ומה נגעים שלא בסומא דכתיב °לכל מראה עיני הכהן אף ריבים שלא בסומא ומקיש נגעים לריבים מה ריבים שלא בקרובים אף נגעים שלא בקרובים אי מה ריבים בשלשה אף נגעים בשלשה ודין הוא ממונו בשלשה גופו לא כ"ש ת"ל °והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים הא למדת ^ג^שאפילו כהן אחד רואה את הנגעים *ההוא סמיא דהוה בשבבותיה דרבי יוחנן דהוה *קדיין דינא ^ד^ולא קאמר ליה ולא מידי היכי עביד הכי *והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן כל הכשר לדון כשר להעיד ויש כשר להעיד ואין כשר לדון ואמרינן לאתויי מאי ואמר רבי יוחנן לאתויי סומא באחת מעיניו רבי יוחנן סתמא אחרינא אשכח דתנן *^ה^דיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה ומאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא איבעית אימא סתמא דרבים עדיף ואיבעית אימא משום דקתני לה גבי הלכתא דדיני:

מתני' כל שחייב במעשרות מטמא טומאת אוכלין ויש שמטמא טומאת אוכלין ואינו חייב במעשרות: **גמ'** לאתויי מאי לאתויי ^ו^בשר ודגים וביצים:

מתני' כל שחייב בפאה חייב במעשרות ויש שחייב במעשרות ואינו חייב בפאה: **גמ'** לאתויי מאי לאתויי תאנה וירק שאינו חייב בפאה דתנן *כלל אמרו בפאה ^ז^כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחד ומכניסו לקיום חייב בפאה אוכל למעוטי ספיחי סטים וקוצה ונשמר למעוטי הפקר וגידולו מן הארץ למעוטי כמהים ופטריות ולקיטתו כאחד למעוטי תאנה ומכניסו לקיום למעוטי ירק ואילו גבי מעשר *תנן ^ח^כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשרות ואילו לקיטתו כאחד ומכניסו לקיום לא קתני (א) אם היו בהם שומים ובצלין חייבין °דתנן *מלבנות בצלים שבין הירק ר' יוסי אומר פאה מכל אחת ואחת וחכ"א °מאחת על הכל אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן עולשין שזרען מתחילה לבהמה ונמלך עליהן לאדם צריכות מחשבת

רש"י

רבי מאיר היא. דפסיל סומא באחת מעיניו לדון: שלא בסומין. אפילו סומא באחת מעיניו: דכתיב לכל מראה עיני הכהן. עד דאיכא כולו מראה: ומה ריבים שלא בקרובים. דנפקא לן מלא יומתו אבות על בנים (דברים כד) אף נגעים אין כהן רואה נגע קרובו: וגומרין בלילה. אלמא לא מקשינן ריבים לנגעים דכתיב וביום הראות בו בשר וכי היכי דלענין לילה לא מקיש לענין סומא נמי לא מקיש: סתמא דרבים עדיף. ההיא דלעיל אוקמינן כר"מ דיחיד הוא: דקתני לה גבי הלכתא דדיני. בסנהדרין דקא מיירי כולי מסכתא בדינין הילכך עיקר היא אבל הך לא תנן לה הכא גבי נדה אלא אגב גררא דנקט כיוצא בו: **מתני'** כל שחייב במעשרות מטמא טומאת אוכלין. דאין חייב לך במעשר אלא אוכל: **גמ'** בפאה. כתיב (ויקרא יט) ובקוצרכם את קציר וגו' דומיא דקציר דמכניסו לקיום ואיכא כל הני: מכניסו לקיום. שאדם יכול לאוצרו: למעוטי ספיחי סטים וקוצה. דאין אוכל אלא מין צבע: סטים. קרו"ג: קוצה. גויטר"א ולא ידענא אמאי נקט ספיחים וכמדומה לי שהראשונים ראויים לאכילה: תאנה. אינה (ב) מבשלה כאחד: ואילו לקיטתו כאחד. דממעט תאנה ומכניסו לקיום דממעט ירק: לא קתני. אלמא תאנה וירק חייבין במעשר מדרבנן דמדאורייתא לא מיחייב אלא דגן ותירוש ויצהר: שומים ובצלים. מכניסן לקיום לפיכך חייבים בפאה: מלבנות. שורות: מכל אחד ואחד. דירק הזרוע בין שורה לשורה מפסיק להו: עולשין. עשב ושמו קריספל"א:

תוספות

כל הכשר לדון כשר להעיד. וא"ת והרי אשה דכשרה לדון כדכתיב בדבורה והיא שופטה את ישראל בעת ההיא ובשלהי פ"ק דב"ק (דף טו.) דרשינן אשר תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה וכי היכי דהאי קרא מיירי בנדונין מיירי נמי בדיינין כדדרשינן בהמגרש (גיטין פח:) לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים ואשה פסולה להעיד כדאמר בפרק שבועת העדות (שבועות דף ל.) וי"ל דה"ק כל איש הכשר לדון כשר להעיד אי נמי נהי דבנידונין הוי אשה בכלל מ"מ בדיינים אין אשה בכלל ודבורה היתה דנה ע"פ הדיבור אי נמי לא היתה דנה אלא מלמדת להם הדינים ובירושלמי פוסל אשה לדון *אית דילפי מועמדו שני אנשים (ג) שני מעל פי שנים עדים ואית דילפי מוישארו שני אנשים במחנה*):

ורבי מאיר היא. וא"ת אמאי קאמר לאתויי סומא ופליג מתניתין אסתמא דסנהדרין (דף לג.) לימא לאתויי אוהב ושונא דכשרין להעיד ופסולין לדון כדאמר בפרק זה בורר (שם כז:) לרבנן דרבי יהודה וי"ל דלא פסיקא ליה שהרי לכל אטולס כשרין א"כ מתניתין ע"כ לא מיתוקמא כרבנן דהא קתני כל הכשר לדון כשר להעיד והרי סומא בשתי עיניו לרבנן דכשר לדון דהא לא מקשינן ריבים לנגעים ואילו להעיד פסול מאו ראה ואפילו במה שראה קודם שנסתמא פסול להעיד כדאמר ביש נוחלין (ב"ב קכח.) היה יודע לו עדות קודם שנסתמא ונסתמא פסול וא"ת בפרק חזקת הבתים (שם דף מג.) דפריך וליסלקו בי תרי מינייהו ולידייני הא בפ' יש נוחלין שהבאתי פוסל תחלתו בפסול וסופו בכשרות וכי תימא לדון כשר טפי והתנן כל הכשר לדון כשר להעיד וי"ל דמתניתין מיירי בלהבא כל הכשר לדון להבא כשר להעיד מה שיראה מכאן ולהבא*:

כל שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין. וא"ת הא אמרינן בפ"ק דחולין (דף ו.) איטו חושש לשאור ותבלין שבה לא משום מעשר ולא משום שביעית משמע דמעשר נוהג בתבלין וא"כ מטמא טומאת אוכלין ובפרק העור והרוטב (שם דף קיז:) תנן והקיפה מצטרפין לטומאת אוכלין ומפרש בגמרא (שם דף קכ.) מאי קיפה תבלין אלמא אין להם טומאת אוכלין אלא ע"י צירוף וי"ל דאיכא ב' מיני תבלין דהנהו דאין ראויין אלא לטעמא לא מטמו טומאת אוכלין ואין חייבין במעשר אבל תבלין דראויין נמי בפני עצמן ועבידן נמי לטעמא כגון שומים ובצלים חייבין במעשר ומטמאים טומאת אוכלין אי נמי ההיא דפ"ק דחולין (דף ו.) לנהדין קתני ולא קאי מעשר אתבלין אלא אשאור גרידא ושביעית קאי אף אתבלין דאף במאכל בהמה נהגא כדתנן במס' שביעית עוד הקשה הרב ר"ם מטוי"ל דלקמן (דף נא:) אמרינן דכמט וגמרו דאין פלפלין מטמאין טומאת אוכלין ובפ' בכל מערבין (עירובין כח:) אמר זרע הגרגיר למאי חזי וקאמר שכן ראשונים שלא היה להם פלפלין היו שוחקין אותו ומטבילין בו את הגלי וכ"ש דפלפלין מתעשרין מהאי טעמא וי"ל דזרע גרגיר כי שוחקין אותו להטביל בו חזי אף בעינו אלא דאין רגילות לשוחקן כדי לאוכלן בלא טיבול לפי שע"י טיבול עדיף טפי אבל פלפלין לאחר שנשחקו לא חזו בעינייהו אלא ע"י טיבול*:

ספיחי סטים. פי' בקונטרס דלוקא נקט ספיחים אבל תחלתן ראויין לאכילה אי נמי ספיחים ראויין יותר וס"ד דחייב בפאה קמ"ל:

וגידולו מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות. בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מ:) פריך והא *תנן אם אמר כל גידולי קרקע עלי קונם אסור בכמהים ופטריות ומשני מירבא רבו מארעא מינק לא ינקי מארעא והא כל דבר שאין גידולו מן הארץ קתני תני *וכל דבר שאין יונק מן הארץ א"כ נמי בשמעתין צריך למיתני יונק מן הארץ:

למעוטי תאנה. תימה מאי שנא דתאנה וירק חייבין במעשר ופטורים מן הפאה דמן התורה אין נוהג פאה ומעשר אלא בדגן תירוש ויצהר בלבד ומאי שנא דחייבו חכמים טפי במעשר מבפאה ואומר ר"ת משום דתאנה אין לקיטתה כאחד הלכך לא גזרו חכמים פאה בה שלא ילפו עניים מתי יגמור בעל הבית לקיטתו ויפסידו יותר במקום אחר ממה שירויחו בפאה זאת וירק נמי אין הפאה חשובה ואינה שוה כ"א מעט ואם ימתינו אחריה עד הערב יפסידו יותר:

שזרען מתחלה לבהמה. משמע דסתמא לאדם קיימי או לתרוייהו ואפ"ה כי זרען לבהמה פקע שם אוכל מינייהו (ד) אף על גב דאמר (כריתות דף*) כל המיוחד לאוכל אדם טמא עד שיפסל מלאכול לכלב דכיון שזרען לבהמה אין עליה שם אוכל ולא היה *שני גידולים מעולם לאדם והא דאמר בהעור והרוטב (חולין קכח.) עולשין שלקטן והדיחם לבהמה ונמלך עליהן לאדם צריכות הכשר שני קשה כיון דסתמן לאדם משום דהדיחן לבהמה לא פקעי מינייהו שם אוכל (ה) שיפסל מלאכול לכלב ואמאי לא הוכשרו וי"ל דמיירי שהיו מתחלה מיוחדים לבהמה אי נמי שמא אין הכשר מועיל אף באוכל אדם אי הוי הכשר לצורך בהמה:

תוספי הרא"ש

ר"מ היא. תימה אמאי קאמר לאיתויי סומא ופליגא אסתם מתניתין דסנהדרין לימא לאיתויי אוהב ושונא דכשרין להעיד ואין כשרין לדון לר' יהודה כדאיתא בפ' זה בורר וי"ל דלא פסיקא ליה משום דלשאר אנשים כשרין לדון א"נ ע"כ מתניתין לא מיתוקמא כרבנן דהא קתני כל הכשר לדון כשר להעיד והרי סומא בשתי עיניו דכשר לדון דלא מקשינן ריבים לנגעים וההוא סומא דהוה בשיבבותיה דר' יוחנן מסתמא סומא בשתי עיניו היה ופסול להעיד דאו ראה כתיב ואפי' במה שראה קודם שנסתמא פסול להעיד כדאמרינן ביש נוחלין היה יודע עדות קודם שנסתמ' ונסתמא פסול: **כל** שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין. [...]אמרינן (ביש נוחלין)[בפ"ק דחולין]אינו חושש לשאור ולתבלין שבה משום מעשר ומשום שביעית.ובפ' העור והרוטב תנן הקיפה מצטרף לטמא טומאת אוכלין וקאמר בגמרא מאי קיפה תבלין אלמא תבלין אין לו טומאת [...] על ידי צירוף אע"ג דחייב במעשר וי"ל דיש מיני תבלין שאינן ראויין אלא לטעמא והני לית להו טומאה ולא מיחייבי במעשר. ויש מיני תבלין שראויין בפני עצמן וגם עבידי לטעמא כגון שומים ובצלים ואותם [...]אה]וגם חייבין במעשר.א"נ הך דקיפה שאני שכבר נתן טעם בקדירה כדאמרינן גבי שבת משנתן טעם בקדירה אינו מטמא טומאת אוכלין א"נ משום מעשר דקאמר(ביש נוחלין)[בחולין]לא קאי אתבלין אלא אשאור אבל [...] אף אתבלין דהא במאכל בהמה נמי נהגא שביעית: ספיחי סטים. פרש"י דוקא נקט ספיחין אבל תחלתן ראוי לאכילה. ועי"ל דספיחין ראוין יותר וסד"א דליחייבו בפאה: **גידולו** מן הארץ למעוטי כמהין [...]בפ' כיצד מברכין ובפרק הנודר מן הירק פריך והתנן אם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכמהין ופטריות. ומשני מירבא רבו מארעא מינק לא ינקי מארעא. והא דבר שאין גידולו מן הארץ קתני תני על דבר שאינו [...]רץ. ובשמעתין נמי צריך למיתני יונק מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות: **למעוטי** תאנה. פרש"י טעמא דתאנה וירק פטורין מן הפאה וחייבין במעשר משום דבספרי מיחייב מן התורה כל מילי בפאה בר מתאנה [...] דגני תרתי לא רצו הכמים לגזור אבל במעשר לא מיחייב אלא [בדגן ותירוש ויצהר] וגזרו על כל שאר דברים. וקשה לר"ת דהכי נמי דריש בסיפרי מקרא חיוב מעשר בכל מילי אע"ג דפשיטא דמעשר פירות מדרבנן. [...]רשות אסמכתא בעלמא נינהו גבי מעשר[וגם]גבי פאה דפאה נמי לא מצינו אלא א) בכרם זית וכן כל הנך דתנן במס' ביצה אין עולין באילן משום שבות כו' וכן דריש בסיפרי משבתון שבות אלא כל הנך דרשות דסיפרי [...]עלמא נינהו והנך דמדרבנן נמי (בז') ב) אילנות אין חייבין בפאה אלא ה' מיני אילנות דחשיב במס' פאה האוג והחרובין כו'. והא דקאמר למעוטי תאנה לאו דוקא אלא כל תאנה דדמי ליה. ואומר ר"ת דהיינו טעמא [...] פאה בדבר שאין לקיטתו כאחד משום הפסד עניים שהיו מצפין בכל יום מתי יגמור לקיטתו ומתבטלין ובירק נמי דאין מכניסו לקיום יש ריוח מועט לעניים שממתינין עד הערב ומפסידין במקום אחר: [...]תחלה לבהמה משמע דסתמא לאדם קאי או לתרויהו ואעפ"כ כי זרען לבהמה פקע שם אוכל מינייהו ואע"ג דאמרינן כל המיוחד לאוכל אדם טמאין עד שיפסל מלאכול לכלב כיון דהני גידולין לא חזו מעולם לאדם דהא זרען לבהמה ליכא עלייהו שם אוכל:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואם היו בהם: (ב) רש"י ד"ה תאנה אינה מתבשלת כאחד: (ג) תוס' ד"ה כל הכשר וכו' מועמדו שני אנשים שני מעל פי: (ד) ד"ה שזרען וכו' ואע"ג דאמר כל וכו': (ה) בא"ד אוכל עד שיפסלו מלאכול:

גליון הש"ס

גמ' דתנן מלבנות בצלים. עי' תוס' כריתות דף טו ע"ב ד"ה מהו ובפ"ק דקדושין ובפ' כל הבשר:

א) נראה דצ"ל אלא בתבואה ובכרם וזיתים וכן כל הנך דתנן וכו'. ב) נ"ל בכל האילנות אין חייבין וכו'.

מסורת הש"ס: סנהדרין לד: | [יבמות קד.] | [סנהדרין שם] | [צ"ל דיינא] | [שבת מו. וש"נ] | [סנהדרין לב.] | פאה פ"א מ"ד שבת סח. פסחים נו: | מעשרות פ"א מ"א | פאה פ"ג מ"ד [חולין קלג.] | [וע"ע תוס' יומא פא. ד"ה שכספלין ותוס' עירובין כח: ד"ה לראשונים] | [צ"ל תניא] | [צ"ל כל] | [כת. ובפסחים מה: והיא מגאה פ"ח דטהרות] | [צ"ל שם] | [שייך לעיל מט:] | [*) [וע' תוס' יבמות מה: ד"ה מי לא עבלה ותוס' ב"ק טו. ד"ה אשר ותוס' שבועות כט: ד"ה שבועות ותוס' גיטין פח: ד"ה ולא] | [ועי' תוס' חולין מג. ד"ה וליסלקו]

עין משפט נר מצוה:
יב א מיי' פ"ט מהל' טומאת צרעת הל' ג:
יג ב מיי' פ"ב מהל' סנהדרין הל' ג וי"ג בכ"מ ובלח"מ סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' ז סעי' ג:
יד ג מיי' פ"ט מהל' טומאת צרעת הל"ו:
טו ד מיי' פ"ב מהל' סנהדרין הל"ט סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' ה סעי' ג:
טז ה מיי' שם סל"ג סמג שם טוש"ע שם סי' ז סעי' ב:
יז ו מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הל"א ופ"ג הל"ג:
יח ז מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים הל"א:
יט ח מיי' פ"ב מהל' תרומות הל' ט:
כ ט מיי' פ"ג מהל' מתנות עניים הל"י:

כא א ב מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל"ג:

כב ג מיי' שם הל"י:

כג ד ה מיי' שם הל"א:

כד ו מיי' שם ומיי' פ"ג מהל' שאר אבות הטומאה הל"א:

^צריכות מחשבה לכשיתלשו קסבר מחשבת חבור לא שמה מחשבה אמר רבא אף אנן נמי תנינא *י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור וזה אחד מהן ^גצריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר אלמא מחשבת חיים לא שמה מחשבה הכא נמי מחשבת חבור לא שמה מחשבה רבי זירא אמר הכא בגוזל שנפל מן הרום עסקינן דלא הוה קמן דלחשוב עליה א"ל אביי תרנגולת שביבנה מאי איכא למימר א"ל תרנגול ברא הוה אחיכו עליה תרנגול ברא עוף טמא הוא ועוף טמא מי קמטמא אמר להו אביי *גברא רבה אמר מילתא לא תחיכו עליה בתרנגולת שמרדה ומאי ברא דאיבראי ממרה רב פפא אמר תרנגולתא דאגמא הואי רב פפא לטעמיה *דאמר רב פפא תרנגול דאגמא אסור תרנגולתא דאגמא שריא וסימניך עמוני ולא עמונית דרש מרימר תרנגולתא דאגמא אסירא חזיוה רבנן דדרסה ואכלה והיינו גירותא ת"ר *^דגוזל שנפל לגת וחשב עליו להעלותו לכותי טמא לכלב טהור ר' יוחנן בן נורי אומר אף לכלב טמא א"ר יוחנן בן נורי ק"ו אם מטמא טומאה חמורה שלא במחשבה לא יטמא טומאה קלה שלא במחשבה אמרו לו לא אם אמרת בטומאה חמורה שכן אינה יורדת לכך תאמר בטומאה קלה שכן יורדת לכך אמר להן תרנגולת שביבנה תוכיח שיורדת לכך וטמאוה שלא במחשבה אמרו לו *משם ראיה כותים היו שם וחשבו עליה לאכילה במאי עסקינן אילימא בכרכים למה לה מחשבה והתנן *^הנבלת בהמה טהורה בכל מקום ונבלת עוף טהור והחלב בכרכים אין צריכין לא מחשבה ולא הכשר אלא בכפרים ומי איכא למ"ד דלא בעיא מחשבה *והתנן ^ונבלת בהמה טמאה בכל מקום ונבלת עוף טהור בכפרים צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר א"ר זעירא בר חנינא לעולם בכרך וגתו מאסתו ועשאתו כבפר א"ר יוחנן בן נורי קל וחומר אם מטמאה טומאה חמורה שלא במחשבה לא תטמא טומאה קלה שלא במחשבה אמרו לו לא אם אמרת בטומאה חמורה שכן אינה יורדת לכך מאי אינה יורדת לכך אמר רבא הכי קאמרי ליה לא אם אמרת בטומאה

רש"י

צריכות מחשבה. לאכילה ושוב תטמא טומאת אוכלין שיחשב עליהן לאחר תלישתן לאוכלן ואע"ג דכבר חשב בחבורן שהרי נמלך עליהן לאדם: צריכות מחשבה. לאכילה ושוב תטמא מאיליה ותחזור ותטמא אוכלין במגע דהא מאיליה קודם מחשבה אין לה טומאה אלא בבית הבליעה: ואינה צריכה הכשר. כדיליף לקמן במתניתין כל שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר לא שום הכשר ירידת טומאה לא הכשר מים ולא הכשר שרץ אלא מאיליה בלא שום נגיעה: אלמא מחשבת חיים. דהא מחיים סתמא לאכילה ואפ"ה לא מהניא ההיא מחשבה לטומאה דבעינן מחשבה בשעה שראוי לקבל טומאה ומחיים לאו בר קבולי טומאה הוא: הכא נמי מחשבת חבור. הואיל ומחובר לאו בר קבולי טומאה לא שמה מחשבה: מן הרום. עוף הבר פורח באויר דלא הוה קמן מחיים דליחשביה: תרנגולת שביבנה. דאמרינן לקמן כותים היו שם וחשבו עליה והא תרנגולת עוף מזומן הוה והויא קמן מחיים ואפילו הכי בעי מחשבה לטומאת מגע: עוף טמא מי מטמא בבית הבליעה. והא קיימא לן (חולין דף ק:) מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא זה שאיסורו משום בל תאכל טמא לא ותרנגולת שביבנה מטמאה בבית הבליעה הואי מדקא מייתי לה רבי יוחנן בן נורי לקמן סייעתא למילתיה דפליג בגוזל שנפלה בגת אלמא דומיא דגוזל הוא: שמרדה. שברחה ונעשית מדברית לאדוניה ושם גדלה אפרוחין ומהן נפל אחד כאן דלא היתה בו מחשבה מעולם: ומאי ברא. דקאמר לכו: דאיבראי ממרה. הנעשה מדברית לאדוניה: תרנגולתא. נקבה דאגמא הואי דההוא עוף טהור הוא אליבא דרב פפא: חזוה רבנן דדרסה. מקבלת ברגליה מה שאוכלת ואני אומר שדורסת על מאכלה ברגליה לאחוז שלא יבא כולו לפיה ואין עוף טהור עושה כן: והיינו גירותא. דקיימא לן גירותא עוף טמא הוא דאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קט:) כל מה דאסר לן רחמנא שרא לן לקבליה אסר לן דמא שרא לן כבדא אסר לן גירותא שרא לן לישנא דכוורא: גוזל. טהור: שנפל לגת. ומת: וחשב עליו. להעלותו לכותים להאכילו: טמא. טומאת אוכלין ומטמא אוכלין אחרים במגע דמעצמו באה עליו טומאה משחשב עליו כדיליף לקמן הואיל וסופו מטמא אדם כגון האוכלו מטמא בגדים בבית הבליעה לענין טומאה קלה נמי לא בעי הכשר מים ולא הכשר נגיעת שרץ הכשר היינו דבר שמכשירו לטומאה כגון שרץ ומים: אף לכלב טמא. טומאת אוכלין ולאו משום דאכילת כלב מחשבה היא אלא לר' יוחנן בן נורי לא בעי מחשבה: טומאה חמורה. כגון האוכלה מטמא בגדים בבית הבליעה ואפילו לא חשב עליו כגון שלא ידע שזה הוא: טומאה קלה. אוכלין ומשקין: אינה יורדת לכך. אינה יורדת לדין מחשבה ולקמן מפרש מה היא: תרנגולת שביבנה תוכיח. שמתה תרנגולת ביבנה ובא מעשה לפני חכמים וטמאוה שלא במחשבה ואף על פי שיורדת לכך כלומר דלטומאה קלה טמאוה שלא במחשבה ובטומאה קלה אמרת יורדת לכך: בכל מקום. ואפילו בכפרים דליכא אוכלין מרובין סתמא לאכילה: ונבלת עוף טהור בכרכים. דאיכא עם רב ואוכלין הכל וכן חלב בהמה דכרכים אין צריכין מחשבה אבל בכפרים בעי מחשבה: נבלת בהמה טמאה בכל מקום. סתמא לאו לאכילה הלכך בעיא מחשבה וגם דאי איכא כזית בלא מחשבה מטמיא אפילו אדם וכלים וכל שכן אוכלין ומשקין אלא להכי מהניא מחשבתה דאי איכא פחות מכביצה שאר אוכלין ופחות מכזית נבלה משלים לכביצה אי חשיב (א) ליה מצטרפא בהדייהו ומקבלת טומאה במגע שרץ ואי לא לא: ואינה צריכה הכשר. דסופה לטמא טומאה חמורה: לעולם בכרך. והיינו טעמא דלרבנן בעיא מחשבה דגת שנפל לתוכה מאסתו ואינו הגון לאכילה כל כך:

טומאה

תוספות

מחשבת חיים לא שמה מחשבה. דמחיים לא חשב לאוכלה עד אחר שחיטה והרי מתה אבל אי שמה מחשבה לא פקע שם אוכל מינה במה שנתנבלה עד שתפסל מאכילת כלב: תרנגולתא דאגמא. הזכר אסור לפי שאין לו סימני טהרה ולא שרי מטעם כל היוצא מן הטהור טהור שהרי האם לא ילדה האפרוח אלא ביצים הטילה והאפרוח מעפרא קא גדיל ולאסר ממילא ע"י סימני טומאה ונקבה נמי אין לאוסרה למאן דאסר זה וזה גורם דהא אפרוח לא יצא אלא מן הבילה ומעפרא קגדיל כדפרישית ומיהו נראה עיקר שטני מינים הן והמין שקורין תרנגולתא דאגמא שרי הזכר והנקבה דיש להן סימני טהרה והמין שקורין תרנגול דאגמא אסור הזכר והנקבה דאין נראה שמין אחד חלוק הזכר מהנקבה ועוד כיון דלא הוי מעופות טמאין הכתובין דבהנהו בכל מין יש זכר ונקבה משום סימני טומאה אין לאסור עד שיהא בו כל ד' סימנים דמנשר ילפינן*: אלא בכפרים. תימה דע"כ רבי יוחנן בן נורי לא בעי מחשבה אפילו בכפרים מדעביד ק"ו וא"כ מאי פריך ויש לומר דה"פ [אלא] בכפרים ומי איכא כו' וא"כ בלא נפל לגת נמי לרבנן צריך מחשבה ואע"ג דמקשה אסיק אדעתיה הא דנקט נפל לגת מכל מקום פריך מעיקרא אילימא בכרכים כו' דסבר דמחמת נפילה לגת לא מימאס כולי האי עד שיעשה ככפר עד דמשני רבי זירא: ל"ג גבי כפרים והחלב דחלב דמאי אי דבהמה טהורה ולריכה מחשבה בכפרים דאין דרך לאכול חלב אם כן אמאי אין צריך הכשר דחלב נבלת בהמה טהורה אין סופה לטמא טומאה חמורה כדאמרינן בכל שעה (פסחים כג.) מחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואי בחלב שחוטה הא דם שחיטה לא מכשר כיון דקאמר צריך מחשבה וליכא אכתי שם אוכל עליו עד שיחשב דהכשר אינו מועיל עד שיהא אוכל כדאמר בהעור והרוטב (חולין קכח.) גבי עולשין שהדיחן לבהמה ובחלב בהמה טמאה פשיטא דחלב צריך מחשבה דמ"ש מבשרה וגבי כרכים גרסינן ליה ומיירי בחלב שחוטה דכיון דאין צריך מחשבה הוי אוכל ומתכשר בדם שחיטה:

סוס

זבחים קה: טהרות פ"א מ"א בכורות י. [עוקצים ת.]

[כריתות יא: גיטין נג:]

חולין סב:

[טהרות פ"ח מ"ו]

[שבת כט: וש"נ]

עוקצין פ"ג מ"ג. בכורות י. כריתות כא.

עוקצין פ"ג מ"ג בכורות שם כריתות שם

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נבלת בהמה וכו' אי חשיב עליה מצטרפא:

תוספי הרא"ש

מחשבת חיים לא שמה מחשבה א). ואע"ג דלא חשיב לאיכלו מחיים כיון דמיוחד לאוכל אדם לא פקע שם אוכל מיניה במה שנתנבלה עד שיפסל מלאכול לכלב אי מחשבת חיים שמה מחשבה: דאיבראי ממרה וילדה אפרוחין במדבר שלא היתה עליהם מחשבה מעולם: תרנגולתא דאגמא שריא. שני מינין הם אותו מין שנקראין בלשון זכר אסירי הזכר והנקבה אבל אין לפרש שיהא מין אחד חלוק הזכר מן הנקבה: אלא בכפרים מי איכא למ"ד דלא בעי מחשבה. תימה מאי פריך דילמא ר' יוחנן בן נורי פליג אהך מתני' וכי משני גתו מאסתו ועשאו כפר. צ"ל דר' יוחנן בן נורי פליג עלה. ומי' מצי למימר דר' יוחנן בן נורי סבר דלא נפסלה מחמת הגת וי"ל דלרבנן פריך משום דס"ל דלא על חנם נקט נפל לגת הלכך פריך אילימא בכפרים בלא נפל נמי צריך מחשבה ומעיקרא דפריך אילימא בכרכים משמע ליה דמחמת נפילה בגת לא נמאס כולי האי שיעשה כפר עד דמשני ר' זירא גיתו מאסתו כו': ל"ג גבי כפרים והחלב דאי בחלב שחוטה כיון דקאמר צריך מחשבה ולא הוה עליה תורת אוכל בשעת שחיטה לא מכשר ליה דם שחיטה כדמוכח בהעור והרוטב מההיא דעולשין שהדיחן דהכשר אינו מועיל עד שיהא עליו תורת אוכל וא"כ אמאי אינו צריך הכשר ואי בחלב דנבלת בהמה טהורה אמאי אין צריך הכשר הלא אין לנו שום טומאה כדאמרינן בפ' כל שעה מחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואי בחלב בהמה טמאה פשיטא דצריך מחשבה כמו הבשר אבל גבי כרכין גרס והחלב ומיירי בחלב שחוטה:

א) נראה דנ"ל דאי שמה מחשבה לא ג דלא חשיב לאוכלו וכו'. וכן בתוס' צריך להגיה ולסרס דבריהם ונ"ל אבל אי שמה מחשבה אע"ג דמחיים לא חשב לאכלה וכו' והרי מתם לא פקע וכו'.

בטומאה חמורה שכן אינה עושה כיוצא בה תאמר בטומאה קלה שעושה כיוצא בה אמר ליה אביי כל דכן הוא ומה טומאה חמורה דקילא דאינה עושה כיוצא בה מטמאה שלא במחשבה טומאה קלה דחמירא דעושה כיוצא בה אינו דין שמטמאה שלא במחשבה אלא אמר רב ששת הכי קאמר לא אם אמרת בטומאה חמורה שכן אינה צריכה הכשר תאמר בטומאה קלה שצריכה הכשר ומי צריכה הכשר והתנן *שלשה דברים נאמרו בנבלת עוף טהור צריכה מחשבה ואינה מטמאה אלא בבית הבליעה ואינה צריכה הכשר נהי דהכשר שרץ לא בעיא הכשר מים בעיא מאי שנא הכשר שרץ דלא בעיא כדתנא דבי רבי ישמעאל הכשר מים נמי לא תבעי כדתנא דבי רבי ישמעאל *דתנא דבי רבי ישמעאל °על כל זרע זרוע אשר יזרע מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר אף כל שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר יצתה נבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה שאין צריך הכשר אלא אמר רבא ואיתימא רב פפא שום טומאה חמורה בעולם שום טומאה קלה בעולם אמר רבא ומודה רבי יוחנן לענין מעשר דמחשבת חיבור שמה מחשבה אמר רבא מנא אמינא לה *דתנן הסיאה והאזוב והקורנית שבחצר אם היו נשמרין חייבין היכי דמי אילימא דזרעינהו מתחלה לאדם צריכא למימר אלא לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה וקתני אם היו נשמרין חייבין אמר רב אשי הכא בחצר שעלו מאיליהן עסקינן וסתמא לאדם קיימי והכי קאמר אם החצר משמרת פירותיה חייבין ואם לאו פטורין מתיב רב אשי *כל שחייבין במעשרות מטמאין טומאת אוכלין ואם איתא הא איכא הני דקחייבין במעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין אמר רבא הכי קאמר כל מין שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין ה"נ מסתברא מדקתני סיפא *כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ויש שחייב במתנות ואין חייב בראשית הגז ואם איתא האיכא טרפה דחייבת בראשית הגז ואינה חייבת במתנות אמר רבינא הא מני רבי שמעון היא *דתנן *ר"ש פוטר את הטרפה מראשית הגז אמר רב שימי בר אשי תא שמע *המפקיר את כרמו והשכים בבקר ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר והא אנן תנן כל שחייב בפאה חייב במעשרות אלא לאו שמע מינה מין קתני שמע מינה *תנן התם מודים חכמים לר' עקיבא *בזורע שבת או חרדל בשנים ושלשה מקומות שנותן פאה מכל אחד ואחד

והא

רש"י

טומאה חמורה אינה עושה כיוצא בה. מאחר שמטמאה נבלה את האדם אין אותו אדם חוזר ומטמא אדם שאין מטמא אדם אלא אב הטומאה אבל אוכל חוזר ומטמא אוכל מדרבנן: הכשר שרץ. שיכשירו שרץ להביאו לידי טומאה: שאין סופן לטמא טומאה חמורה. אין לך אוכל מטמא אדם: שום טומאה חמורה. שום טומאה קלה. לא אם אמרת בטומאה חמורה דין הוא שמטמא בלא מחשבה שלא מצינו שום טומאה שמה טומאה חמורה שתהא צריכה הכשר תאמר בטומאה קלה דאוכלין שאע"פ שזו אינה צריכה הכשר הרי כל אוכלין יש עליהם שום טומאה קלה וצריכין הכשר הלכך הכא נמי בעיא מחשבה: לענין מעשר. דהואיל ונמלך עליהן לאדם הויא מחשבה וחייבין במעשר: הסיאה. פוליו"ל: והקורנית. שדריא"ה: נשמרין. ה"ד אם היו נשמרין לאכילת אדם: אלא לאו דזרען לבהמה. וקתני אם חזר ושמרן לאדם חייבין: לאדם קיימי. וכיון דסתמייהו לאדם מאי אם היו נשמרין הכי קאמר אם החצר משמרת פירותיה דלא הוי הפקר חייבין: מתיב רב אשי. לרבא: ואם איתא. דלענין מעשר הויא מחשבה הא איכא עולשין שזרען לבהמה ונמלך עליהם לאדם דחייבין במעשר ואינן מטמאין דהא לענין טומאה אמרת לאו מחשבה היא: ראשית הגז. הגוזז צאנו חייב ליתן בכל שנה מן הגז מעט לכהן ובשחיטת חולין מפרש שיעורא: במתנות. זרוע לחיים והקיבה: ויש שחייב במתנות. כגון בקר ואינו חייב בראשית הגז: ש"מ. דמין קתני במתני': ופטור מן המעשר. דהפקר פטור מן המעשר ובפרט ובפאה להכי מחייב כדאמרינן בהגוזל בבבא קמא *משום תעזוב יתירא דכתיב במשנה תורה לא תפאר אחריך ואמר מר (חולין דף קלא.) לא תטול תפארתו ממנו והיינו פאה ודרשינן בספרי אחריך זו שכחה וכתיב לגר ליתום ולאלמנה יהיה וכתיב בתריה כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה הרי פאה ושכחה ועוללות ל"ל למהדר ומכתב בפרשה קדושים בכולהו לעני ולגר תעזוב אותם לרבות הפקר כי האי גוונא אבל הפקר גמור פטור מכולם כדתנן לעיל ונשמר פרט להפקר: תנן התם כו'. האי דנקט לה הכא משום דאותיב עלה ממתני' ודר' יוחנן נמי עולשין שזרען כו' משום דאותיב עליה ממתני' נקט לה הכא: מודים חכמים לרבי עקיבא. אע"פ דפליגי במנמר שדהו ושייר קלחים לחים מנמר עיי"ר בלע"ז שמלקט כאן את המבושלים כל צרכן ומניח את הלחים שלא בשלו וחוזר ומלקט במקום אחר דהוה ליה מנומר וקאמר ר' עקיבא כשהוא חוזר ולוקט נותן פאה מכל אחד ואחד שהקליר שבינתים מפסיק וחכמים אומרים פאה אחת על הכל ומודים חכמים לרבי עקיבא בזורע שבת או חרדל כו' להכי נקט הני שאין דרכן לעשות מהן ערוגה אלא זורען לתבלין בעלמא בשנים ושלשה מקומות. שבת אני"ט:

והא

תוספות

שום טומאה חמורה בעולם כו'. תימה דיפרש הא דקתני דאינה יורדת לכך המחשבה גופה דלא מצינו טומאה חמורה שצריכה מחשבה בשום מקום דהא דאמרינן דנבלת בהמה ועוף טהור צריכין מחשבה הייט לטומאת אוכלין לצרף פחות מכזית ופחות מכביצה אוכלין אבל כזית מהם מטמא אדם וכלים בלא מחשבה כדפרישית אבל טומאה קלה צריכה מחשבה בעלמא ומיהו נבלה נמי בעינן שתהא ראויה לגר לבר פדא*:

אלא דזרעינהו לבהמה. והא דנקט שבחצר לפי מאי דמסיק שעלו מאיליהן אתי שפיר משום דבחצר אין דרך לזרוע אלא בגינה ועוד דבחצר סתמא לאדם לפי שרואה ויודע מתי ללוקטן עד שלא יתקשו ולפי מאי דס"ד השתא יש לפרש דנקט חצר לפי שדרך התנא למנקט חצר דגם בשאר דבר תני חצר דקתני התם תאנה (א) עומדת בחצר אוכל אחת מהן ופטור ואם צירף חייב גפן נטוע בחצר כקורנית שבחצר שהחצר קובעת בדבר שנגמרה מלאכתו אם צירף או בלא צירוף כהנהו שאין רגילין לעשות מהן גורן והא דתנן פ"ח דשביעית [מ"א] כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה חישב עליו לאוכל אדם ולאוכל בהמה נותנין חומרי אדם וחומרי בהמה כגון האזוב והקורנית לא קשה אהא דאמרינן בשמעתין דסתמיה לאדם דהייט דוקא בחצר כדפרישית לעיל:

מין קתני ש"מ. וא"ת בריש הגוזל קמא (ב"ק צד.) קאמר אביי דלר' ישמעאל שינוי אין קונה דקאמרי רבנן לא הפריש פאה מן הקמה יפריש מן העמרים או מן הכרי ולא מן העיסה ולר"ש אף מן העיסה ודחי רבא בעלמא שינוי קונה והכא משום תעזוב יתירא ואביי תעזוב יתירא למפקיר כרמו אם כן לרבא מפקיר כרמו פטור מן הפאה לר"ש וא"כ היכי מוכח הכא דמין קתני דילמא מתני' דקתני כל שחייב בפאה חייב במעשר ר"ש היא וי"ל דלרבא נמי תעזוב יתירא למפקיר כרמו ותרתי ש"מ דהא אביי נמי דדריש ליה בהגוזל קמא (שם צד.) למפקיר כרמו לכ"ע דריש לה בפ"ק דתמורה (דף ו.) למילתא אחריתי דקאמר התם אביי כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ליה. מותיב רבא והרי פאה דאמר רחמנא לא תכלה ואמרינן דאם לא הפריש מן הקמה יפריש מן העומרין או מן הכרי לרבנן או אף מן העיסה לר"ש אלמא דלא מהני ומשני אביי התם משום תעזוב יתירא ורבא תעזוב יתירא למפקיר כרמו והשתא בין אביי ובין רבא דרשי תעזוב למפקיר כרמו ואביי דסבר דבעלמא אי עביד מהני דריש נמי מתעזוב דיפריש מן העומרים או מן הכרי או מעיסה לר"ש דלא נימא אי עביד מהני אבל אי בעלמא שינוי קונה לר"ש כמו בגזל אין סברא להעמיד תעזוב שיפרים מן העיסה אלא דדוקא מעמרים או מהכרי ורבא סבר דתעזוב למפקיר כרמו ולר' שמעון שיפרים מן העיסה אע"ג דבעלמא שינוי קונה אבל להפריש מן העומרים או מן הכרי לא צריך קרא דבעלמא נמי כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני לרבא:

והא

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ג מהל' אבות הטומאה הל"א:

כו ב ג ד מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הלכה ג:

כז ה ו ז מיי' פ"ב מהל' תרומות הל"ב:

כח ח מיי' פ"י מהל' בכורים הל"ז:

[נזיר נ. בכורות כג. חולין עא.]

כט ט טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ו:

ל י מיי' פ"ס מהל' מתנות עניים הל' כו:

לא כ מיי' שם פ"ג הלי"א:

תוספי הרא"ש

שם טומאה חמורה בעולם. דאינה צריכה הכשר בשום מקום תימה ליפלוג במחשבה גופה שלא מצינו טומאה חמורה שצריכה מחשבה בשום מקום אבל טומאה קלה צריכה מחשבה בעלמא ונבלת בהמה טמאה ונבלת עוף טהור כדאמרינן לעיל דצריכה מחשבה היינו לצרף פחות מכזית עם פחות מכביצה אוכלין כדפרש"י אבל בכזית ממנה מטמא אדם וכלים בלא מחשבה ומיהו נבלה בעינן שתהא ראויה לגר לבר פדא והיינו כעין מחשבה:

אלימא דזרעינהו מתחל' לאדם ואם היו נשמרים דקתני היינו דמעיקרא היו נשמרין לאדם:

אלא לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה. ואם היו נשמרין דקתני היינו שמכאן ולהבא נשמרין לאדם ותימה אמאי קתני שבחצר דבשלמא לפי המסקנא ניחא דמה שהן זרועין בחצר א)שעלו מאיליהן דאין דרך לזרוע אלא בגנה וגם משום שזרועין בחצר הוו סתמייהו לאדם דנראה כשהן רכין קודם שיתקשו אבל בגינה אין סתמייהו לאדם. לפי שאינן ניכרין מתי יתקשו אבל השתא דמיירי שייחדם לאדם מה לי בחצר מה לי בגינה וי"ל משום דבתרי בבי דרישא תנא נמי גבי חצר תאנה העומדת בחצר אוכל אחת ופטור ואם צירף חייב גפן מעונה בחצר כו'. וכן הקורנית שבחצר כו'. וקמ"ל הני בבי דרישא דחצר (דרישא) קובעת היכא דצירף בדבר שנגמרה מלאכתו וסיאה ואזוב וקורנית אצירוף דלעיל קאי אי נמי בלא צירוף נמי חייבין בחצר שאין רגילין לצרף לעשות מהן גורן וחשיב ממילא גמר מלאכתן והא דתנן פ"ח במס' שביעית כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה חישב עליו לאוכל אדם ואוכל בהמה נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה כגון האזוב והקורנית והסיאה לא ק' להך דשמעתין דאמרי דסתמייהו לאדם קיימי דהיינו דוקא בחצר כדפ"ל. ועי"ל דסתמא להאי ולהאי קאי וה"ק אינו מיוחד לא לאוכל אדם גרידא ולא לאוכל בהמה גרידא אם חישב עליו לאוכל אדם לבד או לאוכל בהמה נותנין עליו חומרא של זה וחומרא של זה כלומר הכל לפי מחשבתו אבל אוכל שסתמו לאדם קאי אין יכול לשנותו לבהמה ע"י מחשבתו: אלא לאו ש"מ מין קתני ש"מ. תימה דאמרי' בריש הגזול קמא דאביי סבר דלר' שמעון שינוי אינו קונה מדקאמר לא הפריש מן הקמה יפריש מן העמרים ר' ישמעאל אומר אף מן העיסה ורבא אמר בעלמא שינוי קונה והכא משום דכתיב תעזוב יתירא. ולאביי תעזוב יתירא למפקיר כרמו. א"כ לרבא מפקיר כרמו פטור מפיאה לר' ישמעאל כיון דדריש תעזוב יתירא לדרשא אחריתי וא"כ היכי מוכח הכא אליבא דרבא דמין קתני דילמא מתניתין דכל שחייב בפיאה חייב במעשר ר' ישמעאל היא וי"ל דאף לרבא תעזוב יתירא אתא נמי למפקיר (עצמו) [כרמו] ותרתי ש"מ דהא אביי גופיה דמוקי תעזוב למפקיר כרמו מוקי לה נמי למפריש מן העיסה בפ"ק דתמורה דלא תימא אי עביד מהני:

א) נראה דצ"ל דמה שהן זרועין בחצר מסתמא עלו מאליהן.

מסורת הש"ס / הגהות הב"ח

טהרות פ"א מ"א [לעיל נ: וש"נ]

ויקרא יא

זבחים קה. חולין קכא. כריתות כא.

מעשרות פ"ג מ"ט

[ב"ק צד.]

[לקמן עמוד ב']

[צ"ל דתניא]

ב"ק צד. חולין קלו: תמורה ו. נדרים מד [ב"ק כח.]

חולין קלו:

פאה פ"ג מ"ב

[נזיר נז:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אלא וכו' תאנה שהיא עומדת בחצר אוכל אחת מהן ופטור וכו' נותנין עליו חומרי אדם:

גמרא

והא שבת דמיחייב בפאה (א) ומיחייב במעשר דתנן כל שחייב בפאה חייב במעשר ומדחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין אלמא כל מילי דעביד לטעמא מטמא טומאת אוכלין דהאי שבת לטעמא עבידא ורמינהי *הקושט והחימום וראשי בשמים והתיאה והחלתית והפלפלים וחלת חריע נקחין בכסף מעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין דברי רבי עקיבא אמר לו רבי יוחנן בן נורי אם נקחין בכסף מעשר מפני מה אין מטמאין טומאת אוכלין ואם אינן מטמאין אף הם לא ילקחו בכסף מעשר *וא"ר יוחנן בן נורי נמנו וגמרו שאין נקחין בכסף מעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין אמר רב חסדא כי תניא ההיא בשבת העשויה לכמך אמר רב אשי אמריתה לשמעתי' קמיה דרב כהנא (אמר) לא תימא בשבת העשויה לכמך הא סתמא לקדרה אלא סתם שבת לכמך עשויה *דתנן השבת משנתנה טעם בקדרה אין בה משום תרומה ואינה מטמאה טומאת אוכלין הא עד שלא נתנה טעם בקדרה יש בה משום תרומה ומטמאה טומאת אוכלין ואי ס"ד סתמא לקדרה כי לא נתנה נמי סתמא לקדרה אלא לאו ש"מ סתמא לכמך עשויה ש"מ: **מתני'** כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ויש שחייב במתנות ואינו חייב בראשית הגז *כל שיש לו ביעור יש לו שביעית ויש שיש לו שביעית ואין לו ביעור: **גמ'** כגון *עלה הלוף שוטה והדנדנה יש שיש לו שביעית ואין לו ביעור *עיקר הלוף שוטה ועיקר הדנדנה דכתיב *ולבהמתך ולחיה אשר (ויקרא כה) בארצך תהיה כל תבואתה לאכול כל זמן שחיה אוכלת מן השדה אתה מאכיל לבהמתך בבית כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך שבבית והני לא כלו להו: **מתני'** *כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת כל שיש לו קרנים יש לו טלפים ויש שיש לו טלפים ואין לו קרנים: **גמ'** כל שיש לו קשקשת דג טהור יש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא מכדי אנן אקשקשת סמכינן סנפיר דכתב רחמנא למה לי אי לא כתב רחמנא סנפיר הוה אמינא מאי קשקשת דכתיב סנפיר ואפילו דג טמא כתב רחמנא סנפיר וקשקשת והשתא דכתב רחמנא סנפיר וקשקשת מנלן דקשקשת לבושא הוא דכתיב ושריון קשקשים הוא לבוש ולכתוב (ש"א יז) רחמנא קשקשת ולא בעי סנפיר א"ר אבהו וכן תנא דבי רבי ישמעאל יגדיל תורה (ישעי' מב) ויאדיר: **מתני'** *כל הטעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו ויש שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו: **גמ'** *לאתויי מאי לאתויי ירק ולרבי יצחק דמברך אירק לאתויי מאי לאתויי מיא ולרב פפא דמברך אמיא לאתויי מאי לאתויי מצות ולבני מערבא דמברכי בתר דסליקו תפילייהו אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמור חוקיו מאי לאתויי

ריתני

רש"י

והא שבת וכו'. לאו קושיא היא אלא מילתיה דייק ואזיל: לטעמא. למתק הקדרה: והחימוס. פיטרסר"א: והתיאה. היינו סיאה: חלת חריע. קרו"ג והוא כרכום: אף הם לא ילקחו בכסף מעשר. דרחמנא אמר ונתת הכסף וגו' ואכלת לפני וגו' והני לדידן לאו אוכל ניהו: נמנו וגמרו כו'. אלמא כל מידי דלא עביד לאוכלו אלא להטעים הקדירה לא מטמא דהא פלפלין וכרכום לטעמא עבידי: לכמך. דכותשין אותו וטוחנין אותו בכותח ועיקרו (ב) שבתוס מטבילין כל אוכל דהאי לאו לטעמא עביד דהוה עיקר: אמריתה לשמעתא כו'. הך שמעתא דפרישית לקמיה לא תימא כו': העשויה. שהצניעה לכך הא סתמא לקדרה ולא מטמא: אלא סתם שבת לכמך. ומטמא: דתנן השבת. סתם שבת משמע: אין בה משום תרומה. שאם זר הקלח ונפל לתוך קדרה של חולין אינו מדמע: כי לא נתנה נמי. סתמא לקדרה ואמאי מטמאה הא אמרינן לעיל דמידי דעביד לטעמא לא מטמא: **מתני'** כל שיש לו ביעור. שהוא מצווה לבערו מן הבית בשביעית כשכלה לחיה מן השדה: יש לו שביעית. לענין שחייב להפקיר ואסור לעשות סחורה ומלוגמא ואפיקטויזין: ויש. שנוהגת בו קדושת שביעית ואין לו ביעור כדמפרש בגמרא עיקר הלוף והדנדנה שאין כלים מן השדה בימות הגשמים: **גמ'** לוף שוטה. שם לווי הוא ועשבים הם: עלה הלוף שוטה והדנדנה. וה"ה לכל הכלים בימות הגשמים מהשדה אלא הא דנקט הני משום דסיפא דמתניתין מיתוקמא בעיקרין ואשמועינן חילוק בין עיקרן לעליהן: **מתני'** קשקשת. מלבושין של דג: סנפיר. אלו כנפים ששט בהן על פני המים: יש לו טלפים. פרסותיו סדוקות שאין קרנים אלא לבהמה ולחיה טהורה: ויש שיש לו טלפים. כגון חזיר ואין לו קרנים: **גמ'** דג טמא. היכא דיש לו סנפיר: אקשקשת סמכינן. דהאמרת כל שיש לו קשקשת (ג): ה"א מאי קשקשת דכתב רחמנא היינו סנפיר. כנפים שפורח בהן מכי אית ביה כנפים שרי ואתי למישרי דג טמא ולהכי כתב תרוייהו דעל כרחך חד מינייהו לבושא הוא אייקרי"ן בלע"ז: ופרכינן והשתא דכתיבי תרוייהו מנלן דקשקשת לבושא הוא. דקתני כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר אלמא פשיטא לן מאי קשקשת ודאי מהאי קרא נפקא ושריון קשקשים הוא לבוש אלמא לבושא מיקרי וכיון דמהאי קרא נפקא לן השתא לא לכתוב סנפיר ולכתוב קשקשת דהא ליכא למימר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר: דמברך אירקא. לאחריו בורא נפשות רבות כי היכי דמברכינן אכל מיני מאכל ועל כל פרי העץ חוץ משבעת המינים דבעינן ברכה אחת מעין ג': מצות. ציצית ולולב ושאר מצות שמברכין עליהן עובר לעשייתן:

ריתני

תוספות

והא שבת מדחייב בפאה חייב נמי במעשר. הוי מצי לאתויי הא דתנא במס' *(שביעית) (פ"ד) ומייתי לה בפ"ק דמסכת ע"ז (דף ז:) השבת מתעשר זרע וירק ובהדיא תנן ומייתי בסמוך השבת משנתנה טעם בקדרה אינה מטמאה טומאת אוכלין הא עד שלא נתנה מטמאה אלא דניחא ליה למפרך דרבי עקיבא אדרבי עקיבא: **התיאה**. פרש"י דהיינו סיאה וקשה דלעיל אמר דסתמיה לאדם וחייב במעשר וא"כ מטמא טומאת אוכלין והכא קאמר סיאה אין מטמא טומאת אוכלין וי"ל דדוקא באזר סתמייהו לאדם אי נמי ב' מינים הן: **אם** נקח בכסף מעשר מפני מה אין מטמא טומאת אוכלים כו'. וא"ת והא אמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין כח:) קור נקח בכסף מעשר ואין מטמא טומאת אוכלין וי"ל דקור נמי אם שלקו וטגנו מטמא טומאת אוכלין ולכך אף קודם שליקה נקח בכסף מעשר מידי דהוי אבהמה וחיה דנקחות בכסף מעשר לפי שראויין לשחוט אבל טומאת אוכלים אין להם מחיים והכא פריך שפיר אי נקחת בכסף מעשר לפי שראויה אחר תיקון לאכילה אם כן יטמא טומאת אוכלים מיד שהרי בקל יכול לתקנה ומעתה יש עליה שם אוכל ולא דמי לקור שמחוסר שליקה וטגון ואי אין מטמא טומאת אוכלין לפי שאחר התקון אינה ראויה בפני עצמה לאכילה אם כן גם לא יהו נקחות בכסף מעשר: **ולכתוב** רחמנא קשקשת כו'. וא"ת והיכי הוי ידעי מה קשקשת קודם שנכתב קרא דגלית ויש לומר דמקבלה הוה ידעינן דהכי נמי נגיחה לא ידעינן דהויא בקרן אלא מקרא דויעש לו צדקיהו בן כנענה קרני ברזל וגו' (ב"ק דף ב:) וא"ת ומנלן דבעינן תרוייהו אימא דטהור בחדא מינייהו או בהא או בהא עד שיפרט לך הכתוב יחדו וי"ל דומיא דסימני בהמה בעינן מעלת גרה ומפרסת פרסה מדאסר רחמנא חזיר וגמל: **כל** הטעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו. וברכת טבילה דאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ז:) דמברך אחר טבילה התם נמי דינה להיות לפניה אלא משום דגברא דלא חזי הוא: **ולבני** מערבא דמברכי כי מסלקין תפילייהו לשמור חוקיו. אומר ר"ת דעל תפילין לבד הוו מברכי לשמור חוקיו דקרא (שמות יג) דושמרת את החוקה הזאת למועדה ס"ל לבני מערבא דבתפילין כתיב כדאמר בירושלמי אבל ציצית כי קמסלק מעליו ליכא מאן דמברך ותפילין נמי דוקא כשמסלקן סמוך לשקיעת החמה שמחויב לסלקן כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף לו:) הניח תפילין לאחר שקיעת החמה עובר בעשה דכתיב ושמרת את החוקה והשמר דעשה עשה אבל ציצית אע"ג דפטור בלילה ליכא איסור ואין חייב לסלקן ובשמעתין הוי מצי למימר לאתויי ציצית אלא דניחא למינקט ריתני משום דפסיקא דאכל ריתני אין מברך אחריהן ולדידן לא קי"ל כבני מערבא ולא מברכין אחר תפילין לשמור חוקיו דבפרק הקומץ רבה (שם דף לו:) מוכח דלילה זמן תפילין הוא דהכי סבר רב אשי התם ומדרבנן הוא דאסור שלא ישן בהן וקרא דושמרת מוקמינן לה דבחוקת הפסח הכתוב מדבר ואף על גב דשבת לאו זמן תפילין הוא מכל מקום אין מברך עליהם כשמסלקן ע"ש עם חשכה דאין חייב לסלקן דנפקא לן (שם) מלאות על ידך יצאו שבתות וי"ט שהן גופן אות*):

קדושי

*) [ועי' תוס' ברכות מד: ותוס' סוכה לט. ד"ה אבל ותוס' מנחות לו: ד"ה ושמרת]

עין משפט נר מצוה

[נ"ע מעשרות פ"ד מ"ב]

לב א מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הל' ו:

לג ב ג מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל' ט:

לד ד מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הל' א:

לה ה מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' א:

לו ו מיי' פ"ז מהל' שמיטה ויובל הל' יג:

לז ז מיי' שם הל' יד:

לח ח מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' כד סמג עשין סב טוש"ע יו"ד סי' פג סעיף ג:

לט ט מיי' פ"ח מהל' ברכות הל' א:

מ י מיי' שם סמג עשין כז טוש"ע או"ח סי' כד סעי' א וסימן רז:

רס"ל מ"ז

תוספי הרא"ש

והא שבת דמיחייב בפאה חייב במעשר. תימה ולמה צריך להך דיוקא והא תני בהדיא במס' שביעית ומייתי לה בפ"ק דע"ז דשבת מתעשר זרע וירק וזירין. ותו אמאי מייתי מדיוקא דמטמא טומאת אוכלין ליתו מתניתין דבסמוך השבת משנתנה טעם בקדירה אינה מטמאה כו' הא עד שלא נתנה טעם בקדירה מטמא וי"ל דניחא ליה למיפרך מדר' עקיבא אדר' עקיב': **והפלפלין** וחלת חריע כו' ואין מטמאין טומאת אוכלין. תימה דבפרק בכל מערבין אמרינן גרגיר מתעשר זרע וירק. ופריך זרע גרגיר למאי חזי ומשני שכן ראשונים לא היה להם פלפלין היו שוחקין אותו ומטבילין בו צלי וכ"ש דפלפלין מתעשר מאי טעמא וכיון דמתעשר מטמא טומאת אוכלין. וי"ל דה"ק זרע גרגיר שוחקין אותו להטביל בו צלי ולכך מתעשר כי בפני עצמו נמי ראוי לאכילה לאחר שחיקה בלא טיבול אבל אין רגילות לשחוק כדי לאכול בלא טיבול כי אינו ראוי כמו ע"י טיבול אבל פלפלין ע"י שחיקה אינו ראוי כלל בעיניה כ"א ע"י צירוף הלכך אינו מתעשר ואינו מטמ' טומאת אוכלין ואין נראה לחלק בין רטיבתא ליבישתא כדאיתא בפרק בתרא דיומא כס פלפלי ביומא דכיפורי פטור ומוקי לה ביבישתא דהא אפי' ביבישתא ראוי להטביל בו צלי: **אם** ניקחין בכסף מעשר מפני מה אין מטמאין כו'. ותימה והא אמרינן בפ' בכל מערבין דקור ניקח בכסף מעשר ואינו מטמא טומאת אוכלין וי"ל דשאני קור דנעשה אוכל גמור ע"י שליקה דאמרינן דאם שלקו וטגנו מטמא טומאת אוכלין. הילכך ניקח בכסף מעשר אף קודם שליקה מידי דהוה אבהמה וחיה דניקחין בכסף מעשר לפי שראויה לישהם אע"ג דאין מטמאין טומאת אוכלין מחיים. אבל קושט וחימום והנך דחשיבי בהדייהו אינן נעשין אוכל ע"י תיקון אלא לטעמא עבידי או לטיבול ולכך נמנו וגמרו דאין מטמאין טומאת אוכלין הילכך פריך מעיקרא אם ניקחין בכסף מעשר משום דבתיקון כל שהוא הוו למילתייהו או לטעמא או לטיבול מפני מה (א) אינן ראוין לאכילה בפני עצמן א"כ לא יהו ניקחין בכסף מעשר: **ולכתוב** קשקשת. ותימה ומנא ידעינן מאי פירושו קודם שנכתב קרא דגלית וי"ל דקבלה היתה בידם ממשה רבינו כמו כי ינח דלא ידענא דהוה בקרן אלא מקרא דויעש לו צדקיהו בן כנענה קרני ברזל. ותימה השתא נמי נימא דבחד טהור או האי או האי עד שיפרש לך הכתוב יחדו וי"ל דומיא דסימני בהמה דמפרסת פרסה ומעלת גרה דבעינן תרוייהו מדאסר רחמנא חזיר וגמל: **ולבני** מערבא דמברכי בתר דמסלקי תפלייהו לשמור חוקיו. אר"ת דלאחר שמסלק טליתו מעליו ליכא מאן דמברך דלא שייך ברכה דלשמור חוקיו אלא בתפלין דוקא דכתיב ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה ודוקא כשמסלקן סמוך לשקיעת החמה דדרשינן ימים ולא לילות ומחוייב לסלקן כדאמרינן בהקומץ רבה המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה וכיון דאיכא מצוה בסילוקן מברך. ובירושלמי דברכות פ' היה קורא נמי אמרינן על מילתא דבני מערבא דמברכי לשמור חוקיו כמ"ד בחוקת תפלין הכתוב מדבר(לא) וא"כ כ"ש דלאחר ציצית לא מברך דלא כתיב ביה חוקה ובשמעתין דהוה מצי למימר לאיתויי ציצית אלא דניחא ליה למימר לאיתויי מהני דפסיקא ליה אבל שאר מצות לא פסיקא ליה כיון דעל תפלין מברכי ולדידן לא מברכינן לשמור חוקיו אפי' לאחר תפלין דבפרק הקומץ רבה מוכח דלילה זמן תפילין הוא ומדרבנן הוא דאסור גזירה שמא ישן בהן וקרא דושמרת את החוקה הזאת בחוקת הפסח הכתוב מדבר ואפי' עם כניסת ע"ש לא מברך אע"ג דמצוה בסילוקן כיון דלא כתוב ברו חוקה דהא דשבת לאו זמן תפלין

הוא

א) חסר כאן וצ"ל מפני מה אינן מטמאין טומאת אוכלין ואי אינן מטמאין טומאת אוכלין לפי שאחר התקון אינן ראוין וכו'.

מסורת הש"ס

עוקצין פ"ג מ"ט

[ליתא במשנה]

ג"ז שם מ"ד ברכות לט.

[עי' שביעית פ"ז מ"א ומ"ב]

[שביעית פ"ז מ"א]

[שם מ"ב]

[פסחים נב: ע"ש]

חולין סה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' בפאה מיחייב במעשר כצ"ל ואות ו' נמחק: (ב) רש"י ד"ה לכמך וכו' ועיקרו שבת וכו מטבילין כל: (ג) ד"ה אקשקשת וכו' לו קשקשת יש לו סנפיר הס"ד:

גליון הש"ס

גמ' הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר. ע' חולין כב ע"ב תוס' ד"ה אינטריך בסה"ד:

ברכות מד:

[שם ע"ש]

רש"י

ריחני. מברכין עליהן בורא עצי בשמים ואין טעון ברכה לאחריו דהנאה מועטת היא: **מתני'** וראוי להיות בן סורר ומורה. משיביא שתי שערות עד שיקיף זקן אבל קודם ב' שערות לאו בר עונשין הוא ומשהקיף זקן ראוי להוליד ורחמנא אמר בן ולא הראוי להיות אב: התחתון ולא העליון. תורה אור באיזו הקפת זקן אמרו בתחתון שלמטה ולא העליון: ה"ג רבי יהודה אומר עד שירבה השחור ול"ג על הלבן כלומר שישחיר אותו מקום משערות הרבה: **גמ'** איש כתיב בפרשה. (דברים כה) ואם לא יחפוץ האיש הלכך קטן לא חלץ אבל אשה בין גדולה בין קטנה: הלכה כרבי יהודה. שאם לא בא עליה משהביאה שתי שערות שיכולה לעקור נישואי קטנותיה עד שירבה השחור: שוב אינה יכולה למאן. דהך ביאה הוו להו קדושין גמורין דגדולה היא ובידה לקדש עצמה וכי פליג כשלא בעל לאחר שגדלה פליג ואפ"ה לר"מ לא ממאנת דכיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות וחלו להו קדושין קמאי: בבתו של רבי ישמעאל. שהשיאתה אמה כשהיא קטנה יתומה ולאחר שילדה באת למאן: והיא. מיעוטא הוא והכי דריש היא אשה כתמא שקדושיה גמורין היא דכי לא נתפסה אסורה לבעלה ויש לך אחרת שאפילו זנתה שלא באונס מותרת לבעל ולבועל ואיזו זו שקידושיה קדושי טעות כגון ע"מ שאני כהן והרי הוא ישראל וכגון קטנה דאין מעשיה כלום ואמה נמי אין בידה לקדשה: ואפילו בנה מורכב כו'. דלאו נישואין הוו לענין זנות נמי לא מיתסרה עליה דפנויה בעלמא היא ולא אמרינן בעילות שבעל משגדלה הוו קדושין דקסבר כל הבועל על דעת קדושין הראשונים הוא בועל ולא נתכוין לחזור ולקדשה: בלשא. חיל: ואפקוה. מבעלה האחרון שנשאה במיאון זה: שתי שערות שוכבות. שיהו ארוכות: שפחות. מתניתין היא בכתובות ואמר רב מלכיא עלה הלכה כר"א: בלורית. מתניתין היא עובד כוכבים המסתפר מישראל כיון שהגיע לבלורית שומט את ידו ואמרינן וכמה ואמר רב מלכיא עלה ג' אצבעות לכל רוח: גבינה. נמי משנה היא באין מעמידין מפני מה אסרו גבינת העובדי כוכבים כו' ואמר רב מלכיא עלה מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר כל הנך תלתא לא אתא רב מלכיא אלא לפרושי טעמא דמתניתין [או] שיעורא או לאוקמי הלכתא אבל גומות שפוד ואפר מקלה שמעתא דנפשיה היא ורב פפא מחליף שפחות לרב מלכיא ואפר מקלה לרב מלכיו: קשה בה רבי חנינא. אי סלקא דעתך גומות אף על פי שאין שערות לא ליסתמיט בכוליה הש"ס חד תנא ולאשמועי' תינוקת שהביאה שתים גומות:

מן

גמרא

ריחני: **מתני'** תינוקת שהביאה שתי שערות או חולצת או מתיבמת וחייבת בכל מצות האמורות בתורה וכן תינוק שהביא שתי שערות חייב בכל מצות האמורות בתורה וראוי להיות בן סורר ומורה *משיביא שתי שערות עד שיקיף זקן התחתון ולא העליון אלא שדברו חכמים בלשון נקיה תינוקת שהביאה שתי שערות אינה יכולה למאן *רבי יהודה אומר עד שירבה השחור: **גמ'** וכיון דתנן חייבת בכל מצות האמורות בתורה או חולצת או מתיבמת למה לי לאפוקי *מדרבי יוסי דאמר איש כתוב בפרשה אבל אשה בין גדולה ובין קטנה קמ"ל דאי אייתי שתי שערות אין אי לא לא מאי טעמא אשה כאיש וכיון דתנא וכן התינוק שהביא ב' שערות חייב בכל המצות האמורות בתורה ל"ל וכי תימא משום דקבעי למתני וראוי להיות בן סורר ומורה תנינא חדא זימנא *אימתי הוא בן סורר ומורה משיביא שתי שערות ועד שיקיף זקן התחתון ולא העליון אלא שדברו חכמים בלשון נקיה אין ה"נ אלא איידי דפריש מילי דתינוקת קמפרש נמי מילי דתינוק: תינוקת שהביאה כו': א"ר אבהו א"ר אלעזר הלכה כרבי יהודה ומודה רבי יהודה שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות שוב אינה יכולה למאן חברוהי דרב כהנא סבור למעבד עובדא כרבי יהודה ואע"ג דנבעלה אמר להו רב כהנא לא כך היה מעשה בבתו של רבי ישמעאל שבאת לבית המדרש למאן ובנה מורכב לה על כתפה ואותו היום הוזכרו דבריו של רבי ישמעאל בבית המדרש *ובכתה בכייה גדולה בבית המדרש אמרו דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו *דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל °והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שקדושיה קדושי טעות שאע"פ שבנה מורכב על כתפה ממאנת והולכת לה ונמנו וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות פרוש ולא עבוד עובדא רבי יצחק ותלמידי דרבי חנינא עבוד עובדא כרבי יהודה ואע"ג דנבעלה אזל רב שמן בר אבא אמרה קמיה דר' יוחנן אזל רבי יוחנן אמרה קמיה דרבי יהודה נשיאה שדר בלשא ואפקוה אמר רב חסדא אמר מר עוקבא לא שירבה השחור ממש אלא כדי שיהיו שתי שערות שוכבות ונראות כמי שירבה השחור על הלבן רבא אמר שתי שערות המקיפות משפה לשפה א"ר הלבו אמר רב הונא שתי שערות שאמרו צריך שיהא בעיקרן גומות *רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה °גומות אע"פ שאין שערות אמר רב חנינא בריה דרב איקא שפוד שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיא רב פפא אמר מתני' ומתניתא רב מלכיא שמעתתא רב מלכיו וסימנא מתניתא מלכתא מאי בינייהו איכא בינייהו שפחות

אמר רב אשי אמר לי מר זוטרא קשה בה רבי חנינא מסורא לא לישתמיט תנא ואשמועי' גומות אי אשמועינן גומות ה"א עד שיהו שתי שערות בשתי גומות קמ"ל דאפילו שתי שערות בגומא אחת ומי איכא כה"ג והכתיב °אשר בשערה ישופני והרבה פצעי חנם *ואמר רבא איוב בסערה חירף בסערה השיבוהו בסערה חירף אמר לפניו רבש"ע שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלפה לך בין איוב לאויב בסערה השיבוהו °ויען ה' את איוב

במדבר ה

תוספות

קדושי טעות. הקשה ריב"ן וכי לית ליה מתניתין דיבמות (דף ב:) ואי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו שמיאנו וליכא למימר דמתני' דהתם בקדושי קטנות והכא איירי בקדושי טעות כדקתני בהדיא דרבי ישמעאל בקדושי קטנה נמי איירי שהרי בתו שבאת למאן הוו קדושי קטנות דמינה מייתי רב כהנא ראייה דאינה ממאנת אחר הבאת שערות וקאמר דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו אלמא ר' ישמעאל בקדושי קטנות נמי איירי ואע"ג דיש לפרש למה שאמר (א) אותו צדיק היינו כעין דבר שאמר אותו צדיק שהוא אומר בקדושי טעות וכתו באת למאן מחמת קדושי קטנות מ"מ מדקאמר נמנו וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא ב' שערות משמע דנמנו וגמרו לאפוקי מדר' ישמעאל דליכא למימר לאפוקי מדרבי יהודה דהא רבי יהודה מודה בנבעלה וזאת נבעלה שהרי בנה מורכב על כתפה היה ושמואל דסבר כרבי ישמעאל ואמר בפרק המדיר (כתובות דף עג:) קדשה על תנאי וכנסה סתם אפילו בעל אינה צריכה הימנו גט וכי לית ליה לשמואל מתני' דיבמות (דף ב:) ובפ' המדיר (כתובות דף עג.) פריך לשמואל ממשניות טובא ומשני להו ולא בעי למימר דפליג אהתם משנה וי"ל דר' ישמעאל לית ליה מתני' דיבמות ושמואל לא סבר כר' ישמעאל אלא בקדושי טעות אבל בקדושי קטנות לא סבר כוותיה אלא כמתני' דיבמות (דף ב:) ודמכילתין דתנן עד מתי הבת ממאנת עד שתביא ב' שערות ובפרק מי שמת (ב"ב דף קנו.) קאמר שמואל בהדיא בודקין למיאונין לאפוקי מדרבי יהודה וכן מוכח נמי בפרק נושאין (יבמות דף ק:) דפריך ממאנת מי קא ילדה ומשני בקדושי טעות וכרבי ישמעאל משמע דוקא בקדושי טעות סבר כוותיה ולא בקדושי קטנות דאליבא דשמואל איירי התם והא דאמר שמואל בפ' ב"ש (שם דף קט:) ובהמדיר (כתובות דף עג.) קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונישאת צריכה גט מבעלה משני משמע דאינה מקודשת לראשון מדצריכה גט משני היינו מן התורה אבל מדרבנן צריכה גט מראשון דמשהגדילה אינה יוצאה במיאון כדפרישית: **איכא** בינייהו שפחות. וא"ת לימא נמי איכא בינייהו אפר מקלה דהוי שמעתא ותני לה בדרב מלכיא א] דרב פפא אמר שמעתא דרב מלכיו ויש לומר דה"ק כולהו מתניתא דרב מלכיא ושמעתתא יש מהן רב מלכיא ויש מהן רב מלכיו:

עד

תוספי הרא"ש

הוא נפקא לן מוהיו לך לאות יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות: ואי זו זו (זו) שקידושיה בטעות. והקשה הריב"ן וכי לית ליה לר' ישמעאל מתני' דפ"ק דיבמות אי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו שמיאנו. ושמואל נמי דאמר בפ' המדיר קדשה על תנאי וכנסה סתם אפי' בעל אינה צריכה גט. א"כ לדידיה נמי מצינו חמות ממאנת ולא מצינו למימר דאפי' מיאון אינה צריכה דהא קתני הכא ממאנת והולכת וכ"ת מתניתין דהתם לא איירי בקידושי טעות אלא בקידושי קטנות דהא ר' ישמעאל בקדושי קטנות נמי איירי דהא בתו שבאת למאן קידושי קטנה היא דהא מייתי ראיה מינה דאינה ממאנת לאחר הבאת ב' שערות וקאמר דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו אלמא ר' ישמעאל בקידושי קטנות נמי איירי אפי' אם תפרש מעין אותו דבר שאמר אותו צדיק שדיבר בקידושי טעות יכשל בו זרעו לעשות אפי' בקידושי קטנות מ"מ מדאמר נמנו וגמרו עד שתביא שתי שערות אי לאפוקי מדר' יהודה נמנו הא מודה בנבעלה וזאת בנה מורכב על כתיפה היא אלא לאפוקי מדר' ישמעאל וע"י ברייתא זו פרוש חבריא דרב כהנא ולא עבוד עובדא אלמא דר' ישמעאל אף בקידושי קטנות נמי איירי ואין נראה לומר דלית ליה לשמואל מתני' דיבמות וסבר לה כר' ישמעאל דהא בפרק המדיר פריך לשמואל ממשניות טובא ומשני להו וי"ל דשמוא' בקדושי טעות סבר לה כר' ישמעאל אבל בקידושי קטנות פליג עליה והשתא לא פליג שמואל אמתניתין דיבמות ודמכילתין דתנן ממאנת עד שתביא ב' שערות ומתניתין דב"ש דתנן מלמדין את הקטנה שתמאן בו. ר"ג אומר תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה וכן בס"פ מי שמת אמר שמואל בודקין למיאונין לאפוקי מדר' יהודה וכן משמע בפ' נושאין דקאמר ממאנת מי ילדה ומשני בקידושי טעות וכר' ישמעאל משמע דוקא בקידושי טעות סבר לה כר' ישמעאל דממאנת בגדולות ולא בקידושי קטנות ואליבא דשמואל איירי התם וכן הלכה. והכי פסק בפרק מי שמת הילכתא בכולהו דאמר שמואל והדא מינייהו הוי בודקין לחליצה ולמיאונין ולגיטין ולקידושין: **עבוד** עובדא כר' יהודה אע"פ שנבעלה. תימה לי מאי קסברי אי טעמא דר' יהודה משום על דעת קידושין הראשונים הוא בועל אפי' רבה השחור נמי ואי קסבר לשם קידושין הוא בועל אפי' הביא שתי שערות נמי וצ"ל דסבירא להו דלר' יהודה על דעת קידושין הראשונים הוא בועל ומי' כשהיא גדולה כל כך שכבר רבה השחור אמור רבנן דלא ממאנת [גזירה] אטו נתקדשה האידנא: **איכא** בינייהו שפחות. פרש"י ושכנגדה דהיינו אפר מקלת דהוי שמעתא ורב מלכיא אמרה. א"נ ה"ק כולהו מתגיתא רב מלכיא ושמעתתא יש מהן רב מלכיו אמרם:

עין משפט נר מצוה

מא א טוש"ע א"ח סי' רפז סעי' א:

מב ב מיי' פ"ב מהל' אישות הל"א ופ"א מהל' יבום הלי"ז סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קמז סעיף ד [וברב אלפס יבמות פי"ג מו]:

מג ג מיי' פ"ז מהל' ממרים הל"ה:

מד ד מיי' פי"א מהל' גירושין הל"ד וע"ש סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף יב [וברב אלפס שם]:

מה ה מיי' פי"א מהל' איסורי ביאה הל"ז סמג לאוין קכה טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף יח:

מו ו מיי' שם פ"ג הל"ב:

מז ז מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף יב:

מח ח ט י מיי' פ"ב מהל' אישות הלי"ז סמג עשין נ טוש"ע שם סעי' טו:

מסורת הש"ס

[סנהדרין סח:]

יבמות יב: כתובות נו. ב"ב קנו. חולין כו:

[יבמות קה: ב"ב קנו.]

[סנהדרין סח:]

ב"א ובכתה

יבמות עו: ודף קו: כתובות נז: עו.

ב"ק כח: מכות כא. כתובות סא: ע"ז כט.

איוב ט

ב"ב טז. [וכם איתא רבה] שם לח

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה קדושי כו' ואע"ג דיש לפרש למה שאמר דבר שאמר אותו לדיק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה איכא בינייהו וכו' ותני לה בדרב מלכיא. נ"ב עיין פרש"י ובמכות דף כא ע"א בד"ה ועיין ערוך ערך שפוד וצ"ע

איוב מן הסערה ויאמר *אליו שוטה שבעולם הרבה נימין בראתי בראשו של אדם ולכל נימא ונימא בראתי לו גומא בפני עצמה שלא יהיו שתים יונקות מגומא אחת שאלמלא שתים יונקות מגומא אחת מכחיש מאור עיניו של אדם גומא בגומא לא נתחלף לי איוב באויב נתחלף לי לא קשיא הא בגופא הא ברישא אמר רב יהודה אמר שמואל [א]שתי שערות שאמרו אפילו אחת על הכף ואחת על הביצים *תניא נמי הכי שתי שערות שאמרו אפילו אחת בגבה ואחת בכריסה אחת ע"ג קשרי אצבעותיה של יד ואחת ע"ג קשרי אצבעותיה של רגל דברי ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום רבי שמעון ורבנן אמר רב (א) חסדא [ב]עד שיהו ב' שערות במקום אחד ת"ר *עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר עד שירבה השחור רבי יוסי אומר עד שתקיף העטרה בן שלקות אומר עד שתכלכל ואמר רבי שמעון מצאני חנינא בן חכינאי בצידן ואמר כשאתה מגיע אצל ר"ע אמור לו עד מתי הבת ממאנת אם יאמר לך עד שתביא שתי שערות אמור לו והלא בן שלקות העיד במעמד כולכם ביבנה עד שתכלכל ולא אמרתם לו דבר כשבאתי אצל רבי עקיבא אמר לי כלכול זה איני יודע מהו בן שלקות איני מכיר עד מתי הבת ממאנת עד שתביא ב' שערות: **מתני'** [ג]שתי שערות האמורות בפרה ובנגעים והאמורות בכל מקום כדי לכוף ראשן לעיקרן דברי רבי ישמעאל ר"א אומר כדי לקרוץ בציפורן ר' עקיבא אומר כדי שיהו ניטלות בזוג: **גמ'** אמר רב חסדא אמר מר עוקבא [ד]הלכה כדברי כולן להחמיר: **מתני'** [ה]הרואה כתם הרי זו מקולקלת וחוששת משום זוב דברי רבי מאיר וחכ"א אין בכתמים משום זוב: **גמ'** *מאן חכמים ר' חנינא בן אנטיגנוס היא דתניא ר"ח בן אנטיגנוס אומר כתמים אין בהן משום זוב ופעמים שהכתמים מביאין לידי זיבה [ו]כיצד לבשה ג' חלוקות הבדוקות לה ומצאה עליהם כתם או שראתה ב' ימים וחלוק אחד הן הן הכתמים המביאין לידי זיבה השתא שלשה חלוקות דלאו מגופה קחזיא חיישינן ב' ימים וחלוק אחד מיבעיא מהו דתימא כל כי האי גוונא מביאה קרבן ונאכל קא משמע לן אמר רבא בהא זכנהו ר' חנינא בן אנטיגנוס לרבנן מאי שנא פחות מג' גריסין במקום אחד דלא חיישינן דאמרי' בתרי יומי חזיתיה שלשה גריסין במקום אחד נמי נימא תרתי ופלגא מגופה חזיתיה ואידך אגב זוהמא דם מאכולת הוא ורבנן כיון דאיכא לפלוגי בגרים ועוד לכל יומא לא תלינן ור"ח בן אנטיגנוס ג' גריסין במקום א' הוא דלא חיישינן הא בג' מקומות חיישינן הא אמרת בג' חלוקות אין בג' מקומות לא לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי בג' חלוקות אין בג' מקומות לא אלא לדידכו אודו לי מיהת דהיכא דחזאי ג' גריסין במקום אחד דאמרינן תרי ופלגא מגופה חזיתיה ואידך אגב זוהמא דם מאכולת הוא ורבנן כיון דאיכא לפלוגי בגרים ועוד לכל יומא לא תלינן ת"ר [ז]הרואה כתם אם יש בו כדי לחלק ג' גריסין שהן כגרים ועוד חוששת ואם לאו אינה חוששת ר' יהודה בן אגרא אומר משום רבי יוסי אחת זו ואחת זו חוששת

אמר

רש"י

מן הסערה. כלומר משער הראש אני משיבך תשובה הרבה נימין בראתי באדם וכו': על הכף. גובה שעל האבר למטה מן הכרס: אפילו אחת על הכף כו'. אע"ג דאינו במקום אחד: אחת בגבה. תחת אותו מקום: בין קשרי אצבעותיה. ואינה מביאה שער עד שתגדיל: שתכלכל. לא שמעתי מהו ונראה בעיני שחברו במס' שבת (עח:) כדי *לסוך כלכול ואמרינן (שם פ:) מאי כלכול צדעא ובת צדעא ה"נ עד שיהו שם שערות הרבה שיהא רטוף ומעובש בשער ואני מצאתי עד שתכלכל בבי"ת שער גדול כפוף ומבולבל ולא ישר בעיני: איני יודע מהו. כלומר לא סבירא לי: **מתני'** ב' שערות האמורות בפרה. דקיימא לן ב' שערות שחורות פוסלות בה בגמרא דאין מעמידין (ע"ז דף כד.) ובמסכת פרה (פ"ב מ"ה): ובנגעים. שער לבן דקי"ל בת"כ מיעוט שערות שתים: והאמורות בכל מקום. בתינוק ובתינוקת: לקרוץ. לאחוז מעט: שיהו ניטלות בזוג. שיעורא רבה (דכולהו): **גמ'** להחמיר. משנקרצות בצפורן לא ממאנת שמא גדולה היא ולענין חליצה עד דאיכא שיעורא רבה דכולהו: **מתני'** הרי זו מקולקלת. אינה יודעת פתח נדותה לידע מתי יתחילו י"א יום שבין נדה לנדה דהא לא ידעה אימת חזאי: וחוששת משום זוב. אם עברו עליה ג' ימי זיבה משלבשה חלוק זה ומצאה עליו כתם גדול שיעור ג' גריסין ועוד מספקינן להו דילמא כל חדא וחדא בחד יומא חזיא אע"ג דבמקום אחד נמצאו: **גמ'** ג' חלוקות. הבדוקות לה ולבשתן בשלשת ימי זיבה אחד ליום: או שראתה ב' ימים. ראיה ממש מגופה בתוך י"א יום ובשלישי לבשה חלוק הבדוק לה ומצאתה עליו כתם: מהו דתימא כל כי האי גוונא וכו'. להכי נקט ב' ימים וחלוק אחד לאשמועינן דהשתא נמי חששא בעלמא היא ומביאה קרבן ואינו נאכל דשמא לאו מגופה הואי הך כתם שלישי ומליקת חולין נבלה דאי לא אשמועינן הוה אמינא הרי רגלים לדבר דודאי זבה היא: זכנהו. תשובה נילחת השיבן: אגב זוהמא. דכנות אתאי מאכולת ונתמעכה שם: ורבי חנינא כו'. לרבא פרכינן דאמר לרבי חנינא שלשה גריסין במקום אחד [ב]: תרי ופלגא כו'. אלמא לא פליג רבי חנינא אלא במקום אחד אבל בשלשה מקומות מודה והא קתני רבי חנינא לעיל לבשה ג' חלוקות כו' אבל בחלוק אחד בג' מקומות לא: שהן כגרים ועוד. כלומר שלשה גריסין גסין דאיכא בכל חד וחד כגרים ועוד דהכי הוי שיעור כתם לקמן בפרק הרואה כתם (דף נט.): אחת זו ואחת זו. אפילו בשתי גריסין חוששין שמא ראתה אותן בשני בין השמשות או אחת היום ואחת בין השמשות של מחר וראיית בין השמשות עולה לשני ימים שמקצתה מן היום ומקצתה מן הלילה ויש כאן שלשה רצופין:

ת"ר

תוספות

עד שתכלכל. לשון גדול שער הוא כדאמר בריש נזיר (דף ג.) הריני מכלכל הרי זה נזיר וקאמר בגמרא *מאי משמע דכלכול לישנא דגדול שער הוא *דתניא אמר רבי יהודה שיד כדי לסוד כלכול קטן ואמר צדעה ובת צדעה: **הלכה** כדברי כולן להחמיר. בפ' מי שמת (ב"ב דף קנו.) אמר ר"נ אמר שמואל בודקין לחליצה ולמיאונין לאפוקי מדרבי יהודה דאמר עד שירבה השחור על הלבן והתם פסק ככולהו דאמר התם ר"נ אמר שמואל וה"נ קאמר הלכה כדברי כולן להחמיר הלכך אינה חולצת עד שתביא שער גדול שבכולן ועד שיהו ב' שערות במקום אחד כרב אשי ואם יש לה דדים גדולים כשאר נשים אינה צריכה לבדוק התחתון ולא תמאן משהביאה שתי שערות קטנות ואפי' אחת בגבה ואחת בין קשרי אצבעותיה ור"ת כתב בספר הישר דמשהגיעה לכלל שנותיה לא תמאן בזמן הזה דאע"ג דהיכא דלא בעל פסקינן בפ' יוצא דופן (לעיל דף מו.) דלא חיישינן שמא נשרו אין אנו בקיאין לבדוק בכל גופה שלא יהו לה שערות דאפי' אחת בגבה ואחת בכריסה ובקשרי אצבעותיה מצטרפים או גומות גרידא:

שלש גריסין נמי (ג) בתרי יומי תרתי ופלגא חזיתיה ואידך דם מאכולת הוא. תימה אמאי לא פריך דלמא כל ג' גריסין בתרי יומי חזיתיה כדקאמר בפחות מג' גריסין ונראה למהר"ם וכן מצאתי דאי לא דתלינן בדם מאכולת ונימא דכל הכתם מגופה חזיתיה אין לנו להקל ולומר דבתרי יומי חזיתיה כיון דיש בו שיעור דאפשר לחלקו לג' ראיות לכך פריך דילמא תרי ופלגא בתרי יומי חזיתיה כיון דראתה מעט פחות מג' גריסין אע"ג דאית בהו טפי משיעור שתי ראיות אתה מיקל לתלות המותר באותן ב' ראיות ולא בראייה ג' ה"נ בג' גריסין וג' עודות נימא תרי ופלגא אע"ג דהוה טפי מב' ראיות נימא דבתרי יומי חזיתיה והמותר נתלה בדם מאכולת וא"ת מנא ליה לרבא דבג' גריסין במקום א' חיישי רבנן דילמא דוקא בג' מקומות ומצאתן ביום אחד ולר' חנינא דוקא בג' חלוקות או בחלוק א' ומצאתו בג' ימים וי"ל דלא מפלגי רבנן:

אבל

עין משפט נר מצוה

[שם דף ג.]
[נ"ל דתנן]
[עי' ב"ב מז.]

מט א ב מיי' פ"ב מהל' אישות הלי"ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יז:
נ ג ד מיי' פ"א מהל' פרה אדומה הל"ד ופ"ב מהל' טומאת צרעת הל"א ופ"ב מהל' אישות הלט"ז סמג עשין נ רלד טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף יח:
נא ה מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"ג סמג לאוין קיא:
נב ו ז מיי' שם הלי"ב והלכה יד:

תוספי הרא"ש

עד שתכלכל. לשון גידול שער כדאמרינן בריש נזיר הריני מכלכל הרי זה נזיר. ובשבת פרק המוציא תנן ר' יהודה אומר כדי לסוד כלכול ואמרינן בגמרא צדעא ובת צדעא: והלכה כדברי כולם להחמיר. משום דמספקא לן כמאן הילכתא מחמיר לפסוק כשניהם כדלעיל פרק יוצא דופן גבי חצר צורית וגבי סימני בגרות הילכך בשתי שערות קטנות לא תמאן ואינה חולצת עד שיהו גדולות כשיעור הגדול שבכולם וכן נמי אחת בגבה ואחת בקשרי אצבעותיה לא תמאן ואינה חולצת עד שיהו הב' שערות במקום אחד כרב אסי ואם יש לה דדין גדולים אין צריך לבדוק התחתון כרבנן דריש פירקין דאי אפשר לבוא העליון עד שיבא התחתון: דאמרינן תרי ופלגא מגופיה חזיתיה. ותימה ומנא ליה לרבא דשלשה גריסין במקום אחד חיישי רבנן דלמא בג' מקומות דוקא ואפי' מצאתן ביום אחד ולר' חנינא בן אנטיגנוס דוקא מצאתו בג' חלוקין או בחלוק אחד שמצאתו בג' ימים אבל במקום אחד אפי' רבנן לא חיישי דכיון דבמקום אחד נמצא אמרינן דבפעם אחת יצא מגופה. וי"ל דמשמע ליה דרבנן לא מיפלגי מרתנן הרואה כתם משמשת משום זוב משמע דאפי' בכתם אחד חיישינן:

מסורת הש"ס

[צ"ל לסוך]
ב"ק ע: ב"ב ט. סנהדרין ג.
[רש"ל מ"ז וסי"ג והוא שיעורא ועי' בס"ל פ"ב מהל' אישות הלט"ז]
[עירובין סג. וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רב אסי עד שיהו ב' שערות:
(ב) רש"י ד"ה ורבי חנינא וד"ה תרי סד"א:
(ג) תוס' ד"ה שלש גריסין נמי נימא בתרי וכו' בתרי יומי חזיתיה דכיון דראתה מעט פחות:

נג א ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' יב וע"ש :

אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בן אגרא בשלא בדקה ודברי חכמים בשבדקה מאי בדקה ומאי לא בדקה אמר רבא אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי הכא במאי עסקינן כגון שבדקה עצמה ולא בדקה חלוקה ואף עצמה לא בדקה אלא בין השמשות *דרבי יהודה ובבין השמשות דר' יוסי לא בדקה דרבנן סברי בבין השמשות דרבי יוסי ליליא הוא והא בדקה בבין השמשות דרבי יהודה ור' יוסי לטעמיה דאמר בין השמשות ספיקא הוי ואמינא להו אנא אילמלי ידיה בעיניה כל בין השמשות יפה אתם אומרים עכשיו שמא עם סלוק ידיה ראתה ואמרו לי כי קאמרינן כשנתנה ידיה בעיניה כל בין השמשות אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בן אגרא כשלא בדקה מאי לא בדקה אילימא דבדקה בדרבי יהודה ולא בדקה בדרבי יוסי מכלל דרבי יהודה סבר אע"ג דבדקה בתרווייהו חיישא הא בדקה אלא פשיטא דלא בדקה לא בדרבי יהודה ולא בדרבי יוסי אבל בדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדר' יוסי לא חיישא אלמא בין השמשות דר' יוסי לרבי ליליא הוא אימא סיפא ודברי חכמים כשבדקה מאי בדקה אילימא דבדקה בדרבי יהודה ולא בדקה בדרבי יוסי מכלל דרבנן סברי אע"ג דלא בדקה בתרווייהו לא חיישינן הא לא בדקה אלא פשיטא דבדקה בין בדר' יהודה ובין בדרבי יוסי אבל בדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדר' יוסי חיישינן אלמא בין השמשות דרבי יוסי לרבי ספקא הוי קשיא דרבי אדרבי ה"ק נראין דברי רבי יהודה בן אגרא לרבנן דלא בדקה כלל לא בדרבי יהודה ולא בדרבי יוסי שאף חכמים לא נחלקו עליו אלא דבדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדר' יוסי אבל היכא דלא בדקה כלל מודו ליה ורמינהו הרואה כתם לראיה מרובה חוששת לראיה מועטת אינה חוששת זו דברי רבי יהודה בן אגרא שאמר משום רבי יוסי א"ר אני שמעתי ממנו שאחת זו ואחת זו חוששת ומן הטעם הזה אמר לי ומה אילו נדה שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה לא תהא בחזקת טמאה ונראין דבריו כשבדקה מאי בדקה אילימא דבדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדרבי יוסי מכלל דרבי יהודה בן אגרא סבר אע"ג דלא בדקה לא בדר' יהודה ולא בדר' יוסי לא חיישא והא לא בדקה אלא פשיטא דבדקה בין בדר' יהודה ובין בדרבי יוסי מכלל דרבי יהודה בן אגרא סבר בדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדר' יוסי לא חיישא אלמא בין השמשות דרבי יוסי לר' יהודה בן אגרא ליליא הוא קשיא דרבי יהודה בן אגרא אדר' יהודה בן אגרא בשלמא בלא רבי לא קשיא התם דבדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדר' יוסי הכא דבדקה נמי בדר' יהודה ובדר' יוסי אלא בדרבי קשיא תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה בן אגרא האי תנא סבר שלים בין השמשות דר' יהודה והדר

רש"י

א"ר נראין כו'. כולה מפרש לה : הכא במאי עסקינן . פלוגתא דרבנן ורבי יהודה בן אגרא : כשבדקה . עצמה כל שני בין השמשות : ולא בדקה חלוקה . בשני ימים אלא בג' ומצאה ב' גריסין ולפי שלא בדקה חלוקה עד הנה לא ידעה מאימת הן באין לפיכך יש לחוש שמא בשני בין השמשות ראתה או אחת ביום ראשון ואחת בין השמשות של מחר דהוו להו ג' ראיות : בין השמשות דרבי יהודה . בשמה מדליקין הכסיף העליון ולא הכסיף התחתון °ושיעורו חצי מיל ולר' יוסי כהרף עין ובסוף היום הוא זה נכנס וזה יוצא : והא בדקה בבין השמשות דרבי יהודה . הלכך לא ראתה אחת מהן בין השמשות שתעלה לחומר ב' ימים : ספקא הוא . דחיישינן שמא לאחר סילוק ידיה בבין השמשות דרבי יוסי חזאי והוא עולה לשני ימים והוו להו שלשה ימים רצופים ולרבנן לילה הוא ואפילו חזאי לא הוו להו שלשה ראיות : אילמלי ידיה בעיניה . באותו מקום : כל בין השמשות . דרבי יהודה : יפה אתם אומרים . לרבנן דלא חיישי כיון דכל בין השמשות דר' יהודה לא חזאי : אימור עם סילוק ידיה ראתה . דהא בין השמשות דרבי יהודה ארוך הוא : נראין דברי רבי יהודה . דחייש : בשלא בדקה . ומדקאמר רבי בהא ס"ל כרבי יהודה אבל בשבדקה לא ס"ל כוותיה מכלל דרבי יהודה בן אגרא אפילו בדקה נמי חייש ומאי לא בדקה אי נימא ה"ק רבי רואה אני את דברי ר' יהודה בשלא בדקה בדרבי יוסי ואע"ג דבדקה בדר' יהודה דאיכא לספוקי בבין השמשות דרבי יוסי אבל איני רואה את דבריו כשבדקה בשניהם : מכלל דרבי יהודה אפילו בדקה בתרווייהו . חייש הא ודאי בין השמשות לא חזאי ואין לך לחלוק ראיה אחת לשתים : אלא פשיטא דלא בדקה . לא בהא ולא בהא דחוששת שמא ראתה בבין השמשות דר' יהודה : אבל בדקה . בדר' יהודה אין אני רואה את דבריו לחוש לזיבה : אלמא . קסבר רבי בין השמשות דרבי יוסי לילה הוא והראייה שבה אינה עולה לשתים : אי נימא כשבדקה בדרבי יהודה ולא בדרבי יוסי . וקאמר רבי בזו אני רואה את דבריהם דלא חיישינן אבל לא בדקה לא בזו ולא בזו איני רואה את דבריהם דאנא סבירא לי דחיישא: מכלל דלרבנן אע"ג דלא בדקה לא בהא ולא בהא לא חיישא והא לא בדקה . ויש לחוש לראיית בין השמשות המתחלקת לשתים : אלא פשיטא. דנראין דברי חכמים כשבדקה דקאמר רבי שבדקה בשניהם קאמר אבל באחד מהן דקאמרי איננו נמי לא חיישא איני רואה דבריהם דכיון דלא בדקה בדר' יוסי יש לחוש לראיית בין השמשות אלמא לרבי ספקא הוא כו' : ה"ק . הכי נראין דקאמר רבי לאו לטעמיה דנפשיה קאמר דתידוק מינה מדקאמר בזו אני רואה את דברי זה ובזו איני רואה מכלל דאינהו בתרווייהו פליגי ותקשי לך אלא רבי לפרושי פלוגתייהו אתא לאשמועינן במאי פליגי וה"ק נראין דברי ר' יהודה לחכמים ומודים לו דחיישינן כשלא בדקה לא בזה ולא בזה שדברי חכמים כשבדקה באחד מהני דקסברי בין השמשות דרבי יוסי ליליא הוא ורבי יוסי לטעמיה דאמר ספקא הוא הילכך עד שתבדוק בשניהם יש לחוש בראיית בין השמשות: לראייה מרובה. ג' גריסין בועודות: לראייה מועטת. שני גריסין בועודות: ממנו. מדרבי יוסי : שלא הפרישה בטהרה . בשביעי שלא בדקה בין השמשות: לא תהא בחזקת טומאה . ואינה טובלת לערב ואע"פ שהפרישה בטהרה שחרית אלמא מצרתה הויא כל היום בחזקת חוזרת ורואה עד גמר היום אף זו הואיל ולא בדקה בין השמשות שלם איכא למיחש דלמא בסוף בין השמשות ראתה והיא עולה לשתי ראיות : ונראין לי דבריו . ומודה אני לו : כשבדקה . בין השמשות שלם תו לא חיישא ובשלא בדקה אני חולק עליו: קשיא דרבי יהודה אדר' יהודה. דלעיל ס"ל בין השמשות דרבי יוסי ספיקא הוא : בשלמא בלא רבי . אי לא פירש רבי לפלוגתייהו בין לעיל בין הכא לא הוה קשיא דרבי יהודה אדר' יהודה התם דבדקה כו' : אלא בדרבי . מכי אתא רבי לפרושי פלוגתייהו ולא מתוקמא לן אלא כדפירשה דלרבי יהודה דלעיל ספיקא הוא והכא מיתחזי דליליא הוא קשיא :

תוספות

אבל בדקה בדרבי יהודה כו'. וא"ת דלמא אבל בדקה בדרבי יוסי ולא בדקה בדר' יהודה לא חיישינן דבין השמשות דר' יהודה יממא הוא וי"ל דבהא ר' יהודה בן אגרא מודה דלא חיישינן כיון דבדקה בדר' יוסי :

שאף חכמים לא נחלקו כו' בכמה דוכתין משני כי הכא אבל בפרק הזהב (ב"מ דף נד.) גבי חומש ומעשר ובפרק כל הבשר (חולין דף קט.) גבי אפשר לסוחטו לא משני הכי משום שיכול ליישב בענין אחר בהגהה מועטת* : ומה אילו נדה שלא הפרישה כו'. וא"ת דבפ"ב (דף סח:) לקמן א"ר יוסי גופיה דהיא בחזקתה וי"ל דהתם מיירי בשבדקה יום ב' או יום ג' ומצאתה טהורה (א) שפסקה והכא בדלא בדקה א"נ הכא מיירי שבדקה שחרית של שביעי ומצאתה טמא :

*מכלל דרבי יהודה בן אגרא סבר בדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדרבי יוסי אינה חוששת . השתא הוה מצי למיפרך הא משמיה דרבי יוסי קאמר וא"ת ואימא מכלל דרבי יהודה בן אגרא סבר דבדקה בדר' יוסי גרידא אינה חוששת ורבי סבר חוששת כיון דלא בדקה בדרבי יהודה דבין השמשות דרבי יוסי מישך שייך בדר' יהודה כדאמר בסוף והשתא לא הוה צריך למימר תרי תנאי ואליבא דר' יהודה בן אגרא וי"ל דומיא דברייתא דלעיל דמיירי רבי יהודה בן אגרא כשבדקה בדרבי יהודה ולא בדקה בדרבי יוסי :

תוספי הרא"ש

אבל בדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדר' יוסי לא חייש וא"ת דילמא בדקה בדר' יוסי ולא בדקה בדר' יהודה לא חייש דבין השמשות דר' יהודה יממא הוא . וי"ל דבהא ר' יהודה בן (גמרא) [אגרא] מודה דמותרת כיון שבדקה בדר' יוסי : ומה אילו נדה שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה לא תהא בחזקת טמאה . ותימה הא בפרק תינוקת ר' יוסי אומר דהיא בחזקת טהרה וי"ל דהתם מיירי שבדקה ביום ראשון או שני ומצאה טהור (וה"ה) [והכא] בדלא בדקה א"נ הכא מיירי שבדקה שחרית של שביעי ומצאתה (טהורה) [טמא] : מכלל דר' יהודה בן אגרא סבר בדקה בדר' ולא [בדקה] בדר' יוסי לא חיישי השתא הוה מצי למיפרך הא משמיה דר' יוסי קאמר . ותימה אימא מכלל דר' יהודה בן אגרא סבר בדקה בדר' יוסי גרידא אינה חוששת ובריתא דלעיל דקאמר ר' יהודה בן אגרא חוששת בבדקה בדר' יהודה ולא בדר' יוסי ורבינו מאיר תירץ דהאי דלא משני הכי משום דמתירוץ זה לא הוה משני מידי דלעולם צ"ל דפליגא תנא דברייתא דלעיל אתנא דברייתא דהכא סבר ר' דבין השמשות דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה הילכך צריכה לבדוק בשניהם ולר' יהודה בן אגרא שלים בין השמשות דר' יהודה והדר מתחיל בין השמשו' דר' יוסי וא"כ מאי קאמר לעיל נראין דברי ר' יהודה בן אגרא לחכמים דהיינו ר' יהודה בשלא בדקה בתרווייהו הא בדקה בדר' יהודה ולא בדר' יוסי אין נראין דבריו לחכמים אבל אליבא דר' יוסי נראין דבריו ולפי תנא דברייתי' דהכא אף לר' יוסי אין נראין דבריו אליבא דר' דהא כיון דס"ל לר' דבהש"מ דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה ליכא למיחש למידי : [מכאן שייך לע"ב] עצמה וקדשים למפרע. פרש"י עצמה לטהרות . ותימה כיון דתנא מטמאה לטהרות כ"ש לקדשים וי"ל דתנא קדשים לגלויי דעצמה היינו לטהרות חולין שנעשו על טהרת תרומה או על טהרת הקדש. א"נ תנא קדשים לרבותא דרשב"א דאמר אף קדשים אינה מטמאה.ומיהו קשה דלישנא דעצמה לא משמע טהרות וע"ק דלרשב"א דאמר בסמוך יוסו אבל אם ראתה כתם ביום שלפני הראיה כתמה טמא למפרע ומקולקלת למניינה אלמא כתמה חמור מראייתה דבראיה ליכא קלקול למניינה למפרע כדאמר לעיל בפ"ק אע"פ שאמרו מטמאה מעת לעת אינה מונה אלא משעה שראתה . ומ"ר' מצינן למימר דבסמוך לא איירי אלא לטהרות וקדשים שמטמאה במגע לפני מציאת הכתם מעת לעת . ונראה לפרש דמטמאה עצמה היינו דמקולקלת למניינה משעת הכיבוס ור' שמעון אומר אף קדשים שנגעה בהם למפרע אין טמאין משעת הכיבוס אלא מעת לעת וכ"ש שאינה מקולקלת למניינה משעת הכיבוס אבל מעת לעת קודם מציאת הכתם מודי דמקולקלת למניינה כדאיתא בסמוך . ותימה מ"מ מצינו כתמה חמור מראייתה לר' שמעון דראייה אינה מקולקלת למניינה כלל וי"ל דלא קאמר שלא יהא כתמה חמור מראייתה כלל אלא לענין הזמן שלא נטמאת משעת כיבוס אלא מעת לעת גרידא כמו בראייה אבל לענין קלקול מניינה מעת לעת מסתברא דרואה אינה מקולקלת כיון דהשתא חזאי מגופה ראיה ודאית נהי דלענין מגע מטמינן מעת לעת לענין קלקול מניינה לא מחמרינן בה כולי האי . אבל כתם דלא ידעה מתי נפק מגופה מסתבר למימר דמקולקלת למניינה מעת לעת דכל טומאת כתם ספק הוא הילכך מעת לעת מחזקינן בה טומאה מספק : אמר רב נחמן איפוך. פרש"י נראין דברי מדבריו א"נ שהוא מעוותה ואני מתקנה והמחמיר עדיף : שהוא מתקן הלכותיה לידי זיבה. פרש"י שאינה זבה (מה ר') [מיד] לר' שמעון כמו לר' שהיא זבה בשמיני לכתמה ולר' שמעון אינה זבה עד יום שמיני לראיתה.ותימה דלר' שמעון נמי מקולקלת למניינה אם ראתה יום ח' לכתמה ואדרבה ר' שמעון מחמיר טפי שאפי' מעת לעת לכתמה היא מקולקלת . ועוד תימה גדול לומר דלר' סופרת ז' ימי נדות מיום הכתם וטובלת דע"כ לא קא"ר אלא תולה כתמה בראייתה שלא נטמאנה מחמת הכתם למפרע אבל לתלות ראייתה בכתמה ולעשות בכתמה

[וע' תוס' ב"מ נד. ד"ה מכלל ותוס' חולין קט. ד"ה נראין]

עיין רש"ח ומהר"מ

ברכות ב: שבת לד:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומה אילו וכו' ומצאתה טהורה דכיון שפסק פסק והכא בלא בדקה :

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בין השמשות דר"י וכו' ושיעורו חצי מיל. וכן נקיט רש"י ברכות דף ב ע"ב ד"ה והלא כהנים. וקשה לי הא בשבת איתא דלר"י בה"ש תרי תלתי או ג' רביע מיל וצ"ע :

נד א מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"ג סמג לאוין קיא:
נה ב ג מיי' שם והלט"ו סמג שם:
נו ד מיי' שם הלט"ז יז יח וע"ש בהשגות ובמ"מ ג] סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' א:
נז ה מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הלי"ט:
נח ו מיי' שם ופ"י הל"כ ופ"א הלט"ז:
נט ז מיי' שם פ"ו הלי"ט:

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה צריכה כו' מעל"ע מן הבדיקה:

והדר חייל בין השמשות דר' יוסי והאי תנא סבר בין השמשות דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה ת"ר "הרואה כתם מטמאה עצמה וקדשים למפרע דברי רבי ר"ש בן אלעזר אומר קדשים מטמאה עצמה אינה מטמאה שלא יהא כתמה חמור מראייתה והא מצינו כתמה חמור מראייתה לענין קדשים אלא תני הכי ר"ש בן אלעזר אומר אף קדשים אינה מטמאה שלא יהא כתמה חמור מראייתה לכל דבר ת"ר "ראתה כתם ואחר כך ראתה דם תולה כתמה בראייתה מעת לעת דברי רבי ר"ש בן אלעזר אומר יומו א"ר נראין דבריו מדברי שהוא מתקנה ואני מעוותה מתקנה עוותי מעוית לה אמר רבינא איפוך רב נחמן אמר לעולם לא תיפוך שהוא מתקן הלכותיה לידי זיבה ואני מעוות הלכותיה לידי זיבה בעי מיניה ר' זירא מר' אסי כתמים צריכין הפסק טהרה או לא אשתיק ולא א"ל ולא מידי זימנין אשכחיה דיתיב וקאמר תולה כתמה בראייתה מעת לעת דברי רבי אמר ר"ל והוא שבדקה ורבי יוחנן אמר "אע"פ שלא בדקה א"ל מכלל דכתמים צריכין הפסקת טהרה א"ל "אין והא זימנין סגיאין בעא מינך ולא אמרת ולא מידי *דלמא אגב שיטפך אתיא לך א"ל אין [נדה קיב:] אגב שיטפאי אתיא לי: **מתני'** "הרואה יום י"א בין השמשות תחלת נדה וסוף נדה תחלת זיבה וסוף זיבה "יום ארבעים לזכר ויום שמונים לנקבה בין השמשות לכולן הרי אלו טועות א"ר יהושע עד שאתם מתקנים את השוטות באו ותקנו את הפקחות: **גמ'** תחלת נדה וסוף נדה תחלת נדה וסוף זיבה היא אמר רב חסדא "הכי קאמר הרואה יום י"א בין השמשות תחילת נדה וסוף זיבה ובשביעי לנדתה סוף נדה ותחלת זיבה: א"ר יהושע עד שאתם מתקנין את השוטות כו': הני שוטות

עצמה וקדשים. פירש בקונטרס עלמה לטהרות ותימה אמאי איצטריך למתני קדשים דכ"ש הוא וי"ל דמשום רשב"א נקטיה דמסיק דאפילו קדשים אינה מטמאה א"נ תנא קדשים לגלויי דעלמה אף לטהרות ומיהו ליתא דעלמה לא משמע לטהרות ועוד קשה לרשב"א אכתי הוי כתמה חמור מראייתה דהא איהו גופיה אמר בסמוך דתולה בראיית יומו אבל כתם שמלאה ביום שלפני הראייה טמאה למפרע ומקולקלת למניינה משעת כבוס ונראה לפרש דעלמה הייט שמקולקלת למניינה משעת כבוס ורשב"א פליג אתרווייהו דאינה מקולקלת למניינה ולא מטמאה קדשים אלא מעת לעת והא דקאמר רשב"א בסמוך דתולה כתמה בראיית יומו הא כתם דאתמול לא תליא בראייה לאו משום שתהא מקולקלת בכתמה דאתמול משעת כבוס אלא ע"י ראייה דהשתא וכתם דאתמול היא מקולקלת דלא ידעה אי מניא מהיום או מכתם וא"ת אכתי כתמה חמור מראייתה דבכתמה היא מקולקלת למניינה מעל"ע אבל בראייתה אע"ג דלקדשים ולטהרות מטמאה מעל"ע מ"מ אינה מקולקלת דמונה מיום שראתה וי"ל דלא חייש רשב"א אלא שלא יהיה כתמה חמור מראייתה בזמן לטמאות יותר מעל"ע:

איפוך. פ"ה נראין דברי מדבריו א"נ איפוך שהוא מעוותה ואני מתקנה והמחמיר עדיף:

שהוא מתקן הלכותיה לידי זיבה. פ"ה דלר"ש אם ראתה בח' וט' וי' לכתמה לא הויא זבה ולרבי דתולה כתמה בראייתה הויא זבה ואין נראה דלר"ש נמי הויא מקולקלת למניינה כדפרישית לעיל ואדרבה ר"ש מחמיר טפי שמטמא ממציאת הכתם מעל"ע ומה שפירש נמי דלרבי טובלת בשביעי לכתמה ומשמשת אין נראה להקל כולי האי ולא תלינן כתמה בראייתה ונראה כפר"ח כשמלאה הכתם ביום הראייה לרבי דתלי כתמה כל מעת לעת בראייה היא מקולקלת כל מעת לעת והויא כאילו ראתה שני ימים יום הראייה ויום שלפניו ואם ראתה גם למחר הויא זבה אם עומדת בימי זובה ולר"ש דלא תלי אלא יומו א"כ לא חשבינן כאילו ראתה אתמול ולא תהיה זבה עד שתראה עוד שני ימים והיינו ר"ש מתקנה ורבי מעוותה דר"ש מיקל טפי א] ומיהו אם ראתה היום ואתמול ומלאה כתם רבי שמעון מחמיר כדפירשנו:

צריכה הפסק טהרה. פ"ה צריכה בדיקה להפסיק בשביעי לכתמה כדי לטבול בערב ופירש דלר"ל אם בדקה בשביעי לכתמה דגליא דעתה דכתמה מראייתה הוא ב] אבל לא בדקה ומונה מן הראייה פירש לפי שיטתו ואין נראה דאין לה לטבול בליל שמיני לכתמה דרבי לא אמר שתולין כתמה בראייתה בודאי אלא בספק כדפי' ותו היכי מוכח מהכא דבכתם צריכה בדיקה בשביעי דשאני הכא שראתה ראייה ודאית ותו אדרבה מדקאמר רבי יוחנן אע"פ שלא בדקה בשביעי לכתמה טובלת לערב א"כ אינה צריכה בדיקה ונראה לפרש צריכה הפסקת טהרה בין הכבוס למציאת הכתם דדלמא הא דתלי רבי כתמה בראייתה ולא מטמא משעת כבוס הייט כשבדקה בין כבוס למציאת הכתם וקאמר ריש לקיש והוא שבדקה פירוש סמוך למציאת הכתם תוך מעת לעת אבל אם יש מעת לעת (א) מבדיקה למציאת הכתם מטמאין לה למפרע עד שעת הבדיקה ורבי יוחנן אמר אף על פי שלא בדקה פירוש סמוך אלא יש מעת לעת בין בדיקה למציאה אפילו הכי תלינן הכתם בראייתה כיון דמשעת כיבוס ליכא מעת לעת נמי ליכא אלמא לכולי עלמא צריכה הפסק דאין נראה לומר דלרבי יוחנן אע"פ שלא בדקה כלל קאמר דכולי האי לא הוה פליג אריש לקיש: וארבעה

והדר. מתחיל לרבי יוסי וספקא הוא: מישך שייך בדרבי יהודה. מובלע הוא בתוך של רבי יהודה וכיון דלרידיה בעינן כל בין השמשות דרבי יהודה הרי בדקה בשניהם: מטמאה עלמה. הרואה כתם מטמאה עלמה לטהרות וקדשים: למפרע. עד שעת הכבוס: חמור מראייתה. למפרע דלראייתה לא הוי אלא מעת לעת וכתמה עד שעת הכבוס: והא מליט כו'. דהא מודה ר"ש בן אלעזר בקדשים דמטמאתן למפרע עד שעת הכבוס: ראתה כתם ואח"כ ראתה דם. תוך מעת לעת: תולה כתמה בראייתה. ואמרינן האי כתם מדם נדות זה הוא וטהורה מלטמא עד שעת הכבוס אלא משמלאתו ולהבא: יומו. אם ראתה בו ביום תולה ואם שקעה חמה אף על פי שראתה בתוך מעת לעת אינה תולה: שהוא מתקנה. מיקל עליה וכיון דכתמים דרבנן נראין דברי המיקל ולקמן פריך עוותי מעוות לה דהא ר"ש בן אלעזר מחמיר: איפוך. ואימא נראין דברי מדבריו: הוא מתקן הלכותיה לידי זיבה. לענין זיבה הוא מיקל דלדידיה היכא דלא חזיא בו ביום לא תלינן כתמה בראייתה ומונה ימי נדות מיום ראייתה ואין ימי זיבה מתחילין עד יום ח' לראייתה ולרבי מונה מיום מליאת כתמה ואף להקל ולטבול בליל שביעי לכתמה אם פסקה ומיום ח' לכתמה הוו ימי זוב ונמלא רבי מחמיר לענין זיבה דכי חזיא בח' לכתמה אמרינן יום זיבה הוא וצריכה לשמור תשיעי יום כנגד יום ואם תראה שנים עמו תהא זבה ולר"ש סוף נדה הוא ולא מלריך שימור ואם תראה שנים עמו לא תהיה זבה נמלא אני מביאה ע"י כתמה לזיבה אבל איהו לא: צריכין הפסק טהרה. בשביעי לטבול בערב צריכה לבדוק בין השמשות להפסיק בטהרה או לא: זימנין. פעם אחרת: אשכחיה. רבי זירא לרבי אסי: דיתיב וקאמר. הך מלתא דרבי ומפרש עלה אמר ר"ל והוא שבדקה בין השמשות של שביעי לכתמה להפסיק בטהרה אבל לא הפריסה בטהרה גליא דעתה דמיום ראייתה נקטה מניינא דידה והיא גרמה לעצמה להבדיל כתמה מראייתה וכתמה מטמא למפרע מיום לבישה ורבי יוחנן אמר אף על פי שלא בדקה דכיון דיכולה לתלות לאו בגילוי דעתה תליא מלתא ולא מפסדא בהכי: א"ל רבי זירא לרבי אסי. מדפליגי רבי יוחנן ור"ל לענין תליא בבדקה ולא בדקה מכלל דאורחא הוא לבדוק ביום שביעי לכתמה ולהפסיק בטהרה: שיטפך. ריהטך: **מתני'** הרואה יום אחד עשר בין השמשות. וספק יום הוא והוי דם זיבה או ספק לילה ותחלתו נדה: תחלת נדה וסוף נדה כו'. ובגמרא פריך תחלת נדה וסוף זיבה היא והויא טועה ובע"כ תשב שבעה ואם ראתה לסוף שבעה יום אחד נחמיר עליה לומר ראיה ראשונה סוף זיבה הואי והשתא הויא תחלת נדה ותשב שבעה ואם שלשה תראה נחמיר עליה לומר ראייה ראשונה תחלת נדה הואי והשתא זבה וצריכה שבעה נקיים ולא תשב ארבעה והן וכן לעולם היא מקולקלת ותקנתה כדמפרש בערכין (דף ח.): יום ארבעים לזכר ויום שמונים ללידת נקבה בין השמשות לכולן. כלומר באיזה מאלו שתראה בין השמשות הוי האי בין השמשות ספק טמא ספק טהור ואם תראה ליום שמיני ספק נדה ספק שומרת יום כנגד יום וכן לעולם עד שתפסוק כדי שיעור המפורש לה בערכין: את השוטות. את הטועות כגון אלו שראו בשעת הספק: באו ותקנו את הפקחות. הרואות בשעה ודאית וצריכין אנו לתקן פתחיהן ולפרש ימי שימורן ותשמישן כדמפרש בברייתא בגמרא: **גמ'** שוטות

תוספי הרא"ש

[illegible]

דאי קיימא בימי זיבה והיום מצאה כתם ולמחר ראתה לר' לא הויא זבה גדולה [illegible]
לשתים לומר דבתרי זימני חזיתיה: ואמר ריש לקיש והוא שבדקה [illegible]
לא בדקה מפלגינן הכתם לשתי ראיות והויא זבה גדולה אפי' לר' ואפי' ר' יוחנן [illegible]
שראתה לבסוף דרגלים לדבר שהכתם נמשך אחר הראיה אבל אם לא ראתה [illegible]
לתרווייהו כתמים בלא ראיה צריכין הפסק טהרה ואם לא הפסיקה בטהרה אפי' [illegible]
אחד מפלגינן ליה לתלתא ראיות לתלתא יומי וע"כ תרווייהו איירי אליבא דרבנן [illegible]

[illegible] שתראה גם למחרת מ"מ כשרואה ביום כתמה ר' שמעון מיקל טפי. ור"ם היה מיישב פרש"י [illegible] בשביעי לכתמה דהכא מיירי כגון שבינם מציאת הכתם תוה ווסתה. ואע"ג דאמרינן בפ"ק [illegible] כתמה שמא למפרע היכא דראתה בתוך מעת לעת למציאת כתמה יש רגלים לדבר דבשעת [illegible] כיון דבשוק של טבחים לא עברה. והא דאמרינן לעיל פרק כל היד אשה שיש לה ווסת [illegible] ולא בדקה ולבסוף ראתה חוששת לווסתה וחוששת לראייתה. ומסיק להך לישנא דקסבר [illegible] אלמא אפי' למ"ד ווסתות דאורייתא חוששת לשניהם. וי"ל שאני התם שלא מצאתה [illegible]

[illegible]

שוטות נינהו טועות נינהו אלא תני טועות דתניא א)יום אחד טמא ויום אחד טהור ◦משמשת שמיני ולילו עמו וארבעה לילות מתוך שמונה עשר יום ואם היתה רואה מבערב אינה משמשת אלא שמיני בלבד ב)שני ימים טמאין ושני ימים טהורין משמשת שמיני ושנים עשר וששה עשר ועשרים ותשמש נמי בתשסר אמר רב ששת זאת אומרת *ג)גרגרן דתנן אסור רב אשי אמר נהי דהך עשר לא בעי שימור עשירי מיהא בעי שימור ד)שלשה ימים טמאין ושלשה ימים טהורין משמשת שני ימים ושוב אינה משמשת לעולם ה)ארבעה ימים טמאים וארבעה ימים טהורין משמשת יום אחד ושוב אינה משמשת לעולם ו)חמשה ימים טמאים וחמשה ימים טהורין משמשת שלשה ימים ושוב אינה משמשת לעולם ז)ששה ימים טמאין וששה ימים טהורין משמשת חמשה ימים ושוב אינה משמשת לעולם ח)שבעה ימים טמאין ושבעה ימים טהורין משמשת רביע ימיה מתוך כ"ח ימים ט)שמונה ימים טמאין ושמונה ימים טהורין משמשת חמשה עשר יום מתוך ארבעים ושמונה הרי ארבסר הוו אמר רב אדא בר יצחק זאת אומרת ימי נדתה שאין רואה בהן עולין לספירת זיבתה דאיבעיא להו ימי

שוטות נינהו · בתמיה: דתניא · לפרושי פקחות דמתניתין קאתי: יום אחד טמא ויום אחד טהור · כל ימיה וקמיירי כשרואה ביום: משמשת שמיני · ליום שראתה בו ראייה ראשונה שהרי טהורה (א) הוא שהרי בשביעי לערב טבלה ולא תראה עד תשיעי הלכך משמשת שמיני שלם לילה ויום: ולילו עמו · ליל (ב) אחריו נגהי תשיעי: וארבעה לילות מתוך שמונה עשר יום · לראייה הראשונה שהרי אשה זו לא תהא זבה לעולם שאינה רואה ג' רצופין וכשהיא רואה תשיעי תהא שומרת עשירי ותשמש בלילה ותראה בי"א ותשמור י"ב ותשמש בלילה הרי שתים ותראה בי"ג ותשמור י"ד ותשמש בלילה הרי שלשה ותראה ט"ו ותשמור ט"ז ותשמש לערב הרי ד' ובי"ז תראה ותשמור י"ח הרי כלו י"ח ולא שמשה אלא ד' לילות לבד שמיני ולילו ותשמיש אחרון איתו בתוך י"ח ולמחר בי"ט כשתראה תהא תחלת נדה שהרי שלמו י"א שבין נדה לנדה וחוזרת למנינה שאמרנו: ואם היתה רואה · בכל הימים הטמאים מבערב: אינה משמשת אלא שמיני · שלם לילה ויום אבל לא ליל של אחריו שהרי תראה בו ושהא טמאה וצריכה לשמור עשירי ובלילה לא תטבול שהרי רואה וכן עד סוף י"ח שהן י"ח עם ימי הנדות ובי"ט תהא תחלת נדה ותחזור למנינה ותשמש בשמיני וכן לעולם: ב' ימים טמאים כו' · כללא דמילתא כל ימים דלקמן עד סוף פירקין כשרואה מבערב: משמשת שמיני · שהוא משני ימים הטהורים ששביעי ושמיני טהורין הן אלא שהשביעי מהנדות וטובלת לערב ומשמשת שמיני שלם ולערב תראה שהוא תשיעי וכן א)עשירי ותשמור י"א יום לאלו שני ימים וטובלת לערב ומשמשת י"ב שלם ותראה י"ג וי"ד ותהא שומרת ט"ו ותשמש ט"ז ותראה י"ז וי"ח ותשמור י"ט דקסבר הרואה יום י"א אסור לשמש למחר ולקמן פריך ותשמש בתשסרי דהא כלו להו ימים שצריכה שימור ומ"מ ביום עשרים משמשת וכשתראה יום כ"א הרי היא תחלת נדה וחוזרת למנין זה שאמרנו: ותשמש בתשסר · דקיימא לן בפרק אחרון (לקמן עב:) יום אחד עשר לימי זיבה לא בעי שימור יום כנגדו וזו למה משמרת י"ט בשביל י"ח שהוא סוף זיבה: גרגרן · דתנן בפרק תינוקת (סט:) הרואה יום י"א וטובלה ליום שלאחריו ושמשה וראתה בו ביום בית הלל אומרים הרי זה גרגרן שלא המתין יום זה ומהך ברייתא דקתני ומשמשת יום עשרים ולא יום י"ט שמעינן דאסור להיות גרגרן ולשמש ביום י"ב עם הרואה בי"א: רב אשי אמר · לעולם איתו אסור והכא דתני אסור משום שראתה יום עשירי דאיהו בעי שימור לפיכך תשב י"ט הטהור ויהא שימור ליום י"ז שהוא עשירי לימי זיבה שימור לא הוי אלא יום טהור דהכי נפקא לן יסיה מלמד שסופרת יום אחד לאחד וספירה לא הוי אלא יום טהור: משמשת שני ימים · אחד עשר וי"ב שהשמיני ותשיעי מי"א שבין נדה לנדה הן ועשירי שימור הוא להן ושוב אינה משמשת לעולם שהרי תהא זבה בי"ג וי"ד וט"ו וצריכה לספור ז' נקיים והיא לא תראה ז' נקיים לעולם: יום אחד · שמיני דכולה ברייתא ברואה בערב: רביע ימיה מתוך כ"ח · שבעה ימים שאחר שבעה הטמאים של נדות היא משמשת ובשבעה השלישיים תהא זבה ובשבעה האחרונים הן ימי הספירה הרי כ"ח וביום כ"ט תהא תחלת נדה ונמצאת משמשת רביע ימיה ולהכי נקט כ"ח מפני שתחלת נדותה של זו מכ"ח לכ"ח: ט"ו יום מתוך מ"ח · כגון ח' הראשונים השמיני ימי זיבה ומשמונה השניים תשמור יום לשמיני שלפניו ותשמש שבעה הרי ט"ו שעברו עליה ונשארו ב' לבא מימי זיבה ושמונה השלישיים שנים מהן ימי זוב והששה תחילת נדה ושמונה הרביעיים שהן טהורים ב) הראשונים ישלים ז' ימי נדה והשבעה תשמש ועכשיו נותרו ד' ימים מימי זיבה שמונה החמשיים הרי היא זבה משלשה ראשונים וה' שלאחריהן שבעה לספירה ושמיני לתשמיש הרי ט"ו יום מתוך מ"ח וביום מ"ט כשתראה תהא תחלת נדה ותחזור למנין שאמרנו: ארבסר הוו · קסבר האי דמותיב שהאשה הזאת לא תשמש יום מ"ח לפי שהשמונה החמשיים שנעשית בהן זבה אין מהן אלא ד' מימי זיבה וד' האחרונים מימי נדה הן ומיהו תחלת נדה לא הוי כל זמן שלא ספרה ולא טהרה מזובה אבל להכי מהניא הך ראייה (ג) ד' האחרונים הראויין לנדות שכשיבאו שמונה טהורין שאחריהם לא יעלו שלשה הראשונים לימי הספירה לפי שהן השלמת ימי נדה וימי נדתה שאינה רואה בהן אין עולין לספירת זיבתה הלכך אין כאן אלא חמשה לספירה וכשתראה יום מ"ט סותרת וכן כל ח' השביעיים (יום) ועד שיגיע יום ס"ג לא ישלימו ימי ספירתה:

וארבעה לילות מתוך י"ח · משמע כאן בהדיא דלא נעשה זבה גדולה ולא צריכה ז' נקיים עד שתראה ג' ימים רצופין בי"א יום ודלא כאותם שכתבו בשם רבינו שעדיה שצריכה שבעה נקיים אפילו ראתה בי"א ג' ימים מפוזרים:

תשמיש בתשסר · וא"ת כיון דקס"ד דעשירי לא בעי שימור תקשה ליה רישא אמאי לא משמשת אלא ד' מתוך י"ח דכי ראתה בי"ז תשמש בי"ח ותו דפלוגתא היא בפרק בתרא (לקמן עב:) לרבי יוחנן עשירי בעי שימור ולר"ל לא בעי שימור ויש לומר דהא דקאמר רבי יוחנן עשירי בעי שימור הייט בימי זיבה שאסורה לשמש ביום י"א אפילו פסקה ולר"ל מותרת דעשירי כיון דאינה יכולה להיות זבה גדולה לא בעי שימור ולהכי ברישא ניחא דאסורה בי"ח דהוו בימי זיבה דאפילו ר"ל מודה דמדרבנן אסור אבל בימי נדה סבר המקשה דאפילו רבי יוחנן מודה דלא בעי שימור ולכך פריך תשמש בתשסר ומשני רב ששת גרגרן אסור דאפילו בראיית י"א צריכה שימור מדרבנן ביום י"ב לכ"ע ורב אשי אמר דאיט אסור אלא משום שראתה בעשירי וצריכה שימור לרבי יוחנן אף בימי נדה מן התורה כמו בימי זיבה ולר"ל מדרבנן: **הני** ארביסר הוו · פ"ה דפריך אמאי משמשת יום מ"ח דשמונה חמישיים שהן טמאין הן ד' ימי זיבה וד' ימי נדה ושמונה טהורין שאחריהם ג' בימי נדה וחמש בימי זיבה וג' ימים הראשונים דימי נדה לא יעלו לה לספירת זיבה דאין ימי נדה עולין לספירתה דאע"ג דאינה נדה שהרי אינה חוזרת לפתח נדתה עד שתספור ז' נקיים מ"מ כיון דבימים הראוים לימי נדה הן אין עולין לספירת זיבתה וקשה לפירוש זה דא"כ תקשה ליה רישא דקתני משמשת רביע ימיה מתוך כ"ח הלא ז' שלישיים שהן טמאין הוו ד' בימי זיבה וג' בימי נדה וא"כ ז' ימים טהורין שאחריהם לא יעלו לספירת זיבתה והיאך תחזור חלילה מכ"ח לכ"ח דאסורה לשמש בז' ימים טהורין של כ"ח שניים ועוד קשה דמשמע דאי הוה תני ומשמשת י"ד הוה ניחא ליה והא עד ס"ג יום לא יעלו לה ז' לספירתה כדפירש"י וא"כ היאך חוזרת חלילה ממ"ח למ"ח לכן נראה דה"פ הני י"ד הוו דבא' רביעיות אינה משמשת רק ו' דהא ח' שלישיים שהיו טמאים היו ב' בימי זיבה וששה אחריהן ימי נדה ויום ראשון מרביעיות שהן טהורין לא תשמש דהוי מז' ימי נדה ויום שני נמי לא תשמש לרב אשי דאמר לעיל עשירי בעי שימור והרי יום שני הוה שימור ליום י"ז שהוא עשירי ויום ראשון אע"ג דטהור הוי סבר המקשה דלא הוי שימור כיון דהוי מימי נדה וימים שהיא נדה גמורה אינן עולין לספירת זיבה קטנה אבל מיום מ"ח לא פריך דכיון דאינה נדה גמורה עד שתספור ז' נקיים עולין לה שפיר לכ"ע אע"פ שהן ראויין לימי נדה ולכך ניחא ליה רישא דמשמשת רביע ימיה מתוך כ"ח ומה שפרש"י דעד ס"ג לא ישלמו ימי זיבה נראה דלא דק דאינה טובלת עד ליל פ' שהרי ח' ימים שביעיים הם ששה ימי זיבה ושני ימי נדה ושמיניים הטהורים הן ה' בימי נדה וג' בימי זיבה ותשיעיים הטמאות כל ח' ימי זיבה והעשיריים ז' לספירת נקיים: (ד) **ולמאי** ג) דמסנה הש"ס ימי לידה וימי נדה א"כ לר"ת דפסק *) דימי לידתה שאינה רואה בהן אין עולין לספירת זיבתה (וה"ה) ולפרש"י דימים הראויים לימי נדה אין עולין אין תקנה לנשים בזמן הזה דהוי כלהון ספק זבות וצריכות ז' נקיים ופעמים דקיימי בימים הראויים לנדה ולא עלו לה לספירתה ומיהו לפירוש רש"י אתי שפיר דהוא פסק דימי לידה עולין לימי ספירתה ולר"ת נמי ימי נדה דווקא אין עולין אבל ימים הראויין עולין שפיר:

*) [לעיל לז. ד"ה אביי]

אלא

ס א מיי' פ"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה יד:
סא ב מיי' שם הלכה טו:
סב ג מיי' שם פ"ז הלכ' יז יח:
סג ד מיי' שם] פ"ו הלכה טו:
סד ה מיי' שם הלכה יז:
סה ו מיי' שם הלכה יח:
סו ז מיי' שם הלכה יט ד]:
סז ח מיי' שם הלכה כ והלכ' כא:
סח ט י מיי' שם הלכה כב:

תוספי הרא"ש

שמיני ולילו וד' לילות מתוך י"ח · מכאן משמע דאם ראתה ג' ימים בתוך י"א יום שבין נדה לנדה אם אינם רצופין אינה זבה גדולה לאפוקי מרב סעדיה שכתב שאם ראתה ג' ימים בימי זיבה אפילו היו מפוזרין צריכין ז' נקיים והגיה ר"ת ושיבוש הוא דאחרים כתבוהו ותלו בשמו דאפו רב סעדיה מי חתים עליה: **ותשמש** בתשסר · ותימה כיון דס"ד דעשירי לא בעי שימור א"כ תיקשי ליה דאשה משמשת ד' לילות ולא יותר ואמאי הא כי ראתה יום שבעה עשר תשמש ביום י"ח · עוד דפלוגתא היא דר"י ור"ל בפרק תינוקת ולר' יוחנן בעי שימור [וי"ל דהא דקאמר ר' יוחנן עשירי בעי שימור] היינו דוקא בתוך ימי זיבתה שאסורה לשמש ביום י"ח אפי' פוסקת בו ולר"ל מותרת דדוקא תשיעי שיכול לבא לידי זבה גדולה בעי שימור אבל עשירי שאינו יכול לבא לידי זבה גדולה לא בעי שימור אבל בימי נדה אפי' ר' יוחנן מודה דלא בעי שימור · הלכך פריך ותשמש בתשסר אבל השתא ניחא ליה דאסור לשמש ביום י"ח דהיינו בימי זיבה ואפי' ר"ל מודה דמדרבנן אסור · ורב ששת משני דמדרבנן אסור דאפי' (בראיתה י"א יום) [ברואה ביום י"א גופא] צריכה לשמור מדרבנן ביום י"ב לכ"ע ורב אשי [אמר] גרגרן מותר ואינו אסור אלא מחמת יום עשירי שראת' הלכך צריכה שימור אף בימי נדה לר' יוחנן מן התורה כימי זיבה ולר"ל מדרבנן: **הני** ארביסר הוו' פרש"י דפריך אמאי תשמש יום מ"ח דהא ח' חמשיים שהם טמאים הם ד' בימי זיבה וד' בימי נדה וח' טהורים שאחריהן ג' בימי נדה וה' בימי זיבה ולא יעלו לה לספירת זבה דימי נדה אינן עולין לספירת זבה · וקשה לפי' דא"כ תקשי ליה רישא משמשת רביע ימיה מתוך כ"ח יום והלא ז' שלישיים שהם טמאים הם ד' בימי זיבה וג' בימי נדה וא"כ ז' ימים שאחריהן שהיו טהורין לא עלו לספירת זבה והיאך תחזור חלילה מכ"ח לכ"ח הלא לא תוכל לשמש ביום ז' טהורין הראשונים של כ"ח השניים · ותו דמשמע דאי הוה תני משמשת י"ד יום הוה ניחא ליה ואמאי והא עד ס"ג יום לא ישליטו לה ז' לספירת זבה כדפרש"י וא"כ היאך תחזור חלילה מכ"ח יום לכ"ח יום · אלא נראה לפרש דפריך ארבסר הוו משום דח' שלישיים שהיו טמאים הוו שני ימים בימי זיבה וששה בימי נדה ושמונה טהורין שאחריהן הראשון הוא להשלים ז' ימים נדה ועוד צריכה יום אחד לשמור לשני ימים שראתה בימי זיבה ולא נשאר לשימוש אלא ששה ימים אלמא ש"מ ימי נדה גמורה שלין לספירת זבה קטנה ופריך לרב אשי דלעיל דאמר עשירי בעי שימור:

אלא

[לקמן עב:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה משמשת וכו' טהורה היא שהרי: (ב) ד"ה ולילו עמו ליל של אחריו: (ג) ד"ה ארביסר וכו' הך ראייה דד' האחרונים: (ד) תוס' ד"ה הני וד"ה ולמאי דמשוה הש"ס ימי לידה הד"א:

גליון הש"ס

גמ' משמשת שמיני ולילו עמו · ע' בהרא"ש בפ' בנות כותים סי' א':

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה משמשת שמיני שהוא וכו' וכן עשירי ותשמור יום י"א וכו' כצ"ל: ב] ד"ה ט"ו יום וכו' ושמונה הרביעיים שהן טהורים הראשון ישלים ז' וכו' כצ"ל: ג] תד"ה ולמאי דמשנה כו' · מלת דמשנה נמחק וכ"ב דמשוה וכו' כצ"ל: ד] בעין משפט אות ז' · נ"ב ועי"ש בה"ס הלכה י' וי"א ודו"ק:

סט א מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הלכה כג :
ע ב ג מיי' שם הלכה כד :
א ד מיי' פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה א סמג עשין רמח:
ב ה מיי' פ"ב מהלכות טומאת מת הלכה א :
ג ו מיי' פ"ב מהלכות משכב ומושב הלכה א :
ד ז מיי' פ"ד מהלכות אבות הטומאה הלכה יב :
ה ח מיי' שם פ"ז הלכה יג :
ו ט מיי' שם פ"ה הלכה ידופ"ב מהלכות מטמאי מו"מ הלכה א :
ז י כ מיי' שם :
ח ל מיי' פ"א מהלכות משכב ומושב הלכה ח :
ט מ מיי' פט"ז מהל' טומאת צרעת הלכ' א:
י נ מיי' פ"א מהלכות משכב ומושב הלכה ח :

אלא ש"מ עולין ש"מ · וטעמא דרב הונא בריה דרב יהושע אע"ג דהוי ספק ספקא מ"מ אי בעלמא אין עולין הכא נמי הוה לן למגזר אטו בעלמא : **וכן** למאה וכן לאלף · ימי שמושה] (ג) כימי זיבתה דמאחר ז' ימי נדה כל הימים שתראה אפילו מאה או אלף מקרו ימי זיבתה עד שתספור ז' נקיים :

הדרן עלך בא סימן

דם הנדה · מנא הני מילי · לרבא דאמר בפ' בנות כותים (לעיל לד·) לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כ"ש ולית ליה דשעיר המשתלח יוכיח הכא לא צריך קרא ומיהו לדם נדה של מצורעת אצטריך שפיר קרא דהדם אינו גורם טומאה ולקמן דמצריך קרא לטומאת זובו במגע ובמשא ולא יליף מדם הנדה דהכא משום דאיכא למפרך מה לדם הנדה שכן מטמא באונס ואם תאמר וכיון דלא ילפינן מהכא אמאי אצטריך לקמן קרא למעוטי זוב יבש מהיכא תיתי לטמא ויש לומר כיון דהשוה הכתוב דם נדה וזוב לטומאה ממילא ילפינן מהדדי דגילוי מילתא בעלמא הוא : **ותו** הא דתנן המפלת כו' · תימה דהיינו הייא קושיא גופיה וי"ל דה"ק וכ"ת דאין הכי נמי דיבש מעיקרא טהור והתנן המפלת כו' אי נמי י"ל ותו יבש משונה כמין יבחושין או כמין קליפה מנלן :

יכול תהא אבן מנוגעת כו' · אבן מנוגעת שמטמאה בביאה כו' ואם תאמר מת יוכיח שמטמא בביאה ואינו עושה משכב ומושב ועוד מצורע גופיה מפרש ר"ת בריש אלו דברים (פסחים דף סז:*) דלא עביד משכב ומושב אלא לטמא אוכלין ומשקין ויש לומר דמקרא דהכא ממעטינן להו הזב ולא המצורע ולא המת :

*אף מדוה נמי מטמא באבן משמא · ואם תאמר כיון דממעטינן מדוה מהיא (ג) לטמא משכב ומושב ממעטינן נמי מאבן משמא דהא מכח משכב ומושב הוי טומאה לאבן משמא כדתנן בת"כ מנין לרבות עשר מלעות זו על גב זו ועל גביהן אבן מסמא תלמוד לומר כל המשכב ואור"י דאבן מסמא נפקא לן משום דרשא דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין ולהכי איצטריך למעוטי מדוה אף מאבן מסמא שהיא טומאה קלה :

[ד"ה שכן עושה מו"מ ע"ש]

*ימי לידה שאינה רואה בהן מהו שיעלו לספירת זיבתה אמר רב כהנא ת"ש ראתה שנים ולשלישי הפילה ואינה יודעת מה הפילה הרי זו ספק זיבה ספק לידה מביאה קרבן ואינו נאכל וימי לידתה שאין רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה אמר רב פפא שאני התם כיון דאיכא למימר יולדת זכר היא וכל הני שבעה יתירי דקיהבינן לה סלקי לה לספירת זיבתה אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא ביולדת זכר איכא לספוקי ביולדת נקבה ליכא לספוקי אלא לאו שמע מינה עולין שמע מינה *תשעה ימים טמאין ותשעה ימים טהורין משמשת שמונה ימים מתוך שמונה עשר [ב]עשרה ימים טמאין ועשרה ימים טהורים ימי שמושה *כימי זיבתה [ג]וכן למאה וכן לאלף :

הדרן עלך בא סימן

*דם [ד]הנדה [ה]ובשר המת מטמאין לחין ומטמאין יבשין [ו]אבל הזוב והניע והרוק *[ז]והשרץ [ח]והנבלה [ט]והשכבת זרע מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין [י]ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהן מטמאין לחין ומטמאין יבשין *וכמה היא שרייתן °בפושרין [כ]מעת לעת רבי יוסי אומר בשר המת יבש ואינו יכול להשרות ולחזור לכמות שהיה טהור : **גמ'** מנא הני מילי אמר חזקיה [ל]דאמר קרא °והדוה בנדתה מדוה כמותה מה היא מטמאה אף מדוה מטמאה אשכחן לח יבש מנלן אמר רבי יצחק אמר קרא °יהיה בהויתו יהא ואימא הני מילי בלח ונעשה יבש יבש מעיקרו מנלן ותו הא דתנן *המפלת כמין קליפה כמין עפר כמין שערה כמין יבחושין אדומים תטיל למים אם נמוחו טמא מנלן יהיה רבויא הוא אי מה היא עושה משכב ומושב לטמא אדם ולטמא בגדים אף דמה נמי עושה משכב ומושב לטמא אדם ולטמא בגדים אטו דמה בר משכב ומושב הוא ולטעמיך אבן מנוגעת בת משכב ומושב היא דאיצטריך קרא למעוטי דתניא יכול תהא אבן מנוגעת עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים ודין הוא ומה זב שאינו מטמא בביאה עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים אבן מנוגעת שמטמאה בביאה אינו דין שמטמאה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים ת"ל הזוב [מ]ולא אבן מנוגעת טעמא דמעטיה קרא הא לאו הכי מטמאה ומינה לאו מי אמרת הזוב ולא אבן מנוגעת ה"נ אמר קרא אשר היא יושבת עליו [נ]היא ולא דמה

אי

תורה אור: ויקרא טו · שם · (לקמן ס.)

ימי לידתה · כגון ילדה בזוב ופסקה מיד : הכי גרסינן ראתה שנים · ראתה שני ימים בסופי בתוך י"א שבין נדה לנדה : ספק לידה ספק זיבה · שמא לידה שמא זיבה ספק לא זו ולא זו אם ולד הוא ולא ראתה בפתיחת הקבר הרי היא לידה ולא זיבה ואם אינו ולד וראתה דם בפתיחת הקבר הרי היא זיבה ואין כאן לידה ואם ולד הוא וראתה דם בלידה הרי זו יולדת בזוב ואם נפתח קבר בלא דם ואינו ולד אין כאן לא זו ולא זו הלכך ספק הוא ונטיל עליה חומר לידה לטמא שבועיים אפילו לא תראה וחומר זיבה שכל זמן שלא תפסוק ז' נקיים לא תטהר ומביאה קרבן ואינו נאכל שמא אין כאן לא לידה ולא זיבה : וימי לידתה שאין רואה בהן עולין כו' · ואע"ג דאיכא לספוקי ביולדת בזוב ויש כאן לידה וזיבה : משום דאיכא למימר כו' · אבל אי הוה פשיטא לן דיולדת נקבה היא לא סלקי לה : ט' ימים טמאין · תרי מינייהו זיבה וכי *חזיא טהורין חד מינייהו הוי שימור ושמונה לתשמיש וביום י"ט הויא תחלת נדה וכן לעולם לא תהא זבה : ימי שמושה כימי זיבתה · דמעשרה טמאין הוו ז' נדה וג' זיבה ומעשרה טהורין ז' לספירה וג' לתשמיש הרי ימי שימוש (א) א] כימי זיבה: וכן למאה · טמאין ז' ימי נדה וכולהו ימי זיבה ומאה טהורין ז' לספירה וכולהו לתשמיש וכן לאלף :

הדרן עלך בא סימן

דם הנדה : והניע · קר"ק בלע"ז וממעייטת הזב הן והוי אב הטומאה : וכמה היא שרייתן · דנימא אי הדרא בכי האי שיעורא לחין נינהו : בפושרים מעת לעת · אבל אי בעי טפי מים חמים או יותר ממעת לעת יבשין הן : **גמ'** מנא הני מילי · דדם נדה מטמא מגעו ומשאו : אשכחן לח · דדוה לח משמע כעין שהוא זב : יהיה · דם יהיה זובה : יבש מעיקרו · כגון הני דתנינן : מין שערה · אדומה : עושה משכב · שיהא משכבו מטמא אדם ולא יהא ראשון במגעו אלא אב הטומאה כמשכב נדה עצמה : שאינו מטמא בביאה · אדם הנכנס עם הזב בבית אינו טמא: אבן המנוגעת · מטמאה בביאה אדם הנכנס עמה לבית דכתיב והבא אל הבית וגו' : הזב · אשר ישכב עליו הזב (ויקרא טו) : היא · עושה משכבה אב הטומאה ולא דמה עושה משכבה אב הטומאה אבל מטמא הוא °את שתחתיו משום משא להיות ראשון ואף על פי שאין נוגע בו דהא איתקש לנדה והכי נמי תנן באבות הטומאה (כלים פ"א מ"ג) דדם נדה מטמא במשא :

אי

[לעיל נו·]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ימי שמושה וכו' כימי זיבה: (ב) תוס' ד"ה וכן וכו' כימי זיבתה: (ג) ד"ה אף וכו' מהיא מלטמא משכב ומושב ממעטינן ליה נמי וכו' וכל המשכב :

נ"ל אחיא

עיין מהרש"א

[לעיל כב·]

[ע"ז כח:]

לעיל כב:

גליון הש"ס

מתני' בפושרין מעל"ע· עיין זבחים צה ע"ב תד"ה אף הרוטבו : רש"י ד"ה היא עושה כו' את שתחתיו משום משא · עי' שבת סג ע"ב ברש"י ד"ה כרעו הן :

לעיל כא· כב·

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ימי שמושה וכו' הרי ימי שמוש כימי זיבה כצ"ל : ב] תוס' ד"ה וכן למאה וכו' ימי שמושה כימי זיבתה וט' כצ"ל :

תוספי הרא"ש

אלא ש"מ עולין ש"מ· וטעמא דרב הונאברי' דרב יהושע הוי דאע"ג דספק ספיקא הוא מ"מ אם בעלמא אין עולים הכא הוה לן למיגזר אטו בעלמא :

סליק פירקא

מנה"מ · ומק"ו לא מפטינן ליה כיון שגורם לאחרים טומאה לעצמו לא כ"ש דא·כא למימר שעיר המשתלח יוכיח ולרבא דלית ליה שעיר המשתלח יוכיח לעיל בפ' בנות כותים איצטריך לדם הנדה של מצורעת שאינו גורם לה טומאה: ותימה לקמן אמאי צריך קרא לטמא זובו במגע ומשא נילף מדם הנדה ואי פרכת שכן מטמא באונס א"כ אמאי איצטריך קרא לקמן למעוטי זוב יבש מהיכא תיתי דהוה טמא וי"ל דעיקר טומאה ודאי לא ילפינן מנדה משום הך פירכא אבל כיון שהשוון הכתוב לטומאה ממילא ילפינן מהדדי לטמאות לח ויבש דגלויי מלתא בעלמא הוא : **ותו** הא דתנן המפלת כמין חתיכה · תימה מאי ותו היינו קמייתא גופה וי"ל דהוי כמו אלכה תנן וכ"ת ה"נ יבש מעיקרו טהור הא תנן המפלת וכו' א"נ ותו יבש משונה כי האי שנעשה כמין יבחושין או קליפה מנא לן : **יכול** תהא אבן מנוגעת עושה משכב ומושב לטמויי אדם לטמויי בגדים · ותימה מי חמירא ממצורע גופיה דלא עביד משכב ומושב אלא לטמויי אוכלין ומשקין כדמוכח בפסחים פרק אלו דברים · ולקמן בפרק בתרא אפרשנו בע"ה · וי"ל דעיקר דינא לא בעי' למילף אלא לטמויי אוכלין ומשקין כעין מצורע אלא כיון דמהך ק"ו מצי למילף נמי אדם ובגדים נקט אדם ובגדים הלכך לא חש למימר מצורע יוכיח שמטמא בביאה ואינו עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים משום דידע דעיקר מילתיה לא יליף אלא לטמויי אוכלין ומשקין כעין מצורע · ועוי"ל דהא דמצורע גופיה אינו עושה משכב ומושב אלא לטמא אוכלין ומשקין היינו מהכא הזוב ולא המצורע ואבן המנוגעת נמי אפשר דעושה משכב ומושב לטמא אוכלין ומשקין כעין מצורע והא דלא פריך תלמודא אלמא עושה משכב ומושב לטומאה קלה משום דלא היה יודע להוכיח שהוא כך לא ממשנה ולא מברייתא : **אבן** המנוגעת שמטמאה בביאה כו' · ותימה מת יוכיח שמטמא בביאה ואינו עושה משכב ומושב · וי"ל דמת גופית נמי לא איטעום אלא

מהכא

אי מה היא מטמאה באבן מסמא אף מדוה נמי מטמאה באבן מסמא אמר רב אשי אמר קרא °והנושא אותם מיעוטא הוא : ובשר המת : מנלן אמר ר"ל אמר קרא °לכל טומאתו לכל טומאות הפורשות ממנו רבי יוחנן אמר °או בעצם אדם או בקבר אדם דומיא דעצם מה עצם יבש אף כאן יבש מאי בינייהו איכא בינייהו דאפריך אפרוכי מיתיבי בשר המת שהופרך טהור התם דאקמח והוי עפרא מיתיבי *כל שבמת מטמא חוץ מן השינים והשער והצפורן ובשעת חבורן הכל טמא אמר רב אדא בר אהבה דומיא דעצם מה עצם שנברא עמו אף כל שנברא עמו והאיכא שער וצפורן שנבראו עמו וטהורין אלא אמר רב אדא בר אהבה דומיא דעצם מה עצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף אף כל שנברא עמו ואין גזעו מחליף יצאו השינים שלא נבראו עמו יצאו שער וצפורן שאף על פי שנבראו עמו גזעו מחליף והרי עור דגזעו מחליף · *ותנן *הגלודה רבי מאיר מכשיר וחכמים פוסלין ואפילו רבנן לא קפסלי אלא דאדהכי והכי שליט בה אוירא ומתה ולעולם גזעו מחליף *ותנינן אלו שעורותיהם כבשרן עור האדם הא איתמר עלה אמר עולא דבר תורה עור אדם טהור ומאי טעמא אמרו טמא גזרה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין לחמור ואיכא דאמרי הרי עור דאין גזעו מחליף *ותנן וחכמים פוסלין ואפי' רבי מאיר לא קא מכשר אלא דקריר בשרא וחייא ולעולם אין גזעו מחליף ואמר עולא דבר תורה עור אדם טהור כי איתמר דעולא אסיפא איתמר א) וכולן שעבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין חוץ מעור אדם ואמר עולא דבר תורה עור אדם כי עבדו טהור ומה טעם אמרו טמא גזרה שמא יעשה אדם עור אביו ואמו שטיחין והרי בשר דגזעו מחליף וטמא אמר מר בר רב אשי בשר נעשה מקומו צלקת : אבל הזוב : זוב מנלן דתניא *°וזובו טמא לימד על הזוב שהוא טמא והלא דין הוא לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כ"ש *שעיר המשתלח יוכיח שגורם טומאה לאחרים והוא עצמו טהור אף אתה אל תתמה על זה שאע"פ שגורם טומאה לאחרים הוא עצמו טהור ת"ל וזובו טמא לימד על הזוב שהוא טמא ואימא ה"מ במגע אבל במשא לא מידי דהוה אשרץ אמר רב ביבי בר אביי במגע לא איצטריך קרא דלא גרע משכבת זרע כי

א) פסחים מו· חולין קכב·

רש"י

אי מה · משא נדה אמור לטמא אבן מסמא אבן גדולה המוטמה על הכלים ונדה נשאת עליה מטמאה בגדים שתחת האבן כדאמר בתורת כהנים אף משא דמה אמור לטמא באבן מסמא ד"ה מטמא במשא ואינו מטמא באבן מסמא (א) במסכת שבת בפרק רבי עקיבא (דף פב:) דאמרינן במשא כולי עלמא לא פליגי דמטמא כי פליגי באבן מסמא דאין משאו אלא בדבר הראוי לינשא אבל גדולה אינה מטלטלת להיות הטומאה נישאת עליה וגבי זב הוא דרבייה קרא : והנושא אותם · במשכב הזב כתיב ומשכב הזב הנישא על אבן מסמא מטמא כלים שתחתיה כדמפרש בתורת כהנים וכתיב אותם למעוטי דמה : לכל טומאות הפורשות · לח שנה לח ולח שנה יבש : דמפרך אפרוכי · שיבש יותר מדאי לר' יוחנן טהור דדומיא דעצם בעינן ועצם לא מיפרך: דאקמח · לשון טחינה כקמח : חוץ מן השינים · והא שינים דומיא דעצם הן וטהורין וקשיא לתרווייהו : שינים · לא נבראו עמו שגדלין לאחר זמן : אין גזעו מחליף · אם ניטל אינו חוזר : הגלודה · בהמה שנקלף עורה מפני שורת מלאכה או מחמת שחין : דתנן ר"מ מכשיר · ואינה טרפה דהדרא בריא אלמא גזעו מחליף : אדהכי והכי · עד שהוא חוזר וגדל : שליט בה אוירא ומתה · הלכך טרפה : שטיחין · מרדעת לחמור : וחכמים פוסלין · דלא הדרא בריא אלמא אין גזעו מחליף : קריר עלה בשרא · מתקשה בשרה ונעשה כעור: אסיפא · סיפא דואלו שעורותיהן כבשרן : וכולן · העורות שמנו חכמים להיות מטמאין כבשר בפ' העור והרוטב : שעבדן או הילך בהן כדי עבודה · כדרך שרגילין לתת עור לפני דורסן ושיעור עבודה מפרש *בברכות (דף טו) ובפסחים (דף מו·) כדי *מיל: טהורין · שבטלן מתורת בשר: כי עבדן נמי טהור דהא בטילה : נעשה מקומו צלקת · כלומר רושם נראה בה חרין או גומא ואין כולו חוזר אבל שער וצפורן אין נטילתן ניכר: לאחרים · לזב : שעיר המשתלח · גורם טומאה למשלחו דכתיב (ויקרא טז) והמשלח את השעיר וגו' : שרץ מטמא במגע ולא במשא : נבלה

תוספות

אבן מסמא · (ב) פ"ה אבן המונחת על גבי יתדות וזב יושב עליה וכלי תחת האבן וטמא מוכל אשר יהיה תחתיו וקשה דבת"כ מפיק אבן מסמא מוכל המשכב וקרא דוכל אשר יהיה תחתיו מוקי בפרק בנות כותים (לעיל לג·) לעליונו של זב ובת"כ מוקי לה במרכב ועוד דאי מוכל אשר יהיה תחתיו נפקא אם כן אפילו כלים שאינן ראויים למשכב ומושב נמי ובתורת כהנים מוכח בהדיא דכלים שאינם ראויין למשכב ומושב אין להם אפילו טומאה קלה ועוד אמאי נקט אבן אפילו דף על גבי יתדות נמי ועוד מדקרי ליה מסמא משמע לשון שימה ומפרש רבינו תם ורבינו שמואל דאבן מסמא היינו אבן גדולה שהיא כבדה ובגדים תחתיה וכבדה כל כך עד שאין ניכר כובד הזב היושב עליה ועל הבגדים ואין בה אלא טומאה קלה כדפי' לעיל והשתא אתי שפיר דמייתי בפ' בתרא (לקמן סט:) והיתיאת אבן חדא ושומת על פום גובא שצריכה שימה ואתיי לפי שאינה קלה לטלטל אך קשה דבת"כ מרבה אבן מסמא מוכל המשכב מטעם משכב ומושב ובכל הש"ס משמע דהוה מטעם משא (ג) ובשמעתין ממעט לה מוהנושא אותם וכן לקמן בפרק בתרא (דף סט:) תנן הזב והזבה מטמאין במשא עד שימוק הבשר ומפרש בגמרא מאי משא אבן מסמא ובשבת פרק רבי עקיבא (דף פב:) קאמר כי פליגי באבן מסמא ובמתניתין קתני *היסטן ובתוספתא דכלים* תניא אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו ובהסיטו על גבי אבן מסמא והיסט היינו משא כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכד:) אטו נושא לאו מסיט הוא ועוד אי היסט מטעם משכב ומושב הא אמר בפרק ר"ע (שבת פד·) דמדרס כלי חרס טהור וי"ל דמה שקרא בכל הש"ס משא היינו כגון שיד הטהור או רגלו תחת האבן והזב או דם הנדה על האבן דנראה דהטהור נשא את הזב או את הדם אבל כלים תחת האבן והזב יושב עליה הוי מטעם משכב ומושב והא דתנן במסכת זבים (פ"ה מ"ב) כילד אצבעו של זב תחת הנדבך והטהור מלמעלה כו' נראה דהיינו היסטו על גבי אבן מסמא דתוספתא וכגון שהנדבך דוחק אצבעו של זב דאי לאו הכי הוי כאילו היה אויר בין אצבעו לנדבך דאין כאן טומאה כלל : מיתיבי בשר המת שהופרך טהור· וא"ת ולימא ר' יוסי היא דאמר במתני' בשר (ד) שיבש טהור וי"ל דלא אתיא כרבי יוסי מדקתני הופרך ולא קתני שיבש : חוץ מן השינים · פ"ה וקשה לתרווייהו וקשה א] דא"כ תקשה ליה קרא דלאו בעצם אלא נראה דלר"ל לאו פריך ופשיטא דשינים איכא בכלל עצם : אלא אמר רב אדא · אינו חוזר בו ממה שאמר אלא מפרש והולך מעט מעט : שמא יעשה שטיחין · וא"ת והלא מת אסור בהנאה דגמרינן (ע"ז דף כט:) שם שם מעגלה ערופה וי"ל דטומאה חמירא להו טפי כדאמר בפרק ב' דיומא (דף כג·) ללמדך שקשה עליהם טומאת כלי יותר משפיכות דמים ועוד נראה דעור אינו בכלל בשר ליאסר בהנאה א) דהא עגלה ערופה נמי לא נפקא ב] אלא מדכתיב בה כפרה כקדשים ב) ועוד קדשים מותרין בהנאה לאחר זריקה שהוא זמן כפרה וניחא השתא דאיצטריך בשור הנסקל לא יאכל להנאת עורו דלא אתי מבשרו : בשר נעשה מקומו צלקת ואין גזעו מחליף · הקשה רשב"ם דאמר בסוף העור והרוטב (חולין קכח:) דבשר מן החי אינו מטמא באהל מה מת אינו עושה חליפין אף כל כו' ובשר עושה חליפין ותירץ דאין הכל אחד דגזעו מחליף משמע שגדל קצת ולא לגמרי וזהו אף בבשר וא"ת כיון דמעצם ילפינן נימא בהאי ליסגא מה עצם שאינו עושה חליפין וממעט אפילו בשר וי"ל דשמא גם עצם מתחזק או גדל מעט אחר שחסר : שעיר המשתלח יוכיח · ואם תאמר ולימא דם הנדה יוכיח שגורם משכב ומושב לנדה ודמה אמעיט לעיל מינייהו וי"ל דאין זה יוכיח כיון שיש לו לדם טומאת משא כמו נדה וה"נ ליהוי זוב כמו דם הנדה אבל שעיר המשתלח אין לו שום טומאה כלל :

א) [עי' תוס' חולין קכב· ד"ה עורות ותוס' זבחים עא: ד"ה ובטריפס] ב) [נ"ל ועוד]

עין משפט נר מצוה

יא א ב מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הלכה י:
יב ג ד מיי' שם הל' יג:
יג ה מיי' פ"ט מהלכות שחיטה הלכה ז סמג עשין כג טוש"ע י"ד סי' נז סעיף א :
יד ו מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הלכה יא:
טו ז מיי' פ"א מהלכות אבות הטומאה הלכה ט :
טז ח ט מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הלכה יא:

חולין נד·
נ"ל מצא רש"א
[ב"ק פ"ו]

מסורת הש"ס

א) אהלות פ"ג מ"ג נזיר נב·
[נ"ל דתנן]
חולין קכב.
[נ"ל דתנן]
[ליתא שם]
[בפסחים מו· ובחולין קכב· איתא ארבעת מילין וכן מבואר בהרמב"ם פ"א מהלכות אבות הטומאה דין ט' ובלתי ספק שהיה כתוב ברש"י ושיעור עבודה מפורש בפסחים כד' מיל ובמדפיס קטע ונדפס כדי מיל]
[לעיל לד:]
ויקרא טו
[לעיל נה·]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אי מה וכו' מסמא כדאיתא במסכת שבת : (ב) תוס' ד"ה אבן מסמא פ"ה נ"ב כך הוא בפ"ה ריש פ' ר' עקיבא : (ג) בא"ד מטעם משא דבשמעתין ממעט : (ד) ד"ה מיתיבי וכו' בשר המת שיבש :

תוספי הרא"ש

מהכא הזב ולא המת : אף מדוה נמי מטמאה באבן מוסמא · ותימה מאשר היא יושבת ולא דמה ממעטינן נמי מטומאה אבן מוסמא דהא מכח טומאת משכב ומושב הויא טומאת אבן מוסמא כדתניא בת"כ מנין לרבות י' מצעות זו על גב זו ועל גבי אבן מוסמא ת"ל וכל המשכב · וי"ל דאבן מוסמא לא מטמאה אלא טומאה קלה אוכלין ומשקין הלכך מהיא ממעטי' משכב ומושב בלא אבן מוסמא והכא ממעט אבן מוסמא שהוא ענין אחר שאף בזב אין לה אלא טומאה קלה ואי לא הוה אלא מיעוטא קמא לא הוה ממעטינן אלא משכב ומושב ממש שמטמא טומאה חמורה אבל אבן מוסמא שאינו מטמא אלא טומאה קלה לא : אבן מוסמא · פרש"י בכל מקום אבן מונחת על גבי יתידות וזב יושב עליו וכלים תחת האבן וטמאים מכל אשר יהיה תחתיו (הזב) · וקשה לפירושו חדא דבת"כ מרבה ליה מוכל המשכב כדפ"ל · וע"ק דקרא דוכל אשר יהיה תחתיו מוקמינן לה לעיל בפ' בנות כותים לעליונו של זב ובת"כ דריש ליה למרכב הזב ועוד· אי מוכל אשר יהיה תחתיו הזב נפקא א"כ כל הכלים נמי ותנן במסכת זבין ומייתי לה בפרק בכל מערבין כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב והאדם ותניא נמי בת"כ יכול הוא והיא לא יטמאו טומאה המורה בכלים שאינם ראויין למשכב ומושב אבל יטמאו טומאה קלה ת"ל וכל המשכב אשר ישכב עליו· ועוד אמאי נקט אבן מוסמא דמשמע שהיא כבדה וגדולה כדמייתי עלה לקמן בפרק בתרא והתיית אבן חדא ושומא על פום גובא ועוד אמאי נקט אבן אפי' דף נמי כיון שמונח על גבי יתידות · ופירש רבינו שמואל וכן ר"ת דהיינו אבן גדולה שמונחת על הבגדים והזב יושב עליה וכבדה היא כל כך שהזב אינו מכביד כלל על הבגדים וטמאים טומאה קלה · וקשה דבת"כ מרבה אבן מוסמא מוכל המשכב כדפ"ל ובכל מקום משמע דהוי כעין טומאת משא דבשמעתין ממעיט ליה מוהנושא אותם ובפ' תינוקת נמי תנן מטמאין במשא עד שימוק הבשר ומפרש בגמרא מאי משא אבן מוסמא ובפרק ר' עקיבא נמי אמרינן כי פליגי באבן מוסמא ובמשנה נמי קתני הן והיסטן · ובתוספתא דמסכ' כלים קתני אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו והיסטו ועל גבי אבן מוסמא והיסטו היינו משא כדמשמע בפ' העור והרוטב אטו נושא לאו מסיט · הלכך נראה לפרש דאבן מוסמא דהכא

כדדריש ליה לעיל בפ' בנות כותיים והנישא כתיב ואיירי הכא בנישא על גבי הדם שהדם [illegible] יושב עליה וכה"ג פי' דוקא ממעט דם אבל טהור הנושא את דם הנדה טמא · והשתא [illegible] מהיא ולא דמה : אותם מיעוטא הוא · תימה דהכא דרשינן אותם למעוטי דמה · ובת"כ [illegible] דמה (נשאר) ושאר דברים דהכי תניא התם והנושא אותם לרבות משכב ומושב ר' אליעזר [illegible] מה ת"ל שיכול אין לי (אלא) מטמא במשא אלא אלו בלבד מנין שכבת זרעו ומימי רגלו ודם [illegible] אותם לרבות כל האמור בענין וי"ל דסוגיא דהכא כרבנן דהא ר"א מרבה מימי רגליו ודם הנדה [illegible] דרשי ליה מקרא אחרינא ואע"ג דרבנן דרשי התם אותם לרבות משכב ומושב [היינו למשכב ומ[illegible] אבל לגבי הנדה דלא כתיב בההוא עניינא אתו למעט: מיתיבי בשר המת שהופרך טהוריתים [illegible] דאמר בשר המת שיבש טהור · וי"ל דא"כ ה"ל למימר שיבש ולא שהופרך : שמא יעשה [illegible] ואמו שטיחין · ותימה והלא מת אסור בהנאה דגמרינן שם שם מעגלה וי"ל דחמירא עלייהו [illegible] כדאמרינן בפ"ב דיומא ללמדך שקשה להם טומאת כלים יותר משפיכות דמים : נעשה [illegible] ר"ש [ב"ם]בפרק העור והרוטב אמרינן דבשר מן החי אינו מטמא באהל דבעינן דומיא דמיתה [illegible] כלל · ומיהו כיון שהרושם ניכר קרי ליה בשמעתין אין גזעו מחליף לפי שאינו חוזר להיו[illegible] רושם · ותימה והלא אינו דומה לעצם שאינו חוזר לעולם כשנחתך ממנו · וי"ל שגם העצ[illegible] ומתקשה מקום העצם: שעיר המשתלח יוכיח' ותימה לימא דם נדה יוכיח שגורם טומאת [illegible] והדם טהור מזה · וי"ל ניחא ליה למימר שעיר המשתלח יוכיח לפי שהוא טהור לגמרי · [illegible]

א) נ"ל דומים דמיתה שאינו עושה חליפין ובשר עושה חליפין ותי' דהתם ר"ל דאינו דומה למיתה דאין גזעו מחליף כלל ומיהו כו' .

תוספי הרא"ש

דהדם תחת האבן והכלים על האבן והכי משמע פ"ק דכלים · למעלה מהם זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגלו ודם הנדה שהן מטמאין במגע ובמשא . למעלה מהן מרכב שהוא מטמא תחת אבן מוסמא כגון שהמרכב היה תחת האבן ובא זב וישב על גבי האבן ואחר כך ירד הזב מעליה ובא הטהור וישב עליה בעוד שהמרכב תחתיה נטמא הטהור מחמת המרכב שתחת האבן · והכי דריש ליה בת"כ והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב אין לי אלא בזמן שישב עליו ונגע בו מנין לעשרה מושבות זו על גב זו ואפי' על גבי אבן מוסמא ת"ל אשר ישב עליו הזב יטמא· מקום שהזב יושב ומטמא ישב הטהור ניטמא · אין לי אלא בזמן שהזב יושב עליו [illegible]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה חוץ וכו' דא"כ תקשה ליה קרא · נ"ב עיין נזיר דף נג ע"ב דמוקי שם לדרשה אחרינא ויעו"ש תוס' ד"ה או בעצם וכו' ודו"ק: ב] ד"ה שמא כו' אלא מדכתיב בה כפרה כו' [illegible] כצ"ל ועי' ע"ז דף כט ע"ב תוס' ד"ה כפרה וכו' ונ"ע ודו"ק :

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"א מהלכות טמאי' משכב ומושב הלכה יב :

יח ב ג ד מיי' שם הלכה טו :

מסורת הש"ס

תורה אור

כי איצטריך קרא למשא ואימא במשא מטמא אדם ובגדים במגע אדם מטמא בגדים לא לטמא מידי דהוה אמגע נבלה לא ס"ד דתניא אחרים אומרים °הזוב את זובו לזכר ולנקבה מקיש זובו לו מה הוא לא חלקת בין מגעו למשאו לטמא אדם ולטמא בגדים *אף זובו כן והשתא דנפקא לן מהזוב את זובו זובו טמא למה לי אמר רב יהודה מדסקרתא *איצטריך סד"א שעיר המשתלח יוכיח שגורם טומאה לאחרים והוא עצמו טהור ואי משום הזוב את זובו למניינא הוא דאתא זוב חד זובו תרתי ובשלישי אקשיה רחמנא לנקבה כתב רחמנא זובו טמא והשתא דאמר רחמנא זובו טמא הוא דרוש ביה נמי האי : והרוק : רוק מנלן דתניא °וכי ירוק יכול אע"פ שלא נגע ת"ל בטהור עד שיגע בטהור אין לי אלא רוקו כיחו וניעו ומי האף שלו מנין ת"ל וכי ירוק אמר מר יכול אע"פ שלא נגע מהיכא תיתי סד"א נילף רוק רוק מיבמה מה התם אע"פ דלא נגע אף ה"נ דלא נגע קמ"ל (א) ואימר הני מילי במגע אבל במשא לא מידי דהוה אשרץ אמר ריש לקיש תנא דבי רבי ישמעאל אמר קרא בטהור *מה שביד טהור טמאתי לך ואימא במשא מטמא אדם ובגדים במגע אדם לטמא בגדים לא לטמא מידי דהוה אמגע נבלה אמר ריש לקיש וכן תנא דבי רבי ישמעאל אמר קרא בטהור טהרה שטהרתי לך במקום אחר טמאתי לך כאן ואיזה זה זה מגע נבלה ואימא *כמשא דשרץ א"כ נכתוב קרא באדם מאי בטהור ש"מ תרתי : ומי האף : מאי מי האף אמר רב בנגררין דרך הפה לפי שאי אפשר למי האף בלא צחצוחי הרוק ור' יוחנן אמר אפילו בנגררין דרך החוטם אלמא קסבר מעיין הוא ורחמנא רבייה ורב נחשוב נמי דמעת עינו דאמר רב האי מאן דבעי דלסתמיה לעיניה ליכחול מעובד כוכבים ולוי אמר האי מאן דבעי דלימות ליכחול מעובד כוכבים ואמר רב חייא בר גוריא מ"ט דרב דלא אמר האי מאן דבעי דלימות הואיל ויכול לגוררן ולהוציאן דרך הפה ורב נהי דזיהרא נפיק דמעתא גופא לא נפיק ת"ש *תשעה משקין הזב הן הזיעה והליחה סרוחה והריעי טהורין מכלום דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה מטמאין טומאת משקין *ברביעית אבל זובו רוקו ומימי רגליו מטמאין טומאה חמורה ואילו מי האף לא קתני בשלמא לרב לא קתני דלא פסיקא ליה למתני זימנין דאתי דרך הפה וזימנין דאתי דרך החוטם אלא לר' יוחנן ליתני ולטעמיך כיחו וניעו מי קתני אלא תנא רוק וכל דאתא מרבויא הכא נמי תנא רוקו וכל דאתא מרבויא דמעת עינו דכתיב °ותשקמו בדמעות שליש ודם מגפתו דכתיב °ודם חללים ישתה *מה לי קטליה כוליה מה לי קטליה פלגיה *חלב האשה דכתיב °ותפתח את נאד החלב ותשקהו מימי רגליו מנלן דתניא זובו טמא וזאת לרבות מימי רגליו לטומאה והלא דין הוא ומה רוק הבא ממקום טהרה טמא מימי רגליו הבאין ממקום

(ויקרא טו) (שם) (תהלים פ) (במדבר כג) (שופטים ד)

רש"י

נבלה · במגע מטמאה אדם ולא בגדים שעליו ובמשא מטמאה אדם ובגדים שעליו כדכתיב (ויקרא יא) והנוגע בנבלתה יטמא עד הערב והנושא את נבלתה יכבס בגדיו אבל במגע לא כתיב כבוס : זב אפילו מגעו מטמא בגדים דכתיב והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו וכן משאו דכתיב במשכב ומושב והנושא אותם יכבס בגדיו וקל וחומר לנושא זב עצמו : והשתא דנפקא לן · טומאת הזב מוהזב את זובו דאיתקש זובו לו זובו טמא למה לי : זב חדא זובו תרתי · וכתיב לזכר דבשתי ראיות ראשונות דין זכר עליו שאינו מטמא באונס ומכאן ואילך איתקש לנקבה דאפילו ראה שלישי באונס חייב קרבן : והשתא דכתיב זובו טמא · דנפקא לן מיניה עיקר טומאת זוב מהשתא דרוש מוהזב את זובו הך דרשא דלא תחלוק בין מגעו למשאו ואע"פ שאתה דורשו לדרשא אחריני : כיחו וניעו · מין רוק הן : תלמוד לומר וכי ירוק · וי"ו דריש : במה שביד טהור · אם רק במה שביד טהור דהוה ליה טהור נושא את הרוק : זה מגע נבלה · שטהרתי לך בגדים שעליו וטמאתים לך כאן במגע הרוק : ואימא משא דשרץ · שטהרתי לך את הנושאו טמאתי לך בכאן בנושא הרוק אבל מגעו כנבלה : לימא באדם · דדרשינן במה שביד אדם והיינו משאו ובלאו דרשא דטהרה שטהרתי לך וכו' נפקא לן משא : מאי בטהור · דמשמע טהרה שטהרתי במקום אחר טמאתי בכאן : ש"מ תרתי · משא מרבויא דבי"ת שבטהור ומגע לטמא בגדים מטהור : בנגררין דרך הפה · שגררן והוציאן דרך הפה : ורחמנא רבייה · מכי ירוק כל דדמי לרוק : ורב · כיון דלאו מעין הוא אלא מפני שגררן דרך פיו קתני לה ומשום לאתויי הרוק : ליחשוב נמי במתניתא דמעת עינו · ואוקמה בשגוררה דרך הפה דהאמר רב אפשר לגוררה דרך הפה : דאמר רב האי מאן דבעי דלסתמיה · שיתעוור : ליכחול עיניה מעובד כוכבים ולוי אמר כו' מאי טעמא דרב דלא אמר לימות · דסבר אם נתן העובד כוכבים לתוכו סם המות יכול לגוררו ולהוציאו דרך פיו כדרך הרוקקין שמושכין מי האף בפיהם ע"י רוח נשימתם לגופן : זיהרא · ארס של סם המות : ליחה סרוחה · קיטור"א : מגפתו · מכתו : טומאת משקין · לטמא אוכלין ומשקין כשאר משקין טמאים : ברביעית · זהו שיעור משקין לטומאה : טומאה חמורה · אדם ובגדים דמעיינות הן : בשלמא לרב · דאמר האי דקתני להו תנא דלעיל בנגררין דרך הפה איכא לאתויי דהאי תנא להכי לא תני להו דכיון דטומאתן לאו מחמת עצמן היא אלא משום לאתויי רוק לא פסיקא ליה דהא זימנין דנפקי דרך חוטם וטהורין ובמילתא דלא פסיקא לא קמיירי : אלא לרבי יוחנן · דאמר לעולם טמאין ליתני : ותשקמו בדמעות שליש · אלמא משקה איקרו : דם חללים ישתה · אלמא דם חלל איקרי משקה ודם מגפתו נמי דם חללים הוא דהא קטליה פלגיה : זובו טמא וזאת · דסמיך ליה וזאת תהיה טומאתו וגו' ודרשי האי וזאת אקרא דלעיל זובו טמא וזאת כלומר דבר אחר נמי כזוב :

ממקום

תוספות

כי איצטריך קרא למשא · וא"ת למשא נמי לא איצטריך מההיא טעמא דלא גרע משכבת זרע דהא כזוב קיימין ואיכא למ"ד סוף פ"ב דב"ק (דף כה:) שכבת זרע מטמאה במשא אפילו בלא ניתלותי זיבה מק"ו ומה טהור בטהור פירוש רוק טמא בטמא טמא בטהור שכבת זרע אינו דין שיהא טמא בטמא ויש לומר דלא קשה מידי דאין לנו לעשות זאת הזיבה שהיא גורמת טומאה א] דהיינו ראייה שניה משאם היתה שכבת זרע וקרי שאחר ראייה ראשונה טהור ממשא שאינו זב וה"ק דלא גרע מאילו היתה ראייה זו שכבת זרע דמטמא במגע ולא במשא ומק"ו לא אתי דאין זה טמא בטמא דהכתי אינו טמא אלא על ידי ראייה זו הוא נעשה טמא וא"ת כיון דמגע נפקא לן בלא קרא היכי שייך לומר שעיר המשתלח יוכיח הא לא דמי דזוב איכא טומאת מגע וכי האי גוונא אמר בפרק כל הבשר (חולין קטו:) גבי בשר בחלב דיליף איסור אכילה מואנשי קדש תהיון ואיסור הנאה מערלה מק"ו ופריך ונילף כולה מילתא מערלה ומשני משום דאיכא למימר חוסם פי פרה ודש בה וחורש בשור וחמור יוכיח שנעבדה בהן עבירה ומותרין אף באכילה אבל עכשיו דנפקא לן איסור אכילה מקרא ליכא למימר תו יוכיח דלא דמי דאיכא שרי באכילה ויש לומר דשעיר המשתלח נמי כיון דמטמא אחרים העוסקין בו אינו טהור גמור ושייך לטומאת עצמו והוי כאילו טמא במגע ודמיא לזוב :

כיחו וניעו · כיחו הוא הבא מכח רב מן החזה ניעו ע"י נענוע מעט כך מפרש ר"ת *ויש לפרש נמי איפכא ניעו שמנענע כל גופו כיחו בכח מעט ובמתני' דלא תנא כיחו לא חש להאריך אבל תימה דהכא ניעו מקמי רוק דעיקר דכתיב בהדיא וי"ל דהך דהאי מדרשא חביבא ליה :

ניליף רוק רוק מיבמה · תימה דהשתא ניליף רוק דיבמה מהכא דנגע ויש לומר דבסיפרי דרשינן ליה מקרא דלא בעינן נגע וירקה בפניו יכול בפניו ממש ת"ל לעיני הזקנים רוק הנראה לזקנים :

דם

[לעיל לה:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואימא הני מילי במגע :

[שבת יח:]

נ"ל במשא

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה כי וכו' דהיינו ראייה שניה כו' משאם היתה וכו' כצ"ל :

[כריתות יג:]

[ועי' תוס' כריתות יג: ד"ה ותלב אשה]

[חולין קה:]

[עי' תוס' לעיל יט: ד"ה כתיב]

[וכ"כ הערוך בערך כח ועי' תוס' ב"ק ג: ד"ה כיחו]

תוספי הרא"ש

מהני מה שהוא גורם טומאה לאשה שהוא מטמא במגע ובמשא וה"נ ליהוי זוב כדם הנדה . וליכא למימר משכב ומושב יוכיח שהזוב גורם לזב לטמות משכב ומושב והוא עצמו אינו מטמא וה"ה מגע ומשא משום דאי מק"ו ליף ליה הוה מטמא אף משכב ומושב :

כי איצטריך קרא למשא. תימה היכי שייך למימר שעיר המשתלח יוכיח דאף מגע אינו מטמא ולא שייך למימר יוכיח על זוב שמטמא במגע כדמוכח בפ' כל הבשר דקאמר בשר בחלב אסור באכילה מאנשי קדש תהיון לי . ואיסור הנאה מפיק ליה מערלה שלא נעבדת בו עבירה . ופריך איסור אכילה נמי תיפוק לי מק"ו דערלה ומשני דאיכא למימ' חורש בשור ובחמור יוכיח שנעבדה בו עבירה ומותר . אבל השתא דנפקא לן איסור אכילה מאנשי קדש תהיון לי ליכא למימר דחורש בשור ובחמור יוכיח דמה לחורש בשור ובחמור שמותר אף באכילה · וי"ל דהא דשעיר המשתלח מטמא מעסיקיו הך טומאה דמיא קצת למגע : איצטריך סר"א שעיר המשתלח יוכיח · ואי משום הזב למניינא היא דאתאי · תי' למה לי למימר שעיר המשתלח יוכיח לימא סר"א למניינא הוא דאתאי וי"ל דאי לאו דאשכחן כה"ג בשעיר המשתלח לא הוה מוקמינן הזוב למניינא · אי נמי י"ל דרב יהודה מדסקרתא לא הוה ידע אלא רישא דברייתא דזובו טמא לימד על הזוב שהוא טמא הלכך קאמר מטעם שגורם טומאה לאחרים לא הוה טמא דשעיר המשתלח יוכיח ואי משום קרא דזובו למניינא הוא דאתא וכן משמע בפ' בנות כותיים דלא הוה ידע א) רב יהודה מדסקרתא הך דשעיר המשתלח יוכיח : כתב רחמנא זובו טמא דריש ביה נמי האי · כיון דעיקר טומאת ילפינן מזובו דרשינן מהזוב את זובו להקיש זובו לו להשוות מגע למשא אבל ללמוד מזוב בהיקישא טומאה דלא כתיבא ביה לא דרשינן הלכך לא פריך אי מה זב עושה משכב ומושב כו' כדפריך לעיל בנדה : מטמאין טומאת משקין ברביעית וטומאתן דרבנן בעלמא וקראי אסמכתא בעלמא נינהו הלכך בעינן רביעית דאי הוו משקין מדאורייתא הוו מטמאין בכל שהן כדמוכח בפ"ק דפסחים דקאמר כגון שהיה המשקה טופח עליו דבשר ואמרינן נמי התם משקה בית מטבחייא דכן לא אמרן אלא דהוו רביעית דחזו להטביל בהם מחטין וצינוריות אבל פחות מרביעית מ"אן :

דם

א) נ"ל דלא הוה ידע רבא סד וכו' ועי' שם בתוס' (דף לד ע"ב) ד"ה אלימא .

ממקום טמא אינו דין שיהו טמאין דם היוצא מפי האמה יוכיח שבא ממקום טמא וטהור אף אתה אל תתמה על זה שאע"פ שבא ממקום טומאה יהיה טהור ת"ל זובו טמא וזאת לרבות מימי רגליו לטומאה דם היוצא מפי האמה מנלן דטהור *דתניא יכול יהא דם היוצא מפיו ומפי האמה טמאין ת"ל °זובו טמא הוא טמא ואין דם היוצא מפיו ומפי האמה טמא אלא טהור ואיפוך אנא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי *דומיא דרוק מה רוק שמתעגל ויוצא אף כל שמתעגל ויוצא יצא דם שאין מתעגל ויוצא והרי חלב שבאשה שמתעגל ויוצא ואמר מר חלב שבאשה מטמא טומאת משקין טומאת משקין אין אבל לא טומאה חמורה אלא אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי דומיא דרוק מה רוק מתעגל ויוצא וחוזר ונבלע אף כל מתעגל ויוצא וחוזר ונבלע יצא דם שאינו מתעגל ויוצא יצא חלב שבאשה שאע"פ שמתעגל ויוצא אינו חוזר ונבלע ונילף מזובו מה זובו שאין מתעגל ויוצא מטמא אף כל אמר רבא מזובו ליכא למילף שכן גורם טומאה לאחרים :

והשרץ : אמר ריש לקיש שרץ שיבש ושלדו קיימת טמא והאנן תנן מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין אמר רבי זירא לא קשיא הא בכולן הא במקצתן *דתניא א"ר יצחק °ברבי ביסנא אמר רבי שמעון בן יוחי °בהם יכול בכולן ת"ל מהם אי מהם יכול במקצתן תלמוד לומר בהם הא כיצד כאן בלח כאן ביבש אמר רבא הני זבוגי דמחוזא כי שלדן קיימת טמאין ואמר ריש לקיש שרץ שנשרף ושלדו קיימת טמא מיתיבי *נמצא שרץ שרוף על גבי הזיתים וכן מטלית המהוהא טהורין שכל הטמאות כשעת מציאתן א"ר זירא לא קשיא הא בכולן הא במקצתן דתניא אמר רבי יצחק בר' ביסנא משום ר"ש בן יוחי בהם יכול בכולן ת"ל מהם אי מהם יכול במקצתן ת"ל בהם הא כיצד כאן בשרוף כאן בשאינו שרוף :

מטמאין לחין : זב דכתיב °רר בשרו כיחו וניעו ורוקו דכתיב °כי ירוק הזב בעין רוק שרץ *°במותם אמר רחמנא כעין מיתה שכבת זרע *הראויה להזריע נבלה דכתיב °כי ימות כעין מיתה : אם יכולין להשרות : בעי רבי ירמיה תחילתו וסופו בפושרין או דלמא תחילתו אף על פי שאין סופו ת"ש דתניא כמה היא שרייתן בפושרין יהודה בן נקוסא אומר מעת לעת תחילתו אף על פי שאין סופו רשב"ג אומר צריכין שיהו פושרין מעת לעת : רבי יוסי אומר בשר המת כו' : אמר שמואל טהור מלטמא בכזית אבל מטמא טומאת רקב תניא נמי הכי רבי יוסי אומר בשר המת שיבש ואין יכול לשרות ולחזור כמות שהיה טהור מלטמא בכזית אבל טמא טומאת רקב :

מתני' *השרץ שנמצא במבוי מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את המבוי הזה ולא היה בו שרץ או עד שעת כבוד וכן כתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את החלוק הזה ולא היה בו כתם או עד שעת הכבוס ומטמא בין לח בין יבש ר"ש אומר היבש מטמא למפרע והלח אינו מטמא אלא עד שעת *שיהא יכול לחזור ולהיות לח : **גמ'** איבעיא להו עד שעת כבוד חזקתו בדוק או דלמא חזקתו מתכבד ומאי נפקא מינה דאמר כביד ולא בדיק אי אמרת חזקתו בדוק הא לא בדק אי אמרת חזקתו מתכבד הא מתכבד

אי

רש"י

ממקום טומאה · ממקום שזובו יוצא שהוא טמא בשבילו : דם היוצא מפי אמתו · של זב גמור יליף ליה לקמן דטהור : יכול דם היוצא מפיו · של זב יהא נדון כרוק ודם היוצא מפי אמתו יהא נדון כזוב : ואיפוך אנא · וזאת לרבות דם והוא להוציא מי רגלים : שמתעגל · מתאסף הרבה כאחד ואח"כ יוצא כגון רוק ומי רגלים ושכבת זרע : דם אין מתעגל ויוצא דכי אתא קמא קמא נפיק : וחוזר ונבלע · כשאינו מוציאו : אף כל כו' · כגון סילון של מי רגלים חוזר ונבלע יצא דם שאינו מתעגל ויוצא חלב אע"ג שמתעגל אינו חוזר ונבלע : ושלדו · דפוס צורתו : קיימת · שלא נשבר ונתפזר : בכולן · בשכולו שלם טמא אפילו יבש : בהם · בשרצים כתיב (ויקרא יא) כל הנוגע בהם : מהם · וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא (שם) : זבוגי · פרוי"ט הנמצאים יבשים במחוזא והוא צב ויש שקורין אותו בלעז בו"ט: המהוהא · בלויה ונרקבת: רר · כעין ריר שהוא לח כמו (שמואל א כא) ויורד רירו על זקנו : תחילתו אע"פ שאין סופו · אין צריך שיהו המים פושרין בסוף כשיכלה מעת לעת : יהודה בן נקוסא אומר · אין צריך שיהו המים פושרין בסוף אבל יהו על השרץ כמעת לעת אע"פ שאין סופן וקולא היא דאי לא הדר בהכי טהור ואע"ג דאי הוו פושרין כל מעת לעת הוה הדר : טומאת רקב · מלא תרווד ממנו °מטמא במגע ומשא ואהל : **מתני'** ומטמא בין לח ובין יבש · הכתם או השרץ בין שנמצאו לחין בין שנמצאו יבשין מטמא כל טהרות שנעשו במבוי מיום כיבודו ושעשתה האשה מיום כבוס : היבש מטמא למפרע · עד שעת כיבוד או כיבוס דאיכא למימר לאחר כיבוס מיד נפל אבל הלח אינו מטמא למפרע אלא עד שעה שנוכל לומר אם נפל באותו יום עדיין הוא יכול להיות עכשיו לח אבל עד שעת הכיבוד לזמן מרובה לא דהא לח הוא ואי מההיא שעתא נפל הוה מתעביד יבש : **גמ'** חזקתו בדוק · מי מחזקינן דבדיק ליה בשעת הכיבוד ומשום הכי טהרות דקודם כיבוד טהורות : או משום דחזקתו מתכבד · דאי הוה התם בשעת כיבוד הוי נפיק האי שרץ מחמת כיבוד : דאמר כביד ולא בדיק · כבדתיו ולא בדקתיו אי אמרת דהא דמטהרין הנך דמקמי כיבוד משום דחזקתו שבדקו בשעת כיבוד הא לא בדיק וטהרות דמקמי כיבוד נמי טמאו' ואי אמרת כו'

אי

תוספות

דם היוצא מפיו טהור · בפרק מצות חליצה (יבמות דף קה·) מוקי בשותת דאי לאו הכי טמא משום נצוחי הרוק :

דם היוצא מפי האמה · ואם תאמר הא כבר ממעטינן בריש בנות כותים (לעיל דף לג:) אים מאודם ויש לומר דהייט דאין נעשה זב ע"י ראיית אודם אבל אם כבר נעשה זב ליהוי דם היוצא מפי האמה טמא כמו רוקו ולכך צריך קרא הכא למעוטי : וזאת לרבות מימי רגליו לטומאה · מוי"ו דוזאת קדריש כי היכי דדרשינן לעיל כיחו וניעו מוי"ו דוכי ירוק אבל זאת בכל דוכתי אתא למעוטי והאי זאת נמי אתא למעוטי דבת"כ מצריך תרי מיעוטי זאת וטמא הוא חד למעוטי זיעה וליחה סרוחה וחד למעוטי דם היוצא מפיו ומפי האמה :

מה רוק שמתעגל ויוצא כו' · מכח ריבויא דוכי ירוק הזב בטהור ודוזאת דריש הכי אבל אי לאו הני קראי הוה ממעטינן כולהו כיחו וניעו ומי רגלים מטמא הוא כמו דם היוצא מפי האמה וא"ת ולמה לי תרי קראי וכי ירוק לכיחו וניעו וזאת למי רגלים וי"ל דמוכי ירוק לא הוה דרשינן אלא כיחו וניעו שיוצא דרך הפה או מי האף נמי לרבי יוחנן דדמי כמו רוק ומוזאת לא הוה מרבינן אלא מי רגלים שיוצאין מפי האמה כמו זוב דקרא דוזאת גבי זוב כתיב או משום דבאין ממקום טמא מיהו קשה דמשמע דהוה מרבינן חלב האשה מוזאת אם היה חוזר ונבלע ואמאי והא אפילו כיחו וניעו לא הוה מתרבי מוזאת אי לאו ריבויא דוכי ירוק וצריך לומר דאי לאו ריבויא דוכי ירוק הוה מוקמינן וזאת לכיחו וניעו דוקא דהוי כעין רוק אבל השתא דכתיב וכי ירוק תייתר וזאת לכל דבר המתעגל ויוצא וחוזר ונבלע : ונילף מזובו · אי זיבה לאו מעין הוה דבעיא היא בפרק בנות כותים (לעיל לה:) : אי בהם אי מהם כו' · ואע"ג דמהאי בהם ומהם דרשינן בפ"ק דחגיגה (דף יא·) ששיעורן בכעדשה התם אסמכתא הוא דשיעורים הלכה למשה מסיני* :

שרץ שנשרף · ק"ק דלא עריב יבש ושרוף בהדי הדדי דמחד קרא קדריש להו : שכבת זרע בראויה להזריע · ואם תאמר והלא *שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינו ראוי להזריע ומטמא ויש לומר דמין ראוי להזריע בעינן ואפי' שאינו יורה כחץ כיון שהוא לא חשיב מין שכבת זרע הראוי להזריע:

בגומא

תוספי הרא"ש

דם היוצא מפיו טהור · בפרק מצות חליצה מוקי לה בשותת דאי לאו הכי טמא משום צחצוחי הרוק: דם היוצא מפי האמה · אע"ג דממעטינן ליה בפ' בנות כותים היינו לענין שאינו נעשה זב ע"י אותו דם והכא איצטריך קרא אם כבר הוא זב שאינו טמא כמו רוקו : וזאת לרבות מימי רגליו · ותימה בכל דוכתא אמרינן וזאת למעט כדלעיל בפרק יוצא דופן זאת היא העולה הרי אלו ג' מיעוטין · וכה"ג פריך פ"ק דזבחים בכל אתר מן להוציא וכאן לרבות · וי"ל דזאת נמי הוי מיעוטא ומוא"ו דוזאת קא דריש פדדרשינן לעיל כיחו וניעו מוא"ו דוכי ירוק · ובת"כ דרשינן האי זאת למעוטי זיעה וליחה סרוחה והרעי : מה רוק מתעגל ויוצא וחוזר ונבלע · ותימה למה לי קרא לרבות כיחו וניעו ומימי רגליו הא הוו דומיא דרוק שמתעגלין ויוצאין וחוזרין ונבלעין וי"ל דאפ"ה לא מרבינן אי לאו דכתיב בהדיא דהוה ממעיטנא להו · טמא כי היכי דממעיטנא מיניה דם היוצא מפיו ומפי האמה · ותימה למה לי תרי קראי וכי ירוק לכיחו וניעו וזאת למי רגלים וי"ל דאי לאו רבויא דוכי הוה מוקמינן וזאת לכיחו וניעו דוקא היוצאים מן הפה כעין רוק · אבל השתא דכתיב וכי אייתר וזאת לרבות כל דבר שמתעגל ויוצא וחוזר ונבלע : נילף מזובו · בפ' בנות כותיים מיבעיא ליה אי מקום זיבה מעיין הוא או לא והכא פריך אי לאו מעיין היא : אמר ריש לקיש שרץ שנשרף ושלדו קיימת טמא · אע"ג דאמר ריש לקיש שרץ שיבש הו"א נשרף גרע טפי · ומיהו לענין לרבויינהו מקרא שקולין הן :

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"א מהל' משכב ומושב הלכה טו :

כ ב ג ד מיי' פ"ד מהל' אבות הטומאה הלכה יב :

כא ה מיי' שם פט"ז הלכה י :

כב ו מיי' פ"ב מהלכות משכב ומושב הלכה א :

כג ז מיי' פי"א מהלכות אבות הטומאה הלכה ד :

כד ח מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ז:

כה ט מיי' פי"ח מהל' אבות הטומאה הלכה ד :

מסורת הש"ס

יבמות קה·

[לעיל יט:]

חגיגה יא· [עי' בתוס' מיר נג: ד"ה ת"ש]

טהרות פ"ט מ"ט לעיל ד·

[ע"ז סח: חולין עד·]

[ע"ז שם:]

לעיל ג·

גי' רש"א שיהא יכול להיות לח

[לעיל מג:]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה טומאת רקב כו' מטמא במגע · עי' פ"ב מ"ב דאהלות וברע"ב שם · ועי' בהרע"ב פ"ד מ"ס דטהרות וצ"ע :

כו א טוש"ע י"ד סימן קצ סעיף מו מז :

כז ב מיי' פי"ח מהלכות אבות הטומאה הל' ד ופ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ז : עיין מהר"מ ורש"א

כח ג מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכ' ז :

כט ד ה ו מיי' שם פ"ד הלכה י :

אי נמי דאשתכח בגומא אי אמרת חזקתו בדוק מאן דבדק בגומא נמי בדיק אי אמרת חזקתו מתכבד גומא לא מתכבדא: וכן הכתם וכו': איבעיא להו עד שעת כבוס חזקתו בדוק או דלמא חזקתו מתכבס למאי נפקא מינה דאמר כיבס ולא בדק אי אמרת חזקתו בדוק הא לא בדק אי אמרת חזקתו מתכבס הא מתכבס אי נמי דאשתכחה בסטרא אי אמרת חזקתו בדוק מאן דבדק בסטרא נמי בדיק אי אמרת חזקתו מתכבס בסטרא לא מתכבס מאי תא שמע דתניא א"ר מאיר מפני מה אמרו השרץ שנמצא במבוי מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את המבוי הזה ולא היה בו שרץ או עד שעת כיבוד מפני שחזקת בני ישראל בודקין מבואותיהן בשעת כבודיהם ואם לא בדקו הפסידוהו למפרע ומפני מה אמרו כתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את החלוק ולא היה בו כתם או עד שעת הכבוס מפני שחזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהן בשעת כבוסיהן ואם לא בדקו הפסידו למפרע ר' אחא אמר תחזור ותכבסנו אם נדחה מראיתו בידוע שלאחר כבוס (א) ואם לאו *בידוע שלפני הכבוס רבי אומר [א]אינו דומה כתם שלאחר הכבוס לכתם שלפני הכבוס שזה מקדיר וזה מגליד [ב]ש"מ חזקתו בדוק ש"מ : ומטמא בין לח וכו': א"ר אלעזר [ג]לא שנו אלא שרץ אבל כתם לח נמי מטמא למפרע אימר יבש היה ומיא נפיל עליה שרץ נמי אימר יבש היה ומיא נפיל עליה אם איתא דהכי הוא אמרטוטי אימרטט: **מתני'** *כל הכתמין הבאין מרקם טהורין רבי יהודה מטמא מפני שהם גרים וטועין [ד]הבאין מבין העובדי כוכבים טהורין מבין ישראל ומבין הכותים רבי מאיר מטמא וחכמים מטהרים מפני שלא נחשדו על כתמיהן : **גמ'** *קפסיק ותני אפילו מתרמוד א"ר יוחנן זאת אומרת מקבלין גרים מתרמוד איני והא רבי יוחנן וסביא דאמרי תרוייהו אין מקבלין גרים מתרמוד וכי תימא זאת ולא סבירא ליה *והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה *אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן : מבין ישראל וכו' : ורבנן אי דישראל מטהרי דמאן מטמו חסורי מחסרא והכי קתני מבין ישראל טמא מבין הכותים רבי מאיר מטמא דכותים גרי אמת הן וחכמים מטהרין *דכותים גרי אריות הן אי הכי שלא נחשדו על כתמיהן גרי אריות מבעי ליה אלא הכי קאמר מבין ישראל ומבין הכותים טמאין דכותים גרי אמת הן [ה]הנמצאין בערי ישראל טהורין שלא נחשדו על כתמיהם ואצנועי מצנעי להו הנמצאין בערי כותים רבי מאיר מטמא דנחשדו על כתמיהם וחכמים מטהרין שלא נחשדו על כתמיהן : **מתני'** [ו]כל הכתמים הנמצאים בכל מקום טהורין חוץ מן הנמצאים בחדרים ובסביבות בית הטמאות בית הטמאות של כותים מטמאין באהל מפני שהם קוברין שם את הנפלים ר' יהודה אומר לא היו קוברין אלא משליכין וחיה גוררתו נאמנים לומר קברנו שם את הנפלים או לא קברנו נאמנים לומר על הבהמה אם בכרה אם לא בכרה נאמנים על ציון קברות ואין נאמנין לא על הסככות ולא על הפרעות ולא על בית הפרס זה הכלל דבר שחשודים בו אין נאמנין עליו : **גמ'** מאי

בגומא נמי בדיק · והא דאמר בפ"ק דפסחים (דף ז') דגומא אינה נבדקת גבי תיבה שנשתמשו בה מעות מעשר (ב) שני התם בחרין המכוסה בקרשי התיבה דהשתא גומא אינה נבדקת: **וכן** הכתם עד שעת כבוס חזקתו בדוק כו' · ל"ג איבעיא להו דקאי אאיבעיא להו דלעיל גבי שרץ : *[ג"ל רקת כ"א בתי"ט] **בודקות** חלוקיהן בשעת כבוסיהן · לאחר הכבוס בודקות ואם לא מלאה הכתם טהור החלוק אע"פ שהיה בו בודאי כתם קודם כבוס וכגון שהטבילתו והא דאמר לקמן בפרק האשה (דף סא·) בגד שאבד בו כתם מעבירים עליו ז' סממנים לבטלו ה"ה דאזיל ליה לכתם ע"י כבוס סתם והא דמסיק דאין חזקתו מתכבס היינו כשהכתם בסיטרא או בזוית אי נמי ע"י כבוס סתם לא אזיל ובודקות חלוקיהן היינו לפני כבוס ואי מלאה הכתם מעבירה עליו ז' סממנים או תעשה כבוס גמור וטוב דהא חזינן דע"י כבוס טוב הולך הכתם בלא סממנים : **שמע** מינה חזקתו בדוק · והא דאמר בפ"ק דפסחים (דף ז') ובאלו מציאות (ב"מ דף כו·) מעות שנמצאו בירושלים בשאר ימות השנה חולין לפי ששוקי ירושלים עשוין להתכבד בכל יום לא שחזקתן מתכבדים אלא בשעת כבוד רגילים לעיין ולחפש אם יש שם מעות אי נמי כשבודקין השוקים שלא יהא שם עלש כשעורה או כעדשה מן השרץ אם היו שם מעות היו נמצאות: **הבאים** מרקם · ר"ת גרים *רקם דאילו ברקם היו ישראל כדאמר בריש מסכת גיטין (דף ב·) אף המביא מן הרקם ומן ההגר ולא קשה מידי דטובי רקם הוו כדפרישית שם ועוד אע"ג דברקם ישראל הוו קאמר הכא דכתמן טהורין דישראל מצניעים כתמיהן אלא של עובדי כוכבים הן וטהורין ורבי יהודה מטמא משום שיש שם גרים וטועים (ג) להשתמש אי נמי הכא איירי בידוע שהן של עובדי כוכבים הדרים שם : **מבין** העובדי כוכבים טהורים · אע"ג דבפרק בנות כותים (לעיל לד·) אמר דדם עובדת כוכבים מטמא כרוקה וכמימי רגליה בכתמים דרבנן לא גזרו עליהם : **אמוראי** נינהו כו' · ואם תאמר א"כ מ"מ תקשה לרבי יוחנן דאמר אין מקבלין גרים מן התרמוד אע"ג דסתם מתניתין דעשרה יוחסין (קדושין דף עה:) ודפרק אלמנה (יבמות סח:) וכמה תנאי סברי דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר מ"מ תקשה ליה ממתניתין דסברה דלא באו עובדי כוכבים על בנות ישראל דאי באו הוי כתמן טמא דבין אם הולד ממזר או כשר ישראל הוי ויש לומר דרבי יוחנן וסביא סברי כדתני רמי בר יחזקאל בפ"ק דיבמות (דף טז·) דאין מקבלין גרים מן הקרמיין ומן התרמודין דפליג אמתניתין דהכא דמטהר כתמי כל העובדי כוכבים ולא בעי לשנויי לא נצר מתרמוד כדמשני בפ"ק דגיטין (דף ו') לא נצר מבבל מדמחלק ברקם ולא בשאר עובדי כוכבים משמע דכולהו טהורים* : **קוברין** שם הנפלים · ואם תאמר והיאך משתמשים שם בימי טומאתן והלא נזהרים הם מטומאת מת ונפלים כדתניא נאמנים לומר לא קברנו שם הנפלים ומוקי לה בגמרא בכותי כהן עומד שם*א] ובפרק בנות כותים (לעיל דף לג·) אמר דנשי מטמא משום בועל נדה אבל פנוי לא וי"ל דלפי שעה קוברין שם נפלין ולאחר זמן מסלקין אותם לקוברן בבית הקברות ואין אנו יודעין מתי מסירין אותן : **לא** נחשדו על כתמיהם · ואע"ג דכתמים דרבנן הך טומאה אית להו דסברה דמגופה אתא : ודלמא

אי נמי · בסתמא דלא אמר לא בדקתי ואשתכח שרץ בגומא : בסטרא · בלדי הבגד שיש שם קמטים ותפירה שקורין וירוכ"ש : מפני מה אמרו כו' · כלומר מפני מה תלו בכיבוד וטיהרו טהרות דקודם כיבוד : למפרע · אפילו דקודם כיבוד טמאות : ומפני מה אמרו · ומפני מה תלו טהרה בכבוס : תחזור ותכבסנו · אם לא בדקתו בשעת כבוסו ולאחר זמן נמצא בו כתם ואין ידוע אם קודם כבוס היה בו לטמא טהרות של קודם לכן : אם נדחו· מראיו מחמת כבוס זה : בידוע שלאחר כבוס · ראשון נפל בו וטהרות של קודם כבוס ראשון טהורות דאי קודם כבוס קמא הוה ביה כבר נדחו מראיו מחמת כבוס ראשון: מקדיר·נכנס בבגד טרשטרי"ש כתם שלפני כבוס מגליד וגלדו עבה : לא שנו · אדר' שמעון קאי : למפרע · עד שעת הכבוס : **מתני'** באין מרקם טהורים · שהן עובדי כוכבים ודמן טהור : שהן גרים · ודמן טמא: וטועין· שאין מצניעין את כתמיהם : וחכמים מטהרין· בגמרא פריך ואי דישראל טהור דמאן טמא : שלא נחשדו· ומכבסין אותם : **גמ'** קא פסיק ותני · הבאין מבין העובדי כוכבים טהורין ואפילו מתרמוד אלמא בני תרמוד עובדי כוכבים גמורים הן : זאת אומרת מקבלין גרים מן התרמוד · וכשרין לבא בקהל ולא אמרינן ממזרים הן שנתערבו בבנות עשרת השבטים ועובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר : גרי אריות הן · מפורש בספר מלכים (ב יז) וישלח ה' בהם את האריות וגו' : גרי אמת הן · ודמן טמא : בערי ישראל · במקום גלוי : נחשדו על כתמיהן · דלא מצנעי להו : **מתני'** בכל מקום · במקום ישראל : בחדרים · מסתמא מדאצנעי דם נדה הוא : בית הטמאות · חדר שהנשים משתמשות בו בימי נדותן : סככות ופרעות· בגמ' מפרש להו וספק נינהו ומדרבנן וכותיים לית להו: **גמ'** מאי

[עי' תוס' לקמן סד: ד"ה על גבי כולם]

הגהות הב"ח
(א) גמ' ואם לאו בידוע· נ"ב ע"ל בדף סד ע"ב בתוספות בד"ה על גבי כולם : (ב) תוס' ד"ה בגומא וכו' שאני התם : (ג) ד"ה הבאים וכו' וטועים להשתמר אי נמי ·

יבמות טז· ב"ק לח:
יבמות שם
[שבת טו· וש"נ]
[יבמות טז: גיטין כג. מנחות נב: חולין מג·]
יבמות כד: קדושין עה: סנהדרין פה: [ב"ק לח: חולין ג:]
[ועי' היטב תוספות יבמות טז: ד"ה אמוראי]

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] תוס' ד"ה קוברין וכו' ובפ' בנות כותים אמר · נ"ב עיין ספר עמודי עולם :

תוספי הרא"ש
בגומא נמי בדיק · והא דאמרינן בפ"ק דפסחים גבי תיבה שנשתמשו בה מעות מעשר דגומא אינה נבדקת התם בגומא מכוסה בדפי התיבה ואינה נראית : ה"ג וכן הכתם כו' עד שעת כיבוס חזקתו בדוק ול"ג איבעיא להו דקאי אאיבעיא דבעי לעיל : ש"מ חזקתו בדוק · אבל ע"י כיבוד אינו נמצא · והא דאמרינן בפ"ק דפסחים ובפ' אלו מציאות מעות שנמצאו שם חולין לפי ששוקי ירושלים עשוין לחתכבד בכל יום · שאני מעות דבשעת חכיבוד רגילין לעיין עליהם ולבקש מעות שנפלו שם: אימרטוטי אימרטט · אילו נפלו מים עליהם כל כך עד שחזר להיות לח היה נמרט ונפרך : הבאין מרקם · תימה דהכא משמע שלא היו דרין בו אלא עובדי כוכבים ובריש גיטין אמרינן אף המביא מרקם ומן ההגר אלמא ישראלים היו דרין בו · ר"ת היה גורס הכא ריקם ושמא ריקם המלך בנאה וקראה על שמו · ומיהו לא קשה מידי דבלאו הכי צריך לומר התם דטובי ריקם הוו · ובפ' אלו הן הגולין נמי אמרינן תרי קדש הוו · ועוד אפי' אם ישראלים ועובדי כוכבים דרים בריקם הני כתמים דמשתכחי בחוץ לאו דישראל הם דהא מצניעי כתמייהו ור' יהודה קאמר אף העובדי כוכבים ישראלים הם אלא שטעו להשתמר א"נ הכא מיירי בכתמים שידועין בודאי דשל עובדי כוכבים: **מבין** העובדי כוכבים טהורין אע"ג דדם עובדת כוכבים טמא כרוקה כדאמרינן לעיל בפרק בנות כותים לא גזרו חכמים בכתמיהם כיון דדמן לאו דאורייתא הוא : **אמוראי** נינהו ואליבא דר' יוחנן · ותימה מ"מ ר' יוחנן לאו תנא הוא ותיקשי ליה מיהך מתניתין וכ"ת קסבר ר' יוחנן כמ"ד עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וכסתם מתניתין בפרק האומר ובפרק אלמנה מ"מ מתניתין סברה דלא באו עובדי כוכבים על בנות ישראל כלל דאי באו בין הולד כשר או ממזר כתמן טמא ולא אשכחן תנא דפליג על מתניתין בהא וי"ל דר' יוחנן וסביא ס"ל כדתני רמי בר יחזקאל בפ"ק דיבמות אין מקבלין גרים מן הקרתויים וההיא פליגא אמתניתין דמטהרת כתמי כל עובדי כוכבים : **קוברין** שם נפליהן · ותימה ונשיהן נדות היאך משמשין שם וגם האנשים בימי טומאתן ואי אין נזהרין בטומאת מת של נפלים א"כ בפ' בנות כותים דאמרינן בכותי שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר שטהור גמור אי ידעינן שלא בעל בקרוב · וגם הא דתנן התם הכותיים מטמאין משכב תחתון כעליון מוקמינן לה בנשוי אבל בפנוי לא ואמאי והלא מטמאין טומאת מת וי"ל דלפי שעה קוברין שם נפליהן ואז נזהרין מטומאה ולאחר זמן מסירין אותו לקוברו בבית הקברות ולדידהו לעולם הן בספק טומאה : **לא** נחשדו על כתמיהן · אף על גב דכתמים דרבנן מיסתבר להו דמגופה אתא :

בכהן

גמרא

מאי דרוש °לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך כל שיש לו נחלה יש לו גבול כל שאין לו נחלה אין לו גבול נאמנים לומר קברנו והא לית להו °ולפני עור לא תתן מכשול א"ר אבהו בכהן עומד שם ודילמא כהן טמא הוא דנקיט תרומה בידיה ודילמא תרומה טמאה היא דקאכיל מינה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא לא בקיאי ביצירה קמ"ל: נאמנין על הבהמה וכו': והא לית להו ולפני עור לא תתן מכשול א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן בגוזז ועובד אי הכי מאי למימרא מהו דתימא לא בקיאי בטינוף קמ"ל: נאמנין על ציון וכו': ואע"ג דמדרבנן הוא כיון דכתיבא מזהר זהירי ביה דכתיב °וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון: אבל אין נאמנין לא על הסככות וכו': סככות *דתנן אלו הן סככות אילן המיסך על הארץ פרעות דתנן [א] *אבנים פרעות היוצאות מן הגדר בית הפרס *א"ר יהודה א"ר שמואל מנפח אדם בית הפרס והולך *רב יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טהור ותנא החורש בית הקברות הרי זה עושה בית הפרס ועד כמה הוא עושה מלא מענה מאה אמה בית ארבעת סאין רבי יוסי אומר חמש ולא מהימני והתניא שדה שאבד בה קבר נאמן כותי לומר אין שם קבר לפי שאינו מעיד אלא על גופו של קבר אילן שהוא מיסך על הארץ נאמן לומר אין תחתיו קבר לפי שאינו מעיד אלא על גופו של קבר א"ר יוחנן במהלך ובא על פני כולה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא *רצועה נפקא קמ"ל: זה הכלל כו': זה הכלל לאתויי מאי לאתויי תחומין ויין נסך:

הדרן עלך דם הנדה

רש"י

מאי דרוש · כותיים שאין קוברים את הנפלים: לא תסיג גבול רעך · ומוקמינן לה בספרי במוכר קברי אבותיו: נאמנין לומר קברנו · דמידי דאורייתא הוא טומאת המת: והא לית להו ולפני עור לא תתן מכשול · לא דרשי ליה במחטיא את חבירו ולא איכפת להם אם אנו חוטאים על פיהם: בכהן · כותי עומד שם: דקאכיל מינה · °ותרומה[דגריסא] טמאה באזהרה לטהור וכ"ש לטמא: לא בקיאי ביצירה · וכי קברי נפל לא ידעי דהוא בן מ' יום וסברי מיא בעלמא הוא ואינו מטמא: בטינוף · בבהמה דקה ופוטר את הבהמה מן הבכורה ובבכורות (דף כא:) מפרש מאי טינוף שמבלבלת ומוציאה דם דרך רחם וזהו הולד שנימוח ויוצא הלכך הבא אחריו אינו בכור והני כותיים לא בקיאי בטינוף וזימנין דלא טניף ואמרו טינוף הוא ופוטרין את הבא אחריו קמ"ל: על ציון · נאמנין וסומכין עליהן ועבדינן טהרות היכא דלא לייט: אילן המיסך על הארץ · והוא סמוך לדרך בית הקברות וזימנין דמיתרמי בין השמשות וקברי התם ואם הענפים מובדלים שאין האהל שלם וידוע ודאי שיש קבר תחת (א) האהלות ואין ידוע איזה הוא והכותי מעיד על אחד זה טהור אינו נאמן לפי שאינו חש על הספק ותולה הטומאה באהל שני מספק: פרעות (ב) · גדולות ובולטות מן הגדר וקברו תחת אחת מהן ואין אנו יודעין תחת איזהו מהן ובא כותי והעיד על מקצתן שהן טהורות אינו נאמן משום דלספקא לא חייש ותולה הספק באחרות: בית הפרס · שדה שנחרש בה קבר ואוקמי רבנן (ג) על סביבות הקבר מאה אמה בספק טומאה שדיקדקה המחרישה את העצמות ומגלגלתן: מנפח · דבשר ליכא ועצם כשעורה לא מטמא אלא במגע ובמשא הלכך מנפח כדי שלא יגעו רגליו בו והולך: שנידש · ברגלי אדם שהרגלים נושאים את העצמות ושוחקים: פרס · לשון דבר שבור ופרוס על שם שנפרסו העצמות: בית ארבעת סאין · היינו ק' על ק' שהרי חצר המשכן מאה על חמשים והוא בית סאתים: שדה שאבד בה קבר · מיקרי נמי בית הפרס ורבנן גזרו בכולה דתניא במועד קטן (דף ה:) ג' בית הפרס הן שדה שאבד בה קבר ושנחרש בה קבר ושדה בוכין: שאין מעיד אלא על גופו של קבר · דכיון דאמרי אין שם קבר ברוח זה על גופו של קבר הוא מעיד וגופו של קבר דאורייתא ובדאורייתא מהימני אלמא נאמנין על בית הפרס ועל (בית) הסככות (ד): מהלך על פני כל השדה · דכיון דעל פני כולה מהלך ודאי פשיטא ליה דניטלה הטומאה משם ומתני' דקתני דאין נאמן כגון שאינו מהלך על פני כולה שמסייר רוח אחת הלכך אפילו במקום שעבר אינו נאמן משום דאיהו לספקא לא חייש: מאי למימרא · נהי דלספק לא חייש לודאי חייש וכיון דפשיטא לן דקבר הוה בה והוא מהלך על פני כולה הרי עובר על מקום הקבר ואי לאו דקים ליה שניטלה הטומאה לא עבר: רצועה נפקא · מן השדה ונקראת על שם שדה זו ושם הוא תולה את מקום הטומאה והכא עבר מספקא דלספקא לא חייש: קמ"ל · כיון דעל כל ד' רוחותיה עובר (ה) בתוכה לרצועה לא חיישינן: לאתויי תחומין · אין נאמנין לומר עד כאן תחום שבת דתחומין דרבנן וכותיים לא סבירא להו: ויין נסך · דאין כותי מקפיד על מגע עובד כוכבים:

הדרן עלך דם הנדה

תוספות

ודלמא כהן טמא הוא · ואע"ג דטמא נמי אסור לשהות בבית הקברות דבנזיר בפרק מי שאמר (דף יז·) בעי נזיר והוא בבית הקברות מי בעי שהייה למלקות או לא ובפרק ג' מינין (שם דף מב:) אמר רב הונא נזיר שעומד בבית הקברות והשיטו לו מתו או מת אחר חייב וטעמא לפי שמוסיף טומאה עליו דבחבורים עושין את האחר אב הטומאה כדאמר התם כותיים לית להו הנך (ו) מימרות:

ובנה אלו ציון · במועד קטן (דף ה·) מפיק מהכא ציון של בית הקברות וא"ת ולר"ש דאמר* אין קברי עובדי כוכבים מטמאין באהל היכי מפיק מהכא הא אמר במו"ק דאין מציינין אלא על טומאת אהל וי"ל מדמציינין לפי שעה ציון משום טומאת מגע ומשא אם כן לכל הפחות יש לציין בטומאת אהל ולמאי דבעי למימר בהבא על יבמתו (יבמות דף סא·) דלר"ש מתי עובדי כוכבים לא מטמאי אפילו במגע ובמשא נפיק ליה לר"ש ציון מדרשא אחריתי דהתם וציון דגבי גוג לאו משום טומאה אלא לנקות הארץ מן המתים וא"ת ולר"ש דדריש (שם) דאין עובדי כוכבים קרויין אדם הא כתיב וראה עצם אדם וי"ל דנקט אדם לאפוקי דס"ד דקברו שם עצמות בהמה:

אילן המיסך · מיירי בידוע שיש מת קבור שם אך שאין ידוע תחת איזו ענף ואין כותי נאמן לומר שאינו קבור תחת ענף זה אפילו הולך תחתיו דאין מקפיד על ספק טומאה ודוקא במאהיל על פני כולה אמר בסמוך דנאמן ומה שפ"ה אילן בסמוך לבית הקברות ופעמים קוברין שם בחנם פירש כן כיון שצריך לפרש בידוע שמת קבור שם דבספק לא היה נאמן אפילו היה מהלך על פני כולה ואע"ג דספק טומאה ברה"ר טהור הכא גזור רבנן והא דקאמר לקמן בפ"ב (דף סח:) דסככות ופרעות לאו אהל הוא ורבנן גזרו עלייהו לאו דוקא קאמר דלאו אהל הוא דבודאי קבור שם איירי כדפי' אלא כלומר אך טומאת אהל איכא אלא מדרבנן דברה"ר ספקו טהור א"כ הענפים המובדלין זה מזה רואים אותם כאילו הן סמוכות ליחשב אהל *כדאמר באהלות (דף פט) המיסך על הארץ רבי יהודה אומר רואין שתחתונות כאילו עולות למעלה והעליונות כאילו יורדות למטה ואם היו נוגעות זו בזו כפותח טפח מביאות והוללות כו':

בית הפרס · על שם פריסה שהעצמות נפרסים במדרס רגלים או ע"י מחרישה ובשדה שאבד בה קבר לא שייך האי טעמא וקרי ליה בפ"ק דמועד קטן (דף ה:) בית הפרס ושמא אגב דקרי בית הפרס לשדה שנחרש בה קבר קרי גם לאבד בית הפרס א"נ לשון בית הפרס על שם שפרסות רגלי אדם נמנעות מלילך שם מפני הטומאה ובפ"ק דמו"ק (דף ה:) תניא גבי בית הפרס הוא שדה שנחרש בה קבר ושאבד בה קבר ושדה בוכים ומפרש טעמא דשדה בוכים משום יאוש בעלים ומפרש בערוך *שדה מיוחד שקרובי המת מביאין אותו על אותו שדה ואנשי בית הקברות באין לקראתו ובוכים יחד (ז) וכו' והראשונים חוזרים לביתם ואלו טוענין אותו ומוליכין אותו לקוברו ואותו שדה טמא דשמא נתדלדל ונתנענע מעט מעט ממנו ונפל ושכחוהו ורבינו שמואל פי' פעמים שבני העיר מניחין אותו שם לפי שסוברין שאנשי בית הקברות יבואו ויטלו אותו ובני בית הקברות יסברו שאנשי העיר יוליכוהו לבית הקברות ונשאר שם ועוד פי' שם שדה כוכין שדה שיש בה כוכין ומניחין המת שם לפי שעה עד שיהו פנוים להוליכו לבית הקברות לקוברו ופעמים שנשכח שם ולא הוסר וזהו יאוש בעלים:

בית הפרס שנידש טהור · אשדה שנחרש בה קבר קאי דמספקינן לעולם כשעורה ק' אמה סביבות הקבר דכיון שנידש ונרמס ברגלים י"ל שהוליכו כשעורה משם אבל אשדה שאבד בה קבר לא שייכא הך קולא:

מלא מענה ק' אמה · בתוספתא דאהלות [רפי"ז] מפרש דהנך ק' אמה היינו לכל רוח:

אמר ר' יוחנן במהלך ובא על פני כולה · אבל בשדה שנחרש בה קבר אפילו מהלך ובא על פני כולה לא מהימן דאין כאן אלא ספקא דרבנן שמא הסיט עצם כשעורה ואין הכותי חושש עליה וא"ת כי היכי דליון קברות דמהימן אדאורייתא דאוקימנא בכהן עומד שם ה"נ ליתני במתני' דמהימן אסככות ופרעות ובמהלך על פני כולה וי"ל דלא חשיבא ליה למתני' רבותא לאשמועינן דלא חיישינן לרצועה נפקא ועוד אבית הפרס דנחרש בה קבר לא מהני מהלך ובא על פני כולה כדפרישית אלא דוקא באבד בה קבר וא"ת ובאבד נמי היכי מהני דלמא (ח) טמאה היא וי"ל דמיירי דנקיט תרומה ואכיל מינה כדקאמר לעיל וה"ה דנקט ולא אכיל וכגון שידוע לנו שהיא טהורה דלא הוה כותי מטמא לה:

הדרן עלך דם הנדה

תוספי הרא"ש

בכהן טמא · ותימה ומה בכך אפי' הוא טמא אסור ליכנס בבית הקברות דבנזיר מבעיא ליה בנזיר וכהן [בבית הקברות] אי בעו שהייה למלקות· ואמרינן נמי בפ"ג מינין אמר רב הונא נזיר שהוא עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר חייב· וי"ל דכותאי לית להו הא דרב הונא אלא סברי כשהוא טמא אינו מוזהר עוד מלהוסיף טומאה: אילן המיסך על הארץ · מיירי שידוע לנו בודאי שמת קבור תחתיו ואינו ידוע לנו תחת איזה מן הענפים ואין הכותי נאמן לומר תחת ענף אחד הוא קבור אפי' הוא הולך תחת שאר הענפים שאינו מקפיד על ספק טומאה כדמוכח בסמוך דאינו נאמן אלא בהולך על פני כולה · ומה שפרש"י אילן הסמוך לבית הקברות ופעמים קוברין שם אורחא דמילתא נקט אבל לעולם צריך שיהא ודאי (שיש מת קבור תחתיו שאם היה ספק לא היה הכותי נאמן אפי' הולך) על פני כולה ואע"ג בספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור הכא גזור רבנן: בית הפרס · פרש"י על שם שהעצמות נפרסין ונפרכין במדרס רגלי אדם או ע"י המחרישה ואע"ג דבשדה שאבד בו קבר לא שייך האי טעמא וא"ה קרי ליה בית הפרס בפ"ק דמועד קטן · וי"ל דאגב שקרי לשדה (שנאבד) [שנחרש] בו קבר בית הפרס קרי ליה נמי להאי הכי א"נ לשון בית הפרס הוי על שם שפרסות רגלים נמנעין לילך שם מפני הטומאה' בפ"ק דמועד קטן (וי"ל דאגב) תניא ג' בית הפרס הן שדה שאבד בו קבר ושדה שנחרש בו קבר ושדה בוכין ומפרש שדה בוכים משום יאוש בעלים ומפרש בערוך דשדה מיוחד יש שקרובי המת מביאין אותו עד אותו מקום ואנשי בית הקברות באין לקראתם ובוכין ומספידין שם ביחד והראשונים חוזרים לביתם ואלו נוטלים אותו ומוליכים אותו לבית הקברות ואותו השדה טמא שמא נדלדל ונתנענע ממנו מעט ונפל שם ושכחוהו · ורשב"ם פי' פעמים שבני העיר מביאין אותו שם וסבורין· שאנשי בית הקברות ישלוהו משם ובני הקברות סבורין שאנשי העיר יוליכוהו לבית הקברות ונשאר שם וזהו יאוש בעלים: במהלך ובא על פני כולה · ובכהן אוכל תרומה כדלעיל · אבל בשדה שנחרש בה קבר אפי' אם מהלך על פני כולה אינו נאמן דספק הוא אם יש טומאה כלל דשמא לא נשאר עצם כשעורה שלא נהרש במחרישה וכותי לא חייש לספק טומאה: רצועה נפקא · ובאילן שמא היה ענף יוצא מן האילן ונקצץ ותולה בו הטומאה · ותימה כיון שאומ' מתניתין נאמנין על ציון הקבר ליתני נמי נאמנין על (הקברות) [הסככות והפרעות] ולוקמא במהלך על פני כולה וי"ל דלא חשיב ליה חדוש הך דאימור רצועה נפקא כמו אימור לא בקיאי ביצירה ובטינוף וציון שהוא מדרבנן: סליק פירקא

עין משפט נר מצוה

ל א ב מיי' פי"ג מהל' טומאת מת הלכה ב:

לא ג מיי' פ"ו מהל' קרבן פסח הלכה ח:

לב ד ה מיי' פ"י מהלכו' טומאת מת הלכה א:

מסורת הש"ס

[יבמות סא·]

ברכות יט: עירובין ג: מו"ק ה: חגיגה כה: פסחים נב: כתובות כח: בכורות כט·

[תוספתא פ"ט דאהלות נזיר נה: אהלות פ"ח מ"ב]

תוספתא שם

[עמ"ש ברכות יט: על הגליון]

גיטין ז: קדושין עב·

ז"ל כדאמר בתוספתא דאהלות (פ"ט) ואלו הן סככות אילן המיסך על הארץ ר' יהודה אומר כו' והוללים כו' ועי' ברבינו שמשון פ"ח דאהלות (מ"ב)

הגהות הגר"א

[א] גמ' אבנים פרעות · תיבת אבנים נמחק:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אילן וכו' קבר תחת אחד האהלות: (ב) ד"ה פרעות אבנים גדולות: (ג) ד"ה בית הפרס וכו' רבנן כל סביבות: (ד) ד"ה שאין וכו' הסככות הס"ד ואח"כ מ"ה במהלך כו' שהכותי מהלך על פני: (ה) ד"ה קמ"ל וכו' עובר לרצועה כצ"ל ותיבת בתוכה נמחק: (ו) תוס' ד"ה ודילמא וכו' הנך מימרות הס"ד: (ז) ד"ה בית הפרס וכו' ובוכים יחד כולם והראשונים: (ח) ד"ה אמר וכו' דלמא טמא הוא וי"ל:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דקאכיל מינה ותרומה טמאה באזהרה וכו'· תמיהני הא אכילת תרומה טמאה אסור רק בעשה עי' יבמות עד ע"ב וצ"ע:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' מאי דרוש לא תסיג · כ"ב עיין מג"א סי' תקכו ס"ק כ ובפירוש משניות לרמב"ם במשנתינו ודו"ק:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ח סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קץ סעיף יא:

ב ב מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף יב:

ג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג:

ד ד מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף יד:

ה ה מיי' שם הלכה ז סמג שם טור ש"ע שם סעיף י ועיין בטור:

ו ו מיי' פ"ה שם הלכה יח סמג שם טוש"ע יו"ד סימן קצא:

ז ז מיי' שם פ"ד הלכה יח סמג שם טוש"ע יו"ד סימן קצ סעיף לד:

ח ח ט י מיי' שם פ"ט הלכה יט והלכה כ והלכה כא ועיין בהשגות וכמ"מ סמג שם טור ש"ע יו"ד סי' קצ סעיף יא וסעיף יב וע"ש:

מתני'

הרואה [א]כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה ושלא כנגד בית התורפה טהורה על עקבה ועל ראש גודלה טמאה על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה מבחוץ טהורה ועל הצדדין מכאן ומכאן טהורה [ב]ראתה על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה מן החגור ולמעלה טהורה [ג]ראתה על בית יד של חלוק אם מגיע כנגד בית התורפה טמאה ואם לאו טהורה [ד]היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה כל מקום שנמצא בו כתם טמאה מפני שהוא חוזר וכן בפוליוס: **גמ'** אמר שמואל [ה]בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה שנאמר °בבשרה עד שתרגיש בבשרה האי בבשרה מיבעי ליה *שמטמאה בפנים כבחוץ *א"כ לימא קרא בבשר מאי בבשרה שמע מינה עד שתרגיש בבשרה ואכתי מיבעי ליה *בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה תרתי שמע מינה תא שמע *האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם רבי מאיר אומר אם עומדת טמאה ואם יושבת טהורה היכי דמי אי דארגשה יושבת אמאי טהורה אלא לאו דלא ארגשה וקתני עומדת טמאה [ו]לעולם דארגשה ואימור הרגשת מי רגלים הואי עומדת הדורמי רגלים למקור ואייתי דם ויושבת טהורה ת"ש [ז]עד שהיה נתון תחת הכר ונמצא עליו דם אם עגול טהור ואם משוך טמא היכי דמי אי דארגישה עגול אמאי טהור אלא לאו דלא ארגישה וקתני משוך טמא לא לעולם דארגישה ואימור הרגשת עד הואי משוך ודאי מגופה אתא עגול טהור תא שמע *נמצא על שלו טמאין וחייבין בקרבן נמצא על שלה אתיום טמאין וחייבין בקרבן נמצא על שלה לאחר זמן טמאים מספק ופטורין מן הקרבן היכי דמי אי דארגישה לאחר זמן אמאי פטורין מן הקרבן אלא לאו דלא ארגישה וקתני נמצא על שלה אתיום טמאין וחייבין בקרבן לא לעולם דארגישה ואימא הרגשת שמש הוה תא שמע נמצאת אתה אומר ג' ספקות באשה [ח]על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא על חלוקה ספק טמא ספק טהור טהור ובמגעות ובהיסטות הלך אחר הרוב מאי הלך אחר הרוב לאו אם רוב ימיה טמאין טמאה ואע"ג דלא ארגשה לא אם רוב ימיה בהרגשה חזיא טמאה דאימור ארגשה ולאו אדעתה אמר מר על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא על חלוקה ספק טמא ספק טהור טהור ה"ד אי מחגור ולמטה על חלוקה אמאי טהור והא תנן מן החגור ולמטה טמא ואי מחגור ולמעלה על בשרה אמאי טמא והתנן ראתה דם על בשרה שלא כנגד בית התורפה טהורה אב"א מחגור ולמטה ואב"א מחגור ולמעלה אי בעית אימא מחגור ולמטה °כגון שעברה בשוק של טבחים על בשרה מגופה אתאי דאי מעלמא אתאי על חלוקה מיבעי ליה אשתכוחי על חלוקה מעלמא אתא דאי מגופה אתא על בשרה מיבעי ליה אשתכוחי ואיבעית אימא מחגור ולמעלה [ט]כגון דאזדקרה על בשרה ודאי מגופה אתאי דאי מעלמא אתאי על חלוקה איבעי ליה אשתכוחי על חלוקה מעלמא אתאי דאי מגופה אתאי על בשרה איבעי ליה אשתכוחי קתני מיהת על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא ואע"ג דלא הרגישה ועוד תנן הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה ואע"ג דלא הרגישה אמר רב ירמיה מדפתי מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן

תורה אור

°בבשרה עד שתרגיש — ויקרא טו

רש"י

הרואה · כנגד בית התורפה · אותו מקום דאיכא למימר דם מאותו מקום נפל להתם וטמאה: על עקבה ועל ראש גודלה טמאה · ראש גודלה של רגל ובגמרא מפרש טעמא: מבפנים · בין שני שוקים כל גובהן מן הארץ: מבחוץ · מכאן ומכאן: צדדים · אחורי השוק כל גובהן כנגד העקב ולפניו כל גובהן כנגד הרגל: מן החגור ולמטה · כנגד בית התורפה הוא: אם מגיע כנגד בית התורפה · כגון שנמצא בראש בית ידה סמוך ליד שפעמים שפושטתן מזרועה ונופל כנגד מטה: שלא כנגד בית התורפה · כגון שנמצא סמוך לכתפה: שהוא חוזר · פעמים שראש החלוק נהפך כלפי פניה שלמטה: וכן בפוליוס · מטפורת שמתכסה בו אירי"ל בלע"ז: **גמ'** גרכיה · מטלת מים: עומדת טמאה · דאיידי דדחיק לה עלמא למעומד השתינה ולא יכלה לעצור הדור מי רגלים למקור ואייתו דם: יושבת טהורה · דמכה יש לה במקום מי רגלים שאין דרך דם נדה לצאת עם מי רגלים: עד · שדין שבודקת בו: עגול · אין זה דם בדיקה דדרך קינוח להיות משוך: דארגישה · בשעת בדיקה ועגול להכי טהור לעולם דאימור הרגשת עד הואי שליערתה בדיקת העד: על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא · כולו מפרש לקמן: ובמגעות ובהיסטות הלך אחר הרוב · אשה שלא מצאה כתם והרי היא מחזקת עצמה בספק נדה כגון שאין לה וסת ורגילה לראות תדיר ונגעה או הסיטה הלך אחר רוב ימיה אם רוב ימיה רגילה לראות מגעה והסיטה טמא ואע"ג דהשתא לא ארגישה: דאזדקרה · זקפה עצמה לאחוריה ואע"ג דעברה בשוק של טבחים טמאה דאי מעלמא אתאי על חלוקה אבעי ליה לאשתכוחי:

תוספות

הרואה כתם · ת"ם האשה שעושה צרכיה · תימה מאי מהדר אפירכות הא כמה משניות פ' בא סימן ודם הנדה בדיני כתמים וליפרוך מינייהו ולא שייך לשטויי עלייהו לא הרגשת עד ולא הרגשת שמש ואומר הר"י דמדיני כתמים ליכא למפרך דהייט יכולין להעמיד שיש זמן מרובה משעת הכבוס ואימור הרגישה ולאו אדעתה אבל בשמעתין פריך מכתמים דבבשרה דאין רגילות שהוא כתם בבשר בלא דעתה שלא ייבש ויפול מיהו ברייתא דג' ספקות דמייתי לקמן פריך מחלוקה כמו שנפרש בההיא וי"ל דמשמע דזמן מועט היה שם דומיא דבשר ומשני דמזמן רחוק הוה ואימור ארגשה ולא אדעתה אי נמי כיון דרוב ימיה טמאים יש לחוש:

אימור הרגשת שמש הואי · וא"ת אמאי לא נקט הרגשת מי רגלים כמו לעיל ואע"פ שלא הטילה כדאמר בריש מכילתין וה"ל לכסבור' הרגשת מי רגלים הוא וי"ל דהכא זמן מועט בין תשמיש למציאת הדם והיתה יודעת אם תרגיש במי רגלים אבל לעיל בין פקידה לפקידה יש זמן ארוך והרבה פעמים יש הרגשת מי רגלים בינתיים:

ובמגעות ובהיסטות הלך אחר הרוב · פ"ה אשה שאין לה וסת ורגילה לראות תדיר ובודקת עצמה תמיד וכל זמן שלא בדקה עצמה מחזקת עצמה בטומאה הלכך אם רוב ימיה היא טמאין טמאה וזהו תימה שזו החומרא לא מציט בשום מקום דהא אשה שיש לה וסת דיה שעתה וטומאה דמעת לעת איכא אלא באין לה וסת ולא מפקידה לפקידה ואפי' ברואה וכ"ש הכא דאין כאן אלא כתם ואין לחלק בין ברואה תדיר בין שאינה רואה תדיר ונראה דקאי אנמצא על חלוקה (ספק טמא ספק טהור) וקאמר דאם *) אחרי מציאת הכתם רוב ימיה טמאין טמאה ואף על גב דעברה בשוק של טבחים ולא אמרינן אי מגופה אתה על בשרה איבעי ליה לאשתכוחי:

אמר מר על בשרה כו' · ולבסוף פריך מינה לשמואל והא דלא פריך מינה ברישא אלא פריך ממגעות והיסטות דסיפא ברישא משום דפשוט הוא יותר אבל רישא מיבעי ליה לתרוצי ברישא והדר פריך מינה:

על בשרה ודאי מגופה אתאי · וא"ת מאי שנא דלקמן בשמעתין גבי לבשה שלשה חלוקות ועברה בשוק של טבחים תולה אפילו בתחתון ולא אמרינן אי איתא דמעלמא אתאי אעליון ה"ל לאשתכוחי ויש לומר דהתם לפעמים שהיא מגלה חלוקה העליון ואתי על התחתון אבל אין דרך לגלות בשרה:

קתני מיהא על בשרה ט' · וא"ת ומאי קושיא ה"ל אימור ארגשה ולאו אדעתה כדאמר לעיל וי"ל דהתם דרוב ימיה טמאין יש רגלים לדבר שיש לתלות בהרגשה ולאו אדעתה אבל הכא אין שום הוכחה שנתלה בהרגשה ולאו אדעתה שאין רקשה מועטת שהוא על בשרה:

*) גי' ר"ת קודם כרבי

תוספי הרא"ש

הרואה כתם · עד שתרגיש בבשרה: קס"ד דשמואל מטהר לגמרי משום דלא ארגש' ותימה אמאי לא פריך לשמואל מכמה מתני' דאיירו בכתמים טמאים אע"ג דלא ארגשה הא דתנן בפ' בא סי' הרואה כתם הרי זו מקולקלת · ובפ' דם הנדה הכתם שנמצא בחלוק · ובפרקין דתנן מחגור ולמטה טמאה וליכא לשנויי בה לא הרגשת עד ולא הרגשת שמש · וע"ק כיון דשני ממגעות והסיטות אימור הרגישה ולא אדעתה מאי פריך ליה תו מעל בשרה ספק טהור ספק טמא ומתניתין דכנגד התורפה דבהנהו נמי איכא למימר אימור ארגישה ולאו אדעתה אע"ג דקאמר אם רוב ימיה בהרגשה הואי רוב נשים אינן רואות אלא בהרגשה וי"ל דמכולהו הנהו מתניתין דכתמים לא הוה מצי לאקשויי משום דאימור מזמן מרובה יצא הכתם מגופה ואימר ארגשה ושכחה לפיכך פריך ליה מכל הנך מתניתין שיצא ממנה הדם מזמן קרוב ואי ארגישה היתה יודעת וכן מכתם שנמצא על בשרה מזמן קרוב בא ואי מזמן רחוק אתא אין דרך כתם להתקיים על בשרה כי הזיעה מעבירתו · אף על גב דבמגעות והסיטות דפריך מינה היינו שנמצא הכתם על חלוקה משום דכיון דרוב ימיה טהורים מסתמא מזמן קרוב בא הכתם א"ה משני ליה שמא מזמן רחוק בא וארגשה ולאו אדעתה: וקתני עומדת טמאה · הק' ר"ת אדמקשי ליה מדר' מאיר ליסייעיה מר' יוסי דפליג עליה ואמר בין כך ובין כך טהורה ושמואל גופיה פסיק לקמן כותיה ותירץ דפריך הכא אפי' מר' יוסי דע"כ לא פליג ר' יוסי אלא משום דאין דרך דם המקור לצאת עם מי רגלים · אבל עומדת ויושבת בלא מי רגלים טמאה אע"ג דלא ארגישה דאי בלא מי רגלים מטהר ר' יוסי והאי דנקט מי רגלים להודיעך כחו דר"מ אדרבה לשמעינן בלא מי רגלים להודיעך כחו דרבי יוסי דהוא כח דהיתירא והלכתא כותיה: משוך טמא · אפי' בכל שהוא דאי ממאכולת אתא לא הוה משוך: עגול טהור · כי ליכא כגרים · ועוד הני מפרש לה בשילהי פירקין: רוב ימיה טמאין · פרש"י אין לה ווסת ורגילה תדיר לראות וקשה לפירושו אמאי היא בחזקת טמאה והלא אפי' בודאי ראתה לא מטמינן אלא מעת לעת אשה שאין לה ווסת והיכא שלא ראתה פשיטא דלא מוקמינן לה ברואה · ונראה לפרש דקאי על חלוקה ספק טמא ספק טהור ומפרש לה בסמוך שעברה בשוק של טבחים וטהור דקאמר מיירי למעלה אבל למטה אי רוב ימיה טמאה אמרינן דמגופה אתא דאם איתא דמעלמא אתאי על חלוקה איבעי לאישתכוחי אע"ג דלקמן אמרינן לבשה ג' חלוקין ועברה בשוק של טבחים תולה אפי' בתחתון ולא אמרינן עליון איבעי ליה לאישתכוחי משום דזימנין דמגבהת שני חלוקין העליונים אבל כולם אינה רגילה להגביה משום שלא יראה בשרה: קתני מיהא על בשרה · מהך רישא הו"ל למיפרך תחילה אלא משום דפריך מסיפא דפשיטא פריך

מסורת הש"ס

[לעיל כא: מי' מא:]
[לעיל כא:]
לעיל כב:
לקמן נט: [לעיל יח:]
לעיל ידי וש"נ

מדרבנן רב אשי אמר שמואל הוא דאמר כר' נחמיה דתנן *ר' נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים בשלמא לרב אשי היינו דקאמר קרקע אלא לרב ירמיה מאי איריא קרקע אפילו גלימא נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא גלימא דלא מבדק שפיר ואיכא למימר מעלמא אתא אלא אפילו קרקע דמבדק שפיר דאיכא למימר מגופה אתיא טהור: על עקבה ועל ראש גודלה טמאה וכו': בשלמא עקבה עביד דנגע באותו מקום אלא ראש גודלה מאי טעמא וכי תימא זימנין דנגע בעקבה ומי מחזקינן טומאה ממקום למקום והתניא היתה לה מכה בצוארה (א) שתוכל לתלות תולה על כתפה שאינה יכולה לתלות אינה תולה ואין אומרים שמא בידה נטלתו והביאתו לשם אלא שאני ראש גודלה דבהדי דפסעה עביד דמתרמי ולא מחזקינן טומאה ממקום למקום והתניא נמצאת על קשרי אצבעותיה טמאה מפני שידים עסקניות הן מאי טעמא לאו משום דאמרינן בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא לא שאני ידה דכולה עבידא דנגעה: על שוקה ועל פרסותיה מבפנים וכו': מבפנים עד היכא אמרי דבי רבי ינאי עד מקום חבק איבעיא להו מקום חבק כלפנים או כלחוץ ת"ש דתני רב קטינא עד מקום חבק וחבק עצמו כלפנים רב חייא בריה דרב אויא מתני לה בהדיא אמרי דבי רבי ינאי עד מקום חבק וחבק עצמו כלפנים בעי רבי ירמיה כשיר מהו כשורה מהו טיפין טיפין מהו לרוחב ירכה מהו ת"ש על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא על בשרה מאי לאו כי האי גוונא לא דלמא דעביד כרצועה ההיא איתתא דאשתכח לה דמא במשתיתא אתאי לקמיה דרבי ינאי אמר לה תיזיל ותיתי והתניא *אין שונין בטהרות כי אמרינן אין שונין לקולא אבל לחומרא שונין: היתה פושטתו וכו': תניא אר"א בר' יוסי דבר זה הוריתי בעיר רומי לאיסור וכשבאתי אצל חכמים שבדרום אמרו לי יפה הוריתה ת"ר ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה וקצרה שלבשה חלוקה של ארוכה אם מגיע כנגד בית התורפה של ארוכה שתיהן טמאות ואם לאו ארוכה טהורה וקצרה טמאה תניא אידך בדקה חלוקה (ב) והשאילתו לחבירתה היא טהורה וחבירתה תולה בה אמר רב ששת ולענין דינא תנן אבל לענין טומאה היא טהורה וחבירתה טמאה מאי

רש"י

מדרבנן. דלמא ארגשה ולאו אדעתה: רב אשי אמר. טעמא דשמואל דאמר לעיל בדקה קרקע עולם כו' לאו משום הרגשה אלא כרבי נחמיה ס"ל דאמר לא הזכירו חכמים גזרת כתם אלא על דבר המקבל טומאה הלכך כל הנך תיובתא לאו קושיא נינהו דשמואל לא איירי בהרגשה כלל: אלא רב ירמיה מדפתי. דקבלה לתיובתא דלעיל ושני מודה שמואל כו' ומדקבלה לתיובתא מכלל דטעמא דשמואל משום הרגשה ואי משום הרגשה מאי איריא קרקע אפילו גלימא נמי כבדקה בטלית וישבה עליה ואחר כך מצאה דם טהורה שלא הרגישה: בצוארה. אם נמצא דם כנגד תורפה יכולה לתלות במכה של צוארה שפעמים שמטה את צוארה לפניה ונופל דם המכה על תחתית חלוקה: על כתפה. שאינה יכולה לתלות שאין דם בא מכתפה ונופל לפניה אין תולה: ואין אומרים בידה נטלתו. ממכה שבכתפה והביאתו לפניה: עביד דמתרמי. תחת אותו מקום ודם נוטף עליו: על קשרי אצבעותיה. היינו גב היד והא גב היד אפילו בשעת בדיקה לא נגעה מ"ט טמאה: לאו משום דאמרינן. בדקה באידך ידא ונגעה יד שבדקה על גב חבירתה: עד היכא. קרוי פנים מעובי השוק ולא אמרינן לצדדין נינהו: עד מקום חבק. ספק וכמדומה לי שהוא קפץ הירך והשוק שקורין ייר"ט וקאמר עד מקום שהוא מתחיל קרוי פנים וחבק היא מתיחת הגידין שחובקין הירך והשוק יחד סמוך לאותו קפץ כמו (שבת דף סד.) את הקילקי ואת החבק: כשיר. רצועה בעיגול כצמיד: מהו. מי מספקינן בדם הנדה או לאו: כרצועה. לאורך הירך דהיינו אורחיה כשנופל ושותת נעשה כרצועה: במשתיתא. עם המסכת דשמשון (שופטים טז) מתרגמינן עם משתיתא שהיתה מסכת טווי לאריג ונמצא דם על השתי: תיזיל ותיתי. כדרך שעשתה עד עכשיו שהלכה ושבה אי מתרמי שהטווי המוסך שקורין אורדי"ר בא בין רגליה כנגד אותו מקום טמאה: והתניא אין שונין בטהרות. גבי מתעטף בטליתו וטהרות וטמאות בצדו בפ"ק (לעיל דף ה:) ספק נגע ספק לא נגע טהור ואם אי אפשר אא"כ נגע טמא רבן שמעון בן גמליאל אומר אע"פ דלא אפשר לא מטמינן ליה אלא אומרים לו שנה ואי לא נגע מטהרינן ליה אמרו לו אין שונין בטהרות דאף על גב דהשתא לא מיתרמי דלמא מעיקרא לא הוה הכי: כי אמרינן אין שונין לקולא. כגון בההיא דא"א לו אא"כ נגע וטמא ואכן ניקו ונימא ליה שנה להקל אבל הכא חומרא הוא דמסתמא טהורה דהא לא על בשרה ולא על חלוקה אשתכח והאי דאמר תיזיל ותיתי ואי מתרמי מטמינן לה חומרא היא: דבר זה. היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה כו': חלוקה של קצרה. ולא בדקתו קודם לבישה ואחר כך נמצא עליו דם: אם מגיע. כתם: כנגד בית התורפה. של ארוכה טמאה אף ארוכה וכ"ש קצרה: ואם לאו טהורה. הארוכה אבל קצרה טמאה שהרי כנגד בית התורפה שלה הוא מגיע: היא טהורה. הראשונה: ולענין דינא. דכבוס הכתם מן החלוק תנן דחבירתה תולה בה דאמרה אחרונה לא מהימנת לי דאת בדקתיה שתיהן:

תוספות

כרבי נחמיה דאמר כל דבר שאינו מקבל טומאה כו'. טעמא דרבי נחמיה כיון דדבר שהכתם בו טהור גם על האשה לא גזרו טומאה והיא (ג) משתיתא דבסמוך נהי דלא מקבלה טומאה מ"מ מקבל טומאה בנגעים: *מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן. פי' הקונטרס דתלינן דלמא ארגשה ולאו אדעתה ואין נראה דאפילו מוחזק לה שלא הרגישה טמאה הואיל ורואה דם נדות ורב אשי נמי מודה א] דלשמואל היכא דלא הרגישה טהורה מן התורה וטמאה מדרבנן אלא אתי לפרושי דכי נמצא אקרקע דטהורה אפילו מדרבנן: ומי מחזקינן טומאה ממקום למקום. וקשה דמאי פריך דודאי להקל לא מחזקינן אבל להחמיר כי הכא מחמרינן דהכי אמר לקמן אין שונין בטהרות להקל אבל לחומרא שונין ויש לומר כיון דכתמים דרבנן אי איתא דתלינן להחמיר להקל נמי היה לנו לתלות בדבר הרגיל קצת אבל לענין ממקום למקום שאין רגילות כל כך אמרינן לקמן בסמוך דאפילו בכתמים שונין לחומרא ולא להקל תימה דליפרוך ממתניתין שלא כנגד התורפה טהורה ולא אמר בדקה בהאי ידא ונגעה בבשרה למעלה מן התורפה וי"ל דאם איתא דבדקה ומצאה טמאה היתה זכורה והויא רמיא אדעתה שהיא טמאה אבל כי נגעה בדם שעל כתפה לא רמיא אנפשה כיון דאין זה דם טמא ובסמוך גבי דם טמא דפריך ואימא דבדקה בהאי ידא ונגעה באידך פריך מכ"ש וממתניתין נמי הוה מצי למפרך (ד) *ויש לחלק בין ממקום למקום דהכא להואי דפ"ק (לעיל דף ד.) דהתם טומאה עצמה באה ממקום למקום והכא טומאה עצמה במקום אחד עומדת: מקום חבק. פרש"י שהוא קפץ הירך והשוק וחבק הוא מקום מתיחת הגידים שחובקים הירך והשוק ובערוך פירש שנועלין אנפליאות שיש בה לולאות ומקום חבור הלולאות קרי חבק ועוד פירש פירוש אחר שכופף השוק על הירך מה שמתכסה הבשר ע"י כפיפת השוק על ירך שחובקין זה את זה קרי מקום חבק: בשורה מהו. אומר ר"י דהיינו טיפין טיפין דאי מחוברת השורה יחד היינו רצועה דבסמוך וטיפין טיפין היינו מעורבין שאינו לא כשיר ולא כשורה והא דאמר לקמן טיפין טיפין אין מצטרפין היינו על הבגד והכא מיירי על בשרה דיש יותר לתלות בדם מאכולת על הבגד מעל בשרה: ולענין דינא תנן. וא"ת מדינא נמי תתחייב השניה לכבסו כדאמר בהמדיר (כתובות עו:) כל שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה וי"ל כיון דאינה לשניה אלא בתורת שאלה אינה ממש ברשותה ועוד יש לומר דהתם קאמר שאם ירצה להוציא יביא ראיה אבל הכא לא תתחייב האחרונה לכבסו *):

*)[ועי' היטיב סוגיא בהמדיר דף עו: ועי"ע תוס' חולין נח. ד"ה המוציא]

עין משפט נר מצוה

שייך לעיל

ט א מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"ז [סמג לאוין קיא] טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' יג:

י ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' כה סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' יא וסעיף יח:

יא ג ד ה מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעיף יב:

יב ו מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' ט:

יג ז טוש"ע שם סעי' לב:

יד ח מיי' שם הל' לא טוש"ע שם סעי' מח:

טו ט מיי' שם הל' ל ועי' טוש"ע שם סעיף מ:

גי' מהר"מ ויש לחלק בין כו' והוא ענין בפני עצמו

תוספי הרא"ש

פריך מינת תחילה: על כתיפה אינה תולה. וא"ת דילמא לקולא דוקא אבל לחומרא כמו על גודלה מחזקינן טומאה ממקום למקום. וי"ל כיון דכל עיקר כתמים הם מדרבנן ומקילינן בהו כדתנן בפירקין אי מחזקינן דם ממקום למקום לחומרא ה"ה לקולא. ותימה ליפרוך ממתניתין שלא כנגד בית התורפה טהורה ולא אמרינן שמא בדקה בחד ידא ונגעה בבשרה שלא כנגד בית התורפה. וי"ל דאם איתא דבדקה בידה ומצאה טמא היתה זכורה שאין דרך אשה לשכוח כשהיא בודקת ומוצאה עצמה טמאה. והא דפריך בסמוך גבי דם טמא דאימר בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא מכ"ש פריך דבעלמ' אית לן למימר הכי ועל מתניתין הוה מצי למיפרך: עד מקום חבק. פרש"י חבק מקום מתיחת הגידים שחובקים הירך והשוק וכנגד אותו חבק למטה עד פרסת רגלי' ולמעלה עד אותו מקום קרוי בפנים ומקום חבק דהיינו רוחב הגידים מיבעיא ליה אי כלפנים אי כלחוץ. ובערוך פי' כשמעלין את השוק באנפלאות שיש להם לולאות ומקום חיבוק הלולאות קרי ליה חבק. עוד פי' כשכופפת שוקה על ירכה מה שמכוסה מן הבשר על ידי כפיפת השוק על הירך הוי מקום חבק על שם שמחבקין זה את זה: בשורה היינו טיפין עשויין כשורה דאי בלא טיפין היינו כרצועה דקאמר בסמוך. וטיפין טיפין היינו עשויין בשינוי דאי לאו הכי למה יש להסתפק בטיפין ורבינו שמואל פירש כשורה היינו הרבה שורות. וטיפין טיפין מצינן לפרושי עשויין כשורה או כשיר והא דאמרינן בשילהי פירקין טיפין טיפין אין מצטרפין היינו כי נמצאו על הבגד שיש לספק כל טיפה בדם מאכולת: לאו לאיתויי כה"ג. תימה מנא ליה דאתא לאיתויי דילמא בכתם כי אורחיה מיירי. וי"ל מדקאמר האי לישנא ספק טהור ספק טמא ולא קאמר על בשרה ספק טמא משמע דאתא לאשמועינן שום חידוש בכתם משונה: לענין דינא תנן. הקשה הריב"י לענין דינא נמי נימא כאן נמצאו כאן היו כדאמרינן בשילהי המדיר גבי מומין וגבי טריפות. י"ל דהתם נשתנית האשה מרשות האב עצמה לרשות הבעל והפרה מרשות המוכר לרשות לוקח אבל הכא לא יצא החלוק מרשות בעלת החלוק דאינו ביד השניה בתורת מתנה ומכר אלא בתורת שאלה. ועי"ל דלא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו אלא שאם השני בא להוציא מיד הראשון כי התם שהוא בא להוציא האשה מביתו ולפוטרה בלא כתובה ולהוציאה מחזקתה הילכך אומרת לו ברשותך נולדו המומין

מסורת הש"ס

[לקמן נט:]

[לעיל ה:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מכה בצוארה מקום שתוכל: (ב) שם תניא אידך בדקה חלוקה. נ"ב ס"א עמה ומלוקה: (ג) תוס' ד"ה כרבי נחמיה וכו' והיא משתיתא. נ"ב עי' לאחר"כ בפ' האשה: (ד) ד"ה ומי וכו' הוה מצי למפרך והא דאמר בפ"ק דלא מחזקינן טומאה ממקום למקום כו' יש לחלק בין:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה מודה וכו' ורב אשי נמי מודה. נ"ב עי' ש"ס כמ"ש סי' לג כריס דבריו דלא משמע הכי ועי' סד"ע סי' קפ דף מה ע"ב ד"ה ומי וכו' אכלה בדיני כתמים ועיש"מ עוד סי' קפט סי' ג':

מאי שנא מהא דתניא *[א]שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד ואין בו אלא כסלע דם ונמצא כסלע על זו וכסלע על זו שתיהן טמאות שאני התם דאיכא סלע יתירה ת"ר [ב]לבשה שלשה חלוקות הבדוקין לה אם יכולה לתלות תולה ואפילו בתחתון *אין יכולה לתלות אינה תולה ואפי' בעליון כיצד עברה בשוק של טבחים תולה אפילו בתחתון לא עברה בשוק של טבחים אף בעליון אינה תולה: **מתני'** [ג]ותולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות שחטה בהמה חיה ועוף נתעסקה בכתמים או שישבה בצד העסוקין בהן *הרגה מאכולת הרי זו תולה בה עד כמה תולה רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר [ד]עד כגרים של פול ואף ע"פ שלא הרגה *[ה]ותולה בבנה או בבעלה [ו]אם יש בה מכה והיא יכולה להגלע ולהוציא דם הרי זו תולה מעשה באשה אחת שבאת לפני ר"ע אמרה לו ראיתי כתם אמר לה שמא מכה היתה ביך אמרה לו הן וחיתה אמר לה שמא יכולה להגלע ולהוציא דם אמרה לו הן [ז]וטהרה ר"ע *ראה תלמידיו מסתכלין זה בזה אמר להם מה הדבר קשה בעיניכם *שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל שנאמר °ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה דם ולא כתם (ויקרא טו) [ח]עד שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם עגול טהור משוך טמא דברי ר"א ברבי צדוק: **גמ'** תנינא: להא דת"ר *מעשה ותלה ר"מ בקילור ורבי תלה בשרף שקמה: או שישבה: ישבה אין לא ישבה לא תנינא להא דת"ר [ט]עברה בשוק של טבחים ספק ניתז עליה ספק לא ניתז עליה תולה [י]ספק עברה ספק לא עברה טמאה: הרגה מאכולת: הרגה אין לא הרגה לא מתני' מני רשב"ג היא דתניא הרגה תולה לא הרגה אינה תולה דברי רשב"ג וחכ"א בין כך ובין כך תולה אמר רשב"ג לדברי אין קץ ולדברי חברי אין סוף לדברי אין קץ שאין לך אשה שטהורה לבעלה שאין לך כל מטה ומטה שאין בה כמה טיפי דם מאכולת לדברי חברי אין סוף שאין לך אשה שאינה טהורה לבעלה שאין לך כל סדין וסדין שאין בו כמה טיפי דם אבל נראין דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס מדברי ומדבריהם שהיה אומר עד כמה היא תולה עד כגרים של פול א] ולדבריו אנו מודים ולרבנן דאמרי תולה עד כמה אמר ר"נ בר יצחק [כ]תולה בפשפש ועד *כתורמוס ת"ר פשפש זה ארכו כרחבו וטעמו כריחו ברית כרותה לו שכל המוללו מריח בו ארכו כרחבו לענין כתמים טעמו כריחו לענין תרומה *דתנן [ל]או שטעם טעם פשפש בפיו ה"ז יפלוט מנא ידע טעמו כריחו ואבתי מנא ידע ברית כרותה לו שכל המוללו מריח בו אמר רב אשי [מ]עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים אמר ר"נ בר יצחק *והא דדוקרת כעיר שיש בה חזירים דמיא: עד כמה היא תולה וכו': אמר רב הונא כגרים אינה תולה פחות מכגרים תולה ורב חסדא אמר [נ]כגרים תולה יתר מכגרים אינה תולה לימא בעד ועד בכלל קא מיפלגי דרב הונא סבר *עד ולא עד בכלל ורב חסדא סבר עד ועד בכלל אמר לך רב הונא איכא עד ועד בכלל ואיכא עד ולא עד בכלל והכא לחומרא והכא לחומרא ורב חסדא אמר לך בעלמא אימא לך לחומרא אמרינן לקולא לא אמרינן והכא כדרבי אבהו *דא"ר אבהו כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגרים של כתמים להקל איכא דאמרי לה להא שמעתא באפי נפשה רב הונא אמר כגרים כיתר מכגרים ורב חסדא אמר כגרים כפחות מכגרים וקמיפלגי בעד ועד דהכא כדאמרינן מיתיבי

היו

שתיהן טמאות. ולא תלינן אחד מן הכתמים בצפור ואע"ג דאיכא למתלי וה"נ אע"ג דבדקה לימא שתיהן טמאות דאימור לאו יפה בדקה: סלע יתירה. ומאי חזית דתלית ליה לסלע יתירה דטמאה בהך תלייה בהך הלכך שתיהן טמאות אבל הכא טומאה תלויה בהך דלא בדקה: שלשה חלוקות. זה על גב זה: יכולה לתלות. כדמפרש עברה בשוק של טבחים: **מתני'** עד כמה היא תולה. בדם מאכולת: כגרים. אבל טפי מהכי אין דם מאכולת כל כך גדול ובהכי מיהא תלייה: ואע"פ שלא הרגה. ורבי חנינא פליג אדרבנן דקאמרי הרגה אין לא הרגה לא: ותולה בבנה ובבעלה. אם יש בהם מכה: ואם יש בה מכה. יבשה וראויה להגלע כלומר להתלחלח ולהוציא דם תולה: **גמ'** קילור. אפלסטור"א אדום: לא ישבה לא. ולא אמרינן דלמא ישבה ולאו אדעתה: לדברי אין קץ. שאיני נותן שיעור ואם לא הרגה אפילו כחרדל טמאה ולדברי חברי אין סוף שהם מקילים יותר מדאי דאפילו לא הרגה תולה ואין נותנין שיעור אלא אפילו כסלע תולה או יותר: עד כגרים. ואפילו לא הרגה ויתר מכגרים לא ואפילו הרגה ולדבריו יש לטמא כגרים ועוד ולטהר פחות מכגרים: עד כמה. כלומר וכי אפשר לתלות כתם גדול במאכולת: אמר ר"נ תולה בפשפש עד כתורמוס. כתם רחב כתורמוס יכולה לתלות ולא במאכולת אלא בפשפש שמא פשפש הרגה שכתמו גדול פשפש פונייס"א בלע"ז: ברית כרותה לו. כלומר ריחו נודף ומבאיש וכל המוללו על כרחו מריח ריחו: לענין כתמים. דאי הוה כתם ארכו כרחבו אפילו יותר מכגרים תלינן בפשפש: או שטעם טעם פשפש. באוכל תרומה מיירי *וכ"ש חולין דהא שרץ הוא אלא האי דנקט תרומה משום דפליגי לעיל מיניה אמרו לו נטמאת וטמאת התרומה ר"א אומר יבלע ר' יהושע אומר יפלוט אבל (א) אומר לו טמא היית וטמאה היתה התרומה או שנודע שהוא טבל או שטעם טעם פשפש לתוך פיו ה"ז יפלוט הואיל ועד שלא נתנה לתוך פיו אירע בה פסול זה לא חיישינן להפסד תרומה: מנא ידע. טעם פשפש: ואכתי מנא ידע. והלא לא הריח בו: חזירים. אוכלים שקצים ורמשים ומתיזים דם: דדוקרת. טבחים הרבה ואשפות ושקצים מצויין בה: והכא לחומרא. הילכך עד ולא עד בכלל דאי עד ועד בכלל הוה ליה קולא דקתני עד כגרים תולה וקיימא לן באלו טריפות (חולין נה.) דבכל עד אזלינן לחומרא אי עד ועד חומרא הוא אזלינן בתריה ואי עד ולא עד חומרא הוא אזלינן בתריה: אמרי לה באפי נפשה. ולאו אמתני' וה"ג וקמיפלגי בעד ועד דהכא כדאמר רב הונא לחומרא כדאמרינן בכל דוכתי הלכך עד ולא עד בכלל ולרב חסדא כרבי אבהו:

טיפי

מאי שנא מהא דתניא ב' נשים כו'. תימה מה דומה לכך דלעיל דהכא אין לתלות בזו יותר מבזו אבל לעיל אין לתלות בראשונה הואיל ובדקה ואומר ר"ת דברייתא איירי שנתעסקה בצפור זו אחר זו ואם היתה נשאלת הראשונה היינו מטהרין אותה הואיל ונתעסקה ובשביל חברתה אנו מטמאין הראשונה שהיא טהורה גמורה גם למעלה אע"פ שהראשונה בדוקה נטמאה הואיל ושניה תולה בה לענין דינא:

אין לך כל מטה ומטה. הכא לא נקט סדין וסדין כדבסמוך משום דהכא בעי למימר מטה אפילו של איש שאין בה כמה טיפין של דם מאכולת אם כן ה"נ של אשה יש לנו לתלות במאכולת אבל בסמוך לא איירי אלא בשל אשה להכי נקט סדין: (ב) **וכדבריו** אנו מודים. ומיהו היכא דהרגה הרבה מאכולת או פשפש תולה כפי מה שהרגה מידי דהוה אשוק של טבחים: **עיר** שיש בה חזירים אין חוששין בכתמים. אומר רשב"ם דאפי' יותר מכגרים ואפי' מן החגור ולמטה ואפילו לא נתעסקה ואין לה מכה שיש לה להגלע ולהוציא דם מיהו אור"י דאין לסמוך על זה עכשיו להקל כשמוצאה כתמים במקום שאין רגילות ליגע בהן חזירים וכן מנהג דלא תלינן ומיהו במקום שיש רגלים לדבר שיש לתלות בחזירים וכיוצא בהן תלינן כדקאמר הש"ס:

היו

עין משפט
נר מצוה

טז א מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הלכ"ו סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' כס :

יז ב ג מיי' שם הל' כז טוש"ע שם סעי' יח :

יח ד מיי' שם הל' כג טוש"ע שם סעיף ה :

יט ה מיי' שם הל' כד טוש"ע שם סעי' יט:

כ ו ז מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעי' יח :

כא ח מיי' שם פ"ד הל' יח סמג שם טוש"ע שם סעיף לד :

כב ט מיי' שם פ"ט הל' כז סמג שם טוש"ע שם סעי' יח :

כג י מיי' הל' שם טוש"ע שם סעי' כב :

כד כ טוש"ע שם סעי' ז :

כה ל מיי' פ"י מהל' תרומות הל"ג :

כו מ מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' כח סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' כב :

כז נ מיי' שם הל' כג טוש"ע שם סעיף ה :

הגהות הגר"א

א] גמ' ולדבריו אנו מודים נמחק וצ"ל וכדבריו אנו מודים :

תוספי הרא"ש

המומין . וכן לענין טריפות בא הלוקח להוציא מיד המוכר אבל לחייב השני לא : **ואין** בו אלא סלע כו'. תימה מאי פירכא היא זו שאני הכא דהי מינייהו מפקת אבל לעיל שבדקה הראשונה למה נטמאה . ותירץ ר"ת דהכא מיירי שנתעסקה האחת תחלה ואח"כ חברתה ואפי' נתעסקו ביחד אי אפשר לצמצם שלא התחילה האחת תחלה וא"כ היה לנו לתלות דם צפור בראשונה ולטהרה כהך דלעיל שהיתה בדוקה ומשני כיון דאיכא סלע יתירה איכא לתלות בזו כמו בזו אע"ג דהתחילה קודם חברתה אימור לא בא מ ד דם הצפור עליה אבל לעיל הבדוקה בחזקת טהרה היא : **לא** ישבה לא . פי' לא ידעה אם ישבה אם לאו: **אין** לך כל מטה ומטה ובסמוך נקט כל סדין וסדין משום דעכשיו קאמר אין לך כל מטה ומטה של איש ואשה שאין בו כמה טיפי דמים של מאכולת . וא"כ של אשה נמי יש לתלות במאכולת כמו מטה של איש והדר קאמר אין לך כל סדין וסרין של אשה שאין בה כמה טיפי דמים ואין לתלות כולם בדם מאכולת : **וכדבריו** אנו מודים. פי' ר"מ דבכלל דבריו דבריהם דרבנן מודים לדבריו דכגרים תולה ובכלל דבריו דברינו דגם אני מודה לדבריו דהוכא (דהיכינה)[דהרגה]הוי שיעורא כגרים דתולה וכיון שבכלל דבריו א) נראין דברינו ונראין דבריו ודמיא להתיא דתנן במסכת אבות רואה אני את דברי ר' אלעזר בן ערך מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם: **עיר** שיש בה חוזרין אין חוששין לכתמים . פירש"י אפי' לא עברה בשק של טבחים ואפי' אין מכה עליה ואפי' מחגור ולמטה כיון דשכיחי בה חוזרין שהן מנקרין באשפה ומתיזין דם נבילות וטריפות הוי בכל פעם כאילו עברה בשוק של טבחים . ונראה דהאידנא אין לתלות בחוזרים אם מצאה כתם בחלוקה שאינו מצוי שיהו חזירים מתיזין דם אבל אין לומר דלטהרות דוקא קאמר כשיש לתלות בחוזרים . ודדוקרת דקאמר לאותם שעושים בה טהרות בימי רב נחמן ב) (אלא כמו זבוני דמחתא דאמר רב לעיל בשלדו קיים הן שמאין דלאו היינו לבני בבל אלא לשאר מקומות שעושין בו טהרות) דהא לטהרות מחמרינן טפי מלבעלה וכיון דתלינן לטהרות לחוזרים כ"ש לבעלה :

א) נראה דצ"ל וכיון שבכלל דבריו דברינו ודבריהם מסו"ה נראין דבריו ודמיא להסיא וכו'. ב) נ"ל כמו אבוגי דמתוזא דאמר רבא לעיל [דף נו ע"א] דאם שלדן קיימת טמאין וע"כ דכ"מ לענין טהרות קאמר ולאו הייט וכו'.

מסורת הש"ס

[תוספתא דמקואות פ"ג]

[נ"ל אינה]

[לעיל יט:]

[שם]

[לעיל מה.]

חולין נח. ע"ש

[לעיל יט:]

נ"ל וכ"ש

[פירש"י בפי' אין לדין (דף כב:) שהוא מין קיטנית עגול כמין עדשה ורחב כמעה קטנה כו'] תרומות פ"ח מ"ב

[נ"ל והאי]

[ברכות כו: וש"נ]

[חולין נה. ע"ש]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה או שטעם וכו' אבל אמרו לו טמא היית וטמאה היתה התרומה : (ב) תוס' ד"ה ולדבריו אנו :

[א]היו עליה טיפי דמים למטה וטיפי דמים למעלה תולה *בעליון עד כגרים מאי לאו כגרים מלמטה לא כגרים מלמעלה איתמר נמצא עליה כגרים ועוד ואותו עוד רצופה בו מאכולת ר' חנינא אומר טמאה ר' ינאי אומר [ב]טהורה רבי חנינא אומר טמאה כי תליא בכגרים בכגרים ועוד לא תליא רבי ינאי אומר טהורה הני מילי היכא דלא רצופה בו מאכולת אבל היכא דרצופה בו מאכולת מוכחא מילתא דהאי ועוד דם מאכולת הוא פש ליה כגרים כיון דבעלמא תליא הכא נמי תליא בעי רבי ירמיה נתעסקה בכגרים ונמצא עליה בכגרים ועוד מהו תבעי לר' חנינא תבעי לר' ינאי תבעי לר' חנינא עד כאן לא קאמר ר' חנינא התם טמאה אלא דלא נתעסקה אבל הכא דנתעסקה [ג]תליא או דלמא אפילו לרבי ינאי דאמר טהורה הני מילי היכא דרצופה בו מאכולת אבל היכא דאין רצופה בו מאכולת לא תליא תא שמע [ד]נתעסקה באדום אין תולה בה שחור במועט אין תולה בו מרובה היכי דמי לאו כי האי גוונא לא [ה]כגון דנתעסקה בכגרים ונמצא עליה שני גריסין ועוד אי הכי מאי למימרא מהו דתימא שקול כגרים צפור שדי בי מצעי זיל הכא ליכא שיעורא זיל הכא ליכא שיעורא קמ"ל אמר רבא נמצא עליה מין אחד תולה בו כמה מינין מיתיבי נתעסקה באדום אין תולה בו שחור נתעסקה שאני איכא דאמרי אמר רבא נתעסקה במין אחד תולה בו כמה מינין מיתיבי נתעסקה באדום אין תולה בו שחור כי קאמר רבא [ו]דאתעסקה בתרנגולת דאית בה כמה מיני דמא: מעשה באשה [וכו']: והתניא לא אמרו חכמים את הדבר להקל אלא להחמיר אמר רבינא לא להקל על דברי תורה אלא להחמיר על דברי תורה [ז]וכתמים עצמן דרבנן: עד שהוא נתון: איבעיא להו מי פליגי רבנן עליה דר"א ברבי צדוק או לא תא שמע [ח]כתם ארוך מצטרף [ט]טפין טפין אין מצטרפין מני אי רבי אליעזר בר' צדוק למה לי צירוף האמר משוך כל שהוא טמא אלא לאו רבנן שמע מינה פליגי לא לעולם ר' אליעזר ברבי צדוק וכי אמר רבי אליעזר ברבי צדוק בעד אבל בכתם לא ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר ברבי צדוק *הלכה מכלל דפליגי שמע מינה:

הדרן עלך הרואה כתם

רש"י

טיפי דמים למטה. כלומר קטנים: למעלה. גדולים: כגרים מלמטה. (א) בפחות מכגרים ותלינן: נמצא עליה כגרים ועוד. דהלכתא כרב חסדא דמיקל: כיון דבעלמא. היכא דליכא ועוד תליא כגרים במאכולת השתא נמי תליא האי גריס במאכולת אחריתא: נתעסקה בכגרים. דם צפור או קילור: אבל הכא דנתעסקה תליא. כגרים בדם צפור ועוד דם מאכולת הוה: מאי למימרא. הא אפילו תליא כגרים בצפור אכתי פש ליה גריס ועוד: מהו דתימא שקול כגרים דם צפור ושדי בי מצעי: נמצא עליה מין אחד. מדבר הדומה לכתם כגון קילור או סרק ואחר כך מצאה על חלוקה כתם אפי' אין מראיתו דומה לאותו המין תולה בו: נתעסקה שאני. דכיון דנתעסקה במין אדום היכי תלינן ביה כתם שחור אבל נמצא עליה מין אדום תולה בה כתם שחור דאמרינן כי היכי דניתן עליה האי מין בדלא ידעה הכי נמי הוה עלה מינא אחרינא ולא ידעה: לא להקל על דברי תורה. הא דגזור רבנן בכתמים להחמיר על ד"ת שלא להקל בנדה גמורה ומיהו כתמים עצמן דרבנן ואזלינן בהן לקולא ותלינן בכל מידי: כתם ארוך מצטרף. לכגרים ועוד: משוך כל דהו טמא. דכיון דאמר משוך מגופה אתי ובמשיכה תליא טעמא אפילו בחרדל טמא: לעולם. אפי' לרבי אליעזר בעי צירוף: וכי אמר רבי אליעזר. משוך ודאי מגופה אתא: בעד. שבודקת בו: אבל בכתם. שעל חלוקה כגרים ועוד בעינן:

הדרן עלך הרואה כתם

תוספות

היו בה טיפי דמים למטה וטיפי דמים למעלה תלינן בעליון עד כגרים. פ"ה למטה קטנים למעלה גדולים תלינן בעליון הגדול בדם מאכולת עד כגרים מאי לאו עד כגרים כלמטה (ב) בפחות מכגרים לא כלמעלה ביותר מכגרים וזהו תימה אמאי נקט למעלה ולמטה הוה ליה למנקט גדולים וקטנים ועוד היכי משמע ליה כלמטה מאי אולמיה ממתניתין ועוד דלא הוה ליה למנקט כלמעלה וכלמטה דהוה ליה למימר כפחות מכגרים ויותר מכגרים ליסגי דנקט עד הכא ונראה לי דה"פ למטה למטה מן החגור למעלה למעלה מן החגור תולה בעליון אותו שלמטה נתלה בעליון *דשמא כמו שעליון מעלמא אתי תחתון נמי מעלמא אתי (ג) ועוד כגרים נתלה בו וקאמר מאי לאו כגרים למטה דעד כגרים דקתני איירי שהתחתון עד כגרים תולה בעליון שממקום שבא העליון בא התחתון מכלל דאי לאו עליון מטמינן ליה ולא תלינן בדם מאכולת אלמא כגרים כיותר מכגרים ומשני לא כגרים ולמעלה כלומר תולה תחתון בעליון כשהעליון עד כגרים ומלמעלה למטה קחשיב כשהעליון ג' גריסין או שני גריסין עד כגרים שאז אין אנו תולין עליון בדם מאכולת אלא מעלמא אתי אז נתלה בו התחתון ומיירי כשתחתון יותר מכגרים אבל אם היה העליון כגרים אז לא יהיה התחתון טהור שאין רגלים לדבר דאתא דם בה מעלמא שהרי העליון יש לתלותו בדם מאכולת: נתעסקה בכגרים ומלאה עליה כגרים ועוד. אור"י הוא הדין נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד דבכלל בעיא זו דאין לומר דבהא פשיטא ליה דאינה תולה אפי' לרבי ינאי דא"כ כי פשיט לקמן מאי לאו בכה"ג לוקמה בשנתעסקה בפחות מכגרים דפשיטא ליה דאינה תולה אלא ודאי בכל ענין בעי: נמצא עליה מין אחד. פ"ה מדבר הדומה לכתם כגון סרק או קילור דהא ודאי מעלמא אתא תולה בו כמה מיני כתמים ואינה מכרת אם דם היא ור"י מפרש נמצא שמצאה מין אחד למעלה מן החגור תולה בו כמה מינים שלמטה מן החגור משום שכמו שהעליון ודאי מעלמא אתא כך נאמר בתחתון דמעלמא אתא:

הדרן עלך הרואה כתם

עין משפט נר מצוה

כח א (מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה) סמג לאוין קי"א טוש"ע יו"ד סי' ק"צ סעי' יז:

כט ב מיי' שם הל' כג סמג שם טוש"ע שם סעי' כח:

ל ג מיי' שם הל' כו טוש"ע שם סעי' כו:

לא ד מיי' שם הל' כז טוש"ע שם סעי' כג:

לב ה מיי' שם הל' כו טוש"ע שם סעי' כו:

גי' מהר"מ דאמרי' כמו וכו'

לג ו מיי' שם הל' כז טוש"ע שם סעי' כד:

לד ז מיי' שם הל"ב טוש"ע שם סעי' א:

לה ח מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' ה:

לו ט מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעי' ח:

מסורת הש"ס

ס"א עליון

[שבת קו: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כגרים מלמטה כפחות: (ב) תוס' ד"ה היו וכו' כלמטה כפחות מכגרי' לא כלמעלה כיותר מכגרים: (ג) בא"ד מעלמא אתי ועד כגרים כו' כגרים מלמטה דעד כו' כיותר מכגרים ומשני לא כגרים מלמעלה:

תוספי הרא"ש

טיפי דמים למטה. פרש"י טיפין קטנים ולמעלה היינו טיפין גדולים ופריך מאי לאו כגרים כלמטה אלמא עד ולא עד בכלל. ולא נהירא פי' שפי' טיפי למעלה גדולים (טיפה) ולמטה קטנים. ותו מאי אולמא הך ברייתא ממתני' דקתני עד כמה היא תולה עד כגרים ופליגי באי עד ועד בכלל או לא ומפרש ר"ת טיפי דמים למטה מן החגור וטיפי דמים למעלה מן החגור תולה התחתון בעליון עד כגרים כלומר כמו שבא העליון ממקום אחר ולא מגופה כך אנו תולין שבא התחתון ממקום אחר: מאי לאו כגרים דלמטה. ה"ג בספרים ישנים וה"פ מאי לאו שיתלו הגרים שהוא למטה בכתם העליון לומר שבא מעלמא א"כ אי לאו עליון ה"א כגרים שהוא למטה מגופה אתאי אלמא עד ולא עד בכלל ומשני כגרים דלמעלה. כלומר הכתם התחתון יתלו בעליון לומר מעלמא אתאי עד כגרים אם העליון הוא גדול כג' גריסין או ב' גריסין עד כגרים אבל אם כתם העליון אינו אלא כגרים אימור דם מאכולת הוא ולא תלינן כתם התחתון שהוא גדול יותר מכגרים העליון. והכי מוכח בתוספתא דקתני היו עליה שני כתמים אחד למעלה ואחד למטה אע"פ שהתחתון גדול והעליון קטן תולין התחתון עד כגרים שאני אומר ממקום שבא העליון בא התחתון: היו עליה כגרים ועוד. ובאותו ועוד רצופה בו מאכולת. נראה לי דהה"נ אם היו עליה כשני גריסין לר' ינאי טהורה כיון דכי מדלת כגרים של מאכולת לא נשאר בו גריס ועוד והא דנקט כגרים ועוד לרבותא דר' חנינא נקטי' דאפי' בהכי מטמאה: נתעסקה בכגרים ונמצא עליה בכגרים ועוד. נ"ל דהה"נ אם נמצא עליה כשני גריסין מיבעיא ליה אי מטמיא לה והא דנקט כגרים ועוד משום דאפי' בכה"ג מספקא ליה דילמא מטמאה וה"ה דהוה מצי למיבעי נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליו כגרים ועוד דאי בהא פשיטא ליה שאינה תולה א"כ לקמן לוקי כה"ג נתעסקה במועט אין תולה בו מרובה. נמצא עליה מין אחד תולה בו מינין הרבה. וכגון שאותו המין אין לספק בכתם כגון שהוא למעלה מן החגור: ת"ש כתם ארוך מצטרף. לפי מה שרוצה לפשוט מכאן דפליגי לא משמע ליה שיהא שום חילוק בין כתם לעד. ולר' אליעזר בן צדוק משוך כל שהוא טמא אפי' על חלוקה או על גבי הסדין. ולכאורה דשמעתין משמע דכי מסיק דפליגי רבנן עליה מההיא דשמואל היינו כדבעינן למימר השתא וזו הוא חומרא גדולה אם נטמא כתם משוך בכל שהוא דהא פסקינן הילכתא כר' אליעזר ונראה לפרש דהך שינויא דשני כי קאמר ר' אליעזר בר צדוק בעד אבל בכתם לא קיימא אף לפי המסקנא וכן משמע לשון התוספתא דקתני משוך טמא מפני דם הקינוח: סליק פרק הרואה כתם בס"ד

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הלי"ז סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצא סעי' כ ועי"ש בהגה"ה:

ב ב ג שם בהג"ה:

ג ד מיי' פ"ט שם הל' כ ט ועי"ש סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קצ סעיף מח:

ד ה מיי' שם הל' לג ועי"ש טוש"ע שם סעיף מט:

ה ו ז מיי' שם הל"ז ועי"ש טוש"ע שם סעיף י:

האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם רבי מאיר אומר אם עומדת טמאה ואם יושבת טהורה ר' יוסי אומר [א]בין כך ובין כך טהורה איש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ונמצא דם על המים רבי יוסי [ב]מטהר ורבי שמעון מטמא שאין דרך האיש להוציא דם אלא שחזקת דמים מן האשה:

גמ' מאי שנא עומדת דאמרינן מי רגלים הדור למקור ואייתי דם יושבת נמי נימא מי רגלים הדור למקור ואייתי דם אמר שמואל [ג]במזנקת מזנקת נמי דלמא בתר דתמו מיא אתא דם אמר ר' אבא ביושבת על שפת הספל ומזנקת בתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל דאם איתא דבתר דתמו מיא אתא על שפת הספל איבעי ליה לאשתכוחי אמר שמואל ואמרי לה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי וכן אורי ליה רבי אבא לקלא הלכה כרבי יוסי: איש ואשה [כו']: איבעיא להו איש ואשה עומדין מה לי א"ר מאיר כי אמר רבי מאיר בחד ספקא אבל בספק ספקא לא מטמא או דלמא לא שנא אמר ריש לקיש היא היא ממאי מדלא קתני ר' מאיר ורבי יוסי מטהרין א"ה השתא רבי מאיר בספק ספקא מטמא בחד ספקא מיבעיא להודיעך כחו דרבי יוסי דאפילו בחד ספקא מטהר וארמיפלגי בחד ספק להודיעך כחו דר' יוסי ליפלגו בספק ספקא להודיעך כחו דר' מאיר *כח דהיתרא עדיף ליה ור' יוחנן אמר כי קאמר רבי מאיר בחד ספקא אבל בספק ספקא לא אמר אם כן ליתני ר"מ ור' יוסי מטהרין אין הכי נמי ואיידי דסליק מרבי יוסי פתח בדרבי יוסי ורבי יוסי בחד ספקא מטהר בספק ספקא מיבעיא מהו דתימא הני מילי דיעבד אבל לכתחלה לא קא משמע לן תניא כוותיה דרבי יוחנן איש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ונמצא דם על המים רבי מאיר ורבי יוסי מטהרין ור' שמעון מטמא איבעיא להו אשה יושבת מה לי אמר רבי שמעון כי אמר רבי שמעון בעומדת דדחיק לה עלמא אבל יושבת לא או דלמא לא שנא ת"ש דתניא יושבת תולה עומדת אינה תולה דברי ר"מ רבי יוסי אומר בין כך ובין כך תולה ר"ש אומר בין כך ובין כך אינה תולה איבעיא להו איש ואשה יושבין מה לי א"ר שמעון כי אמר רבי שמעון עומדת דדחיק לה עלמא ויושבת דחד ספק אבל בספק ספקא לא אמר או דלמא ל"ש ת"ש כיון דא"ר שמעון חזקת דמים מן האשה ל"ש עומדין ולא שנא יושבין:

מתני' [ד]השאילה חלוקה לנכרית או לנדה הרי זו תולה בה [ה]ג' נשים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם כולן טמאות [ו]ישבו על ספסל של אבן או על האיצטבא של מרחץ רבי נחמיה מטהר שהיה *רבי נחמיה אומר [ז]כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים:

גמ' אמר רב בנכרית הרואה

תולה

רש"י

האשה. אם עומדת. מפרש בגמרא: צרכיה. מי רגלים: ר' יוסי מטהר. דהא אפי' באשה גרידתא מטהר דליכא אלא חד ספק ספק בא מן המקור ספק בא ממקום מי רגלים וכ"ש הכא דדלמא מאיש אתו ובגמרא פרכינן השתא בחד ספק מטהר בתרי ספקי מיבעיא: **גמ'** במזנקת. מקלחת דכיון דנפק בקילוח כי אורחא לא דחיקא ולא הדור מי רגלים למקור ואין דרך דם מקור לצאת עם מי רגלים אבל שותתת איידי דאוקמה אנפשה הוא ואיכא למימר הדור כאילו עומדת אבל עומדת אי אפשר לה לזנק: מזנקת. (א) נהי נמי דלא הדור למקור מיהו מאן לימא לן דבהדי מי רגלים אתא דנימא ודאי לאו ממקור הוא מדאתא בהדי מי רגלים אלא ממקום מי רגלים (ב) ומכה יש בה: דלמא בתר דתמו מיא. אתא דם ממקור ולא מחמת מי רגלים: וכן אורי ליה לקלא. שם אדם שהולך לדבר: איש ואשה עומדין מאי אמר בה ר' מאיר. דמטמא באשה עומדת הכא איכא ספק ספיקא להקל דלמא מאיש אתי ואפילו אם תמצי לומר דמינה אתא דלמא לא הדור מי רגלים למקור וממקום מכה בא: היא היא. כי היכי דמטמא ר' מאיר באשה לחודה הכי נמי מטמא באיש ואשה עומדין: בחד ספקא מיבעיא. ולמה ליה לפלוגי ר"מ ברישא לאשמועינן בסיפא ר"מ מטמא דלישתמעו תרוייהו: דיעבד. כגון שנתעסקה בטהרות אבל לכתחלה אומרין לה אל תתעסק: קמ"ל. ממשנה יתירתא דלא איצטריך דאפי' לכתחלה קאמר: אשה. לחודה יושבת ועושה צרכיה ונמצא דם בספל: מה לי א"ר שמעון. מי אמרי' כי א"ר שמעון בעומדת דכיון דעומדת אפי' איכא איש בהדה מטמא דכיון דאמר ר"ש חזקת דמים מן האשה אין כאן ספק ספיקא אבל יושבת ודאי ממקום מי רגלים אתא ותולה במכה: איש ואשה יושבין מה לי אמר ר"ש. מי אמרי' כי אמר מתני' בעומדין ואלימא ליה עומדת דאפי' בתרי ספקי מטמא ובברייתא נמי דמטמא ר"ש ביושבת משום דליכא איש בהדה אבל הכא דתרתי לקולא יושבת ואיש בהדה לא: ת"ש. מדקתני חזקה אלמא לא מספקא דם באיש כלל: **מתני'** השאילה חלוקה לנכרית או לנדה. ואחר כך לבשתה היא ומצאה עליה כתם: הרי זו תולה בה. וטהורה דכיון דנדה היא לא מקלקלה לה מידי ונכרית נמי טמאה ותליא בה אבל ישראלית טהורה ששאלה חלוק מחבירתה טהורה ואחר כך לבשתה חבירתה שתיהן טמאות כדקתני שלש נשים כו' דכיון דאי תליא בה מקלקלה לה מאי חזית דמקלקלה לה להך טפי מהך: של אבן. שאינו מקבל טומאה וספסל דרישא בשל עץ דראוי ליטמא במושב הזב והנדה: אין מקבל כתמים. כלומר לא גזרו על כתמים טמאת דרבי נחמיה מפרש בגמרא: **גמ'**

תוספות

האשה. מאי שנא עומדת דאמר הדור מי רגלים למקור ואייתי דם. פרש"י בריש פירקין דלעיל דאיידי דדחיק לה עלמא דמעומד השתינה ולא יכלה לעצור הדור מי רגלים למקור ואייתי דם יושבת נמי לימא הדור מי רגלים למקור דס"ד השתא בשותתת דהשתא נמי דחיק לה עלמא ומשני במזנקת מקלחת כיון דנפיק כי אורחיה לא דחיק לה ולא הדור מי רגלים למקור (ג) דאין דרך לדם מקור לצאת עם מי רגלים אבל שותתת איידי דמוקמה אנפשה איכא למימר הדור כאילו עומדת אבל עומדת אי אפשר לה לזנק ופריך מזנקת נמי נהי דלא הדור למקור מיהו מאן לימא לן דבהדי מי רגלים אתא דנימא ודאי לאו ממקור הוא דאתא כיון דאתו בהדי מי רגלים אלא ממקום מי רגלים באו ומכה יש בה דלמא בתר דתמו מיא אתא דם ממקור ולא ממי רגלים ע"כ לשון רש"י וקשה על מה שפי' דעומדת אי אפשר לה לזנק א"כ אמאי נקט כלל עומדת לא ליתני אלא יושבת וליפלוג בין מזנקת לשותתת ויש לייסב פ"ה דנקט עומדת משום דפסיקא ליה דלעולם שותתת היא אי נמי משום ר' יוסי נקט לה דאפי' בעומדת שאין רחמה נפתח מטהר ועוד יש לומר דעומדת שפיר אפשר לה לזנק והמקשה היה סבור דמתניתין איירי בכל ענין בין בשתיתה בין בזנוק ולהכי פריך מאי שנא עומדת דטמאה משום חדא ריעותא דאין רחמה נפתח אע"ג דמזנקת יושבת נמי תהא טמאה היכא דשותתת ומשני דכולה איירי דווקא במזנקת והא דלא מפליג ביושבת גופה וליתני דטמאה בשותתת משום דבעי לאשמועינן דעומדת טמאה היא אפי' מזנקת ועוד י"ל דהמקשה סבר דאיירי מתני' בשותתת דבמזנקת אפי' עומדת טהורה דליכא למימר הדור הואיל ומזנקת ולהכי פריך יושבת כיון דשותתת ואיכא חדא לריעותא ומשני דאיירי במזנקת ואפילו הכי עומדת טמאה דאיכא למימר הדור כו' ובעינן תרתי לטיבותא:

דלמא בתר דתמו מיא. פירוש אפילו במזנקת דלמא בתר שהניחה מלזנק ושותתת הדור למקור ואתי דם אבל על פי' הקונטרס דפי' דלאחר שכלו מי רגלים אתא דם כי אורחא קשה דאם כן בשעה שמזנקת נמי לפרוך דילמא בא דם כדרכו כשאר אשה שהיא רואה אלא ודאי פשיטא ליה מדלא חזאי קודם עביית צרכיה או אחר כך אם כן הדם לאו ממילא אתא אלא על ידי מי רגלים שחזרו למקור ואתא דם ושמא בשעת זינוק אי אפשר לדם לבא כדרכו שמחמת הזינוק נסתם המעיין של דם:

וכן אורי ליה רבי אבא לקולא. נראה דקולא שם חכם אבל ל"ג לקולא דמה לו להזכירו:

מדלא קאמר ר' מאיר ור' יוסי מטהרין. וא"ת אדרבה מדלא קאמר רבי מאיר ורבי שמעון מטמאין שמע מינה שרבי מאיר מטהר וי"ל דלא הוה מצי למיתני הכי דהא מסיק דחזקת דמים מן האשה ומהא מסיק לקמן דר' שמעון מטמא אפילו באיש ואשה יושבים ורבי מאיר מטהר אפילו באשה יושבת:

תוספי הרא"ש

האשה. במזנקת. פרש"י אבל עומדת אי אפשר לה לזנק וקשה לפירושו דא"כ ליפלוג ביושבת בין מזנקת לשותתת דהוי רבותא טפי לאשמועינן דאפי' יושבת טמאה בשותתת. וי"ל דעומדת פסיק ליה דאין צריך לפרש בשותתת משום דכל עומדת שותתת א"נ לרבותא דר' יוסי נקטיה דאפי' בעומדת ושותתת מטהר. מיהו נראה לפ"ש דעומדת אפשר לה לזנק וה"פ דסוגיא דשמעתין יושבת נמי נימא מי רגלים הדור למקור ואייתו דם. דס"ד דמתניתין איירי בכל ענין בין במזנקת בין בשותתת הילכך פריך כי היכי דעומדת טמאה בהדא לריעותא במה שאין נפתח שיוכלו ממימי רגליה לצאת בהד"א אלא נעצרין שם ואיכא למימר דהדור למקור ואייתי דם. אע"ג דאיכא חדא לטיבותא דמזנקת יושבת נמי תהא טמאה היכא דשותתת כיון דאיכא חדא לריעותא ומשני כולה מתניתין מיירי במזנקת ותרתי לטיבותא בעינן הילכך עומדת אע"ג דמזנקת טמאה דאין רחמה נפתח ויושבת נמי אי שותתת טמאה והא דלא מפליג ביושבת לטמא היכא דלא זינקה דניחא ליה טפי לאשמועינן דעומדת טמאה אע"ג דזינקה: דילמא בתר דתמו מיא אתו דם. אין לפרש שאחר שכלו מימי רגליה אתא דמה כי אורחיה מן המקור דא"כ בשעה שמזנקת נמי לפריך דילמא אתא דם מן המקור כי אורחיה כשאר אשה שהיא רואה אלא ודאי פשיטא ליה מדלא חזיא קודם שהתחילה לעשות צרכיה אלא אחרי כן האי דם לאו ממילא אתא כ"א ע"י מי רגלים שחזרו למקור והביאו הדם עמהם והכי פריך אפי' מזנקת דילמא בתר דפסקה מלזנק בעידנא דסימי מיא שאינן באין עוד בגבורה אלא שותתין הדור למקור ואייתו דם: וכן אורי ליה ר' אבא לקולא הלכה כר' יוסי. וי"מ לקולא שם גברא הוא משום דקשיא להו אמאי איצטריך ליה למימר לקולא מטילא ידעינן דר' יוסי הוא דמיקל. ונ"ל לפרש לקולא בכל מקום שהוא מיקל דלא תימא דוקא בסיפא דאיכא ספק ספיקא אלא אפי' ברישא דחדא ספיקא אורי כותיה: מדלא קתני ר"מ ור' יוסי מטהרין. ותימה אי מטמא א"כ ליתני בסיפא ר"מ ור"ש מטמאין. וי"ל משום דר"ש מטמא אפי' באשה יושבת כדאמרינן בסמוך: **תניא** כוותיה דר' יוחנן איש ואשה וכו'. הקשה ר' מאיר דילמא הכא ביושבין איירי ובהא מודי ר"ל דר"מ מטהר וכ"ת אי ביושבים מאי איריא איש ואשה דהוי ספק ספיקא אפי' אשה לחודה יושבת מטהר ר' מאיר דילמא להודיעך כחו דר"ש איצטריך א) דכבר שמעינן ליה ממתניתין דאפי' באיש ואשה מטמא כדדייק לקמן ממתניתין. ועוי"ל דמסתברא כח דר"מ ור' יוסי דאתא לאשמועינן דהוי כח דהיתירא וכח דהלכתא: **אשה** יושבת מה לי א"ר שמעון ואת"ת דנפשוט דאפי' ביושבת מטמא מדלא תנא ר"ש מטמא בהדי ר"מ וי"ל דאיבעיא ליה אליבא דר' יוחנן דאמר דר"מ מטהר בסיפא אפי' בעומדת. ותימה לר' יוחנן נמי תפשוט אי ר"ש מטהר ביושבת א"כ ליתני נמי ר"ש ב) בהדי ר"מ וי"ל דעדיפא אייתי ליה מברייתא:

א) נ"ל וי"ל דלר"ש לא איצטריך דכבר שמעינן וכו'. ב) נראה דר"ל דמ"מ ליתני ברישא ר"ש בהדי ר"מ.

מסורת הש"ס

[לעיל יד: מ:]

[ברכות, וש"נ]

[לעיל נח.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מזנקת נמי נהי דלא כצ"ל: (ב) בא"ד מי רגלים באו ומכה: (ג) תוס' ד"ה האשה וכו' למקור ואין דרך:

הרואה ממאי דומיא דנדה מה נדה דקחזיא אף נכרית דקא חזיא *אמר רב ששת כי ניים ושכיב רב אמרה להא שמעתא דתניא תולה בנכרית רבי מאיר אומר בנכרית הראויה לראות ואפילו ר"מ לא קאמר אלא בראויה לראות אבל רואה לא איצטריך אמר רבא ותסברא ר"מ לחומרא רבי מאיר לקולא דתניא אינה תולה בנכרית רבי מאיר אומר תולה ואלא קשיא הך תריץ הכי והיא שרואה ר' מאיר אומר בראויה לראות ואף ע"פ שאינה רואה ת"ר תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה ובסופרת שבעה שלא טבלה לפיכך היא מתוקנת וחברתה מקולקלת דברי רשב"ג רבי אומר אינה תולה לפיכך שתיהן מקולקלות ושוין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה וביושבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה טהורין °לפיכך דרשב"ג למה לי משום דרבי לפיכך דרבי למה לי מהו דתימא ההיא דאשתכח כתם גבה תתקלקל אידך לא תתקלקל קמשמע לן אמר רב חסדא טמא וטהור שהלכו בשני שבילין אחד טהור ואחד טמא °באנו למחלוקת רבי ורשב"ג מתקיף לה רב אדא עד כאן לא קאמר רבי התם אלא דתרווייהו כי הדדי נינהו הכא מאי נפקא לן מינה ורב חסדא סוף סוף איהי טבילה בעיא איתמר א"ר יוסי בר' חנינא טמא וטהור ואפילו טהור ותלוי שהלכו בשני שבילין אחד טמא ואחד טהור תולה טמא בתלוי וטהור בטהור לדברי הכל בעא מיניה ר' יוחנן מרבי יהודה בר ליואי מהו לתלות כתם בכתם אליבא דרבי לא תבעי לך השתא ומה התם דקא חזיא מגופה אמרת אינה תולה הכא דמעלמא קא אתי לא כל שכן כי תבעי לך אליבא דרשב"ג התם הוא דקא חזיא מגופה תליא הכא דמעלמא קאתי לא תליא או דלמא לא שנא א"ל °אין תולין מה טעם *לפי שאין תולין איתיביה אין תולין כתם בכתם השאילה חלוקה לנכרית או ליושבת על הכתם הרי זו תולה בה הא גופה קשיא רישא אמרת אין תולין סיפא אמרת תולין הא לא קשיא הא רבי והא רשב"ג איכא דאמרי הא והא רבי הא בראשון שלה הא בשני שלה רב אשי אמר הא והא רשב"ג ולא קשיא כאן

הרואה . שגדולה היא וידעינן בה דכבר ראתה : ראויה לראות . שהגיעו ימי הנעורים : ותסברא רבי מאיר לחומרא הוא . דתימא דלתנא קמא אפילו אינה ראויה ותשמע מינה דלתרווייהו לא בעינן שראתה כבר והא תניא דרבי מאיר לקולא מכלל דלת"ק לא סגי בראויה לראות עד שתהא רואה ממש : ופרכינן אלא קשיא הך . קמייתא דמשמע דר' מאיר לחומרא : תריץ הכי כו' . וברייתא דקתני אינה תולה בנכרית לת"ק הכי קאמר אינה תולה בנכרית הראויה לראות אלא אם כן רואה ר' מאיר אומר תולה ותרווייהו מתניתא חדא מילתא אמרי ורב דאמר כתנא קמא דתרווייהו : בשני שלה . אם השאילתה לשומרת יום בשני שלה תולה בה ואף על גב דלא הוחזקה רואה היום כיון דמעיינה פתוח תולה בה ואע"ג דמקלקלה לה פורתא דצריכה לשמור יום המחרת כיון דטמאה השתא : ובסופרת ז' . נקיים אחר זיבה ואף ע"פ שמקלקלה הרבה שסתרה כל ימי ספירתה וצריכה לספור ז' נקיים הואיל ועכשיו טמאה תולה בה : וחברתה מקולקלת . שומרת יום צריכה עוד לשמור שלישי בשביל כתם זה ואם סופרת היא סותרת כל שלפניה : רבי אומר אינה תולה . הואיל ומקלקלה לה מאי חזית דמקלקלת להך טפי מהך : ושוין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה . דלא מקלקלה מידי : וביושבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה טהורין. דלא מקלקלה לה מידי שאין לה כתם כדאמרי' בפ' קמא (דף י:) זו שירפה מצוי ותלינן כתמה בדם בתולים : לפיכך דרבן שמעון למה לי . כיון דתנא תולה בה פשיטא דהיא מתוקנת וזו מקולקלת : שהלכו בשני שבילין . ולא ידענא הי להאי על והי להאי על : באנו למחלוקת . לרבן שמעון (א) דאמר תולין כתם בשומרת יום הכא נמי תולין שביל טמא באדם טמא וטהור בטהור ולרבי שניהם טמאים : עד כאן לא אמר רבי . *דשניה טמאה : אלא משום דכי הדדי נינהו . שתיהן היו בחזקת טהרה (ב) השומרת יום בשני שלה ראויה לטבול כל שעה שתרצה כיון שספרה שעה אחת הילכך אין כאן טומאה שתוכל לתלות בה יותר מזאת לפיכך שתיהן טמאות אבל הכא דטמא הוא מאי נפקא ליה מינה אי תלית ביה הילכך אפילו לרבי תלינן : ורב חסדא אמר סוף סוף . הך שומרת יום טבילה היא בעיא הילכך טמאה הואי ואפילו הכי קאמר רבי לא תלינן בה : איתמר נמי . כרב אדא דאמר אפילו לרבי תלינן שביל טמא בטמא וכמדומה לי דלא גרס נמי : טמא וטהור . או אפילו טהור ותלוי שהלכו כו' תולה טהור את שביל טמא בתלוי : לדברי הכל . ואפילו לרבי וכדאמרינן דהתם הוא דכי הדדי נינהו אבל הכא דתלוי טמא מספק וטהור טהור גמור תולין טומאה בתלוי : כתם בכתם . השאילה חלוקה לבעלת הכתם וא"כ לבשתה היא מהו שתתלה בראשונה להיות היא טהורה : שומרת יום . חזאי אתמול מגופה : לא תליא . ושתיהן טמאות : לפי שאין תולין . דמעלמא אתי לה טומאת כתם קמא ולא בחזקת רואה היא : בשני שלה . אינה תולה דמקלקלה לה שמאחרת ימי טומאת כתמה יום אחד אבל ביום ראשון שלבשה חלוק זה ביום ראשון (לכתמה הראשון) תולה דלא מקלקלה לה מידי :

תולה בשומרת יום כנגד יום . מספקא ליה להר"י אם טמא קל כגון סופרת מקצת או הכל ולא טבלה תולה בלא ספרה כלל בין בנדה בין בטמא מת ושבילי דמתניתין לא איירי אלא בטהור וטמא : (נעיל) יושבת מה לי אמר ר"ש . מדלא קאמר ר"מ ור' שמעון מטמאים ליכא למפשט דלרבי יוחנן מטהר ר"מ בספק ספקא ומיהו מרישא ה"מ למפשט מדלא קאמר ר' מאיר ור"ש אומרים עומדת טמאה יושבת טהורה אלא דעדיפא מייתי מברייתא : טמא וטהור שהלכו בשני שבילין . הך טמא לא מיירי בטמא שספר והוזה אלא שלא טבל מדקאמר רב אדא התם כי הדדי נינהו הכא מאי נפקא ליה מינה משמע דלאו דומיא דפלוגתא לעיל הוא ובטמא שלא ספר כלל נמי לא איירי דאפילו רבי מודה דתולה כדאמר ושוין כו' ואמאי קאמר רב חסדא באנו למחלוקת אלא מיירי בטמא שספר קצת וס"ל לרב חסדא דלרבי אפי' בספרה קצת *אינה תולה ורב אדא דקאמר מאי נפקא ליה מינה לא קרי הפסד כיון דלא סתר הכל והא דנקט סופרת ז' שלא טבלה לרבותא דרשב"ג נקטיה דאפ"ה תולה: באנו למחלוקת דרבי ורשב"ג . וא"ת ורב חסדא אמאי לא נקט מילתיה בזבה גופה ולימא זבה שספרה מקצתה באנו למחלוקת כו' וי"ל דניחא ליה לאשמועינן דאפי' בב' שבילין מטמא דאע"ג דהוי ספק טומאה ברה"ר וא"ת אם כן מה ענין כתמים לשבילין דאע"ג דבתרווייהו אתרע חזקת טהרה דידהו קלתמ"מ ים לטהר יותר בשבילין משום ספק טומאה ברה"ר וי"ל דגבי כתם נמי איכא למימר דלא אתרע חזקתה כלל דאיכא למתלי בחברתה כמו בשוק של טבחים ואפ"ה לרבי אינה תולה משום דמ"מ זו מזו כיון ששניהם טהורין שספרה כבר ז' ימים הכי נמי מאי חזית דתלינן בטמא שספר מקצת טפי מבטהור גמור ואע"ג דאית ליה חזקה דטהרה מיחזי כי חוכא ואטלולא דמהאי טעמא מטמינן ב' טהורין שהלכו בשני שבילין ובאו לשאול בבת אחת דטהורין מדינא ומטמינא להו כי היכי דלא ליהוי כי חוכא ואע"ג דלא דמי דהתם אי מטהרין לתרווייהו הוי חוכא דאי אפשר להיות ששניהם טהורין אבל הכא אפשר דטהור הלך בטהור מ"מ הוי חוכא דאמאי תלינן טפי בטמא מבטהור כדאמר לעיל גבי נסים וא"ת מ"ש משני קופות דאמרינן חולין לתוך חולין נפלו וי"ל דהתם איטו מפסיד לחברתה בתלייתו כלום והכא נמי אפילו רבי מודה שתולה בנדה גמורה שלא טבלה כלל : מהו לתלות כתם בכתם . אומר הר"י דליכא למימר דבעי לתלות בסופרת שבעה שלא טבלה אבל בראשון פשיטא ליה דתולה דאם כן מאי קאמר לקמן מ"מ קשיא הא איכא לשנויי א) בין לרבי בין לרשב"ג בראשון שלה איירי ברייתא ועוד דאליבא דרבי נמי ה"ל למבעי בראשון שלה כיון דלא חזיא מגופה אלא אפי' בראשון שלה מבעי ליה ופשיט ליה דאין תולין אפי' לרשב"ג אלא לחזיא מגופה והשתא לכולהו שינויי קשה לר' יהודה בר ליואי והא דקמשני הא והא רבי הא בראשון שלה והא בשני שלה הש"ס הוא דקמהדר לשנויי בכל ענין שיכול לתרץ ולא בשיטתיה דר"י דהא קאמר אליבא דרבי לא תבעי לך ואוקימנא בעיא שלו אפילו בראשון שלה וקאמר כיון דהיכא דמגופה חזיא לא תלינן בשני שלה לרבי בכתם לא תלינן אפילו בראשון שלה :

א) עיין במשנה למלך פ"ט מהלכות א"ב הלכה כ"ט שכתב דהך שתי תיבות בין לרבי הם ט"ס ומפרש כוונת התוס' ע"ש.

פ"לתרתייהו דלעיל . ותימה אמאי קאמר לעיל ספרה שבעה לרב חסדא וי"ל דלרבותא דרשב"ג נקטיה דא"ה תולה בה . ותימה ורב חסדא לימא מילתיה בזבה גופה שספרה מקצתה באנו למחלוקת רשב"ג ור' וי"ל דניחא ליה לש"מ בשני שבילין לרבותא דר' דמטמא אע"ג דהוי ספק טומאה ברה"ר מטמיא להו כיון דבאו לישאל בבת אחת ולא תלינן טהור בטהור וטמא בטמא . מיהו קשיא לרב אדא אמאי נקט לעיל דשוין שתולה בראשון ליתני חמישי ושישי דהוי רבותא טפי [ובלא"ה] פי' זה נראה דוחק לר"מ דלכאורה משמע דאיירי דומיא דפלוגתייהו דלעיל דאי מיירי בע"א הוה לו לפרש ופי' הוא דאיירי טמא במת בשביעי שלו קודם שטבל והוה דומיא דפלוגתייהו דלעיל וא"ה קאמר רב אדא בר אהבה דלא דמי לדלעיל [דהתם] תרווייהו כי הדדי נינהו דסופרת בשביעי שלה חשובה כטהורה כיון שטהרתה תלוי בדה אימתי שתרצה תטבול ותטהר אבל הכא מאי נפקא ליה מינה תלויה בידו שצריך אדם טהור להזות עליו חשוב הוא כטמא גמור דמי יימר דמזדקיק . ועוד דקדק מדלא קאמר הכא לאו כי הדדי נינהו אלא קאמר הכא מאי נפקא ליה מינה משמע שבא להוסיף ולומר אפי' אי הוו כי הדדי מאי נפקא ליה מינה לטמא שטהור תולה בו הרי ספק טומאה בר"ה הוא וטהור ולא מקלקלין ליה אלא אם באו שנים לישאל בבת אחת ואהא קאמר דהתולה הטהור בטמא ולא נפקא ליה מינה כולי האי שהרי בכל יכול לומר שלא יבא לישאל בבת אחת הילכך אי מיתרמי ליה מילתא דבאו לישאל בבת אחת תלינן ביה : מהו לתלות כתם בכתם . לכאורה משמע דבעי כגון שספרה ג' או ד' דומיא דלעיל אבל בראשון לכ"ע מפסדא מידי ואי אפשר לומר כן דא"כ לבעי בראשון . ותו אי פשיטא ליה דבראשון שלה לרבי שמא אינה תולה אמאי איתותב רב ליואי מברייתא דלקמן לישני הא בראשון הא בג' . הילכך נראה דאף בראשון מבעיא ליה והת"ק אליבא דר' פשיטא כיון דלא חזיא מגופה דאינה תולה אף בראשון כיון דכי חזיא מגופה קאמר דאינה תולה בו' . ומיבעיא ליה אליבא דרשב"ג דקאמר דכי אפי' בשביעי הכי נמי א) דמעלמא קאתי דילמא אף בראשון לא תליא :

א) נראה דצ"ל הכי נמי הכא בכתם דמעלמא קאתי נמי תלינן לו דלמא וכו' .

תוספי הרא"ש

דתניא תולה בנכרית ר"מ אומר בראויה לראות . לפי מאי דס"ד השתא דר"מ לחומרא ולרבנן [לא] בעו (שלא) שתהא ראויה לראות . כתב רבינו מאיר דהוה מצי למימר ולטעמיך מאי איריא נכרית אפי' ישראלית נמי דכיון דלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה כתמה טהור כדאמרינן לעיל דאפי' סדיניה מלוכלכין בדם אין חוששין לה וכיון דלא מקלקלא ליה תולה: בנכרית הרואה . פי' שראתה כבר אבל אין צ"ל שראתה עכשיו א"כ אפי' ישראלית נמי והאדקאמר דומיא דנדה מה נדה דקא חזיא לאו דומיא דנדה ממש אלא כמו נדה שראתה אף נכרית שכבר ראתה : טמא וטהור שהלכו בשני שבילין . האי טמא לאו שכבר ספר שבעה דא"כ היכי קאמר הכא רב אדא (בר אהבה) מאי נפקא ליה מינה נפקא ונפקא שהרי סותר כל מה שספר ולא איירי נמי בלא ספר כלל דא"כ היכי קאמר רב חסדא באנו למחלוקת ר' ורשב"ג הא תניא לעיל ושוין שתולה בשומרת יום בראשון שלה משום דלא מפסדא מידי אלא מיירי כשספר ג' או ד' ובהא פליגי דרב אדא ורב חסדא רב אדא סבר כיון שאינו סותר הכל לא קרי ליה הפסד ורב חסדא סבר אפי' סותר במקצת קרי ליה הפסד ותימה ומנא ליה לרב אדא דרב חסדא איירי בספר מקצת ולכך פריך ליה מאי נפקא ליה מינה דילמא דרב חסדא בשספר כל שבעה איירי וי"ל דא"כ מאי חידושא דרב חסדא היינו

עין משפט נר מצוה

עי' בגל"מ בפ"ט הלכ"ם מהלכות איסורי ביאה

ו א מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' כט ועי' בכ"מ סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' מא :

ז ב מיי' שם הל' כט סמג שם טוי"ד שם :

ח ג מיי' שם הל' שם ועי' במ"מ ובכ"מ סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעי' מב וע"ש :

ט ד מיי' פי"ט מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ד :

י ה מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' כט סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' מב :

ג"י מהר"מ אינה תולה והא דנקט כו' דלפ"ש תולה ורב אדא כו' סתר הכל כנ"ל

[יבמות כד: וש"נ]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה באנו למחלוקת כו' לרשב"ג דאמר : (ב) ד"ה אלא משום וכו' שתיהן בחזקת טהרה דשומרת :

נ"א דשתיהן טמאות

[פי' קבלה היא כך לבני אדם . ערוך ערך לפי א']

גליון הש"ס
גמ' לפיכך דרשב"ג . כעין זה לעיל ע"ב ובב"מ כט ע"א : שם באנו למחלוקת רבי ורשב"ג . כה"ש פ"ט מ"ג דתרומות : שם אין תולין מה טעם לפי שאין תולין . כעין זה בכתו' ע"ה ע"א . גיטין פ ע"א :

כאן למפרע כאן להבא מכל מקום קשיא אמר רבינא לא קשיא הכי קאמר השאילה חלוקה לנכרית בעלת כתם הרי זו תולה בה והא או ליושבת על הכתם קתני הכי קאמר או ליושבת על דם טוהר בעלת כתם תולה בה: שלש שלבשו כו' שהיה ר' נחמיה כו': אמר רב מתנה מ"ט דר' נחמיה דכתיב ונקתה לארץ תשב (ישעי') כיון שישבה לארץ נקתה אמר רב הונא אמר רבי חנינא מטהר היה רבי נחמיה אפילו באחורי כלי חרס פשיטא מהו דתימא ליגזור גבו אטו תוכו קמ"ל אמר אביי מטהר היה ר' נחמיה במטלניות שאין בהן שלש על שלש דלא חזיין לא לעניים ולא לעשירים דרש רב חייא בר רב מתנה משמיה דרב הלכה כר' נחמיה אמר ליה רב נחמן אבא תני מעשה בא לפני חכמים וטמאום ואת אמרת הלכה כרבי נחמיה מאי היא דתניא שתי נשים שהיו טוחנות ברחיים של יד ונמצא דם תחת הפנימית שתיהן טמאות תחת החיצונה החיצונה טמאה והפנימית טהורה בינתים שתיהן טמאות [א] היה מעשה ונמצא דם על שפתה של אמבטי ועל עלה של זית בשעה שמסיקות את התנור ובא מעשה לפני חכמים וטמאום תנאי היא דתניא ר' יעקב מטמא ורבי נחמיה מטהר והורו חכמים כרבי נחמיה: **מתני'** שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה היא טמאה ושתיהן טהורות ותולות זו בזו ואם לא היו ראוין לראות רואין אותן כאילו הן ראויות: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב והוא שבדקה עצמה בשיעור וסת סבר לה כבר פדא דאמר כל שבעלה בחטאת טהרותיה טמאות בעלה באשם תלוי טהרותיה תלויות בעלה פטור טהרותיה טהורות ורבי אושעיא אמר אפילו בעלה בחטאת טהרותיה תלויות בשלמא התם אימר שמש עכביה לדם [אבל] הכא אם איתא דהוי דם מאן עכביה א"ר ירמיה משל דר' אושעיא למה הדבר דומה לילד וזקן שהיו מהלכין בדרך כל זמן שהיו בדרך ילד שוהא לבא נכנסו לעיר ילד ממהר לבא ואמר אביי משל דר' אושעיא למה הדבר דומה לאדם שנותן אצבע בעין כל זמן שאצבע בעין דמעה שוהא לבא נטל האצבע דמעה ממהרת לבא: ותולות זו בזו: ת"ר כיצד תולות זו בזו עוברה ושאינה עוברה תולה עוברה בשאינה עוברה מניקה ושאינה מניקה תולה מניקה בשאינה מניקה זקנה ושאינה זקנה תולה זקנה בשאינה זקנה בתולה ושאינה בתולה תולה בתולה בשאינה בתולה היו שתיהן עוברות שתיהן מניקות שתיהן זקנות שתיהן בתולות זו היא ששנינו לא היו ראויות לראות רואין באילו

רש"י

כאן למפרע. לענין טומאת מפרע תולין דלא מקלקלה לה בהכי ולא תטמא למפרע אבל מכאן ולהבא אין תולה דמקלקלה לה ומאי חזית דמקלקלה לה טפי מינה: מכל מקום קשיא. דלרבן שמעון תולין וקשיא לבר ליואי: אמר רבינא. תריץ רישא וסיפא הכי ולא תקשי (תורה אור) לבר ליואי: לנכרית. בעלת הכתם הרי זו תולה בה כלומר לנכרית הרואה הרי בעלת הכתם זו תולה בנכרית: והא או ליושבת קתני. והך לאו יושבת היא דהא השתא היא דאישתכח עלה ויושבת משמע שהתחילה למנות שבעת ימים: הכי קאמר. השאילה חלוקה לנכרית או לישראלית יושבת על דם טוהר דדמיה טהורין ואין כאן קלקול הרי בעלת כתם תולה בה: אטו תוכו. דדבר המקבל טומאה הוא ומקבל גזרת כתמים לטמא אשה מדרבנן: פנימית. שאצל הרחיים: שתיהן טמאות. שחיצונה דוחקת עצמה להתקרב אל הרחיים ועוברת ונכנסה (א) למעמדה הפנימית הילכך שתיהן עברו שם ולא ידעינן מהי נפל: הפנימית טהורה. שהפנימית אינה מתרחקת מן הרחיים ליכנס במעמד החיצון: אמבטי. מרחץ שהיו באות לרחוץ: וטמאום. והא עלה של זית דלא מקבל טומאה ומקבל כתמים ומדקתני והביאום לפני חכמים מכלל דרבים פליגי עליה: תנאי היא. דאיכא תנא דתנא דיחידאה פליג עליה ורבנן מודו ליה: **מתני'** ותולות זו בזו. בגמרא מפרש לה שאם היתה האחת מעוברת תולה הדם בשאינה מעוברת והיא טהורה: ואם לא היו ראויות וכו'. בגמ' מפרש שאם היו כולן מעוברות או כולן מניקות כולן טמאות כאילו ראויות לראות דאמרן דם מביניהו נפק: **גמ'** והוא שבדקה עצמה כשיעור וסת. של מציאתה הילכך מחזקינן האי דם בדידה ואינך טהורות: כבר פדא דאמר כל שבעלה בחטאת כו'. אשה שנתעסקה בטהרות ופרשה וראתה דם כשיעור וסת דלגבי בעלה בכי האי שיעורא הוי בעלה בחטאת דמחזקינן האי דם בשעת בעילה ודאי הכא נמי מחזקינן ליה בודאי בשעת עסיקתה בהנך טהרות וטהרות טמאות ודאי ושורפין (ב) ואינו כשאר מעת לעת לתלות: בעלה באשם תלוי. אם לאחר שפירשה מן הטהרות שהתה כדי שתרד מן המטה ותדיח פניה דאי לגבי בעלה בכי האי שיעורא הוי בעלה באשם תלוי דספק דם הוה בשעת ביאה ספק בתר הכי ה"נ ספק הוא אי הוה דם בשעת טהרות או לאו טהרותיה תלויות: בעלה פטור. כגון ששהתה יותר מכן דלגבי בעלה פטור דאפי' אשם תלוי ליכא דמחזקי' להאי דם לאחר ביאה הכא נמי טהרותיה טהורות ולית ליה לבר פדא טומאה מעת לעת כשמאי דאמר דיין שעתן או בארבע נשים שאמרו דיין שעתן ומתני' כמי דקתני היא טמאה וכולן טהורות אלמא ודאי בדידה מחזקינן דמטהרינן להנך אלמא כבר פדא הוא דמשוי לטהרות טומאה ודאית היכא דבדקה שיעור וסת ולא כר' אושעיא דאמר אפי' בעלה בחטאת טהרותיה תלויות ואפי' כשיעור וסת לית ליה טומאה ודאית: בשלמא התם. גבי בעילה כי ראתה כשיעור וסת אמרינן בשעת ביאה הוה דם והאי דלא אתא עד השתא שמש עכביה אבל גבי טהרות אם איתא דהוה דם בשעת טהרות מאן עכביה הלכך ודאי טומאה ליכא אלא גזרת מעת לעת מדרבנן: משל דר' אושעיא. דאמר שמש מעכב את הדם: ילד שוהא לבא. הולך בנחת וממתין לזקן: נכנסו לעיר. ונפרדו זה לגד ביתו וזה לגד ביתו אז הילד ממהר לבא: עוברה. דמיה מסולקין וכן מניקה וזקנה בתולה האי בתולה בתולת דמים שלא ראתה מימיה ואפילו היא נשואה קרי לה בתולה להכי כדאמרינן בפרק קמא (לעיל דף ח:): כאילו

תוספות

כאן למפרע כאן להבא. פרש"י למפרע תולה דלא מקלקלה לה בהכי ולא תטמא למפרע להבא אינה תולה בבעלת כתם בשני שלה דמקלקלה לה ומאי חזית דמקלקלה לה להך טפי מינה וזהו תימה שנתלה זה הכתם בחברתה לחלאין ומפרש הר"י למפרע אם בעלת הכתם הכירה בכתמה ואח"כ לבשה היא וחברתה חלוק ונמצא בה כתם תולה בה כיון שכבר הכירה בטומאה קודם שבא הספק בשתיהן כאן להבא שלבשו שתיהן חלוק ונמצא בו כתם ולא נודע ממי הוא ואח"כ לבשה חלוק ונמצא בו כתם אע"ג שזאת ודאי טמאה ע"י כתם שלה הואיל ולא נודע בה עד אחר שאירע בה ובחברתה הספק אינה תולה ויש לפרש לשון הש"ס איפכא למפרע אין תולין ולהבא תולין וקאי למפרע ולהבא אשאלת החלוק אם שאלת החלוק היה למפרע קודם שבעלת החלוק הכירה כתמה ולהבא שאלת החלוק שממנו אירע הספק בשתיהן היתה אחר מציאת הכתם של בעלת הכתם תולין והיא היא: **במטלניות** שאין בהן שלש על שלש. והכא לא פריך פשיטא כמו לעיל דזבחים פרק דם חטאת (דף צג.) משמע דאי חשיב עלייהו ויחדם מקבלים טומאה: **והוא** שבדקה עצמה כשיעור וסת. לאו דוקא בדקה אלא קנחה כדאמר בפ"ק (לעיל דף יב.) דלא מסתברא בדיקה כשיעור וסת: **בעלה** פטור טהרותיה טהורות. פ"ה ולית ליה טומאה מעת לעת כשמאי או כמו בד' נשים שדיין שעתן ועוד י"ל באשה שיש לה וסת אי נמי בחולין שאין בהן טומאה מעת לעת: **אימא** שמש עכביה לדם אבל הכא כו'. וא"ת כיון דיכול להיות דאע"ג דנמצא כשיעור וסת שלא היה דם בשעת ביאה אם כן אמאי בעלה בחטאת הא ספק הוא וי"ל כיון דרוב פעמים בא מקודם ובתשמיש דאיכא למתלי בעיכוב שמש טמא מן התורה: **עוברה** ושאינה עוברה כו'. אור"י דדוקא בהך ענינא דקאמר הש"ס תולין אבל יש לה וסת דמסולקת בדמים דהא אמרינן בה דיה שעתה אינה תולה באין לה וסת וכן יש לה וסת ולא הגיע שעת וסתה אין תולה בהגיע שעת וסתה: אמר

עין משפט נר מצוה

יא א ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"ז:
יב ג טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' נב:
יג ד מיי' שם הל' לב ועי' בכ"מ סמג שם טוש"ע שם סעי' נ וע"ש:
יד ה ו מיי' הל' שם ועי' בכ"מ טוש"ע שם סעי' נא:
טו ז מיי' שם הל' לג טוש"ע שם סעיף נב:

תוספי הרא"ש

כאן למפרע כאן להבא. פרש"י דלמפרע תולה דלא מקלקלא בהכי אבל מכאן ולהבא (לא) [קא] מקלקלא לה. ולא נהירא לתלות בחברתה לחצאין. ונראה כפי' הר"י דפי' כאן למפרע כגון שבשעה שלבשה השניה החלוק עדיין לא היתה הראשונה טמאה משום כתם ולאחר כך מצאה כתם בחלוק אחר אינה תולה בה כיון דבשעת מציאת הכתם לא היתה הראשונה טמאה משום כתם אע"ג דאיגלאי מילתא השתא שהיתה טמאה באותה שעה א) אינה תולה: כאן למפרע כאן להבא. כגון שלבשה השניה החלוק היתה הראשונה טמאה משום כתם שמצאה בחלוק אחר הרי זו תולה בה כיון דמיד יכולה לתלות מכאן ולהבא: באחורי כלים. מכאן ראיה שאין לפרש הא דאמרי' בפ' על אלו מומין נטמא גבו לא נטמא תוכו הא גבי טמא דא"כ אמאי מטהר ר' נחמיה ומאי פריך פשיטא אלא אף גבו לא נטמא: מטהר היה ר' נחמיה אף מטלניות שאין בהן ג' על ג'. ואע"ג דאתו מכח דבר המקבל טומאה דמהאי טעמא פסולין לסכך הסוכה: זה היה מעשה. כלומר כיוצא בזה היה מעשה שנמצא דם על שפתה של אמבטי ושל עלה של זית במקום שהיו שתיהן ראויין לעבור: כל שבעלה פטור טהרות טהורות. פרש"י כב"ש דאמר דיין שעתן או בד' נשים אי נמי בשיש לה ווסת אי נמי לחולין. ור' אושעיא אמר (אף) אפי' בעלה בחטאת טהרותיה תלויות ולית ליה לר' אושעיא הא דאמר רב הונא והוא שבדקה כשיעור ווסת דאין חילוק [בין כשיעור] ווסת בין לאחר שיעור ווסת דלענין טהרות אפי' כשיעור ווסת טהרותיה תלויות דאם איתא לדם מעיקרא מאן עכביה ולענין כתמים תלינן לקולא דאפי' לאחר שיעור ווסת מטהרי' חברותיה. אלא הכא אם איתא לדם מאן עכביה. ותימה כיון שיכול להיות שלא בא הדם מקודם אמאי בעלה בחטאת ושמא יביא חולין לעזרה. י"ל דכיון שרוב פעמים בא מקודם ובתשמיש איכא למיתלי בעיכוב שמש איכא ודאי טומאה מן התורה:

א) נראה דצ"ל אינה תולה. כאן להבא כגון שבשעה שלבשה החלוק כבר היתה וכו'.

קדושין עג: [ע' תוס' סוטה כח. ד"ה נר"ם]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שתיהן וכו' למעמד הפנימית:
(ב) ד"ה כבר פדא וכו' ושורפין ואינו כשאר:

רש"ל

הגהות הגר"א

[א] גמ' היה מעשה. נמחק תיבת היה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה במטלניות וכו' משמע דאי חשיב כו'. ע' סוכה טו ע"א תד"ה דלא חזי:

אמר רבי אמי [רישא] במשולבות.

כאילו הן ראויות: **מתני'** שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת האמצעית כולן טמאות תחת הפנימית שתים הפנימיות טמאות והחיצונה טהורה תחת החיצונה שתים החיצונות טמאות והפנימית טהורה *אימתי בזמן שעברו דרך מרגלות המטה אבל אם עברו דרך עליה כולן טמאות בדקה אחת מהן ונמצאת טהורה היא טהורה ושתים טמאות בדקו שתים ומצאו טהורות הן טהורות ושלישית טמאה שלשתן ומצאו טהורות כולן טמאות למה הדבר דומה לגל טמא שנתערב בין שני גלים טהורים *ובדקו אחת מהן ומצאו טהור הוא טהור ושנים טמאים שנים ומצאו טהורין הם טהורין ושלישי טמא שלשתן ומצאו טהורין כולן טמאים דברי ר"מ שר"מ *אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שיודע לך טומאה היכן היא וחכמים אומרים בודק עד שמגיע לסלע או לבתולה: **גמ'** מאי שנא רישא דלא מפליג ומאי שנא סיפא דקמפליג אמר רבי אמי במשולבות: בדקה אחת [וכו']: למה ליה למתני למה זה דומה הכי קאמר להו ר' מאיר לרבנן מ"ש בדם דלא פליגיתו ומ"ש בגל דפליגיתו ורבנן בשלמא התם אימא עורב נטלה אלא הכא האי דם מהיכא אתא תניא אמר ר"מ מעשה בשקמה של כפר סבא שהיו מחזיקין בה טומאה ובדקו ולא מצאו לימים נשבה בו הרוח ועקרתו ונמצא גולגולת של מת תחובה לו בעיקרו אמרו לו משם ראיה אימר לא בדקו כל צרכו תניא א"ר יוסי מעשה במערה של שיחין שהיו מחזיקין בה טומאה ובדקו עד שהגיעו לקרקע שהיתה חלקה כצפורן ולא מצאו לימים נכנסו בה פועלים מפני הגשמים ונתזו בקרדומותיהן ומצאו מכתשת מלאה עצמות *אמרו לו משם ראיה אימר לא בדקו כל צרכו תניא אבא שאול אומר מעשה בסלע בית חורון שהיו מחזיקין בה טומאה ולא יכלו חכמים לבדוק מפני שהיתה מרובה והיה שם זקן אחד ורבי יהושע בן חנניא שמו אמר להן הביאו לי סדינים הביאו לו סדינים ושראן במים ופרסן עליהם מקום טהרה יבש מקום טומאה לח ובדקו ומצאו בור גדול מלא עצמות תנא הוא הבור שמילא ישמעאל בן נתניה חללים דכתיב °והבור אשר השליך שם ישמעאל את כל פגרי אנשים אשר הכה ביד גדליה וכי גדליה הרגן והלא ישמעאל הרגן אלא מתוך שהיה לו לחוש לעצת יוחנן בן קרח ולא חש מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן אמר רבא האי לישנא בישא אע"פ דלקבולי לא מבעי *מיחש ליה מבעי הנהו בני גלילא דנפק עלייהו קלא דקטול נפשא אתו לקמיה דרבי טרפון אמרו ליה לטמרינן מר אמר להו היכי נעביד אי לא אטמרינכו חזו יתייכו אטמרינכו הא אמור רבנן האי לישנא בישא אע"ג דלקבולי לא מבעי מיחש ליה מבעי זילו אתון טמרו נפשייכו °ויאמר ה' אל משה אל תירא מכדי סיחון ועוג אחי הוו דאמר מר סיחון ועוג בני אחיה בר שמחזאי הוו מאי שנא מעוג דקמסתפי ומאי שנא מסיחון דלא קמסתפי א"ר יוחנן אר"ש בן יוחי מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו אמר שמא תעמוד לו זכות של אברהם אבינו שנאמר °ויבא הפליט ויגד לאברם העברי ואמר רבי יוחנן זה עוג שפלט מדור המבול תנו רבנן בגד שאבד בו כתם מעביר עליו שבעה סממנין ומבטלו רבי שמעון בן אלעזר אומר

בודקו

רש"י

כאילו הן ראויות. לראות וספיקן טמאות דמכל מקום דם מביניהו נפיק: **מתני'** חיצונה. קרי להך דלצד דרך עליית המטה פנימית אותה שלצד הקיר ובגמרא מפרש מאי שנא הכא דמפליג בין נמצא תחת הפנימית לנמצא תחת אמצעית וברישא קתני תחת אחת מהן כולן טמאות אפילו נמצא תחת תורה אור פנימית או חיצונה: אימתי. אמרו נמצא תחת חיצונה פנימית טהורה בזמן שעלו דרך מרגלות המטה דלא עברה פנימית על מקום מציאת הדם: אבל עברו. שלשתן דרך (א) עליית שהן דורסות ועוברות על החיצונה כולן טמאות ואפי' פנימית דשמא כשעברה פנימית דרך שם נפל ממנה: גל טמא. שהיה שם כזית מן המת: לבתולה. קרקע בתולה ואם לא מצא הגל טהור: **גמ'** מאי שנא רישא. דקתני לעיל נמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות ולא מפליג בין נמצא תחת אמצעית לנמצא תחת פנימית או חיצונה: א"ר אמי רישא במשולבות. תכופות ודבוקות יחד הלכך אפילו נמצא תחת הפנימית איכא לספוקי נמי בחיצונה: מאי שנא בדם דלא פליגיתו. דמודים אתם לי דהיכא דנמצא שלשתן טהורות כולן טמאות: ובגל. אתם חלוקים עלי דאם בדק ולא מצא טהור ואע"ג דמוחזק לן דהואי טומאה בחד מינייהו: לקרקע חלקה כצפורן. לקרקע חלקה שלא נזרעה מעולם: מקום הטומאה לח. שנבלעו שם מים של סדין מתוך שהיה העפר רך: יוחנן בן קרח. אמר לו לגדליה שמעתי שבא ישמעאל בן נתניה להרגך (ירמיה מ): ביד גדליה. משמע שע"י גדליה נהרגו: מיחש ליה מיבעי. ושמא הרגתם ואסור להציל אתכם: בני אחיה. שבא משמחזאי ועזאל שני מלאכים שירדו בדור אנוש: מתשובתו של אותו צדיק. (ב) הוצרך הקב"ה להשיב שלא יירא ממנו: עוג פלט מן המבול. שברח לא"י כדאמרינן בחלק*: שאבד בו כתם. כגון שנכנס במים או נגלל בדם בהמה ואין נודע מקום הנדות וקי"ל במתני' אין דם הנדות טהור בלא שבעה סממנין: מעביר [עליו] ז' סממנין. על הבגד: ומבטלו. לדם והאי דנקט הך ברייתא הכא משום דאיירי לעיל בגלים שאבדה בהם טומאה ואין ידוע מקומה:

בודקו

תוספות

אמר רבי אמי [רישא] במשולבות. פ"ה רישא דלא מפליג איירי במשולבות ותכופות זו לזו ולהכי איכא לספוקי בכולהו ובהרבה ספרים לא גרסינן רישא ואומר הר"י דיש לפרש דסיפא איירי במשולבות כלומר מכוונות כל אחת במקומה ולא היו תכופות ומעורבות זו בזו ובפירוש ר"ח כתוב דמשלחפי שלחופי שמתפרדות זו מזו:

מקום טהרה לח. אסדינים קאי דמתוך שהיה הקרקע קשה לא בלע מים שבהסדינין ומקום הטומאה יבש ואית ספרים דגרסינן איפכא מקום טומאה לח והקרקע קאי שהיה לח מחמת הסדינין שבלע לפי שהיה רך ותיחוח וכה"ג בדק רבי יוחנן בן זכאי כשקלן תורמוסי פרומה בטובדא דרבי שמעון בן יוחי במסכת שבת (דף לג.):

אטמרינכו הא אמור רבנן האי לישנא בישא כו'. פי' בקונטרס ושמא הרגתם ואסור להצילכם ובשאלתות דרב אחאי* מפרש שמא הרגתם ואם אטמין אתכם חייבתם ראשי למלך והיינו מיחש מיבעי ליה למיחש שיש לחוש ללשון הרע להאמינו לגבי זה שיזהר שלא יבא לו הפסד ולא לאחרים:

זה עוג שפלט מדור המבול. הכי נמי נפלט סיחון מדור המבול כיון דאחי הוו אלא דהך הפליט קים ליה דהוא עוג ולא סיחון מהאי טעמא גופיה כיון דדחיל ליה משה ועוד אמר (*בפרק רבי אליעזר) (דף לד) שעוג מלאו לאברהם אבינו שהיה עומד בגרעות לתקן עוגות לפסח ועל שם זה נקרא עוג ומייתי ליה משום דמחזי כלישנא בישא דאמר במדרש *עוג אמר בלבו אלך ואומר לאברהם וילחם וימות ואשא שרה אשתו אפילו הכי היה ירא משה שמא תעמוד לו זכות אברהם:

מעביר עליו שבעה סממנין. וא"ת ומה צריך להעביר עליו הלא כיון שאבד ואינו ניכר אינו מקפיד עליו ובטל ממילא כדקתני ר' חייא לקמן (דף סב:) דם הנדה ודאי מעביר עליו ז' סממנין ומבטלו שכיון שהעביר עליו אזל ליה חזותא ואינו מקפיד עליו יותר א]אע"פ שניכר *אלא בקפידא תליא מילתא ויש לומר דהכא קרי שפיר מקפיד עליו דאם אינו מוגאו עכשיו שמא ימצאנו פעם אחרת:

בודקו

עין משפט נר מצוה

רפ"ח

טז א ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' לד (וגורס תחת א' מהן ועי' במ"מ ובכ"מ) סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' כ:

יז ג ד מיי' פ"ט מהל' טומאת מת הל' י:

יח ה מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' לג לד ועי' מ"מ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קצ סעיף כ:

יט ו מיי' פ"ד מהל' משכב ומושב הל' י"ב סמג לאוין קיא:

[סוף פ' שלח סי' קכט]

[נ"ל בפרקי דר"א ובפרקי דר"א שלפני לא מצאתי אלא רק בב"ר פ' לך לך פ' מ"ב]

[בראשית רבה פ' מ"ב]

תוספי הרא"ש

רישא במשולבות. י"ס שאין כתוב רישא אלא במשולבות גרידא. ויש לפרש סיפא במשולבו' ומכוונו' כל אחת(במקיה)במקומה ולא דחקו זה את זה. ור"ח פי' סיפא דמשלחפי שלחופי פי' שמופרדות זו מזו: מקום טומאה נגוב מקום טהרה לח. פירוש במקום הטומאה היתה הקרקע חפור ונכנס בו לחלוחית המים ונתנגב הסדין ובמקום טהרה שלא חפרו שם הקרקע היה קשה ולא נבלע המים ונשאר הסדין לח. וי"ס דגרסי מקום טומאה לח מקום טהרה נגוב וקאי לח ונגוב אקרקע ולא אסדין: איטמרינכו הא אמור רבנן האי לישנא בישא איבעי ליה למיחש. פרש"י ושמא הרגתם ואסור להציל אתכם. ותימה הוא לומר כן שאם יצא קול על האדם שחטא שבשביל זה אסור להציל נפשו. ונראה דברי רב אחאי שפי' בשאלתות אם הרגתם חייבתם ראשי למלך שהתרה מלקבל רוצחים. ובענין זה דוקא יש לחוש ללישנא בישא היכא שיכול לבא לידי היזק לו או לאחרים אם לא יחוש לו וכגון ההוא דגדליה בן אחיקם אבל בענין אחר אסור אפי' לחוש ללשון הרע ולהאמינו כלל וכלל: **זה** עוג שפלט מדור המבול. ה"ה סיחון פלט מדור המבול כיון דאחי הוו אלא דקים להו דקרא דויבא הפליט בעוג מיירי ובמדרש יש דבאותה שעה מצא אברהם שהיה עושה עוגות לפסח ועל שם כך נקרא עוג. ותימה מאי שייך לאיתויי הכא וי"ל משום דאיירי בלישנא בישא שיש לחוש וכן עוג כיון לרעה מה שהגיד לאברהם שנשבה לוט כי אמר בלבו אלך ואגיד לאברהם וילחם עם המלכים ויהרגוהו ואשא שרה אשתו וא"ה ירא משה שמא תעמוד לו זכות של אברהם: **בגד** שאבד בו כתם מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו. וא"ת אמאי צריך לבטלו הא קתני ר' חייא לקמן דם נדה מעביר עליו ז' סממנין ומבטלו אע"ג דאכתי ניכר הדם קצת טהור כיון שאינו מקפיד עליו דבקפידא תליא מילתא כדאמרינן לקמן כ"ש הכא שאינו רואהו ואינו מקפיד עליו וי"ל דנהי שאינו מקפיד עכשיו ימצאנו לאחר זמן ויקפיד עליו הילכך צריך לבטלו בז' סממנין:[מכאן שייך לע"ב] **בודקו** שכונות שכונות. ויעיין יפה יפה אם יוכל להכירו ולמוצאו ואם בדקו ולא מצאו אמרינן דמסתמא נפל הכתם מן הבגד. ותימה לר' מאיר דאמר לעיל כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בחזקת טומאה עד שתודע הטומאה א"כ מה תועיל בדיקה זו וי"ל דהתם שאני דהאי דם מהיכא אתי אי לא מהני נשי אבל הכתם איסור נתכבס ולאו אדעתיה אע"ג דר' מאיר לית ליה האי טעמא גבי טומאת מת הכא מודה דבבדיקה סגי דאפשר להיות שנפל הכתם או שנתכבס ואינה זכורה: **בודקו** בחמה. ודוקא קרי דסמיך ועב אבל דם דקליש אינו ניכר בחמה: **בגד** שאבד בו כלאים. ותימה למה לא יבטל דבר מועט שנתערב בו ואין מקומו ניכר בכל הבגד דהא אמ' בשלהי תמורה דצמר בכור ושער נזיר שארגו בבגד שבטל אי לאו דעבד מיניה כעין ציפרתא שארג צורת צפור מן השער דחשיב ולא בטיל וי"ל דלא שייך ביטול ברוב אלא איסור שנתערב בהיתר אבל היתר שנתערב בהיתר וע"י תערובת זה נאסר לא שייך ביטול ברוב (אלא איסור שנתערב) דאין כאן אלא חתיכה של איסור דאפי' אם אורך הבגד אלף אמה ויש בו חוט של כלאים מצד אחד כולו אסור שכל הבגד נקרא שעטנז. והא דבעינן נתינת טעם בבשר בחלב כמו בשאר איסורין אע"ג דהוי היתר בהיתר ולא שייך בו ביטול כיון שע"י תערובת זה נאסר שאני התם דדרך בישול אסרה תורה ולא מיקרי בשר בחלב בלא נתינת טעם: **ולא** יעשנו מרדעת לחמור. ודוקא שאבד בו כלאים דחיישינן שמא יקח התיכה טמנה ויתפרנה בבגדו או שמא יעלה עליו המרדעת עצמה אבל ודאי כלאים מותר לעשות מרדעת כדתנן בפ' בתרא דכלאים מרדעת החמור ותכריכי המת אין בה משום כלאים ודוקא לישב עליו אבל בהעלייה אסור כדתנן ולא יעלנה על כתפו אפי' להעיח עליה את הזבל וטעמא משום דלהציעו אינו אסור אלא מדרבנן כדאמרינן בפ"ק דביצה לא יעלה עליך אבל אתה מותר להציע תחתיך אבל א"ה אסור לעשות כן שמא תיכרך עליו נימא ובמרדעת שהוא קשה וליכא למיחש שמא תיכרך עליו נימא לא גזור והיינו טעמא נמי דתנן התם הכרים והכסתות אין בהן משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם. וכן נמי במרדעת בענין שלא יהא בשרו נוגע בהן. ונ"ל מדקתני בכרים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם ובמרדעת לא קתני הכי מכלל דבמרדעת א) רכין הן כדמוכח בזבחים פרק דם חטאת דאמרינן התם הא כרים וכסתות דרכין נינהו ותנן היתה של עור כו' הילכך בענין שלא יהא נוגע בשרו בהם שלא תיכרך עליו נימא: **אבל** עושין ממנו תכריכין למת. וה"ה בלא אבד אלא רבותא נקט דאבד שרי ולא גזרינן שמא ילבשם לפי שהם אסורים בהנאה וכ"ש בכלאים ידועים דשרי כדתנן במס' כלאים. ותימה ואמאי לא מיתסר משום לועג לרש דאפי' ציצית כמו כן רמינן להו בההיא שעתא כדאמרינן במנחות פ' התכלת אמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית ומודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו שפטורה מן הציצית וההיא שעתא ודאי רמינן ליה משום לועג לרש חרף עושהו. ותירץ רשב"ם דאין כאן לועג לרש דאפי' בחי כה"ג אי לביש כלאים שלא להנאתו שרי כדאמרינן מוכרי כסות מוכרין כסותם כדרכן ול"נ דא"כ בחי נמי כה"ג מיפטר בציצית כיון שאינו נהנה דלא קרינן ביה כסותך אשר תכסה בה ומוכרי כסות אינן חייבין לעשות בהן ציצית. ור"ת תירץ דשאני ציצית שהיא מצוה חשובה ושקולה כנגד כל המצות כדדרשינן במנחות וזכרתם את כל מצות' וגם ציצית וח' חוטין וה' קשרים עולין למנין תרי"ג מצות להכי איכא לועג לרש. וי"מ דההיא שעתא ודאי רמינן ליה פי' בההיא שעתא כשנותנין אותו במטה דאיכא לועג לרש משום דנושאי המטה יש להם ציצית בבגדיהם ולדידיה לית ליה אבל בקבר אין צריך לשום ציצית בבגדו ותכריכי המת של כלאים נמי מלבישין אותו כשמשימין אותו בקבר וליכא השתא לועג לרש. ומה שנהגו האידנא להסיר הציצית מטליתות של מתים אין להביא ראיה מההיא דברכות דא"ל ר'

א) חסר כאן וצ"ל מכלל דבמרדעת אפי' בשרו נוגע בהן מותר והטעם משום דמרדעת קשה ביותר אבל כרים וכסתות רכין הם וכו'. וכ"ה בדברי רבינו בפי' למס' כלאים פ"ט מ"ה ע"ש.

מסורת הש"ס

[בסדר המשנה גרים א"ר יהודה]

[בסדר המשנה גרים ובדק אחד]

פסחים י. בכורות כה:

ירמיה מא

[פסחים קיג:]

במדבר כא

בראשית יד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל כו' דרך עליה שהן: (ב) ד"ה מתשובתו וכו' שהוצרך:

הגהות מהרי"ן לגרא

א] תוס' ד"ה מעביר וכו' אע"פ שניכר אלמא בקפידא תלי' מילתא. עי' בבכורות דף כה ע"ב:

לא נמצא שם [אבל נמצא בזבחים קיג: ועיין ח"א בסוגיא דהכא וכן עוד בח"א זבחים שם]

תורה אור

בודקו שכונות שכונות א אבדה בו שכבת זרע חדש בודקו במחט שחוק בודקו בחמה תנא אין שכונה פחותה משלש אצבעות *ת"ר ב בגד שאבד בו כלאים הרי זה *לא ימכרנו לעובד כוכבים ולא יעשנו מרדעת לחמור ג אבל עושה ממנו תכריכין למת אמר רב יוסף זאת אומרת מצות בטלות לעתיד לבא א"ל אביי ואי תימא רב דימי והא א"ר מני א"ר ינאי לא שנו אלא לספדו אבל לקוברו אסור א"ל לאו איתמר עלה א"ר יוחנן ד אפילו לקוברו ור' יוחנן לטעמיה *דא"ר יוחנן מאי דכתיב °במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא ה בגד שאבד בו כלאים צובעו ומותר א"ל רבא לרפרם בר פפא מנא ליה לסבא הא א"ל מתני' היא דתנן בודק עד שמגיע לסלע ואי ליכא אימר עורב נטל"ה הכי נמי עמרא וכיתנא בהדדי לא סליק להו צבעא וכיון דלא ידיע אימר מנתר נתר אמר רב אחא בריה דרב ייבא משמיה דמר זוטרא האי מאן דרמי חוטא דכיתנא בגלימיה דעמרא ונתקיה ולא ידע אי נתיק אי לא נתיק שפיר דמי מ"ט מדאורייתא שעטנז כתיב *עד שיהיה שוע טווי ונוז ורבנן הוא דגזרו ביה וכיון דלא ידע אינתקיה שרי מתקיף לה רב אשי אימר או שוע או טווי או נוז והלכתא כמר זוטרא מדאפקינהו רחמנא בחדא לישנא ת"ר בגד צבוע מטמא משום כתם רבי נתן בר יוסף אומר ו אינו מטמא משום כתם שלא תקנו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל על כתמיהן תקנו מאי תקנינהו אלא שלא הותרו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל על כתמיהן הותרו מכלל דאסירי אין א) ז דתנן בפולמוס של אספסינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס בקשו לגזור על בגדי צבעונין אמרי הא עדיפא כדי להקל על כתמיהן : מתני' ג) ח שבעה סמנין מעבירין על הכתם רוק תפל ומי גריסין ומי רגלים ונתר ובורית

קמוניא

תהלים פח

א) סוטה מט. גיטין ז. ב) סנהדרין מט: ע"ש זבחים לה.

רש"י

בודקו שכונות שכונות . כל שלש ושלש אצבעות לבד : במחט . מקום הזרע קשה והמחט מתעכב ליכנס בו : חדש . אין נבדק בחמה לפי שהוא עב ומהודק אבל שחוק נבדק בחמה שוטחו כנגד עיניו מקום הזרע הוי שתום ואין החמה נראית בבגדו כל כך : שאבד בו כלאים . שאם היה מכיר חוט הצמר בבגד הפשתן עוקרו וכשר : לא ימכרנו לעובד כוכבים . דאתא העובד כוכבים ומזבן ליה לישראל : צובעו ומותר . שעל ידי הצבע הוא ניכר כדמפרש עמרא וכיתנא לא שליט בהו צבעא כי הדדי שהפשתן קשה לקבל הצבע יותר מן הצמר ואי לא מינכר בצבעא ודאי נפל : מגליה לסבא הא . דסמכינן אהכי : שוע . לשון חלק תרגום של חלק שעיע כלומר שיהו חלוקין יחד במסרק : וטווי . יחד : ונוז . ארוג ורבנן הוא דגזור בארוג בלא שוע וטווי : להקל על כתמיהן . שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור : בפולמוס . חיל : אירוס . מפרש בגמרא בסוטה (דף מט:) טבלא דחד פומא והיינו זוג המקשקש : מתני' מעבירין על הכתם . שאין הדם בטל עד שיעבירו כולן עליו : רוק תפל . לקמן מפרש שלא טעם כלום כל אותו היום קודם לכן והיינו תפל בלא טעם : מי גריסין . מפרש לקמן :

קמוניא

תוספות

בודקן שכונות שכונות . תימה דמשמע דאם לא נמצא טהור ותימה דאמר לעיל לר"מ כל דבר שבחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שיודע לך טומאה היכן היא ואפילו רבנן לא פליגי לגבי דם כדאמרן לעיל האי דם מהיכא אתי וי"ל דהכא נמי דמי לגל דשמא מעצמו הלך או נתכבס על ידי שום דבר ולאו אדעתיה ואפשר דאפילו ר"מ מודה הכא דשכיח טפי מלמימר עורב בא ונטלה : בגד שאבד בו כלאים לא ימכרנו לעובד כוכבים . וא"ת וליבטיל ברובא כדפרכינן בסוף תמורה (דף לד.) גבי שער נזיר שארג בבגד ידלק וליבטיל ברובא ומשני בגמרא שארג בו צורת צפור דחשיב ולא בטיל וי"ל דלא שייך בטול ברוב א] אלא כשהאיסור מעורב בהיתר אבל כלאים שניהם היתר ונאסרין על ידי תערובות כך אסור המרובה כמו המועט : לא ימכרנו לעובד כוכבים . פרש"י דנקט אבד שאם היה מכירו עוקרו מן הבגד ומותר וכן י"ל שהיה מותר למוכרו לעובד כוכבים אם היה ניכר אף בלא נתיקה וכן לעשות מרדעת לחמור וכל שכן תכריכים למת כיון שהכלאים ניכרין לא קני ליה ישראל מעובד כוכבים וכן המרדעת לא חיישינן דלמא מימליך לעשות בגד כדתנן במסכת כלאים (פ"ט מ"ד) מרדעת החמור ותכריכי המת אין בהם משום כלאים אי נמי לא חיישינן בעודה מרדעת שיעלנה על כתפו דתנן בהך סיפא לא יעלה את המרדעת על כתפו ואפי' להוציא בה את הזבל אבל בהעלאה לא גזרינן הואיל ואין דרכה בהעלאה דמן התורה לא אסור אלא העלאה אבל להציעו תחתיו שרי ורבנן גזרו אפילו עשר מצעות זו ע"ג זו בשאר כלאים אטו העלאה ובאין דרכו בהעלאה שרי להציעו תחתיו ואפילו מדרבנן ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן אבל אבד בו כלאים אסור למרדעת אע"ג דאין דרכו בהעלאה והיינו טעמא דתנן במסכת כלאים (שם מ"ג) הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן לפי שאין דרכן בהעלאה לא גזרו חכמים בהצעתן ובמרדעת נמי בעינן שלא יהא בשרו נוגע בהם דתו ליכא למיחש לכריכת נימא : אבל עושה אותם תכריכין למת . וכל שכן אם לא אבד ואבד דנקט לרבותא דאע"ג דאסירא כדפרישית דתכריכי המת שרו כדאמר במסכת כלאים (פ"ט מ"ד) תכריכי המת אין בהן משום כלאים דכיון דאסירי בהנאה לא משתמשי בהו ולא אתי לזבוני לעובד כוכבים וא"ת והאיכא לועג לרש שמלבישו בדבר האסור ומראה לו שאין לו עוד חלק במצות כדאמר בהתכלת (מנחות דף מא.) גבי ציצית והיא שעתא ודאי רמינן ליה משום לועג לרש ופרשב"ם דאין בו איסור ואפילו לחי כי האי גוונא שאין המת נהנה בו וקשה דהא ציצית נמי אין החי חייב בו אם אין בו הנאת לבישה ומוכרי כסות דפטירי מכלאים פטורים נמי מציצית ומפרש רבינו תם דדוקא שייך לועג לרש בציצית משום דשקולה כנגד כל המצות כדנפקא לן במנחות (דף מג:) מוזכרתם את כל מצות ה' והא דאמר בפרק מי שמתו (ברכות דף יח.) (רבי לרבי חייא) א) אמר ליה דליה לכנפך דלא לימרו למחר באין אצלנו ועכשיו מלעיגים אותנו אע"ג דיש למתים ציצית מכל מקום מה שאנו מראים עצמנו בפניהם מקיימי מצות והם אינם מצווין קרי לועג לרש ואם תאמר ועכשיו שאנו רגילין להסיר ציצית מטליתות המתים היאך הוא זה והא אמרינן במנחות (דף מא.) שלכתחילה צריך ליתן ציצית בבגדי המתים משום לועג לרש ובמתי מדבר מצינו בהמוכר הספינה (ב"ב דף עד.) שהיה להם ציצית מיהו מהא לא קשה שבכל ט' באב היו נכנסים בקבריהם חיים ולמחר הכרוז יצא הבדלו חיים מתוך המתים כדאיתא באיכה רבתי אבל על מנהגנו יש לתמוה מכח ההיא דהתכלת (מנחות דף מא.) ואור"י דבימי חכמים שכולן היו לובשים ציצית אם לא היה להם גם במותם לעג גדול היה שדומה כמו שהיו אומרים הואיל ומת אין צריך עוד ציצית אבל עכשיו שאין הכל לובשים ציצית בחייהם אם ישימו ציצית לכולן הוא יותר לועג לרש שבחייו לא קיים ובמותו יקיים ואם ישים למי שהיה לו בחייו ולא למי שלא היה לו יתביישו החיים כדתניא בפ' בתרא (לקמן דף עא.) בראשונה היו מטבילין על גב נדות מתות והיו החיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין על הכל ועוד יש קצת סמך למנהגנו שמסירין הציצית ממסכת שמחות (פי"ב) שאבא שאול צוה את בניו קברוהו תחת מרגלותיו של אביו והתירו תכלת מאגפליונו מיהו טעמא של אבא שאול לא נתברר ב) : אמר רב יוסף זאת אומרת מצות בטילות לעתיד לבא . תימה אמאי לא קאמר רב יוסף מילתיה אמתניתין דכלאים דתנן בהדיא תכריכין למת אין בהם משום כלאים ויש לומר דמהך מתניתין לא משמע אלא שכל זמן שהוא מת אין עליו משום איסור כלאים אבל הך דקתני דלכתחילה עושה לו תכריכין מכלאים אע"פ שכשיעמוד לעתיד יעמוד במלבושיו שנקבר בהן שמע מינה שמצות בטילות לעתיד לבא : שוע טווי ונוז . פירש"י תרגום של חלק שעיע שחולקין אותו יחד במסרק וטווי יחד ונוז ארוג ורבנן גזור בארוג בלא שוע וטווי וקשה דא"כ כלאים בציצית היכי משכחת לה דאיצטריך קרא למשרי והלא חוטי תכלת חלוקין במסרק וטווי לבדם וע"ק דאי נוז ארוג הוא מאי פריך ואימא או שוע או טווי או נוז היאך יהיה שוע או טווי כלאים בלא נוז שהאריגה היא החיבור ועוד דלמה לי קרא דנוז לאריגה מיחדו נפקא דדרשינן מינה ג) שתי תכיפות וכל שכן ארוג ומפרש רבינו תם דמדאורייתא שעטנז כתיב עד שיהיה שוע טווי ונוז שוע כל אחד לבדו וכן נמי טווי וכן נוז לבדו ואחר כך יחדיו לחברם ופירוש נוז היינו שזור כדאיתא במשניות (כלאים פ"ט מ"ח) נוז נלוז ומליז הוא לאביו שבשמים אלטוו"ש הוא בלע"ז לשון עקש ופתלתול (דברים לב) ומשום הכי איצטריך קרא למשרי כלאים בציצית שחוטי הציצית שזורין כדאיתא בספרי פתיל תכלת טווי ושזור אין לי אלא תכלת לבן מנין אמרה תורה תן תכלת ותן לבן מה תכלת שזור אף לבן שזור וארוג נפקא לן מיחדו כדפרישית וחוטי דכיתנא מיירי בשלא נשזר ופריך ואימא או שוע כל אחד לבדו ואחר כך חברם או טווי כל אחד לבדו ואחר כך חברם או נוז כל אחד לבדו וחברם ומשני דהלכה כמר זוטרא מדאפקינהו קרא בחד ליבנא : [וע"ע תוס' יבמות ה: ד"ה עד שיהא] :

א) [נ"ל ר' חייא לר' יוחנן] ב) [וע"ע תוס' ברכות יח. ד"ה למחר ותוס' פסחים מ: ד"ה אבל ותוס' ב"ב עד. ד"ה פסקי ותוס' ע"ז סה: ד"ה אבל] ג) [יבמות ה:]

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ד מהל' משכב ומושב הל"ב סמג לאוין קיא :

כא ב מיי' פ"י מהל' כלאים הל' כז (ועי' בהשגות ובכ"מ) סמג לאוין רפג טוש"ע יו"ד סי' שא סעי' ח [וברב אלפס בילס פ"א קפה:] :

כב ג ד מיי' שם הל' כה טוש"ע שם סעי' ז :

כג ה מיי' שם הל' כז :

כד ו מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"א (ועי' במ"מ ובכ"מ) סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' י :

כה ז מיי' פ"ה מהל' תענית הל"ו סמג עשין מד"ס ג טוש"ע או"ח סי' תקנא סעיף ד :

כו ח מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' לו לז ופ"ד מהל' משכב ומושב הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' לא :

תוספי הרא"ש

הנינא לר' יונתן דלייה שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשיו מלעיגין עלינו דאפי' אם היו משימין ציצית בתכריכי המת איכא לועג שמראין עצמן כמקיימי מצות והמתים אינם יכולין לקיים וממתי מדבר אין קשה למנהג שלנו דאמרינן בב"ב פרק הספינה גבי רבה בר בר חנה שנטל ציצית מבגדיהם אלמא שמטילין ציצית למתים . שאני התם שהיו מכניסין חיים בקבריהם ובבקר היה הכרוז יוצא הבדלו החיים מן המתים . אומר ר"ת ששמע מזקני (לוטיה) [לותיר] משום שציצית מצוה גדולה היא והוי כמו עדות שקים את התורה כדאיתא במדרש לדור תם חסר וא"ו לדורותם ואין הדור הזה ראוי לאותו עדות . ועי"ל כי בימיהן היו לכולם טליתות בן ד' כנפים וכיון שהיה להם בחייהם היו עושים גם במותם אבל עכשיו שאין לכולם בחייהן לא יתכן שיעשו לו במותו מה שלא עשה בחייו . ואי תימא יעשו לאותו שהיו לו בחייו נמצא אחרים מתביישים . וכה"ג אמרינן לקמן בפרק בתרא בתחילה היו מטבילין כלים על גבי נדות מתות והיו נדות חיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין על הכל . וכ"ת דלא דמי להך דהכא דנכספו מפני שעשו עבירה שלא הניחו בחייהן הא ליתא דאין כל כך עבירה דלא חייבה תורה לעשות ציצית אלא מי שיש לו טלית בת ד' כנפות דהא דאמרינן בפ' התכלת א"ל מלאכא לרב קטינא סרבלא בסיתוא וסדינא בקייטא מצדקי למיפטר נפשי' מציצית ומסיק התם דבעידן ריתחא ענשי עלה היינו דוקא בימיהן שכל עיטופן היה בטלית בת ד' כנפות הילכך העושה טלית פטורה מיענש . אבל האידנא שכל מלבושינו אין לו ד' כנפות אפי' בעידן ריתחא לא מיענשי . ומ"מ נכון לכל ירא שמים לקנות טלית בת ד' כנפות לחייב עצמו בציצית שהיא מצוה גדולה וחשובה כדאמרינן בב"ר וכי משה רבינו היה דחוק ליכנס לארץ לאכול מפריה ולשבוע מטובה אלא כך אמר משה מצות שיוכלו להתקיים על ידי . עי"ל כי סמך לדבר במסכת שמחות דקאמר התם אבא שאול צוה את בניו קברוני תחת מרגלותיו של אבא והתירו תכלת מאפליוני א) . ועל פי ספרים החיצונים אנו עושים כמה דברים כמו ויחל משה בתענית ובמגלה קאמר בברכות וקללות וכן איתא במגילה ר"ח אב שחל להיות בשבת מפטירין חזון ישעיהו ואנו נוהגין על פי מדרש פסיקתא לומר חזון ישעיהו בשבת שלפני ט' באב : זאת אומרת מצות בטילות לעתיד לבא . תימה שלא אמר דבריו על המשנה וי"ל משום דבברייתא קתני עושין אותו תכריכין למת לכתהלה : לא שנו אלא לספדו דבעולם הזה לאו בר מצוה הוא אבל לקוברו אסור דלעתיד לבא כשיחיו ויעמדו בלבושיהם יתחייבו במצות : שוע טווי ונוז . פרש"י שיהיה הצמר והפשתן מתוקנים יחד בסרק וטוין יחד ונוז היינו ארוג . וקשה דא"כ אמאי הצריך להתיר כלאים בציצית והלא התכלת צריך להיות סרוק לבדו וטווי לבדו . ורי"ש שוע לבד וטווי לבד ונוז יחד דהיינו ארוג . וקשה דא"כ אמאי הוי האי חוטא דכיתנא בגלימא דעמרא ספקא דרבנן והלא כל אחד היה שוע לבד וטווי לבד וארוג יחד ודוחק הוא לומר דבאותו חוט לא היה שוע או לא היה טווי ועוד מאי פריך ואימא או שוע או טווי או נוז דשוע ולא נוז לאו בגד הוא כיון שאינו ארוג . ואין לפרש ואימא שוע בהדי נוז או טווי בהדי נוז או נוז לחודיה דא"כ שוע וטווי דכתב רחמנא למה לי כיון דבנוז לחודיה חייב . ועוד מאי שנא שוע וטווי דקאי על כל חד וחד ונוז קאי אצמר ופשתים בהדי הדדי . ועוד היכי משכחת לה נוז לחודיה בלא שוע ובלא טווי . ועוד אמאי צריך קרא לארוג הא מיחדו נפקא לן דשתי תפירות חיבור כ"ש ארוג . הילכך נראה לר"ת לפרש שעטנז יחדו שיהא כל אחד שוע לבד טווי לבד ונוז לבד ואח"כ מחובר יחדיו . ונוז היינו שזור כדתנן במס' כלאים נלוז ומליז הוא לאביו שבשמים לשון עקש ופתלתול לפי שחוט משזר מעוקם ונפתל והך חוטא הוי ספיקא דרבנן לפי שלא היה שזור ופריך מנלן דבעינן כל שלשתן בהדי יחדיו אימא או שוע וחברו כעין לבדים או טווי בלא שוע ונוז וחברו . כעין בגדים גרועים דלא שזירי ולא שעי או נוז ששזר פתילה של צמר ושל פשתים וחברם . והא דאיצטריך למישרי כלאים בציצית משום דבעינן שיהא חוט של תכלת שזור כדאשכחן בעירובין פרק המוצא תפילין . המוצא תכלת בשוק לשונות פסולה חוטין כשרה . ומוקי לה בשזורין דכיון ששזורו ודאי לשם ציצית טוואן . ובסיפרי מפיק לה מקרא דשזורים בעינן דקאמר התם פתיל תכלת טווי ושזור אין לי אלא תכלת לבן מנין אמרה תורה תן תכלת בציצית ותן לבן מה תכלת טווי ושזור אף לבן טווי ושזור וסתם בגדים נמי יש להן חוטין שזורין בסוף הבגד כדי שלא יפסיד הבגד כדאמרינן בעירובין פרק המוצא תפילין . ודילמא אדעתא דשיפתא דגלימא טיבינהו הילכך הוי תכלת בסדין כלאים דאורייתא . והא דתנן בפרק בתרא דמסכת כלאים אין חייבין משום כלאים אלא על טווי וארוג שנאמר שעטנז שוע טווי ונוז לאו משום דנוז היינו ארוג דא"כ היה לו לומר שאינו חייב אלא על שוע טווי וארוג אלא לאו למידרש כולי שעטנז הוא דאתא אלא משום טווי לחודיה נקטיה אבל ארוג נפקא לן מיחדו :

מסורת הש"ס

פסחים מ: ע"ז סה:

[עי' תוס' חולין לה. סד"ס וכגמלא]

[שבת ל. קנז:]

כלאים פ"ט מ"ח

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה בגד וכו' וי"ל דלא שייך ביטול ברוב . ע"ש עי' חולין לה ע"א תוס' ד"ה וכגמלא וכו' בסה"ד דלך אמרת לפס כזה :

א) ועי' בדברי הרמב"ן ז"ל בס' תורת האדם בשער ההוצאה ובמלחמות ס' בסוף מו"ק שכתב דבברייתא דמס' ציצית איתא דחכמים פליגי על אבא שאול והלכה כחכמים ע"ש היטב . וטעמו של אבא שאול מבואר שם מפני הס"ל דציצית יש בו משום קדושה

כז א מיי' פ"ד מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה יג:

כח ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' לז סמג לאוין קיא וסמג עשין רמג:

כט ג מיי' שם הל' לג:

ל ד ה ו מיי' פ"ד מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה יד:

[ע' ככר ב']

[נפיסקא לקמן סב. פרש"י ד"ה שהחמיצו שהסריתו]

[בערוך ערך חלק ג' פאריך בפי' זה ע"ש וע"ע בערך לעס א]

זבחים לה: סנהדרין מט:

שבת צ. ע"ש

שם ע"ש חסר כאן במאמר ארוך של ברזל כמו שפי' שבת קכג. וע' כאן במ"ל [נ"ל והתניא]

שבת צ.

קמוניא ואשלג *הטבילו ועשה על גביו טהרות העביר עליו שבעה סמנין ולא עבר הרי זה צבע הטהרות טהורות ואינו צריך להטביל עבר או שדיהה הרי זה כתם והטהרות טמאות וצריך להטביל *איזהו רוק תפל כל שלא טעם כלום מי גריסין לעיסת גריסין של פול *חלוקת נפש מי רגלים *שהחמיצו וצריך לכסכס שלש פעמים לכל אחד ואחד *העבירן שלא כסדרן או שהעביר שבעה סמנין כאחת לא עשה ולא כלום: **גמ'** תנא *נתר אלכסנדרית ולא נתר אנטפטרית: בורית: אמר רב יהודה זה אהלא והתניא הבורית והאהל אלא מאי בורית כבריתא ורמינהי *הוסיפו עליהן הלביצין והלעונין הבורית והאהל ואי בורית כבריתא מי אית ליה שביעית *והתנן *זה הכלל כל שיש לו עיקר יש לו שביעית וכל שאין לו עיקר אין לו שביעית אלא מאי בורית אהלא והתניא הבורית והאהל תרי גווני אהלא: קמוניא: אמר רב יהודה שלוף דוץ: ואשלג: *אמר שמואל שאלתינהו לנחותי ימא ואמרו אשלגא שמיה ומשתכח ביני נקבי מרגניתא ומפקי לה ברמצא דפרזלא: הטבילו ועשה [כו']: תנו רבנן העביר עליו שבעה סמנין ולא עבר צפון ועבר טהרותיו טמאות צפון צבע נמי מעבר אלא העביר עליו ששה סמנין ולא עבר העביר עליו צפון ועבר טהרותיו טמאות שאם העביר שביעי מתחילה שמא עבר תניא אידך העביר עליו שבעה סמנין ולא עבר שנאן ועבר טהרותיו טהורות א"ר זירא לא שנו אלא הטהרות שנעשו בין תכבוסת ראשונה לשניה אבל טהרות שנעשו אחר תכבוסת שניה טהרותיו טמאות שהרי הקפיד עליו ועבר
אמר

קמוניא ואשלג. מפרש בגמ': הטבילו. קודם שהעבירן עליו: הרי זה צבע. דאי הוה דם הוה עבר: שדיהה. נשתנה מאדמימותו: לעיסת גריסין של פול חלוקת נפש. שנחלק האוכל מן הקליפה לעיסה לגריסת הפול ומעבירו על הכתם: לכסכס. לשפשף: שלש פעמים. בין שתי ידיו כדרך כיבוס בגדים שכופל זהו עם זהו ומשפשף ומוליך ומביא: כסדרן. כדרך ששנויין כאן: לא עשה ולא כלום. לא לבדוק ולא לבטל: **גמ'** כבריתא. גפרית: הוסיפו עליהן. לענין שביעית הלבלין: עיקר. שורש שממנו חי וגפרית קרקע בעלמא הוא: רמצא דפרזלא*: צפון. שבו"ן בלע"ז: שנאן ועבר טהרותיו טהורות. דהא איתא דדם הוא בהעברה קמייתא הוה עבר: תכבוסת. העברת סממנין: שהרי הקפיד עליו. כשחזר והעבירן גילה דעתו שמקפיד עליו בספק דם: ועבר. על ידי העברה זו ונעשה בו מעשה דם שכן דרך דם לעבור על ידי שבעה הסממנים:
מידי

אמר רב יהודה זה אהל. בשבת פרק רבי עקיבא (דף צ.) איכא ספרים דגרסי זה החול ופריך והתניא הבורית והחול ותימה דהתנן חול בפרק המוציא (שם פ:) וי"ל דתרי גווני חול חד לבנין וחד לחפיפה וכבוס ואתי שפיר להאיך גירסא במסקנא דקאמר אלא מאי בורית אהל ולא קאמר אלא לעולם כו': **והתניא** הבורית והאהל. פי' לענין שביעית נשנית אבל לפי גירסת הספרים דשבת דגרס הבורית והחול תימה היא לענין מה נשנית ואי לענין הוצאת שבת הא קאמר רבי יהודה שיעור בנתר ובורית כדי להעביר בו את הכתם והך שיעורא לא שייך רק מהני ז' מיני סמנים ומיהו אפשר דרבנן אית להו דבורית וחול הראויין לחפיפה וכבוס אית להו חד שיעורא לענין שבת ורבי יהודה פליג אבורית לחוד וקאמר כדי להעביר בו את הכתם: **כבריתא.** פירש"י גפרית וכן בערוך* אש וגפרית תרגום אשתא וכבריתא (תהלים יא) והקשה הר"ר יעקב מאורלייג"ש בשבת כי פריך כבריתא מי אית ליה שביעית לפרוך ממתני' דשבת דתנן בפ' המוציא (דף עח:) שיעור אחרינא בגפרית ופת כדי לסתום נקב ומיהו לא קשה דבכמה מקומות מצי למפרך ממשנה וכשהפירכא יותר פשוטה מן הברייתא פריך מינה ועוד כיון שסידר הש"ס הכא הובאה שם והוקבעה: **כל** שאין לו עיקר. פירש בקונטרס במסכת עבודה זרה (דף יד.) עיקר המתקיים בארץ בימות החמה ובימות הגשמים וזה קשה דא"כ תבואה לא יהא נוהג בה שביעית שאינה מתקיימת בימות הגשמים ונראה כמו שפירש הכא שאין לו שורש בארץ כמו גפרית וגם מה שפירש שם תורניתא מין ארז כדאיתא בראש השנה (דף כג.) שיטה תורניתא זה אינו נראה דבמסכת ע"ז (דף יד.) פריך כי הכא ומי אית ליה שביעית והתניא כו' והרי ודאי לארז יש לו שורש על כן נראה כמו שפי' רש"י בשבת (דף צ.) שהוא כעין מחפורת נריף שקורין אלו"ם ומין קרקע הוא וכמו גפרית הוא שאינו נשרש בארץ: **תרי** גווני אהלא. תימה לספרים דגרסי בשבת (שם) והתניא הבורית והחול אמאי לא משני מעיקרא תרי גווני חול כדמשני במסקנא גבי אהל וי"ל דקים ליה להש"ס דלא הוו תרי גווני חול לכבוס: **הטבילו** ועשה על גביו טהרות כו' הרי זה צבע. אין לפרש הרי זה ודאי צבע כדפירש בקונטרס בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף מט:) דאם כן לקמן אמאי קאמר אבל טהרות שאחר תכבוסת שניה טמאות הלא כיון שלא עבר מתחלה בז' סממנים ודאי צבע הוא ועוד כי פריך לקמן לר"ל דאמר בלוע שיכול לצאת ע"י הדחק לא שמיה בלוע ממתניתין דהרי זה צבע מאי פירכא היא הרי היא ודאי צבע ואין כאן טומאה בלועה כלל ואמאי נקט נמי והטבילו אפי' לא הטבילו נמי על כן צריך לפרש הרי זה ספק צבע כלומר יש לנו לתלות בצבע ואע"פ דפעמים דדם נדה [אינו] עובר ע"י ז' סמנין הכא איכא ספק ספקא מלבד טעמא דבטול דשמא צבע הוא כיון דלא עבר ואם תמצי לומר דדם הוא אימא מעלמא אתא הילכך מטהרינן אפילו למפרע אבל טעמא דבטול לחוד לא מהני דגבי דם נדה דקאמר מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו אינו אלא לטהר מכאן ולהבא אבל למפרע טמא מדרבנן הואיל והקפיד שסבור שיכול לצאת ע"י ז' סממנין ואכתי לא בטלו ואע"ג דמן התורה טהור דהואיל ואין סופו לצאת ע"י ז' סממנין נתבטל אבל כאן כיון דאיכא ספק ספקא ובטול טהור אף מדרבנן למפרע ומיהו מטעם ספק ספקא לחוד לא הוה מטהרינן ליה אי לאו טעמא דבטול משום דרגילות לבא דם מגופה כדאמרינן בפרק קמא (לעיל דף ג.) בנפור לא נתעסקה בשוק של טבחים לא עברה האי דם מהיכא אתא דעל כרחך בלא טעמא דבטול לא מטהרינן ליה מטעם ספק ספקא מדנקט הטבילו אע"ג דמקילינן בשאר ספק ספקא ומשום הכי פריך מינה לר"ל דבטל אע"ג דיכול לצאת ע"י הדחק בצפון ואם תאמר אכתי למה לי הטבילו כיון דטהור מטעם בטול וספק ספקא וי"ל דהכי דכשנתייבש הבגד נתבטל מיהו בעודו לח לא נתבטל ובעודו לח נגע בו הבגד ומשום הכי צריך להטביל ועוד יש לומר הרי זה צבע לביעות דם בעלמא ונתבטל ולא נצטרך לטעם דספק ספקא והשתא נתפרש טעם בטול במשנה דמינה פריך לריש לקיש ומיהו פירוש ראשון נראה עיקר דלשון צבע לא משמע לביעות דם אלא צבע ממש:

צפון צבע נמי מעבר. וא"ת ומה בכך והא הקפיד עליו כיון שהעביר צפון אחר שבעה סמנין ונימא דטהרותיו טמאות דקאמר קאי אתכבוסת שניה ומהאי טעמא נמי קאמרינן לקמן שנאן ועבר דטהרות שנעשו אחר תכבוסת שניה טמאות והכא נמי ליטמא וליכא למימר דקפידא לא מהני אלא כשעובר בז' סממנין שמעבירין בקל אבל צפון שמעביר על ידי הדחק אפילו הקפיד טהורות דלקמן מסיק רב פפא יכול לצאת והקפיד עליו דברי הכל טמא אע"פ שאין יכול לצאת אלא ע"י הדחק והיינו שיכול לצאת על ידי צפון דהא ממתני' פריך רבי יוחנן לריש לקיש אמאי טהורה כי לא עבר ע"י ז' סמנין הא יכול לצאת ע"י צפון וי"ל דברייתא לא מיירי בטהרות דלאחר תכבוסת שניה דיותר היה ראוי לאשמועינן טהרותיו טהורות אטהרות דלאחר תכבוסת ראשונה כדקאמר בברייתא דלקמן אלא אתכבוסת ראשונה נמי קאי והוה מצי למפרך מברייתא דבסמוך דקתני שנאן ועבר טהרותיו טהורות אלא דניחא ליה למיפרך מגופה:

העביר עליו ששה סמנין ולא עבר העביר עליו צפון ועבר כו'. תימה פשיטא והלא אינו מזכיר במשנתינו צפון במנין ז' סממנין ומאי קא משמע לן והא פשיטא דבששה לא סגי ויש לומר דלאשמועינן דאע"ג דלא עבר כלל ולא נשתנה ע"י ו' סמנין איכא למימר משום השביעי לא יעבור קא משמע לן דיש להחמיר דשמא בשביעי אם העביר קודם הצפון היה עובר: **שנאן** ועבר. נראה לר"י דע"י שנאן צבע נמי עובר דאי לאו הכי אמאי טהורות אפילו למפרע הא ליכא הכא ספק ספקא ויהיו טמאות למפרע כיון דליכא אלא חדא ספקא כדפרישית במתניתין: **שהרי** הקפיד עליו. וא"ת (א) אמתני' דקתני הרי זה צבע מ"מ כשיכבסנו הרי מקפיד עליו וליטמא טהרות דלאחר תכבוסת וי"ל דכבוס אינו קפידא דאינו אלא ללבנו וא"ת מ"מ כשיכבסנו יטמא הבגד שיצא הדם ואינו בלוע וי"ל דביציאתו יבטל נמי בתכבוסת: **שהרי** הקפיד עליו ועבר. וא"ת מה צריך לומר ועבר וכי תימא משום דנפלט וטמא הבגד א"כ אמאי נקט והקפיד וי"ל דנקט ועבר דאז קפידתו קפידא הואיל והועילה מחשבתו שעבר ומשום הכי נמי קתני במתניתין דכי לא עבר טהור ואף על גב דהקפיד:
אמר

הגהות הב"ח
(א) תד"ה שהרי וכו' במתניתין דקתני:

צ"ל למתני'

תוספי הרא"ש

אלא מאי בורית אהל. ק"ק דה"ל למימר אלא לעולם מאי בורית אהל הילכך נראה כגירסא דשבת פרק אמר רבי עקיבא דגרים מעיקרא בורית אמר רב יהודה זה החול והתניא והבורית והחול כו': **והטבילו** ועשה על גביו טהרות העביר עליו ז' סמנין ולא עבר הרי זה צבע. אין לפרש דהוי ודאי צבע מדלא עבר דא"כ אמאי [נקט] הטבילו אפי' לא הטבילו נמי טהרותיו טהורות ועוד מאי מותיב מינה ר' יוחנן לר"ל בגמ' דאמר טומאה בלועה מטמאה כיון דצבע הוא אין כאן טומאה בלועה כלל. ועוד תניא בגמ' שנאן ועבר טהרותיו טהורות ומפרש דהיינו טהרות שבין תכבוסת ראשונה לשניה אבל טהרות שאחר תכבוסת שניה טמאות עד שיטביל כיון שהקפיד עליו ואי ודאי צבע הוא כשלא עבר בראשון מה תלוי בקפידא כיון דודאי אין כאן דם. אלא ה"פ הרי זה ספק צבע והוי כעין ספק ספיקא ספק צבע ספק דם ואפי' את"ל דם אימור מעלמא אתא ולא ספק ספיקא ממש. דא"כ בלא העברת סמנין יהא טהור אלא אינו כשאר ספק ספיקא דעלמא משום דרוב פעמים מגופה אלא ע"י שלא עבר ע"י ז' סמנין ה"ל ספק ספיק' ומטהרינן ליה אבל דם נדה ודאי אע"ג דאמרינן בגמ' דמעביר עליו ז' סממנין ומבטלו ה"מ לטהרות דלאחר תכבוסת דכיון שביטלו גלי אדעתיה שאינו מקפיד עליו עוד. אבל טהרות דקודם לכן טמאות שהרי לא ביטלו עדיין. ודוקא מדרבנן אבל מדאורייתא טהורות כיון שהוא בלוע כל כך שאינו סופו לעבור ע"י סממנין הילכך דוקא הטבילו הוא דמטהרינן משום דאיכא לספוקי בצבעים דאפי' היה דם נדה ודאי לא היו טמאות מדאורייתא אלא מדרבנן אבל אם לא הטבילו דאם היה דם נדה ודאי היו טמאות מדאורייתא שהרי נטמא הבגד מתחלה כשנפל עליו הדם הלח אין לטהר מטעם דאיכא לספוקי בצבע. זו היא שיטת רבינו שמשון. ונדחק לפרש ולחלק לר' יוחנן בין כתם לדם נדה ממש דבכתם טהרות הראשונות טהורות ובדם נדה טמאות. וק"ל מאי שנא דם נדה שהוא כל כך שאינו יכול לצאת כ"א ע"י צפון מחרסין הבלועין משקין טמאין ואינן יכולין [לצאת] כ"א ע"י הסק תנור דמטהר ר' יוחנן הילכך נראה לפרש הרי זה צבע כיון שהעביר עליו ז' סמנין ולא עבר הוברר הדבר שהיה בלוע מעיקרו כל כך שאינו יכול [לצאת] כ"א ע"י צפון ונתבטל מתורת דם ואין כאן צביעת דם בעלמא. וה"ה דם נדה ודאי אם הטבילו ועשה על גביו טהרות והעביר עליו ז' סמנין ולא עבר טהרותיו טהורות והאי דנקט כתם משום דמתניתין איירי בכתמים וה"ה דם נדה ודאי והיינו דקתני ר' חייא דם הנדה ודאי מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו דאם עבר נטהר הכתם ואם לא עבר הוברר שהיה בלוע כל כך שלא היה יכול לעבור כ"א ע"י צפון ואפי' טהרות הראשונות טהורות: **צפון** ציבעא נמי מעבר. פי' כיון שע"י ז' סמנין לא עבר בלוע הוי וטהור כדתנן במתניתין ומה שעבר ע"י צפון לא יצא ע"י כך מתורת בלוע דאפי' ציבעא נמי מעבר. ותימה מאי קשיא ליה דילמא טהרותיו טמאות דקאמר היינו לאחר העברת צפון שהרי הקפיד עליו ועבר כדאמרינן בסמוך דטהרות דלאחר תכבוסת שניה טמאות וכ"ת דוקא כי עבר ע"י ז' סמנין אהני קפידתו לטמא אח"כ אבל כי לא עברי אלא ע"י צפון אין קפידתו קפידא לפי שהוא בלוע יותר מדאי דהא אמרינן בסוף שמעתין אמר רב פפא יכול לצאת ע"י הדחק והקפיד עליו והיינו בליעת חרסים ע"י היסק תנור דפליגי ביה ויכול לצאת ע"י צפון כיוצא בו דהא פריך ר' יוחנן לר"ל ממתניתין אמאי טהורות כי לא עבר הא יכול לצאת ע"י צפון והוי כמו יכול לצאת ע"י היסק דמטמא ר"ל אע"פ שלא יצא. וי"ל דא"כ ה"ל למימר טהרותיו טהורות. ונימא דקאי אתכבוסת ראשונה כדאמר בסמוך דמטמא תחלת דבריו יש לו לפ' אלא ודאי טמאות אתכבוסת ראשונה נמי קאי ואפי' לא היה צפון מעביר הצבע היה יכול להקשות מברייתא דבסמוך שנאן ועבר טהרותיו טהורות אלא דניחא ליה למיפרך מגופה: **שאם** העביר עליו סם שביעי שמא עבר. ותימה פשיטא דבששה סמנין לא סגי ואם לא העביר כל השבעה טמא. וי"ל דמיירי כגון שלא דיהה מראה אדמימותו כלל בהעברת ששה סממנין סד"א בשביל השביעי מסתמא לא יעבור וצבע הוא: **לא** שאנו אלא טהרות שנעשו אחר תכבוסת ראשונה מטבילה עד תכבוסת שניה. אבל טהרות דמתכבוסת שניה עד שיטבול טמאות דכיון שהקפיד עליו ונהג בו מנהג דם אלמא לא מחשיב ליה בלוע ע"י מה שלא עבר בו' סמנין הראשונים. ותימה אמאי קתני מתניתין דהרי זה צבע ואין צריך להטביל הא כיון שהקפיד עליו להעבירו בו' סמנין נהג בו מנהג דם ויהא טמא עד שיטבול וי"ל דהעברת ז' סמנין דמתניתין אינן כדי להעביר הכתם דאדרבה ניחא ליה טפי שלא יעבור דאז יהיו טהרותיו טהורות. ועוד י"ל דדוקא הכא דאהנו מעשיו דשנאן ועבר אבל לא עבר לא הוי קפידיה קפידא:

לא א מיי' פ"ד מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה יא:

לב ב מיי' פ"ד מהל' כלים הל' יג:

לג ד ה מיי' פ"ד מהל' טומאת מת הל' י"ח:

לד ו מיי' שם הל' יג:

לה ח מיי' פ"ד מהל' כלים הל' ו:

אמר ליה רבי אבא לרב אשי מידי בקפידא תליא מילתא א"ל אין דתניא רבי חייא אומר דם הנדה ודאי מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו ואמאי הא דם נדה הוא אלמא בקפידא תליא מילתא ה"נ בקפידא תליא מילתא *תנן התם חרסין שנשתמש בהן זב שבלעו משקין ונפלו לאויר התנור והוסק התנור התנור טמא שסוף משקה לצאת אמר ר"ל לא שנו אלא משקין קלים אבל משקין חמורין טמא אע"פ שלא הוסק התנור רבי יוחנן אמר אחד משקין קלין ואחד משקין חמורין אם הוסק התנור אין אי לא לא איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש הטבילו ועשה על גביו טהרות והעביר עליו ז' סמנין ולא עבר הרי זה צבע וטהרותיו טהורות ואין צריך להטביל אמר ליה הנח לכתמים דרבנן והתני רבי חייא דם הנדה ודאי מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו אמר ליה רבי לא שנה רבי חייא מנא ליה איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש *רביעית דם שנבלע בבית הבית טמא ואמרי לה הבית טהור ולא פליגי הא בכלים דמעיקרא הא בכלים דבסוף *נבלעה בכסות אם מתכבסת ויוצא ממנה רביעית דם טמאה ואם לאו טהורה אמר רב כהנא מקולי רביעיות שנו כאן שאני דם תבוסה דרבנן איתיביה ר"ל לרבי יוחנן *כל הבלוע שאינו יכול לצאת טהור הא יכול לצאת טמא ואף ע"ג דלא נפיק *א"ר פפא כל היכא דאין יכול לצאת ולא הקפיד עליו דברי הכל טהור יכול לצאת והקפיד עליו דברי הכל טמא כי פליגי דיכול לצאת ולא הקפיד עליו מר סבר כיון דיכול לצאת אף על גב דלא הקפיד עליו ומר סבר אע"ג דיכול לצאת

אם

רש"י

מידי בקפידא תליא מילתא. בתמיה כיון דטהרות שבינתיים טהורות אלמא לאו דם הוא אחרונות משום קפידא אמאי טמאות: דם הנדה ודאי. כגון נדה שקנחה בסדין דם אף על גב דודאי דם הוא: מעביר עליו ז' סממנין ומבטלו. ואפילו לא עבר הרי הוא בטל וטהור הואיל ואין אדם מקפיד עליו אחר העברת הסממנין מדאזל לה חזותא: חרסין. כגון עביט של מי רגלים של זב ושל זבה: שסוף משקה לצאת. כלומר דרך משקה לצאת ע"י ליכון החרס וכיון שהיו חרסין אלו בתנור בשעת היסקו יצאו המשקין ונטמא תנור מאוירו: לא שנו. הא דקתני הוסק אין לא הוסק לא דכל זמן שהן נבלעין בחרסין אין מטמאין את אויר התנור אלא משקין קלין שאינן אב הטומאה כגון דמעת עינו ודם מגפתו או מי רגלים דטמא מת או טמא שרץ דאפילו כשהוסק ויצאו והיו כן ממש באויר התנור לא טמאוהו אלא מדרבנן דאין משקה מטמא כלי חרס ממשקה אב הטומאה: אבל משקין חמורין. כגון מי רגלים של זב ושל זבה שריבה בהן הכתוב מעיינות לטמא אדם וכלים: טמא. התנור אפילו לא הוסק כיון דיכולין לצאת ע"י היסק לאו טומאה בלועה היא ומטמאה: אי לא לא. דהוה ליה טומאה בלועה בחרסין וטומאה בלועה לא מטמיא כדאמר בבהמה המקשה (חולין עא.): טהרותיו טהורות. אי אמרת בשלמא בלוע שאינו יכול לצאת אלא ע"י הדחק טהור משום הכי תלינן לקולא ואמרינן צבע הוא וטהור משום דאי נמי דם הוא כיון דנבלע כל כך דאין הסממנין יכולין להעבירו ואף פי שיכול לצאת על ידי לפון טהור אלא לדידך דאמרת הואיל ויכולין לצאת על ידי היסק כי לא יצאו נמי טמאין הכא היכי תלינן לקולא לאכול תרומה תלויה דדלמא דם הוא: אמר ליה הנח לכתמים. דעיקר תחילת גזרתן אינה אלא מדרבנן הילכך מקילינן דמדאורייתא עד שתרגיש בבשרה: מעביר עליו כו'. והא הכא דודאי דם הוא מטהרינן ליה משום דנבלע כל כך ואע"פ שיכול לצאת ע"י לפון: אמר לו * אינה משנה. ומשובשת היא הואיל ורבי לא שנאה במשנתינו שסידר את המשנה: ר' חייא. תלמידו מנין לו: רביעית דם. של מת מטמא באהל: הבית טמא. כלי הבית טמאין באהל: בכלים דמעיקרא. שהיו שם קודם שנבלעה טמאים שנטמאו באהל: והא בכלים דלבסוף. שבאו לבית לאחר שנבלע הדם בקרקע טהורים דתו לא מטמיא: ואם לאו טהורה. ואע"ג דרביעית שלמה נבלעת בו אלמא בלוע שאינו יכול לצאת להדיא אלא ע"י הדחק כי הכא דע"י לפון נפקא כולה וקתני טהורה: דם תבוסה. האי רביעית דמקילין בה לא בבאה ממש מן המת אלא ברביעית דם תבוסה שהוא ספק ואפי' לא נבלעה אין לה טומאה ודאית כדתניא בפ' בתרא (לקמן דף עא.) איזהו דם תבוסה הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו ובמותו ספק יצא רובו מחיים ספק יצא רובו לאחר מיתה וטמא: כיון דיכול לצאת כו'. והנך חרסין אע"ג דלא קפיד בהו להוציא כל מה שבתוכן טמאין כל זמן שלא יצא הואיל ויכול לצאת על ידי היסק:

אם

תוספות

אמר רבי אבא מידי בקפידא תליא מילתא. דכיון דלא עבר בראשונה נתבטל בבגד וכי עבר נמי בשניה לא טמא הבגד ביציאתו לחוץ לפי שנתבטל במי תכבוסת וא"ת ולר' אבא תקשה אמאי נקט במתניתין הרי זה צבע אפילו דם (נדה) ודאי טהור אף למפרע דכיון דלא עבר איגלאי מילתא למפרע שנתבטל בבגד אלא ודאי בקפידא תליא מילתא וי"ל דלא איגלאי מילתא למפרע שלא היה ראוי לעבור מתחלה ע"י שלא עבר עתה שהרי כל שעה הוא מתייבש יותר ויותר ומעיקרא שמא היה ראוי לעבור אי נמי היה סבור כריש לקיש דמטמא טומאה בלועה לכך איצטריך לומר ה"ז צבע: אלמא בקפידא תליא מילתא. וא"ת אם כן מה צורך בהעברת סמנים כיון דמבטל בלבו סגי וי"ל דבטלה דעתו אצל כל אדם אם יבטלנו בלא שבעה סממנים: הנח לכתמים דרבנן. מיהו כיון דרגילות לבא כתם מגופה לא מקילינן אי לאו משום דאיכא למתלי בצבע (א) כדפירש במתניתין ולא דמי לדם תבוסה דלקמן דמקילינן משום דהוי מדרבנן אי נמי כדי לטהר אפילו למפרע נקט הרי זה צבע או שמא מתחלה שלא נתייבש כל כך היה יכול לצאת: רבי חייא מנא ליה. וא"ת אם כן לעולם לא ניתיב תיובתא מברייתא דמתני בי ר' חייא ובי רבי אושעיא וי"ל דבכולהו איכא למימר כדאמר אילפא בתענית (דף כא.) ובכתובות (דף סט:) כל דאמר מילתא דבי ר' חייא ור' אושעיא ולא פשיטנא ליה ממתני' כו' והך הוה פשיטא ליה לר"ל דלא רמיזא במתניתין ועוד דסברא הוא מדנקט מתניתין כתם ולא דם נדה שמע מינה דדם נדה ודאי לא מצי לבטל ולית ליה חילוק בין להבא בין למפרע: אם מתכבסת ויוצא ממנה רביעית דם. פרש"י בהגוזל (ב"ק קא:) שיתנו מים במדה ואם כשיסחטנו לחוץ ימצאו רביעית יותר א"כ ודאי היה בו רביעית דם וקשה דאפילו לא ימצאו רביעית יותר מ"מ יכול להיות שהיה בו רביעית שהרי הכסות בלועה גם מן המים וגם מן הדם שאין הכל יכול לצאת ונראה כדתניא בתוספתא דאהלות (פ"ד) רביעית דם שבלוע בכסות כיצד משערין אותו מביא מים במדה ומכבס ומביא מים אחרים ונותן בתוכו רביעית דם ואם היה שוה מראיהן טמאה שאם כן גם מן הבגד יצא רביעית דם שהרי גם מן המים ומן הדם נשארו בבגד ולא יהיה מראהו שוה אם לא היה בו רביעית דם מתחלה ואם תאמר ומה צריך מדה למים הראשונים לא היה צריך אלא שיתן מים במדה שיצא מן הבגד פחות רביעית ויתן רביעית דם לתוכו ואם ישוה מראיהן טמא וכ"ת שלא הזכיר מדה ראשונה אלא לתת מן השניה כמדתה הלא על כרחך אינו צריך מן השניים כשיעור שבלעה כסות מן הראשונים ויש לומר דמשום הכי נקט מדה בראשונה שאם ימצא רביעית יותר א"צ לחזור ולטרוח ולהביא מים שניים כדפרש"י: ואם לאו טהורה. אע"ג דכל הרביעית נבלע בבגד וא"ת משעה שנפל עליה יחד נטמא הכסות וי"ל דמיירי דקודם שנפל רביעית נבלע בכסות מה שאינו יכול לצאת ע"י סתם כבוס ונתבטל בבגד ולא היה (ג) רביעית שלם מעולם: מקולי רביעיות שנו כאן. תימה דבהגוזל קמא (ב"ק דף קא.) פריך תנא בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק אלמא חזותא מילתא היא ורמינהי רביעית דם שנבלע בבגד כו' ומשני מקולי רביעיות שנו כאן והא הך שינויא לא הוי אלא לר"ל א"כ תקשה לר' יוחנן וי"ל דלר' יוחנן לא קשה מידי טומאה לערלה דגבי טומאה משום קפידא וכיון דאינו יכול לצאת אלא ע"י הדחק בטל דטומאה בלועה לא מטמיא אבל גבי ערלה ניחא ליה בחזותא ולא מבטל ליה והתם משני שינויא דמהני לר"ל וה"ק אפילו לפי דבריך שאתה מדמה טומאה לאיסור לא קשה דדם תבוסה דרבנן: הא יכול לצאת טמא. ואם תאמר ומאי קושיא דלמא הכי פירושו כל הבלוע שאינו יכול לצאת על ידי סתם תכבוסת טהור אע"ג דיכול לצאת על ידי הדחק בצפון הא יכול לצאת ע"י סתם תכבוסת טמא דהא הך דכל הבלוע סיפא דהך דלעיל שנבלע בכסות והאי בסתם תכבוסת אוקמינן ופרישנא ואם לאו טהורה אע"ג דיכול לצאת ע"י הדחק בצפון ואדרבה קשיא לריש לקיש ויש לומר דהך דכל הבלוע משמע שאינו יכול לצאת כלל דסתמא קתני ואפילו הכי קיימא שפיר ארישא

דה"פ

תוספי הרא"ש

ר' לא שנאה ר' חייא מנין לו. תימה וכי מילתא דתמיה היא אי ר' חייא הוסיף לפרש מה שלא פי' ר'. וי"ל דמשמע ליה לר"ל דר' חייא פליג אדר' משום דקתני מתניתין כתם דמשמע דוקא בכתמים משום דכתמים מדרבנן אבל דם נדה לא מתני ליה ביטול. ועוד אפי' לא פליג כל ברייתא דלית לה רמז מהמשנה לא מותבינן מינה תיובתא כדאמרינן בסוף מציאת האשה גבי אילפא תלא נפשיה באיסקרתא ואמר כל דבעי ליה מתניתא דתני בי ר' חייא ור' אושעיא ולא פשיטנא ליה ממתניתין טבענא בימא: אם מתכבסת ויוצא ממנה רביעית דם טמאה. בפרק הגוזל קמא פרש"י דמשערינן אם יש במים שנתכבסו בו רביעית יותר לאחר תכבוסת מקודם תכבוסת ואי אפשר לצמצם שיעור זה יפה בענין זה שהרי נשתייר בבגד מן המים ובפ' ד' דתוספתא דאהלות קתני רביעית דם שנבלעה בכסות כיצד מטהרינן אותה מביא מים במדה ומכבסה בהם ומביא מים אחרים ונותן לתוכן רביעית דם אם מראיהן שוין הרי זו טמאה ואם לאו טהורה. ועתה אין לחוש אם נשאר המים בבגד שהרי הדם נתן מראה אדמומית אף במה שנבלע בבגד. וה"ה שלא היה צריך למדוד המים מתחלה אלא לאחר הכיבוס מודד מי התכבוסת ויקח מים אחרים באותה מדה פחות רביעית. ויתן רביעית דם באותם מים לידע אם מראיהן שוין אלא לכך מודד קודם הכיבוס שאם מוצא בהם רביעית יותר שוב אין צריך להביא אחרים: ואם לאו טהור. פי' טהור הבית שהכסות בתוכו. ואי גרס טהורה קאי אכסות אחר שהטבילה. ותימה מאי קשה לר"ל הא דמטמא ר"ל היינו משום שיכול לצאת בהיסק אבל אם אינו יכול לצאת מודה דטהור. וי"ל דה"פ דמתניתין אם יוצא בכיבוס קל טמאה ואם לאו שאינה יכולה לצאת בקל אלא ע"י הדחק טהורה: הא יכול לצאת טמא. ותימה מאי קשה ליה דילמא ה"ק הא יכול לצאת בדבר קל טמא. ור' יוחנן נמי דמטהר היינו במשקין שאין יכולין לצאת אלא ע"י הדחק כגון בהיסק תנור ובצפון דאם יכולין לצאת בז' סממנין מודה דטמא. ואדרבה קשה לר"ל דקתני אין יכולין לצאת טהור דמשמע אין יכול לצאת בקל אע"ג דיכול לצאת ע"י הדחק טהור. וי"ל דמשמע לישנא אין יכול לצאת כלל אפי' ע"י הדחק טהור ובהא מודה ר"ל הא יכול לצאת ע"י הדחק טמא הילכך פריך שפיר לר' יוחנן. ותימה והא סיפא דההיא דכסות דלעיל היא במס' אהלות ופרישית לה אם מתכבסת ויוצא ממנו רביעית דם בדבר קל טמאה ואם לאו שאינו יכול לצאת בקל טהור ועליה קאי הך סיפא אלמא ה"ק כל הבלוע שאינו יכול לצאת בקל (טמא) [טהור]. וי"ל דע"כ כל הבלוע שאינו יכול לצאת משמע דאינו יכול לצאת כלל אף על ידי הדחק. וה"פ לר"ל ואם לאו שאין הרביעית של דם בכיבוס קל טהורה שהרי כל הבלוע שאינו יכול לצאת כלל בשום ענין טהור אף בטומאה דאורייתא. הילכך בדם תבוסה דרבנן יש לטהר כשאין יכול לצאת בקל אע"פ שיכול לצאת ע"י הדחק ואליבא דר' יוחנן מפרש רב פפא הכי ואם לאו טהורה כיון שאינו יכול לצאת בקל דמסתמא אינו מקפיד עליו אע"פ שהיה יכול לצאת ע"י הדחק שהרי כל הבלוע שאינו יכול לצאת כלל טהור אע"פ שמקפיד עליו בפי' הילכך היכא דאינו מפרש דמקפיד דין הוא אפי' יכול לצאת ע"י הדחק כיון דאינו יכול לצאת בקל (טמא) [טהור] אף בטומאה דאורייתא הילכך פריך מינה שפיר ר' יוחנן לר"ל:

מסורת הש"ס

כלים פ"ט [מ"ב וש"נ] איתא ור"ל חרסין שנשתמשו בהן משקין טמאין ונפלו לאויר התנור וכו' וע' תוס' כריתות טו: ד"ה מגד]

ב"ק קא: אהלות פ"ג מ"ב ע"ש

שם מ"ב

[שם מ"ב]

גי' רש"א א"ר פפא כל היכא דאין יכול לצאת ד"ה טהור יכול וכו' וכן הוא בגמרות ישנות

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הנח וכו' בצבע כדפירשינן: (ב) ד"ה ואם לאו וכו' ולא היה בו רביעית:

אם הקפיד עליו אין אי לא לא : איזהו רוק
תפל: תנא *כל שלא טעם כלום מבערב
סבר רב פפא קמיה דרבא למימר כמאן
דאמר לא טעם מידי באורתא אמר ליה רבא
מי קתני בערב מבערב קתני לאפוקי היכא
דקדים ואכיל אמר רבה בר בר חנה אמר
רבי יוחנן איזהו רוק תפל כל שעבר עליו
חצות לילה ובשינה למימרא דבשינה תליא
מילתא *והתנן ישן כל היום אין זה רוק תפל
ניעור כל הלילה הרי זה רוק תפל התם
במתנמנם *היכי דמי מתנמנם אמר רב אשי
נים ולא נים תיר ולא תיר דקרו ליה ועני ולא
ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מדכר
תנא השכים ושנה פרקו אין זה רוק תפל
ועד כמה אמר רב יהודה בר שילא אמר רב
אשי אמר רבי אלעזר כל שיצא רוב דבורו
של שלש שעות : מי גריסין לעיסת גריסין של
פול וכו' : לימא מסייע ליה לריש לקיש דאמר
ר"ל רוק תפל צריך שיהא עם כל אחד ואחד
דלמא הבלא דפומא מעלי מתניתין דלא
כרבי יהודה דתניא ר' יהודה אומר מי גריסין
רותח ועובר שיתן לתוכו מלח *מאי משמע
דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא אמר ר"נ
בר יצחק דאמר קרא וירץ אחימעץ דרך
הככר ויעבור את הכושי אביי אמר מהכא
והוא עבר לפניהם ואיבעית אימא מהכא
ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם: מי רגלים
שהחמיצו : תנא כמה חימוצן שלשה ימים
א"ר יוחנן כל שיעורי חכמים בכתמים צריך
שיעור לשיעורן דילד או דזקן דאיש או
דאשה מכוסים או מגולים בימות החמה או
בימות הגשמים : וצריך לכסכם שלש
פעמים : *בעי רבי ירמיה אמטויי ואתויי חד
או דלמא אמטויי ואתויי תרתי מאי תיקו :
העבירן שלא כסדרן : ת"ר הקדים שניים
לראשונים תני חדא שניים עלו לו ראשונים
לא עלו לו ותניא אידך ראשונים עלו
לו שניים לא עלו לו אמר אביי אידי
ואידי שניים עלו לו ולא ראשונים ומאי
ראשונים ראשונים לכסדרן ושניים להעברתן:

מתני' כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה
ואלו הן הוסתות מפהקת ומעטשת
וחוששת בפי כריסה ובשפולי מעיה
ושופעת וכמין צמרמורות אוחזין אותה
וכן כיוצא בהן וכל שקבעה לה שלשה
פעמים הרי זה וסת : **גמ'** תנינא חדא זימנא *כל אשה שיש לה
וסת דיה שעתה התם בוסתות דיומי הכא בוסתות דגופא כדקתני אלו
הן וסתות היתה מפהקת מעטשת וחוששת בפי כריסה ובשפולי
מעיה ושופעת שופעת הא שפעה ואזלא אמר עולא בריה דרב עלאי
בשופעת

רש"י

אם הקפיד עליו אין . והא דקתני אם יכול לצאת טמא כשהקפיד :
באורתא . שאפילו אמש לא טעם כלום : מבערב קתני . אבל אמש
אכל כשאר ב"א : לאפוקי דקדים . קודם היום לאחר שניעור משנתו
ואכיל דלא הוי רוק תפל לפי שהשינה ממררת את הרוק ומחזקתו
והאוכל ממתקו ומעביר את כחו : תורה אור
התם . דקתני ניעור כל הלילה הרי
זה רוק תפל לא דניעור ממש אלא
מתנמנם דודאי שינה של לילה בעינן
ושינת היום אע"ג דישן לאו תפל הוא
הואיל וטעם כלום שהטועם שחרית
נהנה כל היום כולו : השכים ושנה
פרקו . הדבור מעביר כח הרוק :
של שלש שעות . שהוא עשוי לדבר
בשלש שעות : לימא מתני' . דבעי
לעיסה כדי שיהא רוק מעורב בגריסין
מסייע ליה לריש לקיש : עובר .
קודם שהמלח מעביר כח הגריסין :
ויעבור את הכושי . קדם לפניו :
שהחמיצו . שהסריחו : הני מי רגלים
דילד או דזקן . של זקן מעלו טפי :
מכוסין . מעלו טפי : בימות החמה .
מעלו טפי : בעי רבי ירמיה הא
שלש פעמים דקתני אמטויי ואתויי
חד . הולכה והובאה חשיב חד או
דלמא אמטויי חשיב חד ואתויי חד
דהוו להו תרי : שניים לראשונים .
נתר ובורית וקמוניא ואשלג לרוק
תפל ומי גריסין ומי רגלים : תני
חדא שניים עלו לו . אותם שהעביר
בשנייה עלו לו : ראשונים לא עלו
לו . וכי הדר מעביר נתר ובורית
וקמוניא ואשלג זימנא אחריתי בתר
רוק וגריסין ומי רגלים נמלא עוברין
עליו כסדרן : ותניא אידך כו' . וקשיין
אהדדי : אמר אביי הא והא סבירא
להו שניים שהעביר . (א) שניים שהיה
לו להעביר ראשון עלו לו וראשונים
שהעביר ראשון לא עלו לו דהכי
שפיר דכי הדר מצרכינן לעבורינהו
בתר שניים הוי ליה כסדרן : ומאי
ראשונים . דקתני באידך ברייתא עלו
לו : ראשונים לכסדרן . שהיה לו
להעביר תחלה שהוא העביר לבסוף
דהוו להו הנך ראשונים לכסדרן שניים
להעברתן : **מתני'** מפהקת .
*אישטרילי"ר בלע"ז : פי כרסה .
נגד טבורה : שפולי מעיה . בית הרחם:
ושופעת . בגמרא פריך מאי קאמר :
צמרמורות. פריצונ"ש : אוחזין אותה .
בכך למודה להיות בכל עת שהיא
רואה: דיה שעתה. בכל ראיות שתראה
ע"י וסתות אלו : כיוצא בהן . מפרש
בגמרא : **גמ'** בוסתות דיומי . כגון
מט"ו לט"ו: הא קא שפעה ואזלא. והיכן
הוא הוסת הואיל וכל ימיה רואה :
בשופעת

תוספות

דה"פ לריש לקיש שכל הבלוע שאינו יכול לצאת אפילו על ידי הדחק
בלפנים טהורה א] ואם לאו דיכול לצאת ע"י הדחק טמאה אפילו
בטומאה דאורייתא ואם כן בדם תבוסה דרבנן אפילו יוצא על ידי
הדחק טהור והשתא מפרש בסיפא ויהיב טעמא לרישא (ג) בטומאה
דאורייתא דכי אינו יכול לצאת
טהורה אבל יכול לצאת על ידי הדחק
טמאה ולר' יוחנן דמפרש כדמשני רב
פפא פירוש דרישא אם מתכבסת
ויוצא ממנו בתכבוסת סתם טמא שכן
דרך להקפיד עליו הואיל ויוצא בקל
ואם לאו טהורה ואפילו יוצא ע"י לפון
דאין דרך להקפיד עליו כיון שאינו
יוצא בהכבוסת שתשומייתי כל הבלוע
ליתן טעם לרישא דכיון (ג) דאינו יכול
לצאת כלל אפילו הקפיד בפירוש אין
קפידתו קפידא דבטלה דעתו אצל
כל אדם שאין דרכן להקפיד ברישא
נמי יכול לצאת על ידי הדחק ועל
ידי כבוס סתם אינו יכול לצאת טהור
הואיל ואין דרך להקפיד בסתם
והיינו כדמשני רב פפא כל היכא
דאינו יכול לצאת כו' והשתא רב פפא
אינו סותר מה שאמר למעלה אלא
בא לתרץ דה"פ הא יכול לצאת על
ידי הדחק והקפיד עליו להוציאו טמא
וכי קאמר לעיל טהור בשלא הקפיד
עליו להוציאו ולא היה צריך רב פפא
לומר אלא התם בדקפיד אלא בא
להשמיענו פלוגתא דרבי יוחנן ור"ל
דפליגי בדלא קפיד ויכול לצאת על
ידי הדחק דר"ל מטמא ור"י מטהר :
נים ולא נים תיר ולא תיר . פי'
נים ולא נים בתחלת שינה תיר
ולא תיר בסוף שינה כשהוא ניעור
משנתו ובערבי פסחים (פסחים קכ:)
נמי גבי נתנמנמו יאכלו ונקט כי האי
לישנא נים ולא נים תיר ולא תיר
איכא לפרושי בכי האי גוונא נים
ולא נים שעתה בחצות הלילה מתחיל
להתנמנם תיר ולא תיר שישן בחצי
הראשון ועתה כשמגיע בחצות הלילה
היה מתחיל ליעור והוא תיר ולא
תיר* : **תנא** כמה חימוצן שלשה
ימים . קשה דבפרק רבי עקיבא
(שבת דף צ.) קאמר גבי מי רגלים
שהחמיצו בני מ' יום משמע ולא קודם
לכן ואיכא ספרים דגרסי עד ארבעים
יום ולפי זה ניחא דאיכא למימר
משלשה ועד ארבעים מעלו ואיכא
ספרים דגרסי בן ארבעים וקאי
אתינוק שהוא בן מ' יום וקשה דהא
לקמן איבעיא להו דילד או דזקן וי"ל
דה"פ דילד דווקא או אפילו דזקן
נמי ולא כפ"ה דפירש דזקן מעלו טפי
וכן משמע מדקאמר דאיש או דאשה
וליכא למימר או דאשה דוקא דהא
דילד או דזקן נקט לשון זכר וכן
בשבת בן מ' לשון איש מיהו תימה
אמאי לא מייתי הכא הך ברייתא
דשבת דבן מ' יום *ועוד מילי טובא
שמאריך בהותה ברייתא יותר מהכא
והכא מאריך בדין מי רגלים יותר
מהתם ונראה לומר דברייתא דהתם קאי אמילתא דת"ק דאמר כדי לכבס בו בגד קטן והתם לא מטלו אלא בני מ' יום והכא לגבי כתם
איירי ומטלו בני שלשה ימים ולא שייכי כולהו מילי דהתם הכא ומשום הכי לא מייתי ההיא ברייתא הכא* :
מפהקת . פי' בקונטרס אשטריליי"ר בלע"ז ואין נראה אלא כמו שפירש בשבת (דף קנו.) גבי פיהק ומת באליי"ר כדאמר בברכות
(דף כד:) גבי רבי שהיה מפהק ומניח ידו תחת סנטרו : **מעטשת** . אישטרנוי"ר וגוסה פירש רש"י בגמרא באליי"ר
ואין נראה אלא פירוש רוטי"ר וכן *גיהק בתפלה רוטי"ר ובערוך פירש קול היוצא מן הגרון מתוך מאכל כבד וזה רוטי"ר ואין נראה
לפרש שנגלוטי"ר . וכולהו הני וסתות איירי שמפהקת או מעטשת שעה או שתים בעת שרגילה לראות אבל משום פיהוק או עיטוש חדא
זימנא לא קבעה מדמפליג *בין תחלת וסת לסוף וסת ובחד פיהוק וחד עיטוש לא שייך תחלה וסוף:
לימים

עין משפט נר מצוה

לו א ב ג ד ה ו ז מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' לג:

לז ח ט י מיי' שם הלכה לג ולגמרא:

לח כ מיי' שם הל' לד ופ"ד מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ז:

לט ל מ מיי' שם פ"ח הל' ב וס"ג מהל' משכב ומושב הל"ג סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' יט:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה (כוף פב ע"ב) הא יכול וכו' ואם לאו דיכול לצאת אפי' ע"י הדחק טמאה טומאה דאורייתא וכו' כצ"ל לענ"ד ועי' מהרש"א וסוף סוגיא.

[וע"ע תוס' תענית יב: ד"ה נים]

אבל בגמרות שלפנינו ליתא התם אלא כן מילתא דבן מ' יום ע"ש רש"ל

תוספי הרא"ש

וכמה חימוצה ג' ימים. בשבת פרק ר' עקיבא מפרש בגמרא מ' יום ובמי רגלים דהכא איירי דקתני התם ר' יהודה אומר כדי להעביר את הכתם [וי"ל] דכאן פי' דפחות מג' ימים לא
מהני התם [אמר] דספי ממ' יום לא מהני . וי"מ הא דקאמר התם בן מ' יום היינו של תינוק בן מ' יום והא דמיבעיא ליה הכא דילד או זקן י"ל דה"ק דילד או אפי' דזקן . וקצת תימה דלא מייתי בשמעתין ההיא דשבת :
דילד או דזקן . כולה שמעתין מוכחא דמי רגלים דמתניתין מי רגלים ממש ולא עשב שכך שמו ומי רגלים דפיטום הקטרת ומי רגלים דהכא שוין כדמוכח בפ' דם חטאת דפריך והא בעינן לאעבורי סממנין על הכתם ותנן אין
מכניסין מי רגלים למקדש ודלא כדברי המפרשים שהוא עשב ששמו מי רגלים ובשביל ששמו מכוער אין מכניסין אותו למקדש : ותניא אידך ראשונים עלו לו שניים לא עלו לו . וקשה ליה מברייתא אברייתא וגם פי' דברייתא
תנינא לא ידע : מפהק . פרש"י אשטורליית . אדם שפושט אבריו . ובפ' אם לא הביא גבי פיהק ומת פי' פלייר אדם הפותח פיו . וכן נראה מהא דאמרינן בברכות גבי ר' כשהיה מפהק היה מניח ידו על סנטרו . ובערוך
פי' קול היוצא מן הגרון מתוך שאכל מאכל כבד . ונראה דלא איירי בקביעות ווסת דגיהוק ופיהוק דחדא זימנא אלא כמה פעמים היא עושה כן בשעת ווסתה דבחד פיהוק ובחד עיטוש לא שייך תחלה וסוף וכל אלו
יוסתות דגופה אין להם זמן קבוע :

מסורת הש"ס

ג"י יעב"ץ והתניא

פסחים קכ: תענית יב. מגילה יח: יבמות נד.

סוכה לט. פסחים ז: קיט. מגילה כא: [מנחות לה]

[מנחות ש. כ"ק קיט:]

[ועי' אדם שמטש אבריו כ"כ ברא"ש]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמר אביי וכו' שניים שהעביר שהיה: (ב) תוס' ד"ה (דף פב ע"ב) הא יכול וכו' לרישא בטומאה דאורייתא וכו' (ג) בא"ד דכיון דאינו יכול לצאת ע"י הדחק:

לעיל ג.

[ועי' מנחות סג. ובתוס' שם ד"ה בן ארבעים]

[ברכות כד.]

[במתניתין לקמן ע"ב]

עין משפט
נר מצוה

[עירובין נז.]

מא א מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל"ב וע"ש ומיי' פ"ג מהל' משכב ומושב הל"ו סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' יט :

מא ב שם סעי' כג בהגה"ה :

מב ג מיי' פ"ג מהל' משכב ומושב הל"ו סמג שם טוש"ע שם סעיף כד :

מג ד ה מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל' ג וע"ש סמג שם טוש"ע שם סי' קפד סעיף ב:

מד ו מיי' שם הל"ד סמג שם טוש"ע שם סימן קפט סעיף יד :

מה ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג :

תורה אור

בשופעת דם טמא מתוך דם טהור : וכמין צמרמורות וכו' : וכן כיוצא בהן לאתויי מאי אמר רבה בר עולא "לאתויי אשה שראשה כבד עליה ואבריה כבדים עליה ורותתת וגוסה אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הרי אמרו לימים שנים לוסתות אחת למה שלא מנו חכמים שלשה למה שלא מנו חכמים לאתויי מאי אמר רב יוסף לאתויי ראשה כבד עליה ואבריה כבדין עליה ורותתת וגוסה א"ל אביי מאי קא משמע לן מתני' היא דהא פרשה רבה בר עולא אלא אמר אביי לאתויי ²אכלה שום וראתה ואכלה בצלים וראתה כססה פלפלים וראתה *אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא *אמר ליה אביי את אמריתה ניהלן ואהא אמריתה ניהלן היתה למודה להיות רואה יום חמשה עשר ושינתה ליום עשרים זה וזה אסורין שלש פעמים ליום עשרים הותר יום חמשה עשר וקבעה לה יום עשרים שאין אשה קובעת לה וסת עד שתקבענה שלש פעמים ואמרת לן עלה אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר"ג בר רבי שאמר משום רשב"ג אבל חכמים אומרים ראתה אינה צריכה לא לשנות ולא לשלש ואמרינן לך לשנות אמרת לן לשלש מיבעיא ואמרת לן לשנות בוסתות לשלש בימים ונימא זו דברי רשב"ג הא קמ"ל שמואל דר"ג ברבי כרשב"ג סבירא ליה : **מתני'** ³היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסתות כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות טמאות בסוף הוסתות כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות טהורות רבי יוסי אומר אף ימים ושעות וסתות היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה רבי יהודה אומר כל היום שלה : **גמ'** תנא כיצד א"ר יוסי ימים ושעות וסתות היתה למודה להיות רואה מיום עשרים ליום עשרים ומשש שעות לשש שעות הגיע יום עשרים ולא ראתה אסורה לשמש כל שש שעות ראשונות דברי רבי יהודה ורבי יוסי מתיר עד שש שעות וחוששת בשש שעות עברו שש שעות ולא ראתה ⁴אסורה לשמש כל היום כולו דברי ר' יהודה ורבי יוסי מתיר מן המנחה ולמעלה : היתה למודה : והתניא רבי יהודה אומר כל הלילה שלה לא קשיא הא דרגילה לראות בתחלת יממא והא דרגילה לראות בסוף ליליא תני חדא רבי יהודה אוסרה לפני וסתה ומתירה לאחר וסתה ותניא אידך אוסרה לאחר וסתה ומתירה לפני וסתה ולא קשיא הא דרגילה למחזי בסוף ליליא הא דרגילה למחזי בתחלת יממא אמר רבא הלכה כרבי יהודה ומי אמר רבא הכי *והתניא °והזרתם את בני ישראל מטומאתם מכאן א"ר *ירמיה אזהרה לבני ישראל ויקרא טו שיפרשו מנשותיהן *סמוך לוסתן וכמה אמר *)רבא עונה מאי לאו עונה אחריתי לא ⁵אותה עונה ותרתי למה לי צריכא דאי אשמועינן הא הוה אמינא ה"מ לטהרות אבל לבעלה לא קמ"ל ואי מהיא הוה אמינא סמוך לוסתה עונה אחריתי קמ"ל אותה עונה: **מתני'** *⁶היתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה להיות רואה ליום כ' זה וזה אסורין שינתה פעמים ליום כ' זה וזה אסורין שינתה *ג' פעמים ליום כ' הותר ט"ו וקבעה לה יום כ' ⁷שאין אשה קובעת לה וסת עד שתקבענה ג' פעמים ואינה מטהרת מן הוסת עד שתעקר ממנה ג' פעמים :

*) נ"ל רבה

גמ'

לימים שנים. היינו כרבי דאמר *בתרי זימני הויא חזקה ושלא מנו חכמים ג' הואיל ואינו וסת גמור מודה רבי דבעי ג' זימני והכי קים ליה : **אכלה** שום וראתה. הואיל ועל ידי מעשה הם אינו וסת גמור ולא הוה בכלל דמתני' וא"ת ואמאי לא קאמר נמי קפצה וראתה דהוו נמי על ידי מעשה ויש לומר דאינה קובעת וסת לקפיצות לחודייהו כדאמר בפרק קמא (לעיל יא.) דכל שתקבענה מחמת אונס אפי' כמה פעמים לא קבעה אבל אכלה שום לא חשיב אונס כמו טורח של קפיצה שאין הראייה באה על ידי טורח אלא ממילא : **זו** דברי רשב"ג אבל חכמים אומרים כו'. לכאורה משמע זו ולא סבירא ליה מדלא קאמר אבל רבי אומר ואפילו את"ל הכי לא תקשי לקמן גבי דילוג דמוקמינן שמואל כרשב"ג דאליבא דמתניתין פליגי רב ושמואל ולמאי דאמר מעיקרא הס"ד דפליגי בפלוגתא דרבי ורשב"ג צריך לומר זו וסבירא ליה כדמשני בפרק שור שנגח (ב"ק דף לז:) : **אסורה** לשמש כל שש שעות דברי רבי יהודה. לר' יהודה הוה שייך למתני כל היום כולו כדמוכח בסיפא שהוא אוסר כל היום. אלא משום רבי יוסי תני לה בתרתי בבי : **וחוששת** בששה שעות. היינו כל שעה ששית : **מן** המנחה ולמעלה. פירש"י סוף שש שמאז נוטי' צללי ערב ופי' רשב"ם דאף על גב דאמר בתמיד נשחט (פסחים נח.) דזמן המנחה לכל המוקדם הוי משש שעות ומחצה ואילך היינו משום דלא קים לן שפיר בשיעור שעות היום אבל מן הדין הוא מתחילת ז' ומיהו לגבי וסת נמי אסורה עד חצי שעה שביעית דהיינו מן המנחה ולמעלה :

איתמר

בשופעת דם טמא מתוך דם טהור. רגילה לראות דם טהור תחלה ואח"כ דם טמא הוי וסת וכל שעה שתראה דם טמא אחר דם טהור אמרינן דדיה שעתה : גוסה. בלע"ז : הרי אמרו. לקמן בשמעתין אינה צריכה לא לשנות ולא לשלש ומפרש לה לשנות בוסתות כו' : לימים שנים. וסתות דיומי משקבעתן שתי פעמים הוי וסת : לוסתות. דגופה כגון הני דמתניתין משקבעתן פעם אחת הוי וסת : למה שלא מנו חכמים. וסת שלש וקמיבעיא ליה לשמואל למה שלא מנו חכמים מאי היא והכי קאמר שמואל אני שמעתי כן למה שלא מנו חכמים שלש אבל איני יודע מהו : מתניתין היא. דקתני וכן כיוצא בהן ופירשה רבה בר עולא לאתויי הני : הא שמעתא. דשמואל דאמר לימים שנים לוסתות אחד : זה וזה. כשיגיע עוד חמשה עשר אסורה לשמש שמא תחזור לוסתה וכשיגיע יום עשרים נמי תאסר שמא מעכשיו תקבע וסת ליום עשרים : שאמר משום רבן שמעון בן גמליאל. דלא הוי חזקה בציר מתלת זימני כדשמעינן ליה לרבן שמעון בן גמליאל בכל דוכתי לשלישי תנשא לרביעי לא תנשא (יבמות דף סד:) : ונימא זו דברי רשב"ג. דהא קיימא לן בכל דוכתי דבעי שלשה זימני לחזקה : **מתני'** בתוך וסתות. בוסתות דגופה קאמר : אף ימים ושעות. בגמ' מפרש : אינה אסורה אלא עם הנץ החמה. וכל הלילה משמשת ואם עבר הנץ החמה ולא ראתה משמשת כל היום ורבי יוסי קתני לה דדייק שעת הוסתות ותו לא : רבי יהודה אומר כל היום שלה. מותרת לשמש משעבר הנץ החמה ולא ראתה אבל כל הלילה שלפני הנץ החמה של וסתה אסורה לשמש ומפרש בגמרא דהאי למודה עם הנץ החמה דקתני דרגילה למחזי בסוף ליליא מקמי דלימטי תחלת יממא והכא אסרינן לה כל עונת וסתה נמצאת אסורה כל הלילה שהיא עונת וסתה ורבי יהודה מחמיר : **גמ'** אסורה לשמש כל היום כולו דברי רבי יהודה. ורבי יהודה לטעמיה דאמר כל עונת וסתה אסורה ועונה הוי או יום או לילה ומי שוסתה בלילה ואפילו בסופה אסורה כל הלילה ואם וסתה ביום ואפי' בסופו כל היום אסורה : עד שש שעות. דשעות דייקינן הואיל ווסתה בשעה ששית אינה אסורה לא לפניה ולא לאחריה : וחוששת לשש שעות. שעה ששית היא אסורה שהוא וסתה : מן המנחה. היינו משש שעות ולמעלה מכי ינטו צללי ערב ובשבע כבר נטו הצללים שהחמה במערב : עם הנץ דמתניתין בסוף לילה לפיכך כל היום שלה (א) והלילה אסורה עם הנץ דברייתא בתחלת יממא ולפיכך לילה מותרת ויום אסורה : והזרתם את בני ישראל. וסמיך ליה והדוה בנדתה : עונה אחריתי. דאם וסתה ביום אסורה כל היום וכל הלילה שלפניו ורבי יהודה לא אסר אלא עונת וסתה : ותרתי למה ליה. לרבא לאשמועינן : **מתני'** ואינה מטהרת מן הוסת. דאסורה כל ימי וסתה שמא תראה : **גמ'** קבעה

מסורת הש"ס

[עירובין י. וש"נ]

[שם וש"נ]

יבמות סב: שבועות יח:

[בשבועות איתא ר' יאשיה]

[יבמות סב: שבועות יח:]

[לעיל לט.]

יבמות סד: ודף סה.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עם הנץ וכו' כל היום שלה מותרת והלילה אסורה :

תוספי הרא"ש

לימים שנים. כר' דאמר בתרי זימני הויא חזקה אבל ווסתות דגופה קים ליה לשמואל דלר' סגיא ליה בחדא זימנא. ולמה שלא מנו חכמים כגון ע"י מעשה באים מודה ר' דאינן ראויין לקבוע בפחות מג' : לאיתויי אכלה שום ובצל וכססה פלפלין. ולא הוו בכלל הנהו דפי' רבה בר עולא דהנהו אתו ממילא והנך ע"י מעשה לכך צריך ג' זימני ולא בעי למימר לאיתויי קפצה וראתה דהא תניא בפ"ק כל שתקבענה מחמת אונס לא הוי וסת אבל אכלה שום ובצל לא חשיב אונס דאין הראיה באת ע"י טורח אלא ממילא: אמר שמואל זו דברי רשב"ג. אם נפרש זו ולא ס"ל אלא סבר כר' דאמר בתרי זימני הוי חזקה כדמשמע בכל דוכתא זו ולא ס"ל לא תיקשי לך הא דפליגי רב ושמואל בסמוך ואמר שמואל עד שתשלש בדילוג דהתם אליבא דרשב"ג פליגי אבל מ"מ שמואל כר' ס"ל אבל מעיקרא דבעי למימר תלמודא דפליגי בפלוגתא דר' ורשב"ג ע"כ זו וס"ל קאמר וה"נ אשכחן בריש שור שנגח ד' וה' : מן המנחה ולמעלה. פרש"י מתחלת ז' נוטין צללי ערב ואינה אסורה אלא עד סוף שעה ששית. אע"ג דלכל המוקד' בחצי שביעית הוי זמן התמיד היינו לפי שאין אנו בקיאין בשעות היום כדאמרינן בפ' אמר להם הממונה אבל מן הדין הוי מתחלת שעה שביעית. א"נ חצי שביעית וחצי ששית חמה עומדת בראש כל אדם ולכך הוי בכלל חצות עד שש שעות ומחצה : ומי אמר רבא הכי והתניא והזרתם כו' כ"ש אי הוה סבר כר' יוסי דקשיא ליה טפי אלא לא נחת אלא לפרושי תרתי מילי דרבא דצריכי תרווייהו : שינתה ליום עשרים זה וזה אסורין וחוששת ליום ט"ו שאחר ראיית עשרים ואם [לא] תראה ביום ט"ו חוששת ליום עשרים שאחר ראיית יום כ' זה :

גמ' איתמר *ראתה יום חמשה עשר לחדש זה ויום ט"ז לחדש זה ויום שבעה עשר לחדש זה רב אמר קבעה לה וסת לדילוג ושמואל אמר א) עד שתשלש בדילוג נימא רב ושמואל בפלוגתא דרבי ורשב"ג קמיפלגי דתניא *ב) ניסת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא דברי רבי רשב"ג אומר לג' תנשא לד' לא תנשא לא דכ"ע כרשב"ג והכא בהא קמיפלגי רב סבר חמשה עשר ממנינא ושמואל סבר כיון דלאו בדילוג חזיתיה לאו ממנינא הוא איתיביה ג) היתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה ליום ששה עשר זה וזה אסורין שינתה ליום שבעה עשר הותר ששה עשר ונאסר חמשה עשר ושבעה עשר שינתה ליום שמונה עשר הותרו כולן ואין אסור אלא משמונה עשר ואילך קשיא לרב אמר לך רב למודה שאני °ודקארי לה מאי קארי לה למודה אצטריכא ליה מהו דתימא כיון דלמודה ועקרתיה בתרי זימני עקרה ליה קמ"ל מיתיבי ראתה יום עשרים ואחד בחדש זה יום עשרים ושנים בחדש זה יום עשרים ושלשה בחדש זה קבעה לה וסת סירגה ליום עשרים וארבעה לא קבעה לה וסת תיובתא דשמואל אמר לך שמואל הכא במאי עסקינן כגון דרגילה למחזי ביום עשרים ושינתה ליום עשרים ואחד דיקא נמי דשבקינן ליום עשרים ונקט ליום עשרים ואחד ש"מ: שאין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענה וכו': א"ר פפא ד) לא אמרן אלא למקבעה אבל למיחש לה בחדא זימנא חיישא מאי קמ"ל תנינא היתה למודה להיות רואה יום חמשה עשר ושינתה ליום עשרים זה וזה אסורין אי מהתם ה"א ה"מ היכא דקיימא בתוך ימי נדתה אבל היכא דלא קיימא בתוך ימי נדתה אימא לא קמ"ל: ואינה מטהרת מן הוסת וכו': א"ר פפא ה) לא אמרן אלא דקבעתיה תלתא זימני דצריכי תלתא זימני למעקריה אבל תרי זימני בחדא זימנא מיעקר מאי קמ"ל תנינא אין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענה שלש פעמים מהו דתימא חדא לחד תרי לתרתי ותלתא לתלתא קא משמע לן תניא כותיה דרב פפא ו) היתה למודה להיות רואה יום עשרים ושינתה ליום שלשים זה וזה אסורין הגיע יום עשרים ולא ראתה מותרת לשמש עד יום שלשים וחוששת ליום שלשים הגיע יום שלשים וראתה הגיע יום עשרים ולא ראתה והגיע יום שלשים ולא ראתה והגיע יום עשרים וראתה הותר יום שלשים ונאסר

הדרן עלך האשה

רש"י

קבעה לה וסת לדילוג. ואסורה ליום י"ח לחדש רביעי וליום י"ט בחדש חמישי וכן לעולם: עד שתשלש בדילוג. ויום ט"ו אינו מן המנין שהוא תחלת ראייתה ואין שם דילוג: היתה למודה. וסת קבוע לט"ו ושינתה לי"ו זה וזה אסורין כלומר כשיגיע ט"ו וי"ו עוד תאסר חזרה ושינתה בשניה [לשבעה עשר] הותר ט"ז מכאן ואילך שלא קבעתו אלא פעם אחת הלכך בפעם אחת הוא נעקר: הותרו כולן. ט"ו שהרי עקרתו שלשה פעמים וט"ז וי"ז בחדא זימנא מיעקר ואפילו י"ח הבא לא יאסר אלא י"ט כדקתני משמונה עשר ואילך שהרי שילשה בדילוג וקבעה לה וסת לדילוג: תיובתא דרב. דהא קתני שינתה לשבעה עשר נאסר ט"ו וי"ו ולא קתני מי"ז ואילך ואע"ג דדילגה ב' זימני אלמא ראייה קמייתא לאו ממנינא: למודה שאני. כיון דוסתה קבוע לט"ו שדינן ראייה של ט"ו עם ראיות שעברו עליה שהרי בזמנה ראתה והיכי הוה מצינן למימנייה עם הני דדילוג וכי אמינא אנא היכא דראיית ט"ו שהיתה תחלת ראייתה או שלא היה לה וסת קודם לכן או שהיה לה וסת ליום עשרים: ודקארי לה מאי קארי לה. הא ודאי היכי מצי לאקשויי מלמודה: קס"ד. ה"ה לשאינה למודה בעינן תלתא זימני דילוג והאי דנקט למודה לאו משום *עקירת וסת דילוג למידק דלמודה הוא דבעי שתשלש בדילוג אלא משום עקירת וסת ראשון דקתני חזרה ושינתה לי"ז הותר ט"ז ונאסר ט"ו וי"ז ואע"ג דעקרתיה לט"ו תרי זימני דסד"א כיון דלמודה הואי בט"ו ועקרתיה ב' זימני שו לא הדרה ותשתרי לט"ו הבא: קמ"ל. דאין וסת קבוע נעקר בפחות משלש פעמים: סירגה. מיום כ"ב ליום כ"ד: לא קבעה לה וסת. שאין דילוג זה דומה לראשון דראשון יום אחד וזה שני ימים כאחד קתני מיהא קבעה לה וסת בג' ראיות וראשונה בכלל: ושינתה ליום כ"א. דאיכא דילוג תלת זימני: דיקא נמי. מדשבקינן ליום עשרים דהוה ליה למיתני ראתה ביום עשרים בחדש זה ויום עשרים ואחד בחדש זה ויום עשרים ושנים בחדש זה שכן דרך לשון תנאים לשנות כלל ולשון קצרה: לא אמרן. דאין קובעת עד שתקבענו שלש פעמים אלא למקבעיה דתהוי דיה שעתה ולא יעקר בפחות מג': אבל למיחש. בחדא זימנא חיישא ליה שאם ראתה ביום ט"ו פעם אחת חוששת לט"ו הבא ולא תשמש: הני מילי. היכא דקאים ליה אותו יום ששינתה בו בתוך ימים שראויה להיות בהן נדה כי מתני' שהיא למודה להיות רואה ביום ט"ו לטבילתה שהוא כ"ב לראייתה וכדאוקימנא בבנות כותים (לעיל נז.) ושינתה ליום עשרים לטבילה שהן עשרים ושבע לראייה דכי הדר מטי יום ט"ו לטבילתה קיימא לה בימים הראויים לנדה שהרי שלמו לאחר טבילה י"א שבין נדה לנדה ונכנסה ארבעה ימים בימים הראויים לנדות אבל היכא דקאי בתוך ימי זיבתה כגון שהיתה למודה לראות ליום חמשה עשר לטבילתה והקדימה וראתה בתוך ימי הזוב כגון ליום עשירי לטבילה: אימא לא תיחוש לה. דכי מטיא טבילתה אחריתי ותטבול ויגיע יום *עשרים לא תאסר לשמש דהא קיימא לן בפרק דלעיל (דף נג.) כל אחד עשר בחזקת טהרה שאינה מוחזקת רואה הלכך משום חדא זימנא לא תיחוש לה דאקראי בעלמא הוא קמ"ל: תנינא אין האשה קובעת. ואינה מטהרת ומדתנא להו גבי הדדי משמע דלא בעי עקירה שלש פעמים אלא למי שנקבע שלש פעמים: חד לחד. חדא עקירה לחד קביעות וקא משמע לן דאפילו קבעתיה תרי זימני מיעקרא בחד זימנא: כוותיה. דאפילו קבעתיה תרי זימני מיעקר בחד זימנא: ה"ג מותרת לשמש עד יום שלשים. כל ימים שבינתים מותרים: הגיע יום שלשים ולא ראתה הגיע יום עשרים וראתה הותר שלשים. העתיד לבא דהא איעקר מינה ואף על גב דקבעתיה תרי זימני מיעקר בחד זימנא: ונאסר

תוספות

איתמר ראתה ט"ו בחדש זה וט"ז בחדש זה. פי' דווקא בכי האי גוונא אבל ראתה בג' חדשים או בב' לחדש או באחד לכ"ע אין צריך יותר כדאמר לעיל בסוף בנות כותים (דף נז:) דחזאי ריש ירחא וריש ירחא כו' ואפילו שאחד מלא ואחד חסר ואין הימים שבין ראייה לראייה שוין מ"מ קביעות החדש גורם והיכא דבראשונה אין לה שיעור בחדש שתהא השניה נראת דילוג מן הראשונה דכ"ע דאין הראשונה מן המנין ובעינן שתשלש בדילוג כגון ראתה עכשיו ושניה בעשרים לה ושלישית בכ"א לשניה ומשום הכי נקט ט"ו בחדש זה ולפירוש זה קשה דבפרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק לז:) מדמה נגח יום חמשה עשר בחדש זה וששה עשר בחדש זה ושבעה עשר בחדש זה לפלוגתא דהכא ואם כן היכי קאמר התם לעיל גבי ראה שור ונגח שור ולא נגח דהויא ראשונה מן המנין הא בכי האי גוונא אפי' רב מודה דלא הוי ראשונה מן המנין שהרי לא היתה לשום זמן לא לחדש ולא לשבת ויש לחלק בין סירוגין דימים לסירוגין דשוורים ור"ח פי' קבעה לה וסת לדילוג כשעשתה שלש פעמים כסדר הזה כגון שראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון וכן ראתה ט"ו בתמוז וי"ו באב וי"ז באלול ועוד ראתה ט"ו בתשרי וי"ו במרחשון וי"ז בכסליו חוששת מכאן ואילך ט"ו לחדש זה וי"ו לשני וי"ז לשלישי ולשמואל צריכה שתשלש בדילוג שתראה בחדש רביעי יום י"ח ובג' חדשים שאחריהם יום י"ו וי"ז וי"ח וכן בשלישי עוד שאחרי כן דראייה של ט"ו יום בחדש הראשון לא היה ממנינא ותימה למה פי' כן דא"כ כששאל הש"ס לימא בדרבי ורשב"ג קמיפלגי לא פליגי בראייה ראשונה לחוד אלא בשלש ראיות של דילוג ראשון ובמסקנא יהיה הפירוש בע"א ואמאי לא סגי בג' חדשים כדפי' בקונטרס: ואינה אסורה אלא מי"ח ואילך. וא"ת ויאסר נמי יום י"ח כי שינתה לי"ז שהרי דילגה ויהיה בכלל וסת דילוג כמו ט"ו וי"ו דחיישינן בחדא זימנא ואומר הר"י דאין לחוש בדילוג משום חדא זימנא: מיחש בחדא זימנא חיישינן. פירש"י דחיישינן לתשמיש וכן צריך לפרש מדלא פרי' הש"ס בהדיא לטהרות ואין להזכיר בשום קביעות וסת ג' פעמים לגבי תשמיש דהא בחדא זימנא חיישינן אלא לגבי שאם נקבעו שלש פעמים חוששין לו עד שיעקר שלש פעמים:

תוספי הרא"ש

רב אמר קבעה לה ווסת לדילוג. ודוקא שראייה ראשונה תיתה בט"ו לחדש והשנית בט"ז בחדש והשלישי בי"ז בחדש דבכה"ג דוקא ס"ל לרב דראשונה ממנין הדילוג כיון דזמן ראיותיה למנין ימות החדש אבל אם ראייה ראשונה היה בר"ח ושניה בט"ו לראיה זו ושלישית בי"ו לאותה ראייה מודה רב דלא קבעה לה ווסת דראייה ראשונה אינה מן המנין. וכן מוכח בפ' שור שנגח ד' וה' דמדמי נגח ט"ו בחדש זה וט"ז בחדש זה וי"ז בחדש זה לפלוגתא דהכא אע"ג דהתם קאמר ראה שור ונגח [שור ולא נגח] שור נגח שור ולא נגח שור נגח נעשה מועד לסירוגין. אע"ג דהתם ליכא לא חדש ולא שבת. י"ל דהתם תלוי בווסת בראיית השוורים. ור"ח פירש דפלוגתא דהכא מיירי כגון שראתה בדילוג ג' חדשים שניים ושלישיים כענין דילוג שראתה בג' חדשים ראשונים וקבעה לה ווסת אליבא דרב מחדש תשיעי ואילך יום ט"ו לחדש עשירי ויום ט"ז לחדש י"א ויום י"ז לחדש י"ב וכן לעולם בכל ג' וג' חדשים. ולשמואל צריכה שתשלש בדילוג שתראה בחדש רביעי יום י"ח כי חדש הראשון אינו מן המנין א) והג' חדשים שאחרי כן יום ט"ז ויום י"ז ויום י"ח וכן עוד בשלשה שאחרי כן. ותימה לפירושו דלמה לא סגי בג' חדשים לבד כדפרישית: זה וזה אסורין דבחדא זימנא חייש לה. ותימה כי שינתה ליום י"ז למה לא תהא אסורה יום י"ח בחדש שאחריו דהא דילגה חדא זימנא וי"ל דלא חיישינן גבי דילוג בחדא זימנא: תיובתא דרב. נ"ל דהוה מצי לשנויי דהכא לא איירי בקביעות ימי החדש אלא מט"ו לט"ו אלא דבלאו הכי משני ליה שפיר למודה שאני: מהו דתימא כיון דלמודה היא ועקרתיה תרי זימני כו'. לישנא דכיון קשה לי דה"ל למימר אע"ג דלמודה היא. וי"ל לפרש מהו דתימא כיון דלמודה היא לראות מט"ו לחדש לט"ו לחדש ועקרתיה בתרי זימני לראות בדילוג עקרה ליה דנהי דלא הויא ט"ו בכלל לקבוע ווסת לדילוג להוי בכלל לעקור ווסת הראשון שהיה בלא דילוג: תיובתא דשמואל. אומר ר"ם דהוה מצי למימר הא מני רבי היא אלא דבלאו הכי משני ליה שפיר בחדא זימנא חיישא אפילו לבעלה ואין נראה לומר דלטהרות דוקא קאמר מדלא פי' התלמוד: ה"ג רש"י הגיע יום עשרים ולא ראתה יום שלשים ולא ראתה הותר יום שלשים ונאסר יום עשרים ואע"ג דלא ראתה ג' פעמים ביום כ' לא נעקר יום כ' כיון דלא ראתה יום ל' כמו שהתחילה כבר שני פעמים דאם אשה מדלגת ווסת אחר או שנים או אפי' ג' ואינה רואה בנתים לזמן אחר וחוזרת לראות בזמן ווסתה לא נעקר הווסת בכך: סליק פרק האשה

א) נראה דצ"ל רק המנין מתחיל מג' חדשים שאחרי כן שראתה בהם יום ט"ז וכו'.

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל"ו ועיין במ"מ סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קפט סעיף ה וסעי' ז:

מז ב מיי' פכ"א שם הל' נא סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' ט סעיף א:

מח ג מיי' שם פ"ח הל' ז סמג שם:

מט ד ה מיי' שם הל"ו והל"ח טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' ב:

נ ו טוש"ע שם סעיף יד:

מסורת הש"ס

[ב"ק לז:]

[יבמות סד: תוספתא שבת פט"ז]

נ"א קביעות

ועיין רש"א שהאריך

גליון הש"ס

גמ' ודקארי לה מאי קארי לה. ע' ב"ב ב ע"ב תד"ה ודקארי:

ונאסר יום עשרים מפני *שאורח בזמנו בא:

מתני' נשים בבתוליהם כגפנים יש גפן שיינה אדום ויש גפן שיינה שחור ויש גפן שיינה מרובה ויש גפן שיינה מועט ר' יהודה אומר כל גפן יש בה יין ושאין בה יין ה"ז דורקטי:

גמ' תנא דור קטוע *תני רבי חייא כשם שהשאור יפה לעיסה כך דמים יפין לאשה תנא משום ר"מ כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין:

הדרן עלך האשה

תינוקת *שלא הגיע זמנה לראות וניסת ב"ש אומרים נותנין לה ארבע לילות וב"ה אומרים [א]עד שתחיה המכה הגיע זמנה לראות וניסת ב"ש אומרים נותנין לה לילה הראשון וב"ה אומרים [ב]עד מוצאי שבת ארבע לילות ראתה ועודה בבית אביה ב"ש אומרים [ג]נותנין לה בעילת *מצוה וב"ה אומרים כל הלילה כולה: **גמ'** אמר רב נחמן בר יצחק ואפילו ראתה ממאי מדקא מפליג בסיפא בין ראתה בין בשלא ראתה מכלל דרישא לא שנא הכי ולא שנא הכי תניא נמי הכי ב"ה אומרים עד שתחיה המכה [ד]בין ראתה בין לא ראתה: עד שתחיה המכה: עד כמה אמר רב יהודה אמר רב כל זמן שנוחרת כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי נחירה זו איני יודע מה היא אלא כל זמן שהרוק מצוי בתוך הפה מחמת תשמיש נחירה דקאמר רב היכי דמי אמר רב שמואל בר רב יצחק לדידי מפרשא לי מיניה דרב [ה]עומדת ורואה יושבת ואינה רואה בידוע שלא חיתה המכה על גבי קרקע ורואה על גבי כרים וכסתות ואינה רואה בידוע שלא חיתה המכה על גבי כולם ורואה ע"ג כולם ואינה רואה בידוע שחיתה המכה: הגיע זמנה וכו': איתמר שימשה בימים רב אמר לא הפסידה לילות ולוי אמר הפסידה לילות רב אמר [ו]לא הפסידה לילות עד מוצאי שבת תנן ולוי אמר הפסידה לילות מאי ארבע לילות דקתני ארבעה עונות ולרב למה לי למיתנא ארבע לילות אורח ארעא קמ"ל דדרכה דביאה בלילות וללוי ליתני ארבע לילות עד מוצאי שבת למה לי הא קמ"ל [ז]דשרי למבעל לכתחלה בשבת כדשמואל *דאמר שמואל פרצה דחוקה מותר ליכנס בה בשבת ואע"פ שמשיר צרורות איתמר בעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם רבי חנינא אמר טמאה ורבי אסי אמר טהורה ר' חנינא אמר [ח]טמאה דאם איתא דהוה דם בתולים מעיקרא הוי אתי ורבי אסי אמר טהורה דילמא אתרמי ליה כדשמואל *דאמר שמואל יכולני לבעול כמה בעילות בלא דם ואידך *שאני שמואל דרב גובריה *אמר רב [ט]בוגרת נותנין לה לילה הראשון וה"מ שלא ראתה אבל ראתה אין לה אלא בעילת מצוה ותו לא מיתיבי [י]מעשה ונתן לה רבי ארבע לילות מתוך י"ב חדש ה"ד אילימא דיהיב לה כולהו בימי קטנות

עד

ונאסר יום עשרים. הבא שהרי למודה בעשרים ולא עקרתו אלא שני פעמים שהרי עקירה האחרונה של עשרים האחרונה שלא ראתה שאחר השלשים שניים לאו עקירה היא שהרי לא שינתה ליום שלשים השלישיים ולא ראתה עד יום עשרים לחדש כוסתה: מפני שאורח. זה שחזר לסוב יום עשרים בזמנו הראשון בא: **מתני'** כל גפן יש בה יין. כל אשה יש לה בתולים ודמים: ושאין לה הרי זה דור קטוע. (א) וכיון שאין להן דמים מרובים אין בניהן מרובין:

הדרן עלך האשה

תינוקת. נותנין לה ארבע לילות. לשמש ואפי' רואה אמרינן דם בתולים הוא: עד שתחיה המכה. מפרש בגמרא: הגיע זמנה לראות. ולא ראתה: עד מוצאי שבת. והיא ניסת ברביעי: **גמ'** אפילו ראתה. בבית אביה אמרו ב"ה הואיל ולא הגיע זמנה לראות נותנין לה עד שתחיה המכה: מדפליג בסיפא. בהגיע זמנה קתני חילוק בין ראתה ללא ראתה: שנוחרת. לקמן מפרש: שהרוק מצוי. שרואה מחמת תשמיש: עד מוצאי שבת תנן. ביום ובלילה: דשרי למבעל בשבת. אף ע"פ שלא בעל עדיין כי אם שתי בעילות ופתח דחוק: וחזר ובעל. בתוך ארבע לילות: טמאה. דדם נדה הוא: בוגרת נותנין לה לילה הראשון. ואפי' לב"ה דאמרי בהגיע זמנה לראות ארבעה הני מילי נערה דמשיגיתו ימי הנעורים הוי זמנה אבל בוגרת לילה הראשון ותו לא: מתוך שנים עשר חדש. שבעל לילה הראשון והלך בדרך מיד ושהה שלשה חדשים וחזר ובעל ומצא דם וכן פעם שניה ושלישית ובא לפני רבי ואמר דם בתולים הוא:

תינוקת. ד' לילות. ב"ה לא בעו רצופין כדאמר בגמרא מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מתוך שנים עשר חדש וכן נראה דד' לילות לב"ש א] אפילו מפוזרות כמו לב"ה: **כל** זמן שהרוק מצוי בתוך הפה. שרואה מחמת תשמיש תלינן כל היום המחרת וכל הלילה שאחריו אפילו לא שמשה בהם בדם בתולים ואפי' אינה נוחרת אבל תו לא תלינן הואיל ולא שמשה כדאמר לעיל בספ"ק (דף יח:) עבר עליה לילה אחת בלא תשמיש טמאה ורב מחמיר טפי דדוקא כשנוחרת ביום שלאחר תשמיש תלינן ט ובלילה שלאחריו אבל בלא נחירה לא: **על** גבי כולם ורואה על גבי כולם ואינה רואה בידוע שחיתה המכה. לספרים (ב) דגרסינן הכי על גבי *כלים ורואה ליכא לפרושי בידוע דאיכא הוכחה דהא לא מוכח ולא מידי הואיל ורואה אלא ה"פ בידוע שיש לתלות שחיתה המכה וכן צריך לומר בפ' דם הנדה לעיל (דף נו:) בידוע שלפני הכבוס כלומר שיש לתלותו לפני הכבוס: **רב** אמר לא הפסידה לילות עד מוצאי שבת תנן. וא"ת בפ"ק דכתובות (דף ו:) דפריך למאן דאסר לבעול בשבת מדקאמר הכא עד מוצאי שבת וקאמר מאי לאו דאי לא בעיל מצי בעיל ומשני לא כשבעל ופריך אי כשבעל מאי למימרא ומשני הא קמ"ל כדשמואל דאמר פרצה דחוקה כו' והשתא מאי פריך מאי למימרא הא אשמעינן טובא דלא הפסידה לילות כדקאמר הכא וי"ל דהתם איכא ליסנא דשמואל אוסר למבעל לכתחלה וכן לרב ואיצטריך ליה לשנויי הכי לשמואל דאפילו אי (ג) כלוי סבירא ליה דהפסידה לילות: **דשרי** למבעל לכתחלה כדשמואל כו'. אף על גב דבפ"ק דכתובות (דף ו:) מייתי הך דשמואל אבעילה שניה מ"מ לפי האמת דשרי למבעל בתחלה נקט הכא דהוי רבותא טפי: **רבי** אסי אמר טהורה. ואף על גב דלית ליה הך סברא דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי מיהו ס"ל שפיר הא דרב גידל דלעיל ספ"ק (דף יח:) דאם פסקה מחמת תשמיש וראתה אפילו מחמת תשמיש טמאה דאם איתא דדם בתולין הוא מעיקרא כששמשה הוה אתי ולא הוה לה למפסק מחמת תשמיש כיון דבתחלה בעל ומצא דם אם איתא שנשאר עוד דם בתולין לא היה לה לפסוק כששמשה אבל הכא איירי דבעל ולא מצא דם ולהכי איכא למימר דבעל כדשמואל: **שאני** שמואל דרב גובריה. משמע הכא דשמואל לא שכיחא וכן בפרק *קמא דחגיגה (דף יד:) גבי בתולה שעיברה פירוש שהושיבוה על פי החבית ואין ריחה נודף ובזה נודע שהיא בתולה *ומפיק דכשרה לכהן גדול דאיכא למימר באמבטי עיברה דשכיח טפי מדשמואל וקשה דבפרק קמא דכתובות (דף ו:) קאמר רוב בקיאין בהטיה ויש לומר דהטיה דכתובות אינה בעילה גמורה שתתעבר בה כבשאר ביאות:

וכי

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל' י"ח ופי"א שם הל"ח סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצג וטוש"ע אה"ע סי' סג סעי' א:

ב ב מיי' פ"ה שם הלי"ט ועי' בפי"א ובטוש"ע שם:

ג ג מיי' שם פ"ה וע' בהשגות ובמ"מ:

ד ד מיי' שם הלי"ח:

ה ה מיי' שם הל' כג:

ו ו מיי' שם הלי"ט:

ז ז טוש"ע אה"ע סי' סג סעי' א:

עיין רש"א

ח ח מיי' שם הל' כה [וברב אלפס שבועות פ"ג דף רנ.]:

ט ט מיי' שם הל' יט:

י י מיי' שם הל"כ:

תוספי הרא"ש

עד שתחיה המכה. פרשתי לעיל בפ"ק: מכלל דרישא לא שנא. ואין נראה לומר דראתה ועודה בבית אביה ארישא קאי דא"כ אמאי הפסיק בתהיא דהגיע זמנה לראות ואין לומר דאתרווייהו קאי דלא מיסתבר להשוותם בראתה כיון דבלא ראתה מקילינן טפי בלא הגיע: כל זמן שהרוק מצוי בתוך הפה מחמת תשמיש. שלא פסקה לראות מחמת תשמיש הילכך כל ראיות דמחר ודליליא דאחרי כן אפי' לא שמשה תלינן בדם בתולים אבל אם ראתה ביום שני הוי דם נדה כדאמרינן בפ"ק עבר עליה לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה ואם אח"כ שימשה וראתה דם מחמת תשמיש טהורה כל יום של מחרת ולילה שאחר כן אפי' לא שימשה כדאמרינן מעשה ונתן לה ר' ד' לילות מתוך י"ב חדש וכן לרב דאמר כל זמן שנוחרת כל הראייה של אותה הלילה ויום של אחריו אף בלא נחירה טהורה וביום שלאחריו אם ראתה בלא נחירה טמאה: מאי ד' לילות דקתני ד' עונות. י"ס דגר' בתר הכי וליתני ד' עונות אורח ארעא קמ"ל דדרכה דעונה בליליא. וליתני ד' לילות עד מוצאי שבת למה לי הא קמ"ל כו'. והוה מצי למיפרך נמי לרב ד' לילות למה [ולמשני נמי] דקמ"ל דרכה דעונה בליליא אלא משום דסלק ממילתיה דלוי פריך אליביה. וי"ס דגרסי לרב למה לי למיתני ד' לילות. אורח ארעא קמ"ל דאורחא דביאה בליליא. וללוי ליתני ד' עונות. ואע"ג דכבר תקשת לרב הדר תו פריך ללוי דלתני ד' עונות לאשמועינן בפי' דהפסידה לילות ומשני קמ"ל דבליליא כלומר תרתי קמ"ל דאותם ד' עונות דוקא בלילה. וגם דאורחא דעונה בליליא: הא קמ"ל דשרי למיבעל בשבתא כדשמואל. י"ס דגרסי דשרי למיבעל בתחילה. ואע"ג דבפ"ק דכתובות מייתי דשמואל על ביאה שניה היינו משום דהתם איירי למ"ד אסור לבעול בתחלה בשבת והכא נקט אליבא דהילכתא דשרי ובלאו הכי הוה מצי למימר דמותר לבעול בתחלה בשבת אלא אגב ריהטא דתלמודא דמייתי דשמואל התם נקטיה נמי הכא: ור' אסי (נמי) אמר טהורה. ואע"ג דלית ליה אם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי מ"מ מצי סבר האי דאמר רב גידל בפ"ק דאם פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה אפי' ראתה מחמת תשמיש דאם איתא דאישתייר מדם בתולים לא היתה פוסקת הואיל וכבר התחילו לצאת אבל הכא דלא התחילו לצאת איכא למימר דילמא אתרמי ליה: שאני שמואל דרב גובריה. וכן בפ"ק דחגיגה אמרינן דשמואל לא שכיחי. ותימה דבפ"ק דכתובות אמרינן דרוב בקיאין בהטייה. וי"ל דשמואל איירי בבעילה גמורה שראויה לתתעבר בה דהכי מייתי לה בפ"ק דחגיגה. וכן הכא מיירי שבעל בעילה גמורה ואין הכל בקיאין לבעול בעילה גמורה בהטייה רק שמואל דרב גובריה:

מסורת הש"ס

[לעיל סז.]

[לעיל מ:] כתובות י:

כתובות ו. לעיל יא:

[ע' תוס' כתובות ד. ד"ה בעילת]

כתובות ו:

חגיגה יד. [לעיל כה:]

כתובות ט.

ג"ל שני

[ג"ל ומפיק]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ושאין וכו' דכיון שאין: (ב) תוס' ד"ה על גבי וכו' לספרים דגרסי הכי על גבי כולם ורואה: (ג) ד"ה רב וכו' דאפילו אי שמואל כלוי סבירא ליה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה תינוקת וכו' לב"ש אפי' מפוזרות. נ"ב וכ"ה להדיא בתוספתא:

גמרא

עד שתחיה המכה תנן אלא דיהיב לה כולהו בימי נערות נערות י"ב חדש מי איכא והא *אמר שמואל אאין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים בלבד וכי תימא בציר מהכי הוא דליכא הא טפי איכא הא בלבד קאמר אלא דיהיב לה שתים בימי קטנות ושתים בימי נערות הא בעא מיניה רב חיננא בר שלמיא מרב הגיע זמנה לראות תחת בעלה מהו אמר ליה בכל בעילות שאתה בועל אינן אלא אחת והשאר משלימין לד' לילות אלא דיהיב לה אחת בימי קטנות ושתים בימי נערות ואחת בימי בגרות אי אמרת בשלמא בוגרת בעלמא יהבינן לה טפי כי היכי דאהני קטנות בימי נערות למבצר לה חדא אהני נמי נערות לבגרות למבצר לה חדא אלא אי אמרת בוגרת דעלמא לא יהבינן לה טפי לא ליתב לה אלא בעילת מצוה ותו לא לעולם דיהיב לה אחת בימי קטנות וג' בימי נערות מי סברת כל תלתא ירחי חדא עונה כל תרי ירחי חדא עונה מנימין סקסנאה הוה שקיל ואזיל לאתריה דשמואל סבר למעבד עובדא כוותיה דרב אפילו ראתה אמר לא פליג רב בין ראתה בין לא ראתה קדים שכיב באורחא *קרי שמואל עליה דרב °לא יאונה לצדיק כל און אמר רב חיננא בר שלמיא משמיה דרב כיון שנתקו שניו של אדם נתמעטו מזונותיו שנאמר °גם *(אנכי נתתי לך) נקיון שנים בכל עריכם וחוסר לחם בכל מקומותיכם: ראתה ועודה: תנו רבנן ראתה ועודה בבית אביה בית הלל אומרים כל הלילה שלה ונותנין לה עונה שלמה וכמה עונה שלמה פירש רבן שמעון בן גמליאל לילה וחצי יום ומי בעינן כולי האי ורמינהי *הרי שהיו גתיו ובית בדיו טמאות ובקש לעשותן בטהרה כיצד הוא עושה הדפין והלולבין והעדשין מדיחן העקלים:

רש"י

עד שתחיה המכה תנן. וד' לילות לקטנה מאי עבידתייהו: אינן אלא אחת. ושלש בעי למיתב לה לבד ב' דקטנות: אי אמרת בשלמא בוגרת בעלמא. שניסת לאחר שבגרה: אית לה טפי. מלילה אחת דאית לה ב' לילות מש"ה יהיב להך משבגרה לילה אחת שלמה ואע"ג דנבעלה קודם לכן דכי היכי דאהני בעילות קטנות למבצר חדא מד' לילות הניתנות לנערה דהא אמרינן כל בעילות שבעל אינן אלא אחת הא לילה אחת מיהא מבצרי דתו לא יהבינן לה ד' אלא ג': אהכי נמי בעילת נערות למבצר חדא. מלילות דבגרות ותו לא הלכך להך בוגרת שנבעלה קודם לכן יהבינן מיהא לילה אחת מהשתים: אלא אי אמרת בוגרת. לילה הראשון ותו לא אמאי יהיב לה (א) להך אחת בימי בגרות א"כ בעילות דקודם לכן מאי אהנו חדא בעילה הוא דבעי למיתב לה בימי בגרות ולא כל הלילה: וג' בימי נערות. וליכא הכא בגרות כלל ודקשיא לך הא לא משכחת ג' עונות של ג' חדשים בימי נערות מי סברת כו': כוותיה דרב. בוגרת כל לילה הראשון: לא יאונה כו'. שלא נכשל זה בדבריו: משנתקו שניו. זקנה: נתמעטו מזונותיו. קשין לבא: גתיו. ליין: ובית בדיו. לשמן: הדפין. זהו הדלת שנותנין על הענבים: הלולבים. היינו חופיא אישקוב"א שמנקים בה את הגת: והעדשין. זו היא הגת עצמה שהענבים נתונים שם: העקלים

תוספות

וכי תימא בציר הוא דליכא הא טפי איכא. במסכת קדושין (דף עט.) פרש"י דלא גרסי' ליה (בלבד) דבלאו בלבד נמי משמע לא פחות ולא יותר *מיהו נראה דאי לאו בלבד מליט לפרושי הכי אין שיעור הקטן שבין נערות לבגרות אלא ו' חדשים והוה משמע שפיר דאיכא טפי: אלא דיהיב לה אחת בימי קטנות ושתים בימי נערות כו'. מדמסיק לקמן מי סברת דכל תלתא ירחי חדא עונה מכלל דכך היה סבור מתחלה וע"כ או הראשונה שבקטנות רחוקה מן השניה ו' חדשים והשאר ג' ג' או הרביעית רחוקה ו' חדשים מהשלישית והשאר ג' ג' שאם לא כן לא היו מתוך י"ב חדש וא"כ כי מסיק תלתא בימי נערות וכל תרי ירחי חדא עונה לא היה צריך לשנות סדר העונות אלא כל תלתא ירחי חדא עונה הראשונה לפני הנערות והשניה בתחלת נערות והשלישית באמצע נערות ג' ירחים אחרים והרביעית בסוף נערות ויש לומר דניחא ליה להש"ס להשוות הפסקות הביאות זו מזו כמו שהוא יכול ואע"ג דביאת קטנות צריך שתהא ו' חדשים לפני נערות דאם לא כן לא היו י"ב חדש מ"מ נראה דלאו דוקא בשלא בעל אלא ו' חדשים לפני נערות דהא אפילו בעל כל ימי משך קטנות קאמר דאינו אלא בעילה אחת הילכך אי כל חדא תלתא ירחי תהיה השניה שבתחלת נערות סמוך לביאה אחרונה של קטנות מש"ה קאמר כל תרי ירחי חדא עונה השניה תהיה בסוף ב' חדשים של נערות רחוק מסוף קטנות והשלישית לסוף ד' חדשים והרביעית לסוף ו' חדשים וריחוקם שוה תרי תרי ירחי וכן כדקס"ד מעיקרא בכל תלתא ירחי חדא עונה היא שוה בזה הענין ג' חדשים לפני קטנות ונמשכות הביאות עד סוף קטנות דאינה אלא ביאה אחת ומשם לג' חדשים באמצע נערות ומשם לג' חדשים בסוף נערות ורביעית ג' חדשים בבגרות *או ראשונה בסוף קטנות ושניה באמצע נערות ושלישית בסוף נערות ורביעית ג' חדשים בבגרות: **סבר** למעבד עובדא כוותיה דרב ואפילו ראתה. וא"ת והא אפילו אי לא הוה מפליג בין ראתה ללא ראתה מ"מ לא ה"ל למעבד כרב דהא מסקינן לקמן רב ושמואל דאמרי תרוייהו הלכה בועל בעילת מצוה ופורש וי"ל דאי לא עביד כרב דלקמן לא הוה מקפיד שמואל דמ"מ הוה עביד כמתני' אבל בהך שהיה רוצה לעשות מה שלא אמר רב מעולם בזה היה מקפיד שמואל:

הדפין והלולבים והעדשין. העדשין פ"ה זו היא הגת עצמה שהענבים נתונים בה וכש"פ בתרא דמסכת ע"ז (דף עה.) קאמר בעו מיניה מר' אבהו הני גורגי דעובדי כוכבים מהו פרש"י וכן בערוך גורגי עקלים ופשיט ליה מהא מתני' דהדפין והלולבין וכו' דעקלים מנגבן ופרש"י התם דמלפשיט מהך מתני' ש"מ דעיקר היא הילכך סמכינן עלה למשרי גת בהדחה ולא סמכינן אברייתא דלעיל הגת והמחץ דקתני של עץ ושל אבן מנגבן והן טהורין וזהו תימה אי מייתי ההיא ברייתא דהדפין לגבי עקלין דליכא דפליג (ב) גבי שאר דברים דפליג אידך ברייתא עלה וליכא טעמא למסמך עליה ומיהו מטעם דבשל סופרים הלך אחר המיקל הוה מצי פסיק כוותיה ועוד דבתוספתא דטהרות גרסינן הדפין והלולבין והעדשין מנגבן והן טהורין ומיהו אומר ר"י דאפי' אי גרסינן מדיחן כגירסת הספרים ל"ק לברייתא דלעיל דעדשין לאו גת עצמה הוא אלא עיגול של טיט שמכביד על ענבים שבגת לדורכן וכן פי' בערוך בערך טלפח והוא ים דאמר בפ' המוכר הבית (ב"ב דף סז:) מאי ים טלפחא ולפי שהוא עגול קרוי עדשים וטלפחא ונקרא ים על שם שהענבים נעצרים על ידו ומתמלאת יין כמים יכסו על ים ומה שלא שנה הכא דין גת היינו משום שהיא כבדה ואינה מטלטלת כל כך ומשתמרת יותר מטומאה מכל כלי הגת שיד הכל ממשמשין בהן וכן בהמוכר הבית לא הוצרך לשנות *גת כי פשיטא שמכר את *)הגת עצמו ומכר את היקבים דקתני בגמרא לאו היינו גת כפרשב"ם אלא כמו שפירש הערוך סלים שמבילין בהן זיתים לבית הבד ור"ת מפרש דהך מתני' בכלי בית הבד איירי כדאמר באיזהו נשך (ב"מ דף עד.) גבי מעטן של זיתים והא מחסר מכמר ועיולי לבי דפי וגבי עביט של ענבים נקט ועיולי לבי מעגלתא וכן עדשין דפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סז:) קאמר להו גבי בית הבד דקאמר המוכר את בית הבד מכר את הים ומפרש מאי ים טלפחא והיינו עדשין דהכא וכן עקלים מליט בבד בפרק זה בורר (סנהדרין כו.) לעקל בית הבד אני צריך ובהגוזל בתרא (ב"ק קטו:) כשעקל בית הבד כרוך עליה ואע"ג דפתח בתרתי גתיו ובית בדיו טמאים גת שייריה כדקאמר בהחולץ (יבמות דף לח:) כתובה לב"ש שיירה ומיהו קשה דלא דמי אי התם שייר לב"ש מ"מ תני לב"ה אבל הכא אמאי תנא גת כלל אי לאו לאשמועינן בהו מידי אלא ע"כ משמיענו בבד ומינה שמעינן דגת כיוצא בו וע"ק אי לא איירי אלא בבד היכי פשיט דגורגי דעובדי כוכבים דהיינו עקלין דגבי גת דלעגין יין נסך מעקלין דברייתא דאיירי בכלי בד אלא ע"כ נ"ל דתנא בד ומיניה נשמע גת וכיוצא בו ורשב"ג נמי קאמר מגת לגת ומבד לבד דדינם שוה ועוד אומר ר"י דאפילו לפירש"י דפי' דעדשין היינו גת ולגירסת הספרים דגרסי' מדיחן לא פליג אברייתא דגת ומחץ דקתני מנגבן והן טהורין דהתם בשל עובדי כוכבים מיירי לפיכך מחמרינן לנגב אע"ג דאינן מזופפין כדקתני אם היו מזופפין אסורין והך דהכא איירי בשל ישראל ונגע בהן עובד כוכבים כדקתני מי שהיו גתיו ובית בדיו טמאין ומש"ה סגי בהדחה וכן נ"ל לרבא דאמר התם ל"ש פירוש דבעי ניגוב אלא שזפתה אבל דרך בה בלא זפיתה לא ובהך ברייתא קתני של עץ ושל אבן מנגבן והם טהורין ואם היו מזופפין אסורין אלמא בלא זפיתה נמי בעי ניגוב אלא מתניתא איירי בשל עובד כוכבים ומיהו קשה דהיכי פשיט גורגי דעובדי כוכבים מעקלין דברייתא דשמעתין דלמא דעובדי כוכבים חמירי וי"ל דאע"ג דבגת מפלגינן בין ישראל לשל עובדי כוכבים יש דברים דלא שייך לאפלוגי בהו כמו גבי נודות וגבי דבר שמכניסו לקיום דאפי' לפי שעה גזרו בהו רבנן ל"ש דישראל ל"ש דעובדי כוכבים ומש"ה מייתי ראיה שפיר מעקלים *אי (ג) בגורגי של שיפא ושל גמי איירי ומייתי ראיה דאפי' בשל ישראל מיישנה שנים עשר חדש: היינו

*) גי' רש"א הבד וע"ש בתוס'

תוספי הרא"ש

לעולם דיהב לה אחת בימי קטנות וג' בימי נערות. וכדמסיק דתרתי ירחי הוה חד עונה וכגון שבעל ששה חדשים לפני נערות בעילה ראשונה ואחת בסוף שני חדשים לנערות ואחת לסוף ד' חדשים לנערות ואחת לסוף נערות. ותימה ואמאי חזר בו ממאי דהוה ס"ד דתלתא ירחי הוו חד עונה השתא נמי נימא הכי וכגון שבעל שניה בתחלת נערות וג' באמצע נערות וד' בסוף נערות. ור"מ תירץ מדקאמר ד' לילות מתוך י"ב חדש משמע דכל הביאות היו מופלגות זו מזו. ואי ביאה שניה הויא בתחלת נערות א"כ לא היו ראשונה ושניה מופלגות זו מזו. דכל מה שבעל בתוך ו' חדשים חשיב כלילה אחת ואפי' היה המעשה כך שלא בעל אלא בעילה ראשונה בקטנות כשנשאה מ"מ כיון דאפי' אי בעל כל ששה חדשים דקטנות הוו כמו לילה אחת בעי לאוקומי דאיכא הפלגה בין ביאת קטנות לביאה ראשונה דנערות: **סבר** למיעבד עובדא כוותיה דרב. ואע"ג דרב עצמו פסק לקמן בועל בעילת מצוה ופורש (או) דילמא לא שמיע ליה. א"נ מנימין סבר לה כמתני' ובזה לא היה מקפיד שמואל. אבל במה שהיה רוצה לסמוך על מילתיה דרב מה שלא אמר מעולם על זה שייך למימר לא יאונה לצדיק כל און שלא יכשלו בדבריו: **העדשים** פרש"י גת עצמה. ולא נהירא לר"ת דא"כ הו"ל למיתני ברישא דכולהו. אלא היינו עיגול של טיט שמניחין על הדפין שעל התפוח להכביד על הענבים ולסוחטן. וכן פי' בערוך בערך טלופחא. והוא ים דתנן בפ' המוכר את הבית המוכר את בית הבד מכר את הים. ומפרש התם מאי ים טלופחא ולפי שהוא עגול כעדשה נקרא טלופחא דעדשים מתרגמינן טלופחי'. ומה שנקרא ים. לפי שעל ידו נעצרים הענבים בגת ושופעין כים. ותדע לך דקתני התם המוכר את בית הבד מכר את הים ואי ים היינו גת עצמה או בד עצמה מאי איצטריך למיתנייה פשיטא שמכרו:

עין משפט נר מצוה

[ועי' תוס' כתובות לט: ד"ה וכ"ת]

יא א מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ב סמג עשין מח טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' א בהג"ה:

יב ב מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל' כב:

יג ג מיי' פי"א מהל' מאכלות אסורות הל' כד ופי"א מהל' טומאת אוכלים הלי"ז:

מסורת הש"ס

כתובות לט. קדושין עט.

[יבמות קכא. חולין נט.]

[צ"ל אני נתתי לכם]

ע"ז עה. [תוספתא פ"ח דטהרות ע"ש ופי' בר"ש מ"ח פ"י דטהרות]

ועיין רש"א שכתב דלפי גי' שלפנינו ורביעית ג' חדשים והיא גי' רש"ל צריך להגיה הכא או במקום אי

גי' רש"א כד

[צ"ל או]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' אמאי יהיב לה רבי להך אחת: (ב) תוס' ד"ה הדפין וכו' דליכא דפליג על זה גבי שאר: (ג) בסה"ד מעקלים אי נמי בגורגי של שיפא:

העקלים של נצרים ושל *בצבוץ מנגבן של שיפא ושל גמי מיישנן וכמה מיישנן י"ב חדש רשב"ג אומר מניחן מגת לגת ומבד לבד היינו ת"ק איכא בינייהו חרפי ואפלי רבי יוסי אומר הרוצה לטהר מיד מגעילן ברותחין או חולטן במי זיתים רשב"ג אומר משום ר' יוסי מניחן תחת הצינור שמימיו מקלחין או במעיין שמימיו רודפין וכמה עונה כדרך שאמרו ביין נסך כך אמרו בטהרות כלפי לייא בטהרות קיימינן אלא כדרך שאמרו בטהרות [א]כך אמרו ביין נסך וכמה עונה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן [ב]או יום או לילה ר' חנה שאונא ואמרי לה רבי חנה בר שאונא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן חצי יום וחצי לילה ואמר רב שמואל בר רב יצחק ולא פליגי הא בתקופ' ניסן ותשרי הא בתקופת תמוז וטבת הכא נמי אימא גבי נדה חצי יום וחצי לילה והא לילה וחצי יום קאמר אלא אי לילה דניסן ותשרי אי חצי יום וחצי לילה דטבת ותמוז ואב"א שאני כתובה *(א) דמגבי בה טפי עד דחתמי רב ושמואל דאמרי תרוייהו הלכה *בועל בעילת מצוה ופורש מתיב רב חסדא מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מתוך י"ב חדש א"ל *רבא *הדורי אפירכא למה *לי אותיב ממתני' הוא סבר *מעשה רב מ"מ לרב ושמואל קשיא *אינהו דעבדו כרבותינו דתניא רבותינו [ג]חזרו ונמנו (ב) בועל בעילת מצוה ופורש אמר עולא כי הוו בה ר' יוחנן ור"ל בתינוקת *לא הוו מסקי מינה אלא כדמסיק תעלא מבי כרבא ומסיימי בה הכי בועל בעילת מצוה ופורש א"ל ר' אבא לרב אשי אלא מעתה בעל נפש לא יגמור ביאתו א"ל *[ד]א"כ לבו נוקפו ופורש ת"ר וכולן שהיו שופעות דם ובאות מתוך ד' לילות לאחר ד' לילות מתוך הלילה לאחר הלילה כולן צריכות לבדוק את עצמן ובכולן ר"מ מחמיר כדברי ב"ש [א]ושאר ראיות שבין ב"ש וב"ה הלך אחר מראה דמים שהיה ר"מ אומר מראה דמים משונים הן זה מזה כיצד דם נדה אדום דם בתולים אינו אדום דם נדה זיהום דם בתולים אינו זיהום דם נדה בא מן המקור [ה]דם בתולים בא מן הצדדין אמר רבי יצחק בר רבי יוסי אמר רבי יוחנן זו דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים כל מראה דמים אחת הן תנו רבנן [א][ו]הרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא

רש"י

העקלים. דרוש"ם יש מקומות שקושרין את התפוח של תרנגים בעקלים סביב: בצבוץ. קנבוס: מנגבן. שאינם בולעין כל כך: שיפא. גומא גליי"ד בלע"ז: חרפי ואפלי. לר"ש פעמים שהן יותר מי"ב חדש פעמים שהן פחות: לא פליגי. רבי חייא ורבה בר בר חנה: בתקופת ניסן ותשרי. שהיום והלילה שוים או יום או לילה: בתקופת תמוז וטבת. שאינם שוין חצי יום וחצי לילה דהוי עונה שלימה של י"ב שעות: שאני כתובה (ג) דמגבי בה טפי. יש עיכוב בדבר לדקדק בכל ולחותמה הילך בעינן לילה שלימה וחצי יום: הלכה בועל בעילת מצוה. בין הגיע זמנה בין לא הגיע: כי הוו מעייני בתינוקת. בהאי פרקא שסמה תינוקת: תעלא. שועל: מבי כרבא. מן המחרישה שאינו מוציא משם אלא אבק ברגליו הכי נמי לא ילפינן מפרקא דמתני' מידי אלא מברייתא וכרבותינו דאמרי בועל בעילת מצוה ופורש: מתוך ד' לילות. נלא ראתה בבית אביה או מתוך הלילה לראתה בבית אביה צריכות לבדוק שאין סומכות לומר הואיל ושופעות דם מדם בתולים הוא ואפילו אחר ד' לילות אלא בודקות אם נשתנו מראה דמים כדמפרש: ובכולן ר"מ מחמיר כדברי ב"ש. לקטנה ד' לילות להצריכה בדיקה אם שופעת מתוך ד' לאחר ד' ולנערה לילה אחד: ושאר ראיות. היכא דאינה שופעת שבין ב"ש וב"ה דלב"ה טהורין ואפי' נשתנו (ד) ואמר ר"מ הלך אחר מראה דמים ובהא לא ס"ל כב"ש לגמרי דלב"ש אפילו לא נשתנו טמאין כיון דאינה שופעת מתוך ד' לאחר ד' לקטנה ומתוך לילה לאחר לילה להגיע זמנה ולא ראתה: הרואה דם. לאו בבתולה קא מיירי אלא בדם נדות: ותנשא

תוספות

היינו ת"ק. וא"ת טובא איכא בינייהו דהא ת"ק מצריך י"ב חדש ורשב"ג קאמר דכשנטמא בזה הגת ישתמש בהן בגת הבאה א"כ הוא מסוף גת לתחלת גת וחסר משנה כל ימי משך הגת וי"ל דס"ל דת"ק לא מחמיר טפי מי"ב חדשי לבנה וביטול פירות הולך אחר החמה אם כן מסוף גת לתחלת גת איכא י"ב חדשי לבנה ומשני איכא בינייהו חרפי ואפלי כלומר אשתקד הוו אפלי ועכשיו חרפי ואיכא פחות מי"ב חדשי לבנה מגת לגת א"נ פשיטא ליה דת"ק לא קאמר י"ב חדש משנתרוקנה הגת דא"כ כלו ימי בציר ולא יכול להשתמש עד כ"ד חודש והיא גת אחרת אלא י"ב חדש דקאמר ת"ק עם זמן שהיין בו והיינו כרשב"ג דאמר לגת הבאה ומשני איכא בינייהו חרפי ואפלי כדפירש רש"י חרפי שממהר הבציר של שנה זו משל אשתקד רשב"ג מיקל דליכא י"ב חדש ואפלי שמאחר הבציר של שנה זו משל אשתקד רשב"ג מחמיר אבל ת"ק מודה נמי דכל זמן שיש בו י"ב חדש עם זמן שהיין בגת די בכך וזו היא קולא:

וכולן ששופעות ובאות מתוך ד' לילות לאחר ד' לילות כולן צריכות לבדוק את עצמן. אור"י דלאו דוקא כששלמו כל ד' לילות דה"ה מכל לילה מתוך ד' לילות ליום של אחרי כן דהא אם ראתה ביום טמאה לגוי דאמר ד' עונות ואפילו לרב דאמר לא הפסידה לילות מ"מ מודה דאם נשתנו תהא רואייה טמאה הילכך צריכה לבדוק אולי נשתנה אע"ג דבלילה נמי אם נשתנה טמאה מ"מ לא בעיא בדיקה אבל ביום בעי' בדיקה ולא סמכינן למימר הואיל ושופעת דם בתולים (ה) והך הוא בדיקה אפילו לרבנן דפליגי לקמן עליה דר"מ דאמר כל מראה דמים אחת הן דודאי אית להו הא דספ"ק (לעיל יא.) אם נשתנו מראה דמים שלה טמאה ולקמן לא פליגי בנשתנה הדם מבתחלה אלא אם בין זה ובין הראשון דומה לדם נדה וה"פ ובכולן ר"מ מחמיר כב"ש בכל מחלוקת שבין ב"ש וב"ה (וב"ה) דמתניתין *מחמירין ודוקא באותן ד' לילות לתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ובלילה לתינוקת שהגיע זמנה מטהר ר"מ אפילו דומה לדם נדה תלינן ליה בדם בתולים ושאר ראיות שבין ב"ש וב"ה כגון מד' לילות ועד שתחיה המכה לתינוקת שלא הגיע זמנה וכגון מלילה הראשונה לד' לילות בהגיע זמנה דלב"ש לא תלינן כלל בדם בתולים ולב"ה תלינן בבתולים אפי' דומה לדם נדה התם מחלק ר"מ שאם דומה לדם נדה טמאה אע"פ שבתוך הלילות או הלילה היינו תולין בדם בתולים עכשיו לא כתלה ואם דומה כל הדם שאחרי הד' לילות או הלילה לדם בתולים טהור וחכ"א כל מראה דמים אחת הן וסבירא להו לגמרי כב"ה ולעולם תלינן בדם בתולים עד שתחיה המכה או עד ד' לילות רק שלא ישתנה הדם מכמות שהיה ושפיר סבירא להו לרבנן הך דספ"ק דאם נשתנו מכמות שהיו מראה דמים שלה טמאה ולא כפירש"י שפירש דאפי' נשתנו מכמות שהיו מראה דמים טהורה לרבנן וא"ת מאי קמ"ל בהך בדיקה והא אפי' בתוך זמן תליית דם בתולים כמו בלא הגיע זמנה לראות לב"ה דתלינן בדם בתולים עד שתחיה המכה אמר בפ"ק (לעיל יא:) דבתולה בודקת שחרית וערבית שמא נשתנו מראה דמיה כ"ש לאחר שעבר זמן תלייתה בבתולים שצריכה לבדוק דהך בדיקה שחרית היא וכי תימא משום שופעת נקט דכיון דשופעת איכא למתלי בבתולים חוץ לזמנה כמו תוך הזמן אדרבה כיון דאפילו בשאינה מרגשת בשום ראייה צריכה לבדוק כ"ש כשמרגשת בראייה וי"ל דבדיקה דלעיל שחרית וערבית אוקמינן לטהרות אבל לבעלה לא בעיא בדיקה והכא איירי לבעלה דבעיא בדיקה [ב] א"נ הך בדיקה הויא בשפופרת אם בא ממקור או מן הצדדים וכן משמע בתוספתא וניחא דמשום הכי קתני בסיפא דם נדה בא מן המקור: ונאמנת

תוספי הרא"ש

רשב"ג היינו ת"ק. תימה מאי קשה ליה הא רשב"ג שרי מגת לגת אע"ג דזמן בציר נמשך חדש או חדשים ונשתהה האיסור בכלי כל זמן הבציר וליכא י"ב חדש שנתרוקן הכלי מן האיסור וי"ל דפשיטא ליה דמגת לגת דקאמר רשב"ג היינו מתחלת גת לתחלת גת או מסוף גת לסוף גת דאי מסוף גת לתחלת גת אין זה דבר מסויים ושיעור שוה דבשנה אחת יש ענבים הרבה ונמשך הבציר זמן גדול ופעמים שאין ענבים הלכך פריך היינו ת"ק ומשני איכא בינייהו חרפי ואפלי דלת"ק לעולם י"ב חדש ורשב"ג מגת לגת הן פחות מי"ב חדש הן יותר וחשיב שפיר דבר מסויים דרוב שנים הפירות מתבשלים אחר חדשי חמה: **רב** ושמואל דאמרי תרוייהו הילכתא בועל בעילת מצוה ופורש. והא דאמר רב לעיל בוגרת נותנין לה לילה הראשון אליבא דמתניתין קאמר. ומי' פסיק הלכתא כרבותינו: **וכולם** שהיו שופעות דם צריכות לבדוק עצמן. פרש"י אם נשתנה הדם. וה"נ בתוך ד' לילות אם ראתה מחמת תשמיש לילה הראשונה דם שאינו אדום כדם נדה ולמחר ראתה דם בלא תשמיש דם אדום כדם נדה טמאה כדאמרינן בפ"ק נשתנו מראה דמים שלה טמאה. הילכך אם היתה שופעת מלילה הראשונה ששמשה עד למחרת דסד"א דדם בתולים הוא. א"ה אם נשתנה להיות אדום כדם הנדה טמאה. ומיהו אם בשעת תשמיש ראתה דם אדום ומזוהם כדם נדה דתלינן ליה בדם בתולים כיון דמחמת תשמיש ראתה ולמחרת בלא תשמיש ראתה דם משונה שאינו אדום כדם נדה או ראתה דם אדום ומזוהם כדם נדה טהורה כיון דלא נשתנה אלא ראתה מראית דם זה בשעת תשמיש. והך דרישא אתיא אפי' כרבנן דבסמוך דלא חיישי לשינוי מראה דמים דבסיפא דוקא פליגי בימים שב"ה מוסיפין על ב"ש: **ובכולם** ר' מאיר מחמיר כדברי ב"ש. והולך ומפרש היאך מחמיר דשאר ראיות שבין ב"ש לב"ה כגון תינוקת שלא הגיע זמנה לראות מד' לילות עד שתחיה המכה והגיע זמנה לראות ולא ראתה מלילה הראשונה עד ד' לילות ובראתה מביאת מצוה עד סוף הלילה דב"ש מטמאין אפי' ראתה בשעת תשמיש דם שאינו אדום כדם הנדה אלא דיהה קצת ואינו מזוהם ומראהו כדם בתולים. וב"ה מטהרים אפי' ראתה מחמת תשמיש דם אדום ומזוהם כדם נדה. ואפילו שלא מחמת תשמיש אם לא נשתנה. ור' מאיר מחמיר דאם ראתה בהם דם אדום ומזוהם כדם נדה שלא בשעת תשמיש. אע"פ שראתה מראה דם זה בלילה ראשונה בשעת תשמיש או אפי' בשעת תשמיש נמי ראתה דם אדום ומזוהם לאחר ד' לילות הויא טמאה אבל אם ראתה דם שאינו אדום ומזוהם בין בשעת תשמיש בין שלא בשעת תשמיש [טהורה] כב"ה: **וחכ"א** כל מראה דם אחת הם עד שתחיה המכה. או כל ד' לילות בהגיע ולא ראתה אף אם ראתה דם אדום ומזוהם בשעת תשמיש או שלא בשעת תשמיש רק שלא נשתנה טהור כב"ה. ותימה מאי קמ"ל דבודקת בשופעת לאחר ד' לילות דמשמע דמשום דהתחילו ימי טומאה הלא אף בתוך ד' לילות בודקת שחרית וערבית אם נשתנו מראה דמים כדאמרינן פ"ק בתולה שדמיה טהורין בודקת שחרית וערבית רק שאחר תשמיש אינה צריכה לבדוק משום דאמר שמש עכרו. ואף בלא הגיע זמנה לראות דאמרינן בפ"ק דהיא בחזקת טהרה היינו כשלא ראתה מעולם. אבל בפעם ראשונה ושנית הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה כדאיתא בפ"ק ומתניתין עד שתחיה המכה איירי דאפי' ראתה כמה פעמים בבית אביה כדאמרינן בריש פירקין. וא"כ צריכה בדיקה שחרית וערבית לידע אם נשתנו דמיה. וי"ל דה"מ לטהרות אבל לאחר ד' לילות שנכנסו ימי טומאה אם היתה שופעת בודקת אף לבעלה דאם נשתנו דמים טמאה ואם לא נשתנו טהורה כיון דשופעת מימי טהרה. א"נ כגון שהתחילה לשמש בחצי הלילה וכלתה עונתה בחצי היום כדאמרינן לעיל. ושופעת מחצי היום ואילך בודקת אע"פ שאינו שחרית וערבית. א"נ הך בדיקה בשפופרת לידע אם בא מן המקור או מן הצדדין אבל קודם ד' לילות אף אם שופעת לא בדקה בשפופרת. והכי משמע בתוספתא דתאני התם וכולם שהיו שופעות דם בודקות עצמן בשפופרת חוץ מן הבתולה שדמיה טהורין מפני שדם בתולים טהור ובכולן היה ר"מ מחמיר כדברי ב"ש כו'. וע"ל דרישא דהך ברייתא לא איירי כלל בשינוי מראה דמים אלא ה"פ אם שופעת מתוך ימי טהרה לימי טומאה בודקת עצמה דאם ראתה דם אדום ומזוהם כדם נדה טמאה אע"פ ששופעת מתוך לילה ראשונה ששימשה וראתה דם ממראה זה. אבל בתוך ד' לילות אף שפעה מלילה שראתה בשעת תשמיש דם אדום ומזוהם ולמחרת נמי ראתה מראית זה אף בלא תשמיש טהורה:

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פי"א מהל' מאכלות אסורות הל' כא סמג לאוין קמא טוש"ע יו"ד סי' קלה סעי' ו:

טו ב מיי' שם ופי"א מהל' טומאת אוכלין הל"ז סמג שם טוש"ע שם:

טז ג ד מיי' פי"א מהל' איסורי ביאה הל"ח ופ"ה שם הל' יט סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סימן קצג וטוש"ע אה"ע סי' סג סעי' א [וברב אלפס שבועות פ"ב דף רל.]:

יז ה מיי' שם פ"ה הלי"ח:

יח ו מיי' שם פ"ד הל"כ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קפו סעי' א [וברב אלפס שבועות פ"ב דף רפח:]:

גליון הש"ס

גמ' אינהו דעבדו כרבותינו. כעין זה כתובות עח ע"ב:

מסורת הש"ס

[פי' פשתן מלשון בוץ ערוך ערך בן ד']

ס"א דמגהי [וכערוך אי' דמגהי בה טפי פי' שאין ומתנין בה טובא ומאחרין עד חצי הלילה. ערוך ערך גה א']

נ"ל לא

[שבת כה. וש"נ]

[חולין פט:]

[יומא מג:]

[לעיל ג: וש"נ]

כתובות ד.

נ"ל רבה

רש"ל מ"ז

מנחות [מ:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאני כתובה דמגהי בה טפי: (ב) שם חזרו ונמנו שיהא בועל: (ג) רש"י ד"ה שאני כתובה דמגהי בה: (ד) ד"ה ושאר וכו' נשתנו אמר ר"מ: (ה) תוס' ד"ה וכולן וכו' דם בתולים הוא והך:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ושאר ראיות. נ"ב נ"ל וכן שאר ראיות:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ת"ר הרואה דם מחמת תשמיש וכו'. נ"ב עי' טור"ש הב"ח סי' ס"ג פ"ד ס"ס: ב] תוד"ה וכולן וכו' א"נ הך בדיקה הויא בשפופרת. נ"ב עי' ת"י ססי' קפו ס"ק יד ובסד"ט שם ס"ק כט:

תורה אור

ותנשא לאחר ניסת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר ניסת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה *כיצד בודקת את עצמה מביאה שפופרת ובתוכה מכחול ומוך מונח על ראשו אם נמצא דם על ראש המוך בידוע שמן המקור הוא בא לא נמצא דם על ראשו בידוע שמן הצדדין הוא בא ואם יש לה מכה באותו מקום תולה במכתה ואם יש לה וסת תולה בוסתה ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יוצא דברי רבי רשב"ג אומר דם מכה הבא מן המקור טמא ורבותינו העידו על דם המכה הבא מן המקור שהוא טהור מאי בינייהו אמר עולא *מקור מקומו טמא איכא בינייהו שפופרת אפגורי מפגרא לה אמר שמואל בשפופרת של אבר ופיה רצוף לתוכה אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל הראשון אמר ליה לפי *שאין כל האצבעות שוות אמר ליה ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי לפי שאין כל הכחות שוות ההיא דאתאי לקמיה דרבי אמר ליה לאבדן זיל בעתה אזל בעתה ונפל ממנה חררת דם אמר רבי נתרפאה זאת ההיא אתתא דאתאי לקמיה דמר שמואל אמר ליה לרב דימי בר יוסף זיל בעתה אזל בעתה ולא נפל ממנה ולא מידי אמר שמואל זו ממלאה ונופצת היא וכל הממלאה ונופצת אין לה תקנה ההיא דאתאי לקמיה דרבי יוחנן דכל אימת (א) דהות סלקא מטבילת מצוה הות קחזיא דמא א"ל שמא דימת עיריך עלתה ביך לכי והבעלי לו ע"ג הנהר איכא דאמר אמר לה תגלי לחברותיך כי היכי דתהוו עליך להך גיסא נתהוו עלך להך גיסא ואיכא דאמר אמר לה גלי לחברותיך כי היכי דלבעו עליך רחמים דתניא וטמא טמא יקרא *צריך להודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים אמר רב יוסף הוה עובדא בפומבדיתא ואתסי אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר רב התקין רבי *בשדות ראתה יום אחד תשב ששה והוא שנים תשב ששה והן שלשה תשב שבעה נקיים אמר ר' זירא בנות ישראל א) החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים אדבריה רבא לרב שמואל ודרש קשתה שני ימים ולשלישי הפילה תשב שבעה נקיים קסבר אין קשוי לנפלים *ואי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם א"ל רב פפא לרבא מאי אריא קשתה שני ימים אפילו משהו בעלמא *דהא א"ר זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים א"ל *אמינא לך (ג) איסורא ואת אמרת מנהגא היכא דאחמור אחמור היכא דלא אחמור לא אחמור (תבעוה נתר בחמין לטבול קמטים ע"ג נמל סי') *אמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה שתשב שבעה נקיים רבינא איעסק ליה לבריה בי רב (ג) חנינא א"ל סבר ליה מר למכתב כתובה *לארבעה יום א"ל אין כי מטא לארבעה נטר עד ארבעה אחרינא איעכב שבעה יומי בתר ההוא יומא א"ל מאי האי א"ל לא סבר לה מר להא דרבא דאמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים א"ל אימר דאמר רבא בגדולה דקחזיא דמא אבל בקטנה דלא חזיא דמא מי אמר א"ל בפירוש אמר רבא ל"ש גדולה לא שנא קטנה גדולה טעמא מאי משום דמחמדא קטנה נמי מחמדא אמר רבא אשה לא

א) [פרש"י ותוס' ע"ז תמצא בארוכות במגילה כח: ובתר"י ברכות פ' אין עומדין ברי"ף דף כה. באריכות] ב) ג"י ערב כמגיד א"ל ליום פלן נכתוב כתובה איעכב ז' יומי בר מההוא יומא אתא א"ל מ"ט עבד מר הכי כו'

רש"י

ותנשא לאחר. כדמפרש לקמיה שאין כל האצבעות שוות: ותנשא לאחר. דתלתא זימני בעינן לחזקה כרשב"ג בכולה גרסינן ושלישית: מכחול. קיסם ארוך ומוך על ראשו של מכחול: מן הצדדין. וטהור: ואם יש לה וסת. לקלקול הזה שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש אלא לפרקים תולה בוסתה ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת: דברי רבי. הך מילתא לחודה דנאמנת אשה קאמר רבי אבל רישא כולה רבן שמעון היא: אפגורי מפגרא. שהעץ אינו חלק ומסרטט ומוציא דם: רצוף. כפול: ותבדוק בביאה שלישית של בעל ראשון. כלומר מביאה שלישית של ראשון ואילך תשמש ע"י בדיקה ולמה תתגרש: לפי שאין כל האצבעות שוות. ושמא בבעל אחר לא תצטרך בדיקה ומוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לידי(ד) כרת הלכך מתגרשת עד שתתחזק בשלש אצבעות: ותבדוק בביאה ראשונה של בעל שלישי. משבא עליה פעם אחת לא תשמש שניה בלא בדיקה שהרי הוחזקה בג' אצבעות ומשנינן אין חזקת ביאה אחת חזקה דאין כל הכחות שוין ושמא בעילה זו היתה בכח מרובה הלכך עד שתתחזק בג' ביאות לכל אחד ואחד והדר תבעי בדיקה לביאה רביעית של בעל שלישי: ההיא דאתאי. שהיתה רואה דם מחמת תשמיש: בעתה. הבהילה פתאום: ממלאה ונופצת. מתמלאה דם ומנפצתו בשעת תשמיש: דימת עיריך. בנות עיריך שהיו מתקנאות בין בחיבה שביניך לבעליך דימת לשון ליטוז פרליר"ן כמו (יבמות דף נג.) מידם דיימא וכמו (סוטה דף כז.) לא ישא אדם דומה: כי היכי דתהוו עליך. עד השתא להאי גיסא על חיבה יתירה שביניכם: נתהוו עליך לאידך גיסא. ויאמרו כמה שנואה זו ותשוב קנאה ממך: הוה עובדא. וגילתה לצרה לרבים ובקשו עליה רחמים ונתרפאה: בשדות. מקום שאין בני תורה ואינן יודעות למנות פתח נדות מתי הן ימי נדה מתי הן ימי זוב: ששה והוא. כדין תורה ושמא בימי נדה הוא: שנים תשב ששה והן. לתומרא שמא ראשון סוף זוב ושני תחלת נדה וצריכה עוד ששה אבל שלשה דאילו הוה ימי זיבה צריכה ז' נקיים השתא נמי תשב שבעה נקיים שמא בימי זיבה עומדת: קשתה שנים. וראתה בימי זוב: איסורא. דאפי' היכא דלא אחמור תשב על כרחה מן התורה: צריכה לישב שבעה נקיים. שמא מחמת תאות חימוד ראתה דם: איעכב ז' יומי. בתר יומא שנתפייסה לינשא: לא

תוספות

ונאמנת אשה לומר וכו' דברי רבי. פרש"י דדוקא הך סיפא דנאמנת כרבי אבל כולה רישא כרשב"ג דסבירא ליה* בג' זימני הוי חזקה ור"י מפרש דאפילו רבי מודה ברואה מחמת תשמיש דבעי ג' זימנין לאחזוקה דומיא דהך דלעיל* דאמר לימים ב' ולמה שלא מנו חכמים ג' כגון אכלה שום או פלפלין דאפילו לרבי בעי תלת זימני:

ותבדוק עצמה בביאה שלישית כו'. פירש בקונטרס מביאה שלישית ואילך תשמש על ידי בדיקה ולמה תתגרש מתוך לשונו משמע דאסורה לראשון אפי' בבדיקה וה"ה דהוה מצי למיפרך לפי פירושו דגם לשני לא תשתרי אלא ע"י בדיקה כיון דלא ידע שינויא דלאו כל האצבעות שוות ור"ת מתיר לראשון בבדיקה ויש להעמיד הברייתא כשאינה רוצה לטרוח בבדיקה או שאינה יודעת לבדוק וכן משמע בירושלמי בפ' דם הנדה דפריך ותבדוק עצמה בבעל שני ומשני לפי שאין כל האצבעות שוות כן י"ל דהש"ס דידן נמי פריך אשני ובתוספתא (פ"ח) נמי תניא עד כמה מותרת ליכנס עד שלשה כו' פירוש עד כמה מותרת בלא בדיקה ומדלא מהדר אאיסורא לפרש עד כמה היא אסורה אפילו בבדיקה משמע דבבדיקה שריא אפילו לראשון ואתי שפיר לפירוש ר"ת דפירקא קמייתא הוי כמו פירקא שניה:

ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי. תימה למאי דלא ידע שינויא דאין כל הכחות שוות ליפרוך דתבדוק עצמה בביאה שניה של בעל שני דלענין אצבע שלו אין לומר לא כל האצבעות שוות שהרי כבר ראתה פעם ראשונה על ידי בעילתו ומשום חזקת כחות אין להתירה שהרי הוחזקה בג' כחות של בעל ראשון ואין להתירה אלא מטעם זה דאין כל הכחות שוין ואין חזקת כחו של ראשון מועלת לשני ואכתי לא ידעינן הך טעמא:

כי היכי דתהוו עליך להך גיסא. פירש"י תחת אשר קנאו באהבת איסך יאמרו כמה שנאה גדולה ותשוב קנאתם ממך ובערוך* פי' שנלטו בך עינים להתרחק מבעליך תודיעם עכשיו שאת בת דמים מרובים שבניך מרובין ביותר ויתנו עיניהם בך ויאמרו אשריה שדמיה מרובים שמתוך כך בניה מרובים ומתוך העין שיתנו בך יפסקו הדמים ותתרפא:

שנים תשב ששה. א] שמא ראתה יום ראשון דם ירוק ואינו מן המנין:

כל

תוספי הרא"ש

דברי ר'. פירש"י אבל רישא לאו רבי היא דלר' בתרי זימני הויא חזקה. ומיהו י"ל דאף לר' בעינן ג' זימני כדאמרינן לעיל לימים שנים והיינו כו' וקאמר למה שלא מנו חכמים ג' כמו אכלה שום וראתה כו' אלמא גם לר' יש דבר שצריך שתתחזק ג' פעמים: לפי שאין כל האצבעות שוות. פירש"י ושמא בבעל אחר לא תצטרך בדיקה ומוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לידי חשש כרת הלכך מתגרשת עד שתתחזק בג' אצבעות. ומשמע לפי' שאסורה לראשון מתשמיש שלישי ואילך אפילו בבדיקה שלא תהא בחשש כרת. ול"נ פי' דאם יש חשש בבדיקה זו ואסרינן לה לראשון ע"י בדיקה א"כ למה לא נתיר אותה לבעל שלישי ע"י בדיקה בפעם רביעית וכי מחמת תקנת נשואי אשה נתיר חשש איסור ואם אין חשש איסור בבדיקה א"כ גם לראשון תהא מותרת. הלכך נ"ל דה"פ ותבדוק עצמה מביאה שלישית של בעל ראשון כלומר ואמאי מותרת לשני בלא בדיקה כיון שכבר הוחזקה לראות ג' פעמים בשעת תשמיש דומיא דפירקא שניה דפריך ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי כפי' התם שתהא אסורה לשמש בלא בדיקה הכי נמי פריך הכא שתהא אסורה לשמש מכאן ואילך אפילו לבעל אחר ומשני לפי שאין כל האצבעות שוות וחזקת בעל ראשון אינה אוסרתה על בעל שני. וה"נ אי בעיא לבדוק בביאה רביעית של בעל ראשון דשריא ליה אלא עצה טובה קמ"ל דמוטב שתתגרש ותינשא לשוק ולא תצטרך בדיקה: ותבדוק עצמה מביאה ראשונה של בעל שלישי. ותי' כיון דאכתי לא ידע טעמא דכל הכחות שוין ליפרוך נמי ותבדוק עצמה מביאה ראשונה של בעל שני שהרי אצבע שלו שוה לאצבע של ראשון. וי"ל דידע שפיר המקשה דאית לן למימר אין כל הכחות שוין כל זמן שלא הוחזקה באצבעות: נתהוו לאידך גיסא. פי' בערוך שתאמרי להם שאת בת דמים מרובין ויתנו בך עין לומר בניך מרובין ויפסקו ממך הדמים: יום אחד תשב ששה והוא. וצריך שיהו נקיים שבכל יום שתראה מספקי' דלמא השתא הוי תחלת נדה. והא דלא קאמר נקיים משום דלא שייך לומר נקיים אלא כשהם ימי ספירה: שנים תשב ששה והן. ותי' אמאי סגי לה בששה דלמא ראשון הוה בימי זיבה וימי נדה שאינה רואה בהן אין עולין לספירת זיבתה כדפסק ר"ת בימי לידה. ובשילהי בא סימן משוה יחד ימי נדה לימי לידה ונמצא שהיא צריכה עדיין לשמור יום אחד כנגד אותו יום שראתה בימי זיבה. וי"ל אי מספקי' לשני בתחלת נדה א"כ הוי הראשון י"א יום של זיבה ולא בעי שימור מדאורייתא ואפילו אי בעי שימור מדרבנן לא היה ר' מחמיר על עם שבשדות כל כך: טפת דם כחרדל. ותי' כיון דרואה ודאה מאי רבותא בטפת דם כחרדל. פשיטא דמטמא בכל שהוא תנן. וי"ל דמטעמא דיושבת ז' נקיים היינו משום דאימור תמול ושלשום ראתה ולאו אדעתה וסד"א אלו ראתה לפני שני ימים היתה רואה עתה ראיה מרובה שכבר מעיינה פתוח ומדלא אשכח אלא כחרדל ש"מ מעיינה סתום קמ"ל: אדבריה רבא כו'. ואי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. והא דאמרינן בפ"ב דכריתות ולרבא דאמר מחוסר כפורים דזב כזב דמי הא מתניתא היכי מתרץ לה אמר רב אשי מתרץ לה ביום מ' ליצירת זכר וביום פ' ליצירת נקבה ור' ישמעאל היא ואפשר לפתיחת הקבר בלא דם אליבא דהאי ברייתא קאמר הכי אבל איהו סבר אי אפשר לפתיחת קבר בלא דם כדקאמר הכא. אבל בשאילתות דרב אחאי כתב דהא דקאמר התם אפשר לפתיחת הקבר בלא דם היינו ביום ארבעים שעדיין לא נגמר צורת הוולד. ואפשר הקבר ליפתח בלא דם וליתא דהא לעיל בפ' המפלת אמרי' גבי המפלת חתיכה דפליגי ר' יהודה ורבנן בפלוגתא דהני תנאי אם אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. אלמא מאן דאית ליה א"א לפתיחת הקבר אפי' בחתיכה קטנה

עין משפט נר מצוה

[יבמות סה:] [סג ע"ב]

יט א מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' כב סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קפז סעיף ב [וברב אלפס שבועות פ"ב דף רפח:]:
כ ב מיי' שם הל' כ טוש"ע שם סעיף ה [וברב אלפס שם]:
כא ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:
כב ד מיי' שם טוש"ע שם ס"ה:
כג ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו [וברב אלפס שם]:
כד ו מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעיף ב:
כה ז מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף ג וע"ש [וברב אלפס שם]:
כו ח טוש"ע שם סעיף ט ע"ש:
כז ט מיי' שם פי"א הלכה ד סמג שם טור ש"ע שם סי' קפג [וברב אלפס שם]:
כח י כ מיי' שם פי"א הלכה ט ועי' בהשגות ובמ"מ ובכ"מ שם סמג שם טוש"ע שם סי' קצב סעיף א [וברב אלפס שבועות פ"ב דף רנ:]:

מסורת הש"ס

[לעיל סו. וש"נ] [פסחים קיב:] שבת סז. מו"ק ה. חולין עח. סוטה לב: [ברי"ף וברא"ש פ"ב דשבועות אי' בשודית] [לעיל כח. וש"נ] ברכות לא. מגילה כח: [יבמות יג:] יבמות לג: יומא יח: פ"א ליום ארבעה ועי' רש"א

הגהות הב"ח

(א) גמ' דהות סלקא מטבילת כ"ב פי' הרא"ד דכשהיתה נכנסת לעיר היתה רואה דם א"ל מפני שחברותיה רואות בך כשאתה נכנסת ומתקנאות בך לפיכך אתה רואה לכי והבעלי על גב הנהר קודם שתכנס לעיר בשיר נגה יראו אותך: (ב) שם אמינא לך אנא איסורא ואת: (ג) שם איעסק ליה לבריה בי רב חנינא אמר ליה: (ד) רש"י ד"ה לפי שאין וכו' ולא תבא לידי שגגת כרת:

גליון הש"ס

גמ' א"ל אמינא לך איסורא. עיין ברא"ש סי' שכ"ג שהיה לו גי' אחרת כאן: שם לבריה בי רב חנינא. ברי"ף ורשב"א ורא"ש איתא בי רב חנינא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה שנים וכו' שמא ראתה יום ראשון. נ"ב עי' ידי אליהו סי"א מהל' איסורי ביאה דין ג' תיקון פ"ט בסוף דבריו בזה:

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

לא תחוף לא בנתר ולא בחול בנתר משום דמקטף ובחול משום דמסריך ואמר אמימר משמיה דרבא אשה לא תחוף אלא בחמין (א) אבל לא בצונן ואפילו בחמי חמה צונן מאי טעמא לא משום דקרירי (ג) ומשרו מזייא ואמר רבא לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה בית קמטיה במים מיתיבי בית הקמטים ובית הסתרים אינן צריכין לביאת מים נהי דביאת מים לא בעינן מקום הראוי לביאת מים בעינן כדר' זירא דא"ר זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק מעשה בשפחתו של רבי שטבלה ועלתה ונמצא לה עצם חוצץ בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרת ואמר רבא טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול איכא דאמרי אם באותו יום שחפפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול מאי בינייהו איכא בינייהו למסמך לחפיפה טבילה למיחף ביממא ולמטבל בליליא אמר רבא אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול סבר רב כהנא למימר טעמא מאי משום גזירת מרחצאות הא על גבי סילתא שפיר דמי א"ל רב חנן מנהרדעא התם טעמא מאי משום דבעית סילתא נמי בעיתא אמר רב שמואל בר רב יצחק אשה לא תטבול בנמל

רש"י

לא תחוף. שערה: מקטף. טותק שער ומתבלבל וחוצץ: סריך. מדביק השער וחוצץ: ואפילו בחמי חמה. די לה בחמין שהוחמו בשמש: (ג) דמשרו מזיא. מקשין את השערות ואין לכלוך עובר: קמטיה. בית השחי ובית הסתרים שלה: כל הראוי לבילה. במסכת מנחות ששים עשרונים הבאים בכלי אחד ראוין לבלול ואין בילה מעכבת בו שאם לא בלל כשר ושאין ראוי לבילה כגון ששים ואחד עשרונים בכלי אחד בילה מעכבת בו ופסולה הואיל ואי בעי לבלול לא מצי למבלל: אינה צריכה לחוף ולטבול. דודאי לאחר שטבלה בא עליה: איכא בינייהו כו'. ללישנא קמא בעינן סמוך לחפיפה טבילה: גזירת מרחצאות. שדרך מרחצאות ליישב ע"ג אצטבאות של אדמה דדמי לכלי חרס ואתי למימר טבילה עולה בהן: סילתא. בקעת עצה כמו בחברתה ולא בסילתא (ד) *[ביבמות] (דף סג:): דבעיתא. שלא תפול ולא טבלה שפיר:

בנמל

תוספות

כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. וא"ת הא בכמה מקומות כתיב בלולה וכיון שנה עליו הכתוב לעכב וי"ל דכולהו צריכי לגופייהו וקשה דנימא מדתנא בהו קרא בפרשת נשיאים תריסר זימני בלולה בשמן דמעכבא דהכי אמרינן בהקומץ רבה (מנחות יט:) דפריך לשמואל גבי מנחה דלא יליף דורות משעה דכתיב וימלא כפו ממנה לומר דשנה עליו הכתוב לעכב על מלא קומצו ופריך והא אמר שמואל מזרקות מקדשים את היבש דכתיב שניהם מלאים סולת ומשני שאני התם דתנא בהו קרא תריסר זימני לעכב ויש לומר דשמא יש שום דרשא בשום מקום דבילה לא מעכבא וא"ת כיון דלא מעכבא היכא דאין ראוי לבילה נמי ליתכשר ויש לומר דסברא הוא דכיון דקפיד קרא לכתחלה לעשות המצוה בעינן שיהא ראוי לכך אע"פ שאינו מעכב דאם לא כן נתבטלה המצוה לגמרי שלא היה יכול לעשותה וכן בכמה מקומות כגון ביאת מים דכתיב כל בשרו וממעטים בית הסתרים ומ"מ בעינן ראוי לביאת מים בכל בשרה וכן בכמה דוכתי וגבי ערל וטמא דמשלחין קרבנן אף על פי שאינן ראויים לסמיכה *ולא מעכבין דהא רבינהו קרא דמזובו ולא מנגעו וקרא בהבאת קרבן מיירי ואמאי הא לא מצי סמיך ובפרק כל *פסולי המוקדשין (זבחים לג.) דתכף לסמיכה שחיטה לאורייתא ואע"ג דלא טהר מנגעו משלח קרבן זיבה וא"ת אמאי לא בעינן ביאת מים לכתחילה בבית הסתרים כמו בילה וקריאה בחליצה ובביכורים וי"ל דאין סברא גבי טבילה שלא הקפידה תורה אלא שיטהר האדם ואין לומר דלכתחילה לבעי דכיון דבדיעבד טהור לכתחלה נמי לא בעי ותעלה לו טבילה אבל בילה ומקרא בכורים וחליצה מצות נינהו הלכך לכתחלה ליעבד וא"ת כיון דלכתחלה בעי' בילה במנחות (ד' יח:) גבי עיקר מילתיה דרבי זירא דקאמר מתנדב אדם מנחה של ס' עשרון ומביאה בכלי אחד מנחה של ס"א מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחד דקים להו דס' נבללין וס"א אין נבללין ופריך וכי אין נבללין מאי הוי והא תנן אם לא בלל כשר ומשני א"ר זירא כל הראוי וכו' ומאי פירכא כיון דלכתחילה מצוה לבלול משום הכי מצוה להביא בב' כלים לקיים בה מצות בלילה ואומר ר"י כיון שנדר מנחה של ס"א אינו יוצא ידי נדרו אם לא יביא מנחה גדולה הלכך כיון דדיעבד כשר בלא בילה יש לו להביא בכלי אחד לקיים נדרו ואע"ג דגבי ב' עשרונים קאמר אם רוצה מביא בב' כלים מ"מ גבי ס"א מוכח מילתא דנתכוין לקרבן גדול אי נמי מתנדב אדם מנחה קאי אמנחה אחת דאמרינן התם לעיל ומשום הכי לא בעי לפלוגינהו בשני כלים משום בילה כיון דאינה מעכבת מיהו קשה דהך סוגיא דהתם לר"ש דאית ליה דס"א אינן נבללים ור"ש פליג אדרבנן דקאמרי הרי עלי מנחה להביא בכלי אחד והביא בב' כלים דאף ידי נדרו יצא וכיון דבדיעבד יצא בשני כלים שפיר אית ליה לפלוגינהו כדי לקיים מצות בלילה ואכתי קשה מאי פירכא סתם. אע"ג דפריש בהדיא בכלי אחד אי נמי הך פירכא דוכי אין נבללין מאי הוי לרבנן פריך ונאמר דאית ליה להאי תנא טעמא דר"ש דס"א אין נבללים יפה: אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול. והא דאמר בפ"ק דחולין (דף י.) טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אפילו נתעסק באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן התם בשלא טבל סמוך לחפיפה אע"ג דהתם לא מפליג ועוד אומר ר"ת דההיא דחולין לטהרות ומחמרינן טפי דאפילו טבל סמוך לחפיפה לא מועלת לו טבילה והכא איירי לבעלה והא דאמרינן בסוף שמעתין ולית הילכתא ככל הני שמעתתא כי איתמר הני לטהרות לא קאי אהך מימרא אלא קאי אכולהו מימרות דמכלי חרס ואילך ועוד אומר ר"י דאי הך דחולין מיירי לטהרות איכא לאוקמיה בשלא חפפה כלל כדאיתא בירושלמי דמסכת פסחים סוף פרק כל שעה נדה חופפת וסורקת וטובלת כהנת אינה חופפת וסורקת שלא תחלוק בין נדה לנדה וטעמא מפרש התם לפי שכהנת תדירה בטבילה לא החמירו עליה ובעיוני סגי לה ושוב פירש ר"ת דחפיפה לא שייכא אלא בראש והך דחולין איירי בשאר הגוף דליכא חפיפה וכן משמע לעיל דקאמר אשה לא תחוף אלא בחמין כו' וקאמר טעמא דמשרו מזיא ומדלא קאמר לא תחוף ראשה ש"מ דבכ"מ חפיפה שייך טעמא דמשרו מזיא דבמקום שער הוא ועוד מביא ר"י ראיה דאמרינן בפרק מרובה (ב"ק דף פב.) גבי עשר תקנות דעזרא שתהא אשה חופפת וטובלת ופריך מדאורייתא הוא וכו' מאי ניהו שערות ומשני לעיוני מדאורייתא דילמא מיקטר ואתא איהו ותקן חפיפה ומדקאמר דילמא מיקטר שמע מינה דאיכא חפיפה בראש ובכמה מקומות הוזכרה חפיפה אצל הראש אבל במחזור ה"ר שמריה מפרש בשם רש"י דבכל הגוף שייך חפיפה כדאמרינן בפ' כל כתבי (שבת דף קכ:) הרי שהיה שם כתוב על בשרו ה"ז לא יחוף ומיהו בכל הספרים ליכא אלא לא ירחץ ולא יסוך ועוד מייתי ראיה מדמייתי לקמן (דף סז:) אההיא דאשה חופפת בלילה וטובלת בלילה מעובדא דהוה בי ריש גלותא ואמר לה עבדי חסרת דודי חסרת טשטקי חסרת פי' עבדי חסרת להביא מים להחם לרחוץ כל הגוף דאילו חפיפת הראש לא בעי כולי האי ומיהו לפירוש ר"ת אין ראיה שפירש עבדי חסרת להחם מים להטיל לתוך מי הטבילה הצוננין להחם וטשטקי הוא טשטקי דפיזא והוא כסא ליסב עליו בבית המרחץ ורבינו סעדיה פירש טשטקי מסרקות היינו לחוף הראש הילכך אין לנו ראייה שיצטרך חפיפה בגוף אלא לעיוני בעלמא כמו בראש מדאורייתא ואע"פ שאנו מדמין אין לעשות מעשה אלא צריך לחפוף כל הגוף וכן מנהג כל הנשים לרחוץ כל הגוף עכשיו. [ועי' תוס' ב"ק פ"ב. ד"ה ושתהא]: איכא בינייהו סמוך לחפיפה טבילה. לא מיירי (ה) הכא מידי בהצרכת סמוך לחפיפה טבילה אלא לענין לתלות אחר הטבילה אם נמצא עליה דבר חוצץ קאמר דפליגי אם צריך לענין זה סמוך לחפיפה טבילה: על גבי כלי חרס. גרסי' דשייך ביה גזירות מרחצאות שרגיל להיות ומצוי שם כלי חרס לצורך חמין: אשה לא תטבול בנמל. כתוב בספרים אע"ג דהשתא ליכא אימור ברדיוני נפל ופירש"י בנמל מפני שהספינות רגילות להיות שם כל שעה מצוי שם טיט ואע"ג דהשתא ליכא עליה טיט אימור ברדיוני בנאתה מן המים שכשכה רגליה במים ונפל ופי' נמי מפלי ביומי תשרי דבסמוך מחלצות תחתיהן מפני הטיט ולרבינו תם נראה כפירוש ר"ח לא תטבול בנמל כי בני אדם מצויין שם ובעיתא וממהרת מפני שבושה מבני אדם המצויין שם והוי דומיא דסילתא דהוי טעמא משום דבעיתא ופירש מפלי מחצלות כמין גדר בנהר לצניעות שלא יראוה עוברין ושבין ול"ג הכא אע"ג דהשתא ליכא כו' עד בסמוך גבי נתנה תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה אע"ג דהשתא ליכא אימור ברדיוני נפל ומפרש ר"ת בשני דלתי"ן לשון נדידה ור"ח פי' לשון הוחלקה ונפל בירידה ובערוך א) פירש מפלי משום צניעות ור"ח פי' מקוואות ביומי ניסן משום דחיים לשאובין וכן פי' בערוך ותימה הוא מה שאיבה שייך וי"ל כי כמה ניטורות מושכין לתוך הנהרות שהם בכלים שחקקן ולבסוף קבען אבל פירש"י עיקר דטטפין כמקוה ואינם מטהרין אלא באשבורן ולא דרך זחילה ומשום מים חיים ליכא לפרושי כדפירש"י דתניא בתוספתא ב) חומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים [כו'].

נתנה

א) [ערך כף ב'] ב) [פ"ג דזבים ופ"א דמגילה]

...בא איצטריך. ואע"ג דבהקומץ יליף דכלי מקדש אף מה שבתוכו מדכתיב שניהם מלאים סולת ... ואע"ג דלא שנה קרא לעכב. מ"מ מסתבר דראוי לבילה בעינן דכיון דהצריך הכתוב בלילה ... שיהא הקרבן ראוי למה שצוה הכתוב לעשות כן. וכן גבי קריאת חליצה אע"ג דלא מעכבא ... עינן כדאמרינן אלם ואלמת פסולין לפי שאינן באמר ואמרה. וכן גבי קריאת בכורים בעינן ... פ' המוכר את הספינה. ותי' אמאי לא בעינן הכא (ראוי) ביאת מים לכתחלה בבית הסתרים. ... א דלא הזכיר ביאת מים בבית הסתרים כמו שהזכיר קריאה בחליצה ובכורים ורחץ את בשרו ... ומי' ראוי לביאת מים בעינן כיון דלפעמים נכנס בו המים: אינה צריכה לחוף ולטבול. והא ... חולין טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי ... תם בשלא חפף סמוך לטבילה. או א"נ התם לטהרות והכא לבעלה. אע"ג דלקמן גר"ת ה"מ ... כלי חרס ואילך. א"נ התם מיירי לטהרות ומשום דלא בעי חפיפה כלל הלכך צ"ל ברי לי. והכי אמרי'

קמטיה מכלל דלשאר הגוף לא בעי הדחה דאי קמטיה לרבותא קאמר דאע"ג שא... צריך הדחה וה"ה שאר הגוף. א"כ הו"ל למימר אפילו בית קמטיה. ורבינו שמעי... דחפיפה הוא בכל הגוף כדאמרינן בפרק כל כתבי מי שהיה לו שם כתוב על בשרו ליתא התם אלא [לא] ירחוץ ולא יסוך. ועוד הביא ראיה מההיא דפ"ב דכתובות מישד... מר. ואינה ראיה דמיירי בשמן שסכין לאדם שיש לו חטטין בראשו. ועוד הביא מדאמרינן חסרת טשטקי חסרת דודי חסרת. ואי לחפיפת הראש גרידא מה צריך כולי האי וגם ... דמפרש דודי להחם חמין ולהטילן במי הטבילה אם יראה מן הצינה. וטשטקי. פי' רב סע... ומיהו בערוך פי' והלא יש לך עבדים הרבה. ויורות להחם חמין בלילה ולחוף וכן נהגו ... כשר הוא: איכא בינייהו סמוך לחפיפה טבילה. פי' היכא דלא חפפה סמוך לטבילה אב... סמוך לטבילה לכתחלה: סבר רב הונא למימר משום גזירת מרחצאות. דלמא אתי ל...

הגהות הב"ח

הגהות מהר"ב רנשבורג

תוספי הרא"ש

בנמל אע"ג דהשתא ליכא אימר ברדיוני נפל *אבוה דשמואל "עבד לבנתיה מקוואות ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי אמר רב גידל אמר רב "נתנה תבשיל לבנה וטבלה ועלתה לא עלתה לה טבילה אף על גב דהשתא ליכא אימר ברדיוני נפל אמר רמי בר *אבא "הני רבדי דכוסילתא עד תלתא יומי לא חייצי מכאן ואילך חייצי אמר מר עוקבא *"לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ אימתי נקרא יבש משעה שמתחיל לירק אמר שמואל "כחול שבתוך העין אינו חוצץ ושעל גבי העין חוצץ אם היו עיניה פורחות אפי' על גבי העין אינו חוצץ א"ר יוחנן "פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה אמר ריש לקיש "האשה לא תטבול אלא דרך גדילתה *כדתנן "האיש נראה כעודר (א) ומוסק זיתים אשה נראת כאורגת וכמניקה את בנה *אמר רבה בר רב הונא "נימא אחת קשורה חוצצת שלש

רש"י

בנמל. פורט"ו מקום שהספינות נקבעות שמעלות טיט ומוליך: ברדיוני נפל. הטיט מעליה ברדיוני איני יודע לשונו ונראה שהוא לשון שיכשוך שכששכשכה רגליה במים בלאתה נפל: מקוואות בימי ניסן. מקוה מים מכונסין ואינן טובלות בנהר לפי שרבו המים בימות הגשמים מגשמים שנפלו וחיישׁ שמא ירבו נוטפין על הזוחלין ותניא בתורת כהנים (ב) מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין כלומר שמטבילין במכונסין דרך זחילתן קודם שנקוו ונחו במקוה ת"ל אך מעין מטהר בזוחלין והמקוה מטהר באשבורן ומהו אשבורן דקוו וקיימי דאין מטבילין במכונסים אלא משנקוו למקוויהם ונחו מזחילתן ותנן במסכת מקוואות (פ"ה מ"ה) הזוחלין כמעין כלומר זוחלין שבנהרות כמעין והנוטפין כמקוה ומים הנוטפין מטהרים הרי הן כמקוה ואין מטהרים בזחילה הילכך בימי ניסן שנתרבה הנהר על ידי גשמים חייש שמא רבו נוטפין שבו על חיים שבו ובטלו זוחלין ואין מטהרין את הטמא הטובל בהן דרך זחילה וכל הנהרות לעולם הן הולכים וזוחלין לפיכך עביד להו מקוה באשבורן לטבול בתוכו יש מפרשים דבעינן מים חיים לזבה ולאו מילתא היא דתניא בתוספתא* חומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים כו': ומפצי ביומי תשרי. שטובלין בנהר שהזוחלין מרובין אבל מפני חלילת הטיט נותן מחצלות בנהר שטובלות עליהן: רבדי. פוינטור"ט: כוסילתא. פלומ"א ודרכן של מכות של הקזת דם להעלות גלד: תלתא יומי. גלדן רך ומחובר והוי כגוף הבשר ולא חייצי: לפלוף. קליד"א: פורחות. פותחת ועוצמת תדיר בין כך ובין כך אינו חוצץ לפי שפריחתה מעבירתו ואינו עב על גב העין ואין בו ממש לי"א דומעות שהדמעה מלחלחת את הכחול ואינו חוצץ: פתחה עיניה ביותר. הויא חלילה למעלה: עצמה עיניה ביותר. הויא חלילה למטה: לא תטבול אלא כדרך גדילתה. כלומר לא תדחק זרועותיה על בשרה ולא רגליה ושוקיה זה בזה אלא כדרך הליכתה ושמושה תמיד ומה שנכסה וקמוט ואין מים באין בו לא איכפת לן ואינה צריכה לפשט בית קמטיה וסתריה אלא כדרכן תמיד: כדתנן. גבי ראיית נגעים שיראה בהן הכתוב בית הסתרים דכתיב (ויקרא יג) לכל מראה עיני הכהן ותנן האיש מראה נגעו לכהן כעודר וכמוסק זיתים: כעודר. בבית השחי וכמוסק זיתים בבית הערוה דאם יש לו נגע בבית השחי אין צריך להגביה זרועותיו יותר מדאי להראותו אלא כעודר שמגביה ואינו מאנס עצמו ומה שיוכל כהן לראות יראה ואם לא יוכל לראות טהור ובבית הערוה א"צ לכוף ולשוח יותר מדאי אלא כמוסק זיתים אחר שנשרו מן האילן ומלקטן (ג) על הארץ: והאשה נראית. לכהן בנגעה: כאורגת. בבית השחי ואם בבית הערוה היא כופפת עצמה כמניקה את בנה: נימא אחת. מיהדקא שפיר וחוצצת: שלש

תוספות

נתנה תבשיל לבנה. בפירוש ר"ח כתוב עוד מימרא אחרת שאינה כתובה בספרים שלנו וזו היא מפשלת את בנה וטובלת לא עלתה לה טבילה ויש לפרש מפשלת את בנה לאחוריה והיא ערומה ולא היו בגדיה עליה וטבלה לא עלתה לה טבילה דחיישינן שמא הוה עליה דיוקא טיט וכיוצא בו ונדבק באמו וחוצץ בטבילתה ולא ידעה לה אף על גב דחזינן לה השתא דליכא מידי עליה חיישינן דלמא בעלייתה מן הטבילה נפל ברדיוני הוחלק ונפל דרך ירידה כפי' ר"ח ונ"ל שהיתה מפשלת בנה אפי' לפני טבילתה בסמוך ולאו דוקא בטבילתה:

לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ. דדוקא שבתוך העין מפני שהדמעה שבעין מלחלחתו ואינו מניחתו להיות יבש אבל לפלוף חוץ לעין אפי' לח חוצץ והכי משמע במסכת מקוואות פ"ט (מ"ב) דגבי אלו חוצצין קתני לפלוף שחוץ לעין וגבי שאין חוצצין קתני לפלוף שבעין ולא מפליג בין לח ליבש אלא בין חוץ לעין לתוך העין והיינו בלא דיבש בעין כמי חוצץ ולואה שתחת הצפורן יבשה חוצץ והא דתנן התם במס' מקוואות גבי ואלו שאין חוצצין בטבילה לכלוכי לואה שעל הבשר ולואה שתחת הצפורן א) (וצפורן המדולדלת) מיירי בלא דומיא דלכלוכי לואה שעל הבשר דאי ביבש אמאי לא חיילי ועוד דלעיל גבי ואלו חוצצין קתני גלדי לואה שעל בשרה ובלק שתחת הצפורן:

פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר. לכך יש ללמוד לכל אשה הטובלת שלא תטבול ותפתח עיניה ולא תעלים עיניה ביותר לפירש"י דלא גרסינן בסמוך דהני שמעתא לטהרות ולכל הפירושים צריך ללמדה לפתוח פיה שיהא ראוי לביאת מים כדאמרינן לעיל דכל בית הסתרים בעינן שיהא ראוי לביאת מים ומייתי נמי משפחתו של רבי שטבלה ונמצא עצם בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרת ותנן נמי בהדיא במס' מקוואות בפ"ח (מ"ה) נדה שנתנה מעות בפיה ירדה וטבלה טהרה מטומאתה אבל טמאה אגב רוקה נתנה שער בפיה קפלה ידיה קמלה שפתותיה כאילו לא טבלה וגם צריך ללמדה להרחיק ירכותיה קצת כדאמרינן בסמוך כאורגת וכמניקה את בנה לענין הגבהת הדד קצת מעל החזה:

פתחה עיניה כו'. אחר זה כתוב בפירוש רבינו חננאל ובמקצת הספרים ולית הלכתא ככל הני שמעתתא דכי איתמר הני לטהרות אבל לבעלה טהורה כי הא דאמר ריש לקיש אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה ובתשובה אחת כתב רש"י דל"ג חדא דקאמר אבל לבעלה טהורה כי הא דאמר ר"ל מה ענין ר"ל להנך דלעיל ועוד דכל הני שמעתתא דרב ודרב גידל ורמי בר חמא וכולן היו בבבל ולצורך מקומן היו צריכין וזהו דוחק דלבני א"י היו מדברין ועוד דאבוה דשמואל דעבד לבנתיה מקוואות בבבל ועוד דכולהו בלשון נקבה נקטינהו אשה לא תעמוד על כלי חרס אשה לא תטבול בנמל נתנה תבשיל לבנה פתחה עיניה ואי לטהרות היה לא היה צריך להזכיר בכל פעם אשה ועוד דתניא בפרק החולץ (יבמות דף מז: וםם) כל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה והיינו נדה לבעלה דאי לטהרות מאי שנא דנקט נדה ועוד דומיא דגר ועבד משוחרר דאיירי בטבילת איסור והיתר והכי קאמר כל החוצץ בטבילת טומאה וטהרה חוצץ בטבילת איסור והיתר וכן פרש"י בתשובתו דכל חומרות דהך שמעתא נוהגות עכשיו בטבילת נדה לבעלה אבל רבינו תם פירש שנראה כגירסת הספרים ואיתא נמי בפי' ר"ח ובהלכות גדולות ובהלכות נדה שפירש רב סעדיה וכן צריך לחלק דלעיל אמרינן דבית הסתרים לא בעיא ביאת מים וכפ"ט דמס' מקוואות (מ"ב) גבי ואלו חוצצין באדם ומחשב בית הסתרים שבאשה אלמא בעיא ביאת מים אלא ודאי ההיא לטהרות ובשמעתין לבעלה והך דהחולץ (יבמות דף מז:) דכל שחוצץ בטבילה חוצץ

עין משפט
נר מצוה

מו א מיי' פ"ב מהל' מקואות הל' טו סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' קצח סעיף ה [רב אלפס שבועות רנג.]:

נ"ל רבה

מז ב ג ד מיי' שם פ"א הלכה יב סמג שם טוש"ע י"ד שם סעיף א:

נ"ל ורבה ואביי רש"א

מח ה מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ו סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' קצז סעיף ג:

מט ו ז ח ט מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ד [וברב אלפס שם רנג.]

נ י מיי' פ"ב מהלכות מקואות הל' טו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קצט סעיף ו:

[נ"ל לאביי ורבא כן נכון לגיות וכן העתיקו תד"ה משום ובר"ף פ"ב דשבועות אי' אמר ליה ר"פ לרבא מכדי וכו' ולפי הגי' שלפנינו דאמר לתרווייהו נ"ל אמר להו ר"פ וכו']

משום סרך בתה. ליכא לפרושי דדוקא בנדה אסור משום סרך בתה שתהא סבורה שהוא שביעי ותטבול בשביעי ותשמש ואיכא כרת אבל זבה אפילו אם בתה סבורה שהוא שביעי ליכא איסורא דאורייתא אלא חששא בעלמא שמא תראה אחר שתטבול ביום שביעי כדר"ש הא ליכא למימר דהא אתקין "רבא למטבל ביממא דתמיניה במחוזא משום אבולאי משמע הא לאו אבולאי אסור אע"ג דחומרא דרבי זירא היתה נוהגת בימיו וטובלת בשמיני כדא"ל רב פפא לאביי ולרבא מכדי האידנא כולהו ספק זבות שוינהו רבנן "ואביי ורבא בדור אחד היו הילכך אפי' בזמן הזה אסור לטבול בין בח' בין בט' ביום ומיהו אומר ר"ת שאין קפידא רק כשתשוב לביתה שיהיה לילה וא"ל שאלא בלילה מביתה דשוב לא יבוא לידי ספק ליכא למיחש אם תטבול היא ביום סמוך לחשיכה תטבול בתה בעוד היום גדול דמרגשת הבת בכך שתטבול סמוך לחשיכה כאמה אבל במקום שיש יראה מפריצי העיר או מגנבים שרי כדאיתא בשמעתין ורבינו משולם התיר לאשה בעיר שהיה לחוש לגנבים לחוף בע"ש בז' שלה ולטבול ביום שבת שהוא שמיני מבעוד יום משום גנבים ור"ת אוסר דתרי קולי לא אשכחן דשרי הש"ס הרחקת חפיפה מטבילה וסרך בתה: **אבל** אמרו חכמים אסור לעשות כן שלא תבוא לידי ספק. נ"ל אסור לעשות כן לטבול דאי אתשמיש מהו שלא תבוא לידי ספק הא כבר באה בשעת תשמיש שמא תראה והוה ליה למימר שלא תבא לידי ודאי ועוד היכי שרו (ג) רבנן לשמש הא ודאי אמרי' לקמן במתני' (דף עב.) הרי זה תרבות רעה גבי שומרת יום כנגד יום שטבלה בשני לראייתה וקאמר מגעה ובעילתה תלויה וכן משמע בשמעתין מדפריך ונטבלינהו ביממא דז' ומשני משום דר"ש אלמא אטבילה קאמר ר"ש דאסור ומיהו זה יש לדחות דלעולם קאי אתשמיש אבל טבילה שריא לר"ש אלא אח"כ החמירו לאסור בה הטבילה גזרה שמא תשמש אבל קשה דלעיל פ' המפלת (דף כט:) בשמעתין דטועה פריך בכ"א תשמש ומשני ר"ש היא דאמר אבל אסור לעשות כן אם כן אתשמיש קאי דהא ודאי ביממא מטבלינן לה משום טבילה בזמנה מצוה וי"ל דה"פ ר"ש היא דאמר גבי ודאי זבה דאסור לעשות כן לטבול ביום שמא תבא לידי ספק לשמש שבעילתה תהא תלויה הילכך בהך טועה אע"ג דאיכא בה כמה ספקות דשמא לא היתה זבה כלל ואם היתה זבה אימר הרחיקה לידתה ושמא לא תראה אסורה לשמש לר' שמעון אבל טבילה תהא מותרת אפילו לר"ש דשרי לה לטבול משום טבילה בזמנה מצוה:

שלש. לא מיהלקי: דבר תורה. הלכה למשה מסיני דאמר מר (סוכה דף ה:) שיעורין חלצין ומחיצין הלכה למשה מסיני: רובו. רוב שערו קשור אחת אחת: בזמנה. בשביעי ובנדה דאורייתא קמיירי שלא ספרה ז' נקיים: בלילה. דכתיב בה (ויקרא טו) תהיה בנדתה תהא בנדתה כל ז': שלא בזמנה. בשמיני: משום סרך בתה. שנוהגת אחריה לטבול ביום ואפילו בזמנה ואתיא לידי כרת ולא ידעה דאמה בשמיני הוא דטבלה ביום: אבולאי. שוערי העיר ועובדי כוכבים הן ל"א בניינים של מערות היו בדרך בית הטבילה ואם תפול שם תסתכן: ספק זבות שוינהו. שאפילו נדה סופרת ז' נקיים דהחמירו על עצמן כדר' זירא: ליטבלה ביממא. דשבעה ממה נפשך אם נדה היא הרי יום טבילתה יותר מז' לראייתה ואם זבה היא טובלת זבה ביום: אחר מעשה. כיון שספרה מקצת היום של ז' תטהר ע"י טבילה: לידי ספק. שמא תשמש בו ביום ותראה מיד לאחר תשמיש ונמצא סותרת כל שלפניה וטבילתה פסולה: שכן אשה חופפת בע"ש וטובלת למוצ"ש. דהא אינה יכולה לחוף בשבת ודנין אפשר משאי אפשר: כולהו אמרי'. היכא דהגיע טבילתה במוצ"ש חופפת בע"ש ואם הגיע טבילתה במוצאי י"ט אחר השבת או למוצאי ב' ימים טובים של ר"ה אחר השבת חופפת נמי מבע"ש דהא לא אפשר לחוף ביו"ט: שכן לא אמרי'. היכא דטובלת בליל יום חול שיכולה לחוף היום אסורה לחוף מאתמול (ב) כדקאמרן משום טעמא דשכן אשה חופפת בע"ש וטובלת למוצאי שבת דהתם לא אפשר אבל מוצאי יום חול אפשר לחוף היום: אפילו שכן אמרינן. דאפילו טבלה מוצאי יום חול יכולה לחוף מאתמול: לבד מאשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת. דרחוק יותר מדאי ואפילו טעמא דשכן ליכא למימר דאפילו במוצאי שני ימים טובים של ר"ה שאחר השבת אסורה לחוף בע"ש ומוטב שתחוף בליל טבילתה: והלכתא כרב חסדא. לחומרא דאמר שכן לא אמרינן דהיכא דטבלה מוצאי יום חול לא תחוף מאתמול ובמאי דאמר רב חסדא כולהו אמרינן דהיכא דטבלה במוצאי ב' ימים טובים [של ראש השנה] אחר השבת חופפת בע"ש לית הלכתא כוותיה אלא כדמתרץ רב יימר חייפא בליליא וטבלה בליליא נרימר חומרי נקט מדרב חסדא ומדרב יימר: מהו שתחוף בלילה. בליל טבילתה מי אמרינן מתוך שממהרת לטבילתה לא חייפא שפיר: דאיקוט. לשון קטטה ולא רצתה לטבול: מאי איתיה השתא. מה לך למהר הלילה:

שלש אינן חוצצות שתים איני יודע ור' יוחנן אמר "אנו אין לנו אלא אחת *אמר ר' יצחק "דבר תורה רובו המקפיד עליו חוצץ רובו ואינו מקפיד עליו אינו חוצץ "וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד "וגזרו על מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד ולגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד *היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה אמר רב נדה בזמנה אינה טובלת אלא בלילה ושלא בזמנה טובלת בין ביום בין בלילה רבי יוחנן אמר "בין בזמנה בין שלא בזמנה אינה טובלת אלא בלילה משום סרך בתה ואף רב הדר ביה דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב נדה בין בזמנה בין שלא בזמנה אינה טובלת אלא בלילה משום סרך בתה 'אתקין רב אידי בנרש למטבל ביומא דתמניא משום אריותא רב אחא בר יעקב בפפוניא 'משום גנבי רב יהודה בפומבדיתא "משום צנה *רבא במחוזא משום "אבולאי אמר ליה רב פפא *לרבא ולאביי מכדי האידנא כולהו ספק זבות שוינהו רבנן ליטבלינהו ביממא דשביעאה משום דרבי שמעון *דתניא °אחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן *ר' שמעון אומר אחר תטהר אחר מעשה תטהר *אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק אמר רב הונא אשה חופפת באחד בשבת וטובלת בשלישי בשבת שכן אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שבת אשה חופפת באחד בשבת וטובלת ברביעי בשבת שכן אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי יו"ט שחל להיות אחר השבת אשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת שכן אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שני ימים טובים של ראש השנה שחל להיות אחר השבת ורב חסדא אמר כולהו אמרינן שכן לא אמרינן היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר ורב יימר אמר אפילו שכן נמי אמרינן לבר מאשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת דלמוצאי שני ימים טובים של ראש השנה שלאחר השבת ליתא דאפשר דחופפת בלילה וטובלת בלילה דרש מרימר 'הלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר איבעיא להו אשה מהו שתחוף בלילה ותטבול בלילה מר זוטרא אוסר ורב חיננא מסורא שרי א"ל רב אדא (א)[לרב חיננא מסורא] לאו הכי הוה עובדא בדביתהו דאבא מרי ריש גלותא דאיקוט אזל ר"נ בר יצחק לפיוסה ואמרה ליה מאי איתיה השתא

ויקרא טו

תסגי

תסגי

כך

מסורת הש"ס

עירובין ד: סוכה ו יבמות עח.

עירובין ד: [שבת יח: נזיר נ. וש"נ]

נ"ל רבה רש"א בשם ס"י

לעיל נג:[לג. לקמן סח:]

[לעיל כז: ג.]

[שם]

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל רב אדא מסורא למר זוטרא לאו הכי הוה עובדא בדביתהו: (ב) רש"י ד"ה שכן לא וכו' מאתמול כדקאמרת משום: (ג) תוס' ד"ה אבל וכו' היכי שרו רבנן. נ"ב פי' רבנן דפליגי אר' שמעון וע"ל פרק המפלת דף כט ע"ב בתוס' בד"ה ר"ש:

תוספי הרא"ש

השחי. וכמוסק זיתים לבית הערוה. ובת"כ מיתניא איפכא לכל מראה עיני הכהן פרט לבית הסתרים מכאן אמרו האיש כעודר לבית הסתרים פי' בית הערוה וזיתים לבית השחי והאשה כאורגת לבית הסתרים וכמניקה תחת הדד: **רובו** ומקפיד עליו חוצץ. פרש"י דהיינו בשערו אבל בגופו אפילו מיעוט ואינו מקפיד חוצץ. וקשה לפירושו מהא דאמר בהערל מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה. ופריך אי מדר' יצחק אימר דא"ר יצחק רובו כולו מי אמר ולא קאמר אימר דאמר ר' יצחק שערו בשרו מי אמר. אלמא ר' יצחק אכל הגוף קאי. ועוד גבי כנרים תנן שיעור בחציצתן במס' מקואות ומייתי לה בפרק אלו קשרים על המרדעת חוצץ רשב"ג אומר עד כאיסר האיפלקי ובזבחים בשילהי דם חטאת אמרינן רבב על בגדו חוצץ ואם מוכר רבב אינו חוצץ אלמא בגוף הכלי תלוי בשיעורא ובקפידא והה"נ באדם. וע"ק דאמאי איצטריך את בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו שערו תיפוק לי מהלכה כיון דלא נשתנית אלא בשער. אלא ודאי ר' יצחק בחציצת הגוף איירי הלכך איצטריך את בשרו לרבות שערו: **ליטבל** בימטא דז'. צ"ל משום סרך בתה שהיא סוברת שאמה טובלת ביום ז' ותעשה גם היא כן ותבא לידי ספק. ואין לומר דלא שייך סרך בתה אלא לדידהו שהיו נוהגין כדין נדה דאורייתא ואיכא למיחש שמא תטבול בתה בשביעי לנדתה ביום וטבילתה זו כמאן דליתא אבל משום סרך בתה שתטבול בשביעי האידנא מדרבנן בעלמא הוא ולא חיישינן. הא ליתא דהא רבא במחוזא תיקן משום אבולאי למיטבל בימטא דתמניא הא לאו משום אבולאה הוה אסור משום סרך בתה. ובימיו כבר היה תקנת ר' זירא כדא"ל רב פפא לרבא מכדי האידנא כולהו נשי ספק זבות נינהו כו'. ורשב"ם היה מחמיר שלא תטבול עד שתחשך. מיהו ר"ת אומר שאין להחמיר כל כך רק שתטבול סמוך לחשיכה ותשוב לביתה משחשיכה

תוספי הרא"ש

משחשיכה או ליכא למיחש לסרך בתה: אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק. פי' אסורה לטבול שמא תשמש ותהיה בספק אבל אין לפרש דקאי אתשמיש אבל הטבילה שריא לר' שמעון אלא דאמוראי בתראי אסרו גם טבילה גזירה שמא תשמש שאסור לר' שמעון והכי משמע בפרק המפלת גבי טועה דפריך ביום כ"א תשמש ומשני משום דר' שמעון משמע דאתשמיש קאי דהא התם טובלת ביום כ"א משום טבילה בזמנה מצוה. וכן משמע נמי קצת בת"כ דקתני ר' שמעון אומר אחר מעשה תטהר כיון שטבלה טהורה להתעסק בטהרות. אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן משמע דאלהתעסק בטהרות קאי. ואי אפשר לומר כן דע"כ גם הטבילה אוסר ר' שמעון דלא מיסתבר דפליגי רבנן עליה להתיר תשמיש כיון שאם תראה נמצא בועל זבה למפרע. ועוד דתנן במתני' טבלה ביום שלאחריו ושמשה הרי זו תרבות רעה ומגען ובעילתן תלוין. וסתמא תרבות רעה דקאמר אסור. ובגמרא נמי א"ר יהודה וכי לית אתם קורין תרבות רעה והלא לא נתכוון זה אלא לבעול שומרת יום כנגד יום משמע דלכ"ע אסור ולא מיסתבר לחלק בין יום שביעי לפי שכבר נסתלקו דמיה. ועוד דאחר מעשה תטהר דקאמר היינו הטבילה ועל המעשה שהזכיר אמר דאסור לעשות כן. ועוד אי אתשמיש קאי מאי קאמר שמא תבא לידי ספק כיון דשמשה כבר באה לידי ספק שמא תראה וה"ל למימר שמא תבא לידי ודאי. ובטועה דהמפלת פריך יום כ"א תשמש דכיון דאיכא ספיקות טובא תהא מותרת אף לשמש. ומשני משום

תסגי (א) אייתי למחר וידע מאי קאמרה ליה אמר *דודי חסרת *טשטקי חסרת עבדי חסרת דרש רבא אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שבת אמר ליה רב פפא לרבא והא שלח רבין באגרתיה אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול במוצאי שבת ותמה על עצמך היאך חופפת ביום וטובלת בלילה הא בעינן תכף לחפיפה טבילה וליכא *הדר אוקי רבא אמורא עליה ודרש דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי ברם כך אמרו משמיה דרבי יוחנן אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול במוצאי שבת ותמה על עצמך היאך חופפת ביום וטובלת בלילה הא בעינן סמוך לחפיפה טבילה וליכא [א]והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה (אלא) קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא [ב]הא דאפשר הא דלא אפשר: **מתני'** נדה שבדקה עצמה יום שביעי שחרית ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה ולאחר ימים בדקה ומצאה טמאה הרי היא בחזקת טהורה בדקה עצמה ביום שביעי שחרית ומצאה טמאה ובין השמשות לא הפרישה ולאחר זמן בדקה ומצאה טהורה הרי זו בחזקת טמאה ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ואם יש לה וסת דיה שעתה *ור' יהודה אומר כל שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה הרי זו בחזקת טמאה וחכמים אומרים [ג]אפילו בשנים לנדתה בדקה ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה ולאחר זמן בדקה ומצאה טמאה הרי זו בחזקת טהורה: **גמ'** איתמר רב אמר זבה ודאי ולוי אמר זבה ספק אהייא אילימא ארישא הרי זו בחזקת טהורה קתני אלא אסיפא בשלמא ספק זבה אמרינן אלא זבה ודאי נמי הרי בדקה ומצאה טהורה אלא כי איתמר דרב ולוי שמעתא באפי נפשה איתמר נדה שבדקה עצמה ביום השביעי שחרית ומצאה טמאה ובין השמשות לא הפרישה ולאחר ימים בדקה ומצאה טמאה רב אמר [ד]זבה ודאי ולוי אמר זבה ספק רב אמר זבה ודאי כיון דמעיקרא נמצאת טמאה ועכשיו נמצאת טמאה טמאה ודאי ולוי אמר ספק זבה אימר פסקה ביני וביני

וכן

רש"י

תסגי ואייתי למחר. די לך אם אטבול למחר: וידע. רב נחמן: מאי קאמרה ליה. שלא חפפה: עבדי חסרת. להביא מים ולחמם: דודי. קדרות להחם בהם חמין: טשטקי. פלדוסטו"ל ליסב עליהן: ותמה על עצמך היאך אשה כו'. שהרי בקושי התירו להרחיק חפיפתה מטבילתה כל כך אלא משום דאי חפפה בליל טבילתה אימור לא חייפא שפיר משום דממהרת לטבילתה מתוך שמהומה לביתה: הא דאפשר. לחוף ביום חופפת ביום: הא דלא אפשר. לחוף כגון מוצאי (ב) *יום טוב לא תחוף אלא בלילה: **מתני'** לא הפרישה. לא בדקה עצמה להפריש בטהרה: הרי זו בחזקת טהורה. בימים שבינתיים וטהרותיה שנגעה בהן לאחר שטבלה בליל שמיני טהורות דהשתא הוא דחזאי: ומטמאה מעת לעת. ארישא קאי דקתני אחר ימים בדקה ומצאה טמאה מטמאה מעת לעת של ראייה זו: אפילו בשנים לנדתה בדקה. שחרית ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה ולסוף ז' טבלה ואחר ימים בדקה ומצאה טמאה הרי זו עד עכשיו בחזקת טהורה ושלש מחלוקות בדבר לתנא קמא שביעי הוא דמטהרה בדיקת שחרית אבל שני לא ולר' יהודה אפילו בדיקת שביעי שחרית לא מטהרה עד שתפריש בין השמשות ולרבנן בתראי אפילו בשני: **גמ'** זבה ודאי. מפרש ואזיל: אהייא. קאי: אסיפא. בדקה שביעי שחרית ומצאה טמאה ובין השמשות לא הפרישה: בשלמא ספק זבה לחיי. דכיון דלא הפרישה בטהרה לא שחרית ולא ערבית איכא לספוקי ברואה ח' וט' וי': אלא זבה ודאי נמי. בתמיה והרי בדקה לאחר הימים ומצאה טהורה והיכא למימר כיון דמצאה טהורה עד השתא נמי לא חזאי: באפי נפשה. ולאו אמתניתין:

וכן

תוספות

כך אמרו משמיה דרבי יוחנן אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול למוצאי שבת ותמה על עצמך היאך אשה חופפת ביום וטובלת בלילה. שהרי בקושי התירו לה להרחיק חפיפתה כל כך אלא משום דאי חופפת בליל טבילתה אימור לא חייפא שפיר מתוך שמהומה לביתה ממהרת לטבילתה ופירש רש"י הא דאפשר לחוף ביום כגון בימי החול חופפת ביום וטובלת בלילה הא דלא אפשר לחוף ביום כגון שאירעה טבילתה במוצאי שבת ואם תחוף בע"ש תרחיק יותר מדאי מטבילתה חופפת בליל טבילתה במוצאי שבת וא"ת הא דפסקינן לעיל הלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר לא קאי דהכא אמרינן דאינה חופפת ע"ש וטובלת למוצאי שבת וי"ל דאיכא לאוקמי פסק דלעיל שליל טבילתה במוצ"ש והוא יו"ט אז ודאי תחוף מע"ש ולא תפסיד עונתה הואיל ואינה יכולה לחוף בליל טבילתה ולא ביום שלפני טבילה מ"מ לפירוש רש"י נראה דמותר לחוף בליל טבילה אלא שטוב לה יותר לחוף ביום מפני שמהומה לביתה וכן משמע מדקאמר אשה חופפת ביום ולא קאמר אשה לא תחוף אלא ביום כדקאמר אשה לא תחוף אלא בלילה וכן משמע לעיל בעובדא דבי ריש גלותא דמותר לחוף בליל טבילה ולא מסתבר לפלוגי משום דאיקוט מדמייתי מההוא עובדא דנדה חופפת בלילה משמע אף בלא אונס ובשאלתות דרב אחאי פרשת אחרי מות [סי' צו] פירשה הא דאפשר לחוף בליל טבילה שהוא חול לא תרחיק חפיפה מטבילה כלל ואפילו אם היום כמו כן חול לא תחוף אלא בלילה והא דלא אפשר כגון שליל טבילה יום טוב או שבת אז תחוף ביום שלפני הטבילה ואפילו אם יום שלפני הטבילה כמו כן יו"ט או שבת אז תחוף מערב שבת או מערב יו"ט כפסק שלמעלה דדריש מרימר דהילכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר ולדברי השאלתות כל זמן שתוכל אין לחוף אלא בליל טבילה מיהא לפי מנהג הנשים של עכשיו ששוהות במרחץ עד הלילה מותר לחוף ביום אף לפי השאלתות ואינו אסור אלא לחוף מבעוד יום ולצאת מן המרחץ קודם הלילה אבל כששוהה שם עד הלילה חפיפה אריכתא היא שכל שעה עוסקת בחפיפת גופה ושערה ותבא עליה ברכה ועוד יש שמחמירות אע"פ שחופפת נושאות עמהן מסרק וסורקות עצמן בבית הטבילה ור"ת פירש ותמה על עצמך זהו כפל מלה כלומר היאך אתה אומר דבר זה שאשה חופפת ביום וטובלת בליל מוצאי שבת והא בעינן סמוך לחפיפה טבילה ואומר ר"י דכי האי גוונא איכא בפסחים פרק כל שעה (דף כג.) ותמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה (ג):

והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה. פי' בערב שבת וטובלת במוצאי שבת והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה פירוש במוצאי שבת ולא תמהר לחוף בערב שבת: **הא** דאפשר. לחוף במוצאי שבת שהוא חול תחוף בו ולא תמהר לחוף מערב שבת והא דלא אפשר לחוף במוצאי שבת כגון שהוא יום טוב חופפת מערב שבת אף על פי שטבילתה למוצאי שבת או ליל שני בשבת והם שני ימים טובים אחר השבת ולא איירי כלל הש"ס באיסור חפיפה שחרית וטבילה ערבית בלא הפסקת יום וכן לא איירי באיסור חפיפת לילה ואומר ר"י דאם אירע טבילתה ליל תשעה באב אסורה לטבול דלית הלכתא כהך ברייתא א) דכל כתבי הקדש (שבת קיח.) דכל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בט' באב בין ביה"כ אלא קי"ל כרבי חנינא סגן הכהנים דאמר סוף פרק קמא דתענית (דף יג.) כדי הוא בית אלהינו לאבד עליו טבילה אחת בשנה ואומר עלה בירושלמי בפ"ב דבילה אורי רבי לוי כהדא דרבי חנינא סגן הכהנים ועוד יש לפרש דההיא ב) דכל כתבי בימי התנאים שהיו עסוקים בטהרות והיו צריכים ביום תשעה באב להתעסק בטהרות לפיכך טובלת מבערב אבל בזמן הזה דלבעלה דוקא אפשר לה לחוף ולטבול במוצאי תשעה באב ואם אין לה פנאי לרחוץ ולחוף בלילה תרחוץ ותחוף ערב תשעה באב כדי שיהיה בקל לה עדיין לחוף קצת מוצאי תשעה באב ולטבול:

א) נ"ל דה' שרצים ב) נ"ל דה' שרצים

אמרו

תוספי הרא"ש

משום דר' שמעון דאסר אף לטבול בשביעי של זבה ודאי הלכך הכא בטועה לשמש מיהא אסור אבל הטבילה מיהא מותרת אף לר' שמעון לפי שיש בה ספיקות הרבה וגם טבילה בזמנה מצוה. ועוד כיון שעושה טבילות הרבה עד ל"ח ואינה משמשת אין לחוש שמא תשמש לאחר טבילה זו: **אשה** לא תחוף בע"ש ותטבול למוצאי שבת ותמה על עצמך היאך אשה חופפת ביום וטובלת בלילה. פרש"י בקושי התירו להרחיק חפיפתה מטבילתה אלא משום דהכי עדיף לחוף ביום דאי חייפא בלילה מתוך שמהומה לביתה לא בדקה שפיר. ונם פי' הא דאפשר לחוף ביום כגון בימי חול חופפת היכא דלא אפשר לחוף אלא בלילה כגון שחל טבילתה במוצאי שבת שאם תחוף בערב שבת לא תהיה הפיפתה סמוך לטבילתה הילכך חופפת בליל טבילתה במוצאי שבת. ולפיכך פי' אף אם חל י"ט במוצאי שבת נראה שלא להתיר לחוף (אלא בלילה כגון שחל טבילתה במוצאי שבת) בע"ש ולטבול במוצאי שבת שהרי פי' דבקושי התירו לחוף ביום ולטבול בלילה אלא דעדיף טפי משום שמהומה לביתה אבל להרחיק כולי האי מע"ש למו"ש אסור אף אם חל יו"ט במוצאי שבת ומוטב שתדחה טבילתה ובשאלתות דרב אחאי בפרשה אחרי מות פירש הא דאפשר לחוף בלילה כגון בימות החול לא תחוף אלא בלילה היכא דלא אפשר לה לחוף בלילה כגון שחל ליל טבילתה בשבת או ביו"ט אז חופפת ביום ואפילו אם היה י"ט חמישי וששי והל ליל טבילתה בשבת חופפת ביום רביעי ולא תתבטל בעונתה. וסוגיא דתלמודא לא משמע כפי' דקא מיבעיא ליה נדה מהו שתחוף בלילה ותטבול בלילה אלמא דיותר טוב הוא לחוף ביום דחיישינן דלא תחוף בטוב בלילה מתוך שמהומה לביתה (ותטבול בלילה אלמא משמע). ומיהו גם לפירוש השאלתות מנהג יפה הוא לנשים שלנו שמתחילות לחוף מבעוד יום ועוסקות בחפיפה עד שתחשך ואז טובלות. ועוד מחמירות על עצמן אע"פ שחפפו נושאות עמהן מסרק וסורקות עצמן בבית הטבילה. ור"ת פי' דאפשר ולא אפשר לא בא להורות כלל על דין הפיפה אם הוא ביום או בלילה אלא קאי אהא דקאמר אשה לא תחוף בע"ש ותמה על עצמך כו'. היאך תוכל לומר חופפת ביום בע"ש

תוספי הרא"ש

בע"ש ותטבול בלילה למוצאי שבת והא בעינן סמוך לחפיפה טבילה דלמא לא תחוף אלא בליל מוצאי שבת. ודוגמתו איכא בפ' כל שעה ר' יוסי הגלילי אומר ותמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל ז' כלומר היאך תוכל לאוסרו אלא מותר הוא בהנאה ובתר הכי קאמר והלכתא אשה חופפת ביום פי' בע"ש וטובלת בלילה פי' למוצאי שבת לא קשה הא דאפשר לחוף בליל מוצאי שבת תחוף בלילה ולא תאריך חפיפתה מע"ש. הא דלא אפשר לחוף במוצאי שבת כגון יו"ט שחל להיות במוצאי שבת או תופפת ביום בע"ש. וכן נוהגות הנשים האידנא ונזהרות בשבת מליתן תבשיל ל ב נ ה ומלהתעסק בדבר שיכול לבא לידי חציצה ומחמין קיתון של מים להדיח בית הסתרים ובית הקמטים כב"ה דמתירין להחם חמין לרגליו בי"ט אבל לא כל גופו וגם קושרות שערותיהן יפה שלא יתבלבל. וה"ר משולם התיר בעירו לחוף בע"ש שהיה שביעי שלה ולטבול ביום השבת כי היו יראות מלטבול בלילה. ור"ת כתב דתרי קולי בהדי הדדי לא אשכחן קולא דסרך בתה וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה: **נדה** שבדקה ביום ז' ומצאה טהורה. משמע טעמא דבדקה בז' ומצאת טהורה הא לא בדקה הויא בחזקת טומאה ובסיפא קתני בדקה בז' שחרי' ומצאה טמא טעמ' דבדקה ומצאה טמא הא לא בדקה הויא בחזקת טהרה ואיכא למימר דרישא כי לא בדקה בשביעי הויא בחזקת טומאה משום דלאחר ימים מצאה טמא וסיפא כי לא בדקה הויא בחזקת טהרה משום דלאחר ימים בדקה ומצאה טהורה. אבל אי אפשר לומר כן דאם לא בדקה בשביעי דמוקמינן לה בחזקת טהרה (כלאחר ימים בדקה ומצאה טהור אבל אי אפשר לומר כן דאם לא בדקה בשביעי) אע"פ שראתה ודאי בששי דמאי שנא כשבדקה בשביעי ומצאה טמא משום שאנו חוששים לומר שמא ראתה בשמיני ובתשיעי ועשירי נמי כשבדקה בששי ומצאה טמא יש לנו לחוש שמא ראתה בשביעי שהוא עדיין בימי טומאה וראתה גם בתשיעי ובעשירי דמה לי חשש ג' ימים מחמת ראיה של שביעי ומה לי חשש ד' ימים מחמת יום ששי. הלכך נראה דה"ה לא בדקה בשביעי ומצאה טמא אלא בששי או בשאר הימים אף בראשון רק שלא הפרישה בטהרה באחד מן הימים וגם בין השמשות לא הפרישה ולאחר ימים בדקה ומצאה טהור הרי זו בחזקת טומאה והאי דנקט בדקה עצמה ביום השביעי ומצאה טמא לאו דוקא אלא ה"ה באחד משאר הימים אלא משום דבעי למיתני ובין השמשות לא הפרישה נקט נמי בשביעי שחרית. **וחכ"א** אף בשני לנדתה בדקה ומצאה טהור. וכדפרש"י דג' מחלוקות בדבר ת"ק סבר דוקא בשביעי ור' יהודה דוקא בין השמשות וחכמים אומרים אף בשני ולפירושו איכא עדיין תנא רביעי דבגמרא קאמר אפילו בראשון הלכך נראה דליכא אלא תרי תנאי וחכמים מפרשי מילי דת"ק משום דר' יהודה בעי הפרשה מן המנחה ולמעלה ולא סגי בהפרשה דשביעי שחרית ואתו רבנן לפרושי דאפילו בשפרשה בשני סגיא וה"ה בהפרשה בראשון אלא שאין דרך אשה לבדוק ביום ראשון אחרי שכבר בדקה פעם אחת ומצאה טמאה א"כ נשנית לפי הטעות שטעה ר' שלא שאל בראשון: **רב** אמר זבה ודאי. תמיה'

עין משפט נר מצוה

נא א ב מיי' פ"ב מה' מקוואות הלכה מ סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סימן קצט סעיף ג וסעיף ד [וברב אלפס שבועות פ"ב דף רנג.]

נב ג ד מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל' כו:

[פי' קדירות כך הי' בערוך ערך טשטק' ועי' לעיל סו: תוס' ד"ה לא סמוך]

מסורת הש"ס

[פי' יורות]

ס"ל שבת

[שבת סג: וש"נ]

[נ"ל רבי]

הגהות רב"ח

(א) גמ' תסגי ואייתי למחר: (ב) רש"י ד"ה לא אפשר לחוף כגון מוצאי שבת ויום טוב: (ג) תוס' ד"ה כך וד"ה והלכתא וד"ה הא דאפשר כצ"ל:

עין משפט נר מצוה

נג א מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל' ט טור י"ד סי' קפט:
נד ב ג מיי' שם פ"ז הלכה כ:
נה ד מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הלכה כא ופ"ג מהל' מחוסרי כפרה הל' ג טוש"ע י"ד סימן קצו סעיף ד:

מסורת הש"ס

גמרא

וכן תנא לוי במתניתא אחר הימים בין בדקה ומצאה טהורה בין בדקה ומצאה טמאה הרי זו ספק זבה: ומטמאה מעת לעת: לימא תהוי תיובתא דרבא דאמר רבא *לומר שאין האשה מטמאה מעת לעת בתוך ימי זיבתה ולאו אותביניה לרבא חדא זימנא הכי קאמרינן לימא תהוי תיובתא דרבא נמי מהא אמר לך רבא כי קתני מטמאה מעת לעת אריש פרקין קאי אראתה ועודה בבית אביה סד"א כיון דמפסקי להו ימים טהורין כתחלת נדתה דמיא ולא תטמא מעת לעת קמ"ל: אם יש לה וסת: נימא תהוי תיובתא דרב הונא בר חייא אמר שמואל *דאמר רב הונא בר חייא אמר שמואל לומר שאין האשה קובעת לה וסת בימי זיבתה אמר לך רב הונא בר חייא כי אמרינן אין אשה קובעת לה וסת בימי זיבתה [ה]דלא בעיא תלתא זימני למיעקר דאמרינן דמיה מסולקין וכיון דדמיה מסולקין דיה שעתה: רבי יהודה אומר: תניא אמרו לו לר' יהודה אלמלי ידיה מונחות בעיניה כל בין השמשות יפה אתה אומר עכשיו אימר עם סלוק ידיה ראתה מה לי הפרישה בטהרה בז' מן המנחה ולמעלה מה לי הפרישה בטהרה בראשון [ו]מי איכא למאן דאמר אין והתניא אמר רבי שאלתי את רבי יוסי ור' שמעון כשהיו מהלכים בדרך נדה שבדקה עצמה יום ז' שחרית ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה ולאחר הימים בדקה ומצאה טמאה מהו *אמרו לו הרי זו בחזקת טהרה ששי חמישי רביעי שלישי שני מאי א"ל לא שנא בראשון לא שאלתי וטעיתי שלא שאלתי *אטו כולהו לאו בחזקת טומאה קיימי וכיון דפסק פסק ראשון נמי כיון דפסק פסק ומעיקרא מאי סבר [ז]הואיל והוחזק מעין פתוח: **מתני'** *[ח]הזב והזבה שבדקו עצמן ביום ראשון ומצאו טהור וביום השביעי ומצאו טהור ושאר ימים שבינתיים לא בדקו רבי אליעזר אומר הרי הן בחזקת טהרה ר' יהושע אומר אין להם אלא יום ראשון ויום שביעי בלבד ר' עקיבא אומר אין להם אלא יום ז' בלבד: **גמ'** תניא אמר לו רבי אליעזר לר' יהושע לדבריך אתה מונה בסירוגין והתורה אמרה °אחר תטהר *אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן אמר לו רבי יהושע ואתה אי אתה מודה בזב שראה קרי ובנזיר שהילך סככות ופרעות שמונה בסירוגין והתורה אמרה °והימים הראשונים יפלו ורבי אליעזר בשלמא התם °לטמאה בה אמר רחמנא שאינה סותרת אלא יומה ואי משום איחלופי זב בבעל קרי לא מיחלף נזיר שהילך על גבי סככות ופרעות נמי °מדאורייתא אהל מעליא בעינן ורבנן הוא דגזור ורבנן בדאורייתא לא מיחלף אבל הכא אי חיישינן דלמא חזאי בספק אתי לאיחלופי בודאי תני *ר' יוסי ור' שמעון אמרי נראין דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע ודברי רבי עקיבא מדברי כולן אבל הלכה כרבי אליעזר איבעיא להו הזב והזבה שבדקו עצמן יום ראשון ויום שמיני ומצאו טהור ושאר הימים לא בדקו לרבי

תורה אור: ויקרא טו · במדבר ו · ויקרא טו

רש"י

וכן תנא לוי במתניתא. אסיפא דמתני' תני הכי בדקה ז' שחרית ומצאה טמאה ובין השמשות לא הפרישה ואחר הימים בין בדקה ומצאה טהורה בין בדקה ומצאה טמאה הרי זו ספק זבה: לומר שאינה מטמאה מעת לעת. בפ' בנות כותים (לעיל לט.) קתני כל אחד עשר בחזקת טהרה ואמרינן למאי הלכתא ואמר רבא לומר שאם ראתה בתוך י"א אינה מטמאה מעת לעת ומתניתין קתני מטמאה מעת לעת ארישא דקתני אחר הימים בדקה ומצאה טמאה ומתמה הש"ס ולאו אותביניה בפ' בנות כותים (שם) ולא איפרוק: כי קתני. ומטמאה מעת לעת: ארישא פירקין קאי. ראתה ועודה בבית אביה ב"ה אומרים כל הלילה שלה וקאמר דאם ראתה לאחר מכאן מטמאה מעת לעת: כתחלת נדה. כבתולת דמים דקי"ל (לעיל דף ז.) דיה שעתה בראייה ראשונה: ואם יש לה וסת. קא סלקא דעתך אסיפא דמתני' קאי דקתני אחר הימים בדקה ומצאה טמאה מטמאה מעת לעת ואם יש לה וסת קבוע לאחר הימים דהיינו ימי זיבה וראתה בו דיה שעתה: לומר שאינה קובעת. בפ' בנות כותים גבי כל י"א בחזקת טהרה: אמר לך שמואל. כי אמרי אנא לקולא דלא בעינן תלת זימני למיעקריה דהא קתני כל י"א בחזקת טהרה דהיינו קולא דדמיה מסולקין אבל לענין דיה שעתה כל שכן דהוי וסת דהא דמיה מסולקין: עם סילוק ידיה ראתה. ואפילו הכי אמרת טהורה הלכך מה לי הפסיקה בטהרה בראשון כו': מי איכא למאן דאמר כו'. והא אפילו רבנן בתראי בשני שלה הוא דקאמרי אבל בראשון דהוי פתיחת מעיינה ליכא למאן דאמר דאם בדקה בצהרים ומצאה טהור דתהוי הפרשה: וטעיתי שלא שאלתי. שאילו שאלתי היו מטהרין: מעיקרא מאי סבר. שלא רצה לשאול: **מתני'** הזב והזבה. שפסקו והתחילו לספור ז' ובדקו יום ראשון ושביעי כו': רבי עקיבא אומר אין להם אלא שביעי. שמא ראו בינתיים וסתרו ספירתן הראשונה: **גמ'** אי אתה מודה בזב שראה קרי. בימי ספירו שאינו מונה אותו יום דקיימא לן דסותר יום א' ומונה לסירוגין: ונזיר שהילך סככות ופרעות. שהן ספק אהל אין אותו יום עולה למנין נזירותו ונמצא שמונה ל' יום של סתם נזירות בסירוגין: התם. זב שראה קרי: לטמאה בה כתיב. זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע וגו' (ויקרא טו) מה זיבה *סותרת אף קרי סותר אי מה זיבה סותרת הכל אף קרי סותר הכל ת"ל לטמאה בה אין לך סתירה אלא בטומאתה האמור בה מה טומאת קרי יום אחד אף סתירתה יום אחד: ואי משום איחלופי. דלא ליתי למנות לסירוגין בזיבה גמורה: אהל מעליא בעינן. אין נזיר מטמא אלא באהל מת ודאי כדכתיב (במדבר ו) וכי ימות מת עליו במתוררת עליו כדאמר בכיצד צולין (פסחים פא:): ורבנן גזור ביה. לסתור אותו יום וא"ת אתי לאיחלופי באהל מת גמור ולא יסתור אלא יום א': דרבנן בדאורייתא. אהל ספק דרבנן באהל דאורייתא לא מיחלף: אבל הכא. אי חיישינן ולא תמנה יום שבינתיים משום דלמא חזאי בספק אתי למיחלף בודאי דאמרינן מדלא מנינן הני ימים ודאי חזאי בינתיים וקא מניא לראשון ואתיא למנות ודאי רואה בסירוגין: נראין דברי ר"א מדברי רבי יהושע. דכיון דחייש רבי יהושע לשמא ראה בינתיים היה לו לסתור אף הראשון: ודברי ר"ע מדברי כולן. דבעי ספורין ובדוקין: יום שמיני. כבר עברו ימי הספירה ולא היה סופן בטהרה דלא בדקה יום ז': לרבי

תוספות

אמרו ליה הרי זו בחזקת טהרה. וא"ת תקשה דרבי יוסי אדרבי יוסי דהכא דקאמר דסגי לה בהפרשה שחרית אדרבי יוסי דפרק בא סימן (לעיל דף נג.) דקאמר ומה אילו נדה שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה לא תהא בחזקת טומאה אלמא בעי הפרשה מן המנחה ולמעלה ויש לומר דהתם מיירי כשהפרישה ביום שראתה בו שחרית (א) והכא מיירי בבדקה שחרית ומצאה טהורה וקשה דאם כן כי פרכינן לרבי יהודה אילו ידיה בעיניה כל בין השמשות וכו' לימא ר' יוסי לנפשיה דהא איהו נמי מצריך הפרשה מן המנחה ולמעלה כשהפרישה ביום שראתה ומה מועיל עיכוב זה שמא עם סילוק ידיה ראתה וי"ל דלנפשיה לא קשה דכיון דהוחזקה רואה שחרית דין הוא להצריכה הפרשה מן המנחה ולמעלה בלא חומרא אלא מן הדין ואין לנו להחמיר ולספק שמא עם סילוק ידיה ראתה להצריכה בדיקה בסוף היום אבל רבי יהודה שבא להחמיר ולספק דאפילו בשלא ראתה שחרית אלא בבדקה עצמה ומצאה טהורה הוא מצריך הפרשה גם בסוף היום היה לו להחמיר ולבדוק מספק שמא עם סילוק ידיה ראתה:

אבל הלכה כרבי אליעזר. אע"ג דאין למדין הלכה מפי הש"ס הא פסקינן בפ"ק לעיל (דף ז:) כרבי אליעזר בארבע והא חד מינייהו:

והכא

גליון הש"ס

גמ' מדאורייתא אהל מעליא בעינן. לעיל מ ע"א תוס' ד"ה אינן:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמרו ליה הרי וכו' שחרית אבל הכא מיירי:

[לעיל לט.] · שם · [צ"ל אמרו לי שכן] · [גי' [illegible] התם טעמא מאי כולהו כו'] · לעיל ז: · [לעיל נג: וש"נ] · [לעיל ז:] · [לעיל כב.]

תוספי הרא"ש

תמיה' לי איך תביא קרבן מספק כיון דקי"ל דכל י"א בחזקת טהרה: **לימא** תיהוי תיובתיה דרבא דאמר רבא לומר שאינה מטמאה מעת לעת בתוך ימי זיבתה. ולא משמע ליה לפרושי דלאחר מכאן בדקה ומצאה טמאה היינו לאחר י"א יום משום דלאחר מכאן משמע אפילו בסמוך: **תיהוי** כתחלת נדה. פרש"י כתחלת דמים דקי"ל דיה שעתה בראייה ראשונה. ול"נ דלמה תיסוק אדעתין דחזרה לקדמותה בשביל הפסק ימים טהורים. ונראה לפרש (כר"א) לימא תיהוי כתחלת נדה כלומר כימי רואה אחר דם טוהר דאמרינן בפ' בנות כותים דדיה שעתה אפי' לרב דאמר מעיין אחד הוא היכא דליכא שהות קמ"ל הכא דמטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ולאו דוקא מעת לעת ממש אלא שעה שראוי לתלות בדם בתולים והא דלא אמרינן הכי ברואה אחר דם טוהר משום דהתם ליכא שהות כלל לטמויי מעת לעת דאי אפשר לה לראות שום דם שתהיה טמאה בו מאתמול אבל הכא אפשר לראות מאתמול דם טמא כגון אם נשתנה הדם: **הרי זו** בחזקת טהרה. תימה דלעיל בס"פ בא סימן קאמר ר' גופיה משום ר' יוסי ומזה הטעם אמר לי ומה נדה שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה לא תהא בחזקת טומאה. וי"ל דהתם מיירי כשלא הפרישה בערב כשמצאה בבקר טמא הכא בבדקה בשחרית ומצאתה טהורה והא דא"ל לר' יהודה אלמלי ידיה בין עיניה וכו' ולא קא"ל ר' יוסי לנפשיה דגם הוא מצריך הפרישה מן המנחה ולמעלה כשראתה בו ביום. וי"ל דדוקא לר' יהודה שייך להקשות משום שמחמיר כל כך מן המנחה ולמעלה יש לו להחמיר ולחוש שמא עם סילוק ידיה ראתה כמו שחושש

ראותה

לרבי אליעזר מהו תחלתן וסופן בעינן והכא תחלתן איכא סופן ליכא או דילמא תחלתן אף על גב שאין סופן אמר רב "היא היא תחלתן אע"פ שאין סופן ורבי חנינא אמר תחלתן וסופן בעינן הכא תחלתן איכא סופן ליכא מיתיבי ושוין בזב ובזבה שבדקו עצמן יום ראשון ויום שמיני ומצאו טהור שאין להם אלא שמיני בלבד מאן שוין לאו רבי אליעזר ורבי יהושע לא ר' יהושע ור' עקיבא אמר רב ששת אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב נדה שהפרישה בטהרה בשלישי שלה סופרתו למנין שבעה נקיים נדה ספירה למה לה אלא אימא זבה שהפרישה בטהרה בשלישי שלה [ג]סופרתו למנין ז' נקיים אמר ליה רב ששת לרב ירמיה בר אבא רב ככותאי אמרה לשמעתיה דאמרי יום שפוסקת בו סופרתו למנין ז' כי קאמר רב [ל]בר משלישי בר משלישי פשיטא לא צריכא [ד]כגון דלא בדקה עד שביעי ואשמועינן התם תחלתן אע"פ שאין סופן והכא קמ"ל סופן אע"פ שאין תחלתן דמהו דתימא תחלתן אף על פי שאין סופן הוא דאמרינן דאוקמינהו אחזקייהו אבל סופן אע"פ שאין תחלתן לא קמ"ל איני והא *כי אתא רבין אמר מתיב ר' יוסי ברבי חנינא טועה ולא ידענא מאי תיובתיה (א)דקי"ל שבוע קמא דאתיא לקמן בלילותא מטבלינן לה בימכא לא מטבלינן לה ואי ס"ד לא בעינן ספורין לפנינו ביממא נמי נטבלינה דילמא יולדת זכר בזוב היא ועבדה לה ספורין אלא לאו שמע מינה בעינן ספורין בפנינו ולאו מי אוקימנא *כר"ע דאמר בעינן ספורין לפנינו ומנא תימרא דלרבנן לא בעינן ספורין לפנינו *דתנן טועה שאמרה יום אחד טמא ראיתי מטבילין אותה ט' טבילות ז' לנדה ותרי לזיבה בין השמשות טמא ראיתי מטבילין אותה י"א טבילות י"א מאי עבידתייהו אמר רב ירמיה מדפתי כגון שבאת לפנינו בין השמשות והויין תמני לנדה ותלת לזיבה לא ראיתי כל עיקר מטבילין אותה ט"ו טבילות אמר רבא האי דינא דלא דינא דייני בגלחי *דאית ליה תורא לירעי חד יומא דלית ליה תורא לירעי תרי יומי אתרמי להו יתמא בר ארמלתא יהבי ליה תורי אזל נכסינהו אמר להו *דאית ליה תורא לשקול חד משכא דלית ליה תורא לשקול תרי משכי אמרי ליה מאי האי דקאמרת אמר להו סוף דינא כתחלת דינא תחלת דינא לאו מאן דלית ליה עדיף סוף דינא נמי מאן דלית ליה עדיף הכא נמי ומה היכא דאמרה ראיתי סגי לה אי בתשע טבילות אי בי"א טבילות היכא דקאמרה איהי לא ראיתי בעיא חמש עשרה טבילות אלא אימא הכי ראיתי ואיני יודע כמה ראיתי אי בימי נדה ראיתי או בימי זיבה ראיתי מטבילין אותה ט"ו טבילות אתאי קמן ביממא יהבינן לה שב לנדה

ותמני

לרבי אליעזר. דמכשר בבדיקת שביעי עם הראשון : מהו. דלרבי יהושע ודאי אין להם אלא שמיני בלבד דאף ע"ג דתליא מילתיה בבדיקה ומונה ימים הבדוקין אפילו בסירוגין הני מילי בראשון ושביעי דחזו לאיצטרופי לחד מניינא אבל שמיני לאו מסדר ספירת הראשון הוא ולא מצטרף ולר' עקיבא נמי אין לו אלא שמיני בלבד שמא ראה בינתים ומכאן ואילך צריך לספור ששה אלא לרבי אליעזר מי מחזקינן כל ז' בטהרה משום בדיקת ראשון דהוו תחלתן בטהרה או לא : היא היא. טהורין : לאו רבי אליעזר ורבי יהושע. דאע"ג דפליגי עליה דרבי עקיבא בראשון ושביעי הכא מודו : לא רבי יהושע ורבי עקיבא. כדפרישית אבל לרבי אליעזר הואיל ותחלתן בטהרה מחזקינן לכולהו בטהרה : ככותאי אמרה לשמעתיה. בפרק בנות כותים (לעיל דף לג.): דלא בדקה עד שביעי. דלא הוי תחילת ימי ספירה בטהרה דלא בדקה בראשון משהפרישה בבין השמשות של שלישי לזיבה שראתה בו ביום עד ז' לספירה ותרי קולי אשמועי' רב בספירה : התם. דאמר רב לעיל דמטהר רבי אליעזר בבודק ראשון ושמיני אשמועינן תחלתן אע"פ שאין סופן : והכא אשמועינן סופן אע"פ שאין תחלתן. דמשום בדיקת ז' מחזקינן כל ששה לפניו בטהרה הואיל ופסקה בשלישי ומיהו הפרשה בטהרה בעינן דמשהוחזק מעין פתוח ליכא לאחזוקי בטהרה עד שתבדוק ותמצא שפסק כדאמרינן במתני' דהפרשה בטהרה בעינן : איני. לרב פריך דלא בעי ספורין (ב) ובודקין ודאי וקיימא לן בהמפלת (לעיל דף כט:) דשבוע קמא בלילותא מטבלינן לה כל ליליא דילמא השתא שלמו שבעה של טומאת זכר ביממא לא מטבילין לה לספוקה ביולדת בזוב ולמימר בכל יומא היום כלין ז' נקיים שאחר טומאת לידה ומשום הכי לא מטבילין לה דאי נמי מתרמי דאידנא ז' של נקיים משום דטבילה בזמנה מצוה ונדה ויולדת טבילתן בלילה וזבה טבילתה ביום לא הויא ספירה הואיל ולא ספרה בפניו עד שתשב בפנינו שבוע טהור : יום אחד טמא ראיתי. ואיני יודע אימתי ואפילו היום י"ל זהו ואינה יודעת אם יום ראייתה בימי נדה אם בימי זבה מטבילין אותה משום טבילה בזמנה מצוה : תשע טבילות ז' לנדה ותרתי לזיבה. וכגון דאתאי לקמן ביממא ומטבילין אותה הלילה שמא נדה היא והלילה כלו ז' ימי נדה וכן לליל יום ז' וכן כל ליל שבוע זה וטפי לא איכא לספוקי ותרתי לזיבה ביממא ביומא דאתאי לקמן מטבילין לה דלמא אתמול חזאי וימי זיבה הוו והואי שומרת יום כנגד יום ולמחר נמי טבלה דילמא ביומא דאתאי לקמן הוא דחזאי וטפי ליכא לספוקי אבל אתיא לקמן בליליא איכא י' טבילות ח' לנדה וב' לזיבה דההוא ליליא גופיה איכא לספוקי השתא זמן טבילתה וכן כל לילות שבוע זה ולמוצאי שביעי נמי טבלה משום דילמא בליליא דאתאי קמן חזאי והשתא הואי זמן טבילה והאי דלא קא תני י' טבילות משום מילתא דלא פסיקא היא דהא כי אתיא ביממא ליכא אלא ט' אבל ט' פסיקא ליה דבליר מהכי ליכא והכי מוקי לקמן : מאי עבידתייהו. אם באתה ביום או בלילה ואומרת בין השמשות טמא ראיתי אין כאן טבילה יתירתא דהא כי אמרה נמי יום טמא ראיתי ואיני יודע מתי אם בימי נדה ואם בימי זיבה מספקי ליה דילמא האידנא ביום שבאת לפנינו חזאי : תמני לנדה. כגון באת לפנינו בין השמשות של ערב שבת טובלת מיד בלילי שבת שמא השתא זמן טבילתה וכן כל שבוע זה ולילי שבת הבאה שמא בין השמשות שבאת לפנינו ראתה ולילה היא ומשכה ז' ימי נדה עד עכשיו ולפי שיום שבת היה תחלת נדתה הרי ח' טבילות לנדה ותלת לזבה דמטבילין לה בין השמשות דאתאי לקמן דילמא בין השמשות דאתמול חזאי ומיום ה' בשבת היה ושמרה ערב שבת כנגד יום ה' וטובלת בין השמשות עד שלא תחשך דשמא עדיין יום הוא וראוי לטבילת זוב ולמחר בשבת נמי טבלה שמא בין השמשות דאתמול כשבאת לפנינו ראתה ומיום ששי היה והיום טובלת ליום כנגד יום ובאחד בשבת נמי טבלה משום ספק ההוא בין השמשות גופיה שמא לילה הוא כשראתה ובאת לפנינו ובכל יום השבת הוי ראשון וא' בשבת הוי שימור וטבלה : האי דינא דלא דינא דייני בגלחי. דין זה שאינו דין היו דנין באותו מקום : לירעי חד יומא. כל בהמות העיר : אזל יתמא. שלא היה לו שור וכפאוהו לרעות בהמותיהן ב' ימים : נכסינהו. שחטן : כמה ראיתי. אם א' אם ג' : שב לנדה. באתה בשבת טובלת למוצאי שבת שמא באחד בשבת ראתה תחלה וכן עד לילי שבת הבאה ולילי שבת בכלל שמא בשבת שבאת לפנינו ראתה ואותו היום לבד ראתה :

ותמני

והכא קמ"ל סופן אע"פ שאין תחלתן. ואם תאמר (א"כ) לרב כל זבה צריכה הפרשה ביום שפוסקת בו כמו נדה והאמאי קתני במתני' שבדקה עצמה יום ראשון הא כבר בדקה עצמה מאתמול והפרישה בטהרה ואי הוה אומר דלא בעינן הפרשה ביום ג' הוה ניחא וי"ל דליכא למידק הכי דאפי' אי סגי בהפרשת שלישי לרבי אליעזר לא סגי דלא תני שבדקה ביום ראשון משום פלוגתא דרבי יהושע ורבי עקיבא כמו ראשון ושמיני דקאמר רב לרבי אליעזר היא היא ולא תני במתני' אע"ג דלר' אליעזר הוי רבותא טפי משום דלא מיתני ליה תו פלוגתא דר' יהושע ור' עקיבא : שבעה לנדה ושנים לזיבה. מכאן אין יכול לדקדק דלא בעינן ספורים בפנינו מדטובלת אע"פ שלא הפסיקה בטהרה ולא בדקה נמי בתחלת ספורים דאע"ג דלא בעינן ספורים בפנינו בזבה קטנה בזבה גדולה בעינן ועוד דסוף סוף סגי לה במה שבדקה ביום הספירה ומצאה טהורה דאי אין בדיקת סוף היום עולה לספירה לא היה תקנה לבנות ישראל אלא אם כן יבדקו בעליית עמוד השחר דספירת לילה אינה ספירה :

מה

לעיל כט. [יח:]
[לעיל נ.]
[נ"ל דתניא]
[סנהדרין קט.]
שם

רפ"א מ"ז

נו א ב ג ד מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל' כב טוש"ע י"ד סי' קצו סעיף ד :

הגהות הב"ח

(א) גמ' וקיימא לן שבוע קמא: (ב) רש"י ד"ה איני וכו' ובודקין ודאי הס"ד ואח"כ מ"ה וקיימא לן וכו' זכר הס"ד ואח"כ מ"ה ביממי לא וכו' של נקיים והוה בעיא טבילה ט' משום דטבילה בזמנה מצוה דנדה ויולדת וכו' ולא ספרתן בפנינו :

תוספי הרא"ש

באותה בדיקה דקודם המנחה: רב אמר היא היא תחלתן אע"פ שאין סופן. והאי דקתני במתניתין ביום השביעי משום ר' יהושע נקטיה : הכא קמ"ל סופן אע"פ שאין תחלתן. והאי דנקט מתניתין יום ראשון משום ר' יהושע ור' עקיבא נקטיה : איני והא כי אתא רבין כו'. אע"ג דאליביה דר' אליעזר קאמר מ"מ פריך ליה דלא אשכחן תנא דס"ל סופן אע"פ שאין תחלתן הלכך לא מיבעיא ליה לפרושי דברי ר' אליעזר הכי : ואי ס"ד לא בעינן ספורי' לפנינו ביממי ליטבלה. ואי משום דבעינן הפסקה בשלישי כדקאמר רבא לעיל נדה שהפרישה בטהרה בשלישי שלה אלמא בלא הפרשה אינה יכולה לספור. חומרא בעלמא היא ומדרבנן ואינה נמנעת בשביל זה מלטבול כיון שטבילה בזמנה מצוה ואפילו בעיא הפסקה מן התורה טובלת דשמא הפסיקה ולאו ארעתה כיון דבאיזה יום שהפסיקה מועלת הפסקתה אבל אין לחוש ולומר שמא בדקה ביום ראשון של ספירה ואיכא תחלתן וסופן שבאתה שעתה שבדקה לפנינו יום שביעי של יום זה : לאו מי אוקימנא כר' עקיבא. משמע דר' חנינא לא מיבעי ליה לאוקומי כר' עקיבא דאתיא שפיר כר' אליעזר. מתוך כך נראה דהלכה כרב דסופן אע"פ שאין תחלתן. דסוגיין דסוף המפלת כוותיה וכ"ש בתחלתן ואע"פ שאין סופן. מיהו יש לדחות דר' חנינא נמי לא מיתוקמא כר' אליעזר דכיון דלא בעינן ספורי' לפנינו בכל הימים א"כ חומרא בעלמא היא דבעי סופן ותחלתן ולאו מדאורייתא הלכך מטבלינן לה משום טבילה בזמנה מצוה. וכי פריך הכא לרב הוה מצי לאקשויי. ולטעמיך היכי מצי מוקמת לה בשום ענין כר' אליעזר ולישנא משמע כן דקאמר לאו מי אוקימנא כר' עקיבא משמע אפי' ליתא לדרב: ז' לנדה ותרי לזבה. מכאן אינו יכול לדקדק דלא בעינן ספורים לפנינו דחשבינן להך יום ספירה אע"פ שלא הפסיקה בטהרה אתמול בתחלת יום הספירה משום שאין לחוש מה שלא הפסיקה בטהרה כיון שיום הספירה בדקת ומצאת טמא טהור. א"נ אפי' לא בעינן ספורים לפנינו לגמרי גבי שומרת יום

למען זבה גדולה אפשר דבעינן ספורים לפנינו כגון שבאת לפנינו בין השמשות. והא דקתני בין השמשות אמרה ראיתי ת"ש באתה לפנינו בין השמשות ואמרה טמא ראיתי אבל לא אמרה שהראיה היתה בין השמשות :
הזוב

תורה אור

ותמני לזיבה אתאי קמן בלילותא יהבינן לה תמני לנדה ושב לזיבה זיבה תמני בעיא אלא אידי ואידי שב לנדה ותמני לזיבה בלילותא תמני לנדה בעי זיבה דפסיקא ליה דלא שנא כי אתיא קמן ביממא לא שנא כי אתיא קמן בליליא חשיב לה נדה דלא פסיקא ליה דכי אתיא קמן בלילותא בעי תמני ביממא לא קבעי תמני לא קחשיב לה ואי ס"ד ספורין לפנינו בעינן כל הני טבילות למה לי תספור ז' והדר תטבול אלא לאו שמע מינה רבנן היא דאמרי לא בעינן ספורין לפנינו אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי לאו תרוצי קמתרצינן לה תריץ ואימא הכי ספרתי ואיני יודעת כמה ספרתי אם בימי נדה ספרתי ואם בימי זיבה ספרתי מטבילין אותה ט"ו טבילות ספרתי ואיני יודעת כמה ספרתי חד יומא מיהא אי אפשר דלא ספרה חסרה לה טבילה אלא אימא איני יודעת אם ספרתי אם לא ספרתי:

מתני' הזב והזבה והנדה והיולדת והמצורע שמתו מטמאין במשא עד שימוק הבשר עובד כוכבים שמת טהור מלטמא בית שמאי אומרים כל הנשים מתות נדות וב"ה אומרים אין נדה אלא שמתה נדה:

גמ' מאי במשא אילימא במשא ממש אטו כל מת מי לא מטמא במשא אלא מאי במשא באבן מסמא דכתיב והיתית אבן חדא ושומת על פום גובא (דניאל ו) מאי טעמא אמר רב גזרה שמא יתעלפה תנא משום ר' אליעזר אמרו עד שיבקע כריסו: עובד כוכבים שמת [כו']: תניא אמר רבי מפני מה אמרו עובד כוכבים שמת טהור מלטמא במשא לפי שאין טומאתו מחיים מדברי תורה אלא מדברי סופרים ת"ר שנים עשר דברים שאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן *חיננא ג' דברי חכמה ג' דברי הגדה ג' דברי בורות ג' דברי דרך ארץ ג' דברי חכמה הזב והזבה והנדה והיולדת והמצורע שמתו עד מתי מטמאין במשא אמר להן עד שימוק הבשר בת משולחת מה היא לכהן מי אמרינן קל וחומר *ומה אלמנה לכ"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום או דילמא מה לאלמנה לכהן גדול שהיא עצמה מתחללת אמר להן היא

ותמני לזיבה. בשבת גופה אתאי מטבילין לה שמא שלשה ימים ראתה בימות זוב והיום כלין ספורין וכן למחר וכן ביום שבת הבאה יש לומר ביום שבאתה לפנינו ראתה והוא שלישי לזיבה והיום כלו ספורין שלה: בלילותא. אם באת לפנינו בלילה תמני לנדה באת בלילי שבת טובלת מיד שמא הלילה כלו ימי נדה וכן כל לילות שבוע זה ולילי יום שבת הבא משום דשמא בליל שבאת לפנינו ראתה הרי ח' ושב לזיבה. לאו מילתא היא דהא פרכינן זבה תמני הוין דהא למחר בשבת טבלה ויום שבת הבא נמי טבלה שמא בלילי שבת כשבאת לפנינו ראתה והוא שלישי לזיבתה והיום כלין ימי הספירה: אידי ואידי. בין באת לפנינו ביום בין באת לפנינו בלילה וקא פריך נדה בלילותא כו' כלומר כשבאת לפנינו בלילה איכא טבילה יתירתא שטובלת מיד משום נדה ומהדר (א) ומשום זיבה דפסיקא ליה טבילה ספק זיבה דפסיקא ליה דתמני נינהו לעולם חשיב להו כתמני: למה לי. כל הני טבילות אטבילות דיממי דזיבה קא פריך לספור שבעה קמן ולטבלה בשביעית ומקמי הכי לא דאפילו שלמי נקיים דילה לאו בת טבילה היא הואיל ולא בדקה: אלא לאו ש"מ רבנן היא. דפליגי עליה דרבי עקיבא א] ורבי דאמר לא בעינן ספורין לפנינו כרבנן סבירא ליה: ספרתי. בדקתי קלא נקיים או כולן ואיני יודעת כמה או שמא נקיים שראיתי לאו אחר ימי הזוב היו אלא לאחר ימי נדות מטבילין אותה ט"ו טבילות שמא עכשיו כלין וכדפרישית: חד יומא מיהא אי אפשר דלא ספרה. וליכא לספוקה ברואה יום שבאת לפנינו ובלאי להו טבילות דשביעי: אימא איני יודעת אם ספרתי אם לא ספרתי. הלכך אפילו יומא קמא טבלה דלמא כל ז' (*שלפנינו) ספרה ובדקה דהא קאמרה שמא ספרתי ויום ז' נמי טבלה שמא לא ספרה קודם לכן:

מתני' מטמאין במשא. בגמרא פריך כל מת נמי מטמא במשא ומשנינן באבן מסמא דשאר מתים לא מטמו הכא מטמו מדרבנן הואיל ומחיים מטמו באבן מסמא מדאורייתא שהרי מטמאין מושב כל שתחתיהם גזור בהו רבנן לאחר מיתה כדמפרש טעמא בגמרא גזרה שמא יתעלפה: עד שימוק הבשר. דמהשתא הוי מת ודאי: עובד כוכבים שמת. אע"ג דמחיים הרי הוא כזב לכל דבריו *ולטמא באבן מסמא משמת טהור מלטמא באבן מסמא כדמפרש בגמרא הואיל וטומאת זיבה שעליו מחיים אינה אלא מדברי סופרים: כל הנשים מחזקינן להו כנדות. ומטבילין כלים שהיו עליהן סמוך ליציאת נשמה וטעמא מפרש בגמרא: **גמ'** כדכתיב והיתית אבן חדא ושומת על פום גובא. לשון מסמא קא מפרש דהייני אבן כבדה העשויה להיטוח ואינה מטלטלת הלכך כשהיא על גבי כלים ומת נתון עליה אין זה משא הואיל ואינה ראויה להטלטל עמו: מאי טעמא. גזור רבנן בזב וזבה לטמא אף לאחר מיתה באבן מסמא: גזרה שמא יתעלפה. פאשמיי"ר ודומה למת ואי אמרת זב מת לא מטמא בזב חי אתי נמי לטהורי כי האי: דברי חכמה. הלכה: דברי בורות. שטות: בת משולחת. ישראל שהחזיר גרושתו משניסת לאחר והוליד בת: אלמנה אינה אסורה אלא לכ"ג: בנה פגום. חלל דכתיב (ויקרא כא) לא יחלל זרעו: זו שאיסורה שוה בכל. בישראל ובכהנים אסור להחזיר גרושתו משניסת: היא עצמה. משניסת לכהן גדול מתחללת שאם מת אסורה להנשא להדיוט ואם היתה כהנת נפסלת מן התרומה בביאתו דכתיב לא יחלל זרעו בעמיו ועמיו זו אשתו: היא

מה לאלמנה לכהן גדול שכן היא עצמה מתחללת תאמר במחזיר גרושתו שאינה מתחללת. פי' מן התרומה לפירוש רש"י דכי תהיה לאיש זר דמיניה ילפינן (יבמות דף סח.) כיון שנבעלה לפסול לה פסלה מן הכהונה איירי באלמנה לכ"ג דלא מיירי במחזיר גרושתו דלאו זר מעיקרא הוא אגלה מיהו קשה דנהי דלא מצינן למילף מהאי קרא מ"מ תתחלל מהאי קל וחומר גופיה וכן בפ' החולץ (שם דף מד.) דיליף לר' יהושע דחייבי כריתות בנה פגום מהאי קל וחומר דאלמנה לכ"ג ופריך כי הכא לימא היא עצמה מתחללת מק"ו ותאסר אף מתרומה וי"ל כיון דאין חלל אלא מאיסור כהונה ליכא למילף בעלמא לפסול האשה עצמה מאיסור כהונה דלהכי אייתר התם חללה למימר דאין חללה אלא מאיסור כהונה דהיינו פסול האשה שהיתה כשרה ונתחללה ואף ע"ג דגר עמוני ומואבי פוסלין אע"ג דלא הוו איסור כהונה התם מקרא דרשינן ליה אבל מק"ו ליכא למילף ומיהו קשה נילף מאלמנה לכה"ג ומעובד כוכבים ועבד אי נמי מחלל ועובד כוכבים ועבד או גר עמוני ומצרי ואדומי במה הצד דהיא עצמה מתחללת דכי פרכינן מה לאלמנה לכ"ג או לחלל שכן איסור כהונה איכא למימר עובד כוכבים ועבד יוכיחו דלאו איסור כהונה ופוסלין בביאתם מה לעובד כוכבים ועבד שכן אסורין לבא בקהל או דלא תפסי בהו קדושין אלמנה לכ"ג או חלל יוכיחו הצד השוה שבהן שאינם ברוב הקהל ופוסלין בביאתן אף מחזיר גרושתו יפסלנה בביאתו והכי מייתי ר' יהודה דגר פוסל בביאתו בפ' בתרא דקדושין (דף עח.) במה הצד דאיסור כהונה ומילתא אחריתי בהדה דהיינו מחלל ומצרי ראשון וכן נמי תקשה אמאי מצריך בפ' אלמנה לכה"ג (יבמות דף סח.) קרא דוכי תהיה לאיש זר לגר עמוני ומואבי דפוסלין בביאתם נילף במה הצד מחלל ועובד כוכבים ועבד כדפירשתי ויש לומר כיון דבעובד כוכבים ועבד הולד ממזר ליכא למילף תו מינייהו פסול ביאה כיון דחמירי כולי האי דוולדן ממזר דדוקא רבי יהודה יליף בקדושין (שם) דגר פוסל בביאתו ממצרי ראשון אף על גב דבתו פסולה לבא בקהל אבל רבנן פליגי עליה דלית להו הך סברא ומתוך האי שינויא מתרצא נמי קושיא אחריתי בפרק הערל (יבמות דף עז.) *) דקאמר עמוני שנשא בת ישראל בתו כשרה לכהונה ופריך ונימא דפסול במה הצד דאלמנה לכה"ג וחלל ומשני דאיכא למפרך מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד עבירה ואמאי לא קאמר מצרי ראשון יוכיח דהכי יליף בקדושין (דף עח.) לר' יהודה אלא כיון דבתו פסולה (ב) לא ילפינן מיניה פסול ביאה אלא דוקא לר' יהודה וא"ת למאן דאמר (יבמות דף מה.) עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אם כן נילף דהיא עצמה מתחללת כדפי' ויש לומר דלא ילפינן מאיסור כהונה ומילתא אחריתי בהדה אלא לר' יהודה דוקא כדאשכחן בקדושין אבל לרבנן לית להו הך סברא: היא

עין משפט נר מצוה

נז א ב ג ד ה מיי' פ"ו מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ד:

תוספי הרא"ש

הזב והזבה והיולדת והמצורע. והא דלא תני והמצורעת בכ"מ כדקתני זב וזבה. מפרש בברייתא פרק ד' מחוסרי כפרה משום דזב וזבה חלוקין בטומאתן דזב מטמא בראיות וזבה בימים זב טהור באונס וזבה מטמאה באונס אבל מצורע ומצורעת אין חלוקין בעיקר טומאתן. ומה שמדקדק התלמוד שם יותר מבשאר מקומות משום דקתני התם מטמא ד' מחוסרי כפרה. ומדקדק אמאי חשיב זב וזבה בתרי ומצורע ומצורעת לא חשיב בתרי: וכיטמא באבן מוסמא. תימה דמשמע הכא דמצורע מטמא משכב ומושב דאבן מיסמא מדין משכב ומישב מטמא דתניא בת"כ מנין לרבות י' מצעות זו על גב זו ואפי' באבן מסמא ת"ל בכל המשכב. ואמרינן נמי בריש בכל מערבין כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב והאדם אלמא דאבן מסמא נמי בעיא דחזיא למשכב ומושב. ובת"כ בתחלת פרשה זאת תהיה דריש התם דמצורע [עושה] משכב ומושב. וקשה דבפסחים בריש אלו דברים קאמר דמצורע אינו עושה משכב ומושב ואינו מטמא כלי חרס בהיסט ואומר ר"ת דמצורע [עושה] משכב ומושב לטמא אוכלין ומשקין אבל [לא] לטמא אדם וכלים. וכן פרש"י במסכת פסחים ונראה דממעטי ליה מהזב ולא מצורע כי היכי דמתמעטי בבית המנוגעת לעיל בפרק דם הנדה. ודוקא מטומאה חמורה אבל אוכלין ומשקין מטמא. ולעיל בפרק דם הנדה פרש"י דאבן מסמא דהכא לאו מדין משכב ומושב מטמא מדקרי ליה משא: מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת. ותימה היא גופה נילף שתתחלל מק"ו מאלמנה. ור"ש פי' בפ"ק דיבמות תאמר במחזיר גרושתו דאינה מתחללת דאי להנשא לכהן כבר נפסלה משעת גירושין ואי לתרומה דנטמא לא מיפסלא כדאמרי' בפרק אלמנה דאינה מתחללת בביאת חייבי לאוין אלא בזר אצלה מעיקרא לאפוקי מחזיר גרושתו ויבמה לשוק דלאו זר אצלה מעיקרא הוא. וקשה לפירושו דנהי דלא ילפינן מכי תהיה לאיש זר אלא דהוי זר אצלה מעיקרו מ"מ תתחלל מק"ו. ונראה לפרש דמק"ו לא מצי למילף שתתחלל דאין חללה אלא מאיסורי כהונה כדאמרינן בפ' י' יוחסין ישראל הבא על אחותו זונה משוי לה ולא חללה משוי לה. משום דאין חללה אלא מאיסור כהונה אע"ג דאשכחן שמתחללת בלא איסור כהונה כדאמרינן בפ' אלמנה גר עמוני ומואבי ומצרי ואדומי כותי נתין חלל וממזר שבאו על הכהנת על הלויה ועל הישראלית שפסלוה התם מקרא דריש לה אבל מק"ו לא שייך למילף מחללות אלא מאיסור כהונה דלהכי אייתר לן חללה לומר דלא ילפינן מק"ו אע"ג דילפינן מק"ו דבנה פגום היינו דוקא פסול הורע אבל פסול האשה דהיינו לשון חללות שהיתה כשרה ונתחללה לא ילפינן: א"ל

נ"ל שלא לפנינו רש"א

[נ"ל חנניא]

[יבמות טו: מה: מה.]

[נ"ל שמעון]

*) נ"ל דקאמר גר עמוני בתו כשירה לכהונה ופריך כו' אלא כיון דבתו פסולה לקהל לא ילפינן מיניה פסול כהונה אלא דוקא לר"י וא"ת כו' רש"א וכן מצא מוגה. וגי' מהרש"ל דקאמר עמוני שנשא עמונית וע"ש בסוגיא דיבמות

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אידי ואידי וכו' ומהדר זיבה כצ"ל ותיבת ומשום נמחק: (ב) תוס' ד"ה מה לאלמנה וכו' כיון דבתו פסולה לבא בקהל לא ילפינן מיניה:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה אלא לאו ש"מ וכו' דפליגי עליה דר"ע ורבי וכו' כצ"ל:

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל"ב ·
נט ב מיי' פ"ה מהל' מחוסרי כפרה הל"י:
ס ג מיי' שם הל"ט ועי' בכ"מ:
נגעים פי"ד מי"ג

מסורת הש"ס

[קדושין עג.] יבמות יח: מד:
נ"א תאמר
נגעים פי"ד מי"א ערכין יז: כריתות ט:
[נ"ל רבי]
נזיר ס. זבחים עו. מנחות קה.

היא תועבה ואין בניה תועבין *שני מצורעין שנתערבו קרבנותיהן זה בזה וקרב קרבנו של אחד מהן ומת אחד מהן השני מה תהא עליו אמר להן כותב נכסיו לאחרים והוי עני ומביא חטאת העוף הבא על הספק והאיכא אשם אמר שמואל כשקרב אשמו אמר רב ששת גברא רבה כשמואל לימא כי האי מילתא כמאן אי כר' יהודה *דאמר אשם קבעה וכיון דקבעה לה אשם בעשירות לא מצי מייתי חטאת בדלות דתנן *מצורע שהביא קרבן עני והעשיר או עשיר והעני הכל הולך אחר חטאת דברי ר' שמעון *ורבי יהודה אומר הכל הולך אחר אשם רבי אליעזר בן יעקב אומר הכל הולך אחר צפורים ואי כרבי שמעון דאמר חטאת קבעה אע"ג דלא קרב אשם ניתי אחר דהא שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר לייתי ולתני *דתניא אמר ר"ש למחרת מביא אשמו ולוגו עמו ומעמידו בשער נקנור ומתנה עליו ואומר אם מצורע הוא הרי אשמו ולוגו עמו ואם לאו אשם זה יהא שלמי נדבה ואותו אשם טעון שחיטתו

רש"י

היא תועבה. במחזיר גרושתו כתיב (דברים כד) כי תועבה היא: השני מה תהא עליו. היאך יטהר לקדשים שאילו היה מצורע חבירו חי אע"פ שנתערבו קרבנותיהם זה יקרב לשם מי שהוא וזה יקרב לשם מי שהוא או אם מת האחד והיו שני הקרבנות בפנינו היו הקרבנות מתים וזה מקריב קרבן אחר אבל עכשיו אינו יכול להקריב את זה שמא של מת הוא והוי חטאת שמתו בעליה וקרבן אחר נמי אינו יכול להביא שמא אותו שקרב היה שלו ונפטר וגמלא מביא חולין לעזרה ואינו יכול להתנות בנדבה שאין חטאה באה נדבה ואפי' לרבי שמעון דאמר לקמן אשם קרב מספק על תנאי אם הוא חייב אשם הרי זה לאשם ואם לאו הרי זה שלמי נדבה הני מילי אשם שמתן דמו דומה לשלמים אבל חטאת שאין מתן דמה דומה לשלמים אינו יכול להתנות ולומר אם קרבה חטאתי הרי חטאת זו שלמי נדבה דמתן דמה היכי ליעביד ליעביד ארבעה מתנות ולמעלה מחוט הסיקרא שמא שלמי נדבה נינהו ואם שתי מתנות ולמטה מחוט הסיקרא שמא חטאת הוא: והוי ליה עני. וראוי להביא בדלות וחטאת העוף באה בספק ואין שם משום מביא חולין בעזרה: והא איכא אשם. ששוה בעשיר ובעני והיאך הוא מביא אשם מספק דלמא מייתי חולין בעזרה: אמר שמואל. הך תקנתא דרבי יהושע כשהביא את אשמו קודם מיתת חבירו אבל אם לא קרב אין לו תקנה: אי כרבי יהודה. דאמר אין אשם בא על תנאי ומשום הכי ליכא תקנתא באשם: הא אמר אשם קבע. ואם קרב את אשמו לית ליה תקנתא בחטאת דאשם שהביא בעשירות קבע את שאר קרבנותיו בעשירות ואין יכול להביא את חטאתו עני: מצורע שהביא. אחד מקרבנותיו: והעשיר. עד שלא הספיק להביא את כולו או עשיר והעני: הכל הולך אחר חטאת. אם הביא חטאת בדלות מקריב נמי עולתו בדלות ואם בעשירות מקריב נמי עולה בעשירות: אחר אשם. אם כשהקריב אשמו היה עשיר יקריב את האחרים בעשירות: אחר צפורים. שתי צפרים חיות טהורות שהיה כהן מטהר בהם את המצורע שבעה ימים קודם תגלחתו ולאו קרבן הן ושוות בעשיר ובעני ואם באותה שעה היה עשיר מביא כל קרבנותיו בעשירות וטעמא דכולהו מפרש בכריתות אשר לא תשיג ידו בטהרתו רבי שמעון סבר טהרתו דבר המכפרו ורבי יהודה סבר דבר המכשירו והיינו אשם שממנו נותן על הבהונות ורבי אליעזר סבר דבר הגורם לו טהרה ומאי נינהו צפורין: ואי כרבי שמעון. דאמר אשם לא קבע והלכך אפילו הקריב את אשמו כשהוא עשיר יכול להביא חטאת עני למה ליה לשמואל לאוקמי כשקרב אשמו כשהוא עשיר יכול להביא חטאת עני אפילו לא קרב נמי איכא תקנתא באשם לאתויי אשם מביתו ולומר אם קרבן שקרב של חבירי הרי זה שלי ואם שלי היה הרי זה לשלמים: למחרת. בספק מצורע קאי וקאמר למחר של טבילתו שהוא יום הבאת קרבנותיו מביא את אשמו כו':

תוספות

היא תועבה ואין בניה תועבין. וא"ת מה צריך והא פרכינן אקל וחומר דאלמנה לכהן גדול מה לאלמנה לכהן גדול שכן היא עצמה מתחללת וליכא למימר דלאו פירכא גמורה היא דהא על ידי הך פירכא הדר ביה בפ' החולץ (יבמות דף מד.) מהא דקאמר הכל מודים במחזיר גרושתו שהולד פגום מקל וחומר דאלמנה לכהן גדול ואומר אלא אי איתמר הכי איתמר ועוד קשה דבפ"ק דיבמות (דף יד:) קאמר רבי יוחנן בן נורי כילד נעשה כדברי ב"ה שמתירין את הצרות לשוק בלא חליצה ויבום הולד פגום לדברי ב"ש ומנלן דהוי פגום אי מקל וחומר דאלמנה לכהן גדול איכא למיפרך כי פכא וי"ל אהך קושיא בתרייתא דנפקא לן הולד פגום בצרות לשוק מהיא תועבה ואין בניה תועבין מכלל דבעלמא אפילו בניה תועבין מיהו בשמעתא ליכא למימר דמשום הכי נקט האי קרא אע"ג דלא צריך משום דאשמועינן דאיצטריך ליה ר' יהושע למדרש בעלמא כגון ביבמה לשוק דבניה תועבין דבשמעתין דיבמות אית ליה לר' יהושע דהולד של צרות כשר לשוק דקאמר בני צרות אני מעיד לכם וי"ל אי לאו מיעוט דהיא הוה מפקינן דולד פגום משום דטומאה כתיב בה כעריות ואפי' למ"ד דלא קאי טומאה אלא אסוטה דכיון דאיעקר איעקר מ"מ לשון תועבה הוה אמינא דקאי נמי אבניה אי לאו היא א"כ הא דמייתי הכא קרא דהיא תועבה היינו משום דלא נילף מאלמנה לכהן גדול ומעבד וגכרי דתתחלל כר' יהודה דבפ' בתרא דקדושין (דף פח.): **ומת** אחד מהן. תימה למאי דס"ד דלא קרב אשמו וכדבעי רב ששת לאוקומי בלא מת נמי היינו יכולין לשאול היאך יקרב השני הלא אינם יודעין מי נפטר ככר מקרבן ולמי יעשו מתן בהונות מדם האשם שלא קרב וי"ל יכולין לעשות לשניהם ואי משום סמיכה יקריבו בלא סמיכה משום תקוני גברא: **ומביא** חטאת העוף הבא על הספק. וקשה דבגיטין פרק כל הגט (דף כח:) גבי השולח חטאתו ממדינת הים ואוקמיה רב פפא בחטאת העוף היכי קאמר בתר הכי ובריכי כו' אבל חטאת העוף מספקא לא לייתי חולין לעזרה והא אמרינן בשמעתין דבא על הספק וי"ל דהכא כשהמצורע לפנינו משום תקוני גברא מקריבין אותו אספקא הואיל ואינו יכול לתקן בענין אחר אבל התם שהבעלים במדינת הים אם היה מת אין לו דין חטאת להיות קרב ואז לא יקריבוהו מספק: **דתנן** מצורע שהביא קרבן עני וכו'. דתנן גרסי' ואע"ג דדברי ר' אליעזר אינן שנויין במשנה לא חש להאריך ולומר תניא על דבריו הואיל ולא היה צריך לדבריו כ"כ אלא לדברי ר"ש ור"י אבל בערכין פרק השג יד (דף יז:) קאמר תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר כו' ושלשתן מקרא אחד דרשו: **למחרת** מביא אשמו ולוגו עמו. פירש"י בספק מצורע איירי (א) למחרת טבילתו שהוא יום הבאת קרבנותיו והך ברייתא מייתי לה בזבחים פ' התערובת (דף עו.) ושם פי' רש"י למחרת ביום שמיני לצרעתו וה"נ מייתי לה במנחות פרק בתרא (דף קה.) ופי' רש"י שם למחרת ביום ס"א והכל אחד הוא שיום ס"א במקום שמיני לצרעתו אלא שהוצרך להתאחר ס' יום משום דשמא נזיר טמא הוא ואז תגלחת שניה שלו והכי מתניא בתוספתא דנזיר ספק נזיר טמא ספק נזיר טהור אבל ודאי נזיר היה ספק מצורע טמא ספק מצורע טהור אבל ודאי מצורע היה פירוש הוא יודע שהיה נזיר אבל אינו יודע אם נטמא למת או לאו וכן יודע הוא שמצורע היה אבל אינו יודע אם (ב) נטהר בצרעתו אי לאו אוכל בקדשים לאחר ס"א יום ושותה יין ומטמא למתים לאחר מאה וכו' יום כילד אומרים לו נזיר טמא אתה וצריך אתה לעשות כל דין נזיר טמא ואחר תתחיל נזירות טהרה הזה ושנה וגלח והביא קרבן מנה ז' והזה ושנה ומבקש גלח אומר לו טהור אתה ואין טהור מגלח פחות מל' יום פירוש שמא נזיר טהור אתה לא ומנה כ"ג פירוש כדי להשלים ל' מנה ל' ובקש לגלח אומרים לו נזיר טהור אתה ואי אתה מגלח אלא על הדמים פירוש עד שיזרק הדם עליו מאחד מקרבנותיו שהוא מביא ג' בהמות חטאת עולה ושלמים ואין מעכב אותו מלגלח אלא אחד מהן כילד הוא עושה מביא עולת בהמה ומתנה אם טהור הוא זו חובה ואם לאו נדבה וכשיזרוק דמה יכול לגלח פירוש לכך יתנה מן העולה ולא מן החטאת שאין חטאת בהמה באה על הספק וכן לא על השלמים ששלמי נזיר טעונים תגופה וזהו ספק מצורע ואינו יכול להניף ועוד שהן טעונין לחם וזרוע בשלה ואין שלמים כאלו באין נדבה הילכך אין יכול להתנות שיהיה מוכשר לגלח אלא בזריקת דמי העולה כילד יעשה להחמיר עליו מביא פיילי חרס חדשה ונותן לתוכה רביעית מים חיים ומביא צפור דרור פירוש כדרך כל המצורעים בתגלחת הראשונה וחטאת העוף כדין טמא פירוש דשמא נזיר טמא הוא ותגלחת זו של טומאה היא ואין מתחיל נזירות טהרה עד שיביא חטאת טומאה שחטאתו מעכבתו אבל אשמו אינו מעכבו ויפשה אותו עד

תוספי הרא"ש

א"ל היא תועבה ואין בניה תועבין. תימה למה לי קרא כיון דק"ו דאלמנה פריכא הוא ופירכא גמורה היא דבפ' החולץ חזר בו רב יוסף מדבריו מתוך פירכא זו גבי הכל מודים במחזיר גרושתו דהולד פגום ור' יהושע גופיה חשיב ליה פירכא דמכשר בני צרות דב"ה לב"ש דקאמר התם מעידני בכם. וי"ל דאיצטריך למימר היא תועבה ואין בניה תועבין דלא תימא בניה תועבין משום דכתיב ביה טומאה כעריות כדאמרינן בפ"ק דיבמות ואפי' רבנן דר' יוסי בן כפר דדרשינן לרבות סוטה הנסתרת הא אמרינן אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואפי' למ"ד כיון דאיעקר איעקר מ"מ שפיר איצטריך היא תועבה דלא תימא דאמחזיר גרושתו נמי קאי: השני מה תהא עליו. שאילו היה חי מצורע חבירו זה יקרב לשם מי שהוא וזה יקרב לשם מי שהוא: ואפי' לא קרב אשמו כרבעי רב ששת לאוקומי ויכול לעשות מכל אחד ואחד מתן בהונות לשניהם ואי משום סמיכה יקריבוהו בלא סמיכה משום תקוני גברא: דתנן מצורע שהביא קרבן עני והעשי' כו'. ומשנה היא בפרק בתרא דמסכת נגעים אבל מילתא דר' אליעזר ב"י לא מיתניא התם ובריית' היא מילתיה דר' אליעזר ב"י ובמס' ערכין פרק השג יד בתר דמייתי מתניתין דפליגי בה ר' שמעון ור' יהודה קאמר ותניא ר' אליעזר ב"י אומר הכל הולך אחר הצפורים ופי' התם דשלשתם מקרא אחד דרשו ואע"פ שלא היה צריך כן אלא מילתיה דר' יהודה ור' שמעון ניחא ליה לתביא כולה פלוגתא דהך מילתא: ואם לאו אשם זה יהא שלמי נדבה. ותימה והיכי מצי מתנה בשלמים והלא צריך לקבל דמו של זה האשם כדאמרינן בריש איזהו מקומן דשני כהנים מקבלין את דמו אחד ביד ואחד בכלי ואם שלמי' קא עבר מדאורייי' כדאמרינן בפ"ב דזבחים שצריך לקבל כל דמו של הזבח. וי"ל דתקוני גברא שאני כדאיתא בפ' התערובות:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה למחרת וכו' בספק מצורע איירי וקאמר למחרת טבילתו שהוא יום הבאת קרבנותיו מביא את אשמו כו' והך בריית': (ב) בא"ד אינו יודע אם נטהר מצרעתו אי לאו:

שחיטתו בצפון וטעון מתנת בהונות וסמיכה ונסכים ותנופה וחזה ושוק ונאכל לזכרי כהונה ליום ולילה ולא הודו לו חכמים לר' שמעון מפני *שמביא קדשים לבית הפסול שמואל סבר לה כרבי שמעון בחדא ופליג עליה בחדא: שלשה דברי אגדה כתוב אחד אומר (א) °כי לא אחפוץ במות המת וכתוב אחד אומר °כי חפץ ה' להמיתם כאן בעושין תשובה כאן בשאין עושין תשובה כתוב אחד אומר °*כי *לא ישא פנים ולא יקח שוחד וכתוב אחד אומר °ישא ה' פניו אליך כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין כתוב אחד אומר °כי בחר ה' בציון וכתוב אחד אומר °כי על אפי ועל חמתי *היתה העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה עד היום הזה כאן קודם שנשא שלמה את בת פרעה כאן לאחר שנשא שלמה את בת פרעה: שלשה דברי בורות אשתו של לוט מהו שתטמא אמר להם מת מטמא ואין נציב מלח מטמא בן שונמית מהו שיטמא אמר להן מת מטמא ואין חי מטמא מתים לעתיד לבא צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין אמר להן לכשיחיו נחכם להן איכא דאמרי לכשיבא משה רבינו עמהם: שלשה דברי דרך ארץ מה יעשה אדם ויחכם אמר להן ירבה בישיבה וימעט בסחורה אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל להם אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו שנאמר °כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה תני ר' חייא משל למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו ומשגר לאוהביו ממה שלפניו מאי קמ"ל דהא בלא הא לא סגיא מה יעשה אדם ויתעשר אמר להן [א] ירבה בסחורה וישא ויתן באמונה אמרו לו הרבה עשו כן ולא הועילו אלא יבקש רחמים ממי שהעושר שלו שנאמר °לי הכסף ולי הזהב מאי קמ"ל דהא בלא הא לא סגי מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים אמר להם ישא אשה ההוגנת לו ויקדש

תורה אור: יחזקאל יח. שמואל א ב. דברים י. במדבר ו. תהלים קלב. ירמיה לב. משלי ב. חגי ב.

שחיטתו בצפון ומתן בהונות וליום ולילה. כאומר אשם ותנופה וסמיכה וחזה ושוק כאומר שלמים דבאשם ליכא סמיכה כדאמרינן במנחות בפ' שתי מדות: לבית הפסול. דלמא לא מצורע הוא והוי שלמים וממעט זמן אכילתן שטורף את הנותר ליום ולילה והיה לו לאוכלו בשני ימים: כוותיה בחדא. דאשם לא קבע: ופליג עליה בחדא. שאין אשם בא על תנאי: בן השונמית. שהחיה אלישע מהו שיטמא לאחר שהחיהו מי חשוב כמת: נחכם להן. נתיישב בדבר: לאוהביו משגר ממה שלפניו. כך חכמה שהיא לאוהביו של מקום נתנה להם מפיו ולא מאוצר אחר: מאי קמ"ל. למה ליה למימר להו ירבה בישיבה הואיל וברחמים הדבר תלוי: ויקדש

עד תגלחת שניה שיעשה כשיטהר בודאי מן הצרעת או שמא לא יביא אשמו כלל כיון שאינו אלא ספק טמא וא"ל לו להביא להכשירו שום דבר ומה שמביא חטאתו ביום תגלחתו היינו כר"ע דאמר במסכת נזיר שאם גלח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום והכא זהו כמו גילוח בשמיני שהנא אותו מפני נזירות טהרה ומתנה על חטאתו אם טמא אני חטאתי זו חובתי לנזירות טומאה ועולה נדבה פירוש עולת בהמה שהיא ספק משום נזירות טומאה ואם טהור אני עולה זו חובתי וחטאת מספק ומגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו כדרך שהמצורעים מגלחים ואחר גילוח זה כתוב בתוספתא (פ"ו) מביא עולת בהמה כו' ונראה שחסר כאן וסופר שלשים יום פירוש לימי נזירות טהרה וספק נזירות טהרה הוא מונה ואינו יכול לגלח לצרעתו תגלחת שניה הראויה להיות לסוף ח' ימים של ראשונה עד שיזרוק עליו מן הדמים ושמא נזיר טהור הוא וטוב לו להביא עולה מספק מחטאת ושלמים כדפירשתי לעיל לפיכך ישהא החטאת והשלמים עד סוף נזירות טהרה שיהא אחר טהרת צרעתו בודאי ומתנה על העולה שהוא מביא עכשיו ואומר אם טמא אני פירוש אם טמא הייתי בתגלחת ראשונה העולה ראשונה היא נדבה וחטאת העוף חובה וזו תהא חובה ואם טהור אני עולה ראשונה היא חובה וזו נדבה כי תגלחת זו של עכשיו אינה כלום שאינה צריכה לא לנזירות ולא לצרעת כי אם הראשונה היתה של נזירות טהרה א"כ לא היה מצורע שימי צרעתו אינן עולין לימי נזירות כדאמרינן בפרק מי שאמר הריני נזיר מגלח (נזיר יז:) וכן בפ' ב' נזירים (שם דף ס:) וחטאת העוף שהבאתי או ספק ומגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו כדרך שהמצורעים מגלחים וזו היא תגלחת שניה של מצורע הראויה להיות בסוף ז' ימי ספירות מתגלחת ראשונה אלא שאינו יכול לעשות עד עכשיו מפני ספק נזירות שעליו שגילות ספק מצורע אינו דוחה איסור גילוח נזיר כדפירשנו רבי שמעון אומר למחר מביא אשמו כו' כדין מצורע בשמיני שלו והוא יום ס"א ומתנה עליו כו' ואוכל בקדשים מיד היינו אוכל בקדשים אחר ששים יום דקתני לעיל ומוכח בהדיא שיום הס"א בשמיני שלו ומוכח נמי דלמחרת זהו למחרת של ס"א והוא במקום יום שמיני לתגלחתו כדפרישית: **וסמיכה** ונסכין. פי' בקונטרס דבאשם ליכא סמיכה כדאמרינן במנחות פרק שתי מדות (דף נב.) ולא עיין בה דהתן *כל קרבנות היחיד טעונין סמיכה חוץ מבכור ומעשר ופסח *ואילו אשם לא מפיק ובפרק כל הפסולין (זבחים דף לג.) פליגי אי סמיכת אשם מצורע דאורייתא או לא ומיהו לכ"ע סמיכה בעי ובפ"ב דנגעים (מ"ח) תנן בא לו [אצל] אשם סומך ב' ידיו עליו והא דקאמר הכא ואותו אשם טעון סמיכה היינו באקופי ידא למ"ד סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא ומשום דסמיכתו חלוקה משאר אשמות קאמר הכי וכן נסכים נמי לא קתני משום ספקא דשלמים דהא תנן (מנחות דף צ:) דכל חטאת ואשם אין טעונין נסכים אלא שחטאתו ואשמו של מצורע טעונים נסכים אלא משום דחלוקה משאר אשמות קא חשיב לכל הנהו מילי דחלוק מינייהו: **כתוב** אחד אומר ישא ה' פניו אליך. א] לפי הפשט לא משמע שהקב"ה נושא את פניהם דלא כתיב ישא ה' פניך ומשמע שיפנה אליך *להשלים לך שלום ובספרי נמי דריש שיסיר הקב"ה פנים של זעם מיהו הש"ס חשיב ליה כאילו כתיב פניך ועפי ה"ל להש"ס לאקשויי מהנה נשאתי פניך גם לדבר הזה דלוט (בראשית יט) ומן וישא ה' פני איוב (איוב מב)*: **כאן** קודם גזר דין וכו'. תימה דבפרק מי שמתו (ברכות דף כ:) קאמר אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים מפני מה אתה נושא פנים לישראל אמר להם לא אשא פנים לישראל אני אמרתי ואכלת ושבעת והם מדקדקים עד כביצה משמע שמחלק בין עובדי כוכבים לישראל ואמאי לא משני כי הכא או הכא כהתם ויש לומר דלעולם שיטיא דהכא עיקר וקרא *דאמר לא ישא פנים מיירי בין בישראל בין בעובדי כוכבים בעובדי כוכבים אפילו קודם גזר דין שזהו קו המשפט ולישראל לאחר גזר דין אבל הוא נכנס להם לישראל לפנים משורת הדין ונושא להם פנים קודם גזר דין כדמשמע הכא מקרא דישא ה' פניו אליך ומלאכי השרת אמרו לפני הקדוש ברוך הוא למה נכנסת לישראל לפנים משורת הדין יותר מלעובדי כוכבים לישא להם פנים קודם גזר דין והשיב לא אשא להם פנים וכו': *כאן בעושה תשובה וכו'. בספרי מסני אהך קושיא כאן קודם גזר דין כו' ותימה דבר"ה פ"ק (דף יז:) אמר גדולה תשובה שמקרעת גזר דינו של אדם שנאמר ושב ורפא לו מיתיבי השב בינתיים מוחלין לו לא שב בינתיים פירוש קודם גזר דין אפילו הביא כל אילי נביות אין מוחלין לו ומשני לא קשיא הא ביחיד הא בצבור אלמא ביחיד אין תשובה מקרעת גזר דין של אדם ובשמעתין משמע דמועלת תשובה אפי' ביחיד דומיא דבני עלי ואפי' לאחר גזר דין דאילו קודם גזר דין פשיטא דהקב"ה מקבל תשובה ועוד דלהמיתם משמע לאחר גזר דין וי"ל דסוגיא דשמעתין כרבי יצחק דאמר *יפה צעקה (ג) בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין: **ואין** נציב מלח מטמא. משמע אבל אי לא הוה נציב מלח מטמא אפילו לרבי שמעון נמי איכא למימר דמטמא אפילו באהל וכן נמי ליון מערתא דרבי בנאה בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף נח.) אתי נמי כר"ש דלאחר מתן תורה דאיקרו ישראל אדם איכא לפלוגי אבל קודם מתן תורה אין חילוק והרב רבי משה מפונטיז"א פירש דבנזיר פרק כהן גדול (דף נד.) מרבי מאו בקבר קברי מתים שלפני הדבור אלמא קודם מתן תורה מטמא אע"ג דלא איקרו אדם ואי אפשר לומר כך דהך סוגיא דכהן גדול לא אתיא אלא כרבי שמעון דממעט להו מאדם ועוד או בקבר גבי מגע כתיב ואחר מתן תורה מטמאין קברי עובדי כוכבים במגע ולא אימעוט לרבי שמעון אלא מאהל והכי מסיק בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סא.) ונראה לפרש דלפני הדבור היינו קודם שנאמר פרשת אהל דהיינו קודם שהוקם המשכן כדאיתא בגיטין פ' הניזקין (דף ס.) שמונה פרשיות נאמרו ביום הקמת המשכן וחשיב פרשת פרה ופרשת טמאין דס"ד כי ימות באהל מכאן ולהבא כתיב ולהכי איצטריך או בקבר וקאי ריבויא אכי ימות ולא אאדם וכי האי גוונא איכא בפ' בתרא דהוריות (דף י.) כי יהיה פרט שלפני הדבור לגבי זיבה *): **מתים** לעתיד לבא צריכים הזאה. ואם תאמר אמאי לא בעי הך בעיא על בן השונמית דאיירי ביה וי"ל שמא משום דכתיב קרא לעתיד לבא (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים ומספקא ליה אי הך זריקה הויא שלישי ושביעי אי לא אבל בן השונמית פשיטא ליה דלא בעי הזאה: והאכן

סמיכה ונסכים. פרש"י סמיכה משום שלמים דבאשם ליכא סמיכה כדאמרינן בפ' שתי מדות. וליתא דאדרבה מוכח התם דטעון סמיכה דתנן התם כל קרבנות היחיד טעונין סמיכה חוץ מבכור מעשר ופסח ואלו אשם לא קא חשיב ועוד בפרק כל הפסולין איכא למ"ד סמיכות אשם מצורע לאו דאורייתא משום דבעינן תכף לסמיכה שחיטה מדאורייתא ומצורע אינו יכול ליכנס לעזרה ואיכא מ"ד סמיכות אשם דאורייתא ותכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא אלמא דכ"ע מיהא בעי סמיכה ובהדיא תנן הכי במסכת נגעים בא לו אצל אשם וסמך שתי ידיו עליו. אלא י"ל דתנא סמיכה משום דסמיכה זו חלוקה משאר סמיכות שהרי באקפויי ידא. למ"ד סמיכה אשם מצורע לאו דאורייתא דלא תהוי עבודה בקדשים וה"ק ואותו אשם טעון סמיכת אשם דהיינו באקפויי ידא. ונסכים דקתני לאו משום דספיקא דשלמים דהא תנן בפ' ב' מדות דכל חטאת ואשם אין טעון נסכים. אלא שחטאתו ואשמו של מצורע טעונין נסכים. אלא מפני שאשם זה חלוק משאר אשמות דעלמא שטעון תנופת חזה ושוק כשלמים מזכיר בו כל הדברים שהוא חלוק מדין שאר אשמות אע"פ שבנסכים אינו חלוק משאר אשם מצורע. ומיהו למ"ד סמיכת אשם [מצורע] דאורייתא דהשתא הויא סמיכה גמורה כדי נסבה אלא אגב ריהטא דכולי תלמודא פריך מה לשלמים שכן טעונין סמיכת נסכים ותנופה חזה ושוק נקטיה נמי הכא. ולמ"ד סמיכת אשם [מצורע] לאו דאורייתא הא דתקינו ביה רבנן סמיכה באקפויי ידא יותר מבשאר קדשים כגון מעשר בכור ופסח יש ליתן טעם משום דשאר אשמות סמיכתן דאורייתא. והא דאין נמנעין כאן מלהביא קרבן זה משום דאם שלמים הוא טעון סמיכה גמורה והך סמיכה באקפויי ידא למ"ד לאו דאורייתא אין יוצא בה ידי סמיכה גם היא שלמים. וכה"ג אשכחן בפרק האשה גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהם שפטורין מלעשות פסח שני ולא מתנה בשלמים משום דשלמים טעונין סמיכה ופסח אין טעון סמיכה. יש ליתן טעם משום דתקינו גברא כדפ"ל: **ונאכל** ליום ולילה. ותימה ולתנייה בתודה דאם אינו אשם מצורע שהיא תודת נדבה. והכי שפיר טפי דלא ממעט כל כך באכילת קדשים דנאכלין ליום ולילה. וי"ל דתודה לא מצי מתני משום לחם דלא משכח לית תקנה לבוא על תנאי וכדאמרי' בפ' התודה: **כתוב** אחד אומר ישא ה' פניו אליך. כ"ש היה תמיהא על קשיא זו דלא כתיב ישא פניך אלא ישא פניו דמשמע דיפנה אליך וישם לך שלום. א"נ כדדריש בסיפרי ישא פניו אליך ויסיר כעסו ממך כלומר פנים של זעם יסיר ממך. ויותר היה ראוי להקשות מוישא ה' את פני איוב או מהנה לדבר הזה נשאתי פניך דלוט. ובספרי מייתי ליה לקרא דלוט ובפ' מי שמתו אמרינן שאמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה כתוב בתורה לא ישא פנים ולא יקח שוחד ואתה נושא פנים לישראל שנאמר ישא ה' פניו א"ל ולא אשא פנים לישראל שאני אמרתי ואכלת ושבעת וברכת והם החמירו על עצמן עד כזית עד כביצה. והך נשיאות כפים דהתם הוי קודם גמר דין וא"ה אמרו מלאכי השרת שלא היה לו לישא פנים לישראל אפי' קודם גמר דין כמו שאינו נושא[פנים] לאומות: **כאן** קודם תשובה כו'. בסיפרי מתרץ הך קושיא כהתיא דלעיל כאן קודם גזר דין כו' ותימה מדמוקי הכא כי לא אחפוץ במות המת אחר תשובה ש"מ דמועלת תשובה אפי' ליחיד דומיא דבני עלי. וקשה דבפ"ק דר"ה מוקמינן הא דא"ר יוחנן גדולה תשובה שקורעת גזר דינו של אדם שנאמר ושב ורפא לו בצבור אבל לא ביחיד כו'. וי"ל דשמעתין דהכא כר' יצחק דאמר התם יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין ואפי' ביחיד מיירי: **ואין** נציב מלח מטמא. ואפי' לר' שמעון דאמר קברי עובדי כוכבים אין מטמאין ואיכא למ"ד בפ' הבא על יבמתו דאפי' במגע לא מטמא היינו דוקא בעובדי כוכבים שלאחר מתן תורה אבל קודם לכן אין חילוק בין ישראלים לעובדי כוכבים: **מתים** לעתיד לבא צריכין הזאה. מה שלא שאלו אם מטמאין. משום דכבר השיב להם דאין החי מטמא ומה שלא שאלו בבן השונמית אם צריך הזאה י"ל דדוקא במתים לעתיד שאלו משום דכתיב בקרא וזרקתי עליכם מים טהורים:

[פסחים יג: נילה יט: זבחים עה: בכורות מ:]

הגהות הגר"א
[א] גמ' ירבה בסחורה נמחק:

[ברכות כ: ר"ה יז: וע"ש]

[נ"ל היתה לי העיר]

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] תוס' ד"ה כתוב א' אומר ישא ה' פניו אליך. נ"ב עי' מהרש"א בדרושיו פ' ויקהל דף מא ע"ד ובס' רצוף אהבה בחידושי נדה:

[מנחות נב.]

[עי' תוס' קדושין נה: ד"ה ודלמא אשם. סוא וכו' ואשם אין טעון סמיכה כו' ע"ש]

להשים רש"א

[עי' תוס' ר"ה יז. סוף ד"ה אשר וכו' כתנו ישוב על זה]

נ"ל דאמר

[דיבור זה שייך לעיל קודם ד"ה כתוב]

[ר"ה פו. יח.]

*) [ועי' תוס' נזיר נד. ד"ה או ותוס' יבמות סא. ד"ה ואין ותוס' ע"ז ג. ד"ה כהנים ותוס' סנהדרין נט. ד"ה אלא ותוס' ב"ק לח. ד"ה אלא ותוס' ב"ב נח. ד"ה מציין]

הגהות הב"ח (א) גמ' שלשה דברי אגדה כתוב אחד אומר כי לא ישא פנים וכו' לאחר גזר דין כתוב אחד אומר כי לא אחפוץ וכו' תשובה כתוב אחד אומר כי נמר כצ"ל: (ג) תוס' ד"ה כאן בעושה וכו' יפה צעקה לאדם בין:

ויקדש עצמו בשעת תשמיש אמרו הרבה עשו כן ולא הועילו אלא יבקש רחמים ממי שהבנים שלו שנאמר °הנה נחלת ה' בנים שכר פרי הבטן מאי קא משמע לן דהא בלא הא לא סגי מאי שכר פרי הבטן א"ר חמא ברבי חנינא בשכר *שמשהין עצמן בבטן כדי שתזריע אשתו תחילה נותן לו הקב"ה שכר פרי הבטן: בית שמאי אומרים [וכו']: מאי טעמייהו דבית שמאי אי נימא משום דכתיב °ותתחלחל המלכה *ואמר רב מלמד שפרסה נדה הכא נמי אגב ביעתותא דמלאכא דמותא חזיא והאנן תנן *שחרדה מסלקת את הדמים הא לא קשיא פחדא צמית ביעתותא מרפיא אלא הא *דתנן ב"ש אומרים כל האנשים מתים זבין וב"ה אומרים אין זב אלא מי שמת זב *אקרי כאן מבשרו ולא מחמת אונסו אלא טעמא דב"ש כדתניא *בראשונה היו מטבילין כלים על גבי נדות מתות והיו נדות חיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין על גבי כל הנשים מפני כבודן של נדות חיות בראשונה היו מטבילין על גבי זבין מתין והיו זבין חיין מתביישין התקינו שיהו מטבילין על גבי כל האנשים מפני כבודן של זבין חיים:

מתני' *האשה שמתה ויצאה ממנה רביעית דם מטמאה משום כתם *ומטמאה באהל רבי יהודה אומר אינה מטמאה משום כתם מפני שנעקר משמתה ומודה רבי יהודה ביושבת על משבר ומתה ויצאה ממנה רביעית דם שהיא מטמאה משום כתם אמר רבי יוסי לפיכך אינה מטמאה באהל:

גמ' מכלל דתנא קמא סבר אף על גב דנעקר דם משמתה מטמאה משום כתם אמר (רבי) זעירי *מקור מקומו טמא איכא בינייהו: ומודה רבי יהודה: מכלל *דתנא קמא סבר באהל נמי מטמא אמר רב יהודה דם תבוסה איכא בינייהו דתניא *איזהו דם תבוסה פירש ר"א ברבי יהודה הרוג שיצא ממנו דם בין בחייו בין במותו ספק בחייו יצא ספק במותו יצא ספק בחייו ובמותו זהו דם תבוסה וחכמים אומרים ברה"י ספקו טמא ברה"ר ספקו טהור אלא איזהו דם תבוסה הרוג שיצא הימנו רביעית דם בחייו ובמותו ועדיין לא פסק ספק רובו בחייו ומיעוטו במותו ספק מיעוטו בחייו ורובו במותו זהו דם תבוסה רבי יהודה אומר הרוג שיצא ממנו רביעית דם והיה מוטל במטה ודמו מטפטף לגומא טמא מפני שהטפה של מיתה מעורבת בו וחכמים מטהרין מפני שראשון

רש"י

ויקדש עצמו. לשמש בצניעות: שמשהין. להוציא את הזרע: פחדא צמית. דאגת יראה כי הבא מפני פחד כרכום והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה שהחרדה מסלקת הדמים: ביעתותא. הבהלות פתאום שאדם רואה או שומע נבהל מרפיא: אלא הא דתנן כל האנשים. המתים מחזקינן להו כזבין סמוך למיתתן ואי טעמייהו דב"ש משום ביעתותא דמלאך המות זכרים היכי מטמאו הא זכר אינו מטמא באונס דקרינן ביה מבשרו ולא מחמת אונסו: אלא טעמייהו דב"ש. מדרבנן משום כבוד זבין התקינו שיהו מטבילין כלים של סמוך למיתה אף על פי שלא נגעו בהם לאחר מיתה: [כלים]. אף הכלים של קודם למיתה: מתביישין. שאפילו במיתתן הם משונין מכל אדם: מתני' מטמא משום כתם. דדם נדה במשהו דאי משום טומאת מת לא מטמא אלא ברביעית: ומטמא באהל. אם כל הרביעית יחד: שמטמאה משום כתם. שנעקר מחיים: גמ' לת"ק מקור מקומו טמא. הילכך אף על גב שנעקר לאחר מיתה מטמא בנדות מפני שהיה במקור מחיים ואע"ג דלאחר מיתה לאו רואה היא: באהל נמי מטמא. בתמיה הרי יצא מחיים: דם תבוסה איכא בינייהו. לר' יהודה הואיל וספק הוא ספק אם נעקר כולו מחיים ספק אם נעקר מקצתו לאחר מיתה הוה דם תבוסה ומדרבנן מטמא באהל דמדאורייתא עד שתהא רביעית לאחר מיתה ור' יוסי סבר האי לאו דם תבוסה הוא דכיון דכורעת לילד הוא כולו נעקר מחיים: איזהו דם תבוסה. דאמרינן בפירקין דלעיל (דף סב:) דטומאתו דרבנן: בחייו ובמותו. שהתחילה הרביעית לצאת מחיים ספק כולו מחיים ספק כולו במותו זהו דם תבוסה וטמא מדרבנן באהל כדאמרי' בפירקין דלעיל דם תבוסה דרבנן: וחכ"א. זה אינו הואיל ואיכא לספוקי שמא כולו במותו הוה ליה ספק טומאה דאורייתא ברה"י וספקו טמא: אלא איזהו דם תבוסה. דטומאתו מדברי סופרים: הרוג שיצא כו'. דפשיטא לן דלא נפיק מיניה רביעית שלמה לאחר מיתה וספק רובו מחיים כו' רבותא אשמועינן דאע"ג דמספקא לן אי רובו מחיים גזר עליה טומאה ומיהו אי הוה נמי רובא לאחר מיתה אין טומאתו מן התורה דרביעית שלמה דמת בעינן ומיהו אי הוה פשיטא לן דרובא מחיים לא גזרו עליה:

תוספות

והאנן תנן שחרדה מסלקת הדמים. בלאו מתניתין דהכא הוה מצי למפרך אדרב אלא אגב דקאי לפרושי מתני' פריך אמתניתין: אלא טעמא דבית שמאי *כדתנן בראשונה. משמע דהך לא אתי כב"ה ותימה דבסוף מועד קטן (דף כז:) תני לה גבי שאר בראשונה דקתני התם דהוי הילכתא פסיקתא משמע דכולהו הלכתא כמו שהתקינו לבסוף ובתוספת' דמכילתין (פ"ט) קתני לכולהו ואומר ר"ת דברייתא דהכא איירי בכלים שהיו עליה סמוך למיתה ומודו ב"ה בכלים שיש עליהם טומאת זבה אבל פלוגתא דמתניתין ארישא דזב וזבה מטמאין באבן מסמא עד שימוק הבשר כו' שמא יתעלפה והך חומרא מוקי בית שמאי בכל הנשים שמטמאין באבן מסמא עד שימוק הבשר ואהא דוקא פליגי ב"ה ועוי"ל דבראשונה דהכא הייני דמתחילה היו נוהגין כב"ה ולבסוף התקינו לכ"ע שיהיו נוהגין כבית שמאי: מטמא משום כתם. פי' כדם נדה במשהו דאי משום מת בעי רביעית: מקור מקומו טמא איכא בינייהו. לת"ק מקומו טמא ולא לענין שיהא הדם הנוגע בו טמא טומאת מגע דאפילו בלא מקור ליטמא אפי' *פחות מרביעית משום דנגע במת אלא כתם ראייה גמורה קאמר שיטמא הדם במגע ובמשא אע"ג דלאו רואה היא לאחר מיתה הואיל והיה במקור מחיים ומשעת כבוס ליכא לטמויי כמו כתם דהא ודאי השתא הוא דאתא דם ולא מהני טומאת כתם אלא להיות טומאה בפחות מרביעית [במשהו]: בין בחייו בין במותו. מפרש ואזיל ספק בחייו כולו ספק במותו כולו ספק בחייו ובמותו קצת בחייו קצת במותו: ה"ג כפי' ר"ת ובתוספתא דאהלות (פ"ד) הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו ובמותו ועדיין לא פסק ספק רובו מחיים כו'. ורבינו שמואל כתב דלא איתפרש ומפרש ר"י ועדיין לא פסק הדם משמת ושמא הולך ורבה עד שיהא רביעית שלמה ואף ע"ג דהשתא ליכא אלא רובו לאחר מיתה דגזרו אטו כולו מדין דם תבוסה אבל כשראינו שפסק משמת לא גזרו עליו דין דם תבוסה כי בודאי לא יצא רביעית לאחר מיתה במה שיצא אחרי כן ודמו מטפטף לגומא (שמא) מספקא ליה לר"י אי בעי רבי יהודה ועדיין לא פסק כרבנן וטיפה של מיתה לאו דוקא אלא הכי קאמר ומה שיטפטף לאחר מיתה אינו מתבטל ראשון ראשון אלא מצטרפין כולן עד שיהא בו שיעור לטמא ורבנן מטהרים *דראשון ראשון בטל או דילמא לא בעי עדיין לא פסק וטיפה דנקט דוקא מדקאמר לקמן שאני אומר טיפה של מיתה עומדת לה על הפתח הא אם ירדה למטה הוה מטמא רבי יהודה אע"ג דאין דרך לעמוד על הפתח אלא מעט ורבנן דקאמרי ראשון ראשון נפסק רבותא קאמר אפילו לא פסק כיון דאינו אלא מטפטף ראשון ראשון בטל והרב ר' יהודה בן ה"ר י"ט מפרש ועדיין לא פסק פירוש מלהיות שותת אילו היה מטפטף היה טהור דראשון ראשון בטל וחכמים דבתר הכי היינו תנא קמא דמפרשי טעמייהו אמאי פליגי אדרבי יהודה מפני שראשון ראשון נפסק וכן נמי ר' יהודה בתר הכי מפרש טעמא אמאי פליג אדר"ש שאני אומר טיפה של מיתה עומדה על הפתח ור"ת מפרש ועדיין לא פסק שאחר שנודע לנו שמת ראינו שלא פסק ובודאי איכא מיעוט לאחר מיתה כדמפרש ואזיל ספק רובא מחיים ספק מיעוט כו' ואתא לאפוקי מתנא קמא דאמר אפי' היכא דאיכא לספוקי שמא יצא כולו מחיים טמא: ודמו מטפטף לגומא. רבי יהודה נקט גומא משום שהזכיר טפטוף שיהא יחד ומצטרף דבלאו גומא אינו מתערב יפה אלא טופח כאן וכאן אבל רבי שמעון דנקט שותת אפילו בארץ מתערב יפה:

רבי

עין משפט נר מצוה

[נ"ל כדתניא]

סא א ב מיי' פ"ד מהל' מטמאי משכב ומושב הלכ"ו סמג עשין רלג:

סב ג מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל"יד סמג שם:

סג ד מיי' שם הלי"ג:

סד ה מיי' שם הלי"ד:

[עי' תוי"ט מה שתמה על זה מפ"כ מ"ה דאהלות]

[נ"א מכלל דר"י סבר רש"א]

ר"מ מ"ז [וצ"ל סמא]

[עי' בחולין פז. בתוס' ד"ה רואין אותו]

מסורת הש"ס

תהלים — [לעיל לה:] — אסתר ד — סוטה כ: מגילה טו. — לעיל לו. סוטה כ: — [נ"ל דתניא] — [לעיל לו. וש"נ] — [תוספתא פ"ט] מ"ק כז: — חולין פז: — [לעיל עז. וש"נ] — [תוספתא דאהלות פ"ד ע' אהלות פ"ג מ"ה ותמה הר"ש הא דמייתי הכא מברייתא ושביק מתני']

תוספי הרא"ש

אלא טעמא דב"ש כדתניא בראשונה כו'. תימה דמשמע דהך ברייתא דב"ש היא ובמועד קטן מייתי לה בהדי שאר בראשונה דקאמר בראשונה היו מוליכין לבית האבל כו'. בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו כו'. ובתוספתא קתני להו לכולהו בהדי הדדי ומשמע דקי"ל הכי כמו שהתקינו לבסוף. ואומר ר"ת דברייתא דהכא איירי בכלים שהיו עליה סמוך למיתה דמודו ב"ה דאותו ישלחם טומאת זיבה. ופלוגתא דמתניתין קיימא ארישא דקתני דנדה מטמאה באבן מסמא עד שימוק הבשר והך חומרא מוקמי ב"ש בכל הנשים. וב"ה פליגי עלייהו בהא. והכי מייתי מהך ברייתא דכי היכי דהתקינו חכמים על כל בגדים סמוך למיתה משום כבוד זבין חיים ה"נ תקינו לב"ש דכל הנשים (מחמירות) [מטמאות] באבן מסמא. או א"נ הכי קתני בראשונה היו נוהגין כב"ה ולבסוף התקינו כב"ש: מקור מקומו טמא. ותימה תיפוק לי בלא טעם דמקור שהרי נגע במת. וצ"ל שמחמת טומאת מקור חשיב כדם נדה אע"פ שנעקר ממנה משמתה ומטמאה במשא כדין דם הנדה וכעין החרדל: מכלל דר' יהודה סבר באהל נמי מטמא. הא כיון דא"ר יוסי אינו מטמא באהל א"כ מיירי בשנעקר הדם מחיים: דרה"ר ספיקו טהור. ולא החמירו בו חכמים לעשות אותו דם תבוסה כיון דשמא יצא כולו מחיים. ורש"י פירש דחכמים באין להחמיר ולומר דטמא מדאורייתא ברשות היחיד וברשות הרבים ספיקו טהור מן התורה אבל מטמא משום דם תבוסה דרבנן. אלא איזהו דם תבוסה דאינו אלא מדרבנן אפי' ברה"י כגון היכא דפשיטא לן דלא נפיק רביעית שלם לאחר מיתה: הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו ובמותו ועדיין לא פסק. כך כתוב הגירסא (בס"פ) [בתוספתא] וה"פ ועדיין לא פסק ויכול להיות רבה עד שיהא בו רביעית מדם שלאחר מיתה או גזרו בו טומאה אע"פ שאין בו רביעית אבל אם פסק כבר דידעינן דתו לא יהיה רביעית לאחר מיתה לא גזרו בו. י"מ ולא פסק כלומר שותת (ששתת) דאי מטפטף ונפסק ראשון בטל והיינו כרבנן [דסיפא] דמטהרי בהכי. י"ס דגרסי ועדיין לח וה"פ דאי נקרש מקצתו אותו שנקרש בא מחיים וכאילו הוא בפני עצמו ואין כאן רביעית:

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פ"ה מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ד:

סו ב מיי' פי"א מהל' אבות הטומאה הל"ט:

סז ג ד מיי' פ"ה מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ד:

[הוספתא דאהלות פ"ד ע"ש]

סח ה מיי' פ"ג מהל' מעשר שני הל"ד:

סט ו מיי' פי"ב מהל' תרומות הל"א:

ע ז מיי' פ"ג מהל' תרומות הל"ז:

עא ח מיי' פ"י מהל' אבות הטומאה הל"ד:

עב ט מיי' פ"ה מהל' משכב ומושב הל"ו ופ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ז:

[וע"ע תוס' מנחות כב: ד"ה ור' יהודה סבר]

ס"א במשא

לעיל ז.

טבול יום פ"ב [מ"א ע"ש חולין פז:]

רש"ל במשא

רס"א

שראשון ראשון נפסק שפיר קאמרי ליה רבנן לר' יהודה ר' יהודה לטעמיה *דאמר אין דם מבטל דם *ר"ש אומר צלוב על העץ שדמו שותת לארץ ונמצא תחתיו רביעית דם טמא רבי יהודה מטהר שאני אומר טפה של מיתה עומדת לו על גב העץ ורבי יהודה נימא איהו לנפשיה שאני אומר טפה של מיתה עומדת על גב המטה שאני במטה דמחלחלה: **מתני'** בראשונה היו אומרים היושבת על דם טהור היתה מערה מים לפסח [א]חזרו לומר הרי היא כמגע טמא מת לקדשים כדברי ב"ה ב"ש אומרים אף כטמא מת: **גמ'** [א] מערה אין נוגעת לא אלמא *חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו אימא סיפא חזרו לומר הרי היא כמגע טמא מת לקדשים לקדשים אין לחולין לא אלמא *חולין שנעשו על טהרת הקדש [ב]לאו בקדש דמו [ב] מתני' מני אבא שאול היא דתניא *אבא שאול אומר טבול יום תחילה לקדש לטמא שנים ולפסול אחד: **מתני'** [ג]ומודים שהיא אוכלת במעשר וקוצה לה חלה ומקפת וקורא לה שם ואם נפל מרוקה ומדם טהרה על כבר של תרומה שהוא טהור *ב"ש אומרים צריכה טבילה באחרונה ובית הלל אומרים [ד]אינה צריכה טבילה באחרונה: **גמ'** *דאמר מר [ה]טבל ועלה אוכל במעשר: [ו]וקוצה לה חלה: *חולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו: ומקפת: דאמר מר *[ז]מצוה לתרום מן המוקף: וקורא לה שם: סד"א נגזור דלמא אתי למנגע בה מאבראי קמ"ל: [פירובין ל: ע"ש] ואם נפל מרוקה: *דתנן [ח]משקה טבול יום *(משקין היוצאין ממנו) כמשקין הנוגע בהם ואלו ואלו אינן מטמאין [א] חוץ ממשקה הזב שהוא אב הטומאה: בית שמאי: מאי בינייהו אמר רב קטינא טבול יום ארוך איכא בינייהו: **מתני'** הרואה יום אחד עשר וטבלה לערב ומשמשה ב"ש אומר [ט]מטמאין משכב ומושב וחייבין בקרבן וב"ה

רש"י

שראשון ראשון נפסק. שאין זב בקילוח אלא נוטף והלכך אפי' היה רוב לאחר מיתה טהור שהרי מתחילה דם נפל מחיים בתוך הגומא ואח"כ נפל דם מיתה עליו טיפין טיפין כל טיפה וטיפה שנפלה בטלה בדם הראשון שהיה בגומא מחיים והיכא אמרי' דם תבוסה בשוכב על הארץ ודמו זב ואינו נפסק הוא כי הוי לאחר מיתה רובא אזלינן בתריה מדרבנן ואי נמי מספקא לן גזור בה טומאה: דאין דם מבטל דם. בפרק כסוי הדם: שותת לארץ. שאינו נוטף אלא שותת ואינו נפסק הילכך לא מבטל הוא דלאחר מיתה שהוא הרבה אבל נוטף ראשון בטל ואפילו טפה שלאחר מיתה מרובה בטלה שלא נפל ביחד: **מתני'** מערה מים לפסח. מכלי אל כלי לרחוץ בו את בשר הפסח אבל במים אינה נוגעת שהיא טבולת יום שטבלה לסוף שבועיים ואין לה הערב שמש עד יום שמונים שהוא תכף להבאת כפרתה והכתוב עשאה טבולת יום דכתיב (ויקרא יב) בכל קדש לא תגע וקי"ל *בכל קדש לרבות את התרומה וטבול יום שני הוא וכשהיא מערה אינה נוגעת במים אלא בכלים ושני אינו מטמא כלי: חזרו לומר הרי היא כמגע טמא מת. שהוא ראשון לקדשים אבל לחולין לא הילכך אפילו נוגעת במים אם תרצה שהמים חולין הם וטבול יום שני הוא ואין שני עושה שלישי בחולין ואף ע"פ שהמים הללו נעשים על טהרת הקדש שהרי לרחיצת פסח עשויות לא מהני בהו שני דחולין הנעשה על טהרת הקדש לאו כקדש דמו: **גמ'** נוגעת. במים לא: כקדש דמו. ומהני בהו שני: **מתני'** ומודים שאוכלת במעשר. כדין טבול יום: וקוצה לה חלה. עד שלא תקרא עליה שם ומנחתה בכלי: ומקפת. ומקרבת הכלי אצל העיסה כמו אקפינהו ולא אדמו בשחיטת חולין (דף ג.) וכמו אין מקיפין שתי חביות במס' ביצה (דף לב:) ובגמרא מפרש דמצוה לתרום מן המוקף מן הקרוב לדבר שהוא תורם עליו: ואם נפל מרוקה. דהוו להו משקים היוצאין מן הטבול יום וטהורים כדתניא בגמרא: צריכה טבילה. ליל שמונים לתרומה מפני שטבולת יום ארוך היא והשיחה דעתה מן התרומה ואם ישראלית היא טובלת לביאת מקדש: אינה צריכה. אבל לקדשים מודו ב"ה דקיימא לן (חגיגה דף כא.) האונן ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש הילכך לאחר שהביאה כפרתה טובלת לקדשים: **גמ'** לאו כחלה דמו. ולא מהני בהו שני: **מתני'** הרואה יום י"א. שהיא סוף ימי זוב ואין יום שלאחריו מצטרף עמו לזיבה: משכב ומושב. אפילו בעלה מטמא משכב ומושב לטמא אוכלין ומשקין שהוא כבועל שומרת יום כנגד יום דקסבר יום י"א בעי שימור:

תוספות

רבי יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם. וא"ת לרבא דמשני אליבא דרבי יהודה בזבחים בפרק התערובת (דף עט:) דבכ"מ אית ליה לר' יהודה מין במינו לא בטיל וכן נמי בפ' הערל (יבמות דף פא:) גבי חתיכה של חטאת וגבי פרוסה של לחם הפנים דקאמר התם ר' יהודה לא תעלה ומוקי לה התם רבה בר רב הונא כשנמוחה ופריך אי הכי מ"ט דר' יהודה ומשני ר' יהודה לטעמיה דאמר מין במינו לא בטיל והיא דקאמר התם בטיל הייט בטומאה דרבנן דמדאורייתא בכל שהוא סגי א"כ ה"נ דם תבוסה דרבנן וליבטל ברובא ויש לומר כיון דשייך ביה טומאה רביעית דם דמטמא באהל ראוי להחמיר בו יותר ולא בטל ברובו במינו וא"ת ולפרוך מהכא לרב חסדא דאמר בפ' הקומץ רבה (מנחות דף כג.) נבלה בטלה בשחוטה דבתר מבטל אזלינן ואי אפשר לשחוטה שתעשה נבלה והוי ליה מין בשאינו מינו והכא נמי אי אפשר לדם המבטל להיות טמא וליבטל ביה דם של אחר מיתה ויש לומר דהתם אליבא דתנא דבי ר' חייא פליגי רב חסדא ורבי חנינא דסבר התם כרבי יהודה אבל לרבי יהודה גופיה אין חילוק ולעולם לא בטיל*: **מערה** אין נוגעת לא. וא"ת וליתני אינה נוגעת דלגופיה לא איצטריך דפשיטא דמערה דהא אינה מטמאה *בהיסט ויש לומר דאיצטריך לאשמועינן דלא חיישינן שמא נגעה והכי נמי איכא לפרושי הא [ג]דתניא במסכת ידים כל שאינו מטמא את המים במשא כשר לנטילת ידים ויש שרוצים לדקדק הא מטמא במשא אינו כשר לנטילת ידים ומתוך כך אוסרין לקבל מים מן עובד כוכבים ושיבוש הוא דהא נדה ויולדת נוטלות ידיהן אף על פי שמטמאות במשא וכ"ש עכשיו שאנו טמאין כולנו ממי טמאים ונראה דהתם איירי לתרומה או לחולין שנעשו על טהרת תרומה ולא אתא לדיוקא אלא לגופיה דכשר לערות לידים ואף ע"ג דמטמא במגע לא חיישינן שמא יגע ולעיל מיניה תניא הכל כשרין ליטול ידים ואפילו טמא מת ואפילו בועל נדה שאינו מטמא (בהיסט) ושמא כי היכי דקיל מנדה שאינו מטמא משכב תחתון [אלא] כעליון ושטבילתו ביום ה"נ [ד]קיל מנדה שאינו מטמא בהיסט ומיהו קשיא הא דתנן במסכת כלים (פ"א מ"ב) למעלה מהן נבלה דמטמא במשא למעלה מהן בועל נדה שמטמא משכב תחתון כעליון אלמא מטמא נמי במשא מיהו מצינן למימר דאע"ג דאינו מטמא במשא קאמר שפיר למעלה מנבלה כיון דאיכא חומרא חדא דלית בנבלה דה"נ תנן לעיל ומטמא באבן מסמא ותנן בתר הכי למעלה מהן מת שמטמא באהל אע"ג דאינו מטמא באבן מסמא ואומר ר"י דלא קשה מידי אפילו אי מטמא במשא כנבלה היינו דמטמא את הטהור הנושא אבל כשהוא נושא את הטהור כגון הכא שהוא נושא את המים לא מטמא כדאמר בפ' ר"ע בשבת (דף פג:) זה הסיטו של זב שלא מצינו לו חבר בכל התורה כולה שאם תכריע טומאה את הטהרה בכף מאזנים היא טמא: **חולין** הטבולין לחלה לאו כחלה דמו. דוקא לענין טבול יום כדאמרינן לעיל בפרק קמא (דף ז.) כל שודאי מטמא חולין כו': **ואם** נפל מרוקה ומדם טהרה על ככר של תרומה שהוא טהור. והכי תנן בריש פ"ב דטבול יום משקין היוצאין ממנו כמשקה הנוגע בהן אלו ואלו אין מטמאין מפ' ר"ת במשקה תרומה הנוגע בהן אלו ואלו אין מטמאין את הקדשים אבל מפסל פסלי ליה אבל תרומה אפילו אינה פוסלת כדתני הכא שאם נפל רוקה ודם טהרה על ככר של תרומה שטהורה ואין לפרש במשקה חולין הנוגע בהן דהא טבול יום אינו מטמא משקה חולין ומאי קאמר אלו ואלו אין מטמאין (קדשים) אפילו מפסל נמי לא פסלי ואין לפרש במשקה חולין שנעשו על טהרת הקדש דהא חזרו לומר במתניתין דלאו כקדש דמו:

הרואה יום אחד עשר וטבלה לערב כו'. דספירת ערב לאו ספירה היא כדקאמר בגמרא ושוין בטבילת לילה שאינה טבילה מכאן קשה לפירוש רש"י שפירש בפ' ב' דזבחים (דף כג.) ובפסחים פרק כיצד צולין (דף פא.) דקאמר לר' יוסי דקאמר מקצת היום ככולו וזבה שראתה בשביעי שלה אינה סותרת לאחר טבילה ופריך התם אלא זבה גמורה היכי משכחת לה ומשני בשופעת אי נמי ברואה בשני בין השמשות ופי' רש"י הא דלא משני ברואה בלילות משום דלמ"ד מקצת היום ככולו לילה חשיבא ספירה ולא צריך עמוד השחר לטבול והשתא קשה דא"כ מתני' דלא כר' יוסי וכן מתני' דמגילה פ' הקורא (דף כ.) דתנן כולן שטבו משעלה עמוד השחר כשר משמע דבלילה לא הוי ספירה ומפ'

חולין סה: [זבחים עח. לה. ע. מנחות כב. פסחים סה:]
[חגיגה יט: חולין לה:]
[יבמות עה.]
[חולין לה:]
[סוטה כט: מעילה ח. ע"ש תוספתא דטהרות פ"א]
[לעיל כט:]
פסחים לה: יבמות עד: [נגעים פי"ד מ"ג ופ' ג"ש כאג"ס]
[במשנה ליתא]

הגהות הגר"א

[א] גמ' חוץ ממשקה הזב. שהוא אב הטומאה נמחק:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מערה וכו' דתניא במס' ידים וכו'. בתוספתא הובא בר"ש ספ"א דידים: בא"ד קיל מנדה שאינה מטמא בהיסט כו'. ע' יומא ו ע"ב תד"ה שמטמא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' מערה אין נוגעת לא אלמא חולין וכו' אימא סיפא חזרו לומר כו' אלמא חולין. ד' מלות אלו אלמא. אימא סיפא. אלמא. נמחקו. וכ"ב כ"ז נמחק לדעת מהרש"א וכ"ה בר"ש משנה א' פ"ב דטבו"י יעו"ש: ב] שם מתני' מני אבא שאול היא. נ"ב עי' פאר הלכה דף ה ע"ג באורך ועוד שם דף ו' ע"ג ד"ה בזה:

תוספי הרא"ש

מערה מים לפסח. אבל לא תגע בהן דחולין שנעשו על טהרת הקדש בקדש דמו. והאי דנקט מערה ולא נקט אינה נוגעת לאשמועינן דאע"ג דאינה נוגעת לא אסרו לערות שמא תגע: בקודש דמו. הכי נמי הוה מצי למימר כתרומה דמו דאשכחן מאן דסבר הכי בפ' אין דורשין: אלו ואלו אין מטמאין. אומר ר"ת דהכי פירושו במשקין של תרומה הנוגע בהם דאילו כמשק' חולין טהורין גמורים הן דאין טבול יום מטמא משקה חולין. אלו ואלו אין מטמאין היינו אין מטמאין קדש אלא פוסלין. אבל תרומה אפי' מיפסל נמי לא פסלי כדקתני מתניתין ואם נפל מרוקה או מדם טהרה שלה על ככר של תרומה טהור. ואין לפרש דמשקה חולין קאמר ובחולין שנעשו על טהרת הקדש דהא סבירא לן השתא דלאו כקדש דמו כמו שחזרו לומר הרי הן כמגע [טמא] מת לקדשים ומותרת אף ליגע בידים ואינן פוסלין את הפסח ואלו משקין היוצאין ממנו פוסלין את הקדש מדקתני על ככר של תרומה טהור מכלל דשל קדש טמא: הרואה י"א. ה"ה עשירי למ"ד בגמרא לא בעי שימור:

וב"ה אומרים [א]פטורים מן הקרבן טבלה ביום של אחריו ושמשה את ביתה ואח"כ ראתה א] ב"ש אומרים מטמאין משכב ומושב ופטורין מן הקרבן וב"ה אומרים [ב]ה"ז *גרגרן [ג]ומודים ברואה בתוך י"א יום וטבלה לערב ושמשה שמטמאין משכב ומושב וחייבין בקרבן [ד]טבלה ביום של אחריו ושמשה ה"ז תרבות רעה ומגען ובעילתן תלויין: **גמ'** ת"ר [ה]ושוין בטובלת לילה לזבה שאינה טבילה ושוין ברואה בתוך י"א יום וטבלה לערב ושמשה שמטמאה משכב ומושב וחייבין בקרבן לא נחלקו אלא ביום י"א יום שב"ש אומרים מטמאין משכב ומושב וחייבין בקרבן ובית הלל פוטרין מקרבן אמרו להן ב"ש לב"ה מ"ש יום י"א מיום תוך י"א אם שיוה לו לטומאה לא ישוה לו לקרבן אמרו להן ב"ה לב"ש לא אם אמרת בתוך י"א יום שכן יום שלאחריו מצטרף עמו לזיבה תאמרו ביום י"א שאין יום שלאחריו שנצטרף עמו לזיבה אמרו להם בית שמאי השוו מדותיכם אם שיוה לו לטומאה ישוה לו לקרבן ואם לא שיוה לו לקרבן לא ישוה לו לטומאה אמרו להם ב"ה אם הביאנוהו לידי טומאה להחמיר לא נביאהו לידי קרבן להקל ועוד מדבריכם אתם נושכין שאתם אומרין טבלה יום שלאחריו ושמשה ואח"כ ראתה מטמא משכב ומושב ופטורה מן הקרבן אף אתם השוו מדותיכם אם שיוה לו לטומאה ישוה לו לקרבן ואם לא שיוה לו לקרבן לא ישוה לו לטומאה אלא להחמיר ולא להקל הכא נמי להחמיר ולא להקל אמר רב הונא משכבה ומושבה שבשני ב"ש מטמאין אע"פ שטבלה אע"פ שלא ראתה מאי טעמא כיון דאילו חזיא מטמאה השתא נמי מטמיא אמר רב יוסף מאי קמ"ל תנינא טבלה יום שלאחריו ושמשה את ביתה ואח"כ ראתה ב"ש אומרים מטמאה משכבות ומושבות ופטורה מן הקרבן אמר רב כהנא ראתה שאני אמר רב יוסף וכי ראתה מאי הוי ראייה דנדה היא א"ל אביי לרב יוסף רב כהנא הכי קא קשיא ליה בשלמא היכא דראתה גזרינן ראייה דנדה אטו ראייה דזבה אלא היכא דלא ראתה מאי נגזר בה ועוד תנן *הרואה ראייה אחת של זוב ב"ש אומרים כשומרת יום כנגד יום ובה"א [ו]כבעל קרי

ותניא

וב"ה פוטרין מן הקרבן. דלא בעי שימור אבל לענין טומאה מודו מדרבנן להחמיר גזרה יום י"א אטו תוך י"א יום דמטמאה בועלה מדאורייתא עד שתספור קלא יום המחרת כדיליף לקמן מיהיה לה: טבלה יום שלאחריו. דעבדה שימור קלא ושימור מעליא הוא אלא שתוך י"א יום אסור לעשות כן שלא תבא לידי ספק שמא תראה לאחר תשמיש ומצטרפין הימים לזיבה ואין טבילתה טבילה: מטמאין משכב ומושב. ואפילו בועלה מדרבנן גזרו אטו תוך י"א יום: ופטורין מן הקרבן. דהא עבדי שימור ואע"פ שחזרה וראתה אין מצטרפין לזיבה שהרי תחילת נדה היא: גרגרן. ממהר לתאוה שמא ירגיל בכך תוך י"א אבל לענין טומאה טהור: וחייבין בקרבן. ואפילו לא תראה למחר דהא בעי שימור והרי בעל זבה קטנה: טבלה יום שלאחריו. דעבדה קצת שימור ושמשה: ה"ז תרבות רעה. שמא תראה אחר כן ותצטרף לשלפניו ואין טבילתה טבילה: ומגען. לענין טומאה וטהרה: ובעילתן. לענין קרבן: תלויין. שאם תראה מגען מגע זבה וחייבין בקרבן ואם לא תראה מגען טהור ובעילתן פטורה: **גמ'** ת"ר ושוין בטובלת לילה לזבה. ואע"פ שחלוקין ב"ה ברואה יום י"א וטבלה לערב שפטורין מן הקרבן התם משום דיום י"א לא בעי שימור הילכך לאו זבה הואי אבל זבה קטנה של תוך י"א יום בעיא שימור דאין טבילת לילה עולה עד שתשמור יום המחרת קצת ותטבול: ושוין ברואה תוך י"א יום וטבלה לערב ושמשה שחייבין בקרבן. כאילו בועלה ביום והך סיפא פירוש דרישא הוא: אם שיוה לו לטומאה. שאתם מודים שמטמאה בועלה משכב ומושב ליל מוצאי י"א: בתוך י"א מצטרף עמו לזיבה. הילכך צריכה לשמור יום המחרת כנגד יום הראייה: להחמיר. מדרבנן: להקל. להביא חולין בעזרה: נושכים. מוקשין: אמר רב הונא משכבות ומושבות שבשני. לראייתה הרואה תוך י"א וטבלה יום שלאחריו לב"ש דמחמירי ומטמאין משכב ומושב מדרבנן לאחר טבילה ואפילו לא ראתה מאי טעמא דכיון דכי חזיא מטמאה למפרע מדאורייתא שהרי מצטרף לזיבה כי לא חזיא נמי גזרינן מדרבנן אטו ראתה: תנינא טבלה יום שלאחריו. יום י"ב שאינו מצטרף ואחר כן ראתה וקס"ד האי ראתה דלאחריו כאילו לא ראתה תוך י"א דמיא דהא עכשיו היא מטמאה מתחילת נדה ואינה פוסלת טבילה של שחרית והך טומאה מדרבנן היא דגזרינן י"ב אטו י"א ה"נ גזרינן לא ראתה אטו ראתה: ראיית נדה היא. ואינה מצטרפת אלא מעכשיו מטמאה וטומאת מעת לעת הוא דאיכא עליה וטומאת מעת לעת אינה מטמאה את בועלה אלא משום דגזרינן יום שלאחר י"א אטו תוך י"א דאורייתא ה"נ תוך י"א כי לא ראתה בשני אחר טבילתה גזרינן אטו ראתה: א"ל אביי לרב יוסף רב כהנא. דאמר ראתה שאני הכי קא קשיא ליה אע"ג דהך טומאה מדרבנן ליכא למימר דכי היכי דגזרי ב"ש ראייה שניה דלאחר י"א אטו ראייה שניה תוך י"א ה"נ נגזור לא ראתה אטו ראתה דראייה בראייה מיחלפא ראתה בלא ראתה לא מיחלפא: ועוד תנן. דלא כרב הונא: הרואה ראייה אחת של זוב. בא"ם מיירי: כשומרת יום כנגד יום. בשני שלה שמגעה תלוי אחר טבילה אף זה מגעו תלוי אם טבל לאחר ראייה ונגע במעשר מגעו תלוי שמא יראה ראייה שניה ומצטרף לזיבה: כבעל קרי. וטהור למעשר לאחר טבילה מיד קתני מיהא לב"ש שומרת יום וזב בראייה ראשונה שוין:

ותניא

ומפ' ר"ת דהכי פריך זבה ביממא היכי משכחת לה מדכתיב כל ימי זוב טומאתה אמרי' לקמן אימר ביממא תהוי זבה משמע דבראיית ימים היא נעשית זבה מיהא תימה מאי קא משני ברואה בשני בין השמשות מ"מ ליכא אלא ב' ראיות ביום וי"ל דלא חש להזכיר השלישית כיון שהזכיר השניה ממילא ידעי' השלישית וכן נ"ל לפירש"י דבסוף פרק ב' דנזיר (דף טז.) דאיכא נמי הך סוגיא דכילד צולין (פסחים דף פא.) ומשני דחזאי תלתא יומי סמוך לשקיעת החמה דלא הוי שהות דסליק ליה למנינא ב] ותלתא יומי לאו דוקא דבחדא סגי כשראתה בשני עד הלילה ור"י מפרש זבה גמורה לר' יוסי היכי משכחת לה כיון דאית ליה לרבי יוסי מקצת היום ככולו בתחילת היום דקאמר זב הרואה בשביעי שלו אינו סותר התחלת היום ושלים ז' ה"ה נמי דסוף היום ככולו ואפי' ראתה בלילה מה בכך מ"מ מקצת היום ככולו וסוף היום להוי שימור וכן משמע בנזיר (דף טז.) דקאמר ולרבי יוסי כו' כיון דחזאי פלגא דיומא אידך פלגא סליק לה שימור משמע שסוף היום מחלות ואילך הוי שימור לאידך פלגא ומשני דחזאי תלתא יומי סמוך לשקיעת חמה דלא הוי שהות פי' סוף היום סליק לה למנינא דראייתה וא"ת ולרבי יוסי נימא וכי כותאי אמרה לשמעתיה דאית ליה מקצת היום ככולו ושמעתיה דרב אוקמינן לעיל (דף סט.) דלא ככותאי ובנזיר אוקמינן רב כרבי יוסי וי"ל דכי אית ליה מקצת היום ככולו הייט בשביעי לזבה שהוא יום אחרון של חשבונה וכן בשומרת יום כנגד יום מקצת יום ספירה עולה ואינה סותרת שאין לה למנות יותר והוא סוף חשבונה אבל בתחילת הספירה לא אמרינן שסוף היום שהיא פוסקת בו שיהא ככולו מיהו קשה דאמרי' בפ"ק דר"ה (דף י.) אמר רבא ק"ו ומה נדה שאין תחילת היום עולה לה בסופה סוף היום עולה לה בתחילתה שנה שתחילת היום עולה לה בסופה אינו דין שסוף היום עולה לה בתחילתה ומאי קושיא זבה תוכיח לרבי יוסי שתחילת היום עולה לה בסופה ואין סוף היום עולה לה בתחילתה ואור"י דאליבא דרבנן קאמר רבא ולא אליבא דר' יוסי ועוד נ"ל דאפילו לרבי יוסי אין שייך לומר יוכיח מזבה לנדה דגבי נדה דין הוא שיהיה יום ראשון מן החשבון כי למה לא יהיה ככל הטומאות שאין צריכין נקיים אבל זבה דצריכה נקיים נהי דבסוף החשבון יעלה שמיד שנכנס השביעי נכנס בטהרה מ"מ יום שפוסקת בו שאינו טהור אינו דין שיעלה לה לחשבון הנקיים*:

אף אתם השוו מדותיכם. וא"ת ומאי ס"ד דב"ש הא ודאי לדידהו נמי איכא לאקשויי הכי וי"ל דקסברי ב"ש דיום י"א שהוא מדאורייתא אי מחמירינן ביה לטמא משכב ומושב אתי למימר ביה חיוב קרבן אבל ביום שלאחריו שהכל יודעין שהוא מדרבנן לא אתי לחיובי קרבן אי מחמירין ביה לטמויי משכב ומושב:

אמר רב כהנא ראתה שאני. ואדרבה מגליה לרב הונא בתוך י"א יום בלא ראתה והייט דקאמר רב כהנא הכי קא קשיא ליה פי' אדרב הונא ועוד תניא דלא כרב הונא:

אלא

עין משפט נר מצוה

עג א מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ז:

עד ב מיי' שם הל"ח ופ"ה מהל' משכב ומושב הלכה ח:

עה ג מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל"ב ופ"ה מהל' משכב ומושב הל"ו:

עו ד מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ג ופ"ה מהל' משכב ומושב שם:

עז ה מיי' פ"ה מהל' משכב ומושב שם ופ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ב:

עח ו מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הל"ו:

תוספי הרא"ש

ושוין בטבילת לילה לזבה שאינה טבילה. פרש"י דשוין דסיפא [הוא פירושא] לשוין דרישא. ורבינו מאיר פירש דקאי אהא דתנן במתניתין גבי זבה קטנה היכא דחל יום י"ב יום טבילתה וקדמה וטבלה בלילה דלב"ש מטמא משכב ומושב וחייבין בקרבן ולב"ה פטורין מן הקרבן שוין הן ומודו להו ב"ה לב"ש היכא דחל שביעי לספירתה יום י"ב וקדמה וטבלה בלילה שחייבין בקרבן: אף אתם השוו מדותיכם כו'. (וב"ש) [וב"ה] סברי דביום י"א כשטבלה לערב אין לגזור טומאה דלמא אתי למימר טומאה דאורייתא היא לפי שהוא מי"א ימי זיבה ויבא לחייבה קרבן ותביא חולין לעזרה. אבל ביום שלאחריו מידע ידעי כ"ע דתחלת נדה [הוא] וחומרא דרבנן בעלמא הוא ולא יבא לטעות לענין קרבן:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' בס"א מטמאין משכבות ומושבות ופטורים מן הקרבן כצ"ל:

ב] תוס' ד"ה (כדף עא ע"ב) הרואה וכו' ותלתא יומי ל"ד דבחדא. מלת דבחדא נמחק. וכ"ב דבתרתי כצ"ל וכמ"ש רש"א:

[ועי' תוס' לעיל נג: ד"ה סופרתו ותוס' פסחים פא. ד"ה א"נ]

[לעיל נד.]

[זבים פ"א מ"א]

תורה אור

ותניא המסיט את הראייה ב"ש אומרים תולין וב"ה *מטהרין משכבות ומושבות שבין ראייה ראשונה לראייה שנייה ב"ש תולין וב"ה מטהרין וקתני רישא הרואה ראייה אחת של זוב ב"ש אומרים כשומרת יום כנגד יום אלמא שומרת יום כנגד יום לב"ש תולין לא תימא שומרת יום כנגד יום אלא אימא כבועל שומרת יום כנגד יום מאי שנא איהו דלא מטמא משכב ומושב ומאי שנא איהי דמטמיא ליה איהו דלא שכיחי ביה דמים לא גזור ביה רבנן איהי דשכיחי בה דמים גזור בה רבנן ומאי שנא משכב ומושב דמטמיא ליה ומאי שנא בועל דלא מטמיא ליה משכב ומושב דשכיח מטמיא ליה בועל דלא שכיח לא מטמיא תנן טבלה יום שלאחריו ושמשה הרי זו תרבות רעה מגען ובעילתן תלויין מאי לאו דברי הכל היא לא ב"ה היא דתניא [א] אמר להם רבי יהודה לב"ה וכי לזו אתם קורין תרבות רעה והלא לא נתכוון זה אלא לבעול את הנדה נדה ס"ד אלא אימא לבעול את הזובה זבה ס"ד אלא אימא לבעול שומרת יום כנגד יום איתמר *עשירי רבי יוחנן אמר עשירי כתשיעי מה תשיעי בעי שימור אף עשירי בעי שימור ר"ל אמר עשירי כאחד עשר מה אחד עשר לא בעי שימור אף עשירי לא בעי שימור איכא דמתני לה אהא *אמר לו רבי אלעזר בן עזריה לר"ע *אפי' אתה מרבה בשמן (א) [בשמן] כל היום כולו איני שומעלך אלא חצי לוג שמן לתודה ורביעית [א] יין לנזיר ואחד עשר יום שבין נדה לנדה הלכה למשה מסיני מאי הלכה ר' יוחנן אמר הלכה י"א ר"ל אומר הלכות אחד עשר ר' יוחנן אמר הלכה אחד עשר אחד עשר הוא דלא בעי שימור הא לאחריני עביד שימור ור"ל אמר הלכות אחד עשר לא אחד עשר בעי שימור ולא שימור לעשירי הוי הני הלכות נינהו הני קראי נינהו דתניא יכול הרואה ג' ימים בתחילת נדה רצופים תהא זבה ומה אני מקיים °אשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה ברואה יום אחד (אבל הרואה ג' ימים בתחילה תהיה זבה) תלמוד לומר בלא

ויקרא טו

ותניא. בזב בראייה ראשונה: המסיט את הראייה. טהור שהסיט את הטפה ראשונה: ב"ש אומרים תולין. אם יחזור הזב ויראה היום שנים נמצא זב גמור למפרע וזוב מטמא במשא: וב"ה מטהרין. כמסיט את הקרי דלא מטמא במשא: משכבות ומושבות כו'. אלמא מדמקשי ב"ש ראייה ראשונה לשומרת יום וקתני משכב ומושב של בין ראייה ראשונה לשניה תולין אלמא משכב ומושב דשומרת יום בשני שלה תולין ואם לא תראה טהורה ודוקא בשני אבל בראשון לא סלקא לה טבילה עד שתשמור קלא שני וכל זמן שלא טבלה זבה היא: אלא אימא כבועל שומרת יום. דמודה רב הונא בבעילה בשני לאחר טבילתה שהיא תולה כל זמן שלא ראתה ואין טומאתה עליו אפילו מדרבנן: מאי שנא איהו. בועל: דלא מטמא משכב ומושב. דיליה ומאי שנא איהי דמטמאה: איהו דלא שכיח ביה דמים לא גזרו ביה רבנן. לטמא משכב ומושב כל זמן שלא ראתה לאחר תשמיש: ומאי שנא משכב ומושב. כיון דאמרת איהי דשכיחי בה דמים גזרו בה רבנן מאי שנא בועל דלא גזרו ביה רבנן שתטמאנו: דברי הכל. ואפילו ב"ש וקתני בשני שבתוך י"א מגעה תלוי וקשיא לרב הונא: עשירי. אין לו צרוף לזיבה שאין מצטרף עמו אלא י"א דהוי להו תרי: כתשיעי. דפשיטא לן ביה דבעי שימור אם ראתה בו דהא ראוי להביאה לידי זבה גמורה: אף עשירי. אם התחילה לראות בו: בעי שימור. י"א כנגדו אע"ג דאינה ראויה לבא לידי זבה גמורה: כי"א. לב"ה דאמרי לא בעי שימור: בשמן בשמן. גבי רבוכה של תודה במנחות בפ' ב' מדות (דף פט.) דכתיב והקריב על זבח התודה וכתיב תלתא בשמן ותניא אילו נאמר בשמן הייתי אומר כל המנחות ללוג ת"ל בשמן בשמן דחלות ורקיקין הוי ריבוי אחר ריבוי למעט לחצי לוג: איני שומע לך. ללמד דבר זה מן המקרא שהלכה למשה מסיני על פה הוא: שבין נדה לנדה. בין סוף נדה לתחילת נדה משכלו ימי נדה אינה חוזרת להיות נדה ליטב לראייה אחת שבעה והוא עד שיכלו י"א יום: מאי הלכה. דמשמע איום י"א קאמר רבי אלעזר בן עזריה דהוי הלכה למשה מסיני ובעי הש"ס מאי הלכותיו משאר הימים שלפניו: הלכה י"א. בדבר אחד הוא חלוק משלפניו: הלכות י"א. בשני דברים הוא חלוק: שימור לאחריני. לעשירי: לא איהו בעי שימור. מדאורייתא לשמור *י"א כנגדו ולא לאחריני הוי שימור דעשירי לא בעי שימור מדאורייתא הואיל ולא תבא בהן לידי זיבה ומדרבנן מיהא אפילו רואה יום י"א אסורה לשמש ביום שלאחריו כדקתני מתני' ה"ז גרגרן ואמרינן בפרק בא סימן (לעיל דף נד.) גרגרן דתנן אסור: יכול הרואה ג' ימים בתחלת נדה רצופים תהא זבה. לספירת ז' נקיים ולקרבן דכתיב (ויקרא טו) ימים רבים וקמצריך לה ספירה וקרבן: מה אני מקיים ואשה כי תהיה זבה. האמור בפרשה ראשונה שלא הצריכה ספירת נקיים וקרבן: ברואה יום אחד. אבל ראתה ג' תהא זבה: תלמוד לומר. בפרשה שניה: בלא

אלא אימא כבועל שומרת יום כנגד יום. וקשה דא"כ מסקינן דשומרת יום כנגד יום בשני שלה אין בועלה מטמא משכב ומושב והא תניא טבלה ביום שלאחריו ושמשה את ביתה ואח"כ ראתה מטמאין משכב ומושב ומטמאין משמע לשון רבים דקאי אתרווייהו היא ובועלה וליכא למימר ראתה שאני דהא מתרצא מילתא דרב יוסף ואידחי רב כהנא וי"ל דהך מסקנא דהכא לייסובי מילתא דרב הונא אתא דלא תקשי ליה מברייתא ומיהו מילתא דרב יוסף אדחי וניחא נמי טפי לרב הונא דלא תקשי מאי קמ"ל דודאי ראתה שאני כדמתרץ אביי מילתיה דרב כהנא וסבר רב הונא דלענין בועלה דלא שכיח אית לן למימר ראתה שאני אבל איהי דשכיחי בה דמים אפי' לא ראתה גזרינן אטו ראתה כי היכי דגזרינן ראתה ביום י"ב אטו ראתה תוך י"א ואע"ג דראיית י"ב אינה סותרת ועוד אור"י דאפילו קיימא מילתא דרב יוסף ניחא דלא קשה ממתני' דודאי ביום שלאחריו דהיינו ביום י"ב דשכיח בועל גבה דליכא איסור דאורייתא מטמא בועל משכב ומושב אע"ג דלא ראתה אבל תוך י"א יום בשני שלה אע"ג דגבי דידה לא מפלגינן בין ראתה ללא ראתה מ"מ בועל איהו מטמא משכב ומושב אלא בראתה: מאי שנא איהו. פי' בקונטרס מאי שנא בועל דלא מטמא משכב ומושב *ותימה דהיינו האי דפריך בתר הכי מאי שנא בועל דלא מטמא משכב ומושב וי"ל דמעיקרא פריך משום לתאי דידיה וכי משני דלא שכיח ביה דמים פריך ולטמא משום לתאי דידה ור"י מפרש מ"ש דאיהו רואה ראייה אחת של זוב דתולין משכבות ומושבות שבין ראשונה לשניה ואין מטמא אלא ע"י תלייה אם יראה ואם לא יראה טהורין ומאי שנא איהי דכי רואה תוך י"א יום דמטמאה משכב ומושב ואע"ג דלא ראתה לרב הונא מיהו לא דמי דהתם משום דכי ראתה סתרה ולכך החמירו בלא ראתה אבל זב אפילו יראה לא יסתור לכך נראה מאי שנא איהי דכי טבלה יום שלאחר י"א יום ושמשה וראתה דמטמאה משכב ומושב בלא תלייה אע"ג דהתם נמי אין סתירה ולהאי פירוש דפרשינן דראתה לאו דוקא פריך אבל לאידך פירושא דאמרינן ראתה שאני אבל לא ראתה תולין שוין איהו ואיהי: אלא חצי לוג שמן לתודה [ב] ורביעית יין לנזיר. נראה דהכי שמע מרביה וגרסינהו א"כ ר"ע חלק עליו מכל שלשה אלה כדאמר לקמן גבי אחד עשר יום הלכתא לר' אלעזר בן עזריה קראי לרבי עקיבא והוא הדין נמי דבשלישי פליג אע"ג דלא אשכחן: רבי יוחנן אמר הלכה אחד עשר. תימה במאי פליגי ר' יוחנן ור"ל הא רבי אלעזר בן עזריה לא איירי אלא בחשבון הימים שבתוך אחד עשר דשייכא בהו זיבה אבל בשימור אחד עשר לא איירי כלל וכן משמע מדפריך לקמן הני קראי נינהו ואי איהו איירי בהלכתא אחד עשר לישני קרא למנין הימים שהיא זבה והלכתא לשימור אחד עשר ויש לומר דודאי הלכה דקאמר רבי אלעזר בן עזריה לא איירי אלא במנין הימים דשייכי בהו זיבה ורבי יוחנן ור"ל בסברא בעלמא פליגי דרבי יוחנן קאמר כיון דיום שאחר י"א הוא נדות אין י"א צריך ספירה (ג) ור"ל סבר דאפילו שימור איתו נעשה לעשירי כיון דאינו ראוי להצטרף לזיבה גדולה דליכא אלא ב' ימים והשתא ניחא דהש"ס פריך שפיר קראי נינהו: אין

עין משפט נר מצוה

פי' רש"א

עט א במיי' פ"א מהל' משכב ומושב הלכה יב:

פ ג מיי' שם פ"ה הל"ח:

פא ד מיי' פ"ט מהל' מעשה הקרבנות הל"כ:

פב ה ג] מיי' פ"ה מהל' נזירות הל"ב:

פג ו מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ג:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' חצי לוג שמן לתודה ורביעית שמן לנזיר כצ"ל: ב] תוס' ד"ה אלא חצי כו' ורביעית שמן לנזיר כצ"ל: ג] בעין משפט אות ה' צ"ל מיי' פ"ח מה' נזירות ה"א:

צ"ל דבספרים של תוס' לא היה הגירסא בקושיא דפריך בתר הכי בגמ' כמו בספרים שלנו דגרסי' מ"ש משכב ומושב דמטמאין ליה דלפי ג"י זו לא מקשי תוס' מידי. מהר"מ

תוספי הרא"ש

וקתני רישא הרואה ראייה של זוב בש"א שומרת יום כנגד יום. אלמא לב"ש שומרת יום כנגד יום תולין. תמיה לי מאי קא פריך דב"ש וב"ה פליגי ברואה ראייה אחת דטמאה דאורייתא דב"ה משוי ליה לבעל קרי וב"ש משוי ליה כשומרת יום כנגד יום דאורייתא. וי"ל דאם איתא דלב"ש מטמאה משכב ומושב בשני אפילו לא ראתה לא הוה להו למימר כשומרת יום כנגד יום דלא לייתי למיטעי לטהר אותה בשלא ראתה קודם כמו רואה ראייה אחת של זוב: לא תימא כשומרת יום כנגד יום אלא אימא כבועל שומרת יום כנגד יום. תימה דרב הונא מדמי תוך י"א בלא ראתה כמו י"ב בשראתה כדקאמר רב יוסף לעיל אף אנן נמי תנינא וא"כ היכי קאמר דבתוך י"ב בשלא ראתה דבועלה טהור הא תנן במתניתין טבלה ביום שלאחריו ושמשה את ביתה ואח"כ ראתה בש"א מטמאה משכב אלמא בועלת טמא ביום י"ב כשראתה וא"כ ה"ה יום י"א אע"פ שלא ראתה. וי"ל דס"ל לרב הונא דאע"ג דגזרו תוך י"א בשני שלה היכא שלא ראתה אטו ראתה לענין משכב ומושב כי היכי דגזרו חכמים ביום י"ב שראתה אע"ג דאינה סותרת אטו ראיית דתוך י"א יום. לענין בועלה דלא שכיח לא רצו להחמיר בלא ראתה בשני שלה אטו ראתה אע"פ שגזרו חכמים בבועל כשראתה ביום י"ב אטו ראתה תוך י"א: מאי שנא איהו ומאי שנא איהי. פרש"י מאי שנא בועל דלא מטמא משכב ומושב כל זמן שלא ראתה אחר תשמיש דיליה ומאי שנא איהי דמטמא. ותימה דהיינו אידך קושיא דפריך בתר הכי מאי שנא משכבות ומושבות דמטמיא ומאי שנא בועל דלא מטמיא ונראה דה"פ מאי שנא איהו רואה ראיה אחת של זוב דמשכבות ומושבות שבין ראשונה לשניה לב"ש תולין ואם לא ראתה ראייה שניה טהורין ומאי שנא איהי רואה תוך י"א יום דמטמאה משכב ומושב אפי' לא ראתה כדקאמר רב הונא. ומיהו המדקדק פרש"י לא קשה מידי דה"פ מאי שנא איהו בועל דלא מטמא משכב ומושב אחר תשמיש ומאי שנא איהי דמטמאה והדר הו פריך מאי שנא משכבות ומושבות דגזור ביה משום דשכיחי ביה דמים ומאי שנא דלא גזור בה שתטמאנו במגע אלא טהור גמור הוי: ר' יוחנן אמר הילכתא י"א. תימה במאי קא מיפלגי ר' יוחנן ור"ל בדברי ר' אלעזר בן עזריה הא איהו לא איירי כלל ביום י"א אי הוי שימור אי לא אלא קאמר שיש י"א בין נדה לנדה דשייכא בהו זיבות ולא נדות. ועוד לפי דברי ר' יוחנן ור"ל מאי קא פריך קראי נינהו הא לא איירי קרא בדין י"א יום אי בעי שימור או לא. או אי הוי שימור לאחריני ומתוך לשון רש"י משמע דגרס במילתיה דר' אלעזר בן עזריה ויום י"א יום שבין נדה לנדה ול"ג י"א יום כו' דפרש"י מאי הילכתא דמשמע איום י"א קאמר ר' אלעזר דהוי הלכה למשה מסיני ובעי תלמודא מה הן הלכותיו משאר הימים שהיו לפניו. והא דפריך קראי נינהו ולא קפריך הילכתא למה לי אלא קשה ליה קרא למה לי דכיון דהילכתא היא די"א לא בעי שימור מילא שמעינן שיש י"א בין נדה לנדה. ומיהו קשה הא דמשני קראי לר' עקיבא הילכתא לר' אלעזר ב"ע הא מקראי דר' עקיבא לא שמעינן אי בעי שימור או הוי שימור לאחריני. וי"ל דלר' עקיבא שמעינן להו מסברא:

מסורת הש"ס

[סנהדרין פז.]

[מנחות פט.]

[זבחים פב.]

רש"ל

הגהות הב"ח

(א) גמ' אתה מרבה בשמן בשמן כל היום: (ג) תוס' ד"ה ר' יוחנן וכו' אין י"א צריך ספירה אבל מ"מ נעשה שמור לעשירי ור"ל סבר:

רש"ל מ"ז

צ"ל י"ב

הגהות הגר"א

[א] גמ' א"ל (ר' יהודה) נמחק וכ"ג בית שמאי:

בלא עת נדתה (*על נדתה) °סמוך לנדתה ואין לי אלא סמוך לנדתה מופלג לנדתה יום אחד מנין ת"ל °או כי תזוב אין לי אלא יום אחד מנין לרבות מופלג שנים שלשה ארבעה חמשה ששה ושבעה שמונה תשעה עשרה מנין אמרת מה מצינו ברביעי שראוי לספירה וראוי לזיבה אף אני אביא העשירי שראוי לספירה וראוי לזיבה ומנין לרבות אחד עשר ת"ל בלא עת נדתה יכול שאני מרבה אף שנים עשר אמרת לאו ומה ראית לרבות אחד עשר ולהוציא שנים עשר מרבה אני אחד עשר שראוי לספירת או כי תזוב ומוציא אני י"ב שאין ראוי לספירת או כי תזוב ואין לי אלא שלשה ימים שני ימים מנין ת"ל ימי יום אחד מנין ת"ל כל ימי טמאה מלמד שמטמאה את בועלה כנדה היא היא מטמאה את בועלה ואין הזב מטמא מה שהוא בועל והלא דין הוא ומה היא שאינה מטמאה בראיות כבימים מטמאה את בועלה הוא שמטמא בראיות כבימים אינו דין שמטמא מה שהוא בועל ת"ל היא היא מטמאה את בועלה ואין הזב מטמא מה שהוא בועל א] ומנין שהוא עושה משכב ומושב ת"ל °כמשכב נדתה ואין לי אלא שלשה ימים שני ימים מנין ת"ל ימי יום אחד מנין ת"ל כל ימי ומנין *שסופרת אחד לאחד ת"ל יהיה לה ב] יכול תספור שבעה לשנים ודין הוא ומה הוא שאין סופר אחד לאחד סופר שבעה לשנים היא שסופרת אחד לאחד אינו דין שתספור שבעה לשנים ת"ל יהיה לה אינה סופרת אלא יומה אלמא קראי נינהו לר"ע קראי לר' אלעזר בן עזריה הלכתא א"ל *רב שמעיה לר' אבא אימא בימָמא תהוי זבה בליליא תהוי נדה א"ל עלך אמר קרא °על נדתה סמוך לנדתה סמוך לנדתה אימת הוי בליליא וקא קרי לה זבה תנא *דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא שנאמר °הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות:

הדרן עלך תינוקת וסליקא לה מסכת נדה

רש"י

בלא עת נדתה. הינו אומר לך אלא ברואה שלשה אחר ימי נדתה סמוך לנדתה שראתה יום ראשון אחר ז' ימי נדתה וראתה שמיני ותשיעי ועשירי: או כי תזוב. לרבות רואה ט' וי' ואחד עשר: מנין לרבות שנים שלשה כו'. שכולן יש להן דין אחד: אמרת מה מצינו ברביעי. לימים שאחר הנדה: שהוא ראוי. לספירת נקיים אם ראתה אב"ג ופסקה: וראוי לזיבה. (א) לצרף עם בג"ד אם לא ראתה בא' דהא אתרבי מופלג יום אחד מקרא דאו כי תזוב ג) דהיינו בג"ד אף אני מרבה כל אלו עד י' ויו"ד בכלל שהן ראויין לספירה אם ראתה שלשה ראשונים משכי ז' נקיים עד שיהו נמי כראין לזיבה באיזה מהם שתראה שלשה רצופין: מנין לרבות י"א. שיצטרף עם הראשונים לזיבה לג' רצופין ואע"ג שאינו ראוי לספירת נקיים של זיבת ג' ראשונים: ת"ל בלא עת נדתה. ואפילו מופלג לימים הרבה: יכול. כיון דכתיב בלא עת נדתה שאני מרבה אף י"ב שאם ראתה י' י"א י"ב תהא זבה גמורה ולא תהא תחלת נדה בראיית י"ב אלא מצטרף לזיבה: יום י"א. שהוא ראוי לספירת זיבה או כי תזוב דזיבה רביעי מתרבי מאו כי תזוב ולאותה זיבה משכי ימי ספירה עד י"א: ואין לי. שתקרא זבה לטומאה אלא רואה שלשה רצופין: ת"ל ימי. כל ימי זוב טומאתה כימי נדתה תהיה: טמאה. מלמד שמטמאה את בועלה כנדה שמפורש בה אשר ישכב איש וגו': היא שאינה מטמאה. בשלש ראיות ביום אחד טומאת זוב גמור לקרבן כאילו ראתה שלשה ימים אבל זב מטמא בין בג' ראיות ביום אחד בין בג' ימים רצופין כב"ק בפ' כילד הרגל (דף כד.): ואין לי. עושה משכב ומושב בימים שאחר הנדה אלא הרואה שלשה ימים שני ימים מנין: ת"ל. כל המשכב אשר (ג) ישכב עליו כל ימי זובה כמשכב נדתה: יהיה לה. הוסיף לה הויה של שמור: הוא שאינו סופר אחד לאחד. זב בעל ראייה אחת כבעל קרי וטובל בו ביום סופר שבעה לשנים: אלמא קראי נינהו. כל דין י"א שבין נדה לנדה מכאן למדנו שהן י"א יום והרואה בהם ג' הרי זו זבה והרואה בא' בב' סופרת יום כנגד יום ולסוף י"א מתחילין ימי נדה אם תראה אחד תשב ששה והוא שהרי לא רבינן לדין יום זובה אלא י"א ומכאן ואילך הרי היא בדין פרשה ראשונה דכתיב בה שבעת ימים תהיה בנדתה: לרבי עקיבא קראי. דלא גמר הך הלכתא הלכה למשה מסיני דקאמר ר' אלעזר בן עזריה וכי היכי דיליף אלי לוג שמן לתודה מקראי הכי נמי יליף אחד עשר יום שבין נדה לנדה מקראי: בימָמי. ראתה ביום תהיה זבה כדכתיב (ויקרא טו) ימים רבים אבל ראתה בלילות לא תהא זבה: סמוך לנדתה. ליל שמיני שהרי ימי נדות כל שבעה עד הלילה כדכתיב שבעת ימים תהיה בנדתה: הלכות. משנה וברייתא הלכה למשה מסיני:

תוספות

אין לי אלא יום אחד מנין לרבות מופלג שנים ושלשה. אגב ריהטא נקט שנים דשנים הייט יום שני לימי זיבה דהייט מופלג יום אחד שריבה כבר דהא מני ואזיל עד י' וי"א וא"כ שנים הייט שני: הוא שמטמא בראיות כבימים אינו דין כו'. תימה דאיכא למפרך מה להיא שכן מטמאה באונס והכי אמרינן בריש פרק בנות כותים (לעיל לב:) דלא ילפינן מהדדי וכן לקמן דקאמר מה הוא שאינו סופר אחד לאחד כו' איכא למפרך מה להוא שכן מטמא בראיות כבימים מיהו בזה מצינן שפיר למילף דלגבי ספירה אחמיר רחמנא באשה מבאיש ולענין ספירה עביד שפיר ק"ו הואיל ולענין ספירה מצינו שהחמיר באשה מבאיש וצ"ל שאינו קל וחומר גמור אלא כמו גילוי מילתא בעלמא לגלות זה על זה וצ"ע דאיכא מקומות דאיכא תרי קראי לדם נדות ולזיבות ויש מקומות דנפקא מחד קרא:

ת"ל כל ימי (ג) נדתה. תימה דהך מוקמינן כר"ע אלמא ר"ע קא דריש כל וכן בשלהי פ' התערובת (זבחים פב.) דריש ר"ע כל וא"כ כי קאמר בפסחים פרק אלו עוברין (דף מג:) מאן שמעת ליה דדריש כל ר' אליעזר הוא דלמא ר"ע הוא דדריש נמי כל ויש לומר דאין לדמות דרשות דכל להדדי דיש כל דשייך למדרש לכ"ע והאי דשמעתין דלמנינא מדרש שפיר דמדימי למנינא כל נמי למנינא*:

תנא דבי אליהו כל השונה הלכות. אית ספרים דלא גרסינן ליה מיהו בפירוש רש"י איתא ור"ת הגיהו בספרו וכן נראה דאיידי דאיירי לעיל בהלכתא מייתי לה לסיים בדבר טוב ואיתא נמי כן במגילה פרק בתרא (דף כח:) והכי נמי אמרינן באין עומדין (ברכות לא.) שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו דבריהן בדברי שבח ותנחומין:

הדרן עלך תינוקת וסליקא לה מסכת נדה

עין משפט נר מצוה

פד א מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ב:

פה ב מיי' פ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הל"א ופ"ד מהל' איסורי ביאה הל"ב:

פו ג מיי' פ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ג:

פז ד מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ז ופ"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל"ב:

פח ה מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"א והלכה ט:

[וע"ע תוס' מנחות ט: ד"ה אמר ותוס' זבחים פב. ד"ה ת"ל ותוס' פסחים מג: ד"ה מאן ותוס' מנחות יא: ד"ה קומץ]

מסורת הש"ס

נסי' גי' רש"י צריך למחוק תיבות אלו וכצ"ל לקמן מנין לרבות י"א ת"ל על נדתה ולקמן א"ל עלך אמר קרא בלא עת נדתה סמוך לנדתה כו' וע' רש"א

הוריות ד.

[ילקוט איתא ר' ישעיה]

[מגילה כח:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וראוי לזיבה להצטרף עם ב"ג אם לא ראתה וכו' ז' נקיים עד עשירי שיהו נמי: (ב) ד"ה ת"ל כל המשכב אשר תשכב: (ג) תוס' ד"ה ת"ל כל ימי זובה כמשכב נדתה תימה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ומנין שהוא עושה משכב ומושב. מלת שהוא נמחק. וכ"ב שהיא כצ"ל וכ"ה בת"כ: ב] שם יכול תספור שבעה לשנים. כ"ב עי' ת"כ וקרבן אהרן דף קע ע"א וע"ב: ג] רש"י ד"ה וראוי לזיבה וכו' דהייט בג"ד כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אף אני וכו' משכי ז' נקיים עד העשירי שיהו וכו' כצ"ל:

תוספי הרא"ש

מנין לרבות שני ושלישי כו'. מדקא חשיב עד עשירי ואחד עשר אלמא האי שני הוא יום שני לימי זיבה וכדי נסבה דהיינו מופלג יום א' מנדתה וכבר ריבה אותו מאו כי תזוב אלא אגב ריהטא תוזר וכופלו בהדי אחריני: מנין לרבות יום י"א (יום). דס"ד לא מרבינן ראוי לספירה אלא לעיקר זיבות הכתובה בפסוק אבל לא לספירה דמרבינן מאו כי תזוב: ומה היא שאינה מטמאה בראיות כבימים. ותימה מה להיא שכן מטמאה באונס כו' ובסמוך דקאמר ומה הוא שאין סופר אחד לאחד וכו' איכא למיפרך מה להוא שכן מטמא בראיות כבימים כדאמרינן בריש בנות כותים דלא ילפי מהדדי מכח הנך פירכי. וי"ל דאינו סומך עיקר על הק"ו אלא כמו ילמד סתום מן המפורש. ויש דברים דילפי מהדדי כדמפרש בריש בנות כותים: תאנא דבי אליהו כל השונה הלכות. איידי דאיירי לעיל בהלכות י"א שהיא הל"מ קא מייתי לה הכא כדפרש"י. הלכות משנה וברייתא והלכה למשה מסיני. ומיהו לא שייכא כל כך הכא טפי מבשאר דוכתי דלא מייתי לה אגב גררא זו אלא משום דניחא ליה לסיים בדבר טוב כדאמרינן באין מעמידין שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו בדברי שבח ותנחומין: סליק פרק תינוקת בס"ד ובסליקותיה מסכת נדה ברחמי שמיא

הדרן עלך תינוקת וסליקא לה מסכת נדה

הכותב נסים מוליכה ן' כה"ר אברהם מוליכה נ"ע

אחר השלמת המסכת יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך:

*) **הדרן** עלך מסכת נדה והדרך עלן דעתן עלך מסכת נדה ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת נדה ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:

יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר זה:

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא **) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחוקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלין שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון לפניך ה' אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת נדה כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם: ותתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: יהא שמיה רבא וכו' יתברך וכו' על ישראל וכו' יהא שלמא וכו' עושה שלום וכו':

*) [סי' הגון ע"ז תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בספר זכיות ח"א פ"ג]: **) [בסיומא דסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב רמאים על הזכרת שמות הללו]:

שמאי פרק א

א עשו גביעות (של עובדי כוכבים) מבהמה (שחוטה) ונמצאת טריפה צ"ע להתיר הגביעות : ד"ה דאיכא : דף ג ע"ב
ב נפגם הסכין במישוש בתרא כשרה : ד"ה התם :
ג ספק טומאה הצף על פני המים אפי' ברה"י דכל ספק טומאה טמא הכא טהור כדאיתא בנזיר : ד"ה ותניא (א) : דף ג ע"ב
ד יש להחמיר בכלים יותר מבאוכלין : ד"ה שאני : דף ד
ה אין שונין בסברות להקל אלא להחמיר : ד"ה ואם : דף ה ע"ב
ו מצאה כתם ולמחר ראתה מונה מן הראיה ואילך : ד"ה ואינה : דף ו
ז בשעת קריאת שם חלה צריך שקפה : ד"ה ומקפת : דף ז
ח נכון בפסח להגיע כל המצות (בכל) כשמפרים אחת על כולן : בא"ד
ט עיסה שנילושה וסיתה מחוברת אוכל והולך ואח"כ מפרים חלה : בא"ד
י בדקה יום ראשון ויום ז' והפסיקה בטהרה חשיב ספירה ולכתחילה צריך לבדוק בכל יום כל ז' הימים : ד"ה ר"א : ע"ב
יא חייב אדם למחות לכבוד רבו : ד"ה אמר ר"י : דף י ע"ב
יב לא הגיע זמנה לראות לא בעיא בדיקה : ד"ה הרי :
יג משוכרת ומניקה בעיא בדיקה : ד"ה דיין :
יד אין ווסת פחות משלש פעמים : ד"ה קפלה : דף יא
טו אסור לבא על היפנה אלא כה"ג שאינה ערה כל כך שתדע להשיבו שהיא טהורה : ד"ה בין : דף יב
טז לבעלה לא בעיא בדיקה וגם אין להחמיר לבדוק : ד"ה מהו :
יז אם בא בעלה תוך עונתה א"צ לשואלה אבל לא בבא אחר מעונתה : ד"ה מי : ע"ב

כל היד פרק שני

יח מעטרה ולמטה מותר לאחוז באמה רק משום ניצוצות או משום בית הכנסת : ד"ה כל : דף יג
יט אסור לאחוז באמה ולהשתין : (ד"ז בגמרא) :
כ מאוס לשפשף : ד"ה ולא :
כא אם היה נשוי מותר לאחוז באמה אך יש להחמיר : ד"ה אם :
כב מותר לשכוב על צדו ולקרות ק"ש : ד"ה ק"ש : דף יד
כג עד שאינו בדוק כלל מעולם ובדקה בו תלינן מעיקרא היה בו דם : ד"ה בעד : ע"ב
כד תלמיד אינו אומר לרבו אתה אלא אתה רבי : ד"ה מאי :
כה (ב) האשה שעשתה צרכיה שראתה אף כשהיא עומדת מטהר ר' יוסי ובפרק האשה פסק הש"ס כוותיה ורבינו חננאל פירש דרבי יוסי לא מטהר אלא בדיעבד : ד"ה ור"י :
כו טבל אינו אסור בהנאה כו' : ד"ה כדי : דף טו ע"ב
כז שפחה מטמאה בלידה : ד"ה בשפחתו :
כח אין כהן מטמא לנפל ואינו מטמא שלא לצורך המת : ד"ה וכא :
כט אשה שיש לה וסת ולא בדקה בשעת וסת ואח"כ בדקה ומצאה טהורה טהורה לבעלה לכתחלה צריכה לבדוק בשעת הווסת : ד"ה ורב נחמן : דף טז
ל הרואה דם מחמת מכה ומרגשת שהדם ממנה תולה בה אבל אם אינה מרגשת טמאה אם הוא זמן וסת : ד"ה ומר :
לא אין להשתין לפני מטתו ערום ואף לא לשמש ערום רק דרך צניעות : ד"ה משתין : דף יז
לב לא יקרקש [בזוגי] לסור משם בני ביתו בשעת תשמיש : ד"ה מקרקש :
לג השורף צפרניו חסיד מפני שהריפתן מזיק לו (ג) : ד"ה שורפן :
לד דם ירוק כאתרוג טהור : ד"ה הירוק : דף יט ע"ב
לה אסור לכתוב ספר תורה בדיו של עפצים : ד"ה פלי : דף כ
לו מותר לראות דמי אשתו : ד"ה כל : ע"ב
לז היכא דאגמריה סמך (ד) [יכול] להתיר מה שאסר חכם א' : ד"ה אגמריה :

המפלת פרק שלישי

לח (ה) דם עכור ממעכו ברוק ע"ג צפורן ואם אינו נתמעך לא הוי דם אבל לר"י לא בעי מיעוך אחר הבאת חמין :
לט הראה פוטר גם בנפלים : ד"ה סנדל : דף כו
מ שדרה של לולב צריך שיצא מן ההדס טפח : ד"ה שדרה :
מא נטמא התנור מתוכו נטמא גם היד אבל נגע שרץ ביד לא נטמא התנור : ד"ה מן :
מב רוקא אמוראי לא סבירא להו דאשתהי ולד יותר מט' חדשים : ד"ה אלא : דף כז
מג ימי לידה (ו) שאין רואין בהן אין עולין לספירתה : ד"ה ש"מ : דף ל
מד לית לן טבילה בזמנה מצוה : ד"ה וש"מ טבילה :

בנות כותים פרק רביעי

מה היסט היינו הכריע זה את השני בכף מאזנים ומסיטו כולו : ד"ה תחתון : דף לג ע"ב
מו עליונו של זב (ז) כנגד שמקצתו על זב ומקצתו על האבן : בא"ד :
מז (ח) כשמרים חלה בזמן הזה מאכילין לקטן שלא ראה קרי או לגדול שטבל : ד"ה והטבילוה : דף לג
מח מותר לסוך בשומן חזיר וחלב : ד"ה ובשמן :
מט מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ביה"כ : בא"ד
נ אשה שמשמשה וראתה מיד אין לה להתחיל לספור ז' נקיים עד אחר יום ד' דבעינן שש עונות : ד"ה רואה : דף לג
נא בזמן הזה שכן ספק זבות וספרה אחר הלידה ז' נקיים וראתה בימי טהרה קודם טבילה אינה סותרת ואפילו אשה דעלמא נמי (ט) הכי אלא משום דנשים החמירו כדרבי זירא כו' : ד"ה שבוע : דף לו
נב גמל במעי פרה מותר דלא דרשינן את הגמל כר"ש לאסר :
נג ימי לידה שאין רואה בהן לרש"י עולה לספירה ולא לר"ת : ד"ה אביי : דף לז
נד לחי העומד מאליו הוי לחי : בא"ד
נה רב סעדיה (ור"ת) התיר לבעול על דם טוהר : בא"ד
נו אם נתעברה בסוף הדם יולדת בתחילת תשעה דשיפורא גרים : ד"ה שיפורא : דף לח
נז אשה קובעת וסת בימי ספירת זיבתה וכ"ש בימים הראוים לזיבה : ד"ה רב הונא : דף לט
נח אשה שמשמשת וכבדה את ביתה יפה יפה יכולה לספור מיד : ד"ה פולטת : דף מא ע"ב

יוצא דופן פרק חמישי

נט ישבה על המשבר ומתה מחתכין אותה בשבת ומוציאין את הוולד : ד"ה איתו : דף מד
ס המקשה חותכין את הולד אבר אבר יצא ראשו אין דוחין נפש מפני נפש : בא"ד
סא ומביאין סכין דרך רשות הרבים : בא"ד
סב גוסס בידי אדם ההורגו פטור *(והוא הדין)מחללים עליו את השבת ואין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב : בא"ד
סג עגל שנשחט ביום (שמיני) [צ"ל שביעי] אסור : ד"ה דקים : ע"ב
סד מת ביום שלשים הוי נפל ואפ"ה אם אשת כהן היא אינה חולצת : בא"ד
סה ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון שניהם מתאבלים עליו : בא"ד
סו ספק אחיו ספק אין אחיו אין מתאבל עליו : בא"ד
סז נושא הבתולה בועל בעילת מצוה ופורש : ד"ה אחר : דף מה
סח תינוק בן י"ג ויום א' תינוקת בת י"ב ויום א' חייבין במצות :
סט הלכה כרבי לגבי רבי אלעזר ברבי שמעון : ד"ה אלו : ע"ב
ע תוך הזמן כלפני הזמן : ד"ה קטנה :
עא קטנה אינה חולצת עד שתביא שתי שערות : ד"ה אבל :
עב למכור בנכסי אביו עד שיהא בן י"ח : בא"ד
עג נשבע שלא יאכלו אחרים אין (י) נאסר אם לא אסר עליהם בקונם דהוי כהקדש : ד"ה כגון : ע"ב
עד אמר לאשתו קיים ליכי שוב אינו מפירה : ד"ה כדרך :
עה תרומה בטילה ברוב מדאורייתא וכן ערלה וכן כלאי הכרם : ד"ה אתי : דף מז
עו אתרוג ניטלה פטמתו עלתה חזזית על חוטמו במשהו פסול הכל הוי בצד עליון ניטל עוקצו כשר : ד"ה ראש :
עז שפחה כנענית מותרת לכותי וכן עבד בכותית : ד"ה מסר :
עח לא הביא סימנים עד רוב שנותיו מכאן ואילך הוי גדול וסרים : ד"ה עד : ע"ב

בא סימן פרק ששי

עט סומכין אבדיקת נשים אחר י"ב שנה : ד"ה ואיבעית : דף מט
פ יום אחרון הוי כלאחר זמן : בא"ד
פא יבם ויבמה קטנה שבאו לחלוץ טוב לכתחלה לבודקן לפני הפרק (כ) וכן לאחר הפרק אם הם אותם שערות שהיו קודם הפרק ואם יש ליבמה דדים גדולים אין צריך לבדוק אחר השערות : בא"ד
פב דלי נקוב בכונס משקה שדולין מן הבאר (ל) ושופכין לצינור מטבילין בצינור הידים : ד"ה אם :
פג כל כלי נקוב בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים בין כלי חרס בין כלי עץ : בא"ד
פד גר שאין אמו מישראל אינו דן את ישראל דיני ממונות אלא א"כ קבלו עליהן ולחליצה גרים פסול ואם אמו מישראל דן אפי' ישראל : ד"ה חדא : ע"ב
פה אשה פסולה לדון ולהעיד : ד"ה כל הכשר : דף נ
פו אוהב ושונא פסולין לדון וכשרין להעיד (מ) *[סומא פסול להעיד] ואפילו ע"י עדות שראה קודם שנסתמא דבעינן תחלתו וסופו בכשרות : ד"ה ורבי :
פז נוגע בעדות מסתלקין הרי מינייהו ולדיינו ולא יעידו : בא"ד
פח תבלין שאין ראוי אלא לטעם אין חייבין במעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין אבל הטעוין לטעם ולאוכלן בעין כגון שומין ובצלים חייבין ומטמאין : ד"ה כל שחייב :
פט מין הנקרא תרנגולתא דאגמי שרי הזכר והנקבה ומין הנקרא תרנגול דאגמי אסור הזכר והנקבה : ד"ה תרנגולתא : ע"ב
צ אין לברך לשמור חוקיו כשמסלק תפילין לא בלילה ולא בעי"ש : ד"ה ולבני : דף נא ע"ב
צא אינה חולצת עד שתביא שעור גדול שבכולן ועד שיהו שתי שערות במקום אחד : ד"ה הלכה : דף נב ע"ב
צב לא תמאן משהביאה ב' שערות קטנות ואפילו אחת בגבה ואחת בין קשרי אצבעותיה ור"ת פירש בזמן זה אין ממאנת אחר שתים עשר שנה שאין אנו בקיאין לבדוק דאפילו שתי גומות מהני : בא"ד
צג מצאה כתם ואחר כך ראתה מונה מראייה ואילך ספירות : (ד"ז בגמרא)* : דף נג ע"ב
צד אין נעשית זבה אם לא ראתה שלשה ימים רצופים ולא במפוזרים : ד"ה ולרבעה : דף נד
צה ימים הראויין לימי נדה עולין לספירה לכ"ע : ד"ה הני :

*) צ"ל ואפילו הכי [וכ"ה בכ"י]

דם הנדה פרק שביעי

צו (נ) אין מטמאין באבן מסמא עד שאין מרגישין הזב שעליה וכשהטהור תחת האבן והזב למעלה טמא משום משא אבל כשהבגד תחתיה טמא משום משכב : ד"ה אבן : דף נה
צז עור האדם וכן עור קדשים אחר זריקה מותרין בהנאה : ד"ה שמא :
צח רוק יבמה א"צ (ס) בפניו : ד"ה נילף : ע"ב
צט יבמה שרקקה דם בכת קרינא ביה וירקה :
ק כותי ועבד הבא על בת ישראל לכ"ע הוי ישראל :
קא כהן טמא אסור להשהות בבית הקברות : ד"ה ודילמא : דף נז

הרואה כתם פרק שמיני

קב אם אחר מציאת כתם רוב ימיה טמאה טמאה היא ולא תלי' : ד"ה ובמגעות : ע"ב
קג לבשה שלשה חלוקים תולה אף בתחתון דרך אשה לגלות חלוק העליון ולא לגלות בשרה : ד"ה על :
קד טיפין טיפין אין מצטרפין על הבגד אבל בבשרה מבעיא ליה : ד"ה כשורה : דף נח
קה כל שהספק ברשותו עליו להביא ראייה לא שייך בשאלה : ד"ה ולענין :
קו סרגא הרבה מאכולות או פשפשין תולה בהן : ד"ה ולדבריו : ע"ב
קז אין (ע) לתלות בחוירים במקום שאין רגילין ליגע בה אבל במקום שיש רגלים לדבר תליא בהן אפילו יותר מכגרים מן החגור ולמטה ואפי' לא נתעסקה ואין בה מכה שיכולה ליגע : ד"ה עיר :
קח תלינן כתם שלמטה מן החגור בשל עליון דכמו שהעליון בא מעלמא כן למטה : ד"ה סיו : דף נט
קט נמצא עליה מין א' משאר דברים תולה בו (פ) בכתם וכן נמצא למעלה מחגור מין אחד תולה בו כמה מינין שלמטה : ד"ה נמצא :

האשה פרק תשיעי

קי צ"ע אם ספרה מקצתו או הכל ולא טבלה תולה בלא ספירה כלל : ד"ה תולה : דף ס
קיא כשאילה חלוקה לבעלת הכתם אפילו בראשון שלה אין תולה בה : ד"ה מהו :
קיב יש לה וסת אין תולה כשאין לה ווסת וכן לא הגיע (צ) וסתה אם ימצא דם תחת אחת מהן אין תולה בהגיע ווסתה : ד"ה שברה : ע"ב
קיג הרואה אסור להצילו וכן יזהר פן יעלילו עליו : ד"ה אמריכנו : דף סא
קיד לא שייך בטול ברוב אלא כשאיסור מעורב בהיתר ולא (ק) כשנכנס היתר : ד"ה נגד : ע"ב
קטו כלאים (ר) מותר למוכרן לעובד כוכבים וכן לעשות מהן מרדעת לחמור ותכריכים למת : ד"ה לא ימכרנו :
קטז מרדעת חמור ותכריכי מת (ש) והכרים והכסתות אין בהם משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן : בא"ד
קיז לא יעלה מרדעת על כתפו להוציא בו זבל דהעלאה אסור · תכריכי המת אסורין בהנאה : בא"ד
קיח מוכרי כסות אין בהם משום כלאים דאינו נהנה ופטורים (ת) מן הציצית : ד"ה אבל :
קיט הכא שאול זה את כליו קברוהו תחת מרגלותיו של אביו והתירו תכלת מבגדו : בא"ד
קכ שתי תכיפות חיבור וכל שכן אריגה : ד"ה שוע :
קכא חוטי ציצית צריך להיות שזורים : בא"ד
קכב וסתות דגופה צריך להיות שוה אחת או שתים : ד"ה מעטשת : דף סג
קכג ראתה שלש פעמים באחד בחדש או (א) בשתים כך הוי ווסת אע"ג דהחדשים אינם שוים אבל ראתה היום ושניה בעשרים לה ושלישי בכ"א לשניה אין הראשונה מן המנין עד שתשלש : ד"ה איתמר : דף סד
קכד בתולה זימנא קבעה לה וסת לתשמישה : ד"ה מיתם :

תינוקת פרק עשירי

קכה מותר לבעול לכתחלה בשבת : ד"ה דשרי : ע"ב
קכו גת של (ב) אבן מנגבו אפילו אינו מוסף ושל ישראל ונגע בה עובד כוכבים מדיחה : ד"ה הלפין : דף סה
קכז הרואה מחמת תשמיש ג"פ אסורה לבעלה אפילו על ידי בדיקה לרש"י ור"ת התיר : ד"ה ותבדוק : דף סו
קכח נדה תופסת וסורקת וטובלת ואפילו היא נדה כהנת אבל כהנת דעלמא בעיוני סגי : ד"ה אם סמוך : ע"ב
קכט מנהג כל הנשים לחוף (לרחוץ) כל הגוף : בא"ד
קל שרי לרחוץ בחמין אחר טבילתן מפני הקור :
קלא אשה לא תטבול במקום שהספינות הולכים מפני הטיט וגם מפני שבושה לטבול שם : ד"ה אשה
קלב זב טעון מים חיים ולא זבה :
קלג (ג) מקוה היינו מים מכונסים ולא מקום באר מים שלנו :
קלד נתנה תבשיל לבנה סמוך לפני טבילתה לא עלתה לה טבילה : ד"ה נתנה : דף סז
קלה לפלוף שבתוך העין והוא לח אין חוצץ חוץ לעין אפי' לח (ד) חוצץ : ד"ה לפלוף :
קלו גילדי צואה שעל בשרו ובלק שתחת הצפורן חוצצין : בא"ד
קלז צפורן המדולדלת ולכלוכי צואה שעל הבשר וצואה שתחת הצפורן שכן לחין אין חוצצין אלא יבשין : בא"ד
קלח אשה לא תעצים עיניה ולא תפתח ביותר : ד"ה פתחה :
קלט מעות בפיה עלתה לה טבילה : בא"ד
קמ נתנה שער בפיה קפלה ידיה (ה) קרצה שפתותיה כאילו לא טבלה ותרתי ידיכותיה קאמר זו מזו ולהגביה הדדין מעל החזה : בא"ד
קמא כל החוצץ לטהרות חוצץ לבעלה ור"ת חילק בימיהו : ד"ה פתחה עיניה כו' :
קמב אין (ו) לטבול ביום בין בח' בין בתשיעי : ד"ה משום : ע"ב
קמג אין צריכה לצאת מביתה בלילה רק שתשוב לביתה כשהיא לילה ובמקום שיש ליראה מפני פריצים וגנבים שרי ביום : בא"ד
קמד ר"ת אוסר שתחוף בע"ש בשביעי שלה ולטבול בשבת ביום שהוא שמיני : בא"ד
קמה אין לחוף מבעוד יום ולצאת מן המרחץ קודם הלילה והמנהג שחופפה במרחץ עד הלילה ויש מחמירות · אע"פ שחפפו טוחות עמהם מסרק וסורקות על בית הטבילה : ד"ה כן אמרו : דף סח
קמו כשליל טבילתה במוצאי שבת תחוף במוצאי שבת ואם י"ט הוא במוצאי שבת תחוף מע"ש : ד"ה הא דאפשר :
קמז ואם חל טבילתה ליל ט' באב אסור לטבול וכן ליל י"כ ואם אין פנאי לרחוץ ולחוף בלילה תרחוץ ותחוף ערב ט' באב כדי להיות נקי' לה עדיין לחוף ליל מוצאי ט' באב ולטבול : בא"ד
קמח כל קרבנות יחיד טעונין סמיכה ואפילו אשם : ד"ה וסמיכה : דף ע ע"ב
קמט כל חטאת ואשם אין טעונין נסכים אלא של מצורע : בא"ד
קנ תשובה מועלת ליחיד אפילו אחר גזר דין יפה צעקה לאדם : ד"ה כאן בשעה :
קנא נוטלין ידים מכותיות ונדות ויולדות : ד"ה מערה : דף עא ע"ב
קנב בדיקת סוף היום עולה לספירה : ד"ה הרואה :
קנג דרך לסיים בדבר טוב וכן הנביאים סיימו בדברי תנחומין : ד"ה תנא : דף עג

סליק

נוסחאות כ"י

(א) כל הטמאות כשעת מציאה להחמיר ולא להקל דף ד ע"א תוס' ד"ה שכל הטמאות : (ב) האשה העושה צרכיה אף עומדת טהורה : (ג) ושלא במקומן לא מזיק : (ד) רשאי להתיר : (ה) לפרש"י דם כמין עפר : (ו) שאינה רואה בהן : (ז) הוא בגד : (ח) אילונית הוי קדושי טעות סימני סרים אין בודקין עד שיהא גדול בשנים [כ"ה בתוס' דף לב ע"א ד"ה טמא תמצא] חלה בזמן הזה אין מאכילין אלא לקטן : (ט) נמי הוי הכי : (י) צ"ל אין נאסרים : (כ) לפני הפרק אם יש להם שערות וכן לאחר הפרק ואם הם אותם שהיו קודם נמתין עד שיבואו שתי שערות אחרות אבל אם לא בדקו בתחלה תולות אם יש להן שערות ולא חיישינן שמא לפני הפרק באו : (ל) ומשקין ושופכין : (מ) סומא משתי עיניו (כשרים) [כשר] (ופוסלין) [ופסול] להעיד ואפי' על עדות שראה קודם שנסתמא : (נ) אבן מסמא היא כבדה עד שאין הזב מרגישים וכו' וכשיד הטהור תחת האבן וכו' אבל הבגד שתחתיו טמא משום משכב : (ס) א"צ ליגע בפניו : (ע) אין רגילין לתלות וכו' אבל במקום רגילות לדבר וכו' ומן החגור וכו' ואין בה מכה שיכולה לתלות : (פ) תולה בו הכתם : (צ) וכן לא הגיע עת ווסתה אינה תולה בהגיע עת ווסתה : (ק) ולא בכלאים שנכנס היתר : (ר) כלאים נכרים מותר למוכרן : (ש) וכן הכרים והכסתות : (ת) ופטורים ג"כ מן ציצית : (א) או בב' לחודש : (ב) של עובדי כוכבים : (ג) סתם מקוה מים מכונסין : (ד) אפי' לח אינו חוצץ : (ה) נתנה שיער בפיה קמלה שפתותיה כאילו לא טבלה : (ו) אין לאשה לטבול :

סליק סימני פסקי תוספות ממסכת נדה

שמאי פרק ראשון נדה

א [דף ב ע"א] **כל** אשה [א] שיש לה וסת [ב] דיה שעתה. דכיון שיש לה וסת קבוע אמרי' אורח בזמנו בא ואינה מטמאה למפרע. גרסי' בפ' כל היד (דף טז.) [ב] בעא מיניה רבא מרב נחמן ווסתות דאורייתא או דרבנן. כלומר הא דאמר אורח בזמנו בא הוי דאורייתא הלכה למשה מסיני. וכי מטא זמן ווסתה מחזקינן לה בטומאה אפילו בדקה עצמה אחר זמן ווסתה ומצאה טהור או דרבנן ואם מצאה טהור טהור. איתמר אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף בדקה אמר רב בדקה ומצאה טמא טמא טהור טהור ושמואל אמר אפילו בדקה ומצאה טהור טמא שאורח בזמנו בא. לימא בווסתות קא מיפלגי מר סבר ווסתות דאורייתא ומר סבר ווסתות דרבנן. אמר רבי זירא דכולי עלמא ווסתות דאורייתא ולא קשיא כאן כשבדקה עצמה בשיעור ווסת כאן שלא בדקה עצמה בשיעור ווסת. רב נחמן בר יצחק אמר בווסתות גופייהו קמיפלגי מר סבר ווסתות דאורייתא ומר סבר ווסתות דרבנן. אמר רב ששת כתנאי רבי אליעזר אומר טמאה נדה ורבי יהושע אומר תבדוק. והני תנאי כהני תנאי. דתניא רבי מאיר אומר טמאה נדה וחכמים אומרים תבדוק. וימא הני תנאי כהני תנאי. דתניא הרואה דם מחמת מכה [ג] אפילו בתוך ימי נדתה טהורה דברי רשב"ג רבי אומר אם יש לה ווסת חוששת לווסתה מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר ווסתות דאורייתא [ד] ומר סבר ווסתות דרבנן. אמר רבינא דכולי עלמא ווסתות דרבנן [ה]. והכא במקור מקומו טמא קמיפלגי וכו'. וקי"ל כרב נחמן בר רב יצחק דהוא בתרא דמוקי פלוגתא דרב ושמואל דקמיפלגי בווסתות גופייהו אי הוי דאורייתא או דרבנן [ו] א) וקיימא לן הלכתא כרב באיסורי כדאיתא בבכורות פרק יש בכור (דף מט.) (א) הלכך קיימא לן דווסתות דרבנן ואם לא בדקה עצמה בשעת ווסתה ואחר כך בדקה עצמה ומצאה טהור טהור. ורבי יוחנן נמי סבר ווסתות דרבנן. מדאמר ר' יוחנן (דף טו:) אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי ווסתה ובא עליה. ואם כן סבר ווסתות דרבנן. מדאמר ריש לקיש (שם.) משום רבי יהודה נשיאה אמתניתין דהבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה אמר רב הונא לא שנו אלא שלא הגיע עת ווסתה אבל הגיע עת ווסתה אסורה לשמש [ז] אלמא קסבר ווסתות דאורייתא ורבה בר רב הונא אמר אפילו הגיע עת ווסתה נמי מותרת אלמא קסבר ווסתות דרבנן. וקשיא היאך מותרת הא אמרינן [ח] בפ"ב דשבועות (דף יח:) אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן עונה אחת סמוך לווסתן וכל שכן אם עבר ווסתה שיש לספק שמא ראתה ונ"ל כגון ששהתה אחר ווסתה כשיעור שהיתה יכולה לטבול. כההיא דרבי יוחנן בעלה מחשב ימי ווסתה ובא עליה ודווקא אי ווסתות דרבנן אבל אי ווסתות דאורייתא אפילו ששהתה כשיעור טבילה אסורה. דודאי ראתה חשבינן לה ואין ספק מוציא מידי ודאי [ט] הלכך גם רבי יוחנן סבר ווסתות דרבנן. וכן פסק בשאלתות דרב אחאי (פ' מצורע סי' פ"ט) וכן פר"ח ז"ל. ועוד דקי"ל כרבי יהושע לגבי רבי אליעזר וכחכמים לגבי רבי מאיר. [י] ועוד דרבינא דהוא בתרא דחיק לאוקומי פלוגתא דרבי ורבן שמעון בן גמליאל במקור מקומו טמא ולכ"ע ווסתות דרבנן ולא קיימא לן כמתני' דהיתה במחבא. ואע"ג דקתני רישא הגיע עת ווסתה ולא בדקה טמא. הא אמרינן לקמן בפרק בנות כותים (דף נט.) דכולה ר"מ היא: **ב** גרסי' בפרק שני דשבועות (דף יח:) והזרתם את בני ישראל מטומאתם [כ] מכאן אמר רבי אושעיא (ב) אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן (ג) סמוך לווסתן. וכמה אמר רבא עונה [ל] (וכמה עונה. יום או לילה) [לפנינו שם בשבועות ליתא לכל זה] ולקמן בפרק האשה (דף סג:) תנן היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה רבי יהודה אומר [מ] כל היום שלה. והא דתניא רבי יהודה כל הלילה שלה. לא קשיא כאן דרגילה למיחזי בתחלת יממא כאן דרגילה למחזי בסוף ליליא. תני חדא רבי יהודה אוסרה לפני ווסתה ומתירה לאחר ווסתה ותניא אידך רבי יהודה מתירה לפני ווסתה ואוסרה לאחר ווסתה. לא קשיא הא דרגילה למיחזי בתחלת יממא הא דרגילה למיחזי בסוף ליליא. אם ווסתה בתחלת היום משמשת כל הלילה עד אור הבוקר ופורשת כל היום אחר ווסתה. ואם ווסתה בסוף הלילה פורשת כל הלילה קודם ווסתה ומשמשת לאחר הבוקר. אמר רבא הלכתא כרבי יהודה ומי אמר רבא הכי והתניא והזרתם את בני ישראל מטומאתם מכאן אמר רבי

רש"י א כל אשה שיש לה וסת. קבוע ג"פ ובדקה בשעת וסתה ומצאתה טמאה: **דיה** שעתה. וליכא למימר [דמעיקרא] הוה התם דודאי אורח בזמנו בא: **גמ'** **וסתות** דאורייתא או דרבנן. הא דקי"ל דבעי בדיקה בשעת וסתה דאורייתא היא דאם לא בדקה טמאה ואפי' בדקה אחר זמן ומצאתה טהורה דאורח בזמנו בא ודם תואי ונפל לקרקע או דרבנן הוא דאצרכוה ואם לא בדקה טהורה: **דב"ע**. אפי' רב מודה דוסתות דאורייתא והא דקאמר דמצאתה טהורה טהורה כשבדקה בשיעור וסת של וסתה דודאי אי הוה דם הוה משכחה ושמואל סבר אפ"ה טמאה דאורח בזמנו בא הואיל ולא בדקה בשעת וסת ממש: **וכאן** שלא בדקה עצמה כו'. הא דקאמר וסתות דאורייתא וטמאה אפי' לרב בשלא בדקה עצמה בשיעור וסת ואח"כ בדקה ומצאתה טהורה טמאה והיכא דאמרי דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: **טמאה** נדה. אם הגיע וסתה ולא בדקה קסבר וסתות דאורייתא: **תבדק**. לאחר וסתה ומצאתה טהורה טהורה: **הרואה** דם מחמת מכה. שיש לה במעיה: **אפי'** בתוך ימי נדתה. כלומר בימים שהיא למודה לראות דהיינו שעת עונתה או שעת וסתה טהורה דתלינן במכה שבאותו מקום: **אם** יש לה וסת חוששת לוסתה. כלומר כשאין לה וסת קבוע מודינא לך שאע"פ שעברה עונתה תולה במכה אבל אם יש בה וסת קבוע וראתה ביום וסתה אפי' מחמת מכה חיישינן שמא טיפת [נדה] מעורבת בו: **מקומו** טמא. וכל דם הבא דרך שם ואפי' איט דם נדה הוא אב הטומאה לטמא אדם טומאת ערב ואם נגע בטהרות טמאה וקאמר ליה ר' כו' והקל על דבריו בא והק' אם יש לה וסת כלומר אם אתה אומר לטמאה מפני [וסתה] חוששת לוסתה כלומר יש לך לטמאה טומאת שבעה והואיל ואיכך חושש לכך שהרי אתה אומר טהורה משום נדה שוב אין לה טומאה: **מחשב** ימי וסתה. אם ששה בדרך שבעה ימים אחר וסתה הטבר אפי' הגיע וסתה אמרי' טבלה וא"צ לשאול לה: **בתוך** ימי עונתה. ל' יום לראייה אבל לאחר ל' בעי בדיקה הואיל וסתם נשים מזיין לסוף עונה: **ל"ש**. דכי מצאה תוך ימי עונתה לא בעיא בדיקה: **אלא** שלא הגיע עת וסתה. בתוך אותן ימים שהיה בדרך כגון אשה שיש לה וסת ולא הגיע בתוך אותן הימים: **אבל** הגיע עת וסתה. קודם ביאתו מן הדרך: **אסורה**. דאורח בזמנו בא: **דאורייתא**. הלכה למשה מסיני דמחזקי' לה בטומאת ספק: **וסתות** דרבנן. הצריכוהו חכמים לבדוק ביום וסתה שמא תראה ומיהו היכא דלא הוה בעיר ולא ידעי' [אי בדקה] אי לא בדקה לא מספקינן לה בטומאה: **ב** **והזרתם**. והפרשתם כמו וינזרו: **אזהרה** לישראל כו'. דסמיך ליה והדוה בנדתה בההוא ענינא: **עונה**. או יום או לילה אם וסתה ביום יפרוש כל היום אם וסתה בלילה יפרוש כל הלילה כדי מפרש בפ' האשה שהיא עושה צרכיה: **אינה** אסורה אלא עם הנץ החמה. וכל הלילה משמשת ואם עבר נץ החמה ולא ראתה משמשת כל היום ור' יוסי קתני לה דדייק שעת הוסתות ותו לא: **ר'** יהודה אומר כל היום שלה. מותרת לשמש משעבר הנץ החמה ולא ראתה אבל כל הלילה שלפני הנץ החמה של וסתה אסורה לשמש ומפרש בגמ' דהאי למודה עם הנץ החמה דקתני דרגילה למחזי בסוף לילה מקמי דלמטי תחלת יממא והכן אסרינן לה כל עונת וסתה מצלת אסורה כל הלילה שהיא עונת וסתה ור' יהודה מתיר: **עם** הנץ דמתני' בסוף ליליא לפיכך כל היום שלה והלילה אסורה. עם הנץ דברייתא בתחלת יממא ולפיכך לילה מותרת ויום אסורה:

דברי חמודות

פרק א (א) **הלכך** קי"ל ווסתות דרבנן ואם לא בדקה כו' ומצאה טהור טהור. וכ"כ התוס' וכתבו עוד דמיהו נראה דלכתחלה צריך לבדוק בשעת הוסת ע"כ פי' דבריהם דמשמע שבא הוסת לא תשמש עד שתבדוק שאין לפרש דבשעת הוסת דוקא צריכה בדיקה אבל עבר שעת וסתה מותרת אפי' בלא בדיקה וכמ"ש הר"ן בפ"ב דשבועות דלדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל הוא דנהי דבשעת הוסת בעיא בדיקה מ"מ אם עבר הווסת ולא הרגישה טהורה בלא בדיקה ע"כ בדברי התוס' אין לפרש כן דא"כ דלא קאמרי שצריכה בדיקה אלא בשעת וסת ממש ולא א"כ לא היה להם לכתוב בלשון ומיהו נראה כו' דהם לא חידשו הדבר אלא כך הוא דינא דוסתות וכדפירש"י בתחלת הבעיא וסתות דאורייתא או דרבנן הא דקיימא לן דבעיא בדיקה בשעת וסתה כו' הלכך נראה דז"ש צריכה לבדוק בשעת הוסת לא דקדקו בשעת וסת לומר שהבדיקה בשעה היא אלא תחלת הזמן נקטי ודמשעת הוסת ואילך אסורה בלא בדיקה ושוב מצאתי בהג"ה מיי' פ"ח מהא"ב דאסורה לשמש עד שתבדוק דהא הכא אמרי' נמצאת טמאה אפילו למ"ד וסתות דרבנן וכתבו זה בשם התוס'. וכ"כ הטור סי' קפ"ד דאסורה עד שתבדוק וכ"כ הראב"ד בספר בעלי הנפש ומיהו כתב הרשב"א בת"ה דה"מ כיש לה וסת קבוע אבל אם היה לה וסת שאינו קבוע אע"פ שלא בדקה בשעת וסתה טהורה ואינה צריכה בדיקה דכל שלא הרגישה בדם בשעת וסתה אע"פ שלא בדקה הרי היא בחזקת טהורה כיון שאין לה וסת קבוע שאין איסור עונה זו (שצריכה לפרוש כדלקמן ר"ס ב') אלא מדרבנן ע"כ וכ"כ המגיד בשם הרמב"ן ז"ל וכך סתם הטור בר"ס קפ"ט וכ' עוד הרשב"א בד"א בוסת שאינו קבוע והוא לה בפחות מעונה בינונית אבל עונה בינונית שהיא לל' יום הרי היא לה כוסת קבוע שאע"פ שלא הרגישה בדם אסורה עד שתבדוק ותמצא טהורה ע"כ וכתב עליו הב"י בס"ס קפ"ד דמשמע ליה דה"ה אם היה לה וסת שאינו קבוע והוא ביותר מעונה בינונית דצריכה בדיקה יום ל' ואינה צריכה בדיקה ביום אותו וסת מאחר שלא הוקבע עדיין ולא כתב והוא בפחות מעונה בינונית אלא לומר שלא היתה רגילה לראות ביום ל' ותד מתרי זמני נקט ובפחות מל' ויותר מל' שוים הם א"כ אורחא דמלתא נקט שאין רגילות להיות רואה ליותר מל' ע"כ ואע"פ שבש"ע סי' קפ"ד סעיף ט' כתב כסברת הרי"ף והרמב"ם ג"כ (כ"כ) מ"מ בסי' קפ"ט סעיף ד' סתם כדעת התוס' וסיעתייהו וכתב רמ"א דהכי נהוג ועיין בפ' האשה בחלק שאחר הלכות כלאי בגדים בסעיף י"א וסעיף י"ז: (ב) **אזהרה** לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן כו'. ופרישה זו אינה אלא לתשמיש אבל מותר בשאר כל קריבות דבר כ"כ הטור סי' קפ"ד וכ"כ הרשב"א בת"ה בשם רש"י והראב"ד ושכך כ"ל וכ"כ הגהת מיי' בשם הרמב"ן ושכך פשט ההיתר במלכות הסיא וכתב ב"י דליתנהו לדברי תרומת הדשן שהעלה לאיסור כל קריבות דבודאי שלא ראה ולא ידע דברי כל הני רבוותא מדלא כתב לדבריהם ועיין בש"ס הבא על יבמתו בדין היולא לדרך סמוך לווסתה: (ג) **סמוך** לווסתן. ויתבארו פרטי הדינים בזה בפ' האשה שעושה צרכיה בסופו אחר הלכות כלאי בגדים ע"ש ועיין בפירקין ריש סי' ד' בסעיפי י"א י"ג י"ד: רא"ה

מעדני יום טוב

פרק א [א] **שיש** לה וסת. ענייני הוסתות יתבארו עיקרן בפרק האשה אבל סדרן של ימי האשה בין ימי נדות לימי זיבות יתבארו בסוף פ' תינוקת: [ב] **דיה** שעתה. פירש"י וליכא למימר דמעיקרא הוה התם כלומר בבית החיצון וכותלי בית הרחם העמידו וקי"ל בפרק יוצא דופן כל הכתמים מטמאות בבית החיצון ומש"ה פליגי בה ברישא דמתניתין בשאר כל הנשים שאין להן וסת שמאי אומר דיין שעתן והלל אומר מפקידה לפקידה כו' והכ"א מעל"ע ממעטת על יד מפקידה לפקידה ומפקידה לפקידה ממעטת ע"י מעל"ע ולענין טהרות ולא לבעלה כמ"ש בסי' ה': [ב] **בעא** מיניה רבא ובגמ' בעו מיניה מר"כ: [ג] **אפילו** בתוך ימי נדתה. פי' כלומר בימים שהיא למודה לראות דהיינו שעת עונתה פי' סתם נשים רגילות לראות מל' יום לל' יום והיא נקראת בגמ' בפירקין עונה בינונית וכדפי' רש"י לקמן בסמוך אדבעלה מחשב ימי עונתה: [ד] **ומר** סבר ווסתות דרבנן. נראה דדוקא במרגשת שבא דם זה מן המכה ואפ"ה אם זמן וסת הוא אי וסתות דאורייתא חיישינן שמא גם מן המקור בא הדם אבל אם אינה מרגשת יציאת הדם מן המכה טמאה לכ"ע אם הוא זמן ווסתה דאי לאו הכי וכי לעולם לא תהא נדה והלא קודם מכה היה לה וסת. תוס': [ה] **והכא** במקור מקומו טמא קמפלגי. ואע"ג דטומאת בית הסתרים היא ובפ' דם הנדה אמר מני דדם בעי לביעית והכא קאמר טמא אע"ג דליכא לביעית כדאמרינן בפ' יוצא דופן מקור שהזיע כב' טיפי מרגלית טמא שמא הכא הלכה למשה מסיני הוא תדע שהמקור טמא והאשה טהורה. תוס': [ו] **וקי"ל** הלכתא כרב באיסורי. כדאי' בבכורות פ' יש בכור דף מ"ט וגם התוס' כתבו כן. ואשתמיטתיהו לתוס' ולרבינו דבתכילתין גופא איתא הכי בפ' המפלת דף כ"ד ואי לאו דאשתמיט להו לא היו מביאים ממרחק לחמם ולולי שראיתי כן בתוס' דמוכח שמהם העתיק רבינו כך הייתי אומר שהוא נכתב בס' רבינו מתלמיד טועה משום דבפרק יש בכור מוכח דרבינו ל"ג לה התם להך מילתא ע"ש: [ז] **אלמא** קסבר ווסתות דאורייתא. פרש"י הל"מ דמחזקינן לה בטומאת ספק ולקמן מוכח דבטומאת ודאי חשבינן לה למ"ד דאורייתא: [ח] **בפ"ב** דשבועות גר' ובכ"מ סי' דלק' מייתי ליה: [ט] **הלכך** גם ר' יוחנן סבר וסתות דרבנן. אבל אי לא דאמרינן אדרבה בר רב הונא דקסבר ווסתות דרבנן הייתי יכולים לומר דלעולם ר' יוחנן ס"ל ווסתות דאורייתא ואפ"ה שפיר קאמר דבעלה מחשב כו' דאע"ג דאורייתא היא מ"מ אינה אלא בספק שמא ראתה וכלשונו של רש"י הל"מ דמחזקינן לה בטומאת ספק וכיון שאינו אלא ספק איימא שמא טבלה נמי דספק מוציא שפיר מידי ספק אבל השתא דאמרן דעטמיה דרבה בר רב הונא דאמר אפילו הגיע עת ווסתה נמי מותרת היא משום דקסבר ווסתות דרבנן דליכא ודאי טומאה ואינה אלא בספק ואיכא למימר נמי שמא טבלה כדר"י בעלה מחשב כו' אבל אי הוה סבר ווסתות דאורייתא איכא ודאי טומאה וליכא למסמך אשמא טבלה דאין ספק מוציא מידי ודאי והשתא ודאי דר' יוחנן נמי דאמר מחשב כו' על כרחין משום דס"ל ווסתות דרבנן דאי הוה סבר ווסתות דאורייתא היכי מצי קאמר דמחשב כו' ושמא טבלה הא ודאי ראתה חשבינן לה ואין ספק מוציא ודאי: [י] **ועוד** דרבינא דהוא בתרא דחיק כו'. ז' אינה ראיה כל כך דדלך דחייא אמרה ואי משום דהל"ל כ"ע ווסתות דאורייתא הא לא מצי קאמר הכי דא"כ מ"ט דמ"ד טהורה וכיוצא בזה בפ' הגוזל סי' י"ד ובשאר דוכתי: [כ] **מכאן** א"ר אושעיא אזהרה כו'. וכתב הר"ן דאסמכתא בעלמא היא דהא קי"ל דווסתות דרבנן ועוד שהם התירו ליוצא לדרך לפקוד את אשתו סמוך לוסתה כדאיתא בפ' הבא על יבמתו ואי מדאורייתא היכי שרינן אלא ודאי כדכתיבנא ע"כ וכ"כ רבינו לקמן בסוף פ' האשה בשם הראב"ד: [ל] **ובמה** עונה או יום או לילה. הכי גר' ברי"ף ואיתא הכי בגמ' לקמן בפ' תינוקת דף ס"ה אדתניא התם ראתה ועודה בבית אביה בה"א כל הלילה שלה ותאין לה עונה שלמה וכמה עונה שלמה פי' רשב"ג לילה וחצי יום ואמרי' עלה ומי בעינן כולי האי ורמינהו הרי שהיו גתיו כו' רשב"ג אומר משום ר' יוסי מניחן תחת הלינור שמימיו מקלחין או במעין שמימיו רודפים וכמה עונה ומפרשינן וכמה עונה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן או יום או לילה ועל דא ודאי סמיך הרי"ף וגם רבינו שכתבו כמה עונה או יום או לילה אבל אני תמה דאיתא תו התם ר' חנא שחונה וא"ל רבי חנא בר שחונה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן חצי יום וחצי לילה ואמר רב שמואל בר רב יצחק ולא פליגי הא בתקופת ניסן ותשרי הא בתקופת תמוז ועבת פרש"י בתקופת ניסן ותשרי שהיום והלילה שוים או יום או לילה דהוי עונה שלמה של שתים עשרה שעות ע"כ וא"כ הא שמעינן דאו יום או לילה לאו דוקא אלא כלו' י"ב שעות וכן נמי הדרמינן מהא אברייתא דראתה כו' לא למינן אלא בתר דמפרשינן להני אמוראי ושני נמי דרשב"ג כי קאמר לילה וחצי יום הכי קאמר או לילה דניסן ותשרי או חצי יום וחצי לילה דטבת ותמוז אי בעית אימא שאני כתובה דמגבי בה עפי עד דמתמו כלומר הלכך בעינן לילה שלמה וחצי יום ואם כן ס"ל לענין סך עונה דאתמר הכא בפרישה דסמוך לווסת אמאי קא נקטי רבינו והרי"ף כליבנא דרבי חייא בר אבא אליבא דר' יוחנן ולא כדמפרשינן לה בגמ' דלא פליגי ואו לילה או יום לאו דוקא אלא י"ב שעות קאמר ובודאי שאין נראה לחלק בין דיני נדה לדיני הכשר כלי יין נסך מדלא מפלגינן בהך רומיא דמינייהו אראתה בבית אביה והאיתי בב"י סי' קפ"ד שכתב וז"ל כתבו הגהת מיי' בפ"ד בשם אביאסף וכמה עונה יום או לילה ביומי ניסן ותשרי וחצי יום וחצי לילה ביומי תמוז ועבת ע"כ ונראה שטעמו משום דמשמע ליה דלשיעור עונה הוי י"ב שעות מהשעות שהם כ"ד ביום ובלילה ומ"מ נ"ל שאין לחוש לכך מאחר שהפוסקים לא הזכירוהו וגם ליתנא דגמ' משמע דלא קפיד אלא על היום או על הלילה לא על השעות ולא הזכירו שעות בפרק האשה אלא משום פלוגתא דר' יוסי דאיתא התם עכ"ל הב"י ואני אומר דבלי ספק לאגב חורפיה לא עיין ולא דק ואשתמטתי' הך סוגיא דפרק התינוקת דבודאי דמהתם יצא לו לאביאסף ולא דמשמע לו מסברא בעלמא דכתב הב"י אלא סמיך ליה על הגמרא הערוך שכתבתי וגם מ"ש הב"י דליתנא דגמ' משמע דלא קפיד כו' גם בזה לא עיין דקסבר הוא שזה הלשון שהזכירו הרי"ף ורבינו או יום או לילה דבגמ' ולא היא שמלינו להך סוגיא דפרישה דסמוך לווסתן שהוא בגמ' בג' מקומות בפ"ב דשבועות ובפ' האשה ובפ' הבא על יבמתו בסופו ובשלשתן לא אתמר בגמ' כלום אלא שיעור הפרישה הוא עונה אבל כמה הוא שיעור עונה לא אתמר כלל וא"כ אדרבה מסתמא יש לנו לומר דנלמוד סתום מן המפורש והיינו ההיא דפרק תינוקת ומכ"ש הכא נמי כמי מיניה לענין נדה אראתה בבית אביה ולא לחד מינייהו בלל אלא לחד שינויא וחד דחינן לה לאפלוגי ביניייהו כלל אלא לחד מינויא ומשום דכתובה למי בה תיגלא משמע דבלאו הכי אין לחלק ובודאי שזה הוא ג"כ טעמו של אביאסף ומש"ה הוא דקשיא לי עפי טובא על רבינו והרי"ף ז"ל שהם ג"כ מעמם דכיון דלא אתמר בגמרא אדהכא בשום דוכתא כמה שיעור העונה דנלמד סתום מן המפורש הייט מההיא דהתינוקת והיאך א"כ תפסו להם לדברי חייא בר אבא א"ר יוחנן לעיקר והגמ' עלמו מפרשו שאינו חולק עם ר' חנא ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והיה להם לתפוס כמו כן בדברי שניהם לענין שיעור פרישה דהעונה ואולי יש לי לומר דלענין פרישה לא להו הרי"ף ורבי' לפסוק כן דבעלמא לענין הכשר כלי י"ב וא"כ לענין מה שנותנין לראתה בבית אביה שפיר למעבד כתרווייהו דלפום דמאי דמשוינן להו דלא פליגי הוי שיעורא י"ב שעות וכך יש לדון לענין הכשר דכלי י"ב שעות וגם לענין דראתה בבית אביה יש ליתן לה כל כך משעת חופתה אבל בפרישה דסמוך לווסתה משיעור הפרישה הוא תלוי בווסת שבא אין פתו קבוע אע"פ שהוא בא בזמנו דאורח בזמנו בא היינו בזמן העונה הוא בא אבל לא כל השעות שוים דלפעמים מתאחר ופעמים ממהר לבא וא"כ מהיכן אתה מתחיל לאותן י"ב שעות ואם אתה אומר מחצי לילה עד חצי יום או בהפך א"כ אף ביומי ניסן ותשרי נמי אמאי אין אנו נותנין הזמן הזה היינו מחצי לילה עד חצי יום או בהפך אלא ודאי דז"ש שיעורא לא אמרו אלא לסימנא בעלמא ועיקר שיעור שנתכוונו שניהם הוא לשיעור י"ב שעות יהיו באיזה זמן שיהיו וזה א"א לומר אלא בהנך תרתי דהכשר כלי יין נסך ובנתינה דלראתה אבל בשיעור פרישה שתלוי בוסת הבא א"א לנו לומר כן כיון שאין כאן עת קבוע לשתחלתן ומכיון דא"א לנו לומר שיעור י"ב שעות לענין פרישה הלכך כראה לסרי"ף ולרבינו יותר לתפוס כדרבי חייא [בר"א] א"ר יוחנן דאמר או יום או לילה שזהו שיעור היותר לאוי לתתו ביד כל אדם מאחר שהוא שיעור חצי יום וחצי לילה דלאו כ"ע ידעי לכווני השעות והרי אף השיעור ההוא כשהוכחר לא הוזכר בדווקא אלא לומר שצריך י"ב שעות כנראה מלשונו של רש"י ז"ל ג"כ ולפיכך פסקו כמ"ד או יום או לילה כך נ"ל לדעת הרי"ף ורבינו אבל האביאסף תלי סבר דביומי ניסן ותשרי הייט בכל תקופה וכדדייק ליתנא דגמ' בתקופת ניסן ותשרי והן הנה חדשי ניסן אייר סיון ומחדשי תשרי חשון וכסליו בהו אזלינן בתר יום ולילה ופורש או יום או לילה ובתקופת טבת ותמוז דהייט חדשי טבת שבט אדר ומחדשי תמוז אב אלול נותנין חצי יום וחצי לילה וכך הוא פורש ויכול כל אדם לדעת ולשער חציו של לילה וחציו של יום והרי הפרישה הזו מדבריהם הוא וכמ"ש לעיל הלכך הם אמרו לפרוש והם אמרו לתת השיעור ביד כל אדם דכל אדם בחזקת כשרות הוא ולאו ברשיעי עסקינן אלא כל אדם יכוין וידע שלא לתבוא באחת מהנה: [מ] ה"ג כל היום שלה והא תניא ר"י

תפארת שמואל א) וקי"ל הלכתא כרב באיסורי כדאיתא בבכורות פ' יש בכור. ושם מוכח דלא היתה הגירסא לפניו הלכתא כרב באיסורי ודו"ק ועיין בת"ה בדין פדיון הבן ובתוס' מהרש"א אמנם בפרק המפלת דף כ"ד ע"ב בגמרא איתא להדיא ג"כ הלכתא כרב באיסורי עד שיש לתמוה על רבינו למה לא הביא הא דמפלת ודבריו צ"ע:

רבי אושעיא אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהם סמוך לווסתן וכמה אמר רבא עונה מאי לאו עונה אחריתי. לא אותה עונה [נ] אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי כל מי שאינו פורש מאשתו סמוך לווסתה אפילו הווין ליה בנים כבני אהרן מתים דכתיב והזרתם את בני ישראל מטומאתם וגו' והדוה בנדתה וסמיך ליה אחרי מות שני בני אהרן. אמר ר' חייא בר אבא כל הפורש מאשתו סמוך לווסתה הווין לו בנים זכרים שנאמר להבדיל *) בין הקדש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור וסמיך ליה אשה כי תזריע וילדה זכר ריב"ל אמר הווין ליה בנים הראוים להוראה שנאמר ולהבדיל ולהורות: ג [דף ז ע"א] מתני' (ד) רבי אליעזר אומר ד' נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקנה. אמר רבי יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה. [דף ז ע"ב] והלכה כדברי רבי אליעזר איזו היא בתולה כל שלא ראתה דם מימיה ואף על פי שנשואה. [ס] (ה) מעוברת משיודע עוברה. מניקה עד שתגמול את בנה. נתנה את בנה למניקה גמלתו או מת [ע] רבי מאיר אומר מטמאה מעת לעת [פ] וחכמים אומרים דיה שעתה. איזו זקנה. שעברו עליה [צ] ג' עונות [ק] (ו) סמוך לזקנתה: גמ' [דף ה ע"א] אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי חנינא בן אנטיגנוס כל הנשים כתמן טמא למפרע. ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן. (ז) חוץ מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות שאפילו סדינים שלה מלוכלכין בדם [ר] (ח) אין חוששין לה. ואימתי הגיע זמנה לראות (ט) משהגיעו ימי הנעורים: [ש] (י) אבל אם ראתה ג' פעמים אע"פ שלא הגיע זמנה לראות כתמה טמא:

*) [נ"ל להבדיל בין הטמא כו'].

ד [דף ט ע"א] בעא מיניה ההוא סבא מרבי יוחנן הגיע עת ווסתה בימי עבורה ולא בדקה מהו. [ת] קמיבעיא ליה אליבא דמ"ד ווסתות דאורייתא מאי [א] כיון דווסתות דאורייתא בעיא בדיקה או דילמא כיון דדמיה מסולקין לא בעיא בדיקה. א"ל תניתוה ר' מאיר אומר אם היתה במחבא והגיע עת ווסתה ולא בדקה עלמה טהורה שחרדה מסלקת את הדמים טעמא דאיכא חרדה [ב] הא ליכא חרדה לא בדקה טמאה אלמא ווסתות דאורייתא והתם כיון דאיכא חרדה דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה ה"נ דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה מהכא משמע הא דאמרי' בשבועות פ"ב (דף יח:) אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן עונה אחת סמוך לווסתן (יא) כשהיא מעוברת אין צריך לפרוש (יב) דאפילו בשעת ווסתן אמרינן הכא דלא בעיא בדיקה. [ג] והא דתנן במתני' (דף יא.) [ד] אע"פ שאמרו דיין שעתן צריכה להיות בודקת [ה] אבתולה וזקנה קאי (יג) ולא אמעוברת. כדא"ר יוחנן (דף י:) [ו] עלה דההיא א) אבל בשניה מטמאה מעת לעת. [ז] (יד) אי נמי יש לחלק בין בדיקה שחרית וערבית [ז] דאחמירו בהו רבנן טפי מבשאר

הגהות הב"ח א אבל אם ראתה ג' פעמים. נ"ב היינו כר' יוחנן דפליג אחזקיה בדף י ע"א וכרא"ם ע"ב:

רש"י עונה אחריתי. דאם וסתה ביום אסורה כל היום וכל הלילה שלפניו ור' יהודה לא אסר אלא עונת וסתה: ולהבדיל כו'. המבדיל בין טומאה לטהרה תלד אשתו זכר: להבדיל ולהורות. בעניינא דשתויי יין כתיב ולהבדיל בין הקדש ובין החול בין הטמא וגו' ולהורות את בני ישראל: ג מתני' וחב"א דיה שעתה. עד עשרים וארבע חדש [שהוא] זמן יניקת התינוק ובגמ' מפרש טעמא: שעברו עליה. שלא ראתה: שלש עונות. מפרש לה בגמ': סמוך לזקנתה. מפרש בגמ': גמ' כתמן כראייתן. מכאן ואילך טמאות: חוץ מתינוקת כו'. דאפי' מכאן ולהבא נמי לא והא דאמר בתולת דמים כראיתה דמכאן ולהבא מיהא טמאה היינו כשהגיע זמנה לראות ולא ראתה: מלוכלכין בדם. ולא ידעה אי אתי מגופיה אי לא: אין חוששין לה. ואפי' אין לה במה לתלות דבשוק של טבחים לא עברה איכא למימר עברה ולאו אדעתה דהא בגופה אין לתלות כל עיקר דכתמים דרבנן נינהו וכי גזור רבנן כשהגיע זמנה דדם מצוי בה אבל בהא לא גזור הואיל ואין בה דמים ולקמן מפרש איזה הוא זמנה משיגיעו ימי הנעורים שהביאה שתי שערות או בת שתים עשרה שנה ויום א' ואע"פ שלא הביאה שתי שערות: ד וסתות דאורייתא. אותה בדיקה שהצריכוה לאשה להבדק בשעת וסתה דבר תורה הוא [הלכה] למשה מסיני דאורח בזמנו בא ואם בא יום וסתה ולא בדקה מחזקי' לה טמאה לקמן בפרק כל היד וקא מיבעיא לן אם לא בדקה ביום וסתה בימי עבורה מהו: אם היתה במחבא. מחמת פחד כרכום או לסטים: ה"ג אלמא וסתות דאורייתא וכיון דאיכא חרדה כו'. ה"נ במעוברת הואיל ודמיה מסולקים טהורה: צריכה להיות בודקת. בכל יום שחרית וערבית כשאר נשים:

מעדני יום טוב

ר"י אומר כו: [נ] א"ר יוחנן כו'. בפ"ב דשבועות דף יח: [ס] **מעוברת** משיודע עוברה. ושיעור הכרת העובר פירשו בברייתא שלש חדשים ופי' הרשב"א דטעמא שהיא כחולה ודמיה מסולקים ומשהוכר עוברה ראשה ואבריה כבדים עליה אבל קודם לכן לא ועיין בד"ח: [ע] ר"מ אומר מטמאה מעל"ע. טעמא מפרש בברייתא בגמ' דף ט ע"א דדם הוא שנעכר ונעשה חלב ומכיון שמת התינוק או שגמלתו חוזר הדם לקדמותו: [פ] וחכ"א דיה שעתה. מפרש בברייתא דטעמייהו דמתוך צער לידה אבריה מתפרקים ודמה מסתלק ואין נפשה חוזרת עליה עד כ"ד חדש והלכך ל"ש מת ול"ש חי ואפילו גמלתו או נתנתו למינקת: [צ] שלש עונות. פירשו בגמ' שם עונה בינונית ל' יום: [ק] סמוך לזקנתה. מפרש בגמ' ועיין בד"ח: [ר] אין חוששין לה. פירש"י דכתמים דרבנן כו' דמן התורה בבשרה עד שתרגיש בבשרה כדאיתא בגמרא דר"פ הרואה כתם ועיין עוד מה שאכתוב בפירש"י בד"ח סעיף ז: [ש] אבל אם ראתה ג' פעמים כו'. הכי מוכח בגמ' דף מ"ד אמר עולא א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה ושניה רוקה ומדרסה בשוק טהור כתמה נמי טהור ולעיל מיניה נחלקו חזקיה ור' יוחנן בכתם שבין שניה לג' חזקיה אמר טמא ור' יוחנן אמר טהור חזקיה אמר טמא כיון דאילו חזאי מטמא כתמה נמי טמא ור"י אמר טהור כיון דלא אתחזק בדם כתמה נמי לא מטמא וכתב הרשב"א וקי"ל בהא כר"י דהא איכא ר"ש בן יהוצדק וכל נחותי ימא קיימי כוותיה ואלא מיהו כתם שבין ג' לרביעית דכ"ע טמא אע"ג דקי"ל בוסתות כרשב"ג ולגבי קביעות וסת לא קבע עד שתראה ד' פעמים התם הוא לקביעות וסת של הפלגות לפי שא"א לג' הפלגות בפחות מד' ראיות אבל להחזיק ברואה בג' ראיות סגי וכן הדין לשאר הוסתות כולם כל שראתה ג"פ ה"ז וסת קבוע וכמו שנתבאר והיינו דלא אפליגו חזקיה ור"י אלא בכתם שבין שניה לשלישית אבל בכתם שבין ג' לרביעית לא נחלקו דאלמא לכ"ע כתמה טמא וטעמא דמילתא חזקיה ור"י אליבא דרשב"ג דהלכתא כוותיה קא מיפלגי דאי אליבא דר' היכי שקלי [וטרו] אליבא דלא כהלכתא וכן נראה מפי' ר"ח וכן פסק הרמב"ם בפ"ט מהא"ב אבל נראה שרש"י חלוק בדבר וכן דעת רבותי הצרפתים שהם סבורים שבראיה הראשונה שבתינוקת שלא הגיע זמנה לראות אינה אלא במקרה וטראי ואינה ראויה לצטרף ולפי דבריהם מחלוקת של חזקיה ור' יוחנן וכל אותה סוגיא שעליה אינה אלא אליבא דר' אבל לדידן דקי"ל כרשב"ג אין חוששין לה עד שתראה ד' ראיות שאין הראשונות מצטרפות לפי שאינה אלא במקרה והראשון עיקר כנ"ל עכ"ל ורבינו שכתב סתם אבל אם ראתה ג"פ וכו' ולא חילק בין וסתות ההפלגה לשאר וסתות משמע שאף בוסת ההפלגות סובר דכל שראתה ג"פ כתמה טמא וכדעת הרשב"א וכן פי' דבריו הטור ריש סי' ק"ץ: [ת] **קמבעיא** ליה אליבא דמ"ד ווסתות דאורייתא כו'. ואע"ג דכבר פסק לעיל דקי"ל וסתות דרבנן מייתי לה משום הא דמסיק דמהכא משמע שא"צ לפרוש בסמוך לוסת שבימי עבורה דמכיון דאפילו למ"ד דאורייתא שרי כ"ש לדידן דקי"ל כמ"ד דרבנן: [א] **כיון** דוסתות דאורייתא בעיא בדיקה. פי' בשעת וסתה וכל שלא בדקה טמאה כדלעיל סי' א' למ"ד וסתות דאורייתא טמאה נדה ולא אמרינן תבדק עדיין אלא למ"ד וסתות דרבנן וכמ"ש בסמוך בשם התוספות: [ב] **הא** ליכא חרדה ולא בדקה טמאה אלמא וסתות דאורייתא. וא"ת ודילמא לעולם וסתות דרבנן ומיירי דהשתא בדקה ומצאה טמאה וכי איכא חרדה טהורה למפרע ולא מטמאים אלא משעת שמצאה טמאה ואילך הא ליכא חרדה ובדקה אחרי כן ומצאה טמאה טמאה משעת וסתה דהכי אמרינן פרק כל היד למאן דאמר וסתות דרבנן מצאה טמא טמא טהור טהור ולמ"ד וסתות דאורייתא אפילו בדקה ומצאה טהור טמא דאורח בזמנו בא וי"ל דסמוך אברייתא דתנא בפ' בנות כותים הגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה אלמא וסתות דאורייתא (וכדכתב רבינו לעיל ס"ס א') דמוקים לה התם דכולה ר"מ היא רישא וסיפא ומיהו קשה דבפ' כל היד מוכיח מהכא דסבר ר"מ וסתות דאורייתא ואיכא מאן דלא מפרש התם רישא כר"מ וא"כ דלמא ר"מ פליג ארישא וי"ל דדייק מדקתני מסולקת הדמים משמע שידועים המעוכרים לבא אלמא וסתות דאורייתא. תוס': [ג] **והא** דתנן. לקמן בסמוך: [ד] **אע"פ** שאמרו דיין שעתן. עיין לק' דנ' רש"י דיה שעתה ושם אפרש: [ה] **אבתולה** וזקנה קאי. דלא דמיין להיתה במחבא כמו דדמי למעוברת לפי שהמעוברת מה שמסלק את דמיה דבר שחוץ לגופה הוא והוא הולד כמו שהיתה במחבא שהחרדה שחוץ לגופה הוא שמסלק את דמיה משא"כ בתולה וזקנה דסילוק דמיהן דבר שבגופן הוא זו מפני שעדיין לא הגיע זמנה שבגופה וזו שכבר עבר חלף לו ובספרי ד"ח אכתוב דדין מניקה שוה לדין מעוברת והיינו נמי טעמא דסילוק דמים מחמת הולד הוא שהוא דבר שחוץ לגופה: [ו] **עלה** דההיא אבל בשניה כו'. דקאמר ל"ש אלא בתולה וזקנה אבל מעוברת ומניקה דיין כל ימי עיבורן דיין כל ימי מיניקתן ופירש"י בתולה וזקנה בתולה כיון דראתה פעם ראשונה ושניה הוחזקה רואה זקנה נמי כיון דאתחזק תרי זימני [היינו כו'] אחר ג' עונות אשתכח דלאו סילוק דמים הוא אלא דילוג וסת אבל מעוברת ומניקה ודאי דמיהם מסולקים ואפילו לא נסתלקו מתחלתן ומסתלקים והולכים הן תדיר עכ"ל ועי' בד"ח: [ז] **אי** נמי יש לחלק בין בדיקת שחרית וערבית. להכשיר טהרות דלמפרע שהיא היא הבדיקה דבמתני' דאע"פ שאמרו כו': [ז] **דאחמירו** בהו רבנן טפי.

דברי חמודות

(ד) **רא"א** ארבע נשים דיין שעתן. ואינה מטמאה למפרע כמ"ש רבינו בריש פירקין והיינו לטהרות כמ"ש שם אבל לבעלה לא כמ"ש בסי' דלקמן בדברי רבינו ומ"מ לענין קביעות ווסת כ"מ נמי האידנא וגם לבתולה שלא הגיע לימי הנעורים וכן זקנה לענין פרישה בסמוך לווסתן כ"מ נמי האידנא ולפי שעיקרן של דיני קביעות הווסת הוא בפרק האשה נקמן וגם שם יפרשו קצת דיני פרישה לכך אחרנוהו וכתבנוהו להני דיני כולהו התם בפ' האשה בסופו של החלק שאחר הלכות כלאי בגדים: (ה) **מעוברת** משיודע עוברה. כבר כתבתי לישנא דגמרא במ"י דכמה הכרת העובר ג' חדשים וכתב ב"י סימן קפ"ט דמשמע דשלשה חדשים שלמים קאמר: (ו) **סמוך** לזקנתה. בגמרא איזהו סמוך לזקנתה א"ר יהודה כל שחברותיה אומרות עליה זקנה היא ור"ש אומר כל שקורים לה אמא אמא ואינה בושה ר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק חד אמר כל שאינה בושה וחד אמר כל שאינה מקפדת מאי בינייהו בושה ואינה מקפדת וכתב הב"י נראה דהלכה כר"ש אי משום דקי"ל כוותיה לגבי ר' יהודה ואי משום דאיפלגו אמוראי אליביה ובפלוגתא דר"ז ור' שמואל בר רב יצחק נראה שהרשב"א פוסק כמ"ד כל שאינה מקפדת וכן פסק הרמב"ם בפ"ט מהא"ב ובפ"ד מהל' מטמאי משכב ומושב ומיהו כתבו התוס' דבירושלמי פריך אהא דקאמר כל שקורין לה אמא ואינה בושה וכי בדעתה תלוי הדבר ומשני כל שראוי לקרותה אמא ולפי זה הא דאמרי שקורין לה אמא ואינה מקפדת היינו לומר שאינה ראויה להקפיד עכ"ל הב"י: (ז) **חוץ** מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות. ל"ש אם היא בתולה או בעולה כ"כ הטור סי' ק"ץ וכתב הב"י דהיינו מדתנן הכי לענין דיין שעתה דאע"פ שהיא נשואה הה"נ לענין כתמים דהכי דהתם דתלינן בראיתה ממש לא שאני לן בין בתולה לבעולה הה"נ הכא דתלינן בהגיע זמנה לראות דל"ש לן נמי בין בתולה לבעולה וכתב הרשב"א בת"ה שמקצת מפרשים היו סבורים לומר דתינוקת שהגיע זמנה לראות נמי אין כתמה טמא והוא ז"ל סתר דבריהם והכריח דכל שהגיע זמנה לראות אע"פ שלא ראתה כתמה טמא דכיון דהגיע זמנה לראות הרי היא ככל הנשים לענין זה והכי תניא בגמרא ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן ותינוקת שהגיע זמנה לראות יש לה כתם ומדפסיק ותני תינוקת [שלא] הגיע זמנה לראות יש לה כתם אלמא מלתא פסיקתא קאמר בין ראתה בין לא ראתה ע"כ וכן פירש"י יש לה כתם מכאן ולהבא אע"פ שלא ראתה מימיה: (ח) **אין** חוששין לה. פירש"י ואפילו אין לה במה לתלות דבשוק של טבחים לא עברה איכא למימר עברה ולאו אדעתה דהא בגופה אין לתלות כל עיקר משמע לכאורה דאילו א"א לומר שעברה כגון שלא זזה מתוך ביתה דהה"נ מכיון דעל כרחינו צריכין אנו לומר שבא מגופה דטמאה היא ולפי זה מאי דמסיים רש"י וכתב דכתמים דרבנן נינהו וכי גזור רבנן בהגיע זמנה דדם מצוי בה אבל בהא לא גזור הואיל ואין בה דמים ס"ק דלא גזור כיון דאיכא למתלי דאימור עברה ולאו אדעתה וכבר נתחכם רמ"י ז"ל בזה וכשכתב דבריו של רש"י ז"ל שינה את לשונו וכתב דכיון דכתמים כו' בזו שאין דמים מצויין בה תלינן לקולא ע"כ אלא שאע"פ שחשש לתקן דבריו של רש"י לא חש לקמחא דגופיה שהוא התחיל וכתב כלשונו של הטור לא גזרו בתינוקת כו' ולכך נ"ל דתקונו הוא עיוותו שעם זה שתיקן לשון רש"י עוות ללשון עצמו אלא היה לו להניח לשון רש"י כמו שהוא והרי אנו יכולין לפרש דבריו בענין שיתקיימו ולומר דזה שכתב אח"כ דכתמים דרבנן כו' ולא גזור להוסיף על טעמו הראשון הוא שבא להקל אפילו היכא דליכא למתלי כלל דמעיקרא הוא דקאמר דיש לנו לתלות אפי' בשלא עברה ונאמר שעברה ולאו אדעתה והדר הוסיף וקאמר דכתמים דרבנן כו' ולא גזור כלל כלומר ואפילו א"א לנו שנאמר דלאו אדעתה אפ"ה רבנן לא גזור והקרוב אלי עוד לומר שיש חסרון מטעות הסופר בלשונו של רש"י וצ"ל ועוד דכתמים כו': (ט) **משהגיעו** ימי הנעורים. פרש"י שהביאה שתי שערות או בת שתים עשרה שנה ויום אחד ואע"פ שלא הביאה שתי שערות וכתב הרשב"א [בתו"ה] נראה שהוזקקו לפרש כן מדקאמר משהגיע ימי הנעורים דאלמא דבהגעת הימים בלחוד חוששין לה וזה דוחק אלא מסתברא דכל שהיא פחותה מבת י"ב שנים ויום אחד ואע"פ שהביאה ב' שערות דהא קי"ל כרבא דאמר בפרק יוצא דופן תוך הפרק כלפני הפרק ושומא בעלמא נינהו וה"ה לבת י"ב שנים ויום אחד אם לא הביאה ב' שערות דכל שלא הביאה ב' שערות קטנה היא ודוקא כשבדקוה ואין לה ואע"ג דקטנה שהגיעה לכלל שנותיה חזקה הביאה סימנים ואפי' בדקו ולא אשכחו חיישינן שמא נשרו [להחמיר] לענין מיאון הא אמר רב דימי מנהרדעא [הלכתא] חוששין שמא נשרו וה"מ דאקדשה תוך הזמן ובעל לאחר הזמן דאיכא ספיקא דאורייתא אבל [בעל] בתוך הזמן לא כלום הוא הואיל וליכא ספיקא דאורייתא וכתמים נמי דספיקא דרבנן היא אין חוששין שמא נשרו אלא מיהא היכא דלא בדקו חזקה הביאה סימנים ואפי' למיאונין וכדרבא ואיתא בפ' יוצא דופן וכריש בא סימן ומצאתי בתוספתא במס' נדה פ"ק מאימתי ראויה לראות משתביאה ב' שערות וזה מבואר כדברינו עכ"ל הרשב"א והוי יודע דבהטור השמיט יום אחד ולא כתב אלא י"ב שנים ונמשכו אחריו בעלי הש"ע ולישנא קטיעא הוא ולאו בדוקא קאמרי: (י) **אבל** אם ראתה ג"פ כו'. גרסינן בגמ' דף י' אמר רב תלקיה בר טוביה תינוקת שלא הגיע זמנה לראות[אפי'] שופעת כל שבעה אינה אלא ראיה אחת אמר רב שימי בר חייא מדלפת אינה כפוסקת אלא כשופעת ופירש"י מדלפת טיף אחר טיף וכתב הב"י דנראה מדברי רש"י שם שאם פסקה מעט וחזרה וראתה ופסקה וראתה כן ג"פ ביום הרי זו מוחזקת בדמים וכתמה טמא כראייתה וכ"כ הרשב"א בפי' בת"ה וכך הם דברי הטור אבל הרמב"ם כתב בפ"ט מהא"ב כתמה טהור עד שתראה דם ג' וסתות נראה שהוא סובר כי מדלפת אינו דוקא טיף טיף כדפירש"י אלא כל ראיה דוסת אחת מקרי מדלפת עכ"ל וכתב רמ"א דיש להחמיר כסברת רש"י וכתב הטור דתינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג"פ ופסקה מלראות שיעור ג' עונות שהן צ' יום חוזרת לקדמותה וכתמה טהור עד שתחזור ותראה ג"פ וכתב הב"י שכ"כ הרשב"א בת"ה ולמד כן מדתניא הכי בגמ' לענין דיה שעתה תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם אחת דיה שעתה ב"פ דיה שעתה ג"פ הרי היא ככל הנשים כו' עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה הרי היא ככל הנשים וס"ל להרשב"א דה"ה לענין כתמים דדינא הכי ואמרי' עלה בגמ' שאם לאחר שעברו עליה ג' עונות חזרה וראתה בעונות קטנות כמו שהיתה למודה לראות מתחלה לא הוחזקה עד שתראה ג"פ ואע"פ שכתב הרשב"א כמו שהיתה למודה כו' הכא לענין כתמים אין אנו צריכין אלא ג' ראיות להחזיקה בדמים כמ"ש לשונו במ"י והכי מוכח נמי בהדיא מהך דמדלפת שנתבאר שהיא מוחזקת בג' ראיות אפי' ביום א' והוא לא נקט הכא אלא מאי דאמרי' בגמ' לענין דיה שעתה וכמו שיתבאר כל זה באריכות בס"ד בפרק האשה: (יא) **כשהיא** מעוברת א"צ לפרוש דאפי' בשעת וסתן כו'. ואפי' לכתחלה אינה צריכה בדיקה והא דתנן נמי היתה במחבא והגיע עת וסתה ולא בדקה ה"ה דאפי' לכתחילה לא בעיא בדיקה דהא טעמא דמסולקת דמים היא כ"כ הרשב"א אבל הטור סי' קפ"ד גבי היתה במחבא כ' דלכתחילה חוששת לו אפי' לא היתה לה וסת קבוע ואעפ"כ גבי מעוברת לא כתב שתהא חוששת לו אפי' לכתחילה וכבר הקשה עליו הב"י דכיון דמעוברת מדין מחבא פשטינן לה היה לנו להשוותם ותירץ דהטור ס"ל דאע"ג דבמחבא אמרי' דדמיה מסולקים ולא בעיא בדיקה לאו למימרא דאפילו לכתחלה לא בעיא בדיקה אלא דבדיעבד לא מחזקי' לה בטמאה אבל א"כ דלכתחלה בעי בדיקה בשעת וסתה ותדע דהא לא בעי ההוא סבא מר' יוחנן אלא בדיעבד כדמשמע מדנקט לה אפיסקא דמעוברת ותרווייהו דיין שעתן ועוד מדאמר הגיע וסתה בימי עבורה ולא בדקה מהו ולא אמר הגיע וסתה בימי עיבורה חוששת לוסת או אינה חוששת ומדאהדר ליה ר' יוחנן תניתוה משמע דבההוא גוונא דבעיא בלחוד היא דמתנייא ולא יותר דאל"כ הל"ל מאי תיבעי לך בדיעבד הא אפי' לכתחלה תניתוה דשריא אלא ודאי משמע ליה דבדיעבד דוקא מתניא והכי משמע מדברי רש"י שכתב ה"נ במעוברת הואיל ודמיה מסולקים טהורה ומשמעות דבריו דבדיעבד קאמר שאל"כ הוה ליה למימר ה"נ במעוברת הואיל ודמיה מסולקין אינה חוששת ומ"מ עד כאן לא אבעיא לן האי בעיא ופשטינן לה דוקא בדיעבד אלא אליבא מ"ד דוסתות דאורייתא אבל למ"ד וסתות דרבנן לכתחילה נמי אינה חוששת ומסברא ידעינן לה ולא איצטרך למבעי בה וה"מ במעוברת דהא חזינן דכל המעוברת דמיהן מסולקים והלכך אמרי' דלמ"ד וסתות דרבנן אף לכתחלה נמי אינה חוששת אבל היתה במחבא דלא ברירא לן כולי האי דתהא מסולקת דמים דהא חזינן כמה נשי אע"ג דהוו במחבא לא ישנו את תפקידם לא אמרי' בה אינה חוששת אפי' לכתחלה ומסתיין דנימא בה היכא דעבר יום וסתה ולא בדקה שמותרת עכ"ל הב"י ובסי' קפ"ד כתב הרמב"ם לא הזכיר דין זה והמגיד בפ"ט מהא"ב כתב שנראה שהוא מפרש הך בעיא דההוא סבא היא לענין טהרות בלבד אבל לענין פרישה מבעלה חוששת ליום וסתה עד שתעקרנו או שהוא מפרש כדברי שאר המפרשים דאמרי לא בעיא בדיקה אבל בשעת וסתה חוששת היא לבעלה וזהו שלא הזכיר דין זה עכ"ל המגיד והיה לנו לחוש לדברי אלו המפרשים כ"ש שאפשר שהרמב"ם ג"כ הכי ס"ל וא"כ אין חילוק בין היתה במחבא למעוברת דתרוייהו לכתחלה יש להם לחוש אלא דמכיון שבש"ע שלו לא חש וכן האחרונים לא חשו וקי"ל נמי דוסתות דרבנן אין לנו להחמיר ועיין בסעיף ל"ב בפרק האשה ועיין עוד בסעיף דלקמן: (יב) **דאפי'** בשעת וסתן אמרינן הכא דלא בעיא בדיקה. ומכאן יצא לו להש"ע שכתב בסי' קפ"ד גבי מעוברת ומניקת דאפי' בתוך וסתה מותרת בלא בדיקה: (יג) **ולא** אמעוברת כדא"ר יוחנן עלה דההיא אבל כו'. דא"ר יוחנן ל"ש אלא בתולה וזקנה אבל מעוברת ומניקה דיין כל ימי עבורן דיין כל ימי מניקתן ומכאן יצא לו להטור שהשוה דין מניקה לדין מעוברת דכל ימי מניקתה שהן כ"ד חדשים משנולד הולד אפי' מת הולד א"צ לפרוש סמוך לוסתה כמו במעוברת ותניא מעוברת ומניקה שהיו שופעות דם ובאות דיין כל ימי עבורן ודיין כל ימי מניקתן דברי ר' מאיר ר' יוסי ור' יהודה ור"ש אומרים לא אמרו דיין שעתן אלא ברואה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ור' יוחנן כר' מאיר ס"ל וכן שמואל נמי כדאיתא בגמ' ואע"ג דרב וריש לקיש לא ס"ל כר"מ הרי הלכה כר' יוחנן לגבי רב ושמואל ולגבי ריש לקיש וכ"ש הכא דשמואל כוותיה סבר וז"ל הטור סי' קפ"ט בשם הרשב"א עוברה משהוכר עוברה ומניקה כל כ"ד חדש אינה חוששת לוסתה הראשון אפי' היה לה וסת קבוע והגיע תוך הזמן הזה אינה צריכה בדיקה ומותרות לבעליהן ואפי' שופעות ורואות דם באותן עונות שהן למודות לראות בה אינן אלא במקרה ע"כ אבל לעיל מינה כתב ג"כ בשם הרשב"א שכתב אינה קובעת וסת בימי עבורה ובימי מניקותה ושם גדולים שאומרים שחוששת לה כדרך שחוששת לוסת שאינה קבוע וראוי לחוש לדבריהם ע"כ כלומר אע"ג דאינה קובעת ממש חוששת וכן הוא לשונו בת"ה שאחר שכתב דלא קבעה ולא חיישא כתב אבל הרא"ה כתב דמקבע הוא דלא קבען הא מיחש חיישינן דומיא די"א שבין נדה לנדה שחוששת ואע"פ שהראשון נ"ל עיקר יש לחוש לדברי הרב ע"כ מוכח ודאי שאע"פ שאינה קובעת אותו שיהא לו דין וסת קבוע שיתבארו בפרק האשה מאי בינייהו דוסת קבוע לשאינו קבוע מ"מ לענין חששא שתאסר לבעלה בעונה בינונית שהוא ל' יום לראייתה כדרך כל וסת שאינו קבוע וכמו שנתבאר לעיל סעיף א' צריכה לחוש לו וכן אפי' יש לה זמן לימי החדש או שראתה בהפלגה וכדרך שיתבאר בפ' האשה בסעיף ז' וסעיף כ"ז וסעיף ל"ב הילכך נראה ודאי דהא דאמרן שאפי' שופעת באותן עונות שהן למודות לראות בה אינן אלא במקרה היינו ג"כ דוקא לענין זה שלא לחוש לאותו הזמן של וסת הראשון אבל צריכה שתחוש לוסת שאינו קבוע ובאותה העונה אסורה לשמש ומיהו מכיון שעברה ולא ראתה אפי' פעם אחת כבר נעקר וא"צ לחוש עוד ואפי' כבר ראתה כמה פעמים ובעונות קבועות לפי שאינה קובעת וסת באלו הימים וכמו שיתבאר בפ' האשה ועוד דקדק הרשב"א מהך ברייתא דעד כאן ל"פ אלא בימי עיבורן ובימי מניקתן הא אם עברו ימי מניקתן אפי' בראיה ראשונה מטמאה מעל"ע לדברי הכל ועוד ז"ל בתר טעמא מידי הוא טעמא מחמת הגורם דראשה כבד ואבריה מתפרקים כו' הא כשנסתלק הגורם חזר הטורח למקומו ויתבאר עוד אחר פרק האשה בס"ד: (יד) **א"נ** יש לחלק כו'. ולפי תירוץ הזה כל הד' נשים שוות ואף בתולה וזקנה א"צ לפרוש סמוך לוסתן והטור כתב כן בסי' קפ"ד בשם הרשב"א דבקטנה שלא הגיע לימי הנעורים ולא הביאה סימנים א"צ לפרוש סמוך לוסתה כל זמן שלא קבעתו ג' פעמים וכתב הב"י דדין זקנה שנסתלקו דמיה שוה לדין קטנה בזה עד כאן

ירלה

תפארת שמואל א) אבל בשניה מטמאה וכו'. נ"ב (נ"ל) [ר"ל] דהאי אבל קאי אבתולה וכו' ולא אמעוברת:

בדיקות והא דאמר בסוף אלו דברים (פסחים דף עב:) גבי אשתו נדה בעל חייב. יבמתו נדה בעל פטור. ופריך מאי שנא יבמתו דקא עביד מצוה אשתו נמי קא עביד מצוה ומשני כשאשתו מעוברת. מעוברת נמי והא איכא מצות עונה. [ח] ומשני בסמוך לווסתה. לאו אאשתו מעוברת קאי א) אלא שניא אחרינא הוא ולא קאי אמעוברת [ט]: ה [דף יא ע"א] מתני' אע"פ שאמרו [י] דיין שעתן צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה ויושבת על דם טוהר. ומשמשת בעדים חוץ מן היושבת על דם טוהר ובתולה שדמיה טהורין. ופעמים צריכה להיות בודקת בשחרית ובין השמשות ובשעה שהיא עוברת לשמש ביתה: גמ' [דף יא ע"ב] אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא באשה עסוקה בטהרות דמיגו דבעי בדיקה לטהרות בעי נמי לבעלה אבל אינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה מאי קמ"ל תנינא כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן. אי ממתני' הוה אמינא ה"מ באשה שיש לה ווסת אבל אין לה ווסת בעיא בדיקה [כ] (טו) קמ"ל. [דף יב ע"א] א"ר זירא א"ר אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה ווסת אסורה לשמש עד שתבדוק. א"ל ר' זירא לר' אבא בר ירמיה אין לה ווסת בעיא בדיקה יש לה ווסת לא בעיא בדיקה. א"ל יש לה ווסת ערה בעיא בדיקה ישנה לא בעיא בדיקה. אין לה ווסת אפילו ישנה בעיא בדיקה. ולימא יש לה ווסת לטהרות בעיא בדיקה לבעלה לא בעיא בדיקה אין לה ווסת לבעלה נמי בעיא בדיקה. [ל] ומדלא קאמר הכי ש"מ קסבר שמואל כל לבעלה לא בעיא בדיקה. [דף יב ע"ב] ת"ר אשה שאין לה ווסת [מ] אסורה לשמש (טז) [נ] ואין לה לא כתובה (יז) [ס] ולא פירות ולא מזונות [ע] ולא בלאות (יח) [פ] ויוציא ולא יחזיר עולמית דברי ר"מ. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר (יט) משמשת [צ] בשני [ק] עדים הן הן עיוותיה הן הן תיקוניה. משום אבא חנן אמרו [ר] אוי לו לבעלה. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס [ש] במאי אי בעסוקה בטהרות הא אמר שמואל חדא זימנא ואי באינה עסוקה האמר שמואל כל לבעלה לא בעיא בדיקה דאמר ר' זירא אמר ר' אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה ווסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא בעסוקה בטהרות. מאן דמתני הא לא מתני הא. פרש"י ז"ל לעולם בעסוקה ודקשיא לך תרתי למה לי. רב יהודה דמתני הא מסמיה דשמואל לא מתני הא דרבי אבא ורבי אבא לא מתני הא דרב יהודה. ואי קשיא לך ה"נ רב יהודה אמרה דאמר רב יהודה לעיל [ת] גבי מתני' דקתני ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בעסוקה וכו' לאו פירכא היא [א] דרב יהודה לא אשמועינן (התם) בעסוקה מידי דממתני' הוה שמעינן בין עסוקה בין שאינה עסוקה ואתא רב יהודה ואשמועינן משמיה דשמואל דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה. והכא אשמועינן דהלכה כר' חנינא וכאותה משנה דעסוקה בעיא בדיקה והכא עיקר ואית דמפרשי והא אמרה שמואל חדא זימנא דאוקמה למתני' דקתני ומשמשת בעדים בעסוקה בטהרות. מאן דמתני הא לא מתני הא לעולם בשאינה עסוקה ודקשיא לך דרבי אבא בר ירמיה אהא דרב יהודה אמוראי נינהו אליבא דשמואל וטועין בדבר דאם כן קשיא דר"י אדר"י דהא איהו גופיה אמר דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה. ורבינו חננאל ז"ל כתב ואסיקנא מאן דמתני הא דשמואל לא מתני הא. וקיימא לן כי הא דאמר לה ב) והלכתא כר"ח בן אנטיגנוס [ב] וזהו כפי' השני שסתר רש"י ורב אלפס ז"ל הביא ברייתא זו בכתובות בסוף אלמנה ת"ר אשה שאין לה ווסת אסורה לשמש וכו' ר"ח בן אנטיגנוס אומר משמשת עם שני עדים והן עיוותיה ותיקוניה שאם תשמש פעם ראשונה ושניה ושלישית בעדים וימצא דם בעד שלו או שלה בכל פעם ופעם הן עיוותיה שהוחזקה נדה כל ימיה ותצא בלא כתובה דלאו בת תשמיש היא. ואם שימשה בשני עדים אחד לו ואחד לה ולא נמצא דם באחד מהם ג' פעמים הן תיקוניה והרי היא ככל הנשים. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ח בן אנטיגנוס [ג] והשתא לדברי רב אלפס ז"ל המשמשת בשני עדים דקאמר ר' חנינא היינו לאחר תשמיש אחד לו ואחד לה מאי קא פריך אי בעסוקה בטהרות הא אמר שמואל חדא זימנא מה ענין הא דשמואל א לדהכא. שמואל קאי אבשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה וקאמר באשה עסוקה בטהרות דמיגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא בדיקה נמי לבעלה לפני תשמיש ור' חנינא איירי בבדיקה שלאחר תשמיש ועוד מאי פריך ואי בשאינה עסוקה בטהרות [ד] הא אמרינן כל לבעלה לא בעיא בדיקה הא ר' חנינא נמי מודה שאין צריכה לבעלה בדיקה תמיד אלא שלש פעמים להתחזק שלא תראה מחמת תשמיש ושמואל הוא דקאמר

הגהות הב"ח א מה ענין הא דשמואל לר' חנינא דהכא וכו':

רש"י אשתו נדה בעל חייב. כדמוקי לה לקמיה בסמוך לוסתה: אשתו כו' מצוה. פריה ורביה: עונה. לפי מה שהוא תייר או גמל או טייל או תלמיד כדמפרש בכתובות: בסמוך לוסתה. דמוזהרין ישראל לפרוש מנשותיהן סמוך לזמן וסת נדותיהן כדאמרי' בשבועות והזרתם את בני ישראל [וגו'] והדוה בנדתה מכאן אזהרה לבני ישראל שיהו פורשים מנשותיהן כו': ה מתני' אע"פ שאמרו דיה שעתן. באשה שיש לה וסת: צריכה להיות בודקת. בכל יום שחרית וערבית כשאר נשים: חוץ מן הנדה. משראתה יום א' טמאה שבעה ואינה צריכה בדיקה כל ז' שהרי בלא ראיה היא טמאה: והיושבת על דם טוהר. דלמה לה בדיקה אפילו תראה דם טוהר הוא: ומשמשת בעדים. אע"פ שיש לה וסת צריכה לשמש בעדים ולבדוק לפני תשמיש ולאחר תשמיש: ובתולה. שדמיה טהורין ארבע לילות והיא אינה צריכה לשמש בעדים שהרי דמה טהור אפילו נתנו מראה דמים הוא"ל ומשה אמרינן דמשום תשמיש נשתנה אבל שחרית וערבית היכא דלא שמשו אחר בעילה ראשונה צריכה בדיקה כדמפרש בגמ' שמא נתנו מראה דמים שלה: ופעמים צריכה להיות בודקת. כל אשה: שחרית ובין השמשות. שחרית להכשיר טהרות של לילה ערבית להכשיר טהרות של יום כדאמרי' טעמא בריש פירקא: לשמש את ביתה. עם בעלה: גמ' מגו דבעיא בדיקה לטהרות. לאחר תשמיש שמא ראתה לאחר תשמיש מחמת תשמיש: בעיא נמי בדיקה לבעלה. לפני תשמיש: תנינא. מתני' פ"ב (דף טו): בחזקת טהרה. לבעליהם ומתניתי' דקתני דבעיא בדיקה ע"כ הכי מתרצת לה מתני' דהכא בעסוקה בטהרות התם בשאינה עסוקה בטהרות: יש לה וסת לא בעיא בדיקה. בתמיה והא קתני מתני' בים לה וסת דבעיא בדיקה כיון דעסוקה בטהרות ולקמן פריך לישני ליה הא בשאינה עסוקה בטהרות ומשני קסבר שמואל כי אינה עסוקה אפי' אין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה הואיל ואינה עסוקה בטהרות: ערה. דחיישינן לעסוקי בטהרות בעיא בדיקה לבעלה א"נ דליכא טרחה לנעורה אבל ישנה איכא נערה ולא אטרחוה רבנן א"נ ישנה דלא חזיא לטהרות אפילו רגילה לעסוק בטהרות לא בעיא בדיקה: לטהרות בעיא בדיקה. כלומר העסוקה בטהרות בעיא בדיקה אפי' לבעלה: לבעלה לא בעיא בדיקה. היכא דאינה עסוקה: אין לה וסת אפי' לבעלה. גרידא דאינה עסוקה בטהרות בעיא בדיקה: כל לבעלה. בלא טהרות: לא בעיא בדיקה. אפילו אין לה וסת הילכך הא דאמר שמואל אסורה לשמש עד שתבדוק בעסוקה בטהרות קאי: ולא פירות. שאוכל בעלה מנכסי מלוג שלה ולא אמרי' כיון דאין לה כתובה סימנו אשתכח דלאו אשתו היא וליהדר לה פירי דאכל: ולא מזונות. אם הלך למדינת הים קודם שגרשה אין ב"ד פוסקין לה מזונות מנכסיו: ולא בלאות. כגון אם הכניסה לו בגדים בשומת כתובתה ואמרינן בכתובות (דף עט) עיילה ליה גלימא מכסי בה ואזיל עד דבלי וזו כשמגרשה אע"ג שקצת הבלאות קיימין אין מחזירין לה: בשני עדים. סדינין: עיוותיה. אי הואי: תקנותיה. אי לא הואי: אוי לבעלה. כדמפרש לקמן איכא דאמרי לר"מ א"ל דבעי אגבייה כתובתה. והא"ק ליה את אמרת אין לה כתובה והנא סבירא לי אוי לו לבעלה שנחסר ממונו דודאי יש לה כתובתה א"ד לר"ח בן אנטיגנוס קאמר ליה דמקלקלא ליה. את אמרת משמשת בעדים אוי לבעלה דדילמא לא חזיא לפני תשמיש וחזיא בשעת תשמיש: הא אמר שמואל חדא זימנא. כדמותיב ואזיל מדר' אבא בר ירמיה, מינה שמעינן דס"ל לשמואל דעסוקה בטהרות בעיא בדיקה לבעלה ושאינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה: מאן דמתני הא לא מתני הא. לעולם בעסוקה ודקשיא לך תרתי למה לי רב יהודה דמתני הא משמיה דשמואל לא מתני הא דר' אבא ור' אבא לא מתני הא דרב יהודה ואי קשיא הא רב יהודה נמי אמרה דאמר רב יהודה לעיל גבי מתני' דקתני לעיל ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה ואמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בעסוקה כו' לאו פירכא היא דרב יהודה לא אשמועינן התם בעסוקה מידי דממתני' הוה שמעינן בין עסוקה בין אינה עסוקה ואתא רב יהודה למימר ואשמועי' משמיה דשמואל דשאינה עסוקה לא בעי בדיקה

דברי חמודות

ויראה לי דו"ם אין צריך לפרוש סמוך לוסתה ה"ה בתוך וסתה נמי כדדייקינן במעוברת לעיל סעיף י"ב ולקמן אחר פ' האשה יתבארו דיני בתולה וזקנה לאחר שעברו עליהן ג' עונות היאך תוזרות לקדמותן: (טו) קמ"ל דכל לבעלה לא בעיא בדיקה. ואפי' אין לה וסת וכדאמר נמי ר' זירא בסמוך אבל בסוף הפרק לא מסיק כן רבינו ושם אכתוב בס"ד מסקנת הפוסקים בין באין לה וסת ובין ביש לה וסת: (טז) ואין לה לא כתובה כו'. וכתב הרמב"ם בסוף הל' אישות כד"א שהיתה כך מתחלת נישואיה ומביאה ראשונה ראתה דם אבל אם אירע לה חולי זה אחר שנשאת נסתחפה שדהו לפיכך אם בעל פעם אחת ולא מצא דם ואח"כ חזר להיות רואה בכל עת תשמיש יוציא ויתן כתובה ולא יחזיר עולמית: (יז) ולא פירות. פירש"י שאוכל בעלה מנכסי מלוג שלה וכתבו התוס' שכן ג"כ אין לה דין פירות דהיינו פרקונה וכתבו עוד דאיירי בין הכיר בה ובין לא הכיר בה דבלא הכיר בה הוי מקח טעות ומחלה ליה דניחא לה דניפוק עלה שמא דאישות כדאמרינן גבי איילונית בפ' איזהו נשך ובהכיר בה נמי אין לה כלום כדאמר בים מותרות בשניות לעריות שהיא מרגילתו משום דורעה כשר ע"כ: (יח) ויוציא ולא יחזיר עולמית. וכתב בתשובת הר"ם שבסוף תשובת הרשב"א דרואה דם מחמת תשמיש אין לה תקנה לישאר עם בעלה אלא שתתגרש להאחר ואסור להשהותה דחיישינן שמא יבא עליה ודקדק כן מדברי הרמב"ם ואע"ג דבריש זבחים גבי אשה לאו לגרושין עומדת כתב ר"י דאפי' זינתה יכולה להיות תחתיו ותשמשנו כשפחה שאני התם דליכא למיחש כולי האי שמא יבא עליה דכיון שזינתה תחתיו שונא אותה ומאוסה בעיניו ומיהו נ"ל דהכא עד כל זמן שאינו חפץ לישא אחרת ורוצה להשרותה ע"י שלים ובשנה אחת ולא ילך אצלה אלא בעדים א"נ לגרש אם אינה בהם מחמת טענה אבל אם רוצה לישא אשה אחרת יוציא זו ויתן כתובה ע"כ וכתוב ג"כ בתשובת הרשב"א סי' תתל"ע ואכתוב לשונו בפרק תינוקת סעיף ז' ומיירי בכגון הא דהרמב"ם דנסתחפה שדהו מש"ה יתן כתובה והא דיוציא כשיקח אחרת היינו מכח תקנת רבינו גרשון מ"ה והא דכתב ובשנה אחת השמיטו הש"ע בטי"ד סי' קפ"ז סעיף י"ב אבל רמ"א כתב כן בהג"ה ר"ס קי"ז ויראה לי דהא דבשנה אחת לאו אזמן השהייה קאי דלהשהות לעולם רשאי ע"פ הדרך הזה אבל נקט שנה אחת לענין השריית השלים כדי שלא תצטרך לשאול על זה מהבעל בכל פעם כי אם אחת בשנה ועי' עוד מדינים אלו בפ' בתרא סי' ג': (יט) משמשת בשני עדים. פי' הרי"ף לקמן אחד לו וא' לה וכתב הרמב"ם בפ"ד מהא"ב שיש לאיש להכנית אשתו שתבדוק בעד שלו מתוך שהיא נאמנת

מעדני יום טוב

דהא קחזינן לקמן דלטהרות הצריכו בדיקה אף במקום שלא הצריכו לבעלה: [ח] ומשני בסמוך לוסתה. לא תקשה אמאי לא משני שלא בשעת עונתה דא"כ להכי משני התם אלא שרבינו קיצר והדר תקשה דמחייב לשמחה אפילו שלא בשעת עונתה ומשני בסמוך לוסתה: [ט] גרסי' בגמ' אמר רב הונא קפלה וראתה וכו' ולא ידעתי טעם שהשמיטו רבינו ולקמן בפ' האשה אחר סלטת כלאי בגדים הביא רבינו לאיש ממנו נראה מזה דלא אשתמטתיה ואני ראיתי כי טוב הוא שאכתבנו שם בס' ד"א בס"ד: [י] דיין שעתן. כך היא גי' רבי' ומש"ה הוצרך לעיל לדחוק בפירושם אי קיימא אטלאי ד' נשים או אבתולה וזקנה לחוד אבל גי' רש"י דיה שעתה ופירשה דקאי אאשה שיש לה וסת: [כ] קמ"ל. ופרכינן בגמ' והא מתני' באשה שיש לה וסת עסקינן דקתני ואע"פ שאמרו דיה שעתה וכו' והא ודאי בים לה וסת ועלה מיירי שמואל ואמר אבל לבעלה מותרת אבל אין לה ווסת לא קאמר ומשנינן מתני' בין שיש לה ווסת בין אין לה ווסת דכיון דאמר יש לה ווסת בעיא בדיקה כ"ש דאין לה ווסת ואכולהו קאמר שמואל והא דאיירי מתני' בים לה ווסת הא קמ"ל דאע"ג דיש לה ווסת מיגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא נמי בדיקה לבעלה: [ל] ומדלא קאמר הכי שמע מינה כו'. ור' אדא בעסוקה איירי וא"ת ומאי קמ"ל מתני' היא ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה וי"ל דאתא לאשמועינן דאע"ג דאין לה וסת דמותר לקיימה ע"י בדיקה כר"ח בן אנטיגנוס וכן פרש"י לקמן דהלשון משמע דלא בא להשמיעה שהיתה אלא להשמיענו שצריכה בדיקה וי"ל דקמ"ל באין לה ווסת דאפילו ישנה צריכה בדיקה. תוס': [מ] אסורה לשמש דילמא מקלקלת ליה. גמ': [נ] ואין לה לא כתובה. כיון דלא חזיא לביאה לית לה כתובה. גמ': [ס] ולא פירות כו'. דתנאי כתובה ככתובה דמי גמרא ופירש"י ולא אמרינן כיון דאין לה כתובה אשתכח דלאו אשתו היא כו'. ומסיים הר"ן וטעמא דמלתא דמחילה בטעות הוי מחילה כדאיתא בפ' איזהו נשך: [ע] ולא בלאות. פירש"י שאע"פ שקצת הבלאות קיימין אין מחזירה לה והר"ן דחה פירושו משום דלא גרעה מזינתה דאמרינן עלה בפרק אלמנה ניזונת אם היא זינתה כליה מי זינו אלא הכא בשאינן קיימין ומה שהזקיקו לרש"י לפרש בקיימין נראה דהיינו מדקתני ולא בלאות ואי בשאינן קיימין מאי בלאות איכא ומהא לא איריא דה"ק שאינו חייב לשלם לה מה שבלה מבגדיה ע"כ והתוס' דהתם ג"כ דחו פירושו של רש"י דאי בקיימין הל"ל ולא בלאות קיימין כדאיתא בפ' אע"פ: [פ] ויוציא ולא יחזיר עולמית. בגמ' פרכינן פשיטא דלא יחזיר ומהדרינן לא צריכא דסדר איתקן כלומר שקבעה ווסת מהו דתימא ליהדרה קמ"ל דזימנין דאזלא ומיכסכא ומתקנא ואמר אילו הייתי יודע שכן אפילו היו נותנין לי ק' מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גיטו בטל ובניה ממזרים [הלכך] אמרי' ליה הוי יודע שהמגרש את אשתו משום וסת לא יחזיר ואפילו היא תוזרת וקובעת וסת ותו לא מצי למימר אילו הייתי יודע שכן שהרי התרו בו ונגמר בדעתו וגירשה וה"נ אמרינן גבי מוציא אשתו משום נדר או משום שם רע בפרק השולח ועיין שם וכתב הר"ן תמיהני הכא היכי מצי לקלקלה דכיון דמדינא אמרי יוציא הא לא מצי א"ל אילו הייתי יודע שכן לא הייתי מגרשך שהרי מחוייב הוא לגרשה וניחא לי דמאי דאמר יוציא לא שיכפוהו ב"ד בכך אלא שכיון שאינו יכול לשמש עמה מוטל עליו להוציאה הלכך מצי לקלקלה ולומר אילו הייתי יודע שתהא לה תקנה הייתי שוהה מלגרשה ומחזר שתהא מתוקנת ע"כ: [צ] בשני עדים. לקמן מפרש לה: [ק] עדים. פירש"י סדינין ומצאתי שהלשון מעניין וכנגד עדים כל נדקותינו שפירושו בגד בלה ומתרטוט ולי היה נראה שהוא מל' עדות שמעידים עליה אם היא טמאה או טהורה: [ר] אוי לו לבעלה. לחד לישנא בגמ' לר"מ מהדר וקאמר את אמרת לית לה כתובה ואנא סבירא לי דים לה כתובה ואוי לו שמתחסר ממונו ולא"ת ואמאי סבר דים לה כתובה הא לא חזיא לביאה כבר תירצו בתוספות דס"ל מכל מקום מותרת היא לשמש בי"א יום שבין נדה לנדה לפי שהיא מסולקת מדמיה ואפילו לר"מ איכא מ"ד בפרק בנות כותים דמותרת לשמש באותן י"א יום וצריך לומר דלר"מ אפילו הכי צריך לגרשה דלמא מקלקלא ליה בשאר יומי ולכך אין לה כתובה: [ש] במאי אי בעסוקה בטהרות. כתב הרב רבינו נסים תמיהני היאך אפשר לומר דר"ח בן אנטיגנוס בעסוקה בטהרות היא דהא ודאי ר"מ דאמר אסורה לשמש ואין לה כתובה ויוציא ולא יחזיר עולמית מדינא קאמר ולא מפני מעלות הטהרות שאינו בדין להחמיר בשבילן כל כך וכיון דר"מ מדינא קאמר ר"ח בן אנטיגנוס נמי דפליג ומיקל עפי מיניה מדינא קאמר דלריכה לשמש בשני עדים לבעלה דאי לא הל"ל לפרושי ועוד שאינו במשמע דלפלוג כולי האי ר"ח בן אנטיגנוס עליה דר"מ דלר"מ לא תהא לה תקנה לעולם לבעלה ולר"ח בן אנטיגנוס לא תהא צריך כלום וכיון שכן היכי מוקמינן הא דר"ח בעסוקה בטהרות בלבד ונראה דאין ודאי ר"ח בן אנטיגנוס לבעלה קאמר ואנן הכי קאמרינן ובמאי קאמרינן אי בעסוקה בטהרות כלומר אי בעסוקה בטהרות לבד הוא דפסיק כוותיה ולא בכולה מילתא הא אמרה שמואל חדא זימנא ואי בכולי מילתא פסיק כוותיה קשיא דידיה אדידיה ומסקינן דלא בכולי מילתא פסיק כוותיה אלא בעסוקה בטהרות לבד וכ"ת הא אמרה חדא זימנא מאן דמתני הא לא מתני הא וכ"ת כיון דר"מ ור"ח בן אנטיגנוס תרוייהו מודו דאסורה לשמש בלא בדיקה היכי פסק שמואל דלא כחד ואמר דלבעלה לא בעי בדיקה איכא למימר דסמיך אמתני' דתנן בפ' כל היד כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן ומשמע ליה שסתמא אפי' אין לה [וסת] עכ"ל וכתבו התוס' אין להקשות דמה צריך לפסוק כר' חנינא כיון דעסוקה בטהרות איירי וכי הלכתא למשיחא דהא בה"י לעולם היו עסוקין בטהרות כדאמר לעיל (בפ"ק דף ו') חבריא מדכן בגלילא ע"כ: [ת] גבי מתני' דקתני ובשעה כו'. אע"ג דמעיקרא אתמר אמתני' דפעמים צריכה כו' הא מוקמינן לה דלא איתמר אלא אמתני' דבשעה כו': [א] דרב יהודה לא אשמעינן בעסוקה מידי. וא"ת והא מתני' בים לה וסת אבל אין לה וסת איכא למימר דאסורה כר"מ א"כ שמואל דאוקמה אפילו באין לה וסת משמע דסבר כר"ח בן אנטיגנוס וי"ל דמתני' משמע שפיר גם באין לה וסת וה"ק אפילו אותה שדיה שעתה משמשת בעדים וכ"ש שאין לה וסת. תוס': [ב] וזהו כפי' השני שסתר רש"י. דא"כ קשיא דרב יהודה אדרב יהודה ואיכא למימר דאמוראי נינהו אליבא דרב יהודה כ"כ הר"ן וכתב עוד דמודאי דפשטא דברייתא מוכח דלבעלה עסקינן ולא משום טהרות מדאמר ר"מ יוציא ור"ח בן אנטיגנוס נמי עלה קאי וכמ"ש למעלה ואע"ג דגמ' שקיל וטרי ואמר ובמאי אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא היינו משום דהכי פרכינן אטלאי גוונא מהדרינן ומיהו פשטא דברייתא לבעלה היא ע"כ: [ג] והשתא לדברי רב אלפס ז"ל המשמשת בשני עדים דקאמר ר' חנינא היינו לאחר תשמיש כו' מה ענין וכו', והב"י סי' קפ"ו כתב דנראה לו לתרץ כל הני קושיות שהקשה רבינו ז"ל דאיכא למימר שלא הוצרך להזכיר אלא ב' עדים שלאחר תשמיש אבל בדיקה דקודם תשמיש לא איצטריכא ליה דפשיטא דכל שצריכה בדיקה בסוף צריך בדיקה בתחלה ובזה בטלה קושיית הראשונה וגם האחרונה מתיישבת בזה דאע"ג דר' חנינא לאפלוגי אדר"מ אתא מ"מ לא הוצרך להזכיר בדיקה דלפני תשמיש כיון דמשתמע מתוך דבריו ועוד דמשום דבעא למתני הן תקוניה הן עוותיה לא תנא בדיקה דלפני תשמיש דהשיא לא מתקנה ולא מעוותה להתירה או לאסרה לבעלה עולמית ומה שהקשה דמאי פריך ואי באינה עסוקה בטהרות הא אמרינן כל לבעלה לא בעיא בדיקה הא רבי חנינא נמי מודה שאינה צריכה לבעלה בדיקה תמיד אלא ג' פעמים י"ל דלאמרינן סתמא כל לבעלה לא בעיא בדיקה משמע דלא בעיא בדיקה כלל אפילו פעם אחת ומה שהקשה דמה מועיל אם תשמש ג' פעמים בלא דם להיות ככל הנשים דהא אשה שאין לה וסת אסורה לשמש משום דהיינו חיישינן שמא תפרוס נדה תחתיו ומה מועיל אם תשמש ג' פעמים בלא דם לעולם איכא למיחש פתה תראה כיון שאין לה וסת נראה שהר"ן נזהר מקושיא זו שכתב בפ"ק דשבועות לדעת הרי"ף נראה שסובר דאע"ג דקי"ל דאשה שאין לה וסת לא בעיא בדיקה היינו לאחר שהחזקה מוחזקת ג' פעמים שלא תהא רואה דם מחמת תשמיש אבל בתחלה חוששין לה שכיון שאין לה וסת נראה מענינה שראיותיה באות לה כפי המקרים שקורים לה בקפיצות או אכילות וכיוצא בהם ולפיכך יש לחוש לה שמא אף מחמת תשמיש תראה מש"ה בעיא בדיקה ג' פעמים ואם מצאה טהורה יצאה מחשש זה ומשמשת בלא בדיקה אע"פ שאין לה וסת אין חוששין לה שמא תראה בשעת תשמיש דקי"ל דלבעלה א"צ בדיקה כל שיצאתה מחשש רואה מחמת תשמיש שים לחוש לכך באשה שאין לה וסת מן הטעם שכתבתי עד שתבדוק ג"פ ועשאה הרב כססית דתניא בפ' תינוקת הרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית ע"כ והראב"ד בס' בעלי הנפש כתב על דברי הרי"ף נראה מדברי הרב שא"צ בדיקה אלא לאחר תשמיש ואע"פ שאין לה וסת כי ב' עדים הללו לאחר תשמיש ועוד נראה מדברי הרב שאם בדקה עצמה ג"פ ולא ראתה שא"צ בדיקה עוד לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש ואע"פ שאין לה וסת וא"ת הלא דברי ר"ח בן אנטיגנוס לפני תשמיש ולאחר תשמיש קאמר לפי הסוגיא בודאי כן הוא וכאשה שעסוקה בטהרות מיירי כדאיתא בשמעתא מיהו עכשיו אין לנו טהרות והרב לא פירש הענין ע"פ הסוגיא אלא ע"פ צורך הנוהג עכשיו וסמך את הענין על סדומה ודבריו נכונים הם ולדיקים ילכו בם עכ"ל: [ד] ה"ג הא אמר ש מואל

אין לה ווסת לבעלה *[לא] בעיא בדיקה תמיד כשאינה עסוקה בטהרות אבל בעסוקה בטהרות בעיא בדיקה תמיד [ה] ואפשר דמודה דבעיא בדיקה ג' פעמים להתחזק. ועוד תימה הוא מה מועיל אם שמשה ג' פעמים בלא דם להיות ככל הנשים בשלמא אם מצאה דם ג' פעמים הוחזקה להיות רואה ע"י אבר תשמיש ועוד אינה ראויה לשמש אבל *הוחזקה לא מהניא להתירה דהא אשה שאין לה ווסת שאסורה לשמש ה"ט משום דכיון שאין לה זמן קבוע לראייתה חיישינן שמא תפרוס נדה תחתיו ומה מועיל אם שמשה ג' פעמים בלא דם לעולם איכא למיחש עתה תראה כיון שאין לה ווסת. ועוד קשה דעיקר הבדיקה לא הוזכר רבי חנינא דר"מ אוסר אותה לשמש אפילו בבדיקה דלמא מקלקלא ליה ורבי חנינא לא חייש דלמא מקלקלא ליה מ"מ בדיקה לפני תשמיש שמדע שהיא טהורה היא המתירה לשמש והיה לו להזכירה הלכך היה נראה לפרש משמשת בשני עדים אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש כמו עיוותה אותו ולאחר תשמיש לידע הטעיות דחיים ליה לר"מ שמא תפרוס נדה תחתיו. ותיקיניה אותו שלפני תשמיש כי אתו העד מתקנת ומתירה לשמש דלא חיישינן להא דר"מ. וכן תעשה כל ימיה ובלבד שלא תתחזק לראות ג' פעמים או אחר [ו] מחמת תשמיש דאז היא אסורה לבעלה כדאמרינן בפרק בתרא (דף סו:) ואם דנקט עד שלאחר תשמיש תחלה לפי שהוא מורה על הטעיות [ו] דחיים ר"מ. כך היה נראה בעיני לורתא דשמעתא [ז] וכפרש"י דאוקי הלכתא בעסוקה בטהרות (כ) [ח] אלא שלא מלאני לבי להקל [ט] כי דברי ר"ח דברי קבלה הן:

הדרן עלך שמאי

פרק שני

א [דף יג ע"א] **כל** היד המרבה לבדוק בנשים משובחת ובאנשים תקצץ ומיירי בשאינה עסוקה בטהרות [א] אבל אינה עסוקה בטהרות אין לה לבדוק כלל שלא יהא לבו נוקפו ופורש ואינה אפילו אם הוא עסוק בטהרות [ב] כיון שאין קרי יוצא בלא הרגש (ב) אין לו לבדוק כלל כדי שלא יבא לידי השחתת זרע. דתניא ר"א אומר כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם. אמרו לו לר"א [ג] והלא ניצוצות ניתזין על רגליו ונראה ככרות שפכה ונמצא מוציא לעז על בניו שהן ממזרין (ג) א"ל אפשר שיעמוד על מקום גבוה וישתין או שישתין בעפר תיחוח [ד] אמרו לו ואם אין עפר תיחוח ואין לו מקום גבוה מה יעשה (ד) אמר להם מוטב שיוציא לעז על בניו שהן ממזרין ואל יעשה עצמו שעה אחת רשע לפני המקום. וכל כך למה לפי שמוציא שכבת זרע לבטלה. [ה] ואמר רבי יוחנן כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה (ה) שנאמר וירע בעיני ה' את אשר עשה וגו' [ו] דבי ר' אומר כאילו שופך דמים שנאמר הנחמים באלים תחת כל עץ רענן שוחטי הילדים בנחלים אל תקרי שוחטי אלא סוחטי רב אשי אמר כאילו עובד עבודת כוכבים הכא כתיב תחת כל עץ רענן וכתיב התם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן. (ו) אמר ר"י [ז] אם היה נשוי מותר תנא אבא בריה [ח] דרב מנימין בר אבא אבל מסייע הוא בביצים מלמטה. אמר ר' אבהו א"ר יוחנן גבול יש לו (ז) מעטרה ולמטה מותר [דף יג ע"ב] מעטרה ולמעלה אסור. (ח) אמר רב המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי. ולימא אסור. משום דמגרי

הגהות הב"ח א אבל לא הוחזקה לא מהניא להתירה:

רש"י והכא אשמועינן דהלכה כרב חנינא וכאותה משנה דעסוקה בטהרות בעיא בדיקה והכי עיקר. ואית דמפרשי כי האי לישנא והאמר שמואל חדא זימנא לעיל דאוקמי' למתני' דקתני משמשת בעדים בעסוקה בטהרות מאן דמתני הא כו' לעולם בשאינה עסוקה ודקשיא לך דרבי אבא בר ירמיה אהא דרב יהודה לא תקשי אמוראי נינהו אליבא דשמואל וטועים בדבר דא"כ קשיא דרב יהודה אדרב יהודה הא איהו גופיה אמר דבשאינו עסוקה לא בעי בדיקה: הדרן עלך שמאי

פרק שני א כל היד המרבה לבדוק. שבודקת תמיד שמא ראתה בנשים משובחות: **ובאנשים.** שבודק עצמו תדיר באמתו שמא יצא ממנו קרי: **תקצץ.** שמתחמם ומרגיש כשממשמש באמה ומוציא שכבת זרע לבטלה: הרגש. שמזדעזעין אבריו כשמתחמם ורואה קרי: **באילו** מביא מבול. שעבירה זו היתה בידם דכתיב (בראשית ו) כי השחית כל בשר ואמרו ברותחין קלקלו:

מעדני יום טוב

שמואל כל לבעלה כו': [ה] **ואפשר** דמודה. באינה עסוקה בטהרות: [ו] ה"ג דחיים ליה רבי מאיר: [ז] **וכפירוש** רש"י דאוקי הלכתא בעסוקה בטהרות. אבל כשאינה עסוקה בטהרות לבעלה לא בעיא בדיקה כלל ואפילו ג' פעמים הראשונים: [ח] **אלא** שלא מלאני כו'. ובס"פ אלמנה ניזונית לא כתב אלא ללשון הרי"ף ולא הקשה עליו כלום גם עי' מה שאכתוב בזה בריש פ' דלקמן: [ט] **כי** דברי ר"ח דברי קבלה הן. וא"ת למה נחלקו עליו אבות העולם בכמה מקומות ובסוף פ' שבועת הדיינים כתב ג"כ רבינו כלשון הזה אבל שם יש לפרש דאיירי בגרסאות שבגמ' וכמו שכתבתי שם בס"ד: **הדרן עלך שמאי**

פרק שני א [א] אבל אינה עסוקה בטהרות אין לה לבדוק כלל כו'. הכי איתא בפ' דלעיל דף י"ב דא"ל רב יהודה לר' זירא דלא תבדוק כדי שלא יהא ט' וכתבתי למימרא זו בד"ח בסוף הפרק דלעיל וקשיא לי דהיאך מוקים למתני' דוקא בעסוקה בטהרות וכשאינה עסוקה אסורה לבדוק ובסוף פ' דלעיל מסיק שלא להקל כנגד דברי ר"ח שפוסק באשה שאין לה וסת שצריכה בדיקה ופי' הוא ז"ל שם לעיל מינה דכל ימיה תעשה בדיקה ו א' לפני תשמיש וא' לאחריו ובלבד שלא תתחזק כו' א"כ שנאמר דהכא באשה שיש לה וסת דוקא קאמר אי הכי הו"ל לפרש ועוד דמתני' כל היד סתמא קתני משמע בין שיש לה וסת בין באין לה וסת אלא פשיטא לי מילתא דהכא מפ' אליבא מאי דס"ל לעיל דהכא בעיניו לפרש כן גורתא דשמעתא וכן פירש"י דאוקי הלכה בעסוקה בטהרות ואפילו אין לה וסת וסמך אדכתב לעיל שלא מלאני לבי להקל כו' דהמבין יבין דהכא נמי לא פי' כן אלא כפי הנראה בעיניו מכח הסוגיא דלעיל ומעתה יפה פי' הטור ר"ס קפ"ד דמתני' שלא בשעת תשמיש והשתא באותן שבשעת תשמיש לא איירי מתני' דבהנהו בדיקות איכא לאפלוגי בין אשה שיש לה וסת לשאין לה וסת אליבא דר"ח וכבר נתפרשו חילוקי הדעות בענין בדיקות הללו בס' ד"ח בס"ד בסוף הפ' דלעיל: [ב] **כיון** שאין קרי יוצא בלא הרגש אין לו לבדוק כלל כדי כו'. כלו' הלכך יש לו לסמוך על שלא ראה קרי כיון שלא הרגיש ומיהת בגמ' לא אמרו בלשון הזה אלא ה"ק אנשים דבני הרגשה נינהו תקנן כלומר דמש"ה לא יבדוק לפי שעל ידי ההרגשה על הבדיקה תתחמם ורואה קרי ודקתני במתני' תרבה לא קאי אלא אנשים אבל תקנן דאנשים אפילו חדא זימנא ורבינו נתכוון לפרש כיון דאינו ראוי לבדוק א"כ היאך עוסק בטהרות וניחא ליה בהכי דסומך על זה שאינו יוצא בלא הרגש והוא לא הרגיש אבל אין לומר דבגמ' נמי מפרש כך רבינו ה"ק אנשים דבני הרגשה נינהו והלכך סמכי אהכי שלא הרגישו דהיכי מצינן לפרושי הכי א"כ מאי קאמר בגמ' נשים לאו בנות הרגשה נינהו דודאי דאינהו נמי מרגישים דהא מה"ת אינה מטמאה נדה אלא דוקא בהרגשה כדילפינן בגמ' דר"פ הרואה כתם בבשרה עד שתרגיש בבשרה ודוחק לחלק בין דם נדות היוצא ממנה לדם הזרע שיוצא ממנה שגם זרע דם הוא כדלקמן בגמ' דפ' המפלת (דף לא) ת"ר אשה מזרעת תחלה יולדת זכר כו' אע"ג דאמרי' בגמ' דף ג' בטעמא דשמאי שאומר כל הנשים דיין שעתן דאשה מרגשת בעצמה והלל דמעמא מפקידה לפקידה קסבר הרגשת מי רגלים היא וחכמים נמי ס"ל כטעמא דהלל מהאי טעמא מ"מ בנות הרגשות נינהו אלא שמחמירים דלמא קסברה הרגשת מי רגלים הוא ולא שייך לומר דלאו בנות הרגשה נינהו ועוד דאיתנהו עוד טעמים אחרים שם בפלוגתא דשמאי והלל אלא ודאי נשים לאו בנות הרגשה נינהו אין לפרשו אלא דכלומר ע"י בדיקה אינם מרגישים שע"י כן תוציא זרעה (איש מוציא יש לה העונש ג"כ כמו באיש ותדע דאל"כ למה לי טעמא כלל באשה) וה"ג דכותה אנשים בני הרגשה נינהו היינו שע"י הבדיקה מרגישים ומתחממים ומוציאים זרע ורבינו שכתב כיון שאין קרי יוצא בלא הרגש על כרחינו לאו אליבא דגמ' מהדר אלא לתת טוב טעם היאך עוסק בטהרות בלא בדיקה כך ה"ל לפרש דברי רבינו ואלא מיהא קשיא לי בגוה דהא בגמ' תנא דאם בא לבדוק בצרור או בחרס וא"כ במטלית עבה בודק ולדברי רבינו משמע שאין לו בדיקה כלל אלא סומך על שלא הרגיש ודוחק לומר דרבינו לא איירי אלא כשאין לו לא מטלית עבה ולא חרס או צרור והתוס' כתבו וז"ל באנשים תקנן ואם צריך לבדוק יבדוק בצרור או בחרס כדאמר בגמ' וכתבו עוד וא"ת הא לקמן אמר דלמטה מעטרה מותר והיינו בפי האמה ושם הוא בודק עצמו וי"ל דגם למעלה לצד הגוף צריך לבדוק שמא הלך שם טיפת קרי א"כ אפילו מעטרה ולמטה לא שרי אלא להשתין משום ניצוצות או משום בהכ"נ (כעובדא דרב יהודה שהיה על גג בהכ"נ ואורי ליה שמואל לאחוז בעטרה ולמטה לחד לישנא דבגמ' כדי שלא יפלו מימיו על הגג) אבל כדי לבדוק עצמו לא ע"כ וא"ת לפי מה שכתבתי והוכחתי גם עליה עונש אם תוציא זרעה לבטלה א"כ למה לא הוזכר טומאת קרי אצלה ז אינו קשיא זרעה אינה יוצא לחוץ והוי טומאת בית הסתרים ואיש כי ישכב אותה וגו' שכבת זרע גזירת הכתוב הוא אך ק"ק לי מנשים המסוללות בפ' הערל ס"ם ב' קאמר פריצותא בעלמא: [ג] **והלא** ניצוצות נתזין. וא"ת ויספסף בידו כדאמרינן בפ' א"ל הממונה (וכתבו רבינו בפרק מי שמתו סי' כ"ח) מנוה לשפשף וי"ל כשאין אוחז איכא רוב ניצוצות ולא סגי בשפשוף אבל באוחז ליכא אלא מעט וסגי בשפשוף דאי הוה סגי בשפשוף אף כשאינו אוחז גם רבנן לא הוו שרו. תוס': [ד] **א"ל** ואם אין לו עפר תיחוח ואין לו מקום גבוה מה יעשה. וא"ת והא אפשר בישיבה דמי רגלים כלים בישיבה כדכתב רבינו שם בפ' מי שמתו והוא בגמ' פ' כיצד מברכין דף מ' כבר הקשה זה ב"י בטא"ח סי' ג' ותירץ דהכא הוו מצי למימר ליה אי אפשר לו בישיבה כגון שהולך בדרך ואין ממתינין לו מהו מש"ה אמר להם מוטב כו': [ה] **וארי"י** כל המוציא ש"ז חייב מיתה. וכתב ב"י בטא"ח סי' כ"ג שכתוב בזוהר שחמור עון הוצאת זרע לבטלה מכל שאר עבירות שבתורה: [ו] **דבי ר'** אומר. ובגמרא גרס ר"י ור' אמי אמרי אל תקרי שוחטי אלא סוחטי ות"ת שוחטי כתיב מעלה עליו הכתוב כאילו שופך דמים: **גרסי'** בגמ' שמואל התיל לרב יהודה דהוו קיימי אאיגרא דבי כנישתא לאחוז באמה וכמה גווני משכחת בהכי מימרות לקמן אם הוא נשוי כו' ואיכא שינויא ביעתותא שאני והשמיטו רבינו וכתב ב"י טא"ח ס"ס ג' דסמך עפי אשינויי דע"פ מימרות אמוראי דעלמא: [ז] **אם** היה נשוי כו'. איט דומה מי שיש לו פת בסלו כו': [ח] **דרב** מנימין בר אבא ובגמ' גרס ר' בנימין בר חייא:

אמר

דברי חמודות

נאמנת על שלה נאמנת על שלו: (כ) **אלא** שלא מלאני לבי להקל כי דברי ר"ח דברי קבלה הן. והלכה כר"ח בן אנטיגנוס כדמסיק בסמוך דמשמשת בשני עדים א' לפני תשמיש וא' לאחר התשמיש ושכן תעשה כל ימיה ובלבד שלא שתזיק כו' לאיסורא מתחזקה אבל לא להתירא וכן פסק ג"כ הרמב"ם בפ"ד מהא"ב והוסיף להצריך גם לבעל לקנח עצמו לאחר תשמיש בעד שלו וטעמו שכן הוא סובר אף באשה שיש לה וסת שכ"כ שם אבל אשה שיש לה וסת אינה צריכה עד לפני תשמיש אלא משום צניעות בלבד אבל אחר תשמיש הכל צריכים ב' עדים א' לו וא' לה ואף מעוברת ומניקה וזקנה וקטנה ע"כ וכתב הר"ן לפי שהוא ז"ל מפרש זו ששנינו בפ' כל היד דרך בנות ישראל משמשת בב' עדים א' לו וא' לה והצנועות מתקנות להם שלישי להתקין את הבית באינה עסוקה בטהרות שאפי' משום בעלה לבד צריכה לשמש בב' עדים לאחר תשמיש והצנועות בודקות אפי' לפני תשמיש לבעליהן וכי אמרינן בפרקין דמגו דבעי בדיקה לטהרות בעי בדיקה לבעלה דאלמא מדין בעלה אינה צריכה היינו לומר דכשאינה עסוקה בטהרות א"נ בדיקה לפני תשמיש מן הדין אלא משום צניעות בלבד ע"כ ועל מ"ש דאף מעוברת כו' כתב המגיד לפי שסובר שמה ששנינו בפרקין גבי מעוברת ומניקה כו' אע"פ שאמרו דיין שעתן צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה ואתמר עלה לא שנו אלא באשה עסוקה בטהרות אבל אינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה בעד שלפני תשמיש דווקא מיירי אבל עד דלאחר תשמיש לעולם היא צריכה בדיקה ע"כ אבל רבינו ירוחם כתב דלר"ת נמי מעוברת אינה צריכה בדיקה אפי' הגיע וסתה ומסתמא נמי כל חברותיה ששנינו עמה ועל מה שהצריך הרמב"ם בדיקה לאשה שיש לה וסת השיג עליו הראב"ד מהא דאיתא בגמרא דבסוף פירקין בעא מיניה ר' זירא מרב יהודה אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה א"ל לא תבדוק ותבדוק ומה בכך א"כ לבו נוקפו ופורש והמגיד תירץ דאיכא לפרושי דרב יהודה מיירי דוקא בבודקת תוך הזמן שהם חייבים בקרבן כדתנן בסיפא דמתני' דפירקין דרך בנות ישראל משמשות כו' שכתבתי בסמוך אבל אחר מכאן לא אמרו ע"כ וקשיא לי קצת דא"כ הייטו הך דבעא התם בתר הכי ר' אבא מרב הונא אשה מהו שתבדוק עצמה כדי לחייב את בעלה אשם תלוי ומיהו אע"פ דבין להרמב"ם ובין להראב"ד הך בדיקה דרב יהודה לאחר תשמיש היא וכ"כ הגהת מיי' בפ"ד מהל' איסורי ביאה בשם הר"ר שמחה דאילו קודם תשמיש מצוה דתנן כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת אבל התוס' פירשו דרב יהודה לפני תשמיש מיירי דאז לבו נוקפו ופירש כדפירש ר"ת דכיון דרואה אשתו בודקת מחשב שאם לא הרגישה לא היתה בודקת לפי שיודעת שחכמים לא תקנו לבדוק ע"כ ומתני' דכל היד פי' הטור בריש סי' קפ"ד וגם בסי' קפ"ו דשלא בשעת תשמיש היא וכתב ב"י שכן העמידה הרשב"א ז"ל וז"ל הרשב"א בתורת הבית כל הנשים אם יש להם וסת קבוע מותרות לבעליהן בלא בדיקה ואין צריך בדיקה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש ולא עוד אלא שאין ראוי שתבדוק בשעה שהיא רוצה לשמש את ביתה כדי שלא יהא לב הבעל נוקף ופורש ונמצא בטל מפריה ורביה ע"כ ואע"פ שרבינו בר"פ דלקמן העמידה למשנתינו דכל היד בעסוקה בטהרות ניחא טפי פי' הטור כמו שאכתוב שם בס"ד וכתב המגיד בשם הראב"ד והרמב"ן והרשב"א ז"ל נשים שיש להם וסת משמשות שלא בשעת וסת ואינן צריכות בדיקה ובועל ושונה כמה פעמים ואינן צריכות לבדוק לא לפני תשמיש ולא לאחריו ולא בין תשמיש לתשמיש ולא הוזכרה בהם בדיקת עדים בש"ס אלא בעסוקה בטהרות וכתב ב"י דטעמם מדתנן בפ' כל היד בש"א צריכה ב' עדים על כל תשמיש ותשמיש או תשמש לאור הנר ובה"א דיה ב' עדים כל הלילה ובגמרא א"ר זירא מדברי כולם נלמוד בעל נפש לא יבעול וישנה פירש"י בלא בדיקה בינתים דאפי' ב"ה מצריכין בדיקה לסוף תשמיש אלמא חיישינן שמא ראתה דם מחמת תשמיש אלמא מי שהוא ירא ופורש מספק איסור לא יבעול וישנה רבא אמר בועל ושונה כי תניא ההיא לטהרות ופסקו הלכה כרבא דבתרא הוא ונראה דלפי דבריהם הא דאיתא בגמ' התם א"ר אבא א"ר חייא בר אשי אמר רב בדקה בעד ואבד אסורה לשמש עד שתבדוק פי' בדקה בלילה בעד ואבד מתקיף לה ר' אילא אילו איתא מי לא משמשה ואע"ג דלא ידעה השתא נמי תשמש א"ל זו מוכיחה קיים וזו אין מוכיחה קיים לענין טהרות דוקא איירי אבל כל לבעלה לא בעי בדיקה כלל וכן פירש"י לענין טהרות וכן בכל דוכתא דמדבר במשנה בדיקה לענין טהרות היא דאם אינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה כלל לבעלה לא לפני תשמיש ולא לאחריו כל שיש לה וסת ונראה אפי' אין לה וסת נמי לדעת הרי"ף ז"ל לקמן דכל שבדקה [ג"פ] הראשונים ולא מצאה דם שהוחזקה שלא נראות בשעת תשמיש לא בעיא בדיקה כלל לבעלה לדעתם שאחר שהוחזקה בג"פ הראשונים שאינה רואה בשעת תשמיש אין הפרש בין אשה שאין לה וסת לאשה שיש לה וסת עכ"ל הב"י אבל הרמב"ם כתב שמשמש מטתו פעמים רבות א"צ לבדוק העדים שלהם על כל ביאה וביאה ולמחר יבדק העדים נמצא הדם על העד שלה או על עד שלו הרי זו טמאה וכתב הב"י דלטעמיה אזיל שסובר שכל הדברים שנאמרו בענין זה לא לטהרות דוקא הן אלא אף באינה עסוקה בטהרות ולבעלה איירי הלכך פסק כר' זירא דאמר מדברי כולם נלמוד בעל נפש לא יבעול וישנה כלומר בלא בדיקה ודלא כרבא דפליג אדר' זירא ואמר כי תניא ההיא לטהרות ונראה שסובר ז"ל דבעל נפש דאמר ר' זירא לא ממדת חסידות קאמר אלא שורת הדין ע"כ ואזיל נמי לשיטתיה דכל אשה אפי' שיש לה וסת צריכה ב' עדים אחד לו ואחד לה לאחר תשמיש ולפיכך פסק נמי להך אפי' באשה שיש לה וסת וכבר נתבאר ג"כ שלדעתו הצנועות בודקות עצמן אף קודם תשמיש אבל הפוסקים נחלקו עליו באשה שיש לה וסת וכמו שכתבתי בשם המגיד שכן דעת הראב"ד והרמב"ן והרשב"א ז"ל וכתב הר"ן שאף הרי"ף ז"ל סובר דאשה שיש לה וסת דא"צ כלל בדיקה ועיין בדברי רבינו בר"פ דלקמן וכתב רמ"א שכן עיקר וכן נהגו ובאשה שאין לה וסת דעת הרי"ף דג"פ הראשונים צריכה להתחזקה בין לאיסור בין להיתר אלא שמדברי רבינו שלא הצריך אלא אחד לו ואחד לה לאחר תשמיש וכ"כ הראב"ד כמ"ש במ"י והסכים לסברתו של הרי"ף וכן פסק ג"כ הרשב"א בת"ה ומיהו הב"י כתב דלהרי"ף צריכה ג"כ בדיקה לפני תשמיש באלו ג"פ הראשונים ודעת הרמב"ם ורבינו כבר נתבאר בתחלת הסעיף ורמ"א לא הכריע באשה שאין לה וסת כמאן אבל הגיה שם וכתב ללשונו של הרמב"ם בענין הבדיקות שבין תשמיש לתשמיש וכו' וכתב הרשב"א דהני ג"פ שראתה בהם מחמת תשמיש דוקא בשראתה ג"פ רצופים כשור המועד וכחזקת קרקעות אבל כל שפעם כך ופעם כך אין זה חזקה כלל וסת הוא דלית לה וכתב ב"י שכן נראה מדברי הרמב"ם בסוף הל' איסות וכתוב בתרומת הדשן דאשה שרגילה לראות בענין זה שלעולם לא ראתה בפחות מי"ד ימים אחר טבילתה אבל לאחר י"ד ימים אין קבע לפעמים בט"ו או בט"ז או בי"ז ולפעמים בכ"א בכ"ג בכ"ד לאחר טבילה אין לה קבע ונראה דאינה צריכה בדיקה כלל לכל אחר תשמש קודם י"ד לטבילתה ואפילו לפי' רבינו חננאל ופי' ר"ת דפסקו אין לה וסת בעיא בדיקה לבעל כך האשה לאו אין לה וסת מקרי קודם הי"ד יום ע"כ: **הדרן עלך שמאי**

פרק שני (א) **אבל** אינה עסוקה בטהרות אין לה לבדוק כלל כו'. אבל הרשב"א פירש דהכא שלא בשעת תשמיש מיירי וכ"כ הטור וכן עיקר ועיין עוד בס"פ דלעיל שם כתבתי דאשה שאין לה וסת צריכה בדיקה קודם תשמיש ולאחר תשמיש ג"פ הראשונים וי"א לעולם ועיין שם: (ב) **אין** לו לבדוק כלל כו' וכבר כתבתי במ"י דיכול ורשאי לבדוק בצרור או בחרס או במטלית עבה ומיהת י"ל דוקא לתרומה התירו אבל כל שלא לתרומה לא וי"ל ג"כ שאם דרכו לטבול לקריו דרשאי ויכול נמי לבדוק בכה"ג וברייתא בגמרא א"ר טרפון כל המכנים ידו למטה מטבורו תקצץ ואפי' ישב לו קוץ בכריסו דמוטב תבקע כריסו ואל ירד לבאר שחת: (ג) **א"ל** אפשר שיעמוד על מקום גבוה כו'. ועיין בפ' מי שמתו סימן כ"ח ובסעיף כ"ז דמיושב נמי שרי: (ד) **א"ל** מוטב שיוציא לעז כו'. מסקי התוס' לסוף הודו חכמים לדברי ר' אליעזר מדאמר בפרק אין עומדין אין מי רגלים כלים אלא בישיבה או בעפר תיחוח או במקום גבוה והיינו כר"א אבל אוחז באמה לא קאמר אע"ג דמסתמא כמו כן כלין ולקמן בפירקין שלשה שנאמ' ותשיב אותו באמה ומשתין ולא הוזכר שם רבי אליעזר ע"כ: (ה) **שנאמר** וירע בעיני ה' וגו'. ואע"ג דבגמ' פרק ד' אחין דף ל"ד אמרי' שלא כדרכן שמשו הא מרמינן להו התם מברייתא דש מבפנים וזורה מבחוץ ועיין לקמן סעיף י' ועיין בפ' ד' אחין בדברי רבינו סימן י' שהאריך בזה: (ו) **אמר** ר"י אם היה נשוי מותר. ומ"מ כתב רבינו יונה בספר היראה אפי' הנשוי לא יאחז באמה וישתין כי אמרי אסר שעונש גדול כל כך שהוא כמביא מבול לעולם א"כ יש לו לאדם להתרחק ולקדש עצמו אף במותר לו וכן רבינו הקדוש לא הכניס ידו למטה מאבנטו ע"כ וכבר כתבו התוס' בפירקין בד"ה אם היה נשוי כו' היינו רבותיה דרבינו הקדוש שהיה נשוי והיה מחמיר על עצמו וכתב הסמ"ג מל"ת סימן קכ"ו שהרי"ץ היה מסתפק אם היה נשוי מותר לאחוז באמה אי דוקא להשתין אבל להתחכך אסור או שמא מותר להתחכך ע"כ ופסקו בש"ע טא"ח סי' ג' לחומרא: (ז) **מעטרה** ולמטה לגד הארץ. כך דקדק לכתוב הטור א"ח סי' ג' ופירש ב"י בשם הר"י אבוהב אמר זה לפי שלפעמים אינה כנגד הארץ והוא בעת (שהאדם) [שהא']קשוי שהוא כנגד הגוף וכגון הוא שאע"פ שהוא קשוי מותר לאחוז מן העטרה ולמטה כדמשמע בתוס' ר"פ כל היד ומשום הכי הוצרך לגמדו דמעטרה ולמטה היינו נגד הארץ ואע"פ שבשעת שהוא בא לאחוז הוא מעטרה ולמעלה לא מקרי מטה ומעלה אלא גבי כשאינו קשוי ע"כ: (ח) **אמר** רב המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי. פירשו התוס' אינו מנודה מעצמו אלא כלומר היו חייבים לנדותו כדאמרינן בפ"ק דקדושין עד היכן הוא גלגול שבועה עד שיאמר השבע לי שאין עבדי אתה ההוא היו שמותי משמתין ליה דתניא הקורא לחבירו עבד יהא בנדוי משמע דיהא בנדוי היינו דהיו משמתין ליה ע"כ וכתב המגיד בפ' כ"א מהא"ב שכן פירשו הרמב"ן והרשב"א בשם ר"ת אבל מדברי הרמב"ן נראה שמפרש שחכמים נידו על כל מי שיעשה כן וזהו שכתב הרמב"ם בנידוי הוא יושב עכ"ל המגיד והנה בלשונו של הרמב"ם לא כתב כן אלא המנאפים ביד ומוציאין ש"ז אבל על המקשה עצמו לדעת לא כתב שום נידוי ואולי שהוא מפרש דהא דאמר רב דהמקשה יהא בנידוי היינו מפני שבא לידי הוצאת ש"ז לבטלה ואה"נ שאם נתקשה ולא הוציא זרע לבטלה שאין כאן דין נידוי וזה שלא כתב אלא בלשון וכן אסור שיתקשה עצמו לדעת או יביא עצמו לידי הרהור ולא פי' בו שאם עושה כן שהוא יושב בנידוי ואדרבה ה"ל לכתוב דין הנידוי גבי קישוי לדעת דהוי רבותא טפי אלא נראה שסובר דתומרת דנידוי אינו על הקישוי עצמו כי אם על מה שבא על ידי כן לידי הוצאת זרע לבטלה וכשבא לידי כך הוא יושב בנידוי ולא כשלא בא לידי כן אלא איסורא מיהא איכא כדי שלא יבא לידי כך וכך נראה לי.

א"ר

דמגרי יצר הרע אנפשיה. [ט] אמר אביי נקרא מורד שכן אומנותו של יצר הרע [י] היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך עבוד עבודת כוכבים והוא הולך ועובד. (ט) [כ] א"ר אמי כל המביא עצמו לידי הרהור אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה כתיב הכא (שם) וירע בעיני ה' אשר עשה וכתיב התם כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע [ל] (וכתיב צדיק אתה ה' ולא יגור במגורך רע) א"ר אלעזר מאי דכתיב ידיכם דמים מלאו [מ] אלו המנאפים ביד (י) [נ] ואמרינן במתניתין אמר רב פפא שמע מינה מכנסים אסור והא כתיב ועשה להם מכנסי בד. ההוא כדתניא מכנסי כהנים למה הם דומין (יא) כמין פמלניא של פרשים למעלה עד מתנים ולמטה עד ירכים. ויש להם שנצים ואין להן לא בית הנקב ולא בית הערוה: ב מתני' [ס] החרשת והשוטה [ע] (יב) וכל מי שנטרפה דעתה (יג) אם יש להן פקחות מתקנות אותן והן אוכלות בתרומה. שמא בודקת עצמה ומראה לחברתה (יד): גמ' [דף יד ע"א] אתמר בדקה בעד הבדוק לה (טו) [פ] וטחתו בירכה [צ] ולמחר מצאה עליה דם אמר רב טמאה נדה. איתמר נמי [ק] אמר שמואל טמאה נדה (טז) וכן מורו בי מדרשא טמאה נדה. (יז) תניא בדקה [ר] בעד שאינו בדוק לה (יח) והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם ר' חייא אומר טמאה משום כתם. [דף יד ע"ב] אמר לו רבי חייא אף אתה מודה שצריכה כגרים ועוד א"ל אף אתה עשיתו כתם ור' סבר בעינן כגרים ועוד לאפוקי מדם מאכולת וכיון דנפקא מדם מאכולת ודאי מגופה קאתי. ופליגי בה נמי רבי ורבי יוסי דתניא רבי מטמא ורבי יוסי מטהר. ופר"ח ז"ל רבי יוסי מטהר משום דם ומטמא משום כתם [ש] והלכתא כרבי יוסי וכרבי חייא: ג [דף טו ע"א] מתני' כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן. (יט) [ת] והבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה: גמ' [דף טו ע"ב] (כ) תניא במד"א שהניחה בחזקת טהרה. אבל

הגהות הב"ח א וכן מורו בי מדרשא טמאה נדה. [illegible]

רש"י וירע. אלמא מקרי רע: וכתיב לא יגורך. לא יגור עמך רע: ביד. מוציא זרע לבטלה: ש"מ. מדקתני כ"ש שאתה מביאו לידי תימוס אלמא מכנסים אסורים: פלמניא. סינר פורציג"ט תלוו רחב ותלוי למטה ברוחב שלא יתעטף האבר ויתחמם: של פרשים. לנועים ל"א של פרסים: שנצים. אסרלט"ש כעין שלנו: ואין להם לא בית הנקב ולא בית הערוה. כלומר תלוו רחב ותלוי למטה ולא היה תיק בין הירכים להיות האבר מתעטף בו שלא יבא האבר לידי הרהור והיינו בית הערוה ובית הנקב כשהן קצרות כנגד נקב הרעי כתבנית אדם נכנסות בעגבותיו ומלכלכות בזיעה וגנאי הוא לבגדי קדש. בכך לישנא אחרינא בית הנקב ובית הערוה דרכן היה לעשות הנקבים במכנסים כנגד בית הערוה להשתין מים להון דרך שם וכן כנגד בית הרעי וכשגומר קושר הנקב ברצועה וסותמו: ב מתני' מתקנות אותן. בודקות אותן ומטבילין אותן: גמ' ולמחר מצאה עליה דם. על הירך: טמאה נדה. טומאה ודאית דכיון דהעד בדוק לה שלא היה בו דם קודם בדיקה ודאי מגופה אתא על העד ומשם הוטח בירכה ולא אמרי' דילמא מעלמא אתא על ירכה וספק טומאה היא: ולמחר מצאה עליו דם. על העד ואיכא לספוקי דילמא מקמי הכי הוה ביה להכי לא נקט הכא טחתו בירכה דא"כ הוי להו תרי ספקי לקולא חדא דילמא לאו מן העד הוטח על ירכה ואפי' את"ל מן העד אתא דילמא כיון דאינו בדוק מקמי הכי הוה: משום נדה. טומאה ודאית דכיון דחזקת דמים שם לא מספקינן במקמי הכי: משום כתם. כלומר טומאת ספק לתלות: שצריכה כגרים ועוד. כשיעור שאר כתמים שאין מטמאים אלא בכגרים ועוד כדאמרי' בהרואה כתם (דף נח) דעד כגרים יכולה לתלות ולומר דם מאכולת הוא: א"ל. ר' חייא: אף אתה עשיתו כתם. נוהג אתה בו דין כתם דשיעורו כגרים ועוד ובפחות מכן לאו כלום הלכך טומאתו נמי ספק דאי ודאי ראייה הואי מגופה כדקאמר האמר בפ' יוצא דופן (דף מ) אפי' כעין החרדל ובפחות מכן: לאפוקי מדם מאכולת. דכיון דאינו בדוק לה כל כמה דליכא כגרים ועוד ה"ל לספוקי בדם מאכולת קודם בדיקה: ג מתני' כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן. בלא בדיקה שלא הוזכרה בדיקה אלא לעסוקה בטהרות:

דברי חמודות

(ט) א"ר אמי כל המביא עצמו לידי הרהור כו'. אלא אם יבא לידי הרהור יסיע לבו מדברי הבאי לדברי תורה היא אילת אהבים ויעלת חן כ"כ הרמב"ם בפ' כ"א מהא"ב והוא כמאמרם ז"ל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבה"מ ועיין בברכות פ' היה קורא סי' ד' דאסור לשכב פרקדן ובסוף פ"ק דמסכת ע"ז דלא יסתכל בבהמה חיה ועוף בשעה שנזקקים זה לזה אא"כ שאומנתו להרביע הבהמות ועיין עוד שם מדינים אלו וכתב הרמב"ם חסידים הראשונים וגדולי החכמים התפאר אחד מהם שמעולם לא נסתכל במילה שלו ומהם מי שהתפאר שלא התבונן מעולם בצורת אשתו מפני שלבם פונה מדברי הבאי לדברי האמת שהן אוחזות לבב הקדושים: (י) גרסינן בגמרא ת"ר המשחקים בתינוקות מעכבים את המשיח ומסקינן דנסיבי קטנות פירש"י והוא ראוי להוליד נמצא בטל מפריה ורביה כל ימי קטנותה ע"כ דא"ר יוסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שנאמר כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי פירש"י שבגוף חדר כי גוף שם מקום המיוחד לנשמות העתידים להיות נולדים כי רוח הרוחות שלפני שגזרתי להיות נולדים קודם יעטוף מעכב את הגאולה דקרא בגאולה כתיב כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף וגו' נשמות שאני עשיתי יעטוף ומסיפיה לרישיה מדרים ע"כ ויראה לי דלאו בדוקא נקטי תינוקות דה"ה איילונית או עקרה וזקנה דמאי שנא ועיין עוד מזה בפ' ד' אחין סימן ו' לענין תשמיש שלא כדרכה באשתו ונראה דנקט תינוקות דשכיחי טפי וכתב רבינו הרא"ש בתשובות כלל ל"ג סימן ג' בשאלת אשה שיש לה אוטם ברחם בענין שאין השמש דש כראוי לו ומתוך האוטם פעמים שהוא דש בחוץ ולעולם הוא זורה בחוץ ירצה שהוא אסור כיון דלעולם הוא זורה בחוץ קרינן ביה ושחת ארצה אע"פ שלפעמים הוא דש מבפנים מ"מ כיון שלעולם הוא זורה בחוץ אסור וגריע ממשמשת במוך דהתם הוא משמש כדרך כל הארץ אע"פ שאין זרעו ראוי להזריע מידי דהוה אעקרה וזקנה וקטנה ע"כ וכתב רמ"י ז"ל בטא"ה סימן כ"ג סעיף ה' וז"ל נשאלתי על אשה שיש לה כאב מתמיד בבטן ולא תוכל לסבול שיבא בעלה עליה כדרך כל הארץ מחמת הכאב המתמיד אם לא מאחוריה פנים כנגד אחור כמעשה בהמה ואולי זה מתמיד בה ולא נמצא לה רפואה והארתי נראה לי שמותר בעלה לשמש עמה מאחוריה אע"ג דודאי לא מתעברת בכה"ג לא הוי בכלל השחתת זרע כיון שהוא דרך מקום התשמיש ולא גרעה זו מקטנה ואיילונית ועוד דאשה זו אפי' היה יכול לבא עליה כדרכה ודאי לא היתה מתעברת מחמת החולי והרי היא ממש כאיילונית או עקרה שמותר לשמש עמה ואין מעלה או מוריד בין כדרכה בין שלא כדרכה עד כאן לשונו והא דקרי לביאה זו שלא כדרכה לאו בדוקא דעיקר ביאה שלא כדרכה ממשכבי אשה נפקא לן דשתי משכבות יש לאשה ולא קרי להך שלא כדרכה אלא בדרך שתוף השם או בדרך השאלה ומש"כ דודאי לא מתעברת בכה"ג דאמרי' בס"פ ד' אחין דאשה מזנה מתהפכת שלא תתעבר והע"ג דמשמע לאחר התשמיש וכמ"ש רבינו בשם הרי"ף בפרק המדיר סי' ה' אדאמר שמואל שתהא ממלאה ומופצת מ"מ סברא הוא דכ"ש בשעת תשמיש ולקמן בפרק יוצא דופן דף מ"ב פירש רש"י מתהפכת בשעת תשמיש ואין הזרע נקלט ברחם יחד ע"כ ועוד יש לי ראיה לעיקר הדין הזה דגרסינן במסכת כלה וכתבו הטור א"ה סי' ר"ת הוא למטה והיא למעלה זה דרך עזות ואם בכל דרך שא"א לה להתעבר יש כאן איסור הוצאת זרע לבטלה גדולה מזו דדרך עזות היה להם לומר ומיהא אפשר דהך אקראי קאמרינן דשרי לפירוש ר"י אפי' שלא כדרכה לגמרי כדכתב רבינו בפ' ד' אחין סימן ו' ועוד יש לומר דבדרך זה שמשמשין פנים כנגד פנים אין בכלל ההיפוך שאינה מתעברת: (יא) כמין פמלניא כו'. וכתב רמ"א דאע"ג דאפשר דבגמרא לא קאמר אלא בימיהם שהיה להם תרומה ואיכא למיחש לטומאת הגוף (דהא אטהרת כהן לאכול בתרומה אתמר והכי נמי גבי אשה מהמירים בעסוקה בטהרות מיהא באשה יש לומר משום דלמא לב בעלה נוקף ופורש) מ"מ מדהביא הרא"ש בפסקיו משמע דאף בזמן הזה אסור ומה שנהגו היתר במרחץ אפשר לומר דבשעה מועטת לא אסרו כן נראה לי עכ"ל אבל בפ"ק דשבת סוף סי' י' כתב רבינו בשם מחזור ויטרי שלהם לא היה מכנסים כי אם כיס אחד למדת האבר ומיירי כל היום וזה נראה כדס"ד דרמ"א דהך דהכא דוקא לענין אכילת תרומה וא"כ קשיא למה כתבו רבינו בפסקיו ומיהו יש לומר דמ"מ למדת חסידות כתבו דודאי שהוא זהירות וזריזות ונקיות יתירה: (יב) גרסינן בגמרא לקמן בפיסקא שנטרפה דעתה תניא רוכבי גמלים כולם רשעים פירש רש"י שאבריהם מתחממים בבשר הגמל ומוציאין זרע ע"כ. החמרים מהן רשעים מהן צדיקים איכא דאמרי הא דמכף הא דלא מכף פירש רש"י דמכף לשון אוכף של חמור אם יש לו אוכף האבר אינו מתחמם שהעץ קשה הוא ואם אין לו אוכף מתחמם בבשר החמור אבל דרך גמלים לרכוב בלא אוכף אלא במרדעת ומתחמם ע"כ ואיכא דאמרי הא דמטרטין הא דלא מטרטין פירש רש"י דמטרטין ירך מכאן וירך מכאן ואברו מתחמם דלא מטרטין רוכב כאשה מטרטין לשון מאזנים כדאמרינן במנחות וכי טורטני יכניס ע"כ ובסמ"ק סימן רנ"ב לא כתב אלא כלישנא קמא ונמשך אחריו הש"ע בא"ה סוף סימן כ"ג ונראה שמפרש דלישנא בתרא מיירי שלא באוכף ואפ"ה לא אסר אלא במטרטין והלכך פסק כלישנא קמא ולחומרא: (יג) אם יש להן פקחות מתקנות אותן. וזה לשון הטור סימן קצ"ו צריכות פקחות לבדוק אותן ולקבוע להן וסתות ולאחר כך יהיו מותרות לבעליהן הוקבע להן וסת הרי הן כשאר כל הנשים לא הוקבע להן חוששת מל' יום לל' יום ובודקות ע"י פקחות שזהו היא עונת ראיה לרוב הנשים וכתב ב"י שכ"כ הרמב"ן בהלכותיו: (יד) תנן דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים כו'. וכתבתיו בזה הספר ס"פ דלעיל ותו תנן נמצא על שלו טמאין וחייבים נמצא על שלה אותיום (מיד אחר בעילה) טמאין וחייבין קרבן ופרכינן בגמ' וניחוש דילמא דם מאכולת הוא פירש"י מאכולת כינה ואמאי טמאים ודאי לשרוף תרומה ולהתחייב בקרבן [ודאי] להוי ספק לתלות תרומה ולהביא אשם תלוי ולא חטאת דילמא דם מאכולת הוא שהיה באותו מקום באשה וכשבעל נדבק בו ע"כ א"ר זירא אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת וא"ד דחוק הוא אצל מאכולת פירש"י בדוק דודאי אין שם מאכולת ודם ודאי מגופה אתי. דחוק הוא שאין מאכולת יכולה לכנס שם ע"כ מאי בינייהו איכא בינייהו דאשכח מאכולת רצופה להך לישנא דאמר בדוק הוא הך מעלמא אתאי להך לישנא דאמר דחוק הוא אימא שמש רצפה פירש"י רצופה מעוכה על העד רחוק מן הדם קצת ללישנא דבדוק כיון דקים להו לרבנן דאין שם מאכולת ודאי דם מגופה הוא שהרי העד היה בדוק לה קודם הקנות ומאכולת בעלמא הואי התם בעד שהיא רצופה וללישנא דדחוק איכא לספוקי שמא האי דם ממאכולת ומתוך שדחוק הוא מעכה השמש בשעת תשמיש ע"כ ופסק הרשב"א בת"ה כמ"ד בדוק הוא ולפיכך אם נמצאת מאכולת רצופה טמאה וכ"פ המגיד בפ"ד וכתב שכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל. כתב ב"י סי' ק"ל לפי מה שפירש"י אפילו לא פסקינן כהאי לישנא טמאה שהרי פי' דהכי פריך ניחוש דילמא דם מאכולת הוא היינו לומר אמאי טמאים ודאי לשרוף את התרומה ולהתחייב בקרבן ודאי נראה מדבריו לענין טומאה לחוד ניחא לן דלא חיישינן לדם מאכולת וא"כ כי אמרינן דאיכא בינייהו דאשתכח מאכולת רצופה היינו לענין שריפת תרומה והבאת קרבן ודאי אבל לענין שתהא טמאה לכולהו לישני אפילו נמצאת מאכולת רצופה טמאה משום דכיון דבדקה בו קרוב הדבר שבא מגופה הלכך טמאה מספק ואע"פ שפירש"י רצופה מעוכה על העד רחוק מן הדם קצת דמשמע מדבריו שאם היתה רצופה על הדם תלינן במאכולת הפוסקים לא חלקו בכך ובפי' כתב הרשב"א דנמצא מאכולת רצופה על הכתם טמאה ואפשר לומר דרש"י נמי לא מפליג בהכי אלא כדי לשרוף התרומה ולחייב קרבן ודאי ללישנא דבדוק הוא שאילו היתה רצופה על מקום הדם לא הוי משוי ליה ודאי אבל לענין שתהיה טמאה אפילו רצופה על הדם טמאה עכ"ל הב"י וכתב הרשב"א מתני' על כרחין בעד הבדוק הוא דאי בשאינו בדוק לא הוה מחייב ליה קרבן ודאי ואיזהו עד הבדוק יש מרבותי שהורו שאינו נקרא עד הבדוק לה אלא שבדקתו ולא הניחתו עד שבדקה בו אבל הניחתו אין זה נקרא עד הבדוק שאני אומר כשהניחתו נכתם ולא יראה לי אלא כל שבדקתו בין היא בין חברתה ולא נודע שנכתם בו כתם מגד א' ולא העבירתו בשוק של טבחים ולא כנגד המתעסקים בכתמים ה"ז בחזקת בדוק ע"כ ומכיון שאין אנו חוששין למאכולת הרצופה גם הלכך לא שנא לן בין עגול בין משוך בין יש בו כגרים ועוד בין אין בו כגרים ועוד אע"ג דבסעיף דלקמן מחלק בינייהו הכא אין לחלק וז"ל הרשב"א בת"ה האשה שבדקה עצמה בעד הבדוק לה ונמצא עליו דם אפילו טפה כחרדל בין עגול בין משוך טמאה ולא עוד אלא אפילו נמצא על הכתם מאכולת מעוכה טמאה וכתב עוד שכן הדין שבדקה בו והניחתו בקופסא ואחר שעה בדקה אותו ומצאה עליו דם כל שהוא בין משוך בין עגול ע"כ וטעמא מדלקמן בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם איפלגי ביה משמע דהא אם היה בדוק כ"ע מודו דטמאה: (טו) וטחתו בירכה. ועיין בס"פ הרואה כתם בהניחתו תחת הכר או תחת הכסת מה דינו: (טז) וכן מורו בי מדרשא טמאה נדה. וכתב הטור סי' ק"ץ דלפי זה אין חילוק בין עגול בין משוך בכל ענין טמאה שהוא ופי' הב"י כלומר דלא מפלגינן בין עגול בין משוך בין כגרים ליותר מכגרים אלא בדבר שאינו טמא אלא משום כתם שמן הדין היתה טהורה אלא שחכמים החמירו וטמאוהו מספק אבל כשאנו אומרים טמאה נדה משמע דטמאה ודאי מדינא דכיון שקנחה בו יותר הדעת נוטה לומר דמשם בא מלומר שנתלה בטיחת ירך וכיון דטמאה ודאי חשבינן לה אפילו בטפת דם כחרדל מטמאים לה בין שהוא עגול בין שהוא משוך כדין כל רואה דם מגופה ע"כ אבל הרשב"א כתב גם בכאן שאם הכתם עגול ואין בו כגרים ועוד טהורה דתלינן שמאכולת נתמעכה בירכה ואע"פ שהעד בדוק הוא חזקה אם דם קנות היה משוך היה ואם משוך טמא ואפי' אין בו כגרים ועוד ואין אומרים בזה דם מאכולת הוא כיון שהעד בדוק אלא וזה תומר בעד מבחלוק שהכתם הנמצא בחלוק אע"פ שהוא בדוק בין עגול בין משוך תולין אותו להקל במאכולת עד שיהא בו כגרים ועוד עכ"ל וגם התוס' כתבו דמיירי בכגון שיש בו כגרים ועוד דליכא חשש מאכולת וכתב הב"י הטעם מבואר דכיון שלא הרגישה רגלים לדבר שלא בא מגופה ולפיכך תולין במה שאפשר לתלות הלכך פחות מכגרים ועוד תלינן בדם מאכולת כל שטחתו בירכה או נתנתו תחת כר וכסת (כדלקמן סוף פ' הרואה כתם) אבל כשהוא כגרים ועוד דנפקא ליה מחשש דם מאכולת אמרי' כיון שקנחה בעד בדוק זה ואין אנו יכולין לתלות בדם מאכולת מפני שהוא יותר מכגרים ועוד ודאי מגופה שקנחה בו הוי טמאה נדה ודאי ולא מספקינן ליה כי היכי דמספקינן במוצא כתם בבגדיה דשאני התם שלא קנחה וזה הטעם בעצמו מספיק לחלק בין עגול למשוך וי"ל דהיכא דאיכא למיחש שמא בא הדם בעד זה מתחת שנתעסקה סמוך למקום שהעד שם במיני דמים תולין בהם אפילו יותר מכגרים ועוד דמפני שקנחה בו לא נניח מלתלות כמה שאפשר לתלות כיון שלא הרגישה ביציאת הדם מגופה ומיהו היינו כשהוא עגול אבל אם הוא משוך אפילו בכל שהוא טמאה שחזקת משוך שהוא מהקינות וכתב עוד הב"י שאין הכרע בדברי רבינו הרא"ש שסובר שאין לחלק בין עגול למשוך ובין כגרים ועוד לפחות מכן שלא כתב אלא לישנא דגמ' והרי הרשב"א והתוס' מפרשים כן ללישנא דגמרא ומיהו אפשר דמדשתיק ולא פי' כן משמע שאינו מחלק בדבר כלל והוו דעת הטור בדברי אביו ז"ל וגם הרמב"ם בפ"ד מהא"ב לא חילק בטחתו בירכה וסתם וכתב שאין אומרים בטחתה בירכה נהרגה מאכולת ואע"פ דבנתנתו תחת הכר או תחת הכסת מחלקים בין עגול ומשוך וכדתנן בסוף פ' הרואה כתם וכתב הרשב"א דאין נראה לו כדבריו ושהר"א והרמב"ן פסקו ג"כ דדוקא בכגרים ועוד מיירי אבל המגיד כתב דאע"ג דהרשב"א ורמב"ן השוו דין טחתה בירכה לדין נתנתו תחת הכר או תחת הכסת כדברי הרמב"ם ראוי להחמיר ע"כ: (יז) תניא בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה. וכתב הריטב"א דהלשון מוכיח שלא נטלתו מהאשפה או ממקום התורפה דא"כ הא ודאי אין כאן בדיקה ודכ"ע דיו שיהא כתם וגם פחות מכתם גם אילו היה מוצנע משאר בדיקות אע"פ שלא בדקה בתשמיש זה בדוק הוא בדיעבד ואע"פ שראוי לבדקו כל שעה ואין דברינו אלא בשנטלתו ממקום בינוני שאינו משומר לגמרי וגם אינו מקום תורף אלא מקום שנותנת עדיה לפי שעה ולפיכך נתלקו בדבר אם דנין בו להחמיר כאילו הוא מקום בדוק או אם דנין בו כאשפה כיון שאינו משומר ודמים דעלמא מצוים לפעמים ע"כ וזה לשון הרשב"א נראה לי שזהו עד שאינו בדוק כל שהיא נטלתו ממקום מוצנע שדרכן של נשים להצניע ולהכין להם עדים ואין מוליכות בשוק ולא מתעסקות בהם בכתמים על הרוב אבל כשלקחה מלוק מן השוק ואינה יודעת ממי לקחתו או מן הכותית או מן הישראלית או מישראלית נדה או טהורה או כיוצא בזה או שקנחה בעד המזדמן לה בבית בכי הא ודאי ליכא מאן דמטמא ואפי' משום כתם ע"כ: (יח) והניחתו בקופסא. וכתב רש"י דלא נקיט הש"ס בהא טחתה בירכה דא"כ הוו תרי ספיקי ולקולא חדא דילמא לא מן העד הוטח וכו' ואע"ג דכתבתי במ"י לעיל גבי טחתו בירכה בשם הרשב"א דמיירי שנמצא על העד עצמו ג"כ אפילו הכי הוי ספיקא דדילמא לא מן העד הוטח על ירכה אלא מן ירכה שהיה בו דם מאכולת הוטח על העד ואפילו אם תמצא לומר וכו' ומש"ה כשאין העד בדוק וטחתה בירכה טהור אפילו בכגרים ועוד כמ"ש בש"ע וכתב רמ"א דלכל שכן אם הניחתו אחר הבדיקה במקום שיש לתלות הכתם דטהור אפילו ביותר מכגרים אבל אם הניחתו במקום שאין דם שהיה טמאה אם הוא יותר מכגרים ע"כ: (יט) והבאין מן הדרך נשיהם להן בחזקת טהרה. ותניא בספ"ק חמרים ופועלים והבאין מבית האבל ומבית המשתה נשיהם להם בחזקת טהרה ובאים ושוהים עמהם בין ישנות בין ערות וכתב התוס' דישנות אין לה איסור לבא על הישנה כדאמר בנדרים א"נ הכא לא לגמרי בישנה מיירי אלא אינה ערה כל כך שתדע להשיב אם היא טהורה אם לאו ע"כ: (כ) תניא בד"א שהניחה בחזקת טהרה כו'. ולא שהה שיעור עונה בינונית שהוא מל' יום לל' יום אם אין לה וסת דהכי איתא בגמ' אמר ר"ל והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה ופירש"י בתוך ימי עונתה יום ל' לראייתה אבל אם שהה שיעור עונה בינונית וא"כ באשה שיש לה וסת ושהה שיעור אותו וסת אסור לבא עליה עד שישאלנה אא"כ ששהה שיעור שתוכל ג"כ לספור ולטבול כדאמר ר"י בסמוך בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה ועי' סעיף כ"ב בגמ' אמתני' דרב אשי מתני רב הונא אמר לא שנו אלא שאין לה וסת לימים [אלא] יש לה וסת לימים ולקפיצות דכיון דבמעשה תליא מילתא אימא לא קפצה ולא ראתה אבל יש לה וסת לימים אסורה לשמש קסבר וסתות דאורייתא רבה בר בר חנה אמר אפילו יש לה וסת לימים מותרת קסבר וסתות דרבנן ופירש"י ל"ש הא דתנן בחזקת טהרה משמע אפילו הגיע שעת וסתה אלא באין לה וסת לימים לחודייהו בלא קפיצה אלא לקפיצה ולימים ע"כ והאנן דקי"ל כמ"ד דרבנן הלכך אם יש לה וסת לימים ולקפיצות אימא לא קפצה ולא ראתה כמכ"ש דלמ"ד וסתות דאורייתא דאמר הכי וכ"כ הרשב"א וכתב עוד דמ"מ מסתברא לו שהוא חושש לעונה בינונית דכיון דוסתה תלוי במעשה ואימור לא קפצה ולא ראתה מחמת קפיצה א"כ אני חושש שמא בא האורח בעונה בינונית מעצמו ומחשב ימי עונה בינונית ובא עליה כלומר לאחר ששהה אחר עונה בינונית שיעור כדי שתוכל לטבול ובזה אמור וסת התלוי במעשה מוכת הימים דוסת הימים אפילו הוסת מרוחק מעונה בינונית כגון שהיא למודה לראות מל"ה לל"ה וכיוצא בזה ואע"ג דהגיע זמן עונה בינונית מותר דהא קבוע לה וסת ואילו בוסת התלוי במעשה אימור ההורה הבא מעצמו בא בעונה בינונית ולפי הסברא הזאת כל שיש לה וסת לימים ולקפיצות אם עונות הוסת מרוחקות מעונות בינונים הרי זו אסורה ביום שלשים כמי שאין לה וסת כלל שחוששת לעונה בינונית כמו שכתבנו למעלה וכן אם וסת הקפיצות מובלע בתוך ימי העונה ולא קפצה ולא ראתה הרי זו חוששת
ליום

מעדני יום טוב

[ט] אמר אביי. בגמ' גרס ור' אמי אמר: [י] ה"ג היום א"ל עשה כך ולמחר א"ל עשה כך ולמחר א"ל לך עבוד עבודת כוכבים: [כ] אמר ר' אמי. בגמ' גרס ואיכא דאמרי ר' אמי אמר: [ל] וכתיב צדיק אתה וגו'. בגמרא לא גרס ליה כלל וגם אינו מקרא בשום מקום: [מ] אלו המנאפים ביד. ובגמרא תו תנא דבי ר' ישמעאל לא תנאף לא תהא בך ניאוף בין ביד בין ברגל ופי' התוס' בין ביד בין ברגל היינו דמשפשף מילתו ביד או ברגל ע"כ דהכי מפיק ליה מקרא מדלא כתיב לא תנאף באשה כדכתיב ואיש כי ינאף את אשת רעהו אלא כתב לא תנאף לחוד כלומר ואפילו שלא באשה אלא ביד או ברגל ורבינו דלא מייתי ליה י"ל דממילא משמע מתאי דקאמרינן המנאפים ביד דודאי דה"ה ברגל וראיתי בסמ"ק לאוין רצ"ב שכתוב שם בזה הלשון שלא להשחית זרע כדכתיב לא תנאף לא תהנה לאף ולכן הקרוב אלי שהוא ט"ס וצ"ל לא תהא בך ניאוף והיינו הא דתנא דבי ר' ישמעאל וטעות כזה קל להמצא ע"י שגגת הסופרים ושוב ראיתי במדרש רבה בסדר נשא בפ' נזיר על פסוק ואף הסיתך תפי גר אף היא שהביאה את האף על האדם שכן כתיב לא תנאף לא תהנה האף ממך אך שם נדרש על ענין אשת איש והנה בא לידי סמ"ק כתוב על קלף שנת ל"ו לאלף הששי וכתיב בו לא תהנה לאף כגון המנאפים ביד או ברגל וזה מסכים לדברי הראשונים: [נ] ואמרי' במתניתין בתר מתני' דבסמוך החרשת וכו'. בפיסקא ושנטרפה דעתה ת"ר כהן שוטה מטבילין אותו כו' ומשמרין אותו שלא יישן יישן טמא כו' ר"א בר צדוק אומר עושין לו כיס של עור פירש"י וכשירצו להאכילו יבדקו בכיס ע"כ א"ל כ"ש שמביא לידי חמום וכו' אמר רב פפא ש"מ כו': [ס] החרשת. בגמ' פריך איזי תבדוק לנפשה ומוקמינן לה הכא באינה מדברת ואינה שומעת כדתנן חרש שדברו חכמים בכל מקום (להוציא מכלל בן דעת) אינו שומע ואינו מדבר: [ע] וכל מי שנטרפה דעתה. בגמ' פריך היינו שוטה ומשני שנטרפה דעתה מחמת חולי: [פ] טחתו בירכה. פי' במקום שאין דם המקור יכול ליפול שם. תוס': [צ] ולמחר מצאה עליה דם. פירש"י על הירך וקאמר דטמאה נדה דאיכא למימר דמן העד נתלכלך ירכה ולא מעלמא וא"ת ותבדוק העד וי"ל שנאבד העד א"נ שמא דם העד עצמה בא מדם ירכה וכגון שנמצא על העד רק במקום שנגע בירכה כ"כ התוס' וז"ל הרשב"א פירש"י שנמצא הדם בירכה פי' לפירושו שנמצא בעד ובירכה ולרבותא נקטיה לומר דאע"ג דנמצא בירכה כיון דבדקה בעד ונמצא עליו דם ודאי מגופה אתא ע"כ ועיין עוד מזה בד"מ: [ק] אמר שמואל טמאה נדה. אפילו ר' חייא דמטהר בסמוך מודה הכא דהא ר' חייא כר' יוסי ס"ל ושמואל גופיה פסיק בהאשה כר"י והכא קאמר דטמאה נדה. תוס': [ר] בעד שאינו בדוק לה. נראה לפרש דידעה שהיה נקי לפניו יום או יומים ועתה בשעת בדיקה נטלתו ממקום המוצנע ולא בדקה העד אבל אין נראה לפרש שלא היה בדוק מעולם דבהא לא היה רבי מחזיק טומאה ודאי. תוס': [ש] והלכתא כר' יוסי וכר' חייא. כשנחלק על רבי בזקנותו היה דהוה תלמיד חבר לרבי והכי מסקי' בגמ' דבזקנותו נחלק עליו בזה ומסקי התוס' דדייקינן מדקאמר לרבי אף אתה עשיתו ולא קאמר אף אתה רבי וכהא דדייקינן בשלהי מי שמת בן עזאי תלמיד חבר של ר"ע דאמר ליה שב אתה ולא קאמר שב מר ע"כ: [ת] והבאין מן הדרך כו'. ופריך בגמ' למה לי למתני הבאין מן הדרך ומשני ס"ד ה"מ היכא דאיתיה במתא דרמיא
אנפשה

אבל הניחה בחזקת טמאה לעולם היא בטומאתה (כא) עד שתאמר לו טהורה אני.
[דף טו ע"ב] אמר רב שמואל בר אבא אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן אשה שיש לה וסת בעלה [א] מחשב ימי ווסתה ובא עליה א"ל ר' שמואל [ב] בר רחבא לרבי אבא אמר רבי יוחנן אפילו בילדה [ג] דבזיזא למיטבל (אמרי) אמר ליה אטו ודאי ראתה מי אמר ר' יוחנן.
[ד] אימור דאמר רבי יוחנן ספק ראתה ספק לא ראתה ואם תמצי לומר ראתה (כב) אימר טבלה אבל ודאי ראתה מי יימר דטבלה הוי ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי וודאי [ה]:

ד [דף יט ע"א] **מתני'** [ו] חמשה דמים טמאים באשה [ז] האדום והשחור וכקרן כרכום וכמימי אדמה וכמזוג (אדמה) [ח] ב"ש אומרים אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי. [ט] וב"ה מטהרין [י] הירוק עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים מטהרין.
פר"י דמכאן משמע דירוק סתם הוא צבע הדומה לחלמון של ביצה או לזהב הנוטה למראה אדמומית וכן משמע בפרק אלו טריפות (דף מז:) גבי מראות הריאה דקאמר ככשותא וכמוריקא וכביצה טריפה אלא ירוק דכשירה היכי דמי ככרתי ובפרק לולב הגזול (דף לד:) נמי אמרינן ירוק ככרתי מכלל דסתם ירוק לא הוי ככרתי. ואמר בבראשית רבה וירק את חניכיו מלמד שהוריקן בזהב וכן הוא אומר ואברותיה בירקרק חרוץ. אלמא דסתם ירוק הוא צבע הנוטה לאדמומית כזהב ובדורות הללו אין בקי [י] במראות דמים ליסמך על חכמתו ולהפריד בין דם לדם [כ] ואפילו בימי חכמי הש"ס היו מן החכמים שהיו נמנעים מלראות דמים. כ"ש האידנא (כג) שאין לטהר שום דם הנוטה למראה אדמומית אם לא שיהא לבן (כד) [ל] וירוק כמראה הזהב [מ] אע"ג דתנא קמא סבר דדם ירוק תולין עליו. נראה דהלכה כחכמים דמטהרין [נ] כי היכי [ס] דהלכה כב"ה דמטהרין כמימי תלתן וכמימי בשר צלי ולא כת"ק דאמר תולין. ה"ה בדם ירוק אין הלכה כת"ק: [ע] (כה) הדרן עלך כל היד

המפלת פרק שלישי

א [דף כא ע"א] **המפלת** חתיכה אם יש עמה דם טמאה [א] ואם לאו טהורה. ר"י אומר בין כך ובין כך טמאה [ב] דבשביל החתיכה עצמה אינה טמאה [ג] אפי' אם היא מארבע מראות דמים. אלא בהא פליגי רבנן סברי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ורבי יהודה סבר א"א לפתיחת הקבר בלא דם.(א) [ד] והלכה כר"י כדאמרי' לקמן פ"ב(דף סו.)גבי אדבריה רבא [ה] לרב שמואל מר ודרש קשתה שני ימים ובשלישי הפילה צריכה שתשב ז' נקיים. קסבר אין קושי לנפלים וא"א לפתיחת הקבר בלא דם והא דקאמר הש"ס בכריתות(דף י.) ולרבא דאמר מחוסר כפורים דזב כזב דמי [ו] היכי מתרץ ביום מ' [ז] ליצירת זכר וביום שמונים ליצירת נקבה ואפשר לפתיחת הקבר בלא דם. אליבא דההוא ברייתא הוא דמתרץ הכי. אבל הלכתא דא"א לפתיחת הקבר בלא דם כדדרש לקמן בפ' בתרא. והא דאמר רבא לקמן בפירקין (דף כב.) [ח] דכ"ע אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה והכא באשה טהורה ומקור מקומו טמא קמיפלגי [ט] אלמא דס"ל דמפלת חתיכה טהורה. דהתם פלוגתייהו קא מפרש ועיקר שיטייא דרבא לאשמועינן דכ"ע דרשי בבשרה עד שיצא דם דרך בשרה ולא בחתיכה ולא בשפופרת וכ"מ אליבא דהלכתא דבשפופרת טהורה אבל בחתיכה טמאה ולא מפני דם שבתוכה אלא משום דא"א לפתיחת הקבר בלא דם. ובשאלתות דרב אחאי בפרשת אשה כי תזריע (סי' פט) פסק כרבא דא"א לפתיחת הקבר בלא דם. והדר בעי דלמא היינו דוקא כשנגמרה צורת הולד [אבל לא נגמרה צורת הולד] אפשר בלא דם. ופשיט מההיא דכריתות דכי לא נגמרה צורת הולד אפשר שפיר בלא דם. וליתא דהא לקמן בפ' בתרא (דף סו.) פסיק רבא בהפילה נפל כל דהו אפילו לא נגמרה צורת הולד דא"א לפתיחת הקבר בלא דם. ועוד דפליגי הכא במפלת חתיכה אלמא דאין חילוק בין נגמרה צורת הולד ללא נגמרה למ"ד אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם [י]:

ב [דף כא ע"ב] **גמ'** בעא מיניה ר' ירמיה מר' זירא הרואה דם בשפופרת מהו. כגון שהכניסה שפופרת עד המקור ויצא דם דרך השפופרת ולא נגע בבשרה. בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת. או דלמא האי בבשרה מיבעי ליה שמטמאה בפנים כבחוץ. לימא שפופרת תנאי היא. דתניא המפלת חתיכה אע"פ שמלאה דם אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה. רבי אליעזר אומר בבשרה ולא בשפיר בבשרה ולא בחתיכה ר' אליעזר היינו ת"ק אימא שר' אליעזר אומר בבשרה וכו'. וחכ"א אין זה דם נדה אלא דם חתיכה. חכמים היינו תנא קמא. אלא לאו דפלאי פלויי איכא בינייהו דר' אליעזר אומר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה [וה"ה לשפופרת] והני מילי היכא דשיעא אבל היכא דפלאי פלויי טמא מ"ט בבשרה קרינא ביה. ואתו רבנן למימר אע"פ דפלאי פלויי אין זה דם נדה אלא דם חתיכה [כ] הא דם נדה ודאי טמא אפילו בשפופרת. אמר אביי בשפופרת כ"ע לא פליגי דאין דרכה של אשה לראות

רש"י גמ' מחשב ימי וסתה. אם ששה בדרך ז' ימים אחר וסתה דעכשיו עומדת בימים שיכולה להטהר אפי' הגיע וסתה אמרי' טבלה וא"צ לשהות: **דבזיזא**. בושה היא לטבול עד שיפייסנה: **ודאי** ראתה מי א"ר יוחנן. שלא יהא צריך לשהות ואפי' היא זקנה: **אימר** טבלה. וכיון דטעמא דר"י משום ספיקא הוא לא שנא ילדה לא שנא זקנה: **הוה** ספק. להיתר: **ודאי**. לאיסור: **ואין** ספק מוציא. את הדבר מידי ודאי שלו: **ד מתני'** וכקרן כרכום. כווית גן שכרכום גדל בו: **ובמימי** אדמה. לקמן מפרש לה לכולהו (במתני') נ"א כקרן כרכום כנוגה זיו כרכום כמו (שמות לד) כי קרן עור פניו: **ובמזוג**. כיין אדום המזוג במים ואע"ג דקליש אדמומית דיליה טמא: **תלתן**. פינגרי"ג: **ובמימי** בשר צלי. מוהל היוצא ממנו: **גמ'** ככשותא. ירוקת ולא כעשבים אלא כמראה כשותא הומל"ן או כמראה מוריקא כרכום או כמראה ביצה וכל אלה מין ירוק הן אלא שזה משונה מזה וכל מראה קרו"ג נקרא ירוק: **הדרן עלך כל היד**

פרק ג א המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה. משום נדה: **ואם** לאו טהורה. דלאו לידה היא דאי לידה הויא בלא דם נמי טמאה דכתיב (ויקרא יב) כימי נדת דותה תטמא: **ר'** יהודה אומר כו'. מפרש בגמ': **גמ'** פתיחת הקבר. הרחם: **בלא** דם. דם לידה הלכך לרבנן כי ליכא דם טהורה ואפי' החתיכה של ארבעת מיני דמים דתתיכה לאו דם הוא אלא בשר ולא אמר דם אחר איכא ואכן הוא דלא חזינן קסברי רבנן אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ולר' יהודה אפי' ירוקה ולבנה טמאה דודאי דם אחר הוה [ואכן הוא] דלא חזינן דא"א לפתיחת הקבר בלא דם: **קשתה** שנים. וראתה בימי זוב: **הא** דרבא בשחיטת קדשים בתחלת פ' שני: **ביום** ארבעים לזכר. לא מתרץ לה ביום ארבעים דימי טוהר כלל אלא הכי מוקי' לה ביולדת ביום ארבעים להריונה וילדה זכר שוחטין עליה בו ביום ור' ישמעאל הוא דאמר בריית זכר למ"א ובריית נקבה לפ"א: **ב בשפופרת**. הכניסה קנה חלול באותו מקום ונמצא בתוכו דם: **בבשרה**. דם יהיה זובה בבשרה שיצא דרך כותלי בית הרחם ואין מפסיק והאי קרא בנדה כתיב ופרשה שניה נאמרה בזבה ואשה כי יזוב זוב דמה וגו': **שמטמאה** בפנים כבחוץ. מאחר שיצא מן המקור לפרוזדור והעמידו כותליה מיד היא מטמאה מה שאין כן בזב ובעל קרי דאין מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ: **שפיר**. עור הולד קודם שנכרתו בתוכו גידים ועצמות ובשר: **ופלי** פלויי. שיש בה שורות שורות ביקועים מבחוץ והדם שם: **דת"ק** לא מטהר לה אלא מגזירת הכתוב סבר האי דם טהור הוא ומשום חלילה היא טהורה ומשום גזירת הכתוב וה"ה לשפופרת כיון דטעמא משום חלילה היא: **וה"מ** דשיעא. חתיכה והדם בתוכו לא נגע: **אבל** היכא דפלי פלויי. והדם שם ונוגע ברחם: **טמאה**. דקרינן בבשרה והיינו דקאמרי אם יש עמה דם דפלי פלויי טמאה ואם לאו טהורה ורבנן בתרא לא דייקי לשני דקרא והאי דמטהרי משום דלאו דם נדה הוא הלכך ל"ש בתוכו כי שיעא ול"ש פלי פלויי דנגע ברחם טהורה אבל שפופרת דדם נדה היא טמאה דלא דרשי' בבשרה אלא לטמאה בפנים כבחוץ:

מעדני יום טוב

אנפשה ובדקה אבל היכא דליתא במתא דלא רמיא אנפשה לא קמ"ל: [א] **מחשב** ימי וסתה. פירש"י אם ששה בדרך ז' ימים אחר וסתה דעכשיו עומדת בימים שיכולה להטהר ולדידן צריכה יותר מז' ימים כדלקמן בפ' המפלת סי' ו': [ב] **בר** רחבה. ובגמ' גרס בר ייבא: [ג] **דבזיזא** למטבל. פירש"י אפילו נערה שבושה כו' ומשני ודאי כו' הך נמי כיון שלא ראתה בודאי שרי ר' יוחנן וכתבו התוס' שאין פירושו מיושב ור"ת מפרש וכן ר"ת אפילו ילדה דבזיזא למטבל פי' שהולידה ומפחדת לטבול תוך שלשים כדאמר בפ' מפנין דבת רב חסדא טבלה תוך שלשים ללידה ותלתה ואמטייה לערסה בתריה דרבא ואיתסיאת והשתא אתי שפיר דא"ל ודאי ראתה מי אמר ר' יוחנן א"כ יולדת אפילו לא היתה דואגת לטבול לא יתיר ר' יוחנן דספק טבילה אינו מוציאה מידי ודאי ראתה ובזיז לשון פחד כהסיא דפ"ב דיבמות לא תבעיא אביו דבזיז בריה מיניה מיהו בפ' אלו דברים משמע שהוא לשון בושת גבי יבמתו בוזה מיניה ובפ' ב"ש מבזז בזיזא מיניה מיהו גם יש לפרש לשון פחד ובערוך פי' לשון בושת ע"כ: [ד] **אימור** דאמר ר' יוחנן ספק ראתה כו'. ואת"ל ראתה אימר טבלה וא"ת כיון דבספק ראתה אמר ר' יוחנן אמאי מחשב ימי וסתה דתלי למימר דטבלה הא פרישית בפ' קמא סי' א' דלר' יוחנן וסתות דרבנן וכיון דספק ראתה הוי ספיקא דרבנן ולקולא כבר כתב הרשב"א ז"ל ואע"ג דוסתות דרבנן אימור ראתה כיון דרוב פעמים אורח בזמנו בא ואילו ראתה ודאי לא טבלה שהרי אין שהות לספור ולטבול הלכך אסורה ע"כ: [ה] **תנן** בש"א צריכה שני עדים כו' ואתמר בדקה בעד ואבד כו'. רבינו לא חש לכתבו כיון דס"ל דכל לבעלה א"צ בדיקה וכבר כתבתי כל זה בד"ח בס"פ דלעיל ע"ש: **גרסי'** בגמ' א"ר שמעון ד' דברים הקב"ה שונאן כו' משתין מים לפני מטתו. כתבו רבינו פ' במה אשה סי' י"ב: **גרסי'** בגמ' א"ר חסדא אסור לו לאדם שישמש מטתו ביום כו'. ראיתי לכתבו בפ' אע"פ במס' כתובות גבי דיני הטעונות בד"ח ושם אבאר בס"ד כל המסתעף בדיני תשמיש המטה והנהגתו: [ו] **ה'** דמים טמאים באשה. בגמ' מנלן דאיכא דם טהור באשה דילמא כל דם דאתי מינה טמא א"ר חמא בר יוסף א"ר אושעיא אמר קרא כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דם טהור לדם טמא ותמאי דהני טהורין והני טמאין א"ר אבהו דאמר קרא ויראו מואב את המים אדומים כדם למימרא דם אדום הוא (ואלו כולם אדומים) אימא אדום ותו לא (האדום שבאדומים היינו כדם המכה) א"ר אבהו אמר קרא דמיה דמיה (והיא גלתה את מקור דמיה. וטהרה ממקור דמיה) הרי כאן ד' (מיני אדמימות טמאה בו אבל מלמטה מהן לא דם הוא) האנן ה' תנן א"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה: [ז] **האדום**. איזה אדום כדם המכה שחור כחרת (איידרמנ"ט) וכקרן כרכום כברור שבו. וכמימי אדמה מבקעת בית כרם ומיצף עליה מים. וכמזוג שני חלקי מים וא' יין מן היין השרוני. הכי תנן במתני' ובגמ' מפ' לכולהו וא"צ להאריך בפירושם לפי שאין אנו עכשיו בקיאים בהם כדמסיק רבינו בסמוך וע' בפ' הרואה כתם בד"ח סעיף ל"ו ועוד שם כתבתי בפי' קרן כרכום דנראה יותר מה שפי' בו הרמב"ם ממה שפי' בו רש"י ז"ל: [ח] **בש"א** אף כמימי תלתן. גמ' ולית להו לב"ש דמיה דמיה הרי כאן ד' דדמיה תרתי במשמע אב"א לית להו. פי' תוס' לית להו ד' דוקא אלא נפקא להו התמיםי מקרא אחרינא ואב"א אית להו ומי לא אמר ר"ח שחור אדום הוא אלא שלקה ה"נ מלקא הוא דלקי: [ט] **וב"ה** מטהרין. גמ' היינו ת"ק איכא בינייהו לתלות פירש"י ת"ק סבר ה' דמים טמאין ודאי ואידך ספק ולב"ה טהורין ממש: [י] הירוק עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים מטהרין. ה"נ מפרשינן בגמ' כדלעיל אליבא דב"ש וב"ה בפ' א"ט דף מ"ז: [י] לראות גרס: [כ] **ואפי'** בימי חכמי הש"ס כו'. כדאיתא בגמ' בסוף פירקין: [ל] **וירוק** כמראה הזהב. וכ"ש ככרתי וכן פי' הב"י סי' קפ"ח: [מ] **אע"ג** דת"ק סבר דם ירוק תולין עליו. כדפרישית לעיל משמא דגמ': [נ] **כי היכי** כו'. הולכך לבאיה משום דקי"ל בש"פ מקום שנהגו דת"ק עדיף מחכמים: [ס] **דהלכה** כב"ה דמטהרים כו'. כדאמרינן בשלהי שבת דב"ה עדיף משתם ומייתי ליה רבינו בפ' כל פסולי וכתב ב"י סי' קפ"ח וז"ל וא"ת תאהר שפוסק הלכה כב"ה דמטהרים כמימי תלתן וכמימי בשר צלי למה לא התירו בזמן הזה כשם שהתירו בירוק ולכן רבינו לא הזכיר לעיל אלא מראה ירוק ולבן וי"ל דכיון שהם נוטים למראה אדמומית ואין אנו בקיאים במראות מטמאינן להו ולא מטהרינן אלא לבן וירוק משום דלית להו נטייה לאדמומית כלל אע"ג דעקביא דמטמא על כרחין סבר דירוק נוטה לאדמימות רבנן סברי דהאי לאו נטייה לאדמימות הוא אבל כמימי תלתן וכמימי בשר צלי לכ"ע נוטים למראה אדמימות נינהו ואפ"ה מטהרי רבנן הלכך האידנא דלא בקיאינן למבדק במראות לא מטהרינן ע"כ: [ע] **גרסי'** בגמרא אבעיא להו כזה טיהר כו' אכתוב בד"ח: **הדרן עלך כל היד**

דברי חמודות

ליום העונה עכ"ל ומסיק הב"י דקפילה דנקט הרשב"א לאו דוקא אלא חד מוסתות הגוף נקט וה"ה לאיזה מאכל וסתות הגוף וכן נראה מדברי הגהת מיי' פ"ד מהא"ב בשם הרמב"ן ע"כ ואע"ג דאיכא בינייהו דוסת התלוי בקפילה לוסת התלוי באכל וסתות כדלקמן בסוף פרק האשה מ"מ לנדון דידן אין לחלק ביניהם כלל: (כא) **עד** שתאמר לו טהורה אני. והטור ר"ס קפ"ה כתב עד שתאמר לו טבלתי ופי' הב"י דכלומר דלא תימא דהא עד שתאמר לו טהורה אני שתאמר לא הייתי טמאה שזו אינה נאמנת לומר כדאיתא בפ"ב דכתובות סי' כ"ד ובפ' המדיר סי' ח' ומייתי לה רבינו בפ' בתרא סי' ז' אלא היינו שאומרת לו טבלתי וכתב עוד הב"י דפשיטא דכשעברו ימים שיעור שתוכל לספור ולטבול מיירי דאל"כ כי טבלה מאי הוי ואעפ"כ אסור לבא עליה בלא שאלה דע"כ לא א"ר יוחנן [לקמן] בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה בלא שאלה אלא בספק ראתה אבל בודאי ראתה כגון הכא שהיא בחזקת טמאה לא אמר אלא אסורה עד שתאמר לו טבלתי ע"כ ומיהא כשעברו ימים הללו והיא אומרת טבלתי נאמנת ואפי' בגדים מלוכלכים בדם נאמנת לומר בשוק של טבחים עברתי או נתעסקתי בצפור וכדומה לזה כמ"ש רבינו בפ' המדיר סי' ח' ועיין שם לקמן פ' בתרא סי' ז' ובפ"ב דשבועות עיין בדין המשמש עם הטהורה ופירסה נדה כו': (כב) **אימר** טבלה. ועיין בסוף הלכות מקואות דבסוף מכילתין: (כג) **שאין** לטהר שום דם הנוטה למראה אדמומית. בין אם הוא כהה הרבה או עמוק טור ר"ס קפ"ח: (כד) **וירוק** כמראה הזהב וכל שכן הדומה לכרתי. וכ"כ הרשב"א וכ"כ המרדכי פ"ב דשבועות דירוק ככרתי או כעשבים או כשעוה טהור וכ"כ המגיד פי"א מהא"ב וכתב רמ"א שכן מראה שקורין בל' אשכנז בלו"א בכלל ירוק הוא ע"כ וכתב הטור אפי' אם יש בו שמיכות דם והוא עב הרבה וכן כתב הרמב"ם בפי"ה והרמב"ן בהלכותיו וכתב הב"י דמשמע דה"ה לכל מראות שאין לספק בהם באדמימות כלל דטהורים דומיא דכרתי ולא הזכירו ירוק אלא משום דכשהוא כגוון הזהב איכא למ"ד דנוטה לאדמימות הוא לפיכך הוצרך להשמיענו בו ולכן שאמרנו לאו דוקא דה"ה לכל מראה דאין לספקו במראה אדמומית כלל דשרי דבכלל לבן הוא וכן נראה מדברי הר"ן בפ"ב דשבועות ע"כ וכתב עוד הב"י שאע"פ שבתרומת הדשן מגמגם להתיר בירוק ולבן מפני שדברי הסמ"ק סתומים לית דחש להו בהא וכל מי ששמעתי וראיתי נהגו להדיא בלא שום גמגום כלל וכן מ"ש עוד בת"ה באשה שהרגישה שנפתח מקורה ובדקה מיד ומצאה על העד לתלותית לבן דסמיך דלא מצאו לבו להקל חומרא יתירה הוא ולית דחש ליה עכ"ל הב"י וגם רמ"א כתב שכן עיקר ובדברי תלמידי הר"י דבפרק אין עומדין ראיתי שכתבו דמראה שבעין כחרדל טמא מדין הגמ' ואני תמה שהרי אין מראיתו נוטה למראה האדום ואפי' פחות מנטית הזהב למראה אדום וגם לא ראיתי לו ראיה מן הגמרא על זה כלל וכמו שאכתוב בזה במ"י בפ' תינוקת ס"ס ו' ואעפ"כ לענין הלכה פשיטא שאנחנו חייבים להודות ולהורות כדבריהם ז"ל וכתב עוד בת"ה סי' רמ"ו נראה באשה שהרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אח"כ ולא מצאה כלום יש לטמאה דודאי יצא טפת דם כחרדל ונתקנח או נמוק דהרגשה סברא דאורייתא הוא היכא דליכא למתלי ההרגשה במידי אחרינא כדמוכח בפ' הרואה כתם דפריך אנמצא לאחר זמן פטורים מקרבן אי דארגישה אמאי פטורים אלמא דסברא דאורייתא היא היכא דליכא למתלי ההרגשה במידי אחרינא כדמוכח בפ' הרואה כתם דפריך אנמצא לאחר זמן פטורים מקרבן אי דארגישה אמאי פטורים אלמא דסברא דאורייתא היא מדחייב עליה קרבן וכיון דסברא דאורייתא היא הוי כלמ"ד וסת דאורייתא אפי' בדקה ומצאה טהורה טמאה כדאיתא בפ' כל היד(ומייתי ליה רבינו ברפ"ק)עכ"ל: (כה) **גרסי'** בגמ' דף כ' אבעיא להו כזה טהר איש פלוני חכם מהו ת"ש נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתיו שאני התם דליתיה קמן ת"ש דילתא הייתה דמא לקמיה דרבה בר רב חנה וטמי לה לקמיה דרב יצחק בריה דרב יהודה ודכי לה והיכי עביד הכי והתניא חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר כו' ואמרי' טמויי הוה מטמא לה כיון דאמרה ליה דכל יומא מדכי לה כה"ג והאידנא הוא דחש בעינו הדר דכי לה אלמא מהימנא לה רב יצחק בר יהודה אגמריה סמך ופרש"י כזה טיהר לי פלוני כו' מהו שתסמוך עליה חברתה שהראת דמה לזו אמרה לה כדם זה שלך הראיתי גם אני לפלוני חכם וטיהר נאמנת אשה כו' כזה ראיתי מביאה דם אחר או שלה או של חברתה ואומרת כזה ראיתי ואבדתיו אם זה דם טהור לא מספקינן ליה בטומאה משום דם האבוד דמהימנא למימר כזה ראיתי אלמא קים לה במראה דמים דליתא קמן אבל היכא דאיתא קמן ניחזי אנן: טמוי לה רב יצחק משום כבודו דרבה בר בר חנה. אגמריה סמך דפשיטא ליה דטהור והאי דהוה מטמא מעיקרא משום כבודו דרבה בר בר חנה אבל אי הוה מספקא ליה לא הוה סמיך עלה ע"כ ומסיים בה הרשב"א בת"ה וז"ל ולעולם כל היכא דאתחזקה דם לפנינו אין מקום לנאמנותה דהא חזינן דטועה בדמיונות ואפי' בדבר המסופק לנו אין סומכין על דברים דלמא כי היכי דלדידן לא אבריר לן ולא יכלינן למיקם עליה (איהי נמי לא קים עליה) וסברא כזה היא ואיתו ולא אפשיטא בעיין הלכך לחומרא אזלינן ולא סמכינן אדיבורה עכ"ל ועל הברייתא דכזה ראיתי ואבדתיו דנאמנת כ' הרשב"א דטעמא מפני שאין מחזקים אותה במשקרת לפי שהתורה האמינתה שנא' וספרה לה לעצמה וכן אין מחזקין אותה בטועה בדמיונות מן הסתם ע"כ וכ"כ רבינו לקמן בפרק תינוקת סוף סי' ג': **הדרן עלך כל היד**

פרק ג (א) **והלכה** כר"י. וכבר כתבתי במ"י דאף לר"י אינה טמאה אלא כשהחתיכה גדולה ולא כשהיא קטנה וכתב הב"י בסוף סי' קפ"ח וז"ל ושיעור דחתיכה גדולה לא אתפרש לן דאין לומר שכל שהיא גדולה

פרק ג [א] **ואם** לאו טהורה. פירש"י דלאו לידה הוא דאי לידה הויא בלא דם נמי טמאה כו' ואפי' למאי דמסקינן דת"ק דס"ל דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם טמאה היא משום לידה שהתורה טימאתה לכל יולדת ואפילו אין כאן שום דם שכן כתוב כימי נדת דותה תטמא מ"מ וכן כתב הרמב"ם דבפ"ה מהא"ב פוסק כת"ק דהכא ואפ"ה כתב ברפ"י כל יולדת טמאה נדה אע"פ שלא ראתה דם וכ"כ עוד בפ"ד: [ב] **דבשביל** החתיכה כו'. לשון הב"י סי' קפ"ח ואוקימנא בגמ' דבשביל כו': [ג] **אפי'** אם היא מד' מראות דמים. דמקור מגדל חתיכות ולא דם נדות הוא. תוס': [ד] **והלכה** כר"י. ואף ר"י לא אמר אלא בחתיכה גדולה אבל לא בחתיכות קטנות אם לא שנימוחה משום דאין פתיחת הקבר לדברים קטנים כאלו כ"כ רבינו לקמן סי' ג' ועיין לקמן מ"ש בס"ס ג' גם בסמוך: [ה] **לרב** שמואל מר גרס וכן בשאלתות פ' תזריע אבל בגמרא ל"ג מר: [ו] **היכי** מתרץ. הא דתניא התם יולדת שוחטין וזורקין עליה ביום ארבעים לזכר וביום שמונים לנקבה. פי' שוחטים את הפסח וזורקים עליה ביום מ' לזכר כו' וקס"ד ביום מ' דימי טוהר דזכר ובדטבלה ועד מ' לזכר ופ' לנקבה לא מזיא דקסבר טבול יום דזב כזב דמי וה"ה ליולדת אבל מחוסר כפורים דזב לא כזב דמי ומש"ה מ' לזכר ופ' לנקבה חזיא והלכך פרכינן לרבא דאמר כו' היכי מתרץ: [ז] **ליצירת** זכר כו'. וכדמסיק עלה בגמ' דר' ישמעאל היא דאמר לזכר מ"א ולנקבה פ"א ומתני' היא בסוף פירקין כתבתי בספר ד"ח: [ח] **דכ"ע** אין דרכה כו'. אפלוגתא דת"ק ור"א במפלת חתיכה מלאה דם כו' קאי דמייתי ליה רבינו בסי' דלקמן: [ט] **אלמא** דס"ל דמפלת חתיכה טהורה. כלומר ואפשר לפתיחת הקבר בלא דם ותימה דהא בסימן ג' מסיק רבינו דאפילו לר"י דס"ל דא"א כו' בחתיכה קטנה מודה דטהורה משום דאין כאן פתיחת הקבר וכמו שהזכרתי זה כבר לעיל בסמוך וא"כ ה"נ מאי מקשה מכן דרבא הא מיירי דומיא דשפופרת שהם חתיכות קטנות קושיא זו כבר הקשה אותה הב"י סי' קפ"ח וכתב דשמא י"ל דהא דאע"ג דאיהו סבר הכי בעי לתרוצי אפילו אמ"ל דלא מפליג בין חתיכה גדולה לקטנה וצ"ע עכ"ל: [י] **גרסי'** בגמ' המפלת חתיכה ר' נחמן אומר קורעה אם יש בה עצם כו' לא חש רבינו לכתבה דלדידן לא כ"ת דאנן לא בקיאין בצורת הולד וכמו שאכתוב בש"ד בד"ח בסוף פירקין: [כ] **הא** דם

נדה

לראות דם בשפופרת [דף כב ע"א] והכא בחתיכה עצמה קא מיפלגי. ר' אליעזר סבר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה. ורבנן סברי אין דרכה כו'. פירש"י ואפילו פלאי פלויי דאין זה דם נדה אלא דם חתיכה. וקשה דהשתא לא הוי הך דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה כמו אין דרכה של אשה לראות דם בשופפרת דהתם הוי טעמא משום הפסקה והכא משום דאין זה דם נדה. ועוד קשיא דהוה ליה למימר אין זה דם נדה כדאמר מעיקרא. ועוד קשה כיון דאביי לא בא לחדש בדבריו אלא לחלק בין שפופרת לחתיכה ופליגי בחתיכה כדפליגי מעיקרא א"כ לא הוה צריך למימר אלא בשפופרת כ"ע לא פליגי וכו' כי פליגי בחתיכה. ופי' ה"ר שמשון ז"ל מקולי דבהא פליגי דר' אליעזר סבר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וכיון שראתה כדרך שנשים רגילות לראות טמאה. ורבנן סברי אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ואע"ג דפלאי פלויי וכיון שלא ראתה כדרך שהנשים רגילות [ל] טהורה [אע"ג] דהוי דם נדה ודם נוגע בבשרה. [מ] ופליגי רבנן ור' אליעזר בטעמא דקרא דדרשינן בבשרה ולא בשפופרת. ר"א סבר דממעטינן שפופרת מטעם הפסקה וכן חתיכה היכא דאין הדם נוגע בבשרה. אבל אי פלאי פלויי קרינן שפיר בבשרה. ורבנן סברי טעמא דממעטינן שפופרת משום דאין דרכה של אשה לראות דם כך וכן חתיכה נמי אפילו אי פלאי פלויי לפי שאין דרך הנשים לראות כך [נ] והא דקאמרי רבנן אין זה דם נדה הכי פירושו [ס] אין דרך דם נדה רגיל לבוא בזה הענין [ע] א וכן עשה מעשה רבינו שמשון באשה שנעקר מקור שלה (ב) וכמין חתיכות בשר היה נופל לה בבית החיצון וטיהר אותה לבעלה כיון שאין דרך נשים לראות כך. רבא אמר דכ"ע אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וכו'. [פ] ואפשיטא הך בעיא דרואה דם בשפופרת טהורה:

ג בעא מיניה ר' יוסי בר' חנינא מר"א הרואה דם יבש מהו. כי יזוב זוב דמה אמר רחמנא דמידב דייב לא אין יבש לא. או דלמא האי כי יזוב זוב דמה דאמר רחמנא אורחא דמילתא היא ולעולם אפילו יבש נמי. א"ל תנינן דם הנדה ובשר המת מטמאין לחין ומטמאין יבשין. א"ל לא ונעשה יבש לא מיבעי לי. כי קא מיבעי לי יבש מעיקרו. הא נמי תניא (ג) המפלת כמין קליפה כמין שער כמין עפר כמין יבחושין אדומין תטיל למים [דף כב ע"ב] [צ] אם נימוחו טמאה. אי הכי כי לא נימוחו נמי. (ד) אמר רבא כי לא נימוחו בריה בפני עצמה היא ואינה מתולדת הדם אלא מחמת המכה שיש לה בתוך מעיה. כי הא דתניא א"ר אלעזר בר צדוק שני מעשים העלה אבא מטבעין ליבנה מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים ואמרו אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין קליפות אדומות תטיל למים אם נימוחו טמאה. ושוב מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין שערות אדומות ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים ואמרו אשה זו שומא יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין שערות אדומות. תטיל למים אם נימוחו טמאה אמר ר"ל ופושרין. תנ"ה תטיל למים ופושרין. [ק] רשב"ג אומר ממעכו ברוק על הצפורן. מאי בינייהו. אמר רבינא מיעוך ע"י הדחק איכא בינייהו. (ה) והלכה כרבנן. [ר] דדוקא במשנתינו פסק ר' יוחנן כרשב"ג אבל בברייתא לא. תנן התם ושמה שרייתם בפושרין מעת לעת. בעי מעת לעת או לא. בערכן וכבלה דאקושי בעינן מעת לעת [ש] אבל דם דרכיך לא בעינן מעת לעת. או דלמא לא שנא. תיקו. וכיון דלא איפשיטא עבדינן לחומרא ואם נימוחו בתוך מעת לעת טמאה. וכן מסתברא דאי לא אמרינן מעת לעת אין גבול לדבר. ולקמן בפ' דם הנדה (דף נו.) תניא כמה שרייתם בפושרים א) יהודה בן נקוסא אומר מעת לעת. תחילתו אע"פ שאין סופו. [ת] רשב"ג אומר צריכין שיהו פושרין כל מעת לעת. ופסק ר"ח ז"ל הלכה כרשב"ג. ושיעור הפשרת המים כתב בעל העיטור ז"ל בפ' אלו טריפות (דף נה:) גבי חרותא בידי שמים כשרה בידי אדם טריפה. מנא ידעינן. בקייטא מייתינן משיכלי חיורי ומלינהו מיא קרירי. ובסיתוא מייתינן משיכלי שחימי ומלינהו מיא פושרין ומנח להו בגווייהו מעת לעת אי הדרא בריא בידי שמים היא וכשרה ואי לאו טריפה. דמכאן ראיה דשיעור דפושרי דומיא דקרירי בקייטא. וכן כתב בשם ר"ת ז"ל שהשיב בתשובה דלמוד ערוך בידינו בקייטא אע"פ שהמעיינות צוננין [א] מי נהרות רותחין שרואין פני החמה. אבל מעיינות הם בתחתיות ארץ. ומי נהרות המושכין חמין כמו פושרי ופוק חזי. הלכך פסק רב יהודה גאון דפושרין בימות החורף אינן חמין מצונן בקיץ [ב] שעמדו מעט בבית בין של נהר בין של מעין שחום הבתים מחממתם כמו פושרין בימי החורף. וכן נראה לעיניס (ו) ופושרין הוא כמו שבני אדם שותין פושרין ונותנין באזניהם כדאמרי' בפ' אין מעמידין (דף כח:) [ג] הנהו מיא [ד] דנילי מיניה לא חמימי ולא קרירי אלא פושרים. וראיתי בחבור בעלי הנפש שחיבר הראב"ד ז"ל המפלת כמין קליפות וכמין שערות וכמין עפר כמין יבחושין אדומין תטיל למים פושרין כל מעל"ע אם נימוחו טמאה ואם לאו טהורה דאמרינן כי לא נימוחו בריה הוא אבל הרואה דם יבש אע"פ שלא נימוח טמאה נדה. ורצוני לומר הא דשני

 א וכן עשה מעשה רבינו שמשון באשה שנעקר מקור. נ"ב אע"ג דבסמוך כתב דמפלת חתיכה אע"פ שאינה טמאה משום דם שבתוכה מ"מ טמאה משום דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם מ"מ אפשר לומר דמעשה שהיה היה בחתיכות קטנות דאין בהם פתיחת הקבר כמ"ש בסמוך על שם רז"ה ובודאי אין בזה מחלוקת על הרז"ה ומה שהיה צריך לפרש דברי רבא לעיל דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם והתם פלוגתייהו קא מפרש ולא פי' דמיירי בחתיכות קטנות הייתו משום דכולה סוגיא דהמפלת חתיכה משמע חתיכה שהיא גדולה ולפיכך צריך לפרש דעיקר שינוייא דרבא דכ"ע דרשי בבשרה ולא בחתיכה כו' אבל בחתיכה גדולה טמאה לא משום דם שבתוכה אלא שא"א לפתיחת הקבר בלא דם וכן נ"ל לשינויא דאביי דלרבנן דס"ל דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ואינה טמאה משום דם שבתוכה אבל ודאי טמאה משום פתיחת הקבר אם היתה חתיכה גדולה ונ"ל דשפופרת הוה כמו חתיכה קטנה ומ"ה מותר לכ"ע וק"ל: ב רשב"ג אומר ממעכו ברוק:

רש"י כי פליגי בחתיכה. ודפלי פלויי דת"ק סבר בבשרה למעוטי תוך חתיכה אבל דם הנראה בבקעים טמא דהא בבשרה קרינן בה ורבנן בתראי סברי אפי' פלי פלויי טהורה דאין זה דם נדה דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה: ג דם יבש. כגון שיצא מגופה חתיכה של דם יבש: זוב דמה. משמע לח שהרי אין דרכו לזוב אלא לח: לח ונעשה יבש. דהא קתני מטמאין יבשין בנפל דם לח על הבגד ויבש ואח"כ נגע הדם בטהרות דומיא דבשר המת דיבש מעיקרא בשר המת ליכא: יבחושין. יתושין: אם נמוחו טמאין. דדם הוא אלמא אע"ג דכי חזיתיה יבש היה כעפר: בריה בפני עצמה. ולא דם: מטבעין. שם העיר: קליפות. גלדי המכה: שומא להיות בה שערות: ובפושרין. דאי בדק בצונן ולא נימוח לא מטהרינן לה בהכי דדילמא אי היה בפושרין הוה נימוח: מאי בינייהו. מאי פלוגתייהו: ע"י הדחק. לת"ק אי נימוח מאליו הוא דהוה דם אבל נימוח ע"י מיעוט לאו דם הוא ולרבן שמעון אפי' נימוח ע"י מיעוך נמי דם הוא: במה היא שרייתן. בפרק דם הנדה השרץ והנבלה מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהיו טמאין וכמה היא שרייתן כו': דאקושי. קשים: או לא. בעינן מעל"ע אלא או יום או לילה ואם לא נימוחו טהורים: ר' יהודה בן נקוסה אומר. א"נ שיהו המים פושרין בסוף אבן יהו על השרץ כמעל"ע אע"פ שאין סופן וקולא היא דאי לא הדר בהכי טהור ואע"ג דאי הוו פושרין כל מעל"ע הוה הדר: בידי שמים. מקול ברד ורעם: בידי אדם. שהכעיתה אדם לא הדרא בריא: משיכלי חיורי. של כלי חרס לבן: שחומי. שחורות ואין מצננות כל כך כלבנות ובלשון מורי שחימי של נחשת חיורי של חרס:

דברי חמודות

גדולה יותר מקליפת שערה (דסוף פירקין) הויא גדולה שהרי כ' הטור ודוקא חתיכות קטנות דומיא דשפופרת אלמא דשיעורא דשפופרת הויא קטנה לענין זה ומיהו שיעורא דשפופרת גופיה לא אתפרש לן אם עב אם דק הילכך אזלינן לחומרא ולא מטהרינן אלא בשיעור שפופרת דק שבדקים ע"כ: (ב) ובמין חתיכות בשר היה נופל בבית החיצון. וסיים בה הטור סי' קפ"ח ולא היתה פוסקת לראות כל זמן שאותן החתיכות היו בבית החיצון וכתב ב"י שכ"כ ג"כ רבינו ירוחם וכתב עוד הב"י וז"ל נראה מלשונם שמפרשים שהיתה רואה דם ממש ואפ"ה היה מטהר אותה מפני שהיה תולה שמהחתיכות שבבית החיצון נמשך הדם וכיון שבשעה שנעקר לא היה דם אלא בחתיכה טהורה אבל מלשון הר"ש לא משמע הכי אלא כמין חתיכות בשר היו יוצאות בעצמם ואע"פ שהיה דם בתוך החתיכות ופלי פלויי היה מטהר משום דאין דרך אשה להיות רואה בענין זה אבל אם היתה רואה דם להדיא בלא חתיכה בהא לא איירי ואפשר דכל כה"ג עמויי נמי מטמא לה דאע"ג דתלינן במכה כמו שנתבאר (בפרק בתרא סי' ג') ה"מ במכה שבצדדין אבל היכא שהמכה היתה במקור עצמו היכא למימר דמטמא לה ולפי זה נ"ל דלא היתה פוסקת מלראות שכתבו רבינו הטור ורבינו ירוחם אחתיכות בשר דבסמוך קאי כלומר לא היתה פוסקת מלראות חתיכות בשר ול' רבינו ירוחם שכתב כל זמן שאותה חתיכה היה בבית החיצון נוח יותר [לפי' זה] מל' רבינו הטור שכתב כל זמן שאותם החתיכות בבית החיצון עכ"ל הב"י ורמ"א מפרש לדברי הטור ורבינו ירוחם כמשמען דמיירי שראתה דם ממש ואפ"ה מטהרו כל זמן שהחתיכות בבית החיצון מטעם דשפיר מצינן למתלי במכה דהואיל וידעינן ודאי שנעקר מקורה תלינן שדם בחתיכה זו ומחמת מכה הוא ע"כ וכל זה אינו שוה לי לפי דאכתי קשיא מי הכריחום להטור ולרבינו ירוחם להוסיף בלשון המעשה ואילו רצו להוסיף בדין ודאי הרשות בידם להוסיף ולפסוק כפי סברתם אבל במעשה שעשה רבינו שמשון אין בידם כח להוסיף ולא לגרוע אלא היה להם לכתוב המעשה כמו שהיה ואח"כ אם ירצו להורות דין מדעתם יכתבו ויורו כרצונם ע"פ סברתם לכך נ"ל מה שכתבתי כבר בספר מעדני יום טוב שהם הוכרחו לפרש למעשה שהיה שכך היה שראתה דם ממש משום דהלת"ה הכי אף לפרש"י טהורה היא כמו שהוכחתי שם ומאי רבותיה דרבינו שמשון ומדברי רבינו הרא"ש משמע ודאי דדוקא איצטא דפירושא דנפשיה הוא שטיהר רבינו שמשון במעשה זה אבל לפירש"י היתה טמאה וזה א"א לומר [אלא] בכגון שפירשו הטור ורבינו ירוחם דמיירי שראתה דם ממש כל זמן שאותן חתיכות היו בבית החיצון ומהשתא טעמא דשריותא לאו מטעמא שכתב רמ"א ז"ל דתלינן במכתה דהשתא נמי אף לפירש"י היתה טהורה דודאי דלרש"י נמי כי איכא מכה דמצי למתלי בהא דתליא ביה דבהא לא איירי רש"י וזה פשוט מבואר מעצמו אלא טעמא דשריותא היא לפי שאין דרך נשים לראות בדרך כך ומדברי הטור עצמו מוכרח שכן הוא דהא מסיים ביה הך טעמא כיון שאין דרך כו' ואילו לדברי רמ"א ז"ל לא ה"ל לסיים בהך טעמא אא"כ שנאמר דטעמא דכיון שאין דרך כו' שכ' הטור קאי אעיקרא דדינא שלא תהא טמאה מחמת החתיכה עצמה אבל על מה שלא היתה פוסקת מלראות דם לא הוצרך לתת טעם דממילא משמע דמשום דתלינן במכה הוא דמטהרינן להך דם והיינו ודאי נמי טעמיה דהב"י דלא דחה להא דתלינן במכה אלא משום דלא תלינן אלא במכה שבצדדין כו' ולא דחהו שאין הטור טתן הטעם דהתירא משום דתלינן בדם מכה לפי שי"ל שהטעם שנתן הטור קאי אעיקרא דדינא כדפרישית אבל מ"מ נ"ל מה שכתבתי שכל זה הוא דוחק שכיון שלפי דברי רמ"א נריכין לומר שהטור הוסיף מדנפשיה להורות לנו דאע"פ שראתה דם טהורה ואין זה ממעשה עצמו של רבינו שמשון א"כ ה"ל להטור יותר לפרש טעם על מה שהוסיף מדיליה ממה שפי' טעם בדינו של רבינו שמשון שודאי שמה שאדם מחדש מדעתו ראוי לו יותר לפרש טעמו ממה שצריך לפרש טעמא דהכם אחר שקדמו משא"כ לפי מה שפירשתי אני הכל הוא מהמעשה עצמו והטעם שכתב הטור עליה קאי שפיר כך נ"ל ושוב מצאתי לרמ"י ז"ל שלא כתב לטעמא דרכו רמ"א אלא כתב לטעמא דאין דרך אשה כו' ואמרתי כי יפה כוון בזה וכמו שהוכחתי בס"ד ועיין לקמן סעיף ד' בשם הרשב"א דמטמא בלתלות דם שע"ג חתיכה וכתב עוד הב"י ז"ל ונראה דמעשה זה דרבינו שמשון בשהטיל אחתיכות מים פושרין ולא נמוחו הוא דאל"כ הא איכא למיחש שמא כולן היה דם קפוי כבסי' דלקמן ביו לא ממנה בצורת בריה כמין קליפות או שערות כו' ומיהו אפשר דשאני הכא שהיה ניכר בהן שהן חתיכות בשר אלא שהיה בתוכן דם ופלי פלויי עכ"ל וספרי הש"ע סתם וכתב דמיירי שהטיל החתיכות במים פושרין ולא נימוחו ע"כ וכבר כתבתי ג"כ במ"י בשם הטור דמיירי הכא דוקא בחתיכות קטנות דומיא דשפופרת ועי' בספר זה בסעיף דלעיל: (ג) המפלת כמין קליפה כו'. וכתב הרשב"א בת"ה דלא שנא מעוברת שהפילה כמין אלו ולא שנא מעוברת כל שלא נימוחו טהורה ומפלת דקתני ולא קתני רואה לפי שאין שותתין ויורדין אלא נופלין כעין בריה מש"ה קתני המפלת וכ"כ המגיד בפ"ה בשמו: (ד) אמר רבא כי לא נימוחו בריה בפני עצמה היא. וכתב הרשב"א דבד"א בזמן שהם יבשים גמורים שאין עמהם דם כלל הא בלחים שיש עליהם שום לחלות דם טמאה נדה דדם הנדה אין לו שיעור ואפי' כחרדל ואפי' פחות מכאן וכתבו המגיד בפ"ה בשמו וכתב ב"י סוף סי' קפ"ח דפשוט הוא ואני אומר דאינו פשוט כל כך דהא רבנן מטהרי לעיל בחתיכה ואפי' פלי פלויי אלא שיש לחלק בין כשהדם בתוך החתיכה אלא שהוא בבקעים בכדי שמגיע ונוגע בכותלי הרחם דאפ"ה טהורה דלא קרינן בה בבשרה לבין שהלחלוחית דהדם הוא על גבי החתיכה דבהכי דוקא איירי הרשב"א ובפסקי מהרא"י סי' מ"ז כתב לענין מיעוך דלקמן וה"ה ודאי לענין נימוחו דהכא דלכל שקלתן נימוחו וקצתן לא נימוחו דטמאה וכתב רמ"א דנראה לו דאם בדקה ג"פ כל מה שראתה ולא נימוחו כלל שוב אינה צריכה לבדוק מה שהיא רואה אח"כ בדרך זה שהרי הוחזקה שדברים אלו אינן דם רק באים ממכה שבגופה ודוקא באשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה כמו שיתבאר גבי מכה (בפ' בתרא סי' ג') עכ"ל: (ה) והלכה כרבנן. פירש"י לרבנן אי נימוח מאליו הוא דהוי דם אבל נימוח על ידי מיעוך לאו דם הוא אבל הרשב"א כתב בת"ה בית שביעי שער א' מיעכתו על צפורן ולא נמחה בידוע שאינו דם מיעוך דזה מיעוך דחוק הוא יתר משריית המים פושרין וכל שלא נמחה על ידי מיעוך זה בידוע שלא ימחה על המים ואפי' שרויין מעת לעת בפושרין וטהורה ע"כ וכתב המגיד בפ"ה דיש לפרש דס"ק מיעוך ע"י הדחק איכא בינייהו דלת"ק לא תסגי בדיקה כלל בין נימוחו בין לא נימוחו אבל פירש"י עיקר ע"כ ולרמ"א ז"ל שכתב לדברי הרשב"א בהגהותיו משמע ודאי דלא ס"ל לפסוק כפרש"י אלא אע"פ שנימוח במיעוך דצפורן אכתי אפשר דדם הוא דהא איכא למימר אילו היה מניחו בפושרין מעת לעת היה ג"כ נימוח והוי דם וכ"כ תלמידו רמ"י ז"ל בהדיא ואע"פ שנוכל לדחות ולומר דרמ"א נקט ליטנא דהרשב"א בדלא נימוח טהורה אבל הה"נ כי נימוח נמי טהורה ואע"פ שלא הונח בפושרין מעת לעת וכפירש"י מ"מ שומעין אנו להחמיר וגם הוא דחוק קצת פי' זה בדברי רמ"א ז"ל: (ו) ופושרין הוא כמו שבני אדם שותין פושרין ... והרשב"א כתב אהא דאמרינן ממעכו ברוק מהא שמעי' דפושרין דיו שיהו כעין חמימות שברוק זה כלל גדול

מעדני יום טוב

נדה טמאה אפילו בשפופרת. וא"ת מנליה הא אימא הא דדם נדה טמאה משום דפלי פלויי וקרינן ביה בבשרה כדמשני אביי לפי' רש"י וי"ל דנראה לו למקשה דרבנן פליגי אמאי דקאמר ר"א בהדיא בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה ואסור רבנן למימר דלא מטעם דבבשרה טהור אלא משום דאינו דם נדות הא אם היה דם נדות טמאה אפילו בשפופרת ואם נדה טהור בשפופרת א"כ לא שנו פליגי רבנן אמאי דקאמר ר"א בהדיא. תוס': [ל] נ"ל דה"ג טהורה אע"ג דהוי. והב"י סי' קפ"ח השמיט זה הלשון דהוי דם נדה ודם נוגע בבשרה וכפי מה שהגהתי הוא נכון: [מ] ופליגי רבנן ור"א בטעמא דקרא דדרשינן בבשרה ולא בשפופרת. ולא קשיא דדלמא האי בבשרה מבעי ליה שמטמאה בפנים כבחוץ דמתרצינן לה בגמ' דא"ל ר' זירא לר' ירמיה דא"כ דלשכי אתא נימא קרא בבשר מאי בבשרה ש"מ תרתי: [נ] נ"ל דה"ג והא דקאמרי רבנן אין זה. וכ"ה בתוס': [ס] ה"ג אין דרך דם נדה. וכך העתיק הב"י: [ע] וכן עשה מעשה רבינו שמשון באשה שנעקר מקור שלה וטיהר אותה לבעלה כו'. ובגמ' פ' יוצא דופן דף מ"א ע"ב אמר ר"ל משום ר"י נשיאה מקור שנעקר ונפל לארץ טמאה שנאמר יען השפך נחשתך ותגלה ערותך למאי אילימא לטומאת ז' דם אמר רחמנא ולא חתיכה אלא לטומאת ערב ופירש"י שנעקר חתיכת בשר נחשתך שוליך והיינו מקור וכתיב ותגלה ערותיך אלמא נעקר ונשפך לארץ קרי ליה ערוה כאילו הוא במקומו הלכך טמא. נחשתך שוליך כדאמר במס' שבת מפני שנחושתה מחממתה ובעטרות נמי בכמה דוכתין נחושתו של תנור. לטומאת ערב מפני שנגעה בו ביציאתו ע"כ וא"ת א"כ אף לפירש"י במעשה דרבינו שמשון נמי טהורה היא ולא היה צורך לרבינו שמשון לתלות טעמא בכיון שאין דרך נשים לראות כך אלא שאין זה דם נדה דהמקור עצמו אינו דם כדאיתא בגמ' דיוצא דופן וגם קשה דהשתא לא נ"מ מידי לפירש"י ופי' רבינו שמשון וא"כ למה הוצרך רבינו להביא כלל לפירושו של רבינו שמשון כיון דמדינא לא נ"מ מידי אבל תמצא ודאי דנ"מ לענין דינא ושהוא עשה המעשה ע"פ פירוש שלו דוקא ולא ע"פ פירש"י ז"ל ולכן נ"ל דהיינו טעמייהו דהטור סי' קפ"ח וכן רבינו ירוחם שהוסיפו לכתוב בהך עובדא דלא היתה פוסקת לראות כל זמן שאותן החתיכות היו בבית החיצון והיינו שהיתה רואה דם ממש והשתא לפירש"י הא דם נדה הוא וטמאה אבל לפירוש רבינו שמשון כיון דמשום הכי חתיכות שבבית החיצון היא שרואה אין דרך נשים בכך ומשום הכי טהורה ודלא כדדחה הב"י לדברי הטור בזה כמו שאכתוב בד"ח בס"ד: [פ] ואיפשיטא הך בעיא דרואה דם בשפופרת טהורה. וכ"ש בחתיכה דודאי דכרבנן דר"א קים לן וא"ת הא פסק רבינו לעיל דא"א לפתיחת הקבר בלא דם כבר נתחכם הטור שכתב אהך דהכא דדוקא חתיכות קטנות דומיא דשפופרת אבל חתיכה גדולה טמאה אפי' לא ראתה כלום שא"א כו': [צ] אם נימוחו טמאה. וכתבו התוס' וא"ת הא לא אקרי יבש דהא הכך דתנן בפ' דם נדה דמטמאים לחין ואין מטמאין יבשין תנן התם אם יכולה לשרות לחזור לכמות שהיו מטמאין כדאמר התם וי"ל דמ"מ פשיטא שפיר דלא אמר כי יזוב זוב דמה דמידב דייב א"כ התם איירי בלחים ונתייבשו ולהכי אע"ג דנתייבשו כיון שיכולים לחזור לכמות שהיו מטמאין אבל הכא בלחים ונתייבשו לא קמבעיא ליה אלא ביבש מעיקרו ואפי' [אם] יכול להיות נימוח במים ע"כ ועי' עוד לקמן בזה בשם הרשב"א. וא"ת וכי לא נימוח נמי הא קי"ל בריש פירקין דא"א לפתיחת הקבר בלא דם לא קשיא דכתב רבינו לקמן בשם הרז"ה דהכא בחתיכות קטנות מיירי: [ק] רשב"ג אומר ממעכו גרסי': [ר] דדוקא במשנתינו כו'. ואף במשנתינו י"א דלאו כללא הוא וכתבתי בזה בפ' הפרה סוף סי' ד': [ש] אבל דם דרכיך לא. וא"ת והא דם הנדה נמי קתני לקמן בהדי אידך דפ' דם הנדה וי"ל דהתם מיירי בדם הנדה שנפל על הבגד ונתייבש ביותר אבל דם הנדה באפי נפשה הוי רכיך ועוד קשה דהתם קתני רוק וזוב וניעו דרכיכי וי"ל דמ"מ אקושי ניננהו טפי מדם דאינהו (הוטילו)[התחילו] להתייבש זה כמה ימים דרגילין להתייבש קודם יציאתו אבל דם אינו רגיל להתייבש קודם יציאתו מן הרחם. תוס': [ת] רשב"ג אומר צריכין להיות פושרין כל מעת לעת. ותמהו בתוס' בד"ה או דלמא כו' ואמאי לא אשמועינן רבותא טפי דאפילו לא יחזור ע"י פושרין מעל"ע אלא ע"י מיעוך טמא לרשב"ג דהא אפי' לגבי דם חשיב מיעוך כ"ש בנבלה ושרץ דאקושי דע"כ ע"י מיעוך נימוח טפי בפושרין דהא אפי' את"ל דרבנן בעי מעל"ע במיעוך ע"י הדחק לא חשיב דם לרבנן ע"כ ואע"ג דרשב"ג לפרש פושרין היכן צריכין להיות קאתא ולאפוקי מדר"י בן נקוסא מ"מ תמיהתם תמיהא והיינו שלא ה"ל לרשב"ג לומר בשיעור זה כלל דהא אפי' כשלא נימוח ע"י פושרין ונימוח ע"י מיעוך בצפורן אכתי טמאה ובמאי דמפרש הא דפושרין משמע שאם לא נימוח ע"י כן דטהורה ומיהו י"ל דרשב"ג לדבריהם דרבנן קאמר דלדידהו דוקא בפושרים הוי שיעורא וקאמר דצריכים להיות פושרין מעל"ע ולאפוקי מר"י בן נקוסא: [א] מי נהרות רותחין וכו'. עי' בפ' כל שעה סי' ל' ומה שכתבתי שם בס"ד: [ב] שעמדו מעט בבית בין של נהר כו'. וקשה דכיון דכבר כתב דמי נהרות רותחין א"כ ל"ל שיהיו עומדין מעט בבית ול' הטור ס"ס קפ"ח מים שמאבו בקיץ מן הנהר או מן המעיין ועמדו מעט בבית כו'. וכתב הב"י דמשמע שעמדו מעט בבית כו' אמים שנשאבו מהמעיין קאי דאילו מי הנהר בלא עמידה בבית הן חמין וכן מבואר בדברי רבינו ירוחם ז"ל עכ"ל: [ג] ה"ג הנהו מיא דנפקי מיניה ליסדיכהו באודני לא חמימי: [ד] דנפקי מיניה. מהכוליא של עז קאמר התם לענין רפואה לחולי

 א) יהודה בן נקוסא אומר מע"ל תחילתן וכו'. נ"ב ר"ל ואינו כדם הנדה אעפ"י שנימוחו בפושרין מע"ל תחלתן וסופן טמא דהוי חומרא וק"ל :

רבא לא נימוחו בריה בפני עצמה היא דדוקא אהני השטיין במשנה שילאו מן האשה כמין בריה קליפות ושערות ויבחושין וכן עפר נמי חשיב בריה. אבל בעיין איפשיטא מהא דקתני אם נימוחו טמאה אלמא דם היולא יבש טמא אף על גב דלא קרינא ביה כי יזוב אלא דבהני אמרינן דטרתה מוכחת דכי לא נימוחו דבריה ניכהו כמו שאמרו הרופאים. אבל דם יבש לא תלינן בבריה ואפילו לא נימוח טמאה. ורבי זרחיה הלוי ז"ל כתב ואני אומר דא ודא אחת היא. וראיה לדבר דקאמרי' בפרק דם הנדה (דף נד:) איתמא הני מילי לח ונעשה יבש יבש מעיקרו מנלן. ותו הא דתנן המפלת כמין קליפה וכו' מנלן. יהיה ריבויא הוא אלמא אידי ואידי חד דינא אית להו ומחד קרא קא נפקי [ה] ואם לא נימוח מנין היינו יודעין שהיה דם מעיקרו [ו] הלא זה הוא המפלת כמין עפר אדום שאם לא נימוח אני אומר בריה הוא [ז] ולפתיחת הקבר נמי לא חיישינן (ז) שבדבר קטן כזה אין בו פתיחת הקבר. תדע לך מדפריך הש"ס על מתני' דהמפלת כמין דגים וכו' נפלוג נמי רבי יהודה בהא. ומשני דלהך לישנא דאמר רבי יוחנן אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם במחלוקת שנויה ורבנן היא אבל ארישא המפלת כמין קליפה וכו' לא פריך דלא שייך בהנהו פתיחת הקבר. וה"ר שלמה אדרת ז"ל הביא ראיה לדברי הראב"ד ז"ל מהא דתנן בפרק דם הנדה (שם.) דם הנדה ובשר המת מטמאין לחין ומטמאין יבשין והשתא יבשין מיירי אפילו בשאי אפשר לשרות ולחזור לכמות שהיה. דאי באפשר לחזור לכמות שהיה אפילו זוב וכל הני דתנן לקמן דאין מטמאין יבשין קתני לקמן שאם יכולין לשרות ולחזור לכמות שהיו מטמאין. [ח] ומתני' דדם הנדה איירי נמי שראתה אותו ביבש מעיקרו דאיתמר עלה יבש מעיקרו מנלן א"ר יצחק יהיה בהווייתו יהא ואימא הני מילי בלח ונעשה יבש יבש מעיקרו מנלן כלומר דמתניתין סתמא קתני אפילו יבש מעיקרו. ואמר ליה יהיה ריבויא הוא כלומר כל מה שיהיה ואפילו יבש מעיקרו. אלמא דם יבש מעיקרו טמא[א] [ט] ואיני מבין א"כ איך פירש אבל שכבת זרע והלא לא היה חלוק ביניהן ובין דם נדה [י] אם לא דמתני' כבן נקושא תחלתו אף על פי שאין סופו. ולראב"ד ניחא (ח) ואין נראה לי ראיה דאי מתני' איירי ביבש מעיקרו אמאי איצטריך לאתויי ותו הא דתנן המפלת כמין קליפה היינו דמתני' דם הנדה מטמא יבש [כ] אלא ודאי הכי פירושא יבש מעיקרא מנלן וכי תימא אין הכי נמי דיבש מעיקרו טהור ומתני' איירי בלח ונעשה יבש ככל הני דתנן במתני' ותו הא דתנן המפלת כמין קליפה וכו' אלמא יבש מעיקרו טמא היכא דנימוח ומשני יהיה ריבויא הוא ודוקא היכא דנימוח. וכן פי' ר"י לקמן דמתני' איירי בלח מעיקרו ועוד הביא ראיה מדר"י אמר שמואל [ל] דמוקי פלוגתייהו דר"י ורבנן בהמפלת חתיכה בחתיכה של ד' מיני דמים דר"י סבר דם הוא שקרש ונעשה חתיכה. והיכי פליגי רבנן עליה יטילוה למים אם נימוחה טמאה. וגם ליתני בדרבי יהודה כשהטילוה למים כדתני (ר' יהודה) גבי המפלת כמין קליפה וכו' [מ] אלא ודאי לרבי יהודה אפילו לא נימוח טמאה. ונראה לי דאינה ראיה דאין הכי נמי דהוה מצי לאקשויי הא לדרב יהודה אלא שסותר דבריו מתוך הברייתא שנחלקו אף בירוקה ולבנה:

ד [דף כא ע"א] **מתני'** [נ] המפלת כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים אם יש עמהן דם טמאה ואם לאו טהורה. [ס] המפלת כמין בהמה חיה ועוף בין טמאין בין טהורין אם זכר תשב לזכר ואם נקבה תשב לנקבה. ואם אינה יודעת מהו תשב לזכר ולנקבה דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים כל שאינו מצורת האדם אינו וולד [דף כד ע"ב] המפלת שפיר מלא דם מלא מים מלא גונים אינה חוששת לוולד [ע] ואם היה מרוקם תשב לזכר ולנקבה. המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה. [פ] [דף כו ע"א] לא שהשליא וולד אלא שאין שליא שאין עמה וולד. [דף כט ע"א] המפלת ואין ידוע מה הפילה תשב לזכר ולנקבה. (ט) המפלת ואין ידוע אם וולד היה אם לאו [צ] תשב לזכר ולנקבה ולנדה: **גמ'** ואין להאריך בדברים הללו [ק] (י) שאין אנו בקיאין בדורות הללו בגווני שפיר ובשיעור שליא הלכך חוששין בהן מספק כדקאמר שמואל (דף כה:) לחוש חוששת. ימי טהרה לא יהבינן לה עד שיטעיר. הלכך כל נשי דידן האידנא ספק יולדות בזוב הן כחומר בנות ישראל שהחמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים. לפי שאין בקיאין מתי עומדות בימי זיבות או בימי נדות (יא) הלכך כולן ספק יולדות בזוב הן וצריכות שבעה נקיים מלבד ימי טומאת לידה כמו שאבאר לקמן (פ"י סי' ו) וימי טוהר לא יהבינן לה (יב) במקום שנוהגים האידנא לבעול על דם טוהר עד שיתברר שנגמר צורת הוולד. (יג) [דף כו ע"ב] ואם ילדה וולד של קיימא ואח"כ יצתה השליא אין חוששין לולד אחר אלא תולין את השליא (יד) בוולד [ר] עד כ"ג יום [ש] ואם יצתה השליא תחלה אין תולין אותה בוולד. ואם הפיל נפל [ת] ושליא קשורה בו אין חוששין לולד אחר. אינה קשורה בו הריני מטיל עליה [דף כז ע"א] חומר שני וולדות שמא נימוח שפיר של שליא זו ונימוחה שלייתו של שפיר זו (טו) (טז): ה **ובמקומות** שבועלין על דם טוהר צריכין לפרוש ליל ארבעים

הגהות הב"ח א אלמא דם יבש מעיקרו טמא. והרא"ש כתב דיבש מעיקרו כי לא נימוח טהורה ואיני מבין א"כ איך כנ"ל:

רש"י יבש מעיקרו. כגון שני דתנינן: **יהיה**. דם יהיה זובה: **ולפלוג** נמי ר' יהודה בהא. ונימא בין כך ובין כך טמאה דהא טעמא דר' יהודה אוקמינן דא"א לפתיחת הקבר בלא דם: **להך** לישנא כו'. כדאמרן לעיל בשמעתין: **במחלוקת** שנויה. משנה זו שנויה במחלוקת דלאו סתמא ודברי הכל היא אלא ר' יהודה פליג: **של** ד' מיני דמים. דקסבר היא גופה דם הלכך טמאה נדה אבל ולד לא הוי: **ירוקה** ולבנה. לאו מד' מיני דמים הן אלא אדום וכמימי אדמה וקרן כרכום וכמזוג ושחור לא קא חשיב דהיינו אדום אלא שלקה: ד **מתני'** מין דגים. נמי לאו ולד הוא וטעמא מפרש בגמ' הלכך אי איכא דם טמאה נדה ואם לאו טהורה: **תשב** לזכר. ימי טומאה ז' ימי טהרה ל"ג וכל דמים שתראה בהן טהורין: **לזכר** ולנקבה. לחומרא ימי טומאה דנקבה שבועים וימי טוהר כלים לסוף מ' יום כזכר ולא פ' כנקבה ובגמ' מפרש מ"ש דלחיה ועוף קרי ולד יותר מדגים: **מלא** גונים. גוונים: **המפלת** סנדל. אין סנדל בלא ולד אחר ובשביל סנדל תשב לזכר ולנקבה דספק זכר ספק נקבה הוא ואם הולד אחר נקבה אין הסנדל לא מעלה ולא מוריד ולא תשב אלא לנקבה ימי טומאה וימי טהרה שאפי' הוא זכר הואיל ונקבה בהדיה לא בצירי ימי טומאתה וימי טהר' דנקבה שהרי של זכר מובלעים בתוך של נקבה וכי איצטריך תשב לזכר לנקבה כגון שהולד השני זכר דיהבינן לה חומרת טומאה דנקבה בשביל הסנדל וימי טוהר לזכר לחומרא: **ואין** ידוע מהו. אם זכר אם נקבה אבל יודעת היא שהוא ולד: **לזכר** ולנקבה. ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה: **ואין** ידוע אם ולד היה אם לאו תשב לזכר ולנקבה ולנדה. כלומר כשתראה תהא נדה שאין לה ימי טוהר ושמא לאו ולד הוא ובגמ' מפרש למה הוזכר זכר הואיל ואין לה דם טוהר דאי משום טומאת לידה הא קתני נקבה: **גמ'** לחוש. חוששת להחמיר ולישב שבועיים: **עד** שיטעיר. עד שיהא לו שערות בראשו: **של** קיימא. שכיוצא בו מתקיים אם היום היו חדשיו כלו למעוטי שאם הפילה דבר שאין ראוי לבריית נשמה כגון בירך אחד באמצע או גוף הטוס או מפלת מין בהמה חיה ועוף ואח"כ הפילה שליא אפי' בתוך שלשה חוששת לולד אחר: **חומר** שני ולדות. אם זה זכר חיישינן דילמא נקבה הוה הכא דשליא ותשב לזכר ולנקבה: **שפיר**. ולד: **ושמא** נימוחה שלייתו של שפיר. כלומר ושלייתו של זה שלפנינו נימוח וזו אינה שלו הואיל ואינה קשורה בו:

מעדני יום טוב

לאולי האוזן שמוך כוליא דעז לשתי ועכב ומניחה על גחלים לוחשות והנהו מיא דנפקי מיניה כו': [ה] **ואם** לא נימוח כו'. מלתא באפי נפשה הוא כלומר ועוד אם לא נימוח כו': [ו] **הלא** זה הוא המפלת כמין עפר כו'. דדם יבש הוא כמו עפר: [ז] **ולפתיחת** הקבר כו'. בלאו הא דהראב"ד צריכין לפרש כך במשנתינו דהמפלת כמין קליפה כו' כמו שכתבתי שם בתחלת זה הסי': [ח] **ומתני'** דדם הנדה איירי נמי שראתה אותו ביבש מעיקרו. פי' ת"ש בריש הסי' בשם התוס': [ט] **ואיני** מבין א"כ כו'. פי' כלומר א"כ כדברי הרז"ה דצריך בדם הנדה נמי שיהא נימוח איך פי' כו' וקרוב לשמוע ולהגיה במקום תיבות ואיני מבין א"כ שצ"ל ואי בעינן נימוח: [י] **אם** לא דמתני' כבן נקושא תחלתו כו'. וטהור אי לא נימוח בפושרים דתחלתן אע"פ שאין סופן ואע"פ שהיה נימוח בפושרים כל מעל"ע ובהכי מחולקים מדם הנדה דדם הנדה כי נימוח בפושרים מעל"ע טמאה: [כ] **אלא** ודאי הכי פירושא. לאו ודאי הוא אלא הכי אפשר לפרש כפירוש שני שכתבו התוס' שם דה"ק ותו יבש משונה כמין יבחושין או כמין קליפה מנלן: [ל] **דמוקי** פלוגתייהו דר"י ורבנן. דריש פירקין: [מ] **אלא** ודאי לר"י אפי' לא נימוח טמאה גרס. וכלומר מדר"י נשמע לרבנן דע"כ ל"פ רבנן עליה דר"י אלא בחתיכה דאע"ג דהיא מד' מיני דמים אפ"ה מטהרי רבנן דס"ל מקור מגדל חתיכות כמ"ש התוס' שם אבל כשהוא דם ולא כעין חתיכה ל"פ רבנן ושמעינן דא"צ נימוח כמו שהוא לר"י אבל אין לפרש דמר"י עצמו הביא ראיה משום דהלכתא כוותיה כמ"ש רבינו בריש פירקין דע"כ לא פסק הלכה כמותו אלא למאי דמפרשינן פלוגתייהו באפשר לפתיחת הקבר בלא דם דמשום דר"י ס"ל א"א לפתיחת הקבר בלא דם מש"ה פסקינן הלכה כמותו דשמעינן ליה לרבא דהוא בתראה דהכי ס"ל אבל בהך אוקמתא דאיירינן ביה דפליגי בחתיכה דד' מיני דמים בהא לא שמעינן דהלכתא כוותיה כנגד רבים: [נ] **המפלת** כמין דגים כו'. עיין מה שאכתוב בגמ' לקמן אהמפלת כמין בהמה כו': [ס] **המפלת** כמין בהמה כו'. מפרש בגמ' דלהכי קרי ליה ר"מ בהמה חיה ועוף ולד יותר מדגים הואיל ועיניהם דומות כשל אדם. פי' רש"י שחור שבעין הוי עגול בבהמה כשל אדם אבל דדגים לאו עגול הוא ובפ"ז דבכורות מפרש דמושב העין הוא עגול ופריך בגמ' א"ה ליתני נחש הואיל וגלגל עינו עגולה כשל אדם ומשני אי תנא נחש ה"א בנחש הוא דפליגי רבנן עליה דר"מ דלא כתיב ביה יצירה אבל בהמה וחיה לא פליגי דכתיב ביה יצירה כמו באדם: [ע] **ואם** היה מרוקם. שיש בו צורת אדם ומפרש בברייתא בגמ' איזהו שפיר מרוקם אבא שאול אומר תחלת ברייתו של אדם גופו כעדשה שתי עיניו כשתי טיפי זבוב מרוחקות זו מזו שני חוטמיו כשני טיפי זבוב מקורבים זו לזו פיו פתוח כחוט השערה ומיתוך ידים ורגלים אין לו כך העתיקה הרמב"ם בפ"י מהל' איסורי ביאה: [פ] **לא** שהשליא ולד. שנוי במשנה דף כ"ו ע"א ורישא שנויה שליא בבית הבית טמא. ופירש"י הבית טמא משום אוהל שמת הולד הוא בה ומת ע"כ ונראה לי דמכיון דאף האידנא כ"ת לענין טומאת כהן שיש להגיה ונגרסה בספר רבינו והרמב"ם פסקה בסוף הל' טומאת מת (עיין בתוס' י"ט מה שהקשיתי בזה על הרמב"ם מדידיה אדידיה) ואע"פ שבטיו"ד סי' שמ"ע לא כתבה הרי קיצר ג"כ בשאר דברים וכן רבינו בהל' טומאת מת קיצר וסמך על המחמירים כל שלא נמצא מפורש להקל: [צ] **תשב** לזכר ולנקבה ולנדה. כתב רש"י דבגמ' מפרש למה הוזכר זכר כו'. בסוף פירקין איתא לה אמתני' (דהכא) [דהתם] דאמתני' דהכא אפשר דלא קשיא ולא מידי דהא איכא מ"ד בגמרא דטבילה בזמנה מצוה צריכה שתטבול לסוף מ' דאילו היה זכר היתה צריכה טבילה לקודש ולמקדש דטבילה דלסוף ז' אינה מטהרתה לקודש ולמקדש דכתיב בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה וזו אע"פ שעדיין בספק יולדת נקבה היא ומשום כך אינה טהורה לקודש ולמקדש עד מלאת ימי טהרה לנקבה מ"מ משום מצוה צריכה שתטבול לסוף מ' למ"ד טבילה בזמנה מצוה הוא וכן פירשו הרמב"ם והר"ע ברטנורה במשנתינו זאת דלהכי קתני זכר ומיהת י"ל גם כן דגמ' אע"ג דלא אתמר למה הוזכר אלא אמתני' דסוף פירקין איכא למימר דנערה לה עד סוף הפרק אבל אה"נ דקאי אף אמתני' דהכא כ"ש לסוגיא דעלמא דלא קי"ל טבילה בזמנה מצוה כמ"ש בסוף פ' בתרא ניחא טפי לאוקמי מתני' אליבא דסוגיא דעלמא ומפרש לה בגמ' לקמן דלהכי הוזכר זכר שאם תראה יום ל"ד ותחזור ותראה יום מ"א תהא מקולקלת בין ימי נדות לימי זיבות עד יום מ"א וקאמרינן נו דספקא דנקבה נמי מקלקלה לה שאם תראה יום ע"ד ותחזור ותראה יום פ"א תהא מקולקלת עד פ"א וכתבו התוס' במתני' דהכא אע"ג דהוי ספק ספיקא תשב לנקבה דאי מטהרת לה מטומאת נקבה משום ס"ס ה"נ למהרנה אם ראתה בל"ד ומ"א מספק ספיקא ולא נימוס לזכר והוי תרי קולי דסתרן אהדדי ומיהו בטומאה בגמרא מחמרינן אע"ג דאיכא כמה ספיקי ע"כ: [ק] **שאין** אנו בקיאין בדורות הללו בגווני שפיר ובשיעור שליא. דאפלינו בגמ' בשפיר אם הוא מלא או חסר ואם הוא עכור או צלול או שהוא מלא הרבה גוונים או גוון אחד ובשיעור שליא נמי כתורמוס כטפח: [ר] **עד** עשרים ושלשה יום גרס וכדאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ואע"ג דרב יוסף א"ל עד עשרים וארבעה אמרת לן נקטינן לחומרא: [ש] **ואם** יצתה השליא תחלה אין תולין פי' הרשב"א דטעמא משום דכשבא הולד קודם אמרינן מבזע בזע ולד שליא ונפק אבל כי נפיק שליא מקמי ולד ליכא למימר הכי ע"כ ועיין בדברי חמודות: [ת] **ושליא** קשורה כו'

דברי חמודות

גדול ע"כ: (ז) **שבדבר** קטן כזה כו'. עיין מה שכתבתי בשם הב"י בסעיף א': (ח) **ואין** נ"ל ראיה כו'. ובש"ע לא הכריע בין הראב"ד להרז"ה בזה: (ט) **המפלת** ואין ידוע אם ולד היה כו'. ואתמר עלה בגמ' אריב"ל עברה נהר והפילה (ואינה יודעת מה אם נפל אם רוח שהרי נפל למים) מביאה קרבן ונאכל הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן ורמינן עלה ממתני' אין ידוע אם ולד היה תשב לזכר ולנקבה ולנדה אמאי תשב לנדה (ניתבו מיהת ימי טוהר דזכר) לימא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן ומשני מתני' בשלא הוחזקה עוברה וכי קאמר ריב"ל כשהוחזקה עוברה והב"י נשתבש בהעתק דברים הללו וצריך להגיה בספרו על סדרך הזה: (י) **שאין** אנו בקיאין בדורות הללו בגווני שפיר ובשיעור שליא. הלכך חוששין בהן מספק ורבינו נקט תרי מתלת ומארבע ויותר דלא בלבד על שפיר ושליא (מאחר) דאין אנו בקיאין אלא על כל הצורות והרי התחיל ואמר ואין להאריך בדברים הללו וקאי אכולהו גווני דמתניין בהני משניות שבכללן צורת דגים כו' בהמה וכו' וגם כלל עמהם בכלל הזה שאר הצורות שנזכרו בגמ' כמו נכרא בעין א' בירך א' ויש לו ב' גבין וב' שדראות ופניו ממוסמסים ופניו טוחות והרבה דברים אחרים וגם חתיכה לבנה שיש בה עצם שאהא לבנה ככר כתב הרשב"א בת"ה הקלר שיש מי שמורה להחמיר אפי' כשאינה לבנה לפי שאין אנו בקיאין במראות וגם הראב"ד בספר בעלי הנפש כתב אבל הנך דבמשנתינו וז"ל ואנן השתא לא בקיאין בצורת הולד ויש הרבה חיות הים שהן דומות לחיות היבשה ואפשר שיהיה בצורת פניהם מקצת צורת האדם גם יש במיני השרצים שהם דומים לחיות הקטנות שבארץ כגון החולד והעכבר והתנשמת ושאר שרצים לא ידעו לא הם ולא צורתם ואם נעכר בהם אחד או שנים שמא יבא הדבר לידי שבוש הלכך בכולן טמאה לידה לפי שאין יודעין לבדוק בין זכר לנקבה אא"כ הולד גדול ע"כ וכתב עוד וכן הנך דאמרינן בגמרא נכרא בעין אחת ובירך אחד באמצע אמו טהורה אטום אמו טהורה ופניו ממוסמסין ופניו טוחות וגולגלתו אטומה וכמין אפקותא דדיקלא ושיש לו ב' גבין וב' שדראות בכולן טמאה י"ד יום לפי שאין אנו בקיאין בצורות הללו ובעיא נמי ז' נקיים לפי שא"א לפתיחת הקבר בלא דם מיהו בגוף אטום אדם יכול לעמוד עליו שאם אין לו צורת אברים והוא שלא נחתכו ממנו אבריו אלא שכך היה שלם אין אמו טמאה לידה ואפי' הוא בן ט' אבל טומאת נדה מיהא אית לה כדאמרן עכ"ל וכל היכא דטמאה לידה היא בטומאת לידה נקבה מספק ואע"פ שלא ראתה כלל ואפי' ראתה ושלמו ז' נקיים סוף י"ד יום ללידתה אין עולה לה טבילה עד ליל ט"ו מפני ספק נקבה אבל מיהת ז' נקיים שצריכה עולים לה בימי לידתה כמו שיתבאר בפ' דלקמן וכשאין בועלין בימי טוהר לא נ"מ בזה ועיין בסוף פ' בתרא: (יא) **הלכך** כולן ספק יולדות בזוב וכו'. יתבאר בארוכה בפ' דלקמן בס"ד: (יב) **במקום** שנוהגים האידנא לבעול על דם טוהר כו'. עיין בזה בסוף פ' בתרא בס"ד: (יג) **ואם** ילדה ולד של קיימא. פי' רש"י שכיוצא בו מתקיים וכו' אבל הרשב"א בת"ה פי' בן קיימא ולד חי דאמרי' מבזע בזע ונפק אבל בנפל לא תלינן דהא א"א ליה למבזע ע"כ וכן דעת הרמב"ם שכתב בפ"י שהטעם שתולין השליא בולד קיימא מפני שאנו אומרים קרע הולד השליא ויצא ע"כ משמע ודאי דבחי קאמר דבמת א"א לומר כן וכ"כ ב"י והאריך ג"כ לפרש מה הכריחו לר"י שלא לפרש כן וגם מה ראה הרשב"א שלא השגיח במה שהוכיחו לרש"י והכל תלוי בענין הסוגיא ואינו נוח לי לכך לא העתקתיו אבל מה שנ"ל בזה הוא דלרש"י דתקנו הלשון דמדקאמר כדבר של קיימא ולא קאמר בבר קיימא א"כ בולד חי לסיכך פי' דמיירי בשכיוצא בו מתקיים אע"פ שהוא אינו קיים וסובר רש"י דכיון שהוא דבר שכיוצא בו היה מתקיים יש כח בטבע הדבר ההוא למבזע השליא ולצאת כמו שבטבעו שיוצא מהרחם בזמנו ולא קודם לכן והרשב"א לאתו הטעם וס"ל שא"א לומר שהוא בוקע השליא אא"כ שהוא חי ממש ולכך פירש דמיירי בולד חי דוקא כך נ"ל: (יד) **גרסינן** בפ"ק דב"ק (דף י"א) אמר עולא א"ר"א שליא שילתה מקלתה ביום הא' ומקלתה ביום שני מונין לה מן הראשון ומסקינן לחוש חוששת מימני לא מניא אלא לשני ופירש רש"י מונין לה מן הראשון דמיום ראשון טמאה ואפילו הואי לידה יבשתא מימנא לא מניא שבועיים דנקבה אלא משני ומפרש התם טעמא משום דאין מקצת שליא בלא ולד כלומר ומשום הכי חוששת שמא רוב מיחוי ולד יצא בהותו מקצת ומכי נפק רוב ה"ל כילוד ומימנא ודאי לא מניא מראשון דשמא לא נפק רובא עד שני: (טו) **תנן** דף כ"ח המפלת טומטום ואנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה יצא מחותך או מסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד יצא כדרכו עד שיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו משיצא פדחתו ופירש"י מסורס דרך מרגלותיו ולשון היפוך הוא כמו סרס המקרא ודרשהו ע"כ ובגמרא אמר רבי יוחנן הראש כרוב ואוקימנא לדידיה דמתניתין הכי קתני יצא מחותך או שלם וזה וזה מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד וז"ל הרמב"ם בפ"י מהא"ב נחתך הולד במעיה ויצא אבר אבר בין שיצא על סדר האברים כגון שיצאה הרגל ואחריה השוק ואחריה הירך בין שלא על הסדר אינה טמאה לידה עד שיצא רובו ואם יצא ראשו כולו כאחת הרי זה כרובו והא דלא סגי ליה הכא ברוב ראשו דהיינו פדחתו כדקתני מתני' ביצא כדרכו פי' הב"י דטעמו משום דר"א פליג אדרבי יוחנן בגמרא ולא סגי ליה אפילו ביצא ראשו הלכך ממעט המחלוקת ביניהם ומפרש דרבי יוחנן כי סגי ליה דוקא בראש כולו סגי ליה ע"כ וקצת קשה לי על הרמב"ם שהשמיט יצא שלם ומסורס והטור נשמר מזה וכתב עוד הרמב"ם ואם לא נתחתך ויצא כדרכו משתצא רוב פדחתו הרי זה כילוד אע"פ שנחתך אח"כ ונתלבט הב"י במ"ש רוב פדחתו דהא פדחתו תנן ובכסף משנה שלו כתב דמצא כתוב ספר הרמב"ם מוגה ונמחק בו תיבת רוב וכתב הטור דבכל זה אין חילוק בין יצא חי או מת וכתב הרשב"א לא סוף דבר שיצא לחוץ ממש אלא אפי' משיצא חוץ לפרוזדור ולמד כן מדגרסינן בפ' יוצא דופן דף מ"ב ההוא דאתא לקמיה דרבא א"ל מהו למחלל בשבתא כו' דשמעיה לולד דזוין (פירוש טעק) אפכיה דמעלי שבתא ולא אתיליד עד שבתא אמר ליה ההוא ראשו חוץ לפרוזדור הוי והוי מילה שלא בזמנה כו' ומכאן למד הטור דכששמעה קולו חשוב כילוד וכתב היתה מקשה לילד ושמעה קולו כו' ומקשה לאו דוקא אלא ה"ה כורעת לילד בלא קישוי אלא כך דרכן של נשים שמקשות לילד ומיהת נראה דכששומעת קולו ואינה כורעת לילד כלל הרי היא כמו בשאר ימי עבורה שאין כאן טומאת לידה וצ"ע וגרסינן בגמרא בפירקין לעיל מהך מתני' אמר רב הונא הוציא עובר את ידו והחזירה אמו טמאה לידה שנאמר ויהי בלדתה ויתן יד פירש"י אלמא לידת יד קרויה לידה ע"כ ומסקינן דלחוש חוששת מדרבנן ימי טוהר לא יהבינן לה עד דנפיק רוביה וכתב הרשב"א וא"ת אם לחוש מדרבנן מאי נ"מ תיפוק לי משום נדה דאין פתיחת הקבר בלא דם אפילו לאברים וכדרבי יהודה דריש פירקין י"ל דנ"מ היכא דהוציא ידו והחזירה ולא ילדה עד אחר שבועיים דאי משום נדה די"ה שבעה והשתא מטמאין לה שבועיים משום לידה ומשום ספק נקבה ע"כ וכתב עוד מסתברא דוקא הוציא ידו אבל לא רגלו ויש מרבותא שאמרו אפילו במפלת לאברים משהפילה אבר אחד טמאה לידה מדבריהם ומצטרפים האברים לרוב לדברי תורה וראוי להחמיר כדבריהם עכ"ל וכתב הב"י שכן נראה מדברי הירושלמי דגרס בפרק כל היד דא"ר יוחנן ג' הן שאן כספק ועשו אותן כודאי ואלו הן המפלת יד חתוכה ורגל חתוכה ושליא ודם הנמצא בפרוזדור ע"כ וכתב הרשב"א בת"ה הקלר וז"ל היולדת תאומים מונין לה מן האחרון בין לימי טומאה בין לימי טהרה כיצד ילדה נקבה קודם שקיעת החמה ונקבה אחרת לאחר שקיעת החמה מונין לה שבועיים מולד השני וכן הדין לימי טוהר. וה"ה ליולדת שני זכרים ילדה נקבה לפני שקיעת החמה וזכר לאחר שקיעת החמה מונין לה מן הנקבה לפי שימי טומאה וימי טהרה של זכר נכללים בתוך ימי הנקבה ילדה נקבה קודם שקיעת החמה ונפל לאחר שקיעת החמה ואין ניכר אם זכר אם נקבה הולכים באלו לחומרא ומונין לה שבועיים מן הנפל שמא נקבה היה וימי טהרה מן הראשון שמא נפל זכר היה וכן הדין כשילדה זכר לפני שקיעת החמה ונפל לאחר שקיעת החמה מונה שבועיים מן האחרון שמא נקבה היא וימי טהרה מן הזכר עכ"ל ובת"ה הארוך הביא ראיה מפ"ד מחוסרי כפרה בסוגיא דהמפלת תאומים בדף י': (טז) **תנן** דף ל' המפלת ליום ארבעים אינה

ארבעים ואחד לזכר [א] וליל שמונים [ואחד] לנקבה [ב] ואפילו לא תראה. דמתוך שהורגלה לשמש כל ימי טוהר ואפילו תראה חיישינן שמא גם עתה תראה ולא תדעתה. [ג] לכן יודיענה בעלה שהוא פורש ממנה לילה זו בשביל שכלו ימי טוהר שלה. והכי אמרינן בפרק ערבי פסחים (דף קיג:) יושבת על דם טוהר לאסור לשמש וכמה אמר רב עונה [ד] ופירש"י לילה אחת כדפרישית. ובפסק רבותינו פירש לילה ויום וכתב דלאו נראה לו פירוש רבותינו דבכל דוכתי שאמרינן עונה אינה אלא לילה או יום [ה] גבי פריסת עונה סמוך לוסתה (לעיל פ"א סי' ג) [ו] וגבי מי שהיו גתיו ובית בדיו טמאין (לקמן דף סה) [ז]:

הדרן עלך המפלת

בנות כותים פרק רביעי

א [דף לא ע"ב] **בנות** כותים נדות [א] מעריסתן. והכותים מטמאין משכב [ב] תחתון כעליון [ג] מפני שהן בועלי נדות [ד] והן יושבות על כל דם ודם:

גמ' [דף לג ע"א] תניא [א]אם הן יושבות על כל דם ודם תקנה גדולה היא להם. אלא שרואות דם אדום ומשלימתו לדם ירוק. דבר אחר יום שפוסקת בו סופרות למנין שבעה. [ה] מתקיף לה רב דימי בר חמא ג) ותספרנו ואנן נמי נספריה. דקיימא לן מקצת היום ככולו אמר רבא א"כ [ו] שכבת זרע דסתרה בזיבה היכי משכחת לה והא מקצת היום ככולו. אי דחזאי בפלגא דיומא הכי נמי. הכא במאי עסקינן כגון דחזאי סמוך לשקיעת החמה. ולימא ליה לקרא כי כתיב סמוך לשקיעת החמה הוא דכתיב. אין על כרחיך שבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה. (א) האי דיחויא בעלמא [ב]דדחיק רמי בר חמא לאוקמי לתיובתיה ולאו עיקר הוא. ואיהו גופיה לא סבירא ליה הכי אלא דמתמה ואנן נמי נספריה. ולא היה יודע טעמו של התנא למה אינה סופרת יום שפוסקת בו. ולקמן נמי בפ' בתרא (דף סח.) אמרינן אסו רב כותאי אמרה לשמעתיה דאמרי יום שפוסקת בו סופרתו למנין שבעה: בעי (מיניה) רמי בר חמא[ג] [ז] פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה רואה הויא וסתרה [דף לג ע"ב] או דלמא נוגעת הוי ולא סתרה. אמר רבא לפום חורפא שבשתא. נהי נמי דרואה הויא וסתרה כמה תסתור תסתור שבעה דיה כבועלה. תסתור יום אחד ואחר תטהר אמר רחמנא [ח] אחר

אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם ולטעמיך זב גופיה היכי סתר לטהרתו אמר רחמנא שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן אלא מאי אית לך למימר שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן הכא נמי שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן. נראה שדברי רבא נדחו כי אין להשיב על זה ובעיא דרמי בר חמא לא איפשטא. הלכך יש להחמיר בפולטת וסותרת יום אחד. וכן לקמן בפרק יוצא דופן (דף מב.) [illegible] פולטת שכבת זרע רואה הויא או נוגעת הויא למאי נפקא מינה לסתור בזיבה ולטמא במשהו. אמר ליה רואה הויא [ט] אפי' לר"ש [י] ולרבנן פשיטא להו דרואה הויא. ונראה דרבא גופיה הדר ביה מדקשה ליה על דבריו ולא מצא תשובה ואע"ג דלקמן בפרקין (דף לג.) גבי ימי לידה דאמר אביי אינה סותרת ואינה עולה ורבא אמר אינה סותרת ועולה ואמר רבא מנא אמינא לה ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן ואביי אמר שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן מכלל דרבא מקפיד אפי' על הפסקת טומאה אחרת. י"ל דטומאת לידה חשיבא ליה כטומאת זיבה. משום דמטמאה שבעת ימים ג) ועושה משכב ומושב. אבל מטומאת קרי אפשר שחזר בו. [כ] הלכך כל אשה [ל] צריכה ליזהר שלא תתחיל לספור ז' נקיים עד יום ה' לשימושה כגון אם שמשה במוצאי שבת אינה מתחלת לספור ז' נקיים אלא ביום חמישי. דקי"ל כרבנן דאמרי בשבת בפרק ר"ע (דף פו.) דשש עונות שלימות בעינן לפליטה. דאין שכבת זרע מסרחת אלא לאחר שש עונות שלימות. הלכך כששימשה במוצאי שבת אם תפלוט בליל רביעי קודם עת שימושה במוצאי שבת עדיין היא עומדת בתוך ו' עונות לשימושה ואם פלטה סותרת (ב) [מ] הלכך יום חמישי יהיה ראשון לספירתה. אמנם אם תרצה להתחיל ספירתה מיד [נ] ממחרת ראייתה (ג) תקנח יפה במוך או בבגד דק [ס] להפליט כל הזרע [ע] או תרחץ במים חמין ויפליטו המים חמין כל הזרע. וכן תנן בפ"ה דמס' מקואות האשה ששמשה וירדה וטבלה [פ] ואח"כ כבדה הבית הרי היא כאילו לא טבלה. ומשמע הא אם כבדה הבית קודם טבילה לא חיישינן תו לפליטה. ואמרינן בפ' אלמנה לכ"ג ביבמות (דף סט:) בת כהן שנשאת לישראל ומת בעלה טובלת ואוכלת בתרומה לערב. ולקמן (דף מא:) אמרי' אמר רבא משמשת כל ג' ימים אסורה לאכול בתרומה א"א לה שלא תפלוט אלא ודאי הא דיבמות איירי כשכבדה את הבית [צ] וכן מוכח בשבת פ' ר' עקיבא (דף פו.) דמהני כיבוד להפליט

הגהות הב"ח א תניא אמר ר"מ אם: ב דיתויא בעלמא הוא דדחיק: ג בעי מיניה רמי בר חמא מרבא פולטת: ד סדר ביה: שהקשה רמי בר חמא על דבריו.

רש"י היושבת על דם. אע"פ שפסק המעיין שלא ראתה: עונה. יום ולילה צריכין להמתין: **פרק ד א** בנות כותים נדות מעריסתן. מקטנותן ובגמ' מפרש טעמא: תחתון כעליון. מפרש בגמרא: והן יושבות על כל דם ודם. כלומר להכי הוו בועלי נדות משום דכל דם שרואות בין אדום בין ירוק יושבות עליו ימי נדות וזו תקלה היא להם שאם רואה דם ירוק שיום מתחלת למנות שם והוא אם תראה כאותם ימי נדות דם אדום אינה מונה אלא מיום ראיה ראשונה ואותו דם ירוק טהור היה ומראייה שניה היא צריכה למנות: אם הן יושבות על כל דם ודם. שהן רואות בין טמא בין טהור יושבות עליו ז' ימי נדתה שהתחיל מנינה משנתנה מראה דם ותמנה ז' ימים: תקנה גדולה היא להם. אבל אינן עושות כן אינן מונות אלא מראייה ראשונה כשאר נשים וזהו קלקולה שרואה דם ירוק כגון ראתה ירוק תחלה סבורה היא שהיא טמאה ומונה ממנו ז' ימים וכשרואה בחמישי שלה דם אדום אינה משמרת אלא שני ימים להשלים ז' לראייתה ראשונה והיא צריכה למנות מראייה שניה: יום שפוסקת בו. כשהיא רואה ג' רצופים לאחר ז' ימי הנדה והויא זבה ופוסקת באמצע היום סופרת אותו קצת היום שעד שערב למנין ז' נקיים ולאו ז' נקיים שלמים בעינן לזבה: א"כ. דלענין נקיים מקצת היום ככולו זב שפסק והתחיל לספור וראה קרי וקי"ל דסותר אותו היום ותו לא בהמפלת בשמעתא קמייתא (דף כב) ואי מקצת היום ככולו מאי סותר הא איכא קצת היום לבא: אי דחזאי בפלגא דיומא כו'. קשיא היא ומשני ולימא ליה לקרא כו' בתמיה: וקא מהדר לאוקמי אתקפתיה אין על כרחיך שבקיה לקרא כו'. דכיון דקי"ל בכל דוכתא מקצת היום ככולו איהו דחיק ומוקים אנפשיה בסמוך לשקיעת החמה: פולטת. כגון ששמשה בזוב ופסקה והתחילה למנות ופלטה: מהו שתסתור. מינה הא דקי"ל דפולטת טמאה משום רואה היא וסתרה: או משום נוגעת. ונוגע לא סותר: דיה כבועלה. זב המונה וראה קרי אינו סותר אלא יום אחד: תסתור יום אחד. א"כ לא הוו רצופין ורחמנא אמר ואחר תטהר אתר אחר לכולן כלומר זמן אחד לכולן שיהו רצופין טהרתן: לטהרתו אמר רחמנא. שבעת ימים לטהרתו משמע טהרה אחת שלא תהא הפסקה ביניהם והיכי סתר קרי יום אחד ולא הוו רצופין: אלא מאי אית לך למימר שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהם. שאם רואה זוב סותרת את כל מה שמנה אבל קרי לא הוה הפסקה: רואה הויא. משום ראיה טמייה קרא: או משום נוגעת בש"ז. דעד השתא הויא נגיעת בית הסתרים ולא הויא טמאה אלא ביום תשמיש ומגזירת הכתוב וכי פלטה נגעה לברא ומטמיא: לסתור בזיבה. בימי ספירה אי רואה הויא סותרת אבל נוגעת לא שאם נגעה בשום טומאה אינה סותרת דהא וספרה לה כתיב והאיכא: ולטמא במשהו. לראייה לא בעינן שיעורא כדאמרי' במתני' לדם נדה ולזיבה ולקרי מטמאים בכל שהו אבל נוגע בעי שיעורא כדאמר בפירקי' איכא למ"ד כבעדשה ואיכא למ"ד כחתימת פי האמה: אינה סותרת. אם היתה זבה ופסקה והתחילה לספור וילדה אינה סותרת וימי לידתה אפי' אינה רואה בהן אין משלימין לספירתה אלא משלמת אבריכן אם טהרה: ומת בעלה. בו ביום: טובלת. משום ביאה דכתיב ואשה כי ישכב איש אותה שכבת זרע וגו':

דברי חמודות

אינה חוששת לולד ליום מ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה ר' ישמעאל אומר יום מ"א תשב לזכר ולנדה יום פ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה שהזכר נגמר למ"א והנקבה לפ"א ותנ"א אחד בריית הזכר ואחד בריית הנקבה זה וזה למ"א ופירש"י המפלת שליש יום ארבעים לטבילתה אינה חוששת לולד שלא נגמר יצירתו עד שיכלו כל מ' יום ולנדה דילמא ליכא ולד ובגמרא מפרש למה הוזכר זכר. תשב לזכר שבעה ימי טומאה ואפילו בלידה יבישתא אבל שבועים דנקבה ליכא לספוקי כדקתני טעמא שילדת נקבה לפ"א ע"כ והא דמפרש בגמרא למה הוזכר זכר כתבתיו במ"י אמתני' דהמפלת ואין ידוע מה כו' ע"ש ואמרינן עלה בגמרא חכמים היינו ת"ק וכי תימא למסתמא כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים פשיטא מהו דתימא מסתבר טעמיה דרבי ישמעאל דקא מסייעי ליה קראי (דטימא וטיהר בזכר וטימא וטיהר בנקבה מה כשטימא וטיהר בזכר יצירתו כיוצא בו אף כשטימא וטיהר בנקבה יצירתה כיוצא בה ואע"ג דה"ל אין למדין יצירה מטומאה השיב להם אמר קרא תלד מוסיף לך הכתוב לידה אחרת בנקבה) קמ"ל וכתב הרשב"א בת"ה דכל שמפלת פחות ממ"א אינה חוששת משום נדה אם לא ראתה ואפילו למאן דאמר אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם דכל שהוא פחות מארבעים ואחד יום מיא בעלמא הוא ולית ליה פתיחות קברות וראיה מדאמרינן בפרק ד' מחוסרי כפרה ולד דגמר צורתיה מיפתח טפי פחות ממ' לא מיפתח טפי כלומר ואפשר לו בלא דם וכן דעת הרב אבל הר"א חולק ואומר דלא גרע מחתיכה דמטמאה ר' יהודה משום פתיחות קבר ועוד תניא קשתה שנים ושלישי הפילה ה"ז ספק זיבה ספק לידה כו' אלמא המפלת רוח אי אפשר לה בלא פתיחת קבר ואי משום ההוא דפרק ד' מחוסרי כפרה שינויא הוא ואשינויא לא סמכינן וראוי להחמיר כדבריו והלכך אם קים לה דקודם מ"א הוא אינה חוששת לולד אבל מ"מ חוששת משום נדה עכ"ל וכך הם דברי הרמב"ן בהלכותיו פרק ז' וכתב רמ"א דנ"מ דמיד לאחר שספרה שבעה נקיים מותרת ואינה חוששת לולד ע"כ ופשוט הוא: הדרן עלך המפלת

פרק ד (א) האי דיחויא בעלמא הוא. וכתב ב"י ריש סימן קצ"ו שכן הסכימו כל הפוסקים דיום שפוסקת בו אינה סופרתו למנין שבעה וכיצד משפטה בענין הספירה בבדיקה הכל יפורש באר היטב בפרק האחרון בס"ד: (ב) הלכך יום חמישי יהיה יום ראשון לספירתה. וכתוב בתרומת הדשן סי' רמ"ה דיש להוסיף עוד יום ה' ולא תתחיל לספור עד יום ששי לשמושה כגון ממוצ"ש עד יום ששי שאם תתיר לה שתתחיל ימי הספירה מיום ה' שכבר כלו ו' עונות שלימות איכא למיחש דזמנין תשמש בין השמשות במוצ"ש ותסבור דעדיין יום הוא ונמצאת שיכולה להתחיל ליום ד' שהוא ה' לשימושה ואינו כן אלא לילה היה כששמשה עכ"ל ואין זה חששא לחוש ממוצ"ש עד יום ו' ולכך אסברא לה רמ"א בסגנון אחר דשמא תשמש ביום א' בין השמשות ותסבור שהוא יום ואפשר שהוא לילה ואם תתחיל למנות מיום ה' יהיה תוך שש עונות לשמושה וכתוב באגור שכך השיב מהר"ר יעקב מולין ז"ל דודאי צריכה להמתין עד מוצאי יום ה' מטעם זה וכן מורין בבי מדרשא וכן מנהג בכל אשכנז ואף כי לא נמצא בשום ספר אלא בספר השערי מדורא משמע כן וכו' עוד ובארץ אשכנז נוהגים להוסיף יום א' וממתינות ו' ימים ויש שבעה ימים וכ"כ מהרי"ד וכלומר כימי נדת דותה שהן ז' ימים בין נקיים בין אינן נקיים ולפיכך היא מחזקת כל אלו הז' ימים בלתי נקיים ואח"כ סופרת ז' נקיים כאילו היתה זבה אף כי הרמב"ם הרחיק מאוד דעות אלו מ"מ איכא דנהיגי הכי ויש להם קצת טעמים דחוקים אבל מנהגא דעלמא ה' ימים עכ"ל ובת"ה סי' הנ"ל כתב ג"כ מנהג זה שנהגו להמתין ז' ימים אפילו לא ראתה אלא יום א' או מצאת כתם ביום אחד וגמגם אם יש למחות ביד המקילים במקום שנהגו להמתין ז' ימים וגם מהרי"י קולן כתב בשורש ל"ה דנשי דידן מחמרי טובא בפולטת ש"ז שהחמירו לא שמשה אטו שמשה אפי' אין בעלה בעיר וגם הוסיפו מו' עונות ועשו ה' או ז' ימים ע"כ וכ"ל שנ"ל או ו' ימים שכ"כ לעיל מיניה וכתוב עוד בת"ה דאיתא בא"ז דהא דמצריכין להמתין כך ימים קודם שתתחיל לספור בין שמשה בין לא שמשה צריכה להמתין כן דלא פלוג רבנן וגזרינן לא שמשה אטו שמשה ונראה קצת דאפי' לפי ששמעתי שמוסיפים עוד יום א' משום חששא דבין השמשות בכך חומרא נמי י"ל דאין לחלק בין שמשה ללא שמשה משום דחששא דבין השמשות חששא פשוטה היא וחשו בה רבנן טובא בכמה דוכתי ע"כ וכתב הב"י בס"ס קצ"ו דכל דברים אלו חומרות יתירות הן ואין להם סמך בגמ' לגבי הדין ולפיכך לא נהגו העולם בכל מקומותינו אלא להמתין ארבעה ימים ולהתחיל לספור מיום ה' ואילך ודוקא אם שמשה אבל אם לא שמשה אינה ממתנת כלל ואם שמשה יום או יומים קודם ראייתה משלמת עליהן ארבעה ימים מיום ששמשה ובה' לשמושה מתחלת לספור עכ"ל אבל רמ"א ז"ל כתב דבמדינות אלו נהגים שמוסיפין עוד יום א' דהיינו אם שמשה במוצ"ש מתחלת למנות יום השני ראשון לז' נקיים וכתב שאין לשנות וכן נוהגים במדינות אלו שאין לחלק בין שמשה עם בעלה ללא שמשה וכל אשה שרואה כתם צריכה להמתין ה' ימים עם יום שראתה בו ואין לשנות אבל המחמיר להמתין עד ז' ימים יחמיר והמיקל נשכר להקדיש עצמו למצוה ע"כ ועיין בפרק הרואה כתם סעיף ה' ורמ"י שכתב כל אשה שרואה אפי' כתם כחרדל לא כוון יפה בזה דהא בפ' הרואה כתם כתב דאין כתם בפחות מכגריס ועוד אא"כ נתכוין לסברת האומרים דזה דוקא בכתם שעל בשרה אבל בכתם שעל גופה אין לו שיעור כמ"ש שם סי' ו' ואם לזה נתכוין לא ה"ל לסתום אלא לפרש: (ג) תקנח יפה במוך כו' או תרחץ כו'. והרשב"א בת"ה הקצר מסיק וכתב לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא
מכבדת

מעדני יום טוב

כו'. בגמ' ל"ג כך ושליא אהפילה כפל אלא אהפילה בהמה חיה ועוף ועוד דהא הכא בהפילה נפל מסדר למימר דאיכא בינייהו דבן קיימא ונפל בהפילה הנפל תחלה לשליא ונמלא דעיקר מילתא חסר ולכן נ"ל שיש חסרון בדברי רבינו ושכ"ל ואם הפילה נפל תחלה אין תולין בה והמפלת דמות בהמה חיה ועוף ושליא קשורה וכן הוא בטור סימן קצ"ד אע"פ שבקיצור כתוב כמו שהיא גירסת הספר: [א] וליל שמנים ואחד לנקבה. גרס וכך העתיק הב"י וכן הוא בפירוש רשב"ם דפרק ע"פ: [ב] ואפילו לא תראה. דאם ראתה ודאי טמאה היא דקי"ל כרב בפרק דלקמן דאמר מעיין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו בשופעת מז' לאחריו או מי"ד לאחריו טהורה ואם שופעת ממ' לאחריו או משמונים לאחריו טמאה: [ג] לכן יודיענה בעלה כו'. דע"י פרישה בלבד אינה מתיאה על לבה דהרי אפשר שבלאו הכי הוא פורש ממנה עכשיו ועיין בדין ימי טוהר דהאידנא בסוף פרק בתרא: [ד] ופירש"י. נ"ל דגרסינן פירשב"ם וכ"ל הרשב"ם דהא רש"י מפרש לילה ויום אבל ברשב"ם הוא שפירש כך וז"ל עונה יום ולילה כך פירש רבינו ולא נהירא אלא לילה אחד דהיינו ליל מ' ואחד כדמפרש רבה אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לווסתן וכמה עונה ומפרש או יום או לילה עכ"ל: [ה] גבי פריסת עונה. לעיל תייתי לה רבינו בפ"ק ר"ס ב': [ו] וגבי מי שהיו גתיו כו'. ובפרק בתרא דף סה ואני כתבתיו לעיל שם: [ז] יש משניות ומימרות שהשמיטן רבינו ואכתבם בספר ד"ח בס"ד: הדרן עלך המפלת

פרק ד [א] מעריסתן. פירש"י מקטנותן ומקיים שבלטנורה כשהן מונחות בעריסה ע"כ וטעמא בגמ' דילפינן מואשה וי"ו יתירה דאפילו תינוקת בת יום אחד מטמאה בנדה הלכך אנן דדרשינן וכי חזיין מפרשינן להו לא גזרו בהו רבנן איכהו דלא דרשי הכי וכי חזיין לא מפרשי להו גזרו בהו רבנן: [ב] תחתון כעליון. תחתונו של בועל נדה נטמא כעליונו של זב מה עליונו של זב שהוא הדבר הנשא ע"ג הזב אינו מטמא אלא אוכלים ומשקים כדנפקא לן מכל אשר יהיה תחתיו שפירושו אשר יהיה הזב תחתיו דמה שתחת הזב מכל אשר יגע במשכבו נפקא אלא תחתיו שהזב תחתיו קאמר וכתיב יטמא להפסיק אדבתריה והטמא אותם יכבס בגדיו אלא יטמא קאמר טומאה קלה שאינה מטמא אלא אוכלים ומשקים ואף תחתונו של בועל נדה כן מדכתיב גבי בועל נדה וכל המשכב אשר ישכב עליו יטמא שאין ל"ל דהא כבר כתיב ותהי נדתה עליו אלא בא להוציא דמשכבו אינו חמור כמשכב הנדה שמטמא אדם וכלים אבל משכבו אינו כן אלא דין ראשון יהיה לו שמטמא אוכלים ומשקים בלבד ומפני שלעולם ילמד אדם לתלמידיו בלשון קצרה לכך שנה המשנה תחתון כעליון ולא שנה בהדיא לטמא אוכלין ומשקים בלבד: [ג] מפני שהן בועלי נדות. מפרש בגמ' בנשואות שנו: [ד] והן יושבות על כל דם ודם. וא"ת ותיפוק לי שהן נדות מעריסתן וי"ל דהיינו דוקא בקטנות דלא דרשי ואשה אבל בגדולה דמפרשי להו ומבלי לא מטמו אלא משום דיושבות על כל דם ודם. תוס': [ה] ה"ג מתקיף לה רמי בר חמא ותספרנו ואנן נמי: [ו] ש"ז דסתרה. פירש"י וקי"ל דסותר אותו היום ותו לא בהמפלת בשמעתא קמייתא דמהיקשא דכתיב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע ילפינן דסותר כמו זיבה אבל מדכתיב לטמאה בה ילפינן דאין סותר אלא יום א' דה"ק קרא אין לך בה אלא מה שאמור בה סותרת יום א'. פירש"י מ"ש בה בש"ז לענין טומאה רק יום א': [ז] פולטת. פירש"י כגון ששמשה בזוב ופסקה והתחילה למנות ופלטה והתוס' כתבו דר"י אומר דמשכחת בששמשה בהיתר שתסתור ע"י פליטה אחר ראיית ג' ימים רצופים דקי"ל כרבנן בפ' ר"ע דבעי שש עונות שלימות (כדכתב רבינו לקמן) א"כ אחר ראייה אחת אחר תיקון ר' זירא דסופרת ז' נקיים על טפת דם כחרדל דמסתמא צריך נמי נקיים מזרע דכעין דאורייתא תיקון. תוס': [ח] אחר אחר לכולן וכו'. פירש"י כלומר זמן אחד לכולן שיהו רצופים טהרתן ובריי"ף פ"ב דשבועות דף ש"ח הגירסא אחר אחד לכולן. ופי' הר"ן כלומר שלא יהא לנקיים שלה אלא אחר אחד בלבד ואי ראתה בינתים ומשלמת בתר הכי נקיים ה"ל תרי אחר(אחד) הלכך ילפינן דאי ראתה בינתים סותר מיניה ואח"כ מונה ז' רצופים כדי שלא תהיה לכן אלא אחר אחד עכ"ל וכ"ל שיש לגרוס כן בלשון רש"י אחר אחד ועיין מה שפירשתי בלשון הר"ן בפ' תינוקת סי' ו': [ט] אפילו לר"ש. פי' דר"ש ורבנן פליגי בפולטת ש"ז אי מטמאה בפנים כבחוץ ורבנן ילפי לה מריבויא דיהיה דקרא דיהיה זובה בבשרה לרבות פולטת ש"ז שתהא כזיבתה שמטמאה בפנים כבחוץ כדמשמע בבשרה ור"ש אמר דיה כבועלה מה בועלה אינו מטמא עד שתצא טומאה לחוץ כדכתיב אשר תצא ממנו ש"ז אף היא כו' וע"כ לא קאמר ר"ש דיה כבועלה אלא לטמא בפנים כבחוץ אבל לסתור ולטמא בכ"ש רואה היא פירש"י דא"כ דיה כבועלה מטמאה כבועלה במשאו וסתרה כבועלה ועיין מ"ש לק' בזה גבי ור"ת פי': [י] ולרבנן פשיטא להו דרואה הויא. פירש"י דכיון דלרבנן מטמא בפנים כבחוץ אלמא רואה הויא וכ"ש דמטמאה במשהו ולענין סתירה נמי סתרה דהא בתורת זיבה מרבו ליה מיניה זובה: [כ] הלכך כל אשה כו'. ואפי' נשים דידן שהחמירו עליהן חומרת ר"ז שאפילו על טפת דם כחרדל יושבות ז' נקיים ואע"פ שלא ראתה בג' ימים כדין זבה אפ"ה כל דתיקון כעין דאורייתא תקון וכמש"ל בשם התוס': [ל] צריכה ליזהר שלא תתחיל לספור כו'. דחיישינן שמא תפלוט ש"ז אחר שהתחילה לספור והיא לא תרגיש כ"כ רמ"י ז"ל סי' קצ"ו וכ"כ בספר התרומה גבי קינוח וכחילת חמין דלקמן בסמוך: [מ] הלכך יום חמישי. הייתו תחלתו שהוא מהלילה שלפניו: [נ] ממחרת ראייתה. כלומר מתחלת יום המחרת שהוא מהלילה שלפניו וכיוצא בזה הלשון תמצא כמו כן בפ' האחרון: [ס] להפליט כל הזרע וכו'. ולא חיישינן שתפלוט עוד אח"כ בלא הרגשה כ"כ בס' התרומה: [ע] או תרחץ במים חמין ויפליטו כו'. דמים חמין מסריח הזרע ונפלט כדאמר בפירקין דף ל"ד וכן התם בפ' ר"ע דתשמישות מסרים הזרע ומפליטו דתמ"ה בעי רב פפא ש"ז דישראל במעי כותית אחר ג' מהו דלמא ישראל דדייגי במצות אביל גופייהו פי' אביל אם וכו': [פ] ואח"כ כבדה את הבית. פי' שקנחה עצמה יפה יפה: [צ] וכן מוכח בפ' ר' עקיבא דמהני כיבוד להפליט הזרע. לא ידעתי היכן מוכח התם

תפארת שמואל א) לכן יודיענה בעלה שהוא פורש ממנה וכו'. ונ"ב ומזה בא המנהג של שטות שהנשים אין טובלות אחר זכר פחות משבה שבועות כדי שתעבור הלילה האסורה ולנקבה י"א שבועות וה' ימים וטעות הוא בידם כי דוקא לאותן שבועלין על דם טוהר נאסרה אותו לילה כמו שפי' המחבר וכן פירש הרשב"א וזה לא שייך האידנא והדרבא כתב שהוא מנהג של צדוקים ומינים ומצוה לנטוף אותם כדי לבטל המנהג והאידנא הנשים שלא טובלים בלי טעם וריח וממתינים לזכר ששה או שבעה שבועות ולנקבה ט' שבועות והעובר על המנהג חשבו אותו לנעג ולקלון אבל טעה הוא לבטלן כנ"ל: ב) ותספריה ואנן כנ"ל: ג) ועושה משכב ומושב לא תהא מפסקת אבל מטומאת קרי אפשר שתזור בו וסותרת יום א' הלכך כל אשה צריכה ליזהר וכו' כנ"ל:

הזרע. וכן לקמן בפ' בא סימן (דף נ"ב.) גבי הרואה יום אחד טמא ויום אחד טהור משמשת שמיני ולילו [א]וארבע לילות מתוך י"ח יום. ומוכח התם דמשמשת בלילה ורואה למחר ושומרת יום כנגד יום [ק] וטובלת א) לערב וטהורה. ואין להקל מהא דאמר בפרק יוצא דופן (דף מ"א:) אי דאזלת בכרעה [דלמא] בהדי דאזלה שדיתיה. [ר] ויסמכו על זה שהולכות מעת תשמיש עד הלילה כדי שיפליטו. דהכי פירושא בכרעה דלמא בהדי דאזלה שדיתיה ופלטה. [ש] ואמאי אמר רבא אי אפשר שלא תפלוט חיישינן איבעי ליה למימר ומוקי לה כשהטבילוה במטה ולא הלכה הלכך לא פלטה. אבל אינו ברור שתפלוט הכל ע"י הילוך. ור"ת פי' דרמי בר חמא לא מיבעי ליה אלא באשה שבא עליה זב. [ת] דהא אמרי' (שם) דיה כבועלה ובועלה לא סתר [א] אלא משום דכתיב ביה זיבה. ולא נהירא דהא מקרא נפקא לן לקמן [ב] בפרק יוצא דופן (דף מ"ב:) דרואה הויא. ולי נראה דקשה לפירושו מהא דמיבעיא לן לקמן (שם.) אי רואה הויא [ג] מדאחמור רחמנא אבעלי קריין בסיני. ועוד מדפריך (לקמן ד' מ"א:) [ד] אמילתיה דר' שמעון מקרא דורחצו במים וטמא עד הערב אלמא בכל פולטת איירי. ועוד דקאמר לקמן (ד' מ"ב:) אפילו לרבי שמעון לא אמרו דיה כבועלה אלא לטמא בפנים כבחוץ. אבל לסתור ולטמא במשהו רואה הויא [ה] אלמא דעדיפא מבועלה לענין סתירה והראב"ד ז"ל כתב בתשובה שלא אמרו פולטת שכבת זרע שסותרת אלא לטהרות בלבד אבל לבעלה אינה סותרת. מדאמר לקמן (ד' נ"ז.) גבי קושי דבר הגורם סותר ושאין גורם אינו סותר. ופולטת אינה גורמת טומאה לבעלה אינה סותרת לבעלה. דבריו תמוהים [ו] היאך תסתור לנאין. שעלו לה ימי ספירתה לבעלה וטהורה לשמש ואסורה לטהרות ולקודש ולמקדש. ועל בעיא (ד' נ"ז.) דקושי מהו שתסתור בזיבה דבר המטמא סותר או דלמא דבר הגורם סותר [ז] פירש"י וקרי אע"פ שאינו גורם זיבה גורם מיהא טומאת יום אחד [ח] הלכך סותר יום אחד. וכן נמי תני (שם) אבוה דרבי אבין מה גרם לו זובו ז' לפיכך סותר ז'. מה גרם לו קריו יום אחד לפיכך סותר יום אחד. [ט] ועוד הביא ראיה מדתני (לקמן ד' ס"ז:) ר"ש אומר ואחר תטהר אחר מעשה תטהר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן [י] שלא תבוא לידי ספק (נדה) אלמא אי לאו חששא דשמא תראה דם לאחר תשמיש משמשת והולכת ואינה חוששת שמא תפלוט שכבת זרע. [כ] ולא מסתבר שלא התירה תורה ב) אלא על מנת שלא תתהפך ולא תלך כלל אחר תשמיש כל היום[ב]. ובפ' המפלת (ד' כ"ט:) גבי טועה [ל] אמר בעשרים וחד תשמש. וכ"ל שאינה ראיה (ד) דפולטת אינה סותרת יום אחרון. דודאי דם בזבה וזיבה בזב שסותרין כל המנין [מ] סותרין עד ערב יום ז' אבל פולטת שכבת זרע שאינה סותרת אלא יום אחד אם פלטה אחר שספרה מקצת היום שוב אינה סותרת. דעיקר סתירת שכבת זרע הוא משום דלא מיקרו נקיים. וכיון שספרה מקצת יום וטהרה לבעלה כבר שלמו הנקיים ושוב אין שכבת זרע סותרת. וכן זב נמי שרואה קרי בשביעי. ושעד לדבר מדתנן בפ"ק דזבים הרואה קרי ביום השלישי לספירת זובו ב"ש אומרים סותר שני ימים שלפניו וב"ה אומרים לא סתר אלא יומו כו'. ומודים ברואה בשביעי שלא סתר אלא יומו ברואה קרי אבל אם רואה זוב אפילו ביום שביעי סותר את שלפניו. מכלל שזה החילוק יש בין זוב לקרי שזוב סותר ביום ז' אבל קרי אינו סותר ביום שביעי. אע"פ שיכולני לפרש דה"ק דזוב אפי' בשביעי סותר הכל וקרי אף ברביעי אינו סותר אלא יומו. ומיהו גם בז' סותר את יומו. מיהו מסתבר טפי כדפרישית דמהו שהזכיר ביום הז' הייתו משום שיש חילוק בין זוב לקרי בראיית יום שביעי. ג) ושוב מצאתי כדברי בשם ה"ר יונה ז"ל והביא ראיה [נ] מדם נדה דאינו סותר אף לדברי ב"ש דאית ליה שימור באחד עשר כדאיתא בסוף מכילתין. כ"ש קרי שאינו סותר אחר טהרה. ונכון להחמיר [ס] כדברי ר"י וכן נוהגין בצרפת ובאשכנז: [דף לה ע"ב] איתמר רב אמר מעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו. לוי אמר שני מעיינות הם. נסתם הטמא נפתח הטהור נסתם הטהור נפתח הטמא מאי בינייהו [ג]שופעת מתוך ז' לאחר שבעה מתוך ארבעה עשר לאחר ארבעה עשר מתוך ארבעים לאחר ארבעים מתוך שמונים לאחר שמונים. לרב רישא לקולא וסיפא לחומרא ללוי רישא לחומרא וסיפא לקולא. [דף לו ע"א] והלכתא כוותיה דרב בין לקולא בין לחומרא. [דף לז ע"א] תניא רבי מריטוס אומר [ע] אין לידה סותרת בזיבה. איבעיא להו מהו שתעלה. אביי אמר אינה סותרת ואינה עולה [פ] רבא אמר אינה סותרת ועולה. ופסק בעל הלכות כרבא כדקיימא לן בכל מקום הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם וכן כתב רב סעדיה וכן בשאלתות דרב אחאי [פ' תזריע סי' פו]. וכן [פסקו] ר"ח ורב אלפס ז"ל. ורש"י כתב בתשובה דאביי ורבא אליבא דרבי מריטוס פליגי. ולפי דבריו אינהו מצו סברי כמסקנא דסוף בא סימן דעולין. [צ] וכן פירש"י בכל מקום ל' דיע"ל קג"ם הוא לחי העומד מאליו. אבל ר"י ז"ל פירש דהלכה כאביי ויומי לידה הייתו ל' דיע"ל קג"ם. והתוספות דחו כל ראיותיו ודברי הגאונים עיקר: ב הלכך נשי דידן שהחמירו לישב ז' נקיים על כל ראיותיהם כולן יולדות בזוב הן וצריכין שבעה נקיים וימי לידה אם לא ראתה בהן עולין לה לשבעה נקיים. ויולדת נקבה שהיו ימי השבוע ראשון נקיים וראתה בשבוע שניה אינה סותרת. אע"פ שדם לידה סותר אפי' לרבא דדוקא ימי [לידה] שאינה רואה בהם הוא דקאמר עולין הכא אינה סותרת כיון שראתה אחר ספירת ז' נקיים אע"פ שהדם טמא וראיה מדקאמר הש"ס (לעיל ד' ל"ו.) ת"ש יולדת בזוב שספרה ולא טבלה וראתה הלכו ב"ש לשיטתן וב"ה לשיטתן בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא משום הכי מטמא לח ויבש. אלא ללוי דאמר שני מעיינות הן אמאי מטמא לח ויבש. אמר לך לוי הנא דאמרי [ק] כתנא דשוין. ואי בעית אימא בשופעת. והא ספרה קתני. הכא ביולדת נקבה בזוב עסקינן ושבוע קמא פסק שבוע בתרא לא פסק וקסבר ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבתה אלמא שאין ראיית שבוע בתרא סותרת ספירת שבוע קמא ויש ללמוד מכאן דגם זבה דעלמא שספרה שבעה נקיים ולא טבלה וראתה שאינה סותרת אע"פ שנעשית נדה בראיה זו [ר] טובלת לנדתה ועולה לה טבילתה אף לזיבתה אע"פ שיש לחלק דשאני הכא דראיה זו דימי לידה אינה גורמת לה [ש] לא נדות ולא זיבות. מ"מ נראה שאין לחלק דמסתברא שאין סתירה אלא בימי הספירה כדאמרי' אחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם. אבל לא איכפת לן אם יש טומאה אחר הספירה קודם הטבילה והאידנא אין נפקותא בספק זה דעל כל ראייה שתראה צריכה שתשב שבעה נקיים אבל בספק ראשון [יש נפקותא] ביולדת בזוב אפילו ראתה בשבוע שני טובלת אחר ארבע עשר אפילו לא פסקה. דקי"ל מעין אחד הוא התורה טימאתו והתורה טהרתו (ה) [ת] ומותרת לבעלה במקום שנהגו לבעול על דם טוהר: הדרן עלך בנות כותים

הגהות הב"ח א משמשת שמיני ולילו עמו וארבע: ב אחר תשמיש כל היום ועוד הביא ראיה מדאמר בפ' המפלת לגבי טועה בעשרים וחד תשמש כצ"ל ותיבת אמר נמחק: ג מאי בינייהו איכא בינייהו שופעת מתוך ז'

רש"י יום א' טמא ויום א' טהור. כל ימיה וקמיירי כשרואה ביום: משמשת שמיני. ויום שראתה בו ראייה ראשונה שהרי טהורה הוא שהרי בשביעי לערב טבלה ולא תראה עד תשיעי הלכך משמשת שמיני שלם לילה ויום: ולילו עמו. ליל אחריו נכנסי תשיעי: וארבע לילות מתוך שמונה עשר יום. לראייה הראשונה שהרי אשה זו לא תהא זבה לעולם שאינה רואה ג' רצופים וכשהיא רואה תשיעית תהא שומרת עשירי ותשמש בלילה ותראה בי"א ותשמור י"ב ותשמש בלילה הרי שתים ותראה בי"ג ותשמור י"ד ותשמש בלילה הרי ג' ותראה ט"ו ותשמור ט"ז ותשמש לערב הרי ד' ובי"ז תראה ותשמור י"ח הרי כלו י"ח ולא שמשה אלא ד' לילות לבד שמיני ולילו ותשמיש אחרון אינו בתוך י"ח ולמחר בי"ט כשתראה תהא תחלת נדה שהרי שלמו י"א שבין נדה לנדה וחוזרת למנינה שאמרנו: אי דאזלא איזי בכרעה. א"כ מאי אפשר שלא תפליט כל ג' דמשמע טמאה ודאית הא בחזקת טהורה היא טפי דאיכא למימר בהדי דאזלא ומסגייא בכרעה שדיתיה לכוליה קודם טבילה: קושי מהו שתסתור בזיבה. כל מה שספרה: בדבר הגורם. לידי זיבה אם ראתה ג' והאי לאו גורם הוא דלא אתיא ביה לידי זיבה ואי קשיא והרי קרי שאינו גורס כדקיימא לן וסותר הסיא לאו סתירה הוא דחד יומא הוא דסותר וכי קא בעי רבא לסתור הכל: אחר מעשה. כיון שספרה מקצת היום של שביעי תטהר ע"י טבילה: לידי ספק. שמא תשמש ביום ותראה מיד לאחר התשמיש ונמצא סותרת כל שלפניה וטבילתה פסולה: בעשרים וחד. שהוא סוף שבוע שלישית תשמש דהא אפי' קרבה לידתה לילד ביום שבאתה לפנינו כבר כלו ימי טומאה והיום שביעי לנקיים של ספירה וקיימא לן טבילות אז וזהו ביום בפ"ק דיומא דמקצת היום ככולו הלכך ביום כ"א תשמש: מעין אחד הוא. דם הבא בימי לידה ודם הבא בימי טוהר ממעין א' הם באים: והתורה טמאתו. כל ז' לזכר ולנקבה: והתורה טהרתו. אחר מכן: נסתם הטמא. לאחר שבועיים ונפתח הטהור. לאחר שמונים ונפתח הטמא: לרב רישא. דשפעה מתוך ימי טומאה לימי טהרה לקולא וטהורה ואע"ג דלא פסק דהא התורה טהרתו: וסיפא. דשפעה מתוך מ' לאחר מ' ומתוך פ' לאחר פ' לחומרא וטמאה לאחר פ' דהתורה טמאתו: ללוי רישא לחומרא. כיון דלא פסקה לא נסתם מעין טמא: וסיפא לקולא. כיון דלא פסק לא נסתם מעין טהור: בין לקולא. כגון שופעת מתוך י"ד לאחר י"ד הס"ל רב לקולא דאמר מעין אחד הוא והתורה טהרתו ולא בעי הפסקה: מהו שתעלה. אם ילדה בזוב ובימי לדתה לא ראתה מהו שיעלה לה לנקיים ולא תצטרך לספור אחריהן: אינה סותרת. אם היתה זבה ופסקה והתחילה לספור וילדה אינה סותרת וימי לדתה אפילו אינה רואה בהן אין משלימין לספירתה אלא משלמת אחריהן אם טהרה: ב וב"ה לשיטתן. דכל זמן שלא טבלה מטמא לח ויבש והא כיון שספרה אחר ימי לידה ודאי פסק וקשיא ללוי: כתנא דשוין. דאמר לעיל ושוין ברואה א' אחר טוהר שדיה שעתה והנא אוקימנא בדאיכא שעות אפי' הכי דיה שעתה אלמא שני מעיינות: והא ספרה קתני. ואי לא פסק היכי ספרה ומשני לעולם בשופעת מימי טומאה לימי טוהר וספירה הכי הואי כגון שהיתה יולדת נקבה בזוב וימי טומאת לידה משני שבועים ופסקה שבוע קמא וזו היא ספירתה קסבר ימי לידתה שאינה רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה ושבוע שני לא פסקה וחזר ונפתח מעין טמא ושופעת מתוכו בתוך שבוע ג' ומשום הכי מטמא לח ויבש לב"ה והא ממעין טמא אתא ותורה לא טהרתו אלא ביומי וטבילה ולב"ש טהור דביומי תליא רחמנא והא שלמי להו ולהכי נקט יולדת נקבה דאי יולדת זכר אי אפשר לה לספור שבעה שלא תפסוק משהו אחר ימי לידה דלא הוו אלא שבעה:

הדרן עלך בנות כותים

מעדני יום טוב

התם הכי ואולי יש להוכיח מהא דתלי טעמא בחביל גופייהו דמ"מ דהחמימות מסריח ומפליט הזרע אלא דאכתי שאר כיבוד שע"י מוך או בגד מהיכא שמעינן לה: [ק] וטובלת לערב וטהורה. מהיכן תמסר אם לא ע"י כיבוד:[ר] ויסמכו ע"ז שהולכות מעת תשמיש כו'. והכיא דתנן בפ"ח דמקואות טבלה ולא כבדה את הבית כאילו לא טבלה תפתר בשלא הלכה א"כ הכיא דתס' מקואות כשהלכה דפלטתו בבית החיצון וכותלי בית הרחם שעמידוהו ומש"ה צריכה כיבוד לטהרות משום נגיעת דש"ז אלא דלית לה דין פולטת לגאייה. הרשב"א: [ש] ואמאי אמר רבא משמשת כל ג' ימים אסורה כו'. דלעיל בסמוך: [ת] דהא אמרינן. ד' מ"א ולעיל כתבתיו גבי בעיא דש"ז רואה הויא כו': [א] אלא משום דכתיב ביה זיבה. זה הלשון לא ידעתיו לפרשו ולכן נ"ל שצ"ל אלא משום דפתוך ביה זיבה והיינו כי הא דאמרינן בפרק המפלת דף כ"ב טעמא דש"ז סותר בזב לפי שא"א ליה בלא נתנותי זיבה פירש"י לפי שא"א לראות ש"ז הבאה מן הזב בלא טיפת נתנותי זיבה דהשתא קלא זיבה דאית ביה קא סתר ע"כ ואפ"ה אינו סותר כל שבעה דזיבה גמורה דלא ערבה ביה ש"ז סותרת כל ז' לנתנותי זיבה דערבה בה ש"ז לא סותרת אלא יום א': [ב] בפ' יוצא דופן. דף מ"ב פירש"י מדמרבינן ליה מיהיה זובה וכדכתב לעיל בפלוגתא דר"ש ורבנן: [ג] מדאחמור רחמנא אבעלי קריין בסיני. והתם ודאי שלא היו כולם בועלים בזיותם: [ד] אמילתיה דר"ש. דאמר שאינה [מטמאה] מבפנים כבחוץ:[ה] אלמא דעדיפא מבועלה כו'. דבועלה סותר דוקא מפני נתנותי זיבה שיש בו וזה א"א לומר בפולטת ואפ"ה סותרת ומיהת אע"פ שאין הטעמים שוים מ"מ בדיניהם דסתירה הם שוים והלכך שפיר פירש"י שכתב אהך דא"כ דיה כבועלה מטמאה וכו' כמ"ש לשונו לעיל: [ו] היאך תסתור לנאים גרם. ולי נראה דאף הראב"ד לא אמר שתסתור לנאין אלא ה"ק שדין סתירה הפולטת לא שייכא אלא בטהרות ואלא מיהת כשעסוקה בטהרות א"כ שסותרת אף לבעלה ולא תסתור לנאין וכי הא דאמרינן בפ"ק ובפ"ב דמנו דצריכה בדיקה לטהרות צריכה בדיקה לבעלה וכי אינה עסוקה בטהרות לא בעיא וה"נ דכוותיה דכשעסוקה בטהרות סותרת אף לבעלה במנו דלטהרות וכי אינה עסוקה בטהרות שוב אין כאן סתירה לבעלה לחוד: [ז] פירש"י וקרי אע"פ שאינו גורס זיבה גורס מיהא טומאת יום א'. אבל קושי דבימי זיבה אינו גורס אפילו טומאת יום א' דברים דהתם הסוגיא דהתם איפליגו אמוראי אמר חדא נדה ליומא פירש"י שאסורה לשמש אותו היום אבל לערב טובלת וא"צ לשמור יום כנגד יום דרחמנא טהריה לדם קישוי ושמואל אמר חיישינן שמא תפס פירש"י שנמצא שלא היה דם קושי מחמת ולד ונמצא משמש עם זבה קטנה דאורייתא ועוש כרת ולכך צריכה לשמור יום כנגד יום מדרבנן ור' יצחק אמר דאינה כלום פירש"י ואפילו באותו היום היא משמשת ונמצינו למדין דאפילו לשמואל דשומרת יום כנגד יום אינה אלא מדרבנן אבל מדאורייתא אפילו טומאת יום א' לית לה ואף לרב נראה שאינה אסורה לשמש אלא מדרבנן כפירש"י דרחמנא טהריה לדם קושי והדין עמו דאי לא אמרת הכי א"כ אף היא הטיה צריכה שימור מדאורייתא כך נ"ל לפ' לשון רש"י שכתב רבינו אבל בפירש"י שלפנינו כתוב בזה הל' ואי קשיא והרי קרי שאינו גורס כדקי"ל וסותר הסיא לאו סתירה דחד יומא הוא דסותר וכי קא בעי רבא לסתור הכל ע"כ: [ח] הלכך סותר יום א'. ומסתמא בפולטת קאמר דהא בקושי אבעיא לן: [ט] ועוד הביא ראיה כו'. ר"ל הראב"ד: [י] שלא תבא לידי ספק גרם. ול"ג נדה דבנדה שאין צריך נקיים לא שייך שום סתירה וספק: [כ] ולא מסתבר שלא התירתה תורה אלא על מנת שלא תתהפך כו'. ותמיהא לי וכי לא תמתבר לומר כן והרי רבא מוקי לקרא הכי בפ' יוצא דופן דף מ"ב דאמר רבא משמשת כל ג' ימים אסורה וקאמרינן דרבא אקרא דורחצו במים דמשמע דיכולה לטבול בו ביום קאי וקאמר דכי כ' רחמנא ורחצו וגו' בשאינה מתהפכת אבל במתהפכת כל ג' ימים אסורה:[ל] אמר בעשרים וחד תשמש. ולא חיישינן לפליטה:[מ] סותרין עד ערב יום ז'.כלומר עד הערב שמש של יום ז': [נ] מדם נדה.דלאחר י"א יום שבין נדה לנדה ועיין לקמן גבי דם יולדת נקבה בשבוע שניה דלא סתרה לנקים דשבוע ראשונה וכן זבה דעלמא כו':[ס] כדברי ר"י.ר"ל רבינו יונה ובשאר דוכתי רגיל לכתוב הר"י שר"ל רבינו יונה: [ע] אין לידה סותרת. עיין לקמן בסמוך מ"ש בשם התוס': [פ] רבא אמר אינה סותרת. וא"ת והא רבא סובר דא"א לפתיחת הקבר בלא דם (כדכתב רבינו בפ"ק) וא"כ תסתור דהכא בעינן ז' נקיים מדם וי"ל דרבא אליביה דר' מליטום קאמר וסבר דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם דהא קאמר דאינה סותרת. תוס': [צ] וכן פירש"י כו'. לא קאי לראיה אתשובת רש"י אלא תלתא באפי נפשיה לראיה דלא אתמר הלכתא כאביי בהך דהכא: [ק] כתנא דשוין. דתניא ושוין ברואה אחר דם טוהר שדיה שעתה פירש"י ושוין שמאי והלל דפליגי במעל"ע (בריש מכילתין) ברואה אחר דם טוהר שדיה שעתה ואפילו איכא שהות זמן מרובה שהרי דמיה מסולקים שכמה ימים שעברו ולא ראתה דם ממעין זה והויא לה ראייה ראשונה ודיה שעתה ומניקה מארבע נשים היא דדיין שעתן בראייה ראשונה: [ר] טובלת לנדתה אחר ז' לראייתה. ואע"פ שאינן נקיים כדין נדה קודם שהתחילו בחומרא דר' זירא וכדמסיק רבינו: [ש] לא נדות ולא זיבות. דבלאו הכי אפילו לא ראתה יש לה טומאת יולדת כדכתיב כימי נדת דותה תטמא ואפילו למאן דאמר אפשר לפתיחת הקבר בלא דם גזירת הכתוב הוא: נ"ל דה"ג אבל בספק ראשון יש נפקותא דיולדת בזוב: [ת] ומותרת לבעלה במקום שנהגו לבעול כו'. דאילו במקום שנהגו שלא לבעול על דם טוהר אין נפקותא אף בספק הראשון דהא על כל דם שתראה ואפילו בדם טוהר צריכה ז' נקיים לדידהו כ"ש בדם טמא דבשבוע שניה אבל לנוהגים לבעול על דם טוהר הרי ספרה ז' נקיים אחר ספיקתה דילדה בזוב ומשום חומרא דר' זירא מו אודא לה אותה חומרא ונשאר על דין הגמ' שאין ראיית שבוע שנייה סותרת וכך פי' ב"י סי' קנ"ד: הדרן עלך פרק רביעי

דברי חמודות

מכבדת בית התורף יפה יפה ורחיצה בחמין כדי שלא תבא לידי ספיקות הללו ע"כ וכתב ב"י נראה מדבריו דתרתי בעי כבוד ורחיצה כדי לצאת ידי כל ספק וכ"כ בסה"ת וז"ל אם תרצה להתחיל לספור ממחרת הראייה יכולה בזה הענין שתכניס מוך או בגד רך באותו מקום ותקנח יפה יפה להסיר הש"ז ואם דואגת שלא תדע לקנח יפה תרחוץ בחמין גם תקנח עצמה ולא חיישינן שתפלוט עוד אח"כ בלא הרגשה ואז תוכל להתחיל ולספור מיום המחרת ע"כ אבל סמ"ג כתב י"א שאם רחצה היטב במים חמין אותו מקום שמתחלת למנות למחרתו וליתא דאין אנו בקיאין בזה ע"כ וכתב ב"י ואין לומר דלא ממעט אלא רחיצת חמין אבל לא הכנסת מוך שהרי בהגהת מיי' פ"ו מהא"ב בשם סמ"ק דאין לנו עתה לסמוך על בדיקת מוך שתכניס באותו מקום דאין אנו בקיאין בזה ולעולם צריכים להמתין ו' עונות שלמות ע"כ משמע דאפי' בדיעבד תרווייהו קנוח ורחיצה לא מהני דכיון דאין אנו בקיאין בהם כי עביד תרווייהו מאי הוי ואע"פ שבקצת הג"מ לא נמצא לשון זה מ"מ מדברי סמ"ק עצמו נלמוד דכשם שאין אנו בקיאין ברחיצת חמין כך אין אנו בקיאין בקנוח כלומר שאין אנו יודעים עד איזה מקום צריך להגיע המים החמין או הבגד שמקנחת בו כדי שנדע ודאי שנפלט הש"ז כולו ומ"מ כיון שגם א' מהפוסקים לא כתב כן שפיר דמי להתיר ע"י קינוח או רחיצת חמין עכ"ל הב"י אבל רמ"א ז"ל כתב לנהוג דלא לסמוך על קינוח ורחיצה אפילו אי עביד תרווייהו דהרי כבר נתבאר שאנו נוהגין להמתין אפי' לא שמשה כלל כדי שלא לחלק בין ספירה לספירה כ"ש בכה"ג וכל הפורץ גדר בדברים אלו במקום שנהגו להחמיר ישכנו נחש עכ"ל: (ד) הפולטת אינה סותרת יום אחרון. וכתב סמ"ק אם טעתה במנין יום א' וטבלה ושמשה צריכה להמתין שש עונות שלמות וזהו ד' ימים ואחר תמנה יום א' נקי ותטבול אך סתירה שלאחר שבעה כגון שלא טבלה כראוי ושמשה הרי זו טובלת בכל עת ומסיק ב"י דסתירה שלאחר שבעה דקאמר לאו דוקא אלא סתירה ביום שבעה עצמו קרי לה סתירה דלאחר ז' דכיון דאמרי' מקצת היום ככולו הוי כאילו הוא לאחר ז' ומסיק עוד דלא מקרי פולטת ביום אחרון אלא בשפלטה אחר שהאיר היום אבל קודם שהאיר היום לא אמרי' מקצת היום ככולו דהא זבה טובלת ביום הז' מן התורה וכמו שיתבאר בסוף מכילתין אבל בליל ז' ודאי לא עלתה לה טבילתה והא דכתב הסמ"ק שאם טעתה במנין יום א' כו' כשטבלה בליל ז' נמי מיירי ע"כ: (ה) ומותרת לבעלה במקום שנהגו וכו'. ומכיון דבסוף פ' תינוקת יתבארו דיני ימי טוהר ראיתי כי טוב הוא להאריך שם ולכתוב מה ששייך אדהכא וע"ש: הדרן עלך פרק רביעי

תפארת שמואל א) לערב וטהורה. נ"ב אעפ"י שסותרת מחמת פליטת שכבת זרע אלא מיירי בשכיבדה וקי"ל: ב) ולא מסתבר שלא התירה תורה. נ"ב ר"ל אחר הטבילה: ג) ושוב מצאתי כדברי בשם הר"ר יונה והביא ראיה מדם נדה כו'. ר"ל דר"י מביא ראיה דאפילו דם נדה אינה סותרת אחר הטהרה בזבה וכו' וכ"ש דקרי אינו סותר והרא"ש לא הביא ראיות הר"ר יונה בכאן סמך אמ"ש את"ז ויש ללמוד וכו' והו"ק וכ"כ בס' מ"מ:

יוצא דופן פרק חמישי

א [דף מ ע"א] יוצא (א) דופן [א] אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה. ואין חייבין עליו קרבן רבי שמעון אומר הרי הוא כילוד. (ב) [ב] כל הנשים מטמאות בבית החיצון: [דף מא ע"ב] גמ' (ג) הי ניהו בית החיצון. א"ר יוחנן עד בין השינים. תני רבי זכאי עד בין השינים ובין השינים עצמן כלפנים. במתניתא תנא מקום דישה. מאי מקום דישה אמר רב יהודה [ג] מקום שהשמש דש: ב [דף מה ע"ב] מתני' (ד) בת אחת עשרה שנה (ה) ויום א' (ו) [ד] נדריה נבדקין (ז) בת י"ב שנה ויום אחד נדריה קיימין (ח) [ה] ובודקין כל י"ב. [ו] בן י"ב שנה ויום אחד נדריו נבדקין. בן י"ג שנה ויום אחד נדריו קיימין ובודקין כל י"ג (ט) קודם הזמן הזה אע"פ שאמרו יודעין אנו לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו אין נדריהן נדר ואין הקדשן הקדש לאחר זמן הזה [ז] אע"פ שאמרו אין אנו יודעין לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו נדריהן נדר והקדשן הקדש: גמ' איבעיא להו תוך הזמן שהוא שנת שתים עשרה לתינוקת ושנת שלש עשרה לתינוק אם הביאו סימנים כלפני הזמן או כלאחר הזמן [דף מו ע"א] ופסק רבא הלכתא תוך הזמן כלפני הזמן. (י) ואינה גדולה [ח] עד שתביא שתי סימנים מי"ב שנה ואילך. ואם נראו בה שערות קודם שתים עשרה אינה גדולה [ט] עד שתביא שתי שערות אחרות משתהיה בת שתים עשרה. אמר רבא [י] קטנה כל שתים עשרה [כ] ממאנת והולכת. מכאן ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת. הא גופא קשיא אמרת אינה ממאנת אלמא גדולה היא ואי גדולה היא תחלוץ. וכי תימא מספקא ליה. והא אמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים ה"מ בסתמא אבל היכא דבדקוה ולא אשכחנא שתי שערות לא. אי הכי תמאן. חוששין שמא נשרו. הניחא למאן דאמר חוששין אלא למאן דאמר אין חוששין מאי איכא למימר. אפי' למאן דאמר אין חוששין ה"מ לענין חליצה אבל לענין מיאון חיישינן. מכלל דלמ"ד חוששין חולצת [ל] והא חוששין בעלמא קאמר אלא לעולם דלא בדקוה ולענין חליצה חיישינן. [מ] וכי קאמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעיא בדיקה אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא חוששין שמא נשרו (יא) והני מילי דקדיש תוך זמן ובא עליה אחר זמן [נ] דהוי ספיקא דאורייתא (יב) אבל מעיקרא לא: ג [דף מז ע"א] מתני' משל משלו חכמים באשה. פגה בוחל וצמל. פגה עודה תינוקת. בוחל אלו ימי הנעורים. בזו ובזו אביה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה. צמל כיון שבגרה שוב אין לאביה רשות בה. איזהו סימנים רבי יוסי הגלילי אומר משיעלה הקמט תחת הדד ר"ע אומר משיטו הדדין בן עזאי אומר משישחיר הפטמה. רבי יוסי אומר כדי שיתן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהה לחזור. פירש"י דהני סימנין אצמל קאי ומתוך זה הוצרך לפרש הא דקאמר רבי יוסי בגמרא בברייתא משתקיף העטרה היינו שיעורא דמשיתן ידו על העוקץ דמתני'. וקשה לפירושו דלמה שינה רבי יוסי לשונו. [ס] ואי אתי לאשמועינן דהני תרי סימנים כהדדי נינהו ה"ל להש"ס לפרושי ועוד דכולהו תנאי דגמרא לא אמר חדא מינייהו שיעורא דמתני' ועוד דא"כ בבוחל לא יהיב תנא סימנא [ע] ולקמן תנן בא סימן התחתון עד שלא בא העליון והיינו סימן בוחל. ועוד תניא ג' סימנין נתנו חכמים באשה בוחל מלמעלה בידוע שהביאה שתי שערות [פ] אלמא שיש סימן למעלה בבוחל שנשתנית בו [צ] מפגמה. ופירש ר"ת ז"ל דסימנים דמתני' אבוחל קיימי. ותנאי דגמרא מפרשי סימני בגרות: גמ' אמר שמואל לא שעלה הקמט ממש אלא שתחזיר ידיה

רש"י פרק ה א יוצא דופן. ע"י סם נפתחו מעיה והוציאו לעובר לחוץ ונתרפאת: כל הנשים. לענין נדה: מטמאות. מכי אתא דם לבית החיצון ואע"ג דהעמידוהו כותלי רחמה: גמ' כמין שינים. יש בתוך הרחם תלתולי בשר: שהשמש. אבר: ב מתני' נבדקין. אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה: קודם הזמן הזה. כגון בתינוקת קודם שיבא ראש השנה של שתים עשרה ובתינוק קודם ראש השנה של שלש עשרה: אין נדריהן נדר. דקטנים הן: אחר הזמן הזה. בתינוקת מבת שתים עשרה ויום א' ולמעלה ובתינוק מי"ג שנה ויום א' ולמעלה: אפי' אמרו אין אנו יודעים כו'. גדולים הן ובכלל שוטה נמי לא מחזקינן להו דסופו לבא לכלל דעת ואין שוטה אלא המקרע כסותו והלן בבית הקברות והיוצא יחידי בלילה אבל תוך הזמן הזה אם יודע לשם מי נדר הוי נדר ואם לאו לא הוי נדר דקטן הוא ובגמ' מפרש כולה מלתא: גמ' לעונשין. וכגון דאייתי ב' שערות תוך הזמן דאי לא אייתי אפי' לאחר זמן לאו בר עונשין הוא ולאחר זמן אי אייתי ב' שערות הוא גדול ובר עונשין: כלפני הזמן. ולא ענשינן ליה וב' שערות שויא להו שומא נינהו והיינו תוך זמן כלפני זמן: והא מפשט פשיטא ליה לרבא, כיון שהגיע לכלל שנותיה דודאי הביאה: ה"מ לענין. דאי אתיא למיתלך לאחר זמן ובדקנו ולא אשכחן [לא] חיישינן למימר גדולה היא ותחלוץ שהסימנים נשרו: והא חיישינן קאמר. ולא ודאי נשרו וחיישינן לחומרא משמע: אלא לעולם. אינה ממאנת דרבא בדלא בדקנוה הלכך מסתמא אמרינן כיון שהגיע לכלל שנותיה ודאי איית לה ואינה צריכה בדיקה ובעיא גט: ולענין חליצה חיישינן גרסינן. כלומר ולענין חליצה משום הכי אינה חולצת דחיישי' שמא לא הביאה סימנים ודקשיא לך האמר רבא חזקה הביאה סימנים לא קשיא כי אמר רבא חזקה למיאון דלא ממאנת מסתמא אבל לחליצה בעיא בדיקה: חוששין שמא נשרו. ואם הגיעה לכלל שנותיה ובדקו ולא אשכחו לה ממאנת: קדשה תוך זמן. יתומה מדעת אמה ואחיה לדעתם: ובעל לאחר זמן. דאיכא ספיקא דאשת איש דאורייתא דבשעת בעילה לאחר זמן שמא הביאה והוה לה ביאה זו קידושין גמורין דהא גדולה ושוב אינה יוצאה במיאון: אבל מעיקרא. דמכי עברה שתא דתרתי סרי ולא בעל לא חיישינן שמא נכרו דהא לא הוו בה קידושין גמורין דאין מעשה קטנה כלום אא"כ קיבל אביה קדושין הלכך מספקא לא מחמרינן עלה היכא דלא אשכחן אבל הביאה ודאי סימנים אע"ג דקידושי קמאי לא הוו קידושין אלא מדרבנן לא תקנו רבנן מיאון בגדולה דילמא אתיא למאן הנבעלת לאחר שגדלה דהשתא הויא אשת איש דביאה שבא עליה משגדלה מקדשה לה: ג מתני' פגה. שמדר כך באשה עודה תינוקת קרו לה פגה כל זמן שאין לה סימנים לא בדדים ולא בשערות: בוחל. כשהפרי גדל קצת כדתני בגמ' התאנים משיבחלו כך כשיש לה סימן דדין קצת בידוע שהביאה שתי שערות ונערה היא: צמל. בגמ' מפרש לה לשון נוטריקון יצתה מלאה שיש לה סימן מובהק בדדיה ולקמן מפרש סימנים במתני' והיא בוגרת: בזו ובזו. אפי' כשהיא נערה: אביה זכאי כו'. דכתיב בנעוריה בית אביה כל שבח נעוריה לאביה: איזן היא סימנים. אצמל קאי: קמט. פרונצ"ש שגדלו דדיה עד שכפול מעט על החזה ויראה כקמט: משיטו. גדולים יותר: הפיטומות. ראש הדד כמו נטלה פטמתו: עוקץ. כמו עוקצים האגסים פוכינ"ש בלע"ז חודו של דד שהתינוק

דברי חמודות

פרק ה (א) יוצא דופן אין יושבין עליו כו'. והלא מיהת כי יצא דם דרך הרחם ודאי דטמאה דלא גרע מכי לא ילדה כלל והיינו דדייק הש"ע לכתוב ס"ס קצ"ד יוצא דופן אם לא יצא דם אלא דרך דופן אמו טהורה מלידה ומנדה ומזיבה וז"ל הרמב"ם בפ"י מהא"ב המקשה וילדה ולד דרך הדופן הרי דם הקושי הבא דרך הרחם זיבות או נדה כו': (ב) כל הנשים מטמאות בבית החיצון. שהוא חדר (דיר) חוץ מהמקור כמ"ש במ"י פ' תינוקת ר"ס ו' וכתב הריב"ש סימן תכ"ב שנשאל אם איסור נדה נוהג גם בפנויה והשיב שדבר פשוט הוא שנוהג בה והאריך בדבר וכתב שהטעם שלא תקנו טבילה לפנויה כדי שלא יבאו לידי מכשול בהסתלק ממנה איסור נדה החמור: (ג) תנן ומטמאין בכל שהוא אפילו כעין החרדל ובפחות מכן. וכתב הטור ר"ס קפ"ג דמטמאה בין באונס בין ברצון וטעמו דאפילו בזבה מרבינן אפילו באונס מדכתיב כי יזוב זוב דמה פירש"י זוב משמע זוב מ"מ ואפילו באונס ולא ממעטינן בזיבה אלא קישוי לעיל בגמרא פ' בנות כותים דף ל"ו ע"ב ופירוש מחמת אונס כתב הב"י כגון שקפצה ממקום למקום או שראתה בהמה או חיה או עוף מתעסקים זה עם זה ומחמדה וראתה דם וכן כל כיוצא בזה וכדתנן בסוף נזיר גבי זב ע"כ: (ד) בת אחת עשרה שנה ויום א' אע"פ שלא הביאה ב' שערות. טור סימן קל"ג ורמב"ם פי"א מהלכות נדרים ופשוט הוא מהסוגיא הכא דהא קודם לזמן וכו' שומא נינהו ואין מעלין ולא מורידין ומי נאמן לומר על השנים כמה הן יתבאר בקדושין פ' האומר סי' ט': (ה) ויום א'. כתבו התוס' בפ"ק דר"ה דף י' וז"ל לא לכל מילי אמרינן יום אחד בשנה חשוב שנה דיש דברים דאפילו מעל"ע בעינן כדאיתא פרק יוצא דופן בן ט' שנים ויום אחד בן י"ג שנה ויום אחד דאותו יום א' כדי להשלים מעל"ע דבבת ג' שנים ויום א' פליגי תנאי בגמ' דלר"מ אפי' בבת שתי שנים ויום אחד מתקדשת בביאה דכבת ג' שלמות דמיא דיום א' חשוב שנה וחכמים בעו בת ג' שנים ויום א' דמעל"ע בעינן עכ"ל ולכאורה נ"ל פי' לפירושם שנה הוא דרך משל מן ראש השנה עד סוף ערב ראש השנה לשנה הבאה ואם נעשה מעשה או אירע דבר בר"ה לכשיגא ער"ה דשנה הבאה כבר נוכל לומר שעברה שנה על אותה מעשה או אותו דבר ואין אנו מקפידין או חוששין אימתי היה נעשה בר"ה אם מתחלת יומו או באמצעיתו או בסופו אא"כ כשאנו רוצים שיהיה עובר עליו שנה מעל"ע שאז יש קפידא בדבר לדעת מתי נעשה שאם היה נעשה בתחלת ר"ה הנה כשנשלם יום ערב ר"ה דלשנה הבאה כבר עברה שנה מעל"ע אבל אם נעשה באמצע הלילה לא נוכל לומר שנשלם שנה מעל"ע שהרי חצי הלילה חסר ממעל"ע וצריך שיגיע אמצע ליל ר"ה הבא ואז נשלם שנה מעל"ע ואם נעשה בסוף יומו הרי צריך שיגיע סוף יום ר"ה הבאה ואז הוי שנה מעל"ע ולכן כל מקום שאמרו חכמים ויום א' הוא משום שצריך שיהיו השנים ההמה מעל"ע ומפני החשש ההוא שאין הדבר ידוע אימתי התחילו השנים ההם בשעות מן היום ההוא שהתחילו שעל היום מקפידים כ"ע וידעו באיזו יום נעשה או נולד פלוני אבל על איזה שעה לא קפדי ואין משגיחים עליו והלכך אמרו חכמים שצריך עוד יום אחד כדי שאע"פ שהיה נולד סוף יום שנה כשנשלם היום האחד הנוסף על השנים כבר עברו שנים ההמה שאנו צריכים מעל"ע ממש ואע"פ שיש בדבר להקל ולהחמיר וזה מבואר מ"מ לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין אלא קבעו יום אחד שלם שלא יהיה הדבר מסור לכל וכל אחד יהיה שורר לומר בשעה זו הגיע מעת לעת לכך הצריכו יום שלם אלא בסוף פירקין דייקינן מדבולי פירקין תני ויום אחד והכא לא קתני ש"מ כר"י בן כיפר דאמר משום ר"א שנת עשרים שיצא ממנו ל' יום הרי היא כשנת עשרים לכל דבריה לפי פירושו קשיא מנ"ל דכר"י בן כיפר דילמא לא בעינן יום אחד שלם אבל מ"מ בעינן עשרים שלמות ולא סגי בחודש שיצא ממנו ומיהת בזה אפשר לומר שאינה קושיא כלל מכיון שיצא מכלל זה לא בעינן מעל"ע מדלא קתני יום א' ממילא כרבי יוסי בן כיפר אתיא דכל שלא בעינן מעל"ע או לא קפדינן על שנה שלימה ושלשים ממנו חשובים כשנה והרי אתה מוצא בפלוגתא דר"מ וחכמים שהביאו התוס' דר"ה דלר"מ יום אחד בשנה חשוב כשנה ואילו לרבנן בעינן מעל"ע לא נחלקו עליו להצריך שנה שלימה בלבד אבל בעו מעל"ע והיינו טעמא דכשלא בעינן מעל"ע אף חכמים מודים דא"נ כל השנה כולה אלא קצתה ככולה וכדאפליגו תנאי בפ"ק דר"ה דאיכא למ"ד יום אחד בשנה חשוב שנה ואיכא למ"ד ל' יום כו' וגם לא קשיא ממה דבפירקין סוף דף מ"ד אפלוגתא דר"מ ורבנן דר"מ אומר בת ג' שנים וחכמים אומרים בת ג' ויום אחד ואמוראי פליגי התם מאי בינייהו הקשו התוספות דלימא איכא בינייהו דלר"מ במקצת היום סגי ולרבנן בעיא מעת לעת עד שעה שנולדה כדאיתא פ"ב דזבחים דשעות פוסלות בקדשים ותירצו די"ל דקי"ל דרבנן לא בעו מעת לעת דהא כתבו תירוץ אחר דא"כ ר"מ נמי ה"ל למתני ויום א' ולפרושי דלא בעינן מעת לעת לפי התירוץ הזה בעו רבנן מעת לעת וכפי פירושי בדבריהם דבמסכת ר"ה ולכך יש לקיים דבריהם שלא יהיו סותרים אהדדי ונאמר שסומכים וחושבים לעיקר תירוץ השני וגם לפי האמת תירוץ הראשון הוא דוחק שצריכים לומר דהכי קים להו להש"ס דרבנן נמי לא בעו מעל"ע ואין להם הכרח לומר כן אלא מכח הקושיא שהקשו ואם יש לאותה קושיא תירוץ אחר כבר נדחה ולא הוכרח דקים להו כו' והרי יש להם התירוץ השני וכמ"ש ולאותו התירוץ רבנן דר"מ בעו מעל"ע עד שעה שנולדה וגם הרמב"ם כתב ברפ"ב מהל' אישות הבת מיום לידתה עד שתהיה בת י"ב שנה גמורות היא הנקראת קטנה ונקראת תינוקת ואפי' הביאה כמה שערות וכו' אבל אם הביאה שתי שערות וכו' והיא מבת י"ב שנה ויום אחד ומעלה נקראת נערה וכן כתב עוד שם להלן באותו פרק וז"ל הבן משיולד עד שיהיה בן י"ג שנה נקרא קטן ונקרא תינוק ואפי' הביא כמה שערות וכו' הביא שתי שערות וכו' והוא מבן י"ג שנה ויום אחד ומעלה נקרא גדול ונקרא איש עכ"ל הרי שיש לדקדק גם מדבריו מדהוסיף תיבת למעלה שר"ל שאחר שישלמו י"ג שנה וגם יום אחד הוא שנקראת הבת גדולה והבן גדול ואיש אבל קודם לכן אע"פ שהי"ג שנים נשלמו והיא או הוא הם בתוך יום הא' מהשנת הי"ד עדיין לא באו לגדלותם עד אחר שישלם גם היום ההוא דהכי דייקין בפ' יש בכור דף מ"ו מדכתיב מבן חודש ומעלה דאינם נפדה עד אחר ל' יום ומה שבתחלת דבריו לא כתב בבת רק י"ב שנים גמורות ובבן רק י"ג שנה י"ל שסמך על סוף דבריו והרי יום אחד ג"כ לא הזכיר בתחלת דבריו ועל כרחינו צריך שנאמר בזה שהוא לפי שסמך לו על סוף דבריו ומכ"ש שסמך לו אסיפא בכל על שלא הזכיר יום אחד ולא ומעלה בתחלת דבריו אלא שנים בזה י"ל דלעולם ס"ל להרמב"ם דלא בעינן אלא י"ב שנים גמורות בבת וי"ג שנים גמורות בבן וזהו שכתב בבת י"ב שנים גמורות בתחלת דבריו ועל זה סמך לו בבן גם כן ומ"ש בסוף דבריו בבת ובבן ויום אחד ומעלה לא מפני שצריך שישלם גם היום שאחר הי"ב או הי"ג שנים שלמות. אלא לכלול בזה שזמן הבאת ב' שערות אינו דוקא באותו היום שאחר הי"ג אלא כל שלמעלה מזה הוא זמן הבאתם וכאשר הוסיף ביאור וכשתביא שתי שערות אפילו בשנת עשרים וכו' וכן לדברי התוס' דר"ה נוכל לפרש שז"ש דאותו יום כדי להשלים מעט לעת היינו דלכך אמרו חז"ל ויום אחד דלא תימא שהי"ב או הי"ג שנים אינם שלמים מעת לעת ושלשים יום בשנה חשוב כשנה אע"פ שהיו חז"ל יכולים לומר שלמות או גמורות במקום ויום אחד וגם הרב המובהק מהר"י כ"ץ בסמ"ע שלו בח"מ ר"ס ל"ה כתב בפשיטות דיום אחד לאו דוקא אלא מיד אחר שהוא י"ג שנה שלמות מקרי גדול אלא דלא אמרינן שלשים יום בשנה חשוב כשנה ע"כ וכן מרגלא בפומייהו דאינשי לכך לא אכריע כדברי למעשה אא"כ שיהיו נראין הדברים גם לשאר חכמי הדור נר"ו: (ו) נדריה. וה"ה לשבועתה וכ"כ טור ורמב"ם וכתבו עוד שאעפ"כ אם חללו נדרן או שבועתן אינן לוקין עד שיגדלו וכתב ב"י דדבר פשוט הוא דהא לאו בני עונשין הן ע"כ ואני אומר שאין זה מן הדברים הפשוטים דהא רב הונא בפירקין דף מ"ו קאמר דכל שישנו בהפלאה ישנו בבל יחל ולוקה אלא שמכח הסוגיא תוכח שדבריו נדחין ודמופלא סמוך לאיש אינו אלא אסמכתא בעלמא דעיקר מילתא מדרבנן הוא ואע"פ שעכשיו אין לנו דין מלקות ומשום כך השמיט הש"ע להך מלתא מ"מ לא מנעתי מלכתבו דנ"מ להחמיר בדבר כדלקמן סעיף ח' ומשום כך נמי כתבו הטור אע"פ שלא כתב להך דסעיף ח': (ז) בת י"ב שנה ויום אחד נדריה קיימים. וכתב רמ"י דלוקה ואני אומר שטעות הוא בידו במחילה מכבודו דהא אנן בלא הביאה שערות קיימין ואינה בת עונשין כלל ושוב מצאתי בהדיא שכ"כ הרמב"ם בפי"א מהל' נדרים דאינן לוקים עד שיגדלו ויביאו ב' שערות: (ח) ובודקים כל שתים עשרה. כבר כתבתי במ"י דמפרשים בגמרא דלהכי איצטריך למתני דאפילו שלשים יום דתחלת שנת י"ב ולא ידעה להפליא אימא כדאמר ל' יום בשנה כשנה ותו לא לבדוק קמ"ל ומשמע דטעמא משום דלא ידעה להפלות הלכך אכתי בודקים אותה דילמא בתר הכי מידע ידעה אבל אי בדקה בל' יום דתחלת השנה וידעה להפלות לא צריך תו בדיקה אלא שהרמב"ם והטור לא כתבו כן שכתבו שאפילו בדקו בתחלת השנה ונמצא שיודעין לשם מי נדרו אם נדרו אחר כך בסוף השנה אינו נדר עד שיבדקום פעם אחרת וכתב ב"י שאפשר דגרסי היכא דבדקנא בל' יום וידעה להפלות ובכ"מ מסיים שנ"ע: (ט) קודם הזמן הזה אע"פ שאמרו יודעים אנו כו' אין נדריהן נדר. וכתב הרמב"ם בסוף הל' שבועות וז"ל קטנים שנשבעו והן יודעים טעם השבועה אע"פ שאינן חייבין כופין אותן לעמוד בדבריהן כדי לחנכן ולאיים עליהם כדי שלא ינהגו קלות ראש בשבועות ואם היה הדבר שנשבעו עליו דבר שאין הקטן יכול לעמוד בו אא"כ ניזוק כגון שנשבע שיצום או לא יאכל בשר זמן מרובה מכה אותו אביו או רבו וגוער בו ומראין לו שהותר שבועתו כדי שלא יהא רגיל להקל ראש בשבועות ורמ"א ז"ל כתב לדברים הללו בין לענין שבועות בין לענין נדרים וכן הוא נכון בטעמו אלא דהרמב"ם בסדר חיבורו הקדים שבועות לנדרים לפיכך כתבו באותן הלכות דשבועות ומינה שכן לנדרים ג"כ וכתב עוד הרמב"ם צריך להזהר בקטנים הרבה וללמד לשונם דבר אמת בלא שבועה כדי שלא יהיו רגילים להשבע תמיד וזה הדבר כמו חובה על אבותיהם ועל מלמדי תינוקות: (י) ואינה גדולה עד שתביא שתי שערות אחרות כו'. זה יתבאר יותר בפ' דלקמן סי' ב' וע"ש: (יא) וה"מ דקדיש תוך זמן ובא עליה אחר זמן וכו'. ועיין עוד מדינים דשייכים להך מילתא ביבמות פרק ב"ש סי' ד': (יב) אבל מעיקרא לא. וכתב הטור סימן קנ"ה דבספר התרומה החמיר וכתב דבזמן הזה אינה ממאנת אחר י"ב שנה אע"פ שלא בעל דקי"ל גומות אע"פ שאין שערות ואין אנו בקיאין בדבר הזה שלא יהיו בה גומות ועוד שמא הביאה שערות אפי' אחת בגבה ואחת בכריסה או על קשרי אצבעותיה ומי יוכל לבדוק כל הגוף ולעמוד על אמתת דבר זה ע"כ ועיין בפ' דלקמן סי' ד' ושם כתבו התוס' כיוצא בזה ג"כ דף נ"ב ע"ב בד"ה הלכה וכו' וכתב רמ"א דלכ"ע אם היא פחותה מבת י"ב שנה ממאנת אפי'

מעדני יום טוב

פרק ה [א] אין יושבין עליו ימי טומאה כו'. מפרש בגמ' דטעמיה דת"ק משום דכתיב אשה כי תזריע וילדה עד שתלד ממקום שמזרעת וטעמיה דר"ש דכתיב תלד יתירה ואם נקבה תלד לרבות יוצא דופן ואר"י דלר"ש אם לא יצא דם אלא דרך דופן היא טהורה משום דכתיב ואיש כי ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה מלמד שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה: [ב] כל הנשים מטמאות בבית החיצון. מקיים בתשנה שנאמר דם יהיה זובה בבשרה ופירש"י בבשרה משמע בתוך בשרה ובגמ' ת"ר בבשרה מלמד שמטמאת בפנים כבחוץ ואין לי אלא נדה זבה מנין ת"ל זובה בבשרה ופירש"י ת"ל זובה בבשרה ואע"ג דבנדה כתיב מדאפקי' בל' זיבה ילפינן זיבה: [ג] מקום שהשמש דש פי' וא"ת ומנא ידעה בתולה ולא ידעה איש ועוד הא אין כל תרתי סימנין שייכי אהדדי דמקום שהשמש דש אין כל אצבעות שוות ותרצתי בס' תוס' י"ט דאילו דם הייתו עד בין השיניים והבאתי ראיה מל' הרמב"ם בחבורו פ"ה מהא"ב שכתב הואיל ויצא מבין השיניים כו' ועד היכן הוא בין השינים עד מקום שיגיע אליו האבר כו' ולא דייקי לי דברי הב"י שבסי' קצ"ז בפי' בית החיצון כמו שאכתוב בס"ד בפ' תינוקות סוף סימן ה' והא דאמרן עד מקום שיגיע אליו האבר הוא באדם בינוני ובאשה בינונית וכן כתבו התוס' בד"ה וסבר ר"ת וכו': [ד] נדריה נבדקים. פירש"י אם ידעה לשם מי נדרה כו' מדכתיב איש כי יפליא לנדור מרבינן מופלא סמוך לאיש יודע לפרש לשם מי נדר סמוך לאיש שהוא סמוך לבוא לכלל גדול דהיינו שנה אחת קודם זמן שהוא ראוי להביא שערות והיינו בתינוק כל שתים עשרה ובתינוקת כל י"ב ל' רש"י בגמרא דף מ"ו ע"א: [ה] ובודקין כל שתים עשרה. וכיון דתני בת י"ב ויום אחד נדריה קיימים נבדקים כל י"ב למה לי סד"א הואיל ואמר מר שלשים יום בשנה חשובים שנה היכא דבדקנוה שלשים יום ולא ידעה להפלות אימא תו לא נבדוק קמ"ל גמרא ועיין בד"ח: [ו] בן י"ב שנה ויום אחד. פי' הר"ן שהנקבה ממהרת להביא סימן גדלות קודם לאיש וכדבריו כך הוא כדתנן במתניתין סוף פירקין בת עשרים שנה כו'. ואלא מיהת הכא לא איירינן בהבאת שערות אלא כולה מלתא בשנים תליא. ובידיעתן להפלות ואינו ענין למהירת הבאת השערות ותדע דהא בגמרא ת"ר אלו דברי רבי ר"ש בן אלעזר אומר דברים האמורים בתינוקת בתינוק אמורים דברים האמורים בתינוק בתינוקת אמורים ומפרש טעמא דרשב"א בגמרא דמתוך שהתינוק מצוי בבית רבו נכנס בו ערמומית תחלה וכתבו התוס' דאפילו אין לו רב רגיל לצאת ולבא ומתפקח יותר ע"כ אלא הר"ן לפום חורפיה לא עיין דטעמא דמתני' מפרשינן נמי בגמרא מדכתיב ויבן את הצלע מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש וי"ל דהר"ן אקרא דמופלא סמוך לאיש מהדר וקאמר דסמוך לאשה הוה קודם סמוך לאיש משום דאשה ממהרת כו'. ובגמרא יהיב טעמא אהפלאה גופה דהא דהאשה מתרבת בקרא שיודעת להפליא קודם לאיש הוא מפני שהקב"ה נתן בה כו': [ז] אע"פ שאמרו אין אנו. כתב רש"י דבכלל שוטה נמי לא מחזקינן כו' דאין שוטה אלא המקרע כסותו כו' ברים חגיגה ונתבאר בפ"ק דחולין סי' ד' ועיין עוד בפרק הכל ביבמות: [ח] עד שתביא שתי סימנים. הנכון לגרוס שתי שערות או למחוק מלת שתי: [ט] עד שתביא ב' שערות אחרות וכו'. כדאמרינן בפרק דלקמן לפני הפרק כו' בעיא בדיקה דאי משכחא לאחר הפרק אימר שומא נינהו ועיין בד"ח: [י] קטנה כל י"ב שנה. ממאנת פירש"י ואין חוששין כו' והיינו תוך זמן כלפני זמן אבל התוס' כתבו דלא משמע מהכא דתוך זמן כלפני זמן דהא ממאנת דבדקו ולא אשכחו או כמו שמעמיד במסקנא לא בדקו אבל היכא דאיכא שערות מלינו למימר דהוי כלאחר זמן ואינה ממאנת ע"כ: [כ] ממאנת והולכת גרסי'. וכלומר שממאנת בבעלה שאינה רוצה בו והולכת ממנו: [ל] והא חוששין בעלמא קאמר. פירש"י לא ודאי נשרו וחיישינן לחומרא משמע ע"כ ולישנא דעלמא לא דייק והר"ן פי' והא חוששין בעלמא קאמר איך נקל משום חששא זו ע"כ וה"כ הוי מצי למפרך דלמ"ד חוששין וחלוצה הא אמר רבא אינה חולצת אלא דפריך עפי טובא מלישניה גופיה: [מ] וכי קאמר רבא חזקה למיאון. ופלוגתייהו דחוששין ואין חוששין נמי למיאון וכשבדקו ולא מצאו ועיין בסי' דלקמן סי' ב': [נ] דאיכא ספיקא דאורייתא. פירש"י דבשעת בעילה לאחר זמן שמא הביאה והויא לה ביאה זו קדושין גמורין דודאי כשבעל לשם קדושין בעל. טור סי' קנ"ה ועיין ביבמות פרק ב"ש סי' ד': [ס] ואי אתי לאשמעינן כו'. זו אינה קושי' כולי האי וגם בתוס' לא כתבו להא: [ע] ולקמן תנן בא סי' כו'. ברים הפרק דלקמן ומסיפא מקשה דבא העליון עד שלא בא התחתון דחכמים אומרים או חולצת או מתיבמת: [פ] אלמא שיש סי' למעלה בבוחל. כלומר שאנו צריכין להכיר הסימן של בוחל שהרי על ידו אנו יודעים שבא התחתון: [צ] מפגמה גרים:
דמי

ידיה לאחוריה ונראה כמי שעלה הקמט תחת הדד. שמואל בדק באמתיה ויהיב לה ד' זוזי [ק] דמי בושתה. שמואל לטעמיה דאמר שמואל לעולם בהם תעבודו לעבודה נתתים ולא לבושה [ר] רבה מיחד להו בהדי עבדי רב נחמן מחליף להו. רב ששת מסר להו לערבאי ואמר להו [ש] אזדהרו מבני ישראל מכאן משמע דשפחה מותרת בעובד כוכבים. וה"ה דעבד מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליו [ת] משום נשג"א. ואע"ג דאיסור נדה ואשת איש שייכי בעבד מן התורה. ובשילהי מסכת ע"ז (דף עו:) דאמר ליה שבור מלכא לבטי אידכר מאי עבדת באורתא פירש"י ששלחו לו זונה כדרך הערביים וקבלה. היה אומר ר"ת שאין להחשיבו כרשע בכך דמותר היה בה דעבד היה כדאמרינן בקדושין (דף ע:) בטי ברמות רוחיה לא קיבל גיטא דחירותא. רבי יוסי אומר כדי שיהא נותן ידו על העוקץ. אמר שמואל עוקצו של דד. תנו רבנן אלו הן סימני בגרות. רבי אלעזר בר צדוק אומר משיתקשקשו הדדין. רבי יוחנן בן ברוקה אומר משיכסיף [א] ראש החוטם. משיכסיף אזקנה לה. אלא אמר רב אשי משיפצל ראש החוטם. רבי יוסי אומר [ב] משתקיף העטרה רבי שמעון אומר משיתמעך [דף מז ע"ב] הכף. וכן היה רבי שמעון בן יוחאי אומר ג' סימנים נתנו חכמים [ג] באשה וכנגדן מלמעלה. פגה מלמטה בידוע שלא הביאה שתי שערות. בוחל מלמעלה בידוע שהביאה ב' שערות. צמל מלמעלה בידוע שנתמעך הכף. מאי כף אמר רב הונא מקום התפוח יש באשה למעלה מאותו מקום כיון שמתגדלת מתמעך. שאלו את רבי הלכה כדברי מי. אמר להם הלכה כדברי כולן להחמיר [ד] א) ורבי יוחנן וסבא דאמרי תרווייהו [ה] הלכה כדברי כולן להחמיר שאם הביאה אחד מן הסימנין הללו מחזקין לה בוגרת להחמיר שאם קדשה עצמה בחיי אביה קדושיה קדושין וצריכה גט. ואם קדשה אביה לאחר צריכה גם הימנו גט עד שתביא כולן. וגם אין אביה מפר נדריה משהביאה אחד מהן: **מתני'** בת כ' שנה שלא הביאה שתי שערות יביאו ראיה שהיא בת כ' שנה והיא איילונית לא חולצת ולא מתיבמת. בן כ' שנה שלא הביא שתי שערות (יג) [ו] יביאו ראיה שהוא בן כ' והוא הסרים לא חולץ ולא מיבם אלו דברי ב"ה. ב"ש אומר זה וזה בני י"ח ר' אליעזר אומר הזכר כדברי ב"ה והנקבה כדברי ב"ש שהאשה ממהרת להביא לפני האיש: **גמ'** ורמינהו אחד לי בן ט' שנים ויום אחד ואחד בן כ' שנה שלא הביאו שתי שערות [ז] פי' דינם שוה לענין ביאתן. [ח] א"ר נחמן בר יצחק (יד) והוא שנולדו בו סימני סרים. אמר רבא דיקא נמי דקתני והוא הסרים ש"מ וכי לא נולדו בו סימני סרים עד כמה. תני ר' חייא (טו) [ט] עד רוב שנותיו. כי אתו לקמיה דר' חייא אי כחים אמר להו אבריוהו. ואי בריא אמר להו אכחשוהו דהני סימנין זמנין דאתו מחמת כחישותא וזמנין דאתו מחמת בריאותא. אמר רב הלכתא בכוליה פירקין מעת לעת ועולא אמר דתנן תנן דלא תנן לא תנן. כלומר שנת כ' שלא שנינו בה ויום אחד לא בעינן מעת לעת. והלכתא כעולא דתניא כוותיה ר' יוסי בן כיפר אומר משום ר"א (טז) שנת כ' שיצאו ממנה ל' יום הרי היא כשנת כ' לכל דבריה [דף מח ע"א] ואמר רב יצחק בר נחמני אמר ר"א מסתברא כר' יוסי בן כיפר [י] מדכולהו פירקין קתני יום א' והכא לא קתני ש"מ מסתבר כוותיה: **הדרן עלך יוצא דופן**

בא סימן פרק ששי

א **בא** סימן התחתון עד שלא בא העליון. או חולצת או מתייבמת. בא העליון עד שלא בא התחתון. אף על גב שאי אפשר [א] ר' מאיר אומר [ב] לא חולצת ולא מתייבמת [ג] וחכמים אומרים או חולצת או מתייבמת. מפני שאמרו אפשר[א] לבוא התחתון עד שלא בא העליון. אבל א"א לעליון לבוא עד שלא יבא התחתון: **גמ'** אע"פ שאי אפשר [ד] והלא בא בא לר"מ [ה] אע"פ שאי אפשר לרבנן [ו] וליתני בא העליון עד שלא בא התחתון [ב]ואגא ידענא משום דלא אפשר הוא. אי לא תנא אע"פ שאי אפשר ה"א דרוב נשים התחתון אתי ברישא ומיעוט עליון א) ור"מ לטעמיה דחיים למיעוטא [ורבנן לטעמייהו דלא חיישי למיעוטא] וה"מ בסתמא אבל היכא דבדקו [ז] ולא אשכחן אימא מודה ליה רבנן לר"מ דעליון קדים ואתי קמ"ל דאי אפשר אלא ודאי תחתון אתא ומינתר נתר. [ח] והלכתא כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים. [דף מח ע"ב] [ט] דכ"ע מיהת אתחתון סמכינן מנא ה"מ אמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא איש או אשה אשר יעשו מכל חטאות האדם השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה. מה איש בסימן אחד אף אשה בסימן אחד. ואימא או האי או האי כאיש מה איש תחתון ולא עליון אף אשה תחתון ולא עליון. [י] תניא נמי הכי א"ר אלעזר בר' צדוק כך היו מפרשין ביבנה ואמרו כיון שבא תחתון שוב אין משגיחין בעליון:

ב **ת"ר** כל הנבדקות [כ] (א) נבדקות על פי נשים. וכן היה ר"א מוסר לאשתו ור' ישמעאל מוסר לאמו. ר' יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן תוך הפרק אין נשים בודקות אותן שאין מסיאין ספיקות על פי נשים. רש"א אף תוך הפרק נשים בודקות אותן. ונאמנות נשים להחמיר אבל לא להקל. כיצד גדולה היא שלא תמאן קטנה היא שלא תחלוץ. אבל אינה נאמנת לומר קטנה היא שתמאן וגדולה היא שתחלוץ. הא דקאמר נאמנת לומר גדולה היא שלא תמאן תימה מאי אהני נאמנות דידה. בלא בדיקה נמי לא ממאנת דחיישינן שמא הביאה סימנין [ל] לר"י תוך הפרק לר"ש אחר הפרק ותו אפילו אי אמרה ליכא שערות לא מהימני כדקתני סיפא שאינה נאמנת לומר קטנה היא שתמאן [מ] כל שכן דאי אמרה דאיכא שערות שלא תמאן. וי"ל דנפקא מינה דאי אמרה איכא שערות ואחר כך בדקוה אנשים ואמרו דליכא שערות אהני נאמנותה דלא תמאן דאימור נשרו. ואי לאו דיבורה הוה ממאנת [נ] דאפי' למ"ד חוששין שמא נשרו ה"מ לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא [ס] אבל תוך הפרק לא. וכן לאחר הפרק לר"ש דלית ליה חזקה דרבא. אמר מר רבי יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותה. בשלמא לפני הפרק בעיא בדיקה דאי משתכחי לאחר הפרק (ב) [ע] אימור שומא נינהו אלא לאחר הפרק למה לי בדיקה והאמר רבא קטנה משהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים. כי אמר רבא חזקה למיאון. אבל לחליצה בעיא בדיקה. תוך הפרק אין נשים בודקות אותה קסבר תוך הפרק כלאחר הפרק ואיכא

הגהות הב"ח א מפני שאמרו אפשר לתחתון לבא עד שלא בא כצ"ל: ב עד שלא בא התחתון ר"מ אומר לא חולצת ולא מתיבמת והכ"א או חולצת או מתיבמת והגא ידענא:

רש"י שהתינוק יונק ופיטומים היינו סביבות עוקץ: **גמ'** מיחד להו. שפחותיו מיחד לאנשים עבדיו ואינו מפקירן משום בושת: **מחליף** להן. את של זה בזה ואינו מקפיד על בושתן: **לערבי**. מפקיר שפחותיו לערביים ושהג בהן מנהג הפקר: **משום נשג"ז**. נדה שפחה כותית זונה שאם כהן הוא יש כאן משום לאו דזונה ולא לאו ממש אלא גזירה משום זונה ישראלית שנבעלה לאסור לה: **שבור** מלכא. עובד כוכבים הוה: מאי עבדת באורתא. דרך פרסיים למסור נשים לאכסנאים וכששיגרו להם בלילה שעבר קיבל באטי: **שיתקשקשו**. כמו מקשקשת לפניו כזוג בענ"ש בלע"ז כלומר גדולים הרבה: **חוטם**. ספק: **משיפציל**. ספק: **משתקיף** עטרה. שגדול העוקץ ועב ומוקף עטרה והיינו שיעורא דאמר ר"י נמי במתניתין שיהא נותן ידו על העוקץ ושוקע ושוהה לחזור: **הכף**. מלמטה הוא על בית הרחם כמין תפוח גבוה כדמפרש לקמן: **מלמעלה**. בדדין: **מתני'** לא חולצת ולא מתיבמת. ובאת לכל שתרצה דרחמנא פטרה דכתיב והיה הבכור אשר תלד פרט לאיילונית שאינה יולדת: **גמ'** ורמינהו אחד לי בן ט' שנים וכו'. שכינס דין אחד להם וביאתו כמאמר בגדול כדאמרינן לעיל אלמא קטן הוא ובעי אמתוני: **אמר** רב שמואל. מתניתין כגון שנולדו בו סימני סרים המפורשים בהערל כל שאין בשרו מוציא הבל כשהוא רוחץ ושערו לקוי ובשרו מחליק: **כי** אתו לקמיה דר' חייא. בן עשרים שנה שלא הביא: **בכוליה** פירקא מעל"ע. חשבינן לה שנה ולא בתר מנין עולם שיהא יום א' של שנת עשרים חשוב שנה דאע"ג דלא תנן במתניתין בן עשרים שנה ויום א' כמאן דתנן יום א' דמי וצריך להשלים את כולה: **דתנן** תנן. היכא דתנן יום א' כגון בת ג' שנים ויום א' וכולהו דמתני' בר מסיפא דקתני בת עשרים שלא הביאה ב' שערות דהתם לא בעינן עשרים שלמים אלא משנכנס יום א' בשנת עשרים: **הדרן עלך יוצא דופן**

פרק ו א **מתני' בא סימן** התחתון. ב' שערות סימן נערות: **העליון**. דדים. גדולה היא שהשערות סימן תובסק ועליהן סמכין ולקמן מפרש טעמא: **אע"פ שא"א**. פרכינן בגמ' והלא בא: **אבל** א"א כו'. דהא ודאי מדאתא עליון התחתון נמי אתא אלא שנשרו: **גמ'** בא לר"מ. דכיון דאמר ר' מאיר לא חולצת דקטנה היא מכלל דס"ל אפשר לעליון לבא קודם לתחתון: **וליתני** בא העליון. עד שלא יבא התחתון ולא ליתני אע"פ שא"א: **רוב** נשים תחתון אתי ברישא ומיעוט עליון. והאי דקאמר ר"מ קטנה היא משום דחיים למיעוטא שהעליון בא בקטנותה ורבנן אזלי בתר רובא הילכך מכי אתא עליון לא בעיא בדיקה דמסתמא תחתון אתא וכיון דטעמייהו דרבנן משום רובא הוא ה"מ מסתמא היכא דלא בדקו: **אבל** היכא דבדקו ולא אשכחו. תחתון: **אימא** מודו. דקטנה היא וממיעוטא היא קמ"ל כו': **איש**. אין בו סימן עליון שאין בו סימן דדים משתנים: **תניא** נמי הכי. דאתחתון סמכינן. ב **לפני** הפרק. קודם עונת נדרים שאפי' הביאה שומא נינהו וקטנה היא: **נשים** בודקות אותן. דבין אמרה איתנהו ובין אמרה ליתניהו בקטנה מחזקינן לה ולאו עלייהו סמכינן ובדיקתן להכי מהניא דאי משתכחי בה הני גופייהו לאחר הפרק אמרי שומא נינהו כדמפרש לקמן ולאחר הפרק נמי אי אמרן איתנהו מהימני והלנה דהא אורחא הוא למהוי לה ואי אמרו ליתנהו לא ממאנת דחיישי' שמא נשרו הלכך אנשים לא סמכינן: **תוך** הפרק. דמסתמא לאו גדולה היא ואי משתכחי מחזקינן לה בגדולה: **אין** נשים בודקות אותן. שאין נשים כדאי לסמוך עלייהו להתיר ספקות על פיהן ולומר גדולה היא שתחלוץ וסבירא ליה לר' יהודה הביאה ב' שערות תוך הפרק סימן הוא כלאחר הפרק הילכך לא מהימנין והכא מפרש לה לקמן: **ר"ש** אומר כו'. מפרש לקמן: **דאי** משתכחא. השתא אמרינן נמי לאחר הפרק שומא נינהו ולא תלינן אי לא אתו בה אחרינא ולהכי הוא דמהימני: **למיאון**. להתמיר שלא תמאן: **אבל** חליצה בעיא בדיקה. ואשה נאמנת עליה הואיל ולאחר הפרק הוי ואורחא למהוי לה כדפרשינן לקמן לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא סמכינן אנשים: **ה"ג** קסבר תוך הפרק כלאחר הפרק דמי ולאחר הפרק דאיכא חזקה כו'. והכי פירושא

מעדני יום טוב

[ק] **דמי** בושתה. להכל מפורש היה נותן לה דהא ר' יהודה אמר בהמובל אין לעבדים בושת ואפילו למ"ד יש לעבדים בושת הוי לרבו כ"כ התוס' והיינו הפורש דקרא דקאמר ולא לבשת שאע"פ שלא ענש עליו ממון נשלם לו דמי בשתו דלמר אין כאן דמי בושת כלל ולמה יהיב לרביה ולא לו מ"מ כיון דקרא קפיד ואסר עליו לביישו אין אזהרה שאין בה עונש: [ר] **שמואל** מיחד להו. גרס בגמרא וברי"ף פ' ב"ש: [ש] **אזדהרו** גרס: [ת] **משום** נשג"א גרסי'. והוא בפ' אין מעמידין דף ל"ו: [א] **ראש** החוטם. הוא במקום שמתחיל הדד לשפע לצד העוקץ ובאותו שפוע יש חרילין כמו פצולין ול' הרמב"ם בפ"ב מה' אישות משיפצל ראש חוטם הדד ויעשה בראשו כדור קטן וכבותי פירשו משיפצל החוטם עכ"ל ע"כ: [ב] **משתקיף** העטרה. פירש"י שגדל העוקץ ועבה ומוקף עטרה והרמב"ם כתב בפ"ב מה"א משתקיף העטרה שהוא מקום הבשר התפוח שלמטה מן הערוה לעומת הבטן ומשיתמעך הבשר הזה ולא יהיה קשה ע"כ אלא דקשה להרמב"ם דגם ר"ש הל"ל משתמעך העטרה וי"ל דכל א' שנה בלשון שקיבל מרבו כדאיתא כה"ג בפ"ק דעדיות:[ג] **ה"ג** באשה מלמטה וכנגדן: [ד] **ה"ג** ור' יוחנן וסבא דאמרי תרווייהו הלכה וכן הוא ברי"ף: [ה] **הלכה** כדברי כולן להחמיר. וא"ת הא תרי אמוראי דסתרי אהדדי נינהו (הכי פרכינן בפ"ק דעירובין דף ו') וי"ל הכא מספקא לן פסיק כמר להחמיר וכמר להחמיר (כדאיתא נמי התם) כ"כ התוס' בפ' בנות כותים דף ל"ו וכ"כ ג"כ רבינו בס"פ דלקמן: [ו] **יביאו** ראיה. ובגמ' הגי' תביא ראיה וכן נראה שהיא גי' רש"י מדפי' בסיפא ולא הכא בריש' והתוס' כתבו אדהכא יביאו ראיה פי' קרובי האשה ואית גרס תביא היינו בעצמה ואי גרס יביא קאי אבעל שיביא ראיה שזהו היא איילונית והוו קידושי טעות אם כותה ליטא אחותה ע"כ וגי' הר"ן ג"כ יביאו ראיה ופי' קרוביה וכו': [ז] **פי'** דינם שוה לענין ביאתן. כמאמר בגדול כדאמרינן לעיל כך פירש"י וכ"ל בגמרא דף מ"ה דתניא עמו ביאת בן ט' כמאמר בגדול מה מאמר בגדול צריך גט למאמרו וחליצה לזיקתו אף ביאת בן ט' צריך גט למאמרו וחליצה לזיקתו ופירש"י מאמר קידושי יבמה וחליצה לזיקתו דאין קידושין גומרין ביבמה להיות כאשתו לצאת בגט בלא חליצה אבל ביאה גומרת בה כדכתיב יבא עליה. ביאת בן ט' ביבמתו ע"כ: [ח] **אמר** ר"נ בר יצחק. ובגמרא גרס אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב: [ט] **עד** רוב שנותיו. ומכאן ואילך גדול הוא והוי ודאי סרים. תוספות וכתב הר"ן עד רוב שנותיו דהיינו עד ל"ו שנה דכתיב ימי שנותינו בהם שבעים שנה ע"כ ועיין בד"מ: [י] מדכולי פירקין גרסי': **הדרן עלך יוצא דופן**

דברי חמודות

אפי' בזמן הזה וכן עשה מהר"ר יעקב פולק ז"ל מעשה בימיו ודלא כיש מחמירין ואמרו שאין בת ממאנת בזמן הזה כלל עד כאן: (יג) **יביאו** ראיה שהיא בת כ' שנה. ומי הם הנאמנין על שנותיה יתבאר בקידושין פ' האומר סי' ט': (יד) **והוא** שנולדו בו סימני סרים. ומשמע דה"ה לאיילונית וכ"כ הטור סי' קנ"ה והרמב"ם בפ"ב מהא"ב וכתב הריב"ש סי' קט"ו הנה נתבאר שאף בן כ' שלא הביא ב' שערות עדיין קטן הוא עד שיביאם או שיולדו לו סימני סרים אמנם יש הפרש בין הבאת ב' שערות לסימני סרים דבהבאת ב' שערות הוא נעשה גדול למפרע אלא משעה שיביאם ואילך ובסימני סרים אם בן כ' נעשה גדול למפרע מבן י"ג שנה ויום א' לפי שעתה נתברר שהוא סרים ממעי אמו ומה שלא הביא ב' שערות היה בסבת זה והא דבעינן ב' שערות זהו במי שעתיד להביא אבל זה שהוא סרים ממעי אמו ואינו עתיד להביאם הרי הוא גדול מי"ג שנה ויום א' כי כ"כ רמ"ה ז"ל ע"כ וכ"כ עת"מ סי' רנ"ה בשם הרמ"ה: (טו) **עד** רוב שנותיו. פי' הר"ן עד ל"ו שנה כמ"ש במ"י וכ"כ ג"כ הטור אה"ע סי' קנ"ה ועת"מ סי' רנ"ה וכ"פ הרשב"ם בס"פ מי שמת אבל הרמב"ם בפ"ב מהל' אישות כתב ל"ה שנה ויום אחד וכתב ב"י דהיינו טעמו דס"ל שכל שהוא יתר על ל"ה אפילו יום אחד (לא) מקרי רוב שנותיו וכדברי הרמב"ם סתם בש"ע א"ה אבל בש"ע ח"מ סתם ל"ו שנה כדברי הטור והרשב"ם וצ"ע וגם מהר"ר כ"ץ בספר הסמ"ע לא הרגיש בזה ובב"י עת"מ כתב בשם הריב"ש סי' תס"ה דעת שלישית בשם הרמ"ה שיהא בן ל"ה שנה ול' יום מן השנה האחרת: (טז) **שנת** כ' שיצאו ממנה ל' יום. לשון הרמב"ם בת עשרים פחות ל' יום וכתב ב"י שמפרש שיצאו ממנה כו' כלומר שעתידים לצאת ממנה ל' יום דכיון דאינה חסרה אלא ל' יום הרי היא כאלו נשלמה אבל הטור כתב בת י"ט ול' יום וטעמו משום דלישנא דיצאו ממנה ל' יום משמע ודאי דלא עברו ממנה אלא ל' יום שנמצאת שהיא בת י"ט שנה ול' יום חשובה כבת כ' דל' יום בשנה חשובה שנה ולהרמב"ם ההיא לאו שיצאו מקרי דהא הנהו ל' יום עדיין לא יצאו וכ' המגיד שכל המפרשים פירשו כפי' הטור ושכן נראה עיקר וכן הוא דעת הראב"ד בהשגות ע"כ:

הדרן עלך יוצא דופן

פרק ו (א) **נבדקות** ע"פ נשים. וכתב הרמב"ם בפ"ב מהל' אישות דאפי' אשה אחת בודקת ושומעים לה אם הביאה ואם לא הביאה וכתב המגיד שכן הסכימו הרמב"ן והרשב"א ז"ל וכתב המרדכי בפ' מצות חליצה דף מ"ב שהשיבו לרבינו משולם כיון דנשים אינן ראויות להעיד והכא מהימני מה לי קרובות מה לי רחוקות ורפיא בידי שוב מצאתי בשם ראבי"ה דר"ת פסק אפי' הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה (כדתנן בפ' האשה שלום) נאמנות בבדיקה דאין לך כתב מוכיח גדול מזה דעביד לגלויי (ורמ"י כתב דהא היא עצמה יודעת שהיא כן ע"כ) וכן פסק ראבי"ה דאנשים קרובים בודקים את החולץ ונשים קרובות בודקת אותה ע"כ ואם נאמנות הנשים על שנותיה יתבאר בפ' האומר סי' ט': (ב) **אימר** שומא נינהו. ופירש"י דלא תחלוץ וכתבתי במ"י שכן הסכימו התוס' דדוקא לחליצה

פרק ו [א] **ר"מ** אומר לא חולצת ולא מתיבמת. וא"ת ולר"מ למה הוזכר סימן העליון כיון דלא סמכינן עליה ולעיל תניא נמי איזהו סימנים ומפרש ר"ת דאבוגל קאי וי"ל דאיצטריך לענין עונשים וקדושין ומילי טובא דרוב פעמים תחתון אתי ברישא כדאיתא בגמרא וא"כ אי חזינן עליון מסתמא כבר בא התחתון וגדולה היא וצריכה גט לקדושין וגם אסור באחותה. תוס': [ב] **לא** חולצת. דקטנה היא ר"מ לטעמיה דאמר קטן וקטנה לא חולצים ולא מייבמים דחיים למיעוטא ושמא תמצא איילונית או סרים ואין כאן מצות יבום. הר"ן: [ג] **וחכ"א** או חולצת או מתיבמת. אפילו היא קטנה מתיבמת לרבנן דר"מ דלא חיישי למיעוטא גבי הכיא דקטן וקטנה לא חולצים כו' אבל לחליצה בעינן שתהא גדולה כדאמרי' נמי הם יפה אמרת שאין חולצים איש כתיב בפרשה ומקשינן אשה לאיש ולית להו לר' יוסי דאמר בפ' מצות חליצה אשה בין גדולה בין קטנה. תוס': [ד] **והלא** בא. כלומר הרי אנו רואין שגדלו דדין ולא גדלו שערות. הר"ן: [ה] **אע"פ** שא"א לרבנן. ובגמ' ליה דף מ"ט פריך למה לי תו למתני בסיפא מפני שא"א כו' וכי תימא משום דקא בעי למסתמא כרבנן פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים טעמא דר"מ דקא מסייע ליה קראי (שדים נכונו ושערך צמח דמשמע שדים נכונים תחלה ושערך צמח אלמא עליון זמנין דקדים וכתיב בעשות מצרים דדיך למען שדי נעוריך דמשמע שהיו מצרים ממעכים ביד ומתפכים דדיך למען שדי כדי להמשיך ולזנות בין כשהיה ראויה לאשה ובאותן לימי נערות שדי לשון שהלכה כלומר עדיין היו שערות נעוריך עומדים להשתלח וקאמר אלמא דדים קדמי) ואכ"א משום דבעי למיתני כיוצא בו במתני' דבתרה דקתני הרבה כיוצא בו שזה תלוי בזה ואין זה תלוי בזה: [ו] **ולתני** בא העליון כו'. רמ"א לא חולצת ולא מתייבמת וחכ"א או חולצת או מתייבמת והגא ידענא כו' הכי איתא בגמ' וכלומר מדחכ"א כו' אגא ידענא ורבינו נמשך אחר לשון הרי"ף פי"ג דיבמות: [ז] **ה"ג** ולא אשכחן אימא מודו ליה רבנן לר"מ: [ח] **והלכתא** כרבנן כו'. וכ"כ הרי"ף וכבר כתבתי לעיל משמא דגמרא במד שינויא דס"א דהלכתא כר"מ: [ט] **דכ"ע** מיהת אתחתון סמכינן גרס. והוא בדף מ"ח ע"ב: [י] **ה"ג** תניא הכי אמר ר"א בר צדוק היו מפרשין ביבנה ואמרו כיון שבא: [כ] **נבדקות** ע"פ נשים. כלומר נשים יכולת חטא דקים לן בהו דלא משקרי דאי אפשר ע"י אנשים משום דהכיא דלכי טעם. הר"ן: [ל] **לר"י** תוך הפרק ולר"ש אחר הפרק. ובהכי מוקמינן לה לקמן להך סיפא: [מ] **כ"ש** דאי אמרה דאיכא שערות כו'. ולא משום נאמנות דידה אלא משום חומרא דמחזקינן לה בגדולה: [נ] **דאפי'** למ"ד חוששין שמא נשרו. ה"מ לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא ואע"ג דהדרא קושיא לדוכתיה בפ' דלעיל דמקשינן הכיאת למ"ד חוששין אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר הא לא מוקמא אלא בהכי כדאיתא לעיל: [ס] **אבל** תוך הפרק לא וכו'. ואע"ג דאפילו תוך הזמן לר"י דליכא חזקה או אחר זמן לר"ש אינה ממאנת אהני חזקה דרבא לבדקו ולא מצאו שערות דמשום חזקה אמרינן שנשרו כדפסיק לעיל והלכתא חוששין שמא נשרו והוא שבעל לאחר זמן וא"ת ונאמנת לומר קטנה היא שלא תחלוץ מאי אהני נאמנות הלא אפילו אמרי' יש שערות אינה נאמנת כדקתני סיפא אינה נאמנת לומר גדולה היא כו' וי"ל דנאמנת לומר שאותן שערות היו קודם הפרק דאי לאו האשה ה"א אחר הפרק באו וחולצת תוס' ועיין לקמן: [ע] **אימר** שומא נינהו. פי' בקונטרס ולא תחלוץ והדין עמו דליכא למיחש שומא נינהו ותמאן

תפארת שמואל א) ור' יוחנן.ב"ב לא ידעתי היכא איתא [והוא גי' הרי"ף ז"ל ביבמות פ' ב"ש סי' קלח] : ב) ור' מאיר לטעמיה דחיים למיעוט וה"מ בסתמא אבל היכא דבדקין ולא אשכח רבנן לר' מאיר דעליון קדים וכו' כצ"ל :

דאיכא חזקה דרבא סמכינן אנשים ובדקו נשים. תוך הפרק דליכא חזקה דרבא לא סמכינן אנשים ולא בדקו נשים. הא דקאמרינן בעיא בדיקה דאי מסתכחי לאחר הפרק שומא נינהו לאו דוקא קאמר בעיא בדיקה דה"ה אם לא בדקוה לפני הפרק ובדקו לאחר הפרק ומצאו סימנין אין לנו לחוש שמא לפני הפרק הוי ושומא נינהו. וכן מוכח בפירוש דקאמר ואי מסתכחי לאחר הפרק שומא נינהו [פ] דמשמע משום שראו אותה שהיו בה לפני הפרק לכך אינה חולצת הא לא ראו אותה קודם אין לחוש. וכן בשילהי מצות חליצה (דף קה:) הא דא"ל ר' לאבדן זיל בדקה ומסתמא לא בדקוה לפני הפרק וכן בפ' מי שמת (דף קנה.) גבי בני ברק דקאמר מהו לבדקו. אלמא אי אשכחן בה סימנין לא אמרינן לפני הפרק באו [צ] ובעיא בדיקה דקאמר הכא היינו דמהני בדיקותיה. ומיהו אפילו אם תמצא לומר דחיישינן שמא לפני הפרק באו היכא דחזינן ריבוי שערות לא חיישינן שמא כולן לפני הפרק באו. ר"ש אומר אף תוך הפרק נשים בודקות אותה קסבר תוך הפרק כלפני הפרק. ובעיא בדיקה דאי מסתכחי לאחר הפרק שומא נינהו. ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל הא מאן קתני לה. אב"א רבי יהודה ואתוך הפרק. [דף מט ע"א] ואי בעית אימא ר' שמעון ולאחר הפרק. ולית ליה חזקה דרבא הלכך לא מהימני נשים אלא להחמיר אבל לא להקל: ג **פסק** ר"ח ז"ל דהלכה כר"ש דתוך הפרק כלפני הפרק כדמוכח לעיל בפרק יוצא דופן (דף מו.) דמסיק תיובתא למ"ד תוך הזמן כלאחר הזמן [ק] ולא תשם לומר דסבר כתנא דשמעתין דאמר תוך הפרק כלאחר הפרק. וכן רבא פסק לעיל (שם) הלכתא דתוך זמן כלפני זמן ומתוך כך פסק דאין הלכה כרבא דאמר חזקה הביאה סימנים. דהא ר"ש דהלכתא כוותיה אמרינן דלית ליה חזקה דרבא. ועוד אמרינן בפ' מי שמת (דף קנו.) בודקין לקדושין ולגירושין ולחליצה ולמיאונין. ואין נראה ראיה מזה הפסק דלא כרבא. דאע"ג דקי"ל כר"ש בהא דתוך הפרק כלפני הפרק. אפשר דאין הלכה כמותו בהא דלית ליה דרבא. דתרי מילי נינהו. דהא רבא גופיה פסק לעיל הלכתא תוך זמן כלפני זמן ודרב נחמן דמי שמת ליתא מקמיה דרבא דבתרא הוא והלכתא כוותיה א וכ"כ רב אלפס ז"ל דקי"ל כחזקה דרבא מדפריך מינה לר' יהודה ושני כי קאמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעי בדיקה ואי לאו דהלכה לא מותבינן מינה תיובתא. ועוד דקי"ל דר' יהודה ור"ש הלכה כר"י וכיון דר' יהודה אית ליה חזקה דרבא ממילא שמעינן דחזקה דרבא הלכה היא. וכל שכן דסתם מתני' ור"א ור' ישמעאל ורבי יהודה [ר] כולהו קיימי בחדא שיטתא. וסבירא להו דלאחר הפרק נשים בודקות אותן דאיכא חזקה דרבא. והו"ל ר"ש יחיד כנגד רבים וקי"ל דאין הלכה כיחיד במקום רבים. ואע"ג דקי"ל כר"ש בתוך זמן כלפני זמן לא אמרינן כיון דהלכתא כוותיה בהא הלכתא נמי כוותיה בהא. דלאו מילין דתליין בהדדי נינהו כדפרישית לעיל ב דרבא דאמר חזקה הביאה סימנים איהו גופיה פסיק לעיל הלכתא תוך זמן כלפני זמן. והואיל וכן היכי גמרינן מינה חזקה דרבא אלא ודאי טעמא פריכא הוא וליכא למיסמך עליה. אלא מדר' יהודה אית ליה חזקה דרבא וקי"ל ר"י ור"ש הלכה כר"י שמעינן דחזקה דרבא הלכה היא. וכ"ש דלא איתברר לן דר"ש לית ליה חזקה דרבא אלא בדרך אפשר וי"ל דהא דאמר דלית ליה חזקה דרבא ה"ק האי מאן קתני לה אבע"א ר"י ואתוך הפ' ואבע"א ר"ש ואחר הפ' ולית ליה חזקה דרבא וכיון דאפשר דר"י קתני ג ואתוך הפרק לא אתברר לן דר"ש לית ליה חזקה דרבא ומ"מ בין דס"ל לר"ש חזקה דרבא בין דלא ס"ל הלכה היא מהני טעמי דאמרן הלכך כל הנבדקות נבדקות ע"פ נשים בין לחליצה בין למיאונין דסמכינן אחזקה דרבא והא דאמר ר"כ אמר שמואל בודקין לגיטין ולקידושין לחליצה ולמיאונין ודאי איכא לאקשויי אדרבא דאמר קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה [ש] חזקה הביאה סימנין א"כ הא דאמר ר"כ אמר שמואל בודקין למיאונין וקי"ל הלכתא היא היכי משכחת לה. אי קודם זמן ותוך זמן הא קי"ל דשומא נינהו ולא עבדינן בהו עובדא. ואי לאחר זמן והא אמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים. ואע"ג דבדקוה לאחר זמן ולא אשכחן בה מידי הא איפסיק הלכתא דחוששין שמא נשרו. וא"כ הא דאמר ר"כ אמר שמואל בודקין למיאונין היכי משכחת לה. אנן עיינינן בה ואשכחן פירוקא בסייעתא דשמיא. והדין הוא פירוקא דהך קושיא. הא דאיפסיקא הלכתא חוששין שמא נשרו לא איפסיק אלא היכא דקדיש תוך הזמן ובעל לאחר זמן דהוה ליה ספיקא דאורייתא. אבל היכא דלא בעל לאחר זמן דהוו להו נשואין דרבנן לא אמרינן חוששין שמא נשרו ולא אמר רבא דלא בדקינן לה דלא אמר רבא חזקה הביאה סימנין אלא לענין איסור דאורייתא דעבדינן לחומרא ולא בדקינן דחיישינן שמא נשרו. אבל בספיקא דרבנן בדקינן ואי משכחינן שתי שערות לא ממאנת [דהוי לה גדולה] ואי לא משכחינן שתי שערות לא חיישינן שמא נשרו אלא אמרינן קטנה היא וממאנת. והיינו דאמר ר"כ אמר שמואל בודקין למיאונין היכא דקדיש לפני זמן או תוך זמן ובעל תוך זמן ולא בעל אחר זמן דלאו נישואין דאורייתא נינהו אלא נישואי דרבנן נינהו וקשה לר"ת ז"ל על כל הני דמפרשי דתוך הפרק ותוך הזמן חדא מילתא נינהו חדא אמאי קרי ליה לעיל תוך זמן והכא קרי ליה תוך הפרק ועוד דפרק משמע סמוך לגדלות ממש כי ההיא דשבת פ' המוציא (ד' פ:) בנות ישראל שהגיעו לפירקן וביבמות פ' הבא על יבמתו (ד' סב:) ומשיאן סמוך לפירקן ועוד אמאי איתותב לעיל מאן דאמר [ת] תוך זמן (הפרק) כלאחר זמן (הפרק) [א] כיון דפליגי ביה תנאי הכא. ופר"ת ז"ל דפליגי ביום אחרון של שנת י"ב [ויום אחד] לנקבה וי"ג [ויום אחד] לזכר ואותו יום [אחד] *קרוי תוך הפרק דלר' יהודה הוי זמן הבאת שתי שערות מתחלת היום ולר"ש בסוף היום וכה"ג אשכחן פלוגתא בעשרה יוחסין (ד' עט.) גבי קדשה אביה בדרך וקדשה היא עצמה בעיר דפליגי ביומא דמשלם שית. והלכה כר' יהודה לגבי ר"ש כדאיתא בפרק מי שהוציאוהו (ד' מו.): ד [דף נב ע"א] **מתני'** תינוקת שהביאה שתי שערות חייבת בכל מצות האמורות בתורה [ב] וחולצת או מתייבמת וכן התינוק שהביא שתי שערות חייב בכל מצות האמורות בתורה. וראוי להיות בן סורר ומורה. משהביא שתי שערות עד שיקיף זקן התחתון ולא העליון אלא שדברו חכמים בלשון נקיה ותינוקת שהביאה שתי שערות אינה יכולה למאן. [ג] ר' יהודה אומר משירבה השחור: **גמ'** א"ר אבהו אמר ר"א הלכה כר"י ולית הלכתא הכי דגרסינן בפרק מי שמת (ד' קנו.) ולמיאונין ולאפוקי מדר"י דאמר עד שירבה השחור: א"ר חלבו אמר רב הונא שתי שערות שאמרו (ג) צריך שיהא בעיקרן גומות. אמר רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה (ד) [ד] גומות אע"פ שאין שערות ושתי שערות אפילו בגומא אחת הוו סימן [דף נב ע"ב] אמר ר"י אמר שמואל שתי שערות שאמרו אפילו אחת על הכף ואחת על הביצים. תניא נמי הכי שתי שערות שאמרו אפילו אחת בגבה ואחת בכרסה אחת על קשרי אצבעותיה של יד ואחת על קשרי אצבעותיה של רגל דברי ר"ש. ורבנן [ה] א"ר אסי (ה) עד שיהו שתי שערות במקום אחד [ו] והלכתא כרבנן. [ז] ור"י פסק גם בכאן כדברי כולן להחמיר. אחת בגבה ואחת בקשרי אצבעותיה לא תמאן ואינה חולצת עד שיהו שתי שערות במקום אחד [ח] ואשה שיש לה דדין גדולים אין צריך לבדוק בתחתון כרבנן דריש פירקין. דה"א לבא לעליון עד שיבא התחתון. ת"ר עד מתי הבת ממאנת (ו) עד שתביא שתי שערות דברי ר"מ. ר' יהודה אומר עד שירבה השחור ר' יוסי אומר [ט] עד שתקיף העטרה בן שלקות אומר [י] עד שתכלכל. א"ר שמעון מצאתי חנניא בן חכינאי בצידן ואמר לי כשאתה מגיע אצל ר"ע אמור לו עד מתי הבת ממאנת. ואם יאמר לך עד שתביא שתי שערות אמור לו והלא בן שלקות העיד במעמד כולכם ביבנה משתכלכל ולא אמרתם לו דבר. וכשבאתי לפני ר"ע אמר לי כלכול זה איני יודע בן שלקות זה איני מכיר עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות וכן הלכה: **מתני'** שתי שערות האמורות בפרה ובנגעים והאמורות בכל מקום [כ] כדי לכוף ראשן לעיקרן דברי ר' ישמעאל. ר' אליעזר אומר כדי לקרוץ בציפורן. רבי עקיבא אומר [ל] כדי שיהו ניטלות בזוג: **גמ'** אמר רב חסדא אמר מר עוקבא הלכה כדברי כולן להחמיר [מ] מספקא ליה הלכתא כמאן (ז) הלכך יש להחמיר מספק [נ] משיהו נקרצות בציפורן

הגהות הב"ח א וכן כתב רב אלפס. נ"ב לשון אלפסי ביבמות פ' ב"ש: ב כדפרישית לעיל תדע דרבא דאמר חזקה: ג דר"י קתני לה ואתוך הפרק

רש"י פירושא תוך הפרק נהכי לא מהימנא דקסבר ר"י תוך הפרק אם הביאה אמרי' הי' סס וגדולה היא הילכך אתי למיסרי מידי דלאו אורחא ע"פ נשים דלאו כהלכתא דאע"ג שנאמנות הן לאחר הפרק התם הוא דאיכא חזקה דרבא אבל תוך הפרק כו': [אבדן] תלמידו של ר' היה: פוק בדקה. אם הביאה ב' שערות: ר"ש אומר כלפני הפרק דמי. ושומא נינהו הילכך לאו עלייהו סמכינן למימר גדולה היא או קטנה היא ולהכי הוא דמסני דאי מסתכחי לאחר הפרק שומא נינהו: הא מאן קתני לה. דהא אדר"ש לא מתוקמא דכיון דאמר תוך הפרק כלפני הפרק אי בדקי לה תוך הפרק מאי גדולה היא שלא תמאן איכא והא אמרת אפי' מסתכחי שומא נינהו: אבא"א ר' יהודה. ואתוך הפרק דקאמר אין הנשים בודקות אותן דתוך הפרק כלאחר הפרק דמי ואי לא בדקו שפיר אתי למימר אקטנה דגדולה היא וקמ"ל דלהחמיר מהימנא אבל לפני הפרק ליכא למימר גדולה שלא תמאן דהא אפי' הביאה ד"ה שומא נינהו ולאחר הפרק אפי' להקל קאמר ר' יהודה מהימנא: ואב"א ר"ש ולאחר הפרק. קאי דקאמר ר"ש תוך הפרק בודקת ולא אתי למסמך עלייהו לחליצה ולמיאון דהא אפי' מסתכחי כלפני הפרק דמי וקטנה היא אבל לאחר הפרק דאי מסתכחי סי' נינהו ושרינן לה לא מהימני אלא להחמיר דלית ליה חזקה דרבא: ג בודקין לקידושין. אע"פ שהוא בן י"ג שנה ויום א' והאשה בת י"ב שנים ויום א' לא סמכינן אפנים לאחזוקינהו כגדולים ובני שיער להחשב קידושיהן ודאי אף להקל כגון לבטל קידושי שני שקידש אחריו בלא גט אלא בודקין אחריו אם הביא שערות אז יחשבו קידושי ודאי: ולגירושין. לקמיה מפרש: ולחליצה. כדמפרש לקמיה דמשום אשה נקט לה שלא תחלוץ עד שתגדיל ותביא סימני שיער: למיאונין. אם הביאה שערות לא תמאן: ביומא דמשלם שית. אביה בבקר והיא בערב והיום הזה היא כתוקת שתבגר: ד מתני' וראוי להיות בן סורר ומורה. משיביא ב' שערות עד שיקיף זקן אבל קודם שתי שערות לאו בר עונשין הוא ומשהקיף זקן ראוי להוליד ורחמנא אמר בן ולא הראוי להיות אב: התחתון ולא העליון. כאיזו הקפת זקן אמרו בתחתון שלמטה ולא העליון: ה"ג ר' יהודה אומר עד שירבה השחור ול"ג על הלבן כלומר שישחיר אותו מקום משערות הרבה: גמ' ולאפוקי מדר' יהודה. דאמר עד שירבה השחור. דמפרשי' עד שירבו השערות ויהיו שוכבות ונראה כמו שהרבה השחור לר' יהודה אין בודקין דהא לאחר הבאות שערות ממאנת עד שירבה ויהיה שוכבות: על הכף. גובה שעל האבר למטה מן הכרס: אפי' אחת על הכף כו'. אע"ג דאינו במקום א': אחת בגבה. תחת אותו מקום: בין קשרי אצבעותי'. ואינה מביאה שער שתגדיל: שתכלכל. לא שמעתי מהו ונראה בעיני שחברו במסכת שבת כדי לסוך כלכול ואמרי' מאי כלכול נדעא ובת נדעא ה"נ עד שיהו שם שערות הרבה שיהא רצוף ומלובש בשער ואני מצאתי עד שתבלבל בבי"ת שער גדול כפוף ומבולבל ולא ישר בעיני: איני יודע. מהו כלומר לא סבירא לי: מתני' שתי שערות האמורות בפרה. דקי"ל שתי שערות שחורות פוסלות בה בגמ' דאין מעמידין ובמסכת פרה: ובנגעים. שער לבן דקי"ל בתורת כהנים מיעוט שערות שתים: והאמורות בכל מקום. בתינוק ובתינוקת: לקרוץ. לאחוז מעט: שיהו ניטלות בזוג. שיעורא רבא דכולהו: גמ' להחמיר. משנקרצות בצפורן לא ממאנת שמא גדולה היא ולענין חליצה עד דאיכא שיעורא רבא דכולהו:

דברי חמודות

לחליצה אמרי' שומא נינהו אבל לא למיאון ואין נראה כן מדברי רבינו בפ' דלעיל סי' ב' דסתם וכתב שאינה גדולה עד שתביא שערות אחרות כו' ומשמע אף למיאון וכן סתם הטור וכתב ב"י שכן נראה דעת הרמב"ם שסתם וכתב בפ"ב מהל' אישות הבת שהביאה ב' שערות בתוך י"ב שנה וכן הבן שהביא בתוך י"ג שנה הניהם שומא ואע"פ שאותם שערות במקומן הן עומדות לאחר י"ג לזכר ואחר י"ב לנקבה אינו סימן וכתב המגיד שם בשם הרמב"ן דקטנה שלא נודעה אם הגיעה לכלל שנותיה והביאה סימנים לא מצינו בגמ' דינה מפורש וי"א שמטילין אותה לחומרא כדין כל שאר הספיקות ע"כ וגדולה מזו מסיק בתשובת הרשב"א סי' ד' ורי"ו על אשה שנסתפקו במספר שנותיה ונתקדשה ונבדקה ולא מצאו לה סימנים אפשר שגם בזו אנו חוששין שמא נשרו אלא שיש להתיישב בה לפי שיש לומר בזה ב' ספיקות ספק הגיעה לכלל שנותיה ספק לא הגיעה ואפי' את"ל הגיעה ספק הביאה סימנים ונשרו ספק לא הביאה וכל ספק ספיקא אפי' בשל תורה לקולא ואפי' הכי איני רואה בזה להקל כי יש עוד להתיישב בדבר עכ"ל ועיין בסוף סימן דלקמן בשם ר"ת בדין יום אחרון דשנת י"ב לנקבה וי"ג לזכר: (ג) צריך שיהיה בעיקרן גומות. וכתב הטור סי' קס"ע בשם ספר התרומה שאם יש רבוי שערות או שהן ארוכות א"צ לבדוק על הגומות ועיין שיעורן לקמן בסעיף ח' ועיין עוד מזה בקידושין פרק האומר סי' ט': (ד) גומות אע"פ כו'. לשון הרמב"ם נמצאו שתי גומות זו בצד זו ואין בהן שיער וכו' ויראה לי שז"ש א בצד זו לשיטתיה אזיל שמצריך בשערות שיהיו במקום א' בסעיף דלקמן: (ה) עד שיהו ב' שערות במקום א'. וכתב הרמב"ם דהיינו במקום הערוה בדוקא וז"ל ב' שערות צריכות שיהיו במקום בית הערוה ובית הערוה כולו מקום סימנים בין למעלה בין מלמטה בין על אברי הזרע עצמן (ר"ל הביצים) וצריכים להיות במקום אחד וכו' וכתב הכ"מ שאינו יודע מה פירוש במקום א' דקאמר שאם נומר שיהיו במקום הערוה דוקא כמ"ש המ"מ שפי' במקום א' דקאמרי רבנן (במקום הערוה) לא היה צריך לכתבו שכבר כתב צריכות שיהיו במקום הערוה ואם לומר שבמקום הערוה צריכים להיות שתיהן למעלה או שתיהן למטה או שתיהן על אברי הזרע אבל אחד למעלה ואחד למטה או א' על אברי הזרע לא זו מנין לו ע"כ: (ו) עד שתביא שתי שערות. ובפ"ק דיבמות תנן דאי אתה יכול לומר בתמותי שהיא ממאנת וקאמר רב ספרא בגמ' דבנים הרי הם כסימנים ופירש"י הילכך אין לך יולדת ממאנת אפי' היא קטנה וכתב רבינו ירוחם שכן פסק הרמ"ה וכתב ש"מ שלפעמים תלד בלא סימנים והוי לפי זה אם ילדה ולא נמצאו לה סימנים הוי ספק גדולה וכן פירשו בתוספות ואינה יכולה למאן מ"מ לענין קידושין ועונש הוי ספק גדולה עכ"ל וז"ל הרמב"ם בפ"ב מה"א הבת שילדה אחר י"ב שנה אע"פ שלא הביאה סימנים לא תחתון ולא עליון הרי זו גדולה בנים הרי הם כסימנים ודקדק שם המגיד ממ"ש בפי"ט נראה שסובר שיכולה להתעבר בקטנותה ולילד אף ולד של קיימא והילך כתב דוקא אחר י"ב שנה ותירץ דבין עיבור ללידה סובר שיכולה למאן וכתב עוד דאע"פ שהרמב"ם סובר דמקדש הבת בבטן אמה אחר שהוכר העובר מ"מ שפיר קתני אי אתה מוצא תמותו ממאנת דהא לאו ודאי תמותו היא בשעת מיאון וכתב עוד המגיד שמדברי הרבה מן המפרשים נראה שבנים סימנים בשעת עיבור ואפי' קודם זמן נערות ואינה יכולה למאן וזה נראה מדעת הר"ח ז"ל ממ"ש פי"ט בהשגות וכן נראה מן הסוגיא פרק נושאים על האנוסה ע"כ וכ"כ רמ"א בשם הא"ו דמשעת הריון הוי כגדולה: (ז) הלכך יש להחמיר מספק משיהו נקרצות בצפורן. והרמב"ם כתב משיהיו נטלות בפי הזוג חשובה כגדולה לפי שהוא סובר שזה השיעור הוא קודם לנקרצות בצפורן וכמו שהארכתי בזה במ"י וכתבתי גם שלשון הרמב"ם הוא שיהו נטלות בפי הזוג עד שיגיעו לכוף ראשן לעיקרן ופירשתי שם טעמו שסובר דכ"ע ס"ל שיעורא דלכוף כו'. והש"ע שכתב לדברי הרמב"ם שסובר השיעור הקודם הוא שיהו נטלות בפי הזוג ולא הזכיר כדי לכוף כו' נ"ע שנראה מזה דמחכי שטרא לגבי תרי דהרמב"ם אינו מחזיקה

מעדני יום טוב

ומתאן דהא קתני בסיפא דאינה נאמנת לומר קטנה היא ותמאן כ"כ התוס' ולא משמע כן מדברי רבינו בפ' דלעיל סי' ב' שסתם וכתב שאינה גדולה עד שתביא שערות אחרות כו' ומשמע דלכולי מילי קאמר אף למיאון ועיין בדברי חמודות: [פ] דמשמע משום שראו אותו כו'. כדקאמר דאי משתכחי כו' ולא קאמר דאי לא בדקו אימר לאחר כו' והב"י סי' קנ"ה כתב דאל"כ אמאי בעיא בדיקה לפני הפרק משום דאי משתכחי לפני הפרק אמרינן שומא נינהו הא בלא נבדקה נמי אמרינן שומא נינהו ע"כ וליתא דגמ' נקט בעיא בדיקה דלפי האמת לאו דוקא דבעיא בדיקה: [צ] ובעי בדיקה דקאמר הכא היינו דמהני בדיקותא. וא"ת אמאי פריך אלא לאחר הפרק למה לי בדיקה הא כ"מ שאם בדקו ולא מצאו שום שערות או שמצאו אותן שערות עצמן דאינה חולצת כמו שאנו מפרשים בדיקה דלפני הפרק וי"ל דהך בדיקה דלאחר הפרק משמע ליה דהיינו להחזיקה בגדולה דאי להחזיקה בקטנה א"כ תוך הפרק אמאי אינן נאמנות השתא אחר הפרק נאמנות כ"ש תוך הפרק ולכך פריך דבלא בדיקה נמי מחזקינן לה כגדולה. תוס': [ק] ולא תשם לומר שסבר כתנא דשמעתין כו'. עיין בדברי ר"ת דלקמן ומ"ש שם: [ר] כולהו קיימי בחדא שיטתא. והגמרא לא קאמר דשיטה נינהו דנשמע מינה דלית הלכתא כוותיה דקי"ל דאין הלכה כשיטה: [ש] ה"ג ברי"ף הביאה סימנים דאמרינן הכא הא דאמר: [ת] ה"ג תוך זמן כלאחר זמן כיון. וכן הוא בתוס': [א] כיון דפליגי ביה תנאי הכא. ואע"ג דלעיל כתב בשם רבינו חננאל דהכא שמעינן דלית הלכתא כהך תנא לא חש לה ר"ת להך סברא כלל דהא התם בעינן למוקים לה כשאר תנאי אלא דדחינן ליה ואמאי לא מוקים כהך תנא דשמעתי' דהא חזינן דבעי למוקים ליה כתנאי וודאי שאין הלכה כשני התנאים ההם ומשום כך שפיר קאמר רבינו תם דלהכי לא מוקים כהך תנאי דשמעתין משום דאינו ענין לתוך הזמן: [ב] וחולצת או מתייבמת. וכיון דתנן חייבת בכל המצות האמורות בתורה או חולצת או מתייבמת למה לי לאפוקי מדר' יוסי דאמר איש כתוב בפרשה (ואם לא יחפוץ האיש) אבל אשה בין גדולה בין קטנה קמ"ל דאי אייתי שתי שערות אין אי לא לא מ"ט אשה כאיש וכיון דתנא וכן התינוק שהביא שתי שערות. חייב בכל המצות האמורות בתורה למה לי וכי תימא משום דקבעי למתנא וראוי להיות בן סורר ומורה תנינא חדא זימנא אימתי הוא בן סורר ומורה משיביא כו' אין ה"נ אלא איידי דפריש מילי דתינוקת קא מפרש נמי מילי דתינוק גמרא: [ג] רי"א משירבה השחור. ומפרש בגמרא אמר רב חסדא אמר מר עוקבא לא שירבה השחור ממש אלא כדי שיהיו שתי שערות שוכבות (ופירש"י שיהיו ארוכות ונראות כמי שירבה השחור על הלבן) רבא אמר שתי שערות המקיפות משפה לשפה: [ד] גומות אע"פ שאין שערות. חזקה אין גומא בלא שיער ושערות היו בהן ונשרו. הרמב"ם פ"א מה"א: [ה] רב אסי גרס ברי"ף אבל בגמרא גרס רב חסדא: [ו] והלכתא כרבנן. כך פסק הרי"ף: [ז] ור"י פסק גם בכאן כדברי כולן להחמיר. כדלקמן משמע ליה דבהאי פלוגתא נמי הוה דינא הכי ע"כ ועוד נמצא כן בס"פ דלעיל גבי סימני בגרות: [ח] ואשה שיש לה דדים גדולים כו'. עיין בס"פ דלעיל בסימני בגרות: [ט] עד שתקיף העטרה. שיהא אותו מקום מוקף שערות. הר"ן: [י] עד שתכלכל. כתב רש"י שחבירו במסכת שבת כדי לסוד כלכול וכו'. וז"ל התוס' כדאמר בריש נזיר הכיני מכלכל הרי זה נזיר וקאמר בגמרא מאי משמע דכלכול לישנא דגידול שער הוא דתניא אמר ר"י שיד כדי לסוד כלכול כו': [כ] כדי לכוף כו'. כלומר שיעורן שיהא בהן כדי לכוף כו'. הר"ן: [ל] כדי שיהא נטלות בזוג. שיכולין להנטל בזוג שבמספרים. הר"ן: [מ] מספקא ליה כו'. עיין מ"ש בשם התוספות בס"פ דלעיל: [נ] משיהו נקרצות בצפורן לא תמאן. וכ"פ רש"י גם הר"ן כתב כלשון רבינו בשם הרי"ף ואני תמה דלכאורה ע"י הזוג נטלות יותר אע"פ שהן גדולות כל כך ממה שהן נטלות ע"י צפורן

וגם

בליפורן לא תמאן (ח) א) ולא תחלוץ עד שיהא בהן כדי לכוף ראשן לעיקרן :

הדרן עלך בא סימן

הרואה כתם פרק שמיני

א [דף נז ע"ב] **הרואה** (א) כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה. שלא כנגד בית התורפה טהורה על עקבה ועל ראש גודלה טמאה. על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה. מבחוץ ועל הצדדין מכאן ומכאן טהורה. (ב) ראתה על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה. מן החגור ולמעלה טהורה. ראתה על בית יד של חלוקה (ג) אם מגיע כנגד בית התורפה טמאה ואם לאו טהורה. היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה בכ"מ שנמצא בו דם טמאה [א] מפני שהוא חוזר (ד) : **גמ'** תניא נמצא אתה אומר שלש ספיקות באשה. על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא. על חלוקה ספק טמא ספק טהור טהור [ב] ובמגעות ובהיסטות הלך אחר הרוב. היכי דמי. אי מחגור ולמעלה על בשרה אמאי טמא. ואי מחגור ולמטה על חלוקה אמאי טהור והתנן הרואה כתם על בשרה שלא כנגד בית התורפה טהורה. ראתה על חלוקה מחגור ולמטה טמאה. לעולם מחגור ולמטה (ה) וכגון שעברה בשוק של טבחים. (ו) על בשרה מגופה אתא דאי ²איתא דמעלמא אתא על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי. ולא אמרי' שמא הגביהה חלוקה וניתז הדם על בשרה כדאמרי' (לקמן נח:) גבי לבשה שלשה חלוקים ועברה בשוק של טבחים תולה אף בתחתון דאמרי' הגביהה שני חלוקים וניתז על התחתון. [ג] לפי שאין דרך אשה להגביה חלוקה ויראה בשרה. (ז) על חלוקה מעלמא אתא. דאי מגופה על בשרה איבעי ליה לאשתכוחי. אי בעית אימא מחגורה ולמעלה (ח) וכגון שנזדקרה (ט) על בשרה מגופה אתא דאי מעלמא על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי. [על חלוקה מעלמא אתאי דאי מגופה אתאי על בשרה איבעי לאשתכוחי] : [דף נח ע"א] על עקבה וכו' [ד] בשלמא עקבה עביד דנגע באותו מקום. אלא על גודלה אמאי טמאה. וכ"ת זימנין דנגע בעקבה. [ה] ומי מחזקינן טומאה ממקום למקום והתניא (י) היתה לה מכה (יא) בצוארה ³שיכולה לתלות תולה. על כתפה שאינה יכולה לתלות אינה תולה. ואין אומר שמא בידה נטלתו והביאתו לשם. (יב) אלא שאני ראש גודלה דבהדי דפסעה איפשר דמיתרמי כנגד אותו מקום. תניא נמצא על קשרי אצבעותיה טמאה מפני שהידים עסקניות הן. דאפילו על קשרי אצבעותיה זימנין דמיתרמי ונוגע באותו מקום. מבפנים טמאה עד היכן. אמרי דבי ר' ינאי עד מקום חבק. וחבק עצמו כלפנים (יג) פירש"י חבק מקום ⁴מתחת הגידין שחובקין הירך והשוק וכנגד אותו מקום למטה עד פרסות רגלים [ו] ג) (ולמעלה עד אותו מקום קרוי מבפנים) מקום חבק היינו רוחב הגידין. ולא איתפרש לן השתא מבפנים עד היכן למעלה [ז] כל אורך הירך (והשוק) ובערוך פי' כשמועלין השוק באנפליאות שיש בהן לולאות מקום חבק הלולאות קרי ליה חבק. ולהך פירושא לא איתפרש לן למטה ואפשר דלהך תרי פירושי [ח] משערין כנגדן מעבר⁵. [ט] עוד פי' בערוך כשכופפת שוקה על ירכה מה שמכוסה מן הבשר ע"י כפיפת השוק על הירך הוי מקום חבק על שם שמחבקין זה את זה : ב **בעא** ר' ירמיה כשירה מהו כשורה מהו טיפין טיפין מהו לרוחב יריכה מהו. (יד) כשורה היינו טיפין עשויין כשורה. דאי בלא טיפין היינו כרצועה דאמרינן בסמוך. וטיפין טיפין [י] היינו עשויין בשיטי. דאי לאו הכי למה יש להסתפק בטיפין. ורשב"ם פי' כשורה היינו הרבה שורות כזה ||| וטיפין טיפין איכא לפרושי [כ] עשויין כשורה או כשיר והא דאמרינן בשילהי פירקין טיפין טיפין אין מצטרפין היינו על הבגד דאיכא לספוקי בכל טיפה וטיפה בדם מאכולת (טו) אבל על בשרה לא תלינן בדם מאכולת אלא דמספקי' בכשיר ובכשורה וטיפין טיפין משום דאי נפל מאותו מקום לא עביד דנפלי כי האי גוונא. ולא איפשיטא. איכא דאמרי בכתמים להקל (טז) ואיכא דאמרי לחומרא

הגהות הב"ח א מפני שהוא חוזר וכן בפליון : גמ' תניא : ב דאי מעלמא אתא על חלוקה : ג בצוארה מקום שיכולה לתלות : ד חבק מקום מתיחת הגידין : ה מעבר לעבר עוד פי' בערוך :

רש"י פרק ז א **הרואה** כנגד בית התורפה. אותו מקום דאיכא למימר דם מאותו מקום נפל להתם וטמאה : **על** עקבה ועל ראש גודלה טמאה. ראש גודלה של רגל ובגמ' מפרש טעמא : **מבפנים**. בין שני שוקים כל גובהן מן הארץ : **מבחוץ**. מכאן ומכאן : **צדדין**. אחורי השוק כל גובהן כנגד העקב ולפניו כל גובהן כנגד הרגל : מן החגור ולמטה. כנגד בית התורפה הוא : **אם** מגיע כנגד בית התורפה. כגון שנמצא בראש בית ידה סמוך ליד שפעמים שפושטתן מזרועה ונופל כנגד מטה : **שלא** כנגד בית התורפה. כגון שנמצא סמוך לכתפה : **שהוא** חוזר. פעמים שראש החלוק נהפך כלפי פניה שלמטה : **וכן** בפוליום. מעפורת שמתכסה בו איר"ל בלע"ז : נמ' על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא. כולו מפרש לקמן : **ובמגעות** והיסטות. הלך אחר הרוב אשה שלא מצאה כתם והרי היא מחזקת עצמה בספק נדה כגון שאין לה וסת ורגילה לראות תדיר ונגעה או הסיטה הלך אחר רוב ימיה אם רוב ימיה רגילה לראות מגעה והסיטה טמא ואע"ג דהשתא לא ארגישה : **דאזדקרה**. זקפה עצמה לאחוריה ואע"ג דעברה בשוק של טבחים טמאה דאי מעלמא אתאי על חלוקה אבעי ליה לאשתכוחי : **בצוארה**. אם נמצא דם כנגד תורפה יכולות לתלות במכה של צוארה שפעמים שמטה את צוארה לפניה ונופל דם המכה על תחתית חלוקה : **על** כתפה. שאינה יכולה לתלות שאין דם בא מכתפה ונופל לפניה אין תולה : **ואין** אומרים בידה נטלתו. ממכה שבכתפה והביאתו לפניה : **עביד**. דמתרמי תחת אותו מקום ודם נוטף עליו : **על** קשרי אצבעותיה. היינו גב היד : **עד** היכא. קרוי פנים מעובי השוק ולא אמרי' לדדין נינהו : **עד** מקום חבק. ספק וכמדומה לי שהוא קפץ הירך והשוק שקורין יירי"ט וקאמר עד מקום שהוא מתחיל קרי פנים וחבק היא מתיחת הגידין שחוקקים הירך והשוק יחד סמוך לאותו קפץ כמו את הקלקלי ואת החבק : ב **כשיר**. רצועה בעיגול כנמיד : **מהו**. מי מספקינן בדם הנדה או לאו : **ברצועה**. לאורך הירך דהיינו אורתיה כשנופל ושותת נעשה הרצועה :

מעדני יום טוב

וגם משמע דכולהו תנאי כל אחד מחמיר משל חבירו וכן הרמב"ם פ"ב מה"א פסק כמ"ד כדי שיהא נכפלות בזוג וכתב המגיד וכן הטור סי' קנ"ה דטעמו שסובר שהוא קודם קריעתן בצפורן ושהוא השיעור המופטע שבכולן והוי יודע דהרמב"ם כך כתב שתי שערות כו' שיעורן כדי לכוף ראשן לעיקרן ומשילמתו ויהיו יכולות להנטל בפי הזוג עד שיגיעו לכוף ראשן לעיקרן דנין בהן להחמיר כו' נראה מזה שסובר

דברי חמודות

מחזיקה לגדולה בנטילה בפי הזוג אלא אם הוא כדי לכוף כו' וצ"ע : (ח) ולא תחלוץ עד שיהא בהן לכוף ס'. ובפירוש סדר התלינה שבש"ע סי' קס"ע כתוב בסעיף כ"ז שנמצא כתוב בקונטרס שיעור אורך השערות שסומכין עליהם כדלעיל סעיף ג' הוא כרוחב האצבע שקורין אמה : הדרן עלך בא סימן

פרק ח (א) הרואה כתם כו'. ותנן בסוף פירקין שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל שנאמר ואשה

תפארת שמואל א) ולא תחלוץ עד שיהא בהן לכוף את ראשן. נ"ב ובדברי רש"י יש בכאן ט"ס כמ"ש בגמרא בשם רש"ל ועיין ס' מעי"ט : ב) ולמעלה עד אותו מקום קרוי מבפנים. ר"ל בס' מעי"ט מוחק זה אבל חון לכבודו לא הבין דרכו ולא ידע את מקומו :

לחומרא כמו דבעי למיפשט מברייתא [ל] ואע"ג דדמי לה דהויא בעלמא הוא דבכרטעה סויט כי אורחיה דרך נפילה. ומשמע א דאריכות לשון דברייתא ספק טמא ספק טהור טמא ולא קתני על בשרה ספק טמא משמע דאיכא לאתויי דבר חידוש: ג ההיא איתתא (יז) דהוית משתיתא [מ] משתיתא ומשתא דמא. אתיא לקמיה דר' ינאי אמר לה תיזיל ותיתי ואי מיתרמי [נ] הכי טמאה ואי לא טהורה. תיזיל ותיתי והתניא אמרו אין שונין בטהרות. לקולא אין שונין אבל לחומרא שונין: ד (יח) ת"ר [נ] ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה וקצרה שלבשה חלוקה של ארוכה אם מגיע כנגד בית התורפה של ארוכה (יט) שתיהן טמאות ואם לאו ארוכה טהורה וקצרה טמאה: ה תניא אידך [ס] בדקה עצמה וחלוקה והשאילה חלוקה לחברתה היא טהורה וחברתה תולה בה. אמר רב ששת [ע] לענין דינא תנן אבל לענין טומאה היא טהורה [פ] וחברתה טמאה [דף נח ע"ב] [צ] מאי שנא מהא דתניא שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד ואין בה אלא כסלע ונמצא כסלע על זו וכסלע על זו שתיהן טמאות. שאני התם דאיכא סלע יתירה: ו ת"ר לבשה ג' חלוקות הבדוקים לה אם יכולה לתלות [ק] תולה אפילו בתחתון אינה יכולה לתלות אף בעליון אינה תולה. כיצד עברה בשוק של טבחים תולה אפילו בתחתון. לא עברה אפילו בעליון אינה תולה: מתני' (כ) תולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות [ר] שחטה בהמה חיה ועוף נתעסקה בכתמים או שישבה בצד המתעסקין הרגה מאכולת הרי זו תולה בה. (כא) עד כמה היא תולה. ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר [ש] (כב) עד כגרים של פול [ת] ואע"פ שלא הרגה. (כג) ותולה בבנה ובבעלה. אם יש בה מכה (כד) והיא יכולה [א] להגלע ולהוציא דם (כה) הרי זו תולה בה. מעשה באשה אחת שבאה לפני ר"ע אמרה לו רבי ראיתי כתם. אמר לה שמא מכה היתה ביך. אמרה לו הן וחיתה. ואמר לה שמא יכולה ליגלע ולהוציא דם. אמרה לו הן וטיהרה. ראה התלמידים מסתכלין זה בזה. אמר להם מה הדבר קשה בעיניכם שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל שנאמר ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה דם ולא כתם: גמ' ותולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות תניא להא דת"ר (כו) מעשה ותלה רבי בקילור ותלה רבי בשרף של שקמה: ישבה בצד העוסקין ישבה אין לא ישבה לא פירוש ישבה בודאי אבל ספק ישבה ספק לא ישבה אינה תולה. (כז) ספק עברה בשוק ספק לא עברה בשוק אין תולה הרגה מאכולת תולה הרגה אין לא הרגה לא מתני' רבן שמעון בן גמליאל היא דתניא הרגה מאכולת תולה לא הרגה אינה תולה דברי רשב"ג וחכמים אומרים בין כך ובין כך תולה. אמר רשב"ג לדברי אין קץ לדברי חבירי אין סוף. לדברי אין קץ שאין לך אשה טהורה לבעלה [ב] שאין לך כל מטה ומטה שאין בה כמה טיפי דמים. לדבריהם אין סוף שאין לך אשה טמאה לבעלה שאין לך כל סדין וסדין שאין בו כמה טיפי דמים אבל נראין דברי ר"ח בן אנטיגנוס מדברי ומדבריהם שהוא אומר עד כמה היא תולה עד כגרים של פול ולדבריו אנו מודים. ולרבנן דאמרי תולה עד כמה. אמר רב נחמן בר יצחק תולה בפשפש עד [ג] כתורמוס. (כח) והלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס דבין הרגה ובין לא הרגה תולה עד כגרים. ולא פלוג רבנן בין הרגה הרבה להרגה מעט [ד] לעולם אינה תולה ביותר מכגרים ואע"פ דאין הלכה כרבנן מיהו אם הרגה פשפש ב אם הריחה ריחו (כט) תולה עד כתורמוס דהוי כנתעסקה בכתמים (ל) אבל מסתמא לא תלינן ביה [ה] משום דלא שכיח: ת"ר פשפש זה (לא) ארכו כרחבו טעמו כריחו. ברית כרותה לו שכל המוללו מריח בו. ארכו כרחבו לענין כתמים. טעמו כריחו כל המוללו מריח בו לענין איסור. שאם היה אוכל [ו] או הריח ריח פשפש בתוך אוכל שבפיו יפלוט [ז] כדתנן או שטעם טעם פשפש בפיו ה"ז יפלוט. [ח] אמר רב אסי [ט] עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים

הגהות הב"ח א ומשמע מאריכות לשון דברייתא דתני ספק וכו' משמע דאתא לאתויי דבר חידוש: ב הרגה פשפש או הריחה:

רש"י ג במשתיתא. עם המסכת דשמשון מתרגמינן עם משתיתא. שהיתה מסכת טווי לארוג ונמצא דם על השתי: תיזיל ותיתי. כדרך שעשתה עד עכשיו שהלכה ושבה אי מתרמי שהטווי המוסך שקורין אורדי"ר בא בין רגליה כנגד אותו מקום טמאה: והתניא אמרו אין שונין בטהרות. גבי נתעטף בטליתו וטהרות וטמאות בלדו בפ"ק ספק נגע ספק לא נגע טהור ואם א"א אא"כ נגע טמא רשב"ג אומר אע"פ דלא אפשר לא מטמי' ליה אלא אומר לו שנה ואי לא נגע מטהרי' ליה א"ל אין שונין בטהרות דאע"ג דהשתא לא מתרמי דילמא מעיקרא לא הוה הכי: כי אמרי' אין שונין לקולא. כגון בההיא דא"א לו אא"כ נגע וטמא ואתן ניקו ונימא ליה שנה להקל אבל הכא חומרא הוא דמסתמא טהורה דהא לא על בשרה ולא על חלוקה אשתכח והא דאמר תיזיל ותיתי ואי מתרמי מטמי' לה חומרא היא: ד חלוקה של קצרה. ולא בדקתו קודם לבישה ואח"כ נמצא עליו דם: אם מגיע. כתם: בנגד בית התורפה. של ארוכה טמאה אף ארוכה וכ"ש קצרה: ואם לאו טהורה. הארוכה אבל קצרה טמאה שהרי כנגד בית התורפה שלה הוא מגיע: ה היא טהורה. הראשונה: לענין דינא. דכבוס הכתם מן החלוק תנן דחברתה תולה בה דהאמרה הראשונה לא מהימנת לי דלא בדקתיה: שתיהן טמאות. ולא תלינן אחד מן הכתמים בצפור ואע"ג דאיכא למתלי וה"נ אע"ג דבדקה לימא שתיהן טמאות דאימור לאו יפה בדקה: סלע יתירה. ומאי חזית דפלית ליה לסלע יתירה דטמאה בהך תליה בהך הלכך שתיהן טמאות אבל הכא טומאה תלויה בהך דלא בדקה: ו שלשה חלוקות. זה על גב זה: יכולה לתלות. כדמפרש עברה בשוק של טבחים: מתני' עד כמה היא תולה. בדם מאכולת: כגרים. אבל טפי מהכי אין דם מאכולת כל כך גדול ובהכי מיהא תליא: ואע"פ שלא הרגה. ור"ח פליג אדרבנן דקאמרי הרגה אין לא הרגה לא: ותולה בבנה ובבעלה. אם יש בהם מכה: ואם יש בה מכה. יבשה וראויה להגלע כלומר להתלחלח להוציא דם תולה: גמ' קילור. אפלסטור"א אדום: לא ישבה לא. ולא אמרינן דילמא ישבה ולאו אדעתה: לדברי אין קץ. שאינו נותן שיעור ואם לא הרגה אפי' כחרדל טמאה ולדברי חבירי אין סוף שהם מקילים יותר מדאי דאפי' לא הרגה תולה ואין נותנין שיעור אלא אפי' כסלע תולה או יותר: עד כגרים. ואפי' לא הרגה ויתר מכגרים לא ואפי' הרגה ולדבריו יש לטמא כגרים ועוד ולטהר פחות מכגרים: עד כמה. כלומר וכי אפשר לתלות כתם גדול במאכולת: אמר רב נחמן תולה בפשפש עד כתורמוס. כתם רחב כתורמוס יכולה לתלות ולא במאכולת אלא בפשפש שמא פשפש הרגה שכתמו גדול פשפש פונייס"א בלע"ז: ברית כרותה לו. כלומר ריחו טדף ומבאיש וכל המוללו על כרחו מריח ריחו: לענין כתמים. דאי הוה כתם ארכו כרחבו אפי' יותר מכגרים תלינן בפשפש: או שטעם טעם פשפש. באוכל תרומה מיירי וכ"ש חולין דהא שרץ הוא אלא הא דנקט תרומה משום דפליגי לעיל מיניה אמרו לו נטמאת ונטמאת התרומה ר' אלעזר אומר יבלע ר' יהושע אומר יפלוט אבל אמרו לו טמא היית וטמאה היתה התרומה או שנודע שהוא טבל או שטעם טעם פשפש לתוך פיו הרי זה יפלוט הואיל ועד שלא ניתנה לתוך פיו אירע בה פסול לא חיישינן להפסד תרומה:

דברי חמודות

ולחומרא: (יז) דהוית משתיא משתיתא. פירש"י שהיתה מסכת טווי לארוג כו'. וכן מסיק רבינו בפ' דלקמן סוף סי' ב' שצריך שיהא דבר שמקבל טומאה והטווי מקבל טומאת נגעים וכתב הרשב"א בת"ה דהא דטמאה דוקא שהיתה המשתית בדוק לה מתחלה: (יח) ת"ר ארוכה שלבשה כו'. כתב הרשב"א בת"ה וז"ל חלוק שדברו חכמים בכל מקום חלוק הבדוק הוא אבל חלוק שאינו בדוק או שלקחתו מן השוק ואפי' יודעת ממי לקחתו אין חוששין לו משום כתמים שאני אומר כבר היה כתם זה שהכתמים מדבריהם והולכים בהם להקל ע"כ וכלומר שאפי' יודעת ממי לקחתו אינה צריכה לשאול אותה שלקחתו ממנה אם היה בו דם אם לא אלא מסתמא היא טהורה שאני אומר כו' וכ"כ רמ"י ז"ל סי' ק"ץ סעיף ל"ט: (יט) שתיהן טמאות ואם לאו כו'. וכתב עלה הרשב"א בת"ה הקצר בד"א כשלא פשטו אותו בלילה לכסות בו את ראשן אבל אם כסו בו את ראשן שתיהן טמאות. כסתה אחת מהן את ראשה ולא השניה אותה שכסתה את ראשה טמאה וחברתה טהורה ע"כ וכתב הב"י דפשוט הוא ממתני' דר"פ שיתה פושטתו כו' וכן בפוליום וכתב רמ"י שם סעיף מ"ח שאע"פ שהוא לשתיהן למטה מן החגור תלינן יותר בראיית לילה מבראיית יום מפני שאם היתה רואה ביום היתה מרגשת לפיכך תלינן באותה שכסתה בו בלילה דאמרינן שהיא ראתה בשינה ולא הרגישה ע"כ: (כ) תולה בכל דבר כו'. כשנמצא דם בבגדיה אבל אם נמצא על בשרה אינה תולה אא"כ יש בה מכה בגופה אז תולה בה אפי' על בשרה אם הוא במקום שאפשר לדם לינטף משם וכדלקמן במתני' אם יש בה מכה כו' כ"כ הטור וכבר נתבאר כן לעיל בסוגיא דריש פירקין ועיין סעיף כ"ה: (כא) עד כמה כו'. וכתב הרשב"א בת"ה דהא דבעינן שיעורא בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה היא וכתב המגיד שכן דעת הראב"ד והרמב"ן ז"ל וכן דעת הטור גבי בעיא דר' ירמיה טיפין מהו לעיל סי' ב' אבל הרמב"ם כתב דלא אתמר שעורא אלא לכתם הנמצא על חלוקה אבל כתם שנמצא בבשרה במקומות שחוששים להם כמו שיתבאר אין לו שיעור וכתב המגיד שטעמו מדאתמר בפירקין לעיל על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא על חלוקה ספק טמא ספק טהור טהור וסבור ז"ל דכל פחות מכשיעור ספקא הוא אם הוא דם מאכולת אם לאו וכבר אמרו ספק בבשרה טמא וכתב הב"י ומיהו ה"מ כשנמצא על בשרה בלבד אבל אם נמצא על בשרה ובגדיה כאחד כתבו שתולה בכל מה שיש לתלות וההגהות כתבו טעם אחר לדברי הרמב"ם מפני שכל הגוף בדוק הוא אצל דם מאכולת ולעיל סעיף ט"ו נתבאר שדעת רבינו כדברי הרמב"ם בזה: (כב) עד כגרים של פול. וכבר כתבתי במ"י שזהו עצמו שיעור כגרים הקלקי דתנן בפ"ו דנגעים והוא שיעור ט' עדשות שהם ל"ו שערות ופי' רמ"א ז"ל כמו שהם קבועים בגופו של אדם וכתבתי במ"י דהכא נקט התנא הפירי שבו משערינן והתם נקט המקום שגדל בו אותו הפרי והרמב"ם בפ"ח מהא"ב לא נקט ה"כ אלא גרים הקלקי אבל הראב"ד בספר בעלי הנפש כתב כיון שלא הזכירו פול של מקום פלוני ולא פול הבינוני אלא כגרים של פול סתם הלכך משערינן בכל פול שיזדמן לנו ואפי' הוא גדול שהרי אמרו כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מגרים של כתמים להקל ע"כ וכ"כ הטור בשם הרמב"ן וגם הרשב"א כתב כן ועיין בפ' יש בכור סעיף כ"ג: (כג) ותולה בבנה ובבעלה. פי' רש"י אם יש בהם מכה וכתב הרשב"א שכן אם נתעסקו בכתמים לפי שהם רגילים ליגע בה ובבגדיה לפיכך מן הסתם תולה בהם ע"כ וכתב הרמב"ן אבל אם היו עסוקים בדם ולא נמצא בהם דם אינה תולה בהן וכתב דהטעם מבואר דהיאך נתלה שדם זה בא מנגיעתה בהם כיון שאין אנו מוצאים בהם דם כלל ומיהו אם היו עסוקים בדבר שדרכו לינתז כגון שחיטה וכיוצא בהם פשיטא שאע"פ שלא נמצא בהם דם תולה שמא הותז ע"כ. וכתב רמ"א בשם המרדכי וש"ד דה"ה אם שכבה במטה עם נשים שיש להם מכות בגופן תולה בהן כמו בבנה ובבעלה ע"כ וכתב ב"י בס"ס ק"ץ שנשאל הרשב"א מי שיצא ממנו דם דרך פי האמה בהרגל פעם או פעמים בחדש בין ער בין ישן בלא הרגשה ובשעת תשמיש נמצאו בעידי האיש והאשה טיפי דמים גם לאחר תשמיש כשהאיש מקנח וחוזר ומקנח ומוציא טיפות דם דרך פי האמה אם יש לחוש בספק נדה או תולה בבעלה כמו ששנינו ותולה בבנה ובבעלה והשיב דודאי מסתבר דתולה היא זו דכיון דאיכא ודאי מכה בבעל שהוא מוציא דם שלא בשעת הטלת המים ומלאה בשעת תשמיש ודאי תלינן וכדתניא בריש תינוקת הרואה דם מחמת תשמיש כו' ואם יש לה מכה תולה במכתה וכו' וכיון שכן אף בנדון שלפנינו תולה בזה שאין לך מכה גדולה מזו לתלות בה ע"כ ועיין בפ' תינוקת סעיף י"א: (כד) והיא יכולה להגלע כו'. אע"פ שעכשיו עלה עליה קרום ואינה מטפטפת אפ"ה תולה בה שמא נגלעה שלא מדעת וכ"כ המרדכי וסמ"ג וסה"ת ופשוט הוא. ב"י: (כה) הרי זו תולה בה. אם יכולה לינטף משם כדתניא בריש פרק היתה לה מכה בגופה וכו'. וע"ש סעיף י"א וכתב הרשב"א דה"ה אם נתעסקה ממש בידיה בכתמים ונמצא על ידיה תולין בה וטעמו דכיון דאיכא ידים מוכיחות דמעסק הכתמים בא אע"פ שלא נמצא אלא על בשרה בלבד תולה בהן כמו שתולה במכה שבגופה אע"פ שלא נמצא אלא על בשרה בלבד וכתב הראב"ד בספר בעלי הנפש מסתברא היכא דאשתכח כתם בשיפולהא מאחורה ומכה איתא מקמה דתליא בה דאפשר אדיתבה הך דבתרא אתא לה לקמא ונטפה בה מההיא מכה עד כאן: (כו) מעשה ותלה ר"מ בקילור כו'. עיין לקמן סעיף ל"ה: (כז) ספק אם עברה בשוק כו'. או אם ישבה בצד המתעסקים בכתמים טור וכתב הרשב"א בד"א בעיר שהטבחים או המתעסקים בכתמים יושבים במקום ידוע אבל אם דרכן להתעסק כאן וכאן תולין אפי' מספק שמא נתעסקו במקום שעברה ולא הרגישה והרי היא כעיר שיש בה חזירים דא"ר נחמן בר יצחק דדוקרת כעיר שיש בה חזירים דמיא פי' מפני שהטבחים מצויים שם בכל רחובות העיר ושמא בשוק זה שעברה נשחטה שם בהמה ולאו אדעתה ע"כ: (כח) והלכה כר"ח בן אנטיגנוס כו'. וכתב רבינו ירוחם דאפי' האידנא דנהיגי בנות ישראל בחומרא דר' זירא שאפי' רואות טפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים אין כתמים מטמאים בפחות מכגרים ועוד כי לא החמירו אלא בדם שיוצא מגופה אבל לא בכתמים דרבנן וכן הסכימו כל הפוסקים ע"כ וכתב ב"י סוף סי' קפ"ג דפשוט הוא ושכן מבואר בדברי הרמב"ם בפ' י"א מהלכות איסורי ביאה וכתב עוד בסי' ק"ץ שכתב הסמ"ג דאין חילוק בין שיהיה הכתם עגול בין שיהיה משוך וארוך לעולם טהורה אם אין בו כגרים ועוד ואפי' לר"א בר צדוק דאמר בפירקין משוך בכל שהוא טמא זהו דוקא אם נמצא על עד שבדקה בו אבל בכתם הנמצא בחלוק ובסדין אפי' משוך טהור והביא ר"י ראיה וכ"כ בסה"ת וכ"כ המרדכי בשמו ע"כ: (כט) תולה עד כתורמוס. וחזר שיעור כתורמוס לשיעור הגרים לכל הדינין שאמרו בו. טור וכן כתב הרשב"א בת"ה דפשוט הוא: (ל) אבל מסתמא לא תלינן ביה משום דלא שכיח. וכתב ב"י וז"ל וכיוצא בזה כתב הרשב"א וז"ל מקומות יש שרחש הפשפש מצוי בהם ובאותן מקומות תולה האשה כתמים עד כתורמוס ואינה טמאה עד שיהא בשיעורו כתורמוס ועוד ע"כ ונראה שטעמו כעין טעמו של הרא"ש דאע"ג דאין הלכה כרבנן כיון שהוא מצוי באותן מקומות הוי כנתעסקה בכתמים ומ"מ נראה דאיכא בינייהו דלהרא"ש כל שלא הרגתו ולא הריחה ריחו אינה תולה בו אע"פ שהוא רגילות לימצא באותן מקומות ומאי משום דלא שכיח שיהיה סמוך לגוף כל כך ולא הרית ריחו דהיינו פלוגתא דר"ח בן אנטיגנוס ורבנן דרבנן ודאי לא אמרו לתלות בו אלא באתרא דשכיח אפ"ה פליג ר"ח בן אנטיגנוס ואמר דאין תולין משום דאפילו באתרא דשכיח טובא אינו מצוי סמוך לגוף כמו המאכולת הלכך אינה תולה בו אלא אם כן הרגתו או הריחה ריחו משום דהוי כנתעסקה בכתמים ובכה"ג ודאי מודה הרמב"ם ומה שלא הזכירו היינו לפי שאינו כתוב בהדיא בגמרא דתולין בו בענין זה ובכלל נתעסקה בכתמים שכתב הוא אלא שהי"ל לכתבו ללמד דשיעור דם פשפש כתורמוס ואין תולין יותר מכן ולהרשב"א אפילו לא הרגתו ולא הריחה ריחו תולה בו באתרא דשכיח ולפי דבריו באתרא דשכיח טובא לכ"ע תולה ובאתרא דלא שכיח כלל לכ"ע אינה תולה כי פליגי באתרא דשכיח קצת דרבנן סברי כיון דשכיח קצת תולה ור"ח בן אנטיגנוס סבר כיון דלא שכיח טובא אינה תולה וקי"ל כוותיה ומ"מ באתרא דשכיח טובא ד"ה תולה בו ובהא אפשר דלהרמב"ם נמי תולה בו ובכלל נתעסקה בכתמים שכתב הוא ואפשר שסובר שאינה תולה בו מהטעם שכתבתי לדעת הרא"ש ז"ל ומיהו יש לדחות דהרא"ש נמי באתרא דשכיח תולה בו אע"פ שלא הרגתו ולא הריחה ריחו וכדדייק פשט לישניה דמשום דלא שכיח שאינו מצוי באותן המקומות קאמר כלומר אינו מצוי הרבה אבל מצוי הוא קצת ומש"ה אמרי רבנן שתולה בו משום דמצוי קצת ור' חנינא סבר כיון דלא שכיח טובא אין תולין בו אא"כ הרגתו ולא הריחה ריחו אבל היכא דשכיח טובא אפי' לא הרגתו ולא הריחה ריחו תולה בו ודברי הטור סתומים ואין בהם הכרע והמגיד כתב אחר דברי הרשב"א והרמב"ן ורבינו לא הזכירו זה אפשר שהם סוברים דבכל גווני פליגי וקי"ל כר"ח בן אנטיגנוס והטעם כיון דפשפש זה כל המוללו מריחו לאו אדעתה שאין זה כשאר מאכולת ע"כ זה כתב הב"י ונ"ל דהק"ק המגיד במ"ש לאו אדעתה כלומר, א"א דלאו אדעתה וכיון שלא הריחה ודאי לא תלינן ביה וכתב הטור שכן אם הרגתו ומצאה יותר מכתורמוס אין תולין בו וכתב ב"י דמבואר מדין ב' נשים שנתעסקו בצפור א' כו' שבסי' דלעיל ואע"ג דאיכא לאפלוגי דשאני התם שיודעת שלא נתעסקו אלא בצפור א' בלבד אבל הכא אע"פ שאינה יודעת שהרגה אלא א' אפשר שנתמעך א' ולאו אדעתה ונתערב ריחו בריח אותו שהרגה דכולי האי לא תלינן להקל ואפשר היה לומר דוקא בהרגתו הוא דאין תולין בו יותר מכתורמוס מטעמא דפרישית אבל אם לא הרגתו אלא שהריחה ריחו תולה בו אפי' יותר מכתורמוס כמה דכיון דאין ידוע כמה היו איכא למימר שמא שנים וג' היו או יותר ולפי זה רבינו הטור דנקט ביותר מכגרים הרגתו ולא נקט הריחה ריחו בדוקא הוא מיהו אין נראה להקל בדבר כל כך ותדע דהא סתם סדינים הרבה מאכולת מתמעכות בהן ואפ"ה לא תלינן ביותר מכגרים שהוא שיעור מאכולת אחת וכך לי סתם סדינים לגבי מאכולת כמו פשפש לגבי הריחה ריחו וכי היכי דבהא לא תלינן אלא בחדא בהא נמי לא תלינן אלא בחדא ע"כ: (לא) ארכו כרחבו לענין כתמים. פירש"י לענין כתמים דאי הוה כתם ארכו כרחבו אפי' יותר מכגרים תלינן בפשפש משמע דאינה תולה בפשפש אא"כ היה הכתם ארכו כרחבו אבל אם הוא ארוך וצר לא וכ"כ הב"י והקשה דלמה לא הזכירו הרשב"א (והטור) דאינה תולה בפשפש אא"כ היה הכתם ארכו כרחבו ושמא י"ל שהוא ז"ל סובר בברייתא זו אליבא דחכמים

שלא

מעדני יום טוב

הכנה סמוכין ותטופים כשורה או כשיר: [ל] ואע"ג דדמי לה. דמיירי בכרטעה: [מ] משתיתא. פירש"י עם המסכת דשמשון מתרגמינן עם משתיתא ועיין בדברי רבינו בפירקין דלקמן סוף סי' ב': [נ] ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה וקצרה כו'. אם מגיע כו' של ארוכה קשיא לי קצת דאסברה לה הכי דקצרה שלבשה חלוק של ארוכה ואינו מגיע כנגד בית התורפה דארוכה שהוא ענין רחוק ואינו מן הצורך והרמב"ם בפ"ט מהא"ב לא העתיק לזה והרשב"א בת"ה האריך כתב בלשון הזה תניא בפ' הרואה שתי נשים שלבשו חלוק אחד אחת ארוכה ואחת קצרה אם מגיע כנגד תורפה של ארוכה שתיהן טמאות כלומר דלכל אחד מהן הוא למטה מן החגור כנגד בית התורפה של קצרה קצרה טמאה וארוכה טהורה דלמעלה מן החגור הוא לארוכה ע"כ: [ס] בדקה עצמה וחלוקה. בגמרא ל"ג עצמה אבל הרשב"א בת"ה העתיק ג"כ בדקה עצמה וחלוקה וכתב עלה כלומר כשפשטתו ומצאה טהור השאילתו לחברתה כו' ע"כ: [ע] ולענין דינא תנן. וא"ת מדינא נמי תתחייב השניה לכבסו כדאמר בהמדיר כל שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה וי"ל כיון דאיכא לשניה אלא בתורת שאלה אינה ממש ברשותה ועוד י"ל דהתם קאמר שאם ירצה להוציא יביא ראיה אבל הכא לא תתחייב האחרונה לכבסו. תוספות: [פ] וחברתה טמאה. דבדיקת חברתה כבדיקת עצמה וכחלוק הבדוק לה הוא. הרשב"א: [צ] מ"ש מהא דתניא כו'. תימה מה דומה להך דלעיל דהכא אין לתלות בזו יותר מבזו אבל לעיל אין לתלות בראשונה הואיל ובדקה ואומר ר"ת דברייתא איירי שנתעסקה בצפור זו אחר זו ואם היתה נמצאת הראשונה הייתי מטהרין אותה הואיל ונתעסקה ובשביל חברתה אנו מטמאים הראשונה שהיא טהורה גמורה גם למעלה אע"פ שהראשונה בדוקה נטמאנה הואיל ושניה תולה בה לענין דינא. תוס': [ק] תולה אפילו בתחתון. דאמרינן שמא ניתז מלמטה מבין רגליה או שנקפלו בגדיה וניתז על התחתון. ב"י: [ר] שחטה בהמה כו'. מכאן לא הביא רבינו בריש חולין דהגמרא שלנו אינו סובר כהלכות א"י דנשים לא ישחטו דהכא דיעבד משמע: [ש] עד כגרים. שהוא ט' עדשים כדתנן בפ"ו דנגעים גופה של גריס הקלקי מרובע מקום ט' עדשות מקום עדשה ד' שערות נמצאו ל"ו שערות ואע"ג דהתם כגרים הקלקי תנן והכא כגרים של פול הכא נקט הפירי דגרים הוא מאכיל פירי ונקט פול לומר דבמאכיל פול משערינן והתם נקט המקום דכפול הגדל במקום הנקרא קלקי משערינן ופי' הר"ב שם שהפולין שבאותו מקום הם גדולים ועיין בד"מ וכתב הרמב"ם שם מקום עדשה ד' שערות ר"ל המרובע המקיף כעדשה ועיין בסוף פירקין: [ת] אע"פ שלא הרגה. דאמרינן הרגה ולאו אדעתה א"נ נתמעכה מאליה ולאו אדעתה ואפ"ה כשיש בו יותר מזה השיעור אין תולין לומר שמא הרגה הרבה כינים שאם אתה אומר לתלות ביותר מאחת אין לדבר סוף ותתבטל גזירת חכמים מכל וכל כ"כ רמ"י ורבינו כתב לקמן דאפילו הרגה הרבה לא פלוג רבנן: [א] להגלע. פירש"י יכולה להתלחלח כו' וז"ל הר"ב להתגלע להגלות תנ' לפני התגלע הכיב כלומר שיסור הקרום ויקלף ותתגלה המכה ויצא ממנה דם: [ב] שאין לך כל מטה ומטה. הכא לא נקט סדין וסדין כדבסמוך משום דהכא בעי למימר מטה אפילו של איש שאין בה כמה טיפין של דם מאכולת א"כ ה"ה של אשה יש לנו לתלות במאכולת אבל בסמוך לא איירי אלא בשל אשה להכי נקט סדין כ"כ התוס' וכלומר דבשל אשה רגילות למקנח סדין שדרכה להניע סדין על מטתה משום בדיקותה ומיהת בעיני נראה שאין זה אלא יפוי לשון לומר במלות שונות בענינים שונים וכמו שאמר לדברי אין קץ ולדברי חבירי אין סוף והלא קץ וסוף אחד הוא וכדמתרגמינן ויהי מקץ מסוף: [ג] כתורמוס. פי' בערוך שהוא עשב מר כלענה ועגול כעדשה וכתב כמעט: [ד] לעולם אינה תולה יותר מכגרים. כרב חסדא דלקמן: [ה] משום דלא שכיח. פי' דלא שכיח הפשפש שיהרג בבגדים והיינו דסיים וכתב מסתמא לא תלינן כו' דכל שלא הרגתו ודאי אין לתלות בו בשום מקום ועי' בד"מ: [ו] או הריחה ריחו. גרסי' וכן העתיק הטור והב"י וכן הוא בקצור: [ז] כדתנן או שטעם כו'. ומנא ידעה אלא טעמו כריחו ואכתי מנא ידעה והלא לא הריחה בו אלא ברית כרותה כו'. גמ': [ח] אמר רב אסי. כ"ל נגרוס רב אסי מדאמר עלה ר"נ בר יצחק וכ"ש אי גרס ר"נ סתמא כגי' רבינו: [ט] עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים. כדמסיק רבינו שברגים ונבלות היו מוטלים באשפה כו'. וכתב הרשב"א אע"ג דתניא ספק עברה בשוק של טבחים ספק לא עברה אינה תולה הכא שאני שהחזירים הולכים אילך ואילך וכל העיר כשוק של טבחים ועי' בד"מ אהך ברייתא

דספק

לכתמים. כתבו א התוס' דהאידנא לא נהגו דין זה שהרי דבר ידוע שהחזירים אין מתיזין דם ואפשר שבימיהם היה מצוי שהרצים ונבלות היו מוטלין ברחובות ובשווקים והיו החזירים עוברין בהם ומתיזין דם על כל סביבותיהם [כ] והכל לפי הענין. [ל] כדאמר רב נחמן דדוקרת כעיר שיש בה חזירים דמיא: עד כגרים של פול [מ] אמר רב המנונא כגרים אינה תולה פחות מכגרים תולה. ורב חסדא אמר כגרים תולה יותר מכגרים אינה תולה והלכתא כרב חסדא [נ] דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגרים של כתמים להקל:

ז [דף נט ע"א] **ת"ר** היו עליה טיפי דמים למטה תולה תחתון בעליון עד כגרים [ס] מצאה כתם למעלה מן החגור (לב) וכתם למטה מן החגור טהורה שאנו תולין כמו שבא העליון ממקום אחר ולא מגופה (לג) שהרי היא יודעת שלא נזדקרה גם התחתון כן אם העליון גדול כשלשה גריסין או שנים [ע] עד כגרים ועוד אבל אם העליון אין בו כי אם כגרים והתחתון יותר מכגרים אין תולין בו [פ] דאימור ב דם מאכולת הואי. וה"נ תניא בתוספתא היו עליה שני כתמים אחד למעלה ואחד למטה אף על פי שהתחתון גדול והעליון קטן תולין התחתון בעליון עד כגרים שאני אומר ממקום שבא העליון בא התחתון:

ח **איתמר** היה עליה כגרים ועוד ואותו עוד רצופה בו מאכולת רבי חנינא אומר טמאה אפילו לרב חסדא בכגרים תולין ובעוד לא תלינן. רבי ינאי אומר טהורה ג ה"מ היכא דאין רצופה בו מאכולת אבל היכא דרצופה בו מאכולת מוכחא מילתא דהאי ועוד דם מאכולת היא פש ליה כגרים כיון דבעלמא תלינן ה"נ תלינן. יראה דה"ה ב' גריסין לר' ינאי טהורה כיון דכי מדלית כגרים של המאכולת לא נשאר בו כגרים ועוד. והאי דנקט כגרים ועוד לרבותא דר' חנינא נקטיה דאפילו בהא מטמא. והלכתא כר' ינאי דבשל סופרים הלך אחר המיקל [צ] וכל שכן בכתמים: בעי רבי ירמיה נתעסקה בכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד מהו. תיבעי לר' חנינא תבעי לר' ינאי. ע"כ לא קאמר ר' חנינא התם טמאה אלא היכא דלא נתעסקה אבל היכא דנתעסקה תלי'. או דלמא אפילו לרבי ינאי דאמר טהורה ג היכא דרצופה בו מאכולת אבל היכא דאין רצופה בו מאכולת לא תלינן והוא הדין אם נמצא עליה כשני גריסין ועדיין כיון דאין ביותר שיעור כתם. והאי דנקט כגרים ועוד משום דאפי' בהא מספקא ליה דלמא טמאה וה"ה דהוה מצי למיבעי נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד. דאי בהא פשיטא ליה דאינה תולה א"כ לוקי בכה"ג ברייתא דלקמן נתעסקה במועט אין תולין בו מרובה ה"ש נתעסקה באדום אין תולין בו שחור. במועט אין תולין בו מרובה. היכי דמי לאו בכה"ג דנתעסקה בכגרים ונמצא עליה שני גריסין ועוד. דמאי דתימא שקול כגרים דם צפור ושדי בי מילעי ז"ל הכא ליכא שיעורא ותלינן במאכולת קמ"ל. ולא איפשיטא (לד) ויראה לחומרא כפשטא דברייתא דמועט אין תולין בו מרובה. ואע"ג דדחי ליה האי דיחויא דחיקא הוא דמילתא דפשיטא הוא דלא שדינן דם צפור בי מילעי ולא הוה צריך למיתנייה. אמר רבא היה עליה מין אחד תולה בו מינין הרבה. מיתיבי נתעסקה באדום אין תולין בו שחור (לה) נתעסקה שאני אבל היכא דלא נתעסקה אמרינן כי היכי דאותו מין אחד בא מעלמא פי' [ק] נמצא למעלה מן החגור ואינה טמאה מחמתו אמרינן גם מינין אחרים שמצאן למטה מן החגור באו מעלמא. איכא דאמרי אמר רבא נתעסקה במין אחד תולה בו מינין הרבה. מיתיבי נתעסקה באדום אינה תולה בו שחור. כי קאמר רבא דאיעסוק בתרנגולת דאית בה כמה מיני דם. פירש ר"ח ז"ל דם שחוטה אדום ודם אבריה שחור ודם בני מעיה (לו) כקרן כרכום. ורבינו חננאל לא פירש לישנא קמא דרבא (לז) [ר] משום דסבר (כותיה) דאיכא דאמרי עיקר. ואע"ג דאמרינן לעיל דתולה תחתון בעליון הייט כשהן מין אחד דאמרינן שבפעם אחת נתלכלך חלוקה למטה ולמעלה. אבל בשני מינין לא תלינן. דאי לא תימא הכי אשה [ש] שנמצא עליה שום לכלוך על חלוקה לא יטמא בה שום כתם דנימא דכי היכי דבא לכלוך זה עליה בלא דעתה הכי נמי בא הכתם מעלמא בלא ידיעתה (לח): **מתני'** (לט) עד ד שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם אם עגול טהור ואם משוך טמא דברי ר' אלעזר בר' צדוק. ומשוך טמא אפילו כל דהו. עגול טהור עד (מ) שיהא בו כגרים ועוד. ובכתם מודה רבי אלעזר בר' צדוק דאף במשוך בעינן

הגהות הב"ח א כתבו בתוס' דהאידנא: ב דאימור עליון דם: ג טהורה ה"מ היכא: ד עד שנתון תחת הכר. כ"ב פי' בחזקת בדוק ועיין מ"ש לעיל בפרק ב':

רש"י חזירים. אוכלים שקצים ורמשים ומתיזים דם: דדוקרת. טבחים הרבה ואשפות ושקצים מצויים בה: ז טיפי דמים למטה. כלומר קטנים: למעלה. גדולים: ח נמצא עליה כגרים ועוד. דהלכתא כרב חסדא דמיקל: כיון דבעלמא. היכא דליכא ועוד תליא כגרים במאכולת השתא נמי תליא האי גרים במאכולת אחרינא: נתעסקה בכגרים. דם צפור או קילור. אבל הכא דנתעסקה תליא. כגרים בדם צפור ועוד דם מאכולת הוה: נמצא עליה מין אחד. מדבר הדומה לכתם כגון קילור או שרף ואח"כ מצאה על חלוקה כתם אפי' אין מראיתו דומה לאותו המין תולה בו: נתעסקה שאני. דכיון דנתעסקה במין אדום היכי תלינן ביה כתם שחור אבל נמצא עליה מין אדום תולה בה כתם שחור דאמרי' כי היכי דניתן עליה האי מין בדלא ידעה ה"נ הוה עליה מינה אחרינא ולא ידעה: משוך כל דהו טמא. דכיון דאמר משוך מגופה אתי ובמשיכה תליא טמאה אפי' בכחרדל טמאה: בכתם. שעל חלוקה:

הדרן עלך הרואה כתם

מעדני יום טוב

דספק עברה ט': [כ] והכל לפי הענין כדאמר רב נחמן ט'. כלומר מביא ראיה שאין הדבר תלוי בים גם חזירים שהרי דוקרת אע"פ שלא היו בה חזירים לא היו חוששים לכתמיהן מפני שהיו טבחים הרבה ואשפות ושקצים מצויין בה א"כ אף אנו נאמר דעיר שאין בה שרצים ונבילות מוטלין בשוק שינקרו בהם החזירים אע"פ שיש בה חזירים חוששין בה לכתמיהן. ב"י: [ל] כדאמר ר"נ. בגמרא גרס ר"נ בר יצחק וכן העתיק הרשב"א בת"ה: [מ] אמר רב המנונא. בגמרא גרס רב הונא: [נ] דא"ר אבהו א"ר יוחנן. ובגמרא ל"ג א"ר יוחנן אבל בפ' אלו טריפות בגמרא דף נ"ה גרס ושם סי' מ"ד לא העתיק כן רבינו ואע"ג דל"ג ליה רבינו מ"מ שפיר פסק רבינו כרב חסדא ואפילו אי גרס רב הונא דפליג עמיה ורב הונא רבו של רב חסדא היה כדכתב רבינו בפ' מי שמתו ובפ' כל כתבי ובפ' המקבל ואין הלכה כתלמיד במקום הרב אלא מאביי ורבא ואילך מ"מ כיון דר' אבהו קאי כוותיה ס"ל ולא מצינו שהיה רב הונא גדול ממנו דר' אבהו תלמיד ר' יוחנן ורב הונא תלמיד דרב ובשל סופרים הלך אחר המיקל וכ"ש בכתמים כמ"ש רבינו בפ' דלקמן סי' ח': [ס] פי' מצאה כתם למעלה. גרסי' בדפוס ישן וכן פירשו התוס' ודלא כפירש"י שהקשו עליו אמאי נקט למעלה ולמטה ה"ל למנקט גדולים וקטנים ועוד הקשו עליו בפירושו שבגמ' דאהך ברייתא: [ע] עד כגרים ועוד. כלומר ועד בכלל שאם יש בו כגרים ועוד שא"א לתלות העליון במאכולת אלא מעלמא אתי או נתלה בו התחתון ומיירי כשהתחתון יותר מכגרים דאל"ה א"צ לתלות בעליון ובתוס' ל"ג עד כגרים ועוד אלא גרס עד כגרים וכן עיקר דהא אליבא דברייתא מהדרינן ולא קתני בה אלא כגרים והשתא פירושא עד כגרים ולא עד בכלל וכדמסיק שאם העליון אין בו אלא כגרים כו' והקרוב אלי שיש חסרון וטעות סופר בדברי רבינו שצ"ל עד כגרים ובתחתון כגרים ועוד: [פ] דאימור דם מאכולת הואי. כלומר העליון היה דם מאכולת שהרי אין בו אלא כגרים ויכולין לתלותו במאכולת ואין כאן רגלים לדבר דאתא בה דם מעלמא וכ"כ התוס'": [צ] וכל שכן בכתמים. נ"ל מדא"ר אבהו לעיל סי' ז' כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגרים של כתמים: ה"ג אין תולין בו מרובה ת"ש נתעסקה: [ק] נמצא למעלה מן החגור ט'. דאי הכל למטה מן החגור כיון שהיא יודעת שלא נתעסקה באותו המין טמאה היא מפני אותו המין והיאך אפשר דתולין בו מינים אחרים כדי לטהרה אלא ודאי בנמצא למעלה מן החגור מיירי דמשום מין אחד טהורה היא אפי' אין לה במה לתלות ומפני שאר מינין שנמצאו למטה מן החגור היה ראוי לטמא אלא שאנו תולין דכמו שכתם העליון אתיא מעלמא בלא ידיעתה כן באו הכתמים התחתונים. ב"י: [ר] משום דסבר (כותיה) דאיכא דאמרי עיקר. עיין בפרק קמא דמסכת ע"ג סי' ג': [ש] ה"ג שנמצא עליה שום לכלוך על חלוקה וכן העתיק הב"י:

והכי

דברי חמודות

היא שאיש דסברי דבאתרא דשכיח קצת תלינן דכיון דלא שכיח טובא צריך הוכחה שהכתם יהיה ארכו כרחבו אבל באתרא דשכיח טובא אפי' אין ארכו כרחבו תלינן לר"ה וכיון דקי"ל כר"ח דאין חילוק אלא באתרא דשכיח טובא ליכא לפלוגי בין ארכו כרחבו לאין ארכו כרחבו ע"כ: (לב) וכתם למטה כו'. ובסוף פירקין מסיק רבינו דע"כ לא אמרי' דתולין תחתון בעליון אלא כשהן ממין אחד וכו': (לג) שהרי היא יודעת שלא נזדקרה. ואע"ג דלעיל סעיף ח' כתבתי בשם הרשב"א מסתמא אינה חוששת שמא נזדקרה והכא בעינן שתהא יודעת שלא נזדקרה שאם אינה יודעת בודאי שלא נזדקרה חוששין שמא נזדקרה ושני הכתמים באו לה מגופה הכא שאני שיש בה עוד ריעותא אחרת בכתם התחתון ואם היינו [באים] לומר לא נזדקרה ומעלמא אתא וא"כ נתלה גם הכתם התחתון באה לומר כמו שזה בא מעלמא כך האחר בא מעלמא וכבת אחת נתלכלכו הוו להו שתי תלויות לקולא וכולי האי לא מקלינן. רמ"י ז"ל: (לד) ויראה לחומרא כפשטא דברייתא כו'. אבל הרמב"ם פסקה לקולא שכתב בפ"ט נתעסקה בדם שא"א שיהיה ממנו כתם אלא כגרים ונמצא עליה כשני גריסין הרי זה תולה כגרים בדם שנתעסקה בו וכגרים במאכולת נמצא הכתם יותר מכשני גריסים טמאה וכתב המגיד שיש שפסקו כן והרשב"א כתב בת"ה הארוך מועט ומרובה שאמרנו לא שיהא המרובה מרובה מעט מן הכתם שנתעסקה בו וכגון שנתעסקה בפחות מכגרים ועוד ונמצא עליה גרים ועוד אלא בנתעסקה בכגרים ונמצא עליה ב' גריסים ועוד אבל כשנתעסקה בכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד מבעי בעי לה רבי ירמיה והתיא לנמסבעה כו' ודחינן כו' ופסק הר"מ לקולא וכדדחינן כו' וז"ל בת"ה הקצר האשה שנתעסקה בכגרים ונמצא עליה כשני גריסין ועוד טמאה נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד טהורה שאני אומר כתם זה מעסק הכתמים הוא וכבר היה שם דם מאכולת שנצטרף אליו עד שחזר ליתר מכגרים אבל כשיש שם ב' גריסים ועוד אפילו את"ל שהיה דם מאכולת כבר ביארנו שאין דם מאכולת מגיע ליתר מכגרים ועסק כתם זה שנתעסקה בו לא היה יתר מכגרים א"כ ועוד זה מהיכן בא לפיכך טמאה ע"כ ובנתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה שני גריסים אינו מבואר בדברי הרשב"א מה דינו ובטור אחר שכתב לדברי הרשב"א שטיהר בנתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד כתב שהרמב"ן טיהר בנתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה ב' גריסים וכתב עלה ב"י וז"ל אומר אני שגם מדברי הרשב"א יש ללמוד כן שכתב נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד טהורה כו' אבל כשיש שם ב' גריסים ועוד אפילו ת"ל שהיה שם דם מאכולת כו' ולפיכך טמאה משמע דאינו מטמא בנתעסקה בפחות מכגרים עד שתמצא שני גריסים ועוד וכל בציר מהכי טהורה ובכלל כגרים ועוד שטיהר הוא ונראה שיצא להם ז"ל זה מפני שהם פוסקים בעיא דרבי ירמיה לקולא וכדדחי ליה דכי מטמיא ברייתא בנתעסקה בכגרים ונמצא עליה שני גריסים ועוד מהו דתימא שקיל כגרים דם צפור שדי בי מלעי כו' ומשמע להו דדוקא בנמצא עליה שני גריסים ועוד הוא דלא אמרי שקיל דם צפור שדי בי מלעי אבל בפחות מכאן כגון שלא נמצאו אלא שני גריסין אמרינן שקיל דם צפור שדי בי מלעי הלכך אפילו נתעסקה בפחות מכגרים ונמצאו עליה שני גריסין אמרינן שקיל דם העסק שדי בי מלעי ז"ל הכא ליכא שיעורא וז"ל הכא ליכא שיעורא אבל כשנמצא עליה שני גריסים ועוד אשמעינן ברייתא דאפילו נתעסקה בכגרים לא אמרינן שדי בי מלעי כך נ"ל לדעתם ז"ל עכ"ל הב"י ובאמת שזו היא קולא גדולה דמאי שנא לענין סברת שדי בי מלעי אם הוא מועט או מרובה שאם יש לנו לומר שדי בי מלעי במועט כך היה לנו לומר כן במרובה ומכיון שאין אנו אומרים שדי בי מלעי במרובה אף במועט אין לנו לומר כן וכבר הרגיש רמ"י ז"ל בחולשת סברת הב"י ופי' דשאני כשמצאה כשני גריסים ועוד שאע"פ שנתעסקה בכגרים כיון דאיכא הרבה דם יותר משיעור מאכולת כפניו לא רצו להקל בכך במלתא דלא שכיחא דמתרמי הכי שהיה בי מלעי אבל הכא דם מועט הוא מעט יותר משיעור דם מאכולת אחת הקילו לתלות אפילו במלתא דלא שכיחא כולי האי בצרוף שמא מאכולת גדולה היתה כאן וכולו דם מאכולת הוא וה"ל כמו תרי ספיקי ע"כ וגם זה דחוק מאוד דהא מ"מ נמצא יותר מדם מאכולת על דם העסק ולמה נקל בכאן יותר מדלעיל ובמקצת ספרי הטור לא נמצא כן אלא שכתב שהרמב"ן טיהר בנתעסקה בכגרים ונמצא עליה שני גריסין וא"ת ומאי קמ"ל בזה יותר מדינו של הרשב"א שטיהר בין נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד ויש לומר דעובדא קא משמע לן שאף על פי שיש לומר שמא דם העסק לא נכתם כולו על בגדיה וא"כ יש כאן כגרים ועוד שלא בא מן העסק קמ"ל דלא אמרינן הכי אלא תלינן שדם העסק כולו בא עליה וזהו ג"כ טעם הרמב"ן דאסבר לה הכי בנתעסקה בכגרים ומצאה כשני גריסין ולא אסברה לה כבעיא דר' ירמיה בנתעסקה כגרים ומצאה כגרים ועוד וא"כ נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא כגרים ועוד אבל אה"נ שאם נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה שני גריסים דטמאה לכ"ע ובכלל נמצא כגרים ועוד יותר ממה שנתעסקה בו הוא דטימאו הרמב"ם והרשב"א גם כן ואין הכרע למה שלמד הב"י מלשון הרשב"א שהרי יכול לומר דבכלל מ"ש האי ועוד מהיכן בא לפיכך טמאה יש גם כן בכללו כל שנמצא ועוד מכגרים יתר על מה שנתעסקה בו ונוסחא זו שבס"א שבטור מצאתיה ג"כ בטור כתוב בקלף בשנת קנ"ה לפרט וכן עיקר לפי דעתי גם נ"ל שרמ"א ז"ל שהגיה על מ"ש הש"ע בשם הרמב"ם שכתבתי לשונו וכתב עליו רמ"א וז"ל ויש מחמירין ומטמאים בכל זה ומ"מ נראה דיש לסמוך אמקילין דבכתמים סומכין להקל ע"כ ואח"כ כתב הש"ע לדיני הרשב"א והרמב"ן לטהר בנתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד וכן בנתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כשני גריסים וכתב עליו רמ"א ויש מחמירין ומטמאין ולא ביאר בכאן דיש לסמוך אמקילין וי"ל דלא קיימא הגהתו זו אלא על בבא השניה דינו של הרמב"ן בנתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כשני גריסים וזהו טעמו של רמ"א שנ"ל קולא גדולה להקל בנתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה ב' גריסים מאחר שיש כאן כגרים ועוד יותר על מה שנתעסקה בו ועל בבא זו בלבד הוא שהגיה שיש מחמירין ומטמאים ורצונו לומר שיש להחמיר ולא לסמוך על המקילין בזה ועל בבא הראשונה דנתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד לא הוצרך להגיה לפי שזהו בכלל הגהתו הראשונה שעל דברי הרמב"ם בנתעסקה בכגרים ומצאה כשני גריסין דטעם אחד לשני אלו הדינים דמאן דמיקל בהא מיקל נמי בהא ולא הוצרך להגיה כך נראה לי ועיין בסימן דלקמן ובסעיף ל"ו עוד מדינים אלו: (לה) נתעסקה שאני. וכתב הטור כד"א אדום בשחור ושחור באדום אבל אדום באדום ושחור בשחור אפילו אם אינו ניכר ממש שדומה לו תולה בו כגון שנתעסקה במי תלתן או במי בשר או בקילור אדום קצת תולה בו האדום ופי' הב"י שכן משמע מדאמרינן בגמ' (ריש סי' ו') תניא להא דת"ר מעשה ותלה ר"מ בקילור אדום ורבי בשרף שקמה ולא קאמר שהקיפוה לכתם לראות אם דומים לו ושהם קילור אדום אינו אדום הרבה שהרי הדבר האדום מעורב עם דברים אחרים שאינם אדומים וכן פסק הרשב"א וכ"כ רבינו ירוחם ומ"ש כגון שנתעסקה במימי תלתן או במימי בשר כ"כ הרשב"א והביא ראיה מדתנן בפרק כל היד אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי וב"ה מתירין ואמרינן עלה בגמ' ב"ה הייט ת"ק כלומר דאמר ה' דמים טמאים באשה אלמא דת"ק נמי כמימי תלתן וכמימי בשר צלי מטהר ומשני איכא בינייהו לתלות כלומר לרבנן אין טהור לגמרי אלא שאין שורפין עליו את התרומה אבל מתלא תלינן ולב"ה אפי' מתלא לא תלינן וכתב הרא"ש ז"ל מדקתני במראית הדמים מימי תלתן ומימי בשר צלי ש"מ דמראה אדום יש להן וכיון שתולין מן הסתם אדום באדום אם נתעסקה במימי תלתן או במימי בשר צלי תולה בהם את הכתם וכ"כ הרשב"א בשם הראב"ד (והרשב"א) [והריטב"א] ז"ל עכ"ל הב"י וכתב הרשב"א בת"ה הארוך וז"ל עכשיו שאין אנו רואים דמים יש מי שאומר כשם שאין רואין דמים כך אין תולין בכתמים שאין תולין אלא במה שדומה לו וכיון שאין אנו בקיאים במראות איך נידון מהדומה לו כדי שנתלה בו וסומכין על זה דאמרי' בפ' כל היד גבי איזהו אדום כדם המכה מאי כדם המכה אמר רב יהודה אמר שמואל כדם שור שחוט ועירא אמר רבי חנינא כדם מאכולת של ראש איתביה הרגה מאכולת הרי זו תולה בה מאי לאו דתולה גופה לא דרישא ואמרינן נמי התם אמר רבי אבהו כדם אצבע קטנה שנגפה וחיתה וחזרה ונגפה ולא של כל אדם אלא של בחור שלא נשא אשה ואקשינן והא רבנן אמרי תולה בבנה ובבעלה בשלמא בנה משכחת לה אלא בעלה היכי משכחת לה ומשני כגון בחור שנשא אשה אלמא אין תולין אלא א"כ דומה לו ולאו מילתא היא דהתם היינו טעמא משום דקס"ד דמתני' תולה כל כתם במאכולת או בבנה ובבעלה קאמר ואפילו כתם אדום שבאדומים ומשום הכי אקשינן אם איתא דאדום אינו דומה למאכולת של גוף היאך תולה בו אדום שבאדומים שאינו דומה לו וכן היאך תולה אותו בבעלה שדמו אינו אדום כל כך אבל מי שאינה יודעת בדמיונות או שהלך מראה הדם והצבע שנתעסקה בו מנגד עיניה תולה בו כל כתמה לכ"ע אא"כ ברור שאינו דומה כגון שהכתם אדום והיא לא נתעסקה אלא בשחור א"נ שנתעסקה בדבר מועט והכתם מרובה וכיוצא בזה הא בענין אחר תולה לעולם מן הסתם שהכתמים דרבנן הם ולא אמרו הדבר להחמיר אלא להקל ותדע לך שאותה אשה שבאת לפני ר"ע ואמרה לו ראיתי כתם א"ל שמא מכה יש ליך והיא יכולה להתגלע ולהוציא דם אמרה לו הן וטיהרה ר"ע כדאיתא במתני' ולא הצריכו להביא הכתם לפניו ולגלע המכה ולהוציא דם אלמא תולין מן הסתם כמו שאמרנו וכן דעת הר"א ורבותינו הצרפתים ז"ל עכ"ל: (לו) בקרן כרכום. לישנא דמתני' דסוף פרק כל היד ושם פירש"י כווית גן שכרכום גדל בו ע"כ משמע דהגן עצמו מראה אדמימות יש בזוית שלו ששם גדל הכרכום וזהרורית היוצא ממראות הכרכום מאיר לזוית היא עד שנראה אדום ואין נראה כן בגמ' דתנא לח ולא יבש ותנא תדא כתחתון ולא כעליון ותניא אידך כו' ואמר אביי תלתא דרי כו' וא"ל אבהו בגושייהו שנינו כלומר ולא לאחר תלישתן ש"מ דבכרכום עצמו הוא דמדמינן הלכך נראה כפי' הרמב"ם שכתב בפירושו וז"ל ופי' קרן כרכום הוא שבכרכום נגזר מן קרן עור פניו ע"כ והטור העתיק בכאן כרכום ולא הזכיר קרן כרכום: (לז) משום דסבר דהיכא דאמרי עיקר כו'. וגם הרמב"ם לא הזכיר דין לישנא קמא דרבא וכתב המגיד בשם הרמב"ן לא הזכירו ואפשר שהטעם מפני שהם סוברים דלישנא בתרא פליג אלישנא קמא ולפום לישנא בתרא מעולם לא אמר רבא לישנא קמא הלכך נקטינן כלישנא בתרא לחוד ע"כ וכתב הרשב"א בת"ה הארוך על לישנא קמא דרבא דהך דקתני במועט דאין תולין בו מרובה דדוקא ביודעת בבירור שנתעסקה במין מועט מן הכתם הנמצא אבל כשאינה יודעת בבירור שיעור שיהיה דכתמים דרבנן והולכים בו להקל וכ"כ הר"א ז"ל עכ"ל וכתב ב"י שאע"פ שהרשב"א והר"א פסקו כלישנא קמא ור"ת והרמב"ם והרא"ש פסקו שאין הלכה כלישנא קמא דרבא מ"מ בדין זה נ"ל דאינהו נמי מודו ביה כיון שאינה יודעת בבירור כמה היה ע"כ: (לח) תנן בפרק דלקמן שבעה סמנים מעבירין על הכתם רוק תפל ומי גריסים ומי רגלים שהחמיצו ונתר ובורית קימוניא ואשלג העביר עליו שבעה סמנים ולא עבר הש"ו צבע וכתב הרמב"ם בפ"ט מהלכות איסורי ביאה וז"ל כל כתם שנמצא על הבגד שאין לו במה יתלה אין מטמא עד שיודע שהוא דם ואם נסתפק להם שמא הוא דם או צבע אדום מעבירין עליו ז' סמנים אלו על הסדר אם עבר או כהה עינו הרי זה כתם דם וטמאה ואם עמד כמות שהוא הרי זה צבע וטהורה וכתב המגיד דעת רבינו לפי' הנ"ל הוא שאם האשה מצאה כתם וברור הדבר שהוא דם טמאה ואם הדבר מסופק אם הוא דם או צבע מעבירת עליו שבעה סמנים ואם עמד בעיניו הרי זה צבע וטהורה ואם אינה מעברת עליו ודאי טמאה מספק שאין זה ספק של דבריהם דהולכים בו להקל שהרי כבר אנו יכולין לעמוד על עיקרו של דבר בבדיקה וזה נ"ל ברור בדעת רבינו דכל שאינה בודקת בסמנים הרי היא טמאה והבגד טמא ומ"מ אינו מטמא עד שיודע שהוא דם ר"ל שאינו מטמא טומאה ודאית שלא יהא לה בדיקה שאם היה דעתו לומר שכל שנסתפק הדבר ולא בדק בסמנין טהורה הוה ליה למימר נסתפק להם שהוא דם או צבע אדום טהורה ואם העבירו שבעה סמנין ועבר או כהה הרי זה דם וטמאה וכן מתבאר מדבריו פרק ד' מהלכות מטמאי משכב ומושב בדין טומאת הבגד דכל שאינה מעברת הסמנים טמא והרשב"א הסכים לזה בפסקי הלכותיו שכל שנסתפק הדבר והעבירו עליו הסמנים הרי זו טהורה אפי' לבעלה אלא שהוא ז"ל הבין דברי רבינו בדרך אחרת לומר שדעת רבינו לומר דכל שלא בדקה בסמנים אינה חוששת מספק וכן חשב הר"א בכוונת רבינו וכתב בהשגות אינו מטמא עד שיודע שהוא דם א"א זה אינו אלא אף הבגד מטמא עד שיודע שהוא צבע על ידי הבדיקה עוד כתוב שם ואם עמד כמות שהוא הרי זה צבע וטהורה א"א טעה בזה שאין זו הבדיקה לטהר האשה אלא לטהר הבגד וכן דעת הרמב"ן כדבריו שאין בדיקת הסמנים דבר ברי לטהר את האשה לבעלה ולא הוזכרו בגמ' אלא לענין מגע ע"כ וכבר כתבתי שדעת הרשב"א מסכמת בזה לדברי רבינו שכל שהעבירו עליו סמנין ועמד כמות שהוא הרי זו טהורה לבעלה וכן נ"ל עיקר עכ"ל המגיד ז"ל וכתב הב"י וז"ל ובאמת שמה שפי' בדברי הרמב"ם הוא נכון וברור ולפי זה אין מחלוקת בין הפוסקים לענין הדין דלכ"ע אם הוא מסופק אם כתם זה דם או צבע טמאה מספק אפילו לא העביר עליו סמנין מיהו היכא דהעביר עליו סמנין ועמד כמות שהוא בהא איכא פלוגתא להרמב"ן טמאה לבעלה ולהרמב"ם והרשב"א והמגיד טהורה אבל קצת מפמותם של אלו השבעה סמנים לא נתברר לנו עכשיו הלכך לדידן נפל ענין העברת שבעה סמנים בבירא ע"כ: (לט) עד שהוא נתון תחת הכר כו'. והוא בדוק לה וכמו שכתבתי בפ' כל היד סעיף י"ד ועיין שם: (מ) עד שיהא בו כגרים ועוד. ומיהו אם יש מקום לתלות בו בהני גווני דנתבאר בפירקין תלינן ביה אפילו אם הוא ביותר מכגרים וכמו שכתבתי כבר בשם הב"י בפרק כל היד סעיף ע"ז ע"ש:

הדרן עלך הרואה כתם

בגדים ועוד [ח] והכי תניא בתוספתא משוך טמא מפני דם הקיטוח: גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' אלעזר בר' צדוק: הדרן עלך הרואה כתם

האשה פרק תשיעי

א [דף נט ע"ב] (א) **האשה** שהיא עושה צרכיה וראתה דם רבי מאיר אומר אם עומדת טמאה אם יושבת טהורה. רבי יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה. [א] (ב) איש ואשה שעשו צרכיהן בתוך הספל ונמצא דם על המים רבי יוסי מטהר. רבי שמעון מטמא שאין דרך האיש להוציא דם אלא שחזקת דם מן האשה: **גמ'** מאי שנא עומדת דאמרינן מי רגלים הדור למקור ואייתי דם יושבת נמי נימא הדור מי רגלים למקור ואייתי דם. אמר שמואל במזנקת. פירש"י אבל עומדת אי אפשר לה לזנק. וקשה לפירושו דא"כ לפלוג ביושבת בין מזנקת לשותתת דהוי רבותא טפי לאשמועינן דאפילו יושבת טמאה בשותתת וי"ל דעומדת פסיקא ליה דאין צריך לפרש בשותתת [ב] דכל עומדת שותתת. אי נמי לרבותא דרבי יוסי נקטיה דאפילו בעומדת ושותתת מטהר. ומיהו נראה לפרש דעומדת אפשר לה לזנק והכי פירושא דסוגיא דשמעתין יושבת נמי נימא מי רגלים הדור למקור ואייתי דם. דסלקא דעתך דמתני' איירי בכל ענין בין בשותתת בין במזנקת. הלכך פריך דכי היכי דבעומדת טמאה בחדא לריעותא במה שאין רחמה נפתח שיוכלו מי רגליה לצאת להדיא אלא נעצרין שם ואיכא למימר דהדור למקור ואייתי דם ואע"ג דאיכא חדא לטיבותא דמזנקת. יושבת נמי תהא טמאה היכא דשותתת כיון דאיכא חדא לריעותא. ומשני כולה מתניתין איירי במזנקת ותרתי לטיבותא בעינן. הלכך עומדת ואע"ג דמזנקת טמאה כיון דאין רחמה נפתח. ויושבת נמי אי שותתת טמאה. והא דלא מפליג ביושבת לטמאה היכא דלא זינקה דניחא ליה טפי לאשמועינן דעומדת טמאה אע"ג דזינקה (ג) ולהך פירושא לא אשכחן דמטהר ר' יוסי בעומדת ושותתת כיון דרבי מאיר לא איירי אלא במזנקת ור' יוסי טיהר מה שטימא ר' מאיר אבל בעומדת ושותתת דלא איירי ביה רבי מאיר לא אשכחן דמטהר ביה רבי יוסי [ג] והא דמוקי הש"ס יושבת דמתני' ביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל א(ד) נראה דהיינו דוקא לר"מ דמטמא ביושבת ושותתת הלכך במזנקת נמי איכא למיחש דבתר דתמו מיא ופסק הזינוק ואין המים יוצאין בגבורה הויא לה כמו שותתת וחזרו מי רגלים למקור והביאו דם. [ד] אבל לרבי יוסי דמטהר עומדת בחדא לטיבותא דמזנקת ביושבת ושותתת נמי לא חיים דלמא בתר דתמו מיא אתא דם ומטהר יושבת בכל ענין. אמר שמואל ואמרי לה אמר רב יהודה אמר שמואל (ה) הלכה כרבי יוסי וכן אורי רבי אבהו [ה] א) לעולא הלכה כרבי יוסי:

ב **מתני'** (ו) השאילה חלוקה לעובדת כוכבים או לנדה (ז) הרי זו תולה בה: **גמ'** אמר רב בעובדת כוכבים [דף ס ע"א] הרואה פירוש שהגיע זמנה לראות וכבר ראתה פעם אחת [ו] אע"פ שעתה לא ראתה. ופעמים שהאשה תולה בעצמה כגון אם היה לה חלוק בדוק (ח) ולבשתו בימי נדותה ואחרי טהרתה לבשתו ומצאה עליו כתם (ט) תולה בימי נדותה. ת"ר תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה ובסופרת שבעה שלא טבלה. לפיכך היא מתוקנת וחברתה מקולקלת דברי ר' שמעון בן גמליאל. רבי אומר אינה תולה לפיכך שתיהן מקולקלות.

הגהות הב"ח א ומזנקת לתוך הספל אבל ביושבת על תוך הספל טמאה נראה הייט דוקא לרבי מאיר:

רש"י פרק ח א האשה אם עומדת. מפרש בגמ': **צרכיהן**. מי רגלים: **ר' יוסי מטהר**. דהא אפי' באשה גרידתא מטהר דליכא אלא חד ספק ספק בא מן המקור ספק בא ממקום מי רגלים וכ"ש הכא דדילמא מאיש אתו ובגמ' פרכינן השתא בחד ספק מטהר בתרי ספקי מבעיא: **גמ' במזנקת**. מקלחת דכיון דנפק בקילוח כי אורחא לא דחיקא ולא הדור מי רגלים למקור ואין דרך דם מקור לצאת עם מי רגלים אבל שותתת איידי דאוקמא אנפשה הוא ואיכא למימר הדור כאילו עומדת אבל עומדת א"א לה לזנק: **מתני' השאילה** חלוקה לכותית או לנדה. ואח"כ לבשתה היא ומצאה עליה כתם הרי זו תולה בה וטהורה דכיון דנדה היא לא מקלקלא לה מידי וכותית נמי טמאה ותליא בה אבל ישראלית טהורה שאלה חלוק מחברתה טהורה ואח"כ לבשתה חברתה שתיהן טמאות כדקתני שלש נשים כו' דכיון דלאי תליא בה מקלקלא לה מאי חזית דמקלקלא לה לסך טפי מהך: **גמ' הרואה**. שגדולה היא וידעינן בה דכבר ראתה: **בשני שלה**. אם השאילתה לשומרת יום כנגד יום בשני שלה תולה בה ואע"ג דלא הוחזקה רואה היום כיון דמעינה פתוח תולה בה ואע"ג דמקלקלא לה פורתא דצריכא לשמור יום המחרת כיון דטמאה השתא: **ובסופרת** שבעה. נקיים אחר זיבה ואע"פ שמקלקלה הרבה שסותרה כל ימי ספירתה וצריכה לספור ז' נקיים הואיל ועכשיו טמאה תולה בה: **ותברתה מקולקלת**. שומרת יום צריכה עוד לשמור שלישי בשביל כתם זה ואם סופרת היא סותרת כל שלפניה: **ר' אומר** אינה תולה. הואיל ומקלקלא לה מאי חזית דמקלקלת להך טפי מהך:

דברי חמודות

פרק ט (א) **רבי** מאיר אומר אם עומדת טמאה אם יושבת טהורה. בר"פ הרואה כתם פרכינן עלה היכי דמי [אי] דהרגשה יושבת אמאי טהורה ומשני אימא הרגשת מי רגלים הוי עומדת הדור מי רגלים למקור ואייתי דם יושבת טהורה וז"ל הרמב"ם בפ"ה מהא"ב שאפילו הרגישה גופה ונזדעזעה אינה חוששת שהרגשת מי רגלים מן החדר ודם זה דם המכה בחלחולת או בכוליא עכ"ל וכן פסק הרמב"ן ז"ל בהלכותיו: (ב) **איש** ואשה כו' רבי יוסי מטהר. כבר כתבתי במ"י משמא דגמרא דממשנה יתירה זו דמתרת בספק ספיקא וכבר שנינו ברישא דר"י מטהר אפילו בספק אחד שמעינן מינה דלא תימא בדיעבד אבל לכתחילה לא קמ"ל וכתב המרדכי דמיהו רבינו תננאל פירש דה"מ בתרי ספקי אבל בחד ספקא דיעבד אין לכתחילה לא והיכא דיושבה על שפת הספל ונמצא דם על שפתו ועומדת אפילו בתוכו ליכא אלא חד ספק ונכון להחמיר כפי' ר"ת ע"כ וגם התוס' בפרק כל היד דף י"ד בד"ה ור"י מטהר כ' דלר"ת לא קאי אף לכתחילה דאמרינן בגמ' אלא אסיפא ולא ארישא לפי פר"ת פי' דר"י לא לגמרי מטהר אלא משום נדה ולא משום כתם ואף רבינו כתב כך בשם ר"ת שם סימן ב' גבי בדקה בעד שאינו בדוק לה כו' דאיכא נמי פלוגתא דרבי מטמא ור' יוסי מטהר וכתב דר"ת פי' שלא טיהר אלא משום נדה ולא משום כתם ושם בגמ' דר"י לטעמיה דטיהר נמי באשה שעושה צרכיה וא"כ לשטת ר"ת הכא אינו מטהר ר"י משום כתם וכמ"ש התוס' שם וא"כ קשיא על רבינו שהיה לו לפרש כך אליבא דר"ת כמו שמפורש שם ולא עוד אלא דהתם להלכתא כתבו והכא לא הזכירו כלל וצ"ל דס"ל לרבינו דאע"ג דמדמה התם להכא לא לגמרי מדמינן אלא אע"ג דהכא ס"ל ר"י דטהורה לגמרי אפילו הכי התם גבי דבדקה כו' מטמא משום כתם וכדס"ד דתוס' התם ומה שדחו התוס' לזה משום דא"כ מאי פריך התם והאר"י בר חנינא לא טימא ר"מ אלא משום כתם ואילו הכא טימא רבי משום נדה ומאי קושיא והלא יש להחמיר טפי בעד שאינו בדוק לא מהאשה שעושה צרכיה י"ל דרבינו סובר דכולי האי לא מחמרינן לטמא משום נדה אא"כ שגם גבי אשה שעושה צרכיה מטמאים משום נדה אבל כשאם אין מטמאים משום נדה שוב אין לנו לטמאות משום נדה גם בעד שאינו בדוק דאין להחמיר כולי האי משא"כ אם נאמר דגבי אשה שעושה צרכיה טהורה לגמרי ואפ"ה מטמאים בעד שאינו בדוק משום כתם שזו אינה תומרה כל כך שהרי יש כמה קולות בכתם משא"כ להחמיר לטמאה משום נדה ובאשה שעושה צרכיה אין מטמאין אלא משום כתם כך נ"ל לומר לסברת רבינו והב"י סימן קנ"א כתב טעם לדברי ר"ת משום דדיעבד לא שייך אלא בטהרות הלכך ספיר במלתא קמא דמתני' לא איירי לבעלה ואע"ג דלענין בדיקה מחמרינן בטהרות מלבעלה כדאיתא בפ"ק משום דגזרת מעת לעת לא שייכא לגבי בעלה (ועוד הנ"ל טעמא דבגמרא דשמא מתוך שרואה אותה בודקת יסא לבו נוקפו ופורש ונמצא בטל מפריה ורביה) אבל בענין זה יש להחמיר לבעלה משום איסור כרת ועוד מדמסקינן בפרק כל היד דר"מ משום נדה מטמא לא נפליג בינייהו ונימא דר"י לא טיהר אלא משום נדה אבל מטמא משום כתם ועוד מדר' חייא התם בעד שאינו בדוק מטמא משום כתם אי אמרת דר"י ס"ל הכא דטהורה לגמרי א"כ ר' חייא דלא כמאן ונצטרך לומר דג' מחלוקת בנדון מתני' ר"מ מטמא משום נדה ור"י מטהר לגמרי ור' חייא מטמא משום כתם ולא מצינו כן במשנה ולא בברייתא ומשום כך תמה הב"י על הר"ן דדוחה לדברי הר"ש שכתב כן בשם ר"ת דמפרש דר"י טימא משום כתם וכתב שאין אלו אלא דברי נביאות ואין להם על מה שיסמוכו ולא ר"ת ז"ל חתים עלה דהא סמך גדול יש לו והאי הוא לקרותו ראיה ולפסוק כמותו ומ"מ מסיק הב"י דכיון שהפוסקים לא סמכו על זה והמגיד כתב בפי"א מהלכות א"ב דמשתנת דם עם מי רגליה הכל מודים שהיא טהורה הלכך לענין פסק הלכה כיון שהפוסקים פסקו לטהר אף לבעלה עליהם סומכים עכ"ל אבל רמ"א ז"ל כתב להא דהמרדכי בשם ר"ת דהיכא דהוה חד ספיקא טמאה וכתב עלה דהכי נהוג ומה שטימא ביושבת ואינה מקלחת יתבאר בסעיף ד' בס"ד: (ג) **ולהך** פירושא לא אשכחן דמטהר ר"י בעומדת ושותתת כו'. משא"כ לפירש"י דהא כל עומדת שותתת היא וכתב ב"י שמדברי הרמב"ם נראה שמפרש כפי' רש"י שהרי פסק בפ"ה מהא"ב דבין עומדת בין יושבת טהורה ולא חילק בין מזנקת לשותתת וכן פסק הרמב"ן בהלכותיו וכן פסק הרשב"א וכדאי הם לסמוך עליהם להתיר בכל גווני עכ"ל וכבר כתבתי בסעיף דלעיל מסקנתו של רמ"א ז"ל ועיין עוד בסעיף דלקמן: (ד) **נראה** דהיינו דוקא לר"מ כו'. אבל הגהות מיי' כתבו בפ"ה בשם הר"ם דאף ר"י לא טיהר ביושבת אלא ביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל ונמצא דם תוך הספל דליכא למימר דהא דאוקימנא בגמ' הכי ה"מ לר"מ דמחמיר אבל לר"י דמיקל טהור בכל ענין דהא ביושבת לא פליגי וכי היכי דלא מטהר ר"מ ביושבת אלא בשותתת ה"נ לר"י לפי שיטת ר"י שפירש דבעלה מתני' בין עומדת בין יושבת איירי במזנקת יש לפרש דר"י ה"ק כדפרישית ע"כ והר"ן כתב בתשובה דכל שקלא וטריא לר"מ איתמר ולא לר"י ועכ"ז מסכים אני למה שאמרת בשם הר"ם דביושבת ונמצא דם על שפת הספל מודה ר"י דטמאה אבל לא כמו שכתבת וכמו שמפרש והטעם שהזקיקוני לומר דמודה ר"י דעל שפת הספל טמאה משום דהיכי אפשר דשמואל ור' אבא תרוויהו ס"ל כר"י ושקלו וטרו אליבא דר"מ אם אינו ענין לאוקימתייהו אליבא דר"י כלל ולפיכך אני אומר דמודה ר"י ביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל ונמצא דם על שפת הספל ולא בתוך הספל דטמאה משום דרגלים לדבר דכתר דתמו מיא אתא דמא דאי לא בתוך הספל נמי מבעי ליה לאשכוחי אבל נמצא דם בתוך הספל ועל שפת הספל בכה"ג נמי פלוגתייהו דר"מ ור"י דר"מ חייש למיעוטא והיכא דלא מוכחא מילתא דהיתרא מטמא לה ור"י לא חייש למיעוטא כל היכא דלא מוכחא מילתא לאיסור מטהר לה ונמצא דם בתוך הספל ועל שפת הספל לא מוכחא מילתא כלל לפי שהדבר ידוע שמי רגלים דמזנקי מתחלתם בסופם שותתין וכיון שכן כמו שאתה אומר דביושבת באמצע הספל ונמצא דם בתוך הספל דלר"י טהורה משום דלא מוכחא מילתא דמסתמא אמרינן שדם זה עם מי רגלים בא ולא מן המקור כך י"ל בנמצא דם בתוך הספל ועל שפת הספל דליכא הכא הוכחה כלל שדם זה עם מי רגלים הוא בא וכשם שזנקו מתחלתן כך זינק עמהם הדם וזהו הדם הנמצא בתוך הספל וכמו שמי רגלים שתתו בסופן כך שתתו עמהם הדם וזהו שנמצא על שפת הספל ולרבי יוסי טהורה וזהו דעתו בזה עכ"ל ועיין בסעיף ב': (ה) **הלכה** כרבי יוסי. וכתב המרדכי בפ"ב דשבועות דאע"ג דקיימא לן כר' יוסי דמטהר ה"מ בנמצא בספל שאז דרך לבא עם מי רגלים אבל אם בדקה ואח"כ מצאה דם הסוה דם הוי מן המקור כיון דלא אתא ממש עם מי רגלים ע"כ וכתב ב"י דנראה דלדברי הרא"ש דמטהר יושבת בכל גוונא בהא נמי מטהר משום דאמרינן דעם מי רגלים בא ודאי ולא מדם מקור הוא ודם הזה שנמצא אח"כ אינו אלא תמצית הדם ההוא שיצא עם מי רגליה וכן נראה מתשובת הר"ן שאכתוב לקמן ומיהו דוקא שראתה דם ג"כ עם מי רגליה וגם ראתה אחר כך אבל אם לא ראתה בשעת השתנה ואחר שהשתינה בדקה ומצאה דם טמאה לכולי עלמא ולא מבעיא להר"ן דמטמאה בנמצא על שפת הספל ולא בתוך הספל אלא אפי' להרא"ש דמטהר בההוא שאני התם דלא ידעינן בודאי דבתר דתמו מיא אתא דם שאע"פ שלא נמצא אלא על שפת הספל אפשר שבסוף ההשתנה עד שלא כלו מי רגלים לגמרי אתא דם וכל שבא עם מי רגלים ודאי אינו מן המקור אבל הכא כיון שלא נראה דם עד אחר גמר השתנה ליכא למתלי במידי הילכך פשיטא היא דטמאה לכ"ע ע"כ וכתב רמ"א דיש להחמיר כסברת המרדכי ולי קשיא דמאי יש להחמיר קאמר דהא כבר מסיק דאין להתיר ביושבת אלא במקלחת דוקא כדברי המרדכי שכתבתי בסעיף ב' וכתב עוד רמ"א דמיהת אינה צריכה לבדוק אחר זה וכתב המרדכי שאם זאת האשה רגילה לראות דם תמיד אחר שעושה צרכיה אין לה היתר לבעלה אא"כ יעקר ממנה ג' פעמים ואם בג' פעמים לא תמצא תו לא חיישא אפילו לבדוק עצמה לאחר שתעשה צרכיה דכל לבעלה לא בעיא בדיקה ואם אינה רגילה לראות דם בכל פעם אלא לפרקים ואותם פרקים שוים בקביעות או בדילוג קבעה לה וסת עכ"ל ומ"ש דכל לבעלה לא בעיא בדיקה אינו מוסכם אלא כמו שנתבאר בסוף פ"ק ע"ש וכתב בהגהות שערי דורא תשובה בשם מהר"א ז"ל על אשה שיש לה חולי שקורין האר"ן ווינד"א ורואה דם בתוך צרכיה וקודם לכן ואח"כ לא ראתה ושאלתי אותו אם היא טהורה או טמאה והשיב לי שהיא טהורה כי אותו דם לא בא מן המקור כי אם מחמת הכאב שיש לה וטהורה לבעלה. גם שמעתי שמהר"ש רונקיל ז"ל היה מתיר אותן הרואות מכח האר"ן וווינד"א אכן לפי מ"ש מהר"ב שמריה על אשה שרואה כך שצריך לשאול שאינה רואה בשעת השתנה אלא ממקום מי רגלים ולא מאותו מקום אני רגיל לומר לנשים כה"ג לבדוק דבר זה כמ שהעתקתי בשם גדול וז"ל האשה שבא מנקב של מי רגלים צריכה להכניס מוך על מקום המקור ותשתין אם המוך נקי הוכחה דאינה מן המקור ע"כ וכן בדקו מקצת נשים על פי ומצאוהו נקי והזכרתי אתהן שקודם שיכניסו המוך יבדקו יפה יפה בחורין ובסדקים ובעומק ככל דין בדיקה ואח"כ יכניסו מוך הרבה בכל מה שתוכל ותשתין ואחר ההשתנה תקנח יפה יפה ואם צריך לה תרחוץ באותו מקום שמקנחת דהיינו מקום הבתולים או בית התיתון כי הנשים יודעות באיזה מקום מגיעות מי רגלים לרחם ואותו מקום תקנח דלעיל מחמת שנתלכלך במי רגלים ודם אח"כ תנגב יפה יפה ואח"כ תוציא המוך ואם הוא נקי הרי הוכחה ברורה שלא מן המקור הוא בא וכל זה הוא לנשים שהיה להן וסתות ושלא בשעת וסתה אבל זו שכתבת עליה דאין לה וסת א"כ יש להחמיר דהל"ל ולא לעולם לא תהא טמאה כמ"ש רז"ל אכן אם יש לה עונה כדרך הנשים אם אין וסתה קבוע כגון שפיתחה וסותירה ג' ימים או ד' או שבוע או פחות או יותר רק שיהא לכן עונה קבוע על שרגילה להמתין לכל הפחות מסוף ראייה כך וכך ימים נ"ל לפי עניית דעתי לסמוך אתקנתא דלעיל ועל דרז"ל להתיר באותן הימים שאינן בימי העונה אף כי היה ראוי אפילו בימי העונה להתיר ע"י תקנה דלעיל הואיל וכתבת שמאוד מצטערת בימי רגליה דכה"ג השיב מהר"ש להרא"ש דאפילו בשעת וסתה טהורה ברואה דם מחמת מכה אי וסתה דרבנן מ"מ לא מלאני לבי להקל כיון דאיכא מרבוותא דספקי דוסתות דאורייתא וגם כל אותה תשובה היתה על אשה שהיתה לה [מכה] בפרוזדור שהיתה מוציאה דם אבל בנדון דידן [לית] לה מכה מבוררת ומ"מ בין עונה לעונה נראה לסמוך על התירות דלעיל דבאותה תשובה היקל שלא בשעת וסתה אפי' אינה מרגשת דמחמת מכה קאתי תלינן בדם מכה למ"ד וסתות דרבנן וכתב המרדכי בשם מהר"ם דאם בדקה ג"פ בכה"ג דמותרת אח"כ בלא בדיקה וכמ"ש לעיל בשמו ע"כ וכתב האגור שפסק מהרי"ו מגלין על אשה שאין לה וסת קבוע אף בכל פעם שרואה ראתה בסימנים כגון מעטשת או חוששת בפי כריסה ועתה נתקלקלה ובשעה שיושבת על הספל שעושה צרכיה מאוד מצטערת ביציאת מי רגלים ולאחר שתעמוד מצרכיה בודקת עצמה ומוצאה לרוב פעמים על העד דם ואינו אדום ממש רק דיהה כמו מוגלא וזה נמשך לה שנים רבות והשיב לפי דעת מהר"ש להחמיר בדבר כמו שהביא המרדכי כיון שמוצאה דם על העד אבל מהר"ר שלום כתב שאם היא רואה תמיד ע"י כאב אז תלינן במחמת מכה וטהורה אבל אם רואה לפעמים בלתי כאב טמאה ועוד דכאן יש סמך לומר שלא בא מן המקור הואיל ואינו דומה למראה דם אלא למוגלא ואע"פ שאין בקיאין במראה דם לענין כזה מקילין ע"כ וכתב הר"ן בתשובה בנדון שלפניו הרי היא כשנמצא בתוך הספל ועל שפת הספל הרי אותו אבן אדום נמצא עם מי רגליה ולאחר מכאן ע"י בדיקה מחמת תמצית אותו שנשאר ממי רגליה ואין כאן הוכחה כלל דבתר דתמו מיא אתא דם ולר"י טהורה ועוד אני אומר דאפילו לר"מ אתתא שריא דלמעוטא דלא שכיח לא חייש ר"מ כדאיתא בפ' בנות כותים והא ודאי מיעוטא דמיעוטא דלא שכיח הוא משום דכי חייש ר"מ למיעוטא ה"מ כשיוצא עם מימי רגליה כעין אותו דם שרגיל לצאת מן המקור אבל כאן שאינו יוצא אלא כמין אבן אדום שהוא מפורסם לרופאים שרגיל להוולד בכליות ובשעת וסתה היא רואה דם כשאר נשים היאך נאמר דכי הדרי מי רגלים למקור מפקי דם כי האי ובשעה אחרת אינו יוצא ממנו כעין אותו דם כלל הא ודאי מיעוטא דלא שכיח הוא ואפי' ר"מ לא חייש ליה והאריך עוד בראיות ומסיק שאע"פ שאין בקיאין במראות דמים אין היתר זה מצד המראה אלא מצד עצמו הדברים שהם מובדלים ונחלקים אע"פ שהב"י כתב שלא היה צריך לראיות דבהדיא תניא בפרק המפלת תר"ה בר צדוק שני מעשים העלה אבא מטבעין כו' ששאלו חכמים לרופאים והי"ב דכותים הואיל וידוע לרופאים שאין דרך אבן אדום להוולד בחדר אלא בכליות תולין בכך הנה רמ"א ז"ל בד"מ השיב עליו דהא בלאותן מעשים עלמא מסקינן בברייתא דתטיל למים אם נמוחו טמאה ואח"כ הוצרך הר"ן להביא טעמים כדי להתיר בלא בדיקה או אפילו כשנמוחו במים ע"כ וכתב עוד הב"י שהמרדכי כתב בפ"ב דשבועות אשר שאלת על האשה שבשעה שהיא עושה צרכיה רואה דם על המים כמין קרטין קרטין כמין חול ואינם אדומים אלא דיהה חזרנו על כל הצדדים ולא מצאנו לה היתר אם בכל פעם שבודקת עצמה רואה דם בעד שמקנחת בו ואינו דומה לנדון דתשובת הר"ן דהתם לא היה חול אלא כמין חול ועוד שאח"כ היה מוצאה דם ממש בעד שבודקת בו משא"כ בנדון דתשובת הר"ן שהיה אבן אדום ממש ולא היתה מוצאה דם כלל עכ"ל הב"י ותימה שהרי גם בדברי תשובת הר"ן כתב כמין אבן אדום ומצאתי בד"מ שגם הוא השיג עליו בזה וכתב עוד שהרי בלא בדיקה לא מצי לידע אם הוא אבן ממש וכבר נתבאר שהר"ן מתיר אף בלא בדיקה אלא מחוורתא כדכתיבנא דמעשה דהמרדכי שהיתה רואה נ"כ דם ממש ע"כ: (ו) **השאילה** חלוקה לנכרית כו'. פי' הרשב"א בשלבשה חלוקה שבדוק לה ופשטתו והשאילתו לשם: (ז) **הרי** זו תולה בה. וכתב ב"י סימן ק"ץ ל"ש בין אם היא טהורה לגמרי או שהיא בספירת ז' נקיים דבחזקת טהורה היא וכ"כ הרשב"א בת"ה אבל מה שאמר פעמים שהיא תולה בעצמה עכ"ל ועיין לקמן פרק בתרא סימן ח' יתבאר דבג' ימים הראשונים של ז' נקיים אין מקילין בכתמים לתלות בדבר אחר: (ח) **ולבשתו** בימי נדות ולא בדקתו ואחרי כו'. כ"כ הטור וכתב רבינו ירוחם שכן הדין אם לבשה חלוק קודם שהיתה מעוברת ומצאה עליו כתם תולה בלבישת הימים שלא היתה עוברה וכן במניקה תולה בעצמה כמו בחברתה ע"כ וכ"כ הרשב"א בת"ה וכתב שכן הדין בזקנה ויתבאר מהברייתא בסוף סימן דלקמן: (ט) **תולה** בימי נדותה. והוא שלא נתכבס בינתים אבל אם נתכבס בינתים בזה כתב הרשב"א חילוקי דינים ויאלו לו מדתנן בס"פ דם הנדה כתם הנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק הזה ולא היה בו כתם או עד שעת הכבוס ובגמרא עד שעת כבוס או חזקתו מתכבס למאי נ"מ דאמר כבים ולא בדיק אי אמרת חזקתו בדוק הא לא בדיק א"א חזקתו מתכבס הרי מתכבס ת"ש אמר ר"מ מפני מה אמרו כתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק ולא היה בו כתם או עד שעת כבוס מפני שחזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהם בשעת כבוסיהם ואם לא בדקו הפסידו למפרע ר' אחא אומר תחזור ותכבסנו אם נדחה מראיתו בידוע שלאחר כבוס ואם לאו בידוע שלפני כבוס רבי אומר אינו דומה כתם שלפני כבוס לכתם שלאחר כבוס שזה מקדיר וזה מגליד ש"מ חזקתו בדוק ש"מ כלומר דמדקאמר ר"מ דטעמא דהוו הטהרה בכבוס הוא מפני שחזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהן בשעת כבוס שמעינן דחזקתו בדוק וכתב הרשב"א בת"ה חזקתו בדוק או חזקתו מתכבס כלומר סתמא דמלתא חזקה שהכתם עובר מן הבגד בשעת כבוסו וכתם זה שנמצא בו מטבעו לאחר הכבוס בא ופסקינן דחזקתו בדוק מדתניא אמר ר' מאיר מפני מה אמרו כו' מפני שחזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהן בשעת כבוס ואילו לא בדקו הפסידו למפרע ומסתברא דלאו דוקא חלוקיהם אלא אף של חברותיהם ולאפוקי שפחה וכותית דלא אלימא כבסנו ישראלית וליתא קמן חזקה בדקתו בשעת כיבוס אבל איתא קמן ואמרה דלא בדקתו אין חזקתו מתכבס והכותית ושפחה אפילו ליתנהו קמן חזקה לא בדוק וחזקה לא מתכבס ודנין
אותו

מעדני יום טוב

[ת] **והכי** תניא בתוספתא כו'. דאע"ג דבגמרא אמרינן כי אמר ר' אלעזר בר צדוק בעד אבל בכתם לא הא איכא למימר דבתר דפשטינן דרבנן פליגי תו לא צריכין לחלק לר' אלעזר בהכי דהא דמחלקינן הייט אי אמרינן דרבנן לא פליגי והוכרחנו לחלק בכך בדר' אלעזר משום הברייתא דכתם ארוך מצטרף דמאן קתני לה אבל אי רבנן פליגי מצינו למימר דרבנן קתני לה ור' אלעזר בר' צדוק אף בכתם מסוך מטמא בכ"ם הלכך הוצרך רבינו להביא ראיה מהתוספתא דלא (תימא) [טימא] במסוך אלא מטעם משום דם קיטה שמע מיניה דבשאר כתם דעלמא שלא בא על ידי קינוח אין לטמא בכל דהו אפילו במשוך:

הדרן עלך הרואה כתם

פרק ט [א] **איש** ואשה שעשו צרכיהן כו' ר"י מטהר. מסקינן בגמרא דר"מ נמי מטהר הכא דאיכא ספק ספיקא והכי תניא בהדיא ר"מ ור"י מטהרין ומתני' איידי דסליק מדר' יוסי פתח בדר' יוסי ופרכינן לר' יוסי בחד ספקא מטהר בספק ספיקא מבעיא ומשנינן מהו דתימא ס"מ דיעבד אבל לכתחלה לא קמ"ל פירש"י דיעבד כגון שנתעסקה בטהרות אבל לכתחלה אומרים לה אל תתעסקי ע"כ כלומר אילו לגבי בעלה לא שייך דיעבד ועיין בד"ח סעיף ב': [ב] **דכל** עומדת שותתת. דאין רחמה נפתח. תוספות: [ג] **והא** דמוקי בגמרא יושבת דמתני' כו'. משום דמקשה הש"ס מזנקת נמי דלמא בתר דתמו מיא כו' כדמסיק לה רבינו: [ד] **אבל** לר"י כו'. וכ"ש לפירש"י דהא מטהר ר"י בעומדת וא"א שתזנק דליכא שום טיבותא: [ה] **לעולא** בגמרא לקלא ופירש"י ותוס' שם אכם: [ו] **אע"פ** שעתה לא ראתה. וז"ל הרשב"א בת"ה הנכרית הרואה פי' לא הרואה בעידן שאלה קאמר דא"כ מ"ש נכרית אפילו ישראלית נמי וכדקתני או לנדה אלא רואה שהגיע זמנה לראות וראתה קאמר ולאפוקי לא הגיע זמנה לראות וראתה והא דקאמר נכרית דומיא דנדה מה נדה דחזיא כו' לאו דומיא דנדה ממש קאמר
אלא

תפארה שמואל א) הלכה כר' יוסי. נ"ב ומ"מ נראה דטמאה משום כתם לפי' ר"ת שכתב בפ' כל היד ועי' בתוס' דף יד ע"ב ד"ה ור"י מטהר ועי' בטור וב"י:

ושוין שתולין בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה (י) וביושבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה טהורין [ז] והלכה כרשב"ג. בעא מיניה רבי יוחנן מרבי יהודה בר ליואי מהו לתלות כתם בכתם. (יא) אמר ליה אין תולין. מאי טעמא. לפי שאין תולין. פירוש משום דלא חזיא מגופה ודלמא מעלמא אתא: מתני' [דף נט ע"ב] (יב) ג' נשים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם (יג) כולן טמאות. ישבו על ספסל של אבן או על איצטבא של מרחץ [ח] (רבי מטמא). רבי נחמיה מטהר שהיה רבי נחמיה אומר (יד) [ט] כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים: גמ' [דף ס ע"ב] אמר רב מתנא מאי טעמא דרבי נחמיה [י] דכתיב ונקתה לארץ תשב כיון שישבה לארץ נקתה. אמר רב הונא אמר רבי חנינא מטהר היה רבי נחמיה אפילו באחורי כלי חרס. פשיטא. מהו דתימא נגזר גבו אטו תוכו קמ"ל. אמר אביי מטהר היה ר' נחמיה במטלניות שאין בהן שלשה על שלשה דלא חזו לעניים ולא לעשירים. [כ] ואע"ג דאתו מדבר המקבל טומאה. ומהאי טעמא פסולין לסכך בהן סוכה (סוכה דף טז.): [ל] דריש רבי חייא בר רב משמיה דרב הלכה כרבי נחמיה. אמר ליה רב נחמן אבא תני מעשה בא לפני חכמים וטמאוה ואת אמרת הלכה כרבי נחמיה. אמר ליה מאי היא דתניא ב' נשים שהיו טוחנות בריחים של יד ונמצא דם תחת הפנימית שתיהן טמאות תחת החיצונה החיצונה טמאה הפנימית טהורה. בינתיים [שתיהן טמאות] וזה היה מעשה ונמצא דם על שפתה של אמבטי ועל עלה של זית בשעה שמסיקות את התנור ובא מעשה לפני חכמים וטמאוה. תנאי היא. דתניא רבי יעקב מטמא ורבי נחמיה מטהר והורו חכמים כרבי נחמיה. ונראה דהלכה כר' נחמיה מדדריש ר' חייא בר רב משמיה דרב הלכה כרבי נחמיה ומדשקלי וטרו כל הני אמוראי אליביה. וכן לעיל בריש פרק הרואה כתם (דף נח.) [מ] מוקי רב אשי מילתיה דשמואל כרבי נחמיה. וכן פסק ר"ח דהלכה כר' נחמיה. והראב"ד ז"ל כתב דאין הלכה כרבי נחמיה. והביא ראיה מדאמר בפ' הרואה כתם (שם) ההיא איתתא דאישתכח לה דמא במשתיתא אתיא קמיה דרבי ינאי אמר תיזול ותיתי אי מתרמי לה טמאה ופירוש משתיתא [נ] כלי עץ ומכלי האורגים. ונראה דמאחר דלא איתפרים לן שפיר מהו משתיתא ראוי לפרש שהוא כלי המקבל טומאה כדי שלא נדחה כל הנך ראיות שמוכיחות שהלכה כרבי נחמיה. *) ואת המסכת (שופטים טז) מתרגמינן עם [ס] אכסנא וית משתיתא. וי"מ משתיתא טווי והוא מקבל טומאת נגעים. וכן פסק הרמב"ם הלכה כרבי נחמיה:

ג מתני' שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן (טו) [ע] כולן טמאות (טז) בדקה אחת מהן ומצאה דם היא טמאה ושתים האחרות טהורות ותולות זו בזו ואם לא היו ראויות לראות רואין אותן כאילו הן ראויות לראות: גמ' אמר רב יהודה אמר רב (יז) והוא שבדקה עצמה [פ] שיעור וסת של מציאה [צ] כדאמרי' [בפרק קמא] (דף יב:) סבר לה כבר פדא דאמר בר פדא כל שבעלה בחטאת טהרותיה טמאות. [ק] כל שבעלה באשם תלוי טהרותיה תלויות. [ר] כל שבעלה פטור טהרותיה טהורות. והכא נמי אם בדקה יותר משיעור וסת אחר המציאה אמרינן שפירש ממנה דם אחר המציאה ואינן תולות בה. ורבי אושעיא אמר אפילו בעלה בחטאת טהרותיה תלויות. בשלמא התם [ש] אימר שמש עכביה לדם אבל הכא אם איתא דהוה דם מעיקרא מאן עכביה. ולית ליה לרבי אושעיא והוא שבדקה עצמה שיעור וסת דאין חילוק בין שיעור וסת ובין לאחר שיעור וסת דלענין טהרות אפילו בשיעור וסת טהרותיה תלויות דאם איתא לדם מעיקרא מי מעכביה. וא"כ [ת] מתני' דאמרה דתולות בה אפי' לאחר שיעור וסת נמי. וראיתי מן הפוסקים שפסקו כדרב יהודה. (יח) ולי נראה דבכתמים הלך אחר המיקל ותלינן אפילו אחר שיעור וסת לכתם הנמצא בטומאה. ועוד דאפי' לבר פדא לא דמו טולי האי אהדדי. דבשלמא בטהרות כיון דבשיעור וסת אחר שיצאו הטהרות מתחת ידה בדקה ומצאה דם אמרינן ודאי נעקר ממנה בעוד הטהרות בידה. אבל הכא אע"פ שבדקה עצמה כשיעור וסת של מציאה אין ראוי שנתלה דם המציאה בה דשמא יצא כבר מאחת מהן ויש יותר משיעור וסת מציאת אותו הדם לבדיקה של זאת ואפ"ה תלינן בה דמקילינן בכתמים א"כ הוא הדין אחר שיעור וסת: ת"ר כיצד תולות זו בזו (יט) עוברה ושאינה עוברה. תולה עוברה בשאינה עוברה. מניקה ושאינה מניקה תולה מניקה בשאינה מניקה. זקנה ושאינה זקנה תולה זקנה בשאינה זקנה. ילדה ושאינה

*) נ"ל עם המסכת (שופטים טז) מתרגמינן עם אכסנא דמשתיתא וכן ואת המסכת מתרגמינן וית משתיתא

רש"י ושוין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה. דלא מקלקלא לה מידי: וביושבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה טהורין. ולא מקלקלא לה מידי שאין לה כתם כדאמרי' בפ"ק זו שירפה מגוי ותלינן כתמה בדם בתולים: כתם בכתם. השאילה חלוקה לבעלת הכתם ואח"כ לבשתה היא מהו שתתלה בראשונה להיות היא טהורה: לפי שאין תולין. דמעלמא אתי לה טומאת כתם קמא ולא בחזקת רואה היא: מתני' של אבן. שאינו מקבל טומאה וספסל דרישא בשל עץ דראוי ליטמא במושב הזב דהנדה: אין מקבל כתמים. כלומר לא גזרו על כתמים טעמא דר' נחמיה מפרש בגמ': גמ' אטו תוכו. דדבר המקבל טומאה הוא ומקבל גזירת כתמים לטמא אשה מדרבנן: פנימית. שאצל הרחיים: שתיהן טמאות. שחיצונה דוחקת עצמה להתקרב אצל הרחיים וטוחנת ונכנסה למעמדה הפנימית הלכך שתיהן עברו שם ולא ידעי' מהי נפל: הפנימית טהורה. שהפנימית אינה מתרחקת מן הרחיים ליכנס במעמד החיצון: אמבטי. מרחץ שהיו באו לרחוץ: וטמאום. והא עלה של זית דלא מקבל טומאה ומקבל כתמים ומדקתני והביאום לפני חכמים מכלל דרבים פליגי עליה: תנאי היא. דאיכא תנא דתנא דיחידאה פליג עליה ורבנן מודו ליה: במשתיתא. עם המסכת דשמשון מתרגמינן עם משתיתא. שהיתה מסכת טווי לארוג ונמצא דם על השתי: תיזול ותיתי. כדרך שעשתה עד עכשיו שהלכה ושבה אי מתרמי שהטווי המוסך שקורין אורדי"ר בא בין רגליה כנגד אותו מקום טמאה: ג מתני' ותולות זו בזו. בגמ' מפרש לה שאם היתה האחת מעוברת תולה הדם בשאינה מעוברת והיא טהורה: ואם לא היו ראויות וכו'. בגמ' מפרש שאם היו כולן מעוברות או כולן מניקות כולן טמאות כאילו ראויות לראות דאמרן דם מביניהו נפק: גמ' והוא שבדקה עצמה כשיעור וסת של מציאתה. הלכך מחזקינן האי דם כדידה ואינך טהורות: כבר פדא. דאמר כל שבעלה בחטאת כו' אשה שנתעסקה בטהרות ופירשה וראתה דם כשיעור וסת לגבי בועלה בכי האי שיעורא הויא בעלה בחטאת דמחזקינן האי דם בשעת בעילה ודאי ה"נ מחזקינן לה בודאי בשעת עסיקתה בהנך טהרות וטהרות טמאות ודאי ושורפין ואינו כשאר מעל"ע לתלות: בעלה באשם תלוי. אם לאחר שפירשה מן הטהרות שהתה כדי שתרד מן המטה ותדיח פניה דאי לגבי בעלה בכי האי שיעורא הוי בעלה באשם תלוי דספק דם הוה בשעת ביאה ספק בתר הכי ה"נ ספק הוא אי הוה דם בשעת טהרות או לאו טהרותיה תלויות: בעלה פטור. כגון ששהתה יותר מכן דלגבי בעלה פטור דאפילו אשם תלוי ליכא דמחזקינן להאי דם לאחר ביאה ה"נ טהרותיה טהורות ולית ליה לבר פדא טומאה מעת לעת כשמאי דאמר דיין שעתן או כד' נשים שאמרו דיין שעתן ומתני' נמי דקתני היא טמאה וכולן טהורות. אלמא ודאי כדידיה מחזקינן דמטהרינן להנך אלמא כבר פדא הוא דמשוי לטהרות טומאה ודאית היכא דבדקה שיעור וסת ולא כר' אושעיא דאמר אפי' בעלה בחטאת טהרותיה תלויות ואפי' כשיעור וסת לית לה טומאת ודאית: בשלמא התם. גבי בעילה כי ראתה כשיעור וסת אמרינן בשעת ביאה הוה דם והאי דלא אתא עד השתא שמש עכביה אבל גבי טהרות אם איתא דהוה דם בשעת טהרות מאן עכביה הלכך ודאי טומאה ליכא אלא גזירת מעל"ע מדרבנן: עוברה. דמיה מסולקים וכן מניקה וזקנה ובתולה. האי בתולה בתולת דמים שלא ראתה מימיה ואפי' היא

מעדני יום טוב

אלא דמקמינן לה כל היכא דאיכא לדמיכו והיינו עובדת כוכבים שסבר דאתה כנדה שרואה עכשיו עכ"ל: [ז] והלכה כרשב"ג. וז"ל רשב"א קסבר רשב"ג כיון דכתמים דרבנן תולין את הקלקלה במקולקל דאמרינן שאני אומר כדרך שאמרנו בב' קופות (יש) בתרומה דרבנן (וכמ"ש בחולין פרק גיד הנשה בד"ת סעיף קל"ד) ואע"ג דבידה של זו לטבול עכשיו ולטהר מ"מ מחוסרת טבילה היא וטמאה היא ור' סבר כיון דבידה לטבול לאו כמחוסרת מעשה היא והרי היא כטהורה ולפיכך אין חברתה תולה בה דכהדדי נינהו וכיון דכתמים דרבנן קיימא לן כרשב"ג דמיקל וכן פסקו הרב ר"ח והרמב"ן ז"ל עכ"ל וצריכא ליה לפרש טעמא דפסקינן דלא כרבי משום דקיימא לן הלכה כרבי מחבירו ומהאי טעמא פסק הרמב"ם ז"ל כמותו בכאן ואע"ג דרשב"ג אביו היה לאפוקי מחביריו הוא אין הלכה כמותו משום דאין הלכה כמותו כנגד רבים אבל כנגד אביו נמי הלכה כמותו כיון דיחיד הוא לגביה כמ"ש רבינו בפ' ואלו מגלחין סי' ע"ט בשם רש"י ורשב"ם וצ"ע דבפרק נערה סוף סי' י"א אדפסק התם הרי"ף כר' נגד רשב"ג כתב אע"ג דאביו היה ולא תבירו מתני' דייקא כוותיה כו' ועיין בפ"ק דשבת בד"ח סעיף ק"ב: [ח] רבי מטמא. נ"ב דהא לקמן מוקמי כתנאי ומייתו ברייתא: [ט] כל דבר שאינו מקבל טומאה כו'. פירש"י כלומר לא גזרו כו' וז"ל התוס' בפ' הרואה כתם ריש ד' נ"ח טעמא דרבי נחמיה כיון דדבר שהכתם בו טהור גם על האשה לא גזרו טומאה: [י] דכתיב ונקתה לארץ תשב. פשיטא דליתא אלא אסמכתא דהא כתמים גופייהו אינן אלא מדרבנן ועוד קרא דברי קבלה ומ"מ יראה לי להחזיק האסמכתא מלבד דלישנא דקרא יש לפרשו מענין נקיון כתמים אפילו הכי יש לי עוד לומר דדייק מדכתיב לעיל מיניה ופתחן יערה ואמרינן בשבת פרק במה אשה רב ושמואל חד אמר שנפשפו כקיתון וחד אמר שנעשו פתחיהן כיער: [כ] ואע"ג דאתו מדבר המקבל טומאה. ומשום הכי לא פרכינן עלה פשיטא כדפרכינן אאחורי כלי חרס ובתוס' יהבי טעמא אחרינא דלא פרכינן הכא משום דבזבחים פרק דם חטאת משמע דאי חשיב עלייהו ויחדום מקבלי טומאה: [ל] דריש ר' חייא בר רב. בגמרא בר רב מתנא אבל לקמן כתב ג"כ רבינו כמו בכאן: [מ] מוקי רב אשי מילתא דשמואל כר' נחמיה. דאמר שמואל בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה ומותבינן עליה ממשניות המוכיחות דלא בעינן הרגשה ומסיק רב ירמיה מדיפתי למודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן ורב אשי אמר דשמואל כר' נחמיה ס"ל ופירש"י דטעמא דשמואל לאו משום הרגשה כו' ותמיהני דהא שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה קאמר ודוחק לומר דלרב אשי שמואל לא אמר לשון זה אלא שהגמרא מפרש דבריו מה"ט ונ"ל דלרב אשי ה"ק שנאמר בבשרה וכו' וכיון שמה"ת אינה טמאה אלא בהרגשה וחכמים הם שגזרו שתהא טמאה אף שלא בהרגשה ובכתם בעלמא הלכך בדקה קרקע עולם כו' טהורה דרבנן לא גזרו אלא על דבר המקבל טומאה: [נ] כלי עץ. והוא פשוטי כלי עץ שאינו מקבל טומאה: [ס] אכסנא גרס והרד"ק פי' יריעה: [ע] כולן טמאות. מפ' בגמ' במשולבות כדים סי' דלקמן ועיין עוד שם בשם הרא"ב"ד: [פ] שיעור וסת של מציאה. כן לשון רש"י ולא ידעתי פירושו דאיזה שיעור יש למציאות הדם ורבינו בסמוך כתב אחר מציאה וכן יש לפרש ללשון רש"י ג"כ דה"ק שיעור וסת ואותו שיעור צריך שיהיה סמוך לשל המציאה: [צ] כדאמרי' בפ"ק. כך נ"ל לגרוס וקאי אשיעור וסת והכי איתא התם דף י"ב בעי מיניה ר' אבא מרב הונא אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת כדי לחייב בעלה חטאת א"ל מי משכחת לה לבדיקה כשיעור וסת והתניא איזהו שיעור וסת משל לשמש ועד שעומדים בלד המשקוף ביציאת השמש נכנס עד הוי וסת שאמרו לקטח ולא לבדיקה אלא מהו שתקנח ופירש"י כשיעור וסת מיד לאחר בעילה בחטאת דאמרינן לקמן בפ"ב נמצא על שלו אות יום כלומר מיד לאחר בעילה חייבים בקרבן דודאי הוה בשעת ביאה. לבדיקה למורין ולסדקים הלכך כשיעור וסת לא משכחת לה: לשמש. אבר: ועד. סדין שמקנח בו: לקנות מבחוץ אם בקנוח מצאה דם בכשיעור הזה חייבים חטאת אבל אם בבדיקתה מצאה כבר אחך השיעור שהרי לא בלד המשקוף עומד אלא בידה אוחזתו ויש כאן שיעור עודף כדי שבאה מידה למשקוף ואשם תלוי איכא ולא חטאת ע"כ ולכך כתבו התוס' והוא שבדקה עצמה כשיעור וסת לאו דוקא בדקה אלא קנחה כדקאמר בפ"ק דלא משכחת בדיקה כשיעור וסת ע"כ: [ק] כל שבעלה באשם תלוי. פירש"י אם לאחר שפירשה מן הטהרות כדי שתרד מן המטה כו' דהכי תנן בפ' כל היד דף י"ד: [ר] ה"ג כל שבעלה פטור טהרותיה טהורות פירש"י ולית ליה לבר פדא טומאה מעת לעת כשמאי דאמר דיין שעתן או כד' נשים כו'. ועוד יש לומר באשה שיש לה וסת א"כ בחולין שאין בהן טומאה מעת לעת. תוס': [ש] אימור שמש עכביה לדם אבל הכא כו'. וא"ת כיון דיכול להיות דאף על גב דנמצא כשיעור ווסת שלא היה דם בשעת ביאה אם כן אמאי בעלה בחטאת הא ספק הוא יש לומר כיון דרוב פעמים בא מקודם ובתשמיש דאיכא למתלי בשיטוב שמש עמא מן התורה. תוס': [ת] מתניתין דאמרה גרס וכן העתיק הב"י:

בדקה

דברי חמודות

אותו כחלוק שאינו בדוק לה ותולה בו ומיהו בהא פליגי רבי אחא ורבי דרבי אחא אמר תחזור ותכבסנו אם נדה מראיתו בידוע שלאחר הכבוס כו' רבי אומר אין דומה כתם שלפני כבוס לכתם שלאחר כבוס שזה מקדיר וזה מגליד כלומר שלפני הכבוס דק עובר בבגד ושל אחר הכבוס מגליד כלומר גלדו עב לפי שממשו של דם עליו ויש ג' מחלוקת בדבר לר"מ אין הכל תלוי אלא בבדיקות הכבוס ולר' אחא אע"פ שלא בדקתו בתוך הכבוס תכבסנו עכשיו כיון דאפשר למיקם אמילתא אם נדהו מראיו אם לאו ולרבי אין חוזר ומכבסו אלא בודק מראיו עכשיו אם מקדיר או מגליד ומסתברא כיון דכתמים דרבנן הולכים בו להקל והלכך חלוק או סדין שלבשתו בימי נדתה ונתכבס וחזרה ולבשתו בלא בדיקה אם נתכבס ע"י ישראלית וליתא קמן דנשיילה חזקה בדקתו בשעת כבוס ואינו תולה בה אבל אם איתא קמן ואמרה דלא בדקה בשעת כבוס אין חזקתו מתכבס והרי זו תולה בה ואם נתכבס ע"י שפחה וכותית הרי זו תולה בה ואפי' ליתנהו קמן ומיהו אם אפשר למיקם אמילתא אם מקדיר או מגליד ונמצא מגליד חיישינן לה כדרבי אבל ראיתי לר"א שכתב שכיון דאיכא למיקם עלה דמלתא כרבי בדקינן לכתם אי מקדיר טהורה ואי מגליד טמאה ולפי דברי הר"ב ז"ל אפילו אין ידוע אם מקדיר או מגליד חוששין לה וטמאה שאין זה כספקא דרבנן דספק הבא ממיעוט ההכרה אינו ספק אב אין זה בקי ומכיר אחר יכיר ואפשר שאף הר"ב ז"ל לא אמרה אלא באפשר למיקם אמילתא והרמב"ן ז"ל תולה הכל במקדיר ומגליד כרבי ויש לחוש לדבריהם עכ"ל וכתב עוד הרשב"א לבשה חלוק הבדוק לה ופשטתו וכבסתו והשאילה לחברתה ונמצא עליו כתם אם מגליד בידוע שמהשניה היא והיא טמאה והראשונה טהורה ואם הוא מקדיר בידוע שמהראשונה היא והיא טמאה והשניה טהורה ואם אינן יכולין לעמוד על הדבר שתיהן טמאות ע"כ ונראה לי דהכא לכולי עלמא שתיהן טמאות כיון שאין לתלות בזו יותר מבזו וכי הא דשתי קדרות כו' שכתבתי בפרק גיד הנשה סעיף קל"ד ורמ"י יהיב טעמא הכא כדלעיל דלא מקרי ספקא דרבנן כיון דאפשר ע"י הכרה: (י) וביושבת על דם טוהר ובבתולה כו'. וכתב הרשב"א בתולה בתולת דמים בקטנה או נערה שלא ראתה מעולם ונבעלו שנותנים להם מן הדין לקטנה עד שתחיה המכה ולנערה עד ד' לילות ואם השאילה להם חלוק הבדוק לה תוך אותו זמן ואח"כ לבשתו ונמצא עליו דם תולה בהם לפי שהירפן מגוי וכן ביושבת על דם טוהר לפי שאם תתלה בה לא תקלקלה ואם תתלה בזו הרי אתה מקלקלה וכענין שאמרו בקופות אחת של חולין ואחת של תרומה שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלו וי"א שבזמן הזה שאין אשה יושבת על דם טוהר אין תולין בה והרי היא ככל הנשים ומ"מ בבתולה שדמיה טהורין תולין ואפי' בזמן הזה אע"פ שאין נותנין לה עכשיו אלא בעילת מצוה אינו דומה ליושבת על דם טוהר לפי שזו שירפה מגוי וזו אין שירפה מגוי והר"א ז"ל פסק שאפילו ביושבת על דם טוהר תולין שאם החמירו עכשיו בנות ישראל על עצמן שלא לבעול על דם טוהר לגבי נפשייהו החמירו אבל לאגולי על חברתה מספק כתמים שלא יהא שתיהן מקולקלות אדינייהו מוקמינן להו והיא מקולקלת וחברתה מתוקנת עכ"ל ומדברי המגיד נראה שמפרש שהרמב"ם סובר גם כן תולה בה אפי' במקום שנהגו איסור לבעול על דם טוהר וגם רבינו ירוחם כתב דלהרמב"ם אפי' לדידן שאין אנו בועלים על דם טוהר תולה בה: (יא) אמר ליה אין תולין. ובין שהיתה יושבת כבר על הכתם קודם שאלה ובין שראתה כתם בחלוק אחד לאחר שאלה את זה כך כתב הרשב"א בת"ה וכתבו הטור והגהות מיי' בשם הרמב"ן דכל שכן אם השאילתו לטהורה וחזרה ולבשתו שתיהן צריכות לחוש לו ופשוט הוא: (יב) ג' נשים שלבשו חלוק אחד. זו אחר זו ולא בדקוהו בינתים או שישבו על ספסל אחד זו אחר זו כן כתב הטור וטעמו דאי בדקו בינתים לא הוה מטמאין לכולהו וכמו שיתבאר בסעיף ט"ז: (יג) כולן טמאות. במה דברים אמורים בזמן שכולן שוות אבל אם היתה אחת מהן ראויה לראות יותר מחברתה תולה בה וכמו שיתבאר בסוף סי' דלקמן וכתב הרשב"א בת"ה בשם הר"א דהא דנמצא דם בחלוקה או במטה או ספסל כולן טמאות אם נתעסקה אחת בכתמים כולן טהורות שכולן תולות בה והיא תולה בכתמים ע"כ ופשוט הוא ועיין עוד לקמן סעיף כ"א דאם הם נעורות וכו': (יד) כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים. ומשום הכי בדקה קרקע עולם וישבה עליו ומצאה עליו דם טהורה כדאמר שמואל בריש פרק דלעיל ואוקמיה רב אשי לטעמיה דכל דבר שאינו מקבל טומאה כו' וכמו שהעתקתיה במ"י לקמן ומסיים בה הסמ"ג לאוין קי"א דהוא הדין אם נמצא דם על בית הכסא שישבה עליו ועיין דין בגד צבוע לקמן בפירקין לבתר הלכות כלאי בגדים: (טו) כולן טמאות. ומוקמינן בסי' דלקמן במשולבות וע"ש וכן עיין לעיל סעיף י"ג מ"ש בשם הרשב"א ולקמן סעיף כ"ג: (טז) בדקה אחת מהן ומצאה דם כו'. וכתב הטור בדקו שתים ומצאו טמא הן טמאות והשלישית תולה בהם וכ"כ הרשב"א בת"ה וכתב הב"י דנראה דאתי במכ"ש דהשתא אם שתים תולות באחת שנמצאת טמאה כ"ש שתתלה אחת בשתים שנמצאו טמאות ע"כ וא"ת א"כ למאי נצרכא י"ל דלא תימא איפכא דכיון דשתים בדקו ומצאו טמאות גריע חזקתייהו לטמאה ותבדק קמ"ל דאין מחזיקין מזו לזו אבל תולין מזו לזו: (יז) והוא שבדקה עצמה שיעור וסת כו'. דהיינו שמצאה דם ע"י קינוח ולא ע"י בדיקה בחורים ובסדקים כמ"ש במ"י וז"ל הרשב"א איזהו שיעור וסת שאמרו שמצלת על חברותיה כל שתקנח עצמה בעד שבידה אבל אם בדקה עצמה בחורים ובסדקים אחר זמן הוא זה ואינה מצלת על חברותיה וכ"כ רבינו ירוחם וכתבו הגהות מיי' בשם הרמב"ן והוא שבדקו עצמן מיד כשראו הכתם בעוד שסוכבות במטה או שמצאו אותו כשהן עומדות ממנה אבל עמדו הן משם ואח"כ מצאו כתם אע"פ שבדקה אחת מהן מיד אחר מציאה ומצאה טהורה או טמאה כולן הן טמאות וכן דעת הר"א והרשב"א כמו שאכתוב בסמוך וז"ל הרשב"א אע"פ ששנינו גבי מטה בדקה א' מהן ומצאה טמא היא טמאה ושתים טהורות כתב הר"א ז"ל כי יש לחלק בין חלוק למטה לפי שהמטה בלשתן ישנות בה בבת אחת ובעודן ישנות שם בדקה אחת מהן ומצאה טמאה היא טמאה ומגלת על חברותיה אבל חלוק שלובשות אותו בזו אחר זו אע"פ שבדקו הראשונות ומצאו טמאות ואפי' בתוך שיעור וסת של מציאה אין מצילות על האחרונה אבל כשבדקה האחרונה בעוד שהיא לובשת החלוק בתוך שיעור וסת של מציאה ה"נ פשטה ובדקה עצמה בתוך שיעור וסת של מציאה ושל פשיטה ומצאה טמאה מגלה על חברותיה דומיא דמטה שכן בודקות בעודן עליה וה"ה וכוה הטעם לג' נשים שישבו על ספסל אחד בזו אחר זו והיינו דקתני במתני' ספסל דומיא דחלוק ומתני' אורחא דמילתא קתני ותנא בחלוק וה"ה בספסל ומטה וה"ה לספסל עכ"ל וכ"כ בהגהת מיי' בפ"ט מהא"ב בשם הרמב"ן אבל הרמב"ם כתב שם דבחלוק נמי אם בדקה אחת מהן מיד ומצאה טמאה מגלת על חברותיה והמגיד הקשה על פי' הרשב"א דלענין בדקה ומצאה טהורה הדין שוה בחלוק ובמטה ולענין בדקה ומצאה טמאה מחלק ביניהם וסדר המשנה אינו נראה כן דקתני בדקה אחת ומצאה טמאה ברישא ומשמע דקאי אחלוק עפי מסיפא דבדקה אחת מהן ומצאה טהורה ע"כ והב"י כתב על זה וז"ל ואני אומר שאין זו קושיא שאף לפי' זה קיימא נמי רישא שפיר אחלוק אלא שתצטרך לפרש דכי קאי אחלוק בדקה אחת מהן היינו אחרונה דוקא ומאי אחת מהן מיוחדת שבהן ואע"ג דכי קאי אמטה דעסיק בה בדקה אחת מהן היינו אחו מהן כבר מצינו לשון שהוא מתפרש כיוצא בזה עכ"ל וכלומר דבכמה דוכתי מצינו שמתפרשת לשון המשנה דלגדדין קתני וה"נ דכותה וכתב עוד הב"י דמלשון הטור יש לדקדק דס"ל כהרמב"ם שאין חילוק ביניהם מדכתב להך דבדקה ומצאה טמאה כו' וכד"א בזמן שכולן שוות כו' אחר כל הדינים דחלוק ומטה ש"מ דמשוה דינייהו דכי היכי דהך כד"א בזמן שכולן שוות קאי נמי אחלוק ה"נ הך דבדקה ומצאה טמאה כו' קאי נמי על דין החלוק ועוד דאי איתא שסובר שיש חילוק ביניהם ה"ל לפרש ומדלא פי' ש"מ שסובר שאין לחלק ביניהם ומ"מ קשה על הטור שלא הזכיר לדעת הר"א והרשב"א ובכמה מקומות מכל' אלו נמשך אחר דברי הרשב"א בת"ה וסותם כמותו לא ה"ל להשמיטו בכאן אע"פ שאינו סובר כמותו ע"כ ואני אומר שאין זו קושיא על הטור דמאחר שכתב למסקנת אביו רבינו ז"ל דאף במטה פוסק דלא כרב יהודה וסא"ל בדיקה מיד אלא אפי' לאחר זמן מועלת שוב אין לחלק דאדרבה בכולן בין במטה בין בחלוק וספסל דינן שוה וכל הבדיקות מועילות להציל על חברותיה אפי' הבדיקה של אחר הזמן וגם זו היא ראיה היותר עצמית שכך סובר הטור כהרמב"ם דאין לחלק ביניהם לפי שאין כאן חילוק דאף במטה הדין כן למסקנת אביו רבינו ז"ל ובש"ע לא הזכיר גם כן שום חילוק גבי חלוק נראה שסותם כהרמב"ם בזה דאין חילוק ביניהם: (יח) ולי נראה בכתמים הלך אחר המיקל ותולין אפי' אחר שיעור וסת כו'. והטור כתב בשם הרמב"ן דפוסק כרב יהודה וכבר נתבאר מתוך מה שכתבתי בסעיף דלעיל שאף הרשב"א והר"א סוברים כן ובמעדני יום טוב כתבתי לדברי הרא"ה שסובר גם כן כרב יהודה בכה דבדקה ומצאה טמאה אע"פ שסובר דבבדקה ומצאה טהורה מודה רב יהודה שאין צריך בדיקה מיד וכתב הב"י שמדברי הרמב"ם נראה שסובר כהרמב"ן והרשב"א שכתב בפ"ט אם בדקה אחת מהן עצמה מיד ומצאה עצמה טמאה הרי השתים טהורות ומדקאמר מיד משמע בתוך שיעור וסת דוקא קאמר וכדרב יהודה אמר רב וכיון דכל הפוסקים אלא הרא"ש פסקו כמותו הכי נקטינן אע"פ שכתב רבינו ירוחם שדעת התוס' נראה שהוא כדעת הרא"ש לא דחינן דברי כל הפוסקים מקמייהו עכ"ל: (יט) עוברה ושאינה עוברה כו' מניקה כו'. כמו שנתבאר בפ"ק סי' ג' ע"ב

וכיא

שאינה ילדה תולה ילדה בשאינה ילדה. היו שתיהן עוברות שתיהן מניקות שתיהן זקנות שתיהן יולדות זו היא ששנינו לא היו ראויות לראות רואין אותן [דף סא ע"א] כאילו הן ראויין לראות:

ד מתני' שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת האמצעית (כ) כולן טמאות תחת הפנימית שתים הפנימיות טמאות והחיצונה טהורה. תחת החיצונה שתים החיצונות טמאות והפנימית טהורה. אימתי בזמן שעלו דרך מרגלות המטה אבל עלו דרך עליה כולן טמאות. [א] (כא) בדקה אחת מהן ומצאה טהורה היא טהורה ושתיהן טמאות. שתים ומצאו טהורות הן טהורות ושלישית טמאה. שלשתן ומצאו טהורות כולן טמאות:

גמ' מאי שנא רישא דלא מפליג ומאי שנא סיפא דמפליג. אמר רבי אמי רישא (כב) במשולבות שכולן רצופות ותכופות זו לזו. והא דטמאות כולן ברישא. ובסיפא היא והסמוכה לה. (כג) כתב הראב"ד ז"ל דדוקא ישנות שמתוך שינה הן דוחקות זו את זו וחוששין שמא דחקה אחת ונכנסת למקום חברתה. (כד) אבל אם הם נעורות במטה אין לחוש להטמאה [ב] שא"א לכל אחת מהן שתדע את מקומה ואם אומרת ברי לי שלא באתי למקום מציאת הדם טהורה אבל נמצא ביניהן טמאות [ג] ודוקא במטה שאין עליה סדינין אבל אם יש סדינים עליה כולן טמאות בין משולבות בין שאינן משולבות [ד] לפי שהסדין עשוי להתהפך [ה] דומיא דפליון וחלוקה שהיא מתכסה בו (לעיל דף נח:) ונראה לי דבריו בסדין העליון שמתכסה בו שאותו הוא חוזר ולא התחתון (כה): ה אמר רבינא האי לישנא בישא אע"ג דלקבולי לא מיבעי למיחש ליה מיבעי דכתיב והבור אשר השליך שם ישמעאל את כל פגרי האנשים אשר הכה ביד גדליה. וכי גדליה הרגם והלא ישמעאל הרגם. אלא מתוך שהיה לו לחוש לעצת יוחנן בן קרח שאמר לו מלך עמון שלח את ישמעאל להכותך נפש ולא חש מעלה עליו הכתוב כאילו הרגם. הנהו בני גלילא דנפק עלייהו קלא דקטול נפשא. אתו לקמיה דרבי טרפון אמרו ליה ליטמרינן מר. אמר להו היכי איעבד. לא אטמרינכו קטלי לכו. אטמרינכו הא אמור רבנן האי לישנא בישא אע"ג דלקבולי לא מיבעי. למיחש מיבעי זילו אטמורי נפשייכו. פירוש רש"י למיחש מיבעי ושמא הרגתם ואסור להציל אתכם. ותימה הוא לפרש כן וכי אם יצא קול על אדם שחטא בשביל קול בעלמא יהא אסור להציל נפשו. ונראה דברי רבינו אחא שפירש בשאלתות (פ' וישב) אם הרגתם חייבתם ראשי למלך שהתרה מלקבל רוצחין. וכענין זה דוקא יש לחוש ללישנא בישא היכא שיכול לבוא לידי היזק לו [ו] או לאחרים אם לא יחוש לו כגון עובדא וכההיא דגדליה בן אחיקם. אבל בענין אחר אסור אפילו לחוש ללשון הרע ולהאמינו כלל:

ונתקיה ולא ידע אי נתיק אי לא נתיק שפיר דמי מ"ט מדאורייתא שעטנז אמר רחמנא עד שיהא שוע וטווי ונוז. ורבנן הוא דגזור בהו (ב) [ד] והא כיון דנתקיה נתקיה. מתקיף לה רב אשי ואימא או שוע או טווי או נוז. והלכתא כמר זוטרא מדאפקינהו רחמנא בחדא ליבנא:

ג פירש רש"י שוע וטווי ונוז שיהא הפשתן והצמר מתוקנין יחד במסרק וטווין יחד וארוגים יחד. דנוז היינו ארוג. וקשיא דא"כ [ה] אמאי הוצרך להתיר כלאים בציצית (יבמות דף ה:) [ו] והלא התכלת צריך להיות סרוק לבדו א) וטווי לבדו ונוז [שפירש] ב) דהיינו ארוג [ז] קשה דא"כ אמאי הוי האי חוטא דכיתנא בגלימא דעמרא ספיקא דרבנן והלא כל אחד היה שוע לבד וטווי לבד וארוג יחד. ודוחק הוא לומר שלא היה שוע או לא היה טווי. ועוד אמאי פריך ואימא או שוע או טווי או נוז דשוע בלא נוז לאו בגד הוא כיון דאיתו ארוג. ואין לפרש ואימא שוע בהדי נוז או טווי בהדי נוז או נוז לחודיה. דאם כן שוע וטווי דכתב רחמנא למה לי כיון דבנוז לחודיה הוי כלאים. ועוד מ"ש שוע וטווי דקאי אכל חד וחד לצמר לחודיה ופשתים לחודיה ונוז קאי אתרווייהו כחדא. ועוד היכי משכחת לה נוז לחודיה בלא שוע ובלא טוי. ועוד אמאי צריך קרא לאריג הא מיחדו נפקא (לקמן סי' יז) דשתי תכיפות חיבור וכל שכן ארוג (ג) ופירש ר"ת שעטנז יחדו שיהיה כל אחד שוע לבד טווי לבד נוז לבד ואחר כך מחובר יחדיו. ונוז היינו שזור [ח] כדתנן במסכת כלאים (פ"ט) נלוז ומליז הוא לאביו שבשמים לשון (דברים לב) עקש ופתלתול [ט] לפי שהחוט מתעקש ונפתל. והאי חוטא הוי ספיקא דרבנן לפי שלא היה שזור. ופריך מנלן דבעינן כל שלשתן ג) יחדיו אימא או שוע וחיברו כעין לבדים. או טווי בלא שוע ונוז כעין בגדים גרועים דלא שזירי ולא שועי. או נוז שזור פתיל של צמר ופשתים וחיברו [י] והא דאיצטריך למשרי כלאים בציצית. משום דבעינן שיהא חוט של תכלת שזור כדאיתא בעירובין ד) בפ' בתרא (דף צו:) המוצא תכלת בשוק לשוטות פסולה חוטין כשרה ומוקי לה בשזורין דכיון שזורין ודאי לשם תכלת טוו ובספרי מפיק לה מקרא דשזורין בעינן דקאמר התם פתיל תכלת שיהא טווי ושזור. אין לי אלא תכלת. לבן מנין אמרה תורה [כ] תן תכלת (בציצית) ותן לבן מה תכלת טווי ושזור אף לבן טווי ושזור. וסתם בגדים נמי יש להן חוטים שזורין בסוף הבגד כדי שלא יפסיד הבגד כדאמרינן בפ' בתרא דעירובין (דף צו:) ודלמא אדעתא דשיפתא דגלימא עייפינהו. והא דתנן במסכת כלאים בפרק בתרא אין חייבין משום כלאים אלא על טווי ואריג שנאמר לא תלבש שעטנז עד שיהא שוע וטווי ונוז לאו משום דנוז היינו אריג דא"כ היה לו לומר דאינו חייב אלא שוע טווי ואריג. אלא לאו למדרש טליה שעטנז קאתא [ל] אלא משום טווי לחודיה נקטיה. אבל ארוג נפקא לן מיחדו:

ד תנן בפרק בתרא דכלאים אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים כדכתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו צמר הוא צמר רחלים ואילים (ד) ולא צמר גמלים וארנבים. ובירושלמי דריש לה מקרא דכתיב ומישע מלך מואב היה נוקד מהו נוקד רועה והשיב למלך ישראל מאה אלף כרים ומאה אלף אילים צמר [מ] אין לך קרוי צמר אלא צמר אילים. וכן פשתים דוקא שאין לו שם לווי [נ] אבל לא פשתים שלש. ולא פשתים קנבוס. פירוש מיני פשתים הן הנקראים כך: ה צמר גמלים וצמר רחלים (ה) שטרפן זה בזה [ס] אם רוב מן הגמלים מותר (ו) ואם רוב מן הרחלים אסור. אם רוב מן הגמלים מותר פי' לערב בו פשתן (ז) כי נתבטל צמר רחלים ברוב וכן פשתן וקנבוס שערבן זה עם זה אם

הלכות כלאי בגדים

א [דף סא ע"ב] אמר [א] רפרם בר פפא אמר רב חסדא בגד שאבד בו כלאים צובעו ומותר. א"ל רבא לרפרם בר פפא מנא ליה לסבא הא. אמר ליה מתני' היא דתנן בודק עד שמגיע לסלע או לקרקע בתולה ואי ליכא אימור עורב נטלה. ה"נ עמרא וכיתנא לא סליק בהו ליבעא בהדי הדדי [ב] (א) וכיון דלא ידיע אימור מינתר נתר: ב אמר רב אחא [ג] בריה דרב יוסף משמיה דמר זוטרא האי מאן דרמי ליה חוטא דכתנא בגלימא דעמרא

רש"י היא נשואה קרי לה בתולה להכי כדאמרינן בפ"ק: באילו הן הרואות. לראות ושתיהן טמאות דמ"מ דם מבינייהו נפיק: ד מתני' חיצונה. קרי לצד דלגד דרך עליית המטה פנימית אותה שלצד הקיר ובגמ' מפרש מ"ש הכא דמפליג בין נמצא תחת הפנימית לנמצא תחת האמצעית וברישא קתני תחת אחת מהן כולן טמאות אפי' נמצא תחת פנימית או חיצונה: אימתי. אמרו נמצא תחת חיצונה פנימית טהורה בזמן שעלו דרך מרגלות המטה דלא עברה פנימית על מקום מציאת הדם: אבל עברו. שלשתן דרך עליה שהן דורסות ועוברות על החיצונה כולן טמאות ואפי' פנימית דשמא כשעברה פנימית דרך שם נפל ממנה: גמ' מ"ש רישא. דקתני לעיל נמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות ולא מפליג בין נמצא תחת אמצעית לנמצא תחת פנימית או חיצונה: א"ר אמי. רישא במשולבות תכופות ודבוקות יחד הלכך אפי' נמצא תחת הפנימית איכא לספוקי נמי בחיצונה: ה ביד גדליה. משמע שע"י גדליה נהרגו: יוחנן בן קרח. אמר לו לגדליה שמעתי שבא ישמעאל בן נתניה להרגך: מיחש ליה מבעי. ושמא הרגתם ואסור להציל אתכם:

הלכות כלאי בגדים א צובעו ומותר. שע"י הצבע הוא ניכר כדמפרש עמרא וכיתנא לא שליט בהו ליבעא כי הדדי שהפשתן קשה לקבל הצבע יותר מן הצמר ואי לא מינכר בצביעה ודאי נפל: מגליה לסבא הא. דסמכי' אהכי: ג שוע. לשון חלק תרגום של חלק שעיע כלומר שיהו הלוקים יחד במסרק: וטווי. יחד וטוה ארוג. ורבנן הוא דגזור בארוג בלא שוע וטווי: ד לשונות. צמר סרוק וצבוע: פסולות. שמא לא נצבע לשם ציצית ואנן עשייה לשמן בעינן: דשיפתא דגלימא. שכן דרך להסך שזורים בשפתו שהוא גדיל ונקרא בלע"ז לימוש"י והחוטים נקראים אוריי"ל: (מכאן ואילך פי' רבינו עובדיה מברטנורה): ה אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים דכתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים. שעטנז כלל צמר ופשתים פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט צמר ופשתים אין מידי אחרינא לא. צמר הוא צמר רחלים ואילים בלבד דכתיב ומישע מלך מואב היה נוקד והשיב למלך ישראל מאה אלף כרים ומאה אלף אילים צמר אין לך קרוי צמר סתם אלא צמר אילים אבל שאר צמר צריך ליתן לו שם לווי צמר גמלים צמר ארנבים צמר עזים: שטרפן. שערבן: מותר. לערב עמהן פשתן לפי שצמר רחלים נתבטל ברוב של גמלים: וכן פשתן וקנבוס. שנתערבו והרוב מן הקנבוס מותר להביא צמר ולערב עמהן:

דברי חמודות

[א] וכתב הרשב"א דכשם שתולה בחברתה כך תולה בעצמה כו' כמ"ש בשם רבינו ירוחם לעיל סעיף ח' וכתבו התוס' אור"י דדוקא בכך עניגא דקאמר גמ' תולין אבל יש לה וסת דמסולקת בדמים דהא אמרינן דיה שעתה אינה תולה באין לה וסת וכן יש לה וסת ולא הגיע שעת וסתה וכתה אינה תולה בהגיע שעת וסתה וכתבוה הגהות מיי' פ"ט: (כ) כולן טמאות. עיין סעיף כ"ג וסעיף י"ג מ"ש בשם הרשב"א: (כא) בדקה אחת מהן ומצאה טהורה וכו'. לרבינו פשיטא דהכא א"צ שתהא שבדיקה בתוך שיעור וסת דהא אף בבדקה ומצאה טמאה סובר כן ומהני אף לסתר חברותיה וכ"ש הכא דלטהר את עצמה ושם כתבתי דהרז"ה אע"ג דלעיל פוסק כרב יהודה דצריך שתהא שבדיקה מיד ס"ל דהכא מודה. דא"ל אבל כל שאר הפוסקים שפסקו לעיל כרב יהודה ס"ל דה"נ דכותיה דרב יהודה לא ארישא לחוד קאי אלא אכולה מתני' ומכיון דמסקינן לעיל דלא כרבינו אלא כהפוסקים כרב יהודה וא"כ כ"ל להרז"ה לענין דינא דהכא יחידאה לגבי כל הפוסקים ואין הלכה כמותו: (כב) במשולבות שכולן רצופות וכו'. ולשון הטור משולבות שרגליהן משורות זו בזו וז"ל הרשב"א בת"ה היו משולבות זו בזו כשליבות הסולם שרגליהן משורות זו בזו: (כג) כתב הראב"ד ז"ל דדוקא ישנות שמתוך שינה הן דוחקות כו'. אבל לא חיישינן (שמתוך שינה) שיתהפכו מתוך שינה להיות משולבות כמ"ש במ"י בשם הרשב"א לקמן גבי סדין שעשוי להתהפך ומסיים עוד הרשב"א וכתב אבל אשה אחת כאין לה מוגע בכל מקום שימצא דם במטה טמאה שהמטה כולה מקומה ועוד דם זה מסיכן בה ע"כ: (כד) אבל אם הם נעורות במטה כו'. ומסיים בה הטור שאם עלו דרך החיצונה ונמצא תחת החיצונה כולן טמאות תחת האמצעית ופנימית טמאה והחיצונה טהורה תחת הפנימית היא לבדה טמאה ושתי החיצונות טהורות וכתב עוד היה לכן עסק לצד פנים שדרכן להתנודד ולקרב לצד פנימי אע"פ שנמצא תחת הפנימית שתי הפנימית טמאות כההיא עובדא דשתי נשים שהיו טוחנות ברחים וכו' דלעיל בסי' ב' וכן הנה דברי הרשב"א בשם הר"א ודברים פשוטים הם: (כה) כתב הראב"ד בספר בעלי הנפש וז"ל נ"ל אע"פ שהחמרנו על הכתם ועשינו אותו כראייה לענין ז' נקיים ולכל דבר אעפ"כ לא נחמיר עליו לחוש ליום מציאת הכתם כמו שהיא חוששת ליום ראייה ועוד אני אומר שאין הכתמים קובעים וסת ולא עוקרים וסת חוץ מכתמי עד הבדוק לה שהן מטמאים בכל שהן והרי הן כראיות לכל דבר עכ"ל:

הלכות כלאי בגדים (א) וכיון דלא ידיע אימור כו'. כבר כתבתי בזה במ"י דהך אימר כודאי חשבינן ליה והב"י כתב דמדברי הטור סימן ש"ב משמע דה"נ מיירי בכלאים דרבנן כי הך אוקימתא דלקמן בסמוך אבל בכלאים דאורייתא אין הולכין בספקן להקל וכך פסק רמ"א בהגהותיו ועי' בסמוך: (ב) והא כיון דנתקיה נתקיה. כתב הב"י דמדקדוק הלשון הזה משמע דלא שרי לכתחלה למנתקיה אלא שהטור כתב דינתק משמע דלכתחלה נמי שרי למנתקיה והרמב"ם השמיט דין זה דהיכא דנתקיה ולטעמיה אזיל שסובר דאף מדאורייתא לא בעי שוע טווי ונוז כמו שיתבאר לקמן בסמוך וסובר שמימרא זו אינה לשון הגמ' ואע"פ שבפי' המשנה שלו לא נמצא כך כבר נמצא נוסחא ערבית שכתוב שם בהפך ושמה שנזכר בגמרא נדה אינו לשון הגמ' אבל הוא לשון אחא מפרש ע"כ ומיהת משכחת לה דלעיל דהוה מדבריהם לפי שאע"פ שלהרמב"ם לא בעינן לכולהו שוע טווי ונוז היינו שסובר דשוע לחוד סגי לתסר מדאורייתא ואע"פ שלהרמב"ם הא דלעיל שרי אפילו במדאורייתא משום דמקל בספק כזה כמ"ש במ"י אפילו הכי הוצרכתי לפרש כך לפי שבעל הש"ע השמיט להך דהכא שנראה לפי שסובר בזה כהרמב"ם דס"ל דהך הוה כלאים דאורייתא כיון שהוא טווי ונוז וכן לא העתיק אלא לשונו של הרמב"ם בביאור איזהו כלאים דאורייתא ואעפ"כ לא נמנע רמ"א ז"ל בהגהותיו וכתב אהך דלעיל שלא סותר אלא בכלאים דרבנן וזה דלא כהרמב"ם שהתיר הא דלעיל אף בכלאים דאורייתא לכך הוצרכתי לפרש דמשכחת לה להא דלעיל אפילו להרמב"ם שהוא בענין שאינו אלא כלאים דרבנן: (ג) ופיר"ת שעטנז יחדו כו'. אבל הרמב"ם כתב בפ"י מהל' כלאים וז"ל כיון שנתחבר הצמר עם הפשתן לד חיבור בעולם הרי זה הכלאים מן התורה כיצד צמר ופשתים שטרפן זה עם זה ושע אותן ועשה מהן לבדים הרי אלו כלאים טרפן וטווה אותן כאחד וארג בגד מטווי זה הרי זה כלאים ע"כ דס"ל דהא דתנן הלבדים אסורים מפני שהם שועים מן התורה קאמר וכן נמי מדתנן אין אסור משום כלאים אלא שוע טווי וארוג שנאמר לא תלבש שעטנז דבר שהוא שוע טווי ונוז משמע דטווי ונוז לחודיה הוה כלאים וכן שוע לחודיה כההיא דהלבדים כו' ומיהו בארוג לחודיה אינו חייב אא"כ שהיה טווי גם כן כדאמר הרמב"ם וטווה אותן כא' וארג כו' והב"י נדחק למצוא טעם בדבר וקאמר דשע דכתיב ברישא דתיבת שעטנז אלים לאשמועינן דמחייב עליה לחודה עוד כתב פי' אחר דיש לומר דהרמב"ם סובר דעל אריג לבדו אינו חייב ולא קאמר וטוה אותן כאחד וארג כו' אלא לומר דעל טווי זה אע"פ שהוא ערוך אינו חייב אלא א"כ ארגו אבל אה"נ שעל הארוג לחודיה חייב אפילו לא טוואו דלא גרע משוע דלבדים וכן הוא נוז ג"כ נכתב בשלמות בתיבת שעטנז כמו שע ע"כ ומ"מ על הפירוש הראשון כתב שנראה לו יותר ובספרו הש"ע העתיק לשון הרמב"ם בריש סי' ש' ותמיהני על רמ"א שלא הגיה עליו שם ובסי' ש"א סעיף ב' הגיה שיש מחלוקת על הלבדים די"ם אומרים שאין איסורן אלא מדברי סופרים ועיין עוד מדיני כלאים דאורייתא בשם הרמב"ם בסעיף ל"ב: (ד) ולא צמר גמלים וארנבים ומלה של עזים. וכל שאר מינים מותרים בפשתן וכן קנבוס וצמר גפן וכל שאר מינים מותרים אפילו בצמר רחלים ואילים לשון הש"ע ריש סימן רצ"ח וגרסינן בפ"ב דבכורות דף י"ז דרחל בת עז אין לוקין על צמרו משום כלאים וכתבו שם רבינו וכתב הרמב"ם שאסור מיהת מדבריהם מפני מראית העין ועיין לקמן סי' ו': (ה) שטרפן זה בזה. וטווה מהן טווי. הרמב"ם והטור: (ו) ואם רוב מן הרחלים. או אפילו במחצה מן הרחלים כ"כ הרמב"ם והטור ופשיטא לי מלתא שילא להם מכל הכי דתנינן בפ"ב דמכשירין דמחצה כרוב לחומרא: (ז) כי נתבטל צמר רחלים ברוב

מעדני יום טוב

[א] בדקה אחת מהן ומצאה טהורה כו'. ה"נ תליא בפלוגתא דלעיל דמאן דפסק כרב יהודה התם ה"נ צריך שתהא בדיקה זו תוך שיעור וסת וכ"כ הטור בשם הרמב"ן וכן לרבינו שפוסק שם דלא צריך ה"נ לא צריך שתהא הבדיקה תוך שיעור וכ"כ הב"י דהא שייך בה טעמא דבכתמים הקלנו כי היכי דשייך לעיל וכתב עוד בשם הרז"ה דפוסק לעיל כרב יהודה ואפ"ה כתב דכאן לפטור עצמה אפילו לאחר זמן פוטרת עצמה דשאני פוטרת חברותיה שאין בדיקה לחברותיה מאחר בפוטרת עצמה שיש בדיקה לעצמה ע"כ: [ב] שא"א. והב"י העתיק שאפשר ולי נראה דגרים שאי אפשר: [ג] ודוקא במטה שאין עליה סדינים. ולשון הטור ומיירי שנמצא במטה שלא על הסדין וכך הם דברי הרשב"א בת"ה הקצר וכתב הב"י נלמד דכל שלא נמצא על הסדין אע"פ שיש סדינין על המטה אין בכך כלום דלא קאמר הראב"ד שאם יש עליה סדינים כולן טמאות אלא דוקא היכא שנמצא בסדין אבל לא היכא שנמצא שלא על הסדין דהא כי הסדין עשוי להתהפך מאי הוי כיון שלא נמצא עליו ודבר ברור הוא ע"כ: [ד] לפי שהסדין עשוי להתהפך. אבל לגופן אין חוששין שמא תתהפכנה מתוך שינה להיות משולבות והטעם לזה מפני שבכתמים דרבנן. הרשב"א ועיין בד"מ סעיף כ"ב: [ה] דומיא דפליון וחלוקה כו'. בריש פירקין דלעיל: [ו] או לאחרים. וכ"כ התוס' וממילא משמע דכמו דמבעי ליה לחוש אם יכול להיות שיבא לו היזק לעצמו הה"נ אם יכול להיות שיבא היזק לאחרים דמאי שנא דבודאי שיש לאדם לחוש להיזק של אחרים כמו שיש לו לחוש להיזק של עצמו וכלל גדול בתורה ואהבת לרעך כמוך ועובדא דגדליה הטלה עליו הכתוב כאילו הרג לכל הנהרגים ביד ישמעאל ואע"פ שהי"ל לחוש לעצמו לא הזכיר הכתוב להא והזכיר שלא היה תם לאחרים:

הלכות כלאי בגדים [א] גרסי' בגמ' ת"ל בגד שאבד בו כלאים כו'. וכתבה רבינו לקמן בסי' ה': [ב] וכיון דלא ידיע אימור מנתר נתר. פירש"י ודאי נפל טעמו דאי לא מחשבינן ליה כודאי הוה שרינן מספק והא קי"ל כל ספק דאורייתא לחומרא ומטעם זה השיגו הראב"ד להרמב"ם שכתב בטעם הדבר שכל איסור ספיקות מד"ס ולפיכך הקילו בספק וכתב עליו הראב"ד אמת הוא שכל הספקות אינן של תורה מיהו קי"ל כל ספק איסור תורה לחומרא ובדרבנן לקולא עכ"ל ולכך נתכוון רש"י לפרש דאימור כו' ודאי מחשבינן ליה ואע"ג דבאמת אינו ודאי גמור יש לומר דמכיון שהוא קרוב לודאי הלכך לא הוה בכלל איסור ספקות שאמרו לחומרא אלא ודאי הוא ולקולא ולענין השגתו של הראב"ד על הרמב"ם תירץ הכ"מ דיש לומר שהחכמים ז"ל שאמרו כך הם אמרו דספק זה יצא לקולא מפני שהוא מילתא דלא שכיחא עד כאן ועיין בד"מ: [ג] בריה דרב יוסף ובגמרא דרב ייבא: [ד] והא כיון כו'. ובגמ' הגירסא וכיון דלא ידע אי נתקיה שרי וגירסת הספר יותר נכון אלא שיש לגרוס וכיון כו': [ה] אמאי הוצרך להתיר כלאים בציצית. כדאיתא בפ"ק דיבמות דף ה': [ו] והלא התכלת צריך להיות סרוק לבדו כו'. שהן הן שני חוטי תכלת לבדן כדאיתא בהלכות ציצית: [ז] קשה דא"כ אמאי הוי האי חוטא כו' ספיקא דרבנן. כלומר דמדהצריכה התורה להתיר כלאים בציצית על כרחך לא בעינן שיהיו שועין וטווין יחד אלא אם הם ארוגים יחד אע"פ שכל אחד שוע וטווי לבדו הוי דאורייתא ובתוס' ליתא לקושיא זו: [ח] כדתנן במסכת כלאים. פרק בתרא והוא לקמן בסימן י"ב: [ט] לפי שהחוט מתעקש כו'. וגלוז מלשון אל יליזו כדכתב רבינו שם: [י] והא דאיצטריך כו'. קאי אליבא דמר זוטרא: [כ] ה"ג תן תכלת ותן לבן. וכן הוא בתוס': [ל] אלא משום טווי לחודיה נקטיה. וא"ת והרוג דנקט ברישא למה לי יש לומר דכיון דאריג נמי מדרשא דיחדיו נפקא ליה נקטיה נמי כי היכי דנקט טווי משום דמדרש דנוטריקון נפקא ליה: [מ] אין לך קרוי צמר אלא צמר אילים. דמדלא כתב בצמר לומר שמלחן עם הצמר וכתב צמר ש"מ שאין צמר אחר הקרוי צמר בלא שם לווי ולכך לא הוצרך לכתוב בצמר דסגי ליה במאי דכתב צמר שאין מקום לטעות ולומר שמלא צמר אחר ולמד שבכתוב מוסב גם אכרים שהם נקבות דהיינו כבשים: [נ] אבל לא פשתן שלש. וכן הוא בפי' הר"ש אבל בירושלמי שלנו הגירסא של ים: [ס] ה"ג אם רוב מן

תפארת שמואל א) וטווי לבדו וגם מה שפירש ונוז יחד דהיינו ארוג קשה. נ"ב הלשון מגומגם וגם הקושיא אינו מובן ועיין בתוס' ונ"ע ונ"ל דה"פ בתחלה מקשה על שוע טווי ואפילו דשוע לבד וכו' הוא ארוג והוי ממש בכלאים בציצית דא"כ קשה אמאי וכו' והלא כל אחד וכו' ודו"ק ודלא כמ"ש בס' מעדני יו"ט שכתב דברים שאינם נכונים בעיני: ב) דהיינו ארוג כצ"ל להגיה ועיין תוס' ביבמות דף ה' ע"ב: ג) תיבת (יחדיו) צריך למחוק: ד) בפרק בתרא דעירובין גבי המוצא תכלת בשוק וכו' כצ"ל:

(ה) אם רוב קנבוס מותר לערב בו צמר. וגרסינן בירושלמי צמר ופשתים שטרפן אסור כולו שישה מבית [ע] ליטרא ועוד צמר גמלים ומבטלן. אבא בר רב הונא בשם רבי ירמיה צמר ופשתים שטרפן בטלן: [פ] מה מפליג מה דאמר רב כשעשאו בגד בפני עצמו אסור דעשאן בגד אחד בפני עצמו לא שייך ביה ביטול: (ט) אפי' חוט אחד בכל הבגד כדאיתא בגד שאבד בו כלאים הרי זה [צ] לא ימכרנו לעובד כוכבים ולא יעשנו מרדעת לחמור [ק] אבל עושה אותו תכריכין למת. ולא אמרינן שיבטל ברוב מאחר שאין מקומו ניכר בכל הבגד. כדאמרינן בשלהי תמורה [illegible] [ר] שנארגו בבגד דבטל או לא דעביד מיניה ציפרתא פי' שארג [ש] צורת ציפור מן השער דחשיב ולא בטיל (ו) דלא שייך ביטול ברוב אלא איסור שנתערב בהיתר. אבל היתר שנתערב בהיתר וע"י תערובתן נאסר לא שייך ביה ביטול ברוב. [ת] דאין כאן אלא תחילה אחת של איסור. ואלו דבעינן נתינת טעם בבשר בחלב כמו בשאר איסורים אע"ג דהוי היתר בהיתר ולא שייך ביה בטול כיון שע"י תערובת נאסר. [illegible] [א] ולא מיקרי בשר בחלב בלא נתינת טעם. תוספתא [illegible] שעשאה חלוק שכולו צמר גמלים או כולו צמר ארנבים ואורג בו חוט אחד של צמר וחוט אחד של פשתן אסור (י) [ב] פירוש שני חוטין של צמר ושל פשתן זה אצל זה. אבל אם היה כולו צמר בגד אחד וחוט אחד של פשתן בגד אחר מותר. ירושלמי כלאים לא תלבש שעטנז צמר ופשתים [ג] הייתי אומר אין אסור אלא מלבוש. ת"ל לא יעלה עליך אי לא יעלה עליך הייתי אומר לא יפשיל הקופה לאחוריו ת"ל לא תלבש מה מלבוש מיוחד דבר שהוא מהנה הגוף (יא) אף אין לי אלא כל דבר המהנה הגוף. לאיזה דבר נאמר לא יעלה עליך. רבי נתן בר אבא ר' יונה בשם רבי זירא אם היה בגד גדול מקצתו יש בו כלאים ומונח בארץ ומקצתו אין בו כלאים לא יתכסה בלא כלום: ו גרסינן בברכות (דף יט:) אמר רב יהודה אמר רב המוצא כלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק שנאמר אין חכמה ואין תבונה וגו' כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב: [ד] ונראה דדוקא בכלאים דאורייתא אבל כלאים דרבנן לא. מדפריך עלה מקברו את המת וחוזרו ולפניהם שני דרכים אחת טהורה ואחת טמאה בא בטהורה באין עמו בטהורה בא בטמאה באין עמו בטמאה משום כבודו ומשני תרגמה רבי אבא בבית הפרס דרבנן ותו פריך מגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה תרגמה רבה בר שבא [ה] בלאו דלא תסור. ירושלמי הרי שהלך בשוק ומצא לבוש כלאים. תרין אמוראין חד אמר אסור וחד אמר מותר מאן דאסר דבר תורה ומאן דמתיר כדאמר רבי זירא גדול כבוד הבריות שדוחה את המצוה בלא תעשה [ו] שעה אחת. תני [ז] אין מדקדקין לא במת ולא בכלאים בבית המדרש. ר' יוסי הוה יתיב ומתני והוה תמן מיתא מאן דנפק לא אמר ליה כלום ומאן דיתיב לא אמר ליה כלום. רבי אמי הוה יתיב ומתני אמר חד לחבריה את לבוש כלאים [illegible] בכלאים דרבנן. אי מאי בכלאים דאורייתא (ז) ודאי המוצא כלאים בבגדו אין חכמה ואין תבונה לנגד השם וצריך לפושטו אפילו בשוק (יב) אבל אם אדם רואה כלאים בבגדי חבירו [ח] והלובש כלאים אינו יודע אינו צריך לומר לו בשוק עד שיגיע לביתו דמשום כבוד הבריות ישתוק ולא יפריש מאיסור. (יג) ז השירים והכלך אין בהם משום כלאים אבל אסורים מפני מראית העין [ט] מין מעיל עשוי ממשי. כלך יש שבים בכרכי הים כמו צמר גדל על האבנים [י] שבים המלח ותבניתו כתבנית הזהב והוא רך ביותר [illegible] ודומה לצמר רחלים (יד) אבל אסורין משום מראית העין [כ] דדמו לצמר או לפשתן. ומיהו שיריים [illegible] לא היו מצויין ביניהם דבפרק במה מדליקין (דף כ:) בעי למימר דשיריים היינו שירא פרנדא ובשלהי סוטה (דף מט:) אמרינן משחרב בית המקדש בטלו שירא פרנדא וזכוכית לבנה פי' שאין מצויין. אף שבטלו לגמרי דאמרי בפרק אין עומדין (דף לא.) תבר קמייהו זוגיתא חיוורתא. הלכך יש לחוש למראית העין דמחמת שאינם מצויין ואין בקיאין בהן יהיו סבורין שלובש כלאים (ד) ומתוך זה אסרתי באשכנז שלא לתפור בגדי קנבוס תחת בגדי צמר (טו) לפי שאין בגדי קנבוס מצויין באשכנז ויהיו סבורין שהוא בגד פשתן. והאידנא שמצויין בגדי משי ביניהם והכל מכירין בהן הלכך מותר לתפור בגדי משי תחת בגדי צמר וגם חוטי משי בסרבל של צמר: ח הכרים והכסתות אין בהן משום כלאים לפי שכרים וכסתות עשויין לשכיבה ואמרינן ביומא בפרק בא לו (דף סט:) לא יעלה עליך (טז) אבל מותר להציעו תחתיך אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תכרך עליו נימא. אפילו עשר מצעות זו על זו וכלאים תחתיהם אסור לישן עליהם. וכרים וכסתות שהן קשין ואין דרכן ליכרך על בשרו [ל] התירו באין בשרו נוגע בהן (יז) ומפרש בירושלמי דוקא בריקן [מ] ובנתון על גבי אלצטבא אבל מלא או ריקן [נ] ונתון ע"ג מטה אסור לפי שנכפף תחתיו ונכרך על בשרו: ט אין ערלאי לכלאים דלבישת ערלאי לבישה היא ואסור ובפרק התכלת (ד' מא:) מייתי לה [ס] ומשמע התם דמיירי בטלית של קטן (יח) וגדול יוצא בה ערלאי: לא ילבש כלאים [ע] אפילו על גבי עשרה לבושים [פ] ואפי' לגנוב בהן את המכס. דדרך הוא שאין נותנין מכס מבגדים שאדם לבוש. ובמוכס שאין לו קצבה או במוכס העומד מאליו דאי בסתם מוכס אפילו בלא כלאים אסור לגנוב את המכס (יט) אם ישראל חכרו מאת המלך דדינא דמלכותא דינא. וסבר האי תנא דדבר שאין מתכוון אסור ופליג אמתני' דלקמן מוכרי כסות מוכרין כדרכן. (כ) והלכתא כמתני' דלקמן [צ] דקיימא לן כרבי שמעון דדבר

רש"י שאבד בו כלאים. שאם היה מכיר חוט הצמר בבגד הפשתן נתקו וכשר: **לא ימכרנו לעובד כוכבים.** דאתא העובד כוכבים ומזבן ליה לישראל: **צמר בכור.** אסור בהנאה דקדשים הוא: **בציפרתא.** שעשה מן האיסור צורת ציפור בשק דחשיב דמיפה ליה לכוליה שק ולא מיבטל: **ו אין חכמה.** תשובה נגד ה': **אחת טמאה.** שיש בה קבר: **בא בטהורה.** האבל: **בבית הפרס.** דלא מטמא אלא מדרבנן והוא שדה שנחרש בה קבר וחשו חכמים שמא דלדלה כלי המחרישה את העצמות והדורס עליהן מסיטן ועצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ולא באוהל וכיון דמדרבנן הוא דאסור רבנן הוא דאחלוה ליקרייהו גבי אבל: **את לא תעשה.** קס"ד כל בלא תעשה קאמר: **בלאו דלא תסור** וגו': (ע"כ פירש"י): **ז** (פי' הרע"ב) **השירים והכלך.** מינים של משי הן והכלך גדל בכרכי הים ותבניתו כתבנית הזהב והוא רך ביותר ודומה לצמר: **אבל אסורים.** דאתו לאחלופי בצמר ופשתים ומפני של א היו מצויין ביניהם לא היו מכירים בהן ואתו לאחלופי הלכך אסורים מפני מראית העין אבל האידנא שהמשי מצוי ביניהו והכל יודעים ומכירין בו אין אסור שום מין של משי בצמר או בפשתן וכן הקנבוס שרי בין בצמר בין בפשתים שהכל מכירים בו: **ח הכרים והכסתות** אין בהם משום כלאים. לפי שהן עשויין לשכיבה והתורה אמרה לא יעלה עליך אבל אתה מותר להציעו תחתיך וה"מ כשהן קשין וריקנין ונתונים ע"ג איצטבא או כן מותרין כשאין בשרו נוגע בהן אבל אם הם רכין או מלאים או אפילו רקים ומונחים ע"ג מטה אפילו עשר מצעות זו ע"ג זו וכלאים תחתיהם אסור לישן עליהם לפי שנכפפים וכורכים על בשרו: **ט אין ערלאי לכלאים.** דלבישת ערלאי לבישה היא: **אפי' ע"ג עשרה.** ואע"פ שאינו נהנה מן הכלאים: **ואפי' לגנוב** בהן את המכס. ראיתי לקצת מרבותי שפירשו כגון במקום שהיהודים פורעים מכס ולובש כלאים כדי שלא יכיר שהוא יהודי ולי נראה לגנוב את המכס לפי שאין אדם נותן מכס מבגדים שהוא לובש ושם משנה ע סברה דבר שאין מתכוין

מעדני יום טוב

מן הגמלים מותר. פי' לערב בו פשתן: [ע] **ליטרא** ועוד. לאו דוקא ולכן השמיטו בטור סי' רצ"ח: [פ] ה"ג מה מפליג מה דאמר רב כשעשאו בגד בפני עצמו ותסיים בהא כמו בירושלמי מה דאמר ר' ירמיה בשהוא דבעי מערבתא עם חוכן: [צ] **לא** ימכרנו לעובד כוכבים. עיין בפ' כל שעה סימן כ"ז: [ק] **אבל** עושה אותו תכריכים למת. עיין סי' י: [ר] **שנארגו** בבגד. לא הוצרך לדקדק ולהאריך אע"ג דהתם קתני גבי צמר בכור בגד וגבי שיער לנזיר קתני שק הא כי אורחיה והא כי אורחיה: [ש] **צורת** ציפור מן השער. נ"ל דגרס מן האיסור כלשונו של רש"י ז"ל: [ת] **דאין** כאן אלא אחת של איסור. כלומר שזהו הוא האיסור בעצמו שנתערב זה בזה ולשון התוס' אבל כלאים שמניהם היתר ונאסרים ע"י תערובות כך אסור המרובה כמו המועט ורש"י כתב בשלהי תמורה דעיקר איסור כלאים לא אסרה תורה אלא ע"י תערובות וכלאים מתרגמינן עירובין ולא שייך בהו ביטול ע"כ: [א] **ולא** מקרי בשר בחלב בלא נתינת טעם. כלומר שזה שהוציאה התורה איסור בשר בחלב בלשון בישול ש"מ שאין איסורו אלא כשיש בו בנותן טעם שזהו לשון בישול והכי איתא בגמרא דכל הבשר דף ק"ח: [ב] **פי'** שני חוטין של צמר. עיין לקמן סימן ע"ו ועיין בד"ח דהכא ודהתם: [ג] **הייתי** אומר לא יפשיל הקופה לאחוריו. לשון הטור סימן ש"א קופה של כלאים וצ"ל שר"ל קופה שהיא מלאה בבית קיבולה מבגדים של כלאים. אבל אין נראה שר"ל קופה עצמה שהיא כלאים ואינו קופה שהיא בגד של לבישה כדלקמן סי' י"ח דהסיא ודאי דהוי העלאה של לבישה המהנה את הגוף ואסירא דאי הפשלה דלאחוריו שריא בכלאים אם כן הצנועים דלקמן סימן י"א לא יהיו צריכין להפשלה במקל אלא הפשלה אף בלא מקל תסגי להו: [ד] **ונראה** דדוקא בכלאים דאורייתא כו'. תימה לי ליסנא דונראה שכתב והרי הדבר מוכרע ומוכרח מפי התלמוד דמסיק: [ה] **בלאו** דלא תסור. לא כשאמרו לו בדבר של תורה אלא בדבר שאינו של תורה אלא של דבריהם וכדמסקי התם דכל מילי דרבנן אסמכינהו על לאו דלא תסור: [ו] **שעה** אחת. כלומר לפי שעה: [ז] **אין** מדקדקין לא במת כו'. לכאורה לענין הלויית המת מיירי שאין מדקדקין בבית המדרש אם יצאו ללוותו או לא יצאו וישבו וילמדו אלא דבפ' האשה שנתארמלה סימן ה' מסיק רבינו מהסוגיא דבגמרא דהתם דאין הפי' כן אלא דמיירי בכהן היושב בבה"מ וטומאה מאהלת עליו כו' ובהא נמי מסיק דבגמרא דידן פליגא דלא שרי אלא בטומאה דרבנן ע"ש והר"ש כתב וז"ל פי' אין מדקדקין במת להחמיר לענין דברי תורה שאסור לדבר לפני המת כדאמר ר' יוסי הוה מתני ולא הודיעוהו שהיה שם מת עד שיצא ע"כ ומה שכתב עד שיצא הוא כפי גרסתו דלא גרס מאן דיתיב כו' ולפי זה ר' יוסי תלמיד היה שישב לפני רבו ולמד ורבו לא אמר לו כלום מאן דנפיק כו' כלומר עד שיצא כו' ובקצור דפ' מי שמתו סי' י"ב כתוב ג"כ כפי' הר"ש דמיירי שהמת הוא בבה"מ ולומד שם: [ח] ה"ג והמלבים כלאים: [ט] **מין** מעיל כו'. כ"כ רש"י בריש במה מדליקין שיריים מעיל העשוי מעיקר משי: [י] **שבים** המלח כו'. כל זה הוא לשון הרמב"ם בחבורו הלכות כלאים ריש פרק י' ונראה לי דז"ש ים המלח לא נתכוון לאותו שבכתוב שהוא בארץ ישראל למזרחו אלא לכל הימים שהם מלוחים נתכוון דבירושלמי וכן בבלי ריש פרק במה מדליקין קאמר עלה דאלתיכאו לכל נחותי ימא. ולא משמע דלאותן שמפרשים בים המלח קאמר אלא לכל הימים, והרמב"ם ידע כי אינם מצויים אלא בימים שהם מלוחים ולכך כתב ים המלח: [כ] **דדמו** לצמר או לפשתים. כלומר הכלך דומה לצמר כמו שכתבתי כבר והשיריים דומה לפשתן וז"ל הרמב"ם בפירושו שיריים וכלך מיני משי הם וידמו כאילו הם צמר ופשתים מפני שאחד מהמינים הוא חלוק כמו הפשתים והשני יש לו יבשות והוא עביר כמו הצמר: [ל] **התירו** באין בשרו נוגע בהן. דאי בשרו נוגע אסור שאע"פ שהן קשים הוינו שאינם רכים כשאר בגדים כמו היריעות והשלמות אבל אינם קשים כל כך כמו המרדעת של חמור ולפיכך הכרים והכסתות לא הותרו אלא כשאין בשרו נוגע בהן וכדמסיק רבינו לקמן סי' י' ועיין עוד מזה לקמן סי' כ': [מ] **ובנתון** על גבי אלצטבא. פי' הב"י סי' ש"א דנראה שהיא אצטבא של עץ או אבן ובירושלמי הגי' מסטווה וכך שמה בלשון ערב וסמור נראה שמפרש דמסטווה היינו קרקע ע"כ: [נ] **ונתון** על גבי מטה אסור כו'. לשון הר"ש על גבי מטה של חבלים נשקע תחתיו ונידי הכר עולים עליו אבל לדדים של עץ קשה ואינו נשקע ע"כ ולשון הסמ"ג ריקם ומונח על תבן אדם נשקע באמצעיתו ונכפפים הצדדים עליו: [ס] **ומשמע** התם דמיירי בטלית של קטן וגדול יוצא בה ערלאי. נראה לי דה"ק וגדול יוצא בה ערלאי כלומר עכשיו הוא יוצא בה ערלאי אפ"ה אסור ומיהא מיירי שאפי' אין דרכו של גדול לצאת בו ערלאי כשהוא רוצה לצאת ערלאי דהכי איתא התם דאדתניא טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו והגדול יוצא בה דרך ערלאי חייבת בציצית אין הקטן מתכסה בו ראשו ורובו אע"ג שהגדול יוצא בה ערלאי פטורה וכן לענין כלאים והוינן בה מאי וכן לענין כלאים אילימא וכן לענין איסורא דכלאים פירש"י דאי אין קטן מתכסה בה אין בה משום כלאים אם נארג בה כלאים ע"כ והא אנן תנן אין ערלאי בכלאים פירש"י כלומר אין דין ערלאי בכלאים שאע"פ שאין הגדול יוצא בה ערלאי יש בה משום כלאים אם נארג בה כלאים ע"כ והשתא הא דקתני בסיפא אע"פ שהגדול יוצא כו' פי' כך ה"ק אע"פ שעכשיו יוצא כו' אבל ודאי שכיון שהוא קטן כל כך עד שאין הקטן מתכסה בו ראשו ורובו שאין הגדול דרכו להתכסות בו כלל ואפי' לצאת דרך ערלאי ואפ"ה אסור בכלאים בשעה שלובשו בערלאי וכך נ"ל לפרש דברי רבינו ג"כ דה"ק והגדול יוצא כו' כלומר עכשיו אבל לא שכך דרך יציאתו אפי' לערלאי והר"ש כתב בזה הלשון ומשמע דאיירי בטלית קטנה אע"פ שאין הגדול יוצא בה ערלאי ע"כ וכתב ב"י דשמא ע"ש יש בדברי הר"ש ול"נ לפרש דבריו כמו שכתבתי ואין כאן שום טעות וליכא דברייתא הוא דנקט וודאי שברייתא כך מפורשת אע"פ שהגדול יוצא כו' כלומר עכשיו יוצא לפי זו השעה אבל ודאי אין מדרך הגדול שיצא בע"ק כזה ואפי' כשיוצא ערלאי: [ע] **אפי'** ע"ג עשרה לבושים. ואע"פ שאינו נהנה ממנו. הר"ש: [פ] **אפי'** לגנוב את המכס. כדי יצאת השער שנוטל בו המכס. הר"פ: [צ] **דקי"ל** כר"ש וכו'. וא"ת והא מודה ר"ש בפסיק רישיה ואה"כ כשלובשו שלא ע"ג עשרה לבושים פשיטא דמתחמם ונהנה ממנו ואפילו לפי' הערוך שכתב רבינו בר"פ הבונה דאינו מודה אלא בדבר שהוא נהנה והא הכא דנהנה הוא ומיהו י"ל דעל לבישה עצמו אינו נהנה ולכן שרי לפי' הערוך אבל למאי דדחה רבינו שם לגירסת הערוך וסובר דמודה ר"ש בכל פסיק רישיה ואע"פ שאינו נהנה א"כ הכא אמאי שרי וי"ל דשאני איסור בגדי כלאים כיון דאפקיה קרא בלשון לא תלבש ש"מ שלא אסרה תורה אלא

דברי חמודות

ברוב. ולשון הרמב"ם מפני שצורת הכל צורת צמר גמלים ואין חוששין למיעוט של צמר המעורבות בהן מפני שאינן חוטין צמר וכתב הכסף משנה פירושו מפני שאינם חוטים לא חשיב ובטיל וכ"כ סמ"ג דתני בתוספתא עליה דמתני' במה דברים אמורים שהביא פשתן וטרף ביניהם אבל הביא חוטי צמר רחלים וטרף בין חוטי צמר גמלים אסור פי' חוטי חשיבי ולא בטלי עכ"ל הסמ"ג וכתב עוד הרמב"ם לפיכך עורות הכבשים שעושין מהן בגדים אע"פ שתופרים אותן בפשתן מותרים ואין חוששין למיעוט של צמר אע"פ שנכרכו בכלל חוט הפשתן שתפרו בו שהרי בטלו במיעוטן ע"כ: (ח) **אם** רוב קנבוס כו'. ואם היו מחצה למחצה אסור. הרמב"ם: (ט) **אפי'** חוט אחד בכל הבגד כו'. וכתב רבינו בתשובה כלל ב' סימן ה' על בגד שהשתי הוא של פשתן והערב של משי שאסור לתופרו עם הצמר אפילו אם רובו של משי דאמתני' דאם רוב מן הגמלים מותר שנינו בתוספתא במה דברים אמורים שהביא פשתן עמהם וטרפן זה עם זה פי' ואינו ניכר זה בפני עצמו וזה בפני עצמו אבל העושה חלוק שכולו צמר גמלים וכולו צמר ארנבים וארג בו חוט אחד של צמר בצד זה וכו' כדלקמן ומסיק רמ"א דלכן אסור לעשות עליות מבגדים שקורין פרטי"ש כי הערב של פשתן והוי כלאים עם הציצית: (י) **פי'** שני חוטין של צמר ושל פשתן זה אצל זה. אבל הרמב"ם אסר באורג חוט של צמר מצד זה וחוט של פשתן בצד זה וכאמת שכן הוא הלשון בתוספתא וגם הר"ש כך העתיקה אבל פירשה כמ"ש רבינו וכתב רמ"א דנוהגין להקל: (יא) **אף** אין לי אלא כל דבר המהנה כו'. עיין לקמן סעיף ע"ז: (יב) **אבל** אם אדם רואה כו'. והרמב"ם כתב הרואה כלאים של תורה על חבירו אפילו הוא בשוק קורעו מעליו אפילו הוא רבו שלמדו חכמה וכתב ב"י נראה שטעמו מפני שהוא ז"ל גורס בהסיא דרב יהודה המוצא כלאים פושטו אפילו בשוק ואינו גורס בבגדו והמוצא כלאים על חבירו קאמר דמפשיט אותו אפילו בשוק ומשמע ליה דפושטו ע"י קריעה קאמר כההיא עובדא דאיתא התם דרב אדא בר אהבה חזייה להסיא אתתא דהות לבישה כרבלתא בשוקא קם קרעיה מינה ומה שכתב אפילו הוא רבו שלמדו חכמה נראה שלמד כן מדסיים רב יהודה במילתיה כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב עכ"ל ובש"ע סתם כהרמב"ם והגיה עליו רמ"א לדברי רבינו בשם יש אומרים אבל בהלכות טומאת כהנים סימן שע"ג סתם ופסק כך דעל השוגג אין להפריש כשיש בזה כבוד הבריות: (יג) **כתב** הרמב"ם המלביש את חבירו כלאים אם היה הלבוש מזיד הלובש לוקה והמלביש עובר משום לפני עור לא תתן מכשול ואם לא ידע הלובש שהבגד הוא כלאים והיה המלביש מזיד המלביש לוקה והלובש פטור ורבינו בתשובה כלל ב' דין י"ז תמה עליו דמנין מלקות זה למלביש דלא תלבש אלובש קאי וכו' והכסף משנה הליץ בעדו ולא ראיתי להאריך במאי דלא נ"מ האידנא אבל מ"מ יצא לנו דהמלביש את חבירו כלאים איסורא קא עביד: (יד) **אבל** אסורים מפני מראית העין. משי עם הצמר וכלך עם הפשתן דדמי הכלך לצמר והמשי לפשתן כמו שכתבתי במעדני יום טוב וכתב עוד הרמב"ם וכן השיריים והכלך אסורים זה עם זה מפני מראית העין: (טו) **לפי** שאין בגד קנבוס מצוי כו'. וכתב רמ"א ובמקום דשכיח שרי וכדמסיק רבינו במשי וכך כתב הר"ר עובדיה בפירוש המשנה שכן ג"כ הקנבוס שרי בין בצמר בין בפשתן שהכל מכירים בו: (טז) **אבל** מותר להציע תחתיך. ובכלל הדיוק מלא יעלה עליך הפשלת הקופה דלעיל סימן ה' בשם הירושלמי ועוד אמרו בירושלמי אהלים אין בהם משום כלאים וכתב הרמב"ם שהטעם מפני שהיא עלייה שאינה דרך לבישה וגם המרדכי כתב בסוף פרק קמא דביצה בשם ראבי"ה שמותר לפרוס בגד כלאים על הגיגית שרוחצים בו משום דאינו אלא מעמיד החום בעלמא וכן הדעת נוטה שהרי אפקיה בלשון לבישה ע"כ וכן כתב שם בהגהות אשר"י בשם א"ז: (יז) **ומפרש** בירושלמי דוקא בריקן וכו'. ונשאל הרשב"א על מה סמכו העולם להתיר כרים וכסתות של כותים שהן תפורין בפשתן והשיב הדברים עתיקים ונתלים באילני הגדולים מכלל זה טובעי לבדין שעושה שפה לפיהן של עור ותפורים בחוט של פשתן ונהגו בהם היתר בכל ארצינו ונהגו לישב על כרים וכסתות במלאים ונתונים על גבי מטה ובשר נוגע בהם ולפי הירושלמי קשה איך נהגו היתר וכל שכן בכובעים שאדם נושא על ראשו ויש לומר שאפשר דכרים וכסתות שלהם היו דאורייתא שמא שוע טווי ונוז היו אלא שהיו קשים וכל שהם קשים לא גזרו בהם כו' אבל כרים וכסתות שלנו שהם קשים ואין בהם כלאים דאורייתא שאינן שוע טווי ונוז לא גזרו כלל עד כאן לשונו בתשובות סימן תשס"ב וכבר כתבתי לעיל סעיף ב' המחלוקת של הרמב"ם לענין כלאים דאורייתא עיין שם וכתב רמ"א בשם הכלבו דמ"מ לכתחלה לא יעשה של כלאים ועיין עוד לקמן סימן כ' גם בענין הכובעים עיין בסעיף ל"ח: (יח) **וגדול** יוצא בו ערלאי. כבר פירשתי במ"י דה"ק הגדול עכשיו כשלובשו יוצא בו ערלאי אבל מ"מ אין מדרכו של גדול ללבשו אפילו ערלאי אלא שעכשיו הוא שעשה כן: (יט) **אם** ישראל חכרו כו'. עיין מ"ש בפ' הגוזל בתרא סי' י': (כ) **והלכתא** כמתני' דלקמן דקי"ל כר"ש כו'. אבל הרמב"ם לא פסק כן אלא כמתני' דהכא דלא ילבש כו' וכתב דאם לבשו דלוקה ואע"ג דבמוכרי כסות דלקמן פוסק כההיא מתני' דשרי ותירץ הב"י דנראה לי שטעמו מפני שסובר דהך מתני' דהכא דלא ילבש כו' ליכא מאן דפליג עלה ואפי' יש דאמר דבר שאין מתכוין מותר מודה בהא דאסור דכיון שהוא לבוש ממש כלאים הרי עבר על לא תלבש וכין מתכוין וכין שלא מתכוין לוקה אבל מוכרי כסות ותופרי כסות שאינם לובשים ממש הכלאים אלא מעלים אותם עליהם שלא כדרך לבישה מותר אם אינו מתכוין ולפי זה נראה לי דלית ליה מה שפירש הטור במוכרי כסות או שלובשים אותם פדי להראות מדתם אלא מפרש כפי' הראשון שכתב שמעלים עליהם בגד כלאים כשמוליכים אותם למוכרם ע"כ ועיין סעיף כ"ז

תפארת שמואל א) **הא** דאמר רב כשעשאן וכו' כצ"ל: ב) (ולא בטיל) [דלא שייך]. נ"ב תירוצא הוא: ג) **ודאי** המוצא כלאים בבגדו אין חכמה וכו'. נ"ב פירוש לפי שהוא מזיד והרמב"ם כתב הרואה כלאים של תורה על חבירו אפילו הוא בשוק קורעו מעליו אפילו הוא רבו שלמדו חכמה וכו' ע"כ ונראה שהרמב"ם מיירי שמרגיש בו שהוא מזיד ואינו רוצה לילך כ"א בזה ומ"מ כתב קורעו אבל בשוגג לא ומ"מ נראה אף שלא יגלה לו מ"מ ישתדל שיקדימנו בדברים לביתו ואז יגלה לו כדי שלא יאחר באיסור ונראה מדברי הרמב"ם דהיא דוקא כלאים דאורייתא אבל כלאים דרבנן לא *)פירש שיוכל לגלותו כדי שילך לביתו ויפשיטנו ומ"מ פסק בהגהה מי ששכח עליו כיסו ונודע לו בשבת [illegible] ומ"מ נראה שאף בכלאים דרבנן היכא שספק להדיא ומזלזל בדברי חכמים ואומר שאינו חושש או שאינו רוצה לילך לביתו לפושטה מטה שיקרענה מעליו כדי נקיים דברי חכמים שהרי היו מכין אותן על דבריהם: ד) **ומתוך** זה אסרתי. נ"ב ופי' הרע"ב התוס' ע"ש וכן נוהגים:

*) [נראה שחסר כאן וצ"ל כלאים דרבנן אינו קורעו עליו ואינו פושטו כו' פירוש שיוכל לגלותו כו'].

דבר שאין מתכוין מותר. מטפחות הידים ומטפחות הספרים ומטפחת הספג אין בהם משום כלאים. רבי אליעזר אוסר (כא) מטפחת הידים מפה שרגילין לפרוש על השולחן ולקנח בה את הידים. (כב) מטפחות ספרים שמשימין על ספר תורה (כג) מטפחת הספג [ק] שמסתפגין בהן אחר הרחיצה ר"א אוסר. מפרש בירושלמי מטפחת הידים פעמים שמחמם בה ידיו. ומטפחות ספרים פעמים עושה אותן כמין תיק ומשימה בחיקו ומתחמם בה. ומטפחות הספג פעמים שרואה רבו ומתעטף בה. בירושלמי פוסק הלכה כרבי אליעזר. ואמר רבי זריקא כשהיו מביאין לר' אבינא ביעתא במפה דאית בה כלאים לא מקבל על שלא יתכוונו בחמה מפני החמה ומביא ראיה ממתני' דלקמן מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוון בחמה מפני חמה [א] אלמא מניעת החום חשיב לבישת הנאה כמו לבישה למנוע הקור והגשמים הלכך לא מקבל הביצה במפה שיש בה כלאים מפני שמונעתו מליכוות בביצה. מטפחת הספרים [אסור משום כלאים] כשבני אדם מסתפרין פורסין עליהן סדין כדי שלא יתלכלכו בגדיהם. ירושלמי אמרינן במכוין לשם מלבוש אבל אינו מכוין לא. (כד) יש מקומות שמטפחות שלהן יש להן בית ראש ולובשין כמין מלבוש כמו שעושין בארץ ספרד:

י **תבריכי** המת ומרדעת החמור אין בהן משום כלאים. [ר] לא יתן את המרדעת על כתפו אפילו להוציא עליה את הזבל. בפירקין (ד' סא:) פליגי בה [ש] אמר רבי אמי לא שנו [ת] אלא לסופדו אבל לקוברו אסור. ורבי יוחנן אמר אפילו לקוברו מותר דכתיב במתים חפשי כיון שמת אדם [א] נעשה חפשי מן המצות. [ב] והלכה כרבי יוחנן שהיה רבו של רבי אמי. ויראה מדנקט גבי כרים וכסתות ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן וגבי מרדעת לא תני (כה) מכלל דבמרדעת אפילו בשרו נוגע בהן שרי משום דמרדעת קשה [ג] אבל כרים וכסתות רכין הן. כדמוכח בזבחים פרק דם חטאת (ד' צד:) דקאמר התם והא כרים וכסתות דרכין הן ותנן היתה של עור וכו' הלכך בעינן שלא יהא בשרו נוגע בהן שלא תכרך עליו נימא והא דאסרינן לעשות מרדעת מבגד שאבד בו כלאים. אבד שאני דחיישינן כיון שאין הכלאים ניכרים שמא יקח ממנה לעשות טלאי לבגדו:

יא (כו) **מוכרי** כסות מוכרים כדרכן ובלבד שלא יתכוונו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. והצנועין מפשילין במקל לאחוריהם. [ד] תופרי כסות תופרין כדרכן ובלבד שלא יתכוונו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. והצנועין תופרין בארץ מהכא מוכח בפ' כירה (דף מו:) [ה] דדבר שאין מתכוין מותר אפילו במידי דאי מתכוין היכא איסורא דאורייתא: יב **הברסין** והברדסין והדולמטקיון ומנעל הפינון לא ילבוש עד שיבדוק. רבי יוסי אומר הבאין ממדינת הים אין צריכין בדיקה מפני שחזקתן של קנבוס. מנעל של זהב אין בו משום כלאים ברסין וברדסין הן [ו] גלופקרין שמכסין בהן את המטות אלא שאלו דקין ואלו עבין. דולמטקיון [ז] מעפורת. מנעל הפינון עשוי כמין מנעל מפסולת הצמר. עד שיבדוק שמא פשתן מעורב בהן. ממדינת הים אין צריכים בדיקה ירושלמי הדא דתימא בראשונה שלא היה פשתן מצוי בכל מדינות אבל עתה שהפשתן מצוי בכל מקום צריך בדיקה. והאידנא הפשתן מצוי בכל מדינות (כז) הילכך בגדים הנקחין מן העובד כוכבים [ח] צריך [להתיר תפירתן] ולתופרן בקנבוס. מנעל של זרב לשון חימום כמו יזורבו נצמתו (איוב ו) מנעל העשוי לחמם הרגל ומגיעין עד הארכובה [ט] ומחופים בפנים בלבדים או בצמר אין חוששין שמא פשתן מעורב בהן. [י] אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג שנאמר לא תלבש שעטנז שוע וטווי ונוז. רבי שמעון אומר נלוז ומליז את אביו שבשמים עליו. לעיל (סימן ג) פירשתי דין שוע וטווי ונוז. [כ] נלוז לשון עיקום כמו (משלי ג) אל יליזו מעיניך. (כח) הלבדים אסורין מפני שהן שועין. טורפין צמר ופשתן יחדיו ועושין אותו כמין בגד בלא טויה ואריגה. ואסור מדרבנן דמדאורייתא בעינן שוע וטווי ונוז: יג [ל] **סיף** של צמר ופשתן אסור מפני שהן חוזרין לאריג. סיף הוא חוטין גסין שנותנין האורגין אותו בשפת הבגד ואין אורגין אותו בתוך הבגד אלא תוחבין לתוך אריגה ונקרא סיף. ואם (כט) עשה חוטין של צמר לבגד פשתים או חוטי פשתים לבגד צמר אסור. ובערוך פי' לילול של צמר: יד **ר'** יוסי אומר משיחות של ארגמן אסורות מפני שהוא מולל עד שלא קושר משיחות הן חוטין מחוברין כעין חבלים אסורות לחגור על גבי חלוק של פשתן. מפני שהוא מולל. דרכן היה לתופרן ולחברן הנה והנה [מ] בתכיפה קודם שיקשור ויחגור בו ותמיד היה מחובר לחלוק. מולל [נ] מלשון (מ"ק דף כו.) וכולן רשאין לשלול ולמלול. וכן (שם) וקורע בתוך המלל: טו **לא** יקשור סרק של צמר בשל פשתן לחגור את מתניו אע"פ שהרצועה באמצע. פירוש לא יעשה חגורה של פשתן מצד אחד ושל צמר מצד אחר ורצועה באמצע אע"פ שאין הפשתן מחובר לצמר. לפי שכשהוא חוגר את מתניו קושר שני ראשים של צמר ושל פשתים ביחד. הא לאו הכי שרי שאין הרצועה מחברן [א] לפי מנהג העולם שנהגו לחבר עורות התפורות בפשתן תחת בגדי צמר אע"פ שהתפירה מחברת העור והבגד יחדיו. ומיהו סתם שרי טפי דאיכא שתי הפסקות בין הפשתן והצמר. חוט הפשתן מחובר לעור ועור לבגד [ס] על ידי חוט של תפירה והאי של תוספתא דאסרה חלוק של צמר גמלים וארג בו חוט של צמר (בצד זה) וחוט של פשתן מיירי כשחוט של פשתן ושל צמר זה אצל זה. והרמב"ם ז"ל כתב (פ"י מהלכות כלאים) אם קשר גדיל של צמר בגדיל של פשתן אסור אע"פ שהרצועה באמצע[ע] [ב] ותלה הטעם לפי שקושר שני ראשים ביחד כשהוא חוגר (ל) וכן כתב העושה בגד מצמר גמלים או צמר ארנבים או קנבוס וארג בו חוט של צמר מצד זה וחוט של פשתן מצד זה הרי זה אסור משום כלאים: טז **אותות** הגרדיים והכובסים אסורות משום כלאים. דרך גרדי וכובס לרקום שם הבעלים על הבגדים. ובחוט של פשתן על בגד צמר אסור. פי' אסור ללבוש הבגד

בעוד

הגהות הב"ח א שאין הרצועה מחברן כך צריך לפרש לפי מנהג העולם: ב והרמב"ם ז"ל כתב וכו' אע"פ שהרצועה באמצע ולא תולה הטעם לפי שקושר שני ראשי' ביחד כשהוא חוגר ויראה מדבריו שהוא אוסר אפי' לא קשר שני ראשים כאחד וכן כתב העושה בגד מצמר גמלים:

ר"ע מברטנורה מתכוין אסור ופליגא אאידך סתמא דתנן מוכרי כסות מוכרין כדרכן: **מטפחות** הידים. שמנגבין בהן כשנוטלין את הידים: **מטפחות** הספרים. שנותנים ע"ג ספר תורה: **ומטפחות** הספג. שמנגב בהן כל גופו לאחר שרחץ: **ר"א** אוסר. מטפחות ידים לפי שפעמים מחמם בה ידיו ומטפחות ספרים פעמים שמשימה בחיקו ומתחמם ומטפחות הספג פעמים שרואה את רבו ומתעטף בה: **מטפחות** ספרים. המגלחים בני אדם ופורסים עליהם מטפחות כדי שלא יתלכלכו בגדיהם אסורות משום כלאים דבהא מודה ת"ק לפי שיש להם בית ראש ולובשין אותן דרך מלבוש והכי מוכח בירושלמי: י **תבריכי** המת. שהמת נקבר בהם אין בהם משום כלאים דכתיב במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות: **ומרדעת** חמור. היא קשה יותר מכרים וכסתות הלכך אפי' בשרו נוגע לא חיישינן שמא תכרך נימא על בשרו ודוקא כשהכלאים נכרים ונראים בה אבל בגד שאבד בו כלאים לא יעשנו מרדעת לחמור דחיישינן שמא יקח ממנו טלאי לבגדו הואיל ואין הכלאים נכרים: **כרים** וכסתות רכים נינהו. דאין עושין אותן אלא מצמר רך שיהא נוח לשכוב עליו: יא **מוכרי** כסות מוכרין כדרכן. לובשים בגדי כלאים להראות לקונה מדת ארכו ורחבו ובלבד שלא יתכוונו להנאתן ואע"ג דאם מתכוין איכא איסורא דאורייתא כי לא מתכוין שרי לכתחלה: **והצנועין**. המחמירין על עצמן: **מפשילין** במקל. נותנים המקל על כתפיהן והכלאים מונחים בקצהם ואין כתפיהם נוגעות בכלאים: **תופרין** כדרכן. מניחין הכלאים על הברכים ועל השוקים כשהן תופרין: יב **הברסין** והברדסים. שניהם עשוין מצמר ומכסים בהם את המטות אלא שאלו דקין ואלו עבים: **דולמטקיון**. בתי שוקים קאלצי"ש בלע"ז: **מנעל** הפינון. מנעל שעושים מפסולת הצמר: **עד** שיבדוק. שמא יש פשתן מעורב בהן: **הבאים** מחוף הים וממדינת הים. מחוף הים שהוא במדינת הים: **שחזקתן** מן הקנבוס. משנה זו נשנית בראשונה בזמן שלא היה הפשתן מצוי בכל מקום אבל בזמן הזה שהפשתן מצוי בכל מקום כולן צריכין בדיקה הלכך הלוקח בגדים תפורים מן העובד כוכבים בזמן הזה לא ילבוש עד שיבדוק יפה: **ומנעל** של זרב. מנעלים של עור ומחופים בפנים בלבדים או בצמר עב ומגיעות עד הירך כעין אותן שקורין בורוקי"ש בלע"ז ובערבי כופ"ש ולפי שעשוין לחמם הרגל קרויין של זרב לשון יזורבו נצמתו: **אין** בו משום כלאים. אין חוששין שמא פשתן מעורב בהם: **שוע** טווי ונוז. שוע סרוק במסרק ושוע חלק איש חלק מתרגמינן גבר שעיע: **נוז** שזור. דהיינו ב' חוטין שזורין יחד ועיקר כלאים מן התורה שיהיה הצמר סרוק וטווי ושזור לבדו. וכן הפשתן סרוק וטווי ושזור לבדו ואח"כ יהיו ארוגים יחדיו או מחוברים יחד בשתי תכיפות דהוו כארוג. ומש"ה איצטריך קרא למשרי כלאים בציצית לפי שחוטי תכלת שזורים הן דכתיב פתיל תכלת טווי ושזור וכן חוטי לבן וכשמחברין יחד בשתי תכיפות הוו כלאים גמורים דאורייתא והא דתנן הכא אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג שנאמר לא תלבש שעטנז לאו למדרש אריג משעטנז דאריג מיחדיו נפקא דדרשינן מינה דאף שתי תכיפות הוי חיבור ולא מייתי שעטנז אלא משום טווי וראיתי לאחד מרבותי שפירש שוע טווי שהצמר לבד והפשתן לבדו ונוז כלומר ואח"כ נוז דהיינו שניהם ארוגים יחד והכי מתישב לישנא דמתני' שפיר טפי והכי משמע בירושלמי ופירושים הרבה מצאתי לרבותי בפירוש שוע טווי ונוז וכולהו אית להו פירכא לבר מהאי דלית ליה פירכא: **הלבדים**. צמר טרוף בלא טוויה ואריגה ועושים ממנו בגד ואם טרף צמר ופשתים יחד ועשה מהן בגד אסורים מדרבנן דדוקא מן התורה הוא מצריך שלפשתן שוע טווי ונוז אבל מדרבנן כחד מינייהו סגי או שוע או טווי או נוז והנך כיון שהן שועין אסורין מדבריהן: יג **פיו** של צמר בשל פשתן. האורגים אחר שמשלימין הבגד רגילים לעשות על שפתו ג' וד' חוטין עב כדי שיתקיים הבגד והוא קרוי פיו ואם הבגד של פשתן אסור לעשות פיו (של) צמר: **מפני** שחוזרין לאריג. מסבבין את הארוג פ"א דומין לאריג: יד **משיחות** של ארגמן. יתרים וחבלים של צמר צבוע ארגמן: **אסורות**. לחגור ע"ג חלוק של פשתן: **מפני** שהוא מולל עד שלא קושר. שדרכן לחבר במלילה החגור של צמר עם החלוק של פשתן קודם שיקשור בה מתניו: **כל** הקרעים רשאין למוללן. לקפל בגד בתפירה: טו **לא** יקשור סרק של צמר בשל פשתן. שלא יעשה אדם חגורות של צמר וחגורות של פשתן ויקשרם זה בזה: **אע"פ** שהרצועה באמצע. כגון רצועה של עור שמשיחות של פשתן בראשה אחד ומשיחות של צמר בראשה האחר וכשהוא חוגר בה קושר שני ראשים של צמר ושל פשתן זה בזה דאי לאו הכי פשיטא דשרי שהרי מעשים בכל יום דבגדים של צמר משימים תחתיהם עורות טלאים שהן תפורים בפשתן: טז **אותות** הגרדיים. דרך האורגים והכובסים לרשום שם הבעלים על הבגד במעשה רוקם כדי שלא יתחלפו של אחד בשל חבירו ואם הבגד של צמר והאותות של פשתן או איפכא אסור משום כלאים:

דברי חמודות

כ"ז וסעיף מ"ב והוא כתב בספרו הש"ע לשון הרמב"ם סי' ש"א בסעיף ה' ורמ"א בסעיף ז' כתב לדברי רבינו ועיין בפ"ב דמסכת ע"ז סימן ד': (כא) **מטפחת** הידים. מפה שרגילים לפרוש על השלחן ולקנח כו' ובתשובות כלל ב' סימן ו' העתיק לשון הר"ש בזה הלשון מפה שפורסין על השלחן אי נמי דרך בני אדם מכובדים כשמביאים להם פת ובשר משימין להם במפה ע"כ וכן יש לתקן בפירוש הר"ש ובהגהת אשר"י פרק בני העיר כתוב מפה שפורסין על השלחן לאכול [עליה] מפני שפעמים מחמם בה ידיו שכורך סביב ידיו בימות הקור ע"כ ולשון הרמב"ם מטפחות שמקנחין בהם את הידים: (כב) **מטפחות** ספרים שמשימין על ספר תורה. ולשון הגהות אשר"י פרק בני העיר וצריך ליזהר שלא יהיו מטפחות של הספרים של שעטנז וכן בגד שפורסים על גבי בימה של עץ ונותנים עליה ספר תורה וקורין בו אבל מפה או מעיל שפורסין בארון הקודש תחת ס"ת או סביב ס"ת אין בו משום כלאים ע"כ ועיין לקמן סעיף ל"ז: (כג) **מטפחות** הספג שמסתפגים בהן אחר הרחיצה. ול' הרמב"ם שמספגים בהם הכלים והקרקעות: (כד) **יש** מקומות שמטפחות שלהן יש להן בית ראש וכו'. והטור לא העתיק אלא לשון הזה שאם יש לו בית ראש ולובשין אותו כו' ולא הזכיר לשונו של הירושלמי שמתכוין למלבוש נראה מזה דלאו בכוונה תליא מלתא אלא הירושלמי הכי קאמר כשהוא עשוי בענין שראוי ללובשו: (כה) **מכלל** דבמרדעת אפי' בשרו נוגע בהן שרי. אבל הרמב"ם כתב דגם במרדעת אסור כשבשרו נוגע בו ס"ל דמתני' נקטיה בכרים וכסתות וה"ה במרדעת וכ' הב"י שכן נראה מדברי הר"ש כדעת הרמב"ם וכך סתם בשו"ע: (כו) **מוכרי** כסות מוכרין כדרכן. לשון הטור שמעלים עליהם בגדי כלאים כשמוליכים אותם למוכרם או שלובשין אותם כדי להראות מדתם ע"כ וכבר כתבתי בסעיף ח' דלהרמב"ם אסור ללובשם להראות המדה אבל הר"ר עובדיה כתב ג"כ שלובש כדי להראות המדה וכ"כ בהגהותיו: (כז) **הלכך** בגדים הנקחים כו'. וכתב עוד בתשובה כלל ב' סי' ז' וז"ל מה ששאלת אם כותי מל"ת אומר זה שאני מוכר הוא קנבוס אני רגיל תמיד להורות שאין להאמינו כי הוא ידוע לכל הכותים שחייטי ישראל מחזרים על הכפרים לקנות מהם מטוה של קנבוס לתפור בו כי אינו מצוי כמו הפשתן הלכך איכא למיחש דכותי כדי להשביח מקחו הוא אומר כן וכתב עוד שם דיש מקומות שאין נמצא בו רק קנבוס ואותו מקום א"צ להתיר התפירה והר"ש כתב דבמקומו יש לסמוך להתיר לפי שהפשתן ביוקר מן הקנבוס וטוב יותר לאומן לתפור בו לפי שהוא חזק החוט בשעת תפירה וכ"כ סמ"ג בשמו וכתב עוד וגם מורי ר"י בר יצחק היה אומר כן מפני שרובם תפורים בקנבוס ע"כ וכתב הרשב"א בתשובה סי' תשס"א שאין לסמוך על החייט כותי למסור לו בגדי צמר ולומר שיתפרנו בקנבוס אע"פ שהקנבוס יותר בזול מן הפשתן דנקל לו לתפור בפשתן מן הקנבוס ויוצא שכר הקנבוס בהפסדו יותר מה שמרוית החייט בדמי הקנבוס מפסיד בעמל תפירתו כי יתפור בפשתן בשעה מה שלא יתפור בקנבוס בשעה ותצי ועל כן אין לסמוך עליו במקומות שהפשתן מצוי כקנבוס ושדמי הקנבוס קרוב לדמי הפשתן גם אפשר שא"א כן לסמוך על הכותי בכך לכתחלה ולא אמרו אלא בדיעבד כההוא מעשה דארבא דמורייסא בפ"ב דמסכת ע"ז וזה קרוב בעיני ותדע בעיר שטבחים ישראל כו' בשר הנמצא ביד כותי מותר כדאיתא פ' ג"ה ואפ"ה נראה שאין משלחים שם לכתחלה בשר ביד כותי בלא חותם ולא נראה בכל המקומות אע"פ שיש להם שכונת ישראל והשכונה בעיר אחת בפני עצמה שהיא מיוחדת לישראל ואין דרך הכותים מפסקת ואפ"ה לא ראינו מי שסמך לכתחלה לשלוח בשר ביד כותי בלא סימן ואע"פ שבדיעבד יש להתיר מפני שאמרו ובנמצא הלך אחר הרוב ואמרו בפ' גיד הנשה בנמצא ביד כותי ע"כ וכתב הר"ן בריש חולין דמסוגיא דשמעתא דהתם נראה שמותר לתת לחייטים ישראל החשודים לתפור בחוטי פשתן חוטי קנבוס דלחלופי לא חיישינן אע"פ שהרשב"א מפקפק בדבר ואומר שאע"פ שמצד החוט בעצמו אינן חשודים להחליף שמא מתוך שתפירת הפשתן קלה אצלם הן מחליפין ולא מחוור דמ"מ מאיזה טעם שהיו מחליפים גזול הוא בידם ועל הגזל לא נחשדו מיהו בחשודים על הגזל הדבר ברור שאין מפקידין אצלם דכ"ש שהן חשודים להחליף כדאמרי' בגמרא אלא שאפשר לדון להלכה דכל שהוא אומן בין כותי בין ישראל שרי מדאמרינן פ' התכלת גבי ציצית דנקטים מן האומן ולא חיישינן לקלא אילן עכ"ל ורבינו ירוחם בהל' ציצית הביא דברים אלו מבואר שם בדבריו שמ"ש שאפשר לדון להלכה פירושו להלכה ולא למעשה ובמגיד משנה פ"ח מהמ"א כתב לדברי הרשב"א שמספקק לתת לחייט ישראל חוטי קנבוס אם הוא חשוד שתופר בגדים בפשתן שאפשר שמפני טרחו מחליף ובודאי אסור לומר לו לתפור בחוטי קנבוס שלו וכתב עלה ח"ל והאיתי עכשיו שנהגו בהרבה מקומות לסמוך בזה אף על חייט כותי שקונה חוטי קנבוס ותופר בינו לבין עצמו ואפשר שכיון שיש היכר בין של קנבוס לשל פשתן מרתת ולא אתי לאחלופי דהא מרע אומנותיה ונתפס עליו ולא אמרו לחוש אלא בדבר שא"א לעמוד עליו אבל בדבר שיש לעמוד עליו ע"י בדיקת האש דשל פשתן כבה מיד ושל קנבוס הולך ונשרף מתירה הוא להחליף ובעל נפש יחוש בדבר כנ"ל עכ"ל ואף רמ"א כתב שכן נוהגים ושמעתי מחייטים ישראלים שבודקים הקנבוס בענין זה שמושכין החוט עד שנמשכים כמין שערות ואם אותן שערות מרובות הרבה בידוע שהוא קנבוס וכתב עוד רמ"א בשם מהרי"ל שיש להחמיר שלא לתפור בגד צמר בקנבוס לבן שלא יחשדוהו שהוא פשתן ולכן נוהגים הקנבוס: (כח) **הלבדים** אסורים מפני שהן שועים. ואע"פ שאין בהם טווי ונוז אסורים מדרבנן וכדכתב רבינו בהדיא לקמן סי' כ' ולעיל סעיף ב' כתבתי שדעת הרמב"ם שהלבדים אסורים הם מן התורה מפני שהם שועים: (כט) **עשה** חוטים כו' אסור. לכאורה נראה דאסור מדרבנן קאמר והיינו מפני שהן חוזרין לאריג ודומים כאריג אבל הטור סי' ש' פי' דמיירי שתכפו בשתי תכיפות וא"כ איסורו איסור תורה: (ל) וכן כתב העושה בגד מצמר גמלים כו' וארג בו חוט של צמר מצד זה כו' אסור כו'. ומסיק הטור דרבינו לא השיב על דבריו של הרמב"ם בזה והיה תוכך להחמיר בדבר ולכך היה מחמיר על עצמו ולא היה תופר עורה התפורה בפשתן תחת בגד של צמר לפי שהתפירה מחברת העור ובגד הצמר ביחד אבל לא היה מורה להחמיר לאחרים והרמב"ן התירו להדיא וכן שהגים עכ"ל הטור וכתוב בתרומת הדשן דכיון דשאר גאונים מתירין אין לחוש דבא"ז גדול ובאשר"י התיר להדיא וא"ת שע"י ריבוי התפירות

אתרמי

מעדני יום טוב

אלא כשיתכוין ללובשה והיה נ"ל ראיה מהירושלמי דסוף הסי' במכוין לשם מלבוש אלא דהתם לאו דוקא בכוונה תליא מילתא כמו שכתבתי שם בד"ח בס"ד ושם מצאתי בשלטי הגבורים דפרק במה בהמה דהכא מיירי דלא הוה פסיק רישיה ועיין עוד בסוף זה ההלכה בס"ד: [ק] **ה"ג** שמסתפגין בהן אחר. וכן העתיק הטור: [ר] **לא** יתן המרדעת על כתפו כו'. וטעמא דאינו מותר משום שהוא קשה אלא בהצעה שהיא מדרבנן אבל לא בהעלאה. ב"י: [ש] **אמר** רבי אמי. ובגמרא א"ר מני א"ר ינאי ועיין לקמן: [ת] **אלא** לספדו גרס. וכ"כ ג"כ באלו מגלחין סי' קכ"ז וצריך לומר דהיינו שבשעת ההספד מניחין עליו בגדים לכבודו: [א] **נעשה** חפשי מן המצות. שהאדם כשימות בטלו ממנו כל המצות ואינם חייבים החיים לנהוג בהם איסור ולא שום מצוה ממצות הכתוב כגון ציצית ותפילין ומזוזות ודומה לאלו לשון הרמב"ם בפירושו ועיין בדברי רבינו בפ' ואלו מגלחין סי' קכ"ז ביישוב מה שמקשין דהא הוי לועג לרש: [ב] **והלכה** כר' יוחנן שהיה רבו של ר' אמי. אבל צ"ע לפי גרסת הגמרא וכך העתיק גם כן רבינו בפרק אלו מגלחין דגרס ר' ינאי ובפרק אלו טריפות סימן נ"ו דחה לדברי ר' יוחנן כנגד רבי ינאי לפי שרבי ינאי רבו של רבי יוחנן היה וצ"ע: [ג] **אבל** כרים וכסתות רכין הן. כלומר שאינם קשים כל כך כמרדעת אבל מ"מ קשים הם קצת כמ"ש לעיל סי' ח' וכך הם דברי רבינו ירוחם שכתב גבי מרדעת כלשון הזה לרכוב עליו מותר אפי' בשר נוגע בה ולא חיישינן שמא תכרך עליו נימא כדאמרינן לעיל גבי כרים וכסתות משום דמרדעת קשה יותר מכרים וכסתות ע"כ. ב"י: [ד] **תופרי** כסות כו'. טעמא דהכא כטעמא דרישא. הר"ש: [ה] **דדבר** שאין מתכוין מותר כו'. ועיין לעיל סעיף ח' ולקמן בסוף ההלכות: [ו] **גלופקרין** שמכסים המטות וכ"כ הר"ש גם רבינו כתב עוד כן בפ' במה טומנין סי' י"ג וכתב דבפ' במה אשה סי' ב' כתב גלופקרין שתולין אותה לכלה לכלות ממנה זבוב כו': [ז] **מעפורת** גרס ובפ' כל כתבי דף ק"כ גבי י"ח כלים דא"ר יוסי שמצילין בשבת תני בברייתא מעפורת ופרש"י מעפורת לעטף לאשו: [ח] **ה"ג** צריך להתיר תפירתן ולתפרן בקנבוס וכן הלשון בטור סי' ש"ב: [ט] **ומחופים** בפנים בלבדים כו'. עיין בד"ח סעיף ל"ח: [י] **אין** אסור משום כלאים אלא טווי וארוג שנאמר וכו'. כבר כתבתי בזה לעיל סי' ג' ושם פירש רבינו לדין שוע כו': [כ] **נלוז** לשון עיקום כמו כו'. ולשון הר"ש נלוז ומליז מרחיק את ישראל מאביהן שבשמים לשון אל יליזו מעיניך והרמב"ם בפירושו כתב נלוז ומליז הוא נוטה מן האמת ומרחיק רחמי הקב"ה ממנו לעבור מצות מצוה הקב"ה בדבר שאין בו תאוה שתכריחהו וזה עון גדול ונגזרת נלוז ומליז מגזרת אל יליזו מעיניך: [ל] **סיף** ל' סוף וקצה ובמשנה הגי' פיו והוא ג"כ לשון פה ושפה ולקמן כתב פיף ונראה שהוא ט"ס *): [מ] **ה"ג** בתכיפות קודם שיקשור ויחגור בו ותמיד היה וכן העתיק הב"י סי' ל': [נ] **מלשון** וכולן רשאין כו'. דפרק אלו מגלחין דף כ"ו: [ס] **ע"י** חוט של תפירה שאינו של פשתן אלא דקנבוס: [ע] **ותלה** הטעם כו'. הטור העתיק ולא תלה הטעם כו' וכן צריך להגיה דאל"כ אינו נקשר עם מ"ש וכ"כ העושה בגד מצמר גמלים כו' וכ"כ ב"י וכתב עוד שאע"פ שלשון הרמב"ם אם קשר גדיל של צמר כו' לאו למימרא שקשר הגדיל של צמר בשל פשתן אלא היינו לומר דע"י הרצועה שבאמצע הם קשורים וכן הם דבריו שבפי' המשנה וז"ל סרק של צמר בשל פשתן הוא להדביק מחגורות או אזור אבנט מצמר ואחד מפשתן ברצועות עור בין שניהם כדי שיקשור קצה עור באזור הצמר וקצה האחר באזור הפשתן ומכאן שאסור לתפור בגד

צמר

*) [ואמנם במשנה שבגמ' הגי' ג"כ פיף וכ"ה גי' הערוך בערך פיף]

תפארת שמואל א) **אלמא** מניעות החום חשיב לבישת הנאה וכו'. נ"ב ודוקא דרך לבישה הוא דאסור אפילו בכה"ג אבל בלא לבישה אלא דרך אהל שריא וכן משמע בטור י"ד סי' ש"א וכן במרדכי סוף פ"ק דביצה ולפיכך עגלות המכוסים בשעטנז וכן הקופה שרחץ בה ומכסה עליה שעטנז שרי:

בשעה שהוא עליו. אבל סגרי והסובב מותר לעשותן דתנן (כלאים פ"ט) כלאי בגדים מותרים לכל דבר (לא) ואינן אסורין אלא ללבוש:

יז התוכף תכיפה אחת אינה חיבור ואין בה משום כלאים והשומטה בשבת פטור. עשה שני ראשיה לצד אחד חיבור ויש בה משום כלאים והשומטה בשבת חייב. רבי יהודה אומר עד שישלש. תכיפה אחת היינו שתחב המחט בבגד פעם אחת אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה אם נטמא זה לא נטמא זה ואם הזה על זה לא נטהר זה. והשומטה בשבת ע"מ לחזור ולתפור פטור דכיון דלא הוי חיבור לאו כקורע ע"מ לתפור דמי א. שני ראשיה לצד א' כגון שהעביר את המחט פעם אחת ולא העביר כל החוט והעביר את המחט פעם שנית ונמצאו שני ראשיה מצד אחד וקשר שני ראשי החוט יחד דבענין אחר אינו מתקיים כדאמרי' בכלל גדול (דף עד:) גבי שתי תפירות והא לא קיימי אמר רבה בר בר חנה ב אמר רבי יוחנן והוא שקשרן (לב) אבל אם העביר את החוט פעם אחת [פ] אע"פ שקשר שני ראשיו על שפת הבגד לא הוי חיבור: **יח השק** והקופה מצטרפין [צ] וחברן יחד בשתי תפירות [ק] אע"פ שמחובר לשני כלים [ר] ואסור להתכסות בשק [ש] והוא הדין לכל כלים. ירושלמי רבי ירמיה בעי [ת] הוא ובנו מהו שיצטרפו לכלאים. [illegible] [א] ואח"כ הקיף [illegible] הוי חיבור לפי שבעלי חיים נפרדין זה מזה ולא דמי לשק וקופה [illegible] שיצטרפו לכלאים. [illegible] שבעלי חיים נפרדין זה מזה:

יט תוספתא חלוק של צמר שנפרם מותר לכרוך אותו בחוטי פשתן וקושרו אבל לא יתפור. [ב] וכתב ר"ת ז"ל בתשובה דטעות יהוא בתוספתא דקשר הוא חיבור לענין כלאים. כדאמרינן בפרק התכלת (ד' לט.) דקשר העליון דאורייתא מדאיצטריך להתיר כלאים בציצית. ונראה לי דלא קשיא דמיירי שחבר שני ראשי הקרעים וכרך החוט סביבם וקשרם יחד. ולא הוי חיבור חוט פשתן והחלוק של צמר כיון שיכול להוציא שני ראשי הקרעים בלא התרת הקשר. א) וכיוצא בזה התיר ר"י מכסאות של פשתן וצמר בתוכו אע"פ שתופרין יחד הבגד והצמר אשר בתוכו אין התפירה מחברת יחד הצמר והבגד [ג] לפי שיכול להוציא כל הצמר והתפירה נשארת קיימת. (לד) ואע"פ שתופר המכסה כל סביבותיו ואין יכול להוציא הצמר. (לה) [ד] הוי כשק של פשתן שמלאו צמר ותפר את פיו דלא הוי כלאים:

כ ג) תוספתא (פ"ד) לובש אדם שני חלוקין אע"פ שפונדתו חגורה עליו מבחוץ [ה] ובלבד שלא יערוף את המשיחה ויקשור בה בין כתיפיו (לו) כלומר שיקשור שתי חלוקות יחד בענין שאינו יכול להפרידן בלא התרת הקשר. תנן בפ"ק דיו"ט (ד' יד:) משלחין כלים בין תפורין בין שאינן תפורין אע"פ שיש בהן כלאים והן לצורך המועד. וקאמר עלה בגמרא כלאים למאי חזו. ומשני בוילון והאמר עולא [ו] מפני מה אמרו (לז) וילון אסור מפני שהשמש מתחמם כנגדו פי' אסור לעשותו כלאים אלא בקשין כי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמדא דנרש שריא (לח) הם בגדים לבדים והן קשין כמו גמוד מסאניה (פסחים ד' קיא.) דבר שהוא נכווץ ונעשה קשה ומותרין אפילו בלבישה. דלבדין הרכין אסורין מדרבנן [ג]בפרק בתרא דכלאים הלבדין אסורין מפני שהן שועין אבל טווי וארוג אינו הילכך מדאורייתא שרו ובקשין אוקמוה אדאורייתא ושרו אפילו בלבישה: [ז] והא דקאמר אלא בקשים מיירי בבגדים שהן שוע טווי וארוג אלא שהן קשין דלא שייך בהו כריכת נימא הילכך שרי בהצעה. ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן דלבישה והעלאה דאורייתא והצעה דרבנן. וברכין גזור אפילו עשר מצעות זו על גב זו ובקשין לא גזור כדתנן במסכת כלאים (פ"ט מ"ג) הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן ודוקא בהצעה שרו אבל בלבישה והעלאה אסירי מדאורייתא אע"פ שהן קשין. דאמרינן בריש ערכין (ד' ג:) הכל חייבים בציצית כהנים לוים וישראלים ומסיק דכהנים איצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא הואיל ואשתרו כלאים גבייהו וכו' קא משמע לן כי דאשתרו בעידן עבודה וכו' וביומא בפרק בא לו (ד' סט.) קאמר דבגדי כהונה קשין הן אלמא אע"פ שהן קשין אסירי מדאורייתא [ח] ותניא בתוספתא דכלאים כהן שיוצא בהן [ט] למדינה חייב ודוקא בלבישה [י] אבל בהצעה שרו אבל בלבדים דאף לבישתן רכים אינה כי אם מדרבנן קשין אפילו בלבישה שרי. והא דקאמרינן כי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמדא דנרש שריא. [כ] לא שיהא דין קשין ונמטא שוין אלא כי היכי דשרי לבישת לבדים קשין לפי שלבישת הרכין אינה אלא מדרבנן הכא נמי שרי הצעת בגדים קשין לפי שאף הצעת הרכין אינה

הגהות הב"ח א ע"מ לתפור דמי. עשה שני ראשיה: ב אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן והוא שקשרן: ג הרכין אסורין [מדרבנן] כדאיתא בפרק בתרא:

ר"ע מברטנורה אלא ללבוש.וה"ה להעלות עליו דכתיב לא יעלה עליך:יז תכיפה אחת.תחיבה אחת שתחב המחט בבגד פעם א' בלבד:אינה חיבור.לטומאה ולטהרה דאם נטמא אחד מהם לא נטמא חבירו ואם הזה על אחד מהם לא הזה על חבירו: ואין בה משום כלאים. אם אחד של צמר וא' של פשתן וחברן בתכיפה אחת:והשומטה בשבת.על מנת לחזור ולתפור פטור ולא הוי כקורע על מנת לתפור שתי תפירות דחייב:עשה שני ראשיה לצד אחד. כגון שהעביר המחט פעם אחת ולא העביר כל החוט והעביר המחט פעם שנית ונמצאו שני ראשיה לצד אחד וקשרן דאם לא קשר שני ראשי החוט יחד אינו מתקיים: עד שישלש. שיכניס ויוציא ויחזור ויכניס ג' פעמים:(פי' רש"י): והא לא קיימא.הכי וכיון דלא קיימא לאו מלאכה היא יח קשר עליון.היינו ההוא קשר תחתון ומלמעלה למטה קא חשיב: דאורייתא. הלמ"ס כלומר קשר אחד בציצית מיהו דאורייתא ולהכי נקט עליון משום דלא עביד אלא חד קשר בסופו עביד ליה שמקיים את הגדיל כולו: דאורייתא. ואפילו יכול לכרוך יפה ולהתקיים בלא קשר יום או יומים פסולה: כ משלחין כלים. בגדים: והן לצורך המועד. ובגמ' מפרש למאי חזו: בוילון. שראוי לפרסו כנגד הפתח: מפני מה אמרו וילון טמא. מקבל טומאה ולא עשאוהו כאחד ממחיצות הבית שאינן מקבלות טומאה: מפני שהשמש מתחמם כנגדו. מתעטף בשוליו לפיכך יש תורת כלי עליו וכיון דמתחממים כנגדו אסור לעשותו כלאים: בקשין. בגדים קשין שאינן מחממין מותר לישב עליהן: נמטא. בגד שקורין פלטר"א בלע"ז: גמדא. קשה כמו גמוד מסאני דבר שהוא כוון נעשה קשה: דנרש. מקום: שריא. לישיבה שאינו מחמם: כיון דאשתרו להו כלאים. בעידן עבודה דאבנט של כלאים הוא דכתיב ואת האבנט שש משזר ומדשש כתנא תכלת עמרא במסכת יומא: קשים הם. ואינן מחממין לפיכך אין בהם משום כלאים: למדינה אסור. שנוהג בה דרך חול: שרי. אין בו משום כלאים דהעלאה

מעדני יום טוב

צמר בבגד פשתן ואפי' בחוטי תפי או בחוטי צמר גפן ע"כ ובאחרונו כתב שכלאים זה הוא מדאורייתא: [ע] והעביר את המחט פעם שנית. כלומר כראש החוט השני: [פ] אע"פ שקשר שני ראשיו על שפת הבגד לא הוי חיבור והטעם נ"ל שאין זה דרך קשירה לחבר שני בגדים כאחד ולפיכך לא הוי כלאים ועיין בסוף פירקין מ"ש על הירושלמי דהתם: [צ] וחברן יחד כו'. ל' הר"ש ותכף המתיכות זו בזו בב' תכיפות: [ק] אע"פ שממוברכין גרס: [ר] ואסור להתכסות בשק. או בקופה. טור סי' ש': [ש] וה"ה לכל כלים. וז"ל הר"ש בשק ובקופה הוי בעי למימר בירושלמי דשרי לפי שרגילין להחלק זה מזה יותר ומסיק דאסור: [ת] הוא ובנו מהו שיצטרפו כו'. וה"ה לאחרים בכה"ג דמסיק אלא אורחא דמלתא נקט שדרך האב לשאת את בנו ולפעמים קושר אותו עמו כדי שלא יפול וכ"כ הב"י סוף סי' ש': [א] ואח"כ הקיף כו'. זהו פי' דועגל וכו' שהוא ענין עיגול והיקף: [ב] וכתב ר"ת ז"ל. בטור כתב ר"ת ז"ל: [ג] לפי שיכול להוציא כו'. דמד מסריך סריך לחברו תוס' בספ"ק דביצה: [ד] הוי כשק ט'. נראה שכתב כן כדרך שכתב לעיל סי' ע"ז לפי מנהג העולם כו' וה"נ לפי מנהג העולם כתב כך וכמו דלעיל יש חולקין כמ"ש לעיל שם בד"ת כך גם בכאן נחלק הרמב"ם וסבר שהוא כלאים מה"ת: [ה] ובלבד שלא יערוף. ולשון הרמב"ם ובלבד שלא יכרוך והב"י העתיק ללשון הרמב"ם שלא יכרוך: [ו] מפני מה אמרו וילון אסור. ובפ"ק דיו"ט כתב רבינו מפני מה אמרו וילון טמא וכן גי' רש"י ז"ל והתוס' שם הסכימו לאותה גי' ומ"מ כתבו דבה"ג גרס אסור אלא שהם דחו לאותה גירסא כמ"ש שם בס"ד: [ז] והא דקאמר אלא בקשים מיירי כו'. דאוקימתא דבקשים דמי לשינויא דבוילון כדקאמר אלא ומוקים בקשים בכל מיני בגדים שהם קשים: [ח] ותניא בתוספתא. ומייתי לה התם בגמ': [ט] למדינה. פי' בירושלמי דכל שחוץ למקדש מדינה קרי ליה וכך פרש"י בפ"ד דר"ה ואע"פ שהרמב"ם לא פי' כן וכתבתי בזה בתוי"ט בפ"ק דשקלים משנה ג': [י] אבל בהצעה שרו. וכך מסקי התוס' שם ביומא ודלא כפרש"י שפי' דשרו לגמרי דהעלאה דומיא דלבישה כו' דהא קשיא הסיא דערכין דמוכח דלגבי כהנים אשתרי כלאים וכה"ן בסוף פ"ק דיו"ט כתב שאפשר לקיים דברי רש"י ז"ל לפי שתרצו הקושיא בשם הרז"ה ז"ל דכי אמרי בבגדי כהונה מותרים משום דקשים הם היינו דוקא באבנט שהיה קשה מפני שהיו אוגרים בו מתניהם וכלאים של פרחי כהונה אינו אלא באבנט דפרחי כהונה ודאי כהנים הדיוטים הם שאין בגדיהם כלאים אלא באבנט בלבד ודאמרי' בערכין דאשתרי כלאים לגבייהו היינו לגבי כ"ג בשאר בגדים שהיו רכין לפי שעשויין ללבישה ע"כ וכתב עוד דכי מתני אלא בקשים דלפרש"י לגמרי שרו ה"ה דה"מ לשנויי בשאין עשויים להעלאה ככרים וכסתות ולהצעות אלא דהא לא איצטריכא ליה דמתני' היא בפ' בתרא דכלאים הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן ע"כ לפי זה לא היה כתוב בפרש"י בספ"ק די"ע כמו שהוא לפנינו בפרש"י גבי נמטא גמדא דנרש שריא דפי' שריא לישיבה ובודאי שלפי מ"ש לפנינו בפירש"י דבריו סותרים אהדדי וכבר כתב הב"י משום כך דאין דעתו של רש"י ידוע לנו: [כ] לא שיהא
דין

דברי חמודות

אתרמי שיתחברו חוטי פשתן עם תפירות השורות אל הבגד מצאתי כא"ז גדול דר"ש התיר מטעם שהחוטין שבהם השורות תפורים לא חשיבי ובטלים הם לגבי השער הואיל ואין באים רק לחבר השורות ואין בהם משום כלאים והביא ראיה על זה מאיסטמא (דפרק במה אשה) ובפי' משניות דרבי' שמשון מצאתי ופוק חזי מאי עמא דבר כו' והשתא כיון דכתב כ"כ בפשיטות והתיר גם בסמ"ג ותשו' הר"ח דבגדים שלנו אינם שזורים ואין בהם כלאים דאורייתא אין להחמיר תמורת המנהג אמנם מצאתי תשובת מהר"ם שכתב דברי הר"ש והשיב עלה דהוא היה מחמיר בדבר כן הוגד לי משם הר"ר חזקיה שהיה מחמיר כמו כן ע"כ ואני מצאתי בספר האבן העזר להראב"ן שנדפס פה פראג שכתב בסי' קט"ו שהוא מותר והביא ראיה לדבר מן הירושלמי דאמתני' מנעל של זרב כו' וגם רמ"א כתב שהמנהג להתיר וכן ראיתי לרבים גדולים ז"ל שנהגו היתר בעצמן ועי' בסעיף כ"ב אם כפל בגדי צמר ופשתן יחד וקשרן כו': (לא) ואינן אסורים אלא ללבוש או להעלות עליו. כמ"ש הר"ר עובדיה וכ"כ הרמב"ם וכתב אבל מותר לעשותה ולמוכרם: (לב) אבל אם העביר כו'. והרמב"ם כתב בגד צמר שחברו עם בגד פשתן בתכיפה אחת אינו חבור ואין זה כלאים קבן שני ראשי החוט כאחד או שתכף שתי תכיפות ה"ז כלאים וכתב הכ"מ דמשמע ליה להרמב"ם דעד כאן לא הצריכו שיעשו שני ראשיה לצד אחד אלא מפני שאין שם אלא תכיפה אחת אבל אם היה שתי תכיפות אפי' לא עשה שני ראשיה לצד אחד הוי כלאים ע"כ ובספרו הש"ע סתם כדברי הרמב"ם ורמ"א הגיה כדברי רבינו ולא הכריע ורמ"י ז"ל סתם כדברי רבינו וכתב עוד הרמב"ם וז"ל תפר בגד הצמר בשל פשתן אפי' תפרן במשי או שתפר בגד צמר בחוטי פשתן או בגד פשתן בחוטי צמר או קשר חוטי צמר בחוטי פשתן או גדלן הרי אלו כלאים והעתיק דברים הללו בשו"ע ריש סי' ש' וכתב עוד שכן אם כפל בגדי צמר ופשתן וקשרן הרי אלו כלאים שנאמר צמר ופשתים יחדיו מ"מ כיון שנתאחד נאסר ומנין שכל איסורים אלו של תורה שהרי צורך הכתוב להתיר כלאים בציצית כמו שלמדו מפי השמועה שלא נסמכה פרשת כלאים לפ' ציצית אלא להתיר כלאים בציצית והציצית חוטין קשורים בלבד הן מכלל שחבור כזה שלא במקום מצוה אסור מן התורה שאינו ממעט בתורה דבר שהוא אסור מד"ס ע"כ. ובסי' ג' נתבאר שאין כן דעת שאר הפוסקים בכלאים דאורייתא ועיין בסעיף ב' והש"ע לא העתיק מ"ש הרמב"ם אם כפל כו' וכ"ל משום דסובר דאתיא במכ"ש מהא דאם קשר גדיל שכתב הרמב"ם שהעתיקו רבינו לעיל סי' יד וזה כתב הש"ע בשם הרמב"ם בסעיף ה' דסי' ש' אבל כ"ל דלדידן דלא קי"ל כהרמב"ם בהא דקשר גדיל כו' כמ"ש בסעיף כ"ע מ"מ בענין אם כפל בגדי צמר כו' וקשרן י"ל דלמאן דאסר לקמן גבי שני חלוקים כו' אם קשרן בקשר של קיימא כמ"ש בסעיף ל"ס דס"ס נמי הכא אם קשרן בקשר של קיימא שהוא אסור וכתב בתרומת הדשן שמי שיש לו יופ"ן פשתן מותר לחבר בו בתי זרועות של צמר על ידי קרסים שקורין קנופי"ל ד' או ס' סביב לזרוע והוא שיהיו הקנופי"ל רפויים בתוך הנקבים שיוכל לפרקן באצבעותיו ואע"פ שהבתי זרועות אדוקים מאוד ביופ"ן ואינו מפרקן משם לא בפשיטה ולא בלבישה ע"כ וכתב עוד שם ומודינא שאם לאחר שהכנים הקנופי"ל בנקב יתפור הנקב שיהיה קצר עד שלא יוכל מאז הקנופי"ל להתפרק ממנו אלא ע"י קריעה פשיטא דבכה"ג הוי חבור ע"כ: (לג) פי' שחבר מאני דעמר כו'. בשתי תכיפות ואח"כ הקיף כו' אבל הרשב"א כתב שנראה לו יותר דאפי' בלא תכיפות הוא אלא מפני שהוא תוגרן ביחד קאמר והא דקא מהדר ליה ר"י הן הן בנשוך בתמיה קאמר כלומר אין זה יחדיו שאין כלאים אלא כשנושכין זה את זה ונשוך היינו שמתוברים חבור קיים כ"כ שאם תמשוך ותרצה להפרידן זה מזה יבא מזה עם זה כנושך את חבירו ותותך ממנו בשיניו ע"כ וכתב הב"י דנראה דלפי פי' זה אם תכף בגד זה עם זה בב' תכיפות אע"ג דלא עגל על תרויהון הוי כלאים וזהו שהשיב לו ר"י דאע"ג דעגל עמר על תרויהון אינו כלאים כיון שאינו נשוך דאין כלאים אלא בנשוך דהיינו תוכף ב' תכיפות וכל שהוא תוכף ב' תכיפות דהיינו נשוך הוי כלאים אע"ג דלא עגל עמר על תרויהון דעיגול זה אינו מעלה ואינו מוריד ע"כ וכתב עוד הרמב"ם השמיט הירו' הזה ונראה שטעמו מפני שהיה מפרשו כפי' הרשב"א דהשתא אין שום חידוש בדין זה דבכלל מ"ש דתוכף ב' תכיפות הוי חבור לכלאים הוי כל מילי דעלמא בכל ענין שיהיה צמר מחובר לפשתים ע"י ב' תכיפות ע"כ וכתב עוד דלכל הפירושים משמע ליה דאב ובנו דנקט בירושלמי לאו דוקא דה"ה לשני אנשים בעלמא כו' כמ"ש במ"י: (לד) ואע"פ שתופר המכסה כל סביבותיו. הואיל אם עושים קרע קטן מוציאין אותו דרך שקריעה דחד מסריך סריך לחבירו אבל אם היו משימין בהן חתיכות קטנות של בגד צמר ודאי שיהא אסור כ"כ התוס' ספ"ק דביצה וכתב רמ"א שאפי' תחב התפירה בצמר עצמו מותר דהרי יכול ליקח הצמר משם בלא התרת התפירה ע"כ כלומר ע"י קרע קטן כמ"ש התוס' והתפירה שבעצמה אינה מעכבת ומתוך לשון התוס' אתה למד דכלאי בגדים אסורים אפי' כשאינו תוחב התפירה בעצמה ורמ"י ז"ל טעה בדברי רבנו בזה במה שראה בדבריו שאחר שכתב השיתר בתחיבת התפירה בצמר עצמו כתב דכלאי בגדים אסורים וסבר רמ"י דקאי אדסמיך ליה וכתב אבל בכלאי בגדים של צמר שנתן לשם אסור לתחוב התפירה בהם כו' ואינו כן אלא כלאי בגדים אסורים אף בלא תחיבה שבהם כמבואר מדברי התוס': (לה) הוי כשק של פשתן שמלאו צמר כו'. אבל הרמב"ם כתב שאפי' נתן צמר ופשתן בשק או בקופה וכרכן הרי אלו כלאים ומבואר בדבריו שהם כלאים דאורייתא וכבר כתבתי לעיל סעיף ל' דבגדולה מזו לא נהגו כמותו: (לו) כלומר שיקשור שתי חלוקים יחד כו'. וז"ל הטור סי' ש' מותר ללבוש חלוק של צמר ע"ג חלוק של פשתן ולקושרו יחד אע"פ שאינו יכול לפשטן בלא התרת הקשר ובלבד שלא יהא הקשר של קיימא ע"כ והב"י דקדק מתשובת הרשב"א שסובר דמותר ללבוש חלוק של צמר על של פשתן אפי' קשרן קשר של קיימא כלומר המשיחה שקושרין בה קשר בקשר של קיימא ודלפי זה צריך לפרש הא דקתני בתוספתא ובלבד שלא יערוף המשיחה כו' היינו שלא יתחבר זה לזה במשיחה בשתי תכיפות ע"כ וכתב רמ"י שנוהגין להקל וכתב רמ"א נ"ל דאותן בתי שוקים שעושין במדינות אלו וקורין אותן פירטקי דהיינו שעשויין של צמר ועושים בהן משיחה שעוברת בהן הנה והנה כמו רצועה במעברתא דתפילין דמותר אפי' המשיחה של פשתן או איפכא דמאחר דאפשר להוציא משם המשיחה בלא התרת התפירה אינו אלא כחוגר במשיחה של פשתן ע"ג חלוק של צמר ואע"פ שקושר המשיחה כשלובשן לא מקרי קשר של קיימא אבל אם עושה קשרים בב' ראשי המשיחה נראה דאסור דהא א"א להוציא משם עכ"ל כלומר כשעשה הקשרים עבים כ"כ עד שא"א להוציא משם דאפוקי כשהקשרים אינם מעובים כ"כ אלא שהם עבים קצת בכדי שלא יוכלו להשמט לפנים מאליהן וכתוב בהגהות אשר"י ספ"ק די"ט אסור ללבוש אנפלאות של צמר ע"ג אנפלאות של פשתן א"ז ע"כ וכתב ב"י דטעמו מדגרסינן בירושלמי פ' בתרא דכלאים מודה ר' אילא בהן דלבוש דרדסין דעמיר ע"י דרדסין דכיתן דהוא אסור דלא שלח עילייה אי לא שלח ארעייה ונראה דה"פ דלא אסור אלא כשהם צרים ודחוקים שא"א לחלוץ העליונים אלא א"כ יחלצו התחתונים עמהם דהו חשובים כתפופים זה לזה ב' תכיפות ויותר הא אם אינם צרים כ"כ מותר ולפי זה יש קיצור בדברי א"ז שהש"ל לפרש חילוק זה ויש לתמוה על הפוסקים שהשמיטו הירושלמי הזה ושמא י"ל דס"ל דר"י דאמר גבי אב ובנו והכן בו נשוך פליגא אהא ומשמע ליה דכל שאינו תכוף ב' תכיפות אינו אסור בשום פנים ופסקו כר"י עכ"ל הב"י אבל רמ"א ז"ל כתב דהב"י מפני שלא ראה דברי הא"ז עצמו רק הגהות אשר"י בשמו לכך כתב כן אבל הוא עד ורואה להא"ז עצמו דמסיים ביה בזה הלשון דדוקא חלוק ע"ג חלוק שרי דאפשר לפשוט התחתון בלא העליון מה שאין כן בבתי שוקים והביא לזה הירושלמי לראיה לדבריו בא"ז וכתב עוד רמ"א שאין פי' הירושלמי כפי' הב"י אלא ה"ס אם לא שלח העליונות לא יוכל לפשוט התחתונות ולכך אסור מה שאין כן בחלוק ע"כ בד"מ שלו וע"פ זה כתב ג"כ בהגהותיו ובודאי שיש לתמוה דהיאך אפשר בחלוקים שניהם זה על זה לפשוט התחתון בלא העליון מפני בתי הזרועות שבו וכך תמה עליו רמ"י ז"ל לכך אני אומר שפירוש הב"י בהירושלמי הוא נכון וגם הא"ז כך דעתו וטו"ש דאפשר לפשוט התחתון בלא העליון פרשהו וגרס ביה שהעליון בלא התחתון כך נ"ל פשוט וברור ומ"מ מ"ש רמ"א דנכון ליזהר ורמ"י ז"ל שהקשה עליו הא אנן קי"ל כר"י דנימוקו עמו אני אומר במחילה מכבודו דנימוקו אין עמו בזה דלא זה הוא ר"י התנא בר פלוגתייהו דר"מ ור' יהודה שאמרו עליו בפ' מי שהוציאוהו דף מ"ו דהלכה כמותו מחבירו אלא זהו אמורא שהרי השיב על בעיא דר' ירמיה ור' חגי שהם אמוראים ומשום כך לא קשיא על הא"ז שפסק דלא כמותו וגם הב"י לא אמר אלא שהפוסקים פסקו כמותו וקרוב אלי דר"י זה הוא ר' אסי המחובר בבבלי שהיה בימי ר' ירמיה: (לז) וילון אסור כו'. וכבר כתבתי במ"י דגירסת התוס' וילון טמא ואין בו איסור כלאים וכ"כ רבינו בתשובה כלל ב' סי' ו' וילון העשוי למחיצה ואין מתחממין בו כלל אין בו משום כלאים ע"כ וא"כ דבריו סותרים זה את זה וכבר תמה על זה הב"י שדבריו שבתשו' הם הפך מדבריו שבפסקים וכתב דשמא י"ל דס"ק וילון שהוא קשה עד שאינו ראוי להתחמם בו ע"כ וז"ל הרמב"ם הפרוכת שהיא כלאים אם היתה רכה אסורה שמא יסמך לה השמש ותעלה על בשרו ואם היתה קשה שאינה נכרכת מותרת ע"כ וכתב רמ"א דפרוכת שלפני ארון הקודש מותר להיות מכלאים ומכלל לשון הגהות אשר"י שכתבתי לעיל סעיף כ"ב הוא שלמד כן וע"ש: (לח) הם בגדים לבדים והם קשים וכו'. ומותרים אפי' בלבישה וכ"כ הרמב"ן בספ"ק דביצה והר"ש בה לו אבל להרמב"ם שכתבתי בסעיף א' דסובר דהלבדים הם כלאים מן התורה כתב ב"י דלדבריו כי שריין נמטא גמדא דנרש היינו בהצעה בלבד וכ"כ הר"ן בשמו וכתב עוד הב"י וז"ל נמצא דהני קאפאגגוס דידן אם הם תפורים בפשתן אסור להעלותם עליו להרמב"ם מדאורייתא ולהציע תחתיו אם היינו אומרים שהגיעו לקושי דנמטא גמדא דנרש הוה שרי ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם ולדעת התוס' והרא"ש אם היינו אומרים שהגיע לקושי נמטא גמדא דנרש היה מותר אפילו להעלותם עליו ומיהו מי מפיס ואם הגיעו לאותו קושי אם לאו הלכך יש ליזהר מלהעלותם עליו ואפי' מלהציעם תחתיו עד שיתפרם במשי או בקנבוס עכ"ל וכתב הרשב"א בתשובות שנהגו במקומותם היתר בכרים וכסתות של עורות וטובעים שהם כלאים לפי שהם קשים

תפארת שמואל א) וכיוצא בזה התיר ר"י וכו'. נ"ב עיין בסוף פ"ק דביצה בהג"א בשם התוספתא שאין להתיר אלא דוקא צמר דמסריך סריך לחבירו אבל חתיכות בגדים קטנים לא ואף שלפי הטעם דמדמה לשק וכו' אין חילוק מ"מ נ"ל דלאו מהאי טעמא דשק לחוד הוא דמתיר דבע"כ אינו דומה לשק קשור למעלה שעומד להפתח לדבר שתפר יחד ודומה לארוג ועוד דלמאי היה צריך לפרש בתחלה שיכולים להוציא כל הצמר והתפירה קיימת אלא עיקר הטעם הוא משום שיכולין להוציא אם היו עושין בו קרע קטן ואף שעתה אינם יכולין להוציא מאחר שאין שם קרע מ"מ דדומה לשק וכו' מאחר שראוי להוציא אם היו עושין בו קרע קטן ודו"ק: ג) **תוספתא** לובש אדם שני חלוקים וכו'. נ"ב בירושלמי משמע דאסור ללבוש בתי שוקיים של פשתן תחת בתי שוקיים של צמר אפילו אינו מחוברים משום דאי אפשר לפשוט תחתונים בלא עליונים ע"כ. הג"ה מצאתי בסמ"ק אבל בתי שוקיים או אנפילאות אסורין עי' ספ"ק דביצה:

לינה אלא מדרבנן: (ביצה ד' טו.) ח) אמר רב פפי עוילדין אין בהן משום כלאים (לא) פירש בתשובת הגאונים שרגילין ללובשן תחת מנעליהם וטולין עליהם עור תישים מעובדין תחת קרקעיתן וכנגד העקב של רגל [ל] יש עושין אותו של צמר וקורין אותו נמטי אין בהם משום כלאים. לפי שהעקב קשה ואינו מתחמם: אמר רב פפא הני צררי דפשיטי וזוזי אין בהן משום כלאים. [מ] ג) ודבורני יש בהן משום כלאים. (מ) בגד כלאים שצרורין בו מעות מותר ליתנו בחיקו שהמעות מקשין אותו ואינו מתחמם: (מא) [נ] ירושלמי (כלאים פ"ט ה"ט) אבוהי דרב ספרא שאל לרבי זירא מהו מיתן פריטה גו גולתא ומיקטרינה בחוטא דכיתן מהו מיתן פריטה גו גולתא ומיקטרינה בחוטא דעמר אמר ליה תכים רבי לרב הונא [דרב הונא אמר] אסור [ס] שמואל אמר מותר רבי יעקב בר אחא בשם רבי אמר מותר. גרסינן בפרק במה בהמה (ד' נד.) מכניס אדם חבלים לתוך ידו (מב) ובלבד שלא יכרוך ויקשור. לפי שהספק קושר של צמר ושל פשתן סביב ידו וקושר מתחממת ידו [ע] ואסור משום כלאים: תוספתא (מג) [פ] אספלנית מלוגמא ורטיה אין בהם משום כלאים שאין זה דרך חימום: תמו הלכות כלאי בגדים

א [דף סא ע"ב] ת"ר בגד צבוע מטמא משום כתם. [א] רבי יונתן בן יוסף אומר אינו מטמא משום כתם שלא התירו בגדי צבועים לנשים אלא להקל על הכתמים [ב] כדתנן

בפולמוס של אספסינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס וביקשו לגזור אף על בגדי צבועין [ג] אמרו הא עדיפא כדי להקל על כתמיהן. הרמב"ם ז"ל פסק כלישנא קמא והרמב"ם ז"ל כרבי יוחנן (א) ובכתמים שומעין להקל: [ד] מתני' (ב) (דף סג ע"א) כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה. אלו הן הוסתות מפהקת [ה] מעטשת וחוששת בפי כריסה ובשיפולי מעיה ושופעת וכמין צמרמורות אוחזין אותה וכן כל כיוצא בהן כל שקבעה לה ג' פעמים (ג) הרי זה וסת. מפהקת פירש"י אסטרליי"ר ואית דאמרי [ו] שפושט איבריו. ובפרק רבי אליעזר דמילה (ד' קלד.) גבי פיהק ומת פירש"י באליי"ר בלעז והוא [ז] הפותח פיו [ח] וכן נראה מהא דאמרינן בברכות (ד' כד:) גבי מפהק ומת שיעור ... [ט] ובערוך פירש קול היוצא מן הגרון מתוך שאכל מאכל. ותרוייהו דברי אלהים חיים. דכל הוא שינוי הגוף כיון שהוחזקה בו הוא סימן להתעוררות עקירת הדם ובפיהוק וניעוש דחד זימנא לא הוי קביעות וסת [י] דאין זה שינוי כי אם שעת ... (ה) וכל אלו וסתות דגופה אין להם זמן קבוע. אבל אם היו וסתות דגופה לעתים ידועים כגון מרגשת חדש לראש חודש או מעשרים יום לעשרים יום קבעה לה וסת לזמן ולאותו מקרה. ואינה חוששת אלא לשניהם ביחד [כ] מידי דהוה אימים וקפיצות. אם הגיע הזמן ולא פיהקה או פיהקה בלא אותו זמן אינה חוששת ואפי' לא בדקה הרי היא בחזקת טהרה. וכן (ו) הוסת אינו נעקר עד שתפסק שלשה פעמים באותו הזמן ולא תראה. וכן נמי כשיגיע אותו יום הפיהוק

הגהות הב"ח א תכים רבי לרב הונא דאסור ושמואל אמר מותר :

רש"י דהעלאה דומיא דלבישה דאית בה הנאת חימום הוא דאיתסר: **ערדילין**. ראיתי בתשובת הגאונים שרגילין ללובשן תחת מנעליהן וטולין עליהן עור של תישים מעובדין תחת קרקעיתן וכנגד העקב של רגל יש עושין אותן של צמר וקורין אותן נמטי: **אין בהם משום כלאים**. דקשים הם: **צררי דפשיטי** אין בהם משום כלאים. בגד כלאים שצרורים בו מעות מותר לתתו בחיקו שהמעות מקשין אותו ואינו מחמם: **דבזרני**. שצרור בהם זרעים: **יש בהן** משום כלאים. ואסור לתתן בתוך חיקו: **חבלים**. שיש בהן חבלי צמר וחבלי פשתן וכי כריך להו הוו כלאים וידו מתחממת באחיזתן וקסבר דבר שאין מתכוון אסור: **ובלבד** שלא יכרוך. החבלים בכרך אחד: כריכה וקשירה בשתי תכיפות:

תמו הלכות כלאי בגדים

א להקל על כתמיהן. שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור: **בפולמוס**. חיל: **אירוס**. מפרש בגמ' בסוטה טבלא דחד פומא והיינו זוג המקשקש: **מתני'** מפהקת. אסטריליי"ר בלע"ז: **פי כריסה**. נגד טיבורה: **שיפולי** מעיה. בית הרחם: **ושופעת**. בגמרא פריך מאי קאמר: **צמרמורות**. פריצונ"ש: **אוחזין** אותה. בכך למודה להיות בכל עת שהיא רואה: **דיה** שעתה. בכל ראיות שתראה ע"י וסתות אלו: **כיוצא** בהן. מפרש בגמ': **על סנטרו**. מנטו"ן בלע"ז שלא תראה פתיחת פיו:

דברי חמודות

קשים ומיהו הר"ר יונה אוסר והרמב"ן מן המתירים ומ"מ אפילו לדעת האוסרים הנח להם מוטב שיהיו שוגגים כו' ע"כ ועי' לעיל סעיף י': (לט) פי' בתשובת הגאונים שרגילים ללבשן. וכתב הטור עלה דלשון הרמב"ם מנעל שהוא כלאים ואין לו עקב מותר ללובשו שעור הרגל קשה הוא ואינו נהנה כשאר עור הגוף משמע ליה להטור שכן מפרש הרמב"ם להא דעוילדן ואע"פ שאח"כ לא העתיק למתניתין דמנעל של זרב דלעיל סימן י"ב כבר הרגיש בזה הכ"מ וכתב דנ"ל דלהרמב"ם רב פפא דקאמר עוילדן וכו' אמנעל של זרב קאי ומפרשו דהא"כ נמצא שהרמב"ם השמיט אחד מהן עוילדן או מנעל של זרב ומה שנדחק הכ"מ כפי' הירושלמי לדעת הרמב"ם מפני השגתו של הראב"ד ופירש דלהרמב"ם המנעל של פשתן לא ידעתי למה נדחק ולא פי' כדברי רבינו לעיל וגם הר"ש פי' כך ואין להאריך בזה וכתב עוד הכ"מ דמ"מ יש לדקדק למה הוצרך לומר שאין לו עקב דמשמע שאם יש לו עקב יש בו משום כלאים ואמאי והרי אין לך קשה בעור הרגל כעור העקב וצ"ל שמ"ש ואין לו עקב לא משום דינא כתב כן אלא שתבנית אותו מנעל היה כך שלא ה"ל עקב אבל לענין דינא בין שיש לו עקב בין שאין לו עקב מותר ע"כ ובב"י לא כתב כן אלא כתב דשמא י"ל דכל שיש לו עקב כיון דמחזי כמלבוש אע"פ שאין הגוף נהנה ממנו אסור: (מ) פי' בגד כלאים שצרורים בו כו'. ולשון הרמב"ם צלצולים קטנים שעושים אותן העם בבית יד שלהן לצרור בהן מעות או תבלין וכתב שאפילו בשרו נוגע בהן מותרים ונתן טעם לדבר שאין אסור משום כלאים אלא בגדים שהן דרך חימום כגון הכתונת והמצנפת והאבנט והשמלה ובגדים שמתפים בהן את השוקים ואת הידים וכיוצא בה אבל צלצולים כו' מותרים אע"פ שבשרו נוגע בהם שאין דרך חמום בכך וכתב עוד נין של עור או משי וכיוצא בהן שתלה בהן חוטי צמר וחוטי פשתן מדולדלין על פני האדם כדי להפריח הזבובים אין בו משום כלאים שאין דרך חמום בכך ע"כ והיינו האסטמא דכפ' במה אשה סי' ב': (מא) **ירושלמי** כו'. מהו שיתן פריטא גו גולתא. תמהני שהפוסקים השמיטו לירושלמי זה וי"ל דסמכו אהא דגררי דגמ' דידן: (מב) **ובלבד** שלא יכרוך ויקשור. פירש"י בשתי תכיפות וכתב ב"י ס"ס ש' דמדברי הרמב"ם נראה דאפילו לא קשר החבלים אלא בקשר אחד אסור לכרכן סביב ידו שכתב המנהיג בהמות ומכנים חבלים לתוך ידו מהם פשתים ומהם צמר הרי זה מותר ואע"פ שכרכן על ידו אבל אם קשרן כולן נעשו כלאים ואסור לו לכרכן על ידו וכך הם דברי הטור ע"כ וכתב עוד הב"י בסי' ש"א דאע"ג דקי"ל דבר שאין מתכוון מותר בכלאים כהאי דמוכרי כסות כו' דסי' י"א אפ"ה אסור שהכריכה שעל ידו הוי כמלבוש וכל שהוא לבוש ממש כלאים ס"ל להרמב"ם דחייב משום לא תלבש שעטנז בין שלא במתכוון כמ"ש כבר לעיל סעיף כ' דמש"ה אוסר ג"כ ללבוש כלאים אפילו ע"ג י' לבושים ואפילו להעביר המכס ע"ש אבל לרבינו שמתיר גם בזה לבישה להעביר המכס כיון שאין מתכוון כתבתי כבר במ"י שרבינו יכותם תמה עליו אמאי קאסר הכא בחבלים וגם כתבתי שם ישוב לזה בשם שלטי הגבורים דהכא הוה פסיק רישיה ע"ש: (מג) **אספלנית** כו'. אין בהם משום כלאים אע"פ שבשרו נוגע בהם הרמב"ם: **תמו הלכות כלאי בגדים**

(א) **ובכתמים** שומעים להקל. וכתב הרמב"ם בפ"ט מהא"ב לפיכך תקנו חכמים שתלבש האשה בגדי צבעונים כדי להצילה מדין הכתמים ונתלבש הב"י בזה דהא בגמ' איתמר לה ואמרינן דלא שתקנו אלא שהתירו וכלישנא דרבינו ורמ"א ז"ל בד"מ ובהגהותיו העתיק לשון הרמב"ם לפיכך תלבש האשה כו' ולפי זה ענה טובה קמ"ל ולא שזו היא תקנתן של חכמים: (ב) **גרסי'** בגמ' בספ"ק דף י"א אמר רב הונא קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת למאי אילימא לימים הא כל יומא דלא קפץ לא חזאי אלא לקפיצות והתניא כל שתקבענה מחמת אונס אפילו כמה פעמים לא קבעה וסת מאי לאו לא קבעה וסת כלל לא לא קבעה וסת לימים לחודייהו ולקפיצות לחודייהו אבל קבעה לה וסת לימים ולקפיצות לימים לחודייהו פשיטא אמר רב אשי כגון דקפיץ בחד בשבא וחזאי וקפיץ בחד בשבא וחזאי ובשבת קפצה ולא חזאי ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה מהו דתימא איגלאי מלתא למפרע דיומא הוא דקגרים ולא קפיצה קמ"ל דקפיצה נמי דאתמול גרמה והאי דלא חזאי משום דאכתי לא מטא זמן קפיצה לישנא אחרינא אמר רב הונא קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת לימים ולא לקפיצות ה"ד אמר רב אשי דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי ובשבת קפצה ולא חזאי ולחד בשבת אחרינא חזאי בלא קפיצה דהתם איגלאי מילתא דיומא הוא דקא גרים ופרש"י קפצה הוי אונס קפצה וראתה ג"פ קבעה לה וסת כדמפרש ואזיל אי נימא לימים כגון קפצה באחד בשבת וקפצה באחד בשבת וראתה וכן שלישית קבעה לה וסת באחד בשבת וכל זמן שתראה עוד באחד בשבת ואפילו בלא קפיצה דיה שעתה ואם הגיע בא' בשבת ולא בדקה עכשה טמאה מספק דאורח בזמנו [הוא] בא. הא כל יומא בא' בשבת דלא קפיץ לא חזאי אלמא לאו וסתה הוא. אלא לקפיצה כיון דראתה ג"פ ע"י קפיצה הורגלה לראית קפיצה ובכל יום שתקפוץ מחזקינן לה ברואה ואם לא בדקה טמאה אפילו אחר ימות שבת לימים ולקפיצות כל אחד בשבת שתקפוץ מחזקינן לה ברואה דזמנה הוא לראות באחד בשבת ע"י הקפיצה לימים לחודייהו פשיטא דלא קבעה דיומא הוא דקא גרים ויהא בא' בשבת וטהא אפילו בלא קפיצה קמ"ל הא דאמר דלא קבעה וסת לימים דקפיצה דאתמול גרמה לראיה דהאידנא ואין לה וסת באחד בשבת בלא קפיצה ולא לקפיצה בלא אחד בשבת מדלא חזאי מאתמול עכ"ל רש"י וכתבו התוס' אלא לקפיצות והתניא כו' פרש"י לקפיצות לחודייהו וקשה דא"כ ליתני בסמוך לא קבעה וסת לימים אלא לקפיצות לחודיה ולמה חוזר מסברתו ובסמוך נמי דפריך לימים פשיטא ליתני דלא קבעה וסת לקפיצות לחודיה כדקס"ד מעיקרא ונראה לפרש אלא לקפיצות אף לקפיצות דהיינו לימים עם קפיצות אבל קפיצות לחודיה פשיטא להש"ס דלא קבעה עכ"ל וכך מסיק הרשב"א ותירץ מה שהביא הרז"ה ראיה לפרש"י מדאמר רב הונא גופיה בפרק כל היד גבי הבאים מן הדרך נפיסם להם בחזקת טהרה ל"ש אלא שאין להם וסת לימים ויש להם וסת לקפיצות דכיון דבמעשה תליא מילתא אימר לא קפץ ולא חזאי אלמא יש קביעות לקפיצות בלא ימים ובמעשה בלחוד הדבר תלוי והך דפירקין לא קבעה לה וסת לא לימים לחודייהו ולא לקפיצות לחודייהו תריצתא דברייתא הוא ולא טויא אוקימתא לשמעתא דרב הונא דר"ה לא איירי בוסת המורכב מימים אלא בוסת פשוט של קפיצות בלבד בכל יום המזדמן אלו דברי הרז"ה ודחאה הרשב"א מדאקשינן עלה דרב הונא למאי אילימא כו' אלמא בימים מסודרים הוא דאיירי רב הונא דאי לא פשיטא דלא לימים קאמר אלא רב הונא בוסת מורכב איירי כברייתא והא דפרק כל היד אינה ראיה דהתם נמי שיש לה וסת לקפיצות וימים קאמר וכן פי' רבינו הנהגת כאן ובפ' כל היד עכ"ל וכן נראה שהוא דעת הרמב"ם בפ"ח וכתב הרב המגיד שכן עיקר וקביעות שע"י אונס נתבאר עוד בסוף הסי' גבי וכן אם אכלה שום כו' בסעיף י"ג וכתבו הגהות מיי' דנהי דע"י אונס לא קבעה מיהא חיישינן כיון שאירע כן ג"פ וכדלקמן גבי פיהקה דחיישינן אפילו בחד זמנא וה"נ כשקבעה ג"פ חיישי' נמי כי התם כדין החוששת לוסת שאינה קבוע וע"ש בסעיף י"א ועיין גם כן בפ"ב סעיף כ' וכענין הני תרי לישני

מעדני יום טוב

דין קשים גרם וכן העתיק הב"י סי' ש"א: [ל] יש עושים אותו של צמר כו' אין בהם משום כלאים.כלומר אם יש בו פשתן ג"כ: [מ] **ודבזרני** יש בהן משום כלאים. ותימה דהתם בספ"ק די"ע קאמר רב אשי דהאי זה ואחד זה אין בו משום כלאים דאין דרך חימום בכך וידוע דהלכה כרב אשי דבתראה הוא ובספ"ק די"ע סתם רבינו וכתב דבתרווייהו אין בהם משום כלאים והראב"ד הקשה מכאן על הירושלמי שהביא רבינו לעיל סי' ע' כשהיו מביאים ביעתא לר' אבינא במפה דאית בה כלאים לא מקבל דהא מסכת מוכח דכל כה"ג לית ביה משום כלאים אלא דגמרא דידן פליגא אירושלמי וא"כ קשיין הני פיסקי אהדדי והכ"מ תירץ דל"ק דאפשר לומר דגמרא דידן נ"פ אירושלמי משום דאע"ג דבצררי דפשיטי ובזזרני קאמר דאין דרך חימום בכך בילה תמה שאני שהוא נהנה בבגד שמונעו מליכוות בחום הבילה וביומי הקור נהנה שהבגד מתחמם מהבילה ומחמם ליד ע"כ: [נ] **ירושלמי** בהלכה ה' דפ' בתרא דכלאים: [ס] **שמואל** אמר מותר. נ"ל דטעמיה כהסיא דתוספתא חלוק של צמר שנפרם וכפי מה שפירש בו רבינו לעיל סי' י"ע דהא ה"ל דכוותה ולפי זה נ"ל דמיירי שהקפידה היא בענין שיכול להוציא הבגד מתוך הכריכה של החוט בלא התרת הקשר ואי הכי ה"ל להירושלמי לפרש דדוקא בכה"ג הוא דשרי ועוד דתקשה מ"מ דר' דאסר וגם הוא דוחק לאוקמא בכה"ג דהא מסתמא אינו נעשה בענין כך שהרי הוא קושרו כדי שיהיו הפריטי צרורים ומונחים ומסתמא קושרו הדוק וגם לפי כן היה לו לרבינו להביא לו ראיה מן הירושלמי לזה לעיל בפירושו להתוספתא לכן נראה בעיני דהיינו טעמיה דשמואל דמתיר לפי שאין זה קשר של קיימא שכן הוא נוהג בגולתא או בסדינו כדי שיהיו מצויים אצלו להוציאם תמיד בכל עת ובכל שעה ומלינו חילוק בין קשר של קיימא לשאינו של קיימא גבי הך תוספתא דריש סימן דלעיל נובש אדם שני חלוקים כמו שנתבאר שם בספר דברי חמודות ועוד יש לומר דבלאו טעמא שאין זה קשירה דעבידא להתקיים שרו הכא משום שאין זה דרך קשירה כלל וכי הא דקושר שני ראשיו על שפת הבגד דלעיל סוף סימן י"ז: [ע] **ואסור** משום כלאים. וכך סתם רבינו בפ' במה בהמה ותימה דמאי שנא מהא דלא ילבש כלאים להעביר המכס דלעיל סי' ע' דמוקים לה רבינו דלא כהלכתא דאנן קי"ל דדבר שאין מתכוון מותר וכך פרש"י אדהכא דקסבר דבר שאין מתכוון אסור ובהגהת אשר"י גם כתב על פרש"י וז"ל משמע לדידן דקיימא לן דבר שאין מתכוון מותר שפיר דמי ע"כ ומצאתי בב"י סי' ש' שכתב דרבינו ירוחם תמה על הרא"ש שלא חלק בזה כלל וכתב לאסור ואנן קי"ל כר"ש דדבר שאין מתכוון מותר ודמיא להא דמוכרי כסות ע"כ ושוב מצאתי עוד בשלטי גבורים לפרק במה בהמה שכתוב שם וז"ל כש"י פירש הטעם דאסור הוא מפני שמתחמם בכלאים וס"ל להוא תנא דבר שאין מתכוון אסור וא"כ לדידן דקי"ל בכל התורה כולה דבר שאינו מתכוון מותר הכא שרי דהא לא פסיק רישיה הוא דאי פסיק רישיה הוא לא היה נ"ל דאתיא כמ"ד דבר שאין מתכוון אסור והנה הרי"ף ומיי' פ"י מהל' כלאים וסמ"ג לאוין רפ"ב והטור י"ד סימן ש' הביאו דבר זה לפסק הלכה ופסק דהי כרכן וקשרן שאסור לתת החבלים בידו וקשה דהא דבר שאינו מתכוון הוא ושרי וא"ל דס"ל דגבי כלאים דבר שאינו מתכוון אסור דהא גבי מוכרי כסות כולהו פסקו דאם אינו מתכוון בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים שרי כר"ש ולתרץ קושיא זו נ"ל דלדידהו הוי האי מילתא פסיק רישיה כי אע"פ שאינו מתכוון לחמם ע"כ מתהנה והוי פסיק רישיה א"כ מיירי דמתכוון לחימום והלכך אסור אבל קשה למה לא הזכירו דבר זה שום א' מהם כלל ועיקר כי באמת הקושיא עצומה והר"ן ס"ל לדעת הרי"ף הוא דשרי לפי שהוא דבר שאינו מתכוון ולא הביאה לסוגיא זו אלא לפרושי למתני' ואם כך הוא דעת הרא"ש לומר דהוה דבר שאין מתכוון מה מאד תקשה על המי"ד שפסק כאן להדיא לאסור ובדבר שאין מתכוון לענין כלאים פסק להתירא וצ"ע עכ"ל ומבואר הדבר דבעל שלטי הגבורים אשתמיטתיה לדברי רבינו דהכא בהל' כלאי בגדים דפסק בהדיא לאסור וה"א לומר בכאן דלפרש המשנה דבפרק במה בהמה קאתי והלכך אין על בעל הטורים קושיא שהוא נמשך אחר פסק אביו ז"ל אבל הנכון בעיני דתירוצו הראשון של בעל שלטי הגבורים דהוה פסיק רישיה הוא האמת לפי שבודאי שע"י שאוחז החבלים בידו וכדי למשוך בהן הבהמות שהוא צריך שיאחוז אותן היטיב כדי שלא ישמטו ממנו ובשביל כך א"א שלא יתחמם מהם והוי פסיק רישיה ולכך אסור הכא וזה נראה ג"כ שהוא דעת הרי"ף שמ"ש הר"ן דלא הביא הסוגיא אלא לפרושא למתני' הוא דוחק כ"ש מאחר שהרמב"ם פוסק לאיסור נראה מזה שכך סובר שהוא דעת הרי"ף שכך הוא דרכו של הרמב"ם להיות נמשך בפסקיו אחר הרי"ף ובד"א אכתוב להרמב"ם תירוץ אחר בשם הב"י: [פ] **אספלנית** מלוגמא ורטיה. ל' הרמב"ם שמרטיעים שמניחים עליו אספלנית וכו':

תמו הלכות כלאי בגדים

א [א] **רבי** יוחנן בן יוסף וכן כתוב בטור סי' ק"ץ אבל בגמ' רבי נתן בן יוסף: [ב] **כדתנן** כך הוא בגמרא אבל נ"ל שצ"ל כדתניא שאין זו משנה בס"פ בתרא דסוטה: [ג] אמרי גרס:
[ד] **מתני'** דז' סמנים כתבתי בד"ח בפ' דלעיל סעיף ל"ח: [ה] **מעטשת** דרך מטה כ"פ בערוך ובטור סי' קפ"ע: [ו] **שפושט** אבריו מחמת כובד. טור: [ז] **הפותח** פיו. מחמת כובד. טור:
[ח] **וכן** נראה מהא דאמרינן בברכות פ"ג דף כ"ד. וגם כתב ג"כ רש"י באליי"ר בלע"ז והוסיף ופי' מיך מלקוחיו פותח להוציא רוח הפה מלא כאדם שרוצה לישן או עומד משינה ע"כ: [ט] **ובערוך** פי' קול היוצא מן הגרון כו'. ואינו כן בערוך שבידינו אלא כדפירש"י וכמו שכתבתי שם בפ"ג דברכות ועיין עוד לקמן בסוף זה הסי': [י] **דאין** זה שינוי כו'. והתוס' הכריעו מדמפליג לקמן בין תחלת וסת לסוף וסת ובחד פיהוק וחד עיטוש לא שייך תחלה וסוף: [כ] **מידי** דהוה אימים וקפיצות. דבספ"ק דבגמרא

דרב אשי מתבאר מתוך דברי רבינו לקמן גבי פיהק דבכה"ג דפוסק כלישנא קמא וכן פסק הטור וז"ל דהני תרי לישני לא פליגי וכך כתב הרשב"א דלא פליגי ופסק ג"כ כלישנא קמא לקולא וז"ל הרמב"ן לא ידעינן אי פליגין הני לישני ולמדחייא לקמא אתמר בתרא היכא דאמרי דלאו להכי אתמר אלא הני תרווייהו אתנהו לענין מעשה ומסתברא כיון דוסתות דרבנן לקולא נקטינן בהו והלכה כתרי לישני לקולא ואחר שכתבתי זה מצאתי להרמב"ם ז"ל שהתמיר ובטלו דעתינו מפני דעתו ז"ל ע"כ ופשיטא מילתא דהגי' שלפנינו בגמ' משובשת בלישנא אחרינא דה"א נגרוס בה אלא תרי זמני קפצה וראתה וגם ה"א לגרוס ובשבת קפצה ולא חזאי דאי הכי ודאי דפליגא לישנא בתרא אלישנא קמא וה"נ מוכח מדקאמר בהך לישנא ובחד בשבת אחרינא כו' משא"כ בלישנא קמא דלא נקט אלא ולחד בשבת ולא קאמר אחרינא והיינו משום דבלישנא קמא הא נקט יקאמר קודם לכן ובשבת וקאי עלה שפיר למימר ובחד בשבת ולא הוצרך לומר אחרינא אבל בלישנא בתרא לא נקיט ובשבת שפיר טפי למימר ובחד בשבת אחרינא שוב מצאתי שהעתיק כן המגיד פ"ח מהא"ב והב"י בפירוש דברי הרמב"ן שבטור בענין חששת הוסתות הוצרך להביא ראיה מהא דקפצה בחד בשבת כו' והביא כלשון הגירסא שבגמ' שלפנינו ואין לתמוה מזה דכיון שלא על עיקר הדין דקפצה בחד בשבת מייתי לה לכך לא חש לדקדק על הגירסא וז"ל הרמב"ם שם קפצה וראתה קבעה לה וסת לימים בלא קפיצות כיצד קפצה באחד בשבת וראתה דם ולאחר כ' יום קפצה באחד בשבת וראתה דם ולאחר י"ט קפצה ביום השבת ולא ראתה דם ולאחר השבת ראתה בלא קפיצות הרי נקבע אחד בשבת אחר עשרים שהרי נודע שהיום גרם לה לראות ולא הקפיצה וכבר נקבע יום זה ג"פ וכן כל כיוצא בזה עכ"ל וכתב המגיד שסבור רבינו דלישנא בתרא פליג אלישנא קמא דללישנא בתרא כיון דליומא דחזאי לא קפצה איגלאי מילתא דיומא הוא דקגרים בלחוד וכתב עוד שמ"ש אחר כ' היינו מפני שאם הוא ביום א' בשבת קודם לכן הואי בימי זיבה וכתב הב"י דמיסת לפי מה שכתב הרמב"ן דהאידנא אפי' בימי זיבות קבעה לה וסת וכמו שאכתוב בס"ד לקמן סעיף כ"ה לא שאני לן בין א' בשבת סמוך בין שהוא רחוק ע"כ וכתב עוד המגיד לא נזכר בדברי הרמב"ם וסת המורכב מימים וקפיצות כגון שקפצה ג"פ ביום ידוע וראתה ומ"מ מתבאר הוא מדבריו שכל שלא ראתה באותו יום בלא קפיצה אינה חוששת לו אא"כ תקפוץ ע"כ וז"ל הטור סי' קפ"ט יש שקובעת בימים ובמעשה כגון שקפצה ג"פ ביום ידוע כגון בר"ח או באחד בשבת וראתה בו וכיון שתראה ג' ראיות ע"י ג' קפיצות של ג' זמנים ידועים קבעה לה וסת וחוששת לכל פעם שתקפוץ באותו זמן ואם אח"כ הגיע אחד בשבת ולא קפצה או שקפצה בשני בשבת אינה חוששת שהרי לא קבעה אלא לקפיצות של א' בשבת ע"כ: (ג) **הרי** זה וסת פרש"י דיה שעתה כו'. ולדידן כדמסיים הטור שבכל פעם שהיא חוששת מהם אסורה לשמש: (ד) **אלא** כמה פעמים עושה כן זה אחר זה. ואם אירע לה כן ג"פ שבכל פעם עשתה כן הרגה פעמים הרי זה וסת: (ה) **וכל** אלו וסתות דגופה אין להם זמן קבוע. ואע"פ שכתבתי בסעיף ב' דבקפיצות לא קי"ל הכי שאין לקפיצות לחודייהו קביעות בלא זמן ידוע כבר כתב הרשב"א בת"ה טעמו של דבר דהתם דעיקר הראיה אינה אלא מחמת האונס וכל שתקבענה מחמת האונס לא קבעה לה וסת אבל וסתות דגופה אדרבה התורה הוא הגורם למקרים הללו כמקרים המתילדים ממותר הליחות והדמים והלכך אפי' בלא הרכבת ימים קבעה לה וסת ע"כ: (ו) **וכן** הוסת אינו נעקר כו'. וז"ל הטור כשם שחוששת לוסת הימים כפעם אחת כך חוששת לוסת הגוף בפ"א כיצד היתה מפהקת פ"א וראתה לכשתפהק בפעם אחרת חוששת לו וכשם שוסת הימים שקבוע אינו נעקר בפעם אחת עד שתעקר בפעם אחת שאפילו אם ראתה שתי פעמים לזמן ידוע אם הגיע זמן השלישי ולא ראתה נעקר לגמרי (כדלקמן בס"פ) כן הוא וסת הגוף (ויתבאר גם כן בדברי רבינו עצמו בסמוך) וכשם שוסת הימים שקבוע בג"פ צריך עקירה ג"פ ובדיקה כן הוא וסת הקבוע בגוף ומאימת עקירתו משיקרה מקרה ולא תראה היה המקרה לזמן ידוע אינו נעקר אא"כ בא המקרה ג"פ בזמנו ולא ראתה אבל במקרה לבדו או זמן לבדו שלא ראתה בהן לא נעקר ע"כ וכן מבואר בת"ה וכ"כ המגיד בפ"ח בשם המפרשים ומ"מ משכחת דאיכא בינייהו דוסת הגוף לענין אם צריך בעלה שישאלנה

תפארת שמואל א) א"ר פפי עדילאין אין בהן כנ"ל: ב) ודבורני יש בהן משום כלאים. כ"כ ועיין ב"י סי' ש"א וביש"ש שהקשו על רבינו שבכאן אמ"ש בספ"ק דביצה וצ"ע:

הפיהוק צריכה לפרוש מבעלה כל העונה כדין וסת לימים לחודייהו (ז) אבל וסת של פיהוק לחודיה [ל] אינה צריכה לפרוש אלא בשעת הפיהוק. [מ] ואם פיהקה בר"ח חדש וראתה בר"ח חודש וראתה ובר"ח השלישי ראתה בלא פיהוק (ח) הוברר הדבר שר"ח חדש גורם ולא הפיהוק. אבל אם פיהקה בר"ח חדש וראתה בר"ח חדש וראתה ופיהקה בכ"ט לחדש השלישי ולא ראתה ולמחר בר"ח חדש ראתה בלא פיהוק קבעה לה וסת לפיהוק בר"ח חדש והא דלא חזאי כי פיהקה אמש משום דלאכתי לא הגיע זמן הפיהוק (ט) וכי האי גוונא אמר לעיל גבי קפיצות ואם פיהקה בר"ח חדש וראתה בר"ח חדש וראתה ושוב פיהקה בתוך החדש (י) חוששת לאותו פיהוק (יא) [נ] ואסורה לשמש עד שתבדוק. ואם בדקה ולא ראתה אינה חוששת שוב לפיהוק גרידא. אבל עדיין היא חוששת לר"ח חדש שמא תקבע לראשי חדשים. ואם פיהקה וראתה ופיהקה וראתה ושוב פיהקה ולא ראתה שוב אינה חוששת לפיהוק גרידא. אבל צריכה לחוש שמא תקבע לה וסת פיהוק [ס] לעתים ידועות כגון אם היה בין פיהוק ראשון לשני שלשים יום ובין שני לשלישי עשרים יום לכשתגיע ליום ל' (יב) חוששת [ע] שמא תקבע לה וסת מפיהוק משלשים לשלשים כל זה דקדק הראב"ד ז"ל: גמ' כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה תניא חדא זימנא כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה התם בוסתות דיומי הכא בוסתות דגופה כדקתני היתה מפהקת וכו'. ומשפעת הא קא שפעה ואזלא אמר רב עולא בריה דרב עילאי [דף סג ע"ב] בשופעת דם טמא מתוך דם טהור: וכן כל פיולא בהן לאתויי מאי. אמר רבה בר עולא לאתויי ראשה כבד עליה ואיבריה כבדים עליה [פ] ורותתת [צ] וגוסה.

(יג) [ק] וכן אם אכלה שום וראתה אכלה בצל וראתה כססה פלפלין וראתה:

ב מתני' היתה למודה להיות רואה בתחילת הוסת [ר] כל טהרות שעשתה בתוך הוסת טמאות. בסוף הוסת (יד) כל טהרות שעשתה בתוך הוסת טהורות. [ש] ר' יוסי אומר אף ימים ושעות וסתות. היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה רבי יהודה אומר כל היום שלה:

גמ' תניא כיצד אמר ר' יוסי ימים ושעות וסתות היתה למודה להיות רואה מיום עשרים ליום עשרים משש שעות לשש שעות הגיע יום עשרים [ת] אסורה לשמש כל שש שעות דברי ר' יהודה ור' יוסי מתיר עד שש שעות וחוששת לשש שעות. עבר שש שעות ולא ראתה אסורה לשמש כל היום כולו דברי ר' יהודה רבי יוסי מתיר [א] מן המנחה ולמעלה. ר' יהודה אומר כל היום שלה. והתניא ר' יהודה אומר כל הלילה שלה. לא קשיא הא דרגילה למיחזי בתחילת יממא והא דרגילה למיחזי בסוף ליליא. תני חדא ר' יהודה אוסרה לפני וסתה ומתירה לאחר וסתה ותניא אידך ר' יהודה מתירה לפני וסתה ואוסרה לאחר וסתה לא קשיא הא דרגילה למיחזי בתחילת יממא והא דרגילה למיחזי בסוף ליליא או בודקת עצמה ואם מצאה טהורה מותרת לשמש מיד: כתב הראב"ד ז"ל אם רגילה לראות בהנץ החמה ולא קים לה שפיר אי קודם הנץ או לאחר הנץ יש מחמירין ואוסרין כל הלילה וכל היום וי"א [ב] כיון דוסתות דרבנן כל שכן סמוך לוסתה הלכך הוה ליה ספק דרבנן ולקולא ולא חיישינן אלא ליום [ג] שהוא ודאי בימי נדתה והכריע הוא להקל ואם רגילה לראות ראיה מרובה מקודם הנץ החמה עד אחר הנץ איכא מאן דאמר אסורה בלילה וביום משום דהסיא שעתא כולה שעת וסת הוא. ואפי' ר' יוסי דאמר ימים ושעות וסתות מודה דשעת וסת מיהת אסורה לשמש בכולה. [ד] הלכך לרבי יהודה דאמר כל העונה כולה ומפני שעת וסת נאסרה כל העונה כל היום וכל הלילה אסורה. שהרי וסתה הוא ביום ובלילה. ואיכא מאן דאמר דכי האי גוונא בתר תחילת וסת אזלינן ולא מיתסרא אלא בלילה. אע"ג דכל שעת וסת אסורה לשמש ואפי' לר' יוסי. הני מילי לשעת וסת עצמה אבל לאסור את שלפניו ושלאחריו לא אסרינן אלא [ה] הסיא עונה (אלא) דתחילת וסת קאי בגוה. ואם בדקה קודם הנץ החמה ולא ראתה [ו] כל אותה שעה אסורה אבל כל היום מותרת לפי שעיקר וסת בתחילתו הוא [ז] והכריע הוא כי הך סברא בתרא מהא דתנן היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר כל היום שלה. ואוקימנא להא דרגילה למיחזי בסוף לילה וכל היכא דתני עם לאלתר משמע ואי סלקא דעתך דכי האי גוונא אסורה ביום ובלילה היכי קתני כל היום שלה והא אי אפשר דלא עיילא ראיה בתוך הנץ החמה ותיאסר ביממא ובליליא. ועוד סתמא קתני להיות רואה ולא מפליג בין ראיה מרובה לראיה מועטת [ח] הלכך אינה אסורה אלא עונת הלילה ושעת וסת בלבד. (טו) אמר רבה הלכה כר' יהודה. ומי אמר רבה הכי והתניא והזרתם את בני ישראל [מכאן] אמר ר' *אושעיא (טז) אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן. וכמה. אמר רבה עונה מאי לאו

עונה

רש"י בוסתות דיומי. כגון מט"ו לט"ו: הא קא שפעה ואזלא. והיכן הוא הוסת הואיל וכל ימים רואה: בשופעת דם טמא מתוך דם טהור. רגילה לראות דם טוהר תחלה ואח"כ דם טמא הוי וסת וכל שעה שתראה דם טמא אחר דם טהור אמרינן דדיה שעתה: גוסה. בלע"ז: ב מתני' בתוך וסתות. בוסתות דגופא קאמר: אף ימים ושעות. בגמ' מפרש: אינה אסורה אלא עם הנץ החמה. וכל הלילה משמשת ואם עבר הנץ החמה ולא ראתה משמשת כל היום ור' יוסי קתני לה דדייק שעת הוסתות ותו לא: רבי יהודה אומר כל היום שלה. מותרת לשמש משעבר הנץ החמה ולא ראתה אבל כל הלילה שלפני הנץ החמה של וסתה אסורה לשמש ומפרש בגמ' דהאי למודה עם הנץ החמה דקתני דרגילה למחזי בסוף לילה מקמי דלימטי תחלת יממא והכי אסרינן לה כל עונת וסתה נמצאת אסורה כל הלילה שהיא עונת וסתה ורבי יהודה מחמיר: גמ' אסורה לשמש כל היום כולו דברי ר' יהודה. ור' יהודה לטעמיה דאמר כל עונת וסתה אסורה ועונה הוי או יום או לילה ומי שוסתה בלילה ואפי' בסופה אסורה כל הלילה ואם וסתה ביום ואפי' בסופו כל היום אסורה: עד שש שעות. דשעות דייקינן הואיל ווסתה בשעה ששית אינה אסורה לא לפניה ולא לאחריה: וחוששת לשש שעות. שעה ששית היא אסורה שהוא וסתה: מן המנחה. היינו משש שעות ולמעלה מכי ינטו צללי ערב ובשבע כבר נטו הצללים שהחמה במערב: עם הנץ דמתני' בסוף לילה לפיכך כל היום שלה והלילה אסורה. עם הנץ דברייתא בתחלת יממא ולפיכך לילה מותרת ויום אסורה: והזרתם את בני ישראל. וסמיך ליה והדוה בנדתה:

מעדני יום טוב

דבגמ' וכתבתיו לעיל בסמוך בספר ד"ה בס"ד: [ל] אינה צריכה לפרוש אלא בשעת הפיהוק. אבל לפני וסתה מותרת ואם בדקה בשעת וסתה ולא ראתה מותרת לאחר הוסת ראיה לדבר מדקתני עלה במתני' ר' יוסי אומר אף ימים ושעות וסתות משמע דת"ק כי היכי דוסתות דגופה לא מתסרי אלא לשעתה ולמאן לאו לר"י בר פלוגתיה אלמא בוסתות דגופה לא פליג ר"י ע"כ הראב"ד בס' בעלי הנפש כמ"ש בשמו הב"י בס"ס קפ"ד ובסי' קפ"ט כתב בשם הרשב"א ראיה אחרת מדאיפליגו ר' יוסי ור"י בימים ושעות ושבקי וסתות דגופה דסלקי מינייהו אלמא וסתות פשוטות דגופה דכ"ע שעות הוסתות בלחוד הוי שעות הוסת אבל אחר הוסת אין וסת ואינה חוששת לו ע"כ וכתב עוד הראב"ד דדוקא כשהיא רגילה לראות כל הראיה בתוך הוסת כו' ואכתוב דבריו הללו בד"ה ומאי דקשיא לי בגוה וכ"ש נמי דרבינו מחלק בכאן בין שהפיהוק הוא לחודיה בלא יום קבוע לשהוא ביום קבוע שאם הוא ביום קבוע צריכה לפרוש כל העונה ומסיק כל זה בשם הראב"ד וכפי מה שכתב הב"י בשמו לא חילק בכך וכתב בהדיא שאינה אסורה אלא בשעת וסתה בלבד בין שיש לה יום קבוע לאותן סימנים בין שאין לה מ"מ דברי הרשב"א שהביא הב"י בסי' קפ"ט הם כדברי רבינו: [מ] ואם פיהקה בר"ח וראתה פיהקה בר"ח וראתה ושוב פיהקה כו'. תמיהא לי דהצריך ב' פיהוקים בב' ר"ח דודאי דתרי זימנא וחד זימנא ליכא בינייהו כלל דהא כוליה פירקיה דהכיה תלתא זימני לקבועי הוסת וכן הלכה כדלקמן סי' ג' לכ"ע כרשב"ג ובטור סי' קפ"ט לא כתב כן שכתב פיהקה בר"ח וראתה וחזרה ופיהקה בתוך ימי החדש כו': [נ] ואסורה לשמש עד שתבדוק. ועיין מה שאכתוב בזה בד"ה: [ס] לעתים ידועות בזמנים שוים. כדמסיק וכמו הקביעות דר"ח אלא דהתם א"צ שיהיו הזמנים שוים כיון דבימי החודש תליא קביעותא ואע"פ שאחד מלא ואחד חסר וכמו שיתבאר בס"ד לקמן סי' ג': [ע] שמא תקבע לה וסת מפיהוק מל' לל'. וה"ה שאפשר שתקבע לימים גרידא בג' זימני בלא פיהוק והטור אסברה לה הכי בלחוד ופשיטא דתרווייהו שייכי למיהוי אם מורכב בפיהוק וימים או פשוט בימים לחוד ואני תמיה אדאסברו לנו במשלשים לל' שהוא זמן עונה בינונית דבלא פיהוק שעמו כל שאין לה וסת קבוע צריכה לחוש ליום ל' לראייתה והוא לה כוסת קבוע כמו ר"ח ויתבאר עוד להלן בפירקין: [פ] רותתת. ענין רתת ורעד אברים כי הא דפ"ק דסוטה דף ח' רותתת איכא בינייהו להשקות עמה אחרת והב"י כתב שמדברי הרמב"ם פ"ח מה' איסורי ביאה נראה דרותתת היינו שיחם בשרה ונ"ל דגירסתו רותחת בחי"ת וכן העתיק הב"י ועיין עוד בסמוך לקמן: [צ] וגוסה. פירש רש"י בלע"ז ולעיל כתב רבינו דבפ' ר"א דמילה פי' כן לפיהוק וכתבו התוס' דגוסה פירושו רוטי"ר וכן גיהק בתפלה (דפ' מי שמתו סי' ל"ט וע"ש) פירוש רוטי"ר ובערוך פי' קול היוצא מן הגרון מתוך מאכל כבד וזהו רוטי"ר עכ"ל התוס' וכבר כתב רבינו לעיל שהערוך פי' כן על פיהק ושאינו כן בערוך שבידינו ועל גיהק כ' בערוך שבידינו רוטי"ר ועל גוסה כתב פי' גוסה אכילה גסה ונפיחות בטן והרשב"א פי' גוסה מתעוררת להקיא מל' גם ע"כ ה"ב ב"י בשמו ולא ידעתי מאי מל' גם דקאמר ונ"ל שהוא מלשון מגיסה בקדרה דפ"ה דמכשירין לפי שכך הוא ענין ההרגש שבנפיחת הבטן שע"י אכילה גסה מתעורר בבטן נפיחה וערבוב כמו שנעשה במאכל שבקדירה ע"י שמגיסין בה ובזה מתיישב בעיני מה שלא הזכיר הרמב"ם להא דגוסה לפי שכבר כתבתי שגירסתו היא רותחת בחי"ת והוי משמע רותחת וגוסה ענין אחד דגסיסה היא הרתיחה וכמו שהיא הגסיסה שבקדירה להרתיחה מתבשל: [ק] וכן אם אכלה שום כו'. מלתא באפיה נפשה ולא קאי אביוצא בהן דמתני' אלא קאי אברייתא שבגמ' דקתני למה שלא מנו חכמים ופירשה אביי לאתויי אכלה שום כו' וכתבו התוס' דהואיל וע"י מעשה הם אינו וסת גמור ולא הוה בכלל דמתני' ע"כ ומש"ה כתב רבי' וכן אכלה וכו' ולא כתב ואכלה וכו' וע"ע בד"ה: [ר] כל טהרות שעשתה בתוך הוסת טמאות. שאע"פ שלא ראתה עכשיו בתחילת הוסת שמא תראה באמצעו או בסופו. הרשב"א: [ש] ר' יוסי אומר אף ימים ושעות וסתות. עיין מה שכתבתי בשם הראב"ד והרשב"א בסימן דלעיל גבי א"צ לפרוש אלא בשעת הפיהוק: [ת] אסורה לשמש כל ו' שעות דברי ר"י. לר"י הוה סגי למתני כל היום כו' כדמוכח בסיפא שהוא אוסר כל היום אלא משום ר' יוסי תני לה בתרתי בבי. תוס': [א] מן המנחה ולמעלה. פירש"י סוף ו' שמאז נוטים צללי ערב ופי' הרשב"א דאע"ג דאמר בתמיד נשחט (דף נח.) דזמן המנחה לכל המוקדם הוי מו' שעות ומחצה ואילך היינו משום דלא קי"ל שפיר בשיעור שעות היום אבל מן הדין הוא מתחלת ז' ומיהו לגבי וסת נמי אסורה עד חצי שעה שביעית דהיינו מן המנחה ולמעלה. תוס': [ב] כיון דוסתות דרבנן כדמסיק בריש פ"ה: [ג] שהוא ודאי בימי נדתה שאפי' הראייה קודם הנץ טמאה ביום שאחריו: [ד] הלכך לר"י. דהלכה כמותו כדלקמן: [ה] ה"ג הסיא עונה דתחלת הוסת וכך העתיק ב"י סי' קפ"ד: [ו] כל אותה שעה אסורה. יש לפרש דוקא לר' יוסי אבל לר"י אי הוי מתסר שעת הוסת דביום הוה מתסר כל היום ויש לפרש דאף לר"י קאמר דמתסרא אותה שעה ועיין בסמוך לקמן: [ז] והכריע הוא כי הך סברא בתרא כו'. משמע דסברא בתרא היא דאף לר"י מתסרא אותה שעה בלבד שכן היא הכרעתו וכתב ב"י שכן נראה מדברי רבינו ירוחם שהוא מפרש סברא בתרא זו דאסורה לר"י אותה שעה אבל הטור כתב דסברא בתרא סבירא לה דלר"י לא מיתסרא כלל אפי' אותה שעה והראב"ד פליג עלה נמי וסבירא ליה דאותה שעה אסורה אף לר"י ולפי זה מ"ש רבינו שהכריע הראב"ד כסברא בתרא היינו לענין שריותא דביום אבל לעולם יש חילוק בינו לאותה סברא בשעת הוסת ביום דלההוא סברא שרי ולדידיה אסור וכתב עוד הב"י דהראב"ד לטעמיה אזיל שסובר שאע"פ שהגיע תחלת הוסת ולא ראתה צריכה לפרוש כל ימי משך הוסת כמ"ש רבינו לקמן בסוף הפרק בשמו עד כאן ועיין לקמן בסמוך: [ח] הלכך אינה אסורה אלא עונת הלילה ושעת הוסת בלבד. ואיכא למידק מהא דסוף הפרק אשה שרגילה למשוך זמן וסתה ימים או ג' דמסיק רבינו דלא כהראב"ד ואילו הכא לא נחלק עליו ויש לרבינו ראיה התם והקשה על הראב"ד בדינא

דהכא

דברי חמודות

שיתאלנה קודם שיבא עליה וכמו שנתבאר בפ"ב סעיף כ' ע"ש ותו איכא בינייהו לענין חששא דלשעתה לחוד בריש סי' דלקמן: (ז) אבל וסת של פיהוק לחודיה א"צ לפרוש אלא בשעת הפיהוק כו'. ודוקא שהיא רגילה לראות כל הראיה בתוך הוסת אבל אם רגילה לראות קצת ממנה אחר הוסת אסורה מן הוסת ואילך כל היום וצריכה בדיקה אחר הוסת כדי ליטהר הוסת וכדי להתירה לבעלה אחר אותה העונה אבל קודם הוסת מיהת מותרת בלא בדיקה כ"כ הראב"ד בס' בעלי הנפש הביאו ב"י בס"ס קפ"ד ולקמן בריש סי' ב' תנן שאם למודה להיות רואה בסוף הוסת אינה חוששת אלא בסופה ושם סעיף י"ד אפרש גם כן יותר והוי יודע שכן הדין בוסת דקפיצות וימים כוסת הגוף לענין זה שכ"כ הרמב"ן בהל' נדה שלו הוסתות הללו שהן קובעים לאכילות (כדלקמן אכלה שום כו') ולקפיצות אינה חוששת להן אלא לשעתן כיצד היתה רגילה לראות בהן לאחר קפיצה מיד או בקרוב לה שעה ושתים משעבר אותו זמן בודקת ומשמשת את ביתה ע"כ: (ח) הוברר הדבר שר"ח גורם ולא הפיהוק. וכן אם פיהקה שני פעמים בר"ח וראתה ואח"כ פיהקה שלא בר"ח וראתה הוברר הדבר שאין ר"ח גורם אלא הפיהוק עור. וכבר נכלל זה בדברי רבינו במ"ש דוסתות הגוף אין להם זמן קבוע נלמד גם כן מדיני קפיצות דבסעיף ב' אע"ג דהתם מסקינן דאין לקפיצות קביעות לחודייהו מ"מ לענין פיהוק דקי"ל דקבעי לחודייהו נלמד דכי היכי דהתם יומא לחוד גורם ה"נ היכא דהשינוי שבגוף קובע לחודיה ודאי דלחודיה הוא הגורם גם כן: (ט) וכי האי גוונא אמר לעיל גבי קפיצות. ואע"פ שכתבתי בסעיף ב' דמסקנת הפוסקים בקפיצות דלא כלישנא קמא דרב אשי דס"ל הכי אלא כלישנא בתרא דבהכ"ג אמרינן דהיום גורם ולא הקפיצה ולכאורה ה"נ גבי וסתות הגוף ה"ל לומר כן וכך משמע לכאורה שכך הוא דעת הרמב"ם מדסתם ולא פירש לענין וסתות הגוף א"כ סמך לו על מה שביאר בקפיצות לכך לא בירר גם הוא אלא הקפיצות שאין מדרכו להאריך בכל דבר וסומך על המבין דדוקא גבי קפיצות אמרינן הכי היכא דאתמר והיכא דלא אתמר לא אמרינן הכי ובש"ע פסק להא דוסתות הגוף להקל אע"פ שפסק בקפיצות כבהכ"ג להחמיר ונ"ל לתרץ דמכיון דוסתות הגוף שנוין מקפיצות לענין שקובעים לוסתות לחודייהו והטעם כמ"ש לעיל בשם הרשב"א דבוסתות הגוף אמרינן דאורח בזמנו הוא בא וגורם למקרים הללו וכו' הילכך חומרו הוא קולו דמה"ט גופיה כשקדם ובא יום א' מדאמרינן לגביה דהאורח גורם שיבא א"כ נימא נמי דהאורח בזמנו בא ביום המחרת וקובעתו בג"פ בענין הזה דוקא שיהא וסתו מורכב מפיהוק וימים וקרוב לזה כתב גם כן רמ"י ז"ל: (י) חוששת לאותו פיהוק. ואפי' פיהקה פעם אחת חוששת כמו שכתבתי לעיל סעיף ו' ולרבותא דמיעקר בחד זימנא משום הכי נקט בפיהקה תרי זימני: (יא) ואסורה לשמש עד שתבדוק. ואח"כ חששא דבפעם אחת לענין זה הוי כאילו נקבע הוסת וכן משמע גם כן מדברי התוס' לקמן סי' ג' אדאמר רב פפא ה"מ למקבעה אבל לאיתחש בחדא זימנא חיישא שכתבו התוס' דאין להזכיר בשום קביעות וסת ג' פעמים לגבי תשמיש אלא לגבי שאם נקבע ג' פעמים חוששין לו שיעקר ג"כ ג"פ וכמו שהעתקתי לשונם שם במ"י אבל כבר כתבתי בריש מכילתין בשם הרשב"א והטור דבוסת שאינו קבוע שאע"פ שלא בדקה טהורה כו' כיון שלא הרגישה ובש"ע סי' קפ"ד סעיף ט' פסק גם כן כהרשב"א ואפ"ה בנדון דהכא בסי' קפ"ט סעיף כ"א סתם כלשון רבינו ונ"ל לתרץ שאפשר דאם הוסת אע"פ שאינו קבוע הוא וסת הגוף דהוי כעין הרגשה דמשמע התם שצריך בדיקה אף בוסת שאינו קבוע: (יב) חוששת שמא תקבע לה וסת מפיהוק מל' לל'. וכתב הב"י שאע"פ שכתב רבינו דין זה מופרד מהל' דלעיל דפיהקה בר"ח כו' לאו למימרא שהוא ענין לעצמו אלא משום דלא משכחת וסת ההפלגה בפחות משתי ראיות בדין זה דהיכא שתי ראיות כתב דחוששת ליום ההפלגה ובדין דלעיל כתב דחוששת לר"ח דהתם לא תליא בהפלגה אבל אה"נ דבדין זה חוששת נמי ליום הקבוע בחדש אם לא ראתה כשפיהקה בתוך הזמן נמצא שמי שפיהקה וראתה צריכה לחוש לג' מיני וסתות לפיהוקים וליום הקבוע בחדש ולהפלגה. לפיהוקים שבפעם ראשונה שתפהק חוששת שמא תראה. ליום הקבוע בחדש שאם ראתה בר"ח חוששת כיום ראש החודש הראשון ואם בט"ו לחדש ראתה חוששת ליום ט"ו לחדש הראשון. להפלגה שאם חזרה וראתה לסוף עשרים צריכה לחוש לסוף עשרים לראיה זו ואם ראיה שניה היתה לסוף ל' צריכה לחוש לסוף ל' לאותה ראיה וכן כל כיוצא בזה עכ"ל ועיין מ"ש במ"י: (יג) וכן אם אכלה שום כו' וראתה אכלה בצל כו'. ומשמע דאפי' ראתה ג"פ ע"י אכילות חלוקות הוקבע הוסת וכ"כ הב"י ושנראה ג"כ מדברי המרדכי מרפ"ב דשבועות ומדברי ר' ירוחם ודטעמא משום דמ"מ הוחזקה ע לראות ע"י אכילת דברים חמים ע"כ וכתב עוד הב"י דהרשב"א השוה אכילות אלו לקפיצות שכתב בת"ה הארוך בתחלת שער הוסתות יש למודה לראות בהרכבת ימים ומעשה כיצד כגון שקפצה באחד בשבת וראתה וקפצה בא' בשבת וראתה או שאכלה פלפלים בא' בשבת וראתה ואכלה פלפלים בא' בשבת וראתה וזהו הנקרא וסת המורכב ע"כ וכבר כתבתי במ"י דהך דאם אכלה שום כו' לא אתמר בגמרא אביוצא בהן דמתני' אלא אדרב הונא בר חייא אמר שמואל והובר הרשב"א דלא מייתינן ליה לענין שיהיו נקבעות לחודייהו אלא אם באו ביום ידוע וכמו שהוא הדין בקפיצות וה"מ למימר אדרב הונא בר חייא לאתויי קפצה וראתה אלא דחד מינייהו נקט ע"כ אבל רבינו אע"ג דדייק לכתוב וכן אם כו' דשמעינן מינה דלא קיימא אמתני' וכמ"ש במ"י לא נקט הכי לענין נפקותא לדינא אלא שלפי שכך הוא סתמת דלא נפקא לן ממתני' הילכך הוצרך לכתוב בלשון הזה וכן אם כו' אבל לענין דינא ס"ל דדינים דהני אכילות שוה לדין שאר וסתות הגוף: (יד) כל טהרות שעשתה בתוך הוסת טהורות. ואינה חוששת עד סוף הוסת ובזה קל וסת דגופה משאר הוסתות שהיא חוששת בהן לכל עונת הוסת בד"א בזמן שהיא למודה לראות כל הראיה בתוך הוסת אבל אם אין כל הראיה מובלעת בתוך הוסת יש מגדולי המורים שאמרו שהיא אסורה מתחלת הוסת עד סוף כל אותה עונה ויש מי שהורה גם כן להתיר לאחר הוסת ולראשונים שומעים הואיל ולמודה לראות לאחר הוסת כ"כ הרשב"א בת"ה הקצר וז"ל בארוך כבר כתבנו דוסתות דגופה כעטושים ופיהוקים וכיוצא בהם אם הוסת פשוט בלא הרכבת ימים אינה חוששת אלא לשעת הוסת בלבד ואינה חוששת אפי' לסוף אותה עונה ובלבד אם כל הראיה מובלעת בתוך הוסת כלומר שאינה רגילה לראות לאחר שפסקה מלהתעטש או מלפהק אבל אם הראיה נמשכת לאחר הפסק העיטוש והפיהוק י"ל דחוששת לכל העונה היא עד סופה ולדברי הרז"ה אינה חוששת לאחר שעת הוסת כלל לפי שאין הולכים אלא אחר התחלת הוסת עכ"ל ואיכא למידק שהרי הרשב"א פסק כהרז"ה גבי אשה שנמשך זמן וסתה ימים או שלשה בסוף פירקין וכמ"ש שם בשמו במ"י ומ"ש הך דינא דלא פסק כמותו כבר תירץ הב"י בסי' קפ"ט שכתב דנ"ל שטעמו של הרשב"א שאע"פ שאין הולכין אלא אחר התחלת הוסת [אין שיעור התחלת הוסת] פחות משיעור ששיערו חכמים דהיינו עונה ומש"ה בהך דלקמן שהוסת נמשך ב' או ג' ימים פסק דסגי בעונה אחת והכא שהראיה נמשכת לאחר הפסק העיטוש והפהוק אסורה עונה אחת בין שתמשוך זמן מועט בין זמן מרובה ואפי' כמה ימים אסורה עונה אחת ואח"כ מותרת ע"כ וכבר כתבתי ג"כ לשון הראב"ד לעיל סעיף ז' שכתב ג"כ בנדון דידן שאם רגילה לראות אחר הוסת שאסורה מן הוסת ואילך כל היום ואלא מיהת אינו אוסר בהך דלקמן דנמשך ב' או ג' ימים כל זמן משך ראיתה ואנו למדין מתוך לשון הרשב"א שבארוך שמ"ש בקצר שהיא אסורה מתחלת הוסת עד סוף כל אותה עונה שאינו כלל לכל הראיות אלא דוקא לראיה שבתחלת הוסת ונמשכת גם לאחר הוסת אבל כשאין הראיה מתחלת בתחלת הוסת אלא בסופה ונמשכת לאחריו אינה חוששת אלא מסופה ולהלן וכדתנינן בסוף הוסת כל טהרות שעשתה בתוך הוסת טהורות ועיין עוד בפ"ב סעיף כ' דקיל וסת הגוף מוסת הימים ורמזתיו לעיל סוף סעיף ט"ז: (טו) אמר רבה הלכה כר' יהודה. וכתב הראב"ד בס' בעלי הנפש שאם קבעה וסת לשעות ולא לימים אינה חוששת אלא שעתה בלבד דע"כ לא פליג ר' יהודה אלא בלמודה דימים כדתניא היתה למודה להיות רואה ליום עשרים לשש שעות והגיע זמן ולא ראתה אסורה לשמש וכו' הכא הוא דפליג ר' יהודה כיון דלמודה ביום עשרים אע"ג דבשש שעות קביעא קביעותא ביומא אסר ליה דחיישינן כיון דקביע ליה וסת בהאי יומא כוליה יומא זמנא הוא אבל היכא דקביע לה וסת לשעה ולא קביע לה וסת ליומא ודאי קביעותא לשעה מהניא ליה ולא אתי וסת שאינו קבוע דיומא ועקר לקביעותא דשעה ותו היכא למגמר להא מלתא מההיא אתתא דהוה סלקא מטבילת מצוה הואי חזיא דמא ואתאי לקמיה דר' יוחנן וא"ל שמא כו' לכי והבעלי לו ע"ג הנהר (בפרק תינוקות דף ס"ז) והא התם דבין שה"ל וסת בין שלא ה"ל יום טבילתה לא היה יום קבוע פעמים מקדמת פעמים מאחרת וביום טבילתה הוה לה שעה קבועה שבכל עת שהיתה נכנסת לעיר ותברותיה מרגישות בה היתה רואה ואעפ"כ לא חשש רבי יוחנן אלא לשעתה בלבד דהיינו שעת כניסתה לעיר התירה ש"מ שאם קבעה וסת לשעות ולא קבעה לה וסת לימים אינה חוששת אלא לשעתה בלבד ע"כ וכתב עוד שהוסת הזה הוא נעקר בשעה אחת ואפי' בלא בדיקה וכתובים דברים אלו בב"י ר"ס קפ"ט: (טז) אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן כו'. כל זה נתבאר יפה בפ"ק מסי' ב' ולהלן ע"ש:

זה

שונה אחריתי. [ט] לא אותה עונה : ג מתני' היתה למודה לראות יום חמשה עשר ושינתה ליום עשרים (יז) זה וזה אסור שינתה שתי פעמים ליום עשרים וזה וזה אסור שינתה שלשה פעמים ליום עשרים הותר לה יום חמשה עשר וקבעה לה יום עשרים. (יח) שאין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענה שלש פעמים. ואינה מיטהרת מן הוסת עד שתעקר ממנה שלש פעמים : [דף סד ע"ב] כנים בבתולין [י] כגפנים. יש גפן שיינה אדום ויש גפן שיינה שחור יש גפן שיינה מרובה ויש גפן שיינה מועט. רבי יהודה אומר כל גפן יש לו יין ושאין לו יין זה דורקטי : גמ' [דף סד ע"א] איתמר (יט) ראתה יום חמשה עשר בחדש זה ויום ששה עשר בחדש זה ויום שבעה עשר בחדש זה רב אמר קבעה לה וסת לדילוג. ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג. ומסיק תלמודא דבהא פליגי כרבן שמעון בן גמליאל דלית ליה לבהמת ... (כ) ובהא קא מיפלגי דרב סבר חמשה עשר ממניינא ושמואל סבר כיון דלא דילוג לאו ממנין הוא. ורב לא קאמר דלראיה ראשונה מן המנין אלא היכא שהראיה ראשונה היתה בחמשה עשר בחדש [כ] כיון דזמן לאיותיה למנין ימות החדש אבל אם ראייה ראשונה היתה בראש חדש ושנייה בחמשה עשר לראייה ... רב לא קבעה לה וסת דלראייה ראשונה אינה מן המנין וכן מוכח בפ' שור שנגח ד' וה' (דף לז:) [ל] דמדמי נגח בחמשה עשר בחדש זה וששה עשר בחדש זה וי"ז בחדש זה לפלוגתא דהכא [מ] ואע"ג דאין הפלגת הראיות שוות שהרי סדר החדשים אחד חסר ואחד מלא (כא) אפי' הכי [נ] בשיפורא תליא מילתא (כב) [ס]. ור"ח ז"ל פי' פירוש אחר ופירש"י עיקר. ר"ח פסק הלכה כרב משום דקיימא לן הלכה כרב באיסורי וכן פסק הראב"ד ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל פסק כשמואל משום, דפריך לשמואל מברייתא דקתני אם ראתה יום עשרים ואחד בחודש זה ויום עשרים ושנים בחדש זה ויום עשרים ושלשה בחדש זה קבעה לה וסת ומשני הכא במאי עסקינן כגון שרגילה למיחזי ביום עשרים ושינתה ליום עשרים ואחד דיקא נמי דשבקינן ליום עשרים ונקט ליום עשרים ואחד אלמא דייקא ברייתא כוותיה דשמואל (כג) [ע] וכן מסתבר להרמב"ן ז"ל (כד) : שאין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענה שלשה פעמים. אמר רב פפא לא אמרן אלא למיקבעיה [פ] אבל למיחש בחדא זימנא חיישא לה. מאי קא משמע לן תנינא היתה למודה להיות רואה יום חמשה עשר ושינתה ליום עשרים זה וזה אסורין אי מהתם הוה אמינא ה"מ היכא דקיימא בתוך ימי נדתה (כה) אבל היכא דקיימא בתוך ימי זיבתה אימא לא קא משמע לן : ואינה מטהרת מן הוסת עד שתעקר ממנה שלשה פעמים. אמר רב פפא לא שנו אלא דקבעתיה תלתא זימני אבל תרי זימני בחד זימנא עקרה לה. מאי קמשמע לן תנינא שאין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענה שלשה פעמים ואהך וסת קאמר דבעי עקירה תלתא זימני אי מהתם הוה אמינא חד לחדא תרי לתרי ותלתא לתלתא קמ"ל : תניא כוותיה דרב פפא היתה למודה להיות רואה ליום עשרים (כו) ושינתה ליום שלשים זה וזה אסור. הגיע יום כ' ולא ראתה מותרת לשמש עד יום שלשים וחוששת ליום שלשים. הגיע יום שלשים וראתה זה וזה אסור. הגיע יום עשרים ולא ראתה יום שלשים ולא ראתה יום כ' וראתה (כז) הותר יום שלשים [דף סד ע"ב] ונאסר יום עשרים. ואע"ג שלא ראתה שלשה פעמים ביום עשרים לא נעקר יום עשרים כיון שלא ראתה יום שלשים כמו שהתחילה כבר שני פעמים ואם אשה מדלגת וסתה פעם אחד או ב' פעמים או ג' פעמים ואינה רואה בינתים לזמן אחר וחוזרת לראות לזמן הוסת (כח) לא נעקר הוסת בכך עד שתקבע לה וסת. ואשה שנמשך זמן וסתה ב' ימים או שלשה ימים והגיע זמן וסתה ולא ראתה ביום וסתה מי אמרינן צריכה לפרוש מבעלה כל זמן וסתה אם רגילה להיות

שופעת

רש"י עונה אחריתי. דאם וסתה ביום אסורה כל היום וכל הלילה שלפניו ור' יהודה לא אסר אלא עונת וסתה : ג מתני' ואינה מטהרת מן הוסת. דאסורה כל ימי וסתה שמא תראה : כל גפן יש בה יין. כל אשה יש לה בתולים ודמים : ושאין לה הרי זה דור קטוע. וכיון שאין לבן דמים מרובים אין בניהן מרובים : גמ' קבעה לה וסת לדילוג. ואסורה ליום י"ח לחדש רביעי וליום י"ט בחדש חמישי וכן לעולם : עד שתשלש בדילוג. ויום ט"ו אינו מן המנין שהוא תחלת ראייתה ואין שם דילוג : ושינתה ליום כ"א. דאיכא דילוג תלת זימנא : דיקא נמי מדשבקינן ליום עשרים. דה"ל למתני ראתה ביום עשרים בחדש זה ויום עשרים ואחד בחדש זה ויום כ"ב בחדש זה שכן דרך לשון תנאים לשנות כלל ולשון קצרה : לא אמרן. דאין קובעת עד שתקבענו ג"פ אלא למקבעיה דתהוי דיה שעתה ולא יעקר בפחות מג' : אבל למיחש בחדא זימנא חייש ליה. שאם ראתה ביום ט"ו פעם אחת חוששת לט"ו הבא ולא תשמש : ה"מ. היכא דקאים ליה אותו יום ששינתה בו בתוך ימים שראוייה להיות בהן נדה כי מתני' שהיא למודה להיות רואה ביום ט"ו לטבילתה שהוא כ"ב לראייתה וכדאוקימנא בבנות כותים (דף לט.) ושינתה ליום כ' לטבילה שהן כ"ז לראייה דכי הדר מטי יום ט"ו לטבילתה קיימא לה בימים הראוים לנדה שהרי שלמו לאחר טבילה י"א שבין נדה לנדה ונכנסה ארבעה ימים בימים הראוים לנדות אבל היכא דקאי בתוך ימי זיבתה כגון שהיתה למודה לראות ליום ט"ו לטבילתה והקדימה וראתה בתוך ימי הזוב כגון ליום עשירי לטבילה : אימא לא תיחוש לה. דכי מטית טבילתה אחריתי ותטבול ויגיע יום עשירי לא תאסר לשמש דהא קי"ל בפ' דלעיל כל אחד עשר בחזקת טהרה שאינה מוחזקת רואה שלכך משום חדא זימנא לא תיחוש לה דאקראי בעלמא הוא קמ"ל : תנינא אין האשה קובעת. ואינה מטהרת ומדתנא להו גבי הדדי משמע דלא בעי עקירה ג"פ אלא למי שנקבע ג"פ : חד לחד. חדא עקירה לחד קביעות וקמ"ל דאפי' קבעתיה תרי זימני מיעקרא בחד זימנא : כוותיה. דאפי' קבעתיה תרי זימני מיעקר בחד זימנא : ה"ג מותרת לשמש עד יום ל'. כל ימים שבינתים מותרים : הגיע יום ל' ולא ראתה הגיע יום כ' וראתה מותר ל'. העתיד לבא דהא איעקר מינה ואע"ג דקבעתיה תרי זימני מיעקר בחד זימנא : ונאסר יום כ'. הכא שהרי למודה בכ' ולא עקרתו אלא ב"פ שהרי עקירה האחרונה של כ' האחרונה שלא ראתה [שאחר הל' שניים לאו עקירה היא

שהרי

דברי חמודות

(יז) זה וזה אסורים. שחוששת ליום ט"ו שאחר העשרים וכמו שיתבאר לקמן בסעיף כ"ה וכן חוששת לט"ו בחודש ואם בא לה וסת הגוף או וסת אונס נמי חוששת לו דלכל הוסתות חוששת בפעם הראשון חוץ מוסת הדילוג כמ"ש בסעיף כ"ד ויראה לי דאחר כל ראיה קודם שתקבע שום וסת צריכה לחוש ליום ל' שהוא עונה בינונית וכמ"ש בשם הרשב"א ברים מכילתין : (יח) שאין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענו ג"פ. וצריך שיהיו הג"פ כולם בעונה אחת ביום או בלילה אבל אם היתה הראשונה ביום החדש והשנייה בלילה והשלישי ביום לא קבעה לה וסת כ"כ הטור וז"ל הראב"ד בספר בעלי הנפש הוסתות שלהם תלוים בימים שאמרנו שהיא חוששת להם בכל אותה עונה כך הוא דינה שאם היתה למודה כל ימיה לראות ביום אינה חוששת אלא ביום ואם היא למודה בלילה אינה חוששת אלא בלילה ואם ראתה ג"פ ביום והרביעית בלילה או ג"פ בלילה והרביעית ביום חוששת ביום ובלילה מפני חשש הוסת הראשון ומפני חשש השני שהוא אחרון ואם ראתה פעמים ביום ופעמים בלילה שלא על הסדר או שתראה הראשונה ביום וג' האחרונות בלילה או הראשונה בלילה והג' אחרונות ביום או ג' בזה וג' בזה חוששת לאחרונה בלבד עכ"ל : (יט) ראתה יום ט"ו בחודש זה ויום ט"ז בחודש זה וכו'. וה"ה הרחיקה הדילוגים שאין חילוק בין שיהיה הדילוג מיום א' בין שיהיה יותר ע"כ והוא שיהיה שוה וזה פשוט כ"כ המגיד בשם המפרשים וכ"כ הטור ר"ס קפ"ט : (כ) ובהא קמיפלגי כו'. וכתב הראב"ד בספר בעלי הנפש דפליגי רב ושמואל בשאר וסתות דאי וסתות דיומא נינהו דכ"ע קמייתא ממניינא הוי ואי וסתות דהפלגה נינהו דכ"ע קמייתא לאו ממניינא ובקביעות ימי החודש בדילוג הוא דפליגי דרב מדמי ליה לקביעות ימי החדש הסדור ושמואל מדמי ליה לקביעות הפלגה ונ"ל כי וסת הסרוג כוסת הסדור הוא וקמייתא ממניינא היא לדברי הכל ואע"פ שהרחיקה ראיותיה מאי טעמא הואיל ותופסת לראש חודש ומה לי מחדש לחדש או משני חדשים לשני חדשים אלא שלענין חשש וסתה בתחלה הוא שוה לדילוג שאינה חוששת אלא מר"ח לר"ח הסמוך לו וכו' (כמ"ש בסעיף כד) ולזה הענין לבדו שוה לוסת הדילוג אבל תשכון הקביעות הראשונה מן המנין שהרי שנינו לענין נגיחות ראה שור נגח שור לא נגח שור נגח כו' אלמא קמייתא ממנינא הוא ש"מ וא"ת מאי שנא זו מהפלגה לא דמי דהתם לאו ענין הפלגה הוא ושניה אינה צריכה לראשונה אלא שכל אחת ואחת ראויה לקבוע עם שתים חברותיה שהרי היא תופסת לר"ח אבל הפלגה אינה נראית כלל עד הראיה השנית ע"כ וז"ל הטור ראתה בא' בניסן ובא' בסיון ובא' באב קבעה לה וסת לר"ח לדילוג אבל ראתה א' בניסן וא' באייר וא' בתמוז וא' בסיון לא ראתה לא קבעה לה וסת שהפסיקה לר"ח ראתה ט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ח בסיון לא קבעה וסת כיון שסירגה גם בחדש השלישי ולא ראתה עד י"ח בו ופי' הב"י דאפי' מאן דפסיק כרב מודה הכא דלא קבעה ודין זה פשוט בברייתא בפירקין ראתה יום כ"א בחדש זה יום כ"ב בחדש זה יום כ"ג בחדש זה קבעה לה וסת סירגה ליום כ"ד לא קבעה לה וסת ופירש"י סירגה מיום כ"ג ליום כ"ד לא קבעה לה וסת דאין דלוג זה דומה לראשון דראשון יום אחד וזה ב' ימים כאחד ע"כ : (כא) אפ"ה בשיפורא תליא מלתא. וז"ל הטו' ראתה בג' חדשים או בב' לחדש או בא' לחדש א"צ יותר כדאמר לעיל בסוף בנות כותים דחזאי ריש ירחא וריש ירחא כו' וכתב הטור דה"ל בימי השבוע וכ"כ הרשב"א בשם רבותינו הצרפתים ומוכח לה מהא דפ"ק דנדה שכתבתי בסעיף ב' קפצה וראתה ג"פ קבעה לה וסת לימים ואוקמה רב אשי כגון דקפץ בחד בשבא ותזר וקפץ בחד בשבא ובשבת קפצה ולא חזאי ולחד בשבא אחרינא חזאי בלא קפיצה ע"כ ומסיים הטור דהכא לר"ח קבעה בג"פ כיון שהן לימי החדש בשוה : (כב) ור"ח פי' פירוש אחר. וכתב התוס' שמפרש קבעה לה וסת לדילוג כשעשתה ג"פ כסדר הזה כגון שראתה ט"ו בניסן ט"ז באייר י"ז בסיון וכן ראתה ט"ו בתמוז ט"ז באב י"ז באלול ועוד ראתה ט"ו בתשרי ט"ז במרחשון וי"ז בכסליו חוששת מכאן ואילך ט"ו לחדש זה וט"ז לשני וי"ז לשלישי ולשמואל צריכה שתשלש בדילוג שתראה בחדש רביעי יום י"ח וכג' חדשים שאחריהם יום ט"ו וי"ז וי"ח וכן בשלשה עוד שאחרי כן דראייה של ט"ו יום בחדש הראשון לא היה ממנינא ותמהו עליו התוס' למה פי' כן דא"כ כשמואל סגמ' לימא כדרבי ורשב"ג קא מפלגי ל"פ בראייה ראשונה לחוד אלא בג' ראיות של דילוג ראשון ומסקנא יהיה הפי' בענין אחר ומאי לא סגי בג' חדשים כדפירש הקונטרס ע"כ פי' לדבריהם דלר"ח אין סברא שתקבע וסת בג' חדשים כמו לרש"י דלא בדילוגים של ג' חדשים וא"כ כשמואל סגמ' לימא כדרבי ורשב"ג פליגי בג' ראיות של דילוג ראשון וכלומר דלרב דס"ל כרבי דילוג ראשון ודילוג שני כל אחד של ג' ראיות סגי ולשמואל דס"ל כרשב"ג לא סגי עד שתשלש עוד ג' דילוגים א"כ לרב בעי ג' דילוגים של ג' ראיות ולשמואל בעי ד' ובמסקנא ל"פ אלא בראייה אחת וכדפי' רש"י דפי' ר"ח הוא כפי המסקנא דמשני בגמ' דכ"ע כרשב"ג ובע"ז אי הוה ממנינא קא מפלגי כך נ"ל לפרש דבריהם ואע"ג דסליק ר"ח בתימה אפ"ה לא נמנע הטור מלכתוב דבריו להלכה לפי שהרשב"א כתב שאע"פ שאין הפי' כדבריו מ"מ ודאי אם דילגה ודילגה באותן הדילוגים בעצמם שנייה ושלישית כדברי ר"ח הרי זה וסת קבוע לדילוג תלויה וכן לכל דילוג מסודר בשוה הרי זה וסת קבוע ע"כ : (כג) וכן מסתבר להרמב"ן ז"ל. וכתב הטור שכן היה מסקנת רבים ז"ל וכתב ב"י שאינו מבואר בדבריו שהוא סובר כן אלא מדכתב אחר פסק ר"ח והראב"ד אבל הרמב"ם פסק כשמואל משום דפריך לשמואל מברייתא וכו' וכן מסתבר להרמב"ן על כן יש לדון ולומר דמדהביא דבריהם לבסוף משמע דהכי ס"ל ע"כ ואני כבר כתבתי כמ"ש דבפ' שור שנגח ד' וה' פסק רבינו בהדיא כרב וכתב עוד הב"י דדעת הרשב"א נראה שהיה לפסוק כשמואל אלא שבסוף דבריו כתב ומיהו יש לחוש ולהחמיר כדברי ר"ח והראב"ד ז"ל : (כד) גרסינן בגמ' תניא היתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה ליום ט"ז זה וזה אסורים שינתה ליום י"ז הותר ט"ו ונאסר ט"ז וי"ז שינתה ליום י"ח הותר כולו ואין אסור אלא מי"ח ואילך וכתבו התוס' וז"ל וא"ת ויאסר נמי יום י"ח כי שינתה לי"ח שהרי דילגה ויהיה בכלל וסת דילוג כמו ט"ו וי"ז דחיישינן בחדא זימנא ואומר הר"י דאין לחוש בדילוג משום חדא זימנא ע"כ וכך דקדק הרשב"א מברייתא זו שאין חוששין לוסת של דילוג כלל עד שתקבענו לגמרי ושכן הסכימו רבותינו הצרפתים ז"ל והר"א והרמב"ן ז"ל ע"כ וז"ל רמ"א ז"ל בהג"ה לסעיף י"ג בסי' קפ"ט כיצד ראתה ט"ו בניסן (ולא היתה למודה בו) חוששת לט"ו באייר לא ראתה בט"ו באייר אינה חוששת לט"ז בו ראתה ט"ז בו חוששת לי"ז בסיון ואינה חוששת לי"ח בו ראתה י"ז בו חוששת לי"ח בתמוז ואינה חוששת לי"ט בו ראתה י"ח בתמוז קבעה לה וסת דילוגים לימי החדש והוסת לי"ט באב ע"כ והם דברי הרמב"ן שבטור אלא דהסברא לה בגוונא אחרינא וכתב הב"י שכן פסק ג"כ רבינו ירוחם ז"ל והמגיד כתב דלא משמע הכי מדברי הרמב"ם ז"ל וסב"ל להב"י שמכיון שהרמב"ם כתב לדין השנוי בברייתא כמות שהוא כי היכי דדייקי בברייתא איכא נמי למידק ביה ומ"ש הרשב"א שכן הסכים הר"א כבר כתבתי קצת בשמו לעיל סעיף כ' שכן פסק לענין סירוג שדינו שוה בזה לדילוג וכך הם סיום דבריו לעיל אלא שלענין חשש וסתה בתחלת וסת הוא שוה לדילוג שאינה חוששת אלא מר"ח לר"ח הסמוך לו כגון שראתה בר"ח ניסן חוששת לר"ח אייר ואם לא ראתה עד ר"ח סיון חוששת לר"ח תמוז אינה חוששת לר"ח אב אע"פ ששם הפלגות ב' חדשים לא בעינן ההפלגה הראשונה מפני כי הפסקת החדש השני בטלה ראיית החדש האחד וראיית החדש הג' היא כתחלת וסת וחוששת לר"ח הרביעי הסמוך לו ולא יותר ע"כ : (כה) אבל היכא דקיימא בתוך ימי זיבתה אימא לא. דהא קיימא לן בפרק דלעיל כל י"א יום בחזקת טהרה כו' כדפירש"י ואע"ג דלא אמרן הכא אלא דאפ"ה מיחש חיישא אבל לקבוע וסת בהן לא אמרינן וכדאמרינן התם בגמרא ואף בימי נדה דא"ר יוחנן בפ"ק דקבעה וסת ומייתי לה רבינו לקמן בסוף הפרק מפרש בגמרא דדוקא כשקבעה ממעין סתום דהיינו בפעם השלישית שבו תקבעהו היתה תוך ימי נדות והואיל והראשונים היו ממעין סתום קובעת משא"כ כשהראשונות היו ממעין פתוח דמודה ר"י דלא קבעה אפילו בימי נדות מ"מ כתב הטור סימן קפ"ט בשם הרמב"ן דהאידנא דנהגו שלא להפריש בין ימי נדה וימי זיבה ה"ל לענין קביעות אין חילוק וכתב הרשב"א בת"ה שנראין דבריו לפי מה שהחמירו הוא כדי שלא תבאנה לידי טעות ואם אתה מחלק בין ימי נדה לימי זיבה נמצאת מצריכן ללמוד פתחי נדה וימי זיבה ע"כ וכתב המגיד בפ"ח שכן נראה שהוא דעת הרמב"ם ושכן עיקר וכן פסק רבינו ירוחם וכתב עוד הרמב"ם פעמים שהאשה קובעת לה וסת בתוך וסת כיצד ראתה ג"פ בר"ח ובכ"ה לחדש וכן בחמישית וששית הרי קבעה ב' וסתות ע"כ : (כו) ושינתה ליום ל' זה וזה אסור. וכשיגיע יום עשרים לראית שלשים אסורה משום וסת הראשון ואם לא תראה בו חוששת ליום ל' ופי' הב"י דנלמד מדבפ"ב בנות כותים אפליגו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דרב פפא סבר דהא דאמרינן שאם היתה למודה לראות בכ"ב ושינתה ליום כ"ז שחוששת ליום כ"ב האי יום כ"ב דאמרינן עלה מיום כ"ב מנינן כלומר לאו כ"ב לראייה דילוגה שהיא כ"ז אלא כ"ב ליום שהיתה ראויה לראות לימודה ורב הונא בריה דרב יהושע סבר דכ"ב מנינן לראיית דילוגה בכ"ז ומשמע התם דהלכה כרב הונא בריה דרב יהושע וכן פירש הריטב"א ז"ל ע"כ ועיין בסעיף י"ז : (כז) הותר יום ל'. דהא איעקר מינה דלא ראתה בו בפעם השלישית כדמוכח בברייתא וכן פירש"י אבל לשון הטור ואם לאחר שינתה פעם או פעמים ליום ל' ראתה לסוף עשרים חזר וסת של עשרים למקומו והותר ל' ע"כ משמע שסובר דלאו דוקא כשלא ראתה בג' השלישי אלא שעדיין לא הגיע אפ"ה אם שחזרה וראתה לעשרים חזרה לקביעתה הראשון ואינה חוששת לל' ואע"פ שלא נעקר עדיין ע"י שלא ראתה בו אפ"ה זה שראתה בעשרים שהוא יום קביעתה הראשון מחשיב לה לעקירה של ב' ראיות דל' ונ"ל שיש מזה סיוע לדברי רמ"א ז"ל דמה שפירש ללשון הרמב"ן שבטור בענין חוששת לוסת החדש והפלגות שזה לשונו של הרמב"ן לעולם חוששת לוסת החדש ולהפלגה עד שתקבע לה אחד מהם ג"פ כדינו כיצד ראתה בא' בניסן וכ' בו חוששת לא' באייר מפני ר"ח ניסן ואם לא ראתה בכ' בו לשיעור ההפלגה של כ' ראתה בט' בו או שלא ראתה חוששת לכ' באייר שמא בימי החדש תקבע וסת שהרי ראתה בעשרים בניסן וכן היא חוששת לשניהם עד שתקבע וסת ההפלגה בד' ראיות או וסת החדש בג' או עד שתעקר האי בעקירת פעם אחת ע"כ ונתלבט הב"י הרבה בפי' דברים הללו ודקדק במה שלא הזכיר גבי ר"ח אייר אלא שלא ראתה דמוכח מינה שאם ראתה בו שוב לא היינו חוששין לט' בו שכבר נעשית עקירת הראייה הראשונה דר"ח ניסן והשיב עליו רמ"א ז"ל בד"מ שלו וז"ל ואין דבריו נראין חדא דאמר לקמן בסמוך וכן חוששת לשניהם עד שתקבע ש"מ דקודם שתקבע אחד ג"פ חוששת לשניהם ועוד דהא קאמר בסמוך ראתה בט' בו או לא ראתה כו' ש"מ דאע"ג שראתה ב"פ להפלגת כ' אפ"ה חוששת לימי החדש וצריכה לחוש לכ' באייר וה"ה בכאן אע"פ שראתה בא' באייר אפ"ה צריכה לחוש לכ' בו משום ראייתה בכ' בניסן והא דנקט לא ראתה באחד באייר נ"ל דרבותא קאמר דאע"ג דנעקר וסת של ר"ח מ"מ צריכה לחוש לשני כל זמן שלא נעקר פ"א ועוד האריך ב"י בפי' דברי הרמב"ן ודברי גמגום בהם הרבה והם כפשוטם כאשר כתבתי דלעולם חוששת לשניהם אם לא נעקרה אחד מהם פ"א עד שתקבע אחד מהם ולא אינה חוששת לשני כל זמן שלא קבעה אותה ג"פ ושתקבע תחלה וסת הפלגה. כגון שראתה פ"א של הפלגה קודם שמתחיל וסת ימי החדש דאז וסת הפלגה קודם כגון שראתה ר"ח ניסן ולא ראתה בר"ח אייר וראתה יום כ' בו דאז הפליגה ליום נ"א וכר"ח סיון חזרה וראתה בו יום ד' דאז יש לה כ' הפלגות נ"א וכר"ח תמוז חזרה וראתה וגם ראתה בו ביום כ' תמוז קבעה וסת הפלגה ולוסת החדש עדיין לא נקבע וא"צ לחוש עוד לר"ח אב רק לנ' באב שהוא וסת הפלגות אבל כל זמן שלא נקבע אחד מהן חוששת לשניהם כל זמן שלא נעקר אחד מהם פ"א וה"ה אם קבעה תחלת וסת החדש קודם שתקבע וסת ימי הפלגה שאינה חוששת לוסת הפלגה לאחר שקבעה ימי החדש כן נ"ל הדברים כפשוטן ולא הארכתי רק שראיתי ב"י שהאריך בו בקושיות ותירוצים גם כתב שא"א שתקדים וסת ההפלגה לוסת ימי החדש או שתעקרנו פעם אחת וכו' ואינו נכון בעיני ועוד דיותר נקל למצוא שתקבע וסת הפלגה קודם לוסת החדש כגון שהיה ראתה בר"ח ניסן וי"ד בו וחזרה וראתה לאחר י"ד וראוה ג"כ בר"ח אייר וכי"ד בו דקבעה וסת להפלגה ווסת החדש עדיין לא הוקבע וא"צ לחוש לר"ח סיון כך נ"ל והוא פשוט עכ"ל והרי דברי הטור סיוע לדבריו במה שהתיר יום הל' אע"פ שעדיין לא נעקר ע"י שלא ראתה בו אלא מכיון שראתה בכ' וחזרה לקביעתה הראשון אוסר הל' שעדיין לא הוקבע וכן בנדון דהרמב"ן מכיון שהאחד הוקבע אין לחוש לשני שלא הוקבע ואע"פ שלא נעקר עדיין ע"י שלא ראתה בו והב"י עצמו בס' הש"ע כתב לדברי הטור בסעיף י"ד ואין לחלק לומר דשאני ליה להב"י בין חזרה לקביעות שכבר הוקבע דעדיף מקביעות שעכשיו קובעתו וקודם לכן לא הוקבע חדא דלאו סברא מעליותא היא לחלק ביניהו ולהדבה זו שכבר הוקבע הרי נשתנית פעם או פעמים שלא ראתה בו וזו שקבעתה עכשיו עמדה בראייתה בו ועוד פשיטא לי מלתא דאילו נחית הב"י לסברא זו שלא היה מחלק ביניהם לפי שאם לא היה מחלק לא היה צריך לכל האריכות שהאריך והדוחקים שנצטרך לדחוק בהן אלא מחוורתא שלא הרגיש בזה וכבר נתבאר כמה פעמים דכל שאין לה וסת קבוע שצריכה תמיד לחוש ליום ל' לראייה שהיא עונה בינונית ושיש לו כל דין וסת קבוע וכבר כתב ב"י בזה גם בכאן בתחלת דברי הרמב"ן ויש גמגום במ"ש שיש לו דין וסת שאינה קבוע עיין לעיל סעיף ז' וברים מכילתין : (כח) לא נעקר הוסת בכך. וכתב עוד הטור וז"ל שינתה ראיותיה ולא השוה אותן כגון שינתה פ"א ליום ל' והשנית לכ"ה והשלישית לכ"ד נעקר וסת הראשון ואין לה וסת כלל ואם הפסיקה ולא ראתה מעבר עליה יום כ' ובדקה ולא ראתה שוב אינה חוששת לעולם מורה לראות חוששת ליום עשרים מראייה זו שעדיין לא נעקר וסת הראשון ממקומו עד שתקבענו בג' ראיות שוות ע"כ וכתב הב"י דהא דכשינתה פעם ליום ל' ופעם לכ"ב כו' א"צ לחוש אח"כ ליום ל"ו אע"ג דב' פעמים שינתה ב' ימים דכבר נתבאר שאין חוששין לדילוג כל שלא קבעתו ג"פ לעיל סעיף כ"ד ומ"ש ואם הפסיקה כו' פי' שהפסיקה מלראות ג' עונות שאין לה וסת וז"ש מעבר עליה כ' יום כלומר ג"פ כ' יום כעין שנוי הראיות שכתב בסמוך דהוי בג"פ שוב אינה חוששת לעולם ליום כ' דאין לה וסת והוא מדתנן בפ"ק דנדה ר"א אומר כל אשה שעברו עליה ג' עונות דיה

שעתה

מעדני יום טוב

דהכא ושם אכתוב יישוב בזה בשם לנ"י ז"ל ואשיב עליו : [ט] לא אותה עונה. ומפורש בפ"ק ר"ס ב' וע"ש : [י] כגפנים וכו'. וכתב הרמב"ם בפירושו וז"ל הדברים הללו הם מועילים לנו בדיני הטוען לא מצאתי בתולים לנערה ור"י אומר כי יש נשים שאין להם דם כלל לא דם נדה ולא דם בתולים אמנם לא תוליד כו'. [כ] כיון דזמן לאיותיה למנין ימות החדש אבל אם כו'. נ"ל לפרש לשון הכתוב בספר דמאי דכתיב בתר הכין ואע"ג דאין הפלגת ראיה כו' מקומו הוא בכאן מוקדם לכך אבל אם כו' : [ל] דמדמה נגח בט"ו כו'. נלפי' ותמיהני מאי אולמא דהתם מהכא ואדרבה הא התם לעיל מינה קאמר ראה שור נגח שור ולא נגח דהויא ראשונה מן המנין וכבר הקשו כן התוס' דהכא ודהתם מאי הוי ראשונה מן המנין ואע"ג דמסקי דיש לחלק בין סירוגים דימים לסירוגים דשורים מ"מ אכתי לא שמעינן דהתם מוכח טפי מדהכא ולענין קושית התוס' עיין בד"ח סעיף כ' מ"ש שם בשם הראב"ד ז"ל : [מ] ואע"ג דאין הפלגת לאיות שוות כו'. וכ"כ הרשב"א בת"ה שהראב"ד הכריח כן מדאיפליגו רב ושמואל אי קבעה לה וסת לדילוג או עד שתשלש בדילוג ובמאי עסקינן אי בחדשים מלאים אין כאן אלא הפלגות שוות מל"ב לל"ב ואי בחדשים כסדרן אחד מלא ואחד חסר אין כאן דילוג שוה כיצד הרי שהתחילה בט"ו בניסן שהוא מלא וחזרה וראתה בט"ז באייר הרי לאתה לאיה זו להפלגת ל"ב ועוד חזרה וראתה ביום י"ז לסיון והרי לאיה זו לל"א שהרי אייר חסר וא"כ נמצא שלא דילגה אדרבה קרבה ראייתה כשחזרה וראתה לי"ח בתמוז חזרה להפלגת ל"ב לפיכך פי' שכשם שהאשה קובעת וסת להפלגות שוות כך היא קובעת בימי החדש כו' : [נ] שיפורא. גרים שופר שתוקעים ב"ד בקדוש החודש כן פירש"י ותוס' בפ' בנות כותים דף ל"ח וכן בסנהדרין פ' היו בודקין דף מ"א פירש"י שופר היו תוקעים בקידוש החדש ביום שהוא מתחיל הן מלא הן חסר : [ס] ור"ח ז"ל פי' פירוש אחר. כמו שכתוב בתוספות ואכתבנו בספר ד"ח ע"ש : [ע] וכן מסתבר להרמב"ן ז"ל. ואפ"ה בפרק שור שנגח ד' וה' בסימן ד' מסיק דהלכה כרב ול"ע בטור דכתב שרבינו ז"ל מסקנתו כהרמב"ן : [פ] אבל למיחש בחדא זימנא חיישא. פירש"י ולא תשמש וכן צריך לפרש מדלא פריש הגמרא בהדיא לטהרות ואין להזכיר כאן קביעות וסת ג"פ לגבי תשמיש דהא בחדא זימנא חיישינן אלא לגבי שאם נקבעו ג"פ חוששין לו עד שיעקר ג"פ כ"כ התוספות

ועיין

שופעת או מדלפת ב' ימים ג' ימים תפרוש שלשה ימים או דלמא בתר תחלת ווסת אזלינן כי אורח בזמנו בא והדמים שהיא רואה אח"כ דמים יתירים הן דאיתוספי בה וכשעברה עונת תחלת זמן ווסת אינה צריכה לחוש יותר. ומסתברא כהאי סברא בתרייתא. ומסתייעא מהא דתנן בפרק קמא (דף יא.) תנא"ש שאמרו די"ה שעתה ואירע בה שעה סמוך לווסת צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה ויושבת על דם טוהר ומאריך עליה בגמרא חוץ מן הנדה דכתוב ימי נדתה אין צריכה לבדוק דאמר דאין אשה קובעת לה וסת בימי נדתה. אלא לרבי יוחנן דאמר אשה קובעת לה וסת בימי נדתה תבדוק דלמא קבעה לה וסתא. ואם אמרת דאם נמשך זמן ראייתה שנים או שלשה ימים חשיבי כעונה אחת וצריכה לפרוש כולן א"כ גם כל"ל תבדוק כדי שתדע כמה צריכה לפרוש מבעלה כשיגיע וסתה. [צ] אלא ודאי אינה צריכה לפרוש אלא עונת תחלת הווסת. וכן כתב הר"ז הלוי. והראב"ד ז"ל כתב שכל זמן משך ראייתה חשיב הכל כעונה אחת. [ק] (כט) ואין דבריו נראין בזה. (ל לא לב): הדרן עלך האשה

תינוקת פרק עשירי

א [א] תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת בית שמאי אומרים נותנין לה ד' לילות. ובית הלל אומרים [ב] עד שתחיה המכה. [ג] הגיע זמנה לראות ונשאת ב"ש אומרים נותנין לה לילה הראשונה. וב"ה אומרים עד מוצאי שבת ארבע לילות. ראתה ועודה בבית אביה בית שמאי אומרים נותנין לה [ד] בעילת מצוה. וב"ה אומרים כל הלילה כולה: גמ' אמר רב [ה] בוגרת נותנין לה כל לילה הראשונה. וש"מ בלא ראתה. אבל ראתה אין נותנין לה אלא בעילת מצוה ותו לא [דף סה ע"ב] רב ושמואל דאמרי תרוייהו הלכתא בועל בעילת מצוה ופורש סברי כרבותינו דתניא רבותינו חזרו ונמנו *שהוא בועל בעילת מצוה ופורש ואע"ג דרב קאמר בוגרת נותנין לה כל לילה הראשונה אליבא דמתני' אמר ואיהו סבר כרבותינו שהסכימו להחמיר בדורות האחרונים. אמר עולא כי הוו רבי יוחנן וריש לקיש בתינוקת לא מסקי בה אלא כדמסיק תעלא מבי כרבא. ומסיימי בה הכי בועל בעילת מצוה ופורש [ו] ולישנא משמע כל היכא בתינוקת בכל חילוקי בתולות האמורות בפרק תינוקת אפילו בלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה בכולם החמירו בשוה ונראה לי דטעמא לחומרא לא בשביל שמא תאמר לא ראה דם מן המקור עם דם בתולים דלמה נחוש בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ואפי' באשה גדולה לגבי כמו נחוש הא אמרינן לקמן (סימן ג) דאפי' אשה שמוחזקת להיות רואה מחמת תשמיש אם יש לה מכה תולה במכתה ולא חיישינן שמא יצא דם המקור עם דם מכתה. ואין לך מכה גדולה מזו שנבעלה ויצא ממנה דם בתולים אלא טעם חומרא זו משום דבעילת מצוה לכל מסורה ואין הכל בקיאין בחילוק שיש בין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ובין הגיע זמנה ובין בוגרת ובין ראתה ובין שלא ראתה ועוד משום דחתן דעתו יולין ופסקו הלכך הסכימו רבותינו להשוות כולן ולתת להם דין חמורה שבחמורות. דהיינו בוגרת שראתה דנותנין לה בעילת מצוה פי' נותנין לה אותה הביאה שבועל כדרכו וגומר ביאתו ואין צריך לפרוש [ז] כדרך המשמש עם הטהורה ופורש אם מת תחתיו [ח] דנועץ ציפורניו בקרקע עד שימות האבר (שבועות דף יח.) אלא פורש אפי' בקושי אע"פ שיציאתו הנאה לו כביאתו. [ט] דביאה זו נתנו לו שיבעול ולא חששו להנאת ביאתו כדרך שאנו במשנה נותנין לה ארבעה לילות. [י] ולא כמו שפירש הראב"ד ז"ל דשוהה עד שימות האבר [כ] דא"כ מאי נותנין לה דקאמר על כרחך צריך לבעול בעילת מצוה. אלא הכי פירושו אע"ג דהחמירו לעשותה כנדה אחר בעילה נותנין לו לכל בעילה זו שיבעול ויגמור. [ל] וכיון שהחמירו בביאה זו לעשותה כנדה הלכך אפי' בעל ולא מצא דם כיון דרוב נשים יש להן דם בתולים חיישינן שמא היה שם טיפת דם כחרדל ונתכסה או עם שכבת זרע. [מ] דבהטייה (גמ') לא תלינן דמילתא דלא שכיחא הוא. כדאמרינן (דף סה:) בעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם רבי חנינא אמר טמאה ורב אסי אמר טהורה ר' חנינא אמר טמאה דאם איתא דהוה דם בתולים [נ] מעיקרא הוה אתי. רב אסי אמר טהורה דלמא איתרמי ליה כשמואל דאמר שמואל יכול אני לבעול כמה *בתולות בלא דם. ואידך [ס] שאני שמואל דרב גובריה. ואפי' בוגרת נמי ואע"פ

הגהות הב"ח א חזרו ונמנו שיהא בועל:

רש"י שהרי לא שינתה ליום שנים השלישיים ולא ראתה עד יום עשרים לחדש כווסתה: אע"פ שאמרו די"ה שעתה. באשה שיש לה וסת: צריכה להיות בודקת. בכל יום שחרית וערבית כשאר נשים: חוץ מן הנדה. משראתה יום א' טמאה שבעה ואינה צריכה בדיקה כל שבעה שהרי בלא ראיה היא טמאה: והיושבת על דם טוהר. דלמה לה בדיקה אפי' תראה דם טהורה היא: אין אשה קובעת לה וסת בימי נדתה. כגון ראתה בר"ח וחזרה וראתה בחמישי בחדש דהיינו בימי נדות וחזרה וראתה עוד פעמים בחמישי בחדש לא קבעה וסת שאין ראיית ימי נדה ראויה לקבוע וסת שהיא עלולה לראות בימי נדותה: שפיר. קתני מתני' דלא בעיא בדיקה דאי לטמויי טמאה היא ואי לקבוע וסת ולידע אם משנה וסת ג' פעמים ליום אחר שאינה למודה עד עכשיו הא אמרת דלא קבעה: הדרן עלך האשה

פרק ט א תינוקת נותנין לה ד' לילות. לשמש ואפילו רואה אמרינן דם בתולים הוא: עד שתחיה המכה. מפרש בגמ': הגיע זמנה לראות. ולא ראתה: עד מוצאי שבת. והיא ניסת ברביעי: גמ' בוגרת נותנין לה לילה הראשון. ואפי' לב"ה דאמרי בהגיע זמנה לראות ארבעה ה"מ נערה דמשיגישו ימי הנעורים הוי זמנה אבל בוגרת לילה הראשון ותו לא: הלכתא בועל בעילת מצוה. בין הגיע זמנה בין לא הגיע: כי הוו מעייני בתינוקת. בהאי פרקא ששמה תינוקת: תעלה. שועל: מבי כרבא. מן המחרישה שאינו מוציא משם אלא אבק ברגליו ה"נ לא ילפינן מפרקא דמתני' מידי אלא מברייתא וכרבותינו דאמרי בועל בעילת מצוה ופורש: וחזר ובעל. בתוך ארבע לילות: טמאה. דדם נדה הוא:

מעדני יום טוב

ועיין בד"מ לעיל סעיף י"א: [צ] אלא ודאי א"צ לפרוש אלא עונת תחלת הוסת. וכ"כ הרשב"א לראיה זו והביא עוד ראיה מדתנן בפירקין היתה למודה כו' ר"י אומר כל הלילה שלה כו' כדלעיל סי' ב' בשם הראב"ד וכתב שהראב"ד כתב ראיה זו אלא שהוא הכריע שצריך לחוש לזמן המשכתו ובמשנתין דפ"ק דנדה ודאי מכרעת שפי דאינה חוששת אלא לעונת עיקר התחלתו אלא שק"ל קצת הא דאמרי' פ"ק דנדה גבי תנוקת שלא הגיע זמנה לראות אפי' שופעת כל ז' אינה אלא כראיה א' ופוסקת ה"ל כשתי ראיות אלמא ראיה שניה שבתוך נדתה לאו בתר ראיה ראשונה שדינן לה למימר דאין דמים אלא מחמת ראיה ראשונה אלא כראיה בפני עצמה חשבינן לה וכיון שכן אם פוסקת וחוזרת ורואה תחוש לכולו וי"ל דהתם דוקא להחזיקה בדמים הוא שאמרו כן וה"מ לטהרות וה"ה לבעלה ולענין כתמים (כמו שנתבאר בס' ד"מ בפ"ק סעיף כ"ד) אבל מ"מ התחלת ראיה היא העיקר לענין קביעות הוסתות ואף לביאת אורח ובהסתלק העיקר יסתלק הטפל וכן נ"ל עיקר עכ"ל ועיין עוד לקמן: [ק] ואין דבריו נראים בזה. תמיהני דמאי שנא מדלעיל סי' ב' דלא דחה לדבריו דהתם נמי אוסר משך ראייתה וגם כתבתי שם בשם הב"י דלשטתיה אזיל והאיתי לרמ"ע ז"ל שכתב דשאני התם שדרך הוסת של אשה למשוך כך אבל הכא במדלפת או שופעת כ"כ אין זה דרך וסת אלא אמרינן אורח בזמנו בא והדמים שהיא רואה אח"כ דמים יתירים הן דאתוספו בה הלכך עכשיו כשיגיע זמן עיקר התחלת וסתה ולא ראתה א"צ לחוש עוד לדמים היתירים שאם עיקר דמי וסתה נסתלקו כ"ש שדמים היתירים נסתלקו וכתב שכן משמע מדברי רבינו ז"ל ע"כ ובודאי שנסמך לו על הל' הזה שכתוב בדברי רבינו כי אורח בזמנו בא והדמים שהיא רואה כו' ואין אני רואה בזה הכרע להכריע דהך דהכא אלים טפי להקל בו מהך דלעיל דהא התם נמי איכא למימר הכי דדמים יתירים אתוספו בה ורבינו שכתב כן לא נתכוון לחלק בין הכא להא דלעיל אלא הכא גופיה צריכה ליה למימרא בטעמא דמלתא למיזל בתר עונת תחלת זמן הוסת בלבד ולא עוד אלא שמדברי הרשב"א שכתבתי לעיל נראה מבואר דס"ל דהני תרתי מילי הא דלעיל והך דהכא כהדדי נינהו ושהראב"ד בתרווייהו מחמיר כל משך הוסת ושהוא מיקל בשניהם ולכך אין דעתי נוחה בישובו של רמ"ע ז"ל והקושיא במקומה עומדת וצ"ע: הדרן עלך האשה

פרק י [א] תינוקת שלא הגיע זמנה לראות. דף ס"ד ע"ב ומיירי אפי' ראתה מדקמפליג בסיפא בין ראתה ללא ראתה מכלל דרישא אפי' בראתה הכי מפרשינן בגמרא: [ב] עד שתחיה המכה. כלומר שתתרפא המכה של בעילה ופליגי בגמרא שמואל אמר כל זמן שהרוק מצוי בתוך הפה מחמת תשמיש פירש"י שרואה מחמת תשמיש ורב אמר עומדת ורואה יושבת ואינה רואה בידוע שלא חיתה המכה. ע"ג קרקע ורואה ע"ג כרים וכסתות ואינה רואה בידוע שלא חיתה המכה ע"ג כולם ורואה ע"ג כולם ואינה רואה בידוע שחיתה המכה: [ג] הגיע זמנה לראות נשאת. ופי' הר"ן דהיינו ימי הנעורים והביאה ב' שערות ועי' בפ"ק בד"מ סעיף ס': [ד] בעילת מצוה. קרי לה בעילת מצוה משום דכתיב כי בועליך עושיך ואמר אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה אותה כלי וע"י כך מודבק בה ובאין לידי פריה ורביה ולהכי קרי לה לבעילה ראשונה בעילת מצוה כ"כ התוס' בפ"ק דכתובות דף ד': [ה] בוגרת נותנין לה לילה הראשון. והו לא לפי שבבוגרת נתמעטו בתוליה הלכך ודאי בלילה אחת כלו. כולם הר"ן: [ו] ולישנא משמע כו'. בכל חילוקי בתולות כו' אע"פ שבעל הגמ' סידר מימרא דרב ושמואל בפסקא דראתה ועודה בבית אביה כבר הרגיש הר"ן בקושיא זו ודחאה מדאשכחן דאותיב רב חסדא עלייהו בגמרא מדתניא מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מתוך י"ב חדש והוא ודאי בלא ראתה דאי ראתה אין לה אלא כל הלילה אלמא דרב ושמואל לא אמרו למלתייהו דוקא בתינוקת שהגיע זמנה לראות וראתה אלא ה"ה בלא ראתה וכיון שכן ה"ה בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה והיינו דאמרינן ר"י ור"ל לא הוו מסקו מהאי פירקא אלא בועל כו' וכן מוכיח הירושלמי דלקמן ע"כ: [ז] כדרך המשמש עם הטהורה וכו'. בפ"ב דשבועות: [ח] דנועץ צפורניו בקרקע כו'. כלומר יעמיד (על) עצמו בלא דישה עד כו' רש"י שם: [ט] דביאה זו נתנו לו שיבעול ויגמור וכדא"ל רב אסי לר' אבא דא"ל דבעל נפש לא יגמור ביאתו והשיב לו א"כ לבו נוקפו ופורש ופי' הב"י כלומר שיפרוש אפי' קודם הסרת בתולים או שמא יפרוש לגמרי ולא יבעול כלל ונמצא בטל מפריה ורביה: [י] ולא כמו שפי' הראב"ד דשוהה עד שימות האבר. וז"ל הר"ן בשם הראב"ד ז"ל דפורש דקאמרינן לא שיהא פורש לאלתר אלא ממתין עד שימות האבר ופורש וכדאמרינן בפ' ידיעות הטומאה במשמש עם הטהורה כו' אבל לנעוץ צפורניו בקרקע כדאמרינן התם לא צריך שהרי התירו לו לגמור ביאתו כדאמרינן בגמרא דאי לא לבו נוקפו ופורש ע"כ וכיוצא בזה כתב הרשב"א בת"ה ד"ש פירשו לא פורש מיד שגומר דא"כ יציאתו הנאה לו כביאתו אלא ממתין עד שימות ופורש מיד מהממה כדרך שאמרו במשמש עם הטהורה וכו' ולנעוץ צפורניו כו' א"ל שהרי התירו לו לגמור ביאתו אלא עד שימות ופורש וזהו גמר ביאה ע"כ: [כ] דא"כ מאי נותנין לה דקאמר על כרחך צריך לבעול בעילת מצוה. כלומר דבלא בעילת מצוה לא סגי ואין כאן נתינה במה שאי אפשר שלא לעשותו אלא ודאי הנתינה הוא על מה שהיה אפשר שלא לעשותו דהיינו שאחר שכבר היה גומר ביאתו היה יכול לעמוד עד שימות האבר וזהו שנותנין לו שיכול לפרוש מיד ואפי' בקושי וטעמא כתב הר"ן דכל זה בכלל ביאה הוא ואם אי אתה אומר כן אף הוא לבו נוקפו ופורש ואין ללמוד מדם נדה לדם בתולים שהוא עכור ות"ש בדברי הר"ן שכ"כ הראב"ד ז"ל הוא ע"ש דהא בתחלת דבריו כתב לפי' הראב"ד דאסור לפרוש מיד אלא צריך להיות וכ"כ הרשב"א ז"ל שכ"כ בת"ה אהא דפירש שלא יפרוש מיד כו' וז"ל ואינו מחוור בעיני ולמה ימתין עד שימות כדי שלא יהנה בפרישתו והרי אשה זו דמיה עכורים וביאתה מותרת לגמרי ואפי' שהדם שותת ויורד התירו לו לגמור ביאתו ולא תהא הנאה לו בפרישתו יותר מביאתו הגמורה שהתירו לו ותמה על עצמך להיות בגמר ביאה מותר ולפרוש כדי שלא יהנה אסור ועוד שאם אתה עושה אותו כמשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי אף הוא לבו נוקפו ופורש וזו היא תשובתו של רב אסי וזה נ"ל מבואר ואפי' לבעל נפש ע"כ והשתא מאי דמסיק רבינו דנותנין לו כל ביאה זו שיבעול ויגמור ר"ל שגומר ביאתו ופורש ואפי' בקושי ויגמור דקאמר כלומר כדרך כל שאר ביאות וכן לשון הקיצור ופורש כדרכו בקושי: [ל] וכיון שהחמירו כו'. מילתא באפי נפשיה הוא: [מ] דבהטייה לא תלינן גרם. וכתב הר"ן שכן לא תלינן בנבעלה קודם לכן כיון דבחזקת בתולה היתה אין מוציאין אותה מחזקתה: [נ] מעיקרא הוה אתי. הלכך אמרינן דדם נדות הוא זה והאי דלא אשתכח דם בתולים אפשר שהיה מועט ונסתר בשכבת זרע או שנבעלה קודם לכן. הר"ן: [ס] שאני שמואל דרב גובריה. משמע הכא דשמואל לא שכיחא וקשה בפ"ק דכתובות דף ו' קאמר רוב בקיאין בהטייה ויש לומר דהטייה

דברי חמודות

שעתה אלמא במסולקת מחזיק לה כבתולה ומעוברת ומניקה וכיון שכן אף זו אינה חוששת לוסת כשם שהן אינן חוששות מפני שחזקתן מסולקים דמים הן ומיהו יש לתמוה למה פסק כר"א דהא משמע התם דלכתחלה לא פסקינן כוותיה אלא בשעת הדחק עכ"ל הב"י ונ"ל ליישב תמיהתו ולתרץ דדוקא לענין טהרות לא ראו להקל אלא בשעת הדחק דהיינו כדמפרש התם דהוה שנת בצורת או כמ"ד טהרות אפיש לעבידא וחשו להפסד טהרות אבל לדידן דלית לן אלא לגבי בעלה סמכינן על ר"א אף לכתחלה דהא מצינו שהחמירו בעסוקה בטהרות יותר משאינה עסוקה בטהרות כדאיתא בפ"ב והא דהצריכה הטור בדיקה ביום כ' היינו כמו שנתבאר ברים מכילתין סעיף הראשון ומ"ש חזרה לראות וכו' קאי בין לשינתה ראיותיה ולא השוה אותם בין להפסיקה ולא ראתה ונלמד מדברי רבינו דהכא וכתב עוד הטור וז"ל כעקירת וסת הפלגה כן עקירת וסת החדש אלא שזו חוששת ליומא וזו חוששת לר"ח כיצד היתה רגילה לראות בראשי חדשים ועבר עליה ר"ח ולא ראתה חוששת לר"ח עד שיעברו עליה ג' ר"ח ולא ראתה אינה חוששת להם חזרה וראתה בר"ח חזר הוסת למקומו ע"כ וכתב ב"י דפשיטא דה"ה שינתה ראיתה לאחין שוות דהדא נקט והי"ה לאידך: (כט) ואין דבריו נראין בזה. וכן נמי אם ראתה ט"ו בניסן והמשיכה ראיתה ד' ימים וביום ט"ו באייר ראתה והמשיכה ראיתה ג' ימים ובסיון התחילה לראות בי"ז בו דכתב הטור בשם הרמב"ן שחוששת לדילוג ולוסת שוה שהרי שלשה ראיותיה ג"פ בי"ז לחדש כתב שם הב"י דהיינו טעמיה דהרמב"ן דס"ל בהך דינא דאשה שנמשך ס' כהראב"ד אבל לדעת הרז"ה ורבינו דפליגי אהראב"ד ה"נ בנידון זה דהרמב"ן אינה חוששת אלא לוסת הדילוג בלבד דאין כאן וסת שוה כלל וכתב שכן דעת הרשב"א בשני הדינים וכן סתם בדין אשה שנמשך כו' כדבריהם בסי' קפ"ד סעיף ד' ורמ"א בהג"ה סי' קפ"ט סעיף י"ג כתב להך דינא דהרמב"ן ומסיק שהעיקר דאין כאן וסת שוה כלל דהולכים תמיד אחר תחלת הראיה ואני תמה על רמ"א שבסי' קפ"ד סעיף ב' כתב בשם הגהת מיי' פ"ח מהא"ב דאשה שמשנית וסתה להקדים ב' או ג' ימים קודם או לאחר כשתגיע זמן וסתה צריך לפרוש ממנה ב' או ג' ימים קודם או אחריו ע"כ. שהרי זה סותר להא דפסק דאין הולכין אלא אחר תחלת הוסת בלבד וכו'; שעברה עונה הראשונה ולא ראתה מותרת והאיתי בהג"מ ומצאתי שם בזה הלשון ושאלתם באשה שאין לה וסת קבוע אם היא אשה שמשנה וסתה או להקדים ב' או ג' כפי מה שרגילה לשנות יפרוש בזמן הגעת הוסת: (ל) גרסי' בפ"ק דף ט' תינוקת שלא הגיעה זמנה לראות וראתה פעם ראשונה דיה שעתה שניה דיה שעתה שלישית הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעל"ע ומפקידה לפקידה עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעל"ע ומפקידה לפקידה ואע"פ שברייתא זו נשנית לענין דיה שעתה לטהרות למד ממנה הרשב"א ז"ל לענין הוסתות ושכל שלא קבעתו עדיין בג' פעמים א"צ לפרוש סמוך לוסתה כ"כ הטור בשמו בסי' קפ"ד אבל בענין שתקבענו הרי היא כשאר הנשים שאשר הוסתות קובעת בג' פעמים ולוסת הפלגות קובעתו בד' פעמים כ"כ הטור בשמו בסימן קפ"ט ודלא כי"מ דלרשב"א בתינוקת ראייה ראשונה לעולם אינה מן המנין לפי שאינה ראויה להצטרף שאינה אלא מקרה וכתב עוד בשם הרשב"א דכשפסקה שלש עונות בינונים דאמרינן דיה שעתה פירושו שאינה חוששת לוסתה הראשון כלל וחזרה לקדמותה ואסקה בגמ' רב כהנא ורב גידל דאפילו חזרה לראות באותן עונות שהיתה למודה לראות בהן אינה חוששת עד שתחזור ותקבענו ג"פ לפי שאינה בת דמים ונתגלה שדמים הראשונים מקרה היה ובזו קילא מהגדולה שהגדולה אע"פ שהפסיקה ג' עונות לא נעקר וסת הראשון כדכתב רבינו לעיל וזו אפי' למיחש לא בעיא עד שתחזור ותקבענו ג"פ כן דקדק הב"י מלשון הרשב"א שבת"ה הארוך דאפילו לחוש אינה חוששת דלא דמיא כלל לשאר נשים וכדרך שכתבתי לעיל בשם הרשב"א בראיות שבג' פעמים הראשונות ואע"פ במעוברת ומניקה כתבתי בפ"ק סעיף י"ג דהרשב"א עצמו כתב שיש לחוש להאומרים שאע"פ שאינה קובעת וסת מ"מ חוששת לזמן ראיה שתראה אפילו בפ"א כשם שחוששות שאר נשים תירץ הב"י דמעוברת ומניקה שאני שהן ראויין לראות אלא שמקרה העיבור והנקה מעכב על ידן הילכך אע"ג שאינה קובעת וסת חוששת מיהא לראיה שראתה בתוך ימי העבור והנקה אבל קטנה שאינה ראויה לראות מצד טבע אינה חוששת וטעם זה שייך נמי בזקנה (בסעיף דלקמן) ע"כ וכיוצא בזה אכתוב בסעיף ל"ג בשם הרשב"א והא דקתני בסיפא ועוד עברו עליה ג' עונות הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעל"ע מפרש רש"י דלא שכיונה כל אלו הפסקות לג' עונות שוות דא"כ הרי היא ככל הנשים וקבעה וסת דדיה שעתה שהרי יש כאן ד' ראיות וג' הפלגות שוות ביניהם ואגלאי מלתא דהנך הפסקות לאו סילוק דמים הן אלא שינוי וסת אלא מיירי שפחתה או הותירה בדילוגה להפסיק בכל הפסק יום או יומים בין בפחות בין ביותר דהשתא אין הראיה הראשונה שממנה התחילה לדלג יכולה להצטרף ועד שתהא ד' ראיות מכוונות אינה קובעת וסת להפלגות ונלמד מדין הזקנה שיתבאר בסעיף הסמוך דהכי תניא התם בהדיא ואיזהו תינוקת לענין כל זה באורתיו בפ"ק בסעיף ט' בס"ד: (לא) ותנו גרסי' בפ"ק לעיל מהא ת"ר זקנה שעברה עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעל"ע ומפקידה לפקידה ולא שכוונה אלא שפיחתה והותירה אבל כוונה קבעה לה וסת ודיה שעתה ונתבאר סיפא זו בסוף סעיף דלעיל ונמצא למד שדין הזקנה ככל דין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וז"מ כתב הרשב"א דזקנה אם חזרה לראות בעונות קטנות שהיתה למודה להיות רואה בהן דירהה לו שהיא חוזרת לקביעות הראשון אם וסת ההפלגה חוזרת לקדמותה אם תהיה ההפלגה כמו שהיתה למודה תחלה ואם בשאר הוסתות אפילו בפ"א חוזרת לקדמותה שהרי נתגלה שדילוג ראשון לא סילוק דמים היה אלא מקרה ובזה חמור דין הזקנה מדין הקטנה שלא הגיע זמנה לראות ודקדק כן מהסוגיא דגבי תינוקת בעי הדר קא חזיא בעונות ולא בעי הכי גבי זקנה ואע"ג דנקבע קודם בגמ' אלמא בזקנה פשיטא להו דאי הדר חזיא בעונות חזרה לקדמותה אבל כל שלא חזרה לוסת שהיתה רגילה בה כבר אינה צריכה לחוש שאינה חוששת לשום וסת שאינה קבוע כמו הקטנה הנזכרת כן כתב הרשב"א בהדיא בת"ה הארוך ואיזוהי זקנה באורתיו בפ"ק בסעיף ו' בס"ד: (לב) מעוברת ומניקה. נתבארו דינם כבר בפ"ק סעיף י"ג שאין קובעת וסת אבל חוששת לראיתה כדרך שחוששת לוסת שאינה קבוע ושאם עברו ימי עבורה והנקתה שחוזרות לוסתן הראשון ועכשיו אפרש כיצד היה לה וסת לימים אם למודה לראשי חדשים חוששת לראש חודש הראשון שהיא פוגעת בו וכל כיוצא בזה וכן הדין אם היה לה וסת הגוף או לזמן ידוע אבל אם היה וסתה וסת ההפלגה אי אפשר לחוש עד שתחזור לראות חזרה לראות אפילו פ"א חוששת ליום ההפלגה שהיתה למודה להפליג ואינה דומה לזקנה ותנוקת דזקנה כל שעברו עליה ג' עונות לזקנתה מוכחא מילתא דהיא גופה מסולקת דמים לגמרי ולעולם והלכך כשהיא חוזרת ורואה עד שתתחזק בג' ראיות וה"ה והוא הטעם לתינוקת שלא הגיע זמנה לראות שהיא אין לה בטובה דמים וכשהפסיקה חזרה לקדמותה אבל אלו ראויות הן והורח בזמנו היה בא אלא שעיכבו הגורם ועכשיו הרי אלו חוזרות לדמיהן והורח בא בזמנו כל זה מדברי הרשב"א וכתב הב"י בשם קפ"ט שמ"ש שצריכות לחוש לוסתן הראשון היינו לומר שחוזרות לקביעות וסתן הראשון ואינו נעקר בפחות מג"פ וכן מפורש בדברי הרשב"א בת"ה כדברי גדולי המורים שנחלקו עליו והקילו לומר שאינה חוזרת לוסתה עד שתראה פעם א' ואע"פ שלדבריהם מה שאינו נעקר ג"פ היינו לאחר שראתה פ"א פשיטא דאותה ראיה ראשונה אינה קובעת וסת ולא מהניא אלא להורות שכבר חזרה לקדמותה וכיון דלהרשב"א אפילו אם עדיין לא ראתה חזרה לקדמותה כמו אחר ראיה ראשונה לדברי גדולי המורים שפיר ילפינן מדבריהם לדבריו בזה ע"כ ובפ"ק סעיף י"א נתבאר דין היתה במחבוא והגיע שעת וסתה דלא חיישא ליה ע"ש וכתב ב"י בסי' קפ"ט בסופו בשם הראב"ד דבי היכי דאמרינן הכא גבי מעוברת ומניקה דמשנסתלקו ימי עבורה וימי הנקה שנסתלק הגורם וחזר הוסת למקומו שכן הדין שהתה ג' עונות והפסיקה מחמת חרדה כשנסתלק החרדה חוששת לוסתה ע"כ: הדרן עלך האשה

[ע] ואע"פ שאין לה טענת בתולים מכל מקום דכיון דיש בוגרת שיש לה דם בתולים לא פלוג (א) וצריך לפרוש אפי' לא מצא דם. גרסינן בירושלמי שמואל אמר כל הסיה הלכתא דריש פירקא אחריתא דנדה להלכה אבל לא למעשה. [פ] רבי ינאי ערק אפי' מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת: ב **תשובה** שאלה לרב האי גאון ז"ל ששאלו אותו על כלה שנבעלה בעילת מצוה אם היא צריכה שבעה נקיים וטבילה כשאר נדה או לא והשיב מנהגא דילן אם בעל וראתה דם אע"פ שראתה דם יגמור ביאתו ופורש ונוהגת עצמה כל שבעה כנדה [צ] וישבה לה נגיסה כשאר נדות כדי שלא יהא הרגל. (ב) וצריכה שבעה נקיים וטבילה כעיקר זבה. אלא שאין אנו מטמאין משכב שתחתיה בשעת בעילה משום דלאו נדה ודאית היא אלא ספק. וכתב הראב"ד ז"ל ואיני עומד על בירור דבריו במה שאמר שאין אנו מטמאין משכב שתחתון בשעת בעילה משום דלאו נדה ודאית היא. ואילו היתה נדה ודאית כלום יש טומאה וטהרה בזמן הזה לטמא משכב שתחתיה. ונראה מדבריו שאסור לישן על מטתה של נדה (ג) אפי' בשעה שאינה במטה משום הרגל ודוקא נדה ודאי אבל כלה מותר לישן באותה מטה לאחר שעמדה מאצלו ואפי' באותו סדין שהדם עליו ואע"פ שאין זה מן ההלכה הרי הן דברים [ק] שהדעת מכרעת עליהן. עכ"ל הראב"ד ז"ל: ג [ר] **ת"ר** (ד) נשאת (ה) וראתה דם (ו) מחמת תשמיש (ז) משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית. מכאן ואילך לא תשמש (ח) אלא תתגרש [דף סו ע"א] [ש] ותנשא לאחר. נשאת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה שניה ושלישית. מכאן ואילך לא תשמש אלא תתגרש ותנשא לאחר. נשאת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה שניה ושלישית. מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק את עצמה. (ט) כיצד בודקת עצמה. מביאה [ת] שפופרת של אבר ופיה רצוף לתוכה (י) [א] ובתוכה מכחול [ב] ומוך על ראשו נמצא דם על ראשו בידוע שהוא מן המקור [ג] ואם לאו בידוע שהוא מן הצדדין ואם (יא) יש לה וסת תולה בוסתה. (יב) ואם יש לה מכה באותו מקום תולה במכתה. ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה. (יג) [ד] ונאמנת אשה לומר מכה יש לי בתוך המקור שממנה יוצא דם. אמר ריש לקיש לרבי יוחנן ותבדוק עצמה מביאה שלישית של בעל ראשון א. אמר ליה לפי שאין כל האצבעות שוות. פירש"י ושמא בבעל אחר לא תצטרך בדיקה דמוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לידי חשש כרת. הלכך מתגרשת עד שתתחזק בשלש אצבעות. ומשמע מפירושו שאסורה לראשון מתשמיש שלישי ואילך אפי' בבדיקה שלא תהא בסכנת כרת. וקשה דא"כ דיש חשש בבדיקה זו ואסרינן לה לראשון על ידי בדיקה א"כ למה נתיר אותה לבעל שלישי בפעם רביעית. וכי מחמת תקנת נשואי אשה נתיר חשש איסור. ואם אין חשש איסור בבדיקה א"כ גם לראשון תהא מותרת. הלכך נראה לפרש דהכי פריך ותבדוק עצמה מביאה שלישית של בעל ראשון ואילך כלומר אמאי מותרת לשני בלא בדיקה כיון דהוחזקה כבר לראות שלש פעמים על ידי תשמיש. [ה] דומיא דאידך פירכא דפריך ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי דפריך שתהא אסורה לשמש בלא בדיקה ה"נ פריך הכא שתהא אסורה לשמש מכאן ואילך בלא בדיקה ואפי' לבעל אחר. [ו] ומשני לפי שאין כל האצבעות שוות וחזקת בעל ראשון אינה אוסרה על בעל שני

הגהות הב"ח א של בעל ראשון ואילך. א"ל כו' ולא תבא לידי שגגת כרת:

רש"י ג **הרואה** דם. לאו בבתולה קא מיירי אלא בדם נדות: **ותנשא** לאחר. כדמפרש לקמיה שאין כל האצבעות שוות: **ותנשא** לאחר. דתלתא זימני בעינן לחזקה כרשב"ג בטולה גרסי' ושלישית: **רצוף**. כפול: **מכחול**. קיסם ארוך: **ומוך** על ראשו. של מכחול: **מן** הצדדים. וטהור: **ואם** יש לה וסת. לקלקול הזה שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש אלא לפרקים תולה בוסתה ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת: **ותבדוק** בביאה שלישית בעל ראשון. כלומר מביאה שלישית של ראשון ואילך תשמש ע"י בדיקה ולמה תתגרש: **לפי** שאין כל האצבעות שוות. ושמא מבעל אחר לא תצטרך בדיקה ומוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לידי (חשש) כרת הלכך מתגרשת עד שתתחזק

דברי חמודות

פרק י (א) **וצריך** לפרוש אפי' לא מצא דם. וכ"כ הר"ן וכתב שכן דעת הגאונים והגהת מיימון כתבו בפי"א כתב הראב"ד י"ש בעל ומצא דם ל"ש בעל ולא מצא דם פורש ואיכא מ"ד שאם לא מצא דם א"צ לפרוש [וס]ברא לקולא אבל בשם רש"י נמצא לחומרא וכ"כ ברוקח וכ"כ הרמב"ן וכן הורה הרמב"ם להחמיר ואפי' המקילים [מצר]יכים לה לבדוק בבדיקה זכה במוך ובנמצא נקי עכ"ל וכתב הב"י דנ"ל דלא חיישינן לדברי המקילים דבר זה שכל [הפוס]קים חולקים עליהם ומסכימים לאסור וגם המרדכי כתב בשם כמה גדולים לאסור משום דא"א לחבורה בלא דם [..]ש"ג חפהו כדאמר בפ"ק דכתובות גבי ר"ג שראו כמים ומצא דם והא דאמר בעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא [..]וט' דוקא בדורות הראשונים שהיו בקיאין בדמים אבל בזמן הזה אין להקל ע"כ ורמ"א ז"ל כתב שנהגין להקל [אם] לא גמר ביאה רק הערה בה ולא ראתה דם אבל אם בא עליה ביאה ממש צריך לפרוש ממנה אע"פ שלא ראתה [..]ובעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתינוקות ע"כ: (ב) **וצריכה** ז' נקיים. ולשון הטור סימן קצ"ג וצריכה [ל]פסוק בטהרה ותבדוק כל שבעה וכ"כ הרשב"א בת"ה וכתב עוד הטור שלא תתחיל למנות עד יום ה' לשימושה כמו [..] וכמו שנתבאר בר"פ בנות כותים וע"ש סעיף ב' וכתבו הה"מ בפי"א מהא"ב שכ"כ בספר התרומה וכס' המצות [ואע]"פ שכתבו שמדברי הרמב"ם והרמב"ן נראה שאינה צריכה להמתין כבר כתב הב"י דלא נהירא ליה מה שרצו לדקדק מדברי הרמב"ם: (ג) **אפי'** בשעה שאינה במטה ואפי' לישב על המטה. כ"כ הטור סי' קצ"ה וטעמא כתב [..] משום דבכל זה יש הרהור ומכח ההרהור יבא לידי הרגל עבירה ועיין בפ"ק דשבת סעיף ט"ו: (ד) **נשאת** [ורא]תה דם מחמת תשמיש. כבר כתבתי במ"י דר"ת מדייק דדוקא בשאירע לה כן מיד שנשאת שלא היו לה ביאות [של] היתר כו' ושכתב בהגהת ש"ד דלא סמכינן עליה וכן כתוב במרדכי בהל' נדה סי' תשל"ה ח"ל ואין לחלק בין [..]ה הנשאת עתה מחדש ובין אשה הנשאת מכמה ימים כדחילק ר"ת דאין נראה לחלק וכן משמע בתוספתא ע"כ [..]בין איסורא הוא דאין לחלק אבל ודאי דלענין כתובתה יש לחלק דכשהיו לה ביאות של היתר ואח"כ אירע לה [..] אמרינן נסתחפה שדהו ויוציא ויתן כתובה וכמו שכתבתי בפ"ק סעיף ע"ז בשם הרמב"ם: (ה) **וראתה** דם. פי' [רש]"י לאו בבתולה קא מיירי אלא בדם נדות וכתב הב"י בריש סי' קפ"ז וז"ל נ"ל דאיצטריך למכתב הכי ללמדנו [ד]אפילו רואה מחמת תשמיש כמה פעמים כל היכא דאיכא למתלי שמחמת בתולים הוא עדיין תלינן כי היכי דתלינן [ב]מכה כדבסמוך ובסוף סי' אכתוב עד אימתי תולה בדם בתולים ושם כתב וז"ל הבועל את הבתולה וראתה דם [מח]מת תשמיש נראה דאפילו כמה פעמים אין מחזיקין אותה ברואה דם מחמת תשמיש דלעולם תולין בדם בתולים [..]דתניא בתוספתא פ"ק דנדה כולן בודקים אותה בשפופרת חוץ מן הבתולה שדמיה טהורים וכתבה סמ"ג ועל כרחך [ב]רואה דם מחמת תשמיש ג' פעמים איירי דאל"כ בדיקת שפופרת מאי עבידתה וקתני דבתולה א"צ בדיקה מפני [ש]חזקת דמיה טהורים כלומר דהנך דמים מחמת בתולים קאתי ומ"מ לא מחזקינן להו בדם בתולים אלא עד שתפסוק [פע]ם אחת ולא תראה מחמת תשמיש דאז ברור לנו שכבר כלו בתוליה ואם אח"כ תראה ג"פ בשעת תשמיש יש לה [ד]ין אשה שהוחזקה לראות בשעת תשמיש אבל כל זמן שלא פסקה אפילו פעם [אחת] תולה בבתוליה אפי' כמה פעמים [כ]דמשמע בתוספתא שכתבתי ויש עוד ראיה לדבר מדגרס בפ"ק דנדה תנן התם תינוקת שלא הגיע זמנה לראות בש"א [נו]תנים לה ד' לילות ובה"א עד שתחיה המכה אמר רב גידל אמר שמואל ל"ש אלא שלא פסקה מחמת תשמיש אבל [פס]קה מחמת תשמיש וראתה טמאה וכתבו התוס' שלא פסקה מחמת תשמיש דכל פעם שמשמשת רואה אפילו תשמיש [..]ופלג חודש או ג' חדשים והוי דם בתולים וטהור כדאמרינן בפ' בתרא מעשה ונתן לה רבי ד' לילות (מתוך י"ב חודש) וכראתה ועודה בבית אביה אין לה אלא לילה הראשון והשתא לדידן בכולהו אין לה אלא בעילת מצוה מ"מ [ל]ענין שלא להחזיקה ברואה דם מחמת תשמיש כיון דחזינא דאיכא בתולה בעלמא דכל שלא פסקה מחמת תשמיש [..]מחזקינן להו מדינא בדם בתולים בהכי סגי למילף לכלהו בתולות אף לגיע זמנה וראתה לענין שלא להחזיקה ברואה דם מחמת תשמיש כיון דרובא מסייע לה דהא רואה מחמת תשמיש הוי מיעוטא דמיעוטא ואע"ג דהתם אמרינן שאם עבר לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה היכא למימר דהיינו לטמאה משום אותו דם אבל אחר שתטבול אם תחזור לראות מחמת תשמיש אפי' כמה פעמים לא מחזקינן לה ברואה מחמת תשמיש עד שתפסוק פעם א' וכמ"ש כך נ"ל אלא דמסתפינא להתיר אא"כ יהיו ידים מוכיחות שהוא דם בתולים עכ"ל וכמ"ש שלו סתם הדברים לכתוב דלעולם מחזקינן בדם בתולים עד שתשמש פעם אחת ולא תראה מחמת תשמיש וכתב רמ"א בשם תשובת מהר"ם פאדוו"ה סי' י' דאפי' אם לא פסקה לראות פעם אחת אם אין לה צער כלל בשעת תשמיש הרי היא ככל הנשים ולא תלינן בדם בתולים: (ו) **מחמת** תשמיש. והוא שבדקה עצמה כשיעור וסת או כדי שתושיט ידה לתחת הכר או תחת הכסת ותטול עד ותבדוק כדי שיהא בעלה בחשש תלוי אבל אח"כ הרי היא כמעל"ע שבנדה שאינה מטמאה את בועלה ואינה מוחזקת ברואה דם מחמת תשמיש ואינה נאסרת על בעלה כ"כ הראב"ד בס' בעלי הנפש והא דכתב ותבדוק לאו למימרא בדיקת חורין וסדקים שא"א לומר כן כמו שאפרש אבל נקט לישנא דברייתא בפרק כל היד דאדתנן התם נמצא הדם על שלו טמאים וחייבים קרבן נמצא על שלה אותיום טמאים וחייבים בקרבן נמצא על שלה לאחר זמן טמאים מספק ופטורים מן הקרבן איזהו לאחר זמן כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה ואח"כ מטמאה מעל"ע כו' פירש"י אותיום מיד לאחר בעילה לאחר זמן לאחר אותיום ורמינן עלה מדתניא איזהו לאחר זמן ר"א בר צדוק אומר כדי שתושיט ידה תחת הכר או תחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו ופירש"י שתושיט ועודה במטה הא כדי שתרד שעורה רבא הוא ואינה מטמאה את בועלה ושני רב חסדא מאי אחר אחר דאחר פירש"י מאי אחר דקתני מתני' איזהו לאחר זמן כדי שתרד לאו אאחר אותיום קאי דטמא מספק אלא איזהו אחר זמן שהוא אחר אותו שלאחר אותיום שאינה מטמאה את בועלה כו' והא דאמר ר"א בר צדוק ותבדוק מסיק הרשב"א בת"ה בשער הכתמים דתבדוק דקתני לאו דוקא אלא שתקנח והיינו דקתני מתני' עד שתדיח את פניה שא"א לומר דבדיקה ממש בחורים וסדקים דהא גרסי' בפ"ק דנדה (ומייתי ליה רבינו לקמן ס"ס ה') איזהו שיעור וסת משל לשמש ועד שעומדים בצד המשקוף ביאתו שמש נכנס עד הוי וסת שאמרו לקינוח בעלמא ולא לבדיקת חורים וסדקים דא"א לבדוק חורים וסדקים בתוך שיעור וסת ומעתה נמי הא דכתב הראב"ד שבדקה עצמה כשיעור וסת צריכים נמי לפרושי בכה"ג. ותו מסיק הראב"ד וכתב וז"ל וי"א שאין אנו בקיאין עכשיו בשיעורים הללו הלכך כל סמוך לביאה אם בדקה ומצאה דם נאסרת על בעלה והרי היא בחזקת רואה מחמת תשמיש ומסתברא כוותיה עכ"ל ומינה דאם לא ראתה בסמוך לביאה אפילו ראתה כך כמה פעמים אינה נאסרת עליו ומותרת לו לאחר ז' נקיים וכ"כ סמ"ג וס' התרומה ברואה לאחר השיעור המפורש וממילא לדידן דמתמירות בשיעורים מ"מ כשנודע שיצאה מכלל ספק השיעור המפורש דשוב אין לה דין רואה מחמת תשמיש וכ"כ רמ"א ומסיים בה דדינה כמי שאין לה וסת ומתוך המשנה שכתבתי בכאן מפרק כל היד אתה למד דזה שכתב הראב"ד והוא שבדקה כו' לאת שיעור לנמצא על שלה אבל אם נמצא על שלו אף עד שלו בתשובה מ"מ א"צ שיעור ולא סוכרך לפרש והסמ"ג לאחר שכתב שעורה דלאחר תשמיש בבדיקתה כתב וכל שכן אם נמצא על עד שלו כשפירש ממנה: (ז) **משמשת** פעם ראשונה ושניה ושלישית. וכתבו הגהת מיימוני פרק ד' בשם הר"ם מי שראתה דם בשעת תשמיש הרי זו מותרת לשמש כשתטהר פעם שנית ומיהו מיחש חיישינן חדא זימנא אחר ראייתה כגון אם ראתה פעם אחת או פעמים בליל שני של טבילתה כשהגיע טבילה אחרת תפרוש מבעלה ליל שני של טבילתה וא"צ לפרוש ליל שני של טבילה שלישית דכל מידי דלא קבעה וסת לא חיישינן אלא חדא זימנא ע"כ וכתב בתשובת הרשב"א סי' תתל"ע שאם הורגלה לראות סמוך לטבילתה כל שעת תשמיש הראשון וכן עשתה ג' פעמים רצופין לג' טבילות שכל תשמיש ראשון ראתה דם מחמת תשמיש אין לה תקנה לישאר עם בעלה וכו' ובהגהות שערי דורא הלכות נדה באשה שאירע לה שראתה ג"פ כל פעם בביאה ראשונה שאחר לידתה ואח"כ טבלה ושמשה ולא ראתה ולא שאלה ההוראה עד שאירע לה אחר כל לידה ג"פ וכינתים לא ראתה ומסיק שם לסתירה לבעלה כי תלינן הראייה בחולשתה עדיין מכח הלידה שהוכו הצדדים מכח לידה ולכן רואה סמוך ללידה ולא אח"כ ותלינן בלידה כמו שתלינן במכה וכל זה אם כבר עברה ושמשה בין לידות הראשונות שהוחזקו ביאות של היתר אחר ביאות של איסור אבל אם ראתה ג"פ רצופים אחר לידה לא תלינן בלידה אלא צריכה בדיקה בשפופרת ועיין לקמן סעיף ח' וכתב עוד הרשב"א כתבו ב"י סוף סי' קפ"ו דהני ג"פ דווקא שראתה בג"פ רצופים כשור המועד וכחזקת קרקעות אבל כל שפעם כך ופעם כך אין זה חזקה כלל וסת הוא דלית לה וכן נראה מדברי הרמב"ם בסוף הלכות איסות והומר אני דהיינו פרש"י בסמוך על ואם יש לה וסת כו' וע"ש סעיף י': (ח) **אלא** תתגרש. שאסור להשהותה אף אם אינו רוצה לבא עליה דחיישינן שמא יבא עליה דכיון דלכשתטבול ליכא אלא איסור דרבנן דקי"ל וסת דרבנן יוציא דחיישינן משום דאיסור דרבנן הוא קילא ליה ואתי למעבר עליה ועוד כיון דאסורה לו עולמית לפי' רש"י (כדכתב רבינו בסמוך) איכא למיחש טפי דאפילו באיסור דאורייתא חיישינן כדאמרינן בסוף פ"ב דכתובות המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו כ"ש עמו בבית דלא כיון דגיסי בהדי הדדי ומיהו אם רוצה להשהותה ע"י שליש שרי וכו' כ"כ הרשב"א בתשובה סי' תתל"ע וכבר כתבתי דבריו בפ"ק סעיף י"ח וע"ש בדברי רבינו מדיני אשה זו: (ט) **ביצד** בודקת עצמה מביאה שפופרת כו'. וכתב רמ"א דאם עברה ושמשה ולא ראתה מותרת דהשמיש זה שלא ראתה בו עדיף מבדיקת השפופרת פנ"ל ע"כ: (י) **ובתוכה** מכחול כו'. ועד היכן היא מכנסת מכחול זה ביאר הרמב"ם שכתב בפ"ד וז"ל מכנסת השפופרת עד מקום שהיא יכולה ומכנסת בתוך השפופרת מכחול ומוך מונח על ראשו ודוחקת אותו עד שיגיע המוך לצואר הרחם ע"כ וכתב עלה הב"י וז"ל וכן בדין שאם לא יגיע עד מקום שהשמש דם היאך נוכל לומר דכשלא נמצא עליו דם שרגילה לראות בשעת תשמיש מן הצדדין הוא בא ולא מן המקור דהא איכא למימר שאם היתה מכניסתו עד מקום שהשמש דם היה נמצא דם על ראשו הלכך על כרחינו לומר דעד מקום שהשמש דם היא צריכה להכניסו ועד צואר הרחם הוא דישת שמש כמ"ש הוא ז"ל בפ"ה וז"ל צואר הרחם קורין אותו פרוזדור ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות ע"כ: (יא) **ואם** יש לה וסת. פירש"י ואם יש לה וסת לקלקול הזה שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש אלא לפרקים תולה בוסתה ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת וכתוב בתוך תשובת הרשב"א תשובה למהר"ם על אשה שראתה דם מחמת תשמיש ולאחר אני שנה חזרה וראתה מחמת תשמיש אתתא שריא לגברא שהרי לא קבעה בג' וסתות שוים ולא בדילוג מיהו חוששת לאחרון פ"א כדתניא היתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה ליום כ' זה וזה אסורים כגון זאת האשה כשיגיע אני שנה מיום ראיית דם האחרון שראתה אסורה עונה אחת ותו לא חיישא דכל מידי דלא מקבע בתלתא זימני מעקר בחדא זימנא ואם קבע וסת לראיית דם מחמת תשמיש ג' זימני וסת שוה מותרת לשמש בין וסת לוסת אך ימי הוסת פורשת עד שיעקר ג' פעמים דאמרינן עלה בפ' תינוקת ואם יש לה וסת תולה בוסתה פי' שמשמה כל החדש ולא ראתה בו מחמת תשמיש אלא יום י' ויום כ' ויום ל' הרי קבעה לה וסת מיום ליום תולה בוסתה שלא לשמש בחודש השני בעשרה בו וביום כ' וביום ל' ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת ע"כ ועיין לעיל סעיף ז' ולהרמב"ם והרמב"ן והרשב"א והטור פירוש אחר בהא דאם יש לה וסת שכתבו שאם שמשה סמוך לוסתה אנו תולין ראייתה בוסתה ולא חשבינן לה רואה מחמת תשמיש ע"כ ועיין עוד בסעיף דלקמן: (יב) **ואם** יש לה מכה וכו'. וכתב רמ"א משמע מפסקי מהרא"י סימן מ"ד והגהות ש"ד דוקא באשה שיש לה וסת ואז יכולה לתלות שלא בשעת וסתה במכתה אע"פ שאינה יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם וכתב עוד דבמרדכי והגהת מיימוני פרק י"א מהלכות א"ב משמע אם אין לה וסת קבוע ואלא ספק אם הדם בא מן המקור או מן הצדדין תלינן במכה מכח ספק ספקא ספק מן הצדדין או מן המקור ואת"ל מן המקור שמא הוא מן המכה אבל אם ידוע שבא מן המקור אע"פ שיש לה מכה במקור אינה תולה במכה אם אין לה וסת קבוע אא"כ יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם וכתבו הגהת מיי' דבשעת וסתה אפילו יודעת בודאי שהמכה היא מוציאה דם אינה תולה דאם לא כן לעולם לא תהא טמאה וכתב רמ"א שכן הדין באין לה וסת ומשלשים יום לשלשים יום וכתבו עוד הגהת מיימוני דמיהו בכתמים תולה בה ולענין שלשה ימים ראשונים דימי הספירה עיין סעיף כ"ב ועיין לעיל סעיף ו' דתולה במכה דלידה ובפרק הרואה כתם סעיף כ"ג כתבתי בשם הרשב"א באיש שיוצא דם ממנו דרך פי האמה ושמש שהאשה תולה בו: (יג) **ונאמנת** האשה לומר כו'. וכתב רמ"א בשם מהרי"ו סי' כ"ה שכן אם אומרת ברי לי שאין דם זה בא מן המקור נאמנת וטהורה וכתב בתשובת מהרא"י סי' מ"ו על דבר טהרת אשתך אשר כתבת שיש לך הוכחה שיש לה מכה אך שאין ידוע אם מוציאה דם [וכו'] וכל זמן שהיא בודקת בכל החורים והסדקים אינה מוצאה אותן כתמים ושערות דקות אלא בזה המקום נראה שרצונך לומר במקום א' מוצאה לעולם א"כ אם אותו המקום בצדדין קצת יש סברא לטהר דמוכח דמן הצדדין מן המכה בא דלכאורה פתח החדר לפרוזדור באמצע פרוזדור הוא ובבדיקת שפופרת אומר תנא דברייתא אם נמצא דם בראשו של מכחול בידוע שהוא מן המקור ואם לאו בידוע שהוא מן הצדדין משמע שאם ידוע שנמצא לצדדין טהורה וא"כ בנדון דידן שבכמה פעם אינה מוצאה רק במקום א' מן הצד יש הוכחה דלאו מן החדר בא אלא מן המכה שבצדדין וכ"ש אם מרגשת בשעת בדיקה כשהיא נוגעת בצד המקום ההוא שהוא כואב לה קצת ובשאר חורים וסדקים אינה מרגשת כאב

מעדני יום טוב

דספייה דכתובות אינה בעילה גמורה שתתעבר בה כבשאר ביאות. תוס': [ע] **ואע"פ** שאין לה טענת בתולים. זהו לפי גירסת הרי"ף שכתב רבינו בפ"ק דכתובות ס"ס כ"א וכ"ש לגירסת רש"י שהסכים בה רבינו דלאותה גירסא יש לה טענת דמים: [פ] **רבי** ינאי ערק. כלומר היה פורש אחר שבעל בעילת מצוה או היה בורח מלהורות בה היתר אחר בעילת מצוה. ב"י סי' קצ"ג: [צ] **וישבה** לה נגיסה. כלומר מן הצד מרוחקת שכן הוראת שם נדה שהיא כמנודה ומרוחקת כדפירש רש"י בסוף פירקין והרמב"ן בפירושו על התורה בפרשה תזריע וגם בפרשה ויצא בפסוק כי דרך נשים לי. הביא ברייתא שזה לשונה תלמיד אסור לשאול בשלומה של נדה ר' נחמיה אומר אפי' הדיבור שהוא יוצא מפיה הוא טמא א"ר יוחנן אסור לאדם להלך אחר הנדה ולדרוס את עפרה שהוא טמא כמת כך עפרה של נדה טמא ואסור ליהנות במעשה ידיה ע"כ: [ק] **שהדעת** מכרעת עליהן גרסי'. וכן העתיק הב"י: [ר] **ת"ר** נשאת כו'. וכך היא הגי' ברי"ף פ"ב דשבועות אבל בגמרא לא גרס נשאת אלא לאחר כו' ולאיתי בהגהת שערי דורא הלכות נדה שכתב בשם רבינו חננאל שלא באו חכמים להצריך בדיקת שפופרת אלא באשה שמיד אחר נשואיה נתקלקלה ג"פ ולא היה לה ביאות של היתר דאמרינן בברייתא נשאת וראתה מחמת תשמיש כו' משמע שאם הורגלה בכוחות דאיסורא וסיפירא תו לא מיתסרא לבעלה אפי' בג' ביאות של איסור ע"כ ומ"מ מסיק דלא סמכינן עליה: [ש] **ותנשא** לאחר. פירש"י דתלתא זימני בעינן לחזקה כרשב"ג כו' ואע"ג דבהך ברייתא קתני בגמרא דברי רבי לאו אכולה ברייתא קאי אלא אסיפא דנאמנת אשה לומר מכה כו' בלחוד קאי. הר"נ אבל התוס' כתבו דר"י מפרש אפי' רבי מודה ברואה מחמת תשמיש דבעי ג' זימנין לאחזוקה דומיא דהך דלעיל (בגמרא פ' דלעיל דף ס"ג) דאמר לימים ב' ולמה שלא מנו חכמים ג' כגון אכלה שום או פלפלים אפילו לרבי בעי תלת זימני ע"כ: [ת] **שפופרת** של אבר ופיה רצוף לתוכו. שלפי שהוא של אבר יכול להיות פיו רצוף לתוכו משא"כ בשפופרת של עץ או של קנה שאין יכול להיות פיו רצוף לתוכו ויסרטע לה ומוציא דם כך נ"ל לפרש וכן מבואר בב"י סי' קפ"ז דמשמע דשפופרת של עץ וקנה מפני שאינם חלקים ברחם הוא דלא כמו שנראה מדברי רמ"י ז"ל דשל עץ וקנה מסרטין בעצמם לפי שאינם חלקים וזה אינו כראה לעין שהרי יכולין להחליק העץ ברהיטני עד שיהיה חלוק מאד: [א] **ובתוכה** מכחול וכו'. שמאחר שהיא למודה לראות ע"י אבר תשמיש ג"כ תראה ע"י מכחול ואם לא המכחול תוך השפופרת כשהיה יוצא מלוכלך בדם לא היינו יודעים אם הדם ההוא בא מן המקור או מן הצדדים וכשהוא תוך השפופרת אם ימצא בו דם ודאי מן המקור הוא ולא מן הצדדים שהרי השפופרת היתה מפסקת בינו לצדדים. ב"י: [ב] **ומוך** על ראשו. לפי שדם כל שהוא ניכר במוך ואינו ניכר בעץ ועוד כדי שראש המכחול לא יסרט ויוציא דם. ב"י: [ג] **ואם** לאו בידוע שהוא מן הצדדים. ואיכא למידק הא איכא למיחש שמא מן המקור הוא רגיל לבא ומה שלא נמצא דם על ראש המכחול מפני שלא היה עב כמו השמש שאין כל האצבעות שוות או מפני שלא הכניסתו בכח שאין כל הכחות שוות כדאיתא בגמרא וכמו שאכתוב בסמוך וי"ל דלא אמרינן אין כל האצבעות שוות או כל הכחות שוות אלא להקל ולא להחמיר וטעמא משום דרוב נשים אינן רואות דם מחמת תשמיש הלכך כל מאי דמצינן למתלי בה דהיתירא שלא להוציאה מכלל שאר נשים תלינן כיון דאיכא רגלים לדבר שהרי נבדק ולא נמצא דם על ראש המכחול. ב"י: [ד] **ונאמנת** אשה כו'. אע"ג דבגמרא בברייתא קתני בהא דברי רבי הא לא פליג עליה רשב"ג אלא לענין דם עצמו ס"ל מקור מקומו טמא ותו קתני דרבותינו העידו על דם המכה הבא מן המקור שהוא טהור וכבר מן דין הא כתבתי לעיל בר"פ האשה דרבינו כתב בפרק אלו מגלחין בשם רש"י ורשב"ם דהלכה כרבי אפי' לגבי רשב"ג אביו אלא שכתבתי שבפ' נערה לא כתב כן: [ה] **דומיא** דאידך פירכא כו'. שאכתוב לקמן בסמוך: [ו] **ומשני** לפי שאין כל האצבעות שוות. דהשתא מותרת בלא בדיקה מטעם ספק ספיקא שמא לא בא דם מן המקור אלא מן הצדדים ואפי' בא לראשון מן המקור שמא לא יבא לבעל שני דאין כל האצבעות שוות אבל אם היתה בודקת לראשון ותראה דם בראש המכחול שעכשיו נתברר שמן המקור בא לא תהא מותרת לשני מטעם שאין

כלל

שני. (יד) והוא הדין נמי אי בעיא לבדוק בביאה רביעית של בעל ראשון שריא ליה אלא עצה טובה קמ"ל דמוטב שתתגרש ותינשא לשני. [ו] ולא תצטרך בדיקה. כתב הראב"ד ז"ל ועכשיו אין אנו בקיאין בבדיקה. ועוד שאפי' ידוע שבא מן הצדדין הרי גזרו בנות ישראל *על כל רואה [טיפת דם] כחרדל שיושבת עליו שבעה נקיים. (טו) ואין דבריו נראין להחמיר אדם מדעתו ולהוציא אשה מבעלה דמה בקיאות שייך בבדיקה זו לראות אם הדם הוא בא מן המקור או מן הצדדין. וגם רב אלפס ז"ל הביא בהלכותיו שסומכין על בדיקה זו לעשות מעשה. ומה שכתב שגזרו בנות ישראל על כל רואה [טיפת דם] כחרדל שיושבת עליו שבעה נקיים אפילו ידוע שבא מן הצדדין לא ידעתי אנה רמוזה גזירה זו בהש"ס. [כחרדל] רבי זירא הוא דאמר בנות ישראל החמירו על עצמן שאם רואות [טיפת דם] כחרדל יושבות עליו ז' נקיים. אבל אם היה ידוע שבא מן הצדדין בזה לא החמירו לטמאות דם המכה. ואין לנו אלא מה *שמוצאין בהש"ס אם אדם חשוב מרוב ענותנותו ופרישותו מחמיר על עצמו [illegible] יעשה מדת פרישות לעצמו. אבל לא ניתן ליכתב בספר להורות בו לדורות הבאים. כי מצינו הרבה בהש"ס שהתירו חכמים לתקנת עגונות והקילו מאד. כל שכן שלא יורה אדם להחמיר מדעתו אם לא שיביא ראיות ברורות מן הש"ס. גם הרמב"ן ז"ל כתב דעכשיו אין תולין במכה שהרי אף בבתולה חזרו ונמנו שיהא בועל בעילת מצוה ופורש ואין לך מכה גדולה לתלות בה יותר ממכת בתולים וכדתנן בית הלל אומרים *לאחר מכאן. ועוד שאם אתה אומר כן [ח] אף אתה צריך לבדוק אם נשתנה דם מכתה מדם ראייתה ועכשיו אין אנו בקיאין במראות הדמים לידע אם נשתנה אם לאו. ולפי מה שפירשתי לעיל טעם חומרא זו והוא דבר פשוט בידוע שאי אפשר להיות בענין אחר אין ראייתו מדם בתולים כלום ועוד אין ראייה מאותה פרישה [illegible]. [ט] ומצינו שהקילו בה חכמים הרבה [illegible] עד שתתחזק בג' אצבעות ובכתות אולי לא תצטרך בדיקה [י] כל שכן אחר שתגרשה לכך שהיא צריכה בדיקה שלא נחמיר עליה לבטל בדיקתה מראיות גרושות שאין בהן ממש. והא דקאמר שצריכין אנו לבדוק אם דם מכתה משונה מדם ראייתה ואין אנו בקיאין [illegible] שתבדוק בג' אצבעות ובכתות אם תולין לא תצטרך. ואם יש לה מכה תולין לעולם *להקל בוססה ואינה צריכה בדיקה. [כ] גם אם יש לה מכה תולין לעולם במכתה [illegible] ע"פ [illegible] שהראתה לנו דם ראייתה קודם [illegible] [ל] [או] על פי עצמה. אבל *אם בפסח קודם שנודע לנו על פי עצמה [illegible] לראות אם מדם שהיא רואה עדיין שלא בשעת תשמיש [illegible] ואם לא נידע אם הם דומים זה לזה. אע"פ שאינו בקי בחילוקי מראות דמים טהורין וטמאין. בשני דמים שלפניו יוכל להבחין אם הם שוין או משונין במראיתן. וכ"ז שלא יתברר לנו שהם משונים [מ] מן הסתם אנו תולין בדם מכתה (טז) (יז) [נ]: ד (יח) אמר רבא תבעוה ונתפייסה (יט) צריכה לישב שבעה נקיים לא שנא גדולה ולא שנא קטנה. (כ) דחיישינן שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו. (כא) וצריכה לישב ז' נקיים [ס] חוץ מן יום התביעה. ויש מן הגדולים שכתבו שאינה צריכה לא [ע] הפסק טהרה ולא בדיקה כלל בימי הספירה לא בתחלתן ולא בסופן. אלא כל שהמתינה ז' נקיים בתר התביעה הרי היא טובלת וטהורה. שהרי זו לא ראתה כלום אלא חשש ראייה בעלמא. ולא הוחזקה מעיינה פתוח להצריכה בדיקה. וסעדו את דבריהם מעובדא דרבינא. דאיעסק לבריה [פ] בי רב חביבא ואמר ליום פלוני נכתוב כתובה. ואיעכב שבעה יומי בתר ההוא יומא. ואתא ואמר ליה מאי טעמא עבד מר הכי. ואז אמר לו מאי טעמא עבד "מר הכי. ורב חביבא לא טוה לבדוק את בתו כי היה סבור דרבא לא אמר אלא בגדולה אבל בתו שהיתה קטנה לא היתה צריכה לישב ז' נקיים ואעפ"כ כנסה. ואינה ראייה כלל דא"כ אפי' ישיבת ז' אין כאן כלל ומה הועלת יש בהמתנת שבעה ימים. כיון דרב חביבא סבר דבקטנה לא חיישינן לחימוד. אלא ה"ג בסיפרי אשכנז אמר ליה לכתוב כתובה אמר ליה ליפטר מר עד הרבע אחרינא. אמר ליה אמאי א"ל לא סבר לה מר להא דרבא תבעוה לינשא וכו' והודיעו שאין חילוק בין קטנה לגדולה. [צ] ואז הפרים בתו כל שבעה קודם החופה. ויש מן הגדולים שכתבו [ק] שאינה צריכה הפסק טהרה אבל בדיקה כל שבעה צריכה. (כב) ולדעתם אני מסכים דחיישינן בכל יום שמא תראה. דיותר שהיא קרובה לזמן החופה יותר לבה הומה ומשתאה. ותדיר חיישינן שמא מחמת חימוד תראה. ולכך הזכיר רבא בדבריו ז' נקיים [ר] לא מחמת חומרא דרבי זירא אלא אפי' קודם שנהגו חומרא דרבי זירא. דבימי רבא [ש] לא פשטה חומרא דרבי זירא בכל מקום. [ת] כדקאמר ליה רבא לרב פפא אמינא לך איסורא ואת אמרת לי מנהגא היכא דאחמור אחמור והיכא דלא אחמור לא אחמור. [א] אלא שבעה נקיים דקא אמר רבא שיהו נקיים בבדיקה. דבכל יום חיישינן שמא מחמת חימוד תראה [ב]:

ה [דף סח ע"ב] מתני' הזב והזבה שבדקו עצמן יום ראשון ומצאו טהור וביום השביעי ומצאו טהור ושאר כל הימים *לא בדקו ר' אליעזר אומר הרי הן בחזקת טהרה. רבי יהושע אומר אין להם אלא יום ראשון ויום ז' בלבד רבי עקיבא אומר אין להם אלא *שביעי בלבד: גמ' תניא רבי יוסי ורבי שמעון אומרים נראין דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע ודברי רבי עקיבא מדברי כולן (כג) [ג] אבל הלכה כר"א. איבעיא להו זב וזבה שבדקו עצמן יום ראשון ויום ח' ומצאו טהור ושאר הימים לא בדקו [דף סט ע"א] לר"א מהו. תחלתן וסופן בעינן והכא תחלתן איכא וסופן ליכא או דלמא תחלתן אע"פ שאין סופן. רב אמר היא היא תחלתן אע"פ שאין סופן. ורבי חנינא אמר תחלתן וסופן בעינן. והכא תחלתן איכא וסופן ליכא. (אמר רבי ירמיה) אמר רב ששת אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב נדה שהפרישה בטהרה בשלישי שלה סופרתו למנין ז'. נדה למה לה ספורין אלא אימא זבה. א"ל רב ששת לרבי ירמיה בר אבא רב כבותאי אמרה לשמעתא דאמרי יום שפוסקת בו סופרתו למנין ז'. אמר ליה כי קאמר רב לבר משלישי. פשיטא. לא צריכא דלא בדק יום ראשון אלא עד יום ז'. התם קמשמע לן תחלתן אע"פ שאין סופן. והכא קמשמע לן סופן אע"פ שאין תחלתן מהו דתימא תחלתן הוא דאיתחזוק אוקמינהו בחזקת טהרה אבל סופן לא. קמ"ל. ופסק הראב"ד ז"ל דהלכה כרב משום דרב ששת ורבי ירמיה שקלו וטרו אליביה אלמא סבירא להו כוותיה. ועוד מדפריך עליה מברייתא דטועה דבפ' המפלת (דף כט:) ושני לה לאו מי אוקימנא כרבי עקיבא דאמר בעינן ספורין בפניו ומנא תימרא דלרבנן לא בעינן ספורין בפניו. דתניא טועה

הגהות הב"ח א גזרו בנות ישראל על כל רואה טיפת דם כחרדל: ב ואין לנו אלא מה שאנו מוצאין בהש"ס אם אדם חשוב מרוב ענותנותו ופרישותו: ג תולין לעולם נוסחה להקל ואינה כצ"ל: ד אבל מן הסתם קודם שנודע: ה ואז אמר לו מ"ט עבד הכי כצ"ל ותיבת מר נמחק: ו ושאר כל הימים שבינתים לא בדקו: ז אלא יום שביעי בלבד:

רש"י שתתחזק בשלש אצבעות: צריכה לישב ז' נקיים. שמא מחמת תאות חימוד ראתה דם: איעכב. ז' יומי בתר יומי שנתפייסה לינשא: איסורא. דאפילו היכא דלא אחמור תשב על כרתה מן התורה: מתני' הזב והזבה. שפסקו והתחילו לספור ז' ובדקו יום ראשון ושביעי כו': גמ' לר"א. דמכשיר בבדיקת שביעי עם הראשון: מהו. דלר' יהושע ודאי אין לכן אלא שמיני בלבד דאע"ג דתליה מלתיה בבדיקה ומונה ימים הבדוקים אפי' מסירוגי' ה"מ בראשון ושביעי דהוו לאיצטרופי לחד מנינא אבל שמיני לאו מסדר ספירת הראשון הוא ולא מצטרף ולר"ע נמי אין לו אלא שמיני בלבד שמא ראה בינתים ומכאן ואילך צריך לספור ששה אלא ר"א מי מחזקינן כל שבעה בטהרה משום בדיקת ראשון דהוו תחלתן בטהרה או לא: היא היא. טהורין: כבותאי אמרה לשמעתיה. בפ' בנות כותים: דלא בדקה עד שביעי. דלא הוי תחלת ימי ספירה בטהרה דלא בדקה בראשון משהפרישה בבין השמשות של שלישי לזיבה שראתה בו ביום עד שביעי לספירתה ותרי קולי אשמועינן רב בספירה: התם. דאמר רב לעיל דמטהר"א בבודקת ראשון ושמיני אשמועינן תחלתן אע"פ שאין סופן: והכא אשמועינן סופן אע"פ שאין תחלתן. דמשום בדיקת שביעי מחזקינן כל ששה לפניו בטהרה הואיל ופסקה בשלישי ומיהו הפרשה בטהרה בעינן דמשהוחזק מעין פתוח ליכא לאחזוקי בטהרה עד שתבדוק ותמצא שפסק כדאמרינן במתני' הפרשה בטהרה בעינן:

מעדני יום טוב

שאין כל האצבעות שוות כלכד ב"י בשם סמ"ג: [ז] ולא תצטרך בדיקה. ותו פריך בגמרא ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי לפי שאין כל הכתות שוות ופרש"י ותבדוק בביאה ראשונה של בעל שלישי משכא עליה פעם אחת לא תשמש שניה בלא בדיקה שהרי הוחזקה בג' אצבעות ומשנינן אין חזקת ביאה אחת חזקה דאין כל הכחות שוות ושמא בעילה זו היתה בכח מרובה הלכך עד שתתחזק בג' ביאות לכל אחד ואחד והדר מיבעי בדיקה לביאה רביעית של בעל שלישי: [ח] אף אתה צריך לבדוק אם נשתנה כו'. וכדקתני ואם היתה דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה. הר"ן: [ט] ומצינו שהקילו בה כו'. וז"ל הר"ן דהא ר"י ור"ל ושמואל כולהו ס"ל דבועל בעילת מצוה ופורש וברואה מחמת תשמיש שקלו וטרו כולהו דהא שמואל הוא דאמר ספופרת כו' ור"ל בעא מיניה מדר"י ותבדוק וכו' אלמא לא דמו אהדדי: [י] כ"ש כו'. שלא נחמיר לבטל בדיקתה כיון שקודם לכן הקלנו להתירה אף בלא בדיקה: [כ] גם אם יש לה מכה תולין גרס. וכך העתיק הב"י: [ל] או ע"פ עצמה גרס. כך נ"ל והטעם שהיא נאמנת לפי שהתורה האמינתה דכתיב וספרה לה לעצמה וכמ"ש בשם הרשב"א בס' ד"ח בספ"ב: [מ] מן הסתם אנו תולין כו'. וז"ל הרשב"א לפי שהאשה בחזקת טהורה עומדת עד שתראה ודאי כל שיש לה לתלות תולה והר"ן דקדק כן מלשון הברייתא דאל"ה לתני הכי אם יש לה מכה רואין אם דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה ואי לאו תולה אלא ש"מ דמסתמא תולה: [נ] גרסי' בגמרא הכיא דאתאי לקמיה דרבי א"ל נאבדן ז"ל בעתה וכו' אכתוב בס' ד"ח וגם הטעם למה השמיט רבינו הא דא"ל יוסף אמר רב יהודה אמר רב התקין ר' בשדות כו' וכתוב לקמן בדברי רבינו בסוף סימן ו': [ס] חוץ מן יום התביעה. מדנקט רבא ז' נקיים דאי יום התביעה מן המנין אין כל הז' נקיים ב"י ר"ס קצ"ב: [ע] הפסק טהרה. שיתבאר בסימן דלקמן: [פ] בי רב חביבא. ובגמ' רב חנינא אבל בר"ן גם הרשב"א בת"ה כתבו רב חביבא: [צ] ואז הפרים כו'. הגמרא לא חש לפרושי וכ"כ הר"ן: [ק] שאין צריך הפסק טהרה. משום דרואה מחמת חימוד מועטת הוא ובודאי שהפסיקה בטהרה ומיהו כיון דנקיים בעינן צריכה בדיקה בתחלתן ובסופן והכי מוכח ההוא עובדא דרבינא כו' כ"כ הר"ן והב"י העתיק דבריו בתחלתן או בסופן וכן נראה מהרא"ה שהביא מעובדא דרבינא שמיטת שלא נבדקה בתחלה כלל: [ר] לא מחמת חומרא דרבי זירא. דאי משום חומרא דרבי זירא היה צריך ג"ב הפסק טהרה: [ש] לא פשטה כו'. ותמיהני דבהלכות מקואות בס"ם ל"ו כתב רבינו דפשטה בימי רבא וכן מוכרח שם מהגמ' וצ"ע: [ת] כדקא"ל רבא לרב פפא. בגמרא לעיל מהא דתבעוה דדרש רבא קשתה שני ימים (וראתה בימי זוב) ולשלישי הפילה תשב ז' נקיים קסבר אין קשוי לנפלים ואין פתיחת הקבר בלא דם וא"ל רב פפא לרבא מאי איריא קשתה ב' ימים אפי' משהו בעלמא דהאמר ר' זירא בנות ישראל החמירו כו' והדר ליה רבא אמינא לך איסורא כו': [א] אלא ז' נקיים דקאמר רבא כו'. כלומר כיון דלאו משום חומרא דר' זירא נגע בו וגם אינה בודאי ראתה א"כ ז' נקיים דקאמר למה אלא שיהו נקיים בבדיקה כו': [ב] גרסי' בגמ' אמר רבא אשה לא תחוף כו' וכתבו רבינו בהלכות מקואות: [ג] אבל הלכה כר"א. ובפ"ק דף ו' דאין למדין הלכה מפי הגמ' רבינו כתבו בפ' יש נוחלין מ"מ הא רב ורבי אזלי בשיטתיה לקמן ועוד לעיל התם פסק בגמ' כוותיה

דברי חמודות

כ"ל שיש הוכחה שמן המכה בא ע"כ: (יד) וה"ה נמי אי בעיא כו' שריא ליה. וכתבו הגהת מיי' בסוף הל' איסורי ביאה שבא מעשה לפני ר' יעקב והתיר בבדיקת שפופרת וכתבו עוד דע"י בדיקת שפופרת אפילו לבעל נפש ראוי לסמוך ושכתוב בתשובת ריצב"א אם היא מצטערת בשעת תשמיש וקשה לה מאוד נראה קצת כי חולי ומכה יש לה ויש לסמוך על הבדיקה אף לפי' הקונטרס ע"כ: (טו) ואין דבריו נראין להחמיר וכו'. וכ"כ רמ"א דאף בזמן הזה יש לסמוך אבדיקה זו: (טז) גרסי' בגמ' הכיא דאתאי לקמיה דר' א"ל נאבדן ז"ל בעתה אזל בעתה ונפל ממנה חררת דם אמר ר' נתרפאה זאת וכתבו הרמב"ן בהלכותיו וכתבו הטור בשמו ושכתב עוד דאם חזרה וראתה דם מחמת תשמיש אפילו פעם אחת בידוע שלא עלתה לה רפואה ושכתב עוד דהאידנא אין מתירין אותה לאחר שראתה דם ע"כ וכבר כתבתי בסעיף דלעיל דאנן סמכינן אבדיקה אבל מיהת בהא דבעתה כתב הב"י דלכך השמיטו שאר הפוסקים דין זה דס"ל בהא כהראב"ד שכתב שהרפואה זו שאמרו בה חכמים שמבעתין אותה אין אנו בקיאין במראה ובין לא הפילה אסורה לכל אדם מיהו אין מוציאין אותה מבעלה אחר רפואה זו עד שתבעל ותחזור לקלקולה ע"כ וכתוב בס' התרומה שאם תראה להתרפאות צריכה שתתרפא קודם שתתחזק אבל אחר שתתחזק נ"ע אם תוכל לסמוך על רפואה לשמש אח"כ אפי' אם הוא רופא מומחה וכתבו הגהת מיי' בשם ריצב"א שאם א"ל הרופא שנתרפאת משמשת על סמך דבורו אם הוא ישראל כדאמרינן בירו' נאמן הרופא לומר קמיע זו מומחה ורפאתי בו ג"פ אע"פ שיש לדחות דההוא איירי שידענו שריפא בו פעם ראשונה מ"מ דעתי נוטה להתיר בכל ענין אבל אין בידי להתיר ע"פ דבור עובד כוכבים אפילו ברופא דלא מרע נפשיה דקרינן בהו אשר פיהם דבר שוא ומיהו אם תראה האשה שפסק דם ושתה נראה לה שהוא ע"י רפואות וניכר שהועילו נראה דיש לסמוך אף על שעובד כוכבים כי לדבר זה יש לה רפואה כי ההוא דהפילה חררת דם וא"ר נתרפאת זאת עכ"ל ותו בגמ' הכיא אתתא דאתאי לקמיה דמר שמואל א"ל לרב דימי בר יוסף זיל בעתה אזל בעתה ולא נפל מינה מידי אמר שמואל זו ממלאה וטופלת היא וכל הממלאה וטופלת אין לה תקנה ופירש"י ממלאה ונופלת מתמלאת דם וטופלת בשעת תשמיש ע"כ והא דאיתא בגמרא דהכיא דאתאי לקמיה דרבי יוחנן דכל אימת דהות סלקא מטבילת מצוה הות קחזיא דמא כו' עיין בפרק דלעיל סעיף ט"ז והא דהתקין ר' בשדות דאיתא הכא בגמרא כתב רבינו לקמן סעיף ו' ע"ש: (יז) כתב הרשב"ן אשה שיש לה מכות ופצעים שהמים הקרים מזיקין לה יעשו לה תקנה לטבול וכמו שהיו עושים לכ"ג ביוה"כ עששיות של ברזל ואם א"א בתקנה זו תלא מתחת בעלה כדי שלא יתבטל מפריה ורביה כדין אשה שרואה דם מחמת תשמיש שכתבו המפרשים שצריך לגרשה אם אין לו אשה אחרת ועיין לעיל סעיף ז': (יח) אמר רבא תבעוה לינשא כו'. וכתב בתשובת הרשב"א שנמצא בגליוני הצרפתים שמחזיר גרושתו צריכה להמתין שבעה נקיים והוא מובן כדברי קדמונינו ז"ל עכ"ל: (יט) צריכה לישב שבעה נקיים. ואם עבר וכנסה תוך זמן זה דינה כדין חתן שפירסה כלתו נדה שנתבאר בפ"ק דכתובות סי' ח' ע"ש: (כ) דחיישינן שמא מחמת חימוד ראתה כו'. ולא הרגישה בו ואפילו בדקה ולא מצאה מתוך שהוא דם מועט ביותר חוששים שמא נאבד הר"ן וכ"כ הטור וכתב ב"י שכ"כ רשב"א ושהוא פשוט דאל"כ לא סיה רבא סותם דבריו לומר צריכה לישב שבעה נקיים דמשמע דלית לה תקנה אלא בכך: (כא) וצריכה לישב שבעה נקיים. חוץ מן יום התביעה ומונים אותם משעה שהיא סומכת בדעתה ומכינה עצמה לחופה אע"פ שלא נתקדשה עדיין והכי משמע ביבמות בפ' החולץ דאמרינן התם רב כי אקלע לגרדשיר אמר מאן הויא ליומא כו'. ואקשינן והאמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים ופרקינן שאני רבנן דאודעי מודעי להו אלמא משעה שהיא סומכת שתנשא נותנת דעתה ומחמדת ע"כ וכתב המרדכי בפ"ב דשבועות שהרמב"ן דקדק מלשון רשב"ם בההוא עובדא דרבינא דבסמוך דאם דחו הנשואין מחמת איזה סיבה אע"פ שישבה שבעה נקיים צריכה לחזור ולישב שבעה נקיים כשיתפשרו וישלימו יחד ודעתו לעשות הנישואין משום דכיון שדחה הנשואין לא מסקא אדעתא דהנך שבעה נקיים וכתב מהרי"ק בשורש קנ"ע שבדבר זה נפל מחלוקת בין בעלי תריסין היכא דנדחו הנשואין יום או יומים אם צריכה לחזור ולספור שבעה נקיים מיום אותה תביעה והכריע הוא כדברי האוסרים ומצריכים לחזור ולמנות אע"פ שבדקה עצמה תמיד והוכיח כן מלשון הכתוב במרדכי בענין זה באורך וגם מדקאמר כשיתפשרו וישלימו וכו' שהוא מיותר אלא דאתא לאשמועינן דלא תתחיל למנות השבעה נקיים עד אחר שיתפשרו וישלימו ומכל וכל דאז מסקא אדעתא ולא מקמי הכי ואפי' ספרה ובדקה לא מהני לה טעמא משום דחיישינן לחימוד כל שעתא ושעתא היכא למיחש דלמא השתא חזיא ולאו אדעתה הילכך בעינן דיהבא אדעתה ומסקא טובא ע"כ וכתב רמ"י ז"ל וכ"ל דאפילו לא נדחה הזמן אלא נתחלף החתן וכמעשה שהיה שהעמידו את החופה וסירב החתן ולא רצה ללכת לחופה מחמת שלא השלימו לו נדוניתא ובא מתוך כך לריב ולקטט ובתוך כך אמרו לאחר שיקח הוא הנדוניא וילך תחת החופה מיד ונתרצה האחר ואמרו הדבר לכלה ונתרצית גם היא ומיד באותה שעה הוליכום לחופה והכניסום לאותה החופה המוכנת ועומדת היתה והכלה כבר היא ישבה שבעה נקיים והיתה מוכנת לטבול באותה לילה לחתן הראשון ואמרתי שצריכה לישב שבעה נקיים אחרות לחתן זה כי אמרתי נתחדש החימוד והימים הראשונים יפלו ואין להם עסק לזה החתן וצריכה שבעה נקיים מחדש כן נ"ל עכ"ל וכתבו הגהות מיי' בפרק י"א פירש רשב"ם דבעינן שבעה נקיים סמוך לבעילת מצוה וכן כתב הרוקח בשם אביו וכל רבותיו וכ"כ הר"ם ז"ל וכתבו עוד דאם טבלה אחר ז' נקיים ולא נבעלה צריכין לבדוק בכל יום עד שתבעל דלעולם משתבעוה לינשא איכא לספוקי דילמא חזיא מחמת חימוד עד שתבעל ע"כ ופי' הב"י דהיינו לכתחילה כו' כמ"ש בסעיף דלקמן וכתב רמ"א שהמנהג לטבול הכלה ליל ד' אע"פ שלא תבעל קודם מוצאי שבת אבל אין להרחיק הטבילה מן הבעילה יותר מזה ואם לא תיבעל במ"ש יש לה לבדוק וכו' כדלעיל וכתב עוד בשם הגהת שערי דורא שכל חתן ישאל לכלה קודם שיגע בה אם שמרה שבעה נקיים: (כב) ולדעתם אני מסכים דחיישינן בכל יום וכו'. וכתב הב"י דמ"מ לא מסתבר דיחמיר טפי מרואה ודאית דיתבאר בפרקין סי' דלקמן שאם לא בדקו בכל השבעה אלא פעם אחת דבדיעבד סגי לה ואע"פ שכתב שמא בכל יום הראה כו' לא מסתבר להחמיר בה יותר מרואה ודאית ע"כ וכ"כ עוד הב"י בהא שבסעיף דלעיל דמצריכים בדיקה אחר הטבילה בכל יום עד שתבעל דבדיעבד בבדיקה אחת תוך שבעה סגי לה דלא מחמרינן בה בדיעבד טפי מנדה ודאית ע"כ וכתב רמ"א לדבריו בהגהותיו לפסק הלכה ואע"פ דגבי נדה ודאית מסיק הש"ע בסי' קצ"ו דאין להקל אלא צריכה שתבדוק ביום הראשון מהשבעה וביום השביעי ואפי' בדיעבד קאמר וכמו שאכתוב בס"ד בסעיף כ"ט מ"מ הכא שאני וקא סמך אהנך רבוותא דמתירים אף התם: (כג) אבל הלכה כר"א. וכתבתי במיי' דאע"ג דאין למדין הלכה מפי הש"ס הכי אפסיק הלכתא כוותיה בגמ' פ"ק דף ז' וזה טעמו של הסמ"ג דכשפסק הלכה כמותו לא הביא להך ברייתא לראיה לו אלא הא דהפסיק בפ"ק בגמ' כוותיה ובריש פרק בנות כותים אמרינן צריכין שיהיו אלו הימים ז' רצופים והכי תניא נמי הכא בגמ' א"ל ר"א לרבי יהושע לדבריך אתה מונה בסרוגים והתורה אמרה אחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם ופולטת נמי סותרת אלא שאינה סותרת רק יום אחד וכן כשהאיר יום ז' שוב אינה סותרת ע"י פליטת ש"ז כגון ששמש ע"י שטעתה במנין וטבלה אבל ראיית דם סותרת אפילו בסוף יום השביעי וכל הימים הראשונים יפלו וצריכה לחזור ולמנות ז' נקיים וכתב בתרומת הדשן הא דכתב בספר התרומה ובמרדכי ובהגהת מיי' פ"ט מייתי לה דג' ימים של ספירת ז' נקיים צריכים להיות טהורים לגמרי ואם מצאה בהם כתם אע"פ שיכולה לתלות במכה או חבורה אינה תולה יראה דדוקא בכתם כגרים ועוד אמרו כן אבל פחות מכאן דאיט צריך לתלותו בחבורה או במכה אלא בדם מאכולת ודאי תלינן לעולם דאל"כ אין שום אשה יכולה להטהר וכדתניא בפ' הרואה כתם דאין לך מטה שאין עליה כמה טיפי דמים מאכולת ע"כ ובסי' ק"ץ גבי אבל אם נמצא על בשרה אינה תולה אא"כ יש לה מכה בגופה כתב ב"י עוד בשם הסה"ת שכ' כלשון הזה שאם מכה לפעמים היא מוציאה דם ואם סופרת ז' נקיים מסכרא מג' נקיים ואילך כתמים טהורים ותולה במכה ואינה סותרת אבל צריכה שתדע בודאי שפסק דם המקור ולכן צריך ג' ימים ראשונים מז' ימי הספירה נקיים לגמרי עכ"ל

טועה שאמרה יום אחד טמא ראיתי וכו'. אלמא הלכה כרב. ואע"ג דדחי לה רב אחא בריה דרב יוסף דיחויא בעלמא הוא הלכך נשים האידנא שהן ספק זבות (כב) צריכות להפסיק בטהרה (כג) לבדוק עצמן שיודע שנפסקו מעייניה כדאמר רב שצריכה להפסיק בטוהר בצילותא שלה (כד) ולמחרתו תתחיל למנות שבעה נקיים ובאותן שבעה נקיים תבדוק עצמה בכל יום (כה) ונהגו הנשים ללבוש חלוק לבן בבין השמשות של התחלת שבעת הימים (כו) ובודקות את עצמן ואת חלוקן בכל יום. ואם דיעבד לא בדקה אלא יום ראשון או ביום השביעי קרינן בהם נקיים. (כז) דקי"ל כרב דאמר תחלתן אע"פ שאין סופן וסופן אע"פ שאין תחלתן. אבל אם לא בדקה עד יום השמיני לא מיקרי ספורין דבדיקה בתוך ז' בעינן. וכתב הרשב"א ז"ל אם בדקה עצמה באמצע השבעה ולא בדקה לא בתחלתן ולא בסופן לא שמעתי ומסתברא לקולא שהרי שנינו בפרקין (ד' סח.) בהפסקת הנדה דה שבדקה עצמה ביום הא' שחרית ומצאה טהורה [ובין השמשות לא הפרישה] ולאחר [שבעה] ימים בדקה ומצאה טמאה [ה] הרי זו בחזקת טהרה וחכמים אומרים אפי' בדקה בשנים לנדתה ומצאה טהורה [ו] הרי זו בחזקת טהרה הכא בעיא בדיקה והכא בעיא בדיקה הכא סגי לה בבדיקה [illegible] האמצעית. וכו"ח הלוי ז"ל כתב שאין ללמוד בדיקת הזבה מבדיקת נדה דקלה היא לצריכה אלא הפרשת טהרה בין השמשות לבד ואי רואה כאן ספק [ו] דמסתברא דעדיף האמצע יותר מן הסוף [ז] דאיתחזק בטהרה כל הימים שאחר הבדיקה (ל) ובדיקה שאמרנו (לא) היינו שתכניס בגד לבן או צמר גפן לחורין ולסדקין (לב) [ח] עד מקום שהשמש דש ולא שתכניסנו מעט לקנח עצמה. דהאי קינוח מיקרי ולא בדיקה כדמשמע לעיל בשילהי פ"ק (דף יג.) בעי מיניה ר' אבא מרב הונא [ט] אשה מהו שתבדוק עצמה בתוך שיעור וסת. ומי משכחת בדיקה בתוך שיעור וסת והתניא אותו שיעור וסת משל לשמש [י] ועד שממשמשין בצד המשקוף [illegible] לחורין ולסדקין קינוח מיקרי ולא בדיקה. [illegible]

[כ] (נה:) ת"ר ואשה כי תהיה זבה יכול אפי' זבה מכל מקום תהא טמאה. ת"ל [illegible] גילתה את מקור דמיה לימד על הדמים (לג) שאינן אלא מן המקור. יכול כל מראה זוב תהא טמאה ת"ל דם [ל] ואין דם אלא אדום. אין לי אלא מראה דם כשהוא אומר דמיה מלמד שדמים הרבה [illegible] [מ] האדום והשחור וכקרן כרכום וכמימי אדמה וכמזוג. וב"ש אומרים אף כמימי בשר צלי וכמימי תלתן. וב"ה מטהרין. בבשרה [נ] מלמד שהיא מטמאה בפנים כבחוץ והלא דין הוא ומה הזב שהוא טעון ביאת מים חיים אינו מטמא בפנים כבחוץ

רש"י לא הפרישה. לא בדקה עצמה להפריש בטהרה: הרי זו בחזקת טהרה. [illegible] אפילו בשנים לנדתה. [illegible] מידה למשקוף ואשם תלוי איכא ולא חטאת: (פי' הר"ן) [כ] ת"ר ואשה כי תהיה זבה. ברייתא היא בת"כ: יכול כל מראה [illegible] את הדם אדומים כדם: כשהוא אומר דמיה. תרי דמיה כתיבי בפרשה והיא גלתה את מקור דמיה וטהרה ממקור דמיה להו מראה אדמומית וב"ש נמי דאמרי אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי אית להו ד' מיני דמים [טמאים] בלחוד אלא דסבירא להו התם ה' דמים טמאים הם באשה האדום והשחור כו' עד וב"ה מטהרין ופליגינן התם בגמ' ב"ה מטהרין היינו ת"ק (פליגי) [כלומר] דאמר חמשה דמים טמאים באשה ומשמע ותו לא ומהדרינן איכא בינייהו לתלות כלומר דלת"ק חמשה דמים טמאים ודאי אבל כמימי תלתן וכמימי בשר צלי תולין וב"ה מטהרין לגמרי: בבשרה מלמד שמטמאה בפנים כבחוץ. דמשמע הע"ג דהוי הדם בבשרה דהיינו (בפנים) [בפרוזדור] ולא יצא לחוץ לפרוזדור טמאה נדה: הזב שהוא טעון ביאת מים חיים. דכתיב ביה ורחץ בשרו במים חיים: זב אינו מטמא בפנים כבחוץ. כדתניא התם מבשרו עד שתצא טומאתו לחוץ:

דברי חמודות

עכ"ל וכתב רמ"א שכן נוהגים וכתב עוד שאר דברים שתלינן בהם כתם כמו שנתבאר בפרק הרואה כתם דינן כמכה שאין ידוע אם מוציאה דם: (כב) צריכות שתפסוק בטהרה לבדוק עצמה כו'. וכתב הטור סי' קצ"ו לא בדקה עצמה ביום שפסקה מלראות ובדקה לאחר ג' או ד' ימים ומצאה טהורה הרי זו בחזקת טמאה עד שפסקה בטהרה ובש"ע העתיק בדקה עצמה ביום שפסקה מלראות ומצאה טמאה כו' ולא ידעתי למה שינה הלשון דאדרבה הא עדיפא לאשמועינן דאפילו ישבה ולא בדקה שאפשר שהפסיקה והיתה טהורה דאפ"ה כשאח"כ מצאה טמאה ה"ז בחזקת טמאה ורמ"י כתב לשתי הלשונות: (כג) לבדוק עצמן וכו'. לשון הטור וכך משפטה אם תראה ב' ימים או ג' ופוסקת לראות בודקת ביום שפסקה כדי שתפסוק בטהרה וכתב הרשב"א בדקה עצמה שחרית ומצאה טהורה אע"פ שלא בדקה בין השמשות הרי זו בחזקת טהורה ראתה יום אחד בלבד ופסקה ובדקה עצמה ומצאה טהורה הרי זו בחזקת טהורה ויש שמחמירין בזה מספק הואיל ומעיינה פתוח ומלשון א"א הרא"ש ז"ל יראה שצריכה שתפסוק בטהרה בין השמשות שכתב (בהל' נדה דלקמן) וז"ל ואחר שיפסוק הדם תבדוק עצמה יפה יפה ובדיקה זו תהיה בין השמשות ביום שתפסוק בו מלראות עכ"ל הטור וכלומר שמדברי הרא"ש נראה שאפילו בשאר הימים שלא ביום הראשון באיזה יום שתפסוק צריכה שתפסוק בין השמשות שהרי לא חילק בין יום ראשון לשאר ימים טעמא דאיכא לפלוגי בין יום ראשון לשאר ימים מדגמ' בפרקין דלעיל קודם מתני' דהזב והזבה תניא א"ר שאלתי את ר"י ור"ש כשהיו מהלכין בדרך נדה שבדקה עצמה יום ז' שחרית ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה אחר ימים בדקה ומצאה טמאה מהו א"ל הרי זו בחזקת טהרה שני חמישי רביעי שלישי שני מהו א"ל בחזקת טהרה בראשון לא שאלתי וטעיתי שלא שאלתי אטו כולהו לאו בחזקת טומאה קיימי וכיון דפסק פסק ראשון נמי כיון דפסק פסק ומעיקרא מאי סבר הואיל והוחזק מעיינה פתוח והשתא נשי דידן כולהו ספק זבות הן ואפשר שהיא נדה ומעיינה פתוח ודלמא אי שאל לא היו מטהרין וכדסבר מעיקרא דלא שאל מה"ט וזו היא דעת המחמירין שהזכיר הרשב"א אלא שכתב סברתו לעיקר דנדמית לו טעמיה דרבי כמאי דאמר טעיתי שלא שאלתי דטעמא דמסתבר הוא דליכא בינייהו דראשון ושאר יומי ותו דאיתא בגמרא בברייתא דא"ל לר' יהודה אלמלא ידיה כו' מ"ל הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה מה לי הפרישה בראשון ש"מ דראשון כשני דכיון דפסק פסק והלא מיהת אין לנו להחמיר אלא ביום ראשון אבל בשאר ימים מנין לנו דאע"ג דמלינו במתניתין דנדה שבדקה וכו' שכתב רבינו לקמן בסמוך שנינו בה רבי יהודה אומר כל שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה הרי זו בחזקת טמאה אכתי יחידאה היא וקשה א"כ אמאי סתם רבינו לקמן בהלכות נדה לפסוק כמותו ולפיכך כתב הב"י דנ"ל דלא כתב כן לפסוק הלכה אלא לרווחא דמלתא בעלמא דאפילו מאן דסבר דכהפסיקה ביום הראשון נמי סגי בבדיקת שחרית מודה דבאיזה יום שתפסוק עדיף טפי לבדוק בין השמשות דמרחקה נפשה מידי נדנוד ספק וכ"ש לסוברים דכהפסיקה ביום הא' צריכה בדיקה בין השמשות דלכתחלה אית לן לאורויי דכשהפסיקה בשאר ימים נמי תבדוק בין השמשות כי היכי דלא ליהלף להו יום א' בשאר ימים ותדע שדברי הרא"ש הם בהלכות נדה בקצר שסידר בסוף מסכת נדה להורות לבני ישראל את המעשה אשר יעשון ולכן כתב דבאיזה יום שתפסוק תבדוק בין השמשות לצאת ידי כל ספק מיהו היכא דבדקה שחרית ולא בדקה בין השמשות בהא לא איירי ואפשר דסבירא ליה כחכמים בתרא או כת"ק דמתני' דסבר דוקא כשפסקה ביום ז' לא בעיא בדיקת בין השמשות אבל פסקה בשאר ימים בעיא בדיקת בין השמשות וזה נראה יותר דמשום הכי מסתם לה סתומי אי משום רוב נשים פוסקות קודם הז' ואי משום דכיון דפוסקת בכולהו יומי בעיא בדיקה בין השמשות בר מפוסקת ביום הז' לית לן לאורויי התירא ביום הז' כי היכי דלא לחלפו שאר יומי ביה אבל לומר דסבר הלכה כרבי יהודה ובאיזה יום שתפסוק מצריך בדיקת בין השמשות ואפילו בדיעבד כדמשמע מדברי הטור זה דבר שאין להעלותו על הדעת בשום פנים עכ"ל הב"י ובש"ע סתם כלשון רבינו וכתב עליו רמ"א וכן נוהגים לכתחילה ובדיעבד אפילו לא בדקה עצמה רק שחרית ומצאה עצמה טהורה סגי בכך מלבד כשראתה יום א' בלבד ופסקה בו ביום דלא מהני לה בדיקת שחרית אפילו בדיעבד ע"כ ואם תאמר ולדידן מאי נפקא ליה מיניה הא מסיקנא בפרק בנות כותים סעיף ב' שכל אשה שרואה אפילו כתם נוהגים שצריכה להמתין ה' ימים עם יום שראתה בו ואח"כ תפסוק ותספור ז' נקיים וי"ל דנפקא מיניה טובא להיכא דחזרה וראתה בתוך ימי הספירה דמכיון דטעמא דמחמירין ביום ה' לראייתה משום דדלמא בימי נדותה הוא שהוחזק מעיינה פתוח וכולהו נשי דידן כטועות הן דלעולם לא ידעי היכא קיימי אי בימי זיבות ואפשר שזו שראייה שבימי הספירה הן בימי נדות ולפיכך כל שלא ראתה רק יום א' בימי הספירה בדיקת שחרית לא מהני לה אפילו בדיעבד כן נ"ל וכל ירא את ה' צריך להזהיר על זה אבל לא ראתה רק כתם אפשר להקל בין בימי הספירה בין בתחילתה ולענין בין השמשות דאמרן כתב הב"י דמשמע ודאי דלאו דוקא דהא בין השמשות ספק מן היום ספק מן הלילה הוא ואם לא בדקה קודם לכן אין ראוי שתעלה לה דכיון דמספקא לן שמא מן הלילה הוא נמצא שיום שפוסקת בו סופרתו למנין ז' ועוד דהא רבי יהודה דמחמיר לא אמר אלא מן המנחה ולמעלה משמע דממנחה קטנה ולמעלה קאמר ומ"מ דבר פשוט הוא דקודם זמן בין השמשות טובא הוא ואף קודם בין השמשות דר"ת דהוות לא הוי אלא קודם הלילה וזמן מנחה קטנה ב' שעות ותני קודם הלילה הלכך בין השמשות דקאמר הרא"ש היינו בין השמשות דר"ת שעדיין הוא יום גמור וא"כ סמוך לבין השמשות האחרון דאע"ג דמן המנחה ולמעלה סגי מ"מ לכתחלה רתה להורות שתבדוק היותר סמוך ללילה שאפשר כדי לצאת מידי ספק ואילו היה אפשר לה להיות ידיה בין עיניה כל בין השמשות כך היה מורה כדי לצאת ידי כל ספק אבל לפי שא"א לה לעשות כן לא הורה כך אבל מ"מ מה שאפשר נתקן דהיינו לבדוק סמוך לבין השמשות הורה שתעשה כן ע"כ ושיעורי בין השמשות עצמו נתבארו בפרק במה מדליקין סי' כ"ג וכתב עוד הב"י וז"ל ולי מה יקרו דברי הרשב"א שכתב בת"ה הקצר וז"ל לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא האשה בודקת יום הפסק טהרתה במוך דחוק שיהא שם כל בין השמשות שזו בדיקה מוציאה מידי כל ספק ע"כ והגיה רמ"א דזה דוקא לכתחילה בשאר יומי דבדיעבד בדיקה דשחרית מהני בהו וכדכתבתי לעיל בשמו ואף ביום הראשון כתב דבדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לבין השמשות ומצאה עצמה טהורה אע"פ שלא היתה במוך אלא כל בין השמשות סגי אבל בדיקת שחרית לא מהני הואיל ולא ראתה רק יום א' ע"כ. וכתוב בתרומת הדשן שאם התחילו הקהל להתפלל ערבית ועוד היום גדול י"א שיכולה לבדוק באותה שעה ותתחיל מיום המחרת והוא ז"ל חולק בדבר משום כיון דהתחילו הקהל להתפלל ערבית כבר עשו אותה שעה לילה הלכך חשבינן כאלו היא מיום המחרת והלכך אין יום המחרת עולה לה מן המנין דיום שפוסקת בו אינה סופרתו למנין ז' והאגור כתב שמהרי"ו מולין הש"ב כסברא ראשונה דאחר תפלת ערבית נחשב יום לענין הפסקה ואפי' בערב שבת אחר תפלת ערבית וקבלת שבת כי ההיא תוספת לא שייך לענין נדה וכתב רמ"א דנוהגין לכתחלה ליזהר ובדיעבד אין לחוש וכתב עוד דמקצת נשים נוהגות שאם פסקה קודם ברכו ותורה לראות כתם או דם תוך ימי ספירתה אז מפסיקין אפילו לאחר ברכו אם נתקלקלו סמוך לערב (רק שהוא עדיין יום רמ"י) ותושבין דבר זה לדיעבד ואין למחות בידם כי כן קבלו מאיזה חכם שהורה להן והוא מנהג ותיקין ע"כ ולעיל בסמוך כתבתי דבתוך ימי הספירה כשלא ראתה רק יום א' שצריכה שתבדוק דוקא בסמוך לבין השמשות ובדיקה דשחרית לא מהני לה ובכתם אפשר שאין להחמיר בזה: (כו) ולמחרתו תתחיל כו'. ובפרק בנות כותים סעיף ב' נתבאר דהאידנא אינן מתחילות עד למחרת יום ה' לראייתה ע"ש: (כז) ונהגו הנשים ללבוש חלוק לבן וכו'. וכ"כ המרדכי בשם הרוקח דיום שפוסקת מלראות תבדוק עצמה לערב ותלבש חלוק לבן שאם תראה עוד שיהא ניכר בחלוקה ובלילה תשים סדינים לבנים במטתה או נקיים מכתמים מנהג כשר הוא כשאשה מפסקת בטהרה לרחוץ וללבוש לבנים אמנם אם אינה רוחצת אלא פניה שלמטה דיה בכך עכ"ל וכתב רמ"א שכן נוהגין ואין לשנות וז"ל האגור אשה ההולכת בדרך ואין לה בגדים נקיים ללבוש תספור ז' נקיים רק שהחלוק נקי מדם ויש חולקים שהרי דורא ע"כ ורמ"א כתב הסברא קמא דלהקל ורמ"י הוסיף בלשונו שתוכל לספור ז' נקיים בלא רחיצה כלל ומיהת נראה לי דלאו לאפוקי רחיצת פניה שלמטה דטולי הא"א לומר שלא תוכל למצוא מים מועטים בכדי רחיצת הפנים שלמטה ואם כן שגם הוא לא נתכוון אלא לרחיצת כל גופה תוספתו זאת גריעותא היא דהא היכא למטעי ולמשמע מינה דאפילו פניה שלמטה לא צריכה ויותר משמע דאין ה"נ שנתכוון לאפוקי אפילו פניה שלמטה וכשהיא דחוקה כל כך שאין לה מים כלל וכלל דאל"ה הא אמרן דרחיצת כל גופה אפילו בלא שעת הדחק אינה לכתחלה אלא ודאי דהכא אפילו פניה שלמטה דלא צריכה ומ"מ ודאי קנוס קאמר לנקותה במאי דאפשר פשיטא דלא סגי בלאו הכי: (כח) ובודקות את עצמן ואת חלוקן בכל יום שחרית וערבית. בשאר כשעומדת ממטתה וערבית כשהולכת לבית הכנסת קודם שיהיה לילה כ"כ סמ"ג. וסמ"ק וספר התרומה והמרדכי בשם הרוקח וכתב ב"י שנראה לו שלמדו כן מדתנן בפרק קמא דנדה פעמים צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות ע"כ ועיקר מתני' לא נשנית אלא לענין הכשר טהרות דלמפרע כדפירש רש"י שם דף י"א: (כט) דקי"ל כרב וכו'. אבל הסמ"ג כתב דלא נתברר הלכה כדברי מי ולכך ראוי להחמיר כדברי רבי חנינא שלא יהא יותר מה' ימים בין בדיקה לבדיקה מלבד יום שפסקה בו שצריכה לבדוק לערב כדי להפריש בטהרה ובספר התפן פוסק רב ורבי חנינא הלכה כרב ומ"מ מאחר שאין זה פסק מבורר ראוי להחמיר בדבר ע"כ וסמ"ק גמגם בדבר קצת על מסקנא דסמ"ג ובספר התרומה האריך בדבר והעלה כדברי סמ"ג והגהות מיי' בשם הרמב"ן ובשם רבינו שמחה כתבו כדברי סמ"ג וכתב הב"י דכיון דכל הני רבוואתא מספקא להו אין להקל בדבר שהוא ספק איסור כרת וכתב האגור בשם תוס' דפ"ק דבילה בדקה עצמה יום א' ויום ז' ומצאה טהורה חשוב ספירה רק שבדקה עצמה יום שפסקה בו לערב והפסיקה בטהרה ודוקא יום ז' אבל ליל שביעי לא ע"כ ומ"מ האשה המרבה לבדוק בימי ספירתה הרי זו משובחת ואף בשאר הימים כדלעיל ר"פ כל היד וכ"כ הטור: (ל) ובדיקה שאמרנו בין הפסק טהרה בין בדיקת כל השבעה. טור: (לא) היינו שתכניס בגד לבן או צמר גפן וכו'. מדגרסי' בפ' כל היד דף י"ז של בית מונבז המלך היו בודקין מטותיהן במילא פרהבא ומזכירין אותם לשבח מסייע ליה לשמואל דאמר אין בודקים את המטה אלא בפקולין או בצמר נקי ורך אמר רבא האי שחקא דכיתנא מעלו לבדיקה איני והא תנא דבי מנשה אין בודקין את המטה לא בעד אדום ולא בעד שחור ולא בפשתן אלא בפקולין או בצמר נקי ורך ל"ק הא בכיתנא הא במאי דכיתנא ותב"א הא והא במאי דכיתנא הא בחדתי והא בשחקי ופרש"י מילא פרהבא קוטו"ן מתוך שהוא לבן נראית בו טפה כחרדל צ"א צמר נקי ורך פקולין קוטין שחקי דכיתנא בגדים של פשתן ולא בפשתן שאינו לבן שאין דם ניכר יפה אלא בעד לבן שחקים לבנים יותר מן החדשים ע"כ ומדברי רבינו משמע דפסק כתירוצא קמא ולא ידעתי למה ובטור כתב וז"ל לא תבדוק לא בבגד שחור ולא באדום ולא בבגד פשתן חדש אפי' שהוא נקי ולבן מפני שהוא קשה אלא בצמר נקי ורך או בצמר גפן או בבגד פשתן ישן שהוא נקי ורך ע"כ הרי שפוסק כלישנא בתרא וכן נראים דברי הרמב"ם ועוד נראה מדבריו דהא דתניא לא בעד אדום ולא בעד שחור דלאו דוקא הני אלא ה"ה לכל הצבעים שאין מראה אדמומית ניכר בהן כמו בלבן וכן נראה דברי הסמ"ג ואף רבינו בהל' נדה דלקמן דקדק לכתוב גבי צמר גפן ג"כ שיהא לבן ואלא מיהת בכתיבת יד דהל' נדה דלקמן ראיתי שכתוב או בבגד צמר גפן וא"כ יש לדקדק בדבריו אלו כמו שדקדק הב"י על דברי הרמב"ם דמשמע מיניה דסובר דאין בדיקה אלא בבגד דוקא ואע"ג דתירץ דאפשר דאמאי דכתב בדיקת מטות באותו פרק קאי לומר מאיזה מטלית שצריך שיהיה וזה אינו תירוץ לנוסחא דרבינו מ"מ נתפוס אנו בנוסחא שלנו שמסכמת להלכה ולמעשה דבית מונבז וכתב הרשב"א בת"ה הקצר אור היום יפה לבדיקה שכן של בית מונבז המלך אין בודקים מטותיהם אלא ביום ומזכירים אותם לשבח ע"כ וכתבו רבינו ירוחם ואיתא ההיא דפ' כל היד שם וכתב הב"י דלפי שאינו מעכב כלל לא הזכירוהו הרמב"ם ומכל מקום הטור ורמ"א כתבו בהגהותיו דלכתחילה תהיה הבדיקה לאור היום ולא לאור הנר ובדיעבד מהני אפילו לאור הנר: (לב) עד מקום שהשמש דש. וכבר כתבתי במעדני יו"ט מה שנתלבט בזה הב"י לפי שהספקות שבכאן אומרות שיקשה להכניס כל כך בעומק וכו' ועתה אכתוב מסקנתו של הב"י שכתב וז"ל והנ"ל לבעל נפש דכיון שהרא"ש ורבינו ירוחם והגהות מיימון הצריכו שהבדיקה תהיה בענין זה שיצא את כולם ויצוה בביתו דבדיקה שבודקת בהפסקה ובדיקה א' מבדיקתה שבתוך הז' תהיה בענין שיגיע עד מקום שהשמש דש ושאר הבדיקות אף אם לא יגיע שם לית לן בה שמאחר שרוב הפוסקים פשיטא להו דהלכה כרב דסגי ליה בבדיקה אחת תוך ז' אע"פ שלכתחילה הצריכו לבדוק בכל יום לענין בדיקה בענין זה שהוא דבר קשה וגם כי רוב הפוסקים אין מצריכים לבדוק בענין זה דהיינו לעשות כדברי המצריכים לבדוק בענין זה הבדיקות המוכרחות שהם בדיקות יום ההפסקה ובדיקה אחת בתוך ז' או בתחלתן או בסופן או באמצען ואע"פ שקצת הפוסקים סוברים שצריכה לבדוק בכל יום הלא הם סמ"ג וספר התרומה והם לא הצריכוה להכניס עד מקום שהשמש דש הלכך בבדיקות שעושה בשאר הימים כמו שרגילות שאינן מגיעות עד מקום שהשמש דש סגי לדברי הכל ומטעם זה אע"פ שסמ"ג וספר התרומה והמרדכי בשם הרוקח מצריכים לבדוק פעמים ביום נראה דבבדיקה זו הקשה סגי בפעם אחת שתבדוק ביום שהיא בודקת בה והפעם שנית תהיה כשאר בדיקות שהרי המצריכים לבדוק פעמים ביום לא הצריכו בדיקה עד מקום שהשמש דש הלכך בהכי סגי לכ"ע ואמנם נ"ל שצריך ליחד יום אחד בתוך השבעה כדי שיהיה יום מיוחד לבדיקה זו שתדע שתמיד צריכה לבדוק באותו יום באותו ענין ונ"ל שהיום היותר ראוי ליחד הוא היום הב' כדי שאם תשכח באותו יום מלבדוק בענין זה יהיו לפניה ימים הרבה לתשלומין בתודה תוך שבעה עכ"ל ולא ידעתי למה ייחד היום הב' ולא היום הראשון ושוב מצאתי בשלחן ערוך שכתב שם יום ראשון ורמ"א מסיק דבדיעבד אם לא עשתה כן כלל בשום אחד מכל הבדיקות רק שבדקה עצמה יפה בחורין ובסדקין בעומק היטב כפי כחה אע"פ שלא הגיע למקום שהשמש דש סגי לה ע"כ: (לג) שאינן אלא מן המקור. וצריכה ג"כ שתרגיש ביציאתו וכדכתבתי בריש פ' הרואה כתם אלא שחכמים החמירו

במכולר

מעדני יום טוב

כותיה בכך: [ה] הרי זו בחזקת טהרה. פרש"י וטהרותיה שנגעה בהן כו' טהורות דהשתא הוא דחזאי ומ"מ תנן בסיפא דמטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ואם יש לה וסת דיה שעתה ופי' רש"י דאהך רישא קאי: [ו] דמסתברא דעדיף האמצע כו'. כלומר דנהי שאין ללמוד בדיקת זבה החמורה מבדיקת נדה הקלה ללמוד אותה מבדיקה דזבה עצמה מבדיקת הסוף דהא עדיף האמצע כו' וכ"כ ג"כ הרשב"א: [ז] דאיתחזק בטהרה. ואמרינן לעיל מהו דתימא מתלתן הוא דאתחזק כו': [ח] עד מקום שהשמש דש. וכ"כ הגהת מיי' גם רבינו ירוחם וכתב הב"י וז"ל דברים אלו קשים בעיני שא"א לאשה להכניס העד כל כך בעומק ואם תדחוק להכניסו כל כך בעומק ע"י תחבולות תקלקל עצמה שיסרט המקום בפנים ע"י הבדיקה ויוציא דם ויוצא העד אדום ואינו מן המקור אלא מחמת דוחק הבדיקה וכך אומרת הפקחת שבהם וזכורני כי בנערותי ראיתי זקנים שהיו מגמגמים על בדיקה זו לומר שהוא דבר שא"א לעשות ועוד יש לשאול מה טעם הצריכו לבדוק עד מקום הזה ואי משום הא דכתב הרמב"ם גבי בדיקה דשופרת (שכתבתי לעיל בס' דברי חמודות סעיף מ') אי משום הא לא איריא דמאי התם שצריכים אנו לדעת (אי) שמא מחמת פגיעת השמש בצואר הרחם ובא הדם מן המקור ולכך אנו צריכים שהמכחול יכנס עד שם ואין זה שום ענין לבדיקה דהכא ואפשר שטעמם משום דכיון דקי"ל דנשים מטמאות ביציאת הדם לבית החיצון אע"פ שעדיין לא יצא כדאיתא בר"פ יוצא דופן צריך לבדוק כל הבית החיצון ועד מקום שהשמש דש הוא בית החיצון ומפני כך צריך לבדוק עד שם ע"כ ולענין הלכה למעשה אכתוב בספר ד"ח בס"ד ואולם כתב עוד הב"י וז"ל ואע"פ שכתב הרמב"ם בפ"ה מהא"ב שבשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שבמפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות ע"כ דלפי זה אפילו תכניס העד עד מקום שהשמש דש עדיין לא יצאו ידי חובת בדיקת הפרוזדור כולו י"ל דס"ל דמאי דאפשר למבדק בבית החיצון בדקינן א"נ שאינם סוברים בזה כהרמב"ם דהא בפ' יוצא דופן בעי הי ניהו בית החיצון במתני' אלא מקום שהשמש דש והרמב"ם מפרש דעד מקום שהשמש דש הוא בית החיצון אבל עדיין נשאר מבית החיצון קצת לצד פנים ושם מפרשים ששם נגמר הבית החיצון עכ"ל הב"י ואני אומר דבמחילה מכבודו לא דייק שפיר בדברי הרמב"ם והוא סובר דפרוזדור הוא ניהו בית החיצון ואינו כן שהרי הרמב"ם בעצמו כתב עד היכן בית החיצון כו' חוץ מבין השינים ועד היכן הוא בין השינים עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה וכתבתי דבריו בר"פ יוצא דופן אבל ענין ספרוזדור אע"פ שאינו הרחם עצמו וכל מה שממנו ולחוץ בכלל בית החיצון יחשב מ"מ כשאמר בית החיצון אין המכוון בו כל הפרוזדור אלא עד מקום שהשמש דש וזה מבואר בדברי הרמב"ם שם שכתב הרחם שנולד בו הולד נקרא רחם הוא הנקרא מקור כו' וצואר הרחם כולו והוא המקום הארוך שמתקבץ ראשו בשעת העיבור כדי שלא יפול הולד ונפתח הרבה בשעת לידה קוראין אותו פרוזדור כלומר שהוא בית שער לרחם ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור כו' ומעתה גם להרמב"ם בית החיצון אינו מגיע ליותר כי אם עד מקום שהשמש דש ואע"פ שהשמש אינו מגיע עד ראשו של הפרוזדור שמבפנים הוא לאו בית החיצון מקרי לענין זה אף להרמב"ם וזה כ"ל פשוט וברור וגדולה מזו דבהדיא איתא בגמרא דיוצא דופן דף מ"ב יצא ראשו חוץ לפרוזדור דהיינו בבית החיצון וכן פרש"י הא קתני בהדיא דבית החיצון ופרוזדור לאו חדא מילתא נינהו: [ט] אשה מהו שתבדוק עצמה בתוך שיעור וסת. כדי לחייב בעלה חטאת ופירש רש"י דאמרינן בפרק כל היד מצאה על שלו שלה אותו יום כלומר מיד לאחר בעילה חייבין בקרבן דודאי דם הוה בשעת ביאה ע"כ: [י] ועד. פירש רש"י סדין כו' ועיין מה שכתבתי בזה בפ"ק סימן ה': [כ] ת"ר ואשה כו'. כך הוא ברי"ף פ"ב דשבועות והיא שנויה בתורת כהנים כמו שכתב הר"ן אלא שדילג בה הרבה מה ששנוי באמצעה לענין טומאת בועלה וטומאת משכב ומושב דלא נפקא מיניה האידנא כלל אפי' מקמי דאימעט רבנן דהוו בקיאי כו' כדלקמן: [ל] אין דם אלא אדום. הכי גרסינן בתורת כהנים ולא ברי"ף ומשום הכי הוצרך הר"ן לכתוב בלשון כלומר אדום כו' אבל נראה שרבינו נתכוון לפרש וכמו כן לקמן בסמוך: [מ] האדום והשחור כו'. שנוי בפרק כל היד בסימן ד' ושם נתבאר: [נ] מלמד שהיא מטמאה בפנים כבחוץ. דמשמע אע"ג דהוי דם בבשרה דהיינו בפנים

ולא

כבחוץ. מה שאינה טעונה ביאת מים חיים אינו דין שלא תטמא בפנים כבחוץ. [ת"ל בבשרה מלמד שהיא מטמאה בפנים כבחוץ] אין לי אלא נדה. זבה מנין [ס] ת"ל צבה שבעת ימים תהיה בנדתה ולא בזיבתה כל שבעה יכול עד שתהא רואה דם כל שבעה. ת"ל תהיה אע"פ שאינה רואה [ע] אלא ראיה אחת. מנין שאינה טובלת מבעוד יום. ת"ל שבעת ימים תהיה בנדתה תהא בנדתה כל ז'. ואשה כי יזוב זוב דמה (לד) בין גיורת בין שפחה בין משוחררת בין בת ישראל. ימים שנים. יכול ימים הרבה. אמר רבי עקיבא כל שמשמעו מרובה ומשמעו מועט תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת. א"ר נחמיה וכי למה בא הכתוב לפתוח או לנעול והלא לא בא לנעול אלא לפתוח אם אתה אומר ימים י' והלא אינו אלא ק' אלא אלף אלא רבוא. וכשאתה אומר ימים שנים פתחת. אמר רבי מנא משום רבי יהודה ימים שנים. יכול ימים הרבה. אם מרובין הן והלא כבר נאמר רבים. א*הלא לא דיבר אלא בימים מועטין. וכמה הן. הוי אומר ימים שנים רבים שלש יכול רבים עשרה. אמר ימים ואמר רבים מה ימים מיעוט ימים שנים אף רבים מיעוט רבים שלשה. יכול שנים ושלשה הרי חמשה וכי נאמר ימים ורבים והלא לא נאמר אלא ימים רבים. הא כיצד הרבים הללו יהו מרובים על שנים. וכמה הן. הוי אומר שלשה [דף עב ע"ב] יכול הרואה שלשה בבתחלה תהא זבה ומה אני מקיים ואשה כי תהיה זבה ברואה יום אחד אבל ברואה שלש בתחילה תהיה זבה. [פ] ת"ל [דף עג ע"א] על נדתה אחר נדתה היא מטמאה ואינה מטמאה בתחילה. אין לי אלא סמוך לנדתה מופלג מנדתה מנין. ת"ל או כי תזוב [צ] אין לי אלא מופלג מנדתה יום אחד שנים שלשה ארבעה חמשה ששה שבעה שמונה תשעה עשרה מנין. מה מצינו ברביעי שהוא ראוי לספירה [ק] וראוי לזיבה אף אני אביא את אלו שהן ראויין לספירה שיהו ראוין לזיבה ומנין לרבות את אחד עשר. ת"ל בלא עת נדתה. או יכול שאני מרבה את שנים עשר אמרת לא ומה ראית לרבות אחד עשר ולהוציא שנים עשר. מרבה אני את אחד עשר שהוא ראוי לספירת או כי תזוב. ומוציא אני את שנים עשר שאינו ראוי לספירת או כי תזוב. אין לי אלא הרואה שלשה שהיא זבה גדולה ומנין הרואה שנים שתהא זבה קטנה. ת"ל ימי ומנין אפי' אחד ת"ל כל [ר] ומנין ששומרת יום כנגד יום [ש] ת"ל טמא יהיה יכול כשם ששומרת אחד לאחד כך תספור שנים לשנים. ודין הוא [ת] ומה הזב [א] שאין סופר אחד לאחד [ב] סופר שבעה לשתי ראיות זבה שהיא סופרת אחד לאחד אינו דין [ג] שסופרת שנים לשנים [ד] ת"ל יהיה לה אין לה אלא יום אחד. ואם טהרה מזובה כשתפסיק מזובה (לה) וספרה לה לעצמה. שבעת ימים יכול בין סמוכין בין מפוזרין ת"ל ואחר תטהר [ה] אחר אחר לכולן. רבי שמעון אומר ואחר תטהר אחר המעשה תטהר כיון שטבלה טהורה להתעסק בטהרות. אבל אמרו חכמים לא תעשה כן שלא תבא לידי ספק. כללא דנקטינן מהאי מתמיתא. דנדה דאורייתא היכא דאתחילה וחזיא דמה יומא חד ההוא יומא קמא דחזיא ביה הוי תחלת נדה ומשלמה עלה שבעה יומי. לא שנא חזיא דם בכולהו גיומי ולא שנא לא חזיא אלא חד יומא. וכדנפקן שבעה יומי טבלה בליל שמיני ומשתריא לבעלה. ואי חזיא דם ביום השמיני הרי עיילה לה לתוך אחד עשר יום שבין דם נדה לדם נדה שהן ימי זיבות. וכיון דחזיא בהן חד יומא הוי לה (זובה) זבה קטנה וחיישינן דלמא אתיא למיחזי למחר [ו] הלכך בעיא שימור דתשיעי. ואי חזיא יום תשיעי בעיא שימור יום עשירי ועדיין זבה קטנה היא ואי לא חזיא ביום עשירי [ז] טבלה ומשתריא לערב. ואי חזיא גם ביום עשירי הויא לה זבה גדולה דהא חזיה שלשה ימים רצופין ובעיא למיתב שבעה נקיים. הכין דינא בהלין יומי זיבות אי חזיא דם חד יומא. משמרת כנגדו חד יומא ואי חזיא תרי יומי משמרת להו כמי חד יומא [ח] לבד מיום י"א דלא בעיא שימור הואיל ונפקן ימי זיבות [ט] והוה ליה י"ב תחלת נדה ואי חזיא ביה ההוי לה נדה כל שבעה הדין הוא דינא דאורייתא דהוו עבדן בנות ישראל כל זמן דהוו רבנן בקיאי בחזותא דדמא. וכיון דאימעט רבנן דהוו בקיאי בהכי (בחזותא) [ט] וחלשא דעתייהו דלא הוו יכלי לאפרושי בין דם טהור לדם טמא. כדאמרינן (לעיל דף כ.) אמר רבי יוחנן חכמתיה דרבי חנינא גרמא לי דלא אחזי דמא. דכי מטמינא מטהר מטהרנא מטמא. ואמר רבי זירא טיבעא דבבל גרמא לי דלא וחזאי ומה (רבי אבא) [רבה] דידע בטיבעא לא חזי [י] ואנא אחזי וחזו נמי דנשי לא ידעי תיקון ושתות חשו רבנן דלמא משלמא דם טמא לדם טהור וטבלן ואתי לידי איסור כרת דהא אפשר למיהוי כל דם דחזיא בשית יומי טהור. וליכא טמא אלא הך דחזיא בשביעי בלחוד וצריכה למשלם עליה שבעה יומי וכיון דסבירא להו דדם דכולהו שבעה טמא הוא אמרי כבר שלימו לן שבעה וטבלן לאורתא ואתו לידי איסור כרת [כ] ועוד כיון דלא בקיאי בתיקון ושתות זימנין דחזיא דם וביום השמיני לראייתה חזיא דם וטבלה לערב ומשמשת עם בעלה. וזימנין דראייה קמייתא הויא בתוך אחד עשר יום וצריכה למיתב שבעה על ראייה בתרייתא. הלכך חשו רבנן למילתא ועבדו הרחקה לסלוקי כל ספקי. ואצריכו למיתב ז' נקיים על כל דם דלא ליגעו באיסורא דאורייתא

הגהות הב"ח א נאמר רבים אלא לא דבר הכתוב אלא בימים מועטין: ב יכול הרואה שלשה ימים בתחילה וכו' אבל הרואה שלשה ימים בתחילה: ג לא שנא חזיא דם בכולהו שבעה יומי: ד בעיא שימור יום ט' ואי לא חזיא יום ט' טבלה לאורתא ומשתריא ואי חזיא יום ט': ה ואי חזיא ביה מידי הויא לה נדה כל ז': ו דבבל גרמא לי דלא חזינן דמה ומה:

פי' הר"ן ת"ל זובה בבשרה. משמע דזובה מטמאה בבשרה דהיינו בפנים אע"ג דלא יצא לחוץ: **שבעת** ימים תהיה בנדתה ולא בזיבתה. כל שבעה כלומר אפילו היתה כל שבעת ימים בנדתה טובלת לערב והיא טהורה ולא בזיבתה כל שבעה דאי הויא זבה כל שבעה לא תהא טובלת לערב ותהא טהורה אלא צריכה שבעה נקיים לאחר שהדם נפסק: **יכול**. כיון דכתיב שבעת ימים תהיה בנדתה עד שתהא רואה דם כל שבעה לא תהא טמאה נדה: **ת"ל** תהיה. דהוה מצי למכתב שבעת ימים בנדתה והשתא דכתיב תהיה אשמועינן שאע"פ שאינה רואה כל שבעה היא טמאה נדה: **כל** שמשמעו מרובה ומשמעו מועט. כל מידי דמשמע מועט כי האי ימים דמשמע מיעוט ימים שנים ומשמע ימים הרבה תפשת מרובה לא תפשת ואם אתה אומר עשרה ימים אימא אלף ויותר מסמה אבל פחות משנים אי אפשר: **אם** מרובים הם והלא כבר נאמר רבים. וא"כ היינו ימים היינו רבים אלא ודאי לא דבר הכתוב אלא בימים מועטים. (ע"כ פי' הר"ן): (רש"י) **יכול** הרואה ג' ימים בתחלת נדה רצופים תהא זבה. לספירת שבעה נקיים ולקרבן דכתיב ימים רבים וקמצריך לה ספירה וקרבן: **ומה** אני מקיים ואשה כי תהיה זבה. שאמורה בפרשה ראשונה שלא הצריכה ספירת נקיים וקרבן: **ברואה** יום א'. אבל ראתה ג' תהא זבה: **ת"ל**. בפ' שניה: **בלא** עת נדתה. (אימי) אומר לך אלא ברואה שלשה אחר ימי נדתה: **סמוך** לנדתה. שראתה יום א' אחר ז' ימי נדתה וראתה ח' וט' וי': **או** כי תזוב. לרבות רואה ט' וי' וי"א: **מנין** לרבות שנים שלשה כו'. שכולן יש להן דין אחד: **אמרת** מה מצינו ברביעי. לימים שאחר הנדה: **שהוא** ראוי. לספירת נקיים אם ראתה אב"ג ופסקה: **וראוי** לזיבה. לצרף עם בג"ד אם לא ראתה בא' דהא אתרבי מופלג יום א' מקרא דאו כי תזוב דהיינו בג"ד: **אף** אני. מרבה כל אלו עד י' וי"א בכלל שהן ראוין לספירה אם ראתה ג' ראשונים מפסקי ז' נקיים עד שיהו נמי ראוין לזיבה בהיות מסם שתראה ג' רצופים: **מנין** לרבות י"א. שיצטרף עם הראשונים לזיבה לג' רצופים ואע"ג שאינו ראוי לספירת נקיים של זיבת ג' ראשונים: **ת"ל** בלא עת נדתה. ואפילו מופלג לימים הרבה: **יכול**. כיון דכתיב בלא עת נדתה: **שאני** מרבה אף י"ב. שאם ראתה י' י"א י"ב תהא זבה גמורה ולא תהא תחלת נדה בראיית י"ב אלא מצטרף לזיבה: **יום** י"א. שהיא ראוי לספירת זיבה או כי תזוב דזיבת רביעי מתרבי מאו כי תזוב ולאותה זיבה מפסי ימי ספירה עד י"א: **ואין** לי. שתקרא זבה לטומאה: **אלא** רואה. ג' רצופים: **ת"ל** ימי. כל ימי זוב טומאתה כימי נדתה תהיה: **יהיה** לה. הוסיף לה הויה של שמור: **הוא** שאינו סופר אחד לאחד. זב בעל ראייה אחת כבעל קרי וטובל בו ביום סופר שבעה לשנים. (ע"כ פי' רש"י): (פי' הר"ן) **יכול** בין סמוכים בין מפוזרין. דאע"ג דראתה בינתים מכי משלמת ז' נקיים אע"פ שהם מבתון: **אחר** אחד לכולן. כלומר שלא יהא לנקיים שלה אלא אחר אחד בלבד ואילו ראתה בינתים ומשלמה בתר הכי שבעה נקיים היו להו תרי (אחר אחד) הלכך ילפינן דאי ראתה בינתים סותר מנינה ואח"כ מונה ז' רצופים כדי שלא תהיה לכן אלא אחר אחד: **אחר** המעשה תטהר. אחר שטבלה ביום ז' היא טהורה לאתר לטהרות ולביאה דכל חייבי טבילות טבילתן ביום חוץ מנדה ויולדת: **שלא** תבא לידי ספק. שמא תראה לאחר תשמיש ואגלאי מלתא למפרע שלא נטהרה ונמצא ששימש עם הזבה: **ולא** שנא. דלא חזיא אלא חד יומא כדילפינן לעיל: **טבלה** ליל שמיני. דנדה טבילתה בלילה. (ע"כ פי' הר"ן):

מעדני יום טוב

ולא יצא **נאמר** לפרוזדור כך לשון הר"ן ופירוש דבריו אע"ג שלא יצא חוץ מפרוזדור אבל אין לפרש שלא יצא אפי' לפרוזדור דא"כ עדיין במקור הוא דהפרוזדור הוא חוץ למקור כמו שנתבאר ממה שכתבתי סי' דלעיל ואם עדיין לא בא לפרוזדור לא זב ממקורה וכי מזוב כתיב ולקמן אהא דאמר ר' זירא בפי' רואות עמה דם כחרדל כתב הר"ן בעצמו שכשהוא בפרוזדור שהוא כמו שיצא לחוץ כדדרשינן מבבשרה: [ס] **ת"ל** צבה. ואע"ג דבנדה כתיב מדאפקיה בלשון זיבה ילפינן זובה כך פירש רש"י בריש פרק יוצא דופן כמו שכתבתי שם בסמוך: [ע] **אלא** ראיה אחת. ל"ג בתורת כהנים ולא ברי"ף וזהו דהולך הר"ן לפרש אע"פ שאינה רואה כל שבעה כו' אבל אין למחקו מהספר שנראה שרבינו בכיון כתב כן כדי לפרש וכדלעיל ג"כ תלמוד לומר דם: [פ] **ת"ל** על נדתה. וכ"ה בת"כ וברי"ף משום דהכי פירש הר"ן סמוך לנדתה דעל משמע סמוך אבל גירסת הגמרא ת"ל בלא עת נדתה וכ"ה בפרש"י ולכאורה כך עיקר דהשתא מעיקרא אתא קרא ללמד על הסמוך בלא עת נדתה ואח"כ הוסיף ללמד אף על המופלג בעל נדתה אלא כדלקמן גבי מנין לרבות י"א ת"ל בלא עת נדתה מרבינן למופלג וכדפירש רש"י שם ולכן נ"ל שהגירסא הנכונה לגרוס כך בכאן ת"ל בלא עת נדתה או כי תזוב על נדתה אחר לנדתה דמייתי השתא לכל הכתוב כמות שהוא ללמד דאין זיבה בתחלה כלל ובתר הכי קאמר אין לי אלא סמוך וכדפירש הר"ן דעל סמוך משמע וקסבר דעל נדתה דקאמר הכתוב הוא פירוש דקמפרש לבלא עת נדתה שהיא דוקא בסמוך לו כלישנא דעל ומהדר ת"ל או כי תזוב ש"מ דלרבויי קאתי קרא דאי לפרושי בלחוד לא לימא או כי תזוב אלא המ"ל בלא עת נדתה על נדתה ואי נמי הכי קאמר ת"ל או כי תזוב על נדתה דמרתי למה לי ולא לימא אלא חדא לישנא או על נדתה לחוד או בלא עת נדתה לחוד דמסיכא מיתי לרבות מופלג אילו לא נאמר אלא חדא לישנא אבל השתא אתא על נדתה דמשמע סמוך לגלויי אריתא דבלא עת נדתה דמופלג הוא וכדמסקינן גבי יום י"א דמרבינן מבלא עת נדתה למופלג והא דאמרן דעל סמוך משמע הכי תנן במנחות בפ' שתי הלחם ואע"ג דפליגי התם היינו היכא דיש לפרש עליו ממש והכא ליכא לפרושי עליו ממש: [צ] **אין** לי אלא מופלג מנדתה יום אחד שנים שלשה כו'. כלומר מנין שנים שלשה כו' וכ"ה ברי"ף בהדיא גם בתורת כהנים וכן בגמרא מנין לרבות מופלג שנים כו' וכתבו התוס' אגב ריהטא נקט שנים דשנים היינו יום שני לימי זיבה דהיינו מופלג יום א' שכיבס כבר דהא מני ואזיל עד עשירי ואחד עשר וא"כ שנים היינו שני ע"כ ועוד נ"ל לפי גירסת רבינו דשנים קאי איום אחד וה"ק מופלג יום אחד שהוא שנים דהיינו שלאחם ביום שני והדר קאמר שלשה כו' כלומר מנין לרבות מופלג שלשה כו': [ק] **וראוי** לזיבה. פרש"י לצרף עם שנים שלשה ארבע ונ"ל של"ל עם שנים שלשה וכ"ה בר"ן: [ר] **ומנין** ששומרת יום כנגד יום. כלומר מנין דאי ראתה שני ימים או יום אחד שתהא שומרת יום אחד בלבד ואחר כך תטהר. הר"ן: [ש] **ת"ל** טמא יהיה. וכ"ה בת"כ וברי"ף ואין זה מקרא הנאמר בפ' ראשונה ושניה דומאה ובגמ' הגירסא ת"ל יהיה לה ופרש"י הוסיף לה הויה של שימור ע"כ וצריך לומר דאע"ג דלקמן ממעטינן מיניה דאינה סופרת אלא יום א' אפ"ה יש במשמעו הויה של שימור מיהת וה"ק לקמן ת"ל יהיה לה כלומר אין במשמעו שמצריך להוסיף שימור אלא יום א' בלבד אבל הר"ן גורס ת"ל טמאה היא ופירש כלומר דכיון דלכבר כתב כימי נדתה תהיה משמע דהויא טמאה כנדה ומה ת"ל טמאה היא למעוטי שאינה משמרת אלא יום אחד בלבד ע"כ: [ת] **ומה** הזב כו'. הקשו בתוס' דהא איכא למיפרך מה לזב שכן מטמא בראיות כבימים מיהו מצינן למילף משום דלגבי ספירה אחמור רחמנא באשה מבאיש ולענין ספירה עביד ספיר ק"ו הואיל ולענין ספירה מצינו שהחמיר באשה מבאיש ע"כ: [א] **שאינו** סופר אחד לאחד. ופרש"י זב בעל ראייה אחת כבעל קרי דמדכתיב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע ילפינן דזב שראה ראייה אחת אינו אלא כבעל קרי וטובל ואוכל פסחו לערב. הר"ן: [ב] **סופר** שבעה לשתים. דהכי תניא התם כ"כ הר"ן ולכא לומר בת"כ בפרשת זבים: [ג] **שסופרת** שנים לשנים. וכן הגירסא ברי"ף ובת"כ. אבל בגמ' גרסי' שבעה לשנים וכ"כ הר"ן משמא דגמרא: [ד] **ת"ל**. כל ימי זוב טומאתה כמשכב נדתה יהיה לה דלכתוב לה למה אלא להכי כתב יהיה לה דמשמע מיעוטא דאין לה אלא יום א'. הר"ן: [ה] **אחר** אחד לכולן גכם. וכלומר שלא יהא לנקיים שלה אלא אחר אחד בלבד וכו' כדכתב הר"ן וכ"ל דהכי דייקינן מדלא כתב ותטהר בלבד ואחר למה לי אלא ש"מ ואחר תטהר כלומר שמטהרה תהיה אחר אחר היינו מיד אח"כ וכא לומר שלא יהיה הפסק טומאה בין אלו הנקיים שאילו היה הפסק טומאה ביניהן נמצא שהנקיים היו מופלגים אלו מאלו והיה הטהרה אחר שני זמני נקיים ואין זה טהרה דאחר בלבד אלא אחר תרי זמני והוי לכו תרי אחר אחר כו': [ו] **הלכך** בעי שימור יום תשיעי. היינו שלא תשמש כדתנן בפירקין ומודים ברואה בתוך י"א יום כו' טבלה ביום שלאחריו ושמשה הרי זו תרבות רעה ומגען ובעילתן תלויין ופירש"י טבלה יום שלאחריו דעבדה קצת שימור ושמשה הרי זו תרבות רעה שמא תראה אחרי כן ותצטרף לשלפניו ואין טבילתה טבילה ומגען לענין טומאה וטהרה ובעילתן לענין קרבן תלויין שאם תראה מגען מגע זבה וחייבין בקרבן ואם לא תראה מגען טהור ובעילתן פטורה ע"כ ובגמ' מ"ל דשוין בטובלת לילה לזבה שאינה טבילה ופירש"י שאע"פ שחלוקין בה ברואה יום י"א וטבלה לערב שפטורה מן הקרבן התם הוא משום דיום י"א לא בעי שימור הלכך לאו זבה הואי אבל זבה קטנה של תוך י"א יום בעי שימור דאין טבילת לילה עולה עד שתשמור יום המחרת קצת ותטבול ע"כ והכי תניא בסוף מסכת יומא הזב והזבה וטמא מת טבילתן ביום ותנן בפ' הקורא את המגילה למפרע שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד הנץ החמה וכולן שטבלו משעלה עה"ש כשר ובסמוך אכתוב דעות חלוקות בטבילה זו דאיכא מאן דאמר דס"ל דחכמים חשו שמא תבעל וגזרו שלא תטבול ביום השימור כלל והא ודאי דבין זבה קטנה בין זבה גדולה טבילתה דבלילה של אחר הנקיים או של אחר יום השימור דלא גריעא מטבילתה דביום השבעה או ביום השימור שלא אמרו דטובלת לילה אינה טבילה אלא הלילה שלפני יום השימור או יום השבעה לפי שצריכה שתשמור קצת יום ושיהא קצת יום השביעי אבל משמרה קצת תו מליא טבלה לכשתבלה אף בלילה וכ"כ הב"י סי' קפ"ג: [ז] **טבלה** ומשתריא לערב. וברי"ף איתא טבלה לערב ומשתריא ואיכא בינייהו דלחלוף הגירסאות דלגירסת רבינו משמע דיכולה לטבול כדינה ביום ומהנץ החמה ואילך כדכתבתי לעיל אלא דבעיא שימור שלא תשמש כמ"ש לעיל ואילו לגי' הרי"ף משמע דאף הטבילה אינה כשאית אלא לערב וכ"כ התוס' בפירקין דף ס"ז ע"ב אהא דא"ר שמעון אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן דאטבילה קאי וכך פירש"י שם שמא תבא לידי ספק שמא תשמש בו ביום כו' וגם תלמידי הר"י כתבו כן בפ' אין עומדין שמפני התשמיש אסרו הטבילה שאם תטבול שמא תבא לשמש ובהדיא כתב המרדכי שכך משמע מדברי הרי"ף ולפיכך אני אומר דמה שכתב הב"י על דברי המרדכי דלא נראה לי כן מתוך דברי הרי"ף אלא דמשמע מדבריו דאתשמיש קאי דלאו הכנה היא כלל לפי שפשיטא לי מלתא שכך היתה גירסת הרי"ף לפני המרדכי וכמו שהיא ג"כ ברי"ף שלפנינו ושלפני הב"י היתה הגירסא כמו שהוא בדברי רבינו ומש"ה כתב דמשמע דטבילה שריא ולא אסרו אלא לשמש זה נ"ל פשוט וברור ולקמן בהל' מקוואות בסי' נ"ז אכתוב בלשון הר"ן דדייק נמי מהרי"ף דסובר ר"ש לא אסר אלא תשמיש מדגרס שלא יבא לידי ספק גם שם אין גירסא שלנו בספר הרי"ף כן אלא שמא תבא כו': [ח] **לבד** מיום אחד עשר דלא בעיא שימור. כדתנן בפירקין הרואה יום אחד עשר וטבלה לערב ושמשה ב"ש אומרים מטמאין משכב ומושב וחייבין בקרבן וב"ה אומרים פטורין מן הקרבן ופי' רש"י הרואה יום אחד עשר שהוא סוף ימי זוב ואין יום שלאחריו מצטרף עמו לזיבה. משכב ומושב אפילו בעלה מטמא משכב ומושב לטמא אוכלין ומשקין שהוא כבעלת שומרת יום כנגד יום דקסברי יום אחד עשר בעי שימור וב"ה פוטרין מן הקרבן דלא בעיא שימור ע"כ אלא שכתב דלענין טומאה מודו דמדרבנן מחמירין גזירה יום אחד עשר אטו תוך אחד עשר דאיכא איסור דאורייתא ונפקא ליה לרש"י מדתנן טבלה ביום שלאחריו היינו אחר יום אחד עשר שראתה בו ושמשה את ביתה ואח"כ ראתה ב"ש אומרים מטמאין כו' ובה"א הרי זה גרגרן ובגמ' דפרק בא סימן דף ל"ד אמר רב ששת דגרגרן דתנן אסור שאסור להיות גרגרן ולשמש ביום שנים עשר עם הרואה באחד עשר ומברייתא דקתני התם משמע ליה ואי איתא דאף רבינו והרי"ף הכי סבירא להו הוה ליה לפרש דהא מדבריהם הללו משמע דליכא איסורא ומיהו בלאו הכי תקשה למה לא פירשו דאע"ג דלא בעיא שימור מ"מ איכא טובלת עד מקצת יום י"ב וכדקתני במתני' טבלה ביום שלאחריו בהדיא וכך פרש"י בהדיא טבלה ביום שלאחריו דעבדה שימור קצת ושימור מעליא הוא אלא שתוך אחד עשר יום אסור לעשות כן שלא תבא לידי ספק כו' אלא יש לומר דלא מיימי' לדקדק בכל כי האי דלא נפקא מיניה הלכתא ולא באו אלא להורות הדרך אשר הם מלפנינו בדרך הטבילה בעלמא ומש"ה נמי אפשר דס"ל דמדרבנן אסור כל יום י"ב אלא שלא חשו ג"כ לפרש ויש לומר ג"כ דמחזיקין התם בפ' בא סימן דרב אשי דוחה למשמעתו של רב ששת מהברייתא דהתם ולפי זה ליכא למשמע דגרגרן דתנן דאיסורא הוא. אלא שנקרא גרגרן כלסוס אחר אכילה ואע"פ שהיא על היתר והוה ליה לקדש עצמו במותר לו ומצינן נמי למימר דסברי דמצינו לטבול אף בלילה כיון שא"צ שימור ודקתני טבלה ביום לרבותא דב"ש קתני דאפ"ה מטמאין כו' אלא משום קצת לומר דקתני משום רבותא דב"ש: [ט] **והוה** ליה י"ב תחלת נדה כו'. גם בזה סתמו דבריהם הרי"ף ורבינו ולא פירשו אי דוקא בכי הא דאמרן שגלו י"א יום לראתה כמשפט הזבה וישבה שבעה נקיים או שלא ראתה כמשפט זבה גדולה כלל אבל אם ראתה כמשפט זבה גדולה אלא שראתה הג' ימים בענין שימשכו השבעה נקיים עד לאחר הי"א יום בזה לא פירשו שאם אחר הי"א יום ראתה קודם שגלו הנקיים מה יהיה משפטה אם כרואה בימי נדות שהרי הי"א יום כשלמו ואינה סופרת עוד אלא יושבת בנדתה ז' ימים עם ימי הראייה או אם נאמר דמכיון שנעשית זבה גדולה שוב לא תחזור לימי נדות עד שיעברו עליה ז' נקיים ונחלקו בזה אבות העולם הרמב"ם בפ"ו מהל' איסורי ביאה סובר כסברא קמייתא והמגיד כתב שהרמב"ן ביכר בראיות ברורות כסברא בתרא וכך פרש"י בריש פ"ב דערכין שאפילו משכה ימי זובה חדש או שנה אינה חוזרת לתחלת נדות עד שתשב ז' נקיים וגם תלמידי הר"י בפ' אין עומדין סבירא להו כסברא זו וכך הם דברי הטור בסי' קפ"ג: [ט] **ה"ג** דהוו בקיאי בהכי וחלשי דעתייהו ולא הוו יכלי לאפרושי: [י] **ואנא** אחזי. כדקאמר בגמרא דהוא לא ידע בטיבעא: [כ] **ועוד** כיון כו' זימנין דחזיא דם. כלומר כל שית או שבע יומי וביום השמיני לתחלת ראייתה חזיא כו' וכסבורה היא דמכיון שלא פסק

דברי חמודות

כמבואר שם וגם כתבתי בפ' יוצא דופן בסעיף ג' דמטמאה בין באונס בין ברצון דבר תורה: (לד) **בין** גיורת כו'. ואין חילוק בין נשואה לפנויה וכמו שכתבתי כבר בפ' יוצא דופן סעיף ב': (לה) **וספרה** לה לעצמה. וכתבו התוס' בפ' המדיר דף ע"ב וזה לשונו ואי"ת אמאי אין מברכת זבה על ספירתה כמו שמברכין על ספירת העומר דהא כתיב וספרה וי"ל דאין מברכין אלא ביובל כדמברכין ב"ד בכל שנה שלעולם יוכל למנות כסדר וכן שומר אבל בזה שאם תראה

דם

דאורייתא. והיינו דאמרי' בפרקין (ד' סו.) אמר רב יהודה אמר שמואל התקין רבי [ל] בסוריא [מ] ואית דגרסי בשדות ראתה יום אחד תשב ששה והוא. שנים תשב [נ] ששה והן שלשה תשב שבעה נקיים: אמר ר' זירא בנות ישראל הן החמירו על עצמן (לו) [ס] שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים. ואע"ג דבהאי תקנה דרבי ליכא למיחש בה לאיסורא כלל. עבדו רבנן הרחקה יתירתא ונהגו בנות ישראל כר' זירא דהא אמרינן דהך דר' זירא הלכתא פסיקתא היא כדאמרינן התם (ברכות דף לא.) לענין אין עומדין להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה ה"ד הלכה פסוקה אמר אביי כי הא דאמר ר' זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים והכי נמי [עבדינן] בימי טוהר דיולדת ואע"ג דקי"ל כרב דאמר (ד' לה:) מעיין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו. כיון דאיכא יולדת בזוב דצריכה שבעה נקיים בימי טוהר עבדינן נמי הרחקה יתירא כרבי זירא [ע] וכל דם דחזיא בימי טוהר יתבא עליה שבעה נקיים [פ] ובתר הכי טבלה ומשתריא לבעלה. ואע"ג דלא נפקי ימי טוהר כיון דיתבא שבעה נקיים ותו לא חזיא שריא. והראב"ד ז"ל והרמב"ן ז"ל כתבו ג"כ שאין לנו עכשיו דם טוהר כדי שלא יבא הדבר לכלל טעות. [צ] ואם החמירו על בנות ישראל לישב [ק] על דם טיפה כחרדל שבעה נקיים כדי שלא יבא לטעות בין ימי נדה לימי זיבה ובין רואה יום אחד לרואה שלשה. [ר] כ"ש שיש לחוש שמא יבא הדבר לידי קלקול שמא יבא לטעות בין ימי טוהר לימים שלאחר ימי טוהר אבל בעל הלכות ורב אחאי (בשאלתות לפנינו לא נמצא בשום מקום) כתבו דאף בזמן הזה נוהגין ימי טוהר על דין התורה והרמב"ם ז"ל כתב (בפי"א מהל' איסורי ביאה) שהדבר תלוי במנהג. שלא החמירו בנות ישראל אלא בדם טמא לישב על כל דם טומאה ז' נקיים דזבה גדולה כדי שלא יבא הענין לכלל טעות [ש] אבל בדם טוהר לא החמירו (לז) ועדיין נשאר הענין על דין תורה (לח) וכן נוהגין בצרפת ובאשכנז: ז גרסינן בכתובות (ד' עב.) אמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכנותיה (לט) בעלה לוקה עליה משום נדה. והיכא דלא הוחזקה נדה ותבעה בעלה ואמרה לו טמאה אני וחזרה ואמרה לו טהורה אני (מ) אינה נאמנת (שם ד' כב:) (מא) [ת] ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת (מב): ח (שבת ד' סד:) ת"ר והדוה בנדתה זקנים הראשונים אמרו תהא בנדתה שלא

רש"י בשדות. מקום שאינן בני תורה ואינן יודעות למנות פתח נדות מתי הן ימי נדה ומתי הן ימי זוב: ששה והוא. כדין תורה ושמא בימי נדה היא: שנים תשב ששה והן. לחומרא שמא ראשון סוף זוב ושני תחלת נדה וצריכה עוד ששה אבל שלשה דאילו הוי ימי זיבה צריכה שבעה נקיים השתא נמי תשב שבעה נקיים שמא בימי זיבה עומדת: הלכה פסוקה. שאינה צריכה עיון שלא יהא מהרהר בה בתפלתו: מעיין אחד הוא. דם הבא בימי לידה ודם הבא בימי טוהר ממעיין אחד הם באים: התורה טמאתו. כל שבעה לזכר וי"ד לנקבה: והתורה טהרתו. אחר מכן: ז הוחזקה נדה בשכנותיה. שראוה לובשת בגדי נדות ולבעלה אמרה טהורה אני ושמשה: בעלה לוקה. אם התרו בו: אמרה טמאה אני. אמרה לבעלה נדה אני: טהורה אני. לא הייתי נדה: אמתלא. משל וטעם: ח בנדתה. היו דורשין הראשונים כמשמעו כדבר המטלה ומרחיקה מבעלה:

דברי חמודות

הראה תסתור אין לה למנות עכ"ל ואני תמיה דמי הגיד להם שאינה מבררת ומה שעכשיו אינה מבררת לפי שאין לנו זבה ודאית מכיון שהחמירו בחומרא דר' זירא: (לו) שאפי' רואות טיפת דם כחרדל. ונ"ל דכי היכי דלענין ראיה עצמה דדבר תורה בין שהיה בכך נדה או זבה תנינן בריש פ' יוצא דופן דאפי' כפחות מכן הוי ראייה וכמ"ש שם סעיף ג' דהה"נ לענין החומרא זו שהחמירו בנות ישראל על עצמן דר' זירא לא חש למנקט כפחות מכן אלא נקט תחלת לישנא דמתני' דהתם דודאי שאין נראה לחלק בין שיעור החרדל לפחות מכן מכיון שלא חשו למיעוט שיש בשיעור החרדל ואפ"ה החמירו בו ה"ה והוא הטעם שבפחות מכן ג"כ החמירו וזה נ"ל פשוט וכתב רבינו ירוחם דאין בכלל זו החומרא אלא הרואה דם שיוצא מגופה משא"כ בכתמים אלא הרי דין הכתמים במקומו עומד שצריך שיהא כגריס ועוד וכפי מה שכבר נתבאר בפ' הכתם וכתב שכן הסכימו כל הפוסקים וכתב הב"י בסוף סי' קפ"ג דפשוט הוא וכן מבואר בדברי הרמב"ם בפ' י"א: (לז) ועדיין נשאר הענין על דין תורה. ובסוף פ' בנות כותים נתבאר דקי"ל כרבה דאמר דימי לידה שלא ראתה בהן עולין לה לימי הספירה וגם שם כתב רבינו שהיולדת נקבה ולא ראתה בג' ימים הראשונים עלו לה לספירת ז' נקיים ואע"פ שראתה בג' ימים השניים אינה סותרת וטובלת לאחר י"ד אפילו לא פסקה אבל הטור סי' קצ"ד כתב שהרמב"ן סובר שסותרת וצריכה ז' נקיים משתפסוק ואפילו לסברת רבינו דוקא כשהיו לה ז' נקיים אז אינה סותרת ואפילו מה שראתה בימי טומאה בשבוע שני של יולדת נקבה וכ"ש מה שראתה בימי טוהר אבל אם עדיין לא היו לה נקיים אין הימי טוהר עולין לה א"כ שלא ראתה בהן שאע"פ שהדם טהור הוא אפ"ה מכיון שעדיין לא שלמו ימי הנקיים שלה אינן ראוים לספירה א"כ שלא תראה בהן וכתב ב"י שכ"כ הגהת מיימון בפ' ז' דכיון דקי"ל כרב דאמר מעיין א' הוא כו' א"כ כל הימים קרויים ימי הלידה עד שתטבול וכ"כ שם המגיד וכן נראה מדברי הרמב"ם שם והכי פירש רש"י בהדיא בפ' בנות כותים גבי פלוגתא דרב ולוי דגרס התם ת"ש דותה תטמא לרבות היולדת בזוב שצריכה שתשב ז' נקיים בשלמא לרב דאמר מעיין א' הוא כלומר דם טמא בימי טומאה וטהור בימי טוהר כו' מעיין א' התורה טמאתו והתורה טהרתו מש"ה בעי ז' נקיים אלא ללוי דאמר שני מעיינות הן למה לי ז' כו' ופירש"י מש"ה בעי הפסקה ז' נקיים דממעיין דמים טמאים אתי והתורה לא טהרתו עד שתספור ז' נקיים כדכתיב דותה תטמא ע"כ לשון הב"י ויש להסתפק אי הגהת מיימון נקטי בדוקא עד שתטבול ושאפילו אם שלמו ימים נקיים משראתה קודם שטבלה סותרת ואפילו בימי טוהר ודרש"י נמי נקט בדוקא עד שתספור ז' נקיים ולא בעי שטבלה ג"כ אלא מכי שלמו לה ז' נקיים תו לא סתרה ואי נמי חד מינייהו לאו בדוקא וחד בדוקא אכתי איכא לספוקי הי מינייהו בדוקא והי מינייהו בלאו דוקא וכתב ב"י דפשוט הוא שאפילו כשהיו לה ז' נקיים קודם שנשלמו לה י"ד לנקבה ולא ראתה וטבלה שלא עלתה לה טבילה זו מכיון דאפ"ה הרי היא באותן ימים כנדה כדכתיב בקרא פרשת תזריע וצריכה לחזור ולטבול אחר י"ד ע"כ וכיוצא בזה כתוב בטור ריש סימן קצ"ז וז"ל אין האשה עולה מטומאתה עד שתטבול וכו' ואחר ימי ספירתה ע"כ ושם פי' הב"י דכיון דלא שלמו ימי ספירתה הוי כטובל ושרץ בידו: (לח) וכן נוהגין באשכנז ובצרפת. וכתב ב"י דהאידנא פשט איסור זה בכל ישראל ואפי' באשכנזים וצרפתים ע"כ אבל כל שלא ראתה אחר שספרה ז' נקיים ושלמו לה י"ד ימים דימי לידה ליולדת נקבה טובלת ומותרת לבעלה לכל המנהגות וכתב הרמב"ם בפרק י"א זה שתמצא במקצת מקומות ותמצא תשובות למקצת גאונים שיולדת זכר לא תשמש מטתה עד סוף מ' ויולדת נקבה עד אחר שמונים ואע"פ שלא ראתה דם אלא בתוך השבעה אין זה מנהג אלא טעות באותן התשובות ודרך מינות באותן המקומות ומן הצדוקים למדו דבר זה ומצוה לכופן כדי להוציא מלבן ולהחזירן לדברי חכמים שתספור ז' נקיים בלבד כמו שבארנו ע"כ וכתב הב"י דמה שכתב דרך מינות הוא וכו' הייט מפני שנראים כסבורים שמה שאמרה תורה תשב בדמי טהרה שרוצה לומר שאפילו לא תראה דם שתהיה יושבת ולא תטבול כמו אם ראתה דם. ומש"ה בכל קדש לא תגע והדבר מבואר שחכמינו ז"ל מפרשים בספר דקרא דתשב בדמי טהרה הייט לומר שכל דמים שרואה טהורים מכיון שטבלה אחר ז' לזכר וי"ד לנקבה ובכל קודש לא תגע הייט כדין טבול יום שמותר במעשר ואסור בתרומה שזו טבולת יום ארוכה היא כדאיתא בפ' הערל ומ"ש שתספור ז' נקיים בלבד ולא שתטבול בתוך י"ד אם היא יולדת נקבה אלא כדכתבנו לעיל ולא חש להאריך ומהרי"ק נשאל על מנהג הלועזים שנוהגין שאין האשה טובלת תוך מ' לזכר ושמונים לנקבה ואפילו לא ראתה ושפסקי אחד שנקרא תניא כתב שאפשר שהראשונים שהחמירו על כך בקעה מצאו וגדרו גדר ועל כיוצא בזה שמע בני וגו' ואל תטוש וגו' והלועזים עושין כל מעשיהם על פיו של אותו פוסק והשיב אי תניא תניא ומאחר שהלועזים נוהגין על פיו אין למחות בידם אבל היכא דלא נהגו לא ינהגו אפילו להרחקה וסייג דחומרא דאתי לידי קולא הוא מאחר שהוא מנהג צדוקים כמו שכתב הרמב"ם עכ"ד מהרי"ק אבל הב"י כתב שאם יש מקום שנראה לגדור בהם גדר זה מפני שרואין שהן פרוצים באיסור נדה ואינן פרוצים שינהגו כמנהג צדוקים שראוי לגדור כגדר הזה ואף הרמב"ם שאמר שלא ינהגו לא אמר אלא מן הסתם שאם אין אנו יודעין שמחמת חומרא הנהיגו להן אין תולין בגדר דחוק כזה אלא תולין אותן בטעות וכיוצא בזה מה שכתבו התוס' בפ' כל הבשר על הנוהגים מלאכול בשר רותח בסכין של בשר דהבל הוא ולא תנו לומר שמא בקעה מצא כו' וז"ל הריב"ש במה שנהגו שם להחמיר בימי טוהר של יולדת אף אם אינה רואה בהם אם נהגו זה לגדר ופרישה אע"פ שהוא מותר או מפני נקיות שאותן הימים דמים מצויים בהם ראוי להניחם על מנהגם ואין מתירין אותם בפניהם אבל אם נהגו כן בטעות מפני שסבורים שאסור מן הדין ראוי להודיעם שטועים הם ושהוא מנהג שיצא להם מן הצדוקים כדרך שכתב הרמב"ם ז"ל ע"כ ורמ"י נתחכם למצוא טעם שמפני שהוא כ"כ קרוב ללידה הדמים מצוים ותוששת שמא יראו ולא ירגישו והרגיש בעצמו בחולשת הטעם וכתב דחששא רחוקה היא זו דהא אפילו אם יראו ולא ירגישו מה בכך דם טהור הוא מס"ת ומסיק דמ"מ במקום שנהגו להחמיר נהגו ואין להתיר להם כיון שכבר הורגלו להחמיר ואתה בא להקל להם יקילו יותר ע"כ וכפי מה ששמעתי שהגות הנשים שמתאחרות בטבילתן לזכר ולנקבה ולא כשיעור שוה יש אשר מתאחרות הרבה ויש שלא מתאחרות הרבה ומתאחרות עכ"פ לנקבה יותר מלזכר אבל אינן משלימות עד כל השמונים יום ויראה לי שלא הנהיגו כן לשום פרישות וגדר אלא כנוהגות שלסוף בעצמן כבושה מלטבול במהירות כ"כ אחר שהיו לה חבלי לידה ובושות יותר לנקבה מלזכר וגם אסמכוה אדמצינו דימי טומאה דנקבה יתירים על ימי טומאה דלזכר ולפי זה יכולין להתיר בפניהם: (לט) בעלה לוקה עליה. דכנדה ודאי היא ואסור לו לבא עליה עד שיעברו עליה ימים שתוכל לטבול ושתאמר לו טבלתי וכדרך שנתבאר בפ' כל היד סעיף כ"א אבל כל שלא אמרה טבלתי אע"פ שחזרה ואמרה טהורה הייתי ונותנת אמתלא לדבריה למה לבשה בגדי נדות כתב הרשב"א בתורת הבית שאינה נאמנת ואע"ג דלקמן באמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני נאמנת בנותנת אמתלא לדבריה התם משום בושת או אונס מקרי דאומרה טמאה אני אבל לעשות מעשה כולי האי ללבוש בגדי נדה אינה לובשת ולפיכך כל שחזרה ואמרה לא נטמאתי הרי היא כמכחשת מה שאמרה ואינה נאמנת ע"כ והר"ן בפ"ב דשבועות הביא ראיה לדבריו מדאמרינן בפ' המדיר אמתני' דומשמשתו נדה ה"ד אי דידע נפרוש ואי דלא ידע נסמוך עלה ואוקימנא כרב יהודה דאמר הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה אלמא כל כה"ג לא אבעי ליה למסמך עליה ומשמע קאמר אלמא אפי' באמתלא לא מהימנא דהא ודאי נדה משוינן לה ע"כ וכתב המגיד בפ"ד מהא"ב שכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל וגם בטור כתב כן בסי' קפ"ה בשם הרמב"ן ז"ל ומה שתמה עליו מהא דלקמן כבר ישבו הרשב"א כמ"ש בשמו: (מ) אינה נאמנת. וכתב רבינו ירוחם דהייט דוקא אחר כדי דבור אבל בתוך כדי דבור נאמנת: (מא) ואם נתנה אמתלא לדבריה. שאמרה לו תחלה מפני שלא היה בה כח או דבר כיוצא בזה כ"כ הטור וכתב ב"י שכך מפורש בירושלמי וז"ל הרמב"ם בפ"ד האשה שאמרה לבעלה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני ודרך שחוק אמרתי לך תחלה אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת כיצד תבעה בעלה והותו או אמו בצער ואמרה טמאה אני ואח"כ חזרה ואמרה טהורה אני ולא אמרתי לך טמאה אני אלא מפני אהובך ואמך שמא יראו אותנו הרי זו נאמנת וכל כיוצא בזה עכ"ל וז"ל ספר התרומה אשה שאמרה טמאה אני ואח"כ אמרה לא כי טהורה אני אינה נאמנת לומר תחלה הייתי מכחשת ומשטה בך אלא צריך הבעל לפרוש ממנה עד שתספור ז' נקיים ותטבול אבל אם נתנה אמתלא לדבריה שאמרה סבורה הייתי להיות נדה אבל עכשיו בדקתי עצמי ומצאתי שמחמת מכה או חבורה בא אלי הדם או חולה הייתי ולא הייתי יכולה לסבול תשמיש או דברים אחרים כיוצא באלו נאמנת ומותרת מיד ע"כ וכ"כ המרדכי בשם א"ז ורמ"א ז"ל כתב בשם מהרי"ו בתשובה סי' כ"ב דאפי' בשתיקה אח"כ רק שהיא באה ושוכבת אצל בעלה והוא יודע שמה שאמרה תחלה טמאה אני עשתה מחמת קטטה שהיה לו עמה וכדומה לזה נאמנת ע"כ ואני תמה דא"כ לא ה"ל לרב לומר אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת אלא אם יש לה אמתלא לדבריה דהוה רבותא טפי ודקדקתי בתשובת מהרי"ו וראיתי דלאו הכי הוה עובדא אלא שהרגישה כאב בבני מעיה ואמרה לבעלה ולאביה הנה אנכי יראה לשנוי וסת כאשר אין לה וסת קבוע ואז התחיל בעלה ואמר הנני מבין שמאת אביך הוא כל זאת להרחיקך ממני ואח"כ בא אביה וא"ל בתי אבקשך שתשכב אצלו למען לא יתלה הסרחון בי וכן שכבה אצלו ובבקר מצאה הסדין מלוכלך בכתמים וכו' ועל זה מסיק דמכיון שמעצמה באתה ושכבה אצלו ודאי אסיק אדעתיה דקוטטא קאמר לה שאביה אלפה שקרא וגדולה מזה איתא פ"ב דכתובות דבעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו ופשיט ליה דאם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת כ"ש בנדון זה שמעולם לא אמרה לו טמאה אני והיא באתה מעצמה ושכבה אצלו ע"כ ומהך עובדא משמע דליכא למשמע שכשאמרה שהיא טמאה שתהא נאמנת בשתיקה בלחוד בלא שאומרת היא האמתלאה ושמא י"ל דס"ל לרמ"א דאי לאו דשתיקה לא מגרעה מידי א"כ אין למהרי"ו ראיה מהך דכתובות אלא ודאי דאין ה"נ דלאו דוקא קאמר רב בנותנת אמתלא אלא כשיש לה אמתלא קאמר ויכול הוא לתלות בהאמתלא שיודע אותו והתם בההיא דמהרי"ו עובדא הכי הוה דלא אמרה בהדיא שהיא טמאה אבל ה"ה כשאמרה כך בהדיא דהוה נאמנת אפילו בשתיקה כששכבה אצלו והבעל יודע האמתלאה וכבר כתבתי במעדני יום טוב דמי שרואה להחמיר על עצמו ולא להאמין לה כשחוזרה ואמרה טהורה [רשאי] אבל מדת חסידות הוא: (מב) בפ' המדיר מוקי הא דתנן דמשמשתו נדה יוצאת בלא כתובה בדאמרה פלוני חכם טיהר לי הכתם ואשתכח שיקרא וכתב הר"ן שמדברי הרמב"ן נראה שהחכם נאמן וכ"כ רבינו ירוחם בשם הרמב"ן שהחכם נאמן והיא טמאה וכתב הב"י שאע"פ שכתב הר"ן בשם הרשב"א שאין החכם נאמן והתם במאי עסקינן בדאתו עדים ואמרו עמנו היית במקום פלוני נראה דהייט לענין הפסד כתובה שאינו בדין שיפסידנה ע"פ ע"א אבל להחזיקה בטמאה מודה הרשב"א והכי דייק לישניה דלא איירי אלא לענין הפסד כתובה בלבד וכן נראה לפרש דברי הרא"ש שם עכ"ל ועיין בפ"ב דשבועות משנה היה

מטמא

מעדני יום טוב

הדם לא יתחילו ימי הזיבות ובאמת שזו חששא רחוקה דא"כ אין האשה הזאת יודעת כלום מדין הנדה והזיבות וזה דבר רחוק שלא תדע זאת שימי נדה יכולין להיות שבכולן ראתה אלא שבשביעי סמוך לבין השמשות פסקה בטהרה ואח"כ יתחילו ימי זיבות שאם לא תדע זה מה תדע ואנן לא חיישינן לאו לשאינה יודעת תיקון וסתות אמרינן ולא בשאינה יודעת ולא כלום ועוד דהשתא מה שכתב וזמנין דראייה קמייתא כו' הוא ענין בפני עצמו וצריך לפרש דהוי כמו ועוד דזימנין כו' ואע"פ שמצינו כך בכמה מקומות בספר רבינו והם לעיל בפ' המפלת סי' ג' מ"מ אם לא נצטרך לפרש כן ודאי דניחא טפי הלכך נ"ל יותר נכון דגרסי' וביום השביעי לראייתה וא"כ זו כדין טבלה ושמשה לערב אילו היתה ראייה ראשונה בימי נדותה אלא שאפשר שבא טעתה וכדמסיק דזמנין דראייה קמייתא הויא בתוך י"א יום כו' וטעות זה בא לה מפני שאינה בקיאה בתיקון וסתות ולא ידעה אימת התחילו ימי נדות וימי זיבות וטעות כזו מצוי והיינו ניהו דאמרן דלא בקיאי בתיקון וסתות ובס' הרי"ף האי ועוד כיון כו' ליתא כלל: [ל] בסוריא. והרי"ף גורס בסורית: [מ] ואית דגרסי בשדות. וכ"ה גירסת רש"י ופי' מקום שאין בני תורה ותלמידי הר"י בפ' אין עומדין גרסי נמי בשדות ופירשו בכפרים מפני שלא היו כל כך בני תורה ע"כ וזה נ"ל נכון לפי שהכפרים על פני השדות יחשבו שמדרכן להיותן מיושבים בבתיהם בתוך השדות אחת הנה ואחת הנה ואם אין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר בפ' בהר ובתי החצרים אשר אין להם חומה סביב על שדה הארץ יחשב: [נ] ששה והן גרסינן וכתב הר"ן דששה קאמרינן (כלומר בין הכא בין ראתה יום אחד) נקיים בעינן דכיון דטועות משוינן לה איזה ימים שתראה מספקינן ליה בתחלת נדה ונקיים דקאמר לבסוף אכולי יומא קאי אלא [דיהשתא] ליתן הוא שבעה ימים נקיים ע"כ: [ס] שאפי' רואות טפת דם כחרדל. שכיון שלפעמים בטפה כחרדל יושבת ז' נקיים דהיינו בזיבה הסותרת החמירו בנות ישראל על עצמן לעשות כל מה שתראנה כאילו היא סותרת ורבותא דטפת דם כחרדל הייט משום דס"ת נתימר דבדם מרובה דוקא הוא שראוי להחמיר בו דשמא יצא מן המקור בג' ימים זה אחר זה ושהה בפרוזדור שהוא כמו שיצא לחוץ כדדרשינן לעיל וצריכה מן התורה ז' ימים נקיים אם היא בימי זבה ולהכי נקט טפה כחרדל אע"ג דודאי אינה אלא ראייה אחת כ"כ הר"ן אבל פשיטא מילתא דאין לומר דרבותא הוא טפת דם קטנה כהחרדל דהסיא מתני' שלימה שניט בר"פ יוצא דופן מטמאין בכל שהן ואפי' כעין החרדל ולא עוד אלא דמקיים בה במשנה ובפחות מכן ואלא מיהת הא איכא למימר דטפת דם כעין מראה החרדל הויא החומרא אבל אין הענין מוכיח שבאו להחמיר אלא על המיעוט ולא שזו החומרא היתה על המראות ועוד דהא מסיק רבינו בס"פ כל היד דירוק כמראה הזהב טהור אפי' האידנא והכי החרדל מראיתו אינו נוטה למראה האדמימות אפי' כמו הזהב ואני תמיה על תלמידי הר"י שכתבו בפ' אין עומדין וז"ל י"מ שהחומרא היתה מפני שהיתה מראה הדם כעין החרדל ואין זה נראה דמה חומרא היתה זו שזה מן הדין הוא דהא בהדיא קים לן במס' נדה שדם כמראה החרדל מטמא ע"כ ודקדקתי בפ' כל היד ולא מצאתי דבר אשר יאמר עליו כי הוא שמטמאינן לכעין מראה החרדל ואדרבה מדמטהרינן הירוק דעקביא נשמעינה דאף כמראה שכעין החרדל טהור הוא וכדכתבתי ולכן נ"ל יותר לומר שא"א לפרש כן שזו היא החומרא חדא דאין הכי נמי שאין אנו מחמירין בו ועוד דמשמעות החומרא שהחמירו משמע דקאי אמיעוטא דראייה ולא על עין המראה כלל ומפני כן ג"כ אין נ"ל ראייה לדברי תלמידי הר"י מהמשנה דר"פ יוצא דופן שכתבתי בסמוך דקתני ואפי' כעין החרדל דהסיא נמי לענין המיעוט קתני לה כדקתני בהדיא ומטמאין בכל שהן ואפי' כו' ומ"מ ודאי דלענין הלכה צריכין אנו לשמוע לדבריהם ז"ל: [ע] וכל דם דחזיא בימי טוהר כו'. לשון הרי"ף הוא וכתבו הגהת מיי' פי"ז מהא"ב שכתב הר"ש יש טועים בדברי האלפס ואומרים שכתב שימי טוהר אינם נוהגים עתה אחר חומרא דר' זירא וליתא אלא כך רוצה לומר דיולדת בזוב צריכה נקיים דלא כהרמב"ם והתוס' אבל אם כבר טבלה ורואה בימי טוהר מותרת בלא טבילה ע"כ ופי' הב"י שהר"ש סובר דלהרי"ף יולדת בזוב שספרה ימי טוהר ז' נקיים מכל דם ואחר השבעה קודם שתטבול ראתה סותרת אע"פ שהוא דם טהור ודלא כהרמב"ם והתוס' דסברי שאינה סותרת לעכבה מלטבול הואיל והיו לה ז' נקיים דאילו לא היו לה נקיים כלל אף הם לא קאמרי דודאי כל נשי דידן ספק יולדות בזוב הן וצריכות ז' נקיים וכן מבואר בדברי הרמב"ם אלא שאם ספרה שבעת נקיים סברי הרמב"ם ור"ת דתו לא סתרה והרי"ף סובר שסותרת והייט דקאמר הלכך כל דם דחזיא נמי מימי טוהר טמא עד שתשב שבעה נקיים מדם כלומר שהם עצמם יהיו נקיים שלא תראה דם בהם וגם לאחריהם קודם שתטבול אבל כל שטבלה בלי ראיית דם כלל ואפי' דם טוהר לא תוך שבעה ולא אחר שבעה עד שטבלה אם ראתה אח"כ דם טוהר הוא ומותר לבעול עליו ע"כ ואל תתמה אמאי תלינן מידי בטבילה שקודם טבילה תסתור בראייתה ולאח"כ לא תסתור דהכין תלינו בפרק בנות כותים דף ל"ה לרב דסבירא לן כוותיה דמעין א' כו' ומוקים לבית הלל דס"ל דבזיבה תלי רחמנא ביומי וטבילה ועיין בד"ח סעיף ל"ה אבל נ"ל שדעת רבינו כדעת הרי"ף דלא כהר"ת אלא דס"ל דצריכה לישב ז' נקיים על כל דם שתראה בימי טוהר שהרי מסיק וכתב שהראב"ד והרמב"ן ז"ל כתבו ג"כ שאין לנו עכשיו דם טוהר כו' ומדכתב ג"כ ש"מ דכולהו מחוי לסברתייהו וכ"כ הב"י שנראה מדברי רבינו שסובר שדעת הרי"ף כהרמב"ן ויולדת נקבה שהיו ימי שבוע ראשון נקיים וראתה בשבוע שני כתבו רבינו בס"פ בנות כותים: [פ] ה"ג ברי"ף ובתר הכי טבלה בבי מקוה ומשתריא ורבינו אפשר שלא חש להעתיק כך דסמך אמאי דכתב בסוף פירקין דזבה אינה טעונה מים חיים וכמו גם הרי"ף בעצמו לא חש לדקדק בזה בטבילות שכתב לעיל בכללא דנקטינן כו': [צ] ואם החמירו על כו'. אע"ג דהם החמירו על עצמן קאמר ר' זירא מ"מ משהניחום בתורתן וקבעוה להלכה פסוקה ובכל המקומות שייך שפיר לומר שהחמירו עליהן כו': [ק] על דם טפה כחרדל. וכן הל' בר"ן אבל בב"י כתב טפת דם כחרדל: [ר] כ"ש שיש לחוש כו'. והרשב"א ז"ל כתב ונ"ל שאם לדין יש תשובה לדברים אלו שהרי בימי חכמי הגמרא כבר החמירו בנות ישראל לישב על טפת דם כחרדל ואפ"ה יושבת על דם טוהר ואם הן לא החמירו על עצמן בזה אנו למה נאסור אלא שיש לחוש להחמיר כדבריהם וכן המנהג ברוב מקומות ונ"ל קצת טעם בדבר דאין עכשיו הבקיאות כדורות הראשונים ופעמים שיוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור קודם בין השמשות וגמר לידה לאחר בין השמשות ואינן בקיאות בכך ויבואו לטעות להוסיף יום בימי טהרתם ע"כ והב"י כתב שנראה לו לייסב דכ"ש הוא מטיפת דם כחרדל שהחמירו בו ואין ראיה מימי חכמי הגמרא דשמא עדיין לא פשטה תקנת ר' זירא ביניהם אבל אחר שפשטה ביניהם אפשר שגם הם היו נוהגין איסור בדם טוהר ע"כ וכבר הוכיח רבינו לעיל סי' ד' דבימי רבא לא פשטה חומרא דר' זירא בכל מקום והר"ן כתב דטעמא דסבר הרמב"ן דאף לדין הגמ' נראה לאסור דם טוהר משום דכשם שחששו שמא יטעו בפתחיכן כך יש לחוש אם ינהגו היתר בימי טוהר שמא יבואו לטעות באותן ספק יולדות שיושבות עליהן לזכר ולנקבה ולנדה שמא ינהגו שהם קולא שיהיו סבורות שכל שיש לה טומאת לידה יש לה ימי טוהר ע"כ: [ש] אבל בדם טוהר לא החמירו. וכבר נתבאר לעיל שאף הוא למעט שבעה נקיים שאחר לידה בא וכך הוא מקיים וכתב אלא שבשנער ובספרד ובארץ הצבי ובמערב מנהג פשוט שאין נותנין לאשה דם טוהר כלל אלא כל דם שתראה באיזה זמן שתהיה יושבת עליו שבעה נקיים ודין זה בימי הגאונים נתחדש ושמענו שבצרפת נוהגים על דם טוהר כדין הגמ' עד היום אחר ספירה וטבילה מטומאת יולדת בזוב ודבר זה תלוי במנהג ע"כ: [ת] ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. ואע"ג דבפ' האשה שנתאלמנה סי' כ"ד מסיק דשמואל לא עבד עובדא בנפשיה ודברי רבינו דהכא ודהתם הן הן דברי הרי"ף דהל' נדה ודהתם כבר כתב הב"י סי' קפ"ה דלענין דינא ודאי הלכתא כרב דהלכה כוותיה לגבי שמואל באיסורי ושמואל הוא דהחמיר אנפשיה ואפי' אי תימא דשמואל פליג הא קי"ל דהלכתא כרב באיסורי ומ"מ כתבוה התם רבינו והרי"ף ללמדינו שהוא מדת חסידות ואינו מדה של שטות ורשאי האדם להחמיר על עצמו לכבירלה כי

היכי

[א] שלא תכחול ולא תפקוס עד שתבא במים עד שבא ר' עקיבא ולימד (מג) א"כ נתגנית על בעלה [ב] ונמצא בעלה מגרשה [ג] הא מה אני מקיים והדוה בנדתה תהא בנדתה (מד) עד שתבא במים. *ומכאן למדו לטבילת נדה מן התורה. [ד] ורב יהודאי גאון ז"ל כתב בתשובה טבילת נדה מן התורה ק"ו ממגעה דבמגע משכבה כתיב ובמגע משכבה יכבס בגדיו ורחץ במים וכ"ש במגע עצמה. וק"ו לנדה עצמה שהיא בטומאתה עד שתבא במים. ורבינו תם ז"ל אומר דטבילה מן התורה שמעינן מהאי קרא אך במי נדה יתחטא ודרשינן (נזיר דף מה:) במים שהנדה טובלת בהן. [ה] וקיימא לן דנדה וזבה לא בעו מים חיים [ו] דתניא (תוספתא דמגילה פ"א) אין בין זב לזבה אלא [ז] שהזב טעון מים חיים והזבה אינה טעונה מים חיים [ח] אלא מי מקוה [ט] שכל הגוף עולה בהן. וכמה הן. (מה) [י] אמה על אמה ברום שלש אמות. ושיערו חכמים מי המקוה (מו) ארבעים סאה:

הלכות מקואות

א (ת"כ פרשה שמיני) ת"ר אלו נאמר ומקוה המים יהיה טהור יכול אפי' מילא מים על כתפו ועשה מקוה לכתחלה יהיה טהור ת"ל מעיין (א) מה מעיין בידי שמים (ב) אף מקוה בידי שמים [א] אי מה מעיין מטהר בכל שהוא אף מקוה מטהר בכל שהוא [ב] תלמוד לומר אך מעיין מעיין מטהר בכל שהוא [ג] והמקוה במ' סאה. אי מה מעיין מטהר [ד] בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין. ת"ל אך מעיין (ג) מעיין מטהר בזוחלין (ד) והמקוה [ה] באשבורן. היה אומר ר"י דכך ברייתא דפסלה מקוה שכולו שאוב מקרא לאו דרשה גמורה היא דאפילו מקוה שכולו שאוב כשר מן התורה. אלא שחכמים פסלוהו והאי קרא [ו] אסמכתא בעלמא הוא. והביא ראיה מן תוספתא בריש פרק שני דמקואות מקוה שהניחו ריקם ובא ומצאו מלא כשר [ז] מפני שזה ספק מים שאובין למקוה ומדמכשר ליה מספק אלמא כולו שאוב נמי מדרבנן דאי מדאורייתא לא הוה מכשר ליה מספק. והלשון משמע כן דקתני מפני שהוא ספק מים שאובין. וליכא למימר דלא מיירי בכולו שאוב אלא שהיו בו מים והיה חסר [ח] דא"כ הוה ליה למימר שהניחו חסר ובא ומצאו מלא. דריקם משמע שהוא לגמרי ריקם ולא היה בו מים כלל. ועוד הביא ראיה [ט] מפרק קמא דפסחים (דף יז.) דקא אמרינן משקה בי מטבחיא דכן וקאמר רבי שמעון בכלים טמאים בקרקע טהורים. ומפרש התם טעמא דבקרקע טהורין משום דמחזי לטבול בהן מחטין וצינורות. אלמא אפילו כולו שאוב חזי להטביל מדאורייתא דבכולו שאוב איירי [י] מדמפליג בין כלים לקרקע ופסק משקה בי מטבחיא נמי שאובין ומה שפירש ר"ת בספר הישר הא דאמר ג' לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה הלכה למשה מסיני. הייט כשאין שם מים אבל בסוף אין פוסלין אלא מדרבנן. והביא ראיה מהא דתנן בפ"ב דמקואות רבי אליעזר אומר רביעית מים בתחלה פוסל את המקוה ושלשה לוגין על פני המים. ומדמחמיר בתחלה מבסוף ש"מ דפוסלין בתחלה מדאורייתא. תומר ר"י שלא מצינו בשום מקום הלכה למשה מסיני בפסול מקוה. ואם ישנו בשום מקום יש לפרשו כמו הלכה למשה מסיני עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית דברייתא [כ] דמס' חגיגה (דף ג.) שאינה אלא כלומר דבר ברור כהלכה למשה מסיני וכן כל באמת הלכה היא שאומר בש"ס גבי מילי

הגהות הב"ח א מכאן למדו לטבילת נדה. נ"ב כך כתבו התוס' בשם ר"י סוף יומא בדף ע"ח והביאו ג"כ דברי ר"י גאון ודברי ר"ת ע"ש: ב שהזב טעון ביאת מים חיים והזבה אינו טעונה ביאת מים חיים אלא מי מקוה כלבד שכל וכו':

רש"י שלא תכחול. עיניה: ולא תפקוס. שרק על פניה ינפאנ"ל בלע"ז והוא אדום: תהא בנדתה. בטומאתה: עד שתבא במים. לטבול ואע"פ שעברו ז' שלה ופסק מעיינה: הלכות מקואות א משקה בי מטבחיא דכן. משקים של בית המטבחיים שבעזרה כגון הדם והמים: דכן. שאין מקבלין טומאה: ר"ש אומר בכלים טמאים. ר"ש לטעמיה דאמר לעיל טומאת משקים דאורייתא ואפי' לטמא אחרים כדתניא גבי ספק משקה לטמא אחרים רפ"א באוכלין טמא הלכך במשקה בית מטבחייא לא מטו רבנן לטהרינהו: בקרקע טהורין. ולקמן מתרגם ליה אמים ודאיכא רביעית דאיכא תורת מקוה עלם למחטין וצינורות דמדאורייתא לא מקבלי טומאה כדכתיב מקוה מים יהיה טהור וברביעית הויא מקוה מדאורייתא דכי כתיבי מ' סאה באדם הוא דכתיב דנפקא לן מאת כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן אבל לכלים קטנים אין צריך אלא כדי שיתכסו במים ובציר מרביעית גמרא גמירי לה דלא חשיב למהוי מקוה דכיון דבעלמא דאורייתא לא מיטמו ורבנן הוא דבטלו רביעית דמקוה שלא יטבילו כלים מפחות מארבעים סאה כדאמרינן בנזיר עשר רביעיות הן ופרכינן והא איכא רביעיות דמקוה ומשנינן בר מיניה דההיא דבטלו רבנן בפרק ג' מינין ותניא נמי זה הכלל כל שאדם טובל בו ידים וכלים טובלים בו וגזרו טומאה אף על המשקים שבקרקע דכל כמה דהוי בציר מארבעים סאה והכא גבי מטבחיא אוקמוה אדאורייתא וטהורין: צינורות. שטוין כהם זהב: בתחלה. שהמקוה לא היה בו מים כלל כשנפלו בו רביעית שאובין ואח"כ נתמלא מי גשמים: על פני המים. הייט בסוף שהיה בו כבר מים הרבה: עמון ומואב. ישראל הדרין בעבר הירדן במה שכבשו

מעדני יום טוב

היכי דמלינו דעבד שמואל בדנפשיה ע"כ: [א] שלא תכחול ולא תפקוס ולא תתקשט בבגדי לבעונין גרסי' בגמ'. אבל גם הרי"ף לא העתיק כן ומיהו התם בגמ' מייתי לה אדאתו חכמים שלא תתגנה על בעלה ומש"ה התירו לה קישוטין בשבת: [ב] ונמצא בעלה מגרשה. נ"ל דר"ע לטעמיה כדתנן בסוף מס' גיטין בש"א לא יגרש כו' ור"ע אומר אפי' מצא אחרת נאה הימנה שנאמר והיה אם לא תמצא חן בעיניו ועי' לקמן בסמוך מה שאכתוב עוד בזה: [ג] הא מה אני מקיים והדוה בנדתה כו' ומכאן למדו כו'. ז"ש מכאן למדו כו' מסקנת רבינו הוא ולא מן הברייתא וכן בתוס' דפ' החולץ דף מ"ז פי' בשם ר"י דמברייתא ז למדנו טבילת נדה מן התורה ואומר אני דא"א להעלות על הדעת שקודם שבא ר"ע ולימד כך שלא היה להם לדין תורה שהנדה תהא בטומאתה עד שתבא במים הם לן לאסוקי הכי אדעתין דא"כ אתה תמוה לכל הראשונים לבועלי נדות חלילה וחולין הוא לומר כן אלא שזקנים הראשונים לא פירשוהו מן הכתוב אע"פ שהיה להם בקבלתם בתורה שבע"פ שאין נדה מיטהרת מטומאתה עד שתבא במים לא מצאו לו סמך מן המקרא לפי שהם פירשוהו שלא תכחול וכו' ואפשר נמי שהיה להם הסמך דרב יהודאי או דר"ת דבסמוך והקרוב אלי דזהו שהכריח לרב יהודאי ולר"ת לדרוש ממקראות אחרים ולא הספיקו עצמם בהא דר"ע דודאי נראה שלפי דרשתו דר"ע שהוא לימוד פשוט לנדה שצריכה ביאת מים להטהר אלא זקנים הראשונים שלא דרשו כר"ע וא"כ ביאת מים לנדה מן התורה מנא להו לפיכך דרשו ומצאו וכל שכן לפי מה שכתבתי לעיל בסמוך דר"ע דלימד כך לטעמיה אזיל דס"ל דכשתתגנה עליו יכול לגרשה וא"כ אנן דלא קי"ל כוותיה בהא כדאיתא בסוף גיטין לא אדמייה דרשת הזקנים הראשונים הלכך ודאי שפיר מלתא קמייהו דהנך רבנן לאורויי לן ביאת מים לנדה מן התורה ממקראות אחרים ומ"מ מכיון דחזינן שהרמב"ם בס"פ י"א מהל' א"ב פסק דמותר לנדה להתקשט כו' כדר"ע וכן פסק הטור בסי' קצ"ה ש"מ דאדמייה לדרשת הזקנים הראשונים לגמרי לכך נראה מה שכתבתי לאשונה דמשום זקנים הראשונים המציאו הני רבנן סמוכות לנא ממקראות אחרים ועוד דרוש וקבל שכר וא"ת והא אנן בהא דבאי לגרש אם מצא אחרת נאה הימנה לא קי"ל כר' עקיבא א"כ היכי מזכינן שמרי אבי תרי דהכא בהא דהתיר להתקשט כתבתי דפסקינן כוותיה ור"ע לא התיר אלא כדי שלא תתגנה וי"ל דלא קשיא דאע"ג דאנן קי"ל דאסור לו לגרש מפני כן מ"מ יש לנו לחוש שמא ע"י שתתגנה בעיניו ישים לה עלילות דברים עד שיגרשנה: [ד] ורב יהודאי כתב כו'. והרמב"ם בפ"ד מהל' איסורי ביאה כתב דכשא דבתורת כהנים שנאמר ורחצו במים זה בנין אב לכל טמא שהוא בטומאתו עד שיטבול וכדלקמן בשם הר"ן: [ה] וקי"ל גרסי'. והוא לשון הרי"ף ואינו ענין לשא דר"ת כלל וכן בתוס' דהחולץ ליתא: [ו] דתניא גרסי'. ושניה בתוספתא דפ"ק דמגילה עד אינה טעונה מים חיים: [ז] שהזב טעון מים חיים. דכתיב ורחץ בשרו במים חיים וטהר אבל בזבה לא כתיב אלא וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר כלומר בטבילת מים ובנין אב לכל הטמאים ורחצו במים ואין כתיב באחד מהם במים חיים אלא בזב ומצורע כ"כ הר"ן ונ"ל דז"ש ומצורע דאגב ריהטיה לא דק דהא דכתיב בקרא גבי מצורע מים חיים לא בטהרתו דטבילת עצמו כתיב אלא בצפור השחוטה: [ח] אלא מי מקוה. שכל הגוף עולה בהן הכי תניא בספ"ק דחגיגה דף י"א ובפ' ערבי פסחים דף ק"ט ורחץ את בשרו במים במי מקוה את כל בשרו במים שכל גופו עולה בהן וכמה הן וכו' ופרש"י דהכי דרש במים בפתא תמשמע מים המיוחדים לאפוקי שאובין ומיהו מים חיים לא צריך מדכתיב בזב וכו' ומיהו במים המיוחדים במקוה אע"פ שהן גשמים ובפ' ערבי פסחים כתב למעוטי שאובין דאזיל הפתא ומייתי וטביל אלא מי מקוה שנקוו מתחלה מעצמן והתוס' כתבו דלא יתכן דהא מים שאובים לאו מהכא נפקא אלא מאך מעין ובור מקוה מים וגו' ודרשינן בת"כ מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים (כדלקמן בריש הל' מקואות) ועוד היכי משמע מקוה לאפוקי שאובים הא עיקר קרא משמע שאובים אי לאו דסמכיה למעין כדפרישית ונראה לפרש מי מקוה הייט אשבורן כדאמר מעין מטהר בזוחלין מי מקוה באשבורן ע"כ: [ט] שכל גופו עולה בהן. מכל בשרו דייק כדאי' בברייתא שכתבתי ופרש"י בפ' ע"פ כל בשרו מדלא כתיב בשרו משמע שכל גופו עולה בהן שאינו נראה אלא כולו מכוסה בהן: [י] אמה על אמה כו'. פי' התוס' וז"ל שאדם מחזיק אמה בעוביו עם מלבושים וכן מוכח בשמעתין דכוכין בפ' המוכר פירות שאינו מחזיק עם עובי ארון כי אם אמה והשתא יתכן היכי טביל אמתא באמתא ברום ג' אמות ואע"ג שאדם מחזיק ד"א קומה כדמוכח בשמעתין דכוכין דאורך הכוך ד"א קומת האדם אינה אלא ג' אמות לבד הראש ומצי להרכין את ראשו מן הצד והא דנקט ד' אמות משום עובי (דפי) הארון ואע"ג דמצינו בפ"ק דב"ב גבי היזק ראיה שיעור ראיה ד"א הייט שיכול להגביה עצמו על ראשי אצבעותיו עד שיגיע ד"א וכן מוכיח בעובדא דבני המן בתרגום של מגלת אסתר שנסדר ע"פ המדרש שגובה קומתן ג' אמות לבד הראש דקחשיב ואזיל על רום נ' אמות לפי תליית כל העשרה והיו נהרגים כבר קודם התלייה וכן משמעי קרא בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש ואת עשרת בני המן משמע שבכלל הריגה היו וגם הפייטן יסד בסליחה אדם בקום איש בג' אמות והרביעית וחמישית אויר מגולה עכ"ל וכלומר דכיון שעם בגדיו מחזיק אמה על אמה וכשטובל הוא ערום בלי לבוש הלכך ל"ק אמתא באמתא היכי מצי למטבל כי היכי דמקשה התם בע"פ אשולחן של מקדש ותמיהני על התוס' דע"פ דהתם כתבו דבמקוה בעי' אמה כדי שיכנס בריוח עם זרועותיו דאין נדבקין לגופו ע"כ ותיפוק לי משום אמתא באמתא היכי מטבילין:

הלכות מקואות [א] אי מה מעין מטהר בכל שהוא. לאו דוקא וכמו שיתבאר בסוף הסי': [ב] ת"ל אך. וממעטינן שלא לרבות להקל: [ג] והמקוה במ' סאה. ושיעורן נתפרש לעיל בסוף המס' ופי' מקוה שאין מימיו נובעין אלא שבאו מי גשמים ונתאספו או שנמשכו ממקום אחר וכמו שיתבאר עוד בדברי רבינו: [ד] בזוחלין. ל' אמת זוחלי עפר שהמים נמשכים ואינם נקיים ועומדים במקום אחד: [ה] באשבורן. פי' הערוך במקום היסר יש מקום עמוק שיקוו בו המים ושם אותו מקום העמוק אשבורן: [ו] אסמכתא בעלמא הוא. עי' עוד מזה לקמן בסוף הסימן: [ז] ה"ג מפני שזה ספק מים שאובין. דמשמע מפני שזה ספק שאיבה שהוא מדרבנן וכ"ה בדברי רבינו שבפרק מרובה: [ח] דא"ב ה"ל למימר גרס: [ט] מפ"ק דפסחים דאמרינן גרס. והוא בדף י"ז: [י] מדמפליג בין כלים בקרקע גרס. וכן הן דברי התוס' ב"ב דף כ"ו כלומר ולא מפליג בין שאובים למחוברים ובפסחים כתבו התוס' מדמפליג בין דם למים ולא מפליג בין שאובים למחוברים: [כ] דמסכת חגיגה. דף ג' והיה יכול להביא משנה דפ"ד דמס' ידים אלא בחגיגה מטיה ושגורה מפני שים

דברי חמודות

מתמש עם הטהורה וא"ל נטמאתי אני כו': (מג) א"ב נתגנית וכו'. ופסק כן הרמב"ם בסוף פי"א מהא"ב וכן הטור בסי' קצ"ה ועיין בפ"ק דשבת סי' ל"ב ובפ' אע"פ סי' י"ט שם נתבארו משפטי הנדה כילד תתנהג עם בעלה בימי נדותה וימי ליבונה: (מד) עד שתבא במים. ולאחר שעברו ימי נדותה דקודם לכן הוא כטובל ושרץ בידו. כמ"ש לעיל סעיף ל"ז: (מה) אמה על אמה ברום ג' אמות. וכתב ב"י ריש סי' ר"א דמשמע בפ' עושין פסין דבמרובעות איירינן ולא בעגולות וכתב הרשב"ן בשם הראב"ד דבאמה בת ששה טפחים משערינן למקוה וכתב עוד דבעינן אמה שוחקות וכן מוכח בפ"ק דעירובין שכל שיעורי תורה להחמיר וכתב הרשב"א דשוחקת יתירה על האצבע חצי אצבע ולמדה ממתני' דפי"ז דכלים וכתב רבינו ירוחם דשיעור אמה על אמה ברום ג' אמות לאו בדוקא דה"ה אם יהיה רחב ואינו גבוה כ"כ יועיל אם יתכסה במים פעם אחת וכ"כ הגאונים ואמת המים אע"פ שמימיו רדופים צריך שיהיה בו מ' סאה היו המים רדופים ואשה יכולה לטבול בהם כדג זה שהוא במים ומים צופין מלמעלה וכן שולין עליה בזמן שמקיימת את עצמה כדג עולה לה טבילה בין מכונסים בין רדופים כיון שיש בהם מ' סאה כ"כ רב נטרונאי ז"ל בתשובה עכ"ל וגם הר"ן ז"ל כתב בתשובה ומ"ש עוד האוסר כי כשנמדד אותו מקוה ברום מימיו א"א שכל גופו עולה בהם אא"כ פניה וגופה כבושים בקרקע ואמרינן התם לא תטבול אלא דרך גדילתה תנ"ה כה ש נראה כעודר וכו' לאפוקי שלא תהא כבושה בקרקע הא ליתיה כלל דלא אתמר הכי אלא לאפוקי שלא תקפל עצמה קפתה על קנתה דומיא דמאי דאתמר עלה דההיא פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר אבל אם היה מתפשטת לגמרי אין לחוש כלל עכ"ל וכיוצא בזה כתב הרשב"א בתשובה דאפילו נשתטחה וטבלה מותר אלא שיש לחוש לכתחלה שמא לא תשתטח יפה כל שהמים מרודפין ביותר ע"כ וכתב עוד מיהו במקום ותיקין אין לסמוך על מקוה כזה שמא לא תטבול בו יפה יפה עד שיהיה בו ממעל לטבורה זרת לפחות ע"כ וכתב הרשב"ן שכך דעתו מסכמת ועיין בהל' מקואות בסעיף קל"ז ומסיק ב"י שצריך שיעלה בתשבורת למ"א אלף ותע"ב אצבעות שכך עולה אמה על אמה ברום ג"א מרובעות ובספרו הש"ע כתב מ"ד אלף וקי"ח אצבעות בגודל ועוד חצי אצבע וכשעמדתי למנין מצאתי ראיתי שהחשבון שבספרו הב"י נחשב כשלא עיין על החצי אצבע שזו שהאמה יתירה על ו' טפחים לפי שהיא באמה שוחקת והחשבון שבספרו הש"ע הוא מדוייק ומעוין שנחשב בו ג"כ היתרון הזה כילד נקח אמה על אמה ברום אצבע ונשברהו בתשבורת והרי יש לך בכל אמה על אמה ו' טפחים על ו' טפחים שהם ל"ו טפחים ובכל טפח ד' אצבעות על ד' אצבעות שהן ט"ז אצבעות נמצא שבכל אמה על אמה הם ל"ו פעם ט"ז לא והשוב ל' פעם י' הוא ש' ו' פעם י' הוא ס' ו' פעם ו' הוא ל"ו עוד ו' פעם י' הוא ס' ו' פעם ו' הוא ל"ו עלה בידינו ש' וק"פ וס' ול"ו סכום כולם תקע"ו אצבעות אצבע על אצבע ברום אצבע והנה ברום טפח יהיה מספר הזה תקע"ו כפול ד' פעמים שעולה סכומו ב' אלפים ד"ש וברום אמה המספר הזה ב"א ד"ש כפולות ו' פעמים שעולה סכומו י"ג אלפים תכ"ד וברום ג' אמות המספר הזה כפול ג"פ שסכומו עולה מ"א אלפים תע"ב הרי החשבון שבספר ב"י כפי מה שאמרתי שלא עיין בדיוק לחשוב גם החצי אצבע היתירה שבאמה שוחקת ואל תתמה שהרי כן מצאנו ראינו לרש"י והרשב"ם והתוס' וגם הרי"ף כשעמדו עלם למנין ומספר שיעור כוס רביעית שהוציאוהו מהחשבון של המקוה מ' סאה לא תמצא בשום א' מחשבונם שהשגיחו על החצי אצבע שבמדה היתירה אבל י"ל דהתם שאני שתכלית חשבונות הוא למצוא שיעור כוס רביעית ואינו אלא מדרבנן לפיכך לא היה להם לחוש לאותו חצי אצבע היתירה ומתוך מה שכתבתי יתבאר הטעות הגדולה שטעה בעל שלטי הגבורים בפ"ב דשבועות שכתב שיעור המקוה הוא תרמ"ח טפחים שהם אלפים תקנ"ב גודלין שכל אמה על אמה הוא ל"ו טפחים כל טפח מהם גובהו י"ח טפחים שהם תרמ"ח טפחים שלמים וטפח הוא ד' גודלים נמצא שתרמ"ח טפחים הם ב' אלפים תקנ"ב גודלים ומקום טעותו מבואר ונגלה שכמו שהאמה היא ו' על ו' מפני כן מתחלקת בתשבורת לל"ו חלקים כן גם הטפח הוא ד' גודלים על ד' ומתחלק בתשבורת לט"ז חלקים וכך גם בגובה הוא ד' גודלים כל טפח ד' פעם ט"ז עולה אלפים ד"ש וזה המספר יש לנו י"ח פעמים וכדכתבתי ועתה נחשוב חשבון השני שהוא תשבורת של כל אמה בו' טפחים וחצי אצבע נעשה כל הוי"ו טפחים לחצי אצבעות יהיו מ"ט ונכפול מ"ט פעם מ"ט מ' פעם מ' הוא פ"א וט' פעם מ' ש"ס עוד מ' פעם ט' ג"כ ש"ס וט' פעם ט' הוא אלף ת"ר עלה בידינו פ"א וגם ש"ס ב' פעמים ואלף ת"ר שסכום כולם ב' אלפים ות"א ובעבור שאין בכל אלה אצבעות שלמות כי אם הרביעית כי ד' פעם חצי אצבע הוא האצבע בתשבורת לכך כשנחשוב הרום טפח שהוא ד' אצבעות יהיו ב"א ות"א אצבעות שלמות ורום האמה הוא ו' פעם ב"א ת"א שהם י"ד אלפים ת"ו וברום ג"א יהיה כפול זה ג"פ עולה מ"ג אלף עוד רי"ח ובאלו ג"א רום יש ג"כ יתרון ג' חצי אצבעות שהן עולין אצבעות שלמות רביעית וחצי רביעית מן ב"א ות"א שהוא תת"ק ורביעית וחצי רביעית האצבע השלמה על קמ"ג אלף ורי"ח יהיו מ"ד אלף וקי"ח ועוד חצי אצבע פחות חצי רביע אין לדקדק על שבש"ע כתוב חצי אצבע ומ"ש שהאצבעות בגודל זה פשוט דטפח ד' אצבעות הוא בגודל לקמן בהל' מקואות סי' ע"ו: (מו) מ' סאה. כתב ב"י וז"ל אמרי' בפ' הטעא ובכמה דוכתי כמ' סאה חסר קרטוב אינו יכול לטבול וכתב הרשב"ן בשם א' מהמחברים ששיעור קורטוב משקל דינר ויצא לו ממה שאמרו בבתרא שקורטוב א' משמונה בשמינית שבלוג עכ"ל ולי נראה דקורטוב לאו דוקא אלא אפילו פחות מקורטוב כל שחסרו ארבעים סאה אפילו כל שהוא פסול עכ"ל הב"י ואני מצאתי כדבריו בתוס' פ"ק דר"ה דף י"ג שכתבו וז"ל חסר קורטוב אחד משמונה בשמינית כדאיתא בפרק המוכר את הספינה ומדה הפחות נקט ולאו דוקא דאפילו פחות מכאן ואפילו חסר טיפה אינו טובל ע"כ וז"ש בשם א' מהמחברים דקורטוב משקל דינר נ"ל שנתכוון בזה להרמב"ם שהוא כתב כן בפ"ה מהל' מקואות ומיהת קשה לי מהירושלמי שכתב רבינו בפ' גיד הנשה סי' ל"ג שהלוג הוא ב' ליטרות והליטרא מאה זוז ע"כ ועוד צריך לי עיון שראיתי להרמב"ם בפ"ז מהל' מתנות עניים שכתב שהליטרא היא ל"ה דינר ובפ"ק דקדושין דף י"ב קרי ליה לדינר זוזא ועוד ראיתי להרמב"ם פי' המשנה דסוף פאה שכתב הדינר ו' זוזים וא"כ זוזי לחוד וזוז לחוד ומ"מ קשיא הירושלמי וצ"ע ועיין פ' מי שמתו במ"ש סי' ל' וכתב עוד הב"י בשם הרשב"ן שכתב שצריך [שיהא] המים במקוה יותר גדולה ושיעור זה שכשיכנס הטובל ויפתחו המים שישארו במקוה ארבעים סאה כך כתב רבינו יהונתן עכ"ל ופשוט הוא ע"כ:

הלכות מקואות (א) מה מעין בידי שמים. כתב מהרי"ק בסי' ל"ו דבארות העשויות בידי אדם שהמים נובעים מהם אע"פ שאין מימיהם יוצאין לחוץ דין מעיין גמור יש לו דהאי בידי שמים לא קאי אחפירת קרקע אלא אהויות המים שנתהוו שם בידי שמים לאפוקי מילא בכתף וכן המניח ברא גגו כו' אבל בארות שהמים נובעים ואין בהויות המים שום תפיסת ידי אדם אלא שחפר בקרקע כדי להגלות המים פשיטא דדין מעיין גמור יש לו ואפילו זב היה יכול לטבול בו דאע"ג דע"י אדם נתגלו המים דהא למה זה דומה למעיין שהוא מוקף גדר של אבנים כל סביביו ולא היה באפשר ליכנס שם ולמלאות מאותו מעיין ובא אדם והרס את החומה כדי שיוכלו למלאות ממנו דודאי מעיין גמור הוא זה כיון שלא עשה מעשה בהויות המים ה"נ לא שנא וראיה גמורה דדין מעיין גמור יש להם לאותם בארות ממה ששנינו בפ"ח ממסכת פרה באר שנפל לתוכה חרסית או אדמה ימתין לה עד שתצליל דברי ר' ישמעאל רע"א א"צ עכ"ל המשנה והרי לך בהדיא שמי הבאר כשרים למי חטאת בין לר' ישמעאל בין לר"ע ואע"ג דפשיטא דמי חטאת בעו מים חיים וכו' והאריך עוד וכתב הב"י שכן נראה מבעל תרומת הדשן ומדברי תשובת להרמב"ן סי' רל"ח: (ב) אף מקוה בידי שמים. והלכך אין הרחילה במרחץ ואפילו נפלו כל מימיו שבעולם על הטמא או הטמאה אינם יוצאין מידי טומאתן כמ"ש הרמב"ם פי"א מהא"ב ולא עוד אלא שמפני כן שלא יאמרו המרחץ מטהר כתב במרדכי דשבועות בשם ראבי"ה וז"ל שמעתי קוראין תגר ומליזין על בנות ישראל הטובלות אם נכנסו אחר הטבילה במרחץ וכ"כ נמי רבינו שבי"ע דלא עלתה לה טבילה וראייתם מי"ח דבר שגזרו על הבא ראשו ורובו במים שאובים לאחר טבילה שהיו אומרים לא אלו מטהרים אלא אלו מטהרים ורש"י ז"ל פי' התם הבא ראשו ורובו במים שאובים ביום של טבילה ובעניותי נ"ל דלא נפסל הטבילה וקרוב הדבר בעיני דאפילו לכתחילה יכולה לרחוץ בתר טבילה לאלתר דההיא גזרה ליתא אלא דגזרו טומאה על המים שפוסלים אדם שטבל בכך וכ"פ רש"י ז"ל משמע מכאן דעלתה לה טבילה דכי גזרו (גזור) על אדם שיקבל טומאה אע"פ שאין משקה מטמא אדם [פ"מ] לענין לפסול התרומה ובעלה חולין הוא כדאמר בפ"ב דשחיטת חולין גבי נדה שנאנסה וטבלה עכ"ל הרב והוא האריך וכן שמעתי ממהר"ם להיתר עכ"ל ומסיק רמ"א דלהתם עצמה במרחץ רשאי לכתם אבל לחזור ולרחוץ נהגו כהאוסרים: (ג) מעיין מטהר בזוחלין. ל' הטור מעין מטהר אפילו דרך זחילתו וכתב הב"י כלומר דהא דקתני בת"כ מעיין מטהר בזוחלים ומקוה באשבורן לאו למימרא דכי היכא דמקוה אינו מטהר אלא באשבורן ה"נ מעיין אינו מטהר אלא בזוחלין אלא ה"ק מעיין מטהר אף בזוחלין דבין בזוחלין בין באשבורן מטהר המעיין אבל מקוה דהייטו מי גשמים הנקראים נוטפין אינן מטהר אלא באשבורן דוקא ולא בזוחלין וכן פירש הר"ן בפ' במה אשה והביא כמה ראיות מכמה משניות המוכיחות כפי' זה וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ט מהל' מקואות וכ"כ בתשובה להרמב"ן סי' רכ"ח וכתב דטעמא דמילתא משום דמעיין נקרא בכל ענין בין בזוחלין בין באשבורן אבל מקוה אינו נקרא אלא אשבורן כדכתיב יקוו המים אל מקום אחד ע"כ כלומר וכה"ג מפרשים מקוה דכתיב בקרא עכ"ל הב"י: (ד) והמקוה באשבורן. דוקא ולא בזוחלין וכדלעיל וכתב מהרי"ק בשורש קט"ז דפיסול זחילה בנוטפין הוו מדאורייתא דדריש ליה בת"כ

מילי דרבנן כההיא דפ"ק בשבת (דף יא.) לא יקרא לאור הנר באמת אמרו החזן רואה היכן התינוקות קורין ומפרש רבינו תם התם כל באמת הלכה. כתוב בירושלמי הלכה למשה מסיני. אע"ג דאיסור רואה לאור הנר מדרבנן אלא דבר ברור כהלכה למשה מסיני קאמר. והא דמחמיר רבי אליעזר בתחלה משום דרביעית הוא שיעור טבילת מחטין ולינורות וכבר יש שם מקוה פסול עליו. וגם רשב"ם כתב דכולו שאוב פסול מדאורייתא. והביא ראיה מההיא דתורת כהנים ברייתא שכתבתי למעלה ואינה ראיה דאסמכתא בעלמא היא כמו כמה מילי דרבנן דאסמכינהו אקרא בתורת כהנים. כמו מעשר ירק ופירות דדרים ליה בסיפרי מקרא. וכן דימוע דרים מאת מקדשו ממנו ובנדה (דף מז.) מוכח דדימוע דרבנן. וכן אין עולין באילן ואין רוכבין על גבי בהמה דרים ליה בתורת כהנים משבת שבתון ואם תאמר אי כולו שאוב מדרבנן אמאי פסלו שאיבה כלל אי אמרת בשלמא דכולו שאוב מדאורייתא גזרו רבנן שלשה לוגין שאובין דיפסלו אטו כולו שאוב והאי דעבדו רבנן האי שיעורא דשלשה לוגין [כ] משום דהוה דבר תשוב וחזו לרחילת אדם. כדאמרינן בפ"ק דשבת (דף יד.) בתחלה היו טובלין במי מערות סרוחין ונותנין על גביהן שלשה לוגין מים שאובין [ל] שהיו אומרים לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין אבל אם כולו שאוב מדרבנן אמאי גזרו בשאיבה כלל ויש לומר משום גזירה [מ] שמא יטבול בכלי (ה) דהא ודאי אסור מדאורייתא. [נ] דבור דומיא דמעיין בעינן שיהא בקרקע [ס] הילכך גזרו בשאיבה אפי' בג' לוגין ורבינו שמשון היה אומר דכולו שאוב פסול מן התורה. ומה שהביא ר"י ראיה ממקוה שהניחו ריקן אדרבה קשיא ליה מהתם דקתני כשר מפני שזה ספק מים שאובין וחזקת המקוואות כשרות. פירוש כשאדם עושה מקוה עושהו כדי לטבול בו א"כ אינו ממלאהו מים שאובין אלא ממשיך לתוכו מים כשרין לטבילה. משמע דמשום הך חזקה הוא דכשר. והכי קאמר מפני שזה ספק מים שאובין וחזקת המקוואות [ע] כשרות מוליא מידי ספק ודאי כשר הוא ואי לאו הך חזקה היה פסול מספק דספיקא דאורייתא הוא תדע דקתני סיפא צינור המקלח מים למקוה והמכתשת נתונה בצדו ספק מן הצינור למקוה ספק מן המכתשת למקוה פסול מפני שהפסול מוכיח. ואם יש רוב מקוה כשר מפני שזה ספק מים שאובין. ומדמכשרינן כשיש רוב מקוה מספק וכשאין רוב פסלינן מספק כיון שאין כאן חזקת המקוואות כשרות שהפסול מוכיח שהמכתשת נתונה בצדו ואלינן למימר שנפלו מן הצינור למכתשת ומן המכתשת למקוה (ו) אלמא קודם שיהא רוב המקוה הוי שאיבה דאורייתא ופסלינן מספק. ולאחר שיש בו רוב מקוה הוי מדרבנן ומכשרינן מספק ועוד תניא שני מקוואות של מ' מ' סאה א' שאוב וא' כשר וטבל באחד מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות טהרותיו תלויות. ומדלא מטהרינן מספק אלמא כולו שאוב מדאורייתא. ועוד תנן בפ' שני דמקוואות מקוה שיש בו שלש גומות של לוג לוג של מים שאובין אם ידוע שנפלו לתוכו מ' סאה מים כשרים עד שלא הגיעו לגומא השלישית כשר ואם לאו פסול. משמע דדוקא ידוע הא מספק פסול [פ] מדלא קתני אם ידוע שלא נפלו ארבעים סאה עד שלא הגיע לגומא השלישית פסול ואם לאו כשר. ומה שהביא ראייה מפסחים דחה רבינו שמשון. הא דאמרינן בכלים טמאים הכי קאמר אותם שהיו בכלים טמאים אע"פ שהן עכשיו בקרקע. ובקרקע טהורין פירוש שמעולם היו בקרקע ולא באו לתוך כלי כלל כגון שהמשיכן מאמת המים לשם. והא דפריך בפרק המוכר את הבית (דף סו:) מכלל דשאיבה דאורייתא בתמיה משמע דליכא שום שאיבה דאורייתא מדלא מוקי לה בכולו שאוב. הייתו משום דמסתמא קתני צינור שחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה דמשמע דבכל פסול איירי אפי' בפסול שלשה לוגין (ז ח ט י): תנן בפ"ק דמקוואות למעלה מהן מי מקוה שיש בו ארבעים סאה שבו טובלין ומטבילין (יא) למעלה מהן מי מעיין שמימיו מועטין שרבו עליו מים שאובין (יב). [צ] שוה למקוה לטהר באשבורן. ולמעיין לטהר בכל שהוא. פירוש טובלין אדם ומטבילין כלים דאף הם בעו מ' סאה כדאמר בפרק ג' מינין (ד' לח.) דבטלו רביעית דמקוה להטביל בו כלים. שרבו עליו מים שאובין (יג) שמילא בכתף ונתן לתוכו (יד) דאינו נפסל במים שאובין. (טו) וכן מקוה שיש בו מ' סאה אינו נפסל במים שאובין אפי' נתן לתוכו אלף סאין. כדתנן בפרק שני דמקוואות היו בעליון ארבעים א ובתחתון אין בו כלום ממלא

הגהות הב"ח א היו בעליון ארבעים סאה ובתחתון:

רש"י שכבשו מסיחון ועוג ארץ עמון ומואב מעשרין עכשיו מעשר עני בשביעית שהן היו זורעים בשביעית כדאמרינן לקמן שלא קידשוה עולי גולה בקדושת הארץ: לא יקרא לאור הנר. בספר שמא יטה הנר להביא השמן לפי הפתילה שידלק יפה ונמצא מבעיר בשבת: החזן. חזן הכנסת המקרא את שבעה הקוראים בתורה ופעמים שאינו יודע היכן צריכין לקרות למחר ורואה היכן קורין תינוקות של בית רבן בשבת זו הן קורין בסדר לאור הנר בבית הכנסת ויודע שהוא פרשה של שבת זו נ"א חזן מלמד תינוקת ורואה היכן יתחילו למחר והיכן יסיימו פרשיותיהם: ה"ג היו טובלין במי מערה סרוחין מכונסין. שיש בהן מ' סאה מי גשמים שהם כשרין לכל טמא חוץ מזב לבדו דכתיב ביה מים חיים: והיו נותנין על גופן מים שאובין. להעביר סירחון המקוה: (פי' הרע"ב) של לוג לוג. לוג אחד בכל גומא: עד שלא הגיעו לגומא שלישית כשר. דהוו ליה כמקוה שלם שנפלו לתוכו ג' לוגין מים שאובים ולא פסלוה: (רש"י ור"ש) צינור. של עץ או של אבן עשוי כמין סילון ויורדין ממנו מים למקוה: קבעו. בקרקע: פוסל את המקוה. המים שאובים פוסלים אותו וכיון שהיה תורת כלי עליו קודם שקבעו לא מיבטל תו שם כלי מיניה ומשוי להו שאובים למים שבתוכו: טובלין. בו אדם ומטבילין בו כלים: שוה למקוה לטהר באשבורן. לא בזוחלין: להטביל בו בכל שהוא. ולא בעי מ' סאה כמקוה דאע"ג דבטלו רביעית דמקוה כדאמרינן בפרק שלשה מינין מ"מ כל שהוא דמעיין לא בטלו וה"נ תניא בת"כ בסוף פ' ויהי ביום השמיני מעיין מטהר בכל שהוא ומקוה במ' סאה דאסמכתא בעלמא הוא התם דמדאורייתא סגי במקוה ברביעית אלא משום דתקון רבנן מ' סאה נקטי ואפ"ה קתני מעין בכל שהוא: דבטלו רביעית דמקוה. ואמרי דבעינן מ' סאה אפילו למחטין ולינורות כדאמרינן בחגיגה גזירה שמא יטבול מחטין ולינוריות בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד:

דברי חמודות

בת"כ מקרא וכיון שכן פשיטא שיש להחמיר בספיקו וגם ממקומו הוא מוכרח מדקאמר אבוה שמואל דעביד לבנתיה מקוואות כו' שמא ירבו הנוטפים ע"כ וגם בתרומת הדשן כתב הפיסול זה מדאורייתא הוא אע"ג דהמרדכי חולק וסובר שהוא מדרבנן: (ה) דהא ודאי אסור מדאורייתא. ומיהו דוקא בכלי אבל כל שנעשה בבנין כשר ואין הפרש בין שנעשה ע"ג קרקע או שנעשה על הגג כל שאינו כלי אבן אחת שחקקו ולבסוף קבעו אלא שנעשה בית כנוס מים בבנין אבנים כשר ובית הטבילה שהיא בתול בבה"מ בגג היה דתנן ביומא בפרק א"ל הממונה. תשובת הרשב"א סימן ת"ת: (ו) אלמא קודם שיהא רוב המקוה הוי שאיבה דאורייתא. וכתב הב"י דמדברי רבינו נראה שכך נראה בעיניו וכן נראה שהוא דעת הרשב"א בתשובתו וכ"כ בתשובות להרמב"ן סי' ר"ל אבל דעת הרמב"ם כדעת ר"י שכתב בפ"ד דין תורה שכל מים מכונסים טובלים בהם שנאמר מקוה מים מ"מ בין שאובין בין שאינם שאובין מד"ס שהמים השאובין פסולים לטבילה ולא עוד אלא מקוה מים שאינם שאובין שנפלו לתוכן ג' לוגין מים שאובין פסלו הכל ע"כ וכתב הר"ן שכן נראה מדברי הר"י ן' מג"ש וכן דעת הגאונים ז"ל עכ"ל הב"י ובש"ע סתם הדברים אבל רמ"א הגיה דכולו שאוב פסול דאורייתא וספקו לחומרא ואם הרוב כשר ומיעוט שאוב אינו אלא מדרבנן וספקו לקולא: (ז) תנן במס' טהרות פ"ד אלו ספקות שטהרו חכמים ספק מים שאובים למקוה ותנן במסכת מקוואות פ"ב ספק מים שאובים שטהרו חכמים ספק נפלו ספק לא נפלו כו' וכתב הרמב"ם בלשון מרווח יותר בפ"י מהל' מקוואות וז"ל ספק מים שאובים שטהרו חכמים כיצד מקוה שנסתפק לו אם נפלו לתוכו מים שאובים או לא נפלו ואפילו ידע בודאי שנפלו ספק יש בהם ג' לוגין ספק אין בהם ואפילו ידע בודאי שיש בהם ג' לוגין ספק שהיה במקוה שנפלו בו מ' סאה ספק לא היה הרי זה כשר שני מקוואות א' יש בו מ' סאה וא' אין בו ונפלו ג' לוגין מים שאובים לאחד מהן ואין ידוע לאיזה מהם נפלו ספקו טהור מפני שיש לו במה יתלה היו שניהם פחותים ממ' סאה ונפלו לאחד מהם ואין ידוע לאיזה מהם נפלו כל א' משניהם פסול שאין לו במה יתלה אם לזה נפלו נפסל ואם לזה נפלו נפסל ע"כ ועיין סעיף ג': (ח) לעיל כתב רבינו תוספתא מקוה שהניחו ריקם ובא ומצאו מלא כשר מפני שזה ספק מים שאובים

מעדני יום טוב

שים בה הגמרא: [כ] משום דהוו דבר תשוב. ועי' בר"ש דלקמן מ"ש בשם הראב"ד: [ל] והיו אומרים לא אלו כו'. לא הוצרך להביא לכך ובפ' מרובה לא הביאו: [מ] שמא יטבול בכלי. דיאמרו תם לי נעשה ע"י כלי למקוה או שהוא עדיין בתוך הכלי: [נ] דבור דומיא דמעיין. ובמרובה כתב רבינו מקוה דומיא דמעיין וכ"ה בר"ש גם בתוס' פ"ק דפסחים ובת"כ תניא נמי אי בור יכול אף בור שבספינה יהא טהור ת"ל מעיין מה מעיין שעיקרו בקרקע אף מקוה שעיקרו בקרקע: [ס] הלכך גזרו בשאיבה אפי' בג' לוגין. מטעמא דלעיל דחזו לרחילה וכ"כ אדהכא בפ' מרובה: [ע] נ"ל דה"ג כשרות מוליא מידי ספק וודאי כשר. במרובה ליתא לזה הלשון וכן אינו בפי' הר"ש דפ"ב דמקוואות: [פ] מדלא קתני אם ידוע שלא נפלו כו'. ומיהו יש לדחות דאי קתני הכי הוה כמהדר אפסלות וניחא ליה לסנא למיהדר אכשרות גם הלשון קצר אי קתני אם ידוע שנפלו וגם ר' שמעון דפליג סתם משיך טפי אלישנא דודאי ידוע שנפלו וכבר כתבתי זה בספר תוספות יו"ט בס"ד: [צ] שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעיין לטהר בכל שהוא. וכתב הר"ן דקשיא רישא אסיפא דבסיפא דקתני ולמעיין בכל שהוא ודאי דה"ה דמטהר בזוחלין כיון דתורת מעיין עליו ותירץ דה"ק מעיין זה שרבו עליו המים שאובים מקומות יש בו שתורת מקוה עליהם וצריך אשבורן והיינו אותם מקומות שהוא זוחל בהם עכשיו מחמת ריבוי הנוטפים ולא היה זוחל בו מתחלה ומקומות יש בו שלא נשתנה מכמות שהוא אלא הרי הוא כמעיין להטביל בו בכל שהוא והיינו אותו מקום שאפי' מתחלה היה זוחל בו והכי איתא בתוספתא דקתני התם מעיין שמימיו מועטין וריבה עליו והרחיבו מטהר באשבורן ואינו מטהר בזוחלין אלא עד המקום שהיה יכול להלך מתחלתו

והיינו

למקוה וכתב הרשב"ץ בתשובה הביאה הב"י גבי מקוה שיש בו כ"א סאין כו' יכול לסמוך על שפתו וכו' וז"ל מקוה שהיה ידוע שהיה חסר בפנינו ונתמלא אין לחוש שאם ידענו מי מלאו נשאל את פיו דעד אחד נאמן באיסורים אפילו היכא דאתחזק איסורא ואפי' אין בידו לתקן כדאיתא בחולין ובגיטין ובדוכתי טובא ואם לא ידענו מי מלאו רוב מצוין אצל מקוה מומחים הם ואין לחוש לכותי שאינו מצוי אצל מקוואות וכ"ש שיטרחו להשלימם א"כ י"ל בודאי שישראל השלימם בכשרות וכ"כ בענין שאיבה דהוי מדרבנן ומה"ט אמרינן בתוספתא מקוה שהניחו ריקן ומצאו מלא כשר שהוא ספק מים שאובים ודרבנן אזלינן לקולא ואפילו נאמר דשאובה כולה מדאורייתא מקוה שהניחו ריקן ומצאו מלא כשר משום טעמא דיהיב דחזקת מקוואות כשר ופירש"י דחזקת העושה מקוה עשאו בכשרות עכ"ל ועוד אכתוב יתר דבריו לקמן בסעיף הזה ומינה דאם היה הרוב בהכשר אלא שספק לנו מי מלאוהו אפילו אם יש לחוש שכותי מלאוהו כדי לרחוץ בו לא הוי אלא ספקא דרבנן ואזלינן לקולא וכ"כ רמ"א ז"ל וז"ל רבינו בתשובה כלל י"ח סי' ח' ששאלת מקוה שהמים נמשכים לו מן הגגים והמקוה נעול במפתח והמפתח ביד ישראל והמקוה של כותי עם הגגים שיורדים מהן הגשמים למקוה והכותי משכיר המקוה לכל מי שטובל בו בפרוטה ויש ימים רבים שלא ירדו גשמים מי חיישינן שהכותי ישליך מים מהגג למקוה או אפילו בזמן הגשמים מי אמרינן הכותי אינו מתכוין להעביר או לא תשובה על המקוה שהוא של הכותי ומקבל ממנו שכר אין להאמין לכותי עליו כי בודאי יעשה כל מה שיוכל כדי שלא יפסיד שכרו אמנם כל זמן שיש במקוה כ"א סאה אינו נפסל אם שפך מים על גגו ונמשכו למקוה דשאיבה מטהרת ברבייה והמשכה כדאיתא בפ"ק דתמורה ומקוה שטובלים בו תדיר בקל יכול להיות בו כ"א סאין אבל אם פסקו מימיו לגמרי שלא נשאר כ"א סאין יש לחוש שהכותי ימשוך לתוכו מים שאובים ע"כ ולקמן סעיף ל"ב יתבאר דכ"א סאין לאו דוקא אלא כל שיש משהו יותר ממחצה דהיינו כ' ומשהו ורמ"א ז"ל בסעיף ד' כתב בדין זה דמקוה של כותי כו' דאע"ג דודאי עדיין יש בו רוב המים יש לחוש לכתחלה כו' נראה שדקדק כן מדברי הטור. וכבר השיג הב"י על הטור בזה וכתב בהדיא בש"ע דהא דאין מאמינים לכותי היינו כשאין בו כ"א סאין וגם רמ"א ז"ל בהגה הכשיר בשיש כ"א סאין כמו שכתבתי בשמו בסמוך ועוד כתב רבינו לעיל סיפא דתוספתא זו דקתני בה צינור המקלח מים למקוה והמכתשת נתונה בצדו כו' מפני שהפסול מוכיח ומה"ט נמי הכשיר הרשב"ץ שכתבתי דבריו לעיל מקוה שהיה חסר ונתמלא לפי שאין לחוש שנתמלא באיסור שלא ע"י המשכה שאם נתמלא בידי שמים ס"ו כשר שאין שם כלים מצוים לשנחוש שיפסלו משום שאובים דמהתוספתא זו נראה שאם אין פסול מוכיח אין חוששין לו ע"כ: (ט) תניא בתוספתא פ"ב דמקוואות שני מקוואות שאין בהם מ' סאה ונפלו ג' לוגין לתוך אחד מהם וידוע לאיזה מהם נפלו ואח"כ נפלו שניים ואין ידוע לאיזה מהם נפלו הריני יכול לתלות ולומר למקום שנפלו ראשונים נפלו שניים ואין ידוע לאיזה מהם ואין יכול לתלות ולומר למקום שנפלו שניים נפלו ראשונים (שאין שייך לתלות במה שנעשה אח"כ הואיל ובעת הנפילת הראשונים היינו צריכים לפסול שניהם כדלעיל סוף סעיף ז' רמ"י) אחד יש בו מ' סאה ואחד אין בו הריני אומר לתוך של מ' נפלו א' שאוב וא' שאינו שאוב הריני אומר לתוך של שאוב נפלו ב' מקוואות שאין בהם מ' סאה ונפלו ג' לוגין לתוך אחד מהם ואין ידוע לאיזה מהם נפלו ואח"כ ירדו גשמים ונתמלאו ר' יוסי אומר אומרים לו שלא יטבול באחד מהם ואם טבל בא' מהם ועשה טהרות טהורות מפני שזה ספק מים שאובים למקוה למה זה דומה למי שנטמאה אחת מידיו ואין ידוע איזה היא אומרים לו שלא יעשה טהרות באחת מידיו ואם עשה טהרות טהורות שזה ספק ידים ע"כ וכתב רמ"י ז"ל דאע"ג דלעיל ריש סעיף ז' מכשרינן בספק שאובים אפילו לכתחלה שאני התם שאין ודאי פסול תוך הספק אבל הכא אחד מהן ודאי פסול ואין אנו יודעים איזה לפיכך לא יטבול בהם לכתחילה שמא בודאי פסול יתרמי ליה אבל בדיעבד תולין להקל לומר בכשר טבל הואיל ושאובים אלו דרבנן ע"כ: (י) תנן כרפ"ח דמקוואות א"י טהורה ומקוואותיה טהורות וכו' שבא"י שחוץ למפתח כשרים אף לנדות כו' (ומפורשת יותר בתוספתא ובחבורה הרמב"ם בפ"י מהל' מקוואות) [מקוות] המגולות בארץ הכותים פסולים שחזקתן שאובים וכל המקוואות הנגלות בא"י במדינות לפנים מן המפתח בחזקת פסולים שאנשי המדינה מכבסים בהם ומטילים לתוכן מים שאובים תמיד וכל המקוואות המגולות בא"י חוץ למפתח בחזקת טהרה שחזקתן מן הגשמים וכתב הב"י ס"ס ר"א פירוש מפתח שער העיר ומיהו מסתבר דאין זה אלא בזמן שהיו ישראל שרוים על אדמתם אבל האידנא דין א"י שוה לארץ הכותים בזה וכן משמע בתוספתא ע"כ: (יא) למעלה מהן מי מעיין שמימיו מועטין כו'. כתב רבינו ירוחם שהר"ר דוד הכהן כתב דמעיין כל שהוא ר"ל שיש בו מים כמו רביעית הלוג והשליכו עליו מים שאובים עד מ' סאה מותר לטבול בו מדתנן מים שמימיו מועטין ורבו עליו מים שאובים וכו' ואם שלכו אותם המים שהשליכו במעיין למקוה חסר שלא היה בו כלום יש מתירים ג"כ לטבול בו עכ"ל ונראה דהא דמצריך רביעית הלוג דטעמו כדפירש"י אהא דבפ"ק דפסחים דלעיל בקרקע טהורים דבבציר מרביעית גמרא גמירי לה דלא חשיב למיהוי מקוה וגם לקמן סעיף י"ז כתב מתוך לשון הרשב"א דמצריך שיהא רביעית ועיין עוד שם ומיהו לחד טעמא דכתב רבינו בתשובה על מקוה שנובע ונתייבש בקיץ וכו' מוכח ודאי דאפילו בכל שהוא ממש סגי ולא בעינן רביעית והב"י הביא לדברי רבינו ירוחם והשמטתיה לכתוב שלפי דברי רבינו בתשובה הנזכר אין צריכין רביעית ועיין מ"ש במ"י בסוף הסימן על רביעית דמעיין לא בטלו וגם שם בסי' הזה סעיף ט"ז כתב רבינו בתשובה כלל ל"ג סעיף י"א על מקוה שנובע ונתייבש בקיץ והיה בור רחוק ממנו קצת כמו ה' בתים ומלאוהו מים מכונסים (ונתמלא מים מכונסים) ונתמלא המקוה מתחת הקרקע מאותן מים מכונסים נראה לי להכשיר כיון שלא המשיכו המים לתוכו (אלא) אגב קרקע נמשך לתוכו דרך גידי הארץ. ולאיה מהא דאמר שמואל בפרק בתרא דבכורות נהרא מכיפיה מבריך פי' הנהר מסלעו ומקורו הוא מתברך ומתגדל כלומר כשהוא זמן שרב וחום הנהרות מתמעטין כי מבוע הנהר ומקורו מתייבש ברוב השרב והחום ומי הנהר מתמעטין וכשיורדים גשמים והאויר העולם מתלחלח ונעשה רטוב גם מקור הנהר והולאות מימיו מקבלים שפע מלחלוחית האויר ומוציאין מים בשפע והנהר מתגבר והולך ורבה מעצמו ולא הכל מימי גשמים ומותר לטבול בנהרות אע"פ שיש בנהר עשר ידות מים ממה שהיה בתחלה ולא חיישינן שמא רבו הנוטפים על הזוחלים והנוטפים כיון שהן רוב אינן מטהרים דרך זחילתן דתנן הזוחלין כמעיין והנוטפים כמקוה ואין מטהרים אלא באשבורן להכי לא חיישינן לפי שרוב תגבורת המים הוא מקום נביעתו וכן מי באר המים מגידי האדמה המתפשטין לכאן ולכאן דרך הקרקע ואף זאת החום והשרב שגידיהן נצמתין ואין במימיהם מספיק למלאות הבאר מ"מ לא אפס לחלוחית הגידים ומים נשאר בהם אלא שהן מועטין ואינן מספיקים למלאות הבאר מ"מ כשבאים עליהם מים הן ממים הגשמים הן ממי שנשפכו לתוך באר אחרת נתלחלחו גידי האדמה ממים שנשפכו לתוך הבאר היא והוסרו מהם מעצמם נמלא שנטהרה אותה שאיבה ברבייה והמשכה ועוד שהוא דבר ידוע שלא ישארו אותם הגידים בלא מים כלל וכיון שיש בהם קצת מים יש עליהם כל תורת מעיין ושנינו בפ"ק דמקוואות מים שמימיו מועטין שרבו עליו מים שאובים. שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעיין לטהר בכ"ש מההיא משנה שמעינן דמעיין נובע שבו מים כל שהוא יכול למלאות בכתף וליתן לתוכו עד שיהא ראוי לטבילה הילכך לא נפסל המקוה במים שאובין שנכנסו דרך גידי האדמה לתוכו עכ"ל: (יב) שוה למקוה לטהר באשבורן וכו'. כבר כתבתי במ"י מ"ש הר"ן בזה דה"ק מקומות יש בו שתורת מקוה עליהן וצריך אשבורן והיינו אותם מקומות שהוא זוחל בהם עכשיו מחמת רבוי הנוטפים ולא היה זוחל בו מתחלה וה"ה דאינו מטהר אלא במ' סאה כיון שדינו כמקוה ומקומות יש בו שלא נשתנה דינו מכמות שהיה אלא הרי הוא כמעיין. להטביל בו בכ"ש והיינו אותו מקום שאפילו מתחלה היה זוחל בו וה"ה דמטהר בו בין באשבורן בין בזוחלין כיון שדינו כמעיין והכי איתא בתוספתא מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרחיבו מטהר באשבורן ואינו מטהר בזוחלין אלא עד המקום שהיה יכול להלוך מתחלתו והיינו נמי דתנן בפ"ה דמקוואות מעיין שהיה מושך כנדל ריבה עליו והמשיכו (כלומר בשטף אבל אינו נמשך אלא בזוחלו מקום שהיה מהלך בו מתחלתו) הרי הוא כמות שהיה וסיפא קתני שאם היה עומד כלומר שאינו נמשך כלל וריבה עליו והמשיכו במקום שלא היה מהלך מתחלתו שוה למקוה שצריך אשבורן וה"ה שאין מטבילין בו [בכ"ש] ובמקום שהיה עומד מתחלה שוה למעיין להטביל בו בכ"ש ומיהו הוא מטהר בזוחלין כיון שדין מעיין עליו וכתב שזהו דעת הרשב"א ז"ל וכתב הב"י שרבינו הרא"ש כתב בפירוש משנת נדל וז"ל כנדל שרגלים שיש לו רגלים מרובים ודקים כך היה מעיין זה נמשכים ממנו נחלים מרובים ודקים וריבה לתוכו מים שאובים עד שנתחזקו הנחלים ונתרבה משיכתן מטהרין בזוחלים כבתחלה כיון דבלאו הכי היו זוחלין באותן המקוואות אלא שעתה נתרבה זחילתן אבל היה עומד וריבה לו מים שאובים עד שהמשיכו אינו מטהר במקום זחילתן והיינו הא דתנן למעלה מהם מעיין שמימיו מועטים שרבו עליו מים שאובים וכו' וכך הם דברי הרמב"ם בפי' המשנה וגם בחיבורו כתב כן בפ"ט מה"מ וז"ל מעיין שהיה אמות קטנות נמשכות ממנו וריבה עליו מים שאובים לתוך המעיין עד שגברו המים שבאמות ושטפו הרי הן כמעיין לכל דבר היו מימי המעיין עומדים ואינם נמשכים וריבה עליו מים עד שמשכו ממנו אמות המים הרי המים שמשוכים שוים למקוה לטהר באשבורן בלבד ושוין למעיין לטהר בכל שהוא ע"כ ומדלא חילקו הרא"ש והרמב"ם בין מקום שהיה זוחל בו מתחלתו למקום שנתרחב נ"ל שהם מפרשים דהסיפא תוספתא דמפלגא ביניהו פליגי אמתני' דלא מפלגא ביניהו לפי פירושם ז"ל שהוא כפשט לשון המשניות הלכך לא קי"ל כההיא תוספתא כנ"ל אבל מדברי הר"ן משמע שגם הרמב"ם סובר שהלכה כאותה תוספתא דמפלגא ביניהו ואיני יודע מהיכן יש מקום לומר שהרמב"ם מחלק בכך דכיון ששתם ולא חילק משמע דאין חילוק אלא בין מקום שנתרחב למקום שהיה זוחל בו מתחלתו דאם איתא דהוה סבור לחלק ביניהם כדברי התוס' לא הוה שתיק מיניה והטור סתם וכתב דמעיין כל שהוא יכול לשאוב כמו שירצה וליתן בתוכה ולא פי' אם עדיין דין מעיין עליו לגמרי לטהר בזוחלים וכ"ש או אם נתבטל ממנו דין מעיין לגמרי בשני הדברים יחד או לא נתבטל אלא באחד מהם וזה ודאי קיצר במקום שאמרו להאריך ומ"מ כבר נתבארו הדברים במה שכתבתי עכ"ל הב"י ובש"ע שלו סתם כלשון הטור וסמך לו על מה שנתבארו הדברים במ"ש בב"י ורמ"י ז"ל שדרכו לפרש לא פי' בזה כל האורך שהשמיט בסברא קמא שהיא סברת רבינו והרמב"ם ולא פי' לחלק בין אם זחלו כבר או לא זחלו אלא עמדו ומסיק עוד הב"י דאע"ג דהרמב"ם כתב שריבה עליו מים שאובים לתוך המקוה לאו למימרא דדוקא כשמרבה בתוך גומת המעיין שם הוא תשובות מימיו דהא כיון דמים נוזלים מטהרים בכ"ש לא גרעי ממקוה של מ' סאה ודלא כהר"ן דדוקא בריבה לתוך גומת המעיין קאמר הרמב"ם ולא כשריבה עליו במשך המעיין למטה ועיין עוד בסוף סעיף מ"ד: (יג) שמילא בכתף ונתן לתוכו. ולשון הטור יכול לשאוב כו' משמע דלכתחלה נמי יכול לרבות עליו מים שאובים וכ"כ גם רבינו בתשובה: (יד) דאינו נפסל במים שאובים. ואין מחלקים בין קדמו מי מעיין לשאובים בין קדמו שאובים למעיין כ"כ הרשב"א בשער המים שבסוף ת"ה אבל בתשובה להרמב"ן סי' רל"א כתב שהראב"ד כתב דאפשר שיש הפרש בין קדמו שאובין למעיין ובין קדם מעיין לשאובין ואע"פ שנראה יותר שאין הפרש בין קדם המעיין ובין קדמו השאובים טוב ליזהר לכתחלה ע"כ ועיין לקמן סעיף ל"ט: (טו) ובן מקוה שיש בו מ' סאה אינו נפסל במים שאובים. וכתב המרדכי בשבועות וזה אשר השיב רבינו שמשון לר"י אחיו אמרו לי שהיית רוצה להתיר למלאות מקוה מים חמין ולחברו אל הנהר כשפופרת הנוד ודבר זה ראוי לאסור יותר משום גזירת מרחצאות דאמר רבא פרק בתרא דנדה אמר רבא אשה לא תעמוד ע"ג כלי חרס ותטבול סבר רב (הונא) [כהנא] למימר טעמא משום גזירת מרחצאות הא ע"ג סילתא שפיר דמי וכ"ש שראוי כאן לגזור ולאסור ואני שמעתי ואיני יודע אם מימות רבינו תם או מימות רבינו יצחק הקדוש שהיה מקוה א' שהיו מחממות הנשים יורה מליאה מים למקוה לחממו בימות החורף ואסר להן רבינו תם והטעם לא נאמר ושמא מטעם זה אסר ואל תשיבני מהמי טבריא שיש הפרש (וזה כתב בהגהת מרדכי בסוף שבועות והעתיק דבריו בסמוך) ובספ"ק דתענית נמי אמרינן במאי אילימא בחמין מי איכא והא שאובים

פי'

ממלא בכתף ונותן בעליון עד שירדו לתחתון מ' סאה [ק] ועל כרחך צריך ליתן בו יותר מארבעים סאה אלמא שאינו נפסל [אפי'] אם רבו השאובין על הכשרים. ועוד תנן בפרק שביעי נפל לתוכו יין או מוהל ושינה מראיו פסול כילד יעשה ימתין עד שירדו גשמים ויחזרו מראיהן למראה מים. ואם יש בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזרו מראיהן למראה מים ותניא נמי בתוספתא בפרק ב' דמקואות שתי מקואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו [ר] ונפלו שלשה לוגין מים שאובין לאחד מהן איני אומר לתוך של ארבעים נפלו וכן מוכיחות כמה משניות במסכת מקואות ואין צריך להביא טולם דאף בלא ראייה סברא הוא [ש] דהא בהשקה נעשו זרועין להטהר מטומאתם והוא הדין להטביל בהן. והא דמייתי בפרק הערל (דף פג.) מקוה שיש בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה כשר [ת] עד רובו אבל טפי מרובו לא ר"ת ז"ל מוקי לה במי פירות ואמי פירות תני לה בפרק שביעי דמקואות. דקתני התם אבל שאר משקין ומי פירות ט' פעמים מעלין פעמים אין מעלין. כילד מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת נפל מהן סאה לתוכן לא העלוהו היו בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה כשר והא מפרש בפרק הערל דווקא עד רובו אבל במים שאובין אינו נפסל לעולם. והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ד מהלכות מקואות) מקוה שיש בו ארבעים סאה מים שאין שאובין ושאב בכד ושפך לתוכן כל היום טולו הרי זה כשר מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות ונתן לתוכו סאה מים שאובין ואח"כ נטל ממנו סאה ה"ז כשר וכן נותן סאה ונוטל סאה והוא כשר עד רובו ודבריו תמוהין מתחלה כתב כיון דיש בו ארבעים סאה ממלא בכתף ושופך כל היום אע"פ שרבין עליו מים שאובין כשר ולמה יפסל בנתן סאה ונוטל סאה ביותר מרובו ואין לומר דהא דמכשר ברישא משום דיש במקוה מ' סאה מים כשרים הלכך אינו נפסל ברביית מים פסולין אבל בנותן סאה ונוטל סאה שלא נשארו במקוה מ' סאה מים כשרין ואי אפשר שלא יטול גם מן הכשרין הלכך אינו כשר אלא עד רובו [א] דהא איהו גופיה כתב מקוה העליון שיש בו מ' סאה מים כשרים והיה ממלא בכלי ונותן לתוכו עד שירבו המים וירדו לתחתון מ' סאה הרי התחתון כשר וגם העליון הוא כשר [ב] אע"פ שבכל אחד מהן רוב מים שאובין ואין בשניהם אלא מ' סאה מים כשרין אלא ודאי ההיא דנתן סאה ונטל סאה במי פירות איירי כמו שפירש ר"ת ז"ל והחמירו חכמים במי פירות דלא חזו לטבילה כלל דמקוה מים כתיב הלכך פסלי ברובא. נחזור לפירוש המשנה שוה למקוה לטהר באשבורן כיון דרבו מים שאובין אינו מטהר בזחילה. ולמעיין לטהר בכל שהוא ולא בעי מ' סאה כמקוה. ואע"פ דבטלו רביעית דמקוה להטביל בו כלים. (טז) [ג] רביעית דמעיין לא בטלו. והכי נמי תניא תלמוד לומר אך מעיין מעיין מטהר בכל שהוא והמקוה במ' סאה (יז) [ד] ואסמכתא בעלמא הוא. דסגי במקוה ברביעית להטביל בו כלים. אלא משום דתקון רבנן מ' סאה נקטיה. ואפי' הכי קתני ומעיין בכל שהוא. והא דתנן המעיין מטהר בכל שהוא והמקוה במ' והיינו אפילו אחר שבטלו רביעית של מקוה כדפרישית. אומר ר"י דהיינו דוקא לטבילת כלים אבל לטבילת אדם בעינן ארבעים סאה רצונו לומר אפילו בקטן [ה] שכל גופו עולה בהן ומביא ראייה מדאמרינן פרק חומר בקדש (ד' כג.) דהא ארעא כולה חלחולי מיחלחלא ובעינן ארבעים סאה ובמקוה לא שייך למימר חלחולי מיחלחלא אלא במעיין שגידי המים מתחברין תחת הקרקע וקאמר דבעינן מ' סאה. אבל הראב"ד ז"ל כתב דאפי' לאדם מטהרין בכל שהוא [ו] רק שיהא כל גופו עולה בהן בבת אחת. וכן כתב הרמב"ם ז"ל (בהלכות מקואות פ"ד). [ז] ונראה דברי ר"י כי אין להשיב על ראייה שהביא וגם מסתבר הואיל ושיערו חכמים מי מקוה אמה על אמה ברום שלש אמות מים שכל גופו עולה בהן [ח] לא פלוג באדם לשער בכל אחד לפי גופו: ב תנן במסכת עדיות (פ"א) הלל אומר מלא הין מים שאובין פוסלין את המקוה [ט] שחייב אדם לומר בלשון רבו. שמאי אומר תשעה קבין. וחכ"א לא כדברי זה ולא כדברי זה עד שבאו שני גרדיים משער האשפות והעידו משום שמעיה ואבטליון ששלשת לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה (יח) וקיימו חכמים את דבריהם. והא דשלשת לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה לא בעינן שיהו שאובין בכלי שיש בו בית קבול. אלא אפי' נבלעו בכסות וסחטן לתוך המקוה. [י] כדתנן בפ"ג דמקואות הסוחט את כסותו ומטיל ממקומות הרבה רבי עקיבא מכשיר וחכמים פוסלין. ועוד תנן בפרק שביעי גבי מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות הטביל בו את הסגום והעלהו ומקצתו נוגע במים טהור. הסגום בגד עב של צמר והרבה מים נבלעים בו וכל זמן שמקצתו במים אין המים שבתוכו נחשבין שאובין כל זמן שלא העלהו לגמרי מן המים וטהור המקוה. [כ] אבל אם העלהו כולו מים שבתוכו שאובין והמקוה נחסר והמים שמתמצין מתוכו למקוה פוסלין אותו ותניא בתוספתא פרק שלישי דמקואות היה בראשו שלשה לוגין וירד וטבל במקוה שיש בו מ' סאה כשר. סחטו לתוך המקוה פסול. וכן אם זרק בחפניו שלשה לוגין מים פסל את המקוה. כדתנן בפ"ב דמקואות המסנק את הטיט לצדדין ומשכו ג' לוגין כשר. היה תלוש ומשכו ממנו שלשה לוגין פסול. פירוש המסנק מסלק את הטיט לצד אחד מלשון סונקין אותן בצד המזבח בפרק ב' דתמיד. ולא תלש את הטיט מן המים אלא בתוך המקוה סלקו לצד אחר. אבל אם תלשו מן המקוה בידיו הוי שאוב ואם משכו ממנו שלשה לוגין פוסל את המקוה אם לא היו בו מ' סאה. ועוד תניא בתוספתא וכן היה אומר רבי יוסי זילף בידיו וברגליו שלשה לוגין למקוה פסול. הוליכו עם הקרקע כשר. לגיון העובר ממקום למקום וכן שיירא העוברת ממקום למקום וזלפו בידיהן וברגליהן שלשת לוגין למקוה כשר ולא עוד אלא אפילו עשה מקוה מתחלה כשר לגיון הוא חיל רוכבי סוסים וגמלים וכן שיירא. (יט) ואם עשו מקוה [ל] ברגלי בהמות כשר. [ם] אבל אדם שזילף בידיו או ברגליו ג' לוגין למקוה חסר פסלו:

ג תנן בפ' ב' דמקואות מקוה שיש בו ארבעים סאה מים וטיט ר' אליעזר אומר מטבילין במים ואין מטבילין בטיט. (כ) ר' יהושע אומר בטיט ובמים. באיזה טיט מטבילין בטיט שהמים צפין על גבו ואם היו המים מצד אחד מודה רבי יהושע שמטבילין במים ואין מטבילין בטיט ומיהו הטיט מצטרף להשלים לארבעים סאה. כדאמרינן בשילהי פרק קמא דסוכה (דף יט.) טיט הנרוק יוכיח שמצטרף לארבעים סאה והטובל בו לא עלתה לו טבילה. ודלא כפרש"י

רש"י ור"ש ימתין עד שירדו גשמים. דלמלאות בכתף א"א דבחסר עסקינן דנפסל בשלשה לוגין: **נתן** סאה ונטל סאה כשר. גבי שאר משקין ומי פירות ותמד שהחמיץ קאי במס' מקואות ואשמעינן דאע"ג דחזר ונטל ואיכא למימר הא חסר ליה מקוה שהסאה הזאת אין משלימתו שאין ראויה למקוה אפ"ה כשר דמכי יהבו לגביה בטל ליה וה"ל מ' וחד כולן ראוין וכי שקל חד סאה פשו מ' אבל איפכא לא דכי נטל סאה ברישא חסר ליה וכי הדר מלייה ה"ל מקוה חסר דמשקין הללו אין משלימין את המקוה: **פעמים** מעלין. כדמפרש בשיש בו ארבעים סאה מים כשרים ונתן בו סאה מי פירות ואח"כ נטל ממנו סאה בתערובות מים ומי פירות ביחד דהרי כל הסאה של מי פירות משלים את המקוה ולא נחסר ממנו כי אם אחד ממ' ואחד לפי חשבון: **פעמים** אין מעלין. כדקתני במקוה שיש בו מ' סאה חסר אחד ובזה שאר משקין חלוקין מן המים דאילו מים היו פוסלין ושאר המשקין לא פוסלין ולא מעלין כה"ג אבל בפעמים מעלין אין שאר המשקין חלוקין מן המים דמקוה שיש בו מ' סאה שלמים נתן סאה מים שאובין ונטל סאה כשר ואפילו יותר [מרובו] משא"כ במי פירות: **דהא** ארעא כולה מחלחלא. והמים הנובעים כאן באין מנהר גדול ולא חשבינן כמחובר ובעינן מ' סאה במקום אחד: **ב הין**. י"ב לוגין: פוסלין. אם נפלו לתוכו קודם שנשלם אבל אם נשלם שוב אינו נפסל ואפילו המשיך לתוכו אחרי כן אלף סאה: **שחייב** אדם כו'. כלומר הין אינו לשון משנה אלא לשון תורה אלא כך שמעה מפי שמעיה ואבטליון ורבותי מפרשין [בלשון] משה רבינו ולבי מגמגם שהרי בכמה מקומות לא הקפיד על כך: **שני** גרדיים משער האשפות. במס' עדיות מפרש למה הוזכר שם אומנותם ושם מקומם לומר שלא ימנע אדם עצמו מבית המדרש שאין לך אומנות פחותה מגרדי שאין מעמידין ממנו לא כ"ג ולא מלך כדאמרינן בקידושין ואין שער בירושלים פחות משער האשפות והכריעו בעדותן כל חכמי ישראל: **ר"ע** מכשיר. קסבר אין ג' לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה אא"כ מעלין למקוה מכלי אחד וממקום א' למעוטי כסות וכיוצ"ב: **וחכמים** פוסלין. קסברי דשלשה כלים מצטרפין והכי רבנן יוסף בן חוני הוא דסוף פ"ק דתמורה דאמר בשנים ושלשה כלים פוסלין את המקוה בארבעה וחמשה כלים אין פוסלין את המקוה ואיכא רבנן התם דאמרי אפי' בארבעה וחמשה כלים פוסלין את המקוה והא דתנן התם אין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון ומפרש לפי חשבון כלים יוסף בן חוני היא ה"מ לאתויי ממתני' דהכא ולימא דרבנן היא אלא ניחא ליה לאתויי ברייתא לפי שמוזכר בה שם התנא וג' מחלוקת בדבר ר"ע ויוסף בן חוני ורבנן דהתם: **סגום**. בגד עב של צמר מקצתו נוגע במים טהור ואין מים המתמצין נחשבין כשאובין כל זמן שלא העלהו לגמרי מן המים: **טהור**. המקוה: **שיש** בו מ' סאה. מלבד מים שבראשו: **כשר**. דמקוה שלם אין מים שאובין פוסלין אותו: **סחטן** לתוכו. דארבעים סאה שבמקוה מכוונות היו וכשעלה מן הטבילה סוחט שערות לתוך המקוה להשלים מ' סאה לפי שחסר בטבילתו: **פסול**. דמקוה חסר מים תלושין פוסלין אותו ועוד יש לפרש דהא דקתני ויש בו מ' סאה היינו עם ג' לוגין שבראשו דמים שישארו אין פוסלין את המקוה אלא אדרבה מצטרפין להשלימו למ' סאה כדאשכחן ברפ"ג דגיטין ובספ"ב דחגיגה אם היו רגליו נוגעות במים אף השני טהור ומיהו לא דמי כלל דהתם שלא נעקר מן המקוה: **המסנק**. המאסף את הטיט לצד המקוה מלשון סונקין אותן לצדי המזבח בפרק שני דתמיד ולא תלש הטיט מן המים אלא בתוך המים סלקו לצד אחד אבל אם תלשו מן המים נחשב כשאוב ואם משכו ממנו ג' לוגין פוסל את המקוה ודוקא כשאין במקוה מ' סאה דאם היה בו מ' סאה אין כל מים שבעולם פוסלין אותו: **ג בטיט** שהמים צפים על גביו. מטבילין לר' יהושע ולר"א אין מטבילין: **טיט** הנרוק יוכיח. שראוי לסריקו מכלי אל כלי כיון שהוא רך: **שמצטרף**. להשלים שיעור מ' סאה:

מעדני יום טוב

וסייע נמי דתנן בפ"ה דמס' מקואות מעיין שהיה מושך כנדל כו' ואכתבנו בד"ח: [ק] **ועל** כרחך צריך ליתן בו יותר ממ' סאה. וכ"כ התוס' דב"ב דף ס"ו ונראה דטעמא משום דא"א לצמצם שיהא ארבעים סאה שאם מצמצם אינו יכול לסמוך עליו דשמא אינו מ' סאה: [ר] **ונפלו** ג' לוגין. ומסתמא ה"ה ביותר אלא דנקט שיעור הפוסל: [ש] **דהא** בהשקה נעשו זרועים כו'. כדתנן בפ"ב דביצה: [ת] **הה"ג** כשר ומפרש עד רובו: [א] **דהא** איהו כתב מקוה העליון וכו'. הב"י סי' ר"א כתב דאפשר לומר שטעמו של הרמב"ם ז"ל דמדינא משרי שרי בכל גוונא אלא דהיכא דנתן סאה ונטל סאה כי הוי רובו או אלי הכי מיחזי להו לאינשי שניטלו הכשרים ונכנסו תחתיו השאובין ויבואו להכשיר בכולם שאובים לגמרי ולפיכך גזרו בו מפני מראית העין אבל בהנך דמקוה העליון ומקוה התחתון כיון דלא נטלו ביד ליכא למיחש למראית העין וכבר הזכיר חילוק זה הרמב"ן בפ' המוכר את הבית עכ"ל: [ב] **אע"ג** שבכל אחד מהן גרסי'. ומיהו מסתמא קאמר שהכי כבר אפשר שבאחד מהן הרוב אלא לפי שכבר נתבאר לעיל דא"א לצמצם ועל כרחך ממלא יותר מארבעים סאה ומכיון שיש כאן רוב שאובים מסתמא הוא בשניהם בכל אחד הרוב: [ג] **רביעית** דמעיין לא בטלו. וכ"כ התוס' בפ"ג מינין דף ל"ח וכתבו עוד דהא דלא מני להו התם בהדי רביעיות דאיכא למימר דה"ס בפחות מרביעית סגי במעין ע"כ ובפי' הר"ש כתוב כ"ש דמעיין לא בטלו ועי' בד"מ סעיף י"א שכן נראה ג"כ מתשובת רבינו דס"ל דכל שהוא ממש סגי במעיין ומיהו מסעיף ע"ז יתבאר דמ"מ שיעור גוף הנטבל בעי': [ד] **ואסמכתא** בעלמא הוא. ולפי' הר"ש דטובל דאיכא ברובא מדאורייתא הוי אסמכתא לענין ארבעים סאה: [ה] **שכל** גופו עולה בהן. בפחות ממ' סאה: [ו] **רק** שיהא כל גופו עולה בהן בבת אחת. ואע"ג דבסוף נדה לעיל אדאמרי' במי מקוה שיהא כל גופו עולה בהן שיערו שיהא אמה על אמה כתב הראב"ד בס' בעלי הנפש דה"מ במי מקוה דכתיב את כל בשרו אבל במים חיים לא דכתיב גבי זב ורחץ בשרו במים חיים ולא כתיב כל בשרו הלכך כל היכא דמכסי בהו בבת אחת עלתה לו טבילה עכ"ל: [ז] **ונראה** דברי ר"י כי אין להשיב על ראיה שהביא. ולי ראייה יותר גדולה מתני' דפ"ה ומייתי לה רבינו לקמן סי' י"ג גל שנתלש ובו ארבעים סאה וכבר כתבתי כן בתוס' י"ט בס"ד: [ח] **לא** פלוג באדם כו'. וכבר כתבתי לעיל בזה בשם הראב"ד: [ט] **שחייב** אדם לומר בל' רבו. פרש"י כלומר הין אינו ל' משנה כו' ולבי מגמגם כו' והרמב"ם ז"ל גורס אין באל"ף ופי' שרבותיו שהיו גרים מפני שלא הורגלו להוציא ההי"ן מפיהם היו מחליפים אותה באל"ף ואף הלל היה אומר אין בלשון רבותיו וז"ל הראב"ד טעמא דהלל כי ההין היא המדה הגדולה שלמדה תורה בלא כדכתיב ושמן זית הין הלכך היא חשובה לפסול את המקוה ואע"פ שנאמרו בתורה מדות קטנות הזאת כיון דמים שאובים לפסול את המקוה מדרבנן הוא אזלינן בתר המדה הגדול המפורשת בתורה והאי דלא שיער הלל בקבין כי כוליה במנחה והל"ל ג' קבין דקי"ל ההין תריסר לוגין אלא שחייב אדם לומר בלשון רבו והטעם לדברי רבו שרצה לגלות כי מפני ההין היא המדה הגדולה הנזכרת בתורה היא החשובה לפסול את המקוה בשאובין ואידך לא. שמאי אומר תשעה קבין קסבר כיון דט' קבין הם ראויים לטבילת בעלי קרי ובהם יש להשיג כדי להשתטף כל גופו [לא] פחות מכאן הלכך הם חשובים לפסול את המקוה בשאובים דשיעור טבילה פוסל טבילה בציר מהכי לא וחכמים אומרים ג' לוגין כו' טעמייהו דרבנן כיון שהן נתונים לשיעור נסכי קרבנות צבור חשובים הם לפסול ואע"פ שנאמרו בתורה לקרבנות צבור מדות גדולות מזו כגון חצי ההין ושלישית ההין כיון דאשכחן דרביעית ההין דהוא ג' לוגין חשוב לנסכי צבור לענין זה נמי חשוב ופסיל ליה בשאובים ואע"ג דאשכחן בלוג שהוא ממדות האמורות בתורה התם למנחת יחיד בלחוד הוא לא למנחת צבור א"נ התם לשמן בלבד הוא שהרי אין יין במנחה הבאה בפני עצמה אבל מדת ג' לוגין הויא מדה ליין ושמן למנחת נסכים עכ"ל וכבר כתב רבינו לעיל טעם אחר לשיעור ג' לוגין: [י] **כדתנן** בפ"ג דמקואות הסוחט כו'. ולקמן בסי' ד' כתבה רבינו כמו שהיא שנויה וכאן קיצרה ויש להגיה ולגרוס תיבת וכו' קודם ר"ע מכשיר גם עיין מה שאכתוב בסמוך בשם תשובה להרמב"ן: [כ] **אבל** אם העלהו כולו מים שבתוכו שאובים כו'. וכתוב בתשובה להרמב"ן סימן כל"א שהוקשה לו דמשמע בתוספתא דמקואות גבי קסטלין (שהביאה רבינו לקמן סימן י"ח) שאם ניקב הכלי בקרקעותיו אפילו נקב קטן כמהש יצא מתורת כלי שלא לפסול את המקוה וגבי סגום משמע שאם העלהו לגמרי המים המתמצים ממנו נחשבים כשאובים לפסול את המקוה וכדתניא בהדיא בתוספתא פ"ג המטביל את הסגום וזבו ממנו ג' לוגין במקוה כשר עקרו מתוכו פסול אע"פ שאין לך נקוב בשוליו יותר ממנו ואתיתי להראב"ד ז"ל שכתב שכל מה שבא מיד אדם למקוה שלא בהמשכה בין כלי מנוקב בין אינו מנוקב בין בחפניו בין ברגליו פוסל המקוה כשאובים וכדתניא היה בשערו ג' לוגין מים וירד וטבל במקוה שיש לו מ' סאה כשר סחטו לתוכו פסול ור"ש מכשיר עד שיתכוין ויתלוש והא ודאי שערו אינו עושה שאיבה וכי סחטו לתוכו לאחר [שטבלו בו והסרו] פסול ועוד תניא ר"י אומר זולף בידיו וברגליו ג' לוגין למקוה כיון שהמים יורדים למקוה מתוך ידיו פוסלין המקוה וכיון שכן אף הכלי הנקוב כל שנופל מתוך ידו של אדם הדולה למקוה פסלה את המקוה ולא אמרו שאינו פוסל אלא כשנופלים ממילא מכלי נקוב למקוה דכיון שיצא בנקיבתו מתורת כלי ונופלים ממנו ממילא למקוה כשר עכ"ל: [ל] **ברגלי** בהמות. לא חש לכתוב בידי או ברגלי בהמות לפי שמכיון שהבהמות הולכות על ארבע נקראים גם הידים בשם רגלי: [ם] **אבל** אדם שזילף בידיו כו'. כדתנן אם זרק בחפניו כו' ונעמא

דברי חמודות

פי' דכשאובים חשיבי וכן בברכות פרק מי שמתו א"ל רבא וכי יש טבילה במים חמין ואע"ג דתנן בפרק אמר להם אם היה כ"ג אסטניס מחמין לו חמין ומטילים לתוך הצונן כדי שתפוג צינתן י"ל כמה דברים התירו במקדש ואסרו בגבולים מדרבנן ע"כ ובהגהת מרדכי כתב ושאלו אם מותר לטבול בחמי טבריא הנובעים מן הקרקע והורה להתיר מדאמרי' בפ"ק דתענית כל שהיא משום אבל כו' עד לא נצרכה אלא לחמי טבריא ופירש"י ז"ל דלאו שאובים נינהו הא למדת שכל חייבי טבילות טובלים בחמי טבריא ולא גזרינן בהו משום גזירת מרחצאות הואיל ונובע מן הקרקע גם מכאן משמע שמותר לשום חמים למקוה צונן דתניא בתוספתא דפ' בתרא דמקואות היו רגליו מלאות אבק וירד וטבל במקוה שיש בו מ' סאה שפסף או טבל במי חמין וכו' ושמא יש לדחות ולאוקמי בחמי טבריא אך יש להביא ראיה מפ' בתרא דנדה גבי דביתהו דריש גלותא דקאמר לה ר"נ דודי חסרת עבדי חסרת כו' ופר"ח וכי את חסרת יורות להחם חמין ולהטיל לתוך הצוננים ואם כן משמע שמותר להטיל חמין לצונן ולטבול וכן הורה ראבי"ה וריב"א ע"כ וכתב רמ"א בשם בנימין זאב סי' קנ"ח בשם האגודה דטוב להחמיר אם לא במקום שנהגו להקל אז אין למחות בידן ע"כ ועיין לעיל סעיף ב': (טז) **רביעית** דמעיין לא בטלו. כבר כתבתי במ"י דלשון הר"ש כל שהוא דמעיין לא בטלו ולעיל סעיף י"א כתבתי שכן נראה מתשובת רבינו דלא בעי רביעית במים ומ"מ כתב הב"י ר"ס ר"א דכל שהוא כלומר כשיעור שכל גופו או של הכלי או של אדם יהא עולה בהם בבת אחת דאי לאו הכי לא עלתה להם טבילה כמו שנתבאר בסי' קנ"ח עכ"ל ואע"ג דבסי' קנ"ח לא נתבאר דבעינן שיהא כל גופו עולה בהם אלא לאדם ויליף ליה מובא השמש וטהר מה ביאת שמשו כולו כאחת אף ביאתו במים כולו כאחת כדכתב רבינו לקמן סי' כ"ט מ"מ אשכחן גבי כלים נמי שכ"כ הראב"ד כמו שאכתוב לשונו בסעיף דלקמן וכן כתב ג"כ תלמידי הר"י ז"ל בפי' להרי"ף דמס' ברכות פ' אלו דברים וכתבתי דבריהם בפ' כל הבשר סעיף ל"ה וכ"כ ג"כ הסמ"ק והביאו הב"י בר"ס ק"ך ושם נתבאר ג"כ דבכלים טמאים להטביל אותן כדי לטהרן מידי טומאתן הוא דסגי בשיעור הזה אבל טבילת כלים של סעודה הנקחים מן העובד כוכבים דחידוש הוא שכתבה התורה בכלי מדין בעינן מ' סאה ויתבאר זה בס"ד בשלהי מס' ע"ז בסימן ל"ד: (יז) **ואסמכתא** בעלמא הוא דסגי במקוה ברביעית להטביל בו כלים. וכתב הראב"ד בס' בעלי הנפש וז"ל לטבילת הכלים די במה שהן כדי שיוכלו להטבילן כולן כאחד ואפי' ברביעית לבד מטבילין בו מחטין וצינורות מן ההלכה אלא שבטלו אותה חכמים ואמרו שאין טבילה עולה לכל דבר בפחות ממ' סאה והכי איתא בנזיר ומיהו לא בטלו אותו אלא כשהוא בפני עצמו אבל היכא דהוי מקוה שלם וקדח ממנו רביעית לעוקה שבצדו על שפת המקוה אם יש בפרצה רוחב כשפופרת הנוד על גובה כקליפת השום מטבילין בו כלים קטנים ודוקא ברביעית אבל בפחות מרביעית לא דלא חשיב כלל ובעי' שיעור מקוה קטן במקום טבילה דהיינו רביעית דהוא שיעור טהרה וכן הוא שיעור טהרה לידים ואע"פ שעשינו לאותו רביעית שקדח כמקוה שלם אם נתן בו שאובים ונטל ממנו כנגדן פסול משא"כ במקוה גדול שהכשרנו בענין זה עד רובו ודוקא בשקדחו לאותו רביעית ואח"כ ערבו בשאובים דפסול אבל אם עד שלא קדחו נתן שאובים במקוה כענין נתן סאה ונטל סאה ואח"כ קדחו ומשך ממנו רביעית לעוקה שבצדו אע"פ שהשאובים מעורבין בו כשר להטביל בו מחטים וצינורות מ"ט מהכשירא דמקוה קא אתו והכי איתא בזבחים פ"ב עכ"ל ואע"פ שכתבתי בסעיף דלעיל דהא דרביעית דמקוה לא אתמר אלא לענין טבילת כלים טמאים לטהרן מטומאתן אבל לכלים הנקחים מן העובדי כוכבים אף מן התורה בעינן לטבילתן מ' סאה ואפילו במעיין ואנו אין לנו האידנא טבילה לכלים אלא לנקחים מן העובדי כוכבים מ"מ העתקתי לדברי הראב"ד לפי שנ"ל דאף לנקחים מן העובדי כוכבים מהני כי קדח כדי שיעור טבילת כל גוף הכלי בבת אחת ומחובר למקוה שלם וכו' דהא באדם מכשרינן כה"ג מקוה חסר בצד שלם כדפי' רבינו לקמן סי' כ"ט ועיין לקמן בסעיף כ"ד: (יח) **וקיימו** חכמים את דבריהם. ולעיל כתב רבינו דתנן בפ"ב דמקואות ר"א אומר רביעית בתחלה פוסל את המקוה וג' לוגין על פני המים לית הלכתא כוותיה דחכמים פליגי עליה במשנה ואמרו בין בתחלה בין בסוף שיעורו בג' לוגין ופשיטא דהלכה כחכמים וכן פסקו הרמב"ם והר"ר עובדיה בפירוש המשניות וכתב ב"י שכן נראה גם מדברי הרמב"ם בפ"ה מהל' מקואות שכך פסק הרשב"א בשער המים ושכן נראה שהוא דעת הפוסקים שסתמו דבריהם ע"כ: (יט) **ואם** עשו מקוה ברגלי בהמה כשר אבל אדם שזילף כו'. אבל מדברי ר"ש נראה שאינו מחלק בין אדם לבהמה שכתב וזילפו בידיהם וברגליהם ג' לוגין למקוה כשר עם הקרקע קאמר וכמה ששנינו הוליכו עם הקרקע פירוש דהיינו המסכה שמערה חוץ למקוה והם נמשכים למקוה ע"כ וכתב הב"י דלפי זה הא דתניא ולא עוד אלא אפילו עשו מקוה בתחלה כשר כמ"ד שאובה שהמשיכוה כולה כשרה אתיא אבל למאן דלא מכשר אלא בהמשיך רובא ליתא להאי תוספתא ע"כ: (כ) **ר' יהושע** אומר

בפירוש רש"י שפי' שם והטובל בו במקום שכולו טיט. דאין זה יוכיח דהכי נמי טלו אויר פסול בסוכה אלא במקום שמצטרף ומועיל להשלים את המים לארבעים סאה הוא דקאמר דאם טבל בטיט לא עלתה לו טבילה. והשתא הוי דומיא דאויר דמקום שהוא מצטרף להכשיר את הסוכה קי"ל דאין ישנים תחתיו. וטיט הנרוק מפרש בפרק שני דזבחים (דף כב) כל שהפרה שוחה ושותה הימנו [ס] והיינו נמי כשיעור שהתנאים מפרשים (כא):

ד (מקואות פ"ג) **שנים** שהיו מטילין למקוה זה לוג ומחצה וזה לוג ומחצה. (כב) הסוחט את כסותו ומטיל ממקומות הרבה והמערה מן הגרגור ומטיל ממקומות הרבה ר"ע מכשיר [ע] וחכמים פוסלין אר"ע לא אמרו מטילין אלא מטיל. אמרו לו לא כך ולא כך אמרו אלא שלשת לוגין שנפלו לו מכלי אחד (כג) [פ] משנים ומשלש מצטרפין. מארבעה אין מצטרפין (כד) בד"א כשהתחיל השני עד שלא יפסוק הראשון [צ] ובד"א שלא נתכוין לרבות אבל נתכוין לרבות [ק] אפילו קורטוב בכל השנה מצטרפין לשלשת לוגין (כה כו כז):

ה (מקואות פ"ד) **המניח** כלים תחת הצינור אחד גדולים ואחד קטנים ואפי' כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה פוסלין את המקוה [ר] פי' גדולים המחזיקים מ' סאה בלח [ש] קטנים פחות מכדי סיכת קטן ולא מיבעיא הני דבמינן מקבלין טומאה אלא אפילו כלי גללים וכו' דבמינן אינן מקבלין טומאה חשיבי כלי לפסול את המקוה. אחד המניח ואחד השוכח כדברי בית שמאי. ובית הלל מטהרין בשוכח. בפ' קמא דשבת (ד' טז.) מוקי פלוגתייהו כשהניחן בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו. בית הלל סברי בטלה מחשבתו כשנתפזרו העבים ולא חשיבי שאובין לפסול את המקוה אלא כשנשאבו בכוונה כדתנן לעיל (מקואות פ"ב) המניח קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים דלא חשיבי כשאובין. וכן הסייד ששכח עריבתו בבור ונתמלא מים וכן המסדר קנקנים בבור ונתמלאו מים ובית שמאי סברי לא בטלה מחשבתו. והא דמטהרי ב"ה דוקא כששבר הכלי או כפאו על פיו בלא הגבהה. ואם הגביהם ועירן נעשו שאובין (כח) כדתנן לעיל (מקואות פ"ה) גבי המניח קנקנים בראש הגג וכו' רבי יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר או יכפה אבל לא יערה: (שם פ"ד) (כט) המניח טבלא תחת הצינור אם יש לה לבזבז פוסלת את המקוה. ואם לאו אינה פוסלת את המקוה זקפה לידות בין כך ובין כך אינה פוסלת את המקוה. פירוש תחת הצינור המקלח מים למקוה אם יש לו לבזבז פירוש שפה מד' רוחותיה. ואם לאו שאין לה לבזבז אלא משלש רוחות אינה פוסלת. ואפי' הגיתו כך שנשארו בה מים מצד אחד כיון דאין לה ארבע לבזבזים לא נעשית לקבלה. זקפה לידות כיון דאינה עומדת דרך קבלתה אינה פוסלת. ומיירי כגון דבלאו הטבלא היו המים נמשכין למקוה. (ל) דאי לאו הכי אע"פ דאין המים נפסלין מחמת שאיבה מ"מ נפסלין משום דהויה ע"י טהרה בעינן. [ת] כדאיתא בפ"ק דמקוואות: ו **החוטט** בצינור כדי לקבל צרורות בשל עץ כל שהוא בשל חרס רביעית רבי יוסי אומר אף בשל חרס כל שהוא. לא אמרו רביעית אלא בשברי [כלי] חרס. פי' צינור שאין בו (אלא) ד' לבזבזים ומקלח מים למקוה
וחקק

רש"י ור"ש **והטובל** בו. במ' סאה שכולו טיט נרוק: **לא** עלתה לו טבילה. דהכי תנן במסכת מקואות אלו מעלין ולא פוסלין השלג והגליד והכפור וטיט הנרוק ומעלין הייט משלימים אשלומי אין בפני עצמו לא: **נרוק**. דק שראוי להריקו מכלי אל כלי: **דפרה** שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משקיית בהמה: **ד ר"ע** מכשיר וחכמים פוסלין. מפורש למעלה בסוף סי' ב': **לא** אמרו מטילין אלא מטיל. כלשון זה קיבל ר"ע מרבותיו וכלי שמטי ג' לוגין מים למקוה פוסל את המקוה: **קורטוב**. מדה מועטת מאד דאם בכל השנה לא הטיל בבת אחת כי אם קורטוב עד שהשלים לכמה פעמים שלשת לוגין פוסל את המקוה: **ה תחת** הצינור. שקבעו ולבסוף חקקו להמשיך מים למקוה דשוב אינו פוסל אבל הכלים פוסלים משום שאיבה: **ואחד** כלים קטנים. דלא תימא לא חשיבי: **ואפי'** כלי גללים. שאינם קרוים כלים לענין קבלת טומאה הוי כלים לענין שאיבה. גללים. צואה: **כלי אדמה**. דלאו ע"י גיבול הוא ככלי נתר וכלי חרס: **מטהרין** בשוכח. דלא חשיבא שאיבה הואיל ולא לכך נתכוון: **בטלה** מחשבתו. דכי נתפזרו אסח דעתיה דקסבר לא ירדו גשמים עוד: **הסייד**. אומן הסד את הבור בסיד כי ההיא דתנן במס' אבות בור סיד שאינו מאבד טפה וכפ' לא יחפור דתנן לא סד בסיד ודרכו להביא לבור את הסיד בעריבה ושכח שם העריבה ונשתקע לתוך המים ונתמלא: **ר' יהושע** אומר בין כך ובין כך ישבר. דקסבר ג' לוגין הוא דפסלי בתחלה ולא רביעית ולא חיישינן שמא יפלו לבור ג' לוגין קודם שבירה: **או יכפה**. שכופה הקנקנים שעל הגג שלא יפלו המים מתוכן לבור אלא נשפכים לצד אחר ומשם נמשכים לבור: **תחת** הצינור. שקבעו ולבסוף חקקו כדפרשי' והניח הטבלא תחתיו להמשיך המים למקוה: **פוסלת** את המקוה. דהוו לאו מים שאובין והוא דיש לה לבזבז מד' רוחותיה דאי מג' רוחות אין זה בית קבול ומפ' שני דמס' כלים אין לדקדק כלום דקתני הטהורים שבכלי חרס טבלא שאין לה לבזבז דה"נ קתני הטמאים שבכלי חרס טבלא שיש לה לבזבז: **זקפה** לידות. כדי שתדית מטיופת שבה: **אינה** פוסלת את המקוה. כיון דלא קיימא כדרך קבלתה: **ו החוטט** בצינור. דרך צינור להיות פתוח משני צדדין ואין פוסל את המקוה אא"כ חקק מעט כדמפרשינן כאן כדי לקבל צרורות המעכבין הלוך המים וכשחקקו ולבסוף קבעו איירי וכהאי צינור דהכא מיירי בפ' המוכר את הבית דחקקו ולבסוף קבעו דהשם הייני שחטט לקבל צרורות: **ובשל** חרס רביעית. דלא חשיב כלי בפחות מרביעית בשל חרס אע"ג דבדקים שבכלי חרס חשיב בכדי סיכת קטן כדתנן בפ' שני דכלים: **בשברי** כלים. כדתנן בפ' שני דכלים מלוג עד
סאה

דברי חמודות

אומר בטיט ובמים. ומיהו עיין לקמן סימן ל"ג לענין תאילה: (כא) **כתב** הרמב"ם בפ"ה מהל' מקואות כל שתחלת ברייתו מן המים כגון יבחושין מטבילין בו ומטבילין בעיניו של דג הוא בפ"ב דזבחים ואמרינן בגמ' אפילו בעינייהו נמי ופירש"י אפילו אם כל המקוה נעשה מהם כשר ובעינו של דג פירש"י דג גדול שנימוק שומן עינו בתוכו ע"כ ופסק לדבריו בש"ע סי' ר"א סעיף ל"ג וכתב שם רמ"י ז"ל דיבחושים מרוסקות קאמר ולמד כן מדברי רבנו שכתב כן לענין נט"י בא"ח סי' ק"ס סעיף י' ואני כבר כתבתי בזה בפ' כל הבשר סעיף ל"ט דלרבינו והטור אין נוטלין ואין מטבילין באלו ושגם קשה על דברי הרמב"ם עצמו מדידיה אדידיה שלא פסק כן לענין תאילה ומפורש הוא בספרי תוס' י"ט פ"ו דמקואות ופ"ב דידים: (כב) **הסוחט** את כסותו וכו'. ראיתי לרמ"י ז"ל שכתב בסי' ר"א סעיף ע"ו וז"ל י"א דוקא כשזבין מעצמן מתוך הכסות למקוה לא מקרו שאובים אבל אם סחטן בידיו אע"פ שהכסות עדיין מקצתו בתוך המקוה הוו שאובים ופסלי ע"כ ולא ידעתי מאן נינהו הני י"א וסברא זו דסחיטה שבידיו מגרעת כתבתיה במ"י לעיל סי' ב' בשם הרמב"ן שכתב כן על שם הראב"ד לתרץ הא דלא תקשה מהא דקסטלון הניקב בשוליו ומפורש תמצא שם דלא אמרה דסחיטה שבידים מגרע גרעה אלא לאחר שהעלוהו דמינה הוא דקא קשיא ליה אקסטילון וגם דברי הראב"ד עצמם בספר בעלי הנפש הלא הם כתובים בב"י גבי ואפי' נפלו בו משני כלים כו' וגם משם לא למדנו לאסור כשעדיין מקצתו במקוה והקרוב לשמוע שרמ"י ז"ל ראה החילוק הזה להרמב"ן והראב"ד בב"י אלא שלא דק ולא עיין היטב באיזה דרך שחילקו ואם אולי אפשר דמצא למאן דהוא שמחלק כמ"ש הוא ז"ל אפ"ה אין אנו שומעים לו הואיל ואין נראה כן מדברי הרמב"ן והראב"ד שני עמודי ההוראה ושמם דהני י"א לא נודע לנו וגם לא מסתבר טעמייהו כלל: (כג) **משנים** ומשלש מצטרפים. וכתב הב"י וז"ל ודע שכתב רש"י בפ"ק דתמורה דשנים או שלשה כלים שנפל לוג שלם מכל כלי פסול אבל מד' או ה' כלים דאין לוג שלם נפל כאחד לא פסלוהו ע"כ משמע מדבריו שאם נפל מכלי אחד ב' לוגין משני כלים לוג א' אינם פוסלין דבעינן דמכל כלי לא יפול פחות מלוג אבל לא ראיתי לא' מהפוסקים המצויים אצלינו שכתב כן ואפשר שהוא ז"ל ה"ק מג' כלים מצטרפין משום דמטי לוג לכל כלי וכשהם יותר מג' מטי לכל כלי פחות מלוג ולא חשיבי לאצטרופי אבל כל שאינם יותר מג' כלים אפילו נפל מאחד או ב' מהם פחות מלוג מצטרפין אח"כ מצאתי להראב"ד שכתב בספר בעלי הנפש וג' לוגין שהם פוסלין במקוה חסר ל"ש שנפלו בבת אחת ול"ש שנפלו לוג לוג אבל פחות מלוג לוג לא ואי היה בדעתו מתחלה להטיל שם ג' לוגין וכו' עכ"ל הב"י ומכיון שהראב"ד פי' בהדיא דבפחות מלוג לוג לא וכן נראין פשטייהו דדברי רש"י ז"ל היה נראה שכן יש לנו להורות אלא מדכתב דאין נראה כן מדברי שאר הפוסקים כיון שסתמו דבריהם והוא ז"ל בש"ע שלו גם הוא סתם דבריו משמע דסובר שאין להורות כהראב"ד בזה וצריך לי עיון דהואיל ודבר דרבנן הוא נראה יותר לשמוע להקל כ"ש שיכולין לפרש דברי הסותמים דבריהם לומר שגם הם כך סוברים דלוג לוג בעינן ולא הוצרכו לפרש דסברי דממילא משמע מכיון שלא אמרו לצרף ביותר מג' כלים: (כד) **בד"א** כשהתחיל השני כו'. וכתב הראב"ד בספר בעלי הנפש דנ"ל דוקא משנים ושלשה כלים הוא דאמרי הכי אבל מכלי אחד בין כך ובין כך מצטרפין ע"כ: (כה) **תנן** בפ"ז דמקואות הספוג והדלי שהיו בהם ג' לוגין מים ונפלו למקוה לא פסלוהו שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו ופי' רבינו שמשון הספוג והדלי כשאין בה ג' לוגין בעין אא"כ תצטרף עמהם המים הדבוקים בהם וכיון שאין הג' לוגין בעין לא מקרו נפלו ולא גזור רבנן וכשר להרבות עליו והרא"ש פירש הספוג שבלועים בו ג' לוגין מים וכשנפלו למקוה נתערבו המים הבלועים בו עם מי המקוה וכן דלי שפיו צר וכו ג' לוגין מים שאובים ונפל למקוה ולא יצאו כל המים שבתוכו אלא נתערבו עם מי המקוה לא פסלוהו שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו ונתערבו כולן עם מי המקוה עכ"ל וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל: (כו) **כתב** הרמב"ם בפ"ו מהלכות מקואות מים שאובים שהיו בצד המקוה אע"פ שהמים נוגעים במי המקוה לא פסלוהו מפני שהם כמקוה סמוך למקוה היו השאובים באמצע פוסלים את המקוה וכתב הב"י שנראה שכתב כן מדתנן בפ"ו דמקואות האביק שבמרחץ בזמן שהוא באמצע פוסל מן הצד אינו פוסל מפני שהוא כמקוה סמוך למקוה ואע"ג דמסיק במתני' ותכ"א אם מקבלת האמבטי רביעית עד שלא יגיעו לאביק כשר ואם לאו פסול ר"א בר צדוק אומר אם מקבל האביק כל שהוא פסול לא חש הרמב"ם לדבריהם משום דס"ל דהלכה כת"ק ע"כ והא דהלכה כת"ק נגד חכמים הייט כיון שהוא נשנה בסתם דסתם עדיף מחכמים שאח"כ כמ"ש רבינו בס"פ מקום שנהגו וכתב עוד הרמב"ם בפרק הנזכר שתי בריכות זו למעלה מזו וכותל ביניהם והעליונה מלאה מים כשרים והתחתונה מלאה מים שאובים ונקב בכותל שבין העליונה לתחתונה אם יש כנגד הנקב ג' לוגין מים שאובין נפסלה העליונה מפני שהנקב כאילו הוא באמצע העליונה לא בצדה כמה יהא בנקב ויהיה בו ג' לוגין הכל לפי הבריכה אם היתה הבריכה התחתונה מ' סאה צריך שיהיה הנקב א' מג' מאות וכו' לבריכה היתה כ' סאה צריך להיות הנקב אחד ממאה וס' לבריכה ולא ותשוב לפי חשבון זה שהסאה ששה קבין והקב ד' לוגין והלוג ששה ביצים עכ"ל וכתב הב"י דטעמא מדתנן בפרק ו' דמקואות המטהרת שבמרחץ התחתונה מלאה שאובים והעליונה מלאה כשרים אם יש כנגד הנקב ג' לוגין פסול כמה יהא בנקב ויהא בו ג' לוגין אחד מג' מאות וכו' בבריכה דברי ר' יוסי ר' אליעזר אומר אפילו התחתונה מלאה כשרים והעליונה מלאה שאובים אם יש כנגד הנקב ג' לוגין כשר שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו ופסק כרבי יוסי והדבר פשוט הוא דלרבותא נקט ר"י שהתחתונה מים שאובים ואפ"ה פוסלת וכ"ש היכא דהעליונה שאובים והתחתונה כשרים וכבר נתבאר (בדברי רבינו בסימן א') שאם היו מ' סאה מים כשרים שכל מים שאובים שבעולם לא יפסלוהו והילכך אין כל הדברים הללו אמורים אלא כשאין במים הכשרים מ' סאה ע"כ: (כז) **כתב** הרמב"ם בפ"ה מהלכות מקואות שני מקואות אין בכל אחד מהם מ' סאה ונפל לזה לוג ומחצה ולזה לוג ומחצה ונתערבו ב' המקואות הרי אלו כשרים מפני שלא נקרא על א' מהן שם פסול אבל מקוה שאין בו מ' סאה שנפל לתוכו ג' לוגין מים שאובין ואח"כ נחלק לשנים וריבה מים כשרים על כל א' מהם הרי אלו פסולין שכל המקוה כולו שנפסל כמים שאובין הוא חשוב וכאילו כל מימיו נשאבו בכלי. בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו לעולם הוא בפיסולו עד שיתחשב שלא נשארו מן השאובים שהיו בבור ג' לוגין (חסר כאן ועי' במיי') כיצד מקוה שנפל לתוכו מים שאובים ונפסל ואח"כ הרבה עליו מים כשרים ה"ז בפיסולו עד שידע שיצאו ממנו כ' סאה שהיו בו וחמשת קבים ויותר מרביע הקב ולא נשאר מן הכל שנפסל חוץ מפחות משלשת לוגין וכן אם עשה מקוה שיש בו מ' סאה מים כשרים ועירבו עם המקוה הזה הפסול טהרו אלו את אלו ע"כ וכתב הב"י דטעמו מדתנן ברפ"ג דמקואות ר' יוסי אומר ב' מקואות שאין בהם מ' סאה ונפלו לזה לוג ומחצה ולזה לוג ומחצה ונתערבו כשרים מפני שלא נקרא עליהם שם פיסול אבל מקוה שאין בו מ' סאה ונפלו בו ג' לוגין ונחלק לשנים פוסל מפני שנקרא עליו שם פיסול ור' יהושע מכשיר מפני שהיה ר' יהושע אומר כל מקוה שאין בו מ' סאה ונפלו בו ג' לוגין וחסר אפילו קורטוב כשר מפני שחסרו לו ג' לוגין ותכ"א לעולם הוא בפיסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד ופסק כר' יוסי וכחכמים ודלא כר' יהושע ופי' מלואו ועוד מים שהיה בו תחלה ועוד דבר מועט למעט מג' לוגין והאמי דתנן כיצד בור שבחצר ונפלו בו ג' לוגין לעולם הוא בפיסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד או עד שיעמוד בחצר מ' סאה ויעברו העליונים מן התחתונים ראב"ע פוסל אא"כ פסק פי' ר"ש שיעמוד בחצר מ' סאה מקוה כשר למטה מן הפסול ופותקו לכשר כדי שיתחברו ויטהר את העליון הפסול מן התחתון הכשר כר"מ בפ"ב דחגיגה דאית ליה גוד אסיק וכ"ש אם הכשר למעלה וראב"ע פוסל דלית ליה גוד אסיק ואפשר שאפילו גוד אחית נמי לית ליה כרבנן דאמרי בתוספתא אין מטבילין לא בתחתונה ולא בעליונה אא"כ פסק שפסקו מימיו ויצאו ממנו מלואו ועוד ע"כ והרמב"ם נראה שסובר דהלכה כרבנן דלית להו אפילו גוד אחית לענין מקואות ולפיכך סתם וכתב וכן אם עשה מקוה שיש בו מ' סאה מים כשרים וערבו עם המקוה הזה הפסול טהרו אלו את אלו ולא כתב שאפילו הוא עליון או תחתון כשר ואע"פ שיש לדחות דסתם דבריו לומר דבכל ענין כשר בין שהא' עליון וא' תחתון אבל ממ"ש הרמב"ם בפ"ח ג' גומות שבכותל כו' נתבאר דלית ליה גוד אחית עכ"ל וכמו שהכתוב בס"ד לקמן סעיף כ"ז ושם יתבאר דבכל"מ נראה שחזר בו ועוד עיין בסעיף ע"ז וכתב עוד הב"י דהאמי דתנן והאמה נכנסת לו ויוצאת ממנו פי' ר"ש דהיינו תרדלית של גשמים כלומר דאילו היתה אמת המים נובעים אפילו אינה אלא כ"ש היתה מטהרת את המים השאובים שבבור ע"כ וז"ל שער המים שבסוף ת"ה היה המקוה חסר ג' לוגין ונפלו לו ג' לוגין מים שאובים לעולם הוא בפיסולו עד שירבה עליו מי גשמים או שישטפו עליו מים כשרים עד כדי שנשער שנפל עליו כמילואו הראשון ועוד שהמים הבאים עליו דוחין את המים שבתוכו ומוציאין אותן היה המקוה פחות ואפילו קורטוב ונפלו עליו (מים שבתוכו) פחות מג' לוגין והשלימוהו לא הכשירוהו ולא פסלוהו כיצד הרי הוא בפיסולו עד שירדו עליו מי גשמים או שישטפו כשיעור המים שהיה חסר נפלו עליו מי גשמים כשיעורן ה"ז כשר היה חסר אפילו קורטוב ונפלו לתוכו ג' לוגין מים פסלוהו והרי הוא בפיסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד ע"כ וז"ל הראב"ד בס' בעלי הנפש תנן בפ"ג בור שבחצר נפלו לתוכו ג' לוגין לעולם הוא בפיסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד ומדקתני מילואו משמע מלא שיעור המים שהיה בבור קודם שנפלו בו הג' לוגין ועוד דבר מועט כדי שיתמעטו הג' לוגין כל שהן. ואע"פ שהמים הנפים ויוצאים מן הבור מעורבים הם יוצאים וכשיצאו מ' סאה בהן מן הראשונים שנפלו ויש בהן מן הכשרים היורדים בסוף ואפ"ה כשיצאו משם ארבעים סאה ועוד כשר הואיל ולא נפסלו אלא מחמת ג' לוגין מים שאובים ותנן בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאת ממנו לעולם הוא בפיסולו עד שיתחשב שלא נשתייר מן הראשונים ג' לוגין נראה כי האמה הזאת מי גשמים היא אבל אם היתה מן המעיין א"צ לחשוב ומדקתני עד שיתחשב ולא קתני עד שיצאו מילואיהן כדקתני לעיל משמע שהמים הנפים ויוצאים משם נחשוב אותם כולם מן הראשונים כמו שחשבנו בפסקא הא' אלא לפי חשבון המים שהיו בבור והמים היורדים בתוכו הם יוצאים א"צ מחלה על מחלה מפני שהמים היורדים לבור באחרונה קרובים לצאת יותר מן הראשונים שהיו בבור וכן שנינו בפ"ו היו בעליון מ' סאה ובתחתון אין כלום ממלא בכתף ונותן לעליון עד שירדו לתחתון מ' סאה והא ודאי להכשורי תרווייהו (על התחתון) קאי בעי ואי ס"ד דלא נפקי כי הדדי או האי פסול או האי פסול שהרי כנתן סאה ונטל סאה דמי ואמרינן עד רובו אלמא ש"מ דכי הדדי נפקי וש"מ דלא קפדינן בכה"ג אלא דלא נשקול רובו דמקוה כתירוצא דתריץ בפרק ערל ומש"ה תרווייהו מתכשרי ואת"ת ומ"ש [הכא] דחשבינן למים הנפים והיוצאים לפי חשבון ובפסקא דלעיל חשבינן לכל הפסולין שהם נפים ויוצאים תחלה התם כולהו כשרים ובג' לוגין שאובים הוא דאפסלו להו אבל הכא כולהו פסולים ומש"ה אזלינן בהו לפי חשבון ע"כ: (כח) **כדתנן** לעיל גבי המניח קנקנים כו'. וכך שנינו המניח קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים ר"א אומר אם עונת גשמים הוא אם יש כמעט מים בבור ישבר ואם לאו לא ישבר ר' יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר או יכפה אבל לא יערה הסייד ששכח עריבתו בבור ונתמלאה מים אם היו המים צפים ע"ג כל שהוא ישבר ואם לאו לא ישבר ד"ר אליעזר ר' יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר המסדר קנקנים בתוך הבור ונתמלאו מים אע"פ שבלע הבור את מימיו הרי זה ישבר וכתב הב"י וז"ל כתב הרא"ש שם בפ"ב דמקואות גרסי' בת"כ אלו נאמר ומקוה מים יהיה טהור יכול אפילו מילא בכתפו ועשה מקוה בתחלה יהיה טהור ת"ל מעין מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים אי מה מעין שאין בו תפיסת ידי אדם יצא המניח קנקנים בראש הגג ונתמלאו מים ת"ל בור ופליגי ר"א ור"י ר"א סבר הא דמכשר במניח קנקנים אע"פ שיש בו קצת תפיסת ידי אדם היינו דוקא ע"י תערובות מים אחרים דוקא שישבר הקנקנים ולא ישים ידו בהם אף לכפותם דהו חשיב תפיסת ידי אדם לפסול ור' יהושע סבר דכשר אפילו עשה כל המקוה מהם ואפילו שלא בהם יד לכפותה ובלבד שלא יגביה לערותן הסייד שסד את הבור בטיט והביא הטיט בעריבה ושכח העריבה בבור ונתמלאו מים אם המים צפים ע"ג העריבה לא חשיבי המים שבתוכו שאובים כיון שמחוברים למקוה וישבר את העריבה אבל אם מגביה ועירה המים למקוה נעשו שאובים ואם לא היו צפים ור' יהושע סבר אפילו אין המים צפים ע"ג לא חשיבי המים שבתוכו שאובים כיון שמחוברים למקוה וישבר את העריבה אבל לא יכפה דחשיב תפיסת ידי אדם יותר ממניח הקנקנים לנגבן דהתם לא חישב עליהם לקבלה מעולם דלא הניחם אלא לנגבם המסדר קנקנים בתוך הבור שהוא מלא מים כדי שיבלעו המים בתוך דופני הקנקנים ולא יבלעו היין שיתן לתוכן ונתמלאו מים שנבלעו המים בלא שום הפסק בתוכן עד שנתמלאו מים אע"פ שבלע הבור מימיו ישבר הקנקנים דהמים שבתוכן לא חשיבי שאובים שלא כוון שיכנסו המים לתוכן עכ"ל וכן פי' הרמב"ם משניות אלו ורבינו שמשון הפליג פי' משניות אלו לענין אחר והסיח בברייתא דת"כ מוכחת שפיר על פי' הרמב"ם והרא"ש ז"ל ומשמע קצת מדברי הרא"ש דהסיח דסייד ששכח עריבתו בבור לא דמיא למניח קנקנים בראש הגג ומסדר קנקנים בתוך הבור דהנהו אפילו אין שום מים בבור אלא מה שבקנקנים כשר ואלו הסיח דסייד צריך שיהיו מים בבור זולת מים שבעריבה שהרי לא הכשיר בהם ר"י אלא מפני שהם מחוברים למקוה ומשמע דבים מים במקוה מיירי וקאמר שאע"פ שאין מי המקוה צפים על גביו כיון שהוא מחובר למי המקוה כלומר שמי המקוה מקיפים אותו מלמטה ומן הצדדים ישבר וכן נראה ג"כ מדברי הרמב"ם שכתב בפ"ד מהל' מקואות בדין זה הסייד ששכח עריבתו במקוה ונתמלאה מים אע"פ שלא נשאר במקוה אלא מעט והרי העריבה יש בו רוב המקוה הרי זה ישבור את העריבה במקומו ונמלא המקוה כולו כשר ע"כ משמע בהדיא שאם לא היה מים במקוה זולת מי העריבה לא וטעמא דמלתא משום דחשיב תפיסת ידי אדם יותר מהנחת קנקנים בראש הגג וכדכתב הרא"ש לענין שישבר ולא יכפה בעריבה כי היכי דצריכן לכפות במניח קנקנים בראש הגג ואיכא למידק דמסדר קנקנים בתוך הבור לא קתני או יכפה כדקתני גבי מניח קנקנים בראש הגג וגם הרמב"ם לא כתב במסדר קנקנים בבור אלא ישבר ולא כתב או יכפה ונראה דטעמא דע"כ לא קאמר ר' יהושע יכפה אלא במניח קנקנים בראש הגג לנגבן שלא היה שם דעת שאיבה כלל דאדרבה כדי לנגבן שם הניחם אבל במסדר קנקנים בתוך הבור שהיתה שם דעת שאיבה קצת שהרי מתחלה כשסדרן במקוה אע"פ שלא כוון שיכנסו המים לתוכן מ"מ לדעת שישאבו מן המקוה סדרן וחשיב דעת שאיבה קצת והלכך ישבר אבל לא יכפה ומ"מ כיון שלא כוון שיכנסו המים לתוכן אע"פ שבלע הבור את מימיו כלומר שכל מי המקוה נבלעו בקנקנים ולא נשאר שם מים כלל זולת מי הקנקנים ישבר ועריבה מתוך שכשהכניסו בבור היה על דעת קבלה שהרי היה בו טיט (כלומר והמים מועילים לטיט שיתרכך ויעשה בו מלאכתו) הילכך צריך שיהו המים במקוה זולת מים שבו וכמו שנתבאר ואפ"ה לא יכפה אלא ישבר כנ"ל עכ"ל הב"י וכתב רמ"י ז"ל דגבי מניח כלים תחת הצינור בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו שרינן אפילו כפיית כלי ביד ואע"ג דעל דעת שיקבלו מן הצינור הניחום שם התם טעמא דבשעה שנתפזרו העבים בטלה לה המחשבה קמייתא לגמרי ואין כאן לדעת כלל וכ"ש בהניחם בשעת פיזור עבים דמוכח מילתא שלא היתה שם מחשבה כלל הלכך שרי אפילו לכפות ע"כ: (כט) **המניח** טבלא כו'. ותנן בפ"ו דמקואות שק או קופה שהיו נתונים תחת הצינור אינם פוסלים את המקוה ופסקה הרמב"ם בפ"ו מהל' מקואות: (ל) **דאי** לאו הכי כו' נפסלים כו'. ולשון הטור אבל אם אין המים ראוין לבא למקוה זולתה אפילו אין לה שפה כלל פוסלת כיון שמקבלת טומאה וכתב הב"י וז"ל לאו למימרא שאין לטבלא שפה כלל דא"כ היאך כתב שמקבלת טומאה הא קי"ל דפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה אלא ביש לה ד' שפות עסקינן אלא שכפאה על פיה ונמצא שהמים עוברים במקום שאין שם שפה כלל ואפ"ה פוסלת מפני שהויות המקוה ע"י דבר המקבל טומאה ואפשר דבניטלו כל שפותיה איירי ואפ"ה מקבלת טומאה כיון שמתחלה היתה מקבלת ועכשיו לא נשברה לגמרי והא דפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה היינו דוקא כשמעולם לא היה להם בית קבול ונ"ע עכ"ל איברא דהכי מוכח מדברי רבינו לקמן בסי' י"ב גבי אפילו מקל וקנה דפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה וכ"כ בהדיא בתשובה דסילוקות בב"י סי' קנ"א גבי לא תעמוד ע"ג כלי כו'. וכן מוכח בדברי הטור גבי הבא להמשיך מים למקוה צריך שלא יהא בדבר המקבל טומאה
דהתם

מעדני יום טוב

ועטמא יראה לי לפי שהאדם מקבל טומאה משא"כ בהמה: [ס] **והיינו** נמי כשיעור שהתנאים מפרשים. דבהכי תלו טעמייהו דמר סבר דבהאי שותה ובהאי שותה ואין שייך לומר נחזי אנן דאין כל הפרות שוות כ"כ הר"ש ועי' בדברי רבינו בפ' כל הבשר סי' ע': [ע] **וחכמים** פוסלין. עיין מ"ש לעיל סי' ב' אות ל' בשם תשובה להרמב"ן: [פ] **משנים** ומשלש מצטרפים. דהשתא מטי לכל כלי לוג לפחות ועיין עוד בד"ח: [צ] **ובד"א** שלא נתכוין לרבות כו'. וז"ל הטור בד"א שמד' אין מצטרפים שלא היה דעתו מתחלה ליתן כל הג' לוגים אבל אם בתחלה היה דעתו ליתן כל הג' לוגים אפילו אם לא נתן אלא מעט מעט מכמה כלים כו' וכתב הב"י נראה מדבריו שהוא מפרש דנתכוין לרבות היינו שמשעה ראשונה שהתחיל להטיל בו מים היה בדעתו להטיל ג' לוגין וכך הם דברי רבינו ירוחם אבל פשט לישנא דמתני' משמע לו דנתכוין לרבות היינו שכשהוא מטיל אותם מים שאובים למקוה היה על דעת לרבות מי המקוה שיהיו בו מים בשפע ולא יחסר על ידי טבילות שיטבלו בו אז מצטרפים אפי' קורטוב בכל השנה אבל אם לא הטילם ע"ד זו בהכי הוא דאמרי' מג' כלים מצטרפים מד' אין מצטרפים ולזה נוטים דברי הרמב"ם בפ"ה מה' מקואות ואיני יודע למה הניחו הטור ורבינו ירוחם פי' זה שהוא פשטא דמתני' ותפסו הפי' שכתבו עכ"ל: [ק] **אפי'** קורטוב. פי' הר"ש מדה מועטת מאד ורש"י פ"ק דר"ה דף י"ג כתב שהוא שמינית שבלוג וכך כתבתי בשם הרשב"ץ בד"ח דש"פ דלעיל סעיף מ"ה ואדהכא כתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות מקואות שהוא משקל דינר וגם בד"ח סעיף הנזכר הקשתי על זה מירושלמי פ"ש: [ר] **פי'** גדולים המחזיקים מ' סאה בלח. שאינם מקבלים טומאה כדתנן בפט"ו דכלים דטעמא דאתקש כלי עץ וכלי עור לשק דמטלטל מלא וריקם וזה אינו מטלטל מלא דגדול יותר מדאי ואם יטלטלוהו ישבר בידיהם: [ש] **קטנים** פחות מכדי סיכת קטן. כדתנן בפי"ב דכלים: [ת] **כדאיתא** בפ"ה
דמקואות

(לא) וחקק בו גומא שיתקבץ לתוכו עפר וצרורות ששוברים עם המים והשיב כלי ע"י אותה גומא והמים השוברים לגומא הוו שאובין. [א] והא דתניא (ב"ב דף סה.) צינור שחקקו ולבסוף קבעו פסול ואם קבעו ולבסוף חקקו היינו שחקק בו גומא ואפילו קבעו ואחר שחקקו פוסל את המקוה הואיל והיה עליו שם כלי בתלוש. אבל אם קבעו בתחלה ואח"כ חקקו הוה ליה כחוקק בקרקע ואינו פוסל את המקוה. היו צרורות מתחלחלין בתוכו פוסלין את המקוה. כל מידי דלא מיהדק שייך ביה לשון חילחול כדתנן בפ' כלים מגופת החבית המתחלחלת ואינה נשמטת. [ב] וכמו ארעא חלחולא מיחלחלא (חגיגה דף יב.). [ג] ירד לתוכו עפר ונכבש ודחק שיעמוד ומתקבץ אז נתבטל מתורת כלי. והראב"ד והרמב"ם ז"ל גורסין ונפסקה כלומר שנעשה חזק וקפה כפסים: ז סילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו פוסל [ד] מפני שלא נעשה לקבלה. מים שאובין ומי גשמים שנתערבו בחצר ובעוקה ועל מעלות המערה (לב) אם רוב מן הכשר כשר. רוב מן הפסול פסול. מחצה על מחצה פסול. אימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה. [ה] היו מקלחין לתוך המים אם ידוע שנפלו לתוכו מ' סאה מים כשרין עד שלא ירדו לתוכו שלשת לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול. פירוש שנתערבו בחצר [ו] ונכנסו ביחד לתוך השוקה או על מעלות המערה ונכנסו ביחד לתוך המערה אם רוב מן הכשר כשר כרבי אליעזר בן יעקב דאמר בפ' קמא דתמורה (ד' יב.) מקוה [ז] שיש בו עשרים ואחת סאה מי גשמים ממלא בכתף תשע עשרה סאה ופותקן למקוה והן טהורין. שהשאיבה מטהרת ברבייה והמשכה. אלא דהכא משמע דבעינן שיתערבו הכשרים והפסולין קודם שירדו למקוה [ח] מדקתני סיפא היו מקלחין לתוך המים וכו' וקאמרינן [ט] דאפילו שלשת לוגין שירדו דרך המשכה בלא תערובת פסולין ובכי האי גוונא קתני במלתיה דרבי אליעזר בן יעקב בתוספתא רבי אליעזר בן יעקב אומר גג שיש בראשו עשרים ואחת סאה של מי גשמים ממלא בכתף ונותן לתוכו תשע עשרה סאה פותקן ומערבן בחצר [י] משמע דבעי תערובת בחצר קודם שירדו למקוה הלכך נראה דהך משנה כרבי אליעזר בן יעקב דתוספתא היא דבעי תערובת בחצר ושוב הוסיף להקל דלא בעי תערובת בחצר [כ] והיא דאחריתא מדמייתי ליה הש"ס לאוקמי מתני' דתמורה בהכי והוה מצי נמי לאוקמה כמו רבי אליעזר דתוספתא (לג) וכן הלכתא דשאיבה מטהרת ברבייה ובהמשכה (לד) אף על פי שלא נתערבו חוץ למקוה:

ח השוקת שבסלע אין ממלאין בה ואין מקדשין בה ואין מזין ממנה ואינה צריכה צמיד פתיל ואינה פוסלת את המקוה. היתה כלי וחברה בסיד ממלאין בה ומקדשין בה ומזין ממנה וצריכה צמיד פתיל ופוסלת את המקוה ניקבה מלמטה או מן הצד ואינה יכולה לקבל מים כל שהוא כשרה כמה יהא בנקב [ל] כשפופרת הנוד א"ר יהודה בן בתירא מעשה בשוקת יהוא שהיתה בירושלים והיתה נקובה כשפופרת הנוד והיו כל טהרות שבירושלים נעשין על גבה ושלחו בית שמאי והרחיבוה שבית שמאי אומרים עד שתפחת רובה. פירוש השוקת שבסלע שחקקוה בסלע ואינה חשובה כלי הואיל ומתחלה נחקקה בסלע. והוא הדין נמי קבע אבן וחברה בקרקע ואח"כ חקקה כדאיתא בפרק המוכר את הבית (דף סה:) אבל אם היתה כלי ואח"כ חברה חשיבה כלי ופוסלת את המקוה. כמה יהא בנקב פשטא דמתני' [מ] קאי אמאי דסליק מיניה כמה יהא בנקב לבטלו מתורת כלי שלא יפסול את המקוה מחמת שאיבה ומייתי עובדא דשוקת יהוא שהיתה נקובה כשפופרת הנוד כדי שלא יפסלו המים המקלחין לתוכה. אבל בפ"ק דיבמות (דף טו.) מייתי הך דשוקת יהוא על ענין עירוב מקואות כשפופרת הנוד ומשמע שלא היו מ' סאה בשוקת והיה מחובר למקוה שלם בנקב כשפופרת הנוד. ומלתא באפי נפשיה *ולא קאי ארישא. אבל נקב דרישא לא בעי כשפופרת הנוד [נ] כיון דהנקב הוא למטה בשוקת ואינה יכולה לקבל מים בכל שהוא. בנקב כל שהוא נתבטלה מתורת כלי. ובתוספתא (פ"ד) פליגי תנאי. והא דתניא קסטלון המקלח מים בכרכים אם היה נקב כשפופרת אינו פוסל את המקוה. ואם לאו פוסל את המקוה. הלכה א עלו בני אסיא ג' רגלים ביבנה ורגל שלישי הכשירו להם אפי' נקב כמחט. א"ר אליעזר ב"ר יוסי הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה וכשבאתי אצל חבירי אמרו לי יפה הורית במה דברים אמורים מן הצד. אבל מלמטה אינו פוסל את המקוה [אם היה מקבל כל שהוא מן הנקב ולמטה פוסל את המקוה] פקקו בסיד ובבנין אינו פוסל את המקוה בסיד ובגפסים פוסל את המקוה. על גבי הארץ ועל גבי סיד וגפסים או שמירחו בטיט מן הצדדין אינו פוסל את המקוה. פירוש במה דברים אמורים מן הצד כל זה מדברי חביריו שאמרו לו יפה הורית במה דברים אמורים [ס] שהנקב אינו מכשיר עד שיהא כשפופרת הנוד מן הצד. אבל אם נקב
קסטלון

הגהות הב"ח א באפי נפשיה היא ולא קאי:

רש"י ור"ש סאה ברביעית: היו צרורות מתחלחלים לתוכו. דבר דלא מיהדק שייך ביה לשון מתחלחל כי היא דתנן במסכת כלים פ"י מגופת החבית המחולחלת ואינה נשמטת מלשון ותתחלחל המלכה: פוסלין את המקוה. דלא נתבטל קבולו: ונכבש. קבוע ומהודק יפה מלשון במסלה נעלה תרגום כאורח כבישא: ז סילון. צינור חקוק ומסילת המים על גביו: צר מכאן ומכאן. במקום יציאת המים הוא צר דהיינו במקום פיו וכתב באמצע אפ"ה לא חשיב לקבלה כל זמן שלא חקק בו לקבל צרורות: עוקה. חפירה להתקבץ בה מים וכה"ג בפ' כיצד משתתפין מקיפין עשו עוקה: אם רוב מן הכשר כשר. כיון דנתערבו בחצר דדרך המשכה ירדו ונתערבו במקוה: היו מקלחים לתוך המים. שלא נתערבו בחצר אלא מהלכין בפניו עצמן למקום השאובים וכן המי גשמים בפני עצמן: ואם לאו פסול. אע"פ שדרך המשכה ירדו אותן ג' לוגין מים שאובין למקוה ואע"פ שירדו לבסוף שהשלימו המ' סאה דקסבר המשכה אינה מטהרת כלל אפילו שלשת לוגין לבסוף דלא כראב"י דסוף פ"ק דתמורה דקאמר שהשאיבה מטהרת ברבייה ובהמשכה: מי גשמים כשרים לטבילה. דלא בעי' מים חיים אלא לזב בלבד: ממלא בכתף. מים שאובים י"ט סאה: ופתקן. למקוה שלא יערה מן הדלי לתוך המקוה דאפילו בג' לוגין מיפסל מקוה בכי האי גוונא אבל יעשה חריץ וגומא למרחוק ויערה מן הדלי לתוך הגומא ויקלחו המים דרך החריץ לתוך המקוה והיינו המשכה: והן טהורין. כלומר כשר לטבול בו: מטהרת ברבייה והמשכה. כשהרוב ממי (של) גשמים שנפלו מעצמן לתוכו והמשיך מיעוט של שאיבה לתוכו דרך חריץ מטהרת השאיבה: ח השוקת שבסלע. שוקת היא אבן חלולה שעל שפת המעיין והמים נכנסים לה דרך חור שבדופנה ומשקין בה בהמות והכא מיירי בסלע מחובר שחקקו אין נחשב כלי [הואיל ולא הי' עליו שם כלי] בתלוש ואפילו היה תלוש אלא שקבעו ולבסוף חקקו כדאמר בפ' המוכר את הבית גבי צינור: ואינה צריכה צמיד פתיל. דאי יש בה טפח על טפח על רום טפח ואין ביציאתו פותח טפח טומאה בבית מה שבתוכה טהור כמו ביב שהוא קמור כפ' שלישי דאהלות ואפילו יש ביציאתו פותח טפח אלא שמכוסה בנסר מציל ולא בעי צמיד פתיל כיון דלאו כלי הוא כדתנן גבי בור ודות בפ"ט דאהלות: שוקת. אבן חלולה שתחת צנור המקלח מים מן ההר והיתה נקראת שוקת יהוא: נעשית על גבה. מטבילים בתוכה ואין בה מ' סאה אבל מקוה שלם הוה במים שבצדה ומתערבין ממעיין השוקת דרך נקב כשפופרת הנוד: והרחיבוה. את הנקב. הרחיבו ופתחו רובה לערב המקוה יפה:

מעדני יום טוב

דמקואות גרסי'. ועי' לקמן סי' י"א: [א] והא דתניא. בפ' המוכר את הבית ובפי' א' מייתי לה: [ב] וכמו ארעא כו'. דפ' אומר בקדש ולעיל פ"ק א' מייתי לה: [ג] ירד לתוכו עפר ונכבש כו'. פי' שנכבש מאליו ונתבטל שם עד שאין המים יכולים לשטף אותו עפר ובספר היראים מפרש שכבשו ברגל ונתבטל קיבול וקשיא ליה מהא דגרסי' בפרק חלון חריץ עמוק י' ורחב ד' מערבין ב' ואין מערבין א' מלא עפר או צרורות מערבין א' ולא מצריכים כבישות ותירץ גבי חריץ שאני דהכא מבטל ליה מתורת כלי עכ"ל הרמב"ן בחידושיו דפ' המוכר את הבית: [ד] מפני שלא נעשה לקבלה. אלא כדי שיקלח בחוזק כך פי' הרמב"ם: [ה] היו מקלחין לתוך המים. כלומר לתוך מקום שיקוו בו המים: [ו] ונכנסו ביחד לתוך [וכו'] המערה. ונקוה שם מקוה כך פירש הרמב"ם וברפ"ו אדתנן חורי המערה וסדקי המערה ועוקת המערה כתב הרמב"ם ז"ל וז"ל ידוע הוא שבעת שיאמר בזאת הכוונה מערה ר"ל מקוה שבמערה ובב"י גבי ג' מקואות שיש בשניה מהם בכל אחד כ' סאים כשרים כתב לפירוש רבינו אמתני' דרפ"ו שכתב וז"ל יש מקוה שמכנהו בשם בור או שיח או מערה וכולם שם מקוה ע"כ: [ז] שיש בו כ"א סאה. ופרק ג' מינין אהא דאר"א י' רביעיות הן והא איכא מקוה בר מהאיא דבטלו רבנן פרש"י כמה פרושים וא' מהם והא איכא מקוה כדתנן שהשאיבה מטהרת ברביעית ברבייה והמשכה שאם יש כאן כ' סאה ורביעית ממי גשמים הולך וממלא כ' סאים חסר רביעית וזורקן לפני אותו מקוה כדי שימשכו המים לתוך המקוה בר מהאיא דבטלו רבנן דהא קתני דבעינן שיהא בו כ"א סאה ממי גשמים עכ"ל ואין כן דעת הרמב"ם שהוא כתב דבכ' סאה ומשהו סגי וכמו שאכתוב בס"ד בס' ד"ה: [ח] מדקתני סיפא היו מקלחין כו' אבל תאימתי בזמן כו'. ליכא למשמע דיש לפרש שאין שום מים במקום כלל ושוב מצאתי שכ"כ הכ"מ כדי לתרץ אדהרמב"ם מפרש דלא בעי תערובות מתחלה וכמו שאכתוב דבריו בד"ה ועוד מצאתי בתוס' פ"ק דתמורה דף י"ב שהגירסא ג"כ בדקדוק נתערבו ופירשו דנראה דקתני נתערבו לאפוקי היכא שהצינור שחקקו ולבסוף קבעו יורד למקוה בלא המשכה ע"כ וכלומר נתערבו לאו דוקא ולא קתני נתערבו אלא לאפוקי שלא בהמשכה: [ט] דאפי' ג' לוגין שירדו דרך המשכה כו'. אבל הרמב"ם וכן הרע"ב פירשו שירדו שלא בהמשכה והיינו נמי כדברי התוס' שכתבתי בסמוך: [י] משמע דבעי תערובות בחצר. אבל הר"ש פירש ולא שיתערבו בחצר ואח"כ ירדו למקוה אלא הכא כשמתאספין למקום אחד איירי ומובלין שם ע"כ: [כ] והיא דאחריתי. כלומר בתרא והלכתא כוותיה: [ל] כשפופרת הנוד. מפורש לקמן סי' ע"ו: [מ] קאי אמאי דסליק מיניה כמה יהא בנקב לבטלו מתורת כלי כו'. ולכאורה נ"ל דלגלדין קתני ולא קאי אלא אניקבה מן הצד ולא אניקבה מלמטה וכה"ג מפורש בתוספתא שכתבה רבינו בסמוך וכן מבואר ג"כ בב"י גבי בדבר זה שוה מעין ומקוה כו' בשם מהר"ר יוסף עאקסי"ק דכמה יהא בנקב קאי אמן הצד כו' אלא דרבינו לקמן לא מסיק הכי שכתב דמש"ה סוגיא דיבמות לא מוקמא אריסא משום דס"ל דלמטה מהני נקב כ"ש ואי איתא דיש לחלק בין מלמטה ומן הצד הא הוי מצי לאוקמא במן הצד: [נ] כיון דהנקב הוא למטה בשוקת. דמן הצד היינו בסמוך לשוליו ממש: [ס] שהנקב אינו
מכשיר

דברי חמודות

דהתם התיר ע"י דף בלבד שיסיר ידו משם בטרם יעברו המים שעליו וסתם דף הוא פשוטי כלי עץ ולפיכך דבריו עולים כהוגן בפי' דברי הטור ומ"מ לא דק במאי דהשב סתמא דקי"ל דפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה שהרי הרמב"ם אינו סובר כן כפ"א ופ"ד מהל' כלים ובספרו כ"מ כתב שכן גם דעת התוס' פרק המוכר את הבית דף ס"ו ואף בספרו הב"י הזכיר לסברת הרמב"ם בזה לעיל מהא גבי מעיין היורד מהר טיפין טיפין ומשום כך גם דבריו שבש"ע סותרים זה את זה כמו שאכתוב לקמן בס"ד בסעיף מ"ח: (לא) וחקק בו גומא כו'. ומסיים בה בשער המים שבסוף ת"ה וז"ל לא חקק לקבל צרורות אינו פוסל את המקוה לפיכך רעפים שמכסים בהם את הגגות אע"פ שיש בהן גומות וחקקים אינם פוסלים את המקוה לפי שלא נעשו לקבל בהם ע"כ וכתב בהגהת מרדכי דקידושין על מקוה שהמשיכוהו דרך צינור אע"ג דאין לו לבזבז מד' רוחותיו והוי כמו סילון שהוא פתוח מב' ראשים מ"מ מיפסל מפני תשש חטטין שבתוכו כדאיתא במס' מקואות החוטט בצינור לקבל בו צרורות בשל עץ בכ"ש ואם היו המים מתלחלחין והרקיב בתוכו פסול בכ"ש ע"כ וכתב מהרי"ק בשורש כ"ד שפשט המנהג בכל ישראל לעשות מקואות ע"י מרזבות המקלחים מים מן הגגות ואולי כי גם זה הדעת שמחמיר כל כך לא דיבר מהמרזבות הדבוקות לגגות דשלוט בהו אוירא טובא ולא שכיח שיתלחלחו וירקיבו עד שתתהוה שם גומא אלא דוקא בצינור הקבוע בקרקע ואפשר מתחת לארץ דלא שליט ביה אוירא ונרקב בקל ע"י לחלוחית הקרקע התם הוא דחיישינן להכי ומ"מ אני נוהג שלא לעשות המרזבות ע"י חטיטה פן תשאר בו איזה גומא שיתעכבו שם המים אלא אני נוהג ליקח ב' נסרים מגופים היטב ולהדביקם זו לזו כמין חומה וגם אני אומר להגביה ראש הצינור הא' אותו שאינו לצד המקוה ולהשפיל הראש שכנגד המקוה כדי שירדו המים בשטף גדול ובמרוצה גדולה למקוה בצינור ולא יבא לכתחלה ולהרקיב ע"כ וכתב הב"י וז"ל ויש לתמוה על הרב המחמיר הזה דאפילו היו בו חטטין כיון שלא נעשו על דעת לקבל צרורות כשר דהיינו מתני' סילון שהוא צר מכאן ומכאן וכו' אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה וכ"ש דכשהרקיב בתוכו דכשר כיון שלא חגו בחטיטה ההיא ידים וכ"ש לספרין על המדה לחוש שמא יתלחלח וירקב ומהרי"ק שהיה נוהג לעשות כאותו רב לא משום דס"ל דדינא הכי כדכתב בהדיא שם דלא ס"ל הכי ולא היה נוהג לעשות כן אלא משום יצא ידי כולם במידי דליכא פסידא כלל ומיהו אפשר שהוא ז"ל היה מפרש דמפני שלא נעשית לקבלה היינו שאין דרך קבלת צרורות בכך שאינם מתעכבים באותו מקום רחב אבל אם היו מתעכבים שם אע"פ שלא נעשה לדעת כך נעשה לקבלה מיקרי ואפי' אם נעשה מאליו כגון שהרקיב. ודע דבהגהות מרדכי גופייהו מייתי רב אחד דפליג וכתב וז"ל והסיא דמקואות החוטט בצינור לקבל בו צרורות בשל עץ בכ"ש וכו' היינו דוקא כשהתחיל לחטוט דניחא ליה שיהא בית קיבול והמים יתלחלחו עד שיתרחב לקבל רביעית אבל אם לא חטט בו משהו אפילו ניחא ליה במה שנעשה ממילא דלא חשיב כלי ע"כ וכתב עוד הב"י בס"ס ר"א שהמרדכי כתב בשם הרוקח בתשובת הר"ר אליעזר מוורדי"א על גלגל המגלגל במי נהר ובגלגל קבועים כלים קטנים נקובים בכונס משקה (עיין לקמן ס"ס ל"ז) וכשהגלגל מתגלגל מתמלאים הכלים קטנים ושופכים במרזב שאינו עשוי לקבל ומורידים המים לבנין המחובר בקרקע והולכים המים במרזב בתוך עובי המרחץ של אבנים וכלי אבן גדולה עומדת במרחץ ומקבלת אותם המים העולים ויוצאים הסילונות שתים באבן שבו יכולין לרחוץ ג' בני אדם שהיא כקובה גדולה והאריך מאד בתשובתו להתיר לטבול ואפילו אין בו מ' סאה לפי שנעשה חבור למי נהר ע"י אלו הכלים ועיקר ראייתו מפרק כל הבשר האי אריתא דדלאי כו' ואי בזיע דולא בכונס משקה מילף לייפי מטבילים בהם הידים וה"ה לכל הטבילות כדתניא בתוספתא דפ"א דמקואות כל מקום שאדם טובל ידים וכלים טובלין בהם אין אדם טובל בהם אין ידים וכלים טובלין בהם ולבי מהסס ע"כ אבל רש"י שם בפ' כל הבשר כתב דדוקא לטבילת ידים קאמר אבל לטבילת כל גופו לא וכ"כ התוס' דלא מהני מתרי טעמי דנצוק אינו חבור וגם בפיק כשפופרת הנוד לענין עירוב מקואות אלא דלגבי טבילת ידים לא החמירו וכן כתבתי אני שם בסעיף ל"ה בשם תלמידי הר"ר יונה ז"ל וכתב ב"י שכ"כ הסמ"ג מ"ע סימן כ"ז וטא"ח סימן קנ"ט והרי"ף אין נוטלין ידים וכ"ש שאין מטבילים כמ"ש הרא"ש שם והריב"ש כתב בתשובה שמעולם לא שמענו מי שאמר שהנצוק יהיה חבור למקוה והכריח לומר שה"א להיות נצוק חבור למקוה ומאחר שכל הגדולים האלו שמפיסים אנו חיים הסכימו לפסול מי הוא אשר יקל ראש כנגדם להתיר ולכן יש לתמוה והפלא הפלא ופלא על האגור שכתב דין זה להתיר בשם הרוקח והמרדכי ולא כתב חולק כדבר התוספתא דכל מקום שאדם טובל בו ידים וכלים טובלים בו כו' הסיא לא מיתניא אלא לענין מי המים שטובלין בהם דשאובין גמורים או מי תמציות וכיוצא בהם דלגבי מי תמציות מתניא בפ' קמא דמקואות אבל אם שהחמירו חכמים בעירוב מקואות או להוציא מים מידי שאובים להצריך לטבילת הגוף לידי שפופרת הנאד אינו ענין ללמוד מהתוספתא זו דלא מתניא אלא לגבי מי תמציות ותדע דלאו לכולי מילתא מיתניא דהא לר"י דסוף פ"ק ח' אדם בעי אף במעיין מ' סאה אע"ג דלכלים סגי בכל דהו ולא אשכחן מאן דמקשי עליה מהסיא תוספתא הילכך ודאי מיפרשא כדאמרן עכ"ל הב"י ומ"מ יצא לנו שאע"פ שאלו הכלים הקבועים בגלגל ונקובים בכונס משקה אינם מועילים לחבר המקום החסר למי הנהר מ"מ אינם פוסלים ומועילים להביא על ידיהם המים למקוה ולטבול בו אחר שיש בו מ' סאה וכתב הרשב"א בשער המים שבסוף ת"ה וז"ל דברים אלו שאמרנו שכל שאינו עשוי לקבל את המים אינו פוסל את המקוה לא אמרו אלא כשנפלו מתוכן למקוה מעצמן אבל אם נתנן אדם למקוה ה"ז פסול שכל ע"י אדם אפי' זילף בידיו וברגליו ואפילו עבר במים ומזלפו מאליהן ברגליו למקוה פסלוהו כד"א בשמזלפו ברגליו אבל אם היה רוכב ע"ג בהמה וכו' כדלעיל סימן ב' וכבר כתבתי שם בסעיף י"ט דהר"ש אינו מחלק בין אדם לבהמה ע"ש וכתב עוד בשער המים וז"ל המים העולים מאליהם בגלגל פוסלים את המקוה אבל העולים במגדלים שאין נתלשין מהנהר אלא מחוברים את מחוברים הם אל מי הנהר ויש להחמיר ולאסור ע"כ: (לב) אם רוב מן הכשר. לשון הרמב"ם בפ"ד מה' מקואות כיצד מקוה שיש בו כ' סאה ומשהו וכבר כתבתי במ"י דרס"י פי' בפ"ג מיניין דאפילו בכ' סאין ורביעית לא מיקרי רוב עד שיהיו כ"א סאים ולישנא דברייתא דלקמן וכתב ב"י דהר"ש בר צמח כתב שיש להחמיר מכיון שהזכירו בפשיטות כ"א סאין נראה דדוקא נקטוהו ואני אומר שאין לפסלו אם היה בו כ' ומשהו דכדאי הוא הרמב"ם לסמוך עליו וכ"ש במקום שיש פוסקים דשאובה שהמשיכוהו [כו'] כולה כשר (וכך הם דברי הריב"ש בתשובה דלקמן סוף סעיף ל"ד) דבכ' ומשהו סגי עכ"ל הב"י: (לג) וכן הלכתא דשאיבה מטהרת ברבייה והמשכה. ושיעור המשכה כתוב בכל בו פיר"י בתשובה ג"ט וכ"כ בהג"ה סמ"ק וז"ל הריב"ש בתשובה דע ששיעור המשכה הוא מג"ט ולמעלה וכן דנתי בסרקוסטי אע"פ שהרשב"א כתב דאין לה שיעור ואפי' כ"ש לא כ"ל דהרי כל פחות מג' כלבוד דמי אח"כ מצאתי בספר עמודי גולה שכך השיב ר"י בתשובה שצריך ג"ט עכ"ל וכתב הראב"ד שכלים שאינם פוסלים את המקוה אע"פ שאינם מכשירין את השאובים לחשב אותה כנמשכים ואין השאובה מטהרת אלא דרך קרקע או צינור שלא היה עליו שם כלי בתלוש והביא דבריו הב"י גבי ואם נפלו בו משני כלים כו' וכתב המרדכי בפ"ב דשבועות שכתב הרא"ש בס' יראים וז"ל שמעתי הל"מ היא ל"ש המשכה ע"ג קרקע או על ראויות להבליע בקרקע ולא המים נתבטלו אגב קרקע וכשוחלת לגומא נעשית כאילו באו מתמצית הקרקע כי נתבטלה מהם שם שאובים אבל המשיכה ע"ג רצפת אבנים או נסרים שאינם ראויות להבליע הוו כמו שמונחים בכלי ולא מבטל שם שאובין מינייהו שהרי אינו יכול לדוש כאילו באו מתמצית קודם שהמשיכו עליו שהרי אינם ראוים לבלוע להתמצית וכן מצאתי בתשובת הר"ר אליעזר מוורדון ספר רוקח עכ"ל ואחר כתב המרדכי עוד וז"ל ומה שפסק הר"ם דאם המשיכה על רצפת אבנים או נסרים דלא הויא המשכה בהא פליגי עליה השאלתות ופסקו דאם המשיכו על גבי צינור שקבעו ולבסוף חקקו דכשרים עכ"ל ודעת הרמב"ם כהשאלתות שכתב בפרק ד' מהלכות מקואות שהמים הנמשכים ויורדין למקוה בין שהיו נמשכים על גבי קרקע או בתוך הסלון וכיוצא בו מדברים שאינם פוסלין את המקוה הרי הוא כשר ע"כ וכתב רמ"א דטוב להחמיר לכתחלה כדברי הרוקח שאין המשכה מועלת אלא דוקא ע"ג קרקע הראוי לבלוע בה: (לד) אע"פ שלא נתערבו חוץ למקוה. וכן דעת הרמב"ם בפ"ד מהלכות מקואות שכתב מקוה שהיה בו כ' סאה ומשהו מים כשרים והיה ממלא ושואב חוץ למקוה והמים נמשכין ויורדין למקוה הרי הוא כשר הרי שאפילו בלא נתערבו קודם שירדו למקוה כשר וכתב הב"י דיש לתמוה עליו דהא"כ כתב להך משנה מים שאובין ומי גשמים שנתערבו כו' כלשונה ובלשונה והא משמע מינה דלא מכשירין בשאובה שהמשיכוה אלא דוקא כשנתערבו קודם שירדו למקוה אבל לא נתערבו לא כדדייק הרא"ש מדקתני סיפא היו מקלחין לתוך המים כו' ותירץ דנ"ל שהוא ז"ל מפרש דהא דקתני היו מקלחים לתוך המים היינו לומר שלא היו נמשכים אלא המים השאובים היו מקלחין ממקום שאיבתן לתוך המקוה בלי המשכה כלל ומשום הכי קתני שאם לא היו מ' סאה מים כשרים היו השאובים משלימים שיעורו ובפי' הזה נראה מדבריו בפי' המשנה אבל אכתי קשה מדקתני רישא אימתי בזמן שמתערבים עד שלא יגיעו למקוה דמשמע מפני שנתערבו קודם הוא דמכשרינן הא לאו הכי לא וצ"ל דהא דקתני שמתערבים היינו לאפוקי דלא נפלו רוב כשרים ברישא דהיכא דהיו במקוה פחות מכ' סאה ומשהו מים כשרים הוא ונפסל בג' לוגין מים שאובים אע"פ שנפלו בו בדרך המשכה אבל כשהם מתערבים קודם שירדו והם נמשכים ויורדים אע"פ שאין רוב הכשרים ניכר ועומד לעצמו כיון שגם השאובים אינם יורדים למקוה בפני עצמם אלא מעורבים עם הכשרים ובדרך המשכה כשרים והכי משמע מדבריו ז"ל שכתב אין המים שאובים פוסלין את המקוה בג' לוגין עד שיפלו לתוך המקוה מן הכלי אבל אם נגררו המים השאובין וכו' אינם פוסלין את המקוה עד שיהיו מתחלה אבל אם היו רוב מן הכשרים הרי המקוה כשר כיצד מקוה שיש בו כ' סאה ומשהו מים כשרים והיה ממלא ושואב וכו' שהשאיבה שהמשיכוה כשרה אם היה שם רוב ארבעים סאה מן הכשר כלומר דוקא כשקדם במקום רוב ארבעים סאה מן הכשר הוא דמכשרינן כשנפלו בו מים שאובין ע"י המשכה הא לאו הכי לא ע"כ ונמ"י כתבתי תירוץ אחר בשם התוס' דפ"ק דתמורה וכ' עוד הב"י דעדיין יש לדקדק מדברי הרמב"ם דמדבריו הללו שכ' אם היו רוב ארבעים סאה מן הכשר משמע דכראב"י אתיא דאמר מקוה שיש בה כ"א סאה כו' ופותקן למקוה ואח"כ כתב וכן גג שהיה בראשו כ' סאה ומשהו מי גשמים ומילא בכתפו ונתן לתוכו פחות מכ' שנמלא הכל פסול ופתח הצינור ונמשכו הכל למקום א' ה"ז מקוה כשר שהשאיבה שהמשיכוה כולה כשרה הואיל והיה שם רוב מן הכשר משמע דהיינו כרבנן וכדאמר רבין בפ' קמא דתמורה שאובה שהמשיכוה כולה כשרה והיאך הרב ז"ל מזכה מטרא לבי תרי דמעיקרא פסק כראב"י והדר פסק כרבנן ונראה ליישב הסוגיא דפ"ק דתמורה בענין שיהיה מוכח מתוכה דליכא מאן דפליג אדראב"י דאע"ג דאמר מקוה שיש בו כ"א סאה ממלא בכתף י"ט סאה ופתקן למקוה ה"ז בשאובים הי"ט סאה אלא אפי' בשעירן בלא המשכה ואח"כ המשיך את כולם דהא איכא למימר דאע"פ שבשעה שעירה הי"ט שאובים בלא המשכה נפסל הכל מ"מ כיון שהמשיך הכל כשרים ופסולין יחד עדיף טפי מהיכא דלא המשיך אלא הי"ט שאובים בלבד הלכך שני דינים הללו שקולים ונקט חד מינייהו ולא תם למנקט אידך וכו' ופי' עוד הסוגיא בענין דרבנן פליגי אדראב"י ושרו אפילו כשעירה הי"ט שאובים בלי המשכה אע"פ שנפלו כולם כיון שחזר והמשיכן הוכשרו מאחר דאיכא רבייה והמשכה ופוסק הרמב"ם כרבנן דרבים נינהו וגם דרבין א"ר יוחנן אתי כוותייהו ולפיכך כתב תחלה דהיכא שהמשיך הי"ט שאובין דכשר דכ"ע מכשרי בה ואח"כ כתב שאפי' עירב כו' אם חזר והמשיך הכל הוכשר כרבנן דפליגי אדראב"י
וכרבין

קסטלין בשוליו (לה) אינו פוסל אם ניקב כמלא מחט. ואם היה מקבל כל שהוא פירוש שנקובה מן הצד כשפופרת וגבוה מעט מן השוליים ומקבל מן הנקב ולמטה מים כל שהוא פוסל את המקוה. בסיד ובבנין שהביא סיד וצרורות ופקק בו הנקב לא חשיבא סתימה. אבל בסיד ובגפסים יחד חשיבא סתימה מעלייתא וחשיב כלי [ע"ג הארץ כלומר לא סתם את הנקב אלא] הושיבו על הארץ כדי שלא יצאו המים או על גבי סיד וגפסים או שמירח הנקב מגלדין אכתי לא הוי כלי ואינו פוסל את המקוה. וסוגיא דיבמות דמוקמא ההוא דשוקת יהוא בעירוב מקואות סבירא לה כתנא דסבר מלמטה מהני נקב כל שהוא. הלכך צריכה לשנות פשטא דמתני' ולומר דמילתא באפיה נפשה היא ולא קאי ארישא [ע] ורבינו מאיר ז"ל כתב וזה לשונו נראה דהלכה כרבי אליעזר ברבי יוסי דמעשה רב וחביריו נמי אמרו לו דיפה הורה ואע"ג דפשטא דסתם מתני' משמע דבכמה יהא בנקב קאי אמאי דסליק מיניה דמשמע דאפי' נקבה למטה בשוליה בעינן כשפופרת הנוד מכל מקום כיון דסתמא דהש"ס מייתי להאי דשוקת יהוא בפרק קמא דיבמות לענין עירוב מקואות [פ] אלמא קיימא אנקבה מלמטה לענין לפסול כל המקוה דהתם לא בעינן כשפופרת אלא כמלא מחט וכר"א ברבי יוסי. וכן בפסקי רבינו שמחה ז"ל דנקבה למטה בשוליה שאין יכול לקבל מים כל שהוא לא בעינן כשפופרת הנוד עכ"ל רבינו מאיר ז"ל. וכן הביא ראיה רבינו שמשון מן התוספתא דתניא מעיין היוצא לתלמי ומן התלמי לבריכה [צ] ראשונים פסולים מפני שהן כשאובין. כיצד הוא עושה [ק] נוקבו מעין זקנו כל שהוא ונמצא מים מועטין מטהרין את המרובים ומעין זקנו הם למטה בשוליה הלכך סגי בנקב כל שהוא ולמדנו מזה שמותר לעשות גיגית גדולה של עץ או שוקת אבן (לו) ויעשה למטה בשוליה נקב כל שהוא ויושיבנה על הארץ וימשוך לתוכה מים ויטבול בה. וכן הרוצה לטהר *) ולנקוב מקוה וירא שמא יחזרו למקוה מן הכלי ששואב בו המים לחוץ ג' לוגין ויפסלו את המקוה אחר שנחסר ואין בו מ' סאה כיצד יעשה ינקוב הכלי בשוליו נקב כל שהוא ולא יהו המים שבתוכו שאובין (לז) ואם המקוה מעיין נובע א"צ לנקוב את הכלי [ר] כי מעיין אינו נפסל במים שאובין:

ט (מקואות פ"ה) **מעיין** שהעבירו ע"ג השוקת פסול העבירו על גבי שפה כל שהוא כשר חוצה לו

פירוש שמי המעיין נופלין לתוך השוקת ומהם נמשכין ויוצאין לחוץ. והשוקת הוא כלי ולא שוקת שבסלע פוסל ואין מטבילין לא בשוקת ולא במים הנמשכין מתוכו לחוץ והקשה רבינו שמשון ז"ל למה מים שבשוקת נפסלין כיון דמחוברין למעיין. והא אפילו מעיין שריבה עליו מים שאובין מטהר בכל שהוא כדתנן בפ"ק דמקואות. ואפילו בתוך הכלי עצמו [ש] מותר לטבול כדאמרינן בפ' חומר בקדש (דף כב.) אכלים בפיו כשפופרת הנוד. ונראה לי דלא קשיא מידי כיון דכלי מפסיק בין מים שילאו חוץ לשוקת ובין המעיין. וכן ההיא שהבאתי לעיל שהתלמי מפסיק בין המעיין לבריכה לא מקרו מחוברים. ולא דמי למעיין שנתן לתוכו מים שאובים דשם מעיין לא בטיל מיניה אע"פ שנתנו לתוכו מים שאובין הרבה. מידי דהוה אמקוה שיש בו ארבעים סאה שאינו נפסל אפילו נתן לתוכו אלף סאין מים שאובין. ומה שכתב דאפי' בכלי עצמו מטבילין (לח) לא דמי. דהתם הכלי הפנימי הוא נטבל בתוך המקוה כיון דפי החיצון כשפופרת הנוד. [ת] אבל כלי המחובר למעיין או למקוה שיש בו ארבעים סאה אין להטביל בתוכו [א] דלמא אתי להטביל בכלי שיש בו ארבעים סאה בלא חיבור. [ב] הלכך אסור להטביל בשוקת ובמים הנמשכין ממנו. וכן מי הבריכה נפסלין בשאיבה כיון דאסור להטביל

*) נ"ל ולנקות

הגהות הב"ח א בפ' חומר בקודש שמטבילין כלי בתוך כלי כשיש בפיו כשפופרת הנוד:

ר"ש תלמי. כלי שכך שמו: נוקבו מעין זקנו כל שהוא. לבטלו מתורת כלי והאי מעין זקנו בשוליו דסגיא בכמלא מחט כדפי' בסוף פירקין דלעיל: ונמצאו מים מועטין. שמן המעיין לבריכה מטהרין את מי הבריכה המרובין השאובין: מ שהעבירו ע"ג השוקת. שהוא כלי ולא שוקת שבסלע: כשר חוצה לה. כל שהוא שחוץ לשוקת ע"ג שפתה כשר להטביל בו מהטין ולינורות: והפסיקו. שאין מי הבריכה מחוברים למעיין הרי הוא כמקוה אין

דברי חמודות

והרבין וזה נראה עיקר עכ"ד הב"י ופליאה בעיני היאך אפשר לומר דרבנן פליגי להקל לומר דאפי' עירב כו' והא סך דעירס דאיכי בתוספתא דגג כו' ראב"י שנאה כמו שהעתיק רבינו ואף הרמב"ם כתבה בשם ראב"י בפי' המשניות וכן מגאתים שנויים משמיה דראב"י בפ"ד דתוספתא והלכך אי אפשר לפרש כפירוש השני וגם מה שנתלבט בפי' הראשון להוכיח דראב"י ס"ל הך דגג כו' הוא ג"כ שלא לצורך כלל שהרי בהדיא הוא שנאה להך דגג כו' ועיקר מילתא דהרמב"ם פוסק לתרווייהו וכראב"י דמשנתו קב ונקי אלא דלרבינו הך דגג לאו קולא היא דמכיון שנתערבו קודם שירדו למקוה מכשרי טפי מכשהומשכו לתוך המקוה י"ט שאובים בלא תערובות ולהרמב"ם אדרבה הך דגג קילא טפי כואיל ומעיקרא קודם שנתערבו עירה אותן שלא בהמשכה ויכולין אנו לומר דרבנן אין הכי נמי דלא פליגי אדראב"י ואע"פ שהיא שטיה משמא דראב"י הוא שנאה ולא מפני כן מוכרח שנחלקו עליו חביריו וכמה ברייתות נשנו משמא דיחידאה אע"פ שאין עליו מחלוקת וכבר כתב ג"כ הב"י דהכי אסכתן בפ"ד מיתות כך נ"ל וכתב הריב"ש בתשובה טוב להמשיך מים למקוה כל שיש בו רוב מים כשרים שהוא יותר מכ' סאה משהו ואין לגזור שמא יעשו שלא בהמשכה או שלא ברבייה שאין לנו לגזור מעצמינו יותר ממה שגזרו חכמים ואפי' כשאינם בני תורה לפי שהכשר המקוה לא לכל מסור כי אם לזריזים ולחכמים ע"כ: (לה) אינו פוסל אם ניקב כמלא מחט. וכתב הטור שרבינו כתב בתשובה דמ"מ אין להקל לעשות מקוה לכתחלה ולהביא מים בכלי מנוקב כזה ועיין לקמן: (לו) ויעשה למטה בשוליה נקב כ"ש וכו'. ויטבול בה אבל בתשובה הביאה הב"י כתב דמים שבתוכה אינם שאובים לפסול את המקוה אבל בתוכה אין טובלין ע"כ וכתב הב"י דהיינו שסתם הטור וכתב שלא הטביל בתוכה אלא ע"י נקב כשפופרת הנאד אבל ק"ל מנין לו להרא"ש לחלק בין נקב כ"ש לנקב כשפופרת הנאד דאי טעמי דקאמר בנקב כ"ש לא מהני אלא לענין שלא יפסול המקוה בלבד הוא משום דבתוספתא קתני אבל מלמטה אינו פוסל את המקוה ומשמע ליה דדוקא נקט אינו פוסל את המקוה אבל לטבול בתוכה לא הא גם בנוקב כשפופרת הנאד קתני אינו פוסל את המקוה ועוד קשה ממ"ש בפסקיו ועוד דאי איתא דמאי דקאמר בתשובה הוא מכח אותה משנה נמצא שהיא תיובתא על דבריו שבפסקים ובאמת שאין אותה משנה ענין לכאן דהתם השוקת שלם ואין בו נקב כלל וטעמא אחרינא איתא בה וכדפירשה רבינו לקמן סי' ט' ואפשר לומר דטעמו בתשובה הוא לומר דכי היכי דגזרו שלא לטבול בתוך כלי המחובר למקוה או מעיין גזירה דילמא אתי למטבל בכלי שיש בו מ' סאה (כמ"ש רבינו בסימן א') בלא חיבור הכי נמי איכא למגזר שלא יטבול בתוך הכלי ע"י נקב כ"ש מלמטה כיון דלא מינכר חיישינן דילמא אתי למטבל ביה בלא נקב כלל אבל בנקב כשפופרת הנוד דמינכר שפיר ליכא למיגזר מידי ולפיכך טובלין בתוכו ומיהו נכי דבהאי תירוצא תרצנא דבריו בתשובה אבל אכתי קשו כל אינך קושיי ולכך נראה לי דמ"ש בתשובה אבל בתוכו אין טובלין אף אניקבה כשפופרת הנאד קאי דבין בזו ובין בזו אין טובלין בתוכו ולא הזכיר שם נקב כל שהוא אלא לומר דבהכי סגי שלא יפסול את המקוה וכן יש להוכיח מאותה תשובה עצמה וכו' וכן נראה שהוא דעת רבינו שמשון כו' וכן נראה עוד לדקדק מדברי הרא"ש בפירוש משנה פ"ה דמקואות כו' ולפי זה צריך לומר דמ"ש בפסקים למדנו מזה שמותר לעשות גיגית גדולה של עץ או של שוקת אבן ויעשה למטה בשוליה נקב כל שהוא ויושיבנה על הארץ וימשיך לתוכה מים ויטבול בה צריך לומר דהאי ויטבול בה דקאמר כלומר שהמים שיורדין ממנה למקוה לא נפסל ומותר לטבול בהן אבל לטבול בתוך הגיגית כלל לא אפילו נקובה כשפופרת הנאד ובהכי ניחא כל מה שהקשתי לעיל בדברי הרא"ש והסכמו דבריו בתשובה עם דבריו בפסקים אבל לדברי הטור אי אפשר להסכימם וצריך לומר דידע בההיא תשובה שהשיבה לאחר שחיבר הפסקים עכ"ד הב"י בפירוש דברי רבינו וכתב עוד דהרמב"ם בפרק ו' כתב וז"ל השוקת שבסלע אינו פוסל את המקוה לפי שאינה כלי אבל כלי שחברו בסלע פוסל את המקוה אע"פ שחברו בסיד נקבה מלמטה או מן הצד כשפופרת הנאד כשרה ואינה פוסלת את המקוה הלוקח כלי גדול כגון חבית גדולה או עריבה גדולה ונקבו נקב המטהרו וקבעו בארץ ועשהו מקוה הרי זה כשר ופירש בו הב"י וז"ל ומשמע לי מתוך דבריו שהוא ז"ל מפרש מתני' כפשטא דבכמה יהא בנקב קאי למאי דסליק מיניה דהיינו לענין לבטלו מתורת כלי שלא יפסול המקוה מחמת שאיבה קאמר כמה יהא בנקב כשפופרת הנאד ולפי זה צריך לומר דההיא דפרק קמא דיבמות דתרי שוקת יהוא הוו בירושלים חדא שהיו מטבילין בתוכה ולא היה בה ארבעים סאה אבל מקוה שלם היה בצדה ומתערב מים שבשוקת עם מי המקוה דרך הנקב והיינו הסיה דהתם ובריתא היא בשום דוכתא ועוד שוקת יהוא אחרת היתה שהיו המים נמשכים בה ויורדים למקוה ועשו לה נקב כדי לבטלה מתורת כלי והך מתניתין ושיעורא דנקב דעירוב מקואות ושיעורא דלבטלו מתורת כלי שוים הם דבתרווייהו הוי כשפופרת הנאד והביא קצת הוכחות לפירוש זה והשתא מה שכתב הרמב"ם הלוקח כלי גדולה כו' הוא פירוש דקסטלון כו' שמפרש דהיינו דדרך הכרך להניח במקום מוצא המים חבית גדולה או עריבה גדולה של חרס ושם מתכנסים כל המים הבאים לכרך ומשם יפרדו לקחת לכל מעיינות הכרך וסובר דהלכה כרבי אליעזר בר יוסי כיון שהודו לו חביריו והוא ז"ל סובר דמאי דאמר רבי אליעזר בר' יוסי הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה פירושו הוריתי דשיעור נקב דקסטלון להכשירו למקוה יהא כשיעורו לטהרה דהיינו כמוציא זית שזהו שיעור המטהר לכלי חרס מידי טומאה לגמרי כמבואר בדבריו פרק י"ט מהלכות כלים ומה ששנינו בתוספתא בד"א מן הצד וכו' סיומא דמלתא דת"ק הוא ואינו ענין לדברי רבי אליעזר בר יוסי ומשמע ליה ז"ל דלענין לטבול בתוכו איתניא תוספתא ולהכי נקט קסטלון שהוא כלי דסתמו מחזיק מים מרובים שיש בהם כדי לטבול בתוכו ולפיכך כתב הרי זה כשר ללמדינו להטביל ולטבול בתוכו נמי כשר ובריתא כתב כשרה ואינה פוסלת היינו לומר דלא חשיב כלי כלל וכשר לטבול בו ואין צריך לומר שאינו פוסל את המקוה ואם תאמר ובריתא כתב כלי סתם ואף כלי חרס במשמע והצריך בהו שיהא נקב כשפופרת הנאד והיכי מכשר ביה הכא בנקב המטהרו דהיינו כמוציא זית וי"ל דהתם שאני שחיבר הכלי בסלע בשדה שלם כדמשמע מדבריו דכיון שהיה שלם בשעה שחברו בסלע לא נתבטל שלמותו עד שינקב נקב גדול כשפופרת הנאד אבל הכא שנקבו ואחר כך קבעו וכדדקתני ונקבו וקבעו בארץ כיון שניקב נקב המטהרו מידי טומאה ובטל ליה שם כלי מיניה קודם שקבעו שפיר דמי אי נמי דכלי שחברו בסלע דקאמר בכלי אבנים היא דומיא דשוקת דנקט בריתא ומשום דכלי אבנים אינם מקבלים טומאה לא שייך לשעורי בהו בכדי טהרה הלכך משערים בהו כשפופרת הנאד אי נמי אפילו אם תמצא לומר דכלי שחברו בסלע כל כלי במשמע ואפילו כלי חרס איכא למימר דגזרו בה משום דשוקת שבסלע כשרה בלא שום נקב ואיכא למיחש דאתו למטעי ולאכשורי בכלי שחברו בסלע בלא שום נקב ולפיכך הצריכו בכלי שחברו בסלע לעשות נקב גדול כשפופרת הנאד כי היכי דליהוי היכרא במילתא ואע"ג דתנן בפ"ו דמקואות הסידה והתיבה שבים אין מטבילין בהן אא"כ היו נקובים כשפופרת הנאד ופסקה הרמב"ם (כמ"ש לקמן סעיף ל"ח) שאני הני שהן כלי עץ ושיעור המטהרן הוא גדול מאוד שהוא בכמוציא רמון ולא תכמים לבטלו מתורת כלי לענין מקוה דלסגי ליה בכשפופרת הנאד שהוא שיעור המספיק לענין עירוב מקואות אבל בכלי חרס שיעור המטהרן הוי בציר מכשפופרת הנאד הלכך כיון דבטל שם כלי מינייהו בנקב כמוציא זית בהכי סגי ושיעורא דלטומאה וטהרה לחוד ושיעורא דלענין מקואות לחוד עכ"ל הב"י ורמ"א כתב דיש להחמיר דבעינן נקב כשפופרת הנאד וכתב עוד הרמב"ם וז"ל וכן אם פקק הנקב בסיד ובבנין אינו פוסל והמים הנקוים בתוכו מקוה כשר סתמו בסיד. או בגפסים עדיין הוא פוסל את המקוה עד שיקבענו בארץ או יבנהו ואם הוליכו ע"ג הארץ וע"ג בסיד ומירח בטיט מן הצדדין כשר וכתב הב"י שהוא ז"ל מפרש דתוספתא אשמועינן דלאכשורי מים שבחבית או עריבה של חרס הללו תרתי בעינן חדא שיהא ניקב נקב המטהרו דהיינו כמוציא זית ועוד צריך שיקבע בארץ דומיא דקסטילון או שיהיה בו הוכחה שהוא דבר של בנין ולא דבר של כלי או שיורי כלי ומש"ה קתני שאם פקקו בסיד ובבנין כלומר בצרורות וכיוצא בהם כעין בנין לא חשיב כלי כלל ולפיכך אינו פוסל את המקוה וה"ה דכשר לטבול בו אלא איידי דבעי למנקט סיפא פוסל ולאשמועינן דל"מ דאין טובלין בתוכו אלא אפי' מפסל נמי פסיל את המקוה דכיון דאכתי כלי הוא הוי ליה מים שאובים ופוסלין את המקוה נקט נמי רישא אינו פוסל אע"ג דאפילו לטבול בו כשר דכל היכא דאין מימיו פוסלין את המקוה משום דלא חשיב כלי כשר לטבול בו וכדלעיל אבל כשסתמו בסיד או בגפסים לבד כיון דאין דרך בנין באלו לבדם בלא אבנים או צרורות נמצא שחיסר אחד מהתנאים הצריכים לבנין הלכך עדיין שם כלי או שיור כלי עליו ופוסל את המקוה כמו שהיה פוסל קודם שסתמו ובתר הכי קתני אע"פ שלא קבעו בארץ דהיינו מגור בארץ כדרך קסטלון ואם לא בנאו בצרורות אלא שהושיבו על הארץ ומירח מן הצדדין בטיט להדביק הכלי לארץ כשר ול"מ אם הושיבו על הארץ אלא אפילו הושיבו ע"ג בסיד וגפסים ומירח בטיט מן הצדדין להדביקו לסיד ולגפסים כשר כיון שהסיד והגפסים על הארץ הם עומדים כארעא סמיכתא ניהו וכל שמירחו הצדדין בטיט חשיב כקבוע כשר ואע"פ שכתוב בתוספתא או שמירחו מפרש ליה ז"ל כאילו היה כתוב ומרחו ואפשר שכך היה גירסתו בתוספתא מ"מ איכא למידק אמאי כתב והוליכו ע"ג הארץ וכו' ולא כתב והניחו ע"ג הארץ ולפיכך נראה שאפשר לפרש דה"ק אם גררו ע"ג הארץ או ע"ג הסיד וגפסים מחמת מה שנדבק בו באותו גרירה ואח"כ מירח בטיט מן הצדדין כלומר סביבות הנקב כדי להעמיד מה שנדבק בו בשעת גרירה כשר דהשתא הוי שפיר כבנין דמה שנדבק בו ע"י הגרירה הוי כצרורות ומירוח דטיט הוי במקום סיד שטחין בבנין ומש"ה כשר כנ"ל לפרש לדעת הרמב"ם עכ"ל הב"י ועיין לעיל סעיף ס' בדין מקוה העשויה בנין אבנים: (לז) ואם המקוה מעיין נובע וכו'. כי מעיין אינו נפסל במים שאובים וכ"כ עוד בתשובה שכך היה דן לפני מהר"ם ויש לתמוה על שמעו שכמה גדולים דקדקו איך יטהרו לנקות מקוה שמימיו נובעים ששומע מפי הגדולים טעו שהם לא דקדקו אלא על מקוה שמימיו מכונסים ושהודה לו מהר"ם וכן פירש רבינו ירוחם וכן פסק הרשב"א בשער המים והמרדכי פ"ב דשבועות כתב ג"כ תשובה למהר"ם דאומר דמעיין כ"ש אינו נפסל במים שאובים כלל וכתב המרדכי על זה כבר היה מעשה ברעגנשפורג שהיו מנקים המקוה וכשנחסר המ' סאה נשפך מן הכלי למקוה ופסלו הר"ר משה בר חסדאי ולא נודע הכלייה מנין שהרי מקום שברעגנשפורג מעיין הוא ודעת אחרת יש שם במרדכי שסובר דבמעיין נמי פוסלין ג' לוגין מים שאובין וכתב מהרי"ק בשורש ל"ו דלפי דעתם ז"ל מתני' דקתני למעלה מהם מי מעיין שרבו עליהם מים שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן לענין טבילת כלים מיירי שמעיין כ"ש מטהרם הוי מקוה שלם ואין כל מים שאובין פוסלין אותו לטבילתו אבל אדם דבעי מ' סאה כדברי ר"י (לעיל סוף סי' א') כל שהוא חסר אין שם מקוה עליו לגבי אדם אע"פ שהוא מעיין הלכך מים שאובין פוסלין אותו לאדם וכתב דבודאי הרמב"ם והראב"ד סברי דמעיין כ"ש אין מים שאובין פוסלין אותו אפילו לאדם שהרי הם סוברים דאדם נמי מיטהר במעיין כ"ש וכתב דלא נלמוד מדבריו שכל הסוברים דאדם נמי בעי מ' סאה יסברו שמעיין חסר יפסל במים שאובין לאדם שהרי הרשב"א והר"ש סוברים דאדם בעי מ' סאה אפילו במעיין ואפ"ה כתבו דמעיין אינו נפסל במים שאובים ואע"פ שהרשב"א לא כתב בהדיא דלאדם נמי אינו נפסל במים שאובים מדסתם ולא חילק משמע אף לאדם קאמר ע"כ וסמ"ק כתב כל צירוף ג' לוגין דוקא מב' וג' כלים וכ"ש מכלי אחד אבל בד' או יותר כשר ולפי זה א"צ לינקב הדליים ששואבים בהם המקוה כדי לנקותו שמה שנופל מן הכלי אינו עולה כי אם מעט בכל פעם והוי כמו מד' או ה' כלים ומ"מ טוב לנקוב אותו לנמנם בכונס משקה עכ"ל וכך הם דברי התוס' בפ"ק דתמורה וכתב הב"י וז"ל ואפשר דבמקוה הוא דקאמר אבל במעיין כיון דאין מים שאובים פוסלים אותו כלל א"צ לנקוב הדלי אפילו לכתחלה וכבר כתבתי שיש מי שנראה מדבריו שמעיין נמי נפסל בשאיבה כל זמן שאין בו מ' סאה ומהרי"ק בתשובה חושש לדבריו ולפיכך כתב בשורש כ"ה על מקוה הנובע ממעיין שרצה להוציא מימיו ילדו מתוכו עד שלא נשאר כסאה מים ולא ניקבו הדליים שדלה בהם ויש להסתפק שמא חזרו ונפלו שלשה לוגין מהמים השאובין בדליים לתוך המקוה שנחסר משיעורו דהיינו ארבעים סאה נלע"ד שאם יש תקנה לנקותו ולהוציא מימיו מכל וכל עד שלא ישארו שם ג' לוגין מים טוב ויפה הוא וינקבו הדליים בשוליהם בכונס משקה דהיינו נקב רחב כמו עדשה אחד או אם יהיה אפשר לעשות חפירה בצד המקוה סמוך לו ולהמשיך כל מי המקוה בתוך אותה החפירה ומ"מ כתב שאם א"א בשום אחד מב' צדדין הללו נראה לי שאם לא סתמו נקבי הנביעה כשדלו מימיו אם כן תמיד היה לו שם מעיין ואינו נפסל בנפילת מים שאובין לתוכו ואע"פ שיש פוסקים שנוטים להחמיר מ"מ כדאי הם הפוסקים המתירין לסמוך עליהם וכ"ש בשעת הדחק ועוד שאין כאן אלא ספק דרבנן דאפילו למ"ד כולו שאוב דאורייתא מודו ברובו שאין שאוב אמנם אם סתמו נקבי הנביעה בשעה שדלו המים א"כ נפסק המעיין ויהיה לו דין מי גשמים ואין להתיר אם לא שיוציאו כל מימיו על ידי דליים נקובין כדלעיל או ע"י חפירה אחרת כדפרישית לעיל ע"כ ובשורש נ"ז האריך הרבה על זה ובסוף דבריו כתב סוף דבר מכל הלין טעמי דלעיל אומר אני דודאי אם אפשר בנקל לנקות הבאר בדרך שלא ישארו שם שלשה לוגין כלל של מים הראשונים נכון הוא לעשות כך דמסיות טוב אל תקרי רע אבל אם יש בדבר שום דוחק עד שיבא הדבר לידי דיחוי שלא תוכל האשה לטבול עד עת שתתעכב ותדחה טבילתה אין ראוי כלל שתתעכב מלטבול משום חשש רחוקה שיש בה כמה ספקות ולבטל בנות ישראל מפריה ורביה וכל המרבה חומרות באיסור דרבנן שהקילו בו חכמים כל כך כדי לבטל בנות ישראל מפריה ורביה אומר אני דאינו אלא מן המתמיהין ולא מלא ידיו וגליו בבית המדרש ע"כ ולע"ד היה נראה דעיקר דינא חומרא יתירה היא לחוש למים שאובין במעיין כיון שהפוסקים המפורסמים כתבו דמעיין כ"ש אינו נפסל בשאיבה כלל ופשטא דמתניתין הכי משתמע עלייהו סמכינן ואפי' לכתחלה ואפשר שמהרי"ק גם הוא זאת עמו אלא שלהוציא מלב המתמיהים ההם שרצו לפוסלו אפילו בדיעבד כתב כן להוכיח על פניהם דאפילו יהבינן להו כל טעותייהו אין לפוסלו בדיעבד ובתרומת הדשן כתב אחר דברי האומרים שאין מים שאובין פוסלין במעיין כל שהוא אמנם המנהג הוא בכל המקומות שראיתי דקפדי אפילו במקוה שהוא מעין שאם חזרו מן השאובין לתוכו והביא ראיה לדבר ממרדכי שכתב לדברי השאלתות וכו' והב"י דחה ראייתו מהשאלתות ומסיק דטעם הנוהגים כן היה בטעות כמו שכתב הרא"ש שאמר לפני מהר"ם כדלעיל ומ"מ רבינו משה איסרלי"ש ז"ל מסיק דנהגו להחמיר אף במעיין ולכתחלה ינקוב הכלי כו' כדברי מהרי"ק אלא שלא החמיר לפקוק נקבי הנביעה אלא כשנפלו שם שלשה לוגין בודאי ודאפילו במקוה שאין בו מעיין אם אין הכלי גדול כל כך שבודאי יפלו שם שלשה לוגין שאובין אלא שיש לחוש שמא נפלו בזה אחר זה וכיוצא בזה אזלינן לקולא דספיקא דשלשה לוגין שאובין הוי ספיקא דרבנן ואין לחוש בדיעבד ע"כ וכתב עוד הב"י וז"ל ומ"מ שיעור כונס משקה שכתבו התוס' וסמ"ק יש לתמוה מנין להם שכבר נתבאר דבתוספתא משמע דנקב בשוליו כמלא מחט ומן הצד כשפופרת הנאד והוא שלא יקבל מים מן הנקב ולמטה שמא יש לומר שהם ז"ל היו מפרשים דהא דאמר רבי אלעזר בר יוסי הלכה זו הוריתי לטהרה היינו לומר שהורה שיעור הנקב לבטלו מתורת כלי לענין שאוב הוא שיעור נקב המטהרו מטומאתו וכדפרישית לעיל לדעת הרמב"ם אלא שהתוס' וסמ"ק סוברים כדברי רבינו יצחק שכתבו התוס' עצמם בסוף פרק המצניע דכלי חרס המיוחד למשקים כשניקב למטה במקום שאין נשאר למטה מן הנקב שיעור כלי הוי שיעור טהרתו בכונס משקה ולפ"ז נ"ל דבדליים של חרס איירי אבל אם הם של מין אחר שיעורם בכדי טהרתם וכן נ"ל דשוליהם דקאמר סמ"ק לאו תחתיתו דוקא אלא כל שאין נשאר מן הנקב ולמטה שיעור כלי שוליו קרי ליה ומיהו אפשר דאע"ג דסבר סמ"ק דדינא [הכי] החמיר להצריך שיהא הנקב בתחתיתו ממש כי היכי דלא ליתי למטעי ומ"ש מהרי"ק דשיעור כונס משקה הוא נקב רחב כעדשה איני יודע מנין לו עכ"ל הב"י: (לח) לא דמי דהתם הכלי הפנימי הוא נטבל בתוך המקוה. בר"פ חומר בקדש אמר רבא המטביל כלי בתוך כלי שאין בפיו כשפופרת הנאד לא עלתה לו טבילה וה"מ בכלי טהור אבל בכלי טמא כלומר שהחיצון טמא מגו דסלקא טבילה לכולה גופא דמנא סלקא להו נמי לכלים דאית ביה דתנן כלים שמילאן כלים והטביל הרי אלו טהורין ואם אינו צריך להטבילו המים המעורבין עד שיהיו מעורבים כשפופרת הנאד ופירש"י ואם א"צ להטבילו המים המעורבים למקוה ואתה בה לעטר על ידיהם [כלים] שבתוכו עד שיהיו מעורבים דרך פה רחב כשפופרת הנוד וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מהל' מקואות אלא היכא דכלי חיצון ופנימי טמאים כתב שאם הטהו על צדו והטביל לא עלתה טבילה עד שיהא פיו רחב כשפופרת הנאד ע"כ וטעמו מדתניא בתוספתא מקואות פ"ה קומקומוס שהוא מלא כלים והטיקו למקוה אע"פ שפיו צר כל שהוא כיון דפיו למעלה והמים צפים על גביו הוי חבור בכ"ש אבל כשמטהו על צדו אין מתחבר למעלה אלא מן הצד לכך בעי כשפופרת הנאד ע"כ ומשמע ודאי דהא דקומקומוס כשקומקומוס ג"כ טמא הוא דאל"כ לא היו כלים שבתוכו טהורים כל שלא היה בפיו כשפופרת הנאד עכ"ל הב"י וכתב רמ"י ז"ל דכשהגביה פיו למעלה בשעת הטבילה שהיתה עיקר כוונת טהרתו שיטהר על ידי חיבור המים דרך השקה מלמעלה שיכנסו שמה מעט מעט ויטהר הכלי מעט מעט שראוי לביאת מים הלכך אפילו פיו צר נטהר אבל אם הטהו על צדו והטבילם לא עלתה להם טבילה ושניהם עד שיהיו פיו של החיצון רחב כשפופרת הנוד שכיון שהטהו על צדו גלה דעתו דאין כוונתו לטהר אותם אלא על ידי שפעת המים שיבואו מן הצד ושפעת המים א"א אם לא יהיה רחב כשפופרת הנוד ע"כ ועיין עוד לקמן סעיף ק"ל בדין הטביל כלי בתוך כלי ותנן בפ"ו מהל' מקואות הסידה והתיבה שבים אין מטבילין בהם אלא א"כ היו נקובים כשפופרת הנאד אם היה שק או קופה מטבילין בהם כמה שהם מפני שמים מעורבים ופסק הרמב"ם בפ"ו מהל' מקואות ופי' הר"ש שק או קופה לא בעו נקיבה כשפופרת הנאד וכן בכל וגרגותני לא בעינן שיתערבו המים דרך פיו אלא אפילו אין מתערבין אלא דרך הנקבים שבהוכו בעלים מים שבתוכו

מעדני יום טוב

מכביר. כלומר לבטלו מתורת כלי שלא יפסול המקוה: [ע] ורבינו מאיר ז"ל כתב. והב"י העתיק וכתב רבינו מאיר ז"ל: [פ] ה"ג בס"א אלמא לא קיימא: [צ] ראשונים פסולים. עי' לקמן גבי מעין שהעבירו על השוקת: [ק] נוקבו מעין זקנו גרסי'. וכ"ה בר"ש ויש שם הג"ה שכתוב בה דר"י מסיפונט משבש גי' תלמי וה"ג מעיין היורד לכלים ומן הכלים לבריכה וכו' וגם משבש גי' נוקבו מעין זקנו ואמר דה"ג נקבו למעיין נקבים כל שהן ע"כ: [ר] כי המעיין אינו נפסל במים שאובים. עיין לקמן סימן י': [ש] מותר לטבול. בתוכו כלי אחר: [ת] אבל כלי המחובר. עיין מה שאכתוב בסי' כ"א: [א] דלמא אתי להטביל בכלי כו'. הא ודאי אסור כדלעיל סי' א': [ב] הלכך אסור להטביל בשוקת כו'. וכתב עוד רבינו בפי' המשנה הא דתנן בפ"ו הסידה והתיבה שבים אין מטבילין בהן אא"כ היו

להטביל בתלמי המחובר למעין. העבירו על גבי השפה כל שהוא כשר חולה ט. כגון שהיו מי המעיין טפלין מקלחן על גבי שפת השוקת ומקלחן לתוך השוקת כשרין המים היוצאין מן השוקת אע"פ שאסור להטביל בתוכו. לפי שהמעיין שטפל על שפת השוקת מטהר כל המים בכל שהוא אע"פ שמי השוקת מרובין מהן. מכל מקום כל המים מחוברין למעיין על ידי המים המועטים הטפלים על [א]השוקת (לט) ונטהרין. אע"פ שכבר נפסלו בשאיבה כשעברו דרך השוקת. (מ) העבירו על גבי בריכה והפסיקו [ג] הרי הוא כמקוה ומטהר באשבורן וצריך מ' סאה. חזר והמשיכו פסול לזבין [ד] ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת עד שידע שילאו הראשונים. (מא) אבל דין מעיין יש להן לטהר בכל שהוא. העבירו על גבי כלים או על גבי ספסל רבי יהודה אומר הרי הוא כמו שהיה רבי יוסי אומר הרי הוא כמקוה ובלבד שלא יטבול על גבי ספסל על גבי כלי. על גב אחורי כלים. רבי יוסי סבר גזר אטו תוך כלי לענין זה דלא הוי מעיין. אבל לא גזר כולי האי לעשותן מים שאובין (מב) ובלבד שלא יטבול על גבי הספסל גזירה אטו תוך כלי. ויש מפרשים דטעמא דאסור כדאמרינן בפ' בתרא דנדה (דף סו:) אשה לא תעמוד על כלי חרס ותטבול. ולא נהירא [ה] דהתם טעמא משום דבעיתא ואפילו [ו] אסילתא נמי לא. אבל הכא לא יטביל קתני דמשמע אפי' כלים דלא שייך בהו טעמא דבעיתא:

י **הזוחלין** כמעיין והנוטפין כמקוה העיד רבי צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפין שהן כשרין. פירוש נהרות שהן זוחלין הרי הן כמעיין לטהר בכל שהוא ובזחילה והנוטפין כמו מי גשמים כמקוה הן לטהר באשבורן וצריכין ארבעים סאה. והיינו טעמא דאבוה דשמואל בפרק במה אשה (דף סה.) דעביד לבנתיה מקואות ביומי ניסן [ז] דחיים [ח] שמא רבו נוטפין על הזוחלין ואין הנוטפין מטהרין בזחילה: גרסינן בבכורות בפ' מעשר בהמה (ד' נה:) תניא ר"מ אומר יובל שמו שנאמר ועל יובל ישלח שרשיו. ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרין ורבין [ט] מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא [י] מכיפיה מיבריך. ופליגא דרב דא"ר אמי אמר רב מיטרא במערבא סהדא רבא פרת [כ] אבוה דשמואל עביד להו [ב]מקואות ביומי ניסן (מג) ומפצי ביומי תשרי סבר לה כרב דאמר מטרא במערבא סהדא רבא פרת [ל] שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין והוו [להו] מי גשמים רובא. ופליגא דידיה אדידיה דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי. ופסק ר"ת ז"ל אע"ג דרב ואבוה דשמואל קיימי כהך מימרא דשמואל דאין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי אפילו הכי קי"ל כאידך דשמואל דאמר נהרא מכיפיה מיבריך. דמסייע ליה ברייתא דר"מ דאמר יובל שמו. ואע"ג דרבנן פליגי עליה ואמרי פרת שמו מ"מ מסייע ליה מהא דאמר ר"מ שמימיו פרים ורבים [מ] דרבנן לא פליגי עליה בסברא זו דנהרא מכיפיה מיבריך ויכולין לסבור שמו פרת מהאי טעמא גופיה. אבל לא שייך למימר למה נקרא שמו פרת כי אם לר' מאיר לפי שיש לו שם אחר. [נ] ויובל משמע [לרבנן] כמו (ישעיה ל) יבלי המים ובבראשית רבה נמי דריש כר"מ דאמר חדקל שמימיו חדים וקלים. פישון שמגדל פשתן פרת שמימיו פרים ורבים ובלא גשמים מעיינות ונהרות מתגברין כדאמרי' בראש השנה (ד' יא:) [ס] באייר שמזל כימה שולה ביום מעיינות מתגברין. ואמרינן בשילהי תעניות אנו (ד' כה:) שאין לך טפח שיורד בארץ מלמעלה שאין טפחיים כנגדו עולה מלמטה כשהגשמים יורדין כמו כן לענין ריבוי הנהרות מתרבין המים ומתגדלין מלמטה כשהמטר יורד. וכדאמרינן נמי התם דאמר תהומא עילאה לתהומא תתאה אבע מימיך. [ע] והתיר ר"ת ז"ל לנשים לטבול בנהרות כל השנה כולה [פ] ולא חיישי' שמא רבו הנוטפין על הזוחלין ורבינו מאיר ז"ל היה אוסר וזה לשונו ולי נראה דאסור לטבול בנהרות דלא קי"ל כשמואל בהא דאמר נהרא מכיפיה מיבריך. דכיון דפליגא דידיה אדידיה שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן בההיא דאמר אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי דנהי דנהרא מכיפיה מיבריך לא עבדינן בהו עובדא גזירה משום הרדלית של גשמים דאי שרינן לטבול בנהרות יאמרו העולם דטופין מטהרין בזוחלין דסברי דרובן טופין ולא ידעי דנהרא מכיפיה מיבריך ואתי למישרי למיטבל בהרדלית של גשמים דהיינו זרם מי גשמים הזוחלין [צ] מדליו של הר. והגהו לא מטהרי בזוחלין דכולהו טופין נינהו. וכי האי גוונא אשכחן דשמואל דאמר ליה לרב יהודה [ק] בפרק קמא דכתובות (ד' יד:) דהלכה כרבן גמליאל ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין אצלה. וכן בפרק המפלת (ד' כה:) דא"ל שמואל לרב יהודה ואת לא תעביד עובדא עד שישעיר. ובפ' במה בהמה (ד' נד:) נמי אמרי' בכי האי גוונא השתא דאמר שמואל טפח ותני דבי שמואל טפחיים שמואל הלכה למעשה אתא לשמועינן. והכי נמי אמרי' בפ' אין נדין (ד' כט.) והשתא דאמר שמואל אסור ותני דבי שמואל מותר שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן. וא"ת אמאי לא קאמר הש"ס הכא כדקאמר התם. יש לומר דלא איצטריך דכיון דאבוה דשמואל ורב סבירא להו כוותיה פשיטא דעבדינן כוותיה לחומרא במילתא דכל הני אמוראי קיימי כוותיה. ורבנן דר"מ נמי קיימי כוותיה דלית להו שמימי פרת פרין ורבין הלכך לא איצטריך לומר הלכה למעשה אתא לאשמועי'. ואע"פ שר"ת ז"ל התיר לטבול בנהרות כל השנה לי נראה דאסור לטבול בנהרות כל השנה לבד מיומי תשרי עכ"ל (מד) וכן כתב הרמב"ן ז"ל בשם ר"ח ז"ל שפסק כרב וכאבוה דשמואל: יא (מקואות פ"ה) **נוטפין** שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפי' קנה אפילו זב אפילו זבה יורד וטובל דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מזחילין בו.

פי'

הגהות הב"ח א על שפת השוקת: ב דשמואל עביד להו לבנתיה מקואות:

רש"י ור"ש ואין מטהר בכל שהוא עד שיהו שם מ' סאה: **פסול** לזבים. דכבר פסק מיותם וזבין ומצורעין ומי חטאת כתיב בהו מים חיים: ע"ג כלים. נקובים דאי לאו הכי מ"ש כלי משוקת: **הרי** הוא כמות שהיה. לטהר בזוחלין ובכל שהוא: **הרי** הוא כמקוה. דבעי מ' סאה ובאשבורן: **ובלבד** שלא יטבול ע"ג הספסל. גזירה אטו טבילה בכלי: **דבעיתא**. שלא תפול ולא טבלה שפיר: **סילתא**. בקעת עצה כמו בחברתה ולא בסילתא [ביבמות דף סג]. י **הזוחלין**. כגון נהרות שהן זוחלין: **כמעיין**. הן לטהר בכל שהוא ובזחילה: **והנוטפין**. כגון מי גשמים כמקוה הן לטהר באשבורן דוקא ולהצריך מ' סאה והיינו טעמא דאבוה דשמואל בפ' במה אשה דעביד לבנתיה מקואות בימי ניסן שמא ירבו נוטפין על הזוחלין דאין הנוטפין מטהרין בזחילה: **שהן כשרין**. כלומר בזחילה הואיל ונוטפין מועטים ואיצטריך לאשמועינן אפילו במקום שאין כדי טבילה בזוחלין אפ"ה נוטפין משלימין להן דהלת"ם מאי קמ"ל פשיטא דא"כ יפסלו כל הנהרות אפילו למ"ד נהרא מכיפיה מבריך: **מקואות** ביומי ניסן. של מים מכונסים או סמוך לנהר וממשיך לתוכן מי הנהר וטובלות שם: **יובל** שמו. של פרת ועל יובל ישלח שרשיו וגו' בעץ החיים משתעי קרא ועץ החיים בג"ע הוא ופרת הוא המשקה גן עדן: **פרין** ורבין. שגדל ורבה בלא שום מטר: **סהדא** רבא פרת. פרת יורד מא"י לבבל וכשהגשמים יורדין בא"י סהדא רבא הוי פרת בבבל שירדו גשמים במערבא לפי שגדל מחמת הגשמים: **מקוה** ביומי ניסן. מקוה מים חיים נובעים בבית ולא היה מניחן לטבול בנהרות שבימות הגשמים ירדו גשמים הרבה וחיים שמא ירבו מים שנוטפים מעבים לתוך הנהר שהם זוחלים דלא חזו להן משום דס"ל ספק זבות וזב כתיב מים חיים ל"א על הזוחלין על אותם שנפלו מן העבים לקרקע ומהקרקע זחלו וקילחו לתוך הנהר דאי לא נטפין משום זוחלין לא מיפסלי דאמרי' בפ"ב דתמורה השאובה מיטהרה בהמשכה דהיינו שממשיך מים שאובים לתוך המקוה ע"י צנורות: **זוחלין**. נובעין: **ומפצי** ביומי תשרי. כשהיו טובלות בנהר בימי תשרי היה עושה להם מחצלת של קנים שקורין קלויי"ש ומשליכן לתוך המים ועומדת עליהם וטובלות לפי שבימי תשרי יש טיט רך בנהרות אצל שפתים וחושש שמא יעלה טיט למעלה על רגליהן ויהיה חוצץ: **ה"ג** ופליגא דידיה אדידיה. כלומר פליגי דשמואל אדשמואל: **אין** המים מטהרין בזוחלים. דכל שעה הוו מים נוטפין ורבין עליהן: **אלא** פרת ביומי תשרי. שפרת היו מימיו פרין ורבין וזוחלין ונובעין ממעיינות מרובין ועוד שתשרי סוף ימי הקיץ ולא ירדו גשמים (הרי) זמן מרובה אלמא נהרות מתרבין ממימי גשמים ולעיל אמר מכיפיה מיבריך ל"ק הא דאבוה דשמואל הוה עביד לבנתיה מקואות ביומי ניסן מפני שהוא סוף החורף שירדו גשמים מרובים אבל באמצע החורף לא הוה עביד ופליגא אדשמואל דהוא אומר דכל שעה בעינן מקואות אלא פרת ביומי תשרי: **השתא** דאמר שמואל אסור. והוא שנה במשנתו מותר שמואל בשמעתי' דאמר אסור הלכה למעשה אתא לאשמועינן שהבא לשאול הלכה לעשות מעשה מורין לו אסור ואי חזינן איניש דעביד לא מחינן בידיה דהלכה דמותר ואין מורין כן: **יא**, **נוטפין** שעשאן זוחלין. כגון מקוה שפרץ על שפתו ומימיו יוצאין וזוחלין: **סומך** אפילו מקל או קנה או זב או זבה. סומכין ביד או ברגל [וסותמים] מקום יציאת המים ועומדין במקום אחד ונעשין אשבורן ויורד הטמא וטובל: **כל** דבר המקבל טומאה. אפי' טהור כיון דמקבל טומאה: **אין** מזחילין בו. כלומר אין מעמיד מקום זחילתן טעמא דר"י כדתנן במס' פרה פרק [ששי] נתן ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעברו המים לחבית פוסלים דדבר המקבל טומאה פוסל ומפרש טעמא בפ"ב דזבחים דאמר קרא מקוה מים יהיה טהור הוייתן ע"י

מעדני יום טוב

היו נקובים כשפופרת הנאד שאני התם שהים מקיפו אבל אם היו עומדים על שפת הים ומחוברים ליס כשפופרת הנאד לא ע"כ. ב"י: [ג] **הרי** הוא כמקוה. עיין לקמן סי' י"ג: [ד] **ולמצורעים**. פי' הזייה דצפור מצורע: [ה] **דהתם** טעמא משום דבעיתא. וא"ת ותיפוק ליה משום דלא יטביל דמתני' משום גזירה תוך כלי תירץ ב"י סימן קנ"א דבכלי מנוקב איצטריך ועוד תירץ דמתני' בהעבירו כל המים ע"ג אחורי הכלים ולקמן כשאין עוברין עליהם אלא מקצת המים או שהוא מונח בתוך המים ומוקף מים מכל צד: [ו] **אסילתא**. פי' רבינו לקמן סימן ל"ב בקעת עץ וכן פי' רש"י ומקיים כמו בחברתה ולא בסילתא במגילה ע"כ ואגב ריהטיה לא דק דליתא במגילה אלא ביבמות בפ' ו' דף ס"ג דהאשה מקבלת תוכחה מגרתה יותר ממה שע"י סילתא: [ז] **דחייש** שמא רבו כו'. עיין בפ' בתרא דמס' ע"ז סי' כ"ח: [ח] **שמא** רבו כו'. כתב הראב"ד בס' בעלי הנפש דהא מחלה על מחלה לא בעי אשבורן ובעדותו של רבי צדוק תנן הזוחלין שרבו כו' הא מחלה על מחלה בעי אשבורן ואיכא למימר דהא דר' צדוק משום דא"א לנתכנס הוא ותספיקא בעינן רובא א"נ (איכא למימר) הא דר"צ לאו לענין אשבורן הוא אלא להכשירן לטבילת זבין ומצורעים כו' אבל לענין אשבורן אפי' מחלה על מחלה נמי לא בעו וכן עיקר דתנן בפ"ק דמקואות למעלה מהן מעין שמימיו מועטין שרבו עליו מי שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעיין להטביל בו בכ"ש ע"ש עכ"ל ומאי דקשיא אדהכא מהא דנפלק בתרא דמסכת ע"ז דאמרינן קמא קמא בטיל כתב שם רבינו בסימן כ"ח ע"ש: [ט] **מסייע** ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיבריך. אע"ג דשמואל איירי בכל הנהרות ולר"מ משמע דנקט פרת דוקא דנקרא שמו פרת שמימיו פרים ורבים אינו משום דפרת מתברך יותר [אלא] לפי שהוא חשוב יותר מן האחרים א"נ לפי שהוא ראש לכולם נקרא פרת על שם שכולם מתברכים וכן פי' ר"ת בתשובה לפי שפרת הוא למעלה מכל הנהרות והא לאיה שכל הנהרות שותין ממנו תלה הכתוב פריה ורביה בו דכשהוא רבה כל הנהרות רבין. תוס': [י] **מכיפיה** מיבריך. מסלע [שלו] כדמתרגם סלע כיפה כ"כ תוספות וכן לשון רבינו בתשובה שאכתוב בד"ת סעיף ל"ס: [כ] **אבוה** דשמואל עביד להו מקואות ביומי ניסן כו' סבר לה כרב וכו'. כלומר דס"ל לרב שהנהר מימי גשמים הוא מתרבה ולא מכיפיה והא דקאמר דהוה עביד להו מקואות ביומי ניסן לאו דוקא דבכל השנה היו טובלות במקואות בר מיומי תשרי וכדאידך דשמואל דאמר אין המים מטהרים בזוחלים אלא פרת ביומי תשרי בלבד ולא נקט יומי ניסן אלא לאפוקי יומי תשרי כ"כ ב"י וכתב עוד דיומי תשרי נמי לאו דוקא דה"ה בכל השנה כל שאנו רואין שלא נתרבה יותר הנהר ממיעוטו הנהוג ביומי תשרי טובלין בו וכן אם בשנה אחת נתרבה הנהר ביומי תשרי יותר ממיעוטו הרגיל באותו זמן תלי' רבוי בגשמים או במוס רב שהיה בו שלא כמנהג וע"י הופשרו שלגים ולא נקט שמואל יומי תשרי אלא משום דברוב השנים אין בו ריבוי גשמים ולא הפשרת שלגים כו': [ל] **שמא** ירבו הנוטפים כו'. פרש"י משום דס"ל ספק זבות וכזב כתיב מים חיים ולא דק דהא בזבה לא כתיב מים חיים וכדכתב רבינו לעיל בסוף המסכתא וכן בפ' תינוקת דף ס"ו איתא נמי להך מימרא ושם כתב רש"י י"מ דבעינן מים חיים לזבה ולאו מילתא היא דתניא בתוספתא אומר בזב כו' אע"ג דגם שם השיגו התו' על רש"י בזה נראה דלא היה כתוב בפירש"י לפניהם כמו שהוא כתוב בפירש"י שלפנינו ועוד תנאתי בפ' במה האשה דף ס"ה שכתב רש"י פי' זה בשם רבו הלוי וכתב עליו שא"א להעמיד שמועתו משום דאמרי' אומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים וזבה אינה טעונה מים חיים ע"כ וכתבו שם התוספות וא"ת זב דבעי מים חיים איך יטבול ביומי ניסן ויש לומר במעיין מכוסה שאין מי גשמים יורדים בתוכו ע"כ: הכי גרסינן מסייע ליה מהא דאמר רבי מאיר כו' הלשון בתוספות: [מ] **ה"ג** דרבנן וכן הוא בתוספות: [נ] **ה"ג** ויובל משמע לרבנן כמו יבלי מים וכן הוא בתוס' ולרווחא דמלתא כתבו כן וי"ל ג"כ דה"ק דלרבנן יובל כמו יבלי מים לומר שמטבילים המים ומתברך מכיפיה: [ס] **באייר** שמזל כימה כו'. כך הוא גי' התוס' שם: [ע] **והתיר** ר"ת ז"ל לנשים לטבול בנהרות כו'. וכתב המרדכי בשבועות וז"ל ראבי"ה הקשה היאך טובלים בנהר והלא [קן] קטפרס דכך ירידתן (כלומר ותנן הגלוק והקטפרס אינו חבור לא לטומאה ולא לטהרה בספ"ח דטהרות) וי"ל דהא דאמר קטפרס אינו חבור היינו לטבול למעלה מן הקטפרס אבל למטה ש"ד כר"א כפ' אין דורסין ג' גממיות בנחל התחתונה כו' ומשמע התם דבין ר"מ בין ר' יהודה דטובלין בתחתונה אבל בעליונה פליגי וטעמא משום דסוף מים לרדת עכ"ל וכ"כ תוס' פ"ב דגיטין בשם ר"ת וכתב דאין זה עולה להלכה וחכמים פליגי וסברי דאין טובלים אלא באמצעים וכוותייהו פסק הרמב"ם הלכך צ"ל דנהר שאני דיש בו מ' סאה למעלה מהקטפרס ולמטה בלא צירוף דאידך ועוד י"ל דאין שיפוע הנהר מקרי קטפרס דאין קטפרס אלא דבר המשופע ביותר ע"כ: [פ] **ולא** חיישינן שמא רבו וכו'. לפי שא"א שיהיו רבים שהרי אין לך טפח כו' וכ"כ רבינו בתשובה הביאה ב"י לפי שרוב תגבורת המים הוא מקום נביעתו שכשיורדין גשמים ואויר העולם מתלחלח ונעשה רטוב גם מקום הנהר מימיו מקבלים שפע מלחלוחית האויר ומוציאין מים בשפע והנהר מתגבר והולך ורבה מעצמו ע"כ: [צ] **מדליו** של הר. פי' מגבהו כדתנן (פ"ו דכלאים) המדלה את הגפן שפירושו ענין הגבהה: [ק] **בפ"ק** דכתובות דף י"ד. וקאי אאומרת לכבר נבעלתי וכן בפרק המפלת דף כ"ה וקאי אמפלת שפיר ובפ' במה בהמה דף כ"ד וקאי אמכנים מבלים לתוך ידו כו' ובפרק אין נדין דף כ"ט וקאי אמדידת קמח בי"ע לשיעור חלה:

ואפילו

דברי חמודות

שבתוכו אגב מי מקוה כיון דמלא נקבים ואין מחזיק מים כלל וכן מוכח בפרק תומר בקדש: (לט) **ונטהרין** אע"פ שכבר נפסלו כו'. ולעיל סעיף י"ד כתב שאין הפרש בין קדם המעיין לשאובין ובין קדמו שאובין למעיין ודיש חולקין וכתב רמ"א בהג"ה סימן ר"א סעיף י"א בשם מהרי"ק דמ"מ אין לטבול בו רק באשבורן דלא עדיף מנהרות שרבו הנוטפים על הזוחלין ועיין סעיף מ"א: (מ) **העבירו** ע"ג בריכה והפסיקו כו'. וזה לשון הטור מעיין שהמשיכו לבריכה מים שהם נקוים ועומדין יש לה כל דין מעיין ואם הפסיק ראש הקילוח חזר להיות דין מקוה שאינה מטהרת אלא בארבעים סאה ובאשבורן ואם חזר והמשיך קלוח המעיין לתוכה חזרה לדין מעיין וכתב הב"י דמשמע מדבריהם דבריכה זו מליאה גשמים שאין מטהרין אלא באשבורן ובארבעים סאה וכשהעביר עליה מי מעיין חזרו מי הבריכה כאילו הם מי מעיין לטהר אף בזוחלין ובכ"ש על ידי חיבורם למעיין ה"ל כמעיין וכשהפסיק מי המעיין מלקלח בבריכה כיון שאינה מחוברת עכשיו למעיין חזרה למשפטה הראשון שדינה כמקוה שאינה מטהר אלא באשבורן ובמ' סאה ואם חזר והמשיך מי המעיין לתוכן אע"פ שיש להם דין מעיין לטהר אף בזוחלין ובכ"ש מ"מ עדיין הם פסולות לזבים וכו' דבעו מים חיים עד שיודע כו' וכן נראה מדברי הר"ש ולפי דבריהם אם היתה בריכה זו ריקנית והמשיך לתוכה מי מעיין אע"פ שהפסיק הקלוח הנמשך מהמעיין אפשר שמים הללו הנקוים בבריכה עדיין דין מעיין עליהם וכ"ש ומהרי"ק בשורש קנ"ז כתב שהראב"ד בספר בעלי הנפש פירשה להא דהעבירו ע"ג בריכה ריקנית שמלאה ממי מעיין ואפ"ה קאמר דאם הפסיקו הרי הוא כמקוה ע"כ וז"ל שער המים שבסוף ת"ה מקוה מים שאובין שהמשיכו עליו מי מעיין אפילו מי המעיין מועטים המועטין של מעיין מטהרין את השאובין המרובין אין מחלקין בין קדמו מי מעיין לנוטפין בין קדמו נוטפין למעיין ע"כ ועיין מה שכתבתי בסעיף דלעיל: (מא) **אבל** דין מעיין יש להן לטהר בכ"ש. וכבר כתבתי לעיל לשון הב"י שכתב לטהר אף בזוחלין ובכ"ש וכן נראה לשון הטור דבתחלת דבריו כתב יש לה כל דין מעיין וממילא סוף דבריו שכתב חזרה לדין מעיין סתמו כפירושו דברישא דחזרה לכל דין מעיין וכי תימא וכי כל דין מעיין יש לו והרי פסול לזבים כו' והיאך כתב א"כ כל דין מעיין ל"ק דהטור בדיני זבין ודטותייהו לא איירי דלא שייכי האידנא ובש"ע הועתק לשון הטור ורמ"י ז"ל פירש כלשון הב"י דמטהרין בזוחלין ואני תמה על זה דבסעיף י"א כתב הוא ורבו רמ"א על כה"ג דאין מטהרין אלא באשבורן וכמו שכתבתי לדבריו לעיל סוף סעיף ל"ט והשתא על רמ"י תימה דדבריו סותרים זה את זה וגם על רמ"א קשה קצת שה"ל לפרש בסעיף י' כדרך שפירש בסעיף י"א: (מב) **ובלבד** שלא יטבול ע"ג ספסל גזירה כו'. עיין לעיל בסעיף ל"ב: (מג) **ומפצי** ביומי תשרי. פירש"י היה עושה להם מחצלות ומשליכן לתוך המים ועומדות עליהן כו' ולשון הרמב"ם בפ"ט מהל' מקואות אם רבו מי גשמים על מי הנהר אינם מטהרים בזוחלין אלא באשבורן לפיכך צריך להקיף מפץ וכיוצא בו באותו הנהר המעורב עד שיקוו המים ויטבול בהם ע"כ וכתב הב"י מתוך דבריו למדנו פירוש מחודש בהא דעביד מפצי כו' מצטרף לפירוש שפירשו המפרשים דמשום צניעות הוא עביד להו שנראה בפ"א מהל' מקואות שגם הוא ז"ל היה מפרש כן עכ"ל והך פי' דמשום צניעות כתבו התוס' וכן רבינו לקמן סי' ל"ג בשם ר"ת וטעמיה לפי שהנהרות קטנים בימי תשרי ופורס להן מפה כדי שלא יראו אותן כדי שלא תמהרנה לטבול מפני הבושת ולא יטבלו שפיר: (מד) **וכ"כ** הרמב"ן ז"ל בשם ר"ח ז"ל כו'. הטור כתב שכן היא מסקנת הרא"ש ז"ל וכתב הב"י שאע"פ שהרא"ש לא הכריע בפסקיו כמאן ס"ל מ"מ מתוך דבריו ניכר דכהר"מ ס"ל וכ"כ בתשובה בפי' דאע"ג דר"ת התיר לטבול בנהרות בכל עת ובכל זמן אע"פ שרבו הנוטפין על הזוחלין וכדבריו כתבו ר"ש ובעל התרומה ובעל ספר מצות אבל רבים חולקים עליו ר"ח והרמב"ם והרמב"ן וכן היה רבינו מאיר אוסר על כן אין להקל בדבר ויש למנוע לנשים שלא יטבלו אלא בזמן שהנהרות קטנים ולא רבו כלל ממי הגשמים ע"כ וגם הריב"ש בתשובה קכ"ה כתב שראוי להחמיר וגם מהרי"ק כתב בשורש קט"ז דיש מקומות שנהגו לטבול בנהרות אף בימות הגשמים משום דסמ"ג וגם סמ"ק דבתראי הוא פסקו כר"ת וכתב דאדרבה הוה לו למיזל בתר ר"מ והרא"ש דהוה בתראי טובא ואסרי וכ"ש באיסור נדה שהיא בכרת וכתב שבמקום שהיה דר אביו ז"ל היה מנהגם לטבול בנהרות תמיד וקרא עליהם תגר עד שבטלו מנהגם מ"מ הוא ז"ל כתב אם נתפשט המנהג ביניכם להתיר לא באתי למשכן נפשי על המנהגות דהא נהרא נהרא ופשטיה ע"כ ובתרומת הדשן חזר לקיים מנהג המתירים ולא יכול וסוף דבריו שלא מיחו הקדמונים בדבר משום דחשו לכמה עיירות שנתפזרו שם היהודים לא' לב' לג' ואין ספוק בידם לתפור להם מקואות ואי הוו אסרי להו לטבול בנהרות אתו לזלזולי בטבילה לגמרי וכן מסיק רמ"א שכך נהגו ברוב המקומות במקום שאין מקוה ואין למחות ביד הנוהגים להקל כי יש להם על מה שיסמוכו ורמ"י ז"ל סיים בדברים אלו אבל המחמיר שלא לטבול בנהר אלא בזמן שהיא קטנה מאוד שרואין בה שלא רבו מי הגשמים כלל הרי זו מנוה מן המובחר ותע"ב או יטבול במקוה גמורה עשויה כהלכתה ע"כ וכתב המרדכי בפ' במה אשה שיש קורין תגר על דברי ר"מ שאוסר לטבול בנהרות שבא לעשות ממזרים למפרע כל הנולדים מטבילת הנהרות וטועים הם דאפי' בנולד מן הנדה בלא שום טבילה אין הולד ממזר כדאמרינן [בס"פ] החולץ וכ"ש הכא דעלתה לה טבילה מדאורייתא אלא דגזירה דרבנן היא לכתחלה אטו הרדלית של גשמים כדפרישית וא"כ אף הנולדים דמעיקרא כשרים גמורים בלא שום פגם בעולם אף לדברי ר"מ עכ"ל ואף דכתב דטולד מנדה בלא טבילה אפילו פגום לא הוי חולק הוא על הרמב"ם שבר"פ ט"ו מהא"ב כתב דהוי פגום ואין כאן מקום להאריך בזה ויתבאר בעה"י במקומו בסוף החולץ וכתב מהרי"ק בשרש קט"ז על דבר נהר המתהוה מחמת ירידת גשמים ובהעצר הגשם יכזבו מימיו ואומרים היהודים שהרדלית יורדת מן ההרים ושופכות לתוך נהר א' עד כי נתמלא על כל גדותיו מאותן המים האפים על שפת הנהר הראשון מתהוה השני דיש לאסרו מפני מראית העין דמאן דחזי שבימות הגשמים מתהוה ובהכלא הגשם יבש לגמרי סבר שאינו אלא ממי גשמים דוקא ולא שבא מנהר אחר ואם נתיר לטבול בו דרך זחילתו אתי למטבל כמי גשמים ממש כשהן זוחלין ע"כ וכתב הב"י דדבר פשוט הוא דלדעת ר"ת דשרי לטבול בנהרות תמיד הוצרך לכתוב כן דאילו לדעת האוסרים לטבול בנהרות בלא טעם זה היה אסור לטבול בו ע"כ וכתב עוד מהרי"ק שם דהא דתניא מעיין שמימיו

שמימיו

פי' רבינו שמשון ז"ל נוטפין שעשאן זוחלין (מה) כגון מקוה שנפרץ על שפתו ומימיו יוצאין וזוחלין אסור לטבול בו דכיון שמי המקוה נגערו והתחילו לצאת הרי הוא טובל במקוה זוחל ואפילו ישאר במקוה ארבעים סאה אחר שיצאו הזוחלין מ"מ השתא מיהא הוא טובל גם במים העליונים שהן זוחלין. והנכון יותר לפרש דמיירי שלא ישאר במקוה מ' סאה אם לא שיסתום הזחילה והשתא ניחא דפוסל ר' יוסי משום דשיעור הכשר מקוה נעשה על ידי דבר המקבל טומאה (מו) אבל אם ישאר במקוה ארבעים סאה ואינו סותם אלא כדי להרבות מים לא מיקרי הויתו על ידי טומאה ולכך פירושא אם ישאר במקוה מ' סאה לכ"ע מותר לטבול בו אף כשהוא זוחל מלמעלה כיון דעיקר המקוה אינו זוחל ולא פליגי אלא במקוה שלא ישאר בו ארבעים סאה אחר שיצאו הזוחלין דרבי יוסי סבר דבר המקבל טומאה אין מזחילין בו כלומר אין מעמידין בו הזחילה. כיון דסתימה זו גורמת הכשר המקוה. וטעמא כדתנן בפ"ו דפרה (מ"ד) נתן ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעברו המים לחבית פסול. ומפרש טעמא בפרק שני דזבחים (ד' כה:) דאמר קרא מקוה מים יהיה טהור הויתן ע"י טהרה תהא ורבי יהודה סבר דיכול לסמוך במקל ובקנה [ר] ואפי' הן כלים טמאים וכן זב או זבה סותמין ביד או ברגל לעכב הזחילה ואפשר דרבי יהודה מודה בההיא דמסכת פרה דשאני הכא שהמקוה כשר וע"י דבר שהוא מקבל טומאה הוא מונע שלא יפסל. וראיתי אחד מן המחברים האחרונים דכתב מתוך משנה זו שאם נסדק אחד מכותלי המקוה והמים מנטפין דרך הנקב יצא מתורת אשבורן ונקרא זוחלין ופסול [ש] ולישנא דנוטפין שעשאן זוחלין לא משתמע כפי' רבינו שמשון ז"ל. כי לא עשאן זוחלין אלא מעצמו נפרץ המקוה על שפתו. גם אין מזחילין בו קשה לפרשו מניעת זחילה ועוד טעמא דר' יוסי לא מסתבר כלל ולא דמי להיא דמסכת פרה כיון דהמקוה כשר ומונע פסולו ע"י דבר טמא. ועוד דתנן בשילהי פ"ה דמקואות ב"ש אומרים מטבילין בחרדלית. וב"ה אין מטבילין ומודים שגודר כלים וטובל בהן. וכלים שגדר לא הוטבלו. פירוש חרדלית שסוף המים יורדין [ת] מדליו של הר. ב"ש סברי דנוטפין מטהרין בזוחלין [א] וקטפרס הוי חבור [ב] וב"ה סברי דלא הוי חבור וגם אין מטהרין בזוחלין אבל כשגדר בכלים לא הוי זוחלין. ואם יש באשבורן ארבעים סאה מטבילין בהן. אבל כלים שגדר בהן לא הוטבלו לפי שלא הגיע בהן מים אלא מצד אחד (מז) אלמא דמבטלין הזחילה ע"י כלים טמאין. ועוד הגודר בכלים אי אפשר להדק כל כך הכלים זה לזה שלא יצאו קצת מן המים שביניהן כי לא הוזכר במשנה שצריך לטוחן בטיט וכן בתורת כהנים דקאמר אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין. משמע שלא בא למעט אלא דומיא דמעיין שכולו זוחל והולך. וכן ב"ש וב"ה לא נחלקו אלא בחרדלית שהן מים הנגררין מדליו של הר והכי איתא בתוס' (פ"ד) ואיזהו חרדלית מי גשמים הבאים ממקום מדרון אם יש מתחילתן ועד סופן לירוף ארבעים סאה מטבילין בהן ואי לאו אין מטבילין בהן דברי ב"ש. וב"ה אומרים אין מטבילין בהן עד שיהא לפניו עוגל ארבעים סאה. משמע [ג] הא יש לפניו עוגל ארבעים סאה אע"ג שחרדלית של גשמים עוברת דרך אותו עוגל שנכנסו מצד אחד ויוצא מצד אחר מטבילין בו דאין נוטפין פסולין אלא הטובל בהן דרך זחילתן כמו נהרות שרבו עליהם מי גשמים. וכן שנינו בפרק שלישי דמקואות בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאה הימנו לעולם הוא בפסולו עד שיתחשב שלא נשארו מן הראשונים ג' לוגין. והאמה דקתני חרדלית של גשמים דאילו המים נובעין כיון דהושק הבור לאמה מיד נטהר. ומשמע מתוך המשנה לאחר שיתחשב שלא נשאר בבור ג' לוגין אף על פי שהאמה עדיין נכנסת לו ויוצאה ממנו כשר. וי"ל לפרש נוטפים שעשאן זוחלין כלומר נוטפין שנקוו למקום אחד והזחילן להוליכן לתוך גומא אחת לעשות מקוה סומך אפי' מקל ואפי' קנה והן פשוטי כלי עץ והא דקאמר אפי' משום דתנן בפ"ו דפרה נתן ידו או רגלו [ד] או עלי ירקות כדי שיעברו המים לחבית פסולין. עלי קנים ועלי אגוזים כשרין זה הכלל כל דבר שהוא מקבל טומאה פסול דבר שאינו מקבל טומאה כשר. [ה] וקאמר עליו לא מיבעיא עלי קנים [ו] ועלי אגוזים דאינן ראויין לקבל טומאה כלל אלא אפי' מקל וקנה [ז] שאם עשה להם בית קיבול מקבלין טומאה מזחילין בו. ואפי' זב וזבה סומכין המקל והקנה לא פוסלתן. אלא היכא דנתן ידו או רגלו והמים עוברין דרך גופו. אבל אם הוא סומך המקל והקנה שהמים עוברין דרך עליהן אין בכך כלום. מידי דהוה אעלי קנים ואעלי אגוזים שהוא סומך שם והמים עוברין עליהן. ורבי יוסי קאמר לא מיבעיא זב וזבה אלא [ח] אפילו טהור וכיון דבר קבולי טומאה הוא לא יסמוך במקל. [ט] והסיא דעלי קנים ועלי אגוזים מיירי שנתנו שם טרם באו המים ולא היו בידו כשעברו המים ולפירוש זה אין לפסול מקוה שמימיו יוצאין לחוץ. ראיתי להרמב"ם ז"ל פירוש נאה ומקובל למשנה זו. הזוחלין הייני הנהרות והיאורים המושכין מן המעיינות יש להן דין מעיין לכל דבר. והנוטפין פירוש מעיין שעל ההר ומימיו טופלין טיפה טיפה למטה בשיפולי ההר אע"פ שאותן טיפות יורדות במרוצה תיכף זו אחר זו כיון שאינן זוחלין אלא יורדין בהפסק יש להן דין מקוה ובעו ארבעים סאה ואינן מטהרין בזחילה ופסולין לזבין [י] ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת. והעיד רבי צדוק שאם ירבו הזוחלין על הנוטפין שחזרו לדין מעיין. נוטפין שעשאן זוחלין כלומר שאם ירצה לעשותן זוחלין סומך אפי' מקל אפי' קנה שהן כלים (מח) כדי שירדו המים דרך המקל והקנה בלי הפסק ולא יטבילו בו אפי' זב וזבה דמים חיים ניניהו ואגב זב נקט זבה דזבה [כ] לא בעיא מים חיים. ועוד השמיענו רבי יהודה דלאו לענין טומאה וטהרה בלבד אנו מכשירין אלו אלא אף לענין איסור והיתר. ואפילו הזבה שהיא ערוה עד שתטבול טובלת בו ומותרת לבעלה:

יב **שאלוני** על מקוה שהוליכו לתוכן מים בסילונות של מיני מתכות אם הוא כשר דפשוטי כלי מתכות טמאים נמצא דהוייתן על ידי טומאה (מט) ואמרתי דאם הסילונות בנויות מחוברות לקרקע דאין תורת כלי עליהן אין מקבלין טומאה כההיא דתנן בפ' אחד עשר דכלים כל כלי מתכות שיש לו שם בפני עצמו טמא חוץ מן הדלת והנגר והמנעול והפותה שתחת הציר והציר והקורה והציטור שנעשו לקרקע. וכן הני סילונות כיון שנעשו להיות מונחין שם תמיד תשמישן עם הקרקע ואין מקבלין טומאה. ולא מיבעיא על כלי מתכות שנעשה לשמש את הקרקע שהוא טהור לפי שהוא בטל אגב קרקע אלא אפי' נעשה לשמש פשוטי כלי עץ טהור כדתנן בפ' שנים עשר דכלים אונקלי של דרגש טמאה של נקליטין טהורה ושל שדה טמאה [ל] ושל ארון טהורה של שולחן טמאה ושל מנורת העץ טהורה. זה הכלל המחובר לטמא טמא ולטהור טהור. ובפרק שלשה עשר תנן עץ המשמש את המתכת טמא מתכת המשמש את העץ טהור. ועוד אני אומר אם הסילון של מתכת מביא את המים ממעיין או ממקוה אחר למקוה זה אע"ג דהוייתן ע"י טומאה (נ) כשר [מ] כיון דמי מקוה מחוברין למעיין או למקוה אחר שהוא כשר. דמקוה שכולו שאוב נטהר בהשקה אם השיקו לחברו למקוה כשר. כדתנן בפרק ששי דמקואות מטהרין את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מביא סילון של חרס או של אבר ומניח ידיו תחתיו עד שהוא מתמלא מים ומושכו ומשיקו אפילו כשערה ודיו. ועוד אני אומר דהרוצה לצאת מידי ספק שלא יהא כדנוד איסור בדבר יעשה אותו בענין שלא יגיע פי הסילון של מתכת על אוירו של מקוה אלא ישאר פי הסילון חוץ למקוה או ישים בפי הסילון של מתכת סילון של עץ או של חרס שיפלו המים ממנו לאויר המקוה דבפרק שני דזבחים (דף כה:) בעי אויר שסופו לנוח כמונח דמי או לא. ופשיט ליה ממזרק שמקבלין דם קדשים ואי אפשר כששוחטין הזבח והמזרק תחתיו לקבל שלא יזנק קילוח הדם מעט [נ] לצד אחד של הכלי ואינו נופל לגמרי תחת מקום השחיטה ממש שנמצא דם זה בא מן האויר ואנן בעינן דם מן הפר שיקבלנו שיפול מן צואר הבהמה לכלי ולא שילא מן האויר אלא שמע מינה אויר כלי ככלי דמי ומיד שילא מצואר הבהמה והגיע לאויר הכלי חשיב כמונח תחתיו בכלי. ומייתי בתר הכי תנן נתן ידו או רגלו או עלי ירקות שיעברו המים לחבית פסולין. עלי קנים ועלי אגוזים [ועלי גפנים] כשרים. זה הכלל כל דבר שהוא מקבל טומאה פוסלין שאינן מקבלין טומאה כשרין. מנא הני מילי. אמר ר' יוחנן משום רבי יוסי בר חנינא אמר קרא אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור הוייתו ע"י טהרה תהא. [ס] א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן זאת אומרת אויר כלי ככלי דמי פירוש דאי לאו ככלי דמי אמאי פסולין והלא לא נפלו מידו לחבית אלא היו מקלחין מהלאה לידו [ע] ואח"כ נפלו מן החבית לאויר ולא באו לחבית מדבר המקבל טומאה. אלא ודאי אויר כלי ככלי דמי והוי כנפלו מתחת ידו לחבית. אמר ליה ר' זירא לרבי חייא בר אבא ודלמא בשותת ולא תפשוט מכאן דאויר כלי ככלי דמי דמיירי דהמים שותתין מתחת ידו לחביות ואינן עוברין באויר. אמר ליה תרדא כדי שיעברו המים לחבית תנן. משמע שעוברין בקילוח. מוכח בהדיא דאפילו העביר המים עד החבית ע"י דבר המקבל טומאה לא מיפסלי אם לא שיגיע אותו דבר המקבל טומאה עד אויר הכלי: יג (מקואות פ"ה מ"ד) **כל** הימים כמקוה שנאמר ולמקוה המים קרא ימים דברי רבי מאיר. ורבי יהודה אומר הים הגדול כמקוה לא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים

הרבה

רש"י ור"ש

ע"י טהרה תהא ומיהו יתכן דאפי' ר' יהודה דפליג הכא מודה התם דהכא המקוה עשוי ופלס: נתן ידו או רגלו. קילוח היורד מהר מעוקם שמשפע ועולה ואין הקילוח יורד לחבית ונתן ידו למעלה מראש הצנור [לעשות כעין מרזב] כדי שיעברו מים דרך ידו לחבית של קידוש: ובן עלי ירקות. הראויין לאכילה מקבלים טומאה: הווייתן. של מים המטהרים ע"י טהרה תהא כשאתה מהוה אותם להיות מקוה או קידוש הוי מהוה אותם ע"י דבר שאין מקבל טומאה: **חרדלית**. כמו חרדלית זרם של גשמים היו רדים מדליו של הר אפילו אין מתחלתן ועד סופן כי אם מ' סאה מטבילין בהן לב"ש על כרחך קסברי דקטפרס חיבור וקסבר דנוטפין מטהרין בזוחלין ומיהו אפשר שיש אצל חרדלית פרסת בהמה שהמים עומדים לתוכו ומחוברת לחרדלית כשפופרת הנוד: **וב"ה** אומרים אין מטבילין. דקטפרס אינו חיבור ומיהו מדקתני סיפא ומודים משמע דבזחילה פליגי: **שגודר** כלים וטובל בהן. כלומר עושה מחיצה בכלים טמאים כגון בגדים או שאר כלים ובלבד שיעכבו הילוך המים שלא יהיו זוחלין: וטובל. ובמים שחוץ לכלים: **וכלים** שגדר בהם לא הוטבלו. לפי שאין כל הכלים טבולים במים העומדים כי אם צד העליון של צד המים העומדים ולא צד שכלפי מטה בהתחתיות הסר: **והאמה** נכנסת לו. כמו חרדלית של גשמים: יב **נגר**. יתד הנעוץ אחורי הדלת: **פותח**. פי' בערוך אבקתא שמכניסין בו ציר דלת והוא כמין כוס קטן של ברזל שתחת הציר ומוסבת הדלת עליהם ומתמהרת בפתיחה ובגירה כדכתיב הדלת תסוב על צירה וי"מ כמין מפתח כדכתיב והפותות לדלתות הבית הפנימית לקדש הקדשים: **שנעשו**. לקרקע ונתמיכן עם הקרקע: **דרגש**. בפרק כ"ג אמרי' מאי דרגש ערסא דגלא מטה של עור ותולין רצועות בשפת העור סביב וכשרוצים לנטותו תותבין הרצועות בנקבים שבארוכות המטה ועונבין אותן ופעמים שיש אונקלאות של ברזל בארוכות המטה שעונבין בהן את הרצועות: **העליון** מן התחתון. כגון ב' מקואות בשפוע של הר העליון אין בו ארבעים סאה ובתחתון יש בו מ' סאה או יותר מביא סילון ונותן ראשו א' בעליון וראשו א' בתחתון וצריך להעמיק ראשו העליון בתוך המקוה החסר עד שירדו למטה שיהו מושכים למטה מקוה השלם כחוט השערה ליחשב כמקוה א' וטובל אפי' בעליון ופעמים שלמעלה מגיעים המים עד שפת הסילון וראשו של מטה מועטים כחוט השערה ולכך נקט מניח ידיו תחתיו שלא יצאו מים לחוץ כשנתמלא עד שעה שישיק ולכך נקט הרחוק מן הקרוב [דלא] תיישיק שמא בא אדם והפסיק השקתו דלא עלתה לה טבילה וקשיא היאך מתחברין ע"י כחוט השערה הא לכל הפחות אפילו ר' יהודה דמיקל בריש פ"ב דגיטין טופח להטפיח בעי ולא מסתבר למימר שיהא חד שיעורא וגבי כותל קתני הכא שיפא כשפופרת או כקליפת השום ונראה לפרש דלא איירי הכא בחסר אלא בשלם אלא שהוא שאוב ומשיקו לכשר להכשירן וסגי בכחוט השערה דהקילו בשאיבה דרבנן בפ' המוכר את הבית ושמא מטעם זה לא חיישינן בסילון אפילו יהא קטפרס: **מזרק**. שאי אפשר לו בלא זיטוק כששוחט על אויר הכלי אין הדם שותת במקומו [הלא] מקלה לרוחב הכלי עד לכאן ואי אויר שסופו לנוח לאו כמונח דמי נמצא כשהוא יורד לכלי מן האויר הוא בא ולא מן הפר והתורה אמרה דם מהפר יקבלנו: **נתן** ידו או רגלו כו'. מפורש לעיל: **זאת** אומרת אויר כלי ככלי דמי. מדקתני נתן ידו כו' פסול דהא אין המים שותתין מידו לכלי בשתיתה אלא בשעברה כשיוצאין מידו [מקלחין] להם על פני רוחב פי החבית ואפ"ה פסול אלמא משיצאו מידו לקלח על פני אויר ה"ל כאילו שתתו מידו לכלי שהרי ידו על כנגד שפת הכלי מונחת משיצאו מידו מקלחין באו כנגד אויר: דאי לאו ככלי דמי אמאי פסול הלא מן האויר באין לו וה"ל כנותן ידו בניטור משוך מן הקילוח עשר אמות: **דלמא** בשותת. מידו לכלי ולא באו מן האויר: **תרדא**. שוטה בהול: יג **כל** הימים כמקוה. לכל תורת מקוה ואין להם תורת מעיין ומה בין מקוה למעיין המעיין כשר לטבילת זב והזאת לצפור מצורע דמים חיים הן ולקדש מי חטאת דבכולהו מים חיים כתיב בזב כתיב ורחץ בשרו במים חיים במצורע כתיב אל כלי חרש על מים חיים במי חטאת כתיב מים חיים אל כלי ומטהר טמאים הטובלים במימיו כשהן זוחלין

דברי חמודות

שמימיו מועטין וריבה עליהם והרתיבו מטהר באשבורן ואינו מטהר בזוחלין אלא עד מקום שיכול להלוך מתחלתו אין לפרשה דוקא כשרבו הנוטפים דא"כ מאי אריא במקום שאין יכולין להלך מתחילתן אפילו יכולין נמי אין מטהרין בזוחלין וכו' אלא ודאי צ"ל דהאי ריבה לא שייני שרבו שאר המים על המעיין אלא כלומר שהוסיף מים על המים הראשונים שבמעיין ואפ"ה אין מטהרין אלא במקום שיכולין להלך שם כו' ע"כ וכתב הב"י שגם רבינו ירוחם כתב כן ואפ"ה לא נתקיימו דבריהם לפי שמדברי הר"ן (שכתבתי במ"ט וכן לעיל בסי' זה סעיף י"ב) גם מתשובה להרמב"ן ומדברי הר"ש והרא"ש ומדברי המרדכי פ"ב דשבועות מוכח בהדיא דלא כמהרי"ק אלא שמותר לטבול בו בכל מקום: (מה) **כגון** מקוה שנפרץ על שפתו. וכתוב בשער המים שבסוף ת"ה וז"ל נפרץ המקוה ומימיו יוצאין ונעשו זוחלין פסול ואין טובלין בו לפי שנעשו כל המים זוחלין ויראה לי שאע"פ שניקב המקוה ומימיו נוטפין מעט מעט או נבלעים בקרקע מעט מעט כשר לפי שאין זחילתו ניכרת ואם אי אתה אומר כן אין לך מקוה מים כשר שהקרקע מתחלחל ובולע מעט מעט עכ"ל ועיין בסעיף דלקמן: (מו) **אבל** אם ישאר במקוה מ' סאה כו'. אבל המרדכי בשבועות כתב וז"ל הטובל במקוה אפי' יש לו אלף סאין יזהר שלא יצאו המים מהמקוה בשעת טבילה דא"כ ה"ל זוחלין אם מעכב זחילתו בדבר המקבל טומאה כגון שנתן שם כלי או ידו או רגלו לעכב זחילתו אינו מועיל והכי תניא בפ"ה דמקואות נוטפין שעשאן זוחלין פי' כגון מקוה שפרץ על שפתו וכו' ע"כ וכתב רמ"א דיש לחוש לדבריהם לכתחלה לסתום הסדק וכתב מהרי"ק שורש קנ"ו דנראה לומר דלא אסר המרדכי אלא דוקא במי מקוה דאין מעיין אבל במי מעיין י"ל דמודו כ"ע דכשר דאל"ה תקשה לפירושו לפי מה ששנינו ג' מקואות בזה כ' סאה ובזה כ' סאה וכו' וירדו ג' וטבלו בהם ונתערבו המקואות טהורים הרי בהדיא שאע"פ שיצאו על שפת המקוה אפ"ה הטובלים טהורים ואא"כ דס"ל דמודו דבמי מעיין אע"פ שנפסק המקוה לעולם דין מעיין יש לו וטהור אפילו בזוחלין נוכל לומר דאיירי במקוה הבא מן המעיין ונפסק אלא אי אמרת דבכל ענין פסלי תקשה להו הסיא משנה דמשמע בהדיא דאע"פ שעלו המים על שפת המקוה אפ"ה טהורים הטובלים ע"כ וכתב הריב"ש סי' רנ"ב דאין יציאת המים קרוי זוחלין אלא כשאין חוזרין למקוה אבל כשיוצאים מעט וחוזרין שם לא מיקרי זחילה דכיון שמן המקוה הם באו ואליו הם שבים אלא שנפשתו בהכרת מתנות אדם או דבר אחר שבתוך המקוה והרי הוא כההיא דתנן מתנו שהיה נתונה ע"ג מעלות המערה כו' לקמן סי' כ"ג: (מז) **אלמא** דמבטלת הזחילה ע"י כלים טמאים. וכתב רבינו בתשובה דלפיכך נמי נקב העשוי להוציא בו המים מהמקוה יכולין לסתמו במטלניות שיש בהן ג' על ג' ע"כ וצ"ע לקמן סעיף פ"א: (מח) **כדי** שירדו המים דרך המקל. כבר ידעת שהמקל מקבל טומאה מדרבנן לפי שהוא פשוטי כלי עץ וחלק ר"י ואמר לא יסמוך מקל או כל דבר שמקבל טומאה אפי' מדרבנן והלכה כר"י עכ"ל בפי' המשנה וכן הם דבריו בפ"ט מהל' מקואות וז"ל נוטפין שעשאן זוחלין. כגון שסמוך למקום המנטף טבלא של חרס חלקה והרי המים זוחלים ויורדים עליה הרי הן כשרים וכל דבר שמקבל טומאה ואפילו מד"ס אין מזחילין בו ע"כ ובש"ע סעיף י"ד העתיק לשון זה ואני תמה עליו דבסעיף מ"ח העתיק ללשון הטור דמתיר להמשיך ע"י דף כשמסיר ידו משם בטרם יעברו המים עליו וסתם דף של עץ הוא וכבר כתבתי בזה לעיל סעיף ג' וצ"ע וכתב עוד הרמב"ם זוחלין שקלחן בעלי אגוז כשרים שאין עלי אגוז הלא שהוא נגוע חשוב ככלים ע"כ ור"ע שקליפה הירוקה כמ"ש במ"י בשם הר"ר עובדיה ז"ל: (מט) **ואמרתי** דאם הסילונות בנויות מחוברות לקרקע כו'. וביאר עוד בתשובה דכיון שנתחברו בבנין עם קרקע או שטמונים כולם בתוך הקרקע נתבטלו עם הקרקע וטהורה וכתב ב"י שכן נראה מתשובת הרשב"א ותשובה להרמב"ן סי' רכ"ג שכת: בשתם להתיר במחובר לקרקע ואפי' במחובר לדבר המחובר לקרקע ומדלא מפלגו בין טמונים כולם לאינם טמונים משמע דבכל ענין מחוברים לקרקע מכשיר בין שאינם טמונים ע"כ: (נ) **כשר** כיון דמי מקוה מחוברים למעין כו'. ושאני מדלעיל ר"ס ע' כמ"ש במ"י אבל מדברי הרשב"א נראה שאינו מחלק בין ממשיך מי גשמים

בעלמא

מעדני יום טוב

[ר] **ואפילו** הן כלים טמאים. כלומר ומקבלין טומאה ואה"נ דאפילו טמאים ממש: [ש] **ולישנא** דנוטפים כו'. לא קאי אדסמיך ליה דמ"ש א' מן המחברים כו' אלא השתא מהדר להקשות על פי' הר"ש: [ת] **מדליו**. פירשתי בסי' י': [א] **וקטפרס**. ענינו שיפוע: [ב] **וב"ה** סברי דלא הוי חיבור וגם אין מטהרין בזוחלין. וז"ל הר"ש דקטפרס אינו חיבור ומיהו מדקתני סיפא מודים משמע דבזחילה פליגי: [ג] **הא** יש לפניו עגול מ' סאה כו'. וא"כ מהכא ליכא לאקשויי למאי דפי' דפליגי באין בו מ' סאה: [ד] **או** עלי ירקות. דראויין לאכילה ומקבלי טומאה: [ה] **וקאמר** אפי' גרס. וכך העתיק הב"י: [ו] **ועלי** אגוזים כו'. והכי תנן בפ' ז' דעדיות העיד רבי צדוק על זוחלין שקלחן בעלי אגוז שהן כשרים מעשה היה באהליא ובא מעשה לפני לשכת הגזית והכשירוהו ופי' הר"ל עובדיה דהיינו הקליפה הירוקה כשהיא לחה שעשאה כמין מרזב כו' וכך הם דברי הרמב"ם כמ"ש בד"מ: [ז] **שאם** עשה להם בית קיבול כו'. בפי' הרמב"ם דפשוטי כלי עץ מקבלים טומאה מדרבנן וחלק ר"י אפי' על זה כמ"ש בד"מ: [ח] **אלא** אפי' טהור כיון דבר קיבולי טומאה הוא. וכתב בית יוסף דרבינו כתב בתשובה שהוקשה לו לפי שיטת תוספתא דפ"ב דמקואות שכתב רבינו לעיל סוף סי' ב' דקתני בה לגיון העובר ממקום למקום וכן שיירא העוברת ממקום למקום וזלפו בידיהם וברגליהם ג' לוגין למקוה כשר ולא עוד אלא אפי' עשו מקוה בתחלה ומ"ש מקוה הנעשה בזילוף ידים ורגלים מנתן ידו או רגליו כדי שיעברו המים לחבית ע"כ והרא"ש בס' בעלי הנפש פי' דטעמא דלגיון דכשר משום דלא זילפו בכוונה למקוה וכן היה ר"י פוסל כגון שהוא זולף למקוה בכוונה כו' והביאו הב"י גבי ואפי' נפלו בו משני כלים או מג' כו': [ט] **וההיא** דעלי קנים כו'. לר"י מיירי כו': [י] **ולמצורעים**. להזייה של צפור מצורע: [כ] **לא** בעיא מים חיים. כדכתב רבינו לעיל בסוף המסכת: [ל] **ושל** ארון. ובמשנה הגי' ושל אקון: [מ] **כיון** דמי מקוה מחוברים כו'. ואע"ג דממשיך מים מן המעיין לכלי נפסלו אפי' מים היוצאים מן הכלי משום שאובים ולא מהניא להו חיבורם למעין כמו שנתבאר לעיל סי' ע' שאני התם דהוי כלי שיש לו בית קבול ונפסלו משום שאובים אבל הכא דאין בו בית קבול אע"ג שהוא מקבל טומאה שפיר הויא השקה אע"פ שהמים נמשכים עליו. ב"י: [נ] **לצד** אחד של הכלי גרס. כך נ"ל וכלומר שמקלח לאחד מדופני הכלי: [ס] **ה"ג** בגמ' אמר רבי חייא אמר רבי יוחנן זאת אומרת: [ע] נ"ל דה"ג ואח"כ נפלו מן האויר לחבית:

גל

הרבה רבי יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולין לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת. ובלבד כו' יוסי. (נא) [פ] גל שנתלש ובו מ' סאה [ונפל על אדם ועל הכלים טהורים כל מקום שיש בו ארבעים סאה] טובלין ומטבילין. הך סתמא כרבי יוסי דגל שנתלש אף מן הים [צ] אלמא מטהרין בזוחלין: יד (מקואות פ"ו מ"ג) [ק] שלשה מקואות בזה (יב) עשרים ובזה עשרים ובזה עשרים מים שאובין היה השאוב מן הצד וירדו ג' וטבלו ונתערבו [ר] המקואות טהורין (נב) והטובלין טהורין. היה השאוב באמצע וירדו ג' וטבלו ונתערבו המקואות כמו שהיו והטובלין כמות שהיו. פי' המקואות טהורין ואפילו השאוב לפי שכשנתערבו שנים הכשרים נעשו כמקוה אחד של ארבעים סאה והוכשר השאוב שנתחבר להם. ואפילו נתחבר האמצעי לשאוב שאלו קודם שנתחבר לכשר לא נפסל בכך שהרי נתחבר גם לכשר קודם שירדו השאובין לתוכו ותדע שהוא כך שהרי כשהשאוב באמצע לא נפסלו הכשרים במה שנתחברו לשאוב על שמתו ושוב ירדו מן השאובין לתוכו דהא קתני המקואות כמו שהיו והכשרים להקוות עליהם והיינו טעמא לפי שע"י ערבובות והמשכה ירדו לתוכן. היה השאוב באמצע כיון שמפסיק בין הכשרים [ש] אינן מתערבין יחד ונשארו כמו שהיו: טו (שם מ"ו) [ת] מן עירוב המקואות כשפופרת הנוד כעוביה וכחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן. ספק כשפופרת ספק שאינה כשפופרת פסולה [ת] מפני שהיא מן התורה (נז) כל מה שיעמוד בשפופרת ממעטת. פירוש עירוב מקואות (נח) שאוב בצד מקוה כשר [א] או חסר בצד שלם או שנים חסרים להכשירם (נט) צריך שיהא הנקב (ס) רחב כשפופרת שנותנין בפי הנוד. כעובי השפופרת וכחללה שהן שתי אצבעות בריוח שיוכל להכנס בתוך הנקב: תוספתא שתי אצבעות שאמרו בבינונית של כל אדם ולא מארבע במפמ [ב] דאמרי' טפח ארבע בגודל שית בזרת ממש באצבע (סא) [ג] ואצבע הוא הבינוני ובכן מערבין הכא: טז (שם מ"ח) כותל שבין שתי מקואות (סב) שנסדק לשתי (סג) מצטרף לערב אין מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפופרת הנוד ר' יהודה אומר חילוף הדברים (סד) [ד] פי' לשתי מצד זה לצד זה לערב מלמעלה למטה והלכה כת"ק:

יז נפרצו זה לתוך זה על רוחב [ה] בקליפת השום על רוחב כשפופרת הנוד (סה) כיון שהפרצה היא בראש הכותל ורואה את האויר שני על כרחך בכל זה כרוחב כשפופרת הנוד: יח (מקואות פ"ז מ"א) יש מעלין את המקוה ולא פוסלין פוסלין ולא מעלין לא מעלין ולא פוסלין. אלו מעלין ולא פוסלין השלג והברד והכפור והגליד והמלח (סו) וטיט הנדוק. א"ר עקיבא היה ר' ישמעאל דן כנגדי לומר השלג אינו מעלה את המקוה [ו] והעידו אנשי מידבא משמו שאמר להם לכו והביאו שלג ועשו מקוה בתחלה. גליד מים הנקרש. כיצד מעלין ולא פוסלין. אם יש בו במקוה מ' סאה חסר אחת ונפל מהם סאה לתוכו [ז] נמצאו מעלין ולא פוסלין (סז) ואפי' עשה כל המקוה מאלו והביאו לתוך המקוה בכלי כשר סאה אחת ממנו משלמת למקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת דחשיב כמים [ח] אע"פ דלכשנימוח יחסר ממנו [ט] ונראה דלהכי תנא בתוספתא עיגולי שלג (סח) דצריך שיהא נכבש יחד וקשה כדי שלא יחסר ממנו כשיהיה נימוח. אלו פוסלין ולא מעלין המים בין טמאים ובין טהורין

הגהות הב"ח א חילוף הדברים ופירוש לשתי מצד זה לצד זה כרוחב לערב מלמעלה ולמטה כצ"ל: ב ועשו מקוה בתחלה כפור כו':

רש"י זוחלין ומקלחין שהרי זה דרכו של מעיין כל עצמן זוחלין ומקוה שהם מים מכונסין אם הטביל במימיו דרך זחילתן במקום קטפרס אינה טבילה עד שיהא במקום אשבורן שלו קווים ועומדים והכי תניא בת"כ אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אך מעיין מעיין מטהר בזוחלין והמקוה באשבורן זהו פירוש מטהר בזוחלין בכל מקום ואני לא שמעתיו כן ואין המקוה כשר לטבילת זב ולהזיית מצורע ולקדש מי חטאת וכל הימים כמקום שהכתוב קראו מקוה: ר' יהודה אומר. לא קרא הכתוב מקוה אלא לים הגדול דביה משתעי קרא במעשה בראשית שהם נקוו כל מי בראשית: ולא נאמר ימים. בלשון רבים אלא מפני שמעורבין בו מיני ימים הרבה שכל הנחלים הולכים אל הים: ר"י אומר כל הימים. ויש הגדול תורת מעיין (מים זוחלין) עליהם לענין שהם מטהרין בזוחלין מפני שדרך נחלים זוחלין עליהן וזה דרכן אבל פסולין הן לתורת מים חיים והכתוב קראן מקוה: גל שנתלש. מן הים בפ"ב דחולין ובס"פ שני דחגיגה מייתי לה ורוצה לדקדק מכאן דחולין לא בעי כוונה ומוקי לה ביושב ומצפה אימתי יתלש הגל וקמ"ל דלא גזרינן אטו מרדלית של גשמים ולא גזרינן נמי אטו כיפין: טובלין. אדם: ומטבילין. כלים: יד בזה עשרים סאה וכו'. המקואות טהורים אפי' השאוב שהרי שני הכשרים מתערבים יחד ויש בהם מ' סאה מים כשרים וכשמתחבר השאוב לכן שהמים צפים על גביהן מחמת הטובלים הוכשר מימיו לטבילה ואפי' נתחבר האמצעי לשאוב קודם שנתחבר לכשר לא הוי כג' לוגין מים שאובים שפוסלים את המקוה חסר דהכא נתחבר לכשר קודם שבאו השאובים לתוכו ועוד דאפילו שאוב באמצע אינו נפסל בכך כדקתני: כמות שהיו. כלומר שהכשרים כשרים להקוות עליהם והשלים מ' סאה מים כשרים והשאוב אינו כשר להקוות עליו ואע"פ שמימי השאוב מתערבים עם כל אחד ואחד לא מיפסלי להקוות עליהן דדרך המשכה נתערבו ולא נפלו מן הכלים לכשרים ומה שנתערבו ממנו עם כל אחד נתבטל ברוב קודם שירדו למקוה ומים שאובים המתבטלים חוץ למקוה אין פוסלין אותו כדתנן לעיל פרק רביעי גבי מים שאובים ומי גשמים שנתערבו בחצר ובעוקה: היה שאוב באמצע. מחמת שהשאוב מפסיק בין שנים החיצונים אין הכשרים מתערבים זה עם זה: מן עירוב מקואות. מקוה חסר שבצד מקוה שלם או"כ בזה עשרים ובזה עשרים ומתערבים המים דרך חריץ ונקב שיעורו לצרף המקואות ולהכשירם כאילו יש בכל אחד ואחד ארבעים סאה: כשפופרת הנוד. קנה שנותנים בפי הנוד שיהא שיעור חלל החריץ כעוביה וחללה של שפופרת דהיינו כשתי אצבעות: החוזרות למקומן. מתהפכות בחלל הנקב בריוח דהיינו כב"ה אבל לב"ש עד שתפחת רובה: כל שיעמוד. בין עפר בין צרורות בין יבחושין אדומים אם עומדין בנקב ממעטין שיעורו: מן לשתי. מצד זה לצד זה: לערב. מלמעלה למטה: יז נפרצו. היינו מלמעלה בראש הכותל ודוקא כשנסדק או ניקב שהכותל שלם למעלה ואין הנקב רואה את האויר בעי כשפופרת הנוד אבל נפרץ הכותל בראשו והפרצה רואה את האויר עד הרקיע והמים מתחברים שם סגי ברוחב כקליפת השום ברוחב כשפופרת הנוד ובתוספתא פליג רשב"ג וקאמר טפח מלא רוחב הפרצה: יח אלו מעלין ולא פוסלין. בהאידך בבא מפרש כיצד: נמצאו מעלין. שהשלימוהו ולא פוסלין כג' לוגין שאובין דשאלה שהם קנין וקב ד' לוגין: טיט הנדוק. נחשב כמים לענין מקוה ואין נחשב כמים להפסל בשאיבה: הנדוק. מפורש בסימן ג':

מעדני יום טוב

[פ] גל שנתלש ובו מ' סאה. עיין לעיל מ"ש בסוף סימן א' גבי וכהאים דברי ר"י כו' ועיין לקמן סימן כ"ג: [צ] אלמא מטהר בזוחלים. והקשה מהרי"ק שורש קפ"ו מהא דתנן הטבילו ע"ג בריכה והפסיק שהרי הוא כמקוה שכתבה רבינו לעיל סי' ע' ופשיטא שאין לך הפסק מן המעיין גדולה מזו שנתלש הגל מן הים והולך למרחוק וכן אין לך זחילה גדולה מזו שאין כאן אשבורן כלל וניחא ליה דהא דהפסיקו הרי הוא כמקוה היינו דוקא היכא שנחו המים במקוה וכבר נעשה אשבורן אבל היכא דאכתי לא נייחא מיא באשבורן אלא עדיין חיים וזוחלין מכח נביעת המים אע"פ שהופסקו מהמעיין מ"מ שם מעיין עליהם עדיין מצד עצמם כיון דאכתי חיים וזוחלים הם ולא פקע איומן מינייהו עכ"ל: [ק] שלשה מקואות כו'. משנה פ"ו דמקואות: [ר] המקואות טהורים והטובלים טהורים. ופי' הריב"ש דמיירי שלא יצאו המים מגומות המקואות לחוץ כשטבלו שכותלי המקואות מחוץ גבוהים אלא שמני הכתלים המפסיקים הם נמוכים וכשנתפשו בשבת הטובלים ובתנועתם נתערבו המקואות כקליפת השום או יותר בשעת שוה ולא אבדו טפה ע"כ והביאו ב"י גבי מקוה שיש בו מ' סאה מצומצמות כו': [ש] אינן מתערבין יחד גר'. וכן העתיק הב"י: [ת] מפני שהיא מן התורה גרסי'. וכלומר מפני שהטבילה היא מן התורה: [א] או חסר כו'. ומ"מ צריך שיהא בו שיעור שתוכל לטבול כל גופו בבת אחת דבבציר מהכי לא סגי כדיליף בספרא שכתב רבינו לקמן סי' כ"ט: [ב] דאמרי' בפ' התכלת. דף מ"א: [ג] ואצבע הוא הבינוני. כלומר שהוא השיעור הבינוני שבין הגודל והזרת ועי' בד"מ גם עיין בה' ציצית סי' י"ב בס' מ"י: [ד] פי' לשתי מצד זה לצד זה לערב מלמעלה למטה גרסי'. וה"ל משום דכל כותל עומדת וכה"ג מפרין השתי והערב נמי ביריעה הפרוסה להפסיק כמו כותל וכעין קלעי חצר המשכן ואז השתי הוא מצד זה לצד זה והערב היא מלמעלה למטה וטעמא דמצד זה לצד זה מצטרף טפי לפי שאז יש לחשוב מה שטל הסדק כאילו ניטל ואילו לר' יהודה חילוף הדברים שכשהסדק בכה"ג יש לחשוב מה שעליו כאילו סותמו לגמרי ואין כאן סדק עד שיהא כשפופרת הנוד: [ה] בקליפת השום על רוחב כו'. עמ"ש הר"ש בפי' ומשיקו אפי' כשערה לעיל סי' י"ב: [ו] והעידו אנשי מדבא משמו שהיה א"ל בואו והביאו כו'. ומצאתי בפי' הרמב"ם בנוסח מוגה שהובא לידי מארץ ישראל שכתוב שם וז"ל ואמנם מה שהיה חולק על ר"ע הוא במשא ומתן של הדין על צד הויכוח לא שהוא יסבור כך ע"כ: [ז] נמצאו מעלין ולא פוסלין. ה"ק ואצ"ל שאין פוסלין. ב"י בשם הרא"ד: [ח] אע"פ דלכשנימוח גרסי' וכן העתיק הב"י: [ט] ונראה דלהכי

דברי חמודות

בעלמא לממשיך מי מעיין או מי מקוה שכתב בתשובה וז"ל עוד שנינו במס' מקואות מטהרים את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מביא סילון של חרס או של אבר ומניח ידיו תחתיו עד שהוא מתמלא מים ומושכו ומשיקו אפי' כשערה ודיו מכל אלו שמענו שאפילו כלי מתכות העשוים לקרקע או לדבר המחובר לקרקע אינו מקבל טומאה ואינו פוסל את המקוה עכ"ל הרי שפירשה להיא מתני' כשהסילון מחובר לקרקע דוקא וכן מפורש בהדיא בתשובה להרמב"ן סי' רכ"ו ולא כדמשמע מדברי הרא"ש דמפרש דבסילון תלוש איירי. ב"י: (נא) גל שנתלש כו'. טהורים בין בכוונה בין שלא בכוונה ויתבאר עוד לקמן בסי' כ"ט בסופו בספר הזה ותניא בתוספתא כתבה הר"ש בפ"ד דמקואות הובאה בפ"ב דחולין מטבילין בראשין ואין מטבילין בכיפין שאין מטבילין באויר ופירש"י מטבילין בראש הגל שנתלש מן הים והלך למרחוק ובא לארץ ונכנס אדם תחת ראשו ומקבלו דהוי טבילה זו במחובר לקרקע ואין מטבילין בכיפין שלא יזרוק כלים בכיפי הגל דהיינו באמצעות שהוא עשוי ככיפה וטעמא כדמפרש שהיא טבילת אויר ואין מטבילין באויר ע"כ וכתב ב"י וז"ל ולא נתברר לי מתוך דבריו שם למה אין מטבילין באויר והתוס' כתבו דמדאורייתא הוא ורש"י כתב בפ"ב דחגיגה שאין מטבילין באויר שלא אמרה תורה מקוה של אויר לטבילה ע"כ ומשמע דנפקא להו מדכתיב אך מעין ובור מקוה מים דהנך אין דרכן להיות באויר עכ"ל הב"י ולשון הרמב"ם בס"פ ט' מהל' מקואות אין מטבילין בגל כשהוא באויר קודם שיפול על הארץ ואע"פ שיש בו מ' סאה לפי שאין מטבילים בזוחלים ק"ו באויר היו ב' ראשי הגל מגעין בארץ מטבילין בו ואין מטבילים בכיפה שלו מפני שהוא באויר ע"כ ומסיק הב"י דלאו למימרא שאין מטבילין בזוחלין דים אלא ה"ק האויר יותר גרוע מזוחלין ומאן דחזי דמטביל באויר בגל הנתלש מן הים אתי להטביל בזוחלין דנוטפין דאמרינן מסתייעא לגרועי נוטפין ממעיין חד דרגא לומר דאין מטבילין באויר נוטפין אבל בזוחלין דנוטפין שפיר דמי לפיכך גזרו שלא יטבול באויר דגל שנתלש מן הים כדי שיהא היכר בדבר דהשתא ליכא למיחש לטעותא כלל דכ"ע ידעי דנוטפין גריעי ממעיין וכי גרעה לה חד דרגא משמע להו דאין מטבילין בזוחלין ע"כ: (נב) והטובלין טהורין. ואפילו המקואות הם ממים מכונסים שאינם נובעים אבל לדעת המרדכי שכתבתי בסעיף מ"ו הכא דוקא במים הנובעים כמ"ש שם בשם מהרי"ק: (נג) תניא בתוספתא שתי מקואות של כ' כ' סאה א' שאוב וא' כשר ירדו שנים והשיקום וטבלו בהם אפילו אדומים והלבינום או לבנים והאדימום המקואות כמות שהיו והטובלים כמות שהיו וכתבה הר"ש בפ"ו דמקואות ופי' והשיקום דמחמת שירדו הטובלים לתוכו עלו המים וצפו על גביהן אפילו אדומים המים של שאוב שהיו לבנים המקואות כמות שהיו שהכשר כשר להקוות עליו אע"פ שנתערבו בו מים שאובים דכבר נתבטלו ברוב הכשרים קודם שבאו למקוה כדפרישית במתני' עכ"ל: (נד) תנן בפ"ה דמקואות מטבילים בחריצים ובנעילין ובפרסות החמור המעורבת בבקעה וכתב הב"י פירש הר"ש פרסת החמור כשהבהמה דורכת בארץ עושה גומא ונתקבצו בבקעה מ' סאה ופרסה זו מעורבת להן כשפופרת הנאד ומדברי ר"ש נראה שהוא מפרש דפרסת החמור דקתני היינו לומר שהוא טובל בתוך הפרסה ודברי הרמב"ם בחיבורו פ"ה מהל' מקואות כדברי הרא"ש שכתב כל המעורב למקוה הרי הוא כמקוה ומטבילין בו. גומות הסמוכות לפי המקוה ומקום רגלי פרסת בהמה שהיו בהן מים מעורבים עם מי המקוה כשפופרת הנוד מטבילין בהן עכ"ל וכתב רמ"א וז"ל ולכן כלי המונח בצד המקוה מנענע בידו המקוה כדי שיעשה גל במים ויעבור על הכלי ועולה לו הטבילה ובלבד שלא יעקור הגל ממקומו אלא יהא מחובר למקוה עכ"ל ועיין לעיל סעיף ט"ו: (נה) תנן בפ"ו דמקואות כל המעורב למקוה כמקוה חורי המערה וסדקי המערה מטבילין בהן כמה שהן עוקת המערה אין מטבילין בה אא"כ היתה נקובה כשפופרת הנאד א"ר יהודה אימתי בזמן שהיא מעמדת את עצמה אבל אם אינה מעמדת עצמה מטבילין בה כמה שהיא ופירוש הרמב"ם ידוע שבעת שיאמר בזאת הכוונה מערה ר"ל מקוה שבמערה וכוונת אמרו כמות שהיא אע"פ שיהיה החבור בין זה המקום ובין המקום היותר מעט שבדברים ואפילו היו המים אשר בין אלה המים אשר במקוה ובין המים אשר בסדק בתוך הסערה ואפי' היו המים ג"כ אשר בהם כ"ש לפי שהוא מכלל המקוה יחשב ועוקת המערה היא החפירה תחת שפת המקוה בקבוב ולכן יצטרך שיהיה פי זה המחובר כשפופרת הנאד ואז יחשבו המים אשר תוכן עם המים אשר למעלה מהם אשר הם מי מערה וכבר ביאר ר' יהודה שזה אמנם הוא אם תהיה תקרת זאת העוקה מוחזקת מאד שתמנע עצמה מן התחברות במקוה אמנם אם היה ההבדל בין המקוה והעוקה גשם דק מן העפר עד שאילו טבל בו נופל ונתחברו המים במים הנה הוא יחשב מכלל המקוה ולא תצטרך התחברות כשפופרת הנאד ודברי ר' יהודה אמת ע"כ וכ"כ בחיבורו פ"ח מהל' מקואות חורי המערה וסדקי המערה מטבילין בהן אע"פ שאין המים מעורבים עם המקוה אלא בכ"ש עוקה שבתוך המקוה אם היתה הקרקע המבדלת בין העוקה והמקוה בריאה ויכולה להעמיד את עצמה אין מטבילין במים שבעוקה עד שיהיו מעורבים עם המקוה כשפופרת הנאד ואם אינה יכולה להעמיד את עצמה אפי' אינם מעורבים אלא בכ"ש מטבילין בהם ע"כ ודכתב דברי ר' יהודה אמת לפי דקי"ל כ"מ שאמר רבי יהודה אימתי אינו אלא לפרש וכמ"ש רבינו בפ' מפנין ס"ס ג': (נו) כתב הרמב"ם בפ"ח מהל' מקואות שלש גומות שבנחל התחתונה והעליונה של כ' סאה והאמצעית של מ' סאה ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב ואין מטבילין אלא באמצעית שאין המים הנזחלין מערבין אא"כ עמדו עכ"ל וכתב הב"י דטעמו מדתניא בתוספתא פ"ו דמקואות שלש גממיות שבנחל העליונה והתחתונה של כ' כ' סאה כו' ופסק כחכמים ונראה מדבריו שאינו מפרש מחלוקתם בנגוד אחית וגוד אסיק כדמשמע בפ' אין דורשין אלא בזה המים הנזחלים מערבים את המקואות וצריך טעם למה שינה ממאי דמשמע בגמ' דמפרש פלוגתייהו וכתב הריב"ש בתשובה וז"ל הא דמשמע בפ' אין דורשין דבנגוד אחית ל"פ דלכ"ע אמרי' היינו ר"מ ור' יהודה אבל רבנן דפליגי עלייהו כתוס' ס"ל דאין קטפרס לעולם חיבור אפילו ע"י גוד אחית עכ"ל בב"י אבל בכ"מ מסיק עלה וז"ל ול"נ שהרמב"ם מפרש שלא אמרו בפ' אין דורשין דפליגי בגוד אסיק אלא ר"מ ור' יהודה אבל חכמים טעמייהו משום דאין מים הנזחלים מערבים את המקואות ע"כ ועיין לקמן סעיף ע"ז: (נז) כל מה שיעמוד בשפופרת ממעט. ומדלא הביא רשב"ג דפליג במתני' ואמר דכ"ש מבריית המים טהור ש"מ דס"ל לרבינו דלית הלכתא כרשב"ג וכן פסק הרמב"ם בפי' המשנה דאין הלכה כמותו וגם בחבורו פ"ח מהל' מקואות וכבר כתבתי לעיל סעיף כ"א דלרבנן אין מטבילין בהן אע"פ שהיא מבריית המים וניחא טפי מדלהרמב"ם דאיהו סובר דמטבילין בו ואפ"ה סובר דממעט ואע"ג דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו כמ"ש רבינו לעיל פ' המפלת סי' ג' כבר כתבתי שם במ"י די"א דלאו כללא הוא וכתבתי דבריהם בפ' הפרה ס"ס ד': (נח) שאוב בצד מקוה כשר. אבל בשאר המים שבסוף ת"ה כתוב הא דבעינן כשפופרת הנאד היינו דוקא להכשיר מקוה חסר מן השלם אבל להכשיר מקוה שאוב ממקוה שלם שאינו שאוב אע"פ שאינו משיקן אלא כשערה כשר לפי שהשאוב אינו פסול אלא מדבריהם הם הקילו בו בכך שאע"פ שמי ההשקה אינם רואים פני האויר אע"פ שאין משיקו אלא כשערה ע"כ וכך סתם בעל הש"ע אבל רמ"א הגיה עליו דכדברי רבינו ראוי להורות דאפילו בפסול שאיבה בעינן כשפופרת הנאד: (נט) צריך שיהא הנקב רחב כשפופרת כו'. ואי בעינן שיעור המים העוברים דרך הנקב כשיעור רוחב הנקב או לא כתבו התוס' בר"פ חומר בקדש וכן הר"ש בספ"ח דטהרות דר"ת סובר דאע"פ שהנקב שיעורו כשפופרת הנאד כל שיש בנקב מים טופח להטפיח סגי וד"ש לומר נמי דגם המים צריך שיהיו כשיעור הנקב ולא הוזכר שיעור טופח להטפיח במקום שצריכים נקב כשפופרת הנאד וכ"כ המרדכי בשבועות בשם ר"י וכתב הב"י דמדברי הפוסקים שסתמו דבריהם נראה כפירושא בתרא דכל מקום שהמים מתערבים דרך נקב או דרך פרצה של מעלה שיעור המים כשיעור הפרצה שהצריכו בה דאל"כ ה"ל לפרש וכן נראה שהוא דעת סמ"ג שכתב סברת ר"י שהביא המרדכי ודלא כסמ"ק שכתב עירוב מקואות כשפופרת הנאד ופי' התוס' שא"צ שיהיו המים צפים בתוך הנקב רק טופח ע"מ להטפיח ע"כ: (ס) רחב כשפופרת כו'. וכתב המרדכי בשבועות וז"ל נראה לראבי"ה דאם יש נקבים הרבה דקים מצטרפים לשפופרת הנאד דתנן בפ"ו דמקואות הסידה והתיבה שבים אין מטבילין בהם אא"כ נקובים כשפופרת הנאד וכו' עד אם היה שק או קופה מטבילין כמו שהן מפני שהמים מעורבים בהם והא דאמר רבא בפ' חומר בקדש מקוה שחלקו בסל וכגרגותני הטובל שם לא עלתה לו טבילה דהא ארעא חלחולי מחלחלא ובעינא עד דאיכא מ' סאה אלמא לא מהני נקבים להיות חבור וי"ל דהתם מיירי שאין בא' מהם מקוה שלם לבדו דאז אפי' כשפופרת הנאד לא מהני נקבים אבל כשאחד שלם והשני חסר אז אפילו נקבים דקים מצטרפים לשפופרת הנאד והא דארעא חלחולי מחלחלא ה"פ כשחופר בסמוך זה לזה ב' או ג' חפירות שכולם חסרים ואין בא' מהם מ' סאה אע"פ שניכר דארעא חלחולי מחלחלא והחלחול מפעפע מזה לזה אפ"ה לא הוי חבור אבל אם חופר אצל הנהר או אצל המקוה שלם בכדי שאנו רואים את החלחול כה"ג נראה דהוי החלחול חיבור ורא"ה מסק וקופה כדפי' ר"י עכ"ל: (סא) ואצבע הוא הבינוני וביה מערבין הכא. וכ"כ הר"ש וכתב הב"י וז"ל ומשמע מדבריהם דהכא היינו אצבע הסמוך לגודל וכל ששתי אצבעות מהם חוזרות בתוך הנקב הוי כשפופרת הנאד אבל הרמב"ם כתב בפ"ח מהל' מקואות שהם ב' אצבעות ראשונים מן הד' שבפס היד וכן סתם בש"ע ועי' בהל' ס"ת סעיף כ"ז וכתב הטור שא"צ שיהא מרובע ב' אצבעות על ב' אצבעות אלא אפילו עגול וכ"כ הר"ש בפירוש בספ"ח דטהרות: (סב) שנסדק לשתי. אפי' כל שהוא. טור: (סג) מצטרף. כתב הרמב"ם כוונת מצטרף שנצטרפו הב' מקואות וישלם השיעור יחד וכתב הב"י דנראה מדבריו דהיינו דכל שנסדק לשתי מצטרפים יחד המקואות כיון שכל הכותל נסדק לשתי ואפי' אי כי מגרפת לכוליה סדק לא יהא בו כשפופרת הנאד אבל רבינו ירוחם כתב נסדק כל הסדק לשתי מצטרף כל הסדק לשפופרת הנאד משמע מדבריו דאי כי מגרפת לכוליה סדק לא יהא כשפופרת הנאד אע"פ שנסדק לשתי אינו עירוב וכי נסדק לערב אע"ג דכי מגרפת לכוליה סדק אית ביה כשפופרת הנאד אינו עירוב עד שיהא כשפופרת הנאד במקום א' ע"כ: (סד) פי' לשתי מצד זה לצד זה כו'. וכן פי' ר"ש וכ"כ רבינו ירוחם ז"ל אבל הראב"ד פי' בספר בעלי הנפש לשתי מלמעלה למטה לערב מצד זה לצד זה וכן פי' הרמב"ם שתי הוא האורך וכמוהו בכותל מלמעלה למטה וערב הרוחב וכמוהו בכותל מימין לשמאל ובפ"ח מהל' מקואות סתם דבריו וכתב כלשון המשנה ובש"ע כתוב מצד זה לצד זה אפילו כל שהוא לשתי מצטרף ונראה לי שצריך להיות לשתים והוי כפירוש הר"ש דאי לא תימא הכי אלא שסתם הדברים ולא פי' מהו לשתי או מהו לערב א"כ הא דכתב מצד זה לצד זה למה לי: (סה) כיון שהפרצה היא בראש הכותל. וכתב המרדכי בשם ר"י שכן אם היו כל המקואות במקום שאין ביניהם כי אם גל של עפר א"נ כי אם שמשוה הקרקע כדי שילכו המים מזו לזו אפילו כקליפת השום והכי מוכח בפרק ה' דפרה דתנן שתי שקתות באבן אחת קדש אחד מהן וכו' אם היו נקובות כשפופרת הנאד מזו לזו או שהיו המים צפים ע"ג כקליפת השום קידש א' מהן המים שבשני' מקודשים ע"כ: (סו) וטיט הנדוק. ל' הטור והטיט שהוא עב קצת אפילו יש בו רכות שיכולין להריקו מכלי אל כלי ע"כ ועיין בפירש"י שבסי' ג': (סז) ואפי' עשה כל המקוה מאלו כו'. ונראה דאף בעשה כל המקוה מטיט הנדוק מכשיר אבל הטור פי' משלג או כפור או ברד נראה מדבריו דאילו מטיט הנדוק לא וכתב הב"י משום דמשמע ליה להטור דה"א לומר שאם עשה כולו מטיט הנדוק שיהא כשר מדאמרינן בספ"ק דסוכה טיט הנדוק יוכיח שמצטרף למ' סאה והטובל בו לא עלתה לו טבילה (וכתבו רבינו לעיל סי' ג') הלכך ודאי לא על הטיט הנדוק נתכוון הרא"ש ז"ל אלא אאינך דאע"ג דלא אשכחן דהרו לעשות כל המקוה מהן אלא בשלג מיניה ילפינן לאינך דמאי שנא עכ"ל ומ"מ קשה לי דאע"פ שאין טובלין בו הרי מצטרף וה"ל לכתוב כן ובש"ע נמשך אחר הטור בזה אבל נמשך עוד אחריו שהשמיט בכאן המלה וזה תימה דהרי בטור קשיא שהשמיטו ברישא כמ"ש הב"י עצמו: (סח) דצריך שיהא נכבש כו'. והמרדכי בס"פ במה טומנין כתב שרבינו שמחה הורה שהטובל בשלג שאינו מפושר ומחזיק מ' סאה שעלתה לו טבילה מדתנן דשלג וברד מעלין את המקוה ולא הופשרו היא דאי בהופשרו פשיטא דהוו כמו שאר מים והר"ר אליעזר מפרש מתני' בהופשרו והא קמ"ל דאין דין שאובים עליהם וגם רבינו שמחה התיר בתחלתו ולבסוף חזר בו כי א"א שכל השלג העולה למ' סאה יגע בבשרו ועוד דאמרינן אין מטבילין בכיפין עכ"ל וכתב הב"י וז"ל ומשמע לי דפשטא דמתני' ודברי הפוסקים לא מוכחו כלל כדברי הר"ר אליעזר דודאי בלא הופשרו מיירי דאי הופשרו פשיטא דהוי כשאר מים ופוסלים את המקוה אי שאובים נינהו דדוחק לומר שאחר שנתן במקום הופשרו ובהדיא תני בתוספתא עגולי שלג המשוקעים בבור הרי אלו מעלין ומשמע ודאי דבעודם עיגולים קאמר דמעלין ואע"פ שלא הופשרו ומהכא נשמע שא"צ שכל מים מ' סאה יגעו בבשרה ודלא כרבינו שמחה שמצריך כן וגם מ"ש דאין מטבילין בכיפין נראה שאין ענין לכאן דהתם שאני שהכיפין עומדין באויר אבל הכא שהשלג בקרקע ועליו שלג אחר וכן עד כמה אמות גבוה מאי שיאטא דדמיון דכיפין איכא הכא הא לא דמיא

אלא

טמאים ומי כבשין ומי שלקות (סט) והתמד עד שלא החמיץ. כיצד פוסלין ולא מעלין. מקוה שיש בו מ' סאה (ע) חסר קורטוב ונפל מהן קורטוב לתוכו לא העלוהו ופסלוהו בשלשה לוגין. אבל שאר משקין מי פירות והציר והמורייס והתמד משהחמיץ פעמים מעלין ופעמים אין מעלין. כיצד מקוה שיש בו מ' סאה חסר אחת נפל מהן סאה אלא העלוהו. היו בו מ' סאה ונתן סאה ונטל סאה כשר. ומפרש בפ' הערל (דף פג.) עד רובו [י] אבל מים שאובין אפי' יותר מרובן:

יט (מקואות פ"ז מ"ג) (עא) הדיח בו סלי זיתים וענבים ושינו את מראיו כשר. רבי יוסי אומר מי הצבע פוסלין אותו בשלשה לוגין ואין פוסלין אותו בשינוי מראה נפל לתוכו יין או מוהל (עב) ושינו את מראיו פסול. כיצד יעשה ימתין עד שירדו גשמים ויחזרו מראיהן למראה מים. היו בו מ' סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזרו למראה מים. בתוספתא (שם פ"ה) מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפל לתוכו יין ונשתנה מראיהן [כ] אינו נפסל בשלשת לוגין. (עג) ולא עוד אלא אפי' חזרו מראיו לכמות [ב]שהוא כשר היו בו מ' סאה ונפל לתוכו יין ונשתנו מראה חליו הטובל בין במקום מים בין במקום יין (עד) כאילו לא טבל (עה):

כ (שם מ"ה) שלשה לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין והרי מראיהן כמראה יין [ל] ונפלו למקוה לא פסלוהו. שלשה לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב והרי מראיהן כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו. רבי יוחנן בן נורי אומר הכל הולך אחר המראה. רבנן בעו חזותא ושיעורא הלכך לא פסלוהו בין ברישא בין בסיפא ור"י בן נורי פליג בסיפא והלכה כרבנן:

כא (שם מ"ו) (עו) מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא. (עז) [מ] רבי יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור. [נ] הטביל בו את הסגוס והעלהו (עח) אם היה מקצתו נוגע במים טהור. הכר והכסת של עור כיון שהגביה שפתותיהן מן המים שבתוכן שאובין. (עט) כיצד יעשה מטבילן ומעלן דרך שוליהם. סגוס הוא בגד עב של צמר בעוד שמקצתו נוגע במים אין המים המתמצין ממנו נחשבין כשאובין כ"ז שלא העלוהו לגמרי מן המים וטהור המקוה. אבל כשהעלוהו שלו נחסר המקוה והמים המתמצין שאובין הן ופוסלין את המקוה. תוספתא (שם) הטביל בו יורה גדולה הרי זו טמאה [ס] מפני שמימיו מקלחין. כיצד הוא עושה מורידה דרך פיה והופכה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה. הקופץ למקוה הרי זה מגונה. הטובל פעמים במקוה הרי זה מגונה. [ע] (פ) הקופץ למקוה אמקוה מלומלם קאי כי המים נתזין לחוץ ונמצא טובל במקוה חסר. וכן הטובל פעמים במקוה מלומלם שמא בפעם ראשונה לא טבל כהוגן על סמך השניה ושמא חסרו המים. אבל כשאינו טובל אלא פעם אחת נזהר לטבול כהוגן. ואף שאם יצאו המים מן המקוה מחוברין הן למים שבמקוה בשעת טבילה: (מקואות שם מ"ז) הטביל בו את המטה אע"פ שרגלי המטה שוקעין בטיט העבה טהורה מפני שהמים מקדמין כשתחב רגלי המטה בטיט כבר קדמו המים ונגעו ברגלי המטה קודם שהגיעו לטיט ואותן המים מחוברין למקוה הלכך לא הוי חציצה. כדתנן בפ' שמיני דמקואות (מ"ה) האוחז באדם ובכלים ומטבילן

הגהות הב"ח א נפל מהן סאה לתוכו לא העלוהו: ב חזרו מראיו לכמות שהיו כשר:

רש"י ור"ש מי כבשין ומי שלקות. שנכבשו בהן פירות וירקות או נשלקו והא דתנן במס' תרומות בספ"י מי כבשים ומי שלקות של תרומה אסורים לזרים ביר' בריש פ"ה פריך לה ממתני' דהכא הכא את עביד ליה אוכל והכא את עביד ליה משקה א"ר מנא כאן בקשין כאן ברכין כאן באוכל כאן במשקה א"ר יוסי בר בון אפי' תימא כאן וכאן בקשין כאן ברכין נותנים טעם לתרומה ואין נותנים טעם במקוה כלומר קשין שנתערבו המים מחמת הכבש והשלק רכין מים בעלמא והא דקאמר כאן באוכל כאן במשקה הייתו פי' דקשין ורכין ור"י בר בון משני דתרומה תלויה בנתינת טעם דהוסר בתחילה אבל מש"ה לא נפקי מתורת מים לענין מקוה: והתמד עד שלא החמיץ. בספ"ק דחולין נמי תנינן הכי ואמרינן בגמ' מני מתני' לא ר' יהודה ולא רבנן דתנן המתמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו פטור ור' יהודה מחייב מני אי רבנן אע"ג דהחמיץ אי רבי יהודה אע"ג דלא החמיץ ומשני רב נחמן בשהחמיץ מחלוקת ומתני' ר' יהודה ור' אלעזר מסיק דבשלא החמיץ מחלוקת וצריך לדקדק שלא תקשי מסקנא דירושלמי לפי טעמי דהתם: פעמים מעלין. כדמפרש בשיש בו מ' סאה מים כשרים וניתן בו סאה מי פירות ואח"כ נטל ממנו סאה בתערובת מים ומי פירות ביחד דהרי כל הסאה של מי פירות משלים את המקוה ולא נחסר ממנו כי אם אחד ממ' ואחד לפי החשבון ובס"פ הערל המרי' דכשר עד רובו: פעמים אין מעלין. כדקתני במקוה שיש בו מ' סאה חסר אחת וכו שאר המשקים חלוקים מן המים דאילו מים היו פוסלין ושאר המשקים לא פוסלין ולא מעלין כה"ג. אבל בפעמים מעלין אין שאר מרובה משא"כ במי פירות: נתן סאה וכו'. מפורש לעיל בסי' א': יט כשר. דהדחת סלים לא חשיב שינוי מראה: מי הצבע פוסלין אותו בג' לוגין. בפ"ק דמכות פריך מהכא לרב דאמר ג' לוגין מים שאובים שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו ומשני התם מיא דציבעא מיקרו הכא תמרא מזיגא מיקרי: ואין פוסלין אותו בשינוי מראה. משום דצבעא לית ביה ממשא: ימתין עד שירדו גשמים. ולמלאות בכתף א"א דנתסר עסקי' [דנפסל] בג' לוגין: ממלא בכתף. גם כאן משמע דמקוה שלם אין השאובים פוסלין אותו לעולם: אינו נפסל בג' לוגין. מים שאובים שנפלו בעוד שנשתנה מראיהן ואפילו חזר אחר כן למראיו כשר להקוות עליו: כאילו לא טבל. שהרי אין במקום המים מ' סאה דכולהו לא היה אלא מ' סאה: כ לא פסלוהו. דאע"ג דאיכא ג' לוגין שלמים כיון דחזיתייהו דחמרא לא פסלי: ג' לוגין [מים] חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב. שאינו דוחה את מראה המים: ומראיהן כמראה מים. כיון דליכא שיעורא במיא לא פסלי דרבנן תרתי בעי שיעורא וחזותא: הכל הולך אחר המראה. דכי היכי דאזלת ברישא בתר חזותא ואמרת לא פסלוהו סיפא נמי זיל בתר חזותא ואימא פסלוהו: כא מכוונות. לא פחות ולא יותר: השני טמא. שחסר המקוה על ידי הראשון: נוגעות במים. בשעת טבילת השני: אף השני טהור. דכמאן דמחברי מים שעל הראשון למי המקוה דמו: סגום וכו'. מפורש לעיל בסימן ב': המים שבתוכן שאובין. נחוזרין ופוסלים את המקוה בג' לוגין שהיה בו מ' סאה מכוונות ונתחסר [כשהגביהו] שפתותיהן מן המים: מפני שהמים מקלחין. ונעשים מים שבתוכה שאובין: בטיט העבה. שאינו נרוק ואין מטבילים בו שהמים מקדמין. לאותן הגומות של כרעי המטה ובמים והטבלו ואין כאן חציצה דאין חוצץ אלא טיט היון וטיט היוצרים:

דברי חמודות

מעדני יום טוב

ומטבילן טמאין. ואם הדיח ידיו במים טהורין (פא) ומטעם זה א"נ להגביה רגליו בשעת טבילה מפני שהמים מקדמין:

כב (מקואות פ"ז מ"ז) **מקוה** שמימיו מרודדין כובש (פב) אפי' חבילי עצים וחבילי קנים (פג) כדי שיתפחו מימיו ויורד וטובל: כג (סס) (פד) **מחט** שהיא נתונה על מעלות המערה היה מוליך ומביא במים כיון שעבר עליה הגל טהורה. ובלבד שלא יתלם הגל [פ] דאז לא היה נטהר אם אין בו ארבעים סאה אלא מצד אחד מחובר למי המקוה:

כד (נדה ד' סו ע"ב) **אמר** רבא אשה לא תחוף (פה) [צ] לא בנתר [ק] ולא באהל. נתר (פו) [ר] מקטף מזיא ואהל סריך מזיא. אמר אמימר משמיה דרבא [ש] ואיכא דאמרי דרים אמימר משמיה דרבא אשה לא תחוף אלא בחמין ואפי' בחמי חמה. אבל בקרירי לא [ת] דמשרי מזיא. ובפירוש רבינו חננאל גרים אשה לא תחוף בקרירי ואפילו בחמי חמה פירוש אסור לחוף. ובפ' כל שעה (דף מב.) אמרי' לא תלוש לא *) בחמין ולא בחמי חמה. (פז) [א] אלמא מדמי חמי חמה לחמין: כה (סס) **ואמר** רבא לעולם ילמד אדם בתוך ביתו (פח) [ב] שתהא אשה מדיחה בשעת טבילה קמטיה (פט) במים ואע"ג דתנן [ג] הקמטין ובית הסתרים אין צריכין שיבאו בהן המים. נהי דביאת מים לא בעינן (צ) מקום הראוי לביאת מים בעינן. כדרבי זירא דא"ר זירא [ד] כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו. אמר רבין בר רב אדא מעשה בשפחתו של רבי שטבלה ועלתה (צא) ונמצא עצם בין שיניה (צב) [ה] והצריכה רבי טבילה אחרת. תנן בפרק שמיני דמקואות (מ"ה) (צג) מה שנתנה מעות בפיה וירדה וטבלה טהורה מטומאתה אבל טמאה [היא] על גבי רוקה [ו] נתנה שערה בפיה (צד) קפצה ידה (צה) קרצה שפתותיה כאילו לא טבלה. (צו) האוחז באדם וכלים ומטבילן טמאין. ואם הדיח ידיו במים טהורין. (צז) ר"ש אומר ירפה עד שיבואו בהן מים. בית הסתרים

ובית

*) [בגמ' הגי' בחמם ועי' בהרא"ש פ' כל שעה דגרס תרווייהו].

רש"י ור"ש ומטבילן טמאים. כאילו לא הוטבלו דלא באו מים למקום אחיזתו ואם הדיח ידיו במים. קודם אחיזתו טהור לפי שמשקה שעל ידו מתחבר למי המקוה ואין כאן חציצה: **כב שמימיו** מרודדין. מלשון וירקעו תרגום ורדידו שאין המים עמוקים מחמת שהמקוה רחב והמים מתפשטים בכולו ואע"פ שיש בו מ' סאה אין כל גופו מתכסה במים בבת אחת: **וכובש**. לצד אחד של מקוה: **אפי'** חבילי עצים וקנים כדי שיתפחו המים. כלומר שיעלו כמין תפוח ויהיו עמוקים מצד א' וטובל בהן ונקט לשון כובש מפני שהעצים והקנים צפין על פני המים וכובש אבנים עליהם כדי שיכנסו במים. והא דקתני אפילו חבילי עצים וקנים כלומר לא מיבעיא אבנים אלא אפילו חבילי עצים וקנים שהמים ביניהם לא חשיב הפסק ומצטרפים למ' סאה ובלבד שלא יחלקו כל המקוה דא"כ ה"ל כמקוה שחלקו בכל וגרגותני דהטובל שם לא עלתה לו טבילה כדאיתא (בירושלמי) [בריש] פ' תומר בקדש. וי"מ מרודדין שמימיו קרקעותיו שאין לו קרקע אחר כגון במקום בצעים שהיורד בו טובע בכון ואין אדם יכול לטבול שם אא"כ מביא חבילי עצים ומצפין אותן על המים ועומד עליהם וטובל ואין לשון המשנה משמע כן: **כג היה** מוליך ומביא במים. כאדם שמוליך ומביא ידו במים ומתנענעים מי המערה ובאים הגלים על המעלה שהמחט נתונה עליה ולפי שהמחט דק וירא פן יפול במים דרך להטבילו כן וכיון שעבר עליה הגל טהורה: **כד לא** תחוף. שערה: **מקטף**. נותק שער ומתגלגל וחוצץ: **סריך**. מדביק השער וחוצץ: **ואפי'** בחמי חמה. די לה בחמין שהוחמו בשמש: **דמשרו** מזיא. מקשים את השער ואין לכלוכם עובר: **לא** בחמה. לפי שחום השמש מחממה: **לא** בחמי חמה. במים שהוחמו בחמה וכ"ש בחמי האור: **כה קמטיה**. בית השחי ובית הסתרים שלה: **כל** הראוי לבילה. במס' מנחות שתים עשרונים הבאים בכלי אחד ראויין לבלול ואין בילה מעכבת בו שאם לא בלל כשר ושאין ראוי לבילה כגון ס' וא' עשרונים בכלי א' בילה מעכבת בו ופסולה הואיל ואי בעי לבלול לא מצי למבלל: **טהורה** מטומאתה. מטומאת נדה: **אבל** טמאה ע"ג רוקה. שנתלש על המעות קודם שטבלה וטמאה מתורת מגע דרוקה מטמא במגע ובמשא ואפילו בשודן בפיה טמאה היא מידי דהוה אנבלה בקומטו דטמא בפ' יוצא דופן: **נתנה** שערה בפיה. ולא באו המים בשערה: **קפצה** ידה. סוי תולה: **קרצה** שפתותיה. מלשון כדי לקרון כנפוכן דפ' בא סימן שהדביקה שפתותיה דלא נכנסו המים בפיה ונהי דביאת מים לא בעינן בבית הסתרים ראוי לביאת מים בעינן כדאמר בפ' תינוקת ובפ"ק דקידושין וקצת היה נראה דקרצה הוא לשון דוחק שדוחקת שפתותיה ביותר כמו פתחה עיניה ביותר או שעצמה עיניה ביותר דפ' תינוקת: **ומטבילן** טמאים. כאילו לא הוטבלו דלא באו מים למקום אחיזתו (באדם):

מעדני יום טוב

של ראשון נוגעות במים ע"כ: [פ] **דאז** לא נטהר אם אין בו מ' סאה. עי' ס"ס א' וס"ס י"ג: [צ] **לא** בנתר. פירש"י בפ' ר"ע דף פ"ב מין אדמה שקורין ניטרא"ה ע"כ ובערוך כתב ד' פירושים י"מ מין אבן שנפסל מהסלע שאין לו טהרה עד שתכנס לכבשן וי"מ זרניך וי"מ אבן שפורים אותו במים וכימות ובלע"ז אלומ"י וי"מ בלשון ישמעאל אנטרו"ן והוא כמו אבן מתלחלא במים חמים ורוחצים בו במרחץ ראשן בארץ מערב ע"כ והרמב"ם בפ"ב ממס' כלים דתנן התם כלי נתר האריך מאד לפ' שהוא אלטפ"ל בלשון הערב והוא אבן רכה מאד בדקות המראה כעין תכלת יותך במים במהירות ירחצו בו השיער והבגדים וכן מנוסו החכמים בכלל המקים אמרו נתר ובורית כו' וביאר תוכן עשיית כלים מהנתר ודתם דכרי המפרשים שהוא אלו"ם לפי שלא יוכלא לעשיית כלי וכו' וכתב הב"י דזה שנקרא אלטפ"ל בלשון ערב הוא נקרא בלשון לעז גירד"א: [ק] **ולא** באהל. כך הוא גי' הפוסקים ולאפוקי מספרי הגמ' דידן דגרסי חול במקום אהל. ב"י: [ר] **מקטף** מזיא. פרש"י נותק השיער וכו' והראב"ד כתב בס' בעלי הנפש בשם רב אחא ואי אמרת כי מקטף מזיא מאי הוי דלמא דקטיני מסתבכי ביני אריכי ותקטר חד מינייהו ולא עיילי ביה מיא: [ש] **ואיכא** דאמרי כו'. וכך הוא ברי"ף: [ת] **דמשרו** מזיא. פרש"י מקשין השער כו' והרמב"ם כתב בפ"ב מהל' מקואות שהצונן מקלקלין ומקבלין את השיער ומתקשה ע"כ וכ"כ הטור: [א] **אלמא** מדמי חמי חמה לחמין. וא' אינה לאיה כולי האי דהא אפשר דבחימום בכל דהו מתחמן מהא"כ בשעלות דיוכל להיות דחמי החמה אכתי מתקשה אותם כל עוד שלא הוחמו ע"י האור ועי' בד"ח: [ב] **שתהא** אשה כו' מדיחה קמטיה. עי' בסוף הלכות: [ג] **קמטיה** ובית הסתרים א"נ שיבואו בהן המים. כדמפרש טעמא בפ"ק דקדושין דף כ"ה דאמר עולא הכל מודים בלשון לענין טבילה כטמון דמי וא"נ ביאת מים כתוך הפה מ"ט ורחץ בשרו במים אמר רחמנא מה בשרו מאבראי אף כל מאבראי וכתבו התוספות שם מנלן דבעינן ראוי וי"ל משום דכתב ורחץ את כל בשרו דמשמע אפי' בית הסתרים וכתיב וידיו ודרשינן מה ידיו מאבראי וממעטים בית הסתרים מ"מ כיון דאיכא כל דמרבינן אפי' בית הסתרים איכא למימר לכל הפחות להכי מרבה דבעינן ראוי לביאת מים עכ"ל ויראה לי דהדרשה דנקטינן בגמ' מה בשרו מאבראי לאו דוקא דבעי למדרש מבשרו אלא נקט תחלת הדרשה אבל עיקרן וסופן נלמד מידיו וכן היא שנויה בת"כ פ' מצורע וידיו לא שטף במים מה ת"ל לפי שנאמר ורחץ את בשרו במים יכול אף בית הסתרים ת"ל וידיו מה ידיו בנראה פרט לבית הסתרים אף כל בנראה פרט לבית הסתרים ע"כ ומשמע דבשרו כולל לכל בשרו בין בגלוי בין בסתר וכן בזב דביה קיימי' דברייתא דת"כ לא כתיב כל בשרו וקשיא לי על התוס' שכתבו מ"מ כיון דאיכא כל כו' ואולי גירסתם בת"כ כך היתה והך קרא דכל בשרו בבעל קרי כתיב וכבר פירשתי בס' תוס' י"ט בסוף פ' ח' דמקואות דמה דאיכא לרבויי מכל בבעלי קרי אתיא במכ"ש לגבויי אף בזב וכאילו כתוב שם בפירוש דמי ובתוס' דהכא כתבו דסברא הוא שיהא ראוי כמו שאכתוב לשונם בדיבור דלקמן ותימה י"ל דגבי ביאת מים לא נקטי מסברא בלבד וכן הוא בהדיא בתוס' דקדושין ותו מקשינן בתוס' דהכא אמאי לא בעינן ביאת מים לכתחלה בבית הסתרים כמו בילה וקריאה בחלילה ובבכורים ותירצו דאין סברא גבי טבילה שלא הקפידה תורה אלא שיטהר האדם ואין לומר דלכתחלה לבעי דכיון דבדיעבד טהור לכתחלה נמי לא בעי ותעלה לו טבילה אבל בילה ומקרא בכורים וחלילה מצוה ניניהו הלכך לכתחלה ליעבד ע"כ ובמנחות פ' ג' דף י"ח תרצו דכיון דדרשינן מקרא דמאבראי הוי כאילו כתב בהדיא דלא בעינן אלא מאבראי: [ד] **כל** הראוי לבילה אין בילה מעכבת כו'. ומקשי התוספות דאע"ג דבכמה מקומות שינה עליו הכתוב ולימא דלכך שינה עליו לעכב ושמא יש דרשה בשום מקום דבילה לא מיעכבא וא"ת כיון דלא מעכבא היכא דאין ראוי לבילה נמי ליתכשר וי"ל דסברא הוא דכיון דקפיד קרא לכתחלה לעשות המצוה בעינן שיהא ראוי לכך אע"פ שאינו מעכב דאל"כ נתבטל המצוה לגמרי שלא היה יכול לעשותה וכן בכמה מקומות כגון ביאת מים דכתיב כל בשרו וממעטינן בית הסתרים ומ"מ בעינן ראוי לביאת מים בכל בשרו וכן בכמה דוכתי גבי ערל וטמא דמשלחין קרבנן אע"פ שאינו ראוים לסמיכות ולא מיעכבי כו' ע"כ ובתוס' דקדושין כתבו וא"ל קשה מ"ט דראוי אי שינה הכתוב בבילה לעכב לבעי בלילה ממש ואי לא שינה אפי' ראוי לא ליבעי וי"ל דודאי שינה הכתוב בבילה כמה פעמים אבל לא כתוב בלשון ליווי ובללת משמע דאתא לאשמועינן דלא בעינן אלא ראוי ע"כ ובמנחות תפסו בשניהם כאחד דתפסו התירוץ דמדלא כתיב ובללת ש"מ דלא מעכב ודבעינן ראוי תפסו התירוץ דסברא הוא כו': [ה] **והצריכה** רבי טבילה אחרת. ולפי התוספתא דלקמן דקתני ר"ש שזורי אומר בית הסתרים בנשואה חוצץ בפנויה אינו חוצץ כתב הר"ן דשמא נשואה היתה וכתב עוד אי נמי אעצם בין שיניה כ"ע קפדי ע"כ וכל דבריו בזה הן דברי הר"ש בספ"ח דמקואות: [ו] **נתנה** שערה בפיה. פי' הר"ש ולא באו המים בשערה ובפ"ק דעירובין דף ד' ובפ' מרובה דף פ"ב אמרינן דשמעו מדאורייתא בעי טבילה מדכתיב את כל בשרו את הטפל לבשרו וזהו שער:

אלו

דברי חמודות

דכופת היינו שכפותיו מקופל וכפוף ושנינו כיוצא בזה במשנה סוף פ"ח דמקואות אכתבה לקמן (בסעיף נ"ד) קפלה ידיה לא עלתה לה טבילה ובברייתא זו שנה ר' חייא או ר' אושעיא דאם נכנסו כו' משום דס"ד דאפשר לומר דתעלה לה טבילה אפילו לא נכנסו המים בהם מידי דהוה אבית הסתרים דלא בעיא אלא שיהו ראויין לביאת מים כדלקמן סי' כ"ה וכיון דידיו ורגליו רגילין לכפתם תסגי ליה בראויין קמ"ל דבעינן כניסת מים ממש כך נ"ל אלא שהרמב"ם הוו ליה לכתבם בפ"ב גבי מים דתלוה וכמו בתוספתא טלה דיני תלוה שמוין אגל ברייתא זו: (פא) **ומטעם** זה א"נ להגביה רגליו כו'. אם אין שם טיט כדלקמן סי' ל"ג: (פב) **אפי'** חבילי עצים כו'. וכתב הר"ש דלרבותא נקט חבילי עצים לומר דלא מבעיא אבנים אלא אפילו אבנים אבל בכלים פסול כדאיתא בפ' תומר בקדש ע"כ ובש"ע סעיף ס"ו כתב כדבריו וצריך לי עיון דמ"ש מהא דלעיל סי' י"ב דמסיק רבינו דמבטלין הגזילה ע"י כלים ובש"ע סעיף ג' כתב ג"כ לסברתו של רבינו בההיא וצ"ע: (פג) **כדי** שיתפחו מימיו. ויעלו כשיעור זרת למעלה מטיבורו וכבר כתבתי בזה בסוף המסכת לעיל בסעיף מ"ד דאם אין מקוה אחרת וא"א לתקן אפילו צריכה להשתטח על פניה טובלת וע"ש: (פד) **מחט** שהיא נתונה כו'. תמיהה פליאה בעיני שבעלי הש"ע השמיטו לדין זה וגם רמ"י ז"ל לא הזכירו: (פה) **לא** בנתר. כבר כתבתי במ"י בשם הב"י שהוא הנקרא בלע"ז גירד"א וכתב עוד דלפי זה הנשים שנוהגות להוליך גירד"א למרחץ לחוף בו ראשן יש למחות בידן שלא יעשו כן ביום טבילה וכ"כ הריב"ש ז"ל בתשובה שהוא מותר ביד הנשים הנזהרות לחוף ראשן בגירד"א מהטעם הנזכר אע"פ שהר"ד דוראן ז"ל היה אומר שנתר אינו גירד"א הוא ז"ל הכריע שהוא גירד"א: (פו) **מקטף** מזיא. פירש"י מסתבך וכתב הטור שכן אסור כל שאר דברים המסבכין השער וכתב הב"י דמהרי"י קולון לא כתב כן בשורש קנ"ט שכתב שהדעת מכרעת דאין לנו אלא מה שאמרו חכמים ומתוך כך התיר לאשה שהוזהרה מפי הרופאים שלא תחוף ראשה במים שיכולה לחוף ביין ולא חיישי' לסיבוך או משרי מזיא ועוד דכן הוא לכאורה דאם דוקא מים ולא שאר משקין א"כ הל"ל אשה לא תחוף אלא במיא המימיא הלכך משמע קצת דה"ה בשאר משקים הצלולים כגון יין וכיוצא בו מיהו כתב עוד דמ"מ נכון והגון הוא שמקודם שתבא האשה לידי מעשה שתבדוק ותנסה לחוף ראשה ביין ותראה האם יסתבך או ישתבר או יתקשה השער ע"י רחיצת היין יותר ממנה שרגיל לעשות ע"י רחיצת המים ואם תנסה ג"פ ותרגיש ותראה שאין היין גורם א' מכל אלו יותר מן המים אז תוכל לסמוך ולעשות מעשה וגם נכון הוא שתשאל לאותם רופאים שהזהירו על רחיצת ראשה במים האם טבע היין [חס] לסבך או לשבר או להקשות השער יותר מטבע המים התמים ובכל מקום מצינו שסמכו חכמים על דברי הרופאים לענין דיני שבת וגם לענין חולה ביוה"כ ומעשים בכל יום שאנו סומכים על דברי רופאים עובדי כוכבים להאכילם ע"כ אבל רמ"א בהג"ה כתב להתירא דמהרי"ק שע"י נסיון ורופאים אע"פ שבפנים כתוב לדברי הטור ולא הגיה אותן כחולק ונ"ל לפי שסובר דאפשר שאף הטור מודה בנסיון או בשאלת הרופאים וכתב עוד מהרי"ק בשורש קנ"ט שהדעת מכרעת דחפיפה בנתר ואהל ומים קרים שאסרו אינו אלא לרווחא דמילתא אבל בדיעבד אם חפפה בנתר או באהל או במים קרים והאתה ועיינה יפה בשערה שאינו נקשר ולא מסובך זה בזה גם לא נקטף סברא דבדיעבד שרי ע"כ וגם זה כתב רמ"א ז"ל ותלמידו רמ"י ז"ל התחכם להתיר בנתר ואהל ע"י נסיון ג"פ ולא דבר נכונה שלא התיר מהרי"ק אלא בדברים שלא הוזכרו בגמ' ומה שהתיר בנתר ודכותיה בדיעבד לא להתירו אחר כך לכתחלה כשניסה ג"פ דזה לא יצא מפיו מעולם: (פז) **אלמא** מדמי חמי חמה לחמין. אע"פ שכתבתי במ"י שאין ראיה גמורה ומיהו כתב בב"י דאף הרמב"ם והרשב"א כתבו דבחמי חמה יכולה לחוף: (פח) **שתהא** אשה מדיחה בשעת טבילה קמטיה במים. ובסוף הלכות יתבאר דנהגו כן בכל הגוף: (פט) **במים**. וכתב מהרי"ק בשורש קנ"ט דנראה דבמים דוקא קאמר מדלא קאמר שתהא אשה מדחת קמטיה סתם ולמה ליה למנקט במים אלא נראה דיין ושאר משקים בשאר לכלוכו בתוך הקמט ישאר שם כתם היין או המשקה ההוא ומש"ה נקט במים ע"כ: (צ) **מקום** הראוי לביאת המים בעינן. כתב הרמב"ם בפ"ב מהל' מקואות אספלנית מלוגמא ורטייה שעל בית הסתרים חוצצין אע"פ שא"נ שיכנסו בהם המים צריכים שיהיו ראוים ולא יהא דבר חוצץ וכתב הב"י דהוא מדתניא בתוספתא פ"ח אספלנית מלוגמא ורטייה שעל בית הסתרים רבי אומר חוצץ רבי יוסי בר יהודה אומר אינו חוצץ ופסק כרבי משום דהא דטעמא דר"י בר יהודה לאו משום דס"ל דאספלנית מלוגמא ורטייה לא מהדקי דא"כ מ"ט דר' ודוחק לומר דבהכי פליגי דמר סבר מהדק ומר סבר לא מהדק אלא ודאי תרווייהו סברי דמהדק וטעמא דר' יוסי בר יהודה היינו משום דכיון דבית הסתרים לא בעו ביאת מים ה"נ לא בעו שיהו ראוים לביאת מים ורבי סבר דבעינן שיהיו ראוים לביאת מים וכדרבי זירא בכל הראוי לבילה כדאיתא בפ"ק דקידושין ובפ' תינוקת ומשמע התם דהלכה כוותיה ובהדיא תנן בפ"ט דמקואות דרטייה שע"ג המכה חוצצת ע"כ וכתב עוד הרמב"ם בפ' הנזכר נכנסו צרורות וקסמים בסדקי רגליו מלמטה חוצצים ומסיק הב"י דאע"ג דבתוספתא תניא בפ"ח נכנסו צרורות וקסמים בסדקי רגליו מלמטה ר"ע אומר אינו חוצץ מפני שהוא כבית הסתרים ר"ע בשעת ר"י בר יהודה אמרה דסבר דאף ראויה לביאת המים לא בעינן ולא קי"ל כוותיה ע"כ וכתוב בשערי דורא הלכות נדה וז"ל אשה צריכה להטיל מים קודם שטובלת אם היא צריכה כדמסיק ביוצא דופן גבי זבה שנעקרו מימי רגליה כו' וירדה וטבלה מהו תיקו וגם יש לבדוק ולנסות את עצמה במקום גדולים ובמקום קטנים ולהסיר הצואה שבחוטם עכ"ל וכתוב שם בהג"ה וז"ל כתב רבינו עובדיה בצפנת פענח בשם ראב"ן האשה שטבלה ולא הטילה מים תחלה לא עלתה לה טבילה דבעי רבא זבה שנעקרו מימי רגליה וטבלה מהו ולא איפשיטא וספיקא דאורייתא לחומרא וכתבתי לו תמיה בעיני אם יצא זה מפי גאוני העולם דבעיא היא לענין טהרות משום מעיינות הזב אינה נאסרת לבעלה (כלומר דמגעה במעיינות הזב אינה אוסרת לבעלה) ואי משום שצריכה לעצור עצמה ולא יהא אותו מקום ראוי לביאת מים מידי דהוה אקמלה שפתיה וזה אין ראיה מאותה בעיא דלא בהכי איירי עכ"ל הגה"ה: (צא) **ונמצא** עצם בין שיניה. ולקמן סי' נ"ח כתב רבינו דצריכה לחוץ בין שיניה ועיין בסוף סעיף דלקמן: (צב) **גרסי'** בפ' תינוקת טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לתפיפה טבלה א"נ לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול איכא דאמרי אם באותו יום שחפפה טבלה א"נ לחוף ולטבול מאי בינייהו למסמך לחפיפה טבילה למיחף בימאמ ולמיטבל בליליא ופירש"י איכא בינייהו כו' ללישנא קמא בעינא סמוך לחפיפה טבילה ע"כ ונראה דלא גרסי' (אלא) הא דלמיחף בימאמ כו' וכן הרי"ף והר"ן לא גרסי ליה ומ"ה כתב הר"ן דאיכא דגרסי ליה וכמו שהכתוב לשונו בזה בסמוך ותו איכא בגירסת הרי"ף והר"ן דגירסתם מהופכת דללישנא קמא גרסי אם באותו היום וללישנא בתרא גרסי אם סמוך וכתב הר"ן וקי"ל כלישנא בתרא דסמוך לחפיפה טבילה כדאיפסיקא הלכתא בסמוך דצריך לחוף בלילה כלומר סמוך לטבילה וכתב עוד הר"ן דאיכא דגרסי איכא בינייהו מיחף בימאמ ומיטבל בליליא כלומר דללישנא [קמא] דאמרי אם באותו יום שחפפה טבלה אם חפפה ביום וטבלה בליליא [כשלא נמצא עליה דבר חוצץ] א"נ לחוף [ולטבול] דהא דאמרי' ואם לאו צריך לחוף ולטבול [כלומר מפני שנמצא עליה דבר חוצץ משמע דהא לאו הכי א"נ לחוף ולטבול] אע"פ שחפפה ביום וטבלה בלילה ולפי גירסא זו למדנו דללישנא בתרא אשה שחפפה ביום וטבלה בלילה צריך לחזור ולטבול אע"ג דבדלא אפשר שרינן לקמן עכ"ל. וכמה הוא סמוך כתב הרשב"א בת"ה הקצר עונה שבאותה עונה שחפפה טבלה וז"ל בארוך ומאי סמוך בו ביום פעי"י כן נזהרת בחפיפתה יותר כ"כ הרז"ה ע"כ ותניא בפ"ק דחולין דף י' טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו כלומר אחר טבילה לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן והקשו התוס' מברייתא זו אהא דאמר רבא אם סמוך לחפיפה טבלה א"נ לחוף ולטבול ותירצו דהסיא דחולין בשלא טבל סמוך לחפיפה ואע"פ שתירצו תירוצים אחרים כ' הב"י שהרשב"א תפס תירוץ זה עיקר ולפיכך כתב בפ"ק דחולין על אותה ברייתא ומיירי כגון שחפף קודם טבילה דאי לא חפף אפילו לא נמצא עליו דבר חוצץ לא עלתה לו טבילה ומיירי נמי בשלא חפף סמוך לטבילה דאי בשחפף סמוך לטבילה אפילו נמצא עליו דבר חוצץ אינו חוזר וטובל כדגרסי' בפ' תינוקת טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ע"כ אבל הרמב"ם כתב בפ"ב מהלכות מקואות טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם באותו היום שחפפה טבלה אין צריכה לחוף פעם שנייה אלא חוזרת וטובלת מיד בלבד ואם לאו צריכה לחוף פעם שניה ולטבול ובסוף הפ' כתב מי שטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו הרי הוא בטומאתו עד שיאמר יודע אני בודאי שלא היה זה עלי קודם הטבילה הואיל והוחזק טמא העמד טמא על טומאתו עד שידע בודאי שטהור עכ"ל וכתב הב"י דנראה שהוא מפרש הסיא ברייתא דחולין כפשטה דלא מפלגא בין אם סמוך לחפיפה טבלה ואם לא טבלה סמוך לחפיפה בכל גוונא לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם טבילה ורבא דפ' תינוקת דמפליג בין טבלה סמוך לחפיפה ללא טבלה סמוך לחפיפה לא לפטרה מטבילה שניה אלא לפטרה מחפיפה שניה בלבד הוא דאתא ומפרש אם סמוך לחפיפה טבלה א"נ לחוף ולטבול דהיינו נומר דאין צריך תרתי חפיפה וטבילה דבטבילה לחודה סגי לה אבל טבילה מיהא בעיא בכל גוונא ונראה ג"כ דגרים כגירסא דידן דלישנא בתרא הוא אם ביום שחפפה טבלה עכ"ל ומעתה ברירא מילתא דבש"ע שכתב בסי' קצ"ט סעיף י"א בד"א בשלא נתעסקה באותו מין כו' דלא קאי אליבא דהרמב"ם שהזכיר לעיל בסעיף י' ואע"פ שלא פירש סמך על המבין וכתב עוד הרשב"א וז"ל חפפה ועיינה עצמה בחול (וכ"ש ביו"ט כך כתב רמ"א בהגהותיו) ביום וטבלה בערב או למחרתו (פי' בערב) שלא טבלה סמוך למפיפתה עלתה לה טבילה כדיעבד אע"פ שלא היה חפיפה ובדיקה סמוך לטבילה אבל אם לא חפפה כלל לא עלתה טבילה אע"פ שעיינה עצמה בגופה ואפילו חפפה מיד אחר הטבילה וסרקה במסרק ולא מצאה שום נימא קשורה אפ"ה לא עלתה לה טבילה שאני אומר שמא בשעת טבילה היה קשור ועכשיו ניתר או נישר עם המסרק וה"נ אם חפפה במקום שער ולא עיינה שאר הגוף שלא עלתה לה הטבילה אע"פ שלא מצאה עליה דבר החוצץ ע"כ והראב"ד כתב בספר בעלי הנפש גבי עובדא דשפחת בית רבי וז"ל מהא שמעינן שאם לא הדיחה בית הקמטים ובית הסתרים שלה ונמצא בהן דבר חוצץ שלא עלתה לה טבילה ואם לא נמצא עליה דבר חוצץ אע"פ שלא בדקה קודם טבילה עלתה לה טבילה ואינו דומה לבדיקת הגוף ולחפיפת הראש והא שפחתו של רבי לא בדקה את שיניה קודם טבילה ואפ"ה טעמא דנמצא עצם בין שיניה הצריכה טבילה אחרת הא לאו הכי לא ע"כ ויראה דטעמא דכיון דבית הסתרים הם ואין המים באין שם אין כאן חששא דאימא ברדיוני נפל וכיוצא בזה דיותר היה ראוי שיפול בשעת הטבילה שנפתחו קצת בית הסתרים כדלקמן וכ"כ רמ"י ז"ל בסי' קצ"ח סעיף כ"ה וכתב עוד הראב"ד וז"ל ותו שמעינן משפחתו של רבי שצריכה אשה לבדוק בין שיניה משום עצם או משום בשר מהודק או שום דבר אחר והיכא דלא בדקה קודם טבילה בין שיניה ולא בית הסתרים שלה ואחר טבילה נמי לא בדקה עד שאכלה או שנתעסקה בכתמים ובתבשילין ואח"כ בדקה ומצאה עצם או דבר חוצץ בין סתריה מסתברא דכה"ג לקולא תלינן בהו ואמרינן דבתר טבילה פיילי בה הואיל ואין צריכין שיבא בהן מים עכ"ל: (צג) **נדה** שנתנה מעות בפיה. וה"ה לדבר אחר אלא אורחא דמלתא נקט וכ"כ רמ"י וכתב עוד שאע"פ שסגרה פיה כסגירה בעלמא שלא יפול ממנו עלתה לה טבילה שהרי המעות או הד"א אינו מהודק שם וראוי לביאת מים הוי וסגירת הפה בעלמא שלא יפול אותו הדבר מתוכו לא חשיב כמו קרילת שפתיה דקרצה שפתותיה פירושו שהדביקן ודחקתן זו על זו ביותר אבל הדיבוק בעלמא אינה פוסלת טבילתה ע"כ: (צד) **קפצה** ידה. עיין מ"ש בזה לעיל סעיף פ': (צה) **קרצה** שפתותיה. כתב הר"ש ב' פירושים והפי' הב' שהוא לשון דוחק כו'. ופ"כ רבינו בהל' נדה בקיצור וכ"כ הב"י שכ"כ ג"כ בפירושיו למשנה דמקואות ושגם רבינו שמשון בסוף מסכת מקואות הסכים דדבריו האחרונים עיקר ועיין סעיף קל"ח: (צו) **האוחז** באדם ובכלים כו'. וכתב הרמב"ם בריש הל' מקואות האומר לחבירו כבוש ידך עלי במקוה הרי זה מגונה וכתב הב"י שהיא תוספתא בפ"ה דמקואות ונראה דמיירי במקוה שאין בו אלא מ' סאה מצומצמים דכשזה מכניס ידו במקוה לכבוש עליו חיישינן שמא יוציאנה קודם שיטבול זה ונמצא טובל במקוה חסר שהרי חסרו ממנו המים שטפחו בידו של זה שהכניסה לכבוש עליו וכההיא דהקופץ לתוך המקוה והטובל פעמים במקוה (דלעיל סי' כ"ח) וכך הם שנוים בתוספתא ובדברי הרמב"ם סמוכים לדין זה משמע דכולהו בחד גוונא מיירי ומחד טעמא אתמר בהן דהוי מגונה ובלשון הזה שנויה במסכת דרך ארץ זוטא פ"ח אל יאמר אדם דרום ידך עלי בבית המרחץ והאומר דרום ידך עלי בבית המרחץ אינו יוצא כשהוא שלם בד"א במים מועטים אבל במים מרובים הרי זה משובח: (צז) **ר"ש** אומר ירפה וכו'. והרמב"ם בפי' המשנה כתב דאין הלכה כמותו וכן בחיבורו פ"ב מהלכות מקואות כתב שאע"פ שריפה ידיו עד שבאו המים בהם הרי הוא בטומאתו גזירה שמא לא ירפה אבל הרשב"א כתב בת"ה דרפתה ידיה עד שבאו בה המים דיראה לי שעלתה לה טבילה במכ"ש מהדיחה ידיה כו' יש מרבותי שהורו שלא עלתה לה טבילה גזירה שמא לא תרפה ולא יראה לי כן שלא גזרו בטבעות הרפויים משום דחוקים ובטבילת העבדים אמרו בקולר שבצואר הרפוי אינו חוצץ ע"כ וכתב הב"י דאפשר שהוא מפרש דר"ש אהדית ידיה במים פליג דת"ק מטהר אפילו לא רפתה ידיה ור"ש מטמא אא"כ רפתה ידיה ולית הלכתא כוותיה אבל בלא הדית ידיה לא איירי ר"ש ומסתבר דטהורה במכ"ש דהדית ידים שהיא טהורה אפילו הדקה ידיה כנ"ל לדעת הרשב"א דדוחק לומר שהוא סובר ג"כ דר"ש אלא הדית ידיו קאי ופוסק הלכה כר"ש כדמשמע מדברי רבינו ירוחם שבעלי סברת הרשב"א סוברים כן וצ"ע בת"ה הארוך עכ"ל וכתב הטור דכדברי הרשב"א מסתברא וראיתי לרמ"א ז"ל שכתב בסי'

קצ

ובית הסתרים אין צריכין שיבואו בהן מים: (מקואות פ"ט מ"א) [ז] אלו חוצצין באדם (צח) חוטי צמר וחוטי פשתן הרצועות שבראשי הבנות. רבי יהודה אומר של צמר ושל שער אין חוצצין מפני שהמים באין בהן. בפ' במה אשה (דף נז.) [ח] קאמר דחכמים מודים לר' יהודה בחוטי שער: (מקואות שם מ"ב) (צט) קלקי הלב והזקן ובית הסתרים באשה. תוספתא ר"ש שזורי אומר בית הסתרים באשה חוצץ [ט] בפנויה אינו חוצץ. (שם) הלפלוף שחוץ לעין והגלד שחוץ למכה והרטייה שעליה והשרף היבש וגלדי צואה שעל בשרו ובצק שתחת הצפורן והמלמולין (ק) וטיט היון וטיט היוצרים וגן יוני. איזהו טיט היון זה טיט הבורות שנאמר ויעלני מבור שאון מטיט היון וטיט היוצרים כמשמעו. גן יוני אלו יתדות דרכים. וחוטי צמר וחוטי פשתן הוי מיעוט משום שאינו מקפיד לפי שמקפדת להסירן בשעת חפיפה. [י] וכיון דאיכא זימנא דמקפדת חוצץ לעולם. [כ] קלקי (קא) פעמים נדבקים שערות האדם זה בזה מחמת זיעה ושל לב וזקן מקפיד עליו. לפלוף שבעין [ל] היינו דאמר מר עוקבא לפלוף שבעין לא הוי חוצץ (קב) והיינו כי הך דתנן שחוץ לעין. [מ] כי אותו שתוך העין לח הוא ושחוץ לעין הוא יבש. ומפרש מר עוקבא אספלנית. גליד שחוץ למכה (קג) ריר היוצא מן המכה ומתייבש ונעשה גליד. והיינו דאמר רמי בר חמא (נדה דף סז.) האי רביתא דבסילתא עד תלתא יומי לא חייצי מכאן ואילך חייצי כי הוא חוץ למכה ונקרש ונעשה עב. אבל מה שבתוך המכה הוא רך תמיד: כן הלכך אשה שהיא בעלת חטטין צריכה לחוף במים עד שיתרככו [נ] ורטייה היא איספלנית שמתנים למכה ושרף הוא לחלוחית הנוטף מן האילן ולכשמתייבש הוא נדבק. וגלדי צואה (קד) לכלוך הזיעה מתיבשת ונדבקת בבשרו כמין גליד. והמלמולין כשאדם לש עיסתו או מגבל טיט משפשף ידיו זו בזו הטפל מידיו נקרא מלמולין (נדרים כ:) וקטפת מלילות: תוספתא (קה) השירים והנזמים והטבעות וקטלאות חוצצין חוצצין רפין אינם חוצצין. חוצצין פירוש מהודקין כמו בתר אינגא בפרק חבית (דף קמה:) וא"ת טבעת דחוקה אמאי חוצץ והלא מיעוטו שאין מקפיד הוא ופירש הרמב"ן ז"ל לפי שמקפדת להסירו בשעת לישה וכיון שמקפדת בשום פעם אע"פ שאינה מקפדת בשעת טבילה הוי חציצה. עוד בתוספתא (פ"ו) (קו) דם יבש שעל המכה הרי אלו חוצצין (קז) הדיו והחלב והדבש (קח) ושרף התאנים ושרף השקמה ושרף החרוב ושרף האטד (קט) לחים אינם חוצצין יבשים חוצצין. (קי) וראיתי בתוספתא הכחול שחוץ לעין חוצץ ושבתוך העין אינו חוצץ. (מקואות פ"ט מ"ג) [פ] (קיא) ואלו שאין חוצצין קלקי הראש ובית השחי ובית הסתרים באיש. ר' אליעזר אומר אחד האיש ואחד האשה כל שהוא מקפיד עליו חוצץ ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ. [צ] ורבנן סברי כל אשה נשואה מקפדת. לפלוף שבעין וגלד שבמכה ורטייה שעליה (קיב) לבלובי צואה שעל בשרו וצואה שתחת הצפורן ודלדול הצפורן (קיג) שלא כנגד הבשר. [ק] זה הכלל כל שהוא מקפיד עליו חוצץ ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ. (שם מ"ד) [ר] (קיד) האבר והבשר המדולדלים באדם הרי אלו חוצצין (קטו) ר' יוחנן אומר צפורן שפירשה רובה הרי זו אינה חוצצת. (נדה דף סז.) [ש] אמר רבה בר בר חנה [ת] נימא אחת קשורה חוצצת שלש אינן חוצצות שתים איני יודע. (קטז) ור' יוחנן אמר אין לנו אלא אחת (קיז) [א] פירוש אם היו רוב שערותיה קשורות (קיח) כל אחת ואחת לבדה: (קיט) א"ר יצחק דבר תורה רובו המקפיד עליו חוצץ. ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ וגזרו חכמים על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד ונגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד היא גופא גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה

הגהות הב"ח א הכי אלו חוצצין הדיו והדבש והחלב :

רש"י ור"ש שבראשי בנות. בפרק במה אשה אמרינן דאכולהו קאי דכולהו חוצצין בצואר אין חוצצין לפי שאין אשה חונקת עצמה: הבנות. קטנות אורחיה דמלתא נקט: של צמר ושל שער אין חוצצין. דלא מהדק על גבי שער: קלקי הלב. כמו קלקי ותנן דפרק במה אשה ופירש בערוך כל איש שאינו חלק ויש לו שערות כאיש שעיר בבית השחי או בלבו מודלה על גרונו ויתמאם מן הזיעה והן מתקלקלים ונעשים כקלקי שפירשנו ואקלקי דפ' במה אשה פי' כנגד שעשוי משער של עזים והוא קשה ועשוי להניח תחת הכרים והכסתות: לפלוף. צואת העין: גליד שחוץ למכה. ריר היוצא מן המכה מתייבש ונעשה גליד: שרף היבש. כגון שרף היוצא מן הפרי ומן האילן: וגלדי צואה שעל בשרו. כשיש זיעה מרובה על בשרו מתייבשת ונעשית כמין גליד: והמלמולין. פי' בערוך אדם שידיו מלוכלכות בטיט או בבצק או בזיעה ומולל ידו אחת על חברתה נעשה על ידיו כמין גרגרים של שעורים והעיקר מן וקטפת מלילות: יתדות דרכים. מפרש בתוספתא אלו שמהלכין עליהם בימות הגשמים והן מתמעכין ושמא כשהן לחין נקראים גן יוני וכשיבשו נקראים יתדות לפי שהן מצופים כיתדות וקשין לבני אדם שמהלכין עליהם כדמוכח בסוף מרובה: לפלוף. קליד"א: ריבדא. פונטורו"ט: כסילתא. פלומ"א ודרכן של מכות של הקזת דם להעלות גלד: תלתא יומי. גלדן רך ומחובר והוי כגוף הבשר ולא חייצי: כן בתר אינגא. לאחר שהתחילו (הזיתים) להתחמם ודחקו זה את זה ונשתהה הכומר ימים: ובית השחי. כתנא תנייה דהוה בכלל בית הסתרים: ובית הסתרים באיש. דהיא אינו מקפיד אבל אשה מקפדת ודוקא נשואה שלא תתגנה על בעלה דתניא בתוספתא ר"ש שזורי אומר בית הסתרים בנשואה חוצץ בפנויה אינה חוצץ: שלא כנגד הבשר. שהצפורן גדול ועודף על הבשר: נימא אחת. מיהדקא שפיר וחוצצת: שלש. לא מיהדקי: דבר תורה. הלכה למשה מסיני: רובו. רוב שערו

דברי חמודות

ק"ך סעיף ב' אטבילת כלים דצריך שילחלח ידיו במי מקוה אבל לא במים תלושים והייתי סבור דה"ה ודאי באדם נמי דמ"ש אלא דקי"ל בין בכלים בין באדם אמאי בתלושים לא וכי לא מתכשרו בחיבורם למקוה ומצאתי בד"מ דדברים הללו למדם מהמרדכי דסוף מס' ע"ז שכתב שם וז"ל הורה מהר"ם שיש לאדם ליזהר אם יטבול לזכוכית מלא מים ויתנהו בדלי מלא מים והדלי שוקע בבור שלא יושיבוהו על שוליו פן יהיה חציצה מחמת כובדו של כלי וחוצץ כדאמרי' פ' אומר בקדש אלא יטהו על צדו ויתגלגל הנה והנה בתוך [הדלי] בבור ואין להקשות מ"ש מפרסת רגל אדם שעומד בקרקע במקוה ואין חוצץ משום דאמרינן שהמים באים לשם טרם יתן רגלו בארץ כדתנן פ"ז הטביל בו את המטה אע"פ שרגליה שוקעת בטיט העבה כשרה מפני שהמים מקדימין די"ל דוקא במקוה שלם שהם מחוברים אבל כשנותן הזכוכית בדלי אפילו מלא מים אינה מועיל כי הם תלושין עכ"ל ולי קשיא על דברי המרדכי עצמו הא דהקשתי דודאי כשבאים להוך המקוה דנעשו מחוברים ומתכשרו עיין לעיל סעיף כ"ח וכ"ט וגם במ"י סי' כ"א וסי' ל"ג ולקמן בדברי רבינו סי' ל' שמצריך לכלי שפיו צר למלאותו מים תחלה וצריך לי עיון: (צח) חוטי צמר וחוטי פשתן. מפורשים בדברי רבינו בפ' במה אשה סי' ה': (צט) קלקי הלב והזקן. עיין סי' ס"ז: (ק) טיט היון וכו'. וז"ל הרמב"ם בפ"ב מה"מ טיט היון וטיט היוצרים וטיט של דרכים הנמצא שם תמיד אפילו בימות החמה כל אלו חוצצין ושאר כל הטיט כשהוא לח אינו חוצץ שהרי הוא נמחה במים וכשהוא יבש חוצץ ע"כ וכ"כ סמ"ג וכתב ב"י דהכי מסתברא דכל טיט שנתייבש על הבשר פשיטא שהוא חוצץ דבכניסתו במים אינו נמחה ונעקר משם עד שישפשפנו וג' טיטים הללו אפילו עודם לחים הם מדובקים מאד שאף ע"י שפשוף עם המים אינם עוברים עד שישפשפם הרבה וכך אנו רואים שיש מיני טיטים שהם מדבקים בענין זה ע"כ וכתב עוד דתנן בפ"ט דמקואות בסמוך להך משנה ר' יוסי מטהר בשל יוצרים ומטמא בשל מרקה וכתבו המפרשים בשם הערוך דשל מרקה הוא טיט שמערבים בו דברים אחרים לחזקו כדכתיב תמרוקי הנשים והוא שיער של צאן וי"א טיט מתוקן לעושי כלי חרס שהוי בלובן ביצים לתקן בו כלים שנסדקו ואין מים ממחהו והרשב"א פסק בת"ה בדיני נט"י דטיט שמערבין בו לובן ביצה חוצץ ולכאורה יש לתמוה דנראה דפסק כיחידאה וכ"ל שהוא ז"ל סובר דבהא כ"ע ל"פ שהרי הוא דבר הנראה לעינים שהוא נדבק יותר מכל טיטין שבעולם אלא בת"ק לא היה מונה אותו בכלל הג' טיטין ור' יוסי היה מונה אותו ומוציא תחתיו טיט היוצרים עכ"ל הב"י וכתב המרדכי בשם הרא"ש אם היא טובלת בטיט צלול שפרה שותה ושותה אע"פ שהטיט דבוק בבשרה והיא אינה מקפדת אינו חוצץ אם היא מקפדת חוצץ אף במעוט וכן מצאתי בתשובת הר"ר אליעזר מוורדון והוא ברוקח ועיין בסעיף קי"ט: (קא) פעמים נדבקים שערות האדם זה בזה מחמת רוב זיעה כו'. וכתב הרמב"ם בפ"ב מהל' מקואות היתה בו שערה א' או שתים חוץ למכה וראשה מודבק למכה [וכו'] או שהיו ב' שערות וראשם מודבק בטיט או בצואה או שהיו ב' שערות בריסי עיניו מלמטה ונקבן והוציאן בריסי עיניו מלמעלה הרי אלו חוצצין ודברים אלו שנוים בתוספתא פ"ה ובכלבו כתוב היו שתי שערות בריסי עיניו שלמטה מדובקים בריסי עיניו שלמעלה הרי אלו חוצצין וכתב הרוקח סי' שע"ו וז"ל נראה מין כינים שדבוקים בבשר ונושכים בעור במקום שער ונדבקים בחוזק בבשר שצריך להסיר ע"י חמין ולגורדן בצפורן למטה בשעת טבילה אבל אם אינו יכול להסירן הוי כטיט שתחת הצפורן או בצק מועט שאינו מקפיד אבל בטבילה הם מסירים משום חומרא פר"ח גם בטבילה אינו חוצץ דבר תורה ע"כ: (קב) והיינו כי הך דתנן שחוץ לעין כו'. אבל התוספות כתבו לא אינו חוצץ דוקא שבתוך העין מפני שכליתה שבתוך העין מלחלחתו ואינו מניחתו להיות יבש אבל לפלוף חוץ לעין אפילו לח והכי משמע בפ"ט דמקואות דגבי אלו חוצצין קתני לפלוף שחוץ לעין וגבי שאין חוצצין קתני לפלוף שבעין ולא מפליג בין לח ליבש אלא בין חוץ לעין לתוך העין והיינו (בין) בלא דיבש בעין נמי חוצץ ע"כ וכתב הב"י שכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ב דמקואות שכתב תחלה דלפלוף שחוץ לעין חוצץ ולפלוף שבעין אינו חוצץ ואח"כ כתב לפלוף שבעין אם היה יבש והוא שהתחיל להוריק חוצץ בנדה עכ"ל משמע בהדיא דבריבה מיירי בלח ומש"ה מפליג בין בעין לחוץ לעין דאילו יבש אפי' בתוך העין נמי חוצץ ע"כ: (קג) ריר היוצא כו'. אבל דם יתבאר בסי' דלקמן והרמב"ם בפ"ב מה"מ כתב וז"ל שריטה בבשרה והוציאה דם וטבלה בתוך ג' ימים אין מקום השריטות חוצץ לאחר ג' ימים חוצץ מפני שהדם חופה שם כגלד שע"ג המכה ע"כ אע"פ שהראב"ד השיגו דג' ימים למה והלא דבר הנראה לעינים אם הגלידה אם לא ומאן לימא לן דשריטות דומות לריבדא כו' כבר הליץ בעדו הב"י די"ל דהרמב"ם אינו מפרש ריבדא וינטוס"א אלא שריטה וא"כ דמפרש וינטוס"א לא משמע ליה לפלוגי בין שריטות הללו לשריטות אחרות דהא חזינן שאין דם שופע משריטות הנעשית ע"י וינטוס"א ג' ימים ולא אפי' חד יום הלכך אין לחלק בין שריטות לשריטות ובגמ' נקט ריבדא לאו דוקא אבל אורחא דמלתא נקט עכ"ל: (קד) לבלוך הזיעה מתיבשת כו'. לאפוקי כשלא נתיבשה דאינה חוצצת כדלקמן: (קה) השירים והנזמים וכו'. וכתב הטור שכן הדין באגד שעל המכה וקשקשים שעל הבשר ולמד כן מהתוספתא כתבה הר"ש בפ"ט דמקואות וז"ל ושאמרו חוצצין ושאמרו אין חוצצין לא מיטמאין ולא מטמאין חוץ מקרום שע"ג המכה והאגד שע"ג המכה וקשקשים שע"ג הבשר והשירים והנזמים והטבעות והקטלאות הוצין חוצצין רפין אין חוצצין ואע"פ שהר"ש פי' דהרישא עד השירים והנזמים לא מיירי בדיני חציצה אלא להוציא ולהביא הטומאה בזה וטהור. ומשירים וטבעת ואילך מיירי בדיני חציצה וגם נראה שכך דעת רבינו מדלא הביאה אלא מהשירים ואילך מ"מ פסק כן הטור דהא איכא למימר דאע"ג דבתוספתא אינם שנוים לענין חציצה מ"מ נוכל ללמוד עליהם שכך הדין מהשירים והנזמים כ"כ הב"י בסי' קנ"ח: (קו) דם יבש שעל המכה. וריר היוצא מהמכה נתבאר בסי' דלעיל וכתב הרמב"ם בפ"ב מה"מ דם שנסרך בבשר אפילו לא חוצץ וכ"כ רבינו ירוחם וז"ל סמ"ג סימן רמ"ח כל השרפים בין לחים בין יבשים חוצצין מפני שהן לכלוך הפירות פי' ודרך בני אדם להקפיד עליהם וה"ה בדם שנסרך בבשר שאפילו לח חוצץ מטעם זה וכ"כ רבינו משה אמנם בפ' כל הפסולים אומר שבח הוא לבני אהרן שיהלכו עד ארכובותיהם בדם והא הוי חציצה לח הוא ולא הוי חציצה אלמא אף בבשר לח אינו חוצץ ע"כ ועי' סעיף ק"ט: (קז) הדיו כו'. עי' לקמן סעיף קכ"א: (קח) ושרף התאנים. והרמב"ם הוסיף שרף התות: (קט) לחים אינם חוצצין. ומסיימת התוספתא ושאר כל השרפים בין לחים בין יבשים חוצצין מפני שהן סטף לכלובי פירות והעתיקה הר"ש בפ"ט דמקואות ופסקה הרמב"ם ע"כ וכן רבינו ירוחם ועי' סעיף ק"ו: (קי) וראיתי בתוספתא הכחול שחוץ לעין. ועי' לקמן סי' ל"ד: (קיא) ואלו שאין חוצצין קלקי כו'. וכתב המרדכי בסוף הל' נדה שפי' הראבי"ה דאותן נשים שיש לנכן וואלקאנטרש (שקורין מרלאקי"ן) בשערות שנעשה להם בלילות מחמת שד וסכנת נפשות לגלחן דלא חייצי כיון דלא מהדקי טובא זה בזה הוי כבלוע ובית הסתרים דלא מיטמי וכיון דלא מיטמי לא חייצי ועוד דקי"ל ג' נימות קשורות אינן חוצצין אפילו לא משכת להו כבלוע ובית הסתרים לא הוי כתתיכה אחת כיון דג' נימין אינן חוצצין משום דלא מהדקי ועיילי בהו מיא כ"ש שערות טובא וכיון דלא מצי לגלחן מפני הסכנה הוי רביתיה ולא חייצי כדאמרי' בפ' הערל עובר סייעו רביתיה אע"ג דלאו ידך אמו הוא ע"כ: (קיב) לבלובי צואה שעל בשרו. מחמת זיעה כ"כ הטור והוא שלא נתייבש דבנתייבש נתבאר לעיל דחוצץ: (קיג) שלא כנגד הבשר. ופי' הר"ש זה שהצפורן עודף על הבשר ומסיים הטור ולפי שאין יכולות לכוין מה נקרא כנגד הבשר או שלא כנגדו נהגו הנשים לטול צפרניהן בשעת טבילה וכ"כ רבינו לקמן בסי' ל"ה וכתב המרדכי בפ"ב דשבועות אשה שיש לה נפת על מקום הצפורן ולא היתה יכולה לא לחתוך ולא לחטט אם נפוחה כל כך שאין הטיט נראה שתחת הצפורן אינו חוצץ ואם לאו חוצץ ולמד כן מדתניא גבי תן התחוב באדם (בסימן דלקמן) שאם אינו נראה אינו חוצץ וכתב עוד בשם הראבי"ה שכתב בשם הגאונים דצפורן עצמו אין חוצץ ואפילו אם היתה גדולה ועומדת ליחתך ופורחת ועוברת מנגד הבשר אינה חוצצת וטעמא משום דהצפורן הוי מגוף אדם עכ"ל וכתב הב"י שכן כתב סה"ת גם כן וכתוב בהגהת שערי דורא אם שכחה ולא נטלה צפרניה קודם טבילה אינה חוצצת בלבד שלא יהא בתוכם טיט מ"מ טוב להחמיר ותטבול פעם שניה משום דא"א שלא תהא בתוכם טיט ע"כ כתב רמ"א דכן נוהגים ואפילו בצפורן א' שנשאר בידה וטבלה מצריכים אותה טבילה אחרת וכתב בש"ד דאשה לא תתקן נרות של שעוה ולא תתעסק בבצק בערב יום טבילתה פן תדבק בה: (קיד) האבר והבשר המדולדלים באדם. וכתב סמ"ג בס' המ"ה וז"ל השיב ר"י כי יבלת בכל מקום שתהיה בגוף ותבלול בעין אינם חוצצין שהם בטלי בגוף וכן תלתלים של בשר וכיוצא בהם ויתרת אפילו עומדת ליחתך ואבר ובשר המדולדלין באדם שנינו שאינן חוצצין ואפי' עומדין ליחתך עכ"ל כתב הב"י דנראה שהיה גורס בתוספתא אבר ובשר המדולדלין באדם [אינם] חוצצין ע"כ ורמ"א כתב בהגהותיו יבלת או יתרת ואינן מדולדלים אינם חוצצין נראה שהוא גורס כן בסמ"ג לייסבו עם גירסתינו שבתוספתא: (קטו) ר' יוחנן אומר צפורן שפירשה רובה הרי זו אינה חוצצת. ופסק כוותיה בטור סי' קנ"ח וכתב דפירשה מיעוטה חוצצת לפי שסובר דהא דקאמר רובה [אינה] חוצצת דוקא קאמר וללמד על מתני' דקתני צפורן המדולדלת קאתי ומפרש דהא דתנן אינה חוצצת היינו דוקא בפירשה רובה ולא בפירשה מיעוטה וסובר הטור דליכא מאן דפליג עליה ולפרושי מתני' הוא דקאתי וכדכתבתי וטעמא לדברי ר' יוחנן מפורש במ"י בס"ד: (קטז) ור' יוחנן אמר אנו אין לנו אלא אחת. ונראה ודאי דהלכה כר' יוחנן לגבי רבה בר בר חנה שהיה תלמידו וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מהל' מקואות וכך פסק סמ"ג וכן נראה שהוא דעת הטור ותמה הב"י על הרשב"א ורבינו ירוחם שפסקו כרבה בר בר חנה ונדחק ליישבם ואין להאריך בזה ועי' עוד בסעיף קכ"ד: (קיז) פי' אם היו רוב שערותיה כו'. וכתב הב"י דדבר פשוט הוא דדוקא במקפדת עליו או שהם הרבה כ"כ השערות הקשורים באותו ענין שדרך האשה להקפיד בכך אבל אם אינם כ"כ שדרך האשה להקפיד עליהם אינם חוצצים ומיהו היכא דהיא מקפדת ואין דרך שאר נשים להקפיד בכך ספוקי מספקא לי ונראה שהוא פלוגתא דהרמב"ם והרשב"א ז"ל עכ"ל ובסמוך סעיף קי"ט יתבאר בס"ד וכתב עוד הב"י שאם רוב שערה קשור נימא נימא ואינה מקפדת עליו וגם אין דרך הנשים להקפיד עליו יתבאר לקמן (בסעיף קי"ט) דמחלוקת הפוסקים הוא די"א דכיון דליכא רוב הגוף אינו חוצץ ורוב הפוסקים הסכימו שהשיער נדון לעצמו וכיון דאיכא רוב שיער אע"ג דליכא רוב גוף חוצץ ע"כ וכתבתי טעמם במ"י: (קיח) כל אחת ואחת לבדה. וכתב הב"י דמיהת נראה מדברי הרמב"ם בפ"ב דהלכות מקואות דאם שנים מקושרות זו עם זו אחת על אחת דכחד חשיבי שכתב וז"ל שתי שערות או יותר שהיו קשורים כאחד קשר אחד אין חוצצין ושערה אחת שנקשרה חוצצת והוא שיהא מקפיד עליה ע"כ ושמא מה לי נימא הקשורה בעצמה לקשורה עם חברתה וכ"כ הרשב"א בת"ה שאם הן קשורות אחת אל אחת חוצץ ומבואר בדבריו שהוא מטעם נימא אחת בעצמה וכן הם דברי הר"ן דבקשור נימא אחת בעצמה או נימא בחברתה חוצצין עכ"ל הב"י וכן מוכח ג"כ מלשון הקשר שכתב בזה הלשון שנים שנים אינו חוצץ: (קיט) א"ר יוחנן דבר תורה רובו דקפיד עליו חוצץ. פירש"י רובו רוב שערו וכו'. וכתב רבינו בפ' כל הבשר סימן ט"ו דאע"פ דלרש"י דוקא בשער ולא בבשר א"א לומר כן כמו שהוכיח רבינו תם מהסיא דמשוכרת שנתגיירה בגם א"ל טבילה ותנא נמי רבב על בשרו חוצץ ואם מוכר רבב הוא אינו חוצץ עכ"ל וכתב ב"י שכן דעת הרמב"ם בפ"א מהל' מקואות ושכן נראה שהוא דעת הרשב"א ובסמוך לעיל וכן בסי' דלעיל נתבאר דכל שמקפדת בשום פעם אע"פ שאינה מקפדת בשעת טבילה כו' וכתב הטור ר"ס קנ"ח או אפילו אינה מקפדת עליו לעולם כיון שדרך רוב בני אדם להקפיד בכך חוצץ וכתב ב"י כלומר שבטלה דעתה אצל כל אדם דאל"כ נתת דבריך לשיעורים וכך פסק הרשב"א בת"ה שכל שרובן מקפידות חוצץ אפילו במי שאינה מקפדת ע"כ וכן פסק רבינו ירוחם ודעת הרמב"ם בזה יתבאר בסמוך וכתב רמ"א בשם הגהות שערי דורא לכתחלה לא תטבול אפילו בדברים שאינם חוצצים גזירה אטו דברים החוצצים ופי' רמ"י ז"ל דאין זו גזירה לגזירה דהלכתא אדיעבד נאמרה וכיון דתחילת רוב ואינו מקפיד גזרו אפילו בדיעבד גזרינן לכתחלה אפילו בדברים שאינם חוצצין ואין זו אלא חדא גזירה ע"כ והוא דוחק וכתב עוד הב"י וז"ל והיכא דרובן אינן מקפידות והיא מקפדת מספקא לי ונראה דהוא פלוגתא דהרמב"ם והרשב"א שהרמב"ם כתב בפ"ב מהל' מקואות שערה אחת שנקשרה חוצצת והוא שיהא מקפיד עליה ע"כ והדבר ידוע שאין דרך העולם להקפיד בקשירת שיער א' ואפ"ה כתב דאם

מקפדת

מעדני יום טוב

[ז] אלו חוצצים כו'. משנה רפ"ט דמקואות וכתבה ג"כ רבינו בפרק במה אשה סי' ב' ושם מפורשת יוסף: [ח] דחכמים מודים לר"י בחוטי שער. ועי' בסוף סימן דלקמן: [ט] לפנויה אין חוצץ. עי' מה שכתבתי לעיל גבי שפחתו של ר': [י] וכיון דאיכא זימנא כו'. וכ"כ בסי' דלקמן בשם הראב"ד: [כ] קילקי פעמים נדבקים כו'. בפי' הר"ש כתוב בשם הערוך כאיש שעיר בבית השחי או בלבו מודלה על גרונו כו' וכן לאיתי בערוך ג"כ ואעפ"כ כ"ל שהמגיה או בלבו או בגרונו מודלה וכו' לא הפסיד: [ל] היינו דאמר מר עוקבא. פ' תינוקת דף ס"ז פ"א: [מ] כי אותו שתוך העין הוא לח. שאע"פ שהוא יבש הרבה אינו בדין היבש מפני שהדמעה מלחלחתו במקום דיבוקו כך פי' הב"י: [נ] ורטייה הוא אספלנית כו'. ובפ' כל הבשר סי' י"ח לענין חליצה דר"י מוכרח לפרש בדברי רבינו דמפרש במקפיד עליה וכ"כ בהדיא בטור א"ח סי' קס"א ואיתו הכא סתם בסי"ד סי' קנ"ח ולא פי' ואע"ג דודאי דהיכא דלא קפיד דאינו חוצץ דהוי מיעוטו ואינו מקפיד דלא גזרו עליו כדלקמן אבל מכיון דלא פירש אי קפיד משמע דמסתמא קפיד ואילו גבי כ"י דדייק לפרש אי קפיד משמע דמשום דמסתמא לא קפיד וצ"ע: [ס] היין והדבש כו'. כתב הב"י דנראה שהוא ט"ס דהא יין אינו נדבק בבשר הלכך דיו גר' וכן הוא בטור וכך היא גי' רמ"י שכתבה לתוספתא ז' בפ"ט דמקואות וכך כתב הרמב"ם בפ"ב מהלכות מקואות וכ"כ רבינו ירוחם ז"ל עכ"ל וכן לאיתי בתוספתא סוף פ"ז ועי' ג"כ בד"ח סעיף קכ"א: [ע] והכי איתא בגמ' דידן ומייתי לה לקמן סי' ל"ד: [פ] ואלו שאין חוצצים כו'. סיפא דמתני' דלעיל: [צ] ורבנן סברי כל אשה נשואה מקפדת. דאילו פנויה לא כר"ש שזורי דבסי' דלעיל: [ק] זה הכלל כו'. משנה שם: [ר] האבר והבשר המדולדלים באדם הרי אלו חוצצים רבי יוחנן אומר צפורן שפירשה רובה כו'. ונתלבט מאד הב"י בטעם הדבר דאמאי יהוו האבר והבשר המדולדלים וכן צפורן שלא פירשה רובה אי משום דכיון דאינם חשובים מהגוף הוי כדבר שנדבק בגוף דחייץ הא לא דמיא דדבר הנדבק בגוף הוא נדבק על העור שהוא מקום שהוא מגולה וראוי לבא שם מים ולפיכך דין הוא שיחוץ אבל הכא מקום חבור אבר ובשר זה לא היה מגולה מעולם ואינו ראוי לבא שם מים למה יחוצו ותירץ דמדאמרינן לקמן גבי כלים בסי' ל' דידות הכלים שהם ארוכים ועתידים לקוץ מטביל עד מקום המדה וטעמא דכל העומד ליחתך כחתוך דמי ומפרש שם רביט דמקום חתך לא הוי חציצה כדמפרש בתוספתא דאבית הסתרים דכלים לא חיישינן ומינה דבאדם חיישינן בכה"ג ואפ"ה בצפורן שפירשה רובה אינה חוצצת דכיון דפירשה כל כך ובקל תוכל להסירו ואינה מסירתו אזינן דאינה מקפדת וכל מיעוט שאינו מקפיד אינו חוצץ וכתב דעוד יש לומר שהוא הנכון דחוצצים דאמרינן הכא לא דאינהו חייצי אלא ה"ק אם יש עליהם דבר שחוצץ אילו היה בשאר מקומות שבגוף הכא נמי חוצץ עליהם אע"פ שהם מדולדלין דאכתי כמחוברים לגמרי חשיבי ובצפורן מחלק ר' יוחנן וכתב שאע"פ שמדברי המרדכי נראה שמפרש חוצצים אינהו גופייהו אפי' הכי נראה לי הפי' הזה יותר נכון עכ"ד והמעיין בסמ"ג שהביא הב"י גם שם נראה מתוכו שגם הוא מפרש כהמרדכי דחוצצים אגופייהו קיימא ורמ"י ז"ל לא ישרו בעיניו גם שניהם הפירושים האלו ופי' בטעם אחר ודאגופייהו קאי דחוצצים ודטעמא דמלתא לפי שהאבר ובשר המדולדלין אין מדרכן להתרפאות ולהתקשר והרי הם כחתוכים והבשר שתחתיהם נחשב כשאר בשר שצריך ביאת מים ולפי שאין דרכן להפתח ולהתכווץ ממקומן ואע"פ שפירשו רובן הלכך חוצצים אבל צפורן אם פירש רובה מתכווצת ונפתח מקום הפרישה ולכך אינו חוצץ עכ"ד: [ש] אמר רבה בר בר חנה. ובגמ' הגי' רבה בר רב הונא: [ת] נימא אחת קשורה חוצצת. דבשער נמי בעינן דלא להוי חציצה דהא אתרבו מאת בשרו לטבילה כדלעיל: [א] פירוש אם היו רוב שערותיה כו'. וכתב הרמב"ם בפ"ב מהל' מקואות שבזה הורו הגאונים אבל יראה לי ששערו של אדם כגופו הוא חשוב לענין טבילה ואינו כגוף בפני עצמו כדי שנאמר רוב השער אלא אע"פ שכל שער ראשו קשור נימא נימא אם אינו מקפיד עליו עלתה לו טבילה אלא א"כ נצטרף לחוצץ אחר על גופו ונמצא הכל רוב גופו ע"כ ולכאורה השגה גדולה היא זו דאמאי נחלק שער מהגוף ונחשבהו כאילו הוא דבר בפני עצמו שיהיה נדון לפי רובו דבפני עצמו אלא שהר"ן בפ"ב דשבועות כתב דטעמן של הגאונים דס"ל דאית לן תרי קראי חד לשערו

וחד

גזירה לגזירה: **כז** **ונשים** הצובעות עצמן נראה שאינו חוצץ כי הוא נוי להן ואינן מקפידות אלא עשאוהו במתכוין. (קכ) ועוד שאין בו ממש אלא חזותא בעלמא. וכל אשה שאומנתה לצבוע (קכא) כיון שדרכה בכך אינה מקפדת. כדאמרינן בזבחים בפ' דם חטאת (דף צג:) רבב על בגדו חוצץ ואם מוכר רבב הוא אינו חוצץ: (מקואות פ"י מ"ח) [ב] חץ שהוא תחוב באדם [ג] בזמן שהוא נראה חוצץ ואם אינו נראה טובל ואוכל בתרומתו. הלכך אשה שיש לה קוץ בבשרה אם הוא נראה לא תטבול עד שתסירנו: **כח** (קכב) [ד] **נדה** יכולה לטבול בבגדיה לפי שהמים נכנסין תחת הבגדים (קכג) [ה] א) וצריך שתהא אשה עומדת עליה בשעת טבילה שתראה שנכנסה כולה במים (קכד) שלא נשארו משערותיה בחוץ:

כט (קכה) **וצריכה** שתטבול כל גופה בבת אחת ולא אבר אבר. כדדרשינן [ו] בסיפרא (פרשת אמור) דכתיב ורחץ בשרו במים ובא השמש וטהר מה ביאת שמשו טלו כאחת אף רחיצתו כולו כאחת: **ל** (מקואות פ"ט מ"ה) (קכו) **אלו** חוצצין בכלים. (קכז) הזפת [ז] והמור בכלי זכוכית. אית דגרסי והמר. [ח] זה הכלל כל שמקפיד עליו חוצץ וכל שאין מקפיד עליו אינו חוצץ. (שם פ"י מ"א) (קכח) כל ידות הכלים שהכניסו שלא כדרכן או הכניסן כדרכן ולא מרקן או שמרקן ונשברו הרי אלו חוצצין כלי שהטבילו דרך פיו כאילו לא טבל. (קכט) פירוש שכפה פיו למקוה והכניסו כך למים ולא יגיעו המים לשוליו ואפי' הכניסו טלו למים. כי צריך שיגיעו המים בכל הכלי. הלכך (קל) המטביל כלי שפיהו צר צריך להשהותו במים עד שיתמלא. טלו או ימלאהו מים תחלה. שטבילו כדרכו בלא הזיבורית עד שיטנו על צדו. כלי שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו טהור עד שיטנו על צדו. צלוחית שפיה שוקעת אינו טהור עד שיטנה על צדה. פי' הזיבורית הוא צואר הכלי שהוא ארוך כמו שעושין לכלי זכוכית אין המים נכנסין בו עד שיטנו על צדו. וכן הטעם של כל הכלים הנזכרים כאן. והראב"ד ז"ל גורס זרבובית. והכי איתא [ט] בויקרא רבה (פ"ה) השותין במזרקי יין ורבנן אמרי בכוסות [י] שיש להן דין זרבובית. איהוא קינסקנין האמור במסכת שבת (דף סב:). (מקואות שם מ"ה) כל ידות הכלים שהן ארוכין ועתיד לקוץ [כ] מטביל עד מקום המדה רבי יהודה אומר עד שיטביל את טלו. והלכה כתנא קמא והא דלא הוי מקום התתך חלילה כדמפרש בתוספתא דבבית הסתרים דכלים לא חיישי' לחלילה: **לא** (נדה ד' סו:) **אמר** רבא טבלה ועלתה נמצא עליה דבר חוצץ [ל] אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול: **לב** (שם) (קלא) **אמר** רבא אשה לא תעמוד [מ] על גבי כלי חרס או על בקעת של עץ ותטבול משום דבעיתא ולא טבלה שפיר: **לג** (שם) **אמר** רב שמואל בר רבי יצחק אשה לא תטבול בנמל. פירש רש"י בשביל הטיט. וקשה דבמסכת מקואות משמע בכי האי גוונא לא הוי חלילה [נ] דתנן בפרק שביעי (מ"ז) הטביל בו את המטה אע"ג שרגליה שוקעת בטיט העבה טהורה מפני שהמים מקדמים. ויש מחלקין

הגהות הב"ח א דין זרבובים והיינו קניסקנין שאמור:

רש"י ור"ש שערו קשור אחת אחת: **כז רבב**. כל דבר הנתוך כגון שומן וחלב ושעוה: **בזמן** שנראה חוצץ. ולא עלתה לו טבילה אבל אם אינו נראה טובל וטהור ולא דמי לבית הסתרים דבעינן ראוי לביאת מים: **ל הזפת** והמור גרסי': **בבלי** זכוכית. שהן חלקין ואין אדם מקפיד על טיט וד"א הנדבק בהן לפי שנופל מאליו והכי הוא למדובקים טובא וקפיד עלייהו ואינו חוצץ אלא דבר המקפיד עליו: **כל** המקפיד עליו. להעבירו ולהסירו מעליו: **כל** ידות הכלים. כגון יד הקורדם וכיוצא בהן שהכניס הברזל בעיקום שלא כדרכן: **ולא** מרקן. שלא גמר הכנסתן מלשון ומירק אחר שחיטה על ידו ביומא פ' א"ל הממונה: **או** שמרקן. שגמר הכנסתן ונשברו: **כלי** שהטבילו דרך פיו כאילו לא טבל. אין לפרש מפני שהמים נשאבים לתוכו דהא תינח במקום שאין בו כי אם מ' סאה מכוונות אבל מקוה שמימיו מרובים מאי נפקא לן מיניה הרי אחרי כן כשהכניסו כולו במים מים שבתוכו טפקים למי המקום ועלתה לו טבילה אלא היינו טעמא משום דכל כלי שבתחלת הכנסתו במים כופהו על פיו אין המים נכנסים לתוכו לעולם אפילו מכניסו כולו: **בלא** הזיבורית. אית דגרסי בלא הזיברין ופי' בערוך שלא הטביל בית ידו וקשה לפירושו דמאי עד שיטנו על צדו ושמא צרות הן ואין המים באים בהן בזמן שיושב כדרכו עד שיטנו וכן כל הני דמתני' כולהו טעמא כדי שיבאו המים בכולם: **קנישקנין**. כלי זכוכית ארוך ולו ב' פיות והיין נזרק מזה לזה: **לא אינה** צריכה לחוף ולטבול. דודאי לאחר שטבלה בא עליה: **לב דבעיתא**. שלא תפול ולא טבלה שפיר: **לג בנמל**. פורט"ו מקום שהספינות נקבעות שמעלות טיט וחוצץ:

מעדני יום טוב

וחד לבשרו כל חד וחד באפי נפשיה הוא ובבשרו או רוב שערו ואע"פ שאינו רוב גופו חוצץ ע"כ: [ב] חץ שהוא תחוב כו'. משנה בסוף מס' מקואות: [ג] **בזמן** שהוא נראה חוצץ. וכתב ב"י דרבי' בפי' המשנה כתב וז"ל בזמן שהוא נראה מבחוץ א"א שלא יהיה מקלתו על הבשר וחוצץ ואם אינו נראה טובל ואוכל בתרומתו ואפי' שהן עמא ע"כ וקרי ליה נראה מבחוץ כל שאינו משוקע ואע"פ שאינו בולט ג"כ אלא שהוא מונח שוה לבשר קרינן ביה נראה מבחוץ לפי שא"א שלא יהיה בו כו' עכ"ד: [ד] נדה יכולה לטבול בבגדיה כו'. בפ"ב דביצה דף י"ח אמר רב חייא בר אשי נדה שאין לה בגדים מערמת וטובלת בבגדיה ופירש"י שאין לה בגדים טהורים להחליף וללבוש אחר טבילה והיום י"ט ואינה יכולה להטביל את אלו שעליה מערמת וטובלת בשיראה לבושה וקלקא לה טבילה אף לכלים ולא מוכחא מלתא שהיא מתקנת דלטבילת עצמה נכנסה ואדם מותר לטבול כב"ש דנראה כמיקר כדלקמן עכ"ל ומשמע דאף לכתחלה יכולה לעשות כן לפי שאינו חוצץ כדכתב רבינו לפי שהמים נכנסים וכו' כי אין לך מלבוש מהודק כל כך על הגוף ואפי' אם של עור שלא יהיו יכולים המים שיכנסו תחתיו ואם הוא של צמר או פשתן ארוג הוא והמים נדחקים ונכנסים בתוכו על בשרה והא דקאמר מערמת הא לא קאמר אלא לענין טבילת בגדיה הטמאים דבי"ט גזרו שלא להטבילן בלא הערמה ע וסייעו דכתב רבינו יכולה לטבול כו' וכלומר לכתחילה וכדדייק הב"י בדברי הטור שכתבתי לעיל סעיף י"ג אדכתב יכול לשאוב כו' ולפיכך קשיא לי דבפ' במה אשה סי' ב' אדכתב די"מ דעניפן כגון שהשוטין מוזהבין ויפין ומטונפים מאחת המים ולכך מקפידות להסירן בשעת טבילה שלא יתלכלכו כתב ז"ל ולא דמיא לבגדיה שהיא צריכה לפשטם בשעת טבילה ולא חייבינן דלמא אתי לאתויינהו כו' ומשמע דלכתחלה לא תטבול בבגדיה אלא צריכה לפשטם ויש לי למרץ דהתם שאני דמיירי בשבת ובבגדים טהורים או שיש לה בגדים אחרים טהורים ולפיכך צריכה לפשטם בשבת דלא תבא לידי שהיה כדאיתא בפרק ואלו קשרים סימן ב' ואין זה דוחק לפרש בדברי רבינו דדוקא בבגדים טהורים קאמר דהא סתם בגדים ודאי טהורים הם אלא שבשל' נדה בקיצור של רבינו ז"ל כתב בהדיא והפשוט תלוקה ותטבול ועיין בד"מ: [ה] **וצריך** שתהא אשה כו'. מסכתא דנפשיה וכ"כ הכלבו והאגור בשם הר"ת כמ"ש בשמם בד"מ בס"ד: [ו] **בספרא** גרס. והוא תורת כהנים וכן הוא שם בפרשת אמור: [ז] **והמור** וכו' ואי' דגרסי והמר. וז"ל הרמב"ם בפירושו בקצת הנוסחאות יש המור והוא המוסק ובקצתם תומר והוא עפר דבק דומה לזפת ע"כ: [ח] **זה** הכלל כו'. משנה ספ"ט דמקואות: [ט] **בויקרא** רבה פרשה ה'. וכן הוא במדרש רבה פרשת נזיר: [י] **שיש** להן זרבובית גרסי'. ובס' תי"ט כתבתי שמצאתי למהר"מ רוטנבורג ז"ל שכתב וז"ל הר"ל שמעון פי' כעין קניסקניס כלים שקנים יוצאים ממנו כדאמרי' בויקרא רבה בפסוק והוא ישקינו השותים במזרקי יין כוסות שיש להן זרבובים וכ"ל שלשון דבר המוסף ומתרבה מלשון אמתרבוב דזי"ן ושי"ן מתחלפים כמו מנעל של ארב דסוף מסכת כלאים מל' שרב ובל' מקרא יזורבו נצמתו כמו שרב. ושמש עד כאן: [כ] **מטביל** עד מקום המדה. ומפרשינן טעמא בגמרא פ' בהמה המקשה דף ע"ג משום דכל העומד לחתוך כחתוך דמי: [ל] **אם** סמוך לחפיפה כו'. בגמרא איכא דאמרי אם באותו יום שחפפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול ולפי דלישנא קמא לחומרא פסק כמותו וכן מוכח מפי' רש"י דלישנא קמא לחומרא דאמרינן בגמרא מאי בינייהו לאסמוך לחפיפה טבילה ופי' רש"י ללישנא קמא בעינן סמוך לחפיפה טבילה ע"כ וברי"ף כתובים השני לשונות מהופכים דבלישנא קמא הגי' אם באותו היום ובלישנא בתרא הגי' אם סמוך וכתב הר"ן וקיימא לן כלישנא בתרא דסמוך לחפיפה טבילה כדאיפסקא הלכתא בסמוך דצריך לחוף בלילה כלומר סמוך לטבילה ע"כ ועיין עוד מזה בד"מ: [מ] ע"ג כלי חרס. גרסי' בגמרא וכך העתיק רבינו לעיל סימן ט' וכ"כ הטו' דגרסי' כלי חרס דשייך ביה גזירת מרחצאות שרגיל להיות ומצוי שם כלי חרס לערך אמין עד כאן וכלומר דאמרינן עלה בגמ' דסבר רב כהנא למימר דטעמא משום גזירת מרחצאות וגם לפי פי' רש"י הגי' כלי חרס שכתב גזירת מרחצאות שדרך מרחצאות ליסב על גבי אצטבאות של אדמה דדמי לכלי חרס ואתי למימר טבילה עולה בהן עד כאן ועיין עוד בד"מ: [נ] **דתנן** בפ"ז. ולעיל סימן כ"א כתבה רבינו: ומיהו

דברי חמודות

מקפדת חוצץ וכן נראה שהוא דעת הטור שכתב גבי צואה ובלק שתחת הצפורן ומיהו אין דרך בני אדם להקפיד בכך הלכך מי שאינו מקפיד אינו חוצץ ע"כ משמע מדבריו בהדיא שמי שמקפיד עליו חוצץ ואע"פ שאין דרך בני אדם להקפיד בכך אבל מדברי הרשב"א אינו נראה כן שכתב בת"ה היו שערות ראשה קשורות זו בזו אם הן קשורות אחת אל אחת ויש בהם הרבה קשורים כן עד שדרך האשה להקפיד בכך הרי אלו חוצצין ע"כ הרי שתלה הדבר בדרך שהאשה להקפיד ולא תלה הדבר בקפידתה של זו ובדברי הרמב"ם שכתבתי יש לדון דמשמע דלא תלה הדבר אלא בקפידתה של זו אבל אם אינה מקפדת אע"פ שדרך שאר נשים להקפיד לא תיין דבתר דידה אזלינן בין להקל בין להחמיר ושלא בדברי הרשב"א ורבינו ירוחם שכתבתי בסמוך ול"ע עכ"ד הב"י וכן בטור א"ח סי' קס"א הגיה ג"כ בל"ע הא דרובן אין מקפידות והוא מקפיד אע"פ שלא הזכיר שם לא דברי הרמב"ם ולא דברי הרשב"א אבל ראיתי להמרדכי בשם הרא"ם מפשיט פשיטא ליה דאע"פ דרוב אינן מקפידין אם היא מקפדת הויא חלילה והיינו הא דכתבתי בשמו בסוף סעיף ק' ואלו הן תחלת דבריו כתב הרא"ם הא דתנן הדם והדיו והחלב יבשים חוצצין לחין אין חוצצין הקפדה הוא שעל יבש דרך בני אדם להקפיד ועל לחין אין מקפידין אבל אי מקפיד אפילו לח חוצץ אם היא טובלת בטיט גלול שפרה שוחה ושותה וכו' כדכתבתי לעיל וגם הב"י הביאו בסי' קנ"ח גבי דיו וחלב כו': (קכ) **ועוד** שאין בו ממש אלא חזותא בעלמא. וכתב הרוקח סי' שע"ז דנראה שאם אשה נגעה ביורה או בקדירה ונתפחמה מעט זה אינו קפידא אע"פ שמעט נדבק לבשר כהא דתניא בתוספתא קומקום מלא פחמים והטבילו טמא פי' מפני השחורית לפי שהוא מקפיד אבל דבר מועט אינו חוצץ דדמי להא דאמר בזבחים דם שע"ג הבגד חוצץ ואם היה שבה אינו חוצץ וכן מוכר רבב אינו חוצץ ע"כ: (קכא) **כיון** שדרכה בכך כו'. ואע"ג דבשאר נשים שאינן צובעות דרכן להקפיד ולעיל בסעיף קי"ט כתב דכל שדרך הנשים להקפיד בו אע"פ שזו אינה מקפדת חוצץ כתב הב"י דשאני הכא דגם שאר נשים שהם בני אותו האומנות אינם מקפידות וה"ה והוא הטעם לטבח ורבב דאע"ג דשאר אנשים קפדי אדם והרבב כיון שכל בני אותו האומנות לא קפדי לא תיין ע"כ ורבינו שלא תא לפרש ידיה צבועות נראה דאף אם עלו לה רשמים צבועים בפניה נמי דאינה מקפדת אלא דנקט דבר ההוה ועוד דבידיה רגיל להיות צבועין על פני כולם והטור דקדק לכתוב וידיו צבועות ולשון רבינו ירוחם על ידיה או על בשרה וכתב רבינו ירוחם שכן אשה שוחטת תמיד כמו טבח ויש עליה דם וכן כל שמלאכתה בכך אינה מקפדת כך הסכימו המפרשים ע"כ ונלמד ג"כ מהא דפ' דם חטאת דרישא דמלתא דם על בגדו חוצץ ואם טבח הוא אינו חוצץ וכמ"ש בסוף הסעיף דלעיל ויראה לי ג"כ דמי שהוא סופר וכותב תמיד וידיו מלוכלכות בדיו דג"כ אינו חוצץ ואע"ג דהרשב"א ורבינו ירוחם מחלקים בין צבע לדיו דדיו יש בו ממשות כמ"ש בב"י היינו לגבי טעמא דכלבע שאינו אלא חזותא בעלמא אבל במי שאומנתו בכך אין לחלק בזה דודאי אין בו יותר ממשות מדם ורבב: (קכב) **נדה** יכולה לטבול בבגדיה כו'. כבר כתבתי במ"י דמשמע אף לכתחלה וכתבתי יישוב על לשונו של רבינו דבפ' במה אשה דהתם כתב דצריכה לפשוט בגדיה ודמ"מ בקצור הל' נדה שלו כתב דתפשוט בגדיה והרמב"ם בפ"א מה"מ כתב וז"ל כל הטובל צריך שיטביל כל גופו כשהוא ערום כו' וכתב עוד שם כל הטמאים שנטבלו בבגדיהם עלתה להם טבילה מפני שהמים באים בהם ואינם חוצצים וכן הנדה שטבלה בבגדים מותרת לבעלה ע"כ וזה כלשון העתיק הש"ע סי' קצ"ח סעיף מ"ו: (קכג) **וצריך** שתהא אשה עומדת עליה כו'. וז"ל הכלבו והאגור בשם הר"ם אשה שטובלת צריכה להוליך עמה אשה יהודית או בעלה או נערה שהיא גדולה יותר מי"ב שנים ויום א' לראות אם טבלה כדין אבל לא נכרית הואיל והחזקה איסורא וכתב עוד הכלבו טהורה שטבלה עם טמאה או לאחריה אין קפידא וטהורה לבעלה ע"כ ופשוט הוא דאין מגע טמאה אוסרה לבעלה וכדלעיל ס"ס ל': (קכד) **שלא** נשארו משערותיה בחוץ. והוסיף הראב"ד דה"ה שיכולה לכרוך שערה על ראשה בדבר שאינו חוצץ כגון תיכי תלילתא שאינם מלוכלכות וכתב עוד דבחוטי שיער אין לכרוך אלא בקליעת ג' חוטין כדאמרי' בגמ' נימא אחת קשורה חוצצת ג' אינן חוצצין והביא ראיה מן הירושלמי דבמה אשה דבכריכה נמי איכא קפידא בשיער ומדרב יהודה נמי דלא שרא להו עובדא אלא בזנב הסוס שהוא עב וקשה אבל שער אשה לא ע"כ והא דרב יהודה בירושלמי דהתם איתא ואלא מיהת נראה הא דמצריך ג' שערות משום דפסיק כרבה בר בר חנה וכבר נתבאר בסעיף קט"ו דהלכה כר' יוחנן דאמר אנו אין לנו אלא אחת ועיין בסעיף קי"ח והרשב"א כתב בתשובה שאלת היך יכולה האשה העומדת על גבה לראות בלילה אם יצאה שערותיה ואין דרך להוליך עמהן לנהר נר תשובה יכולה היא לטבול בחוטי שער שאינם חוצצים או בחוטי צמר או ברצועות שבראשה ובלבד שתרפם כדאיתא בפ' במה אשה או בתיכי תלילתא ואפילו בליל שבת אי לא מיטנפן כדאיתא התם ע"כ וכולהו נתבארו התם בפ' ב"ח וכתב הב"י דהראב"ד אע"פ שלא הזכיר אלא תיקון דחוטי שיער הד מתרי תלת תיקוני נקט ולאו דוקא שהרי הרשב"א עצמו לא כתב בת"ה אלא תיקון דחוטי שיער בלבד ואין לומר דדבריו בתשובה פליגי על מ"ש בת"ה ועוד דאין טעם ברור לחלק ביניהם שאע"פ שחוטי צמר ורצועות שבראשה צריכין להרפותם מהי תיתי לגזור בכך הלכך נראה דהראב"ד נמי סובר כדברי הרשב"א בתשובה ומשמע שכן דעת כל הפוסקים וליכא מאן דפליג במילתא ע"כ ובש"ע סעיף מ' הוסיף עוד או קושרת בגד רפוי על שערותיה: (קכה) **וצריכה** שתטבול כל גופה בבת א'. ואם היה בעל שער יטביל כל שער ראשו והרי הוא כגופו דין תורה הרמב"ם בפ"א מה"מ וכמ"י סי' כ"ט כתבתי הילפותא: (קכו) **גרסי'** בפ' השוחט במס' חולין דף ל"א אתמר נדה שנאנסה וטבלה אמר רב יהודה אמר רב טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה ור"י אמר אף לביתה לא טהרה א"ל רבא לר"נ לרב דאמר טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה עון כרת הותרה איסור מיתה מיבעיא א"ל בעלה חולין הוא וחולין לא בעי כוונה ומנלן דתנן גל שנתלש ובו מ' סאה ונפל על האדם ועל הכלים טהורים מאי לאו אדם דומיא דכלים וכו' ופסק הרמב"ם בפ"א מה"מ כרב וכתב הר"ן דספיר עבד דפסק כרב משום דמשמע בגמ' דר"נ בר יצחק סבר כוותיה ועוד דפ' אין דורשין סוגיין כרב דאמר חולין לא בעו כוונה ולא מדכרינן התם דר"י כלל וכן פסק סמ"ג וכתב שכן פסק ר"ת והרשב"א כתב נ"ל דקי"ל רב ור"י הלכה כר"י ורבא כוותיה ס"ל לחומרא מדמקשי ואזיל אע"ג דרב נחמן מתרץ ליה מ"מ ס"ל ר"י לגבי דרב ורבא לגבי רב נחמן וקי"ל כר"י ועוד דכבל תורה סלך אחרי המחמיר ור"י דבר תורה קאמר אבל ראיתי להרמב"ם שפסק כרב ושמא הוא מפרש דמה שאמרו ומנא תימרא דחולין לא בעו כוונה דתנן גל שנתלש ליכנא דגמרא הוא ולא סיומיה דמלתא דר"נ דאלמא מסקנא דגמרא כרב ע"כ ובסגות אשר"י כתבו דנראה לאחורה דהלכה כר"י וכן פסק הרוקח משום דבירושלמי פ"ב דמגילה משמע דר"ח ס"ל כר"י וס"ל רב יחיד לגבייהו וגם רבינו ירוחם שכתב כדברי הפוסקים כר"י עיקר ע"כ וכתב רמ"א דיש להחמיר לכתחלה וכתב עוד יש שכתבו שיש לאשה להיות נמוגה בליל טבילתה וכן נהגו הנשים להסתיר ליל טבילתן שלא יגלך במהומה או בפני הבריות שלא ירגישו בהן בני אדם ומי שאינו עושה כן נאמר עליה ארור שוכב עם בהמה ע"כ וכתב בש"ד אשה היוצאת מן הטבילה תהיה תפגע בה פן יפגשו בה או חזיר או כלב או חמור לקראתה כי בס' המקצועות כתב אם טבלה ופגעה לכלב או בכל דבר טמא אם האשה ירבת שמים לא תשמש עם בעלה עד שתחזור ותטבול כדי שלא יהיו לה בנים מטוערים ופניהם דומים לכלב וכן אם פגעה בחמור תטבול פעם אחרת כדי שלא יהיו לה בנים דהוו להם לב טפש כחמור וכן אם פגעה בעם הארץ ומעשה באלישע כ"ג שפעם אחת ירדה אשתו לטבול ופגע בה מצורע וחזרה וטבלה ועלתה ופגע בה חזיר וחזרה וטבלה וכו' ובעשירית פגע בה כותית וטבלה פעם אחרת נכמרו רחמיו של הקב"ה ואמר למטטרון כו' מיד ירד מטטרון וישב על פתח המקוה וכו' וכתב ר"ח מנהג שפוגעת בחברתה שהולכת עמה לבית הטבילה כשהיא עולה מן הטבילה ע"כ. ועיין לעיל סעיף ט"ז אם מותר להטיל חמין למקוה ובסעיף כ' אם מותר לרחוץ אחר הטבילה: (קכז) **הזפת** והמור בכלי זכוכית. בין מבפנים בין מבחוץ הכי מסיים במתני' וכתב הרמב"ם בפ"ג מה"מ דבר ברור הוא שכל מקום שאמרו שאינם חוצצים בכלים מפני שאינו מקפיד הוא לפיכך אם היה רוב כלי חפוי בזפת או בהמור וכיוצא בהם לא עלתה לו טבילה אע"פ שאינו מקפיד ותניא בתוספתא זפת שבכוס ושבצלוחית מתוכו חוצצת מאחריו אינה חוצצת כד"א מבית האומן אבל מבית בעה"ב בין מתוכו בין מאחריו ס"ז חוצצת בתמחוי ובקערה בין מתוכה בין מאחריה בין מבית האומן בין מבית בעה"ב ה"ז חוצצת המור והקומוס בין בכוס בין בצלוחית בין בקערה בין בתמחוי בין מתוכן בין מאחריהן בין מבית האומן בין מבית בעה"ב הרי אלו חוצצים לצלוחית שמרים שבכוס ושבצלוחית והטיט והבצק שע"י קרדום וע"י מגריפה אינם חוצצים הגלידו הרי אלו חוצצין וכתב הרמב"ם שם וכתב רמ"א סי' ר"ב סעיף כ' וז"ל שחורית שדבוק ביורה מבחוץ הוי כדופן הכלי ודרכו בכך ואינו חוצץ: (קכח) **כל** ידות הכלים וכו'. ותניא בתוספתא כל ידות הכלים שנשתברו כגון יד המגל והסכין אם משמשין מעין מלאכתן לראשונים אין חוצצין ואם לאו חוצצים מגל שנשברה ידה מן הסיטה ולפנים אינה חוצצת שהיא כבית הסתרים מן הסיטה ולחוץ אם משמשת מעין מלאכתן ראשונה אינה חוצצת ואם לאו חוצצת סירגה בגמי או במשיחה הרי זו חוצצת שירפה בשרף הרי זו אינה חוצצת ופי' ר"ש מן הסיטה ולפנים כך כתוב בספרים ושמא משפה ולפנים הוא [סירגה כמו] סירגי החלונות שירפה דבק בשרף ע"כ: (קכט) **פי'** שכפה פיו למקוה כו'. וכתב הב"י דנראה דהיינו דוקא בכלי שפיו צר קצת ולא הפך פיו רחב או שהפך פיו למעלה כשהוא בתוך המים אבל אם פיו רחב או שהפך פיו למעלה כשהוא בתוך המים ודאי המים נכנסים לתוכו ע"כ: (קל) **הלכך** המטביל כלי שפיהו צר כו'. פי' רמ"א יותר משפופרת הנוד ועיין לעיל סל"ח ושם נתבאר ג"כ הטובל כלי בתוך כלי צריך ג"כ שיהיה בפי החיצון כשפופרת הנוד וכתב רמ"א בסי' ר"ב סעיף ו' שיזהר שכלי הפנימי יהא רפוי בתוך כלי החיצון ולכן לא יתחב סכינים תוך דלי ויטבלם כי לא תעלה טבילה בראשם וכתב עוד דכן אם הכלי הפנימי הוא כבד ומונח תוך החיצון לא תעלה לו טבילה במקום שמונח והיינו הא דהמרדכי שכתבתי בסעיף ל"ח ועיין עוד שם: (קלא) **אמר** רבה אשה לא תעמוד ע"ג כלי חרס כו'. משום דבעיתא ובגמ' אדלא תעמוד ע"ג כלי חרס אמרינן דסבר רב כהנא למימר טעמא מאי משום גזירת מרחצאות פי' רש"י שדרך מרחצאות ליסב על גבי אצטבאות של אדמה דדמי לכלי חרס ואתי למימר טבילה עולה בהן ע"כ אמר ליה רב חנן מנהרדעי דטעמא משום דבעיתא וכתב הר"ן בשם הראב"ד דבדיעבד אם טבלה עלתה לה טבילה ומיהו כתב דדוקא בכלי חרס דכיון שאינו מקבל טומאה מגבו ולא חזי למדרס ליכא משום גזירת מרחצאות וסילתא נמי לאו בר קבולי טומאה הוא אבל בכלי עץ אפילו דיעבד לא עלתה לה טבילה ודייק לה מדתנן בפ"ה דמס' מקואות מעיין שהטבילו ע"ג כלים או ע"ג ספסל הרי הוא כמו שהיה דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר הרי הוא כמקוה ובלבד שלא יטבול ע"ג ספסל אלמא כל שהוא ראוי למדרס כספסל וכן שאר כלים שמקבלים טומאה לא מהני בהו טבילה משום גזירת מרחצאות דליכא למימר דטעמא משום דבעיתא דהא לאו באדם עסקינן אלא בכלים, ולפי זה הא דעבד אבוה דשמואל מפני לבניה למחילה עבדינהו ומשום לניעותא וכמו שפירש ר"ת [ור"ת] שהרי מקבלין טומאה וכדתנן בפ"ק דסוכה ואיכא גזירת מרחצאות עכ"ל ולדברי הראב"ד כתב רבינו ירוחם וכן פסק הרשב"א בת"ה וז"ל אין טובלים בכלים שלא אמרה תורה אלא מעיין ומקוה מים לפיכך היה טיט ורפש במקום שהיא טובלת [לא עלתה לה טבילה] לא תעמוד ע"ג כלי עץ שמקבלים טומאה מגבן ולא ע"ג נסרים שראוים למדרסות ולא על שום כלי כלאוי למדרס ותטבול מפני גזירת מרחצאות של כלים עברה וטבלה לא עלתה לה טבילה אבל עומדת היא חבילי זמורות תחת רגליה מפני הטיט ואינה חוששת וכן לא תעמוד ע"ג כלי חרס ולא ע"ג בקעת ותטבול ואע"פ שאין כלי חרס מיטמא מגבו ולא ראוי למדרס חשש חכמים הוא שמא תפחד שלא תפול ולא תטבול כראוי עברה וטבלה ע"ג אלו (לא) עלתה לה טבילה ע"כ וכתב בתשובה שנשאל על מקום שיורדים בו דרך שליבות של עץ מהו לטבול ע"ג השליבות והשיב הראב"ד כתב דע"ג כלי עץ אפילו בדיעבד לא עלתה לה טבילה ואפילו ע"ג פשוטי כלי עץ ואע"פ שקבעו בכותלי המקוה ויש לחוש לזה ולעשות במקומו מדרגה של אבנים ותהיה המדרגה רחבה ד' מקום הנחת רגל כדי שיהיה בה שישר מקום לבל תפחד ליפול ממנה עכ"ל וכתב רמ"י ז"ל דו"ם ואפי' ע"ג פשוטי כלי עץ אע"ג שג"כ אינם מקבלים טומאה מ"מ איכא למגזר בהו משום טענת גזירת מרחצאות של כלים שיושו לומר מ"ש זה מזה כיון דלאו משום קבלת טומאה נגעו בה ע"כ ואני אומר דלא מן השם הוא זה דכבר כתבתי בסעיף ל' דהרמב"ם והתוס' סברי דפשוטי כלי עץ מקבלים טומאה מדרבנן וזהו לדעתי טעמו של הראב"ד בהני שליבות ג"כ ולפי זה אה"נ דלרבינו והטור דסברי דפשוטי כלי עץ אין להם טומאה כלל ואפי' מדרבנן דלדידהו אין לפסול השליבות ולפיכך כל הטורח בזה שטורח רמ"י למצוא טעם להתירא למקוה הנעשה בק"ק לובלין שהוא עשוי מהיקף נסרים בתוך החפירה ובאמצעו בגובה נעשה נסרים רחבים לעמוד עליהם לטבול ונכנס בדוחקים מרובים ולי א"צ לשום טעם כלל לפי שאפשר שאותן חכמים שקדמונו ועשאוהו סברי להו הלכתא כהרשב"ם ורבינו והטור דאין לפשוטי כלי עץ שום טומאה ודטעמא דהראב"ד והרשב"א דאסרי

תפארת שמואל א) **וצריך** שתהא אשה עומדת עליה וכו'. נ"ב וכ"כ הרשב"א בת"ה ומדברי הטור יראה דאפילו בדיעבד לא הוי טבילה אלא שכורכת שערה בדבר שאינו חוצץ דאז הוי טבילה כמ"ש הראב"ד ע"ש ומ"מ נראה דוקא כאשה שאינה אזיזה ובהולה במים אבל היכא שזריזה ואינה נבהלת במים ותפסה שערה בידה עד שהמים עולים שיטב על ראשה ולא פתחה ידיה הוי ספיר טבילה ובשעת הדחק יכולה לסמוך על זה:

מחלקין בין אדם לכלים לפי שהוא כבד ומכביד בשבר הטיט (קלב) [ס] ומיהו לפי הטעם שהמים מקדמין אין לחלק. ור"ת פירש בשם ר"ח (קלג) משום דבנמל שכיחי אינשי ובושה ויראה ותמהר ולא תטבול כהוגן. [ע] ומפצי פירש שהעמיד מחצלאות כמין גדר על שפת הנהר לצניעות והשתא הוי דומיא דסריא דלעיל משום דבעיתא. ולא גרסינן הכא אע"ג דהשתא ליכא. איומר ברדיוני נפל. אלא כסמוך גבי (קלד) נתנה תבשיל לבנה. [פ] אבוה דשמואל עבד להו לבנתיה מקוואות ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי: לד (נדה ד' סו ע"ב) אמר רב גידל אמר רב נתנה תבשיל לבנה וטבלה [צ] והפשילה בנה לאחוריה וטבלה [דשלתה] לא עלתה לה טבילה [ואע"ג דהשתא] ליכא א[למימר] איומר [ק] ברדיוני נפל. אמר שמואל כחול שבעין אינו חוצץ שעל גב העין חוצץ (קלה) ואם היו עיניה פורחות בין כך ובין כך אינו חוצץ. א"ר יוחנן פתחה עיניה ביותר או שעצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה. ולית הלכתא ככל הני שמעתתא. דכי איתמר הני לטהרות אבל לבעלה לא: לה כי הא דאמר ר"ל אשה לא תטבול (קלו) אלא כדרך גדילתה כדתנן (נגעים פ"ב מ"ד) האיש נראה כעודר וכמוסק [ר] והאשה נראית (קלז) כאורגת [ש] וכמניקת את בנה פירוש כדרך גדילתה כדי שלא תשמיט עיניה ותכביד זרועותיה כלפי מה וגם לא להגביה זרועותיה יותר מדאי. אלא כמו שרגילה להיות תמיד שלא תפתח עיניה ביותר ולא תעלים עיניה ביותר (קלח) ולא תקפוץ פיה [ת] ותרחיב ירכותיה ותגביה זרועותיה כדרך הילוכה (קלט) וצריכה לחוות בשיניה שלא יהא בהם דבר חוצץ ונהגו הנשים ליטול לפרניהם שלא יהא תחתיהם דבר חוצץ. האיש נראה כעודר וכמוסק זיתים ותניא בתורת כהנים לכל מראה עיני הכהן פרט לבית הסתרים. מכאן אמרו האיש נראה כעודר לבית הסתרים פירוש בית הסתרים בית הערוה. וכמוסק זיתים לבית השחי. רש"י לא גריס ולית הלכתא ככל הני שמעתתא [א] דלא שייך הך דר"ל להני דלעיל. ותו דכל הני אמוראי דלעיל בבבל היו ולא היו עסוקין בטהרות. וכן אבוה דשמואל בבבל היה. ועוד אי בטהרות איירי אמאי נקט בכולהו לשון נקבה אשה גבי כלי חרס וגמל ותבשיל לבנה והפשילה לבנה ועיניה פורחות פתחה עיניה עצמה עיניה. ורב אלפס גריס ליה וכן רבינו חננאל והלכות גדולות. ובהלכות נדה דרבינו סעדיה ז"ל ישנו. [ב] ואומר ר"ת דקאי ב אכלי חרס ולמטה. (קמ) ונכון להחמיר כגירסת רש"י ז"ל: לו (יומא ד' ו.) תניא כל חייבי טבילות טבילתן ביום. [ג] נדה ויולדת טבילתן בלילה (נדה סז:) אמר רב נדה בזמנה לא תטבול אלא בלילה. שלא בזמנה תטבול בין ביום ובין בלילה. רבי יוחנן אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה לא תטבול אלא בלילה משום סרך בתה. ואף רב הדר ביה דא"ר חייא בר אשי אמר רב נדה בין בזמנה בין שלא בזמנה לא תטבול אלא בלילה משום סרך בתה (קמא) אתקין רב אידי בר אבין בנרש למיטבל ביממא דתמינאה משום אריותא. רב אחא בר יעקב בפפניא משום גנבי. רב יהודה בפומבדיתא משום צנה. רבא במחוזא משום אבולאי. אמר רב פפא לרבא מכדי האידנא כולהו ספק זבות משוינן להו ליטבלי ביממא דשביעאה ג(אלא) משום ר"ש. דתניא ואחר תטהר [ד] אחר אחר לכולן שלא

תהא

הגהות הב"ח א אע"ג דהשתא ליכא איכא למימר ברדיוני נפל: ב ואומר ר"ת דקאי אכולהו מימרי דמכלי חרס ולמטה: ג ליטבלי ביממא דשביעאה אמר ליה משום דר"ש דתניא ואחר:

רש"י מקואות ביומי ניסן. מקוה מים מכונסין ואינן טובלות בנהר לפי שרבו המים בימות הגשמים מגשמים שנפלו ותיים שמא ירבו נוטפין על הזוחלין ותניא בת"כ [אי] מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין כלומר שמטבילין במכונסין דרך זחילתן קודם שנקוו ונחו במקוה תלמוד לומר אך מעיין מעיין מטהר בזוחלין והמקוה מטהר באשבורן ומהו אשבורן דקוו וקיימי דאין מטבילין במכונסין אלא משנקוו למקוויהם ונחו מזחילתן ותנן במסכת מקואות הזוחלין כמעיין כלומר זוחלין שבנהרות כמעיין והנוטפים כמקוה ומים הנוטפים מטהרים הרי הן כמקוה ואין מטהרין בזחילה הילכך בימי ניסן שנתרבה [הנהר] ע"י גשמים חיים שמא רבו נוטפים שבו על חיים שבו ובטלו זחלין ואין מטהרין את הטמא שטובל בהן דרך זחילה וכל הנהרות לעולם הן הולכים וזוחלין לפיכך עביד להו מקוה באשבורן לטבול בתוכו י"מ דבעינן מים חיים לזבה ולאו מילתא היא דתניא בתוספתא חומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים כו': ומפצי ביומי תשרי. שטובלין בנהר שהזוחלין מרובין אבל מפני תגלת הטיט נותן מחצלות בנהר שעוברות עליהן: לך ברדיוני נפל. הטיט מעליה ברדיוני איני יודע לשונו ונראה שהיא לשון שכשוך שמשכשכה רגליה במים בהאתה נפל: פורחות. פותחת ועוצמת תדיר: בין כך ובין כך אינו חוצץ. לפי שפריחתה מעבירתו ואינו עב ע"ג העין ואין בו ממש ל"א דומעות שהדמעה מלחלחת את הכחול ואינו חוצץ: פתחה עיניה ביותר. הויא תגילה למעלה: עצמה עיניה ביותר. הויא תגילה למטה: לה לא תטבול אלא כדרך גדילתה. כלומר לא תדחק זרועותיה על בשרה ולא רגליה ושוקיה זה בזה אלא כדרך הילוכה ושימושה תמיד ומה שנכסה וקמוט ואין מים באים בו לא איכפת לן ואינה צריכה לפשט בית קמטיה וסתריה אלא כדרכן תמיד: כדתנן. גבי ראיית נגעים שטיהר בהן הכתוב בית הסתרים דכתיב לכל מראה עיני הכהן ותנן האיש מראה נגעו לכהן כעודר וכמוסק זיתים: כעודר. בבית השחי וכמוסק זיתים בבית הערוה דאם יש לו נגע בבית השחי א"צ להגביה זרועותיו יותר מדאי לראותו אלא שמגביה ואינו מאגם עצמו ומה שיוכל כהן לראות יראה ואם לא יוכל לראות טהור ובבית הערוה א"צ לכוף ולשוח יותר מדאי אלא כמוסק זיתים אחר שנשרו מן האילן ומלקטן על הארץ: והאשה נראית. לכהן בנגעה: כאורגת. בבית השחי ואם בבית הערוה היא כופפת עצמה כמניקה את בנה: לו כל חייבי טבילות טבילתן ביום. כדיליף במס' מגילה מוהטלו ביום השביעי ורחץ במים וגו': נדה ויולדת טבילתן בלילה. נדה דכתיב שבעת ימים תהא בנדתה כל שבעה ויולדת כימי נדת דותה תטמא: בזמנה. בשביעי וכנדה דאורייתא קמיירי שלא ספרה ז' נקיים: בלילה. דכתיב בה תהיה בנדתה תהא בנדתה כל שבעה: שלא בזמנה. בשמיני: משום סרך בתה. שנוהגת אחריה לטבול ביום ואפילו בזמנה ואתיא לידי כרת ולא ידעה דאמה בשמיני הוא דטבלה ביום: אבולאי. שוערי העיר ועובדי כוכבים הן ל"א בנויינים של מערות היו בדרך בית הטבילה ואם תפול שם תסתכן: ספק זבות שוינהו. שאפילו נדה סופרת ז' נקיים והחמירו על עצמן כדר' זירא: ליטבלא ביממא דז'. מה נפסך אם נדה היא הרי יום טבילתה יותר מז' לראייתה

ואם

דברי חמודות

דאסרי שליבות היינו משום דס"ל דפשוטי כלי עץ יש להם טומאה מד"ס וכר מן דין נמי י"ל שאע"פ שנאמר דפשוטי כלי עץ סברי נמי דמקבלים טומאה מדרבנן אפ"ה איכא למימר דבהא דגזירת מרחאות סברי כהרמב"ם ורבינו דס"ל דבתר דאמרי' בגמ' טעמא דבעית' בטל ליה טעמא גזירת מרחאות דהוה ס"ד דרב כהנא ואגמריה דלא גזרו חכמים בכך מעולם וא"ת הכיא דפ"ה דמס' מקואות דמייתי הראב"ד ראיה מינה הרי פירשה רבינו בסימן ט' דטעמא משום גזירה דתוך כלי כן נ"ל וכתב רבינו בתשובה שנשאל אם מותר לעמוד על סילונות שהם בקרקעות המקוה והמים עוברים דרך סילונות למקום אחר והשיב איני רואה בית מיחוש אי משום ההוא דלא תעמוד ע"ג כלי חרס או סילתא התם משום דבעיתא אבל הכא ליכא טעמא דבעיתא כיון שהסילונות קבועים בקרקע ועוד דהתם סילונות העשויות להוליך מים אין להם לבזבזין והוו פשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה ואינם פוסלים בשאיבה הלכך נראה לי דלא למיחש למידי וכתב עוד דברי אפילו לפירוש הר"ש בההיא דפי' על דלא יטבול על גבי ספסל ומשום דאיהו לא סבירא ליה כדלעיל סימן ט' ולא כתב אלא לרווחא דמלתא כמ"ש הב"י גבי לא תעמוד על גבי כלים הילכך לא כתבתיו: (קלב) ומיהו לפי הטעם שהמים מקדמין אין לחלק. וכבר כתבתי במי"ט דהר"ן תירץ דשאני אדם שהטיט נכנס לו בין האצבעות ונדחק שם ואע"ג שגם על זה קשיא טעמא שהמים מקדמין וכמ"ש שם בשם הב"י אפ"ה פסק בש"ע כרש"י וכתב הטור דלסברת רש"י אפי' בדיעבד לא עלתה לה טבילה וטעמו דאיהו גרס הכא אע"ג דהשתא ליכא איומר ברדיוני נפל וכתב הרמב"ם בפ"ב מהל' מקואות לא יטביל אדם בעפר שעל רגליו ואם טבל אינו חוצץ וכתב ב"י דתוספתא היא בפ"ח היו רגליו מלוכלכות אבק וירד וטבל במקום שיש בו מ' סאה טהור ומדקתני לה בלישנא דדיעבד איכא למשמע דלכתחלה לא יעשה כן ובהדיא תנן בפ"ט דמקואות לא יטבול באבק שעל רגליו ומיהו ר"ש כתב תוספתא זו בפי' וכתב בה גירסא אחרת וז"ל היו רגליו מלאים אבק וירד וטבל במקום שיש בו ארבעים סאה טמא שספק או שטבל בחמים טהור ומשמע דטעמא משום דקסבר דכשהרגלים מלוכלכים אבק ומטבילם במים האבק שעל רגליו נעשה טיט וחוצץ ומש"ה כשמשפשף טהור שהרי עבר האבק מרגלו ע"י השפשוף וכן כשטבל בחמין שהחמין מעבירין את הלכלוך כאילו שפשף ולגירסא דהרמב"ם איכא למימר דנקי דלכתחלה יש ליזהר מלטבול באבק שעל רגליו מפני חששא זו מ"מ היכא דעבר וטבל טהור דהתם מים מעבירין את האבק דאע"פ שאין המין עכ"ל הב"י: (קלג) משום דבנמל שכיחי כו'. וכתב הטור דלפי זה בדיעבד עלתה לה טבילה וכ"כ הרשב"א בת"ה וכ"כ רבינו ירוחם וז"ל ופירש ב"י כלומר שאם היא יודעת בעצמה שטבלה כהוגן טבילתה כשרה בדיעבד ולא חיישינן דילמא אגב ביעתותא לא טבלה שפיר ולאו אדעתה: (קלד) נתנה תבשיל לבנה. הטעם לדבק בה כ"כ הטור ס"ס קצ"ח ופירש ב"י כלומר גריס של פול או רבב וכיוצא בזה מדברים העושים חציצה וכך הם דברי הרשב"א בת"ה וסיים הרשב"א בדין זה לפיכך לא עלתה לה טבילה אא"כ עיינה בנפשה לאחר נתינת התבשיל או לאחר עסק הדברים החוצצים ע"כ וכל זה מיירי שכבר חפפה וכ"כ בטור והוא פשוט וכתב רמ"א בשם הג"ה ש"ד והמרדכי דאם בדקה עצמה קודם טבילה וראתה שלא נדבק בה שום דבר א"צ טבילה אחרת וכתב עוד בהגהת ש"ד וז"ל השיב מורי אחר כתבת על הנשים שלובשים בגדים אחר חפיפה ודמיא למפשלת בנה כו' נראה דיש לחלק דהתם תינוקות מטפחים בטיט ובעיסה ומדבקים בגוף האשה וחוצץ אבל הבגדים למאי ניחוש שאין רגילות על הבגדים דבר לח ונדבק בגוף האשה וכנים ופרעושים אין נדבקים בגוף והמים נכנסים בהם ולא חיישי כמו טבעת שהן רפוים שאין חיישי ע"כ ועי' בסי' ק"א בשם הרוקח על מין כינים הנדבקים וכתב עוד רמ"א שלא תקח תינוק אצלה בין חפיפה לטבילה: (קלה) ואם היו עיניה פורחות כו'. פירש"י פותחת ועוצמת וכו' וכך פי' הרמב"ם: (קלו) אלא כדרך גדילתה. ומכאן כתב הטור בסי' קצ"ח וז"ל ולא תטבול בקומה זקופה מפני שיש מקומות שמסתתרים בה ולא תשחה הרבה עד שידבקו סתרים זה בזה אלא שוחה מעט עד שיהיו סתרי בית הערוה נראין כדרך כו' וז"ל הרשב"א בת"ה סקלר האשה לא תטבול זקופה ממש ולא שוחה ממש אלא דרך גדילתה כו' וכתב הרשב"ץ אם שינתה מדרך גדילתה כגון ששחתה ביותר או זקפה ביותר כתב הראב"ד שאינה טבילה מדברי הרמב"ם בפ"ב מהל' מקואות שלא נאמרו דברים אלו אלא לטהרות ולא לבעלה דדברים אלו אין חוששין אלא מדבריהם עכ"ל והרשב"א בתשובה כתב שהגירסא היותר נכונה בעיניו היא שלא תטבול אלא כדרך גדילתה בין לטהרות בין לבעלה וכתב עוד הרשב"א בתשובה וזה לשונו ולא עוד אלא אפי' היה אורך המקוה ורחב י' אמות על י' אמות אם אינו גבוה לפחות עד תגי' הזה אין טובלין בו אלא א"כ שוחה כל גופו בקרקע לפי שאם אינו שוחה יצטרך עכ"פ לכוף קומתו הרבה וידבקו הקמטים בבטנו ובירכותיו וכבר אמרו אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה כדתנן האשה נראה כעודר כו' ומזה מה שאמרו במקואות במקוה שמימיו מרודדין שכובשים אותן באבנים או בחבילי זמורות כדי שיתפחו מימיו לפי שאין דרך להשתטח במקוה ולטבול בפישוט ידים ורגלים ע"כ ובתשובה אחרת מסיק דבדיעבד אפילו נשתטחה וטבלה מותר אלא שיש נהוג לכתחלה שמא לא תשתטח יפה כל שהמים מרודדין ביותר ולכך צריך לכתחלה שיהיו מי המקוה מגיעים ממעל לטיבורה זרת לפחות ע"כ וכתב הרשב"ץ שכך דעתו מסכמת וזה לשון הר"ן ומה שכתב האוסר כי כשנמדד אותו מקוה ברום מימיו א"א שכל גופו עולה בהם אלא א"כ פניה וגופה כבושים בקרקע והאריכן התם לא תטבול אלא כדרך גדילתה תנ"ה האיש נראה כעודר כו' לאפוקי שלא תהא כבושה בקרקע הא ליתא כלל דלא אתמר הכי אלא לאפוקי שלא תקפל עצמה קלתה על קלתה דומיא דמאי דאתמר עלה דההוא פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר אבל אם היא מתפשטת לגמרי אין לחוש כלל ע"כ וכבר כתבתי זה ג"כ בפ' תינוקת סעיף מ"ד: (קלז) כאורגת בעומדין לשתי ליד הימנית ר' יהודה אומר אף כטווה פשתן לשמאלית. והר"ן הדהכא לענין דרך גדילתה כתב ללשון ת"ק כאורגת בעומדין לשתי ביד הימנית והשמיט לדברי ר' יהודה והרבה נתלבט הב"י בזה לפי שסובר דלת"ק א"צ גילוי לזרוע שמאל כלל ונדחק מאד ואני תמה דבתר הכי מסיק דהטור שלא הזכיר אלא כמוסק זיתים דהכן לגבי איש דטעמו שסובר דשיעור גילויא דבית השחי דיד ימין כאורגת בעומדין הוי כשיעורא דגלויה דמוסק לשתי ידים והא דקאמר כאורגת ליד ימין לאו למימרא דשחי דיד ימין חשבינן כגלוי ושחי דיד שמאל הוי בית הסתרים ואין צריך גילוי דאין זה סברא אלא היינו לומר שכל מה שמתגלה משחי של יד ימין בשעת אריגה בעומדין אינו חשוב בית הסתרים בין בשחי ימין בין בשחי שמאל ובדין הוא דה"ל למתני באשה נמי כמוסקת זיתים כיון דאידי ואידי חד שיעורא הוא אלא דבעי למיהב טעמא דנקטינן בה האי שיעורא דהיינו משום דבמלאכה המיוחדת לה מתגלה שחייה כל כך ולפי זה הא דא"ר יהודה אף כטווה כו' ע"כ וכל זה אנו יכולין לפרש כמו כן בדברי הר"ן ובתוי"ט כתבתי שמצאתי בשם הראב"ד דלתנא קמא כמו שמגביהה ימינה כך יהיה שיעור ראיית הנגע תחת שחייו שניהם ע"כ ורמ"י ז"ל אחז לדברי הר"ן כפי' הב"י בדבריו והפריז עוד לומר דמגבהת גם השמאלית אלא שהימנית מגבהת יותר ומה שכתבתי אני בכל זה נ"ל הנכון: (קלח) ולא תקפוץ פיה. כתב הטור ואינה צריכה לפתוח פיה וכ"כ רבינו בהלכות נדה בקוצר והב"י כתב דהכי איתא בפרק קמא דקידושין ונראה לי דר"ל הא דאמרינן התם דף כ"ה הכל מודים לשון לענין טבילה כטמון דמי פירש רש"י ואין צריך ביאת מים בתוך הפה וכתב הב"י דלמאי שיתבאר (לקמן סעיף ק"מ) דאף לדברי הגורסים בסמוך דכי אתמר הני לטהרות אבל לא לבעלה היינו בדיעבד אבל לכתחלה אפילו לבעלה צריכים כל הני חומרות מזה נלמד דמדלא גרסי הכי אף בדיעבד נמי תיין וכן נראה מדברי הרא"ש שכתב בתשובה נדה שעצמה עיניה ביותר הוי חציצה להתירה לבעלה ע"כ וקצת תימה דבש"ע שלו בסעיף ל"ה לענין קפילת פה סתם וכתב לא עלתה לה טבילה ולא כתב בשם י"א והא"כ בסעיף ל"ט לענין עצמה עיניה כו' כתב כן בשם י"א: (קלט) וצריכה לחוות בשיניה כו'. וכן בדין שהרי שינים עשוים ליתאת ביניהם שיורי מאכל כ"כ הב"י וכתב עוד וראיתי נשים כשרות שנוהגות שלא לאכול בשר ביום לכתן לבית הטבילה מפני שהוא נכנס בין השינים יותר ממאכל אחר ואע"פ שבודקות ותוחבות השינים חוששות דילמא משתייר מיניה ולאו אדעתה ומנהג יפה הוא וגם רבינו ירוחם הזכיר מנהג זה וכתב שהוא מנהג יפה וז"ל רבינו בהלכות נדה בקוצר מנהג יפה נהגו הנשים שאין טועמות כלום בין הרחיצה ובין הטבילה כדי שלא יהא דבר חוצץ בין שיניה ע"כ ועיין במ"י סימן כ"ה בעובדא דנמלא עלם בין שיניה גם עיין בספר זה בסעיף ל"ב: (קמ) ונכון להחמיר. וכתב המרדכי בפ"ב דשבועות בשם הרא"ם אליבא דגרסי לה ה"מ לטהרות אבל לבעלה לא דה"מ בדיעבד אבל לכתחלה אפילו לבעלה צריכה כל הני חומרות וכ"כ סמ"ג וכתב ב"י שקצת נראה כן מדברי הרמב"ם ז"ל ועיין לעיל סעיף קל"ח: (קמא) אתקין רב אידי [בר אבין] בנרש למטבל בימממא דתמינאה. וכתב הטור ס"ס קצ"ז אבל בשביעי לא תטבול מבע"י אע"ג דאיכא אונס והוא פשוט וכתב עוד ואם עברה וטבלה ביום שמיני בלא אונס עלתה לה טבילה וטעמא כתב הרשב"א מדשריין באונס אף לכתחלה עברה וטבלה ביום ז' כתב הרשב"א יש מגדולי המורים שהורו שלא עלתה לה טבילה ויש מי שהורה להקל אחר שטבילתה

טבילה

מעדני יום טוב

[ס] ומיהו לפי הטעם שהמים מקדמין אין לחלק. כלומר דכיון דיהב טעמיה מפני שהמים מקדמין דהייט לומר דכיון שהמים מקדמין לידבק ברגלי המטה קודם שהגיע לטיט ואותם מים מחוברים למקוה והלכך לא הוי חציצה וכדתנן האוחז באדם ובכלים אם הדיח ידיו במים טהורים והשתא לפי טעם זה כי הוי אדם כבד מאי הוי דאע"פ שהטיט עב מאד מ"מ קלת לאות שיש בו שע"י מתחברים מים שברגליו למי המקוה והר"ן בפ' במה אשה תירץ דמטה שאני דליכא סדקים אבל באדם חוצץ לפי שהטיט נכנס לו בין האצבעות ונדחק שם ע"כ וגם עליו יקשה דלפי הטעם שהמים מקדמין אין לחלק עכ"ל הב"י ועי' בד"ח סעיף פ"ו ול"נ דשאני אדם לפי שהוא מהלך בשפת הנהר עד מקום העומק לטבול בו והנה טרם בואו אל מי הנהר כשהוא במקום הנמל שם הספינות מעלות טיט נמצא שמתדבק הטיט ברגליו קודם שנכנס אל המים והטיט מקדים למים וחוצץ משא"כ בכלים שמכניס אותה לתוך המים ממעלה למטה והמים ודאי מקדמין כך נ"ל: [ע] ומפצי כו'. כלומר דרש"י דמפרש משום טיט מפרש לדלקמן דאבוה דשמואל עביד לבנתיה מפני דטעמא משום הכי הוה להם מחצלות להניח תחתיהן מפני הטיט והלכך מפרש דלר"ת מפני כו': [פ] אבוה דשמואל עביד כו'. מפורש לעיל סימן ט': [צ] והפשילה בנה לאחוריה. כתבו התוס' יש לפרש מפשלת את בנה לאחוריה והיתה ערומה ולא היו בגדים עליה וטבלה לא עלתה לה טבילה דחיישינן שמא הוה עלה דיבוקי טיט וכיוצא בו ונדבק באמו וחוצץ בטבילתה ולא ידעה לה ואע"ג דחזינן לה השתא דליכא מידי עלה חיישינן דלמא בעלייתה מן הטבילה נפל ברדיוני הותלק ונפל דרך ירידה כפי' ר"ת ונ"ל שהיתה מפשלת בנה אפי' לפני טבילתה בסמוך ולאו דוקא בטבילתה עכ"ל: [ק] ברדיוני. פירש"י שהוא לשון שכשוך כו'. ולעיל כתבתי פי' בשם התוס': [ר] והאשה נראית כאורגת. במשנה גרסי' כאורגת בעומדין ומסיק הב"י דלא איצטריך לפרש דסתם אורגת בעומדין ומתני' כדי נסבה ע"כ ואני תמה דהא תנן בפ"ג דזבים אורגים בין בעומדין בין ביושבין שמעינן דיש דברים הנארגים מיושב וא"כ היאך איכא למימר דמתני' כדי נסבה דר"ל לא הוצרך להביאה כלשונה והא צריכה למימרא דלאפוקי מיושב וגם אין נראה לומר דלענין ראיית נגעים לא צריכה לפרש דודאי מסתעריך בעומדין אע"פ שכן נראה שהוא דעת הב"י מ"מ אין נראה דמהי תיתי לפרש כן אי לאו דמתניא בהדיא דדלמא במיושב מסתעריך ואפשר דכיון דשיעור דמיושב נקל הוא לפי שיותר נסתר הזרוע באורג מיושב מבאורג מעומד הלכך אע"ג דלא קתני בהדיא מעומד ודאי דמסתמא מסתעריך מעומד כיון שהוא להחמיר והוי סתמו כפירושו דאי תימא דלהקל מסתעריך במיושב ה"ל לפרש דלא ניתי למטעי והיינו דקאמר הב"י מתני' כדי נסבה: [ש] וכמינקת את בנה. פירש"י לענין בית הערוה וכתבו התוס' דאין נראה דבת"כ תני לה גבי הדד וכן פי' הר"ן גם הר"ש בפ"ב דנגעים וכתב הב"י שכן פי' ג"כ רבינו שם והתו' הביאו ג"כ לשון דתנן בנגעים דאשה כעורכת לבית הסתרים וכתב הב"י שגם הסמ"ג הזכירו וגם הר"ן כתב כן ואע"ג דר"ל לא הזכיר י"ל דתרי מינייהו נקט וה"ה לאידך וכן נראה קצת מדברי רבינו שכתב שא"צ להרחיב ירכותיה יותר מדאי דמשמע דקצת צריכה להרחיבה והיינו כעורכת עכ"ל הב"י ולפום ריהטיה לא שפיר לסיפיה דדברי רבינו שהרי כתב בהדיא בסיפיה ותרחיב ירכותיה ועל כרחינו קצת הרחבה קאמר מדברישא כתב שא"צ להרחיב יותר מדאי וכן בהל' נדה בקוצר דלקמן כתב בהדיא ותרחיב ירכותיה קצת וז מזו: [ת] ותרחיב ירכותיה ותגביה זרועותיה כדרך הילוכה. ומסיק הב"י דה"ה שיעור מוסק זיתים נמי שאינו מגביה זרועותיו יותר מבדרך הילוכו ולהכי הוא דתני כמוסק זיתים לומר שלא ידביק זרועותיו לגופו ביותר ע"כ: [א] דלא שייך הך דר"ל להני דלעיל. אבל הר"ן כתב דאע"ג דהא דר"ל לא פליגא עלייהו ואפשר דכולהו איתנהו גמ' הוא דקאמר דלא מחמרינן בטבילה כל הני חומרי אלא חומרי דר"ל בלחוד וכיוצא בה בסוף פ' נערה שנתפתתה דאמרי' זינתה וכחלה ופקסה ותבעה ליכנס דאבדה מזונותיה ובתר הכי אמרי' ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רב יהודה תובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות והתם נמי הא אפשר דאיתנהו לכולהו [וא"ת היכי] אמרי' בעצמה עיניה ביותר דעלתה לה טבילה מ"ש מהא דתנן במס' מקואות קרצה שפתותיה כאילו לא טבלה י"ל דכי עצמה עיניה לא מיהדקי קמטין כולי האי פיהו מעכבין מלבא בהן מים אבל הרב אלפסי ז"ל גורס (וכן היא גי' רבינו ג"כ) ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי אתמר הני לענין טהרות אתמר אבל לבעלה שפיר דמי כי הא דאמר ריש לקיש ולהך גירסא משמע דמדריש לקיש מייתינן ראיה דלבעלה מותרת והיכא למידק והיכי מייתי מיניה ראיה והא אפשר דכולהו איתנהו ואפשר דלא מייתי ראיה מדריש לקיש אלא לפתחה עיניה ביותר ולעצמה עיניה ביותר דלא מעכב בטבילה דדרך גדילתה נמי הוא לפי שאין אדם נמנע מלפתוח ולעצום עיניו ע"כ: [ב] ואומר ר"ת דקאי אכלי חרס ולמטה. וז"ל התוס' אבל ר"ת פי' שנראה כגי' הספרים ואיתא נמי בפר"ח וכו' וכן צריך לחלק דלעיל אמרינן דבית הסתרים לא בעיא ביאת מים ובפ"ט דמס' מקואות גבי ואלו חוצצים באדם ומחשב בית הסתרים שבאשה אלמא בעי ביאת מים אלא ודאי ההיא לטהרות ובשמעתין לבעלה והא דתניא בפ' החוצץ כל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה והיינו נדה לבעלה דאי לטהרות מאי שנא דנקט נדה ועוד דומיא דגר ועבד משוחרר דאיירי בטבילת איסור והיתר וה"ק כל החוצץ בטבילת טומאה וטהרה חוצץ בטבילת איסור והיתר הכיא קיימי אהני חלילות דפ' ט' דמקואות דאיירי לענין בעלה שכן דרך הבריית לעמוד על המטה אבל הכך חומרי דכלי חרס וסילתא וגמל ומפצי ומפשלת וריבדא ולפלוף שמחמירות יותר מן המשנה דקתני בפ"ט לפלוף שבתוך העין אינו חוצץ ומשמע בין לח בין יבש אינו חוצץ מדלא מפליג ובסילתא ובפתחה עיניה ועצמה וכל הכך חומרי לית הלכתא כוותייהו אלא ככך חומרא דריש לקיש דאיתא אפי' לבעלה ומיהו קשה לפי' ר"ת דבהך משנה דפ"ט דבית הסתרים שבאשה חוצץ דמוקי לטהרות קתני נמי דין לפלוף שבעין שחוץ לעין חוצץ שבתוך העין אינו חוצץ דהא מוקים לה לבעלה וכן פי' הך דהחוצץ וכל דבר שחוצץ בטבילה קיימא אמשנה דטהרות דאיירי לבעלה ומה שהקשה מבית הסתרים דשמעתין למתני' דמקואות לא קשה מידי דבסיפא גבי ואלו שאין חוצצין קא חשיב בית הסתרים שבאיש והיינו כשמעתין וצריך ליתן טעם בהך בבא גופה מה חילוק יש בין בית הסתרים דאיש ודאשה ונראה שיש בית הסתרים שהאשה מקפדת ולא האיש ובזה קא מפליג בין איש ובין אשה ולפלוף שבעין איירי דוקא בלח עכ"ל: [ג] נדה ויולדת טבילתן בלילה. כלומר אם רוצות לטבול בזמנן אינן יכולות לטבול קודם הלילה כ"כ הב"י: [ד] אחר אחר לכולן גרס ועי' בפ' תינוקת סי' ו' ומ"ש שם

וכן

תהא טומאה מפסקת ביניהן ר"ש אומר אחר תטהר אחר מעשה תטהר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק. הלכך האידנא לא טבלי ביום כלל ביום השביעי משום דר' שמעון. (קמב) בשמיני [ה] ובתשיעי משום סרך בתה שהיא סוברת שאמה טובלת ביום השביעי ותעשה גם היא כן ותבא לידי ספק. ואין לומר דלא שייך סרך בתה אלא לדידהו שהיו נוהגין כדין נדה דאורייתא ואיכא למיחש שמא תטבול בתה בשביעי לנדתה ביום וטבילה זו כמאן דליתא דמיא. אבל משום סרך בתה שתטבול בשביעי האידנא דמדרבנן בעלמא הוא לא חיישי הא ליתא הא רבא במחוזא תקין משום אבוליי למיטבל ביממא דהמניא ואי לאו משום אבוליי הוה אסור משום סרך בתה ובימיו [ו] כבר פשטה תקנתא דר' זירא. כדאמר ליה רב פפא לרבא מכדי האידנא כולהו ספק זבות וכו'. ורשב"ם היה מחמיר (קמג) שלא תטבול עד שתחשך. ור"ת היה אומר שאין צריך להחמיר כל כך רק שתטבול סמוך לחשיכה ותבא לביתה משחשיכה [ז]ואז ליכא למיחש לסרך בתה:לז (נדה ד' סז.) שלח רבין באיגרתיה[ח] אשה לא תחוף בערב שבת. ותמה על עצמך היאך אשה חופפת ביום וטובלת בלילה. פירש רש"י בקושי התירו להרחיק חפיפתה מטבילתה. אלא משום דהכי עדיף לחוף ביום דאי חייפא בלילה מתוך שמהומה לביתה לא חייפא שפיר. והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והלכתא לא תחוף אלא בלילה קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא הא דאפשר והא דלא אפשר. פירש"י הא דאפשר לחוף ביום כגון בימי החול חופפת. אהיכא דלא אפשר לחוף אלא בלילה כגון שחל טבילתה במוצאי שבת שאם תחוף בע"ש לא תהיה חפיפה סמוך לטבילתה הלכך חופפת בליל טבילה במוצאי שבת. ולפי פירושו אם חל יו"ט במוצאי שבת נראה שלא התירו לחוף בע"ש ולטבול במוצאי שבת שהרי פירש דבקושי התירו לחוף ביום ולטבול בלילה אלא דהכי עדיף טפי משום דמהומה לביתה

[ט] אבל להרחיק כולי האי מע"ש למוצאי שבת אסור אף אם חל יו"ט במוצאי שבת. ומוטב שתדחה טבילתה. ובשאלתות דרב אחאי בפרשת אחרי מות (סי' פ) פי' הא דאפשר לחוף בלילה כגון בימות החול לא תחוף אלא בלילה. היכא דלא אפשר לחוף בלילה (קמד) [י] כגון שחל ליל טבילתה בשבת או ביו"ט אז חופפת ביום רביעי ואפילו חל יום טוב חמישי וששי וחל ליל טבילתה בשבת חופפת ביום רביעי ולא תתבטל עונתה וסוגיא דגמרא לא משמע כפירושו דקא מיבעיא ליה (ד' סח.)נדה מהו שתחוף בלילה ותטבול בלילה.אלמא משמע דיותר טוב הוא לחוף ביום דחיישי' שמא לא תחוף כהוגן בלילה דמתוך שמהומה לביתה לא חייפא שפיר. (קמה) [כ] ומיהו גם לפירוש השאלתות נהגו מנהג יפה נשים שלנו שמתחילות לחוף מבעוד יום ועוסקות בחפיפה עד שתחשך ואז טובלות ועוד מחמירות על עצמן דאע"פ שחפפו נושאות עמהן מסרק וסורקות בבית הטבילה. ור"ת פירש דפיסקא דאפשר ולא אפשר לא בא להורות כלל על דין חפיפה אם הוא ביום אם בלילה אלא קאי אהא דקאמר אשה לא תחוף בערב שבת וכו'. ותמה על עצמך וכו' כלומר היאך תוכל לומר חופפת ביום בערב שבת ותטבול בלילה במוצאי שבת והא בעינן סמוך לחפיפה טבילה הלכך לא תחוף אלא במוצאי שבת. וכיוצא בזה איכא בפרק כל שעה (דף כח:) רבי יוסי הגלילי אומר ותמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה כלומר היאך תוכל לאוסרו אלא מותר הוא בהנאה. ובתר הכי קאמר והלכתא אשה חופפת ביום פירוש בערב שבת וטובלת בלילה למוצאי שבת. והלכתא לא תחוף אלא בלילה פירוש למוצאי שבת. לא קשיא הא דאפשר לחוף בליל מוצאי שבת (קמו) תחוף בלילה ולא תרחיק חפיפתה מע"ש. הא דלא אפשר לחוף במוצאי שבת (קמז) כגון שחל יום טוב להיות במוצאי שבת אז חופפת ביום בערב שבת וכך נוהגות הנשים האידנא (קמח) [ל] ונזהרות בשבת

 א חופפת ביום הא דלא אפשר לחוף אלא בלילה:

רש"י ור"ש ואם זכה היא טובלת זכה ביום: **אחר** מעשה. כיון שספרה מקצת היום של ז' תטהר ע"י טבילה: **לידי** ספק. שמא תשמש בו ביום ותראה מיד לאחר תשמיש ונמצא סותר כל שלפניה וטבילתה פסולה: **לז ותמה** על עצמך היאך אשה כו'. שהרי בקושי התירו להרחיק הפיפתה מטבילתה כל כך אלא משום דאי חפפה בליל טבילתה אימא לא חייפא בפיר משום דממהרת טבילתה מתוך שמהומה לביתה: **הא** דאפשר לחוף ביום חופפת ביום: **הא** דלא אפשר לחוף כגון מוצאי (שבת) לא תחוף אלא בלילה: **מהו** שתחוף בלילה. בלילי טבילתה מי אמרינן מתוך שממהרת לטבילתה לא חייפא שפיר: **תמה** על עצמך וכו' דאפילו בתוך המועד קאמר דמותר בהנאה וקא

מעדני יום טוב

וכן בר"פ בנות כותים: [ה] **ובתשיעי** משום סרך בתה. ואע"ג דגזירה לגזירה היא משום חומר כרת אמשו כ"כ הר"ן וכתב עוד וז"ל ואע"ג דר"ש אתשמיש בלחוד קאי ולא אטבילה דהא אמרי בפ' המפלת במעשה דטופה בכ"א תשמש ופרקינן משום דר"ש ואפ"ה היו טובלות כדמוכח התם דאלמא אסור לעשות כן אתשמיש לחוד קאי ובת"כ נמי תניא ואחר תטהר כיון שטבלה טהורה לעסוק בטהרות אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שלא תבא לידי ספק דאלמא אסור לעשות כן אטהרות או אטבילה קאי ולא אטבילה אפ"ה קא אמרי' דכיון דר"ש אסר תשמיש נמי אסרינן טבילה משום לתא דתשמיש אבל ל"ש ודאי תשמיש בלחוד אסר ולפי זה לא גרסי' שמא תבא לידי ספק דודאי כל שהיא משמשת באה לידי ספק אלא הכי גרסי' שלא יבא לידי ספק וכן הגירסא בס' הרב אלפסי ובברייתא שבת"כ עכ"ל אבל בהל' הרב אלפס שבידינו הגירסא שמא תבא כו' וכבר כתבתי בזה בפ' תינוקת סי' ו' דהמרדכי כתב דהרי"ף סובר דר"ש אוסר הטבילה ושם כתבתי חלוף גרסאות שבמקום ההוא ג"כ והא דדייק הר"ן מהך דטופה כבר כתבו התו' די"ל דה"פ ר"ש היא דאמר נבי ודאי זבה דאסור לעשות כן לטבול ביום שמא תבא לידי ספק לשמש שבטבילתה תהא תלויה הלכך בהך טופה אע"ג דאיכא בה כמה ספקות דשמא לא היתה זבה כלל ואם היתה זבה אימר הרחיקה לידתה ושמא לא תראה אסורה לשמש לר"ש אבל טבילה תהא מותר אפי' לר"ש דהרי לה לטבול משום טבילה בזמנה מצוה ע"כ: [ו] **כבר** פשטה כו'. וכ"כ התוס' והר"ן ובודאי דממעתין הכי מוכחת ומכאן תימה על מ"ש רבינו בפ' תינוקת סוף סי' ד' דבימי רבא לא פשטה כו' דאע"ג דודאי דהמימרא דהתם דמייתי מינה ראיה שלא פשטה כן הוא דלא פשטה ואלא מיהת מהכא מוכח דפשטה וצריכין אנו לומר דלאח"כ פשטה אף בימיו בתר דאתמר ההיא מימרא וא"כ אינו מוכיח התם כלל דטעמיה לאו משום מוכחא דרבי זירא דדלמא בזמן ההוא שכבר פשטה קאמר להיא מימרא: [ז] **ואז** ליכא למיחש לסרך בתה. דשוב לא יבא לידי ספק ליכא למיחש אם תטבול היא ביום סמוך לחשיכה תטבול בתה בעוד היום גדול דמרגשת הבת בכך שמטבול סמוך לחשיכה כאמה כ"כ התוס' ועי' בד"ח: [ח] **אשה** לא תחוף בע"ש. דבשבת אינה יכולה לחוף משום השרת השערות כ"כ הר"ן ושוב מצאתי כן בשאלתות דלא אפשר לתסרק משום דאתיא לאתורי שערה: [ט] **אבל** להרחיקה כולי האי מע"ש למוצ"ש אסור וכו'. אבל התוס' הזכירו מפירש"י בהפך משום דאתמר בגמ' לעיל מהך א"ר הונא אשה חופפת בע"ש וטובלת בג' בשבת שכן אשה חופפת בע"ש וטובלת במ"ש אשה חופפת באחד בשבת וטובלת בד' בשבת שכן אשה חופפת בע"ש וטובלת במוצאי יו"ט שחל להיות אחר השבת אשה חופפת בה' בשבת וטובלת בה' בשבת שכן אשה חופפת בע"ש וטובלת במוצאי שני י"ט של ר"ה שחל להיות אחר השבת ורב חסדא אמר שכן לא אמרינן דהיכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר ורב יימר אמר אפי' שכן נמי אמרי' לבר מאשה חופפת בה' בשבת וטובלת בה' בשבת דלמוצאי שני י"ט של ר"ה שלאחר השבת ליתא דאפשר דחופפת בלילה וטובלת בלילה דהא מרימר הלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר ופירש"י הלכתא כרב חסדא למומרא דאמר שכן לא אמרי' דהיכא דטבלה יום חול לא תחוף מאתמול ובמאי דאמר רב חסדא כולהו אמרי' דהיכא דטבלה במוצאי ב' ימים טובים אחר השבת חופפת בע"ש ולית הלכתא כוותיה אלא כדמתרץ רב יימר חייפה בלילה וטבלה בלילה ע"כ והוקשה להם מהך דהכא דאמרי' דאינה חופפת ע"ש וטובלת למ"ש דא"כ לא קאי הך פיסקא דהלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר משום הכי תירצו י"ל דהיכא לאוקמי פסק דלעיל שליל טבילתה במ"ש והוא י"ט אז ודאי תחוף מע"ש ולא תפסיד עונתה הואיל ואינה יכולה לחוף בליל טבילתה ולא ביום שלפני טבילתה ע"כ וכתב הב"י דאע"ג דלא הזכירו ולהרחיק חפיפה מטבילה אלא כשאין מפסיק בין יום דחפיפה ליום דטבילה אלא יום א' בלבד מ"מ מאחר שתלו טעמא בשלא יסתר פיסקא דלעיל הלכך כיון דלההוא פיסקא לעיל כל שטבילה בליל י"ט או שבת אפי' מפסיק בין יום החפיפה ליום הטבילה ב' ימים שפיר דמי וכן פסק הרשב"א בת"ה וכ"כ הר"ן בפ"ב דשבועות ואע"ג דלא אמרו כך אלא על ב' י"ט של ר"ה אין לחלק ביניהם לבין של גליות דהא דבגמ' הזכירו דר"ה לפי שהיו מקדשים ע"פ הראייה ולא משכחת לדידהו ב' י"ט אלא דר"ה וכ"כ הרשב"א בפירוש בין ב' י"ט של ר"ה או של גליות וכן כתב ג"כ המור וכתב עוד הב"י דלדברי רבינו שכתב דלרש"י אין להרחיק כולי האי כו' נ"ל דסבר רש"י דלמסקנא דהלכתא חופפת והלכתא אינה חופפת וכו' ליתא פיסקא דפסיקנא לעיל הלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר וזה דוחק ומ"ש הטור עצמו סתם דבריו דלא כדברי אביו רבינו ז"ל ע"כ: [י] **כגון** שחל ליל טבילתה בשבת. וא"ת והיאך תוכל לטבול בשבת והא בפרק מפנין דף קכ"ח אדתני התם דמביאה שמן בשערה פרכינן ותיפוק ליה משום סחיטה ואע"ג דרבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו אין סחיטה בשער הא רב אשי דבתראה הוא אומר אפי' תימא יש סחיטה בשער מביאה לה בכלי דרך שערה וי"ל דרב אשי לאו לאפלוגי אתא אלא אפי' תימא קאמר והאיתי בב"י שכתב וז"ל כתב הכלבו אני תמה היאך אשה יכולה לטבול בליל שבת וי"ט והיאך תגלל מסחיטת שער ולכך אני אומר שראוייה הטבילה לדחות עד מוצאי שבת וי"ט ע"כ ואע"פ שכן דברי הראב"ד בס' בעלי הנפש אין לדחות דברי כל הני רבוותא דשרו לטבול בי"ט ושבת ועוד הכי משמע בהדיא בר"פ במה אשה יוצאה דחששא דסחיטת שער אינה כלום שהרי פסק הרמב"ם בפ' מה' שבת שאין סחיטה בשער וכתבתי טעמו בטור א"ח סי' ש"ל עכ"ל הב"י ושם כתב דטעמו דס"ל דרב אשי לאו לאפלוגי אתא אבל כתב עוד שם דהרמב"ם בפ"ב מה' שבת כתב מביאה לה כלי תלוי בשערה וטעמו משום דאע"ג דאין סחיטה בשיער איסורא מיהא איכא וכמ"ש המגיד בפ"ט וא"כ מוטב לעשות הוצאה ע"י שינוי מבלי איסור אחר מלהוסיף עליו איסור סחיטה ע"כ וא"כ לכאורה אכתי תקשה דאיסורא מיהא איכא בסחיטת שער וא"כ למה תטבול וי"ל דלענין טבילה שלא לבטל העונה ופריה ורביה לא חשו חכמים לאיסור שלהם כלל: [כ] **ומיהו** גם לפירוש השאלתות נהגו מנהג יפה כו'. דאף לפי השאלתות אינו אסור אלא לחוף מבעוד יום ולצאת מן המרחץ קודם הלילה אבל כששהתה שם עד הלילה חפיפה אליבתא הוא כו'. תוס': [ל] **ונזהרות** בשבת מליתן תבשיל לבניהם כו'. וכתב על זה הב"י בסי' קצ"ט וז"ל זהירות דנתינות תבשיל לבנה איני מכיר דאטו אם תגע בתבשיל ולא יהיה לצורך בנה מי לא חיישינן והרי על כרחך נוגעות בתבשיל שאוכלות ואף אם תזהר מלגע בו כגון שתאכל בכף ולא תגע בתבשיל כלל כמו ששמעתי שיש מורין כן מ"מ כיון דידים עסקניות הן א"א שלא תגיע דעתה שעה אחת או רגע אחת ותגע ולאו אדעתה ועוד שיותר נכון היה להזהירן שיבדקו ידיהם וכל גופם בשעת טבילה ואם ימצאו בו דבר חוצץ יסירוהו ולא יהיו ידיהם אסורות בשבת מליתן תבשיל לבנה ומלאטול כדרכן דמה ענין עיון ובדיקה זו אצל חפיפה דדוקא חפיפה שא"א לעשותה בי"ט התירו להרחיק ולעשותה מע"ש אבל עיון ובדיקה שאפשר לעשות בי"ט למה תסמוך על מה שבדקה בע"ש ולא תבדוק בשעת טבילה ואפי' להר"ר שמעיה (דלקמן בסמוך) שסובר שחפיפה הוא אף בגוף במקום שתמצא עליו דבר חוצץ יכולה היא לתופפו במים חמין וכיון שצריכה לבדוק ידיה וגופה בשעת טבילה למה לא תגע בתבשיל ובכל מה שתרצה עד שעת בדיקה סמוך לטבילה ואדרבה יותר נראה שאין להניחה ליזהר בכך פן תבא לזלזל בבדיקה דסמוך לטבילה דעזרא לא תקן אלא חפיפה אבל עיון ובדיקה דאורייתא (כמ"ש בד"ח סעיף קנ"ח) ולפיכך אין להקדימה לטבילה הרבה ואפי' היכא דלא אפשר וכל שכן בדאפשר כגון זו שיכולה לבדוק ולעיין גופה סמוך לטבילה וכ"כ הר"ן אהא דקדימת אשה לחוף מע"ש או מעי"ט דלכולהו פירושי בחפיפה שהיא תקנת עזרא בלבד הוא דמקילין אבל לעיוני אי איכא מידי דחייץ בגופה דהוא מדאורייתא לא מקילין ע"כ וכן דעת הרשב"א ועוד אפי' לדסברי דעיון ובדיקה איננו מדאורייתא אלא בכלל תקנת עזרא וכדמשמע מתוך דברי הטור בריש הסי' ואיכא למימר דאין להפריד העיון והבדיקה מהחפיפה מ"מ הוא דבר שא"א לעמוד בו שלא ליגע בתבשיל ולא שום דבר חוצץ הלכך שלא להזהירה ליזהר בכך עדיף טפי אלא מזהירין אותה שבשעת טבילה תבדוק כל גופה ושערותיה שלא יהא עליה דבר חוצץ וגם מלמדין אותה לקשור שערותיה וכו' וכן הרשב"א והר"ן לא הזכירו:

דברי חמודות

[טבילה] ד"ת ונראין דבריו ע"כ ובת"ה הארוך כתב שרב אחא משבחא סוה סהורה דלא עלתה לה טבילה ושהראב"ד נחלק עליו דכולי האי לא נחמיר שעיקר גזירה דבר רחוק הוא ויש כמה ספיקות שמא זבה היתה ושמא תשמש מיד לאחר טבילה ושמא תראה ביום ותסתור ספירתה למפרע ומתוך חששות רחוקות לא נחמיר מספק וכן י"ל דרב אחא עצמו לא אמר אלא בנדה דאורייתא ולדינא דאורייתא ולא לדידן דמשוינן לכולהו נשי ספק זבות ומצריכים להו לספור ז' נקיים ע"כ וז"ל רבינו ירוחם אם עברה וטבלה בז' ביום י"מ דלא עלתה לה טבילה ורוב הפוסקים כתבו דעלתה לה טבילה וכן עיקר ע"כ וכ"כ גם כן הרמב"ם דבדיעבד עלתה לה טבילה וכן דעת הרמב"ן וכתב האגור פסק מהר"ר שלמה אותן נשים שטובלות ביום צריכות להסתיר טבילתן מבעליהן שלא ישמשו עמהן ביום ויבאו לידי ספק דאורייתא ע"כ ומפשט לשונו נראה דבטובלות בח' מיירי מדכתב שטובלות ביום ולא השמיענו עדיין דעלתה לה טבילה אלא מיירי שטובלות בח' כדין דהיינו בשעת אונס וקשיא דהא א"א לבא לידי ספק דאורייתא בח' ואפשר דגזרה שמא תטבול בז' גם כן ביום ואז אפשר שתבא לידי ספקא דאורייתא כך פירש הב"י ואע"פ שכתב דחומרא יתירא היא לא נמנע רמ"א ז"ל מלכתבו בהגהותיו ודאפילו בח' כשטבלה ביום תסתיר טבילתה מבעלה: (קמב) **בח'** ובט' משום סרך בתה. וכתב רמ"א בשם מהרי"ל דהכלות הטובלות קודם החופה יכולות לטבול ביום דהא לא באין אבל החתן עד הלילה אבל אחר החופה דינן כשאר נשים ע"כ: (קמג) **שלא** תטבול עד שתחשך. וכתב הב"י וז"ל ונראה דתטבול סמוך לחשיכה דקאמר לאו דוקא דקודם לכן נמי יכולה לטבול אם אינה באה לביתה עד שתחשיכה אלא אורחא דמלתא נקט שאחר טבילה מיד היא באה לביתה וכן נראה ממ"ש המרדכי בפרק ב' דשבועות רשב"ם היה מצריך ללכת לטבול אחר חשיכה ורבינו תם לא היה מצריך רק כשתשוב תהיה חשכה ע"כ וכ"כ הסמ"ג משמע דלרבינו תם לא קפדינן אלא שכשתשוב תהיה חשכה אבל אם טובלת מבעו"י לית לן בה כיון שאינה באה לביתה עד שתחשך ליכא למיחש לסרך בתה וכדברי רשב"ם נראה מדברי מרדכי וסמ"ג שצריך שלא תצא מביתה ללכת לבית הטבילה עד שתחשך שאם היא יוצאה סמוך לחשיכה אע"פ שכשתבא לטבול כבר חשכה חיישינן שמא הבת תחשוב שמקרה היא זה שבית הטבילה רחוק אבל אה"נ שאפילו היה לה טבילה בתוך ביתה היתה טובלת בשעה זו אע"פ שהוא יום שתסבור שטבילה ביום כשרה אבל מדברי הרא"ש נראה דלא קפיד רשב"ם אלא שלא תטבול עד שתחשך אבל בזמן יציאה מביתה לא קפיד וכתב סמ"ג ומורי כתב שנכון להחמיר כרבינו שמואל ע"כ לשון הב"י: (קמד) **כגון** שחל ליל טבילתה בשבת או ביום טוב. וכתב האגור נשאל מורי אבא מהר"י לנדא על אשה שהגיע זמן טבילתה בליל חמישי ונאנסה שלא טבלה אם יכולה לטבול בליל שבת והשיב דאינה יכולה לטבול הואיל ואדחי זמן טבילה וכ"כ ר"י הלוי שהיה מוחה לטבול ליל שבת רק בזמנה ממש ע"כ וכן פסק מהר"י מולין ז"ל וכן אין לטבול במ"ש דלפירש"י לא התירו לחוף בלילה אלא בדלא אפשר עכ"ל וכתב הב"י וז"ל ואין דבריהם נראין לי דכיון דכל נשי דידן אין טובלות בז' לראייתן אין חילוק בין נדחה יום טבילתה ולא נדחה לעולם יכולה לטבול בשבת וכן עמא דבר ואע"פ שכתבתי בסמוך דסוגיין דעלמא דטבילה בזמנה אינה מצוה אפשר לומר דטבילת אדם בשבת מפרא שריא כדאיתא בפרק שני דבילה ואדרבה על מ"ש המרדכי בשם ר"ת שאסור לטבול בשבת משום דטבילה בזמנה אינה מצוה יש לתמוה דהסיא דפ"ב דבילה הויא תיובתיה וכן מ"ש בשם מהר"י מולין דכי אדחי ליל טבילתה לא תטבול כמ"ש משום דלפירש"י לא התירו לחוף בלילה אלא בדלא אפשר אין דבריו נראין דכיון שהיא רוצה לטבול או כלה אפשר דמי עכ"ל אבל בתרומת הדשן סי' רנ"ה כתב וז"ל שאלה יולדת שטבלה לאחר מ' של זכר או פ' של נקבה או קודם זמנים הללו ורוצה לטבול בלילי שבת מפני שאז נקל לה למצוה רחיצה אבל מחמת נקיות היתה יכולה לטבול ליל ה' או ליל ו' שריא בכה"ג לטבול בליל שבת או לא תשובה יראה דלפי משמעות הגמרא אין שום קפידא בדבר דמסקינן פ"ב דבילה דאדם עמא מותר לטבול בשבת משום דנראה כמיקר ואפילו בימות הגשמים שרי התם וכ"כ הרמב"ם בהדיא אמנם שמעתי מהרבה נשים שמחזיקים איסור בדבר לטבול בשבת כה"ג וכתב המרדכי ממ"ש בשילהי נדה דר"ת אסר לטבול בשבת משום שספק דלא קי"ל טבילה בזמנה מצוה ונדון דידן דאינה טבילה בזמנה אם כן לכ"ע אסור ויש לדחות דהא דאסר ר"ת לטבול בשבת הייני אם אין בעלה בעיר ואינה טובלת אלא משום טבילה בזמנה והאי פסק דלא קי"ל דמצוה היא אבל בעלה בעיר מודה נמי דשרי משום מצות קיום עונה ואפילו שלא בשעת עונה תשיבה מצוה מה שהאיש משמח אשתו בתשמיש המטה כדאיתא בהדיא בפסחים בפ' אלו דברים ושלהי מסכת יומא מוכח דאפילו אי לאו טבילה בזמנה מצוה מ"מ יכול לטבול ביה"כ כדי להתפלל בנקיות דהיינו נמי בשביל מצוה מ"מ בנדון דידן הואיל והפשר הוה מאתמול ולא איתרה אלא בשביל הרחיצה או בכה"ג לא שרי ואע"ג דמוכח פרק שני דבילה דהא דשרי אדם לטבול בשבת משום דנראה כמיקר היינו אפילו היכא דאפשר לטבול בחול מ"מ נראה דהאידנא בזמנינו דכ"ע זהירי שלא לרחוץ כלל בשבת אפילו להקר בין בנהר בין במקוה אע"ג דלא מצינו איסור מפורש על זה דאפילו במרדכי פרק כירה בשם התוס' דמתמיר לרחוץ בבריכה מ"מ מתיר בהדיא בנהר ואפשר דהה"נ במקואות שלנו דמעיינות נובעים הן דלא דמי כלל לכלי מ"מ המנהג הוא ליזהר ולמנוע וא"כ ליכא למימר דאדם נראה כמיקר דהא נזהרים להקר ומוכח מילתא דלטבול מכוין ונראה כמתקן ומטעם זה נראה דנהגו הנשים ליזהר שלא לטבול בשבת כלל אא"כ בעלה בעיר ולא היה אפשר קודם דהכי הלי גוונא הוי טבילת מצוה משום עונה לפי מאי דנהוג עלמא עתה איסור הרחיצה בנהרות או במקואות עכ"ל וכתב רמ"א שכן נהגו במקצת מקומות אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר וכמקום שנהגו להחמיר גם במ"ש לא תטבול להאגור ומהרי"ל דלעיל וכתב עוד מהרי"ל שכן אלמנה שאסורה לטבול טבילה ראשונה בליל שבת וי"ט משום דאסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת וי"ט כמ"ש רבינו בריש כתובות אסורה לטבול גם כן במ"ש וכבר נתבאר לעיל שהב"י חולק על זה משום דהוה לא אפשר ולענין פיסקא דטבילה בזמנה מצוה הכתוב לקמן בסעיף קנ"ב: (קמה) **ומיהו** גם לפי השאלתות וכו'. והרשב"א פסק כשאלתות וז"ל חפיפה צריכה להיות לכתחילה סמוך לטבילתה לפיכך לא תחוף אשה ביום ותטבול בלילה אלא חופפת בלילה וטובלת כדי שלא יתקשר שום דבר על שערה משעת חפיפה עד שעת טבילה וכן דעת הרמב"ם שכתב בפ"ת מה' מקואות אם אפשר לה לחוף בלילה ולטבול מיד תיכף לחפיפה הרי זה משובחת ובשעת הדחק או מפני אולי חופפת אפילו בערב שבת וטובלת למ"ש וכתב הר"ן שגם הרי"ף סובר כן שאינה חופפת אלא בליל טבילתה ע"כ ומסיים רמ"א בהגהותיו ובלבד שלא תמהר לביתה ותחוף כראוי ופשוט הוא לפיכך אם טבילתה בליל מ"ש לשאלתות ודאי חופפת בלילה ולדברי רש"י מסיק ג"כ הטור סי' קנ"ט דדי לה בחפיפת ליל טבילתה ודמ"מ מנהג יפה שתרחוץ ותחוף יפה בערב שבת ומוצאי שבת תחוף מעט ותסרוק שערותיה והקשה הב"י דמה טעם למנהג זה דהא לרש"י נמי לכתחלה תחוף בלילה אף בלא אונס אלא דטוב לה לחוף ביום משום דמהומה לביתה בלילה וכך פירשו התוס' אליבא דרש"י וגם נראה כן מדברי רבינו ז"ל וניחא ליה להב"י שאפשר דהטור איהו סובר כן אליבא דרש"י ושלא התיר לחוף בלילה מטעם דמהומה לביתה אא"כ היכא דלא אפשר ולכך מנהג יפה כו': (קמו) **תחוף** בלילה ולא תרחיק כו'. ומ"מ מנהג יפה הוא כו' כדכתבתי בסעיף דלעיל בשם הטור: (קמז) **כגון** שחל י"ט להיות במוצאי שבת כו'. ואפילו חל שני י"ט בה' וב' וליל טבילתה בליל שני די"ט וכמו שכתבתי על דברי התוס' בס' מ"י לעיל גבי אבל להרחיקה כולי האי מערב שבת למוצאי שבת כו': (קמח) **ונזהרות** בשבת מליתן תבשיל לבניהם. כבר כתבתי במ"י שהוקשה לו להב"י בזה וראיתי לרמ"א שאעפ"כ העתיק לדברים אלו בהגהותיו והוסיף לבאר לבניה הקטנים אולי רצה לתקן בזה קושייתו של הב"י במקצת דהא דקשיא ליה וכי אפשר לה ליזהר מנגיעת תבשיל מיושב בכך וגם מיושב דלכך לא נאסר לה אלא הנתינה לבניה הקטנים שע"י נתינתה לקטנים איכא חששא טפי שלא תתלכלך שכן דרכן של נשים שמתלכלכין ע"י כן וגם הוסיף לפרש אם הם דברים הנדבקים וכבר כתבתי כן בשם הטור לעיל סעיף קל"ד וז"ל סמ"ג ומה"ת אם הוא י"ט כמ"ש או חל טבילתה ליל ב' בשבת והרי ב' ימים טובים אירעו [בא' ובב'] בשבת שאינה יכולה לרחוץ בחמין כלל ג"כ לא לסרוק כלל ראשה או תרחוץ בחמין מע"ש ותחוף ותסרוק ותשמור עצמה בימים שבינתים בכל היכולת מכל טינוף ע"כ ואע"פ שהב"י דקדק מדכתבו בכל היכולת שמעינן דגם אינהו ס"ל דא"א ליזהר מליגע בתבשיל ומינה דאין להזהירה על נגיעת תבשיל מ"מ לפי מה שבאר רמ"א דהאזהרה היא מליתן לבניה הקטנים ובתבשיל שמתדבק אין לדקדק עוד כדקדוקו של הב"י בזה וכתב עוד רמ"א שכל זה אם אפשר לה ליזהר אבל אם א"א לה ליזהר כגון שאין לה מי שיעשה במקומה או שצריכה ליגע בהן בשעת אכילה אין לחוש

ומ"מ

בשבת מליתן תבשיל לבניהם ולהתעסק בדבר שיבא לידי חציצה מחממות קיתון של מים (קמט) להדיח בית הסתרים ובית הקמטים כב"ה (קנ) [מ] כב"ה דמתירין להחם חמין בי"ט לרגליו אבל לא כל גופו. וגם קושרות שערותיהם יפה [נ] שלא יתלכלכו. ארבינו משולם ז"ל התיר בעירו לחוף בערב שבת ולטבול ביום השבת. כי היו יראות לטבול בלילה. ושלח לו ר"ת [ס] דתרי קולי בהדי הדדי לא מקילינן. קולא דשרך בתה וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה. ודין חפיפה כתב ה"ר שמעיה בשם רש"י דחפיפה הוי בכל הגוף. כדאמרינן בפרק כל כתבי (דף קכ:) מי שהיה לו שם כתוב על בשרו הרי זה לא יחוף וגירסא זו ליתא התם אלא לא ירחוץ ולא יסוך. ועוד הביא ראיה מההיא דפרק שני דכתובות (דף יז:) משחא דחפיפותא קאמר מר. ואינה ראייה דמיירי בשמן שסכין לאדם שיש לו חטטין בראשו. ועוד הביא ראיה מדאמרינן (לעיל דף סח.) עבדי חסרת דודי חסרת טשטקי חסרת. ואי לחפיפת הראש גרידא מה צריך כולי האי. וגם זו אינה ראייה לפי' רבינו חננאל שפירש דודי חסרת להחם חמין ולהטילם במקום

אם ירצה מן הצינה. וטשטקי פירש רב סעדיה סרקות גדולות [ע] ובערוך פירש והלא יש לך עבדים הרבה ויורות להחם חמין בלילה ולחוף. ורבינו תם ז"ל פירש דחפיפה לא שייכא אלא בראש ובמקום השער. ולא הוזכרה חפיפה בכל מקום בש"ס אלא במקום שער כדאמרינן [פ] לעיל לא תחוף אלא בחמין אבל בקרירי לא משום דמשיר מיזא. לא תחוף בנתר משום דמקטף. ובפרק שני דשבת (דף לא.) גבי הלל שהיה חופף ראשו וכן נזיר (דף מב.) נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק. וכן גבי עיקר תקנת חפיפה דתיקן עזרא בפרק מרובה (דף פב.) פריך מדאורייתא היא דכתיב ורחץ את בשרו במים שלא יהא דבר חוצץ וכו' ומשני (קנא) מדאורייתא לעיוני דלמא מיקטר (ונתיר) ועזרא תיקן חפיפה. ולישנא דמיקטר (ונתיר) לא שייך אלא בשער אבל שאר הגוף לא בעי הדחה כלל. מדקאמר (לעיל סי' כה) שתהא אשה מדיחה קמטיה במים מכלל דשאר הגוף לא בעי הדחה. דאי קמטיה לרבותא קאמר דאע"ג דאינצריכין ביאת מים צריך הדחה וה"ה שאר הגוף א"כ הל"ל אפי' קמטיה [צ]. ונהגו בנות ישראל לחוף כל גופן ומנהג כשר הוא: (קנב) (קנג)

סליקא ליה ספר רבינו אשר ממסכת נדה

הגהות הב"ח א רבינו משולם ז"ל התיר. נ"ב תוס' ד"ה שרך בתה:

רש"י וקא מתמה אהני דאסרי: משחא דחפיפותא קאמר מר. וכי בעלי חפיפות הן לסוכן שמן: עבדי חסרת. לשאת מים ולחמם: דודי. קדרות להחם בהם חמין: טשטקי. פלדוטש"ל ליסב עליהן: נזיר חופף ומפספס. חופף. כמו תופף עליו כל היום לשון מגרר ובלעז פריי"ר מפספס שמפריד שערותיו זו מזו אבל לא במסרק: בשרו במים. משמע שיגע בשרו במים: וחפיפה במסרק. להרחקה דמלתא:

דברי חמודות

מ"מ תרחץ ידיה כל פעם שלא תבא לידי חציצה ע"כ: (קמט) להדיח בית הסתרים ובית הקמטים. ולשון סמ"ג וסה"ת ובליל טבילתה תנקר ותתגלח שיניה בטוב מפני המאכל שאכלה בימים שבינתים שלא ישאר פירורין ולא בשר ולא עצם ע"כ וכבר כתבתי ג"כ במ"י בשם הב"י דתעיין ותבדוק כל גופה ושערותיה בשעת טבילה אע"פ שהוא כתב כן לפי שטתו דשלא להזהירה מליתן תבשיל לבנה עדיף טפי כדי שלא תשכח מלעיין ולבדוק בשעת טבילה מ"מ הדין דין אמת שצריכה עיון ובדיקה בשעת טבילה וכ"כ הר"ן שצריכה עיון בשעת טבילה וז"ל הרשב"א שלא דחו זמנה של טבילה מפני חפיפה שתהא סמוך לטבילה כיון שה"א ובלבד שתהא מעיינת ובודקת היטב בשעת טבילה כל גופה ושערות ראשה שלא יהא דבר חוצץ והא אפילו היכא דעיינה קודם טבילה ונתנה תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה כ"ש זו שיש כמה שעות בין חפיפתה לטבילתה ושנתעסקה בכמה מיני תבשיל ומיני חציצה שלא עלתה לה טבילה אא"כ עיינה בשעת טבילה ממש ע"כ ועיין עוד מדיני היתר לטבול במוצאי שבת או בליל שבת לעיל סעיף קמד: (קנ) כב"ה דמתירין להחם חמין ביו"ט כו'. ואפילו אם יש לה חמין שהוחמו בערב י"ט לא תוכל לרחוץ בה כל גופה כדמסיק רבינו בפרק כירה סי' ז' וכתב הב"י וז"ל נראה דה"ה לגבי טבילתה בליל שבת שמותר להדיח קמטיה ובית סתריה בחמין שהוחמו בי"ט דהא בפרק כירה אמרי' דלרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין מותר שהוחמו מע"ש משמע דלאו דוקא אברים אלו דה"ה לאברים אחרים ולא נקט הרא"ש הכא י"ט לאפוקי שלא ירחץ בשבת בית הסתרים אלא לאשמועינן דבי"ט עצמו מותר להחם מים לכך ומיהו בטא"ח סי' (שכ"ו) כתב דמדברי רש"י משמע קצת דדוקא פניו ידיו ורגליו התירו אבל לא שאר אברים ע"כ ומיהו שם מסיק בעצמו דמדברי רבינו דהכא מוכח דאין בין פניו ידיו ורגליו לשאר אברים כלום מדשרי הדחת קמטים ובית הסתרים בחמין שהוחמו ביו"ט אע"פ שלא שמענו לב"ה דשרו אלא לרגליו וכי היכי דסבירא ליה דאין חילוק לענין המין שהוחמו בי"ט הה"נ דאין חלוק לענין חמין שהוחמו בע"ש דאין זה מדברים שבין י"ט לשבת וגם מיישב שם ללשון רש"י שאפשר לפרשו ג"כ בענין זה דס"ל שאין חילוק בין פניו ידיו ורגליו לשאר אברים שאינו רוחץ כל גופו וכן פסק שם רמ"א: (קנא) מדאורייתא לעיוני כו'. וכתב הר"ן בפ"ב דשבועות גבי הא דאמר רבא אשה לא תחוף בנתר דמדאמרינן הכי משמע דבעי עיונא בכולי גופא דלגבי חציצה מקום שיער ושאר הגוף שוים הם אלא דאתי עזרא ותקון דלא לסגי במקום שיער עיוני משום דשכיחי בה קטרי והצריך חפיפה ע"כ וכן כתב הטור ללשון הרמב"ן דין תורה שתהא הטובלת מעיינת בעצמה סמוך לטבילתה ובודקת כל גופה שמא יש בה דבר החוצץ בטבילה ועזרא ובית דינו תקנו שתהא חופפת בכל מקום שיער שבה במים חמין וסורקת אותן או מפספסת אותן וכו' וכ"כ ג"כ הרשב"א דחפיפה הוא דהוה מתקנת עזרא אבל עיוני דגופה והאשה מדאורייתא הוא וכתב ב"י שכן ג"כ דעת התוס' וכ"מ טובא כמו שנתבאר במ"י גבי נזהרות מליתן תבשיל לבניהם דמשום הכי אין להרחיק העיון והבדיקה משעת טבילה וכמ"ש ג"כ בסי' זה סעיף קמ"ט: (קנב) בפ' המפלת בסוף שמעתא דסוטה דף ל' אמרינן ש"מ טבילה בזמנה מצוה ור' יוסי ברבי יהודה אומר דיה לטבילה באחרונה ולא אמרינן טבילה בזמנה מצוה וכתבו התוס' דר"ת פסק דטבילה בזמנה מצוה דאתיא כבית שמאי וב"ה והתוס' דחו זה דהא פסיקא דר' יוסי בר' יהודה יאמר דלא פליגי עליה ב"ש וב"ה כלום דס"ל דלא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה וא"כ אפשר למימר דהלכה כר"י בר' יהודה שהרי מעשים בכל יום שאין לך אשה טובלת בזמן טבילת נדה וכזמן טבילת שומרת יום כנגד יום וזבה ובפרק תינוקת נמי אמרינן מכדי סאידנא כולהו ספק זבות שויניהו מטבלינהו ביממא דשבעה משמע שלא היו טובלות ביום בשום פעם (כלומר והרי זבה טבילתה ביום כדלעיל ר"ס ל"ו) וכ"כ עוד בשם ר"ת בפ"ק דיומא דף ח' וכ"כ בשמו המרדכי בסוף הל' נדה וכתב עוד דרבינו אליהו ור"י הסכימו כרבינו חננאל דטבילה בזמנה מצוה וכן בה"ג ובתשובת הגאונים ובסה"ת ע"כ והא דרבינו אליהו נראה שנתכוין למה שכתבו התוס' מהאזהרות שייסד רבינו אליהו הזקן ודאתוהו מפני שנמצא לו באותן אזהרות ג"כ דברים אחרים שייסד דלא אליבא דהלכתא וכתב הב"י וז"ל ואני אומר דסוגיא דעלמא כמאן דאמר טבילה בזמנה אינה מצוה שהרי אין לך אשה טובלת כשאין בעלה בעיר ומ"מ נראה שאם בעלה בעיר מצוה לטבול בזמנה שהרי מלינו ביהושע שנענש על שביטל את ישראל מפריה ורביה לילה אחת ואם היא מתאחרת מלטבול כדי לצער את בעלה עבירה היא בידה כתוב בספר הזוהר בענין וסודות הסוד סבה שהאשה שעושה כן גורמת כמה רעות בעולם בר אי איהו לא הוה ולא השגח לדין עכ"ל הב"י ועיין לעיל סעיף קמ"ד: (קנג) בדין ברכת הטבילה אימתי מברכת נתבאר בפ"ק דפסחים סוף סי' יו"ד:

מעדני יום טוב

שזכירו זהירות מליתן תבשיל לבנה כלל עד כאן דבריו ועי' מה שאכתוב קצת יישוב בזה בספר דברי חמודות בס"ד: [מ] כב"ה דמתירין כו'. ועי' בפ"ב דביצה ס"ס ס"ו: [נ] שלא יתלכלכו. כלומר קושרים שערותיהם בע"ש כדי שלא יתלכלכו קודם טבילה כ"כ הב"י ומ"מ בסוף דבריו שכתבתי לעיל דדחה שלא להזהיר מליתן תבשיל לבנה לפי שע"י כן זהירה ולא תשכח מלעיין ולבדוק עצמה סמוך לטבילה מסיק נמי דקשירות שערה לא מהאי טעמא שלא יתלכלכו הוא דהא צריכה לעיין ולבדוק סמוך לטבילה ואם תמצא לכלוך תסירנו אלא טעמא כדי שלא יסתבכו זה בזה מש"ה צריכה לקשור אותם ע"כ. ובטור כתוב שלא יתבלבלו והב"י לא הרגיש בזה: [ס] דתרי קולי בהדי הדדי לא מקילינן. ול' התוס' לא אשכחן דשרי הגמרא וכן הוא במרדכי והכא תרי קולא דעבדינן בעירוב כדאיתא בפרק מי שהוציאוהו דף מ"ו לא דמי להכא דהתם לא בענין אחד הם בהדי הדדי דהך באדם והך בכלים: [ע] ובערוך פי' והלא כו' ולחוף. וכלומר וזה משמע כפירוש הר"ר שמעיה בשם רש"י: [פ] לעיל. סי' כ"ד ז': [צ] ונהגו בנות ישראל כו' והתוס' דפרק מרובה כתבו מססיא דדודי חסרת דכך נהגו אף בימיהם וגם הר"ן כתב כן ועוד הביא ראיה מדאם סמוך לחפיפה טבלה א"צ לחוף ואי לאו דנהגו לשפשף כל גופה מאי הוה אי תפפה שערה בלבד כו':

הדרן עלך הלכות מקואות וסליקא לה מסכת נדה

רבינו הי לך הלכות נדה בקיצור מה שצריכות בנות ישראל ליזהר בזמן הזה אשר

א ת"ר והזרתם את בני ישראל מטומאתן מכאן אמר ר' אושעיא אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן וכמה. אמר רבא עונה. וכמה עונה. או יום או לילה. וצריכה האשה להכין ולידע זמן ווסת ראייתה מתי היא רגילה לראות אם היא רגילה לראות מל' יום לל' יום או פחות או יותר כשיגיע אותו זמן אם רגילה לראות ביום תפרוש מבעלה כל אותו היום ולא תשמש עמו ואם רגילה לראות בלילה תפרוש כל אותו הלילה: ואם עבר היום או הלילה ולא ראתה תבדוק עצמה. ואם מצאה עצמה טהורה אינה צריכה לפרוש יותר מבעלה: ב ואם היתה רגילה לראות לל' יום [א] ושינתה את וסתה וראתה לכ' יום כשיגיע יום כ' תפרוש מבעלה. דחיישינן שמא רוצה לשנות את וסתה שהיה לה לל' ולקבוע אותה לכ'. ואם לא ראתה ליום כ' כשיגיע יום ל' דהיינו עד עשרה ימים לאחר יום עשרים אז תפרוש מבעלה שזהו וסתה הקבוע לה. ואם ראתה ליום כ' כשיגיע יום כ' מאותה ראיה תפרוש. ואם לא ראתה תפרוש ליום ל' דהיינו עוד י' ימים לאחר יום כ'. ואם ראתה ליום כ': [ב] דהיינו פעם שלישית שראתה ליום כ' מעתה והלאה אינה צריכה לחוש ליום ל'. לפי שקבעה לה וסת ליום כ' ועקרה וסתה של ל' יום כי אין וסת נעקר ונקבע אלא בג' פעמים אבל חוששת אפי' בפעם אחת. וכאשר תראה טיפת דם כחרדל צריכה שתשב עליו ז' ימים נקיים. ואחר שיפסוק הדם תבדוק עצמה יפה יפה בבגד פשתן לבן [ג] או בצמר גפן לבן ותכניסהו באותו מקום לחורין ולסדקין. [ד] ובדיקה זו תהיה בין השמשות ביום שתפסוק בו מלראות ותלבוש חלוק הבדוק שאין בו כתם ומיום המחרת תתחיל לספור ז' נקיים ובאותן ז' הימים תבדוק בכל יום עצמה וחלוקה בבדיקה יפה להכניס לחורין ולסדקין ולא לקינוח בעלמא. ואם שמשה מטתה קודם ראייתה לאלתר לא תתחיל למנות ז' נקיים עד יום ה' לשימושה דקי"ל פולטת שכבת זרע הוי כאילו ראתה דם וסותרת וקי"ל כרבנן דאמרי בפרק ר' עקיבא (ד' פו:) דשש עונות שלימות בעינן. הלכך אם שמשה מטתה בא' בשבת וראתה בו ביום אם פלטה שכבת זרע ברביעי בשבת סותרת דעדיין לא עברו שש עונות שלימות. הלכך אינה יכולה להתחיל מנין ז' נקיים שלה אלא ביום חמישי. ותטבול בשביעי דהיינו ביום רביעי בערב. ומבעוד יום תכנס במרחץ ותחוף ותרחץ יפה עד הערב ותטול צפרניה ותסרוק ראשה ותטבול במקוה שיש בו מ' סאה ותעמוד אשה על גבה בשעה שהיא טובלת שתראה שיהא כל גופה ושערותיה נכנסין במים. ולא ישאר משער ראשה כלום חוץ למים ותסיר הטבעות מאצבעותיה בשעת טבילה ותרחיב ירכותיה קצת זו מזו שלא יהיו תכופות ודבוקות יחד זו אצל זו בשעת טבילה גם זרועותיה לא יהיו דבוקות לגופה אלא תגביהם קצת עד שיכנסו המים יפים אל בית השחי ופיה לא תקפוץ ביותר גם אינה צריכה לפתוח פיה. אלא תשיק שפתותיה זו לזו בדיבוק בינוני. וצריך שלא יהיה דבר חוצץ בין שיניה. דאע"ג דלא בעינן שיבואו המים לתוך פיה מיהו ראוי לביאת מים בעינן. מנהג יפה נהגו הנשים שאינן טועמות כלום בין הרחיצה ובין הטבילה כדי שלא יהא דבר חוצץ בין שיניה. ולא תעצים עיניה ביותר וגם לא תפתח עיניה ביותר פן יחוצו העפעפים למעלה ע"ג העין. [ה] אלא תסגור עיניה ברפיון. [ו] וכשפושטת מלבושיה כשהיא עומדת בחלוקה תברך ב"א ה' אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה. ותפשוט חלוקה ותטבול. [ז] ומשעת ראייתה עד שתטבול יש לה להתרחק קצת מבעלה. [ח] בדברים שאפשר כי התורה אסרה ייחוד (על) של כל העריות וגם נדה היא בכרת כשאר עריות. אלא שהדבר קשה ליזהר מייחוד אשתו נדה ומצאו רמז מן המקרא להתיר ייחוד נדה [ט] ודרשו (סנהדרין ד' לז:) סוגה בשושנים ובשביל שמתייחד תדיר עמה עשו גדר וסייג שיזכור את נדותה [י] ואמרו (שבת ד' יג.) שלא יאכלו על השלחן אחד בימיהם שהיו שלחנות שלהם קטנים ובפני כל אחד היו נותנים שולחן. והאידנא שכל בני הבית אוכלין על שלחן אחד אוכלת עמו על השולחן. אבל יעשה קצת היכירא ישים קנקן על השלחן ביניהם. ולא יגע בה אפילו באצבע קטנה ולא יקבל שום דבר מידה. אלא מניחתו לפניו והוא נוטלו. ולא תשפוך לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו. ולא תמזוג לו את הכוס ולא תציע לו את המטה בפניו אבל שלא בפניו מלעת היא ולא ישכב על מטתה אפילו כשאינה במטה. והבועל את הבתולה בועל בעילת מצוה ופורש וצריכה ליזהר כדין כל אשה נדה ולא תלבש לבנים ולא תתחל לספור [כ] שבעת [ימים] נקיים עד יום חמישי לשימושה. ותתרחק ממנו עד טבילתה כדין שאר הנשים:

תמו הלכות נדה בקיצור

מעדני יום טוב

[א] ושינתה את וסתה וראתה לכ' יום כשיגיע יום כ' כו'. ותניהני וכי אין לה לחוש ליום העשירי בעבור חשש דיום ל' שאע"פ דמן הסתם לא תטבול בי' ימים כדלקמן אפ"ה תחוש לו כדי שתדע אם נעקר אם לא: [ב] דהיינו פעם שלישית שראתה ליום כ'. ולא ראתה ל' ימים שאחר שעברים הנייס: [ג] או בצמר גפן לבן. ובכתיבת יד הגי' או בבגד צמר וכו' וכבר כתבתי בזה בד"ח שם סעיף ל': [ד] ובדיקה זו תהיה בין השמשות כו'. משמע דפוסק כר' יהודה בפרק תינוקת ול"ע וכבר כתב בזה הב"י בר"ס קצ"ו וגם שם פי' דבין השמשות לאו דוקא אלא בסמוך לו: [ה] אלא תסגור עיניה ברפיון. וכתב הב"י בס"ס קצ"ח דנראה דלאו למימרא שצריכה לסוגרם דאפי' פתוחים קצת שפיר דמי דהא דנך גדילתה הוא אלא לפתוחים קצת קרי להו סגורים ברפיון ואפשר דלשופרא דמלתא כתב כן דכששם בענין זה לא תבא לפתחם ולהעצים יותר מדאי עכ"ל ול"נ דרבינו דיבר בהווה שכן מפני יראת המים שלא יבואו לתוך העינים אין האשה מנחת אותם פתוחים לגמרי וסוגרת אותם ומפני כן כתב שתסגור עיניה ברפיון דהואיל ועל כל פנים היא סוגרתן הולך להשמיענו שתהיה הסגירה ברפיון: [ו] וכשפושטת לבושיה כו'. בפ"ק דפסחים סי' י': [ז] ומשעת ראייתה עד שתטבול כו'. בפרק אף על פי: [ח] בדברים שאפשר. ובקלור כתב יד כתוב בדברים שאפרש: [ט] ודרשו סוגה בשושנים. בפ"ד דסנהדרין דף ל"ז שאפי' סוגה בשושנים לא יפרצו בהן פרצות ופירש"י סוגה בשושנים גדורה בשושנים כלומר באזהרה קלה ובהבדלה מועטת הם נפרשין מן העבירה וא"ל גדר אבנים להפסיקן שאפי' אין לחוקים מן העבירה אלא גדר שושנים מפסיק ביניהן לא יפרצו בה פרצות הגדר והתוס' פירשו כשאומרת דם כשושנה אדומה ראיתי מיד פורש ע"כ ולדידהו פי' סוגה כלומר שאפי' סייג ואזהרת אמירתה שאומרת לו לא יפרצו כו' וכתבו עוד התוס' והא יחוד דאורייתא הוא כדדרשינן כי יסיתך אחיך בן אמך והיכי אתא קרא דדברי קבלה למשרי מאי דכתיב באורייתא וי"ל דלא אסרה תורה אלא כעין אמו דלא עבידא דמשתרי אבל נדה סופה ליטהר ומיהו היכא דלא בעל אפי' נדה אסורה להתיחד כדאמר בפרק קמא דכתובות לא בעל הוא יפן בין האנשים וכו' וא"ת והא אמרינן בפ"ק דשבת מקים אשתו נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור כו' ופי' שם בקונטרס משום ייחוד דאשת איש אף אשתו נדה והכא אמר סוגה בשושנים ויש לומר דהוא בבגדו והיא בבגדה אסורה בא"א אפי' בלא יחוד משום איקרובי דעתה שנהנין ומתחממין זה מזה ויש תימה מ"מ דייחוד נדה שריא מסוגה בשושנים והוא בבגדו והיא בבגדה אסורה מסיקם דאשת איש איפוך אנא ויש לומר דמסתבר טפי לאסור הוא בבגדו והיא בבגדה לפי שמתקרבין יחד ונהנין זה מזה עכ"ל: [י] ואמרו. בפ"ק דשבת ועיין בפ"ק דכתובות ובפרק אע"פ: [כ] ה"ג בכ"י ז' ימים נקיים:

אמר יום טוב אשריך נדה שנכנסת בטומאה ויוצאת בנקיים

תמו הלכות נדה בקיצור וסליקא ליה החלק הראשון בסייעתא דשמיא

ברוך ה' שזכני. ולשנת שלש עשרה הגיעני. ואא"מ הגאון המחבר הנכני. ולהגיה זה הספר ברפוס ציוני. ומקצת הסופר אשר לפני. אחזתי את הקולמוס בימיני. ומעת התחלת הדפוס עד גמרו שם הייתי אני להגיהו ולתקנו תמיד היו שם לבי ועיני. כה אזכה להיות מפי אא"מ תלמודי והגיוני. ולראות בנחמות ציון והלבנת חשני. אנכי העבד אברהם בן תחכמוני. הגאון הגדול מהר"ר י"ט ליפמאן לוי העלר נר"ו אב"ד ור"מ דק"ק פראג:

פרק ראשון א כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה והלכתא וסתות דרבנן ואם לא בדקה עצמה בשעת וסתה ואח"כ בדקה ומצאה טהורה טהורה וכן אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסת וממתין לה עד כדי שתטהר ובא עליה וכן הבא מן הדרך אפילו הגיע עת וסתה ממתין לה כדי שתטהר ובא עליה: ב אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן עונה אחת סמוך לוסתה ושנה הוא יום אם רגילה לראות ביום או בלילה בין תראה בסופו או בתחילתו או באמצע אינו אסור אלא אותו עונה: ג בתולת דמים מעוברת משיכיר עוברה ומניקה עד שתגמול בנה וזקנה שעברו עליה ג' עונות סמוך לזקנתה דיין שעתן ואין כתמם טמא למפרע. ותינוקת שלא הגיע זמנה אין לה כתם אפי' לטמאה מכאן ואילך אם ראתה שלש פעמים כתמה טמא מכאן ואילך אע"פ שלא הגיע זמנה לראות: ד אפילו למ"ד וסתות דאורייתא אם הגיע וסתה בימי עיבורה לא בעי בדיקה וכן בימי עיבורה אין צריך לפרוש סמוך לוסתה: ה כל לבעלה לא בעי בדיקה אפילו אין לה וסת אבל עסוקה בטהרות מגו דבעי בדיקה לטהרות בעי נמי בדיקה לבעלה אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש לעולם עד שתתחזק לראות שלש פעמים מחמת תשמיש אז אסורה לשמש ואין לה כתובה ופירות ומזונות אבל ר"ח פסק דאפילו לבעלה אין לה וסת בעי בדיקה בשני עדים כר"ח בן אנטיגנוס:

פרק שני א כל היד המרבה לבדוק בנשים בעוסקים בטהרות משובחת אבל לבעלה אין לה לבדוק ובאנשים אפילו בעסוקים בטהרות אין להם למשמש ולבדוק. ואסור לאחוז באמה ולהשתין מים אבל מסייע בביצים מלמטה ונשוי מותר: ב בדקה בעד הבדוק לה וטחתה בירכה ולמחר מצאה עליה דם טמאה נדה בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליה דם טמאה משום כתם: ג כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן וכן הבא מן הדרך והניחה בחזקת טהרה אפילו עבר זמן וסת ובלבד ששהתה כדי שתטהר: ד ה' דמים טמאים והאידנא אין נטהר לשום דם הנוטה למראה אדום אם לא שהיה ירוק ולבן כזהב:

פרק שלישי א המפלת חתיכה אפילו אין עמה דם טמאה דקי"ל דאין פתיחת קבר בלא דם אפילו בנפל דלא נגמר צורתו: ב הרואה דם בשפופרת טהורה וכן בחתיכה אפי' (על) פלויי פליי ונגע בבשרה טהורה: ג הרואה דם יבש או מפלת כמין קליפה או שערות ארוכות תטיל למים שהן פושרין או שהם מים בימות הקיץ ויהיו בו מעת מעת אם נימוחו טמאה ואם לאו טהורה ואע"ג דאי הוי ממעכה ברוק על הציפורן היו נמוחים ולהראב"ד דוקא במפלת קליפה ושערות הוי דינא הכי אבל רואה דם יבש אע"פ שלא נימוח טמאה: ד המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים וכו' המפלת כמין בהמה חיה ועוף אינו וולד עד שיהא בו מקצת צורת אדם המפלת ואין ידוע מה הפילה יש לה ימי טומאה ולא ימי טהרה עד שנגמרה צורת הוולד וכל נשי דידן הוי ספק יולדות בזוב וצריכים ז' ימי נקיים מלבד טומאת לידה. דין ילדה וולד של קיימא ויצא שליא קודם לו או אחריו: ודין הפילה נפל ושליא קשורה בו:

פרק רביעי א הלכתא במקום שרגילים לבעול על דם טוהר צריך לפרוש ליל מ"א לזכר ופ"א לנקבה אפילו לא תראה: הלכתא יום שפוסקת בו אינו עולה למנין ז': הלכתא פולטת שכבת זרע סותרת יום אחד הלכך לא תתחיל למנות עד יום ה' לשימושה כגון (א) יום שימשה במ"ש לא תתחיל ז' ימים נקיים אא"כ רחצה במים חמין מן מחרת ראייתה שהמים חמין מפליטים כל הזרע או תקנח יפה בבגד או במוך שלא ישאר מן הזרע: הלכתא מעין אחד הוא התורה טימאתו תוך י"ד וטיהרתו לאחר י"ד וכן אפילו אם שופעת מתוך מ' לאחר מ' טמאה: ב כל נשי דידן חשיבות יולדות בזוב וצריכות ז' ימי נקיים וימי לידה אם לא ראתה בהם עולים לז' ימי נקיים ויולדת נקבה שלא ראתה בז' הראשונים ואפילו ראתה בז' השניים אינה סותרת וטובלת אחר י"ד אפילו לא פסקה:

פרק חמישי א יוצא דופן אין יושבות עליו ימי טומאה וימי טהרה: וכל הנשים מטמאות בבית החיצון והיינו עד מקום שהשמש דש: ב בת י"א שנים ויום א' נדריה נבדקין ובודקין כל שנת י"ב ומכאן ואילך נדריה קיימים אפילו לא ידעה לשם מי נדרה ובן י"ב ויום אחד נדריו נבדקים ובודקין כל שנת י"ג ומכאן ואילך נדריו קיימים אפילו אין יודע לשם מי נדרו ובנת י"ב לנקבה וי"ג לזכר אפילו הביאו שתי שערות אינו כלום עד שהביאו אותם בגדלותן ותינוקת מי"ב ואילך היא בחזקת גדולה לענין שלא תמאן אבל לא תחלוץ עד שתבדק אם הביאה. אפילו לא נמצאו לה חיישינן שמא נשרו לענין אם קידש תוך הזמן ובעל לאחר הזמן אבל מעיקרא לא: ג משל משלו חכמים באשה וכו' ומפרשי אמוראי סימני טובא בבגרות והלכה כדברי כולן להחמיר דבחד מחזקינן לה בבוגרת שאם קדשה עצמה בחיי אביה שצריכה גט: ועבד מותר בנכרית ושפחה כנענית מותרת בעובד כוכבים: בן כ' שלא הביא שתי שערות ונולדו בו סימני סרים וכן בת י"ח ונולדו בה סימני סרים לא חולצין ולא מתייבמין דודאי גדולים הן אלא שהן סריסים לא נולדו בהן סימני סרים ולא הביאו ב' שערות לא מחזקינן להו כסריסים עד רוב שנותיו: הלכתא כל היכא דקתני כך ויום אחד בעי מעת לעת ואם לא קתני ויום אחד לא בעי מעת לעת:

פרק ששי א בא סימן התחתון עד שלא בא העליון או העליון עד שלא בא התחתון חשובה גדולה לכל דבר: ב ג סומכים על בדיקת נשים לאחר הזמן בין לבדיקה לחליצה בין למיאון ובין תוך הפרק בודקים נשים דקי"ל תוך הפרק כלפני הפרק ואין נפקותא בבדיקתה אלא שאם נמצאו שערות אלו לאחר הפרק אמרינן שומא ניהו ומיהו אם לא נבדק תוך הפרק ומצאו אחר הפרק לא מחזיקין להו כשומא: ד נקבה שהביאה ב' שערות ביום אחרון של שנת י"ב וזכר ביום אחרון של שנת י"ג פסק ר"ת דהוו גדולים. תינוק ותינוקת שהביאו שתי שערות אפילו בגומא אחת או גומא בלא שערות חייבים בכל מצות והתינוקת אין יכולה שוב למאן ובלבד שהוא במקום א' בגבה או בכריסה אפילו בקשרי אצבעותיה ומיהו אם היו בשני מקומות חשבינן לה כגדולה להחמיר שלא תמאן ולענין אורך השער משיהו נקרדין בציפורן לא תמאן ולא תחלוץ עד שיהא ארוכין כדי שיכפלו בזוג:

פרק שמיני א הרואה כתם על עקבה או על ראש גודלה טמאה על שוקה ופרסותיה מבחוץ או שלא כנגד בית התורפה טהורה ואם נזדקרה בכל מקום טמאה על חלוקה מחגורה ולמטה ולא עברה בשוק של טבחים טמאה ומן החגורה ולמעלה טהורה: על בית יד של חלוקה אם הגיע כנגד בית התורפה טמאה ואם לאו טהורה. היתה פושטתו ומכסה בו בלילה בכל מקום טמאה: ב כשיר כשורה שיפין לרוחב יריכה מיבעי ולא איפשטא ולחומרא: ג אם נתעסקה במלאכה ותמצא דם במקום תחזור ותתעסק בה כמו שנתעסקה אם יזדמן שתעבור על. מקום שנמצא הדם טמאה ודאי ואם לאו טהורה: ד ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה וקצרה שלבשה חלוקה של ארוכה ומגיע כנגד בית התורפה לארוכה שתיהן טמאות ואם לאו ארוכה טהורה וקצרה טמאה: ה בדקה עצמה ואת חלוקה והשאילה לחבירתה ומצאה בו כתם היא טהורה וחבירתה טמאה שתי נשים שעסקו בציפור אחד ואין בו אלא סלע ונמצא כסלע על זו וכסלע על זו שתיהן טמאות: ו לבשה ג' חלוקים הבדוקים לה עברה בשוק של טבחים תולה אפילו בתחתון. לא עברה אפילו בעליון אינה תולה: בכ"מ שיכולה [לתלות תולה] כגון ששחטה בהמה חיה ועוף ונתעסקה בכתמים או ישבה בצד המתעסקים אפילו אם ספק אם ישבה ואם לאו תולין ותולה בבנה ובבעלה ובמכה אפילו חיתה אם יכולה [להגלע] ולהוציא דם. אפילו לא הרגה מאכולת תולה בה כגרים (אפי') [נ"א אבל] טפי מגרים אינה תולה במאכולת אבל הרגה פשפש או הריחה ריחו אפי' כתורמוס תולה בו. ועיר שיש בה חזירים ונבילות מוטלין בשוק שהם נמכרים בהן ומתיזין דם אין חוששין בה לכתמים: ז מצאה כתם למעלה מן החגור וכתם למטה אם העליון גדול ג' גריסים או ב' עד כגרים ועוד תולה התחתון בעליון וטהורים ואם אין בעליון אלא כגרים ובתחתון יותר מכגרים אין תולין בו וטמאה: ח היו עליה כשני גריסים ומאכולות רצופה בו טהורה נתעסקה בכגרים ומצאה עליה שתי גריסים או כגרים ועוד או נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים טמאה וכ"ש נתעסקה בג' גריסין ונמצא עליה כשני גריסים: נתעסקה באדום ונמצא שחור אין תולין בו ואפי' בלא נתעסקה מצא עליה מין אחד אין תולין בו מינים אחרים. נתעסקה בתרנגולת תולין בה אדום ושחור וצבע כרכום. עד שנתון תחת הכר ונמצא עליה דם עגול טהורה עד שיהא בו כגרים. משוך כל דהו טמאה:

פרק תשיעי א האשה שהטילה מים בספל ונמצא בו דם אם יושבת טהורה אפילו שותתת ואם עומדת מזנקת טהורה שותתת טמאה: ואיש ואשה שהטילו מים בספל ונמצא בו דם טהורים ואפילו בעומדת ושותתת: ב הטילה חלוקה לנכרית שהגיע זמנה לראות וראתה אפילו לא ראתה עתה או לחברתה נדה או שלבשתו היא בנדותה ואח"כ לבשה ומצאה בו כתם תולה בהן ותולה בשומרת יום כנגד יום ואפילו בשני שלה ובשופרת שבעה שלא טבלה ויושבת על דם טוהר ואין תולין כתם בכתם. שלשה נשים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם כולן טמאות על של אבן או על האיצטבא של מרחץ טהורה שכל שאין מקבל טומאה אין מקבל כתמים: ג שלש נשים ישינות במטה משולבות ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות: בדקה אחת ומצאה דם תולה בה והאחרות טהורות אפי' בדקה אחר וסת של מציאה: מניקה או זקינה או ילדה או מעוברת תולה בשאינה מניקה ובשאינה ילדה ובשאינה מעוברת היו כולן מניקות או זקינות או ילדות או מעוברות כולן טמאות: ד שלש נשים שהן ישנות במטה שאינן משולבות ונמצא דם תחת האמצעית כולן טמאות תחת הפנימית שתי פנימיות טמאות והחיצונה טהורה תחת החיצונה ועלו דרך מרגלות המטה ב' החיצונות טמאות הפנימית טהורה ואם עלו דרך עליה כולן טמאות ודוקא בישינה אבל בעירה ואומרת ברי לי שלא באתי למקום מציאת הדם טהורה ואם נמצא ביניהן טמאות ודוקא בסדין התחתון יש חילוק בין משולבות לשאין משולבות אבל בעליון כולן טמאות שהוא חוזר: ה לישנא בישא אע"ג דלא מיבעי לקבלו מיחש חיישינן ליה אם הוא בענין שיבא לו היזק אם לא יחוש לו אבל בע"א אפילו מיחש לא חיישינן:

הלכות שעטנז

א בגד שאבד בו כלאים צובעו ומותר: ב ומאן דאבד כלאים הוצא דכיתנא בגלימא ונתקיה ולא ידע אי נתקיה אי לא נתקיה שפיר דמי: ג כלאים דאורייתא לרש"י דוקא בשניהם מתוקנים יחד במסרק וטווין וארוגין יחד ולר"ת הוי שעטנז כשכל א' שוע לבד וטווי לבד ושזור לבד ומחובר יחדיו: ד ואין איסור כלאים אלא בצמר רחלים ואילים עם פשתן שאין לו שם לווי אבל צמר ארנבים או גמלים או פשתים שיש לו שם לווי כגון פשתים שיש לו שם שלא לא: ה צמר גמלים ורחלים שטרפן זה בזה אם רוב גמלים מותר לערב בהן פשתן ואם רוב רחלים אסור וכן פשתן וקנבוס שטרפו זה בזה ודוקא שטרפו קודם שארגו אבל בגדים מצמר גמלים שארג בו חוט מצמר רחלים לארוג אצלו חוט מפשתן אסור אבל ברחוק ממנו מותר: בגד גדול שמקצתו יש בו כלאים ומונח בארץ ומקצתו אין בו אסור (להתכסות) [נ"ל להתעטף] בכולו אפילו בצד שאין בו ומותר להפשיל קופה של כלאים לאחוריו: ו המוצא כלאים בבגדו אפי' בשוק פושטו בכלאים דאורייתא אבל לא בכלאים דרבנן וכן בבית המדרש נמי לא בדרבנן ובין בשוק ובין בבית המדרש אם רואה לחבירו כלאים והלבוש אין יודע אין צריך לומר לו אפילו בכלאים דאורייתא: ז השירים והכלך אין בהם משום כלאים אבל אסורים מדרבנן משום מראית העין וה"ה בגד קנבוס אסור למוכרו עם בגד פשתן לחבירו משום מראית העין והאידנא דשכיח כלך ושירים אפילו משום מראית העין ליכא: ח הכרים והכסתות כשהן ריקות ונתונים ע"ג קרקע אין אסור משום כלאים לשכב עליהן ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן אבל מלאים או אפילו רקים ונתונים ע"ג מטה אסורים: ט אסור ללבוש כלאים אפילו עראי אבל ללובשו כדי שיפשר ממכס העומד מאליו מותר. מטפחות הידים והספרים והספוג יש בהם משום כלאים וכן של ספרים אם לא יש להן בית ראש ללבשן: י תכריכי המת אפילו לקברו בהן ומרדעת החמור אין בהן משום כלאים אבל ליתנם על כתיפו אסור אפילו להוציא עליו זבל. ובגד שאבד בו כלאים לא יעשה מרדעת לחמור: יא מוכרי כסות מוכרים כדרכן וכן תופרי בגדים ובלבד שלא יתכוונו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים: יב כל מקום שפשתן מצוי ורגילים לתפור בו הלוקח בגד מן העובד כוכבים צריך לבודקן. הלבדים הרכים יש בהן משום כלאים מדרבנן: יג אסור לעשות שפה לבגד פשתן מחוטי צמר אע"ג שאינה אריג בה אלא תחובין בו בתוך האריג: יד אסור לחגור במשיחה של צמר על הפשתים במקום שרגילים לתפור המשיחה עם החלוק: טו אסור לחגור במשיחה שיש בראש א' צמר ובראש השני פשתן כיון שמקושר ראשיהן יחד הא לאו הכי שרי שאין הרצועה מחברן וכן נמי לתפור עורות תחת בגד צמר אע"פ שתפורה בפשתן: טז בגד צמר שריקם עליו בפשתן לסימן בעלמא אסור ללובשן: יז תכיפה אחת אינה חיבור אע"פ שקשר ראשין על שפת הבגד ב' תכיפות הוי חיבור אם קשר ב' הראשים יחד: יח חתיכת בגד צמר המחובר לשק ושל פשתן מחוברת לקופה וחיבר החתיכות יחד יש בה משום כלאים. וכן הוא לבוש צמר ובנו פשתן וחיברן יחד והגר חגור עליו ועל בנו או שלובש צמר ברגלו האחת ופשתן בשני וחיברן יחד יש בו משום כלאים: יט חלוק של צמר שנקרע יכול לחבר ב' ראשי הקרעים ולכרוך עליו חוטי פשתן אבל לקשור אותו קשר גמור אסור: והמכסאות של פשתן שיש בתוכן צמר מותרים: כ לובש אדם חלוק של צמר על של פשתן וקושרם יחד אע"פ שאינו יכול להפרידו בלא התרת קשר ובלבד שלא יהא קשר של קיימא ואם קשר של קיימא אסור. לבדים הקשים מותר ללובשן ובגדים קשים אסורים בלבישה ובהעלאה ומותר לשכב עליהן ובלבד שלא יהא נוגע בשרו בהן. ערדלין אין בהן משום כלאים. בגד כלאים שצורין בו מעות להניח בחיקו אסור. אסור לכרוך חבלים של פשתן ושל צמר סביב ידו והאיספלנית ומלוגמא ורטייה אין בהן משום כלאים: סליק הלכות כלאים

א בגד נגוע אין מטמא משום כתם. ווסת דגופא כגון פיהוק ועיטוש הרבה בזה אחר זה וכיוצא בהם שבא בלא זמן ידוע כיון שקבעתן ג"פ הוי ווסת ודיים שעתה ואין צריכה לפרוש מבעלה אלא בשעת וסת ואם קבעה לזמן ידוע אינו ווסת עד שתקבענו ג"פ לזמן הידוע וצריכה לפרוש כל העונה וצריכה שתעקרנה ג"פ בזמנה. ודין בקביעות ווסת זמן ג"פ ועקירה ממנו: ב היתה למודה לראות בתחילת הווסת כו'. דין איזה שעה מן הווסת אסורה או קודם לו או אחריו והיתה למודה לראות בהנץ החמה: ג דין סדר עקירת הוסת ודין קביעות הוסת. ואשה שנמשך ימי ווסתה שני ימים או שלשה והגיע זמן הוסת ולא ראתה אינה צריכה לפרוש:

פרק עשירי א הלכתא בתולה בועל בעילת מצוה ופורש כדרכו בקושי אפילו לא הגיע זמנה לראות ולא ראתה וצריך לפרוש אפילו לא ראתה דם ואפי' בוגרת: ב כלה שנבעלה בעילת מצוה צריך לנהוג עמה כדין נדה בין לענין פרישה הימנה בין לענין טבילה אלא שנדה אסור לישן על מטתה אפילו בשעה שאינה במטה ובכלה מותר לישן באותה מטה מאחר שעמדה מאצלו אפילו בסדין שהדם עליו: ג אשה שרואה דם מחמת תשמיש משמש ג' פעמים ואם ראתה בכולם תיבעל לאחר ומשמש ג' פעמים ואם ראתה מחמת תשמיש גם עמו ג' פעמים תינשא לשלישי ואם ראתה גם מחמת תשמיש עמו ג' פעמים לא תשמש עד שתבדוק וכיצד בודקת מביאה שפופרת וכו' ואם יש לה ווסת תולה בווסתה ואם יש לה מכה תולה במכתה ואם היה דם נדתה משונה מדם מכתה אינה תולה ונאמנת אשה לומר מכה יש לי בתוך המקור שממנו יוצא דם: ד תבעה להנשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה ימי נקיים ובדיקה בכל הז' ימים אבל אין צריכה הפסק בטהרה: ה נשים בזמן הזה צריכים הפסק בטהרה ולבדוק כל הי"ד בדיקות יפה שתכנים בגד או צמר גפן לחורין ולסדקין עד מקום שהשמש דש ואם לא בדקה אלא מתחלה או בסוף או באמצע הרי זו טהורה: ו דין נדה דאורייתא בראייה אחת טמאה אפילו רואה כל שבעה לערב טובלת ואח"כ מתחילין י"א יום שבראייה אחת שומרת יום של אחריה וטובלת לערב ואם רואה שני ימים שומרת השלישי. ורואה ג' ימים רצופים שומרת שבעה נקיים והאידנא אפילו רואה ראייה אחת צריכה שבעה נקיים אפילו בימי טהרה במקום שנהגו: ז הוחזקה נדה בשכינותיה בעלה לוקה עליה משום נדה. ואם אמרה טמאה אני ואח"כ אמרה טהורה אני אינה נאמנת אא"כ נתנה אמתלא לדבריה: ח טבילת נדה אין צריכה מים חיים אלא במקום שיש ארבעים סאה עומדים במקום אחד:

הלכות מקוואות

א מקוה שטנו שאוב לר"י פסול מדרבנן ולרשב"ס פסול מדאורייתא ונפקא מינה להחמיר בספיקות. אין מקוה כשר פחות ממ' סאה בין להטביל בו אדם בין להטביל בו כלים אבל מעיין מטהר בכל שהוא וה"מ לכלים אבל לאדם אפילו הוא קטן צריך מ' סאה אפילו מעיין. ומעיין כל שהוא ומקוה של מ' סאה שמילא בו בכתף כל היום עד שרבו על עיקרו לא נפסל ובמי פירות נתן סאה ונטל סאה כשר עד רובו טפי לא: ב שלשה לוגין מים שאובין פוסלים את המקוה שהוא פחות ממ' סאה לא שנא שאבו בכלי ל"ש שסחטו מכסותו או אם זרקן בו בחפניו

אבל

(א) נ"ל אם.

אבל אם הביאם בחפניו על גב קרקע או ניתז בו מכח רגלי הבהמה כשר: ג מקוה שיש בו מ' סאה טיט ומים מעורבים יחד אם המים צפים ע"ג הטיט יכול לטבול אפילו בטיט אבל אם הוא עומד מצד אחד אין מטבילין בו אבל מעלים בו המקוה למ' סאה: ד ג' לוגין שנפלו מב' כלים או מג' מצטרפין מד' אין מצטרפין במה דברים אמורים שלא היה בדעתו מתחלה ליתן כל הג' לוגין אבל אם היה דעתו מתחלה ליתן כולם אפילו קורטוב כל שהו מצטרף: ה המניח כלים תחת הצינור לקבל מימיו ושיפול מהם למקוה אם הניחם בשעת קישור עבים ל"ש גדולים ל"ש קטנים וכלי גללים כלי אבנים פוסלים המקוה אבל אם נתפזרו העבים אע"פ שהיו שם עד שחזרו ונתקשרו אינם פוסלים את המקוה ובלבד שישבר הכלים או יכפם אבל אם הגביהם מיד נעשו המים שבתוכן שאובין ופוסלין המקוה: המניח טבלא תחת הצינור ומים נופלים עליה וממנו למקוה אם יש לה ד' לבזבזין חשיבי מים שאובין ופוסלים המקוה אין לה אלא שלשה לבזבזין כשר וכגון שהמים היו נופלין למקוה זולתם הא לאו הכי אע"פ שאינם חשובים שאובים פוסל המקוה דאין הוייתן ע"י טהרה: ו צינור שיש לו בית קיבול ומימיו מקלחים למקוה חקק בו גומא קודם שקבעה אפילו מחזיק רביעית עושים כל המים שעוברות עליה שאובין ואם נפלו (ג') צרורות בגומא אינה חשובה סתומה עד שיהיו מהודקות בתוכה: ז סילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו פוסל את המקוה מקוה שיש בו כ"א סאין ממלא בכתף י"ט סאין ושופכן על שפת המקוה ונמשכין לתוכו שהשאיבה מטהרת ברבייה ובהמשכה: ח כלי שקבעה ולבסוף חקקו אינו פוסל חקקו ולבסוף קבעו פוסל: וכל כלי שניקב בשוליו אפילו נקב כל שהו לא חשיב עוד כלי לפסול. ובצדדין צריך שיהא נקוב כשפופרת הנוד נקב עגול כרוחב שתי אצבעות ושיהא הנקב קרוב לשוליים שלא יוכל לקבל המים כלל למטה מן הנקב: סתם הנקב בטיט או בגפסי' או שהושיב בארץ לסותמו אכתי לא חשיב כלי סתום: בטיט ובגפסי' חשוב כלי. ועירוב מקואות כשפופרת הנוד: ט ומעיין שהוא מקלח לתוך הכלי ויוצאין ממנו לחוץ אסור לטבול בכלי ובחוצה לו היה מקלח על שפתו וגם לתוכו ויצא לחוץ תוכו אסור לטבול וחוצה לו מותר: המשיכה ע"ג בריכה והפסיק ראש קילוח יש לו דין מקוה לטהר דוקא באשבורן ובארבעים סאה חזר והמשיך לתוכו יש לו דין מעיין אבל פסול לטבילת זב עד שיצאו המים הראשונים. המשיכו ע"ג אחורי כלים יש לו דין מקוה ובלבד שלא יטבול ע"ג כלי: י ר"ת התיר לטבול בנהרות כל השנה ור"י אסר לטבול בהן חוץ מביומי תשרי וכן כתב הרמב"ן בשם ר"ח: יא מקוה שנסדק אחד מכותליה והמים יוצאים דרך הסדקים פוסלים אותו וא"א הרא"ש מכשיר: מי גשמים שנתקבצו למקוה אחד ורוצה להמשיכו לגומא לעשות מקוה לא יאחז דף בידו לעבור דרך עליו אלא יניח הדף בקרקע ויסלק ידו ממנו טרם יבואו המים וכן מעיין שיורד טיפין טיפין מן ההר אם רוצה לעשותו זוחלין שיורד בזחילה אחת ע"י דף לא יעשה ע"י כלי שמקבל טומאה: יב מקוה הבא לו בסילון של מתכת אם הסילון מחובר לקרקע כשר ואם אינו מחובר לקרקע אם מים באין לו ממעיין או ממקוה אחר כשר ואם אין באין לו לא ממעיין ולא ממקוה ואינו מחובר לקרקע צריך שלא יגיע הסילון בפיה על אוירו של מקוה אלא ישאר פי הסילון חוץ למקוה או ישים תוך פי הסילון של מתכת סילון קטן של עץ או חרס שיפול ממנו למקוה: יג כל מעיין המים חשיבי לטהר בזחילה. ואם נתלש ממנו גל שיש מ' סאה ונפל על האדם ועל כלים טהורים: יד ג' מקואות ויש בב' מהם בכל אחד כ' סאין מים כשרים ובאחד כ' סאין מים שאובים היה שאוב מן הצד וירדו ג' וטבלו ונתערבו. המקואות הוכשרו והטובלים טהורים: היה שאוב באמצע וירדו שלשה וטבלו ונתערבו המקואות לא הוכשרו המקואות וכשירים להרבות עליה להשלימה למ' סאה והטובלים לא נטהרו: טו מי שבא להכשיר מקוה פסול או חסר שבצד כשר צריך שיהא בנקב שביניהם כשפופרת הנוד כעובי ב' אצבעות בינונית בריוח שיכול להפוך בתוך הנקב: טז כותל שבין ב' מקואות שנסדק מצד זה לצד זה מצטרף לכל שהו מלמעלה למטה אינו מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפופרת הנוד ברוחב ב' אצבעות: יז נפרץ הכותל מלמעלה זה בתוך זה ברוחב ב' אצבעות אפילו אין עובי המים אלא כקליפת השום מצטרף: יח שלג וכפור וברד וגליד וטיט הנדוק מותר להניחם בתוך כלי ולעשות מהם מקוה וכל מים אפילו כבשים ושלקים ותמד עד שלא החמיץ פוסלים המקוה החסר בג' לוגין ושאר כל המשקים מי פירות וציר ומוריים ותמד משהחמיץ נפל מהם סאה למקוה שיש בו מ' סאה חסר אחת לא השלימו היה בו מ' סאה נטל ממנו סאה ונתן בו סאה עד רובו כשר ובמים שאובין אפילו יותר מרובו: יט מי צבע שנפל למקוה ונשתנה או נשתנה מחמת כלי שרחץ בתוכה לא נפסל נפל לתוכו יין או מוהל ונשתנה מראיו פסול אבל אין פוסלין המקוה החסר בשלשה לוגין כיצד יעשה ימתין עד שירדו גשמים לתוכו ויחזור למראיו היה בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזור למראיו: היה בו ארבעים סאה ונפל לתוכו יין ונשתנו מראיו עד חציו הטובל בין במקום יין בין במקום מים כאילו לא טבל: כ שלשת לוגין מים שנפל לתוכו כל שהו יין ונשתנה מראיהן ליין ונפל למקוה חסר לא פסלוהו: ג' לוגין מים חסר כל שהוא שנפל לתוכו חלב כל שהו ונפלו למקוה לא פסלוהו אע"פ שמראיהן כמראה המים: כא מקוה שיש בו ארבעים סאה מצומצמות (אדם) לא יקפוץ לתוכו שלא יחסר ולא יטבול פעמים זה אחר זה טבלו בו שנים לראשון עלתה לו טבילה לשני לא עלתה לו שכבר חסר אא"כ טבל בעוד שרגלי הראשון נוגעין במים הטביל בו בגד שמימיו נבלעין בתוכו כל זמן שהבגד נוגע במקוה כשר. העלהו נעשה שאוב מהמים שירדו ממנו לתוכו ואם הטביל בו יורה או כלים צריך להורידן דרך פיהן ומטבילן כדי שלא יתזו המים ונמצא המקוה חסר ומעלה דרך שולים כדי שלא יחסר המקוה. והאוחז באדם ובכלים ומטבילן לא עלתה להן טבילה משום חציצה ואם היו ידיו לחות במים הוי טבילה. הטובל אינו צריך להגביה רגליו שיבואו המים לפרסות רגליו כיון שהן לחות: כב מקוה שמימיו מתפשטות ואינו יכול להתכסות בו יכול ליתן לו מצד אחר חבילי עצים וקנים שיתקבצו מימיו כדי שיעלו המים ויתכסה בו: כג מחט שמונחת על שפת המקוה יכול להוליך המים בידו ולנענע שיעבור הגל ומטהרה ובלבד שלא יתלוש הגל ממקומו: כד אשה לא תחוף לטבילה לא בנתר ולא באהל ולא תחוף במים קרים אלא בחמין אפילו בחמי חמה שרי: כה וצריכה לרחוץ כל קמטיה: נתנה שערה בפיה וטבלה או קפצה ידיה או קרצה בשפתותיה או שנמצא עצם בין שיניה לא עלתה לה טבילה: אלו חוצצין באדם חוטי צמר ופשתים ורצועות שבראש ואם הם של שער אינם חוצצין: שער שבלב ובזקן שנדבקו יחדו מחמת זיעה חוצצין שבראש שבבית השחי אינו חוצץ ושבאותו המקום באיש אינו חוצץ ובאשה נשואה חוצץ בפנויה אינו חוצץ ליפלוף שבעין אינו חוצץ חוץ לעין כל זמן שהוא לח אינו חוצץ יבש שהתחיל להיות ירוק חוצץ: ריר שבתוך המכה אינו חוצץ יצא לחוץ תוך שלשה ימים לח הוא ואינו חוצץ מכאן ואילך חוצץ: כו אשה בעלת חטטין צריכה לחוף עד שיתרככו. רטייה שעל המכה חוצצת לכלוך צואה שעל בשרו אינו חוצץ שהוא מחמת זיעה אבל נגלד כגליד חוצץ: צואה שתחת הציפורן כנגד הבשר אינה חוצצת שלא כנגד הבשר חוצצת ומכה שתחת הצפורן אפילו כנגד הבשר חוצץ צפורן המדולדלת שפירשה רובה אינה חוצצת אבר ובשר המדולדלות חוצצין: ליחה הנוטפת מן האילן על בשרו כל זמן שהיא לחה אינה חוצצת נתייבש חוצץ. מלמולין והוא כשאדם לש עיסה או מגבל טיט ומשפשף ידיו זו בזו ונופל ממנו כמו חוטין אם נופלין על בשרו חוצץ: טיט הבורות טיט היוצרים וטיט הדרכים אם הם על בשרו חוצץ: דם יבש שעל המכה וכחול שחוץ לעין חוצצים. הדיו והדבש וחלב ושרף התאנה ושרף השקמה ושרף החרוב יבישין חוצצין לחין אין חוצצין. שירים נזמים וטבעות והקטלאות אם הם מהודקין חוצצין רפויים אינם חוצצין אם רוב השיער נקשר נימא בנימא חוצץ נקשרו שנים שנים אינו חוצץ: כז צבע בפנים אינו חוצץ וכן אם אומנתו צבע אינו חוצץ. קרץ או קוץ תחוב בבשר אם נראה בחוץ חוצץ ואם לאו אינו חוצץ: כח אשה יכולה לטבול בבגדיה: כט צריך שיכנס כל גופה ביחד למים לכך צריך לעמוד אשה עליה לראות אם נכנסה כולה במים: ל אלו חוצצים בכלים המור והזפת בכלי זכוכית ידות הכלים שאין עומדים להיות קבועים כגון שהכנים שלא כדרכן או שלא הכנים טלן או שנשברו בתוך הקתא חוצץ: כלי שהטבילו דרך פיו לא עלתה לו טבילה שאין המים מגיעין לשוליו כלי שפיו צר צריך לשהותו במים עד שיתמלא או ימלא אותו תחלה. כלי שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אין המים נכנסים בו עד שימנו על צידו. ידות של כלים שהן ארוכים ועתיד לקצץ מטביל עד מקום שרוצה לקצץ ידו: זה הכלל כל דבר שמקפיד עליו חוצץ שאין מקפיד עליו אינו חוצץ: לא טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך להפיפה טבלה עלתה לה טבילה ואם לאו לא עלתה לה טבילה: לב לא תעמוד אשה ע"ג כלי ולא ע"ג חתיכת עץ ותטבול: לג אשה לא תטבול בנמל שהיא בושה ותמהר ליטבול אא"כ שהיא עשתה גדר סביבה: לד נתנה תבשיל לבנה או הפסילה בנה לאחוריה וטבלה לא עלתה לה טבילה אפילו לא נמצא עליה דבר חוצץ. כחול שבעין אינו חוצץ שע"ג העין חוצץ. היו עיניה פורחות אף שעל גבן אינו חוצץ: לה אינה צריכה להרחיב ירכותיה זו מזו ביותר ולא להגביה זרועותיה ביותר אלא כמו שרגילה תמיד ושלא תפתח עיניה ביותר ולא תקפוץ פיה ולא תעלים עיניה ביותר ותרחיב ירכותיה ותגביה זרועותיה כדרך הילוכה וצריכה לחפש שיניה שלא יהא ביניהם דבר חוצץ. וליטול צפרניה: לו אין לה לטבול ביום אפילו ביום ח' רשב"ם היה מחמיר שלא לטבול אפילו ביום ח' עד הלילה ור"ת התיר סמוך לחשיכה בענין שתבא לביתה כשתחשך ותו ליכא למיחש לסרך בתה: לז אשה לא תמתין לחוף ראשה עד ליל טבילתה אלא תחוף מבעוד יום. אע"פ שחפפה מבעוד יום. טוב שתחזור ותחוף סמוך לטבילתה. אם ליל טבילתה במוצאי שבת שאינה יכולה לחוף מבעוד יום חופפת בליל טבילתה. אם חל י"ט במוצאי שבת רוחצת וחופפת בערב שבת ונזהרת בשבת מליתן תבשיל לבנה ומלהתעסק בדבר שיכולה לבא לידי חציצה וקושרת שערותיה יפה שלא יתבלבלו ולמוצאי שבת מחממה קיתון של מים להדיח בית הסתרים ובית הקמטים:

סליק קיצור פסקי הרא"ש ממסכת נדה

שדה צופים על מסכת נדה מאת הרב הגאון כו' מו"ה בצלאל רנשבורג זצ"ל

פרק ראשון

דף ג ע"א ומאי איכא בין הני ליהני להאיך ליהנא. הרא"ש בחולין פ"ד סי' א':

דף ו ע"ב דאמר עולא חבריא מדכן בגלילא. הרא"ש בהל' חלה סי' י"ד ובחולין פ"ח סי' ד':

דף ז ע"ב אלא הא קמ"ל שאין למדין הלכה מפי גמרא. הרא"ש בעירובין פ"ד סי' ב':

דף ח ע"א ר"א אומר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה וכו'. הרא"ש בהלכות חלה סי' ד': שם וא"ר"ז חזי דמינך ומאביך קשריתו קטפא לעלמא. הרא"ש בע"ז פ"ב סי' א':

דף י ע"ב ורי"א ל"ש אלא בתולה וזקינה. הרא"ש בנדה פ"א סי' ד':

דף יב ע"א כמי מיניה ר"א מר"ס אשה מהו שתבדוק עצמה בשיעור וסת וכו'. הרא"ש בנדה פ"י סי' ה': ע"ב אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ואין לה לא כתובה וכו'. הרא"ש בכתובות פי"א סי' כט:

פרק שני

דף טו ע"ב אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה. הרא"ש בנדה פ"א סי' א':

דף טז ע"א בעא מיניה מר"ג וסתות דאורייתא או דרבנן. הרא"ש בנדה פ"א ס"א:

דף יז ע"א האוכל שום קלוף ובצל קלוף וביצה קלופה. הרא"ש בביצה פ"א סי' כא: שם אסור לו לאדם שישמש מטתו ביום. הרא"ש בעירובין פ"י סי' יג:

דף יח ע"ב קסבר רוב תינוקת מעטפין וכו' וסמוך מיעוטא לחזקה וכו'. הרא"ש בבכורות פ"ג סי' ב':

דף כ ע"ב אר"י חכמתא דר"ח גרמא לי דלא אחזי דמא. הרא"ש בנדה פ"י סי' ו': שם ההוא בתרא דם כינים הוה ולא הוה ידע. הרא"ש בשבת פ"א סי' כט: שם ילתא אייתי דמא לקמיה דרבב"ח וטמי לה. הרא"ש בחולין פ"ג סי' ז':

פרק שלישי

דף כא ע"א אר"י א"ש לא טימא ר"י אלא בחתיכה של ד' מיני דם וכו'. הרא"ש בנדה פ"ג סי' ג':

דף כב ע"א לפלוג נמי ר"י בהא. הרא"ש בנדה פ"ג סי' ג':

דף כד ע"א המפלת גריס שיש לה ב' גבין וכו'. הרא"ש בחולין פ"ד סי' ג':

דף כה ע"ב א"ל שמואל לר"י שיננא לא תעבד עובדא עד שיסעיר. הרא"ש בנדה בהל' מקוואות סי' י': שם אראב"ש לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל לחוש חוששת וכו'. הרא"ש בנדה פ"ג סי' ד':

דף כו ע"א ה' שיעורן טפח ואלו הן שיליא שופר דופן סוכה וכו'. הרא"ש בר"ה פ"ג סי' ז' ובסוכה פ"ג סי' ז': ע"ב שיליא קבורה בו מהו. הרא"ש בחולין פ"א סי' י"ב:

דף כט ע"ב בנדרים בעשרים וחד תשמש. הרא"ש בנדה פ"ד סי' א':

דף ל ע"א הא מני ר"ע היא דאמר בעינן ספורים בפנינו. הרא"ש בנדה פ"י סי' ה': שם וריב"ש אמר די' לטבילה באחרונה וכו'. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ל"ז:

פרק רביעי

דף לב ע"א אימר דשמעת ליה לר"מ מיעוטא דשכיח וכו'. הרא"ש ביבמות פט"ז סי' א' ובבכורות פ"ג סי' ב' ובחולין פ"א סי' ט"ז: שם אר"י מעשה בענין כול והטבילוה קודם לאמה. הרא"ש בע"ז פ"ד סי' ט':

דף לג ע"ב א"ל אע"פ שנשי צדוקים הן מתיראות מפני הפרושים. הרא"ש בעירובין פ"ו סי' י"ג:

דף לה ע"א הכא בהאי קמפלגי רבנן לא דרשי אתים וכו'. הרא"ש בבכורות פ"א סי' ה': ע"ב איתמר רב אמר ממין אחד הוא וכו'. הרא"ש בנדה פ"י סי' ו':

דף לו ע"א ת"ש יולדות בזוב שספרה ולא טבלה וכו'. הרא"ש בנדה פ"ד סי' ב':

דף לז ע"א אמר אביי אין כותי סותר בזיבה. הרא"ש בבכורות פ"א סי' ה': שם אביי אמר אינה סותרת ואינה עולה. הרא"ש בנדה פ"ד סי' א':

דף לט ע"א כולה ר"מ היא והי"ק. הרא"ש בנדה פ"א סי' א':

פרק חמישי

דף מא ע"א והאמר רבה משמשת כל ג' ימים אסורה לאכול בתרומה. הרא"ש בנדה פ"ד סי' א':

דף מב ע"א בעי מיניה רשב"ב מאביי פולטת ש"ז רואה הויא או נוגע הויא. הרא"ש בנדה פ"ד סי' א': ע"ב הסוא דאתא לקמיה דרבה א"ל מהו למימהל בשבת וכו'. הרא"ש בשבת פי"ט סי' ט':

דף מג ע"ב ומאכיל בתרומה ופוסל את התרומה. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' ד':

דף מה ע"א בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו קנאה. הרא"ש ביבמות פ"י סי' ז': ע"ב דברים האמורים בתינוקת בתינוק אמורים. הרא"ש בקדושין פ"ג סי' ט':

דף מו ע"א הא תוך זמן כלפני זמן תיובתא. הרא"ש בנדה פ"ו סי' ג': שם הלכתא תוך זמן כלפני זמן. הרא"ש ביומא פ"ח סי' י"ב. ובגיטין פ"ז סי' י"א: שם הלכתא חוששין. שמא נסרו. הרא"ש ביבמות פי"ג סי' ז':

דף מז ע"א אא"ח חלה דאורייתא אתי דימוע דרבנן ומפקע חלה דאורייתא. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ג' ובהלכות מקוואות סי' א': שם רי"א כדי שיהא נותן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהה לחזור. הרא"ש בסוכה פ"ג סי' ט"ז:

פרק ששי

דף מח ע"א בא סימן התחתון עד שלא בא העליון. הרא"ש בנדה פ"ה סי' ג': שם אבל אי אפשר לעליון לבא עד שלא בא התחתון. הרא"ש בנדה פ"ו סי' ד':

דף מט ע"ב כל הכשר לדין כשר להעיד. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"א ובשבועות פ"ד סי' ב':

דף נא ע"ב ולבני מערבא דמברכי בתר דמסלקי תפילייהו. הרא"ש בהלכות תפילין סי' ט"ז:

דף נב ע"א תינוקת שהביאה ב' שערות אינה יכולה למאן. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' י"א: שם ונמנו וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא ב' שערות. הרא"ש בקידושין פ"ב סי' ו':

פרק שביעי

דף נד ע"ב ואימא ס"מ כלא ונעשה יבש וכו'. הרא"ש בנדה פ"ג סי' ג':

דף נו ע"א כמה היא שרייתן בפושרין הרא"ש בנדה פ"ג סי' ג': ע"ב נאמנים לומר קברנו שם את הנפלים. הרא"ש בהלכות טומאה סי' ו'. (ועיין בגמרא דף נ"ד):

פרק שמיני

דף נח ע"א ר"א אמר שמואל הוא דאמר כרבי נחמיה. הרא"ש בנדה פ"ט סי' ב': שם ההיא איתתא דאישתכח לה דמא במסחיתא. הרא"ש בנדה פ"ט סי' ב': ע"ב כיצד עברה בשוק של טבחים תולה אפי' בתתאן. הרא"ש בנדה פ"ח סי' א':

פרק תשיעי

דף סג ע"ב היתה לימודה להיות רואה עם הנץ החמה וכו'. הרא"ש בנדה פ"א סי' ב': שם לא אותה עונה. הרא"ש בנדה פ"ג סי' ד':

פרק עשירי

דף סה ע"ב וכמה עונה ארחב"א אר"י או יום או לילה. הרא"ש בנדה פ"ג סי' ד': שם א"ל א"כ לבו נוקפו ופורש. הרא"ש בכתובות פ"א סי' ט': שם ת"ר הרואה דם מחמת תשמיש וכו'. הרא"ש בנדה פ"א סי' ה':

דף סו ע"א התקין ר' בשדות רואה יום אחד וכו'. הרא"ש בנדה פ"י סי' ו': שם אדבריה רבא לר"ש ודרש קפתה ב' ימים וכו'. הרא"ש בנדה פ"ג סי' א': שם רבינא איעסק ליה לבריה בי ר"ח וכו' למיכתב כתובה לד' וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' ו': ע"ב אשה לא תעמוד ע"ג כלי חרס ותטבול. הרא"ש בהלכות מקוואות סי' ט':

דף סז ע"ב אתר טטבר אתר לכולן. הרא"ש בנדה פ"ד סי' ב': שם ר"ש אומר וכו' אתר מעשה תטבר. הרא"ש בנדה פ"ד סי' א':

דף סט ע"א א"ל ר"ש לריב"א רב כותאי אמרה לשמעתי'. הרא"ש בנדה פ"ד סי' א':

סליק

הוגה ונתקן ע"פ הנדפס בפעם הראשונה בנאפולי שנת רנ"ב

פרק ראשון

שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן כו': דף ג

בא מלת כל לחלוק על סברת רבי אליעזר אשר אמר ארבע נשים לבד דיין שעתן ואמר שמאי כל הנשים דיין שעתן ר"ל שאם היתה מתעסקת בטהרות ואחר ראתה דם לא נאמר יש לה זמן רב שנטמאה ותהיינה הטהרות אשר היתה מתעסקת טמאות שזהו דין תורה אך הלל עשה סייג לדבריו ואמר מפקידה לפקידה ואפילו לימים הרבה שאם בדקה עצמה יום ראשון על דרך משל ומצאה עצמה טהורה ונשארת עד יום ה' ובדקה עצמה ונמצאת טמאה כל מה שהתעסקה מן הטהרות מיום הראשון מעת הפקידה עד זמן הפקידה השניה הנה הם טמאות כלם כפי סברת הלל וזו החומרא אשר החמיר ובית [שמאי] אינם רוצים בזאת החומרא מפני ביטול פריה ורביה שאם תאמר שהיא טמאה מפקידה לפקידה תהיה אבל בעלה לעולם ספק טמאה ורחוקה מבעלה ברוב העתים וחכ"א מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה וכוונת זה שאם בדקה עצמה ומצאה טהורה ועמדה ימים רבים שלא בדקה עצמה ואח"כ בדקה ומצאה עצמה טמאה כל הטהרות שעשתה מעת שבדקה עצמה ונמצאת טמאה עד כ"ד שעות קודם זה הנה היא בחזקת טמאה וכוונת ממעטת שתשוב אחור · ואחר אמר מפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת המשל בזה שאם בדקה עצמה בתחילת היום ומצאה עצמה טהורה ואח"כ בדקה אחר זה בעשר שעות ומצאה עצמה טמאה הנה כל הטהרות אשר נתעסקה בין פקידה ראשונה לשניה יטמאו ובתנאי שתהיינה שתי פקידות באמצע הכ"ד שעות ותהיה כוונת הדבור (בין) אם היה בין פקידה לפקידה ימים הרבה איננה ממעטת על יד אלא מעת לעת ואם היה בין פקידה לפקידה פחות מכ"ד שעות ממעטת על יד מפקידה לפקידה והלכה כחכמים ובאור וסת עת ידוע לנדות כמו שתהיה מנהגה שתראה משלשים יום לשלשים יום או משני חדשים לשני חדשים והוא אם ראתה דם ביום הידוע איננה ממעטת על יד כלל · ואמרו המשמשת בעדים לא תבין ממנו שהאשה תשמש בלא עדים אמנם ירצה בו שאם שמשה אשה ביתה אין מותר [לבוא] עליה אלא בעדים והרי היא כפקידה: ועדים כנוי לבגדים אשר תקנח את עצמה בהם אחר המשגל והיא אם מצאה אלו הבגדים טהורים הרי זו כפקידה ולא נאמר לך דם מועט ראתה ונתערב בזרע ולא נראה והודיענו שאנחנו לא נאמין זאת האמונה אמנם הבגד אשר תקנח בו קודם המשגל כמו שיתבאר שזה מחויבתה הנה לא יעמוד מקודם פקידה לפי שנאמר לך דם מועט נזל ממנה ובהשתוקקה למשגל לא הפליג בשימת המוך אשר תקנח בו והעיקר אצלינו שהאשה אם יצא ממנה דם מן המקור אע"פ שלא יצא לחוץ הגוף אבל נשאר תוך גופה הנה היא טמאה לאמרו דם יהיה זובה בבשרה ואע"פ שהוא בבשרה ועוד יבא ביאור בזה ופירושו במה שאחר זה · ואמר על יד גם כן בעדי תשמיש הוא סברת חכמים כמו שביארנו:

כיצד דיה שעתה היתה יושבת כו': שם

שם משלו יושבת במטה ולא אמר היתה עסוקה בטהרות להודיעך שאפי' למי שאמר דיה שעתה אמנם יאמר זה לטהרות לבד אבל לענין משכב ומושב הנה היא מטמאה מעת לעת האות על זה אמרו היא טמאה וכולן טהורות ולא אמרו והמטה טהורה וכן העיקר אצלינו כמו שביארנו בפתיחה ולשון התוספתא הרואה דם מטמאה מעת לעת אוכלין ומשקין ומשכבות ומושבות וכלי חרס המוקף צמיד פתיל ואינה מקולקלת ואינה מטמאה את בועלה ואינה מונה אלא משעה שראתה ויריה באמרו אינה מקולקלת שלא נתקלקלה בוסתה וכן הוא המשפט גם כן מפקידה לפקידה אם תהיינה שתי פקידות בעשרים וארבע שעות כמו שביארנו:

רבי אליעזר אומר ארבע נשים דיין שעתן כו': דף ז

אלו הד' נשים אינן רואות דם ברוב העתים וכבר פסק הש"ס הלכה כרבי אליעזר:

איזו היא בתולה כל שלא כו': שם

מעוברת משיודע עוברה מאחר שלשה חדשים מהריונה עד שתגמול את בנה עד שישלם לולד כ"ד חדשים ואם נשלמו כ"ד חדש הנה משפטה כמשפט כל הנשים מעת לעת ומפקידה לפקידה ואם נמשכו בהנקה שנים רבות לא נשמור זה והלכה כדברי חכמים:

איזו היא קטנה שעברו עליה שלשה עונות סמוך לזקנתה כו': שם ע"ב

עונה הנזכרת כאן היא עונה בינונית והיא שלשים יום וגדר הזקנה הנזכרת פה מעת שיקראו אליה הנשים אמה פלונית ולא תכעוס על זה ולא תקפיד ר' אליעזר אומר כל אשה שעברו עליה שלשה עונות דיין שעתן ואפילו היתה קטנה בשנים רבי יוסי אומר מעוברת ומניקה הן אותן שאם עברו עליהן שלשה עונות דיין שעתן ואע"פ שלא תהיה זקנה ואין הלכה כרבי אליעזר ולא כרבי יוסי:

ובמה אמרו דיה שעתה כו': שם

אמר אבל בשניה מטמאה מעת לעת שב אל כל אחת מהד' נשים המסופרות בתולה ומעוברת ומניקה וזקנה · ואמר ראתה מאונס אם תחרד או תפחד או תקפוץ ממקום גבוה או שתאכל דבר ממגיר הנדות בחוזק זה כולו אונס:

אף על פי שאמרו דיה שעתה כו': דף יא

הנדה היושבת על דם טוהר לא תצטרך בדיקה תמיד לפי שהדם יורד ממנה ולא תועיל בבדיקה ואהר אמר שהאשה אם שמשה מטתה אשר תצטרך עדים כמו שקדם אם היתה יושבת על דם טוהר או היתה בתולה שדמיה טהורה כי היא לא תצטרך עדים לפי שדם טוהר יגר ממנה ובתולה שדמיה טהורים היא בתולה קטנה שנשאת ועוד יבא הבדל זה במה שאחר זה ויהיה לשון המשנה כן וכל משמשת משמשת בעדים חוץ מן היושבת על דם טוהר ובתולה שדמיה טהורים · ואחר התחיל בהבדל אחר ואמר שכל אשה שתהא עסוקה בטהרות תצטרך שתבדוק עצמה באלה השלשה עתים והם בשחרית ובין השמשות וקודם התשמיש אמנם אם לא תהיה עסוקה בטהרות לא יתחייב אליה שתבדק עצמה קודם שתשמש ביתה לפי שהעיקר אצלינו כל לבעלה לא בעיא בדיקה ואפילו תהיה אשה שלא קבעה לה וסת לא תצטרך בדיקה לפני תשמיש ואין הלכה כרבי יהודה:

פרק שני

כל היד המרבה לבדוק כו': דף יג

למה שאמר במה שקדם אע"פ שאמרו דיין שעתן צריכה להיות בודקת והודיעך שזה בנשים משובח שיבדקו עצמן תמיד ובאנשים מגונה שישלח ידו אל אמתו אלא בעת הצורך להתקשות וזה מגונה בתורתנו הקדושה בתכלית הגנאי כמו שביארנו בתשיעי מסנהדרין ולזה הניח לפעל הזה בקצילת היד ירמוז אל תיעוב הנאת התאוה אלא בעת ההכרח הנהוג הטבעי ואומר שהסומא לא תבדוק עצמה הוא דבור דחוי אבל תבדוק ותראה לזולתה והוא אמרו סומא אינה משנה · ומי שנטרפה דעתה רוצה לומר החולה אשר נתערבב שכלה מחוזק החולי כמו שיקרה בחלאים החדים · ואחד להתקין את הבית הוא העד שלפני תשמיש וכבר ביארנו במה שקדם שלא יחויב זה אליה אלא מדרך הצניעות:

נמצא על שלה אות יום טמאים כו': דף יד

בקצת הנסחאות אותיום ועניינו תכף וגדר זה כמו שאמרנו הוא שתבדוק עצמה תכף הפרד בעלה ממנה מבלי זמן מוחש ואז אם ימצא על אלה הבגדים דם יהיו טמאים וחייבין חטאת: ואמרו ופטורין מן הקרבן ר"ל מקרבן חטאת אשר ממנו אמרו בפרק הקודם חייבין בקרבן אמנם אשם תלוי הנה יתחייב לכל אחד מהם כפי העקרים הקודמים במסכת כריתות:

איזהו לאחר זמן כדי שתרד מן המטה כו': שם

מטמאה את בועלה זאת המשנה נכפלת בש"ס בלשונות רבים ואמרו תוך זמן וגדר זמן אין מחלוקת בו וזמן נחלקו בו ר' עקיבא וחכמים וחסרו הגדרת הזמן הראשון ולשון המאמר מבלי חסרון איזהו אחר זמן כדי שתושיט ידה לתחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו וכדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה מחלוקת רבי עקיבא וחכמים חכמים אומרים מטמאה מעת לעת ואינה מטמאה את בועלה ורבי עקיבא אומר מטמאה את בועלה · ואמרו מודים חכמים לר' עקיבא ברואה כתם ר"ל אם בא עליה אחר ראיית הכתם וכבר ביארנו בפתיחת זה הסדר שהיות נדה מטמאה מעת לעת למפרע מדרבנן וטומאת כתמים מדרבנן ואולי היה עולה במחשבתנו שכמו שיאמרו חכמים שמעת לעת שבנדה אינה מטמאה את בועלה כן ג"כ ראתה דם ונבעלה אחר זה אינה מטמאה ובא להודיענו שאין הענין כן אבל תטמא : וכונת פניה הוא לשון נקיה וזאת ששאלה מפורסמת בחוב דבריהם והלכה כחכמים:

כל הנשים בחזקת טהרה כו': דף טו

בחזקת טהרה לבעליהן ולכן לא יתחייב עליהם שישאלו את פיה אם היא טהורה אם לא אם עזבה טהורה אמנם אם עזבה נדה לא תותר לבעלה עד שישאלוה אם היא טהורה אם לא · ואמנם כוונת הבאים מן הדרך כי אולי יעלה במחשבתו שאם יהיה בעלה עמה בעיר היא אותה אשר תהיה בחזקת טהרה לפי שהיא תבדוק עצמה להיותה מוכנת למשגל אמנם אם היה בעלה בדרך מרחוק לא תבדוק עצמה וגם לפעמים אילו בדקה עצמה נמצאת טמאה ולכן לא תהיה בחזקת טהרה הנה הודיענו שלא נאמין בה זאת ההאמנה:

משל משלו חכמים באשה כו': דף יז ע"ב

חדר הוא חלל הרחם איזה שיהיה מן החללים כי לרחם שני חללים ופרוזדור צואר הרחם ועליו שתי תוספות דומות לשני קרנים אשר על צואר הרחם ואמנם מה הם זה *[אשכול] הביצים וזאת הצורה התבאר בספר הניתוח ויחובר בקערירות הרחם והוא הנקרא חדר עורק בו ילך דם הנדות ויזול ברחם ויצא על צואר הרחם הנקרא פרוזדור ותתחבר באלה התוס' והביצים והיא הנקרא עליה עורק אחר יזונה כשאר עורקי הגוף ואינו מעבר למותרים ואם ישוסע מזה העורק מעט יזול ג"כ ממנו על צואר הרחם והוא דם טהור לפי שהוא כדם רעיפת הנחירים או דם הטחורין ונתאמת מזה שדם החדר טמא ודם העליה טהור ואם נמצא דם בצואר הרחם והוא הפרוזדור אם יהיה בין המקום אשר בו אלה התוספות ובין חלל הרחם הנה הוא טמא ולא נאמר לך אולי מן העליה ירד לפי שזה אמר פה ספקו טמא שחזקתו מן המקור לפי שברוב העינים לא ימצא שם זולת דם הנדות ולהיות זה ברוב שמוהו חזקה וכן אמרו בשלשה מקומות הלכו חכמים אחר הרוב ועשאום כודאי אחד מהם שזכרנוהו ואם נמצא דם בפרוזדור והוא צואר הרחם בין המקום אשר בו אלה התוספות ובין פה הרחם אשר יפה לחיצוני הגוף הנה יש בזה הבדל גדול וזה שאם נמצא בעליונות ר"ל ממה שיפה אל הרחם אם תהיה עומדת והוא הנקרא אצלם גג פרוזדור הנה הוא דם טהור לפי שהוא מעורק שפשע וחזקתו מן העליה ואם נמצא הדם בתחתיתו ר"ע ממה שיפה אל הרגלים והוא קרקע פרוזדור הנה הוא טמא מספק לפי שלפעמים יהיה מן החדר ולפעמים מן העליה והתוס' אשר זכרתי לך המבדילות לצואר הרחם אשר הושם מהם טפה לתוך הגוף בחזקת טמא ומה שיפה לחוץ עליונו בחזקת טהרה ותחתיתו טמא מספק ואין התוספות בכללם כי יש להם רוחב ואמנם נראה מהם קצותיהן הם החדרים לפי שראשם כל תוספות מהם דומה לפעמת הפד ויבוא מחבור אלה הקצות יחבר הביצים דומה לנקב בעליון הפרוזדור והוא אשר יקראוהו לול שבעליה וממנו אמר מן הלול ולפנים ודאי טמא מן הלול ולחוץ ספקו טמא כמו שביארתי לך אמיתתו ומי שהורגל בחכמה הנתוח מעט יתבאר לו כל מה שזכרנו וגם כי יהיה ליור מה שזכרנו קרוב מאד לפי שאנחנו הפלגנו בביאור זה:

חמשה דמים טמאים באשה כו': דף יט

עיקר מראה הדם אשר יטמאו האדום וקרן כרכום וכמימי האדמה וכמזוג והרמז על זה באמרו בטומאת אשה בדם דמיה דמיה שתי פעמים אמר והיא גלתה את מקור דמיה ואמרה וטהרה ממקור דמיה: והשחור הוא השחור האמיתי באודם לפי שהאודם אם נראה כדת ישוב מראיהן שחור והוא אמרם שאי שחור אדום הוא אלא שלקה ובית שמאי סוברין שמימי תלתן ומימי בשר צלי הוא המראה האדום אלא שהוא חסר הלקות כמו שהאמיתי במראה האדום השחור להיותו אדום הלקוי מפורסם המראה כן ואמר בזה חלוש באודם והוא כמימי תלתן והוא מארת התלתן ומימי בשר צלי ומחלוקת אשר בין בית הלל ותנא קמא שת"ק אומר מי תלתן ומימי בשר צלי אע"פ שהן לא יטמאו בדם נדה תולין עליו את הקדש ר"ל שהאשה אשר תראה כמראה התלתן וכמימי בשר צלי אם נגעה בטהרות לא אוכלין ולא שורפין אלא תולין ובית הלל מטהרין ויתירו לאכול אותם הטהרות ועקביא בן מהללאל אמר שהמראה אשר הוא כקרן כרכום אם ילקה ישוב ירוק ולכן יטמא הירוק אצלו ות"ק אמר תולין עליו וחכמים החולקין על עקביא האומר טהור אמרו שאין תולין אלא מטהרין ורבי מאיר אומר שדם הירוק אע"פ שלא נחשב דם לענין טומאת דמים הנה נחשבהו דם להיות מכלל ז' משקין ויכשיר את הזרעים ורבי יוסי אמר שהוא לא יטמא ולא יכשיר ורבי יוסי הוא תנא קמא המדבר בזאת המשנה ופירוש קרן כרכום הוא שבכרכום נגזר מן קרן עור פניו והכרכום הוא גידים כרכומיות יכירו אותו הרופאים ויעשו ממנו מרקחות ומי מארת מראה הדם הנוזל והלכה כת"ק לבדו בכל אלה המאמרים:

איזהו האדום כדם המכה כו': שם

לקח מאמר בש"ס כדם המכה הנזכרת פה שהוא דם השקזה: וחרת הדיו היבש וכן ביאר בש"ס. ודיהה יותר חלוש השחרות ופחות מבריק והוא שיהיה כמראה הזיתים השחורים או כמראה הזפת או כמראה העורבין הנה הוא טהור וכן שאר חמשה המראות אם יהיה מראה מהם יותר חזק מן המראה הנגדר פה הנה הוא טמא ואם היה יותר חלוש ממנו הנה הוא טהור זולת המראה אשר גדרנוהו במזוג כי הוא אם היה יותר חזק ממנו או יותר חלוש טהור ואמנם זכר דיהה מהן במראה השחור לבדו בסבת מה שזכרנוהו מן השחור אמנם יהא טמא לפי שהוא אדום לקוי והיה עולה במחשבתינו שחור אע"פ שהיה יותר חלש השחרות מן הדין יהיה טמא לפי שהוא קרוב אל האדום והודיענו שאין הענין כך · ואמר כברור שיש בו שיקח מן העורקין האמצעיים והוא רטוב ויוקש עליו: ובקעת בית כרם מקום בארץ כנען עפרו אדום ישפך עליו מים ויוקש כמראהו ובתוספתא אמרו מביא אדמה מבקעת בית כרם ומציף עליה מים משערין אותן עכורין ואין משערין אותן צלולין ושם נאמר שאין שעור למים ולעפר: ויין השרוני יין גפנות הנטועות בשרון ארץ כנען · ודע שאין ראית דם בזמנינו זה אבל כל דם שתראה האשה טמא וכן לא נבחין לו מקום אבל בין שימצא הדם מן הלול ולפנים בין מן הלול ולחוץ הכל טמא זה כלו להחמיר:

פרק שלישי המפלת

חתיכה אם יש עמה כו': דף כא

סבת מחלוקת רבי יהודה ותנא קמא שרבי יהודה אומר שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם מעט שיצא מהרחם דבר אי אפשר מבלי שיצא דם בהכרח ולמיעוט שיעורו לא יתראה ות"ק אמר אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ולכן הפילה חתיכה איזה מראה שתהיה ולא יהיה עמה דם הנה היא טהורה ואפילו שסענו אותה חתיכה ומצאנו בה דם אינה טמאה לפי שהוא דם חתיכה לא דם נדה אם הפילה חתיכה ושסעוה ונמצא בה עצם הנה היא טמאה לידה ואין הלכה כר' יהודה:

המפלת כמין קליפה כמין שערה כו': שם

אם תצא ממנה זאת הקליפה אפשר שהם מדם הנדות שנתקרש בחום נתחדש שם ויהי אפשר שהן קליפות שחין ולכך צוה שישרו במים וביאר הש"ס שיהיו המים פושרין ויעמדו בה כ"ד שעות: ואמרו אם יש עמהם דם טמאה ואם לאו טהורה היא סברת חכמים החולקים על רבי יהודה כמו שקדם: וכבר נתבאר בש"ס שאם ילדה מה שגופו גוף בהמה או חיה וצורת פניו צורת אדם הנה לא יחלוק אחד שהוא ולד ואמו טמאה לידה כמו כל יולדת ואם היתה צורת פניו צורת פני בהמה או חיה ושאר גופו גוף אדם הנה אין חולק ג"כ שהוא אינו ולד ואמנם מחלוקת רבי מאיר וחכמים במי שתהיה צורת פניו מסופקת קצתה נוטה לצורת פני אדם וקצתה דמות פני בהמה או חיה רבי מאיר אומר אינו ולד עד שתהיה כל פניו פני אדם וחכ"א מאחר שתהיה מפניו קצת תואר בני אדם הרי זה ולד והוא כוונת אמרם כל שאין בו מצורת האדם אינו ולד אע"פ שהיה נראה מזאת המשנה שרבי מאיר הוא מחמיר וחכמים המקילים אך אמנם נתבאר מסברתם בתוספתא (פ"ד) ומה שזכרתי לך. ולא יסופק בשכלך שהוא נמנע מצד הטבע שילד אדם כל מה שזכרתי פה אבל זה אפשר וכבר העידו יותר מזה וכתבו הפלוסופים מה שהוא זר יותר מכל אלה הענינים הטבעיים כלם הולכים על הרוב ויפול בהם הזרות והפליאה והלכה כחכמים:

המפלת שפיר מלא מים כו': דף כד ע"ב

כבר ביארנו פעמים רבות ששפיר כולו מבשר · וגנונים הוא מין התולעת כאילו הוא בשר חתוך בתבנית התולעת ומרוקם הוא שיתבאר בו צורת האדם אם יבדוק כפי מה שאפשר · ואמרו אינה חוששת לולד וכן לא תטמא משום נדה ואע"פ שהוא מלא דם כמו שהתבאר בתחילת הפרק: וכוונת תשב

לזכר

לזכר ולנקבה כפי מה שאספר לך וזה שהיא תשאר טמאה י"ד יום כמו יולדת נקבה ואחר זה תטהר ומותרת לבעלה ואם ראתה דם אחר מ' יום לא נחשבהו דם טהור כמו יולדת נקבה אשר כל דם שתראה אחר המ' טמא כמו יולדת זכר אמנם לחומרא מכל צד שמוה כיולדת נקבה לאסרה על בעלה י"ד יום ושמוה כיולדת זכר לבלתי יהיה דם טהור (זולת) אחר השלמת מ' יום ושמור הענין ולא נצטרך שנשיבהו בכל מקום וזה הולך על העיקר שספיקא דאורייתא לחומרא :

המפלת סנדל או שליא כו' : שם

סנדל צורת לשון שור מבשר וידמה כסנדל ולכן נקרא סנדל והוא מתהוה עם העובר בקרום אחד ממותרי הלחות הנוספים על בנין העובר ושליא הוא הקרום אשר יהיה מזרע האיש ובתוכו הוא העובר ורבי שמעון אומר שכבר נמוק העובר קודם לאת השליא ואין הלכה כרבי שמעון :

המפלת טומטום ואנדרוגינוס כו' : דף כח

ידוע הוא שהטומטום והאנדרוגינוס ספק לא ידענו אם הם זכר או נקבה ולכן תשב לזכר ולנקבה וכן אם ילדה תאומים אחד מהם זכר ודאי והאחד טומטום או אנדרוגינוס הנה הוא ג"כ ספק ולא נקבל הוראה באחד אשר הוא זכר ודאי ונאמר מאחר שזה זכר (כן) גם זה כן הטומטום או האנדרוגינוס זכר לפי שהיולדת תאומים הנה לפעמים תלד שני זכרים ולפעמים זכר ונקבה ואם ילדה נקבה ודאית וטומטום תשב לנקבה בלבד על איזה פנים שיהא הטומטום או האנדרוגינוס נקבה היא כאילו ילדה שתי נקבות ואם ילדה זכר הנה ילדה עמו נקבה ודאית יש לה דם טוהר מפני הנקבה. עד מלאת פ' יום · ואמרו מחותך או מסורס לשונו או שלם מסורס וכוונה זה שאם נחתכו אבריו בתוך הגוף ויצאו אבריו בלי סדר שיצא היד ואחר הרגל ואחר הזרוע וזה מסורס או יצא כפי הסדר וזה מחותך הנה לא יהיה בו תורת יולדת עד שיצא רובו ורואשו כרובו ולכן אם יצא הראש מזה המחותך הרי זו כילוד · ופלאתו מלאתו :

המפלת ואין ידוע מה הוא כו' : דף כט

לשון זה המאמר על צד הביאור הוא כן המפלת ואין ידוע אם וולד היה מה שהפילה או לא היה ולד תשב לזכר ולנקבה ולנדה ותאר זה שהיא תשאר שבעת ימים בנדתה כדין כל נדה או יולדת זכר ולא תותר לבעלה עד מלאת לה י"ד יום כדין יולדת נקבה ואם ראתה אחר י"ד יום לא יהיה דם טהור אבל דם טמא כמו אילו לא היתה יולדת אלא נדה לבד ויהיה כל דם שתראה באותם הפ' ימים דם טמא אם דם נדה ואם דם זיבה כפי זמן ראייתה כפי מה שהתבאר וזהו כוונת תשב לנדה שלא יהיה לה דם טוהר כלל ובמלאת המ' יום תטבול כאילו יולדת זכר ולא תגע בקדשים כל זה הזמן כמו היולדת ואע"פ שלא ראתה דם ובמלאת פ' תטבול ותביא קרבן יולדת ואז תטהר לאכול בקדשים ואמנם טבלה ביום מ' להיות טבילה בזמנה אם היתה יולדת זכר וזהו כוונת תשב לזכר ולנקבה ולנדה בעת מה שזכר ושמור זה הענין :

המפלת יום ארבעים כו' : דף ל

אמר שאם הפילה יום מ' מעת בעילה אינה חוששת לולד לפי שלא נגמר צורת העובר בזה הזמן אמנם אם הפילה יום מ"א אשר הוא זמן אפשר שיגמור בו צורת העובר והפילה ולא ידעה אם ולד הפילה אם לאו תשב לזכר ולנקבה ולנדה ורבי ישמעאל אומר שזאת המפלת למ"א יום אי אפשר שיהיה מה שהפילה נקבה לפי שתבנית הנקבה לא תשלם ותגמר עד שיהיו לה פ' יום ולכן תשב לזכר ולנדה לבד אמנם אם הפילה ליום פ"א מעת בעילתה אז תשב לזכר ולנקבה ולנדה אם לא ידעה מה הפילה אם הוא דם או עובר ואין הלכה כר' ישמעאל :

פרק רביעי

בנות כותים נדות מעריסתן כו' : דף לא ע"ב

כבר בארנו פעמים רבות שכל מה שבא במשנה מהדינים המיוחדים בבנות כותים היא משנה ראשונה ואמנם היום הזה הם כעובדי כוכבים לכל דבריהם וידוע הוא שהם מקבלים התורה כפי פשוטה ולזה אמרו שהנקבה לא תהיה נדה עד שתגדל לאמרו אשה והקבלה אצלינו שהאשה תטמא בנדה בת יום אחד כמו שיתבאר ולזה הן נדות מעריסתן ועריסה הוא הכלי אשר יגדלו בו הקטנים הנקראין בערב מה"ר וכבר בארנו מראשון מכלים (מ"ג) שכוונת באורו כבועל נדה שמטמא משכב תחתון כעליון ויהיה תחתונו של בועל כעליונו של זב אשר לא יטמא אדם וכלים כמו שבארנו שם וזה אשר פסק על כל כותי שהוא בועל נדה בתנאי שיהיה נשוא כי הנשים יושבות על כל דם וביאר הש"ס שכוונת זה המאמר שהן יושבות בין הדם הטהור והטמא ויטהרו הכל וכבר התבאר ברביעי מטהרות (מ"ה) שהתרומה נשרפת על ספק ואמרו מפני מה אין שורפין עליהן את התרומה מפני שטומאתה ספק ביאר זה בהש"ס והעמידוהו בכותי ערום שטבל בפנינו ודרס על בגדי חבר שאם נגעה התרומה באלה בגדים לא תשרף לפי שהם תרתי ספיקות הספק הראשון אם בעל אשתו בקרוב אם לא ואם תמצא לומר בקרוב ספק שהיא יושבת על דם טמא או על דם טהור והעיקר אצלינו על ספק ספיקא לא שרפינן את התרומה ואמנם התנינו בו שיהיה טובל בפנינו ודורס על הכלים והוא ערום לפי ששורפין את התרומה על טומאת עם הארץ לפי שהם מדרס כמו שבארנו בחגיגה ובטהרות ואילו לא יטבול בפנינו יתחייב שתשרף תרומה על מגעו דלא יהא אלא עם הארץ :

בנות הצדוקין בזמן שנהגו ללכת כו' : דף לג ע"א

רבי יוסי סובר שסתם צדוקית כישראלית ותנא קמא אומר סתמן ככותיות ואין הלכה כרבי יוסי :

דם נכרית ודם טהרה של מצורעת כו' : דף לד

כבר בארנו בפתיחת זה הספר שהעובדי כוכבים לא יטמאו בשום פנים מאופני הטומאה מן התורה ומדרבנן גזרו עליהן שיהיו כזבין לכל דבריהן שהן זבין מדרבנן : בית שמאי מטהרין דם העובדת כוכבים כדין תורה וישימו הגזירה ברוקה וכמימי רגליה אשר הם נמצאים תמיד ועשו זה להודיע שטומאתן מדרבנן ולזה דמן טהור ובית הלל אומרים שאם שמנו דמה ר"ל דם נדותה כרוקה ומימי רגליה נודע שהכל מדרבנן. וכוונת כרוקה שיטמא לח ולא יטמא יבש ואין דם נדה האמתי אבל יטמא לח ויבש כמו שיתבאר בשני מזאת המסכתא דם טהרה של מצורעת הוא הדם אשר תראהו האשה היולדת אחר שבעה לזכר וי"ד לנקבה אם תהיה מצורעת ושבת מחלוקת ב"ש וב"ה בדם טהרה של מצורעת יצריך ביאורן וזה יותר דומה בעיון הש"ס מלזכור זה בחיבורינו : ודם יולדת שלא טבלה הוא הדם שתראהו אחר ז' לזכר ואחר י"ד לנקבה אם לא טבלה ליל שמיני או ליל ט"ו לפי שהיא אילו טבלה היה דם טהור כמו שבא בפסוק שקראו דמי טהרה ואם לא טבלה אמר ב"ה שלא תפרד מטומאת נדה בשום פנים לכן תטמא לח ויבש כדם נדה ובית שמאי אומרים אמנם תועלת הטבילה להתירה לבעלה ומעת שנשלם זמן הנדה נתפרקה מן הנדות ואפילו לא תטבול ולא תהיה דם נדה אבל יהיה דינו כדין רוק נדה ומימי רגליה אשר מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין ודע שאם ילדה והיא זבה ר"ל שזבה זבה ואז תלד וזאת היא הנקראת יולדת בזוב והשלימה ז' לזכר וי"ד לנקבה וספרה ז' נקיים אחר זה כדין כל זבה ואחר ראתה דם אחר זה והיא לא תטהר ליל ח' מהימים הנקיים הנה ב"ש וב"ה נשארים בה על מחלוקתם ב"ש אומרים שנשלמו ז' נקיים ואע"ג שלא טבלה נבדלת מן הזיבה וב"ה אומרים שלא תפרד אם לא טבלה ואמנם הסכימו ביולדת בזוב שלא ספרה ז' נקיים ולא טבלה וכן התבאר בהש"ס :

המקשה נדה קשתה שלשה ימים כו' : דף לו ע"ב

תצטרך זאת ההלכה אל העיקרים כבר נתבאר קצתם פעמים רבות אך אבארם כולם פה וזה שהאשה אם ראתה דם ג' ימים רצופים שלא עת נדתה הנה היא תהיה זבה והוא אמרו יתברך ואשה כי תזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה ואמרו מיעוט ימים שנים רבים שלשה אמנם אם ראתה האשה דם בעת נדתה בין שתראה יום אחד או ז' כולם הנה היא נדה לבד ולא תהיה טמאה זולת (אורך) *[אותן] השבעה והוא אמרו יתברך ז' ימים תהיה בנדתה ובליל השמיני תטבול ותותר לבעלה ותטהר ואמר יתברך או כי תזוב על נדתה הוא שתחבר הזיבה בנדות ולא תהיה ביניהם טהרה כגון שתתחיל הזיבה ביום השמיני מתחלת הנדות וימשוך ג' ימים וזהו אשר יקראוהו סמוך לנדתה ובאה הקבלה שפחות זמן שתהיה בין ווסת לווסת י"א יום והוא אמרו בכל מקום י"א יום שבין נדה לנדה הלכה למשה מסיני ואם השלימה האשה ז' ימי נדה וראתה בי"א יום אשר אחריהן ג' ימים רצופים והיתה זבה ומן העיקר אצלינו ג"כ שאם ראתה דם ג' ימים או יותר רצופים מחמת ולד הנה היא טהורה ואע"פ שראתה באלה הי"א יום וכן באה הקבלה בזה מחמת עצמה ולא מחמת ולד : ומקשה היא היולדת אם

אחזה החבלים והזלת הדם ויש מן הנשים שיתחיל הקושי קודם הלידה ימים רבים ומהם מי שיאחזם שעות לבד קודם הלידה : וביאור שפתה מנוחה ושלום מאלה המקרים : ואמר בזאת המשנה שהסברה אם אחזוה צירים ויגר דמה תהיה נדה מפני זה הדם ובתנאי שיהיה הגרת זה הדם בעת נדתה ר"ל בעת המורגל אצלה שתהיה נדה בו אמנם אם היה הגרת זה הדם אשר הוא מחמת קושי שלא עת נדתה הנה היא טהורה וכן התבאר בהש"ס ואם התמיד הגרת דמה שלשה ימים רצופין ויהיה זה שלא עת נדתה כמו שזכרנו ר"ל באמצע הי"א יום ואחר נסתלק ממנה הקושי כ"ד שעות תהיה נדה לפי שבהסתלקות הקושי ידענו שזה הדם אשר ירד ממנה הוא דם נדה שאינו מחמת ולד לפי שאילו היה מחמת ולד לא נסתלקו ממנה החבלים עד שתלד ואם שבו אליה הצירים והחבלים אחר כ"ד שעות ותלד הרי זו כיולדת בזוב ור' יהושע אומר עד שיסתלקו ממנה החבלים לילה ויום כליל שבת ויומו ר"ל שיקדם הלילה ליום שאם נסתלקו ממנה החבלים בתחלת השעה מן היום האחד על דרך משל אמר רבי אליעזר אם תעמוד בריאה עד תחלת שעה ראשונה מן היום תשוב זבה ואמר רבי יהושע עד שתתמיד בריאותה עד תחלת ליל ג' ואז תשוב זבה : ואמרו ששפתה מן הצער ולא מן הדם כוונתו היא אע"פ ששפתה מן הצער לבד ונשאר הדם ילקה שהיא זבה (ואחר) ולא נאמר מעת שנשאר הדם היורד עד עת הלידה זה הדם כולו מחמת ולד הוא וזה אשר לא תרגיש בצירים ושפתה מן הצער אמנם הוא לחולשת הכח ולא תהיה זבה הודיענו שאין הענין כך אבל מעת שנסתלקו החבלים הזמן הנזכר ידענו שזה הדם הקודם מחמת עצמה ולא מחמת ולד אמנם אם ראתה ג' ימים בתוך י"א יום כמו שזכרנו ואחר שנסתלקו החבלים ונפסק הדם הזמן הנזכר והוא מעת לעת לרבי אליעזר (אומר) ולילה ויום לרבי יהושע אל זה רמז מפני שהיא זבה והוא מבואר לא יצטרך דבור וכך אם קשתה ב' ימים וביום הג' שפתה מן הצער מעת לעת ונסתלקו הצירים ונשאר הדם שזבה בזה היום מהמנוחה מהצירים הנה היא ג"כ זבה ואע"פ שהדם נתחבר שיתיתו עד הלידה והלכה כרבי אליעזר :

כמה הוא קישויה ר' מאיר אומר כו' : שם

אמרו כמה הוא קישויה ירצה בו ואם יתמיד הגרת הדם והחבלים זמן ארוך והגיע זה עד הלידה כמה זה הזמן אשר אם יתמיד בו הגרת הדם עם החבלים יחשב זה מחמת ולד ולא תהיה נדה אחר שהשיגו הכאבים הלידה ולא שפתה א"ר יוסי שרוב מה שיהיה שניחסהו אל הלידה י"ד יום קודם הלידה אמנם אם אחזה הגרת דם והחבלים קודם הלידה בב' יום על דרך משל ונשארו הכאבים כל השני ימים ולא שפתה כלל הנה היא זבה והיא יולדת בזוב לפי שכל מה שראתה מן הדם כל השני ימים אשר לפני שתי שבתות הסמוכין ללידה אינו מחמת ולד והלכה כר' שמעון :

המקשה בתוך שמונים לנקבה כו' : דף לח ע"ב

כבר ידעת שיולדת נקבה מותרת לבעלה אחר י"ד יום ואפשר שתהר ותפיל באמצע פ' יום. מקום שהחמיר בדם הסופי הוא י"א יום שבין נדה לנדה אשר קדם ביאורו לפי שהיא אם ראתה בהם דם נדה שלא מחמת ולד ג' ימים תהיה זבה ואם ראתה בהם דם הקושי תהיה טהורה כפי מה שקדם ביאורו · מקום שהקל בדם הסופי הוא ששים יום וששה ימים של נקבה אשר כל דם שתראה בהם טהור אע"פ שהוא מחמת עצמה אינו דין שנקל בדם הקושי ויהיה ג"כ טהור וכבר בארנו שדם הסופי הוא אשר ירד מבלי ציר וחבל ודם הקושי הוא אותו אשר ירד עם צירים וחבלים א"ר אליעזר דיו לבא מן הדין להיות כנדון כמו שהמקשה בזולת ימי טוהר נדה ודם נדה יחשב זה דם הקושי ג"כ מקשה בתוך ימי טוהר וכבר בארנו בשני מבבא קמא שאין אחד חולק בזה העיקר אשר הוא דיו לבא מן הדין להיות כנדון אך תאמר רבי אליעזר שהמקשה נדה אינה בכלל עליו לפי שכבר בארנו במה שקדם שהמקשה בעת נדתה לבד הוא אשר תהיה נדה אמנם אם קשתה בתוך י"א יום הנה היא טהורה ואפי' טומאת נדה אין עליה ולכן תהיה ג"כ טהורה ודמיה טהורין אם קשתה בימי טהרה של נקבה ויהיה הבא מן הדין כנדון לפי שסברת רבי אליעזר שאמר היא נדה אם קשתה בתוך י"א יום יתחייב שתהא טמאה טומאת נדה אם קשתה בתוך פ' יום של נקבה כמו שזכר פה ואין הלכה כר' אליעזר :

כל אחד עשר יום בחזקת טהרה כו' : שם

אלו הי"א יום הם אותם אשר בין נדה לנדה אשר הם הלכה למשה מסיני כמו שזכרנו ואמרנו שהיא בהן בחזקת טהרה כוונתם שהיא אינה קובעת וסת באלה הי"א יום בשום פנים לפי שהוא הזמן היותר קצר שיהיה בין נדה לנדה אמנם אחר י"א הנה אפשר שתקבע לה וסת ולכן יתחייב (אלה) *[אליה] שתבדוק את עצמה תמיד אחר הי"א יום אע"פ שזה בזולת עתה הידוע כמו שאמרנו במה שקדם אע"פ שאמרו דיין שעתן צריכה להיות בודקת ואם ישבה ולא בדקה אחר הי"א יום בין שהיא בטלה הבדיקה באונס או בשגגה או בזדון הנה היא טהורה ואם הגיע שעת ווסתה ולא בדקה ואחר זה בדקה ואפי' מצאה עצמה טהורה הנה היא טמאה ובחזקת נדה מאשר לא בדקה עצמה בשעת ווסתה וכבר ידעת שהזב והזבה סופרים שבעת ימי נקיים ואחר יטהרו ואלו שבעת ימים הם אותם אשר יקראו ימי הזב והזבה וכבר בארנו שהאשה לא תהיה זבה ותצטרך ספירת ז' ימים נקיים עד שתראה דם ג' ימים רצופין שלא עת נדתה והיא אשר תקרא זבה גדולה ואם ראתה דם שלא עת נדתה בתחלת היום היא בזה היום טמאה ותשאר שומרת ליום השני ואם לא תראה דם ביום ב' תטבול ותותר לבעלה ותטהר ואם ראתה דם ביום השני ג"כ תשמור ביום הג' ואם נשלמה (פירוש מגזרת שלם) ולא תראה דם תטהר ומותרת לבעלה ואם ראתה דם בזה היום הג' תהיה זבה גדולה ותצטרך ספירת שבעת ימים והיא באלה הימים תקרא שומרת יום כנגד יום ותקרא ג"כ זבה קטנה וכבר בארנו פעמים רבות שזאת השומרת יום כנגד יום אסורה לבעלה ומטמאה משכב ומושב כזבה אלא שהיא לא תצטרך ספירת ז' כזבה גדולה ולא קרבן. ואמר שהזב והזבה אם לא בדקו עצמם בכל יום מאלו ז' ימים אע"פ שבדקו אחריהם ונמצאו טהורין וכן שומרת יום כנגד יום אם לא בדקה עצמה ביום השני אם היתה רואה בראשון לבד או לא בדקה בג' אם היתה רואה גם כן בב' אע"פ שבדקה עצמה אחר זה ונמצאת טהורה הנה הם בחזקת טומאתן לפי שכבר הוחזקו לטומאה ולא יצאתה ממנה אלא בהתאמתות ואין הלכה כרבי מאיר :

פרק חמישי

יוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה כו' : דף מ

חכמים אומרים אשה כי תזריע וילדה זכר עד שילדה ממקום שמזרעת רבי שמעון אומר שאמרו תלד לרבות יוצא דופן והוא שיושסע הלני האשה אם תקשה עליה הלידה ויצא העובר משם : ובית החיצון כנוי מן המקום אשר הוא יוצא מאחר הרחם והוא המקום שיכנס בו האמה בעת המשגל אם יצא דם מן המקום אשר יגע ראש האמה הנה היא טמאה ואע"פ שהדם לא יפלוט ולא יצא חוץ לגוף והוא אמרם בגדר בית החיצון מקום שהשמש דש ובא בזב כי יהיה זב מבשרו עד שתצא טומאתו מבשרו ובא בבעל קרי ואיש אשר תצא ממנו שכבת זרע עד שתפרד מגופו ואז יטמאנו והלכה כר' שמעון :

היה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעזעו אבריו כו' : שם

התירו לו פה לאחוז באמה לפי שהוא כבר הזריע ולא יוסיף בזה הרהור ואמרו ומטמאין בכל בהוא רומז אל שכבת זרע ואל הזוב לפי שזב ובעל קרי אם ראו איזה שיעור שיהיה נטמאו אמנם מי שיגע בשכבת זרע עד שיגיע בכעדשה אז יטמא כמו שבארנו :

תינוקת בת יום אחד מטמאה כו' : דף מג ע"ב

אם תהיה בת יום אחד ותשוב נדה אם יצא ממנה דם ביום הלידה ואפשר שתהיה בת עשרה ימים זבה כגון שתראה שלשה ימים רצופים אחר שבעת ימים מנדה לפי שהיא כל שבעת ימי ראיותה לא תהיה בה זבה כפי מה שבארנו ושלא תהיה הזבה זבה אלא בלא עת נדתה ואלה המשפטים כלם קבלה ואין מופת עליהם זולת סמכים : ואמרו ופוטר מן היבום לפי שהיא אם תאלים שלשים יום כפי מה שיתבאר ביבמות הנה נפטרה אמו מן החליצה ומן היבום אמנם אם מת בתוך שלשים יום הנה היא חולצת ולא מתיבמת וכבר נתאמת שאפילו מיום אחד פוטר אמו מן היבום ואמרו ופוסל מן התרומה אינו רוצה בו שתהיה כהנת שיש לה בן מישראל בן יום אחד הנה היא אסורה בעבורו לאכול בתרומה לפי שכבר התבאר ביבמות שהעובר פוסל וכ"ש בן יום אחד ואמנם ירצה בו שהוא פוסל עבדי אביו מלאכול בתרומה המשל בזה כגון שיהיה לכהן שתי נשים אחת מהן כשרה לכהונה ויש לה ממנה בנים והשניה פסולה לכהונה ויש לה ממנה בן יום אחד והוא חלל ומת זה הכהן ויש לו עבדים ונתערב זה החלל עם אחיו הכשרים ולכן נפסלו העבדים מלאכול בתרומה מפני חלקו של חלל אשר אינו מאכיל זה להיותו בן יום אחד אמנם אם היה עובר היה מותר לעבדים שיאכלו

שיאכלו מפני הבנים הכשרים עד שיולד זה החלל לפי שהעיקר אצלינו שאין קנין לעובר · ואמרו ונוחל ומנחיל ר"ל נוחל מן האם ומנחיל לאחים מן האב משל בזה שאם תמות אמו ביום לידתה הנה הוא ירש נכסיה ואם ימות הוא אחר זה ביום הולדו הנה ירשוהו אחיו מאביו ותשוב נחלה מזה הקטן לאחיו מאביו ביום אחד : ואמרו כחתן שלם ר"ל שיתחייב להתאבל עליו ובתנאי שיהיה אצלם התאמתות שנולד לתשעה חדשים שלמים אמנם אם לא יתאמת לאביו ולאמו זה הנה לא יתחייבו להתאבל עליו עד שישלמו לו שלשים יום לפי שהעיקר אצלינו כל שלא שהה שלשים יום באדם הרי זה נפל אם כלו חדשיו כמו שבארנו אפילו מת ביום שלשים עצמו אינו מחוייב להתאבל עליו :

בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת כו' : דף מד ע"ב

זה כולו מבואר לפי שהעיקר אשר יכלול זה הוא אמרנו בת שלש שנים ויום אחד ביאתה ביאה וזה הדבר הלכה למשה מסיני ופחותה משלש שנים ויום אחד אין ביאתה ביאה וכבר נכפל זה במקומות רבים וכוונה כנותן האצבע בעין אשר תדמע רגע ואחר ישוב לענינו כן אם נבעלה היא פחותה מאלה השנים תשוב בתולה כאילו לא נבעלה כלל :

בן תשע שנים ויום אחד כו' : דף מה

זה העיקר כולו גם כן אמרו בן תשע שנים ויום אחד ביאתו ביאה ואמרו עד שיגדיל ר"ל עד שיגדיל ויבעול אחר שהביא שתי שערות ואז יתן גט ויפטור ואמנם לא בא עליה משהגדיל הנה היא תצטרך גט וחליצה כפי מה שבארנו בעשירי מיבמות ואם בעל נדה יהיה כבועל נדה ויטמא משכב התחתון כעליון כמו שבארנו בראש כלים ופוסל מן התרומה אם היה זה פסול לכהונה ובעל כהנת הנה הוא ישיבה חללה ותפסל מלאכול בתרומה ואם היה כהן בן תשע שנים ויום אחד ונשא ישראלית אינו מאכיל אותה לפי שאין קנינו קנין גמור כמו שזכרנו בשביעי מיבמות ואם רבע את הבהמה פסלה מעל גבי המזבח כמו שהתבאר בששי מתמורה וכל העריות מתות על ידו והוא פטור כמו שהתבאר בשני מכריתות וכבר בארנו זה תכלית הביאור בז' מסנהדרין :

בת אחת עשרה שנה ויום וכו' : שם ע"ב

זה אשר אמרנו בת י"ב שנים ויום אחד ובן י"ג שנה ויום אחד נדריהן קיימין ואפי' אמרו אין אנו יודעין · בתנאי הבאת שתי שערות למטה בגוף כמו שבארנו במקומות ביבמות וכתובות והוא לוקין על המראתן אם מרו אמנם אם לא יביאו שתי שערות עדיין קטנים הם וכוונת נבדקים שישאלום אם הם יודעים כוונת הנדרים ולמי הם ואם לא יאמרו נבדקים כל י"ב וכן כל י"ג לתינוק לפי שכבר נאמר שלשים יום בשנה חשובין שנה היה עולה במחשבתינו של בעל זה המאמר אם ישאלום שלשים יום ומצאם שלא יבינו נסתלקה חקירתם אמר אין הענין כן אבל לדברי הכל בודקין כל שנת י"ב חדש לנקבה וי"ג לזכר וכל עוד שנמצאום יודע נדריו קיימין ואע"פ שהם קטנים וזה היא עונת נדרים הרמוז אליה בכל מקום ושני הנקבה לעונת נדרים פחות משני הזכר לסיבת היותן קצרים מחיי האיש ברוב:

משל משלו חכמים באשה כו' : דף מז

פגה הוא הפרי הפג בוחל הוא הפירות אשר הקריבו להתבשל וצמל הם פירות נתמלא בשולם והוא מלה מורכבת מן ויצא מלאה וכבר בארנו גדר הקטנות והנערות והבגרות בשלישי מכתובות :

איזו היא סימניה רבי יוסי הגלילי אומר משיעלה הקמט כו' : שם

איזו היא סימניה ר"ל איזה האות הוא אות הבגרות ואלה הסימנים הם הסימנים אשר נתנו חכמים מלמעלה והם אשר יורו על הסימנים שלמטה וזה שאנחנו כבר בארנו פעמים רבות שאם הביאה שתי שערות אחר י"ב שנה ויום אחד הנה היא תקרא נערה ומן ששה חדשים אחר הבאת ב' שערות תהיה בוגרת ואין לאביה רשות בה והנה אצלינו הסימנים אשר נקבל מהן מופת על הבגרות אם הם כמו סימנים של מטה ואמרו פס תחת הדד ר"ל במקום הדד וגדרו זה כשתשיב ידיה אל אחוריה ומשתחיר את הפיטומות ועד שיפחיר ראש הדד של העוקץ ר"ל על קצת הסדר והלכה כדברי כולן להחמיר ולכן כל עוד שיתראה אחד מאלה הסימנים ולא יתראה האחר נשימה כבוגרת להחמיר ולא להקל ואם קדשה עצמה בפני אביה צריכה גט כבוגרת ואם קדשה אביה ג"כ צריכה גט כנערה אע"פ שלא יתראו בה סימני בגרות וכן כל מי שיתראה אחד מאלה הסימנים שאביה מפר נדריה לחומרא ולא תנשא לכהן גדול :

בת עשרים שנה שלא הביאה כו' : שם ע"ב

אמר והיא איילונית ולא אמר הרי זו איילונית הרי מהשלמת התנאי שתהיה בת עשרים שלא הביאה שתי שערות ויתראה בה סימני האיילונית ואז נדון עליה בדין האיילונית וכן הבן עשרים שלא הביא שתי שערות עד שיתראו בו סימני סרים ואז יהיה סרים חמה וכבר בארנו סימני איילונית בראשון מיבמות וסימני סרים חמה בעשירי מיבמות אמנם אם לא יתראו סימני איילונית וסימני סרים ולא הביאו שתי שערות הנה כמלאת לכל אחד מהם ל"ה שנה ואז יהיה סרים או איילונית כמו שבארנו במקומות רבים מיבמות ואין הלכה כרבי אליעזר ודע שאלו העשרים שנה לא נצרך שיהיו מיום ליום וכן לא אמר בבן עשרים שנה ויום אחד ולזה אם לא הביאו שתי שערות ונראו סימני סרים וסימני איילונית והם בני עשרים שנה פחות שלשים יום הנה נדון בהם כאילו הם עשרים שלמות ויהיה סרים או איילונית :

פרק ששי

בא סימן התחתון עד שלא בא העליון כו' : דף מח

עד שלא בא התחתון אמרו אע"פ שאי אפשר הוא סברת חכמים אמנם לרבי מאיר אפשר שיבא העליון ולא יבא התחתון ולכן לא חולצת לפי שהסמיכה היא על הסימן התחתון וכבר ידעת שהאשה לא תחלוץ עד שתביא ב' שערות ומותר היבום בקטנה זולת לרבי מאיר שהוא מקים אשה לאיש ולא יהיה אצלו יבום כשר אלא לגדולה ולכן אמר פה לא חולצת ולא מתייבמת ואל החכמים האומרים שלא יתראה סימן העליון אלא אחר שנראה הסימן התחתון ואפילו בדקנו ולא מצאנו נאמר הנה נפל וסימן התחתון הוא הבאת ב' שערות וסימן העליון סימני השדים אשר קדמו וכבר התבאר לך שלדברי הכל על סימן תחתון סמכינן ולזה אמרו כיון שבא תחתון שוב אין משגיחין על העליון ומבואר שאין אצלינו סימן עליון אלא באשה לבד כי אין לאיש סימן עליון ואין הלכה כרבי מאיר :

כיוצא בו כל כלי חרש כו' : דף מט

מכנים הוא שיהיה נקוב נקב אפשר שיכנס המים ממנו לכלי אם תשים זה הכלי על פני המים ובלי ספק שכל נקב הוא בזה השיעור אם מלא זה הכלי במים יוזל ממנו וזה אשר יקראהו מוציא משקה וכבר בארנו זה במסכת כלים שכל כלי חרס ינקב בכונס משקה אשר יפסל ולא יאות שיהיה גיסטרא ר"ל יושב לקבול השפופה ואז לא יקבל טומאה כן ג"כ אם ינקב כמוציא משקה הנה הוא פסול לגסטרא ולא יאות אליה ולכן לא יקבל טומאה לסיבת זה מה שזכרנו לפי שאין אומרים הבא גיסטרא לגיסטרא לפי שגיסטרא עצמה אמנם נעשתה לקבל השפופה ואם תהיה מטפחת נצטרך אליה לנוטא אחד ואמר יש שהוא מוציא ואינו מכנים ר"ל שים קצת כלי חרס לקצת העניינים שאם ינקב במוציא משקה לבד ואינו מכנים משקה יהיה כשר וזה לקדש בו מי חטאת לפי שמכנים ואינו מוציא כשר למי חטאת ויהיה לשון המאמר ממה שבארנו כל כלי חרס שפסול למי חטאת פסול לגיסטרא ויש שפסול לגיסטרא ואינו פסול למי חטאת : וכבר התבאר בשני מאהלות שאבר שיש בו עצם מטמא במגע ובאהל ואם לא יהיה בו עצם אינו מטמא באהל וזאת היא התועלת בידיעתינו מזה האבר אם יש לו עצם אם לא וכבר התבאר בגמ' שאלה הפרקים אשר בהם הצפורנים אם נעדר הציפורן אע"פ שהאבר נשאר בגדלו ובבשרו הנה הוא מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל :

כל המטמא במדרס מטמא טמא מת כו' : שם

אמר השם יתברך בזב והיושב על הכלי אשר ישב עליו וגו' ובאה הקבלה יכול כפה סאה וישב עליה כפה תרקב וישב עליה יהא טמא תלמוד לומר והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאינו מיוחד לישיבה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתינו כבר התבאר שהכלים אשר לא יאותו למשכב ומושב לא יטמאו במדרס הזב והם מטמאין טומאת מת וזהו כונת אמרם בזב עמוד ונעשה מלאכתינו ואין אומרים בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתינו וכבר התבאר זאת הכוונה בפרק שני מכלים וכן בארנו ענין המדרס בי"ח מכלים :

כל הראוי לדון דיני נפשות כו' : שם ע"ב

כמו שמבואר בסנהדרין זאת המשנה לרבי מאיר שמחשב שסומא באחת מעיניו פסול לדון ויקבל מופת מאמרו יתברך על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע מקיש ריבים לנגעים מה נגעים שלא בסומין דכתיב לכל מראה עיני הכהן אף ריבים שלא בסומין ולכן סומא באחד מעיניו פסול לדון וכשר להעיד אבל רבי מאיר אמנם אצל חכמים הנה הוא כשר לדון מאחר שהעיקר אצלינו שגמר דין כשר בלילה כמו שהתבאר בסנהדרין ואע"פ שראית נגעים לא תהיה בלילה כמו שבארנו בנגעים כן גם כן סומא באחד מעיניו ידין ואע"פ שיהיה פסול לראות נגעים ואין הלכה כר' מאיר : ואשר חייב שלא שם הש"ס זאת המשנה באוהב ושונא אשר הוא כשר להעיד כפי סברת חכמים ופסול לדין כמו שהתבאר במקומות מן הש"ס להיותו ענין נעתק במהרה והוא שישוב השונא אוהב וישוב תכף על ענין האמצעית ואין בכחו אלא שיאמר ויש שהוא כשר להעיד ואינו כשר לדון :

כל שהוא חייב במעשרות כו' : שם

מבואר הוא שמיני הבשריים והגידים והבליס כולן מטמאין טומאת אוכלין ואין בהם מעשרות לפי שהם אינם מגידולי קרקע :

כל שהוא חייב בפאה כו' : דף נ

גדר הדברים אשר יתחייבו במעשר אינם מגדר הדברים אשר יתחייבו בפאה שבגדר הפאה נאמר כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וגדולו מן הארץ ולקיטתו כאחד ומכניסו לקיום חייב בפאה ואמר בגדר המעשר כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל ונשמר וגדולו מן הארץ חייב במעשר וכבר בארנו אלו הכללות במקומם והצורך אליהם מהם כבר הובן :

כל שהוא חייב בראשית הגז כו' : שם ע"ב

כבר בארנו בי"א מחולין שראשית הגז יתחייב למין הצאן לבד והמתנות והם הזרוע והלחיים והקיבה יתחייב לצאן ולבקר ולעזים זכריהן ונקביהן :

כל שיש לו ביעור יש לו שביעית כו' :

אמר השם יתברך בשביעית ולבהמתך ולחיה אשר בארצך וגו' ואמרו בספרי כל זמן שחיה אוכלת מן השדה האכל לבהמתך מן הבית כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית וזה הוא כוונת הביעור רוצה לומר שיסיר אלה הצמחים מביתו אם כלו מן השדה וכבר התבאר זה כולו ונתאמת במסכת שביעית ושם דברים לא יעקר שרשם בשום פנים מן הארץ כמו עלי הלוף השוטה ועלי הדנדנה והם עלי הלוף והנענע שקורין מינט"ה ואלה וכיוצא בהם יתחייב להם משפט השביעית ולא יתחייבו בם הביעור לפי שהיא לא תכלה מן השדה :

כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר כו' : שם

קשקשת הם הקשקשים וסנפיר הם הכנפים וזה מגיע לידיעת מיני בעלי חיים ותועלתו בידיעת הטמא והטהור מן הדג ולידיעת הבהמה מן החיה כפי מה שיתבאר בחולין :

כל הטעון ברכה לאחריו כו' : שם

ידוע הוא שהמצות כלם מברך עליהם עובר לעשייתן כמו הציצית והתפילין והמזוזה והסוכה והלולב וזולתם ואין חיוב ברכה אחרי העשותם :

תינוקת שהביאה שתי שערות כו' : דף נב

כבר בארנו פעמים רבות שאלה ב' שערות לא יועילו ולא יהיו סימני הבגרות אלא אם ימצאו בכניסת זמן המורגל והוא י"ב שנה ויום אחד לתינוקת וי"ג שנה ויום אחד לתינוק וכל עוד שיהיה פחות מאלה השנים וימצא להם הב' שערות הנה הוא שומא ואינם סימני הבגרות ולשון נקיה הוא בקראן לשער גב הערוה זקן ופסק ההלכה הבת ממאנת עד שתביא ב' שערות ואם תביא ב' שערות והיה לה י"ב שנים ויום אחד אינה ממאנת ואם לא נמצאו לה ב' שערות תמאן ואפילו היתה מכ' שנה אלא אם יתאמת שהיא איילונית כפי מה שהתנינו כי היא אז לא תמאן וזה אם לא בא עליה אחר י"ב שנה ויום אחד אמנם אם בא עליה בזמן הזה היתה מקודשת בביאה שהיא דאורייתא ואינה יכולה למאן ואע"פ שלא נמצאו לה ב' שערות כי אנחנו נאמר שמא נשרו מאחר שהגיעה לכלל שנותיה וזהו המשל המבואר בזה הדין וכבר זכרנו זה ביבמות וזו היא הסברא האמתית אשר יתראה מעיון הש"ס ·

שתי שערות האמורות בפרה כו' : שם ע"ב

אמרו בש"ס הלכה כדברי כולן להחמיר ויהיה כפי מה שאפשר אם יהיו שתי שערות כדי שיהו נטולות בזוג אשר הוא הפחות שבשיעורים אינה ממאנת ואינה חולצת עד שיהיו כדי לכוף ראשן לעיקרן :

הרואה כתם הרי זו מקולקלת כו' : שם

מבואר הוא שזה הכתם הוא שתמצא טפת דם בבגדה כפי מה שיתבאר אמנם מצאה בלא עת נדתה : וכונת אמרו מקולקלת אם נפסד העת הידוע לנדתה ונתקלקל וסתה וחוששת משום זוב אמנם אם שתהיה ספק זבה ותביא קרבן זבה אינו נאכל כמו שבארנו בערכין וכבר התבאר בהש"ס שאם יהי' הכתם שיעור ג' גריסין ושיעור הגריס כבר בארנו בנגעים הנה היא חוששת משום זוב ונאמר כגריס בא בכל יום וזה הכתם מראותה ג' ימים ולכך תחוש לזוב וזו היא סברת חכמים ורבי חנינא בן אנטיגנוס הוא האומר פה שאין בכתמים משום זוב וכן אוקים הש"ס זה הדבר ביחיד ואמר מאן חכמים רבי חנינא בן אנטיגנוס שאמר שכתם אחד לא תחוש לו משום זוב ואפילו היה בתכלית הגודל אלא אם לבשה ג' בגדים בדוקים ונמצא כתם על כל בגד מהם או שנמצאו ג' כתמים בבגד אחד בתנאי שיעמוד עליה זה הבגד שני ימים ותמצא ביום הג' כתמים ואז תהיה ספק זבה ותחוש לזבה והלכה כחכמים שאומרים חוששת משום זוב ואפילו בכתם אחד אם יהיה גדול השיעור כמו שבארנו :

הרואה יום י"א בין השמשות כו' : שם ע"ד

זה הי"א יום כבר קדם לנו ביאורו ולשון זאת המשנה כמו שביאר הש"ס הוא כן הרואה יום י"א בין השמשות תחלת נדה וסוף זיבה ובשביעי לנדתה סוף נדה ותחלת זיבה וכן יום מ' לזכר יום פ' לנקבה בין השמשות וביאור זה שאם ראתה דם יום מ' או יום פ' בין השמשות וזה ספק אם ביום היתה הראיה ויהיה דם טהור או בלילה ויהיה דם טמא ואם ראתה ב' ימים רצופים והם הט' והי"ד מן י"א אשר הם ימים הראוים לזיבה כמו שבארנו ויום הי"א אם ראתה דם בין השמשות הנה זה ספק אם ראתה הדם ביום ותהיה הראיה סוף זיבה לפי שהיא ראתה ג' ימים רצופים או תהיה זאת הראיה בלילה בליל י"ב ותהיה זאת הראיה תחלת נדה ולא תהיה זבה או אם ראתה דם יום ז' לנדתה בין השמשות וזה ספק גם כן אם ביום היתה הראיה ותהיה הראיה סוף נדה בהיותה השבעת הימים כולם בנדתה כמו שבארנו או ליל השמיני היתה הראיה ותהיה זאת הראיה תחלת זיבה ואם ראתה אחר זה יום התשיעי והיה מתחלת הנדה אשר הם ימי אבה ותהיה זבה הנה אלה כולן טועות והזיבה שלהן ספק ומביאות קרבן ואינו נאכל כמו שבארנו בערכין שכל הטועות מביאות קרבן ואינו נאכל ואמר ר' יהושע שוטות אמרו תני טועות וכונת מאמר ר' יהושע אשר אמר לאמת דבריו והעירנו בטועות הערה בבלתי טועות איך משפטו כי (אל) ירמוז אל זה המין מן הטערה אשר אנחנו בשבילה אשר היא קשה מאד ורבת משפטים ואני איני יכול להאריך בתכלית לבאר הפרטות הרבות הנופלות קרובות האפשרות וכל שכן שיפרטו פרטות רחוקות האפשרות כמו אלה שתראינה בין השמשות לבד וביום ידוע עוזר וזה רחוק הנפילה ואם לקחנו בהערה כפי מה שיחוייב מזה ירחיב עלינו המאמר .והשתדלנו באמתיים :

פרק שביעי

דם הנדה ובשר המת מטמאין לחין כו' : דף נד ע"ב

אמר יתברך והדוה בנדתה ובאה הקבלה מדוה כמוה ר"ל שדמה יטמא כמו שתטמא היא והוא אב הטומאה כמו שבארנו בפתיחת זה הסדר ואמר דם יהיה זבה ובאה הקבלה בהוייתו יהא ואפילו יבש ולמה שמצאנו הפסוק כבר דן על עצם המת בטומאה והוא באמרו או בעצם אדם ממנו בשרו יטמא אפילו יבש תכלית היובש כעצם ובא בזב רר בשרו עד שיהיה לח בעת שיוזל ואז יטמא וניעו הריר והרוק הוא הרוק שלא יטמא אלא לח ואמרו וכי ירוק ובעת שירוק אמנם יהיה לח · ובשרץ אמר כל הנוגע מהם במותם ובאה הקבלה כעין מותם ר"ל כמו שהם לחים בעת מותם ובנבלה אמר וכי ימות מן הבהמה כעין מותם ושכבת זרע אמרו בראויה להזריע ואם נתיבש השרץ תכלית היובש אם שדרתו נראית והעצמות מחוברות בחוליות שדרתו הנה הוא ג"כ מטמא לקיום צורת תבניתו ואין הלכה כרבי יוסי :

השרץ שנמצא במבוי מטמא כו' : דף נו

על שעה שיכול להיות לח על שעת הכבוד עד כעת אשר יכנוס בו זה העפר ולא נמצא בו שרץ אמר מפני שחזקת בני ישראל שבודקין מבואותיהן בשעת כבודם וחזקת בנות ישראל שבודקות חלוקותיהם בשעת כבוסן וזה ההבדל אשר שם רבי שמעון בין לח בין יבש הוא בשרץ לפי שאם ימצאנו לח אז נאמר על דרך משל אפשר שיהיה לח זה השרץ מעת שמת שני ימים ויהיה מטמא ב' ימים למפרע לבד ואמנם הכתם אפי' לח מטמא למפרע ואפילו לאחר ימים לפי שאנחנו נאמר אם היה יבש הנה יש לו ימים רבים שהוא בזה הבגד ונגעו בעוד שהיה מטפיח ולח וכבר התבאר בטהרות שמבוי כרשות היחיד וספקו טמא ולכן היו הטהרות שנעשו במבוי זה טמאים למפרע מפני זה השרץ ואין הלכה כרבי שמעון :

כל הכתמים הבאים מרקם טהורים כו' : שם ע"ב

כבר הודעתיך פעמים רבות שהכותים אינם מטמאים בזוב ולא בנדה ואמנם גזרו עליהם אך לא גזרו על כתמיהם לפי שהאמתית דם נדה שלהם מטמא מדרבנן ואיך יטמאו ספק : רקם מקום בגבול ארץ ישראל והוא קדש הנזכר בתורה ויהיה בזה המקום כותים ובשכונתם ישראל והלכו ברוב דרכיהם כמו שיעשו הגרים הבלתי תוריים אם יהיה שכן לו גר תוריים : ותצטרך זאת המשנה אל תקון ותקונה הוא זה מבין ישראל ומבין הכותיים טמאים · הנמצאים בערי ישראל טהורים שלא נחשדו על כתמיהם ומצניעין אותן הנמצאים בערי הכותיים רבי מאיר מטמא מפני שאין מצניעין את כתמיהן *) והנגע מצניע אותן ר"ל שהם בלתי מורגלים מלהשליך בשוקים בגדים אם יש בהם כתם אבל יגנזוהו ויצניעוהו עד שירחץ וזה הכתם הנמצא אמנם הוא דם חיה ודם בהמה וכיוצא בהם ולכן הניחוהו שם ואין הלכה כרבי מאיר וזה כפי זה הזמן אמנם היום כותיים כעובדי כוכבים וכתמיהם טהורים כמו שבארנו פעמים רבות :

*) נראה דחסר כאן וצ"ל וחכמים מטמאים דלא נחשדו על כתמיהם.

כל הכתמים הנמצאים בכל מקום טהורים כו' : שם

כבר בארנו שהכתמים הנמצאים אפילו בערי ישראל טהורים לפי שהם לא ישליכו כתם טמא ואם נמצא זה הבגד אשר עליו הדם בערי ישראל בחדרים ובמקום ממקומות הטומאה והנה נדון עליהם שהם כתמי נדה ואמנם הצניעוהו שם כמו שקדם שישאל אצנועי מצנעי להו והיו הכותיים מחשבים שהנפל אחד שאין לו חלק ונחלה בארץ תותר לקוברו בכל מקום ואין זה נכון לכן המקומות אשר בהם טומאה מארגם יטמאו באהל לפי שהם בחזקת בית הקברות ואין הלכה כרבי יהודה וזה מאז אמנם היום הנה הכותי עצמו אם מת לא יטמא באהל לפי שהם עובדי כוכבים ואין מטמאין באהל :

נאמנים לומר קברנו שם את הנפלים כו' : שם

מה שהם נאמנים באמרם לא קברנו עד שיהיה כהן עומד בזה המקום ותרומה בידו ואוכלה והנה אי אפשר שנאמר אולי היא תרומה טמאה להיותו אוכלה וכן מה שהם נאמנים באמרם שזאת הבהמה בכרה עד שיהיה מותרין ולדותיה או יעבוד בה אשר בא בו הפסוק אילו היה בכור לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך: וכן נאמנים במקום שהוא טהור מאחר שאין בו ציון לפי שהם היו עושין ציון על הקברות אמנם אם היה אילן מיסך על הארץ או אבנים פרועות יוצאות מן הגדר ואמרו שתחתיהן טהור אין נאמנים לפי שלפעמים תחתיהם טומאה והם לא יאמינו שזה אהל שלא יטמא מה שבתחתיו זה הצל וכן בית הפרס אין נאמנים באמרם שזה הוא טהור וכבר יתבאר באהלות משפטי בית הפרס ואיך יטהר ואמרו זה הכלל להביא תחומין ויין נסך שאינן נאמנין עליהם לפי שהם אינן מאמינין איסור תחומים ולא איסור יין נסך ולא הוצרך להשיב שמשפטם היום כעובדי כוכבים לכל דבריהם :

פרק שמיני

הרואה כתם על בשרה כו' : דף נז ע"ב

למה שאמר כנגד בית התורפה טמאה ביאר המקום אשר הוא כנגד בית התורפה אמנם עקבה הנה אפשר שיקרב באבר ממנה אמנם גודלה הוא אצבע מאצבעות רגליה הנה אי אפשר בו זה אמנם אמרו על ראש גודלה טמא לפי שאנחנו נאמר שלפעמים יוסף עליו הדם בעת לכתה וזה אפשר וכן מתבאר בהש"ס : ומבפנים הוא המקום המדובק בעת האסף הרגלים והשוקים אחד מהן לאחרת והאדם עומד : ואמרו על הגדדים מכאן ומכאן ר"ל מה שיטה אל הפנים או מה שיטה אל השדרה מן הירכים והשוקים בעת התחברם כמו שספרנו ובית יד של חלוק מבואר והאנפליון הוא האזור אשר יחגרו בו :

ותולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות כו' : דף נח ע"ב

ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר אע"פ שאם לא הרגה ונמצאת כגרים של פול הנה פחות ממנה תולה במאכולת ונאמר שלפעמים בעת שבתה או התהפכה מצד אל צד והרגה בפרעושים ובכינים וכיוצא בהם ומהם הוא זה הכתם והוא הפך הדבר הקודם אשר אמר הרגה מאכולת הרי זו תולה ואם לא הרגה אינה תולה ר' חנינא אומר שאם הרגה הנה היא תיחס אליהם זה הדם ואפילו היה בתכלית הגודל ובתנאי שיהיה אפשר שבזה דם בעל החיים אשר הרגה כשירשום זה השיעור הנמצא ותולה בבנה ובבעלה אם הלכו בדם או היה בהם מכה ואע"פ שהוא לא תאמת שהיה מהם לפי שהם הנה יגיעו בה והיא לא תדע לא תשים כוונתה בזה : ופירוש להתגלע להתקלף והיא מלה עברית ולפני התגלע הריב פירוש קודם התגלות והתפרסמו כמו שבארנו *) ואין הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס :

*) (בחיבורו פ"ט מהלכות איסורי ביאה פסק להדיא אפי' לא הרגה גם התי"ט התעורר זה) :

מעשה באשה אחת שבאת לפני ר' עקיבא כו' : שם

כבר בארנו בפתיחת זה הסדר שטומאת כתמים מדרבנן וזאת ההלכה כולה מבוארת :

עד שהוא נתון תחת הכר כו' : שם

כבר ידעת שעד הוא הבגד אשר תקנח בו את עצמה ואם נמצאת בו טיפת דם משוכה נאמר שהוא ממנה ובעת שקנחה את עצמה נתלה בו זה הדם ותהיה כגון רואה כתם אמנם אם היה מקום הדם עגול אין זה מקנוחה אבל מכנה שנהרג שם תחת הכר וכיוצא בזה ות"ק אומר ואולי הוסף על העד טפה לבד והלכה כרבי אליעזר בר' צדוק :

פרק תשיעי

האשה שהיא עושה צרכיה כו' : דף נט ע"א

כונת אמרו עושה צרכיה משתנת מים ואם תהיה עומדת אמר רבי מאיר שהשתן ישוב אל המקור ויצא הדם ואמרו ואם יושבת טהורה בתנאי שתהא יושבת על שפת הספל והיא תשליך השתן בחוזק בתוך הספל ונמצא דם בתוך הכלי ואמר רבי מאיר שאילו היה זה הדם מן המקור היה נמצא בדפני הכלי בעת השלמת ההשתנה היה נוזל מן המקור ונאמר שלא נמצא בתוך הכלי הנה הוא יצא עם השתן משתין במקור או בזולתה מן האברים אשר ילך עליהן השתן והלכה כרבי יוסי :

איש ואשה שעשו צרכיהן כו' : שם

אם השתינו איש ואשה בכלי אחד ונמצא בזה השתן דם הנה הוא ב' ספקות ספק מן האיש ספק מן האשה ואת"ל שהוא מן האשה ספק שהוא מן המקור והמים חזרו למקור והוציא דם ספק שאינו ואע"פ שיש בענין ספק ספקא מטמא רבי שמעון ואפי' היתה יושבת אשר היא אין שם שיטמא מאחר שנאמר שהזרו המים למקור מטמא רבי שמעון ואין הלכה כרבי שמעון אבל הלכה כרבי יוסי אשר אמר שהיא אילו היתה עומדת (לטומאה) *[להשתין] ונמצא דם בשתנה טהורה כמו שקדם :

השאילה חלוקה לנכרית או לנדה כו' : שם

הנכרית רואה דם כמו הנדה ואז תולה בה ומופת ר' נחמיה מאמרו ונקתה לארץ תשב כיון דישבה לארץ אשר אינה מקבלת טומאה נקתה · וכבר בארנו בכלים שכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה אינם מקבלין טומאה וכן אמרו שאם נמצא דם על כלי חרס מגבו הנה היא טהורה אבל רבי נחמיה מאחר שכלי חרס אינו מטמא מגבו כמו שהתבאר וכן אם היה הכתם על בגד שאין בו שלש על שלש אינו מקבל טומאה כמו שהתבאר בכ"ז מכלים והלכה כרבי נחמיה :

שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת כו' : דף ס ע"ב

אמרו שאשה מצאתה עצמה נדה היא לבד טמאה בתנאי שתבדוק עצמה בעת רדתה מן המטה בלא עיכוב מן הזמן ותמצא עצמה טמאה ואז תולין בה ויאמר שזה הדם ממנה וכבר בארנו כונת אמרו תולות זו בזו ואמר כילד תולות זו בזו עוברה ושאינה עוברה תולה שעברה בשאינה עוברה מניקה ושאינה מניקה תולה מניקה. בשאינה מניקה זקנה ושאינו זקנה תולה זקנה בשאינה זקנה בתולה ושאינה בתולה תולה בתולה בשאינה בתולה היו שתיהן עוברות שתיהן וכו' ותהיה כל אחת מהן בתורת רואה כתם :

שלש נשים שהיו ישנות כו' : בדקה אחת מהן כו' :

כל דבר שהוא בחזקת טומאה כו' : דף סא

ר"מ למד דין הכתמים לטעמו בגל טמא שנתערב בשני גלים טמאים ואמר לחכמים למה לא תאמרו בגל טמא שנתערב בגלים טהורים שיהיו כולם בחזקת טומאה לעולם עד שתמצא הטומאה כמו שאמרתם בשלש נשים שנפל בהם הספק שאמרתם כי שלשתן טמאות וחכ"א כי בשלש נשים ידוע בהכרח כי אחת היא רואה הכתם אלא שאין אנו יודעין מי היא אבל בגלים האלו יתכן שהטומאה אינה שם שאכלוה חיה או שטפוה המים על כן כשיחפור עד שיגיע קרקע בתולה או עד שיגיע לסלע הותרו המקומות כולם אשר נתחפשו החפוש הזה והלכה כחכמים :

שבעה סמנים מעבירין על הכתם כו' : דף סא ע"ב

רוק תפל רוק הנם ועוד יבאר אותו : ונתר הוא אל פוע"ל וכבר בארנוהו בב' של כלים : ובורית היא צמח והוא מפורסם באל גאסו"ל ובתוספתא דשביעית אמרו הבורית והאהל יש להם שביעית ולדמיהם שביעית : קמוניא מלח אלקל"י : ואשלג אלגעדו"ן ואלה כולם כביסות וכשהיה הכתם דם יסור או יחסר עינו והוא אמרו עבר או שדיהה הרי זה כתם :

איזהו רוק תפל כל שלא טעם כו' : דף סב

כשלא יאכל אדם דבר מבערב ויישן חצי הלילה האחרון כלו וישכים וגם אז יהיה רוקו מכבם ויקרא אז רוק תפל לפי שהוא מסולל מתערובת המזונות וישאר כן עד שתעבור שעה שלישית ופירוש אמרו לעיסת גריסין של פול ותלוקת נפש שילעוס הפולים וימזוג עם לעיסתם רוק הרבה מפיו : ומי רגלים שהחמיצו הוא השתן שעברו עליו ג' ימים ולכשכש שיחכך הבגד בין ידיו בשעתו כמו שעושים הכובסין ואמרו לא עשו כלום ר"ל כשלא יעשה אותן על הסדר וישאר הכתם כמו שהוא עדיין לא נדע בזה שהוא צבע אבל אפשר שהוא כתם וכשירחצו אותו בסמנים על הסדר ישתנה והנה ישאר דבר ספק כמות שהוא ולא יועיל בו הכבוס בלתי מסודר :

וכל אשה שיש לה וסת דיה שעתה כו' : דף סג

מפסקת פיהוק : ומעטשת עטוש : והושת כריסה ושיפולי מעיה שתמצא כבדות והמסכה בשיפולי גופה : ונמרמורות כשערורה והיא כפול מן נמור בשר ואמרו וכן כיוצא בהן ר"ל איזה מן המקרה שמנהגם ימצא אותה בעת נדתה אם ארעו לה ג' פעמים חזרו לה אותה מקרים אות על וסת כמו שנמצא מהן מי שימצא שיפוך האצטומכא לבד ואחרת כאב הראש ואחרת התעודדות והספוך נפש ואחרת דפיקת הלב והדומה לזה ·

היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסתות כו' : שם ע"ב

וסתה לדעת ת"ק הוא היום אשר נהגה לראות בו נדות והלילה ואם היה מנהגה שתראה כל ל' יום אמר ר' יהודה שהוא מבואר טעם ת"ק ביום ל' כלו אסורה לשמש ואפילו לא תראה דם מתחלת היום עד סופו וזה טעם אמרו כל היום שלה רבי יוסי אומר שהיא מותרת לשמש עד שש שעות שהיה מנהגה שתראה בו ואם הגיע חצי היום ולא תראה דם תשאר מסופקת ותהיה אסורה לביתה עד המנחה ואם הגיע זמן המנחה ולא ראתה דם תהיה מותרת לבעלה בשארית היום והלכה כרבי יהודה :

היתה למודה להיות רואה יום חמשה עשר כו' : שם

זה כולו מבואר אין צריך פירוש :

נשים בבתוליהם כגפנים כו' : דף סד ע"ב

נשים בבתולים כגפנים וכו' הדברים הללו הם מועילים לנו בדיני הטוען לא מצאתי בתולים לנערה ור' יהודה אומר כי יש נשים שאין להן דם כלל לא דם נדה ולא דם בתולים אמנם לא תוליד וזהו ענין דורקטי שהוא מורכב מב' שמות דור קטוע והלכה כרבי יהודה :

פרק עשירי

תינוקת שלא הגיע זמנה לראות כו' : שם

עד שתחיה המכה עד שתתרפא המכה ויסור הדם בתולים והגבילו זה כשיהיה הדם שותת ממנה כשעמדה וכשיושבת אינו שותת וכל זמן שישתנה ענינה השנוי הזה הדם שתראה בקלת הענינים האלה כבר נתרפאה המכה ואם ראתה דם אחר כך תהיה אסורה לבעלה ואם ראתה גם כן דם בכל עניינים האלה בין עמדה בין יושבת על הקרקע בין יושבת על הכלים הדם ההוא הוא דם נדה לא דם בתולים והיא טמאה ודברי ב"ה עד מוצאי שבת ד' לילות ופירוש נותנין לה ד' לילות ותהיה מותרת לבעלה כל ד' לילות שהם עד מוצאי שבת לפי הידוע שבתולה נשאת בד' כמו שבארנו בתחלת כתובות והודיענו (שמותר) שהיה בכלל הד' ימים יום השבת ושמותר לבעול הבתולה לכתחלה בשבת ואמרו על זאת לילה ולילות ולא זכר ימים לפי שידוע מתורתנו שבעילת היום נתעב מאוד ונמנעו ממנה וכבר ידעתה פסק ההלכה שבידינו שהיות בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבות עליה ז' נקיים וכן פסק הלכה בכל בתולה ואפי' היתה בתכלית הקטנות בועל בעילת מצוה ופורש הלכך קי"ל דין כל הנושא בתולה ואפילו שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה דם מימיה שיבעול בעילה אחת ויפרוש ממנה עד שתספור ז' נקיים אחר שיפסוק הדם ותטבול ליל שמיני ואז תהיה מותרת לבעלה כדין כל נדה בזמנינו זה :

נדה שבדקה עצמה ביום השביעי כו' : דף סח

לא הפרישה לא בדקה עצמה לפרוש מטומאת נדה ואמרו סוף הרי זו בחזקת טמאה ר"ל שהיא ספק זבה ומביאה קרבן ואינו נאכל : ומאמרו ומטמאה מעת לעת תדע כי כשתראה דם בתוך ימי זיבתה ר"ל בי"א יום שבין נדה לנדה שתטמא למפרע מעת לעת ומאמרו עוד ואם יש לה וסת דיה שעתה תדע כי האשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה בענין שתהיה טמאה בעת הוסת לבד ותהיה דיה שעתה ולא תצטרך בזה ג' פעמים לקבעו כדין כל וסת כמו שנזכר לעיל לפי שבעת הזה ר"ל בי"א יום דמיה מסולקין וחלק רבי יהודה על רישא ואמר שאם בדקה עצמה יום שביעי לנדתה בשחרית ומצאתה טהור ולאחר ימים בדקה ומצאתה טמאה היא בחזקת טמאה ואמנם תהיה בחזקת טהורה כשבדקה יום שביעי אחר המנחה ומצאתה טהור ולאחר ימים בדקה ומצאתה טמא וזה טעם אמרו כל שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה וחכמים אומרים שאפילו אם בדקה עצמה ביום הב' בנדתה בשחרית ומצאה טהור ולא בדקה עצמה יותר מזה והגיע יום שביעי בין השמשות ולא הפרישה ולאחר ימים בדקה ומצאתה טמא הרי זו בחזקת טהרה ר"ל באותן הימים שעברו שמאחר נדה עד היום ההוא ולא נאמר שהדם נשאר תמיד שותת מעת הנדה עד היום כיון שכבר בדקה עצמה בתוך ימי נדה ולא מצאה דבר הואיל ופסק פסק אבל כשבדקה עצמה ביום הראשון ומצאת טהורה ולא בדקה אח"כ אינו מועיל לפי שביום הראשון הוחזקה מעין פתוח ועל כן התנה סתם משנה ואפילו בשני בנדתה אע"פ שיש בגמ' ספק בבדיקה בראשון אמנם פסקנו לחומרא לפי שאמרה המשנה ואפילו בשני ולא אמרה אפילו בראשון והלכה כחכמים :

הזב והזבה שבדקו עצמן ביום ראשון כו' : שם ע"ב

כבר ידעת החוקים שבאו בזב וזבה שהם צריכין שבעת ימים נקיים ואם יראו בהם טומאה הימים הראשונים יפלו ויתחיל למנות מכאן ואילך והימים האלה אשר בין הא' והז' מז' ימי נקיים הם לדעת רבי יהושע ורבי עקיבא בחזקת טומאה כי אפשר שראו בה טומאה כיון שלא בדקו עצמן אלא שרבי יהושע מקל בדבר שהוא ספק וסופר היום הא' והז' ואם אינם רצופים הצריכום אחר היום הזה ה' ימים בלבד ורבי עקיבא אינו מקל בכך וסופר הז' בלבד ומצריך אותו לחשוב אחר כך שש ימים עד שיהיו ז' ימי נקיים רצופין והלכה כר' אליעזר :

הזב והזבה והנדה והיולדת והמצורע כו' : דף סט ע"ב

ידוע כי כל מת מטמא במשא ואמנם רצונו לומר בכאן מטמאים במשא כי כשנשאו המתים עצמם על הכלים יטמאו כולם ואפילו הבגד התחתון ואף אם היה ביניהם ובין הכלים אבן מסמא מטמאין הם משכב ומושב ואף תחת אבן מסמא כמו שהיו מטמאין בעודם בחיים כמו שבארנו בתחלת זה הסדר והטעם בזה לפי שאנו אומרים על אחד מהם שאינו מת והטומאה הזאת שמטמאים (לו) [ר"ל] משכב ומושב והם מתים הוא מדרבנן שהמת אינו מטמא משכב ומושב ולשון סיפרא הזב עושה משכב ואין המת עושה משכב וזה שאמרו הזב שמת מטמא במשא עד שימוק הבשר מדברי סופרים וכבר הודעתיך פעמים שהעובדי כוכבים כולם כזבים הלכך העובד כוכבים מטמא משכב תחת אבן מסמא והוא חי ככל הזבים וכשמת טהור מלטמא ושב ככל מת שאינו עושה משכב ואין דינו כדין זב מישראל משום שטומאתו משום זיבות מדרבנן ובית שמאי (א) (שאין) כל אשה שמתה בתורת נדה שמתה בעבור שלא תהא מיוחדת הנדה שמתה לבדה בטבילת כליה ויתביישו הנשים הנדות החיות הרואות זה וזה שאמרו בראשונה היו מטבילין את הכלים על גבי נשים נדות מתות והיו נדות חיות מתביישות משם התקינו שיהיו מטבילין על כל הנשים מפני כבודן של נדות וזהו דעת בית שמאי ובית הלל לא הסכימו בענין זה:

האשה שמתה ויצאה ממנה רביעית דם מטמא כו': דף עא

דם נדה הוא אשר יטמא משום כתם דם המתים מטמא באהל כשיש בו רביעית דם כמו שבארנו בשני של אהלות (מ"ב) ותפשו בדם הזה לחומרא ודנוהו בתורת. דם המת ודם החי ואין הלכה כרבי יהודה ולא כרבי יוסי:

בראשונה היו אומרים היושבת על דם טוהר: שם ע"ב

העיקר אצלנו היושבת על דם טהרה דינו כטבול יום ולשון התורה כשיושבה על דם טוהר בכל קודש לא תגע ואל המקדש וגו' ואמר התנא בזה שבראשונה היו סבורין שחולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו ומש"ה היו אוסרין אותה ליגע בחולין שנעשו על טהרת הפסח ולא היו מתירין לה רק עירוי המים לעיסה בלבד וחזרו לומר שחולין שנעשו על טהרת הקדש אינן כקדש והתירו לה שתגע בחולין שנעשו על טהרת הקדש ושמוה כמגע טמא מת עצמו וזה אמרו לקדשים כלומר לקדשים ולא לחולין שנעשו על טהרת הקדש והטהרות שיש בין מגע טמא מת ובין טמא מת מבואר שמגע טמא מת ראשון לטומאה ומומאת מת אב הטומאה וכבר נתבארו אלה העקרים בתחילת זה הסדר ובמקומות שקדמו:

ומודים שהיא אוכלת במעשר וקוצה לה חלתה כו': שם

לפי שהיא כמו טבול יום לענין מעשר והעיקר אצלנו טבל ועלה אוכל במעשר וקוצה לה חלה לפי שהעיקר אצלנו חולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו ומותר לטבול יום ליגע בהם על כן היא קוצה מן העיסה כשיעור חלה ולא תאמר והרי זו חלה לפי שתטמא אותה בידיה כמו שנתבאר בטבול יום פוסל בתרומה ודין התרומה והחלה אחת כמו שבארנו בטהרות אבל קוצה אותה והיא חולין ותשים אותה בכלי בצד העיסה חוץ ממנה ואח"כ תקיף דבר סביב העיסה והחלה עד שיהיה הכל כאילו הוא בכלי אחד ואז תאמר הרי זו חלה ולא תגע בה אח"כ ואמנם כי הוצרכנו לזה העיקר לפי מה שבארנו במסכת תרומות שמצוה לתרום מן המוקף והודיענו שלא נאמר אם נתיר לה שתקיף ותקרא לה שם תגע בה ותטמא: אח"כ אמר אם נפל מרוקה ומדמה על ככר של תרומה שהוא טהור לפי שמשקה טבול יום כמשקה שהוא נוגע בהם אלו ואלו אין מטמאין שהתבאר בשני של טבול יום (מ"ב) ואמנם טבול יום עצמו הוא אשר יגע במשקה תרומה פסלו וזה כי המשקה הפסול לא יטמא אוכלי תרומה כמו שפירשנו וביארנו בתחילת זה הסדר: בית שמאי סוברין שהיושבת על דם טוהר במלאת ימי טהרה צריכה טבילה ואע"פ שטבלה כבר לסוף שבעה לזכר וארבעה עשר לנקבה והיא טבולת יום כיון שארך ענייניה ימים צריכה שתחזור ותטבול וזהו אמרו טבולת יום ארוך בעי טבילה ובית הלל שמין כל אותן הימים בתורת יום אחד וכבר טבלה וכשהשלמו אותן הימים היא כמי שהעריב שמשו שאינו צריך טבילה:

הרואה יום י"א וטבלה לערב ומשמשת כו': שם

כבר קדם לנו הדבור באלו הי"א יום פעמים ואמרנו שהם הימים אשר אם רואים לזיבה וכאשר תראה דם בתוך אלו האחד עשר יום דינה שתמתין אותו היום והלילה הסמוכה לו באיסור תשמיש והבא עליה בזמן הזה חייב קרבן ומטמאין משכב ומושב היא ובועלה וחייבין חטאת על הבעילה ההיא וזו היא זבה קטנה וממחרת היום אשר ראתה בו תטבול כעלות החמה כמו שנתבאר במס' מגילה וממתנת כל אותו היום חושבת שמא תראה דם ואם לא תראה דם תהיה מותרת לבעלה בערב ואם ראתה בו דם תהיה היום ההוא והלילה הסמוכה לו גם כן טמאה והיא זבה קטנה וביום השלישי תטבול אחר עלות החמה ותמתין אותו היום כולו ואם לא תראה תהיה מותרת לבעלה וזו היא שומרת יום כנגד יום וזהו דינה כשראתה לתוך אחד עשר וזו אין בו מחלוקת אמנם המחלוקת הוא במי שראתה דם ביום אחד עשר עצמו וטבלה לערב שהוא י"ב ושמשה ביתה שאין חלוק לבית שמאי בין רואה ביום אחד עשר או רואה בשמיני או בתשיעי שבתוך אחד עשר שהם מטמאין משכב ומושב וחייבין בקרבן היא ובועלה וב"ה פוטרין מן הקרבן שהם אינם חושבין יום האחד עשר בתורת שמיני או תשיעי לפי שהרואה יום אחד עשר לא תהיה לעולם זבה גדולה בראיה הזאת לפי שאם תראה למחר מימי הנדה יחשב ואינו ראוי להצטרף ליום של אחריו כמו התשיעי ומה שלפניו מן האחד עשר יום ואם טבלה ביום שלאחריו אשר הוא יום י"ב שהוא תחלת ימי הנדה ושמשה את ביתה ואח"כ ראתה אומר ב"ש הרי זה גרגרן וגרגרן הוא הנוהם באכילה לפי שהיה ראוי לו להמתין אותו היום כולו שלא יבא עליה ואם בא עליה פטור מכלום אלא שנמסר לבד וב"ש אומרים שהיא ובועלה מטמאין משכב ומושב כמו שבעל שומרת יום כנגד יום · ואמר הרי זו תרבות רעה לפי שזה היה ראוי שתמתין יום שלאחריו כולו אשר היא משמרתו ולא תבעל עד ליל שלישי ואם בעלה יום השמור אחר הטבילה הרי שניהן חייבין אשם תלוי והטהרות שתגע בהן היא ובועלה ביום הזה תלויות והוא אמרו ומגען ובעילתן תלוים רומז לתרבות הרעה הזאת ודע כי הרואה בעשירי צריכה שמור ואע"פ שאינה זבה גדולה כלל בראיה הזאת וזה מבואר ממה שבארנו במסכת הזאת:

סליק פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת נדה

(א) נ"ל וב"ש סבר שאין

המתרגם

באור מלות הלועזיות שברש"י ותוספות ממסכת נדה

פ"א דף ג ע"א רש"י מרגשת שנט"ר בלע"ז כלומר יודעה בעצמה וכו' (פיהלען, שפיהרען): כויץ דשריי"ט בלע"ז, נ"ל דשריי"ש. עי' המתרגם שבת ל"ז ב' ד"ה מלטמק ושם ק"כ ע"א ד"ה מפני שהוא מחריך: **ע"ב** שולים פונ"ץ בלע"ז (גרונד, באַדען), עיין המתרגם ביצה י"ג ב' ד"ה לתוך חיקו: **דף ד ע"א** חלודה רדולי"א, עי' המתרגם שבת נ"ב ב' ד"ה חלודה: **דף ח ע"ב** רשושין אבנים דקים שקורין פרדוי"א (שטיינקיעז, שטייני-גער זאַנד): **פ"ב דף יג ע"ב** פמלניא סיגור פורלינ"ש וכו', עיין המתרגם שבת י"ג ב' ד"ה סינר: שנצים אשרלט"ש כעין שלנו, עי' המתרגם שבת נ"ב א' ד"ה ופרכין: **דף יז ע"א** רוח טומאה כמדת הנלים שקורין גרמנטי"ר האוחזים את העיניס (שוואַרצקינסטלער): מילא פרהנא וד"ה פקולין קומו"ן, עי' המתרגם כלאים פ"ז משנה ב' ד"ה ולמר גפן: **ע"ב תוס'** פרוזדור פרוז בל' יוני לפני וכו', ענינה חצר שלפני פתח הבית (פֿאָרהאָף): **רש"י** אזדקרא נזקפה נגד אחוריה כגון פרקדנית שקורין טוביג"א בלע"ז (אויף דעם רוקקען ליעגענד), וזהו כמו שפי' רש"י לעיל י"ד א' אפרקיד פניו למעלה: **דף יט ע"א** תלתן הנגרי"נ, נ"ל פנגרי"נ. עיין המתרגם כלאים פ"ב משנה ה' ד"ה ותלתן: כתרת איידרמינ"ט. עי' המתרגם שבת ק"ד ב' ד"ה סיחור: דיהה פלד"ש שנדחת מראיתו, ובשבועות ו' ב' ד"ה דיהה כתוב פלית"א בלע"ז (בלאַס), וביבמות פ' ב' גי' הערוך בסימני סריס כל ששכבת זרעו דיהה וכן גירסת הרמב"ם הלכות אישות פ"ב הלכה י"ג, ובנוסחאות דידן הגי' דוחה וכן בגיטין כ"ז א' ושכבת זרע.דוחה מן האור גי' הערוך דיהא: **דף כ ע"א** בקילור אנפלסט"ר ואדום הוא וכו', עי' המתרגם שבת י"ח א' ד"ה קילור: **ע"ב** איפרא הורמיז, נכריה היתה וכו' ול' יוני איפרא חן כמו אפריון נמטיה לר' שמעון (סוף ב"מ), נ"ע בלשון ארמי איפרא חן כמו שפי' רש"י בפרשת ויחי (מ"ט כ"ב) בן פורת בן חן והוא ל' ארמי אפריון נמטיה לר' שמעון בסוף בבא מציעא ע"ש, ויש אומרים שהוא לשון חן בל' פרס, וביוחסין הובא בהג"ה שאומרים אפריון בל' פרס על מי שאומר דבר נאה ומתקבל: **דף כא ע"א** בכוס טבריא של זכוכית פשוט, שנב"ש (איין בעכער אין געשטאַלט איינער האַלבען קוגעל), כוס בתבנית חצי כדור: **פ"ג דף כג ע"ב** הגבינים גבות עיניס סורצי"ל (אויגענברוינען). וגבות הזקן שטר שקורין מנטו"ן:

דף כט ע"א צדעיו שנפל"ש, עי' המתרגם שבת פ' ב' ד"ה כלכול לדעא: מטנפות יום אחד קודם לידה כעין גלייר"א (שליים, קלעבריגע פייכטיגקייט): **דף ל ע"ב תוס'** שני אגיליו וכו' פ"ה איישיל"ש ור"ח פי' דאגיל היינו קוד"א וכו' כל זה פירשתי באר היטב במתרגם שבת ל"ב א' ד"ה במרפקו: **רש"י** אציליו בייסיל"ש נ"ל איישיל"ש כמו שהובא בתוס' בערך הקדוש ע"ש: **דף לא ע"א** זרית בירבת בנפה שקורין וו"ן כמו ברחת ובמזרה (ישעיה ל' כ"ד). עי' המתרגם שבת קל"ד א' ד"ה לינפפי' בנפוותא: הברור קלי"ר בלע"ז (קלאַר, ריין): **פ"ד דף לד ע"א** תינבא אשמורדישו"ן, עיין המתרגם יומא פ"ג א' ד"ה תונבא: **פ"ה דף מב ע"ב** קומטו כגון בין אגיליו או שאר קמטים פרונצ"ש בלע"ז (פאַלטען): **דף מו ע"א** שומא ורוא"ה בלע"ז ודרכה לגדל שיער בה, עי' המתרגם יבמות ק"כ א' ד"ה שומא: **דף מז ע"א** קמט פרונצ"ש שגדלו דדיה עד שכפול מעט על החזה וכו', עיין לעיל מ"ב ב' ד"ה קומטו: עוקץ כמו עוקצי האנסים (עוקצין פ"א משנה ו') פוכינ"ש בלע"ז חודו של דד וכו'. עי' המתרגם שבת נ"ב ב' ד"ה עוקצה: בחלה בי גדלה עלי אדם הקן בדבר נראה לו כגדול אונקיישנ"ך בלע"ז (איין ריעזע): שיתקשקשו כמו מקשקשת לפניו כזוג (סוטה ט' ב') בשנ"ש בלע"ז (שלאַגענד אן איינאַנדער): **פ"ו דף מח ע"ב** שנישוף פריי"ר בלע"ז לשפשף (סוף יומא) אַב-רייבען, אַן איינאַנדער רייבען): **דף נ ע"א** סטים קרו"ג וד"ה קוצה גויטר"א עי' המתרגם פאה פ"א משנה ד' ד"ה סטים: עולשי עשב ושמו קרישפל"א. עיין המתרגם שבת ק"ג א' ד"ה עולשין: **דף נא ע"א** הסיאה פוליאו"ל וד"ה והקורנית סדריא"ה, עיין המתרגם שבת קכ"ח א' ד"ה לתרי וד"ה חשי, והר"ש בעוקצים פי' בשם רש"י דתיאה היינו סיאה וזה אינו בנוסחאות דידן, ועיין המתרגם חולין נ"ח ב' ד"ה תיעא: מודים חכמים לר"ע וכו', מנמר טיי"ר בלע"ז וכו' (פלעקען מאַבען) לפי שקולר שורה ומניח שורה דהוי כמנומר: בא"ד שבת אני"ט, עי' המתרגם ברכות נ"ט א' ד"ה דשיבתא: **ע"ב** והחימות פיפרפר"א, בגיטין ס"ט א' ד"ה חומתי כי ממרו פי' עלי של חמוס פילטר"ו וכן ועיקר דחומתי (שם) פי' שורש החימוס פילטר"ו (בערטראַם, שפייבעלקרויט) וכוונת שמו בל"י ורומז עשב של אם וזה ענין חימת כדפי' רש"י בגיטין: חלת חריע קרו"ג והוא כרכום (זאפראן): ה"א מאי קשקשת וכו' דעל כרחך חד מנייהו לבושא הוא אייקרי"ך במקום הריש"ין נ"ל למדי"ן (שאַהלען, שופפען): **פ"ז דף נד ע"ב** והניע קר"ק בלע"ז (קרעבֿ-צען, מיט אֶנגסטליכֿער אנשטרענגונג הוסטען), וזהו מין חולי רוק שמנענע בכל גופו להוציא הלחות מהחזה וב"ק ג' ב' פי' ניעו ליחת החוטם, ועי' תוס' שם: **דף נה ע"ב** ליחה סרוחה קיטור"א, עיין המתרגם שבת נ' א' ד"ה מורסא וס"ב ב' ד"ה כינא: **דף נו ע"א** זבוגי פרוי"ש (קרעטט) הנמצאים יבשים במחוזא והוא לב, ויש שקורין אותו בלע"ז בו"ש, פרוי"ש הוא מה שקורין בלשון אשכנז (פראַש, לאַיך, זאַמען) ושם בו"ש זהו בלשון אשכנז (קרעטע): **ע"ב** בסטרא בגדי הבגד שיש שם קמטים ותפירות שקורין וירונ"ש, עי' לעיל מ"ב ב' ד"ה קומטו: מקריר נכנס בבגד טרשטריי"ש וכן לועז רש"י מנחות פ"ג א' ד"ה קדיר טורשטריי"ש בלע"ז שנבלע ביותר, ובזבחים צ"ם ב' ד"ה שאני רוק דקריר (נ"ל דקדיר בדלי"ת) טריסטרים"ש בלע"ז נכנס בפשתן בחזקה וקשה לצאת וכו' ע"ש, וכן פי' ולועז הר"ש בטהרות פ"ד משנה ד' בלשון התוספתא ע"ש, וכן לועז רש"י יומא ע"ח א' ד"ה משתל שחיל פולם מים שבולע תריסטרים"א בלע"ז, ובפסחים ל' ב' ד"ה דמדייה פירש"י פולטין המשקין מדופנן החיצון ובלע"ז טרשטדש"ש, לישנא דמשתמע לתרי אפי כלומר פליטה ובליעה: **פ"ח דף נז ע"ב** וכן בפוליוס מטפורת שמתכסה בו איריל בלע"ז (איין טוך אין געשטאַלט איינעס שלייערס, וועלכֿעס איבער דען קאָפף געהענגט, אונד איבער דען שולטערן צוזאַמען גענאָממען ווירד, זאָ דאַס דיא ציפפֿעל דאפֿאָן איבער דיא ברוסט העראב הענגען) שדין שמעטף בו ראשו כלעיף ונקשר סביב לצואר וכנפיו תלויין על כתפיו ומגיעין עד הלב וזהו מין סודר שמתכסה בו ראשו עד החזה: **דף נח ע"א** עד מקום חנק ספק וכמדומה לי שהוא קפץ הירך והשוק שקורין ייר"ש (קניעבייגע, קניעבוג, האַקסען), מתיחת הגידין שחובקין יחד הירך והשוק וזהו כפ"א שהביא הערוך: תיזיל ותיתי כדרך שעשתה עד עכשיו וכו' המוסך שקורין אורדי"ר וכו'. עיין המתרגם שבת ע"ג א' ד"ה המיסך: **ע"ב** קילור אפלשטור"א אדום, עי' לעיל כ' א' ד"ה בקילור: אמר ר"נ תולה בפשפש עד כתורמוס כתם רחב כתורמוס וכו' פשפש פוניי"א בלע"ז (וואַנצע), וכמו שפי' הרמב"ם בתרומות פ"ח משנה ב' ופשפש מין תולעים עגולים אדומים כצורת עדשים ומאוסים מאד: **פ"ט דף סא ע"ב תוס'** שוע טוי ונוז פירש"י וכו' נוז נלוז ומליז הוא לאביו שבשמים אנמוו"ש הוא בלע"ז לשון עקש ופתלתול (דברים ל"ב ה') וכו' שם לועז רש"י ופתלתול אנטורטולי"ש (פֿערדרעהט) ונראה שתוס' הביאו כאן השם ונ"ל אנטור"ש (דיא פֿערדרעהונג): **דף סב ע"א רש"י** רמצא דפרזלא, נשמט פירושו ובשבת ק"ג א' פי' משמר הרוך של ברזל ושם ל' א' ד"ה ברמלא דפרזלא פי' פוריידור"א של ברזל, וזהו (באָהרער): צפון שבו"ן בלע"ז (זייפֿע): **תוס'** כל וכו' שהוא כעין מחפורת צריף שקורין אלו"ש וכו'. עיין המתרגם פסחים ל' ב' ד"ה יורקא והמתרגם כלים פ"ב מ"א: **דף סג ע"א רש"י** מפהקת איסטריליי"ר בלע"ז (אויסשטרעקען) וכמו שפי' הרא"ש אדם שפושט איבריו. ועי' תוס' כאן ד"ה מפהקת, והמתרגם ברכות כ"ד א' ד"ה שגיהק וכו': **תוס'** מעטשת איסטרוניי"ר בלע"ז באליי"ר וכו' רוטי"ר. עי' המתרגם ברכות כ"ד א' ד"ה שגיהק וכו': **בא"ד** ואין נראה לפרש שנגלופי"ר (שלוכֿצען): **רש"י** צמרמורות פרילונ"ש (פֿיבערשויער): **ע"ב** גוסה בלאיי"ר, עי' לעיל ע"א תוס' ד"ה מעטשת: **דף סה ע"א** הלולבים היינו חופיא איסקוב"א שמנקים בה את הגת. עי' המתרגם סוכה ל"ב א' ד"ה כי חופיא וע"ז ע"ה א' ד"ה הגולבין: **ע"ב** העקלים רדופ"ש יש מקומות שקושרין את התפוח של חרצנים בעקלים סביב (ווינדע, וועגדעהאלץ): שיפא גומא גליי"ד (שווערטעל, שווערטליליע, זעעקאלבען) מין גמי הגדל במים: **פ"י דף סו ע"א** דימת עירך וכו' דימת לשון ליעוז (ר"ל דיבור עי' רש"י סוטה כ"ז א' ד"ס דומה) פרלרי"ך (רעדען, שפרעכֿען): **דף סז ע"א** בגמל פורש"ו וכו', עי' המתרגם עירובין מ"א ב' ד"ה לגמל: רבדי פייגמור"ט וד"ה כוסלתא פלומ"א וכו'. עיין המתרגם שבת ק"ח ב' ד"ה לחסודה: לפלוף קלידא (דאז אויגענטריעפֿען) וכן לועז רש"י רירא בע"ז כ"ח ב' וזהו ריר היוצא מן העין, ועי' בפירוש הרמב"ם בפ"ט דמקואות משנה ב' ד"ה ולפלוף שבעין: **דף סח ע"א** טשטקי פלדושטו"ל ליסב עליהן (פֿאַלטענשטוהל), עי' המתרגם שבת קל"ח א' ד"ה כסא טרסקל, ולדעת רבינו סעדיה ששקי היינו מסרקת לחוף הראש, עי' לעיל ס"ו ב' תוס' ד"ה אם סמוך וכו': **דף סט ע"ב** גזרה שמה יתעלפה פאשמיי"ר ודומה למת, עי' המתרגם שבת ס' ב' ד"ה יתעלפה:

פי' המשניות להרמב"ם

פרק ו משנה כל שיש בו ביטור וכו'. והגענע שקורין מינט"ה. עי' המתרגם שביעית ריש פרק ז' ד"ה הדנדנה: **סליק**

מסכת נדה

דף ב תוס' בד"ה מעת לעת מפרש בגמ' דתולין כו' ודוקא לקדשים כו' מדפריך בגמ' לר"ש כו' וי"ל דלא ילפינן מסוטה לטמאה למפרע כו' מוקמינן לה אחזקתה עכ"ל פי' לדבריהם הא ודאי הא דאמר לקמן וסייהם לא למדוה אלא מסוטה כו' לא קאמר הכי אלא כדי שלא תקשה מסוטה כמ"ש התוס' לקמן אלא מדפרכינן לר"ש אמקוה דהוי ספק לר"ש אי מה סוטה כו' ומשני לה דאיכא רגלים לדבר משמע דלרבנן ניחא בלאו הכי משום דקושטא הוא דמקוה הוה ודאי כמי מס"ע ולא הוצרך תרתי לריעותא אלא לטמא ברה"ר אבל לטמא ברה"י מסוטה נמי איכא למיגמר והא קשיא להו דהא לרבנן נמי לא ניחא בטומאת מע"ל דאינו מטמא אלא ספק לקדשים ולא לחולין כלל ותקשי ליה נמי הכי אם מה סוטה כו' והא תירצו דלא ילפינן מסוטה לטמא מספק למפרע מן התורה אלא דעשאוה כשאר טומאות ולהכי בטומאת מע"ל היכא דאיכא חזקת טהרה מוקמינן לה אחזקה לחולין ולקדשים נמי דלא לטמא ודאי אלא מספק משום סייג מטעמא דמפרש דאיכא ריעותא מגופה אבל טומאת מקוה לר"ש דליכא חזקה כלל כמ"ש התוס' לקמן שפיר פריך כיון דעשאו טומאה למפרע כשאר טומאות נימא אי מה סוטה כו' ברה"י טמאה ודאי לקדשים ולחולין ומשני דאיכא רגלים לדבר בסוטה ובכל שאר טומאות נמי אינו אלא ספק כמ"ש התוס' לקמן ובגמ' נמי דקאמר מ"ט דשמאי קסבר העמד אשה על חזקתה אע"ג דבכל שאר טומאות ברה"י לא מוקמינן אחזקה כמ"ש התוס' לקמן הכא בטומאה למפרע היכא דאיכא לאוקמא אחזקה לא טמאוה כלל משא"כ במקוה לר"ש דליכא חזקה כלל והוי כשאר טומאות והדברים ברורים למבין : **בא"ד** וא"ת מ"ש בנגע בא' כו' והשה נמי אמרינן לקמן כו' כאינה בדוקה דמיא ואמאי מטהרינן לחולין כו' וי"ל דלקמן בנגע בא' בלילה מיירי בקדשים וכן קופה כו' עכ"ל נראה דדוקא להאי טעמא דקיימינן ביה השתא משום דמוקמינן לה אחזקה קשיא להו מההיא דנגע בא' ומקופה דאיכא נמי חזקת טהרה והוצרכו למימר דע"כ איירי דוקא לקדשים אבל לאינך טעמי דקאמרינן לב"ש משום דמרגשה ואי הוה דם מעיקרא הוה אתי לא קשיא להו מידי דאיכא למימר דאף להלל הני טעמי מהני מיהת לטהר חולין דה"נ מהני שלא לטמא ודאי לקדשים כמ"ש התוס' לקמן בהדיא ואפשר לומר דמשמע להו כיון דלית ליה להלל הני טעמי לא מהני נמי לטהר בחולין אע"ג דמהני שלא לטמא ודאי בקדשים וכן יש לדקדק גם מדבריהם לקמן ע"ש ומיהו מ"ש התוס' עוד וא"ת מ"ט אמרי' בנגע בא' לשרוף ובמע"ל תולין כו' הך קושיא איכה אלא לטעמא דמוקמינן לה אחזקה אבל לאינך טעמי לא קשיא מידי (דתהני) [דמהני] אף להלל מיהת שלא לטמא ודאי בקדשים גם מ"ש התוס' עוד וא"ת אמאי מטהר שמאי טפי באשה ונגע בא' כו' היינו נמי לטעמא דמוקמינן לה אחזקה דקיימינן השתא אבל לאינך טעמי ל"ק מידי ומהרש"ל כתב דלטעמא דמרגשת נמי קשיא להו דשייך בקופה ונגע בא' הרגשה עכ"ל והוא דחוק דמה הרגשה שייך בקופה ונגע בא' תדע דאי שייך הרגשה בנגע בא' א"כ לטעמא דמרגשת דמהני להלל שלא לטמא ודאי בקדשים כמ"ש התוס' לקמן אמאי לא מהני נמי בנגע בא' הרגשה שלא לטמא ודאי גם תירוצם שכתבו דטעמא דשמאי משום דאשה בדוקה איטו עולה אלא לפי טעם דמוקמינן לה אחזקה וק"ל : **בא"ד** דאשה נמי מקרי מקום מציאותה דכ"מ שהיא כו' עכ"ל ובקושיא דלעיל מינה לא הוצרכו להוכיח דאשה מקרי במקום מציאותה דלא מלינו לטהר בחולין אלא במקום מציאותה טפי מבקדשים אבל לתלות אלא במקום מציאותה מלינו לקמן בהדיא לר"י ומש"ה הוצרכו להוכיח דאשה מקרי במקום מציאותה דאל"כ תקשה לחזקיה ויש לדקדק דהא לר' יוחנן נמי ה"מ לאוכחי דאשה מקרי במקום מציאותה דאל"כ מאי מקשה הלל לשמאי מקופה דהא קופה דשמאי והלל איירי במקום מציאותה כדאמרינן בזוית קופה וי"ל לר"י דאית ליה תולין שלא במקום מציאותה מקשה הלל לשמאי שפיר דמשום דאשה היא שלא במקום מציאותה לא היה לו לטהר לגמרי וכה"ג כתבו התוס' לקמן ודו"ק : **בא"ד** וא"ת אמאי מטהר שמאי טפי באשה מבקופה ונגע בא' כו' עכ"ל ובקושיא דלעיל מינה לא תקשי להו מקופה אלא מנגע בא' משום דלא מפורש בה בהדיא דמטמא ודאי אבל בההיא דנגע בא' מפורש בה דקתני וחכמים מטמאין דהיינו ודאי כדמוכח לקמן וק"ל: **ע"ב** גמ' אדרבה העמד מקוה על חזקתו כו' הכא מיהא דפריך אע"ג דלא הוי דומיא למעת לעת שבנדה מ"מ פריך דלא ליהוי אלא ספיקא דכנגד העמד טמא על חזקתו איכא העמד מקוה על חזקת שלם אבל לקמן דפריך אדרבה העמד יין על חזקתו ל"ע מאי קשיא ליה דנימא מ"ה ספק הוא כדקתני מכאן והילך ספק וצ"ל דתלמודא אסיק ליה

חכמת שלמה

דף ב ע"א רש"י בד"ה שמאי אומר כו' דם בבית החיצון כו'. נ"ב מכאן יראה דאיירי הכא בבדיקה שבדקה עצמה בעד ומצאה הדם אבל לא ראתה ממש ודו"ק. וכן מוכח נמי לקמן דף ג' בשמעתא דמרגשת בפרש"י ע"ש : **בד"ה** אע"פ שאמרו כו' אשאין לה וסת קאי הס"ד : **תוס'** בד"ה מעת לעת כו' אבל לחולין לכ"ע כו'. נ"ב פירוש שנעשו על טהרת תרומה ומה שפרש"י תרומה וטהרות היינו חולין שנעשו על טהרת הקודש כדמוכח לקמן בגמרא דף ז' : **בא"ד** שורפין עליה תרומה ופרים דכה"ג כו' כצ"ל : **בא"ד** וא"ת אמאי מטהר כו'. נ"ב וליכא לשנויי משום בטול פו"ר דדוקא רבא הוא דאמר טעמא דב"ש הכי אבל לא לאינך לישני כגון הך שנויא דהעמד על חזקתה והך שנויא דהרגשה לתרווייהו קשה מקופה ונגע דשייך נמי הרגשה וחזקה ודו"ק : **בד"ה** והלל כו' היינו ברה"ר כדפרישית אבל כו' כצ"ל : **ע"ב** רש"י בד"ה כיון דמגופה חזיא מועדת ורגילה היא לכך ואין לה חזקת טהרה כצ"ל : **בד"ה** תולין אם תרומה הן הס"ד : **בד"ה** תרתי לריעותא כו' אבל

מהר"ם

דף ב ע"א בגמ' קסבר העמד אשת על חזקתה וכו'. נ"ל הא דלא קאמר דטעמא דשמאי דקסבר העמד טהרות על חזקתן דעדיפי טפי מחזקת אשה דחזקה גרוע היא כדאמר הלל דכיון דחזיא מגופה לא אמרינן אוקמא אחזקתה משא"כ בחזקת טהרית וגם להלל תקשה אמאי לא אמרינן העמד טהרות אחזקתן ונטהרה למפרע משום דלא חשיבא חזקה כל שלא היה לה שעה מבוררת כמו שכתבו התוספות בע"ב ד"ה דאיכא ריעותא וכו' ובטהרות ליכא שעה מבוררת כ"כ בטהרתן אבל גבי אשה איכא שעה מבוררת דהא עכ"פ בדקה עצמה לפני זה בשעה אחת ונמצאת טהורה וק"ל : **ברש"י** [ד"ה שמאי וכו'] ולא אמרי' כי היכי דהשתא אשתכח וכו'. מלשון רש"י משמע דהשתא נמי לא ראתה מעצמה אלא ע"י בדיקה מצאה דם בבית החיצון וכן פרש"י נ"כ לקמן דף ג' ד"ה מרגשת וכו' והא מדלא ארגשה מאתמול ודאי השתא בבדיקת עד נפקא עכ"ל וכ"ת א"כלפ"ז מאי קאמר ולא אמרינן כי היכי וכו' הא השתא נמי צריך אתה לומר דכותלי בית הרחם העמידוהו דהא לא ראתה מעצמה עד שבדקה ומצאתו ע"י בדיקה נוכל לומר שאם לא בדקה נמי היה יוצא מעצמו אלא שכך נזדמן שבשעה שבא לצאת בדקה היא את עצמה ומצאתו בבית החיצון קודם שיצא ולא נצטרך לטעמא דכותלי בית הרחם העמידוהו אבל אי אמרינן שמאתמול היה בבית החיצון ע"כ צריך לטעמא דכותלי בית הרחם העמידוהו אבל מ"מ צריך ליישב מה דוחקי' דרש"י שפירש דהא דקאמר שמאי דיין שעתן איירי שמצאתו השתא ע"י בדיקה ולא פי' שאיירי שראתה הדם מעצמו ונ"ל שהוקשה לרש"י דלישנא דדיין שעתן משמע די לנו אם נחמיר עליה שתטמא טהרות משעת הראייה ואילך ואם איירי שראתה עתה ממש מאי חומרא יש בדבר שתטמא את הטהרות מכאן ואילך לכך פי' שאיירי שלא ראתה ממש כ"א ע"י בדיקה ומטמאה כל הטהרות משעת התחלת הבדיקה ואילך לכך קאמר די לנו להחמיר אם תטמא משעת התחלת הבדיקה ואע"ג דלא ראתה ראייה ממש א"נ רש"י רבותא קמ"ל אע"ג דהשתא נמי לא ראתה ממש וגם לא הרגישה בו אלא שמצאתו ע"י בדיקה בבית החיצון ואיכא למימר כי היכי דהשתא לא אתא מעצמו אלא אשתכח בבית החיצון ע"י בדיקה ה"נ אי הוה בדקה מקמי הכי הוה אשתכח דהא חזינן ברם זה דמשתהה בבית החיצון ואינו ממהר לצאת מעצמו אפ"ה אמרינן דיין שעתן וכ"ש כשראתה ראייה ממש וכן נ"ל עיקר וכן צ"ל ע"כ לטעמא דאשה מרגשת דלקמן דיותר סברא הוא לומר דדיין שעתן בראתה מעצמה ראיה ממש מרואה ע"י בדיקה וע"ל בתוס' דף ג' ד"ה מרגשת : **ד"ה** מפקידה וכו' כגון בדקת עצמה שחרית וכו' דאמרינן לקמן במתני' פעמים צריכה להיות בודקת וכו'. צריך להתיישב מה צריך רש"י להביא מתני' דלקמן לכאן היה לו לפרש לפי דרכו שאם היה זמן מפקידה לפקידה (שהוא) קצר מזמן מעת לעת כגון שבדקה עצמה בתוך מעת לעת ומצאה עצמה טהורה ממעט על יד מעת לעת ונראה דס"ל לרש"י דאם נזדמן שבדקה עצמה תוך מע"ל בהזדמן אותה בדיקה אינה ממעט' על יד מעת לעת כ"א דוקא אותה בדיקה שבודקת עצמה שחרית וערבית שאז מדקדקת בבדיקה יפה כיון שתקנת חכמים היא משא"כ בבדיקה אחרת וק"ל לכך הביא מתניתין דלקמן לומר שתקנת חכמים היא : **ד"ה** והמשמשת בעדים וכו' קודם תשמיש ולאחר תשמיש. פירוש בין שבדקה עצמה קודם תשמיש ומצאה טהורה או בדקה אחר תשמיש שניהם ממעטים ובבדיקה דקודם תשמיש אשמעינן רבותא דלא אמרינן דמתוך שמהומה לביתה א"מא לא בדקה שפיר ובבדיקה דלאחר תשמיש אשמעינן דלא אמרינן אימר ראתה טיפת דם כחרדל וחפהו שכבת זרע וע"ל דף ה' : **ד"ה** אף על פי שאמרו וכו' אשאין לה וסת קאי. נ"ל דרש"י כתב זה כדי שלא יטעו לומר שאע"פ שאמרו וכו' נמשך אשלפניו אמה דקתני ופרשה וראתה היא טמאה והן טהורות אע"פ וכו' לכך כתב שהוא ענין בפני עצמו ואשה שאין לה וסת קאי : **ד"ה** כגון ספק נגע ספק לא נגע וכו'. נ"ל דרש"י ס"ל דהא דקאמר בגמרא כי אמרינן העמד דבר על חזקתו היכי דלית ליה ריעותא דגופא וכו' לא קאי כלל אטומאה דבטומאה לא נפקא מינה בחזקה כלל דאי הוי ברה"י טמא מספק אפי' היכא דאיכא חזקה דילפינן מסוטה ואי ברה"ר טהור בלא חזקה דנ"כ הלכתא גמירי לה מסוטה אלא אמילי אחריני קאי לענין שאר איסורין כדאיתא בחולין דף י' : **בתוס'** דבור הראשון מדפריך בגמרא לר"ש אי מה סוטה טמא ודאי וכו'. ר"ל דליכא למימר דלעולם גם לרבנן בכל ספק טומאה אינו טמא ודאי אלא ספק טומאה משום דלא ילפינן מסוטה לטומאת ודאי דשאני סוטה דאיכא רגלים לדבר ואע"ג דקאמר לקמן רבנן סברי כי סוטה מה סוטה ספק הויא ועשאוהו כודאי הכא נמי ספק ועשאוהו כודאי היינו דוקא במקום דאיכא תרתי לריעותא כדאמר בתר הכי ועיקר מלתא אטעמא דתרתי ריעותא סמיך דהוצרך נ"כ לטמא ברה"י טומאת ודאי אבל בעלמא אימא לך דגם לרבנן אינו טמא ודאי אפילו ברה"י זה אינו דמדפריך בגמרא לר"ש וכו' והוצרך לומר שאני סוטה דאיכא רגלים לדבר משמע דלרבנן אתי שפיר ולא הוצרך לטעמא דרגלים לדבר והשתא אי ס"ד דגם לרבנן בעלמא לא הוי טמא ודאי אף ברה"י תקשה ליה למקשה בעלמא לרבנן דקי"ל דכל ספק טומאה ברה"ר טהור דילפינן לה מסוטה א"כ נימא אי מה סוטה ברה"י טמאה ודאי ה"נ כל ספק טומאה ברה"י טמא ודאי. אלא ע"כ צ"ל גם לרבנן דשאני סוטה דאיכא רגלים לדבר א"כ מאי פריך לר"ש אלא ע"כ לרבנן בכל ספק טומאה ברה"י טמא ודאי ולא סבירא להו טעמא דשאני סוטה דאיכא רגלים לדבר ולכך פריך בגמרא לרבי שמעון דוקא אבל לרבנן הוה אתי ליה שפיר וכ"ת כיון דבכל ספק טומאה ברה"י טמא ודאי למה הוצרך במקוה לטעמא דתרתי ריעותא אה"נ דלא מבעי ליה לטמא ודאי ברה"י אלא לטמא אפילו ברה"ר כך הם המשך דברי התוס' : **בא"ד** דלא ילפינן מסוטה לטמא למפרע כו'. והא דמטמינן לרבנן למפרע גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר כדלקמן ע"כ צ"ל דהוי מטעם דתרתי ריעותא ואע"ג דלעיל מזה בקושיא כתבו התוספות דטעם דתרתי ריעותא לא הוצרך אלא לטמא אפי' ברה"ר מ"מ בתירוצם לא ס"ל הכי דכיון דפירשו דלטמא למפרע לא ילפינן מסוטה ע"כ גם לטמא למפרע הוצרך לטעם דתרתי ריעותא אבל עדיין יש לדקדק בגמרא דפריך לר"ש אי מה סוטה טמאה ודאי ברשות היחיד אף הכא טמא ודאי והוצרך לשנויי שאני סוטה דאיכא רגלים לדבר ומאי פריך לר"ש דלמא ס"ל דמסוטה לא ילפינן לטמא למפרע וטעמא דתרתי ריעותא לא ס"ל לר"ש כמו שכתבו התוספות לקמן דלית ליה דהרי חסר לפניך ולכך ס"ל דברה"י תולין במקוה ונראה דסבירא לה לגמרא מדגמר ר"ש הבית ממקוה ומדמה להו להדדי כדלקמן שמע מינה דלרבי שמעון ספק טומאה ושאר ספיקות כגון ספק תרומה דחבית דין אחד להן לרבי שמעון וכמו שאין חילוק בשאר ספקות בין להבא בין למפרע ה"נ בספק טומאה אין לחלק לר"ש ובכל ספק טומאה אית ליה לר"ש דתולין ולא ילפינן מסוטה אלא לטהר ברה"ר ולכך פריך לדידיה אי מה סוטה טמאה ודאי כו' והוצרך לשנויי התם איכא רגלים לדבר וכן כתב רש"י לקמן ש"מ דקסבר ר"ש בשאר ספק טומאה דעלמא נמי ברה"י תולין כו' וק"ל : [**בא"ד**] וא"ת במעת לעת דקיל טפי משאר טומאות כדפי' אמאי החמירו בו כו' כדמוכח בשמעתין. פי' דבמעת לעת שבנדה טמא אף ברה"ר דקאמר והלל כי אמרינן כו' כגון ספק נגע כו' וע"כ לא אמרינן אוקי מלתא אחזקתיה לענין טומאה אלא ברה"ר דברה"י ספקו טמא ואם כן ה"ה נמי סוטה דמלתיה דקאמר אבל איתתא כיון דמגופה חזיא לא אמרינן אוקי אחזקתה וטמאה היינו נמי אפילו ברה"ר : **בא"ד** וי"ל דאף ברה"ר לא נטהר כו' משום דאשה שראתה השתא ודאי טמאה היא כו'. משמע מדברי התוספות דמתרתי טעמי קאמר דלא ילפינן מסוטה לטהר באשה ברה"ר חדא משום דכיון דאיכא ריעותא מגופה אתרע חזקתה והדא משום דכיון שראתה השתא ודאי טמאה אבל אי לאו טעמא דאיכא ריעותא מגופה הוה ילפינן מסוטה לטהר ברה"ר אע"ג דהשתא ודאי טמאה ובזה יתורץ נ"כ דבגמרא פריך לרבנן אי מה סוטה ברה"ר טהור כו' ומאי פריך נימא דשאני מקוה דהשתא ודאי חסר ולכך לא ילפינן מסוטה לטהר ברה"ר אבל למאי דכתבינן דתרתי טעמי בעי דלא ילפינן מסוטה לטהר ברה"ר א"ש. אלא שעדיין יש לדקדק בענין זה דדברי התוס' נראין כסותרין דבהדיא מלתא דהיינו לענין טומאה ודאי עשו טומאת אשה קיל משאר טומאות ולענין טומאת ברה"ר היא חמורה משאר טומאות אימא איפכא והוי כמלתא בלא טעמא אבל נראה לי דמעיקרא טעמא דמלתא הוא דטומאת אשה במעת לעת דהוי למפרע קיל משאר טומאות ולכך לא ילפינן מסוטה לרבנן לענין חולין רק מוקמינן לה אחזקתה אלא שבקדשים החמירו במעת לעת לומר תולין משום לעשות סייג לדבריהם כדלקמן דף ד' ע"ב והואיל ואינו אלא משום חומרא דקדשים השוו מדותיהם ולא חלקו בין רשות לרשות אלא כדי שלא יהא רחוק מן השכל לומר שמעת לעת שבאשה דקיל יהא טמא ברה"ר ולא ילפינן מסוטה ובשאר טומאות דחמירי יהא טהור ברה"ר [דלא] ילפינן מסוטה ולכך כתבו התוס' דאינו רחוק כ"כ דיש להשיב דלא גמרינן מסוטה לטהר ברה"ר אלא דבר שדומה לסוטה שגם עתה היא בספק משא"כ במעת לעת שבנדה וק"ל: **בא"ד** אלא גמרינן לטהר מדרב גידל כו'. הא דרב גידל בסוטה פ' כשם דף כ"ט ע"ש : **בא"ד** ובטומאות בשר קדש שייך למפרע כמו להבא. נראה דרצונם בזה כדי לתרץ שלא תאמר כמו דליכא למילף אשה מסוטה לטהר ברה"ר או באין בו דעת לישאל משום דסוטה גם עתה בספק מטעם זה נמי לא ניחא למילף מבשר קדש דדלמא בשר קדש נמי איירי שגם עתה הוא בספק לכך כתבו דבטומאת בשר קדש שייך למפרע כמו להבא ולמפרע היינו שנמצא עתה בטומאה בודאי אלא שמספקינן אי הוה התם למפרע והיינו ממש דומיא דמעת לעת שבאשה אבל סוטה לא שייך כי אם בספק דלהבא דגם עתה הוא בספק דלמפרע לא שייך גבה וק"ל אבל עדיין יש לדקדק הואיל וכן הוא דבטומאת בשר קדש שייך למפרע כמו להבא אם כן נילף נמי מיניה הדבר שיש בו דעת לישאל הוי טמא ודאי כמו בטומאת בשר קדש אפילו למפרע אבל אין זה קושיא כלל דיש בו דעת לישאל אתי מכל טהור יאכל בשר הא ספק טמא ר"ל טמא לענין שלא יאכל בשר מכאן ולהבא אבל לא שייך לומר למפרע ולכך ליכא למילף מיניה טומאה למפרע ביש בו דעת לישאל וק"ל : **בא"ד** וא"ת מ"ש דבנגע בא' כו' ואשה נמי אמרינן לקמן כיון דשכיחי בה דמים כו'. ר"ל וליכא למימר דשאני התם דלא ראוהו חי מבערב וליכא למימר אוקי אחזקתיה אבל אשה דבדקה עצמה בשום פעם לפני זה הוי כמו ראוהו חי מבערב דטהור אף לרבנן זה אינו דאשה נמי כיון דשכיחי בה דמים כאינה בדוקה דמיא : **בא"ד** וא"ת ומ"ש אמרינן בנגע בא' לשרוף כו' דאשה נמי מקרי' במקום מציאתה. ר"ל וכ"ת דשאני התם דטעמא הוי דכל הטומאות הן כשעת מציאתן כשנמצא מת במקום שהיה מאתמול אבל כשנמצא מת במקום אחר לא אמרינן לשרוף כדלקמן דף ד' ואשה נמי כממקום למקום דמיא וכשנגעה בטהרות בתוך מעת לעת לא היתה במקום זה שהיא עומדת בו עכשיו בשעה שמצאה עצמה טמאה זה אינו דאשה נמי מקרית במקום מציאתה כו' : **בא"ד** וי"ל משום דלבו נוקפו וכו'. והא דלא תירץ כן לעיל בתחלת דבור שהקשו מ"ש מכל ספק טומאה וכו' משום דאי הוה אפשר דלמילף אשה מסוטה היתה מדינא טמאה בודאי טומאה א"כ לא שייך לומר דמשום דלבו נוקפו לטהרה שלא כדין וק"ל : **בא"ד** אך קשה לפי זה מאי פריך להלל ממקוה וכו'. ר"ל הא דאיתא בגמ' גבי מאי שנא ממקוה דקאמר להלל קשיא ודאי דאילו במעת לעת תולין וכו' ומאי פריך נימא דמשום הכי תולין ואין שורפין משום שלא יהא לבו נוקפו דהא מטעם דלבו נוקפו לא אמרינן לשרוף וכללא דמלתא דאף לטעמא דחזקה מועיל טעמא דלבו נוקפו שלא לשרוף אע"ג דאינו מועיל לטהר לגמרי אבל לרבא דאמר לקמן טעמא דשמאי משום ביטול פריה ורביה שלא יהא לבו נוקפו מטהר שמאי לגמרי דאמר רבא טעמא דשמאי משום ביטול פריה ורביה : **בא"ד** וא"ת אמאי מטהר שמאי טפי באשה מבקופה וכו'. היינו להאי לישנא דאי הוה דם וכו'. פי' להאי לישנא משני שמאי שפיר דמשום הכי טיהר באשה דאין לה שוליים ואי הוה דם מעיקרא הוה אתי אבל לאידך לישנא דס"ל דטעמא דשמאי משום דהעמד אשה אחזקתה או מטעם דאשה מרגשת וכו' רבא דאמר טעמא דשמאי משום ביטול פריה ורביה ל"ל האי טעמא דאי איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי וכו' א"כ תקשה ליה לשמאי מקופה ומנגע בא' וכו' ונהי דלטעמא דהרגשה לא קשה מידי וכן לטעמא דביטול פריה ורביה הא דמטהר באשה משום דאשה מרגשת או משום פריה ורביה אבל מ"מ לטעמא דהעמד אשה אחזקתה דקשה דהא בקופה ובנגע בא' לא אמרינן מוקמי ליה אחזקתיה וק"ל ודברי ספר ח"ש שכתב במקום זה אינם מובנים לי ותמוהים בעיני : **ד"ה** והלל כי אמר דמוקי מילתא אחזקתיה וכו' היינו ברה"ר כדפרישית כו' אבל טמא שנגע באחד מן החביות וכו'. רצונו בזה משום דהתוס' גורסים בגמרא כגון ספק נגע ספק לא נגע דלא כרש"י ומה שהקשה רש"י דהתם לא משום חזקה הוי דהא ספק טומאה בדה"ר טהור הלכתא גמירי לה מתרצין התוספות דשפיר גרסינן ליה והא דהוי הלכתא גמירא דילפינן מסוטה היינו במידי דליכא חזקת טהרה אבל היכא דאיכא חזקת טהרה טהור מטעם דמוקמינן לה אחזקתיה וכ"ת למה לי טעמא דחזקה תיפוק לי דניליף מסוטה נפקא מינה אפילו היכא דליכא למילף מסוטה כגון בדבר שאינו יכול להיות כגון שנגע טומאה באחד משנים ואינו יודע באיזה שאחד מהן ודאי טמא אלא שהספק הוא שאין ידוע איזה הוא הטמא דליכא למילף מסוטה וספק נגע וספק לא נגע בזה אמרינן הכא בשמעתין דאמרינן בהו העמד טהור על חזקתו ועל יסוד זה נמשכו כל דברי התוספות בד"ה והיינו דמסיימי וכן ב' שבילין וכו' לא מסוטה גמרינן אלא דמוקמינן כל אחד בחזקת טהרה כדאמר הכא ר"ל דקאמר בשמעתין והלל כי אמרינן העמד טמא על חזקתו כגון ספק נגע ספק לא נגע וכו' והיכי דליכא חזקה גמרינן מסוטה ודוקא בדבר שיכול להיות דומיא דסוטה וק"ל : **ע"ב בגמ'** התם משום דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו אדרבה וכו'. המשך הסוגיא כך היא דעיקר הפירכא היא לשמאי דמטהר באשה לגמרי ובמקוה הוי ודאי טמא ולכך כשמשני התם משום דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו פריך אדרבה העמד מקוה על חזקתו ר"ל והוי חזקת טהרה כנגד חזקת טומאה ולא הוי לן למימר ודאי טמא אלא ספק ומשני הרי חסר לפניך ואתרע חזקת הטהרה ופריך א"כ ה"נ גבי אשה נימא הרי דם לפניך וליכא חזקת טהרה ואמאי מטהר שמאי באשה לגמרי מטעם דהעמד אשה על חזקתה ומסיק התם איכא תרתי לריעותא ולכך הוי טמא ודאי והכא חדא לריעותא הלכך אע"ג דאיתרע חזקת הטהרה קצת דהרי דם לפניך אפ"ה מטהר שמאי לגמרי דחדא ריעותא לא חשיבא כלל כך נ"ל שיטת סוגיא זו אלא הסוגיא שאחר זה טורח ליישב דפריך מ"ש מחבית וכו' ומשני התם משום דאיכא למימר העמד טבל על חזקתו ופריך אדרבה העמד יין על חזקתו ומאי פריך אין ה"נ כיון דאיכא למימר העמד טבל על חזקתו ואיכא נמי למימר אפכא העמד יין על חזקתו ולכך הוי ספק ולא ודאי דהתם לא פריך אלא מספק לשמאי דמטהר באשה לגמרי. ונ"ל דאה"נ דלפי ברייתא זו דקתני גבי חבית ספק דאתיא כר"ש כדמסיק במסקנא לא היה צריך לפלפול זה אלא משום דבמסקנא מסיק דרבנן דאית להו גבי מקוה ודאי ה"נ גבי חבית ודאי משוו ליה לדידהו יקשה לן נמי אמאי הוה ודאי מטעם דהעמד טבל על חזקתו אדרבה העמד יין על חזקתו ולכך מסיק נמי גמרא האי סוגיא דפלפולא גבי חבית כמו במתניתין דמקוה וק"ל ועוד הארכתי בדרכים אחרים בשיטה זו בקיבוץ בני הישיבה ת"ל אבל זה נראה בדרך הפשוט : **בתוס'** ד"ה דאיכא ריעותא מגופה וכו' כמו בנגע בא' וכו'. ר"ל ואע"ג

דאיכא

למאי דקאמר ר"ה מסורה דלרבנן בהכא דחבית נמי ודאי הוא וכן מוכחת הסוגיא דפרק י' יוחסין ע"ש : פרש"י בד"ה טומאה ודאית כו' מדקתני ברה"ר טמא אלמא כודאי משוי לה עכ"ל לפי פירושה נ"ל דמע"ל הכנדה טהור ברה"ר אף להלל דאל"כ הא איכא מע"ל שבנדה דטמא ברה"ר ולא משוי ליה ודאי וכל זה לגירסתו דל"ג לעיל בשמעתין ספק נגע ספק לא אבל התוס' דגרסי כי העמד דבר על חזקתו כגון ספק נגע כו' והוכיחו מזה לעיל דמע"ל מטמא ברה"ר וא"כ אין להוכיח נמי הכא מדמטמא ברה"ר דמשוי ליה כודאי ומ"ה הוכרחו לפרש דמדקאמר ר"ש בסיפא ברה"י תולין כו' ולשיטת רש"י הא דפריך לקמן ממבוי לשמאי דוקא הייתו משום דמבוי רה"י וספיקו טמא וכ"פ הרע"ב וק"ל :

דף ג פרש"י בד"ה והאיכא כתמים כו' דמטמא למפרע עד שתאמר כו' עכ"ל מפירושו נראה דהך קושיא והאיכא כתמים אטומאת למפרע דוקא קאי ולא אטומאת להבא כמ"ש התוס' דאל"כ לא ה"ל לאתויי הך מתני' דטומאת למפרע בכתמים דדין כתמים מפורש בכמה דוכתי במכילתין אלא פרש"י מפרש לה דלטומאת למפרע דוקא פריך דבטומאת להבא דאית ליה עיקר מדאורייתא לא טיהר שמאי משום דאשה מרגשת אלא אטומאת מע"ל דמטהר שמאי משום מרגשת פריך דה"נ בבעלת כתמים לגבי לטמא למפרע נימא לאו מגופה הוא הואיל ואשה מרגשת ומשני אביי מודה שמאי בכתמים מ"ע בגלפור כו' האי דם מהיכא אתי באיזה זמן הוה אתי וא"כ אין לטהרה למפרע מדלא הרגשה כבר השתא נמי לא הרגישה כך נ"ל לפרש הסוגיא לפרש"י: תד"ה גמר סוף טומאה כו' ואינו רוב גמור והוי פלגא כנגד החזקה ואילו היה בה כו' עכ"ל בגמרא התם ליתא מפורש הכי אבל מדברי התוס' שם תבא על ביאור דבריהם דהכא וק"ל : בד"ה ואיב"א ט' נראה דלהאי לישני נמי צריך טעמא דהעמד אשה כו' אף להלל אלא הני טעמי כו' עכ"ל וכל"ל גם מכאן יש להוכיח דמשמע להו אע"ג דמהני טעמא דמרגשת שלא לטמא ודאי להלל כמ"ש לקמן מ"מ לטהר חולין לגמרי לא מהני וכמ"ש לעיל : בד"ה מרגשת כו' וא"ת וכי בדקה עצמה כו' ולא הרגישה כו' עכ"ל ולפי זה להאי טעמא דמרגשת א"ש דמודה שמאי בבעלת כתם דמטמאה למפרע הואיל דהשתא נמי לא הרגישה ואין אנו צריכין למ"ש התוס' לעיל דהואיל ואם הכתם יבש כו' אלא לטעמא דמוקמינן לה אחזקתה ואיך שיהיה נ"ל דבעלת כתם חלוקה מאשר נשים כמו שוטה ובמוך דמודה בהן שמאי וק"ל : **ע"ב** פרש"י בד"ה סייג וכו' וה"ה דמאי למפרך כו' הלל קטעי כו' וקא"ל שמאי טעמא דידי משום העמד אשה על חזקתה כו' עכ"ל לטעמא דמרגשת ודאי ניחא דלא קשה מקופה דלא שייך בה מרגשת כמו שכתבתי לעיל ולטעמא דהעמד אשה על חזקתה צריך לומר דמיירי בקופה שאינה בדוקה אבל אשה בדוקה היא לשמאי כמ"ש התוס' לעיל וליכא לאקשויי אמאי קאמר שמאי להלל טעית כיון דהלל סבר אשה אינה בדוקה שפיר פריך ליה מקופה והכי הוה ליה לשמאי להשיב אשה בדוקה היא די"ל דשמאי הוה סבר דהלל נמי אית ליה הכי דאשה בדוקה כדסבר איהו וק"ל : בתוס' ד"ה איכא בינייהו למרמי ט' אלא בשמאי דמטהר שמאי אף ברה"י עכ"ל וסוגיא זו לר"י אבל לחזקיה בהך דראוהו חי מבערב טהור נמי אפילו ברה"י כמ"ש התוס' לקמן ודו"ק : בד"ה לאביי איכא מוך כו' ואין לומר דלליטנא דאי הוה דם כו' מודה נמי שמאי בשוטה כו' עכ"ל לפ"ז נמי המ"ל לעיל דא"ב דלהך לישנא מטהר שמאי בשוטה ולהכי ליטני מודה שמאי וק"ל : בד"ה כי פליגי חזקיה כו' ולר"י קופה דשמאי ה"ה דמצי למנקט כו' יש לה אוגנים עכ"ל ולחזקיה קופה דשמאי לא מצי למנקט נמי באין לה שולים ויש לה אוגנים ובמיא דקופה שאין לה שולים א"א להשתמש בה במים במוסבבת וק"ל : בד"ה והתניא המדלה כו' א"כ לא קתני מים כו' עכ"ל להאי פירושא נמי איירי שלא הדלה בדלי א' אלא בעשרה דליים וכל הטומאות כשעת מציאתן ובמקום מציאתן מש"ה תלינן דבדלי זה האחרון היה בעודו ריקם ונטמא גם שבבור ממנו כשדלאו ולפירוש ראשון שכתבו דלא ידעינן כשהיה השרץ על המים אם בשאר דליים נגע כו' נ"ל דראינו זה הדלי בעודו ריקם שלא היה בו שרץ וא"כ מן הבור בא דאל"כ בלאו האי טעמא דספק טומאה צפה כו' נמי טהור דכל הטומאות כשעת מציאתן אף לקולא וא"כ בדלי זה היה בעודו ריקם והיאך נגעו בו שאר הדליים :

דף ד תד"ה והא אשה מכוסה כו' וא"כ מאי פריך והא אשה מכוסה כו' כיון דלאו כבדוקה דמיא כו' עכ"ל יש לדקדק מהיכא משמע להו בפשיטות דאשה כאינה בדוקה להאי אוקמתא דהא אדרבה כיון דקופה דשמאי והלל כבדוקה היא להאי אוקמתא אלא שאינה מכוסה כפרש"י ה"נ דומיא דהכי אשה כבדוקה היא ואפ"ל דמשמע להו לכל האוקמתות דאשה אינה כבדוקה אלא דהלל מדמה' לכך אוקמתא אשה דאינה כבדוקה לקופה אע"ג דבדוקה היא כיון שאינה מכוסה ודו"ק : בד"ה שכל הטומאות כו' וא"ת ומאי פריך מככר כו' דלמא בככר של חולין כו' עכ"ל הא דפריך ממחט ושרץ שרוף נמי איכא לאקשויי כן דלמא בחולין איירי וי"ל כמו שכתבו התוס' לקמן דס"ד כיון דמחמיר כ"כ בטומאה לתלות אפי' ממקום למקום א"כ במחט ובשרוף לא היה לנו לטהר לגמרי אפי' בחולין : **ע"ב** בד"ה כל אשה כו' וי"ל דקמ"ל אע"ג דיש לה וסת צריכה לשמש בעדים כדאמר בגמ' אע"ג כו' הכא תנא ליה לאשמועינן ט' ודלקמן הייט בד' ט' עכ"ל הוצרכו לכל זה דמשום דיש לה וסת צריכה לשמש בעדים בלחוד ודאי דלא הוה אצטריך ליה למתני הכא דהא ביש לה וסת נמי שמעינן שפיר מהך דקתני לקמן אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה בדיקה וא"כ הך דהכא הוה משנה שאינה צריכה כלל אלא כיון דאצטריך לה למתני הכא לאשמועינן דאותה בדיקה חשובה למעט מעת לעת באין לה וסת אגב זה הפסיק כאן לאשמועינן נמי האי דינא הכא דאפי' ביש לה וסת דצריכה בדיקה :

דף ה תד"ה ר"מ דמחמיר כו' אלמא שאר תנאים נמי אחמירו טפי בכתמים מבראייה ט' עכ"ל מה שלא הביאו ראיה לדבריהם משמעתין לרבי דוסא דאית ליה בכתם דמטמא למפרע

מהר"ם

דאיכא חרא ריעותא דהרי מת לפניך אפ"ה מוקמינן ליה אחזקת חי והשתא הוא דמת וכן בכל כיוצא בזה בענין טומאה וטהרה ואע"ג דכל ספק טומאת ברה"י מסוטה גמרינן לה דטמא אפילו היכי דאיכא חזקה כמ"ש התוס' לעיל בד"ה והלל כי אמרינן וכו' הא כתבו התוס' לעיל דלא ילפינן מסוטה לטמא למפרע ומ"מ איכא למידק מאי מייתי התוס' הכא ראיה מנגע באחד דמטהרי אף רבנן בראוהו חי מבערב דמוקמינן ליה אחזקה להתיר הגבינות מבהמה שנמצאת טרפה מטעם חזקה אי לאו דהוי חזקה שאינה מבוררת הא משמע בתוס' לקמן דף ג' ע"ב בד"ה איכא בינייהו וכו' דלא מטהרי רבנן אלא ברה"ר ולא ברה"י א"כ ש"מ דספק טומאה הוא ולא מוקמינן ליה בחזקת ודאי חי וצ"ל דהא דטמא ברה"י היינו דוקא לקדשים מטעם דכל הטומאות כשעת מציאותן כמ"ש התוס' לעיל וכ"כ לקמן דף ד' בד"ה שכל הטומאות וכו' דכל הטומאה כשעת מציאותן אינו אלא לקדשים ולכך כשלא ראוהו חי מבערב דל"ל העמידהו על חזקת חי עשאוהו כודאי וטמא אף ברה"ר אבל כשראוהו חי דאיכא כאן חזקת חי נגד הא דכל הטומאות כשעת מציאותן הוי כפלגא ופלגא והוי ספק ולכך ברה"ר טהור ככל ס"ט ברה"ר וברה"י טמא וכל זה דוקא מטעם דאיכא כאן חזקת חי דאי לאו חזקת חי היה אפי' ברה"ר טמא א"כ מייתו שפיר התוס' ראיה דמוקמינן ליה אחזקת חי אע"ג דהשתא מת והוי חזקה יפה לענין חולין דלא אמרינן בהו כשעת מציאותן אע"ג דהשתא איכא ריעותא לפנינו וכן בנדה הוה מוקמינן לה אחזקת טהרה אי לאו טעמא דאיכא ריעותא דמגופה קא חזיא : ד"ה להלל קשיא ודאי וכו' . לא רצו התוספות לפרש כפרש"י דדייק ליה דטמא ודאי מדקתני בין ברה"ר בין ברה"י טמאות משום דאשכחן אף בטומאת ספק דטמא ברה"ר כמו במעת לעת שבנדה שטמא אף ברה"ר ואפ"ה תולין ולא שורפין כמו שכתבו התוספות לעיל בדבור הראשון : ד"ה התם תרתי לריעותא וכו' אך קשה דאמר התם וכו' יקשה התם וכו' וקשה אדרבא. הכל סיומא דקושיא ראשונה דתוספות הוא וק"ל: בא"ד וי"ל דגבי מקוה רגילות להתחסר וכו' וכשטימא הכהן את הבית אפילו נתחסר הנגע וכו' . דברי התוספות האלו דברי מותר הן דל"ל כל זה ונראה דמשום דקשיא להו אפי' את"ל דחזקת הבית הוי חזקה ולא אמרינן השתא הוא דחסר מ"מ איכא נמי חזקה דגברא כנגדה דנימא אוקי גברא בחזקת טהרה ונימא דמעיקרא נחסר הנגע והוי כפלגא ופלגא והוי ספק ואמאי מחזקינן הנכנס בבית באותו שבוע בודאי טמא ומייתי מספק חולין לעזרה דאין לומר דהוי מטעם דכל ספק טומאת ברה"י עשאוהו כודאי א"כ היכי יליף משום דאזלינן בתר חזקה מרכתיב ויצא הכהן מן הבית וגו' דלמא הוי מטעם דספק טומאה פרה"י וספקו כודאי טמא אלא ע"כ צ"ל דקרא בכל ענין איירי אפילו הוה ברה"ר כגון שיש בו הרבה בני אדם כמו שכתבו התוספות במסכת חולין דף י' ע"ב ד"ה ודלמא ארנפיק וכו' א"כ הדרא קושיין לדוכתא דאפילו אמרת העמד הבית על חזקתו איכא נמי כנגדה העמד גברא על חזקתיה ולכך כתבו התוס' וכשטימא הכהן את הבית וכו' ר"ל דהואיל דאפילו נאמר דיועיל חזקת גברא דנימא דבשעה שנכנס שם כבר היה הנגע חסר מ"מ אכתי הוא טמא דכיון דכשיצא הכהן מן הבית היה שיעור הנגע בחזקת שלם וטימא הכהן את הבית גזרת הכתוב הוא שהבית טמא והנכנס לתוכו אח"כ אפילו נתחסר הנגע קודם שנכנס הוא טמא לכך מחזקינן להנכנס לשם כודאי טמא אבל אי הוה נוכל לומר דמטעם דהרי חסר לפניך איתרע חזקת הנגע לא היה לנו להחזיק הבית בחזקת טמא כלל ולכך הוכרחו התוס' לפרש ג"כ דדוקא גבי מקוה אמרינן הרי חסר לפניך משום דרגילות להתחסר מעט מעט משא"כ גבי נגע ותם חזקת גברא לא עדיפא כ"כ כמו שכתבנו ולכך מחזקינן הנכנס לשם בודאי טמא וק"ל :

דף ג ע"א ברש"י ד"ה מאי רגלים לדבר איכא וכו' וש"מ דקסבר ר"ש בשאר ספק טומאה דעלמא נמי ברה"י תולין וכו' . עי' לעיל במה שכתבתי בביאור דברי התוספות גבי הא דכתבו דלא ילפינן מסוטה לטמא למפרע : ברש"י ד"ה ואב"א אי מסוטה גמרי רבנן וכו' . יש לדקדק מנא ליה לרש"י לפרש דהדר לית גמרא השתא משנויא קמא מטעמא דלרבנן דלמא לא הדר אלא מטעמא דר"ש דהכי משמע דקאמר ואיבעית אימא היינו טעמא דר"ש וכו' ונראה דטעמו של רש"י דא"כ לא נפקא לן מידי בהאי שנויא בתרא משום דגם לשנויא בתרא ע"כ צ"ל לר"ש דס"ל דשאני סוטה דאיכא רגלים לדבר דאל"כ כי יליף לענין לטהר ברה"ר סוף טומאה מתחלת טומאה נימא נמי מה תחלת טומאה ברה"י טמא ודאי אף סוף טומאה כן אלא ודאי ע"כ בכל ספק טומאה בין בסופו בין בתחלתו ס"ל לר"ש דתולין ולא יליף לה מסוטה דשאני סוטה דיש רגלים לדבר א"כ מאי נפקא מיניה לן בהאי שנויא לר"ש ולכך פרש"י דהנפקותא הוא לרבנן דהשתא בהאי שנויא לא מסוטה גמרי לה רבנן דא"כ הוה ליה למימר ברה"ר טהור אלא ס"ל דטמא ודאי בין ברה"י בין ברה"ר מטעם דאיכא תרתי לריעותא כודאי טומאה דמי : בתוס' ד"ה ושניהם לא למדוה וכו' ר"ש נמי דנמר חבית מטומאה וכו' . לאו דוקא אלא ר"ל דמדמי חבית לטומאה דכמו שס"ל לר"ש גבי מקוה תולין דהוי ספק טמא הכי נמי ס"ל גבי חבית דהוי ספק חומץ והוי תרומה מספק וצריך לחזור ולתרום : ד"ה ושרצים דמעלמא וא"ת סיפא דקתני התם כתם שנמצא בחלוקה וכו' . עיין לקמן פרק דם הנדה דף כ"ג : ד"ה והא איכא כתמים וכו' עד היה לנו לטהר כתמים אפילו מכאן ולהבא וכו' . נראה דהתוספות מפרשים כן משום דס"ל דאלמפרע לא קשה לשמאי דאת"נ דמטמא למפרע אף לשמאי כמ"ש התוספות לעיל מזה בד"ה ושרצים דעלמא וכו' דמסיפא דקתני התם כתם שנמצא בחלוקה וכו' לא פריך ולכך פירשו הכא דהא דפריך והא איכא כתמים וכו' דאלהבא פריך שלא יטמאו לשמאי אפילו להבא דלימא דמעלמא אתו אבל לישנא דגמרא דקאמר והאיכא כתמים משמע בהפך דבא לסתור טעמא דהרגשה משום דא"כ למה אינו מטמא בכתמים כדפריך והאיכא שוטה ולכך נ"ל לפרש בענין אחר דגמרא ס"ל דכמו ששמאי ס"ל גבי ראייה ממש דיין שעתן ואינו מטמא למפרע מסתמא ה"נ ס"ל בכתמים דאינו מחמיר טפי בכתמים מבראיה ממש ולכך אתי נמי שפיר לעיל כשפריך לשמאי ומאי שנא ממבוי דלא פריך מסיפא דקתני כתם שנמצא בחלוקה וכו' דודאי לא שייך דין זה לשמאי דמסתמא גבי כתם נמי ס"ל דיין שעתן ולכך פריך הכא אהאי שנויא דמשני דטעמא דשמאי הוא הואיל ואשה מרגשת והאיכא כתמים ר"ל דמסתמא גבי כתמים נמי ס"ל לשמאי דאין מטמאים למפרע והתם לא שייך לומר אם איתא דהיה הכתם קודם שעת המציאה בחלוקה היתה מרגשת דהא השתא נמי לא הרגישה אם כן מ"מ מטהר התם שמאי למפרע אלא נצטרך לומר דאין הכי נמי דלשמאי שלא ס"ל דין כתמים כלל ואפילו להבא אם כן לימא תנן כתמים דלא כשמאי וזה דוחק גדול דכל דיני כתמים לא אתו אליבא דשמאי ומשני מודה שמאי בכתמים וכו' והשתא הוי פירכא דוהא איכא כתמים דומיא מאי דפריך והא איכא שוטה וכו' ודו"ק נ"ל אף שהוא שלא כדברי התוספות : בא"ד דרגלים לדבר הוא דלמפרע אתו נ"ל להגיה דרגלים לדבר דמגופה אתו אפילו למפרע ודו"ק: **ע"ב** ד"ה איכא בינייהו וכו' א"נ י"ל דידע טעמא דתרתי לריעותא וכו' ועיקר פירכא דלעיל לשמאי וכו' . ר"ל דהתוספות הקשו דהא מ"מ אף להנך שנויים איצטריך ע"כ לשנויא דתרתי ריעותא משום דלא תקשה להלל ממקוה דהתם שורפין והכא תולין וא"כ בזה יתורץ ג"כ שמאי לשנויא דהעמד אשה על חזקתה דומיא דחבית ומקוה ומאי נפקא מינה דלהאי שנויא איכא למרמי הבית ומקוה לב"ש ולהנך לישני ליכא למירמי כיון דלתרווייהו הוכרחו לשנוייא דב' ריעותא ותירצו התוספות בתירוץ ראשון דלהנך לישני לא נצטרך כלל לטעמא דתרתי ריעותא ובתירוצא בתרא תירצו דאע"ג דלהנך לישני נצטרך ג"כ לטעמא דתרתי ריעותא אליבא דהלל שלא תקשה לן הכא תולין והתם שורפים בזה אין כאן דוחק כלל דהא גם המקשה דלעיל עיקר קושייתו היה לשמאי דמטהר לגמרי והיה דוחק בעיני המקשה לומר דבחדא ריעותא נטהר לגמרי ונצטרך המתרץ לרחוק לעיל ולתרץ דאפ"ה ס"ל לשמאי דבחדא ריעותא טהורה לגמרי אף שהוא דוחק אבל להנך לישני ליכא למרמי לשמאי מחבית ומקוה דהאי דמטהר שמאי לגמרי באשה היינו מטעם דאשה מרגשת או מטעם דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי ולא נצטרך לדחוק לשמאי לומר דמשום דליכא באשה תרתי ריעותא מטהר לגמרי וק"ל: ד"ה והתניא המדלה עשרה דליים וכו' הקשה הר"ר מנחם אמאי לא מייתי מתני' דטהרות וכו' . נראה דלשון מייתי לאו דוקא דאר"ל משום רבי ינאי נמי מקשה דאמאי אמר האי לא שנו אלא שאין לה אוגנים וכו' אברייתא ולא אמתני' : בא"ד א"נ לא קתני מים במתניתין וכו' עד אלא אמרינן דבדלי זה האחרון נפל תחלה כשהיה ריקן וכו' . נ"ל דלהאי שנויא דתוספות נמי נצטרך לומר דע"כ לא מיירי בחד דלי שדלה בו עשרה פעמים זה אחר זה דא"כ השתא נמי שייך לחלק ולומר דביש לו אוגנים כולם טמאים ואפילו כל מה שהוא בבור וכ"ש הוא דיין ושמן מקבלין טומאה אפילו במחוברים בבור משא"כ במים אלא ע"כ איירי שדולה בעשרה דליים זא"ו ולכך האחרון שנמצא בו השרץ טמא וגם כל מה שנשאר בבור דשמא השרץ היה בדלי קודם הדליים וכשדלה בו טימא כל מה שבבור אבל הדליים הראשונים טהורים בין אין להם אוגנים בין יש להם אוגנים ואשמועינן תנא דלא חיישינן שמא היה השרץ בבור מתחלה וטימא הכל אבל אי הוה איירי במים ליכא לשנויי דאיירי בעשרה דליים שדלה בהן בזה אחר זה ולכך כולן טהורין חוץ מן האחרון אפילו ביש להן אוגנים דא"כ מאי אשמועינן פשיטא דכולן טהורין אפילו היה השרץ מתחלה בבור אין המים מקבלים טומאה אלא א"כ נימא דניחוש דשמא בכל פעם כשדלה בכל דלי ודלי נגע בשרץ ונטמא ולמה ניחוש כולי האי ולכך פירשו בשנויא קמא כשמיירי במים דלא איירי שדלה בזה אחר זה אלא שהעשרה דליים כולן יחד בבור בשעה אחת והשתא אשמועינן דאפ"ה כולן טהורים ולא חיישינן שמא נגע השרץ בכולן משום ספק טומאה שצפה על פני המים חוץ מן האחרון :

דף ד ע"א ד"ה והא אשה מכוסה היא וכו' לכך י"ל מכוסה היא וכו' . ר"ל לפירוש התוספות ה"פ והא דומיא דאשה קתני ואשה מכוסה היא באופן שהיה לה להרגיש וא"כ ה"ה קופה איירי נמי באופן שהיה לו להרגיש בנפילת השרץ והיינו בקופה מכוסה : ד"ה שאני אומר וכו' ותירץ ר"ת דגבי כלים וכו' משום דאית להו טהרה במקוה וכו' . ואע"ג דהתם בחולין איירי בצלוחית שאין לה טהרה במקוה כמו כלי חרס מ"מ רוב כלים יש להם טהרה במקוה ולא פלוג רבנן בכלים אבל אוכלין בכולן אין להן טהרה במקוה ולכך לא החמירו לגזור עליהם טומאה: **ע"ב** ד"ה ואיבעית אימא וכו' לא בא לתרץ וכו' . כלל הענין שלפירוש התוספות האי ואב"א קאי אלעיל אפירכא קמייתא דפריך והתנן ככר ע"ג דף אלמא לא מחזקינן טומאה ממקום למקום ומשני התם כדקתני טעמא שאני אומר וכו' ר"ל שיותר יש לתלות באדם שנטלו מבנפילה והשתא אתא לומר דאפילו את"ל דאין לתלות באדם יותר מבנפילה אפ"ה לא קשה מידי דהתם בטומאה דרבנן ולכך מקילינן בה ולא מחזקינן טומאה ממקום למקום אפילו לתלות אלא מטהרים לגמרי אבל לעיל גבי קופה לעולם אימא לך דלתלות תלינן ולפירש"י קאי האי ואב"א אפירכא בתרייתא דפריך מכדי האי ככר ספק טומאה ברשות היחיד הוא וכו' : ד"ה כל אשה שיש לה וסת וכו' אע"ג דתנן לקמן וכו' צריכה להיות בודקת וכו' כצ"ל . ור"ל דקתני סיפא וכשהיא עוברת לשמש את ביתה ולפום ריהטא נראה דכוונת התוספות בזה אע"ג דתנן לקמן וכו' דמשם שמעינן דאע"ג דיש לה וסת צריכה לשמש בעדים וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דלא הה"ל להפסיק במתני' בבבא זו דהמשמשת בעדים הרי היא כפקידה בין בבא דכל אשה שיש לה וסת דיה שעתה ובין בבא כיצד דיה שעתה וכו' אבל לפי זה לא יתיישב דמה מתרצין התוספות הכא תנא ליה לאשמועינן דאותה בדיקה חשובה למעט במעת לעת וכו' דמה השיבו בזה דמ"מ קשה דבשביל זה לא היה צריך להפסיק אלא הה"ל למיתני אחר בבא דכיצד דיה שעתה וכו' המשמשת בעדים הרי היא כפקידה וממעטת על יד מעת לעת וכו' ואי לאשמועינן דאע"ג דיש לה וסת צריכה לשמש בעדים זה שמעינן מסיפא דלקמן דקתני אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת וכו' וא"כ הדרא קושיא לדוכתא ועוד דלפי זה סוברים התוספות דהא דקתני לקמן אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת וכו' קאי אאשה שיש לה וסת ואח"כ אמרו ודלקמן היינו בארבעה נשים דדיין שעתן ואף אמנם שיש ליישב כל זה בדוחק מ"מ ברוב דברים לא יחדל ונ"ל דכוונת התוספות הוא זה אע"ג דתנן לקמן אע"פ שאמרו דיה שעתה וכו' ר"ל ושם לישנו הדינין דהנשים שאמרו דיין שעתן צריכין לשמש בעדים א"כ הא ההפסיק הכא בבא דהמשמשת בעדים לאשמועינן דאע"ג דיש לה וסת צריכה לשמש בעדים אין כאן מקומו אלא ה"ל למיתני נמי האי דינא לקמן גבי הא דקתני אע"ג שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת וכו' ומתרצין דהכא תנא לה לאשמועינן דאותה בדיקה חשובה למעט מעת לעת וכו' ומשום הכי היה מוכרח למיתני בבא זו הכא ולכך הפסיק נמי בבבא דהמשמשת לאשמועינן הכא דאע"ג דיש לה וסת צריכה לשמש בעדים והדר קאמרו וכ"ת כיון דאשמועינן הכא בהפסקת בבא זו דאע"ג דיש לה וסת צריכה לשמש בעדים א"כ הסיפא דקתני אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת וכו' למה לי הא כבר אשמועינן הכא ומתרץ דהכא אשמועינן באשה שיש לה וסת ולקמן אשמועינן בשאר הנשים שאמרו דיין שעתן דהיינו הארבע נשים דלקמן במתניתין :

דף ה ע"א בגמ' האי מאי אא"ב בשלמא חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש אצטריך וכו' . ר"ל דאע"ג דהאי דלאחר תשמיש לית בה רבותא אגב האי דלפני תשמיש נקטיה אלא אי אמרת תרווייהו לאחר תשמיש תרווייהו פשיטא : ברש"י ד"ה ואב"א לעולם חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש וכו' עד לפני תשמיש למה הוזכר כצ"ל והכל ד"א הוא ומה שכתב וא"ת עד שלפני תשמיש למה הוזכר וכן מה שכתבו בסוף הדבור שאחר זה דאי אבתרא לחודא ראשון למה הוזכר ר"ל למה הוזכר שלא כדין שהרי עד הראשון אינו כפקידה ולא שייך לומר דנקטינן אגב עד דלאחר תשמיש כדלעיל דזה לא שייך לומר כששניהם כפקידה אלא שהאחד הוא פשוט ולא אצטרך לאשמועינן וק"ל: בתוס' ד"ה ובריתא ד"ה וכו' אבל לגמרי לא אתא כרבנן כו' אבל לעיל שאמר ומתני' בשעת וסתה ודברי הכל לגמרי אתי כר"ה אפילו כרבי דוסא משום דמתני' סתמא קתני אשה שיש לה וסת דיה שעתה ולכך לרבנן איכא לפרש דאיירי בשעת וסתה ולרבי דוסא איכא לפרש אפילו שלא בשעת וסתה אבל בברייתא דקתני בהדיא שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמאה מעת לעת דמשמע בהדיא הא בשעת וסתה אינה מטמאה מעת לעת ולהאי לישנא לרבנן אפי' בשעת וסתה מטמאה מעת לעת ולכך לא לגמרי אתי כרבנן : ד"ה רבי מאיר המחמיר בכתמים וכו'
דא"כ

חכמת שלמה

אבל באשה בדידה הוא כו' כנ"ל: בד"ה ומאי שנא מחבית בג"ש פריך הס"ד: בד"ה כל ג' ימים כו' על אלו שסומכין לה כולם כו' כנ"ל : תוס' בד"ה דאיכא כו' מוקי לה בחזקת כו' כנ"ל :

דף ג ע"א רש"י בד"ה מאי רגלים כו' אין רגלים לדבר הס"ד : **ע"ב** רש"י בד"ה לאביי כו' דיה שעתה ולליטנא דמעיקרא כו' כנ"ל : בד"ה מפריה ורביה כו' מן האשה הס"ד : בד"ה שיש לה כו' ולא ינא הס"ד : בד"ה וכולן טהורין כו' דהואיל ולא מגא כו' כנ"ל :

דף ד ע"א רש"י בד"ה והא דומיא כו' בין זו לזו הס"ד : בד"ה והכ"א כו' ידיו נפלו וחזקיה במכוסה כו' כנ"ל : בד"ה מכוסה בתמיה הס"ד : תוס' בד"ה ככר כו' וי"ל דפריך אי כו' כנ"ל :

ע"ב גמ' בשעת וסתה ורבי דוסא היא כו' כנ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה א"כ דאשה מרגשת הס"ד : בד"ה הכ"א להכי כו' לילה ותלי יומא הס"ד והד"א :

דף ה ע"א גמ' אפי' למפרע אין רבי מאיר היא כו' כנ"ל : בפיסקא מעת לעת כו' השתא ט' כנ"ל : רש"י בד"ה אינו ממעט כו' לפקידה הס"ד : בד"ה ותתפנה סכבת כו' קמ"ל הס"ד :
והכ"א

בין בשעת וסת ובין שלא בשעת וסת וברואיה לא מטמא אלא שלא בשעת וסת די"ל דאין זה מקרי חומר בכתם מבראיה כיון דבראיה נמי אשכחן מיהת טומאת מפרע כשלא בשעת וסתה כן נראה מפרש"י : **ע"ב** בד"ה כשחברותיה נשאות כו' והשתא נמי א"ש דפריך בסמוך לר"י כו' שגם הן טמאות כו' עכ"ל ר"ל דלפי ב' התירוצים א"ש הא דפריך לר"י כו' ושכתבו שגם הם טמאות כו' היינו אלא לתירוץ שני : **בד"ה** היה מתעטף בטליתו כו' וקמ"ל דלא הוה ס"ס כו' עכ"ל ליסנא דקמ"ל לא ידענא לאוקמו דמהיכא שמעינן לה דברה"ר בין ספק אחד בין ב' ספקות טהור וברה"י כל ספקות שאתה יכול להרבות טמא כמ"ש התוס' בפרק כל היד בד"ה ספק נגררו כו' ע"ש ובההיא דא"א הא"כ נגע אימא נמי דליכא לטהורי משום ס"ס דקרוב לודאי נינהו דה"כ נ"ל למאי דמסיק דברה"ר איירי וספק אחד נמי טהור בעלמא אלא דטמא הכא משום דקרוב לודאי וע"ק דהא אכתי איכא ס"ס דשמא לא נגע כלל ואת"ל נגע בשנייהם דאם נגע בשרץ כמו כן נגע בטהרות אימא דנגע מתחלה לטהרות ואח"כ לטומאה כמ"ש הר"ש במס' טהרות ונראה להגיה וכל"ל וקמ"ל דאפ"ה טמא ולא הוה ס"ס שמא כו' ור"ל דנקט בכה"ג שהתינן לפניו ואינו יודע אם נגע לטומאה ואחר כך לטהרות משום דהוי ס"ס ולרבותא נקט לה דקמ"ל דאפ"ה טמא בא"א אא"כ נגע משום דקרוב לודאי הוא אבל לא הוי ס"ס משום שמא לא נגע כו' דאם נגע כו' ודו"ק : **בד"ה** ומה כלי חרס כו' ומיהו רש"י פירש כו' מעת לעת שבגדה כמו בגדה עצמה כו' עכ"ל דהשתא פכין קטנים נמי לא יוכיחו כיון דלא הוו בגדה עצמה דלא אתי לכלל מגע וכלי חרס אשר יגע בו הזב וגו' כתי' כדלקמן בפרש"י :

דף ו פרש"י בד"ה ואינה מונה ז' ימים וכו' וכן בכתם לסוף ז' טובלת כו' אבל פתח נדותה לידע כו' עד שתשב שבעה נקיים כדתניא בערכין עכ"ל כן הוא בנוסחת רש"י שלפנינו ואי אפשר לומר כן דבז' נקיים א"א למצוא פתח לנדותה ברואה פעם אחת בטועה כי הכא אלא בי"ז נקיים כדאיתא שם בערכין ודבריו בעלמא סותרים שכתב דלסוף ז' עם יום המציאה טובלת כדין נדה כיון שלא ראתה אלא פ"א ושוב כתב עד שתשב ז' נקיים כדין זבה גדולה ע"כ נראה להגיה גם הכא בפרש"י עד שתשב שבעה עשר נקיים דבזה תמצא פתח נדותה ברואה פ"א כי הכא כמפורש התם ודו"ק : **תוס'** בד"ה אבל הכא דליכא דררא כו' וא"ה ליתני ליה במעלות אחרונות כו' וא"ת והא תע"ל אפי' בחולין טמא שנעשו עט"ק כו' עכ"ל בזה נראה לתרץ קושיתם הראשונה דמ"ה לא תני מע"ל במעלות אחרונות דהכא אף בחולין שנעשו עט"ק משא"כ בבתרייתא דליתנהו בחולין עט"ק וכ"כ התוס' שם בשם ריב"א ולא יתכן להר"י דאכתי לא קים ליה בהא כי פריך ליה עד למסקנא כו' ע"ש פ' חומר בקודש : **בד"ה** כשבדקה כו' ולקמן פ' האשה כו' וא"ד כל שבעלה בחטאת טהרותיו תלויות כו' עכ"ל הא ודאי מאן דאית ליה הכא כל שבעלה בחטאת דהיינו כשיעור וסת דטהרותיו תלויות לית ליה הא דאמרי' הכא לשרוף שירים שבידיה אלא לתלות שירים שבידיה אבל התוס' הביאו כל זה כאן לראיה דבלאחר זמן לכ"ע אין שורפין אלא תולין דבפ' האשה אמרינן כל שבעלה באשם תלוי דהיינו בלאחר זמן טהרותיו תלויות וא"ד אפי' בעלה בחטאת טהרותיו תלויות כו' ומכ"ש היכא דבעלה באשם תלוי וק"ל : **ע"ב** גמ' אא"א אידי ואידי דקודש ל"ל למהדר כו' ויש לדקדק דלמא קמא הוה בקודש גופיה כדאמר בתרומת לחמי תודה ובתרא הוה בחולין שנעשו עט"ק דלא חמיר כקודש דליתיה בה' אחרונות ומ"ה הדרא ושיילה והיה נראה דלליסנא קמא אין מע"ל טהב נמי בחולין שנעשו עט"ק והך דמדכן בגלילא לא משום לאוכלן עט"ק אלא שיהיה קודש מוי להם באם יבנה ב"ה אבל מדברי התוס' לעיל לא משמע כן וק"ל : **פרש"י** בד"ה כולן טמאות משום מע"ל שבנדה היא טמאה כו' עכ"ל לאו דוקא משום מע"ל דמלינו למימר שבדקה עצמה שחרית כתקנת חכמים והויא נמי מפקידה לפקידה אלא דבכ"מ נקט תלמודא מע"ל שבנדה אבל בהיא טמאה הולך לפרש מפקידה לפקידה דהיינו מפקידה קטנה דהא בדקה עצמה בין כל אחד ואחד : **תוס'** בד"ה דאפרשינהו בליסייהו כו' והיה מפורשת בליסייהו ולא לאחר כו' עכ"ל משמע להו בהאי עובדא דר"ג דלא אפאן בד' חלות כדאיירי ההיא דרב טובי כו' וא"כ לא היה להם לפרוש עליהם כיון דלא קרא להם שם אז עד אחר הפסח ושחיטת הזבח אי לאו כדי לעשותם נאות וק"ל :

ח"א דף ו ע"ב קבלה מיניה רב שמואל כ"י בחולין שנעשו עט"ק ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה. מכאן יתיישב מה שנתקשו התוס' בפ"ק דר"ה גם הרא"ש בההיא דפרק הפועלים כתיב לושי ועשי עוגות וכתיב ויקח חמאה וגו' ואילו לחם לא אייתי אברהם אבינו אוכל חולין בטהרה היה ושרה אמנו פרסה נדה אותו יום ולפי סדר הכתובים אם נטמא הלחם קודם הכשגרם ע"י שפירסה נדה איך לאקח אחר כך חדל להיות לשרה אורח כנשים ואחרי בלותי וגו' דאיכא למימר דודאי אחר הבשורה פירסה נדה אלא שהמלאכים ידעו שבאותו יום תפרוש נדה והגידו כן לאברהם ולכך לא אכלו מן הלחם שנטמא למפרע במעת לעת שבנדה ואע"ג דזקנה דיה שעתה כיון שחזרה לנערותה אין לה דין זקנה ושוב מדקדק רש"י לפרש שם כמ"ש הרא"ש דאכל חולין בטהרה שנעשו על טהרת קודש דבנעשו על טהרת תרומה אינו מטמא במע"ל שבנדה כדמסיק הכא קבלה מיניה רב שמואל כו' ודו"ק :

דף ז תד"ה נולד לה ספק כו' ולרבא דשרי לגרום טומאה כו' צריך לתרץ אההיא דפ' ר"י כתירוץ הראשון כו' עכ"ל מזה נראה שמה שמקשה לפ"ה מן התוספתא אינו מדברי התוס' דהכא והוא גליון ומדברי התוס' דפרק ר"י הוא ע"ש וכמו שכתב מהרש"ל דאל"כ תקשי להו נמי הכא לרבא כך מן התוספתא וק"ל : **בא"ד** א"נ כמו שתירץ ר"ת שם דהתם בגיטין ליכא כ"א תקדה כו' עכ"ל גם לתירוץ זה אהך דשמעתין לרבא נמי איכא למימר דשרי משום דליכא הפסד כהן ומדברי התוס' דפ' ר"י נראה דעיקר קושייתם לתרץ דהכא כיון דכבר נולד לה ספק טומאה וא"א להיות טהור לגמרי לא אסרו לגרום טומאה לחולין שבא"י משא"כ בההיא דפ' ר"י דליכא ספק טומאה ואסור לגרום להם טומאה כיון שאפשר שיהיו טהורים לגמרי והאי קאי תירוץ ר"ת אההיא דגיטין בפשיטות טפי וע"ש : **בד"ה** שלא תאמר בהוכחות שנינו פרש"י כגון ב' שבילין ספק הלך בטהור כו' עכ"ל משמע להו לפרש"י דלא מיירי בא"ם א' שהלך בשביל א' כנראה מלשונו ספק הלך בטמא כו' דא"כ לא הוה ספק מוכחות ובכה"ג פשיטא דהוה טהור דהא אפי' בשנים בבאו זא"ז טהור כמו ששנינו במס' טהרות אבל לפרש"י איירי בב' אנשים שהלך כ"א בשביל אחד ובכל אחד קאמר דספק הלך בטהור ספק כו' והא קאמרי ולדבריו לריך לומר שבאו לשאול בבת אחת כו' ונראה לפרש כי ההיא דהגיא בתוספתא כו' ומיירי באיש א' שהלך בב' השבילין בטהרות דהוו אלו כו' ואין להקשות כיון דהוא הלך בב' השבילין ונטמא בודאי הרי גם טהרות שניים נטמאו ודאי ממנו די"ל כגון שהזה ושנה וטבל אחר שהלך בשביל הראשון דכה"ג איתא בסדר המשנה במס' טהרות מיהו בתוספתא שלפנינו איתא הגירסא והלך חבירו ועשה טהרות אלו ואלו מוכחות וכ"ה בפי' הר"ש בסדר טהרות והיינו כפרש"י : **בד"ה** ומקפתו קורא כו' ונכון בפסח כו' אחת על כולן דאז השל מצרפן ואע"פ דאמרינן בפ"ק דבילה כו' הקילו בתרומת חו"ל עכ"ל ר"ל דנכון בפסח לעשות כן משום דכל אחת ואחת נילושה בפני עצמה דבנילושה יחד א"ל שיקף בסל ועיין בתוס' פ"ק דבילה וההיא דהכא דמקפת וקורא לה שם אף בנילושה יחד מיירי בחלת א"י ואין לתרץ נמי בקושייתם דלעיל בההיא דפ' כשם דספיר חשיב מוקף כיון דלפני קריאת שם היתה מחוברת משום דאיירי נמי בח"ל דלא לריך הקפה בחלת חו"ל בשעת קריאת שם דדחוק לאוקמא ההיא דהתם דתני בכבילה דאיירי דוקא בחלת

חכמת שלמה

בד"ה ואכ"א ס' ואפי' הכי הרי זו כפקידה אלאחר תשמיש כו' כצ"ל והד"א : **ע"ב גמ'** נפיסקא כיגד דיה שעתה כו' למה ליה כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה נשאלין כו' כלומר עמא הס"ד : **תוס'** בד"ה כשחברותיה טשאות כו' שהסכין והידים כו' . נ"ב פי' ידים של כהן : **בד"ה** ספק טומאה כו' עוד תנן התם בסיפא היה מקל בידו ונראשו מלאה משקים כו' כצ"ל :

דף ו ע"א גמ' תניא כוותיה דרבא הרואה כתם כו' עד אלא מעעה שראתה הרואה דם כו' עד אלא מעעה כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה אף בשעת כו' צריכות לבדוק הס"ד : **בד"ה** מעסה ועסה כו' לזקנתה הס"ד : **תום'** בד"ה כשבדקה עצמה כו' מן אף ברס"ל עד דאתא מגופה הג"ה היא : **ע"ב רש"י** בד"ה בשעת הדחק כו' להפסיד טהרות הס"ד : **בד"ה** שאפאן כו' וכן של רקיקין . נ"ב פי' של מנה וכן של רבוכין דהיינו ג' מיני מנה תלות רקיקים רבוכין ומין א' תמן כנגדם : **תום'** בד"ה דאפרשינהו כו' ונראה דקדושת הפה איכא כו' ומדאסר הככר כו' כצ"ל : **בד"ה** נשפחהו כו' סתם רבן גמליאל אלא רבן גמליאל הזקן ויכול כו' כצ"ל : **בא"ד** חבירו כו' . נ"ב פירוש והוא רבן גמליאל דיבנה שהיה בנו של רשב"ג הזקן שנהרג מטיטוס הרשע ואע"פ שהיה נוהג נשיאות אחר החורבן אחר רבי יוחנן בן זכאי מ"מ זה המעשה שנזכר בלחמי תודה יכול להיות שהיה קודם החורבן קודם נשיאותו עיין בתוס' פ' במה בהמה : **בד"ה** נולד לה ספק כו' מן ועל פירוש הקונטרס קשה דבתוספתא דחלה מסיים בה כצ"ל כו' עד יעשה בטהרה . נ"ב הג"ה היא ונמחק כראה וצ"ל א"נ יש לפרש כו' :

דף ז ע"א גמ' לא אוכלין ולא שותטין כו' נ"ב כל זה מתוספתא היא במסכת חלה : **רש"י** בד"ה וקולה לה כו' בסוף פ' הנזקין כו' כצ"ל : **ד"ה** ודלה נ"ל דודאי : **תום'** בד"ה משום שלא תאמר כו' נ"ל שבאו כו' כצ"ל

מהר"ם

דא"כ מה היה לו להאריך וכו' עד ונראה לפרש ר"מ היא דמחמיר שהוא רגיל להחמיר בכתמים וכו' . יש לדקדק מה מתרצין התוספות דהא לפירושם נמי יקשה מה היה לו להאריך להגמרא ולומר שהוא רגיל להחמיר בכתמים וי"ל קצת דאם היה משני גמרא בקצרה אין ר"מ היא דתניא וכו' היה נראה קצת דוחק בשיטת המקשה והמתרץ משום שהמקשן הקשה מכלל דת"ק סבר אפילו למפרע כלומר וזהו אין סברא שיסבור הת"ק שיטמא הכתם אפילו למפרע בנשים שהן דיין שעתן דהשתא כתמן יהיה חמור מראייתן א"כ מה השיב התרצן אין ר"מ היא דתניא וכו' והכל טעמא מאי הוא"ל ואין סברא להחמיר כ"כ בכתמים לכך הוסיף ואמר אין ר"מ היא שרגיל תמיד להחמיר בכתמים ולכך מחמיר גם הכא וק"ל : **ד"ה** השתא מעת לעת ממעטת וכו' פירש מע"ל דפשעה וכו' . וכתבו פירוש זה משום דהוקשה להו מאי קאמר גמרא השתא מע"ל ממעטת וכו' מאי ק"ו הוא זה אימא לך דהא ודוקא מעת לעת ממעטת כדי שלא תטמא זמן ארוך למפרע אבל זמן קצר דהיינו מפקידה לפקידה ה"א דמטמא למפרע לכך פירשו דהק"ו הוא מטעם פשיעה וק"ל : **ע"ב** ד"ה מסייע ליה לזעירי וכו' תימה דממתניתין לא שמעינן לטמא אדם ובגדים . י"ל דעת התוס' דר"ל לטמא אדם לטמא בגדים לא שמעינן ממתני' אבל לטמא אדם לחוד או בגדים שפיר שמעינן מתני' דאי לא מטמא אפילו אדם לחוד כ"א אוכלין ומשקין כשאר כלי ראשון לטומאה א"כ למה נקט בתני' מטה הל"ל כלי סתם וי"ל ג"כ דר"ל דאפילו אדם לחוד או בגדים לא שמעינן ממתני' כי אם אוכלין ומשקין ואשמועינן מתני' דלא נימא דספקו טהור לגמרי כדין דבר שאין בו דעת לישאל הוא"ל וסתם מטה עומדת על הארץ ואין הנדה אוחזה בידיה כשאר טהרות לכך תנא מטה לאשמועינן דכשחברותה נושאות אותה במטה חשוב יש בו דעת לישאל וכ"ש לר"י דאפי' כשאין חברותיה נושאות אותה הוי טמאה דהוי רבותא טפי : **ד"ה** כשחברותיה נושאות וכו' ופריך והא אין בו דעת לישאל הוא דאמר כרבי יוחנן וכו' . ואע"ג דלא דמיא לדרבי יוחנן דר"י איירי שהאדם תופס הטומאה בידו והדבר המקבל טומאה מונח על גבי קרקע ובהויא דמחט שנמצא וכו' הוא איפכא שהאדם תופס הסכין שהוא הדבר המקבל טומאה בידו והמטמא שהוא המחט מונחת בבשר ואין זה דומה לרבי יוחנן אלא לדזעירי בשחברותיה נושאות המטה שהוא הדבר המקבל טומאה צ"ל דגמרא ס"ל דיותר סברא הוא לטמא כשהאדם אוחז הדבר המקבל טומאה בידו ונוגע בו בטמא דזה מקרי יותר טומאה הבאה בידי אדם מהיכא כשאדם אוחז הטומאה בידו והדבר המקבל טומאה מונח על הקרקע ולכך ס"ל דר"י דמטמא כשהאדם אוחז הטומאה בידו כ"ש דס"ל דמטמא כשאוחז הדבר המקבל טומאה בידו ולכך מוקי שפיר ההיא דמחט שנמצא בבשר כר"י שהכל מקרי ספק טומאה הבאה בידי אדם וכן משמע בדבור שאחר זה שכתבו התוס' וקמ"ל רבי יוחנן אפילו מונחים ע"ג קרקע או טהרות ביד טהור וטומאה מונחת ע"ג קרקע : **ד"ה** ספק טומאה הבאה בידי אדם וכו' עוד תנן בסיפא דטמא שפשט רגלו היה מקל בידו מלאה משקין וכו' כצ"ל : **ד"ה** היה מתעטף בטליתו וכו' או טומאות וטהרות לפניו וכו' וקמ"ל דלא הוי ספק ספקא וכו' . וי"ל א"כ מאי פריך המקשה מיתיבי וכו' דמנא ליה דהא דתנא טהור מטעם דהוי דבר שאין בו דעת לישאל דלמא אימא לך דהא דטהור היינו מטעם דהוי ספק ספיקא וי"ל דמשמע ליה להמקשה דהא דתני טהור ר"ל הכל טהור בין הטלית ובין הטהרות ובכל ענין הכל טהור ואי איירי מתני' דוקא כשהטומאה והטהרות לפניו וטליתו טהור הוי מטעם ספק ספיקא היה לנו לטמא לכל הפחות הטלית דהא לגבי טלית אין כאן כי אם ספק אחד אם נגע בטומאות או לא נגע אלא ודאי הטעם הוי משום דבר שאין בו דעת לישאל ולכך הוי הכל טהור :

דף ו ע"א בגמ' תניא כותיה דרבא הרואה דם מטמאה מע"ל וכו' הרואה כתם מטמאה למפרע וכו' . בפרש"י משמע שהיה גורס בברייתא בתחלת בבא דהרואה כתם מטמאה למפרע וכו' ואחר כך הרואה דם מטמאה מעת לעת וכו' : **בתום'** ד"ה אבל היכא דליכא דררא דטומאה וכו' ופירש דאית להו דררא דטומאה דאורייתא כלומר שייכי בטומאות הנוהגים בחולין וכו' . בלאו האי פירושא היו התוספות יכולין להקשות קושייתן ולא תלה קושית התוספות בפירוש זה כלל אלא שכתבו אגב גררא פירושא דשמעתין דהתם וע"ש בתוספות ותמצא שכתבו פירוש זה בדבור בפני עצמו : **בא"ד** וי"ל דמעת לעת לית ליה אפילו דררא דטומאה דרבנן וכו' . משמע מדברי התוספות שבקושיא היה עולה על דעתו שמה שמשני בגמרא כי קתני היכא דאית ליה דררא דטומאה אבל היכא דלית ליה דררא דטומאה לא קתני ר"ל דררא דטומאה דאורייתא קתני אבל היכא דלית ליה דררא דטומאה דאורייתא כגון מעת לעת שבנדה דלא הוי כ"א דרבנן לא קתני גבי מעלות ולכך הקשו ליתניה במעלות אחרונות דלית להם ג"כ דררא דטומאה דאורייתא ותירצו דמאי דקאמר בגמרא אבל היכא דלית ליה דררא דטומאה לא קתני ר"ל דבמעת לעת ליכא דררא דטומאה כלל אפילו דררא דטומאה דרבנן כמו שפירשו בסוף דבריהם דבשעה שעוסקת בטהרות אין שם ספק טומאה כלל : **ד"ה** מאי לאו בין דקדש בין דתרומה כו' עד משום דרשב"א פליג התם אף בקדשים . פירוש דס"ל דאף בקדשים אינו מטמא כתם למפרע עד שעת הכיבוס כי אם מעת לעת שלא יהא כתמה חמור מראייתה כדאיתא התם אבל מ"מ תמיהה לי מאי הקשו התוספות מהתם דהא התם אכתם קאי דמטמא למפרע עד שעת הכיבוס ולכך אינו מטמא עד שעת הכיבוס אלא בקדשים והכא בשמעתין קאי אראיה דמטמא מעת לעת אימא לך דמטמא אפילו בתרומה וצ"ע : **ד"ה** כשבדקה עצמה בשיעור וסת וכו' עד אלא דניחא ליה למינקט שיעור וסת ולשרוף אבל לאחר זמן אע"ג דהוי ספיקא דאורייתא אין שורפין כדאמר בשמעתין דפרוזדור ולקמן בפרק האשה נמי אמרינן כל שבעלה באשם תלוי וכו' כך הם שיעור והמשך דברי התוספות וכן נ"ל ומה שכתוב בספרים אף ברה"ר דבשמעתין דפרוזדור מוכיח וכו' אין זה מדברי התוספות רק גליון הוא וטעה הסופר וכתבו בפנים וכן מצאתי בתוספות ישנים : **ע"ב** ד"ה בשעת הדחק וכו' וי"ל דהאי בשעת הדחק היינו אדם שנגע במעת לעת שבנדה ועשה מעט טהרות לפני ראייתה וכו' . הא דפירשו התוספות שעשה מעט טהרות קודם הוראתו ולא פירשו שלא עשה שום טהרות כלל קודם הוראתו רק על פי הוראתו של רבי שהורה שהנוגע הוא טהור הלך הנוגע ועשה הרבה טהרות ועל זה אמר רבי כדאי הוא ר"א וכו' נראה דס"ל דאם לא עשה מקודם זה שום טהרות כלל לא היה רבי מורה להקל לכתחלה כיון דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר אע"ג דעדיין לא נזכר שרבים פליגי עליה לכך כתבו שאיירי שגם לפני הוראתו עשה מעט טהרות ומפני הפסד טהרות היה מורה להקל מפני שעדיין לא נזכר שרבים חולקים עליו אבל לאחר שנזכר שרבים חולקים עליו לא היה חושש להפסד מעט טהרות אם לא שעסק אחר כך בטהרות הרבה ע"פ הוראתו ולכך אמר כדאי הוא רבי אליעזר וכו' דאילו לרבנן אפילו בשביל הפסד טהרות הרבה לא היה לו לטהר דלא דמי לשנת בצורת כיון שלא נעשה ההפסד קודם ההוראה כ"א לאחר הוראתו : **בא"ד** ועי"ל שעת הדחק שהשואל הלך לו וכו' כצ"ל : **ד"ה** נולד לה ספק טומאה כו' פי' נולד לה ספק הנוהגת אף בחולין וכו' . המשך דברי התוס' כך הם שהם מפרשים שהספק שקודם גלגול איירי בספק הנוהג אף בחולין דהשתא אין לאסור לא משום משמרת תרומותי ולא משום הפסד כהן משום דכיון דנולד בה כבר ספק שנוהג אף בחולין היתה בלאו הכי החלה אסורה לכהן אבל אם קודם גלגול נולד בה ספק הנוהג בחלה ולא בחולין סבירא ליה לתנא דמתניתין אע"ג דלא היה אסור לעשותם בטומאה משום משמרת תרומותי מכל מקום היה אסור משום הפסד כהן דאי לא עשאה בטומאה לא היתה החלה אסורה לכהן כיון שעדיין חולין גמורין הן קודם גלגול והספק שנולד בה אינו נוהג בחולין והדר קאמר אבל א"ל מתניתין שלעולם אימא לך שהספק שנולד בה קודם גלגול איירי נמי שנוהג בחלה ולא בחולין ואפ"ה ס"ל למתני' דליכא משום הפסד כהן שמתני' איירי שמפריש עליה ממקום אחר דאין נראה דקרי ספק טומאה וכו' אלא ודאי מתני' איירי שקודם גלגול נולד בה ספק שנוהג גם בחולין אבל אם נולד בו ספק שאינו נוהג בחולין ס"ל לתנא דמתניתין שהיה אסור לעשותה בטומאה משום הפסד כהן דלא איירי כלל מתניתין במפריש עליה ממקום אחר : **בא"ד** ועל פירוש הקונטרס קשה דבתוספתא מסיים בה וכו' . פירוש אמתניתין דהכא נולד בה ספק טומאה עד שלא גלגלה וכו' מסיים בה בתוספתא וכן פירות עד שלא נגמרה מלאכתן וכו' ובפירות אם הקדים תרומתן קודם גמר מלאכתן תרומתן דהיינו הקרימו בשבלין ואפ"ה קתני בתוספתא דעד שלא נגמרה מלאכתן יעשו בטומאה ואין כאן איסור משום משמרת תרומותי וזה סותר פרש"י : **בא"ד** ונראה דהתם נמי לא אסור משום משמרת תרומותי כפרש"י . ר"ל אלא דלא כפרש"י : **בא"ד** בסופו ולרבא דשרי לגרום טומאה וכו' צריך לתרץ וכו' כתירוץ הראשון וכו' . ויש להקשות לפי זה א"כ תקשה לרבא התוספתא דלעיל שהקשה מינה לפרש"י דמסיים בה וכן פירות עד שלא נגמרה מלאכתן וכו' אלמא דאף בפירות לא שייך איסור משמרת תרומותי קודם שנגמרה מלאכתן ונראה לתרץ דרבא ס"ל דבעד שלא נגלגלה או נגמרה מלאכתה לתרומה ותרתי בעי דשיהא בה הפסד כהן וגם שיהא ראוי קצת לחול עליו שם תרומה כגון ביין ובפירות עד שלא נגמרה מלאכתן ואז אסור לגרום לה טומאה בידים ולכך בההוא דאין בוצרין דאיכא תרתי דהא ראוי לחול עליו שם תרומה שהרי אם הפריש אפילו קודם שיקפה או שישלה הוי תרומה ושייך ביה קצת איסור דמשמרת תרומותי וגם איכא הפסד כהן משום דהא לא נולד בה שום ספק מקודם לכך אסור לגרום לה טומאה בידים אבל בההיא דתוספתא אע"ג דראוי לחול על הפירות שם תרומה כיון דאין כאן הפסד כהן שהרי נולד בהם ספק טומאה כבר מקודם וכן בההיא דהניזקין דשרי רבא לגרום טומאה קודם גלגול אע"ג דאיכא הפסד כהן כיון דאין ראוי לחול עליו שם חלה שהרי אם הפריש חלה קמח לא עשה ולא כלום ולכך מותר לגרום טומאה בידים :

דף ז ע"א תד"ה שלא תאמר בהוכחות שנינו פרש"י כגון ב' שבילין וכו' . התוס' סוברים שרש"י ר"ל שני שבילין ושני בני אדם וכל אחד הלך באחד מהן ועשה טהרות ואין ידוע איזה מהן הלך בטמא ואיזה מהן הלך בטהור והתוספות מפרשים שני שבילין ואדם אחד שהלך בשתיהן ואחר כל אחד עשה טהרות כל שני הטהרות טמאים דאיזה מהן נטהר : **ד"ה** וכולן טהורין לבני הכנסת פרש"י דקאי אמשאן כבר וכו' . פירוש הא דקאמר וכולן משום דקאי אפילו אמשאן כבר : **ד"ה** ומקפת וקורא לה שם הכא משמע דאפילו בשעת קריאת שם צריך הקפה כצ"ל : **בא"ד** נוטל שיעור חלה מעיסה שלא הורמה . ר"ל שנוטל שיעור חלה על העיסה הטמאה מאותה עיסה הטהורה קודם שהורמה חלתה ממנה דאם הורמה ממנה כבר חלתה א"כ לא היה אפשר להפריש ממנה על הטמא משום דהוה ליה מן הפטור על החיוב : **בא"ד** וי"ל דהתם מיירי כשיש הרבה מעיסה טהורה וכו' . ר"ל דהתם לא מיירי שאין בכל העיסה הטהורה אלא כשיעור חלה מעיסה הטמאה ומקיפה ומפריש כל העיסה הטהורה לחלה על הטמאה ע"י קריאת השם אלא מיירי שהעיסה הטהורה גדולה יותר ויותר ומקיפה ע"י כביצה באמצע וקוצה ומפריש חלה מן הטהורה עצמה ועל עיסה הטמאה ביחד ונעשה חלה בשעת הפרשה וקציצה וק"ל : **בא"ד** והא דפסקינן לקמן כר"א וכו' היינו להתחייב בחלה וכו' . פירוש ונוטל ומפריש על ידי קציצה קצת מהאחת על כולן אבל בשיש בעיסה שיעור חלה אלא שרוצה להפריש כל העיסה האחרת על זו ע"י קריאת השם וע"י הקפה אז גם לר"א בעי נגיעה : **בא"ד** ונכון בפסח להגיע כל המצות כשמפרישין אחת

חו"ל כיון דסתמא קתני ובההיא דפ"ק דביצה ופ' עד כמה קאמר בהדיא תרומת חו"ל אוכל והולך כו' ודו"ק: **ע"ב** גמ' אלא הא קמ"ל שאין למדין הלכה כו' דבר זה ברייתא הוא בפ' י"נ דאין למדין הלכה מפי תלמוד ואיכא למימר דשמואל ודאי לא בא לאשמועינן כלל הך מלתא אלא משום דאין למדין הלכה מפי תלמוד כדאיתא שם אצטריך ליה הכא לאשמועינן הכא הלכתא בהנך כולהו ותלמודא דקאמר דקמ"ל שמואל דאין למדין כו' היינו לפי סברת המקשה דע"כ לא הוה קים ליה הך דפ' י"נ מדפריך מאי קמ"ל שמואל בכולהו והא קמתרץ דמדשמואל קמשמע ליה הך דאין למדין כו' וק"ל: **תוס'** בד"ה שמותי הוא כו' מי הודה למי וקאמר ב"ש לב"ה א"ר אסי כו' ור"א לאו שמותי כו' עכ"ל נראה משום דאפשר לפרש הא דאר"א יתרום ותשרף דהיינו כב"ה לתרום א' מהן כשיעור תרומה טמאה שבו והשאר מותר ואפשר לפרש נמי יתרום ותשרף כב"ש דהיינו לתרום אחד מהן כשיעור תרומה טמאה שבו דמותרת לישרף והשאר תלוי ולא תאכל משום טמאה שנתערב בה ולא תישרף דתרומה אסור לשרוף וקא"ר אסי כיון דר"א שמותי קאמר עליה דלאחר שהודה קאמר הכי דתירום ותישרף ע"כ דמודו ב"ש לב"ה ותירום א' ותישרף והשאר מותר קאמר: **בד"ה** משום דקילי אבל הוך כו' משום דהוי מי"ח דברים כו' עכ"ל ל"ע דמאי אולמא הך די"ח דברים האמורים בפ"ק דשבת מההיא דכלים שנטמאו במשקין דגזרו נמי לטמא משום משקין דזב וזבה ואימא נמי דלא גזרו אלא במשקין דעלולין לקבל טומאה כדאמרי' בשמעתין גבי אחורי כלים:

דף ח גמ' ואם איתא לימא ליה כי אמר אבא הלכה כר"א בד' בסדר כו' ויש לדקדק כיון דדברי שמואל ע"כ הכי מתפרש בד' בסדר טהרות א"כ מנלן לרבי זירא ולר' פדת דדברי ר"א אביו נמי לא מתפרש הכי ואפשר דשמעי מר"א בפירוש דדוקא קאמר בכל שיתא סדרי משנה: **ע"ב** שם ומי קאי והתניא אור יוה"כ כו' אבל למאי דקאמרינן מעיקרא דר"א משום דרבי חנינא בן גמליאל קאמר לא קשיא ליה דאיכא למימר דר"א משום ר' חנינא בן גמליאל קאמר הכי ותנא דברייתא פליג אדר"א וקאמר דר' חנינא בן גמליאל לית ליה הכי ותרי תנאי אליבא דר' חנינא בן גמליאל הוו: **שם** אי ר"א מאי איריא אילן שאינו עושה כו' דלישנא דקאמרי חכמים מפני שקטפו זהו פריו הכי משמע אף שאין לקטף פרי כלל חייב בשביעית מפני שקטפו הוא במקום פריו דמשמע ליה לר"א דבעושה פרי נמי איירי משום דסתמא קתני המעמיד בשרף ערלה ועוד דר"י באית ליה פגין קאמר דמותר בשרף האילן ועיקרן ומיני' נשמע דר"א אוסר אפי' בכה"ג: **בפרש"י** בד"ה דילדה לז' שמא ניכר עוברה לשליש ימיה דהיינו ב' חדשים ושליש עכ"ל יראה מפירושו דסומכוס בכל נוגא בין ביולדת לט' בין ביולדת לז' קאמר שלשה חדשים שלמים אלא דליכא ראיה ליולדת לז' דשמא אזלינן לשליש חדשי עיבור דסתם נשים דיולדין לט' דה"ל שליש עיבורה ג' חדשים שלמים או נימא דניזל בתר שליש עיבור דידה דהיינו ב' חדשים ושליש ורש"י שפירש בחומש כמשלש רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם הוא ע"פ ב"ר שיש שם מי שחולק על סומכוס וסובר הכי ובפרק החולץ איכא נמי מאן דפליג על סומכוס לגבי הבחנה אבל מדברי הרא"ש פ' ויש נראה שאין חולקין וסומכוס נמי מודה ביולדת לז' דהוכר עוברה לשליש ימיה ואין נראה כן מסוגיא דהכא ומפרק החולץ אלא דבכל נוגא בעי ג' חדשים לסומכוס ועיין בפי' הרא"ש:

ח"א **דף ח ע"ב** שלשה חדשים כו'. שנאמר ויהי כמשלש חדשים כו'. מתוך הסוגיא משמע דג' חדשים שלמים וכ"כ הפוסקים וא"כ זכר לדבר כמשלש חדשים ג"כ שלמים משמע ביולדת לט' ואינו מסתפק אלא ביולדת לז' שמא ניכר עובר לשליש ימיה כו' כפרש"י הכא ובחומש פרש"י כמשלש גם חדשים רובו של ראשון ושל אחרון כו' הוא על פי ב"ר גם מה שפרש"י בחומש דהתמר לז' הולידה ע"פ ב"ר הוא דמתוך שמעתין מפרש"י משמע דאינו מסתפק אלא ביולדת לז' וזכר הוא האי קרא מיהא ליולדת והרא"ש נדחק לקיים כל זה ע"פ ב"ר ואין להאריך ודו"ק:

דף ט תוס' בד"ה הא ליכא חרדה כו' וי"ל דסמיך ארישא כו' ומיהו קשה דבפרק כל היד מוכיח כו' ואיכא מאן דלא מפרש התם רישא כר"מ כו' וי"ל כו' עכ"ל אין דבריהם מובנים לן דמאי אולמא להו הך רישא אמאי לא נימא נמי בכה"ג קמיירי הך רישא דבדקה השתא ומלאה טמאה דטמאה משעת וסתה דבליכא חרדה קאיירי גם מה שהקשו אההיא דפרק כל היד מהא דאיכא בפרק בנות כותים מאן דלא מפרש רישא כר"מ כו' אמאי לא תקשי להו כן אהך דהכא דקיימינן בה למאי שתירצו דסמיך ארישא ומלשון התוס' שכתבו בתירוצם בתרא וי"ל כו' ולא כתבו וע"כ נראה לפרש דדייק כו' נראה שכל זה שכתבו וי"ל דסמיך ארישא כו' ומיהו קשה דבפרק כל היד כו' אינו מלשון התוס' אלא גליון דהשתא וי"ל דדייק מדקתני מסלקת כו' הוא תירוץ לקושייתם דלעיל ואף אם הוא גליון נראה ליישב דבריו בדוחק דרישא משמע להו דלא בדקה השתא דהכי מפרשינן הך מתני' בפ' בנות כותים אבל יש לה וסת מותרת וצריכה בדיקה כו' הזידה ולא בדקה טהורה הגיעה שעת וסתה ולא בדקה טמאה דע"כ הזידה ולא בדקה טהורה דקתני היינו דלא בדקה השתא ומלאה טמאה וטהורה מכאן ולהבא קאמר דאי בדקה השתא ומלאה טמאה מהשתא קאמר טהורה מקודם לכן לא הוה אצטריך ליה לאשמועינן דטהורה כיון דלא בדקה עצמה שלא בשעת וסת קמיירי מהיכי קא באת לטמאה ודומיא דהכי אית לן למימר בהגיע שעת וסתה ולא בדקה דלא מלאה טמאה השתא ואפ"ה טמאה כמאן דאמר וסתות דאורייתא הוא והא דקשיא להו אההיא דפרק דכל היד מההיא דבנות כותים דאיכא מאן דלא מפרש לה כר"מ ולא קשיא להו דהכא אפשר לומר דודאי הכא לא נחית להכי ומוכח שפיר מסיפא ואם תקשה דלא מוכח דוסתות דאורייתא ומיירי דהשתא בדקה ומלאה טמאה כו' וכדאמרי' בפ' כל היד למאן דאמר וסתות דרבנן הריני אומר לך דארישא סמיך ואית ליה לרבי יוחנן בפשיטות דכולה ר"מ היא וכדמסיק בפרק בנות כותים אבל בפרק כל היד דנחית להך מלתא ומלי איירי דהשתא בדקה ומלאה טמאה כו' וע"כ דלא מוכח לה כלל אביי אלא דארישא סמיך קשיא להו שפיר דלא ה"ל למסתם הוכחתו מלהשמיט לאתויי הרישא דמי יימר לן דארישא סמיך בהוכחתו ואית ליה בפשיטות דכולה ר"מ היא כיון דאיכא מאן דלא מפרש התם הרישא כר"מ ודו"ק: **בד"ה** ונוגע טמא וא"ת כו' שזה בא לו טומאה על ידי נגיעה וזה כו' עכ"ל מתוס' דפ"ק דיומא והקשו שם אמאי הדר ביה ממאי דאוקמוה מאי מזה נוגע ולימא הכי הא דלא בעי נוגע כיבוס כי לא נגע שיעור הזאה ודבעי כיבוס בדנגע שיעור הזאה וע"ש באורך:

ח"א **דף ט ע"א** דם נעכר ונעשה חלב כו' מ"ע דר"מ דכתיב מי יתן טהור מטמא וגו'. עיין פרש"י משום דהוה לבעל דין לחלוק שב' הויות הם מ"ו שברא אלו ב' הפכיים ממש טהור וטמא וכדעת המין שהוא מי שברא אור לא ברא חשך וכו' קאמר אם כדעת המין מי הוא שיתן הטהור מן הטמא גופיה דהיינו חלב טהור מדם טמא אי לא אחד הוא שברא שניהם וכן יש לפרש באדם הנולד מש"ז ובימי הנדה ומקיים והיינו דאמר שלמה אחכמה וגו' לכאורה אבל הני דנקט קאמר שיתן טהור מטמא אבל כפ"י פירשו אמזה ואנוגע ואפשר דמשמע ליה דדרים ליה אפרה אדומה מדכתיב אחכמה בה"א נקבה דה"ת למכתב אחכם והוקים ממני אבל לשון נקבה רומז על הפרה שאחכם בה והיא רחוקה ממני וק"ל:

דף י תד"ה קחזיא בעונות מאי פרש"י כו' מודה דדיה שעתה בשניות עד שתחזיק או כרבי או כר"ש בן גמליאל ואע"ג דרישא רבי היא סיפא רשב"ג דלרבי כיון דחזאי לסוף עונה כו' עכ"ל וכל"ל ור"ל דהיכא דלא איתחזקה בדמים קודם הפסקת עונות ראשונות לרבי נמי דיה שעתה בשניות דלית כאן חזקה דבהפסקה קמייתא ודאי חזרה לקדמותה אבל בהך סיפא כיון דהוחזקה בדמים מדמינן לה להגיע זמנה דהשתא בהפסקה תרי זימני איכא חזקה לרבי דשינוי וסת הוא ולא סילוק דמים ובשניות מטמאה מע"ל ולא אתיא סיפא כרבי וק"ל: **באה"ד** ולפי' זה הא דתניא זקנה שעברו עליה ג' עונות שניות דיה שעתה אתיא דלא כרבי כו' עכ"ל אע"ג דלגבי תנוקת לא קיימא הך סברא כדאמר רב גידל דשניה נמי דיה שעתה משום דחזרה לקדמותה והכא נמי בעברו עליה עונות שניות ליכא חזקה דבהפסקה ראשונה חזרה לקדמותה וצריכה להתחזק בדמים אבל בזקנה דלא שייך חזרה לקדמותה ודאי דקיימא אף למסקנא הך סברא ובעונות שניות מטמאה מע"ל לפרש"י ודו"ק: **בפרש"י** בד"ה א"ר גידל פעם ראשונה היא הראיה הסמוכה להפסקה כו' עכ"ל ופי' דחוק הוא שפי' דהראשונה היא הסמוכה להפסקת ראשונה וכן באידך דרב גידל הראשונה היא הסמוכה להפסקה שניה דל"ל לרב גידל למנקט כלל ההיא ראיה הסמוכה להפסקה דדיה שעתה כיון דלא מיבעיא לן הדר חזיא בעונות מאי אלא על ראיה ראשונה שאחר ראיה הסמוכה להפסקה ולא הל"ל אלא קחזיא בעונות מאי א"ר גידל דיה שעתה גם מלת בעונות אינו מדוקדק דהל"ל הדר קחזיא בעונה דבראיה עונה אחת שאחר ראיה הסמוכה להפסקה קמבעיא ליה ולולי פרש"י נראה לפרש דאליבא דרשב"ג קמבעיא ליה דבוסתות שהם לן תנא כותיה וכדלקמן נמי לגבי קפיצות דנקט ג' כמו שכתבו התוס' שם והך סיפא כרשב"ג מלי אתיא כיון דג' זימני חזיא בהפסקה הויא חזקה דאף בהפסקה ראשונה לא מחזקינן לה בחזרה לקדמותה והכי קמבעיא ליה דקתני אם אחר הפסקה ראשונה עברו עליה עוד ג' עונות שלא ראתה עד אחר עונה שלישית ומבעיא לן אם אותן עונות לא עברו עליה בלא ראיה אלא דקחזיא נמי אחר עונה ראשונה ושניה שאחר ראיה הסמוכה להפסקה ראשונה ובתרווייהו קמבעיא ליה כפרש"י דאם דיינינן ליה בהגיע זמנה משום דהוחזקה רואה בין בראשונה בין בשניה מטמאה מע"ל ואם דיינינן לה בהפסקה ראשונה בחזרה לקדמותה בין בראשונה בין בשניה דיה שעתה עד ראיה עונה שלישית שהיא ראיה רביעית עם הראיה שאחר הפסקה ראשונה דצריכה להתחזק ג' זימני בדמים ובראיה זו הרביעית הטמא מע"ל וקאמר רב גידל דפעם ראשונה ושניה שאחר ראית הפסקה ראשונה דיה שעתה משום דבהפסקה חזרה לקדמותה וצריכה בהן להתחזק שבשלישית תטמא מע"ל וכן תפרש באידך דרב גידל דלרשב"ג קמבעיא ליה שפיר בין בראיה ראשונה בין בשניה שאחרי ראיה הסמוכה להפסקה שניה וקאמר רב גידל דלגבי ראיה ראשונה דיינינן לה בחזרה לקדמותה אף בהפסקה שניה ודיה שעתה ולגבי ראיה שניה דיינינן לה בהגיע זמנה בהפסקה שניה דכולי האי לא אמרינן חזרה לקדמותה והדברים ברורים ודו"ק: **תוס'** בד"ה ר"י אמר טהורה משמע הא כתם שאחר שלישית טמא דהיינו כרבי כו' עכ"ל משמע להו דכתם שאחר שלישית טמא מדלא פליג ר"י נמי בכתם שבין שלישית לרביעית והיינו ע"כ משום דסבר כרבי דהא ר"י סבר דכל זמן שלא טימאה כבר מע"ל לא גזרו על כתמה כדקאמר כיון דלא אתחזקה כו' וא"כ לרשב"ג לא גזרו על כתמה אלא עד אחר ראיה רביעית אבל מדפליג ר"י בכתם שבין שניה לשלישית ולא פליג בראיה שלישית גופה דדיה שעתה לאו ראיה דסבר ר"י כרבי דאיכא למימר דנקט כתם שהוא טהור לגמרי וק"ל: **ע"ב** גמ' שהיא בימי עיבורה ואחת בימי

מהר"ם

אחת על כולן וכו'. פירוש צריך שיגעו כל המצות זו את זו כשמפריש אחת על כולן בהקפה ע"י קריאת השם שאין הסל מצרפן לענין הקפה אפילו לרבי אליעזר כדלעיל: **ע"ב בגמ'** ורבנן מדאורייתא לא עבדינן ק"ו דמדאורייתא אין אוכל מטמא כלי ואין משקה מטמא אוכל ורבנן הוא דגזרו גזירה משום משקין דזב וזבה משקין דעלולין לקבל טומאה וכו' כצ"ל והספרים שלפנינו מוטעים וק"ל:

דף ח ע"א בתוס' ד"ה ואבוך אמר וכו' דבהגוזל קמא אית להו וכו' כצ"ל: **באה"ד** טעמא דרבי יוסי וכו' תירוצא היא לא קיימא לן כותיה כצ"ל: **ע"ב ד"ה** והא קשיש מיניה טובא וכו' וכן נראה דבפרק המפלת א"ר חנינא וכו' נראין דברי ר"מ וכו'. ר"ל ומדקאמר רבי חנינא שנראין דברי ר' מאיר ורבי מאיר לא היה בימי רבן גמליאל הזקן ומדקאמר רבי חנינא נראין וכו' א"כ משמע דהוה קשיש מיניה א"כ ע"כ רבי חנינא בנו של ר"ג דיבנה היה: **ד"ה** מאן חכמים וכו' ולא נימא שלש מחלוקות בדבר. פירוש ר"ש ס"ל אפילו באילן שאינו עושה פירות אין לקטף שביעית ור"א ס"ל אפילו באילן שעושה פירות יש לו שביעית וחכמים מכריעין דבאילן שעושה פירות ס"ל דיש לו שביעית ובאילן שאינו עושה פירות אין לו שביעית אבל השתא דאמרינן שחכמים היינו ר"א אין כאן כ"א מחלוקת רבי שמעון ורבי אליעזר וצ"ל שהתוס' ס"ל דרבי יהושע כוותיה דרבי שמעון ס"ל ושניהם דעת אחת הם:

דף ט ע"א ד"ה קושי סמוך ללידה וכו' ומשני מטהרי' אנו בולד וכו' התוספות קצרו השיטה דהתם במקום שהיה להם להאריך והכי איתא התם דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד אתה אומר וכו' או אינו אלא מחמת אונס כשהוא אומר אשה כי יזוב זוב דמה הרי אונס אמור פי' דזוב משמע מ"מ טמא מה אני מקיים דמה דמה מחמת עצמה ומה ראית לטהר את הולד ולטמא באונס מטהר אני בולד שיש טהרה אחריו וכו' ואב"א מאי דעתך לטהר באונס ולטמויי בולד אין לך אונס גדול מזה והשתא לפי האיבעית אימא אין נפקא מינה באין טהרה אחריו אלא הטעם תלוי בלידת דע"כ צריך לאוקמי קרא דמטהר אולד וא"כ ה"ה בלידת רוח כיון דאקרי לידה רחמנא טהריה וק"ל: **ד"ה** הא ליכא חרדה ולא בדקה טמאה אלמא וסתות דאורייתא וא"ת דלמא וסתות דרבנן וכו'. המשך דברי התוספות כך הם וא"ת דלמא לעולם אימא לך דר"מ ס"ל וסתות דרבנן ולכך ס"ל דמועיל סילוק דמים אבל מ"ד וסתות דאורייתא אינו מועיל שום סילוק וכ"ת אי ס"ל לר"מ וסתות דרבנן בלא חרדה נמי טהורה ול"ל טעמא דחרדה מסלקת הדמים אצטריך דהכא איירי דהשתא לאחר הוסת זמן מה בדקה ומצאה טמאה וכ"ת אם כן מה מועיל חרדה הא טמאה היא לענין זה מועיל דלא מסמאינן לה למפרע משעת הוסת הואיל ואיכא חרדה אבל אי ליכא חרדה כיון דמצאה עצמה השתא טמאה הוי טמאה למפרע משעת הוסת אפילו למ"ד וסתות דרבנן וא"כ הא דקתני ר"מ אם היתה במחבא וכו' ולא בדקת טהורה ר"ל טהורה מלטמא למפרע משעת הוסת וק"ל: **באה"ד** ומיהו קשה בפרק כל היד מוכיח מהכא וכו'. י"ל למה מקשו התוספות מפרק כל היד משמעתין ה"ל לאקשויי דהא הכא בשמעתין מוכיח נמי דסבר ר"מ וסתות דאורייתא וע"כ צ"ל דסמיך ארישא כדבסמוך ואיכא לאקשויי דלמאר"מ פליג ארישא ויש ליישב דהכא עיקר כונתו של ר"י אינו כ"א לפשוט הבעיא אי מועיל סילוק דמים אי לא ור"י ס"ל דמתני' דפרק בנות כותים רישא וסיפא כולה ר"מ היא כדאיכא מאן דמפרש לה התם כן בפרק בנות כותים ופשיט מינה אפילו למ"ד וסתות דאורייתא כיון דדמיה מסולקים לא בעיא בדיקה ולא אתי השתא להוכיח דר"מ סבר וסתות דאורייתא דזה ס"ל לרבי יוחנן בפשיטות דרישא וסיפא כולה רבי מאיר היא ואמר טעמא דאיכא חרדה וכו' וסמיך ארישא דמתניתין דהתם אבל התם בפרק כל היד לא אתי אביי התם אלא להוכיח ממתני' זו דר"מ סבירא ליה וסתות דאורייתא ואי אמרת דאין לו שום הוכחה אחרת אלא דסמוך ארישא א"כ תקשה ליה הא נמי אין הוכחה מוכרחת דאיכא למימר ולפרש מתניתין דהתם דר"מ פליג ארישא ולכך מקשו התוספות מפרק כל היד וק"ל: **ד"ה** לפיכך דרבי מאיר וכו' השתא לא בעי לשנויי מהו דתימא דתרתי בעי ר"מ וכו' כצ"ל: **ע"ב בגמ'** ולא מבעיא שכוונה אלא אפילו פיחתה ואפילו הותירה וכו'. לפי סוגיא דשמעתין נראה דלא גרסינן ולא מבעיא וגם לא גרסינן ולא הותירה אלא ה"ג ולא שכוונה אלא אפילו פיחתה והותירה וכן משמע ברש"י: **ברש"י** ד"ה ועוד עברו וכו' כדבעינן לפרש בסיפא. ר"ל לקמן:

דף י ע"א ברש"י ד"ה הדר קחזיא וכו'. כיון דהוחזקה רואה קודם הפסקות שלשה עונות ראשונות וכו' כצ"ל: **בתוס'** ד"ה קחזיא בעונות וכו' כיתו מודה דדיה שעתה בשינוי וסת עד שתתחזק או כרבי או כרשב"ג ואע"ג דרישא רבי היא סיפא רשב"ג היא דלדבי כיון דאי חזיא לסוף עונות וכו' כצ"ל: **באה"ד** וכי חזרו ועברו עליה שלשה עונות שניות נמי מטמאה וכו' כצ"ל: **באה"ד** דהוי רבותא טפי וכו' אין להוכיח דאפילו ראתה סוף ג' עונות שניות מטמאות מעת לעת וכו' כצ"ל ור"ל מדקתני בברייתא דלעיל ושהגיע זמנה לראות וכו' עברו עליה שלשה עונות וראתה דיה שעתה ולא קתני נמי ועוד עברו עליה כדלעיל וכ"ת דסמוך אדלעיל דאשמועינן גבי לא הגיע זמנה לראות הוה ליה למיתני ועוד עברו עליה וכו' גבי הגיע זמנה והוה ילפינן מיניה ג"כ במכ"ש לא הגיע זמנה ומתרץ דמצינו למימר וכו': **ע"ב ברש"י** ד"ה מתקיף לה וכו' ושוין שתולה בשומרת יום וכו' ובבתולה שדמיה טהורים שמעינן מינה דאין לה כתם וכו'. פירש אשה שהשאילה להן חלוקה ואח"כ לבשה אותו ומצאה בו כתם תולה שהוא בא מהן משום דאינו מזיק להן כלום דכתמיהם טהורים

חכמת שלמה

כנ"ל: **ע"ב** גמ' משום דזב וזבה משקין דעלולין כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה אין אומרים כו' שהדם ביציאה ויעיד שראהו כנ"ל. וג"ב נ"ל שלא ראה על דרך לא ראיתי אינה ראיה וה"ה לא שמעתי וק"ל: **בד"ה** ואין פוסלין את האוכלים כו' כנ"ל: **בד"ה** אחורי כו' נפ"ק דפסחים הס"ד: **בד"ה** וטבול יום כו' ואפילו בנגיעה הס"ד:

דף ח ע"א רש"י בד"ה שרודה כו' עיסתו פתות פתות מחמשת כו' כנ"ל: **בד"ה** כיעור כו' ומלוגמא כו' נ"ב פי' רפואה: **תוס'** בד"ה ואבוך כו' הנך טעמי מ"מ דרבי יוסי כו' כנ"ל: **ד"ה** מפני שצריך לומר כו' נ"ל אחר ד"ה והא קשיש כו': **באה"ד** המתחיל מפני כו' ממוצאי שבת מפני שצריך כו' כנ"ל: **ע"ב רש"י** בד"ה בתולת דמים דמי נדה ולא דמי כו' הד"א: **בד"ה** דילדה כו' שני חדשים ושליש קמ"ל דאזלינן בתר רוב נשים כנ"ל והס"ד וג"ב וכעין זו בפ' בן סורר ומורה בריש פ' ע"ש נ"ל: **תוס'** בד"ה והא קשיש כו' א"ר חנינא בן גמליאל וכי שתה היה והלא תלמידו היה ותורש היה ואי בן חנן גמליאל דיבנה כו' כנ"ל:

דף ט ע"א רש"י בד"ה אמר רב ספי כו' דמעת לעת דרבנן הס"ד: **בד"ה** ומטמאה כו' לקדמותו הס"ד: בד"ה טהור מטמא חלב מדם הס"ד: **בד"ה** לא א' כו' של עולם הס"ד: **בד"ה** ועוד טגע כו' ועד הערב הס"ד: **בד"ה** שניתא כו' במס' זבחים ג"ב פלוגתא דתנאים במסכת זבחים ואינו בהדיא רק דשקיל וטרי בפרק כל הזבחים דרבנן סברי צריכא שיעור כו' ור"א סבר אין צריך כו': **בד"ה** כדי שיטבול כו' ולא שיספוק בקינות כנ"ל: **תוס'** ד"ה הא ליכא כו' אלמא וסתות דאורייתא כי הגיע שעת וסתה כו' כנ"ל: **בד"ה** מאי מזה כו' שטהור בפרה תרתי ש"מ ונוגע כו' כנ"ל וסד"א: **ע"ב** גמ' אפים לעבידא ותאו רבנן כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה ימי טומאה כו' מאי טהרה הס"ד: **בד"ה** שניה דיה שעתה כו' בשאר חזקות הס"ד: **בד"ה** ועוד עברו כו' לפרושי בסיפא הס"ד: **בד"ה** ושהגיע נ"ל וכשהגיע זמנה כו': **תוס'** בד"ה ימי טומאה וטהרה כו' וקרא[גמי] קרי ליה כו'. נ"ב פירוש לראיה שראתה בתוך י"א ימים כו' ודו"ק:

דף י ע"א רש"י בד"ה הדר קא כו' ראיה זו הס"ד: **בד"ה** מאי דיה שעתה כו' מעת לעת מי אמרינן הא דהדר כו' הפסקיתה לראות כו' כנ"ל: **בד"ה** ושניה כו' הא דנקט כדפרי' דלא תימא כל ראיה כו' דיה שעתה כנ"ל והס"ד: **בד"ה** כתם שבין ראשונה לשניה שנמצא בבגדה של תינוקת שלא הגיע כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה חזיא בעונות כו' בהפסקות שלש עונות כו' שלש עונות שניות מטמאה מעת לעת כו' כנ"ל: **ע"ב** גמ' מכלל דשופעת כי נכרא אנא כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה מתקיף לה רבי אלעאי כו' אין לה כתם דקתני בפרק האשה כו'

דאי

מניקותה כו' למאי דקאמרינן לעיל דהנך ג' עונות בעונות בינונים מל' יום א"א לאשכוחי אחד
בימי מניקותה דס"ל דמי טוהר ואפשר דלא קאמרינן עונות בינונים אלא באשה שאין לה וסת
אבל בזו שיש לה וסת הוי עונה עונה דידה הוא יותר ממל' יום ודו"ק :

דף יא בפרש"י בד"ה ממעין סתום כו' מתוך ימי נדתה כי מתניתין דלא מיירי בתחלת נדה
כו' עכ"ל מהרש"ל מחק מפרש"י מן דלא מיירי כו' עד חוץ מנדה ונראה שיש לקיים
טעמיה ישנות שבפרש"י ופירוש לפירושו דהוצרך תלמודא לאוקמה מתניתין בתוך ימי נדות ומודה
ר"י במעין פתוח ולא סגי ליה בתחלת נדה דמיירי ביום ראשון לנדתה דלא צריכה בדיקה כיון
דכבר הוקבע אותו יום משום דמשמע ליה לתלמודא דלא מיירי דוקא בתחלת נדה דהא לא
מפליג בה וסתמא קתני כו' דמשמע נמי בתוך ימי נדתה דלא צריכה בדיקה ולכך הוצרך למימר
דמודה ר"י במעין פתוח ואע"ג דבלאו הכי א"א לומר דאיירי בתחלת נדה דא"כ תקשה מאי
למימרא כדאקשינן לקמן גבי יושבת מכל מקום נראה לו מדלא אסיק תלמודא נמי הכי אי בתחלת
נדה מאי למימרא משמע דבלאו הכי ליכא לאוקמא בתחלת נדה כפרש"י משום דסתמא קתני
וחדשים מקרוב באו בדפוס שהגיהו ואיירי בתחלת נדה כו' ואולי הסבת המגיה תחלת נדה הוא
תחלת וסת ובכל זאת א"א להולמו דאי משום דסתמא קתני מיירי נמי בתחלת וסת מה"ט נמי ע"כ
דמיירי נמי בסוף וסת דהייט מעין סתום כיון דלא מפליג ביה מידי ואם כן אמאי אינה צריכה
בדיקה אבל טעמות הישנות נכונות כמ"ש (א) : תוס' בד"ה ממעין סתום פירש רש"י כו' ומעין
פתוח כגון שהראיות כו' היו בתוך ימי נדה או כ"ה בירחא וריש ירחא או ריש ירחא וה' בירחא
כו' עכ"ל ורצה לומר שכתבו ב' דרכים בציור מעין פתוח הראשון הולך בדרך שצייר רש"י
מעין סתום ליירו התוס' ההפך ממנו מעין פתוח שהוא בראשונה כ"ה בירחא וריש ירחא וכן
בשניה ובשלישית לא חזאי אלא ריש ירחא והציור הב' הוא שכתב ג"כ רש"י במעין פתוח ריש
ירחא וה' בירחא וכן בשניה כו' וק"ל : **בא"ד** כפי' אחר דרש"י דפי' שראתה אבג"ד רצופין
בג' חדשים ראשונים עכ"ל בראתה בא' מג' חדשים אבג"ד נמי סגי וכפרש"י דבג' חדשים כו'
נמי ר"ל בא' מג' חדשים וק"ל : **ע"ב** גמ' אמאי תשמש בעדים דדלמא נשתנו כו' אבל אהא
דפסקה מחמת תשמיש וראתה דטמאה לא תקשה ליה תשמש בעדים דשמא הפסוק מחמת השמיש
ותראה אחר כך דמ"מ הסוא עד דלפני השמיש לא בעי דבין תראה דם ובין לא תראה טהורה
היא מה שאין כן אהא דנשתנו כו' דעד דלפני תשמיש נמי בעי דאם תראה ונשתנה דטמאה ודו"ק :
בפרש"י בד"ה כאן שלא שמשה הא כו' מנו דבעיא בדיקה לאחר תשמיש לטהרות בעי' נמי
בדיקה לפני תשמיש לבעלה כו' עכ"ל דלטהרות עד שלפני השמיש אינו ממעט כפקידה מתוך
שמהומה לביתה כדאמרינן לעיל אבל לבעלה בעיא בדיקה דשמא תמצא טמאה ותאסר לשמש
ומיהו אי לאו מנו דבעיא בדיקה לאחר תשמיש לטהרות לא בעיא נמי הך בדיקה דלפני תשמיש
לבעלה דכל לבעלה לא בעיא בדיקא וק"ל : **תוס'** בד"ה אפי' הכי מימי טהרה לימי כו' ואין
להקשות לר"א דאמר כל אשה שעברו עליה ג' ט' עכ"ל דבריהם אינם מובנים דהא בימי טוהר
מניקה היא ולר"א בד' נשים דיין שעתן בלא עברו עליה שלש עונות דפליג את"ק דקאמר בזקנה
שצריכה ג' עונות וקאמר איהו דבזקנה לא תלי' בעברו ג' אלא בכל אשה שעברו עליה ג' עונות
דיין שעתן וכן נראה מדברי התוס' לעיל וכ"כ התוס' פ"ד ע"ש תדע דאלת"ה לר"א מה לי ד'
נשים ומ"ל כל שאר נשים דהא טלן שוין אבל הכי הוה להו למימר ואין להקשות לר' יוסי דסבר
בהדיא במניקה דבעי ג' עונות כו' תבדוק בימי טוהר שמא תפסוק כו' גם מה שכתוב בתירוצם
דמימי טהרה לימי טומאה לא מקרי הפסקה עכ"ל תמוה דבהדיא אמרינן בפ' בנות כותים דימי
טוהר משלימין ג' עונות בלא ראתה בהם לרב וללוי אפי' ראתה בהם ויש ליישב בזה בדוחק
דהשלמה כגון בעברו עליה ב' עונות בימי עיבורא ואחד בימי טוהר אמרינן כי התם אבל הכא
דימי טהרה לימי טומאה לא מקרי הפסקה הייט בשכל הג' עונות בימי טוהר דנקבה דומיא
דקביעות וסת דקאמר הייט בשכל הג' ראיות בתוך פ' דנקבה כפרש"י וק"ל : בד"ה תניא
נמי הכי כו' עכ"ל ערה טמאה כו' עכ"ל אע"ג דלקמן גבי אשה שיש לה וסת ערה בעיא בדיקה
וישנה לא בעיא בדיקה הייט דהתם בחזקת טהורה דלא בעיא בדיקה בערה אלא מצד חומרת
כיון שראויה לעסוק בטהרות אבל הכא בהכיא בחזקת טמאה אדרבה יש טפי לטמאה בישנה
שלא תוכל להודיע לו שהיא טמאה אבל בערה כיון שלא אמרה לו שהיא טמאה שריא ולכך
לאשמועינן הכא דלפי' בערה טמאה עד שתאמר טהורה אני וק"ל :

דף יב תד"ה מהו למיעבד כו' פירש פרש"י כי הא מתניתא דבעיא בדיקה או תביעה
כו' עכ"ל פירוש לפירושו דמיבעיא דבעיא בדיקה או התביעה במקום הבדיקה כדמסיק
כיון דתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו או דאין צריך לא בדיקה ולא תביעה וקא"ל דלא בעיא
בדיקה ולא תביעה במקומה משום דמגניא באפיה ומהא קשיא להו דתביעה לא מגניא באפיה
ולא ניחא להו גם כן לפרש כלשון שני שפרש"י דמיבעיא ליה אי לא בעיא בדיקה וסגי בתביעה
כמתניתא אי דבעיא בדיקה דוקא דאפשר דמשמע להו דבבדיקה נמי בערה לא מגניא באפיה
וק"ל : **בא"ד** דאפי' באין לה וסת לא בעיא בדיקה אפי' בישנה מ"מ כו' עכ"ל ביש לה וסת
ודאי קאמרינן לעיל דלא בעיא בדיקה בישנה כיון דשלא בשעת וסתה הוא אבל בערה בעיא
בדיקה שראויה לעסוק בטהרות אבל באין לה וסת באינה עסוקה בטהרות דהויא כל שעה בחזקת
טמאה אדרבה טפי הוה צריך בישנה בדיקה לבעלה כמ"ש ג"כ לעיל ולהכי קאמרי לא בעיא בדיקה
אפילו ישנה כו' ועוד אפשר שהוא נמשך למטה אפי' בישנה מ"מ דלמא תביעה בעיא א"כ כו'
וק"ל : **בא"ד** אי נמי בערות דוקא כו' עכ"ל אבל בישנה בעיא תביעה טפי לבעלה מבערה דכיון
דאינה עסוקה בטהרות לית לן להחמיר כלל בערה וכמ"ש סברא זו גם כן לעיל : **בא"ד** אי נמי
ביש לה וסת עכ"ל רצה לומר דבישנה ביש לה וסת היכא דאינה עסוקה בטהרות כההיא מתני'
דלקמן נמי לא קא מבעיא לן דלא בעי תביעה אבל ביש לה וסת בעסוקה בטהרות ודאי דקמבעיא
ליה כדקאמר מהו למעבד כי הא מתניתא וכך מתניתא ביש לה וסת ועסוקה בטהרות מיירי דמש"ה
משמע להו דהך מתניתא לא מצרכה מידי בישנה כיון דאוקמה ביש לה וסת דוקא דבאין לה וסת
ודאי דצריך בדיקה בישנה בעסוקה בטהרות כדאמרינן לעיל ודו"ק : **ע"ב** גמ' הא אמרה שמואל
חדא זימנא כו' הא ודאי דהנך דרבי אבא בר ירמיה אצטריכא לאשמועינן באין לה וסת דאפי'
ישנה צריכא בדיקה דהך מלתא לא שמעינן ליה ממתני' כמו שכתבו התוספות לעיל דלא מיירי
בישנה וא"כ הכי נמי דלא שמעינן ליה מהך פיסקא דהלכה כר"ח בן אנטיגנוס וצ"ל דהכי קאמר
הא אמרה שמואל כו' והך פיסקא דהלכה כר"ח בן אנטיגנוס לא אצטריכא : **בפרש"י** בד"ה
מאן דמתני כו' והאמר שמואל חדא זימנא לעיל דאוקימנא למתני' דקתני משמשת בעדים בעסוקה
בטהרות כו' עכ"ל לאו פירושא ר"ל דקושטא הוא דמדרב יהודה גופיה קפריך אהא דאי עסוקה
בטהרות כו' ולא מייתי מדרבי אבא ב"י כו' אלא אהא דדכל לבעלה כו' וק"ל : **תוס'** בד"ה איטו
הייתי יודע שכך הוא ואם תאמר והא כיון דאינה תובעת כתובתה לא מצי כו' עכ"ל נתתי הכא
לתלות קושייתם בכיון דאינה תובעת כתובתה לא מצי להוליא לעז כו' ור"ל דבלאו טעמא דהשתא
היא דהבריה נמי בעלה לא יוכל להוליא כדקאמרינן דמשום דאמרינן ליה יפה לך שתיקותך מדבורך
שלא יוליא לעז כו' ולא אצטריך ליה למימר התם השתא הוא דהבריה אלא משום קושיא דאכן
מי שהתקין אבל בתוספות דפרק הבע"י ובפרק השולח הקשו בפשיטות דאמאי לא נימא הכי
השתא הוא דהבריה וע"ש : **בא"ד** ואי לאו טעמא השתא הוא דהבריה אפי' רבנן לא חיישי
לקלקול גבי איילונית כו' עכ"ל וצריך עיון אכתי רבנן דלא חיישי לקלקול גבי איילונית משמע
התם דהייטו ר"מ בר פלוגתיה דר"י ואמאי חיים רבי מאיר הכא לקלקול גבי אשה שאין לה וסת
טפי מהתם ודו"ק : סליק פרק שמאי אומר

(א) **מכבוד** הגאון מוהר"ר שאול ז"ל אב"ד דק"ק אמשטרדם. נ"ב עי' במהרש"א שהאריך לקיים הנוסחא ישנה בפירוש דחוק ולולי דברי הגאונים יש לקיים הנוסחא ישנה בפשיטות דודאי פירוש תחלת נדה דקאמר רש"י היינו
תחלת וסת והוצרך לפרש דלא תקשי היכי קתני נדה אינה צריכה בדיקה הא זמנין דצריכה לבדוק כגון בתחלת וסת שהיא רוצה לקבוע וסת ודאי ריש ירחא וה' בירחא וריש ירחא דצריכה בדיקה בה' בירחא שמא תראה
פעם ג' בה' בירחא לחוד וכמ"ש התוס' לכך פירש רש"י דודאי תנא דמתני' לא מיירי בתחלת וסת דהא סתמא קתני חוץ מן הנדה וקאי אדלעיל דקתני אע"פ שאמרו דיה שעתה והיינו אשה שיש לה וסת כדפרש"י והאי קתני צריכה
להיות בודקת חוץ מן הנדה וכיון דלא מפליג תנא מידי מסתמא הך דחוץ מן הנדה קאי אהך דדיה שעתה דלעיל דמיירי שיש לה וסת קבוע א"כ ודאי מיירי תנא דמתני' במעין פתוח משום הכי אינה צריכה בדיקה דלא אהני לה מידי
והכי אתו דברי רש"י כפשוטן בלי שום גמגום וק"ל :

חכמת שלמה

כו' שדמיה טהורים מהתם שמעי' דאין לה כתם כו' כצ"ל : **בד"ה** רוקה ומדרסה ט' רוקה כשוק וקים לן שקודם
לכן ראתה שתי פעמים ואין אנו כו' כצ"ל : **בד"ה** ולא ידענא כו' כרוקה ומדרסה הס"ד : **בד"ה** לא מבעיא נ"ל
ולא מבעיא כו' : **בד"ה** מעוברת והיא מניקה כו' כצ"ל :

דף יא ע"א גמ' ובשבת קפצה ולא חזאי כל זה נמחק. וכ"כ דעת הרמב"ם והרמב"ן שלישנא אחרינא חולק
על לשון ראשון ממש וא"כ אחרינא דקאמר הכא לאו דוקא או נ"ה קאמר אחרינא כלומר ששנתה מן
אחד בשבת הראשונה שראתה דוקא בקפיצה אבל הרשב"א כתב שהלישנא אחרינא אינו חולק ואיירי שבשבת לא קפצה
ודו"ק עיין במגיד משנה : **שם** בפיסקא והיושבת על דם טוהר קא סלקא דעתא כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה לימים ולקפיצה
כו' על ידי קפיצה הס"ד : **בד"ה** והיושבת על כו' טהור הוא הס"ד : **בד"ה** ומשמשת כו' ולאחר תשמיש הס"ד :
בד"ה ובעלה כו' דמים שלה הס"ד : **בד"ה** ממעין כו' כגון דחזאי ריש ירחא כו' כצ"ל : **באו"ד** מן דלא מיירי
כו' עד חוץ מן הנדה כל זה נמחק. ונ"ב כס"א אינו : **באו"ד** לא מהניא ראיה דרביעי בחדש כו' כצ"ל : **בד"ה** מבקבת
כו' היא טמאה הס"ד : **תוס'** בד"ה ממעי כו' בתוך ימי נדה או ריש ירחא כצ"ל והשאר נמחק. ונ"ב בס"א אינו :
ע"ב רש"י בד"ה וראתה שלא כו' לא פסקה הס"ד : **בד"ה** כאן שלא שמשה כו' והכא ליכא מיגו לישנא אחרינא
כאן שמשמשה לאחר כו' שמש עכרן והא דתני כו' כצ"ל והד"א : **בד"ה** הא נמי כו' פ"ב הס"ד : **בד"ה** בין יש
לה ט' דאע"ג כו' הס"ד : **בד"ה** ואוקימנא לקמן הס"ד : **תוס'** בד"ה ומשמשת בעדים אארבע נשים כו' כצ"ל :
בד"ה תניא נמי הכי כו' כיון שתבעה אין לך כו' כצ"ל :

דף יב ע"א גמ' וזהו עדן של צנועות כו'. נ"ב הערוך פירש לשון עת וזמן הייט משום שמצא בגירסא עידן
ביו"ד אבל לפי גירסת הספרים שלנו נראה לפרש לשון עד שבודקת בו ולשון עדן בנו"ן לנקבות
וק"ל : **רש"י** בד"ה בדיקה נ"ל לבדיקה : **בד"ה** דאם כן נ"ל אם כן : **בד"ה** וזהו עדן כו' את הבית וזהו עדן
כו' כצ"ל והד"א : **ע"ב** גמ' רש"י בד"ה לא בעיא כו' לישנא אחרינא כו'. נ"ב נ"ל שהאי ל"א שכתוב ברש"י אינו
מלשון רש"י עצמו דא"כ למה מערב שני הפשטים יחד דהא לפי' הראשון יכול נמי לפרש סודני מטיל שכר והא ראיה
שבסוף כיצד מברכין א"ל רבא לרב פפא סודני כו' והתם ליכא לפרש דרך גנאי או בתמיה ואפ"ה פירש"י לפי שרב
פפא מטיל שכר תמרים היה וכן לפי' השני שהוא בתמיה יכול נמי לפרש ת"ח והא ראיה שהערוך פירש יראה שמים
וגרס לא מגניה באפיה כלשון שני אלא לשון אחד הוא של רש"י והשני הוא פירוש אחר ואינו מן הפנים וכן מצאתי
בפי' ישן מדוייק נ"ל : **באו"ד** יושב בביתו אמר ליה כו' שכרא לא פסיד כו' סודנא דהיט לא מיגניא כו' כצ"ל
והד"א. וכ"ב אבל תמרי בתלוחך פי' כלי שטחנין בו תמרים : **בד"ה** מאן דמתני קשיא דרב יהודה אדרב יהודה כו'.
נ"ב ודעת המפרשים מה שאמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אינו פסק הלכה ממש ויכול להיות ששמואל גופיה פסק
אף כשאינה עסוקה ודו"ק : **תוס'** בד"ה לא פי' כו' שהיא מרגילתו כו'. נ"ב פי' הסיתו לעבירה :

סליק פרק שמאי אומר

מהר"ם

ראי היו כתמיהם טמאים לא היתה תולה בהן דמאי חזית לתלות בהם טבדידה ועי"ל ריש פרק האשה :
באו"ד והא הכא דאילו חזתה מטמאה מע"ל וכו'. פירוש אם נשתנה דם ראייתה מדם בעילה ראשונה ועיין
לקמן דף י"א ע"ב :

דף יא ע"א בגמ' לישנא אחרינא וכו' ובשבת קפצה ולא חזאי ולהד בשבת אחרינא חזאי וכו'. נראה
דלא גרסינן אחרינא : **בתוס'** ד"ה אלא לקפיצות וכו' וקשה דא"כ לישני וכו'. ר"ל ולמה
משני לא קבעה וסת לימים לחודייהו ולקפיצות לחודייהו אבל קבעה וסת לימים ולקפיצות ה"ל לשנויי דקבעה
וסת לקפיצות לחודייהו ולא באה הברייתא למעוטי אלא לימים לחודייהו וכ"ת לימים לחודייהו פשיטא הא
איכא לשנויי כגון דקפיץ בחד בשבת וכו' כדמשני בתר הכי ולמה חזר מסברת המקשן דהוה ס"ד כדברי רב
הונא דקבעה וסת לקפיצות לחודיידהו אע"ג דלא קבעה וסת לימים לחודיידהו והשתא דמשני דברייתא אתי
למעוטי דלא קבעה וסת לא לימים לחודיידהו ולא לקפיצות לחודיידהו כשפריך לימים פשיטא לא אצטריך לשנויי
אמר רב אשי כגון דקפיץ בחד בשבת וכו' אלא ה"ל לשנויי דאתא לאשמועינן הברייתא דאף לקפיצות
לחודייהו לא קבעה וסת כיון דלפרש"י לקפיצות לחודייהו לא הוה פשיטא וק"ל : **ד"ה** ממעין סתום וכו'
ומעין פתוח כגון שהראיות הראשונות של וסת היו בתוך ימי נדה כגון ריש ירחא וה' בירחא וכן בשניה
ובשלישית ראתה בחמש בירחא וכו' והא דכתוב בספרים אי כ"ה בירחא וריש ירחא וכו' דברי מותר הם הגה
שיש ליישבו והכל אחד הוא דכשראתה בתחלה בכ"ה לחדש ואח"כ בראש חדש שאחריו וכן בשניה ובשלישית
ראתה בר"ח ולא בכ"ה שלפניו א"כ הוי נ"כ ראיות הראשונות בימי נדה וק"ל : **באו"ד** וי"ל דאיהו מפרש
מעין פתוח דחזאי ג' זימני וכו'. ר"ל ובזה איירי מתני' דלא מצרכה בדיקה אבל אי חזאי תרי זימני ריש
ירחא וה' בירחא ובשלישי ראתה בה' בירחא ולא ראתה בריש ירחא זה מקרי מעין סתום וקבעה לה וסת
ולמאי דפרישית וכו' ע"ל בתוס' : **ברש"י** ד"ה ובתולה שדמיה טהורים וכו' ואפי' נשתנו מראה דמיה וכו'.
לכאורה משמע דרש"י מפרש הכא כלישנא אחרינא שכתב רש"י לקמן בשמעתין ע"ש : **ע"ב ברש"י** ד"ה
כאן ששמשה וכו' משום ששמשה עכשיו וכו'. ר"ל כששמשה עכשיו אינה צריכה לבדוק לאחר התשמיש
והואיל ואינה צריכה לבדוק לאחר התשמיש לפני תשמיש נמי לא אצרכוה רבנן כמו שכתב רש"י לקמן
בסמוך ולכך קתני מתני' דאינה צריכה לשמש בעדים ומאי דקאמר בגמרא כאן ששמשה הוי כאילו אמר כאן
דאיירי לתשמיש אין צריכה בדיקה : **ד"ה** כאן שלא שמשה וכו' שלא שמשה היום אלא בטהרות עסקה וכו'.
ר"ל שאין הבדיקה לאחר התשמיש ולא בשביל צורך תשמיש אלא לטהרות ולכך שחרית וערבית דאין הבדיקה
לאחר תשמיש ולא שייך לומר שמש עכרן ואינה לצורך תשמיש כ"א בשביל הכשר טהרות אם עסקה בהן
בלילה לאחר התשמיש שצריכה בדיקה שחרית כדי להכשירן וכן בערבית כדי להכשיר טהרות של יום צריכה
בדיקה ומשמע דלאחר תשמיש מיד אין צריכה בדיקה אפי' אם רוצה לעסוק בטהרות דהא אי נמי חזיא
רנשתנה מראה דמיה טהורה דאמרינן שמש עכרן : **באו"ד** לישנא אחרינא כאן דשמשה לאחר תשמיש

רש"י

ראשון וכו' כצ"ל : **בתוס'** ד"ה חדא מכלל חברתה אתמר וכו' אלא רבא דייק מדלא מפליג רבי אבא לרבי זירא וכו'. ר"ל מדלא השיב לו חילוק זה בין יש לה וסת לאין לה וסת כשהקשה לו רבי זירא ממתניתין
דקתני דאפי' שיש לה וסת צריכה בדיקה ועיין לקמן בשמעתין :

דף יב ע"א בגמ' אלא אמר רבא צנועות עד שבדקו בו לפני תשמיש זה אין בודקת בו לפני תשמיש אחר וכו'. הא דלא קאמר עד שבודקת בו לאחר תשמיש אין בודקת בו לפני תשמיש נראה משום דלאחר
תשמיש אין שום נפקותא אם אין העד לבן כ"כ דהא בלאו הכי מתלכלך משכבת זרע שרגיל להיות שם מחמת תשמיש : **בגמ'** לעולם כשיש לה וסת וכו'. אבל ליכא לאוקמי באין לה וסת דא"כ קשיא
ישנה דלשון הברייתא משמע דישנה מותר לו לבא עליה כמו שהיא ישנה וכשישנה אין כאן תבעה ובאין לה וסת ס"ל דאפי' ישנה בעיא בדיקה : [שם] וכיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו. צריך להתישב בדבר זה שהרי
מתניתין קתני ומשמשת בשני עדים אבל אשה בעולם אפילו כשבעלה אתה בבית ולמה תחשב תביעה כבדיקת עד וצ"ל דגמרא ס"ל דטעם דהצריכוה חכמים בדיקת עד משום דשמא ראתה טפת דם ואינה נותנת לבה
לזכור שהרגישה דכשבעלה בעיר אינו רגיל להאריך בפיוסין כמ"ש התוספות לכך תקנו חכמים בדיקת עד אבל כשבא מן הדרך רגיל לתובעה ולהאריך בפיוסין ומתוך כך נותנת בלבה לזכור אם הרגישה דבר וצ"ע :
ברש"י ד"ה וזהו עדן של צנועות וכו'. דאמרינן בפ"ב הצנועות מתקנות וכו'. ר"ל דרבי אמי בשם ר"י מפרש דהא דקתני לקמן בפ"ב הצנועות מתקנות להם שלישי וכו' הוא העד שלפני תשמיש דתנן במתני' דהכא
ודתנן התם דרך בנות ישראל משמשות בב' עדים לאחר תשמיש אחד לו ואחד לה והצנועות מתקנות לחן ג"כ עוד עד לפני תשמיש היינו הא דתנן הכא וכשהיא עוברת לשמש את ביתה ולפי המסקנא תיקון הצנועות
אינו אלא עד שבודקת בו לפני תשמיש זה אינה בודקת בו לפני תשמיש אחר ועיין לקמן בפ"ב דף י"ד במתני' בפרש"י : **בתוס'** ד"ה מהו למעבד וכו' פרש"י וכו'. מתוך לשון התוס' משמע שהם מפרשים שמה שכתב
רש"י או בדיקה או תביעה שר"ל דבעי מיניה מהו למעבד כי הא מתניתא לעשות שום דבר או בדיקה או תביעה או א"צ לעשות שום דבר כלל לא בדיקה ולא תביעה ופשיט ליה דלא צריך שום דבר כלל אפי' תביעה
משום דמגניא באפיה וע"פ דרך זה מקשין התוס' על רש"י מה שמקשים אבל לא משמע כן מלשון רש"י כאשר מובן מעצמו וק"ל : **ע"ב ברש"י** ד"ה לא בעיא בדיקה וכו' לישנא אחרינא וגו'. לישנא דרש"י מגומגם
ומעורבב ופירש הלישנא אחרינא אין להם צירוף זה לזה : **בתוס'** ד"ה דמתני הא לא מתני הא וכו' וא"ת והא מתני' ביש לה וסת וכו' משמע דסבר כרבי חנינא בן אנטיגנוס וכו'. מתוך קושית התוס' משמע שהם
הבינו מדברי רש"י דר"ל דמההיא דרב יהודה דלעיל לא נשמע דהלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס דאשה שיש לה וסת מותר לקיימה לכך הקשו דהא מדמוקי שמואל מתני' באין לה וסת וכו' ש"מ דס"ל דהלכה כר"ח וכו'
ולא משמע כן מפרש"י אלא שרש"י ס"ל דמדרב יהודה דלעיל לא שמעינן אלא דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה אבל לא שמעינן מיניה דהלכה כאותה משנה דעסוקה בטהרות בעיא בדיקה והכא אשמועינן דהלכה כרבי
חנינא וכאותה משנה דעסוקה בטהרות בעיא בדיקה אבל דהלכה כרבי חנינא דמותרת לשמש שמעינן שפיר מהא דרב יהודה דלעיל דמדמוקי למתני' דוקא בעסוקה בטהרות אבל אינה עסוקה כלל לבעלה לא בעיא בדיקה
אפילו באין לה וסת מכלל דסבירא ליה דאשה שאין לה וסת מותרת לשמש וי"ל דהתוס' שפיר הבינו כוונת רש"י ואעפ"כ הקשו לו דס"ל דהא בהא תליא דהואיל ואוקי מתניתין דלעיל באין לה וסת מכלל דכרבי חנינא
ס"ל בהא דאין אסורה לבעלה לעולם ממילא ס"ל נמי כר"ח בהא דאמר דבעיא בדיקה ותירצו וי"ל דמתני' משמע שפיר וכו' ר"ל הא דאוקי מתני' באין לה וסת כרבי חנינא לאו מכח דסבירא ליה דקיימא לן כרבי חנינא
אלא מכח דכן הוא משמע ממתניתין וק"ל : סליק פרק שמאי אומר

פרק כל היד

דף יג גמ' שיגנא אחוז באמתך כו' והתניא ר"א אומר כל האוחז כו' דליכא לאוקמא הכא אחוז באמתך ע"י מטלית עבה קאמר כיון דרב יהודה שאל ממנו כך מלתא היאך ישתין שלא יבא לידי הרהור ה"ל לפרוש אחוז באמתך במטלית עבה ממתניתין דתרומה דלא נחית לכך מלתא ופשיר מליגן לאוקמא דאיירי במטלית עבה וק"ל: תום' בד"ה אוחז והתניא ר"א אומר כו' ואם תאמר לימא לה' היינו למטה מעטרה דשרי כו' עכ"ל ואע"ג דלבדוק עצמו לא שרי למטה מעטרה כמ"ש לעיל בסמוך משמע להו הכא משום תרומה שרי כמו משום נצוצות ומשום בית הכנסת וק"ל:

ח"א דף יג ע"א כל האוחז באמתו כו' [illegible]

הכי משום דהכא לענין הרהור אמרינן במסכת ב"ב דאין אדם ניצול בכל יום מהרהור עבירה וק"ל: שבך אומנתו של יצה"ר כו'. ע"פ מ"ש פרק החליל בתחלה יצה"ר דומה לחוט כו' ולבסוף דומה כעבות שנאמר הוי מושכי עון בחבלי שוא וכעבותות העגלה חטאה דהייטו מושכי עון שמושכין וגוררין יצה"ר על עצמן לדעת כפרש"י שם וק"ל: כל המביא עצמו לידי הרהור עבירה אין מכניסין אותו במחיצתו כו'. ענינו שהש"ז הוא דבר טמא באדם בילירה כדאמרינן פ"ק ומתוך ההרהור הוא מתדבק בטומאה זו ונדחה ממחיצתו של הקב"ה שהוא מקום טהרה וק"ל: מ"ד ידיכם דמים מלאו אלו המנאפים כו'. יש לפרש דלפי פשוטו שהוא ע"ד מתם למה תלה בו גם כי תרבו תפלה אינני שומע יותר מבשאר עבירות אבל הרהור עבירה היא ודאי ביטול תפלה וביותר במוציא ש"ז לבטלה שאסור להתפלל עד שיטבול וק"ל: מ"ד ידיכם וכו'. נראה דהוקשה לו דהל"ל מידיכם מלאה הארץ דמים להגדיל עון אבל ידיכם בדבר נקל נתמלא בדמים לזה דרש שמנאפים ביד שדם זרעותיו תלוים בו: לא תנאף לא תהא בך ניאוף כו'. משום דלגבי עונש מפורש ואיש אשר ינאף את אשת איש וגו' והכא גבי אזהרה לא כתיב לא תנאף א"א דכתו שבא להזהיר גם אניאוף יד ורגל בלא א"א וק"ל: קשין גרים כו'. מבואר פרק עשרה יוחסין: אין בן דוד בא כו' בתוספות בד"ה עד שיכלו כל הנשמות שבגוף והא כו'. וי"ל דהרבה היו יולדות ככרס אחד עכ"ל וכן יש ליישב השיא דזכו אחישנה אבל האי ליכא דקאמר מיד נגאלין אכתי דחוק דאיך יהיו יולדות כ"כ הרבה ככל הנשמות שבגוף שהיו ראוין להוליד לעתיד ואולי שהוא כענין שאמרו שהיתה אשה אחת יולדת במצרים ששים ריבוא בכרס אחד והוא משה שהיה שקול ככל ישראל כן אם יזכו ישראל תלד אשה בענין זה ס' ריבוא בכרס אחד שהנולד יהיה כששים ריבוא נשמות שבגוף ולפי זה יתפרש האי קרא דמייתי עפי שאמר כי רוח אחד מלפני יעטוף כנשמות הרבה שאני עשיתי בגוף כי אותו רוח יהיה שקול ככל אותן נשמות ורוח נאמר על מי שיש לו מעלה יתירה כמ"ש ונחה עליו רוח ה' וגו' ולזה אמר רוח בלשון יחיד ונשמות בלשון רבים וק"ל: כל המכנים ידו למטה מטיבורו תקצץ א"ל כו'. למטה מטיבורו לאו דוקא אלא במילתו כנראה מדברי התוספות ורבנן פליגי עליה ומתני' ע"כ כר' טרפון אתיא אבל אין לפרש דמתני' אפילו כרבנן אלא דרבי טרפון הוסיף לאסור גם למטה מטיבורו ובהא פליגי רבנן עליה אבל באמה גופא מודו רבנן דתקצץ דא"כ תקשי לנפשייהו ישב לו קוץ במילתו לא יטלנו והא מילתו נבקעת וק"ל:

דף יד תד"ה אפרקיד פ"ה פניו כו' אפוריא קדל קדקדא כו' עכ"ל נראה מדברי מהרש"ל שמחק מלת קדקדא והנראה לקיים כל הנוסחות ולהגיה מלת או וכצ"ל קדל או קדקדא וכן מפורש (בפרש"י)[בפי' הר"י] בפ' היה קורא דמלת (קדל)[קדן] מפורש שהוא שוכב על הקדל או שהוא שוכב על קדקדו והכל עולה על ד"א ע"ש גם לפירוש אחד בערוך אפוריא קדי והוא מלשון קדקדו וק"ל: בד"ה לייט אמאן כו' שפעמים מתקשה ומתגלה כו' עכ"ל וכצ"ל בפרש"י והוא מפורש בפרש"י בר"פ היה קורא דשמא יתקשה אברו בתוך שינתו ונראה לרבים והוא דרך גנאי עכ"ל: גמ' ק"ש כי מצלי אסור כו' ולא משום קישוי אלא שמקבל עול מ"ש דרך גאוה כפרש"י שם: תום' בד"ה ולמחר מצאה כו' וכגון שיש גרים ועוד דליכא חשש מאכולת כו' עכ"ל יש לדקדק לפי מה שפירשו התוס' לקמן דרבי חייא מודה הכא דטמאה נדה תקשי ליה לנפשיה בהך דהכא כיון דעשיתו כהם דלריך כגרים ועוד טומאתו נמי ספק ליהוי ויש ליישב בדוחק דודאי הכא בעד הבדוק וטחתו בירכה ידע רבי חייא נמי הך סברא כיון דאיכא כגרים ועוד נפק לה מדם מאכולת ובודאי מגופה אתי דליכא למתלי במקמי הכי אבל לקמן דאיירי בעד שאין בדוק ואיכא למתלי במקמי הכי שפיר קאמר רבי חייא כיון דעשיתו כתם ובעי כגרים ועוד נהי דנפיק מדם מאכולת טומאתו נמי ליהוי ספק כיון דאיכא למתלי במקמי הכי: בד"ה אמר שמואל טמאה נדה אפילו רב חייא כו' עכ"ל לכאורה דרבי חייא אית ליה בהך דהכא נמי טמאה משום כתם וכדסבר רב שימי ב"ח תוספת אמרת לן אלא דמשמע להו דרבי חייא מודה בהך מדלא פליג נמי הכא למימר דלא טמאה אלא משום כתם ואהך סברא הביאו ראיה מדברי שמואל גופיה דאיכא לפלוגי בין הך דהכא להך דרבי חייא ונקטו דברי רבי חייא ולא כתבו כך בפשיטות טפי אמלתא דרבי יוסי גופיה משום דאפשר דר"י טמאה משום כתם אית ליה הכא ובההיא דלקמן מטהר לגמרי אית ליה כמו שכתבו התוספות לקמן: ע"ב בד"ה ור"י מטהר כו' לפירוש זה לא קאי אף לכתחלה ארישא כו' עכ"ל ק"ק לפי זה אכתי לא הל"ל אי מרישא ה"א דיעבד כו' אלא דהכי הל"ל אי מרישא ה"א דמטמא משום כתם קמשמע לן סיפא דמטהר לגמרי ואפשר דקאמר האי לישנא או מרישא ה"א דיעבד כו' לשנויי נמי למאי דקס"ד דלא טימא ר"מ אלא משום כתם דהשתא ר"י ע"כ מטהר לגמרי גם ברישא:

ח"א דף יד ע"א הספנים רובן לדיקים כו'. ובמתניתין ספ"י יוחסין הספנים רובן חסידים כו' והייטו דהתם לענין גזילה קאמר שגם עושין מדות חסידות עם אותן שעמהן בספינה ולהך מלתא נקט התם בגמלין דרובן כשרים ותגרים רובן ליסטים כמ"ש התוספות אבל הכא לענין הרהור עבירה דחסידים לא הוו דאין אדם ניצול מהרהור עבירה בכל יום כדאמרינן בב"ב אבל לדיקים הוו דאין מתקשין לדעתן משום ביעתותא דמיא וכן אמרינן לעיל גבי רבי יהודה:

דף טו תד"ה לא שהתה כדי כו' וצריך לומר דיש חילוק כו' כמו שמלינו גבי יותן דומיא דיתן כו' והתם יש טעמא אחרינא כו' עכ"ל בפרק קמא דסנהדרין וסוכה האריכו התוס' בזה וקצרו כאן ולא ידעתי לכוין דבריהם דהכא לפי דבריהם דהתם אבל כונתם דהכא כ"ל דרלה לומר דאיכא לפלוגי בין מקרא ומסורת דהכא לדעלמא ור' עקיבא ורבי דדרשי בעלמא המקרא שפיר מלו סברי הכא יש אם למסורת דכמו כן מלינו דהנך דמייתי דלכ"ע המסורת עיקר דרשינן כי יותן שהוא המקרא דומיא דכי יתן שהוא המסורת וכן שובד ועבד בפרק כל שעה וכן עוני דומיא דעני דפרק כל שעה דלא דריש ר"ע המקרא עוני מה שנאכל באנינות פרט למעשר שני משום דעני כתיב ודריש ליה פרט לעיסה שנילושה ביין כו' ולא דריש המקרא דעני אלא דומיא דעני דהיינו למלתא שאינו סותר המסורת דעוני דהייטו שעונין עליו דברים דמזה נראה שהמסורת עיקר וכן כפות דומיא דכפת דהמסורת עיקר לר"ע בפרק לולב הגזול דאית ליה לולב אחד מדכתיב כפת חסר ולא אזלינן בתר המקרא דכפות להצטרך שני לולבין ולא דרשי' המקרא אלא למלתא שאינו סותר המסורת דהייטו לרבי יוחנן בפרק לולב וערבה כפות שנים אחד ללולב ואחד למזבח דמזה נראה שהמסורת עיקר והוסיפו התוספות טעמא דבההיא דכפת לא דרשינן כלל המקרא דהתם יש טעמא אחרינא לרבי יוחנן ב"ב כרבי לוי מה דקל דהשתא לא דרשינן לכולי עלמא התם כלל המקרא דכפות ודו"ק: בד"ה אמר רב כו' אמאי לא משני כו' עכ"ל אע"ג דאכתי לא אתי מתניתין כרבנן דפליגי עליה דרבי מאיר מכל מקום אהא דפריך כמאן כרבי עקיבא טולה ה"מ לשנויי דאתיא נמי כחכמים דפליגי עליה: בא"ד קודם פרישתו כו' עכ"ל ר"ל דחד יומא ודאי לריך להיות הפרישה משום דהוי נוגע במעת לעת ומשום קרי וקודם פרישה זו הוה מצי לשמש על ידי בדיקה הלוקה קודם תשמיש: בפרש"י בד"ה הכא הרי שור שחוט כו' ומיום שלבשתו היא בספק זה עכ"ל בכדי נקט הך מלתא הכא למאי דקיימינן לרבנן אלא לרבי מאיר דמחמיר בכתמים טפי מבראיה דלא מטמאה בועלה במע"ל לריך לומר האי טעמא דבכתמים הרי שור שחוט כו' ומיום שלבשתו כו' ודו"ק: תום' בד"ה הכי אתמר לא שנו כו' והיה יכול להוסיף ויש לה וסת כו' עכ"ל ובלא תוספות ליכא למימר שלא לחזור ממה שאמר ל"ש אלא שאין לה וסת אבל יש לה וסת אסור והיינו בהגיע שעת וסתה דכיון דהא דאין לה וסת איירי דוקא בתוך ימי עונתה דומיא דהכי לריך לומר דאיירי איסורא דיש לה וסת אפילו בלא הגיע שעת וסתה דאם לא כן לפלוג כולה באין לה וסת וק"ל: ע"ב בפרש"י בד"ה אם זכר כו' וגם לשון ראשון אינו נראה דאי חכם כו' אלא כהן עם הארץ היה או קטן ושגרתו אשה כו' עכ"ל נראה מדבריו לקיים פירושו שפירש שגרה אצלו בבית כו' ואפשר להתקיים פירוש זה דכיון דלא ידע כהן עם הארץ זה מלהזהר לעבור על לאו דטומאת מת לא ידע גם כן להזהר ממנה כל ימי טומאתה אבל אשת חבר שיגרתו מטעם זה שהיתה השפחה שגורה בביתה ורלתה להזהר ממנה ימי טומאתה ואשת חבר זאת אילו ידעה שעם הארץ או הקטן כהן הוא ודאי גם כן שלא היתה שגרתו אלא דאפשר שלא ידעה שהוא כהן וק"ל: תום' בד"ה ספק גלרוהו כו' אי ברה"ר אפילו בספיקא אחת טהור כו' עכ"ל ודאי בהך ספיקא דגלרוהו לחוד מי יימר לן דטהור ברה"ר כיון דודאי הפילה ואין ספק מוליא מידי ודאי אלא למאי דמסני אימא כמין נפל תקשי נהו שפיר דבספיקא דאם נפל הוא אם לאו להוד טהור ברה"ר:

דף טז בפרש"י בד"ה תוספת לוסתה כו' וקס"ד דה"ה נמי אם בדקה כו' והא דנקט ראתה משום כו' עכ"ל יראה לפי דרכו דהוה ס"ד השתא דבראתה נמי לא מטמאה מעת לעת וסתה אלא אי הוה וסתות דאורייתא ומלתא דרב דלקמן ומלאתה טמאה דטמאה מעת לעת וסתה אפשר דהוה מפרש ליה כרבי זירא דכולי עלמא וסתות דאורייתא ובדקה עלמה בשיעור וסת קמפלגי

מהר"ם
כל היד פרק שני

דף יג ע"א תוס' ד"ה אוחז והתניא וכו' עד מראמר פרק אין עומדין וכו' ט"ס הוא וצ"ל פרק כיצד מברכין ופרש"י אין מי רגלים כלים מן הגוף אלא בישיבה לפי שכשהקלוח קרוב לפסוק הוא דואג שלא יפלו נצוצות על רגליו ומפסיק:

דף יד ע"א תוס' ד"ה ולמחר מצאה עליה וכו' א"נ שמא דם העד עצמו בא מדם ירוכה. כיון שנמצא וכו' כצ"ל ור"ל דאיירי שיש העד כאן לפנינו ונמצא עליו דם וכ"ת א"כ מאי ספקא יש כאן שאמר והא חוששת אמרת לן הספק הוא שמא ירוכה נתלכלך מעלמא ודם העד עצמה בא מדם ירוכה ונ"ל דהא דכתבו התוס' בתר הכי וכגון שיש כגרים ועוד וכו' לא קאי אשנוייא בתרא לחוד אלא גם אשנוייא קמא דהא עכ"פ צ"ל דאותו כתם הנמצא על ירוכה צ"ל כגרים ועוד ואף ע"ג שכתבו מקצת הפוסקים שבכתם הנמצא על בשרה לא בעינן כגרים ועוד היינו במקום שטבל להסתפק שמא מן המקור נפל אבל הכא איירי בנמצא בירוכה במקום שאין דם המקור יכול ליפול שם כמ"ש התוס' בדבור שלפני זה דאל"כ בלא העד היתה טמאה ואין כאן שום חששא אלא שמא מן העד נתלכלך ירוכה וא"כ ע"כ צ"ל שיש באותו כתם כגרים ועוד: ע"ב ד"ה ור"י מטהר וכו' מיהו ר"ח פירש וכו' וכמסקנא דר"מ וכו' כצ"ל ור"ל דודאי לפי המקשה דס"ד דר"מ לא טימא אלא משום כתם נצטרך לומר על כרחך דר"י מטהר לגמרי אבל לפי המסקנא דר"מ משום נדה אתמר ר"י לא מטהר אלא משום נדה אבל מודה הוא דטמאה משום כתם ולא לגמרי מטהר: בא"ד לפי' ר"ח לא קאי אף לכתחלה ארישא וכו'. מקשין העולם לפי' ר"ח ל"ל לגמרא לשנויי אי מרישא (הא) [הו"א] בדיעבד פירש כשכבר נתעסקה בטהרות ה"ל לשנויי דברישא אינו מטהר לגמרי אלא אפי' בדיעבד מטמא משום כתם ומקצת התלמידים מתרצין דגמרא נקטה לשנויי בהאי לישנא כדי לשנויי ג"כ מתני' אליבא דרב אחא בריה דרבא דשמעתין דהוה ס"ד דכשטימא ר"מ לא טימא אלא כתם מכלל דרבי יוסי מטהר לגמרי וזה נ"ל דוחק כאשר מובן מעצמו ונ"ל דקושטא דמלתא משני דבסיפא אפילו לכתחלה מטהר ולא ממשנה יתירה כפרש"י שם אלא מסברא דהא לפי' ר"ח אין שום משנה יתירה עוד י"ל אפשר דר"ח אינו מפרש דיעבד כפרש"י שם דהיינו אם כבר נתעסקה אלא מה שר' יוסי אינו מטהר לגמרי ברישא זהו קרוי דיעבד:

דף טו ע"א תוס' ד"ה שהתה וכו' ורבי אית ליה בפ' ספק אכל היכא דאכל את הראשונה וכו' כצ"ל: בא"ד דחייא בר רב דכ"ע סברי הכא יש אם למקרא. ר"ל אפילו התנאים דסבירא להו בעלמא יש אם למסורת ס"ל לענין אשם תלוי יש אם למקרא ורב אסי סבר דכ"ע סברי גבי אשם תלוי יש אם למסורת כמו שמצינו וכו' ר"ל דכמה ענינים מצינו דגם אותם התנאים דסבירא להו בעלמא יש אם למקרא מודו בהנך ענינים דיש אם למסורת ובכל א' יש שום טעם ומשמעות: ד"ה אמר רב למפרע וכו' י"ל דהיא תבדוק חלוקה וכו'. לשון התוספות מגומגם ותוכן הענין הוא דמשום כתם לא היו צריכין להפרישו ז' ימים דהא יכולה לבדוק חלוקה קודם שיבא עליה אף אם תמצא כתם בחלוקה אח"כ שהכתם הזה נעשה אחר הבעילה ולא היה בחלוקה קודם שבדקה החלוק ואם כן לא נטמא הכהן: ד"ה אפילו הגיע זמן וסת כו' תימה וכו' עד אזהרה לבני ישראל וכו'. נראה לי דר"ל אם כן ש"מ דאפילו למאן דאמר וסתות דרבנן אפילו הכי צריך לפרוש ואם כן ה"ה דאסור לבא עליה עד שתאמר טהורה אני:

דף טז ע"א תוס' ד"ה במקור מקומו טמא וכו' ורשב"ג לטעמיה דבריש תנוקות נמי איתא דרשב"ג ס"ל מקור מקומו טמא: בא"ד ואע"ג דטומאת בית הסתרים היא ובפרק דם הנדה אמר וכו'. פירוש ואע"ג דטומאת בית הסתרים היא וקי"ל דבית הסתרים אינו מטמא ועוד קשיא דפרק דם הנדה איתא נמי דדם שאינו טמא מחמת נדה בעי רביעית והכא קאמר טמא אע"ג דליכא רביעית וכו':

חכמת שלמה
כל היד פרק שני

רש"י בד"ה כל היד כו' בנשים משובחת שמתוך כך לא אתיא לידי ספק טומאה ובעלה לא אתי לידי איסורא כצ"ל והס"ד: בד"ה ובאנשים שבודק עצמו תדיר כו'. נ"ב נ"ל לא דק בפירוש או טעות סופר הוא: בד"ה לענין זיבה כו' ובא מבשר המת כו'. נ"ב עי' בפרק בנות כותים דף ל"ה: בד"ה דשף ויתיב כו'. נ"ב פירוש שהיו קורין שם המקום שף ויתיב כלומר שנסע מקודש וישב כאן כי היו לוקחים אבנים ועפר מבית המקדש והיו בונים ממנו בית הכנסת גלות יכניה ושיעתם כן פירש בערוך וכן פרש"י בפרק בני העיר אבל בסוף פרק אין מכירין פרש"י דשף ויתיב שחרב וחזר ונבנה כו': בא"ד שם המקום המובלע כו'. נ"ב פירוש העומד בתוך תחום של נהרדעא: ע"ב גמ' ישב לו קוץ בכריסו לא יטלנו אמר ליה לא. כל זה נמחק: שם למטה עד ירכים. נ"ב ועד בכלל דהיינו עד ברכים כיש פירושים: רש"י בד"ה כספחת כו' דאמרינן במסכת סוטה. נ"ב בפ' אלו נאמרין: בד"ה כי רוח כו' יעטוף כו'. נ"ב ובע"ז גבי כאו ונחזיק טובה לאבותינו כו' פירשו התוס' כי רוח מלפני הוא משיח שנאמר רוח אפינו משיח ה': בא"ד מדרים יעטוף כו' הד"א: בד"ה שמע מיניה כו' לידי אימוס אלמא כו' הד"א: תום' בד"ה קשים גרים כו' מייתי דרבי חלבו. נ"ב ועוד י"מ לפי שביותר הוזהרו ישראל על הגרים ואין יכולין ליזהר מאונאתן תוספת פרק החולץ וסר"ר אברהם גר פירש לפי שהגרים בקיאין במצות ומדקדקין בהן ומתוך כך הקב"ה זוכר עונותיהן של ישראל כו' תוספות פרק עשרה יוחסין: בד"ה אלמא דינא כו' ומשני התם תקצץ ידו על טיבורו על כו' דאם לא יסיר הקוץ תבקע כריסו וקשה כו' כצ"ל:

דף יד ע"א רש"י בד"ה אפרקיד כו' שפעמים שיתקשה אבר תוך שינתו ויתגלה ועוד כו' כצ"ל: בד"ה אותיות כו' נ"ב ולשון יון הוא רש"י בריש יומא: בד"ה טהרות כו' נמחק טהרות ונ"ל משמאות מעת לעת טהרות ואדם כו': בד"ה רצופה כו' קודם הקינות ומאכולת לאחר בעילה אתאי על אברו ולליסנא כו' כצ"ל והד"א ונ"ב ס"א: תום' ד"ה רוכבי גמלים אסורים כו' נ"ל קודם ד"ה רוכבי גמלים רשעים כו': בד"ה אפרקיד כו' ולשון אפרקיד אפורייתא קדל ולא כו' כצ"ל. ונ"ב פירוש ט"ץ ולמ"ד מתחלפים ודו"ק: בא"ד ולשון אפרקיד אפוי קיד נ"ב פירוש פניו בקידה למטה ודו"ק: ע"ב גמ' א"ל אבל א"ל א"כ אף אתה עשיתו כתם כו' כצ"ל: רש"י בד"ה אמר ליה רבי חייא כו' האמר כפ' יוצא דופן אפילו בעין כו' כצ"ל: בד"ה יושבת טהורה כו' במקום מי רגלים כיון דרגלים לדבר דדחיק לה עצמה והזקת דמים מן המקור מיטמא ה"נ מטמיא כצ"ל: בד"ה וקא עלה קתני כו' אלמא אטמאים מספק קאי משום שמטמאה כו' כצ"ל ונ"ב ס"א: בד"ה זהו נ"ל וזהו: תוספות בד"ה בעד שאינו בדוק כו' דהכא לא היה רבי מחזיק טומאה ודאי כצ"ל: בד"ה היאך מניחים כו' ורש"י פי' סתם כו' כצ"ל:

דף טו ע"א רש"י בד"ה בשלמא לרב חסדא כו' רבנן הס"ד: בד"ה וכי תימא כו' דאחר שירדה כו' כצ"ל: בד"ה וכתמים דרבנן אפילו מכאן ולהבא הס"ד: תוספות בד"ה אמר רב למפרע כו' ותמצא אשתו ספק נדה כו': בא"ד חלוקה קודם פרישתו. נ"ב פירוש קודם בעילה וה"ק קודם שמפרישין אותו מאשתו שלא יבעול עוד תוכל לבדוק ולבעול אח"כ ולא נצריך להפרישו ודו"ק. בד"ה הכי אתמר כו' מיישב הלשון שאמר תהלה כו' כצ"ל: ע"ב רש"י בד"ה הוי ספק לסיתר הס"ד: בד"ה אב"א ספק כו' עיילה הס"ד: בד"ה אם זכר כו' אשה לגנין ולראות הס"ד: תוספות בד"ה אפילו ילדה כו' רבא לערסא כו'. נ"ב פירוש בשימוש: בד"ה בהמתו כו' כרבי אושעיא ובמידי דמאכל בהמה כו'. נ"ב פירוש ותירוץ זה דחוק הוא קצת דדלמא לא הקפו בעבור ערלה ובהמה מיהו כו' כלומר אם אפשר לנו שנאמר חילוק זה יהיה מיושב בלי גמגום וק"ל: בד"ה כדי שתאת בהמתו כו' בהדלקה קודם הרמה כו'. נ"ב פי' אע"פ שאינה עומדת אלא לאכילה הוא הדין שאר הנאת כילוי וק"ל: בד"ה מסיק בסמ"ך גרסינן שהיה מוסק זתים. נ"ב לאפוקי מפי' הערוך שפי' מציק והוא אנס:

דף טז ע"א רש"י בד"ה וכאן שלא כו' דקאמר לעיל וסתות דאורייתא כו' כצ"ל: בד"ה כמהבא כו' וכולבת הס"ד: בד"ה הרואה כו' לה כמעיה הס"ד: תוספות בד"ה אלמא וסתות כו' ודאי ראתה מזמן

סוכם

והשתא שפיר הוי קלקלה לעתך הכא דה"ה בלא ראתה דמטמאה משעת וסתה אפילו הוי וסת דרבנן ודאי דלא ה"מ למפטר מידי מראתה דהוי וסת דאורייתא ובלא ראתה נמי מטמאה משעת וסת כמו שכתבו התוס' אלא דלפי דרכם שפיר הוי ידע כדמסיק דבראתה מטמא משעת וסתה אפילו הוי דרבנן אלא דפשיטא ליה מדהוי מקולקלת למנינה: בד"ה וכאן שלא בדקה עצמה כו' וא"ד דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי עכ"ל האי לישנא איכא דאמרי איתו מלשון רש"י אבל הוא נשמט מנוסחת תלמוד וכ"ה בגמרא ישנה: תוס' בד"ה בש"א צריכה ב' עדים כו' אם כן אינה בודקת סמוך לתשמיש לידע אם בועל בנדות כו' עכ"ל לא ידענא מהיכא פסיקא להו דבעד שלאחר תשמיש צריכה לידע אם בועל בנדות כו' דלקמן בשמעתין נראה מפרש"י דלאחר תשמיש אינה צריכה אלא משום טהרות: ע"ב בגמרא אמר רב המנונא כו' בגמרות ישנות איתו אלא דמהאי קרא הכל מדברי ר"י הוא וכן נראה מדפריך לקמן ור"י כו' וק"ל: שם שר הנרגז בגמרות ישנות איתו: תוס' בד"ה הכל בידי שמים כו' וכן הא דאמרינן כלדאי כו' בריך גנבא ליסוי ועוד כו' עכ"ל מלת ועוד נמשך אדלעיל ורצה לומר דהרבה דברים תלוים במזל כדאיתא שלהי שבת כו' וקמייתו קלא מהם הכא ועוד יש שם אחרים ע"ש וכל דבריהם תירוץ אחד הוא אבל מהרש"ל הבין דלשון ועוד נמשך למטה עוד תירוץ אחר וכתב לפרש כוונת התוס' בדחוקים ואין להאריך:

ח"א דף טז ע"ב אסור לאדם כו' שנאמר יאבד יום כו' יום לא ניתן כו'. מלת יום כולל יום ולילה בכ"מ והיינו שיום ולילה נתנו להוולד אבל בהריון שינה לומר והלילה שאין היום בכללו ונמצא דלילה ניתנה להריון ולא היום ור"ל דקאמר מהכא בוזה דרכיו וגו' דתחלת המקרא שומר מצוה שומר נפשו דהיינו שומר מצות פריה ורביה שומר נפשו דהמניח בן ליורשו כאילו הוא קיים וע"כ קאמר בוזה דרכיו יומת במצות פריה ורביה שהיא מתגנה עליו ומבטל מצות פריה ורביה והרי זה מת ואינו כאילו הוא קיים וק"ל: מלאך הממונה על ההריון לילה שמו ונוטל כו' טפה זו מה תהא עליה גבור כו'. ובאגדות חלק אמרו ויחלק עליהם לילה אר"י אותו מלאך שנזדמן לאברהם אבינו לילה שמו שנאמר הלילה אמר הורה גבר ונראה לכוון שני המאמרים האלו לפי שמלאך הממונה על הגזירה לילה שמו ועל ידו נגזר להיות נמרוד שהוא ראש מלחמה זו גבור ציד כמ"ש ונמרוד היה גבור ציד לפני ה' ולכך מאז כשהיה מלאך הגזירה מעמיד הטפה שנולד ממנה נמרוד לפני ה' היה נגזר עליו להיות גבור ציד ועכשיו ע"י זכותו של אברהם נשתלח מלאך הגזירה אשר שמו לילה לשנות אותה הגזירה ושיהיה אברהם מתלים גבורתו ומנגחו: טפה זו מה כו' גבור או חלש חכם כו' ואלו לדיק או כו'. והוא פירוש הכתוב אל יתהלל חכם וגו'. ר"ל כי ההכרח לא ישובח ולא יגונה וע"כ אלו השלשה חכם גבור ועשיר שהם בהכרח הגזרה מעת יצירתו לא ישובח ויהולל בהם כ"א בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע וגו' שהוא דבר התלוי בבחירתו וק"ל: שר הנרגז כו'. ע"פ מ"ש פרק הדר בשלשה דברים האדם ניכר בכיסו בכוסו ובכעסו והיינו שר הנרגל בבית המשתאות הוא ניכר בכוסו ושר הנרגן כפירוש התוספות שמרגנים עליו בבית המשתאות שאין משאו ומתנו באמונה כהסיא דפרק י"ה אומרים עליו אוי לו לפלוני שלמד תורה כו' ראו כמה מקולקלים מעשיו כו' ושר הנרגז היינו בכעסו: ואמר והמוסיף שבת כו'. כדאמרינן במ"ק חמוקי ירכיך מה ירך בסתר אף ד"ת בסתר ולפי שבן סירא לא חשיב להו בוזה דרכיו אלא לגבי הבריות כמ"ש שלשה שנאתי כו' הוסיף רשב"י לומר דגם הקב"ה שונאן כמ"ש כל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו וקאמר דהקב"ה שונאן שהם כולם מילי דפריצותא אבל לגבי עצמו א"כ שמשון והני איני אוהבן דאפשר שאין אלו מילי דפריצותא כדאי לעבור על לאו דלא תשנא אחיך וגו' וק"ל:

דף יז גמרא היו משמשין מטותיהן ביום כו' ולא בעי למימר דאיירי בבית אפל ואגב דאיכא אונס שינה בלילה הזכירן לשבח כדמסיק דאם כן הוה ליה לפרושי דהיו משמשין ביום בבית אפל ועי"ל דלר"י דאית ליה טעמא דיום לא ניתן להריון דליכא למשרי בבית אפל פריך שפיר: ע"ב תוס' בד"ה מן הלול ולפנים כו' ולתלות בדמי החדר המרובים והקרובים יותר כו' ונראה לפרש דכל אמוראי דשמעתין איירי בגג כו' עכ"ל ירצה דהא פשיטא דבמן הלול ולפנים ליכא למתלי בדמי חדר אלא על ידי שיטוי לרמי בר שמואל ורבי יצחק ב"י כדלקמן אלא דמשמע ליה לאביי דקרוב יותר למתלי בדמי חדר מלמתלי בדמי העליה כדקאמר ואי בתר חזקה אזלת מן הלול ולפנים ודאי טמא ובלאו תירוצם לקושייתם נמי צריכין לומר לסוגיא דשמעתין לאביי דאיירי בגג פרוזדור דכיון דאמוראי דלעיל בגג פרוזדור קאיירו ע"כ דאביי נמי בהכי קאיירי דאם לא כן ללישנא דבתר חזקה אזלת במאי פליגי דהא בקרקע פרוזדור מודו ועוד דבקרקע פרוזדור פשיטא דטמא דלא גרע מנמצא על שלו או על שלה כמו שהקשו לקמן לפרש"י וצריכין גם אנו לחלק דגג מן הלול ולפנים משתפע ועולה מן הלול ולחוץ משתפע ויורד דמש"ה במן הלול ולפנים טמא טפי ממן הלול ולחוץ אלא שהוצרכו להוסיף בתירוץ קושייתם לאביי שדמי החדר יוצאים לפרוזדור לצד קרקע דהוה שיטוי גדול לבא משם לגג פרוזדור יותר מע"י דיקור של עליה וק"ל:

ח"א דף יז ע"א ומשתין מים ערום לפני מטתו כו'. בפרק במה אשה מפורש משום עניות ופרש"י שם דאמרינן פרק כל הבשר שבא דעניותא ניטול שמיה ואוהב מקום המאוס כו' וערום דנקט אורחא דמלתא מתוך שהוא ערום אינו יוצא לחוץ להשתין כו' עכ"ל ובתוספות כתבו וי"ס דגרסי הכא משמש מטתו כו' כדאמרינן בנדרים עכ"ל ר"ל דגרסינן הכא המשמש מטתו ערום דהיינו פריצות שיש להיות צנוע בשעת תשמיש כדאמרינן בנדרים דמגלה טפח ומכסה טפח כו' וק"ל: ואיזהו מאי דריש כו' עם הדומה לחמור כו'. שמואל ודאי דס"ל הך דרשא לענין שאין יחוס לעבד ואין קידושין תופסים בו כדאמרינן במסכת קידושין אלא דהכא לענין צניעות כיון דיש בהם דעת אין סברא לחלק וגם לפני העבד מילי דפריצותא הוא ואיכא דאסרי בפני כל חי החמירו טפי כמ"ש הטור א"ח וק"ל: העושה אותם מתחייב בנפשו ודמו בראשו כו'. הלשון כפול ויש לפרש מתחייב בנפשו על נפש עצמו שמזיקו בדברים אלו ודמו של איש אחר שניזק בראשו של העושה כגון נופל לפרכיו וזורקן דליכא לפרש אלא שמזיק אשה עוברה ע"י זריקתו ואפשר שזה מדקדק רש"י לפרש ודמו בראשו כמו ודמו בראשינו דתרגלים ולא הביא קרא דלעיל מימים ודמו בראשו דהוא מפרש דמו של עצמו בראשו של העושה משא"כ ודמו בראשינו דמתפרש הוכח דם של אחר בראשינו כי הכא ודו"ק: רוח טומאה. פרש"י כמדת הללים כו' האוחזים את הפיכים עכ"ל אבל בפ' ד' מיתות קאמרינן מעונן זה האוחז את הפיכים ודורש אל המתים הוא הלן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח הטומאה ולכאורה ק"ק דקאמר זימנין דמסכנין ליה והא איסורא נמי איכא ולפי מ"ש הב"י בטור י"ד סימן קע"ט ע"ש דהיינו דוקא במרעיב עצמו ולן בבית הקברות כו' כדקאמר התם אבל בלא מרעיב עצמו לא הוה כלל דורש אל המתים ובהסיא עובדא דחסיד בברכות דשמע ב' רוחות שמספרות זו לזו כו' ניחא קצת דה"נ הכא איירי בלן בבית הקברות כו' ולא הרעיב עצמו מקודם ודו"ק: שנאמר ואהבת לרעך כמוך וגו' שמא יראה בה דבר מגונה כו'. ועפ"י מ"ש בהאי קרא מאי דסני לך לחברך לא תעביד ולזה אמרו המשמש מטתו לאור הנר הרי זה מגונה מדה כנגד מדה שהוא עושה שאפשר שתתגנה עליו וק"ל: ישראל קדושים הם ואין משמשין מטותיהן ביום. דמידי דצניעות הוא גדר ערוה וכמאמרם כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה כו' כפרש"י פ"ק דקדושין ע"ש:

דף יח בפרש"י בד"ה ופליגא דרב קטינא כו' דכיון דתלי טעמא בחזקה ל"ש גג כו' עכ"ל אין זה מוכרח דהא רמי בר שמואל ורבי יצחק ב"י אזלי בתר חזקה ומודו בקרקע דטמא ודאי ובגג בלול ולפנים ספיקא הוה דאיכא למיתלי בתרי ספיקי בשיטוי כדלקמן אלא דאביי ודאי לא מצי סבר הכי דא"כ לא הוה פליג עלייהו אלא דסבר דבגג פרוזדור בלול ולפנים נמי טמא ודאי משום חזקה דרוב דמים מן המקור כמו שפירשו התוס' בהסיא דפרק לא יחפור: תוס' בד"ה ספקו אסור כו' דדרים מכה אדם ומכה בהמה דשאינו מתכוין פטור כו' עכ"ל לאו מהאי קרא דדרים פטור מיתה דאם כן אליביה נמי אייתר ואדרבא לו לקבוע אלא דהכי קאמר דשמעינן מתנא דבי חזקיה מדמוקי מכה אדם כו' לפטור ממונא דאית ליה נמי פטור ממיתה מואדרבא לו ע"ש הסוגיא: ע"ב בד"ה למעוטי כו' ושליא נמי קרי לה טומאת אשה משום כו' עכ"ל ר"ל כיון דהך דשליא אף על גב דאיירי בטומאת אהל קרי טומאת אשה שע"י אשה כו' הכא נמי איכא למימר דמקרי ריעותא מגופה: בא"ד ולפי זה אפילו אשכחנא גבי אשה כו' דהתם שמא הוא רוב חשוב כו' עכ"ל רצונו לומר הך דפרק האשה בא"ש ואשה שעשו צרכיהם כו' והסיא דפרק הרואה שלשה ספיקות כו' שהקשו התוס' לעיל איכא לתרוצי דלא חשיב להו ר"י משום דהוו רוב חשוב אבל קשה דמאי פריך מהסיא דחנויות ולפרדעים כיון דהוו רוב חשוב וכן הסיא דריב"ל הוה רוב חשוב כיון דמביאה קרבן ונאכל: בא"ד ע"כ הוי רוב חשוב מדלא קתני נמי ולנדה כדדייק בהמפלת כו' הא דקתני(רישא) [לעיל] מביאה קרבן ונאכל כו' עכ"ל רצונו לומר אמתניתין דהמפלת ואינו ידוע מה הפילה כו' דייקינן התם הכי בגמרא והכא נמי איכא למידק אהך רישא דהמפלת שליא כמו שכתבו התוס' שם לחד תירוצא דמדלא קתני ולנדה דאימא הרחיקה לידתה ש"מ דמביאה קרבן ונאכל ואם כן רוב דאינן נמוקים רוב חשוב הוא אי הוה מייתי מרישא ואם רוב דאינן נמוקים איתו רוב גמור ומייתי ר"י לעיל מסיפא דשליא בבית ע"כ רישא דקתני מביאה קרבן ונאכל מדלא קתני ולנדה איתו משום דרוב אינן נמוקים אלא דאפי' נימוק הויא טמאה לידה ודאי דכעין שהוריעה אמו כמ"ש לעיל ומהרש"ל הגיה בתוס' הא דקתני לעיל מביאה קרבן ונאכל כו' והיינו מימרא דריב"ל ואין להאריך בדחוקיו אולי נעלם ממנו סוגיא דפרק המפלת ודברי התוס' שם כי הדברים ברורים כמ"ש: בד"ה סמוך מיעוטא לחזקה כו' ויש לומר דלהכי איתרע הכא רובא משום דתינוק הוי דבר שאין בו דעת לישאל כו' עכ"ל הייתו לפי דרכם דהכא שכתבו לקמן בדיבור שאחר זה בראיות דהא דקאמר התם עשאוהו כיש בו דעת לישאל איתו ממש אלא דעשאוהו כרוב גמור אבל התוס' פרק עשרה יוחסין ופרק כסוי הדם אית להו דעשאוהו כדעת לישאל ממש ולכך הוצרכו לתרץ התם לר"מ דמש"ה איתרע רובא דאיתו רוב גמור כמו שתירצו לקמן גם לרבנן דמש"ה אין שורפין התרומה עליו משום דאיתו רוב גמור והכא לר"מ לא בעי לתרץ גם כן הכי דמש"ה איתרע רובא כיון דאיתו רוב גמור דודאי לרבנן ניחא כיון דאיתו רוב גמור אע"ג דעשאוהו כרוב גמור לחומרא כדלקמן אין להקל לעשותו רוב גמור ולשרוף עליו תרומה אבל לר"מ אע"ג דאיתו רוב גמור כיון דעשאוהו כרוב גמור ה"ל להחמיר וליהוי פלגא ופלגא ולכך הוצרכו לתרץ לר"מ בע"א וק"ל:

דף יט תד"ה רבי יהושע אומר כיהה הקשה ר"ת דמ"ט דרבנן דמטמאי מספק נוקמי גברא אחזקתיה כו' עכ"ל יש לדקדק מאי קשיא ליה הא כל ספק טומאה מסוטה ילפינן לטמא כרש"י אפי' בדאיכא חזקת טהרה כמ"ש לעיל בשמעתין ובכמה דוכתין במכילתין ואף לתירוץ אחר של התוס' ברים מכילתין דלא גמרינן מסוטה אלא טומאת מגע ולא טומאת ראייה והכא נמי נגעים טומאת ראייה היא מיהו הך ספיקא דמשארסתני נאנסתי איכא לדמויי לסוטה ול"ע: בא"ד הייתו אפילו דאיכא ריעותא כו' אספק בהרת קדמה דשכיח הרבה ואיכא ריעותא טפי כו' אי נמי מהתם יליף כו' עכ"ל לפי תירוצם הראשון ה"פ דבהסיא דפרק המדיר איכא ריעותא קצת וקאמר דע"כ בכה"ג אית ליה לרבי יהושע מסברא דאזלינן בתר חזקה דאם לא כן לא הוה מוקי קרא דלטהרו דאזיל בתר חזקה בריעותא גדולה כ"כ דאיכא בבהרת דשכיח דקדמה הבהרת אלא דהוה מוקי לה לדרשא אחריתי ולתירוץ השני הך ריעותא דפרק המדיר ודבהרת שוים ואי לאו קרא גבי בהרת בהסיא דפרק המדיר נמי לא הוה אזלינן בתר חזקה והשתא אין להקשות דנימא לגבי נגעים גלי קרא דהא אי לא ניזיל בתר חזקה בעלמא לית לן למילף מנגעים דלמא בנגעים גלי קרא וגזירת הכתוב ולא משום דניזיל בתר חזקה וכדאמרינן בעלמא שאני טומאה דחמירא ואין ללמוד מינה אבל השתא דבכל מקום אזלינן בתר חזקה שפיר ילפינן מנגעים דאיתו אלא גילוי מלתא דאפי' בדאיכא ריעותא אזלינן בתר חזקה: ע"ב בד"ה כתיב הכא שלחיך פרדס ואם תאמר כו' ויש לתמוה דהכא משמע דלכולי עלמא דם הנדה לא הוה בכלל דם חללים כו' עכ"ל אע"ג דלעיל כתבו דמשמע משמעתין דלא פליגי אלא בדם ירוק אבל בדם נדה מודו כולי עלמא דמכשיר משמע להו מיהת דאף דם נדה לא הוה בכלל דם חללים דמה"ט דקפרכינן אדם ירוק משום דאיתו דם שהנפש יוצאה בו דאיתו דומה לדם מגפתה דאמרינן ביה מה לי קטלה כולה מ"ל קטלה פלגא הכא נמי מה"ט דם נדה לא הוה בכלל דם חללים דלא הוי דם שהנפש יוצאה בו:

חכמת שלמה

הוסת כו'. נ"ב פי' אלא תשא מקולקלת וק"ל: בד"ה ור"נ כו' דהלכה כוי וסתות דרבנן כדפריך כו' כנ"ל: ע"ב רש"י בד"ה בדקה בעד בלילה לפני תשמיש הס"ד: בד"ה זו מוכיחה כו' כפרתה הס"ד: תוס' בד"ה הכל בידי שמים כו' מה שעתיד להיות. נ"ב ולא כדעת רלב"ג וסיעתו וק"ל: בא"ד ועוד דאין זה בידי שמים כו'. נ"ב כך נ"ל לפרש דלפי תירוץ הראשון שאמר ועוד הרבה דברים תלוים במזל ה"ק כלומר עוד הרבה דברים שאינם מסורים ביד האדם אלא בידי שמים הן ובמזלו ועכשיו קאמר ועוד כו' לא זו שאינה בידי אדם אלא אפילו בידי שמים נמי לא אלא במזל לבד והקב"ה אינו רוצה לשנות כו' ודו"ק:

דף יז ע"א גמ' מאן בעי ספוקי בנהמא. נ"ב פי' לתשמיש על דרך הלחם אשר הוא אוכל: רש"י בד"ה אמר כו' כלי חרס הס"ד: תוס' בד"ה משתין מים ערום לפני כו' כנ"ל: ע"ב רש"י בד"ה ספקו טמא כו'. ונתערב הדם בכל הפרוזדור כו' כנ"ל: תוס' בד"ה ואין שורפין כו' גבי דם תבוסה כו'. נ"ב פירוש היוצא מן ההרוג:

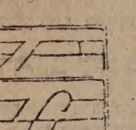
דף יח ע"א גמ' ספקו טמא הני במאי מוקמת כו' כנ"ל: רש"י בד"ה ומשנינן כו' הלול ולפנים הס"ד: בד"ה בקרקע פרוזדור כו' מן החדר ודרמי ורב יצחק דאמר כו' כנ"ל וכן א"כ כיון דרמי ורב יצחק לא כו': בד"ה ועשאום כו' רובא הס"ד: ד"ה הולד נימוק נ"ל נימוק הולד: בד"ה אמו טמאה כו' וימי טהרה דאמרינן הלך אחר רוב כו' כנ"ל והד"א: תוס' בד"ה שליא בבית כו' משום רובא כדפריבית דאי כו' כנ"ל: בד"ה ספקו אסור כו' דדרים מואדרב לו עד שיתכוין כו' ועל כרחך עד שיתכוין לו נפקא ליה מואדרב כו' כנ"ל וכ"כ ובפרק הנשרפין דף ע"ט פירשו התוס' במאי מוקי ליה תנא דבי חזקיה קרא דונתת נפש תחת נפש ע"ש: ע"ב גמ' לא דלמא לא תיובתא ולא סייעתא כו' כנ"ל: תוס' בד"ה למעוטי כו' הא דקתני לעיל הביאה קרבן ונאכל כו' כנ"ל: בד"ה רוב תינוקות כו' ומנשקות אותו. נ"ב ור"מ מטהר לפי שאמרינן אדם טהור נטל מן העיסה ונתן בידו של תינוק שלא יטמא העיסה והא דאמר כו' כנ"ל: בד"ה מיעוטא כמאן דליתא כו' כמאן דליתא דמי דטמא אף ברגות הרבים כו' רוב גמור כדפרי' ולר"מ כו' כנ"ל:

דף יט ע"א רש"י בד"ה בית כרם כו' ושהנין בכלי הס"ד: בד"ה ארכו כשני כו' מוטל לארכו על שתי אבנים כו' כשיעור נגע ושתי אבנים כו' כנ"ל: תוס' בד"ה רבי יהושע אומר כו' ועוד דשני גבי נגעים כו'. נ"ב פירוש מאחר שהסברא בכל דוכתין דאזלינן בתר חזקה אפילו בלא קרא א"כ קרא אתי לדיוקא דוקא היכא דגלי דוגמא שני כתובים שאין מלמדין ודו"ק: בא"ד בפרק יש טוהלין בשער לבן כו' כנ"ל: בא"ד אספק בהרת כו'. נ"ב ואין להקשות א"כ קרא ל"ל לכך אמר אי נמי מהתם יליף פירוש דלא אזלינן בתר ריעותא אבל אי לאו האי סברא בדוכתי אחריני דאזלינן בתר חזקה אפילו לגבי ריעותא לא הוי דרים לטהרו הכי ודו"ק: ע"ב רש"י בד"ה לא מטמאיתו כו' תלינן בה אלא כו' הד"א: בד"ה פרדס כו' היינו בנים. נ"ב והיינו מדה כנגד מדה שזוכה לבנים אף שאין האשה מתעברת אלא סמוך לוסתה ודו"ק: תוס' בד"ה הירוק כו' היינו כאתרוג. נ"ב או כשעוה או כחלמון ביצה הג"ה מיימוני: בד"ה לית ליה פירוש לית ליה ארבע כו'. נ"ב אבל לעיל גבי בית שמאי נוכל לפרש לית ליה דמי' כלל וכל מראה אדמומית מטמא אבל לר"ע דפליג אירוק שאינה מראה אדמומית מאי איכא למימר ועוד ר"ע מסתמא סבר כב"ה דמתירין מי תלתן ומוהל גלי א"כ סבר דמיה דוקא ודו"ק:

מהר"ם

וכו': ע"ב ד"ה בדקה ואבד וכו' אבל לאחר תשמיש. פי' שכבר שמשה פעם אחת ובדקת לאחר תשמיש ורוצה לשמש פעם שנית אפילו לא אבד אותו העד שבדקה לאחר תשמיש ראשון אפ"ה צריכת לחזור ולבדוק לפני תשמיש שני ודו"ק: ד"ה הכל בידי שמים וכו' ועוד דהרבה דברים תלוי במזל וכו' ועוד דאין זה בידי שמים וכו'. בספר ח"ש רצה ליישב הגירסא דשני תירוצים הן אבל דחוק הוא כאשר תראה משם ונראה למחוק ועוד השני וכצ"ל ועוד דהרבה דברים וכו' וכן הא דאמרי כלדאי וכו' בריך גנבא להוי ואין זה בידי שמים כי אין הקב"ה רוצה לשנות ור"ל דהרבה דברים תלוי במזל וכו' וחזקיה לאו בדרך נבואה ידע זה דניסא דבידי שמים היא אלא מכח המזל דנולד בו ידע זה דבניו לא יהיו יראי שמים ואין מקרי בידי שמים כי הקב"ה אין רוצה לשנות וק"ל:

דף יז ע"א תד"ה הא בחדתי וכו' ומפרש כמו גלימא דכתנא ושחקי' כצ"ל:[בא"ד]ועי"ל דהתם לענין חשיבות מיירי. פירוש דהאב עם התולדה שלו במדרגת הגלימא עם השחקים שלו וכמו כן מדרגת שבור מלכא שהוא היה מלך פרס וריש גלותא: ע"ב ברש"י ד"ה ספקו טמא ולא ודאי מדקתני מן הלול ולחוץ ספקו טהור. י"ל דדייק לה מדמטהר לגמרי בחוץ מן הלול מכלל דבלפנים מן הלול אינו מטמא ודאי דאל"כ דהיה מיקל כ"כ בחוץ מן הלול. כללא דשמעתא הציור לפרש"י כזה ולפי פי' התוס' הציור כזה:

דף יח ע"ב בתוס' ד"ה למעוטי רובא וכו' דברישא וכו' ע"כ הוי רובא חשוב וכו'. ר"ל דאי מרישא מייתי א"כ ע"כ ס"ל דטעמא דרישא משום רוב דאינן נמוקין א"כ על כרחך צ"ל דרוב חשוב הוא מדלא קתני ולנדה אבל אי מסיפא מייתי איכא למימר שפיר דרוב אינן נמוקין אינו רוב חשוב והא דלא קתני ברישא ולנדה משום דטעמא דרישא אינו משום דרוב אינן נימוקים אלא אפילו נימוק הויא טמאה לידה:

דף יט ע"א ד"ה אמר רבא כיהה וטיהר וכו' ועוד דאם כן רבי יהושע לא פליג את"ק. ר"ל מאי פריך דלמא רבי יהושע כיהה וטימא א"כ במאי פליג ר"י את"ק ור"ל דלגירסת רש"י קשה ב' לאפוקי לגירסת ר"ת דגרים קיהה אתי שפיר דפריך ארבא מנא לך דקיהה וטיהר דלמא קיהה וטימא והביא ראיה לדברי ת"ק והדר קאמר ומיהו דוחק הוא ר"ל דאדרבה לגירסת ר"ת ופירושו הוא דוחק דא"כ מאי משני התם אקושית המקשה אמר קרא וטהרו וכו' דבשלמא לגירסת רש"י דאיכא לפרש אדרבי יהושע עצמו פריך מנ"ל לרבי יהושע דכיהה וטיהר ר"ל מנא לן מן התורה דטהור ומשני דרבי יהושע יליף ליה מקרא דכתיב וטהרו וכו' אבל אר"ת קשה וק"ל וע"ש בתוספות דשם פירשו עוד בענין אחר שיתיישב הקושיא שהקשו דא"כ רבי יהושע לא פליג את"ק:

בתוס'

גמ'

דף כ גמרא כדיו וכענב טמאה וזו שסניגו עמוק מכן טמאה כו' ירא"ה דבלחה קאיירי אבל יבשתא הא תני לעיל שחור כחרת שאמרו הוא דיו ואפשר דמייתי מלתיה דשמואל הכא למפשט נמי אבעייתו דדיו דמתניתין ע"כ ביבשתא דבלח קאמר דעמוק מכן הוא : גמ' דלביה כשמעתיה בגמרות ישנות דעביד כשמעתיה : בפרש"י בד"ה גלימי אוליירין הוו סומקי אבל פתורי כו' הוי שחורין עכ"ל ולא בהיפך כדמוכחת הסוגיא דפרק ואלו קשרים ע"ש בתוס' : בפרש"י בד"ה לא נרמיה בידיה כו' אבל אם העפר בכלי כי עכר להו בידיה באצבע ס"ד א"ד לא נעכרינהו בידים כו' עכ"ל לכאורה נראה מפירושו דלא מבעיא ליה אלא להתיר לעכור באצבע בתוך כלי אבל בבזך בתוך יד לא קמבעיא ליה דפשיטא דאסור אבל קשה לפ"ז למאי דנפרש אלא בכלי היינו לאפוקי באצבע אמאי לא נימא נמי דמותר בבזך בתוך היד וע"כ הנראה דהא נמי קמבעיא ליה להתיר ורש"י חדא מנייהו נקט וניחא השתא במה שפרש"י לא נרמיה בידיה לא יתן העפר לתוך ידו ויעכור המים בעפר בידו כו' דמשמע דהכי קמבעיא דתרתי לא יעשה היינו שיניח העפר לתוך ידו ויעכרם ג"כ באצבעו אבל חדא מנייהו היינו בבזך בתוך ידו או באצבעו בתוך כלי שרי א"ד דחדא מנייהו נמי אסור ומהרש"ל הגיה בפרש"י ויעכור המים בעפר שביח כו' ולפי דברינו אין צורך : בא"ד אע"פ שחוזר וטתנו בכלי לאחר עכירה עכ"ל היינו הבדיקה דלא קמבעיא ליה דבעו כלי אלא על העכירה אם תוך כלי או תוך יד אם בבזך או באצבע כמ"ש וק"ל : ע"ב בד"ה כזה טיהר כו' שתסמוך עליה חברתה כו' עכ"ל ולא בעי לפרושי מהו שתסמוך עליה עצמה ברואה דם אחר דאפשר דאין אדם רואה דם עצמו מיהו הוה מצי לפרש מהו שיסמוך הרב הנשאל עליה היכא דלא אגמריה סמוך וכפי' רש"י למסקנא דהא נמי קמבעיא ליה : בד"ה חזר וטימא קסלקא דעתך לא קחזר ורא"ו אלא מאליו קחזר כו' עכ"ל הכי ודאי משמע דהשתא הוה סלקא דעתך דמאליו חזר עד דמשני ליה כיון דחזא דהדר ואשתני אמר האי טמא כו' אך יש לדקדק אמאי לא סגי ליה למימר דהשתא הוה ס"ד דבלילה לא אחזקיה בטמא אלא מספק טימא ומש"ה פריך דבכי האי גוונא אית לן למימר אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ומשני דבלילה אחזקיה בטמא דהשתא לא דמי לשא דאין לו לדיין כו' דהשוא מיירי דלא אחזי כששוא לא ולא אדמי ליה בטמא כפירוש רש"י לקמן ונראה לפרש דהא בהא תליא דהוה סלקא דעתך דמספק טימא ולא אחזקיה בטומאה בלילה משום דאין בודקין לאור הנר ולמחר ביום אפשר שהיה מטהרו שפיר אע"ג דלא אשתני ליה מבלילה והשתא אפשר גם כן דמאליו שוב חזר וטימא משום דאמר דבלילה לא היה והיה ודאי טמא והשתא ביום אשתני ביבש והשא קפריך דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות והמתרץ השיב לו דסבר רבי בודקין לאור הנר ובלילה אחזקי' בטומאה ואם כן ע"כ דביום לא טיהרו אלא מדאשתני ליה מבלילה והוה סבר דאין דרך דם להשתנות וכיון דהשתא אשתני מבלילה ע"כ דבלילה נמי כך היה אלא דלא אתחזי בלילה שפיר ואם כן ודאי לא הוה חזר לטמא מאליו אלא משום דחזא דהדר אשתני פעם שני ורא"ה דדרכו להשתנות הלכך הדר למלתיה שטימא בלילה :

ח"א **דף כ ע"א** אל תקברוני לא בכלים כו' אלא בכלים אוליירין כו'. מפורש פרק אלו קשרים : ע"ב ואמאי קרי ליה מרא דארעא דישראל כו' ארחיה אמר ליה דם חימוד כו'. ומ"ש דאוירא דא"י מחכים וקרי עליה סוד ה' ליראיו שהבין זה בריאה בעלמא כמו שמצינו במלך המשיח והריחו ביראת ה' וגו' דמורח ודאין כדאמרינן פרק חלק וק"ל : שם איפרא הורמיז כו' ההוא בתרא דם כנים הוה כו' אמרה יהודאי בתווני דלבא יתבי. ירא"ה שהיתה נקראת הורמיז ע"ש שהיתה יודעת במעשה שדים ולכולהו דמים היה אפשר לה לעמוד על שנעשה על ידי מעשה שדים חוץ מהשוא דם בתרא דם כנים כדאמרינן בסוף פרק ד' מיתות אצבע אלהים הוא לפי שאין השד יכול לבראות בריה פחותה מכשעורה ואי אפשר לעמוד עליו רק בחכמת אלוהית וכדאמר לעיל דלאו בטבעה תליא והנה אנה הש"י ליד רבא דשדר לה מסקוקיתא עד שאמרה והודית שיש ליהודאי מעלה יתירה על שאר אומות שהם יודעים בחכמת אלוסית ובתווני דלבא יתבי ע"ד השם יראה ללבב וכדאמרינן בזה סוד ה' ליראיו ודו"ק :

דף כא גמ' השרוני נידון ככרמלי חי כו' והרמב"ם וסמ"ג כתבו חלק א' מן יין השרוני של א"י חי חדש וב' חלקי מים כו' עכ"ל וצריך לומר דבשעה שבא לדמות בו הדם צריך ליקח חלק אחד מן היין חי ולמוזגו בשני חלקים מים ולא שיהיה מזוג כן כבר קודם שבא לדמות בו וכעין זה פירש רש"י חי האמור בכוס של ברכה בפ"פ שלשה שאכלו ע"ש :

סליק פרק כל היד

פרק המפלת

תוס' בד"ה לרבי יוחנן אדומה כו' וה"פ המפלת אדומה ושחורה דינו כדמפרש ר"י בסיפא כו' עכ"ל יש להקדק לפי זה מאי קא קשיא ליה אדומה ושחורה מאן קתני לה דנימא דרבנן קתני ליה דבאדומה ושחורה מודו דדינו כדפירש ר"י בסיפא וטמא ויש לומר דרבנן כיון דלא הזכירו כלל טומאה בדבריהם אלא טהורה לא שייך למימר דהנא אדומה ושחורה לאשמועינן דמודו לטמא באדומה ושחורה דאדרבה משמע דבאדומה ושחורה נמי מטהרי ועי"ל כיון דתנא לרבנן לטהר בירוקה ולבנה דוקא לא אצטריך לאשמועינן לטמא באדומה ושחורה : גמ' באפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמפלגי ובפלוגתא כו' אע"ג דהתם אפילו למאן דסבר אפשר לפתיחת קבר בלא דם מכל מקום ספק הוי דאפשר דראתה דם היינו משום דאינה יודעת מה הפילה ואפשר דראתה דם אבל הכא דיודעת בהפילה חתיכה ולא ראתה דם עמו טהורה לגמרי לרבנן כיון דאפשר בלא דם והיא לא ראתה דם עם החתיכה : ע"ב תוס' בד"ה זוזא פירש בערוך שם חכם עכ"ל וכן צריך להיות בגמ' זוזא ורש"י פי' זוגא אלשון זוג כמו כל כי הלי זוגא חלופי[ר"י]כו' ובפ' מפנין דקאי מהדים בזוזי ועיין בערוך בערך זוזא : בד"ה הא דם נדה טמאה כו' ויש לומר דנראה לו למקשה דרבנן פליגי אמאי דקאמר ר"א בהדיא כו' עכ"ל והא דהוצרך תלמודא למימר דפליגי נמי בפלי פלוייי ולא סגי ליה למימר דפליגי בשפופרת לחוד דאין זה נדה משמע דלאקולי אה"ק אתו וא"כ ע"כ דפליגי נמי בפלי פלויי ודו"ק :

דף כב תד"ה כי פליגי בחתיכה כו' ויש לומר דפליגי בחתיכה העשויה כו' עכ"ל לכאורה לפירוש זה דלא פליגי חכמים אדרשא דבבשרה דקאמר ר"א בהדיא ולא חש המתרץ להא דנראה לו למקשה דחכמים פליגי אמאי דקאמר ר"א בהדיא אבל קשה דאם כן אמאי לא שבק המתרץ סברת המקשה דפליגי בפלי פלויי ולא פליגי חכמים אדרשא דבבשרה דקאמר רבי אליעזר בהדיא כדסבר המקשה דהשתא בשפופרת לא פליגי חכמים ונראה לומר דלפי פירושם אע"ג דחכמים אית להו דרשא דבבשרה מכל מקום שפיר פליגי חכמים אדרשא דבבשרה דקאמר ר"א בהדיא והיינו דלר"א לא אימעט מבבשרה אלא שפיר וחתיכה אבל חתיכה כמין שפופרת לא אימעט ופליגי חכמים עליה דכמין שפופרת נמי אימעט מבבשרה ועיין בהרא"ש בזה בשם ר"ש מקולי ולפירושו יתיישב טפי דפליגי חכמים אמאי דקאמר רבי אליעזר בהדיא ע"ש: בד"ה למימרא דנוגע הוי כו' וכ"ת הא דאמר הכא דאפי' רואה אינו טמא כו' עכ"ל ר"ל דהשתא דלענין שלוח מחנות אין רואה קרי כדין נוגע ולענין משאו נמי בין רואה ובין נוגע במשאו ולענין דסותר זיבה נמי אינו כנוגע כדמסיק בשמעתין לא מצינן לאשכוחי בשום מלתא דרואה כנוגע אלא לענין דאינו טמא אלא בנגיעה מבחוץ : בא"ד ועוד דבההיא קרא גופיה איתקש נמי לשרץ עכ"ל ר"ל ועוד דבההוא קרא גופיה דמרבינן מאו איש נוגע דהיינו מאו איש דשרץ כדרב פפא בפרק יוצא דופן הא איתקש רואה גופיה נמי לנוגע דשרץ מסמיכות קראי כדאיתא בפרק כילד הרגל : בא"ד אבל בבעל קרי משמע דרואה הוי דלא אשכחן דפליג עכ"ל לכאורה קשה דקאמרי להו מאי קאמרי להו דמה"ט דנימא לר' שמעון דפולטת לא הוי רואה משום דלא מטמאה בפנים כבחוץ ה"נ ניחא בבעל קרי כדקאמר ר"ש התם דיה כבועלה שאינו מטמא בפנים כמבחוץ והנראה דהא ודאי לרבנן דמטמאה בפנים כמבחוץ ע"כ דרואה דלית כאן נגיעה כלל דבית הסתרים לאו נגיעה היא מיהו בבעל קרי אע"ג דלכ"ע אין מטמא בפנים כבחוץ אינו מוכרח לומר דנוגע הוי אלא דגזירת הכתוב עד שתצא טומאה לחוץ ואפי' בקיסם מטמא דלאו נוגע הוא בבשר מבחוץ דמש"ה לא פריך למימרא דנוגע הוי אלא לרב הונא דמטהר בקיסם ולא פריך הכי לסברת האבעיין דפסיקא ליה מיהת עד שתצא טומאתו לחוץ והשתא משמע להו כיון דאפילו פולטת הוי רואה לרבנן מכ"ש בעל קרי גופיה דהוי רואה לכל מילי לבר מהא דלא מטמא מבפנים כבחוץ מגזירת הכתוב ולר"ש נמי משום דפליג בפולטת דלא מטמא בפנים כבחוץ מש"ה מספקא לן אליביה לשאר מילי אי פולטת רואה הוי אבל בעל קרי גופיה לא אשכחן דפליג ר"ש אדרבנן דרואה הוי לכל מילי אע"ג דלא מטמא בפנים כבחוץ והו"ק : בא"ד ומיהו ההיא דרמב"ם פליגא כו' מדמפליג משמע דסבר דרואה הוי כו' עכ"ל ולעיל שכתבו וא"ת ואם נוגע הוי א"כ כו' לרואה ולנוגע בכל שהוא נ"ל דכתב רואה דמשמע דלרמב"ם ניחא דאף אם נוגע הוא ע"כ ברואה בכל שהוא ולנוגע בכעדשה דאל"כ ל"ל דכתב רואה היינו למאי דהכתי לא אסקי אדעתייהו למימר דרואה משתלח חוץ לב' מחנות ולא נוגע אבל למאי דתירצו דלהכי איצטריך משום דמשתלח חוץ לב' מחנות ולכל שאר מילי הוי רואה כנוגע קאמרי שפיר דרמב"ם מדמפליג ברואה במשהו ולנוגע בכעדשה כו' : בא"ד א"כ שאני התם דגמר טעמא מקרא עכ"ל והכא דפריך אל יסתור בזיבה ליכא למימר נמי הכי דגמר טעמא מקרא כיון דאינו אלא היקשא אית לן למימר כיון דנוגע הוא אל יסתור בזיבה והיקשא איכא לאוקמא למלתא אחריתא דפסיקא ליה לתלמודא דאיכא לאוקמא נמי האי היקשא למלתא אחריתא וק"ל : ע"ב בד"ה אבל דם דרכיך לא וא"ת והא דם נדה נמי קתני לקמן בהדי אידך כו' עכ"ל בדם נדה קתני התם דמטמאין אפי' יבשין דהיינו אפי' לא יוכל להשרות ולחזור לכמות שהיה במע"ל דומיא דאידך דאין מטמאין יבשין דהיינו בלא יוכל להשרות ולחזור לכמות שהיה במע"ל והשתא קשיא להו הא מלינו בדם נדה התם דלא נמוח במע"ל והיאך בעי למימר אבל הכא דם דרכיך שאם לא נמוח רק ביום או בלילה דלא מחזקינן ליה בדם כלל והוא טהור משום דאי הוה דם הוה נמוח בתוך זמן זה אבל ק"ל בלאו הא דאמרינן אבל דם דרכיך נמי ה"מ להקשות הכי דהא במע"ל ודאי פסיקא ליה הכא דסגי ואם לא נמוח במע"ל הוא טהור ולא מחזקינן ליה בדם כלל והתם קאמר דמלינן בדם נדה דלא נמוח במע"ל ואפשר דסמכו קושייתם זאת הכא אהא דדם דרכיך משום אידך קושיא שהקשו נמי מהתם וע"ק דהתם קתני רוק וזוב כו' דלא קשיא אלא אהא דדם דרכיך ועיין ברא"ש בהא דקתני לקמן אפי' יבשין אי איירי אפי' ביבש מעיקרא או דוקא בלח ונעשה יבש שהוא מחלוקת הראב"ד והרז"ה : בד"ה זו היא שיבה זו כו' דע"כ לא נתקבלה ג"ש כו' מדקאמר לקמן שבקינן כו' עכ"ל אבל לרבנן דאין למדין המופנה מצד אחד משום דמשיבין עליה לא ה"נ לאוכחי מידי דלא נתקבלו תרוייהו דאיכא למימר דנתקבלו תרוייהו והמופנה מצד אחד למדין נמי אותה למלתא אחריתא דלית ליה פירכא אלא דלהך מלתא אין למדין אותה משום דאיכא פירכא אבל לר' ישמעאל דאין משיבין על המופנה מצד אחד ואפ"ה אין למדין אותה היכא דאיכא מופנה מב' צדדין וא"כ ע"כ דלא נתקבלה המופנה מצד אחד כלל :

דף כג גמ' והכא מאי פירכא איכא וכו' יש לדקדק מי הכריח הלמודא למימר לרבנן דמש"ה אין למדין הכא המופנה מצד אחד משום דאיכא פירכא אמאי לא נימא דרבנן נמי סברי בהא כר"י היכא דאיכא מופנה מצד אחד ומופנה מב' צדדין שבקינן המופנה מצד אחד וילפינן המופנה משני צדדין ולכאורה היה נראה לפרש דלר' ישמעאל נמי לא שבקינן המופנה מצד אחד אלא היכא דאיכא פירכא דודאי היכא דליכא אלא מופנה מצד אחד אפילו איכא פירכא למדין ואין משיבין אבל היכא דאיכא ג"כ מופנה מב' צדדין נימא דלהכי אפניים מב' צדדין כי היכא דלא נגמור מצד אחד משום שיש להשיב עליה ותלמודא מסיק ליה לעיל הכי נמי לר"י

מהר"ם

דף כ ע"א בתוס' ד"ה פלי קורטא דריותא מכאן משמע וכו'. ולי תימה דאדרבה דמדבעי אברייתא דקתני שחור שאמרו דיו אבעיא להו בלחה או ביבשתא א"כ ש"מ דלחה נמי מקרי דיו ודו"ק : **ע"ב** ד"ה אגמרי' סמיך וכו' וקשה דבפ' א"מ אמרו וכו' ורב אחא בר מניומי מכשיר. פי' ואיתא דהטעם דמכשיר משום דאגמריה סמיך וע"ש :

המפלת פרק שלישי

דף כא ע"א תד"ה ורבנן סברי וכו' תימה ולימא דהוה פלגא ופלגא ויהא ודאי טמא ברשות היחיד וכו'. לפי מה שכתבו התוס' לעיל בפ"ב בשמעתין דפרוזדור בד"ה אין שורפין וכו' דמסוטה לא ילפינן טומאה דאתי ע"י ראיית גופה וכו' לא הוי קשה הכא על דברי חכמים כ"כ דלא הוי ודאי טמא אלא שהוה קשה למה מטהרי רבנן לגמרי להוי ספק טומאה : **ע"ב** בגמ' והאמר רבי יוחנן וכו' אם יש בה דם אגור וכו'. הא דפריך מרבי יוחנן ולא פריך מברייתא דסומכוס ור' אחא משום דהתם איכא למימר דטעמייהו דס"ל דכיון דיש בתוכה דם מוכיחים הדברים דכל החתיכה היא דם אלא שנקרש ולכך לא שייך התם הפסקה בבשרה קרינן ביה אבל רבי יוחנן דתלי טעמא ברם אגור משמע דמשום דם להודית מטמא לה וק"ל :

דף כב ע"א בתוס' ד"ה כי פליגי בחתיכה וכו' וי"ל דפליגי בחתיכה העשויה כמין שפופרת וכו' דת"ק מטמא וכו'. צריך ליישב היאך משתמע מדברי רבנן דמטמאו בחתיכה העשויה כמין שפופרת דמדבריהם משמע טפי דמטהרי דהא משני לעיל אימא שר"א אומר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה וצ"ל דמדברי חכמים נשמע לת"ק דמדקאמרי חכמים אין זה דם נדה דפירוש אין זה דם נדה שטימא הכתוב משום שאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה העשויה בשפופרת מכלל דשמעינן ליה לת"ק דאמר דוקא ולא בשפיר ולא בחתיכה של בשר שמלאה דם הוא דמטהר אבל אם עשויה כשפופרת מטמא : ד"ה למימרא דנוגע הוי נ"ל דדבור זה הוא נמשך אלעיל מיניה ויש למחוק למימרא דנוגע הוי אלא מתחלתו וא"ת ומנליה למקשה וכו' והר"א עם שלמעלה ממנו : ד"ה לפי שא"א בצחצוחי זיבה וכו' בסופו ואפ"ה לא מטמא במשא כיון דפתיכא ביה שכבת זרע כצ"ל : **ע"ב** ד"ה אבל דם דרכיך לא וא"ת והא דם הנדה נמי קתני לקמן וכו'. ר"ל דתני התם דם הנדה ובשר המת מטמאין לחין ויבשים אבל הזוב והרוק והשרץ וכו' מטמאין לחין ואין מטמאים יבשין ואם יכולים להשרות וכו' מטמאין לחין ויבשין מכלל שדם הנדה דקתני ברישא שמטמא ביבש הוא יבש כל כך שרוצה לשרץ שאין יכולין להשרותו והכא קאמר אבל דם דרכיך וכו' : ד"ה או דלמא כו' דהא אפילו אם תמצי לומר דרבנן בעו מעת לעת במיעוט על ידי הדחק לא חשיב דם לרבנן כצ"ל :

דף כג ע"א ברש"י ד"ה להכי אפניה רחמנא וכו' כרבנן. נ"ל דרש"י ר"ל בזה משום שקשיא ליה קושית התוס' דלשתוק קרא מהפנאה דאדם דהשתא תנן לא מופנה כלל ובהמה מופנה מצד א' ואין משיבין לרבי ישמעאל לכך כתב רש"י דהא דקאמר ר"י אמר שמואל דטעמא דר"מ הואיל ונאמרה בו יצירה כאדם וכו' לא אתיא כרבי ישמעאל אלא כרבנן דלדידהו ליכא לאקשויי דלשתוק קרא מהפנאה דאדם וכו' דאינהו ס"ל דמופנה מצד א' למדין ומשיבין והכא איכא פירכא כדבסמוך בגמרא והתוס' שהקשו לא הקשו אלא לרבי ישמעאל ולא לרבנן : בתוס' ד"ה יוצר הרים ומופנה א' וכו' נ"ל דמ"ס הוא וכן צ"ל ומופנה כדקאמר בסמוך ור"ל ומופנה משני צדדים דיצירה דגבי אדם מופנה כדקאמר לעיל ויצירה דגבי הרים נמי מופנה כדאמר בסמוך לקמן דכתיב יוצר הרים ובורא רוח וס"ל השתא דבורא לגופיה ויוצר להפנאה : ד"ה ולתני נחש וכו' לאחר שנקבצו

חכמת שלמה

דף כ ע"א תלתא דרי ותלתא טרפן כו'. נ"ב וזה לשון מיימוני וסמ"ג ולוקח מן הכרור שבו קנה שאמצעי שלו שכולן כמו קנה הוא ובכל אחד ג' קנים ובכל קנה וקנה ג' עלים ומקיף הדם נעלה אמצעי שבקנה אמצעי ורואה כו' : רש"י בד"ה וכולן תמצה דמים הס"ד : בד"ה והא דקתני כו' הימנה כעליון ולא כתחתון כו' כצ"ל : **ע"ב** רש"י בד"ה איפרא הורמיז כו' וכך שמה ואעפ"כ היתה משתרת עצמה מנדות וקרובה להתגייר ואף קרבנות היתה שולחת כו' כצ"ל : בד"ה בין טמאה מ' ותד או ביום פ' ואחד כצ"ל והס"ד : בד"ה מעיקרא כו' בטומאה דאמרינן לקמן כו' הד"א : תוס' בד"ה אגמריה סמך כו' לכך נראה לפרש כו'. נ"ב ויש לדמות דהתם באה לפני שניהם השאלה באחת גליון :

דף כא ע"א רש"י בד"ה השרוני כו' ואית דגרסי כו' נכתב כגון ולפי גירסא זו חי ותדם קאי אחלק היין שהוא חלק השלישי לא יהא מזוג ולא ישן וכן כתב הרמב"ם והסמ"ג ע"ש :

המפלת פרק שלישי

רש"י בד"ה בלא דם כו' ואפי' החתיכה של ארבע מיני דמים כו' כצ"ל : **ע"ב** גמ' נימא קרא בבשר נ"ל בשרה ונ"ב ס"א : רש"י בד"ה הרי זו כו' מליקת חולין היא ונבלה כו'. נ"ב בפ"ק דכריתות [דף ז' ע"ב] פירש"י ומשום חולין על המזבח לא איכפת לן כיון דאין למזבח אלא דמה ובמסכת נזיר ילפינן דחטאת העוף באה על הספק : בד"ה אם יש בה כו' משפופרת הס"ד : בד"ה דפלי פלויי כו' והדם שם דת"ק כו' הד"א : בד"ה כ"ע לא פליגי דדייקינן לישנא דקרא כצ"ל והשאר נמחק ונ"ב ס"א :

דף כב ע"א רש"י בד"ה כי פליגי כו' קרינן בה ורבנן כו' הד"א : בד"ה לפי שאי אפשר כו' הזב בלא טיפה כו' הד"א : תוס' בד"ה אלא כתתימה כו' לא יסתור בזיבה הא כיון כו' קא מטהרת בקיסם כו' כצ"ל : **ע"ב** רש"י בד"ה יצירה כו' גזרה שוה הס"ד : בד"ה ויברא דאדם לגופיה הס"ד :

דף כג ע"א גמ' מתיבי ר' חנינא בן אנטיגנוס כו' נ"ב נ"ל טעות אלא ר' חנינא בן גמליאל הוא אלא כמו שכותבין התוס' פ"ק דף ח' ע"ש : רש"י בד"ה והכא מאי כו' והכא בג"ש דתני ואדם מה תשובה איכא

ורש"י ספ' לעיל ולסוי אפשייה לחגגת כרבנן כו' ר"ל דהכא ר"מ נמי כרבנן ס"ל אבל דברי התוספות שכתבו לעיל אין מוכיחין כן אלא לר"ל דהיכא דליכא ב' לדדין שבקין המופנה מלד אחד אפילו לי ליכא פירכא וע"כ הנראה דמשמע לתלמודא דלית להו לרבנן האי סברא דר"ש דכיון דאית להו דמפיבין לה המופנה מלד אחד אמאי נימא דלסוי אפשייה מב' לדדין כיון כו' דלא נגמר מלד אחד אפילו היכא דליכא פירכא דאדרבה נימא דלסוי אפשייה מב' לדדין משום דלכך מלתא דליף מתמופנה ב' לדדין היכא הוי פירכא דהשתא לא יכול לתפוק מיניה משום דאי הוה מופנה מלד אחד לא להסיב עליו והשתא לא תשמע מיניה דלא נגמר מתמופנה מלד אחד היכא דליכא פירכא והו לא מידי וק"ל : שם מיתיבי רבי חנינא בן גמליאל כו' וכהכי קתני רבי חנינא בן גמליאל כו' כצ"ל בגמרות ישנות וכן הוכיח מהרש"ל מדברי התוספות דפ"ק שם בהמה בצמני אשה כו' לפ"מ לא תסתרי בלחותה כו' ירלה לע"ג דאפילו לקולא אית ליה לר"מ דהוי ולד מעליא דהא יהבינן לה ימי טוהר מבעיא ליה הכא לגבי איסורא דאחות אשה משום דאפשר כיון דהך ג"ש אית ליה פירכא לא מוקמינן המופנה אלא במסתבר טפי ודוקא לגבי טומאת לידה ולד מעליא הוא משום דמג"ש דילידה קאתיא וטומאת לידה מלתא דתליא בילידה הוא וכה"ג נ"ל לקמן בתוס' בד"ה דמות לילית כו' ע"ש : ע"ב בפרש"י בד"ה אפילו פרצוף אחד אבר אחד כו' ובד"ה חוץ מן האזנים כו' אלמא למ"ד מלורת בחד סגי וקשיא לרבא כו' עכ"ל לריך עיון לפירושו כיון דרבא לרבנן דברייתא קאמר מלורת חלי לורה מאי מקשי ליה למימר דלורת אפילו אבר אחד קאמר ואם כן מאי פליגי דהא ר"מ נמי אית ליה הכי כל לורה לורת כל שהוא אפילו אבר אחד ואם נאמר לדעת המקשה דבעי למימר דמלורת דאמרי רבנן אפילו אבר אחד וע"כ כל לורה דר"מ דבעי ב' עינים ולסתות כו' וגריע ליה מכולה בהמה דהתם יצירה כתיב כמ"ש התוספות דאם כן מי הכריחו לפרש כלל כל לורה דר"מ דהיינו כ"ש ולא ככל לורה דקאמר רב לרבנן דהיינו הלורה כולה דכיון דדעת המקשה למימר דכל לורה דר"מ היינו נמי הלורה כולה נימא דהמתרץ נמי לא פליג עליה בהא אלא דע"כ רש"י סבר דכל לורה דר"מ לית לן לפרש הכי משום דלא גריע מכולה בהמה דמתניתין והו"ק : תוס' בד"ה אמר רבה ושטו נקוב כו' רגל של זו עולה כולה עולה כו' מקנה לעובד כוכבים מקלת כו' כצ"ל :

דף כד תד"ה ליתני שמא מגוף אטום כו' פניו תיש ושטו אטום ואפקותא כו' עכ"ל כצ"ל :

ע"ב גמרא תניא אבא שאול אומר ואיתימא ר"י כו' פעם אחת נפחתה מערה כו' כצ"ל מגמרות ישנות : בפרש"י בד"ה כוותיה דשמואל כו' וקאמר טמאה אפילו בלידה יבשתא עכ"ל לעיל גבי פניו טוחות דאינו ניכר אם זכר אם נקבה פרש"י דעל ידי שטימאתה שבועיים משום ספק נקבה אתי לידי קולא דולד הוא ויהבי לה ימי טוהר אבל הכא גבי בריה שיש לה שני גבין ושני שדראות דקדק לפרש משום דעל ידי שטימאתה אפילו בלידה יבשתא אתי לידי קולא דכיון דניכר הוא אם זכר אם נקבה לא ניחא ליה למימר דהאי דעבד כוותיה דשמואל דוקא בנקבה : תוס' בד"ה המפלת דמות כו' וי"ל שמואל דהכא יפרש לעיל תיבדק לר"מ עכ"ל אע"ג דשמואל גופיה מפרש לעיל טעמא דרבי מאיר משום גזירה דילידה איכא למימר הכא כיון דהך גזירה שוה אית לה פרכא לא אוקמינן המופנה אלא על המסתבר דהיינו בהמה וקריא וקיפוף דדומות קלת דעיניהם הולכות לפניהם וכהאי גוונא מבעיא לן לעיל מהו לאסור באחותה דאיכא לאוקמא הגזירה שוה בטומאת לידה כמ"ש שם :

ח"א דף כד ע"ב קובר מתים כו' רלתי אחר לבי ונכנסתי כו'. הכונה כי לד הטהרה לא תבא לאדם אלא בהתרחק יפה מן לד השמאלית הטומאה כמ"ש בהיפך כטובל ושרץ בידו ומדמה לד הטומאה לקובר מתים שנעשה אבי אבות הטומאה ואמר פ"א הייתי רץ אחר לבי ר"ל לבא לידי טהרה ומדמה לה לגבי חיה טהורה ע"ש הרילה בכ"מ כמו שוי רץ כלבי דהיינו שהלבי שהוא דמיון הטהרה היה רץ מפני ולא הגעתי' לפי שהייתי רץ אחריה בקולית שהיא עלמות הטומאה שעדיין לא נתרחקתי מטומאה עד שחזרתי לאחורי להתרחק מהטומאה של עלמית הקולית אז באתי לידי לד הטהרה וא"ל בדמיון קולית ועלמית הטומאה של עוג מלך הבשן שהיה בה מלד הטומאה מן הנפילים בני שמחזאל ועזאל כדאיתא במדרש ונקט בשיעור טומאת קולית ג' פרסאות דכן אמרו פ"ח דברכות בעוג שעקר טורא בר תלתא פרסי לזרוק על ישראל דזה לעומת זה עשה אלהים דשיעור מחנה ישראל שהיא מקום טהרה להוליא הטומאה והטמאים מתוך למחנה היה ג"כ ג' פרסאות וכנגדו הטומאה בשיעור הזה היה לנו לבטל כח הטהרה מהם כמפורש בפרק הרואה ע"ש בחידושינו ובדמיון זה קאמר באבשלום שבא מלד הטומאה מלד אמו שהוא בן אשת יפת תואר כמ"ש בחלק שא"ל חוטי האכי לדוד מ"מ נסבת יפת תואר כו' והיינו שנפתחה מערת הטומאה תחתי ועמדתי במקום הטומאה בגלגל עינו וכו' כמ"ש פ"ק דסוטה שאבשלום תן עיניו במה שאינו שלו ונעה בעיניו לגד הטומאה לשכוב עם נשי אביו ואמר שעמדתי במקום טומאה

עד מוטמי שאת מקום שהאשה הטמאה תלוי בו עד שמזכרתי לאחורי להתרחק מטומאה זו לאמרו כגד הטעאה ונלכתי ממקום טומאה זו וק"ל :

דף כה תד"ה טמא כו' ר' יהושע לע"ג דבעי למימר כו' ר' נמי מסופק היה כו' עכ"ל דליכא למימר דהך דמלא בשר טמא לידה בצלול איירי ומש"ה מוקי לה כר' יהושע דמאי דוחקיה לאוקמיה כר"י דוקא ובצלול טוקמיה בעכור וכבר"ל מיהו מלינו למימר דלסכי קאמר טמא דהוה מספיק כיון דקמייתא ביחידאה הך נמי ביחידאה ובצלול או כ"ע ובעכור : בד"ה לעיל כסומכוס וא"ת ואם שפיר דלא ס"ל כו' עכ"ל דאמר בפרקין דאינה טמאה לידה בד"ה לעיל דס"ל אע"ג דמליכן למימר דהך דסלין בה עלם להוש טמאה לידה אתי כרבנן ולר"י קושיא הוא דשפיר ותחיבה שרין ומשלין לידה ניחא להו לאוקמא אפי' כר"י : בד"ה מחלוקת בצלול פ"ה מלה מים כו' וכי עדיף ממלאה דם כו' אפילו לר"י כו' עכ"ל ולא בעי למימר דר"י אפילו במלאה דם מטמא לידה אלא דר' יוסי לא סבר כוותיה בצלול אלא בעכור דאם כן לא הוה קאמר רבי שמא כר"י אמרה דהא במלאה דם סבר נמי כרבנן וק"ל : גמ' מיתיבי את זו דרש ר"י כו' ש"מ בצלול מחלוקת ש"מ כו' ירלה דלא קאמר תיובתא למ"ד בצלול ד"ה אינו ולד משום למאי דמסיק דכן א"ר נחמן דבצלול ד"ה אינו ולד ומותביה רבא עד דמסיק ומי מספקא ליה והא קרא קאמר ומשני אסמכתא בעלמא הוא דהשתא איכא למימר נמי דבעכור דוקא מחלוקת מסברא וקרא אסמכתא בעלמא וק"ל : תוס' בד"ה גבי בהמה לחומרא ואע"ג דקולא הוא שמוליאין כו' עכ"ל דהא קאמרינן במתניתין ספק ממון לקולא היינו למחזיק שהוא חומרא למוליא והכא גבי בהמה הרי קולא הוא למוליא שמוליאין כו' אך קשה לדבריהם דמאי נימא דהא דקאמר גבי בהמה לחומרא דיהיב ליה לכהן דאימא יאכל במומו לבעלים כדקתני בהך מתני' דפרק הלוקח ואם ספק יאכל במומו לבעלים דהשתא ספק ממונא שפיר לקולא ולגבי גיזה ועבודה ספק איסורא לחומרא וכה"ג איתא לקמן בפרקין גבי בהמה שילאת מלאה ובאה ריקנית כפרש"י שם : בד"ה עור ובשר תלבישני כו' במדרש מלבוש שאדם פושט ראשון לובש אחרון עכ"ל וכל"ל ממדרש ילקוט ובפרש"י שם בנוסח אחר ע"ש והכל על דרך אחד הוא עולה : ע"ב גמ' למה הזכירו סנדל והלא אין סנדל כו' יש לדקדק למאי דס"ד השתא דאיירי באתילד נקבה בהדיה וימי זכר מובלעים בתוכו א"כ דס"ד דאתיליד זכר ומדהא זכר הא נמי זכר עדיפא ה"ל למפרך אמאי תשב לזכר ולנקבה ואפשר דהוה ס"ד דולד שעמו נאבד או דהוה שפיר מרוקם ולא ניכר בין זכר לנקבה דהשתא שפיר דלא תקשה ליה אלא למה הזכירו ספק סנדל דמשום ולד גופיה נמי תשב לזכר ולנקבה וק"ל : בפרש"י בד"ה שאם תפיל שנים כו' אם תראה ביום פ"א כו' וכשתחזור ותראה בח' לראייתה כו' עכ"ל לא בעי לפרושי משתחזור ותראה ביום פ"ב או פ"ג שלא תדע תחלת נדתה אם ביום פ"א או ביום פ"ב ופ"ג שממנו תתחיל למנות ז' ימי נדותה דמ"מ אין כ"מ דבין כך ובין כך טמאה נדה גם ביום שלאחריו מיהו ה"מ לפרושי כשתחזור ותראה יום ז' לראייתה דהייט ביום פ"ז דהשתא היא מקולקלת שאם תחלת נדותה מיום פ"א הטבול ביום ז' לערב ואם תחלת נדותה מיום פ"ז לריכה לספור עוד ו' ימים לימי נדותה ובס"פ מפרש לה תלמודא כפרש"י : תוס' בד"ה קמ"ל אימא שניהם כו' וי"ל דהייט דקמשני בלשון שני ומיהו תימה גם לפר"ת כו' עכ"ל ר"ל דבלשון שני שאם תלד נקבה לפני שקיעה כו' איכא לפרושי נמי בב' ביאות ואע"ג דה"מ לאוקמי בפשיטות טפי באתיליד זכר ובב' ביאות כקושייתם ניחא ליה לאוקמא דאפי' ביולדת נקבה אלטריך להזכיר ספק סנדל והשתא מ"ש ומיהו תימה גם לפר"ת כו' אין רלונם דזאת התמיהה לפרש"י וגם לפר"ת דהא לפרש"י ניחא למסקנא בלשון שני דאיירי הכא בב' ביאות ושפיר אלטריך לאשמועינן האם בטומטום שהזריעו שניהם בב"א אלא דר"ל דלפרש"י הקשו לעיל שאינו קשה לפר"ת מיהו לפירושו גם יש תמיהא שאינה תמיהא לפרש"י כמ"ש :

ח"א דף כה ע"א ועליו מפורש בקבלה הלא כחלב כו'. נראה דאכולי שמעתי' קאי וסדר בריאה קחשיב עד שנעשה ולד גמור הלא כחלב תתיכני הוא שפיר מלא דם כמ"ש בפ"ק שהחלב של אשה נעשה מדם אשה ואח"כ כגבינה תקפיאני הוא שפיר מלא גנונים כאן כיון שאין עור ובשר מדמה לה לגבינה הקפוי מחלב ואינה תוספת לולד ואח"כ עור ובשר תלבישני דהייט שפיר מרוקם כדאמרינן לעיל דאיכא למ"ד מלא בשר טמאה לידה ואיכא למ"ד בעור תליא מילתא ואמר אח"כ ועלמות וגידין תסוככני הוא יצירת הגוף של ולד גמור ואח"כ חיים וחסד וגו' היא הנשמה שנתנה בו ואח"כ ופקדתך שמרה כוחי כדאמרי' לקמן מדת ב"ו כו' ואלו הקב"ה לר הטובל במעי אשה פותח ופיה למטה ומתמר כו' ע"ש ועיין בתוס' בפרק בתרא דברכות בשם מדרש תנחומא וק"ל :

דף כו תד"ה סנדל דלית ליה חיותא כו' ועוד דמשמע בירושלמי דולד שעם הסנדל אינו מתקיים כו' עכ"ל דבריהם אינם מבוררים לן דאע"ג דגבי כריתות מלינן למימר הכי כדברי

חכמת שלמה

היכא דקאמרה דניחא כו' : בד"ה דומות כו' עגול הוא הס"ד : בד"ה כאוכמא כו' כאדם והא דתני דהוי מוס בגורי כו' הדא כו' עגול כגלגל הס"ד : בד"ה ובמינו (נ"ל) במינו כו' מתקיימת ובמינו הוא כו' כצ"ל : תוס' בד"ה יוצר הרים ומופנה הוא כדקאמר בסמוך כצ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד ליתני נחש : ע"ב גמ' אף אנן נמי תנינא המפלת כמין בהמה חיה ועוף דברי ר"מ כו' כצ"ל. וכ"כ כן הוא בפ' יש בכור : רש"י בד"ה סנדל צורה כו' משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר כו' כצ"ל : בד"ה אמר אביי כו' דלא מעכבא וכמאן כו' כצ"ל : בד"ה מן הלד כו' וילכו כנגדו כשאר כו' כצ"ל : תוס' בד"ה מונח בה כו' אלא אדם כו' כצ"ל :

דף כד ע"א גמ' כגי רבי חייא נפוק לקרייתא כו'. נ"ב פרש"י בגולה שהיו הולכים על הכפרים לראות שדותיהם : רש"י בד"ה מוסמסין מוכין קלא ולא כו' כפניו טחות הס"ד והד"א : בד"ה כי פליגי כו' לגמרי ואיפכא אתמר כו' הד"א : בד"ה הייט כו' הסר לגמרי הס"ד : בד"ה שימי את כו' משום דהריף הוי ודחיק ליה כו' הוי דדחיק ליה לרב פפא כצ"ל : תוס' בד"ה ר"ח כו' וקשה לר"ת דבפ' אלו מומין תנא ליה גבי מומי כו' אף לפי מדקאמר באשה ולד כו' כצ"ל : ע"ב רש"י בד"ה שאינו תוך כו' מיתוך אבריה ומורה כו'. נ"ב זה קאי על ראש שאינו תוך ודו"ק : בד"ה כותיה כו' דולד הוא הס"ד ואח"כ מה"ד הרי אמרו : תוס' בד"ה אכילתו מרובה כו' אכל שלים ושתה שלים והניח שלים לכשתכעוס כו' כצ"ל :

דף כה ע"א גמ' ומי מספקא ליה והא קרא קאמר מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא כו' כצ"ל : רש"י בד"ה כסומכוס כו' ויחידאה היא הס"ד : בד"ה כר' יהושע כו' לתודיה מטמא משום לידה ויחידאה היא ודלמא הפי' במלא בשר פליגי כיון דאינו מרוקם מעולם לא היה ולד ואע"ג דפליג ר' יהושע בשפיר להודה במלא דם מודה דלא ולד הוא דדם מוכיח עליו כצ"ל והס"ד : תוס' בד"ה עור ובשר כו' ומפרש במדרש למה הדבר דומה לאדם שפושט והוזר ולובש מה שפושט אחרון לובש ראשון אבל בתחלת בריית הולד עור ובשר תחלה ואח"כ עצמות וגידין כצ"ל. וכ"כ כך הוא ברש"י דיחזקאל ונמחק מן מלבוש עד סוף הדבור : ע"ב גמ' אם זכר הוא אם נקבה היא אבא שאול בר נש ואמרי לה אבא שאול בר רמש אומר כו' ואמר רב עמרם עלה בשל ערב כו' ואמר רב עמרם עלה כו' כצ"ל : שם האי זכר והאי נקבה כו'. נ"ב פי' שיכול להיות כך אבל לא בהכרח דא"כ שניהם זכרים או נקבות איך נמלאו : רש"י בד"ה לא ידעי כו' קטן הס"ד : אחר ד"ה אלא שנלרף כו' נריך להתחיל ד"ה לשון של שור הגדול דהיינו פניו טוחות ואף ע"ג דאוקמינן לעיל פניו טוחות אין אמו טמאה גבי סנדל ודאי אמו טמאה לידת סנדל דולד שעמו מוכיח עליו דולד הוא אלא שנימוק על ידי חבירו שדחקו. וכ"כ ס"א : בד"ה שאם תפיל כו' ותחלת נדה לאחרון וה"ג כו' הד"א : בד"ה שלשים ואחד נ"ל ל"א גרסי' כו' : תוס' בד"ה המפלת סנדל כו' ימי טוהר כדאיתא לקמן בפירקין כו' כצ"ל : בד"ה קמ"ל כו' לר"ת שפירש דאין מתעברת וחוזרת ומתעברת כו'. נ"ב וגבי מעוברת היינו טעמא שלא יכנוס הזרע בין ב' התאומים וידחוק ויעשה סנדל כו' : בא"ד היינו בן קיימא כו'. נ"ב פי' לא מלינו שיהו כולם קיימים שתהא אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת בלא סנדל אבל להיות א' נפל מלינו שחוזרת ומתעברת כגון גבי סנדל ודו"ק. אבל אין לפרש שסבר רש"י כהסיא דירוש' שאף הולד עם הסנדל אינו חי כי לא איסתמע זה ברש"י ואדרבה להיפוך משמע לקמן בשמעתא גבי סנדל אין ביה חיותא ע"ש ודו"ק : בא"ד בביאה ראשונה הזריע הוא תחלה ובביאה שניה הזריעה היא תחלה ומיהו י"ל דבענין זה בב' ביאות אין חידוש למתני תשב לזכר כו' כצ"ל :

דף כו ע"א גמ' אמר רב פפא ש"מ מכריך כריך ליה כו'. נ"ב ולפי זה לא שייך לשנויי עוד שאם תלד ולד דכך דופן כו' אפילו אליבא דרבנן דהא א"א כלל ומתחלה קודם שידע הברייתא בעי לשנויי כך ודו"ק :

שם

מהר"ם

שנקצצו רגליו לא מקרי חיה סתם וכו'. וצ"ל ג"כ דלאחר שנקצצו רגליו לא הוי נחש בכלל יצירה דחיה דאל"כ כי יליף לעיל יצירה יצירה מאדם לפרוך נמי אלא מעתה המפלת דמות נחש אמו טמאה לידה כדפריך השתא : ד"ה קריא וקיפופא וכו' זה באות שבעופות וכו'. פי' המאוסה שבעופות : ד"ה לאתסורי באחיתה לענין גופה לא בעי אם הבא עליה חייב משום אשת איש וכו' כצ"ל : ד"ה הואיל ובמינו מתקיים אע"ג דדריש ג"ש דיצירה בעי טעמא דהואיל וכו'. ר"ל אע"ג דדריש ג"ש דיצירה א"כ מאי נפקא מינה במינו וקאמר דאפ"ה בעינן שיהא במינו מתקיים משום דהא אפילו בולד גמור בעינן מתקיים כו' : ע"ב ד"ה ומצא בה דמות יונה וכו' וא"ת ודלמא לרבנן וכו'. ר"ל לפרש"י דמשמע דלרבנן פשיטא ליה דאסור ולא מיבעיא ליה אלא לר"מ דאזיל בתר אמיה א"כ קשה מאי פריך ותפשוט ליה מהא וכו' ודלמא ההיא דר"י אתי כרבנן ולא כר"מ ותירץ וי"ל דא"כ הל"ל לרבנן וכו' ומדלא קאמר הכי ש"מ דאתי ככולי עלמא אפי' לר"מ : [בא"ד] א"נ י"ל וכו'. ר"ל דאין הפי' כפרש"י אלא בהפך דגמ' ס"ל דלרבנן פשיטא ליה דשרי דלא מיבעיא ליה אלא לר"מ דבקל עושהו ולד והשתא פשים שפיר מההיא דיונה דאפילו לרבנן אסור וכ"ש לר"א דמסתמא לרבנן קאמר ר"י למלתיה ואת"ל דלר"מ קאמר מ"מ תפשוט מינה בעיין : ד"ה שר"מ וכו' לר"מ קאמר לדידי וכו'. ואע"ג דהשתא ס"ל דר"מ אומר מצורת היינו דכי דמי לאדם בעי מצורת אבל המפלת מין בהמה ממש ס"ל לר"מ אמו טמאה לידה ועלה קאמרי רבנן אודי לן וכו' ומפלת מין בהמה ממש נמי לא ליטמיה אלא שי"ל א"כ מנלן דבתרתי פליגי רבנן ור"מ דלמא לא פליגי כ"א בהמפלת מין בהמה ממש והא דתנן וחכ"א כל שאין בו מצורת אדם ולא קתני וחכ"א אינו ולד משום דרבנן לר"מ קאמרי אודי לן וכו' ויש לתרץ דס"ל לגמרא דאי לאו דבתרתי פליגי ושמעי רבנן לר"מ דס"ל דכי דמי לאדם בעיא שיהא דומה לו במקצת כל הצורה לא הוי אמרי ליה במפלת מין בהמה ממש אודי לן וכו' : ד"ה והתניא וכו' ור"ח וכו'. נראה דגרים כן משום דק"ל דהשתא ר' יוחנן דאמר עד שיהו כולה כאחת אתי כרבנן דברייתא : ד"ה אמר רבא וכו' עד ובפרק קמא דבכורות פלוגתא אפכא גבי מקנה לעובד כוכבים וכו' עד ואומר ר"ת דהוי כאיכא דאמרי. נ"ל דר"ל דיש מהפכין דרב חסרא לדרבא ורבא לדרב חסרא וכן כתבו התוספות שם בתמורה שזה מן הסוגיות ההפוכות שבגמרא ע"ש :

דף כד ע"א בגמ' רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר וכו' פסול לעבודה. ע"ש בבכורות דלא גרסינן פסול לעבודה : בתוס' ד"ה עד הארכובה ואין שייך להביא וכו'. פי' משום דהכא הוי חומרא לענין ימי טומאה וקולא לענין ימי טהרה : ד"ה ליתני שמא מגוף אטום וכו' כגון פניו תייש ושטו אטום כצ"ל : ד"ה רבי חנינא וכו' עד והתם נמי פריך מרב וכו'. ר"ל דהתם סתמא דגמרא פריך מרב ולא מייתי לשמואל כלל ולא שייך לפרש התם כמו שפרש"י. הכא הא דאקשי לרב ולא לשמואל וכו' :

דף כה ע"א בגמ' אמר להם לא שמעתי וכו'. י"ל מפני מה אמר רבי לא שמעתי הלא שמע דבסמוך קאמר הא נמי שמא כרבי יהושע אמרה וכו' וא"כ ידע ושמע שמחלוקת רבי יהושע ורבנן היא וי"ל ע"ד התוס' שר"ל שהיה מסופק אם פליגי רבנן דוקא בצלול אבל במלא בשר דהיינו עכור מודים או או פליגי אפי' בעכור ובשביל כך אמר לא שמעתי אבל מ"מ צריך לישב לפי זה הא דפליגי בסמוך ר"ל ורבי יהושע בן לוי ר"ל אמר מחלוקת בעכור וכו' וריב"ל אומר בצלול מחלוקת וכו' והלא רבי היה מסופק בזה והיאך ידעי אינהו טפי מיניה וק"ל : בתוס' ד"ה שאין הקב"ה עושה עור וכו' כדמתרגמינן על משך בשריהון כצ"ל ואע"ג שתרגום לבושין דיקר על משך בשריהון מ"מ משמע דהתרגום מפרש כתנות ר"ל לבושין דיקר ועל תיבות עור מפרש הוא דר"ל על עור בשרם : ד"ה עור ובשר וכו' מפרש במדרש מלבוש שאדם פושט ראשון לובש אחרון כצ"ל ור"ל דלעולם בשעת יצירה העור ובשר נבראים תחלה וגבי מתי דיחזקאל הוא ענין אחר דלאחר מיתה הבשר והעור הוא פשוט וכלה תחלה ולכך בשעת התחייה הוא לובשם באחרונה כי כן הוא דרך המלבושים וק"ל ועיין בילקוט יחזקאל ותמצא שהגירסא כן : ע"ב בגמ' למה הזכירו סנדל וכו'. נ"ל דתרתי קא מקשה חדא למה הזכירו סנדל הא בלא סנדל נמי טמאה משום ולד דאתיילד בהדיה ועוד מאי קמ"ל מתני' פשיטא דכיון דהסנדל אינו ניכר אם הוא זכר או נקבה פשיטא דתשב לזכר ולנקבה ומשני אי דאיתיליד וכו' הב"ע דאיתיליד זכר בהדיה מהו דתימא כו' : בתוס' ד"ה קמ"ל וכו' ומיהו קשה מנלן דלא אמרינן בביאה אחת וכו' ואשמועינן מתני' דסנדל הוי ולד וכו'. י"ל הא לפירוש ר"ת נמי קשיא קושיא זו דנהי שצ"ל אימא כשהזריעו שניהם בבת אחת משום דאין אשה חוזרת ומתעברת אבל מ"מ קשה למה ליה האי שנוייא כלל לימא מהו דתימא דסנדל אינו ולד לענין לידה קמ"ל דהוי ולד ויש לישב דבשלמא לפר"ת דעל כרחך צ"ל דמתניתין איירי בביאת אחת ושמעינן נמי מינה דאפילו בביאה אחת לא אמרינן מדהאי זכר האי נמי זכר לכך משני דלא תקשי אמתני' פשיטא דאשמועינן מינה חידוש גדול דאפילו בביאה אחת לא אמרינן מדהאי זכר האי נמי זכר דכיון דבאמת שמעינן מיניה האי רבותא קאמר לה אבל לפרש"י קשה מנלן דמתני' איירי בהכי כלל דכיון דאיכא לאוקמי מתני' בשתי ביאות ואי משום דקשיא לך פשיטא איכא למימר דאשמעינן דאקרי ולד ומצי למימר דאפילו בביאה אחת איירי מתני' וס"ל דלא אמרינן מדהאי זכר האי נמי זכר דלמא בביאה אחת אה"נ דס"ל למתני' דאמרינן מדהאי זכר האי נמי זכר : בא"ד וי"ל דהיינו דקמשני בלשון שני. דברי התוס' סתומים מאד ונ"ל דר"ל דאה"נ דבשנויא אחרינא ס"ל הכי דהתוספות נמי ס"ל כמו דפרישנא לעיל שהיה קשה לה לגמרא תרתי כדלעיל ובשנויא אחרינא לא שני אלא אקושיא האחת דל"ל סנדל וכו' אבל עדיין קשה פשיטא דתשב בשביל הסנדל לזכר ולנקבה וע"כ צ"ל דלשנויי אחרינא לא אשמועינן מתני' אלא דסנדל הוי ולד לענין לידה וק"ל :

דף כו ע"א בגמ' סנדל דתנן גבי בכורות למאי הלכתא פרש"י קס"ד לבא אחריו בסוף שנה או לסוף שנתים קמיירי וכו'. ויש להקשות כיון דידע המקשה דאין סנדל בלא ולד א"כ מפני מה ס"ד לפ' דהא דקתני הבא אחריו וכו' ר"ל לבא אחריו לסוף שנה או שנתיים ולא נתן לבו לפרש דהבא אחריו היינו הולד שעם הסנדל ועוד יש להקשות דלפי הס"ד דהבא אחריו היינו לסוף שנה או שנתיים א"כ בכור לנחלת

לא

הירושלמי דולד שעם הסנדל אינו מתקיים ע"כ גבי בכורה ליכא למימר הכי לסוגיא דשמעתין דמוקמינן ליה בולד שילא עם הסנדל אחריו דהוי בכור לנחלה ואינו בכור לכהן דהא הוא אינו מתקיים לא שייך ביה בכור לנחלה וא"ל לפוטרו מכהן דאפילו היה חי ונתן לכהן פדיונו ומת בתוך ל' יחזור כדאיתא בפ' יש בכור מיהו הא ליכא לאקשויי לפי סברת הירושלמי דאין הולד שעמו מתקיים תקשה גבי בכורות כדאקשינן למאי הלכתא קתני הבא אחריו בכור לנחלה ואין בכור לכהן דל"ל סנדל דבלא סנדל ולד דבהדיה פטר ולד הבא לסוף שנה או לסוף שנתיים די"ל דאיכא לאוקמא בילא סנדל דרך רחם והולד דבהדיה ילא דרך דופן דהשתא הנולד לסוף שנה הוי בכור לרחם אי לאו משום סנדל דילא דרך רחם כדאיתא בפ' יש בכור יוצא דופן והבא אחריו כו' רש"א הראשון לנחלה והשני לה' סלעים דהכא כיון דהולד שעם הסנדל שילא דרך דופן אינו מתקיים הוי הב' בכור לנחלה ולכהן אי לא משום דסנדל ילא לפניו דרך רחם דפטור השני מה' סלעים והתלמודא דידן לא בעי לאוקמא הכי כר"ש ולא כרבנן דאפילו כרבנן ולא כר"ש לא בעי לאוקמא הכיא דכריתות ודו"ק: ע"ב בד"ה תחלתו כל שהוא כו' משום דבפרק העור והרוטב בעי רובו טפח למאי חזי תני ליה בסוף ומשני כו' עכ"ל כוונתם למדנו מדבריהם בפרק העור והרוטב משום דבעי התם לפרש הא דשיריו ברובו ומש"ה מייתי ליה לבסוף לאורויי לן דמשתגמר מלאכתו לא קאי אשיריו ברובו אלא אשני תנורים גדול וקטן השנויים בה קאי ומ"ש הכא עוד ומשני אגדול ופריך כו' מלתא באנפי נפשיה הוא שהביאו סוגיא דהתם בב' הפירושים של רש"י להכריע ביניהם ומהרש"ל הגיה והיפך דבריהם ומשני אגדול תניא ליה בסוף כו' עכ"ל ופי' מה שפי' לפי הגהתו ואין לורך כי כוונת התוס' הוא כמו שפירשנו מדברי התוס' דהם: בד"ה המפלת חיה כו' וי"ל דברייתא דקתני שמא כו' והתם מייתי ראיה דבאינה קשורה חוששין לולד אחר לאפוקי מדר"י כו' עכ"ל יש לדקדק דהכתי כיון דברייתא לא מיירי בהדיא כדר"א דמפליג בין שליא שאחר הולד ובין שליא שילתה קודם הולד א"כ נימא דהברייתא לא הוי לאפוקי מדר"י אלא דבכל גוונא חוששין ושפיר שרי ר' יוחנן משום ס"ס וי"ל דאליבא דקאר"י דשרי משום דאין חוששין כו' דודאי הולין בולד שעמו קאמר לאפוקי דהא בברייתא קתני דחוששין :

דף כז תד"ה תומר ב' ולדות וכו' ומשום שליא נותנין לה חומרא דזכר ונקבה ואם תאמר לרבנן נימא שלא תשב רק ז' כו' עכ"ל ולא בעי לפרושי דקושיא הכי הוא דלא תשב אלא ז' לזכר ותומר ב' ולדות היינו תומר ולד זה דלא היה בה ולד אחר ואין לה שום ימי טוהר וכמו שפירש רש"י ז"ל בשמעתין ובסוף פרק בהמה המקשה וגם עתנים לה תומר ולד אחר שמא היה זכר בשליא זו ונטמאה ז' אבל שבועיים לא היטמא משום שמא נקבה היה דמ"מ הוא דתומר ב' ולדות לא משמע להו לפרש לרבנן אלא תומר דזכר ונקבה דחיה ועוף לא מקרי ולד לדידהו כיון דאין אמו טמאה לידה ועיין בתוספות ס"פ בהמה המקשה בזה: בא"ד דסתרי אהדדי כו' עכ"ל כתב מהרש"ל תימה ומה בכך סוף סוף כל חד נסרי מכח ספק ספיקא ומה שסותר אהדדי לחומרא נמי סתרי אהדדי כו' עכ"ל ועוד האריך וע"ש ואנן לא ידעינן מהיכא קא פשיטא ליה דלא עבדינן בכה"ג כתרי חומרי דסתרי אהדדי דהא דאמרינן בפ"ק דעירובין ובפ"ק דר"ה דמאן דעבד כתרי חומרי עליו הכתוב אומר הכסיל בחושך הולך היינו כגון הביא הסדרה וגלגולת דאית ליה למיעבד כחד תנא אי כבית שמאי כקוליהן וכחומריהן אי כב"ה כחומריהן וכקוליהן מיהו היכא דאיסתפיק לן עבדינן ב' חומרי דסתרי אהדדי כדאמרי' התם ר' עקיבא גמריה אסתפק כו' וכן אי אסתפק לן הלכתא כמאן עבדינן כתרי חומרי כמ"ש התוס' לק' בפ' בנות כותים ע"ש וכן כתבו בפ"ק דר"ה אבל כתרי קולי דסתרי אהדדי ודאי דלא עבדינן בשום מקום וא"כ ה"נ הכא כיון דמכח ספיקא הדא דאין ולד בשליא הוי ספיקא דאורייתא ואסור בכל גוונא אלא משום ספיקא דשמא זכר שמא נקבה הוה בכל לד ס"ס דסתרן אהדדי עבדינן כתרי חומרי אע"ג דסתרן אהדדי ולא כתרי קולי כיון דסתרן אהדדי וזה ברור בלי ספק וס"ס: בד"ה מ"ט דר"ש כו' הלא גם לר"ש לא נתבטל טלו בבית הפנימי כמו בבית החיצון כו' עכ"ל מדא"ל בפשיטות לר"מ אי אתה מודה כו' לבית החיצון שהוא טהור ע"כ דסבר ר"ש בפשיטות דבבית החיצון בטל טלו אבל מדברי ר"מ ודאי דאין להוכיח לדברי ר"ש כמו שכתב מהרש"ל דאימא בהא פליגי דר"ש משוה אותן דתרוייהו בטילי במשהו ור"מ סבר אינן שוין כדקאמר דאינו דומה נימוק כו' גם מה שמדקדק מהרש"ל דע"כ לר"מ נימוק כו' דאמאי פריך מאי טעמא דר"ש טפי מר' מאיר אין זה הוכחה דמשום דבמתני' לא הוזכר אלא ר"ש קאמר נמי מ"ט דר"ש דמה"ט נמי לא קאמר מ"ט דר' יהודה ור"י כמ"ש התוס' וכל"ל לפרש"י שפירש דפריך מ"ט דר"ש נהי דנימוק כו' ה"ל כרקב וכגלל עכ"ל ולא פריך הכי לר"מ נהי דנימוק בבית החיצון לא יהא אלא רקב משום דלא הוזכר במתני' א"ק לרש"י דאי מטעם רקב נגעו בה [הכא] בשליא א"כ למאי דמסיק נמי בההיא דתרוד משום דסופו כתחלתו ובכל ענין דבר אחר מבטלו אמאי לא נימא הכי בשליא כיון דרקב הוא ד"א מבטלו ויש לייסב בדוחק ודו"ק: בא"ד אמאי לא משני בשליא שאינה מטמאה אלא שלם כו' עכ"ל פי' לר"מ קאמרי התם הכי ועיין שם ואליביה קאמרינן הכא מטמאה שלם כמו בבית הפנימי ולאו דוקא שלם ממש דלר"מ נמי אית ביה ביטול משהו בבית הפנימי כדקאמר אינו דומה נימוק פ"א כו' אלא שלם לאפוקי בבית החיצון דבטל כולו ודו"ק: ע"ב גמ' ותני רבי חייא עלה אינה מטמאה כו' מהוס' דבכורות פ' הלוקח תני ר' חייא דקאמר היינו שהיה שונה בו במלתיה דר"א ב"י דאינו מטמא כו' והכי איתא בהדיא בתוספתא עכ"ל ע"ש: תוס' בד"ה מלא תרוד ועוד כו' ומהך לא עביד צריכותא דקמ"ל כו' עכ"ל פי' תלמודא דקאמר טעמא דרבנן ומהך לא עביד צריכותא משום דה"א כו' נ"ל השתא דהייטו קודם שנתערב בו עפר ודו"ק: בד"ה מת שנתבלבל כו' אי נמי קסבר ר"י דרבנן לא מטהרי אלא ברובע דחסר אבל אם העפר שלם כו' עכ"ל יראה דלפי תירוץ זה נ"כ יש לפרש הא דקאמר רבי יוחנן דאמר כמאן כר"א ה"פ ר"י דאמר דרבי יצחק מגדילאה נמי מטמא באין שלדו קיימת ע"כ ההיא דר"י מגדילאה כר"א דוקא דמטמא אפילו ברובע דלרבנן לא הוו הפתחים קטנים טמאים משום דחזו לאפוקי חד חד אבר כיון דהוי העפר חסר ממת שלם ועוד יש לומר דהכי קאמר ר"י דבא לומר דאף באין שלדו קיימת טמא כמאן כלומר מהיכן יצא לו סברא זו כיון דרבי יצחק מגדילאה לא קאמר טמא אלא בשלדו קיימת לית לן לטמא אף בשלדו אינה קיימת אם לא מלא שום תנא דסבר הכי וקאמר כר"א דאית ליה הכי והשתא קאמר רבי יוחנן דרבנן לא פליגי עליה אלא ברובע אבל בעפר ממת שלם מודו וק"ל :

דף כח תד"ה שנאמר מזכר ועד נקבה כו' אבל אנדרוגינוס למה לריך למעוטי כו' ואמאי ממעט ליה והכי כו' עכ"ל פי' לדבריהם כיון דקמי שמיא גליא אם זכר הוא מנקבה דלא מטמא באודם מה לריך למעוטי ומזכר דלא מטמא בלובן אמאי ממעט ליה וכן איפכא ודו"ק: ע"ב בד"ה על כל דבר כו' וא"ת כל טמא נפש א"כ למאי אתא כו' עכ"ל דליכא למימר אי לא הוה כתיב כל טמא נפש לא הוה ידעינן למעט טומטום ואנדרוגינוס דאצטריך מזכר ועד נקבה משום כלי מתכות דאי לא הוה כתיב אלא אדם ה"א כלי מתכות לא דהא כיון דמאדם שפיר אימעט כלי חרס משום כלי מתכות לא הוה אצטריך למכתב מזכר ועד נקבה דמשמע מיעוטא לכלי חרס אלא דה"ל למכתב שום רבוי לכלי מתכות כמו לכל טמא נפש אלא ע"כ דכתב זכר ונקבה למעט נמי טומטום ואנדרוגינוס ועוד דמשום כלי מתכות לא ה"ל למכתב אלא מזכר ונקבה דמיניה נמי משמע מדמשני בדבוריה למדרש כל שיש לו דין הנוהג בזכר ונקבה דהיינו טהרה במקוה כפרש"י ומדכתיב יתורא דעד לאך דרשא ע"כ דמזכר ונקבה גופיה אתא למעט טומטום ואנדרוגינוס אבל לפי זה ק"ק דמעיקרא דפריך האי נמי מבעי ליה פרט לכלי חרס ה"ל לשנויי דא"כ לא לכתוב עד ומדמשני בדבוריה נמי שמעינן דין הנוהג בזכר ונקבה פרט לכלי חרס ומיניה שמעינן נמי לכלי מתכות דהשתא לא תיקשי ליה וכ"ת ה"א כלי מתכות לא כו' ודו"ק: גמ' אמר קרא מזכר מטומאה הפורשת כו' ולעיל דבעי לאוקמא מזכר ועד נקבה פרט לכלי חרס דהיינו ע"כ בשאר טומאות דשייכי בכלים כמו שפי' התוס' ולא משני ליה דע"כ אתא נמי למעט טומטום ואנדרוגינוס ממשמעות מזכר מטומאה הפורשת מזכר די"ל דלעיל דלא בא לאוקמא קרא כלל למעט טומטום ואנדרוגינוס אלא פרט לכלי חרס יתפרש ליה מזכר כלומר כל מי שיש לו דין שהוא מזכר ועד נקבה כו' כפרש"י אבל השתא דמסיק דע"כ אתא לגופיה דקרא למעט טומטום ואנדרוגינוס ומלת עד אתא פרט לכלי חרס טפי אית לן למדרש נמי מזכר להוא מיעוטא דטומטום ואנדרוגנוס מטומאה הפורשת כו' וק"ל: תוס' בד"ה הא מזכר לתודיה כו' וי"ל דלגבי ערך אע"ג דהוא זכר או כו' לפי שהוא משונה ואי הוה מיעוטא מזכר לתודיה ה"א דאפקיה כו' עכ"ל לכאורה לפי תירוץ שכתבו לעיל לרב גבי מזכר ועד נקבה ה"נ מלינן למימר הכא גבי ערכין לר"י דהרי מיעוטי ניכהו חד לטומטום וחד לאנדרוגינוס אלא דלא ידעינן אי מזכר ממעט אנדרוגינוס משום שהוא משונה והוי זכר אי מנקבה ממעט ליה משום שהוא משונה והוי

מהר"ם

לא להרי ונ"ל דהמקשה היה ס"ל דהולד הנולד עם הסנדל אינו מתקיים ולא שייך למיתני עליה שהוא בכור לנחלה אלא ע"כ על הבא אחריו לסוף שנה קאי ומשום הכי הוה נמי אותו שנולד לסוף שנה בכור לנחלה דכיון שאותו הנולד עם הסנדל אינו מתקיים ולכך אין לבו של אביו דוה עליו ולא נקרא בכור לענין נחלה כדאמרינן לעיל בדף כ"ג: בגמ' כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן טפח. פירוש שיוצא ממנו מתוך ידו לכאן ולכאן דהא משלים הטפח דסתם טפח הוא ארבע אצבעות גודלים והאחיזה היא בד' אצבעות פשוטים וק"ל: בתוס' ד"ה סנדל דלית ליה חיותא וכו' ועוד משמע בירושלמי דולד שעם הסנדל אינו מתקיים. מקשין העולם א"כ לפי' הירושלמי סנדל דתנן גבי בכורות למאי הלכתא אי משום הבא אחריו לסוף שנה או שנתים תיפוק ליה משום הולד שנולד עם הסנדל דהשתא ליכא לשנויי דהבא אחריו היינו הולד שנולד עמו וכדמשני בשמעתין לעיל דהא כיון דאינו מתקיים לא שייך למתני שהוא בכור לנחלה ונ"ל דהירושלמי מפרש דהבא אחריו היינו שנולד לסוף שנה או שנתים ומתני' דקתני סנדל היא גופא אשמועינן דהולד הנולד עם הסנדל אינו בר קיימא ולכך הנולד אחריו לסוף שנה או שנתים הוי בכור לנחלה דאי לא אשמועינן ה"א כשנולד סנדל ולד שעמו אפילו אם ימות אח"כ אותו ולד היינו סבורים שמת מיתה מקרית לא מצד שלא היה בר קיימא וא"כ הנולד אחריו לא הוי בכור לנחלה ככל ולד בכור גמור שנולד כתקונו ומת אח"כ שהנולד אחריו לא הוה בכור לנחלה קמ"ל דהוי בכור לנחלה ואפשר שגם גמרא דידן הא דמשני לבא אחריו בכור לנחלה וכו' לא הוי פי' כפרש"י דר"ל הולד שנולד עמו אלא ר"ל הולד שנולד לסוף שנה ואשמועינן מתני' דאותו ולד הוי מיהא בכור לנחלה משום שאותו ולד הנולד עם הסנדל אינו מתקיים ולא מקרי ראשית אונו שאין לבו דוה עליו דלפרש"י עיקר שנויא חסר מן הספר וק"ל כנ"ל: בא"ד בגופו אבל כל הגוף פשיטא דלא צריך וכו'. נ"ל דכתב כן כיון דקי"ל דראשו או רובו של ולד הוי כנולד א"כ הכא גבי נפל דמצרכינן בראשו כוליה דלא תימא ה"ה בגופו בלא ראשו מצריכין לכולה גופא לכך כתב אבל כל גופו פשיטא דלא צריך וכו' וראיתי לפרש כן דאל"כ הוי דברי התוס' דברי מותר דפשיטא דלפי גירסא זו כוליה ר"ל כל הראש ולא כל הגוף דהא אראש קאי וליכא למטעי ולמימר דר"ל לכל הגוף עם כל הראש דהא השתא רוצה לפרש דהראש לחודיה פוטר אפילו בנפלים וק"ל: ד"ה שדרה טפח וכו' וא"ת תקשה הך ברייתא לרב יהודה וכו'. ר"ל הך ברייתא דקתני חמשה שיעורן טפח וקחשיב נמי שדרתו דהיינו שדרה של לולב כדמפרש ואזיל: בא"ד אי נמי בברייתא לא תני שדרה. ר"ל אלא הוי תני לולב טפח אבל ליכא לפרש דלא תני ליה כלל דהא מ"מ חמשה קתני ואי תימא דלא תני אלא ארבעה זה אין סברא שהוסיף גמרא במניינא מאי דלא תני הברייתא כלל: ע"ב בגמ' ומי אמר רב הכי והאמר רב אין הולד מתעכב אחר חברו כלום. ר"ל אם כן אפי' לאחר ג' ימים תולין את השליא בולד משום דאם איתא דולד אחר הוא לא היה מתעכב אחר הולד הראשון כלום: בתוס' ד"ה אבל בקטן וכו' וי"ל דגדול וקטן היינו ברוחב ותרוחב צריך גובה ד' וכו'. ר"ל דגדול וקטן קאי ארוחב וד' טפחים קאי אגובה והא"ש דרוחב הרבה דהיינו גדול צריך גובה ארבע טפחים וכו': ד"ה תחלתו כל שהוא וכו' עד ודרך הגמרא שמהפך פעמים וכו' תני ליה לבסוף וכו'. לשון התוס' מגומגם דכך היה ראוי לתיות דבפרק העור והרוטב בעי וכו' ומשני אגדול ולכך תני ליה לבסוף ור"ל משום דלפי גירסת המשנה דתני ושיריו ברובו אחר בבא דאבל בקטן תחלתו כל שהוא משמע דשיריו ברובו קאי אקטן שתחלתו כל שהוא פירוש טפח ולכך בעי שם רובו של טפח למאי חזי ומשני דהאי ושיריו ברובו לא קאי אקטן כמשמעות סדר המשנה אלא אגדול קאי ולכך נקטה הגמרא הכי לפי מאי דמסיק התם דשיריו ברובו קאי אגדול ולכך תני ליה לבסוף כדי שלא תטעה לומר דקאי אקטן ודו"ק נ"ל: בא"ד כמו נרדומי ציצית דכשרים וכן משמע וכו' כצ"ל וכן מצאתי בספרים ישנים:

דף כז ע"א תוס' ד"ה תומר שני ולדות פירש הקונטרס לר"מ דבחיה ועוף וכו' כצ"ל: בא"ד הייט לענין שליא בשני וכו'. והיינו תומר שני ולדות דמנינן תחלת ימי טומאה מן האחרון דהיינו מן השליא וסוף טומאה דהיינו ימי טוהר מן הראשון: [בא"ד] ולרבנן וכו' נותנין לה חומרא דזכר ונקבה. פירוש תומר שני ולדות לרבנן דנותנים לה חומרא דזכר ותומרא דנקבה: שם ברש"י ובתוס' כרקב וכנצל פירש נצל הוא מוהל המת הנקרש ועי' בערוך: בגמ' היינו נמי טעמייהו דר"י ורבי יוסי כו' כצ"ל: ע"ב בתוס' ד"ה מת שנתבלבל צורתו וכו' הכי נמי דמטהרי אפילו בשלם שאין שלדו קיימת וכו' כצ"ל:

דף כח ע"ב תד"ה אי הכי בשאר טומאות נמי פירוש כיון דדריש וכו'. ר"ל דבשלמא בלא זה סברא היא כיון דתלי קרא הטומאה בזכר ודאי ובנקבה ודאית סברא הוא דלא איירי אלא בטומאה התלויה בזכר ונקבה דהיינו לובן ואודם ולא איירי כלל קרא בשאר טומאות אבל השתא דדריש נמי מינה

חכמת שלמה

שם דסנדל קדים ונפיק גבי כריתות כו' דולד קדים ונפיק רב הונא כו' כצ"ל: רש"י בד"ה למאי הלכתא כו' הבא אחריו ומשני כו' הד"א: בד"ה ש"מ כו' הכי הוא מכריך כריך כו' הד"א: בד"ה הוא לידה כו' כילוד אבל כו' הד"א: בד"ה הבית טמא כו' דולד הוא בה ומת. נ"ב עי' בתוס' דלעיל בדף י"ח ובגמ' לקמן: בד"ה הולד נימק נ"ל נימק הולד: ד"ה שיאחזנו נ"ל קודם ד"ה שדרו: בד"ה אמר אביי כו' דמשמע מתניתא היא כו' כנ"ל: בד"ה טפח על טפח כו' וטפח רוחב ורום תלנו טפח כנ"ל: בד"ה ותונך כו' ולהכי נקט על רום טפח כו' כנ"ל: בד"ה תנור וכתנור כו' לו יד ואם נטמא כו' שעמדת לינטל שהיא גדולה כו' כנ"ל. ע"ב גמ' שמואל ותלמידי דרב ורב יהודה הוו יתבי כו' דרב מנביה מדויל באפייהו כו' כנ"ל: שם דרמינן ליה כו'. נ"ב ונראה בעיני לפרש שדרך יוהרא היה ממהר בפניהם כאילו אינו חש לכבודם וק"ל: רש"י בד"ה לא אמר נ"ל לא אמרו כו' מלקרבו לטהל כו'. נ"ב לפי שתנורים שלהן לא היו מחוברים וק"ל: בא"ד שעמדת לינטל היא כו' כנ"ל: בד"ה כאלי ואתי כו' דידבי פי' מגרש כנ"ל: בד"ה חזיים בישות. וכ"ב דאמר לעיל מטמיה דרב סתמא ולא חילק בין דבר שאינו של קיימא וטעה שואל בה. גליון: תוס' בד"ה אבל בקטן כו' הייט ברוחב והרוחב הרבה כו' כנ"ל: בד"ה תחלתו כו' משתגמר מלאכתו כו'. נ"ב תנור ופירש דין של כל תנור שאינו מקבל טומאה אלא כשגמר כו': בא"ד טפח למאי חזי ומשני אגדול תניא ליה בסוף ופריך כו' כנ"ל. וכ"ב כך נ"ל להגיה דמשום הכי תניא ושיריו ברובו בסוף דלא יהא קאי על התנור קטן שתחלתו טפח אלא קאי אסתם התנור שהוא גדול וכאילו הפסיק והתחיל בבבא אחרת אין תנור מקבל טומאה אלא משנגמר מלאכתו ודו"ק: בד"ה המפלת כו' דאי בתחלה ולד כו'. נ"ב פי' נפל: בא"ד אסורה באכילה ומסיק אר"א כו' חוששין לולד אחר בשליא ולכך אסורה כו' כנ"ל :

דף כו ע"א גמ' סוליאסו בספל כו'. נ"ב בספל לורחת דמלתא נקט ודכוותא נקט אע"ג דלא סוליאס בידו ולא נתמעך ונימוק. גליון: [שם] אמר להו רב פפא הייט כו' כנ"ל: רש"י בד"ה שלאי אומר כו' ושמא נימוחה כו' הד"א: בד"ה לסוף שבעה כו' בתוך חדש. נ"ב פירוש שנאמרו עוד מתחדש השביעי וק"ל: בד"ה לסוף שביעי דחיי הס"ד: בד"ה לבית החיצון לבית אחד שהבית טהור הד"א: בד"ה אבל הן אמר לו כו' דמסמית ליה אמר להו כו' הד"א: בד"ה מ"ט כו' כרקב וכגלל. נ"ב בפ' שני דאהלות פי' בשר המת שנמוח ונעשה ליחה סרוחה. מיימוני סמ"ג: בד"ה נימא אינם כו' אמרינן ליה טעמא כנ"ל: תוס' בד"ה תומר שני כו' שהפילה שליא בשני אחר חיה ועוף כו'. נ"ב פי' ביום שני והיינו תומר ב' ולדות דמנינן טהרה מיום ראשון וטומאה מיום שני ודו"ק: בא"ד תומרא דזכר ונקבה כו'. נ"ב ולפ"ז ה"פ תומר דב' ולדות כלומר של זכר ונקבה והכל לענין טומאה ודו"ק: בא"ד דסתרו אהדדי כו'. נ"ב ותימה רבה מה בכך סוף סוף כל חד מכח ספק ספקא נסרי ומה שסתרי אהדדי לחומרא נמי סתרי אהדדי ואין שייך לומר דה"א לסקל בתרוייהו דהא ממ"נ נעשה איסור ומה בכך שמצטרפים לכל חד וחד שוד ספק עמו כי היכא דנסרי ובהדיא משמע בתוס' פ"ק דב"ק גבי שליא דמשום דממ"נ נעשה איסור אז לא עבדינן תרי קולי דסתרי אהדדי והתם גופא תימה שמביאים התוס' התם הא דהמפלת ואינו דומה כמו שפרשתי: בד"ה מ"ט כו' כמו בבית החיצון כו'. נ"ב דבטל כולו שהרי הסיב לו אפילו ר"מ שאינו כלומר שנימק הכל ודו"ק ועוד תדע דאפי' לר"מ נימוק כולו בבית החיצון דאי נ"כ משום ביטול א"כ אמאי פריך מ"ט דר"ש יותר מר"מ ודו"ק: ע"ב גמ' מלא תרוד רקב כו'. נ"ב פירוש שנ"כ א"א שלא יתערב מעט עפר עמו ומש"ה מפרש צריכא ודו"ק דאי לאו הכי לא הייכא הנך בבי אהדדי ולא פליגי בחדא ענייניא וק"ל. וכן מלאתי בפי' ר"ש דטהרות על האי מתניתין דעפר שנתפזר שכתב ובגמ' דהמפלת מפרש טעמא משום דדבר אחר נעשה לו גגנילין כו' והיינו כפרש"י נ"ל: שם תניא אידך כו'. נ"ב תימה לי הלא משנה היא במסכת אהלות ע"ש: שם טמאה לידה ריש לקיש אמר שפיר. כו' כנ"ל: רש"י בד"ה פרידה גרגירי הס"ד: בד"ה מה תחלתן כו' הראוי לירקב וליעשות רקב של מת גגנילין כו' כנ"ל והד"א: בד"ה שאין לירקב כו' המעורב בו הס"ד: בד"ה מלא תרווד כו' ורקב ועפר הס"ד: בד"ה אמרו דבר אחד כו' בטל ברוב הס"ד: בד"ה בהמה גסה כו' ולד משולם הס"ד: בד"ה הקבר כו' של נכור הס"ד: בד"ה מודה ר' שמעון נ"ל ומודה: בד"ה במימיו כו' הלידה והטינוף שיולא עמו כנ"ל והס"ד: בד"ה פתחים גדולים של ד' טפחים. נ"ב פירוש כל מה שהיה תוך המשקוף של הפתח אפי' הוא לגד חוץ ואף הפתחים כולם נעולים אפי' הכי טמא: תוס' בד"ה מת שנתבלבל כו' וא"ל רבי יוחנן ובירושלמי איכא שפיר שנתקלקלה צורתו מהו ר' יוחנן אמר טמא ריש לקיש אמר טהור איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן כו' כנ"ל :

דף כח ע"א גמ' שלדו קיימת הוא דטהרו כו' ר"א אומר שיעורא ברובע ה"ד כו' ורגל תוכה אמו טמאה כו' מיניה דרב הונא לתום תוספין כו' והא קרא קאמר מדרבנן וקרא אסמכתא כו' כנ"ל: רש"י בד"ה וטהר ט' פתחים קטנים הפתוחים מארבעה כו' דקי"ל מת פתחיו ארבע אם הוא בבית כל הפתחים טמאים כו' כנ"ל. וכ"ב פירוש שהיו גדולים כולן ארבעה: בא"ד ואם סתם פתוח מד' טהור כנ"ל. וכ"ב פי' אם יש פתח א' או אפי' הרבה שאינם בארבעה ורק אחת גדול ארבעה אותן הפתוחים טהורים שהגדול מציל עליהם לפי שאין ראוי להוציא המת אלא דרך ארבעה לאפוקי היו כולן פתוחים מארבעה כולן טמאים ק"ל: בד"ה קטנלא עור שלוק וקשה והיא נשרפה עם המת כנ"ל והס"ד: ע"ב גמ' למה לי לכדרב ואימא כוליה לכדרב כו' כנ"ל: רש"י בד"ה רבי אליעזר היא כו' ה"נ מחייבי כו'. נ"ב נראה לי הא דמחייב מהא כח

נקבה ואפשר דליסנא דברייתא יטל לא יהא בערך אים אבל יהא בערך אשה כו' משמע דבין בטומטום ובין באנדרוגנוס בכ"א מוקמינן תרתי מיעוטי תדע דבפ' אלו מומין קאמרינן אהך ברייתא סמי מכאן טומטום ואם כן ע"כ תרתי מיעוטי לאנדרוגינוס קאתיין ודו"ק :

דף כט בפרש"י בד"ה ואפי' הראש עממס כו' כגון יולדת תאומים לז' כו' עכ"ל דביולדת תאומים לט' חדשים אפי' מת כיון דכלו לו חדשיו הראש פוטר בנפלים לכ"ע כדאיתא ר"פ יש בכור : **גמ'** ליסנא אחרינא טעמא כו' עד איכא דמתני לה כו' איתו בגמרות ישנות וק"ל : **שם** מכלל דמחותך כתקנו כו' קשיא לר"י כו' לתרווייהו ליסני פריך דלליסנא בתרא נמי רבי יוחנן בין בשלם בין במחותך קאמר דהראש כרוב אברים דסתמא קאמר וק"ל : **בפרש"י** בד"ה מאי קאמר ר"י משילא כתקנו ס"ד דמסורס ברובא לאו ילוד הוא עכ"ל כתב מהרש"ל וה"ה מחותך כתקנו כמו שפי' התוספות עכ"ל וקשה לפי זה כיון דעיקר קושיא אמחותך אמאי שבק רש"י העיקר ונקט מסורס דממסורס לא מסני רב פפא מידי כדאתקיף ליה רב זביד וע"כ הנראה לשיטת רש"י דודאי ה"ג א"ר פפא כתנאי יצא מחותך או מסורס כו' כגירסת התוספות וכ"ה בגמרות ישנות אלא דלשיטתו מעיקרא נמי ר"י הכי מתפרש משילא כתקנו מהני במחותך ברובא אבל במסורס אפי' שלם לא מהני רוב ופליג את"ק דאית ליה דבמסורס ושלם דמהני ברובו והא קאמר מאי קאמר דאין סברא דברוב שלם מסורס דלא הוי כילוד לר"י וקאמר רב פפא דגרסינן בברייתא מחותך ומסורס דהשתא ר"י אדקתני בגווה יצא מחותך ומסורס קאי דבכה"ג לא מהני רוב אלא משילא מחותך כתקנו וה"ה מסורס ושלם ורב זביד אתקיף ליה מכלל דבמסורס כו' ר"ל מכלל דקאמר רוב במחותך כתקנו שמעינן דבמסורס לא הוי רוב כילוד במחותך והא קיימא לן רובו ככולו בכל דוכתי ובהכי ניחא דברוב שלם קאמר מאי קאמר מכח סברא והכא במסורס ומחותך האריך הקושייתו משום דרובו ככולו והו לא מידי : **תום'** בד"ה מכלל דבמסורס כו' לכך מסני רב זביד מדקאמר משילא כתקנו כו' עד שילא רובו הא כתקנו כו' ור"י מיקל וקאמר משילא כתקנו לחיים כו' עכ"ל וכנ"ל : **ע"ב** בפרש"י בד"ה אימא יולדת זכר בזוב כו' שמא שבעת ימים קודם שבאת לפנינו ילדה ושבוע ראשון הוא ספירה לנקיים ולמחר ביום תחלת שבוע שני כו' עכ"ל לכאורה אין זה מדוקדק דאם ילדה שבעת ימים קודם שבאת לפנינו וכל שבוע ראשון הוא ספירה לנקיים לא הוה תחלת זיבתה למחר ביום תחלת שבוע שני אלא בסוף שבוע קמא כדפריך לקמן אבל הכי ה"ל לפרושי כמו שפי' לקמן גבי אימור יולדת נקבה בזוב דלמא ששה ימים קודם שבאתה כו' ונראה שדקדק לפרש כן למאי דמסיק דבאתה בין השמשות דהשתא גם יום ראשון טהור וכל שבוע ראשון הוא ספירת נקיים וספירה למחר ביום כו' תהא טובלת זיבתה היינו כדמסיק דהך טבילה דסוף שבוע לא קחשיב ודו"ק : **בד"ה** בית שמאי לטעמייהו כו' ושבוע קמא נמי איכא לספוקי כו' עכ"ל כנ"ל : **תום'** בד"ה בשבוע קמא כו' והאי שבוע קמא דלילותא איכו כמו שבועים דיממא כו' עכ"ל היינו למאי דס"ד השתא דבאתה לפנינו ביום אבל למאי דמסיק דבאתה בין השמשות כמו שכתבו התוספות לקמן דנראה כפרש"י בתשובתו דלא חשיב טבילה דליל תחלת שבוע שליסי לב"ה אלא דחשיב טבילת ליל בין השמשות שבאתה בו דהשתא כל י"ד הלילות דקא חשיב הוו ספיר מאותן השבועים כעין שבועים דיממי ודו"ק :

דף ל בפרש"י בד"ה טבילה יתירתא כו' דלהכי נקט בין השמשות דדק בליסניה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל מס"ה נמי מיושב אמאי מסני שבאתה בין השמשות וכו' דלמא הך טבילה דסוף שבוע קמא קחשיב אלא משום דדק בליסניה וק"ל אחר כך מצאתי בגליון כו' עכ"ל גם אם הוא גליון לא ידענא מאי תיובתא דטבילת סוף שבוע קמא לא שייכא אלא בבאתה בין השמשות דאז גם יום ראשון שבאתה לפניט טהור הוא והוו ז' ספורים לפניט עד סוף שבוע קמא אבל אם לא באתה בין השמשות לא היה יום ראשון טהור ולא הוו אלא ו' ספורים לפניט עד סוף שבוע קמא וכפרש"י בהדיא לקמן במסעתין : **תום'** בד"ה והאיכא טבילת זבה עדיפא ה"מ כו' דהשתא לא פריך אלא חדא בשבוע עכ"ל ומיהו המתרץ לא בעי לשנויי הכא חדא בשבוע לא קחשיב כדמסני לקמן משום הך קושיא דכל שבועים נטבל בלילות משום נדה ועוד נראה דחדא בשבוע כי הך ודאי נמי קחשיב כיון דבכל שבוע טהור איכא הך טבילה ביום שביעי אלא דמיהא מטבילת נדה כיון שהיא בכל יום ויום מסבועים טהורים עדיפא ה"ל למפרך דהשתא לא פריך מכל שבוע טהור אלא ביום ז' ודו"ק : **בד"ה** יומא קמא דאתי כו' ועוד דמשום חששא דשומרת יום טובלת גם ביום שני דשמא עכשיו כו' עכ"ל יש לדקדק היכי קמיירי אם נאמר כבר כלו ימי לידה שלה אלא דעכשיו ראתה בימי זיבה כשבאתה לפניט הא קאמרינן דזיבה גרידא לא קחשיב ואם נאמר דגם עכשיו כשבאת לפניט בבין השמשות ילדה אחר שראתה זיבה דה"ל יולדת בזוב אמאי מטבילין לה גם ביום ב' משום שומרת יום שראתה עכשיו הא טמאה היא משום לידה שילדה גם כן עכשיו והיאך תטבול בימי לידה ונראה דאית ליה לתלמודא דלב"ה קחשיב זיבה גרידה דהא קחשיב נמי נדה גרידא דבשבוע חמישית מטבילין כל לילה והשתא לב"ה פריך הכא יומא קמא דאתא לקמן ליטבלה משום שומרת יום דאימא כבר כלו ימי לידה ועכשיו ראתה בימי זיבה דה"ל זיבה גרידא דלפי' התמים ומה"ט לא מסני תלמודא לב"ה נמי זיבה גרידא לא קחשיב כדמסני לב"ם כיון דחשיב נדה גרידא ה"נ זיבה גרידא :

ח"א דף ל ע"ב ואוכל מה שאמו אוכלת כו'. ואיט מוציא רעי כו' גם זה מנפלאות הבריאה מפיילנא אית ליה ומפקנא לית ליה כמ"ש באוכלי המן וק"ל : **שאלמלא** כן איט יכול לחיות אפי' שעה אחת כו'. וכתב הב"י א"ח סימן ו' בשם הר"ם מלטונבורג"ק שאין לגרום אפי' שעה אחת שהכי לאיט שסותם את פיו הרבה שעות ויכול לחיות כו' ע"ש ליישב זה ועוד כ"ל לקיים הגירסא במסעתין ולא קאי אילא לאויר סעולם אלא אעיקר מלתא דנחית הכא לאשמועינן הפלא דבתחלת הבריאה הוא בהיפוך דהיינו פיו סתום וטבורו פתוח ולא קאמר שאלמלא כן איט יכול לחיות אפי' שעה אחת

וסלמ"ת ז"ל נמי לא כתב דאין לגרוס אלא בברכות אשר יצר דוקא דהתם קאי אילא לאויר העולם ודו"ק : **בהלו** נרו עלי ראשי וגו'. הוא כח הנשמה שנקראת נר שנאמר נר אלהים נשמת אדם ואמר שאין לך יותר בטובה כו' דהא איוב מקודם שבאו עליו ימי הרעה היו לו טובות הרבה כמה שנים כמפורש בקרא ולא בקש על אותן שנים אלא על ירחי קדם כו' ועל סימים שאלוה ישמרני שהם ג"כ ימי עיבורו כדלקמן שמתאמר הולד במעי אמו ואמר ומלמדין אותו כו' שנאמר ויורני ויאמר לי יתמוך וגו' משמע ליה קלת דהאי קרא נמי איירי בימי עיבורו של הולד מדכתיב בסוד אלוה וגו' מוכרע שפי דאיירי בימי עיבורו כדמסיק וכפרש"י מדכתיב גבי ירחי לידה וק"ל : **וכיון** שילא כו' בא מלאך וסטרו כו' שנאמר לפתח חטאת רובץ וגו'. בפרק חלק אמרינן אימתי יצה"ר שולט באדם משעת יצירה דכתיב לפתח חטאת וגו' והייט יצה"ר והייט מלאך סמות כדאמרינן בפ"ק דב"ב ע"ש : **כי** לי תכרע כל ברך זה כו' שנאמר לפניו יכרעו כל יורדי עפר. דאיתא במדרש שהאדם בשעת מיתתו רואה פני שכינה כפרש"י בספר תהלים תשבע כל לשון זה יום הלידה והקדים בקרא יום המיתה ליום הלידה דס"פ שע"כ יכרעו כל יורדי עפר ביום המיתה על שכבר נשבע ביום הלידה ומייתי מקרא שנאמר נקי כפים ובר לבב ולא נשבע וגו' משמע ליה דאשבועה דיום הלידה קאמר נקי כפים וגו' כולל כל מעשי אדם ומחשבותיו שהיו טובים : **ואמר** אשר לא נשא וגו'. כי בזה שהיה נקי כפים ובר לבב בעוה"ז הוא שקיים שבועתו ולא נשבע למרמה ביום לידה ומה היא השבועה כו' שע"כ א"ל או לדיק תהיה בעולם שתבא נשמה כמו שהיית לדיק במעי האם שהיית מוכן ופנוי שם ללמוד תורה כן תהיה גם מכאן ואילך ואל תהיה נפתה ליצר הרע ולנד הטומאה המגולית שיבא לך בעת לידתך אך ראה שתהא נשמתך נשארה טהורה כמו שנתנה לך מהקב"ה שהוא טהור ומשרתיו טהורים ושבועה זו ודאי דלא איילא על הקטן עד י"ג שנים שאז יבא יצר טוב ואליו משמע אז בשבועה זו ומקיים ואם לאו שמשמע ליצר הרע ותטמא נשמתך הריני שורפה לפניך כמו תרומה טמאה ועוד נראה שהקדים בכאן יום המיתה ואחר כך יום הלידה כענין שמשמעתי בסוד גלגול נשמות בפסוק שאמר וכן לאיתי רשעים קבורים שכבר מתו ושבו ובאו ממקום קדוש בגוף שני והוא משתבח בעיר שהוא הגוף אשר כן עשה כבר ולא שב ממעשיו לאשונים הרעים שעשה בהיותו בגוף ראשון וזו ידבר גם כאן שהקדים יום המיתה בגוף ראשון קודם לידתו שנית וע"כ בהולדו בגוף שני משביעים אותו אף שכל הנשמות מושבעים מהר סיני משביעים אותו בהולדו שנית תהי לדיק ואל תהי רשע כבראשונה ואפי' כל העולם כולו אומרים לך לדיק אתה היה רשע בעיניך כי מי יודע במה תכופר עונותיך הראשונים שעשית בגוף ראשון וק"ל :

דף לא גמ' והייט דתנא חבלי של נקבה כו' כנ"ל : סליק פרק המפלת

ח"א דף לא ע"א מאי קרא ממעי אמי אתה גוזי כו'. פירוש ממעי אמי אתה משביעי וגוזי הוא במספר שם בן ארבע ומייתי שהוא לשון שבועה מדכתיב גזי נזרך וגו' דלפי פשוטו מה הוכיח אותם בזה שישליכו גיזת נזירותם אבל הוכיחם גזי נזרך וגו' ר"ל קיים שבועתך שנשבעת בעת הלידה ובמתן תורה והשליכי מעשים הרעים שעברת בזה על שבועתך וק"ל : **מאי** קרא כו' רקמתי בתחתיות ארץ. מדמה יצירתו בבטן אמו לזרע שנזרע בארץ דתחלת רקומו בתחתיות ומתגדל ועולה למעלה עד גמרו כן הוא יצירת הולד עולה במדור התחתון לאמצעי ובאמצעי לעליון עד יום הלידה וק"ל : **ליום** תשעים כאילו כו'. פרש"י לשלים ימים הוי איותו עכ"ל ולא דק במועט דיצירת הולד לרע"א ימים או לרע"ב או לרע"ג ימים כדאמרינן לקמן וק"ל : **אביו** מזריע לובן ממנו עלמות כו' ואמו מזרעת אודם שממנו עור ובשר כו'. יש לכוון בזה שאמר לבן ליעקב אך עלמי ובשרי אתה דהייט שהיה קרובו מלד אביו יצחק שממנו עלם ומלד אמו רבקה שממנה בשר וק"ל : **מ"ד** עושה גדולות וגו' שלא כמדת בשר ודם וכו'. לפי שהמוקרים באו לתת טבע לכל הברואים אמר שזה הוא מהכמנע מב' לדדים האחד עושה גדולות וכו' דהייט מפני עומק המושג וגדלו א"א לחקור עליו והב' נפלאות עד אין מספר שהם נפלאים מהמוקר מחמת ריבוים שילאה שכל אדם לעמוד על טבעם ומייתי מדת ב"ו נותן חפץ כו' ד"א אדם נותן חפליו לכף כו' שכל זה הפך הטבע וק"ל : **מ"ד** אודך על כי נוראות נפלאתי נפלאים וגו'. פירוש שאני ירא לחקור בפלאי פלאות שבמעשיך שא"א לחקור עליהם לפי הטבע ונפשי יודעת מאד שהם נפלאים ממני והידיעה בהם נמנע ממני כמ"ש החכם תדע אשר לא תדע ועל זאת אודך שלולא זאת נתתי לבי לדרוש ולחקור בהם וכמאמרם במכוסה ממך בל תדרוש כו' ומייתי במעשה הקב"ה שיש בו פלאי פלאות מדת ב"ו נותן זרעונים כו' ד"א לבע נותן כו' הכי זה פלא הא' שמעשיו הם הפך מעשה ב"ו ופלא השני שב' עניינים שהביא הם בעלמם הפכיים וק"ל : **מ"ד** אודך כי אנפת בי וגו' ישב לו קוך כו'. פי' כי אנפת בי הוא הקוץ שיסב לו כי בזאת ישוב אפך ממני שלא טבעה ספינתי כמו שטבעה לחבירו וע"ז אמר שהתחיל אז להודות ותשבח כמ"ש אודך ה' ר"ל כאילו הייתי מיורדי הים והייתי ניצול שהוא אחד מד' שצריכים להודות גם עתה נגלתי ביבשה שלא ירדתי בסחורה שלי נים ומייתי כדר"א לעושה נפלאות גדולות לבדו וברוך וגו' לפי שמתחלה היה זה מכוסה מן האדם רק לה' לבדו והתחיל האדם מקלל ומחרף אמר שאחר שיתברר לו ניסו אומר בהפך וברוך שם כבודו וגו' וק"ל : **מ"ד** אחתי ורבעי זרית כו' אלא מן הברור שבה כו'. הוא מהחסד אלהים ביצירת אדם כי דבר הנעשה מהפסולת איט טוב כמו הנעשה מן הברור וז"ש זריתני וזרזתני ע"י שזיריתני מן הברור מהטיפה זרזתני שאני מזורז ומלובן והאי קרא נמי הכי מפורש ע"י שארחי ורבעי זרית את דרכי הסכנת כרגיל שעושה מהר בזריזות וק"ל : **ועד"ז** נסמית עיט של בלעם כו'. אין דבר זה מפורש בהאי קרא גם יש לעיין במה שאמר מיד נסמית עיט של בלעם והכי כמה נבואות של בלעם מפסיקין בזה ונראה שסמכו בזה על הדרש מקרא דלעיל מיניה מהאי קרא דשתום העין כתיב וישא בלעם את עיניו וירא ישראל שוכן לשבטיו שבקש לתת בהם עין הרע למעטם אחר שראה כבר שהקב"ה מספר רביעותיהם וכמ"ש מי שהוא קדוש כו' ילין בזה וע"ז אמר עד"ז שרלה לתת בהם עיניו לרעה מיד נסמית עיט אחת כדכתיב בתר הכי שתום העין ושתום מלשון פתוח כמ"ש התוספות ומדכתיב עין ולא כתיב עינים כדכתיב לעיל מיניה וישא עיניו למדט שאחת מהן נסמית ועיין פירוש רש"י בחומש ודו"ק : **וישכב** בלילה הוא הקב"ה כו'. דאם מלת הוא קאי על יעקב לא אצטריך כיון דכתיב וישכב עמה דהכינוי על יעקב קאי ואם קאי מלת הוא אלילה ה"ל למכתב ההוא כמו בלילה ההוא נדדה וגו' וע"כ דרשו בו דמלת הוא קאי אהקב"ה שהוא סייע כו' ועיין ברא"ם מיהו כתיב כיוצא בזה בפרשת וישלח ויקם בלילה הוא ואפשר דהתם נמי איכא למידרש כה"ג וכל היכא דאיכא למדרש דרשינן וק"ל : **יששכר** חמור גרם כו'. מפורש בספ"ב דנדרים ע"ש : **אשה** מזרעת תחלה כו' שנאמר אשה כי תזריע וגו'. לאסמכתא נקט לה מהאי קרא דהאי קרא אצטריך להא דר"פ יולא דופן אשה כי תזריע וגו' עד שתלד ממקום שמזרעת ועיקר הך דרשא דהכא יליף לה כדלקמן מדתלה הזכרים בנקבות ונקבות בזכרים ועוד י"ל דלריכי תרווייהו דאי לאו אשה כי תזריע וגו' לא הוה ידעינן מהאי קרא דאלה בני לאה וגו' ואת דינה בתו אלא דהזכרים תלוים בנקבות ונקבות בזכרים אבל לא הוה ידעינן אם הוא תלוי בזריעה תחלה או בסוף ולא הוה ידעינן הא דמתפלין על הבטן כדי שתלד זכר להכי כתיב אשה כי תזריע וגו' דמשמע שתזריע תחלה ואי לאו קרא דאלה בני לאה וגו' ואת דינה בתו לא הוה ידעינן מקרא דאשה כי תזריע אלא כשהאשה מזרעת תחלה יולדת זכר אבל כשהאיש מזריע תחלה לא יתחייב שתלד נקבה אלא שתלד זכר או נקבה כמו אם הזריעו שניהם בבת אחת דיולדת זכר או נקבה דבהכי מתוקמא הך דפי' הרואה הא דקתני מג' ועד מ' יבקש רחמים שיהיה זכר להכי אצטריך קרא דאלה בני לאה וגו' ואת דינה בתו

חכמת שלמה

רב נחמן אמר רב לפרש דאיט חייב לרבנן משום האי קרא ודו"ק : **בד"ה** לזכר לרבות כו' מן העזרה הס"ד : **תום'** בד"ה עד כל כו' ואם תאמר כל טמא לנפש אם כן למאי אתא כו' כנ"ל : **בד"ה** הא מזכר כו' שלא נסכשירו לשלה ולהצריך קרבן אחר כו' כנ"ל :

דף כט ע"א גמ' אבל הראש עמהן הרי הוא כילוד כנ"ל וכ"ב כ"ל : **שם** תניא נמי הכי יצא מחותך מסורס משילא כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה אין הראש כו' מן הבכורה ורבי אליעזר כו' כנ"ל : **בד"ה** באנפי נפשיה ולאו אמתניתין ואיכא כו' כנ"ל : **בד"ה** מאי קאמר כו' סלקא דעתך דמסורס ברובא כו'. נ"ב וה"ה מחותך כתקנו כמ"ש התוס' נ"ל : **בא"ד** לאו ילוד הוא הס"ד : **בד"ה** אלא אמר רב זביד כו' אין הראש פוטר הס"ד : **בד"ה** מתיב רבי יוסי כו' בן לוי הס"ד : **תום'** בד"ה תשב לזכר כו' כדפריך לעיל כו'. נ"ב גבי חומר ב' ולדות : **ע"ב רש"י** בד"ה האשה כו' יצא הריונה הס"ד : **בד"ה** משמשת לאור כו' וטעמא דכולן מפרש לקמן כו' י"ג שבועים כנ"ל והס"ד : **בד"ה** ומטבילין כו' תנא נמי שבוע י"צ טהור והכי מפרש לקמיה כנ"ל : **בד"ה** תשמש ואע"ג כו' ואחד טהור האי דם כו' הד"א : **בד"ה** ומטבילין כו' טמא הוא ומוקמינן לה לקמן כו' כנ"ל : **בד"ה** נאורתא כו' טמא מבערב הס"ד : **בד"ה** אומר יולדת כו' בשבוע לא קא חשיב הס"ד : **בד"ה** שבוע שלישי כו' והיום כליס הס"ד : **בד"ה** בלילותא כו' לידת נקבה כ"ש כו' הד"א :

דף ל ע"א גמ' ולבית שמאי דחשיב לאחר תשמיש כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה שיתין ושיתא כו' מהן שבעה בלילי שבוע כו' כנ"ל : **בד"ה** טבילה כו' הרי ל"ו וקשיא כו' כנ"ל : **בא"ד** ומסתברא דלהכי נקט בין השמשות דדק בליסני' כו'. נ"ב ומשום הכי נמי מיושב אמאי מסני שבאתה בין השמשות דלמא לעולם ביום באתה וכדהוי סלקא דעתא מעיקרא והא דקא בציר לן חדא דלמא הך טבילה דסוף שבוע קמא קחשיב אלא משום דדק בליסני' וק"ל. אח"כ מצאתי בגליון בשם התוס' כמו שפירשתי וכתב עוד שרבינו תם תירץ משום דב"ה על כרחך לא קחשיב חדא בשבוע אם כן לדידיה בציר חדא וק"ל : **בד"ה** שלשים כו' ותמניא הוין הס"ד : **בד"ה** כדאמר י"ד בימים כו' שבא בין השמשות איכא ט"ו טבילות כו' בשבוע סיא כנ"ל והס"ד : **בד"ה** המפלת שליא הס"ד והא"כ מ"ה ליום ארבעים לטבילתה הס"ד : **תום'** בד"ה עשרים כו' לא מטבילין להנדה כו' אבל לב"ש כו' כנ"ל : **בד"ה** והאיכא כו' משום נדה כו'. נ"ב פי' לב"ה וק"ל : **בד"ה** יומא קמא כו' מכל שבוע כדפרישית ולא פריך כו' כנ"ל : **בד"ה** וסמע מינה כו' כר"א דאמר כל הנסקלין נתלין כו' כנ"ל : **ע"ב** גמ' שאם תראה יום שלשים והרבע ותחזור ותראה יום ארבעים וא' כו'. נ"ב ותימה אמאי נקט כה"ג דהשתא אינה מותרת עד מ"ב דדלמא היא שומרת יום ואמאי לא נקט עדיפא שמא תראה יום ל"ה וכמ"א תהא מקולקלת ואי לא אזלינן בתר תששא דזכר הוא הוה שריא בערב מ"ב שאם אין כאן ולד הוי שביעי של נדה ואם נקבה היא הוי דם טוהר : **שם** איתרה ארבעין יומין כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה וכן לענין נקבה כו' האי קילקולה נמי. נמחק נמי ואח"כ סתום כו' על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם כו' כנ"ל. נ"ב פי' תחת זרועותיו : **בד"ה** נפתח הסתום פיו הס"ד : **תום'** בד"ה

דף לא ע"א גמ' ולובן שבעין אמו מזרעת אודם כו' והלך אביו ואמו מנית כו' לכך נאמר ישוב אפך כו' כנ"ל : **רש"י** כנ"ל : **בד"ה** ותזרני חסר א' הס"ד. ואחר כך מתחיל הדבור זיריתני לשון מזרה זיריתני מן הברור ואח"כ

מהר"ם

מינה למי שיש לו טהרה במקוה א"כ איירי נמי בשאר טומאות דשייכי בכלים לכך פריך אי הכי בשאר טומאות נמי וכו' :

דף כט ע"א ד"ה מכלל וכו' עד וה"ק יצא מחותך מסורס עד שיצא רובו הא כתיקונו הראש פוטר וכו' כדמפרש בברייתא בסמוך רבי יוסי אומר משיצא רוב ראשו כצ"ל : **ע"ב** ברש"י ד"ה אימא יולדת זכר בזוב היא ויום ראשון דשבוע שניה אמרינן שמא שבעת ימים קודם שבאת לפנינו ילדה וכו'. נ"ל שצריך לגרוס שמא ששת ימים קודם שבאת לפנינו וכו' ודו"ק :

דף ל ע"א ברש"י ד"ה טבילת זבה דכל שבוע טמא וכו' לבד משבוע רביעית וכו' כצ"ל : **בתום'** ד"ה עשרים ותמניא וכו' אלא ודאי לא חשיב טבילה יתירה וכו' כיון שלא היתה בפנינו וכו'. ר"ל דכשהיא בפנינו כל השבוע ולא מטבילין אותה כ"א חדא טבילה אותה טבילה חשיב חדא בשבוע אבל הטבילה יתירתא הא דלא הטבילוה עד עכשיו היינו משום דלא היתה בפנינו ולכך לא חשיבא חדא בשבוע ותרווייהו ב"ש וב"ה חשבי לה. והא דקאמר עשרים ותמניא נראה כמו שפרש"י בתשובה וכו' ויש מקשין כי פריך לעיל תשעים וארבע הויין ולמה לא שני ליה המקשה לעצמו דטבילה דסוף שבוע קמא קחשיב כדפריך לקמן ולא נצטרך תו לתרץ חדא בשבוע לא קחשיב אבל אין זה קושיא כלל דידע המקשה ע"כ דיש שום טעם דלא חשיב התנא האי טבילה דסוף שבוע קמא דאל"כ הוה להו לב"ה חדא יתירתא דהוי להו שלשים ושש וק"ל : **ע"ב בתום'** ד"ה וכי תימא למסתמא כרבנן וכו'. נ"ל דהתוס' לא מפרשי כפרש"י וגם גרסי בגמ' גירסא אחרת מגירסת רש"י וה"ג התוס' וכ"ת למסתמא כרבנן פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים וה"פ וכ"ת דלהכי תנא הך סיפא כדי למסתם כרבנן ר"ל שהסיפא היא במקום סתם משנה למסתם הלכה כת"ק דרישא ופריך פשיטא בלא סיפא ידעינן שפיר דהלכה כת"ק דכיון דלא קתני לה בלשון יחיד ולא אשכחן יחידאי דאמר הכי מכלל דרבים הם ויחיד ורבים הלכה כרבים ולכך כתבו התוספות ואע"ג דרישא נמי סתמא קתני וכו' וק"ל ג"ל :

בנות כותים פרק רביעי

דף לא ע"ב ברש"י ד"ה אין כו' והא דאמר דמסתמא טמאות גזירה דרבנן היא. מלישנא דרש"י דנקט והא דאמר דמסתמא טמאות וכו' משמע דארישא דבנות כותים נדות מעריסתן וכו' קא מהדר

...ין כו' כנ"ל. וכ"ב לשון עיכוב כמו איתרס סיסרא בפ' אין נערכין : **שום** על שתי עגבותיו וראשו מונח לו בין ברכיו ופיו ...ק נמי ואח"כ מ"ס עד שמונים ושמונה דלא כו' : **בד"ה** וכי תימא כו' פלונית הוא הס"ד : **בד"ה** אגיליו איישלי"ש. ...תום' בד"ה שתום העין כדי שישתום ויסתום ויגוב כו' כנ"ל : ...ל : **רש"י** בד"ה דרך תשמישן כו' פניו למטה ונקבה כו' הד"א : **בא"ד** כדאמרינן לעיל ראשו בין ברכיו אבל זכר כו' ...הברור ואח"כ זריתני ותאזרני כו' כנ"ל : **בד"ה** הוא כו' שנטה תמורו של יעקב כו'. נ"ב אבל בערוך פי' בעבור ששמעה נאם

דמשמע מהאי קרא דלומין הם ומטעם שתלה הזכרים בלאה תלה נמי הנקבות בזכר והשתא ה"ק בברייתא בראשונה היו אומרים אשה כו' איש מזריע כו' ולא פירשו הדבר היכא מפקא מהאי קרא דאיש מזריע תחלה כו' עד שבא רבי יצחק כו' שגם לידת הנקבה תלוי בזריעת הזכר תחלה כדכתיב ואת דינה בתו וגו' דומיא דתלה בני לאה וגו' שתלה הזכרים בזריעת נקבה תחלה והרא"ש כתב בזה בדחוקים עיין שם ואין להאריך ודו"ק: **ואת** דינה בתו תלה הזכרים בנקבות ונקבות בזכרים כו'. יש להקשות דהא דינה זכר היה ונהפכה לנקבה כדאיתא פרק הרואה וא"כ עיקר יצירתה זכר היה ולאה הזריעה תחלה ונהפכה לנקבה ע"י תפלת האמהות והרא"ש תירצו בדחוקים ובשם ספר פענ"ח רז"י שמעתי לתרץ הא דנהפכה דינה לבת היינו שהזכר שבבטן לאה ניתן בבטן רחל והנקבה שבבטן רחל ניתן בבטן לאה דהשתא אתי שפיר עיקר יצירתה של דינה נקבה עכ"ד וכן מוכיחין דברי הפייטן ביוצר של ר"ה עובר להמיר בבטן אחות כו' שלוף דינה ביהוסף כו' ותו לא מידי: **מרבים** בנים כו' וכי יש בידו של אדם להרבות כו'. דלפי פשוטו ה"ל למכתב רבו בנים ובני וגו' כמו ובני חצי שבט מנשה וגו' המה רבו וגו' ובני רחביה רבו וגו' אבל לשון מרבים משמע דבידם להרבות וזה דבר שאי אפשר דבני חיי ומזוני במזלא תליא אלא שבידם להרבות זכרים יותר מנקבות דהיינו בנים ובני בנים זכרים גם כי מצינו מלת בנים כולל זכרים ונקבות הכא דכתיב גבורי חיל מלומדי מלחמה וגו' לא משמע אלא בנים זכרים ממש וענין אשה מזרעת תחלה כו' מפורש ברמב"ן ובשאר מפרשים ע"ש וק"ל: **ע"ב סמוך** לוסתה שנאמר הן בעון וגו'. פרש"י ע"י דם נדה שהוא סימן להריון כו' ע"ש ויותר נראה לפרש כי אודם של אשה שממנו נוצר הוולד כדאמרינן לעיל הוא מדם נדה וע"כ מעוברת מסולקת מדמים וק"ל: **סמוך** לטבילה שנאמר ובחטא וגו'. נראה לכאורה דר"י נמי סבר הא דלעיל סמוך לוסתה אלא שבא להוסיף דגם סמוך לטבילה מתעברת מדכתיב ובחטא יחמתני וגו' אבל א"כ הוא לא היה צריך רש"י לפרש גבי ובחטא לשון טבילה כו' וה"ק ע"י דם נדות שהוא מביא לידי עון כו' ע"ש שהכי זה יתפרש כפשטיה דלעיל ויש ליישב וק"ל: **כיון** שבא זכר בעולם בא שלום כו'. כדלקמן דכך האיש מקבל פיוס ולא האשה ומייתי שנאמר שלחו כר מושל וגו' פרש"י סימן שלום והרמז מוש"ל אותיות שלו"ם וק"ל: **בא** זכר בעולם בא ככרו בידו כו'. יראה כל זה ע"פ הדין כי הזכר מיום בואו לעולם ככרו בידו בכל מה שירויח הן במעשה ידיו הן במציאה זכה בו אבל הנקבה נקיה באה לעולם מיום בואה לעולם מעשה ידיה ומציאתה וכל שבח נעוריה לאביה ומשנישאת אח"כ לבעלה הכל רק עד דאמרה מזוני יהבי לה כי אין האב והבעל יכולין לומר לה עשה עמי ואיני זנך והיא תוכל להוציא מעשה ידיה עד כדי מזונותיה והיינו נקבה ע"ד נקבה שהכך שצריכה לפרוש ולנקוב מה שיתנו לה ממעשה ידיה דהיינו כדי מזונותיה ולפרש"י נראה לפרש לענין מזל דבא ככרו בידו בין לרע בין לטוב ונקבה נקיה באה בלא מזל דמזלה תלוי במזל הזכר כמ"ש התוספות בפ"ק דסוטה ועד דאמרה מזוני דהיינו בתפלה אפשר לה לבעלה וק"ל: **קופצת** ונשבעת שלא תיזקק כו' והא מזידה היא כו'. ויש לדקדק אמאי לא תקשי ליה נמי והא דברים שבינו לבינה הוא ויכול להפר לה ביום שמעו ונראה דלא הוי עמי רשב"י בהכי כ"כ ואיכא למימר דמסתמא הבעל איתו מיפר לה ביום שמעו והשתא נמי ניחא קצת מאי דפריך רב יוסף והא מזידה כו' דכיון דהדבר תלוי בבעלה מקרי שפיר ונעלם ממנו עד יום שמעו ולא הפר לה ודפריך נמי קרבן שבועה בעי אתויי ופרש"י כשבה או שעירה והאי עוף הוא עכ"ל יש ליישב קצת דקרבן שבועה נמי אם לא תגיע ידו מביא עוף לחטאת כמפורש בקרא ואשה נמי כל מה שקנתה קנה בעלה ה"ל כאילו לא הגיע ידה לגבי חטאת וק"ל: **זכר** שהכל שמחים בו לז' כו'. עיין פרש"י ועי"ל כיון שמקללת אשה הוא צער לידה כמ"ש בעצב תלדי בנים בנולד זכר הכל שמחים שלא יהיה לו זה הצער ומתחרטת לז' נקבה שהכל עצבים שיהיה גם לה צער לידה מתחרטת לי"ד ודו"ק: **ומפני** מה אמרה תורה מילה לח' כו'. פרש"י ולא לז' עכ"ל והוא דחוק ויש לפרש דה"ק מפני מה אמרה תורה מילה לח' של לידתה דלא ה"ל למתני בטומאת ז' של לידת האשה שהפסיק בענין מילה מאחר שכתב וטמאה שבעת ימים כתב וביום השמיני ימול וא"כ הוה לענינו ושלשים יום גו' אלא ללמדך שלא יהו הכל שמחים כו' וק"ל: **מפני** מה אמרה תורה נדה לז' כו'. דהוה סגי לה ביום א' בימי נדותה כמו בימי זיבה כשומרת יום א' שאינה אלא שומרת יום כנגד יום וקאמר כדי שתהא חביבה כו' ולכך בנדה שהוא תחלת טומאה בעי ז' ימים משא"כ בזיבה דכבר נטמאה וק"ל: **מי** מחזר על מי בעל אבידה כו'. מפורש בפ"ק דקידושין: **שנאמר** כי קולך ערב גו'. כתבו התוספות אבל היא אינה מקלסתו בקול ערב אלא בנא ואדום עכ"ל והמפורסמות אין צריכין ראיה דאל"כ השואל ה"ל להביא האי קרא ולא המשיב אבל תלמודא מייתי ליה בסוף הפרק לקיים טליתה בדבר טוב מעניינו וק"ל:

בנות כותים פרק רביעי

ע"ב תוס' בד"ה בנות כותים והן יושבות כו' וא"ת ותיפוק ליה שהן נדות מעריסתן וי"ל כו' עכ"ל ומשום דמתני' לית ליה טעמא דטימוע אלא משום חשש ראייה מדקתני לפי שיושבות על כל דם כמ"ש התוס' לקמן לא הוה הוצרך למיתני שהן יושבות אף על דם טהור אלא דה"ל למיתני דמעריסתן הן נדות משום חששא דראייה ומשמע להו לכאורה מלישנא דמעריסתן הן נדות לעולם כההיא דגזרו על בנות כותים מעריסתן דהיינו לעולם גזרו עליהן שיהו נדות לטעמא דטימוע והכא קשיא להו שפיר למה לי טעמא והן יושבות על כל דם תיפוק ליה כו' ותרצו דלמתני' דהכא דאתיא כר"מ וטעמא משום חשש ראייה היינו דוקא בקטנותן דלא דרשי ואשה כו' וק"ל

דף לב תד"ה ר"מ היא תימה כו' וא"ת ור"מ דחייש למיעוטא וקסבר כו' ולמה מני להו מי"ח דבר כו' עכ"ל בלאו ההיא דמני להו מי"ח דבר ה"מ להקשות מתוך שמעתין דלא הוו נדות מעריסתן מן התורה כדקאמר לקמן אינהו דלא דרשי אשה ואשה כו' גזרו בהו רבנן: **בא"ד** וי"ל דמסתמא לא ראתה מיד כו' והוו הנך דחזו מיעוטא דמיעוטא ולא מטמו מדאורייתא כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דאכתי תקשי לן אימור דשמעת ליה לר"מ בחד מיעוטא אבל במיעוטא דמיעוטא מי שמעת ליה דמשמע ליה לתלמודא כיון דבחד מיעוטא דשכיח חיים מדאורייתא אית לן למימר נמי במיעוטא דמיעוטא כיון דשכיח הוא לחוש מיהת מדרבנן אבל במיעוטא דלא שכיח אפי' מדרבנן איתו חושש ר"מ טפי מרבנן דפליגי עליה וק"ל: **בד"ה** והטבילוה קודם לאמה ומשום שראתה דאי משום כו' ובפרק עד כמה כו' עכ"ל בהנהו תרי עובדי דהוו בא"י הוצרכו להוכחה זו אבל בהך עובדא דהוה בפומבדיתא בלאו הכי ע"כ משום שראתה הוה דאי משום שנגעה באמה לא היתה צריכה טבילה דאין תרומת ח"ל אסורה לה אפי' באכילה כיון דלא הוה הטומאה יוצאה מגופה והיא דפ' עד כמה ודאי בתרומת ח"ל איירי וסמכו אותה כאן דמוכח מיניה דגם בא"י היו טובלים לתרומתם וע"ש בתוספות: **ע"ב** בד"ה למעוטי אשה מלובן כו' ותירץ דמ"מ ה"א דאתי בק"ו כו' איכא למימר גילוי מלתא בעלמא הוא עכ"ל פי'

מהר"ם

מהדר וא"כ צ"ל דרש"י ס"ל דסיפא דמתניתין דקתני ואין חייבין וכו' ואין שורפין וכו' קאי נמי ארישא דמתני' ולכך מסיים רש"י והא דאמרה דמסתמא טמאות וכו' ויש ליישב ג"כ דקאי רש"י אמשכב תחתון דסיפא לחוד והא דנקט והא דאמרינן דמסתמא טמאות ר"ל אע"ג דלא ידעינן אי חזו דם ירוק או לא וא"כ הוי ספק ספקא ספק בעל בקרוב ספק בעל ברחוק ואת"ל בקרוב ספק חזאי דם ירוק ספק לא חזאי כדאמרינן לקמן בגמרא וא"כ אינה כ"א גזירה דרבנן: **בתוס'** ד"ה והן יושבות על כל דם וכו' וי"ל דהיינו דוקא בקטנות דלא דרשי ואשה וכו'. תירוץ זה לא יתיישב אלא לפי המסקנא דמשני אנן דרשינן אשה ואשה כי חזיין מפרשי להו וכו' אבל המקשה לפי מה דעדיין לא אסיק אדעתיה חילוק זה אם כן במה היה מתרץ לו קושיית התוס' מה צריך תנא דמתניתין לנתינת הטעם מפני שהן יושבות על כל דם ודם תיפוק ליה שהן נדות מעריסתן ולפי מה דכתבתי לקמן בפי' הגמ' שהקשה המקשה אי הכי דידן נמי וכו' שהמקשה היה סבר שהטעם דבנות כותים נדות מעריסתן משום דחיישינן למיעוטא וכותיות אינן נזהרות להפריש אותן ולדקדק אחר הקטנות אי הן רואות דם או לא כיון דרוב הקטנות אינן רואות כמבואר למעלה א"כ אותו הטעם לא שייך אלא בקטנות ולכך נמי נתיישב שפיר דצריך התנא לתת הטעם בגדולות מפני שהן יושבות על כל דם וכו' וק"ל: **ד"ה** תחתון כעליון וכו' מפרש רשב"ם שהכריע הזב בכף מאזנים את האוכלין ומשקין וכו'. דברי הרשב"ם תמוהים הם שהרי לפי דבריו אותו בגד שבכף השניה שהזב מכריע אותו הוא נקרא עליונו של זב והוא חוזר ומטמא אוכלין ומשקין אבל לא אדם וכלים דומיא דמתניתין דאיירי במשכב תחתון של בועל נדה שמטמא אוכלין ומשקין ואינו מטמא אדם וכלים והוא מפרש שהכריע הזב בכף מאזנים את האוכלין ומשקין שבכף שניה וק"ל: **בא"ד** ונראה דעליונו של זב היינו בגד שמקצתו על הזב וכו'. פירוש ואותו מקצת שעל הזב הוא ניסט מהזב אבל אותו מקצת שהוא נגרר על הארץ ר"ל שמונח ותלוי על הארץ אינו ניסט לא הוי היסט אלא כשמסיטו כולו:

דף לב ע"א בגמ' אי הכי דידן נמי וכו'. י"ל מאי פריך דידן נמי וכי לא ידע דידן כי חזו דם מפרשי וטבלי עצמן וי"ל דהמקשה היה סובר דטעם דבנות כותים נדות מעריסתן מטעם דחיישינן למיעוטא ועל כל אחת מהקטנות אמרינן שמא היא מן המיעוט ושמא חזאי דם אע"ג דגם אינהו מזדהרו בדם נדה וכי חזאי דם פרשי משום דכיון דרוב קטנות לא חזיין אינן נזהרות בדבר להשגיח על הקטנות שלהם אם רואות דם אי לא וזהו הטעם שאנו מחזיקין אותן בנדות מעריסתן ולכך פריך אי הכי כיון דמטעם זה מחזיקין אותן בנדות א"כ דידן נמי ליחוש שמא יסמכו על שרוב הקטנות אינן רואות דם ולא יקפידו על הקטנות להזהר אם רואות או לאו וא"כ כל הקטנות שלנו נחזיק ג"כ בחזקת נדות ומשני הא דמחזיקים בנות כותים בנדות מעריסתן אינו מטעם זה כדקא ס"ד אלא משום דכיון דלא דרשי אשה ואשה אפילו כי חזיין לא מפרשי וכו' אבל דידן כיון דדרשינן אשה ואשה כי חזיין מפרשי וכו': **אנן** דדרשינן אשה ואשה וכו'. מקשין העולם א"כ מאי אצטריך לגמרא לאוקמא מתניתין בסתמא וכרבי מאיר לוקמה ברחזיין מאי אמרת אפילו דידן נמי לישני אנן דדרשינן אשה ואשה כי חזיין מפרשי וכו' אינהו דלא דרשי אשה ואשה כי חזיין לא מפרשי גזרו בהו רבנן ולפירוש התוס' שפירשו דאף לר"מ דחייש למיעוטא דאתיא מתני' כוותיה הוי הך דבנות כותים טמאים מעריסתן מי"ח דבר דלא הוי אלא גזירה דרבנן דמדאורייתא לא הוה לן למיחש מידי דלא הוי הנך דחזיין מיעוטא דמעוטא דכ"ע הא דבנות כותים נדות מעריסתן הוי אחד מהי"ח דבר א"כ אתי שפיר דלא מוקי מתני' כדקא חזיין כיון דאינהו לא דרשי אשה ואשה לא מפרשי להו א"כ הן נדות מדאורייתא למאן דאמר כותים גירי אמת הן וא"כ למה מונה אותן מי"ח דבר ועי"ל דברישא דמתני' משמע דאתי לאשמועינן דבנות כותים יש בהן דין נדות בקטנותן ולכך פריך שפיר אי דקא חזיין דידן נמי יש להן דין נדות ועל עצם דין הטומאה אתא לאשמועינן דאי לא אתיא מתני' אלא לאשמועינן דאינהו לא דרשי אשה ואשה ולכך כי קא חזיין לא מפרשי להו הוי ליה למיתני האי טעמא במתני' בהדיא כדתני בסיפא שהן בועלי נדות מפני שהן יושבות על כל דם ודם אלא ודאי הא דאינהו לא דרשי אשה ואשה לא אצטריך התנא לאשמועינן ואי דקא חזיין פשיטא שהן טמאות ולא איירי בהו מתני' אלא מתני' אתא לאשמועינן דאפילו בסתמא יש בהן דין נדות ואתא לאשמועינן דאע"ג דרובא לא חזיין חיישינן למיעוטא דחזיין ולכך מוקי מתני' בסתמא וק"ל: **בתוס'** ד"ה רבי מאיר וכו' וי"ל משום דעל כרחך מתני' לית לה טעמא דטימוע וכו' כדקתני לפי שיושבות על כל דם ודם וכו'. נ"ל דראיה זו של התוס' אינה מוכרחת משום דאפילו הוה ס"ל לתנא דמתניתין הטעם משום טימוע אפ"ה הוצרך לטעמא דהן יושבות על כל דם ודם משום דאם היו הכותיות נוהגות במנין ספירות ימי נדותן כשאר בנות ישראל לא הוי שייך מטעם דטימוע לגזור עליהן דין נדות ועל בעליהן בועלי נדות והיה נראה כחוכא ואטלולא למגזר עלייהו נדות לכך הוצרך התנא עכ"פ לטעם דהן יושבות על כל דם ודם דאע"ג דטומאה מספק ספקא היא כדאמרינן לקמן מ"מ גזרו עליהם טומאה משום טימוע אלא עיקר הראיה דטעמא דמתני' משום חשש ראיית מדקתני סיפא אין חייבין עליהן על ביאת מקדש וכו' מפני שטומאתן ספק וכן משמע בהדיא בתוספות פ"ק דשבת וס"ל דהא דקתני סיפא ואין חייבין וכו' מפני שטומאתן ספק קאי נמי ארישא דבנות כותים נדות מעריסתן וע"ש: **בא"ד** והא דאמר רבי יוסי מעשה בעין בול וכו'. ר"ל והואיל וטעמו של רבי יוסי הוא משום טימוע ולא משום חשש ראייה למה הוצרך להגיד מעשה זה לחכמים ויש מקשין מה תלוי קושיא זו של התוספות במה שפירשו לעיל מזה בדבור זה והלא היו יכולים להקשות קושיא זו בלא זאת על פשיטות סוגיא דשמעתתא דכיון דס"ל לרבי יוסי כותים גירי אריות הן א"כ א"א לומר לפי סברתו דהא דבנות כותים הוו נדות מעריסתן הוי משום חשש ראייה וא"כ קשה למאי נפקא מינה הביא רבי יוסי מעשה זה של עין בול ונראה דשיטת התוספות והמשך דבריהם כן הוא מתחלת דבור זה משמע דמתני' דבנות כותים וכו' לא אתיא כרבנן וכו' ותימה והא הוי מי"ח דבר כו' והוי כאילו אמרו דבשלמא בלא שיטת הלכה זו לא קשה מידי דאיכא למימר דהוי מטעם שלא יטמעו בהם ואתי כ"ע אבל הכא סוגיא דשמעתתא דהוי מטעם חשש ראייה דהא מוקי לה כרבי מאיר ומטעם דחיישינן למיעוטא ועוד דר' יוסי הביא לראיה ההיא מעשה דעין בול משמע דטעמו הוי משום חשש ראייה וזה א"א לומר דהא איהו ס"ל דכותים גירי אריות הן וא"כ קש"א על סוגיא דשמעתין בתרתי ותירצו דלעולם טעמא הא דבנות כותים אתי כ"ע ומטעמא דשלא יטמעו בהן והא דמוקי מתני' כר"מ ולא מוקי לה כ"ע משום דע"כ מתני' לית לה טעמא דטימוע וכו' וגם הקושיא השניה הא דאמר רבי יוסי מעשה בעין בול וכו' ולא קשה מידי דאע"ג דטעמא דרבי יוסי משום טימוע הוצרך להביא ראיה וכו' כנ"ל המשך דברי התוס': **בא"ד** וא"ת לר"מ וכו' א"כ הוו נדות מעריסתן מן התורה וכו' וי"ל דמסתמא לא ראתה וכו' והוו הנך דחזו מיעוטא דמיעוטא וכו' אלא מדרבנן הוא דגזרו עליהם מי"ח דבר. וי"ל הא עכ"פ צריכין אנו ליתן טעם לדברי חכמים מפני מה גזרו עליהם טומאה הואיל ומן התורה טהורים הן ואי משום גזירה דטימוע הא כבר כתבו התוספות דלר"מ דאתיא מתני' כוותיה ע"כ לא הוי הטעם משום טימוע אלא משום חשש ראייה וצ"ל דלר"מ תרתי בעי גזירה דטימוע וחשש ראייה דאי לאו דהוי בהו חשש ראייה ודררא דחששא דאורייתא במקצת משום גזירה דטימוע לחוד לא היו גוזרים עליהם טומאה ועי"ל דלר"מ כיון דיש בהן חשש ראיה במקצת גזרו עליהם טומאה כדי שלא יבואו גם בנות ישראל להקל בנדות הקטנות כשיראו דם בודאי ולא יפרשו להו כי יאמרו שדם תינוקות הקטנות אינו טמא הואיל ואין חכמים חוששין להזהר מטומאת בנות כותים הקטנות וק"ל: **ד"ה** והטבילוה קודם לאמה וכו' דאי משום שנגעה באמה א"כ מאי אשמועינן כל ולדות נמי טמאות. תימה לי עדיפא מזה היו התוס' יכולין להקשות דאי משום שנגעה באמה למאי נפקא מינה הביא רבי יוסי מעשה זה דבשלמא אי קאמר רבי יוסי שהטבילוה משום ראיה אע"ג דטעמו משום גזירת טימוע הוצרך להביא מעשה זה כדי שלא יהא נראה כחוכא ואטלולא אבל אי ר"ל שהטבילוה משום שנגעה באמה אין נפקותא במעשה זה לרבי יוסי וק"ל ועוד יש לדקדק דאע"ג דמוכרח הוא דע"כ האי טבילה דהטבילוה קודם לאמה היינו משום ראייה עדיין יש לדקדק כיון דבלאו הכי כל הוולדות טמאות משום שנוגעות באמן אם כן בארץ ישראל דמטמא תרומה בנגיעה מאי נפקא מינה לאותן שטבלו אותם משום ראייה תיפוק ליה הא בלאו הכי היו צריכין לטבול כל הוולדות משום נגיעת אמן ויש מתרצין דאה"נ שכל הוולדות היו טובלין אותן מיד ביום אחד ללידתו משום נגיעת אמן אלא שזה המעשה של עין בול היה שאחר שטבלו התינוקות ביום א' משום נגיעה ראתה והיו צריכין לטבול אותה פעם שנית כל יום ז' לראייתה משום נדה ובסבה זו הטבילוה קודם לאמה ול"נ דלאחר שהכריחו התוספות שע"כ צ"ל שבטבילת ראיה איירי ס"ל דאף בא"י לא היו צריכים להטביל ולדות משום נגיעת אמן דמשום חשש שמא יבואו הוולדות לנגוע בתרומה לא חיישינן אצל תרומה ואי משום אחרים שיגעו בתינוקות הלא הוולד שנגע באמו אינו אלא ראשון ואינו מטמא אדם וכלים וכ"ש בח"ל שלא שייכא טומאת מגע תרומה כלל וגם אכילה וסיכה אינה אסורה אלא במי שטומאה יוצאת מגופו אלא שזה המעשה של עין בול היה שהתינוקת ראתה ונעשית נדה גמורה שהוא אב הטומאה ומטמא אדם והטבילות משום שאחרים שיגעו בה יטמאו ממנה במגע כנוגע בנדה שהוא ראשון ואח"כ יטמאו תרומה בנגיעתן ובפומבדיתא הטבילוה כדי לסוכה שמן של תרומה: **בא"ד** ובפרק עד כמה דקאמר גבי חלה דמאכילתו לכהן קטן וכו'. נ"ל דענין בפני עצמו הוא ושייך להיות דבור בפני עצמו וקאי אמה דקאמר בגמרא אמר רבי יוסף מעשה בפומבדיתא והטבילוה קודם לאמה א"כ ש"מ שאף בח"ל היו נוהגים להטביל כדי לסוך ולאכול תרומה א"כ הא דקאמר בפרק עד כמה גבי חלה דמאכילתו לכהן קטן לאו דוקא קטן דה"ה לגדול שטבל דליכא למימר משום הכי נקט שם קטן שלא ראה קרי משום דלגדול שראה קרי א"א להאכילה משום שאין נוהגים ורגילין להטביל עצמן לתרומה דהא מוכח הכא בהדיא שאף בח"ל היו נוהגים להטביל עצמן לתרומה כן הוא כוונת התוס' בדבור זה אלא שקצרו לשונם במקום שהיה ראוי להאריך ועיין בתוס' פרק עד כמה דף כ"ז ד"ה הלכך נדה קוצה חלה וכו' ומה שכתבתי שראוי להיות דבור בפני עצמו משום דהא שמה כתבו התוס' בראש הדבור דאי משום שנגעה באמה וכו' ע"כ לא שייך אלא להא דאמר רבי יוסי מעשה בעין בול ומעשה דבית שערים דאיירי בא"י דעלייהו שייך למידק דשמא הטבילוה קודם לאמה משום שנגעו באמן אבל על מעשה דפומבדיתא דהוא ח"ל לא שייך כלל לספוקי דלמא משום נגיעת אמה הטבילוה דהא דמסיק דהטבילוה לסוכה שמן של תרומה ובח"ל אין איסור אכילה וסיכה אלא למי שטומאה יוצאה מגופו הלכך על כרחך צריך לומר דתחלת דברי התוספות שייכים למעשים דארץ ישראל ומה שכתבו בסוף הדבור ובפרק עד כמה וכו' העיקר שייך למעשה בפומבדיתא דמיניה מוכח שאף בח"ל היו רגילין לטבול לתרומה ולכך הדעת נוטה דכל אחד שייך להיות דבור בפני עצמו: **ד"ה** וכשמן בעצמותיו וכו' תדע דאין חייבים כרת וכו'. יש לדקדק ומה צריכים התוס' לזה הא בהדיא אמר בפרק ר"ע דסיכה ביום הכפורים אסור אם אין ראיה לדבר זכר לדבר אם כן לא הוי אלא אסמכתא וממילא ידעינן דאינו אסור כי אם מדרבנן ואין בו כרת ונראה דכל כונת התוס' אינו אלא להוכיח דגם קרא דלא תחללו לא הוי כ"א אסמכתא וממילא לא הוי סך כשותה לענין י"ה דלא תימא דהאי קרא דלא תחללו הוי לימוד גמור גבי תרומה וילפינן י"ה מתרומה דמה מצינו בתרומה בטומאה דאכילה ושתייה אסורה ביוה"כ רבי לן רחמנא דסיכה נמי אסורה ה"נ ביום הכפורים דהואיל ואכילה ושתייה אסורה ביה אסורה נ"כ סיכה וחייבים עליה כרת והא דאמר בפרק ר"ע אם אין ראיה לדבר זכר לדבר ולא יליף מתרומה לא משום דלא הוי כ"א איסורא דרבנן אלא שניחא ליה להביא זכר מן המקרא שנרמז בו בהדיא דסיכה הוי כשתיה מדכתיב ותבא כמים בקרבו וגו' אבל בתרומה לא כתיב שם בהדיא דסיכה הוי כשתיית אלא דילפינן מרבוי דסיכה נמי אסורה לכך ניחא ליה טפי להביא זכר לדבר מקרא דותבא כמים בקרבו וגו' אבל אה"נ דילפינן י"ה מתרומה במה מצינו כדלעיל לכך הוצרכו התוס' להכריח ולהוכיח דסיכה אינה אסורה בי"ה כ"א מדרבנן מדלא אשכחן בה חיוב כרת כ"א אאכילה ושתייה שמע מינה דמדאורייתא לא הוי סך כשותה וא"כ ה"ה נמי האי קרא דלא תחללו דגבי תרומה לא הוי נמי כ"א אסמכתא וק"ל: **ד"ה** אי גרסינן הלכתא וכו' וא"צ לפרש משום דקאי נמי אקרא דזכרים דלקמן דבסוף הישן גבי אורח וכו' כצ"ל ור"ל דיש מפרשים דלהכי נקטה גמרא הלכתא נינהו לשון רבים משום דקאי רבא אתרי מילי אנקבות דהכא וגם אזכרים דהיינו אבן תשע לענין שכבת זרע דלקמן בסמוך בשמעתין לכך כתבו התוספות דא"צ לפרש כן והביאו לראיה שהרי בסוף הישן קאמר נמי הלכתא נינהו אע"ג דהתם ליכא אלא חדא מלתא אלא ע"כ צ"ל דלהכי נקט התם לישנא דנינהו משום שלא פירש רבא הי קרא והי הלכתא וכו' א"כ ה"ה דהכא נמי הכי: **ע"ב** ד"ה עליונו כו' וחזר בו רש"י מגירסא זו. ובפירוש רש"י שלנו לא נמצא שחזר בו רש"י מפירושו ומגירסא זו: **בא"ד** ועוד דע"כ גרסינן והנשא כתיב וכו' היכי כתיבא ביה טומאה

חכמת שלמה

לאה קול של חמור שהיה טעון ואת היה גורם שילאה לאה לקראתו: **ע"ב** גמ' ורבי יוחנן אומר סמוך לטבילה כו' ואשה פניה למעלה כלפי האיש כו' מפני מה אשה קולה כו' זה ממקום שנבראת וזו ממקום שנבראת שנ' כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה ובחטא כו' שהוא גרס לי שאהבה ושנתחטאת כו' כצ"ל: **בד"ה** מזידה היא כו' בשבועות בטוי הוא סוף דבור:

בנות כותים פרק רביעי

דף לב ע"א גמ' ומקשינן אשה לאיש מה טעם אין מיבמין כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה איש כתוב בפרשה כו' ולא קטן אלא כו' הד"א: **בד"ה** בעין בול כו' מא"י הס"ד: **בד"ה** פומבדיתא חוצה לארץ הס"ד: **בד"ה** יוצאה מגופו כו' ונדה הס"ד: **בד"ה** ולא יחללו כו' טמאים בתרומה כתיב כצ"ל: **בד"ה** ותבא כו' גבי רשע קאי כצ"ל: **בד"ה** מפרשי להו ממגע קדשים כצ"ל והס"ד: **בד"ה** אשה כו' תהיה בנדתה הס"ד: **בד"ה** ורמינהו כו' שכבת זרע הס"ד: **בד"ה** הי קרא כו' אצטריך הלכתא הס"ד: **בד"ה** קרא סתמא או בת ארבעה הס"ד: **בד"ה** אלא בת שלשה [כו'] הסמכוה ובת יום אחד כו' הד"א: **תוס'** בד"ה והטבילוה כו' ובפרק עד כמה כו' נ"ב ענין בפני עצמו דקשה לו מאחר שהטבילוה קודם לאמה בעבור לסוכה בשמן של תרומה אלמא מצינו שהטבילוה בעבור תרומה היכא שראתה א"כ התם בבכורות למה מאכילה החלה לכהן קטן לימא אף לגדול שטבל מאחר שמצינו שהיו טובלין לתרומה ומשני אין ה"נ ה"ה אף לגדול וכן איתא להדיא במשמעות התוספות דפרק עד כמה ע"ש: **בד"ה** לנקבה כו' דמצורע ומצורעת נ"ל כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' דאי כתב רחמנא בנדה ה"א נדה משום כו' דכתיב וכל הנוגע בכל כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה למעוטי איש מאודם כו' דאישתעי ביה הס"ד:

בד"ה

דהאי ק"ו מאיש אינו אלא גילוי מלתא בעלמא דלעכן נמי הוא . ובכל זה טמא דכתיב גבי אשה ולהכי לא פרכינן ליה הך פירכא דמה מטמאה בראיות כרמים וליתא להאמת דליכא לאקשויי היכי ס"ד למילף בק"ו אשה מאיש אם כן לא לכתוב וי"ו דוהאשה לרבות בת יום א' ונילף נמי בהכאה ק"ו מאיש דודאי להך מלתא לא הוה האי ק"ו גילוי מלתא בעלמא אלא דאצטריך לן ק"ו גמור ופרכינן פירכא דמה כו' : בד"ה עליונו של זב כו' ומשני דיטמא טומאה קלה ממשמע הטומאה סמוך לנוגע במרכב כו' עכ"ל להך גירסא דמטושה בלחוד קדייק ליה לא הוצרכו לפרש דודאי יטמא עד הערב מרכב קאי ולא אטיפא דכתיב בתריה והמקבצה פריך כיון דוהנשא ע"כ ארישא דקרא קאי שיהיה דינו כזה למאי דכתיב ברישא דקרא אימא כמו מרכב דביה אשתעי רישא דקרא והמתנקף הכתיב דיטמא טומאה קלה ממשמע בנוגע במרכב והכתיב עכ"פ אית ליה זמנן לומר דהנישא איטמאה דסמיך ליה קאי דמיירי בנוגע במרכב שיהיה דינו הוא כו' לנו דלא טמאה אלא אוכלין ומשקין אבל לקמן להך גירסא שכתבו התוס' דהפיר דרים לא הוצרכו למימר שם דטומאת ערב דטומאה קלה משמע אעליונו של זב נמי קאי דלפי זה הוצרכו למימר שם דטומאת ערב דכתיב בקרא משום מרכב הוא : באד"ה ואי לאו נמי מתחתיו כו' נשמע קמ"ל תחתיו כו' וכתיב ביה יטמא דמשמע טומאה קלה כו' עכ"ל והמקשה לא שמיע לן דוקא אלא שפירשו טומאה ערב קלה ודאי דהא נמי קשיא דל"ל למידרש תחתיו כלל דהא לא משמע מיניה כו' וק"ל :

דף לג תד"ה אי מה היא מטמאה אדם וכלי חרס משום דבהשותפין גבי טפח נבלה ומדרס כו' עכ"ל בהסיא דהשותפין לא מייתי התם דלא טמא מדרס אינו מטמא אדם וכלי חרס אלא טפח נבלה מייתי התם ואדרבה לפי מ"ש התוס' לקמן דאמר בת"כ דמדרס מטמא שנים ופוסל א' דהוי טפח מדרס אב הטומאה ומטמא אדם וכלים ויש לקיים דבריהם הכא דאיירי שפירש סנוסא מן המדרס דלא הוה אלא ראשון ואינו מטמא אדם וכלים כמ"ש לקמן : **בד"ה** הג"ה אר"מ כו' ולעיל פי' בע"א עכ"ל ובד"ה סופרתו למנין כו' נפרש בסוף מכילתין בע"א בעה"י עכ"ל כנ"ל : **בד"ה** רואה כו' אחר ראיית ג' ימים רצופין כו' עכ"ל ולפי זה פליטה שאחר ג' הוא יום א' מנקיים ורבא דפריך ותסתור כו' שלא תהא טומאה ראשון מפסקת ביניהם אע"ג דלא מצאה לסתור בכה"ג טפי מיום א' ראשון של ספירת ז' נקיים מ"מ פריך ליה כיון דבאמצע הספירה כגון בששמשה באיסור לא מסכחת דהפליטה סתרה בששמשה בהיתר נמי לא סתרה דאין סברא שפעם תסתור הפליטה ופעם לא תסתור א"כ לסברת רמי בר חמא פריך ליה דסבר מקצת היום ככולו בתחלת ספירת ז' נקיים דהשתא שפיר משכחת לה שפליטה שאחר ג' ימי זיבה הוה באמצע הספירה ביום ב' לספירתה ודו"ק : **ע"ב** בד"ה ורמינהו על ו' ספקות כו' או שמא נראה להחמיר בזה כמו בספק בגדי ע"ה כו' עכ"ל ולפי זה בלאו הא דכותי דמתני' ע"ה הוא נמי פריך שפיר מעיקרא מספק בועל נדה דנראה להחמיר בו כמו בספק ע"ה ומיהו נראה דרב פפא דמשני בכותי חבר עסקינן ע"כ אין נ"ל להחמיר משום האי ספיקא דבועל נדה כמו בספק ע"ה דא"כ לא הוה משני מידי וק"ל : **בד"ה** בכותי ערום כו' לכך מוקי בערום דכשפירש מן המדרס לא היה אלא ראשון כו' עכ"ל ומה"ט משום טומאת מדרס לא הוה אצטריך לאוקמא כלל בטבל אלא מטעם טומאת מגע אוקמה בטבל כמ"ש התוס' לקמן ומהרש"ל כתב מדלא אמר תלמודא שטבל ולא לבש משמע שלבש כו' כמ"ש התוס' עכ"ל ואין לריך וכי לא סגי בלאו הכי ותלמודא סתמא קאמר בין לא לבש ובין לבש וחזר כו' :

ח"א דף לג ע"ב והוריקו פניו של כ"ג וקדש אצל אשתו כו' . נקט האי לישנא דהוריקו פ"ש הך מעשה דהשלימו לדם ורוק ופרש"י אצל אשתו של צדוקי לשאלה כו' ע"ש ולשון אע"פ שנשי צדוקים הן מתייראות מן כו' לא משמע כן אלא אשתו אשת כ"ג קאי והיתה אשת כ"ג נקיה בהם כמו ר"י וק"ל :

דף לד בפרש"י בד"ה בש"א כרוקה כו' ואע"ג דגבי דם נכרית כו' ואיכא הרחקה טובא הלכך טהרו את דמה לגמרי להיכרא כו' אבל הכא אין כאן מדרבנן אלא דם כו' דהכל יודעין כו' עכ"ל אם כוונתו כדברי התוס' לא ה"ל לפלוגי אלא דבדם נכרית אתי לחלק בשל תורה משא"כ בדם יולדת דהכל יודעין כו' כמ"ש התוס' ולא אצטריך ליה לפלוגי דבדם נכרית איכא הרחקה טובא כו' אבל הכא אין כאן מדרבנן אלא דם כו' גם מ"ש הלכך טהרו את דמה לגמרי להיכרא דנדעו דטומאת רוקה כו' אף שהאמת כן דמהך היכרא ידעינן דטומאת רוקה מדרבנן מ"מ טפי ניחא לפרושי דמשום דם נכרית גופה טהרו לגמרי דלא נשרוף על דם נכרית תרומה כדקאמרינן היכי ליעבד ליטמא לה ויבם עשיתו כשל תורה וע"כ הנראה לפרש"י דלא ניחא ליה לפרש בפשיטות כדברי התוס' משום דודאי בדם נכרית נמי שייך למימר הא דהכל יודעים דדם נכרית טהור הוא מיהו דהכל יודעין בין בדם נכרית בין בדם יולדת איכה סברא פשוטה דאל"כ בנטמא לה ויבם היאך עשיתו כשל תורה לשרוף עליה תרומה כמ"ש ג"כ מהרש"ל והשתא ה"ק בדם נכרית דטמאו מגען ורוקן ומימי רגליהן ואיכא הרחקות טובא לא אצטריך לן לדקדק עוד בהרחקה יתירא ואדרבה טמאו דמה לגמרי משום הך הרחקות גופייהו דלא נשרף תרומה עלייהו ולא חלקו בדמה משום דהכל יודעין כו' דאדרבה כיון דאין זה סברא פשוטה נימא דלמא אתו לחלק גם בשל תורה ונאמר גם באלו הרחקות דמן התורה הן ויהיו שורפין עליהן תרומה אבל בדם יולדת דאין כאן גזירה מדרבנן אחרת אלא הך גזירה דדם לחוד לא רצו לבטל גזירתן ולטהר לגמרי אלא דגזרו ושיירו בה להיכרא ולא חשו דלמא אתו לחלק גם בשל תורה כיון דאיכא למימר נמי דהכל יודעין כו' וזה ברור : **גמ'** אמרי לך ב"ש כו' היכי ליעבד ליטמא לה ויבם כו' כ"ה בגמרות ישנות וליתא שם הא דאיכא בגמרות שלפנינו ההוא בזכרים אתמר דאי בנקבות היכי כו' וכן נראה דהך מלתא לפלוגי בין זכרים לנקבות גבי זיבה אכתי לא שמעינן ליה עד דקמ"ל רבא זובו טמא אפי' לב"ש וברייתא שפיר איירי גם בנקבות דלגבי רוקה ומימי רגליה גזרו שיהו כזבין אלא דלגבי דמה היכי ליעביד כו' :

דף לה תוס' בד"ה לאחרים גורם טומאה כו' ועוד דבזוב כה"ג לא אשכחן אלא כשהטיפה בכף מאזנים כו' עכ"ל פי' אף אם באנו לומר דעליונו של זב דהיינו הבגד שמקבלתו על הזב כמ"ש התוס' בר"פ קרוי משא כיון שהוא נישא על הזב קשה ועוד דבזוב כה"ג לא אשכחן עליונו אלא כפרש"ב בר"פ וכשהטיפה בכף מאזנים כו' וזה פשוט דאינו נקרא משא דבפ' רע"ק קרי ליה היסט כמ"ש בר"פ ואין להקשות דא"כ דבטומאת היסט איירי בברייתא ולא במשא דהא למצורע נמי גורם טומאה דמצורע גרידא אינו מטמא בהיסט דמה"ט נמי כתבו התוס' דאין לפרש דבטומאת משכב ומושב קמיירי : **בד"ה** לעולם אימא לך בזב כו' דאי מעין הוא ל"ל קרא לטמא בזוב כו' עכ"ל לחדא תירוצא שכתבו התוס' לעיל דמבעיא לן אי זוב מקרי מעיין אי לא ניחא אבל לתירוץ שני שכתבו לעיל דודאי זוב לאו מעיין הוא כיון דאינו מתעגל אלא דמבעיא לן אי כמעיין הוא ורבינן ליה במצורע כיון דבזב אית ליה לזוב טומאה חמורה כו' אין מקום לתמיהתם דודאי אי לאו האי קרא דזב דהזוב מטמא טומאה חמורה לא הוה קמבעיא ליה דפשיטא דלא הוה מרבינן ליה נמי דלהוי כמעיין לגבי מצורע : **בד"ה** אף ראיה

חכמת שלמה

בד"ה דאין זיבה כו' לאחר נדות הס"ד: **בד"ה** והלא קרא כו' למה לי הס"ד: **בד"ה** למעוטי [וכו'] ולא איש הס"ד : **בד"ה** והא מיעטתיה לעיל הס"ד: **בד"ה** חד למעוטי [וכו'] זרע אודם הס"ד: **בד"ה** וכן לענין זכרים כו' יום אחד הס"ד : **בד"ה** איש אין לי כו' ואיש כי תגא כו' כנ"ל : **בד"ה** משכב הזב והנדה מטמאין אדם דכתיב ואיש אשר יגע במשכבו וכתיב וכל הנוגע במשכבה וגמירא כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה למעוטי אשה כו' הא ממעטינן לעיל בפ"ב כו' דמיה ארבעה דמים טמאים באשה ותו לא כו' כנ"ל : **בד"ה** גריכי דאי כו' דמפריך קרא גבי נדה שמטמאה בפנים כו' כנ"ל : **בד"ה** עליונו של זב כו' אלמא מה שתחתיו לא איקרי כו' והנושא כתיב דמהתחתיו גרידא לא כו' כנ"ל : **בא"ד** (והד"א) דנתקו לטמא כו'. נ"ב פירוש מדכתיב בלשון נושא דלא שייך לפרש אמה שלאחריו כדפי' התוספות לעיל אבל מ"ש רש"י משום דלערבינהו זה הפירוש אינם סוברים התוספות כלל ואין לפרש כלל בענין זה דאיך נוכל לערבינהו הא גבי רישא דקרא שהוא מרכב אין טעון כיבוס בגדים כלל ומ"ה הקשו התוספות אח"כ לגירסת רש"י הראשונה שלפניה היכא פריך אימא נתקו כו' הא טומאה חמורה לא כתיב גבי מרכב וכ"ל אף לפרש"י ליכא שפיר לשון נתקו משום שכתב עליונו של זב בהאי קרא דיטמא דהיינו תחתיו כו' דאי לא כתב עליונו של זב הכא בהאי קרא מסברא הוי דינו ממש כתחתונו של זב והוה בכלל בו ודו"ק . והיינו נתקו שהוציאו מכלל תחתונו של זב וכתבו הכא גבי יטמא כו' ולפי זה פריך שפיר ודו"ק ואפשר רש"י גופיה לא פירש ולערבינהו כו' אלשון דנתקו אלא ענין בפני עצמו הוא שפירש מנין דהאי קרא דיטמא עד הערב לא איירי בטומאה חמורה כגון נושא מדלא ערבינהו ש"מ דיטמא לאו כיבוס בגדים קאמר ודו"ק : **בא"ד** וכתיב ביה יטמא דמשמע טומאה קלה כו' כנ"ל . וכ"ב פירוש אותה התיבה דיטמא לחוד אבל מה שכתב עד הערב דהיינו טהרה במקוה קאי על מרכב רק עליונו של זב נלמד מדכתיב בלשון תחתיו ועיקר קרא אמרכב קאי א"כ לא אוקימנא האי מלה דתחתיו לחוד אלא כמה שכתב אחריו וסמוך לו דהיינו יטמא לחוד דהוא טומאה והמקשן לא ידע זה ופריך דילמא נתקו מטומאה חמורה כלומר בקרא דנושא כו' ויטמא אדם או בגדים במרכב ומשני לו כמו שפי' ודו"ק :

דף לג ע"א גמ' אילימא תחתיו דזב מואיש אשר יגע במשכבו וגו' נפקא כו' כנ"ל : **שם** מן והנושא נמי עד והנושא נמי כתיב נמתק . וכ"ב זהו גירסת תוספות : **שם** אימר נתק הכתוב כו' ומה ת"ל והסי מדתה עליו כו' לימא ליה קרא כי כתיב כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה ומאי ניהו כו' על הזב מאי טעמא כו' הד"א : **בד"ה** שאין ת"ל כו' וכדידה כתיב וכל הנוגע במשכבה יכבס בגדיו כנ"ל : **בד"ה** מדי אתרינא כו' וכלי חרס הס"ד : **בד"ה** אימא כהיא כו' קרא הס"ד : **בד"ה** לחומרא [כו'] בגדים הס"ד : **בד"ה** יום שפוסקת כו' בעינן לזכה הס"ד : **בד"ה** פולטת כו' ופלטה מהו שתסתור כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה סופרתו כו' אלא בסוף ספירה כו'. נ"ב פירש ביום הז' דהוה כמו שומרת יום דא"ר יוסי דמקצת היום עולה לשימור ועיין בסוף מכילתין ומבואר היטב ע"ש : **בא"ד** בסוף מכילתין בע"ה כנ"ל ונמתק בענין אחר : **בד"ה** רואה הויא כו' אחר ראיית שלשה ימים רצופין . נ"ב פירש יום אחד וק"ל : **בא"ד** שש עונות שלמות . נ"ב פי' לפליטת ש"ז גבי מתן תורה : **בא"ד** ואחר תיקון רבי זירא דסופרת כו' כנ"ל : **ע"ב** גמ' א"ל בכותי ערום . נ"ב מדלא אמר שטבל ולא לבש משמע שלבש אחר הטבילה בגדיו הראשונים אלא שבשעת נגיעה היה ערום שחזר ופירש כמו שפירשו התוס' : **רש"י** בד"ה על ספק כו' עם הארץ הס"ד : **בד"ה** מ"ט כו' במשכבו ונגע כו' הד"א : **תוס'** בד"ה רואה כו' והא דקאמר רבא לקמן כו' כנ"ל : **בד"ה** בכותי ערום כו' הרי הוא מטמא שנים ופוסל אחד כו' . נ"ב פירש עושה ראשון ושני בחולין ופוסל התרומה . וכ"ב עוד פירש מכן מטמא אחד ופוסל אחד : **בא"ד** ואינו מטמא כלי . נ"ב לאו כלי חרס קאמר דאינו אב הטומאה לטמא אדם וכלי חרס אלא לטמא בגדים או שאר כלים וכן פירשו התוס' להדיא בריש חומר בקודש : **בד"ה** כ"ש כו' לגמרי והיינו טעמא כו' כנ"ל : **בד"ה** דם לגבי רוק לא שכיח כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה ותיפוק ליה כו' ומיירי הכיא דמסכת טהרות נמי לתרומה כו' כדתניא בתורת כהנים שהבאתי לעיל כו' גבי צדוקי דהכא כנ"ל : **בד"ה** ליטמא לה כו' דאין דמה מן התורה כו'. נ"ב ומ"מ אי הוה מטמאין לה ויבם בהכרת הוי אמרינן עשיתו כשל תורה ודו"ק : **בא"ד** אתי לחלק בשל ישראל כו'. נ"ב פירוש שיאמרו מסתמא כעין דאורייתא תיקון ודו"ק : **בא"ד** שטהור לגמרי כו'. נ"ב פירוש ס"ל לטמא לה ולא יבם דלא אתי לחלוק בשל תורה דהכל יודעין כו' ומשני לשם אין שום צד לגזור ודו"ק :

דף לה ע"א גמ' מה זב גמור מטמא במשא אף ראיה ראשונה של מצורע מטמאה במשא אמר רב הונא כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה ואית דמפרשי כו' או לא לימד על כו' הזב טמא לאחרים כו' הד"א : כד"ה

מהר"ם

טומאת חמורה דקאמר נתקו . ומה שפרש"י ור"ל מדלא ערבינהו ונכתוב כל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו והנושא אותה וכו' לא ס"ל לתוס' פירוש זה משום דלא אפשר לערבינהו דהא עיקר קרא בנוגע במרכב איירי שאין בו כיבוס בגדים וק"ל :

דף לג ע"א תד"ה מה היא מטמאה אדם וכו' משום דבהשותפים וכו' . נ"ל משום דהוקשה לתוס' מפני מה פרש גמרא אדם וכלי חרס ה"ל למימר אדם ובגדים ול"ל למפרש כלי חרס לכך כתבו התוספות משום דאשכחן במקום אחר כגון בנושא נבלה או מדרס שמטמא בגדים שעליו גם שאר בגדים ואעפ"כ אינו מטמא אדם וכלי חרס לכך נקטה הכא גמרא אדם וכלי חרס וכצ"ל בתוס' משום דבהשותפים וכו' אע"ג דמטמא בגדים שעליו ושאר בגדים אינו מטמא אדם וכלי חרס וכו' : **ד"ה** סופרתו למנין שבעה וכו' וזבה גדולה אמר התם דמשכחת אליביה ברואה בין השמשות . פירוש דרבי יוסי ס"ל ביום ז' של ספירת ז' נקיים מקצת היום ככולו וכן בשומרת יום כנגד יום ס"ל ג"כ מקצת היום ככולו וא"כ כשראתה היום אותו מקצת היום הנשאר אחר הראיות עולה לה לשימור וא"כ כבר נטהרה מהראיה שראתה היום וכשתראה למחר היא טומאה בפ"ע שהרי אין יכולה להצטרף עם הראיה שראתה אתמול משום שכבר נטהרה ממנה וכן מקצת היום של יום ג' עולה לשימור יום ב' וכשתראה ביום ג' היא טומאה אחרת בפ"ע וא"כ היאך משכחת זבה גדולה בתורה ואמר התם דמשכחת כשראתה בין השמשות וכן פעם שניה בבין השמשות דהוה תחלת היום וסוף היום בטומאה ואין כאן מקצת היום בטהרה כן משמע שם בתוספות ולקמן בסוף מכילתין ורש"י מפרש התם דכשרואה באמצע היום אינה טמאה אלא מכאן ולהבא וכן ביום הג' וא"כ אותו מקצת של תחלת יום הב' הוי שימור לראית יום האתמול ומקצת היום שלפני הראיה של יום ג' הוי שיעור לראית יום הג' וכל ראייה וראייה היא טומאה בפני עצמה ואין יכולה להצטרף ליום שלפניו אבל בשמעתין משמע מפרש"י שאותו מקצת היום שאחר הראייה הוא עולה ליום שלם שפי' א"כ דלענין נקיים מקצת היום ככולו זב שפסק וכו' ואי מקצת היום ככולו מאי סותר הא איכא קצת היום לבא משמע דר"ל שאותו קצת היום שאחר הראייה עולה לו ליום שלם והראייה אינה סותרת אלא מקצת היום שלפני הראייה ולכך משני בגמרא דמאי סמוך לשקיעת החמה וא"כ הראיה סותרת כל היום שלפני הראיה: [בא"ד] וי"ל דרבי יוסי לית ליה מקצת היום ככולו אלא בסוף הספירה . פירוש כגון ביום הז' של הספירה או בשומרת יום כנגד יום דכל יום הוא סוף ספירה דהא אינו צריך כ"א יום אחד אבל לא בתחלת הספירה כמו שאומרים הכותים ויש לדקדק בשמעתין דפריך רבא א"כ הזב דסתר בזיבה היכי משכחת לה כיון דלא ס"ד הא דמשני כגון דחזאי בבין השמשות עדיפא מינה ה"ל למפ־ך א"כ זבה גדולה היכי משכחת לה כדפריך התם בפרק כיצד צולין ויש לפרש דהוה ס"ל דהכותים ס"ל אפכא דבסוף ספירה לא אמרינן מקצת היום ככולו דאל"כ לא משכחת זבה גדולה אבל בתחלת ספירה אמרינן שפיר מקצת היום ככולו ולכך לא פריך אלא משכבת זרע וק"ל : **ד"ה** רואה הויא וכו' דמשכחת ששמשה בהיתר וכו' דקי"ל כרבנן וכו' . ור"ל כגון בשבת לאחר חצי יום וראתה אח"כ בו ביום וראתה ג"כ ביום א' וביום ב' דהוו להו שלשה ימים רצופים ומתחלת לספור ז' נקיים ביום ג' שהוא יום ראשון לספירתה ועדיין אין השש עונות שלמות כלין עד אחר חצי יום ג' ואם תפלוט קודם חצי היום ג' אז היא סותרת אותו יום : **ע"ב בא"ד** אף לר"ש . ר"ל אע"ג דלא חשיב לה רואה דהא ס"ל דאינה מטמאה עד שתפליט לחוץ ואינה מטמא מבפנים : **בא"ד** והא דקאמר לקמן ואחר תטהר וכו' . לקמן ברף ל"ז דאמר רבא ימי לידה עולין לספירת זיבתה דאל"כ יהיו מפסיקין בין ספירה לספירה ע"ש א"כ משמע דלא חזר בו מהאי סברא דאמר נמי בשמעתין תסתור יום אחד ואחר תטהר אמר רחמנא וכו' : **ד"ה** לטהרתו אמר רחמנא ורבא סבר דלא משמע מלטהרתו וכו' . תימה לי א"כ לרבא מנא הוה יליף ליה סתירה בזוב כלל אפילו ע"י טומאת זיבה דלעיל בריש פרק המפלת משמע בפרש"י דלא ילפינן סתירה בזבה אלא מדכתיב ואחר תטהר אחר אחר לכלן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם וזב ילפינן מזבה וכיון דלא הוי ס"ד דרבא דבעי גבי זב גופיה שלא תהא טומאה מפסקת בספירתו א"כ מנלן דסותר כלל אפילו בזיבה דאין לומר דהוה ס"ד דסותר מטעם הראיה עצמה שרואה עתה הוא נטמא ונעשה זב מחדש להצריכו ספירת ז' משא"כ בזבה דאינה נטמאת ונעשית זבה כ"א בג' ראיות לכך צריך קרא בזבה ואחר תטהר וגו' דמיניה ילפינן דסותרת אבל בזב לא צריך קרא דהרי זב נמי אינו נעשה זב לטומאה כ"א בשתי ראיות כדאמר מנה הכתוב שתי ראיות וקראו טמא ויתבאר לקמן בפרקין וצ"ע : **ד"ה** ורמינהו על ו' ספקות וכו' אבל פשיטא דאיכא ספקות סובא וכו' . ר"ל ואינו פריך הספקות אהדדי וצ"ל דלא גרסי התוס' בגמרא אלמא מספיקא לא שרפינן תרומה ורמינהו וכו' דמלשון זה משמע דרמי הספקות אהדדי : **בסוף** הדבור אבל אם היה להסתפק בשל בהמה לא הוי שרפינן דה"ל ספק ספקא . יש להקשות הא השתא הוי נמי ספק ספקא ספק דעובד כוכבים ספק דישראל ואת"ל דישראל ספק דע"ה ספק דחבר וי"ל דזה לא חשיב כ"א ספק א' אם הם מאדם שמימי רגליו טמאים או מאדם שמימי רגליו טהורים וי"ל דליכא להסתפק בחבר דחבר ודאי היה נפנה לצדדים ואין כאן כ"א ספק דעובד כוכבים ספק דישראל ע"ה מיהו מההיא דפרק הנזקין משמע דכל שהוא ישראל הוא נפנה לצדדים ולפי זה צ"ל הא דקתני מי רגלי אדם כנגד מי רגלי בהמה לא כנגדם ממש דא"כ לא הוי לספוקי לן בשל ישראל כלל דשל בהמה מסתמא באמצע הדרך הן וק"ל : **ד"ה** בכותי ערום והא דלא אוקי כגון שדרס ברגלו יחף וכו' . פירוש לאחר טבילה : **בא"ד** מטמא שנים וכו' . פירוש שהוא אב הטומאה ועושה ראשון והראשון עושה שני והשני פוסל תרומה א"כ הואיל והוא אב הטומאה אם היה לבוש בגדיו היה מטמא בגדי חבר בנגיעת רגלו יחף :

דף לד ע"ב בתוס' ד"ה כי קמבעיא ליה וכו' ובהגוזל קמא מוקי לה וכו' . ר"ל א"כ ש"מ הא דאיתא בפרק המקבל בלשון האיבעיא אומן קונה בשבח כלי וכו' הגמרא קבעו בלשון הבעיא לפי מאי דס"ד דהאיבעיא היתה אי אומן קונה בשבח כלי או לא אבל לפי האמת דמסיק בפרק הגוזל לא איירי בזה כלל אלא מיירי בשלוחא דאיגרתא וה"ה הכא הוי איפכא קצת דבעייתו דרב פפא היתה בסתמא ובשבת קבעו גמרא בדברי רב פפא כפי מה דמסיק הכא בשמעתין : **בא"ד** אי נמי י"ל דהכל מדברי רב פפא . פירוש דרב פפא לא קאמר דמבעיא ליה לאחר ג' דאל"כ מאי ס"ד דמקשה אלא ר"ל דהכי בעי רב פפא ש"ז במעי עובדת כוכבים מאי ישראל דדייני במצות חביל גופייהו וכו' א"ד כיון דאכלי שקצים ורמשים וכו' והיה ס"ד דמקשה דבין בתוך ג' בין לאחר ג' קמבעיא ליה : **ד"ה** מקום זיבה מעין הוא וכו' וא"ת דבפרק דם הנדה וכו' . פירוש דהתוס' הוו ס"ד דעיקר האיבעיא היא הכא אי מקום זיבה מעין הוא ר"ל אי הוה מתעגל ויוצא או לא ולכך הקשו התוספות דהא התם משמע בהדיא דאינו מתעגל ויוצא ותירצו הא דקאמר התם ונילף מזובו דאינו מתעגל ויוצא לא דפשיטא ליה דאינו מתעגל אלא ה"ק דבמקום אחר מבעיא לן בזוב אי הוי מעין מתעגל ויוצא או לא ואם האמת הוא דלאו מעין הוא ר"ל שאינו מתעגל ויוצא נילף מיניה דם הפה וכו' : **בא"ד** א"נ אע"ג דאינו מתעגל וכו' . ר"ל דהכא הבעיא לא היתה אי הזוב מתעגל ויוצא או לא דפשיטא ליה דאינו מתעגל אלא עיקר הבעיא היתה כיון דמרבינן במצורע מקרא דלוכר דכל שטמא בזב טמא במצורע כגון מעינותיו ה"ה דבכלל זה נמי נתרבה זובה כמו מעין כיון דאשכחן בזב אית ליה לזוב טומאה חמורה כמו מעין וכו' וק"ל :

דף לה ע"א תד"ה לאחרים גורם טומאה וכו' ועוד דבזוב כה"ג לא אשכחן אלא כשהטפה בכף מאזנים וכו' . ר"ל וזה לא שייך בטפה שתכריע : **בא"ד** דהא למצורע נמי גורם וכו' . ר"ל וא"כ מאי קאמר אילימא בזב גרירא וכו' אלא פשיטא בזב מצורע וכו' הא במצורע נמי תקשה באחרים גורם טומאה לעצמו לכ"ש ונ"ל דלפי האמת גם בזב עצמו אין הזוב מטמא במשכב ומושב דלא שייך בטפת הזוב משכב ומושב אלא שהתוס' לקושטא דמלתא דקדקו להכריח הענין מתוך סוגיא דשמעתין : **ד"ה** לעולם אימא לך וכו' תימה דמ"מ תפשום וכו' . קושיא זו לא שייכא אלא לתירוץ הראשון שכתבו התוס' לעיל בדף שלפני זה ד"ה מקום זיבה מעין הוא דלפי התירוץ השני לא שייך להקשות ל"ל קרא לטמא בזב דעד כאן לא מבעיא לן אי הוה ליה דין מעין במצורע אלא משום דאשכחן דזב אית ליה טומאה חמורה בזב כמו ברוקו ומימי

ראשונה כו' תימה אם כן לעיל מגליה לאוקמא קרא בדם טהרה כו' עכ"ל ולקמן דרשינן אקפיה רחמנא לנקבה למר בג' ולמר בד' אין לתמוה א"כ מגליה לאוקמא קרא דלנקבה למעיינות דמלורע דאיכא למימר דתרוייהו שמעת מינה אבל הכא גבי לזכר ליכא למימר הכי מדקאמר אביי וכיון דנפקא לן מהתם אייתר ליה לזכר כו' כמ"ש התוס' לעיל בר"פ ע"ש ולקמן דאיכא בגמרות שלפנינו זובו תרתי לזכר בגמרות ישנות מלת לזכר אינו וכן נראה דהא במלתיה דר"א לא נקט ליה ועוד דלא מוקמינן לזכר אלא לחד דרשא ומפרש"י לקמן נראה דגרסי' ליה ודו"ק: בפרש"י בד"ה זב חד זובו כו' יש לו דין זכר שאינו מטמא באונס עכ"ל אין זה מדוקדק דהא למאי דקיימי' השתא לרב הוגא הראשונה מטמאה באונס טומאת ערב והכי הל"ל אינו מטמא באונס לחייב קרבן וק"ל: ע"ב תוס' בד"ה איכא בינייהו כו' אלא דפשוט יותר נקט עכ"ל אין זה מבורר לן דהא פשוט ליה טפי בפסקה דהכי ס"ד דמקשה לאוקמא מתני' בפסקה ובהכי מוקים לה רב ובפסקה שפיר א"ב לדרב דאמר מעיין א' הוא מטמא לה ויבש וללוי דב' מעינות הן אינו מטמא ואפשר דניחא ליה למימר בשופעת דא"ב בריישא ובסיפא אבל בפסקה ליכא בינייהו אלא ברישא בתחלת לידה: בד"ה בשופעת והשתא אפי' כו' ויש לומר דכי אתחיל בתחלת לידה אתחיל עכ"ל וליכא לאקשויי דהכתי מלינן לאשכוחי בתחלת לידה דב"ה לקולא בפסקה וביולדת בזוב ולא ספרה דיש לומר נמי דכי אתחיל בשופעת אתחיל ולא בפסקה א"כ ביולדת גרידא ולא ביולדת בזוב וק"ל: בפרש"י בד"ה מש"ה מטמא לה ויבש כו' אלא ביומי וטבילה עכ"ל ירא"ה שפי' הכא כן לפי המסקנא אבל הכא ודאי המקשה לא אסיק אכתי אדעתיה דטעמא דב"ה משום דביומי וטבילה תליא מלתא דהא בתר הכי פריך אלא לרב מאי בינייהו ופרש"י ומ"ט דב"ה דמטמאי ומיהו ניחא ליה השתא טפי לרבי משום דלרב ודאי סרך טומאות מיהת איכא כיון דמעיין א' הוא אלא שהתורה טהרתו אי ביומי גרידא אי ביומי וטבילה אבל ללוי פריך דליכא סרך טומאה כלל דהוה כדם מגפתו דב' מעיינות הן:

דף לו תוס' בד"ה ושוין ברואה אחר כו' ולר"י נמי דאמר בפ"ק אפילו גמלתו כו' עכ"ל יראה דלר"י גופיה ודאי דבלאו הכי שפיר הוצרך לאחר דם טוהר כגון מניקה שלא עברו עליה שלש עונות דדיה שעתה מטעם דאחר דם טוהר הוא אבל לר' יהודה ור"ש בפ"ק דאית להו בהא כרבי יוסי דאפילו גמלתו דיה שעתה ומשמע לית להו האי דרבי יוסי דמניקה צריכה ג' עונות אלא דס"ל כאינך תנאי דכל ימי מניקותה דיה שעתה והשתא לדידהו הוצרכו התוס' למימר דליכא כ"מ לאחר דם טוהר אלא בלא ראתה עד לאחר כ"ד חודש ומ"ש התוספות עוד וטעמא דמניקה אצטריך לראייתה הראשונה באונס כו' כדפרישית עכ"ל ר"ל דלרבי יהודה ור"ש איכא למימר האי תירוצא דפירש לעיל לרבי יוסי וה"ה לדידהו מלינן למימר כתירוצם שכתבו לעיל לר"מ דמטעם מניקה דיה שעתה כל ימי מניקותה וכן לרבי יוסי איכא למימר כהאי תירוצא דמטעם מניקה דיה שעתה כל ימי מניקותה בהפסיקה ג' עונות אף אם ראתה כבר כמה פעמים בימי מניקותה דאחר דם טוהר ובסמוך נמי שכתבו התוספות באיכא שהות דמטמא מע"ל לרב כו' ואע"ג דדיה שעתה כל ימי כו' עכ"ל לרבי יוסי ניחא דאיירי בלא הפסיקה ג' עונות אלא דניחא להו לאוקמא מלתיה דרב כאינך תנאי דכל ימי מניקותה דיה שעתה: בפרש"י בד"ה והא ספרה קתני ואי לא פסק כו' ותורה לא טהרתו אלא ביומי וטבילה ולב"ש כו' עכ"ל דבריו תמוהים דהא ללוי קיימינן הכא ואליביה כיון דב' מעיינות הם בשופעת אית להו לב"ה דלאו בטבילה תליא כלל כדקאמרינן דא"כ בשופעת דהיינו לרב לב"ה התורה טהרתו ביומי וטבילה וללוי טמאה אפי' טבלה לב"ה וכן מוכחת כל הסוגיא כמ"ש התוס' בכולה סוגיין ואפשר לפרש לדעתו דודאי מעיקרא בעי למימר הכי דא"ב שופעת אבל לפי המסקנא דמפרש פלוגתייהו וא"ב טובא פסקה וכל הני דפריך מינייהו בשמעתין אית לן למימר דלוי לא פליג עליה דרב בהא וכמו לרב דמעיין אחד הוא והכל מעיין טמא ואפי' בשופעת ביומי וטבילה תליא מילתא ה"נ אית לן למימר ללוי אפי' בשופעת ממעיין טמא דביומי וטבילה תליא מילתא והכריח לפרש כן לפי האמת דלא ניחא ליה למימר ללוי דנקט ולא טבלה במתני' משום ב"ש כמ"ש התוס' דב"ש במקום ב"ה אינה משנה וה"ל למתני וטבלה משום רבותא דב"ה גם סך ברייתא דיולדת בזוב תוכיח שאם טבלה וראתה מוכח כן דבטבלה תליא מלתא לב"ה ודחוק הוא לפרש כמ"ש התוס' דלדברי ב"ש קאמר הכי: ע"ב תוס' בד"ה נדה ליומא כו' נראה דאף לבעלה לא חיישינן כו' דהא עובדא דשילא כו' עכ"ל בכל דוכתא מחמרינן טפי לטהרות מלבעלה אבל שיעור דבריהם משום דאפשר לפרושי לטהרות הוא דהוה נדה ליומי אם לא תשפה ואם תשפה יהיו הטהרות שנגעה בערב טמאים ואהא קאמרי דאף לבעלה מותרת ולא חיישינן שמא תשפה כו' דהא עובדא כו' כיון דבבבל היה משמשא לבעלה הוי כמו שכתבו התוס' בפ"ק: בד"ה או שפתה וקשתה כו' א"נ אתא לאשמועינן אע"ג כו' וכן ברישא בכה"ג עכ"ל ליכא לפרושי ברישא נמי כה"ג דבקלתו בשופי דהויא יולדת בזוב דהא בכל דוכתא בעינן שופי מע"ל לכ"ע אלא דר"ל כיון דבבות דסיפא אצטריך ליה למתני הך דקשתה ושפתה וקשתה תני נמי כה"ג בבבות דרישא שפתה וקשתה ושפתה וק"ל:

ח"א דף לו ע"ב זיל לנעיה ואי לא ליית גדייה כו'. עיין פרש"י ותוספות אבל בערוך בערך לנע פי' זיל לנעיה מונעהו מזה ואי לא ליית גדדיה כלומר אם אינו מקשיב ומוזר בו מנעהו בהכאות ופצעים מלשון לא תתגודדו עכ"ל ולא ידענא לפירושו מאי קאמר הוא קסבר גדייה קא"ל כו' ונראה לפרש מה שפירש גדידה מלשון גדדיה היינו למאי דסבר רב אסי דגדדיה קא"ל והוא לא א"ל אלא גדייה מלשון משיכה והוא קרוב לפירוש התוס' דטעה בדגש שא"ל גדייה בדגש שהדגש מביא עוד ד' אחרת ועי"ל בהיפך דהוא קא"ל גדייה בדגש כמו גדדיהו בב' דלתי"ן דהיינו שימנעהו ע"י גדידה והכאה בעלמא והוא סבר גדייה בד' א' מלשון גודו אילנא דהייט הכריתהו במתא וק"ל: שם אנא איסי בן יהודה כו'. כל השמות הללו היו לאביו למעלתו וע"כ זכה לו זה שזכות אביו יעמוד לו שיהיה ע"ש שמו אסיא אסיתא דנחשא כו' ור"ל קשה כנחושא ולא מסתפינא מדליקתא דקאמרת וא"ל אנא כו' בוכנא דפרזלא דמתבר כו' הוא עלי שכותשין בו ובר"פ המוציא יין מאי בוכנא בא והכנה. ואמר שהלש רב אסי עיילוה בחתימתי כו'. אפשר שנענש משום דשלא כדין גדייה ומתמיה לפי טעותו בדברי רב והיינו דעיילוהו בחתימתי כו' כמ"ש לא מסתפית מר מדליקתא. ואמר צבית לי זודתא כו'. אפשר שהיה אם בגופו שימות גם הוא ע"י השמתא שנענש בו ואמר דחזו דפרחי אסא מהאי פוריא כו'. ע"ש שהצדיקים שנקראו הדסים עמו שלום כמ"ש והוא עומד בין ההדסים וק"ל:

דף לז תד"ה אביי אומר אינה סותרת כו' ותו היאך יחלוק אביי אברייתא דהתם עכ"ל ואם הוא סובר כברייתא דהמפלת ודלקמן דאית להו אין עולין הו"ל למפסק הכי דהלכתא כהך ברייתא: בא"ד קשה דהא ע"כ ר"א פליג וי"ל כו' עכ"ל ר"ל על מנא אמינא בתרא דקאמר רבא פליג ר"א וק"ל: בד"ה רבא אמר אינה סותרת כו' וי"ל דרבא אליביה דרבי מריטס קאמר כו' עכ"ל ומיהו לרבא אע"ג דסותר ס"ל דעולין דיום הראייה אינו סותר אלא עד יומו אבל שאר ימי לידה שאינה רואה עולין לה כמו שכתבו הפוסקים אבל לר"א דסותר בלאו ראייה משום דאינו גורם סותר אין חלוק בהן וכל הימים אין עולין כדקאמר מסתר נמי סותר וכ"ש דלא סלקא ודו"ק: ע"ב בד"ה מה ימי נדותה דאין ראוין כו' וי"ל דמיירי התם בזבה קטנה שרואה יום י"א דיום י"ב כו' עכ"ל דבריהם תמוהים דבהא ודאי לא קמבעיא לן התם דיום י"ב עולה ליום י' וליום י"א כיון דלא ראתה בימי נדה כדמסיק התם אלא דפריך והשמש בשתסר אלא דקאמר התם זאת אומרת דימי נדתה שאינה רואה בהן עולין לה היינו אפילו ראתה כבר בימי נדה בין לפרש"י בין לפירושם שם ודו"ק: בפרש"י בד"ה הא קמ"ל כו' אלא לילה וב' הלאי יום טמאה עכ"ל אין זה מדוקדק לפי ענינו הכא והכי ה"ל למימר אלא יום וב' הלאי לילה טמאה וק"ל:

דף לח תוס' בד"ה מאי דעתיך כו' וא"ת והלא בלא קישוי מסכחת לה כו' עכ"ל דליכא למימר דנקט קישוי משום דס"ל לר"מ דא"א לפתיחת הקבר בלא דם דהשתא בלא קישוי ה"ל יום הלידה יום ג' עם השנים שאחר הנדה דה"מ למנקט הלידה אחר ז' ימי הנדות

מהר"ם

רגליו כדלעיל: ע"ב ד"ה בשופעת וכו' והלא בשופעת מתוך מ' לאחר מ' חוו ב"ה לקולא כצ"ל: ד"ה אי בשופעת וכו' הא לרב נמי לא אצטריך סיפא וכו' וי"ל דלרב וכו' ואפילו ביולדת בזוב מטהרין ב"ש וב"ה מטמאין משום וכו' כצ"ל:

דף לו ע"א ברש"י ד"ה והא ספרה קתני וכו' עד ושופעת מתוכו בתוך שבוע שלישית ומשום הכי מטמא לה ויבש לב"ה דהא ממעין טמא אתא ותורה לא טהרתו אלא ביומי וטבילה. דברי רש"י תמוהים דהא כיון דבשופעת איירי מה מועיל יומי וטבילה ונ"ל דרש"י ס"ל דמתרי טעמי פליגי ב"ה אב"ש חדא דסבירא להו מעין אחד הוא וכיון דשופעת אפילו טבלה טמאה ועוד אפילו לדידכו דס"ל דשני מעינות הן מ"מ התורה לא טהרתו אלא ביומי וטבילה וק"ל: בתוס' ד"ה ושוין ברואה וכו' וא"ת לרבי יוסי וכו' א"נ הפסיקה שלשה עונות וכו'. כלל הענין שהתוספות ס"ל דלרבי יוסי אין מעוברת ומניקה דיה שעתה אלא אחר שעברו עליה שלשה עונות ודוקא בראיה ראשונה או גם בשניה כשהראשונה היתה באונס ולשאר תנאי כגון ר"מ ס"ל דאפילו בלא עברו שלשה עונות ואפילו כל ימי עיבורה וכל ימי מניקתה דיה שעתה ולאינך תנאי אפילו מת בנה או גמלתו עד כ"ד חדש ולפי זה כשהקשו התוס' אחר זה וא"ת והכא ל"ל משום דם טוהר וכו' ותירצו לר"מ נפקא מינה להיכא דמת בנה וכו' ולרבי יוסי וכו' נפקא מינה להיכא דלא ראתה עד אחר כ"ד חודש וכו' הוה מצי לשנויי לרבי יוסי נפקא מינה להיכא דלא עברו עליה ג' עונות דאין דיה שעתה מטעם מניקה אלא שהתוספות צריכים לתירוץ זה לאינך תנאי דס"ל דלא בעי ג' עונות וגם ס"ל דדיה שעתה אפילו מת בנה עד כ"ד חדש דבהאי ס"ל כרבי יוסי וק"ל: ד"ה דליכא שהות וכו' הכא מיירי במת בנה וכו'. ומ"מ למאי דמוקי לה בדליכא שהות לא יתיישב למאן דס"ל דמניקה דיה שעתה בלא עברו עליה שלש עונות עד כ"ד חודש דא"כ מאי נפקא מינה שלאחר דם טוהר ת"ל מטעם דמניקה דהא השתא ליכא לשנויי דנפקא מינה להיכא דלא ראתה עד לאחר כ"ד חודש דהא מוקי לה בדליכא שהות וק"ל: בא"ד דבפרק אלו נערות אמר הגיורית שראתה וכו' רבי יוסי אומר הרי היא ככל הנשים. ר"ל שראתה דם בתוך מעת לעת לטבילתה וקודם טבילה דם העובדת כוכבים אינו מטמא ולא שייך לטמא מעת לעת ואפ"ה ס"ל לרבי יוסי דמטמאה למפרע עד שעת הטבילה והכא בשמעתין ס"ל דליכא שהות כיון דמעת לעת ליכא מפקידה לפקידה נמי ליכא: ע"ב בגמ' כללו של דבר לאתויי מאי לאתויי דחנניא. ר"ל לאפוקי מדבריו ולאתויי אתא כל היכא דאיכא שיפוי מע"ל סמוך ללידה אפילו היה קושי ביום ג' הרי זו יולדת בזוב: שם והשתא דכתיב וטמאה שבועיים כנדתה וכו' דמה ל"ל. נ"ל דאתנא דברייתא דלעיל פריך דיליף לה מדמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ול"ל למילף מדמה כיון דעיקר הלימוד מהאי קרא דשבעת ימים תהא בנדתה דאי. אקרא פריך להיכי אתי א"כ לפרוך נמי אקרא דכתיב גבי נדה זובה דרצה למילף מיניה לעיל זיבה מחמת עצמה ולא מחמת ולד להיכי אתי:

דף לז ע"א בתוס' ד"ה דבר הגורם סותר וכו' וא"ת יולדת בזוב תוכיח וכו'. ר"ל דם טהור של יולדת בזוב דאמר לעיל סוף דף ל"ה דסותר לרב דקאמר בשלמא לרב דאמר מעין אחד משום הכי בעי ז' ימים נקיים וכו': ד"ה נקטינן וכו' מכאן משמע דלא דרשי אתין. ר"ל מדאמר אביי נקטינן וכו' והיינו כרבנן דאמרי שלישית אין בודקין אותו והוי דבר הגורם ולכך סותר ורבנן לא דרשי אתין כדלעיל ד' ל"ה: ד"ה אביי אמר וכו' ומייתי רבא מנא אמינא לה דמסתמא רבי מרינוס לא פליג אקרא. פי' אקרא דואחר תטהר וכן מסתמא נמי לא פליג אברייתא שניה דמייתי דדריש מזובה ולא מלידתה ואביי מייתי מנא אמינא לה דאיכא תנא דפליג וכו' ר"ל ואביי מה צריך לאתויי מנא אמינא לה כיון דלא קאמר לה דאין עולין כי אם אליבא דרבי מרינוס לכך קאמר דלהכי מייתי ראיה דלא תימא מאי דוחקיה לאוקמי דרבי מרינוס שלא כברייתא דפרק בא סימן כיון דלא אשכחן שום תנא דפליג עליה לכך מייתי מנא אמינא לה דאשכחן תנא דפליג עלה. ר"ל אקרא דברייתא השניה דמייתי רבא דתנא מזובה ולא מלידתה פליג רבי אליעזר דהא כיון דלדידיה מסתר נמי סתרה כ"ש דאין עולה כדאמר לקמן בשמעתין אבל אמנא אמינא קמא דמייתי רבא מקרא דואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם לא פליג ר"א דלדידיה שפיר דאין עולה ולא תהא טומאה מפסקת ביניהם דהא מסתר נמי סתרה וק"ל: בא"ד דהא מוקי לה כר"ע וכו'. לעיל בפרק המפלת סוף שמעתין דטועה: בא"ד ומדקדק מדלא קאמר עלה ש"מ ארבע וכו'. ר"ל ר"ת מייתי ראיה דקי"ל דאין עולין מדאמר בפרק המפלת בסוף שמעתא דטועה אברייתא דטועה ש"מ ארבע דימי לידה אין עולין דהא ברייתא דטועה ס"ל דאין עולין ולא קאמר ש"מ תלת וכו' אלא ודאי משום דפשיטא לן דאין עולין: בא"ד משום דאיכא ס"ם בסוף ימי טוהר וכו'. ר"ל דא"א לפרש ולומר דלעולם דגם התנא דברייתא דפרק בא סימן סבר בעלמא דאין עולין והתם היינו טעמא דאמר עולין משום דהוי ספק ספקא ספק לא ילדה ואת"ל ילדה אימא זכר ילדה ולכך מקילין התם ולומר דעולין זה אינו דאי בעלמא אין עולין משום האי ספק ספקא לא היה לן להקל לקולא משום דאי אזלינן לקולא איכא ספק ספיקא בסוף ימי טהרה דסותר להאי ספק ספיקא ר"ל דהספק ספקות סתרי אהדדי משום דאי ראתה ביום ל"ד ואח"כ תחזור ותראה ביום מ"א איכא למימר נמי איפר לא ילדה והוי ביום ל"ד תחלת נדה וביום מ"א שומרת יום כנגד יום ואת"ל ילדה אימר נקבה היא ושתי ראיות היו דם טהור וא"כ משום האי ס"ס נמי הוה לן למיזל לקולא דא"א בתרוייהו למיזל לקולא דסתרי אהדדי דבספק ספקא הראשון ואת"ל ילדה אימר זכר ילדה ובהאי ס"ס אמרינן את"ל ילדה אימר נקבה ילדה ולכך אזלינן בתרוייהו לחומרא וכה"ג פירשו התוספות לעיל ריש דף כ"ז ד"ה חומר שני ולדות וכו' וע"ש ולכך מסיימי התוספות הכא מידו כיון דאין קרבנה נאכל וכו' ר"ל ומיהו בלאו ספקא דאימר זכר ילדה איכא הכא שני ספקות דאימר לא ראתה ואינת יולדת בזוב כלל ולכך איכא למימר דמשום הכי אזלינן להקל דאפילו בעלמא אין עולין הכא עולין: בא"ד ואומר ר"ת דימי לידה שאין רואה בהן הוא למ"ד של מיע"ל קג"ם. אמר זה כדי שלא תקשה לדבריו דהיאך אפשר לומר דהלכה בזה כאביי והא קי"ל הלכתא כרבא בר מיע"ל קג"ם להכי קאמר דאת"נ דלמ"ד מיע"ל קג"ם הוא ימי לידה וכו' ולא לחי העומד מאליו וכו': ד"ה רבא אמר אינה סותרת וכו' וי"ל דרבא אליבא דרבי מרינוס קאמר וכו'. אבל איהו ס"ל דסותרת א"כ היאך אמר דעולין הא כיון דמסתר סתרי כל שכן דלא סלקי כדאמר לקמן אליבא דרבא ואין לומר דהא דאמר רבא עולין היינו אליבא דרבי מרינוס וליה לא ס"ל דזה אינו דהא לעיל כתבו התוס' איפכא דלכ"ע עולין כברייתא דפרק בא סימן ואפילו אביי דאמר אין עולין לא קאמר אלא אליבא דרבי מרינוס אבל אין זה קושיא כלל דלרבא איכא למימר שפיר אע"ג דסותרת בלידת הימים שספירה כלל מטעם דאי אפשר לפתיחת קבר בלא דם מ"מ אחר הנידה ימי לידתה דהיינו ז' לזכר וי"ד לנקבה כשאין רואה בהן עולה לספירתה ואחר הלידה הוא מתחלת לספירתה ועולין לה ימי לידתה אבל לרבי אליעזר דאמר גמרא דאין עולין משום דאיהו ס"ל דאפי' דבר שאינו גורם סותר א"כ ימי הלידה בעצמן אפילו כשאינה רואה בהן הן סותרין ספירתה לדידיה כ"ש דלא סלקי וק"ל: ע"ב בגמ' היכי דמי אילימא כדקתני למה לי שלשה וכו'. ר"ל דמתניתין קתני קשתה שלשה ושפתה מעת לעת וקתני בתר הכי ששפתה מן הצער ולא מן הדם והאי ששפתה מן הצער וכו' ע"כ אדלעיל קמהדר לפרש מאי ניהו השיפוי דקאמר לעיל ולהכי קאמר אילימא כדקתני ר"ל דכולה חד מלתא היא והאי ששפתה מן הצער אלעיל קמהדר דהאי דקאמר קשתה שלשה ושפתה מעת לעת איירי נמי ששפתה מן הצער ולא מן הדם ל"ל שלשה וכו' אלא לאו הכי קאמר וכו' ר"ל דתרי מילי נינהו דהא דקתני קשתה שלשה כו' איירי ששפתה מן הצער ומן הדם והא דקתני ששפתה מן הצער ולא מן הדם איירי כגון שקשתה שני ימים ואח"כ שפתה מעת לעת מן הצער ולא מן הדם והדם שראתה בשיפוי משלים הג' ימים דזיבה וק"ל: ברש"י ד"ה הא קמ"ל דאע"ג דקשתה בקצת שלישי ולא שפתה לילה ויום כלילי שבת וכו'. מדברי רש"י הללו משמע דרבי יהושע דאמר במתניתין לילה ויום כלילי שבת ויומו הן דברי חנניא בן אחי רבי יהושע דאמר כל שחל קישויה בשלישי עולה וכו' ושניהם סברא אחת אבל לא משמע כן וגם אינו מוכרח די"ל דלחנניא כל היכא שיש קישוי בקצת יום שלישי שלה אפי' שפתה אח"כ לילה ויום שלמים כליל שבת ויומו זולת היום שלישי אפ"ה ס"ל דאין זו יולדת בזוב וק"ל: בתוס' ד"ה ע"כ וכו' אע"ג דטעמא דרבי אליעזר דדריש היקשא מועבדת שיהיו כל העבודות שוות כצ"ל ר"ל דכתיב ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה ודרש ר"א שיהיו כל עבודות של חדש זה כזה: בא"ד דהתם לא מצי למימר ע"כ הקישן הכתוב וכו'. ר"ל דהכא אמרינן ע"כ הקישן הכתוב משום דאל"כ היקשא ל"ל אבל התם ליכא למימר הכי דהא איכא לאוקמי היקשא לדרשא אחרינא: ד"ה ורב אדא בר אהבה וכו' וי"ל דאינה נדה עד שיעברו ז' ימי הספירה. ר"ל ולא כדקא סלקא אדעתין דבז' ימים הראוין לספירה הן ז' ימי נדה ומיד מתחילות אחריהן י"א ימי זיבה אינו כן אלא הז' ימי נדה מתחילות אחר השבעה ימים הראוין לספירה ואם ראתה אז באותן ימים האחרים שבאו אחר השבעה ימים הראוין לספירה טמאה לרב וכו': בא"ד ור"ת פי'. ר"ל דלעולם איכא לך כדקא ס"ד דימי נדה הן נבלעים בימים הראוין לספירה ואפ"ה א"ש משום דלא מטהר רב כל שבעה ימים הראוין לספירה אלא חמשה מהן וא"כ ב' ימים מפסיקים עד שלא יגיעו הי"א ימים של ימי זיבה ואם ראתה באותן ב' ימים טמאה לרב וכו':

דף לח ע"א תד"ה לחיות בהן זיבה גדולה רש"י פי' וכו'. לא נמצא זה בפירוש רש"י שלפנינו: [בא"ד] ור"ת פירש לאפוקי יום ראשון וכו'. דאילו יום י' וי"א אפי' רב מודה דאינו טהור אפי' ללישנא קמא לפירוש ר"ח כדלעיל

חכמת שלמה

בד"ה מטמא באונס כו' וטומאת ערב בקרי כו' כנ"ל: בד"ה בודקין אותו ובמשאוי כו' הס"ד: בד"ה זב חדא כו' מטמא באונס מכאן ואילך כו' הד"א: תוס' בד"ה לעולם אימא לך כו' דהיינו כמו גדיון לשילות דלא מטמא במשא כו' כנ"ל. וכ"ב הרמב"ם פירש בפ"ק דזבים שגדיון הוא שם מקום ושילות הוא הנהר כמו מי השילוח כלומר שראה הזב ראייה אחת כשיעור הליכה שיכול אדם להלוך מגדיון לשילות ור"ש פירש שגדיון הוא כו' ב' מלות גד הוא ע"ז שנאמר העורכים לגד שלחן ויון הוא בני יון כלומר ע"ז של יון שנקראת גד כו': ע"ב רש"י בד"ה והתניא בניתותא הס"ד: בד"ה שני ימים שלה הס"ד: בד"ה לרב ריבא כו' עסרה לקולא כו' הד"א: בד"ה וסיפא כו' לאחר פי' לחומרא כו' הד"א: בד"ה וסיפא לקולא דכיון דלא פסקה לא כו' כנ"ל: בד"ה ומודים כו' שבעה נקיים וקס"ד כו' שבועים ומשום כו' כנ"ל והד"א: בד"ה אמאי מטמאה דהא ממקום טהור הוא בא כו' כנ"ל והד"א: בד"ה לרבות כו' כנדה ולרבות את כו' הד"א: תוס' בד"ה אי בשופעת כו' דהא לרב נמי לא כו' בזוב מטהרין וב"ה סברי דמעין אחד הוא כו' כנ"ל:

דף לו ע"א גמ' אנא דאמרא כתנא דשוין ואי בעית אימא בשופעת כו' כנ"ל: רש"י בד"ה ימי עבורה כו' דיה שעתה הס"ד: בד"ה דליכא שהות כו' טהור הוא הס"ד: בד"ה כותים דרבא נ"ל כותים דרב: ד"ה אי בעית נ"ל ואי בעית: תום' בד"ה הלכתא כרב כו' שילתה פדתת ולדה בגיותה ואח"כ נתגיירה אין נותנין לה כו' כנ"ל: ע"ב גמ' ואיזו זו קושיא כו' כנ"ל וכן אח"כ: רש"י בד"ה שלשה ימים כו' רצופין הס"ד: בד"ה ושפתה מצערה הס"ד: בד"ה וכי יזוב כו' דם טוהר ואונס כו' הד"א: בד"ה זובם דם כו' עת נדתה הס"ד: בד"ה תשב על כו' דמי טהרה הס"ד: בד"ה זה קושי נ"ל זו קושי: בד"ה עיילוה בחתימי חולי חם כנ"ל והס"ד:

דף לז ע"א תוס' בד"ה דבר הגורם כו' דלעולם דם שתראה כו' כנ"ל: ע"ב גמ' דאע"ג דהל קישוי בשלים כו' כנ"ל: [גמ' רש"י ותוס' מן ע"ב של דף לז עד סוף הפרק לא הגי' הרב ז"ל] (כ"ה בדפוס ראשון):

בלא שניס שאחר הנדה ועוד דמשמע ברישא דת"ק דר' יהודה דהוא ר"מ דכל סתמא דמתני' כותים ס"ל דאפשר לפתיחת קבר בלא דם ודו"ק : בד"ה שיפורא גרים כו' א"נ מסיפא דברייתא כו' ואם קשתה ברמ"א ורמ"ב ורמ"ג אם נקלט הזרע כו' עכ"ל כצ"ל אבל מרישא לא הוי מצי למידק מידי דספיר קתני שנים בסוף שמיני ואחד בתחלת ט' כו' לפי ספירתה מסתמא מיום שימושה ואף אם נימא דלא נקלט עד יום המחרת וה"ל כל הג' ימים מחודש ח' מכ"ש שהוא יולדת בזוב אבל בסיפא כיון דע"כ לא קשתה עד רמ"א ורמ"ב ורמ"ג מיום שימושה לא ה"ל למתני א' בסוף שמיני דלפי ספירתה מסתמא מיום שימושה ה"ל כל הג' ימים בחודש ט' ודו"ק :

ע"ב בד"ה דיו לבא מן כו' ור"א סבר דכיון דאיכא לאוקמא קרא בימי נדה אפילו אי נימא ק"ו כו' עכ"ל לרווחא דמלתא קאמרי הכי לפרש"י מיהו ע"כ לר"א משום הק"ו לא מוקמינן דמיה לדרשא אחריתא דאל"כ לא הוצרכו לפרש לקמן לפרש"י דקאמר ר"א דיו לדבריהם דרבנן אלא דהוצרך לומר דיו דאל"ה הוה מוקמינן דמיה לדרשא אחריתא ועוד דהשתא משום ק"ו דזיבה נימא דדמיה אתא לדרשא אחריתא ותשב אתא לטהר אפי' בימי נדה אלא ע"כ אית לן למימר לר"א דלא עדיף הק"ו למימר למידחי דמיה לדרשא אחריתא וק"ל : בד"ה אימא בימי כו' וא"ת כיון דאי לאו קרא כו' בלשון אחר וי"ל דפרכינן ליה כיון דמק"ו כו' עכ"ל תירוצם אינו מובן דהיינו ממש קושייתם היאך פרכינן ליה בלשון אחר מכח ק"ו לטהר אף בימי נדה כיון דאי לא תשב לא הוי מטהרי בנדה מק"ו כדאקשינן לרבנן ואימא בימי נדה כו' לפי' ה"ר מנחם וכ"ל להגיה וכו' במקום וי"ל וכצ"ל בלשון אחר וכו' דפרכינן ליה כיון דמק"ו מוכח כו' וכל זה סיום מלתא דקושייתם ותמיהתם קיימת לפי' ה"ר מנחם דרבנן נקטו תשב ברישא דברייתא משום דליכא קל וחומר לבימי נדה כדאקשינן ואימא בימי נדה כו' אבל לפרש"י ודאי י"ל דרבנן אית להו ק"ו אף לבימי נדה והא דנקטו לטהר מדכתיב תשב מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ודו"ק: בפרש"י בד"ה ור"א מטמא נדה כו' ומזיבה הוא דטהור כו' עכ"ל הסתא למאי דהשיב ר"א דיו אפשר לפרושי הכי אבל למאי דפריך לקמן אימא בימי נדה כו' דלר"א פריך כמו שפי' רש"י ע"כ אית לן למימר דר"א בימי זיבה נמי מטמא וק"ל :

ח"א דף לח ע"א חסידים הראשונים לא היו משמשין כו' שלא יבואו נשותיהן לידי חילול שבת כו'. ים לכוון בזה מ"ש פרק כל כתבי אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין שנאמר כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו שבתותי כו' אם דקדקו לדרוש כן מלשון שבתותי לשון רבים ואין מיעוט אלא שנים הא כתיב בתורה כה"ג שכולל כל השבתות כמו אך את שבתותי תשמרו וגו' ונראה דבההוא קרא נקט לסריסים ומה שייכי הסריסים במצות שבת יותר מבשאר מצוה ולזה אמרו אם ישמרו שתי שבתות לסרק עצמם ולמנוע מפריה ורביה כחסידים אלו שהיו פורשים מנשותיהם שלא ילדו נשותיהם זכר בשבת שאז יתחללו שתי שבתות א' ביום הלידה וא' ביום המילה וק"ל : ע"ב יולדת לז' יולדת למקוטעים שנאמר ויהי לתקופת גו'. לפי פשוטו לתקופת לא משמע לשון רבים אלא שהוא דבוק ולשון יחיד אלא דא"כ תקשי דהיאך ילדה לתקופה א' ולימים דזה ודאי אי אפשר וע"כ דכשו לתקופת כמו לתקופות ולא משמע להו דקאי לתקופת הימים אותהר שאחר תקופת הימים הרה ולא קאי אותלד דא"כ מאי אשמעינן קרא וק"ל :

דף לט בפרש"י ד"ה אלא שהיתה כו' דבחדא זימנא הוא דעקר לה כו' עכ"ל משמע מפירושו דחדא זימנא מיהא בעי עקירה והיינו לפירושו דבכה"ג חיישינן לה לרב פפא אבל לרב הונא בריה דר' יהושע דלא חיישינן לה עקירה חדא זימנא ודאי נמי דלא בעי ודו"ק: ע"ב גמ' נדה ופתחה מכ"ז מנינן כו' מכאן נראה הכרע לשיטת רש"י ורמב"ן דאין זיבה אלא בי"א שסמוכין לשבעה שראתה בהן נדות ואין מונין ליום הראוי שהרי כאן מיום כ"ו ואילך הוא יום הראוי לזיבה ואפי' לרב פפא קאמרינן נדה ופתחה מיום כ"ז מנינן אע"פ שהוא יום הראוי לזיבה מראיית הוסת ולעיל דקאמר דג"פ מט"ו לט"ו הוה וסת קבוע בתוך ימי זיבה היינו משום ראיית ט"ו ראשון ושליש דהוו תוך ימי זיבה אבל ט"ו השני הוה פתח נדות ומה שיש לדקדק אהסיא דס"פ האשה ע"ש : תום' בד"ה אלמא מריש ירחא כו' ומיהו תימה לומר כאן כדמעיקרא כו' עכ"ל כצ"ל :

סליק פרק בנות כותים

יוצא דופן פרק חמישי

דף מ גמ' דחד הוי נפל אינו בגמרות ישנות גם מהרש"ל מחקו : תום' בד"ה הנך נפישן כו' שכן בכור זכר מתנות כו' ואינן קדשים כו' עכ"ל ולא ידענא מאי מתנות שייכא בבכור לנחלה ובתום' ר"פ יש בכור מלת מתנות אינו ע"ש : ע"ב בד"ה פרט לשנשחטה בלילה כו' בהנך דחזו לעבודת צבור כו' עכ"ל ולאפוקי זר שקבלו ול"ל נמי דמהני ג' מיעוטי אימעיט נמי הא דשקולים הם וק"ל : בא"ד או מבשר שלמים שילאו כו' עכ"ל ויוצא דבשר גופה נמי איכא למילף מבשר שלמים וק"ל : בא"ד ואפילו דם יליף מהכשרו מבמה ומבשר כו' עכ"ל פירוש או מבשר ולדברי המקשה בעי למילף נמי עבודת דם מבמה אבל לדברי המתרץ אפי' לר"ש לא יליף עבודת דם אלא מבשר כמו שנתפרש בסמוך : בד"ה והניתנים למעלה כו' דלא גרע מנשפך כו' ומבמה לא ילפינן עבודת דם כו' עכ"ל יראה דהמקשה התם זר נמי נילף מבמה כו' הוה קס"ד לר"ש דילפינן עבודת דם נמי מבמה והמתרץ השיב לו דאריבויא דזאת תורת עולה קסמיך ואפילו לר"ש לא מוקמינן האי ריבויא אלא אמסתבר דהיינו בשר היוצא כיון דהכשרו נמי בבמה אבל עבודת דם לא יליף כלל אפילו לר"ש מבמה אלא מבשר ולהכי זר שמלק מטמא והשתא בשקבלו פסולין בהנך דלא חזו לעבודת צבור כגון זר נמי ליכא לאכשורי אפילו לר"ש למילף מבמה דהא עבודת דם הוא אלא דר' שמעון מכשר ליה משום דלא גרע מנשפך דכיון דהשחיטה נעשית בהכשר מקרי פסולו בקודש וכתבו שוב דבנשפך גופיה לא מכשר ר"ש אלא בשנתקבלה בהכשר דהשתא בזר שקבל מודה ר"ש דליכא לאכשורי למילף מבמה :

דף מא תד"ה שהיה פסולו בקודש כו' ונראה לפרש דהיכא דיוצא בו כשר במקום אחר כו' עכ"ל וליכא לאקשויי למאי דבעי למימר לא יוצא דופן דבכור הוא איכא פסולו בקודש דכשר בשאר קדשים דיש לומר כיון דיוצא דופן דבכור חולין הוא ליכא לאכשריה משום דאיכא פסולו בקודש אלא בדבר שחל עליו שם הקודש : פרש"י בד"ה הכ"מ דכל הני כו' כשנתן לה עובר בהמת קדשים כו' עכ"ל לא ידענא אמאי נקט קדשים קלים כיון דס"ל דבהוייתן הם קדושים ומה לי נתן לה קדשים קלים ומה לי נתן לה קדשי קדשים גם בפרק שני דזבחים ליתא אלא בולדות קדשים וכן בתוספות בשמעתין : בא"ד וכלאים וטרפה ויוצא דופן נמי בולדות קדשים עכ"ל גם בכאן בכדי נקט טרפה בולדות קדשים דמלינן שפיר לאשכוחי בדאקדשן והדר נטרפה והכי איתא בספ"ב דתמורה וכן בשמעתין בתוס' וק"ל : תום' בד"ה קסבר ולדות כו' וי"ל דמיירי כגון שהקדישו בפה כו' עכ"ל ולפי זה הא דקאמר תלמודא וחד

חכמת שלמה

יוצא דופן פרק חמישי

דף מ ע"א גמ' ה"מ בתרי עבורי אבל בחד עבור כו' כצ"ל ונמחק דחד הוה נפל. וכ"ב נ"ל טעות גמור הוא דלא בנתעברה וחזרה ונתעברה מיירי אלא בנתעברה אחר לידה כמו שפרש"י וק"ל: ע"ב רש"י בד"ה שנשחטו כו' ולא נזרק הס"ד : בד"ה והנותר כו' והקטירו הס"ד : בד"ה הנתנין כו' כהן משית הס"ד : בד"ה מוקצה כו' ע"ז הס"ד : תום' בד"ה פרט לנשחט כו' שהרי יוצא כשר בבמה וטמא דחזי לעבודת צבור חוץ לזמנו שהרי מרצה לפיגולו חוץ כו' וילפינן מבמה מי הניתנים כו' גבי זר וסכין מטמאים בגדים בבית הבליעה כו' כצ"ל: בד"ה הלן הייני כו' שממנו לאישים כו'. נ"ב פירוש שכבר הקרבת האימורים לאישים והבשר שהוא שיריים וכן כל כה"ג הוא בכלל תקטירו ונילף מן ממנו דכתיב גבי שאור ודבש כך פרש"י :

דף מא ע"א רש"י בד"ה תרי קראי אמו אמו וזאת הס"ד : תום' בד"ה קסבר כו' אבל לא מצי למגרס קסבר כו'

מהר"ם

כדלעיל בדבור שלפני זה : ד"ה שיפורא גרים וכו' דלמא חדש תשיעי שלאחר ח' חדשים של שלשים יום וכו' ר"ל דהיינו ר"ם יום מהריונה נשלמו ח' חדשים ומיד ביום רמ"א מתחיל חדש תשיעי ואפילו חל באמצע חדש של לבנה: [בא"ד]א"נ מסיפא דברייתא מוכיח וכו'. והא דלא הוכיח נמי מרישא דברייתא דקתני קשתה שנים בסוף שמיני ואחד בתחלת תשיעי וכו' והיאך יכולה לידע זה אי מיירי דקשתה ביום רל"ט ור"מ ורמ"א שמא לא נקלט הזרע ביום המחרת לשמושה ונמצא דקשתה שלשה ימים בחודש ח' משום דאיכא למימר דלעיל קתני הרי היא יולדת בזוב מטעם דעכ"פ אי נקלט הזרע ביום התשמיש קשתה ב' ימים בח' כשהתחלה לקשות ביום רל"ט (ור"מ) מאי אמרת שמא לא נקלט הזרע עד יום המחרת וכל הג' הן בחדש ח' כ"ש שהיא יולדת בזוב ולכך מרישא ליכא להוכיח מידי אבל בסיפא דקתני קשתה יום א' בסוף שמיני וכו' אין זו יולדת בזוב ואזלינן להקל ומטהרינן לה וכשקשתה ביום ר"מ ורמ"א ורמ"ב היא דמטהרינן לה שמא לא נקלט הזרע עד יום המחרת ונמצא שקשתה ב' ימים בח' וכ"ש אי לא נקלט הזרע עד יום ג' לשימושה דהוו כל ג' ימים של הקושי בתוך חדש הח' ולפי זה הא דמסיימי התוספות ואם קשתה ברמ"א ורמ"ב ורמ"ג שמא נקלט הזרע ביום התשמיש א"כ שלשה ימים קשתה בחדש ט' לא יתיישב דאם כן כ"ש דאינה יולדת בזוב אלא הכי הל"ל שמא לא נקלט הזרע עד יום ג' והוי ליה שני ימים בחדש ח' וק"ל : בא"ד דלר"י שיפורא דתשעה חדשים גרים וכו'. ר"ל כיון שיש כאן שיפורא של תשעה חדשים אע"ג שגם הח' חדשים אינם שלמים אפילו הכי מיד שמגיע שיפורא תחלה תשיעי יולדת כגון שנתעברה בסוף חודש אפ"ה חשוב אותו חודש לחודש שלם ומונה עוד ז' חדשים שלמים ויולדת בתחלת תשיעי דאי בעינן ח' חדשים שלמים מעת לעת א"כ אם נתעברה למשל בסוף חדש ניסן שלשה שבועות בו לא נשלמו החדשים עד שלשה שבועות בחדש התשיעי שהוא כסליו ובתחלת שבוע הרביעית של כסליו מתחיל החדש התשיעי שלה ואין כאן עדיין שום שיפורא עד ח' ימים אחר זה בתחלת חדש היו"ד שהוא טבת ואז כבר עברו ימים מחדש הט' שלה וק"ל : ע"ב בתוס' ד"ה דיו לבא מן הדין וכו' וליכא לאוקמי קרא אפילו בימי נדה דליכא ק"ו וכו'. נ"ל דלא הוצרכו התוס' לכל זה אלא לפי הק"ו הראשון דאילו לפי הק"ו השני שאמרו הרי אנו משיבין לך לשון אחר לפי סברתם אף נדה אתיא בק"ו וי"ל א"כ לפי פירוש התוס' מאי אמר רבא בהא זכינהו ר"א לרבנן כו' וגם מאי פריך המקשה אימא בימי נדה וכו' ומשני אמר קרא תשב וכו' הא כבר הוכרחנו לדעת כל זה מכח קושית התוס' דאל"כ יקשה לן בלא ק"ו אמאי מטהר ר"א תיפוק ליה דקישוי לא גרע משיפוי והוצרך ע"כ לתרץ כתירוץ התוס' דטעם דר"א הוא מקרא דדמיה וטעמא דרבנן מקרא דתשב. ונ"ל דהתוס' לא כתבו כל זה אלא לפי מאי דמסיק והשיטה לפירוש התוס' כך היא דהא דקאמר רבא בהא זכינהו וכו' משום דהוקשה לו לרבא קושית התוס' מאי קאמר ר"א דיו וכו' בלא ק"ו נמי אמאי מטמא וכו' תיפוק ליה דלא גרע קישוי משיפוי לכך קאמר רבא בהא זכינהו ר"א לרבנן ר"ל דעיקר טעמו של ר"א מדמיה דמיה והשתא פריך המקשה לתרוייהו בין לר"א ובין לרבנן אמאי מטהר זה לגמרי וזה מטמא לגמרי דהואיל ואיכא קרא לטמא ואיכא ק"ו לטהר נקיים שניהם ונימא דבימי נדה נדה ובימי זיבה טהורה ומשני אמר קרא תשב וכו' ר"ל והשתא יתורץ לתרוייהו בין לר"א ובין לרבנן דרבנן ס"ל כיון דאית לן לטהר בימי זיבה מק"ו מטהרינן גם בימי נדה מקרא דתשב ישיבה אחת לכולן ואית לן לאוקמא קרא דדמיה לדרשא אחריתא ור"א ס"ל איפכא דכיון דאית לן לטמא ע"כ בימי נדה מקרא דדמיה ואפילו לפי הק"ו משום דאמרינן דיו מטמאינן גם בימי זיבה מקרא דתשב דבעינן ישיבה אחת לכולן ועכ"פ לרבנן לא הוצרך לקרא דתשב אלא לפי לשון ראשון של הק"ו דאילו ללשון אחר של הק"ו לא קשה לדידהו לפי סברתם מידי משום דהא גם ימי נדה אתי בק"ו וק"ל : ד"ה אימא בימי זיבה טהורה וכו' והר"ר מנחם מפרש וכו'. ולפי פירושו הוי השיטה כך דהוקשה לו לרבא לר"א בלא ק"ו אמאי מטמא בנדה תיפוק ליה דלא גרע קישוי משופי ולכך בהא זכינהו וכו' דעיקר טעמו מקרא דדמיה ומקרא דדמיה היה להם לרבנן לטמא בימי נדה ולטהר בימי זיבה כדי לקיים המקרא וגם הק"ו וכל זה לא שייך להקשות ארבנן אלא לפי לשון ראשון של ק"ו כדלעיל ומשני תשב וכו' ולכך מטהרי רבנן גם בימי נדה. אבל ר"א לא ס"ל דרשא דתשב ולכך מטהר בזיבה מכח הק"ו ומטמא בנדה מקרא דדמיה : בא"ד והכי דרשינן לעיל בברייתא לרבנן מתשב וכו'. ר"ל ברייתא זו דאמרי רבנן תשב לרבות המקשה בתוך שמנים וכו' ש"מ דטעמא של רבנן מקרא דתשב והכי קאמרי ליה לר"א כיון דאיכא ק"ו המטהר בימי זיבה אית לן לטהר גם בימי זיבה מקרא דתשב ולאוקמא קרא דדמיה לדרשא אחרינא והשיב להו ר"א דיו וכו' ודרשא דתשב לית ליה ולפי זה הא דכתבו התוס' ומשני תשב וכו' הכל סוגיא דרבא הוא ולא תרצן בפני עצמו הוא דהא רבא בעצמו ראה דטעמא דרבנן מקרא דתשב כמבואר בברייתא דלעיל: בא"ד וא"ת וכיון דאי לאו קרא דתשב וכו'. ר"ל כיון דעיקר טעמייהו דרבנן מקרא דתשב ור"א ע"כ כבר השיב להם דלית ליה דרשא דתשב כדלעיל א"כ מאי פרכי ליה תו:[בא"ד] וי"ל דפרכי ליה וכו'. ר"ל דבלשון אחר פרכי ליה נהי דלית לך דרשא דתשב נשיב לך ק"ו בלשון אחר דמשתמע מיניה דגם בימי נדה אתי בק"ו דטהור ולכך אית לן לאוקמי דמיה לדרשא אחריתי :

דף לט ע"א בגמ' רב חסדא אמר לא נצרכא אלא לר"מ. צריך להתיישב דבין לשנויי דרב חסדא ובין לשנויי דרבא וחייא בר רב לא א"ש סיפא דמתניתין דקתני אבל הזב והזבה ושומרת יום הרי אלו בחזקת טומאה דלדידהו דלא הוי דבר והפוכו עם הרישא דקתני כל י"א יום בחזקת טהרה דהסיפא ע"כ לא מתוקמא אלא לענין בדיקה והרישא אוקמינהו אינהו לענין מילי אחריתי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וק"ל ויש ליישב הסיפא ג"כ על פי דרכם שיהא מעין הרישא בדוחק קצת אבל אין להאריך : שם אמר שמואל לא שנו אלא חמשה עשר לטבילתה כו'. כלל זה יהא בידך בשיטה זו האשה שרואה דם מתחלת לספור שבעת ימי נדה ואחר שבעת ימי נדה י"א ימי זיבה אם נעשית בהן זבה אפילו בסופה מתחלת לספור שבעת נקיים ואפילו סתירה מספרה כמה פעמים ונמשך ימים רבים אינה חוזרת לענין שבעת ימי נדה עד אחר כלות ז' נקיים ואם לא ראתה בתוך הי"א יום מתחלת אחר כך למנות ז' ימי נדה אם תראה בהן הרי טוב ואם לא תראה בהן בכל השבעה ימים הז' ימים שאחריהם אין להם דין י"א שאחר ימי הנדה אלא בכל פעם שתראה אפילו ימים רבים אחר הז' ימים נקראת תחלת נדה ולא זבה דא"א למנות לה י"א ימי זיבה אלא אחר שהיה לה שבעת ימי נדה וכיון שלא ראתה בז' הימים של ימי נדה אין לימים הבאים אחריהם דין י"א יום אלא אימתי שתראה הויא תחלת נדה דאל"כ אשה שיש לה וסת מל' יום לל' יום א"כ תהיה בכל פעם זבה כי לפי חשבון של ראייה שעברה היא עומדת בתוך י"א וכן צ"ל לקמן בסמוך בשמעתין דקאמר נדה ופתחה מכ"ז מנינן וא"כ לפי חשבון זה כבר כלו שבעה ימי נדה וי"א ימי זיבה בי"ח יום וחוזרת ומונה שבעה ימי נדה והן כלין בכ"ה יום ונמצא כשחוזרת ורואה בכ"ו היא עומדת בתוך י"א ימים וא"כ היאך קובעת בו וסת כדקתני היתה למודה כו' ושינתה ליום עשרים פי' לטבילתה דהוה כ"ז לראייתה אלא ע"כ צ"ל דאין נקראים ימי זיבה אלא אחר שהיה לה ז' ימי נדה וכל זמן שלא ראתה בשבעה ימי הנדה אימתי שתראה אפילו לאחר כמה ימים תחלת נדה היא ולפ"ז הא דקאמר ט"ו לראייתה דבימי זיבתה קאי וכו' לא בכל ט"ו עומדת בימי זיבה דהא כשרואה עתה שנית בט"ו לראייתה הראשונה קאי בימי זיבתה והן כלין לי"ח יום לראייתה הראשונה וכשלא תראה אח"כ שוב עד ט"ו לראייתה השניה לא תעמוד אז בימי זיבתה כי לא היה לה עדיין ימי נדה ולכך ע"כ כשתראה בט"ו בפעם שלישית תחלת נדה הויא אך כשתראה שוב בט"ו פעם רביעית תעמוד בימי זיבתה וכן לעולם פעם בימי זיבה ופעם בימי נדה וק"ל : ע"ב בתוס' ד"ה אלמא מריש ירחא כו' ופרש"י דדייק מדקאמר קובעת כו'. לא נמצא זה בפרש"י שלפנינו : בתוס' ד"ה מקבע לא קביע כו' ואהא מייתא שפיר וכו'. ר"ל אבל לפרש"י דפירש מהו דנחוש וכו' אם היתה רגילה לראות מט"ו לט"ו קשה לפירושו דא"כ אהא לא מייתי רב פפא שום ראיה ממתניתין דהיתה למודה וכו' : בא"ד בסופו והשתא מוכח אף ע"ג דברביעי לא הויא ריש ירחא קבעה לה וסת בה' בירחא כו'. לא לענין קביעת וסת קאמר דהא כבר קבעה לה בשלשה זימנין הראשונים אלא לומר דדיה שעתה כשרואה ברביעית בה' בירחא משום דחשבינן לה כאילו ראתה ברביעי גם כן בריש ירחא דאל"כ לא הוה לן למימר דדיה שעתה משום דהא ראייתה הרביעית אינה מעין ג' הראשונות וק"ל :

יוצא דופן פרק חמישי

דף מ ע"א בתוס' דבור ראשון וא"ת ל"ל קרא וכו' וי"ל דאי לאו קרא הוה דרשינן מתלד כו' ואע"ג דרבנן מוקמי תלד לרבות טומטום ואנדרוגינוס אי לאו קרא דאשה כי תזריע הוה מוקמינן תלד לרבות יוצא דופן וטומטום הוה נפקא מלבן ולבת ודין דחייבה על כל בן ובת הוה נפקא לן מזאת תורת היולדת כר"ש ולא הוה מחלקינן בין תרי עיבורי לחד עיבור וק"ל : ד"ה גמר לידה לידה כו' גבי ולד המעושר לא יינק מן המעושרת וכן ולד קדשים מן המקודשת ויליף שם קדשים מבכור בג"ש דאמו. והתוס' קצרו במקום שהיה להם להאריך : ד"ה הנך נפישי וכו' והשתא לילף מבכור בהמה שכן בכור זכר מתנות. יש מוחקים מתנות משום דהא אבכור לנחלה קאי ואין צריך למחוק משום דכל סתם בכור לנחלה הוא ג"כ בכור לכהן וקרי מתנה שצריך לפדותו ממנו בחמשה סלעים: בא"ד ובפרק ראשית הגז דקאמר פשוט מפשוט עדיף וכו'. לא אלעיל מיניה קמהדר אלא קושיא בפני עצמה היא ואסוגיא דשמעתין קאי דהכא משני הנך נפישין ולא גמרינן פשוט מפשוט ושם בפ' ראשית הגז אמרי' פשוט מפשוט עדיף ותירץ דהתם דיליף בהמה מבהמה אמרינן דפשוט מפשוט עדיף אבל הכא דבעי למילף בהמה מאדם לא אמרינן פשוט מפשוט עדיף אלא ילפינן בהמת קדשים מבהמה דבכור דהוי בהמה מבהמה ונפישין והיינו דקאמר שכן אם בהמת קדשים כו' : ע"ב ד"ה פרט לנשחט בלילה וכו' מיהו רש"י פירש כו' דיוצא דבשר הוא דילפינן מבהמה כו' כצ"ל: בא"ד דמים הניתנים למטה כו' דדם מדם ילפינן פסול מהכשרו כצ"ל : בא"ד דבפרק חטאת העוף גבי זר וסכין מטמאים בגדים וכו' כצ"ל : ד"ה חוץ למקומו וכו' רבא אמר תרד רבה אמר לא תרד כו'. ושם מפרש דרבא דאמר תרד כרבי יהושע דס"ל לא קדשו הלחם ורבה דאמר לא תרד כרבי אליעזר דאמר קדשו הלחם והתוס' קצרו במקום שהיה להם להאריך כי בזולת זה אין מקום לקושית התוס' כלל וק"ל : ד"ה והניתנים למעלה וכו' וקשה כו' אלא י"ל דנקט הניתנים למעלה כו'. כל זה מהמשך הקושיא כלומר אלא על כרחך די"ל דנקט הניתנים כו' א"כ לרב יוסף דהוי בכלל הניתנים למעלה עולת העוף פליג ר"י וכו' זהו סיום הקושיא הראשונה וצריך להתיישב לפי סברת התוס' דמהניתנים למעלה שנתנן למטה שמודה בו רבי יהודה לר"ש מייתי רב יוסף ראיה דקדשי קדשים ששחטן בדרום לא ירדו ואינו תלוי כלל במאי דפליגי בהנך שלשה דהן שנשחטה בלילה ושנשפך דמה וכו' למה פשיטא ליה לרב יוסף דלרבי יהודה ששחטן בדרום ירדו דאימא גם לרבי יהודה לא ירדו דהא אין זה תלוי כלל במה שס"ל לרבי יהודה בהנך שלשה אם עלו ירדו ולר"ש לא ירדו ולא דייק לה לר"ש אלא מהניתנים למעלה וכו' וק"ל וצ"ע : בא"ד ומיהו אין ראיה דמצינן למימר דאף ר"ש בהנך דלא חזו לעבודת צבור כגון זר אם קבל דם ירדו וכו'. ויש לתמוה דדברי התוס' סותרים אלו את אלו דלעיל בד"ה פרט לנשחט בלילה דהקשו לעיל וא"ת דבפרק חטאת העוף גבי זר וסכין כו' ותירצו וי"ל דההיא סוגיא כרבי שמעון דמכשר נשחטה בלילה וכו' ואפילו דם יליף מהכשרו בבמה וכו' וכאן כתבו בהפך וראיתי בתוס' שם בזבחים בפ' מזבח מקדש דף פ"ד בדבור הראשון כתב שם שהוא הגיה ויכול להיות דאינו מדברי התוס' : בא"ד ולא הוי פירוש קבלו או זרקו וכו'. ר"ל דאי הוה פירושו או זרקו משמע דהשחיטה והקבלה היתה ע"י כשרים רק הזריקה היא לבדה נעשית ע"י פסולין והיכי דהשחיטה והקבלה בכשרים לר"ש אפילו זרקו הנך דלא חזו לעבודת צבור לא ירדו דלא גרע מנשפך ולרבי יהודה ע"כ ירדו כמו בנשפך א"כ ע"כ צ"ל דפליגי ביה רבי יהודה ור"ש ושם אמר דלא פליגי :

דף מא ע"א ברש"י ד"ה הכי נמי מסתברא וכו' וכלאים וטריפה ויוצא דופן נמי בולדות קדשים. תימה למה הוצרך רש"י לפרש דטריפה איירי בולדות קדשים דהא בבהמת קדשים עצמה מצי איירי וכגון שנעשית טריפה אחר שהקדישה כמו שפירש ברובע ונרבע : בתוס' ד"ה קסבר ולדות קדשים כו' א"נ י"ל דנפל קרושה חלה עלויה מפי כו'. ר"ל דלעולם אימא לך דר"ש לא פליג אקדשים שהפילו ומודה בהן

לבהמת קדשים דאוליד דרך דופן למאן דאמר דבהוייתן הם קדושים האי לבהמת קדשים דקאמר אולד קאי דאין צריך שיהיה האם קדוש כיון דאקדים הולד בפה והכי משמע בפ"ק ובפ"ב דתמורה דבכלאים וטומטום ואנדרוגינוס קאמר אי אתה מוצא אלא בולדות קדשים וביוצא דופן אמר במקדים ולד ויוצא דופן דהיינו ולד של בהמת חולין ומה שכתבו התוספות הכא דמשמע בפרק כיצד מערימים דאפילו קדושת פה אין חלה עליהם היינו בכלאים וטומטום ואנדרוגינוס אבל ביוצא דופן ודאי חלה קדושת פה וצריך לחלק דיוצא דופן מקרי טפי ראוי לקרבן מכל הני דהקלקול נראה בהן מתחלת בריאתן משא"כ ביוצא דופן דאין הקלקול ניכר בולד : ע"ב בד"ה ואזדא ר"י לטעמיה וי"ל דה"פ מלתיה דר"ל כו' אבל אי לאו ולד הוא אף לר"ש כו' עכ"ל נראה דמשמע ליה להתלמודא דלא פליגי לר"ל אלא בקושי כדפליגי ברישא ולא נימא דפליגי תנאי לר"ל אי בעינן שיצא דרך ערותה ובלאו קושי דולד נמי מטהר ר"ש דעל כרחך בהכי פליגי רבי יוחנן ור"ל דאם כן הוה ליה לריש לקיש לפרושי דבהכי פליגי כדמפרש לה רב יוסף דפליגי במקור מקומו טמא : בד"ה וסבר רבי שמעון דיו כו' סבר המקשה דמטעם משמשת לא היתה טמאה כו' עכ"ל דליכא למימר דהמקשה ידע לפרש משמשת ממש אלא דסמך אקושיא דפולטת תיפוק ליה דשמשה דהא ידע דליכא ליה כשטבלה מדכתיב וטמאה עד הערב כמ"ש התוס' לקמן ואי סמך אהא דרבא דכל שלשה לא מהני לה טבילה בלאו הך ברייתא דמשמשת הוה מצי לאקשויי ממילתא דרבא אהך דפולטת אלא ע"כ דהוה ס"ד דמשמשת נמי היינו שהזרע נפלט דהשתא פריך בפשיטות מהך ברייתא דמשמשת אהך דפולטת בלאו מלתא דרבא כלל :

דף מב בפרש"י בד"ה ואליבא דרבנן כו' וכ"ש דמטמאה במשהו ולענין סתירה כו' עכ"ל כ"ש הוא דאי נמי דיה כבועלה מטמאה במשהו ומהאי טעמא סתירה נמי הוה כ"ש אלא נרואה דמלתא קאמר ולענין כו' : תוס' בד"ה אמאי טומאה בלועה כו' וי"ל דמיירי כשנעקר הדם מן המקור כו' עכ"ל דהכי משמע ליה לרבי ירמיה דנעקר ממנה משמע אפילו קצת מן המקור שלא יצא עדיין לבית החיצון דהשתא אף לרבא טומאה בלועה היא ומיהו הך קושיא דלקמן שמעתין איפריך אלא יולדת כו' לא אזלא אלא לאביי דמטמא בפנים כבחוץ דברייתא היינו בבית החיצון ולרבא שפיר מטמאה ממשא דבבית הסתרים הוא ואפשר דאפילו לרבא פריך משום דמטמא בפנים דיולדת דומיא דנדה וזיבה דמטמא אף במגע ומה"ט לא בעי נמי למימר דמטמא בפנים כבחוץ דברייתא היינו נמי דלא מהני טבילה לדם הנעקר קודם טבילה ושילא לחוץ מטמא דיולדת דומיא דאינך קתני : ע"ב בד"ה וכרב אושעיא כו' תימה כו' אפילו הוליא ידו נמי טמאה החיה שנגעה בו כו' עכ"ל וכלשון הזה כתבו התוספות ג"כ בפרק בהמה המקשה וז"ל אפילו הוציא ידו חוץ לפרוזדור נמי נטמאה החיה שנגעה בו כו' עכ"ל ולפי מה שפרש"י בשמעתין דהוציא ראשו חוץ לפרוזדור בבית החיצון דהכתי ראשו בפנים אין מקום לקושייתם דמ"ש נקט ראשו דהוה כילוד אבל בהוציא ידו חוץ לפרוזדור דהכתי ידו בפנים בבית החיצון לא נטמאה החיה במגע אפי' לרבא דטומאת בית הסתרים הוא ולאביי בהיסט נמי לא מטמא דטומאה בלועה היא וע"כ הנראה דכל דבריהם אלו הם בעלמא דבריהם בפרק המקשה ולפי שיטתם שם בר"פ המקשה ובר"פ יש בכור דפרוזדור דשמעתין הוא בית החיצון דהשתא יצא ראשו חוץ לפרוזדור היינו יצא ראשו חוץ לבית החיצון דתו לא הויא טומאה בלועה וה"ק בשמעתין כגון שהוליא ראשו חוץ לפרוזדור דבהכי מיירי דמטמא בפנים כבחוץ דהולד מטמא בפנים דהיינו בבית החיצון אף אם לא יצא אלא ראשו וכולו מבפנים בבית החיצון מיהו מ"ש התוספות בסמוך בד"ה שהוציא ולד כו' וי"ל דהתם ספקו טמא אשילא לחוץ א"א להולמו אלא לפי שיטת רש"י ותו לא מידי ודו"ק : בד"ה ילתה זו שטומאה כו' וא"ת ומאי יתורץ רבא מן הברייתא וי"ל כו' עכ"ל ועיין עוד על דבריהם אלו בפרק בהמה המקשה בתוספות שם אבל הרא"ש כתב בזה לרבא אע"ג דבית הסתרים הוא ומטמא במשא גזירת הכתוב הוא בנבלת בהמה דלא תטמא בהבליעתה כו' אע"פ שהוא נושא אותה בתוך בליעתו עכ"ל נעלם ממנו דברי התוספות גם שמעתין מוכחת דלרבא מטמאה במשא דקאמר למאי נפקא מינה כגון שתחב לו חבירו כזית נבלה כו' והא פליגי אביי אמר בלוע הוא ולא מטמא אפילו במשא ורבא אמר בית הסתרים הוא ומטמא במשא וק"ל :

דף מג תד"ה למימרא דהיסט כו' א"נ מנגיעה דהכא דכתיב גבי ידיו מינה ילפינן כו' עכ"ל ויש לדקדק לפי שיטתם דלא ילפינן אפילו בנגיעה גילוי דזב וגילוי דטהור מהדדי אם כן השתא מנלן למילף מהאי קרא היסט דהא אצטריך כל אשר יגע בו הזב למגע הזב בגילוי דמוגע בבשר הזב דמיירי במגע הטהור בגילוי ליכא למילף מגע הזב בגילוי וידיו אצטריך לכל הנגיעות דהוו מאבראי וי"ל מרבויא דכל אשר יגע דריש ליה היסט ודו"ק: גמ' עובד כוכבים שהרהר וירד כו' אבל הכא דלקולא לא כו' דלא ניזיל בתר עקירה שהיה בגיותו אלא בתר היציאה אזלינן לחומרא אע"ג שהיציאה היה שלא בהרגשה שרינן העקירה בתרה שהיה בהרגשה והוי כאילו היה גם העקירה ביהדות ועוד מצינו לפרושי דמיירי הכא שהיה גם היציאה בהרגשה ודו"ק : ע"ב תוס' בד"ה עד שיצא מבשרו כו' ילפינן מנדה וזבה ופולטת במה הצד כו' עכ"ל דאם תפרוך כדפרכינן בריש פרק בנות כותים מה לנדה וזבה שכן מטמאין באונס פולטת תוכיח דלא שייך בה פליטה באונס מה לפולטת דמשום פולטת הזהיר רחמנא בסיני אל תגשו אל אשה שלשת ימים זבה ונדה יוכיחו מה להצד השוה שכן מטמאין ומיטמאין בפנים כבחוץ אף אני אביא הזב כו' וק"ל :

דף מד תד"ה ואי בעי מיניה לירות כו' דאמר שמואל אשה כו' הוה מצי לשנויי אבל עובר לא נוחל כו' עכ"ל ולא בעי למימר דה"מ לשנויי כדרב ששת נוחל את האם כו' אלא דקסבר איהו מיית ברישא ועובר לא משום דלית ליה זכייה דהכי אית ליה לשמואל בפרק אלמנה לרבנן דאוכלין בשביל כל המשפחה משום דלית ליה זכייה לעובר דהא שמואל גופיה אית ליה דיש זכייה לעובר בפרק מי שמת ע"ש בתוס' : ע"ב בד"ה שלשים יום איכא כו' ורבא דפריך בפ"ק דכתובות כו' דמתניתין סברה דקטנה יש לה קנס כו' עכ"ל אבל התוס' שם פירשו פירכא דרבא דקסבר דמתניתין סברה נמי דקטנה אין לה קנס ע"ש :

דף מה תד"ה האי דם נדה הוא כו' דליכא אלא ספיקא אח' כו' ואם דם נדה היה הרי היא זונה כו' עכ"ל וליכא למימר דהוה ספק ספיקא דא"כ דם נדה הוא איכא לספוקי דבא עליה אחר תוך שלש והיו ניטלין אז ע"י ביאתו דהשתא לא הויא זונה כיון דבתוך שלשה הויא די"ל דהיינו ההוא ספיקא גופא דילמא ניטלין היו ע"י הבעל בתוך שלשה אבל לפום סברא דהשתא דנימא דדם נדה היה משום דלא שכיח הוא דאתלוד בתוך ג' לא נלודו נמי ע"י אחר שבא עליה אז ודו"ק : ע"ב בד"ה קודם הזמן הזה נ"ל כו' ויש לומר דזו אף זו קתני כו' עכ"ל ונראה דאסיפא לא קשיא להו כיון דתנא לאחר זמן נ"ל למתני בת י"ב שנה ויום אחד נדריה קיימין דהיא דלאחר זמן כו' איירי בשערות כדמסיק לקמן אבל הך די"ב שנים כו' מצי איירי בלא שערות ונדריה קיימין משום מופלא דמסתמא בת י"ב שנה ויום אחד יודעת לשם מי נודרת ודו"ק : גמ' אלא לאו דאייתי שתי שערות וטעמא דלאחר זמן כו' הא תוך זמן כלפני זמן כו' ליכא לאקשויי דאימא דאיירי בלא בדקו וכיון שהגיעה לכלל שנותיה אוקמה אחזקה שהביאה שערות אבל היכא דאיכא שערות אפילו בתוך הזמן הויא כלאחר זמן וכמ"ש התוספות ללשון שני דרבא לקמן די"ל כיון דבלאחר זמן נמי איתו אלא משום שהביאה שערות הוה ליה למתני רבותא טפי

מהר"ם

בהן דיקברו משום דקדושה חלה עלייהו אפילו למ"ד בהוייתן הן קדושים והא דתנן בביצד מערימין רשב"ג אומר ילדה טומטום כו' אין קדושה חלה עלייהו נפל עדיף טפי מטומטום משום דאי הוה בר קיימא היה ראוי לקרבן : ע"ב ד"ה וסבר רבי שמעון דיה כבועלה וכו' וי"ל אף דר"ש אדר"ש פריך וכו'. ר"ל דאין הכי נמי דפריך נמי לרבנן והא דנקט וסבר ר"ש וכו' הכי קאמר לא מבעיא דקשיא לרבנן אלא אף לר"ש נמי קשה :

דף מב ע"ב בגמ' כולכם ברוקא חדא תפיתו וכו'. נראה דקאמר ליה הכי ר"ל כולכם חשבתם לי רואה הויא בלי שום טעם וראיה לדבר ולכך א"ל אביי שפיר אמרי לך וכו' ר"ל דשפיר אית ליה ראיה לדבר דמדקאמר ר"ש דיה כבועלה היה לו לומר דאינה מטמאה מבפנים מטעם דאינה ראיה אלא ודאי לא פליג ארבנן אלא מטעם דיה כבועלה כגון לענין לטמא מבפנים אבל לענין לסתור ולטמא בכל שהוא מודה : ברש"י ד"ה כולכם ברוקא חדא תפיתו כולכם שמעתם שמיעה אחת כצ"ל : ד"ה טומאה בלועה היא וכו' ולא דמי לכל הנשים כו' דהתם משום ראיה היא כו' כצ"ל : שם דאי משום ראיה מאתמול איעקר וכו'. ר"ל דאי חשבת ליה ראיה ע"כ צ"ל דמאתמול איעקר דאי לא איעקר עד השתא בד' ימי טומאה לא חשיב תו ראיה דאינה מטמאה כ"א טומאת מגע אלא על כרחך אם באתה למחשבה כראיה היינו מטעם כי איעקר מאתמול וראיה דאתמול לא מהני ליה להאידנא וכו' : בתוס' ד"ה אמאי טומאה בלועה היא וכו' וי"ל דמיירי כשנעקר הדם מן המקור כו'. ר"ל דשם גם רבא מודה דהויא בלועה אבל מ"מ י"ל דמנ"ל לרבי ירמיה דרבי זירא איירי כשנעקר הדם מן המקור ולא יצא לבית החיצון דפריך ליה בירידה אמאי טמאה טומאה בלועה היא דלמא אימא לך דלרבי זירא איירי כשיצא הדם לבית החיצון דלא הוי בלועה לרבא וי"ל דרבי ירמיה דייק לה מדקאמר רבי זירא לישנא ונעקר ממנה דם וכו' משמע אפילו היכא דלא יצא לבית החיצון אלא שנעקר מן המקור אפ"ה בירידה טמאה ולכך פריך אמאי טמאה טומאה בלועה היא : בא"ד ומיהו עשאוה כנבלת עוף טהור משמע דסבר כאביי כו'. ר"ל דקאמר מש"ה טמאו בדם אשה אף במקום בלועה משום דאשכחן נמי בנבלת עוף טהור דמטמאה במקום בלועה מכלל דס"ל דמקום נבלת עוף טהור בלועה הוא ורבא ס"ל לקמן דבית הסתרים הוי ש"מ דכאביי ס"ל לרבי זירא : ע"ב בגמ' אמר אביי מנא אמינא לה דתניא יכול תהא נבלת בהמה טמאה וכו'. וראייתו של אביי מדמסיק בברייתא זו דנבלת בהמה טמאה לא מטמאה בבית הבליעה ואם איתא דבית הבליעה הוי בית הסתרים א"כ כשבולע נבלת בהמה טמאה ליטמא מטעם שנושא ומסיט בבליעתו את הנבלה דהא נבלת בהמה טמאה מטמאה במשא אלא ש"מ מקום בית הבליעה בלוע הוי: [בא"ד] א"כ מה ת"ל והאוכל. ר"ל קרא אחרינא דכתיב בפר' שמיני גבי נבילת בהמה טהורה והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו וגו' : בתוס' ד"ה שהוציא ולד ראשו כו' ועוד יש לחלק בין לידה לדם נדה כנ"ל להגיה ולמחוק דם לידה משום דהא דם לידה ודם נדה דין אחד להם ושניהם מטמאין מבפנים כדפריך לעיל אי בימי נדה נדה או בימי זיבה זיבה כו' : ד"ה מת"ל והאוכל וכו' וי"ל דהתם לא כתיב נושא בהדיא וכו' ר"ל דהתם מזה הכתוב עצמו דכתיב ומזה מי הנדה גו' ילפינן נושא דבנגיעה ליכא כיבוס בגדים אבל הכא בלאו האי קרא דוהאוכל כתיב בהדיא גבי נבלת בהמה דין נוגע ודין נושא : בא"ד א"כ לא נכתוב נוגע כלל. ר"ל לא נכתוב נוגע בהדיא בפני עצמו ונילף ליה מהאי קרא דוהאוכל דהוה מוקמינן ליה בנוגע כיון דלא הוי כתיב ביה כבוס בגדים :

בא"ד ושמא לשום דרשא אצטריך כצ"ל :

דף מג ע"א תוס' ד"ה למימרא דהסיט כו' א"נ מנגיעה דהכא דכתיב גבי ידיו מינה ילפינן וכו'. ר"ל אבל היסט ומשא כשהטהור מסיט הזב לא ילפינן מיניה דהא לא כתיב נגיעה: ד"ה בראויה להזריע וי"ל דלהאי לישנא וכו' אף ע"ג דלסוף יציאתה הוא בענין שאינו ראוי להזריע וכו' כצ"ל: ע"ב ד"ה עד שיצא מבשרו כו' וי"ל דהוה ילפינן מנדה ומזבה ופולטת במה הצד. ר"ל דכי פרכת מה לנדה ול זבה שכן מטמאות באונס פולטת תוכיח מה לפולטת שכן החמיר רחמנא בבעלי קריין בסיני נדה וזבה יוכיחו אבל יש לתמוה דא"כ לפי זה צריך לומר דפולטת אינה מטמאה באונס וזה לא נמצא בשום מקום אדרבה הסברא נותנת דמטמאה באונס כמו שכבת זרע דבעל קרי דכל עצמו מחמת אונס חימוד בא כדלעיל פרק בנות כותים דף ל"ה וצ"ע: ד"ה מנין לרבות נוגע וכו' ומצי למימר דרב פפא דמרבה נוגע מאו איש דשרץ. נ"ל דהאי ומצי למימר הוי כמו א"נ ושנויא אחרינא הוא ור"ל דתרווייהו בעינן דאי לאו קרא דאו איש לא הוי מקשינן ש"ז לשרץ ואי לאו נמי דאסמכינהו קרא בהדיא לא הוה מוקמינן או איש לנוגע בש"ז וק"ל :

דף מד ע"א בגמ' אמר רב ששת נוחל בנכסי האם להנחיל לאחיו מן האב כצ"ל ודוקא בן יום אחד אבל עובר לא מ"ט דהוא מיית ברישא והא דלא קאמר דטעמא דעובר לא משום דעובר לית ליה זכייה היינו משום דרב ששת סבירא ליה דאף לרבנן דר' יוסי אית להו דעובר אית ליה זכייה כמו שכתבו התוס' ד"ה אמר רב ששת : בתוס' ד"ה אמר רב ששת כו' וי"ל דסבר רב ששת דלרבנן דרבי יוסי נמי עובר אית ליה זכייה וטעמא דעובר אינו פוסל וכו'. ר"ל וטעמא דרבנן דהכא דאית להו במתניתין דדוקא יום אחד פוסל כשהוא בן גרושה אבל עובר לא משום סמוך מיעוטא כו' ולא מטעם דאין לו זכייה אבל רבנן דהתם בפרק אלמנה ביבמות לא איירי כלל בבן גרושה דלא פליגי התם אלא בבת ישראל כשרה הנשואה לכהן והניחה מעוברת דאמר רבי יוסי דלא יאכלו העבדים בתרומה משום חלקו של עובר דאית ליה זכייה וסבר דעובר במעי זרה זר הוא או מטעם דסבר דילוד מאכיל ושאינו ילוד אינו מאכיל דכתיב יליד ביתו וגו' כדאיתא התם ורבנן דפליגי עליה התם מצי נמי סברי דעובר אית ליה זכייה אלא דס"ל דעובר מאכיל אע"פ שאינו ילוד ולא ס"ל נמי דעובר במעי זרה זר הוא אבל הכא במתני' דאיירי בבן גרושה הוי טעמא דרבנן משום סמוך מיעוטא דמפילות וכו': [בא"ד] ולמעוטא לא חיישי' כרחייש רבי יוסי. ר"ל והא דקאמר הכא ולאפוקי מדרבי יוסי דאמר עובר נמי פוסל היינו משום דאשכחן התם דחייש רבי יוסי למיעוטא דאמר בפרק אלמנה בברייתא דלרבי יוסי בת ישראל הנשואה לכהן והניחה מעוברת אף ע"פ שהניח בנים לא יאכלו העבדים בתרומה מפני חלקו של עובר א"כ ש"מ דחייש למיעוטא ולא אמר סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות ויאכלו העבדים בתרומה בשביל הבנים האחרים שהניח: [בא"ד] ופליג רב ששת אשמואל דאמר כו'. פירוש דשם אמר שמואל זו דברי ר"י אבל חכ"א יש לו בנים אוכלים בשביל בנים כו' אין לו אחים אוכלים בשביל כל המשפחה כולה וכתבו שם התוספות הוה מצי למימר דטעמא דרבנן משום דלא ס"ל דרשא דשאין ילוד אינו מאכיל לגבי עבדים ולית להו נמי דעובר במעי זרה זר הוא ולכך ר"ל ואוכל בשביל העובר עצמו דאית ליה זכיית אלא קבלה היתה בידו דטעמא דרבנן משום דלא זכי ברו עובר עכ"ל ר"ל ולכך קאמר דלרבנן אוכלים בשביל כל המשפחה ולא בשביל העובר א"כ ש"מ דשמואל ס"ל דלרבנן לית ליה לעובר זכייה אבל רב ששת פליג עליה וס"ל דלעולם לרבנן נמי אית ליה זכייה וטעמא דרבנן התם גבי הניחה מעוברת דיאכלו העבדים בתרומה משום דלא דרשו דרשא דשאין ילוד אינו מאכיל ולית להו נמי דעובר במעי זרה זר הוא : בא"ד והשתא ניחא הא דקאמר התם רב ששת מנא אמינא לה כו'. ר"ל בפרק מי שמת דהביא רב ששת ראיה לדבריו דהמזכה לעובר קנה מהא דתניא גר שמת כו' שאם היתה אשתו מעוברת לא קנה א"כ ש"מ דאית ליה לעובר זכיה ולא דחי לה דאתיא כרבי יוסי משום דרב ששת ס"ל דלרבנן נמי אית ליה זכייה ולא פליגי עליה הכא אלא מטעם מיעוטא: ד"ה ואי בעי מיניה לירות כו' וי"ל דיפרש כמר בריה דרב יוסף כו' ולא משום וילדו לו . ע"ל בסמוך בגמרא ובתוספות שם : ע"ב בתוס' ד"ה שלשים יום כו' וא"ת ולימא דיום ראשון של שנה רביעית איכא בינייהו כו'. ע"כ צ"ל דקושיא זו של התוס' לא קאי אר"י אלא אדבי רבי ינאי דאילו רבי יוחנן ניחא ליה טפי למימר שלשים יום בשנה כו' איכא בינייהו כי היכא דלא תקשה עליה ברייתא דלקמן דפריך מינה לרבי ינאי וק"ל: בא"ד וא"ת היכי מוכח התם וכו'. דקאמר פרק אלו נערות נערה אין קטנה לא וכו' כצ"ל ועיין שם ריש פרק אלו נערות בגמרא ובתוספות שם : בא"ד וי"ל דלאו ממש רבי מאיר כו'. ר"ל לא כרבי מאיר גופיה אתא אלא דדייק דההוא תנא ס"ל בחדא כר"מ דהיינו דקטנה אין לה קנס אבל בההיא דפחות מבת שלשה ויום אחד אי הוי ביאתה ביאה לא ס"ל כוותיה: בא"ד ורבא דפריך בפ"ק דכתובות וכו'. התוס' קצרו לשונם ור"ל דשם בפ"ק דכתובות קאמר רב יוסף דגר קטן שהטבילו אותו ב"ד לגירות הגדיל יכול למחות ופריך ליה רבא ממתניתין דהגיורת יש לה קנס ומשמע ליה אפי' כשהיא קטנה ואי ס"ד הגדילו יכולין למחות יהבינן לה קנס דאזלא ואכלה בגיותא כו' וע"ש :

דף מה ע"א בגמ' פעם הראשונה ושניה גוער בה . נ"ל להגיה גוער בם ואלישנא דאמר שטמנו לו קא הדר דאאצבע לא שייך לישנא דגוער וק"ל : שם אמר להם למה הדבר קשה בעיניכם כשם שכל התורה כו' כך פחותה מבת שלשה כשרה לכהונה וכו'. הלשון דחוק דאדרבה היא הנותנת דכיון שהלכה למשה מסיני היא שכשרה לכהונה א"כ מזה הטעם היה קשה בעיניהם שפסלה לכהונה דבהלכה למשה מסיני לא שייך לחלק בין טעמה טעם זנות ללא טעמה ואי ר"ל למה הדבר קשה בעיניכם גם אנכי ידעתי שכשם שכל התורה כו' א"כ לא יתיישב מה שאמר בתר הכי ואף ר"ע לא אמרה כו' ואי לא מסתפינא ה"א דיש להגיה אמרו ליה כשם שכל התורה כו' ותשובת התלמידים הוא ולכך קאמר בתר הכי ואף ר"ע לא אמרה אלא לחדד התלמידים כו' נ"ל : בתוס' ד"ה בת י"ג שנים ויום אחד וכו' ואי גרסינן בת י"ג שנים בלא יום אחד א"ש ומתעברה ויולדת קאמר וכו' כצ"ל. ור"ל דלעולם בת י"ב שנים ויום אחד היא גדולה אלא דלכך קאמר בת י"ג שנה משום דחשיב בהדייהו ג"כ תשעה חדשי העיבור עד שיולדת וק"ל: ע"ב בגמ' ולא היא רב המנונא מגופה דמתניתין קדייק האי לאחר זמן ה"ד כו'. מקשין העולם מפני מה לא קדייק מרישא דמתניתין דקתני בת שתים עשרה שנה ויום אחד נדריה קיימין וכן בזכר ה"ד אי דלא אייתי שתי שערות קטן הוא כו' כדדייק מסיפא דמתניתין דקתני לאחר זמן הזה כו' אבל נראה לי פשוט דלא קשה מידי דמרישא ליכא למידק כלל דאיכא למימר דאיירי דלא הביא שתי שערות ואף עפ"כ נדריו קיימין וא"צ בדיקה משום דאמרינן מסתמא יודע להפלות ולכך הוא דוקא לאחר י"ב ויום אחד לנקבה ואחר י"ג ויום אחד לזכר אבל בתוך הזמן דהיינו שנת י"ב גופו לתינוקת ושנת י"ג לתינוק צריכין בדיקה ולא אמרינן דמסתמא יודעים להפלות אבל בסיפא דקתני לאחר הזמן הזה אף ע"פ שאמרו אין אנו יודעים לשם מי נדרנו כו' נדריהם נדר ע"כ צ"ל דאיירי בהביאו שתי שערות דאל"כ מפני מה הוי נדריהן נדר כיון דאמרי בפי' שאין יודעין להפלות וקטנים הן אלא ודאי בהביאו ב' שערות איירי דבני עונשין הן וטעמא דלאחר זמן כו' הא תוך הזמן כלפני הזמן וע"ש דרך זה יתורץ ג"כ מה שמקשין במתניתין בת י"ב שנה נדריה קיימין ל"ל מאי אמרת סד"א בודקין לעולם כדמשני בגמרא לעיל זה אינו דל"ל

בדיקת

חכמת שלמה

כו' לא משכחת בהקדישו בפה וסמא י"ל כו' כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה בשטבלה לשמושה ולמחר פלטה כו' כנ"ל :

דף מב ע"א גמ' אתי שיילה לרבה א"ל כו' כנ"ל . ונ"ב נ"ל רבה דאי רבא הא פליג לעיל בפרק בנות כותים ואפי' למה שפירשו התוספות שחזר רבא לעיל מ"מ לא הוכיחו מהכא דתקשי רבא ארבא ודו"ק : רש"י בד"ה ורבא לפרושי כו' מתהפכת נ"א כו' סד"א : בד"ה רואה כו' קרא ומשום כו' הד"א : בד"ה לסתור בזיבה כו' אי רואה הויא סותרת אבל כו' כנ"ל : בד"ה אבל לסתור כו' וסתרה כבועלה הס"ד : בד"ה והיולדת לקמן מפרש הס"ד ואח"כ מה"ד בזבה כו' : בד"ה טומאה בלועה היא כו' ימי טוהר וטומאה כו' הד"א : תוס' בד"ה עד כאן כו' כר"ש דפולטת ולא מטמאה כו' כנ"ל : ע"ב תוס' בד"ה מה ת"ל כו' ושמא לשום דרשה אצטריך כו' כנ"ל :

דף מג ע"א רש"י בד"ה מ"ט של זב טהור נמחק טהור : בד"ה למימרא כו' לאו מזב ילפינן : תוס' [ד"ה למימרא וכו'] אלא ילפינן מלשון כו' כנ"ל :

דף מד ע"א תוס' בד"ה כנעוריה פרט כו' מאין לו עיין עליו וי"ל כו' כנ"ל : בד"ה ואי בעי כו' רב ששת נוחל את האם להנחיל כו' כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה שלשים יום כו' מכי איקלע כו' כנ"ל : תוס' בד"ה איש כי יכה כו' דברים הנחנקין כו'. נ"ב אבל התוס' דפרק הנחנקין כתבו דלא גרסינן כל מכה נפש אלא כמ"ש כאן ואיש כי יכה כל נפש וע"ש והגהתי :

דף מה ע"א רש"י בד"ה קנאה וזכה כו' לו ושומדת הס"ד :

גמ'

אפילו בתוך זמנו דבשערות הוי סימן ואי לאשמועינן דבלאחר זמן אוקמה אחזקה אף בלא בדקוה קך רבותא לא שמעינן לה ממתניתין דאינה מפורשת במתניתין מה שאין כן לרבא דקך רבותא מפורשת בדבריו ודו"ק:

ח"א **דף מה ע"ב** דכתיב ויבן ה' את הצלע כו'. מלמד שנתן כו'. בפרק עושין פסין מוכח דלא הולכך למדרש כן אלא למ"ד פרצוף לדידיה מאי ויבן שהוי בנויה כיפה וכו' סיתה וע"כ דבשוה מלשון בינה ולמאן דדריש מלשון קלעוה אינו שייך מלשון בנין ממש כדאמרינן במסכת שבת פ"י גודלת ופוקסת משום מאי חייבת משום בונה וכי דרך בנין בכך אלא כו' לעשותה יפה כבנין כי היא עצמה לא תוכל לקלעות ולכך אמרינן התם פוקסת לעצמה בשבת פטורה וק"ל:

דף מו גמ' י"ג גופא סימן והדר תני בן י"ג ויום אחד כו' ליכא למימר דהא די"ג גופא סימן הייט בעודן בו והא דקתני דאינו סימן באין עודן בו דהא בסיפא דקתני בן י"ג ויום אחד הוי סימן ליכא לאשכוחי אלא בעודן בו וא"כ מאי רבותא בכך דאפילו בי"ג גופא ודו"ק: **שם** אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר כו' לדקדק מאי קושיא ודילמא הא דאמר רבא לא תמאן דחוששין שמא נשרו היינו בבעל דהוי ספיקא דאורייתא כדקאמר רב דימי והיית דאין חוששין בלא בעל לאחר זמן דליכא ספיקא דאורייתא וליכא למימר דהא דמ"ד חוששין בלא בעל כיון דלא הוי אלא ספיקא דרבנן דהא ע"כ בלא בעל פליגי לקמן בר"פ בא סימן מוכח דהא אהני לן חזקה דרבא אלא בבדקוה ולא אשכחו ומשום חזקה אמרינן שמא נשרו כיון שבעל והוי ספיקא דאורייתא כמ"ש התוספות שם ונראה דקושטא הכי הוא למאי דמסיק רב דימי והלכתא חוששין שמא נשרו בבעל מלינן לאוקמא נמי הא דרבא בבדקוה ולא אשכחו ומשום דחוששין שמא נשרו בבעל: **שם** והא חוששין כו' פרש"י והא חוששין קאמר ולא ודאי נשרו וחיישינן לחומרא משמע כו' עכ"ל ולפירושו ה"מ למידק הכי דהא חוששין לחומרא משמע אבל לפי מה שפירשו התוספות בההיא דחיישינן שמא תוך לחומרא לא תמצא לשון חוששין לקולא נראה דה"נ הכא לא מלשון חוששין קדייק[ליה] אלא מסברא קאמר כו' והא חוששין בעלמא קאמר דהא ליכא ודאי שנשרו אלא ספק והשתא א"ש דלא הוה מצי למידק הכי אההיא דאין חוששין וק"ל: **שם** מתיב רב הונא בר יהודה כו' קטנה שהגיע כו' ובגמרות עשויות מלת לרבא איט וכן נראה ופירוש מתיב רב הונא לרב הונא כו' לפי שהמתיב דלאחרים שאכלו לוקין אבל הקטן איט לוקה ולסיוע לרב הונא דס"ל דאף הקטן לוקה ומלת לרבא טעות לפי מה שהבינו המתיב קאי לרבא דלעיל דקאמר הלכתא כו' בתוך הזמן ולאו מלתא היא דרבא דקאמר בתוך הזמן כלפני הזמן הייט דלא לקי איהו כל שכן אחרים דלא יחל מאי סבר נמי כרב הונא דלוקה אע"ג דבמלתא אחריתא לאו בר עונשין הוא כפרש"י ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה אלא כו' מדרבנן כלומר כו' איסורא בעלמא ומדרבנן ומקרא כו' עכ"ל פירוש איסורא לאחרים בעלמא שאכלו מדרבנן אבל לקטן אפילו איסורא ליכא כדקפשינן איסורא נמי ליכא דקטן לאו בר קבולי עליה תקנתא דרבנן ודקתני בברייתא יכול יהא חייב קרבן כו' בדרך אסמכתא קאמר ליה דאי הוי דאורייתא יכול יהא חייב כו': **גמ'** רבי יהודה אומר אין תרומתו תרומה ובסדר המשנה שלפנינו ר"י אומר תרומתו תרומה וע"ש בפירוש הר"ש:

דף מז תוס' בד"ה ואינה נפסלת בטבול כו' במקבלן דפסל מקום מגעו וי"ל כו' עכ"ל כצ"ל: **בד"ה** אתי דימוע דרבנן כו' דקאמר ריש לקיש והוא שרבו כו' פירוש דשרי מדאורייתא כו' עכ"ל וכצ"ל ובתרומה בזמן הזה דהוי דרבנן מיירי התם לר"ל דהא משמע לר"ל דמשום דאפילו בתרומה דאורייתא מועיל ביטול ברוב מדאורייתא להכי אמרינן התם שאני אומר דאין סברא לפלוגי הכי בתרומה דאורייתא לתרומה דרבנן וכו"ה לשון התוס' בפרק הערל דאין זה מוכרח אלא דבכי משמע וכן הראיה שהביאו מגופא אגוזים כו' איירי נמי בתרומה דרבנן: **בד"ה** מסר לו לערבי כו' ולא גזרו עליו משום נכ' אע"ג דאיסור נדה וא"ת כו' עכ"ל כצ"ל: **ע"ב** גמ' כדברי כולן להחמיר כו' רבי יוחנן וסבי אמרי הלכה כדברי כולן להחמיר רב פפא כו' עכ"ל וכ"ה בגמרות ישנות וברי"ף וברא"ש וכצ"ל לקמן גבי תלר טרית: **שם** לא קשיא הא כב"ש הא כב"ה כו' וה"ה דמצי"ל כולה לר"ה והא בזכר והא בנקבה וק"ל: **בפרש"י** בד"ה דתנן תנן היכא כו' אלא משכחנא יום אחד בשנה חשוב כו' עכ"ל היינו דליכא תנאי בפ"ק דר"ה ואיכא תנא דקאמר יום אחד בשנה חשוב שנה ואיכא תנא דקאמר שלשים יום וכו"ל בן כיפר:

דף מח תוס' בד"ה ובשביעית נמי כו' אימא שלשים יום לפני ר"ה כו' חמש שנים שלמים כו' עכ"ל [illegible] אילא דכתיב בתריה והשתא ילפינן שפיר מובשביעית יצא דלא נימא דשש שנים יעבוד וכשנכנס שלשים יום בשנה הששית למנין עולם יצא דשלשים יום בשנה חשוב שנה אלא שיעבוד כל שנה הששית ולא יצא עד תחלת השביעי של מנין עולם אבל מנלן למילף דמובשביעית יצא דשנה ראשונה יהיה ג"כ שלימה שיהיו שש שנים מעת לעת מניסן ומנלא דיעבוד בשביעי של עולם ואהא תירצו כיון דגלי כו' דהשתא כיון דהראשונה בעי נמי שלימה ע"כ דיעבוד נמי בשביעית של מנין עולם מתשרי עד ניסן והא ודאי ליכא למימר דקאמר ובשביעית יצא דחמש שנים הראשונים יהיו שלמים שלא כמנין עולם מניסן ועד ניסן ושנה הששית יהיה מניסן עד תשרי כמנין עולם דא"כ שנה הששית לא יהיה דומה לשאר שנים שהם שלמים שלא כמנין עולם ועוד לשנות עולם תסגי ליה בשלשים יום מניסן ודו"ק: סליק פרק יוצא דופן

בא סימן פרק ששי

גמ' ואגא ידעגא משום דאי אפשר כו' דליכא למימר דה"א או חולצת או מתיבמת משום דקטנה חולצת כר' יוסי דא"כ בלא סימן העליון נמי דמשום רבותא דר"מ לא הוה ליה למתני הכי לרבנן וליכא למימר נמי דהא דעליון נמי הוי סימן כדפרכינן לקמן ואימא או הא או הא דמ"מ מנ"מ אי משום דעליון נמי הוי סימן אי משום דאי אפשר וק"ל: **תום'** בד"ה ר"מ אומר לא חולצת כו' ומילי טובא דרוב פעמים תחתון אתי ברישא כו' עכ"ל דהך סברא קיימא דברוב נשים תחתון אתי ברישא ודקאמר בשלמא לר"מ היינו דכתיב שדים גו' דמלינן לאוקמא קראי מיהת במיעוט הנשים וק"ל: **ע"ב** פרש"י בד"ה לפני הפרק כו' ובד"ה נשים כו' ואי אמרו ליתנהו לא ממהנת דחיישינן שמא נשרו הלכך כו' עכ"ל בלאו טעמא דשמא נשרו נמי לא סמכינן בהא בנשים שתמאן דבהא ליכא חזקה ואפילו בתוך הפרק אינה נאמנת לומר קטנה היא שתמאן אבל פישר דבריו כך הוא אהא דקאמר סתם בודקין אותן לאחר הפרק ונאמנת אפי' לקולא ליכא למיחש דבליתנהו נמי נאמין להן למאן וקאמר דלהא ליכא למיחש דא"כ נאמין להן דליתנהו לא ממהנה דבאנשים כה"ג נמי לא ממהנה דחיישינן שמא נשרו הלכך לא ניחוש למימר דנסמוך אנשים ודו"ק: **תום'** בד"ה בשלמא לפני הפרק כו' משמע דאין לנו לחוש כו' עכ"ל ובמרדכי פ' ב"ש הוכיח זה מכח קושיא זו שכתבו התוס' ואם תאמר ונאמנת לומר קטנה היא שלא תחלוץ מאי אהני כו' וק"ל:

דף מט תד"ה ואיבעית אימא ר"ש ולאחר כו' ועוד דרבא נמי איכא לאוקמא מלתיה דרב

חכמת שלמה

דף מו ע"א גמ' אמר רבא הלכתא תוך הזמן כלפני הזמן כו' כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה כדרבי פנחס כו' הככי נדרה דאורייתא כו' כצ"ל:

דף מז ע"א רש"י ד"ה רבי יוסי אומר כו' מאי עוקץ כו' כצ"ל: **בד"ה** סוחטין מן התלה כו' לתרומה הס"ד: **בד"ה** נתחייבו בחלה כו' והרי כאו הס"ד: **בד"ה** תפוחים [וכו'] פסק כו' כצ"ל: **תום'** בד"ה אתי דימוע כו' גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שתי סאין כו' דקאמר ר' יוחנן כו' שאני אומר כו' וכריש הוא כו' כצ"ל: **בד"ה** לא גרסינן כו' **בד"ה** לא הוליכו כו' כו' יושביה עליה כו'. נ"ב עיין ברש"י דמגילה דף י"ד: **בד"ה** מסר לו כו' ורב יהודה לא קבל כותית זונה לא עשה בעי כו' כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה שבנן ושבנת כו' תנא כו' כצ"ל:

דף מח ע"א רש"י ד"ה בשביעית נ"ל ובשביעית:

בא סימן פרק ששי

רש"י בד"ה או חולצת גדולה היא שבשערות סימן כו' כצ"ל: **בד"ה** אע"פ כו' והלא כאו הס"ד: **ע"ב** רש"י בד"ה נשים בודקות כו' דהא אורחא הוא למהוי כו' כצ"ל: **בד"ה** דאי משתכחי כו' ולהכי הוא דמהימני הס"ד: **בד"ה** אבל חליצה כו' לקמן הס"ד: **תום'** בד"ה בשלמא לפני הפרק כו' אמאי אינן נאמנות השתא כו' כצ"ל:

דף מט ע"א רש"י בד"ה כל המטמא כו' באהל המת ויש שהוא כו' הד"א: **בד"ה** ופסול משום כו' בטיל ליה הס"ד: **בד"ה** גסטרא כו' כן וקרקעותיהן ודפנותיהן כו' כצ"ל וכן בתוס' בד"ה אלא רש"י

מהר"ם

בדיקה לאחר י"ב הא קתני בסיפא לאחר הזמן אע"פ שאמרו אין יודעים כו' נדריהן קיימין ומתרצין דלא זו אף זו קתני כמו שכתבו התוס' אבבא דקודם הזמן הזה כו' אבל לפי מה שכתבתי אין אנו צריכין לדוחק זה אע"ג דקתני בסיפא לאחר הזמן הזה אע"פ שאמרו וכו' צריך למתני בת י"ב שנה ויום אחד נדריה נבדקים דסד"א בודקין לעולם כדמשני לעיל בגמ' משום דאיירי בלא הביא ב' שערות ולכך ה"א דלעולם צריכה בדיקה אי יודעת להפלות או לא והא דקתני בסיפא לאחר הזמן הזה אע"פ שאמרו אין אנו יודעים כו' נדריהם קיימים היינו בהביאו שתי שערות דהוו גדולים לכל הדברים ולכך נדריהם נדר אע"פ שאין יודעים להפלות ולכך צריך למתני בת י"ב שנה ויום א' נדריה קיימין לאשמועינן דאע"ג דלא הביאה ב' שערות אין צריכה בדיקה דמסתמא תלינן דידעה להפלות כיון שהגיעה לי"ב שנה אבל בסיפא כשאמרו בפי' שאין יודעין להפלות אז צ"ל ע"כ דאיירי שהביאו שתי שערות ובזה יתיישב הכל כהוגן והיינו טעמם של התוס' שלא הקשו אלא מדקתני מקודם הזמן הזה כו' בת י"א שנה ל"ל ולא הקשו דמדקתני לאחר הזמן הזה וכו' בת י"ב שנה ויום א' נדריה קיימין למה לי משום דלא קשה מידי כמו שכתבתי וק"ל:

דף מו ע"ב שם הניחא למ"ד הקדיש הוא ואכלו אחרים וכו'. יש לדקדק דמשמע דמשום דמוקי הא דקתני לבל יחל כגון שאכלו אחרים פריך הניחא אבל אי מוקי לה באכלו הקטן דלקי עליה משום בל יחל הוה אתי ליה שפיר כב"ע והא ליתא דמכ"ש לא הוה אתי כמ"ד דהקדיש הוא ואכלו אחרים אין לוקין דכיון דאפילו אחרים אין לוקין עליה משום דס"ל מופלא סמוך לאיש הוי מדרבנן כ"ש היכא דאכלו הקטן דאין לוקה ויש ליישב דהמקשה הוה ס"ל דבין רב כהנא ובין רבי יוחנן ור"ל כולהו ס"ל דמופלא סמוך לאיש דאורייתא וכולהו ס"ל דהקדיש הקטן ואכלו לוקה כרב הונא וכברייתא דקתני שהשוה הכתוב קטן כגדול ולזדון שבועה וכו' ולבל יחל ר"ל שהוא בעצמו לא יחל דברו ואתי הברייתא כב"ע אבל אי גם אחרים ילקי על הקדישו בהא פליגי וס"ל לרב כהנא דאין לוקין דלא גלי לן קרא שגם אחרים לא יחלו את דברו אבל השתא דמשני דהקטן בעצמו אינו לוקה על הקדישו והא דקתני בברייתא שהשוה הקטן כגדול לבל יחל היינו כגון שהקדיש הוא ואכלו אחרים לכך פריך הניחא וכו' ומשני מדרבנן וכו' ר"ל דרב כהנא ורבי יוחנן ור"ל פליגי נמי בהאי סברא דמר ס"ל מופלא סמוך לאיש דאורייתא ומר ס"ל מופלא סמוך לאיש דרבנן אבל המקשה לא הוה ס"ל דפליגי בזה אלא שפליגי אי גם אחרים מילקי עליה או לא כמו שכתבנו וק"ל: **בתוס'** ד"ה אי מופלא וכו' וי"ל דהכי פריך אי מופלא סמוך וכו' ואית ליה איסורא וכו'. ר"ל והוי כאילו פריך הכי ממ"נ אי אית ליה למופלא סמוך וכו' ואית ליה לאיש איסורא אם כן מילקי נמי לילקי ואי לא לקי איסורא נמי ליכא וק"ל:

דף מז ע"א בגמ' נ"ל דצ"ל דאמר רב הונא וכו' אשכחתינהו לרבנן דבי רב וכו'. דלפי הגירסא שלפנינו לא יתיישב לישנא דאמר בתר הכי ואמינא להו אנא וכו' וק"ל: **בתוס'** ד"ה ואינה נפסלת בטבול יום וא"ת באלו עוברין גבי מקפה של חולין וכו' קאמר דאם נגע בו טבול יום פוסל מקום מגעו כצ"ל וע"ש בפרק אלו עוברין:[בא"ד] וי"ל דהתם מיירי כשנשאו גוש בקערה. ר"ל שעדיין השום והשמן בעין כגוש בקערה ולכך כשנגע בו הטבול יום פוסל מקום מגעו והכא דקתני ואינה נפסלת בטבול יום איירי שכבר נתערבה התרומה בתוך החולין ואינה בעין וע"ש בתוס' פרק אלו עוברין: **ד"ה** אתי דימוע דרבנן וכו' אבל מה שגם החולין נחשבו כתרומה וכו'. ר"ל דאנן קי"ל בכל איסורים כשאיסור נתערב בהיתר ואין בהיתר שיעור כדי לבטל האיסור אז נעשה הכל כאיסור כמו שאנן קי"ל דחתיכה עצמה נעשה נבלה ה"נ הכא בתרומה שנתערב בחולין ואין בחולין שיעור לבטל נחשב הכל תרומה לכך ס"ל לר"י ולר"ש דפטורה מן החלה: **בא"ד** ולהכי אמר שאני אומר וכו'. ר"ל להכי תלינן לקולא ואמרינן שאני אומר לתוך תרומה נפלה וחולין לתוך חולין נפלו: **ד"ה** ל"ג אלו נאמר וכו' אלא ה"ג אי בבאכם יכול אפילו ב' או ג' מרגלים וקאי אלעיל. ר"ל ארישא דברייתא דקאמר דבבאכם משמע מיד כשנכנסו ולכך קאמר יכול מיד כשנכנסים ב' או ג' מרגלים: **ד"ה** איזהו סימנים וכו' ולפירוש זה אתי שפיר הא דקאמר בגמרא הלכה כדברי כולן להחמיר. לדברי התוס' צ"ל דהא דקאמר בגמרא שאלו את רבי הלכה כדברי מי שלח להו כדברי כולן להחמיר לא אתנאי דברייתא דלעיל סיניה קאי דלא איירי בסימני בגרות אלא אתנאי דמתני' קאי דאיירי בסימני נערות ולכך קאמר דהלכה כדברי כולן להחמיר פי' דמיד שנראה בה א' מן הסימנים הללו אינה ממאנת ואינה חולצת עד שיהיו בה כולן אבל לפרש"י דכל התנאים לא איירי אלא בסימני בגרות לא שייך לפרש כן שהרי מיד סימני הנערות גדולה היא למיאון ולחליצה כמו שפרש"י לקמן ע"ש: **ע"ב** ברש"י ד"ה מעת לעת וכו' ולא אמרינן למנין עולם שתכלה שנתו ערב ר"ה. הא דלא כתב רש"י הכא כמו שכתב לעיל בד"ה בכולי פירקא ולא בתר מנין עולם שיהא יום אחד בשנת עשרים חשוב שנה דהכא גבי קרשים ליכא כ"א שנה אחת ולא שייך לפרש אלא לענין שלא תכלה שנתו עד ב ר"ה וק"ל: **בתוס'** ד"ה הלכה כדברי. כולן להחמיר מספק פוסק להחמיר כמר לחומרא וכו'. משום דקשה להו לתוס' דאיך אפשר לומר כן דאם ההלכה כדברי זה אין הלכה כדברי זה דהוו סתרי אהדדי לכך כתבו מספק פוסק כן וכו' וע"ל בתוספות דף ל"ו ד"ה הלכה כרב לחומרא וכו': **ד"ה** בת עשרים וכו' ואי גרסינן יביא קאי אבעל וכו'. דברי התוס' קאי ארישא דמתני' וה"ה דכל הגירסות הללו שייכי נ"כ אסיפא דמתני' אלא מה שכתבו התוס' ואי גרסינן יביא אבעל קאי לא שייך בסיפא אלא בסיפא צ"ל דאיבם קאי שיביא ראיה שהוא בן עשרים וכו' וא"כ אינה זקוקה לו היבמה כלל ומותר באחותה גם ברישא הוה שייך לפרש דקאי איבם ואי קאי אבעל צריך לפרש כן בת עשרים שנה וכו' יביא בעלה ראיה וכו' והיא איילונית והוי קדושי טעות ותצא בלא גט והוא מותר באחותה ואם מת הבעל ונפלה קמי אחיו ליבומי לא חולצת ולא מתייבמת:

דף מח ע"א ד"ה ובשביעית נמי יעבוד וא"ת תינח שנת ששית וכו'. ע"כ צריכין אנו לומר שהתוס' לא ס"ל כדפרש"י שפירש בשביעית נמי יעבוד כגון נמכר בניסן כו' עד והוא יעבוד עד ניסן דא"כ אין מקום לקושית התוס' כלל מאחר דלפרש"י מחוייב לעבוד עד ניסן נמצא שהוא עובד שש שנים שלמות מעת לעת ואם רוצים להקשות הכי הוה להו לאקשויי דמנלן דכשיגיע תשרי של שביעית דכבר עברו שש למנין עולם ואעפ"כ הוא יעבוד עד ניסן דלמא לא אתי קרא אלא דגם בשביעית יעבוד חדש א' דהיינו תשרי ותו לא ומנלן דיעבוד עד ניסן שהם ו' שנים שלמות מעת לעת משעת מכירתו אבל מלישנא דהתוס' משמע שהם מפרשים בגמרא ובשביעית נמי יעבוד רצה לומר דלא תימא דלא צריך לעבוד אלא חדש אחד משנה הששית דשלשים יום בשנה חשובים שנה לכך כתיב ובשביעית דגם בשנה השביעית יעבוד קצת רצה לומר שיעבוד שנת הששית כולה עד שיכנס קצת משנה השביעית מכלל דשנה הששית צריכה להיות כולה בעבדות ולכך הקשו התוס' תינח שנת הששית וכו' אבל לעולם אימא דבהתחלה דהיינו שנה הראשונה אינה צריכה להיות שלימה מעת לעת אלא ל' יום לפני ר"ה יהיו חשובים שנה ומשם ואילך ה' שנים שלימות מתשרי לתשרי ואי לאו קרא דובשביעית ה"א תרי קולי דבהתחלה ל' יום לפני ר"ה חשובים שנה וגם בסוף כשיגיע שנה הששית כשיעבוד ל' יום משנה הששית דהיינו חדש תשרי חשובים גם כן שנה ואתא קרא דובשביעית לאורויי דהשנה הששית תהא שלמה אבל עדיין אימא לך דלעולם בהתחלה דהיינו שנה ראשונה ל' יום לפני ר"ה חשובים שנה ותירץ וי"ל כיון דגלי לן קרא וכו' ה"ה דשנה ראשונה בעינן שלימה ר"ל ולא אשכחן שתהא שנה הששית שלימה וגם שנה ראשונה שלימה אלא א"כ יעבוד שש שנים שלימות מיום מכירתו מעת לעת וק"ל:

בא סימן פרק ששי

בתוס' דבור הראשון וי"ל דאצטריך לענין עונשים וקדושין וכו' וא"נ אי חזינא עליון מסתמא בא התחתון וכו'. יש לפרש דברי התוס' דתרי שנויים הן ובתירוץ ראשון ר"ל דלעונשין וקידושין מודה ר"מ אפי' היכא דבדקו ולא נמצא התחתון כיון דרוב פעמים התחתון אתי ברישא אמרינן ודאי אתי ומנתר הוא דנתיר ולא פליג ר"מ אלא בחליצה דכתיב איש בפרשה בהדיא ובתירוץ הב' ר"ל דדוקא בסתמא א"ר מאיר לענין עונשין כבר בא התחתון אי חזינן עליון אע"ג דר"מ חייש למיעוטא לענין עונשין דלחומרא הוא ועוד כיון דלא שכיח הוא דרובא דמצוי הוא דהתחתון אתי ברישא אי חזינן עליון אמרינן מסתמא כבר בא התחתון ולא חייש למיעוטא אבל אי בדקו ולא אשכחו תחתון גם לענין עונשים פליג ר"מ אבל העיקר הוא דהכל תירוץ א' והאי וא"נ חוזר אלעיל והוי כאילו אמר ואפי' היכי דחזינן עליון לחוד ולא בדקנו אי אתי התחתון אמרינן מסתמא כבר בא התחתון וכו': **ד"ה** והכ"א וכו' ואפי' היא קטנה מתייבמת לרבנן וכו'. ר"ל והא דנקטי רבנן בדבריהם או חולצת או מתייבמת לא הוה צריכה להו למנקט מתייבמת אלא אגב דר"מ נקיט ליה במלתיה דאיהו בייבום ממעט קטן שמא ימצא סרים קטנה שמא תמצא איילונית כדלעיל דף ל"ב נקטי חכמים נמי במלתייהו הכי: **ע"ב** ד"ה איבעית אימא ר"י וכו' ואפי' אמרה קטנה היא אינה נאמנת וכו'. ר"ל וכ"ש בסתמא היכא דלא בדקנוה כלל דאינה ממאנת א"כ מאי קאמר דנאמנת גדולה היא שלא תמאן אפי' בסתמא בלא נאמנות דידה אינה ממאנת: **בא"ד** ואע"ג דאפי' תוך הזמן לר"י דליכא חזקה וכו' אהני חזקה דרבא וכו'. הא דכתבו כך משום דהשתא הוקשה להם דכיון דתריצנא לישנא דבריתא הא דקתני נאמנת לומר גדולה אני שתמאן היינו לענין היכי דבדקוה אנשים אחר בדיקתה וכו' אבל לעולם אפי' תוך הזמן אפי' בסתמא בלא משום נאמנות אינה ממאנת א"כ מה אהני לן חזקה דרבא בלאחר זמן הלא אפי' היכא דליכא חזקה אינה ממאנת ותי' דאהני לענין אפי' דבדקנוה ולא אשכחו שום שערות דאפי' הכי אינה ממאנת דמשום חזקה דרבא אמרינן ודאי נשרו וק"ל:

דף מט ע"א ד"ה ואב"א וכו' ועוד בפרק מי שמת אמר רב נחמן בודקין לחליצה ולמיאונים. לפי מה שכתבו התוס' לעיל דאפי' בתוך הזמן דליכא חזקה לרבי יהודה מסתמא אין ממאנת משום דס"ל

דתוך

נחמן דאמר בודקין למיאונין כו' עכ"ל והרי"ף פ' ב"ש דחה תירוץ זה דאי איירי דרב נחמן תוך הפרק הא קי"ל כרבא דתוך הזמן כלפני הזמן ושומא ניניהו אבל התוספות הכא אף שנראה להם דחוק דמלתיה דרב נחמן לית ליה חזקה דרבא כיון דלא אשכחן שום אמורא דפליג בהא עליה דרבא אלא דר"י ורבי שמעון פליגי בהא ואזלינן בתר כללא דעלמא דר"י ור"ש הלכה כר"י אבל בהא דאמר רבא דתוך הזמן כלפני הזמן אינו דחוק לומר דרב נחמן פליג עליה דפלוגתא דאמוראי נמי הוא בפרק יוצא דופן ור"י וריב"ל כמי אית להו התם דתוך הזמן כלאחר זמן וק"ל: **בד"ה** אלא לענין גיסטרא פר"ח כו' אפילו שלם כשניקב בכונס משקה טהור עד שייחדנו לאוכלין כו' עכ"ל לכאורה דבריהם תמוהים הם דניקב בכונס משקה פסול למי חטאת אבל לכל שאר דברים כלי הוא ולא בעי יחוד לטומאה כלל אלא כמוציא זית שהוא טהור מטומאה עד שייחדנו לרמונים כפרש"י וכן הול"ל אפי' שלם במוציא זית טהור מטומאה עד שייחדנו לרמונים וכ"ש נסבר לגמרי וכן הוא הלעת לשון התוספות בפרק אלו טרפות ויש לייסב דבריהם דהכא בכלי המיוחד למשקין דההוא טהרתו בכונס משקה עד שייחדנו לאוכלין כמ"ש התום' בס"פ המלניע ע"ש: **פרש"י** בד"ה שיעורן כו' ה' מדות בכלי חרס ניקב כו' עכ"ל ורש"י לא נקט הכא אלא ארבע לפי מה שהיה שונה רב אסי דלא אמרו מוליא כו' עיין הסוגיא ס"פ המלניע: **ע"ב** בד"ה ר' יהודה הוא אומר לא כן בודקין אותה דהא קולא הוא כו' עכ"ל לפסול למי חטאת ודאי דחומרא הוא אבל קולא הוא לגבי טומאה מיהו בכלי המיוחד למשקין לטומאה כמי טהרתו בכונס משקה כמ"ש התום' בס"פ המלניע: **תום'** בד"ה תנינא חדא זימנא כו' והשתא א"ש דלא קאמר כו' לאתויי חלל כו' ואדרב יהודה לא מצי לשנויי כו' עכ"ל ר"ל דהך סיפא דהתם ואין כשר לדיני נפשות אלא מן המשיאין כו' אינו אלא פירושא דהכל כשרין לדון ד"מ ואין הכל כו' דקתני ברישא הוא והוה מצי למימר דכולה אתא לאתויי חלל ואצטריך תרתי מתני' דאי לא תני אלא חדא לא הוה מוקמינן לה דכשר בד"מ אלא בחלל אי נמי דאצטריך הסיא דסנהדרין לפסול אפילו חלל בד"נ והסיא דהכא אצטריך דאפילו ממזר או גר כשרים לד"מ וכן מ"ש דאדרב יהודה לא מצי לשנויי דחדא לאתויי חלל כו' ל"ל דהיינו נמי בכה"ג דחדא לפסול אפי' חלל בד"נ וחדא דאפי' ממזר או גר כשרים לד"מ כך נ"ל תוכן דבריהם אבל מ"ש בסוף דבריהם דלהכי לא מוקמינן לה אחלל משום דליסנא דסיפא כו' משתמע אבל כשר לד"מ ולכל הפסות מוקמינן אחלל כו' אין זה מובן דמאי איכפת לי' דממתני' משתמע כשרות לחלל בד"מ דלהא ודאי לא אצטריך לאשמועינן חלל דמק"ו מממזר או מגר כמי שמעינן[ליה] אבל מ"מ אצטריך ליה לאשמועינן פסלות אף לחלל בד"נ ואי משום דפסלות לחלל בד"נ נמי שמעינן ממתניתין דהתם דקתני ואין כשר לד"נ אלא מן המשיאין כו' עיקר דבר זה חסר מדבריהם ומי הכריח אותם לאין צורך שכתבו דכשרות לחלל בד"מ משתמע נמי מדיוקא דמתני':

דף נ תד"ה כל הכשר לדון כו' ובירושלמי פוסל אשה לדון אית דילפי מועמדו כו' עכ"ל ואין זה מובן וראיתי בירושלמי דלענין פסול עדות לאשה אית דילפי ע"פ שנים עדים שני שני מועמדו שני אנשים ואית דילפי ע"פ שנים שני שני מוישארו שני אנשים וקאמר התם הרי למדנו שאין האשה מעידה מעתה אין אשה דנה והיינו משום דכל הכשר לדון כשר להעיד וכן נראה מדברי התום' בפרק המגרש וצריך לפ"ז להגיה הכא בתום' אית דילפי על פי שנים עדים מועמדו שני האנשים ואית כו' וכל זה אינו שוה לי דמה להם לאתויי הכא פסול עדות לאשה מדברי הירושלמי דהא בגמרא דידן נמי איתא הא בר"פ שבועת העדות ואיתא נמי התם הך דרשא על פי שנים עדים שני שני מועמדו שני אנשים וק"ל: **בד"ה** ור"מ היא כו' וא"ת בפ' חזקת כו' וכי תימא לדון כשר טפי והתנן כל כו' עכ"ל לפי מ"ש בסמוך חד תירוצא דלרבנן ליתא האי כללא דכל הכשר לדון דסומא בב' עיניו כשר לדון ופסול להעיד אין כאן קושי' דשפיר פריך התם וליסלקו בי תרי כו' לרבנן דהלכתא כוותם: **ע"ב** בד"ה מחשבת חיים כו' אבל אי שמה מחשבה לא פקע כו' עכ"ל משום דמדמה תלמודא הך דחשב לכשיתלשו להך דמחשבת חיים דלא חשב כלל לכשימות וקאמרי דה"ק דמחיים לא חשיב לאכלה עד אחר שחיטה ובלא מחשבה הוה אוכל בשחיטה דסתמא לאכילה והרי מתה ובכפרים איירי כדלקמן דלא הוי סתמא לאכילה אבל אי הוה שמיה מחשבה מחיים והוי אוכל מחיים אע"ג דלא חשיב כלל לכשימות לא פקע שם אוכל מנייהו כו' וק"ל: **גמ'** ק"ו אם מטמא טומאה חמורה שלא במחשבה כו' ירא' דהכי קאמר דבכל מקום טומאת אוכלין מטמא טפי מטומאה חמורה דהיינו אדם וכלים דלא מיטמאו אלא מאב הטומאה וא"כ ק"ו הוא אם זאת הנבלה מטמא אדם וכלים שלא במחשבה ק"ו שזאת הנבלה תטמא אוכלין שלא במחשבה אבל טומאה קלה בעלמא ודאי דצריכה מחשבה אפי' לר"י בן נורי דהא ליכא ק"ו וק"ל: **תום'** בד"ה ל"ג גבי כפרים והחלב כו' ובחלב בהמה טמאה פשיטא דחלב צריך מחשבה כו' עכ"ל וקצת נראה ליישב דאצטריך החלב בהמה טמאה לאשמעינן דאיגה צריכה הכשר ואין חלבה חלוק מבשרה כמו חלב בהמת נבלה טהורה דחלוק מבשרה וכן נראה מפירוש הרמב"ם במסכת עוקצין:

דף נא תד"ה שוס טמאה כו' דהא אמרינן נבלת בהמה ועוף טהור צריכין כו' שתהא ראויה לגר לבר פדא כו' עכ"ל שגירסת ליסנא דמתני' נקטו דנבלת עוף טהור אינו מטמא אדם וכלים אלא בגדים בבית הבליעה ומלתיה דבר פדא בבכורות פ"ג ע"ש: **ע"ב** פרש"י בד"ה יש לו טלפים פרסותיו כו' אלא לבהמה וחיה טהורה כו' עכ"ל שפירושו נראה דלענין הבדלת בהמה וחיה טהורה מהטמאה קמתניא אבל הרמב"ם פירש דלידיעת בהמה מן החיה קמתניא והיינו לענין היתר חלב וכן מוכחת סוגיא דפ' אלו טרפות וכן בתוספות שם: **תום'** בד"ה ולכתוב רחמנא קשקשת כו' אימא דטהור בחד מנייהו או בהא כו' עכ"ל והא דלא כתב סנפיר לחוד דלא

מהר"ם

דתוך הזמן כלאחר הזמן וכ"ש לאחר זמן לכ"ע אינה ממאנת צ"ל הא דקאמר רב נחמן בודקין למיאונין היינו לענין דאי לא אשכחן סימנין ממאנת ולא אמרינן חזקה הביאה סימנין ונשרו כדאית ליה לרבא כמ"ש התום' לעיל דאתני חזקה דרבא לבדקו ולא מצאו שערות וכו' א"כ ש"מ דרב נחמן ל"ל חזקה דרבא: **בא"ד** ועוד דרבא נמי איכא לאוקמיה מלתיה דרב נחמן וכו' היינו תוך הפרק וכו'. וצ"ל דלפי זה ס"ל לרב נחמן דתוך הזמן כלאחר זמן דאי כלפני זמן מאי נפקא מיניה בבדיקה אפי' ימצאו שערות אמרינן שומא נינהו וממאנת שפיר וכ"ת מאי מתורץ בזה כיון דעכ"פ פליג ר"נ ארבא בתוך הזמן דאיהו ס"ל דהוי כלאחר הזמן ורבא פסק לעיל דתוך הזמן כלפני זמן י"ל דעיקר כוונת התום' לאוקמא חזקה דרבא ככ"ע ולא יחלוק עליו שום אמורא דהלכתא היא מדפריך מינה סתמא דגמרא לעיל אלא לאחר הפרק ל"ל בדיקה והאמר רבא וכו' וכמו שכתב הרא"ש בשם הרי"ף אבל בהא דתוך הזמן כלפני זמן לא חייש אי פליג עליה רב נחמן דהא בלאו הכי פליגי ביה אמוראי טובא לעיל בפרק בנות כותים דף מ"ח ועיין באשר"י שהאריך בזה בשם הרי"ף ותפס תירוץ השני של התום' לעיקר דרב נחמן מיירי נמי לאחר הזמן ובשלא בעל: **ד"ה** אלא לענין גיסטרא וכו' דהא אפי' שלם כשניקב בכונס משקה טהור עד שייחדנו לאוכלין וכו'. פי' כשהיה מתחלה מיוחד למשקין אז כשניקב בכונס משקה טהור עד שייחדנו לאוכלין אבל כשלא היה הכלי מיוחד למשקין אפי' כשניקב עדיין כלי הוא לטומאה עד שינקב כמוציא זית כמו שמביא רש"י: **בא"ד** וא"ת הא דתניא בתוספתא בסוף פרק מחם ושבעת וכו' וחכ"א כל שטהר שעה אחת וכו'. ר"ל וא"כ הכא נמי הואיל וכתיבנא דסבר כלי טהור עד שייחדנו נימא נמי כיון דטהור שעה אחת קודם יחוד אין לו טומאה עולמית: **בא"ד** ואין לומר דכשצריך תיקון וכו'. דברי התום' דהכא אינם מסודרים דאין קושיא זו תלי בקושיא ותירוץ שלפניו דהא בלא זה היו יכולין להקשות ההיא דתום' דקתני שפאן וכו' וההיא דכלים חתכו חוליות וכו' אהדדי ועיין בפרק אלו טריפות דשם מסודרים דבריהם יפה: **ע"ב בגמ'** וצריכי דאי אשמועינן גר וכו'. נ"ל דהאי צריכותא לפי פשוטו דקאי אמתני' ליכא לפרושי ככל צריכותא דעלמא משום דבחדא סברא הוי סני ליה דאי לא תנא אלא חדא מתני' הוה מוקמינן לה אגר משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר לא דהא הכא לא שייך לומר דלכתוב ממזר ולא בעי גר דהכא לא שייך למתני בהדיא לא גר ולא ממזר דהא לא תני תנא דמתני' ע"א כלל וצ"ל דהוי כמו תרי שנויי כאילו אמר אי לא תני אלא חדא מתני' הוה מוקמינן לה אגר משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר לא או לאידך גיסא דלא הוה מוקמי' לה כ"א אממזר משום דבא מטיפה כשרה אבל גר לא לכך צריכה תרווייהו וק"ל: **בתום'** ד"ה תנינא חדא זימנא וכו' והשתא א"ש דלא קאמר דההיא דסנהדרין לאתויי חלל וכו'. יש להקשות מאי קאמר דהל"ל דההיא דסנהדרין אתי לאתויי חלל וע"כ צ"ל דר"ל וההיא דהכא אתיא לאתויי ממזר דא"כ תקשי לן תרווייהו ל"ל דלכתוב ממזר דאינו ראוי לבא בקהל ואפ"ה כשר בריני ממונות כ"ש חלל דמותר לבא בקהל דכשר לדיני ממונות דהשתא ליכא למימר ההיא צריכותא דאמר בגמרא אגר וממזר אי אשמועינן ממזר משום דבא מטיפה כשרה וכו' דחלל הוי יותר טיפה כשרה מממזר ולכאורה היה נראה לפרש כוונת התום' דר"ל כן דאי אמתני' פריך ה"ל לשנויי דההיא דסנהדרין אתי לאתויי חלל ועיקר הרבותא אתא לאשמועינן דאפי' חלל פסול בריני נפשות ומתני' דהכא אתי לאתויי ממזר ולאשמועינן דאפי' ממזר כשר בריני ממונות והשתא לא קשה מידי ולא נצטרך לשום צריכותא דכה"ג צריך לפרש התום' בדבור שאחר זה דמקשו וא"ת אמאי לא קאמר לאתויי בעל מום פסול לריני נפשות וכו' אבל לפי זה לא יתיישב לישנא דתום' דקאמר בתר הכי וארב יהודה לא מצי לשנויי וכו' דמלישנא דסיפא וכו' משמע אבל כשר לדיני ממונות דלמה להו לתום' לסיומי הכי דהא לפי זה לא אתי לאשמועינן דחלל כשר בריני ממונות דכ"ש הוא מממזר אלא לאשמועינן דפסול בריני נפשות אתי ועוד י"ל דברי התום' דר"ל דאי פריך אמתני' ה"ל לשנויי דההיא דסנהדרין אתא לאתויי חלל וההיא דהכא ממזר מאי אסרת דלכתוב הך דהכא לחוד דאפי' ממזר כשר וכ"ש חלל זה אין קושיא כלל דאי לא תני אלא מתני' דהכא הוה מוקמי' לה דאתא לאתויי חלל אבל ממזר ה"א דפסול אף לדיני ממונות דהא לא שייך למימר דלתני הכא בהדיא ממזר דכשר לדיני ממונות דאין זה משיטת התנא דלא תני אלא כללים כל הראוי לדון וכו' ויש וכו' דומיא דאידך בבא ולכך הוה מוקמינן לה שפיר אחלל אבל השתא דתני ההיא דסנהדרין דאתא לאתויי חלל דכשר ע"כ הך דהכא אתי לאתויי אפי' ממזר דכשר ודוגמת שיטה זו פירשנו שיטת הצריכותא דבגמ' לפי פשוטו דאוקי אמתני' אלא שגם לפי זה לא יתיישב לישנא דתום' דמסיימי בתר הכי וארב יהודה לא מצי לשנויי דחדא לאתויי חלל וכו' דבלא זה פשיטא דארב יהודה לא מצי לשנויי הכי דהא ע"כ היה צ"ל דבהדרא קאמר ר"י בהדיא דאתי לאתויי חלל ובחדא קאמר דאתא לאתויי ממזר והשתא חלל למה לי כיון דאשמועינן דממזר כשר כ"ש חלל אלא שלפי פירוש זה יש ליישב דהוכרחו התום' לסיים כן דלא תקשה דאדרב יהודה נמי איכא לשנויי הכי דאההיא דסנהדרין קאמר ר"י דאתא לאתויי חלל ואהך דהכא קאמר דאתא לאתויי ממזר והוצרך למימר נמי דההיא דסנהדרין אתי לאתויי חלל דאי לא אתמר מלתיה דרב יהודה כ"א אהך דהכא לחוד לאתויי ממזר הוה פרכינן לר"י גופיה מנא ליה לאוקמא הך דהכא דאתא לאתויי ממזר דלמא לא אתיא אלא לאתויי חלל לכך אשמועינן ר"י בההיא דסנהדרין דאתיא לאתויי חלל א"כ הך דהכא ע"כ אתיא לאתויי דאפי' ממזר כשר לכך מסיימי התום' דאר"י לא מצי לשנויי הכי משום דא"כ לא נימא כ"א אהך דהכא לחוד דאתיא לאתויי ממזר דאחלל ליכא לאוקמי דפשיטא הוא דחלל שמעינן מסיפא דההיא דסנהדרין בלא מלתיה דר"י הלכך אר"י ליכא לשנויי הכי אלא דבחדא קאמר דאתיא לאתויי גר ובחדא קאמר דאתיא לאתויי ממזר וצריכו תרווייהו כדאיתא בגמ' כנ"ל עיקר וק"ל וצ"ל לפירוש התום' דהא דמכשיר ר"י גר וממזר לדיני ממונות ואוקי מתניתין דהדא אתיא לאתויי גר וחדא ממזר מסברא דנפשיה קאמר כן דהא מדיוקא דמתני' ליכא למידק כלל דכוון דאמתני' לא שייך למפרך תנינא חדא זמנא כמ"ש התום' דלא תני הכא הני כללי כ"א אגב אחריני א"כ איכא לאוקמי תרווייהו דלא אתו אלא לאתויי חלל דכשר לדיני ממונות ופסול לדיני נפשות ואע"ג דכבר שמעינן לה מההיא דסנהדרין תנא לה נמי הכא אגב כללי אחריני וק"ל: **ד"ה** לאתויי ממזר וא"ת אמאי לא קאמר לאתויי בעל מום דפסול לדיני נפשות וכו'. ר"ל וההיא דהכא אתי לאתויי דאפי' ממזר כשר לדיני ממונות והשתא אצטריכו תרווייהו וק"ל:

דף נ ע"א בגמ' רבי יוחנן פתמא אחרינא אשכח וכו' תומרין בלילה וכו' ופרש"י וכי היכי דלענין לילה לא מקיש לענין סומא נמי לא מקיש אפי' לא מקיש ריבים לנגעים ולפי פי' זה אפילו סומא בשתי עיניו כשר לדון לרבנן וכן כתבו התום' הכא בהדיא דמה"ת לפסול כיון דלא מקשי ריבים לנגעים אבל הרי"ף בסנהדרין בפרק אחד דיני ממונות מפרש שם בע"א ולדידית סומא בשתי עיניו פסול לדון אפילו לרבנן וגורס בסמוך הרוא סמיא באחת מעיניו דהוה בשבבותיה דרבי יוחנן וכו' ע"ש: **בתום'** ד"ה כל הכשר לדון וכו' ובירושלמי פוסל אשה לדון וכו'. נ"ל שהספרים שלפנינו חסרים וכצ"ל אית דילפי ועמדו שני האנשים מעל פי שנים עדים ואית דילפי שנים מוישארו שני אנשים במחנה מה להלן אנשים ולא נשים אף כאן אנשים ולא נשים הרי למדנו שאין אשה מעידה ומעתה אין אשה דנה וע"כ הוא לשון הירושלמי והכי פי' אית דילפי שאין אשה מעידה מרכתיב ועמדו שני האנשים וכתיב התם על פי שנים עדים מה שנים דהתם איירי בעדים אף שני האנשים איירי בעדים וכתיב האנשים ולא נשים ואית דילפי שנים דכתיב גבי עדים ע"פ שנים עדים וגו' משנים דכתיב וישארו שני אנשים מה להלן אנשים ולא נשים אף שנים דכתיב גבי עדים אנשים ולא נשים ומסיים הירושלמי הרי למדנו שאין אשה מעידה ומעתה שאין אשה דנה ועיקר ראיית התום' מהא דמסיים בירושלמי בהדיא מעתה שאין אשה דנה א"כ ש"מ בהדיא שהירושלמי ס"ל דאשה פסולה לדון והטעם דירושלמי הוא משום דכיון דפסולה להעיד פסולה לדון מדתנן כל הכשר לדון כשר להעיד וכו' ועיין באשר"י ריש פרק שבועת העדות שמביא שם לשון הירושלמי בסגנון שכתבתי וגם עיין בתוספות ביבמות פרק החולץ דף מ"ה ע"ב ד"ה לא מבלה לנדתה: **ד"ה** ור"מ היא וא"ת וכו' לימא לאתויי אוהב ושונא וכו'. עיין בפירוש המשנה להרמב"ם שתירץ קושיא זו באופן אחר והנפקא מינה בין שני התירוצים עיין במהרי"ק שורש כ"א: **בא"ד** וא"ת בפרק ח"ה דפריך וליסלקו בי תרי וכו' וכ"ת לדון כשר טפי והתנן כל הכשר לדון וכו'. י"ל מאי מקשו התום' הא כתבו לעיל מזה בסמוך דמתניתין לא אתיא כרבנן שהרי לרבנן סומא בב' עיניו כשר לדון ופסול להעיד א"כ נימא נמי התם לענין תחלתו בפסול וסופו בכשרות לדון כשר ולהעיד פסול וי"ל אפילו לרבנן אע"ג דלענין סומא בב' עינים מכשרו רבנן לדון ולעדות פסלי היינו התם משום דסברא הוא דדין אינו תלוי בראייה אבל לעדות העיקר תלוי בראייה אבל לענין שאר פסולים אין סברא לחלק בין דין לעדות לכולי עלמא ואדרבה הסברא נותנת דלענין דינא פסול טפי וכדתנן כל הכשר לדון וכו' וק"ל: **ע"ב ד"ה** מחשבת חיים וכו'. נראה דהוקשה לתום' מאי מייתי גמרא מהכא ראיה דמחשבת חבור לא שמיה מחשבה דשאני הכא דנתנבלה ואינה ראויה תו לאכילה לסתם בני אדם ולא חשב מחיים לאוכלה בנבלות ולכך צריכה מחשבה לאחר שנתנבלה אבל אי לא נתנבלה אלא שנשחטה פשיטא שלא היה צריך לשום מחשבה דאוכל גמור הוא א"כ ה"ה נמי גבי עולשין שזרען לבהמה כיון דלאחר תלישה לא נשתנה לשום גריעותא לעולם אימא לך דמחשבת חבור שמה מחשבה דהא אותה מחשבה לא היתה כ"א לאוכלה אחר תלישה והרי נתלשו ותירצו דהכי מייתי ראיה דס"ל לגמרא דסתם עוף עומד לאכילה ומחיים מסתמא הוי כאילו חשב עליו לאוכלו הלכך אי אמרת בשלמא דכל מחשבה שהיא מחיים אפילו בדבר שלא נשתנה אח"כ לגריעותא לא שמיה מחשבה אתי שפיר גבי עוף אע"ג דהוי מסתמא כאילו חשב עליו מחיים לא אמרינן דירד עליו תורת אוכל מחיים ותו לא פקע מיניה אלא אמרינן כיון דלא חשב עליה מחיים לאוכלה אלא לאחר שחיטה א"כ אינה מתחלת מחשבתו עד אחר שחיטה והרי מתה ולא באתה לידי שחיטה ולכך לא מקרי אוכל וצריכה מחשבה אחר שנתנבלה אבל אי אמרת מחשבת חיים שמה מחשבה א"כ ירד עלה שם אוכל מחיים א"כ אע"ג שנתנבלה אח"כ לא פקע מינה שם אוכל במה שנתנבלה עד שתפסל מאכילת כלב וא"כ למה תנא במתניתין שצריכה מחשבה לאחר שנתנבלה: **ד"ה** תרנגולת וכו' למ"ד זוז"ג אסור. ר"ל וה"נ התרנגולת ע"כ נולדת מהזכר והנקבה והזכר הוא טמא וא"כ התרנגולת באה מאיסור ומהיתר: **בא"ד** ועוד כיון דלא הוי משופות טמאים כו' אין לאסור עד שיהא בו כל ארבעה סימנים וכו'. ר"ל דמבואר הוא במסכת חולין בשמעתא דעופות טמאים ד' ס"א דכ"ד עופות טמאים המפורשים בתורה יש בכל אחד מהם סימני טהרה אחד או שנים ואפ"ה אסורים כיון דבהדיא אסרינהו רחמנא בתורה אבל שאר עופות שאינן מפורשין בתורה אינן אסורים עד שיהא בהם כל סימני טומאה דומיא דנשר שאין בו שום סימן טהרה כלל והאי תרנגולא דאגמא אי איתא דחלק הזכר מהנקבה ע"כ אינו מהנהו עופות טמאים המפורשים בתורה דלא אשכחן בהו כה"ג וא"כ אין לאוסרו עד שיהיו בו כל ארבע סימני טומאה ואין בו שום סימן טהרה וזה דבר שאינו מצוי כדמוכח בההיא שמעתתא דחולין דבכל עופות טמאים המצויים יש בהם סימן אחד או ב' של טהרה חוץ ממין הנשר דבנשר יש בו זכר ונקבה וק"ל: **ד"ה** אלא בכפרים וכו' וא"כ מאי פריך. ר"ל מאי פריך ומי איכא למ"ד דלא בעי מחשבה הא ע"כ לר"י בן נורי לא בעי מחשבה אפילו בכפרים וא"כ ע"כ האי מתני' דפריך מינה דקתני בה בכפרים צריכה מחשבה ע"כ כרבנן אתיא ולא כרבי יוחנן בן נורי ומאי פריך מינה לרבי יוחנן בן נורי ותירץ וי"ל דה"פ ר"ל הא דפריך ומי איכא למ"ד דלא בעי מחשבה ארבנן פריך מי איכא למ"ד דלרבנן לא בעיא מחשבה אפילו בלא נפל לגת וק"ל:

דף נא ע"א בגמ' א"ר אשי הכא בחצר שעלו מאליהן עסקינן וכו'. הא דאצטריך רב אשי לאוקמא בחצר שעלו מאליהן ולא משני בקצרה ה"ק אם היה החצר משמרת פירותיה חייבין וכו' נ"ל משום דאם זרען ולא עלו מאליהן ודאי הן משומרים דאין דרך לזרוע במקום הפקר לכך אצטריך לאוקמא כגון שעלו מאליהם ולכך מחלק התנא שאם החצר משתמרת שהייבים ואם לאו פטורים:[בא"ד] כל מין שחייב וכו'. ר"ל שלענין דינים אשכחן חלוקים רבים בין מעשר לטומאה אלא שבזה הן שוין שכל מין שחייב במעשר חייב כפאה: **בתום'** ד"ה אלא דזרעינהו וכו' והא דתנן בפ"ח דשביעית כל שאינו מיוחד וכו' חישב עליו לאוכל אדם ולאוכל בהמה כצ"ל והומרי אדם היינו שכל שראוי למאכל אדם שאסור לעשות ממנו קילור ומלוגמא וחומרי בהמה היינו שכל מה שראוי למאכל בהמה אסור לבשלו ולשלקו גם חייב בביעור כשכלה לחיה מן השדה: **ד"ה** מין קתני ש"מ וכו' קאמר אביי דלר"ש שינוי אינו קונה וכו'. ע"ש דצ"ל רבי ישמעאל: **בא"ד** ואביי דסבר דבעלמא אי עביד מהני דריש נמי מתעזוב דיפריש מן העומרים וכו' דלא תימה אי עביד מהני אבל אי בעלמא שינוי קונה לר"ש כמו בגזל אין סברא וכו' כנ"ל לדגיה אבל אי בעלמא וכו' דאל"כ לא יתיישבו דברי התום' על נכון וק"ל: **ע"ב ד"ה** התיאה פרש"י וכו' וי"ל רדוקא בחצר סתמייתו לאדם. יש לתמוה מה תירצו נהי דסתמייתו לאדם קיימי ס"מ הרי לטעמא עבידי כמו פלפלין ושאר הדברים הנזכרים עמו דהן נמי לאדם קיימי ואפ"ה כיון דלטעמא עבידי נטנו וגמרו דאינן חייבים במעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין וצ"ל דהתוספות רצונם

חכמת שלמה

בד"ה שיעורן ככונס כו' חמש מדות בכלי חרס ניקב כמוליא משקה טהור מלטמא גסטרא ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת ניקב בכונס משקה כו' כנ"ל: **תום'** בד"ה והא"ת כו' דהא ר"ש דפסקינן כותיה לית ליה כו' כנ"ל: **בד"ה** אלא לענין כו' מחט וטבעת שולי סמחלין וקרקעות כו' כנ"ל. וכ"ב לשון גת ומחץ: **בד"ה** אם כנסה כו' מילף לייפי ומטבילין כו' כנ"ל: **ע"ב רש"י** בד"ה אם האור כו' להכניס משקה הס"ד: **בד"ה** מטמא כו' בפרק יוצא דופן אין בו כו' הד"א: **בד"ה** ואינו מטמא כו' ואי לאו יתירה היא כו' כנ"ל: **בד"ה** מי שמיוחד כו' דכתיב וכבס בגדיו וגו' כנ"ל: **תום'** בד"ה תנינא חדא כו' חייב במעשר כו' ושמעינן כו' ברא"שית הגז חייב כו' אלא לא פריך אמתניתין כו' כמו שיש ספרים דגרסינן כו' כנ"ל: **בד"ה** חדא לאתויי כו' דכיון דאמך מישראל כו' ולא בב"ד של גרים ורגיל ר"ת כו' כנ"ל:

דף נ ע"א רש"י בד"ה קולה גויטר"א כו'. נ"ב עיין בריש פרק כלל גדול: **תום'** בד"ה כל הכשר כו' ודבורה היתה דנה על פי כו' כנ"ל: **בד"ה** כל שחייב כו' בהס"ד ע"י טיבול כנ"ל: **בד"ה** למעוטי תאנה תימה מאי שנא כו' כנ"ל: **בד"ה** שזרען כו' צריכות הכשר שני ק' כיון כו' כנ"ל: **ע"ב רש"י** בד"ה צריכות מחשבה לאכילה ושוב תטמא כו' כנ"ל: **בד"ה** אף לכלב כו' לא בעי מחשבה הס"ד וא"כ מ"ה טומאה חמורה: **בד"ה** ונבלת עוף טהור בעי מחשבה כו' הס"ד: **תום'** בד"ה לא גרסינן כו' בהס"ד ומתכשר בדם שחיטה. נ"ב שנאמר על הארץ תשפכנו כמים:

דף נא ע"א גמ' הכשר מים בעי מאי שנא הכשר כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה נשמרין כו' לאכילת אדם הס"ד: **תום'** בד"ה אלא דזרעינהו כו' בקורני שבתלר כו' לאוכל אדם ולאוכל בהמה ותנין תומרי בהמה כו' כנ"ל. וכ"ב פי' תומרי אדם שאין עושין ממנו מלוגמא וכה"ג ותומרי בהמה שאסור לשולקן. ר"ש: **ע"ב גמ'** קמי דרב כהנא לא תימא בשבת כו' כנ"ל. וכ"ב נ"ל דלא גרסינן אמר אלא דברי רב אשי הוא וכן משמע הלשון מדלא אמר כי אמריתה כו' ודו"ק וכן יראה פרש"י: **שם** ויש שיש לו שביעית כו' ויש שיש לו סנפיר כו'

שייך בהא יגדיל תורה ויאדיר כנראה מתוספות דפרק אלו טריפות אלא דאיכא למימר דאי לאו קשקשת ה"א סנפיר היינו קשקשת השתא דכתיב קשקשת ע"כ סנפיר היינו סנפיר ומדלא כתיב יהדיו על כרחך בהדא סגי אי נמי דאצטריך קשקשת למלא תהיה דג שאין בו סנפיר ויש בו קשקשת דטהור וק"ל :

דף נב תד"ה קידושי טעות טקפה הריב"ן כו' שהרי בתו שבאת לאמה כו' דמינה מייתי רב כהנא כו' עכ"ל משום דשוידה דרב כהנא איירי בקידושי קטנות ודאי דאין ראיה מוכחשת טומר דבתו של ר"י נמי בקדושי קטנות איירי דאיכא למימר לרב כהנא אייתי ראיה במכ"ש אם נימא כך בקדושי טעות דאינה ממאנת כ"ש בקדושי קטנות אבל ר"ל דמינה מייתי רב כהנא ראיה מדנמנו וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא ב' שערות מזה מוכח דשוידה דבתו של ר"י קטנות היה וק"ל: **ע"ב** גמ' ר"י אומר עד שתקיף העטרה כו' היינו נמי שיעורא דבגרות לר"י בפרק יוצא דופן וההיא נבעלה דקאמר ר"י דממאנת עד בגרות דומיא דעד שירבה השחור לר' יהודה דבנבעלה מודו כ"ע דלא ממאנת משבאו לה ב' שערות וק"ל : **תוס'** בד"ה שלא נגריסין נמי כו' אתה מיקל לתלות המותר באותן ב' ראיות כו' עכ"ל דהכא כיון דלא ראתה ג' גריסין אין חוזק לה מוחזק המותר במאכולת אם במגופה כיון דא"א לחלקה לשלשה ראיות :

ח"א **דף נב ע"א** איוב בספרה טוריה ובספרה כו' הם סוגיות מפורש בב"ב פ"ק :

דף נג גמ' דרבנן סברי בבין השמשות דר' יוסי לילה כו' וה"ה דהמ"ל דהכא דרבנן פליגי עם ר' בן אגרא וסברי נמי כר' יוסי אלא דאית להו דב"ה דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה והא בדקה בדר' יהודה אלא דניחא ליה לאוקמי דרבנן מספקא מאיר כו' ר' יהודה גופיה בר פלוגתיה דר' יוסי בדין ב"ה ולטעמייהו אזלי ומה"ט נמי לא בעי לאוקמי דסב"ע שבדקה בדר' יוסי ולא בדקה בדר' יהודה דרבנן נמי סברי כר' יוסי ואפ"ה לא חיישינן כיון דבדקה בדר' יוסי ור' יהודה בן אגרא סבר דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה והא לא בדקה בדר' יהודה ודו"ק: **תוס'** בד"ה מכלל דר' יהודה בן אגרא כו' וא"ת כר' סבר חוששת כיון דלא בדקה בדר' יהודה דב"ה דר' יוסי מישך שייך כו' עכ"ל מיהו לא ליישב דה"ל סבר מישך שייך ולא בדקה בכל בין השמשות דר' יהודה ולר' יהודה חוששת כיון דלא בדקה בכולו מ"מ אם בדקה בסופו של ר"י שהוא בין השמשות דר' יוסי אינה חוששת לר' יוסי ולא דמיא להא דאמרינן לקמן כיון דבדקה בדר' יהודה בכולו ולרבי יהודה אינה חוששת ע"כ לר' יוסי נמי אינה חוששת דמישך שייך ביה וק"ל : **פרש"י** בד"ה בשלמא בלא רבי אי לא פירש רבי פלוגתייהו בין לעיל כו' עכ"ל היינו למאי דמסיק דר' לפרושי פלוגתייהו אתא לאשמועינן ואי לאו רבי לא הוה ידעינן דמודים לו כו' כפרש"י לעיל: **ע"ב** תוס' בד"ה עלמה וקדשים כו' וא"ת אלא לכתוב חמור מדאורייתא דבכתמים היא מקולקלת כו' עכ"ל ירא דפסיקא ליה לרשב"א דבכתם נמי מקולקלת למנינה מיהת מע"ל משום דלמאי דמסיק שהיא מעוברת ואינה מתקנת כו' דהיינו לענין קלקול למנינה למפרע מע"ל ממחמיר דבר"ה דאינו תולה הכתם בראייה ומקלקלה למנינה למפרע מע"ל דלענין טומאת מע"ל גבי קדשים למאי דקאמר ר"ל דדוקא בבדקה סמוך למציאת הכתם כמו שפירשו התוס' לקמן הא אדרבה רבי מחמיר אם לא בדקה במע"ל מטמאה עד עת הבדיקה ולרשב"א אינו מטמאה אלא מע"ל למפרע ולר' יוחנן נמי בלא בדקה כלל הא ר' מחמיר דמטמאה עד עת הכיבוס ועוד נראה דסתמא דבברייתא קתני בפ"ק דמקולקלת למנינה ולא פליג רשב"א וק"ל : **בד"ה** לריכה הפסק טהרה כו' דאין נראה לומר דלר"י אע"פ שלא בדקה כלל קאמר דכולי האי לא הוה פליג אר"ל עכ"ל אין לפרש דכולי האי לא הוה פליג אר"ל משום דהוה פלוגתא רחוקה הא איכא למימר דר"ל קאמר והוא שבדקה אפי' ביום מע"ל בין הבדיקה למציאת הכתם ומטעם שכתבו כיון דמשעת כיבוס ליכא מע"ל נמי ליכא ור"י פליג וקאמר אע"פ שלא בדקה כלל דהשתא לא הוה פלוגתא רחוקה אלא רצונו לומר דמסתבר לתלמודא דכולי האי אפי' בלא בדקה כלל לא הוה פליג ר' יוחנן אר"ל וק"ל :

דף נד תד"ה תשמש בשיתסר וא"ת כו' ראתה בי"ז תשמש בי"ח והו טו' רב אשי אמר דאינו אוסר אלא משום כו' אף בימי נדה מן התורה כו' עכ"ל הולרטו למימר דלר"י נריכה שימור אף בימי נדה מן התורה דאל"כ לפי פירושם דלקמן לא ה"מ לאוכחי מידי מהך דהכא דזאת אומרת ימי נדה שאינה רואה בהן דעולה לספירת זיבתה דאימא דוקא שימור כי האי דאינה אלא מדרבנן עולה בימי נדה אבל ספירת זיבה דבעי מדאורייתא אינו עולה בהן דדומיא דימי לידה שאינה רואה בהן דעולה אפילו לספירת זיבה דאורייתא קאמר נמי דימי נדה שאינה רואה בהן דעולה אפי' לזיבה דאורייתא ודו"ק: **בד"ה** הני ארביסר כו' והיאך תהזור חלילה מכ"ח לכ"ח דאסור לשמש בז' ימים טהורים של כ"ח שניים כו' עכ"ל בז' טהורים הראשונים מכ"ח שניים אסורה לשמש אבל בז' טהורים שניים וכ"ח שניים מותרת לשמש אלא דאין זה חוזר חלילה ככל הנך דקתני ועוד כיון דבכ"ח שנים אין חוזר חלילה בכ"ח שלישים אסורה לשמש בכל י"ד ימים הטהורים וק"ל : סליק פרק בא סימן

דם הנדה פרק שביעי

ע"ב תד"ה אף מדוה נמי כו' דהא מכח משכב ומושב הוי טומאה לאבן מסמא כו' עכ"ל יראה אף לפי מה שפירשו התוספות לקמן דאיכא אבן מסמא דאינו מכח משכב ומושב אלא מטעם היסט משא ובהכי איירי אבן מסמא דבשמעתין מדמעטיה מהטומאה אותם מ"מ כיון דאף לטומאת משא אבן מסמא לא אתי אלא מוכל המשכב דלא אשכחן מידי דמטמא משכב ומושב ולא מטמא במשא שפיר תקשי להו כיון דאימעוט דמה מטומאת משכב ומושב באבן מסמא ממילא דאימעוט נמי אבן מסמא במשא ודו"ק :

דף נה תד"ה אבן מסמא פ"ה אבן המונחת ע"ג יתידות כו' עכ"ל כך פרש"י בפ' ר"ע וכן דברי התוס' שם : **בא"ד** ובמתני' קתני משא ובתוספתא כו' עכ"ל כצ"ל : **גמ'** אבל במשא לא מידי דהוה אשרץ כו' והא דלא קאמר מ"ד אשכבת זרע משום דאיכא ש"ז דמטמא אף במשא דהיינו ש"ז דזב וק"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה כי אלטריך קרא למשא כו' ומק"ו לא אתי דאין זה טמא בטמא דאכתי כו' עכ"ל מיהו זוב דראייה שלישית א"ש מק"ו דהוי טמא בטמא ולעיל דקאמר זוב מנלן המ"ל דאיירי בסוף דראייה ג' דאתי מק"ו אלא דהאמת קאמר דאף זוב דראייה שניה מטמא מריבויא דזובו טמא וק"ל: **גמ'** ואימא במשא מטמא אדם ובגדים כו' והא דלא אקשינן כדלעיל דאימא במשא לא מ"ד אשרץ וקרא אלטריך למגע דמטמא נמי בגדים משום דלא אשכחן מידי דמטמא במגע אפילו בגדים ובמשא לא יטמא כלל וק"ל: **שם** בטהור במה שביד טהור כו' דאי לאשמועינן בטהור עד שיגע בטהור לחוד ה"ל למכתב והנוגע ברוק הזב וגו' מאי וכי ירוק הזב בטהור במה שביד טהור וכן כתב הרא"ש אך מ"ש הרא"ש בהאי עניינא אהא דקאמר ואימא ה"מ במגע אבל במשא לא פי' ה"מ במגע סד"א נילוף רוק רוק מיבמה קמ"ל אלא במשא מהי תיתי ומשני מידי דהוי אשרץ פי' ה"א כמו שהשרץ מטמא במגע אבל לא במשא אף זהו כן במגע ולא במשא קמ"ל כו' עכ"ל דבר תמוה הבין ולפום חורפיה לא דק דשמעתין לא מתפרשא הכי אלא דאדלעיל קאי דאכתי רוק מנלן למשא דאימא דוקא למגע נפקא לן מבטהור אבל למשא לא מידי דהוה אשרץ דלא מטמא במשא אלא במגע ומשני אר"ל כו' וכה"ג מתפרשא סוגיא דלעיל בסמוך וזה ברור :

דף נו תוס' בד"ה דם היולא מפיו טהור כו' דאל"ה טמא משום לחלוחי רוק עכ"ל ולרב בההיא דתני מי האף ומשום לחלוחי רוק הא דלא תני נמי דם היולא מפיו בלאו סותת ומשום

חכמת שלמה

כו' מאי קשקשת דכתיב סנפיר ואפי' כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה קשקשת מלבושים של דג הס"ד : **תוס'** בד"ה כל הטעון כו' דלא חזי הוא הס"ד ולפני מערכה הוא דבור אחד : **בא"ד** אבל ציצית כדמסלק כו' כצ"ל :

דף נב ע"א גמ' ובכתה בכיה גדולה . נ"ב נ"ל ובכתה והתוס' בריש יבמות הביאו הגירסא ורכתה בכייה בבית המדרש והיינו כמו שפירשתי : **שם** רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה כו' כצ"ל : **רש"י** ד"ה יש לו טלפים וגם ד"ה ויש שיש לו טלפים שייך לעיל : **בד"ה** והיא מיעוטא כו' דכי לא נאנסה כו' כצ"ל : **בד"ה** כלשת חיל הס"ד : **ע"ב בד"ה** שתי שערות כו' ובמסכת פרה הס"ד : **בד"ה** ובנגעים סער לבן דקי"ל כו' כצ"ל : **בד"ה** שיהו ניטלות בזוג הס"ד והשאר נמחק . וכ"ב נס"א אינו אלא כך כתוב שיהו ניטלות בזוג וזהו שיעורא והוא עיקר דבודאי כדי לכוף ראשן לעיקרן הוא השיעור רבה וכ"כ כל המחברים : **בד"ה** להחמיר כו' שעורא רבה דכולהו כצ"ל : **תוס'** בד"ה הלכה כו' שתביא סער גדול שבכולן . נ"ב פי' באותן תנאים השנויים כאן אבל פשיטא שהולנת אפי' לא הביאה שערות שוכבות ורבי יהודה גופיה לענין מיאון איירי וכן דעת הרי"ף והרמב"ם והסמ"ג והרא"ש להדיא :

דף נג ע"א **רש"י** בד"ה בשלא בדקה כו' בשניהם מכלל כו' חייש הא ודאי כו' הד"א : **בד"ה** אי נימא כו' דחיישא מכלל כו' הד"א : **בד"ה** לראייה מרובה ג' גריסין טועדות הס"ד : **בד"ה** לא תהא כו' בטהרות שחרית כו' . נ"ב פי' שהפרישה בטהרה בשחרית אחר שראתה אותו היום וכן פירשו התוס' לקמן בפ' בתרא ועיקר : **ע"ב רש"י** בד"ה מישך שייך כו' בשניהם הס"ד: **בד"ה** מטמאה עצמה הרואה כתם כו' הד"א : **תוס'** בד"ה שהוא כו' והתמול מצאה כתם כו' כצ"ל : **בד"ה** לריכה הפסק כו' אבל לא בדקה מונה מן הראייה כו' כצ"ל :

דף נד ע"א גמ' ח' ימים טמאין וח' ימים טהורין כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה אינה משמשת כו' וכן לעולם הס"ד : **בד"ה** ט"ו יום כו' וביום מ"ט כשתראה תהא כו' כצ"ל : **בד"ה** ארבסר הוו קסבר האי דמותיב שהאשה כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה תשמש כו' ראתה בי"ז תשמש בי"ח ותו כו' כצ"ל : **בד"ה** הני ארבסר כו' ז' לספירת נקיים הס"ד ואח"כ מ"ה ולמאי דמשני כו' : **בא"ד** ולר"ת נמי ימי נדה כו' . נ"ב פי' שהיתה נדה גמורה אחר שתי ראיות של זיבה שאין עולין ימי הנדה לסיום יום השמירה ליום י' וי"א כדלעיל אבל לדידן ממ"נ אם היא נדה א"כ כבר שלמו ימי נדה ואם היתה מתחלה זבה א"כ לא נעשית נדה עד שספרה וק"ל :

דם נדה פרק שביעי

ע"ב רש"י בד"ה והניע כו' וממעינות הזב הן כו' כצ"ל : **בד"ה** יבש כו' דתנינן הס"ד : **בד"ה** שאינו מטמא כו' אינו טמא הס"ד : **בד"ה** אבן כו' בביאת אדם כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה אף מדוה כו' אלא אוכלין ומשקין כו' . נ"ב פירוש הכלים שנטמאו באבן מסמא אינן מטמאין אלא אוכלין ומשקים וק"ל :

דף נה ע"א גמ' ומ"ט אמרו טמא גזירה שמא כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה אי מה כו' בתורת כהנים אף משא כו' דרבייה קרא וסס"ד והד"א : **תוס'** בד"ה אבן מסמא כו' בפ' בנות כותים כצ"ל : **ע"ב רש"י** בד"ה נבלה במגע כו' לא כתיב כבוס וזב אפי' כו' כצ"ל והד"א : **ד"ה** בעלמא לרב צ"ל בשלמא לרב :

דף נו ע"א רש"י בד"ה טומאת רקב כו' משא ואהל ומטמא כו' הד"א : **ע"ב** גמ' מאן דבדק בגומא נמי בדק אי אמרת כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה למפרע כו' טמאות הס"ד : **בד"ה** מפני מה אמרו כו'

מהר"ם

רצונם לומר דכי זרען בחצר רואה ויודע ללקטן עד שלא יתקשו כדלעיל וקודם שיתקשו בעודן רכים ראויין לאכילת אדם בפני עצמן כמות שהן אבל אחר שהן מתקשים אין ראויין לאכלן כמות שהן ולא עבידי אלא לטעמא וק"ל : **ד"ה** ולכתוב רחמנא קשקשת וכו' וי"ל דמקבלה הוה ידעינן וכו' . נ"ל דר"ל דמהאי קרא נמי ידעינן דקודם זה היה להם בקבלה דפי' קשקשת הוא לבוש דאל"כ מנא הוה ידע האומר אותו מקרא דאמר ושריון קשקשים הוא לבוש וכן צדקיהו דעשה לו קרני ברזל ואמר באלה תנגח ארם מנא הוה ידע דנגיחה בקרן אלא ודאי שהיה להם בקבלה דפירושו דנגיחה הוה קרן : **ד"ה** ולבני מערבא וכו' בסופו דאין חייב לסלקן דנפקא לן מלאות וכו' . ר"ל אין חייב לסלקן אלא דנפקא לן מקרא דלאות על ידך דבשבתות ויו"ט פטורין מתפילין :

דף נב ע"א בגמ' שאע"פ שבנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת וכו' . משמע דבקדושי טעות נמי שייך לומר ממאנת וכן כתבו התוספות אלא שגמרא ס"ל דה"ה לקדושי קטנות ממאנת אפילו בנה מורכב על כתפה ועיין בתוספות ריש מסכת יבמות : **שם** לא לשתמיט תנא לאשמועינן גומות וכו' פרש"י אי ס"ד גומות אע"פ שאין שערות וכו' . ולפי פירוש רש"י לא יתיישב שפיר הא דמשני אי אשמועינן גומות ה"א עד שיהיו שתי שערות בשני גומות ואי לאו פרש"י הייתי אומר דהקושיא לא קאי ארב מלכיו אלא ארב הונא פריך דאמר שתי שערות שאמרו צריך שיהא בעיקרן גומות דלא לשתמיט שום תנא לאשמועינן דצריך שתי שערות בגומות ועל זה מתיישב שנויים דמשני שפיר אי אשמועינן גומות ה"א שתי שערות בשני גומות וק"ל : **בתוס'** ד"ה קרושי טעות וכו' ואי אתה יכול לומר בחמותו וכו' שמיאנו . פי' משום דכיון דחמותו היה ע"כ כבר ילדה מבעלה הראשון לכך אי אפשר לומר שמיאנה באחיו של יבם שמת : **ע"ב ד"ה** הלכה כדברי כולן להחמיר וכו' והתם פסק ככולהו דאמר התם וכו' . ר"ל דמילי טובא אמר התם רב נחמן משמיה דשמואל ופסיק התם ככולהו אמר ר"נ אמר שמואל דאתניהו התם א"כ בזה נמי דאמר רב נחמן אמר שמואל התם בודקין למיאונין לאפוקי מדרבי יהודה נמי הלכה כמותו ואין הלכה כרבי יהודה דאמר עד שירבה השחור על הלבן :

דף נג ע"א בגמ' בשלמא בלא רבי לא קשיא וכו' ופרש"י בלא רבי אי לא פירש רבי פלוגתייהו בין לעיל בין הכא . ר"ל אי אמר פירושא דלעיל ולא אמר פירושא דהכא לא הוה קשה מידי דה"א דלעיל איירי דבדקה בדרבי יהודה ולא בדקה בדרבי יוסי ולכך חייש לעיל רבי יהודה בן אגרא והכא איירי דבדקה בתרוייהו ולכך קאמר רבי יהודה בן אגרא דלראייה מועטת אינה חוששת וכן להיפך אי אמר רבי פירושא הכא ולא אמר לעיל ה"א דהכא איירי דבדקה בדרבי יהודה ולא בדרבי יוסי ולכך לא חייש רבי יהודה ולעיל איירי דלא בדקה בתרוייהו ולכך חייש אבל השתא לתרי פירושים דרבי לעיל והכא קשה וק"ל : **בתוס'** ד"ה ומה אילו נדה וכו' וי"ל דהתם מיירי דבדקה וכו' והכא בלא בדקה . יש להקשות א"כ מאי קאמר ומה אילו וכו' הא שאני גבי נדה דלא בדקה והכא לפי המסקנא איירי דבדקה עכ"פ בבין השמשות דרבי יהודה אלא שלא בדקה בבין השמשות דרבי יוסי ולכך נימא נמי כיון דבדקה בבין השמשות דרבי יהודה ונמצאת טהורה מוקמינן לה אחזקתה ולא ראתה גם בבין השמשות דרבי יוסי וי"ל דהכא שאני דהא אח"כ מצאה הכתם א"כ ע"כ נטמאת אחר אותה הבדיקה של בין השמשות דר' יהודה ואם כן חיישינן נמי דדילמא מיד לאחר אותה בדיקה בין השמשות דרבי יוסי נטמאת וכן יש ליישב לשנויי בתרא דאע"ג דבנדה איירי שבדקה שחרית ומצאתה טמאה והכא איירי שבדקה עצמה בבין השמשות דרבי יהודה ומצאתה טהורה מ"מ הואיל ומצאת הכתם אח"כ יש לחוש ג"כ שראתה אחר זה בבין השמשות דרבי יוסי לאפוקי לקמן בפרק בתרא דלא מצאתה עצמה טמאה אחר זה לכך מוקמינן לה אחזקתה : **ד"ה** מכלל דרבי יהודה וכו' הוה מצי למפרך הא משמיה דרבי יוסי קאמר . ר"ל וא"כ היאך יסבור רבי יהודה בן אגרא דהיכי דלא בדקה בבין השמשות דרבי יוסי אינה חוששת הא משמיה דרבי יוסי גופיה קאמר למלתיה : **בא"ד** וא"ת וא"מא מכלל דרבי יהודה בן אגרא וכו' ורבי סבר חוששת . יש להקשות דמשמע מדברי התוס' דמקשו שגם לפי האמת יתרץ המתרץ כן מדכתבו והשתא לא הוה צריך למימר תרי תנאי וכו' והיאך יכול לתרץ כן לפי האמת הא רבי קאמר ששמע כך מרבי יוסי ואם רבי יסבור שגם שבין השמשות דרבי יהודה ספיקא הוה כיון דסבר דחוששת כיון דלא בדקה בדרבי יהודה א"כ מאי פליגי רבי יהודה ורבי יוסי וי"ל דרבי יוסי סבר דבין השמשות מתחיל משהכסיף העליון וכו' ונמשך עד הלילה והיינו דמסיימי התוס' דבין השמשות דרבי יוסי מישך שייך ברבי יהודה ולכך קאמר רבי בשמו דהיכא דלא בדקה בתרוייהו בבין השמשות דרבי יוסי וגם בבין השמשות דרבי יהודה חוששת ורבי יהודה סבר דדוקא משהכסיף העליון הוי בין השמשות אבל בין השמשות דרבי יוסי הוי לילה וק"ל : **ע"ב בגמ'** א"ר חסדא ת"ק הרואה יום אחד עשר וכו' ובשביעי לנדתה וכו' . פירוש ואם ראתה בבין השמשות של שביעי לנדתה הוי ספק אי הוה סוף נדה או תחלת זיבה :

דף נד ע"א בתוס' ד"ה הני ארביסר וכו' ולמאי דמשווה הגמרא ימי לידה וימי נדה א"כ לר"ת דפסק וכו' ולפירוש רש"י דימים הראויים לימי נדה אין עולין אין תקנה לנשים בזמן הזה וכו' כנ"ל. להגיה דלספרים שלפנינו שכתוב בהם וה"ה לפרש"י א"א ליישבו וק"ל : **ע"ב בגמ'** עשרה ימים טמאים ועשרה ימים טהורים ימי שמושה כימי זיבתה וכו' כצ"ל ר"ל שאינה משמשת כ"א שלשה ימים בהמשך ימי זיבתה וכן במאה שהרי מק' הטמאים הן שבעה ימי נדה וצ"ג הנותרים מקרי כולהו ימי זיבה ומק' הטהורים הן ז' ימי ספירה וצ"ג הנותרים הם ימי שמושה ודוגמת זה באלף :

דם הנדה פרק שביעי

בתוס' ד"ה אף מדוה וכו' ואור"י דאבן מסמא נפקא לן משום דרשא דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין וכו' . ר"ל וכיון דבנדה גופה לא מטמא אבן מסמא כ"א אוכלין ומשקין יכול להיות ג"כ דמדות נמי מסמא באבן מסמא אוכלין ומשקין כנדה עצמה דהא אע"ג דמעטינן מדוה מלטמא משכב ומושב היינו מטומאה חמורה שאין המשכב נעשה אב הטומאה לטמא אדם אבל מ"מ נעשה ראשון לטמא אוכלין ומשקין וא"כ נימא נמי דמדוה מטמא באבן מסמא לטמא אוכלין ומשקין :

דף נה ע"א בגמ' אמר רב אדא בר אהבה דומיא דעצם וכו' . האי שנויא קאי נמי אר"ל אע"ג דר"ל יליף לה לעיל מלכל טומאתו צ"ל דדריש נמי דומיא דעצם ואצטריך תרוייהו דלכל טומאתו אצטריך לרבויה אפילו היכי דאפרוך אפרוכי וקרא דאו בעצם אדם אצטריך למעט שינים והשער והצפורן וק"ל : **בתוס'** ד"ה חוץ מן השינים וכו' וקשה תקשה לית קרא וכו' דאי בעצם וכו' . ר"ל ממ"נ מכח מה מקשה אר' יוחנן אי מכח האי דדריש אדם דומיא דעצם הא מהאי דרשא לא משתמע מיניה שינים דהא לא קאמר אלא אדם דומיא דעצם דהיינו בשר אבל שינים לא מקרי אדם ולא שייך בהו לומר אדם דומיא דעצם ואי לאו מכח דרשא דאדם דומיא דעצם מקשה אלא משום דס"ד דמקשה דשינים הן בכלל עצם דעצם מקרי א"כ בלא רבי יוחנן תקשה ליה קרא וכו' דוק נ"ל : **ע"ב ד"ה** כי אצטריך קרא לנושא וכו' וי"ל דלא קשה מידי דאין לנו לעשותו וכו' . דברי התוס' כפולים ומכופלים ועיקר התי' הוא דזוב וש"ז דהכא היינו אותו שרואה קודם שנעשה זב אלא שבאותה ראייה דזוב נעשה זב בעל שתי ראיות וההוא שכבת זרע דסוף פ"ב דב"ק היינו אותו ש"ז שרואה אחר שכבר נעשה זב :

דף נו ע"א בגמ' ונילף מזובו מה זובו שאינו מתעגל וכו' . פי' ואימא לעולם איפוך אנא דרבויא דוזאת אתא לרבויי דם היוצא מפי האמה דמה ראית לרבות מוזאת כל הדומה לרוק נימא דכל הדומה לזוב אנו מרבינן מוזאת

לאתויי רוק ומשום דלא פסיקא ליה למתני דאפילו בגגרין דרך הפה זימנין דאינו מטמא דהיינו בשותת וכן בההיא דה' מסקין כו' בין בכלל הטהורין בין בכלל הטמאין דלא פסיקא ליה למתני דם היוצא מפיו אך קשה אמאי לא תנא בכלל הטהורין דם היוצא מפי האמה ואפשר דהוי בכלל דם מגפתו דאין דם יוצא מפי אמה אלא ע"י חולי הגוף ובמתני' דידן דלא תנא מי האף ורגלים משום דלא חש להאריך כמ"ש התוספות גבי כיחו דהגי ניעו דאתי מריבויא וה"ה כל אינך : **בפרש"י** בד"ה שמתעגל כו' רוק ומי רגלים וש"ז עכ"ל ול"ל בש"ז אף אם הוא מתעגל ויוצא אינו חוזר ונבלע דאל"כ לפי האמת לטמא ש"ז במשא לכ"ע כמו מי רגלים דהוי דומיא דרוק ובפרק כילד הרגל אמרינן אפילו למאן דמטמא ש"ז במשא אינו אלא מק"ו דטהור בטהור כו' : **בד"ה** מתניתין ומטמא בין לח בין יבש הכתם כו' עכ"ל כצ"ל : **במשנה** ולא אינו מטמא אלא עד שעת שיהא יכול להיות לח כצ"ל : **ע"ב** תום' בד"ה בודקות חלוקיהן כו' טהור החלוק ואע"פ שהיה בו בודאי כתם וכו' עכ"ל פירוש נשים דעלמא בודקות חלוקיהם אחר הכיבוס אפילו בודאי כתם דאי אזל ליה ע"י כבוס סתם טובלתו ומ"ה הכא בנמצא בו כתם ולא ידעינן אם היה בו קודם כיבוס אית לן למימר דזה הכתם לא היה בו קודם כיבוס ונתכבס דא"כ הוה מוצאת אותו לאחר הכיבוס ולכתם אחר שמא היה בו קודם כיבוס ונתכבס ודאי לית לן למיחש והוצרכו לזה ולא ניחא להו בפשיטות למימר שבודקת אותו ומעבירה עליו ז' סמנים אם נמצא בו כתם דא"כ לא ה"ל למתלי הבדיקה בכיבוס כלל לכך הוצרכו למימר אי דאחר כיבוס בודקה אי אזיל ע"י כיבוס סתם או קודם כיבוס בודקת ותעשה כיבוס גמור וטוב אך ל"ע שכתבו דהא דמסיק דאין חזקתו מתכבס היינו כשהכתם בסיטרא כו' הא בסיטרא לא קמבעיא לן דודאי אין חזקתו מתכבס וא"כ כרפשט ש"מ חזקתו בדוק ה"נ הוה מצי למפשט ש"מ חזקתו מתכבס אי אמר כיבס ולא בדוק באינו משתכח בסיטרא וק"ל : **בד"ה** אמוראי נינהו כו' מ"מ תקשה ממתני' בסברא כו' עכ"ל דאי נמי דסבר חד אמורא אליבא דר"י אין הלכה כסתם משנה היינו היכא דאיכא הנאי דפליגי אמתני' וק"ל : **בד"ה** קוברין כו' וא"ת והיאך משתמשין כו' ע"כ פי' דאף מי שאינו כהן נזהר הוא מלטמאות עצמו וכלי שימושו בטומאת מת וק"ל :

דף נז תד"ה ודלמא כהן טמא כו' וטעמא לפי שמוסיף טומאה עליו דבחבורין כו' עכ"ל הכא שהכהן כבר טמא אם הוא הולך אח"כ לבה"ק מוסיף טומאה עליו בחיבורין לטמא את האחר שיהיה אב הטומאה משום דכשהוא עומד על הקבר הרי הוא כנוגע במת ובההיא דנזיר נמי נ"ל בעומד בבה"ק והושיטו לו מתו כו' דאיירי שאינו עומד עתה בבה"ק כשהושיטו לו מתו כו' אלא שכבר עמד בבה"ק ונטמא וכשהושיטו לו מתו אינו עומד שם דהוה שפיר מוסיף טומאה בחיבורין דבעמד בבה"ק והושיטו לו מה ליכא מוסיף טומאה וליטנא דתלמודא דהתם נזיר שהיה עומד בבה"ק כו' ובנוסחת הרא"ש בהל"ט נזיר שהיה עובר בבה"ק כו' משמע כן שכבר עומד וק"ל : **בד"ה** א"ר יוחנן במהלך כו' וא"ת כי היכי דציון קברות כו' דאוקימנא בכהן עומד כו' עכ"ל אין הלשון מכוון דציון קברות אינו מדאורייתא אלא מדרבנן ולא מוקמינא בכהן עומד שם אלא ההיא דלא קברנו כו' וק"ל : **בא"ד** וה"ה דנקט ולא אכיל וכגון שידוע לנו שהיא טהורה כו' עכ"ל ולפ"ז ה"ה נמי בלאו כהן דכותי אחר לא הוה מטמא לה : סליק פרק דם הנדה

הרואה כתם פרק שמיני

ע"ב תוס' בד"ה הרואה כתם ת"ש האשה כו' ולא שייך לשנויי עלייהו ולא הרגשת עד כו' עכ"ל אבל הרגשת מי רגלים ודאי שייכא כפי מה שפירשו התוספות לקמן דבים זמן ארוך יש הרגשת מי רגלים אלא דהמקשה לא אסיק אדעתיה הרגשת מי רגלים בההיא דאשה שעושה צרכיה גם התוספות לא אסקי אדעתי מ"ש לקמן דבכתמים יש זמן מרובה להרגשת מי רגלים משא"כ בהנך פירכות ודו"ק : **בד"ה** אימר הרגשת שמש הואי וא"ת אמאי לא נקט הרגשת מי רגלים כו' וי"ל דהכא זמן מועט כו' עכ"ל וכצ"ל בההיא דעד שנתון תחת הכר ובההיא על בשרה ספק טמא כו' דאיכא זמן מועט ולית בהו הרגשת מי רגלים אך ק"ק לחד תירוצא דכתבו התוס' לעיל בההיא דשלשה ספיקות דפריך מחלוקת ומשני דמזמן רחוק הוה ואימר הרגשה ולאו אדעתא אמאי לא קאמר כיון דמזמן רחוק הוה אימר הרגשת מי רגלים הוה וכן בפ"ק בההיא דהלל אמאי לא נקט כדנקט הכא ודו"ק : **בד"ה** ובמגעות ובהסיטות הלך כו' ולא מפקידה לפקידה ואפילו ברואה וכל שכן הכא דאין כאן אלא כתם כו' עכ"ל כצ"ל ופי' לדבריהם דבאין כאן כתם קאיירי הכא כפרש"י בהדיא אשה שלא מצאה כתם כו' דבמצאה כתם אפי' בלא רוב ימיה טמאין מטמאה מפקידה לפקידה כדתנן בפ' דלעיל דבכתם מטמא למפרע עד שעת בדיקה או עד שעת כיבוס משום דחזקתו בדוק והשתא קאמרי כיון דאפילו ברואה לא מטמא אלא מעל"ע כ"ש הכא דאינה רואה כיון דאין כתם דאין סברא לחלק בין כו' וק"ל :

דף נח תד"ה מודה שמואל כו' ורב אשי נמי מודה דלשמואל היכא דלא הרגישה כו' עכ"ל דהא שמואל קרא קאמר בבשרה עד שתרגיש וה"ק שמואל כיון דלא הרגישה אין לה אלא טומאת כתם מדרבנן והכא בקרקע טהור אף מדרבנן : **בד"ה** ומי מחזקינן טומאה כו' אבל לענין ממקום למקום שאין רגילות כ"כ אמרי' לקמן בסמוך אפי' בכתמים כו' עכ"ל דההיא דאין שונין בטהרות איירי במקום למקום כפי מה שפירשו התוס' בפ"ק דטומאות וטהרות לפניו ואינו יודע אם נגע לטומאה ואח"כ לטהרות ומדמייתי לה לקמן אמתני' מוכח דאפי' בכתמים נמי אמרינן הכי ודו"ק : **ע"ב** בד"ה אין לך כל מטה ומטה הכא לא נקט סדין כו' עכ"ל והא דשינה נמי הלשון דקאמר לדברי אין קץ ולדברי חברי אין סוף לדברי המפרש דיש קץ מלשון תחלה ניחא דקאמר לדברי אין קץ שאין שיעור בתחלת הכתם דאפי' כחרדל אינו תולה ולדברי חברי אין סוף שאין שיעור בסוף ואע"ג דלרבנן אינו תולה אלא עד כתורמוס כדמסיק מ"מ קרי ליה אין סוף כיון דאפי' דביותר מכגרים תולה אפילו בלא הרגשה ודו"ק :

דף נט תד"ה היו בה טיפי דמים כו' דעד כגרים דקתני מיירי שהתחתון עד כגרים כו' מכלל דאי לאו עליון כו' אלמא כגרים כיותר מגרים עכ"ל והיינו כרב הונא אע"ג דעד כגרים דקתני הכא עד ועד בכלל ולקולא ורב הונא קאמר הכא לחומרא והכא לחומרא ע"כ הכא מתפרש לקולא כיון דקאמר תולה בעליון עד כגרים מלמטה למעלה קחשיב כשהתחתון כתאי גרים או בפחות מגרים עד כגרים תולה בעליון ע"כ משום כגרים גופה נקט הכי דתולה בעליון דכל פחות מגרים בלאו עליון תולה בדם מאכולת לכ"ע אבל ליכא למימר דהשתא נמי מלמעלה למטה קחשיב כשהתחתון ג' גריסין או ב' גריסין עד כגרים תולה בעליון דא"כ מאי עד כגרים דקאמר דכ"ש דתולין בפחות מכגרים גם לשון עד כגרים משמע שהגרים הוא החידוש ואדרבה הגרים כ"ש הוא לגבי יותר מכגרים מיהו ק"ק לפי המקשה דכגרים יותר מכגרים ולא תלינן בדם מאכולת ואפ"ה תלינן ליה הגרים בעליון אמאי לא תלינן נמי היותר מגרים בעליון ויש ליישב ודו"ק : **בא"ד** אבל אם היה שעליון כגרים אי לא יהיה התחתון טהור כו' שהרי העליון יש לתלותו בדם מאכולת עכ"ל והיינו כרב חסדא ואע"ג דהשתא נמי עד כגרים דקתני עד ולא עד בכלל ולחומרא ולרב חסדא קאמר דבכתמים להקל אמרי' ע"כ הכא מתפרש לחומרא כיון דבכתם גופיה בהך דמתני' אזלינן לקולא דעד ועד בכלל משום דתלינן כגרים בדם מאכולת הכא אין לתלות התחתון בעליון דאין בעליון אלא כגרים ויש לתלותו בדם מאכולת :

סליק פרק הרואה כתם

האשה פרק תשיעי

ע"ב תוס' בד"ה מ"ש עומדת כו' ועי"ל דהמקשה סבר דאיירי מתני' בשותתת כו' עכ"ל להאי פירושא היה סבר המקשה דאיירי מתני' בשותתת דוקא משום דבמזנקת אפי' בעומדת לא הוי חדא לריעותא דלא הדור מי רגלים כלל למקור במזנקת אבל יושבת בשותתת הוי חדא לריעותא והמתרץ השיב לו דעומדת אפי' מזנקת הוי חדא לריעותא משום דאיכא למימר הדור כו' : **בפרש"י** בד"ה בחד ספיקא מיבעיא כו' לאשמועינן כו' בסיפא ר"מ כו' עכ"ל ר"ל לאשמועינן רבותא דר"מ מטמא אפי' בגונא דסיפא באיש ואשה עומדין אבל בסיפא גופא ודאי דלא ה"מ למתני ר"מ ור"ש מטמאין דר"ש מטמא אפי' באיש ואשה יושבין ור"מ מטהר אפי' באשה יושבת כמו שכתבו התוספות :

מהר"ם

מוזאת דהיינו כל שאינו מתעגל ויוצא : **בתוס'** ד"ה מה רוק וכו' מכח רבוייא וכו'. כתבו כן משום דלא תקשה א"כ דכל הדומה לרוק ילפינן מרבויא לטמא א"כ רבויא דוכי ירוק וזאת ל"ל דהא כיחו וניעו ומימי רגליו דומים לרוק ונילף מיניה : **בא"ד** וצ"ל דאי לאו וכו'. השתא חוזרין התוס' מתירוץ הראשון : **ד"ה** ונילף מזובו אי זיבה לאו מעין. ר"ל דלאו דפשיטא ליה לגמרא דזוב אינו מתעגל ויוצא ואינו מעין דהא בעיא היא לעיל פרק בנות כותים אלא ה"ק את"ל דזוב לאו מעין הוא ואינו מתעגל אם כן תקשה לן ונילף מזובו ועיין במה שכתבתי לעיל פרק בנות כותים שם : **ע"ב ד"ה** בודקות חלוקיהן בשעת כבוסיהן וכו'. דברי התוס' תמוהים חדא מה קשה להם שמפרשים כך ועוד מאי מקשו דהא דמסיק דאין חזקתו מתכבס וכו' הא לא קשיא מידי דהא דמסיק דאין חזקתו מתכבס היינו דלא סמכינן על הכביסה מסתמא בלא בדיקה ומשום הכי קאמר נמי בודקות חלוקיהן בשעת כיבוסיהן דאי לאו הכי בודקות ל"ל ומאי מתרצים התוס' היינו כשהכתם בסטרא או בזוית והלא לפי סוגיא דשמעתא דלעיל מינה דקאמר למאי נ"מ דאמר כיבס ולא ברק וכו' א"נ דאשתכח בסטרא וכו' משמע דלמאי דמסיק דאין חזקתו מתכבס אם כן אפילו לא אשתכח הכתם בסטרא אם כיבס ולא בדק טמא למפרע ונ"ל קצת בדוחק דהוקשה להם לתוס' מפני מה אומר שבודקות בשעת כיבוסיהן ולא בזמן אחר כי מה ענין בדיקה לכיבוס לכך פי' שבודקות אחר הכיבוס כדי לטהר החלוק אפילו אם היה עליו מקודם ודאי כתם כי רגיל הוא להתכבס ע"י סתם כיבוס וע"י זה מנהג בנות ישראל לבדוק חלוקיהן בכל כיבוס אף כשאינן יודעות משום כתם מקודם אבל עיקר הבדיקה אינה אלא משום ודאי כתם ולכך מקשו והא דמסיק דאין חזקתו מתכבס. וכו' ר"ל דכיון דס"ל השתא דאזיל ליה הכתם ע"י כיבוס סתם כשמספקא לן אי הוה כתם קודם כבוס או לא הוה לן למתלי להקל ולומר אפילו אי הוה שם כתם ודאי נתכבס כיון דרגיל להיות שמתכבס ע"י כבוס סתם והבדיקה שנוהגות בשעת הכבוס אינו אלא משום ודאי כתם כדלעיל ותירצו היינו כשהכתם בסטרא וכו' וצ"ל דלפי תירוץ הזה כשלא נמצא הכתם בסטרא אפי' היכי דאמרה דלא בדקה לא מטמא למפרע דתלינן לקולא דשמא לא היה הכתם קודם כבוס ואת"ל היה מסתמא נתכבס והא דקתני בברייתא ואם לא בדקה הפסידה היינו היכי דנמצא הכתם בסטרא אבל כשנמצא שלא בסטרא אפילו לא בדקה אינה מטמאה למפרע ולא כדקס"ד באיבעיא להו דלעיל ודוחק קצת אבל לפי האי נמי שכתבו התוס' אתי הכל שפיר וגם מתורץ שפיר שתלו הבדיקה בכבוס ובתוס' ישנות כתובים על קלף מצאתי לשון זה בד"ה בודקות חלוקיהן וכו' גם לאחר הכבוס בודקות ולפי גירסא זו יש לפרש קצת בענין אחר ממה שכתבתי ואין להאריך וק"ל :

חכמת שלמה

כו' בכבוס הס"ד : **מן** ד"ה כתדרים עד מתני' נ"ל אחר ד"ה בכל מקום במקום ישראל : **תום'** בד"ה וכן הכתם כו' לא גרסינן איבעיא להו דקאי כו' כנ"ל : **בד"ה** שמא נ"ל ש"מ : **בד"ה** הבאים מרקם ר"ת גרים רקם כו'. נ"ב פירוש רקם כמנ"ך ולא במ"ש ויש טועים ואומרים שהחילוק הוא בנקודה ולפירושם לא היה לכם לומר ר"ת גרים וק"ל :

דף נז ע"א תום' בד"ה בית הפרס כו' מפני הטומאה ובפ"ק דמ"ק תניא כו' כנ"ל : **בד"ה** ר' יוחנן כו' דמהימן אדאורייתא דאוקימנא בכהן כו' כנ"ל :

הרואה כתם פרק שמיני

ע"ב גמ' היכי דמי אי דארגשה לאחר זמן כו' לא לעולם דארגשה ואימא הרגשה כו' כנ"ל : **תום'** בד"ה הרואה כתם כו' וארגשה ולאו אדעתה כו' כנ"ל :

דף נח ע"א גמ' רב אשי אמר שמואל הוא דאמר כר' נחמיה כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה רב אשי כו' תיובתא לאו קושיא כו' כנ"ל : **בד"ה** עד היכא כו' לדדין נינהו הס"ד : **בד"ה** והתניא כו' לא הוי הכי הס"ד : **תום'** בד"ה ומי מחזקינן כו' הוה מצי למפרך ויש לחלק כו' כנ"ל : **בד"ה** למקום חבק בסה"ד מקום חבק כנ"ל : **ע"ב** גמ' תולה בססם ועד כתורמוס כו' בעלמא אימא לך לחומרא אמרינן כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה עד כמה כו' במאכולת הס"ד : **בד"ה** אמר רב נחמן כו' כתורמוס יכולה כו'. נ"ב תורמוס פרש"י בפרק אין נדין שהוא מין קטנית עגול כמין עדשה ורחב כמעה קטנה כו' :

דף נט ע"א רש"י בד"ה טיפי דמים למטה כלומר קטנים הס"ד : **בד"ה** כתם ארוך מצטרף לכגרים ועוד כנ"ל והס"ד והד"א : **תום'** בד"ה היו בה טיפי דמים למטה וטיפי דמי למעלה תלינן כו' כנ"ל :

האשה פרק תשיעי

ע"ב רש"י בד"ה היא היא כו' באשה לתודה הכא נמי כו' כנ"ל :

גמ'

דף נז ע"א תד"ה ודלמא כהן טמא וכו' וכפרק ג' מינים אמר רב הונא וכו' וטעמא לפי שמוסיף טומאה עליו וכו'. כוונת התוס' בזה שמשום הכי הוא חייב אע"ג דכבר נטמא משום דבנגיעה זו הוא מוסיף טומאה משום דאם נגע בו אדם אחר בעוד שהוא נוגע במת זה עושה אותו אדם אב הטומאה דזהו טומאה בחיבורין דהוה דאורייתא אבל משום הטומאה דכבר נטמא אם נגע אח"כ באדם אחר אינו אלא ראשון וע"ש בתוס' דלפי פרש"י שם אין סוגיא דשמעתא דהתם כן אלא אדרבה טומאה בחיבורין לאו דאורייתא הוא ע"ש : **ד"ה** ובנה אצלו ציון וכו' הא אמר במ"ק דאין מציינין וכו'. ר"ל וא"כ ע"כ האי ציון דכתיב בקרא לאו משום טומאה הוא וא"כ היכי מפיק מהכא ציון דטומאה : [בא"ד] וי"ל מדמציינין לפי שעה וכו'. ר"ל דציון דקרא הוי משום טומאת משא כדי שלא יגעו במת בעורג בעין ממש מונח על הארץ דעובדי כוכבים אע"ג דלא מטמאים באהל מטמאים מכל מקום במגע ובמשא והיינו ציון לפי שעה ר"ל דאינו צריך רק בעוד ממשות המת על הארץ ואינו נקבר ומינה ילפינן מדמציינין במתי עובדי כוכבים שאין מטמאין באהל משום טומאת מגע ומשא דלפי שעה א"כ ה"ה דיש לציין בקברי ישראל אפילו לאחר שנקבר משום טומאת אהל ולשון התוס' מגומגם : **ד"ה** אילן המיסך וכו' ואע"ג דספק טומאה ברשות הרבים טהור וכו'. ר"ל וה"נ כל ענף וענף ספק הוא : **בא"ד** א"נ הענפים המובדלין זה מזה וכו'. ר"ל שאם היו הענפים מובדלין זה מזה ואין באחד מהם פותח טפח שהוא שיעור אהל כגון שהיו מקצתן עולות ומקצתן יורדות למטה ואין עומדין בשוה רואין אותן כאילו הן עומדין בשוה ואם כשהיו עומדים בשוה והיו נוגעין זה בזה היה בהן פותח טפח וגם עתה שהן עולות ויורדות חשובים כאהל ר"ל אותן הענפים שהן קרובים זה לזה אלא שהן עולות ויורדות אבל מ"מ יש גם כן מקומות פנויין שהענפים הן רחוקין זה מזה ואין כל ענפי אילן חשובים כאהל א' אלא מקומות מקומות מופרדין הן ועל זה קאמר שאין הכותי נאמן לומר שאין הטומאה תחת הענפים האלו אלא תחת ענף א' וק"ל ועיין באהלות בפי' רבינו שמשון : **ד"ה** א"ר יוחנן במהלך ובא על פני כולה וכו' וא"ת כי היכי דציון קברות דמהימן מדאורייתא וכו'. דברי התוס' מועטים בכאן דהא אוקימתא בגמ' דמוקי לה בכהן עומד לא קאי אציון אלא אקברנו שם נפלים אבל נאמנים על הציון דר"ל דבכל מקום דלא ציינו אינהו סומכין עליהם ועבדינן טהרות היינו אפילו בלא כהן עומד שם דאינהו נמי מיזהר זהיר בציון בית הקברות דמתים גדולים כיון דכתיבה בקרא כדאיתא בגמרא והכי הל"ל לתוס' כי היכי דנאמנים לומר שלא קברנו שם וכו' ויש ליישב בדוחק דזה קרו התוספות ג"כ ציון קברות :

הרואה כתם פרק שמיני

ע"ב ד"ה ובמגעות ובהסיטות וכו'. ונראה דקאי אנמצא על חלוקה וקאמר דאם קודם מציאת הכתם רוב ימים טמאים טמא כנ"ל להגיה ובספרים שלפנינו כתוב דאם אחרי מציאת הכתם רוב ימיה וכו' וא"א ליישבו וק"ל :

דף נח ע"א תד"ה ומי מחזקינן טומאה וכו' אבל למניין ממקום למקום שאין רגילות וכו'. השתא קרו התוס' ההוא דאשתכח דמא במשתיתא ממקום למקום רגיל : **בא"ד** ויש לחלק בין ממקום למקום דהכא להההוא דפ"ק וכו'. הוא ענין בפני עצמו ואינו חוזר למעלה וראוי להגיה ויש לחלוק בוי"ו :

דף נט ע"א בגמ' היו עליה טיפי דמים וכו' תולה עליון עד כגרים כצ"ל דגירסא לפרש"י דאי גרסינן תולה בעליון לא יתיישב לפרש"י אבל לפי' התוס' גרסי' תולה בעליון וכו' : **בתוס'** ד"ה היו בה טיפי דמים וכו' מאי לאו עד כגרים כלמטה בפחות וכו' ולא כלמעלה ביותר וכו' עד וצ"ל דה"פ וכו' אותו שלמטה נתלה בעליון דאמרינן כמו שעליון וכו' תחתון נמי מעלמא ועד כגרים נתלה בו וכו' כנ"ל להגיה :

האשה פרק תשיעי

ע"ב ד"ה מ"ש עומדת וכו' ועי"ל דבעומדת שפיר אפשר לזנקי והמקשה היה סבור דמתני' איירי בכל ענין וכו'. הא דאצרכו התוס' לפרש דברי המקשה לפי פירושם יותר מלפי' רש"י משום דהשתא דסבירא ליה לתוספות דבעומדת נמי שייך שפיר זינוק אם כן מאי ס"ד דמקשה דפריך יושבת נמי מי רגלים הדור למקור ואיתי דם פשיטא דיתרץ לו דמתני' איירי במזנקת כיון דאפי' בעומדת אפשר לזנק דבשלמא לפרש"י דפי' דבעומדת א"א לזנק י"ל דס"ד דמקשה כיון דבעומדת ע"כ איירי בשותתת דהא אי אפשר לה לזנק ה"ה דיושבת איירי בשותתת דומיא דעומדת לכך פריך שפיר אבל לפי פירוש התוספות קשיא מאי ס"ד דמקשה לכך הוצרכו התוס' לפרש דברי המקשה :

דף ס תוס' בד"ה טמא וטהור שהלכו כו' ובטמאה שלא סיפר כלל נמי לא איירי דאפי' רבי מודה תולה [illegible]

[illegible]

מתחבר לכל הפתות בכתם בראשון שלה תולין אבל לר' דבמגופה נמי לא תולין אלא בראשון אמאי פשיטא ליה דבכתם נמי בראשון תולין דהוה ליה למבעי ביה נמי אם לנחותי חדא דרגא כדמבעי ליה לרשב"ג לשני שלה אם נחתינן בכתם חדא דרגא משום דלא חזיא מגופה ולא ניחא להו למימר דלרבן שמעון בן גמליאל פשיטא ליה בראשון דתולין בכתם ולרבי פשיטא ליה דאין תולין בראשון דודאי למאי דמסקי התוס' לרשב"ג אף בראשון מבעי ליה נשמע שפיר מבעייתו של ר' יוחנן דלרבי אין תולין בראשון דהא אף בראשון קמבעיא ליה ועלה קאמר לרבי לא תבעי לך כמ"ש התוס' והיינו משום כיון דרבי מחמיר אף במגופה דאין תולין אלא בראשון פשיטא ליה בכתם לנחותי הך חדא דרגא אבל לרשב"ג דמיקל בגופה קמבעיא ליה שפיר בכתם אפי' לנחותי ביה חדא דרגא אם לאו אבל הא ודאי לא משתמע מבעייתו של ר' יוחנן למימר דלרשב"ג פשיטא ליה דתולין בכתם בראשון שלה ולרבי פשיטא ליה דאין תולין דלא אשכחן בשום דוכתא מפורש דפליגי בראשון ומהיכא פשיטא לן הך פלוגתא בכתם ודו"ק: **בא"ד** מ"מ קשיא הא איכא לשנויי בין לרבי בין לר"ש בן גמליאל בראשון כו' עכ"ל אבל אי בראשון שלה קמבעיא ליה נמי לר"ש בן גמליאל כיון דמ"מ תקשה לרבי יהודה בר לוואי ניחא ליה לשנויי רישא וסיפא לרבי הא בראשון והא בשני ולא בעי למימר הכי לרשב"ג דא"כ תפשוט מיהא חדא לרשב"ג דמשני שלה אין תולין כדקאמר רבי יהודה בר לוואי וק"ל: **ע"ב** פרש"י בד"ה כאן למפרע כו' ולהבא אינו תולה דמקלקלה ליה ומאי חזית כו' עכ"ל והיינו בשני שלה כמ"ש התוס' לפרש"י דמראשון שלה לא מקלקלה מידי ומראשון שלה תקשי לר' יהודה בר לוואי וק"ק לפירוש זה אמאי שבק רב אשי שנויא דלעיל דהוה ליה למימר הא והא ר' שמעון בן גמליאל ולא קשיא כאן בראשון שלה כאן בשני שלה ודו"ק: **תוס'** בד"ה כאן למפרע כו' קודם שבעלת החלוק הכירה כתמה כו' נ"ל פי' בעלת החלוק שמצאה כתם בחלוק שלה והכא קרי לה בעלת החלוק לפי שעדיין לא הכירה כתמה כשבא הספק בשאלת החלוק ולעיל קרי לה בעלת כתם לפי שכבר הכירה כתמה בחלוקה קודם שנולד הספק וק"ל: **גמ'** ורבי הושעיא אמר אפי' בעלה בחטאת טהרותיה תלויות ולא תקשה ליה מתני' דמשוי לה ודאי טמאה לטהר האחרות דבכתמים הקילו וכ"כ הרא"ש ע"ש וק"ל:

דף סא תוס' בד"ה א"ר אמי רישא במשולשות פ"ה ס' עכ"ל כנ"ל: **ע"ב** בד"ה לא ימכרנו לנכרי פרש"י כו' במרדעת נמי בעינן שלא יהא בשרו נוגע כו' עכ"ל דאע"ג דסתמא קתני במתני' מרדעת אין בהן משום כלאים נראה להם לדמוי לכרים וכסתות דאסר נגיעת בשר אבל הרא"ש כתב דבמרדעת שרי טפי נגיעת בשר משום דקשין הן:

ח"א **דף סא ע"א** אשר הכה כיד גדליה כו' וכי גדליה הרגן כו' מלתא באנפי נפשיה הוא ואגב דמייתי לישנא דהאי קרא מפרש ליה כולו וקאמר שהיה לו לחוש לעצת יוחנן כו' גם כי יפה עשה שלא קיבל דבריו של יוחנן להרוג את ישמעאל מ"מ לא היה לו לומר ליוחנן שקר אתה דובר אלא היה לו לחוש לעצמו להשמר ממנו שלא יהרגנו וק"ל: **בני** אחיה בר שמחזאי כו'. כפרש"י והוא מפורש בקרא ויראו בני אלהים את בנות האדם גו' בני אלהים ממש וע"כ נקראו נפילים שנפלו מן השמים כדאיתא במדרשות [וכמ"י] וק"ל: **עוג** שפלט מדור המבול כו'. שבכת לא"י כדאמרינן בחלק עכ"ל כפ"י ולא מצאתיה באגדת חלק אבל בזבחים פ"ב איתא דעוג על לידי התיבה היה עומד ואפשר דהיינו דוקא למ"ד שהמבול היה בא"י אבל למ"ד דלא היה מבול בא"י איכא למימר כך שבכת לא"י וממ"נ דלדידיה נמי מתו בא"י משום הבגלא כדאיתא שם אפשר עוג שהיה גבור וגדול לא הזיק לו הסבל כמ"ש התוספות שם גבי כאס וק"ל: **בתוס'** ד"ה זה עוג שפלט כו' ה"ג נפלט סיחון מדור המבול כו'. ע"ש והוא דחוק דלא ניסתמיע תלמודא במסכת זבחים למימר דסיחון נמי נפלט מדור המבול בלידי התיבה כדאמרינן שם בעוג ורחם ושמעתי דאיתא במדרש שזה אחיה בר שמחזאי אביו של עוג בא בזנות על אשת חם בן נח קודם המבול והיתה הרה ממנו ונכנסה אל התיבה וילדה בתיבה את סיחון ומזה הטעם כשראה חם שאשתו כבר הרה שימש עמה בתיבה ודע דבכ"ל איתא למה האריך עוג שנים כל כך אחר המבול עד דורו של משה וז"ל ויבא הפליט גו' אמר הקב"ה חייך שכר פסיעותיך אתה נוטל כו' ע"ש אבל לפי סוגית תלמודינו שגם סיחון האריך שנים כ"כ הוא קשה דליכא ביה האי טעמא ולפי הסוגיא לא תקשי הא דכתיב ויאמר אך נח ואשר אתו בתיבה די"ל כיון דניצולו על לידי התיבה כדאמרינן בזבחים בעוג וכאם ה"ל כאילו ינולו בתוך התיבה אלא שא"א היה להם ליכנס בתוכה כדאיתא שם והרא"ם תירץ בדחוקים ע"ש ודו"ק:

דף סב תד"ה אמר רב יהודה וכו' ופריך והתניא הבורית והחול ותימה דהתנן חול בפרק המוציא כו' עכ"ל הא דלא פריך התם מההיא דפרק המוציא ודאי דאיכא למימר כמ"ש התוס' גבי הברייתא דהפירכא יותר פשוטה מן הברייתא אבל עיקר התמיהה לפי האמת דהבורית והחול מיתני' לגבי שבת דהוו שוין בשיעור כמ"ש לקמן ובפרק המוציא תנא ליה שלא כשיעור' דבורית וק"ל: **בד"ה** הטבילו ועשה על כו' ומ"ה פריך מינה לר"ל נבטל אע"ג כו' עכ"ל ולא בעי לשנויי לר"ל דהכא בטל משום דאיכא נמי ס"ס דמשמע דלא הוצרך למתני ה"ז נבע אלא לטהר למפרע משום דאיכא קפידא אבל להבא דליכא שום קפידא דהא לא עבר בלאו ס"ס טהור משום ביטול ודו"ק: **בד"ה** העביר עליו ז' סמנין כו' תימה פשיטא והלא אינו מזכיר במשנתינו לפון במנין כו' עכ"ל פי' אמאי קתני אם עבר בלפון דטמא שהרי אף אם לא עבר גם ע"י לפון נמי טמא כיון דאינו במנין ז' סמנין דבהנהו דוקא אם לא עבר טהור ודו"ק: **בא"ד** ולא נשתנה ע"י ו' סמנין א"ל משום השביעי לא יעבור כו' עכ"ל ובלאו העברת לפון אחריהן לא היה יכול לאשמועינן הך מלתא כיון דאיכא למיקם אמלתא ולהעביר גם השביעי אחריהן ודאי דלית לן למימר דמשום השביעי לא יעבור אף אם לא נשתנה כלל בששה וק"ל: **בד"ה** שנאן ועבר נראה לר"י דע"י שנאן נבע נמי עובר דהל"ה כו' הא ליכא הכא ס"ס כו' עכ"ל אבל להבא ליכא לטהר נמי מה"ט דכיון דהקפיד והשתא לפניו הועילה מהשבתו ועבר אינו בטל ועוד כיון דהשתא לפניו עבר ליכא למתלי טפי בלבע ולית כאן ס"ס משא"כ למפרע וק"ל: **ע"ב** בד"ה א"ר אבא כו' ולר' אבא תקשי אמאי נקט במתני' ה"ז נבע אפי' דם נדה ודאי טהור כו' עכ"ל דבריהם תמוהים כיון דלרבי אבא לאו בקפידא תליא מלתא היאך יהיה דם נדה ודאי טהור אליביה כדפרכינן ליה מדתני רבי חייא ואמאי הא דם נדה הוא כו' ונראה דטעות נפל בדבריהם וכצ"ל אמאי נקט במתני' ה"ז נבע אפי' דם ודאי טהורה כו' ור"ל דבלאו ה"ז נבע דהוי ס"ס נמי דאפי' ודאי דם הוא כשאר כתמים דלא ידעינן מהיכא קאתי נתבטל בבגד למפרע אע"ג דקפיד כמו הכא בשנאן ועבר דליכא ס"ס בתכבוסת שניה ומטהר רבי אבא אע"ג דקפיד והדברים ברורים למבין: **בא"ד** א"נ היה סבר כר"ל דמטמא טומאה בלועה כו' עכ"ל ואצטריך למתני ה"ז נבע כתירוצם קמא שכתבו בסמוך לר"ל כיון דרגילות לבא כתם מגופה לא מקלינן כו' ולא דמי לדם תבוסה אבל לתירוצם בתרא שכתבו בסמוך לר"ל א"כ כדי לטהר אפי' למפרע נקט ה"ז נבע היינו ע"כ משום קפידא ואע"ג דר"ל לא מפליג בין קפיד ללא קפיד היינו בדאורייתא אבל בכתמים דרבנן מפליג בין קפיד ללא קפיד ודו"ק: **בד"ה** אם מתכבסת כו' מביא מים במדה כו' ואם היה מראיהן שוה טמא שא"כ גם מן הבגד יצא כו' וא"ת ומה צריך מדה למים הראשונים כו' עכ"ל דבריהם סתומים כאן כיון דלפי התוספתא כמו שפירשו הכא יטמא אף בלא יצא ממנו רביעית אלא שהיה בו רביעית מתחלה יסייע הדם שמשתייר בבגד לרביעית א"כ אין מקום לקושייתם דלפי דרכם לא יטמא אלא ביצא ממנו רביעית וע"ז הקשו וא"ת ומה צריך מדה כו' והתוס' הכא קצרו במה שהיה להאריך: **גמ'** אמר רב פפא כל היכא דאין יכול לצאת ד"ה טהור יכול כו' כ"ה בגמרות ישנות וכצ"ל דבאין יכול לצאת אפילו בהקפיד בפירוש ד"ה טהור כנראה מתוך שמעתין וכמ"ש התוס' לרבי יוחנן ור"ל נמי לא אשכחן דפליג עליה דר"י בהא וק"ל: **תוס'** בד"ה הא יכול לצאת כו'. אפי' בטומאה דאורייתא א"כ בדם תבוסה כו' עכ"ל האי אפי' מוסב אדלעיל כיון דבאינו יכול לצאת כלל טהורה אפי' בטומאה דאורייתא אית לן למימר דאפי' ביכול לצאת ע"י הדחק טהור בטומאה דרבנן וק"ל:

דף סג תד"ה תנא כמה חימוצן כו' וכן בשבת דבן מ' יום לשון איש עכ"ל נ"ע דאין ראייתם זו מכרעת דלפום סברא דהשתא כפ"ה דבתרא הוא דוקא נקט אשה דוקא וזקן דוקא וא"כ ע"כ דליתא להך גירסא בשבת בן מ' יום ואיך שיהיה לפ"ה שפי' דזקן מעלו טפי ושוב פי' במכוסין דדוקא נקט נ"ל שלא חיים לפרש למה שדקדקו התוס' דהני בבי בחדא גוונא קתני להו ודו"ק: **בא"ד** ועוד מילי טובא שהאריך בההיא ברייתא יותר מהכא כו' עכ"ל אולי שבגמרות שלהם היה מאריך בההיא ברייתא במילי טובא אבל בכל גמרות שלפנינו ליכא התם אלא הך מלתא דבן מ' יום וע"ש: **ע"ב** בד"ה מן המנחה ולמעלה כו' לכל המוקדם הוה משהה שעות ומחלה כו' עכ"ל וכצ"ל:

חכמת שלמה

דף ס ע"א גמ' תולה טמא. נ"ב פי' שביל: **שם** בתלוי נ"ב פי' אדם: **שם** היכא דאמרי הא והא רבי. נ"ב סוגיא דעלמא משמע שכבר מתרלינן שבריייתא ואחר כך פרכינן מינה ולפי זה השנויי' לא פריך מידי דהא לרבי פשיטא דאינה תולה בכתם אלא דוקא לתירוץ קמא הוא דפריך או אליבא דרב אשי וא"כ מדפריך רבי יוחנן ש"מ דהיכא דאמרי ליתא כלל ומהו דעת הגמרא וצ"ע אף שהתוס' דוחקים: **רש"י** בד"ה ויושבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה כו' כנ"ל: **בד"ה** אתמר נמי כו' תלינן שביל טמא בטמא כו' כנ"ל: **בד"ה** טמא וטהור כו' בתלוי לדברי הכל כו' הד"א: **תוס'** בד"ה טמא וטהור כו' לא קרי הפסד כיון דלא סתר כו' כנ"ל: **ע"ב גמ'** אימר שמש עכביה לדם אבל הכא אם איתא כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה או לנכרית ונמחק או: **בד"ה** אמבעי כו' נראה הס"ד: **בד"ה** בעלה בחטאת כו' טהרותיו תלויות הס"ד: **בד"ה** בעלה פטור כו' טומאה ודאית הס"ד: **בד"ה** עוברה דמיה כו' וזקנה הס"ד: **תוס'** בד"ה כאן למפרע כו' דמקלקלה להך טפי כו' כנ"ל: **בד"ה** במטלניות כו' והכא לא פריך פשיטא כו' כנ"ל:

דף סא ע"א רש"י בד"ה ומבטלו לדם כו' דאיירי לעיל בגלים שאבדה כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה אטמרינכו כו' וטמא הרגתם כו' כנ"ל: **בא"ד** ובשאלתות דרב אחאי מפרש כו'. נ"ב אין ראיה מכאן להציל ההורג אפי' בעת שבטלו דיני נפשות מ"מ אסור להציל וכן יאבדו כל אויבי ה' וידינו אל תגע בהם אלא להכי שרי להציל דספק הוי וספק נפשות להקל ועוד שמעמידים האדם על חזקת כשרותו ואימור בודאי לא הרג ודו"ק: **ע"ב** רש"י בד"ה ובמתעו נ"ל במתעו: **בא"ד** כל כך הס"ד: **תוס'** בד"ה לא ימכרנו לכותי כו' ורבנן גזרו אפילו עשר מלעות כו' כנ"ל: **בד"ה** אבל עושה כו' יתבייש החיים כדתניא פ' בתרא כו' שמסירין הצילית ממס' שמחות כו' כנ"ל:

דף סב ע"א גמ' אמר רב יהודה זה אהלא והתניא כו' כנ"ל וכן בתוס': **שם** אלא מאי בורית אהלא כו'. נ"ב פי' כמו לעולם ודוק וכן פי' התוס' בפ' ר"ע (דף נ.): [**שם**] שלוף דוץ. נ"ב עיין בפ' אמר ר"ע דף פ"ב: **רש"י** בד"ה לעיסת גריסין של פול חלוק כו' הד"א: **בד"ה** הוסיפו עליהן לענין שביעית כנ"ל: **בד"ה** הוסיפו כולה לבילין הס"ד: **בד"ה** שהכי כו' בספק דם ועבר כו' הד"א: **בד"ה** כבריתא כו' דתנן פרק המוציא שיעור אחרינא כו' כנ"ל: **ע"ב** גמ' ואף ע"ג דלא נפיק אמר רב פפא כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה רביעית דם כו' באהל הס"ד: **בד"ה** דם תבוסה כו' לאחר מיתה וטמא כנ"ל: **תוס'** בד"ה אם מתכבסת כו' שיתנו מים במדה ואם כו' כנ"ל וכן אחר כך מביא מים במדה:

דף סג ע"א בפיסקא וצריך לכסכס ג' פעמים כנ"ל: **רש"י** בד"ה בעי ר' ירמיה כו' להו תרי הס"ד: **תוס'** בד"ה נים ולא נים כו' היכא לפרושי. נ"ב בכאן דחקו לפרש כן אליבא פי' ר"י שפי' נים ולא נים כו' בכה"ג אבל בפ"ק דתענית פירשו דלא נהירא האי פירושא מכח הא דע"ס אלא שכל אחד כפרש"י ע"ס: **ע"ב** רש"י בד"ה עם הנך כו' אסורה וגם הנך כו' הד"א:

מהר"ם

דף ס ע"א תד"ה טמא וטהור שהלכו וכו' אלא מיירי בטמא שספר קצת וס"ל לרב חסדא דלרבי אפילו בספרה קצת אינה תולה והא דנקט סופרת ז' שלא טבלה לרבותא דרשב"ג נקטי' דאפ"ה תולה ורב אדא דקאמר מאי נפקא מינה לא קרי הפסד כיון דלא סתר הכל כן נראה לי להגיה והספרים שלפנינו מסורסים וכלל הענין דרב חסדא ס"ל דבספורה קצת נמי ס"ל לרבי אינה תולה והא דנקט בברייתא סופרת ז' אלא שעדיין לא טבלה לרבותא דרשב"ג נקטיה ורב אדא ס"ל דדוקא נקט בברייתא סופרת ז' דבהא דוקא ס"ל לרבי דאינה תולה דמפסידה שסותרת כל הז' שספרה אבל בסופרת במקצת מודה רבי דתולה דלא קרי הפסד כיון דלא סתרא הכל שהרי עדיין לא ספרה כ"א מקצת וסתירה במקצת לא מקרי הפסק ולכך קאמר הכא מאי נפקא מינה: **ע"ב** בגמ' א"ר יהודה והוא שבדקה עצמה וכו' סבר לה כבר פדא וכו' ורבי אושעיא אמר וכו' בשלמא התם וכו'. פירוש כל זה מדברי רב יהודה דמפרש דמתניתין איירי דוקא כשבדקה עצמה בשיעור וסת וס"ל תנא דמתניתין כבר פדא הבבדקה בשיעור וסת בחזקת ודאי טמאה מחזקינן לה אפילו לטהרות ולכך קתני אמתני' דתלי בה חברתה אבל לרבי אושעיא דס"ל דלא מחזקינן לה לטמאה ודאית לטהרות לא אתיא מתניתין כותיה וטעמא דרבי אושעיא משום דסבירא ליה דבשלמא גבי בעלה אמרינן שמש עכביה לדם וכו' כן הוא המשך הפשט: **ברש"י** ד"ה בעלה באשם תלוי וכו' אלמא כבר פדא הוא דמשני לטהרות טומאה ודאית וכו' ולא כרבי אושעיא וכו' דבשלמא התם גבי בעילה וכו' אבל גבי טהרות אם איתא דהוות דם וכו' כצ"ל והכל דבור אחד: **בתוס'** ד"ה כאן למפרע וכו' ומאי חזית דמקלקלת לה טפי וכו' ויש לפרש לשון הגמרא איפכא וכו' אם שאלה החלוקה קודם שבעלת הכתם הכירה כתמה וכו' כצ"ל: **ד"ה** במטלנית וכו' והכא לא פריך פשיטא וכו' כצ"ל:

דף סא ע"א בגמ' א"ר יוחנן מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו וכו'. פירוש מהתשובה שהשיב הקב"ה להצדיק משה רבינו אתה יודע מה בלבו של משה: **בתוס'** ד"ה מעביר עליו ז' סמנים וכו' עד שכיון שהעביר עליו אזיל ליה חזותא ואינו מקפיד עליו יותר אע"פ שניכר אלמא בקפידא תליא מלתא וכו' כצ"ל: **ע"ב** ד"ה לא ימכרנו לעובד כוכבים וכו' כדתניא במסכת כלאים מרדעת החמור וכו' אין בו משום כלאים. פירוש והיינו כשהכלאים ניכרים אבל בגד שאבד בו כלאים לא יעשנו מרדעת לחמור דדלמא ממליך לעשות ממנו בגד כיון שאין הכלאים ניכרים: **בא"ד** א"נ לא חיישינן בעודה מרדעת שיעלנה על כתפו. ר"ל א"נ זהו החילוק בין אבד בו כלאים ובין היכא שהכלאים ניכרים דכשהכלאים ניכרים מותר לעשות ממנה מרדעת לחמור לישב עליה ולהציע תחתיו אבל להעלותה על כתפו אסור כדתנן בהך סיפא התם ולא גזרינן הצעה אטו העלאה הואיל ואין דרכו בהעלאה ולכך מותר לעשות ממנה מרדעת כדי להציעה אבל היכא שאבד בו כלאים אסור לעשות ממנה מרדעת אפילו להציע תחתיו דגזרינן הצעה אטו העלאה אע"פ שאין דרכה בהעלאה כיון שאין הכלאים ניכרים כך הם המשך וקישור דברי התוספות בדבור זה:

גמרא

דף סב ע"א ד"ה אמר רב יהודה זה אהל וכו' ותימה דהתנן חול בפרק המוציא. ר"ל דבפרק ר"ע יהיב לבורית שיעור כדי כבוס בגד קטן וחול תנן בפרק המוציא ששיעורו לענין הוצאת שבת כדי נתינה בכף של סיד וא"כ איך אפשר לומר הבורית זה החול: **בא"ד** וא"ש להאי גירסא במסקנא וכו'. ר"ל דלגירס' שבכאן דגרים בתחלת הסוגיא א"ר יהודה זה אהלא ובמסקנא נמי מסיק אלא מאי בורית אהלה כדמשני מעיקרא מתחלה ה"ל לומר אלא לעולם מאי בורית אהלא כדאמרן מעיקרא ודקשיא לך והתניא הבורית והאהל תרי גווני אהל כי כך היא סוגית הגמרא: **ד"ה** והתניא הבורית והאהל וכו' הא קאמר רבי יהודה שיעור בנתר ובורית כדי להעביר וכו': **שם** בפרק ר"ע במתניתין והך שיעורא לא שייך וכו'. וא"כ אי הך ברייתא דקתני הבורית והחול לענין שבת מיתני' משמע דלתרווייהו אית להו חדא שיעורא וזה אינו דהא שיעורא דבורית לדבי לא שייך גבי חול ותירצו ומיהו אפשר דרבנן וכו' ר"ל דלעולם לענין שבת מיתניא ואתיא כרבנן ולרבנן אפשר דס"ל דלבורית ולחול הראוי לכביסה הדא שיעורא כדי כביסת בגד קטן כדאיתא התם במתניתין פרק ר"ע ורבי יהודה פליג בבורית וס"ל דשעוריה כדי להעביר בו את הכתם: **ע"ב** ד"ה רבי חייא מנא ליה וכו'. וי"ל דבכולם איכא למימר כדאמר אילפא וכו'. ר"ל דכל מה דמתני בברייתא דרבי חייא ורבי אושעיא יש לאותו דין רמז במתניתין ולכך היה משתבח ומתפאר אילפא שהיה יודע כל הרמוזים במשניות הרומזים על הדינים שבברייתות: **ד"ה** אם מתכבסת וכו' וא"ת ומה צריך מדה למים הראשונים לא היה צריך אלא שיתן מים כמדת שיצא מן הבגד פחות רביעית. רוצה לומר שלאחר הכבוס ימדוד המים שיצאו מן הבגד ויביא מים אחרים כמדתם רק שיהיו פחותים רביעית מהמים שיצאו מן הבגד ויתן רביעית דם לתוך אותן המים האחרים ואח"כ ידמה אותן להמים שיצאו מן הבגד אם ישוו מראיהן:

דף סג ע"א בתוס' ד"ה תנא כמה חמוצן וכו' וי"ל דה"פ דילד דוקא וכו' כצ"ל: **בא"ד** ומיהו תימה אמאי לא מייתי וכו'. ר"ל ומיהו קשיא לן קושיא אחרת ונצטרך ע"כ לתרץ תירוץ אחר ובזה יתורץ נ"כ קושיא ראשונה

דף סד תד"ה ואינה אסורה אלא מי"ח ואילך וא"ת ויאסר נמי יום י"ח כי שינתה כו' עכ"ל וה"ה דה"מ להקשות הכי בשינתה ליום ט"ז שיאסר נמי יום י"ז לחוש לוסת הדילוג כיון שדלגה חדא זימנא אלא דאולמא להו לאקשויי בשינתה לי"ז שכבר דילגה פעמים וק"ל : בפרש"י בד"ה אימא לא תיחוש לה דכי מטיא טבילה אחריתא ותטבול ויגיע יום עשרים לא כו' עכ"ל כ"ה בכל נוסחת רש"י שלפנינו ולפי שאינו מובן לכאורה לפי ענינו הגיהו רבים ויגיע יום עשירי לא כו' וא"א לומר כן דכיון דשינתה מתחלה ליום עשירי לטבילה דהיינו ביום י"ז לראייה הראשונה הויא טבילה אחריתא ביום י"ח שהרי אינה אלא שומרת יום ואם תראה שוב ליום עשירי לטבילה זו לא הוה מופלג מראייה שלפניה אלא י"ב יום ולא הוו הפלגות ראיותיה שוות ולמה תחוש לו ואם כדחוק לפרש דכי מטיא טבילה אחריתא ותטבול כו' דהייט שתראה אח"כ בימי נדותיה ביום כ"ב שהיתה למודה לראות ותטבול ליום י"ז עיקר חסר מן הספר גם מי הכריחו לכל זה דלא ה"ל לפרושי אלא דכי מטא שוב יום י"ז לראייה זו אימא לא תאסר ועוד כיון דראתה אח"כ בלא הפלגת י"ז ימים הרי נעקרה ראיית יום י"ז דבחדא זימנא מיעקרה וע"כ הנראה לקיים כל ספרי רש"י הישנים אחר שנדקדק במה שפרש"י בסמוך בתוך ימים שראויה כו' דכי הדר מטי יום ט"ו לטבילתה קיימא בימים הראוים כו' דלכאורה אין לכל זה מקום כאן דעפי ה"ל לפרש בפשיטות אהא דשינתה ליום כ"ז דכי הדר מטי יום כ"ז הויא ראויה לנדה ועוד דהא רב פפא גופיה סבר בפ' בנות כותים דיום ט"ו שהוא יום כ"ב מיום כ"ב מנינן ליה וה"ל בימי זיבה מיום כ"ז ומיהו הך דהכא ודאי דלא תפשוט מדהתם דלא דמיא דהתם מוכיח רב פפא מהך מתני' אשה שכבר ראתה ג"פ בימי זיבה ולא קבעה וסת לשמואל דלמיחש מיהת בעיא דניחוש לה והכא הוסיף רב פפא למימר דאפי' בחדא זימנא ובימי זיבה בעי דניחוש ועוד נדקדק במה שפי' אבל היכא דקאי בימי זיבתה כגון שהיתה למודה לראות ליום ט"ו לטבילתה והקדימה וראתה בתוך ימי הזוב כגון ליום עשירי כו' דלכאורה אין צורך במה שפי' שהיתה למודה כו' אלא דה"ל לפרש בפשיטות טפי אבל היכא דקאי בימי זיבתה שראתה מתחלה ושוב ראתה ביום עשירי לטבילתה דהוה בימי זוב אבל הנראה בכל זה פרש"י דלרב פפא אע"ג דסבר בפ' בנות כותים דכ"ב מכ"ב מנינן לה לחוש לוסת הראייה הראשונה קאמר הכא דניחוש נמי לשינוי ראייתה שהיתה חדא זימנא בכ"ז ובתרתי אשמועינן דניחוש לשינוי ראייתה חדא שמא תראה עוד בכ"ז וחוששת לאותו דילוג וגם ניחוש לה שמא תקבע וסתה הראשון שהיה מכ"ב לכ"ב מראייה זו שהיה בכ"ז ואהך חששא שמא תקבע וסתה הראשונה שהיה מכ"ב לכ"ב מראייה זו קאמר אי מהתם ה"א בימי נדותה דשינוי ראייתה היה בימי נדותה בכ"ז מראייה ראשונה וכי הדר מטי נמי ההוא יום כ"ב מראיית כ"ז ה"ל בימים הראוים לנדה ושתי הראיות בין ראיית כ"ז שבתחלה ובין ראייה כ"ב שאחר ראיית כ"ז הם בימי נדה ולהכי חוששת לו שתקבע וסת הראשונה מיום ראיית השינוי אבל היתה למודה לראות ליום כ"ב ושינתה ליום י"ז דה"ל שינוי ראייתה בימי זיבה אימא דכי תטבול ביום י"ח שומרת יום כנגד יום י"ז ויגיע אח"כ עשרים יום מטבילה זו דה"ל כ"ב יום מראיית השינוי שהיה ביום י"ז ואימא לא תחוש לו שתקבע ממנו וסת הראשונה שהיה מכ"ב לכ"ב קמ"ל וה"ה דה"מ לפרש הכי אחששת ראיית הדילוג דגם בימי זיבה חוששת לו אלא חדא מתרתי דחוששת דקאמר רב פפא נקט ותו לא מידי :

סליק פרק האשה

תינוקת פרק עשירי

ע"ב תוס' בד"ה על גבי טוחר ורואה כו' לספרים דגרסי הכי על גבי כלים ורואה כו' עכ"ל הא ודאי דאין חילוק אי גרסי ע"ג טוחר או ע"ג כלים דבין הכי ובין הכי משמע אף על גבי כלים דרכין הן רואה כפי' הערוך בערך טוחר אבל משום שיש ספרים דל"ג הך בבא דרואה כלל אלא הך בבא דאיט רואה וכ"ה בגמרות ישנות לכך כתבו דאי גרסי הך בבא דרואה ליכא לפרושי בידוע כו' וק"ל : בד"ה שאני שמואל כו' אינה ביאה גמורה שתתעבר כו' עכ"ל והך דהכא בבעל ביאה ראשונה ודאי דלא תתעבר בו מ"מ איירי בביאה גמורה שהיתה ראויה להתעבר ממנה :

ח"א דף סד ע"ב דור קטוע כו'. מפורש פ"ק דכתובות :

דף סה תד"ה אלא דיהיב לה כו' כדמסיק לקמן מי סברת כו' וע"כ אי הראשונה שבקטנות רחוקה מן השניה ו' חדשים כו' עכ"ל ה"מ להוכיח כן בפשיטות ממאי דמסיק א' בימי קטנות וג' בימי נערות וכל תרי ירחי חדא עונה דע"כ הראשונה מן השני' ו' חדשים אלא דניחא להו לאוכחי הכי מהך מלתא גופא דכל תלתא ירחי עונה א' ודו"ק : בא"ד וכן כדס"ד דמעיקרא כו' שוה בזה הענין ג' חדשים בקטנות כו' עכ"ל ור"ל דשוה בזה הענין אבל אינו שוה ממש אלא דבזה הוא שוה דהעונות אינן סמוכות מיהו הפסקות העונות אינן שוות דלפי דרך שני שכתבו התוספות או ראשונה בסוף קטנות כו' ורביעית ו' חדשים בבגרות ה"ל הפסקות אינן שוות שהרביעית רחוקה ו' חדשים מהשלישית וכל השאר ג' ג' ומהרש"ל הגיה בסוף הדבור ורביעית ג' חדשים בבגרות ואין לכוון דבריו דא"כ לא יהיו מתוך י"ב חודש אלא מתוך ט' חדשים שהראשונה היה בסוף קטנות דהייט בתחילת נערות לפי דרך הב' שכתבו התוספות ואולי לפי הגהתו הגיה אז במקום או אז ראשונה בסוף קטנות כו' ג"ז דחוק ודו"ק : בד"ה הדפין כו' לא הוצרך לשנות בד כי פשיטא שמכר את הבד כו' עכ"ל כצ"ל וע"ש בתוס' :

ע"ב בד"ה היינו ת"ק ואם תאמר טובא כו' ומשני א"ב חרפי ואפלי כלומר אשתקד הוו אפלי ועכשיו חרפי עכ"ל ולפי זה חרפי ואפלי חדא א"ב הוא שלא כפרש"י דתרי א"ב הוו דחרפי ואפלי אשנה דהשתא קאי אלא דאפלי אשנה דאשתקד וחרפי אדהשתא ורשב"ג מיקל וה"ה דהוה מצי לפרושי בהיפך חרפי אשנה דאשתקד ואפלי אדהשתא ורשב"ג מחמיר אבל יש לדקדק למה דקדקו לפרש כן לתירוצם קמא דוקא ולתירוצם בתרא הניחו פרש"י דתרתי א"ב הוו וי"ל דלתירוצם קמא ניחא להו לפרש דחרפי ואפלי א"ב חד הוא דהשתא פליגי בזמן מופלג טפי אבל לתירוצם בתרא ניחא [להו] אדרבה דלא פליגי בזמן מופלג כ"כ דא"כ אפשר דכלו ימי בגיר כיון דאפלי דאשתקד וחרפי דהשתא סמוכים ביותר ואף זמן הבגיר לא סגי להשלים י"ב חודש דמה"ט קאמרינן לת"ק דעם זמן שהיין בו הוא אבל באפלי לחוד או בחרפי לחוד דלא הוה זמן מופלג ניחא טפי דבזמן מועט כזה לא כלה עדיין הבגיר ודו"ק : בד"ה וכולן ששופעות ובאות כו' ואפילו לרב דאמר לא הפסידה לילות מ"מ כו' הלכך צריכה לבדוק אולי נשתנה כו' עכ"ל מ"ס הלכך צריכה לבדוק כו' לא קאי אסמוך לו אדרב אלא אלוי דאמר ד' עונות והוי היום אחר זמן תלייתה כמו מתוך ד' לילות לאחר ד' לילות אבל לרב אין חילוק בין יום ובין לילה דכולה בתוך זמן תלייתה הוו דעד מוצ"ש תנן דאל"כ מאי פריך ולרב נ"ל למתני ארבע לילות הא לרב נמי אצטריך למתני ארבע לילות לאשמועינן דה"ל בדיקה בתוכן משא"כ ביום אלא ע"כ דלרב אין חילוק בין ימים ובין לילות ולא הביאו כאן דברי רב אלא לראייה דע"כ מודי דאם נשתנו שהוא טמאה כדאמרינן בסוף פרק קמא לאפוקי מפרש"י : פרש"י בד"ה מתוך ד' לילות נלא ראתה כו' אלא דבודקת אם נשתנו כו' עכ"ל לפרש"י נמי הך רישא אתיא אפי' כרבנן דבלאחר זמן תלייתה כי הכא מודו דבשופעת צריכה לבדוק אם נשתנו דלר"מ מאי איריא בלאחר זמן תלייתה דצריכה בדיקה הא בתוך זמן תלייתה נמי כדקתני ר"מ מחמיר כדברי בית שמאי והתוס' שכתבו ודלא כפרש"י שפירש אפילו נשתנו מכמות שהיו מראה דמים טהורה לרבנן עכ"ל הייט בתוך זמן תלייתה כמ"ש לקמן גבי ושאר ראיות כו' דלבית הלל טהורים ואפילו נשתנו :

ח"א דף סה ע"ב כיון שנתקו סיני וכו' נתמעטו תזונותיו קשים לנא והייט משום דבנערותו יכול להרויח כדאמרינן לקמן בפרק התינוקת מה יעשה אדם ויתעשר ירבה בסחורה וזה א"א לאדם בזקנותו ואשמועינן דיראה אדם להשאיר לו ממון להסתפק ממנו בזקנותו ואל יתן כל נכסיו לבניו בחייו כדאמרינן בפרק איזהו נשך קונה לו אדון לעצמו זה הנותן כל נכסיו לבניו בחייו וק"ל :

דף סו גמ' סבר ליה מר למכתב כתובה לארבעה יום כו' מפירוש מהרש"ל דהייט ליום ד' שהבתולה נשאת ליום ד' וכפירושו איכא במרדכי ע"ש אבל מפרש"י שכתב איעטוב שבעה יומי בתר יומא שנתפייסה ליגסא עכ"ל אין נראה לפרש כן כיון דנטר דיום ד' בשבוע אחרונה הוה ליה יום ז' מיום רביעי זה ולא מיום שנתפייסה ונראה לפירושו דנטר עד ארבע לאו הייט ליום רביעי בשבוע שהבתולה נשאת : ע"ב תוס' בד"ה כל הראוי לבילה כו' וגבי ערל וטמא כו' ולא מעכבין ואמאי הא לא מצי סמיך ובפרק כו' שחיטה דאורייתא דהא רבינהו קרא כו' בהבאת קרבן מיירי ואע"ג דלא טהרה כו' עכ"ל כצ"ל ובתוס' שלפנינו יש בהם ערבוב דברים ועיין בתוס' ר"פ כסוי דם ופ' מצות חליצה : בד"ה אם סמוך לחפיפה כו' ומדלא קאמר לא תחוף ראשה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה לי מה צריך למידק כן למה אינו דייק כפשוטו מדקאמר משרו מזיא אלמא דבמקום שער הראש איירי כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש ותמיהתו תמוה דאף אם קאמר משרו מזיא ובמקום שער הראש איירי דבעי שם חמין מי יימר לן דלא בעי נמי חפיפה מיהת בצונן בכל הגוף שלא במקום שער ולהכי הוצרכו לדייק דאי הוה שייך חפיפה בכל הגוף לא ה"ל למימר הכא סתמא לא תחוף דמשמע בכל הגוף אלא דה"ל לפרש לא תחוף ראשה ומדלא קאמר הכי ש"מ דחפיפה לא שייכא אלא בראש ולכך נקט סתמא לא תחוף והתוס' דפרק קמא דחולין ואשר"י שקצרו דבריהם סמכו אהך הוכחה כי הוא פשוטה

מהר"ם

ראשונה : ע"ב ד"ה זו דברי רשב"ג וכו' לכאורה משמע זו ולא ס"ל מדלא קאמר אבל רבי אומר וכו'. ר"ל מדקרי ליה לרבי בלשון חכמים ולא קאמר אבל רבי אומר משמע דס"ל הלכתא כרבי ולא כרשב"ג :

דף סד ע"א ברש"י ד"ה ה"מ היכי דקאי אותו יום וכו' בתוך ימים שראויה להיות בהם נדה וכו' דכי הדר מטי יום ט"ו לטבילה וכו' ונכנסו ארבע ימים בימים הראוים לנדות וכו'. רש"י קיצר כאן במקום שהיה לו להאריך שהעיקר שהיה צריך לפרש הוא האי דחוששת כשמגיע אותו יום ששינתה לראות בו דהיינו יום כ' לטבילתה שהוא כ"ז לראייתה וצ"ל דיום כ' נמי קרוי בתוך נדתה אע"ג דכבר שלמו הי"א יום של זיבה וגם הז' ימים שראויה להיות בהם נדה ונכנסה ב' ימים לאחר הז' לא מקרו אותן ימים ימי זיבה הואיל ולא ראתה באותן ז' ימים שעברו דאין ימי זיבה אלא אחר ימי נדה וכל זמן שתראה אח"כ תחלת נדה היא שהרי מתחלה נמי כששינתה וראתה ליום עשרים מטבילתה היתה נחשבת תחלת נדה ולכך אתי שפיר ג"כ כשמגיע אח"כ יום ט"ו ויום כ' חוששת לשניהם : בא"ד היכי דקאי בתוך ימי זיבתה אימא לא תיחוש וכו' ותטביל ויגיע יום עשירי לא תאסר לשמש וכו' כנ"ל להגיה ומ"מ דברי רש"י צריכין עיון דהא כששינתה והקדימה וראתה ביום עשירי אינה תחלת נדה כ"א שומרת יום כנגד יום ולר"ל אפילו שימור אינה צריכה כדאיתא בסוף פ' התינוקת לקמן א"כ כשתטבול עתה ויגיע אחר כך יום עשירי לא קיימא בתוך י"א לזיבה דהא אין ימי זיבת בלא תחלת נדה רק אותה ראייה יהיה תחלת נדה ולא שייך לומר עליה דכל י"א יום היא בחזקת טהרה וצריך לפרש דר"ל שהקדימה ראייתה ליום עשירי ושמרה יום כנגד יום וטבלה ואח"כ כשלמו י"א ימי זיבה והתחילה למנות ימי נדה ראתה ביום שהיתה למודה לראות ונעשית תחלת נדה וטבלה אחר ז' כשיגיע יום עשירי לטבילתה אסורה לשמש משום דחוששת לחדא זימנא שראתה פעם אחת ביום עשירי ולכך חוששת גם כן עתה שמא תחזור ותראה ותהיה שומרת יום כנגד יום כמו בפעם ראשון ואע"ג שיום העשירי הוא בתוך י"א של ימי זיבה וה"א דלא תיחוש קמ"ל רב פפא דחוששת דוק נ"ל : בתוס' ד"ה אתמר ראתה ט"ו וכו' אבל ראתה בג' חדשים או בב' לחדש או בא' וכו'. ר"ל שראתה ג' חדשים רצופים בכל חדש באחד לחדש או בב' לחדש : בא"ד ותימה למה פירש כן דא"כ כששאלה הגמרא לימא ברבי ורשב"ג קמפלגי וכו'. ר"ל דלפי פי' ר"ח לפי סברת המקשה לא בראייה ראשונה לחוד הוא דפליגי אלא גם בכל ג' ראיות של הג' חדשים הראשונים דהא אי רב כרבי ס"ל א"צ כ"א לב' דלוגים דהיינו ששה חדשים לפירוש רבינו חננאל ולשמואל צריכא ט' חדשים לג' דלוגים וק"ל : ד"ה ואינה אסורה אלא מי"ח ואילך וא"ת ויאסר נמי יום י"ח וכו'. ר"ל מיד כששינתה ליום י"ז א"כ אנו רואין שדלגה מי"ו לי"ז א"כ כשיגיע בחדש שאחר זה יום י"ח תהא אסורה לשמש משום דחיישינן שמא תדלוג ליום י"ח כמו שדילגה פעם אחת כבר ליום י"ז כדין כל שינוי וסת דחיישינן בחדא זימנא וק"ל :

חכמת שלמה

דף סד ע"א גמ' עד שתקבענה ג"פ כו' מהו דתימא כו' כצ"ל : רש"י בד"ה היתה למודה כו' עוד תאסר חזרה כו' הד"א : בד"ה למודה שאני כו' והיכי הוה מנינן כו' כצ"ל : בד"ה ה"מ כו' בו בתוך ימים כו' הד"א :

תינוקת פרק עשירי

ע"ב גמ' נותנין לילה הראשון וה"מ שלא כו' כצ"ל :

דף סה ע"א גמ' והשאר משלימין לד' לילות כו' מי סברת כל אלת כו' כצ"ל : רש"י בד"ה אינן אלא כו' דקטנות הס"ד : תוס' בד"ה אלא דיהיב כו' בס"ג ורביעי ג' חדשים בבגרות כו' כצ"ל : בד"ה הדפין והלולבים כו' בריית' עלה וליכא טעמא כו' כצ"ל : ע"ב גמ' ואב"א שאני כתובה כו' כצ"ל : שם דם נדה סבא מן המקור כו'. נ"ב זהו כמו טעם ודו"ק : רש"י בד"ה והעקלים כו' שקוטרין את התפוח כו' כצ"ל : בד"ה שאני כתובה כו' לדקדק בכל ולתתמה הלכך כו' כצ"ל : תוס' בד"ה וכולן כו' הלכך צריכה לבדוק כו' : בא"ד כ"ש וכ"ה דמתני' מחמירים ודוקא כו' לראות ובלילה לתינוקת כו' כצ"ל :

דף סו ע"א גמ' תולה בוכתה ואם היה כו' כצ"ל : שם למכתב כתובה ליום ארבעה כו' כצ"ל. ונ"ב יום ארבעה הוא יום רביעי שהבתולה נשאת ליום רביעי נטר עד ארבעה אחרינא פי' עד יום ד' הבא בשבוע אחרת ונוסח זה כמדומה שאינו מתוקן לפי כל הפירושים שהביא הרא"ש : רש"י בד"ה ותנשא לאחר כו' שוות הס"ד : בד"ה הוא נ"ל הוי עובדא כו' : ע"ב תוס' בד"ה כל הראוי לבילה כו' אע"ג דפרים בהדיא בכלי אחד כו' כצ"ל : בד"ה אם סמוך כו' מדלא קאמר לא תחוף כו'. נ"ב ותימה לי מאי צריך למידק כך למה אינו דייק כפשוטו מדקאמר משרי מזיא אלמא דבמקום שער הראש איירי וכן דייק האשר"י משמו וכן אי' בפ"ק דחולין והדרבה מן דיוק זה יראה סייעתא לרש"י קנ"ז דבגוף נמי איירי בכ"מ שיש בו שער וצ"ל שמוסיף זה דלא תקשי ליה מאחר שלא תחוף אלא בחמין לא איירי אלא בראש ולא בגוף א"כ למה אמרינן שתסא אשה מדיתה בית קמטיה ע"כ פי' דלאו דוקא בראש לחוד קאמר אלא כל מקום שיש בו שער קאמר דשייך ביה חפיפה ובית השחי ובית הערוה נמי בכלל וכן פירש הר"ן להדיא :

רש"י

תינוקת פרק עשירי

דף סה ע"ב תד"ה היינו ת"ק וכו' וי"ל דסבירא לית דת"ק לא מחמיר טפי מי"ב חדשי לבנה וכו' ומשני איכא בינייהו חרפי ואפלי כלומר אשתקד הוי אפלי וכו'. הא דהוצרכו התוס' לפרש כן ולא פי' כפרש"י משום דלפי פירושם זה לא אתי שפיר פי' רש"י שפירש חרפי ואפלי לרשב"ג פעמים שהן יותר מי"ב חדש וכו' והתוס' כתבו השתא דהמקשה ס"ל דת"ק לא מחמיר טפי מי"ב חדשי לבנה וע"כ טעמא הוא משום דס"ל דאין סברא לומר דשום תנא יחמיר יותר מי"ב חדשי לבנה ולפרש"י לרבנן שמעון פעמים שהן יותר מי"ב חדש לכך הוכרחו התוס' לפרש חרפי ואפלי בענין אחר וק"ל :

דף סו ע"א בגמ' התקין רבי וכו' ראתה יום אחד תשב ששה ימים והוא וכו' ששה והן. פי' הששה צריכין להיות טהורין דאל"כ איכא למיחש בכל פעם שיום אחרון של ראייה הוא תחלת נדה והראשונים היו סוף ימי זיבה לכן צריכין להיות כל הששה ימים טהורים וק"ל : שם אמר ליה סבר ליה מר למכתב כתובה לארבע יום וכו'. עיין באשר"י ולפי הפירושים שם מבואר דר"ל דרבי חנינא א"ל לרבינא ורב חנינא היה מחלק בין גדולה ובין קטנה והיה סובר דקטנה אין צריכה לישב ז' נקיים דאי הוה איפכא לא היו יכולין אותן המפרשים להביא מינה ראיה דאין צריכין הפסק טהרה ובדיקה וק"ל כשתעיין שם ואפשר דמפרשי הכי דרב חנינא א"ל לרבינא משום דלישנא דמכתב כתובה לא שייך לומר כ"א באבי החתן לא באבי הכלה וק"ל ועכ"פ הגירסא שלפנינו שכתוב א"ל סבר מר למכתב כתובה לד' יום א"ל אין כי מטא וכו' לא מתישבא דכיון דלא היה בדעת רבינא למכתב כתובה עד ז' ימים למה א"ל אין : ברש"י ד"ה לפי שאין כל האצבעות שוות וכו' ומוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לידי כרת ע"כ. צ"ל דס"ל דאע"פ שתבדוק ולא תמצא דם בראש המכחול באולי לא תבדוק יפה והיא תסמוך על הבדיקה ותשמש ותבא לידי כרת לכך מוטב שתתגרש ותתקן בלא בדיקה : בתוס' ד"ה ותבדוק עצמה בביאה שלישית וכו' וה"ה דה"מ למפרך לפי פירושו דגם לשני לא תשתרי וכו'. ר"ל ואם תקשה על פרש"י אמאי פריך גמרא ותבדוק עצמה מביאה שלישית ואילך ולא תתגרש ואמאי לא פריך נמי ותהא אסורה לשני ולא לשתרי ליה בלא בדיקה אין זו קושיא דאיכא למימר לפי פירושו דה"ה דה"מ למפרך וכו' : בא"ד ור"ת מתיר לראשון וכו'. פי' וגמרא לא פריך כלל אראשון דפשיטא ליה דאם רוצה לבדוק גבי ראשון ושלא להתגרש דמציא לעשות וגמרא לא פריך אלא אשני דלא לשתרי אלא ע"י בדיקה : ד"ה ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי וכו' ואין להתירה אלא מטעם זה דאין כל הכחות שוין ואין חזקת כחו של ראשון מועלת לשני וכו'. משמע דהתוספות אינן מפרשין הא דקאמר בגמ' לפי שאין כל הכחות שוין כפרש"י אלא ר"ל שאין כל כחות של האנשים שוין ואין חזקת ג' כחות של ראשון ושני מועלת לשלישי וק"ל : ע"ב ד"ה כל הראוי לבילה וכו' דפריך לשמואל וכו' דכתיב וימלא כפו ממנה. פירוש לענין שימלא ויקמוץ דוקא בקמצו לאפוקי שלא יעשה מדה לקומץ וע"ש במנחות דף י"ט ושם מבואר כל הסוגיא : בא"ד וכן בכמה דוכתי גבי ערל וטמא וכו'. ראיה זו אינה דומה לאידך ראיות ואינו מביא ראיה אלא דמצינו דאע"ג דאינו מעכב מ"מ מצוה הוא לכתחלה כמו סמיכות דע"כ לא מעכבא מדרבי קרא טמא דמשלח קרבנו אע"ג דאינו ראוי לסמיכה ובפ' כל הפסולים יליף דתכף לסמיכה שחיטה דאורייתא א"כ ש"מ אע"ג דאינו מעכב דאורייתא מ"מ מצוה היא מדאורייתא לכתחלה :

דף סז תד"ה פתחה עיניה כו' שמעתתא דרב ודרב גידל כו' ומה שהקשה מבית הסתרים כו' ונראה שיש בית הסתרים שהאשה מקפדת כו' עכ"ל כצ"ל ופי' יש בית הסתרים שהאשה מקפדת יותר מהאיש והיינו בית הערוה כמ"ש המפרשים במתני' דמקואות אבל שער קמטים ובית הסתרים איש ואשה שוין ולהכי פריך שפיר מהך דבית הקמטים וב"ה אין צריכין לביאת מים אהך שתהא אשה מדיחה קמטיה במים דבקמטים ודאי דאין חילוק בין איש ואשה וק"ל: **בד"ה** ומניקה את כו' כעודר בית הסתרים וכמוסק כו' עכ"ל גם בזה סותר פרש"י שפירש היפך זה אבל ניחא להו לדחות פירושו בסיפא כמניקה כו' דתני לה גבי הדד ולפרש"י לא הוזכר הך חגילה כלל: **ע"ב** בד"ה משום סרך כו' ואביי ורבא בדור אחד היו כו' עכ"ל לספרים שלנו לא הוו צריכי להך הוכחה דמרבא גופיה מוכח שפיר אבל בגמרות ישנות גרסי רבה בעובדא דאתקון במחוזא למטבל בח' וכצ"ל בתוס' והשתא הוצרכו להוכחה דרבה ואביי בדור כו': **בד"ה** אבל אמרו חכמים כו' ועוד היכי שרי רבנן לשמש כו' עכ"ל ולא בעי למימר דאתשמיש קאי ורבנן פליגי ולית להו דרשא דאחר תטהר דאחר מעשה תטהר אלא דאף מדאורייתא אסור לשמש דא"כ מאי קא משני משום דר"ש כו' דהא לרבנן ניחא טפי וסמכו התוס' עצמם בזה הכא שכבר הקשו כן בתוס' פ' המפלת גם קושייתם התם סמכו עצמם אמה שהוכיחו כאן דליכא למימר דרבנן שרו לשמש כו' ולתירוצם דהכא ניחא גם קושייתם דהתם כיון דבטבילה פליגי ורבנן לא אסרי טבילה אפי' בודאי זבה לא הוו אסרי בהך דטועה אף לשמש דאית בה כמה ספיקי: **גמ'** מר זוטרא שרי ורב חיננא מסורא אסר א"ל רב אדא לרב חיננא מסורא כו' מגמרות ישנות:

דף סח תוס' בד"ה כך אמרו משמיה כו' וי"ל דאיכא לאוקמא פסק דלעיל שליל טבילתה במ"ש כו' עכ"ל ולאו ממש קאמר הלכתא כרב חסדא כו' דהא רב חסדא אפי' אם ליל טבילתה חל בחול נמי קאמר אלא בהא הלכתא כר"ח בכה"ג אם חל ליל טבילתה בי"ט או בשבת דהשתא ע"כ כדמתרץ רב יימר דג' ימים הרחקה לא מצינן לאשכוחי בשחל ליל טבילתה בי"ט או בשבת ודו"ק: **במשנה** ומטמאה מע"ל ומפקידה כו' פי' דמטמאה מע"ל כגון אם לא בדקה עצמה כלל בין הפרשת יום ז' בטהרה ובין הבדיקה שמצאתה טמאה אבל אם בדקה עצמה בשחרית ומצאתה טהורה ואח"כ באותו יום מצאתה טמאה הרי הפקידה ממעט מע"ל: **ע"ב** פרש"י בד"ה ואם יש לה ושת קס"ד אסיפא דמתני' כו' עכ"ל משום דלעיל לרבא לא קאי הכי קאמר דס"ד הכא כדסבר המקשה לעיל דאסיפא דמתני' קאי ולא אריש פרקין כדמוקי לה רבא לעיל דדוחק למימר הכי לשמואל דרבא ודאי לא מצי לשנויי בע"א וכבר סליק בתיובתא: **תוס'** בד"ה א"ל ה"ז בחזקת טהרה כו' דהוחזקה רואה שחרית דין הוא להצריכה הפרשה מן המנחה כו' עכ"ל ולפי זה ביום ראשון כיון שהוחזקה רואה בעיא לכ"ע הפרשה מן המנחה ולמעלה ור' דקאמר. בראשון לא שאלתי וטעיתי כו' ה"ק בראשון לא שאלתי כלל משום דמעיינה פתוח וטעיתי שהיה לי לשאול מיהא בראשון אם הפרישה מן המנחה כו' דכיון דפסק פסק ודו"ק:

דף סט פרש"י בד"ה והכא אשמועינן סופן כו' כדאמרי' במתני' דהפרשה בטהרה בעינן עכ"ל לגבי נדה תני ליה לעיל במתני' ומשמע דה"ה בזבה דבעיא הפרשה בטהרה דמאי שנא וכן מ"ש התוס' וא"ת לרב כל זבה צריכה הפרשה כו' עכ"ל מדברי רב ודאי דליכא הוכחה דכל זבה צריכה הפרשה דרב לא קאמר אלא שאם הפרישה בטהרה דלא בעי' ספירה בתחלתן אלא דאמתני' סמכו ושיעור דבריהם כ"ה וא"ת לרב תקשי כיון דכל זבה צריכה הפרשה כדמשמע במתני' לגבי נדה אמאי קתני במתני' הכא בזבה שבדקה עצמה יום ראשון כו' וק"ל: **גמ'** ואי ס"ד דלא בעי ספורין לפנינו ביממא נמי נטבלינהו כו' ואע"ג דרב נמי לא קאמר דלא בעי ספורין לפנינו מתחלתן אלא היכא שהפרישה בטהרה והך טועה איכא לאוקמא דלא הפרישה בטהרה בודאי י"ל דרב נמי לא קאמר דבעי הפרשה בטהרה בודאי אלא להחמיר שלא נטהרה לבעלה בסופן אע"פ שאין תחלתן אלא בהפרישה בטהרה בודאי אבל לגבי טבילת מצוה בזמנה אף בלא הפרישה בטהרה בודאי ע"י בדיקה משום ספיקא דשמא הפרישה בטהרה צריכה טבילה בזמנה וכן נראה מדברי התוס' שכתבו אהא דז' לנדה וב' לזיבה מכאן אין יכול לדקדק דלא בעינן ספורין לפנינו מדטובלת אע"פ שלא הפסיקה כו' עכ"ל הרי לך בהדיא לרב דבלא הפסיקה בטהרה כלל נמי לא בעינן ספורין לפנינו וטובלת משום טבילה בזמנה דשמא הפרישה בטהרה באותו יום: **פרש"י** בד"ה תמני' לנדה כגון באת לפניט כו' דלמא בין השמשות דאתמול חזאי ומיום חמישי כו' עכ"ל לא הוה צריך לפרש ספיקא דראיית יום חמישי ויום ששי שהיה בין השמשות אלא משום ראיית יום שבת דליכא לספוקי אלא בראתה ב"ה נקט נמי הכא כן: **ע"ב** בד"ה אימא איני יודע כו' דלמא כל ז' שלא לפניט ספרה כו' עכ"ל כך מצאתי מוגה: **תוס'** בד"ה מה לאלמנה לכ"ג כו' דחייבי כריתות בנה פגום כו' לימא היא עצמה תתחלל מק"ו כו' עכ"ל ומכי תהיה לאיש זר ליכא למילף דאיכא חייבי כריתות הלאו זר מעיקרא הוא אצלה וק"ל: **בא"ד** וי"ל כיון דבנכרי ועבד הולד ממזר ליכא למילף תו מנייהו פסול ביאה כו' עכ"ל ומגר עמוני ומואבי נמי כיון דבתו פסול לבא בקהל והוי כמו ממזר ליכא למילף מנייהו נמי פסול ביאה ולר"י דיליף בכה"ג לא חשו לתרץ הכא הך קושיא אליבי' דל"ל כי תהיה לאיש זר לגר עמוני ומואבי הא איכא למילף במה הלד מחלל ונכרי ועבד ואיכא למימר דההיא סוגיא אתיא כרבנן אבל בתוס' פ"ק דיבמות תירצו זה דלר"י נמי יליף גר עמוני ומואבי מנכרי ומעבד וחלל כיון דולד נכרי ועבד הוא ממזר גרע טפי מולד גר עמוני ומואבי והיינו משום דיש הכשר לבתו וק"ל: **בא"ד** בפרק הערל דקאמר גר עמוני בתו כשרה לכהונה ופריך כו' אלא כיון דבתו פסולה לקהל לא ילפינן מיניה פסול כהונה אלא דוקא לר"י וא"ת כו' עכ"ל כצ"ל מתוך סוגיא שם וכ"מ מוגה וע"ש:

ח"א דף סט ע"ב י"ב דברים שאלו כו' שלשה דברי חכמה כו'. יראה בזה דנקט בכאן ד' חלוקות בתורתנו הקדושה חלק הא' הוא הנגלה ממצות התורה והוא הנקרא כאן דברי חכמה ועוד ב' חלקים שהם נסתרים הא' הוא בדרכי הש"י ובמדותיו שקראו כאן דברי אגדה לפי שענין זה מסתירים בדברי אגדותיהם והב' הוא בחכמת היצירה והטבעיים ולפי שבזו רבים מן הפלוסופים טעו כמו שאפרש שגם אנשי אלכסנדריא טעו בחלק הזה ע"כ אמר דברי בורות לפי טעותם ועוד חלק אחד והוא דרך ארץ איך יתנהג האדם עצמו במדותיו שיש ללמדו ג"כ מתוך התורה ועל ענין זה כמ"ו בפרק עושין פסין דזכריה ראה ד' חלקי התורה כ"א לפי ענינה שאמר אני רואה מגילה עפה ארוכה עשרים אמה ורחבה י' אמה וכי פשטת לה ה"ל עשרין בעשרין וכתיב והיא כתובה פנים ואחור וכי קלפת ליה כמה הויא ליה מ' בכ' כו' ע"ש המאמר באורך והוא מבואר שראה אותה בענין זה כי הפנים הוא הנגלה במצות התורה והוא שקראו דברי חכמה וטוב שהיתה המגילה עפה ובקל אם יתפשט יתגלה עוד חלק אחד כראשון והוא חלק דרך ארץ שבקל יש ללמדו מהתורה וטוב שהיתה כתובה גם באחור שאחר הקילוף יתגלו עוד שני חלקים אחרים כראשונים והם חלק דברי אגדה וחלק חכמת היצירה שהם קשים להגלות עד אחר רב העיון כמו שלא נתגלה האחור הזה עד אחר הקילוף והנה שאלו ג' מדברי חכמה שהן גופי הלכות ועיקר החכמה כדמפרש להו בגמרא ומה שיש לדקדק בהם כבר פירשנום בחדושי הלכות ע"ש: **וששאלו ג'** דברי אגדה. הם דברים נסתרים בדרכי ה' ומדותיו הא' כתוב אחד אומר כי לא אחפוץ במות המת וכתוב אחד אומר כו'. כאן בעושין תשובה כו' יראה דלא משני הכא תלמודא כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין כדמשני אקראי דלקמן כמו שהקשו התוספות משום דקשיא להו לישנא דקרא מאי במות המת דהל"ל במות הרשע וכה"ג דכשו ביומת המת וזה הביאם לומר דהאי קרא בסוד הגלגול איירי ופירושו כי לא אחפוץ במות עכשיו בגוף שני אותו המת כבר בגוף ראשון אף שכבר עבר עליו גזר דין של מיתה ומוקי ליה בעשה תשובה דכל עצמו לא נברא שנית אלא לעשות תשובה ולתקן מה שעוות בגוף ראשון הב' כתוב אחד אומר כי לא ישא פנים וכתוב אחד אומר ישא ה' פניו וגו' וכתבו התוס' לפי הפשט לא משמע שהקב"ה נושא את פניהם כו' מיהו תלמודא חשיב ליה כאילו כתיב פניך ועפי ה"ל לאקשויי כו' עכ"ל ואני לא אבין מי הגיד להם דלא ישא פנים הוא פנים של אדם ועוד כיון דבאומות עולם אפי' קודם גזר דין אינו נושא כמ"ש לקמן התוספות היאך מיתרצן כלל הני קראי דלוט ודאיוב למ"ד דאיוב נמי כותי הוה וע"כ נראה דודאי הקב"ה נושא פנים של אדם אפילו באומות העולם כדמוכחין קראי דלוט ודאיוב ולא ישא פנים ע"כ בפנים של מעלה קמיירי ובלאחר גזר דין כדמוקמינן ליה וכן ישא ה' פניו כפשטיה בפנים של מעלה ובקודם גזר דין בישראל כדאיתא בברכות וענין נשיאות פנים של מעלה מבואר בספרי ישא ה' פניו יהפוך ה' פניו אליך אינו דומה שואל מחבירו תוך פניו כשואל מהלדדים הג' כתוב אחד אומר כי בחר ה' בציון וכתוב אחד אומר כי על אפי גו' למן היום אשר בנו אותה כאן לאחר שנשא כו' הענין מבואר קודם שנשא בת פרעה היה הקדושה בציון כמ"ש וישב שלמה על כסא ה' כי אז היה השם שלם והכסא שלם כנרמז בהאי קרא כי בחר ה' בציון איוה גו' אבל משנשא בת פרעה נתן יד וכח לצד כיסוף וטומאה להתגבר אמר כי על אפי גו' למן היום אשר בנו אותה כינוי דאותה קאי על בנין רומי שע"י שנשא בת פרעה נבנית רומי כדאמרינן פ' כ"ג בשעה שנשא שלמה בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה שירטון ועליו נבנית כרך גדול של רומי: **דברי** בורות בחכמת יצירה וטבעית וקראום דברי בורות לפי שהם נטו לטעות בהם כדעת הפילוסופים **הא'** אשתו של לוט מהו שתטמא שהם חשבו שאף שנשתנית להיות נציב מלח בצורתה האומר הראשון שהוא בשר עדיין קיים ותיטמא והשיב להם דאין נציב מלח מטמא שמה שנשתנה הש"י במעשה בראשית בשינוי הטבעיים הוא שינוי גמור כאילו הוא בריאה חדשה ואין כאן חומר ראשון כלל שיטמא: **הב'** בן שונמית מהו שיטמא שהם טעו לומר כי הגוף חשוב כמת ואלו החיים אשר באו לו ע"י תפלת אלישע אינם אלא מקריים והגוף הוא עדיין מת ויטמא טומאת מת והשיב להם דאין מי מטמא דאין כאן חיים מקריים כי ע"י הנביא ג"כ אפשר שישנה מעשה בראשית וכאילו לא מת כלל ואין כאן טומאת מת כלל: **הג'** מתים לעתיד לבא צריכין הזאה ג' וז' כו' לא שאלו מעיקרא במתים לעתיד לבא מהו שיטמאו טומאת מת כמו ששאלו בבן השונמית כיון דאין במתים לעתיד לבא גוף הראשון שהבשר כבר נתעכל אין כאן טומאת מת שזה הגוף היא בריה חדשה אבל שאלו אם צריכין הזאה ג' וז' כדין מי שנטמא במת דכמה מתים שיחיו לעתיד לבא שנטמאו בהיותם בחיים במת ונעשו טמאי מתים ומתו אחר כך בלא הזאה ג' וז' ואותה הטומאה שהיתה מחיים להיכן אזלה ובבן שונמית דאיירו בה לא שאלו זה כמ"ש התוספות דהא כיון דגוף הראשון היה קיים ודאי אם כבר נטמא בחיים במת ולא היה לו הזאה קודם מותו שצריך עכשיו הזאה דאותה טומאה להיכן אזלה דלא עדיף מאלו לא מת כלל וא"ל לכשיחיו כו' דהה אותם דודאי כיון דבמתים לעתיד לבא אין כאן גוף ראשון אין כאן טומאת מת לגוף שני אבל הם חשבו כי הנשמה מחיים כשנעשו טמאי מתים ג"כ נטמאה היא וזה טעותם שהנשמה טהורה והיא רוחנית ואין כאן טומאה כלל: **ג'** דרך ארץ איך יתנהג אדם במדותיו ואלו הג' דברים דנקט הכא אמרינן בפ' כל היד שאם תחת הגזירה שמלאך הממונה על ההריון אומר טפה זו מה תהא עליה חכם או טפש עשיר או עני ואמרינן נמי בעלמא חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא אבל אמרו הכא מה יעשה אדם ויחכם לשנות הגזירה שנגזרה עליו להיות טפש ואמר שירבה בישיבה כו' כי בהשתדלות ועסק גדול ע"י סיוע דשמיא בתפלה ובזכיות אפשר לשנות הגזירה כדמסיק דהא בלא הא לא סגיא וכן הוא הענין בעושר ובבנים שאפשר לשנות הגזירה בהשתדלות עם סייעתא דשמיא כדמסיק:

דף ע תד"ה היא תועבה כו' הדר ביה בפ' החולץ מהא דקאמר הכל מודים כו' עכ"ל וכצ"ל: **בד"ה** למחרת מביא אשמו כו' והכי מיתניא בתוספתא כו' ומטמא למתים לאחר ק"כ יום כו' עכ"ל תנא בביאור כ"ד אלו בפ' ב' נזירים במשנה וגמ' ופי' הרע"ב ע"ש ובפ' כ"ג בפרש"י ולא נחתו התוס' הכא לפרש התוספתא אלא עד אחר ס' יום דעלה קאי אר"ש למחרת כו' דמייתינן הכא: **בא"ד** אבל אשמו אינו מעכבתו וישהה כו' עכ"ל ר"ל דאם ספק מצורע הזכיר ר"ש הכא דמביא ביום ס"א על תנאי אבל אשמו דספק נזיר טמא לא הזכיר דמביא בתגלחת ראשונה על תנאי משום דהך אשם אינו מעכבתו אז וישהה אותו כו' או שמא אינו דומה האי אשם לאשם דמצורע שבא להכשיר שממנו נותן דם על הבהונות אבל אשם דספק נזיר טמא א"ל. האשם להכשירו ולא יביא אותו כלל מספק וכן לא חשיב בהך תוס' דמביא עולת עוף דנזיר טמא מספק ועולת בהמה דמצורע מספק מה"ט כיון דעולה אינו מעכבתו ולא בא לא לכפר ולא להכשיר לא מביא לה מספק וכ"כ התוס' בפ' ב' נזירים וחטאת הבהמה דמצורע מספק קחשיב בתוספתא דמביא לה ע"י שיכתוב נכסיו לאחרים והוה עני ומביא חטאת העוף הבאה על הספק ודו"ק: **ע"ב** בד"ה וסמיכה ונסכים כו' היינו באקופי ידא למ"ד כו' עכ"ל פירוש למ"ד דלא בעי סמיכה במצורע ה"ל שמיכה עבודה בקדשים אי לאו באקופי ידא וק"ל כדאיתא פ"ק דחגיגה ע"ש: **בד"ה** כתוב א' אומר כו' שיפנה אליך להשים לך שלום כו' עכ"ל כצ"ל ודו"ק: **בד"ה** ואין נציב מלח כו' וא"ת לומר כך דהך סוגיא דכ"ג לא אתיא אלא כר"ש כו' עכ"ל פי' דהך סוגיא דכ"ג הוא מימרא דר"ל ודוחק הוא שנאמר דלא קאמר מלתיה אלא אליבא דר"ש דאצטריך או בקבר משום דלא למעט ליה מדכתיב אדם כפירוש הר"ס וק"ל: **בא"ד** ולהכי אצטריך או בקבר וקאי ריבוי אכי ימות ולא האדם כו' עכ"ל והיינו כתירוצם דקודם מתן תורה אין חילוק משום דריבוי דאו בקבר לא קאי אאדם וליכא לאקשויי אכתי לפי דרכם נמי כיון דאו בקבר גבי מגע כתיב לענין טומאת אהל דליכא ריבוי אימא דמכאן ולהבא הוא דכתיב די"ל כיון דגלי לן קרא לענין מגע דכתיב בהך פרשתא דלאו דוקא מכאן ולהבא הוא דכתיב אית לן למימר ה"נ הכי בטומאת אהל דכתיב נמי בהך פרשתא וק"ל:

דף עא תד"ה ה"נ בפי' ר"ח כו' ואתא לאפוקי מת"ק דאמר אפי' היכא דאיכא לספוקי שמא יצא כולו מחיים טמא עכ"ל הא ודאי בדאיכא לספוקי כולו מחיים ואיכא לספוקי נמי כולו לאחר מיתה דחכמים מחמירי טפי ובר"י הוה ספיקא דאורייתא ולא הוה דם תבוסה

חכמת שלמה

דף סז ע"א רש"י בד"ה ומפני ביומי תשרי שטובלין בנהר כו' כצ"ל: **בד"ה** כדתנן גבי כו' ומוסק זיתים כעודר כו' הד"א: **ע"ב תוס'** בד"ה משום סרך כו' שתטבול ביום ז' כדרכי שמעון כו' כצ"ל:

דף סח ע"א גמ' והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה קשיא הלכתא כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה תסגי ואייתי למחר די לי אם אטבול למחר כצ"ל: **בד"ה** הא דלא אפשר לחוף ביום כגון מוצ"ש לא תחוף אלא בלילה כצ"ל: **תוס'** בד"ה כך אמרו כו' בפסק של מעלה דדריש רב מרימר כו' כצ"ל: **ע"ב רש"י** בד"ה כי קתני ומטמאין מעת לעת כו' מעת לעת כצ"ל והס"ד: **בד"ה** לטמאה בה כו' ספירתה יום א' הס"ד: **בד"ה** נראין כו' אף הראשון הס"ד: **תוס'** בד"ה אמרה ליה כו' והכא מיירי בנבדקה כו' כצ"ל:

דף סט ע"א גמ' ולא ידענא מה תיובתא דקי"ל שבוע קמא כו' ראיתי סגי לה אי בתשע כו' ואיני יודע כמה ראיתי כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה לא ר' יהושע כו' כדפרישית אבל כו' הד"א: **בד"ה** איני לרב כו' טומאת זכר ביממי לה כו' הד"א: **בד"ה** תמני לנדה כו' הרי ח' טבילות לנדה כו' כצ"ל: **ע"ב גמ'** אלא לאו ש"מ רבנן היא כו' מי לא מטמא במשא אלא מאי כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה ותמני לזיבה כו' ספורין שלה הס"ד ואח"כ מ"ה כלילותא אם באת לפנינו כו': **בד"ה** ושב לזיבה כו' ימי הספירה הס"ד: **בד"ה** אידי ואידי כו' בלילה וקא פריך כו' משום נדה ומהדר כו' הד"א: **בד"ה** חד יומא כו' טבילות דשביעי הס"ד: **בד"ה** מטמאין במשא כו' לא מטמו מדרבנן כו' שמא יתעלפה כצ"ל והס"ד: **בד"ה** עד שימוק כו' ומת ודאי הס"ד: **בד"ה** בת מעולתה כו' והוליד בת הס"ד: **בד"ה** זו כו' משום נשאת הס"ד:

דף ע ע"א רש"י בד"ה ואי כר"ש כו' כשהוא עשיר ויכול להביא כו' כצ"ל: **ע"ב רש"י** בד"ה שחיטתו כו' וסמיכה חזה ושוק כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה כאן קודם כו' או הכא כהתם וי"ל כו' כצ"ל: **בד"ה** כאן בעושה כו' ועוד להמיתם משמע כו' כרבי יצחק דאמר כו' כצ"ל:

דף עא ע"א רש"י ד"ה אלא עטמייהו כו' כבוד זכין התקינו כו' לאחר מיתה הס"ד והד"א: **בד"ה** בחייו ובמותו

מהר"ם

דף סח ע"א בתוס' ד"ה כך אמרו וכו' ואחר זה דבור שני והלכתא אשה חופפת וכו'. נ"ל דהכל דבור אחד הוא: **ע"ב** בגמ' ור"א בשלמא התם לטמאה בה וכו' דאי משום איחלופי וכו'. נ"ל להגיה ואי משום איחלופי בוי"ו: **שם** אבל הכא אי חיישינן דלמא חזאי בספק אתי לאחלופי וכו'. ויש לדקדק מאי צריך הבא לטעמא דאתי לאחלופי תיפוק ליה דאי חיישינן דלמא חזאי הוי ספק דאורייתא דאי חזאי א"כ סותרת למפרע כל הספירות וי"ל בדוחק דגם רבי יהושע מודה. דמדאורייתא מוקמינן לה אחזקת טהרת ולא חיישינן שמא חזאי והא דס"ל לר"י דאין לה אלא יום א' ויום ז' אינו אלא מדרבנן וק"ל:

דף סט ע"ב בתוס' ד"ה מה לאלמנה וכו'. וי"ל כיון דאין חללה אלא מאיסור כהונה. כן נ"ל להגיה וע"כ ר"ל דאין לאו דאשה זונה וחללה כ"א מאיסור כהונה אבל איסורא יכולה להיות דאיכא למימר דלהכי איתר חללה גבי כהן גדול למעוטי מלאו כל שאינו מאיסור כהונה דאי ר"ל דמאיסורא נמי אמעוט א"כ מאי מקשי התוס' בתר הכי ומיהו קשה נילף מאלמנה לכ"ג ומעובד כוכבים וכו' והא כבר תירץ דמייתורא דחללה אימעוט דאין חללה אלא מאיסור כהונה אלא ע"כ ר"ל דלא אימעוט אלא מלאו ומק"ו נילף איסורא ולעיל ר"ל כיון דאין חללה כ"א מאיסור כהונה לענין לאו ועכ"פ ליכא למילף מק"ו דאלמנה שתהא ממש מחוללת כמו אלמנה עצמה דהא באלמנה איכא לאו והכא ע"כ ליכא לאו דחללות סברא הוא דלא ילפינן מהאי קל וחומר שתתחלל כלל וק"ל: **בא"ד** ומתוך האי שנויא מיתרצא קושיא אחרת בפ' הערל דאמר עמוני שנשא עמונית וכו' כן נ"ל להגיה וע"ש:

דף ע ע"א ד"ה היא תועבה וכו' דהא ע"י הך פירכא הדרא ביה בפ' האלמנה וכו'. בפ' החולץ דף מ' איתא סוגיא זו וע"ש: **בא"ד** דבשמעתין דיבמות וכו' בני צרות אני מעיד לכם וכו' ר"ל דאפילו לב"ש כשרות:

דף עא ע"א ד"ה אלא טעמא דב"ש וכו' ותימה דבסוף מ"ק קתני לה גבי שאר בראשונה דקתני התם וכו'. כנ"ל להגיה: **ד"ה** ה"ג בפירוש ר"ח וכו' ודמו מטפטף לגומא מספקא ליה לר"י אי

אלא דמשמע להו לת"ק דאפי' בדליכא לספוקי בכולו לאחר מיתה כגון שראינו קצת מחיים ואיכא לספוקי בכולו מחיים מטמא והא פליגי חכמים ואמרו דאם ראינו קצת מחיים וליכא לספוקי בכולו לאחר מיתה אינו מטמא א"כ לא פסק דאיכא מיהא מיעוט לאחר מיתה וליכא לספוקי נמי בכולו מחיים וק"ל : גמ' ומודה ר' יהודה כו' מכלל דת"ק סבר באהל כו' היינו ר' יהודה שהוא ת"ק דר"י כפרש"י ובגמרות ישנות מכלל דר' יהודה סבר כו' וק"ל : ע"ב שם מערה אין נוגעת כו' חזרו לומר הרי כו' מתני' מני אבא כו' מילי מילי קאמר תלמודא דבראשונה דקאמרי מערה אין נוגעת לא משום דהוו סברי חולין עש"ק כקודש דמו וכשחזרו לומר כו' לקדשים אין לחולין לא משום דלאו כקודש דמי ודקתני לב"ה דהוה כמגע שמא את דהיינו ראשון מני כאבא שאול דסבר טבול יום הוה ראשון לקודש לטמא ב' ולפסול אחד דהיינו רביעי בקודש פסול ולאפוקי ממ"ד ע"י שני לקודש דהשתא לא מטמא אלא א' ופוסל א' ופלוגתייהו בריש פרק ב' דמסכת מעילה ובסוטה פ' כשם ע"ש ודברי מהרש"ל בכל זה אינו מבורר וק"ל : תום' בד"ה מערה אין כו' דקיל מנדה שאינו מטמא משכב התחתון אלא כעליון כו' דתנן במסכת כלים למעלה מהן נבילה דמטמא במשא למעלה מהן בועל כו' עכ"ל כנ"ל ודקתני בתר הכי למעלה מהן זובו של זב ורוק כו' שהן מטמאין במגע ובמשא היינו שהן חמורים מנבילה ומבועל נדה לפי שזובו של זב וכל הנך מטמאין בכל שהוא בין במגע בין במשא א"ק לתירוץ ר"י שכתב דנבילה ובועל נדה כשהוא נושא את הטהור כגון הכא כו' אין מטמאין דהיינו היסטו של זב הא אמרי' בפרק בנות כותים דבועל נדה מטמא אדם וכלי חרס דהיינו הסיטו של טמא את הטהור וצריך עיון : גמ' וקורא לה שם מאברהי שר"א נגזור דלמא אתי למנגע בה קמ"ל כנ"ל מגמרות ישנות : תום' בד"ה הרואה יום א' כו' ומפר"ת כו' משמע דבראיית ימים היא נעשית זבה כו' ויש לדקדק אכתי היאך תולה הכתוב זבה בראיית ימים לחוד שהיה בין השמשות בסוף היום ולא היה כלל בתחלת יום שאחריו וא"כ למה לא היה יום שאחריו ספירה יום שלפניו כיון דלא ראתה בו עד סוף היום ונראה לפירושו דנ"ל דאפי' זבה קטנה צריכה הפסק טהרה ביום שראתה וא"כ סופרת יום שאחריו לשימור והכא כיון דראתה בבין השמשות בסוף היום לא היה לה הפסק טהרה ביום הראייה ולא יעלה לה יום שאחריו לשימור וגם נ"ל לפירושו דה"ה דה"מ תלמודא למימר התם ה"נ ברואה בעמוד השחר דליכא שימור בתחלת היום אבל לפרש"י ולפר"י כל זה ניחא טפי ודו"ק :

דף עב בא"ד וכן נ"ל לפרש"י כו' לאו דוקא דבתרתי סגי כשראתה בב' עד הלילה עכ"ל וכן לפר"י נ"ל דתלתא יומי ב"ה לאו דוקא מאחר שכבר ראתה ב' ב"ה ובשלישי תראה באיזה שעה שיהיה בלילה כו' כמ"ש התוס' פרק כילד עולין ע"ש ודע לפר"י ראיית בין השמשות עולה לב' ימים דמקלתו בסוף היום ומקלתו בתחלת יום שאחריו וכה"ג איכא לעיל בס"פ בא סימן גבי רואה ב' גריסין והשתא אין כאן לא סוף היום ולא תחלת היום שיעלה לה שימור ולמנע היום ודאי דלא הוה לה שימור כמ"ש התוס' שם וכן נראה מתוס' דנזיר ע"ש וכתבו בזה לפי שמהרש"ל דחק עצמו בזה פרק כילד עולין צע"א ע"ש : ע"ב בד"ה אלא אימא כבועל כו' דהיינו ביום י"ב דהשיא בועל גבה כו' מטמא בועל משכב ומושב אע"ג דלא ראתה כו' עכ"ל לדבריהם אלו נראה לפרש בשמעתין לרב הונא דמטמא משכב ומושב בלא ראתה היינו אפי' ביום י"ב ומטעם דקאמר רב יוסף וכי ראתה מאי הוי וכיון דמטמאה בראתה מטמאה נמי בלא ראתה והוצרכו לזה לפר"י לקמן שפי' מ"ש איהו רואה ראייה של זוב דתולה ומ"ש איהי בלאחר י"א דמטמאה ובשלמא אם נימא דאף בלא ראתה לאחר י"א דמטמאה ניחא דשפיר מדמי לה דכמו דבראיית הזוב לא גזרינן לא ראה משום ראה דאף אם יראה לא יסתור ה"נ בלא ראתה לאחר י"א לא נגזור משום ראתה דהא אף אם תראה לאחר י"א לא תסתור אבל אם לא מטמאה לאחר י"א אלא בראתה אכתי תקשי הא לא דמי דבראתה לאחר י"א שפיר גזרינן משום ראתה תוך י"א דסתרה אבל בראית הזוב למה נגזור לא רואה כיון דאפי' אם יראה לא יסתור כך נראה שיטת ר"י למאי דקיימא מלתא דרב יוסף אבל בפרש"י אין נראה כן אלא דלא מטמא רב הונא לב"ש אלא בלא ראתה תוך י"א גם מפירושו נראה דבראייה שניה של זוב הוה זב גמור למפרע ודו"ק : בד"ה רבי יוחנן אמר כו' דקאמר ראב"ע לא איירי אלא במנין הימים כו' עכ"ל כנ"ל :

דף עג גמ' בלא עת נדתה סמוך לנדתה אין לי כו' כך הגירסא בגמרות שלפנינו וכך היה גירסת רש"י בפי' החומש ספירש בלא עת נדתה אחר שילאו ז' ימי נדה דהיינו סמוך לנדתה ועל נדתה מופלג מנדתה יום א' כו' עכ"ל והרא"ם תמה שם לפרש"י אנה מלא רש"י כו' דבת"כ מפיק סמוך לנדתה מעל נדתה ועוד האריך ע"ש ובאמת גם הרא"ש והרי"ף הביאו הך ברייתא דת"כ דמעל נדתה מפיק סמוך לנדתה אבל רש"י שבחומש ודאי מלא גירסא זו כמו שהיא בגמרות שלפנינו והכי מסתבר דמתחלת קרא בלא עת נדתה לא הוה גמרינן אלא בסמוך לנדתה טפי ומריבויא דאו כי תזוב מרבינן עוד מופלג יום א' ומעל נדתה מרבינן עוד י"א וכנ"ל הגירסא לקמן מנין לרבות י"א ת"ל על נדתה וכנ"ל לקמן עליך אמר קרא בלא עת נדתה סמוך לנדתה כו' כנ"ל לייסב פרש"י בחומש לגירסת גמרות שלפנינו בריסא דברייתא דיליף סמוך מבלא עת נדתה וק"ל :

ח"א דף עג ע"א תנא דבי אליהו כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן העוה"ב כו'. התוספות כתבו דאיידי דאיירי לעיל בהלכתא מייתי לה לסיים בדבר טוב ואיתא נמי כן במגילה פ"ב כו' עכ"ל אבל לא הובא זה המאמר בפרק בתרא דמגילה בסיום המסכת גם דרך התלמוד לסיים במאמרי אגדה הסייך קצת להלכה דמסיים בה ויראה לפי מה שהובא זה המאמר פ"ב דמגילה בתר דאייתי התם הומנא דרבי זירא שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבת עליו ז' נקיים שכוונו בו כלפי מה שאמרו באבות קינין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות כו' דכל הני מילי תליין בחשבונות ובמספר וקרובים לטעות ובחשבון התקופות וגמטריאות קאמר שאינן אלא פרפראות לחכמה שהוא מצות שבתורה כדלעיל אבל אינן עיקר החכמה דאף אם יטעה בהם אין בכך כלום כדאמרינן בחשבון תקופות ומולדות אתם אפילו מוטעים אבל קינים ופתחי נדה חשבון ומספר דפתחי נדה כההוא שמעתא דטועה דפ' המפלת ושמעתא דפ"ב דערכין לתקן הטועה בפתחי נדה גם הקינין הבאין על הספק בפתחי נדה כההיא דס"פ בא סימן ראתה ב' ושלישי הפילה כו' ה"ז ספק זיבה ספק לידה מביאה קרבן ואינו נאכל כל אלו הן גופי הלכות שילטרך ליזהר הרבה בהן כי אם יטעה בחשבונם ובפירתם קרוב הוא לבא לידי ספק כרת דמשום הכי נתקנה חומרא דרבי זירא כדאיתא בפירקין והשתא אם יאמר האומר א"כ אין לי ללמוד מסכת נדה וכל דיני פתחי נדה לתקן טעותא דהא בחומרא דר' זירא נתקן כל טעותא וע"כ מייתי עלה בפרק בתרא דמגילה הך דתנא דבי אליהו כל השונה הלכות כו' שהוא הלכות נדה שהן הן גופי הלכות מובטח לו כו' ומה"ט נמי מייתי לה בסיום מסכת זו כל השונה הלכות שבמסכת א ולא יסמוך עצמו לומר דבחומרא דרבי זירא נתקן כל טעותא אלא שהשונה אותן גופי הלכות שבמסכת נדה יזכה לחיי עולם הבא א"ס :

הדרן עלך פרק תינוקות וסליקא לה מסכת נדה בסייעתא דשמיא

מהר"ם

בעי ר"י עדיין לא פוסק וכו' כצ"ל : ע"ב בתוס' ד"ה מערה אין נוגעת לא וכו' ויש שהיו ר"ל הא מטמא במשא וכו'. משום דאי לנופיה אתי לא אצטריך אלא לדיוקא אתי דהא אי מטמא במשא פסול לג"י וע"כ לחולין דאי לתרומה פשיטא : בא"ד ולעיל מיניה תניא וכו' ואפי' בועל נדה שאינו מטמא בהיסט ר"ל ואיך אפשר לומר כן דבועל נדה אינו מטמא בהיסט והא בועל נדה כנדה ותירץ ושמא כי היכי דקיל מנדה דאינו מטמא אלא משכב תחתון כעליון וכו' ר"ל דבועל נדה אינו חמור לענין משכב כנדה עצמה דנדה משכבה התחתון מטמא אדם וכלים ואילו בועל נדה משכבו התחתון אינו מטמא אלא כעליון של זב ונדה שאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין : בא"ד ומיהו קשה הא דתנן בפ' כלים וכו' כצ"ל : ד"ה הרואה יום י"א וכו' צ"ל לפרש"י וכו'. ר"ל דלפרש"י הא דקאמר התם בנזיר דהואי תלתא יומי וכו' לאו דוקא הוא דלרש"י בתרי סגי ה"ה לפירוש ר"ת הא דקאמר בזבחים בשני בין השמשות לאו דוקא :

דף עב ע"ב ד"ה מ"ש איהו וכו' תימה רהיינו האי דפריך בתר הכי וכו'. צ"ל דבספרים של התוס' לא היתה הגירסא בקושיא דפריך בתר הכי בגמ' כמו בספרים שלנו דגרסינן בתר הכי מ"ש משכב ומושב דמטמאים ליה וכו' דלפי גירסא זו לא הוי מקשו התוספות מידי : ד"ה רבי יוחנן אומר הלכתא י"א וכו' וי"ל דודאי הלכתא דקאמר רבי אלעזר בן עזריה לא, איירי אלא במנין הימים וכו'. כן נ"ל להגיה : הדרן עלך פרק תינוקות וסליקא לה מסכת נדה

חכמת שלמה

כו' תבוסה דרבנן הס"ד ואח"כ מ"ה וחכ"א זה אינו הואיל כו' : תום' בד"ה אלא טעמא כו' שאר בראשונה דקתני התם כו' כנ"ל : בד"ה ה"ג כו' שמא מספקא ליה כו' כנ"ל : בד"ה ודמו כו' אפילו באהרן כו' כנ"ל : ע"ב גמ' אלמא חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו אימא סיפא חזרו לומר כו' כנ"ל : שם לטמא שנים ולפסול אחד . נ"ב פי' שהשלישי אינו טמא אלא פסול ופוסל אחר דקאמר היינו שהשני פוסל עוד אחד כמוהו שלישי פסול ולא טמא אפילו בקודש וכן פי' רש"י בפ"ב דחולין דף לה : רש"י בד"ה ומודים כו' טבול יום הס"ד : בד"ה וקולה לה כו' בכלי ומקפת ומקרבה כו' ולא אדמו דשחיטת חולין כנ"ל : בד"ה צריכה כו' ואם ישראלית היא כו' כנ"ל : תום' בד"ה מערה אין כו' שאינו מטמא בהיסט נמחק בהיסט ונ"ב נ"ל במשא :

דף עב ע"א רש"י בד"ה וכ"ה פוטרין מן הקרבן כו' כנ"ל : בד"ה טבילה נ"ל טבלה : בד"ה וחייבין בקרבן כו' בעל זבה קטנה הס"ד והד"א : בד"ה אמר רב כו' לזיבה כי לא כו' והד"א : בד"ה תנינא כו' י"א דמיא דהא עכשיו כו' כנ"ל : תום' בד"ה הרואה יום א' כו' מיהו תימה מאי קא משני ברואה כו' אבל זבה דצריכה נקיים נהי דבסוף כו' מ"מ יום שפוסקת בו כו' כנ"ל : ע"ב גמ' אפילו את מרבה בשמן בשמן כל היום כולו כו' כנ"ל : שם אבל רואה ג' ימים בתחלה תהיה זבה כל זה נמחק : רש"י בד"ה דלא מטמא משכב ומושב דיליה ומ"ש כו' הד"א : בד"ה עשירי אין כו' לאו תרי הס"ד : בד"ה שבין נדה לנדה כו' להיות נדה ליטב לראייה אחת כו' כנ"ל : בד"ה שימור לאחריני לעשירי הס"ד : בד"ה ברואה יום כו' תהא זבה הס"ד : תום' בד"ה אלא אימא כו' וסבר רב הונא דלענין כו' כנ"ל :

דף עג ע"א גמ' ת"ל ימי טומאה מלמד כו' ומה היא שאינה מטמאה כו' כנ"ל : רש"י בד"ה בלא כו' ימי נדתה הס"ד : בד"ה יכול כיון כו' נדתה שאינו כו' הד"א : בד"ה ליום י"א נ"ל יום י"א כו' כי תזוב לזיבת הד"א : בד"ה ואין לי כו' לטומאה אלא כו' הד"א : בד"ה ואין לי כו' ימים מנין הס"ד : בד"ה הוא שאיני כו' ביום סופר כו' הד"א : בד"ה אלמא כו' לדין יום זיבה אלא כו' כדין פרסה כו' כנ"ל : בד"ה קרא לרבי כו' הכי נמי יליף י"א יום כו' כנ"ל : הדרן עלך פרק תינוקת וסליקא לה מסכת נדה

הגהות הגאון הגדול כו' מוהר"ר שלמה איגר זצ"ל נקראות בשם גליון מהרש"א

(גליון מהרש"א למסכת זו לא נדפס עוד מעולם והדפסנו מתוך כי"ק שנמצאו ת"י בנו הרה"ג מוהר"ר ישראל איגר שליט"א)

דף ב ע"א במתני' והמשמשת בעדים. כישעיה ס"ד ה' וכבגד עדים כל צדקותינו. הגהות טו"ע סי' קי"ל סל"ג : שם בגמ' כילד דיה שעתה. עי' לקמן דף ד' ב' תד"ה כל : ע"ב בגמ' מקוה שנמדד ונמצא חסר. עי' פסחים י"ז ב' רש"י ד"ה בקרקע טהורים כו' ורביעית כו' ובנזיר ל"ה סוף ע"א ברש"י ובתוס' : שם בגמרא הרי חסר לפניך. עי' חולין י"א ע"א תד"ה אתיא ובט"ז סוף סי' ר"א ס"ק פ"ו. ובמל"מ פ"י ממקואות ריש הלכה ו' : שם תד"ה דאיכא. אבל אי לאו האי טעמא. צ"ע מדבריהם יבמות דף ס"ח א' ד"ה ריפא. ועי' ת' מהרי"ט ח"א סי' י"א וס' שב שמעתתא ש"ג פי"ג וס' שעה"מ פ"ב מהל' אישות עלה נ"א : שם תוס' סד"ה התם. רגילות להתחסר מעט מעט. עי' תוס' כתובות דף ע' ע"א ד"ה לא צריכה ובס' פ"י שם עי' לקמן דף ד' א' תד"ה שכל. וצ"ע ועמ"ש בס' מקור חיים הלכות פסח סי' תס"ז ס"ק י"א :

דף ג ע"א בגמרא כסבורה הרגשת מי רגלים היא. עי' לקמן נ"ז ב' תד"ה אימור הרגשת : שם תד"ה מרגשת. כמו שלא הרגישה עכשיו. עי' בס' תפארת ישראל ריש הל' נדה ד"ה וכן מוכח :

דף ד ע"א תד"ה שכל. אלא משום דמוקי הטהרות אחזקתייהו. עי' בס' מקור חיים הלכות פסח סי' תס"ז ס"ק י"א עלה כ' דף א' ע"ב וע"ג :

דף ה ע"ב תד"ה ואם. לאו דוקא בריא. עי' תוס' חולין דף כ' ע"ב ד"ה דליהא קמן וצ"ע :

דף ו ע"ב בגמ' ומותר לגרום טומאה. עי' בתוי"ט פ"ט דשביעית מ"ט ד"ה אבל :

דף ז ע"ב בגמ' רבי אליעזר אומר כל אשה. עי' ת' שבו"י ח"ג סי' ע' :

דף ט ע"א ברש"י ד"ה ה"ג. במעוברת הואיל ודמיה מסולקין טהורים. בב"י סי' קפ"ד ד"ה שאשה שסי' נתבא. דייק מדלא קאמר רש"י אינה חוששת אלמא דצריכה לחוש בשעת ווסת ובדיעבד הוא דאיבעיא ופשיט. עי' בט"ז שם סק"ט.

דף יא ע"א בגמ' הניחא לר"ש בן לקיש. עי' בהרא"ש סוף פ"ט דמסכתין :

דף יב ע"א תד"ה בעי ר' זירא. פי' לפני תשמיש. ובהגהת מיימוני בב"י ר"ס קפ"ד פירש לאחר תשמיש אבל לפני תשמיש מלוה בכלל כל המרבה כו' לקמן ריש דף י"ג : ע"ב בגמ' יוציא ולא יחזיר עולמית. פירש הר"ן ריש הלכות נדה בפ"ב דשבועות. לא שהב"ד כופין אותו אלא דמוטל עליו. והאיש מדחייסינן שיאמר אילו הייתי יודע כו' לא הייתי מגרשה :

דף יג ע"ב גמ' אמר רב המקשה עצמו לדעת. טור וש"ע או"ח ריש סי' ר"מ :

דף יד ע"ב בתוס' ד"ה ורבי יוסי. דא"כ מאי פריך בסמוך. עי' מ"ש בדברי תמודות שעל הרא"ש לקמן ר"פ האשה אות כ'. בישוב הטור דלא חש לקושיא זו :

דף טז ע"א בגמ' אף אנן נמי תנינא. עי' לעיל מ"ו בתוס' סוף ע"א ועי' בדף ס' ע"א תד"ה הא ליכא הרדה כו' ונ"ל דדייק כו' : שם בגמ' רשב"ג סבר אשה טהורה. ותימה על הב"י סי' קפ"ז עלה קמ"ט ד"א ע"ב ד"ה ונאמנת דכ' דהלכה כרבי דנאמנת השו' מהרמ"ע. ות' אמונת שמואל עלה ל"ב ע"ג :

דף יז ע"א בגמ' אמר רב הונא ישראל קדושים הם. גי' הרי"ף (ריש פ"ב דשבועות) רב חמא :

דף כ ע"ב בגמ' ומה רבא דידע בטבעא לא חזא דמא. גי' הרי"ף (שם דף רפ"ט) רבה :

דף כא ע"א בתוס' ד"ה אלא. ונקרש ונעשה חתיכה. עי' בהרא"ש פרק זה פ"ס ג' :

דף כב ע"ב בגמ' וחכמים שאלו לרופאים. י"ל דבחד רופא לא סגיא דחיישי' דאמר בדדמי תשו' שבו"י ח"ג סי' פ"ס : שם בגמ' תטיל למים. אפשר לפרש שהרופאים אמרו כן. ת' עבה"ג סי' כ"ב. וגם אם זה מאמר החכמים מ"מ אינו אלא היכא דאיכא לברורי אבל היכי דא"א לברר סמכינן ארופאים כדמוכח ממ"ש הב"י סי' קנ"א אולי נראה דבלאו הני טעמי שריא :

שם בגמ' אמר ריש לקיש ובפוסרין. עי' ס' לבושי שרד סי' ל"ו ס"ק ק"א :

דף כג ע"ב בתוס' ד"ה אמר רבא קסבר טרפה חיה. עי' ש"ך יו"ד סל"ג סק"ד וכבר נתעורר בס' כו"פ מהאי דהכא. וע"ע בתוס' פ' הנשרפין בסנהדרין ע"ח א' ד"ה ההורג :

דף כד ע"א בגמ' אתמר המפלת כריס. עי' ת' ח"צ סי' פ"ז עלה ע' ריש ע"ד : שם במאי קמיפלגי בדרב חנין בר אבא. בהרי"ף (פ"ד דחולין דף רפ"ב ע"ב) הגי' בר רבא : ע"ב בגמ' אמר ליה רב הונא. גי' הרי"ף שם רב נחמן :

דף כה ע"ב בגמ' וחשיב מיומא דאזלא לטבילה. עי' ת' עבה"ג סי' כ"א וגליון לקמן ל' ע"א :

דף כט ע"א בתוס' ד"ה חשב. והוי תרי קולי דסתרן אהדדי. עי' ת' נ"ב מ"ת חיו"ד ס"ס ל"ב :

דף ל ע"א רש"י ליום ארבעים לטבילתה. משמע אף שבא עליה בעלה קודם שראתה א"צ שיסי' הארבעים יום מיום שבא עליה. דהאי חזקה דמעוברת דמיה מסולקין אלימא לסמוך גם לענין איסור כרת. ועי' ת' עבה"ג סי' כ"א :

דף לא ע"ב בגמ' שלא יהו כולם שמחים. עי' בחדושי הרא"ח על התורה פ' וירא :

דף לב ע"א בגמ' ומקשינן אשה לאיש. עי' בתוס' רפ"ג דבכורות ד"ה איש כתב רחמנא : שם בתוס' ד"ה שתייה. דאשמועינן דהלב מהותך שמיה הלב. עי' בחדושי רשב"א פ' העור והרוטב שם. ועיין כריתות ה' ריש ע"א מה לכרמל שלא נשתנה מברייתו :

דף לח ע"א ברש"י ד"ה או לרע"ב כלומר. עי' ת' יד אליהו סי' פ"ב :

דף מד ע"א תד"ה איהו. דכיון דעקר הולד לגמת. ובלא עקר אפשר דגם מותר להרגו ועי' ת' חות יאיר סי' ל"א עלה ל"ז ע"א : שם בא"ד בפרק בן סורר ומורה (דף ע"ה). נ"ל דף ע"ב עמוד ב' : ע"ב בתוס' בא"ד וי"ל דמכל מקום. עי' בזה בהר"ן פ' יוה"כ בסוגי' דעוברה שהריחה (עלה רכ"ד ע"ב ד"ה וכתב כה"ג) : שם בא"ד אע"ג דמותר להורגו. ודאי אי מותר להרגו א"מ עליו את השבת אלא כנ"ל אע"ג דאינו חייב אם הרגו כמו בגוסס שמביאים ראיה ממנו. ת' חות יאיר עלה ל"ז ע"א : שם בהס"ד דאין מחללין. עי' ת' שבות יעקב ח"ג סי' י"ג שתמה על כנה"ג א"ח סי' ש"ל. ואולי עוברים וגוססים קאמר דשאני :

דף מה ע"א בגמרא עשו ביאת בן תשע. אי קונס מדאורייתא או רק דרבנן עי' קדושין י"ט ע"א תד"ה ומדאורייתא ובכס"מ פ"ה מחליצה ויבום סי"ח : ע"ב בגמ' מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה. כעין זה בפ"ק דסנהדרין ריש דף ז' על פסוק וירא אהרן ויבן מזבח פירש"י הבין מזבות לפניו : שם רבי יוחנן וריב"ל. בהר"ן פ' יוה"כ (עלה רכ"ד ע"א ד"ה א"ר הונא) כתב דהרי"ף סדר כיה משום דאתותב מינו ר"נ ור"ס לא סדרו כהו משום דאפליגי תנאי בהא : שם קטן הוא. עי' מל"מ פי"א מנדרים הלכה ג' :

דף מו ע"א בגמ' ועודן בו שומא. עי' ת' בן לב ספר ד' סי' י' : שם והאמר רבא קטנה. עי' מהרי"ט ח"א סמ"א וסי' נ"א עי' טור יו"ד סי' ק"ל עלה קנ"ו ע"ב ועי' בס' שב שמעתתא שמעתא ה' מפרק י"א ואילך : ע"ב בגמ' מופלא סמוך לאיש מדרבנן. עי' תוס' נזיר דף ס"א ע"ב ד"ה סניחא : שם תד"ה רבי יוחנן. דשמא לא יביא ב' שערות. עי' תוס' יבמות דף פ' ע"א ד"ה נעשה ובשעה"מ פ"ב מאישות ד"ה עוד כתב הרב. ובדבור שאח"ז ובחולין י"א ע"ב ד"ה וכ"ת ומל"מ פט"ז מסנהדרין דין ד' : שם בהס"ד דאזלינן בתר רוב. עי' ס' שב שמעתתא שם פי"א : שם תד"ה כדרב פנחס. בעל מספר קאמר. עי' מהרי"ט ח"א סוף סימן ד' ועי' בהר"ן נדרים סוף דע"ג :

דף נ ע"א בתוס' ד"ה ורבי מאיר היא. דכשר לדון. וזהו לא כהרמב"ם וש"ע חו"מ ס"ז : שם בהס"ד ויש לומר. עי' ש"ך חו"מ סי' ל"ז ס"ק ל"ב ות' מהרי"ט ח"א סק"ו ודבריו צ"ע. ועי' בתשו' הרא"ש ריש כלל

כלל כ"ח והביאה הב"י או"ח סל"ג אות ל"ט ועי' בנתיבות המשפט סי' ל"ג סק"ב :

דף נא ע"ב בגמ' כל שיש לו קרנים. עי' מג"א הל' ר"ה סי' תקפ"ו סק"ג ופלתי ר"ס ע"ט. ות' חות יאיר ס"כ עלה ע"ב :

דף נב ר"ש העמוד ברש"י דהנאה מועטת היא. בת' ג"ז ח"א בא"ח כלל ג' סי' כ' פירש דהוי כנתעכל המזון דא"מ לאחריו :

דף נה ע"א ברש"י ד"ה כדי מיל. נ"ע דבברכות לא נזכר מזה. ובפסחים מבואר דשיעורו ד' מילין ועי' תשו' נו"ב חלק יו"ד סי' כ"ג : שם תוד"ה שמא. דעור אינו בכלל בשר. עי' תוס' חולין קכ"ב א' ד"ה עורות אביו. ובתשו' נמת צדק סי' י"ג ד"ה ועוד נ"ל. ועי' בגליון בב"ק דף י' ע"א :

דף נז ע"א בגמ' ר"ש העמוד מאי דרים. עי' מג"א סי' תקכ"ו סעיף י' : שם רש"י ד"ה אילן המיסך. שאינו תש על הספק. עי' גיטין י' ע"א חולין ר"ס דף ד' : ע"ב בגמ' הרגשת שמש הוי. עי' ת' שב יעקב סי' ובסדרי טהרה ר"ס סי' קפ"ג. ובס' תפארת ישראל שם : שם כגון שעברה בשוק של טבחין. ומאי דלא משני דמלאה כתם למעלה וכתם למטה עיין תשו' עבה"ג סימן כ"ג עלה כ' ר"ס ע"ג : שם תד"ה אימור. כמו לעיל. עי' בס' תפארת ישראל ר"ס סימן קפ"ג ד"ה וכן מוכח :

דף נח ע"א בתוס' ד"ה ולענין. וי"ל כיון. עי' תוס' חולין דף נ"א א' ד"ה המוליא :

דף סא ע"א בתוס' ד"ה אטמרינהו. ולא לאחרים. אבל בליכא חשש נזק אסור אפי' לחוש כלל ללה"ר. אמרי' : ע"ב בגמ' בגד שאבד בו כלאים. בר"ף סוף פ"ק דבילה : שם נעשה תכריכין. בתוספתא שביאה הכ"מ פ"ו ה"י מנדרים המודר הנאה מחבירו ומת מביא לו ארון ותכריכים תלילים ומקוננות שאין הנאה למתים והכ"מ תמה למה השמיטו הרמב"ם. ולי י"ל דע"כ התוספתא כר' ינאי דלר"י א"ל לטעם אין הנאה למתים דת"ל דבמתים חפשי ומכיון דהרמב"ם בפ"י הל' כ"ה מכלאים כתב לטעם דר"י דינו של התוספתא ממילא נשמע :

דף סג ע"ב גמרא קמ"ל אותה עונה. והא"ז שכתב פורש כ"ד שעות. אין לו שורש. ט"ז סי' קפ"ד. גם אין עונה י"ב שעות מהשעות שהן כ"ד ביום כ"א יום ולילה כמו שהוא בקיץ ובחורף יהי'. דלא כאביאסף שם : שם תד"ה מן המנחה. משום דלא קים לן. עי' יומא כ"ח ב' ונשמטים מכי משחרא כותלא כו' :

דף סה ע"ב גמ' איכא ביניייהו חרפי ואפלי. נ' כאשר הייתי בימי חרפי (איוב כ"ט ד') : שם אימר גבי נדה חצי יום. עי' בט"ז יו"ד סי' קפ"ד סק"ב :

דף סו ע"א גמ' אמר רב התקין. גי' הרי"ף שמואל. ע"ב גמ' דקרירי ומשרו מזייהא. להרי"ף פ"ב דשבועות (דף רנ"ב ע"א) גי' אחרת בזה יעו"ש :

שם למיסמך להפיסה טבילה. נ' תף אנכי (איוב ל"ג ט') : שם למיחף ביממא. הרי"ף לא גרס לה ועי' בהר"ן שם :

דף סז ע"א גמ' אמר ר"ל האשה לא תטבול אלא דרך גדילתה. בהרי"ף בפ"ב דשבועות סוף הל' נדה איכא גירסא אחרת ובהר"ן עוד גירסא אחרת שם : ע"ב תד"ה אבל. דאי אתשמיש. וכמו שמפרש הרמב"ם פ"ו מא"ב והרי"ף כמו שהבין בו הב"י סי' קפ"ג :

דף עא ע"ב גמ' ראשון נפסק. עי' מ"ש בתוס' בכורות כ"ב ב' בשם ר"ת :

הרא"ש

פרק א סי' ד דאפילו בשעת ווסתן. בב"י יו"ד סימן קפ"ד האריך בישוב דברי הטור בזה והעלה דמאי דאמרינן לא בעי בדיקה היינו לומר דבדיעבד לא מחזקינן אותה לטמאה. וזה דלא כאביו הרא"ש דמביא ראיה על לכתחלה. גם העלה דדוקא לדידן דווסתות דרבנן א"צ לחוש סמוך לווסת וקשה לכאורה א"כ למאי נורך דתק הרא"ש בסמוך בהאי דפסחים והו"ל דשינוי דהס"ם אליבא דמ"ד ווסתות דאורייתא וכ"ל עפמ"ש התוס' דף ט"ע סוף ע"א דר' יוחנן סבר ווסתות דרבנן ומוכח לעיל סימן א' ושם משני כן על ר' יוחנן. מיהו דעת רמב"ם דר"י סובר ווסתות דאורייתא כמ"ש הב"י קרוב לסוף סי' קפ"ד :

פרק ג סי' א אלמא דסבירא ליה. עי' בב"י סי' קפ"ח עלה דף כ"ו ע"ג ד"ה ודוקא :

פרק ו סי' ג דהלכה כרבי שמעון. עי' מהרי"ט חלק א' סמ"א עלה כ"ד דף א' ע"א ובסוף הסימן שם :

פרק ט סי' כו אבל כל היום מותרת. הטור כפי שהבין בו הב"י סי' קפ"ד מפרש דג' סברות יש כאן. דלדעה אמצעית גם שעת הוסת אינה אסורה דר' יהודה לית ליה כלל הפרש בין שעת הוסת. דאי היה אסור בשעת הוסת ממילא היה אסור כל היום. ומ"ש הרא"ש שהכריע בכך סברא בתרא היינו לענין פריעתא דיום לבד אבל לעולם יש חילוק בין הכרעתו לס' אמצעית לענין שעת הוסת. עי' גליון לקמן בסמוך : שם ס"ס כ"ח ואין דבריו נראין בזה. לכאורה סברת הראב"ד דאסורה ביום ג' רק עד שעה שדרכה למשוך הוסת וכ"מ מדברי רשב"א בת"ה שבב"י סימן קפ"ד בדין זה. וא"כ ק"ק כאן כתב הרא"ש ואין דבריו נראים ולעיל סי' כ"ז בהגילה לראות מקודם הנך עד אחר הנך פסק דשעת ווסת מיהו אסורה. וגם הראיה כאן לכאורה ראיה גם אשעת ווסת דמותר. אפס דבאמת לשון הראב"ד שכל זמן כו' השוב כעונה אחת משמע דסובר דגם אחר זמן שנמשך אסורה כל היום כמו כל עונה גם לשון הרמב"ן בטור שם שכל יום ויום ווסת בפני עצמו הוא. ובב"י כתב עליו דרמב"ן סובר כהראב"ד משמע כן. וזה דלא כמשמע מהרשב"א בדעת הראב"ד ועי' ע"ז סימן קפ"ד סק"ט ובספר סדרי טהרה האריך בדין זה : סליק בס"ד

הגהות וחדושים על מסכת נדה מאת הגאון וכו' מוהר"ר ברוך פרענקיל תאומים זצ"ל (בעהמ"ס ברוך טעם).

דף ב ע"ב גמ' הכא נמי השתא הוא דחסר. נ"ב יעוין תוס' כתובות כ"ו ע"ב ד"ה אבן אתהינן :

דף ז ע"ב גמ' ורבנן מדאורייתא לא עבדינן קי'. נ"ב יעוין ידים פ"ג משנה ב' :

דף יא ע"ב גמ' נשתנו מראה דמים שלה. נ"ב יעוין לקמן דף ס"ה ע"ב ד"ה וכולן :

דף יג ע"א תוס' ד"ה נשים. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף ל"ט ע"א ד"ה שלש נשים :

דף יד ע"א גמ' נמלא על שלו טמאין. נ"ב יעוין לקמן דף י"ח ע"א תוס' ד"ה כאן :

דף טו ע"א משנה כל הנשים. נ"ב עיין פסחים דף ע"ב ע"ב תוס' ד"ה סמוך לווסתה :

דף יז ע"ב משנה דם הנשים טהור. נ"ב יעוין תוס' לקמן דף מ"ב ע"ב ד"ה שהוציא :

דף יח ע"א תוס' ד"ה כאן. וקשה לפי' דנמצא. נ"ב לעיל דף י"ד ע"א במשנה :

דף יט ע"א תוס' סוף ד"ה ר' יהושע. אע"ג דאיכא ריעותא. נ"ב יעוין תוס' חולין ט' ע"ב ד"ה ודלמא. וכפי' הר"ש על המשנה :

דף כ ע"ב גמ' ראה דם בלילה וטימא. נ"ב יעוין מגילה דף י"ד סוף ע"א :

דף כה ע"א תוס' ד"ה גבי בהמה. ואע"ג דקולא. נ"ב יעוין ב"מ דף וא"ו ע"ב :

דף כו ע"א משנה ר"ש אומר נימוק הולד. נ"ב יעוין במרדכי פרק הזרוע והלחיים דין הסל"ז יעו"ש :

דף כו ע"ב תוס' סוף ד"ה משום. כיון שנתבטל ברוב לגמרי. נ"ב יעוין לשון התוס' שם בבכורות :

דף כח ע"א תוס' ד"ה שנאמר. תימא בשלמא. נ"ב יעוין תוס' יומא דף ע"ד ד"ה אינטרך קרא :

דף לב ע"ב גמ' אמר ר' אמי אין אשה מתעברת. נ"ב יעוין תוס' לעיל דף יוד ד"ה דהוי מניקה : גמ' ונשבעת שלא תיזקק. נ"ב יעוין כריתות דף כ"ו ע"א :

דף לג ע"א תוס' ד"ה והנשא. הוא חולק על הש"ס. נ"ב יעוין תוס' שבת נ"ה ע"ב ד"ה מעבירם : תוס' ד"ה כלל ופרט. נ"ב יעוין תוס' סנהדרין מ"ו ע"א ד"ה השתא ותוס' מ"ק ג' ע"א ד"ה אין דנין. ותוס' מנחות נ"ה ע"ב ד"ה כלל ופרט ·

דף לה ע"א גמ' ואקשי' רחמנא מצורע. נ"ב ברמב"ם פ"א מהלכות טמו"מ דין י"ג אי' הסיקם מפסוק כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש (הוא בפ' נשא) :

דף מא ע"ב גמ' אלא לטומאת ערב. נ"ב רמב"ם פ"א מהלכות משכב ומושב הלכה יוד : גמ' אמר ר' יוחנן מקור שהזיע. נ"ב יעוין תוס' לעיל דף ט"ז ע"א ד"ה במקור :

דף מד ע"ב תוס' ד"ה איהו מיית אע"ג דמותר להורגו. נ"ב יעוין תוס' סנהדרין נ"ט ע"א ד"ה ליכא מידעם. ותוס' סוטה כ"ו ע"א ד"ה מעוברת עצמו כו' :

דף מה ע"א רש"י ד"ה ופוסל את. דמודה בקנס פטור. נ"ב יעוין תוס' זבחים דף עא ע"א ד"ה פ"פ ע"א :

דף מו ע"ב תוס' ד"ה ר' יוחנן. וא"ת והא סבר ר"ל. נ"ב יעוין תוס' יבמות ס' ע"א. ויעוין מכות ע"ו ע"ב. ובירושלמי יבמות ס"פ האשה שהלך וס"פ נושאין :

דף נה ע"א תוס' ד"ה שמא. דעור אינו בכלל בשר. נ"ב יעוין תוס' סנהדרין מ"ח ע"א ד"ה משמשין ובתוס' חולין קכ"ב. ובתוס' ב"ק דף י ע"א ד"ה שהשור :

דף נז ע"א רש"י ד"ה מהלך על פני. משום דאיהו לספיקא. נ"ב יעוין חולין ד' ע"א קוטע ראש של א' מהן : ע"ב גמ' ת"ש נמצאת אתה אומר. נ"ב יעוין תוס' לעיל יח ע"א ד"ה והו ליכא :

דף נט ע"א משנה ור"ש מטמא. נ"ב יעוין תוס' לעיל י"ח ע"א ד"ה והו ליכא :

דף סג ע"א גמ' שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן. נ"ב יעוין תוס' לעיל ט"ו ע"א ד"ה אפי' :

דף סו ע"ב תוס' ד"ה כל הראוי. וי"ל דאין סברא גבי. נ"ב יעוין מ"ש תוס' במנחות י"ח ע"ב ד"ה ואמר ר"ז :

בהרא"ש הלכות כלאי בגדים דין ו'. בלאו דלא חסור ירושלמי. נ"ב יעוין ברא"ש ס"פ האשה שנתארמלה. ובברכות פ' מי שמתו דין י"ב : סליק

הגהות וחדושים על מסכת נדה מאת הגאון כו' מהור"ר זאב וואלף בהגאון כו' מו"ה שמואל הלוי זצ"ל מבאסקוויץ.

דף ב ע"ב תוס' ד"ה היה בודק. כדמשמע בתוספתא. נ"ב עי' ביבמות דף פט ע"א בתוס' ד"ה קישוא ונמצאת מרה שכתבו משמעות מהתוספתא איפכא :

דף ד ע"א תוס' ד"ה כי פליגי. אמרו חכמים. נ"ב בתוספתא דטהרות פ"ו : בד"ה שכל לעיל פי'. נ"ב ר"ס מבילתין ד"ה מעל"ע כו' וכן כתבו עוד בכתובות ד' ש ע"א ד"ה על בעה"ח. ולכאורה בפסחים ד' נא ר"ס ע"א ד"ה שהיה טמא מתחילתו כו' כתבו בהיפך מזה דמשם כאורה דהוא דאורייתא. ובקונטרסי וגם בתשובה האריכתי בזה בס"ד : ע"ב גמ' כדכתיב עלה נדף. נ"ב עי' בפהמ"ש להרמב"ם ז"ל במס' זבים פ"ד סוף מ"ו מ"ש בזה. ועי' בתוי"ט שם בד"ה מדף מ"ש עוד :

דף ה ע"ב גמ' משכבות ומושבות שא"כ כו'. נ"ב עי' בב"ק ד' כה ע"ב תוס' ד"ה ומה פכין כו' ובשבת ד' פד ע"ב תוס' ד"ה שטהורין בזב :

דף ז ע"ב תוס' ד"ה שמותי. וכ"א בירושלמי פ"ק דתרומות. נ"ב נ"ל בפ"ה והר"ש שם במשנה ד' והביאו ג"כ לכך ירושלמי וכ"ה בירושלמי שביעית קרוב סוף פ' תשיעי וגם שם משנה ט"ז הביאו רבינו שמשון ז"ל :

דף ח ע"א גמ' ועל תמיד של שחר כו'. נ"ב עי' בתוס' מנחות דף סד ע"ב ד"ה ועל אותה שעה כו' : תוס' ד"ה משום דקאי. ואפ"ה מני לה בד'. נ"ב עי' לקמן ד' מה ע"א בתוס' ד"ה א"ר אלעזר כו' :

דף יב ע"א תוס' ד"ה בין יבמות. כדאמר בנדרים. נ"ב בנדרים ליתא ע"ש דף כ ע"ב אבל במסכת כלה איתא בשם י"א והט"ז ר"ס סי' קפ"ד והש"ך שם ס"ק ל"א נמשכו אחר דברי התוס' מבלי שום לב :

דף טו ע"א תוס' ד"ה אמר רב. וקאמר כמאן. נ"ב שם דף ו ע"א וע"ש מ"ש ע"ג הש"ס :

דף טז ע"א גמ' א"ר בדקה כו'. עי' בתוס' לעיל ד"ט ע"א בד"ה הא ליכא הרדה :

דף יט ע"ב גמ' מאן ת"ק ר"י. נ"ב אבות פ"ו וחולין ד' קד ע"ב ומגילה ד' ט"ו ע"א :

דף כב ע"ב גמ' דאר"י א"ש משום רי"ש. נ"ב עי' בירושלמי דיומא פ' יוה"כ ה"ג קרוב לסופו א"ר יודן ולא דר"ע היא וכו' עד כדון כר"ע וכו' הניא ור' ישמעאל וכו' וצ"ע :

דף כה ע"א גמ' תיקו כו'. נ"ב עי' בתוס' ע"ז דס"ח סוף ע"א ד"ה תיקו :

דף כו ע"ב גמ' א"ר ינאי טפח. נ"ב עיין בתוס' ב"ב דף ק"ל ע"א ד"ה ואיידי כו' :

דף כט ע"א גמ' הר"י ב"ל עברה נהר. נ"ב עיין לעיל דף י"ח סוף ע"א :

דף לד ע"ב גמ' כעי רב יוסף. נ"ב עיין בתוס' דב"ק דכ"ט ע"א ד"ה אלא האי תנא :

דף לה ע"ב גמ' אר"ה זוב כו'. נ"ב עיין בתוי"ט במסכת זבים פ"ז מ"א בד"ה בלובן :

דף לו ע"ב גמ' לטהר את הולד ולטמא באונס. נ"ב עיין לעיל ד"ט ר"ס ע"א בתוס' ד"ה קושי סמוך ללידה כו' :

דף לז ע"ב תוס' ד"ה ע"כ הקישן הכתוב ואין משיבין על ההיקש. נ"ב עיין תוס' בכורות דכ"ו ע"א ד"ה ומה בנך כו' ותוס' יבמות מ"ו סוף ע"א ד"ה א"ל רע"ק כו' :

דף לט ע"א גמ' ר"מ אומר אם היתה במחבא כו'. נ"ב עי' לעיל ד' ט ע"א :

דף מג ע"א גמ' והא אנן תנן האיברים כו'. נ"ב במסכת אהלות פ"א מ"ז : שם דון מינה ומינה כו'. נ"ב עיין ביבמות דף ע"ח ע"ב וב"ק דכ"ה ע"ב ובשבועות ד' ל"א ע"א ובזבחים דל"א ע"ב ובמנחות דס"ב ע"א ודק"ו ע"א שם ובחולין דק"כ ע"ב ובתוס' דפסחים ר"ס דל"ג ע"א ד"ה ומינה ובתוס' דזבחים דס"ה ר"ס ע"ב ד"ה שבדיל : במשנה תינוק בן י"א. נ"ב עיין חולין דף כ"א ע"א :

דף מו ע"ב תוס' ד"ה ר"י ור"ל. ה"ם לא שמה התראה. נ"ב עיין בתוס' יבמות דף פ ע"א בד"ה נעשה סרים וכו' ובתוס' קדושין דף ס"ג ע"ב ד"ה בני זה קרוב לסיה"ד שכתבו וז"ל וי"ל דמיירי הכא שאכיו העיד וכו' :

דף מז ע"א רש"י ד"ה שיתקשקשו כמו מקשקשת לפניו. נ"ב סוטה דע"ו סוף ע"ב :

דף מט ע"ב רש"י ד"ה לאתויי סומא. דכתיב או ראה. נ"ב עיין רש"י בב"ק דפ"ו ע"ב בד"ה בעדים זוממין כתיב כו' וברמב"ם ה' עדות פ"ט ה' י"ב ובכ"מ ובהמגיה שם :

דף נב ע"א גמ' לאפוקי מדר"י. נ"ב ביבמות דף ק"ה ע"ב וב"ב קנ"ו ע"א :

דף נז ע"ב גמ' ת"ש נמצאת אתה אומר כו'. נ"ב ע"ל דף י"ח ע"א בתוס' ד"ה והו ליכא :

דף סד ע"א גמ' איתמר ראתה יום י"א. נ"ב ועיין לעיל ד"ט ע"ב בתוס' ד"ה פיתחה :

דף עא ע"א גמ' דתניא איזהו דם תבוסה. נ"ב עיין בר"ש במסכת אהלות פ"ג משנה ה' מה שתמה בזה : שם בהרא"ש ספקו טהור. נ"ב עיין לעיל די"ז ע"ב בתוס' ד"ה ואין שורפין וכו' : סליק

הגהות וחדושים על מסכת נדה

מאת הגאון המובהק כו' מהור"ר יהודה בכרך זצ"ל (בעל המחבר נמוקי הגרי"ב).

דף ב ע"א במתניתין בריש מס' נדה עד סוף כל הסקלא וטריא ומתוך הסוגיא שמה נראה דמקוה ותכיות דמיין להדדי. והדבר תמוה בפסקי הרמב"ם דבמקוה פסק כרבנן דטמא ודאי ובתכיות כר"ש דאינו אלא ספק וכבר הקשה זאת הרשב"א בהי' וכ"כ של הרמב"ם ועי' במ"ל שישב באורך. ולפע"ד נראה ליישב דהא דמרמינן תכיות אמקוה ומתרצינן דאתי' כר"ש אבל לרבנן הוי ודאי כמו במקוה מטעם דלריעותא הוי תרתי כו' היינו הכל לתירך הראשון של הגמ' שמה על קושית ומ"ש ממקוה אבל להכי טעמא דאשה מרגשת או לטעמא דאם איתא דהוי דם כו' לא קשה כלל מתכיות אמקוה וכמו שיתבאר. והוא בשום לב על קושית הגמ' מהבית אמקוה הא לכאורה לא ק"מ דבמקוה דהיא טומאה ילפינן לה מסוטה לטמא ודאי כמו בסוטה ואף דברה"ר גם בסוטה ספיקו טהור איכא למימר דראו חכמים דהחמירה תורה בסוטה ברה"י בתחלת טומאה לטמא ספיקה ודאי השוו חכמינו סוף טומאה להיות ודאי טמא אף בר"ה וסברא כזו כתב ג"כ המ"ל ע"ש וכ"ז הוא בטומאה ומאי ענין תכיות לזה. אך קושית הגמ' שפיר משום דאם נאמר סברא זו יקשה כאן גבי נדה מאי טעמא לא מטמאינן לה ודאי כמו בסוטה כמו שהקשו התוס' ב' ד"ה מעל"ע. וצ"ל כתירוצם דלענין לטמאות למפרע לא מדמינן לה לסוטה כלל ולא הווי דומיא דסוטה ע"ש וצ"ל הטעם במקוה דהוי ג"כ למפרע ע"כ הטעם משום תרתי לריעותא לחוד. וא"כ בכה"ג אין למקוה יתרון על תכיות דבתכיות איכא ג"כ ת"ל ושפיר פריך הגמ' ממקוה אתכית. אמנם למסקנא דהטעם משום אשה מרגשת או אם איתא כו' שפיר יש לתרץ ולומר כנ"ל דלא קשה מתכית דהוי ספק אמקוה דהוי ודאי משום דהתם ילפינן מסוטה והא דלא מטמאינן כאן גבי אשה הוא משום דלא דמי לסוטה דהא יש כאן גריעותא דמרגשת או אם איתא כו' ואף ב"ה מודה לזה הטעם עכ"פ שלא לטמאת ודאי וכמ"ש התוס' ד"ה א"ב למרמי וא"כ להני תרי טעמא תו לא קשה רומיא דתכית אמקוה. וההכרח לזה הוא משום דקשיא טובא בסוף הסוגיא דקאמר א"ב למרמי תכית ומקוה ומבוי דהך כ"מ אינו לדינא רק לפלפול בעלמא. ולא קאמר כ"מ אחרת והוא משמשת במוך או שיטה ולהך סברא שכתבו התוס' ד"ה לאביי כו' וא"ל ע"ש המ"ל בפשטות הכ"מ שיטה כמ"ש מהרש"א ואף דלדידן אין נ"מ כי אנן קיי"ל כחכמים מ"מ עדיף לומר הך נ"מ דהוי מלומר הנ"מ שבת"י זה יש להקשות ובת"י זה אין להקשות דהוי פלפול בעלמא. ובעין זה הקשה הרשב"א. ועוד נכון דקדוק עצום דהגמ' שינה הסדר דמתחלה הקשה ממקוה ואח"כ מתכיות ובכאן היפך דקאמר א"ב למרמי תכית ומקוה אמנם לדרכנו יובן כי כל עיקר כוונת הגמ' לומר הנ"מ לדינא אליבא דידן והנ"מ היא כנ"ל דלישנא קמא איכא למרמא תכיות אמקוה כדאמר הגמ' לעיל ורמי תכית אמקוה ובהכרח דשוין המה וא"כ הדין נותן דגם בתכית הוי ודאי כמו במקוה אבל להך טעמא ליכא למירמי וכנ"ל והוי ספק בתכית וזה כוונת הגמ' בהשתנות הסדר למרמי תכיות ומקוה כו' רצונם אהדדי ולא על שמעתין דאין נ"מ בזה ואגב אסיק גם מבוי ומתורץ קושיתינו הנ"ל דטוב לומר הך נפקותא שיוצא מזה דין גדול לדידן בתכיות מלומר נ"מ אם שמאי מודה בשוטה או לא דאין זה נפקותא לדידן וא"ש. ועתה פסקי הרמב"ם גלויים דהרמב"ם בתר המסקנא לפסק הלכה וא"כ לא הוי בתכיות רק ספק. ודו"ק : רש"י ד"ה לא כדברי זה כו' שהחמיר כו' ולא כדברי זה שהקיל יותר מדאי עכ"ל. הנה רש"י הקדים דברי הלל שהחמיר ובברייתא לקמן איתא להיפך לא כדברי שמאי כו' ולא כדברי הלל כו' וצריך להבין מדוע שינה רש"י לפרש המתני' מפי' הברייתא על המשנה וברע"ב איתא כמו בברייתא לא כדברי זה שמאי כו' ולא כדברי זה הלל כו' ונראה בזה דרש"י כתב בזה הדבור דודאי כולו האי ימים רבים לא מוקמי לי' כו' משמע דמעל"ע י"ל כותלי בה"ר העמידוהו ובגמ' לק' ד' ב' אמרינן דטעמא דרבנן משום קנס ע"ש ולכאורה תמוה ובס"ע עמד בזה ולא תי'. וי"ל דמתחלה יש להבין דברי הגמ' שם ולהבין מש"ה אמר רבה מ"ט דרבנן אשה מרגשת בעצמה דלמה אמר רבה אברייתא ולא אמתני'. ועוד במש"ה א"ל אביי א"כ תהא די' שעתה דלשון א"כ אינו מובן דמשמע דאם טעמייהו דרבנן דלא מחמרו כהלל מאיזך טעמא שאמרו לשמאי כדאיתא בסוגיא הוא ניחא והלא ס"ם תקנו דתהא די' שעתה. והנראה בזה עפ"י מ"ש התוס' גיטין ל"א א' ד"ה מעל"ע בנדה כו' וי"ל דדוקא התם דייק משום דאשה מרגשת בעצמה ובדין הוא דדי' שעתה כשמאי ואי בעי רבנן למקנסה לקינבוהו מפקידה לפקידה כהלל עכ"ל פי' לדבריהם דודאי אין להקשות בדבר שנעשה זמן מה קודם כמו שם שאבדו ולא נודע מתי אמרו רבנן מעל"ע. ולא דייקינן מ"ט. רק בנדה שהטעם משום מרגשת הקשה אביי שפיר ואף דשם אמר ר"א בגמ' חלוקין עליו חביריו על ר' אלעזר דתנן מקוה שנמדד כו' היינו משום דנראה לחז"ל דפירות ומעות שאבדו דומה ממש למקוה שנמדד ונמצא חסר דבשניהם נ"ל דאירע השנוי זמן מה קדם ולא נודע מתי לכן בכולם או מעל"ע או למפרע משא"כ בנדה דמרגשת שפיר דייק וכמ"ש התוס' וכל זה לטעם דאשה מרגשת אבל לטעמא דאבע"א דטעמא דשמאי דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי שפיר י"ל דראו חז"ל להחמיר למפרע עד מעל"ע. משום דהא ודאי דלכ"ע דנשעמדת כותלי בה"ר לפי שעה בעלמא הייפינן וכמ"ש התוי"ט פ"ב דנדה מ"ד ד"ה ב"ש אומרים וא"כ י"ל דהשו חז"ל אולי כל מעל"ע מוקמי כבה"ר ולכן עשו חז"ל פשר דבר מעל"ע אבל מפקידה לפקידה לימים רבים לא חששו דודאי כולו האי ימים רבים לא מוקמי וכמ"ש רש"י כנ"ל ואף דבמקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו ע"ג למפרע טמאות בזה שאני משום דכולי האי לא מוקמי דם וגבלו חז"ל זמן מוגבל מעל"ע וא"ש מ"ש אביי א"כ תהא די' שעתה פי' שהקשה לרבה דאמר הטעם משום דאשה מרגשת כו' א"כ תהא די' שעתה אבל אם הטעם משום דאם איתא דם מעיקרא הוה אתי. א"ש רנ"ל. אבל הא גופא טעמא בעי' למה אמר רבה הטעם משום דאשה מרגשת כו' ולא משום דאם איתא כו' מעיקרא כו'. וי"ל טעמא דרבה דלכן קדייק רבה על הברייתא ולא על המתני'. משום דבמשנה י"ל הטעם משום דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוי אתי וא"ש הכל משא"כ בברייתא דקדק שפיר דהטעם משום מרגשת והוא מפיס דבהוריות ב' א' אמרו בעלמא רישא לנו"ז אלא סיפא כו' זו ואצל"ז כו'. הזינן דדבר הפשוט ניחא למנקט ברישא. והנה אם טעמא דשמאי משום דאם איתא כו' מעיקרא כו' והלל סבר כותלי בה"ר העמידהו. וא"כ דברי הלל שטמאו מפקידה לפקידה הוא נגד הסברא לחכמים. משום דכולי האי לא מוקמי דם לימים רבים אבל דברי שמאי אינו כ"כ נגד הסברא. ואם הטעם הזה בברייתא הו"ל לא כדברי הלל כריפא דהוא פשוט יותר. אבל לטעם דאשה מרגשת כו' בע"כ טעמא דהלל משום סייג. וא"כ להלל לא קשה כ"כ דהחמירו משום סייג לטמא מפקידה לפקידה ולשמאי קשה יותר דהו"ל לעשות סייג דמ"ש מכה"ת דעבדינן סייג כמ"ש ב' ג' ב' וא"ש מה שהקדימו לא כדברי שמאי ברישא כנ"ל ומזה דייק רבה דטעמא דרבנן משום דאשה מרגשת כו' ולפי"ז א"ש דברי רש"י דפי' לטעמא דאם איתא דהוה כו' ולכן הקדים הלל לשמאי :

דף ה ע"ב תוס' ד"ה ואם אי אפשר כו' עיין בחידושי הגאון ר"י ברלין זצ"ל כאן ובחולין שהניח בצ"ע על שלא הקדימו דבריהם ע"ש ולדידי יותר צ"ע על התוס' כאן דלפי' דבריהם דברי לי לאו דוקא תקשי יותר מאי תי' הגמ' בחולין דליתא קמן כו' הא לא הוה אלא כספק וטהור למאי צריך אחרים רואין אותו וכקושיתם בחולין. ואם נימא דהאי ספק לא דמי לשאר ספק טומאה בר"ה כמ"ש התוס' בחולין א"כ גם ברי לי דוקא ודברי התוס' כאן צריך פנים · אבל באמת דבריהם שם ודהכא הכל הולך למקום אחד ודבריהם מכוונים הגם שכתבו התוס' בחולין דהאי ספק לא דמי לשאר ס' טומאה בר"ה משום דרוב פעמים לא יכול להזהר מליגע מ"מ אין צריך לזה ברי גמור עד

מאד

מאד כמו בכל ס' איסור דמוכרח להיות הברי גמור בלי נדנוד ספק כלל רק אם אומר שלדעתו יותר נראה לו שלא נגע משנגע. ברי כזה מהני להיות עכ"פ ספק השקול. וברי כזה עומד נגד הסברא דרוב פעמים לא יכול להזהר שכתבו התוס'. ועי"ז ברי כזה הוה עכ"פ ספק השקול וס' טומאה ברה"י טהור נמצא ברי לי דקאמר הש"ס ל"ד ברי גמור וכמ"ש וממילא ניחא הא שלא הקדימו דבריהם משום דזה ידעו דברי לאו דוקא וכמ"ש התוס' בנדה רק זה גופא קשיא להו דאם ברי לאו דוקא מה פי' דליתא קמן כו' ע"ש קאמרי התוס' דהאי ספק לא דמי לשאר ספק טומאה ברה"י וכו' ומ"מ האי ברי לי לאו דוקא דלא הוה כמו ברי דעלמא וכמ"ש התוס' הכא וא"ש הכל. ועי' שו"ת נוב"י מהדו"ק ח' יו"ד סי' ב' ושם נאופן הב' ודו"ק :

דף י ע"א בגמ' עברו עליה ג' עונות כו' אתאן לר"א כו' בתשובת שבות יעקב חיו"ד ס' ע' שאלה מהגאון בית שמואל ז"ל בלמדי כו' נסתרה ממני דרכי הרמב"ם בפ"ד מהל' מטמאי משכב דפסק בהגיע זמנה לראות ופסקה ג' חדשים די' שעתה והיינו כר' אליעזר בנדה דף י"ד דס"ל כל אשה שפסקה לראות ג' עונות די' שעתה אתאן לר"א ומ"מ לא פסק כן שם כותי' בשאר אשה שפסקה ג' עונות דהא הרמב"ם פסק שם זקנה שפסקה ג' עונות די' שעתה ותו קשה כי שם בש"ס איתא גירסא שהגיעה זמנה לראות פעם ראשונה די' שעתה ב' מטמאה מעל"ע מני רבי היא ולפי"ז לרשב"ג דקיי"ל הלכתא כוותי' אף בראי' שני' אינה מטמאה מעל"ע וכ"פ הרשב"א בתוה"א וגורס גי' זו. והתוס' מתקו גי' זו אלא קאי על תינוקת שלא הגיע זמנה לראות דקתני שלישית הרי היא ככל הנשים ולרשב"ג עד ראי' רביעית לא הוי ככל הנשים והרמב"ם פסק בתולה שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג' פעמים מטמאה למפרע א"כ ע"כ ס"ל כגירסא שמתקו התוס' ופוסק בהגיע זמנה לראות מטמאה בראי' שניה למפרע וזה דלא כחד מהנך ב' גירסות דהא ע"כ מני רבי היא קאי או על ראי' שני' של הגיע זמנה לראות או על ראי' ג' שלא הגיעה זמנה לראות כו' עכ"ל והגאון שבות יעקב השיב בדרך רחוק. והנה אחר אחרון אני בא כי קושי' השני' גרמו להגאונים ז"ל לפי מה שסברו דהרמב"ם ז"ל אזיל בשיטת הרשב"א וכמו שהעתיק הכסף משנה דברי הרשב"א בתה"א על דברי הרמב"ם שם ה"ג דברייתא זו ד"ה היא וטעמא דמילתא דכל שלא הגיע זמנה לראות אין לה דמים כו' אבל כשראתה עוד פעם ג' עם השתי ראיות אחרונות תתחזק הראשונה ואלו השתים מגלות על הראי' הראשונה שראי' גמורה היתה ולא מקרה ומהטעם הזה אפי' לרשב"ג נמי מוחזקת היא וכזו אין הפרש בין רבי לרשב"ג וסיים שם דזה דעת רבינו ע"ש ולפי"ז תקשה מאד קושית הבית שמואל כיון שהרמב"ם סובר כהרשב"א מוכרח כהגי' שמתקו התוס' וכשהגיעה זמנה לראות כו' מני רבי היא וא"כ איך פוסק בהגיעה זמנה לראות ודשניה מטמאה למפרע דהא זה לרבי דוקא ואנן קיי"ל בוסתות כרשב"ג אבל האמת יורה דרכו שלא היו לפני הגאונים הנ"ל ושבו"י ספר חידושי הרשב"א על נדה ושם כתוב ויש אומרים דלא אפסיק הלכתא כרשב"ג אלא בוסתות כלומר בקביעות וסת אבל בחזקת דמים לא אלא כרבי דסתם משנה כותי' במה אמרו די' שעתה בראי' ראשונה אבל בראי' שני' מטמאה מעל"ע וכן פסק הרמב"ם ז"ל כו' ע"ש הרי מפורש טעמו של הרמב"ם שפסק בהגיע זמנה לראות. דבראיה שני' מטמאה מעל"ע משום דבזה קיי"ל כרבי דלא הוה בכלל וסתות דפסקינן כרשב"ג והרשב"א בתי' חלק בזה על הרמב"ם ומעתה אין צריך למ"ש הכ"מ דדעת הרמב"ם כהרשב"א דאינו כן אלא דס"ל לענין חזקת דמים כרבי וכמ"ש הרשב"א ולפי"ז לדעת הרמב"ם שפיר יש לקיים כל אחת ואחת מהשני גירסות בפשיטות :

דף יא ע"ב תוס' ד"ה אפי' הכי כו' ואין להקשות לר"א דאמר כל אשה כו' תבדוק בימי טוהר עכ"ל דבריהם אינם מובנים דהא בימי טוהר מניקה היא ולר"א כד' נשים דיין שעתן בלא עברו עליה ג' עונות וכבר עמד בזה המהרש"א ע"ש ולבד זה דבריהם צריכים ביאור אף אם נימא להגי' ר' יוסי במקום ר"א דר"י סבר בהדיא במניקה דבעי ג' עונות מ"מ מאי קושי' כיון דהך בדיקה לקולא היא כדי שתהי' אח"כ די' שעתה מנ"ל דמחוייבת לבדוק משום כך דודאי קושית הש"ס דתבדוק לחומרא כדי לקבעה וסת כי יש כמה חומרות בקבעה וסת בין למ"ד וסתות דאורייתא בין למ"ד וסתות דרבנן אבל להקשות דתבדוק כדי להקל עליה מנ"ל שחובה עליה וכבר הקשה כן בסדרי טהרה בתי' וכתב שלא ידע כונת התוס'. ולדעתי נראה ברור בכונת דבריהם דקושיתם לר"א ניחא מאד והוא עפ"י מ"ש התוס' לעיל יו"ד ד"ה קחזיא בעונות כו' וצ"ע בהגיע זמנה לראות ועברו עליה ג' עונות שניות מי אמרינן די' שעתה כמו בזקנה לרבנן כו' ולא אפשיטא שם. והנה אם נימא דבג' עונות שניות לא אמרינן די' שעתה לר"א בהגיע זמנה לראות כמו כן בכל הנשים לר"א הדין כן בג' עונות שניות לא אמרינן די' שעתה דמטמא למפרע כמ"ש במ"א כו' בראיה ראשונה אבל בשני' מטמאה מעל"ע וא"כ שפיר צריכה בדיקה אם תפסוק ג' עונות יהיו לחומרא אם תפסוק עוד ג' שניות דאז מטמאה מעל"ע כנ"ל משא"כ אם לא תבדוק אז לא תדע שפסקה בג' עונות ראשונות. וכשתפסוק אח"כ ג' עונות יהיו נחשבים לראשונות ותהי' די' שעתה ויגיע מזה קולא והנה בראיה שני' במניקה מצינו מחלוקת תנאים לעיל דר"מ סבר די' כל ימי מניקותן ור' יוסי ור' יהודה ור"ש סוברים דמטמאה מעל"ע וא"כ שפיר הקשו התוס' לר"א תיבדוק שמא תיפסוק ג' עונות דממ"נ לר"מ הגם דסובר דיין כל ימי מניקותן הא ר"מ סובר נתנה בנה למניקה גמלתו או מת מטמאה מעל"ע כמ"ש במשנה לעיל דף ז ע"ב ושפיר משכחת לה דתבדוק בכה"ג בימי טוהר דלא הוי מניקה. ולר' יוסי ולר"י ולר"ש נ"מ טובא דאינהו סברי דבמניקה בראיה שניה מטמאה מעל"ע ותבדוק בימי טוהר ובין לר"מ ובין לר' יוסי ולר"ש ולר' יהודה תבדוק לחומרא לענין אם תפסוק עוד ג' עונות שניות. וכונת התוס' במה שכתבו ואין להקשות לר"א תבדוק כו' ר"ל דמחמת קושיא זאת תפשוט הנ"ע בתוס' דלעיל. ויהיה מוכרח דגם בג' עונות שניות די' שעתה ואז אין נ"מ לחומרא גם לר"מ ודחו זה דה"נ מימי טהרה לימי טומאה לא מקרי הפסקה וא"כ נשאר הנ"ע על עמדו. ומדוקדק לשונם שכתבו ואין להקשות כו' ולא כתבו וא"ת או. וקשה. כדרכם תמיד משום דעל הגמ' אין להקשות כלל. דדלמא גם בעונות שניות די' שעתא רק דלפי זה יהיה נפשט ספקותם לכן כתבו ואין להקשות כו' וזה ברור בס"ד הגם כי על תמיהת הסדרי טהרה הנ"ל יש לומר דבדיקה לקולא כמ"ש ופעמים צריכין להיות בודקת שחרית ובה"ש. שחרית כדי להכשיר טהרות של לילה וכדאמר שמואל לעיל ד' ב' ובזה הבדיקה להקל שלא יפסדו טהרות. ובלא"ה י"ל דקשה להו על הא דיושבת על דם טוהר דא"צ לבדוק משום דאין נ"מ דאפי' ראתה טהורה וכמ"ש רש"י במשנה שם ד"ה והיושבת על דם טוהר כו' ועי"ז קשה להו דהא שפיר יש נ"מ יהיה איך שיהיה מ"מ לפי מ"ש רווחא מילתא בלי פקפוק בכונת דבריהם הקדושים : שם בתוס' ד"ה תניא נמי הכי כו' והרב ר"י כו' כתב דרישא דברייתא כו' עכ"ל לפי"ז האי בד"א לטהרות כו' אינו מובן. ועיינתי בתוספתא פ"ג דנדה. וליתא שם בד"א הראשון אלא בד"א שהניחה כו' ובד"א הראשון הוא מכללא דאמר שם מטמאות במגע וטהורות לבעליהן וכמו שפירשו התוס' מטמאות במגע סי' לטהרות. וטהורות לבעליהן והיא היא בד"א לטהרות רק שהגמ' שינה לשון התוספתא לתוספת ביאור. וא"ש :

דף יב ע"א תוס' ד"ה אשה כו' וא"ת מאי קמ"ל מתני' היא כו' עכ"ל לא יכולתי לעמוד על כוונת דבריהם ז"ל דהא היא היא קושית ר' זירא לר' אבא ב"י אין לה וסת בעיא בדיקה יש לה וסת לא בעיא בדיקה וכמ"ש רש"י בתמיה והא קתני מתני' בית לה וסת דבעי בדיקה כו' ע"ש ועדיפא מינה קא מקשי ר' זירא ממתני' כי היא קושיא הסותר. דינו של שמואל וקושית התוס' היא קושית. המותר. ובשנויא דמשני ר' ירמיה בר אבא. דהחילוק בין יש לה וסת לאין לה היא בישנה ממילא אין מקום לקושית התוס' וכמ"ש בסה"ד וא"כ אין התחלה לדבריהם הקדושים וכעת לא יכולתי לכוון דבריהם ז"ל וצע"ג : שם ברש"י ד"ה לקנות מבחוץ כו' אבל אם בבדיקתה מצאה כבר אחר השיעור כו' אלא בידה עכ"ל לא הבינותי דברי מאור עינינו שהרי בבדיקה לבד אחר השיעור אף אם העד בידה דאותיום לא הוי אלא בקנוח ועד בידה. ועי' לקמן י"ד ב' וצע"ג :

דף יד ע"א תוס' ד"ה וליחוש כו' ועוד נראה וכן פר"ת דפריך על נמצא על שלו עכ"ל וכתב בסדרי טהרה ר"ל דלר"ת אם נמצא על שלה אפי' בקרבן מיחייבי בלא טעמא דבדוק ודחוק וכמ"ש בתה"א נדעת ר"ת דלא כר"מ דלר"ת קאי קושית הש"ס לטהרה לגמרי וז"א דאפי' ברגלים לדבר לא מטהרינן לגמרי עכ"ד ואשתמיטתי' מ"ש הרשב"א בתי' דפסק כלשנא דבדוק לחומרא מבואר דללישנא דדחוק טהור לגמרי דאל"כ למאי פסק כלישנא דבדוק הא גם ללישנא דדחוק טמאה מספק ואי לענין קרבן ודאי דללשנא קמא מביא קרבן בנמצא מאכולת רצופה לא הוה ליה לפסוק כל"ק להביא קרבן ודאי כיון שאינו פוסק אלא מצד החומרא ואדרבה לענין קרבן ודאי יש לחוש ללישנא דדחוק. ובלא"ה צריך לפרש דלר"ת הקושי' מהגמ' לטהרה לגמרי דאל"כ מאי חדשו בפיר"ת על פירושם הראשון דהקושי' הוא לענין קרבן ותידוש בעיני על הרמב"ם ז"ל שלא הביא דין דמאכולת רצופה בה' שגגות אם מחייב קרבן ודאי או אשם תלוי וכעת לא מצאתי מי שעמד בזה : **ע"ב** רש"י ד"ה בכדי שתושיט כו' ורב חסדא כו'. נשאלתי למה לא פרש"י דגם ר"ת ס"ל כרב אשי רק מחולקים בפי' המשנה דלרב חסדא מיירי מתניתין באין עד בידה ולר"א בית עד בידה ולא היה מחולקים במציאות ולקמן ד' ס"ב ברש"י ד"ה בעלה כו' שפי' שם כמו רב אשי דהכא וכאן מסקינן בקושי' ולפרש"י שם צ"ל כנ"ל. והנה י"ל דרש"י הוכרח לפרש כן משום דאל"כ לא הוה מקשי הגמ' על ר"א האי עד בידה כו' וכמו שהקשו התוס' ד"ה האי כו' על פירש רש"י דילמא מפליג בדידה ע"ש. והאמת כי רש"י נשמר מזה ופי' שם א"כ איבעי ליה למתני ולפלוגי בין עד בידה לאין עד בידה דלא תיפוק חורבה מיני' ע"ש ד"ה וכי תימא. וזה ניחא אם ר"ת ס"ל דאף בעד בידה מטהרי רבנן בכדי שתרד לחודיה. ולכן קשה לרב אשי ולא לר"ת. ולכן הוכרח לפרש דר"ת פליג על רב אשי גם בשיעורא. משא"כ לפי' התוס' שם שכתבו דהו"ל לפרושי כו' כיון דמתני' איירי בית עד בידה ע"ש שפיר י"ל דלא פליגי רק בפי' המשנה וכנ"ל ובזה נכון דעת הטור ריש סי' קפ"ו ע"ש ובב"י והנה הגמ' אסיק על ר"א בקושי' וכל קושי' יש לו תי' כמ"ש הרשב"ם פ' יש נוחלין וזה שיטת הגאונים לפסוק אף דהגמ' אסיק בקושי'. והיינו לשיטת רש"י י"ל דבאמת ר"ת לא פליג על ר"א רק בפי' המשנה וכנ"ל למסקנא. ולא תקשי כנ"ל ולכן פי' רש"י לקמן ס' ב' השיעור כמו לרב אשי דבשיעורא לא פליגי וכנ"ל ועי' היטב :

דף יז ע"א בגמ' ת"ש ושל בית מונבז המלך כו' עי' בסדרי טהרה מה שהקשה על המהרש"א דמאי מקשה הש"ס לעיל כו' לכך כתב ובזה דרכיו ימות ע"ל הס"ט ע"ש ואין התחלה לקושיתו דלאור הנר לא מהני האפלת טלית כמ"ש באו"ח ס' ר"מ סעיף י"א ובמהצע"ז ס' כ"ה ס"ה ע"ש :

דף יט ע"א תוס' ד"ה ר' יהושע אומר הקשה ר"ת דמ"ט דרבנן כו' ועי' במהרש"א שהקשה דמאי קשי' ליה הא כל ספק טומאה מסוטה ילפינן לטמא ברה"י אפי' בדאיכא חזקת טהרה (לפי קושיתו ז"ל למה לא הקשה כן על הא דהמדיר שהביאו התוס' דר' יהושע אזיל בתר חזקה דגופה היכי דליכא חזקה דממונא ומביא ראיה מהא דבהרת ומאי ראי' מהם) והנה על קושיתו י"ל דרבנן דמטמאי סתמו דבריהם דמשמע אף ברה"י וכמ"ש התוס' בכה"ג בחולין יו"ד ב' ד"ה ודלמא כו' דבכל ענין טמא הכתוב אפי' הוה ר"ה שיש בו הרבה בני אדם כו' ע"ש ואף דשם אקרא קאי וכמ"ש לקמן נ"ג א' וליקום ולימא לקרא כי כתיבא כו' ע"ש מ"מ כן י"ל בדברי חכמים אבל זה קשי' שפיר מ"ש התוס' ור' יהושע נמי אמאי צריך קרא. דשמא צריך קרא לטהר אף ברה"י : בא"ד בתוס' היינו אפי' היכי דאיכא ריעותא עי' במהרש"א מה שפירש דבריהם. אמנם מ"ש ז"ל וכאמרינן בעלמא שאני טומאה דחמירי. לפום רהיטא לא ידעתי מקום בגמ' שיאמרו כן. וגם כי אם ילפינן דאזלינן בתר חזקה הלא קולא שפיר ילפינן מנגעים ולא שייך לומר שאני טומאה דחמירא דהא לא חומרא ילפינן אלא קולא וכמ"ש בחולין נ"ח ב' אטו אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרינן ודבריו ז"ל נפלאו ממני. לבד זה י"ל לפי מ"ש התוס' מנחות ס"ט ע"א ד"ה דבלע בשם ר"ב האי דשאני טומאה דאפשי טומאה לא מפשינן וכ"כ התוס' בכורות ז' ב' ד"ה דג כו' ויש לחלק בין איסור לטומאה ע"ש לפי"ז שפיר י"ל כדבריו ז"ל אבל מ"מ לא הבנתי דהא עיקר ילפותא דאזלינן בתר חזקה הוא מנגעים כמ"ש בחולין י' ב'. וצ"ע :

דף כב ע"ב תוס' ד"ה אבל דם דרכיך כו' עי' מהרש"א שהקשה בלאו הא דאמרינן אבל דם דרכיך נמי הוי מצי להקשות דהא מעל"ע כו' והתם קאמר דמליגו כדם נדה דלא במעל"ע עכ"ל ונראה דהתוס' ס"ל כשיטת הראב"ד והרשב"א דדוקא היכי דגורת ברי' עלי' הוא דבעינן נמוח אבל בלא"ה אע"ג דאינו נימוח טמאה. וא"כ על סוגית ליכא להקשות ממתניתין דדם הנדה דשפיר איכא דם דיבש הרבה כגון הפילה חתיכה דם יבש דאעפ"י שאינו נמוח טמאה. מיהו לא משכחת לה טובא ואדרבה רוב דמים יבשים נימוחים במעל"ע לכן לענין בריה לבדוק אם הוא דם או לא אזלינן בתר רובא ואמרינן מדלא נמוח במעל"ע ודאי ברי' הוא ולא דם. אבל הא קשי' להו. שזה ודאי לא יתכן שיהיה דם יבש הרבה כ"כ שאף במעל"ע אינו נימוח ודם שאינו יבש כ"כ א"צ מעל"ע אלא יום או לילה הוא רחוק ממציאות לכן הקשו שפיר על הא דאמרינן אבל דם דרכיך. כנ"ל ברור וזה לסיפוק ממ"ש בסדרי טהרה ע"ש : בא"ד ועוד קשה דהתם כו' כתב בס"ט נ"ע מאי קשיא להו הא כבר כתבו דמתני' מיירי שנפל על הבגד ונתייבש אבל באפי נפשי' הוה רכיך עכ"ל. ולא ק"מ דבשלמא דם הנדה דטמאה בכל ענין אפי' אם לא נמוח במעל"ע שפיר י"ל דמשכחת לה בנפל על הבגד ונתיבש הרבה וא"ש דינא דמתני' שם בכל גוני. אבל גבי זוב ורוק דתנן התם וכמה שרייתן מעל"ע. אם נימא דמיירי בנפל על הבגד דוקא תקשה מאוד דאכתי לא ידעינן השיעור באפי נפשי כמה היא שרייתן ופשטת דמתני' משמע דאתי לאורויי לן השיעור בכל גוני זוב ואיך :

דף כה ע"א תוס' ד"ה גבי בהמה כו' ואע"ג דקולא הוא כו' נשאלתי מחכם אחד שהקשה ע"ד התוס' מב"מ ו' ע"ב בספק בכורות כו' ותני עלה ואסורים בגיזה ועבודה ע"ש ושאל לכמה גדולים ואין פותר. והשבתי לו אתמה מאד למה לא דרש סמוכין ולא עיין במהרש"א שעמד על דברי התוס' בזה ולא ממקום שבא הוא רק ממתניתין דבכורות ואם ספק יאכל במומו לבעלים ועיין בסוגיא שם ובתוס' ד"ה ורש"י שם ימצא יתר מבואר דס"ל כן לר' יהושע ולא היה לו להביא ממרחק דהוה כמו גברא אגברא כו' אבל האמת בכונת התוס' דאין כונתם מדאסור בגיזה ועבודה מטעם זה ינתן לכהן דז"א וכנ"ל אולם להם ז"ל הוקשה כיון דבשפיר מספקא לר' יהושע א"כ יש מקום למתני גם בגסה שפיר לענין דא"צ לתת לכהן ולמה בחר התנא למתני שפיר רק באשה ולא בגסה דלשמע מינה לענין איסור גיזה ועבודה אף שיכול לבא לידי טעות לענין ממון לא השגיח בזה כי סמך על המבין וכמו במתני' דטהרות המובא בב"מ כנ"ל שלא הוזכר במשנה כלל דאסור בגיזה כו' רק בברייתא ע"ש היה לו למתני ולמכללי' בסדי אשה. וימלט מטעות ממילא ולענין איסור היה להניח לסמוך על המבין. אולם סברא בזה דיותר יש לחוש לבל נבא לידי איסור מלבא לידי טעות ממון כי זה אפשר בחזרה. וזה כוונת התוס' גבי בהמה לחומרא (אשר נראה כי גירסתם בגמ' לא היה כמו לפנינו) ואע"ג דקולא כו'. ר"ל דהיה למתני שפיר להוציא מידי טעות ממון. ועי"ז תירצו היינו משום דאי לא יהיב לכהן כו' ר"ל דאי הוה קתני שפיר להורות מבלי לתת לכהן נמשך מזה טעות איסור דאתו למשרי בגיזה ועבודה. לכן נקט התנא כסדר הזה. וזה ברור בס"ד :

דף כו ע"א במתניתין שליא בבית הבית טמא כו' זה לשון הרמב"ם ה' טומאת מת פ' כ"ה ס' י' האשה שהפילה שליא הבית טמא ודאי חזקה שאין שליא בלא ולד עכ"ל הנה הוא ז"ל שינה לשון המשנה. במשנה שלשון השליא בבית הבית טמא ה"נ היה לו להרמב"ם לתלות הענין בהשליא לחודא ולא בהפלת שליא דמשמע אותו הבית שהפילה בתוכו השליא טמא ולא יותר אולם דעת שפתיו ברור מללו. דהנה התוי"ט שם הקשה על הרמב"ם שהוא סותר דברי עצמו בבהמה שהפילה חררת דם שאינה מטמאה לא במגע ולא במשא מטעמא שהוא נתבטל ברוב וכאן פסק דהבית טמא דלא כר"ש דס"ל דנבטל ברוב כמ"ש ראב"י ור"ש אמרו דבר אחד ע"ש בתוי"ט היטב אבל לפי האמת לק"מ דהרמב"ם פסק שפיר כת"ק דר"ש וכמ"ש ר"מ להדיא שם בגמ' שהביאו שם ברייתא אינו דומה נימוק פעם א' לנימוק ב' פעמים. והיינו דגם ת"ק ס"ל דהיכי דנתבטל ברוב שוב אינו טמא רק דס"ל דמיד כשהפילה השליא עדיין אינו נימוק הולד בתוך השליא לכן טמא ודאי משא"כ אם הוציאו השליא לבית אחר אין הבית השני טמא מחמת ביטול ברוב כמ"ש להדיא שם בברייתא ע"ש דף ק"ז ע"א ומש"ש ע"ב ראב"י ור"ש אמרו דבר אחד היינו דלר"ש מוכרח הדבר משא"כ לת"ק אינו מוכרח כ"כ דהא מ"מ טמא וסתמי קתני. וכה"ג כתב רש"י שבת ס"ה ע"א ד"ה אבל של כסף כו' וללשון רבותי קשיא לי כו' ויש לתרץ דרבנן מיסר קא אסרי כו' ע"ש וא"כ לפי"ז שפיר פסקי הרמב"ם עולים יפה רק דלפי"ז אינו טמא רק אותו הבית שהפילה השליא בתוכו ולא יותר. דאם הכניסו לבית אחר אז נימוק ובטל ברוב כנ"ל א"כ שפיר שינה הרמב"ם מלשון המשנה ותלה הדבר בהפלת שליא אותו הבית טמא לאפוקי אם הכניס לבית אחר וכנ"ל והוא אמת בס"ד :

דף סג ע"א גמ' ר"י אומר מי גריסין רותח ועובר ביתן לתוכו מלח מאי משמע כו' צריך להבין לישנא דר"י דלא אמר בקוצר בלא מלח וי"ל עפ"י מ"ש בנימוקי יוסף ה' תפילין ד"ה עובר כו' ולא אמר קודם שהייתי אומר שיקדים הברכה הרבה לעשייתן אלא עובר כאיש הרץ לפני חבירו וחבירו מזרז עצמו להשיגו ומקדימו ע"ש ועפי"ז יש לפרש בכאן דברי ר"י שבלכאורה בכאן אין סברא הנ"ל אבל להורות נתן שיעור הרתיחות יהי' שמיד יהי' ביכולתו לתת לתוכו מלח כמ"ש בפ"ז דשבת מלחא צריכה בישולא כו' ע"ש בי' לשונות. ויהי' איך שיהי' הרתיחות צ"ל אשר מיד ברתיחה ראשונה יתן מלח וזה דנקט לשנא דעובר ומתורץ הכל עי' היטב כי זה ברור :

דף סו ע"א ונאמנת אשה לומר כו' עיין טור יו"ד ס' קפ"ז שפסק דנאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יוצא וכתב ע"ז הב"י שהוא מברייתא נדה ס"ו ע"א פלוגתא דר' ורשב"ג ופסק כר' דאמר הכי כו' ע"ש ופליאה דעת ממני על מרן הב"י כמ"ש שזהו פלוגתא דר' ורשב"ג אנה מצא שפלגי בזה דזה ברור דכ"ע סברי הכי דנאמנות דז"ל הש"ס ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור כו' דברי רבי רשב"ג אומר דם מכה הבא מן המקור טמא ורבותינו העידו על דם מכה הבא מן המקור שהוא טהור מ"ט אמר שוא נקור מקומו טמא כו' והנה מפשטא דלישנא דברייתא משמע שרשב"ג פליג על רבי וסובר שאינה טהורה אף אם נאמין לה שיש לה מכה אולם לא כן משמע מפרש"י שם ד"ה דברי רבי הך מילתא לחודא כו' ע"ש משמע דלא פליג על הא דתלינן במכה דלעיל וכר מן כל דין הלא מבואר לעיל ט"ז ע"א דרשב"ג סובר דרואה דם מחמת מכה אף בתוך ימי נדה טהורה ומסיק שם אף בשעת וסתה טהורה ודם לחודא טמא דקאתי דרך מקור ומקור מקומו טמא ור' סובר דאף הדם טהור וע"ש תוס' ד"ה במקור מקומו טמא כו' ורשב"ג לטעמו ע"ש הרי להדיא דרשב"ג סובר דמחמת מכה טהורה האשה ולא פליגי אלא בדם ובפלוגתא דרשב"ג ורבותינו ובגמ' הכא לא פליגי ר' ורשב"ג ואין לתמוה על לשנא דברייתא רשב"ג אומר דמשמע דרשב"ג בא לחלוק דכבר כתב התוי"ט פ"ג דבכורים ומנה שם כ"מ שהוא בלשון פלוגתא ולא בא אלא לפרש וזה ברור בפי' הש"ס וצע"ג ולכך הרי"ף והרא"ש לא העתיקו בברייתא תיבות אלו דברי רבי משום דלא פליגי בזה וע"ד פלפול נוכל לומר שיהיה פלוגתא והוא כי הרמ"א בס' קפ"ז ס"ה בביאורו שם וחלק לשלשה חלוקות ובחלוקה הב' ביאר דאם ספק אם בא מן המקור או מן הצדדים האשה טהורה אף אם לא ידעינן דהמכה מוציאה דם משום ס"ס ועי' ש"ך שהקשה דלא הוה ס"ס דהוה שם חד והנה הכרו"פ והנוב"י כתבו דכאן הספק הראשון יותר כולל משום דאם מן הצדדים אף הדם הטהור משא"כ אם בא מן המכה שבמקור דמקומו טמא דכן הלכה ע"ש והנה שפיר ס"ס כמבואר בכללי ס"ס. והנה הרשב"א בת"ה פי' בברייתא דנאמנת הנ"ל שאין צריכה האשה לדעת שמכתה מוציאה דם בשום פעם והך שממנה דם יוצא הכתוב בברייתא הוא תוס' ביאור שאנן אמרינן כן ולא שהאשה אמרת כן וכבר תמה עליו הת"ל והש"ך ושניהם לדבר א' נתכונו והנוב"י העמים בתוך דברי הרשב"א ס"ס של הרמ"א ע"ש באריכות ונפלאת בעיני שלא הרשב"א פי' כן בברייתא ושם הוא דברי רבי ורבי סובר לעיל מקור מקומו טהור וא"כ הדרא קושית הש"ך לדוכתא ותו אין לתרץ כתי' כנ"ל דשפיר הוה משם חד וצע"ג והנה לפי"ז יש לומר פירש השכל בדברי הש"ס הנ"ל והוא דלפי הנחה הנ"ל לר' לא הוה ס"ס משום קושית הש"ך הנ"ל ותו א"ל כתירוצם של הגאונים דרבי סבר מקור מקומו טהור וכנ"ל ולכן ס"ל דהאשה צריכה לדעת שממנה יוצא דם ור' דוקא נקט שממנה יוצא דם ולא לתוס' ביאור ורשב"ג ס"ל מקור מקומו טמא. ואין צריכה לדעת דהוה ס"ס וכנ"ל. ובזה פליג רשב"ג על רבי אם האשה צריכה לדעת אם דם יוצא ממקור או לא זה נ"ל ע"ד פילפול ודברי הטור לא הבנתי כמ"ש שממנה דם זה יוצא דהא לא בעינן כולי האי וכל הדעות דבזה אף בשעת וסתה מותרת וכדאיתא בש"ס שם ושיטת הש"ך והת"ל שווים המה בפי' דברי הרשב"א עיין בזה ודו"ק :

דף סח ע"א במשנה ומטמאה מעל"ע כו' עיין רמב"ם פ"ג מ"ה מטמא משכב ומושב ה' ד' כתב הכ"מ שנן מטמאות למפרע מעל"ע ריש נדה כו'. וכיונתו לתת טעם למה לא פסק כהלל. וא"צ לזה דפסק כסתם משנה הכא דתנן הכא ומטמאה מעל"ע כו' ע"ש :

דף עג ע"א תנא דבי אליהו כל השונה הלכות כו' הגאון בבאר שבע ס' ע"ד בסופו פי' על מה שסיים הש"ס בנדה בברייתא תנא ד"א הטעם הוא כיון דתנן סוף פ"ג דאבות קנין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות ופירושו המפרשים הן הן גופי הלכות עקר תורה שבעל פה שמקבלים עליו שכר וכדי שלא יחשוב אדם כיון שאלו הלכות נקראים גופי הלכות שלא ישנה אלא דוקא באלו ההלכות לכן קבע המסדר הגמ' האי תנא ד"א כו' כאן ובפ' בני העיר אחר הלכות נדה דוקא לאשמועינן כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן העוה"ב אע"ג שאינן גופי הלכות כו' וכי תימא א"כ למה לא מסיים נמי מס' קנים בהאי תנא דב"א כו' י"ל משום דהתם מסיים בדבר טוב כדדמי וכו' ושוב אין נופל עליו האי תנא ד"א כי אין ענינו לכאן כלל ועיקר וק"ל עכ"ל. הנה מה שהקשה אמאי לא מסיים נמי מס' קנים כו' לא ידעתי על מי תפול הקושיא. אם על רבינו הקדוש הא גם במשניות נדה לא סיים רבינו הקדוש בזה ואם על מסדר הגמ' הא אינו בבבלי שום גמ' על כל מס' קנים. ואם נימא שהי' למסדר הש"ס לרשום זאת בגמ' במס' קנים זה הברייתא לבדו ע"ז לא יועיל תירוצו ז"ל משום דהתם כו' דזה ניחא על מסדר המשניות ולא על המסדר הש"ס ובגוף התי' לא הבנתי כי מ"ש בסוף פ"ג דאבות קנים ופתחי נדה הן הן כו' לא למעוטי שאר הלכות אתא. חלילה לא נאמר כן רק דרבותא אשמועינן דאעפ"י שהם רק תשבורות. או שנושאים דבר קל כמ"ש בכסף משנה ועי' תוי"ט שם. ולא מיעט רק תקופות וגמטריאות ע"ש ולדעתי נראה להיפוך דמש"ה סיים בזה להורות דגם על פתחי נדה קאי הפסוק של הליכות עולם לו דלרבותא נקט כנ"ל ודו"ק : ומ"ש הבאר שבע עוד שם דתנא דבי אליהו אינו אליהו הנביא כי אם תנא כמ"ש הרמב"ם בהקדמת ס' זרעים דלא כמו שחשבו רבים מן התלמידים דהוא אליהו הנביא. הנה בדברי תוס' שבת י"ג ב' ד"ה בימי כו' שכתבו לפי שידע אליהו כו' משמע שהוא אליהו הנביא וכן מבואר עוד שם בתוס' מסדר אלי' רבה ע"ש : סליק

השמטות נמוקי הגרי"ב ממסכת תמיד

חידוש בדברי באר שבע פ"ק דתמיד שהקשה לדעת הר"נ סוס"ק דביצה מאה דלא משני הגמ' על הקושיא כלאים למאי חזיא לבני כשאין עשוים להעלאה כו' ושנית בצ"ע והרי הר"נ בעצמו הקשה זאת שם בסוף ד"ה ונראה ממה שפירש"י כו'. ותירץ שפיר. יעו"ש :

דף לא ע"ב פי' המפרש ד"ה שמעלין כו' כגון בכניסתו מניחין על של כסף מבואר שגירסתו אחד של כסף כמו שהוא לפנינו פה וא"כ בד"ה מפני שמרתיח את הלחם כו' משמע שעל שיש נותנין לחם הפנים בכניסתו וכמו הגירסא במנחות ובשקלים ואפי' אם נגיה בדבריו הראשונים שיש במקום כסף וגרסתו כמו בשקלים ובמנחות מ"מ דבריו סותרים זא"ז דפי' דהא דמעלין בקודש הוא טעם למה נותנין על של שיש או כסף בתחילה וכמו שפירש"י במנחות צ"ט ב' ד"ה על פתח הבית כו' ולא היו מניחים אותו שם אלא להראות שמעלין בקודש דעכשיו מניחו על של שיש ומיד נושאו בהיכל ומסדרו על של זהב כו' ע"ש וא"כ א"נ תו לטעמא מפני שהוא מרתיח בלחם וקושיית הגמ' הכא אין עניות במקום עשירות לא על שולחן של לחה"פ קאי כי אם על שולחנות של בית המטבחים ועי"ז משני מפני שהוא מרתיח וקאי על הקרבים וא"כ פי' המפרש מפני שמרתיח את הלחם כו' ולא מטעם מעלין בקודש וטעם דמעלין בקודש ולא מורידין קאי על מה שמניחין לחה"פ על שולחן של זהב ביציאתו וכמ"ש הר"ב בשקלים : מיהו לייתב דעת רש"י הנ"ל מגמ' דהכא דדוחק לומר דקושיית הגמ' דאין עניות כו' לא קאי על לחה"פ דפשטא דמילתא דעל כל שולחנות קאי. די"ל אחרי שיש להבין לשון הגמרא נעבדו מכסף ניעבדו דזהב כו' דלמה הזכיר כסף כיון דאין עניות כו' לא הו"ל אלא ניעבדו של זהב דהא במתני' מפרש טעמא דמעלין קאי גם על שולחן לחה"פ. א"כ לא מצי להקשות ניעבדו של זהב דהא במתניתין מפרש טעמא דמעלין בקודש וכפירש"י לכן הקשה ניעבדי של כסף ובזה יהיה די להראות שמעלין בקדש מדלא עשו של זהב. דשל זהב חשיב טפי. ומ"ש וניעבדי של זהב קאי על שולחנות של קרבים ועי"ז משני מפני שהוא מרתיח ומ"מ יש בזה להראות שמעלין בקדש מדלא עבדו של זהב דגבי לחה"פ אינו מספיק טעם שמרתיח לחוד אם היו יכולים לעשות של זהב כיון שהוא אפוי וגם נם נעשה בו כמ"ש לשום לחם חם וגו' וכמ"ש ביומא פ"ק (משא"כ בקרבים מספיק זה הטעם). אמנם כיון שא"א לעשות של זהב הורידו עוד על של שיש. ועי' תוס' מנחות צ"ט ב' ד"ה אחד כו' ומסולק השגת התוי"ט במנחות על רש"י. ומעתה יש להגיה וליישב דברי המפרש ועיין היטב : סליק בס"ד

הגהות וחדושים על מסכת נדה

מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

דף ב ע"א במשנה כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה. נ"ל דגם זה הוא מדברי חכמים. דהלל משמע דקאי אכל הנשים דקאמר שמאי. ואפי' אשה דיש לה וסת נמי אמר דמטמאה מפקידה לפקידה כיון דלא מפליג (וכה"ג כתבו התוס' לקמן (לא ב) בד"ה אימא בביאור פרש"י ע"ש) ורבנן דר"ד לקמן (דף ד ב) ופליגי חכמים עליה בתרתי. א' דמעל"ע ממעט ע"י כו'. ב' דבשיש לה וסת ד"ש. ואח"כ מפרשא מתניתין כסדר דבריהם. דפקידה דאמרי הוא אפי' עד דתשמיש. וד"ש דאמרי כילד כו'. והתוס' לקמן (ד ב) נדחקו בזה: גמרא קסבר העמד אשה על חזקתה כו'. בפשוטו הייתו חזקתה שהיתה לה כשנבדקה עצמה ומצאתה טהורה. ומפרש"י משמע דהיינו מה שהיה מחזיקין אותה בחזקת טהרה קודם שראתה. ותימה דהרי על אותה שעה אנו דנין עתה. ועי' לקמן (ו) בתוס' סד"ה אבל: ודע דמכאן סתירה לדעת הפ"י שהבאתי בקדושין (עט) דהא אשה מיועדת לראות דם. ואין לדמות דזהו דקאמר והלל כו' כיון דמגופה קחזיא כו' וכפרש"י. דהא גם הוא מודה דמדאורייתא הוה חזקה מעליא כמש"כ התוס' וא"מ למפרע אלא לתרומה וקדשים לתלות ומשום הייג בעלמא: רש"י ד"ה שמאי. ול"א כי היכי דהשתא איפתכח כו'. עי' רש"ל ומהר"ם. ול"נ דמליבנא דמפקידה לפקידה מוכח דהשתא מלאה ע"י פקידה דהיינו בדיקה: ד"ה ומפקידה לפקידה ממעטת ע"י מעל"ע. דאמרי' כו' פעמים צריכה להיות בודקת כו'. עי' מהר"ם והביאו המל"מ פ"ג מהלכות מו"מ הל"ד. ולכאורה קשה ע"ד מעובדי דשפחתו של ר"ג לקמן (ו ב) דא"ל דטולן טהורות. וי"ל דסבר כר"י דלקמן (יא) במשנה וא"כ גם זה מתק"ח היא: ד"ה על ידו · כמו פוסלין על ידו כו' כצ"ל: ד"ה דיה שעתה. דודאי אורח בזמנו בא. והתוי"ט הוסיף ולא יעמוד מלאכת הולה. אולי כוונתו לייסב מדוע לא ניחוש דכך הוא והנה שיתעכב הדם בבה"ח טרם נאתו החולה. לכן אמר ולא יעמוד כו' ור"ל דחשש שתא נתעכב אינו אלא בפעם הזה שאנו דנין עליו. אבל לא שניחוש דבכל פעם היה כך ועמש"כ לקמן (סג ב): ד"ה וממעטת ע"י. שהרי קודם תשמיש בדקה כו'. לקמן (ה) אמרינן דעד שלפני תשמיש אינו מתמעט ולע"ק: ד"ה כגון ספק לא נגע נ"ב דהתם כו'. ולקמן (ג) דקאמר ג"כ ורבנן הכי השתא התם גברא בחזקת טהרה קאי כו'. לא העיר בזה וע"ש בתוס'. וי"ל: **ע"ב** גמרא אדרבה העמד מקוה פ"א כו'. פי' מהרש"א ומהר"ם. ועמש"כ בזה ישוב נכון בס"ד בקדושין (עט). ועתה אוסיף תבלין. דהרי נגד חזקת הטמא איכא חזקת הטהרות: שם ומ"ש מחבית דתניא היה בודק כו' כצ"ל: רש"י ד"ה חסר ואתא. ואיתרע לה לחזקה מקמי הכי טובא כו'. עי' בשו"ע י"ד סי' פ"א ס"ב בדעת המחבר: ד"ה ומ"ש מחבית. לשמאי פריך כצ"ל: ד"ה כל ג"י ודאי. ודאי מותן כו' אלמא בין למר כו' מספקינן ריעותא למפרע. ק"ל דלריב"ל דמי זה להוגלד פי המכה שפסק שם המחבר לאסור הגבינות למפרע (ורש"י אזיל בשיטה זו כמש"כ לעיל) א"כ אליביה לא פריך כאן מידי: תד"ה התם. וי"ל דמוכח כו' ולאה והנה חסר הנגע כו' כ"כ דנ"ל:

דף ג ע"א רש"י ד"ה מאי רגלים לדבר איכא. ומ"מ דקסבר כ"ש כו' ברה"י תולין. וכ"כ התוס' כאן בסד"ה והניחה. אבל בסוטה (כח) בתוס' סד"ה אינו דין מוכח דגם לר"ש ס"ע ברה"י טמא ודאי ע"ש: ד"ה מתמשמשת בתוך. ג' נשים כו'. לכאורה קשה א"כ מאי פריך דלמא סבר כר"א דאמר בהו ד"ש מחמת שהן מסולקות מדמים. וי"ל דפריך מרישא שניה דמודה בה ר"א: תד"ה והניחה. ור"ש נמי דגמר חבית מטומאה הא לא שייך מידי לסוטה. גם אמקוה גופה הת"ל מנ"ל דתולין ברה"י כיון דמסוטה לא יליף דהתם רגלים לדבר. ובתירוצם הזכירו גם מקוה: בגליון ד"ה ואב"א. דהלכות טומאה גמירי לה כדאמרי' בסוכה בפ"ק כצ"ל. והוא שם (יח): **ע"ב** גמרא א"כ בטלת בנות ישראל מפריה ורביה. קשה דטפי הל"ל בני ישראל. וגם כי אשה אינה מצווה על פו"ר לדעת הת"ק בס"פ הבע"י במשנה. וי"ל דאיש יש לו תקנה לקחת אשה שיש לה וסת דדיה שעתה אף להלל (וזה דלא כמש"כ לעיל במשנה) ויפרה וירבה ממנה. אבל להאשה שאין לה וסת אין תקנה. ודע דלכאורה לא אתיא זה כר"מ בס"פ דאית ליה אשה שאין לה וסת אסורה לשמש: שם פירי לא שכיחי. פי' ב"מ (כה): רש"י ד"ה הייג (בסופו). דקא מקשית לי קופה כו' כצ"ל: ד"ה וכולן טהורין. דהואיל שלא תלה אלא קודם כו' כ"כ דנ"ל: ד"ה לא קפיד. הילכך אינו הופך כו' כצ"ל: תד"ה לאביי. משום דמשמע שעל דם שנמצא עכשיו קאמר. ק"ל מהא דאמר לקמן (ה) שמא מראה טפת דם כחרדל ותחפנה ש"ז. והלא דם אחר הוא ומהיכי תיתי דניחוש ליה. וי"ל:

דף ד ע"א גמרא ומי תלינן והתנן מחט כו'. רש"י ותוס' נדחקו. ולענ"ד דהכי פריך דהא חזקה דמעיקרא אלימא מחזקה דהשתא כמש"כ התוס' לעיל (ג ב) בד"ה דאיכא ובד"ה התם. וכמש"כ בד"ה שכל. דשעת מציאתן אינו אלא לקדשים. וכן לקמן (סט) דמ"ד תחלתן אע"פ שאין סופן הוא דאמרינן דאוקמינהו אחזקייהו אבל סופן אע"פ שאין תחלתן לא קמ"ל. ומחט זה היה בחזקת שלם ואפ"ה ל"מ לה אפי' לתלות. וע"כ משום דהחזקה היתה במקום אחר. וא"כ כש"כ חזקה דשעת מציאתן דקילא דאין מחזיקין אותה ממקום למקום אפי' לתלות ונכון בס"ד. ועמש"כ בפסחים פ"ה מ"ז: תד"ה והא אשה. לכך י"ל כו' שהמקור טהור כצ"ל: ד"ה הכא נמי. כיון דע"י שליית אדם טהור אתה מושבו ספק. כ"כ דנ"ל ולמחוק מלת אין: **ע"ב** רש"י ד"ה ומשני חכמים השוו מדותיהם. לא רצו לגרוע ולמעט כו'. והרע"ב הוסיף ולהוסיף כו'. וגמגם עליו התוי"ט ע"ש. ונ"ל דכוונתו להוסיף על המיעוט והיינו דאם בדקה בחצי היום לא תטמא למפרע אלא י"ח שעות · ואם בדקה שעה א' אחר חצות להוסיף עד י"ט שעות ואם איחרה עוד. להוסיף כשיעור האיחור · ואם בדקה בתחלת הלילה להוסיף עוד עד כ"ד שעות: תד"ה כל אשה. אע"ג דתנן לקמן אע"פ שאמרו ד"ש צריכה להיות בודקת. התוי"ט הוסיף בהעתקת דבריהם תיבת וכו'. וכוונתו בזה לכוון דבריהם על הא דתנן התם נו ומשמשת בעדים וכדפרש"י שם דקאי על אותן שדיין שעתן. ויפה כוון. והתוי"ט לא ירד לזה ועי' מהר"ם:

דף ה ע"א גמרא כיון דאיכא לאוקמי לקולא ולחומרא לחומרא מוקמינן. קשה דאדרבה כיון דטומאת למפרע מדרבנן. וביותר למש"כ התוס' לקמן (ו ד"ה אבל ז' סע"א) דטומאת מעל"ע קיל טפי מספק איסורי דרבנן. ה"ל למיזל לקולא בספיקו. וכמש"כ הש"ך בכללי ס"ס סי' י"ט ויתיישב זה ע"ש היטב: תד"ה הא. לקמן דפסק כר' אליעזר כצ"ל בי': בא"ד וי"ל כו'. קשה דהא מ"מ ר"מ בן אנטיגנוס דאומר נשים שאמרו חכמים ד"ש משמע דס"ל כר"א. ולפמש"כ הגי' לקמן (ח) בד"ה משום א"ש: ד"ה ר"מ. מ"מ הא דמקולקלת למניקה מיהא אתי שפיר. כ"מ במשנה דלקמן (ד' נב ב) דהחכמים ל"פ אלא על סוף דברי ר"מ שאמר דתופסת משום זוב אבל על הא דאמר דה"ז מקולקלת ל"פ: בא"ד וכן שלהי ב"ם תניא הרואה כתם מטמאה עצמה וקדשים למפרע והייתו כו' כצ"ל: בא"ד ובפ' כה"י אמרינן בדקה בעד שאין בדוק לה כו' כצ"ל. וע"ש דליתא בהדיא פלוגתת ר"מ וחכמים בזה: **ע"ב** רש"י ד"ה כנגעה. ככלי שנגעה כו' כצ"ל: תד"ה מסייע. תימה כו' לטמא אדם ובגדים. עי' מהר"ם. ואם נפרש דר"ל דאינו מטמא לא אדם ולא בגדים וכס"ד לקמן בברייתא דאביי. פשוט דקמ"ל מטה דמטמאתה במשכבה אע"פ שלא נגעה בה וכדין נופל נדה ומצורע (עי' תוס' יומא דף ו ע"ב). ואם ר"ל דא"ת אדם לטמא בגדים אבל אדם לחודיה מטמאה הוא כדאמר לקמן (ד' ו) ואי מתניתא ה"א או אדם כו': ד"ה מכדי. דכיון שעסוקה בהן כצ"ל: ד"ה ספק. משום דעשו לתינוק כיב"ד לישאל. הוא בקדושין (דף פ): ד"ה ואם א"ת. נ"ד כרי דעזרה רה"ר. אי אפשר לפרש דכוונתם דאפי' אם ספק הוא לו דטהור. דהא התם מוקמינן דסיפא דקתני וכולן שאחשו ואחרים רואין אותן ש"ב. דקאי נמי אטמא ודליתיה קמן דנשייליה. אלמא דמספיקא אסור. ועוד דספק לא יתכן לקראו ברי. אלא כוונתם דל"ד ברי אלא דקרוב לו לודאי שלא נגע. אבל בלא"ה אסור אף דאי ס"ע ברה"ר מטעם שכ' התוס' שם דרוב פעמים לא יכול להזהר מליגע: ד"ה ומה כ"מ. ומיהו אכתי קשה מה לכ"מ שאין לו טהרה במקוה או שכן מטמא מאוירו כדפריך בפרק כהם כ"כ דנ"ל:

דף ו ע"א גמרא הרואה דם מטמאה מעל"ע כו'. מה שנדפס בגליון ס"א כתם. וכאידך בבא ס"א דם. הכוונה להפוך הנסחות כולן כמו שהן. אולם „וזה וזה תולין כו'" צ"ל בבבא השניה: רש"י ד"ה כמגע עצמה. כנגיעת עצמה כצ"ל: בסה"ד שאינו מטמא אדם וכ"ח כ"כ דנ"ל. דר"ל דאפי' קודם פרישתו מן הנדה אינו מטמאן: ד"ה וכ"ח המוקף כו' (בסופו). איזהו מגעו שהוא בכולו כו' כצ"ל בבי"ת וכ"מ שם בק"א: ד"ה מקולקלת שאינו היתה כו' תהא סופרת שבעה אם תראה כו' כצ"ל: ד"ה ואינה מקולקלת. נפיק מינה הס"ד ומה"ד ואינה מונה: תד"ה כשבדקה. כדאמר במשנתין דפרוזדור. ולקמן כו' כצ"ל בו': **ע"ב** גמרא דאמר עולא חבריא מדכן בגלילא ה"ג בימי רבי. ע"כ הכוונה שהיו שומרין אותן ע"ט הקדש אבל לא היו מקדישין אותן לגמרי. דאם כן מאי שעת הדחק איכא בהו. ואין לדמות משום דאפשר למיפרקינהו ולאוקינהו לחולין. מ"מ יקשה דהא תניא אין מקדישין כו' בזה"ז (יומא דף סו). וא"כ מוכח דאף נג"ק חולין שנעשו עפס"ק נקדש דמו לענין מעל"ע. לכן תמוהין לי דברי התוס' בחגיגה (הביאן המהרש"א לעיל) דף כא ב בד"ה בברייתא שכתבו דאכתי לא קים ליה בהא עד למסקנא ע"ש. ודברי המהרש"א לקמן בזה אינן מחוורין: שם א"ל ר"ג והתני תנא לקדש אבל לא לתרומה. מדלא קאמר והתניא לקדש כו' משמע דברייתא זו כבר היתה ידוע להם. ולולי דברי התוס' לעיל בד"ה מאי לאו. הייתי אומר דכוון להך ברייתא דלקמן (ע ב) מטמאה עצמה וקדשים למפרע: תד"ה בשפחתו. ומיהו אין רגילות להזכיר שתם ר"ג כו' הנה מצינו בברכות (כח ב) הקדיר כו' לפני ר"ג כו' א"ל ר"ג כו' עמד שמואל הקטן כו'. ובסנהדרין (ריש דף יא) מעשה בר"ג כו' עמד שמואל הקטן כו'. וע"כ הוא ר"ג הזקן. דהא שמואל הקטן אמר בשעת מיתתו שמעון כו' לחרבא והייתו רשב"ג שנהרג אבי ר"ג דיבנה. וכן בפ"ב דפאה מ"ו מעשה כו' לפני ר"ג ועלו ללשכת הגזית. וע"כ איננו ר"ג דיבנה דבימיו לא היו עוד סנהדרין בלה"ג. ועמש"כ בר"פ כילד צולין: ד"ה נולד. והספד כהן נמי ליכא שיפרים עליה ממקום אחר. וכ"כ לקמן דמבר הוא ויפרים עליה ממק"א. ותימה דהרי תנן בספ"ק דחלה דא"כ מן הטהור על הטמא. ובסוף פרק ב שם פלוגתת ר"א וחכמים דר"א מתיר וחכמים אוסרין:

דף ז ע"א גמרא הנה מעל"ע דרבנן. לקמן (דף ט' ע"א): תד"ה וכולן. וכ"מ במסכת זבים דקתני התם מאן קל טהורים לבה"כ כו'. הוא פי"ם שהביא הר"ש שם. ומה שהביא הש"ס כאן הוא ברייתא וגרסי' דתניא. והא דלא הביא ממתניתין. י"ל משום דבמשנה לא תני אלא בחדא דהייתו מאן קל ובברייתא תני וכולן דקאי על כל עניני דטהרה כמש"כ התוס'. ונראה דכוונתם על מה שנשנו שם במשנה שאחריה · ולפרש"י נראה דהאי וכולן על כל הני דתני לעיל שם מריש הפרק דכולהו הוויין טומאת ספק כדעת הרמב"ם בפ"ט מהל' טו"מ ודלא כהראב"ד שם. ורש"י דלא נקט אלא מאן כבד הוא משום שהגמרא לא העתיקה כאן רק בבא זו. והרע"ב שהעתיק לשון רש"י זה בפי' המשנה ל"ד. שוב ראיתי שגם הר"ש פי' כן כהרע"ב: ד"ה והאי. ובברייתא נמי קתני והשליש כו' כצ"ל · וכן לקמן כתבו והא דתניא בברייתא כו'. לכאורה הוא שלא בדיוק כי היא משנה בפ"ד דטבו"י וכמו שהגיה הגרי"פ בגמרא דנ"ל והתנן וע"ש בר"ש. ועמש"כ בנדרים (כו) בס"ד: במשנה מניקה עד שתגמול את בנה כו'. עי' פי' הרע"ב והוא מפי' הרמב"ם וצ"ע לפירושם דר"מ וחכמים פליגי בפי' עד שתגמול שבדברי ת"ק. דלר"מ הגמלה ממש כמשמעה ולחכמים הייתו זמן הגמלה וק"ל. א) דלחכמים אינו מדוייק לישנא דעד שתגמול. ב) מדוע לא תני פלוגתתן במיניקה אחר כ"ד חדש דלר"מ ד"ש ולחכמים מטמאה מעל"ע (וזה י"ל קצת ע"פ מש"כ התוס' לקמן (דף ט) ד"ה לפיכך). ולפענ"ד דג' מחלוקת בדבר. ובמתני' לא תני דעת השלישית שהיא דעת רי"ה ור"י ור"ש שבברייתא (שם) דל"ל דם נעכר כו'. אלא דעת ר"מ וחכמים דאית להו לתרוייהו דם נעכר. ולפיכך סתמה בריתא עד שתגמול דמשמע אפי' מיניקתו ד' או ה' שנה. רק נקיט פלוגתתם בנתנה בנה למיניקה כו' ולחכמים אף בהאי ד"ש מטעם דאיבריה מתפרקין. ורי"ה ור"י ור"ש דבברייתא היא דעת שלישית דל"ל כלל סברת דם נעכר. אלא טעם דאיבריה מתפרקין. וחכמים דמתניתין הם שאר חכמים זולתם שהיו בדורם כמו ר' נחמיה ר' אלעזר ר"י הסנדלר עי' כתובות (דף לד) ובהקדמת הרמב"ם לחבורו ובסה"ד ותמצא עוד חכמים שהיו בימיהם. ולגי' התוספתא שהביא הגרי"פ שם בברייתא' דל"ג ר' יהודה נוכל לחשוב גם אותו. ובר מן דין אשכחן לקמן (ח ב) מאן חכמים ר"א וכה"ג בד"ע. ומאי דאיתא בגמרא ורבנן (פי' האי קרא דמי יתן טהור מטמא מאי עבדי ליה) הכוונה על ר"י ור"ש דברייתא (וא"ש טפי מאי דקאמר ורבנן ולא קאמר וחכמים כלישנא דמתניתין) וקרי להו רבנן נגד ר' מאיר. וכן לקמן (דף לח ב) קרי להו רבנן אפי' נגד ר"מ וריה"ס. ובנדרים (ד' עו ב) קרי רבנן לריב"י ולראב"ש אף נגד ת"ק. ובפ"ט דאהלות מי"ב קרי לר"א ור"ש חכמים נגד הת"ק לפי' מהר"ם שהביא התוי"ט שם. ובזבחים (קא) קרי רבנן לר"י ור"ש. וכמש"כ דלא ר"מ בלחוד ס"ל דם נעכר אלא דגם חכמים ות"ק דמתניתין הכי ס"ל. א"ש הא דבבכורות (דף ו ב) אמרינן מעיקרא סתם דאמר מר דם נעכר ונעשה חלב. וכ"מ בשבת (ד' קמג ב) והוא משנה סוף מכשירין ע"ש ברש"י ותוס'. ובכתובות (דף ס ב) אמר רשב"ג לשון אין החלב נעכר. משמע דנעכר שוב לדם לצורך מזון העובר: שם ר' אליעזר אומר כל אשה שעברו עליה ג' עונות ד"ש. וכן לעיל (דף ו) ולקמן (דף ט ב) הגי' אליעזר ביו"ד. אבל בעירובין (דף מו) הגי' אלעזר בלי"י. וכ"ה לקמן (דף יח ב) בתד"ה אפי' וע"ש במהרש"א. וכרש"י בעירובין שם ר' אליעזר גרסי'. ואולי דאי גרסי' אלעזר הוה משמע דלא פליג על הא דד' נשים וקאי בשיטת ר' אליעזר. וא"כ לא ה"ל לר' אלעזר בגמרא למחשביה בהד' דהלכתא כוותיה דר' אליעזר כיון דר' אלעזר קאי כוותיה כמו דהוי קס"ד דלהכי לא חשיב הא דמיאון משום דר"א קאי כוותיה: שם רי"א מעוברת ומיניקה שע"ע ג' עונות ד"ש. עתוי"ט. ונ"ד תמוהין א) דקושייתו אינה כלום. דכ"פ דלת"ק אפי' ראתה עד שנודע עוברה וא"כ משנודע ראתה מיד ד"ש. ולר"י עד שתפסוק ג' עונות משנודע. ב) מאי דמתרץ דלת"ק הגי בג' חדשים ואע"פ שאינן ל' יום. ז"א דהא ביבמות (ד' לז) אמרי' היולדת לט' עוברה ניכר לשליש ימיה. ויתיה הייתו ל"ע יום לשמואל לקמן (ד' לח) וא"כ שליש הייתו ל' יום שלמים. וכ"מ ג"כ מהראיה שמביא בעצמו מהרע"ב דיבמות דהתם הוי ג"כ משום הכרת העובר. ג) מש"כ בתירוץ הב' דלת"ק משהוכר העובר אע"פ שלא מלאו לה ג"ח ד"ש (כ"כ לכאורה כוונתו). הלא בגמרא אמרי' וכמה הכרת העובר כו' ג"ח. משמע דקודם לכן לא חשיב הכרה. אולם יש לדחוק לשונו בתירוצו הב' שכוון למש"כ בתמיה הא'. וכמ"ק מהכ"י בשם הרשב"א שהביאו לסייעתא לתירוצו זה: גמ' החזיר ר"י את הדבר ליושנו כר"א. מלות החזיר ליושנו קשה להבינם. דהא כל ימיו של ר"א אמר שלא היו עושין כמותו: שם התקשה כמה תשהה כו'. היא תוספתא פ"ה: שם וכ"ת אחורי כלים קמ"ל דלא תנן. מזה נראה להדיא דט"ס בתוספתא שלפנינו בפ"א דטבו"י בסך דאחורי כלים דאיתא שם אחר דר"א. והלכה בדבריו. ותמיהני על הר"ש פ"ב שם שהעתיקה כאשר היא ולא העיר מאומה. וכן הזר זהב לא תיקנה: שם שאין למדין הלכה מפי גמרא. שפרש"י ובתוס' ובריי"ף ורא"ש ס"פ החולץ. וק"ל א"כ מדוע קי"ל הלכה כסתם משנה. וכן במחלוקת ואח"כ סתם. מי עדיפי מסיכא דפסק בפירוש הלכה: רש"י ד"ה כל אשה. וה"ה ילדה. משמע דבזקנה נמי בעי ג' עונות. א"כ מאי עדיפותא דזקנה דחשבה בתוך הד' נשים. אלא ודאי ה"ק ר"א לת"ק דבעי בזקנה ג' עונות. הלא כל אשה אפי' ילדה שע"ע ג"ע ד"ש. וא"כ ע"כ זקנה שמשעתי היא אפי' לא עברו עליה ג"ע. ועמש"כ המהרש"א לקמן (דף יח ב) בתד"ה אפי': ד"ה בנאייה כאמונה. או המעוברת או המיניקה או הזקנה כצ"ל. וכ"ה בהרע"ב: ד"ה המקשה. וצריכה שבעה נקיים לבד ימי טומאת לידה. עי' לקמן (ד' לז) תד"ה אביי ולע"ק: ד"ה בחזקת טהרה. וטובל לערב של שביעי. זהו כיוא עי' לקמן (דף סז ב) אבל זב יכול לטבול מיד אחר הנס"ח דיום ז': ד"ה אלא יום שביעי. דכולהו נקיים בעינן כאחד דכתיב כו' כצ"ל: תד"ה שמותי. אר"א תירוש ותרף כצ"ל: ד"ה ר"א. אבל יום ח' לא. הוא כר"מ לקמן (סט) וע"ש בד"ה אות כט: ד"ה משום. משום דהוי מיה"ד כו'. כוונתם דכולהו יה"ד הם לפסול א"ת. ותסיב שם כלים שנטמאו במשקין. מוכח דלכה"פ תוך כלי ודאי פוסל אוכלי תרומה. והמהרש"א במהב"ת שגה בזה:

דף ח ע"א גמרא דתנן כיב"ב העיד ה"ד כו' כצ"ל: רש"י ד"ה ויתמא מאי נשים. קטנות דעלמא הס"ד. ומה"ד דוקא קתני: ד"ה יש להן שביעית. שצריך להפקירם ואסור כו'. שביק איסור מלוגמא שהזכיר לקמיה בדבור הסמוך. משום דלא פסיקא ליה דדילמא אינן מאכל אדם ומותר במלוגמא לאדם כדתנן בר"פ ח' דשביעית: תד"ה יש להן (בסופו). אבל אין מתבערין עפ"פ. כ"ז ליתא במשנה וע"ש. ונראה למחוק מדבריהם: ד"ה מאן. ואין סברא לומר דפליגי אי הנאתו וביעורו שוה אי לא וי"ל כו' כצ"ל. ק"ק דאיך ס"ד למימר דפליגי בזה. דא"כ מאי ראיה מר"א דס"ל דאסור בערלה יען היותו סובר דהנאתו וביעורו שוה. וי"ל: **ע"ב** דתנן רש"א אין לקטף שביעית כו'. נראה דגרסי' דתניא. כי בהמשנה ליתא וחכ"א כו'. דאין לומר דהכוונה על דברי ת"ק דמתניתין וכדמשמע מהגרי"פ. שהרי עיקר הדיוק הוא מלישנא דמפני שקטפו זהו פריו וכמש"כ המהרש"א. ועל דברי הת"ק קאמר ר' פדת דר"א היא: רש"י ד"ה מעין י"ח. שאומר בשבעה כו' כצ"ל: ד"ה דילדה לשבעה. קמ"ל דאזלינן בתר ר"כ. עמש"כ ביבמות (מב) בס"ד: ד"ה דיה שעתה. ול"א איגלאי מילתא למפרע דלאו הריון כו'. ר"ל משום דבאמת הריון הוא לענין למפרע דמעל"ע וכדמסקי ר"פ ור"פ לקמן. וק"ל מהא דלקמן (ע ב) בד"ה ה"ה ככל הנשים שב' וכ"מ תיגלי מילתא למפרע כו' לא אחמור רבנן כו' ע"ש. וי"ל:

דף ט ע"א גמרא הנה מעל"ע דרבנן. לעיל (ז): תד"ה קושי. וי"ל דפריך אותב"א כו'. הגהה שבגליון דל"ל דסמיך טעותא היא. דגי' דפריך היא נאותה טפי: רש"י ד"ה כדי שיטבול. ולא שיספוג בקיעות כ"כ דל"ל כלשון המשנה שם במ"ב: תד"ה ונוגע טמא. א"כ בטהור שמזין עליו בחנם כו'. עמש"כ ע"ד ביומא שם בס"ד: ד"ה ועוד (בסופו) נראה למחוק תיבת טמאה כי קרא דוהאוכל מנבלתה כו' בבהמה טהורה כתיב: **ע"ב** רש"י ד"ה אלא אפי' פיחתה. ושניה לתשעים ושניה כצ"ל: ד"ה שניה דיה שעתה. עד שתתחזק כשאר חזקות כצ"ל: תד"ה פיחתה. ומיהו כו' אבל ראתה היום ואחר פ"ז יום כו'. לכאורה תמוה דהתם אין ראיה השניה נראה דילוג כמש"כ התוס' שם. אבל הכא השניה דלנ"ב היא בדילוג דהא הראשונה היתה לנ"א. וכ"ל משום דפי' דלנ"א דהכא איננו לזמן ראייה הקדום לה. אלא לזמן התחלת זקנתה. ולכן הראייה השניה דכאן ג"כ אינה נראית דילוג אלא הפלגה לנ"ב יום. אבל היכא דהפלגות היו שוות. הראשונה מן המנין לכ"פ אף לשמואל דאמרינן דמחמת מיעוט דמיה מפני זקנתה איננה רואה אלא מנ"א לנ"א יום ודו"ק. ועמש"כ לקמן (סד) דרך אחר ביישוב דבריהם הכא:

דף י ע"א ד"ה קחזיא. דלרבי כיון דלאו חזיא לסוף עונה שאחר הפסקת ג' עונות לאשוטת כו'. מה שהוגה בגליון דל"ל שניות. הוא שבוש מוחלט: שם כי חזנו ועברו כו' כצ"ל בלא ו': **ע"ב** גמרא כי אתא רבין וכל נחותי אמרוה כ"כ דנ"ל. ומלת ימא למחוק. עי' סוכה (מג ב)

(מג ב) ובפרש"י שם . ובחולין (קא ב . קכד) ובמש"כ שם : שם אמרום כר"ש בית כ"ק דנ"ע בנג"ת : שם אלא תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ושופעת כל ז' כו' . עפרש"י . ולפ"ד יל"פ דלא קתשבם לה אלא פירושא קתפרש לה . דהאי אפי' דקאמר קאי אכל ז' דנקטיה . וכן לקמן דקאמר אלא אימא אינה אלא כשופעת . יל"פ דר"ע דאינה כרואה דקאמר פי' אינה כרואה בכל פעם בפנ"ע אלא כשופעת . ומש"כ בחדושי לב' נח"ע (ד' לג ב) : רש"י ד"ה מתקיף . והכא הכל לאוי מזה בשינוי מראה דמיה מטמא כו' . משמע דמפרש דהא דאמר' לקמן (יא ב) בתשפם דאוחת טמא עכבן . אינו אלא היכא דהוא תשמיש ולא כל אותה הלילה . וכ"מ לבדיא מדברי התוס' לקמן (סוף סב) בד"ה וטולן . דהא בהגיע זמנה לראות ולאחר אין דמיה מסורין אלא אותה הלילה דתשמיש . ואפש"ל בתב דבשינוי מראה מאמה . אבל לא כן משמע מדברי שם בד"ה טמא כו' : ד"ה וטימת בנדה . דקאמר ליה שעתה כו' . וכ"ש מ"מ לחידק מדקאמר עליה ולא עלינן : תד"ה הרי . אבל לא הגיע זמנה לראות כו' . כ"ל ו"ע עם שניק בדל כדם שהכניסו בקושיתם . ובד"ה שמחקו מיהוב זו"ל שנו כרואה :

דף יא ע"א גמרא הא כל יומא דלא קפיץ לא חזאי . כ"ל כל סיום דא' בשנת בעוד דלא קפלה לא חזאי : שם ו"א אר"ה קפלה ולאחר כו' . לכפוסקים דנ"ב לקמן כדר"ה ובבנגת קפלה ולא חזאי . כי סיבי דלא יפליגו בכי תרי ליסני אסדרי כו' . ובע' קפ"ש מקב"ס . ג"ש דל"נ הכא נ"כ בפנב ב' קפלה ולאחר . וכ"מ בדברי תמודות לקמן בפ' האשה אות כ' : תד"ה אלא כה"ל . ולמד"ל מלכון הא' כדי ביה . דלא אדר ביה מהא דליסתקר לוודה קבסה . ואם דקמתני לא קבסה כו' ולקפות לחודייהו מלפי דמפיק כו' . דתל"ב חיקפי ניישם פסיקא דלא קבסה : במשנה ופעמים לריכה לביות בודקת כו' . וכ' התוי"ע פירושא דלריכה כו' דריפא והכל הכי ג"כ ובפשה שהיא עוסקת בטהרות . ולאחר כך . וכן לא מלינו כדכתבו . . .

ה"ע דל"ב בדיקה כו'„ הכימו ג"כ התוי"ע . דלדברינו נאמנת בעיה בדיקה לפני תשמיש לפי דקדוקו דרבא שם מדלא תפיק בריתא בתולה שדמיה טהורין . והתם נכלל נמי עד שלפני תשמיש כדאמרן . ונכון בעז"ה : רש"י במשנה ד"ה אע"פ . כאשה שיש לה וסת . וכן פי' בהא דומשמשת בעדים . ונראה שדחקו לשון דיה שעתה ל"י דנקט וכמו שפי' לעיל (י ב) בד"ה וסיימת בחדא . ולמש"כ התוס' שם אין זה דיוק . וכן פירשו לעיל (דף ד ב) ולקמן (בפ"ב) ד"ה ומשמשת דקאי על הד' נשים ג"כ : בסה"ע ד"ה אלא נלוי . לעולם היא מטמאה עד שמפסיק כו' כצ"ל : ע"ב גמרא דאר"ז א"ר אבא בר ירמיה כו' . בתד"ה אדא משמע דהוי גרסי א"ר ירמיה בר אבא . ומהר"ם העתיק דגריסס מדלא מפליג ר' אבא כו' . וכן בשלהי פרקין כתבו כ"פ ר' אבא כו' : תד"ה שלא . ואפי' לרבי אמי כו' . מה שהוגה בגליון אסי ת' אמי הוא נכון כי כן איתא שם . אבל מה שהוגה לרב במקום לרבי הוא לחנם . כי יש רב אמי ורבי אמי כמו שהבאתי בב"מ (כד ב) מהתוס' (ועי' נדרים כא ב ובר"ן שם) : ד"ה תנ"ה . הכי שנויה בתוספתא כו' . היא בפ"ג : שם פי' אפי' לר"ע דאמר לעיל כו' . פי' בגמרא לעיל (ו) אבל בתוספתא לא נזכר שם :

דף יב ע"א גמרא הוי וסת שאמרו לקנוח ולא לבדיקה . בפשוטו נראה דה"ק כיון דבעינן שיהיו תכופין כ"כ זא"ז . לכן בדיקה שהיא הכנסת העד לחורין ולסדקין א"א שתהא תכופה כ"כ . ופרש"י בזה דחוק : תד"ה כדי . אלא דככר הסיב לו כו' . אולי היה בגירסתם גם בעיה זו ר"ז מר"י . וכ"מ שהיה גי' הרא"ש בפ"ד מהל' א"ב הט"ז : ד"ה מהו . מה שנראה מהמהרש"א דלנ"ם שנפרש"י הבעיא היא אי סגיא בתביעה אי דבעי בדיקה דוקא . לא נהירא דהא רש"י כתב דס"ל דבאין מן הדרך לאו דוקא כו' א"כ משמע דלהברייתא אפי' תביעה ל"ל . דתביעה אינה אלא בבא מה"ד וכמש"כ התוס' לעיל : ע"ב גמרא רחב"א מחמשת בשני עדים הן עיוותיה הן תיקוניה כצ"ל וכ"ה ברי"ף ורא"ש : רש"י ד"ה ולא בלאות . אם כו' בשומת כתובתה כו' עיילא ליה גלימא מכסי כו'. ממוה דעיילא ליה כו' מיירי בנכסי מלוג . והכא מפרש דהכניסה לו בשומת כתובתה וזהו נכסי צאן ברזל . גם מה שפי' אע"ג שקלת הבלאות קיימין כו' . השיגו עליו התוס' בב"מ (ד' סז) ובש"מ וכן הר"ן בפ"ב דשבועות ע"ש : תד"ה אילו (בסופו) דהשתא הוא דאיברית כצ"ל :

פרק ב דף יג ע"א גמ' ובמעלית לא והתניא כו' ה"נ במעלית עבה . לכאורה מ"מ הא איכא למידק מדקתני לצור וחרס מכלל דמעלית אפי' עבה נמי לא . וי"ל דעבה כיון דקשה היא ממילא ידעינן דלא גרעה מצרור וחרס . ולשון הרי"ף בפ' שמונה שרצים ומעלית עבה ה"ה כחרס ואולי ובמעלית לא הוי היומא דברייתא ולא מקשה כלל מדיוקא : שם שנאמר וירע בעיני ה' אשר עשה כו' כצ"ל ומלת את למחוק : שם אין זה ילוד אשה . כעין זה בשבת (ד' קיב ב) וש"נ : ע"ב א"ר אלעזר מ"ד ידיכם כו' כצ"ל בל"ו וכ"ה ברא"ש : שם אמרו לו ישב לו קוץ כו' . בגליון נמחק זה בשם רש"ל ועי' תד"ה אלמא : תד"ה עד . אילמלי שמרו כו' כצ"ל ביו"ד בסוף : גמרא אמר אביי ושל נחשת כדתנן כו' כאילו הן של נחשת . לכאורה ביומא (ד' סע ב) משמע דעופרת היא דבוקים חלקים זה בזה יותר מכל מיני מתכות (חוץ מזהב) וכ"כ הטבעיים שנקבי הפארו"ם שלה צרים ביותר ועפ"כ היא כבדה הרבה . ואולי דמ"מ היא עלולה יותר לבלוע מנחשת . והמופת לזה שהיא רכה ונתכת באש מהר : רש"י ד"ה ומראות לה . שהיתה בקיאה במראה דם טמא ודם טהור כצ"ל . וק"ל דהא לקמן בשלהי פרקין לא איפשיטא אם נאמנת לומר כזה טיהר איש פלוני חכם ע"ש . וי"ל :

דף יד ע"א תד"ה אפרקיד . וע"ק ריש דאפרקיד ל"ל . עמש"כ בר"ה (כו) דמלאכתו הרבה שבא בשמות שלא לצורך כמו שרבים ת' שבע . שרעפי ת' שעפי ועוד כיו"ב : במשנה למקן את הבית . נראה שהוא ע"ד שקרא ר"י לאשתו ביתו (שבת דף קיח ב) : שם נמצא על שלה לאח"ז טמאין מספק כו' . לכאורה דטומאתה שהיא בספק אינה אלא משעת ביאה עד הבדיקה . אבל מהבדיקה ואילך טומאתה ודאי . אולם י"ל דגם זה אינו אלא כ"א לתלות . ומיירי דלא הרגישה בשעת בדיקה (דאי הרגישה ה"נ דבועלה לא הוה טמא אף בספק) והספק הוא דשמא הרגישה אלא היתה סבורה דהרגשת עד הוא . פי' לקמן ר"פ הרואה בגמרא ולעיל (ג) תד"ה מרגשת . ועל דם שלא בא בהרגשה נראה דאין שורפין אה"ת כמו על הכתם שפסק הרמב"ם בפ"ג מהל' מו"מ שאין שורפין עליו וכפרש"י לקמן בסה"ע : ע"ב גמרא אר"ז כשמיעה רבי כו' ר"נ דל"ל בלא ו' : שם והא א"כ קתני ה"ק כו' . ק"ל מדוע אינו מפרש כדי שתרד מה"מ כו' ואח"כ כו' דר"ל דבין בכדי שתרד ובין אח"כ מחלוקת ר"ע וחכמים וכמו דאיתא בברייתא דמייתי לקמיה וכן כשהשתא מעל"ע כו' . וצ"ל למחוק הו' דמן ואח"כ במשנה וצ"ל א"כ וכמו דאיתא בגמרא כאן והא א"כ קתני בלא ו' . וכן בהתירוץ דה"ק ודו"ק : ודע דהרמב"ם בפה"מ מפרש המשנה כר"א וכ"פ בחבורו וכן פי' הא"כ . וכן בדין דהא אסיקנא כר"א בקשיא . ותמיהני על התוי"ע (וכ"כ מפי' הרע"ב) שפי' כאוקימתא דר"א. וכן פרש"י לקמן (ס ב) בד"ה בעלה בא"ת . ועי' לח"מ בפ"ה מהל' שגגות ה"ו : רש"י ד"ה א"ל ר"מ . דאי ודאי כאייה הואי מגופה כדקאמרת כו' כצ"ל : ד"ה בעינן חתיכה מב"א . ונודע שמתיהן היו במטה כו' כצ"ל : תד"ה מאי אחר . ותימה כו' . הלח"מ בהל' שם הפ"ל יישב תמיהתם לנכון ע"ש :

דף טו ע"א רש"י ד"ה לא שהתה כו' . אלא כדי שתוסיף ותבדוק כו' כצ"ל : ד"ה וכ"מ היא . ולקמן בפ' ב"ש (דף נב ב) כצ"ל . ועי' לעיל (ד' ה) תד"ה כ"מ : ד"ה הכא הרי שור כו' . ומיוס שלבשתו היא בספק זה . כוונתו בזה לתת טעם גם למ"ד דבכתם מודו לטמא את בועלה אף למפרע עי' מהרש"א . והתוי"ע ל"ד בהעתקתו לשונו זה לפירושו דמודו בכתם רק על להבא : תד"ה לא . ולמאן כו' פטור בכה"ג כדאמר התם כו' כצ"ל : ד"ה אמר . ועי"ל דהיא תבדוק חלוקה קודם פרישתו כו' . פי' במפרשי דבריהם . ואנכי תמה כיון דמטמאה למפרע עד שעת בדיקה א"כ יטמא הכהן שהרי הוא יבא עליה אחר הבדיקה : ע"ב ד"ה אפילו . מיהו בפ' א"ד משמע כו' גבי יבמתו בזיז מינה כצ"ל : ד"ה חבר . בפ"ק דחולין כו' ולא מייתי מהך דחבר כו' . תמיהני דלא מיבעיא דלא הויא תיובתא מהך דהכא אלא אדרבה סייעתא . דהא הכא דהוי ספק להתירא ואפ"ה מוליא מידי ודאי חזקת איסור . וכן התם נאמר ג"כ דספק נשחטה כראוי בלא פגימת הסכין יוליא מידי חזקת איסור ודאי ואפי' אם גם עלה היה ספק פוגם ובש"כ דעלם ודאי פוגם : ד"ה כשפחתו משמע דשפחה מטמאה בלידה . לפמש"כ לקמן בד"ה ובא דיל"פ דשל גבירתה היה לא מוכח מכאן מידי : שם וכ"מ בפר"א דמילה כו' ובת"כ תניא נמי כו' . תימה מדוע לא הביאו מתשנה דכריתות (דף ז ב) „וכן שפחה שהפילה מביאה קרבן ונאכל" . והגמרא דשם שהביאו לקמן . וביבמות שם מביאים באמת מהמשנה הזאת :

דף טז ע"א רש"י ד"ה ולבסוף ראתה . בבדיקה ראשונה כו' מלאתה טמאה כצ"ל : ד"ה טמאה דראשה . דכיון דבבדיקה ראשונה כו' כצ"ל : ד"ה מקומו טמא . ואם נגע בטהרות טמאם כצ"ל : ד"ה וקא"ל כבי . כלומר יש לך לטמאה טומאת ז' כצ"ל : תד"ה ורנב"י . ובפ' יש בכור פסיק כרב באיסורי . וכן איתא לקמן (כד ב) : בסה"ד ומיהו נראה דלכתחלה כו' . פי' לעיל (טו) תד"ה אפילו : ד"ה במקור . ואע"ג דטומאת בה"ם היא כו' . משמע דקס"ד דהדם טמא טומאת מגע שנגע במקור שהוא טמא . וכן לשון רש"י לקמן (דף כב) בד"ה אשה טהורה . משום דנגעה במקור : ותימה דא"כ לא יהא אלא ראשון לטומאה ואיך יטמא אדם . ועי' לקמן (ד' פא) בתד"ה מקור : ד"ה ב"ש בגליון (ודע שנדפס שלא במקומו וצריך להגיהו להלן בתוך קושיות התוס' על פרש"י בדברי ב"ה) לריכה לב"ש בדיקה בכל תשמיש לפרש"י אבל לפר"י א"ש כצ"ל : בא"ד שם קיימא שפיר ב"ש אדם שאל העד אבל ב"ה קיימא אדם שבתוך הפה כו' כצ"ל : בא"ד שם בתוס' . וקשה דלפני תשמיש לא בעו חדשים כו' . תימה דהא אם תשמש לאור הנר גם ב"ש לא מצרכי חדשים בכל תשמיש ובודקת בעד אחד לפני כל תשמיש ותשמיש באותו עד עצמו . רק אם לא תעיין אותו עד שנוקר אם שבדוק על טולן בעד אחד אם תמצא אז בו דם לא תדע באיזה לפני תשמיש ראתה לכן צריכה עד אחד לכל תשמיש . ואפי' אם ככר בלילות שעברו בדקה בכן שני . ועדים דנקים איט אלא לאפוקי אותו העד שבדקה בו בלילה הזה לפני תשמיש הקדום . וכן תמוה ג"כ פי' הרשב"ם שהביאו לקמן במש"כ אע"ג דלפני תשמיש א"ל חדש כו' אבל לאחר תשמיש ט' צריכות כו' . דהא אם תשמש לאור הנר גם לאחר תשמיש א"ל חדשים ול"ע : בא"ד א"כ אינה בודקת סמוך לתשמיש כו' . מש"כ המהרש"א לא ידענא כו' . לעיל (ריש ד' יב) משמע כן להדיא דבעסוקה בטהרות בודקת בשיעור וסת כדי לחייב את בעלה חטאת ע"ש בפרש"י ותוס' : בא"ד הכ"ל בביאות אחרונות כיון דלב"ה כו' כ"ע דצ"ל : בא"ד (ריש ע"ב) ועוד דקאמר מדברי כולן כו' כצ"ל : ע"ב גמרא שאינו דומה נימוק פעם אחד כו' . לשון זה גם לקמן (כז) : רש"י ד"ה והמוציא שבת. עמש"כ בפסחים (קיב) :

דף יז ע"א (בסה"ע) כגון שהעבירה על אויר תנור . ה"ה דהמ"ע כגון שהכניסו באהל שמת או מנורע : רש"י ד"ה שעבר הלילה . חסר בדבריו בינה : ד"ה ולא בפשתן . שאינו לבן כו' כצ"ל : ד"ה על אויר תנור . ושרץ בתוכו כו' . ל"ד שיהא השרץ בתוכו בשעת העברת השלג באוירו . אלא אפי' אם כבר ניטל ממנו . דהכ"א נעשה ראשון ומטמא או"מ שנתלו באוירו אח"כ : ע"ב במשנה משל משלו חכמים באשה . כה"ג לקמן (ד' מז) במשנה : רש"י ד"ה חדר מבפנים . ופרוזדור לפניה כצ"ל : ד"ה ספיקו טמא . ולא ודאי מדקתני כו' . עי' מהר"ת מש"כ בכוונתו. וק"ל מדאביי דאמר ואי בתר חזקה אזלת מן הלול ולפנים ודאי טמא מן הלול ולחוץ ודאי טהור . וי"ל : ד"ה מן הלול ולחוץ ודאי טהור (בסופו) . וודאי טהור כצ"ל : תד"ה מן בגליון . משום דשתהא הוי רגילות כצ"ל : בא"ד בתוס' והוא שינוי גדול מדיקור של עלייה · לכאורה ה"נ להגיה מזיקור כי הד' דמלת איזדקרה שבגמ' הוא תחת ת' בבנין התפעל והשרש הוא זקר כמו הזדמנתון (דניאל ב) כמ"ש המדקדקים . וכן הערוך מביאו בערך זקר :

דף יח ע"א רש"י ד"ה ומשכינן . ומודו בקרקע פרוזדור כמתניתין וכדר"ח כצ"ל : בא"ד דלמא מעלייה אתא לפרוזדור ואיזדקרה כצ"ל : בסה"ד איכא לספוקי בחדר ובעלייה כצ"ל : תד"ה המפלת . כדמוכח התם בגמרא דשליא בבית . ר"ע בפיסקא דשליא בבית דמקשה שם ממנה על הא דאר"ת בהא דהמפלת יד מתוכה דאין נותנין לה ימי טוהר ע"ש . ולחנם מחקו בד"ח : ד"ה ותו . הא קאמר שליא אע"ג דר"ת קתני לה כו' . לע"ד אין מזה סתירה דהתם שתם רבי כוותיה . ועיין לקמן (ל ב) ברש"י ד"ה וכ"ת ליפא ומש"כ שם . אבל מהא דמסקינן דאתי למעוטי רובא דר"י שפיר מוכח דאיירי אפי' ברובא דיחידאי : בא"ד וי"ל דהתם מסייע חזקת האדם לרוב . ר"ל אבל חזקת האשה אינה חזקה כ"כ דעומדת ומיועדת לראות וכשברת הט"; שרמזתי עליה ברים תכלתין ע"ש : ע"ב ד"ה למעוטי רובא דאיכא כו' . א"כ כו' לא הוי רוב גמור כו' כיון דהריעותא באה מגופה . ק"ל א"כ אמאי מיעט למסקנא רובא דר"י . הא התם הוי ג"כ הריעותא מגופה . וי"ל : ד"ה רוב . והא דאמר בפ"ג דטהרות כו' שאני אומר אדם טהור כו' . לפנינו שם הגי' אחר לקמן ועמש"כ בקדושין שם . ואף דלגי' שלפנינו משמע דתלינן דאחר לקטן מהסומטים אלו שהן במקום מותאה וא"כ נטמא ע"ת ומטמא את התינוק טומאת ערב ואיך אתרו התוס' לתרך דטהור לגמרי די"ל דתלינן שהושיטו ליד התינוק מרחוק דלא נגע בו . או שתלמן בפשוטי כ"ע ולא נטמא גם הוא : ד"ה למעוטי רוב דר"י . ה"מ למפרך הניחא כו' דבעין זה פריך לקמן (כב ב) כצ"ל . וק"ק דזה לא שייך לומר אלא היכא דבלא"ה פריך שפיר . אבל הכא לא פריך עליה מידי ונשאר קיים במסקנא . ואולי כוונתם דה"נ מצי לתרולי כדלקמן דלנ"א לא מתני הא דריו"ח דהכא בהאי לישנא : בא"ד דל"ל דה"ק רוב כו' דהא כו' דמביאה קרבן ונאכל כו' . בתור"ע אות י"א דמה דאייתם די"ל דהתם ספק הוי ולד וא"ל דלא הוי ולד מ"מ הוי רוב דע"י פה"ק בא דם כו' ע"ש . ול"נ דאין זה דיחוי דא"כ דנחשוב זה לס"ם מ"מ דמ"ק דסבר דאינו נאכל . אבל נראה דאיסתמיטתיה במתכ"ת דר' יהושע סבר בכריתות (ד' יט) דבעינן שיודע לו במאי חטא ; ולא מלינו מי שחילק בין חטאת שבאה על חטא לבין חטאת שבאה לאתשרויי בקדשים אלא לר' יוסי שם (דף ז ב) ולית הלכתא כוותיה . אבל זה יקשה גם על סברייתא גופה. ואולי סברת ר"י כיון דודאי ראתה . אין ספק לידה מוליא מידי ודאי זיבה :

דף יט ע"א רש"י ד"ה וכמיתי אדמה . ל"א כו' לשון כי קרן אור פניו כצ"ל וכ"ה בהרע"ב : תד"ה ר' יהושע . וכ"ת בתוספתא בפ' יש בשער לבן כו' כצ"ל והוא שם בפ"ב המתחיל יש בשער לבן ע"ש . וגם במהרש"ל ע"כ ע"ש : בא"ד ור"ת מפרש בע"א . תמלאנו בכתובות שם : ד"ה מה . שנטמא על ידי שיש בו כו' כצ"ל : ע"ב גמרא אלא ה"ק להו כו' מידי דהוה אמשקה זו"ז ורבנן כו' א"ה שפיר קא"ל כו' אלא כו' . הא"ר פי' במתניתין דר"ת מטמא משום מעיינות הנדה כרוקה ומ"ר . ותימה דהוא נגד מסקנת הגמרא . ואולי יש לו גי' אחרת . דלגי' שלפנינו קשה דהכי דם טהרה של מצורעת ב"ה מטמאו משום מעיין לקמן (לד) במשנה מריבויא דלזכר שם בגמרא . וכ"פ דגם שאר מכאות שאינן מה' דמים שוים לדין זה . וא"כ הלא טכל לומר דר"ת יליף גם כדם ממצורעת שדין מעיין יש להם . ואת"ל דמה למצורעת שכן מטמאה בביאה (עי' פסחים סז ב תד"ה שכן טעון) . מ"מ הרי איכא למילף מהיקשא דהא בהאי קרא כתיב והדוה בנדתה וכדאמר אביי שם (לה) ואקשיה רחמנא מצורע לזב ע"ש . ועמש"כ לקמן (לה ב) ברש"י ד"ה אמאי מטמאה (ובד"ה מב) בד"ה מטומאה נטהרה בס"ד . ורבנן היכא נימא דסברי דפלוגתת ב"ש וב"ה שם הוא להפך דב"ש מטמאין וב"ה מטהרין ע"ש בתוי"ע . ור"ת ס"ל כר"י ברפ"ה דעדיות דמשיב לה בקולי ב"ש ומומרי דב"ה וכסתמא דמתניתין דלקמן . ובפרט דקי"ל סתם מתניתין ר"מ . ולגי' דידן צ"ל דכיון דבעדיות נשנה זאת בשם ר' יהודה משמע להגמרא דכל חביריו ור"ת בכללן פליגי עליה וסברי דב"ה לקולא . ולכן מקשה בפשיטות שפיר קא"ל רבנן לר"מ. והשתא תתחזק הקושיא ביותר על פסק הרמב"ם לחומרא כב"ה ע"ש בתוי"ע . ומש"כ התוי"ט שם להוכיח מדאמר רבא שם דר"ת הזב בין קטן ובין גדול ש"מ דלא ס"ל להפוך פלוגתתם דא"כ תהוי הך דרשא אליבא דב"ש . אינו כלום דא"ל דס"ל כתירולא קמא דהגמרא שם דלב"ש זכר מנקבה לא אתיא כו' . ולטעמיה עפי ה"ל לדקדק מסתמא דגמרא (כח ב) הסוא מבע"ל לכדרי"ל דאר"ל לזכר לרבות את המצורע למעיינותיו כו' . אלא כדאמרן . ואכמ"ל : ודע דק"ל מדוע לא קאמר דפליגי במקור מקומו טמא וכדאריו"ח לקמן (מא ב) מקור שהזיע כב' מיפי מרגליות טמאה ע"ש . ואולי דלמון מטמא משום משקה לא משמע הכי . דאי משום מקור דמקומו טמא ה"ל אה"ע : רש"י ד"ה דם תללים . כלומר או כל משקה אשר כו' כצ"ל : תד"ה יכד . אלא כלומר לדם שהוא טהור כו' משלימות דם אדום כצ"ל :

דף כ ע"א גמרא א"ר אלעזר כזית כו' כצ"ל בל"י : שם א"ה לימא שמואל חוץ משחור . אף דאין למדין מן הכללות . ז"א אלא בלשון תנאים אבל לא בלשון האמוראים כמו שהובא בקיצור כללי הגמרא בשם גאון : רש"י ד"ה בלחה . בדיו לחה כדפריטית כ"נ דצ"ל : ד"ה או ביבשתא . כשמולקין קליפות הקולרים . אולי צ"ל הקולים או הנלרים או הטלים . עי' הגמיי' ריש הל' תפילין אות ג' ולקמן (נא) ברש"י ד"ה לבע . או דצ"ל הטפלים : ד"ה ואין שיעור למים . ויליף עליה מים כו' כצ"ל : ע"ב ד"ה בתווני לבאי . ומחדרים מתרגמינן ומתווניא (דברים לב כה) כצ"ל : תד"ה כל . ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו כצ"ל :

פרק ג דף כא ע"א במשנה המפלת כמין קליפה כו' . הא דלא תני הכא אם יש עמהם דם טמאה . חדא דלא שכיחא כ"כ כמש"כ התוס' לקמן (כב ב) בד"ה לפלוג ע"ש . שנית דכיון דאם לא נימוחו תלינן במכה או בשומא כמו שאמרו הרופאים במעשה דראב"צ (שם) . לכן גם הדם שעמהם תלינן בהו . ול"ע לדינא . והא דלא תני בבבא שלאחריה גבי דגים כו' תטיל למים כו' . משום דבהו אמרינן דבריה הוו כעין ולד . וכמו שאריו"ח לקמן (כב ב) אבל בריה לא הוי . וכמו בחתיכה שכתב רש"י לקמן בד"ה בלא דם דחתיכה לאו דם הוא אלא בשר . ועי' בתד"ס אלא : גמרא קשיא לשמואל בחדא כו' · כה"ג בב"מ (יג ב) : תד"ה ואינו . דלזיבה ולנידה לא סגי בקרבן אחד מידי דהוא אחלב ודם כו' . אנכי תמה דע"כ לא מוכח מהתם אלא דחובה עליה להביא שני קרבנות אבל מ"מ אפשר דבקרבן אחד יכולה לאכול בקדשים דומיא דעל לידה דלפני מלאת ועל לידה דאחר מלאת דמרבינן התם דחייבת ב' קרבנות ומ"מ בקרבן אחד שתביא מותרת לאכול בקדשים כדאיתא ספ"ק דכריתות. וכ"ת דהכא דהוי הלידה ספק אינה מביאה עליה קרבן כלל כיון דככר מותרת בקדשים בהקרבן שתביא על הזיבה ודאית לפי סברת התוס' דעכשיו . ע"ש בכריתות . אמנם ראיה מפורשת לדינם משם בברייתא „ה"כ ה' לידות ודאי ה' זיבות ספק כו' מביאה ב' קינין כו'„ ע"ש ובתמש"כ שם בס"ד . ופ"ע מש"כ לקמן בס"פ בא סימן בס"ד : ע"ב גמרא ר' יהושע אומר מביאה קרבן ונאכל . עמש"כ לעיל (סוף ד' יח) בס"ד : שם אלא ירוקה ולבנה למאן קא"ל כו' כצ"ל כדלעיל : שם וכן כי אתא זוגא דמח"ד כו' . הגרי"פ הקשה לפרש"י הנ"ל אתו כו' בידייהו . במחכ"ת איסתמיטתיה גמרא דר"ה רפ"ב אלא מאי אותו אותו הזוג ה"נ מאי אחר זוג אחר . וכן תמלא בש"ם בכ"מ ל"י על זוג . ושגיאה כזו קרה גם להב"ח בהגהותיו לב"ב (יז ב) וכמו שהעירותי שם : שם וקילא מכולהו . עפרש"י דהמכוון מסומכוס ומר"א . ויהיה מכאן סתירה למש"כ התוס' בכתובות (ח) בקד"ה שהכל : רש"י ד"ה דת"ק . סבר האי דם נדה הוא כו' כ"נ דצ"ל : תד"ה תוכה (כצ"ל) כמו דם דבפנים כו' כצ"ל . ומלת אגור נראה למחוק : ד"ה זואת . פי' בערוך שם חכם . הערוך הביאו בערך זוות בשני וי"ן . ובהגרי"פ אולי ע"ם. לכאורה קשה דא"כ הל"ל מן תדייב וכמש"כ בעלמן לקמן (ריש ד' כה) . וי"ל דכאן אי הוה אמר בלא ד' הוה משמע דאתא משם והוא עלמו היה ממקום אחר : ד"ה אם . והא דתני הך כו' כצ"ל : ד"ה והאמר רשב"י כצ"ל :

דף כב ע"א רש"י ד"ה לא נעשה יבם . דהא דקתני כו' כצ"ל : תד"ה כי . וקשה דא"כ השתא אין כו' לא הוי כההוא כו' . לפמש"כ בעלמס בב"ב (סוף ד' יא) ולקמן (כה) בד"ה סימן ע"ש אין זה קושיא : ד"ה למימרא . מדאמתיל ביה רחמנא לענין שילוח מתנות כו' כצ"ל : בא"ד ור"ש נמי לא פליג אלא בפולטת כו' אבל בנ"ק כו' . שם מסקינן דאפי' בפולטת גופא מודה ר"ש דרואה הויא לכל מילי . אלא די"ל דר"ס סבר כבעל הבעיא דשם דמספקא ליה . וכמו כן מספקא ליה לרמב"ם לקמן (לג) . ואיהו פסיקא ליה לאידך גיסא : בסה"ד א"נ ב"ה דנתר טמאה מקרא . מש"כ מהרש"א דפסיקא ליה לתלמודא כו' היקשא לתילתא אחריתא . אכן אשכחנא לה לקמן (לה) מש ע"ז

ע"ז מעמא באונס אף באיסו לאשונה כו'. וכן עיקר טומאתה לטומאת ערב ילפינן מהיקשא לס"ז כדפירש"י שם (ד' לד ב) בד"ה מהו שתטמא: גמרא בעא כו' מר' אלעזר כצ"ל בל"י: ע"ב וריו"ח אפי' תימא ר"י ע"כ כו' אבל בריה לא הוי. אי לאו דאמר הכי לא אתיא דלא כמאן דהא איהו אמר של ד' מינין ד"ה שמאה. דל"ל דהוה מוקי לה כשנאבדו דהא דומיא דקליפות כו' דתני בהו תטיל למים כו' נקיע. ול"ל ע"כ כר"י א"ש מוקי לפלוגתייהו. או באפשר לפס"ק בל"ד פליגי: שם הואיל ונאמר בהו יצירה כאדם כצ"ל כמש"ה בתוס': רש"י ד"ה דאקושי. קשיא הס"ד: ד"ה והוי שתיכה. וכגון שהיא מד' מיני דמים. ל"ד שידוע כן דהא ריו"ח מוקי לה בנאבדה. אלא משום דרובא הכי איתא: ד"ה יצירה. ואת כל עוף וגו' כצ"ל: ד"ה ומופנה גבי בהמה. את חית הארץ כצ"ל: תד"ה ניפלוג. ולא שייך בהו פתה"ק. ולטעמא דר"י א"ש וריו"ח נמי יש לומר דמודה ר' יהודה בהו דתלינן אותם שפי במכה ובשומא כדאמרו הרופאים: התוי"ט דקדק מדבריהם דהוו גרסי במתניתין גבי שערה כו' ואם לאו טהורה. והתוי"ט כ' בשם ש"ל דאפי' אי ל"ג לה מ"מ מדקתני אם נמוחו טמאה משמע דאם לא טהורה. לכאורה נעלם ממנו דברי הר"ן בפ"ב דמגילה בכ' שם דתנא דמתניתין לא מטייל נפשיה בפלוגתא כו' וקתני והלועז שמע אשורית יצא לכ"ע ולרשב"ג באשורית ויוונית ע"ש. אבל באמת ל"ד אהדדי דשם גם לרשב"ג אינטרך האי דינא דהלועז ששמע אשורית יצא. אבל הכא לר"י לא אינטרך כלל הא דאם נמוחו דהא בלא"ה ג"כ טמאה: ד"ה ז. וא"ת אמאי לא משני כו'. תמוה דהרי באמת משני כן במה שאמר ודנין יצירה מיצירה ופרש"י דדמי מדדמי:

דף כג ע"א גמרא הואיל ועיניהם דומות כשל אדם. עי' פרש"י. ולקמן גבי נחש אמר גלגל עינו עגול כש"א. ונ"ל דגלגל עין נקרא כל העין בכללו כמו שפירש"י בד"ה באוכמא (בסופו). והוא בבהמה אינו עגול כש"א (וכדמסיק הא באוכמא הא בגלגלא) רק השחור שבהם הוא עגול כש"א. ולכן קורהו עין סתם לפי שראיית החי הוא רק ממנו וכדפרש"י בבכורות (לח) במשנה. והלבן לא נקרא אלא שומן העין כדאיתא שם בגמרא. ובנחש הוה איפכא. והכ"מ בפ"י מהל' א"ב הל"י כתב דבנחש שווין בש"א בין באוכמא ובין בגלגלא ע"ש. ולפ"ז א"ש הלשון בבכורות גבי מומין דתני את שגלגל עינו עגול כש"א. ומה דאיתא שם בגליונא דרבנ"ח דהכא הואיל וגלגל עינו עגול נראה ע"ש ונ"ל כדאיתא הכא: שם וכ"ת ה"נ ליתני נחש. לכאורה הגל"פ דר"ל ליתני נחש לחודיה. דאל"ה מאי משני דאי תנא נחש ה"א כו' אבל בבהמה וחיה ל"פ. דתיקשי א"ה בתוס"ע למאן קמ"ל כדמקשינן בר"פ אשמואל וריו"ח. אבל ז"א דא"כ ה"ל לתרוצי דאי תנא נחש לחודיה ה"א דוקא בנחש ס"ל לר"מ דהוי ולד הואיל וגלגל עינו עגול כש"א וכדלקמן (בע"ב) וכמו דפסק הרמב"ם בפ"י מהל' א"ב ה"י ועי"ש בכ"מ. אבל בהמה חו"ע דאינם דומין לאדם אלא באוכמא לא. ולענין קושייתינו לפי מש"כ י"ל שפיר דלר"מ קתני נמי ולד כדאמרן: שם אבל בהמה וחיה לא פליגי. אולי צריך להוסיף ועוף וכן בפרש"י בד"ה הואיל ועיניהן. ולפי מש"כ בפ"ב דפאה מ"ז וכן בחדושי לס' נת"ע אות יג א"ל לזה: שם אמר אביי בקריא וקיפופא. ולפ"ז מהדרין דבמתניתין ע"כ לא קאי אעוף: שם מיתיבי רחבג"א כו' כצ"ל: והנה התוי"ט העתיק טעם רבנ"ח במשנתינו. ולכאורה לשיטת הרמב"ם והרע"ב אזלינן דאוקמי לפלוגתייהו בים בו מצורת אדם לבד (וכהברייתא דלקמן (בע"ב) וכפי' התוס' שם בד"ה והתניא. ודלא כדבריהם בד"ה שר"מ דבתרתי פליגי) נפלו לבירא כל הטעמים האמורים כאן. וא"כ ל"ד התוי"ט בהעתקתו הא דרבנ"ח על פי' הרע"ב. וגם הרע"ב עצמו בפ"א דכריתות הביא טעם דר"י א"ש הואיל ונאמר בהן יצירה כאדם. אבל נ"ל כיון דלא פליגי במין דגים כו' ויש להם מצורת אדם. משמע דבהו לא מהני צורת אדם ולכן אכתי טעמים אלו במקומם עומדים. אבל לפ"ז טעמים אלו בעינן אפי' לרבנן. ומהתוי"ט משמע דאינו אלא לר"מ: רש"י בהס"ע כרבנן. עיין מהרש"א. ונ"ל דרש"י ל"ג תיבות כי היכא וכ"מ בפירושו בדבור הסמוך: ד"ה והא גבי מומין. ושגלגל עינו כו' הוי מום כצ"ל: ד"ה באוכמא. עד חוטמי כצ"ל: ד"ה למימרא דחיי. הא אותה לא מיתכרא אלא בחייה כו'. לכאורה קשה א"כ נימא דר"מ לאיתסורי באמה וכיולא. ועי' בהגר"א בא"ע סי' ל"ז סק"ז: תד"ה ליתני נחש. ואחר שנקלטו רגליו כו' אלא חיה הרומשת. כוונת דבריהם ע"פ מש"כ בעירובין ריש דף כח ע"ש. וראיתי נמי שהקשה ע"ד דשם דמאי מייתו מפ' ד' מיתות דהא שם איירי קודם שנקלט כדפרש"י שם. ול"כ דהתוס' דקו שפיר דאי כפרש"י שם בעירובין דרומשים היינו בריות גדולות א"כ מאי מתני שם בסנהדרין לאתויי נחש ור"ל נחש לחודיה וכגי' התוס' זה נחש. כיון דהכתוב אומר ובכל חיה הרומשת איך נאמר דלא כוון רק על נחש לבד והלא כל החיות נקראים רומשים. אבל אם נאמר דרמש לא נקרא אלא קטנים א"ש דלא מיקרי חיה הרומשת אלא נחש לבד דאשכחן דנקרא חיה וגם רומשת על שם העתיד פי' כתובות (י ב). ובכל ע"כ אתי לרבויי כל מיני נחשים כדדרשינן (חולין סג) את כל עורב לרבויי עורב העמקי וכן כיו"ב: ע"ב גמרא ואס"ד דחיי הבא אחריו בכור לנחלה מי הוי. קשה כיון דקתני המפלת דמשמע שנולדו מתים או בתוך זמן עיבורם. וא"כ מי עדיפי מצורת אדם דקתני שם דהבא אחר נפלים כו' בכור לנחלה. ויהיה מזה לכאורה ראיה מבוררת להפארית יוסף שהביא הסמ"ע בסי' רע"ז סקי"ג דבנפל שילא כולו הבא אחריו אין בכור לנחלה ודלא כהסמ"ע והש"ך שם. ואפשר לדחוק דהכי דייק דאס"ד דחיי ליתני פלוגתתן בילדה כמין בהמה כו' קיימים דלר"מ הבא אחריהם אינו בכור לנחלה ולא לכהן. ולרבנן הוי בכור לשניהם: רש"י ד"ה המפלת מין בהמה. דלא חיי ואין בכור לכהן שהרי כו' כצ"ל והד"א ובזה לא נצטרך להגהת הגרי"פ: ד"ה תניא תניא. הואיל ויש משנה בידכם. עי' מש"כ בשבת (פג ב) בס"ד: תד"ה פר"מ. כי דמי לאדם בעי כו' במקצת כל הצורה כצ"ל: ד"ה והתניא. גבי מתנים מן המנין כצ"ל:

דף כד ע"א רש"י ד"ה לתומרא. שטומאתם כו' משום ס' נקבה. עי' מהרש"א לקמן (בע"ב) ד"ה כותים דשמואל. ול"י מאין פסיקא ליה דפניו עוזות אינו ניכר בין זכר לנקבה דפניו עוזות משמע דכל גופו שלם באבריו רק דצורתו נשתנה: ד"ה כ"ח בן אנטיגנוס. בבכור קאי כצ"ל: ע"ב גמרא הלך ר' יוסף וספר דברים כו'. אולי צ"ל ר' יוסי: רש"י ד"ה א"ל רב. ואימא יצא אלו ומי שיש לו כו' כצ"ל: במשנה לזכר ולנקבה. לשון הרע"ב ואין לה ימי טוהר אלא נ"ב יום וכ"ה לשונו לקמן בריש ת"ה. ול"ד שהרי אין לה אלא כ"ו ימי טוהר כי מדלית לה שבועיים דטומאת נקבה. ולשון רש"י בר"פ מזוקק: תד"ה אכילתו. ובגיטין (דף ע) כצ"ל:

דף כה ע"א גמרא למה לי קרא סברא בעלמא הוא. כתובות (כג) ב"ק (מו ב): שם איתיביה רבא לר"כ אלא אמרו שי' ולד כו'. נראה דכוון להא דאיתא בבכורות (כ) בברייתא שאמר זה ר' יהושע ומקשה שפיר מדידיה אדידיה: רש"י ד"ה הכא לתומרא. וגבי בכור אדם כו' לא איכפת לן כו' כצ"ל: תד"ה סימן. ול"ד לפינוף דלקמן כו' (בדף כט) ע"ש ובפרש"י: ד"ה גבי. ואע"ג דקולא הוא כו'. עיין קושיית מהרש"א. ונ"ל דשפיר דקו התו'. דהרי ר' יהושע פריך שם מזה לרי"ש דאמר עז בת שנתה ודאי לכהן וכן כולן. הלא אמרו כו'. ואם שפיר היה פוטר מיהא מנתינה לכהן. ה"ל לחשבו גם הוא: ד"ה עור. ומפרש במדרש כו'. עי' גליון הגרי"פ. ונמלא ג"כ קודם לו בב"ר פי"ד ע"ש: ע"ב גמרא מעדותו של ר"נ נשנית משנה זו. עי' מש"כ בשבת (דף פג ב) בס"ד: רש"י ד"ה שאם תפיל שנים. ולא משכי בתר פ' דנקבה כצ"ל: בא"ד ועכשיו מה שהיא רואה ביום פ"א תחלת כו' כצ"ל: תד"ה קמ"ל. לר"מ כו' א"ש דל"ל שהזריעו בב"א כצ"ל: בא"ד והא כו' חוזרת ומתעברת. הוא לקמן (כז): בא"ד והל"ל בביאה ראשונה הזריע הוא תחלה ובביאה שניה הזריעה היא תחלה כצ"ל וכ"ה במהרש"ל: בא"ד ומיהו תימה גם לפירו"ת כו' ותרתי ל"ל. עיין מהרש"א. וק"ל דהא מתניתין דהכא לא שמעינן לה דאיכא למימר דמיירי דולד שממנו נולד לפני שקעה"ח ונאבד או שהיה שפיר מרוקס כמ"ש המהרש"א בדעת המקשה. וסגדל לאחר שקעה"ח וקמ"ל דהוה ולד. ומיניה מנינן שבועיים דנקבה וימי טוהר דזכר ול"ע:

דף כו ע"א רש"י ד"ה ומשליף כו'. כלומר דחפו ולד בראשו כו'. הן שורש שלף שימושו בכ"מ שלילת המלאכה כמו בשבת (לו ב) ובב"מ (כה) ולמאי הוסיף לנו כלומר דחפו כו'. ונראה דהיה ק"ל מדוע דקדק לומר כלפי ראשו הלא נוכל לומר ג"כ כלפי רגליו וניפוך שמעתתא. להכי פי' דחפו כו' ור"ל שכן דרכם: גמרא ותו ליכא כו'. ק"ל האיכא הא דאמרי' בסוטה (מו) משיכת עול עפה: רש"י ד"ה שיאחזנו בידו. אחיזה לית בה שפה כצ"ל: ד"ה אמר אביי. ור"ח תנא כו'. כאן לא נלרך לומר דתנא הוא. דתני ר"ח פי' דשנה ברייתא ואשכחן טובא לשון זה באמוראי בתראי אלא האמת נקיט דהכי איתא בב"מ (ס) וע"ש בתוס': ד"ה עפה ע"ש וד"ה מביא אה"ע. פי' מש"כ בס"ד בפ"ג דאהלות מ"ז ובסוכה (ד): תד"ה ותו. ובהטוה"כ בכדי אחיזה טפח. לכאורה תימה דשם מסקינן דטפח כפול הוי שיעוריה. ואולי אזלי כאן לתירוץ הא' שכ' בדבור דלעיל כיון דאיכא שם טפח עליה כו': בא"ד גם בעריפות יש דשיעורו טפח. שם (דף מד) איתא טפח בוושט סמוך לכרס. ולעיל מינה תפיסת יד לפי' הקונטרס שהביאו שם. וכמלא בעלא לפירושם שם דהיינו ד' אצבעות. ור"י בר"פ שם במשנה אמר הגדולה בטפח לפמש"כ הר"ן בגמרא שם דלא בא אלא לפרש דברי חכמים: בא"ד ולפי המסקנא כו' א"ש. ונ"ל דלמסקנא ל"ל תו לתירוצא דמעיקרא על הא דאבן היוצא מן התנור. דאף דידות דסכינן מקראי בר"פ העוה"כ. מ"מ לא עדיף מהך דכדי אחיזה שהביאו דהוה ג"כ מטעם יד. וכצ"ל לקמן למאי דמשני בקדשים לא קמיירי תו ל"ל לתירוצא דלעיל על הא דמסגרת: ד"ה מן. כדאמר פא"ד דטמא תוכו כולן טמאין. התם בכלי שטף שנטמאו במשקין. והמה המורים מכ"ח דהם אם נטמאו גבן גבן מיהא טמא. וכ"ח אינו מיטמאין מגבן כלל. אבל סמכו עצמן אסוגיא דבכורות (לח) דשוויה רבנן ככ"ח ועיין מש"כ שם. אבל קשה דא"כ יותר ה"ל לאתויי דבכ"ח גופייהו אמרינן שם נטמא תוכו נטמא גבו. ובחולין (כד ב) הביאו באמת משם: בסה"ד ובהטוה"כ כו' יעמיד התוספתא כו'. ובחולין שם תירצו בדרך אחר ועמש"כ שם: ע"ב גמרא (ברה"ע) דתנן תנור שחלתו ארבעה כצ"ל: שם א"ל את אמרת לשמעתתיה דרב כו'. חולין (נז): שם א"ל אין תולין אלא בדבר שיש במינו שליא. עי' פרש"י. וא"כ פליג אדרב דאמר דאין תולין אלא בדבר של קיימא דמוכח דאפי' יש במינו שליא כגון בהמה וחיה וכו' כדפרש"י שם ג"כ אין תולין וכדאיתא בברייתא דמייתי דאפילו בבהמה וחיה דיש במינן שליא אין תולין. ואיכא למימר דגם מזה מייתא תיובתא לרבי. ודברי הסדרי טהרה בכאן אינם מחוורין דרבי לא אמר אלא דאין תולין להקל אבל למימר איכא

למימר דמודה דחושבין: רש"י ד"ה ושיריו ד'. נשמא תנור גדול כו'. שמש"כ בס"ד במשנה שם: ד"ה לא אמרו טפח. ודוחקת את הכותל. ולשון הר"ש שם את הבית והוא יותר נכון: ד"ה מכאן ואילך. ומה שראתה ביום פ"א דם טוהר הוה דמשלימא מנינן והשתא כו' כצ"ל. וה"ה דכ"מ דמנינן שבועיים דטומאה מינה: ד"ה אלא בדבר ש"ק. למעוטי שאם הפילה דבר כו' כצ"ל: תד"ה תחלתו. ונראה כפרש"י כו' דתנור בר ז' ד' הוי רובא כצ"ל: בא"ד וכ"מ מדפריך רובו דטפח למאי חזי כצ"ל: ד"ה כל שהוא. פר"ת בלא יחפור כו'. מלויין (ד' יט) ושם ליתא מעניני דכ"ש מאומה. ול"כ דכוונו (לדף כז) דשם איתא קרקע כ"ש חייבת בפאה כו' ע"ש. ונראה דאף דהתם משמע דכ"ש דוקא. הכא איכא למימר דנגד ד"ע דבתנור גדול קרי לטפח כ"ש כדאמרי' כה"ג בב"ב (קג): ד"ה את. ומתחלה שכח ולכך ט' כצ"ל:

דף כז ע"א גמרא אר"א בריה דר"ע אריב"ל מעשה כו'. מפרש"י ד"ה איפוך משמע דהיה הגירסא לפניו א"ר יוחנן: שם א"ל אינו דומה נימוק פ"א כו'. כה"ג לעיל (טז ב): רש"י ד"ה אמרו לו למה. מ"מ מבית לאשון כו' כצ"ל: תד"ה חומר. וחומר חיה ועוף לטהרה דשמא אין ולד בשליא. תימה דאפילו יש ולד דלמא הוי זכר: ד"ה מ"ע. והשתא מייתי שפיר ממלא תרווד רקב כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה בטול ברוב. מיחוי הנפל כו' כצ"ל: ד"ה שטרפוהו. כמו בילים כו' כצ"ל:

דף כח ע"א רש"י ד"ה ומסרו לו (שברה"ע). בכה"ד נ"ל ארבעה בה' כי הכוונה הוא על טפחים: תד"ה שנשרף. פירוש עור שלוק והיה בעור כו' כצ"ל: במשנה יצא מחותך כו' משילא רובו כו' כדרכו עד שילא רוב ראשו. לכאורה נראה להגיה דל"ל בהפך ברישא עד שילא רובו אינו כילוד ובסיפא משילא רוב ראשו וכן הובא בלשון זה בבכורות (מו ב) וכן העתיקו התוס' בר"פ בהמה המקשה. (ועי' לקמן (כט) תד"ה מכלל). וכ"ה הלשון בהרמב"ם בחבורו ובטוש"ע ע"ש: שם ואיזהו רוב ראשו משילא פדחתו. עי' מש"כ בבכורות (סוף דף מו) להוכיח מהגמרא דשם דהכוונה משילא הפדחת כולה עד החוטם. ועתה ראיתי להכ"מ בפ"י מהל' א"ב ה"ו שנדחק ליישב הגי' הישנה ברמב"ם רוב פדחתו וכתב שסובר שאינו נקרא ראש (כצ"ל שם וכמו שהוא בב"י) אלא הגולגולת כו' ע"ש ור"ל עד החוטם. ולא נהירא כלל דא"כ הל"ל גם בנחתך ואם ילא פדחתו. אלא המחוור כאשר מלא מוגה למחוק תיבת רוב: תד"ה אר"א. וכ"ת אם קדם טומטום אשה כו'. ר"ל אבל לענין נזירות כשאמר הריני נזיר שזה איש או אשה גם באנדרוגינוס הוה נזיר ודאי גם לר' יוסי. וזהו תירוץ על ועוד מאי אבל כו'. ולקושיא הראשונה במאי פליגי כו' כתבו ול"פ ר"י אח"ק כו' אי כולה ר"י היא: ע"ב ד"ה אמר. לא לכל אר"א אנדרוגינוס זכר הוא כצ"ל: ד"ה פרט. וי"ל דאיכא למ"ד כו'. עיין מה שהקשיתי ע"ד במנחות (לה ב):

דף כט ע"א במשנה תשב לזכר ולנקבה ולנדה. ופי' הרע"ב והוא מפי' הרמב"ם דחומרא דזכר הוא להצריכה טבילה לסוף ז' כדין טבו"י ארוך כו' ע"ש. ותימה דזהו כדברי ב"ש לקמן (עה ב) במשנה ולקמן (בע"ב) בברייתא וכפי שפי' הגמרא. ולב"ה ל"ל דטבו"י ארוך תיבעי טבילה. ואין לומר דאף לב"ה לריכה טבילה לקדש כדפי' הרע"ב שם וכדמשמע קצת בפי' דהכא דלא הזכיר תרומה רק קדש ותקדם ועמש"כ שם. ז"א דע"כ לא מלרכי אלא לאחר הבאת כפרתה כמש"כ שם וכאן אינה מביאה אלא לאחר פ' יום. וכ"מ להדיא בגמרא כאן דלב"ה א"ל טבילה. ועוד תימה דבפשוט הל"ל דכ"מ בחששא דזכר להצריכה טבילה לסוף ז' וכדאיתא בגמרא הכא אף לב"ה ולע"ג: ע"ב גמרא משמשת לאור נ"ה. ק"ל מאי איריא ליל נ"ה כל יומא דנ"ה נמי: שם ומטבילין אותה נ"ה טבילות. הס"ע הקשה היכי מ"ל להנהו טבילות כולן לב"ש דס"ל בפ"ב דבילה דגם טבילת אדם אסורה בשבת. ול"כ ליישב דהא תנן התם ושוין כו' ומטבילין מגב לגב כו'. וע"ש בפירוש הרמב"ם שהטעם שהוא שטבילה זו אינה להסיר הטומאה כו'. וכן בגמרא שם איתא דכלי שנטמא בולד הטומאה מטבילין, ופרש"י שאין כאן תיקון. והכא ג"כ לתרומה אסירא כל ימי משך הטבילות. ולחולין ולמעשר לא מהני אלא טבילה דסוף שבוע ג' וטבילה דכל סוף שבוע עשור. דבכל המשך מספקינן בטומאת לידה ונדה וספירת זיבה. ולכן לא מיקרי כל הטבילות תיקון ומותרין אף בשבת. ואלו קצת הטבילות בימים שהזכרתי אף דמהני קצת כמש"כ. מ"מ אינם אלא חומרא בעלמא דהרי איכא כמה ספיקות כמש"כ התוספות לעיל ולא עדיפי מהא דמגב לגב לפי' הרמב"ם שם ומטומאת ולד הטומאה. ועוד דעכ"פ מ"ל כשאין חלין בשבת: תד"ה אימא. וברייתא לא מתפרשת כלל כו' כצ"ל: ד"ה בשבוע, אלא ו' לילות משבוע קמא כו' כצ"ל:

דף ל ע"א ד"ה עשרים. דכיון דתו לא מטבילינן לה בלילות מיקריא כו' כ"כ דל"ל: ד"ה וש"מ. ותימה דפשיטא דרבר"י יאמר דל"פ כו'. ק"ל כיון דמ"מ ת"ק אמר דפליגי ס"ל למיפסק כוותיה עי' תוס' בילה (ג ב) ד"ה גבי: ע"ב רש"י ד"ה וכ"ת ריבא. ולא אשכחן יחידאה דאמר הכי כו'. תימה דהא בכ"מ פסקינן כסתמא דמתניתין אע"ג דאתיא כיחידאה זולת במקום שאמרו בפירוש שאין הלכה כוותה דאתיא כיחידאה. ועמש"כ לעיל (יח). ועי' בתוס' בילה שם ובגליוני הגה"ש וכמו שהגהתיו שמה. ועי' חולין (עז) תד"ה בלשון יחיד. ורש"י כאן אזיל בשיטתיה שמה. ועמש"כ לקמן (מה ב): ד"ה שמא יהרוג את אמו. שבית הרחם אינו רחב כו'. קשה אם דרך שם יולא הולד כולו. כש"כ שתוכל הרעי שממנו ללאת:

דף לא ע"א גמרא מ"ד עושה גדולות עד אין חקר כו'. הוא באיוב ט: רש"י ד"ה הוא. שנטה תמורו כו'. עי' מהרש"א בשם הערוך (ערך תמרא) וכן איתא בב"ר פנ"ט:

פרק ד ע"ב במשנה. וא"ת עליון על ביאת מקדש. עתוי"ט. ומש"כ א"ה לדידיה קשיא ודאי מאי א"ת כו'. ונ"ל דהרמב"ם יפרש דכינוי דעליון מושב על הכותים עצמן. (ותדע דהא משכב חני בל"י והל"ל עליו. אולם לפי מה שפי' הא"ר כעליון שנוכב עליו אין מזה ראיה דל"ר דנקיט י"ל דקאי על תחתון ועליון הנזכרים. אבל תימה שהוא דלא כמסקנת הגמרא) ור"ל דאם נגע כהן אדם ונכנס למקדש. וזה שלא כדברי התוס' לקמן (לג ב) ד"ה שדרס. ועי' מל"מ שם הלי"ז שתירץ ג"כ עד"ז. ונראה דהתוי"ט בעצמו הרגיש ג"כ בזה במש"כ בדבור הסמוך לקמן וזה מחזיק כו'. ומש"כ עוד וראיתי בת"כ כו' דאחרים אומרים ונשא עונו דבכבוס בגדים כו'. תמוה דמנ"ל דאחרים פליגי על דרשה דלעיל דהאי ונשא עונו לא קאי אלא על ובשרו לא ירחץ: תד"ה תחתון. והיסט נפ"ל מאשר יגע בו הזב כצ"ל: בסה"ד כדאמר איזהו מגעו כו'. עי' לעיל (ו) רש"י ד"ה וכ"ת סמוקף. ולקמן (לג) בד"ה וכ"ת בהיסט:

דף לב ע"א רש"י ד"ה שתיה בכלל אכילה. תירוש חמרא הוא כו'. ביומא (עו) ובשבועות (כג) לא קיימא במסקנא הכי: תד"ה ר"מ. כדאמר לקמן בנות ישראל מטמאין בזיבה כו'. הוא (בד' לד): בא"ד והא דאר"י מעשה כו' אע"ג כו'. הנה בתוספתא פ"ה מביא המעשה הזה על הא דתינוקת בת יום א' מטמאה בנדה השנוי לקמן (סוף דף מג) במשנה (ולא על הא דבכ"ג נדות) רק שנשמע שם שם ר"י האומרה. והגמרא מייתי ליה כאן לראיה דשכיחא שתהא בת יום א' רואה. ולכאורה משמע גם מלשונם דלקמן בד"ה והטבילוה שהבינו כן. וא"כ דבריהם דהכא ל"ע: ד"ה לנקבה. דהא לקמן (הוא בדף לה) אמר אביי מדקאמר רב יוסף כו' כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה לגמר מנדה. מטמאה בזיבה הס"ד. ומה"ד דאין זיבה כו': ד"ה נ"ל למכתב בזכרים. ונ"ל למכתב בנקבות ואשה כו'. ר"ל דגבי זבה דתינה ילפינן תרוייהו זבה ונדה כדאסקינן לעיל: תד"ה עליונו. והיה כתוב בס' ומאי ניהו נישא מ"ע כו' כצ"ל: בא"ד ועליונו ס"ז דרשינן הכא כו' בלא וי"ו וקאי אריסא כו' כצ"ל: שם וה"ק דהנוגע כו' וכן הנישא דהיינו כו' כצ"ל: שם אלא אותם קאי אמאי דקרינן נושא כצ"ל: שם אבל אדם או בגדים לטמא כמו מרכב ומשני כו' כצ"ל: מה שהעלה הס"ע בצ"ע על ס"ת שלנו שכותבים והנושא מ"ו לפמש"כ בת' ש"י דבחסר ויתיר שלמדו מהם חז"ל דין אליבא דהלכתא אם נמלא בס"ת בספק מוליאין אחרת ע"ש. לי לק"מ מתרי טעמי. חדא דרש"י כאן מחק גירסת והנשא כתיב. שנית דהא"ת ייפב הגמרא אף לפי גי' התוס' דיליף מהכתיב. דל"ל והנושא כתיב ונוכל לקרוא הנו"ן בשורק והש' בקמץ מבנין פֻעל. וכיון דהמסורת מסייע להו עבדינן כוותייהו:

דף לג ע"א גמרא אמר אביי וטמא ז' ימים מפסוק כו' כצ"ל: שם בנישואין שנו כצ"ל: שם בפיסקא והן יושבות על כל דם כו' כצ"ל: רש"י ד"ה אימא (בסופו). יהו בגדים טמאים ולא הוא. תמוה דהא אפי' משכב הזב אם נגעו בו בגדים לא נטמא הוא. ועמש"כ פכ"ח דכלים מ"ו: ד"ה וכ"ת בהיסט. כדכתיב וכלי חרס אשר כו' כצ"ל: שם ואמרינן במכלתין איזהו כו'. לעיל (ו) ובשבת (פג) מביא זה מת"כ. ועמש"כ לעיל שם: ד"ה אבל אדם ובגדים או אדם אם יגע בו או בגדים אם יגע בהם כצ"ל: ד"ה אף הוא לא תחלוק כו'. לא יטמאנו לטמא בגדים. ל"ד דקושייתו הוא דאף אדם או כלי לא יטמא אלא או"מ כמשכבו: ד"ה אם הן יושבות על כל דו"ד. ומתחיל מניכה כו' כצ"ל: תד"ה מה היא. עי' מהרש"א. ואיסתמיטתיה דהנושא את המדרס אפי' קודם פרישתו אף שמטמא בגדים וכלים ומטמא שנים ופוסל אחד. מ"מ אינו מטמא אדם וכ"ח כמו נושא את הנבלה עי' תוס' רפ"ג דחגיגה ד"ה הנושא. ולאחר פרישתו אף בגדים שהוא לבוש אינו מטמא עי' רפ"ה דזבים. מ"מ יותר מחוור למחוק תיבת ומדרס מדברי התוס'. וגם כי במדרס אין חילוק בין נוגע לנושא כדאיתא שם מ"ו: ד"ה סופרתו. וא"ת ר' יוסי דאמר בכ"ל מקצת היום כו' כצ"ל: ד"ה רואה. עי' מהרש"א. ומה שתמה הס"ע על תירוצו השני ע"ש. לק"מ דהכי פריך רבא תסתור שבעה דהיינו גם יום אתמול שפסקה בו דיה כבועלה. תסתור יום א' דהיינו מקצת היום קודם שפלטה. ויום אתמול תעלה לה ואחר תטהר א"כ כו' והכא מקצת היום שקודם פליטתה מפסקת ביניהם: ע"ב גמרא ואחר תטהר א"כ אחר אחר לכולן כו'. הר"ן בפ"ב דשבועות גורס אחר אחד לכולן וע"ש ביאורו: שם למי כו' למי ליה תורה כו'. כל"פ ע"פ שמלינו בב"ק (דף עא) והאי דל"א לך באורכא דלא אכלי בישרא דתורא וע"ש בתוס'. משמע דבשר שור מפקא לכן למי ליה תורא פרס שמאל ממנו: שם מפני שבזותאתן ספק כצ"ל: שם ספק הבליעתו לדם ירוק כו' כצ"ל: תד"ה וכמינהו. ברייתא דפל ו' ספיקות כו' וכן לקמן קרו לה ברייתא. הגרי"פ הגיה מתניתין. ועמש"כ בנדרים (כו) בס"ד: ד"ה בכותי. כדאמר בת"כ והנושא ואת המדרס ה"ה מטמא שנים ופוסל א'. וכ"ה במ"ו פ"ה דזבים. אבל לפמש"כ בעצמם בפסחים (יז) דאוכל הוה אה"ע לאוכלין ומשקין

ומשקין אבל לא לטמא כלים. ועי' מה שכתבתי שם בהג"ה בשם הר"ש והרע"ב בפ"ח דכלים מ"ו. אין מזה ראיה. ומ"מ הדין אמת דמטמא בגדים וכלים כדמייתו בחגיגה רפ"ג ע"ש:

דף לד ע"א ד"ה ומיפוק. וכ"מ בפ"ז דמס' טהרות דתנא הגנבים כו' כנ"ל. והוא שם במ"ז: **באו"ד** אבל משכבות כו' טהורים. ק"ל דהא תנן לקמן (מט) כל המטמא מדרס מטמא ט"מ. וה"ה כל טומאת מגע כדפרש"י שם ובסוכה. וא"כ נהי דטהורים מטומאת מדרס ליטמו טומאת מגע. דע"ה מטמא במגעו כמש"כ התוס' לעיל. וכמו דכ"ח טמאים. ונראה מזה סייעתא לדעת הרמב"ם דמשמע מדבריו בר"פ כ"ג מהל' כלים דכלל זה דכל המטמא מדרס כו' אינו רק מד"ס לכן לא משמו ט"ז משום מגע ע"ש: **בסה"ד** וכוא אם בועל נדה הוא כו' כנושא רוקו של זב. וכ"כ הר"ש בטהרות שם מ"ה. ותמיהני דהר"ש גופיה מספקא בזה בפ"ק דכלים מ"ג אם בועל נדה יש לו מעיינות אם לא. שוב ראיתי בגה"ש בחגיגה (יט ב) שהעיר בזה: **במשנה** דם היולדת שלא טבלה בש"א כרוקה וכמ"כ. עפרש"י. והא"כ פי' דנזרו אמו יולדת בזוב והיינו דקתני שיפא ומודים כו' ומאי כ"ת אי מודו ב"ש כו'. ור"ל אמו טמאה דב"ש אתי לאשמועינן. וכה"ג דייק הש"ס ביבמות (קש) ובמנחות (יד ב) ע"ש. אבל ק"ל מעירובין (יא ב) במשנה משום ר"י כו' לא נחלקו ב"ש כו'. ועי' במהרש"א על התוס' דשם (ריש דף יג) שפי' דבלא נחלקו ל"ק וכי טעמא דב"ש כו' דאשמועינן שפיר דבדבר זה מודו ב"ש לב"ה. ולפמש"כ שם במשנה בס"ד אין מזה סתירה לסא"ר. ועי' עוד בפ"ד דמכשירין מ"ד בר"ש. וכתוי"ט כפ"ג דפאה: **רש"י** ד"ה ממא אפי' לב"ש. שהטיפה מטמא אחרים במגע. נראה דל"ד נקיט במגע דה"ה דמטמאה במשא. וכ"מ ברמב"ם ספ"ב מהל' מו"מ: **בסה"ע** ד"ה טהורה. אלמא קריו טהור כנ"ל: **ע"ב גמרא** אפו מי רגלים מדאורייתא כו' כנ"ל: **שם** לזכר כ"ם זכר בין שהוא גדול בין שהוא קטן. כ"ה לעיל (לב ב): **רש"י** ד"ה ה"ג. ול"ג נקבה כ"ם כו' דא"כ מעיינות למצורע מנ"ל. עי' לעיל (לב) תד"ה לנקבה: **ד"ה** מטמא. נמי כו' כקרי כנ"ל בכ"ף:

דף לה ע"א ד"ה אלא בזב מצורע. שהרי מאמת נגעו היה מטמא במשא כו' כנ"ל: **ד"ה** ואיתקוש מצורע. והכי משמע כי יהיה כו' אותו הזוב טמא לאחרים ולבעלה כנ"ל: **ד"ה** מטמא באונס. וטומאת ערב כקרי כנ"ל: **ד"ה** ברביעית. דהא מכי חזי תרתי כו' כנ"ל: **תד"ה** לאחרים. ואינו מטמא אלא או"מ. לכאורה אינו מובן דהלא גם משא הזב אינו מטמא אלא או"מ. ואולי כוונתם על אדם שהיה בעליונו. דאם היה נקרא משא היה מטמא בגדים וכלים כדתנן בפ"ה דזבים מ"ב ומ"ו. ועפ"י מש"כ לעיל (לג ב) בד"ה בכותי ומש"כ שם. תשא"כ עליונו אינו מטמא בגדים וכלים דיעתא טומאה קלה משמע לעיל (לג): **שם** ועוד דבזוב כה"ג כו'. פי' מהרש"א. ומשמע מדבריו דאילו היה קורא כה"ג משא הוה א"ש. וז"א דהרי מוכח מתוס' דפ' א"ד (סז ב) בסד"ה שכן (הב') ממש"כ דהא דקתני ניסא לא קאי אמצורע. דמצורע אינו מטמא במשא כמו בהיסט ודלא כהרמב"ם שהביא התוי"ט בפ"א דכלים מ"ד. וכן הטיפה דזיבה ג"כ אינה מטמאה במשא ובהיסט (ודלא כהמהרש"א) פי' בהרע"ב בפ"א דכלים מ"ב. ולכאורה ה"נ דלזה כוונו התוס' במש"כ דבזוב כה"ג לא אשכחן כו' ור"ל דזה ודאי טהור. אלא דלפ"ז יקשה מש"כ ובשאר טומאות כו' כגון מו"מ כו' דהא למצורע נמי גורס כו' תיפוק לכו דזב אינו טושה מו"מ כדמוכח בר"פ דם הנדה בגמרא: **ד"ה** לעולם. דהיינו כמן גדיון לסילות כנ"ל: **ע"ב רש"י** ד"ה מוזכת. שאינה מתרלת כו' כנ"ל: **ד"ה** א"ל ב"ש הוא הדין. כי היכי דאמרינן ביולדת גרידא כו' כנ"ל ומלת גמורה למחוק: **ד"ה** כאן שספרה. ברייתא בספרה כו' כנ"ל: **ד"ה** וב"ה לטעמן. דמה שמא כבטומאת לידה כו' כנ"ל: **ד"ה** ביומי ועבילה. דמה טמא כבימי לידתה כנ"ל: **ד"ה** אמאי מטמאה. וה"ה כדם מגפתה וכרוקה כו' משום מעיין הזב. זה לא קאי אדם מגפתה דלאו מעיין הוא. אלא על וכרוקה וסייעתא למש"כ לעיל (יט ב) דילפינן נדה מצורעת שלדם טהור שלה יהיה דין מעיין: **תד"ה** בשופעת. וי"ל דכי איתשל בתחלת כו'. מש"כ המהרש"א דבפסקה גם בתחלת לידה ב"ה לקולא. תמוה דאדרבה לב"ה מטמאה דאורייתא משום מעיין בלא כמש"כ בסמוך. ולב"ש דס"ל דלאו מעיין הוא כדם טהרה של מצורעת א"מ אלא מדרבנן כדפירש"י במתניתין:

דף לו ע"א גמרא אלא ננוי כו'. נ"ל הפסק ג' עונות בתשהו שגי. ועפרש"י. ומשמע דאפי' ראתה כל ימי טומאת לידתה. וק"ל דא"כ איך יעלו לג' עונות כיון דראתה בינתים ממעיין טמא. דדוקא דם לידה אמרו דאינו מפסיק אבל דם שרואה בימי טומאתה אין סברא שלא יהא מפסיק: **שם** ושוין ברואה אחר דם טוהר שדיה שעתה כו' דליכא שהות כו'. ופסק כן הרמב"ם בפ"ד מהל' מו"מ הל"ז. והכ"מ לא הראו מקורו. ותימה לי מדוע השמיט הרמב"ם דין כיולא בו דאיתא בכתובות (לז) הביאו התוס' כאן והיא תוספתא במכלתין פ"א בגיורת שראתה בתוך מעל"ע שנתגיירה והיא פלוגתת ר"ה ור"ו ע"ש: **רש"י** ד"ה והא ספרה קתני (בסופו). דאי ילדה זכר א"א כו'. לכאורה מ"ל שכבר ספרה יום או יומים קודם לידה ובלידה יבשתה. ולדעת הרמב"ם והרמב"ן וש"פ שהביא הש"ע סי' קנ"ד סק"ב דדם לידה מיקרי דם קושי. ולפי מאי דמסקינן לקמן (לז) דאין קושי סותר בזיבה. מ"ל אפי' למ"ד א"א לפס"ק בלא דם. וזה י"ל לכאורה דלר"א אמרינן שם דדם קושי סותר והוא שמותי וכפי' התוס' בכ"מ דר"ל מתלמידי שמאי. אבל בלא"ה לא אתיא טותיה דלדידיה אמרי' לקמן דימי לידה לא די שאינן עולין אלא אפי' מיסתר נמי סתרי. וה"נ מזה ראיה לגי' התוס' שהביאו שם בד"ה אביי דגרסי' שם אלעזר בל"י. ואולי י"ל דיולדת בזוב משמע להש"ם דהיא עדיין בזובה בלא ספורים כלל: **תד"ה** שבוע. דהא אמר הכא דכי ראתה שבוע שניה כו' כ"נ דל"ל: **ע"ב גמרא** או שפתה שניה וקשתה יום א' כו' אין זו יולדת בזוב. נראה דברייתא זו פליגא על הא דר"י תמיה דר"ע לקמן (לח) קשתה שנים בסוף ח' וא' בתחלת ט' כו' ה"ז יולדת בזוב וע"ש בפרש"י. ורואה אני שהדברים ק"ו בראתה שנים בשופי דמדינן חד יומא דקושי בתר תרין דשופי. ויש לדון בזה: **שם** נימא זובה מחמת עצמה ולא מחמת ולד. פי' דזובה קרינן במפיק ה': **שם** אלא רב אסי כנ"ל כי רבי אסי לחוד ורב אסי לחוד כמש"כ בב"מ (כד ב):

דף לז ע"א גמ' מה גרם לו זבו שבעה כו' אלא לאו דבר הגורם סותר. לכאורה קשה דהא ראיית אונס ג"כ אינו גורס לטומאת ז' אלא לקרבן. כי טומאת ז' כבר היא בידו מהשניה. וי"ל דנ"מ דאם ראה השלישית למחרתה דמונה ז"י מתנה. וגם בעדה אינו נטהר עד שימנה ז"י שלמים ולמחרתם יטהר בהבאת קרבנותיו: **רש"י** ד"ה אינה סותרת. אלא משלמת אחריהן הס"ד. ואח"כ מה"ד אם טהרה מזובה וספרה לה. מזובה ולא מנגעה. כיון כו' כ"נ דל"ל. וממש"כ ותביא קרבן לזיבתה ולא תטהר מלטמא בועלה כו'. עפ"א במגילה (ח) מה שתמה עליו בזה ועי' ג"כ מש"כ שם בס"ד: **תד"ה** אביי. תדע דאין רגילות למיבעי חדא מלתא בתרי דוכתי כו'. הן גם בעיא דפולטת ש"ז מהו שתסתור בזיבה דלעיל (לג) נשנה נמי לקמן (מ ב) (אלא דשם הוא באמוראים שונים) ולא עוד אלא כן דהכא. בפ' ב"ם נקט דאיבעיא להו: **באו"ד** מדקתני ואין קרבנה נאכל כו' ותדע דלא קבל כו' ולא סדר ביה כו' כנ"ל: **באו"ד** ומיהו אי גרסי' לעיל דאמר סותר ר' אלעזר. עמש"כ לעיל (לו) ראיה לגי' זו: **ע"ב גמרא** תובבא בעלמא כו'. יומא (דף פג): **שם** לאפוקי מדחנניא כנ"ל וכן בפרש"י: שב אר"ח ל"ק כאן לחולה כו'. כה"ג משני ביומא (כג. פג): **רש"י** ד"ה או שקשתה כו'. ולא מן סדם הס"ד. ומה"ד כדקתני: **תד"ה** ארבעים. ובפ' אע"פ תינוק כו' משום דל"ד כו'. עמש"כ ע"ד בריש סוכה:

דף לח ע"א רש"י (ברס"ע) ד"ה אף. נ"ל כימי זיבה בכ"ף: **ד"ה** מילד. בלא עת נדתה הן י"א ימים כו' כנ"ל: **באו"ד** וביום ס"ב ילדה נקבה כנ"ל לא ותשוב ותמנא שכ"ה. ומוכח דהכי מ' ול' יום הם מתוך ליום הלידה. וא"כ גם ב' שבתות דר"י ור"ם יל"פ דהיינו לבד יום הלידה. וק"ל דלפ"ז הא דלקמן (בע"ב) דים מקשה כ"ה יום כו' וי"ד שהולד משהר. ר"ל ולמחר ביום כ"ו ילדה. אבל אם עבר עליה גם יום כ"ו ולא ילדה עד כ"ז תהוי זבה. ויש לכוון בזה בפשוט מה שסיימה הברייתא שם וא"א שתתקשה כ"ו יום בלא ולד ולא תהיה זבה ומדוע נדחקו הרבה ר"ם ורבא שם לתרוצה. וי"ל: **תד"ה** להיות. ור"ת פי' כו'. דברי מהרש"ה בזה מגומגמין וא"א להולמן בלתי הגהה: **ד"ה** שיפורא. אבל אחדם לבנה קרי שפיר חדשה אפי' יום א'. אולי יכוונו למש"כ במידושי לאו"ח סי' תקמ"ע דרה"ח נקרא ג"כ לפעמים חדש סתם ע"ש. וכמו והשבתי כו' חדשה (הושע ב). וכן מדוע את הולכת אליו היום לא חדש כו' (מלכים ב ד). ותיבת כו' שבדבריהם ל"י לכוונה. ונראה למוחקה: **באו"ד** ואם קשתה ברמ"א ורמ"ג שמא נקלט הזרע כו'. כ"נ שהיה גי' מהרש"ם. ועי' מהרש"א: **ע"ב גמרא** שנאמר ויהי לתקופות הימים כו' כנ"ל וכן במס"ק הסר ו' קדמאה. ותמשע דמלא ו' בתראה וכ"ה בכה"ם שראיתי. והרש"א בח"א נמשך אחר גי' הספר וקרא ג"כ הפי' בפתח ע"ש. ושנה במהכ"ת: **רש"י** ד"ה אלא מרביעי ואילך. דאי מתעברה למו"ם שמא תלד לרע"ג כו'. הוא שלא כדיוק דמיום העבור עד הלידה לא נמשך יותר מן רע"א יום. אלא דר"ל דאי תשמש במו"ם שמא תלד לרע"ג מיום השמוש דחיישינן שמא לא תקלט הזרע להתעבר עד יום הג'. וכן מש"כ לקמן ואם נתעברה בשני ר"ל ג"כ ואם תשמש: **ד"ה** מכלל כו'. ומהכא גמרינן לעיל. הוא (בד' לו ב): **במשנה** כל דמים שהיא רואה טהורין עד שיצא הולד. נל"פ דר"ל דמשיצא הולד טמא ומטמא לא ויבש. דדם לידה גופה לא טהרה רחמנא לב"ע. ולא כדם טהרה של מצורעת דלא מטמא אלא לא אף לב"ה לעיל (לד). וכ"מ בכריתות (סוף ד' ז) במשנה שהמפלת בתוך מלאת דמיה טמאין. וע"כ ר"ל כמו ברואה בליל פ"א. וכן כל דמים שהיא רואה בתוך טומאת לידתה השניה. ואולי נפ"ל ממיעוטא דממקור דמיה. והכוונתו בזה לדעת דרשה אחריתא שכ' התוס' לרבנן מדמיה. ואין להקשות לרבנן דאמרי לטהורי מק"ו. דהכי ימי לידתה אין ראוין לרבה כדלעיל (לז ב). ואפ"ה טמא דתה כדם נדה. זה אינו כלום. דהכי גם בימי נדתה אינה נעשית נדה פ"י. דאפי' בלידה יבשתא ולא ראתה עד סוף השבוע טובלת לערב וא"ל למנות מינה שבעה כדמוכח לקמן (מב) ע"ש ברש"י ד"ה טומאה בלועה (ועי' ש"ע סי' קצ"ד סק"ב בד"ה אך) וטיפה עצמה מטמאה כמו כן בימי זיבתה לא ויבש ודו"ק בכ"ז:

דף לט ע"א במשנה ושומרת יום כו' · כ' הרע"ב ומובלת לערב. והתוי"ט גמגם עליו ע"ש וכ"ד תמוהין. א) דאיטתמיטתיה גמרא ערוכה לקמן (סז ב) א"ל ר"פ לרבא כו' ליעבלינהו ביממא דז' משום דר"פ כו' וע"ש בתוס'. ב) מש"כ דמן הטעם ט' שתטבול לערב. הלא אם תטבול בעוד יום יהיה לה לערב הע"ש ותטהר לגמרי. אבל אם תמתין מלטבול עד הערב לא יהיה לה הע"ש עד למחר בערב. ג) מש"כ שאם כו' וא"כ תראה אין בטבילתה כלום. הלא תיהני לה שלא תטמא בהיסט אף אם תראה א"כ כמש"כ בס"ד בשלהי מכלתין ע"ש: **גמרא** ר"ה בר"ח א' שמואל לומר פו'. וכ"ה לקמן (סח ב) וכ"ה בתוס'. ורש"י גורס בכאן חייא בר"ה: **שם** וז"ז אסורין לשמש. תלת לשמש ליתא לקמן במשנה. וכ"מ בתוס' שם (סד) ד"ה מיחש דל"ג לה: **רש"י** ד"ה בתוך ימי זיבתה וד"ה אין זה וקת נ"ל דטול א': **תד"ה** ל"ג. שמותרת לשמש כ"ז שלא גירשה א"ג כו'. ק"ק מסוף גיטין לבו לגרשה והיא יושבת תחתיו ומשמשתו ט' אל תחרש כו' ובספ"ב דנדרים ובכותי תכם כו' בני גרושת הלב. ויש לחלק: **ד"ה** וסיולדת. ואשה שעברו עליה ג' עונות. כ"פ דכוונתם אליבא דר"א שם במשנה דאמר כל אשה שעברו עליה ג' עונות ד"ש. ואע"פ שאמרו ד"ש צריכה לסיום בודקת דקתני שם קאי אכל הני דד"ש לכ"א כדא"ל. והתוס' לעיל (ד ב) ד"ה כל אשה דנקטי ד' נשים. הוא לאו דוקא. ובתור"פ נתקשה בדבריהם: **באו"ד** וי"ל דים לה וסת כו' נ"ב בשעת וסתה. עתור"פ: **ע"ב גמרא** (בסה"ע) וכן כי אתא רבין וכל נחותי אמרוה כו' כ"ב דל"ל ותיבת יתא למחוק וכמש"כ לעיל (י ב) ע"ש:

פרק ה דף מ ע"א במשנה ומטמאין בכל שהוא כו'. פשוט דקאי על כל הנזכרים למעלה דהמה דם זוב וקרי. וכ"מ בכ"ד דדם ג"כ מטמא בכ"ש. וכן פרש"י לקמן (מב) בד"ה ולטמא במשהו. וכ"פ הרמב"ם ברפ"ה מהל' א"ב. ולא עמדתי ע"ד בפיה"מ שכ' ומטמאים בכ"ש רומז אל ש"ז והזוב. וכן נמשך הרע"ב אחריו: **תד"ה** גמר. בפ' ולד הטאת כו' יליף אמו אמו כו'. גם לקמן (מא) קאמר דקדשים מאמו אמו נפקא. ואפשר דלזה כוונו במש"כ כדמוכח במתניתין: **ד"ה** זאת. דהעולה קמא דרים רבא כו'. עמש"כ בזבחים (פד) פ"ד בס"ד: **ע"ב רש"י** ד"ה ושיצא דמה. ויוצא שיצא הבשר קודם זריקת דם. נ"י מאי דתקתו לפרש קודם זריקה. דאילו משום בשר קק"ל וכר"ל בזבחים (סוף ד' פע) הלא אף בלא פסול יוצא ירדו כדאיתא שם (פס ב) במשנה וכתש"כ התוס' בד"ה הלן. ותמיהני עליהם מה שלא הביאו מהמשנה הלזו. דמדרשה דכל שממנו ט' לא שמעינן דאם עלו ירדו: **תד"ה** פרע. ותו בשמאל ולילה דהוא עבודת דם היכי יליף מהכשרו. תימה דעל לילה עדיפא ה"ל להקשות מהא דר"י ס"ל הכא בנשחטה בלילה דתרד ולא יליף מאו"פ. ובזבחים (פד ב) הקשו כן:

דף מא ע"א גמרא שור או כשב פרט ליוצאים כנ"ל וכ"ה בכה"ת. דהדרשא היא ממלת או: **רש"י** ד"ה חד לבהמה דחולין. ואיצטריך למעוטא דזאת כנ"ל: **תד"ה** והגיתכין. ומיהו יש לדחות כו' דלא ירדו והא דפריך ליה ר"י כו' כנ"ל: **ד"ה** שהיה. ויוצא דמה כו' ואימורים שכן כשר בבמה. והמ"ל נמי שכן כשר בבשר שלמים וכמש"כ לעיל: **ע"ב גמרא** (גרס"ע) ודם דרך רחם כו'. ופרש"י בג' ימי סקושי כו'. וק"ל דא"כ הייטו ריסא ממש ומאי קס"ד דרבינא. אבל לפי שיטת הרמב"ם והרמב"ן שהבאתי לעיל (לו) דדם לידה גופה מיקרי דם קושי אפי' ילדה בלא קישוי. יל"פ ודם דרך רחם בשעת יציאת הולד דרך דופן ואשמעינן דגם בזה ר"ש מטהר. ולרב יוסף לא משמע ליה רבותא בזה לר"ש: **רש"י** ד"ה לטומאת ערב. מפני שנגע במקור ונוגע בה. משמע שכן הוא ודאי שדרך יציאתו נוגע בה. ודלא כהכו"ב בחלק יו"ד סי' נ"ב שמשום לה לספק שמא לא נגע בה מבחוץ ומגע בה"ס לא מטמא: **ד"ה** טומאת בה"ם. לקמן כו'. הוא (בריש דף מג) וע"ש בתוס': **ד"ה** בועלה. כדכתיב אשר תלא תמנו ש"ז. האי קרא כתיב בפ' אמור (כב). ובפ' מצורע (טו) כי תלא כו' ואותו הביאה הגמרא לקמן (מג) וכן ממנו נדרש בת"כ: **ד"ה** מכלל. דהא דרבא כנ"ל:

דף מב ע"א גמרא דהא זבין ומצורעים דתמירי ולא אהמיר בהו רחמנא. ק"ק מהא דאיתא בת"כ נשא רפ"ז ובחזית בפסוק כולך יפה רעיתי דכיון שבאו למדבר סיני נתרפאו ולא היה בהם לא זבים ולא מצורעים ע"ש: **שם** אתא שיליה לרבא. רס"ל גורס לרבה ע"ש: **שם** ת"ר הנדה והזבה כו'. בעין משפט בליון אות ג' סמוך ונ"ל מהל' איסורי ביאה: **רש"י** ד"ה כי קתנ"ל לטהור ולטמא במשהו מסו. מי אמרי' כו' כנ"ל: **ד"ה** הזבה ושומ"י. ס"ק כו' בראיה ראשונה. ולע"ד נ"ת גם בראיה הב' כגון שראתה ביום ב' בבה"ש ולמחר פלטה לחוץ. וגם ראתה עוד ראייה חדשה. הוה זבה גמורה דחשיבה כרואה בג' ימים. וכן נפרש בראייה הג' כגון שלא פלטתו לחוץ עד יום ד' מ"מ חשבינן לה כרואה בג' ימים רצופים: **ד"ה** אי בימי נדה. ילדה וראתה. ע"כ ר"ל דילדה וראתה קודם לכן. דאל"כ עדיפא ה"ל למפרך דתיפוק ליה דמטמאה משום הלידה. ועוד דבימי טומאת לידה לא נעשית בראייתה לא נדה ולא זבה כמש"כ לעיל (לח ב) במשנה בס"ד. ולדעת הרמב"ם בפ"ז מהל' א"ב ה"ד דלא נעשית זבה בתוך מע"ל דקודם הלידה אפי' כולו בשופי. נ"ל דר"ל כאן דראתה קודם מע"ל. אם לא שנאמר דמיירי בנפלים. אולם ליתא דיולדת משמע בן קיימא כמש"כ התוס' לעיל (לח ב) בד"ה והא: **ד"ה** מטומאה לטהרה. וקי"ל כב"ה כו' ביומי ומבילה כו'. וכ"כ התוס'. ולכאורה קשה דאפי' אם נאמר דביומי לחוד תליא. מכל מקום לב"ה דמשמו בדם טהרה של מצורעת משום מעיין. הכא נמי לטמא משום מעיין דיולדת לפמש"כ לעיל (יט ב. לה ב) ע"ש. וי"ל דאי משום מעיין לחוד הוה תלי בבעיא דרבא לקמן (מג) ע"ש: **ד"ה** טומאה בלועה. דהתם משום ראייה היא וטומאת ז' כנ"ל. ותיבת דמאתמול למחוק: **ד"ה** בגדים בבהכ"ל. שאין לה טומאת מגע ט' כנ"ל: **תד"ה** עד. אפי' למאן דאית ליה ככ"ם דפולטת לא מטמאה ט' כנ"ל: **ע"ב רש"י** ד"ה איפרוק. והשתא לא מתוקמא כו' דהא לר"ז לא מטמיא כו'. והא דלא מפרשינן דהברייתא ג"כ אשמעינן לענין דלא מהני ליה טבילה בעודו בפנים. וכשילא לחוץ יטמא. כבר תירץ המהרש"א לעיל דמשמע ליה דדומיא דנדה וזבה קתני דמטמאין ממש בעודן בפנים. והש"ע ל"ד במהכ"ת במה שתמה עליו ע"ש: **ד"ה** כגון שהוליא ולד ראשו כו'. ואוליד כו'. אולי נ"ל תחת ואוליד. וחזר: **ד"ה** שתחב לו חבירו. דאי כו' איטמי ליה במגע. מ"מ איכא נ"מ לענין טומאת בגדים דבמגע לא מטמאן עי' בתוס'. והנ"ל כבר איטמי ליה במשא. וממש"כ ע"ד בחולין (כט ב): **תד"ה** וכדר"א. מש"כ המהרש"א דאם ידו בבה"ת לא נטמאה שהיה במגע אפי' לרבא דטומאת בה"ם היא. נעלם מכ"ת פרש"י בחולין (סוף דף עא) דטבעת בטבעת לא שייך בהו בה"ם דהוו כמונחין בתיבה ע"ש וגם בתוס' שם. ולכן תש"כ הש"ע ע"ד שבתוס' לעיל ד"ה אמאי. "ואי דס"ל כו' דס"ל ככ' טבעות כו' דלא שייך גבייהו בה"ם כו'" ע"ש. ל"ד דהנך רואה דהמהרש"א לא שמיעא ליה זאת: **ד"ה** ינתה. וא"ת ומאי יתרך רבא כו'. שמעתי מקשים דהא כזית דנבלת עוף טהור מטמא בבהכ"ל בכדי אכילת פרס כדאיתא בזבחים (ע). וא"כ י"ל דבכגון זה מתמע לנבלת בהמה דבכה"ג לית ביה משום טומאת משא דהכי אינו נושא כזית בב"א. ואומר אני דטעו בפשט השמועה. דגם בעוף אין סברא דלאחר שירד ת"ז הראשון לבטן דאז אין בו שום טומאה כדפרש"י בחולין (דף כ ב) יצטרף שוב לח"ז השני. וכמו בטומאת משא שאין מטמא בנשא ח"ז ולאחר שהניחו חזר ונשא ח"ז אחר. וכפי קושייתם לייתב אליבא דרבא. וכן בנוגע בכח"ז ולאחר פרישתו ממנו חזר ונגע בכח"ז אחר האם יטמא אפי' למ"ד יש נוגע וחוזר ונוגע (חולין קכד ב) הייט דוקא בנוגע בכשני ח"ז בב"א. וז"ל הרמב"ם בפ"ד מהל' טומאת מת הי"ד הנוגע בכשני ח"ז או שנשא ב' ח"ז בב"א כו'. וזה דומה למאי דאמרינן בשבת (פ) בעידנא דאפקא לבתרייתא חסר ליה לשיעורא דקמייתא. ועוד שם דאם קדם והגביה ראשונה קודם הנחת שניה דפטור. וכן בס"פ גה"נ אליבא דר"ל דאמר הנאת מעיו בעינן. פטור אם הקיא ח"ז הראשון טרם שאכל ח"ז השני. אלא ודאי פירושו הוא אם היה עוד ח"ז הראשון בבהכ"ל בשעה שבלע ח"ז השני בכדי אכילת פרס מן הראשון מצטרף. אבל ביותר מכדי אכ"פ אע"פ דהיו שניהם ביחד בבהכ"ל לא מצטרפי. וכמו דלר"ל בחולין שם דאף דשני הח"ז הם ביחד בתוך מעיו כיון דלא בלען בכדי א"פ לא מצטרפי: **ד"ה** מה. ליתן שיעור הזאה בנושא ולא בנוגע כנ"ל: **באו"ד** והשתא הא קאמר הכא דהאי אוכל כו' כנ"ל:

דף מג ע"א גמרא למימרא דהיסט ונגיעה כידיו כו'. בת"כ ממעט מן וידיו בה"ם מטבילה. הביאו הרמב"ם בפי' בספ"ח דמקואות. וכן הביאו התוס' דרשה זו בקדושין (כה) בסד"ה כל הראוי. ונראה דתרתי שמעינן מיניה. דמדינן וידיו אלמעלה על וכל אשר יגע כו'. וכן אדלמטה על לא שטף כו'. וכה"ג כתבתי לקמן ע"ב בתד"ה מנין ע"ש. ועמש"כ בס"ד בק"א להע"א בר"ס בד"ה מאי עבידתיה. והכוונה בזה לפרושי לא שטף כמשמעו דהיינו טבילת כל גופו הדומה לידיו. ודלא כפרש"י דאתי לנט"י לאכילה. דז"א אלא אסמכתא ומד"ס פי' חולין (קו): **רש"י** ד"ה בקומתו של טהור. וק"ו לזב עצמו. עמש"כ לקמן (נה ב) ע"ד בס"ד: **ד"ה** לא שטף במים (בסופו). ועוד הסיט טהור אה"ז מי נפק מהאי קרא כו'. לכאורה לפ"ז קשה מה שפי' לעיל ומדאפקיה בלשון נגיעה ילפינן נמי לכל נגיעות דאין בה"ם מטמא ור"ל בה"ם דפטור וכמו שהבינוהו התוס'. וכן פי' לעיל (מא ב) בד"ה טומאת בה"ם. ובקדושין (כה). וע"כ נ"ל דכוונתו כפי א"ג שבתד"ה למימרא (בסופו): **ד"ה** במעלית עבה. שאינה מחממת הס"ד. ומה"ד לא שכיח. והא כו': **ע"ב תד"ה** מנין. וא"ת מ"ע דרים מאו איש דסרך ושביק ט'. ולי י"ל דזהו דרשה פשוטה עפי. דדרשינן דאו איש אשר יגע שב למעלה ג"כ ושיעורו אשר תלא ממנו ש"ז או איש אשר יגע ר"ל בש"ז וכמש"כ לעיל לענין דרשה דוידיו ע"ש: **ד"ה** ומטמא. אבל כו' ופוטר מן היבום כו' ולא איצטרך כו'. ק"ק לפ"ז ליתנא דגמרא דקאמר עלה וכן אין לו א"ר כו' וי"ל:

דף מד ע"א גמרא בת יום א' לנדה מנין ת"ל ואשה. הס"ע הביא בשם הר"ן דהכוונה על ואשה דכתיב גבי זבה וכדמסקינן לעיל (לב ב). אבל פשטיה משמע כפרש"י. וכן בת"כ מביא דרשה זו על ואשה דכתיב גבי נדה ע"ש בק"א. ואף דלמסקנא דלעיל אינו כן. י"ל ע"ד שכ' התוס' בסנהדרין (לד ב) בד"ה דכתיב ע"ש. וכה"ג משני הש"ס שם (מג) ובב"מ (סא) אינו לא נאמר קאמר ע"ש: **רש"י** ד"ה ולאפוקי מדר"י. ואפי' הוא במעי כו' פוסלן דקסבר כו' כנ"ל: **תד"ה** אינו. וא"ת א"כ עובר ט"מ כיבמה כו'. והמ"ל נמי דמ"ל בנהרגים. ועי' לפונס בב"ב: **ע"ב גמרא** ואמר מר כו' בן שנולד כו'. בב"ב הגי' דאמר מר כו': **רש"י** ד"ה כמאן דלא כר"ם. אכולה מתניתין קאי כו'. דבריו אלו נעתקו מהתוי"ט ד"ה ופוטר שכ' וגם בגמרא אתמר (כ"ע הא דקי"ל שכלו לו

חדשי

הדשיו) אדאמרינן כאחת שלם כו' משמע שאחר הדינין שוין בין כן בין לא כלו . ועי' לאח"מ פ"ח מהל' יבום : תד"ה מ"ט . לכאו' סתירה לשאר ג"ק (כ"ע) ואף ביבומה מעולם לא יבי) לא איצטריך כו' . ותימה דהא אף קמ"ל דאין לו זכייה קודם שגדל מ"מ לא אבל אלה יעוצו בפילגש ויעול אלק כשאר אחיו ובדמצות נ"כ מכח דמשני דאיכא לקוחים בכוס נ"כ דרפאי ולפלגן בדיניה מפיקתא מ"א ומפי' הכתוב . וא"כ קאמר דממעט דלא קאי כאורב ג"כ להכי איצטרך דלא דמוליד . ונראה דלפני התוס' היה גי' גם בתוס' דמר ר' לומר שמתמעט כו' . אבל טובר לא כמ"ם וולדו כו' וכמו דאיתא בב"ב . [illegible] : ד"ה הא (בסופו) . משמע דבכל ולדות בני דעבד"ב לי יום כו' כצ"ל : שם בתמפה ומיירין עליה משום א"א . פי' כא"ש שכ' דגבי כן תנן לקמן דלא קנתה וחייבין עליו משום א"א שאין קנינו גמור כו' [illegible] : תד"ה אלא . [illegible] : ד"ה ומיירין עליה . [illegible] : ד"ה והיא פטורה . [illegible] : תד"ה שאנים (בסופו) . והא דפריך בפ' דו"ם דתיפוק ליה משום לאו אח"מ דמוקי לה באוקמתא : [illegible] כצ"ל :

דף מה ע"א גמרא איכא תנא דאמר כו' . עי' פרש"י . [illegible]

בא"כ כ' נחלק לרבא בין קטן לקטנה משום דפיתוי קטנה אונס הוא אבל קטן לאו אונס הוא דאין קישוי אלא לדעת. בעניותי לא הבנתי דכמו דקטנה אפי' מזידה נקראת אונס משום דדעת שלה אינה שלמה. כן קטן נמי מאי הוה דאין קישוי אלא לדעת כיון דדעתו אינה שלמה . ועי' מש"כ בחדושי על הרמב"ם בפ"ב מהל' סוטה ה"ד בס"ד : תד"ה אמר . וי"ל דניחא ליה כו' דהויא כל ימיה אסורה לבעלה . מש"כ הס"ע דמ"מ נ"מ אם ראתה ג"פ מחמת תשמיש דאי אמרינן דלא מיתלדו אסורה לבעלה לעולם . ולי נ"ע לדינא די"ל דביאות של קודם ג"ש שלא היתה אז ראויה לביאה . אינן מחזיקות אלא אחר ג"ש שתהא ראויה לביאה . ורואה אני שהדברים ק"ו מהא דאמרי' לקמן (סו) שאין כל האצבעות ואין כל הכחות שוות . אבל מ"מ דברי התוס' בתירוץ ותו כו' אינם מיושבים דמ"מ נ"מ לאסרה לשמש קודם ג"ש אם ראתה ג"פ : רש"י ד"ה קנאה . וזכה בנכסי אחיו . עי' תוי"ט . וכ"ד תמוהין . א) דמאי ס"ד לחלק בין לזכות בנכסי אחיו לבין ליורשה הלא תרווייהו דבר שבממון הם . ב) דכיון שכן . מעתה לה נמי תעכב המטאר ביבמות (סוף דף פט) ע"ש . ג) למאי דפסיקא ליה לדעת הס"מ דמדאורייתא קני לה (אף דמדרבנן לא עשאוה אלא כמאמר בגדול) דיורשה ומיטמא לה . א"כ הלא דעת רש"י בקדושין (יט) ג"כ דמדאורייתא קני לה וכ"פ שם להדיא דהא דתנן קנאה היינו ליורשה . והתוס' שם העתיקו משמו נ"כ וליטמא לה. דבאמת טומאתו תלויה בירושתו כמו שהוא ביבמות שם . וזה נראה לענין דאישתמיטתיה במחכ"ת . ד) כיון שרש"י פי' בסמוך דוא"ת בתרומה קאי אינם נ"ע . א"כ נראה לכאורה דאינו מטמא לה ג"כ ועי' ביבמות שם . ועי' בב"ש סי' ק"ע סקי"ב : ע"ב תד"ה אלו . נראה דהלכתא כרבי כו' . לכאורה קשה פשיטא דהא קי"ל סתם במתניתין ומחלוקת בברייתא הל' כסתם ואפי' אתיא כיחיד נגד רבים עתמש"כ לעיל (לג) . ועיין בס' שע"ח שער ז' אות ס' . ואולי כאן דרבי סתם פל דעתיה לא סמכינן עליה :

דף מו ע"א גמרא הא גופא קשיא כו' הא יב"ש גופא סימן והדר כו' . ק"ל כיון דמוקמינן לקמן להא דריב"י בעודן בו . א"כ דוקא דרישא דבי"ג גופא סימן נ"כ איתו אלא בעודן בו . וסיפא דקתני בן יב"ש ויום א' סימן היינו אפילו בנשרו מיד . ודיוקא דבי"ג גופא שומא ג"כ איכא למימר דהיינו בנשרו ולא סתרו דיוקי אהדדי כלל . ודברי הגר"א ז"ל בא"ע סי' קנ"ה סקכ"ו תמוהים בזה מאד . וגם יש ט"ס בדבריו וצריכין תיקון : שם מכלל דמ"ד מושפין מולאת והא מושפין בעלמא קאמר. נראה דה"ה דה"מ לאקשויי מהא דרבא דאמר ואינה מולאת. ומש"כ המהרש"א בשם התוס' שפי' בהא דחיישינן שמא מוץ לחומה לנו (הוא בשבת קנא) דמלינו לשון מושפין לקולא . בתוס' שם לא נמצא מזה מאומה . רק רש"י עצמו פי' שם כן . ועי' מה שהבאתי בגיטין (עג ב) : שם (בהש"ע) שנאמר איש כו' לא יחל דברו כצ"ל בלא ו' וכן בפרש"י : רש"י (בהר"ע) . דגמרו למילתיה בין כו' כצ"ל : ד"ה והוא שעודן בו . כשהגדיל . וכן בתוס' בשבת י"ג . ובקדושין (עז ב) ברש"י ד"ה מבן תשע שכ' ועודן בו כשהגיע לי"ב כו' נראה דט"ס הוא וצ"ל לי"ג כו' אבל אם נשרו קודם י"ג ל"פ כו' : ד"ה אבל מעיקרא . דהכי פריך מתא די"ב לא בעל כצ"ל : ע"ב גמ' ת"ל זה הדבר כצ"ל וכן ברש"י : שם אי דאורייתא קטן אוכל נבלות הוא ואין ב"ד מצווין עליו להפרישו . לכאורה קשה מזה לשיטת התוס' בשבת (קכא) דבהגיע לחינוך לכ"ע מצווין להפרישו . ועי' בהגר"א ז"ל או"ח סי' שמ"ג סק"ח : שם ר"י פני לה ול"ש לה . פי' הגהות הב"ח ועמש"כ בעירובין (ד' ט ב) בס"ד . ואין סתירה עלי מפרש"י כאן שזוגם אהדדי. שלא פי' כן אלא בדעת המקשן : תד"ה ריו"ח . והכניא ב"ש נמי לא מיירי דא"כ כו' . תימה דא"כ דכלפני הזמן נ"כ לא א"ש דאכתי הוי התראת ספק דהא אותן שערות לא מהני אף אם יהיו לאח"ז דשומא נינהו עי' לקמן (מח ב) . וי"ל בדוחק עפ"י מה שהבין המל"מ בפ"ב מהל' אישות הי"א בשיטת ר"ת בתוס' לקמן (מט) בד"ה ואב"א . דלר"ת בהביאה תוך הפרק אינה נעשית גדולה בכך עד שתשיכה . ואז נעשית גדולה על אותן השערות עמך ע"ש . אולם בחדושי להרמב"ם הקשיתי עליו בזה :

דף מז ע"א גמרא נכנסה בביאת טולכם . כה"ג דרשינן בזבחים (כו) : תד"ה נ"ג . ונספ"ק דקדושין מייתי לה . ר"ל בפרש"י ע"ש (לז ב) בד"ה מידי דהוה : בא"ד דכי תנוהו משמע ביאה חשובה . לא ידעתי המשמעות . אבל ר' ישמעאל קא"ל בספרי ואזיל לשיטתו בקדושין שם דאמר הואיל ונאמרו ביאות כו' אף כל לאחר ירושה וישיבה ע"ש : במשנה משל משלו חכמים באשה . כה"ג לעיל (יז ב) במשנה : גמרא ילתה מלאה : איזהו כו' הקמע : כצ"ל כי הוא פיסקא מהמשנה : רש"י ד"ה הועם . ספק . וכן בד"ה משיפליל . ומה שהוגה בגליון דצ"ל פסק . הוא שבוש ועי' בתוס' : תד"ה מהר . משום דמע"א כ"ה גי' הרמ"א . ועי' סנהדרין (דף פג) ובע"ז (דף לו ב) : ע"ב רש"י (בהר"ע) הכף . מלמטה הוא כו' כצ"ל : ד"ה להחמיר . ואע"ג דלא הכסיף כו' לעיל מסקינן משיפליל : גמרא תני ר"ח עד רוב שנותיו . ובהרע"ב איתא ל"ה שנה ויום אחד בין באיש ובין באשה . וכ"א בהרמב"ם בפי' ובחבורו . וק"ק לפמש"כ התוי"ט לעיל במ"ו בשם הרמב"ם שחיי האשה קצרים מחיי האיש ברוב . לא ה"ל להשוותן כאן ברוב שנותיהן : רש"י ד"ה בכוליה פירקא מעל"ע . ולא בתר מנין עולם כו' . הן לעולא משמע ג"כ דלא מנינן למנין עולם אלא לשנותיו . רק דס"ל דכיון דנכנס יום א' או ל"י בשנת העשרים לשנותיו חשוב כשנה לענין דמהני בהו סימני סרים ואיילונית . אלא דר"ל דלא כאותן שמונין אותן למנין עולם דיום א' או ל"י חשובין שנה אלא בעינן מעל"ע :
שם תד"ה בת עשרים . ואי גרסי' יביא קאי אבעל כו' . עי' מהר"ם . והתוי"ט לא ראהו :

דף מח ע"א גמרא אר"א הלכה כריב"כ שאמר משום ר' אליעזר כצ"ל ביו"ד כדלעיל ועי' בתוס' :
רש"י ד"ה שתי תבואות . ושלש תבואות לא משכחת לה כו' . פי' בערכין שם בתוס' :
בא"ד ואוכל תבואה שיחזור ויקצור כו' כצ"ל ומלת עד למחוק :

פרק ו גמרא וה"מ בקטנה כו' . ועפרש"י . וקשה דהא היכא דאיכא חזקה לא סמכינן ארובא היכא דאיכא לברורי . עי' מ"א סי' תל"ז סק"ד והכא אית לה חזקת קטנות . וי"ל דזה לא מיקרי חזקה כיון דהיום היא עשויה להשתנות לגדלות . וכדאמרי' בקדושין (עט ב) אבל הכא מי נימא שעמד גוף על חזקתו ע"ש בפרש"י ותוס' . ועי"ל דזה לא מיקרי אפשר לברורי . כיון דאפי' לא נמצא בה שערות איכא למימר דנשרו : שם וכ"ת לטעמיה דחייש למיעוטא . והך סברא קיימא כמש"כ המהרש"א. וק"ל דתינח לא חולצת . אבל אינה מתייבמת אמאי הא הוי מיעוטא דמיעוטא . מיעוט דהביאה העליון עד שלא בא התחתון . ומיעוט שמא תמצא איילונית . וי"ל וא"כ וכמ"ל : תד"ה רמ"א . וי"ל דאיצטרך לענין עונשין כו' . משמע דיש חילוק בין עונשין לחליצה . דלעונשין חשבינן לה גדולה . ולחליצה לא . ולכאורה תמוה דלענין חליצה שאינה אלא איסור לאו ל"ת אשת המת החולה חייש למיעוטא . ולעונשין דאיכא איבוד נפש ורחמנא אמר ושפטו העדה והצילו לא חיישי וי"ל משום דלעונשין דאי אפשר מודה ר"מ דאזלינן בתר רובא כדמוכח בחולין (יא ב). אבל לחליצה טכל להמתין עד שתגדיל בודאי . אבל מש"כ לקדושין קשה דהא אפי' בלא סימן בועל ניחום משום חזקה דרבא כדמסקינן לעיל (מו) בבעל לאח"ז . וי"ל דר"מ היכא דנסתפקו בשנותיה . א"נ ע"פ מש"כ הב"ש בסי' קנ"ה סקכ"ט דבהביאה ב"ש בתוך הזמן ועודן בה לאח"ז לא חיישינן שמא הביאה אחרות לאח"ז ונשרו משום דחזינן דלא נשרו אותן שבאו תוך הזמן . גם י"ל דר"מ לקדושי דרבנן כגון קדשה בתתרה בקדושין (יב) ע"ש בהא"ם. וכי"ב . אבל לפ"ז המ"ל דר"מ לענין מיאון בשלא בעל : ע"ב רש"י ד"ה דאי משתכחי . דמסיימי הס"ד . ומה"ד למיאון : תד"ה אב"א (בסופו) . ה"א אחר הפרק באו כו' . נראה דצ"ל בתוך הפרק באו והולכת :

דף מט ע"א רש"י ד"ה למי חטאת . לקדש בו מ"ח כו' . והרע"ב הוסיף ביאור דהיינו לתת בתוכו מים של א"פ . משמע דר"ל מים המקודשים בא"פ . אבל באמת תרי מילי נינהו . ולשניהון ר"ל לקידוש ולהזאה בעינן כלי שלם כדאיתא בפ"ה דפרה מ"ה : ד"ה שונין . הלכה למ"מ . ובשבת פי' התנאים שוין בברייתא . וכן פי' בחגיגה (כה) ושם הוא מוכרח דאינו אלא מעלה דרבנן ע"ש בע"ח : תד"ה ואב"א . ודר"כ נמי ליתא מקמי רבא דהוא בתראה . וכ"כ הרא"ש . ותימה דהא בהדיא פסק הש"ס שם בב"ב והלכתא כר"נ א"ש בכולהו . וכ"כ הרא"ש בעצמו לקמן (והוא מדברי הרי"ף) הא דהר"נ א"ש בודקין למיאונין וקי"ל הלכתא היא כו' . ולפמש"כ התוס' בכתובות (כד) ובשבת (כד ב) בד"ה ולית . מיושבת התמיה : תד"ה כשר . לפי שהקילו לטמאותו כו' כצ"ל : ד"ה אלא . שולי המחלים כו' כצ"ל בלא ו' : שם והכ"א כלי חרס שמהר כו' כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה מי שמיוחד . דכתיב יכבס בגדיו כצ"ל : תד"ה יש . וא"ד משום עלם כשמורה נגעו בה כצ"ל : ד"ה חדא . מדע דהא דרשינן עליך כו' כצ"ל :

דף נ ע"א גמרא וכי מה ענין ריבים אצל נגעים . ר"ל דבשלמא נגעים שפיר דטומאתן וטהרתן אינן אלא בכהן כדאיתא רפ"ב דנגעים . אבל דיני ממונות כשרים בישראל לכתחלה ואין מטה בכהנים (ולוים) אלא בסנהדרי גדולה כמש"כ הרמב"ם בפ"ב מהל' סנהדרין ה"ב : תד"ה כל הכשר . שהוא הכתוב כו' לכל דינין שבתורה כצ"ל : בא"ד ודבורה היתה דנה ע"פ הדבור . ק"ל דלעבור על ד"ת אין רשות לנביא אלא לפי שעה ולמיגדר מלתא כדאיתא ביבמות (צ ב) ועי' ברמב"ם פ"ט מהל' יסה"ת ה"ג . וכר"פ שבועת העדות כתבו לפי שהיתה נביאה היו מקבלין אותה עליהם וכ"כ שם הרא"ש והר"ן : גמרא לאתויי בשר ודגים כו' . בתוי"ט ואין לקיים גי' הס' בשר דגים ומשום דבהמה חייבת במעשר . דהא בשר עוף אין חייב במעשר . והל"ל נמי בשר חיה . ומה שהקשה מדוע לא חשיב שמים וקולה . כעת ל"י מאין פסיקא ליה דמסמנו טומאת אוכלים ויישב התו"ח על כמהין ופטריות אין לו שחר : תד"ה כל שחייב (בסופו) . אבל פלפלין כו' לא חזו בעינייהו אלא ע"י עיבול . קשה דהא לקמן (נא ב) אמרינן בשבת סעמוי לכמן חייב במעשר ופרש"י דבתוכו מטבילין כו' . ועי' תוס' יומא שם : ד"ה שזרען . אין הכשר מועיל אף באוכל אדם אי הוה הכשר לצורך בהמה . ק"ל דהא לצורך בהמה תנן נמי בספ"ג דמכשירין דהמים הוו בכי יותן . ופי' אם נפלו אח"כ אותן המים על פירות אפי' שלא לרצון מכשרי כדתנן ברפ"א שם כ"מ שתחלתו לרצון כו' . ודוחק לחלק ולומר דגרע טפי כאשר באו המים על האוכל לצורך בהמה . משבאו על האוכל שלא לרצון כלל . רק שתחלה אחשבינהו לצורך בהמה ול"ע . ולענין קושייתם י"ל דע"כ לא קאמרינן כל המיוחד לאוכל אדם כו' אלא דוקא בשכבר הוכשר ג"כ בהיותו ראוי לאדם דהיה מוכן כבר לקבלת טומאה ובלישנא דהש"ס בכריתות (כא) לאפוקי מטומאה כו' דמשמע לכה"פ דהיתה ראויה לקבלת טומאה (דשיטת הרמב"ם הוא דבעינן שכבר נטמא ממש עי' תוי"ט פ"ח דטהרות מ"ו . ועי' ג"כ מש"כ שם בס"ד) . אבל בשלא הוכשר בהיותו ראוי לאדם ושוב נפסל אף שעדיין ראוי לאכילת כלב אינו מקבל הכשר . ולשון הגמרא חולין (קיח) פירות שלא הוכשרו כתנור שלא נגמר מלאכתו דמי . ועוד יש לפרש שלקטן והדיחן לבהמה . דלבהמה שכה ג"כ על שלקטן וכ"כ תפרש"י שם . ומה שעמדו למאכל אדם בעודן מחוברים אינו מועיל כלום כדאמר ר' יוחנן הכא. ויש לדון לפמש"כ בראיית רבא ותכמ"ל : ע"ב רש"י ד"ה שמא (בסופו) . הכשר היינו דבר שמכשירו כו' כצ"ל : ד"ה תרנגול שבינבה . ובא מעשה לפני חכמים וטמאוה כו' כצ"ל : תד"ה אלא . תימה כו' . עמש"כ בס"ד בטהרות פ"ח מ"ו בשיטת הרמב"ם והרע"ב בזה : בשה"ד צ"ל ר' זעירא : ד"ה נ"ג (בסופו) . ובחלב בהמה טמאה פשיטא כו' דמ"ש מבשרה . ר"ל דאפי' בכרכים בעיא מחשבה . והמהרש"א נ"ד בכאן במחכ"ת . ומה שנסתייע מפי' הרמב"ם בעוקצין עמש"כ שם בכוונת פי' הרע"ב שהוא לקוח מפי' הרמב"ם . ועי' ג"כ מש"כ בבכורות (ו) בס"ד. ולכאורה יש לקיים הגי' דמיירי בנבלת חיה טהורה דחלבה מטמא טומאה חמורה כדאיתא בזבחים ספ"ז :

דף נא ע"א גמרא והתנן ג' דברים כו'. עמש"כ בזה בזבחים (קה) בס"ד : רש"י (בהר"ע) . אין כו' חוזר ומטמא אדם שאין מטמא אדם אלא אה"ע . אפי' כשהוא אה"ע דהיינו בעת שהיא בבית הבליעה דמטמא בגדים וכלים ועושה ראשון ושני . מ"מ אינו מטמא אדם וכ"א . וכן כל המטמאין בגדים עי' לעיל (לג) תד"ה מה היא ובמש"כ שם . ומש"כ אבל אוכל כו' מדרבנן . עי' פסחים (יד) : ד"ה מתיב רב אשי לרבא . משמע דלרבא עצמו הקשו מדקמשני רבא עלה . וזה לא יתכן שהרי ר"א לא נולד עד שמת רבא (קדושין עב ב) . וי"ל ע"ד שכתבו התוס' חולין (ג ב) ד"ה אנא ע"ש : ד"ה ופטור מן המעשר . ובפרט ובפאה כו' משום תעזוב יתירתא כו' . עי' בפירושו בב"ק שם ובמש"כ ע"ד שם : תד"ה שום . תימה דיפרש כו' על שמחשבה גופה כו' דהא דאמרי' כו' כצ"ל : בשה"ד ותיהו נבלה נמי כו' לבר פדא. משמע מדבריהם דלב"פ אף לטומאה חמורה צריך מחשבה. ול"פ דהרי מפורש אריומב"כ אם מטמא ט"מ שלא במחשבה . ולדידיה ע"כ צ"ל דלא בעינן בט"מ רק שתהא ראויה לגר אף דלא חשיב אלא לאכילת כלבים . משא"כ בטומאה קלה בעינן ג"כ מחשבה לאדם ולא מהני מה שראוי לו לגר . וגם לכאורה בט"מ לא שייך מחשבה . דכיון דנעשית שעה אחת מטומאת נבלות לא יתכן שיעלה לה במחשבתו שם נבלה . ועי' בחולין (קכא) בתד"ה והוא שכנסו ובמש"כ שם : ד"ה אלא . גפן נטוע בחצר כהכשר שבחצר שמחצר כו' כ"כ דצ"ל וע"ש : בא"ד או בלא צירוף בהנהו כו' . נראה דמשמע לשו מדחילק שם בתאנה וגפן וכשבר בין צירף ללא צירף . ובשיאה ותכרותיה נקיט שמא חייבין משמע דאף בלא צירוף : בא"ד כגון הסיאה והאזוב כו' כצ"ל : ד"ה מין . ולר"ם אף מן העיסה כצ"ל . וכן בכה"ד צ"ל ישמעאל מ' שמעון : ע"ב רש"י ד"ה אף הם . והכי לדידך כו' כצ"ל : ד"ה אמריתה נשמעתא. הך כו' לא תימא כו' . ועי' רש"ל . גם זה אישתמיט להמהרש"א בב"מ (נג). ושם השגתי עליו עוד מכ"מ ע"ש : במשנה ד"ה כל שיש לו ביעור . לבערו מה"ב בשביעית כו' נ"ד עי' ר"ש פ"ט דשביעית ריש מ"ח :

דף נב ע"א רש"י ד"ה שוב א"י למאן . דכיון שהגדילה כו' וחלו להו קדושי קמאי . לעיל (מו) בד"ה אבל מעיקרא פי' משום דלמא אתיא למאן הנבעלת אחר שגדלה והוא עיקר . עי' יבמות (קט ב) ובכל הסוגיא : תד"ה קדושי . ודמכילתין דתנן עד מתי הבת ממאנת עד שתביא ב"ש . סיגרא דלישנא דלקמן גבי נמנו וגמרו . וכן לקמן ע"ב בברייתא נקטו אבל לשון המשנה אינו כן : ע"ב גמ' שאילמלי שתים יונקות כו' כצ"ל : שם ורבנן אר"מ עד שיהו כו' . גי' הרא"ש א"ר אמי . וכ"ה גי' התוס' בד"ה הלכה : שם רי"א עד שתקיף העטרה . זיווג המהרש"א בכאן אינו עולה יפה דהתם הוא בדדין כדפרש"י שם . והכא הוא באותו מקום כדפי' הר"י בספי"ג דיבמות : רש"י ד"ה אפי' אחת עכ"ל . אע"ג דאינן במק"א כצ"ל : ד"ה ובנגעים . שער לבן כו' מיעוט שער שתים כצ"ל . וה"ה שער לבוב ושחור בנתקים עתוי"ט פ"י דנגעים מ"ב וג' : תד"ה הלכה. ור"ת כו' דאין אנו בקיאין כו' כצ"ל : במשנה הרואה כתם ה"ז מקולקלת . עפירש"י . ואף בלבשתה היום אחר כתום דאין לחוש רק לאותו היום משכחת לה קלקול . דאם תראה ראיה גמורה למחר וליומא אחרא תצטרך לחזור ולמנות ז' ימים מאותו היום . עי' לקמן בגמרא (נג ב) ובתד"ה עלמה וד"ה שהוא ולעיל (ו) ד"ה ואינה. ועמש"כ לקמן ספ"ח : גמרא ופעמים שהכתמים מביאין לידי זיבה כיצד כו'. נראה דהמ"ל נמי כגון שמצאה היום כתם ומיום השמיני ראתה ג' ימים רצופין דתוספת משום זיבה : רש"י ד"ה ותוספת משום זב . אם עברו עליה ג' ימי זיבה כו' כצ"ל וכ"ה בהרע"ב : ד"ה אחת א . או אחת היום וא' בה"ש של מחר . וה"ה איפכא א' בה"ש דהיום וא' ליום ג' : תד"ה שלש . אתה מיקל לתלות המותר באותן ב' ראיות . עי' מהרש"א. ועדיין לא העלה ארוכה דלמא לעולם לא תלינן המותר באותן הראיות אלא בדם מאכולת . ובג' גריסין דהמותר הוא כגרים דליכא למתלייה בדם מאכולת עמאה זיבה . גצ"ל אחר שנדקדק מה שהוסיף כאן לומר אגב זוהמא כו' ול"א סתם דם מאכולת היא וכמו דתלינן בעלמא פחות מכגרים בדם מאכולת אע"ג דליכא זוהמא דדם נדה כלל . אלא כ"ה פתרון הדברים . דביותר מכגרים כיון דליכא למיתלי כולו במאכולת דדמה אין מכיל כולי האי . וע"כ היתרון על דמה יצא מגופה. אמרינן שכולו מגופה . (אח"ז מצאתי בס"ט סי' ק"ל ס"ק נ"ג בד"ה אך מה שהביא ממשו' הרמ"א כעין מש"כ) והשוו חכמים גזירתם בכתמים דלא נטמא בפחות מכגרים אפי' היכי דליכא למיתלי במאכולת כלל כגון באשה שאין בשרה מעלה כינים . וכ"ל דזהו כוונת הגמרא לקמן (נט) בטעמא דר' ינאי כיון דבעלמא תלינן הכא נמי (ר"ל אע"ג דליכא למיתלא במאכולת אחריתא שהרי לא תלינן בתרי מאכולות) תלינן מטעמא דאמרן דהשוו הגזירה שלא נטמא בפחות מכגרים אף היכא דליכא למיתלא במאכולת . ואף ר"ח שם לא פליג אלא בלופה בו מאכולת דס"ל דאין זה אות ברור שדמה בתוכו הוא . ע"ש היטב ובבעיא דרי"כ שם . ולכן אמר כאן ת"ש כו' דאמרי' בתרי יומי חזיתיה . דבמאכולת לא תלינן כלל הואיל דליכא למיתליא כולו בהן כדכתיבנא . אלא כיון דלתלתא יומי לא מהוין כגרים לכל יומא . ע"כ אמרינן דבתרי יומי חזיתיה . ג' גריסין במק"א נמי כו' אגב זוהמא כו' ר"ל מפני שיש דם מרובה תרתי ופלגא שהיא דמחמת הזוהמא אתאי מאכולת ונתמעכה שם וכמו מאכולת לנופה לר' ינאי שם . ספוק בה :

דף נג ע"א גמרא א"ר אשכחתינהו לרבנן דב"ר כו' . סוכה (יז) וש"נ : שם מאי בדקה אילימא דבדקה בדרי"ה כו' מכלל דרבנן סברי אע"ג דל"ב כו' הא לא בדקה . ק"ל דלקמן (סח ב) תניא א"ע לרי"ה אילמלי כו' כל בה"ש כו' עכשיו אימור עם סלוק ידיה ראתה . אבל רי"ה משמע דלא חייש לזה . ובתוס' שם וקשה כו' לימא ר' יוסי לנפשיה כו' וי"ל כו' ואין לנו להחמיר כו' ע"ש . וא"כ י"ל דרבנן דהכא סברי כרי"ה וכר' יוסי דלא נצרך להיות בודקת כל הבה"ש . וכרי שבר דוקא שבדקה בכולו . ואולי דסוגיא דהכא לא אזלא אלא אליבא דרבא דלעיל דאמר אפי' לרבנן אילמלי כו' כל בה"ש כו' . ורבנן דב"ר ג"כ אודו ליה : רש"י ברה"ע א"ר נראין כו' כצ"ל : ד"ה בה"ש דרי"ה. דבריו תמוהין בתרתי . א) דהא מבואר דהתחתון מכסיף קודם לעליון . ב) דשיעור חצי מיל הוא לר"נ שם . אבל לרי"ה. לרבה ג' רבעי מיל. ולרב יוסף תרי תילתא . ועי' בגה"ש ריש ברכות . וע"כ ט"ס כאן וצריך תיקון : ד"ה בשלמא בלא רבי (בסופו) . תיבת טלו שיעורו כמו כו' בכ"מ : תד"ה שאף . בפ' הזהב גבי מומא הקדש ומעשר כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה תולה כתמה . אלא משמאה ולהבא . נראה דל"ד דודאי הכתם אינו מועיל להקל שלא תטמא מיהא מעל"ע מעת ראיה כמו כל רואה . וגדולה מזו לפי' ר"ת בתד"ה שהוא . שגם מקולקלת למנינה בהמעל"ע של ראיה לרבי . ואולי ר"ל באשה שיש לה וסת . וגם בזה יש לדון . וביותר לפירושו דלקמן דלרבי מונה ממציאת כתמה אף להקל לטבול בליל שביעי לו . א"כ נידונה כרואה שלא בשעת וסתה : תד"ה שהוא . ואדרבה ר"ם מחמיר טפי שמטמאה כו' . והא דלא מקשו מהא דלר"ם אינה טובלת עד ליל ז' לראייתה ולרבי טובלת בליל ז' לכתמה לפרש"י . דהתם איטו משום

חומרא

חומרא דכתם. אלא אדרבה משום קולתו דחשבינן ליה כמו שאינו: בסה"ד. ואתמול מצאה כתם כו' כצ"ל בלא וי"ו וכ"ה ברש"ל: גמרא אר"א ה"ק הרואה כו'. ועי' בפי' הרע"ב. הן לפי פשטות פירושו יש ג"כ חסרון בלשון משנתינו תיבות ובשביעי לנדתה לבד סירוס התיבות הנמצאות בה. גם תיבת לכולן איננה מדוקדקת כיון דלא קאי רק אשתי בבי בתרייתא. עי' תוס' כתובות (ח). ולע"ד כצ"פ הרואה יום י"א בה"ש (אמר או הוא) תחלת נדה וסוף זיבה. (או שהיא רואה בעת תחלת זיבה וסוף נדה (דהוא בסוף יום הז' לנדתה). (או). יום מ' כו' בה"ש לכולן הרי אלו. (פירוש כל הארבע הללו). טועות. וזהו הנסחא דכולהו בבי (ר"ל תיבות הרי אלו טועות). ונכון בעז"ה:

דף נד ע"א

רש"י (בסה"ע) וכן כל ח' יום השביעיים כצ"ל: תד"ה משמע דכי לאתה בי"ז משמש בי"ח כצ"ל: ד"ה ולמאי דמשוה הש"ס כו' כצ"ל: בא"ד וה"ה לפרש"י כו'. כ"ה הגי' שהיה לפני מהרש"א. ועל פיו נמחק בשם"א תיבות וה"ה והוגה ולפרש"י ע"ש. ובמהד"ת ל"ד דהמשך דבריהם כך הוא. דלפי דמשוה הש"ס ימי לידה וימי נדה. ובימי לידה פסק ר"ת דאין עולין. וא"כ ה"ה דימי נדה אין עולין. ולפרש"י דהיינו ימים הראוין כו'. אין תקנה כו': ע"ב גמרא ראתה שנים ולשלישי הפילה כו' ה"ז ס' זיבה ס' לידה מביאה קרבן וא"כ ועי' פרש"י. ק"ל דה"ל להביא ב' קרבנות דאימא יולדת בזוב היא. וללידה וזיבה לא סגי בקרבן אחד כמש"כ התוס' בר"פ המפלת ועי' ג"כ מש"כ שם בס"ד. וי"ל דמייתא קרבן א' ומתנה עליו אם זבה היא ה"ה קרבן זיבה. ואם היא יולדת ה"ה קרבן לידה. ולתרווייהו ל"מ לקרבן דהוי ספק ספק ספיקא. דג' לדדין הויין לפטורא מב' קרבנות. ורק לד אחד הוי לחיובא ומשום ספיקו לא מייתינן ספק חולין לעזרה. וזהו שלא כדברי התוס' שם בר"פ המפלת: תד"ה וכן. דאחר ז' ימי נדה כו' כצ"ל:

פרק ז

רש"י ד"ה עושה משכב. ולא יהא ראשון כמגעו כ"ה דצ"ל בכ"ף. וראשון תיהא הוי לטומאתו לקמן מטעם משא: ד"ה שאינו מטמא בביאה. אדם הנכנס כו' כצ"ל: ד"ה אבן המנוגעת מטמאה בביאה. אדם הנכנס כו' כצ"ל: ד"ה ולא דמה. אבל מטמא הוא את שתחתיו משום משא כו'. פי' שבת (פג ב) בפירושו בד"ה מקורין ובגה"ם שם:

דף נה ע"א

גמרא אמר ר"ל א"ק לכל טומאתו. המציינים העלימו עין מלציין המקרא הזה. והוא נמצא בב' מקומות. בויקרא ה' ב' ושם כב ה': שם בשר המת שהופרך שהוא (תמורה לד): רש"י ד"ה אי מה. לטמא באבן מסמא כו' כצ"ל: ד"ה שעיבדן. ושיעור עבודה מפורש כו' כדי מיל. הגרי"פ תמה דהרי מפורש בפסחים ובחולין שהוא כדי מהלך ד' מילין. והגהתו לא תעלה ארוכה לסה"ת בפ"ו מהל' מ"א ה"י שכתב ג"כ כדי הילוך מיל ואחר מזה הוציא הרמב"ם לשיית שיעור תליאה כדי הילוך מיל. וכ"כ אחריו הגר"א ז"ל ביו"ד סימן ס"ט ס"ק כ"ו. ועיין נו"ב חלק יו"ד סימן כ"ג ובמ"ת סי' ל"ט שנדחק מאד ליישב בדרך רחוק. ולעד"נ ליישב עפ"י מש"כ בחולין (קכב ב) דהעיקר כפי' הב' ברש"י שם דכדי הילוך ד' מילין היינו שיכרוך העור ברגלו וילך. והנה פסיעה בינונית היא אמה מליה מדת המרגל ותליה בין רגל לרגל כדאיתא בשו"ע או"ח סי' של"ז ס"ב ובמ"א. וכשהולך ד' מילין הוה תלייס המללים שבין רגל לרגל ותלייס השני הוא מדרך כף הרגלים השנים נמצא אינו עולה לכל רגל רק דרך מיל: שם (בסה"ע) אבל במשא לא מידי דהוה אשרץ. עי' מהרש"א. והנה ברים כלים השיב בתוך המטמאים במגע ולא במשא לבד שרץ וש"ז גם עצם מת ומצורע בימי ספורו ומי חטאת שאין בהם כדי הזיה. ועל ב' האחרונים י"ל ג"כ ע"ד תירוצו דאיכא מצורע מוחלט ומ"ח שיש בהם כדי הזיה שמטמאין אף במשא. אבל ע"מ אין ליישב משום דאיכא כלי מתכות או אפי' שאר כלים לדעת הרמב"ם וסיעתו שהם נעשים כחלל. דהרי לדעת הרמב"ם בפ"ה מהלכות ט"מ הי"ג אינו מטמאים לא במשא ולא באהל. לכן נראה דקמא דאיתא ברים כלים נקט וה"ה לכולהו: תד"ה שמא (בסופו). דאילטריך בהש"ס לא יאכל להנאת עורו. עי' פסחים (כב ב) דילפינן ליה מן ובעל השור נקי או מרבוי דאת: ע"ב גמרא בה"ע ואימא במשא מטמא אדם ובגדים כו'. עיין מהרש"א. ושכתו איתא בתוספות יומא (יד) ד"ה אלא. אבל ק"ל לפ"ז הא דלקמן גבי וכי ירוק דפריך ואימא הנ"מ במגע כו' מידי דהוה אשרץ. והא התם כתיב כבוס בגדים: שם למגינא הוא דאתא הזב אד כו' כצ"ל וכ"ה לעיל (לה) וברש"י כאן: שם ואימא במשא דשרץ כ"כ דל"ל בב' וכן בפרש"י: רש"י ד"ה זב אפי' מגעו מטמא בגדים. וכן משאו דכתיב כו' וק"ו עצמו. לכאורה תמוה דנימא ג"כ שעיר המשתלח יוכיח. ועי' תד"ה כי וא"ת כיון כו'. ובעירובין (כז) פי' משום דוהטמא אותם אף הזב במשמע: ד"ה והשתא דנ"ל. טומאת הזב כו' כצ"ל: ד"ה ורחמנא רבייה. מוכי ירוק כו' כצ"ל: תד"ה כיחו. ניעו ע"י נענוע מעט. והרע"ב הביא מפי השמועה דניע הוא ליחת החוטם. והתור"ע הקשה ע"ז מהא דקתני בברייתא ניעו ומי האף. ואישתמיטתייהו דרש"י פי' כן בב"ק (ג ב) והתוס' שם הקשו עליו מהברייתא הזאת. והנכי ישבתיו שם בעז"ה ע"ש. אבל לכאורה אכתי קשה מהא דפליגי לקמן רב וריו"ח במי האף. ולא נקטי פלוגתייהו על ניעו דקדים. ולא עוד אלא דמשמע שם דבניעו גם רב מודה דקאמר שם ולטעמיך כיחו וניעו מי קתני מוכח להדיא דבניעו לכ"ע טמא לעולם. וי"ל דליחה עבה היוצא מהחוטם לכ"ע מעיין הוא דמתעגל ויוצא. אבל מי האף שהוא צלול כמים שקורין קאטיר כמש"כ בב"ק שם אינו מתעגל כ"כ (וכן מעיד הנסיון) ולהכי פליגי ביה: בא"ד ובמתניתין דלא תני כיחו. ולקמן בפיסקא מטמאין למין משמע בגמרא דגרים כיחו במשנה ע"ש:

דף נו ע"א

גמרא מיתיבי נמצא שרץ שרוף כו'. וקס"ד דשרץ משמע כמו שהוא שלם ושלדו קיימת. וע"כ היה מפרש דשרוף אינו ר"ל שרוף לגמרי עד שנעשה אפר דא"כ איך תלינן שנפל כמו שהוא עתה איך לא היה נתפזר בנפילתו. אלא דקס"ד דשרוף היינו שנחרך מן האש אבל חלקיו עדיין מדובקים איש לאחיו: בפיסקא מטמאין למין. זוב דכתיב רר כו' כצ"ל: שם ש"ז כו' נבלה דכתיב כי ימות כו'. נ"ל דצ"ל נבלה קודם ש"ז וכסדרן במתניתין: רש"י ד"ה טומאת רקב. מטמא במגע כו'. כ"ה ליתא דר' יוסי גופיה בחולין (קכה ב) וע"ש דמפרש לה הגמרא מאי נוגע מאהיל. ובחנם העלה התור"ע בפ"ב דאהלות אות ד' דברי רש"י הללו בצ"ע. ומבלעדי זאת יש לפרש כוונת רש"י כאן דקאי על בשר המת יבש דאמר דמטמא טומאת רקב. וכיוני דממנו הב עליו לבד. דהא דרקב ממש אינו מטמא במגע הוא מטעם דא"א ליגע בכולו. אבל בשר יבש הרי חלקיו מדובקין זה בזה. ולהגמ' בחולין שם לא נראה להעמיד דברי ר' יוסי בשם במת יבש דסתם רקב משמע רקב ממש: תד"ה וזאת. והאי זאת נמי אתי למעוטי דבת"כ כו'. גם בגמרא בב"ק (כד) דרשינן מזאת למעוטי זבה מראיות ע"ש: במשנה ומטמא בין לח בין יבש. נראה דיבש דשרץ אינו יבש ממש דהא שרץ יבש אינו מטמא כדאיתא בר"פ וכל הטומאות כשעת מציאתן כדלעיל. או דמיירי בשלדו קיימת דטמא אפי' יבש כדר"ל לעיל: ע"ב רש"י ד"ה מקדיר. שלפני כבוס הס"ד. ומה"ד מגליד. גלדו עבה: תד"ה בגומא וכא כו' דגומא אינה נבדקת כו'. ל"י מאין להו דהם בתיבה בדיק לה. הא איכא למימר דאינו רק מכבד. ועי' בדבריהם בב"מ (כו) ד"ה ה"ג: ד"ה בודקות. והא דאמר כו' בגד שיש בו כתם מעבירין כו' כצ"ל: גמרא אלא ה"ק כו' הכמאים בעבי ישראל טהורין כו'. עי' בא"ר שנראה דפי' דלא כמסקנת הגמרא: רש"י ד"ה באין מרקה. ודמן טהור. ר"ל מדאורייתא וכפי' התוס'. א"כ דמפרש בכהם יבש: תד"ה קוברין. כדתני נאמנים כו' כצ"ל:

דף נז ע"א

רש"י ד"ה דקאכיל מינה. ותרומה שמאה באזהרה כו'. נ"ד דאינה אלא באיסור עשה כדאיתא ביבמות (ס"ד עג): תד"ה ובנה. וא"ת ולר"ם כו' הא אמרינן במ"ק כו' אלא על טומאת אהל. לכאורה י"ל דכיון דטומאת מגע יש לכן ה"ה דמטמא כשאדם מאהיל עליהן. דזה מיקרי מגע לרבא בחולין (קכה ב) אף למעלה מטפח. וקרא לא נמעט כנענים אלא מאהל דהמשכב דאיירי ביה. ולהכי מנייניו עלייהו. ולאביי שם י"ל ג"כ דלכן מנייינן משום מאהיל עליהן בפחות מטפח. ובמו"ק לא מתמע אלא אומן שאין מטמאין אף כשמאהיל עליהן כמו עלם כשעורה דנקט שם. ועמש"כ בפסחים (ע) ברש"י ד"ה מי לא תנן בס"ד. אבל ז"א דהתוס' ביבמות (סא) הקשו דהא גבי טומאת מגע כתיב ג"כ אדם וכל אשר יגע כו' בעלם אדם. ותירצו דבנזיר דרשינן ליה לענין אהל וכ"ל במאהיל עליו כדאיתא שם. אלמא דגם מטומאת מאהיל אימעיטו. אולם מדבריהם לקמן (ע ב) בד"ה ואין שכתבו ועוד הו בקבר גבי מגע כתיב כו' מטמאין קברי כנענים במגע כו' ע"ש. מוכח דמטמאין במאהיל עליהם וכמש"כ תחלה ול"ע: ד"ה אילן. ודוקא במהלך ע"פ כולה כו' כצ"ל: ד"ה בה"פ. ובפ"ק דמ"ק תניא ג' בה"פ הן שדה כו' כצ"ל: ד"ה אריו"ח. וא"ת ובאבד נמי כו' דילמא טמא הוא כו' כצ"ל:

פרק ח ע"ב

גמרא וקתני נמצא על שלה אותיות כו'. ס"ס דה"מ לתיפרך מרישא מנמצא על שלו: אלא משום דעל לד הראשון פריך מן לאחר זמן שהוא בנמצא על שלה. מסיק מינה גם על לד השני: רש"י ד"ה דאיזדקרא. ואע"ג דעברה בשוק ש"ע כו'. משמע קצת מפירושו דלתירוץ זה נמי מיירי בעברה בשוק ש"ע. ולא כן פסק בשו"ע סי' ק"צ סעיף י"ב וע"ש בש"ע ס"ק ל"ג: תד"ה אימור כדאמר בר"ת והלל בקבורה כו' כצ"ל והקוים למחוק: ד"ה ובמגעות. וכ"ה הכא דאין כאן כתם כצ"ל ותלת אלא למחוק וכ"כ מהמהרש"א ולא שבר"ד ע"ש: בא"ד ונראה דקאי אנמצא על אנוקה כו' וקאמר כו' טמאה. הגהת מהר"ם כאן אינה מוכרחת כמבואר. אך ק"ל למה דלג התנא מטומאת עלמה דאיירי בה ונקט מגעות והסימות: ד"ה קתני. וי"ל דהתם דרוב ימיה טמאים כו'. הוא לפי דבריהם לעיל בד"ה ת"ש בסופו א"כ כיון כו'. ומה שסיימו כאן אבל הכא כו' שאין רק שעה טועת כו'. הוא לפי מש"כ שם תחלה ומשני דמזמן לחוק כו'. וכן בד"ה אימור:

דף נח ע"א

רש"י ד"ה אלא ל"י מדפתי. וד"ה ומדקבלה ל"ל הד"א: ד"ה ואין אומרים. והביאתו לפניה כו' כצ"ל: ד"ה עד מקום חבק. שהוא קפץ הירך והשוק. עי' בכורות (ריש דף מא): תד"ה כשורה. והא דאמר לקמן טיפין כו'. הוא בשלהי פרקין: ע"ב במשנה אם יש בה מכה והיא יכולה לסגלע כו'. משמע דוקא בה אבל בבנה או בבעלה אינה תולה אלא במכה לאה. ול"ת בפוסקים שדברו בזה: רש"י ד"ה לא ישבה לא. ולאו אדפתה כצ"ל: ד"ה עד כגרים. ויתר מכגרים לא ואפי' הרגה. וכ"ת במתניתין דקתני עד כמה תולה. דקאי אהרגה שנזכר למעלה. ועפ"ז פי' רמב"א עד כגרים. אלא שמוסיף ואע"פ שלא הרגה: דלא משמע אלא כש"כ הרגה. אבל בין זה וזה אינו אלא עד כגרים. ולא דמי לכא דלקמן ברלופה בו מאכולת דר' ינאי מטהר. דרלופה מוכחא דהאי ועוד ממנה הוא. כדאמר ר' ירמיה שם ה"מ היכא דרלופה כו'. ואפי' ללד השני דרי"כ הוא דוקא בנתעסקה בדם לפור כדפרש"י. (ועי' מש"כ לעיל נב ב). אבל במאכולת לא תלינן ביותר מכגרים וכסכלת ר' חנינא: והנה בהרגה הרבה מאכולות כתבו התוס' דתלינן כפי מה שהרגה. ותמיהני על הרא"ש שכתב ולא פליג רבנן בין הרגה הרבה כו' לעולם אינה תולה ביותר מכגרים וזה הוא שלא כדברי התוס' ולא הביא דעתם כלל. אחר דבריהם חביבין עליו עד לאחת. וגם בזה לא דברו האחרונים מאומה: ד"ה לענין כתמים. דאי כו' אלכו כרחתו אפי' יותר מכגרים כו'. בפשוטו משמע דאפי' לרשב"ג ולרשב"א תלינן. ולא כן הבין הב"י בסי' ק"צ ע"ש ול"ע: ד"ה או שמעם. וכ"ש תולין. פי' דלא חיישינן להפסדם כ"כ. והסגה"ס שבגליון הש"ס שבושא היא: בא"ד אבל אמרו לו שמא הייתי כו' כצ"ל:

דף נט ע"א

גמרא א"ל לא נסקל על ד"ת כו'. לכאורה נראה פירושו דלא תימא דאם ראתה לומר ראיה גמורה ודאית דתמנה הז"י מיום מציאת הכתם קמ"ל דלהקל לא תקנו ולריכה למנות מיום ראייתה ועמש"כ לעיל (נב ב). אמנם גם בעירובין (נט) איתא כהאי לישנא ושם אינו מתפרש עד"ז. והמציינים שכחו לציין בכאן לשם ושם לכאן: רש"י ד"ה כגרים תלמעה. כפחות מכגרים כצ"ל. וכן בהעתקת התוס': ד"ה נמצא עליה מין אחד. מדבר הדומה לכתם. לפי מאי דמסיק טעמא דכי היכא דבהאי לא ידעה ה"נ הוה עלה מינא אחרינא ול"י. אפילו שארי לבעים נמי. ולשון הרא"ש דלפ"ז אם נמצא עליה שום לכלוך נימא דכי היכי דבא עליה לכלוך זה בלא דעתה כך כו'. ואפשר לדחוק גם לשון רש"י לכוונה זו: תד"ה היו. כלומר בפחות מכגרים לא כלמעלה כיותר כו' כצ"ל בכפי"ן: בא"ד אלמא כגרים כיותר כו' לא כגרים למעלה כו' כצ"ל:

פרק ט ע"ב

במשנה ר"י מטהר. עיין בגמרא ובפירש"י ותוס'. וכ"ל דלפמש"כ הרא"ש דבעומדת ושותתת לבדה אפילו ר"י מודה דטמאה. וכן אפי' לפרש"י דגם בזה מטהר ר"י מ"מ איירי דוקא דומיא דיושבת דמוקמינן ביושבת על שפת הספל ומזנקת בתוך הספל ונמצא דם בתוכו. וכן בעומדת נמי שעומדת על שפתו ושותתת תחתיה ויורדין א"כ לתוכו ונמצא דם בתוכו דר"מ מטמא משום דהדור מ"כ כו'. ור"י נ"ל משמא דהדור. אך גם הוא מודה במשמא דבתר דתמו מיא כו'. רק דבהאי גוונא נ"ל משמא זו דא"כ ה"ל לאשכוחי רושם דם על שפתו ג"כ כיון דבא לבדו ואין מ"כ עמו לסדיתו. ואם באמת נמצא גם על שפתו. או אפי' יושבת על שפתו ומזנקת לתוכו גם ר"י מטמא משום משמא דבתר דתמו כו'. ולפ"ז אם עומדת או יושבת נגד תוכו ונמצא דם בתוכו ג"כ טמאה אפילו לר"י מפני משמא דבתר דתמו כו'. ולכן קאמר כאן איש ואשה שעשו לרכיהם לתוך הספל דבהכה"ג בהיא לבדה היתה טמאה אפילו לר"י מפני טעמא דאמרן. מ"מ באיש עמה מטהר ר"י משום ס"ס. וס"ל להש"ס דמ"מ כש"כ הוא מבבא דרישא כיון דאיכא ס"ס אמר מפני כן סבר ריו"ח דבזה אפילו ר"מ מטהר. וסוף בה דבזה ייסבו כל רוכסי סוגיא זו: גמרא אמר שמואל במזנקת כצ"ל: שם מ"ד הנ"מ בדיעבד אבל לכתחלה לא קמ"ל. עיין בהרע"ב ותוי"ט דפי' דאפי' בריאה נמי מטהר לכתחלה. וכ"כ מלשון רש"י אבל התוס' לעיל (יד ב) כ' דלפי' ר"ח לא קאי אריאה. ובב"ב (קא ב) בתד"ה ל"ל נסתפקו בכה"ג: שם יושבת מה לי אר"ש. וכ' התוס' דה"מ לתיפשט מדל"ק ר"מ ורש"א עומדת טמאה. ק"ל דהלא מאי אמרת דלר"ש יושבת ג"כ טמאה יקשה ג"כ מדוע השמיטה המשנה דעתו ולא תני רש"א ב"כ וב"כ טמאה וכדתני בברייתא. אלא ע"כ לריך אתה לומר דסמיך אסיפא דאשמעינן בה דאפי' בס"ס ואפי' ביושבת מטמא ר"ש. א"כ ה"נ א"ת דל"מ אלא בעומדת ג"כ סמיך אסיפא דאפי' בס"ס מטמא: תד"ה מ"ש. ומשני במזנקת כו' ולא הדור מ"כ למקור ואין דרך כו' כצ"ל: בסה"ד ולהכי פריך יושבת נמי כיון דשותתת כו' כצ"ל: במשנה ג' נשים שלבשו חלוק אחד כו' כולן טמאות. לכאורה קשה הא קי"ל דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום. עי' בפ"ט דטהרות מ"ע נמצא בגג המטען טהור ובתוי"ט שם ולעיל (ד) בפלוגתת ריו"ח ור"ל. ולכאורה הייתי ר"ל דע"כ לא"א ר"ש טומאה ממל"מ אלא דוקא אם מקום שנמצא טמא מת"כ לכן תולין הקלקלה במקולקל. אבל היכא דיי"ל אדרבה זה המקום שנמצא בו טהור והמאורע נתהוה במקום הראשון כמו הכא בכתם לא תלינן אותה על מקום מציאתה. ועי' לעיל נח (סע"א) ובתוס' שם מה שהביאו מפרק המדיר: שם ישבו על ספסל של אבן כו' ר"נ מטהר. מסדור לשון המשנה היה משמע דלא מטהר אלא בב' נשים דניתוסף לזה עוד ספק מאיזו אשה בא. אבל מסיום דבריו כל שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים ל"ת כן. וכן מהא דשמואל בר"פ דלעיל בדקה קרקע כו' טהורה דמוקי ליה ר"א שם כוותיה מוכח דאפי' באשה יחידה נמי מטהר: גמרא א"ר ובכותית הרואה. ופרש"י שגדולה היא כו'. וכ"מ בסוגיין דבעינן נמי ראויה לראות. אבל קשה איך למד זה מדומיא דנדה איסי גופא נוכל לומר דבלא הגיע זמן מיירי. וכ"ל דזה ידעינן מסברא דלא תלינן בלא הגיע זמנה בין בכותית ובין בנדה. עי' במל"מ בפ"ט מהלכות א"ב:

דף ס ע"א

גמרא מ"ע לפי שאין תולין. עי' בגליון בשם הערוך. וכה"ג בשבת כ"א ופ"ם בגה"ם: ע"ב א"כ ל"ק ה"ק המאילה חלוקה לכותית בעלת כתם ה"ז תולה בה. לכאורה הכל"פ עפ"י דא"כ לעיל דא"ת אלא בכותית הרואה. וקמ"ל כאן דלא בעינן רואה גמורה אלא אפי' לא היתה אלא בעלת כתם סגי ותולה בה. והא דפריך והא או ליושבת עס"כ קתני. יל"פ דמתלת או קפריך וגם לפרש"י יל"פ כן. אבל יקשה לפירושו דה"ל לתרץ דה"ק לכותית הרואה (דהא במתניתין נמי קתני לכותית סתם ופירשה רב ברואה. ויש לדחות דהתם קתני דומיא דנדה) או אפי' לא היתה רק בעלת כתם ה"ז תולה בה. אבל י"ל דפריך תלמון יושבת (כפרש"י) דהרי לא בעינן אלא שנמצא אללה כבר כתם אפי' מזמן מרובה. ואולי גד רש"י מלפרש כן דמ"מ יקשה לריב"ל ולריבא דהא שמעינן מינה מהכא דכתם דינו כראיה לענין תלייה: רש"י ד"ה ומאים. מכלל דרבים פליגי עליה. הן תלינו רבות בש"ס דאמורא פוסק כיחיד נגד רבים. לכן נלע"ד לפרש דפריך מכח מעשה רב. וכ"ת ליתא דר"ל אבא תני מעשה כו'. וכה"ג פריך לקמן (סה ב) ע"ש. ומתרץ תנאי היא דבברייתא דמייתי תני ג"כ והורו חכמים כר"כ דמשמע דהורו הלכה למעשה: תד"ה כאן. קודם שבעלת החלוק הכירה כתמה. מה שהביא המהרש"א הא דלעיל קרו לה בעלת הכתם. הן גם לקמן בסמוך קרו לה כן: ד"ה במטליות. והכא ל"פ פסיעה כו'. ולע"ד י"ל משום דלענין סוכה דפסול לסכך בדבר המקבל טומאה אמרינן שם (טז) סככה בבלאי כלים פסולה ומפרש אביי שם מטליות שאין בהם שלש על שלש ופרש"י דכיון דמכלים אתו גזרו בהו רבנן. וקמ"ל אביי הכא דבכתמים דרבנן ל"ג: במשנה בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה כו'. הא"כ הקשה מדוע לא תני הכא נמי בדקו שתים ומלאו טמאות כו' כדתני במשנה הסמוכה לקמן כו' ע"ש. ול"נ דלק"מ דהכא כיון דתני דשתים תולין באחת. ממילא וכש"כ דאחת תולה בשתים משא"כ לקמן אשמעינן רבותא דאפי' שתים תולין באחת. ועוד הכא דלא שייך למיתני שלשתן ומלאו טמאות כולן טמאות דפשיטא להכי לא תני נמי שתים ומלאו טמאות. משא"כ לקמן דאילטריך לאשמעינן שלשתן ומלאו טהורות כולן טמאות אפי' לרבנן דפליגי בגל. לא רלה לדלג ותנא נמי שתים: גמרא כל שבעלה בחטאת כו'. איני יודע למה נקיט בעלה הלא גם היא חייבת חטאת וא"ת כמותו. ואולי כאוי לקרות שֶׁבְּעָלָהּ ובמפיק ה' והחטאת והא"ת קאי על תרוייהו. אולם מפרש"י ל"ת כן. וכן ממלת פטור דנקיט לשון יחיד: רש"י ד"ה בשלמא. אלא גזרת מעל"ע מדרבנן. לכאורה מדל"פ על חלוקה הג' דב"פ מכלל דמודה בה. וא"כ אין כאן גזירת מעל"ע. אי משום דסברי כשמאי די בשעתן נשים דד"ם כמש"כ לעיל. וה"ל לפרש דבתוך כדי שתרד כו' הוה ספק גמור אף לטהרות. ואולי דמשמע ליה דלשמאי או בד' נשים דד"ם אף באותיות מטהרין אליבא דר"א כפשטיה דלישנא דד"ם. ולפ"ז ע"כ פליג ר"א גם על החלוקה הג' דב"פ: תד"ה נפלה. שאין בהן טומאת מעל"ע כצ"ל:

דף סא ע"א

במשנה לגל טמא שנתערב כו' ובדקו אחד מהן כו' כצ"ל: רש"י ד"ה שהשובתו. שהולך הקב"ה כו' כצ"ל וכ"ה בע"י: ד"ה שאבד בו כתם. כגון שנכנס (אולי צ"ל שנכבס) במים. או שנגלל בדם בהמה. בזה לא שייך לכאורה בדיקה שאומר עלה כשב"א: ד"ה ומבטלו משום דאיירי לעיל בגלים כו' כצ"ל וכ"ה במהרש"ל: תד"ה א"כ אמי. דמשלחפי שלחופי שמתפרדות זו מזו. עי' במה שליינתי לעיל (כו): ע"ב גמרא וכיו"ח לטעמיה כו' כיון שמת אדם נעשה חפשי מה"מ. קשה דהא משמע דגם ר' ינאי לא אסר אלא משום שכשיעמוד בתחייה לא יהיה לבוש כלאים אבל בעודו מת אף הוא לא חייש מדהתיר לספדו בהם. ואולי דלשון חפשי משמעו חופש עולם ואף לאחר התחייה: שם תקנו מאן תקיניהו כצ"ל. וכן העתיקו הס"ת וכ"מ בפ"ע מהל' א"ב ה"ז: שם דתנן בפולמוס כו' נראה דל"ל דתניא כי במשנה לא נזכר רק סיומא דבקשו לגזור כו'. וכן העתיק הגהמיי"י שם: רש"י ד"ה חדש טומאו כנגד כו' כצ"ל: תד"ה בודקו. ותימה דאמר לעיל כו' עד שיוודע כו'. קשה דלמא הכא טעמא משום דבזוב אינו מקפיד עליו כיון שבדקו כ"כ ולא מלאו וגם אחר בדיקה כזו ליכא חשש דשמא ימלאו בפעם אחרת שכתבו בדבור דלעיל: ד"ה אבל. ואם ימים כו' יתבייש החיים כדתני בפ"ב כו'. פי' כה"ם מו"ק סי' קכ"ז: בא"ד מתם' שמחות פי"ב (כל"ל) כו' מיהו טעמא של א"ם לא נתבאר. ובהגר"א יו"ד סימן שנ"א מביא מתה"א דאיתא במס' ציצית טעמו לפי שיש בהן משום קדושה וע"ש: ד"ה אבל. אע"פ כשיעמוד לעתיד יעמוד במלבושיו שנקבר בהן. דכ"ה בכתובות (קיא ב) ועיין שם בתוס':

דף סב ע"א

במשנה איזהו רוק תפל כו'. עי' פי' הרמב"ם ובתבוכו ובפי' הרע"ב. וכ"ע הס"ת שבגמרא (סג) נתבאר כל הבבא. ואנכי תמה. א) דנראה דפסק כדם"ד דל"פ ורבא דחייה. ב) מה שהלריך שיהא ישן מחלות הלילה עד הבקר. ובגמרא משמע דלא בעינן אלא שרגע חלות הלילה יעבור עליו בשינה. עי' ברכות (ג ב) מעולם ל"ע עלי חלות לילה בשינה. וממש"כ בס"ד שם (כו ב) בד"ה איבעי"ל. ג) מש"כ דרק עד ג' שעות ביום כו'. ובגמרא משמע דשיעור ספרק שמנה הוא בכדי רוב דבורו של ג"ם. אבל כל שלא שנה כשיעור הזה אפילו כל היום נקרא רוק תפל. וע"כ גי' ופירושים אחרים ה"ל בסוגיא זו והס"ת לא הפיר מאומה בזה: תד"ה בבריתא. תרגום אשתא ובבריתא כצ"ל: ד"ה תרי. תימה כו' אמאי לא משני תרי גווני חול כו'. עממ"כ בשבת שם

ועפר

ועתה נראה דלפמש"כ לעיל בד"ה אר"י נלמדך לומר תלתא גווני הוו: ד"ה הטבילו. ועוד כי פריך לקמן לר"ל כו' מאי פירכא היא ה"ה ודאי נגע כו'. הה"ת בפ"ט מהל' א"ב ה"ו פי' דהפירכא הוא מהסיפא דתני או שדיהה דמהני טבילה אח"כ ואע"פ שנשאר עוד כנגד דם בלוע ע"ש: בא"ד ואמאי נקט נמי והטבילו כו'. זה י"ל דמשום סיפא נקיט דבעבר או דיהה צריך להטבילו שנית. גם י"ל"פ דמיירי שהבגד נטמא בטומאה אחרת כגון בשרץ וכיו"ב והטבילו לטומאתו זאת וקמ"ל דהלבע לא הוי חציצה: בא"ד ואע"פ דפעמים דדם נדה אינו עובר ע"י ז' כו' כצ"ל: בא"ד אבל כאן כיון דאיכא ס"ס וביטול כצ"ל. ור"ל ביטול דאורייתא אף קודם שהטבילו מדהני טבילה הקודמת: בא"ד ומש"ה פריך מינה לר"ל דבטיל כו'. ר"ל מדאורייתא כדהוכיחו לעיל מדנקט הטבילו. וכיה לקים משמע דמטמא מדאורייתא. ודברי המהרש"א אינן מחוורין ע"ש: ד"ה העביר והלא אין מזכיר לפון כו'. ופי' המהרש"א דלכן אפי' לא עבר על ידו נמי טמא כו' ע"ש. ותימה דנראה דכש"כ דאם לא עבר על ידו דנתלה דלבע הוא. דהא מוכח בסוגיין דלפון מועיל להעביר טפי מהז' סמנים. ואם לא עבר על ידו כש"כ שלא יעבור ע"י ז' סמנים. והא דלא חשבו במתניתין הוא משום דאפי' יעבור ע"י. יכול להיות דע"י הסמנים לא היה עובר דלבע הוא ונמלא מפסיד טהרות בחנם: ד"ה שהרי וא"ת מתניתין דקתני כו' כצ"ל: ע"ב גמרא א"ל רבי ל"ש ר"א מנ"ל. עירובין (לג) יבמות (מג): רש"י ד"ה אי לא. דה"ל טומאה בלועה בחרסין כו' כדאמר בפ' בהמה המקשה. תימה דהתם אינה אלא בבע"ח כגון אדם ובהמה כדאיתא שם. אבל בפא"ד מטמאה כדתנן בפ"ח דכלים מ"ה ובפ"ט מ"ו. ועמש"כ שם בריש המסכתא והכא הוא משום דא"י לצאת אלא ע"י הדחק. או משום דגם אינו מקפיד עליו מן הסתם לפי מאי דמסיק ר"פ: תד"ה מקולי. תימה כו' והא הך בינוייא לא הוי אלא לר"ל כו'. בס' מי נפתוח פרפר מ"ד ג' בד"ה ולולי. כ' לתרץ תמיהתם. דריו"ח ג"כ ידע דמיירי בדם תבוסה. אבל לא ידע לחלק לענין טומאה בלועה בין דאורייתא לדרבנן. ובאר שם בהגהה דהוה ס"ל כיון שמגד הסברא מטמא מה לי דאורייתא ומ"ל דרבנן וכל דתיקון רבנן כעד"א תיקון. ותמוה דהא בדרבנן מוכח להדיא ממתניתין דמרכיס דבשלא הוסק התנור טהור מטעם בלוע ועלה קאמר ר"ל ל"ש אלא מסקין קלים דא"ת אלא מדרבנן. ולכן ל"ג בהן כשהן בלועין. אבל מסקין חמורין דמטמאין מדאורייתא טמא. ועוד דהכר שני ליה ר"ל הכא לכתמים דרבנן. וריו"ח דמקשה ליה מכתמים. י"ל דלטעמיה אזיל דס"ל לעיל (מא ב) דמקור מקומו טמא. ולכן אף דקי"ל בכ"ד דכתמים דרבנן היינו דוקא לענין דתיטמא האשה ז"י כנדה גמורה. מטעם דלא הרגישה כדאיתא בסוגיא לעיל ר"פ הרואה. אבל הבגד טמא מדאורייתא דבלפור לא נתעסקה כו' וכיון דמגופה קאתא אף שבא שלא בהרגשה מ"מ מקור מקומו טמא. ור"ל משמע דפליג אדריו"ח במקור מקומו טמא לעיל (מא ב) ע"ש לכן השיבו הנא לכתמים דרבנן:

דף סג ע"א גמרא ועובר שיתן לתוכן מלח מאי משמע כו'. הש"א במשו' כ"ו כתב על הא דהה"מ מברך עליהן עובר לעשייתן דלהכי נקיט לשון עובר (ולא קודם) מפני שהוא משמע על קדימה ועל איחור. ובא להורות בזה דבדיעבד מברך אחר עשייתן ע"ש. אבל מה יענה על הא דהכא. הכי יאמר ג"כ דבדיעבד מהני אם בדק (או הרתיח) אחר שנתן המלח. ועי' לקמן (סו ב) בתד"ה כל וז"ל וי"ל כו' שלא הקפידה תורה אלא שיטהר האדם כו' דכיון דבדיעבד טהור לכתחלה נמי לא בעי כו' ע"ש: רש"י ד"ה לאפוקי דקדים. קודם היום כו'. ל"י מאי איריא קודם היום. אחר הנ"ח נמי. ולפע"ד י"ל"פ דקדים ר"ל קודם שירוק: תד"ה הא יכול. בריטא נמי יכול לצאת ע"י הדחק וע"י כו' כצ"ל: ד"ה ניש. שעתה בחצות הלילה כו' ועתה כשמגיע בחצות הלילה כו'. משמע דהא דנרדמו לא יאכלו היינו דוקא כשעבר עליהם חצות לילה בשינה. ותימה דמנ"ל הא. כיון דהטעם הוא משום דנראה כב' מקומות מה לי קודם חצות ומ"ל חצות. ועוד תימה דאחר חצות בלא"ה אינו נאכל כדתני שם דאחר חצות מטמא הא"י דה"ל נותר כדאיתא שם בגמרא. ולכאורה הי' נ"ל לקרם דבריהם דמן ובעו"פ עד כה"ג להליג בסה"ד ולהגיה ליכא לפרושי כה"ג וכמש"כ בתענית. ומן ניש ולא ניש עד סה"ד נ"ל קודם וקאי פירושא אדהכא. אבל מ"מ ק"ק מש"כ שיטן כחצי הלאשון. והלא בברייתא תני ניעור כל הלילה: ד"ה תנא. וכ"מ מדקאמר דאיש או דאשה כו'. עי' מהרש"א. ועמש"כ בברכות (נא): גמרא שופעת הא שפעה ואזלא. קשה מאן לימא לן דשופעת היינו כל ימיה. נימא דר"ל שופעת דם הרבה בשפע כמו שפעת גמלים תכסך (ישעיה ס) דהוא לשון רבוי. ולכן כשרואה פעם שלא בשפע נקרא שלא בשעת וסתה ואינה ד"ש. והלא גם לפי מאי דמשני בשופעת דם טמא מתוך דם טהור ג"כ הכוונה שרואה בשפע. דם טהור ודם טמא. וכן לעיל (ריש דף יא) שופעות דם ובאות ר"ל דראתה כמה פעמים. וכן (כד' לה ב) ולקמן (סה ב) ע"ש: ע"ב גמרא ז דברי ר"ג כו'. נ"ל דקאי ג"כ על משנה הקודמת שאמרה ג"כ על ווסתות דגופא וכל שקבעה ג"פ ה"ז ווסת. אבל חכמים אומרים דהמה א"ל לקביעות ווסת אלא בפעם א' סגי. והא דהעמיד דבריו על משנה ז' מפני שמסיים בה שאין אשה קובעת לה וסת עד שתקבעה ג"פ. שקאי גם כן על המשנה הקודמת בווסתות דגופא. ומדקאמרי א"ל לשלם מכלל דאיכא דצריך שילום. מזה הוכיח שמואל לעיל דלמה שלא מנו חכמים שלשה. ובזה סר דקדוק התוס' מה שלא אמר אבל רבי אומר. כי איה מליטו לו לרבי שיאמר לווסתות אחת. וכן למה שלא מנו חכמים שלשה. אלא דק"ק לי ליפנא דאביי לעיל מאי קמ"ל מתניתין היא. דהא עובא אשמעינן דאפילו חכמים מודו בהו דצריכין ג"פ. ואדרבה הל"ל מ"ע גריעי מאלו וסתות דגופא דחשיב במתניתין דסגי להו חד זימנא. דהלא גם המה אינן ע"י מעשה: שם והתניא והזכתה כו' א"ל עונה כו' לא אותה עונה ותרתי ל"ל צריכא כו'. מבואר דכ"ז אליבא דר' יהודה. והתוי"ט ל"ד בהביאו זה ע"ד ר' יוסי ע"ש: ודע דקי"ל כר' יהודה מדוע אשה שיש לה וסת ד"ש. ולא משמשינן לה כל אותה עונה למפרע. וי"ל עפ"י סברת רבא בגיטין (כח ב) שמא מת ל"ח שמא ימות חיישינן ועי' כו"ב חלק יו"ד סימן כ"ה. עי"ל דשאני פרישת עונה דחיישינן שמא מחמת תאות תשמיש תקדים לאייתה. וכדחיים רבא כה"ג לקמן (סו) גבי תבעוה לינשא. ומלאתי סברא ז בר"ן בפ"ב דשבועות על הא דלקמן (שם) ואם יש לה וסת תולה בוסתה: תד"ה ותופסת. היינו כל שעה שבית. נ"ל דמשמע להו משם שעות לשם שבות דר"ל דהיתה למודה לראות תמיד בשעה שבית אבל לא ברגע מכוונת אלא פעם ברגע ז ופעם באחרת אבל כולן באותה שעה. ולכן נאסרת בכל אותה שעה. רק דק"ל מש"כ לקמן דאסורה עד חצי שעה ז' משום דלא קי"ל שפיר בשעות. מטע"ז תאסר נמי חצי שעה קודם דהיינו מחצי תשיעית:

דף סד ע"א גמרא ראתה יום חמשה עשר לחדש זה. ויום כ"ז לח"ז כו' כצ"ל: שם דיקא נמי דשבקינן ליום עשרים כו' ש"ת. הרא"ש נסתייע מזה לפסוק כשמואל הואיל דדייקא ברייתא כוותי'. ותימה דהא אף לרב ניחא דמודה בלמודה כדלעיל. וזהו דאשמעינן דברגילה אינה מצטרפת לאייה לתשובה. שוב מצאתי בש"ע סי' קפ"ט סק"י בשם הרמ"ה שדחה הראיה כדאמרן: שם תנ"כ דר"פ היתה למודה כו' הותר יום שלשים. ועפרש"י. וק"ל דלמא ש"ה שהכבר ראתה ביום כ' שלפניו דאמרינן דאורח בזמנו בא וחזרה לקדמותה והוה כמו עקירה ב' מיום ל'. ובפרט לפי מה שפסק השו"ע בסי' קפ"ט סעיף י"ד הביאו הד"מ אות כ"ו ע"ש. אח"ז ראיתי בש"ע שם סקי"ט שעמד בזה ע"ש: רש"י ד"ה לא קבעה לה וסת. ולאשונה בכלל הס"ד. ומה"ד ושינתה ליום כ"א: בסה"ע ד"ה פ"ג מותרים הס"ד. ומה"ד סגיע כו': תד"ה איתמר. והיכא דבראשונה אין לה שיעור בחדש שתהא השניה נראה דילוג כו' כגון כו' ושלישית בכ"א כו'. ל"ד אלא דה"ה אם השלישית היתה ג"כ בכ' אין ראשונה מצטרפת לקביעת וסת דהפלגה מכ' לכ'. אף דהשניה נראית הפלגה מן הראשונה וכ"ה בדבריהם בב"ק (לז ב). ובזה מובן קושייתם מראה שור ונגח שור ולא נגח ודו"ק. אבל יותר נ"ל ממש"כ ובעינן שתשלם בדילוג כליפנא דשמואל. דבלאו"ה אף השניה אינה מן המנין גם לרב. והא דכתבו דאין הראשונה מן המנין כוונתם עליה וקאוס לראשונה מפני שהיא קודם ראית הדילוג וכמו הראשון אדם תולד עי' פסחים (ה). וכן מוכח מריש דבריהם שכ' והיכא דבראשונה אין לה שיעור בחדש. הי' תכן זה הלא באיזה יום שתראה יש לו שיעור בכמה לחדש הוא. אלא ע"כ כוונו להשניה דלא ראתה ביום שיש לו שיעור בחדש שנוכל לקרותה ראיית דילוג ביחס הראשונה. ובזה אתיין לנכון דבריהם לעיל (ע ב) בד"ה פתחה. רק דשם יש השמטת סופר וכצ"ל ואחר ט"ו יום ואחר ט"ז יום. כי גם בלא"ה קשה למה דלגו ט"ו ונקטו ט"ז וכמו שמדקדק הש"ס לקמן כה"ג. אולם דעת הפוסקים אינה כן ובטלה דעתי. ופירוש הש"ע בסי' קפ"ט סק"ה בכוונת דבריהם דשם לא מקוור כלל ע"ש: בא"ד דא"כ כו' בדרבי ורשב"ג קמיפלגי ל"פ בראייה לאשונה לחוד. כלפי דלמסקנא פליגי בה לחוד נקטי כן. דלפי הס"ד ל"פ בה כלל דלכ"ע אינה עולה למנין אלא דלרב גם זולתה קבעה לה וסת בשתי ראיות הדילוג שלאחריה כרבי: שם בסה"ד אלא בג' ראיות של דילוג ראשון. נ"ל להגיה של דילוג אחרון. דלרב לא נצרך כלל דבשני סדרים סגי. וה"ה דפליגי נמי בסדר השני דלרב סגי בב' ראיות משם ט"ז תמוז וי"ז אב כמש"כ הס"ע: ד"ה ואינה. כמו ט"ז וי"ז כ"כ דל"ל: בסה"ד דאין לחוש בדילוג משום חדא זימנא. ל"ד אלא ה"ה תרין. דהא הכא ככר דילגה ב"פ: ע"ב רש"י ד"ה ונאסר. ולא עקרתו אלא ב"פ שהרי כו' לאו עקירה היא כו'. קשה דאפי' אם נאמר דעקירה היא מ"מ נוכל לומר כשראתה עוד פעם בכ' אורח בזמנו בא וחזרה לקדמותה שהרי עדיין לא קבעה לה וסת אחר. עי' ב"י סי' קפ"ט ס"ק מ"א. ואפשר לכוון גם לשון רש"י לזה וכ"ת נב"י שם:

פרק י גמ' ממאי מדקא מפליג בסיפא כו'. לכאורה אין זה דיוק כ"כ דיל"פ דראתה דקתני בסיפא קאי על הב' חלוקות דרישא: רש"י בריש מתניתין ואפילו רואה כו'. פשוט דר"ל אפי' רואה פתח וכדאיתא לעיל (יא ב) ל"ש אלא שלא פסקה מחמת תשמיש וראתה שלא מ"ת. והתוי"ט כתב שהבין כוונתו להא דארכב"י בגמרא ואפי' ראתה. ול"ד: תד"ה על (בסופו). וכצ"ל כו' כלומר שיש לתלותו כו'. לכאורה אינו מובן מדוע לא נפרש הבידוע דשם כפשטיה משום דדרך דם כשנופל על הבגד להיות נדהה מראיתו ע"י כבוס הראשון לכן כשיכבס עתה ולא נדהה. בידוע שכבר נתכבס פעם אחד. ואולי כוונתם כיון דמספיקא מטמאין למפרע א"כ ל"ל בידוע. וע"כ הוא ל"ד. ועי' מו"ק (ה ב) בד"ה יש בה שפי' ליפנא דבידוע דשם ג"כ כפי מה שכתבו כאן: ד"ה דהרי למיבעל לכתחלה. אע"ג כו' אבעילה שניה כו'. מפרש"י נראה דל"ג גם הכא תיבת לכתחלה:

דף סה ע"א גמרא מנימין סקסנאה אולי הי' ממדינת זאקסין: תד"ה וכ"ת. דבלאו בלנד נמי משמע לא פחות כו'. מלות לא פחות נראה למחוק וכן ליתא ברש"י שם ובתוס' כתובות (לט). דפעמים שממהרת להביא סימני בגרות בתוך ו' כדמוכח בקדושין שם איליתא בתוך שפה ועי"ש בפרש"י: ד"ה אלא. והשלישית באמצע נערות ג' ירחים אחריה כצ"ל: ד"ה הדפין. גבי שא"ד דפליג אידך ברייתא עלה ליכא טעמא למסמך כו' כצ"ל: ע"ב גמרא הא בתקופת ניסן ותשרי כו'. עתמ"כ בע"ז שם בס"ד: רש"י ד"ה מתוך ד' לילות. מש"כ המהרש"א דלר"מ מאי איריא כו' הא בתוך זמן תלייתה נמי כו' ע"ש. אינו מוכרח. די"ל משום דביתים שבין כ"ש לב"ה אפילו אינה שופעת תבדוק לר"מ כדפרש"י לקמן: בסה"ד אם נמצנו מראה דמים כדמפרש. נראה מזה דמפרש דהבדיקה היא אם דומה לדם נדה או לדם בתולים כדמפרש ר"מ לקמן. וא"כ ל"ע מש"כ התוס' ודלא כפרש"י שפי' דאפי' נמצנו מכמות שהיו כו' דהרי משינוי זה לא איירינן בשמעתין: תד"ה וכולן. דהא אם ראתה ביום טמאה ללוי כו'. לכאורה קשה דמנ"ל הא. דבפשטא משמע דלא אמר אלא דלאחר שימוש ד' עונות כבר כלה דם בתוליה. ולא תלינן או בהם. אבל בתוך הד' עונות שעדיין לא כלו אימא דתלינן בהו כל הלילה של שימוש וגם יום שלאחריה. וי"ל משום דא"כ מאי פריך עליו הש"ס לעיל פד שו"ם ל"ל. נימא דאתי לרבויי הימים דלאחרי לילי השימוש: בא"ד אבל ביום בעיא בדיקה ולא סמכינן כו' כצ"ל: בא"ד בכל מחלוקת שבין בית שמאי ובית הלל דמתניתין מחמיר כצ"ל:

דף סו ע"א גמרא בידוע שמן הלדדין הוא בא ואם יש לה וסת תולה בוסתה ואם יש לה מכה כו' ואם הי' דם מכתה משונה כו'. כ"ה גי' הרי"ף והרא"ש וכו': שם אמר לה שמא דימת עיריך כו' כצ"ל. ויל"פ עיריך שונאיך כמו עיר ובהלות (ירמיה טו) פרש"י עיר לשון שנאה ע"ש: שם כי היכי דנתהוו עליך לסך גיסא תהוו עלך כו' כ"כ דצ"ל וכן בפרש"י: שם התקין רבי כו' שבעה נקיים. מלת נקיים שבה על כולהו בבי. הכ"ן בשבועות: תד"ה כי. ובעלוך כו'. הוא בעכך דם (הא'): בא"ד שבניך מרובין ביותר. כדאיתא בס"פ דלעיל: ע"ב גמרא מיתיבי בית הקטמים ובה"ס כו'. המלייכים לא ליינו מקורה. ול"כ פשוט שהש"ס כוון למתניתין דספ"א דמקואות ע"ש. ואע"ג דשם איתא בה"ס קודם לבה"ק. אין לחוש לזה עמש"כ בגיטין (פה) בס"ד. וכן ברי"ף ובהרא"ש הגי' ואע"ג דתנן בית הקטמים כו'. והש"ך בנקה"כ ר"ס קצ"ע ל"ד בזה וקראה ברייתא. ולא עוד אלא שכ' דבה"ס הוא פי' דקטמים. ולשון המשנה הלא הוא בהפך. וקל"ע גם על התוס' לקמן (סז) בד"ה פתחה (הב') שהביאו בשם ר"ת דהא דבה"ס לא בעי ביאת מים היינו לבעלה דוקא והיא דאלו חוללין כו' לטהרות. והא תרווייהו מיתניין בהדדי בספ"א דמקואות ובר"פ ש"ם. וכה"ג הקשו שם גם התוס' עליו: תד"ה אם. כדאיתא בירושלמי דמס' פסחים ס"פ כ"ש כו'. וכ"ה ג"כ שם ברפ"ק: בא"ד ומדקאמר דלמא מיקטר ש"מ דעיקר חפיפה ברחש. כ"ג דצ"ל: בא"ד ומשמע הוא שמטקי דפיזא כו'. אולי כוונו להא דכתובות (עז ב) תכעקי פיזא. וגי' הערוך טכעקי. וגירסתם אולי הי' שמטקי: ד"ה אשה. אבל כפרש"י עיקר כו' כצ"ל:

דף סז ע"א ד"ה לפלוף. דוקא שבתוך העין כו' כצ"ל: ד"ה פתחה (הב') ועוד דכל הני שמעתתא דרבא כו' כולן (כצ"ל) היו בבבל כו' ועוד דאבוה דשמואל כו' ועוד דכולהו בלשון נקבה כו'. קשה מאי האי דאינהו איירי בנדה לבעלה. הכי הגמרא אמרה דלית הלכתא כוותייהו אלא דלא מחמרינן בהני חומרות רק לטהרות אבל לבעלה לא. ואולי דליפנא דכי איתמר משמע ליה לרש"י דר"ל דאינהו נופייהו לא אמרו אלא לטהרות: בא"ד וכן פרש"י בתשובתו כו'. אולי צ"ל ולכן פרש"י כו': בא"ד ובפ"ש כו' גבי ואלו חוללין באדם מחשב כו' כצ"ל. עמש"כ לעיל בד"ה בית הקטמים. ועוד תימה דהא לאוי לביאת מים בעינן כדמסקינן לעיל. וכבר הרגיש בזה הרב"י בסי' קנ"ח על השמ"ג שהביא ג"כ דברי ר"ת הללו. אמנם קשה מאי אשמעינן רבא דהא דיניה מוכח ממתניתין דקתני דבה"ס שבאשה חוללין. ונלע"ד דהתם במתניתין אקילקי דתני ברייתא (הוא שבוך שערות) קאי. ור"ל קלקי דבה"ס שבאשה (וכ"ת מפי' הרע"ב) והשערות שבאותו מקום אינן בבה"ס אלא במקום גלוי. ועי' בש"ע שם ס"ק כג: בא"ד ובסילתא ופתחה עיניה כו'. נראה להגיה ת' ובסילתא. וכחול: ע"ב גמרא וליגזור נמי כו' משום מיעוטו המקפיד. בעירובין ובסוכה איתא א"כ משום רובו שאינו מקפיד: שם רבא במחוזא משום אבוזאי. בגליון בשם המהרש"א הגי' רבה. אמת שכ"ת בתוס'. אבל מחוזא הוא עירו של רבא. ושל רבה הוא פומבדיתא עיין בס"ד: שם שכן אשה חופפת בע"ש וטובלת במוצאי שני יו"ט של ר"ה כו'. קשה הלא ר"ה הי' בבבל שהיו עושין שני יו"ט של גליות והכ"ל סתם במוצאי שני יו"ט. ולשון התוס' לקמן בד"ה הא דאפשר והם שני יו"ט סתם. ועיין ש"ע סימן קצ"ע ס"ק י"ח: תד"ה משום ומיהו אור"ת כו' וליכא למיחש כו' כצ"ל: בא"ד ור"ת אוסר דתרי קולי כו' כצ"ל:

דף סח ע"א רש"י במשנה ולר"י כו' עד שתפרים בה"ש. הן לעיל (סג ב) פרש"י מן המנחה ולמעלה היינו מסוף שש. ובהרב"י סי' קצ"ו בד"ה ובה"ש. תפרש מה"ת ולמעלה דקאר"י היינו מזמן מנחה קטנה דהוא ט' שעות ומחצה קודם הלילה ע"ש. ועי' בסוגיא דלעיל (נג) ובמש"כ שם בס"ד ול"ע: ע"ב גמרא נימא תהוי תיובתא דר"ה כו' שאין האשה קובעת כו' בימי זיבתה. לכאורה קשה דהא איכא למימר דמתניתין מיירי דקבעה לה וסת מקודם שלא בימי זיבתה כגון שקבעה לה וסת בריש ירחא ועכשיו הקדימה וראתה בכ' לירחא. ואומר כשמגיע לריש ירחא תבדוק ותמצא טמאה תהא ד"ש. אבל בכגון זה הוא פלוגתת ר"פ ור"ה בריש דרי"ה שם וע"ש תד"ה מקבע. וכאן תקשה לר"ה ברי' דרי"ה. ואפשר דאף ר"פ ל"א אלא דחיישינן לה למומרא שאסורה לשמש ביום וסתה אבל לקולא שתהא ד"ש קס"ד דלכ"ע לא: שם א"ר שאלתי כו' אמרו לי ה"ז בחזקת טהרה כצ"ל: שם ומעיקרא מ"ס הואיל והוחזק מעיין פתוח. ונראה לפ"ז דאפי' בדקה אח"כ (ר"ל לאחר ז') ומצאה טהורה ג"כ טמאה מספק והרע"ב לא פירש כן: במשנה הזב והזבה כו'. לעיל (ז ב): גמרא מדאורייתא אהני מעליא בעינן כו' ורבנן בדאורייתא לא תיחלף. נראה דצ"ל איפכא ודאורייתא בדרבנן ל"מ וכדאמר לעיל זב בבע"ק ל"מ: רש"י ד"ה ונזיר שהילך סככות ופרעות. אין אותו יום עולה למנין כו'. וכן לקמן בד"ה ורבנן גזור בה. כתב לסתור אותו יום כו' ולא יסתור אלא יום א'. ותמוה דבנזיר (כד) במשנה מוכח דבכל ז"י טומאתו אינן עולין לו. דדוקא ימי הזב כו' נקט דעולין לו. וכ"מ שם בתד"ה ואינו סותר. וברמב"ם בחבורו פ"ז מהל' נזירות ה"ז: ד"ה לטמאה בה. אין לך סתירה אלא כטומאתה כצ"ל: ד"ה אבל הכא. ולא תימני ימים שבינתיים כצ"ל:

דף סט ע"א גמרא נדה שהפרישה בטהרה כו' סופרתו כו' כצ"ל וכן בסמוך וכ"ה בהרא"ש: רש"י ד"ה אימי. דל"ב ספורין ובדוקין ודאי הס"ד. ומה"ד וקי"ל: ד"ה תמני לנדה. ולילי שבת הבאה כו' עד עכשיו לפי כו' כצ"ל בלא ו': בא"ד דלמא בה"ש דאתמול חזאי כו' כצ"ל וכן העתיק המהרש"א: בא"ד ולמחר בשבת נמי טבלה שמא בה"ש דאתמול כשבאת לפנינו כו'. גם מחששא דאתמול ביאתה שהזכיר תחלה דהוא יום ה' יש לטובלה בשבת דשמא היה אז לילה. ואולי חסר בדבריו מלת או וכצ"ל שמא בה"ש דאתמול (ור"ל דאתמול ביאתה) או כשבאתה לפנינו ראתה ומש"כ ומיום ששה הי'. שב על תרווייהו. אולם ממש"כ לקמיה משום ספק היא בה"ש גופי'. משמע דלא איירי מקודם אלא ביה. ודקדוק המהרש"א עליו אינו כלום. כי גם לשון הברייתא הוא בה"ש טמא ראיתי. ורש"י מדפתי לא משבש לה אלא מוסיף עלה: ע"ב גמרא ספרתי וא"י כמה ספרתי אם כו' כצ"ל: רש"י ברס"ע. בשבת גופה דאתאי כו' כצ"ל: ד"ה אידי ואידי. ומהדר משום זיבה כו' טבילת ספק זיבה כו' חשיב להו בתמני כצ"ל: ד"ה אלא לאו. ורב דאמר כו' כצ"ל: ד"ה חד יומא. ובלרי להו טבילה דשמיני כצ"ל. וכן בדבור דלקמי' צ"ל ויום א' נמי טבלה: במשנה הזב כו' מטמאין במשא. ובגמרא אטו כו' אלא מאי במשא באבן מסמא. ועפרש"י. ועי' לעיל (ס"ד כד ור"ד נה) בפירושו ובתוס' שם ובשבת (פג ב) ד"ה באבן מסמא: שם בש"א כה"ג מתות כדות. בפשוטו משמע דאיירי לענין דלעיל דמטמאות באבן מסמא ועי' לקמן (עא) בתד"ה אלא. ורש"י שפי' לענין כלים שקודם מיתתן נמשך אחר לשון הברייתא (דשם) בראשונה היו מטבילין כלים כו'. אבל י"ל דעיקר התקנה לא היתה אלא משום כלים. דאבן מסמא לא שכיחא. וכיון דתיקנו לא חילקו אף לענין אבן מסמא: רש"י ד"ה ז שאיסורה שוה בכל. בישראל ובכהנים כו'. משמע קלת דכהן לוקה עליה שתים. אבל לכאורה נראה דלאו דלא יוכל בעלה הראשון כו' אינו חל על איסור גרושה לכהן הקודם: ד"ה היא עלמה. ועמיו זו אשתו. עמש"כ ע"ד ביבמות (טו ב) ובמהרש"א ובגה"ש שם: תד"ה מה. פי' מן התרומה ופרש"י כו' כצ"ל. והוא שם. ומש"כ איירי באלמנה לכ"ג כו'. תמוה. א) דגם הוא אינו זר אצלה מעיקרא. ב) דאותה ככר ידעינן מבעמיו כדפרש"י. או מתה שהביא המהרש"א שם. ובפרש"י שם ליתא: בא"ד וי"ל כיון דאין חללה אלא מאיסור כהונה. בקדושין (עז ב) יליף לה מיתורא דחללה אבל כה"ג: בא"ד דכי פרכינן כו' או לחלל שכן איסור כהונה. קלת תימה לקרוא אותו איסור כהונה. כיון שמותר בה. ועוד ק"ק משם (עח) דבעי ר"י למילף מעיקרא בת גר מהלד השוה מחלל ומכ"ג באלמנה ליפרוך מה לה"ה שכן פוסלין בביאתן. ול"ת למימר דגר נמי פוסל בביאתו באותו תה"ל. דאיכא למימר שכן איסור כהונה:

דף ע ע"א גמרא אי כר"י האמר אשה קנעה כו' כצ"ל: רש"י ד"ה השני מה תהא עליו. הכ"מ אשם שמתן דמו דומה כו' כצ"ל: ד"ה הכל הולך אחר המעשה. אם הביא בדלות מקריב נמי עולתו בדלות כו'. לפמש"כ בנזיר (כע ב) בס"ד יהי' פירושו דיכול להביא עולתו בדלות ואם ירצה להביא עולת בהמה תע"ב. אבל סוף דבריו מקריב נמי עולה בעשירות הוא לעיכובא: ד"ה ואי כר"ש. והילך אפי' כו' כשהוא עשיר יכול להביא כו' כצ"ל: תד"ה היא. דבשמעתין דיבמות כו' דהולד של נכרית לשוק כשר דקאמר כו' כצ"ל: בסה"ד דלא נילף מאלמנה לכה"ג ומעבד כו' כצ"ל: ד"ה למחרת. אוכל בקדשים לאחר ס' יום כצ"ל וכ"ה במשנה דנזיר שם. וכ"ה בדבריהם לקמן בסה"ד: בא"ד נזיר טמא אתה כו' הזה ושנה וגלח כו'. כולן לשון ליווי הן הַזֵּה כו': בא"ד (בסה"ע) אבל אמנו אינו מעכבו כו'. מש"כ המהרש"א וכן לא תקיב כו' ועולת בהמה דמלורע מספק כו' ע"ש. לכאורה תמוה

דהרי

דהכי תניא בתגלחת שניה עולת בהמה משום ספק נזירת טהרה כמש"כ התוס' לקמן . ויכול להתנות עליה דאם הוא מצורע מוחלט וא"כ לא עלו לו הימים למנין הנזירות . דימי צרעתו וימי ספורו א"ע למנין נזירות . תהא עולה זו לעולת מצורע . אבל ז"א דקרבנות דמצורע צריך להביאן למחרת יום שגלחתו כדאר"ע בנזיר (מד ב) במשנה . והעולה דספק נזירות טהרה היא ביום התגלחת . ועי' בתוס' שם (נט ב) : בא"ד ע"ב כר"ע דאמר במס' נזיר כו' . הוא שם (מד ב) במשנה : בא"ד לפיכך ישהא כו' שיהא אחר טהרת צרעתו כו' כצ"ל : בסה"ד ומוכח נמי כו' למחרת של ס' והיא כו' כצ"ל : ע"ב גמרא ושעון מתנת בהונות כצ"ל : שם בן השונמית מהו שיטמא . הא דלא שאלו על בן הצרפית שקדום . י"ל עפ"י מש"כ הרד"ק שם בשם י"א שלא מת מכל וכל . ומש"כ בבן השונמית דגם בו יש לפרש כן ונסמך בזה על תשובת ר' יהושע ואין חי מטמא . תמוה דהכי שאלתם היה אלאחר שהחייהו כדפרש"י : שם הרבה עשו כן ולא הועילו . כזה ביומא (מז) : תד"ה ושמיכה . דתנן כל כו' ואילו אשם לא מפיק . להדיא איתא בזבחים (יא) ולרבנן כו' אף אשם טעון סמיכה . וכן הביאו התוס' עצמם מזה שם (ה) בד"ה מה . ודבריהם בקדושין (נה ב) ד"ה ודלמא שב' ואשם אין טעון סמיכה צ"ע . וכבר העיר בזה הגרי"פ : ד"ה כאן קודם גז"ד . וי"ל דלעולם שינויא דהכא עיקר כו' . אמ"ג דתרוויהו אמת ומה שחסר זה גילה זה . מ"מ קרו לדהכא עיקר דמוקי גם להאי קרא דאמר לא ישא פנים בישראל נמי : ד"ה כאן בעושה כו' . דהיינו קודם גז"ד פשיטא דהקב"ה מקבל תשובה . ל"י אהיכי קאי האי פשיטא דאי אקרא דלא אחפוץ כו' . מאי פשיטותא הכתוב משמיע לן מדותיו של הקב"ה דמנקה לשבים. דמסורת הדין הנפש החוטאת היא תמות כדאיתא במדרשים . וי"ל : ד"ה ואין . ועוד או בקבר גבי מגע כתיב כו' . עמש"כ לעיל (כז) בס"ד : בסה"ד ולא אאדם . עי' מהרש"א . קושייתו כבר הקשו התוס' ביבמות (ריש דף סא) ונשארו בתימה . ומה שציין שם הגרי"פ דבב"ב כתבו ישוב לזה . ע"ש דישובם אינו עולה לקושיא זו : ד"ה מתים . אבל בן השונמית פשיטא להו כו' כצ"ל :

דף עא ע"א רש"י ד"ה ביעתותא . או שומע ונבהל תרפיא כצ"ל : ד"ה אף הכלים . ל"ל דזה"ד שייך לסה"ד דלקמיה וכצ"ל שם משונין מכ"א להטביל אף הכלים כו' : במשנה רי"א א"מ משום כהם כו' ובגמרא מכלל דת"ק סו' . ק"ל מדוע לא נאמר דסמתא דת"ק שמא תחליף כמו במשנה דלעיל . ואדרבה מ"ע דר"י דלא גזר כאן . ואולי משום דלא שכיחא שתהא דם לא"מ לכן לא גזרו בה רבנן : רש"י ד"ה דם תבוסה א"ב. ספק אם נעקר כולו מחיים ס' אם נעקר מקצתו לאח"מ. ק"ל תרתי. חדא. ממש"כ לקמן בד"ה הרוג. רבותא אשמעינן דאע"ג דמספקא לן אי רובו מחיים כו'. ולא קאמר רבותא שפי דאפילו מספקא לן אי כולו מחיים משמע דזה באמת טהור . וגם ר"י שם ל"פ בזה . שנית . דכתב שם ומיהו אי הוי פשיטא לן דרובא מחיים ל"ב שני' . ואיך כתב כאן ספק אם נעקר מקצתו לאח"מ . הא אפי' אם ודאי הי' כן נמי טהור . והכי הל"ל ס' אם נעקר רובו לאח"מ : תד"ה מקור. גיממא אפי' בפחות מרביעית משום דנגע במת . התוי"ט תמה עליהם מהא דתנן באהלות רביעית דם שאחר טהור . משם לק"מ די"ל דטהור דקאמר היינו מלהיות אה"ע לטמא אדם וכלים . אבל טומאה קלה דהיינו טומאת משקין לטמא או"מ יש בה . (גם י"ל דהתם משום דשבטה לה טומאה ומיירי דחסר אח"כ. אולם זה מיבעיא ליה לרבא במנחות (כד) ע"ש) . אלא דק"ל מהא דתניא לעיל (נה ב) תשפה משקין כו' ודם מגפתו כו' מטמאין טומאת משקין ברביעית . והביאו בעצמם לעיל (מז) לראיה דע"כ איכו מחמת שנגע במקור . ול"ל דהכא ה"ק דהם הקשו בכריתות (יג ב) דאמאי בעינן רביעית דהא משקין מטמאין בכ"ש . ותירצו דהכל הכי לא הוויין משקין אלא מדרבנן ע"ש . וא"כ אי אמרינן דהכא ר"ל משום דנגע במקור ואפ"ה מטמא בכ"ש ע"כ נלמדך לומר דהוה משקה דאורייתא וא"כ אפי' בלא מקור יטמא משום דנגע במת . ועי' חולין (פז ב) תד"ה כל : ע"ב גמרא שאני במשה דמתחלתה כצ"ל בכ' . וכן העתיק התוי"ט בפ"ג דאהלות מ"ה : רש"י ד"ה שהאשון . גזיר בה טומאה הס"ד . ומה"ד דאין דם : תד"ה ר"י . ההיא דקאמר שהם בשיל כו' כצ"ל . והוא השמך מראשית דבריהם שכתבו לרבא דמשני בזבחים בפ' התערובות ההיא דקאמר התם כו' : בא"ד כיון דשייך ביה טומאת ר"ד ט' כצ"ל : במשנה בש"א אף כשמת מת כצ"ל : תד"ה מגרה . דאיצטריך לאשמעינן דל"ת שמא נגעה . וכמו שפי' הגמרא לקמן על הא דתקפת וקורא לה שם : בא"ד אלא לגופיה דכשר לפרות כצ"ל : בא"ד כי היכי דקיל מנדה כו' ושטבילתו ביום כדאיתא ביומא (ו ב) : תוי"ט ד"ה כמגע (הכ') . וא"כ משקה של קדש כו' הוי שני . מאי איכא משקה אפי' אוכל נמי וכדמקשה ממעילה דהתם הוי אוכל . ועוד כיון דדינה כמגע ע"מ הא קיי"ל בפ"ב דטהרות מ"ו דאפי' שלישי דתרומה מטמא משקה קדש להיות תחלה ופי' הרע"ב דהש"פ אה"ק מטמא משקה קדש להיות תחלה וכש"כ מגע ע"מ שהוא כאשון . ולזה י"ל דשבוי"י אינו בכלל זה וכמו דאיתו בכלל הש"פ אה"מ מטמא משקין להיות תחלה בפ"ח דפרה מ"ז . וכן התוס' בחולין שהביא התוי"ע נקטי נמי דאפי' משקה קדש לא הוו אלא שני . ונראה הא דנקט משקה קדש נמשך אחר לשון התוס' בחולין שם . ואינהו שפיר נקטי משקה דבה איירינן שם . והתוי"ע ל"ד במתכ"ת אגב שיטפי' : גמרא סד"א כו' למגע בה מאברא . עי' הגהת מהרש"א : שם דתנן משקה שבו"י כו' ואלו ואלו אינן מטמאין ואחר כל הטמאים כו' כדאיתא במשנה שם : רש"י ד"ה צריכה טבילה . ואם ישראלית היא טובלת לביאת מקדש . ובד"ה א"ל כ' אבל לקדשים מודו כו' . ול"ע מנ"ל לחלק בין ביאת מקדש לאכילת קודש הא תרווייהו שוין לכרת ולקרבן . ובהדיא תנן פי"ד דנגעים מ"ה דמצורע טובל ביום השמיני משום הכנסת בהונות דלא הוי רק ביאה במקצת כדאיתא ביומא (ריש דף לא) . ואף ר"י שם ל"פ אלא במצורע מפני שככר טבל מבערב אבל יולדת דזה זמן ארוך שטבלה משמע דאף ר"י מודה . ואדרבה בביאת מקדש מחמרינן טפי דלבי"ז שם ולר"י אפי' טהור גמור אינו נכנס עד שיטבול . ובאכילת קדש לא מצינו זה . ועמ"א בחגיגה רפ"ג על הא דאיתא שם אונן ומח"כ צ"ע לקדש . גם מש"כ הילכך לאחר שהביאה כפרתה טובלת . ק"ל מדוע לא תהני אף קודם כפרה כמו לב"ש לביאת מקדש לפירושו . ואולי גם בב"ש כוונתו שתטבול לאחר כפרתה . אבל לא משמע כן בפי' הרע"ב לעיל פ"ג מ"ו . וכאן כתב כפרש"י . ועמש"כ שם : תוי"ט בד"ה א"ל טבילה. קושיא דבריו דמתו"כ אף קודם כפרה תהני ליה טבילה ליגע בקדשים . וברפ"ג דחגיגה הבאתי שזה נגד גמרא ערוכה ע"ש : תד"ה ואם נפל. מפרש ר"ת כמשקה תרומה ט' כ"כ דצ"ל בכ"ף וכן לקמן : במשנה וטבלה לערב ושמשה כצ"ל : בתוי"ט ד"ה מטמאין מו"מ (בסה"ד) . ובריש פ"ק דזבים אכתוב דלבועלה תולין וא"כ קרא אסמכתא בעלמא . ותמוה מאד דהתם מיירי בבעלה ביום שלאחריו אחר טבילה הוא דתולין דאם לא תראה אח"כ הוא טהור . אבל הכא שבעלה בערב דלא ספרה עדיין כלל (דספירת לילה לאו ספירה) ודאי טמא ומטמא מו"מ אפי' אם לא תראה ובהכי מיירי קרא . או אפי' בבעלה ביום אחר טבילה וראתה אח"כ (והוא בתוך י"א) מטמא למפרע מדאורייתא :

דף עב ע"א בסוף המשנה ומגען ובעילתן תלוין . לכאורה יפלא מדוע שביק הסתא מו"מ דאיירי בהו בבבי קמייתא . וי"ל דהסתא רמז לנו במאי דתני ומגען תלוין הדין המבואר במגילה (ח ב) בזב שטבל ביום הז' לספירה וראה אח"כ בו ביום דסותר ומטמא למפרע מו"מ . מ"מ הסיטו אינו טמא למפרע . וה"ה גבי זבה (רמב"ם ספ"ה מהל' מו"מ) . ואשמעינן כאן דגם בשומרת יום כנגד יום הדין כן דדוקא מגען תלויין אבל הסיטן טהור ודאי : גמרא ת"ל ושוין בטובלת לילה לזבה כו' . רש"י פי' דר"ל זבה קטנה וקיפא מפרש גדולה . ולפלא מדוע לא מפרש כפשטיה דרישא בזבה גדולה . ואולי שינוי הלשונות דחקתו . דבריתא תני בקוצר אינה טבילה ובקיפא פורש והולך וטמאה וכו' : שם ושוין ברואה כו' שמטמאין מו"מ כו' כצ"ל : שם אר"י מאי קמ"ל תניא כו' בש"א מטמאין מו"מ ופטורין מה"ק כצ"ל : רש"י ד"ה ת"ל ושוין כו' . אבל זבה קטנה כו' דבפי' שימור אין טבילת כו' כצ"ל : ד"ה אם שיום כו' . שמטמאה היא ובועלה כו' כצ"ל : ד"ה אר"ס . לב"ש דמחמרי מטמאין מו"מ כו' כצ"ל : ד"ה ועוד תנן . דלא כר"ה כצ"ל וכן בתוס' : ד"ה כשומרת יום . ונגע בתעשר . משום דלתרומה בלא"ה פוסל ודאי משום טבו"י . מ"מ כ"מ גם לתרומה לטמאה כראשון . או אם נגע בה אחר שהעריב שמשו דאם יראה שנית בלילה או למחר ביום ינטרף לזיבה דזב מטמא בראיות וימים . (ומש"כ לקמן אם יחזור הזב ויראה היום ל"ד דאפי' למחר נמי) . וכן כ"מ לענין מו"מ : תד"ה הרואה . ותלתא יומי ל"ד דבתרתי שני כשראתה בשני עד הלילה . הה"ע השהרש"א : בא"ד ומשני דתזאי כו' דלא הוי שבות פי' סוף היום דראייתה דסליק לי' למנינא וא"ת כו' כצ"ל : ד"ה אף אתה . וי"ל דקסברי ב"ש דיום י"א שבות מדאורייתא . אתו למיעפי דטומאת מו"מ דמטמאי ב"ה הוא מה"ת כסברת ב"ש : ע"ב רש"י ד"ה אלא אימא כו' . דמודה ב"ה בבועלה בשני כו' כצ"ל : ד"ה בשמן בשמן . גבי רבוכה כו' . ומקיים רק דלשת תרי בשמן דכתיבי גבי חלות ורקיקין . ודלשת בשמן ג' דכתיב גבי רבוכה השמיט . דדרשינן מיניה שם ריבוי שמן לרביכה הא כיצד כו' חליו לחלות ולרקיקין וחליו לרבוכה : בא"ד הייתי אומר ככל המנחות כו' כצ"ל ועי"ש דלא מסיק הכי : תד"ה אלא אימא . והא תנן טבלה ביום שלאחריו כו' כצ"ל : ד"ה אלא חצי לוג . אע"ג דלא משכחן. נראה דלפניהם הי' הגירסא פה רביעית שמן לנזיר כלפנינו במנחות . דאילו ברביעית יין לנזיר הביאו התוס' עצמם בעירובין (ד) ובסוכה (ו) מהתוספתא פלוגתא דראב"ע ור"ע . דלר"ע הוא בכזית ולראב"ע ברביעית . (וק"ק לגי' זו דהא בירושלמי שהביאו התוס' שם ושם איתא דמ"ד רביעית טעמו דיליף גז"ש שכר שכר ממקדש וכאן אמר הלכה) . מיהו גם לגי' רביעית שמן י"ל דר"ע יליף לה מתודה דלשני המינין האלו הי' רביעית וכדאיתא במנחות (עח) שלמיו לרבות שלמי נזיר ט' ולרביעית שמן וע"ש בפרש"י . וראב"ע דס"ל דחצי לוג לתודה הלכה וקי"ל דאין למדין מהלכה . לכן צ"ל ע"כ דלנזיר הוא הלכה בפ"ע . ולהרמב"ם בחבורו פ"ח מהל' נזירות ה"א משמע דהיה לו הגי' רביעית שמן וכמ"ש הכ"מ שם , וכ"מ מדבריו בפ"ע מהל' מעה"ק הכ"ג . אולם בהקדמתו לזרעים העתיק ורביעית יין ואולי ט"ס הוא . כי גם שלת זה יש שם ע"ם של' לוג שמן לתודה וצ"ל חצי לוג :

דף עג ע"א גמרא ומנין שהיא עושה מו"מ כו' כצ"ל : רש"י ד"ה ולאוי לזיבה . תשכי ז' נקיים עד יו"ד שיהו כו' כצ"ל וכ"ה בר"ן בפ"ב דשבועות : ד"ה יום י"א . דזיבת רביעי מתרבו מאו כי תזוב כצ"ל : ד"ה ת"ל ימי . שהיה הס"ד . ומה"ד שמאה : ד"ה היא שאינה משמאה בשלש כו' . עוגמת זוב גמור לקרבן . הכ"ל דאף לז' נקיים לא מזקקי לה : שם בפ' כילד הרגל הס"ד : ד"ה ת"ל כל המשכב אשר תשכב עליו כו' כצ"ל : ד"ה אלמא קראי . שהרי לא רבינן לדין ימי זיבה אלא כו' כצ"ל : תד"ה אין לי . דהיינו מופלג יום אחד כו' כצ"ל : ד"ה ת"ל כל ימי . תימה כו' כצ"ל . ומלת נדתה למחוק :

סליק מסכת נדה . עתה אחוי קידה . לתכן מים במדה

הגהות וחדושים ממסכת נדה

מאת הרב הגאון האמיתי מופת הדור מהור"ר צבי הירש חיות זצ"ל חונה בק"ק זאלקווא והגליל

דף ב ע"א רש"י ד"ה אע"פ שאמרו כו' אמאין לה ושת קאי . כ"ב פי' מהר"ם מלובלין . ול"נ דהיה אפשר דקאי על אשה שיש לה ושת רק שלא בשעת וסתה . דבכה"ג לכ"ע דיה שעתה . עי' לקמן (ד ע"ב) אבן נראה לרש"י לדוחק כיון דד"ז אין מפורש במשנה : ע"ב גמ' כיון דמנופה קא חזיא לא אמרי' אוקמה אחזקה . כ"ב רש"י פי' דמועדת ועלולה לכך אין לה חזקת טהרה . וצ"ל ע"פ דברי הפו"ז יו"ד סי' שנ"ז שכתב לפרש מ"ש התוס' (פסחים לא ע"א) ד"ה שהוא עמא מתחלתו ול"א הסתא הוא דמת . דאמרינן כל הספקות כשעת מציאתן ואע"ג דקי"ל ביו"ד סי' פ"א לענין גבינות דאמרינן השתא היא דנטרפה דאמרי במיתה דכל חי עומד למות ומועד לכך . ועתה אנו רואין שמת ודאי . ל"א בכה"ג אוקמי אחזקה ע"ש . וה"נ באשה כיון דעלולה בכך . ועתה פזאי שוב חזקה דשעת מציאתן אלים טובא . ועי' שו"ת חכם צבי סי' ב' ג' ושו"ת נו"ב מהדו"ק חלק אהע"ז סי' לא :

דף ד ע"א תד"ה שכל הטמאות כו' לאו משום דהוי כשעת מציאתן דאורייתא . כ"ב מדברי התוס' (פסחים לא ע"א) ד"ה שהיה שמרמזי עליהם למעלה מוכח דכשעת מציאתן דאורייתא דהכי עושה פסח שני ולא חייב לחולין בעזרה . וכ"כ הפו"ז סי' שנ"ז שם להדיא דלשיטת התוס' פסחים שעת מציאתן דאורייתא ולא התעוררו לדברי התוס' שם סתרי לדבריהם כאן : ע"ב גמרא בטומאה דרבנן כו' דכתיב עלה נדף . כ"ב עי' רמב"ם פ"י דפרה לפרש טומאת מדף ועי' ג"כ בפירושו למס' זבים פ"י ה"ז מ"ש בזה . והוסיף עוד שם ומ"ש בתלמודנו כי לשון מדף מן עלה נדף. איננו מן הגמ' אלא שכתבוה בגליון מן פירוש רבנן סבוראי וכתבן המעתיק בתוך הדברים ולא נזכר עליהם ועי' תשובת רבינו שרירא גאון ביוחסין שכתב שקבלה בידו שיש הרבה הוספות בתלמוד מן הגאונים . ועי' ג"כ (נדרים י ע"א) לשון שבדו חכמים דכתיב בחדש אשר בדה מלבו . הנה על כרחך לאיזו מבחדש אשר בדה מלבו הוא הוספה על הגליון מאשר כתב לו אחד לפרש מלת שבדו . אבל אינו ראיה על עיקר הדבר . דיש לשונות בנדרים ושבועות אשר בדו חכמים , ועי' תוס' שם . ולהרמב"ם היה מקובל מאבותיו דמן דייקא נמי דכתיב עלה נדף הוא הוספה מן הגליון :

דף ה ע"ב גמרא שעתא דדיה שעתה הא מעל"ע מעת נמי מטמאה . כ"ב עי' פי' המשניות דהיה לו גרסא אחרת בסוגיין . דדיה שעתה אינו מועיל רק לטהרות אבל לא לענין משכב ומושב דבכל נווני טמאה מעל"ע וכבר התעוררו ע"ז המפרשים בטעם הדבר מדוע יטמא מעל"ע קודם הכי יש לה וסת . ויש חזקה דאורח בזמנו בא והמטה יש לה ג"כ חזקת טהרה ושני חזקות הללו מכריעים על חזקת מציאתם : שם כשחברותיה בודקות אותה במטה . כ"ב עי' תוס' ריש פרקין . דא"כ ה"ל ספק טומאה ברשות הרבים דשלשה הוי רשות הרבים לטומאה . עי' נזיר ריש פרק ב' נזירים ועי' משנה למלך פט"ז מהל' אבות הטומאות בשם הסמ"א דמאי נשים דמאה כחד דמיין ולא מחשב כה"ר וע"ש . ועי' רמב"ן חי' נדה שהביא ג"כ תירוץ זה . וכתב וזה אינו נכון . ולא פירש טעם הדבר . והכי בכמה מקומות בתלמוד ג"כ אמרו מאה נשים כחד דמיין (יבמות קיז ע"ב) ומ"מ (ברכות מה ע"ב) נשים כתרי דמיין. היינו משום דלענין זימון גם שנים אינן מזמנין ואין חילוק בזה בין אחד לשנים ע"ש ואם אמנם דע"כ שייך ד"ז רק במקום דלא האמינה תורה לעדות. אבל כאן דגילה התורה דשלשה אנשים חשובים כרה"ר וכי אין אשה בכלל . הנה המחזיקים בסברא זו דגם לענין רה"ר דטומאה אמרינן מאה נשים כחד דמיין . הביאו ראיה מזה דבסוטה עצמה קי"ל דאין אשה מתייחד עם שתי נשים אבן אשה מתייחדת עם ב' אנשים ראיה דבשתי נשים שייך איסור סתירה אבן בירושלמי פ"ק דסוטה מבואר דהאיש מקנא לאשה משני בני אדם והרמב"ם פ"א מהל' סוטה הוסיף דמקנא לה משני בני אדם כאחת ע"ש אלא דהיתר היחוד עם שני בנ"א אין לה ענין לסוטה שקינא לה ונסתרה . ואולם על הגמרא דנזיר ר"פ ב' נזירים קשה דלפ"ז איך אמרו דסוטה הוי רק שנים בועל ונבעלת ולשיטת הרמב"ם משכחת שני בועלים דמקנא לה משני בנ"א כאחת . וכבר קושיא זו מפורסמת בשם הגאון מהר"א ז"ל אב"ד דק"ק אמשטרדם :

דף ו ע"ב תד"ה בשפחתו כו' ויכול להיות שזה ר"ג דיבנה . כ"ב צ"ע דאיך אפשר לפרש כן . הרי כתב לפרש בתלמודנו תרומה היינו תרומת לחמי תודה ובימי ר"ג דיבנה שהיה אחר החורבן מי הוה . ואפי' לשנויא כאן דתבריא מדכין בגליל . לא שייך בלחמי תודה . ועי' ר"ן חי' (סנהדרין יב ע"ב) לענין עבור השנה בימי ר"ג דיבנה משום דאמריא דעדקין דהתעורר ג"כ דבימי ר"ג כבר נחרב הבית ועי' שסב"ץ מאמר אפיקומן (פי' על הגדת פסח) דהקשה לו מאמר ר"ג כל שלא אמר פסח מצה ומרור פסח בימי ר"ג מי הוה וכן הא דאמר ר"ג לטבי עבדו צלי לי את הפסח באסכלא (פסחים עד ע"א) והכי ר"ג אדונו של טבי לאחר החורבן היה ופסח מאי עבידתיה . ועי' שו"ת יעב"ץ ח"א דהאריך בשביל קושיות הללו . כיון דפסח בא בכנופיא כקרבן צבור דמי וקי"ל מקריבין אע"פ שאין בית ולא ידעתי לפרש סוגיא זו לפי' התוס' דר"ג דיבנה היה . א"כ איך יכולין לפרש בזמנו תרומת לחמי תודה וצ"ע :

דף ז ע"ב גמרא ר"א שמותי . כ"ב פי' רש"י (פסחים פו ע"ב) ד"ה ממחלקותו של ר"א ור"י למדנו שב' דאין הלכה כר"א בטהרות משום דנמנו עליו מתנורו של עכנאי ע"ש ודבריו צ"ע . דבין אם הפי' שמותי שברכוהו או משום דתלמידי שמאי מ"מ טהרות מאמר דיני תורה ועי' לנ"ת שם . ועי' שו"ת חות יאיר סי' נ"ד שהתעורר בקושיא תמוהה מדוע אין הלכה כר"א באמר דברים שהורה כהלכה ומ"ע יפסידו דבריו האחרים מפני שבענין אחד רבו עליו ואפי' זקן ממרא גמור שהורה במעשה נגד הרוב ונתחייב מיתה . בכל זאת לא נתבטלו הוראותיו הראשונות ועי' בהשמטות לספרו מ"ש בזה בשם חכם אחד :

דף ח ע"ב גמרא ר"מ לנחל איתן . כ"ב מכאן קשה לשיטת הרמב"ם בהל' רוצח שמפרש נחל איתן היינו נחל שזוטף בחזקה ואיך יפרנס גמ' ארוכה זו שאמרו בתולת קרקע ר"מ לנחל איתן דמפורש דהיינו קרקע קשה ועי' שו"ת חכם צבי סי' ל"ב מ"ש בשם מהרי"ק ע"ד הרמב"ם הללו . ולא התעורר מסוגיין :

דף ט ע"ב רש"י ד"ה שני בצורת ואיכא הפסד מרובה . כ"ב כן מצינו (פסחים כ ע"ב) להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו ולשון של איכא דאמרי דטהרות אפים לעבודה . היינו מלך הפסד טהרות חששו להפסד מועט ג"כ . ועי' רש"י (לעיל ו ע"ב) ד"ה שעת הדחק שעת בצורת ואיכא הפסד דטהרות ובאמת בגמרא כאן הטה שני תירוצים נפרדים ולכן ליטנא דשני בצורת א"צ לבא מפני הפסד טהרות :

דף יג ע"א גמרא שנאמר וירע בעיני ה' וימת גם אותו . כ"ב אולם במסכת כלה הביאו ראיה מדכתיב ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' וימיתהו ה' אבל גרסת תלמודנו נכונה יותר דבמקרא הראשון אינו מפורש החטא רק באונן נאמר ושחת ארצה : תד"ה נשים דלאו בנות הרגשה נינהו כו' להשחית זרע הוקשו לאנשים . כ"ב הרמב"ן בחי' כתב תטעם אחר דכתיב השחית כל בשר את דרכו ונשים בכלל . וטעמו ג"כ במבול ע"ז . ועי' תוס' (יבמות יב רע"ב) ותוס' כתובות (לט ע"א) מ"ש בענין זה . ועי' באריכות במשנה למלך פרק י' מהל' מלכים לענין בן נח ובשו"ת חות יאיר סי' ל' בארוכה התשובה ע"ש : ע"ב תד"ה עד שיכלו כו' דהרבה היו יולדות בכרס אחד . כ"ב אולם לא יתיישב עדיין מ"ש באגדת חלק דאל ריב"ל לאליהו אימת יבא משיח והשיב היום אם בקולו תשמעו והכי כיון דלא ילדו עד כה הרבה בכרס אחד . שוב עדיין לא כלו הנשמות שבגוף ואיך אפשר שיבא משיח היום . ובעיקר דברי הגמרא כאן עי' מהרש"א כאן ובמדרש שמואל בהקדמתו לביאורו על מסכת אבות :

דף טו ע"א רש"י ד"ה ושתות דאורייתא הלכה למשה מסיני . כ"ב ענין זה אין לפרשו דהיה להם בזה דבר מקובל אתמה רבינו דא"כ לא יתכן הפלוגתא בזה . דהכי כבר האליע הרמב"ם בפ"א מהל' ממרים דברים המקובלים מסיני אין נופל בהם ענין מחלוקת וכ"כ התוס' יבמות (עז ע"ב) ד"ה הלכה שכתב דלאו הלכה מסיני קאמר דא"כ אמאי פליג ר"י ע"ש ועי' שו"ת חות יאיר סי' קל"ג

רק טעם פלוגתתן כאן כיון דאין אשה קובעת וסת רק בראתה ג' פעמים ואנן קיי"ל חזקה דאורייתא וסוקלין ושורפין על החזקות הס"ד חזקה זו שהוחזקה עצמה לראות ג"פ בעת הוסת ומ"ד דם ל' וסתות דרבנן מודה דבכ"מ חזקה מלתא היא. אכן אף דיש לה חזקה לראות דם בעת הוסת מ"מ ראיית הדם בלי הרגשה אינו טמא מן התורה ולא ס"ל הך סברא אימא הרגשה ולאו אדעתה וז"ב: תד"ה אמר כו' אמאי קאמר שמא תמצא אשתו ספק נדה לימא ודאי נדה. נ"ב אולם ברמב"ם פ"א מהל' עבודת יוה"כ נקט בפשיטות שמא תמצא אשתו נדה ולא הביא ספק נדה. וסמך ע"ד הירושלמי פ"ק דיומא דאמרו בפשיטות שמא תמצא אשתו נדה. ומ"ש התוס' לתרץ דודאי נדה לא שכיח א"כ אין הכונה דלא שכיח שתראה מיד. הרי הרבה רואות מיד ונמצא על שלו יוכיח דבכה"ג בודאי נטמא מיד. רק כונתם דלא שכיח שתוכל לבדוק עצמה כשיעור קרוב כזה. ולאח"כ איננה רק ספק. ואולם זה אין לו ענין. רק במה שנוגע לענין קרבן דאין להביא קרבן שמא אחר שפירש ראתה אבל שם בפ"ק דיומא דיש נ"מ לכהן עצמו אם ראוי לעבוד עבודה במקדש. ומה בכך דאצלנו הוי רק ספק נדה. מ"מ הכהן עצמו נטמא משום בועל ודאי נדה וצ"ע: ע"ב תד"ה אפילו. נ"ב עי' שו"ת נ"ב מהדו"ק חיו"ד סי' נ"ה שכתב דבר חדש אף למ"ד וסתות דרבנן הייט משום דחזקת טהרה דאשה מתנגד לחזקה דאורח בזמנו בא. מ"מ סמוך לווסתה לכ"ע דאורייתא והטעם דשמא תראה איננה מוציאה מחזקת טהרה. וכדומה לזה אמרו (גיטין כח ע"ב) שמא מת לא חיישינן מפני שמתנגד לחזקת חי שמא ימות חיישינן דחזקה זו דלהבא איננה מוציאו מחזקת חיים שיש לו עתה. ועי' נ"ב מהדו"ק חיו"ד סק"י שהחזיק בסברא זו:

דף טז ע"א גמרא ואת"ל נפל הפילה לידע אם זכר ואם נקבה. נ"ב עי' רמב"ם ספ"ט מהל' טומאת מת שכתב בזה"ל אבל ספק אם הפילה שם דבר המטמא מותר מפני שכבר בארנו שכל הספיקות אינם רק מדבריהם עכ"ל. ועי' השגות הראב"ד. ומכן תמה עליו דהרי בפ"א מהל' כלאים הקשים הראב"ד לשיטת הרמב"ם בזה. אולם כוונתו להקשות על הרמב"ם דמ"מ מדרבנן הוא טמא והיטב היה לו לומר משום ספק ספיקא דמותר אפי' מדרבנן אכן בגוף דברי רבינו נ"ל דהנה ס"ס זו איננה טובה משום דאינה מתהפכת כמ"ש הרב הצל"ח בחי' פסחים (ט ע"ב) דאם נאמר את"ל גררוהו שוב אין לנו נ"מ אם רוח או נפל הפילה. והנה יש לנו שני טעמים בהיתר ס"ס. טעם הרשב"א בתשובה סי' ת"א דס"ס מטעם רוב ומפ"ז אם אין מתהפך אין לנו שני צדדים להיתר. נגד צד אחד לאיסור. דהרי אם נתחיל מצד השני אין כאן ס"ס. ואולם הרב הפ"י כתב בסוגיא דפ"ק כתובות (ט ע"א) דכיון דספק דאורייתא מה"ת מותר. ואינו אסור רק מדרבנן. שוב ספק השני הוי ספק דרבנן לקולא. ומותר לגמרי ע"ש. ולטעם זה אין נ"מ בין ס"ס מתהפך לאינו מתהפך בכ"מ דיש לנו שני ספקות אף שאין אפשרות לומר ספק בלשון אם תמצא לומר. מ"מ מותר כמ"ש ג"כ הרב כרתי ופלתי בשער הספק סי' ק"י. וא"כ נכונים דברי הרמב"ם דאע"פ בור שמטילים נפלים שמאהיל בהם טמא דין תורה. משום אין ספק מוציא מידי ודאי. בכל זאת אם ספק אם הפילה שם דבר המטמא מותר והטעם כיון שכל הספקות אינם אלא מדבריהם. א"כ יש לנו שני ספקות וספק הראשון אם רוח או נפל עושה רק איסור דרבנן. וספק השני אם גררוהו או לא מתיר לגמרי אפילו מדרבנן אף דלא שייכי שני הספקות הללו יחד כיון דלשיטתו טעם אחר איכא בהיתר הס"ס וז"ב: ע"ב גמרא טפה זו מה תהא עליה חכם או טיפש. נ"ב עי' רמב"ם פ"ה מהל' תשובה שכתב אין הקב"ה גוזר על האדם להיות צדיק או רשע או חכם או סכל. הרי דלדעתנו חכם וסכל אין הקב"ה גוזר עליהם. וכאן אמרו חכם או טיפש ועי' הגהות מיימוני שם שהתעורר באמת ע"ז. אולם מצינו במורה פנ"ד לשלישי. שהאריך בבאור ענין חכמה דהונח על שני דברים חכמה במעלות המדות. וחכם בהשכלה להשיג אמתות מציאותו ע"ש. ועי' מדרש קהלת פסקא טוב שם משמן טוב תני שלשה שמות יש באדם בעוה"ז אחד שקראו לו אחרים. היינו מה שיש לו יחס לחברה והשם שנתיחד לו בהתהלכותיו עם בני אדם. ושם שקראו לו אביו ואמו היינו המזג אשר קבל מהם בתכונת גופו והסרכבה מהם. ואחד שנקרא בבריאותו של עולם. הייט מעלת החכמה והבינה. שני אדם חביב בשמו. היינו שם העצמי אשר הוציא יקר מזולל ע"י השתדלותו בחכמה. עכ"פ ההשכלה במדות שתלוי הרבה במזגו ובמזג אבותיו נגזר עליו בשעת הבריאה ותכמת ההשכלה והעיון אשר עיקר עבודה תלוי בזה. הוא ברשותו של אדם. ועי' שו"ת בשמים ראש שכתב ג"כ ליישב דברי הרמב"ם הללו: תד"ה מלאך כו' ואף ברי שהוא שר מטר אינו עושה רק ברשות הקב"ה. נ"ב עי' רש"י בביאורו לאיוב ובפי' תענית (ז ע"ב) ד"ה יטריח. כתב דאף ברי שם מלאך הממונה על גשם. אולם בש"ס תענית (כה ע"ב) אמרינן דמלאך הממונה על הגשמים רידיא שמו. ועי' רש"י שם ד"ה האי רידיא:

דף יח ע"א גמרא ותו ליכא והא איכא תשע חנויות. נ"ב לשיטת הרא"ש מפליגא סוגיא בשיטה מקובצת (ב"מ ו ע"ב) סוגיא דתקפו כהן. דהא דקי"ל דאמרינן בכ"מ כל דפריש מרובא פריש לא הוה כודאי ומידי ספק לא נפקא רק הוי ספק כזה שהתורה התירה ומפ"ז מכלל עשירי ספק עדיין לא נפיק ע"ש. ועי' כרתי ופלתי סי' ק"ו שהתעורר בדברי הש"ס הללו. ואנכי הבאתי ג"כ ראיה לשיטתו מדברי רש"י פסחים (ט ע"א) ד"ה ודאי טבילי ואהי ספק זה ומוציא מידי ודאי משום דרוב חברים מעשרים מיד אם כן אין מקום לקושית הש"ס דספק אין מוציא מידי ודאי. אבל רוב מוציא מידי ודאי אבל לפי הנ"ל ניחא דאע"ג דספק אכלתיו הוי ספק הרגיל כמ"ש התוס' ואין מוציא מידי ודאי והקשה מכאן דודאי טבילי ומוציא הרוב דג"כ אינו כודאי. רק ספק שהתורה התירה לשיטת הר"ש מפליגא ומוציא מידי ודאי ומפני הש"ס חזקה על חבר שאינו מוציא מת"י ופרש"י ד"ה התם ודאי ואין גמגום והלוך אחר הרוב בדבר. אלא חזקה ודאי על כל החברים והייט דכל דפריש יש עכ"פ מיעוט המתנגד משא"כ רוב זה שבא מכח חזקה והוא על כל אחד. א"כ לא נאמר כאן שום מיעוט המתנגד וז"ב בכוונתו של רש"י וא"כ איך יפרנסו סוגיא זו דהא כאן אר"י בג' מקומות הלכו חכמים אחר הרוב ועשאוהו כודאי ושוב לק"מ מן תשע חנויות דשם לא הוי כודאי ומידי ספק לא יצא וצ"ע:

דף כ ע"א גמרא שמא לא אזכה ואהיה כחתן בין האבלים. נ"ב ואולם בירושלמי פ"ט דכלאים הגירסא אי קמית ביני לדיקיא לא אבעית. ואי קמית בין רשיעיא לא אבעית. ומכאן משמע שגם הרשעים מעותדים ליום התחיה ועי' רמב"ם פי' המשנה לחלק שהביא דברי המדרש דתחיית המתים איננה רק לצדיקים לבד. והוא ג"כ גמ' ערוכה (תענית ז' ע"א) וכן כאן הכונה שאם לא אזכה אהיה כחתן בין האבלים שהם יחיו והוא יהיה נשאר במעמדו הראשון: ע"ב שם רבי חנינא הוא דחכים טובי פלמא. נ"ב משום דאמרינן (יומא מט ע"א) רבי חנינא הוי בקי ברפואות ובקי בחכמת הטבע כמו שאמר אמין ושמן מילדותי עמדו לי בעת זקנתי (חולין כד ע"ב) והס"ד שהיה בקי בטבע הדמים גם כן:

דף כב ע"א תד"ה לפי שאי אפשר ומה"ט מטמא ר"י במשא. נ"ב עי' מרדכי סוף חולין דהקשה דתתבטל הזיבה ברוב ש"ז ותירץ דדבר שתחלת ביאתו לעולם בתערובות. אין נופל בגדר ביטול. ועי' משנה למלך פ"א מהל' מטמאי משכב הי"ד דהקשה דלענין טומאת מגע בלא"ה לא שייך ביטול דקיי"ל בכורות (כג ע"א) דכאן דאיתא דמיא. ועיין תוס' לקמן ל"ז ע"ב ד"ה משום בטול ברוב נגעו בה:

דף כג ע"א גמרא שמפלת דמות הר תטמא בלידה דכתיב יולד הרים ובורא רוח. נ"ב ובירושלמי כאן פירך שניא הכא דלא כתב ביה יצירה מתחלת ברייתו והדבר צריך ביאור דמ"מ נאמר בו במקרא לשון יצירה ונ"ל לפרש דידוע בספורי קורות הטבע דבתחלת הבריאה היתה הארץ כדורית לגמרי ולא היה לא הר ולא בקעה ותמונה זו היא טבעית כמו כל לבא השמים וכבר אמרו בירושלמי פ"ג דנדרים מני רבנ"ג אין מרובע משמת ימי בראשית מפני דתמונה זו היא היותר שלמה עי' הקדמת הרב בעל עיקרים. ואולם ברבות הימים ע"י הרוחות המתפערות בלי הפסק וע"י המבול מים אשר נתהוו בארץ נסתבבו מזה הרים וגבעות כאשר אנו רואים היום בתחתית הארץ אילנות ועצמות חיות שונות. והרבה מהם אשר אינם שכיחים באקלימים הללו ולדקו מאד דברי הירושלמי שניא הך דלא נאמר בו יצירה מתחלת ברייתו הייט דהר לא היה בתחלת הבריאה כלל כי נתהוו אח"כ במשך הזמן ואינו נופל עליו לשון יצירה ובריאה רק ע"י השתלשלות חוקי הטבע אשר חקק ה' במעשי בראשית והמה מסובבים רחוקים: שם בהמה במעי אשה כו' קבל אביה קדושין. נ"ב עי' בית שמואל אהע"ז סי' ל"ז סק"ב מ"ש לסוגיא זו ועי' שו"ת שבות יעקב ח"א מ"ש בענין ילד של שני ראשים וכמה דנ"מ מזה שמתיחס לדיני תורה: רש"י ד"ה לידי גיחוך שחוק בכל תחבולות הללו עסק ר"י להביא ר"ז לידי שחוק. נ"ב עי' ברכות (ל ע"א) ר' ירמיה הוי יתיב קמיה דר' זירא וחזי קא בדח טובא א"ל בכל עצב יהיה מותר ע"ש. והייט דר' ירמיה היה מתעסק להביא את ר' זירא לידי שחוק ור"ז היה עצב בכל עת ואולי כל השאלות הזרות אשר נמצאו בתלמוד מן ר' ירמיה עד שפ"א הוציאוהו מבית המדרש (ב"ב כג ע"ב) כל אלו השאלות הזרות היו לשמח את ר' זירא או שאר החכמים שהיו עצבים ומה שמקיים רש"י כאן דאסור למלאות פיו שחוק ור"ז מחמיר על עצמו טפי אינו מובן כיון דאסור מן הדין אינו נופל לשון חומרא:

דף כה ע"א תד"ה שאין כו' כדמתרגמינן על משך בערהון. נ"ב הראיה מן התרגום אינו מובן אף אם יתפרש כתנות עור כמו כתנות לעור בכ"ז אינו ראיה דהכתנות היו עור אדם ובמדרש יש דעות חלוקות מה היו הכתנות הללו ורש"י בחומש רמז עליהם:

דף כו ע"א תד"ה ותו ליכא כו' גם בטרפות יש דשיעורו טפח. נ"ב הייט כרס הפנימי שנקרע דשיעורו טפח (משנה ראשונה פא"ע חולין נב ע"א) ואולם מ"ש התוס' דלפי המסקנא דבדרבנן לא איירי אתי שפיר. נ"ע דהרי כל עניני טרפות המה מן התורה דעקרו מפורש ובשר בשדה טרפה לא תאכלו ומהות הטרפות ושיעורן הלכה למשה מסיני (עי' רפא"ע שם) די"ח טרפות נמסרו מסיני. וכרס שנקב בכלל. וא"כ פשיטא דלא שני לן בין שיעור לולב. ובין שיעור טפח בטרפה. בכל אלו אינם כתובים בתורה רק נמסרו בסיני. ואפשר לדחוק דכוונת התוס' דלא חשיב אלא בדכתיב ולא מפורש שיעורייהו. כמו לולב שופר שעיקרם מן התורה ופירושם מדברי קבלה (סנהדרין פח ע"ב) משא"כ עניני טרפות כל עניניה אינם רק מהל"מ. וקרא דבשר בשדה טרפה שעקרו מורה רק על טרפות ארי או שאר חיה דורסת:

דף כז ע"ב גמ' מת שנתבלבל מוחו מנלן דטהור אילימא מהא דא"ר שבתאי. נ"ב עי' יד מלאכי סי' ת"ל דהא"פ שכ"מ שנזכר בש"ס לשון מנלן הכונה מאין הוציאו חז"ל דבר זה מן המקרא או מן דברי נביאים בכ"ז מליט לפעמים בחולין (לא ע"ב) לשון מנלן ואינו מביא רק דברי המשנה לבד ע"ש וגם כאן אמרו לשון מנלן ואינו מביא רק דברי אמורא לבד. הייט שמועה הלזו היתה בכורה ומקובלת לפני כל יושבי בית המדרש עוד יש להתעורר על מ"ש התוס' גיטין (יא ע"א) ד"ה שבתאי גרסינן דשבתאי שם ישראל. ולא התעוררו דכאן נמצא שבתאי שם אמורא:

דף כט ע"א תד"ה חשב לזכר כו' דאי מעברת כו' משום ס"ס ה"נ נמהרהר אם ראתה בל"ד כו'. נ"ב עי' טורי אבן להגאון בעל שאגת אריה חי' ר"ה (כט ע"א) על זה דאמרו במשנה דטומטום אינו מוציא את מינו דהקשה דעכ"פ יוציא את מינו מטעם ספק ספיקא ותירץ דהוי ס"ס דסתרו אהדדי ונסתייע מדברי התוס' כאן ועי' ג"כ משנה למלך פ"א מהל' מגילה הי"א לענין עיירות המסופקות דלא שייך ספק לקולא משום דא"כ אתה פוטרו משניהן והוי ספקי דסתרו אהדדי ולא אמרינן לקולא ע"ש:

דף ל ע"ב גמרא וכ"מ נביא הוא דקאמר ת"ש בסוד אלוה עלי. נ"ב משום דשלמה נחשב בין הנביאים עי' סוטה (מח ע"ב) נביאים הראשונים שמואל דוד ושלמה ע"ש ועי' ג"כ רש"י (מגילה יד ע"א) דחשיב בשם הרב בס"ג כל הנביאים שהתנבאו אלינו ושלמה בכלל ועי' ג"כ יומא (לו ע"א) כ"מ אומר זכר צדיק לברכה אמר נביא לישראל ע"ש: שם היה בעיניך כרשע. נ"ב ולהיפוך מצינו שאמרו חז"ל אל תהא רשע בפני עצמך [אבות פ"ב מי"ג] ואמרו סנהדרין (לח ע"א) חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם והייט שצריך האדם להחזיק כי עדיין יש תקנה לחטאתו ולא כאלישע בן אבויה שאמר עד דליתהני מהאי עלמא ליתהני בההוא עלמא (חגיגה טו ע"א) רק יחשוב כי יוכל לתקן זדונותיו ע"י תשובה שלמה ושלא יהיה בעיניו כרשע גמור שאין לו תקומה עוד דבכה"ג מדמה בעיניו כי הרשות בידו לעשות כל התועבות אשר שנא ה' מפני שכבר אבד סברו אבל עכ"פ יהיה בעיניו תדיר כאיש אשר לא יצא ידי חובתו עדיין. ועוד חסר לו שלמות רבות ומפ"ז לא סתרי המאמרים האלו זא"ז:

דף לא ע"א גמרא שלשה שותפין יש באדם. נ"ב הגאון מהר"י ברלין התעורר ע"ד השאלתות פ' יתרו שיש שמה שנוים הרבה ממה שהוא מלפנינו כאן ובס' שאילת שלום על השאלתות התעורר על הוספות הרבה שהמה הוספות גאון ע"ש. ונעלם מהכ"ת כי דברים הללו בשאלתות נובעים מן מדרש קהלת פסקא ברבות הטובה והמה היו למעיין לפני השאלתות: שם ע"ב שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה אמרה תורה יולדת מביאה קרבן. נ"ב משום דר"ש דריש טעמיה דקרא אפילו במקום דיש נ"מ לדינא כמו ב"מ (קטו ע"א) אלמנה עשירה אין ממשכנין לכן יולדק מאד מה דהקשה כאן רב יוסף על טעם זה אבל שאר חכמים דדרשו טעמא דקרא רק דרך דרש עי' תוס' סוטה (יד ע"א) ד"ה כדי ליגעה ורמב"ם סוף הלכות תמורה ועי' סוטה (ח' ע"א) ד"ה רותחת א"כ לק"מ לר"מ דס"ל דטעם מילה לשמונה כדי שלא יהיו אביו ואמו עצבים. וא"כ לדידן דכלהו יולדות בזוב שויכהו א"כ לא יהי' מילה לשמונה כמו שהתעורר המהרא"ם סי' ק"ח והייט כיון דטעם זה אינו רק דרך דרוש להכניס מוסר בלבב השומעים ולכן לא הקשה הש"ס מאומה רק לטעם דר"ש דהוא דריש בכ"מ טעמא דקרא לענין דינא מקשה הש"ס שפיר ועל מה דאמר ר"מ כאן הטעם דמילה לשמונה שלא יהי' אביו ואמו עצבים עי' מדרש דברים רבה ר"פ תצא. ותמצא טעם אחר מפני שחס הקב"ה עליהם ע"ש:

דף לב ע"א גמ' ומאחר דהלכתא קרא ל"ל. נ"ב בכ"מ אמרינן הלכתא ואסמכינהו אקרא. עיין ריש סוכה וריש עירובין לענין שיעורין ומאי הקשה הש"ס כאן. וכבר התעורר בזה הרב יד מלאכי סי' רכ"ז וכתב דרש"י הרגיש במ"ש עיקר קרא דוא"ו יתירה למאי אתא והייט דכ"מ שהקרא נצרך לענין ורק דרך אסמכתא סמכו עליו פנינים המקובלים. זה דרכם בכ"מ, משא"כ היכא דהקרא מיותר ויש לנו ע"ז הלכות מקובלות א"כ הקושיא עצומה קרא ל"ל כיון דנודע ע"י ההלכה ואין לנו דרוש אחר להוציא מן יתור המקרא ומפני דכאן הדרוש נצרך לנו למעוטי איש מאודם:

דף לד ע"א גמ' הכתוב עשאם כלם חברים. נ"ב בירושלמי ב"ק פרק מרובה גרסינן כעיר שחוברה לה יחדיו עיר שמחברת את ישראל זה לזה. אבל בירושלמי חגיגה פרק חומר בקדש דרשו כעיר שחוברה לה יחדיו שהכל נעשו חברים בשעת הרגל. וכבר התעורר הרב יפה מראה על השנוי הלזה. ונ"ל דשניהם ענין אחד הם דכבר כתב הרמב"ם פמ"ג למורה ח"ג וז"ל אבל ימים טובים המה כולם לשמחה ולקבוץ שיש בהם הנאה שבני אדם צריכין עליהם ויש מהם תועלת בענין האהבה שצריכה שתהיה בין בני אדם בקבוצים המדיני. ועוד שם וז"ל אבל תועלת ימים טובים ידוע למה שיגיע לאדם תועלת מן הקבוץ ההוא והתחדש התורה בהפעולות ההוא. והתאהב ב"א ותחברתם קנאתם לקנאתם ע"ש וכבר אמרו חז"ל סנהדרין פ' חלק גדולה לגימה שמקרבת את הרחוקים ומשרה שכינתו על נביאי הבעל. הד"ד להיפוך גדול הפירוד במה שאדם מונע עצמו לאכול אצל ישראל חבירו ובפרט עת רעה שאינו נאמן אצלו על המעשרות ועל הטהרות ולא לחנם אמר ר"ע כשהיה ע"ה מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור (פסחים מט ע"ב) והיה עיקר הסיבה לעליית רגל משום לחבר את לבות ישראל זה לזה אבל עדיין לא הושג המטרה אם לא יהי' נאמנים זה לזה לטהרות וראו חז"ל עצות מרחוק להשבית המונע שלא יבא השטן לרקד ביניהם בימים הקדושים הללו לגרום שנאה ופירוד הלבבות ועשאו כל ישראל חברים בשעת הרגל. ואף עמי הארץ נאמנים אז על יינם ועל שמנם. ומפ"ז הרשות לחבר ועם הארץ לאכול יחד לחם. ולהיות יחד בסעודת מרעים וע"ז תגדל האהבה ויתחברו הלבבות זה לזה וז"ב:

דף לח ע"א גמרא חסידים הראשונים לא היו משמשין מטותיהם אלא ברביעי בשבת. נ"ב ע"כ המקנה מעונת ת"ח מלילי שבת ללילי שבת הוא תקנת עזרא או קודם לעזרא דהרי משום סכה זו תקן שיאכלו שום בלילי שבתות ב"ק (פב ע"א) ואיך אלימי לעקור תקנות עזרא. הרי אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו ואפשר דחסידים הללו קדמו עוד לתקנה זו ומ"ש כאן הסיבה שלא יבואו לידי חילול שבת תוכח כשיטת הרז"ה מובא בר"נ שבת פרק ר"א דמילה. לענין יונקא דאפספיך תמיתא וכן בענין מפליג בספינה דאסור להפליג קודם ג' ימים דאסור לגרום חילול שבת אף דאח"כ יהיה סכנה ומותר אף לכתחלה עי' מגן הב"י או"ח סי' רמ"ח והס"ד כאן אע"ג דאם תלד בשבת יהיה מותר לעשות כל צרכיה משום דפקוח נפש הותרה בשבת בכ"ז אסור לגרום שיבא לידי כך משא"כ לשיטת הרמב"ן דס"ל דאין למנוע רק מקומה ושעתה. וכיון דאח"כ יהיה מותר לכתחלה שוב אין חוששין קודם על מה שנסתבב אח"כ א"כ איזהו חומרא שייך כאן דהרי מותר לגרום ח"ש לכתחלה במקום דאחר זה יהיה סכנה ומותר לכתחלה והדבר צריך אגלי תלמוד:

דף מד ע"א תד"ה איזו מיית בריפא כו' ועובר לא. והיכא דמתה אמו חייב. נ"ב עי' תוס' חולין (לג ע"א) ד"ה אחד. שכתב בפשיטות דרק ב"נ נהרג על העוברים ולא ישראל ולא חלקו בין מתה האם או לא ועי' שו"ת תרומת הדשן סי' נ"ח ומ"ש התוס' שם בחולין. דלישראל מ"מ לכתחלה אסור להרוג העובר. ואולם מדברי התוס' כאן משמע דמותר לכתחלה. ועי' שו"ת חות יאיר סי' ל"א שכתב דלדעת התוס' יש ג' חלוקים. דבמתה אמו חייב מיתה ההורגו. ואם האם חיה עדיין פטור אבל אסור ובדלא עקר הולד מותר ועי' שו"ת בית יעקב סי' נ"א ודע דסוף דברי התוס' הללו תמוהים ביותר. מ"ש דגוסס בידי אדם ההורגו פטור ובכ"ז מחללין עליו השבת כדאמרינן פ"ב דיומא דאין הולכין בפקוח נפשות אחרי הרוב ובאמת לא נמצא שם רמז למיזא מענין גוסס. ואדרבה שם יומא (פד ע"ב) פרשו לפרש מאמר זה שא"ס בפקוח נפשות אחר הרוב בס' עובדי כוכבים וישראל ופרשו כלהו ומדוע לא פרשו בפשיטות דהכונה על גוסס. ועי' בית יעקב סי' הנ"ל ובס' יד המלך פ"ב מהל' שבת ה' י"ח תמה יותר מדוע הביאו ממרחק לחמם הרי קיי"ל אפילו לחיי שעה מפקחין ע"ש: שם ע"ב גמרא וההורגו חייב דכתיב ואיש כי יכה כל נפש מ"מ. נ"ב עי' תוס' ערכין (ז ע"א) לאתויי מנוול ומ"ש התוס' שם דבסוגיא דהכא מוקמינן בכלו חדשיו לא הבנתי דרק לענין אבלות מוקי כאן בכלו חדשיו ולא בדין זה דההורגו חייב. ועוד הרי לעיל לענין מטמא במשא מת אמרו ג"כ דנפקא מנפשות כל דהו ולא הותנו דבכלו חדשיו מיירי ושוב קשה ניתא דגם טרפה בכלל. ואפשר דכוונת התוס' כיון דבהא אתת מוקי בכלו חדשיו הס"ד דעל כל המשנה קאי הך אוקימתא:

דף מה ע"א גמרא לתינוק שטמנו לו אצבעו בדבש. נ"ב משל כיוצא בזה נמצא בירושלמי פ"ד דסוטה על ענין תחלתו באונס וסופו ברצון ובמדרש רבה פ' נשא ומרומז במג"א הל' ברכות סי' ר"ד ס"ק כ'. ומ"ש כאן שכל התורה כלה הלכה למשה מסיני כך פחותה מבת ג' שנים אין ביאתה ביאה הל"מ. ומכאן ראיה לשיטת הרא"ש בתשובה כלל טו"ב דשיעורין שבכן ושבנת ג"כ בכלל הלכות המסורות מסיני ועי' לעיל (לב ע"א ושם ע"ב) אמרו דבת ג' ויום אחד שמטמאת בביאה וכן בן ט' שנה ויום אחד הלכתא ניהו. ועי' שו"ת חות יאיר סי' קנ"ב שהאריך בזה: תד"ה אחר כו' אבל אשת ישראל לא דפיתוי קטנה אונס. נ"ב עי' תוס' כתובות (ט ע"א) דכתב ג"כ סברא זו והוא מן הירושלמי פ"א וב' דסוטה מימרא דר' יוחנן קטנה שזינתה אין לה רצון לאסור על בעלה. ואולם הרמב"ם פרק ב' מהל' סוטה (ה"ד) סובר דקטנה שזינתה נאסרת על בעלה וכבר השיגו הראב"ד ואולי הרמב"ם הוציאו מדאמרינן בפשיטות כאן שמא אחר בא עליה ונאסרת. ודוחק לאוקמי' באשת כהן: ע"ב רש"י ד"ה אפי' ואין שוטה אלא המקרע כסותו. נ"ב דברי רש"י סותרים זא"ז מתחלתן לסופן כיון דס"ל דאין שוטה רק אלו השלשה לבד א"כ למה הולך לומר בטעם דאין יודעין לשם מי נדרו דלא הוי כשוטה משום דאתא לכלל בן דעת ת"ל דאין זה בכלל ג' דברים שנמנו בפ"ק דחגיגה וכבר ראיתי להגאון בעל שאגת אריה בתשובה את נדפסת בס' סיסר גדון הגע מקליווע שהתעורר בזה. וניחא ליה דדעת רש"י כשיטת הרמב"ם פ"ט מהל' עדות דנמצא דעתו משובשת תדיר בד"א ג"כ בכלל שוטה. וה"א כאן באין יודעין לשם מי מקדישין ג"כ בכלל זה. והולך רש"י לבא מטעם דסופו לבא לכלל בן דעת:

דף מו ע"ב תד"ה ר"י כו' והא ס"ל נר"ל התראת ספק לא שמיה התראה כו' דשמא לא יביא ב' שערות. נ"ב עי' תוס' (יבמות פ ע"א) ד"ה נעשה סריס דהיכי דאח"ז נתברר בירור גמור על למפרע בכה"ג אינו בכלל ה"ס וכבר התעורר בזה הרב משנה למלך ועי' שו"ת שאגת אריה בתשובה נעתקה בס' שו"ת בית אפרים אהע"ז נדון ה"ס ובבאור דברי התוס' כתובות (טו ע"א) ד"ה וספק נפשות ומ"ש התוס' לתרץ דאזלינן בתר הרוב שמביאין ב' שערות עי' תוס' גיטין (לג ע"א) ד"ה ואפקעינהו דכתבו ג"כ משום דמוקמינן על חזקה מחייב התראה ובאמת עדיין הדבר צריך תלמוד ואיך אפשר ללקות אותו הרי יוכל לטעון דיהיה מן המיעוט שלא יביאו שתי שערות ועי' הרב פני יהושע סוגיא דבנים אומרים מת פ"ב דכתובות שהאריך להחזיק בסברת הרשב"א דחזקה ורוב אינם מועילים

מועילים רק לאותן המסופקים אבל נגד הבעל דין שטוען ברי לי שמעמד הדבר הוא כן פשיטא דאין עונשין אותו על החזקה ע"ש . וא"כ איך משכחת כאן עונש . ועי' בקונטרס אחרון מן הפ"י שכתב עי"ז טעם החיוב לקבלת התראה ויש ליישב קצת ע"ש היטב כי נחמדים דבריו :

דף נ ע"א גמרא מקיש ריבים לנגעים . נ"ב לכאורה קשה מדוע לא נילף ג"כ בהיקש זה להצריך כהן בחיתוך הדינים מה נגעים כהן עיכובא. עי' רמב"ם פ"ב מהל' טומאת צרעת הל"ב הס"ד ריבים . ואפשר זה כוונת ספרי פ' שופטים ובאת אל הכהנים הלוים. מצות ב"ד שיהא בו כהנים ולוים . יכול מצוה ואם אין בו פסול (אע"ג דפשטא של מקרא משמע דאינו רק לכתחלה בכ"ז משום הקיש לנגעים הוי כשנה הכתוב לעכב) . ת"ל ואל השופט אשר יהיה אע"פ שאין בו כשר וכן דרשו בסמוך על הקרא או אל השופט ועי' רמב"ם פ"ב מהלכות סנהדרין הל"ב ובכ"פ גולא כמקרא הייט לומדין מן היקש ריבים לנגעים וכרור :

דף נא ע"ב גמרא ולבני מערבא דמברכי בתר דשליקו תפילייהו אקב"ו לשמור חוקיו . נ"ב עי' מגן ב"י סי' ל"ט הל' תפילין שתמה על הרמב"ם דס"ל הנוטל תפילין בלילה עובר בל"ת מדוע השמיט ברכה זו . וי"ל דהרמב"ם הוציא דבריו מלשון ירושלמי פ"ב דברכות דאמרינן ג"כ כשחולצין מברך לשמור חוקיו כמ"ד בחוקת תפילין הכתוב מדבר ר"א בשם ר' אלעזר הנותן תפילין בלילה עובר בעשה . דהשמר דעשה עשה ע"ש . והנה כבר ידוע דאין מברכין על ל"ת עי' ר"ן והרא"ש פ"ק דכתובות על נוסח ברכת אירוסין ועי' מגן כסף משנה פ"א מהל' ברכות דנקט רבינו דמברך על עניני דרבנן משום דכתיב אשר יגידו לך תעשה ולא נקט משום לא תסור . משום דל"ת הוי לא תעשה ע"ש. וא"כ בני מערבא דס"ל דהשמר דעשה עשה . וליכא בחליצת תפילין רק עשה . ותפ"ז נופל שפיר ענין ברכה . משא"כ הרמב"ם דס"ל דעובר בל"ת פשיטא דאין שייך ברכה על ל"ת כמו דאין מברכין על מניעת אכילת חלב ודם וחזיר וכל התורה כולה . ומפ"ז השמיט גם ברכה זו ונכון :

דף נב ע"ב רש"י ד"ה והאמורות בכל מקום בתינוק ותינוקות . נ"ב הא דפי' דוקא בתינוק ותינוקת ולא דריש דל"ת ג"כ לענין השחתת הפיאות והזקן מוכח דלענין זה א"צ שיעור ובל"ת נקרא השחתה או אפשר לומר כיון דנזכר במשנתנו שתי שערות ומפ"ז הוצרך לפרש שיעורי בן ובת דלענין השחתה א"צ שתי שערות ועי' בשו"ת נו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' פ' מה שהשיב נדון כוונת רש"י כאן נגד הרב מהו' וואלף באמסקאוויץ ז"ל מה שרצה להורות ענין חדש זר ואכ"מ :

דף נה ע"א תד"ה שמא יעשה שעיתין כו' ועוד דעור אין בכלל בשר לענין איסור הנאה . נ"ב עיין שו"ת הרשב"א סי' שס"ה ובמשנה למלך סוף הל' אבלות ועי' ג"כ תוס' סנהדרין (מח) ד"ה משמשין : ע"ב ד"ה כיחו כו' . וי"ל כן דאתיא מדרשא חביבא ליה נ"ב כן הוא פ"ק דנדרים (ג ע"ב) ידות איידי דאתיא מדרשא חביבא ליה :

דף נז ע"א גמרא ואע"ג דמדרבנן הוא כיון דכתיבא מזהר זהירי . נ"ב עי' מו"ק (ה ע"א) אמרינן ליון קברות מן התורה . בכל זאת כיון דלא נלמד רק מקרא דדברי קבלה אינו רק מדרבנן . ועיין ג"כ תוס' (ב"ב קמז ע"א) ד"ה מנין למתנת שכיב מרע שהביאו מכאן דרגיל הש"ס לקרוא בשם דבר תורה . אע"פ שאינו רק מדרבנן . ועיין באר שבע בחי' ספ"ק דתמיד :

דף נח ע"א גמרא כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים . נ"ב עיין שו"ת נודע ביהודה מהדו"ק חיו"ד סי' נ"ב מ"ש בטעם הדבר . משום דאיכא ס"ס לטהר לגמרי . רק כיון דקי"ל מקור מקומו טמא . וע"כ עמא טומאת ערב מטעם מגע דם נדה . ומפ"ז משמאין ג"כ האשה והנה האשה אינה עמאה טומאת ערב משום נגיעה בדם . דמגע בית הסתרים היא וצריכין לבא רק דהבגד טמא טומאת ערב . וע"כ מחזקינן ליה בדם נדה. וזה שייך בבגד המקבל טומאה . אבל בבגד שאינו מקבל טומאה . שוב האשה טהורה מטעם ס"ס ספק מעלמא . ואת"ל ממנה טמא מן הצדדים ע"ש . ואע"ג דבסמוך (ס' ע"ב) אמרינן טעמי' דר"נ משום דכ' ונקתה לארץ תשב הנה פשיטא דזה אסמכתא לבד : שם אמר ר"א בר יוסי דבר זה הוריתי בעיר גומי . נ"ב הלך לשם מם ר"ש בן יומי (עיין מגילה יז ע"ב) : ע"ב משנה שמא יכולה להגלע ולהוציא דם . נ"ב עיין שו"ת חכם לבי סי' מ"ו ושו"ת נו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' מ"א . ומה שהשיב ר"ע דם ולא כתם . הנה לשיטת הטו"ז יו"ד סי' קי"ז דבדבר המפורש בתורה להיתר אין כח ביד חז"ל לאסור . וביותר מבואר בדבריו או"ח סי' תקפ"ח כיון דמפורש בתורה ביום השמיני ימול ודרשינן ביום אפילו בשבת אין כח ביד חז"ל לאסור משום שמא יעבירנו ד' אמות ברה"ר ע"ש . וא"כ מ"ש האי דרשה ביום אפילו בשבת ודרשינן דם ולא כתם . ואיך היו חז"ל יכולים להחמיר בכתם . וכבר כתבו האחרונים דגם שיטות ר"ת בערכין בהך דריבית היא והתורה התירה כן הוא כטו"ז כיון דהתורה התירה אין כח בידי חז"ל לאסור . ועיין שו"ת חות יאיר סי' קמ"ב. דהתעורר לדחות דברי הט"ז . ומ"מ בספרו (כ"ב ע"ב) רלה לקיים דבריו ועי' ס' יד מלאכי סי' רכ"ה שהאריך בשיטת הט"ז הלזו והביא קו' מהר"מ אורבך ע"ז . דלענין איך אסרו חז"ל לבעול על דם טוהר מה שהתורה התירה בפירוש ע"ש באריכות :

דף סא ע"א גמרא אשמעינכו הא אמור רבנן האי ליסנא ביפא למיחש מיבעי . נ"ב אע"ג דר"ש קדים הרבה לרבא . בעל האומר דבר זה דלמיחש מבעי . ע"כ נ"ל דגם בזמן קודם היה נודע מאמר זה . מדרש המקרא אשר הכה ביד גדלי' . ורק רבא הזכיר הגמכתות . ועי' תוס' (חולין ב ע"ב) ד"ה אגא : רש"י ד"ה בני אחיה שבאו משני מלאכים שילדו בדור אנוש . נ"ב פי' רש"י (יומא סז ע"ב) ד"ה לכפר על מעשה עזא ועזאל . ועי' ילקוט פרשת בראשית בשם מדרש אבכיר. שמה מסופר באריכה : תד"ה אשמעינכו כו' . נ"ב פי' יו"ד סי' קנ"א ס"ע וכפ"ז שם . דלא חייב מיתה כשבע בן בכרי חייב למוסרו למלכות . וכאן דלא נודע לו . היה חושש אולי יהיה נודע הדבר ומחייב למוסרם ואולי לפי המבואר בירושלמי פ"ח דתרומות דגם בכה"ג אין זה מדת חסידות ומדוע לא כלה ר"ע לקיים מדת חסידות ואפשר הורגי ישראל היו ומחייבים מיתה מן הדין : ע"ב גמרא זאת אומרת מצות בטלות לעתיד לבא . נ"ב באמת רבו המאמרים הסותרים בזה פי' מדרש תשלי דכל המועדים עתידים לבטל ועי' תשובת הרשב"א סי' ל"ב ועי' ויקרא רבה פ' שמיני דישתוע את שור פ"י לויתן והכי אין שוחטין במגל יד ותשני תורה מדשה מאתי תצא. וכן דרשו סוף פ' ט הקרבנות עתידין לבטל . ואולם בירושלמי פ"ק דמגילה איתא להיפך . דר"י ס"ל דכל הנביאים בטלים חוץ מה' חומשי תורה ור"ל ס"ל הלכות אין בטלות לעתיד לבא ועיין שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תרס"ז ועי' תשב"ח ורמב"ם ספ"ב מהלכות מגילה . עכ"פ מבואר דחומשי תורה והלכות אינם בטלים לעולם ועיין יפה מראה פ' שמיני דהאריך ליישב המפוקלות דאלו השינוים מדיני תורה יהיו רק הוראת שעה ולא לדורות כמו שכל הקרבנות המטוארים ביחזקאל במידוש בית שלישי יהיו רק לשעה . פי' רמב"ם פ"ב מהל' מעשה הקרבנות הס"ז שוב מצאתי ברשב"א בחי' (קדושין עב ע"ב) לשיטת ר' יוסי דעתידים ממזרים לטהר . ואיך אפשר דיתבטל דבר מן התורה מ"ו . ותי' דיהיה רק הוראת שעה ולא לדורות ובפרט רצה דברי הרשב"א חי' אגדות מובא בעין יעקב ספ"ק דברכות על מאמר ב"ז דעתידים שלא להזכיר יציאת מצרים לעתיד . שפי' מאמר ר' יוסף כאן מצות בטלות לעתיד רק על עולם שאחר המות . אבל בעולם התחיה כשיעמדו בגופם בודאי חקת עולם לדורותיכם כתוב ע"ש . ואף לפי' התוס' כאן ד"ה ואמר ר' יוסף משמע דקאי על עולם התחיה . היינו רק ברגע התחיה אבל אח"כ פשיטא דיתחזר לאיסורו ואכ"מ להאריך :

דף סו ע"א גמרא לא נמצא דם על רתשו בידוע שמן הצדדים . נ"ב עיין שו"ת נו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' מ"ד מובא קו' תמורה בשם הגאון מהר"מ לאנזר ז"ל . דלמה מותרת בלא נמצא דם הרי אשה זו קבעה עלמה וסת לראות מחמת תשמיש ופשיטא צריכה לבקור ג"כ בשלש פעמים ולמה מועיל בדיקת שפופרת בפ"א לבד וכ"ל דהנה הסמ"ג כ' דמפ"ז שריא להנשא לאחר . אחר בעל ראשון משום ס"ס ספק שמא אין כל אצבעות שות ולא תראה בבעל שני . ועוד שמא מן הצדדים פ"ש והנה אחר בעל שלישי לא שייך זה כיון שכבר הוחזקה בג' אצבעות . ואולם היכא דבדקה עצמה ולא ראתה כלום . שוב יש ס"ס ספק מן הצדדים וספק נתרפאה . פי' ש"ך סי' קפ"ז שהביא ג"כ דבלא נמצא כלל אמרינן נתרפאה ע"ש ואם אין כאן עקירת וסת רק היכי דלא נמצא מתירין אותה מטעם ס"ס . אולם מ"מ קשה קו' תמורה איך מועיל בדיקת שפופרת נימא אשה זו קבעה לה וסת . לראות מחמת שימוד ובשפופרת ליכא שימוד . והיא קושיא אלימתא ומפורסמת ואפשר דלא הותר בנמצא על הצדדין בודאי מותר . דהרי איגלאי מילתא למפרע דמעולם לא אתחזק לראות מן המקור. ויש להאריך בזה ואכ"מ :

דף ע ע"ב גמרא בן שונמית מהו שיטמא . נ"ב עיין שו"ת רדב"ז ח"ה סי' ר"ג שהתעורר מדוע לא שאל על בן הצרפית מהו שיטמא דקדים לשונמית ע"ש . ועי' תורה תמ"ג לראשון . ובשו"ת הריב"ש סי' ת"ה שתפס קצת על רבינו הרמב"ם ע"ש :

דף עב ע"ב גמרא חצי לוג שמן לתודה ורביעית יין לנזיר . וי"א יום שבין נדה לנדה . הל"מ. נ"ב ראוי להתעורר שמ"ס נפל כאן בכל הפסי"ן . ותחת רביעית יין צ"ל רביעית שמן . וכן הוא הגירסא (מנחות פט ע"א) וע"כ צ"ל כן . דהנה (ברכות מה ע"ב) גפן רביעית יין לנזיר . ותשני הלכתא ואסמכינהו אקרא . ראינו דרביעית יין הוא בכלל כל השיעורין הלכה תסיני ולמה הוצרכה כאן להלכה מיוחדת אלא ודאי גירס' הש"ס מנחות נכונה . דרביעית שמן לנזיר לצורך הקרבת קרבנותיו . ושיעורין של מקדש אינם בכלל שיעורין של עונשין עי' (מנחות פח ע"א) שבע מידות במקדש נמיכי הכי דשיעורי מקדש . היה בהן הלכות מיוחדות . ועי' ת"כ פ' ט שם עכ"ל הגירסא רביעית שמן לנזיר . וי"א יום שבין נדה לנדה וחצי לוג שמן הל"מ . ועי' (נזיר לט ע"א) חשיב הש"ס עשרה רביעית ובתוכם רביעית שמן לנזיר . ורביעית יין לנזיר . ועל רביעית יין לנזיר כ' התוס' דהוא בכלל שיעורין הל"מ ועל רביעית שמן לנזיר . מביא רש"י ש"ס דמנחות אפי' אתה מרבה בשמן כל היום אינו טועם לך . אלא רביעית שמן לנזיר וי"א יום הל"מ . ועי' רמב"ם דבפ"ה מהל' נזירות ה' נזיר ששתה רביעית יין לוקה ולא הביא דהוא הל"מ והייט משום דסמך על מ"ש פי"ד מהל' מא"ס דשיעורין הל"מ . משא"כ בפ"ח מהל' נזיר ה"מ הביא רבינו רביעית שמן לנזיר הל"מ . וכאן בב"ם נדה נפל הטעות בהך דרביעית יין ומוס מחבר לא התעורר על החילוף גירסאות בין כאן למס' מנחות שגירסא שמה נכונה יותר . וגם בהקדמת הרמב"ם במקום שמנה הלכות תסיני אשר נזכרו אגלנו בתלמוד נאמרו ג"כ הנהו שלשה בהדי הדדי לוג שמן לתודה רביעית יין לנזיר . י"א יום שבין נדה לנדה הל"מ . וכן חשוב ג"כ שיעורין חלילין ומחילין ובאמת אחר שחשב שיעורין . א"כ רביעית יין לנזיר בכלל שיעורין . וצ"ל לגרום שמה . נ"כ רביעית שמן . וגם שם ע"ם בלא"ה ותחת חצי לוג שמן לתודה נאמר לוג שמן לתודה . שוב ראיתי בהקדמת הרמב"ם לפי' המשניות . שבמשקה תלמון ערכי . ושמה הגירסא נכונה רביעית שמן לנזיר חצי לוג שמן לתודה י"א יום וכו' ובמתני מאד של אשר הנחני ה' בדרך אמת :

צבי הירש חיות חונה בק"ק זאלקווא והגליל .

הגהות בן אריה על מסכת נדה מאת הגאון כו' מוהר"ר זאב בן אריה זצ"ל אבד"ק נאלדינגען ושעלז .

דף ב ע"א תד"ה והלנ כו' היכא דליכא חזקה מטהרין בר"ה כו' . נ"ב ע"ע תוס' חולין דף ט ע"ב ד"ה התם כו' . ועי' תוס' סוטה דף כח ע"ב ד"ה מכאן [שכתבו באופן אחר ממ"ש כאן] ובתוס' ע"ז דף לז ע"ב ד"ה הא ועי' משנה למלך פ' י' דמקוואות סוף הלכה ז: ע"ב תד"ה דאיכא כו' אחזקת טהרה אע"ג דהשתא כו' כמו בנגע באחד דמטהרין רבנן כו' . נ"ב תוספתא פרק ו' דטהרות [הובא בתוס' לקמן דף ד ע"א ד"ה כי פליגי ע"ש] וע"ע במהרי"ט חלק א' סי' י"א וסי' מא וסי' נא ועי' מחנה אפרים על הלכות אישות סימן ג' [שהביא שיש חולקים על כלל זה של התוס' והאריך בזה ועי' שער המלך הלכות אישות פרק ג' הלכה י"ד] : שם בתוס' ד"ה התם תרתי כו' אבל הנגע כו' וכשטימא כו' נ"ב עי' חכם לבי סי' ג' [מה שכתב על דברי התוס' ע"ש . ועי' מקור חיים על הלכות פסח סי' תס"ז ס"ק י"א מה שכתב בביאור דברי התוס'] : שם בגמרא ומ"ש מחביות כו' היה בודק את החביות כו' עי' ר"ש פ"ג דתרומות ובר"ש שם [ועי' שער המלך הל' תרומות פרק ה' מה שתירץ מ"ט פריך הגמרא מן הברייתא ולא מן המתני' דהרומות שם ויש לתרץ עוד ע"פ מה שאמר לקמן דף ד' ע"א בקופה שאינה בדוקה כו' בקופה בדוקה כו' ולכ"ש נחשב אשה בדוקה כמ"ש התוס' לעיל דף ב' ע"א סד"ה מעל"ע ולכן לא פריך ממתני' דתרומות שם שיש מקום קצת לומר דשם בחביות שאינה בדוקה איירי לכן פריך מברייתא שמפורש בה הבודק את החביות להיות מפרים עליה בגם באותו כלי היתה לה חזקת יין . ועי' בהשגת הראב"ד פרק י"ז מהלכות אבות הטומאות הלכה ב' דמכלי לכלי לא מחזקינן ע"ש] : שם בגמ' אדרבה כעמד יין על חזקתו כו' . עי' במהרש"א . ועי' כרתי ופלתי סימן א' סק"ו :

דף ג ע"א תד"ה גמר כו' וי"ל דגמר כו' כגון כו' . נ"ב עי' משנה למלך פרק יו"ד דמקוואות הלכה ז' סוף ד"ה כתבו כו' [מה שכתב בביאור דברי תוס' אלו ובדבריו שם מתורץ קושית הגר"ע אייגר ז"ל כאן בגליון הש"ס] :

דף ד ע"א תד"ה כי פליגי אמרו חכמים אם ראוהו חי מבערב טהור . נ"ב תוספתא פרק שני דטהרות ועי' מהרי"ט חלק א' סי' ל"ז וחכם לבי סי' ג' ונודע ביהודה מ"ק חלק אה"ע סי' ל"א [שכולם הקשו הא גם בלא ראוהו חי מבערב ידעינן שהי' פעם א' חי ויש לו חזקה דמעיקרא ותירצו בתירוצים שונים. ותי' שמהרי"ט שם הביא בנו"ב מדנפשי' ודחה אותו וע"ש . ועי' ריטב"א כאן בגמ' ד"ה נגע שהביא התוספתא וכתב בזה"ל מודים חכמים כשראוהו חי בבית זה כו' (משמע לכאורה שמפרש ג"כ כדברי הנו"ב הנ"ל דעיקר החילוק משום ממקום למקום) ועי' מקור חיים סי' תס"ז ס"ק י"א] : שם בגמ' מחזקינן ממקום למקום כו' פי' מקור חיים סי' תס"ז סק"ט [מה שכתב בזה ובדבריו שם יש תירוץ על קושית הגר"ע אייגר ז"ל כאן בגליון הש"ס] :

דף יא ע"ב תד"ה אפי' כו' לר"א דאמר כו' [עי' מהרש"א ועי' תהם סופר יו"ד סי' קמ"ג ד"ה וביותר כו' וכסי' קס"ד שם מה שכתב בביאור דברי התוס'] :

דף יב ע"א תד"ה בין כו' על הישנה כדאמר בנדרים כו' . נ"ב עי' בבכ"ג סוף הל' מיר :

דף יט ע"א תד"ה ר' יהושע כו' וכן מוכח בתוספתא פ' יש נוחלין בשער לבן דקתני כו'. תיבת נוחלין מוקף וט"ס . וצ"ל בתוספתא פרק יש-בשער לבן . דקתני כו' . והוא פרק שני דתוספתא דנגעים המתחיל יש בשער לבן כו' . שם בדיבור הנ"ל בסופו ור"ת מפרש בענין אחר כו' . נ"ב עי' תוס' כתובות דף ע"ה ע"ב ד"ה ספק והר"ש פ"ד דנגעים משנה י"א [מבואר שם דברי ר"ת ועיין בספר הישר לר"ת על מסכת כתובה סי' ע"ו] :

דף כ ע"ב תד"ה כל יומא כו' דהא במסכת נגעים תנן כו' . נ"ב ע"ש בר"ש [ובתוס' בכורות ל"א ע"א ד"ה דהא] :

דף כג ע"א תד"ה ליתני כו' היה הרומשת ולא הוה בכלל כו' נ"ב עי' סנהדרין דף נ"ט ע"ב ועי' מ"ש בגליון תו' פסחים דף כ"ד ע"ב ד"ה לרעה : ע"ב רש"י ד"ה המפלת כו' לגבי נחלה דלא חיי ולאין בכור לכהן שהרי זה פטר את הרחם. כל זה הוא דבור אחד וא"צ למה שנדפס מן הצד דיבור זה כו' :

דף כו ע"א רש"י ד"ה שיאחזנו כו' אחיזה אית בה טפח שהטפח ארבע אצבעות בגודל . נ"ב נראה שצ"ל אחיזה אין בה טפח כו' וכ"כ הר"ן בראש השנה כם גבי שופר והטור או"ח סי' תקפ"ו [וז"ל הר"ן שם פ"ג ד"ה כדי כו' דשיעוריה דטפח ד' בגודל וה"ה בקטנות כדאיתא במנחות ובכהוא אותו אותו בד' אצבעות בינונית מה שנראה ממנו לכאן ולכאן משלים את השיעור עכ"ל וכ"כ בלשון הזה הטור שם . והייט כשאחזו ומקיפו בידו בד' אצבעות הפשוטים המה מצד אחד של השופר והגודל מצד השני ואורך השופר נתפס רק ברוחב ד' האצבעות הפשוטים . וכן הוא כוונת רש"י בכאן] אך לכאורה קשה הא דאמרינן במועד קטן דף כ"ב ע"ב גבי קריעה דכתיב ויחזק דוד כו' ואין אחיזה פחותה מטפח וע"ע חולין דף קכ"ג ע"א [ודוחק לחלק בין אופן אחיזה דהכא לאחיזה דהתם] . ויש לומר דאחיזה מגומלת פחותה מטפח וכמ"ש הר"ן והטור אבל לגבי קריעה בעינן אחיזה מרווחת כדכתיב ויחזק . וכן הלשון בירושלמי מ"ק [פ"ג ה"ז] אין חוקה פחות מטפח לכן בעינן טפח שלם ואפשר דלפ"ז יש לכוין טעמא דר' יהודה במועד קטן דף כ"ו ע"ב דס"ל תחלת קריעה ג' אצבעות [היינו ג' גודלין] וכתבו שם התוס' לא ידענא ממאי מפיק ר' יהודה טעמא כו' ע"ש יש לומר דר' יהודה סבר באחיזה מגומגמת משערינן והוה רק ג' אצבעות הייט ג' גודלין בקירוב . ועי' פירש"י סוף פרק מי שהוציאוהו דף נ"ב ע"ב ד"ה מפני המעין כו' והאחיזה טפח וחצי אגבע וצריך לחלק בין אחיזה דהכל דוה מושך לכאן וזה מושך לכאן בעי אחיזה טפי מטפח קצת . ועי' בטור או"ח סימן תקפ"ו שם מ"ש כבשם הר' יצחק גיאת :

דף ל"ח ע"א תד"ה שיפורא גרס כו' ונראה דלר' יהודה שיפורא דר' הדבים גרים ואם כו' . נ"ב עי' תשו' מהרי"ם חלק בני חלק אה"ע סימן ע"ז בד"ה ואל דכתבו כו' [מה שכתב על דברי התוס'] :

דף מב ע"ב גמ' תון לפרוזדור כו' ונדפס מן הצד פי' כו' לשון שאילתות כו' . נ"ב וכן הוא בר"ף פ' ר"א דמילה [ובר"ש שם סי' פ' ובכה"ג הל' מילה] :

דף נג ע"א רש"י ד"ה בין השמשות כו' בכמה מדליקין הכסיף העליון כו' חצי מיל כו'. נ"ב ע"ש [ל"ד ב'] וע"ע רש"י ברכות ב' ב' ד"ה והלא. [א"ה דמפורש שם דמשהכסיף העליון (שהוא לרב יוסף) הוה תרי תילתי מיל. ואולי י"ל שמפרש כפי' הרלב"ח בפ"ב מה' קידוש החודש שמ"ש תרי תילתי או תלתה ריבעי מיל הוא בצירוף בהשמ"ש דר' יוסי שהוא אחר בהשמ"ש דר' יהודה ומשום דקי"ל כתרוויהו לחומרא . ולכן הכא ובברכות שם דאיירי בבהשמ"ש דר' יהודה לבד כתב רש"י פחות מזה . חצי מיל מהשכסיף כו' (ובהשמ"ש דר' נחמי' שם חצי מיל משתבקע החמה) ועי' תוס' שם ל"ה ע"ב ד"ה אלא . אבל הגר"א ז"ל באו"ח סי' רס"א כתב דהלקי מיל הנ"ל הוא בהשמ"ש דר' יהודה לבד וכ"כ הרא"ש בפ"ב דשבת סי' כ"ג אלף והת"ק ומ"ש אמה כו' ועי' טור סי' רל"ג וב"י וב"ח שם ועי' הגהות הגר"א ז"ל על רש"י ברכות שם ומה שפי' רש"י כרב יוסף יתכן דס"ל כמ"ש הרשב"א בחידושיו לשבת שם בשם מורו להלכה כרב יוסף ע"ש. אבל הרי"ף והרמב"ם (פ"ה מהל' שבת ה"ד) פסקו כרבה ועי' ברא"ש שם] :

דף נו ע"א תד"ה אי בהם כו' ששיעורו בכעדשה כתם הסמכתא כו' [עי' ירושלמי נזיר פרק שני הלכה ב' רשב"י אומר מפני מה אמרו כו'] :

דף נז ע"ב תד"ה אימור כו' ברים מכילתין והל"ל כסבורה כו' . נ"ב צ"ל ברים מכילתין והלל כסבורה כו' [והוא לשון הגמרא ברים מכילתין שם דף ג' ע"א על התנא דילל דפליג על שמאי] :

דף ס ע"א תד"ה טמא וטהור כו' לרבותא דרשב"ג נקטי' דאפ"ה תולה . נ"ב עי' משנה למלך פ"ט מה' איסורי ביאה הלכה כ"ט :

דף סא ע"ב תד"ה אמר רב יוסף כו' במלבושיו שנקבר בהן כו' . נ"ב עי' תוס' כתובות דף קי"א ע"ב ובמסכת שמחות סוף פרק ט' :

דף סו ע"א תד"ה ונאמנת כו' דאפי' רבי מודה כו' . נ"ב עי' ירושלמי יבמות פ"ו ה"ט [א"ה מפורש שם בירושלמי דפליגי תנאי שם ברואה מ"ת דלתו מ"ד אסורה ברואה בשני פעמים לחד מ"ד מותרת בפעם השלישי ומפרש שם דפליגי בפלוגתא דנשאת ולא ילדה אם יש לה כתובה משלישי ע"ש מזה מבואר כפירש"י כאן . גם בחידושי הר"ן ובתורת הבית להרשב"א כתבו כפירש"י ורק דמ"מ קי"ל בזה כרשב"ג דאיפסק כלכתא טותיה בווסתות ביבמות דף ס"ד ע"ב ומובא ג"כ בב"י סי' קפ"ז ע"ש] : ע"ב תד"ה כל כו' ואע"ג דלא טהר מנגעו מעלה קרבן זיבה . נ"ב צ"ע [איך מביא התוס' מזה ראיה דשמיכה אינה מעכבת] הא קרבן זיבה הוא קרבן עוף ואין בו סמיכה . ועי' בטורי אבן מגילה דף ח' ע"א ד"ה מוטו מבקשה אתה . [וכמ"ש בגיטין דף כ"ח ע"ב דהעולת העוף אין בו סמיכה ובשלמא עוף יליף מתו"כ ריש ויקרא פ"ד מ"ג שא"צ סמיכה מקרא על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו] :

דף סט ע"ב סוף העמוד רש"י ד"ה היא עצמה כו' ועמיו זו אשתו . נ"ב וכפירש"י ביבמות דף ס"ו ע"ב ד"ה היא עצמה . וע"ש במהרש"א . [א"ה ע"ש שהניח דברי רש"י שם בצ"ע מהמורה דף ה' ע"ב . ועי' שער המלך ריש פרק י"ט מה' איסורי ביאה שתירץ יפה משום דהתם דברי ר' יהושע ואליבא דרבא בתמורה שם ע"ש בתוס' ועפ"ז ניחא גם רש"י דהכא שגם כאן הוא לר' יהושע . ומ"ש בקדושין דף ע"ז ע"א אמר קרא כו' זה שהיה כשר כו' . והיא ג"כ בתו"כ איתא ג"כ בירושלמי סוטה פ"ג ה"ז והרים מכות ושם מפורש דדרים לה מן לא יחול ולא יחלל זה שהיה כו' והיינו כך דתמורה שם ומתורץ כנ"ל . ועי' מ"ש על רש"י חולין דף קל"ז ע"א ד"ה בקדושה] : סליק

ברא"ש פרק י' סי' ב' כלום יש טומאה וטהרה בזמן הזה לטמא משכב שתהיה כו' . נ"ב עי' תשובת הרי"ף סי' רנ"ז שהיו נוהגים להתרחק ממשכבה ומושבה של נדה כדי שלא תשתכח תורת טהרה מישראל ולפ"ז ביאור דברי רב האי כפשוטן [לפי מה שנהגו בטהרה] :

שם ה' מקוואות סי' כ"ד . ובפירוש רבים תגגאל כו' ואפי' בחמי תמה פי' אסור לחוף . יעי' בשאילתות פ' נו ובשאילת שלום שם אות ק"ה שתמה על הרא"ש כאן והסמ"ג שסותרים זא"ז בהעתקת דברי ר"ת שהרא"ש כאן מביא בשם ר"ת לאיסור בחמי תמה והסמ"ג מביא בשמו להתיר שכתב בהל' נדה בסמ"ג בזה"ל אשה לא תחוף אלא בחמין ואפי' בחמי חמה תוכל לחוף משום דמשרי מזייא כך ראה מורי בפי' ר"ת כו' שר"ת רוצה לפרש מישרו כעין שריה כלומר שהשער נחפף היטב על ידם כו' עכ"ל ע"ש. ועי' בכס"ג שטעמתו הוא לא תחוף אלא בחמין ואפי' בחמי חמה דמשרו מזיא וקיירי משריכי מזיא ולא עיילין בהו מיא עכ"ל . ונראה שכס"ג ג"כ פירושו משרי היינו כעין שרי' כו' שהשער נחפף היטב וכנ"ל וע"ע בר"ן על הרי"ף . ויתכן שנפי' הר"ת היה כתוב כמו בכס"ג . ואפי' בחמי חמה דמשרי מזיא והרא"ש מפרש משרי כפירש"י מקשין השערות . לכן כתב בשמו לאסור בחמי חמה . והסמ"ג מפרש משרו כעין שריה שהשער נחפף היטב וכמפורש כדבריו וכנ"ל לכן כתב בשמו להתיר וכנ"ל וכל אחד מהם בשם ר"ת כוונת הר"ת לפי פירושו בדבריו . וע"ש בשאילתות ודעת רוב הפוסקים בזה להתיר :

קיצור פסקי הרא"ש פרק ח' אות ו' . אפי' אם ספק אם ישבה ואם לאו תולין כו' . נ"ב עי' נפנים ול"ע : **שם אות ח'** . אות נתעסקה בפתות מהגרים ונמצא עליה הגרים טמאה. נ"ב צ"ל ונמצא עליה כגרים ועוד טמ"ה : **שם** וה"ש נתעסקה בג' גריסין ונמצא עליה כשני גריסים . (תיבת גריסין הראשון מוקף) . נ"ב צ"ל וה"ש נתעסקה בגרים ונמצא עליה כשני גריסין ועוד :

שם פ"ם בהלכות כלאים אות כ"ה . שלחורין בו משום להניח בתיקן אסור . נ"ב חסר כאן עיין נפנים בהא"ש : סליק בס"ד

מאת הגאון המובהק נודע ביהודה כו' מרנא יעקב עמדין זצ"ל בהגאון האמתי כו' רשכבה"ג מו"ה צבי אשכנזי זצ"ל.

דף ב ע"א במשנה דיין שָׁעְתָן כצ"ל וכן בכה"מ: רש"י ד"ה מפקידה לפקידה כאחר בשבת ומצאה טהורה כצ"ל וכן לקמן בכה"מ: תוס' ד"ה והלל וכו' בהג"ה המתחלת מיהו בירושלמי וכו' הוי רה"ר גמור כצ"ל: **ע"ב** רש"י ד"ה טומאה ודאית וכו' כודאי משוי לה כצ"ל: ד"ה הכא מאי וכו' לא אתרע חזקה כצ"ל: ד"ה הגם הגם וכו' שאין המקור יכול לסתימה ויוצא כצ"ל: תוס' ד"ה התם תרתי וכו' ומשני הכין אתרע כצ"ל וכן לקמן:

דף ג ע"א כת"י ד"ה ואיבעית אימא וכו' והשתא ליתא וכו' מב' מזירים דבר בהסוא דכיון כצ"ל: **ע"ב** גמרא בין האי ליסנא לסיך ליסנא כצ"ל וכן לקמן: שם והא שמאי והלל מודו כצ"ל: שם ויש לה אֲגָנִים כצ"ל. נ"ב נ"ל שהוא מפניך אגן השהר ויהם באגנות שיש להם שפה לסיכן סביב ושיחיד מזה אוגן כמ"ש כל שי"ל אוגן ואוזן ויהא ברכוי בשקל אוזן תודם קודם. רק האזנים מפני שהן כפולות בזו הרכוי בלשון שגי מש"כ באחרים מזה כמשקל. ולכן נאמר ממנו אֲגָנִים כמו מן קודם קדשים מן חודש חדשים: שם שמדלה שרבה דְּלָיִם כצ"ל. נ"ב בשקל גדי גדיים:

דף ד ע"א גמ' וכן מטלית הַמְּהוּהָא כצ"ל וכן ברש"י: תוס' ד"ה שאני אומר וכו' דגבי כלים שנמצאין וכו'. נ"ב דוחק מבואר שאם כן אין כל הכלים שוין בה דהאיכא כ"מ דאין לשם טהרה ודתנן גלוסית נ"ל נמי בכלי שמן איירי ולא משמע הכי אלא הוא דבר הנסבר כב"ה כי הא דתנן בפ"ס דב"ב [דף סה:] בשולת ביד בנו קטן שבר כלאוחית. וגם גזרה דכלים הנמצאים סתמא תנן: **ע"ב** גמ' שאין בו דעת לְהִשָּׁאֵל כצ"ל: רש"י ד"ה עורב וכו' לאחר שנטעל סקופה כצ"ל: ד"ה הפסידה וכו' בעונה הזאת הפסידה כצ"ל: ד"ה ומשני וכו' וערבית ומצאה טהורה וערבית ומצאה טמאה כצ"ל:

דף ה ע"א גמ' וּתְחַסְּנָה ס"ז כצ"ל: **ע"ב** רש"י ד"ה הכאה בידי אדם וכו' ספק נגע בכלי המונח ע"ג כצ"ל: תוס' ד"ה ומה כלי חרס ואי"ת וכימא די"ה כמשכב דאהל כצ"ל:

דף ו ע"א גמ' הרואה דם מטמאה כצ"ל ועל מה שנדפס על הגליון ס"א כתם. נ"ב גירסת ס"א הלזו שבוש ופרש"י הוא דאטעי' דמפרש בבא דכתם ברישא דילמא הכי הוה גריס לה מיהו ודאי גבי דם גרסי' ואינה מקולקלת וכו' וגבי כתם איפכא: שם הרואה כתם מטמאה. סעיגולין מן תי' כתם נמחק: רש"י ד"ה אף משכבה וכו' זה שכבשו קודם כצ"ל: תוס' ד"ה ואי ממתני' וכו' והשתא מגע לא מטמא כצ"ל: ד"ה כשבדקה וכו' אבל טומאות לא כוו כצ"ל:

דף ז ע"א גמ' ומקפת וקוראה לה שם כצ"ל: רש"י ד"ה ומקפת מקרבת בכלי אבל העיסה כצ"ל: תוס' ד"ה (כדף הקודם) נולד לה ספק וכו' אבל בעיסה קודם גלגול לא מיקריא טבולה לחלה כצ"ל: **ע"ב** גמרא אתה לא שמעת אלא אחת ואני שמעתי ארבע כצ"ל:

דף ח ע"א גמ' דתנן רבי יהודה בן בבא כצ"ל: שם (יש לכן בעור ולדמיהן בעור) תי' אלו מוקפין. נ"ב כמתני' פ"ז דשביעית ל"ג לשה: רש"י ד"ה הרודה וכו' לפטרה מן החלה כצ"ל: **ע"ב** גמ' ואיכא דילדה לשבעה. נ"ב עי' פרק בן סורר ומורה (דף ס"ע ע"א) דמסקינן יולדת לשבעה נמי עוברה ניכר לשליש ימיי וא"כ בתרי ותילתא הכי. ופרש"י קמ"ל דאזלינן בתר רוב נשים משמע דס"ל אע"ג דהוכר עוברה לסוף כ"ח ושלים עדיין מטמאה למפרע עד תשלום ג"ח שלמים. י"ל דלא חיים למיעוטא לקולא ואע"פ שמוכיחה בגדים כריסה מעיד שמעוברת היא ס"ל מ"מ אינה מסולקת דמים עד מלאת לה ג"ח לעוברה והיינו משום דלר"מ אפי' ראתה בעונות של ג"ח אחר ג"ח דיה שעתה (ור"י ס"ל ג' עונות בלי ראתה) ולפי"ז קשה (חסר איזה תיבות) ולכן נ"ל לפרש הא דבעי וכמה הכרת העובר נהו לענין דיה שעתה קאמר אלא סימנא בעלמא קיסיב להכרת [העובר] דנ"מ לענין ספק בן ט' לראשון (ע"ס כחולץ) ואיידי דאיירי בהכרת העובר נקיט לה אבל לענין דיה שעתה בהכרת עובר (חסר איזה תי'): רש"י ד"ה נהו רבנן וכו' דפליגי עליה דר"א בשאר אילנות כצ"ל: ד"ה למקח וממכר וכו' לפי שעושה פירות מרובין כצ"ל: ד"ה שלא נקצצה וכו' שירבה עבים ותוציא ענפים הרבה כצ"ל:

דף ט ע"א גמ' ואין נפשה חוזרת עליה עד עשרים כצ"ל: שם שהמזה ומזין עליו טהורים כצ"ל: **ע"ב** גמרא מעשה בריבה אחת בציפלו. נ"ב הנע"י (דף נ"ט ע"ב): רש"י ד"ה שליסית וכו' הלכך בשתי ראיות כצ"ל: ד"ה ועוד עברו עליה ג' עונות וכו' והסמוכה לשניה היא השניה. נ"ב ר"ל להפסקה שנים ויותר יפה לגרוס לשניות כלומר הסמוכה לשלש עונות שניות של הפסקה. והיא היא:

דף י ע"ב רש"י ד"ה אבל מעוברת וכו'. ברוך. נ"ב פירוש הכ"ל הג"ה מר"ב הוא:

דף יא ע"א גמ' כל יומא דלא קפיץ וכו'. נ"ב שמא מתוך שהקפילה מעשה גבר בא בלשון זכר: **ע"ב** רש"י ד"ה כאן שמשמה וכו' ונשתנה מראה הדם טהורה כצ"ל: תד"ה תנ"ה וכו' אבל הניח בחזקת טמאה כצ"ל:

דף יב ע"א גמ' וזהו עדן של נגופות. נ"ב לשון עד של בדיקה: שם אמר רבא ואינו מקיים וכו'. נ"ב כיוצא בזו יבמות (דף כ' ע"א): שם בד"א להניחה בחזקת כצ"ל וכן לקמן:

דף יג ע"א גמ' כל האוחז וכו'. נ"ב אע"ג דבשעה שנצרך להטיל מים לא שכיח שיתקשה מ"מ איכא למיחש דילמא אתי לידי קישוי בתר דתמו מיא: שם כל האוחז בְּאַמָּה. נ"ב בקמץ גם תחת האל"ף מלשון אמה דקפא שהיא המשמשת כך הוא אותו אבר וכן פעולתו נקראת תשמיש: שם דשף ויתיב בנהרדעי. נ"ב ששף ממקומו כמו בוקא דאטמא דשף מדוכתיה חולין (דף מ"ב. נ"ד): רש"י ד"ה הנחמים וכו' במדורות גדולות כצ"ל: בתו' ד"ה כשים וכו' דתנן על שניהם כצ"ל: **ע"ב** גמ' בין ביד בין ברגל. נ"ב בכלל זה הוא מעוך שדים ועשוי דדים והיינו דבך איברים דבסמוך דבני מבול ניגסו שמוליאין ש"ל: רש"י ד"ה כספחת וכו' ושלשת אלפים ותק"ן בריאות שכולן כצ"ל: ד"ה כי רוח וגו' ונשמות שאני עשיתי כצ"ל:

דף יד ע"ב גמ' ווהו אחר כך שנחלקו בו רבי עקיבא וחכמים:

דף טו ע"ב גמ' והא כהן והניך בו. נ"ב עמ"ש בריש פסחים בס"ד: תוס' ד"ה אפי' ילדה וכו' גבי יבמתו בזיזה מניה כצ"ל: ד"ה ספק גררוהו בהבית שעתא. נ"ב ס"ג בפסחים: בא"ד אי כרה"ר אפי' כפיקא אתת טהור. נ"ב פי' ספ"ו דטהרות דשבילין מפולשין לבורות שהן רה"י לשבת ורה"ר לטומאה. וא"כ י"ל לפי שאינו רה"ר גמור הלכך נריך לם"ם במסקנא:

דף טז ע"א גמ' אמר רב בדקה ומצאה טמאה וכו' בדקה ומצאה טהורה כצ"ל. נ"ב מצאה עצמה א"נ אבדיקה קאי שמצאה את הבדיקה: רש"י ד"ה ודאי וכו' אחר זמן ומצאה טהורה כצ"ל וכן בכל המקומות: **ע"ב** גמ' לדבריהם תאוש שמא תראה כצ"ל: שם אף לדבריהם ניאוש עד שהרוק כצ"ל: שם שנימוק שתי פעמים כצ"ל: שם אסור לאדם שישמש וכו' ביום. נ"ב אף דהותר מכללו אלא ת"ח דמאפיל כדלקמן אפ"ה קאמר סתמא משמע דאף ת"ח בכלל למימרא דלא שרי לת"ח נמי אלא מדוחק או כדי להנצל מעבירה כהסיא דרבא (חסר): שם גבור או חלש חכם או טפש או עשיר. נ"ב ואינו עול חלילה בחקו יתעלה. כי ודאי זכות אבותיו או עונותם. וקדושים בשעת תשמיש או ספק גרמים לולד והמזל מסייע: שם וארבעה לא אהבתי. נ"ב זה מדויק כי הרביעי ודאי אימו שונא כמו השלשה: שם ואמרי לה שר המרנז המוקפים אשר סביבם נמחק: שם ואני איני אוהבם. נ"ב יל"ד נריכא למימר שלשונא ה' יאהב שלא משנאיך ה' אשנא וי"ל דהקב"ה אינו שונא אלא הארבעה דברים לא שעושה אותם בהחלט אלא שרגיל בה ורשב"י אינו אוהבם אף באקראי לפיכך נריך שלא יקל בהן: תוס' ד"ה מלאך הממונה וכו' ואף ברי אותה. נ"ב לשון סקליר בפיוט לגשם ונסמך על הכתוב דאיוב: ד"ה הכל בידי שמים וכו' ואי"ת הא תוקים דהוי ליה בנין דלא כצ"ל: ד"ה שר הנרגל. נ"ב נ"ל שצ"ל הנרגן:

דף יז ע"א גמ' עקרן או קליפתן. נ"ב משמע אפי' בן קלופין. שקליפן עדיין מטורה בהן או שייר בהן קלתה של קליפה: שם זמנין דמסכנין. נ"ב תימה דהא היינו ודורש אל המתים כדאיתא שלהי פרק ד"מ ושביעת בלא"ה נמי מתחייב בנפשו. שמא לא בא רק לייסב כפל הלשון דדמו בראשו: שם אין הכי נמי. נ"ב והכי מוכח נמי גבי פת שחרית וקרא דר"י דלעיל אסמכתא בעלמא דעיקר טעמא שלא תתגנה עליו ובת"ח דגניע טובא ליכא למיחש מיהא כי לא צריכא לאוהו דבר ביותר גם ת"ח לא לעביד כמש"ל ואין למדין מן המלכות. גם לא אמרינן אלא של בית מונבז שעבודתם רבה ומתוך כך איכא אונס שינה טפי ות"ח צריך לנדד שינה מעיניהם בלילה: שם אמר אביי כגון שהעבירו כצ"ל: רש"י ד"ה מילא סרהבא וכו' ל"א נמר נקי וכך כמ"ש שמכבנין למילת בפב"ג (שבת דף נד): ד"ה ולא בפשתן וכו' אלא בעד לבן שחקים לבנים יותר מן החדשים. נ"ב זה מתנגד לחוש. ול"נ דשחקים רכין יותר מן החדשים ויפין לבדיקה שדם נדבק יותר בכך מקופל מדבר קשה והלק בשל פשתן חדש (ובזה מיושב שם): תוס' ד"ה משתין וכו' הכא משמע מטתו. נ"ב והא דאמרי' כתובות ב"ח ע"א האומר א"א אלא הוא בבגדו כו' יוציא ויתן כתובה מ"מ בעי כסוי סדין ומטה כמ"ש במו"ק או"ח סי' ר"מ בס"ד: **ע"ב** רש"י ד"ה תדר מבפנים וכו' ופרוזדור לפניה כצ"ל: ד"ה ספקו טמא וכו' ואע"ג דאיכא לאחזוקיה בדם עליה כצ"ל: ד"ה אי בתר חששא וכו' אלא בהא לחוש כצ"ל: ד"ה ואי בתר חזקה אזלת דמחזקת ליה לדם כצ"ל: תוס' ד"ה מן הלול ולפנים וכו' והוא שינוי גדול מזיקור של עליים כצ"ל:

דף יח ע"א גמ' והא איכא הפא לפרדעים ושרן אחד ביניהם ונגע באחד מהן כצ"ל: רש"י ד"ה ועשאום וכו' משום דאזלי בתר רובא כצ"ל: תוס' ד"ה בשליא וכו' דהתם שליא שינאה מקלתה כצ"ל: ד"ה המפלת יד וכו' הא דלא מייתי מתניתין דהמפלת כצ"ל: ד"ה ותו ליכא וכו' הא דתנן בהרואה נמלאת אומר וכו' כצ"ל ותי' אתה נמחק: **ע"ב** תד"ה מיעוטא כמאן דליתא דמי וכו' עפי הכא מבחולדה המהלכת. נ"ב עי' ספ"ד דטהרות ובתוי"ט שם:

דף יט ע"א גמ' ומליף פיס וכמזוג שני חלקים כצ"ל: שם גמ' וכי תימא הכא נמי נגע טהור מי איכא. נ"ב תימה מי לא תנן בפ"ק מומין אלו נגעים טהורים. וכן בגמ' דפר"ח דמילה ומי ליכא פלוגתא בנגעים טוהא: שם ורבי יהושע אומר כהה. נ"ב ל"ג אומר: שם משל לְאָדָם מכה לכשנעקר הוא מצחיר כצ"ל: רש"י ד"ה בית כרם וכו' אדמה ונותנה בכלי כצ"ל: ד"ה דמים דמים וכו' הרי ד' מיני אדמומית טמאה בה כצ"ל: תוס' ד"ה רבי יהושע וכו' ועוד דשאני גבי נגעים וכו' סוף שבהרתו הופכתו כצ"ל: **ע"ב** גמ' כתיב הכא. נ"ב ס"מ בקבלה נמי דנין גז"ש:

דף כ ע"א גמ' כזפת וכעורב. נ"ב זהו תימה שיהו אט דיהה מענב: שם לא בכלים שחורים. נ"ב משמע שלא היו מקפידים על כלי פשתן שאין דרך לצבען שחורים: שם מבקעת בית כֶּרֶם כצ"ל. נ"ב נ"ל חבר במקרא: שם מבקעת יודפת. נ"ב נ"ל חבר במבנה: שם מבקעת גנוסר. נ"ב כנרת: שם אין בודקין אלא בכוס ואכתי תבעי לך כצ"ל: **ע"ב** גמ' אמר רבי זירא טבעא דבבל. נ"ב נראה שהוא ענין טבע העולם שנשתמשו במלה זו הרבה הסבעיים. ומכאן לקחוה ולא מצינו לה חבר בתלמוד: שם הוה יתיב רב עובדיא קמיה. נ"ב בפרק לא יתפור: שם וכלהו אמרינהו כהוא בתרא וכו' כצ"ל: שם אייתיא דמא לקמיה דרבה בב"ח וכו' והדר אייתיא דמא כצ"ל וכן לקמן: שם שאני התם דליהא לקמן כצ"ל: שם מעיקרא אחזקיה. נ"ב עש"ע (ח"א סי' ב): שם אמר ודאי טהור כצ"ל ותי' לא נמחק: שם רבי בדיק לאור הנר. נ"ב והא דאמר בפ"ק דמגילה גבי אביגיל וכי מראין דם בלילה התם בדרך היה שלא היה לאביגיל אור הנר שנאמר והיא יורדת בסתר: רש"י ד"ה איפרא הורמיז וכו' ואפ"ה היתה משמרת עצמה. נ"ב גם כל הפרסיים נזהרים מנדות כדאיתא בפרקא דחסידה בעובדא דזנדוקנא ובפ' אמ"ע (ע"ז ד' כד) כמאן קרי פרסאי לנדה דשתנא וכו': שם ד"ה מקטלא כלמי וכו' ומשו"ה שלח להאי. נ"ב לפי שהוא מנונה שלחו לי ע"י רמז. מהוי פרסאי להו במחוג: ד"ה בחווני לבאי וכו' יושבים מחדרים מתרגמינן כצ"ל: תוס' ד"ה והא וכו' דרבא היה בקי. נ"ב דיהבו ליה תוכחתא דר"ה: ד"ה אגמריה סמיך וכו' ורבי אחאי בר מניומי מכפ"ר וכו'. נ"ב התם איכא למימר שהשאלה בא לפני שניהם כאחד והגיד כל אחד מהם דעתו והוי כשאר כל מחלוקת חכמים לשם שמים:

דף כא ע"א גמ' והא כי אתא וכו' אתא ואייתי. נ"ב אמר אתא תרי זמני לומר שלא מנהרדעא בא. אלא מנהרדעא היה שם נולד ונקרא שמו עליו אבל בא ממקום אחר מישיבה שלמד שם כגון מא"י וחזר לכאן עם שמועה זו שבידו. לא בא בידים ריקניות: **ע"ב** גמ' שמטמאה בפנים כבחוץ כצ"ל וכן לקמן:

דף כב ע"א גמ' אמר ליה תיפוק לך כצ"ל: שם לאבוהי זיכה דעריבה בה כצ"ל: רש"י ד"ה אינו מטמא וכו' קיסם בצר ליה שיעורא כצ"ל: ד"ה למימרא וכו' דבשר האבר נוגע בש"ז כצ"ל: ד"ה כל שבעה וכו' סותר כל אותן כצ"ל: **ע"ב** גמ' הואיל ואמרה בכן יצירה כאדם כצ"ל: שם ווילר לאספויי. נ"ב תמיהא לי טובא כיון דאין אדם דן גז"ש מעצמו כדאיתא בפרקא דלעיל (דף י"ש ע"ב) א"כ כי קבלה מרבו מאי נריך לאספויי. ואי לא קבלה כי מופנה מאי הוי וכן הא דאמר לקמן כל גז"ש שאינה מופנה וכו' ובמופנה מלד אחד פליגי בה ר"ש ורבנן. מכלל דלא בעינן ג"ש קבלה מרבו דוקא. דא"כ לא שייך למימר משיבין ואין משיבין לעולם וכמדומה דלא דכ"ע היא דנריך לקבל ג"ש מרבו. וכן משמע לעיל התם בפ"ב דר"מ סבר דלא בעיא קבלה מרבו. ומאן דבעי מופנה אה"נ דלא בעי קבלה:

דף כג ע"א גמ' אבל בהמה וחיה לא פליגי דכתיב בהו יצירה כצ"ל: שם וכתניא אמר רבי אליעזר כצ"ל: שם קבל בה אביה קדושין. נ"ב אבי' עודה במעי אמה מבעי ליה כהסיא דתנן אם היתה אשת חברו מעוברת והוכר עוברה מקודשת: רש"י ד"ה תסורי מיתסרא וכו' ואע"ג דפליגי רבנן עליה כצ"ל:

דף כד ע"א גמ' שמא מגוף אטום באה כצ"ל: רש"י ד"ה תומרא וכו' דכיון דולד הוא יהביתו לה כצ"ל: ד"ה שימי את בכמה דוכתי כצ"ל: תוס' ד"ה רבי חנינא וכו' שאינה רגילה להוליד. נ"ב שסוטה אלא מכסמה משונה: **ע"ב** גמ' תומרא דאתא לידי קולא הוא כצ"ל: שם הלך ר' יוסף. נ"ב אין חבר לשם זה בתנאים עם לווי שם תואר רבי אבל יוסף גרידא איתי' פאה ובמנחות דף כ"ח ע"א: שם בן אחיך והוא בהליכתן יצאה כלת כצ"ל: שם סכויין כראוי. נ"ב בערוך גרס סבויין בבי"ת וכ"כ: רש"י ד"ה המפלת סנדל וכו' לא בגרי ימי טומאה כצ"ל:

דף כה ע"א גמ' תחלת ברייתו מראשו. נ"ב כלומר מראשו בלבד הוא נכר בתחלתו: שם עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידין כצ"ל: תוס' ד"ה מלא וכו' לא מיירי. נ"ב כאן נ"ל ד"ה כסומכוס: **ע"ב** ההוא ספירא דאתאי. נ"ב האשה שילדתו: תוס' ד"ה לידע וכו' גוויתו כעדשה וכו' ניכר כעדשה כצ"ל:

דף כו ע"א גמ' כדי שיאחזנו בידו וְיֵרָאֶה לכאן ולכאן כצ"ל: שם ותרתי שמעתתא שיעור טפח כצ"ל: **ע"ב** גמ' דבר שאינו שְׁאֵלָה כצ"ל. וכ"ב הכא לא קפיד רבי כמו התם במנחות דבעי מניה פלימי ולד שי"ל שני ראשין וא"ל קום גלי: רש"י ד"ה מכאן ואילך וכו' דאימר בסדי שליא כצ"ל:

דף כז ע"א גמ' ולא נישתוק קמי רבי' כצ"ל: רש"י ד"ה אי אפשר וכו' ובציר ליה שיעורא כצ"ל: **ע"ב** גמ' מהא דאי"ר שבתאי וכו'. נ"ב עש"ע ח"ב (קס"ט ב): תוס' ד"ה למעוטי וכו' דאין רקב טמא כצ"ל: ד"ה משום וכו' מהך דשפיר דאינו מטמא כצ"ל: ד"ה מת וכו' אי לאו משום דבטיל ברובו כצ"ל:

דף כח ע"א גמ' כגון דאיתריך אתרוכי כצ"ל: רש"י ד"ה ניתנו וכו' הואיל ואימי עובר לא יהיו לה כצ"ל: תוס' ד"ה אמר רב נחמן וכו' טומטום אינו מזיא. נ"ב עמ"ש מגילה פ"ק: **ע"ב** רש"י ד"ה ר' אליעזר וכו'. דלא דרשי כצ"ל: ד"ה רבי אליעזר דאדכר שם שרץ כצ"ל: ד"ה אם נקבה. אם קדרים הוה מיבעי ליה כצ"ל והכל דבור אחד: תוס' ד"ה הוה אמינא וכו' משום דתמיר. נ"ב היינו למאן דאית ליה תרס דוקא: ד"ה הא מזכר וכו'. ושבה מלינן למימר כצ"ל:

דף כט ע"ב גמ' אשה שיצאה מלאה וכו'. שלשה שבועות טהורין כצ"ל: רש"י ד"ה ובאה וכו' קודם שבאה לפנינו וכו' השתא שבא לפנינו כצ"ל וכן לקמן בכל הענין:

דף ל ע"א גמ' כגון שבאה לפנינו כצ"ל: רש"י ד"ה טבילה יתרתא וכו' הוה ס"ד דבאה לפנינו כצ"ל וכן לקמן בכל הענין וכן בתוס': בא"ד נמצאו לה ח' טבילות. בשבוע ראשון כצ"ל: תוס' ד"ה שמע מינה וכו'. וי"ל דתרי תנאי ניניהו אליבייהו כצ"ל: **ע"ב** גמ' ודלמא אי קְרָעוֹהָ לְהָךְ כצ"ל: שם אינו יכול לחיות כצ"ל: שם ונר דלוק לו על ראשו. נ"ב נר אלהים נשמת אדם: שם מסוף העולם עד סופו. נ"ב אדם עולם קטן כלומר רואה ראשיתו ואחריתו: שם היה בעיניך כרשע. נ"ב עלח"ש אבות פ"ב: שם הריני נוטלה ממך. נ"ב עיין מעמד ליום ראשון: רש"י ד"ה עד שמונים וכו'. לא טבלה עד שמונים ואחד כצ"ל:

דף לא ע"א גמ' זו באה דרך תשמישה כצ"ל: שם שלשה חדשים וכו' קשה לאשה וגם קשה לולד. נ"ב לפי שהולד במדור התחתון ונדחקת משניהם וגם קשה לולד משום דחסא ובאמצעיים הולד כבר נמלט מדחסא אבל האשה האם שלה נמשכת עם הולד עד שיתיישב במדור העליון ומצאה לה מנוח אז טוב לשניהם: שם אודך על כי נוראות נפלתי וכו'. כל אחד ואחד שולה למינו כצ"ל וכן לקמן: שם ישב לו קוץ לאחד מהם כצ"ל: שם ומשרתיו טהורים וקדושים כצ"ל: **ע"ב** גמ' סמוך לוסתה. נ"ב עש"ל ח"ב (ס"י): שם וכחטא יחמתני. נ"ב עיין אם לבינה: שם וחטאת את הבית. נ"ב ל"ע מ"ס ל"א קרא דקדים וחטאת על המזבח: שם תחטאני באזוב ואטהר. נ"ב מיהו ראיה ליכא מהכא דבאשה משתעי: שם כולם שמחים. נ"ב מכאן לסעודה שעושין ביום הברית נוסף על רמז ביום הגמל: רש"י ד"ה תחתון וכו' וזו תקלה היא להן כצ"ל: ד"ה הפי' דידן נמי אי חזיא בעריסתה כצ"ל:

דף לב ע"א גמ' ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו כצ"ל: שם וכי חזיין מפרשינן להו כצ"ל: תוס' ד"ה רבי מאיר אומר וכו' בני ישראל מטמאין כצ"ל: ד"ה שהייה בכלל וכו' אפי' איסורא ליכא. נ"ב משום סיכה כשתיה איצטריך נהו למידק מחלב שור הנסקל. אבל שאר הנאות דחלב דשרי מקרא נפקא יעשה לכל מלאכה: **ע"ב** רש"י ד"ה משכב הזב וכו' במשכבה וגמירא כעליונו של זב כצ"ל והד"א:

דף לג ע"א גמ' אמר אביי יעמא שבעת ימים הפסיק הענין כצ"ל: שם לקרא כי כתיב סמוך לשקיעת החמה כתיב כצ"ל: שם רואה היא וסותרת כצ"ל: **ע"ב** או דלמא נוגעת היא כצ"ל: שם מפני שטומאתן ספק כצ"ל: שם והן מראות דם כצ"ל: רש"י ד"ה אלא מאי אית לך וכו' שאם רואה זוב סותר את כל כצ"ל: ד"ה בקיאין אנו בהן אני מכיר בנשי צדוקין. נ"ל כצ"ל וכמדומה שבכוונה עשה זאת מעתיק פרש"י או מגיה הדפוס שחשבו ללשון בלתי הגון כאילו ר"י היה עסק עם נשי צדוקין לכן הגי' ושגא באנשי ושבוש הוא כי לשון הברייתא מוכיח דבנשי צדוקים קמיירי ור"י בקי בהן ובמעשיהן קאמר וכן מוכרח בלשון ר"י דאל"ס לימא מכיר בצדוקין בלבד ואיתו לשון חכמים באנשי צדוקין אלא בנשי כצ"ל בלי ספק:

דף לד ע"א רש"י ד"ה רגל סוס וכו' בטהרה שויוה רבנן כצ"ל: ד"ה וב"ה אומרים כרוקה וכו' ודם טהרה כצ"ל: תוס' ד"ה (מדף הקודם) ותיפוק ליה דתנן הגבים כצ"ל:

דף לה ע"א רש"י ד"ה ואתקים וכו' ליכא זב לובן למילפיה כצ"ל: ד"ה ברביעית וכו' דהא מכי חזו סותר כצ"ל: **ע"ב** רש"י ד"ה כאן שספרה ראתה כצ"ל:

דף לו ע"א רש"י ד"ה ברואה וכו' שמונים וארבעה כצ"ל: תוס' ד"ה שבוע בתרא וכו' מ"מ אינן נעשית בה נדה ולא זבה וכשתפסיק טהורה מיד כצ"ל: **ע"ב** גמ' א"ל לרב אסי זיל לנעי'. נ"ב בפ"ק דקדושין [דף כ"ה ע"א] גבי סבי דנזוניא אשכחן כהאי לישנא לנעינהו ופירש"י לשון נדוי וכאן נדחק לפרשו בלשון אחר משום דלשון גרויי' גדויי' דתקי'. וי"ל דהכא נמי הוי פרושו כמו התם. ואי"ל מעיקרא לנעי'. הוא לשון הרחקה בכבוד כדאמרי' בוא"מ אב"ד שסרת כו' אי"ל הכבד ושב בביתך. ואי לא ליית גרויי' או גדויי' כדלית (לשון משיכה כפי' תוס' אי גמי נ"ל נגידה שהגון גופלת ברוב פעמים בבעלי פ"א נון גם זו מתסרי פ"א) ואתיא כי הא דאמרי' התם דממנו אנגידא דנורבא מרבנן ולא ממנו אסמתא. ואיהו סבר גדויי' לשון כריתה היינו שמתא סם מתס: שם לא שליט ביה ריקבא וכו' עיילוהו בחמימי אפקוהו מקרירי עיילוהו בקרירי אפקוהו מחמימי כצ"ל: רש"י ד"ה ג' ימים וכו' וראתה כל שלשת הימים כצ"ל: ד"ה לילה ויום וכו' אין זה שופי כצ"ל: תוס' ד"ה איסי בן מהללאל וכו' יש תנא וכו' הוא יוסף הבבלי. נ"ב הוא ודאי תנא ומוזכר במנחות (י"ח ע"א) ועמ"ש ביומא בס"ד:

דף לז ע"א גמ' אמר לדבתיהו נכיא לי זוודתא כצ"ל: שם ולימא לי' לרב מלי טלואי כצ"ל. וכ"ב נריך ביאור ויישוב: שם אלא אי אמרת אינה עולה אפסיקא להו לידה כצ"ל. וכי שייך שקרא התם בעלמא דקושטא: רש"י ד"ה ש"מ וכו' מכלל דקיימא לן דבר הגורם כצ"ל: תוס' ד"ה אביי אמר וכו' ואין קרבנה נאכל כצ"ל: **ע"ב** רש"י ד"ה מה ימי נדה וכו' לא חייל ימי נדה לשלם כצ"ל: תוס' ד"ה על כרחך הקדשים כצ"ל:

דף לח ע"א גמ' אבא שאול משמי' דרב. נ"ב אין לזה חבר: רש"י ד"ה קמ"ל דאפשר וכו' דאי לא אפשר הויא לה דוה כצ"ל: ד"ה ואפי' בסוף תשיעי וכו' כלומר חדש תשיעי גורם לידת הולד כצ"ל: תוס' ד"ה שיפורא גרים פירוש שופר שתוקעין. נ"ב להבנת ד"ת זה עש"ע ח"ב (סקי"ב דנ"ח א' ב'): בא"ד דלא קי"ל כרבה תוספאה. נ"ב ר"ל נרי' ולסוגיא דהכא לא ס"ל אבל אנן קמ"ל כוותי': בא"ד ואם קשתה ברמ"א ורמ"ב ורמ"ג. נ"ב נ"ל כולן כמ"ס: בא"ד שיפורא דט'. נ"ב עיין תשובתי הכ"ל שמהרי"ט לא עמד על זה היטיב בזה: **ע"ב** רש"י ד"ה אלא מרביעי וכו' מפני סכנת גופה כצ"ל: ד"ה לתקופת הימים כתיב וכו' ושמועו מועט:

דף לט ע"א תוס' ד"ה והיולדות וכו' אע"ג דראייה שניי' זו מתמת כצ"ל:

דף מ ע"א גמ' ורבנן האי מבעי להו לרבות כצ"ל וכן לקמן: תוס' ד"ה בעין וכו' דרובן אינן נימוקים כצ"ל: ד"ה זאת ופו' ומאי הא ליכא מעוטא רבועי כצ"ל: **ע"ב** רש"י ד"ה והחטאת ששחטן כצ"ל: תוס' ד"ה פרט וכו' שכן לן בהימורין כשר [בהימורין כשר] שהרי לן כצ"ל: בא"ד ומיהו לר"ת דגרס פ"ב דזבחים דלא מלינו מסנה זו בכל מקום כצ"ל: ד"ה והכתנים וכו' הויה לי' ומנקט נשחט בלילה וכו' שכבר נתקבל אבל נשפך כצ"ל:

דף מא ע"א גמ' ה"נ אצטריכו תרי קראי כצ"ל: תוס' ד"ה שהיה וכו' נמי הוה מטמאין כצ"ל: ד"ה קסבר שאין אתנן חל עלייהו וכו' אין קדושה חלה עליהן כצ"ל: **ע"ב** גמ' כל שתינוקת יושבת ונראית כצ"ל: שם דילמא בהדי דקאזלה שדתיה כצ"ל: רש"י ד"ה נחושתך וכו' בכמה דוכתי כצ"ל:

דף מב ע"א לסתור ולטמא במשהו כצ"ל: רש"י ד"ה וכי תימא וכו' ודרבא במתהפכת כצ"ל: ד"ה לעולם וכו' ודקאמר מסברא נוגעת כצ"ל: ד"ה כולכו ברוקא חדא כצ"ל: ד"ה ונעקר דם כצ"ל: **ע"ב** גמ' מטמאה בגדים בבית הבליעה וכו' יצא זו כצ"ל וכן בכל המקומות:

דף מג ע"א גמ' כגון שהרהר וירד וטבל. נ"ב כגון שבכר מל ועדיין היה מהוסר טבילה כשהרהר: **ע"ב** גמ' ורבנן ההוא מבעי להו כצ"ל:

דף מד ע"א רש"י ד"ה אי בעי מהבוכי לירתו כצ"ל: **ע"ב** גמ' למאי הלכתא. נ"ב דהא כבר תני לכולהו מילי דאורייתא ומשני ר"פ דקמ"ל אפי' למדי דרבנן: רש"י ד"ה ופרכסה עובר שבמעי אמו וכו' היא מייתא ברישא כצ"ל: תוס' ד"ה (הממעל"ד) איהו וכו' עובר יצא ראשו כצ"ל: בא"ד וא"ת אם תמצי לומר דמותר להורגו וכו' אע"ג דמותר להורגו. נ"ב אינו מדויק דמאן הוא דשרו להרוג את העובר בלי טעם אע"ג דאין נהרג עליו ואין ראיה מההיא דערכין משום גופ דאמו הוא ויכך אמו [הוא] וכלא רפואה הוי האי סופו למות עם אמו:

דף מה ע"א גמ' הא אחר בא עליה. נ"ב וסבר בתולי' ואתא דם על ידו: שם האי דם נדה הוא. נ"ב ונ"מ לענין טהרות ולענין איסור לבעלה: שם משחקלים זה בזה. נ"ב כסכורים שלבסוף פסלה באמת והיה הדבר קשה בעיניהם שהקל מתחלה אע"פ שלא היה הדבר ברור לו כפי הנראה ממאמרו האחרון: רש"י ד"ה איהטד וכו'. ואין דם בתולים כצ"ל: ד"ה ואינו מאכיל וכו' אע"ג דקני לה בהך ביאה כצ"ל: תוס' ד"ה אחר בא וכו' אמאי דחוק לאשכוחי וכו' כגון שבעל הוך שלשה כצ"ל: ד"ה האי וכו' ומפרש ר"ת משום דנקטיה לשאל נקטי' נמי הכא כצ"ל: ד"ה מה אני לכהונה שנבעלה לפסול לה. נ"ב א"כ דקבל בה אביה קדושין כשהיתה פחותה מבת שלש ונבעלה תחתיו אפי' הוא ישראל ושוב נתאלמנה פסולה לכהונה אם היתה ביאתה ביאה: **ע"ב** גמ' ויבן ה' אלהים את הצלע כצ"ל: שם נדרן נדר והקדשן הקדש כצ"ל וכן לקמן: רש"י ד"ה סד"א בודקין וכו' בת אחת עשרה [וכו'] נבדקין כצ"ל: ד"ה היכא דבדקנו פנ"ל: ד"ה כלפני הזמן וכו'. ושתי שערות הויין להו שומא כצ"ל: תוס' ד"ה שהתנוק וכו' לצאת ולבוא וכו'. נ"ב משא"כ בנקבה שאין מניחין אותה להיות יצאנית שכל כבודה פנימה ובמשנה דכלים נקראת הזונה יוצאת החוץ:

דף מו ע"א רש"י ד"ה הני מילי וכו' ולא אשכחן לא תיישינן כצ"ל: ע"ב גמ' רבי יוסי תני לה ולא סבר לה. נ"ב עיין כיוצא בה פר"ע (דף פח ע"א): רש"י ד"ה וזה הדבר וכו' שיהא אסורו איסור כצ"ל: ד"ה יש לבן וכו'. נ"ב ונצטרכו לירושה כצ"ל:

דף מז ע"א גמ' שמואל מייתר להו ר"ג מחליף להו ר"ש מסר להו לערבי ואמר להו כצ"ל. נ"ב מייחד להו שיתעברו מהם ויולידו להם עבדים ושפחות ואין בזה חשש דאפי' עבד עברי רבו מוסר לו שפחה כנענית. אלא קמ"ל דשמואל מייחד למבדים ולשפחות סוכה מהדי הדדי בערבוביא. ור"ג מחליף (אפשר דעביד הכי דילמא לא תעברי להו מהך ותתעבר מאידך) ולא קפיד. ור"ש מסר להו לערבי להשגיח עליהן שלא יבערו ואע"פ שערביים שטופים בזמת כדאיתא בקדושין (ע"ט ע"ב) עשרה קבין כו': רש"י ד"ה מיחד להו וכו' ואינו מקפיד משום בושת כצ"ל: ד"ה לערבי וכו' שפחותיו לערבי כצ"ל: תוס' ד"ה אתי וכו' דיש ספרים דגרסי כצ"ל: ע"ב גמ' יבוא ראיה שהוא בן עשרים כצ"ל. נ"כ ערש"י ואינו מוכרת וגרסת המשניות היא יביא והוא הנכון:

דף מח ע"א גמ' ומנתר הוא דנתר. נ"ב צ"ע לבדקה בגומות ש"מ דלית להו הסיא דרמ"ל גומות ס"ה כשערות דאי איתא הא איכא למיקם עלה דמלתא ולברורי אי חזינן גומות הוא דנתור ואי לא ודאי לא כהור ואמאי אמרי רבנן הולכת ומתיכמת לעולם ועי' לח"מ ומו"ק ותגדול: רש"י ד"ה ומאי שדי דמשמע דעדיין היו שדיים עומדים לנאת כצ"ל: תד"ה בא סימן וכו' דרוב פעמים התחתון אתי ברישא כדקאמר בגמ'. נ"ב ר"ל אע"ג דלרבנן לא איפשר כלל לר"מ אפשר דעליון קדים. ומישום הוי. א"כ ר"מ דס"ל לא חולצת כו' דחיים למיעוטא. ואימא הך קטנה היא. מיהא קאזיל ככא והכא לחומרא. וכי חזינן עליון ולא תחתון תלינן לה ברוכא ומשוינן לה גדולה לענין איסורא דקידושין. אבל לעונשין ליכא למימר ואגב שטפא אתיא להו: ע"ב רש"י ד"ה ה"ג וכו' לסכי לא מהימני כצ"ל:

דף מט ע"א גמ' אם כנסה. נ"ב אכלי קאי: שם בידוע שכונס משקה. נ"ב אמשקה קאי לפרש"י. כלומר שכנס משקה את הקדרה והוא דחוק ויל"פ כְּנָסָהּ (בלי מפיק) לשון נקבה ואקדרה קאי שככנסה קדרה את המשקה ושמא כנסה אפיה קאי: רש"י ד"ה ואיבעית אימא וכו' ולא אתינן למסמך כצ"ל: תוס' ד"ה ואיבעית אימא וכו' בנות ישראל שהגיעו לפרקן ולא כגישו „מו" פירוש הביאו כצ"ל: בא"ד דלא אפשר עוד לברר תולנין שפיר כצ"ל:

דף נ ע"א רש"י ד"ה למעוטי וכו' דאינו אוכל כצ"ל: תוס' ד"ה שזרען וכו' ולא היו הם גידולים וכו' שם אוכל עד שיפסל מלאכול כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה ונבלת עוף וכו' אין צריך מחשבה כצ"ל:

דף נא ע"א רש"י ד"ה ופטור מן המעשר וכו' דכתב במשנה תורה כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה לכמך וכו' האי לאו לטעמא כצ"ל: תוס' ד"ה אם נקח וכו' לפי שאחר התיקון אינו ראוי בפני עצמו לאכילה א"כ גם לא יהא נקח בכסף מעשר כצ"ל: ד"ה ולבני מערבא וכו' יצאו שבתות ויו"ט שהן גופן אות. נ"ב כלומר שטורח בלחוד הוא דגמרינן מהתם ולא מוסמרת דהשמע מניה חיובא ואזהרה:

דף נב ע"א גמ' רב מַלְכִּיָּא כצ"ל. נ"ב נמצא בכתוב: רש"י ד"ה בבתו של רבי ישמעאל וכו' ולאחר שילדה באה למאן כצ"ל: ד"ה גבינה וכו'. שמעתא דנפשיה כצ"ל: ע"ב גמ' לגשם ג' תלוקות וכו'. נ"ב זה משקל חדש נקבי הנפרד הלוקה ע"מ פעולה שכולה והתי"ת נרתב בח"פ: שם וחלוק אחד סן. נ"ב משקל זכרי הוא: רש"י ד"ה או שרואה וכו' ומגלה עליו כתם כצ"ל וכן בכס"מ:

דף נג ע"ב גמ' א"ר נראין דבריו וכו' שהוא מתקנה. נ"ב ומ"ט לא הדר בי' משום דחייש לחומרא: רש"י ד"ה צריכין וכו' בשביעי לטבול בערב כצ"ל: ד"ה דיתיב וקאמר וכו' ולא מפסדא בהכי כצ"ל: תוס' ד"ה עצמה וקדשים וכו' לטמא יותר מעת לעת כצ"ל:

דף נד ע"א רש"י ד"ה רביע ימים וכו' ונמצאת משמשת רביע ימיה כצ"ל: תד"ה הני ארבסר וכו' דנה' רביעיים אינה משמשת רק ו' וכו' ויום ראשון מרביעיים שהן טהורין וכו' ותשיעיים הטמאים כל ח' כצ"ל: ע"ב גמ' ימי לידה שאינה רואה בהן מהו שיעלו לספירת כצ"ל: שם ואם יכולין להַשְׁרות ולחזור לכמות שהיו כצ"ל: תוס' ד"ה דם הנדה וכו' ממילא ילפי מהדדי כצ"ל:

דף נה ע"א גמ' דאקמא והוי עפרא. נ"ב עי' מו"ק סי' מ"ה ח"ב ועי' ש"ע סקס"ו: שם נעשה מקומו צַלֶּקֶת כצ"ל: שם א"ר בֵּבַי כצ"ל: ע"ב גמ' מה התם אף על גב דלא נגע כצ"ל: שם ואיזה זה מגע נבלה כצ"ל: שם מה לי קִפְלֵיה כצ"ל:

דף נו ע"א גמ' ומטמא בין לח בין יבש. נ"ב לכאורה אכתם לחוד קאי דהא שרץ אינו מטמא יבש ובגמרא לא משמע הכי: ע"ב גמ' אמרטוטי אמרטט. נ"ב חברו פ"ה דע"ז (דף סט ע"א) פירושו היה נופל לחתיכות: שם ובסביבות בית הטמאות. נ"ב עלח"ש: שם לא על הסככות נ"ב עלח"ש:

דף נז ע"א גמ' כיון דכתיבא מזהר זהיר. נ"ב ש"מ דברי קבלה נמי מזהר זהירי ודלא כמ"ש בספרי חיצונים שאינם מאמינים אלא בתורה שבכתב בלבד ולא בנביאים [א"ה לא אבין כוונתו הלא פלוגתא היא בגיטין דף י ע"א ובחולין דף ד ע"ב אי כתיבא אי אחזיק ולא אחזיק אי כתיבא סומכין עליהם ולרשב"ג אי אחזיק אפי' לא כתיבא שכל מצות שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקים בה יותר מישראל ואפי' בדרבנן ממש וא"כ אין מזה ראיה ודו"ק]: שם ותקן החורש בית הקברות כצ"ל: רש"י ד"ה בית ארבעת וכו' והוא בית סאתים כצ"ל: תוס' ד"ה ודילמא וכו' דבתבורים מוסיף מת האחר את כצ"ל: ע"ב גמ' ואימור הרגשת עד הוא. נ"ב עש"ע (ח"ב סי' ס' ו'): שם ת"ש נמצא אתה אומר כצ"ל: שם מגופה אתא דאי מעלמא אתא כצ"ל וכן לקמן ברש"י ובתוס':

דף נח ע"א גמ' יפה הורית כצ"ל: רש"י ד"ה כרצועה וכו' נעשה כרצועה כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה שלשה חלוקים כצ"ל: ד"ה או שטעה וכן אבל אמרו לו טמא היית כצ"ל: תוס' ד"ה וכדבריו אני מודים. נ"ב נראה דתוס' גרסי מודים ברי"ש:

דף נט ע"א רש"י ד"ה כגרים מלמטה כפתות מכגרים כצ"ל: תוס' ד"ה היו בה וכו' עד כגרים כלמטה כפתות מכגרים לא כלמעלה כיותר מכגרים וכו' אלמא כגרים כיותר כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה איש ואשה וכו' כי אמר במתני' כצ"ל: תוס' ד"ה מדלא וכו' באשה יושבת. נ"ב כאן נ"ל ד"ה יושבת בכנסת שם:

דף ס ע"א רש"י ד"ה שהלכו וכו' ולא ידעינן הי נהאי כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה שתיהן טמאות וכו' ונכנסה למעמדה של הפנימית כצ"ל:

דף סא ע"א גמ' נשבה הרות וַעֲקָרָתוֹ כו' בְּעִקְּרוֹ כצ"ל: שם מעשה בִּמְעָרָה של שִׁחִין כצ"ל: שם וּשְׁרָאָן כו' ובכור אשר השליך שם ישמעאל את כל פגרי האנשים אשר הכה כצ"ל: תד"ה מקום טהרה וכו' לא בלעה מים שבסדינין ומקום הטומאה יבש כצ"ל. ונ"ב הסדינין מחמת שנבלעו המים בעפר הטיחות של מקום טומאה ונשארו סדינין יבשין ושתי הגרהאות לדבר אחד נתכונו ופירושן שוה: ד"ה אטמרינכו וכו' ואם אטמין אתכם חייבתם ראשי למלך. נ"ב אינו ברור דא"כ כי נמי לא הרגו מאי לאשתמוטי בכה"ג מפני הסכנה כי היכי דהויא סכנתא לגבי כ"ג גופייהו דהא קנטי לאטמורי. וא"ה מאי איריא משום דליחש לל"ג מיבעי. וק"ל: ע"ב גמ' זאת אומרת מצות בטלת לעתיד לבוא. נ"ב עמ"ש רפ"ד דר"ה בס"ד ובפרק השואל: שם במשנה שבעה סממנים כצ"ל: תוס' ד"ה אבל עושה כו' דתכריכי המת וכו' תכריכי המת אין בהם משום כלאים כצ"ל:

דף סב ע"א משנה שבעה סממנין כצ"ל: שם וצריך לכבסם שלש פעמים כצ"ל וכן ברש"י: ע"ב גמ' אמר ליה רבי אבא לרבי אסי כצ"ל: רש"י ד"ה כיון דיכול לנאת וכו' דלא קפיד בגו להוציא כל מה שבתוכן וכו' הואיל ויכול לנאת כצ"ל:

דף סג ע"א גמ' והתניא ישן כל היום כצ"ל: שם אמר רב אסי אמר ר"א. נ"ב נ"ל שצ"ל אסי בסמ"ך וכ"א בספר יוחסין: שם סגלא דפומא מְעַלֵּי כצ"ל:

דף סה ע"א גמ' נתמעטו מזונותיו. נ"ב נ"מ למבעי רחמי עלה וס"מ בע"ס אבל בת"ח תורה עונת לו אחרית ותקוה בוקטנו וכמ"ש שלהי קדושין: תוס' ד"ה סבר וכו' דהא מסקינן לקמן וכו'. נ"ב י"ל דבסוף ימיהם חזרו בהן ומעקרא אמרו כי מתניתין ומשמע דסבר למעבד עובדא כרב מקמי דהדר בי' הוא. כדאמר לעיל פרק בנות כותים (דף לו ע"ב) במקשה נדה דא"ר ליומא ואהדר בי' ואפ"ה שילא ב"א עבד עובדא כוותי' דסבירא דרב ולא כאידך. ה"נ איכא למימר הכא אי משום דלא שמיע לי' אידך דרו"ם אי נמי הסיא שעתא אכתי לא הדר בי' דכותה בפרק הזרוע לענין מתנות בסוף ימי רנב"י הדר בי' ואשתני דינא וכה"ג טובא כגון ההכ"ה דס"ר בי' רבי בגרסא וכן דפ"א: ע"ב גמ' שאני כתובה דמגבי בה. נ"ב נ"ל נ"ל דנגבי לשון נגה לי' ולא אתא: שם א"ל רבי אבא לרבי אסי. נ"ב נ"ל אסי בסמ"ך:

דף סו ע"א גמ' ואם יש לה וסת וכו'. נ"ב ע' ש"ע א"ב (סי"ג): שם מקור מקומו טמא איכא בינייהו. נ"ב לרבותינו טהור לגמרי ולרבי אע"ג דהולה במכה שבמקור לטהרה לבעלה אבל טמאה היא לטהרות כמקור שהוא טמא כך נ"ל לכאורה אבל אחר העיון א"א לומר כן מחמת דסכ"ה (דף טו ע"א): שם כי היכי דְּהִיתְהַווּ כו' דלנשו עליך רחמי כצ"ל: שם אדבריה רבא לרב שמואל. נ"ב רב שמואל טובא הוו ואיט מרבותיו: שם אמר רבא תְּבָעוּהָ לְהִנָּשֵׂא כצ"ל: רש"י ד"ה אסגורי מסגר וכו' ומסרט ומוציא דם כצ"ל: תוס' ד"ה ותבדוק וכו' תימה. נ"ב עש"ע ח"ב (סי"ב): ע"ב גמ' דקירירי ומסרו. נ"ב נ"ל שהוא מלשון שריר וקיים: תוס' ד"ה אם סמוך וכו' ועשקי הוא עשקי דפיזא. נ"ב מקטקי בטשטקי אחלף לי':

דף סז ע"א גמ' וּמְפַצֵּי כצ"ל: שם אשה נראית כצ"ל וכן ברש"י: תד"ה פתחה עיניו וכו' ואי לטהרות הוא לא היה צריך: ע"ב גמ' כולהו ספק זיבות שוינהו רבנן ליטבלו ביממא כצ"ל: שם שתל להיות אחר השבת. נ"ב בזמן שקדשו ע"פ הראי': שם לְפִיּוּסָהּ ואמרה לי' מאי אִיתְיַי. נ"ב נ"ל בשני יודי"ן כסוף פירושו אתי נמצאת לו:

דף סט ע"א דייני בגלוחי. נ"ב מקום בסדום היו עיין בסנהדרין (דף קט ע"א): שם ליסקול תרי משכי. נ"ב וא"ה היכי לשקול מאן דאית ליה תורה חד משכא. י"ל מאן דאית ליה לאו חד תורא דוקא אלא מאן דאית ליה תורא ואפילו תורי טובא משמע: ע"ב גמ' גזרה שמא יתעלפה. נ"ב כדכתיב [יחזקאל ל"א ט"ו] עליו שלפה: רש"י ד"ה אימא אני יודעת וכו' כל שבעה שלפנינו. נ"ב מהרס"א גרים שלא לפנינו ושיא כיא:

דף ע ע"א האמר אשם קָבַע כצ"ל וכן לקמן וכן ברש"י: רש"י ד"ה הא אמר וכו' להביא את חטאתו שני כצ"ל: ד"ה והעשיר וכו' להביא את כולן כצ"ל: ד"ה אחר אשם וכו' יקריב את האחרים כצ"ל: ע"ב תוס' ד"ה כתוב א' וכו' מהנה נשאתי פניך וכו' ומן וישא ה' פני איוב כצ"ל. וכ"ב ולא מקשי מנייהו משום דבלוט מלאך הוא דקאמר לה. וידוע שאין הדבר תלוי בו אלא משום דלא נגזרה על אותה העיר גזרה. וכבר אמרו חז"ל שלכך נדחה ממהיותו לפי שלא תלה הגדולה בבעליה. גם לא היה משא פנים כדבר אל לוט אלא לתת שאלתו להציל את העיר הכיא ומה"ע נמי לק"מ מאיוב דאותו נשיאות פנים כמו כן לא היה לאיוב בעצמו אלא בהתפללו בעד רעהו ותלמודא לא אקשי אלא ממשוא פנים לאדם עצמו להעלים עין מחטאיו שלא תלקה מדת הדין נגד הכתוב לא ישא פנים דמיירי בהכי לומר שאינו מוותר כלום ואפי' לאוהביו והיינו דק"ל מהכתוב ישא וגו' דמאי מוסיף בברכה זו האחרונה על השתים דלכאורה כבר כוללות כל ברכות טוב אלא לישנא יתירא לאוסופי קאמר דאפי' אין עושין רצונו של מקום יתנהג עמהם לפנים משורת הדין מש"ה מקשה אהדדי:

דף עא ע"א גמ' ויצא ממנה רביעית דם כצ"ל וכן לקמן: רש"י ד"ה אלא הא דתניא כצ"ל: ע"ב גמ' ושמעם ב"ש אומרים כצ"ל: תוס' ד"ה ואם נפל וכו' אבל מפסל פסלי להו כצ"ל:

דף עב ע"א גמ' לא אם אמרתם בתוך וכו' שאין יום שלאחריו מצטרף עמו כצ"ל: שם אם הֲבִיאָנוּהוּ לידי טומאה כצ"ל: שם ועוד מדבריכם אתם נושכים. נ"ב נ"ל בכי"ת והוא כענין תשובה. אך מפירש"י כמדומה היה גורס נושכים בכ"ף:

דף עג ע"א ברש"י ד"ה בימים. ראתה ביום. נ"ב אבל אין לומר דשאלת ר"ש היא שמא לא תהא זבה רק בימים בלבד ולא בלילות וכמ"ד דשבעת ימים דהשבתת שאור (פ"ק דפסחים) אי לאו דאיתקש לאכילת מצה וכן בכמה דוכתי דא"כ מ"ש בזבה דקשיא לי' בנדה נמי תקשי אימא שבעת ימים תהי' בנדתה בימים ולא בלילות. אלא ודאי הא ידע דתהיה לרבות הלילות כדאיתא בת"כ. א"כ בזבה נמי לא לקשי דהכתיב גבה נמי כימי נדתה הסי' טמאה הויה אחת לנדה ולזבה. אלא ע"כ הכי קא קשיא לי' דילמא לא נעשית זבה אלא ע"י ראיית ימים והיינו דהיכא בין זבה לנדה שהיא נעשית נדה בלילה. ואם אמנם גם מתשובתו של אביי מוכח קלת שכך היתה כוונת ר"ש בשאלתו אבל אינו מוכרת כל כך: בהדרן ולומדי תורתך לשמה כו' להתחיל ספרים קדושים אחרים כצ"ל:

בהרא"ש פ"ח סי' ו' אמר רשב"ג וכו' שאין בה כמה טיפי דמים. נ"ב ר"ל של מאכולת ואיך לא תתלה בכן: שם שאין בו כמה טיפי דמים. נ"ב ג"כ של מאכולת ר"ל וא"כ אם תאמר שתתלה בהם לעולם נמצא אפי' תמצא כתם גדול ביותר טהורה היא אע"פ שבודאי אין זה דם מאכולת: שם ואף ע"ג דאין הלכה כרבנן וכו' שאם היא אוכל והריח ריח ספפס כצ"ל ותי' אי נמחק: בסי' ח דאלת"ה אשה שמצאה שום ליכלוך על חלוקה לא יטמא כצ"ל. נ"ב וכן אני אומר ולמה לא: בהלכות כלאים סי' ד אבל אם הוטו של צמר. נ"ב ע"ל סע"ב [בסוף סימן כ'] בשם הרמב"ם:

בקיצור פסקי הרא"ש פ"ב סי' ד אם לא שהיה ירוק כצ"ל: בפ"ו סי' ב ג לא מחזיקין להו כטומאה כצ"ל: בפ"ח סי' ו' בכל מקום שיכולה לתלות תולה כגון וכו' ואם לאו תולה וכו' תולה בה כגרים טפי מגרים וכו' שהם נוברים בהן כצ"ל: בסי' ח' ומאכולת רמוסה כצ"ל:

בהלכות מקוואות סי' כ"א מלומצמות לא יקפוץ אדם לתוכו כצ"ל: סי' ל"ו שלא לטבול אפי' ביום ח' עד הלילה כצ"ל:

בפירוש המשניות פ"ב מ"ב אמנם אשה תלוי. נ"ב לא דק ולא עיין בגמ' גם סותר ד"ע דפסק בענין היקבע איסורא וליכא: מ"ה ואמנם מה הם זה אשכול הכילים כצ"ל: שם ואין התוספות בכללם וכו' אלה הקצות יתבר כצ"ל: פ"ד מ"א בתנאי שיהיו נשואות וכו' זה כשאמר שהן יושבות בין הדם וכו' ואמנם התנינו בו שיהיה כצ"ל: מ"ג זולת אותן השבעה וכו' שתהיה בין ווסת לווסת כו' שתהיה נדה בו כו' שהיא זבה ולא נאמר כו' והוא מעת לעת לרבי אליעזר או לילה ויום לר' יהושע כצ"ל: פ"ו שאין אצלנו סימן עליון. נ"ב היכא דיקנא איכא: פ"ט מ"ב אשר אמר שהיא אפילו היתה עומדת להשתין ונמצא דם כצ"ל: שם מ"ט היתה לְמוּדָה להיות רואה בתחלת הַוֶסְתוֹת כו' כצ"ל: סליק בס"ד

הגהות וחדושים על מסכת נדה מאת הגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעהמ"ס מלא הרועים.

דף ה ע"א תוס' ד"ה ר"מ כו' וכן שילהי בא סימן תניא הרואה כתם מטמאה עצמה כו' צ"ל מטמאה עצמה וקדשים למפרע:

דף ז ע"א רש"י ד"ה וקוצה כו' ואין להם בית קיבול כו' עי' רש"י גיטין ס"ב שפי' פי' אחר:

דף יד ע"ב רש"י ד"ה אמר כו' נמי ספק קאי ואי ודאי כו' כצ"ל: ד"ה הכי קאמר כו' טומאה אפי' לרבה צ"ל טומאה אפי' לרבנן:

דף טו ע"ב תוס' ד"ה בהטתו כו' ומייתי לה בפ"ק דביצה הכניסה לבית. נ"ב עי' חידושי רשב"א ברכות י"א שדחה ראיה זו: בא"ד שהי' קודם טירוח א"ש אך כו'. נ"ב ע' בתוס' מנחות שהאריכו בזה:

דף יח ע"א תוס' ד"ה ספיקו אסור עסה"ד קבוע מג"ל. וע' תוס' ב"ק י"ד ב' וסנהדרין ע"ט א':

דף יט ע"א רש"י ד"ה ורדונא כו' ל"א כו'. וכן בגיטין ד' ס"ד כ' ר' חיננא יורדאן:

דף כא ע"ב בגמ' אלא אמר ר' יהודה כו'. גי' רש"ל ר' יוחנן ע"כ וכן מוכח לקמן דכ"ב ב' דאמר ולהך לישנא דאר"י בא"א לפתיחת הקבר בלי דם מוכח שם דגי' הכא ר"נ:

דף כב ע"ב בגמ' אם נמוחו טמאה אי הכי כו'. נ"ל לפרש אי הכי דבל"ז הוה אמינא טעמא דנימוחו דחשיב לח וכמ"ש התוס' בד"ה אם נמוחו ובלא נמוחו טמאים דחשיב יבש ודם יבש אינו טמא אבל לדידך דדייקת מנמוחו דדם יבש טמא וכתבו התוס' א"כ אף בלא נימוחו נמי מדייק ובזה נסתר דברי הש"ך ביו"ד סי' קפ"ח ס"ק י"ז שכ' דמדברי הש"ס דאמר א"כ אפילו לא נימוח נמי משמע כהראב"ד עיי"ש ולפמ"ש אין הפי' כמו שהבין הוא ודו"ק היטב. ובזה מיושב מה דמקשה אח"כ וטי איכא כה"ג רק בל"ז תיקשי לי' על המשנה המפלת כמין קליפה מי איכא כה"ג ולפמ"ש א"ש דבל"ז הוה ס"ד דהוא דם יבש ולכך טהור וזה שכיח שמדם האשה נקרש ונצטייר כמין קליפה וכשער אבל לדידך דאמרת דבלא נמוח ברי' בפ"ע היא ע"ז מקשה שפיר טי איכא כה"ג:

דף כג ע"א תוס' ד"ה וילפינן מטופנה כו'. תימה ולשתוק מהפנאה כו' י"ל לפמ"ש רש"י ביומא נ"ה א' ד"ה למה נאמר שהמופנה בא ללמד ולא להיות למד א"כ אי לא הוה אדם מופנה רק בהמה לא הוה אפשר למגמר בהמה מאדם רק אדם מבהמה שהמופנה בא ללמד אך לפי סברת רש"י לא ק' כלל מה איכא בין מופנה מצ"א למופנה מב"צ דהא בצד א' אין ללמוד כ"א שאינו מופנה מן המופנה ולא המופנה משאינו מופנה דהמופנה בא ללמד ולא להיות למד משא"כ מב' צדדין גמרינן תרוייהו מהדדי זה מזה וזה מזה אלא ע"כ דהש"ס לא ס"ל הך סברא וכבר הארכתי בזה מאד בספרי מלא הרועים ח"ב ע' היקש עיי"ש באורך:

דף כו ע"א רש"י ד"ה תנור כו' כירה מקום כו'. נ"ב דבריו תמוהין בכאן וסותרים דברי הגמ' בשבת פרק כירה דמבואר דכירה היא על שתי קדירות וגם רש"י במ"ק ד"י כ' ג"כ כמו כאן ודבריו תמוהין מאד:

דף לא ע"א בגמ' אמר ר' יצחק אמר ר"א כו'. צ"ל א"ר יצחק בר"א וכ"ה לעיל דכ"ה ב' וכ"ה בברכות דף ס' ע"א ועי' בסמוך ע"ב ובספרי כנוס סופרים בכללים כלל י"ג הארכתי:

דף לב ע"א גמ' אמר מר זוטרא לא נצרכה אלא לסיכה שמן של תרומה וכו'. דסיכה כאכילה ואסור לנדה וע' פר"ח באו"ח סי' תרי"א שהקשה אם נאמר דסיכה כאכילה אינו מהתורה רק מדרבנן נקרא אסמכתא וכדעת התוס' כאן בשמעתין הא באיסור דרבנן מאכילין לקטן בידים ולמה הוצרך להאכילו ואני תמה דניחי דסיכה מדאורייתא כאכילה מ"מ עיקר תרומת ח"ל דרבנן היא וספיגין לי' בידים והרב פר"ח שם הרגיש בזה וכ' ואע"ג דתרומת ח"ל דרבנן כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ולכאורה דבריו תמוהין אך למעיין מובן דכוונתו כיון דעיקר סיכה בתרומה אסור מהתורה אף דכאן התרומה היא מדרבנן מ"מ חשיב איסור תורה כיון דסוף סוף תרומה היא מדרבנן וכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון חשיב כאוכל תרומה דאורייתא בתרומה משא"כ אי עיקר אסור סיכה בתרומה אף בתרומה דאורייתא מדרבנן א"כ הוה אסור דרבנן כך הוא כוונתו אך אשתמיטתי' סוגיא דיבמות קי"ד דנאמר שם בן חבר כהן כו' שמא יאכילנו תרומה טמאה ושני בתרומה דרבנן עיי"ש ומבואר אף באיסור אכילה בתרומה טמאה הוא דאורייתא מ"מ כיון דתרומה הוא דרבנן כדרבנן חשיב א"כ ה"ה הכא אך לפי האמת כד דייקינן שפיר ק' למה דאסקינן שם דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצוין להפרישו אפילו בדאורייתא וא"כ ק' למה נקיט בברייתא דוקא פירות דהוא תרומה דרבנן דהא אף דאורייתא אין מצווה להפרישו אלא ע"כ דזהו חשיב דאורייתא כיון דאיסור אכילת תרומה טמאה מהתורה אף דזהו תרומה דרבנן כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון וכ"כ פר"ח אך עדיין לא נתיישב דאכתי קשה דהו"ל למינקט דאורייתא ממש דהיינו תרומת דגן ולא תרומת פירות דהשתא דנקיט מצא בידו פירות איכא למיטעי דוקא פירות דהיא תרומה דרבנן ולא כס"פ ועדיפא הו"ל למינקט תרומת דגן וממילא הוה ידעינן דמכ"ש תרומת פירות אין זקוק לו. וי"ל דהוה אמינא דתרומת פירות אפילו להאכילו בידים מותר כמו שאר דרבנן לכך קמ"ל אין זקוק לו להפרישו אבל להאכילו בידים אסור והיינו מטעם דאף דתרומה היא דרבנן מ"מ דאיסור אכילת תרומה טמאה מהתורה כל דתיקן רבנן כעין דאורייתא תיקון כ"כ הפר"ח ובחידושי יבמות שם הארכתי מאוד בביאור הסוגיא שם בזה: ע"ב בגמ' דברי ר' יהודה. משמע דר"י לא ס"ל דדברה תורה כלשון ב"א ועי' ע"ז כ"ז א' דס"ל לר"י דברה תורה כלשון ב"א ועי' תוס' שם וע' תוס' סוטה דכ"ד א' ד"ה ור' יונתן שמקשו הכא:

דף לו ע"ב ברש"י ולא מחמת ולד אלמא כו'. נ"ב צ"ל אלמה:

דף מא ע"א תוס' ד"ה היינו דאיצטריך תרי קראי כו' ואפ"ה איצטריך הכא למיעוטי כו' ולפעד"נ דלא ק"מ דדווקא בטריפה הוצרך כתוב אחר לנקדשה ואח"כ נטרפה דמכל אשר יעבור לא נוכל למילף רק דומיא דמעשר דנטרף ואח"כ נקדש כדאי' התם בש"ס להדיא אבל הכא אין סברא כלל לחלק בין נקדש ואח"כ נעבד כיון דגלי קרא דלא חזי לקרבן ממילא אף בהקדישו ואח"כ נעבדה אסור רק לענין עלתה תרד יש לחלק דבדיעבד ואח"כ הקדיש א"כ לא קידשה כלל ופשיטא דתרד אבל בהקדיש ואח"כ נעבד כיון דנחית מתחילה עלי' קדושה נהי דאין ראוי להקריב מ"מ אם עלתה הו"א לא תרד לכך איצטריך קרא על נקדש ואח"כ נעבד דתרד א"כ בתרי קראי סגי דעל שלא תקהב א"צ קרא כלל דאין לחלק בינה ובין נעבד ואח"כ הקדיש רק לענין תרד ודו"ק ועי' תוס' תמורה כ"ט א' ד"ה אצטריך ומש"ש בגליון:

דף מב ע"ב תוס' ד"ה יצתה כו' עסה"ד שתחב לו חבורו. עי' תוס' חולין ע"א א':

דף מו ע"ב רש"י ד"ה ש"מ פלוגתא הוא כו'. נ"ב קשה דהכא איסור דרבנן הוא ובאיסור דרבנן ליכא פלוגתא שם. שוב מצאתי במשנה למלך פי"ז מהמ"א שהביא קושיא זו בשם חידושי רשב"א וע' בספרי מ"ה מ"ש מזה:

דף נא ע"א רש"י ד"ה מתיב רב אשי לרבא. נ"ב צ"ע מה פעי רש"י מזה דהרי אנו רואין דלרבא הקשה כן ובספרי כינוס סופרים ע' אשי תירצתי כוונתו דלרבא גופא בחייו הקשה כן והראיה מדרבא תי' קושיא זו בסמוך ע"כ דלרבא גופיה הקשה כן וכדעת הרמב"ם בהקדמה דרב אשי קיבל מרבא והא ראיה בפ' עשרה יוחסין יום שמת רבא נולד רב אשי כבר כתבתי שם בספרי בשם הלכות דיש גי' בספרים עד שלא מת רבא נולד רב אשי ר"ל עד שלא שקעה שמשה של רבא כבר הי' ראוי רב אשי למלאות מקומו וכמו עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל דשמואל הי' תלמידו ארבעים שנה:

דף נב ע"א גמ' צריך שיהא בעיקר גומי ר' מלכיו ובביצה הגי' בהיפך ר"א בר אהבה אמר ר' מלכיו אך בכתובות הגי' כמו הכא:

דף נז ע"א רש"י ד"ה מהלך כו' עסה"ד לספיקא לא חייש. נ"ב ואף להסוברים ספק מה"ת לחומרא א"א כיון דאין מפורש להדיא:

דף נח ע"א רש"י ד"ה עד מקום חבק ספק כו'. נ"ב פי' דלא איתפרש כמ"ש התוס' דמ"ז ד"ה ראש הרוטם:

דף ס ע"א גמ' אחד טמא ואחד טהור תולה טמא בתלוי כו'. נ"ב ר"ל שביל הטמא תולין בתלוי וטהור ר"ל שביל הטהור בטהור רק דפתח בתרתי טמא וטהור או תלוי וטהור ולא סיים רק בתלוי לחוד ואף דכ"ש הוא מ"מ הו"ל למיתני כיון דפתח בו ועוד דא"כ כיון דכ"ש הוא לא הוה ליה למיפתח ביה כלל

כלל. ונראה דגרים הכא תולה טהור בתלוי ותלוי בטמא וכן נראה גירסת רש"י תולה טהור בתלוי אך מ"ש דתלוי תולה בטמא יש להסתפק כיון דתלוי בל"ז טמא מאי נ"מ אף דמצי לאשכוחי נ"מ כגון שהוא תלי מספק טומאת מגע שרץ ועכשיו הוא טומאת מ"מ הוא דוחק ועוד דמאי ארי' תלוי דא"כ אפילו טמא וטמא הוה מצי להלק אלא ע"כ א"א לגרוס הכא ותלוי בטמא וטהורתא סוגית הגמרא וכפי שפירשתי קודם וכן פי' מהרש"ל בח"ש וכן מורה לשון הרמב"ם בפי"ט מה' שאה"ם וכן יש לפ' לשון רש"י דמ"ש רש"י תולה טהור אינו מלשון הגמ' רק רש"י מוסיף לפרש מלת תולה דקאי אטהור דהטהור תולה טמא ר"ל שביל הטמא בתלוי ומלת את שביל טמא דכ' רש"י היא פ' טמא דש"ס דפי' טמא קאי אשביל ולא אגברא:

דף סא ע"ב תוס' ד"ה בגד כו' עסה"ד. נ"ב והא דבב"ה בטיל משום דדרך בישול אסרה תורה ועי' תוס' ע"ז דס"ה ב': **שם** תוס' ד"ה לא יסכרנו כו' עד אע"ג דאין דרכו בהעלאה כו'. נ"ב בתוס' ע"ז ס"ה כ' הטעם שמא יעשה ממנו מלאי ע"ג בגדו:

בהרא"ש פרק המפלת סי' א אלמא דס"ל דמפלת חתיכה טהורה וכו'. נ"ב עי' בב"י סי' קפ"ח שתמה ע"ז דהא התם בחתיכה קטנה איירי וכמ"ש רבנו לקמן סי' ג' בשם הרז"ה לחלק בין קטנה לגדולה עיי"ש: **בא"ד סי' ב** ר"א סבר דמטמאינן שפופרת מטעם הפסקה וכו'. נ"ב לא הבנתי דבריו די"ל דילמא ר"א נ"כ מטעם דאין דרכה לראות בשפופרת ובחתיכה מטמא דס"ל דרכה וכמ"ש מקודם דר"א סבר דרכה וכיון שראתה כדרך שהנשים רגילות לראות טמאה ולכאורה דבריו סותרין זא"ז וסותרין דברי הש"ס דלפמ"ש דבטעמא דקרא פליגי היכי קאמר בש"ס דר"א סבר דרכה נהי דאין דרכה אעפ"כ נימא כיון דליכא הפסקה וצ"ע: **בא"ד סי' ג** בעי טיניה ר"י ב"ח כו'. ד"ה מיעוך ע"י הדחק איכא בינייהו והלכה כרבנן כו'. נ"ב עי' ברא"ש פרק שור שנגח ד' וה' שכ' דלרי"ף לית לי' האי כללא דכ"מ ששנה רשב"ג ועי' תוס' ב"מ ס"מ א' ד"ה אלא וכו' שמשם מבואר דאפי' בברייתא הלכה כרשב"ג ועי' מרדכי גיטין סי' רל"ד כ' ג"כ דדוקא במשנה:

בקיצור פסקי הרא"ש פ"ב דין ג ד"ה אפילו עבר זמן ווסת ובלבד ששהתה כדי שתטהר. נ"ב עי' בפנים דמשמע דס"ל כפי' התוס' דוקא במחשב ימי ווסתה מדהביא דברי ר' יוחנן: סליק

הגהות וחדושים למסכת נדה

מאת הגאון וכו' מוהר"ר שמחה מדעסויא זצ"ל

דף ב ע"א מתני' והמשמשת בעדים הרי זו כו' נ"ב עיין דף ד' ע"ב בתוס' ד"ה כל אשה: שם בגמ' היכא דל"ל ריעותא מגופה. נ"ב כגון ספק נגע ספק לא נגע כ"ג תוס' ורש"י ל"ג לה: תוד"ה מעת לעת כו' אבל לחולין לכ"ע כו'. נכתב בגלדו כדמוכח לקמן דף ו' וז' ע"א ועי' ברש"ל מ"ש עוד בזה: בא"ד כגון ספק נגע ספק לא נגע. נ"ב ורש"י כ' דל"ג לה ותוס' אזלי לטעמייהו דמתרצי הא מילתא בדבור שאחר זה: בא"ד ועוי"ל דלא כו' אלא ספק טומאת מגע ולא (ספק טומאת ראייה). נ"ב כצ"ל וצ"ל ספק שמא ראתה: בגליון המתחיל אע"ג דר"ש כו'. נ"ב זה קאי על מ"ש תוס' דלא גמרי' מסוטה לטהר ברה"ר כו': בגי' המתחיל אך קשה דמטהר כו'. נ"ב זה קאי על תירוץ של תוס' דטעמא דב"ש משום דאשה בדוקה היא ועיין דף ד' ריש ע"א בתוס' ד"ה כי פליגי ותירוץ הגליון כבר דחה רש"ל דדוקא רבא מתרץ זה ולי נראה דר' יוחנן סבר טעם דב"ש דאם איתא דהוי דם מעיקרא הוי אתי או משום בטול פריי' ורבי' או אשה מרגשת בעצמה: בא"ד וכן בנגע. נ"ב טמא לר"י: תוס' ד"ה והלל כו' ומיהו היכא כו' כמו מקוה שנמדד. נ"ב וכן גבי תינוק שנמצא בצד עיסה כמ"ש תוס' דף ג' ע"א ד"ה גמר סוף טומאה: גליון ד"ה מיהו בירושלמי דסוטה (בעמוד ב'). נ"ב ולפי דברי גי' זה לא גמרינן מסוטה לטהר בר"ה היכא דליכא חזקת טהרה ועיין ע"ב בגליון שבתוס' ראשון ושייך לכאן: **ע"ב** בגי' המתחיל והא דאמרינן. נ"ב הגליון זה שייך אחר גליון דלעיל סוף ע"א ועי' בחולין דף ט' ע"ב בתוס'. ומ"ש בסוף הגליון לא ילפינן מסוטה. נ"ב אלא דמוקמינן בחזקת טהרה: תוס' ד"ה להלל קשה ודאי דמדקאמר ר"ש. נ"ב ולא ניחא להו כפירש"י דהרי גם במתני' דידן ס"ל לב"ה דאף ברה"ר הולין וכ"כ המפרשים מהר"ם ומהרש"א ברש"י: ד"ה התם תרתי לריעותא כו' אך קשה דאמר התם. נ"ב שם ע"ב: בסה"ד עד שיראה הכהן בסוף שבוע ויטהרנו. נ"ב ומשמע בתוס' בחולין פ"ק דף י' ע"ב ד"ה אלא לאו כו' דאף דבסוף שבוע הוא כגרים כיון דהוא ספות מן כראשון טהור ע"ש וכפי' זה יש ליישב לשון התוס' דכאן והכי תנן סוף פ"ה דנגעים משנה ה' ובפ"ד מ"ז דכשהלך הפסיון טהור:

דף ג ע"א גמ' רבנן סברי כי סוטה מה סוטה כו' ושאלה כודאי. נ"ב עיין סוטה דף כ"ח ע"א בתוס' ד"ה מה ת"ל: רש"י ד"ה ומאי שנא ממבוי. נ"ב דאילו לב"ה לק"מ דמבוי הולין דדין רה"י יש לה כמ"ש הרמב"ם ורע"ב בפי' המשניות רק לב"ש פריך דס"ל דאף ברה"י לא מטמאינן למפרע מטעם שכ' תוס' בריש מכילתין כ"כ מהרש"א: תוס' ד"ה ובניהם לא למדום כו' ובכל ספק טומאה אית ליה ברה"י תולין. נ"ב ולא מטמא ודאי מקום מה הכא דליכא חזקת טהרה לבד ס"ל תולין מכ"ש היכא דאיכא חזקת טהרה: תוס' ד"ה מרגשת כו' וקשה מאתמול כו' ואינה חוששת בהרגשת עד השתא. נ"ב כלומר לא מספקא לה: בא"ד כמו שאינה חוששת [לב"ש] בהרגשת מי רגלים כצ"ל: בגליון המתחיל ומיהו כו' לא הוי שלא נעשה אלא סייג כצ"ל: בא"ד ושמא טעמא דהרגשה מהני כו'. נ"ב וכ"כ תוס' ריש ע"ב ועי' ברש"א: **ע"ב** רש"י ד"ה סייג. חזוק כו' וקאמר ליה שמאי טעמא דידי משום העמד האשה על חזקתה. נ"ב מש"כ בשרץ כיון דאיכא שרצים דמגופיה ושרצים דעלמא כתרתי לריעותא דמיא כדלעיל ותוס' בריש פרקין מתרצים בגווני אחרינא דקופה מיירי באינה בדוקה אבל אשה לב"ש כבדוקה דמיא וע"ש במהרש"א וכאן: ד"ה וכולן טהורין כו' דהואיל שלא מצא [עד] קודם. נ"ב כ"ג רש"ל ונוסחא ישנה היא הואיל ומצא קודם כו': תוס' סד"ה דעל דם שנמצא עכשיו קאמר. נ"ב דאל"כ בכל נשים איכא למיחש:

דף ד ע"ב תוס' סד"ה כל וכו' בע"ה אפרש ושם. נ"ב דף ל"ט ע"א בתוס' ד"ה והיולדת:

דף ה ע"ב רש"י ד"ה היה מתעטף בטליתו כו' והוא היה. נ"ב פי' הטלית:

דף ו ע"א גמ' כוותיה דרבא הרואה (דם). נ"ב ס"א כתם. נ"ב הוא רש"ל ומהר"ם והמגי' לא הבין דהכי ס"א גרסי כל בבא שניי' קודם לראשונה אבל בדינא ל"פ וכן מפורש בהדיא ברש"ל: שם ומטמאה את בועלה. נ"ב עיין דף ה' ע"א בתוס' ד"ה ר"מ היא: רש"י ד"ה ואינה מקולקלת למנינה צריך להיות קודם ד"ה מקולקלת: **ע"ב** רש"י ד"ה בשפחתו כו' שזהו ר"ג דיבנה. נ"ב וזה סתם ר"ג עיין רש"ל ועיין ברש"י דף ח' ע"ב ד"ה והא קשים:

דף ז ע"ב ד"ה משום דקילי כו' משום דהוי מי"ת דבר. נ"ב מהרש"א תמה ע"ז ע"ש ונעלם ממנו משנה בסוף מס' זבים וע"ש ובפי' הרע"ב ומייתי לה בגמ' בפ"ק דשבת דף י"ג ע"ב:

דף ח ע"א רש"י ד"ה מלמדין את הקטנה במילתא אחריתי. נ"ב מי שיש לו שתי נשים אחת גדולה ואחת קטנה ומת ובא יבם על הקטנה וחזר ובא על הגדולה: תוד"ה משום כו' וי"ל דשמא ר"י כו'. נ"ב ועדיין קשה לי שסברי רבינו הקדוש הכריע כר"א במשנתינו ובקישוי ור' יוסי ור' שמעון גבי זב וזבה וצ"ל דלשון הלכה כדברי ראשונים כאילו אמר מסתברא כוותיה ולא פסק תלוש כדאיתא בב"ב הביאו מהרש"א לעיל ע"ש: **ע"ב** גמ' לדבריהם דרבנן קאמר להו. נ"ב ר' אליעזר דהיינו חכמים דר"ש: רש"י ד"ה לאו רבנן דפליגי כו' בשאר אילנות. נ"ב עיין לעיל ע"א בתוס' ד"ה קטנה: ד"ה דילדה לשבעה כו' קמ"ל דאזלינן בתר רוב שנים. נ"ב עי' סנהדרין דף ס"ט ע"א:

דף ט ע"א גמ' וכיון דאיכא הרדה דמי' מסולקין ולא בעי בדיקה. נ"ב עי' ברא"ש: **ע"ב** גמ' ת"ר מעשה כו' לסמוך עליו בשעת הדחק. נ"ב עי' דף ו' ריש ע"ב בתוס' ד"ה בשעת הדחק:

דף י ע"א רש"י ד"ה מאי כו' ויש לומר חוזר לקדמותה. נ"ב שלא הגיע זמנה לראות:

דף יא ע"א גמ' (ובשבת קפוה ולא חזאי) נדפס בגלדו רש"ל מ"ז. נ"ב ע"ש בשם ראשונים פלוגתא: מתני' אע"פ שאמרו כו' חוץ מן הנדה. נ"ב עיין דף שלפני זה: **ע"ב** בתוס' ד"ה הרי בחזקת טהרה ובתוס' ד"ה דיין כל ימי עבורן: רש"י ד"ה ובתולה כו' ואפילו נשתנו מראה. נ"ב ולפני תשמיש נמי לא בעי בדיקה וטעם כ' רש"י ע"ב ד"ה כאן שלא שמשה כו': **ע"ב** תוד"ה והמשמשת בעדים. נ"ב עיין דף ד' ע"ב ד"ה כל אשה: ד"ה תניא נמי הכי כו' וכסמוך בברייתא. נ"ב דף י"ב ע"א: בא"ד אשמעינן אפילו ערה טמאה. נ"ב דמיירי בבא מן הדרך דשם יש לטהר יותר בערה כמ"ש תוס' בדף שאח"ז ד"ה כיון שתבעה והר"ן בשבועות ובהגס דחק מהרש"א: בא"ד פי' [בעי בדיקה] לטהרות וטהורות לבעליהן כו' כצ"ל:

דף יב ע"א תוד"ה שמואל כו' א"נ ממתני' כו' כדפריך לעיל. נ"ב דף יא ע"ב: ד"ה כיון משתבעה פי' כיון שבא כו'. נ"ב וכ"כ הר"ן בשבועות ע"ש: ד"ה מהו. וצ"ל כי הא מתני' דלא מצרכה מידי בישנה. נ"ב גם בכאן מהרש"א דחק בהגס דתוס' מיירי בבאין מן הדרך יש יותר לטהר בערה וסה"ד בכל נשים איכא תביעה קצת אע"ג דלא מהני לענין טהרות מ"מ לבעלה היא אפשר דמהני וכ"כ מהרש"א בעצמו בסה"ד: בא"ד והא דאמרי' לעיל דאפילו באין לה כו' לבעלה [אפילו] בישנה כצ"ל: **ע"ב** רש"י ד"ה הא אמר שמואל חדא זימנא כדמותיב והזיל. נ"ב פי' כאן אחר זה: ד"ה מאן דמתני' הא כו' וכאותה משנה דעסיקה בטהרות מהני בדיקה כצ"ל: בא"ד וטועה בדבר דא"כ קשיא דר"י אדר"י. נ"ב רש"ל ע"ש והר"ן בשבועות תירץ דתרי אמוראי אליבא דר' יהודה ע"ש:

דף יג ע"א רש"י ד"ה ונאנסים כו' תדיר באמתו. נ"ב עי' רש"ל ותוי"ט: **ע"ב** גמ' ישב לו קץ וכו'. נ"ב רש"ל מ"ז ועי' פי' תוס' ד"ה עלמא מוכח דאין למחקו:

דף טז ע"א גמ' אמר ר' זירא דכ"ע וסתות כו' כאן שבדקה עצמה כשיעור וסת. נ"ב עי' דף י"ב ריש ע"א ברש"י ד"ה כשיעור וסת: **ע"ב** גמ' (אמר רב המנונא מאי קרא). נ"ב מהרש"א מוחק ע"פ גמרות ישנות: שם ואמרי לה שר הנרגז. נ"ב מקדם ס"א ל"ג נ"ב מהרש"א ורש"י גרס לה:

דף יז ע"א רש"י ד"ה פקולין קוטי"ן. נ"ב בברכות דף כ"ח ע"ב פי' רש"י ז"ל נמר גפן שזורין קוטי"ן:

דף יח ע"א תוד"ה ותו ליכא כו' וי"ל דהתם מסייע חזקת האדם. נ"ב הדם כצ"ל:

דף יט ע"ב גמ' סיימו ת"ק הא קמ"ל כו'. נ"ב פי' הר"ן היינו חכמים וכתב שכן מוכח בסוגין: תוס' ד"ה הירוק אסמכתא בעלמא נינהו. נ"ב וכ"כ תוס' ז"ל בע"ז דף ל' ע"ב ומביאים ראיה מחולין דף פ"ח ע"א דקאמר שם מאי שנא זב דגזרו ביה רבנן כו' בד"ה טומאת משקין ברביעית:

דף כא ע"ב גמ' אלא אמר (רב יהודה). נ"ב מקדם צ"ל ר' יוחנן רש"ל. נ"ב וכן אי' דף כ"ב ע"ב: שם א"כ נימא קרא (בבשר). נ"ב מקדם ס"א בשרה. נ"ב רש"ל כתב כן ועיין ריש פ' הרואה כתם דף נ"ז ע"ב:

דף כג ע"ב גמ' ת"ר המפלת גוף אטום כו' פי' רש"י ז"ל חסר בדף שאח"ז: תד"ה והתנא כו' כדמשמע פ"ק דכתובות גבי ברכת חתנים חתנים מן המנין כצ"ל:

דף כד ע"ב מתני' המפלת ספיר. נ"ב עי' דף כ"א ע"ב ברש"י:

דף כה ע"א תד"ה עור כו' ומפרש במדרש כו'. נ"ב רבה בראשית פרשה י"ד: **ע"ב** תד"ה קמ"ל כו' לר"ת שפי' כו'. נ"ב ביבמות דף י"ב ע"ב: בא"ד והא דאין אשה מזרעת. נ"ב כדאי' דף כ"ז: בא"ד ובביאה שניה הזריע היא תחילה. נ"ב ולענ"ד יש ראיה גדולה לדברי רש"י ז"ל מהא דתנן ריש פרק ח' דבכורות דף מ"ו ע"א יש בכור לנחלה ואינו בכור לכהן הבא אחר נפל אע"פ שיצא ראשו חי ופי' רש"י כגון שהיו תאומים כו' ע"ש ושם ע"ב במ"מ נמי מוכח כן גבי אין הראש פוטר בנפלים ומסקנא דפוטר:

דף כו ע"א גמ' פי' רשב"ג כדי שיאחזקנו כו' (טפח). הז"מ וג"ב מהר"ם מיישב זה מיהו בר"ם ל"ג זה: **ע"ב** תד"ה תחלתו כו' ומפרש התם רש"י דבתנור כו'. נ"ב נ"ע דרש"י פי' שם כמו בכאן ע"ש אמנם הר"ש בפ"ה דכלים פי' כן ע"ש:

דף כז ע"ב תד"ה משום בטול כו' אלא לר' יוחנן דדרש עד לכלב. נ"ב כן הוא בבכורות דף כג ע"א: בא"ד א"כ כיון דטעמא דשפיר משום מת שלם. נ"ב כמ"ש תוס' ע"א בד"ה מאי טעמא דר"ש:

דף כח ע"א גמ' ר' יוסף המפלת כו'. נ"ב עי' לעיל דף י"ח ע"א בתוס' ד"ה יד תתוכה:

דף כט ע"א מתני' המפלת ואין ידוע מהו. נ"ב עי' לעיל דף י"ח ע"א בתוס' ד"ה המפלת יד חתוכה כו' והרמב"ם ז"ל פי' כגון שעברה בנהר והפילה שם והביאו תוי"ט ז"ל: תד"ה תשב כו' כדפריסית לעיל. נ"ב בתוס' ד"ה תומר שני ולדות: **ע"ב** רש"י ד"ה אימר יולדת נקבה כו' דקסבר ימי לידה כו'. נ"ב עיין דף ל"ז ע"א: שם ד"ה ר"ש היא תי' דכ"ש דאתיא כרבנן דאסרי. נ"ב י"ל דאתא לאפוקי מר' יוסי דפסחים דף פ"א ע"א דאית ליה מכאן ולהבא מטמא: בסה"ד ולקמן נפרש בע"ה. נ"ב ועי' מהרש"א שם:

דף ל ע"א מתני' ד"ה המפלת שליא. נ"ב יש לפרש כגון שעברה בנהר כמו בדף שלפני זה ועל פי' רש"י ז"ל קשיא לי מהא דתנן דף כ"ד ע"ב דקתני תישב לזכר ולנקבה ולא קתני ולנדה והטעם עיין דף י"ח ע"א בגמ' ובתוס' ז"ל: תוס' סד"ה ושמע מינה כו' דהא קי"ל דקרקע אינה נגזלת. נ"ב כב"ק דף קי"ז ע"ב וסוכה דף ל"ד ודף ל"א ע"א:

דף לא ע"א רש"י ד"ה הוא קודשא בריך הוא סייע שנטה חמורו. נ"ב וכ"ה בב"ר פרשה ל"ט בסופו:

דף לב ע"א תד"ה וא"ת ולר' יוסי כו' כדאמרי' התם. נ"ב בע"ז פרק שני דף ל"ז ע"א:

דף לג ע"א גמ' (והנושא נמי יטמא) נ"ב מקדם רש"ל מ"ז. נ"ב וסיים זה גירסת תוס': שם והן יושבות על כל דם וכו' כצ"ל: תד"ה ספרתו למנין כו' דאמר בכיצד צולין. נ"ב ור' יוסי דאמר כו' כצ"ל: **ע"ב** רש"י סד"ה די' כבועלם כו' אלא יום אחד. נ"ב כדתנן בזבים פ"ק משנה ב': ד"ה בקיאין אנו כהן כו' (באגשי) צדוקים. נ"ב בנשי צדוקים כצ"ל: ד"ה ורמינהו כו' כגון טומטום בלובן. נ"ב דף כ"ח ע"א: ד"ה שדרס כו'. נ"ב ב' וד"ה בכותי כו' נ"ב ג' וד"ה בועל כו'. נ"ב א' ופי' מהופך: ד"ה בכותי ערום כו' כדאמר בת"כ. נ"ב ובזבים פ"ה משנה ו':

דף לד ע"א רש"י ד"ה ב"ש אומרים כרוקה כו' דכל טומאת נכרי כו'. נ"ב כדאיתא בע"ז דף ל"ו ע"ב ול"ז ע"א: **ע"ב** גמ' מהו כדי שתטמא (כמגע). נ"ב רש"י ל"ג זה: רש"י ד"ה מהו שתטמא כו' לקטן דליתיה בקרי. נ"ב כדאי' דף ל"ב ע"ב:

דף לה ע"א תד"ה לטולם. למ"ד זוב מטמא במשהו. נ"ב דף מ' ע"א: בא"ד דלא בעי כחתימת פי האמה. נ"ב דף מ"ג ע"ב: **ע"ב** רש"י ד"ה כאן שספרה (בראיות). נ"ב בראייתא כצ"ל: ד"ה קס"ד דפסקה כו' לאחר שבועיים הס"ד ואח"כ מה"ד משום הכי כו':

דף לו ע"א רש"י ד"ה שאינו גורס כדקי"ל. נ"ב דף ל"ה ע"א: ד"ה רבא כו' וא"ת כו' וא"כ תסתור דהבא כו'. נ"ב עיין דף שאח"ז:

דף לח ע"א רש"י ד"ה (ועוד) ארבעים ותמשים יום. תי' ועוד מוקף: ד"ה כיצד ראתה כו' בלא עת נדתה הרי [הוא] י"א ימים כצ"ל: בא"ד וביום (ס"א) ילדה נקבה. נ"ב כצ"ל ס"ב:

דף לט ע"א גמ' הונא בר חייא אמר שמואל לומר שאינה קובעת. נ"ב עיין דף ס"ח ע"ב: רש"י ד"ה בתוך ימי זיבתה כו' מט"ו לט"ו. נ"ב עיין מהרש"א ע"ב בגמ': ד"ה זה וזה אסורין כו' דקי"ל דחייב כו'. נ"ב שבועות דף י"ח ע"ב:

דף מ ע"א גמ' (דחד הוי נפל) בגלדו נדפס מקדם רש"ל מ"ז נ"ב ומהרש"א. ול"נ לקיים דהא מרבינן אור לשמנים ואחד כמס' כריתות דף ז' ע"ב לקרבן וגם כאן אחר מלאת יום שמנים ואחד משמע: רש"י ד"ה אלא כעין שהזריעה כו' ואמר בגמ'. נ"ב דף כ"ז ע"ב: בא"ד כיון דאמר הבית טמא לית להו נימוק נ"ב מלשון רש"י ז"ל משמע דלית להו נימוק כלל והא דקאמר דף כ"ז ע"א אמרו לו לר' מאיר אי אתה מודה שאם הוציאוהו בספל לבית החיצון טהור י"ל מ"מ בבית ראשון לית להו נימוק והוא דאמר בדף י"ח דטעמא משום רוב ככר פירש"י ז"ל שם דיש שליא דאין בה ולד: תד"ה כעין שהזריעה כו' דרובן אינן נימוקים. נ"ב זה הוא גמ' דף י"ח ע"א לפי' תוס' ז"ל ורש"י ז"ל לא פי' כן: בא"ד ומיהו כו' (ומעכב) את הולד. נ"ב צ"ל דצ"ל וממעך או צ"ל ומערב את עקר: **ע"ב** רש"י ד"ה ושיצא חוץ לקלעים כו' שיצא הבשר קודם זריקת דם. נ"ב לרבותא נקט קודם זריקה:

דף מא ע"א רש"י ד"ה הכי נמי מסתברא כו' וה"נ מוקמינן כו' כשנתן לה עובר בהמת קדשים קלים. נ"ב מהרש"א הניח בצ"ע דל"ל קדשים קלים ע"ש ולק"מ דכל קדשי קדשים הם זכרים לבר מחטאת דהיא נקבה והרי ולד חטאת אזיל למיתה וא"כ אפי' לא הוי אתן ומתיר ירדו: **ע"ב** גמ' הרי כבר נאמר או איש. נ"ב שם כ"ב: רש"י ריש עמוד ד"ה ודם דרך רחם כו' ור"ש מטהר (לטמא). נ"ב צ"ל לטעמי': ד"ה רבנן סברי כו' מיהו טיפה עצמה מטמא במגע. נ"ב עיין דף ט"ז ע"א בפי' רש"י ז"ל:

דף מב ע"א גמ' בעא מיניה רב שמואל בר ביסנא מאביי פולטת ש"ז. נ"ב עי' דף ל"ג סוף ע"א ודף כ"ב ע"א בתוס' בסוף ד"ה למימרא: **ע"ב** גמ' א"ל האי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור. נ"ב דאי נאו הכי לא הוי צוין דכל כמה דאיתי' במעי אימיה פיו סתום הרי"ף ז"ל במס' שבת פי' מילה כדאי' דף ל' ע"ב: שם (ותהי) בק"ו. תי' ותהי מוקף וג"ב ותיתי: שם א"כ מה ת"ל והאוכל. נ"ב מקדם שם י"א. נ"ב גבי נבלת בהמה טהורה: תוד"ה שהוציא כו' וי"ל התם כו' כשיצא לחוץ. נ"ב לבית החיצון וכפרש"י דבית חיצון חוץ לפרוזדור הוא: בא"ד ועוד יש לחלק כו' וא"כ הא דתנן כל הנשים מטמאין בבית החיצון היינו פרוזדור דלא כפרש"י ד"ה כגון שהוציא ולד ראשו וע' מהרש"א בדיבור שאח"ז דכ' דדעת תוס' ז"ל דלא כרש"י ז"ל והיינו כתירוץ שני של תוס' ז"ל הכא: ד"ה וכדרב אושעיא כו' דיצא ראשו חוץ לפרוזדור כצ"ל: בסה"ד שלא יסיט נבלה שתחב לו חבירו. נ"ב ונבלה לא מטמאה במשא אלא אם מסיט כדתנן בזבים פ"ה מ"ג:

דף מג ע"א רש"י ד"ה לא שטף במים כו' דנפקא לן מקרא אחרינא. נ"ב והנושא אותם: **ע"ב** מתני' ופוסל מן התרומה. נ"ב ה"ג במשניות וכ"ה בגמ': רש"י ד"ה אין לו חלוקת כו' אין לו קרי. נ"ב דף ל"ב ע"ב ודף ל"ד ע"ב: ד"ה ושמעי' בעלמא כו' בכמה דוכתי כדון מינה. נ"ב בשבועות דף ל"ה ע"א:

דף מד ע"א גמ' מנה"מ דת"ר כו'. נ"ב עיין דף ל"ב ע"א וע"ב: **ע"ב** גמ' ואמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא בן שנולד כו': נ"ב בב"ב דף קמ"ב ע"ב גרסי' דאמר בדל"ת: מתני' וחייבין עליו משום אשת איש. נ"ב עי' תיו"ט מ"ש בשם תוס' ז"ל ביבמות: שם נשאת לכהן תאכל בתרומה. נ"ב עיין בסנהדרין דף כ"ה ע"ב בתוס' ד"ה נשאת: תוד"ה מאי טעמא כו' לא איצטריך למדרש. נ"ב אם נולד אחר מיתת אביו ודאי צריך קרא:

דף מה ע"א רש"י ד"ה ופוסל כו' דקדש. נ"ב יבמות דף נ"ו ע"ב: סד"ה ואינו מאכיל כו' לא אכלה בתרומה. נ"ב לפי דלא הוי אלא כמאמר של גדול כדאיתא בגמ' כאן וצ"ע למה זכה בנכסי אחיו: תוד"ה אחר כו' דפתי קטנה אונס היא. נ"ב יבמות דף ס"א ע"ב: בסה"ד דבועל בעילת מצוה ופורש. נ"ב דף ס"ה ע"ב:

דף מו ע"א גמ' הא י"ג שנה גופא סימן. נ"ב עי' במהרש"א ואין אמת כן אלא בעינן לת"ק שבאו אחר י"ג כמו דאי' את"ז בגמ' ובכל הפוסקים ז"ל וכן פרש"י בפ"ק דקדושין דף ט"ז ע"ב ע"ש וכן איתא לקמן דף מ"ח ע"ב: רש"י ד"ה ולענין חליצה כו' דלא ממאנת מסתמא כו'. נ"ב בלא בדיקה אפי' לא בעל לאחר זמן: תוד"ה בן ט' שנים כו' ואי גרסי' ויום אחד מיירי כו'. נ"ב נ"ע הא דומיא דבבא שאחריו קתני דמיירי בעודן כו: **ע"ב** גמ' אלא הכא במאי עסקינן כגון שהקדיש הוא כו'. נ"ב כ"ג רש"י:

דף מז ע"א רש"י ד"ה ולא נתחייבו במעשר כו' עד שיכיא. נ"ב צ"ל שיכיר וכן לשון רש"י ז"ל ר"פ ראה פ' ועבדתם: ד"ה שיתקשקשו כמו מקשקשת לפניו. נ"ב סוטה פ"ק דף ט' סוף ע"ב: תד"ה לא כו' לפר"ת דאמר כו'. נ"ב בגיטין פרק השולח דף ל"ו ע"א בתוס' ד"ה בזמן כו': **ע"ב** רש"י סד"ה שחייבת במעשר כו' במס' בילה. נ"ב דף ל"ד ע"ב ודף ל"ה ע"א: ד"ה ורמינהו כו' כדאמרינן לעיל. נ"ב דף מ"ס ע"א:

דף מח ע"א תוס' ד"ה בא סימן כו' ולעיל נמי דתניא כו'. נ"ב דף מ"ז ע"א:

דף מט ע"א תוד"ה אלא. דהא אפילו שלם כשניקב. נ"ב עי' כלים פ"ג מ"א: **ע"ב** גמ' ריש עמוד רי"א כופף אזני קדרה. נ"ב במתני' רש"י ז"ל גורס פי:

דף נ ע"א תד"ה שזרען מתחילה כו' לא פקעי מינייהו שם אוכל [עד] שפסל כו' כצ"ל:

דף נא ע"א גמ' והתנן שלשה [עשר] דברים אמרו כו'. נ"ב כ"ה לשון המשנה פ"ח דמסכת טהרות וזה לשון המשנה נריכה מחשבה ואינה נריכה הכשר ומטמאת טומאת אוכלין כזית ובית הבליעה ואין לומר דברייתא היא חדא דקאמר והא תנן ולא קאמר והתניא ועוד דא"כ קשה למה לא פריך ממשנה כדאיתא בר"ה דף כ"ח ע"ב: שם והתנן שלשה דברים. נ"ב מקדם שקלים דף ח'. נ"ב גם שם איתא י"ג דברים ואין שם משנה אלא הגמ' שם מביא לשון משנה דפ"ח דטהרות: תד"ה מין קפני כו' וי"ל דרבא נמי (דרים) תעזוב כו' כצ"ל: בא"ד או אף מן העיסה לר' שמעון. נ"ב צ"ל לרבי ישמעאל: בא"ד לא מעיסה לר' שמעון. נ"ב צ"ל ישמעאל: בא"ד קונה לר' שמעון. נ"ב צ"ל ישמעאל:

דף נג ע"ב רש"י ד"ה מטמאה עצמה כו' לטהרות הס"ד ואח"כ מ"ה וקדשם למפרע עד שעת הכבוס. נ"ב כדאי' דף נ"ו ע"א: ד"ה יומו כו' אינה הולה. נ"ב וטמאה ממציאת הכתם למפרע מעת לעת לענין קדשים כמ"ש תוס' ז"ל וכ"ל דגם רש"י ז"ל ס"ל כן: תוד"ה עצמה כו' ומקולקלת למנינה. נ"ב כדתנן דף כ"ב ע"ב ולי נראה דגם רש"י ס"ל דרשב"א סבר דאינה מקולקלת למניינה:

דף נד ע"א גמ' סוף עמוד דאיבעיא להו. נ"ב לכאורה צריך למחוק הדלי"ת ומיהו מתוס' ד"ה ולמאי משמע דגרסי' לה וה"פ כמו דמסקינן גבי לידה דעולין ה"כ ימי נדה עולין וראיה לזה מדהפסיק הגמ' איבעיא זו באמצע הברייתא ש"מ דהא בהא תליא: רש"י ד"ה ארביסר הוו כו' וכן כל ה' השביעיים (יום) תא"מ: בא"ד ועד שיגיע יום ס"ג. נ"ב שהוא יום ז' לח' השמיני: **ע"ב** רש"י ד"ה היא עושה משכבה כו' אבל מטמא הוא את שתחתיו. נ"ב משמע אפילו כלים ובגדים: בא"ד והכי נמי תנן באבות הטומאה כלים פ"א. נ"ב וכבר פי' הרב במשנה ב' שם דאין לך טמא טומאת משא אלא האדם בלבד ולא כלים ואוכלין ע"ש וכן משמע בפ"ה דזבים סוף משנה ג' וכן מוכח דף כ"ה ע"א בתוד"ה אבן מסמא וכ"כ רש"י ז"ל בשבת דף פ"ג ע"ב ד"ה טהורין ומביא ראיה מזבים פ"ה מ"ב: תוד"ה יכול כו' וא"ת מת כו' ואינו עושה משכב ומושב. נ"ב כדתנן בזבים פ"ד מ"ו: ד"ה אף מדוה כו'. נ"ב שייך לדף כ"ה ע"א: בא"ד אר"י האבן מסמא נפקא לן משום דרשא דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין. נ"ב עי' רש"ל ומהר"ם ועי' זבים פ"ה מ"ב דלא משמע כרי' ז"ל ועי' בר"ש ז"ל פ"א דכלים מ"ב בר"ה למעלה מהן מרכב כו' וכגרסתינו הוא משנה ג' וזה לשון המשנה למעלה מהן זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו ודם הנדה שהן מטמאין במגע ובמשא למעלה מהן מרכב שהוא מטמא תחת אבן מסמא למעלה מן המרכב משכב שהיה מגעו למשאו למעלה מן המשכב הזב שהזב עושה משכב ואין משכב עושה משכב ע"כ המשנה ואם כן הא דהקשו תוספות ז"ל י"ל דמשכב תוכית דאינו עושה משכב ואפילו הכי הנושא המשכב אפילו ע"י אבן מסמא טמא ומשני רב אשי אמר קרא והנושא אותם אותם למעט דם נדה ממשא דאבן מסמא דליכא היסט כמ"ש הר"ש ז"ל אבל ע"י היסט טמא

שמא אפיקתא והדוה בנדתה וזה ברור בס"ד והא דכתבתי דהנושא את המשכב אפי' ע"י אבן מסמא טמא למדנו מפרק ה' דזבים מ"ג דתנן שם כל הנושא את המשכב והנישא ע"ג המשכב טהור חוץ מן האדם אלמא אדם הנושא המשכב טמא אפילו באבן מסמא משמע דהא הר"ש ז"ל הוכיח בס מדקתני שם באותה משנה גבי נבלה דלא מטמא במשא אלא א"כ היסט וגבי משכב לא תנן הכי ש"מ במשכב טמא הנשא אפילו לא היסט גם שם במשנה ז' תנן זובו של זב ורוקו ושכבת זרע ומימי רגליו ודם הנדה מטמאין במגע ובהיסט וכתב התוי"ט ז"ל ולא קתני נשא לפי דאינן מטמאין בלא היסט וטעמא כתב הר"ש במשנה ג' פ"ק דכלים דכל הני אמעוטי מאבן מסמא כו' ע"ש א"כ משכב דטמא הנושא בלא היסט כנ"ל טמא ע"י אבן מסמא:

דף נה ע"א גמ' מנלן אר"ל א"ק לכל טומאתו. נ"ב ויקרא ה': שם אב מנלן דתניא כו' לימד על הזוב שהוא טמא. נ"ב עיין לעיל דף ל"ד סוף ע"ב: שם שעיר המשתלח יוכיח שגורם כו' והוא עצמו טהור. נ"ב פרש"י דף ל"ב ע"א שאין בהמה מטמאה מחיים: רש"י ד"ה אי מה כו' אבל [אבן] גדולה אינה מטלטל: ד"ה והנושא אותם כו' מטמאה כלים שתחתי'. נ"ב צ"ע הא בפ"ה מ"ג דזבים תק דטהור ועיין בר"ש ז"ל בכלים פ"א משנה ד': תד"ה אבן מסמא כו' פי' אבן המונחת על גבי סיאדות. נ"ב בפרש"י שלפנינו ליתא ופי' מהרש"א דהוא בשבת פרק ר' עקיבא וסיים וכל דברי תוס' הם שם: בא"ד וכת"כ מוכח בהדיא דכלים שאינם ראויין למשכב ומושב. נ"ב וכן משמע משנה ב' פ"ה דזבים וע"ש בתוי"ט ד"ה שהזב נישא עליו כו' וכן משמע נמי פ"ק דאהלות מ"ה: בא"ד ובמתני' קתני היסט. נ"ב משא כ"ה בתוס' בשבת דף פ"ב ע"ב: בא"ד או דם הנדה על האבן. נ"ב ולפ"ז נראה דס"ל להגמ' דהא דכתיב והנושא אותם אף זב עצמו בכלל ועיין ברש"י ז"ל בפי' התומם או דיליף זב מן משכב בק"ו:

דף נו ע"א מתני' ר"ם אומר היבש כו' (לאור) ולהיות לא. נ"ב מהרש"א ל"ג זה ותוי"ט כ' דלא דק התנא בלשונו: ע"ב רש"י ד"ה שכן גרים כו' שאין מצניעין את כתמיהן. נ"ב ובב"ק דף ל"ח ע"ב פרש"י וטועין ונוהגין בחוקת גויה והרי הן כישראל מימר עכ"ל וגם ביבמות פ"ק בסופו דף ט"ז ע"א פירש"י ז"ל וטועים שהמירו דתם וגזרו על כתמיהן שאע"פ בתחלה שהמירו ישראלים הם וכן פירשו התוס' שם ושאן: ד"ה שלא נחשדו כו' ומכבסין אותם. נ"ב נ"ל דזה לפי דס"ד דכל כתמים טהורים:

דף נז ע"א רש"י ד"ה דקאכיל מיניה ותרומה טמאה באזהרה לטהור. נ"ב היינו עשה כדאיתא במס' יבמות דף ע"ג ע"ב: תד"ה וכנה אלו ציון כו' במ"ק דאין כו'. נ"ב דף ה' ע"ב: ד"ה אילן המיסך כו' כדאמר באהלות. נ"ב בתוספתא פ"א הביאה הר"ש ז"ל בס מסגס ג': ע"ב רש"י ד"ה דארגישה. נ"ב לעולם דארגישה כנ"ל: בא"ד ולכי טהור (לעולם). תו"מ: תד"ה אימור כו' כדאמר ר"ש מכילתין. נ"ב דף ג' ע"א: ד"ה על בשרה כו' וא"ת מאי שנא דלקמן. נ"ב דף נ"ח ע"ב:

דף נח ע"א רש"י ד"ה עד מקום כו' שהוא קפן. נ"ב עיין בהרא"ש ובפי' משניות לרמב"ם: תד"ה כרבי נחמיה כו' מ"מ מקבל טומאה בנגעים. נ"ב צ"ע הא גם אבנים מטמאין בנגעים דכתיב וחלצו אבנים אשר בהן הנגע: ד"ה מודה כו'. דיבור זה צריך להיות קודם: בא"ד ואין נר' דאפילו מוחזק לה. נ"ב עי' דף ס' ע"ב גבי נר פלא: ד"ה ומי מחזקינן כו' ובסמך גבי דם טמא דפריך (ואימא). נ"ב דפריך הגמלא על קשרי אצבעותיה דאמרי' דבדקה כו'. כנ"ל: ד"ה מקום הבק כו' ובערוך פי' שטוענין כו'. נ"ב עיין בהא"ש: ד"ה כשורה כו' והא דאמר לקמן. נ"ב דף נ"ט סוף ע"א: ע"ב גמ' אמר לה שמא יכולה להגלע. נ"ב פי' לקלוף ולהתגלה. רע"ב:

דף נט ע"א גמ' תולה בעליון עד כנרים. נ"ב מקדם ס"א עליון ונ"ב וכ"כ מהר"ם לפי' רש"י וסיים אבל לפי' תוס' גרסי' בעליון: ע"ב גמ' איבעיא להו אשה יושבת מה לי נ"ב התוס' השייך כאן הוא בדף לח"ז בע"א: מתני' האשה כו' ישבו על ספסל על אבן או על האיצטבא של מרחץ. נ"ב פרש"י ז"ל בסוכה דף ד' ע"א בנין של אבנים ומים עכ"ל ולפ"ז של מרחץ לאו דוקא הוא: תוד"ה האשה כו' פרש"י בריש פירקין דלעיל. נ"ב דף נ"ז ע"ב:

דף ס ע"ב גמ' היה מעשה ונמצא דם על שפתה של המכתשי. נ"ב עיין מקואות פ"ו משנה י':

דף סא ע"א רש"י ד"ה יוחנן בן קרח כו' וא"כ מה"ד ביד גדליה כו'. נ"ב מהופך: תד"ה זה עוג כו' אלא דהך הפליט. נ"ב עיין בעין יעקב תי' אחר בשם מדרש והוא בילקוט ראובני בתיבות זוגות: ע"ב רש"י במתני' מעבירין כו' שאין הדם בטל. נ"ב לפי לשון המשנה דמסיים הרי זה נגע פ"ל לרש"י ז"ל לומר שאין הכתם נבדק עד כו' אלא דס"ל לרש"י כר' חייא ור' יוחנן דאמרי אפילו דם ודאי טהור אחר העברת סימנים משום דבטל כדאי' דף ס"ב ע"ב ומוכח שם דגם בכתם מסבר מהאי טעמא כמו שפרש"י ז"ל שם לכך כתב רש"י ז"ל כאן שאין הדם בטל ולרווחא דמילתא קתני הרי זה נגע:

דף סב ע"א גמ' אמר רב יהודה שליף דוץ. נ"ב רש"ל בשבת דף נ' ע"א פי' בשם ערוך שהוא עשב שמנקין בו את הידים: רש"י ד"ה רמנא דפרזלא. נ"ב פורייזורא של ברזל כ"כ רש"י בשבת דף נ' ע"א: תד"ה והתניא כו' פי' לענין שביעית. נ"ב וברייתא זו היא ברייתא שמביא בסוף: בא"ד אית להו חד שיעורא לענין שבת. נ"ב דתנן בשבת דף פ"ט ע"ב: ד"ה הטבילו כו'. נ"ב שייך למשנה: בא"ד ואע"פ דפעמים דדם נדה עובר. נ"ב אינו עובר כצ"ל: בא"ד אבל למפרע טמא מדרבנן הואיל והקפיד. נ"ב עיין בגמ' סוף ע"ב ובתוס' ד"ה אלמא כו': בא"ד וי"ל דנהי דנתייבש (הבגד). תי' שבגד מוקף וג"ב צ"ל הכתם: ע"ב רש"י ד"ה טהרותיו טהרות כו' הכא היכי תלינן לקולא לאכול תרומה [נימא] תלויה כו' כצ"ל: ד"ה הנח לכתמים כו' דעיקר תחילת גזירתן כו'. נ"ב משמע מכאן דאפילו טומאת דם עצמו גבי כתמים לטהרות נמי מדרבנן ועיין לקמן דף עא ע"א בתוס' ד"ה מקור כו': ד"ה הנח כו' א"כ כדי לטהר אפילו למפרע. נ"ב עי' מהרש"א בתוס' ד"ה אמר כו': ד"ה ואם לאו טהורה כו' וא"ת מפקה כו' יחד. נ"ב ובב"ק פי' רש"י ז"ל דטהורה וטמאה דקתני הייט לענין שתטמא את הבית וכן פי' רמב"ם ז"ל פ"ג דאהלות:

דף סג ע"ב גמ' אמר ליה אלא (מאי קא משמע לן). הנך ד' תיבות מוקפים: שם בגמ' היתה למודה להיות רואה עם הנץ כו' והתניא כצ"ל וג"כ כאן פסקא סיפא דמתני' כדמשמע מרש"י ומהרש"א ז"ל: תד"ה מן המנחה ולמעלה כו' אבל מן הדין הוא מתחלת ז'. נ"ב וכן תנן בפסחים דף ס"א ע"א במשנה ודף ס' ע"א בגמ' ודף נ"ג ע"ב גבי פסח דכתיב ביה נמי בין הערבים וביומא דף כ"ח ע"ב גבי תמיד:

דף סד ע"ב מתני' נשים בבתוליהם כגפנים. נ"ב עיין בפי' הרמב"ם:

דף סה ע"ב רש"י ד"ה שאני כתובה כו' הילכך בעינן לילה שלמה. נ"ב דאסור לבעול בלא כתובה כדאי' בכתובות דף ז' ע"א:

דף סו ע"א גמ' ההיא דאתאי לקמי' דר"י כו' לכי והבעלי על גב הנהר. נ"ב שהי' טובלת בו קודם שהלך לעיר:

דף סז ע"א רש"י ד"ה מקוואות בימי ניסן כו' ותניא בתורת כהנים [אי] מה מעין כו' כצ"ל: תד"ה פתחה כו' וכן צריך לחלק דלעיל אמרינן דבית הסתרים לא בעי' ביאת מים. נ"ב הוא משנה ג"כ סוף פרק ח' דמקואות: בא"ד ובפרק ט' דמסכת מקואות כו' ומחשב בית הסתרים. נ"ב ומפי' הרמב"ם והרע"ב שם משמע דהאי דפ"ט מיירי בדבר החוצץ שיש שם וקאי על קלקי דלעיל והיינו שערות המדובקות במקום הערוה א"כ לק"מ וכן נראה מפירוש הר"ש שם ובסוף פ"ח שמפרש להו דפ"ט בחציצה ע"ש וק"ל דזה דעת תוס' בסה"ד שכ' ונראה שיש בית הסתרים שהאשה מקפדת ולא איש וכזה מפליג בין איש ובין אשה ור"ל בחציצה דאי לא תימא הכי קשה בשלמא לרבינו תם שסיר י"ל דלטהרות אפילו לבית הסתרים בעינן ביאת מים ממש והא דאמרינן לעיל דלא בעינן ביאת מים מיירי לבעלה אבל למאי דדחי תוס' סברת ר"ת וס"ל דאין חילוק בין לבעלה ובין לטהרות מאי קא מהדרו דאשה מקפדת הא אף שמקפדת משמע לעיל דביאת מים לא בעינן רק מקום הראוי לביאת מים והייט שלא הוי דבר חוצץ והיינו בדבר המקפיד כדאי' בסוף פ"ט דמקואות מכלל דהא דקאמר ביאת לא בעינן אף בדבר המקפיד אלא ודאי כדפרי' כשיש שם דבר החוצץ מיירי ודו"ק:

דף סח ע"א תוס' סד"ה כך. ותמה על עצמך היאך המן אסור בכנאה כל שבעה. נ"ב אלא מותר בכנאה וכן הכא לפי שתמה על עצמך לא תעשה כן מה שאין כן לפרש"י ז"ל דאף שתמה על עצמך אפי' הכי הדין זה אמת וכן פי' הרא"ש ז"ל: ע"ב גמ' נזיר שהילך. (על גבי) תא"מ וג"ב עיין רש"א: שם מדאורייתא אבל מעלית בעיק. נ"ב עיין בתוס' סוף פרק דם הנדה דף כ"ז ד"ה אילן כו': רש"י ד"ה ואם יש לה וסת קס"ד (אסיפא) מוקף וג"ב אריסא כנ"ל ועיין מהרש"א: ד"ה אבל מעליא בעינן כו' כדאמר בכיצד צולין. נ"ב צ"ע דזה דרש הגמ' שם גבי טומאת התהום שלא ידע בה אדם מעולם דוקא וגם אין המסקנא דגמ' שם כן הוא אלא העיקר הפשט כמו שכתבו תוס' ז"ל בדף כ"ז ע"א בד"ה אילן כו': תד"ה אבל הלכה כו' אע"ג דאין למדין הלכה מפי התלמוד. נ"ב בב"ב דף ק"ל ע"ב:

דף סט ע"ב מתני' הזב והזבה והנדה והיולדת והמצורע. נ"ב פי' ר"ש ז"ל משנה ג' פ"א דכלאים דמצורע דתנן היינו לענין אוכלין ומשקין וע"ש מ"ד בפי' רמב"ם ז"ל: ע"ב תוד"ה מה לאלמנה כו' דלהכי אייתר התם חללה. נ"ב בקידושין דף ע"ז ע"ב:

דף ע ע"ב רש"י ד"ה שחיטתו בצפון כו' ותנופה וסמיכה וחזה ושוק. נ"ב כ"ג רש"ל ול"ג דצ"ל וסמיכה ותנופת חזה ושוק: תוס' סד"ה כתוב אחד כו' ומן ויפה ה' [את] פני איוב כצ"ל:

דף עא ע"א רש"י ד"ה (אף) הכלים. תא"מ וג"ב צריך למחוק: תד"ה מקור כו' ולא לענין שיהא הדם הנוגע בו טמא טומאת מגע. נ"ב בו ר"ל במקור: בא"ד אפילו פתות מרביעית כו'. נ"ב כמ"ש תוי"ט בפ' שני מס' טהרות משנה א' ד"ה חזר ע"ש וכוונת תוס' להוכיח דדם זה הוי אב הטומאה לטמא אדם במגע ומשא וכן איתא בדף ע"ז ע"א: בא"ד אלא כתם ראייה גמורה קאמר שיטמא הדם במגע ובמשא. עיין דף י"ט ע"ב בתוס' ד"ה כתיב כו' ובפ"ו משנה ו' דמסכת מכשירין: ע"ב רש"י ד"ה צריכה טבילה כו' טובלת לביאת מקדש. נ"ב עיין יומא פ"ג דף למ"ד ע"א וצ"ע: תד"ה הרואה כו' והשתא קשה דא"כ מתני' דלא כר' יוסי כו'. נ"ב צ"ע הא בלאו הכי מתני' דלא כר' יוסי דבמתני' תנן ומודים ברואה תוך י"א יום וטבלה ביום שלאחריו ושמשה הרי זו תרבות רעה ומגען ובעי' לתן תלויין וזה ליתא לר' יוסי דאמר אינה סותרת:

דף עב ע"ב רש"י ד"ה בשמן בשמן גבי [חלות ורקיקין] ורבוכה. כנ"ל וכ"ה שם: בא"ד ותניא אילו נאמר בשמן הייתי אומר כל המנחות ללוג. נ"ב אילו לא נאמר בשמן הייתי אומר הרי הוא ככל המנחות ללוג כנ"ל ופי' רש"י שם דלא מצינו חלות ורקיקין בלא שמן וסיים שם בברייתא יכול יהיה חצי לוג מתחלק לג' מינים לחלות ורקיקין ורבוכין כשהוא אומר בשמן ברביכה ריבה שמן לרביכה הא כיצד מביא חצי לוג שמן ומוליכו חציו לחלות ורקיקין וחציו לרביכה עכ"ל ועי' גם שם: ד"ה לא היכי בעי שימור מדאורייתא לשמור יום אחד כנגדו כנ"ל:

דף עג ע"א רש"י ד"ה ולאוי לניבה כו' משכי ז' נקיים עד עשירי שיהא כנ"ל:

פירוש הרא"ש

פ"א סימן א' וקי"ל כרב באיסורא כדאי' בבכורות. נ"ב וכן איתא במכילתין דף כ"ד ע"ב: ס"ה והכא אשמעינן דהלכה כרב חנינא וכאותה משנה דעסוקה (בפיא) בדיקה. תא"מ וג"ב מהני כנ"ל: שם והשתא לדברי רב אלפס ז"ל המשמשת בשני עדים דקאמר ר' חנינא היינו לאחר תשמיש. נ"ב והר"ן ורמב"ן בשבועות פירשו דמיירי נמי לפני תשמיש וע"ש שמתרץ הכל:

פ"ב ס"א אמר רב אמי כל המביא עצמו לידי הרהור כו' וכתיב נדיק אתה ה' כו'. נ"ב עיין רש"ל דף קמ"ט ע"ב: ס"ד בסופו נראה דהלכה כחכמים דמטהרים כי היכא דהלכה כבית הלל דמטהרין. נ"ב דאי' בשבת דף קנ"ז ע"א דבית הלל חשיב כסתמא ופי' כר"ן ז"ל בשבועות:

פ"ג ס"ג וה"ר שלמה בן אדרת ז"ל הביא ראיה. נ"ב הוא רשב"א: בא"ד ועוד הביא ראיה מדר"י. נ"ב הרשב"א ז"ל:

פ"ד ס"א ואין להקל מהא דאמר בפ' יוצא דופן אי דאזלה כו' דהכי פירושא [אי דאזלה] בכרעה כו' כנ"ל:

פ"ה ס"א גמ' הי ניהו בית התיכון. נ"ב דף מ"א ע"ב: ס"ג תנו רבנן אלו הן סימני בגרות כו' וכן היא רשב"א אומר שלשה סימנים נתנו חכמים באשה [מלמטה] וכנגדן מלמעלה. נ"ב כנ"ל וכ"ה בגמ': בא"ד ורפינהו אחד בן ט' שנים כו' דינו שוה לענין ביאתו. נ"ב דהוי כקטן:

פ"ו ס"ד גמ' אמר רבי אבהו כו' ולית הילכתא הכי דגרסינן בפרק מי שמת ולמיאונין. נ"ב וקאי על רב נחמן אמר שמואל ומסיק והלכתא כרב נחמן אמר שמואל בכולהו:

פ"ח ס"ו והלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס דבין הרגה כו' ולא פליג רבנן בין הרגה הרבה להרגה מועט. נ"ב ותוס' ז"ל לא כתבו כן:

פ"ט ס"ג גמ' אמר רב יהודה אמר רב והוא כו' כדאמרי' בפ' קמא. נ"ב ול"ג דצ"ל בפ' שני דף י"ד ע"ב:

הלכות כלאי בגדים

סימן ח פרש"י שוע כו' ובלא התכלת צריך להיות סרוק לבדו וטווי לבדו ואין לפרש שוע לבד וטווי לבד וא"כ טז יחד דהיינו ארוג כנ"ל. וכ"ה בפי' הרא"ש ז"ל פ"ט דכלאים:

סימן כב כתוכף תכיפה אחת כו' אע"פ שקשר שני ראשיו על שפת הבגד לא הוי חיבור. נ"ב יש להקשות א"כ כלאים בציצית למה אצריך למשרי הא לא הוי רק תכיפה ואפי' אי קשר עליון דאורייתא כדאי' במס' מנחות דף ל"ט ע"א הא ס"ל להרא"ש דאף שקשר לא הוי חיבור ועמ"ש ע"ז הט"ז בי"ד סי' ש' סעיף ב':

סימן כח כאמצע הסי' ואשה שנמשך זמן וסתה [שני] ימים או שלשה ימים כנ"ל:

פרק י ס"ד אמר רבא כו' יסעדו את דבריהם משובא דרבינא דאיעסק לברי' בי רב חביבא. נ"ב עי' במהרש"א: שם דבימי רבא לא פשטה חומרת דר"ז בכ"מ. נ"ב לקמן סי' ל' הוכיח הרא"ש ז"ל דבימי רבא כבר פשטה תקנה דר' זירא וי"ל דאף דפשטה לא פשטה בכל מקום:

הלכות מקואות

סימן ג תנן בפ"ב דמקואות כו' והשתא הוי דומיא דאויר (דמקוה). נ"ב נ"ל דסוכה ותי' דמקוה מוקף:

סימן טז כותל שבין שתי מקואות כו' פי' לשתי מצד זה לצד זה ולערב מלמעלה למטה כנ"ל:

סימן לד אמר רב גידל אמר רב נחמה תבשיל לבנה וטבלה והפסילה בנה לאחריה. נ"ב זה אינו בגמ' אך תוס' ז"ל הביאוס כן בשם גירסת ר"ת ז"ל וע"ש:

פירוש המשניות להרמב"ם

פרק ו מ"ט כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר פי' קשקשת הם הקשקשים כו' ולידיעת שבהמה כו'. נ"ב זה קאי על משנה כל שיש לו קרנים כו' וכן כתב מהרש"א ז"ל: סליק בס"ד

חדושים והגהות על מסכת נדה מאת הגאון וכו' מוהר"ר יצחק אייזיק חבר זצ"ל.

דף ב ע"א תוס' ד"ה מעת לעת כו'. הג"ה אע"ג דר"ש. נ"ב הג"ה זו שייכה לעיל אחר תי' בספק דומיא דסוטה: שם הג"ה ב' אך קשה. נ"ב הג"ה זו שייכא לקמן אחר תי' משום דאשה בדוקה היא: ע"ב תוס' ד"ה דאיכא כו'. בהג"ה והא כו' כא זאב וטרף בני מעים כו'. נ"ב ר"ל דהא קאמר לדמות מה שרצה לחלק בין סכנתא לאיסורי מהא דספק טומאה ברה"ר טהור ואלו ספק מים מגולים כו' ודחי התם הלכתא גמירי מסוטה הרי גם באיכא חזקה לטהר הוצרך ללמוד מסוטה וא"כ באם עכשיו ודאי מת א"א ללמוד מסוטה כמ"ש התוס' למעלה ועי"ז תירץ דאין זה רק בס"ד ולמסקנא הא דטהור ברה"ר בים חזקת טהרה לא מסוטה גמרינן כמ"ש התוס' לעיל:

דף ה ע"ב תד"ה היה כו' ספק לא נגע בטהרות דאם נגע כו'. נ"ב צ"ע הא קי"ל דברב"י אפי' כמה ספיקות טמא וא"כ לא הוצרכו לזה ועי' במס' ע"ז בפ' השוכר את הפועל דף ע' ע"א במ"ש שם ספק ביאה כו' וצ"ע:

דף י ע"ב תוס' ד"ה דיין כו' ומעוברת ומניקה כו'. נ"ב עי' ברא"ש שפסק דא"ל בדיקה במעוברת:

דף יט ע"ב רש"י ד"ה דם חללים כו' כלומר אוכל ומשקה. נ"ל כלומר או כל משקה:

דף כא ע"ב רש"י ד"ה דה"ק כו' סבר האי דם טהור הוא. נ"ל דם טמא הוא:

דף כה ע"ב גמ' אמר רב ביבי בר אביי. נ"ב נראה קצת דאין זה אביי דבכל הש"ס דבנו של אביי לא היה בימי ר' יוחנן:

דף כז ע"א גמ' ולמינא להו אדרבה א"א כו'. נ"ב עי' מנחות דף כ"ג בדין ב' מנחות שנתערבו ברש"י ובתוס' שם וצ"ע:

דף לב ע"א תוס' ד"ה ר' מאיר הוא כו' וא"ת לר"מ דחיים כו' א"כ הוי נדות כו'. נ"ב עי' תוס' פ"ק דחולין דף י"א ע"א שכתבו דר"מ דחייש למיעוטא הוא רק דרבנן וע"ש פ' כיסוי הדם בתוס' וצ"ע:

דף נג ע"א רש"י ד"ה בשלמא בלא רבי כו' ששם דבדקה כולו. נ"ל דבדקה כו':

דף נז ע"א תוס' ד"ה אילן כו' ודוקא במאהיל על. נ"ל ודוקא במהלך על: ע"ב תוס' ד"ה אימור שרגבת כו' גרים מכילתין והנ"ל כסבורה. נ"ל גרים מכילתין והכל כסבורים. ועי' בדף ג' ע"א:

דף ס ע"א רש"י ד"ה עד כאן לא אמר רבי דשנייה טמאה. נ"ל דשניהם טמאים:

דף סא ע"א רש"י ד"ה אבל עברו שלשתן דרך עלייה. נ"ל דרך עליה: שם ד"ה ומכטלו כו' דאיירי לעיל בגליל שאבדה. נ"ל בגלים שאבדה:

הרא"ש פ"ה סי' ב גמ' איבעיא להו כו' קטנה כל שתים עשרה ממאנת והולכת. נ"ל ממאנת ואינה הולכת:

פ"ז סי' ה גמ' ותולה בכל דבר כו' ולא פלוג רבנן בין הרגה הרבה. נ"ב עי' תוס' שלא כתבו כן:

הלכות כלאי בגדים סי' כ לא יקשור כו' אע"פ שהרצועה באמצע ותלה. נ"ל ולא תלה. עי' ב"י סי' ש':

קיצור פסקי הרא"ש פ"ח סי' ו לנשה ג' כו' אפי' אם ספק כו'. נ"ב נ"ל אפי' ספק ניתז עליה או לאו אבל אם ספק אם ישבה או לאו אין תולין. נ"ל להגיה עי' בפנים: בא"ד בשוק שהם נמכרים כהן. נ"ל שהם נוכרים בהן: סי' ח היה עליה כו' ונמצא עליה כגרים טמאה. נ"ב כנ"ל והי' וכ"ה נתעסקה בג' גריסין ונמצא עליה כשני גריסים. מוטעה:

הלכות מקוואות סי' ה הממית כו' שלשה לגוזזין כשר וכגון כו'. נ"ב חסר כאן וצ"ל שלשה לגוזזין כשר. זקפה לידות כו' ועי"ז קאי וכגון כו' שהאמת היא כלי המקבל טומאה ודו"ק: סי' ט ומעין כו' אבל פסול לטבילה זה. נ"ל לטבילת זב: סי' יד ג' מקוואות כו' לא הכשירו המקוואות לכשירים. נ"ב נ"ע וכשירים: סי' ט אשה כו' כנגד הכשר תוצץ ומכה שתחת. נ"ל ובצק שתחת:

סליק בס"ד

הגהות וחדושים על מסכת נדה

קרני ראם מאת הגאון כו' מוהר"ר משה אהרן טויבש זצ"ל אבד"ק יאסי.

דף יא ע"א ברש"י ד"ה קמ"ל ולא לקפילה. נ"ב צ"ע דהא וסת לקפילה בלא"ה לא הוי כלל:

דף כא ע"א בתוס' ד"ה ורבנן כו' ויהיה ודאי טמא. נ"ב עיין לעיל דף י"ז ד"ה ואין שורפין וצ"ע:

דף נה ע"א בתוס' ד"ה שמא כו' דעור איט בכלל בשר. נ"ב וצ"ע דהא לאחר עריפת עגלה ערופה אסורה מקרא וערפו שם כמבואר בכריתות ו' ועיין בתוס' קדושין דף נז ד"ה לפרה וא"כ אפילו עור אסור וה"ה במת. ועיין בערכין דף ז' פלוגתא דרב ורנב"י בעור המת ובעור נראה דכ"ע מודים דאסור וצ"ע:

דף נז ע"א ברש"י ד"ה דקאכיל מיניה. וכו' וכ"ה לטמא. ביבמות מבואר בפרק אלמנה לכה"ג דטהור בטמא איט רק בעשה וטמא בטמא משמע דאיכא לאו ועיין ברמ"ה פי"ז מהלכות תרומות: סליק

מאת הגאון המובהק וכו' **יוסף חנינא ליפא מייזליש** זצ"ל אבד"ק פרעמישלא.

דף ב ע"א ברש"י ד"ה אע"פ שאמרו כו' שאין לה וסת קאי. נ"ב לכאורה שפת יתר הוא. וי"ל דרש"י כיון שלא נימא דאיש לה וסת קאי וראתה אחר מעל"ע לקביעתה וג"כ מטמאה מעל"ע דליכא החזקה דאורח בזמנו בא. וקמ"ל דסבר כדיעה שניה המבואר בסי' קפ"ד סעיף ט' ולדיעה שניה דאמת טמאה מעת ושתה בלא בדקה י"ל דסבר רש"י דאמת מונה ימי נדה מאתמול: ע"ב רש"י ד"ה ומ"ש מחבויות לב"ש פריך. נ"ב נראה דהוא שפת יתר. י"ל דרש"י נזהר דלכאורה גם בגמ' מיותר הך קושיא לשמאי. ע"כ נזהר רש"י שלא נימא דהך התחלת הקושיא ומ"ש מחבויות היה לב"ה והיינו דקשה אליביה ממאי דאי' כל ג' ימים הראשונים ודאי והכא הדין דמטמאה מפקידה לפקידה אפי' לימים הרבה ומכאן ואילך ספק קשיא לשמאי ע"כ פירש"י דגם התחלת הקושיא הי' רק לשמאי דמגי' הראשונים ל"ק להלל. דהכא שאני דאיכא חזקה דבגי' הראשונים לא נתחמן: ע"ב בתוס' ד"ה כתם וי"ל דגבי מקום רגילות להסתכר מעט. נ"ב עי' בשו"ת ח"ל סי' ג' שתמה ונלאה להבין דבריהם דגם במקום כתם רק חסר טיפה איט טובל כמ"ש התוס' גופא בפ"ק דר"ה וא"כ ג"כ חסרון זה נמי שלא לפתות מת' שלא מתחסר נכ"א: סליק מסכת נדה בריך רחמנא דסייען הגהות הש"ס

הגהות הגר"א זצ"ל על הרא"ש הלכות כלאי בגדים סימן ב ותלה הטעם. נ"ב וצ"ל ולא תלה הטעם: שם סימן כה קודם ירושלמי כלאים פ"י. נ"ב חסר כאן דברי ר"א:

חדושים והגהות מאת הגאון הגדול כו' מהור"ר אברהם זצ"ל (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו') עם תוספת מרובה מכי"ק על הנדפס בש"ס זיטאמיר ·

דף ו ע"א תוס' ד"ה וכלי חרס כו' שא"א ליגע בתוכו מטמאה כו'. עיין תוס' שבת (דף פ"ד) :

דף ז ע"ב גמ' [illegible] :

דף ח ע"ב גמ' אמר משום אבותיו ולי' לא סבירא לי'. חולין (דף מ"ט ע"ב) : שם נשפך מימיה לכתל איתן. פסחים (דף נ"ג) : שם כי קתני מידי דתלי במעשים מידי דלא תלי במעשים לא קתני. כמ"ש ר"ה (דף ז'):

דף י ע"א גמ' [illegible]

דף יא ע"א גמ' [illegible]

דף יג ע"ב גמ' [illegible]

דף טו ע"א תוס' [illegible]

דף טז ע"א [illegible]

דף יז ע"א [illegible]

דף יח ע"א [illegible] פתיחת הקבר איטו בלא דם ולא שורפין עליה תרומה דהא קאמר התם לר' יהושע דאמר א"א לפס"ק בלא דם מביאה

קרבן ונאכל א"כ טמא ודאי הוא ושורפין עליה תרומה ולקמן בר"פ הנזכר הניחו בתימה. ויש לי לייטב דשפיר איכא למימר דרוב פתיחת הקבר אינו בלא דם ולא שורפין עליה תרומה דלא הוי כודאי. והא דאמר ר' יהושע דקרבנו נאכל מחמת רוב זה לא משום דחשיב לי' כודאי זכה אלא משום דר' יהושע אזיל לטעמי' דס"ל דאין שחיטה לעוף מה"ת וחולין בעזרה לאו דאורייתא וכמ"ש התוס' בזבחים (דף כח ע"א) ולמאן דסבר הכי נאכל מה"ת חטאת העוף מספק ורק מדרבנן אית נאכל מספק וכדאיתא בנזיר (דף כ"ט) ולפ"ז שפיר דסבר ר' יהושע דנאכל מיהא אפילו מדרבנן היכא דאיכא רוב דאין פס"ק בלא דם דנהי דלא הוי כודאי לענין לשרוף עליו תרומה דהוי איסור דאורייתא מ"מ לענין אכילת חטאת העוף דאינו אלא מדרבנן שפיר עשאוהו כודאי :

דף יט ע"א תוס' ד"ה מה כו' איזהו מקומן (דף מ"ט). עיין בערכין (דף יח ע"ב): **ע"ב** גמ' כתיב הכא שלחיך פרדס רמונים. עיין נזיר (דף ג ע"א):

דף כ ע"ב גמ' ומה ר' חנינא דענותן הוא. עיין כתובות (דף קג ע"ב): רש"י ד"ה איסרא כו' ואף קרבנות היהה סולתת. ועיין ב"ב (דף ח' ודף י') :

דף כג ע"א תוס' ד"ה לאיתסורי כו' אם הרובע חייב סקילה כו'. ועיין בסנהדרין (דף נד ע"ב ודף ע"א) :

דף כו ע"א גמ' חמשה שיעורין טפח. עיין סוטה (דף מ"ו): תוס' ד"ה מן כו' כדאמר בפ' אלו דברים. ולעיל (דף ז ע"ב) :

דף כז ע"א גמ' ת"ר שליא בבית הבית טמא שאין שליא בלא ולד דברי ר"מ ר' יוסי ור' יהודה ור"ש מטהרין כו'. מכאן ק"ל על מ"ש התוס' לעיל (דף י"ח) דלר"ש דמטהר ס"ל דרוב נימוקין. דע"כ אליבא דר"י נ"ל הכי דהא איהו חייש למיעוטא לקמן (דף ל"ב) וא"כ ה"נ ה"ל לחוש למיעוט שאינם נימוקין אלא ע"כ דסבר דכולן נימוקין וא"כ לר"ש נמי הכי הוא דמשמע דכלהו מחד טעמא מטהרי וכדבסמוך. ועוד דכתבו שם דלרבנן מיעוטן נימוקין ואי לר"ש רובן נימוקין א"כ הוי ג' מחלוקת בדבר דהא לר' יוסי כולם נימוקין כמ"ש א"ו דלר"ש נמי כולן נימוקין: שם מ"ט דר"ש קסבר כל טומאה שנתערב בה ממין אחר בטלה א"ל ר"פ היינו נמי טעמייהו דר' יהודה ור' יוסי אחיכו עלי' מ"ש פשיטא. וק"ל דמאי פריך דפשיטא ה"ט אליבא דר' יהודה הא אדרבה נראה דאין לומר ה"ט אליבא דר"י לפי שיטתו דסבר בעלמא מין במינו לא בטל. ולקמן בשלהי מכילתין (דף ע"א) מבואר דמה"ט סבר דלא בטל דם טיפה של מיתה בשאר דם גבי הרוג ולכן מטמא באוהל. וא"כ ה"ק כאן אליבא דר"י דמטהר משום דבטל נימוק של הולד מת בדם לידה. הא מ"מ איכא למיחש לדם של הולד שנתערב בדם לידה וכמ"ש רש"י לעיל (דף י"ח) וזה הוי מין במינו ולא בטל לר"י. וי"ל דהכא איכא נמי בשר וליחה של הולד שנימוק ודמי להא דאמר במנחות (דף כ"ב) קסבר ר"י כל מו"מ ודבר אחר אמרינן סליק את מינו כמו שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו וה"נ אמרינן סליק דם הולד כאלו אינו ואין כאן אלא בשר ורבה עליו דם הלידה ומבטלו :

דף כח ע"א גמ' אימא הרתיקה לידתה. לקמן (דף כט ע"ב) :

דף ל ע"א משנה המפלת ליום מ' אינה חוששת. כריתות (דף ז' ע"ב) :

דף לא ע"ב רש"י ד"ה ועוד קרבן כו' והאי עוף הוא. עיין בח"א ועיין בנדרים (דף נה ע"ב) :

דף לב ע"ב גמ' למעוטי אים מאודם. וקשה דבת"כ ממעט מקרא אחרינא דכתיב טומאתו היא וצ"ע: שם קרא למה לי למעוטי אשה מלובן. עיין בת"כ הכ"ל: תוס' ד"ה למעוטי כו' הקשה הריב"ן ל"ל למעוטי אשה מלובן הא ממעטינן לעיל מדמיה דמיה דד' דמים טמאים באשה ותו לא. ונראה די"ל דה"א דהייטו דאין נעשה זבה מנדה ע"י ראיית לובן אבל אם כבר נעשית נדה וזבה ליהוו לובן היוצא ממנה טמא כמו רוקה ואיצטריך קרא למעוטי. וכה"ג כתבו התוס' לקמן (דף כ"ו) גבי אים מאודם: בא"ד ה"א דאתי בק"ו מאים דלא מטמא באודם מיטמא בלובן אשה לא כ"ש. וכן אי' בת"כ :

דף לג ע"א רש"י ד"ה ומאי ניהו כו' והנושא והניסא כתיב לא ידענא מאי היא כו'. עיין פרש"י חולין (דף קכ"ד ע"ב): תוס' מה כו' דמטמא שאר בגדים שעליו כו'. עיין תוס' רפ"ג דחגיגה: **ע"ב** גמ' מדקמכרכי לי' בגוויה ש"מ ירא במים הוא. עיין סוכה (דף מ"ט ע"ב): שם רמי לי' מתניתין אהדדי תנן אין שורפין עליהן את התרומה אלמא מספיקא לא שרפינן תרומה ורמינהו על ששה ספיקות שורפין את התרומה. והקשה בס' מקום שמואל דמאי רומיא דאימא דמתניתין דאין שורפין איירי בזמן הקדש דהוה חיובא דתרומה מה"ת וספיקא לחומרא ומש"ה לא שרפינן מספק והיא על ששה ספיקות איירי בתרומה בזה"ז דרבנן ומש"ה שורפינן דספק דרבנן לקולא והניח בצ"ע. ולק"מ מכמה טעמים חדא דלמ"ד תרומה בזה"ז דרבנן גם בזמן בית שני הוי דרבנן וכמ"ש הרמב"ם בפ"א דתרומות ואיכא למימר דהכי ס"ל נמי לרב ושמואל ושאר אמוראי דשמעתין ומש"ה קשיא להו מתניתין דאע"ג דאיירי בזמן הבית ה"ל לשרוף מספק. ועוד דאף בזה"ז ולמ"ד דהוי דרבנן לא ה"ל לשרוף על ששה ספיקות דהא מבואר מדברי המל"מ בפ"ז דתרומות דלענין ספק אזלינן לחומרא בתרומה בזה"ז אליבא דכולי עלמא. ובתבורי להרמב"ם הבאתי ראיות לזה :

דף לד ע"ב גמ' לזכר לרבות כו'. עיין ב"ק (דף כ"ד): שם והאי כיון דשכבת זרע שלו לא מטמאה כו'. עיין מג"א סי' תנ"ז ס"ק ז' :

דף לה ע"א גמ' לאחרים גורם טומאה כו'. עיין עירובין (דף י"ג) מעילה (דף י"ט) :

דף מ ע"א גמ' דתני בר ליואי לבן בן מכ"מ לבת בת מ"מ. פי' אפילו טומטם ואנדרוגינוס. וק"ל דבמכלתא משפטים ממעט טומטום ואנדרוגינוס מקרא דוילדה לו בנים או בנות ומקרא דבן יגח או בת יגח. וכ"מ בב"ב (דף קכ"ז) וי"ל דה"ה דע"כ לרבות אתא דאי למעט לא איצטריך בן ובת דמזכר ונקבה הוי ממעטינן משא"כ בהני קראי דמשפטים לא כתיב זכר ונקבה רק בן ובת ממעטינן שפיר טומטום ואנדרוגינוס דאין בן ובת ודאי: **ע"ב** תוס' ד"ה ונשפך דמה. נראה דלר' יהודה תרד אפי' נתקבלה וא"כ נשפך דומיא דיצא דמה דהוי אפי' נתקבל דאי יצא קודם שנתקבל כו'. ואינו מחוור דגם קודם קבלה מסכחת יצא ע"פ דאיתא בזבחים (דף כ"ו) גבי יצא רגלה ולפי' זה תתיישב קושיית תוס' בזבחים (דף ק"ח). ובלא"ה אין דברי תוס' מדוקדקין דקבלת דם אין צריך קידוש דככר נתקדש בסכין. וכ"כ תוס' במנחות (דף י"ד ע"ב) דבעינן כלי וא"כ אפילו בחוץ לא הוי כנשפך. ותדע דהא עיקר כלי גבי סיני כתיב כדאיתא בזבחים (דף נ"ז) והתם לא הוי מתיצות כלל :

דף מא ע"א רש"י ד"ה ה"נ מסתברא כו' ואתנן ומחיר כשנתן לה עובר בהמת קדשים קלים כאתנן וקסבר בהווייתן הן קדושים כו'. וכתב עליו מהרש"א וז"ל לא ידענא אמאי נקט קדשים קלים כיון דס"ל בהווייתן הן קדושים מה לי נתן לה קדשים קלים או קדשי קדשים. ובספר סדרי טהרה השיג על המהרש"א דהרי קדשי קדשים הם חטאת ואשם ועולה וזבחי שלמי צבור ואשם ועולה וש"ל הן זכרים ואין בקדשי קדשים נקבה אלא בחטאת וקיי"ל דולד חטאת למיתה אזיל וא"כ מאי איריא דפסול משום אתנן ומחיר דבלא"ה פסול משום ולד חטאת ומש"ה הוצרך רש"י לפרש בקדשים קלים דקרא ע"כ. ואני אומר דבתגם השיג על מהרש"א כזה דודאי משכחת גם בקדק"ד ולד שהוא כשר להקרבה וכגון ולד תמורת עולה שקרב עולה וכדתנן בפ"ד דתמורה וא"כ קושיית המהרש"א במקומה עומדת דאמאי נקט רש"י קדשים קלים דוקא דגם בקדשי קדשים משכחת שנאסר העובר משום אתנן דוקא וכגון בולד תמורת עולה. ובספרי משכיל לאיתן בחי' לזבחים כתבתי לייטב קושיית המהרש"א באופן אחר :

דף מב ע"א גמ' דהא זבין ומצורעין דתמירא ולא אחמור בהו רחמנא. עיין מדרש רבה פ' מצורע ותוס' ע"ז (דף ס') ור"ן בנדרים (דף ז) : תוס' ד"ה דהא כו' מ"מ ראוי להחמיר בהן יותר מבפולטות. עיין תוס' שבת (ריש דף פ"ז) :

דף מג ע"ב תוס' ד"ה ומטמא כו' ובטומאת מת נמי כתיב ואיש אשר יטמא ולא יתחטא כו'. עיין תוס' ערכין (דף ל') וכ"מ בספרי ריש נשא :

דף מז ע"א גמ' עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה חייבת בחלה ואינה נפסלת בטבול יום דברי ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ור"ש פוטרין מן החלה. ולדידהו נפסלת בט"י והכי תנן במתני' פ"ג דט"י מ"ד ויש לתמוה דהרמב"ם פסק בחלה כר"י ור"ש ובט"י כת"ק דאינה נפסלת והוא לכאורה תרתי דסתרי וצ"ע :

דף נה ע"א גמ' בשר המת שהופרך טהור. עיין תמורה (דף לד ע"א) :

דף נו ע"א גמ' שרץ כמותם אמר רחמנא. עיין חולין (דף ע"ד) : תוס' ד"ה וזאת כו' והאי זאת נמי אתי למעוטי כו'. עיין ב"ק (דף כ"ד) :

דף נט ע"ב גמ' ה"מ דיעבד אבל לכתחילה לא קמ"ל. עיין לעיל (דף יד ע"ב) :

דף ס ע"ב תוס' ד"ה במטלניות כו' משמע דאי חשיב עלייהו ויהדם מקבלי טומאה. עיין תוס' סוכה (דף טז ע"א) :

דף סא ע"ב גמ' מצות בטלות לעתיד לבוא. עיין ערובין (דף סה ע"א) ע"ז (דף ג') ולקמן (דף ע') :

דף ע ע"ב גמ' שמואל סבר כוותי' דר"ש בהדא ופליג עליה בהדא. וקשה הא פליג עלי' בתרתי דהיינו נמי בדין הקפה דהא שמואל סבר בנזיר (דף נז ע"ב) בהקפת כל הראש אסור ומוקי שם באשה וקטן ור"ש ע"כ לא איירי בהו מדנקט סמיכה וא"כ ע"כ סבר דכל הראש שרי: שם בן שונמית מהו שיטמא. עיין ילקוט חוקת רמז תשס"א : שם מתים לעתיד לבוא צריכין הזאה כו' עיין לעיל (דף סא ע"ב) : שם לכשיבוא משה רבינו עמהם. דוגמתו ביומא (דף ה') : שם מה יעשה אדם ויהי' לו בנים זכרים. עיין ברכות (דף ה ע"ב) ושבועות (דף יח ע"ב) ולעיל (דף לא ע"ב) :

דף עא ע"א גמ' ויקדש עצמו בשעת תשמיש. שבועות (דף י"ח) : שם כדי שתזריע אשתו תחלה כו'. עיין לעיל דף ל"א :

סליק בס"ד

חדושים על מסכת נדה מהג"מ מאיר ברלין זצ"ל אבד"ק מאהליב שע"נ דנעפער. (נמצאו בכתבים של הרד"ל ז"ל).

דף ב ע"א במשנה דיין שעתן. מפרש"י נראה דכראתה ע"י בדיקה איירי והדין עמו דאי ע"י ראתה א"כ לא הוי דיין שעתן ממש דמשמע משעה שראתה ואילך דהא א"א שלא היה מקודם מעט בבית החיצון כיון שעבר דרך שם ולבר פדא לקמן ס' ע"ב מטמא למפרע כדי שיעור אותיות ואפי' לב"ש לתירוץ א' של רש"י דב"פ ס"ל כב"ש ולתלות הוא כדי בדיקה כדאיתא שם ואפי' לר' אושעיא תלויות מיהו הוי וקודם מעט מ"מ הוי ודאי לשרוף וע"כ דבדקה איירי דאינו נטמא אלא משעה שבא העד בבית החיצון וכן אמרינן נמי לקמן ו' ע"א לשרוף שירים שבידה שבדקה כשיעור ווסת ע"ש. ומיהו הר"ן בחידושיו דייק ליבנא דדיין שעתן להיפך ע"ש : שם מפקידה לפקידה וכו'. אי מתני' איירי כראתה ממש או אפילו בבדיקה להפוסקים דס"ל דלא תליא בסברה הרגשת עד מדאורייתא נראה דהכא איירי כשהרגישה בשעה שראתה דאל"ה הא אף מכאן ולהבא אינו מטמא אלא מדרבנן כדאמרי' ר"פ הרואה דף נ"ת ע"א ופירש"י משום ספק דשמא הרגשה והא אמרי' בתוספתא פ"ק דנדה הביאו בירושלמי דטומטום ואנדרוגינוס כיון דאינו מטמא להבא אלא משום ספק לא גזרו עליה טומאה מעל"ע ע"ש ואפ"ה ס"ל לב"ה אע"ג דעתה הרגישה שמא מקודם ראתה מעט דם וסברה הרגשת מ"ר הוא והשתא ניחא קושית התוס' לקמן ג' ע"א ד"ה מרגשת וא"ת וכו' ע"ש דממ"נ אי לא תלינן בהרגשת עד א"כ אף נב"ה אינו מטמא למפרע אי הרגשה היא א"כ לב"ש עכ"פ לא תטמאה. מיהו התוס' לשיטתם דס"ל דאף אם ודאי לא הרגישה ממ"נ מטמאה מדרבנן א"כ ממילא דמטמאה למפרע ושוטה נמי אע"ג דלאו בת הרגשה היא מ"מ אוקמינן אחזקתיה ובוודאי הרגישה מטמא למפרע. מיהו י"ל התוס' מקשים אמאי לא פריך הש"ס אלא מעתה לא הרגישה טמאה למפרע לב"ש למ"ד ממק"ט לקמן (מ"א ע"ב) וא"כ לטהרות מ"מ מטמא ואף דאמרי' לקמן טומאה בלועה היא מ"מ למ"ד בית הסתרים מטמא מיהא במשא. וכן כ"ל מדאמרינן לקמן ו' ע"א לשרוף שירים ובבדקה בשיעור ווסת ובמאי איירי אי בשלא הרגישה בשעה שאכלה בתרומה א"כ לא מטמא אלא מדרבנן ואין שורפין עליה תו"ק ואי בהרגישה אף לאחר ווסת תטמא ע"כ דלטמא תרומה ליכא נ"מ וס"ל טומאת בה"ס היא: שם ומפקידה לפקידה ממעטת ע"י מעל"ע. יש מדקדקים מדברי רש"י דמייתי מתני' דפעמים צריכה להיות בודקת דדוקא אותה בדיקה ממעטת דכיון דבודקת מתקנת חכמים בודקת יפה ומכנסת לחו"ם אבל בדיקה דבאמצע היום כולם מטמא מעל"ע והייטו משום דבבדיקה לא שייכי מפקידה לפקידה כדבך הש"ס בכ"מ שמוזכר מעל"ע כיון דאינה צריכה בדיקה לא ממעט אגלה ומיהו ק"ל דלא ליטמא דגם מעל"ע לא נטמא דכל עיקר טומאת מעל"ע משום דעברה מתק"ח וכיא לא עברה ותו לא וכדאמרי' בדף ד' ע"ב וכמ"ש הר"ן בסוגיא דתנוקת שראתה ועברו ג' עונות ע"ש: **ע"ב** גמ' לשמאי קשיא למפרע. ואע"ג דר"ט ס"ל בקדושין ס"ו ע"ב דטהור למפרע וא"כ דלמא ס"ל לשמאי כר"ט. מ"מ הא הדר בו ר"ט לגבי ר"ע כדאיתא שם: שם התם אי"ל חסר ואתא. המוה לי אם נחסר פורתא מנ' סאה דהייטו חסר קורטוב לא שייך למימר חסר ואתא מיום שטבל. וי"ל דמ"מ חזקה לא מקרי אלא דבר שנעשה בכ"א איכא למימר השתא נעשה כולה בשעה שנתבררה ועוד השתא נעשה כוא בחזקתה מבא"כ אם הדבר נעשה מעט מעט כיון דע"כ איתרע החזקה מעט קודם שנתבררה לפנינו א"כ לא הוי חזקה מעולם. והשתא ניחא דמשמע מפירש"י ומרשב"א דודאי חסר ואתי וא"כ מאי איכא למימר ולפ"ז ניחא דלא ידעי' כאי חסר ואתא אימת הוי ואיכא למימר דתיכף אחר שנמדד חסר ואתי. והא דמקשה ודלמא הגם הנם תי' הרשב"א. ותו דלב"ש פריך ומי' קשה מאי מקשה לקמן גבי חבית התם איכא למימר החמיץ ואתא לר"י דס"ל ב"ב צ"ו ע"א ג' ימי' הראשונים וכו' ע"ש א"כ מאי הוי דחסר ואתאי הא חומץ גמור נעשה בפ"א והוי כמו גבי נגעים דבגרים נעשה בפ"א ועכצ"ל דהתם מתרץ לה אליבא דריב"ל ור' יוחנן מתרץ נדה כתירוצי אחריני ול"ק מחבית אדה ולעולם דליכא גבי חבית אלא חד ריעותא. והיינו דאמר לקמן א"ב למרמי חבית אמקוה פי' אפי' מדידי' אדידי' מחבית אמקוה (וא"כ כ"מ לדינא בין שני תירוצי אי כר"י אי כרשב"ל כדמשמע ליבנא דא"כ) ולפ"ז א"ש פסקי הרמב"ם שהקשה הרשב"א אהדדי. והשתא א"ש דפסק כמסקנא וכר"י והא דאמרי' בקדושין ע"ט ע"א דהוי תרתי לריעותא היינו אליבא דשמואל אבל לרב לא והא דכתבו התוס' דגם לרב קשה יעוי"ש:

דף ג ע"א גמ' ושרצים דמעלמא. הקשו התוס' אמאי מטמא כתם למפרע. ונראה פשוט דס"ל דב"ש ס"ל כרשב"א לקמן ס"ג ע"ב דכתם אינו מטמא למפרע. ועל להכא ליכא לאקשויי כיון דילפי' מסוטה דמטמא כרה"י אף היכא דאיכא חזקה כמ"ש תוס' לעיל ואפשר דמי' להו כיון דריעא מתרץ אליבא דב"ש מטמאה סיפא נמי כב"ש: שם מרגשת בעצמה. עיין בתוס' ומ"ש לעיל בזה ומה שהקשו לפרש"י דא"כ אם משמש נמי תטמא למפרע. פי' וא"ת דאה"נ י"ל דמוכח מדאמרי' לקמן ע"ז ע"א דר"י בשריב"ז דס"ל אינו מט"ל כב"ש והתם ע"כ בשמש איירי. ועיקר קושייתם תמוה דבהדי' אמרי' לקמן נ"ז ע"ב דה"ט דתיוב באותיום תטמא וא"ת כלאו"ז דאמרי' אימר הרגשה וסברה הרגשת שמש הוא והיינו אפי' לב"ש כמ"ש תוס' ט"ו ע"א וכן מוכח ג"כ לקמן ס' ע"ב לפרש"י אליביה דבר שדא לתי' א' ועכצ"ל כיון דדרכה להרגיש א"כ בשעה שראתה הדם והדם לפניט אוקמי' אחזקה שודאי הרגישה ואף אם אמרה שלא הרגישה תלינן בכל מה שיוכל לתלות בשעת ראיי' אם בהרגשת שמש או עד. ותלינן מדאורייתא כיון שראתה מה"ת נימא דראה ונתלה בהרגשת שמש. וכמו דלא חיים לב"ש בהרגשת מי רגלים: שם ושמאי כבה"ר לא מוקמי דם. ק"ל דהא ב"ש ס"ל לקמן ע"ז ע"א לריפא ב' עדים על כל תשמיש. ופרש"י דס"ל כבה"ר מוקמי דם וי"ל דפורתא מוקמי ולא מעל"ע וא"ת מ"מ פורתא יטמ"ל ואמאי ס"ל די' שעתה וי"ל כדאמרי' לקמן ל"ז ע"א כיון דמעל"ע ליכא מפקידה לפקידה נמי לא גזרו בה רבנן (מי' זה ליתא דהא ב"ש לא ס"ל מעל"ע והקושיא אליבא דב"ה דס"ל מט"ל) ועוד י"ל דהתם מסתמא שוכבת אפרקיד ומוקמי דם כמ"ש תוס' במכלתין. ועכצ"ל דגם לב"ש כבה"ר מוקמי דם מדאצטריך לקמן מא"ב בבשרה לרבות בית החיצון ומי' התם אפי' במשמשת במוך: שם מודה שמאי במשמשת במוך. לפי' תוס' לעיל דשוכבת אפרקיד פליגי ב"ש משום דלא פלוג. צ"ל דהך משמשת במוך לא בגדולה משמשת במוך איירי דא"כ לא פלוג כמו פרקיד כיון דאינה מוכרחת לשמש במוך אלא איירי בנשים שמוכרחין לשמש במוך. ואע"ג דהן דיין שעתן מי' בראיים שני' מטמאה אליבא דר"י לקמן י"א ע"ב או לדידי' דס"ל ג' עונות בעי מיהו בקטנה לא מצי איירי דהא קטנה הסיב לה אין בה דעת לשאול. ויש לתמוה על הר"ן שכ' בחידושיו דמיירי בכל משמשת במוך. דהא לשיטתו ע"כ לא איירי בהכי ואפשר לומר דהכא לא שייך לא פלוג כיון דע"י מעשה הוא מחמת נתינת המוך משא"כ פרקיד או בדיקת עד בלא הרגשה דלאו מעשה הוא ועכצ"ל כן דהאל"ה אמאי מודה רבא במוך דחוק כיון דלא שוה בכל הנשים דהא אי בעי משמשה בלא מוך דחוק: **ע"ב** גמ' להביי איכא מוך. כ' התוס' דהומ"ל א"כ שוטה. וא"ל דלאיבנא דאי הוי דם מעיקרא הוי אתי מודה נמי שמאי בשוטה וכן הסכים הרשב"א. וק"ל דא"כ אף בדיקה לא מהני ומט"ל אף קודם פקידה וכמו כתם דלא מהני מה שבדקה עצמה א"כ הדק"ל נימא נ"מ לשוטה לנ"ק דהרגשה אינו מט"ל אלא מפקידה ומעל"ע ולנ"ב דשוטה אינה מרגשת אף ביציאת דם לחוץ מט"ל לעולם ותו דאיך אמרי' לקמן דתשו"ק נשים בודקות אותן מאי מהני א"כ ליכא תקנה כלל בשוטה אם לא בנים כמו ב"ק שוטה: שם והתניא המדלה עשרה דליים. הקשו בתוס' אמאי לא מייתי מתני' ועי' תירוץ השני שלהם. ותימה דא"כ הו ל"ל הא תני לה בטהרות פ' הזולף את הבור :

דף ד ע"ב גמ' אלא מאי טעמייהו דרבנן כו' וזו שלא בדקה. פי' דהכמים תיקון שתהא מטמא אותה עונה ולפירש"י ב' עונות דהיינו בין שבדקה באמצע היום או קודם מטמא טהרות מתחלת הלילה של אתמול והיינו משום דכיון דרגילות הדם לעקור קצת קודם כמ"ש תוס' לקמן דף ו' ד"ה אבל. ולא ידעינן כמה גזרו ב' עונות לכך תקנו בדיקה שחרית להציל טהרות של לילה אלא שמקשה מ"ט מעל"ע דהייטו כ"ד שעות. ע"ז תירצו משום דעברה מתקנת חכמים ומפני שלפעמים מטמאה כ"ד שעות גזרו לעולם כ"ד שעות אלא דקשה לפי מאי שמפרש הר"ן לקמן בחדושיו גבי תיקונות בד' ט' משמע היכא דליכא קנסה דייה שעתה לגמרי ע"ש :

דף ז ע"ב גמ' מניקה עד שתגמול. ולקמן אמרינן כ"ד חדש משמע הא תיכף אחר כ"ד חדש ה"ה ככל הנשים ומטמאה מעל"ע אף בתוך מע"ל שתיכף אחר כ"ד חדש. אע"ג דאתמול היתה מסולקת דמים ובוודאי לא ראתה מ"מ מטמאה מעל"ע דלא פלוג חכמים בתקנותיהם. ויש לדקדק הכא מדאמר לקמן ט' ע"א דבעי ליפשוט דר"מ ס"ל ווסת דאורייתא ממתני' דהיתה במחבא והקשו התוס' דלמא איירי בשבדקה ומלאה טמאה וכ"מ למפרע. ולפ"ז ניחא דלעולם מט"ל מע"ל והרדה לא מסלק דמים כמו מעוברת כדאיתא בטור. וכן יש להוכיח מהא דמאי פשיטא ליה דאפי' אם נימא דווסת דאורייתא אע"ג דמסולקת דמים מ"מ נ"מ דאיכא חרדה דאי ליכא חרדה חוששת לראייתה כדאיתא לקמן ט"ז ע"א ופירש"י ומטמא למפרע מעל"ע ולא אמרינן שראתה בעת ווסת. אבל איכא חרדה לא מטמא למפרע ולעולם דמטמאה בשעת ווסתה ויש לדחות דא"כ לאשמועי' בעלמא :

דף י ע"ב גמ' א"ר אבולה וכו'. ומעוברת ומיניקת משמא מעל"ע בראיה ב' תבדוק לרב דס"ל מציין א' הוא וכדמוכח לקמן וי"ל כיון דכל עיקר מעל"ע הוי דרבנן. א"כ אין סברא לתקן שתבדוק שמא יהיה קלקול דמעל"ע ומי' קושי' תוס' קשה דהא ר"א ס"ל לקמן ט"ז ע"א ווסתות דאוריי' ואם אמרי' דיש לה ווסת בימי הנקה או שמא תמות וכמ"ש לעיל בעונות ארוכות א"כ נ"מ שאם לא תראה ג' עונות סותרת ווסתה לר' אליעזר ומי' לרבנן ניחא דאינו סותר ווסתה אלא בעיקר ראיתה ונראה דאפי' לרב גופיה דס"ל דווסתות דרבנן מ"מ לדעת קצת האחרונים דס"ל דמ"מ אסור לשמש בשעת ווסתה ג"כ קשה. פי' דעת זה דהוי' היא וכדמוכח לעיל ט' ע"א מדמבע"ל למ"ד ווסתות דאוריי' משמע למ"ד ווסתות דרבנן ליכא למגזר מידי ואכמ"ל:

דף יא ע"ב גמ' אפ"ה מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה. מקשין התוס' אי ס"ל לר"א דמת בנה או גמלתו מטמא מעל"ע א"כ כל אשה צריכה לבדוק בימי טוהר דשמא ימות בנה ותהא סבורה שלא ראתה דם והפסיקה ג' עונות ותהא די' שעתה לר"א לכן צריכה לבדוק שמא תראה ותטמא את"ז מעל"ע ואפ"ת דר"א ס"ל כ"ד חדש מ"מ פעמים צריכה לבדוק אם היה עונות שלה ארוכות דהייטו ח' חדשים ולא תראה בכל כ"ד חדש מלידת הוולד ותהא את"כ די' שעתה ואם לא תבדוק בימי טוהר אולי ראתה בהם וליכא הפסקה ג' עונות. וע"ז תירצו דאפי' אם תדע בוודאי ולא ראתה מ"מ צריכה כ"ד חדשים חוץ מימי טוהר דמימי טוהר לימי טומאה לא מקרי הפסקה. [והא דאמרינן לקמן ל"ו ע"א דימי טוהר עולין לה להפסקת ג' עונות היינו לר' יוסי גבי מינקת דבלא"ה מסולקת דמים היא. אבל הכא לעקירת ווסת היא ואינו עוקר אלא בימים שראוים לקבוע ווסת. מיהו קשה לר' יוסי דבעי גבי מינקת ג' עונות תבדוק בימי טוהר דלדידי' עולים ימי טוהר להפסקה וליכא לתרץ דה"מ אם יש קצת עונות בלא דם טוהר אבל אם היו כל עונות בי"ט אינו כלום מ"מ הבדוק שמא לא תראה אחר הטוהר ב' עונות ותצטרף ותו קשה לר"י ור"ש דסתם רבי מתני' אליבייהו : סליק

מאת הגאון המובהק וכו' מוהר"ר דוד לוריא זצ"ל מביחאוו.

דף ב ע"א במתני' כל אשה שיש לה ווסת דיה שעתה. לכאורה נ"ל דמיירי שאוקבע לה ווסת ע"י בדיקה [לקמן (ט:) מוכח דאפילו לא בדקה סגי ע"ש] שבדקה ג"פ קודם ראייתה ממש ולא מצאה דם בבית החילון דאל"ה ניחוש לכל ג"פ ג"כ דלמא היה הדם כמה ימים תחלה קודם ראייתה בבית החיצון (והתינח בווסת התלוי במעשה הגורמת אותו כגון לקפיצות ובתוספתא תני דרואה מאונס דיה שעתה לעולם כו' ע"ש דבהא ודאי כל כמה דלא קפצה לא ראתה) אבל בווסת הימים מאי איכא למימר: תוס' ד"ה והלל. וי"ל דילפינן מסוטה שטעה הכתוב ודאי כו' וגם אין לומר דהכי פירושו בע"כ אף שאין זה במשמעות דברי התוס' דהכי קאמר כיון דחזינן דעשה הכתוב ברה"י כוודאי טמאה וברה"ר וודאי טהורה אלמא דלא שינה לך בין יש לה חזקה ובין אין לה חזקה מדלא עשה באחד מהן ספק. אבל עכ"ז עדיין הדבר צ"ע דלמא לעולם שינה לך בין יש לה חזקה לאין לה וברה"י אבדה חזקתה לגמרי דאיך שייך לומר חזקה שאינה טמאה ודאי וחזקה לא שייך אלא בדבר הברור לנו בודאי ודבר שאינו ברור בשעתו אף שנתבררה לנו אח"כ לא מקרי חזקה מכ"ש דבר שלא יתברר אף אח"כ דלא הוי חזקה ולהכי טמאה ודאי ואם לא היתה אובדת חזקתה לא היתה טמאה אלא ספק וכן ברה"ר אם לא היה לה חזקה היתה טמאה ספק עכשיו שיש לה חזקה טהורה דהכי מסתבר טפי מלהרחיק רה"ר מרה"י הרחק גדול כזה דברה"ר אפי' בלא חזקה ספיקו טהור וברה"י אפי' ע"י חזקה ספיקו טמא ובפרט דברה"ר ביום ליכא סתירה ולא איצטריך חזקתה כלל ובלילה ודאי איכא סתירה ואסורה אלא ודאי ברה"ר דקאמר היינו עם שני בני אדם וקינא לה משניהם בזה בלא זה ושניהם פרוצים דודאי אבדה חזקתה אף אם נאמר דדבר תורה מותר להתיחד עם שנים אפילו פרוצים כיון דכל עיקר האיסור מחמת הקינוי בא דהרי אם קינא לה משניהם כאחד נאסרת אף אם נאמר דשרי ד"ת להתיחד ואם נסתרה עם אחד ופרוץ אף דודאי אסור ד"ת אינה נאסרת בלא קינוי אף דאבדה חזקתה וכמו שכתב ראב"ה בכתובות אלמא דכל עיקר האיסור הוא הקינוי ודאי וע"י הקינוי אובדת חזקתה אף עם שנים אם קינא לה זה בלא זה ואפ"ה שריא מטעם רה"ר ומינה דייקינן דספק טומאה ברה"ר טהור אפילו היכא דליכא חזקה וברה"י דספיקו טמא אפי' היכא דאיכא חזקה ילפינן מקינא לה משני כשרים כאחד שהם נעשים ע"י קינוי כגוף אחד כיון דכל עיקר הקינוי בקפידת הבעל תליא אבל כ"ז הוא לגבי דידה אבל הם לא אבדו בודאי חזקתם מחמת הקינוי שקינא לה ולא להם ואף אם קינא להו ברבותו הם ושפיר ילפינן ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא אפי' היכא דאיכא חזקה: **ע"ב** ממשמעות סוגית הש"ס דדוקא היכא דאיכא למימר איתרע ואתאי חזקה דטהרה דגופא. הא לא"ה אלא שדרכו לאיתרע בפעם אחד לא חיישינן והיינו דבהאהו חי מבערב מטהרי רבנן לגמרי. וא"כ אפשר גבי חבית הא דמצטרכיה לחדש סברא דההמין ואתא אינו אלא לשמאי אבל להלל לא צריכי' להך סברא ולא תקשי חבית אמקוה. מיהו מ"מ הוי כספק גמור מחמת כתרתי לריעותא לענין שיהיה אסור מדין. ולא בחדא לריעותא דלהלל לא הוי רק חומרא ולקדשים ואפי' בלא תרתי לריעותא אלא דאיכא חזקת טהרות מ"מ הוי ספק וכמו נגע בא' בלילה:

דף ג ע"א גמ' כיון דאיכא שרצים וכו' כתרתי לריעותא דמי. הנה גם להלל צריך להך סברא דלא תקשי ת"ש התם טמא אף לחולין והכא דוקא לקדשים. ומעתה נ"ל דמ"מ לא הוי כתרתי לריעותא ממש דלעיל דמשוי' ליה כוודאי [ולא מסתבר לאוקמא כר"ש מדמיירי ר"ש התם בסיפא דמתני' מכלל דרישא רבנן] דהתם איכא חזקה דטומאה גמורה לבד הא דאיתרע החזקה דטהרה בדבר שנולד בו הספק אבל כאן אינו רק כספק המנוי וכ"כ הרשב"א בחידושיו והרמב"ן ברמ"פ כ' דמבוי הוי טומאה ודאי משום תר"ל וי"ל שר"ל לענין לטמא ברה"ר למפרע אבל מ"מ חולין שהרי במבוי תנן ספק: שם השתא נמי אגב נערה מתערה מידי דהוי כו'. ולהלל נ"ל דס"ל דלא הוי הרגשה דדם כ"כ כמו מ"ר דלתערבה דאל"ה קשיא להלל ישנה אמאי לא ארגשה ולא אתערה [מיהו י"ל אה"נ דלא חיישינן לשינה אלא חיישינן שמא קודם לכן ראתה. אך א"כ אם בדקה קודם שינה ולאחר שינה ראתה הו"ל דיה שעתה] וכ"ת כסבורה הרגשת מ"ר היא הכתי הו"ל לאתעורה. ודוחק לומר דילמא אתערה וחזיא דליכא מ"ר (וכן נ"ל בכל אשה כסבורה דמ"ר היא) ולא אדעתא והדרה לשינתה: תוס' ד"ה ושניהם כו'. ול"נ דאף לרבנן ידעינן דסוטה דהצריכה תורה קינוי וסתירה הו"ל רל"ד. ומש"ה הו"ל כתרתי לריעותא (והכל ענין אחד הואיל ותרתי לריעותא הוי כמו רל"ד). ופריך א"כ ניליף נמי דבר"ה טהור אף מתרתי לריעותא כמו דטוהר בסוטה אף דרל"ד. ומשני התם בר"ה לאו מקום סתירה ובטלה לה הרל"ד כיון דאין זה מקום סתירה. משא"כ כאן שאין ר"ה מבטל הא התר"ל וכל ס"ט בר"ה דטהור הלכתא גמירי לה. ולהכי במבית דליכא הלכתא אסור בכל ענין לרבנן משום תר"ל. וגם כיון דהוי' ספק ספקו שפיר ילפינן מסוטה דנהי דבר"ה אינו מקום סתירה ואין רל"ד מ"מ מכלל ספק השקול לא יצתה הואיל והוי קינוי וסתירה קודם לכן (ואף דהי' ג' מ"מ י"ל שזינתה עם א' או עם שניהם) וכגון שקינא לה משנים יחד ואע"ג דהירושלמי ס"ל דהוי קינוי כבר כ' במ"א דלכאורה ש"ס דידן פליג ע"ז. ור"ש יליף לענין לטהר בר"ה בתר"ל מדמטהרי' בסוטה ברל"ד (דס"ל גם בר"ה מ"מ איכא רל"ד). ולענין לטמא ברה"י לא יליף דס"ל רל"ד שהוא רגלים לגוף ענין הספק עדיף מתר"ל שאין מורין כלל על ברור הספק. וא"כ נהי דהלכתא גמירי לה מסוטה לטמא ברה"י די לנו לגזור מכאן ולהבא כסוטה אבל למפרע מנ"ל כיון דמסברא ליכא למילף מסוטה אבל לרבנן ילפינן ואע"ג דבסוטה ליכא למפרע. משום דהתם הו"ל כבדוקה בחזקת כשרות עד שעה שקינא ונסתרה וכמ"ש הרמב"ן ז"ל בחידושיו: מ"ש התוס' ד"ה מכהמים. נראה ליישב דאיכא תרתי לריעותא והיינו דהשתא הזאי הכתם שמא כותלי בהר"ת העמידוהו בבית החילון ליום. ועוד שמא מכבר חזיתיה מיהו ז"א רק לענין האשה אבל משמעות המשנה דמיירי לטמאות טהרות שנגעו בחלוק שאינה לבושה בו: **ע"ב** גמ' בטלת בנות ישראל מפו"ר. דוקא בנות ישראל אבל בני ישראל אפשר להם ליקח נשים שיש להם וסת שלא גזרו בהם טומאה למפרע רק הני בנות ישראל שאין להם ווסת יבוטלו מפ"ו. והאי בטלת היינו מלא תהו בראה וכמ"ש התוס' בההיא דחציו עבד וחציו ב"ח דאמרי ב"ש יבטל והתורה אמרה לא תהו כו':

דף ד ע"ב גמ' ר' דוסא אומר כו' ומשמע דר"א פליג עליה דהא תני מניקה ותו לא. [לקמן (ט:) דמתוקמא מתני' דתינוקת כר"א ותני עלה דכשעברו עליה ג"פ בג' עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומיהו אפי' כיוונה והיינו דלא כר"ד כדאמר שם גבי זקנה ומיושב קושיית רש"י ז"ל בד"ה ועוד עברו כו' והאי דנקט כו' דהשתא נקט לאפוקי מר"ד] וא"כ רבנן דפליגי אדר"א במתני' כ"ש דפליגי אדר"ד (ורש"י לא פי' כן) ומ"מ משני שפיר ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"ד אלא שלא בשעת וסתה אבל בשעת וסתה מודו ליה ולא תקשי דא"כ הכהי לא חשיב לה ר"א בו עו"פ דאיכא למימר דלא פסיקא ליה למתני אשה שי"ל ווסת ולמחשב ה' נשים. כיון דדוקא בשעת וסת הוא דדיה שעתה. מיהו א"כ למסקנא דר"ד דוקא ב"ז קאמר ותקשי מנלן דרבנן פליגי עליה דר"ד כלל כיון דמדר"א ליכא ראיה אלא י"ל בע"א דאשה שיש לה וסת אפשר לא צריכא ליה לר"א לאשמועינן כיון דד"ה היא להך ס"ד ולא דייקי מיניה דר"א רק דפליג אדברי ר"ד ולמסקנא דר"ד בש"ז קאמר ע"כ ר"א ורבנן אהא נמי פליגי. ועי' תוס' ה' ע"א ד"ה הא וכו' ורשב"ן בפסקיו הביא דעת יש פוסקים דאשה שי"ל ווסת מטלמ"פ נראה שזה טעמם כיון דפסקינן כר"א ליתא לדר"ד: **בחדושי הרמב"ן** ד"ה שאני כו' והא"י למה גזרו על כלים כו'. ול"נ משום דבכלים משכחת לה אה"ט. משא"כ באוכלין אלא דלפ"ז כ"ח שאין נעשה אה"ט לא היה בכלל גזרה זו:

דף ה ע"א תוס' ד"ה הא כו' משום דגזור כו' היה להם לגאר משום דהתם ע"פ רוב א"א למיקם עלי' שלא הי' בה קודם שעת ווסתה דהא מטמאי' לי' למפרע עד שעת הכתם או הבדיקה: **ע"ב** ד"ה הי' כו' דלא כו' ה"ס אע"ג דכל שאתה יכול לרבות ס"ס ברה"י טמא כדתנן פ"ו דטהרות. מ"מ אינו ודאי טומאה כדלקמן פ' בנות כותים דלא שרפינן עליה תו"ק אס"ס והכא ברה"י טמא קתני מי' שורפין ושוב ראיתי ברמב"ן בחידושיו העיר בהא דס"ס ולא ביאר הא דאין שורפין ע"ש: שם ד"ה מסייע כו' ורמב"ן יישב דא"כ ליתני ונוגעת בכלים מדתני מטה ש"מ למיהב בה דין משכב נדה קאתי. ואני מוסיף לומר דזעירי לטעמי' דמוקי לה בשחברותיה נושאת כו' ואל"ה טהור א"כ וודאי טפי הו"ל למיתני נוגע בכלים בידו ולא הוי צריך לדחוק לאוקמה בחברותיה כו':

דף ו ע"א גמ' קדם בימי רבי כו' חברייא מדכן בגלילא ה"נ בימי רבי. וק' א"כ מאי שעה"ד. לא מיבעי' לפרש"י שני בצורת ודאי ק'. אלא אף לפי תוס' קשה: תוס' ד"ה אבל כו' אפי' בחולין טמא כשנעשו עטה"ק כו'. ערמב"ן שכ' דזהו לנ"ב ולא לנ"ק מדלא מוקי דרבי בהא. והרשב"א דחה בזמן דליכא קדש ה"נ חולין שנעשו עטה"ק למה היו אוכלין ומשני חברי' מדכו. ודלא מוקי הש"ס דר"ג כי הא דחברי' מדכו בגלילא ובתרומה עטה"ק דא"כ למה מזכיר תרומה. אבל באידך ברייתא דייק דל"ג בה תרומה ק' מ"ט לא משני הכי. ול"נ דקי"ל כותים א"נ לומר דב' שפחות היו (וכ"מ בירושלמי פ"א דבשניהם תני טביתא שפחתו של ר"ג. ומשם משמע כפי' תוס' דר"ג זה דיבנה שבימי ר"א ור"י הוא דטבי עבדו של ר"ג זה הי' כדאיתא בכ"מ) גם א"נ לדחוקי בתרומת לחמי תודה אלא חדא בתרומה. ודיין בשנעשו עטה"ק. והי מינייהו תמיר צ"ע. וי"ל דאי חולין שנעשו עטה"ק תמירי איכא למימר הא דיין הוי קודם אע"ג דמלשון הש"ס משמע דכשנו באחרונה וקרי לה למהדר למשיילי':

דף ז ע"א גמ' ותלתה תלויה כו' באיזה ספק כו' דסד"א כיון דאין זה הספק רק הטמא לתלה. א"כ כיון שנולד קודם שהפרים בא לה רק טבול לתלה. א"כ יהיה טהור כבחולין. דלא חשבינן להו כתלה רק להחמיר לענין שלא יהיה מותר לגרום לה טומאה. קמ"ל דגם לענין זה שתהא תלויה שלא לאכלה כבר חשובה כתלה: שם שלא תאמר בהוכחות שנינו. ומ"מ גם בהוכחות לא חשיב רק ספק טומאה והו"ל בכלל שימור התרומה טמאה שלא להוסיף לה טומאה: שם הנח מעל"ע דרבנן. כלומר ולית בה דררא דטומאה כלל כדלעיל (ו.) ע"ש בתוס':

דף ח ע"א גמ' דקאי ריב"ב כוותי' לא נקט דתנן בבחירתא כוותיה כדנקט בפ' תפ"ה. דהכא אי הוי תנן סתמא כוותיה. ומ"מ הוי קשיא דמ"מ הלכה כר"א וכמו כל איך דתנן בהו הלכה כר"א. והכי דאין למדין הלכה מפי משנה. מ"מ האי תנא דתני לה ס"ל כר"א עכ"פ. ועיקר הטעם משום דאיכא עוד תנא אחר דקאי כוותיה: תוס' ד"ה משום כו' וי"ל כו'. תמוה דהא בפ' תנא החזיר הדבר ליושנו כר"א ומשום דקיבל שמועתו של ר"א שמע הרבה. וצ"ע: שם תוס' ד"ה ומי קאי כו'. ול"נ דס"ד דהש"ס דאדרבא הא דקאמר משום אבותיו מסתמא ס"ל כן ולא פליג אאבהתי' ומנהגם. והא דהכא משום דר"א הוא דקאמר וגי' לא ס"ל: שם ד"ה מפני ר"ה כיון דס"ל דכל השנה כו'. דר"א בן גמליאל מסתמא כר"ג אבוה ס"ל (וכ"ש משום אבותיו קאמר) דאמר במתני' דפת"ה דבכל יום מתפלל אדם י"ח: **ע"ב** גמ' ורבנן א"ל ל"ש. ולהכי לר' אלעזר דס"ל אין הלכה כר"א עפי מבד' אפי' בשאר סדרי קטפא דגוזא שרי בכל ענין אבל נראה בהא דלית הלכתא אלא כשמואל דאיכא בשאר סדרי דהלכה כר"א דהא היא דהרודה ונותן לכל הלכתא היא כמ"ש הפוסקים ז"ל פ' אלו עוברין וא"כ בהא דקטף נמי כיון דשנאוהו בלשון סתם גבי דר"ש בהא דשביעית. הלכה כר"א נהומרא. גם משמע מליפנא דר' זירא דמנהגא בעלמא הוי לאיסורא כר"א. וע"כ אמר זה דרך קפידא לר' פדת אלא מהא כיון דהסיא סתמא דרבנן דר"ש בשביעית באילן (שאע"פ הוא) וכדמייתי לה הש"ס דתני להדי' בדרבנן שקטפו זהו פרי' להכי לא נקט הרמב"ם לפסוק כר"א אלא בהא. שוב ראיתי קצת מזה בדברי הרשב"א בחידושיו:

דף ט ע"א רש"י ד"ה דייה שעתה כו' מתוך צער לידה אבריה מתפרקין. וק"ל א"כ לדברי רבנן ולא הו"ל למיתלי במניקה אלא ביולדת ול"ל למיתלי במניקה דאיכא למ"ד כדין פסקה מלהניק להחמיר ובדין מניקה לאחר כ"ד חדש לנקל. ואי לאשמועינן שיעורא הו"ל יולדת כל כ"ד והיינו דאבריה מתפרקין להוציא חלב (אע"פ שאינו מכדם) קאמר והיינו דאמרינן ת"ב מכח כדם קאתי. כלומר מכל הגוף והיינו דתלי לה בייניקה. ולפ"ז למקו דדיה ולא היה לה חלב מעולם לרבנן מטמאה מעל"ע. ולדברי הפוסקים לענין מניקת חבירו בפ' אע"פ. ויהיה מכאן קצת סמך לדבריהם. אלא דהתם בלא פלוג תליה מלתא: שם מ"ד ר"י תרתא אית ליה. נ"ל משום דבמתני' תנן איזהו מניקה עד שתגמל את בנה. ונראה דהיינו אפי' עד ד' וה' שנים. והוא ג"כ מדברי ר"מ ובסיפא דפליגי חכמים ואמרו די' שעתה דהוי משמע דפליגי רק אחומרא דר"מ בנתנה בנה למינקת גמלתו או מת. אבל אקולא דידיה בעד שתגמל בנה אפי' ד' וה' שנים מודו קמ"ל. ומיושב קושית תוס' ד"ה לפיכך כו'. ונ"ל למסקנא דכיון דלא מפרשא מלתא כ"כ כדברי ר"מ דאפי' עד ד' וה' שנים קאמר דאיכא למימר דעד שיעור שהם זמן גמול בנים קאמר (דהיינו כ"ד חדש לר"א בפ' אע"פ (דף ס' ע"א) ואפי' לר"י דקי"ל כותיה. מ"מ עיקר זמנו כ"ד חדש דאם פירש שוב אינו חוזר אבל קודם כ"ד חדש אם פירש חוזר) להכי לא אהדר ר"י עלה למיפלג ופליג בברייתא: תוס' ד"ה הא כו' ולא מטמאינן אלא משעה שמצאה טמאה כו'. אפשר לעורר ולומר דאע"ג בהא דמתכא. כל שמצאה טמאה אגלי מלתא כחרדה דדם לא סלקה בה הדמים (ועיין בסוטה דמפלגינן בין ביעתותא לחרדה דבעתותא מרפיא) וא"כ דראוי לטמא למפרע משעת ווסתה ולא דמי לנשים שדיין שעתן שאם רבה יודע הוא שבכל מין נשים כאלו שיסלקו דמיה לסכי אף דחזיא אין בה טומאה למפרע דאמרי' השתא הוא דאתרעאי מחזקתה מסולקת דמים ככאה מכח הרוב. משא"כ כאן שאינו מין כ"א מידי דתלי במעשה כחולה ואמרינן זו לא נחרדה ואמין לבה כגבורים. ובפרט באמת דס"ל לר"מ ווסתות דאורייתא י"ל הנח מעל"ע דרבנן והכא ווסתות דאורייתא לדידן (אף מתום' קאי למ"ד דרבנן) וכ"ש לר"מ דמחמיר בתמים ומטמא למפרע (לעיל ה':) והר"ן בחידושיו ביאר להדיא דמלשון המשנה טהורה משמע אפי' בדקה ומצאה טמאה טהור למפרע: שם ד"ה לפיכך כו'. דתרתי בעי ר"מ כו'. ול"נ כיון דר"מ נשנו דבריו תחלה קודם דברי ר"י ור"ש דמבע"ל לפרושי דבעי תרתי ואם לא תני לפיכך אע"ג דנזכר בדבריו תוך כ"ד חדש לא שמעינן מינה דבעי תרתי:

דף י ע"ב גמ' ר' יוסי אומר כו'. עי' חדושי הרשב"א סד"ה ר' יוסי כו' א"נ כו' וכמו דתני בברייתא ימי מניקותא כו'. ולענ"ד אין לדין זה ראיה מהברייתא. דהא ע"כ ר"י סבר דעבור ויניקה אין מסלקין דמים. רק כשניכר ע"י ההפסקה. וא"כ מה ראיה מהפסקת ג' עונות בעבור. שהיניקה ג"כ תסלק דמים. (ודוחק לומר דשניהם שוין בטבען וערכן ואותה שאתת מסלקת דמים אלה. גם השניה ממלא ודאי תסלק) ודוקא כשאחד מההפסקות היתה בימי מניקותה. נכרין הדברים שנפסקו דמיה ע"י סילוק שני הדברים ביחד עבור ויניקה. ויש לדחות דא"כ לא היה לנו לחשוב זה להפסקה כלל כיון שלא הוחזק על סילוק דמים בג"פ בכל אחד בפ"ע אלא ודאי דשניהם חשובין כאחד: שם דקא מניקה והזלה ומעברה. הנה סתם עונות היום ל' יום כדלעיל וא"כ א' בימי עבורה ואפי' ב' בימי עבורה. היינו קודם הכרת העובר. ומוכח לעיל דאפי' הוכר עוברה אח"כ. לא אמרינן די' שעתה למפרע. אפי' מה שראתה סמוך להכרת עוברה בו ביום וכ"ש בתחלת עבורה. ונ"ל דמ"מ לענין זה להפסיקה מהני לר' יוסי וא"כ כ"ש לרבנן דהא רבנן מוקילי טפי במעוברת גמורה ומינקת מר' יוסי. דלא צריכה הפסקה כלל. ור"י מצריך הפסקה וא"כ כיון דלר"י מהני תחלת עבורה להפסקה מכ"ש לרבנן. מי' אפשר עונות ל' יום לאו דווקא אלא דהיינו עונה בינונית לסתם נשים. אבל אשה שיש לה עונות קבוע אחר של ב' וג' חדשים ודאי בעי' הפסקה ג' עונות דידה דהיינו ג' קביע וסתה. ויהיה א' בימי עבורה לאחר הכרת העובר. אך דעת הפוסקים ז"ל לא נראה כן אבל הרשב"א בפסקיו כתב כן להדיא ואפשר כפוסקים דנקטו כן גבי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות. דלא קבעה. מצאתי בירושלמי אהא דעונה בינונית ל' יום דהכא דפריך ויתנו לה עונה (כלומר עונת ווסתה) ומשני מאחר שלא נתבררה בדמים אין לה עונה:

דף יא ע"א גמ' ואם ראתה הראשונה מאונס אף השנייה כו' אע"פ שראתה הב' בלא אונס לא אמרינן אגלאי מלתא דלאייה ראשונה לאו האונס גרם אלא שחזרה לקדמותה קמ"ל. אבל וודאי דין רואה מאונס אין מט"ל י"מ בתוספתא דבכל אשה הוא כיון דהאונס גרם לה לא חיישינן שכותלי בה"ר העמידוהו: תוס' ד"ה אלא כו' וקשה כו'. וכ"ל דכל דאיכא ימים וקפיצות בהדדי וודאי טפי מסתברא לתלות הווסת בימים מבקפיצות. ומכ"ש דבקפיצות לחודי' וודאי א"א לתלותו וכוי קשיא טפי פשיטא אי הוי משני לקפיצות לחודייהו (ולא הוה מצי לשנויי קושיין כלל כדמשני השתא אימים כגון דבשבת קפצה ובאחד בשבת חזאי. דאם הגיע א' בשבת ולא קפצה וקפצה בב' בשבת וחזאי לא שייך לומר יומא דאחד בשבת גרם לה לראות יום ב' ע"י קפיצה) ודווקא בקפיצות לחודייהו בימים שאין שוין הוא דקס"ד לומר דילמא קבעה וכי קאמר אלא לקפיצות היינו כשאין הימים שוין. וכי מייתי ברייתא דלא קבעה מאונס כלל. הדר ק"ל דקפיצות לחודייהו בלא ימים לאו כלום הן. וא"כ לדינא גם לפירש"י לקפיצות לחודייהו לא קבעה. ודלא כמו שסבינו הפוסקים דרש"י כהרז"ה ס"ל דקבעה ועי' רשב"ן: **ע"ב** תוד"ה אפ"ה שמא תפסוק כו'. לכאורה לא מסתבר לומר דנצריכנה בדיקה לסקל ואם רוצה לבדוק אה"נ וכל הכי דאיירי' בהוא הוא להחמיר. ואולי ר"ל לענין שיעקר ווסת הראשון על ידי ג' ספסקות. וא"כ הצטרך לחוש אח"כ כשתראה פ"א שלא בווסת הקבוע לה כבר:

דף יב ע"א גמ' שמואל במאי מוקי לה. ערמב"ן שהביא די"ש מתרצים קושית תוס' דאי באינה עסוקה בטהרות מ"ש פועלים דנקט. וצ"ע דוודאי לרבותא נקטיה וכדאמרינן לקמן (דף ט"ז) דסד"א כי ליתא בעיר לא רמי' אנפשה ובדקה. מי' י"ל דהתם דלא תני ישנה וי"ל בערה מיירי הוא די"ל דסד"א ה"ט כי איתי' במתא רמא אנפשה ובדקה. וא"כ היתה אומרת לו טמאה אני. אבל כאן דתני נמי ישנות שפיר ק"ל מאי איריא תמרים דרבותא זו דישנה אפי' איתא במתא איכא דדלמא בדקה ומצאה טמאה. מיהו אכתי י"ל דתמרים נקט משום רבותא דערה. וא"ל ערה מישנה שמעינן די"ל סד"א דווקא ישנה לא מטרחינן לי' לנעורה. אבל ערה עד שתאמר לו להדיא טהורה אני. גם תרווייהו צריכי לרבותא דסיפא דהכיתה בח"ט עד שתאמר טהורה אני: **ע"ב** גמ' הן עוותוהו הן תקנוה. עי' ברא"ש ואין מיושב לדבריו הן ד"מ ב' העדים הן תקנוה ועוותוה. ויותר נראה לפרש דע"י שניהם היא מתתקנות אם לא תמצא לא לפני תשמיש ולא לאחריו הרי היא מתוקנת ויקיימנה בעלה. ואם תמצא לאחר תשמיש ג"פ הרי אסורה לבעלה כדברי הרא"ש ויגרשנה בעלה מדינא (ומיהו כדעת רש"י לקמן פ' תינוקת דלבעל ראשון אסורה לבדוק וכן משמע ביותר לפי פי' הרי"ף) וכן אם תמצא תמיד לפני תשמיש ממילא יפרוש בעלה הימנה ויגרשנה:

דף יג ע"א גמ' אבל לענין זוב אף הוא מטובת כנסים. הא ודאי אע"ג דידוע שראה כבר ראיי' א' או יותר של זוב כפרש"י. מ"מ יכול לראות קרי ג"כ. וכדתנן ספ"ג דברכות זב שראה קרי וכן לקמן פ"ה מדכתיב כמה זימני קרי מותר בזיבה. אלא טעמא מאי דלא חיישי' לאתחומי טעמא בעי. ומלשון הרשב"ן ברמזי פסקיו שכתב דליכא הרהורא בזיבה. משמע דדווקא כשבודק אחר קרי שבא ע"י חימום ואתוא אתי להרהורי. אבל כשבודק לאחר זיבה שבא מבשר המת ליכא הרהורא ובעבדתי' טריד. ולא חיישי' לחימום מחמת המשמוש בבדיקה עצמו. אם לא יצטרף עמה הרהור ג"כ. וכ"ה לשון הש"ס לקמן כיון דבעית ולא אתי להרהורי. מי' עכ"ז נראה מדאסרי' לאחוז באמה להשתין מים. דחיישי' שע"י האחיזה והמשמוש עצמה חיישי' לחמום. אף שאין כאן דבר אחר המביא להרהור. ומלשון הרא"ש ז"ל בפסקיו כאן נראה לזה טעם בע"א. דודאי כל שבבדיקה צריכה לנו מהדין לספירת זיבה וכי"ב. לא חיישי' להא דאתי לאחמומי שאין רק תשבא. ולהכי בזיבה שיוצאה מבשר המת בלא הרגשה חיישי' ומצרכי' בדיקה. ולהכי נמי שרי' לעשות כים לזב כדאי' פ"ק דשבת (יא:) אע"ג דלקמן (ע"ב) אמרי' כ"ש שמביאו לידי חמום. ולא מי לי לומר דבכים של מתכות קמיי' התם. ובפרט למ"ש לקמן אי"ה דלגבי חמום לא מהני של מתכות. אבל קרי שאינו יוצא רק בהרגשה. ואמרי' בפ"ה (מ"ג.) דש"ז שאין כל גופו מרגיש בה אינו מטמא. להכי כל כמה דלא ארגיש אינו חייב לבדוק (ואפי' לאחר שינה. ואפשר שפימש מטתו בחלום ושכח. אפ"ה לא חיישי' מסתמא להכי) ואסורה הבדיקה משום אחמומי. ונפ"ז מעיקרא כי ביילי' מ"ש אנשים ומ"ש נשים. הוה"ל דה"ע דנשים דמטמו בלא הרגשה ג"כ. ואפשר ארגשה ולאו אדעתה וכסבורה הרגשת מ"ר היא ועתוס' (יד.) ד"ה רוכבי ודו"ק. להכי מתייבת לבדוק ודינו כזיבה. אבל באנשים דבעי' בהרגשה דווקא להכי לא חייבי'. ואפשר הי' לפרש זה הכוונת הש"ס דהתם דמשני לאו בנות הרגשה נינהו שאינו כדין הרגשה כלומר שטמאין בלא הרגשה: שם וסדר אחמומי בעתי' לא שכיח. לכאורה פי' דלא שכיח ולא חיישינן להכי וברייתא דלמה זה דומה היינו דאפשר להיות כך ומעתה אפשר לומר דדוקא לגבי תרומה התירו בזה (ואע"ג דאפשר במטלית עבה נ"מ אי ליכא מטלית עבה ואדמהדר עלה חיישינן שתטמא התרומה. א"נ אפשר בטלית עבה אינו יכול לאחוז ולעכב כ"כ יפה שלא יצא הקרי) אבל בלא"ה לא ודלא כהרשב"ן ברמ"פ שכתבו להלכה. אבל מרש"י נראה שמפרש דכל שנעקר בהרגשה כלו בפ"א כגון שהרגיש שנזדעזע אבריו א"א כלל לאחמומי (מיהו אין מוכרח ואפשר רש"י נמי ס"ל דהכ"ג לא שכיח) וברייתא שיוצא מעט מעט ע"י מחמום קמ"ל: **ע"ב** ת"ר כהן שוטה כו'. הנה באשה כהנת שוטה דמתני' מצי' למיבדקה בכל שעה. אבל בזכר א"ל לרבנן דא"א לבדוק משום חמום. ואפי' בכים חיישי' לחמום. ומש"ה סברי דישן טמא. וכשלא ישן לא חיישי' לקרי שאינו מצוי כ"כ וכמו דמים באשה. ורהב"ג ס"ל דווקא כים. ובלא כים לא שרי' כלל. וכיון דא"ל רבנן דאסור בכים פריך להו רהב"ג א"כ אין תקנה כלל לשוטה אבל דשרי' כיון דלא איפשר. ומפרשי' לי' לרבנן דעתייהו דמפלגי בין ישן ללא ישן. ומוספי לי' פרכא דתקנתא זכים נהי דנשרי לי' איסורא דחמום. מ"מ אינו תקנתא דחיישי' לשמא יראה כו'. ודע דצריך לחלק בין זב בעל דעת דאמרי' פ"ק דשבת (יא:) דיוצא בכיסו דמבעי לי' לבדקה. ולא חיישי' לשמא יראה: שם א"ל כ"ש שמביא לידי חימום. לכאורה משמע דטעמייהו דרבנן משום איסורא דמחממו ומביאו לידי שז"ל וכדאמרינן לקמן ש"מ מכנסיים אסורים. והא דאמרינן א"כ לרהב"ג שמא יראה טפה כחרדל ותבלע לדבריו קא"ל וא"כ לרבנן אפשר כיס של נחושת נמי אסור משום חימום. שהרי בגמ' לא שמענו רק שאינו בולע אבל שאינו מחמם לא שמענו. ולא תימא דהוי כצרור וקיסם ומטלית עבה דלעיל. הא ליתא דשל עור נמי ודאי לא גרע ממטלית עבה ואפ"ה אסור. ועכצ"ל דכים ובשעת שינה חיישי' טפי וא"כ ה"ה של נחושת. ועי' בירושלמי פרק לא יחפור ובתוס' שם (דף י"ז.) דמשמע דנחושת מחמם אך לשון כ"ש דקאמרי רבנן אינו מיושב דהו"ל א"כ אתה מביאו לידי חימום. ע"כ היה נ"ל דלפ"ז לבעלה לא חיישינן בשוטה (א"נ כים של עור הוי כמטלית עבה ואין בו חשש לשז"ל רק לענין תרומה חיישינן) רק דרבנן קאמרי דכ"ש שאין זה תקון אלא חיישינן טפי לחמום. והיינו נמי דא"ל לרהב"ג שמא יראה טפה כחרדל. כלומר כיון דע"י כים איכא למיחש לחמום יש לנו לחוש לטפה כחרדל ג"כ אבל בכים של נחושת או של מתכת דלא בלע אפשר מודו רבנן:

דף יד ע"ב תד"ה מאי אחר כו'. לדעתי לק"מ דהא ר"ח אינו מגיה הך בבא דאיזהו א"ז כדי שתושיט בתוך המשנה דהא לא קאמר חסורי מחסרא והכי קתני רק קאמר ה"ק. כלומר דמתני' מפרש שיעור אחר וממילא ידענא דקודם שיעור הזה הוא אחר זמן. וכדתני בברייתא שני' דרהב"ג כהאי לישנא לשמשה כו' והש"ס שמזכיר שיעור א"ז כדי שתושיט היינו משום שרהב"ג הזכיר זה. ועליה קמהדר לפרושי דמתני' נמי הכי ס"ל ועי' רמב"ן:

דף כ ע"א גמ' סד"א הואיל ואר"ח כו' הלכך אפי' דיהה מכאן נמי ליטמא קמ"ל. הנה לפי הס"ד נראה דס"א דדרך ללקות לשחור ולהיות מראיתו דיהה מערך אדמימותו התלה. דאף שהיה באדמימותו מראה טמא. מ"מ בשחרותו ס"ד שיכול להיות מראה טהור. ולרמי בר אבא לנ"ק. דבכולן דיהה נמי טמא. ואפ"ה בשחור שיעורו דווקא כחרת. נ"ל דקים להו לרבנן. דכל מראה הטמאין באדמימותן. כשהן לוקין לשחור מתהוין כחרת עכ"פ. וכן לנ"ב דרמי בר אבא. דבכולן עמוק מכאן טהור. ואפ"ה בלקא לשחור עמוק מחרת טמא. ודאי ולא חיישי' שהיה עמוק באדמימותו וע"כ לקה לשחור עמוק מחרת. ונ"ל דקים להו לרבנן דאפי' מראה אדמומית שטמאין יכול להיות כשלוקין עמוק מחרת. ומעתה לא חיישי' לעמוק ממראות הטמאין דלא שכיחי. ודוחק: שם אבל במנא כי עכר לי' בידים שפיר דמי. ונראה דלהאי סברא ה"ה בידא כי עכר לי' במנא שפיר דמי לבדוק. ולא אסרי' אלא דווקא אתרווייהו בודאי הבדיקה והעכירה. והייט דמסיים ועדיין תבעי לך בדיקה בכוס עכורה במאי כלומר חדא בעי' אפשיטא לן. ואכתי תיבעי' לן אידך. ואם אינו כן לא ידעתי לפרש סוגית הש"ס בזה: **ע"ב** הוי יתיב רב עובדיה קמיה אבתיה. עי' רשב"א ודבריו תמוהים דהא יתיב ר' אמי קמי' דר"א דלעיל מוכיח. דהתם ודאי ר' אלעזר אבתי' דמייתי' מינה דמרא דאי"י הוא וגם לשון נטפל לה ר' אמי נראה שרצה לידע אם כיון ר"א האמת. מי' נראה כוונתו דבשלמא שם הזכיר ר"א לצורך נטפל לה. אבל כאן למה הזכיר שעמד: שם שמא טעיתי ודאי טעה. פרש"י דחוק דמה אוי לי דקאמר אם טעה להחמיר. ונ"ל לפרש דהמתין שעה א' והסתכל יפה במראיתו וחזר בו וטמא. ועכצ"ל דהיינו משום דאיפשר לא טעה ובתחלה כשהי' לא נראה בו כמראה טהור ועכשיו שנתייבש. אדרבה נתעמקה מראיתו לטומאה והיינו דפרכי' דהשתא להומרא לא חיישי' להכי כ"ש לקולא. אך דחוק שיהי' ביובש אדום יותר מבלחותו:

דף כא ע"א במשנה אם נמוחו טמאה כו'. דווקא בהני הוי דינא הכי. אבל בתיכה לא מהני נימוחה. דס"ל לרבנן בריה בפ"ע היא. ואינו קרושת דם נדה. וכי היכא דאמרי' בגמ' טעמא דמודי ר"י בסיפא דדגים דבריה לא הוי ויבחושין נ"ל דאורחי' דדם לעשות ממנו יבחושין. וכי"ב אי' פ"ק דזבחים (יט.) דתולדות המים הוא. ומצרפי' יבחושין למים. מי' לר"י לכאורה הוי לן לטמא אפי' לא נמוחו כי היכא דמטמא ב' חתי אדומה

ארומה. והכא עדיף מחתיכה כדמוכח מדרבנן. וצ"ל דכיון דלא נימוחו אי ראי' ברורה דאין דם אלא בריה. שדברים קטנים כאלו. אלו הי' דם קרוש ודאי היה נימוח. אבל בחתיכה אין ראיה מדלא נימוח שאינו דם. ותו דהכא אם לא נימוח הוה כאשה שיש לה מכה או שומא כדאמרי' בגמ' מיהו אעפר ויבחושין. ליכא טעם זה וצ"ל כסברא ראשונה. ומיושב בזה קושית הרשב"א שהביא הרא"ש בפסקיו מ"ט בחתיכה לא בעיי' נימוחה נ"כ:

דף כב ע"ב תוס' ד"ה לפלוג. ודעת הרז"ה דאה"נ דאכולהו קאי (ומהתימא שהרא"ש העתיק כשמו להפוך) וצ"ל לומר. דאיכא למימר ע"פ שיטת הרז"ה. דלהכי קבע רש"י כיון הפלוגתא דר"י ור"ל משום דכאן לא מיבעי' למ"ד משום ספ"ק ודאי פליג ר"י. דאף לדבריהם קמ"ל יש ספ"ק. אלא שאפי' לליבנא דד' מיני דמים. מ"מ הכא פליג ר"י. דדווקא בדחשיב חשיב ברי' דידהו. משא"כ הכא לא הוי ברי' כ"כ. וכמו דמוכח ע"כ מדעתא כאן בנימוחו אף לרבנן וכדחשו"ר אפי' נימוחו טהור לכ"ע וכמש"ל:

דף לא ע"ב תוס' ד"ה בנות כותים כו' אבל גדולות דמפרשי להו וטבלי כו'. ור"ל וכיון דטבלי נראי' דגדלות ממילא טהרו מטומאת נדה דקטנות ואזלינן בתר דרוב רואות בגדלותן וטבלי וטהרו. ועוד א"כ ס"ס הוא ספק לא ראו בקטנות ואת"ל ראו ודלמא ראו בגדלות וטבלו ולא גזרו עלי' לכתחי' וע"ל ל"ג ע"ב דמשמע דלעולם בכותים הוי ס"ס שמא בועל ברוק וכבר טבל ואפ"ה גזרו עליהן. אך בכ"ז י"ל דאי הוי נמי ס"ס טומאת האשה לא שייך למגזר:

דף מה ע"ב גמ' וסימנך וזאת לפנים בישראל. עפרש"י וכ' הפירושים דחוקים. ול"נ דהאי בישראל ל"ד. אלא כלומר הנזכרים לפניו הן אמרו דלפני דינו כלפניו לענין לחשב בישראל (כלומר לחשוב גדול) וזה הי' ידוע להם שלא יטעו דוודאי דברי רב ור"ח נשנו קרוב ואח"כ דברי ר"י וריב"ל כדרך עולם לגרום דברי רב קודם ר"י. ותו סימן שהנשנה ראשון אמר שהוא כלפנים. ודע שדרכו של רגמ"י ליתן סימנים תמיד בקראי וש"ד. והיינו כדאמרי' עלי' ס"פ כל הגט עדי סורהא הוא דדייקי קראי. ועוד י"ל כפשוטו מי שדבריו נשנו לפנים דהיינו רב שדבריו נשנו תמיד קודם לר' יוחנן (שהיה רב גדול וזקן ממנו) הוא אומר לפנים (ולענין ר"ח וריב"ל מי הוי קשיש מינייהו עי' ביומא) ואח"כ נשנה מ"ד בישראל שהוא כלאחר זמן היינו דברי ר"י וריב"ל. ור"ל וזאת וזה הסדר נשנו תחילה לפנים ואח"כ בישראל וזה לפנים שדברי רב נשנו תחלה כמ"ש:

דף מח ע"א תוס' ד"ה אר"א כו' בד' ותו לא כו'. ולע"ד הי' נראה דכאן בברייתא ר"י בן כיפר משום ר' אלעזר בלא יוד גרסינן והוא בן שמוע. וכן ביבמות אר"א בן כיפר בשם ר"א בן שמוע. ובתוספתא שבועות פ"א אר"י בן כיפר משום ר"א סתם. והנה בירושלמי פ"ב דשבועות תני לה ר"י בן כיפר משום ר"א בן שמוע. ותדע אי איתא דהכא גרסי' ר' אליעזר א"כ לעיל כי אמרינן בשלמא דרבי ודר"י בן כיפר ל"ק הא כב"ש הא כב"ה. לימא בפשיטות הא משום ר"א קאמרי' לה דמפליג בין זכר לנקבה. הא בנקבה והא דר"י בן כיפר משום ר"א בזכר אלא וודאי ר"א בן שמוע גרסי' ולכן ניחא לי' להש"ס טפי לאוקמי הא כב"ה והא כב"ש. גם מסתברא דר"י בן כיפר שהי' בימי רבי ולא ראה את ר' אליעזר בן הורקנוס רבי' דר"ע רבי' דרבותיו של רבי. אלא ר"א בן שמוע הוא שהי' רבו של רבי ג"כ. (אלא שלפמ"ש המפרשים דלשון משום פירושו שלא שמע ממנו וכדאשכחן רב ששת משום ר"א בן עזרי' וטובא כי"ב. א"כ אין כאן ראי'):

דף נה ע"א תוס' ד"ה כשר כו' ונמעט אפי' בשר עכ"ל. וי"ל דהא וודאי לא ס"ד למעט בשר שהוא עוקר לשון מת האמור בתורה ואי נמעט בשר אלא מאי ניהו מת (ודוחק לומר אבר שעושה טרפה והנשמה תלוי' בה. דהא גמירי הלכתא שיעורין הל"מ בכזית) והש"ס דפריך כאן והרי בשר דג"מ יטמא ה"ק דניליף מיני' לכ"ד שגזעו מחליף כשער וציפורן. ולא לטהר בשר קא מקשה:

דף נח ע"א גמ' מאי לאו כה"ג לא דילמא דעביד כרגועה. ונקטו הפוסקים ז"ל לחומרא. ומיהו הי' נראה לכאורה דעל חלוקה טהור בכל ענין דהא על בשרה קתני. ולפ"ד רוה"פ החולקים על הרמב"ם ז"ל וס"ל דעל בשרה נמי בעינן כגרים א"כ על חלוקה אפי' כגרים טהור כה"ג. ואפילו להרמב"ם דעל בשרה מ' שקאי בפחות מכגרים. מיהו סיפא דתני בה לעיל נ"ז ע"ב על חלוקה ספק טמא ספק טהור. ע"כ בכגרים איירי דאי פחות מכגרים אפי' מבוך או עגול כדרך הכתמים טהור. (דהאב"י דיעמא מבוך בכ"ש היינו בעד דוחקא כמ"ש כל הראשונים ז"ל). ולפ"ז כ' כתם נכון הנמצא והוע אדום מקיפו דטהור דוכי מפני שיש בו לובן באמצע אמאי לימא לן דדרך ראי' בכך. אדרבא לפמ"ש בש"ג דדרך לכתם טמא שחוט לבן מקיפו ה"ז מורה שאינו כן וקרוב הדבר יותר שהלובן הוא שהוא ניכר ע"פ רוב במשמושו שהוא פליטת ש"ז נפלט במקום דם כנה וכי"ב וע"י שלהות נדחה האודם מנקודתו בעגול כשוה לצדדין וכן דרך כאשר עינינו הרואות. וגבי דהא דהש"ג לאו דסמכא הוא לבדות סימנין מהלב וכמ"ש הגאון בתשו' דב"ש דין ככ"ו אבל קצת עדות הוא שאין דרך כתמים בכך ולא נגרע בזה מדין הש"ס דכשיר טהור על חלוקה אבל אחרי העיון דלעיל בר"ס נ"ז ע"ב פרכי' ה"ד כו' על חלוקה אמאי טהור כו' על בשרה כו' ומוקי ב' אוקימתות ע"ש. א"כ מהא דמטהרי' על חלוקה ליכא למידק כלל דהתם הוכחה לפקל איכא. והדע כי מפני הש"ס הכא ודלמא דעביד כרגועה וכו' ס"ד לטהר כרגועה על חלוקה. והרי כרגועה לא הי' בכלל הבעי' כלל. והרא"ש כ' דאורחי' הוא שהוא דרך נפילה ע"ש. אלא וודאי מעל חלוקה דטהורה לק"מ וכהני אוקימתא דלעיל [ולשיט' ה"ר יונה שהביא הרשב"א ז"ל בתה"א והר"ן בחדושיו דטפין טפין הייתו כשיש בכ"א מהן יותר מכגרים והא דמשמע בכ"פ דאם א"צ צירוף ויש בא' מהן כגרים טמאין הייתו על חלוקה דמתגנדד כאן וכאן אבל על בשרה מבע"ל. א"כ וודאי קשה כי קאמר מאי לאו כה"ג וכגלגן טפין טפין. א"כ על חלוקה אמאי טהור הא אדרבא על חלוקה פשיטא דטמא. אם לא שנאמר דאה"נ דלא קאי על טפין טפין רק על איזך כביר וכבורה (ולרוחב ירכה מספקא לי אי שייך בעל חלוקה כלל) וא"כ אפשר הי' לומר לשיטת תוס' ורא"ש והרא"ה והר"ן דטפין טפין קאמר ודווקא על בשרה מבע"ל אבל על חלוקה וודאי טהור דכי קאמר מאי לאו כה"ג על טפין טפין דווקא קאמר דעל בשרה טמא ועל חלוקה טהור ומנ"ל לאחריני. אבל וודאי העיקר כמ"ש כי היכא דלא ניפלגו סוגי' אהדדי בכתם]. ואי קשי' אי איתא דאית לי' להש"ס הכא אוקימתא דלעיל מה פשט מהכא כלל מאי לאו כה"ג. דלמא קאי בכתם ככל הכתמים מבוך או עגול וספקי' כדאוקי לעיל. (וכ"ת משום דתני' סתמא משמע לי' דמיירי בכל ענין א"כ מ"ש דמקשה מהא ברייתא לקשי' ממתני' דעל בשרה טמא) יש לומר כמ"ש הרא"ש מדלא נקט על בשרה ספק טמא (ועל חלוקה ספק טהור) ותני ספק טמא ספק טהור משמע דלרבות אתי עוד ספק לבד הא דמוקמינן לעיל. ות"ת א"כ מנא לן להפוסקים ליטהר דינא דלעיל דעל חלוקה טהור בפשיט' דלמא בדאיכא נמי דווקא עוד ספק כדמיירי רישא. (חסר כאן והבל על דלא משתכחין):

דף סב ע"ב תוס' ד"ה ר"מ כו'. ול"נ לפי הגי' בסוגיין בריש עמוד זה תני' ר"מ אומר כו' דנראה ר"מ מפי עצמו קאמר. לככי אמר כן. אבל שארי ברייתות דתני ר"מ בתמא כולן מדברי הנאים אחרים הן:

דף סד ע"ב משנה ובה"א כל הלילה כולה. הא דמשנה ב"ה מלשון ב"ש במניעתא בלא ראתה דאמרינן נותנין לה לילה הראשון. י"ל לפמ"ש בגמ' דנותנין לה עונה שלמה לילה ותאי יום. די"ל דב"ש באמת לא [illegible]

רבי כו'. לפמ"ש הרא"ש טעמייהו דרבותינו שאמרו בועל בעילת מצוה ופורש הייתו מפני שאין הכל בקיאין לחלק בין בתולה לבתולה לכן החמירו על כולן דין המורה שבתמורות דהייתו בוגרת שראתה לרב. אה"כ ק' אדמקשינן עליה דרב מברייתא דרבי לסייעיה מברייתא דרבותינו דנ"כן. ודוחק לומר דעיקר הקושיא על רב בבוגרת בלא ראתה. ומרבותינו שמעינן רק דין בוגרת שראתה דז"א דמסתמא לא ראתה יש להעלותה מעונה א' לפקל וכמו בקטנה ונערה: ודע שאף לפ"ד הרא"ש ז"ל מ"מ הא דעשאוה כנדה לענין ז' נקיים (וכדמוכח לשון ופורש) הייתו דגזרינן אטו נדה דעלמא ותמהני על הרא"ש שלא ביאר זה: הרא"ש פי' נותנין לה בעילה מצוה. דהייתו שמותר לו לפרוש וכאהורה משמע דהייתו דווקא בעילת מצוה לחודיה. אבל בשארי ביאות אע"פ שהסכימו הפוסקים ז"ל דכ"ז שרואה חלינן במכה דדם בתולים שלא תהיה רמ"ם. ואפי' בבוגרות וכמ"ש הרמב"ן והרא"ש שאין לך מכה גדולה מזו [וכ"ה כדין לפי טעמו של הרא"ש שחלק על הרמב"ן בענין בדיקת שפופרת וכתב דגם אנן בקיאין בה. דלא דמי לבתולה שהחמירו לנו רבותי' שלא לטהר הדם בלא טבילה. דלעיכן רמ"ת שלא תתסר לבעלה לא גזרו ע"ש. א"כ ממילא לענין דם בתולים נ"כ. אם ע"י גזירה זו נשיאה מבעלה. לא העמידו גזירתם. אך בכ"ז בבוגרת דמדינא אין לה כ"א ביאה ראשונה. אין לנו ראיה ברורה]. דמ"מ בביאה שניה אם יודע שהדם שותת ויורד אין לו לפרוש (אבל אם יודע שהותת הדם אין לו לחוש לכך. ובפרט בבוגרת שאין לה טענת בתולים וכמ"ש הרא"ש). ולא שייך ג"כ לומר בביאה שניה א"כ לנו תוקפו ופורש. דאין יודע שיהיה דם בביאה שניה:

דף סה ע"א גמ' לא ליתב לה אלא בעילת מצוה. ל"ד נקט לשון מצוה דמצוה קרוי בעילה הראשונה אלא חדא בעילה קאמר וכפירש"י ונקט לישנא דמתניתין ולדברי הרא"ש וש"פ דנותנין לה קולא לפרוש ממנה. י"ל דהייתו דתפס לשון בעילת מצוה שהם וודאי התירו לו זה. וג"ע בוגרת שראתה דהא אין לא אלא ב"מ מי אמרינן דאהני לה בעילות דנערות שאין נותנין לה ב"מ לפרוש ממנה: שם כיון שנתקן שיניו כו' נתמעטו מזונותיו כו'. נ"ל זש"ה ובטלו הטוחנות (שהן השינים) כי מעטו. כי יתמעטו המזונות. ולרמוז ע"ז הוא שתפסו בגמ' כאן הלשון נתמעטו מזונותיו ולא אמרו נתחסרו לשון חסר לתם בקרא דדרש כאן: ע"ב מתיב רב חסדא מעשה ונתן לה רבי כו'. לדעת הרמב"ם דרבותינו לא החמירו כ"א בראתה קשה מאי קשי' ליה לר"ח מהא דרבי דקאי בלא ראתה (דבזה הוא דנותנין לה ד' לילות). שוב ראיתי בהגהות הרז"ה על הראב"ד בבעל הנפש בשער הפרישה שהקשה זה וכן הר"ן

כפ' ידיעות הטומאה: תוד"ה וכאן כו' דהא אם ראתה ביום טמאה ללוי כו'. לא ידעתי מהיכא פסיקא לן דין זה ללוי. דלוי לא קאמר רק דנותני' ד' עונות לביאות של דם בתולים. ולומר כל שנימשה יותר מד' עונות כבר אין הפרצה דחוקה ואינה משרת בתולין. ולכן אם שהתה בימים ותשבין לה בחשבון ד' עונות והפסידה לילות. אבל לענין תליי' הדם שרואה ביום במכה של בעילה דלילה. מנין לנו דללוי לא תלינן. ואפשר דעת התוס' היה דללוי עיקר השיעור הוא כד' עונות מתרפא המכה (וממילא לא תלינן הדם ביום ג"כ במכה בעילת הלילה) דלא אסתבר להו כבעילות כמ"ש. דהרי לא פלוג רבנן בין בעל בכל לילה רק פ"א או כ"ש בלילה א' (וכדמוכח מראתה ועודה בבית אבי' דכ"ש הוא דקאמרי אין נותנין לה אלא בעילת מצוה א' ובה"א כל הלילה שלה. דממילא ש"מ דבכל הני דתנן לילות בהם הוא כל הלילה אפי' כמה ביאות נחשבים רק ללילה א'):

דף סו ע"א גמ' ואם יש לה מכה כו' ואם יש לה ווסת כו'. בהרי"ף פ"ב דשבועות גרס בבא דווסת קודם בבא דמכה. וכ"ה בתוספתא פ"ח. וכן נכון שלא להפסיק במילי דמכה. דהא דואם הי' דם מכה כו' חוזר לדיני מכה (וגם שלא ליתן מקום לטעות לפרש אם יש לה ווסת על המכה. שיש לה זמן קבוע מתי רגילות להוציא דם או אינה חולה במכתה כ"א בשעת ווסתה ולא בזמן אחר): תוס' ד"ה ותבדוק כו' דבבדיקה שרי' אפי' לראשון. בסה"ת סי' ק"ו בסופו מביא בשם ר"י סמך מן התוספתא דתני עד כמה מותרת לינשא עד ג' יותר מכאן אסורה לשמש עד שתבדוק. ולא מפרש עד כמה אסורה בביאה רביעית דראשון אף בבדיקה משמע דמעיקרא משום התירא בלא בדיקה מתניא. ובתשו' מיימונית לה' אסורי ביאה ס"ג בתשובת ריצב"א מבורר בלשון ראיה זו דליתני עד כמה אסורה בביאה רביעית אף בבדיקה עד שני ע"ש. ובכ"ז ראיה זו איני מבין. דבתוספתא תני בראשון בשני משמשת פעם אב"ג מכאן ואילך אין משמשת אלא תתגרש. ובסיפא בשלישי לא תני בין אחר משמשת פעם אב"ג מכא"ו אין משמשת עד שתבדוק. משמע דכ"ז שיש תקנה דבדיקה לא שייך לקרותה בלשון מכא"ו אינה משמשת דמשמע בשום אופן אין לה התיר לשמש עוד. ולכן בריש' דתני כן ממילא משמע דאינה משמשת אפי' בבדיקה כפרש"י. ולא הוצרך לבאר זה (אבל א"ל שלפי' תוס' קשה כי היכי דתני עד כמה מותרת לנשא עד ג' ליתני עד כמה מותרת לבדוק עד ג' יתר מכאן אסורה דו"א. שאם ניסת לרביעי באיסור ונבעלה וראתה דם אפי' ג"פ. מ"מ יכולה לבדוק ואם לא נמצא על ראשו נתברר שאינו מן המקור או שנתרפאה. ומותרת לחזור ולשמש). והא דמשנינן לפי שאין כל הכהות שוות. נראה לענ"ד שא"צ לפרשו כפרש"י שעל הבדיקה אין ברור כ"כ לסמוך באיסור כרת כ"ז שיש לתקן ע"י נשואין לאחר שאין כל הא"ש. שעל זה הוא שהקשו יפה בסה"ת ורא"ש שאם יש חשש בבדיקה זו למה נתיר אותה בשליש' וכי מחמת תקנת האשה נתיר חשש איסור. אלא נלע"ד דהכי משני שהא בשפופרת אין להחזיקו שיהיה שוה כמו כל האצבעות. וכמו שקודם שנתחזקה בשלשה אנשים אין לסמוך על אצבעות כגון אם היתה נבעלת אחר ביאת ג' של בעל ראשון לאחר בזנות ולא ראתה שאינה מותרת לחזור להנשא לראשון דאמרי' אין כל הא"ש ובאצבעו של ראשון תחזור ותראה. אבל אם היתה מוחזקת לראות ככר בג' אנשים. ואח"כ היתה נבעלת לרביעי ולא ראתה שפיר יש לסמוך ע"ז שנתרפאה ומותרת לשליש'. שהרי כבר נתחזקה בכל האצבעות וא"כ אלולי בנתרפאה היתה רואה גם ברביעי. כן ממש לענין השפופרת אין סומכין רק כשכבר נתחזקה בג' אצבעות ובג' כהות בכהו"א. שמעתה נתחזקה לכל האצבעות וכל הכהות וכמו בנגחת שור וחמור וגמל ובג' קמיעות. ואז סמכי' גם על השפופרת דלא גרע מאצבע. והיה לו להמצאות בראשו ומדלא נמצאת ע"כ אינו מהמקור (או דנתרפאה). וכמו בנגחת שור וחמור וגמל דנעשה מועד לכל. שאם ראה אח"כ פרד או מין אחר ולא נגח הוי חזרה כדמשמע בסוגיא דב"ק (ל"ז.) שם. ה"נ הוי השפופרת ראיה שאינו מהמקור. אבל קודם שהוחזקה בג"א בג' כהות לכהו"א שלא הוחזקה לכל האצבעות והכהות א"א כלל לסמוך על השפופרת:

דף סח ע"א במתני' וריה"א כו' מן המנחה ולמעלה. ת"ק נקט בה"ש ור"י נקט מן המנחה ולמעלה. אולי ר"י לטעמיה דמפלג המנחה ולמעלה הוא זמן תפלת הערב ותשוב קצת כיום השמיני. וה"ז קצת סיוע לדעת ר"ת שסבר לר"י ה"ה לק"ש וש"ד. וכ"כ קצת הפוסקים לענין ש"ד. ודקתני בברייתא בגמ' א"ל לר"י אגמלי ידיה בין עיני' כל בה"ש כו' מ"ל הפריסה כו' מן המנחה ולמעלה. משמע דבה"ש הייתו מן המנחה ולמעלה (ובפרט לטעמיה דר"י דבה"ש שלשה חלקי מיל) רק די"ל דרבנן נקטו בה"ש לרבותא אפי' היית אומר בה"ש היה קשה שמא עם סלוק ידיה ראתה. וכ"ש שאתה אומר מן המנחה למעלה שיש עדיין זמן גדול. ודע די"ש לספק או טעמי' דר"י משום דז' ימי נדה מוחזק מעיין פתוח (וכמו לרבנן דמהני' דווקא ז' אבל שני לא ולרבנן בתראי ראשון לא מהאי טעמא כדאי' בגמ' בזה). אבל אם לא טבלה עד ח' ובדקה בשמיני שחרית ומצאה טהרה ובה"ש לא בדקה וטבלה בלילה. (דבטבלה לנדותה מיירי הכא. דאל"ה כ"ז שלא טבלה אפי' נכנסה בימי לידה כל טומאת נדה עליה). וא"כ אה"נ דמודה ר"י שהיא בחזקת טהורה. שכבר היא בימי זיבה היא בחזקת מסולקת דמים. והרי מדינא יכולה לטבול בשמיני ביום כיון שלא בזמנה רק משום סרך בתה כדלעיל (כז:). או דלמא טעמיה דר"י דבעת שתפרוש בטהרה דווקא סמוך לטבילה (עיין הלשון ברמזי פסקי הרשב"ן). והכי שאם טבלה בשמיני שחרית סמוך לבדיקתה ה"ז בחזקת טהרה. אבל אם טבלה בליל שמיני בעינן נמי דווקא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה. הא לא"ה ה"ז בחזקת טמאה וצ"ע: שם בשלמא ספק זבה אמרינן. עפרש"י דמספקי' לה ברואה חט"י. ומבוי' לה ספק זבה גדולה. וכ"מ וודאי לשון זבה. וכ"מ למסקנא מברייתא דתני לוי דכייל ותני בלשון א' ה"ז ספק זבה בין אבדקה ומצאה טמאה בין מצאה טהורה. וכי היכי דבמצאה טמאה. מ' וודאי דלרב דאמר כיון דמעיקרא טמאה והשתא טמאה וודאי הייתו זבה גדולה (וכדמוכח מדאמרי' ללוי אומר פסקה ביני וביני מכלל דלרב מוחזקת באינה פוסקת ביני וביני כלל רק נראה כל הימים דהו"ל זבה גדולה). וכה"ג גופא כזנה זו קאמר לוי דהוי ספק. הה"נ בבדקה ומצאה טהורה דמבוי לה לוי לספק זבה והייתו נמי ספק זבה גדולה: ע"ב גמ' סד"א כיון דמפסקו להו ימים טהורין כתחלת נדה דמיא עפרש"י. וק"ל אפי' יושבת על דם טוהר שדמי' טהורין נמי נימא. שאם ראתה למחר ביום שכלין ימי טוהר תהוי כבתולה שדייה שעתה. והא תנן לעיל פ"ק (יא.) יושבת על דם טוהר. הא כלו לה ימי טוהר מטמאה למפרע מיד. ובהדיא אמרי' בבנות כותים (לו.) דלרב דווקא בדליכא שהות מעל"ע אינה מטמאה אבל איכא שהות מעל"ע. מטמאה למפרע:

דף ע ע"ב גמ' מה יעשה אדם ויהיה לו ב"ז א"ל ישא אשה כו'. בפ"ק דב"ב (י:) תניא בברייתא דר' יהושע אמר ישמח אשתו לדבר מצוה (איפשר ר"ל בימתה הוהה בכדי שתהיה תאוותה מרובה ותזריע היא תחלה). וקשה מ"ט לא השיב להם כאן כן. ומ"ט לא תני התם הני דהכא: שם ואין נגיע מלת מעמא. שנספף לגוף אחר לגמרי (עיי' פסקי מהרא"י סק"ב). והו"ל כמת שנשרף ואין בלדו קיימת דלעיל: תוד"ה מתים כו' על בן השונמית כו'. ול"נ דבבן השונמית פשיטא להו דאה"נ היה נריך הזאה. שהרי גופו עדיין היה שלם וגוף זה עצמו נגע בעצמו בשעה' מת (הבע"כ זהו הסברא שלהם לצריך הזאה לע"ל). ודוקא במתים לע"ל שכבר כלה גופן ולא נשארו רק תרווד רקב או עצם הקטן שממנו חוזר ונבנה הגוף כדאי' בפר"א פ"ל ובזוהר בכ"מ. ואכי"ל הרי פנים חדשות בא לכאן שלא נגע מעולם במת וא"צ הזאה:

דף עא ע"א גמ' ועדיין לא פסק כו' עגתוס'. ומפרש"י לקמן ע"ב ד"ה שראשון כו' ודמו זב ואינו נפסק כו'. משמע לי שרש"י מפרש כן הא דעדיין לא פסק דהייתו שותת וזב. ואין כאן דין ביטול כבמטפטף ויש עוד לפרש ועדיין לא פסק לרבותא נקט הע"פ שעדיין לא פסק. מ"מ מהזקינן דוודאי יצא מקצתו מחיים שא"א להרוג בלא יצא ממנו דם בחיים. וא"כ חייבי' לשמא לא יצא רביעית לאחר מיתה והיה ראוי להיות טהור בר"ה מה"ת. רק רבנן גזרו משום דם תבוסה: ע"ב גמ' וטבלה לערב ומשמשת. הא אם טבלה ביום י"א גופיה. משמע דאיכא איסור מה"ת. וכ"מ לשון הסה"ת שכ' ואם ראתה יום י"א א"צ שימור למחרת אלא מותרת באותו יום עצמו בערב אבל מדרבנן צריכה שמור עכ"ל. וכיון דהייס אבל מדרבנן כו'. בע"כ מעיקרא מה"ת קאמר דמותרת באותו יום. ואפ"ה לא כתב רק בערב דמשמע ביום י"א עצמו אפי' מה"ת ליכא שריותא. וכן משמע וודאי דכיון דצריכה טבילה. לא מצינו התיר בטבילה בלא הערב שמש. ומלשון הרמב"ם שכ' שועילה לה טבילת ליל זה להצילה מן הקרבן. מבואר דאלו טבלה ביום לאו כלום הוא ואם שימשה חייבת בקרבן. כבועל שומרת יום. ואע"ג דא"צ שימור מה"ת. מ"מ טבלה לראיי' צריכה והייתו בהערב שמש:

דף עב ע"א גמ' ובה"א פטורין מן הקרבן. הא לענין טומאה מודו. ופרש"י דהוא מדרבנן וכ"כ תו' ד"ס אף כו' וכלשון הברייתא לקמן בגמ' אם הביאתו לידי טומאה להחמיר. דאי מדרבנן נימא דקרי לה להחמיר. אבל אי נימא מה"ת הומרא דאתי לידי קולא הוא לחייבו על ביאת מקדש. אבל מלשון הרמב"ם בה' איסורי ביאה שהבאתי לעיל שכ' שהועילה טבילת הערב להצילו מהקרבן ולא סבר שהועילה עכ"פ לטהרו מטומאה דאורייתא. מ' דאה"נ דטמאין מדאורייתא. וכן בה' מטמא מו"מ פ"ה לא ביאר הרמב"ם בלשונו לחלק בטומאה זו שהיא מדרבנן ע"ש. וכן הי' מתפרש יפה לשון מתני' דב"ה לא פליגי רק בפטור קרבן. אבל בענין הטומאה לא פליגי אב"ש במידי והייתו דמקשו ב"ש לב"ה בברייתא אם שיווה לו לטומאה כו'. משמע דלטומאה עכ"פ שוה ל' יום י"א לתוך י"א ממש. מי' מ"מ באמת אין נראה כן. וכ"מ בברייתא דמשום לב"ש טומאה זו די"א לטומאה די"ב ע"ש. והם וודאי מדרבנן: שם ושמשה את ביתה. אפשר שינה התנא לשנות כאן את ביתה ולא תני משמשת סתם כבריש'. לרמוז למ"ש לעיל ס"פ המפלת (לא:) דאשה מתעברת סמוך לווסתה. ולכן ביאה זו דיום י"ב שהוא סמוך להתחלת נדה קרי לה משמשת ביתה: שם מדבריהם אתם נושבין כו'. בבית וכ"ה בתוספתא וכן נראה שפרש"י: שם ר"ב הכי קא קשיא ליה. לשון קשיא לי' מתפרש כפשוטו דקשי' ליה על קושיא דרב יוסף קרי לה בלשון קושיא וכי"ב בסוכה (ל"ח.) אר"ז כו' ודקשיא לך הא דאורייתא כו' וכן בכ"מ. אבל התוס' מפרשים קשיא לי' אדרב הונא. ונראה שכוונת התוס' לפרש דר"כ דייק ראתה אין לא ראתה לא במתני' ביום י"ב ומינה מקשה אדר"ה מנ"ל בלא ראתה תוך י"א. וכ"מ מדבריהם ע"ב ד"ה אלא כו' אבל באמת י"ל דביום י"ב וודאי אף לר"ה לא גזרינן בלא ראתה אטו ראתה דהיא גופה גזרה ולא גזרינן גל"ג: ע"ב גמ' דתניא א"ל ר"י לב"ה. נ"ע דר' יהודה מתלמידי ר"ע הי' שאינן בשיטת ב"ש. ובתוספתא הלשון לזו שב"ש קורין גרגרן ב"ש קורין אותה בועל נדה: שם רי"א עבירי כתשיעי כו' בעי שימור. וכ' בסה"ת שאם ראתה גם למחר בי"א צריכה שימור בי"ב לר' יוחנן ואית דאמרי דבעי שימור כזה מדאורייתא. ונראה טעמיי' דכיון דבעי שימור לראיי' דעבירי. אף שנמצא מקצת היום של י"א שהוא ככולו. מ"מ כשראתה אח"כ בי"א כהרה למפרע שימור ביום הכוה. ואפי' טבילה תחלה טבלה פסולה היא. וכמו ביום ז' לענין ספירת ז' לזבה גדולה שפירש"י כן לעיל בפרקין (סז.) ד"ה לידי ספק ע"ש. ולא כמו שנראה מלשון רש"י כאן בסוגיין בטעם הספק ביום שלאחריו בשומרת יום הוא משום דמצטרפת הראיי' ראשונה לזיבה (גם לא ידעתי נרוף זה מהו דדין זבה קטנה של יום א' שוה לכל ב' ימים). אלא ר"ל ג"כ שנסתרה השימור דיום א' שנריך לה: שם וכ"ל אמר עבירי בי"א. משמע דלר"ל ראתה בעבירי וטבלה למחר בי"א ושמשה לב"ה לא שייך בה תרבות רעה כבתוך י"א. דכאן שא"צ שימור אין להוש שהסתור בראייתה בי"א השימור. אלא דינו כמו בי"א וטבלה למחר וראתה בי"ב דה"ז גרגרן לב"ה ועי' תוס' לעיל (נד.) ד"ה תשמש כו'. ולפ"ז הא דתני במתני' פלוגתייי' דב"ש וב"ה בי"א. נ"ל דהו"מ למתני' בי' רק לאשמועינן כח דב"ש. א"נ גם לב"ה לענין הא דמודו בטומאת מו"מ איכא רבותא בי"א: שם ורביעית יין לנזיר. במנחות אי' שמן וכן בת"כ. וכן נכון דאילו רביעית יין לנזיר הא מסקי' בברכות (מא:) דהוא משיעורן דרבנן וקראי אסמכתא בעלמא ולא מדכרינן כלל פלוגתא דראב"ע ור"ע דהכא לענין זה כן כהיתי כתוב. ועיי' בק"א סדר ט מ"ע לפי גי' זו דאמן דילפי' לה בנזיר מן מגורע:

דף עג ע"א גמ' לר"ע קראי. דהתם ת"כ דתני בה הך ברייתא אליבא דר"ע הוא כדאמרינן בסנהדרין (פו.) ועתוס' לעיל ד"ה אלא אלי לוג כו': שם לר"ע קראי לראב"ע הלכתא. ר"ע בכחו הגדול לדרוש כתרי אותיות הוי דריש קראי למאי דהוו תנאי אחריני מייתי מהלכתא. וכי"ב ריש מ"ק (ד.) קראי לר' ישמעאל הלכתא לר"ע: שם כל השונה הלכות כו'. הלכות הן משניות כמ"ש בכ"מ. ומשום דלא סדרי תלמוד בבלי מן נדה ולהלן. ס"ד שלא יעסקו התלמידים עוד במסכתות דלהלן בסדר טהרות. לכן סדרו הא דכל השונה הלכות כלומר משניות. לאכב לימוד המשנה על התלמידים שילמדו ג"כ כולי מסכת דמשניות טהרות: **סליק בס"ד**

מראה כהן על מסכת נדה

מהגאון המובהק וכו' מו"ה בצלאל הכהן זצ"ל מו"ץ בווילנא.

דף ד ע"א בגמ' ככר ע"ג הדף ומדף טמא וכו'. נ"ב עי' בר"ש פ"ד דטהרות מ"ג שהעתיק תוספתא זו ככר תרומה שהוא נתון על הדף ומיושב קושיית תוס' ד"ה שכל ואת"ל מאי פריך מכיכר וכו' ומיהו לא מתרצא אלא לנוסחא בתרא דרב הונא לקמן דף ו ע"ב ע"ש: ברש"י ד"ה טהורה מלטמא. כאשר היתה עתה נפלה עליהם. נ"ב נ"ל כאשר היא פתח כו': רש"י ד"ה ונפלה. נ"ב נ"ל ונטלה: תוס' ד"ה ומי. ע"כ אינו טעם גמור. נ"ב נ"ל ובעת מניחהו ע"כ אינו טעם גמור: תוס' ד"ה הכא. נ"ב שייך לע"ב: **ע"ב** בגמ' אלא מאי טעמייהו דרבנן. נ"ב עי' לעיל רש"י במשנה ד"ה לא כדברי זה שכתב וז"ל שמחמיר יותר מדאי דודאי כולי האי ימים רבים לא מוקמי ליה כותלי בית הרחם עכ"ל ומשמע בפשיטות מלשון רש"י ז"ל דהא ודאי גם לרבנן הוה טעמא דידהו במעת לעת או מפקידה לפקידה משום דחיישינן ג"כ לשמא כבר יצא הדם וכותלי בית הרחם העמידוהו אלא דלא חיים כולי האי לשמא תלא זה ימים רבים מככר אבל בעיקר מילתא דכותלי בה"ר מוקמי דם מודו ודאי להילל ג"כ ולפי זה נ"ע לכאורה בסוגיא זו דקאמר מאי טעמא דרבנן כו' והכן באמת אחר העיון בזה ניחא בהקדם מה שיש עוד לתמוה בסוגיא זו בהא דאמר רב יהודה אמר שמואל חכמים תקנו כו' להכשיר טהרות של נילה והדבר נ"ע לכאורה דמאי שייך להכשיר כו' שהרי אם לא תקנו חכמים בדיקה כלל לא היינו מטמאין למפרע כלל כדמשמע הכא לכאורה דעיקר טעמא דטימאה למפרע לרבנן אינו אלא משום קנס שעברה על תקנת חכמים וא"כ נ"ע לכאורה דעיקר תקנה ראשונה מפני מה נעשית ועי' רש"י ד"ה ומשני שונה יתירה דמוכח להדיא דטהרות של שונה דהיינו י"ב שעות מטמאה למפרע מן הדין ולא מחמת קנס ונ"ע לכאורה ועי"כ נ"ל דהוה פסיקא להו לחכמי הש"ס דלרבנן ודאי דנמי ס"ל דכותלי בה"ר מוקמי דם אלא דלא מוקמי דם רק שונה אחת בלבד שהוא י"ב שעות וא"כ אי מעת לעת מטמאה למפרע מן הדין ולהכי תיקנו בדיקה שחריה וערבית להכשיר כו' ואם עברה על התקנה ולא בדקה מטמאה עוד שונה משום קנס דהיינו מעל"ע וכ"כ הגאון בעל נודע ביהודה ז"ל מה"כ חי"ד סמ"ו ונעלם ממנו ד' רש"י הנ"ל ע"כ [ועי' בס"ט בחידוד הלכות מש"כ בזה]: ברש"י ד"ה שאין בו דעת לשאול דהא דקיי"ל כו'. נ"ב נ"ל דהא דקיי"ל: רש"י ד"ה שהפריש שטמאה למפרע. נ"ב נ"ל שטימאה למפרע: רש"י ד"ה הפסידה עונה. דעונה הזאת הפסידוה. נ"ב נ"ל בעונה הזאת: שם בד"ה ומשני שלא תתן דברים לשיעורים. נ"ב נ"ל דבריהם לשיעורים: שם בד"ה כתמה טמאה. בראיית טומאה למפרע. נ"ב נ"ל בראייתה טומאה למפרע: תוס' ד"ה כל כו' אע"ג שאמר וכו'. נ"ב נ"ל הע"ס שאמרו כו': בא"ד צריכה להיות בודקת הכא. נ"ב נ"ל צריכה להיות בודקת כו' וכ"ה הב"ח ז"ל:

דף ה ע"א תוס' ד"ה ר"מ היא. תניא הרואה כתם מטמאה עצמה למפרע בקדשים. נ"ב וקדשים למפרע: בא"ד הרואה כתם „חוששין" משום זוב. נ"ב נ"ל „חוששת": בא"ד ובפרק כל היד אמרינן בדקה בעד הבדוק לה כו' ר"מ מטמא וחכמים מטמאין. נ"ב עי' היטב לקמן דנ"ל בעד „שאינו" בדוק לה והא דחכמים מטהרים ליתא לקמן בהדיא ע"ש: ברש"י ד"ה תני ומשמשת. והרי כפקידה. נ"ב נ"ל והרי זו כפקידה: **ע"ב** ברש"י ד"ה כשחברותיה כו' שיש בה דעת. נ"ב נ"ל שיש בהן דעת: בתד"ה ספק טומאה. דחכמים מטמאים משום דעשוי לתינוק. נ"ב כדא' בקידושין פ' וע' תוס' להלן י"ח: בתוס' ד"ה ומה כלי חרס. שם בהג"ה ד"ה ה"ג. דכן נ"ל כר"ע ונרשם בהגהות מהרי"ב נ"ל בפרק ר' עקיבא דף פ"ה. ונ"ב נ"ל נס' „אמר, ר"ע דף „פ"ד" וע"ש פ"ד ע"ב תוס' ד"ה מסך:

דף ו ע"א בגמ' הרואה (דם) מטמאה מעל"ע ומגויין ע"ז בגדו ס"א כתם ונ"ב תוספתא פ"ט וכולה בבא דהרואה כתם נשנה שם ברישא קודם הרואה דם וזהו דבס"א הגי' כאן מתחילה הרואה כתם מטמאה למפרע דכ"ה בתוספתא שם: ברש"י שם ד"ה ואי לא שמיע ליה. אכתי לא קאמר ליה. נ"ל אכתי לא קים ליה: שם בגליון תוס' ד"ה ואי. ומושבה במגע נ"ל במגעה: שם ואי במגעה נ"ל כמגע: שם בתוס' ד"ה כשבדקה. הג"ה אף בר"ה. נ"ב הג"ה זו שייך להלן בסמוך ואכ"מ: שם בא"ד כדאמר בשמעתין דפרוזדור לקמן בפרק האשה דף ס'. נ"ב נ"ל דכנ"ל בשמעתין דפרוזדור [לקמן י"ז] ולקמן בפ' האשה דף ס"א וכן העתיק המהר"מ לובלין ז"ל לד' התוס' ולקמן בואו המחלוקת ע"ש והא דהביאו משמעתין דפרוזדור ר"ל מהא דא"ר קטינא התם דם הנמצא בפרוזדור אין שורפין עליו את התרומה וע"ש איך מיירי אי מן הלול ולחוץ או לפנים ועכ"פ הוי ספיקא דאורייתא או מן החדר או מן העליה ואפ"ה אין שורפין ומה שהוצרכו להביא ראיה משם שלא תאמר הואיל וספק דאורייתא הוא א"כ ברה"י הו"ל דשורפין ככל ספק טומאה ברה"י והא דמעל"ע אף ברה"י תולין שאני התם דטומאה דרבנן היא וע"ז הביאו מההיא דפרוזדור דתולין אף ברה"י [ע"ש תוס' ד"ה ואין שורפין] אע"ג דהוי ספק דאורייתא וע"כ דטומאת ראייה שאני. והכא נמי ל"ש ועי"ז שייך הג"ה ואף ברה"ר [ולמש"כ יש להגיה ואף ברה"י] דבשמעתין של פרוזדור וכו' וק"ל:

דף ז ע"א בתוס' ד"ה ונקפת. ול"ע אי חשיב מוקף כנגיעה גרידא נ"ל בנגיעה: שם בתוס' ד"ה והאי. ובברייתא נמי קתני נ"ל ובמתניתין: שם בא"ד והא דתניא בברייתא נ"ל והא דתנן במתניתין: **ע"ב** במשנה עד שתגמול את בנה. נ"ב נ"ל אפי' ד' וה' שנים והכל הוא מד' ר"מ כדלקמן. ולכן נ"ל מטמאה מעל"ע דברי ר"מ וכן הגיה הגר"א ז"ל כאן בהגהותיו: שם בגמ' ואני שמעתי הרבה. נ"ב נ"ל ארבע וכ"ה בתוספתא וכ"ה הב"ח ז"ל: שם בגמ' א"ר יהושע ק"ו ומה טבול יום ונ"ב ליתא במשנה אלא בתוספתא דטבול יום פ"א: שם בגמ' אחורי כלים קמ"ל דלא תנן. נ"ב בתוספתא דטבול יום סופ"א תני נמי להדיא אפלוגתא דאחורי כלים והלכה כדבריו אדר"א והעתיקה הר"ש ז"ל בפ"ב דטבול יום מ"ב. וכי תימא שאני הכא דבמשנה עצמה פסק כר"א אבל התם לא איפסק הלכה כר"א אלא בברייתא והא לא הוי אלא כמו מחלוקת במתניתין וסתם בברייתא דאין הלכה כסתם ולהכי קמ"ל שמואל והיינו דקאמר אחורי כלים קמ"ל דלא תנן ר"ל במשנה אבל תניא בברייתא. דהא ליתא שהרי הך דהמקשה נמי לא נשנה במתניתין והלכה כדבריו אלא בברייתא וכמו שציינתי לעיל בעז"ה ומיהו בהא אכתי י"ל דשאני הכא דבמשנה נמי מוכח דקיי"ל כר"א דסתם לן תנא כוותיה במשנה ג' פ"ב דזבים וכמש"ש הר"ש וע"ש בפי' הרמב"ם ז"ל ומדתנא לה התם גבי הילכתא פסיקתא ש"מ דקיי"ל כר"א אבל מהא דהזב והזבה דג"כ לא סתם לן תנא כוותיה במשנה כר"א אלא בברייתא וכדמייתי לה הש"ס לעיל ותניא כו' והוא בתוספתא פ"ט ואפ"ה פריך מאי קמ"ל שמואל וכו' וש"מ דאפי' מה שנשנה בברייתא לא הו"ל לשמואל לאשמעינן ונ"ע. אם לא שנאמר דהך דתוספתא דטב"י מתלמידי תרבינאי היא ולאחר שפסק שמואל הכא דהלכה כר"א הוסיפו כן בתוספתא ואמנם קשה מאוד לומר דבר זה מדעת עצמינו אם לא כראיה ברורה ונ"ע: שם ברש"י ד"ה מעוברת ומניקה. משידע העובר נ"ל משיודע: שם ד"ה בראיה ראשונה. או המעוברת או הזקנה. נ"ב נראה דנ"ל ג"כ או המניקה ואתיא כר"י ור"ש או דגם המעוברת מיותר ואתיא ד' רש"י ז"ל אלו כר"מ: שם בתוס' ד"ה ר' אליעזר. אבל יום א' לא. נ"ב עי' לקמן ס"ח אבעיא להו וכו' ודף ס"ט פלוגתא דר' ור"ח ע"ש: שם בגמ' ואידך המקשה כמה תשהה וכו'. נ"ב תוספתא פרק ה':

דף ח ע"א בגמ' דתניא ר"י בן בבא נ"ל דתנן: שם בגמ' דתנא ר' אלעזר נ"ל דתנן: שם ברש"י ד"ה יש לכן שביעית. דיש שים לו שביעית וכו'. נ"ב לקמן נ"א: שם בתוס' ד"ה ואכוך. אית להו. ונרשם בהגהת מהרי"ב נ"ל לה נ"ב ליה: שם בא"ד דר"י נמי מודה. נ"ל ור' יוסי: שם בתוס' בד"ה משום. אע"ג דבמתני' נמי תור ר"י. נ"ב עי' בתוס' לקמן דף מ"ח ע"א ד"ה אמר שציין מהרי"ב ז"ל לעיל:

דף יז ע"א בתוס' ד"ה משתין. וכ"ה בויקרא רבה. נ"ב פרשה כ"א ובילקוט תורה רמז שפ"ב ע"ש:

דף יח ע"ב ברש"י ד"ה שמעתתא. ר"י בן לוי אמורא הוא. נ"ב ומ"מ מניט שנזכר במשנה סוף סדר טהרות: שם בתוס' סוד"ה מיעוטא. והא דר"מ חיים למיעוטא אי הוי דאורייתא או מדרבנן אין להאריך כאן נ"ב עי' בתוס' חולין י"ב ד"ה לר"מ:

דף יט ע"ב ברש"י ד"ה דם תלגים. כלומר אוכל ומשקה וכו'. נ"ב נ"ל אוכל או כל משקה וכו':

דף לה ע"ב ברש"י ד"ה כאן שספרה בראיתה. נ"ל בברייתא בשספרה וכו':

דף לז ע"ב ברש"י ד"ה אי נמי כי קתני נ"ל אי נימא כדקתני: שם ברש"י ד"ה או שקשתה. כדקתני שלשה. נ"ב תיבת כדקתני הוא תהה"ד:

דף לט ע"א ברש"י ד"ה רבא. לפי שמסולקין דמיה הגדה. נ"ב דמיה הס"ד והגדה הוא תהה"ד:

דף מ ע"א בתוס' ד"ה מודה בפ"ב דבכורות דף ט נ"ל דף כ"ז: שם בתוס' ותימה דהא ר"ש מודה וכו'. נ"ב נע"ג שהרי בהדיא קאמר התם ס"ל כר"ש דאמר יוצא דופן ולד מעליא הוא ודלא כר' יוחנן ופירש"י דאמר הכא דמודה ר"ש לענין קדשים וכו' שוב ראיתי לגאון מהרי"ב ז"ל שם שכתב בגליון עי' היטיב בתוס' נדה מ' ונראה שעמד ג"כ בזה ואולי גי' אחרת היה שם לפני התוס' וצ"ע: **ע"ב** בתוס' ד"ה פרטי שהרי לן כשר בבשר. נ"ב נ"ל לן באימורין כשר שכן לן כשר בבשר: שם ושמא דחזי נ"ל וטמא דחזי:

דף מא ע"ב בתד"ה פולטת. א"נ כשקנחה עצמה יפה. נ"ב עי' סמ"ג לאוין קי"א הלכות נדה דף כג ע"ג ע"ש:

דף מג ע"א ברש"י ד"ה קמ"ל. אלא כגון כלי בתוך התנור. נ"ב זבחים ג': שם בגמ' ולא תוך תוכו. נ"ב חולין כ"ד:

דף מו ע"א ברש"י ד"ה ולא נתחייבו. עד שיביא נ"ל עד שיביר: שם בתוס' ד"ה ל"צ. ובסופ"ק דקידושין מייתי לה. נ"ב בפירש"י שם:

דף מח ע"א בגמ' שאמר משום ר' אלעזר נ"ל אליעזר:

דף מט ע"א בגמ' ת"ר כיצד בודקין וכו'. נ"ב תוספתא דכלים פ"ו דב"ק: שם בתוס' ד"ה ואיכעית. ולא הגיעו פירוש. נ"ל ולא הגיעו לשנים פירוש כו':

דף נג ע"א ברש"י ד"ה בין השמשות הכסיף העליון ולא הכסיף התחתון. נ"ב נ"ל הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון ועי"ש בשבת דף ל"ד וכן מצאתי בעז"ה להגאון בעל ספר הפרדס ז"ל בקונטרס הלכה אחרונה דף י"ג ע"א:

דף נד ע"א בתד"ה ולמאי דמשנה נ"ל ולמאי דמשוה: **דף נו ע"א** בגמ' זב דכתיב. נ"ל זוב דכתיב:

דף נח ע"א בגמ' כשיר מהו כשורה מהו. נ"ב כעין זה בב"ב דף ק"ג [ובב"מ כ"ד ע"א]:

דף סא ע"ב בהגהת מהרי"ב ד"ה וע"ע תוס' ברכות ותוס' ע"ז ד"ה הבגד נ"ל ד"ה אבל:

דף סו ע"א בגמ' לטבול קמטים. נ"ל קמטים טבלה: שם אמר רבא אשה לא תחיף. נ"ל ואמר רבא: **ע"ב** בגמ' מתיבי בית הקמטים ובית הסתרים. נ"ב מקוואות פ"ח מ"ה:

דף סח ע"ב בגמ' נזיר שהילך על גבי סככות ופרעות. נ"ב עי' ר"ש אהלות פ"ח מ"ב באורך:

דף סט ע"ב ברש"י ד"ה אלא לאו. ורבי דאמר נ"ל ורב דאמר:

דף עא ע"ב בתד"ה ואם. אפי' מפסל נמי פסלי. נ"ב אינו מובן ואולי נ"ל נמי לא פסלי:

דף עב ע"ב בגמ' ורביעית יין לנזיר. נ"ב במנחות דף פ"ט הגירסא רביעית שמן לנזיר ועי' רש"י ותוס' מש"כ בנזיר (דף ל"ח) ד"ה רביעית שמן לנזיר פירש"י לרקיקי נזיר והתוס' הוסיפו שיש שני מינין חלות ורקיקין ועי"ע רש"י מנחות דף פ"ח ד"ה רביעית שמן לנזיר וכ"ה ברמב"ם פ"ח מנזירות הלכה א' ומוטת כעשרים תלוה ברביעית שמן והוא הלכה למשה מסיני אבל בהקדמת פי' המשניות בסדר זרעים להרמב"ם ז"ל העתיק ג"כ רביעית יין ע"ש. ונ"ל דגי' התוס' ז"ל הכא בד"ה אלא ע"כ הוא כגירסא דמנחות רביעית שמן דלגירסתינו כאן היך כתבו דא"כ ר"ע חלק עליו מכל שלשה אלה וכו' וה"ה נמי דבסלישי פליג אע"ג דלא אשכחן. ואם איתא מאי מספק"ל בזה והיך כתבו דלא אשכחן והרי משנה שלמה שנינו בנזיר ל"ד דר"ע וודאי פליג על עיקר שיעורא דרביעית יין וס"ל דכל שיעורי נזיר ואפי' בשתיה בכזית ועי"ש ד' ל"ח ברש"י ותוס' וא"כ הרי להדיא דר"ע לית ליה הך הלכה דראב"ע לענין רביעית יין ושיעור כזית ביין נפק"ל לר"ע התם מדאיתקש כל איסורי נזיר לאכילה ע"ש ד' ל"ח ובאידך דר"א בן עזריה בחצי לוג של תודה נפק"ל בהדיא לר"ע במנחות דף פ"ט שם ג"כ מקראי דבשמן ע"ש אלא ע"כ דנ"ל רביעית שמן לנזיר ובהא לא אשכחן וודאי דפליג ר"ע בהדיא אראב"ע לא בעיקר הדין ולא בהלכה וא"ש ד' התוס' ז"ל בזה וא"כ מוכח מד' התוס' כמש"כ בעז"ה. ועי"ש בנזיר פ"ו מ"א ברע"ב ז"ל שפירש להדיא דס"ל לר"ע דשיעור איסורי נזיר בין באכילה ובין בשתיה בכזית וע"ש בתוס' יו"ט ז"ל. ועי"ע בתוס' עירובין ד' ד"ה גפן שהביאו בתוספתא שם דפליגי להדיא ר"ע וראב"ע בזה דתניא שם מביא כוס מלא יין ומביא זית כו' אם שתה כ"ב חייב דר"ע ראב"ע אומר אם שתה כדי רביעית ע"ש ובתוס' סוכה ו' ד"ה גפן וצ"ע:

דף עג ע"א ברש"י ד"ה בלא עת נדתה סמוך לנדתה. נ"ב תיבות סמוך לנדתה הוא תהה"ד וקאי על מה שאמרו על נדתה סמוך לנדתה: שם ברש"י בד"ה וראוי לזיבה לצרף עם בג"ד נ"ל ב"ג: שם ברש"י ד"ה ת"ל ימי. תהיה טמאה. נ"ב תיבת טמאה הוא תהה"ד: שם ברש"י ד"ה ג' ימים. נ"ב הוא הד"א עם דיבור הקודם: שם ד"ה ת"ל כל משכב אשר ישכב. נ"ל אשר תשכב: שם ברש"י ד"ה בימי. כדכתיב ימים רבים. נ"ב עי' בהוריות דף ד' ולע"ק ועי"ע בתוס' ר"ה י' ד"ה שנים:

בפסקי תוספות אות א עשו גבינות של עכו"ם מבהמה טרפה. נ"ב תיבות של עכו"ם טעות הדפוס דלא איירי הכא באיסורא דגבינות עכו"ם כלל ועי' בתוס' כאן ובתוס' חולין י"א ובפסקי תוס' דחולין סי' נ"ז ליתא ב' תיבות אלו:

ברא"ש בהלכות מקוואות סימן ח ואם המקוה מעיין נובע א"צ לנקב את הכלי וכו'. נ"ב הייט הכלי ששואב בו מן המעיין לחוץ אבל בתוך הכלי בעי נקיבה אף במעיין:

קיצור פסקי הרא"ש בהלכות מקוואות אות ו נטור שיש לו בית קיבול. נ"ל ניטר שאין לו: שם אפילו מחזיק רביעית. נ"ל מחזיק כל שהוא בשל עץ:

בפי' המשניות להרמב"ם בספ"ה במשנה בת עשרים שנה. ודע שאלו העשרים שנה נצטרך שיהיו מיום ליום. נ"ל לא נצטרך וכו': שם והם בני עשרים שנה פחות שלשים יום. נ"ב עי' בטור אה"ע בסימן קנ"ה ובהשגות הראב"ד ז"ל בפי' ב' מהלכות אישות הלכה ד': **בפ"ט** במשנה דכל אשה שיש לה ווסת. שמנהג למנות אותה. נ"ל למנות אותם בשעת נדתה כנ"ל: **סליק**

חשק שלמה על מסכת נדה מאת הג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"ץ בווילנא.

דף ב ע"א במשנה שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן. נ"ב עי' במהר"מ לובלין ז"ל שהעיר על לשון דיין שעתן דמשמע דאפילו מכאן ולהבא די לנו אם נטמא טהרות שתגע בהן וכמו שפירש"י ונאמת מעעת ראיה ואילך פשיטא דתטמא ואיזה סברא יש דלא תטמא אפי' מכאן ולהבא וע"ש מה שהי'. ולענ"ד נראה לפי מה דפירש"י דמיירי דמצאה ע"י בדיקה שפיר אמר דיין משום דזה גופא חידוש הוא דלא נימא דשמא דם מאכולת הוא ואין שורפין טהרות מספק וכמו דמקשה לקמן ד' י"ד דאמאי בנמצא על שלו או על שלה כשיעור אותיות דבניהן טמאין וודאי לשרוף תרומה וחייבין בקרבן וניחוש דילמא דם מאכולת הוא [וגם מבעיא אם לא הרגישה דוודאי יש לחוש למאכולת אלא אפי' הרגישה בשעת בדיקה י"ל דהרגשת עד הוואי וכסבורה דהרגישה דם ובפרט דהא איכא דם עליה דהוא טהור רק דאזלינן בתר רובא ורוב דמים מן המקור הוא אבל כי יש לחוש נמי לדם מאכולת הו אין כאן רוב גמור] ומשני דאותו מקום בדוק הוא אגל מאכולת ע"ש וא"כ שפיר אמר דדיין שעתן לענין לשרוף עליהן. ועוד י"ל דאמר דיין שעתן דר"ל דיין אם נטמא אותה למפרע משעת בדיקה דהיינו כשיעור אשם תלוי דבשיעור כזה מודה שמאי דמטמאה למפרע כמש"כ התוס' לקמן ד' ט"ו ד"ה כשמאי ושעתן ר"ל שעת בדיקתן וזהו דפירש רש"י דמיירי דמצאה דם ע"י בדיקה דאלו ראתה בקינוח או שלא ע"י בדיקה כלל פשיטא דטמאה מכאן ואילך וגם הא דמטמאינן אותה למפרע כשיעור אותיות אם מצאה דם ע"י קינוח ג"כ אין זה חידוש כ"כ דאף לר' הושעיא לקמן דף ה' דס"ל דאף כשיעור אות יום דבעלה בחטאת מ"מ טהרותיה תלויות מ"מ כבר כתבו התוס' שם בד"ה אימא דרוב פעמים בא מקודם והלכך מידי ספיקא לא נפקא ואין בזה חידוש דטהרותיה תלויות ודו"ק. [ושוב ראיתי להתוס' במנחות ד' י"ט ע"ב ד"ה כנגד שעמדו ג"כ על לשון דיין ותי' דתני דיין לאפוקי מהלל וחכמים ע"ש]: שם ברש"י ד"ה אע"פ שאמרו אשה שאין לה ווסת קאי. נ"ב לכאורה פשיטא דהשאין לה ווסת קאי דאי בשיש לה ווסת הא אמרינן דדיה שעתה ונ"ל לייתב בתרי אנפי א' י"ל דהא להוציא מד' הרמב"ם בפי' המשניות כאן שכתב דאף באשה שיש לה ווסת דדיה שעתה היינו לענין טהרות אבל לאדם וכלים מטמאה מעל"ע ודייק כן מדתנן ופרשה וראתה היא טמאה וכן טהורות ולא תנן נמי דהמטה טהורה [ואולי דהי' גורס בגמ' לקמן דף ה' דדוקא לטהרות הוא דדיה שעתה הא למטה מעל"ע נמי מטמאה אבל לפי הגי' שלפנינו שם מוכח להיפך ע"ש וצ"ע] ולפי דעתו ז"ל יש לפרש דהע"פ שאמרו מטמאה מעל"ע אשה שיש לה ווסת נמי קאי קמ"ל רש"י דדוקא אשאין לה ווסת קאי אבל באשה שיש לה ווסת דיה שעתה אף לאדם וכלים וכן משמע להדיא ברמב"ם בחיבורו בפ"ג מה' מטמאי משכב ומושב הלכה ח' מדלא חילק שם בין אדם וכלים לטהרות. א"נ י"ל דמשום דיש מקום לטעות דקאי נמי אאשה שיש לה ווסת אך דלא בדקה עצמה בשעת ווסתה ולאחר ימים בדקה עצמה ומצאה דם דבכה"ג מטמאה למפרע וכמו שמבואר ברמב"ם שם מש"ה הוצרך רש"י ז"ל לומר דלא קאי רק אאשה שאין לה ווסת אבל באשה שיש לה ווסת ובכה"ג הוא דמטמאה למפרע עד שעת הווסת ואפי' אם הוא יותר מעל"ע וגם היא מקולקלת למניינה. ומיהו ק"ק דהכתי הו"ל לפרש גם באשה שיש לה ווסת ובדקה עצמה בשעת ווסתה ומצאה טהורה ואחר מעל"ע בדקה עצמה ומצאה טמאה דאז היא מטמאה מעל"ע ואפילו ר' דוסא מודה בזה וכדאמרינן לקמן דף ד' ואולי משום דשם איכא תרי ליטנא ולל"ק שם אפי' ראתה שלא בשעת ווסתה דדיה שעתה משו"ה לא פסיקא ליה ובעיקר הדין לא מצאתי זה ברמב"ם שם שיביא דין זה באשה שיש לה ווסת וראתה שלא בשעת ווסתה אי מטמאה מעל"ע או דדייה שעתה ולקמן דף ד' יבואר עוד מזה אי"ה:

דף ג ע"א בגמ' מה סוטה ספק היא ועשאוה כוודאי. לכאורה צריך להבין דמהיכן ידעינן דעשאוה כוודאי דילמא משום ספק אסרה התורה כשאר ספיקות של תורה ונראה דמזה ראיה לשיטת הרמב"ם ז"ל דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא וגבי סוטה אסרה התורה מספק אלמא דהתורה עשאה אותה כוודאי ולא כספק: שם ור"ש סבר כי סוטה מה סוטה ברה"ר ספק טהור וכו'. נ"ב צריך ביאור דבאיזה סברא פליגי ר"ש ורבנן כיון דתרוייהו סברי דאתו למדין מסוטה א"כ מ"ש דרבנן ילפי הכי ור"ש יליף הכי. ונראה דרבנן דר"ש קבלו דעיקר הלכה נאמר לגמר מסוטה על ספק טומאה ברה"י דטמא והלכך דמי לסוטה דטמא וודאי אבל על ספק טומאה בר"ה לא נאמר הלכה כלל לגמר מסוטה רק דילפינן מסברא והכא לא שייך סברא זו והדר מקשה דהא כל ספק טומאה ברה"ר טהור ואף במקום דליכא חזקת טהרה גם זה לא קשיא דבטומאה שפיר דמי לסוטה דהוי הדא לריעותא אבל הכא הוי תרתי לריעותא הוי כוודאי טומאה ולא דמי לסוטה ור"ש קיבל מרבו לסיפך דעיקר הלכה נאמר לגמר מסוטה דברה"ר טהור אבל על רה"י דטמא לא נאמר כלל לגמר מסוטה ורק היכי דדמי לסוטה דאיכא רגלים לדבר או טמא וודאי כסוטה אבל בליכא רגלים לדבר אינו אלא תולה וק"ל: שם ומ"ש ממבוי וכו'. נ"ב לכאורה צריך להבין דאמאי לא קאמר כאן נמי לימא תנן מבוי דלא כשמאי וכמו דאמר לקמן לימא תנן כתמים דלא כשמאי ונראה דהכא מקשה גם על הדין דהא קיי"ל כחכמים דמטמא מעל"ע ולא מפקידה לפקידה ואלו התם אנו מטמאין עד שעת בדיקה וקשיא הלכתא אהלכתא [והא שכ' רש"י ותוס' דלשמאי פריך ר"ל דעל הילל לא קשיא וודאי דאיכא למימר דהתם נמי גבי שרץ שנמצא במבוי נמי אינו אלא תולין ואף דמסקינן דהתם כתרתי לריעותא דמי ובתרתי לריעותא אמרינן לעיל דהוי טומאה וודאי מ"מ אינו באמת תרתי לריעותא גמור רק דדמי לתרתי לריעותא כיון דאיכא נמי שרצים דאתו מעלמא הלכך דיו דנימא דהוי טמא מספק למפרע וזהו שכ' התוס' דדווקא לשמאי פריך אבל לקמן דלא קשה לענין עיקר הלכה דהא לחכמים דמטמאה מעל"ע ניחא נמי גבי כתמים דטמא הרגישה ולאו אדעתא לכן אינו מקשה אלא לימא תנן כתמים דלא כשמאי ודו"ק: שם בגליון תוס' ד"ה ומיהו דאם איתא זיבוי כו' לא הוי אלא סייג. נ"ב טס"ה ונ"ל תו לא הוי אפילו סייג כנ"ל: **ע"ב** בגמ' הכי קאמר ליה הילל לשמאי אין טעמא קאמר דאם איתא דהוי דם מעיקרא הוי אתי ומיהו עשה סייג לדבריך דמ"ש מכל התורה כולה דעבדינן סייג. נ"ב לכאורה תמוה דנימא הילל לנפשיה דלא מטמא מפקידה לפקידה רק בקדשים או בתרומה אבל לא לחולין ולמאי לא עשה סייג לדבריו דמ"ש בכל התורה כולה דעבדינן סייג אף בחולין וכמו דאמרו דלא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה וכן שאר דברים דקחשיב באבות דר"נ דעשו חכמים סייג לדבריהם ועוד דמאי שייך לגזור לטמא טהרות דנגעה קודם שראתה דם דלא נטהר נמי הטהרות שתיגע אחר הראיה דוודאי לא אתי למטעי בזה וכמו שכ' התוס' בזבחים ד' כ"ז ע"ב ד"ה להרחיק דבנאכלין לשני ימים ולילה אחד לא עשו חכמים הרחקה וסייג משום דניכר הוא מתי יהי' שקיעת החמה ולא אתי למטעי ע"ש ונ"ל דהכוונה הוא דהכא ראוי לתקור בעיקר טומאת למפרע דגזרו חכמים לטמא מפקידה לפקידה להלל ולחכמים מעל"ע דלכאורה לא שייך רק במקום דיש לספק דהך דם כבר יצא למפרע ולא עכשיו כגון במצאה הדם ע"י בדיקה או דיצאה מאליו ולא הרגישה פתיחת המקור כלל עכשיו ולא זיבה דבר לא דכך יש לומר דהדם יצאה מככר כמו די"ל דיצא עכשיו והלכך אף דיש להעמיד האשה על חזקת טהרה מ"מ לענין תרומה וקדשים החמירו משום דהואיל ומגופה קחזיא לא מקרי חזקת טהרה לענין תרומה וקדשים אבל בראתה מאליה ע"י הרגשה שהרגישה פתיחת המקור או זיבת דבר לא הדם בוודאי יצא עכשיו מהיכא תיתי ניחוש דראתה גם אתמול ונשתהא עד היום וכי משום דראתה עכשיו הוא הוכחה דגם אתמול ראתה ואין מקום להול הספק על יום אתמול כלל וכלל [וכן משמע להדיא כסברא זו שכתבתי בתוס' כאן ד"ה לאביי במש"כ משום דמשמע וכו' ודו"ק]. וא"כ לפי שורת הדין לא שייך בכה"ג טומאת מעל"ע כלל ואכן מצינו במדרש ויקרא רבה פרשה י"ט בסדר מצורע דאמתיה דר"ג הייתה בודקת בחביות כיון שהרגישה ישבה לה וכו' אמר ווי דהא אזיל תמרה וכו' הרי דאף דהרגישה עכשיו דראתה ואעפ"כ חייש ר"ג לטומאת מעל"ע ועי"כ נ"ל דמשום סייג וגדר גזרו בכל האופנים משום דלא תטעה לסבור אף במצאה דם בלא הרגשה ועפ"ז שפיר מקשה הילל לשמאי דאף דסבירא לך דכותלי בית הרחם לא מוקמי דם מ"מ כיון דמטמאה במוך אתה מודה דמטמאה למפרע למה אינו אתה עושה סייג לדבריך לטמא בכל הנשים משום גזירה דמשמשת במוך דאין סברא לחלק משום לא פלוג ודו"ק: שם בגמ' א"ל א"כ בטלת בנות ישראל מפריה ורביה. נ"ב לכאורה קשה לר"מ דס"ל לקמן דף י"ב ע"ב דאשה שאין לה ווסת אסורה לשמש היאך יפרנס לדברו שמאי דהא ע"כ באשה שאין לה ווסת פליגי דהא באשה שיש לה ווסת ס"ל למתני' דדייה שעתה וסתם משנה הוא ר"מ ובאשה שאין לה ווסת מאי ביטול פריה ורביה שייך בה דהא אסורה באמת לשמש עם בעלה לר"מ. ואולי דמיירי באשה שיש לה ימים ידועים שאינה רואה בהם כגון שמ"ז ימים רצופין אינה

אינה רואה דבאותן סימים מותרת לשמש לד"ה ואח"כ תו אין לה יום קבוע לראיה ודינה כאשה שאין לה ווסת ומטמאה למפרע ועי"ז שייך שפיר סברא דשמאי דא"כ בטלת וכו'. וללישנא בתרא לקמן דף ד' ע"ב דבלא בשעת ווסתה גם ר' דוסא מודה דמטמאה למפרע ומתני' בשעת ווסתה ור' דוסא היא בלא"ה ניחא דיהכן שפיר פלוגתא דשמאי והלל באשה שיש לה ווסת וראתה שלא בשעת ווסתה ואין להקשות דא"כ באשה שאין לה ווסת דאסורה לשמש הו"ל לשמאי להודות דמטמאה למפרע משום סייג דהא אינו קושיא דהא לכאורה בלא"ה תקנה מגעים בהולות ואלמנות דלא שייך בהו ביטול פ"ו מאי איכא למימר אלא ע"כ צ"ל דכיון דכל עצמו אינו אלא משום סייג וגדר דנשים המשמשות במוך וכמו שכתבנו בדיבור הקודם וכיון דא"א לעשות סייג וגדר בכל הנשים לא עשו סייג כלל ודו"ק היטב: שם בתוס' ד"ה לאביי. ה"מ למימר גמי דאיכא בינייהו סוטה וכו'. נ"ב קצת נראה ליישב דהש"ס ר"ל נ"מ בין הלשונות לענין דינא לדידן דקיי"ל כחכמים דמטמאין מעל"ע דלטעמא דאי איתא הוי דם מעיקרא הוי אתא גם חכמים ס"ל הך סברא רק דס"ל דדווקא כולי האי לא מוקמי דם אבל דכשיעור עונה מוקמי ועונה אחרינא מטמאין משום קנס וכמו שמבואר לקמן דף ד' בסוגיא וכמו שכ' רש"י והרע"ב במתני' וא"כ במשמשת במוך י"ל דגם רבנן מודו דמטמאה מפקידה לפקידה דמוך מעמיד כדם [ואף דרבנן אסרי לשמש במוך אף בג' נשים ביבמות דף י"ב ע"ב ובכתובות דף ל"ט כבר כתבו רש"י ותוס' שם דדווקא לפני תשמיש אסור אבל לאחר תשמיש גם לרבנן שרי ואף בכל הנשים ע"ש והא דכ' רש"י הכא דמשמשות במוך היינו ג' נשים דחשיב ביבמות שם ואף דהכא מיירי לאחר תשמיש היינו משום דרש"י עמד על דקדוק הלשון משמשות במוך ומשמע דמקשה מאותן נשים דדרכן לשמשות במוך וזה אינו אלא בג' נשים אבל באמת כל הנשים מותרות לשמש במוך להניח המוך לאחר תשמיש ואין לתמוה לפירש"י דמיירי בג' נשים א"כ בלא"ה דיין שעתן לר"א לקמן ד' ח' די"ל דנ"מ לענין ראיה שניה דמטמאה למפרע וכדאמר רב לקמן דף י' ע"ב דהא דתנן במתני' אבל בראיה שניה מטמאה למפרע אכולהו קאי ע"ש] אבל לטעמא דאשה מרגשת בעצמה ע"כ דלא ס"ל כלל הך סברא דאי איתא דהוי דם מעיקרא הוי אתי אלא עיקר טעמא דשמאי משום דלא הרגישה וצריך להבין דא"כ מ"ט דחכמים דמטמאין מעל"ע וליכא למימר משום קנס דלא בדקה דהא על עיקר הבדיקה שתקנו חכמים כדי להכשיר טהרות של לילה קשה דכיון דאשה מרגשת למה ניחוש לטהרות של העונה שקודם הבדיקה ועי"כ צ"ל דלא ס"ל כלל הך סברא ורק עיקר הטעם משום דאשה בחזקת טהרה עומדת ומיהו כשיעור עונה חשו טפי ולא סמכו על חזקת טהרה והלכך אין נ"מ כלל בין משמשת במוך ובין סוטה בכולהו מעל"ע מטמא ותו לא ובזה נתיישב בפשיטות במה דלא אמר נמי דאיכא בינייהו סוטה משום דלרבנן גם בסוטה אין אנו מטמאין יותר מעל"ע אף לטעמא דאשה מרגשת ואין נ"מ בין הלשונות לענין זה אליבא דחכמים ודו"ק היטיב:

דף ד ע"א בתוס' ד"ה כי פליגי. וא"ת דבנגע באחד בלילה אמרו חכמים אם ראוהו חי מבערב טהור. נ"ב הוא בתוספתא בפ"ו דטהרות והביאה הר"ש ז"ל בטהרות פ"ה משנה ז': שם בתוס' דקתני בתוספתא ר"מ מטהר בר"ה. הוא שם בתוספתא: שם בתוס' ד"ה שאני אומר ותי' ר"ת דגבי כלים הנמצאין וכו'. נ"ב ואף דגבי צלוחית שהניחה מכוסה איכא פסידא למי חטאת ובפשקה נמי לית להו תקנתא דאין זריעה להקדש וכדאיתא בפסחים ל"ד וכ"ש למי חטאת צ"ל דעיקר קושייתם הוא מקודם דאלו מצלוחית בלא"ה לק"מ די"ל דמעלה עשו בחטאת. ומה שהקשה המהר"ם לובלין מהצלוחית גופא דאין לה טהרה במקוה לא הבנתי קושייתו דהא י"ל דמיירי בצלוחית של עץ או של מתכת די"ל טהרה במקוה דהא דאמרינן דכל מעביה בכלי גללים וכלי אבנים דאינן מקבלין טומאה היינו מתחילה וכמו שכ' התוס' בחולין שם ד"ה טמאה. ועוד דאם נימא דגם בשעת קידוש הי' בכלי שאינו מקבל טומאה א"כ בלא"ה ל"ק מצלוחית וד' המהר"ם תמוהין בזה וצ"ע: **ע"ב** בגמ' ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר' דוסא אלא שלא בשלא ווסתה אבל בשעת ווסתה מודה ליה. נ"ב לכאורה צריך להבין בשלא בשעת ווסתה מ"ט דר' דוסא דס"ל דדייה שעתה ובאיזה סברא פליגי חכמים עליה ונראה ע"פ ד' הש"ס דריש כתובות דמבעיא לן שם בראתה שלא בשעת ווסתה אי מעלה לה מזונות אי מקרי אונס ונסתחפה שדהו או כיון דאיכא נשי דמשני ווסתייהו כשעת ווסתה דמי ע"ש ועפ"ז י"ל דבהא פליגי ר' דוסא וחכמים דר' דוסא סבר כיון דרוב נשי לא משני ווסתייהו והוי כראיה מחמת אונס דתניא בתוספתא דדייה שעתה וחכמים סברי דכיון דאיכא נשי דמשני ווסתייהו אמרינן דשינתה ווסתה ליום אחר ומיהו לא דמי לראתה בשעת ווסתה לגמרי דהתם אמרינן דחזקה דאורח בזמנו בא ולא ראתה מקודם אבל הכא דשינתה ליום אחר ליכא חזקה ולפיכך מטמאה למפרע כאשה שאין לה ווסת. ודע דהדבר ברור לפענ"ד דהא דס"ל לר' דוסא ללישנא קמא דאפי' אם ראתה שלא בשעת ווסתה דיה שעתה היינו אם שינתה ראייתה וראתה קודם זמן הווסת אבל אם ראתה אחר זמן הווסת ובשעת ווסתה לא בדקה בוודאי טמאה למפרע משעת הווסת אפי' לחולין ואף למ"ד דווסתות דרבנן וכן משמע להדיא לקמן ד' ט"ז דאמרינן דחוששת לווסתה וחוששת לראייתה וכן פי' הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' מטמאי משכב ומושב הלכה ה' ע"ש ומיהו מה שאמרו שם דחוששת לראייתה דפי' רש"י לענין טומאת מעל"ע אם זמן הווסת היה בתוך מעל"ע של הראיה פשוט דהיינו ללישנא בתרא דבשלא בשעת ווסתה מודה ר' דוסא וכמו שכ' התוס' שם בד"ה וחוששת ע"ש ומיהו בלא"ה איכא למימר דס"ל דבשלא בשעת ווסתה הלכה כחכמים וממתני' אין ראיה די"ל דמתני' מיירי בשעת ווסתה וד"ה ודו"ק:

דף ה ע"א בגמ' והא המשמשת קתני תני ומשמשת בעדים. נ"ב לכאורה יש לדקדק במאי דתני רבינו הקדוש להך בבא דהמשמשת בעדים אחר בבא דאשה שיש לה ווסת ולכאורה הו"ל לאקדומיה ולמתנייה היכף אחר דין דמעל"ע ומפקידה לפקידה ועי"ז שייך שפיר למתני דהמשמשת בעדים הרי זו כפקידה וממעטת וכו' ויראה הפסיק בדין אשה שיש לה ווסת דדיה שעתה בנתיים ואולי משום דידוע דסתם משנה הוא ר"מ ור"מ הא ס"ל לקמן ד' י"ב ע"ב דאשה שאין לה ווסת אסורה לשמש כלל ואפי' בעדים ולכן ע"כ הוצרך למתני הך בבא אחר בבא דאשה שיש לה ווסת דיה שעתה משום דעלה קאמר דווקא ומשמשת בעדים דאלו בריישא באשה שאין לה ווסת אסורה לשמש כלל אפילו בעדים והא דמסיים הרי זו כפקידה וממעטת על יד מעל"ע ואף דבאשה שיש לה ווסת הא תנן דדייה שעתה מ"מ נ"מ אם ראתה שלא בשעת ווסתה דאז מטמאה למפרע וכמו דמסקינן לעיל ללישנא בתרא וקמ"ל דבדיקה זו ג"כ נחשבת כפקידה ומיהו אפי' אם נימא דמתני' סבר דאף אשה שאין לה ווסת מותרת לשמש ודלא כר"מ מ"מ א"ש ג"כ הא דתני לה אחר בבא דכל אשה שיש לה ווסת וכו' דבא לאשמעינן מילתא אגב אורחיה דאפי' באשה שיש לה ווסת בעי בדיקה לתשמיש אם היא אשה עסוקה בטהרות וכן משמע מד' התוס' כאן ד"ה כל רחה בא לאשמעינן. ולכאורה לפי פירוקא קמא דהך דהמשמשת בעדים הכל אבדיקה דלאחר תשמיש קאי היכא תנן המשמשת מכלל דאיכא נשים דא"צ בדיקה לאחר תשמיש וקשה להרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' א"ב הלכה ע"ז דפסק דכל הנשים צריכות בדיקה לאחר תשמיש ואף אשה שיש לה ווסת ואינה עסוקה בטהרות ואמנם באמת י"ל דהרמב"ם פסק כן לפי המסקנא דאמרינן דתני ומשמשת אלמא אדרכה דכל הנשים מחוייבות לשמש בעדים לאחר תשמיש ואף דמתני' קאי גם אלפני תשמיש לפי המסקנא מ"מ ס"ל דזה אינו חיוב כ"כ רק הצנועות נוהגות כן וכן מפורש לקמן ד' י"ד ע"א במשנה ותני והדר מפרש ודו"ק: ברש"י ד"ה אין חוששין. משיגיע ימי הנעורים שהביאה ב' שערות או בת י"ב שנה ויום אחד ואע"פ שלא הביאה ב' שערות ע"כ. נ"ב עי' ברשב"א בתו"ה הארוך בשער הכתמים [ובדפי הספר ד' ברלין הוא בדף קע"ו ע"ב] שכ' דנראה שהזקיקו לרש"י ז"ל לפרש כן מדקאמר משהגיעו ימי הנעורים דאלמא בהגעת שנים בלחוד חוששין וזה דחוק אבל מצאתי בתוספתא דנדה פ"א דמאימתי ראויה לראות משהביאה ב' שערות ע"כ ועוד כתב שם הרשב"א מקודם דוודאי כל שהוא פחותה מבת י"ב שנים ואפילו הביאה ב' שערות לאו כלום הוא דשומא נינהו ע"ש ואכן לענ"ד דוודאי גם רש"י מודה לזה דתרווייהו בעינן רק דלרש"י הוה קשה דהש"ס תלי זה בימי הנעורים ובתוספתא תלה זה בשערות ולפיכך כתב רש"י דאם הביאה ב' שערות ואף דלא ידעינן אם הגיע לכלל שנים אמרינן דוודאי עברו עליה י"ב שנים דשערות קודם י"ב שנה לא שכיח ובזה מיירי התוספתא ולהיפך אם הגיע לכלל שנים ואף דלא ידעינן אם הביאה ב' שערות אמרינן דוודאי הביאה מחמת חזקה דרבא ובזה מיירי הש"ס הכא ובאמת מבואר בתו"ה שם דאמרינן גם בזה חזקה דרבא דוודאי הביאה סימנין רק היכא דבדקו ולא מצאו לא חיישינן שמא נשרו משום דכתמים דרבנן ובדרבנן לא חיישינן שמא נשרו ע"ש ובזה עולין דברי רש"י ז"ל להלכה ואין כאן מחלוקת כלל ודו"ק:

דף ו ע"ב בגמ' אי אמרת בשלמא תדא דקודש ותדא דתרומה הוא היינו דהדרה ושאלה. נ"ב לכאורה תמוה דהא בירושלמי דמכילתין פ"ב ה"א ובמדרש רבה בפ' מצורע איתא להדיא במעשה השניה דהייתה מכתפת יין לנסכים וא"כ אם נימא דתדא דתרומה היינו מעשה הראשונה הייתה בתרומה וא"כ עדיין תקשה דלמה חזרה ושאלה כיון דבתרומה גזרו טומאת מעל"ע כ"ש בקדשים ואולי דשאלה פעם שנית דשמא בקדשים לא מהני בדיקה זו להכשיר בטהרות מקודם דהא בלא"ה כתב המהר"ם לובלין לעיל בריש המסכת דלא מהני פקידה למעט על יד מעל"ע רק בבדיקה של שחרית וערבית דבודקת מחמת תקנת חכמים אבל בבדיקה דבודקת מעצמה שלא מצד החיוב אינו ממעט כלל ורק בשפחתו של ר"ג מחמת דכוונה לבדוק בין כל אחת ואחת כדי להכשיר הטהרות שמקודם משמא בדקה כדין בחורין ובסדקין וכמו שכ' החת"ם בסימן קפ"ז ובערוך לנר כאן ע"ש וא"כ יש לומר דהיינו דהדרה ושאלה אם מהני בדיקה זו גם לקדשים דאפשר דלקדשים עשו מעלה דלא מהני רק בדיקה דשחרית וערבית וק"ל: שם בגמ' מעשה שהיה בשתי שפחות היו. נ"ב לכאורה תימה דאכתי קשה על מסדר בברייתות דלמה הוצרך להביא ב' המעשיות כיון שאין שום חידוש דין במעשה השניה יותר מבראשונה. ואכן יש ליישב לפי מה דאיתא במד"ר בפ' מצורע דבמעשה השניה ראתה ע"י הרגשה בסוף וכבר כתבנו לעיל דבכה"ג כיון דאין לספק דעכשיו בוודאי יצא דם לא שייך כלל טומאה למפרע דמראיה שראתה עכשיו אינו ראיה והוכחה שראתה גם למפרע א"כ הוי חידוש דין גדול דגם בכה"ג גזרו לטמא מעל"ע והטעם משום לא פלוג ואפי' אם נאמר דהמד"ר ג"כ ר"ל ראתה ע"י בדיקה וכמו דאיתא הכא בגמ' רק דהיה הרגשה בעת הבדיקה ג"כ הוי חידושא דכיון דבשאר הבדיקות לא הרגישה ועכשיו הרגישה מוכח דהיה הרגשת דם ולא הרגשת עד מדלא הרגישה בשאר הבדיקות. ולפי מה דאיתא בירושלמי במכילתין פ"ב הלכה א' דבאחרונה מצאה כתם ג"כ הוי חידושא דאפי' בכתם דעיקרו הוי דרבנן מ"מ מטמאין למפרע ומיהו זה ליכא למימר דשפחה אחת הייתה דא"כ כיון דידעה דבדיקה מהני אף לראיה ממש כ"ש דמהני לכתם וכן כ"ש דמהני להיכא דראתה בהרגשה ודו"ק:

דף ז ע"א ברש"י ד"ה באיזה ספק אמרו. כלומר באיזה ספק הוצרכו לומר וכו'. נ"ב נראה דכוונת רש"י ז"ל בזה דלא נטעה לפרש דהריפא נמי קאי במלד לה ספק טומאה דעד שלא גלגלה וכו' או אמציעתא קאי דמשגלגלה ובאמת בריפא דווקא בספק טומאה המטמא אף לחולין או מוהר לעשותה בטומאה דבספק תלה כיון דמסור לחולין גרידא הוי כעיסה טהורה דאסור לטמאה משום הפסד כהן וכן במציעתא הוי רבותא טפי דאפי' בספק טומאה המטמא אפי' לחולין מ"מ אסור לטמאה אא"כ בידים משום דגזה"כ הוא דתרומה תלויה אסור לטמאה בידים ולפיכך הוצרך רש"י לומר דע"כ צריך לדחוק דלא קאי רק אסיפא דתלתה תלויה לא אוכלין ולא שורפין ודו"ק: **ע"ב** במשנה ואם ראתה הראשונה מאונס אף השניה דייה שעתה. נ"ב בתוספתא דמכילתין פ"ק איתא דבכל ראיה שהיא מחמת אונס אמרינן דייה שעתה ואף בכל הנשים ותמהני שלא הובא תוספתא זו בדברי רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל ואין לומר דהרמב"ם ז"ל דחאה מהלכה מכח מה דקיי"ל לקמן ד' ל"ט דהיולדת נמי מטמאה מעל"ע והובא להלכה בד' הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' מטמאי משכב ומושב הלכה ד' ואף דראיה דלידה לא גרע מראיה דאונס דהא הלידה גורם שתראה דם ואפ"ה מטמאה מעל"ע דשאני לידה דדרך לידה שיצא דם מקודם מחמת קושי ולפעמים רואה גם בשופי אבל באונס אחר כגון שראתה ע"י קפיצה אין סברא כלל שראתה מקודם ועדיין דברי רבינו צ"ע. ומיהו עיקר דין דבתולת דמים דדייה שעתה בראיה ראשונה דהביאה הרמב"ם ז"ל להלכה בפ"ג לכאורה משנה שאינ"צ היא לפי מש"כ הטור בריש סימן קפ"ט דרוב נשים יש להן ווסתות וא"כ בראיה ראשונה י"ל דוודאי היא מן הרוב דיש לה ווסת ואשה שיש לה ווסת הא בלא"ה דייה שעתה ואפי' בכל הנשים ומיהו ר"א דהוצרך לאשמעינן זה אפשר דלא ס"ל כר' דוסא אבל הרמב"ם ז"ל דפסק כר' דוסא לכאורה דין זה למד במכ"ש. ומיהו אחר העיון נראה דלא שייך סברא זו דרוב נשים יש להם ווסת רק אם כבר ראתה פעם אחת לא אמרינן דוודאי יש לה ווסת של עונה בינונית או ווסת החודש ולכן צריכה לפרוש עונה אחת סמוך לווסת כמו שאר נשים שיש להם ווסת אבל בראיה ראשונה לא שייך כלל אורח בזמנו בא דנימא בשביל זה דייה שעתה והדברים ברורים למבין ודו"ק: שם בתוס' ישנים ד"ה הקשה הראב"ה. ור' אליעזר היה מניח תפילין כדאמר בסו"פ ד' מיתות וכו'. נ"ב ולפי מש"כ התוס' במו"ק ט"ו ע"ב ד"ה אשארא דר"א גופיה מספקא ליה דילמא מנודה דמי לאבל בזה ומשו"ה חלץ מנעליו מספיקא א"כ י"ל דלענין תפילין דהוא מ"ע דאורייתא ואיסור הנחת תפילין למנודה בוודאי אינו אלא מדרבנן החמיר על עצמו והניח תפילין דשמא מנודה מותר בתפילין וא"כ ממילא מחוייב הוא ולא שייך בזה שב ואל תעשה עדיף כיון דזה מדרבנן וזה מדאורייתא וידוע דספיקא דרבנן לקולא וספיקא דאורייתא לחומרא והלכך טפי עדיף הנחת תפילין ועי' בקונטרס עמק הברכה להגאון הרד"ל ז"ל הנדפס אצל פרקי דר"א בוורשא עם ביאור הרד"ל ז"ל שתי' בדרך אחר ועי"ע בשו"ת הריב"ש ז"ל בסימן קע"ג והובא בגדולי תרומה בשער א' חלק ח' שהקשה ג"כ לקושיית התוס' דלכאן וכתב דאפשר דפירושו דנכנס הורקנס בנו לחלוץ תפילין של עצמו והג"ת כתב דלשון נכנס לחלוץ לא א"ש לפי זה [ובשאג"א הלכות תפילין בסי' מ"ב כתב ג"כ לתרץ לענין קושיא אחרת שהקשה שם על הרמב"ם ז"ל מסוגיא זו וכתב ג"כ דאולי דהרמב"ם ז"ל מפרש דנכנס לחלוץ תפילין של עצמו אך דלשון נכנס לא א"ש ואכן כבר קדמו בכל דבריו בשו"ת הריב"ש ובג"ת הנ"ל] ואני תמה דלא עיינו בירושלמי בשבת פ"ב הלכה ז' דשם משמע בהדיא דנכנס לחלוץ תפילין של אביו דאיתא שם דלאחר שמת ר"א נכנס ר' יהושע לחלוץ את תפיליו והיה מנשקו ומנשקו ע"ש וצ"ע:

דף יג ע"ב במשנה החרשת והשוטה וכו' אם יש להם פקחות מתקנות אותן והן אוכלות בתרומה. נ"ב הדבר פשוט דגם לטהר אותן לבעליהן צריכות נשים פקחות דיתקנו אותן וכן מבואר ברמב"ם ז"ל בפ"ה מה' א"ב הלכה ט"ו שכתב שם דצריכות פקחות לבדוק אותן ולקבוע להן ווסתות וא"כ יהיו מותרות לבעליהן עכ"ל והא דלא נזכר זה במשנה י"ל דרוצה לאשמעינן מילתא אגב אורחא דאף דלתרומה וקדשים בעינן כוונה לטבילה וחרשת ושוטה לא בני כוונה נינהו מ"מ מהני טבילתן אף לאכול בתרומה דכוונת חברתה כוונה מעליותא היא וכדאמרינן בחולין דף ל"א ע"ב. וא"כ י"ל דקמ"ל דיכולות אפי' לעסוק בטהרות ואף דהחמירו חכמים גבי טהרות לענין טומאת מעל"ע דילמא הרגישה ולאו אדעתה ובפרט בשוטה דגם שמאי מודה וכדאיתא לעיל ד' ג' מ"מ לא חיישינן דשמא הרגישה ונאבד הדם ואפשר דזהו שפירש"י בחולין שם דבודקות אותן בשעת ווסתות וכן הרמב"ם ז"ל כתב ולקבוע להן ווסתות משום דס"ל דבאמת אם אין להם ווסת קבוע אין להם תקנה לבעליהן ולענין תרומה דחיישינן שמא ראתה ואין לה דעת להגיד ובפרט לדעת הרמב"ם ז"ל דאשה שאין לה ווסת צריכה בדיקה לפני תשמיש ולאחר תשמיש ואותה בדיקה א"א כלל ע"י נשים אחרות וצ"ע בזה ובחידושי הארכתי בזה בעז"ה:

דף טו ע"א ברש"י ד"ה ווסתות דרבנן ומיהו היכא דלא הוה בעיר ולא ידעינן אם בדקה אי לא בדקה לא מספקינן לה בטומאה. נ"ב לכאורה משמע מלשונו ז"ל מדכתב ולא ידעינן אם בדקה וכו' דעיקר הטעם הוא משום דווסתות דרבנן הוי ספיקא דרבנן אם בדקה או לא וספיקא דרבנן לקולא ואמרינן דוודאי בדקה בשעת ווסתה ומצאה עצמה טהורה דאם מצאה עצמה טמאה בוודאי הייתה אומרת לו דטמאה היא [ולפי זה הא דאמרינן דנשים להם בחזקת טהרה היינו דא"צ בדיקה אבל שאלה מיהו צריך ומסולק בזה מה שהקשו התוס' על רש"י] אבל אם ידוע דלא בדקה בשעת ווסתה בוודאי צריכה בדיקה לכתחילה גם לאחר שעבר הווסת ואמנם דעת הרי"ף בשבועות והרמב"ם בפ"ד מה' א"ב הלכה ט' דלאחר הווסת א"צ בדיקה ולא חיישינן לשמא ראתה כלל ולכן בבא מן הדרך כתב הרמב"ם דאפי' מצאה ישנה מותר לבוא עליה שלא בעונת ווסתה [ובשו"ע סי' קפ"ד סעיף ט' הובא ב' דעות בזה] ולכאורה צ"ע דא"כ למה צריכה בדיקה בשעת הווסת כיון דלא חיישינן כלל שתראה בשעת ווסתה ונראה דמזה ראיה לדעת הנו"ב ז"ל במהדו"ק בסימן נ"ה דהעלה שם דאף דווסתות דרבנן מ"מ הפרישה סמוך לווסתה הוא דאורייתא דחיישינן דשמא תראה דקיי"ל דשמא ימות חיישינן והלכך י"ל דמשו"ה נמי הצריכו בדיקה דחששו דשמא תראה ותרגיש ולאו אדעתה [ולפי זה נראה דצריך שיהא מונח העד כל זמן הווסת שתדע בבירור שלא ראתה כל זמן הווסת] אבל אם עברה ולא בדקה בשעת הווסת תו א"צ בדיקה דלשמא ראתה לא חיישינן מה"ת והך חזקה דווסת אינו אלא דרבנן והלכך כיון שלא הרגישה אמרינן דוודאי לא ראתה ולא חיישינן שמא הרגישה ולאו אדעתה כיון דכל עיקר החזקה אינו אלא מדרבנן [ותדע דהא לא חשו לשמא הרגישה ולאו אדעתה רק לטהרות ודווקא אם נמצאת טמאה אז גזרו לטמא מעל"ע שמא הרגישה מתחילה ולאו אדעתה] ואפשר דגם רש"י ז"ל ס"ל כן ומש"כ דמספיקא לא מחזקינן טומאה ר"ל דאפי' וודאי לא בדקה לא מחזקינן דהיא טמאה וזהו שדקדק רש"י שם וכתב דהצריכוהו חכמים לבדוק וכו' שמא תראה וכו' ור"ל דאף דלשמא ראתה לא חיישינן מ"מ לשמא שתראה חששו ודו"ק: שם בתוס' ד"ה לא. וליכא למימר דהכא נמי פליג אריפא. נ"ב בפשיטות הו"ל לאתויי מהש"ס דנזיר ד' כ"ג דמפורש שם להדיא דר"ע לא בעי חתיכה משתי חתיכות וכמש"כ התוס' שם בד"ה והוא וצ"ע [והערני לזה גדול אחד]: שם בתד"ה וכענין. מתרץ בירושלמי באשה רבה. נ"ב צ"ל בחולין [הלכה ב'] וע"ש היטיב: **ע"ב** בגמ' אלא יש לה ווסת לימים ולקפיצות. נ"ב מד' הרשב"א בתו"ה שער הווסתות והובא בב"י בסי' קפ"ט ובדברי הרז"ה דלשם מבואר להדיא דלא גרסי לה וכן נראה קצת מד' רש"י כאן מדהוצרך לפרש אלא לקפיצה ולימים אלמא דלא היה כתוב לפניו כן בגמ' וק"ל:

דף טז ע"ב בגמ' לפי שאינו דומה נימוק פעם אחת וכו'. נ"ב כעין זה לקמן כ"ז ע"א

דף יט ע"ב בגמ' איבעיא לבו היה לאפוקי שחור. נ"ב לכאורה צ"ע דהא אמרינן לעיל ד' ג' בציפור לא נתעסקה וכו' וכן תנן לקמן ד' נ"ח ע"ב דשחטה בהמה חיה ועוף ה"ז תולה בה הרי דכמראה דם צפור שחוט נמי תלינן וכן מקשה לקמן מדם מאכולת וכן קשה מהך מתני' על שמואל דאמר דדם המכה הוא כדם שור שחוט דווקא וזה אין לומר דמ"מ דומה דם של שאר בהמה וחיה ועוף לשאר מראות דמים דטמאה דא"כ מאי מקשה מהרגה מאכולת דילמא התם מיירי נמי דתולה בה שאר מיני דמים וכמו דמתרץ במעשה דתלה ר"מ בקילור וע"כ צ"ל כמו שכ' בחדושי הרשב"א ז"ל כאן בשם התוס' דעיקר קושיית הגמ' כאן מדתנן סתמא דתולה במאכולת ומשמע דתולה בכל מיני אודם ואפי' באדום כדם המכה והדרא קושיא לדוכתיה וצ"ע:

דף כ ע"א בגמ' ושחור ע"ג אדום. נ"ב צ"ע דא"כ אשה המשמשת בעדים תצטרך ב' עדים לבדה לבד העד שלו אחד לבן שמא תראה דם אדום ואחד אדום שמא תראה דם שחור וכהדיא שנינו אחד לו ואחד לה ואולי דדווקא לבדוק אם הוא מראה טמא או טהור א"א להכיר רק שחור ע"ג אדום ואדום ע"ג לבן אבל בדיקה שהאשה בודקת לידע אם ראתה דם או לא זה ניכר בכל המראות ועדיין צ"ע: **ע"ב** בגמ' אמר לה האי דם תימוד הוא. נ"ב עי' בחידושי הרשב"א והר"ן ז"ל שכ' דאף דדם תימוד נמי טמא וכמו דמשמע להדיא לקמן דף ס"ו גבי תבעוה ליגשא ונתפייסה מ"מ לא אמר זה רק כדי להראות חכמתו. וק"ל הא תינח גבי מעשה דאיפרא הורמיז יש לומר כן אבל במעשה דאיתא דאייתי דמא לקמיה דר"א דאמר לה ג"כ האי דם תימוד בוודאי לא יתכן לומר כן וגם מה דאיטפל לה רב אמי לחקור אותה אם האמת הוא כן משמע דר"א טיהר אותה מטעם זה. ועוד פי' הר"ן שם דלעולם דם תימוד טהור וגבי תבעוה ליגשא ונתפייסה חיישינן שמא נתערב דם נדה ג"כ. וצ"ל דהא דטהר ר"א הכא ולא חשש דשמא נתערב בו דם נדה היינו משום דהבין מתוך הריח דאינו מעורב בו דם נדה. ואמנם צריך להבין דמאיזה טעם דם תימוד טהור דלכאורה כיון דיש לו מראה טמא וגם בא מן המקור הרי דם נדה הוא ומה שראתה מחמת תימוד לא גרע מראתה מחמת אונס דטמאה דאפי' זבה מטמאה באונס וכמו דאיתא לקמן דף ל"ו וכ"ש נדה וצ"ל דקים להו לחז"ל דדם שרואה מחמת תימוד אינו בא מן החדר רק מן העליה ודם העליה טהור ועדיין צ"ע: שם בגמ' רבי בדיק לאור הנר. נ"ב לכאורה צ"ע דהא אמרינן לעיל ד' י"ז דהבודק מטתו לאור הנר הרי זה מגונה וכן במגילה ד' י"ד אמרינן וכי מראין דם בלילה ופירש"י שם שלא צריך להבחין מראיתו אם מה' דמים הטמאין באשה הוא ואולי דהתם בדם גמור שרואה ע"י בדיקת עד דהוא דאורייתא אבל במעשה דרבי בכתם הוי דהוא דרבנן וכן משמע בירושלמי כאן בסוף פרקין דמעשה דרבי בכתם הוי. ומיהו בירושלמי מסיק שאמר רבי דכמה גדולים דברי חכמים דאין רואין כתמים בלילה ומשמע דמהאי מעשה ואילך חזר בו ולא ראה דם או כתם בלילה וכן משמע באמת מדברי שמואל שאמר דוכלן אין בודקין אותן אלא בין חמה לצל ומשמע דכ"ש בלילה דוודאי אין בודקין והובא להלכה ברמב"ם בפ"ה מה' איסו"ב הלכה כ' ומה שהשמיטו הפוסקים ז"ל זה כבר כתב הס"ט בסי' קפ"ח דס"ל דזה אינו אלא בזמניהם דלא היה מטמאין במראה אדום רק בה' מראות הי' צריך בדיקה בקיאות גדול ובדיקה יתירה ולכן לא היה אפשר להכיר בלילה לאור הנר אבל האידנא דכל מראה אדום טמא שפיר רואין גם בלילה ע"ש ומיהו קשה דמ"מ מי גרע מבדיקת עד שהאשה בודקת אם נמצא דם על העד או לא ואעפ"כ אמרינן דהבודק מטתו לאור הנר הרי זה מגונה וכן כתב הרשב"א בתו"ה הקצר בשער הבדיקה והספירה דאור היום יפה לבדיקה וכ"כ רבינו ירוחם והובא בב"י בסי' קנ"ו ובד' הרמ"א ז"ל בהג"ה שם ואפשר דכיון דאיסורא ליכא רק דלכתחילה טוב יותר לבדוק לאור היום ולכן לא חשו להביא זה להלכה [ואפשר עוד דאולי סמכו על הירושלמי פ"ב ה"ד דמשמע שם דאפילו מגונה לא הוי ע"ש וצ"ע]:

דף כא ע"א בגמ' פשוט אפי' מחזיק ב' לוגין עושין אותו ממנה. נ"ב הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' איסו"ב הלכה י"א כתב וז"ל ויהי' הכוס רחב משקלו מנה ומחזיק שני לוגין כדי שתכנס בו האורה ולא יהיה אפל עכ"ל ומשמע מלשונו ז"ל דבעינן דהבדיקה יהי' בתוך כוס שמחזיק ב' לוגין כדי שתכנס בו האורה ולא יהי' אפל וגם יהיה דק ביותר דלא יהיה משקלו רק משקל מנה ולא יותר וק"ל:

דף לח ע"ב ברש"י ד"ה המקשה בתוך שמונים שנתעברה בימי טוהר וכו'. נ"ב הנה שמעתי מכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם וכו' מוהר"א אליעזר נ"י אחד מיוחד מגדולי רבני המו"ץ דפ"ק יצ"ו שהעיר ע"ד רש"י ז"ל אלו דהא במקשה בימי טוהר עדיין נפל הוא וכבר אמרינן לעיל דאין קושי לנפלים וא"כ אמאי מטמא ר"א ויליף לה מדכתיב וטהרה ממקור דמיה ודריש דמה מחמת עצמה ולא מחמת וולד והרי במקשה לנפלים לא מקרי מחמת וולד כלל כמו דמקשה לנפלים בימי זיבה דלא ממעטינן לטהר מקרא דכי יזוב זוב דמה ותמיהה עצומה הוא על רש"י ז"ל. ואמנם הוא מותיב לה והוא מפרק לה די"ל דר"א דדריש מדמה למעט מחמת וולד דטמא לאו דווקא מחמת וולד אלא אפילו דם שראתה מחמת אונס ג"כ נמעט מהך קרא דהא גם גבי קרא דזבה דכתיב דמה אי לאו דאיכא שם ריבויא לטמא אם ראתה זיבה מחמת אונס מקרא דכי יזוב זוב הוה ממעטינן מדמה דגם מחמת אונס טהור וכמו דאמרינן לעיל ד' ל"ו ע"ב וא"כ הכא גם דם טוהר דליכא ריבויא לטהר אף מחמת אונס גם הוא אונס בכלל המיעוט דדמה והלכך בקושי לנפלים נמי נהי דלא מקרי מחמת וולד מ"מ לא גרע מאונס וטמא ובזה יש ליתן טעם וסמך לד' הגאונים ז"ל שהחמירו שלא לבעול על דם טוהר והיינו משום דכיון דחזינן דאמר רבא בהא זכינהו ר"א לרבנן אלמא דמסתברא טעמא דר"א בהא דמסייע ליה קרא וא"כ י"ל דהגאונים חשו לדברי ר"א דמטמא ברואה דם בימי טוהר ע"י אונס והלכך החמירו בכל דם טוהר דשמא ראתה מחמת אונס ולאו אדעתה. כל זה שמעתי מפי הרב הגאון הנ"ל נ"י ופ"י משיב דברים נכוחים. ואמנם קצת יש לי להעיר על דבריו מהא דתנן לעיל ד' י"א ואע"פ שאמרו דייה שעתה צריכה להיות בודקת חוץ מנדה ויושבת על דם טוהר והרי משנה זו קאי אדברי ר"א דמשנה הקודמת לזה דד' נשים דיין שעתן וכמו שפירשו התוס' לעיל דף ד' ע"ב ד"ה כל [ודלא כפירש"י במשנה שם דקאי אאשה שיש לה ווסת] וא"כ היכי מסיים דיושבת על דם טוהר א"צ בדיקה והרי לר"א יש לחוש דשמא ראתה דם ע"י אונס וטמאה ואולי דאונס דקפילה וכיוצא הוא דבר דלא שכיח ולא חשו לזה. וגם אין להקשות ללוי דאמר דשני מעיינות הם ובימי טוהר נסתם הטמא ולמה טמאה אם ראתה ע"י אונס הא בא ממעיין טהור ובשלמא בקושי סמוך ללידה איכא למימר דע"י קושי הלידה נפתח הטמא דהא הטוהר מונח במקור וכיון דמקשה לילד הרי מתחיל מעיין הטמא לפתוח אבל באונס לא שייך זה וליכא למימר דגזה"כ הוא והתורה טמאתו וכו' דהכי לוי לא ס"ל סברא זו כלל ואכן אפשר דקים ליה לר"א דע"י אונס קפילה וכיוצא נפתח הטמא גם בימי טוהר ועוד נ"ל לומר דאפשר דהא דאמר לוי ב' מעיינות הם ר"ל דם המקור ודם העלייה וקים להו לחז"ל דבימי טוהר נסתם דם החדר ונפתח דם העלייה ורוב דמים באות אז מן העלייה ולפיכך הוא דם טוהר אבל ע"י אונס יוכל לבוא גם מן החדר ולכן ס"ל לר"א דע"י אונס או וולד טמא גם בימי טוהר ודו"ק [וקצת תימה לי לר"א דדריש דמיה למעט דם מחמת אונס ולידה א"כ נדמיה דכתיב גבי נדה בפ' קדושים והיא גילתה את מקור דמיה מאי עביד ביה דהא מרבינן לעיל דגבי נדה אפי' מחמת לידה ואונס טמא וא"כ דמיה למאי אתא והדבר צ"ע:

שנמצאו בכ"י ישן נושן על גליון המס' דפוס וויניציאה הנדפס בשנת רפ"ב.

דף ח ע"א תוס' ד"ה קטף וכו' איטו אלא טרף „הנוטף מעלי הקטף" כצ"ל:
דף כ ע"ב גמ' אמר רבי זירא „מעכיע" דבבל וכו' כצ"ל:
דף כו ע"ב תד"ה המפלת חיה וכו' דאי בתחלה ולד. נ"ב פירוש נפל:
דף כ"ז ע"א רש"י ד"ה לסוף ז' יום או יומים „נסתרו" בתוך וכו' כצ"ל:
דף ל ע"א תד"ה עשרים וכו' ואין נראה וכו' אלא ודאי לא תשיב. על תיבת לא נרשם קו לאורות כי לפ"ד ראוי למחקו:
דף לה ע"ב תד"ה בשופעת וכו' ותומרי ב"ה הלא „בסוף בשופעת מתוך „מ' למ"א" כוו ב"ה כצ"ל:
דף לו ע"א תד"ה שבוע בתרא וכו' דאפי' ב"ה דמטמאין לא ויבם „הכא" מודו כצ"ל: באי"ד מ"מ איכה וכו' וכשתפסק טהורה „היא" מיד כצ"ל: ע"ב גמ' כללו של דבר לאתויי מאי לאתויי „הא" דתנניא כצ"ל: שם אתה אומר „ולא" מתמת ולד או איט אלא „ולא" מתמת אונס כצ"ל: שם א"ה נדה נמי וכו' אתה אומר „ולא מתמת" ולד או איטו אלא „ולא מתמת" אונס כשהוא כצ"ל: רש"י ד"ה ושפתה. „נתה" מנערה כצ"ל: ד"ה (בסוף הדף) ואפי' בשופי וכו' נימא טהורה „לגמרי" הואיל וכו' כצ"ל: ד"ה עיילוה לרב אסי: בחמימי. אולי של תוס כצ"ל והס"ד:
דף לז ע"א גמ' מאי שבעה וכו' אלא לאו „ס"מ" דבר וכו' כצ"ל: שם ואביי אמר לך „תני" שלא תהא וכו' כצ"ל: רש"י ד"ה לקרבן אמרתי וכו' ולא לסתירה „דלסתירה לא בעי בדיקה" כצ"ל והס"ד: תד"ה דבר וכו' הויא זבה או נדה „בהך דס' לרב כצ"ל: תד"ה נקיטינן וכו' מכאן משמע „כמאן" דלא וכו' כצ"ל: ד"ה אביי אמר וכו' ודברי ר"ם דלקמן איכא למימר דאיטו עיקר „דאע"פ" דאוי וכו' כצ"ל: באי"ד ומיהו כיון דאין קרבנה נאכל „אם כן" איכא בנאו הכי וכו' כצ"ל: באי"ד אע"פ שרואה דם הכתוב טיהרו „וקראו" דם טוהר כצ"ל: ע"ב גמ' מאי לאו נקיים מלידה „ורבא" לא מדם וכו' כצ"ל: רש"י ד"ה זב מטמא כדכתיב בה ימים „רבים" בב"ק כצ"ל: ד"ה (בסוף העמוד) אף ימים וכו' אם יאריך „הקושי" טמאה נדה כצ"ל: תד"ה ורב וכו' עד שיעברו שבעה ימים „הראוין לספירה" אחר וכו' כצ"ל: באי"ד ור"ת סי' וכו' אלא תשעה ימים „אחר ז' ימי נדה" הראוין ליעשות בהן כצ"ל:
דף לח ע"א רש"י ד"ה זבה גדולה וכו' אבל „אם" לא ראתה כצ"ל: ד"ה יש מקשה כל ימיה ואינה וכו' כצ"ל: ד"ה ואפילו בסוף וכו' שיפורא גרים כלומר „בניסת" החדש וכו' כצ"ל: ד"ה שיפורא וכו'.

בחריש החדש: ע"ב גמ' ואי אפשר וכו' ולא תהא יולדת כזוב „אלא יולדת באבי בלא ולד וכו' כצ"ל: שם אלא אמר רבא הכי (קאמר). נ"ב קתני: שם ולא תהא יולדת כזוב „אלא יולדת כזוב" ובמקום וכו' כצ"ל: שם (גמ') ומה במקום שהחמיר „בדם" בשופי וכו' כצ"ל: שם אמר לו הרי אט מבינין „אותך" לשון אחר כצ"ל: שם הכא נמי „כתיב" וטהרה ממקור כצ"ל: תד"ה דיו לבא וכו' ולמה בבכיל קישוי יש לה להיות טמאה „ולרבנן נמי לתה לי ק"ו. ועוד וכי לרבנן לית להו דיו" וי"ל דטמאה כצ"ל: ד"ה איטמא וכו' (בשופו) אף בימי נדה אית לן „למידרש" דמיה וכו' כצ"ל:

דף לט ע"א גמ' אמר ר"ם אמריתה לשמעתה קמיה רב יהודה מדסקרתא „ואמרי ליה" מקבע וכו' כצ"ל: רש"י ד"ה דלמא אתי וכו' שמא תקלקלנו. נ"ב וגזרינן ימים הראוים לזיבה אטו ימים הראוים לנדה ואי לא משום הך גזרה שרייא לבעלה. ונפקא מינה אם שמשה תוך י"א אין בועלה טמא מספק שהרי היא בחזקת טהרה: רבא אמר וכו': ד"ה זה וזה וכו' אלא ה"ק כשיתאור ויגיע „יום" ע"ו כצ"ל: ד"ה מיתם מהו כו' אם היתה רגילה „לראות" מע"ז לע"ו „לראייתה" דסיינו כצ"ל: ע"ב גמ' וקסבר ר"ם „יום" עשרים וכו' כצ"ל: רש"י ד"ה וקתני וכו' אלא כ"ב ליום שהיתה ראויה לראות בו שהיא כ"ב לראיית לימודה ומדקרי כצ"ל: באי"ד ופתחה ימי ז' נדותה כצ"ל: באי"ד דסיינו מיום ראיית דילוגה ומיום. נ"ל דמיום: בסה"ד מההוא יומא. נ"ב יעברו ז' ימי נדה וי"א דזבה וקיימא ד' ימים בימי נדה אחרת: ד"ה דלמא האי יום כ"ב „הכא" דאמרינן כצ"ל: ד"ה או כדמעיקרא וכו' מטילה יום ז' עם „יום" ו' כצ"ל: ד"ה א"ל ר"ם ופעם שלישית הוו „בתוך" ימי נדה כצ"ל: תד"ה אלמא וכו' דלמא קבעה לה וסת כר' יוחנן „ומשני וכו'" ולכך כצ"ל: באי"ד ולא גרים ירתא ולהכי „המתרך הכא" לא הוה כצ"ל: באי"ד ומיהו תימה „הוא" נומר כצ"ל: באי"ד דהא קבעה לא כבר „וסת" מג' זימני כצ"ל:

דף מ ע"א גמ' ועל זיבה כאחת אלא „מעתה" יולדת דהכלה וכו' כחד קרבן „נמי" תסני לה כצ"ל: שם אלא „מסתברא" מבכור הוה כצ"ל: רש"י ד"ה גמ' אלא וכו' לא צריך לנו „הא" קרא כצ"ל: ד"ה שכן אם וכו' אם בתרווייהו כצ"ל: ד"ה זאת תורת וכו' דמשמע „נמי" מיעוטא כצ"ל: תד"ה כגון וכו' נימוקים „ומיהו תימה" האינטריך כצ"ל: ד"ה הנך וכו' דיוצא דופן הוי בכור לנחלה דיליף כצ"ל: ד"ה זאת היא וכו' מחד מיעוטא דשקולים הם „ויביאו שניהם" ואית כצ"ל: באי"ר לרבא דאמר „כתס' תרד כצ"ל:
דף נא ע"א גמ' ותתן שלשה „עשר" דברים כצ"ל. וג"כ טהרות רפ"א סליק

השמטות על מסכת נדה מאת הרב הגאון וכו' מוהר"ר בצלאל רנשבורג זצ"ל.

בראש פ"ג סי' ג' בעא מניה ר' יוסי בר' חנינא וכו'. ואם לא נימות מנין וכו' שאם לא נימות אני אומר בריא הוא. נ"ב עכ"ל הרז"ה בהשגותיו לשער הפרישה אות ד' ומ"ם הרא"ש עוד ולפס"ק נמי לא חיישינן הוא מדברי עצמו אבל הרז"ה שם אות ג' חולק בזה וס"ל דחיישי נמי לפס"ק בזה:

בפי' המשניות להרמב"ם פרק א מ"ב כיצד דיה שעתה וכו' שם מאלו וכו' להודיעך שאפילו (למי שאמר דיה שעתה המנם יאמר זה לטהרות לבד אבל) לענין משכב ומושב וכו' מן תי' למי עד אבל נמחק: שם ולא אמרו וכמשה טהורה. נ"ב ר"ל אפ"ד דמעת לעת אני עושה משכב ומושב לטמא המטה אם כן כי סיבה דמפרש התנא היא טמאה וכולן טהרות ה"ל לפרש נמי הכא דמטמאה דהיא והטהרות טמאה מעל"ע והמטה טהורה א"ו היכא דמטאין הטהרות מעל"ע אף המטה טמאה מעל"ע כנעל"ד לפרש דברי רבינו בזה ומה שהכנסתי לבין העגולים בזה () הוא נמחק וטעות המעתיק ובכן יובנו דברי רבינו שלא יהיו סותרין דברי הש"ם: מ"ו אע"פ וכו' הנדה והיושבת וכו' ואפי' תהיה אשה שלא קבעה וסת. נ"ב עיין פ"ד מהא"ב הלכה ט"ז שחזר מזה ומצריכה בדיקה אף לפני תשמיש כאין לה וסת ואפי' לבעלה לחוד: פי' מ"ב נדה שבדקה וכו'. לא הפרישה וכו' ולא תצטרך בזה ג' פעמים לקבעו מלת לקבעו נמחק. וכ"ב לעוקרו כצ"ל לענ"ד וכ"ה בגמרא ס"ח ע"ב: מ"ח הרואה יום י"א וכו' ואמר הרי זו תרבות רעה וכו' ואם בעלה יום השמור אחר הטבילה הרי שניהם חייבים אשם תלוי. נ"ב עיין פ"ו מהא"ב הלכה י"ד ונע"ג: א"ה ראיתי כי טוב הוא להעתיק פה גרגיר אחד מדברי הרב המחבר זצלה"ה מספרו פתחי נדה וזהו לשונו [דף ע"א ע"ב]: מתני' הרואה יום י"א וכו' טבלה ביום שלאחריו וכו' ומגען ובעילתן תלויין. וכ' הרמב"ם בפירוש המשנה אומר ה"ו תרבות רעה לפי שזה היה ראוי שתמתין יום שלאחריו כולו אשר הוא משמרתו ולא תבעל עד ליל שלישי ואם בעלה יום השמור אחר הטבילה הרי שניהם חייבים אשם תלוי וכו' עכ"ל ודברים תמוהים הם כי לא זכיתי להבינם דמאי פיאטיה דאשם תלוי להכא דממ"נ אם לא ראתה אח"כ הרי פטורין לגמרי וכפרש"י ואם ראתה אח"כ קרבן חטאת הם חייבים וכמו שביאר כל זה הרמב"ם בחיבורו פ"ו מהא"ב הלכה י"ד וכפ"ה מהמו"ם הלכה וי"ו. ולכן דברי הרמב"ם אלו בפירושו צריכין לי עיון רב מאד: וכאשר הראיתי דבר זה לגיסי הותיק הרבני מוהר"ר יודא קליניבורג נ"י והוא אמר דנראה לו ברור דטעות הדפוס או מהמעתיק נפל בלדין הרמב"ם וכן צריך להיות ואם ראתה בין השמשות אחר הבעילה הרי שניהן חייבין אשם תלוי עכ"ל וכנ"ל ור"ל אם תראה כאותו יום בה"ש אחר הבעילה. והוסיף גיסי שי' לבאר מאמרו בזה דאולי היה כתוב בלשון הרמב"ם נוטריקון ואם ראתה ביה"ש וכו' והמעתיק או המדפיס טעה לכתוב תחתיו ואם בעלה יום השמור וכו' ולתוסר שנושא העתקתי דבריו הנה עכ"ל ס"ס זצלה"ה: סליק

השמטות מלאכת יום טוב על מסכת נדרים

דף כו ע"א בר"ן ד"ה לרבא וכו' דהא אמר דמעמיד דפותחין במשנה כמתני' וכו'. נ"ב נ"ל כמשנה כמתניתין וכו': שם בא"ד ולא אפלוגתא דפותחין דר' עקיבא וכו'. נ"ב נ"ל דרבנן דר' עקיבא וכו':
דף ל ע"א בר"ן בתחילת העמוד. כלומר דלא מני הדר ביה ופייט דמקדשין וכו'. נ"ב נ"ל דמחדשין וכו': שם בר"ן ד"ה ואשה וכו'. וקמ"ל אדרבה וכו'. נ"ב נ"ל וקשה לי אדרבה וכו':
דף לו ע"א בר"ן ד"ה גופא וכו' בהמה שנמצאת בירושלים למגדל עדר וכו'. נ"ב נ"ל בין ירושלים למגדל עדר וכו'.

אמר נכד המחבר הענוב והנדכה. אליעזר ליפמאן ראבינאוויץ ממינסק. ברוך ה' שלא השבית גואל נכ"י מ"ז הגאון זצוק"ל. ונתן בלבב הנכבדים הרמים והנשאים בעלי בית דפוס ראם. הרם והנשא לחברם לש"ס המפואר היוצא מבית דפוסם המפואר. וגם אנכי הצעיר במשאתי וכבית אבי הערותי איזה הערות בדברי מ"ז הגאון זצוק"ל המוסגרים בשני חצי מרובעים ונרשם בתחלתם תיבת אנ"ה אמר הוא ר"ת אמר נכד המחבר. ואם שגיתי אתי תלין משוגתי. וא"ז הגאון ותורתו נקיים. והנני מברך בברכת הדיוט את המדפיסים הרמים וכל ב"ב וכל מנהיגי בית דפוסם והעוסקים. שיצליחם ה' בכל מעשה ידיהם אכי"ר:

מסכת חשק שלמה מעילה

דף ט ע"א במשנה חטאת ואשם וכו' מרק דמן חייבין עליהן וכו' ואין מועלין בבשר. נ"ב היינו דאין מעילה בבשר לענין חיוב קרבן מעילה ומיהו לענין קרן וחומש איכא פלוגתא בתוספתא דשקלים פ"ג דר' יוסי ס"ל דאיטו חייב חומש אלא קרן בלבד לכהנים והכהנים לוקחין מהם שלמים [והטעם נ"ל דס"ל כיון דליכא קרבן ליכא חומש ומיהו צריך ליקח מהן שלמים כמו האוכל תרומה בשוגג דמשלם חולין מתוקנים והתשלומין נעשין תרומה הכי נמי באוכל קדשי קדשים לאחר זריקה דאז אין עליהן רק קדושת קדשים קלים ג"כ חל על התשלומין קדושת קדשים קלים וצריך ליקח מהן שלמים] ור"י בנו של ר"י ב"ב סובר התם דחייב גם בחומש ע"ש ומיהו בש"ס דשבת ד' כ"ד בהא דאמרינן שם מתפ"ז סימן משמע דבאוכל ק"ק לאחר זריקה ליכא חומש וע"ש בפירש"י [וע"ע בתו"כ פ' אמור על פסוק ואיש כי יאכל קודש בשגגה דמייתי שם נמי לדברי ר"י דתוספתא הנ"ל ע"ש]:

דף יג ע"ב במשנה ר"א בר' צדוק אומר נוהגים היו הזקנים שנהנים ממנו בלולביהן. הנה כבר העירותי בהגהות שלי על מסכת סוכה ד' כ"ט ע"ב דלדעת התוס' שם דבמקדש בעינן כל ז' לכם היאך היו יוצאין בה ידי ערבה שבלולב הא בעינן לכם דיהא בו היתר הנאה והרי אסורה בהנאה קודם שנוקפה מגד שהוקצה למצותו [וכתבתי שם לייש"ב ע"פ ד' השער המלך ז"ל דבכל דבר שמותר בהנאה לאחר זמן שפיר מקרי לכם ומה שתמהתי שם על הסיבת ציון בסי' ע"ז דלא הביא סברת השער המלך הנ"ל הנה לא עיינתי יפה בשו"ת הנ"ל דבאמת בסוף דבריו הרגיש מסברא הנ"ל מסמיה דנפשיה וכתב דיש להסתפק בזה אבל לא הביא מד' השער המלך הנ"ל שכ' בפשיטות דבכה"ג מקרי לכם] וכעת נ"ל דיש לומר עוד כיון דאינה אסורה בהנאה רק מגד שהוקצה למצות ערבה שבמקדש והם נטלוה למצות ערבה שבלולב הכל כחד מצוה חשיב ושפיר מקרי לכם דהא זולת המצוה היא מותרת בהנאה והא למה זה דומה ללולב וד' מיניו ביו"ט הראשון הגם דלאחר שיצא בו הוקצה למצוה ואסור בהנאה ואעפ"כ יכול ליתן אח"כ במתנה ע"מ להחזיר ולצאת בו וכמו דמצינו בר"ג ור"י ור"א בן עזריה בסוכה ד' מ"א דלאחר שנטלו ר"ג ויצא בו נתנו לר"א בן עזריה וכו' ואפשר דאותם הזקנים שאמר ר"א בן צדוק היינו ר"א בן עזריה ור"י ור"ע שהיו באין בספינה ובשבת ד' קכ"ב קרא אותן בשם זקנים והם היו גם בזמן הבית כידוע ולשיטתייהו אזלי בזה. ועוד כ"ל דע"כ נ"ל דהכל כחד מצוה חשיב דאל"כ היאך היו רשאין ליטלו למצות לולב הא נראה כמבטל מצוה ראשונה וכמש"כ הר"ן בשבת בפ' ב"מ דאף דמדליקין מנר לנר היינו מנ"ח לנ"ח אבל מנר חנוכה לנר של שבת או לנר מצוה אחרת אסור משום דנראות כמבטלות זו את זו [ובפרט למש"כ התח"ם באו"ח סי' קס"ד דמה שאסור בהנאה מגד שהוקצה למצותו שפיר מקרי לכם דהא כל איסור הנאה שלו הוא מגד בזיון דאכוהון דכולהו דם ולצורך מצוה ליכא בזיון והלכך שפיר מקרי לכם דהא יכול להנות בו לדבר מצוה ע"ש ואכן דבריו הוא נגד דברי הר"ן הנ"ל דס"ל דגם למצוה אחרת אסור ועי' בשו"ע או"ח בסי' תרע"ד שכ' בשם ספר התרומה להיפך דמותר להדליק נר מצוה אחרת וצ"ע ובחידושי הארכתי בזה אי יש לדמות זה לפלוגתא אי מצות מבטלות זו את זו או לא ואכמ"ל: שם ברש"י ד"ה ערבה אבל מבוקשה דנעשית מצותה נהנין ממנה. נ"ב דברי רש"י ז"ל אלו נ"ע לכאורה דנהי די"ל דרש"י ז"ל סובר דבכל יום היו נוטלין ערבה חדשה משום הדור מצוה [וכמו שכ' הרמ"א בהג"ה בסי' תרנ"ד לענין ערבה שבלולב וכן משמע קצת גם בש"ס בסוכה ד' מ"ג ע"ב דתנן שם פעם אחת חל שביעי של ערבה להיות בשבת והביאו מורביות של ערבה מע"ש ע"ש] מ"מ הא קיי"ל בסוכה מ"ו כרב אסי דהסדים שבעה אתרוגין לשבעת הימים כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה למחר אבל לבו ביום לא משום דלכולי יומא איתקצאי. ואולי דאתרוג שאני דכל היום עדיין חזי דהא כל היום כשר לנטילת לולב לצאת בו מי שלא נטל עדיין ד' מינים משא"כ ערבה שבמקדש דלאחר הזקיפה כבר בטל מצותה דהא מצות ערבה אינה נוהגת רק במקדש ואינה חובה על כל יחיד ויחיד הלכך לאחר הזקיפה בטל מצותם לגמרי ומותרת בהנאה:

דף יז ע"א ברש"י טומאתו ולא שיעורו כגון שרץ ונבלה דטומאתן שוה דשניהם הוי טומאת ערב וכו'. נ"ב וכן פירש ביומא ד' פ"א וכן פירש הרע"ב ז"ל כאן ונ"ל דהם מפרשים דטומאתו שוה היינו זמן טומאתו דבזה שוין ואף דבאיכות הטומאה אינן שוין דשרץ איטו מטמא אלא במגע ונבלה מטמאה גם במשא מ"מ קרי ליה טומאתו שוה כיון דבזמן הטומאה הן שוין ולפיכך בסיפא בלא טומאתו ולא שיעורו הוצרכו לפרש כגון מת ושרץ אבל התוס' כאן כד"ה כל והרמב"ם בפי' המשניות כאן ובחיבורו פי"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה ה' מפרשים באמת דטומאתו שוה היינו בשר מן המת ורקב מן המת דשוין בזמן ובאיכות הטומאה דשניהן מטמאין במשא ובאהל טומאת ז' [והתוס' פירשו כגון כזית מן המת ואבר מן המת והייטו הך] ובסיפא דלא טומאתו ולא שיעורו פירשו שרץ ונבלה דאף דבזמן שוין מ"מ באיכות הטומאה אינן שוין [ובש"ס ד' ווילנא החדשים שנדפס בשנת תרי"ט הוגה בגדן על התוס' דנ"ל שרץ ומת ושבוש דהוגה כן על פירש"י ז"ל אבל טעות הוא דהתוס' אינן מפרשים כרש"י וכנ"ל כתוס' כמו שהוא לפנינו וכ"ה ברמב"ם בפירושו ובחיבורו כמש"כ] וכ"כ הגרע"א ז"ל בגליון המשניות כאן דמשו"ה נשו בכאן הרמב"ם והתוס' מפירש"י משום דשרץ ונבלה לא שייך לקרותן טומאתן שוה דהא אין שוין באיכות הטומאה ע"ש ואכן תמהני על הרמב"ם דסיכי תשיב ליה לרקב המת ובשר המת דטומאתו שוה דהא רקב אינו מטמא במגע וכדאיתא בחולין דף קכ"ו וברמב"ם עצמו בפי"ג מהל' נזירות ובפ"ב מה' טו"מ ה"א. ואולי משום דכיון דהא דרקב איט מטמא במגע הוא משום דאין נוגע וחוזר ונוגע דא"א ליגע בבת אחת בכולו וכמש"כ בגמ' והרמב"ם שם אבל באמת אם היה אפשר ליגע בבת אחת היה מטמא גם במגע קרי ליה טומאתו שוה או דמשום דאם מאהיל למעה מטפח נגד הטומאה מקרי אהל נגיעה לאביי ולרבא גם למעלה מטפח מקרי אהל נגיעה וכדאיתא בחולין קכ"ה שפיר יש לקרותו טומאתו שוה דהא גם ברקב משכח טומאת מגע ע"י אהל [וקצת יש להביא ראיה לפירש"י והרע"ב מהא דתנן לקמן השרץ והנבלה וכן נבלה ובשר המת אין מצטרפין זה עם זה ולפי הרמב"ם והתוס' דשרץ ונבלה הוי לא טומאתו ולא שיעורו הו"ל למתני רבותא יותר דאפי' אבר מן המת וכזית מן המת דטומאתו ולא שיעורו אין מצטרפין וכ"ש לא טומאתו ולא שיעורו וצ"ע: בתוס' ד"ה כל. דכזית מטמא כבשר ואבר בכ"ש. נ"ב נ"ל דבשר מטמא בכזית ואבר בכ"ש. ונ"ל דר"ל דהבשר והאבר הכל הם ממת אחד אבל משני מתים בלא"ה איט מצטרף ואפי' באבר ואבר דהא משנה ערוכה שנינו בפ"ב דאהלות משנה ו' דאבר מן המת משני מתים ר"ע מטמא וחכמים מטהרין ובזה יסתלק ג"כ קושיית התוס' ביומא ד' פ"א ד"ה כל על מתני' מפ"ק דסנהדרין דאיצטריך קרא לר"ע דרביעית דם הבא משני מתים שמטמא באהל והוצרכו לדחוק דקרא מיירי מרביעית דם הבא משני נפלים וכו' ואכן לפי מש"כ בלא"ה לק"מ ואכן טעמא בעי אמאי לא פליגי רבנן במשנה דאהלות דס"ב הנ"ל בכל הטומאות הפורשות מן המת דאם באות משני מתים טהור וצ"ע [וכשנתאכסן פה הגאון המנוח מוה' אברהם שמשון זצ"ל אב"ד דקידאן שמעתי מפיו שהעיר על ד' התוס' דיומא הנ"ל ממשנה ערוכה דאהלות ומתוספתא דשם דמשמע דאיירי בבא ממת גדול ומה שהקשו ממתני' דהכא י"ל דע"כ לא פליגי ר"ע וחכמים אלא בדברים שהן מטמאים באהל מחמת חשיבותן וכמו שדרה וגולגולת ורביעית דם ואבר ולמדו זה מרביעית דם אבל בשאר טומאות מודו ובזה א"ש מתני' דהכא ודו"ק ודפח"ח]:

דף יח ע"ב בגמ' אי מה חטא האמור בתרומה פגימתו והנאתו כאחד מנין אכילתו ואכילת חבירו. נ"ב לכאורה מיותר דהא כבר למד זה מקרא בריש' דרישא וקצת י"ל דכאן בא לרבות אפי' באכל וחבירו לאחר וכמו שפירש"י ואכן הדבר תמוה דמאי רבותא יש בזה ואכן בתו"כ סו"פ ויקרא ליתא לבבא זו כלל וגם בכ' בבו ומקודם הגי' מהופך שם דבריש' למד מקרא לאכילת עצמו לשני ימים ובסיפא מרבה ג"כ אכילתו ואכילת חבירו ולפי זה א"ש למה שדחק רש"י ז"ל בד"ה או ודו"ק:

דף יט ע"ב גמ' קדשי מזבח תמימין ונעשו בע"מ ועבר ושתטן רבי אומר יקברו וחכ"א יפדו. נ"ב בעין משפט מציין על דברי חכמים דכ"ה ברמב"ם בפ"ו מהל' מעילה הלכה ו' ואמנם ציון זה שלא כמשפט הוא דהדבר ברור לפענ"ד דהרמב"ם מיירי שם שמעל בבהמה חיה שהוממה דשעמדת לפדיה וגם רבי מודה בה דיש מועל אחר מועל ודלא כהכ"מ שם שכ' דהרמב"ם פסק כחכמים ובזה נסתלק מה שתמה התוי"ט על הרמב"ם ז"ל דנראה דמזכי שטרא לבי תרי דבפ"ח מהל' איסורי מזבח פסק דקדשי מזבח בעי העמדה והערכה ואכן לפי מש"כ לק"מ בעז"ה [ומה שכ' בפ"ח מהל' איסורי מזבח הלכה י"א דיכול לפדות גם לאחר שחיטה כבר כתב הלח"מ שם דמיירי בעודה מפרכסת דעדיין היא כחיה לכל דבריה וכן תי' בספר תוס' חדשים על המשניות כאן ודו"ק] ודע אנ"ל דהא דס"ל לרבי בתמימים ונעשו בע"מ ועבר ושחטן דיש מועל אחר מועל הייט מדרבנן דבשלמא קרן אבל מה"ת בוודאי לא שייך בו מעילה דכיון דס"ל לרבי דיקברו הוי ליה קדשים שמתו דיצאו מידי מעילה דבר תורה וזה נ"ל ברור: סליק

*)מפתחות להמפרשים והגהות שנלוו לסוף המסכת

*) ההגהות והחידושים לא נדפסו על סדר הראוי לפי ערך כבוד המחברים רק לפי מקרי הדפוס.

משניות

מן

סדר טהרות

עם

פירוש רבינו משה בר מיימון ז"ל. ופירוש רבינו שמשון משאנץ ז"ל. ועם פירוש הרא"ש ז"ל. ועם מסורת הש"ס. עין משפט. נר מצוה ותורה אור. עם הגהות ותקונים מהג"מ יוסף שמואל ז"ל אבד"ק פפד"מ (כמש"נ בש"ס ד' אמ"ד ופפד"מ בשנות תע"ד—תפ"א). והגהות הג"מ ישעיה (פיק) ברלין ז"ל אבד"ק ברעסלויא. ועם כל הגהות הגאונים שנדפסו בש"ס שיצא לאור מדפוסנו בשנת תרי"ט.

ועתה הוספנו עליהם מחדש

א) פירוש רב האי גאון ז"ל.

ב) (כ"י) פירוש רבינו מאיר (מהר"ם) מרוטנבורג ז"ל למסכת נגעים ואהלות.

ג) הגהות הגר"א מווילנא ז"ל.

ד) (כ"י) באור הגר"א ז"ל שקבל ממנו תלמידו הג"מ בונם משקלאוו ז"ל.

ה) הגהות מים טהורים למס' כלים מהג"מ יהודה ליב הלוי עדל ז"ל מסלאנים (בעהמ"ס אפיקי יהודה וכו').

ו) הגהות הב"ח ז"ל.

ז) מראה יחזקאל הגהות מהג"מ יחזקאל לנדא ז"ל (בעהמ"ס נודע ביהודה וכו').

ח) הגהות מהג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).

ט) הגהות מהג"מ ברוך פרענקל תאומים ז"ל (בעהמ"ס ברוך טעם).

י) (כ"י) הגהות מהריעב"ץ ז"ל.

יא) (כ"י) הגהות הג"מ שמחה מדעסויא ז"ל.

יב) חק נתן מהג"מ נתן בורגיל ז"ל.

יג) מים חיים מהג"מ חזקיה די סילוא ז"ל (בעהמ"ס פר"ח).

יד) (כ"י) מראה כהן מהג"מ בצלאל הכהן ז"ל מו"א פ"ק ווילנא.

טו) (כ"י) חשק שלמה מאחיו הג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"א פ"ק ווילנא.

טז) (כ"י) מצפה איתן מהג"מ אברהם ז"ל ממינסק (בעהמ"ס באר אברהם וכו').

יז) אמרות טהורות מהג"מ שמואל פריינד ז"ל דיין בפראג.

יח) (כ"י) המתרגם.

יט) (כ"י) נוסחאות מכ"י ערבי לפירוש הרמב"ם.

ווילנא

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראם

בשנת אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור לפ"ק

ТААРОТЪ.

О Сквернахъ. Прибавленіе къ трактату Нидда.

Съ Виленскаго изданія 1865 г. съ прибавленіями.

1886

Дозволено цензурою. — 12 Марта 1886 г. Вильна.

ВИЛЬНА.
Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.
Жмудскій переулокъ собст. домъ № 325/2631.

האל תמים דרכו ברוך שמו של מלך מלכי המלכים שכל מעשיו תמימות שנאמר (דברים ל"ב ד') הצור תמים פעלו ואמר (תהלים י"ח ל"א) האל תמים דרכו אם דרכיו תמות הוא על אחת כמה וכמה וכתיב (שם י"ב ז') אמרות ה' אמרות טהורות לא ניתנו מצות לישראל אלא לצרף בהן את הבריות (בראשית רבה פ' מ"ד) וכי מה איכפת לו להקב"ה למי שהוא שוחט מן הצואר או מי שהוא שוחט מן העורף הוי לא ניתנו מצות אלא לצרף בהן לכך נאמר אמרת ה' צרופה וכן הוא אומר אמרות ה' אמרות טהורות וכי מה איכפת לו להקב"ה במי שטבל במ' סאה למי שטובל במ' סאה חסר קורטוב הוי לא ניתנה תורה אלא כדי לצרף בהן את הבריות וכשם שהתורה כולה לצרף כך דקדוקי מצות שבה לצרף ניתנו מפני שמה בין נושא נבילה לנוגע בה אלא לקבל שכר ומה בין זב (לשכבת זרע) לשכבת זרעו של זב שזובו של זב מטמא במשא וכן הדין בשכבת זרעו של זב אף הוא מטמא במשא ושכבת זרע לשאר בני אדם מטמא במגע ואין מטמא במשא אלא לקבל שכר וכן שנינו אבות הטומאות וכו' מפני מה בכל מקום ששנינו אבות שנינו במנין אבות מלאכות מ' חסר אחת ארבעה אבות נזיקין וכאן בטהרות בלא מנין מפני שאין דינם שוה שאין שכבת זרע של שאר בני אדם כשכבת זרעו של זב וכ"ש בזובו ולא נבילה שהיא מטמא במשא כשרץ שטומאתו קלה שאינו מטמא אלא במגע וכי כיון שהשרץ טומאתו קלה מפני מה טימא בו הכתוב בעץ ובגד ועור ושק וכל כלי שנאמר וכל אשר יפל מהם אל תוכו וכן בתנור וכירים שנאמר וכל אשר יפל מנבלתם עליו יטמא וכן בזרע שנאמר וכי יפל מנבלתם על כל זרע וכי יותן מים על זרע שמא תאמר שאין דין זה בנבילה והלא הנבילה טומאתה חמורה משרץ אלא שדיברה תורה בהווה שאין דרכן של בני אדם להביא שכבת זרע ולהפיל בתנור ולא נבילה להפיל בתנור והשרץ דרכו ליפול בתנור שהוא מצוי בבתים ולפיכך התחילה המשנה בשרץ ושנה אבות הטומאה השרץ בדרך המקרא ועוד הניח מקום לתלמידים לפרש לכך לא שנה כן אבות במנין (א) וראוי שנפרש כל מעלה ומעלה מהם כמה הן הטמאות שהן מטמאין את אחרים בין אדם בין כלים במגע ולא במשא וכלי חרס [מטמא] באויר ופירושו שהם אפי' נכנס טומאה באויר כלי חרס אע"פ שלא נגעו בו נטמא החרס באויר והן ה' טמאות והוא ששנינו בראש טהרות (ב) אבות הטמאות השרץ ושכבת זרע וטמא מת ומצורע בימי ספרו ומי חטאת (ג) ויש ב' טמאות שהן מטמאין את האדם [בלבד] בלא בגדים אם נגע בהם ואם נשא אותם אפי' בלא מגע מיטמא הוא [ובגדיו] אבל כלים בנגיעה הן מיטמין [ולא במשא] כיצד כגון בגד על בגד ומצע על מצע או סל על סל או כל דבר שהוא מקבל טומאה והיה אחד על גב חבירו והיתה נבלה על העליון הוא טמא והתחתון אינו מטמא בדין נושא וכ"ש בדין מגע שלא נגע והם נבלה ומי חטאת שיש בהן כדי הזייה (ד) וה' טמאות יוצאות מן האדם ומטמאין במגע ובמשא זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו מפני שאי איפשר שלא יהיו בו צחצוחית זיבה ומימי רגליו ודם הנדה ומכל אלו אם נגע בהן אדם או נשאם אפילו כל שהוא טמא אבל דם מגפתם ודמעת עינם וחלב האשה מטמאין טומאת משקין ופירושו שלא יטמא מהם עד ג' לוגין שהן רביעית רטל שהוא ביצה ומחצה ואם חלבה לרפואה טמא כמו שאמרו (סוף מכשירין) ג' לוגין כולן נוגעים במים טהורין ונפלו מהן על הטהור ג' לוגין נטמא והמקיז דם לרפואה טהור אבל הזיעה והלחה סרוחה והרעי שהיא צואה טהורין וה' מהן שהן עושין משכב ומושב ד' מהם בטומאה חמורה וא' בטומאה קלה ואלו הן זב זבה נדה ויולדת ובועל נדה [אלו] הן הדברים מיטמין כל כך ניטמו ובם מיטמין אחרים זב זבה נדה ויולדת אם נגעו או נשאו אחרים בין דברים שמקבלין [טומאת] משכב ומושב וכ"ש [טומאת מגע] בין דברים שאינן מקבלין טומאת משכב ומושב אלא טומאת מגע בלבד ואלו הן דברים המקבלין טומאת משכב ומושב כלי מתכות וכלי עץ כלי עור וכלי שק ובגדים אלו החמשה דברים העשוי מהם לשם משכב ומושב חלוק מגען שמשעה שהטמאי' נגעו בהן טמאין אלו טמאין הם ולא מטמאין אחרים ואם עמדו או ישבו או שכבו או נתלו או נשענו עליהן נעשו משכב ומושב ומטמין אחרים אבל כל הנוגע במשכב ומושב הוא מיטמא ואינו מטמא אחרים שהטמאין אלו עושין משכב ואין משכב עושה משכב וכיון שידענו שאלו הטמאין עושין משכב ומושב בעמידה ובישיבה [ובשכיבה ובסמיכה] ובתלייה ובשעינה כשם ששנינו (זבים פ"ב מ"ד) הזב מטמא את המשכב בה' דברים לטמא אדם ולטמא בגדי' עומד יושב שוכב נתלה (ה) נשען במגע ובמשא ורצו חכמי' לקצר הדברים ומצאו דיבור שתחתיו עמידה וישיבה ושכיבה ותלייה ושעינה והיא מדרס בשביל שנשא רוב גופו של טמא על המשכב או רוב גופו של טהור על המרכב ומיכן למדנו שכל מקום שבמשנה טמא מדרס הוא משכב ומושב ומטמא אחרים וכל מקום שאומרין טמא מת שמיטמא ואינו מטמא אחרים ומנין שכן הוא דתנן (כלים פ"כ מ"א) כל המטמא מדרס מיטמא טמא מת ויש מטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס ואמרו עלה (שם מ"ט ב') לאיתויי סאה ותרקב ותניא (ו) והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יכול כפה סאה וישב עליה תרקב וישב עליו יכול יהא טמא תלמוד לומר והיושב מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרין לו עמוד ממקומך ונעשה מלאכתנו ואילו דברים מטמאין הם בטומאת טמא מת ואינם מטמאין אחרים בדין טומאת מדרס שהוא משכב ומושב כלי זכוכית וכלי חרס וכלי נתר ותנור וכירים וזרעים הבלולים במים ומוכשרין משבעה משקין כאוכלין אבל משקין לאדם אע"פ שאינן עושין משכב ומושב שהן טומאת מדרס אבל אדם מטמא בגדים אם נגעו בו טמאים ואף אם נגעו טמאין את המשקין ונפל מהן רביעית רטל שהן ביצה ומחצה על אדם טהור פסלוהו לאכילת תרומה ובועל נדה שהוא חמישי עושה משכב ומושב בטומאה קלה שהוא תחתונו כעליונו של זב וזבה נדה ויולדת שהוא טמא ואין מטמא אחרים ומנין שכן הוא דתנן (נדה ל"ג ב') והכותים מטמין משכב תחתון כעליון אי נמי עשר מצעות אהדדי מטמא להו פשיטא דהא קא [דריס] להו אלא שתהא תחתונו של בועל נדה כעליונו של זב מה עליונו של זב אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין [אף תחתונו של בועל נדה אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין] ובשביל כך אמרנו שבועל נדה עושה הוא משכב ומושב לטמאם טומאה קלה ומצורע מטמא בביאה כיצד שאם נכנס אדם עמו בבית אחד כשיעור אכילת פרס ושיעורן ט"ו כסף וב' שלישי כסף פת חטין ולא פת שעורין וכן אם נכנס אדם בבית המנוגע ושהה שם שיעור זה שאמרנו ניטמא. חמור מכלם המת שהוא מטמא באהל מה שאין כולם מטמין שאם אפילו עבר הטהור או הכניס ראשו באהל שבו המת או אם נכנס המת (אפילו) נטמא האהל וכל אשר באהל ובזמן הזה טהרת המת אין לנו בשביל שאין [לנו] מימי נדה ואנו שרוין בטומאה בארץ העמים עד שירחם המקום ויקיים בנו (יחזקאל ל"ו כ"ה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ומה שהבטיח (שם לג) ביום טהרי אתכם וגו' (זכריה י"ג ב') וגם את הנביאים (וגם) [ואת] רוח הטומאה אעביר מן הארץ (ז):

(א) מכאן ועד סוף ההקדמה עי' ערוך ערך דרס ג'. (ב) היינו כלים. (ג) בערוך הגירסא שאין בהם כדי הזייה. (ד) והוא ששנינו בהלכה שנייה (כלים פ"א מ"ב) למעלה מהן נבלה ומי חטאת שיש בהן כדי הזייה. כנ"ל וכ"ה בערוך. (ה) ונתלה ונשען ומשכב מטמא את האדם בשבעה דרכים עומד יושב שוכב נתלה נשען כנ"ל וכ"ה בערוך. (ו) ספרא פרשת מצורע. (ז) בפירוש רבינו האי גאון לסדר טהרות נמצא הרבה פעמים מלה „בטיית" ופירושו „בערבית" ר"ל בלשון ערבית והב' שמושית כמו הסוג טייעא המוזכר בתלמוד שפירושו סוחר ערבי (עי' פירש"י ע"ז כתולין דף ז' ע"א. ועי' ערוך ערך טייעא). וכ"כ המפרש להלכות רי"ץ גיאות בהלכות פסחים דף פ' ע"ש.

הקדמת הרמב"ם לסדר טהרות

אמר הרב הגדול רמב"ם הספרדי ז"ל. ידוע שכבר קדם לנו באלו הה' סדרים אשר ביארנו אותם שרשים רבים מן הטומאות והטהרות. ובפרט במס' עדיות. וכל מה שבא מהם מאיזה מקום. אמנם התגלגל בזולת מקומו לענין מה ושרשם וענפם כולם הם בזה הסדר. ולזה לא אשען בזה הסדר על כל מה שכבר התבאר בסדר קדום מענין טומאה וטהרה אבל אשים הדבור בזה הסדר מובן בעצמו בלתי צריך לסדר אחר: **ואני** אקדים בכאן הקדמות יהיו מפתח למה שיכללהו זה הסדר אחר שאומר שכל טומאה מהטומאות הנזכרות בתורה הנה התחלתן וסמיכותן אל מין ממיני הבעלי חיים בהכרח זולת הצרעת שהיא תטמא הבגדים והאדם א) בלתי שיהיה האדם התחלת זה כמו שבא בתורה ושאין בכל מיני הבעלי חיים מה שיטמא בעודנו חי או יתטמא והוא חי זולת האדם לבדו. אמנם שאר מיני בעלי חיים הנה הם כולם טהורים בעודם בחיותם לא יטמאו זולתם ולא יתטמאו מן זולתם והאדם לבדו יטמא והוא חי או יתטמא והוא חי בטומאות אשר נבאר תארם: **וזה** שחלקי הטומאות לפי מה שבא לשון התורה י"א חלקים. טומאת שרץ. טומאת נבלה. וטומאת מת. וטומאת שכבת זרע. וטומאת מי חטאת. וטומאת זב. וטומאת זבה. וטומאת נדה. וטומאת יולדת. וטומאת צרעת. ומאלו הטומאות טומאה יהיו בה אבות רבות. ומהן מה שאין בה כי אם אב אחד לבד. וזה ביאורן. טומאת שרץ יש בה אב אחד לבד. וזה שהשרץ עצמו הוא אב הטומאה וזה השם רצוני לומר השרץ נופל על כל מין מהשמנה מינים הנזכרים בתורה והם החלד והעכבר והצב והאנקה והכח והלטאה והחמט והתנשמת. ודם השרץ ובשרו וחלבו שוה בטומאה. וארבע מהן עורן ובשרן ג"כ בשוה והן האנקה והכח והלטאה והחמט. ועצמות השרץ מגוררין לא יטמאו ושאר השקצים והשרצים כצפרדע והטרטוקא והאפעה והנחש ודומיהן כולן טהורין לא יטמאו: וטומאת נבלה בה אב אחד לבד ב). וזה השם נופל על המתה מכל מיני הבהמה והחיה. בין טהורה בין טמאה. ובין הטהורה והטמאה הפרש. וזה שהטהורה כאשר נשחטה שחיטה כשרה לפי מה שהתבאר בחולין (דף כז.) הנה היא טהורה. והטמאה אין הפרש בין שתשחט או שתנחר או שתמות מיתה טבעית וג"כ שנבלת בהמה טמאה וחיה בין טמאה בין טהורה אין חלוק בין בשרה וחלבה לטומאה. ובהמה טהורה איננה כן. אבל חלבה כאשר מתה לא תטמא בשום פנים ואני עתיד לבאר סבת זה במקומו מעוקצין (פ"ג מ"ט). ודם נבלה לא יטמא טומאת נבלה לא מן הטהורה ולא מן הטמאה וכן העצמות המשוללין מהבשר והקרנים והטלפים והצפרנים כאשר הובדלו מן הגוף לא יטמאו. אולם המוח אשר בתוך העצמות הנה הוא יטמא מהנבלה כמו בשרה וכן הוא מהשרץ כמו בשרו. וכ"ה מהמת כמו בשר המת. וכבר התבאר זה בתוספתא (פ"א) דאהלות. וזה אמרם מוח הרי הוא כבשר לכל דבר: **וטומאת** מת בו תשעה (עשר) אבות. וזה שהמת עצמו אב הטומאה. ואין רצוני באמרי הנה המת כלל המת. אבל הדבר אשר יטמא טומאת מת הוא כזית מבשרו ונצל ותרוד רקב ועצמות ודם ושאר מה שיבא ג) מספורו בשני מאהלות. ואין חילוק בין מת עובד כוכבים למת ישראל זולת בטומאת אהל לבד שעובדי כוכבים אינם מטמאין באהל. ולשון התלמוד [יבמות סא. ב"מ קיד:] ישראל מטמאין באהל ואין העובדי כוכבים מטמאין באהל וסמך זה לאמרו זאת התורה אדם כי ימות באהל (במדבר יט) ואמר (יחזקאל לד) ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם. אתם קרויין אדם ואין העובדי כוכבים קרויין אדם לטמא. והקבר ג"כ אב הטומאה ואדם שנטמא במת הוא ג"כ יקרא אב. וכן ד) כל הנוגעין בו הן אב הטומאה: וכן כלים הנוגעים במת ואדם הנוגע בהן וכלים שנגעו בזה האדם כל אחד מהשלשה הן אב הטומאה. רוצה לומר הכלים הראשונים והאדם והכלים השניים. וכן כלים שנגעו בכלים שנטמאו במת הנה הן ג"כ אב הטומאה. ואני עתיד לבאר ראיה לכל זה בשני מאהלות. וזה כולו בתנאי שיהיה האדם ישראל. אולם עובד כוכבים שנגע במת הוא אינו טמא מת ולא יטמא כמו שיטמא טמא מת. ובראש תוספתא דאהלות אמרו העובד כוכבים והבהמה ובן שמנה וכלי חרס והאוכלין והמשקין הנוגעים במת כלים הנוגעין בהן טהורים. וענין אמרם הנה טהורים שהן לא יהיה דינם דין כלים הנוגעין בטמא מת: ואולם ביארתי לך זה שלא תחשוב שמשקין הנוגעין במת אשר הן משקין טמאין בלא ספק לא יטמאו הכלים אבל הם יטמאו אותן טומאת משקין אשר אני עתיד לבאר לא טומאת האב לכלים: **ומאבות** הטומאות ג"כ האהל. ודין האהל אשר יטמא במת ודין כלים הנוגעין במת אחד לפי שהוא יטמא זולתו טומאת שבעה. כמו כלים שנגעו במת. ואמנם מנינו אותו ה) לפי חדושו לפי שהעור והבגד והשק כאשר יהיו אהל למת הנה הן יטמאו ואין כן שאר חומרי הכלים לפי שאם היה האהל מעץ או חרס או עצם הרי הם לא יטמאו א] הכלים. אם לא שיהיה כלי עץ או כלי עצם מאהיל על המת ויהי' דינן דין כלי שטף שנגעו במת. ואני עתיד לבאר זה בכ"ז מזאת המס' ב]. ובתוספ' דנדה (פ"ו) אמרו כל המטמא באהל מטמא טומאת שבעה ויש מטמא טומאת שבעה ואינו מטמא באהל ירמזו אל כלי שטף כמו שבארנו: **וממה** שראוי שתדעהו טעם היות אלו כולן אבות ממת. הנה אמנם זה למנות מהן הראשון והשני לענין טומאת תרומה וטומאת קדש כמו שאני עתיד לזכור בזאת הפתיחה. לא שיהית מי שיטמא בדבר מהן חייב כרת כאשר נכנס למקדש או כמו אוכל קדשים. ול' התוספ' (פ"א דאהלות). בר"א בתרומה וקדשים. אבל אין הנזיר מגלח אלא על המת בלבד. ואין חייבין על טומאת מקדש וקדשיו אלא על המת בלבד. וכבר מצינו בשבעה מהנזיר טומאות מן המת שהנזיר מגלח עליהן. וטומאת שכבת זרע בה אב אחד. וזה שהזרע אב הטומאה ובלבד שיצא מבן תשע שנים ויום אחד ולמעלה. ולשון ספרא איש פרט לקטן יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד ת"ל ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע. וכבר ביארנו פעמים שבן תשע שנים ויום אחד ביאתו ביאה ואין מן התנאים הקושי והתגאה כמו שהתבאר בגמרת נדה (דף מג.) אבל מתתנאי שיטמא הוא שיהיה מראהו לבן כמראה הזרע הידוע. ונסחת תוספ' דזבים (פ"ב) שכבת זרע אדומה טהורה ורוב מה שיצא הזרע כך הוא. כאשר תתגבר האדם בתשמיש פעמים במשכבים בזמן קרוב. הנה יצא הדם קודם שישתנה בכלי הזרע: **וטומאת** מי חטאת בו אב אחד. וזה שאפר פרה אדומה כאשר נתערב במי המעיין כמו שיתבאר במס' פרה (פ"ט) הנה זה המים לו ענין יטמא בה. וענין לא יטמא בה. והנה הענין אשר יטמא בה הוא אב הטומאה. ואני עתיד לבאר זה הענין בפ' הראשון מזאת המסכת: **וטומאת** החטאות בו שלשה אבות: **אחת** מהן פרה אדומה שהעוסק בה בשרפתה ובשאר עסקיה מטמא בגדים כגון מי שנגע באב הטומאה כמו שיתבאר במקומו ממסכת פרה (פ"ד): **והשני** פרים הנשרפים ושעירים שנכנסו דמן לפנים שהשורפן ג"כ מטמא בגדים. וכבר זכרנו הפרים והשעירים במקומות ממסכת זבחים וגוסחה בגמרת זבחים (דף ק"ד) הא למדת על כל המכפרים שהשורפן מטמא בגדים: **והג'** שעיר המשתלח שהמשלח שעיר לעזאזל מטמא בגדים: **וטומאת** זבה נכללת בשבעה אבות. וזה שהזבה עצמה אב הטומאה ובועלה אב הטומאה ודם זיבתה אב הטומאה. ורוקה ומימי רגליה ומרכבה ומשכבה כל א' מהן אב הטומאה. וידוע שלשון ו) התורה שטומאת נדה וטומאת יולדת דבר אחד. אמר השם יתברך (ויקרא יב) כימי נדת דותה תטמא ואמר וטמאה שבועים כנדתה. והנדה בה אלו השבעה בעצמם. וכן טומאת זב תבלול ז' אבות. והן הזב וזובו ושכבת זרעו ורוקו ומימי רגליו ומרכבו ומשכבו. וכבר ידעת שאין חלוק בטומאה בין בועל נדה או זבה או יולדת בתוך שבעה לזכר או ארבעה עשר לנקבה. כמו שאמר השם יתברך (שם ט"ו) ולאיש אשר ישכב עם טמאה ונקרא אותו בועל טמא. והוא אשר ימנה מכלל אבות הטומאות ולא נמנה בועל נדה על חרושו ובועל יולדת על חרושו לפי שהכל אחד: **וממה** שראוי שתדעהו שכל מה שלא תטהר הטמאה במי מקוה שהיא מטמאה את בועלה ואפילו עמדה שנים אחר הפסק הדם ולא תטהר בזמן בלתי מי המקוה. וכן המרכב והמשכב כל אחד מהן אב ולא נמנה משכב הזב על חרושו ומשכב זבה על חרושה ומשכב נדה על חרושה שדין הכל אחד. אבל נמנה משכב אחד לבד ישמא אותו כל מה שיטמאהו. וכן ג"כ נמנה דם טומאה ויהיה כולל לדם

א] בס"י איתא כלין כלי עור ואם יהיה כלי עץ כו'. ב] ר"ל פכ"ז מכלים. בנ זה

נוסחאות ע"פ כ"י הערבי א) הבגדים והאומות בלתי שיהיה. ב) אב אחד לבד וזה כי ההלכה עצמה אב הטומאה. וזה השם. ג) מה שיבא ספורו בשני מאהלות. ד) וכן כלים הנוגעין בו. ה) נ"ל לבדו כי מקום שגמגא בהקדמה הזאת לפי מדעתו ז"ל „לבדו" מפני שהמעתיק טעה: ו) וידוע מלשון התורה

נדה ודם זבה ודם יולדת. וכך נאמר רוק הטמא ומימי רגליו. ויכלול זה מזב וזבה נדה ויולדת שדין הרוק ומימי רגלים מכל אחד ואחד מאלו הארבעה שוה בטומאה: **וטומאת** צרעת בה ד' אבות. מצורע מוחלט. והוא יקרא ג"כ מצורע בימי גמרו ומצורע בימי ספירו ובגד מנוגע ובית מנוגע. וארצה באמרי הנה בגד כל מה שיקבל טומאת צרעת מן בגד צמר או הפשתים או השתי או הערב או כל כלי עור. וכן רצוני באמרי בית מנוגע חומר הבית בכללו. והן אבניו ועציו ועפרו שכל חלק ממנו מטמא בכזית כמו שיתבאר בי"ג מנגעים מזה הסדר: **ויהיו** מספר אבות הטומאות ל"ב אבות [כפרטן אתה מוצא שלשים ושלש ועי' יסוד על זה בתוי"ט מ"י פ"ה דזבים ד"ה כל הנוגע] אלו הן. השרץ. והנבלה. והמת. ואדם שנטמא במת. וכלים שנגעו באדם שנטמא במת וכלים שנטמאו במת וכלים שנגעו בכלים שנטמאו במת. ואדם שנגע בכלים שנטמאו במת. וכלים שנגעו באדם שנגע בכלים שנטמאו במת. והאהל. והקבר. והשכבת זרע. ומי חטאת. ופרה אדומה ופרים ושעירים הנשרפים. ושעיר המשתלח. וזב. וזבה. ונדה. ויולדת. מרכב ומשכב. ובועל נדה. ודם טמא. ורוק טמא. ומימי רגליו. וזובו של זב. ושכבת זרעו. ומצורע בימי ספירו. ומצורע בימי חלוטו. ובגד מנוגע. ובית מנוגע. וכבר התבאר בראשון ממגילה (דף ח:) שאין הפרש בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט לענין הטומאה: **ודע** ששם כלים נופל על שמנה מינים. והם בגדים. ושק. וכלי חרס. וכלי עור. וכלי עצם. וכלי זכוכית. וכלי מתכות. וכלי עץ. אולם הקופות והדומה להם מהכלים אשר יעשו מהגמי וקליפות התמר והקנים והדומה להן. הנה הן כולן מכלל כלי עץ כמו שיתבאר בזאת המס' (כלים פט"ז) ולשון התורה בהיו' אלו המינים כולם מקבלים הטומאה. לבד כלי זכוכית שהן אמנם יטמאו מדרבנן. ולשון הגמרא (שבת דף יד:) יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו טומאה על כלי זכוכית. ובתוספתא דכלים (ב"ב פ"ז) אמרו כלי זכוכית מד"ס. אמנם שאר הכלים יתטמאו מדאורייתא. אמר הש"י (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק. ושק הוא כלי הנעשה מן השער הדק ממנו והעבה מאד כמו אשר נעשה ממנו א) הכל יקרא שק. ובגד הנעשה זולת השער כמו הפשתן והמשי והקוטן וזולתם והלבדים נכנסים בכלל הבגדים ולשון התוספתא העושה חלוק מן הלבד אם יש בה ג' על ג' טמא. וזהו שיעור הבגד לטומאה לפי מה שהתבאר בכ"ז מזאת המסכת ובסיפרא או בגד לרבות את הלבדין. ואמרו א) בחטאת כלי חרס (שם) וכל כלי חרס אשר יפול מהן אל תוכו יטמא. ואמר בכלי מתכות (במדבר לא) אך את הזהב ואת הכסף וגו'. אמנם כלי עצם הוא נכנס תחת אמרו (שם) וכל מעשה עזים כמו שהתבאר בשני ממסכת זו וכלי זכוכית השיגוהו מכלי חרס. כמו שהתבאר בשני מזאת המסכת ג"כ. ומיני אלו הכלים כולן לבד כלי חרס יש להן טהרה במקוה. אולם כלי חרס אין לו טהרה כ"א שבירה ולא יטהר במקוה כלל. והוא אמרו יתברך (ויקרא יא) ואותו תשבורו ואמר שם (שם טו) וכל כלי עץ ישטף במים. וכן יקראו ג"כ כלי ההיתוך לבד כלי מתכות ואין כלי זכוכית מכללם. ויקראו כל ב) הבגדים ואפי' הנעשים מן השער כלים. וכלי חרס לא יכניסוהו בכלל הכלים ברוב העתים. אבל יחדו בו דינים מיוחדים כמו שנזכר. ושאר הכלים. והם כלי עץ וכלי עצם וכלי עור יקראו אותם כלי שטף לפי שיש להן טהרה במקוה. וכאשר תשמע אומרים מטמא כלים או מטמא בגדים תדע שהוא יטמא אלו המינים כולן זולת כלי חרס שהוא לא יטמאוהו זולת אב הטומאה כמו שיתבאר. וטומאת מת בלבד אשר שמנו לכלים בהם אלו הדינים הבדל. אמנם כלי חרס הנה איך מה שיתטמא במת יהיה ראשון לטומאה ולא יהיה אב. ואפי' נגע במת עצמו או היה באהל המת. וכבר קדם לנו לשון התוספתא בזה. אמר יתב' (במדבר יט) וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא. אמרו הוא טמא ואינו נעשה אב הטומאה לטמא. וכבר התבאר בספרי שבכלי חרס הכתוב מדבר. וזה יתבאר בעשירי מזאת המסכתא ושאר כלים ובגדים הם כאשר נגעו באדם שנטמא במת יהיו אב הטומאה והם כאשר נגע דבר מהן במת אחד עוד נגע בהן אדם א' עוד נגע כלי באדם יהיו הג' אבות כמו שזכרנו. וכמו שביארו בספרי. לפי מה שנרמז בראשון מאהלות: **ודע** שהכלי חרס לבדו לא יהיה אב הטומאה לעולם לא בטומאת מת ולא בזולתו מהטומאות. ואני עתיד לבאר זה במקומות מחולקין מזה הסדר. ובכלי מתכות לבד דין זה אינו כשאר כלים וזה שהן כאשר יתטמאו באיזה מהטומאות שיהיו ואח"ז ישברו הנה כבר יטהרו בשבירתם. וכאשר תתיכם ותשוב ותעשה מהן כלים שניים ישובו לטומאתן הראשונה אשר היה בהן וזה ג"כ אמנם מדרבנן. ואני עתיד לבאר טעם בזו בי"א מזאת המסכתא. אמרו (שבת דף יד:) שמעון בן שטח גזר טומאה על כלי מתכות ר"ל שגזר שישובו לטומאתן אחר שטהרו בשבירתן עד שתטבול במי מקוה ולשון הש"ס טומאה ישנה מדרבנן ודע זה: **ואלו** האבות כולם אשר קדם מספרם הן מן התורה ויקראו כל אב מהן אב הטומאה מדברי תורה. ועוד אבות טומאות מדרבנן רבים זולת אלו ויקראו כל אב מהם אב הטומאה מדברי סופרים. והטומאות אשר ימצאו בהן אבות הטומאות מדברי סופרים ששה. והן טומאת מת. וטומאת זבות. וטומאת נדה. וטומאת יולדת. וטומאת עבודה זרה. וטומאת נבלה: **אולם** טומאת מת. הנה נמצא בה י"א אב הטומאה מדרבנן. וזה שעצם כשעורה מטמא במגע ובמשא כמו שהתבאר בשני מאהלות. וכן ארץ העובדי כוכבים ובית הפרס תטמא במגע ובמשא. ומדור העובדי כוכבים כמו שהתברר בסוף אהלות טמא כמו ארץ העובדי כוכבים עד שיבדק כמו שיתבאר. דם תבוסה מטמא במגע ובמשא ובאהל. ובשני מאהלות יתבאר דם תבוסה מהו. וכן יתבאר בית הפרס בסוף אהלות ואלו כולן מדרבנן. אמרו בז' מנזירו' (דנ"ו:) עצם כשעורה הלכה. וכבר ביארנוהו שם ובגמ' נדה (דס"כ:) דם תבוס' מדרבנן ובגמרת שבת (דף יד.) גזרו טומאה בארץ העובדי כוכבים. ובפסחים (דף לב.) בית הפרס מדרבנן. הרי אלו ד' אבות. וכן האהל אשר יטמא בדם תבוסה והאדם אשר יתטמא בא' מאלו הד' וכלים שנגעו בו וכן כלים שנטמאו בהן ואדם שנגע בהן וכלים שנגעו באדם וכלים שנגעו בכלים שנטמאו באדם וכן כלים שנגעו בכלים שנטמאו בהן כל אחד מהן אב מדברי סופרים: **וטומאת** זיבות תמצא בהן ט' אבות. וזה שאמרנו במה שקדם לא יטמא ויתטמא והוא חי זולת האדם. ואולם מן התורה עד שיהיה ישראל. אולם העובדי כוכבים הנה לא יטמאו ולא יתטמאו בטומאה מכל חלקי הטומאות. אבל מדרבנן שמו אותן כזבים לכל דבריהם. אמרו בני ישראל מטמאים בזיבה ואין העובדי כוכבים מטמאים בזיבה אבל גזרו עליהן שיהיו כזבין לכל דבריהן. זולת בדבר אחד לבד והוא שכבת זרע ששכבת זרעו של עובד כוכבים טהורה לגמרי כמו שהתבאר בגמרא נדה (דף לד.) ולא דנו עליו שתהיה כמו שכבת זרעו של זב אשר הוא אב מטמא במגע ובמשא כמו שהתבאר. ושם נאמר עבדו ביה רבנן היכרא דלא נשרוף עלייהו תרומה וקדשים אבל יודע שטומאתן מדרבנן ולזה לא יטמא שכבת זרעו ואילו היה זב אמתי מה"ת יהיה שכבת זרעו מטמאה במגע ובמשא. הנה כבר התבאר שכל ג) שיש מהעובדי כוכבים זכריהן ונקבותיהן קטנם וגדולם זב לכל דבר זולת לענין שכבת זרעו כמו שביארנו. ואין הפרש בין היות זב אמתי או מצורע או בריא מאלו החלאים הרי הוא זב מדרבנן. ור"ל באמרו קטנים שיהיה הזכר בן ט' שנים ויום א' ולמעלה והנקבה בת ג' שנים ויום אחד ולמעלה לא פחות מזה כמו שהתבאר בגמרא עבודה זרה (דף לו: לז.) ויהיה העובד כוכבים וזובו ורוקו ומימי רגלו ומרכבו ומשכבו ודם העובדת כוכבים ובועל עובדת כוכבים כל א' מאלו הוא אב הטומאה מדברי סופרים ג"כ. הנה הזב והזבה והנדה והיולדת ומצורע כ"א מהן מטמא משכב ומושב מדאורייתא כמו שהקדמנו אמנם המת הנה לא יטמא משכב. ולשון סיפרא הזב עושה משכב ואין המת עושה משכב אבל אמרו שאלו הנזכרים כאשר מתו מטמאים משכב ומושב כמו שיהיו בעודן חיים. ואני עתיד לבאר זה בסוף נדה מזה הסדר באמרם הזב והזבה והנדה והיולדת והמצורע שמתו מטמאים במשא עד שימוק הבשר וזה אמנם הוא מדרבנן. ובספרא הזב שמת מטמא במשא עד שימוק הבשר מד"ס. ובתוספתא [פ"ט] דנדה אמרו הזב והזבה והנדה והיולדת והמצורע שמתו מטמאים במשא עד שימוק הבשר ואין מטמאין אלא ברובן ואין טומאתם אלא מדברי סופרים. ר"ל טומאת משכבו מד"ס שהן השיגוהו במשכב הזב: **וענין** אמרם במשא כי כאשר נישא רובו על המשכב יטמא המשכב ואפי' היה בין גוף זה הזב והמת ובין המשכב אבן המבדלת כמו שיטמא בחייו לפי מה שיתבאר בזה הפרק. ואין כל מת כזה. והנה נוסיף בזה הענין פירוש וביאור במקומו: **וטומאת** נדה הנה היא ג"כ ט' אבות דרבנן וזה שהנה התבאר בנדה (דף ב.) שדנו על הנדה שתהיה טמאה למפרע מעת לעת או מפקידה לפקידה לפי מה שהתבאר שם. ואמרו מעת לעת דרבנן. ואמרו בו ג"כ שהיא מטמאה משכב ומושב למפרע ואינה מטמאה את בועלה. וכן הכתמים ההם שמו אותם דם נדה מדרבנן לפי מה שהתבאר שם. ולשון הגמ' (דף ו.) הרואה כתם מטמאה למפרע משכב ומושב ומטמאה את בועלה להבא וכן החלוק טמא. וכבר הגבילו את הזמן הזה אשר תטמא בו למפרע ואמרו (שם דף נו.) עד שתאמר בדקתי את החלוק הזה ולא היה בו כתם או עד שעת כבוס. וכן המאמר הנלקח בגמרא נדה (דף טו.) שווסתות דרבנן. ושהאשה כאשר הגיע שעת וסתה ולא בדקה עצמה עוד אחר זה בדקה עצמה בימי' ומצאה עצמה טמא' הנה היא בחזקת נדה משעת וסתה עד זה העת וזה הויא טומאה למפרע. ושם (דל"ט.) נאמר הנדה והזבה ושומרת יום כנגד יום והיולדת כולן מטמאות מעת לעת. וידוע שאלו הזמנים אשר תהי' בו טומאה ומדרבנן למפרע. ד) אם כל נדה או רואה כתם או מי שלא בדקה בשעת וסתה הנה המשכב והמושב אשר תטמא באלו הזמנים הוא אב מדרבנן. וכן בועל רואה כתם להבא. וכן רוקה ומימי רגליה באלו הזמנים. ודם שעל החלוק אשר לא יתאמת שהוא דם נדה הכל אבות מדרבנן: **וטומאת** יולדת בה מאבות דרבנן כמו שבנדה. ר"ל שדין היולדת והנדה אחד כמו שקדם ובגמרא נדה (דף כח.) אמרו הוציא עובר ידו והחזירה אמו טמאה לידה וביארו שזה דרבנן ולא נמנה לה ימי טהרה מהעת ההיא שנאמר כאשר תראה דם הוא דם טהור אבל נתחייב אליה החומרא מכל צד אמרו חוששת וימי טהרה לא יהבינן לה ותהיה טמאה י"ד יום כמו יולדת נקבה לחומרא מדרבנן וכאשר ראתה דם אחר זה הזמן לא נחשוב אותו דם טהור כי אין שם ולד אבל יהיה דם נדה או דם זיבה כפי זמן ראייתה כמו שהתבאר בנדה (שם). ונעשה ג"כ ה) דינה במספר אבות דרבנן כמו מה שעשינו במספר אבות דאורייתא. וזה שנמנה המשכב טמא באחד

ונמנה משכב עובדת כוכבים, ומשכב זה שמת. ומשכב נדה למפרע ומשכב רואה כתם למפרע ומשכב יולדת *י"ד ומשכב שלא בדקה בשעת וסתה. וכן נעשה במרכב והרוק ומימי רגליה על דמיון שעשינו במספר הקדום שמין הטומאה א' וזה אליה כאישים והאב. אמנם הוא משכב מדרבנן וכן בועל טמאה דרבנן. עם בועל עובדת כוכבים. ובועל רואה כתם. ובועל יולדת *) י"ד: **וטומאת** עבודת כוכבים בה ד' אבות והטומאה בכללה מדרבנן ובגמרא שבת (דף פג:) אמרי' טומאת עבודת כוכבים דרבנן ולה רמז בלשון התורה והוא מאמר יעקב הסירו את אלהי הנכר אשר בתוככם והטהרו והחליפו שמלותיכם. והראשון מאלו הד' אבות. עבודת כוכבים עצמה וזה שעבודת כוכבים עצמה מטמאה כשרץ. ר"ל שתטמא אדם וכלים במגע וכלי חרס באוירה ולא תטמא במשא. ובתנאי שיהיה בה כזית כמו שהתבאר במס' עבודת כוכבים. אולם אם היה הדבר הנעבד פחות מכזית לא יטמא *אשר תקח התיכה מגשם עבודת כוכבים ואפילו תהיה גדולה מאד הנה לא יטמא שעבודת כוכבים אינה מטמאה לאיברים. ואמנם תטמא כלל הנעבד כאשר היה כזית כמבואר למעלה. והאב הב' משמשי עבודת כוכבים יטמא מהם כזית כטומאת שרץ ואפילו נשבר מהם דבר ויהיה בו כזית הנה הוא יטמא אדם וכלים במגע וזה חומרא במשמשיה. והנה לשון המשנה במסכת עבודה זרה (דף מז:) ואמרו אבניו ועציו ועפרו מטמאין כשרץ שנא' שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו וגו' ובתוספ' זבים (פ"ה) המכנים ראשו ורובו לבית עבודת כוכבים טמא. כלי חרס שהכנים ראשו לבית עבודת כוכבים טמא. ספסלין וקתדראות שהכנים רובן לבית עבודת כוכבים טמאין ר"ל בזה שוה האדם או הכלי יהיה אצל כניסתו לבית עבודת כוכבים כמגע שרץ. והאב השלישי תקרובת עבודת כוכבים. וכבר התבאר בראש מסכת חולין (די"ג.) שתקרובת עבודת כוכבי' ו) והוא הדבר אשר יקרב בין ידיו על צד ההשאלה מטמאה במגע ובמשא כנבלה כמו שביארנו במסכת עבודת כוכבים: **וכבר** התבאר במסכת עבודת כוכבים (דף ל:) שיין נסך מטמא כמו תקרובת עבודת כוכבים והוא האב הד'. הורו על זה מאמרו יתברך אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם ואמרו (שם ד"ע:) ג' יינות הן יין שנתנסך לעבודת כוכבים מטמא טומאה חמורה בכזית. וענין טומאה חמורה אמנם יטמא אדם וכלים וזהו אשר יקראו טומאה חמורה בכל מקום וכל מה שיטמא האוכלין והמשקין לבד יקראוה טומאה קלה ואומרים הנה שיין נסך הוא אב הטומאה ירצה בזה היין אשר יתאמת שהוא נתנסך לעבודת כוכבים וזהו אשר מטמא כנבלה אולם סתם יינם הנה הוא יטמא טומאה קלה כמו שביארנו שם שהוא כמו משקין טמאין: **וטומאת** נבלה בה ב' אבות מדברי סופרים. אחד מהן שחיטת עובד כוכבים והיא נבלה ומטמא במשא. ואע"פ שלא תהיה תקרובת עבודת כוכבים. אבל לא תאסר בהנאה כמו תקרובת עבודת כוכבים. אבל היא משגת בה לא כמוה כמו שביארנו בגמ' חולין (דף יג:) אמרו עובדי כוכבים שבחו"ל לאו עובדי עבודת כוכבים הן אלא מנהג אבותיהם בידיהם ולזה היתה שחיטת עובד כוכבים מותרת בהנאה: **והאב** הב' נבלת עוף טהור לבד. וזה שנבלת העוף בין טמא בין טהור אין לו טומאה מן התורה בביאור. ולכך מנינו אותו באלו האבות מדרבנן. ואשר יתאמת אצלי שהוא של תורה. ואם לא בא בביאור לראיית זה היותו חייב עליה כרת על ביאת המקדש וסמכו זה לאמרו יתברך נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה לפי מה שהתבאר במסכת טהרות (פ"א) והיא תטמא אדם וכלים על אופן שאספר. וזה שהיא לא תטמא במגע בכללה ואפי' מדברי סופרים. ואמנם תטמא בכזית בבית הבליעה בעת אשר יבלע ממנה כזית והוא בבית הבליעה יתטמא ויטמא בגדים כנוגע באב הטומאה. וכן יטמא שאר הכלים בנגיעה בעת בליעתה ולא יטמא אדם ולא כלי חרס. ואפי' בעת הבליעה כמו כל נוגע באב מאבות הטומאות אשר לא יטמא אדם וכלי חרס אפי' בשעת נגיעה לפי מה שהתבאר בסוף זבים ולשון סיפרא בבולע נבלת העוף הטהור אמרו מטמא שאר כלים כבגדים יכול יטמא אדם וכלי חרס ת"ל בגד בגד הוא מטמא ואינו מטמא אדם ולא כלי חרס, נמצאת אומר היה אוכל בנבלת העוף הטהור וידו אחת על גבי תנור ואחרת ע"ג חבירו שניהם טהורים זהו דין הבולע ובזה הצד תמצה אב הטומאה. אמנם לענין המגע הנה יהיה כמו אוכלין טמאין לבד ובלבד שיחשוב עליה לאכילה כמו שהתבאר בראשון מטהרות: ולא תטמא במגע אלא טומאת אוכלין טמאין אשר אבאר אותן אחר זה. וכאשר נגע בכביצה מהאוכלין יהיו אלו האוכלין שני לטומאה ולא ראשון. וכבר התבאר בגמ' זבחים (דף קה:) שרבי מאיר יאמר שהוא טמא ואע"פ שלא יבלע מעת שלקחם בידו וחשב לבולען הנה הוא כאילו בלען. לפי שהמחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי ועם זה הנה לא תהיה אצלנו אב עד שיהיה האוכל אשר יגע בו ראשון לפי שהיא לא תטמא טומאת אב בנגיעה כלל אם לא בבליעה. ושם נאמר נבלת העוף הטהור לר' מאיר מונין בה ראשון ושני או אין מונין בה והיתה תשובה שלדברי הכל ואפי' לר' מאיר כל היכא דמטמא אדם במגע מונין בו ראשון ושני ירצה בזה שהדבר אשר יטמא אדם במגע הוא כאשר נגע בדבר יחזירהו ראשון וכאשר נגע הראשון בענין אחר ישוב זה שני. ושמור זה העיקר ג"כ: **הנה** כבר התבאר שבכלל אבות הטומאות דרבנן על הפנים אשר מנינו כ"ט אב. והן עצם כשעורה. ודם תבוסה. וארץ העמים. ובית הפרס. ואהל שהאהיל על דם תבוסה. ואדם שנטמא בהן. וכלים שנגעו בו. וכלים שנטמאו בהן. ואדם שנגע בכלים. וכלים שנגעו באדם. וכלים שנגעו בכלים שנטמאו בהן. והכותית והנדה למפרע. ורואה כתם למפרע, ומי שלא בדקה בשעת וסתה למפרע. ויולדת אבר. ומשכבן ומרכבן. ורוקן. ומימי רגליהן. ודם טומאה דרבנן, ובועל טמאה. וזובו של עובד כוכבים. ועבודת כוכבים. ומשמשי עבודת כוכבים. ותקרובת עבודת כוכבים. ויין שנתנסך לעבודת כוכבים. ושחיטת העובד כוכבים. ונבלת עוף הטהור. הנה כבר השלמנו אבות הטומאות במספר וביארנו זה השם על אי זה מין מן הטומאה יפול ומה ממנו מדברי תורה ומה ממנו מדרבנן: **ודע** כי כל מה שיתטמא באחד מאבות הטומאות בין אדם בין כלים בין אוכלין בין משקין יקרא ראשון לטומאה. ואשר יגע בראשון יקרא לו שני ואשר יגע בשני יקרא לו שלישי ואשר יגע בשלישי יקרא לו רביעי והוא סוף המעלה בטומאה, ובב' מטהרו' [מ"ג] אמרו הראשון שבחולין טמא ומטמא השני פסול ולא מטמא הראשון והשני שבתרומה טמאים ומטמאים השלישי פסול ולא מטמא. הראשון והב' והג' שבקדשים טמאים ומטמאים הרביעי פסול ולא מטמא. הנה כבר ביאר לך שהרביעי הוא תכלית הטומאה. ושכל מה שיאמרו ממנה פסול הנה ענינו שלא יטמא זולתו לפי שכל מה שהגיע אליו הטומאה יהיה טמא אבל לא יטמא זולתו יקרא פסול. ולזה יאמר לאשר אכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאין נפסלה גוויתו לפי שהוא לא יטמא זולתו. ויקראו ג"כ הראשון ולד הטומאה והב' ולד ולד הטומאה, ויקרא המשנה כל מה שהוא חוץ מן האב ולד הטומאה יהיה א' או ב'. ומבואר הוא שאתה כמו שתאמר זה אב מדאורייתא וזה אב מדרבנן כן תאמר זה ולד מדאורייתא וזה ולד מדרבנן: **ומהעקרים** ג"כ אשר ראוי להיותן שמורים אמרם בתוספתא דטהרות [פ"ה] כשם שראשון עושה שני ושני עושה שלישי כך ספק ראשון עושה ספק שני וספק ב' עושה ספק שלישי, ועוד דברים רבים הם ג"כ מדרבנן אבל הם אינם אבות אבל בשרש רבנן שמוהו ולד טומאה. כמו אמרם (שבת דף יד:) תלמידי שמאי והלל גזרו טומאה על הידים ושמו אותם שניות לעולם כמו שהתבאר במסכת ידים (פ"ג): **וכמו** כן גזרו על האדם אשר יאכל אוכל ראשון או אוכל שני או ישתה משקין טמאין ושאר מה שמנו בסוף זבים שיהיה שני לטומאה כמו שהתבאר שם. ומדרבנן ג"כ תטמא מאוכלין לאוכלין לפי שמן התורה אין אוכל מטמא אוכל. אמר יתברך (ויקרא יא) ב) וכי יפול מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע טמא הוא הוא טמא ואינו עושה כיוצא בו ובטומאת משקין חלקו בזה (פסחים דף טו:) כי מהחכמים יש שאומר שטומאת משקין מדרבנן ויש מי שאומר טומאתם בעצמן היותן מקבלים טומאה הוא מדאורייתא, אמנם היות משקין טמאין יטמאו האוכלים היא מדרבנן: (ושם) [צ"ל ויש] מי שיאמר שאפי' טמאם את האוכלין הוא מדאורייתא. אולם היות משקין טמאין יטמאו הכלים עד שיחזור הכלי שני הנה זה מדרבנן לדברי הכל. והנני עתיד לבאר טעם זה המחלוקת בע"ה בד' מטהרות וסוף זבים. ולשון גמ' דנדה (דף ז:) דאורייתא אין אוכל מטמא (כלי) [אוכל] ואין משקין מטמא כלי ורבנן הוא דגזור גזרה משום משקה זב וזבת משקה דעלולין לקבל טומאה גזרו בהן רבנן אוכלין דאין עלולין לקבל טומאה לא גזרו בהן רבנן: וענין עלולין שהן מוכנים בסבותם לקבל טומאה והוא אמרם דלא בעו הכשר. הנה כבר התבאר לך ששם דברים רבים הם ולד הטומאה מדרבנן. ואע"פ שהיה האב אשר (הוא) לו ולד דאורייתא. וזהו הענין אשר רצינו ההערה אליו בזה הדבור כמו זה שאם יגע שרץ בלחם הנה זה הלחם ראשון מדאורייתא לפי מה שביארנו. וכאשר נגע זה הלחם בלחם דרך משל הנה זה הלחם שני מדרבנן לפי שמן התורה אין אוכל מטמא אוכל. וכן כאשר אכל אדם זה הלחם הטמא הוא יהיה שני מדרבנן. ועל זה תקיש ותבין מה שזכרנו. והדין אשר יכלול אבות הטומאות כולן שהן יטמאו אדם וכלים וכל ולד טומאה לא יטמא לא אדם ולא כלי, ואמנם יטמאו אוכלין ומשקין לבד. ולשון הגמרא בראשון דקמא (דף ב:) דאב מטמא אדם וכלים. ולד אוכלין ומשקין מטמא אדם וכלים לא מטמא. וביותר ראוי וביותר אמתי שיהיה האב מטמא אוכלין ומשקין אבל משקין טמאין לבד הן יטמאו הכלים לא האדם ואע"פ שהוא ולד הטומאה ובמס' פרה (פ"ח) מזה הסדר יתבאר זה ושם נאמר כל ולד הטומאות אינו מטמא כלים אלא משקה: **ודע** שזה משפט מתהפך בשווי והוא שכל אב הטומאה מטמא אדם ובגדים וכל מה שהוא מטמא אדם ובגדים הנה הוא אב הטומאה ושמור זה שהוא עיקר גדול יצא אחר חקירת כל מיני הטומאות. גם הוא כבר התבאר בביאור שכל ולד טומאה לא יטמא כלים זולת המשקה שהוא מטמא כלים כמו שביארנו. וכן ג"כ מן התורה אין אוכל מטמא אוכל ולא יהיה שלישי לעולם אלא מדרבנן בהכרח לפי שהאב כאשר יטמא הכלי או האדם יחזור זה הכלי או האדם ראשון וזה הראשון יטמא אוכלין ומשקים לבד כמו שקדם ויהיה האוכל שני דאורייתא ג"כ ולא יטמא זה האוכל זולתו ויחזירהו שלישי אלא מדרבנן כמו שהשרשנו. ובתנאי שתהיה תרומה לא חולין לפי שאין בתולין כ"א שני לבד כמו שקדם לפי מה שביארנו בה' מסוטה (דף ל:): **הנה** כבר התבאר

*) בפ"ב הגיה יד ופי' יולדת נקבות יד.

נוסחאות ע"פ כ"י הערבי א) נעשה ממנו שק גדול הכל יקרא שק והוא הדבר. ב) ויקראו כל האריגות בגדים ואפילו הנעשים. ג) התבאר שכל איש מהעובדי כוכבים. ד) למפרע אמנם כל נדה. ה) ונעשה ג"כ הנה במספר האבות. ו) אשר יקרב לפניה על דרך העבודה מטמאה במגע והנה נראה שהמתרגם קרא אל עבארה ברי"ש וע"כ תרגם ע"ד השאלה

הגהות מהגרי"ב א) צ"ל בטומאת כלי חרס. ב) צ"ל וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו וכן הוא בפסחים י"ד ע"א.

התבאר שראשון ושני כבר יהיו מדאורייתא וכבר יהיו דרבנן לפי מה שביארנו . אולם שלישי ורביעי הנה הוא לעולם מדרבנן ואע"פ שהאב שהוא מיוחס אליו דאורייתא לפי מה שביארנו , ולזה אמרו (סם דף כז:) עתיד דור אחר לטהר את *) הבשר השלישי שאין לו עיקר דאורייתא : ומכלל מה ששמוהו ג"כ ולד הטומאה בשורש הגזרה בשר תאוה שכבר התבאר בתוספתא דנדה [פ"ט] שבשר תאוה שמוה שלישי לעולם לטומאה ואע"פ שלא נטמאה כלל . ושם נאמר גזרו עליו שיטמא את הידים . וחזרו וגזרו עליו שיטמא במגע . וחזרו וגזרו עליו שיהא כנבלה עצמה מטמא במשא. עוד אמרו שהוא סוף מאמרם שהוא טהור לתרומה ר"ל שלא יטמא ויטמא אלא הקדש מקדש וזהו דין שלישי לטומאה כמו שזכרנו : ובטומאת המשקין עיקר גדול ראוי שאזכרהו בכאן אחר שאקדים שהמשקים אשר יקבלו הטומאה ויטמאו בעצמן הן ז' משקים לבד , והן אשר יכשירו אוכלים לטומאה . והן המים . והטל , והשמן . והיין . והדבש מדבורים לבדו . והחלב . והדם . ומה שזולת אלו המשקין יין הרמונים והאגסים ומי הלימוני והרלעת. ודבש הקנים . ושמן אגוזים . וזולתו מן המימות והדבשים והשמנים לא יקבלו טומאה בשום פנים ואפילו מדברי סופרים כמו שבא בלשון המשנה בי"א מתרומות לפי מה שביארנו שם . כאשר נטמא אחד מאלו באב הטומאה או בולד הטומאה הנה זה המשקה יהיה ראשון לטומאה ולא יהיה שני . ואע"פ שהוא נטמא בולד הטומאה . וכן אילו נגע המשקה הזה במשקה אחר הנה זה המשקה השני יהיה ראשון ג"כ : המשל בזה שיהיה אדם כבר נגע בשרץ . הנה הוא ראשון לטומאה בלא ספק . וכאשר נגע זה האדם בשמן דרך משל טמאהו , וכאשר נגע השמן בדבש דבורים טמאהו ואע"פ שזה השמן לא נתערב בו וכאשר נגע זה הדבש במים טמאהו ויהיה שמן והדבש והמים כל אחד ראשון לטומאה וכן אם תלך הענין עד אלף משקה הכל ראשון כמו שיטמא שמן בדבש ודבש בשמן אחר והשמן השני בחלב והחלב בדבש אחר עד אין תכלית הכל ראשון . ובתוספתא דטבול יום [פ"א] אמרו אחד משקה שנטמא באב הטומאה ואחד משקה שנטמא בולד הטומאה הרי זה תחלה לעולם מטמא את חבירו וחבירו את חבירו אפילו הן ק' חוץ ממשקה טבול יום שהן פסולין ואין מטמאין . וכבר קדם לנו שהדבר אשר לא יטמא זולתו יקרא פסול : ואני עתיד לבאר במסכת טבול יום (פ"ב) שטבול יום הוא האיש אשר נטמא וטבל קודם שיעריב שמשו הנה הוא בזה היום אשר יקוה הערב השמש כמו השני . וכאשר נגע באוכל תרומה פסלהו שהוא יהיה שלישי ושלישי בתרומה פסול כמו שקדם וכן כאשר נגע טבול יום במשקה תרומה הנה הוא יפסול זה המשקה ויהיה שלישי כמו שהתבאר בראשון מפסחים (דף יז.) באמרם שמן שנפסל בטבול יום . ואולם משקה חולין לא יטמאהו טבול יום כלל לפי ששלישי שבחולין טהור לגמרי : והנה יבא במס' טבול יום מזה הסדר (פ"ב מ"ב) מאמר זה לשונו קדרה מלאה משקין ונגע בה טבול יום אם היה המשקה תרומה המשקין פסולין והקדרה טהורה ואם היה משקה חולין הכל טהור . ובתוספתא דטבול יום [פ"א] אמרו טבול יום אינו מטמא משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה . ושם נאמר ג"כ עריבה שהיא טבולת יום לשין בה עסה וקוצין ממנה חלה מפני שהוא שלישי והשלישי טהור בחולין . וזה הדין אמנם הוא בטבול יום לבד . והוא אשר ישים משקה תרומה שלישי לפי שהוא אינו שני על האמת שהוא כבר טהור . ולזה יפסול משקה תרומה : ובתוספתא [פ"א] דטהרות אמרו בטבול יום כשם שהוא פוסל משקה תרומה ואוכלי תרומה כך הוא פוסל משקה הקדש ואוכלי הקדש . ושם נאמר אחד טבול יום מטומאה חמורה ואחד טבול יום מטומאה קלה ואפילו טבול יום מזב וזבה ושאר טומאות שבתורה הרי הוא כטבול יום מן השרץ . וזהו דין טבול יום : אולם השני באמת כאשר נגע במשקין הנה ישים אותו ראשון לטומאה והוא ענין אמרם במס' פרה [פ"ח מ"ז] כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה חוץ מטבול יום שהוא עם היותו פוסל את התרומה לא ישים אותו תחלה כמו שביארנו ובגמרא מפסחים (דף יד:) אמרו משקין שנטמאו מאי איריא באב הטומאה אפי' בראשון ושני נמי תחלה הוו ולו היה זה השני שני בחולין והמשקה משקה חולין הנה הוא יהיה תחלה כמו שהתבאר בב' מטהרות . באמרם השני שבחולין מטמא משקין חולין ופוסל אוכלי תרומה והשלישי שבתרומה מטמא משקה קודש וזה שהשלישי לא ימצא זולת בתרומה כמו שביארנו למעלה :

וכבר התבאר ששלישי בתרומה א] פסול ואינו מטמא ולזה לא יטמא משקה תרומה . אמנם שלישי בקדש הנה הוא טמא ומטמא ולזה אם נגע זה האוכל שלישי של תרומה במשקה קדש טמאהו . אבל לא יהיה זה המשקה רביעי ויהיה פסול לבד . אבל הוא יהיה תחלה לפי מה שהתבאר שם . הנה המבואר בטומאת משקים שאב הטומאה והראשון והשני ישימו המשקים תחלה ואפילו היה משקה חולין . והשלישי של תרומה או של קדש כאשר נגע במשקים של קדש טמאהו ויהיה ג"כ תחלה לקדש וזה האוכל שלישי לא יפסול משקה תרומה . וכ"ש שיטמא משקה חולין ואוכל רביעי של קדש לא יפסול משקה קדש וכ"ש מה שזולתו וטבול יום לבדו ישים משקה תרומה שלישי לטומאה . וכן ישים משקה קדש פסולים כמו רביעי לטומאה . ולא תמצא לעולם משקה במדרגתו השלישי ובמדרגתו הרביעי כ"א באלו הפנים לבד : ונראה לי שמחוסר כפורים גם כן יעשה כי הוא פוסל את הקדש בנגיעה כמו טבול יום כמו שביארנו בפ"ק מפסחים (דף יח:) . וכבר התבאר לך שאוכל טמא מטמא אוכל אחר מדרבנן כמו שאמרנו . וכן אוכלין טמאין תטמא משקין וישוב אותן תחלה לטומאה כמו שביארנו . ואמר תחלה או ראשון שוה ואמנם יאמרו תחלה היות דינו דין הראשון ואין הוא ראשון באמת ואשר יקראוהו ראשון הוא ראשון בהתיחסו לאב במספר , כאילו יאמרו שאלו המשקים יטמאו טומאה ראשונה ואע"פ שהוא אינו ראשון במספר מהאב . וכן משקים טמאין יטמאו האוכלין ואע"פ שהיו המשקים כבר התטמאו בשני עוד אחר זה נוגע באוכל היה זה האוכל שני לטומאה לפי שהמשקים תחלה . ובתוספתא (פ"א) דטבול יום אמרו אוכלין מטמאין את המשקין לעשותן תחלה והמשקין מטמאין את האוכלין לעשותם שניים. ובתוספתא **) דפרה שהשני מטמא משקין לעשותם תחלה והמשקין מטמאין את האוכלין לעשותם שניים . וכן משקין טמאין יטמאו הכלים כולן . אבל בתנאי שיהיו אלו המשקין יתטמאו מחמת השרץ ר"ל שיהיה נסמך בטומאתו אליו (הטומאה) כמו שיטמאוהו האב או הראשון או השני כמו שקדם לא שיהיה נטמא בידים טמאין לפי שהידים טמאין מטמאין את המשקין ג"כ כמו שהתבאר במקומות פזבים (פ"ס) וטבול יום (פ"ב) וידים (פ"ג) וזהו ענין אמרם בתלמוד (שבת דף יד:) דאיטמו מחמת שרץ כאשר אמרו ז"ל שאלו המשקין טמאין לא תטמאו בידים טמאות אשר הן שניות לעולם כמו שהתבאר במקומו . ובגמ' חגיגה דירושלמי אמרו פשיטא שאין משקה מטמא מן היד לטמא את הכוס ואמנם יטמאו משקין שנטמאו מחמת ידים לאוכלין של תרומה לבד וישובו אלו האוכלין שניים כמו שהתבאר בסוף מס' זבים . וכבר התבאר בתוספתא דפרה א) שהמשקים אשר תטמאו האוכלין טמאים וכן המשקין אשר יטמאו הכלים ואפילו היו אלו המשקין נטמאו באחורי הכלים שאלו המשקין יהיו תחלה ויטמאו כלים אחרים ודע זה : אולם אוכלין טמאין הנה לא יטמאו כלים בשום פנים וכבר קדם לנו זכרו . ולשון גמרא פסחים (דף יט:) אין אוכל מטמא כלים ואין כלים מטמא כלים. ובתוספתא דט"י (פ"ב) חומר במשקים שהמשקין מטמאין כלי חרס מאוירו משא"כ באוכלין אולם אוכלין טמאים ומשקים טמאין הנה לא יטמאו האדם כאשר נגע בהן אלא אם נגע בידיו לבד שאז ידיו טמאין אם היה ממשש האוכלין או המשקין בב' ידיו יחד נטמאו יחד ואם היה נוגע בידו אחת נטמאת האחת לפי מה שהתבאר בחגיגה (דף כז:) וכמו שהתבאר במקומו מפרה (פ"י) ומסכת ידים (פ"ג) . אולם כאשר האדם (נגע) [אכל] אוכלין טמאין בחצי פרס או שתה מן המשקין טמאין רביעית הנה הוא אז נפסל גופו ויהיה כמו שני לטומאה . וכאשר נגע בתרומה פסלה. וידוע ממה שקדם לנו שזובו של זב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו כולן הן אבות הטומאות ויכללם שם משקין טמאין לפי שהם תולדות המים כמו שיתבאר בסוף מכשירין וזה אשר יקראהו התלמוד משקה הזב והדומה לו מכל טומאה תקרא משקה זה הטמא . אם היה מן טמא מת יקרא משקה טמא מת , ואם היה ממצורע תקרא משקה מצורע , וכן מן טבול יום תקראוהו משקה טבול יום . וכן ג"כ דם הנדה ודם המת והן אבות הטומאות והן משקין לפי שהדם מכלל ז' משקין . אולם הזב והזבה וזולתן מכל אבות הטומאות כאשר נגעו במשקין הנה אלו המשקין יהיו ראשון לטומאה ולא אב . והיא תקרא תחלה כמו שבא לשון הברייתא באמרם [תוספתא פ"א לטבול יום] אחד משקה שנטמא באב הטומאה ואחד משקה שנטמא בולד הטומאה הרי זו תחלה : הנה כבר התבאר שיש חלוק בין משקה הזב ובין משקין שהוא נוגע בהן , וזהו ענין מאמר המשנה בשני מטבול יום כל הטמאים בין קלים בין חמורים המשקין היוצאין מהן כמשקין שהוא נוגע בהן אלו ואלו תחלה . חוץ מן המשקה שהוא אב הטומאה . הביאור חוץ מן המשקה של זב אב הטומאה הוא שקצת משקין היוצאים ממנו והוא רוקו ומימי רגליו ושכבת זרעו אינן כמשקין שהוא נוגע בהן לפי שהוא אב ומה שנגע בהן הוא תחלה ומאמר המשנה בין קלין בין חמורים ירצה בו אפילו אכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין אשר נטמא טומאה קלה לפי שטומאת אוכלין ומשקין תקרא טומאה קלה כמו שביארנו , הנה המשקים היוצאים ממנו ומשקין שנגע בהן אלו ואלו תחלה . אולם מאמר התוספתא חומר במים שאין במשקין שהמים נעשים אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים מה שאין כן במשקין הנה אין רצונו לומר שלא ימצא אב הטומאה במשקין כי אם במים לבדם לפי שהדם ג"כ אב הטומאה כמו שביארנו · ואמנם ר"ל שלא ימצאו משקין (ישובו) [יהיו] טהורין · עוד תתחדש להם ענין יש בה אב הטומאה זולת המים לבדם · ר"ל כאשר שב מי חטאת ולזה אמר שהמים נעשים אב הטומאה · אולם אוכלין טמאים הנה לא יהיו אב הטומאה לעולם שאם נגע באב יקרא ראשון . ובתוספתא דטבול יום (שם) אמרו חומר במשקין מה שאין כן באוכלין שהמשקין נעשים אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים ומטמא כלי שטף מאחוריו וכלי חרס מאוירו מה שאין כן באוכלין : וכבר קדם לנו שכלי חרס לא יהיה אב הטומאה לעולם שהכלים אשר יהיו אב אמנם הן מה שיתטמאו במת או במשכב ומושב או מרכב או צרעת וכלי חרס אין ראוי למשכב ומרכב כמו שיתבאר בזבים (פ"ה) ואין ראוי לדיני טומאת מת כמו שאר הכלים כמו שקדם ביאורו : מה שראוי זכרונו בכאן אמרו ג) במס' כלים (פ"א) אין כלי חרס מטמא אלא מאב הטומאה · ומשקים הנה הן ולד הטומאה לעולם . אמרו ג"כ כל המטמא אדם מטמא כלי חרס וכל שאין מטמא אדם אין מטמא כלי חרס חוץ מהמשקין שהמשקים טמאים מטמאים כלי חרס כמו שקדם זכרונו ואע"פ שלא תטמא אדם במגע · אבל אצל שתייתו יטמא מדרבנן כמו שקדם · ואמרו ג"כ אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו ובהיסט הזב ואין מטמא אלא אוכלין ומשקין וידים לפי שהוא ולד הטומאה לעולם לפי שהולד כמו שהקדמנו אמנם יטמא אוכלין ומשקין לא אדם וכלים : הנה מכל מה שקדם ביאורו יתבאר שמשקין טמאים כבר יהיו אב הטומאה וכבר יהיו ראשון לטומאה · וימצא בהן מה שהוא במדרגת השלישי והרביעי והוא משקה שנגע בטבול יום לבדו ; לפי מה שקדם ביאורו ; ולא יהיה במשקין שני לעולם וזה שהאב והראשון והשני ישים אותת תחלה והשלישי לא יטמא המשקין כלל אם לא שיהיה משקה קדש ויהיה זה המשקה ג"כ תחלה לקדש ולשון תוספתא דטהרות [פ"א] אין לך משקה הנוגע בשלישי טמא אלא קדש בלבד וכאשר נטמא משקה הקדש ישוב תחלה לקדש . ולזה בא לשון התוספתא משקין מטמאין שנים ופוסלין ראשון בקדש מפני שהוא תחלה · וכאשר נגע באוכל ישוב שני והשני יטמא השלישי והשלישי יפסול הרביעי לפי מה שביארנו שהראשון והשני והשלישי בקדש טמאים ומטמאים והרביעי פוסל ואינו מטמא · הנה כל משקה טמא הוא אב הטומאה או ראשון לפי שהמשקה ט"י לא יקרא טמא אמנם יקרא פסול ; וכן תקרא אותו המשנה בכל מקום שנפסל בט"י ולא תאמר שנטמא · הנה כבר פורש והתבאר שאין שם משקה שניות בשום פנים ואם היו שניות במספר מן האב הנה הוא תחלה לפי הדין : ואמנם הארכתי בזה הענין מפני שבא בגמרא פסחים במאמר המשנה (דף יד.) מדבריהם למדנו וכו' אמר הכא בבשר שנטמא במשקין שנטמאו מחמת שרץ · ובקצת נוסחאות שנטמאו במשקין שניות ובקצתן יכתבו על מאמר הגמרא מחמת שרץ פירוש משקין שניות וזה כולו טעות כמו שביארנו · והאומר זה חשב שמונים משקין שני ושלישי כדרך שמונים באוכלין ואין הענין כן אבל המשקין שנטמאו מחמת שרץ תחלה לעולם · ואשר ראוי שיאמר שנטמאו מחמת השרץ ולא יאמר משקין טמאין לפי שזה יכלול אב הטומאה ומשקין שנטמאו מחמת ידים לפי מה שקדם · ועוד התלמוד יחייב שלא יהיו אלו המשקין אב מחמת השרץ ולא מחמת ידים אבל שיהיו שניות ; ואי אפשר שלא יורה העיון במקום ההוא על זה אם לא מי שאין אצלו דבר מאלו השרשים הגדולים הקודמים : הנה כבר התבאר שלא יהיו משקין שניות אולם אוכלין טמאין ימצא בהן ראשון ושני ושלישי ורביעי ולא ימצא בהן אב כמו שקדם : ואולם כלי חרס הנה יהיה ראשון ושני וזה כשנטמא במשקין טמאין שהן תחלה לפי מה שקדם . אולם שאר כלים רוצה לומר בגדים וכלי שטף הנה כבר יהיו אב הטומאה וראשון ושני לטומאה גם כן · והוא שנטמאו במשקין טמאין לבד לפי שכל ולד הטומאה אינו מטמא כלים אלא משקה כמו שקדם ולא כל משקה יטמא כלים אלא מי שהוא סמוך אליו אב כמו שקדם · ולא ימצא כלי מכל הכלים לא שלישי ולא רביעי : וממה שראוי שתדעהו שהכלים טמאים ואפילו נטמאו במשקין טמאים הנה אלו הכלים יטמאו האוכלין ויהיה האוכל שלישי ויהיה פסול בתרומה לבד כמו שהתבאר בסוף זבים · אולם האדם הנה יהיה אב הטומאה ויהיה ראשון ולא יהיה שני לעולם מן התורה ולא מדרבנן בטומאת מגע לפי שכל ולד הטומאה אינו מטמא אדם ואפי' משקין טמאים הנה הן לא יטמאו אדם שנגע בהן כמו שקדם ביאורו . אבל הוא יהיה שני כאשר אכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאין ושאר מה שנמנו בסוף זבים . וזה כולה גזירה מדרבנן לפי מה שנתבאר בגמ' שבת (דף יד.) וכמו שנתבאר בסוף זבים . אבל זה אשר נתשב האיש מהאדם שני לענין שהוא יפסול את התרומה כמו שיתבאר עד שיטהר במקוה וכאשר טהר לא יצטרך הערב שמש לפי שהוא טומאה קלה מדרבנן . ולשון ספרא אין אוכל אוכלים טמאים ולא השותה משקים טמאים טמא טומאת ערב וכן כלים שנטמאו במשקים שהן תחלה הנה הן כאשר טהרום במי מקוה טהרום ולא יצטרך להן הערב שמש . ובסיפרא אמרו כלים שנטמאו במשקים עולים מידי טומאתן בו ביום לפי שהוא טומאה מדרבנן לפי מה שהקדמנו : הנה אלו כלל מהשרשים אשר ראינו בהקדמתן הישרה למה שארצה לבארו : ואני אראה להישירך הנה אל מה שיפול השגיאה בו וזה שהנה ראוי לך שתהיה זריז מהיר אל ידיעת הטומאות והטהרות והבנת מה שיכללהו זה הסדר שתשמור תחלה כל מה שהקדמנו בזאת הפתיחה מהקדמות עם לשון זה הפרק הראשון מכלים ולשון ביאורו הבנה טובה עד מאד עד שיהיו משוננים על לשונך בלתי שתבקש נפשך בזכרונו . ולא יספיק לך הקריאה והעברה עליו ואפילו קראת אותו אלף פעמים ולא תשמרהו שזה בלתי מספיק לך עד שיהיה רגיל על לשונך כמו ק"ש ואז יגיע לך טוב השמירה וההבנה והזכות במה שתכללהו זה הסדר . לפי שהם ענינים קשים מאד בעצמם גדולי הספקות רחוקי ההבנה . הלא תראה גדולים חכמי המשנה ע"ה יתקשו בו וכ"ש אנחנו . תראה רבי אלעזר בן עזריה [חגיגה יד. סנהדרין נח: נע. מו.] אמר לרבי עקיבא ע"ה עקיבא מה לך אצל ההגדה כלך מדברותך ולך אצל נגעים ואהלות והוא לשון בראשית דרבי הושעיה רבה. וכן מצאנו אצל חכמי התלמוד יתקשו בקצת פרקים מהן כהתקשות רבי יוחנן בפרק תינוקת ממס' נדה (דף סה:) והתקשות פרק האשה שהיתה כובשת ירק במסכת טהרות (כתובות דף כ.) והוא הפרק אשר בו ידבר בראשון ושני ושלישי ורביעי . איך סדרם באוכלים ומשקים בחולין ובתרומה ובקדש . וכן יסתפקו ויתקשו במסכת עוקצים (הוריות דף יג:) : ובגמרא שבת (דף קלח:) אמרו כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה אמרו עתידה תורה שתשתכח מישראל שנאמר הנה ימים באים נאם ה' ושלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר ה' ואומר ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו מאי ישוטטו לבקש את דבר ה' עתידה אשה שתטול ככר של תרומה ותחזור על בתי כנסיות ובתי מדרשות לידע אם ראשונה היא אם שניה . וביארו שם מקום הספק הנופל עליהן והוא כשימצא שרץ באויר התנור ולא יהיה השרץ נוגע בלחם ולא בגשם התנור ג"כ . הנה בלא ספק שכבר נטמא התנור וכל מה שבו לאמרו יתברך כל אשר בתוכו יטמא . ויפול להן הספק אם הפת ראשונה כי השרץ טימאהו בהגעתו באויר התנור , והתנור כמאן דמלא טומאה הוא . או השרץ תטמא התנור לבד והתנור יטמא הפת בנגיעה ותהיה הפת שניה ויהיה אצלם הספק בזה . ואמרו נשתכחה תורה מישראל ואתה יודע שבעונותינו שרבו אם תחזור על ראשי ישיבות כ"ש בבתי כנסיות תמצא יסתפק עליהן מאלו הפנים מה שבאו בו לשונות הפסוקים הרבה בתורה ובמשנה ומה שהוא יותר מפורש מזה ויותר מבואר ולא יתקשה בכמו זה הענין בזמן הגלות ויהיה נסתפק אלו הפנים במיעוט הבקשה אליו לפי שאנחנו נמצא בזמן המקדש ובהיות הנביאים נמצאים הסתפק להן (ממיני) [עניני] הטומאה והטהרה ודין השלישי והרביעי ואפי' על הכהנים המשמשים במקדש אשר הם יותר צריכים מכל האנשים לשמור הלכות טומאה וטהרה כי רוב הצורך עליהן מאלו הפנים אמנם הוא לענין מקדש וקדשיו אמר כה אמר ה' צבאות שאל נא את הכהנים תורה לאמר הן ישא איש (את) בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל השמן ואל כל מאכל היקדש ויענו הכהנים ויאמרו לא ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא : וכבר נחלקו חכמי התלמוד בהבנת אלו השאלות (פסחים דף טז: יז.) ואמרו קצתם אשתבוש כהני רביעי בקודש בעא מנייהו ואמרו ליה טהור והן טעו לפי שהוא פסול כמו שהקדמנו . ותשובתם בטמא מת אמת לפי שטמא מת רביעי בקדש ממנו טמא רצוני לומר שהוא פסול ולא יטמא זולתו ואמרו בקיאים הן בטומאת מת ואין בקיאים בטומאת שרץ , לפי שחשבו שרביעי של שרץ טהור בקדש ומקצתן אמרו לא אישתבוש כהני שהשאלה הראשונה ששאלם היה מחמישי בקדש ואמרו לו טהור ושאלה השניה היה מרביעי בקדש ואמרו טמא והתשובה אמיתית בשתי השאלות . ואני אבאר זה המאמר וזכרתיו בכאן שהוא ג"כ בתכלית הקושי במקומו והוא מאמר עמוק מאד וביאורו מועיל בכאן בשקלא וטריא שעשינו במה שהקדמנו . ואומר שאמרו בכאן בשר קדש לשון נקיה והכוונה בשר שרץ . וכן אמרו היקדש ר"ל היטמא כמו שיקראו העברים המרחק מדבר ונזור ממנו קרושה אמר אל תגע בי כי קדשתיך ואומר פן תקדש המלאה וכאשר לקח השרץ בכנף בגדו היה הבגד ראשון ב] וכאשר נגע כנף זה הבגד בבשר היה הבשר שני . עוד נגע הבשר בנזיד היה הנזיד שלישי ושאל להן מזה הנזיד אשר הוא שלישי כאשר נגע ביין ונגע בשמן ונגע במאכל מה דין זה המאכל וזה היין וזה השמן אם כל זה יטמא אם לא . ואין ספק שהיין והשמן והמאכל כל אחד מהן רביעי אבל יין ושמן עשוי תחלה כמו שהתבאר והמאכל פסול ואינו מטמא והכל טמא . והיתה תשובתן בזה ואמרו לא הנה הן טעו וזהו דעת רב כאשר אמר אשתבוש כהני בזאת השאלה : עוד שאל להן ואמר אם היה טמא נפש הוא אשר נגע בכנפו אל הלחם ונגע הלחם בנזיד והנזיד נגע ביין ובשמן ובמאכל מה דין זה היין והשמן והמאכל ואמרו יטמא . וזה מאמר אמתי אולם שמואל אמר לא אשתבוש כהני . וזה שהוא יאמר שמאמר חגי בשאלה הראשונה ונגע בכנפו לא ירצה בו שכנפו נגע בלחם . אמנם ירצה בו שנגע אוכל בכנפו עוד נגע זה המאכל בלחם ולחם בנזיד . והוא אמרם בגמרא מי כתיב ונגע כנפו ונגע בכנפו כתיב במה שנגע בכנפו ירצה לומר שאמרו ונגע בכנפו אינו מן האיש אשר נשא שרץ בכנפו. ואמנם הוא מן הדבר אשר נגע בזה הכנף ויהיה חגי שואל להן מחמישי בקדש והוא טהור וזה שהכנף ראשון

*) צ"ע הככר. **) צ"ע לטהרות לפ"ג.

נוסחאות ע"פ כ"י הערבי א) שהמשקין אשר נטמאו מאוכלים טמאים וכן המשקין אשר נטמאו מכלים טמאים ואפילו נטמאו מאחורי הכלים אלו המשקים נעשו תחלה ויטמאו כלים אחרים ודע זה : ב) בכאן אמרו בתוספתא כלים :

הגהות מהר"י לנדא א] בד"ה וכבר התבאר ששלישי בתרומה וכו'. אמר הכותב. הקדמה זו הארוכה הלאה רבינו הגדול חכמתו הנפלאה ואעפ"כ אני תמה דבר אחד שלא הזכיר והוא דין חדש ונפלא שלא משכחת ד' בקדש כ"א כשהראשון היה תרומה או קודש או חולין שנעשה עע"ק אבל אם היה הראשון חולין או אפילו חולין שנעשה על טהרת תרומה אפילו היה הב' וסג' קודש אינן עושין ד' והוא מבואר בדבריו פ"ב דטהרות מ"ג. ואמנם גם בספר היד החזקה פי"א מהמ"ט לא הזכיר חידוש זה ואולי אזל בו : ב] ד"ה וכבר נחלקו כו'. וכאשר נגע כנף זה הבגד בלחם היה הלחם שני עוד נגע הלחם בנזיד היה הנזיד שלישי. פצ"ע ;

הקדמת הרמב"ם לסדר טהרות

ראשון והאוכל אשר נגע בו שני והלחם אשר נגע בזה האוכל שלישי והגזיר רביעי והוא פסול ואינו מטמא כמו שקדם . וכאשר נגע הגזיר ביין ושמן ומאכל יהיה הכל טהור לא המשקה אשר הוא יין ושמן ולא המאכל יטמא לפי שכל אחד מהן חמישי וחמישי בקדש טהור , וכן השיבוהו ואמרו לו שזה החמישי לא יטמא עד ששאל להן אם היה טמא נפש הוא אשר נגע בכנפו על זה הסדר מה יהיה דין היין והשמן והמאכל ואמרו לו יטמא . וזה אמת ג"כ לפי שהוא יחזור אז רביעי ויהיה היין והשמן תחלה שהוא משקה קדש שנגע בשלישי ויהיה המאכל פסול להיותו רביעי כמו שקדם . וביאור זה שטמא מת אין כנפו הוא ראשון אבל כנפו הוא אב הטומאה כמו שכבר ביארנו שנטמא במת כאשר נגע בבגדים או בכלי שטף ישוב אותן אב הטומאה ויהיה הכנף בגר מטמא נפש אב והדבר אשר נגע בו ראשון כמו שאמר שמואל והלחם שני והגזיד שלישי ויהיה השלישי הוא אשר נגע במשקה קדש ואוכלין של קדש ויהיה הכל טמא : וזהו לשון התלמוד שאמר שמואל לא הכא אשתבוש כהני ולא הכא אשתבוש כהני [לא הכא אשתבוש כהני] רביעי בקדש בעא מינייהו ואמרו ליה טמא ולא הכא אשתבוש כהני חמישי בקדש בעא מינייהו ואמרו ליה טהור . ובא רבינא בסברא שלישית ואמר שהן טעו בשתי התשובות , אולם בתשובה הראשונה כמו שאמר רב וזה שיהיה הכנף הוא אשר נגע בלחם . אולם תשובתם השנית אמר בטומאת מת נמי לא בקיאי הכא רביעי והכא שלישי . וביאור זה שרבינא אמר שאמרם יטמא ושיהיה היין והשמן והמאכל טמא כמו שזכרנו להיותן טועים במדריגות הטומאה לפי שהן חשבו שזה אשר נגע בנזיר רביעי בין לטמא מת בין לשרץ אבל רביעי של שרץ טהור לקדש ורביעי של טמא מת טמא . הנה הן טעו בב' התשובות לפי שרביעי של שרץ פסול בקדש כמו רביעי של טמא מת וכן הרביעי מאיזה אב שיזדמן וזה אשר חשבו רביעי לטמא מת הוא שלישי לפי שהכנף הוא אב הטומאה במו שהתבאר והלחם ראשון והגזיד שני והיין והשמן והמאכל כל אחד מהן נגע בשני ויהיה הכל טמא כמו שזכרו . אבל המאכל טמא והוא שלישי לא רביעי כמו שחשבו שהכנף מן טמא מת וולד טומאה כמו כנף שרץ וזה מה שנפל המחלוקת בין חכמי התלמוד בזאת התשובה.רב יאמר שטעו בתשובה הראשונה ואמרו אמת בשניה ושמואל יאמר שצדקו בשתי התשובות ורבינא יאמר שלא צדקו בשתי התשובות : הנה כבר התבאר לך שהענין קשה בעצמו ואפילו בזמנים הקודמים , והבן אמרם עתידה תורה שתשתכח מישראל משתכחת דיני הטומאה והטהרה וכן למה שצוה ה' יתברך הנביא בשאלה מזה אמר לו שאל נא את הכהנים תורה והנה הוא התורה בסתם הוא הלימוד בטומאת וטהרה וידיעת דינם . וכן ג"כ אמרו בטומאות וטהרות הן הן גופי תורה ואיך הוא המביא לרוח הקדש כמו שאמרו (עבודה זרה דף כ:) וטהרה מביאה לידי א] קדושה כו' : ואמנם אמרתי לך כל זה המאמר שלא תחשוב הדבור באלו העניינים כמו הדבור בסוכה או בלולב או בשבועת השומרים או בשבועת הדיינים ותעיין בו בתחילת מחשבתך ותחשוב שכבר השלמת הדבר ג"כ שלא תעריך מה שיגיע לך מהתועלת אחר הגעתם ותשוה אותו כמו שקדם מביאורנו לסדרים הקודמים , לפי שאלו השרשים גדולי הדעת והמזמה אשר קדמתי לך בזה הסדר אין בו שרש שלא השתוקקתי בו השתוקקות רב באמתתו ותארו ולקטתי אותו אחד מעיר ושנים ממשפחה מכל זויות התלמוד ומספרי הברייתות והתוספתות . עד שקבצתי מהן זאת הפתיחה להיות מפתח לכל מה שארצה לבארו מזה הסדר ולרוב ההלכות הקשות בתלמוד. לפי שכל הלכה יהיה בו דבר בטומאה וטהרה וראשון ושני יקשה אפי' לגדולי הרבנים וכ"ש לתלמידים וכאשר תמצא בו מאמר לאחד תמצא המאמר רב האריכות ומעט ההגעה לא יגיע לך ממנה כוונה שלמה . לפי ששרשי אלו הפנים בלתי מתעסקים בו כלל : אולם מה שהקדמנוהו אנחנו בזאת הפתיחה הוא מספיק מאד מאד ויצטרך אל שמירה כמו שזכרנו ולא ידע שיעור התועלת בו על האמת אלא מי שהשתוקק בימים והתעורר בלילות בהלכה מאלו ההלכות אשר בתחילת שבת ופסחים או חגיגה וזבחים וכו' והדומה להן ולא יתברר לו שרש ישען עליו עוד יקרא זאת הפתיחה ומה שאחריה ויעלו לו זה כלו בנוי על שרשיו ואז ידע שיעור מה שנעשה הנה . א) ואין דמיון זה אלא כמו מי שקבץ חרובים בהשתוקקו ויגע בדרכים עד שהגיע ממנו אל ממון גדול הגיע בו אל הכוונה ובאשר השלים בזה הממון מן ההשתוקקות ולא ישוער על כחו ידע שיעורו , וכן אם יגיע לאיש נבון ואע"פ שלא השתוקק בו הנה הוא יגיע בו הכוונה במה שיראה מעניני האנשים שיעור מה שהיו משוטטין בזה ולא מצאו : וכל מה שהקדמנו את הענין הוא חריצות וזירוז על שמירת זאת הפתיחה וזוכרת תמיד עד שלא אצטרך שאזכור אלה העקרים בכל עת שאצטרך אליהם אבל ארמוז אליהם לבד לפי שהסדר עצמו יסבול מהאריכות ואם לא נכפול ענייניו לא יהיה בו די :

א] [צ"ל פריטום]

נוסחאות ע"פ כ"י הערבי א) ואין זה דמיון אלא למי שקבץ חרובים ביגיעה רבה וצרות נמספות בדרכים והגיע לממון רב שיוכל למלאות בו כל רצונו ואח"כ בא הממון הזה לאיש אשר יגע מאד ימים רבים ולא יוכל לבא אל פרנסתו הוא ידע ויבין פעולת בעל החרובין וכן אם יבא העושר הזה לידי אדם חכם אע"פ שלא יגע הרבה עם כל זה ידע מה שעשה בעל החרובין מפני שרואה יגיעת בני אדם וצרותם אשר לא יגיעו למצוא מחיה כזאת :

סליק הקדמת הרמב"ם מסדר טהרות

הגהות הגאון וכו' מו"ה שמחה מדעסויא זצ"ל לסדר טהרות

הקדמה להרמב"ם מסדר טהרות אמר הרב הגדול רמב"ם הספרדי ז"ל כו' וזה שחלקו הטומאות לפי מה כו' וזה שהשרץ בעצמו אב הטומאה וזה (השני) נשנב וצ"ב נ"ע וזה המין : בא"ד וטומאת מת כו' והקבר ג"כ אב הטומאה ואדם שנטמא במת הוא ג"כ יקרא אב וכן כל הנוגעין בו . נ"ב נ"ל וכן כלים דהרב הרי הוא כאלו : בס"ד ועניין אמרם הנה טהורים שהן לא יהיה דינם דין כלים הנוגעים בטמא מת . נ"ב שיהא אב הטומאה אלא ראשון : בד"ה ואולם כו' אבל הן יטמאו אותן טומאת משקין . נ"ב והכלים נעשו שניים ׃

כלים פ"א מ"א בפי' ר"מ ד"ה השיעור כו' ואמר במי חטאת והנוגע במי הנדה יטמא עד הערב כו' הדין בהם טומאת מגע כמו שנתבאר . נ"ב עיין ברמב"ם ז"ל פרק ט"ו מהל' פרה הלכה א' ובכסף משנה ז"ל : מ"ב פי' הר"ש סד"ה ענין למעלה יותר עליון כו' והנוגע במי הנדה (יכבס בגדיו) . נ"ב יטמא עד הערב : מ"ג ד"ה ומצינו דזבה כתי' תמורה ממגורע כו' דהא דמשמע בת"כ כו' : בס"ד מההוא קרא דגלח את כל שערו . נ"ב ועיין משנה ד' בפי' הרמב"ם בשם ספרי : בד"ה ומיהו יש מפרשים בהיא דפסחים כו' כדתנן פרק בתרא דנגעים בימי ספירו כצ"ל : ד"ה וכל סדר משנה כו' למעלה מהן עשו של זוב מכל הני כו' כצ"ל : ד"ה ויש דברים דבמגע והיסט מטמאין כצ"ל : מ"ט ד"ה בין האולם ולמזבח מקודש כל הני דתנן כו' והא דתניא בתוספתא דכלים . נ"ב וכן בעלי מומין שנכנסו בין האולם ולמזבח כולהו מדרבנן כן הוא בהר"ב : בא"ד דהכי תניא התם (וטמאים) שנכנסו כו' . נ"ב וטהורים וכ"ה שם : בא"ד ועוד דלא ניתנו ליהנות בהן כדאמר בפרק בא לו שלא רחוץ ידים ורגלים כו' . נ"ב אף דכ' לפני זה דכולו הם מדרבנן ס"ל הפתא לכאורה דבלא רחוץ הוא מן התורה : בא"ד והתם בעי למימר דכולהו מעלות דמתני' כו' דאי ס"ד דרבנן מאי שנא . נ"ב ז"ל הגמרא שם דאי ס"ד דרבנן מאי שנא בין האולם ולמזבח דלמא מקרו ועיילו מכולה עזרה נמי מקרו ועיילו בין אולם ולמזבח דלא מפסיק כו' : **פ"ב מ"א** בפי' הר"ש ד"ה כלי עץ כו' והא דלא שויכהו ככלי מתכות . נ"ב כ"ה בגמרא שבת דף טז ע"א ותוס' שם : בא"ד אי גזור טומאה ושניה או לא . ואח"כ מ"ה מיכן ולהבא אין כו' וכ"ב כ"ה בפי' הר"ב: מ"ב ד"ה כלי שאין לו תוך בפרק אלו טומין כו' נטמא תוכן נטמא גבן (לא) נטמא תוכן נשנב וכ"ב כ"ה שם דבכלים שיש להם תוך שנטמא אחוריו במשקין תוכו טהור ופי' רש"י ז"ל ותוס' שם דכאן קרי תוך אותו צד שרגילין להשתמש בו ופ"ש הטעם : **פ"ה מ"א** ד"ה תנורים כו' פי' דיש בר שבעה ברובו בר תשעה בארבעה ויש מפרשים אפכא דבר תשעה ברובה ובר שבעה בארבעה כצ"ל . וכ"ב כן פי' רש"י פרק העור והרוטב קכ"ד ע"א ובנדה דף כו ע"ב וכן פי' תוס' בחולין אבל בנדה פי' בסוף כהר"ש : בא"ד ועוד מקשין התם כו' כילד מעהרין אותו חולקים לשלשה . נ"ב פירש"י אבל לשתים לא שני אע"ג דליכא בחליו ד' מדקא מיקל ר' מאיר שם ואמר אינו צריך אלא שממעטו משפנים מד' מכלל דרבנן בהא נמי פליגי דאע"ג דלא הוי השבר ד' אפ"ה בעינן דלא להוי רובא ומשני הא דקתני ברובא טמא ואע"ג דלא הוי ד' דעבדי גיסטרא שחלקו לארכו בגובהו והכא דקתני דבלי ד' ואי לא הוי טמא דנלקי מגלק לרחבו דשוב אינו עומד יפה עכ"ל רש"י וקשיא לי לפי' הר"ש מאי פריך הגמרא הא בתנור בר שבעה טמא ברובא אע"ג דלא הוי ס"ל לרבנן . ואח"כ שפיר קתני לקמן חלקו לשלשה אבל לשתים לא שני אע"ג דליכא בחליו ד' ונע"ג גם התירוץ של הגמרא לא אוכל להולמו לפי' הר"ש דסיפא משני דהכא דקתני בד' דנלקי מגלק הא בהדיא קתני לרבנן דברובא טמא בתנור בר שבעה אבל לפירש"י ניחא הכל דבתנור בר שבעה לכ"ע בד' ותנור בר תשעה לר"מ בד' ולרבנן עד דאיכא רובא והוא דנלקי מגלק אבל עבדינן גיסטרא טמא לרבנן אע"ג דלא הוי ד' ואם נאמר דלפירוש הר"ש בעינן רובא דמיגכר ניחא גם כן . אמנם מפי' הר"ש במשנה זה לא משמע הכי לכן נ"ע דס"ל להגמרא דאף בתנור בר שבעה אם נלקי מגלק מודים חכמים לר"מ דבעינן ארבעה בשריו כמ"ש רש"י הטעם דאינו עומד ולכתחלה ס"ד דבבא דשריו בד' לכ"ע הוא לכך משני דעבדי גיסטרא תיירי לקמן והכא דנלקי מגלק אבל לבתר דפליך מתני' דכאן אהדדי ומשני הא בתנור בר ט' והא בתנור בר ז' ממילא עכ"ל גם כאן מיירי דעבדי גסטרא דאל"כ לא הוי אמרי רבנן ברובא והר"ש הביא הגמרא שלא כסדר כן נ"ל ברור ועיין משנה ח' ועוד י"ל לפי' ר"ש דמשמע ליה להגמרא דמתני' דלקמן מיירי בתנור גדול והכי פריך למה אינו מטמא שם עד דאיכא רובא הא בארבעה נמי טמא ומשני הא דעבדה גיסטרא כך אינו מטמא עד איכא רובא לכך תנן שם הקטן טהור וכן מוכח מפי' הר"ש והר"ב משנה ח' : בפי' הר"ש בא"ד תניא בת"כ תנור כו' אמר לו ר"ע וכי דנין אפשר משאי אפשר [אף אע"פ שאי אפשר] ראיה גדולה היא כצ"ל : בס"ד אף תנור משנגמרה מלאכתו באור כצ"ל : מ"ז ד"ה תניא בתוספתא תנור שחלקו לשנים אפי' אפי' כל שהוא שאין בו ארבעה כצ"ל : מ"ח ד"ה תניא בתוספתא כו' מרחו בטיט מלמעלה טמא או שעשה לו טפילה מבחוץ (טהור) . נ"ב טמא : **פ"ט מ"א** בפי' הר"ש וכן אם נמצאו במנופה ונראין לתוכה של חבית אף על פי שהן יוצאין כו' . נ"ב נ"ל אע"פ שאין יוצאין ולנוטו לומר דרבותא קמ"ל מתני' רק דקשיא לי דא"כ הוי ז אנ"ל ז לפי שיטתו : בס"ד אע"פ דלא חשיב כתוך כו' לא נטמאו החבית . כצ"ל : ד"ה שוקעין לתוכה כו' דנחשבין כמנופה ואם לאו טמאין כצ"ל : בס"ד ומניין אתה מונה כו' כלומר אימת טמא בזמן שאין צמיד פתיל עליו . נ"ב הא יש צמיד פתיל טהור כצ"ל : **פי"א מ"ג** בפי' הר"ש סד"ה סובב של גלגל כו' שלא תשבר כעדשין . נ"ב בהרב מ"ו במרסים ובקלעים : **פי"ז מ"ז** בפי' הר"ש ד"ה ר"ע מטמא ור"י בן נורי מטהר ט' ומשמע בספ"ק דסוכה . נ"ב דף כ' ע"א : בא"ד כדמוכח בפרק העור והרוטב ובסנדל נמי דהיינו מדרס פליגי התם בסנדל של סיידן והא אינו [אלא] של קש כדמוכח בתוספתא דקתני סנדל של [קש]. נ"ב כן מוכרח להגיה על פי סוף דברי הר"ש ז"ל וכ"כ תוס' ז"ל בשבת ריש דף סו ד"ה סנדל : בא"ד כדקתני לעיל בתוספתא . נ"ב שהביא סוף משנה ט"ו . והס"ד : **פי"ח מ"ה** בפי' הר"ש ד"ה תניא בתוספתא כו' עשה ארבעתם מרווחים טהורה עוד תניא בתוספתא כו' מפני שהוא כשירי מטה ליתן עליה . נ"ב נ"ל ויתן עליה וכ"ה את"ז : מ"ו ד"ה שנשברה שני' טהורה כו' ואע"ג דאיכא רובה . נ"ב נ"ל קרקה מידי דהוה אגגב מליו . נ"ב במשנה ט' : בא"ד ולא דמי היכא דנתפרקה טולה . נ"ב במשנה ה' דמטמא ר' נחמיה וקי"ל כוותיה כמ"ש הר"ם ז"ל שם בשם גמרא דסוכה וגם ת"ק מטמא בנטלה קנרה ושתי כרעים והיא לדבר דלזה נתכוין הר"ש ז"ל דכן כתב בפ' י"ט בהדיא משנה ו' : מ"ז ד"ה כרע שלמטה כו' ואנן בעי' קנרה ושתי כרעים . נ"ב כדאיתא בסוכה דף טז ע"א : מ"ט ד"ה טהורה אפי' [איכא] אכוכה ושני כרעים . נ"ב כ"ה בפי' הר"ב ז"ל : **פי"ט מ"ו** בפי' הר"ם משנה ז' כו' כדפרישית לעיל פי"ז . נ"ב פי"ח מ"ו : **פכ"א מ"א** הנוגע כו' קירוס כו' . נ"ב אשר כאן בניסן בפי"ג דשבת תנן הטוחה שתי כתי נירין בנירין בקירוס ותפרש אביי תרתי בבתי נירא ותדא בנירא : בא"ד אמר רב יהודה תטובייתא . נ"ב שבת פי"ג דף קה ע"א ופ"ש לשון משנה וגמרא : בא"ד שתי פעמים מרכיב תום של שתי בבת גיל דהיינו כו' כצ"ל וכ"ה לשון רש"י והר"ן ז"ל שם : בא"ד תטובייתא ביריעות הגרדיים האורגים ברגל הוא וקורין לימיי"ם והוא במקום כו' כצ"ל וכ"ה שם ברש"י והר"ן ז"ל אכן בר"ן כתב כאן כלשון הר"ש ז"ל : **פכ"ב מ"א** בפי' הר"ש ד"ה דלופקי הוא כלי עץ כו' כצ"ל : בא"ד ובפרק שתי הלחם אמרינן לא שנא ליפוי עומד ול"ש ליפוי שאינו עומד ולא שנא שחיפה את לבזבזין ולא שנא לא חיפה את לבזבזין ופליגי התם דרים לקיש אמר לא שנו אלא בכלי אכסלגים . נ"ב כ"ה שם : ד"ה תניא בת"כ פרשת ויהי ביום השמיני כלי עור ט' אשר אני מרבה את השולחן ואת הטבלא שמשמשם אדם [ואת משמשי אדם] ומוציא אני כו' והכנוסה שהם משמשי משמשי אדם ואין משמשים אדם כצ"ל וכ"ה בסוכה דף ה' ע"א בתוס' שם בשם ת"כ : מ"ח ד"ה העליון כשא כו' . נ"ב נ"ל הכסא וכ"ה בפי' הר"ע"ב : מ"ט בפי' ר"מ ד"ה כבר באדנו כו' . נ"ב בפרק כ מ"ה : **פכ"ה מ"ט** בפי' הר"ש ד"ה תניא בתוספתא כו' פי' מה לשון כפול כו' מה שייך לשנות אין להם אחוריים אין להם בת הלביעה . כצ"ל : **פ"ל מ"ג** בפי' הר"ש ד"ה כוס של זכוכית כו' תניא בתוספתא כוס של אבן שנקב והטיף לתוכו אבר ר' יוסי אומר משום ר"י בן נורי טמא משום כלי מתכות . נ"ב והתוס' ז"ל בר"ה דף יט ע"א הביאו תוספתא זו בלשון אחר ע"ש ה"ג ר' יוסי משום ר' יוחנן בן נורי אומר טמא משום כלי זכוכית רשב"ג אמר יהודה בן שמוע היה מטמא משום ר' מאיר : מ"ד תניא בתוספתא כו' אע"ג דתנן לעיל פ"ב וכל מדרס כלי חרס טהור . כצ"ל :

אהלות פ"א מ"א פי' הר"ש ד"ה כלים כו' והשתא בכילד שלשה דקתני כו' והא דדרשינן בנזיר כו' ובשבת וחולין ופסחים לא גרסי' הרב הרי הוא כחלל (לאו דוקא הרב ה"ה). נ"ב המשנה למלך בפ"ה מהל' טומאת מת מוחק זה : בא"ד הא למדנו לכלים ואדם כלים ואדם וכלים מנין ת"ל וכבסתם בגדיכם הא למדנו לכלים ואדם וכלים ׃ כלים וכלים מנין אמרת ק"ו כו' . כצ"ל וכ"ה בילקוט סוף פ' פרה : בא"ד הרי הן טמאין כלים הנוגעין [בכלים] הנוגעין במת כו' כצ"ל : בא"ד או יהי' כו' . נ"ב כאן גבה הילקוט הך בבא אדם וכלים מנין כו' : בא"ד רבי יוחנן בשם רבי ינאי וכולהן תורה הן אלא תרומה אבל על ביאת מקדש אינו חייב אלא על [הראשון ולא על] שני שנגע בראשון . כצ"ל : בא"ד וזהו פירושו כו' כדאיתא [ולא] שני שנגע כו' כצ"ל : בא"ד גם פירוש דהרב כו' ׃ נ"ב קאי על ר"י משמפנים : בא"ד ובתוספתא דנזיר משמע כו' ר"י ב"פ אומר רביעית דם אין נזיר [מגלח עליו] לענין כו' כצ"ל : **פ"ב מ"א** בפי' ד"ה ורובע מרוב המנין כו' ונ"ע פב"ג בנזיר כצ"ל וכ"ה את"ז : ד"ה עוד תניא בתוספתא רבי יוסי אומר מלא תרווד רקב מטמא במגע ובמשא ובאהל ׃ נ"ב כ"ה בחולין דף קכה ע"ב : מ"ב ד"ה דם קטן שאין בו רביעית מטמא כבשרו ׃ נ"ב כ"ה את"ז : מ"ד בפי' הר"ם ד"ה תניא בתוספתא מטמאין כו' אף ר' אליעזר עקיבא מה זה עקיבא והלא עומאת אהל מועטת (בשניהם). נשנב וכ"ב משניהם וכ"ה בר"ם ז"ל את"ז : בא"ד (הגולל והדופק הבגד של מת מטמאין במגע ואינן מטמאין במשא). נשנב וכ"ב בילקוט ליתא וכבר פי' הר"ם לעיל מה הן : בא"ד שלא קנה והסיע כו' המת שלא יצא מתחתיו משכב לטמא . כצ"ל וכ"ה בילקוט : **פ"ז מ"א** בפי' הר"ם ד"ה ומקומה מקום הטומאה כו' אבל אין שם טפח כו' ואין נידון כמחלה על מחלה כיון דאפי' טפח ליכא ׃ נ"ב והרב גורס דאפילו ספק ליכא : מ"ב ד"ה וכלה עד כאלגבע כו' ולפי' ר"ת דמפרש כולה מתני' אי אפשר לפרש משנה זו אם לא בעומדין במיבוכין ׃ נ"ב נ"ע הא כי את"ז שיצא המת מן האהל וא"כ לא הוי במיבוכין ויש לפרש דמיירי שהוא תחת מה שנגרר באהל : **פ"ח מ"ה** ד"ה הבית שבספינה או בכלים [ומת] שבתוך הבית איירי כצ"ל : בפי' הר"ת ד"ה חוץ מן הירקות כו' שאלו המגויות (אין) להם נשנב וכ"ב וכ"ה בחיבורו יש להם כו' : בא"ד וקיוס בזמן הקיץ . נ"ב והחורף כצ"ל : **פי"א מ"ז** ד"ה רואין את הטומאה כו' ומסיק רבא התם דרבי יוסי לאו כו' אלא אם בנוארו טפח קאי ולקולא דקאמר ר"ת הבית (טהור) . נשנב וכ"ב טמא : בא"ד ואע"פ שמקום [טומאה] חוץ לבית ׃ כצ"ל : ד"ה כדי שתפול לאור ותשרף כו' ממעטה דאביס שבלעו ב' תינוקות והקיאום דרך בית הרעי (וטימאו) . נשנב וכ"ב ומשרו וכ"ה שם : **פי"ב מ"ב** בפי' הר"ם ד"ה הכל טמא כו' ומיהו מדקתני הכי בתוספתא גבי נשר כו' מ"מ כשים לה ליזהר הוא דחשיבא לחוץ ׃ נ"ב קשה הא קי"ל כל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני טומאה וצ"ל דים להגיה אע"ג דלא מקבלת טומאה וכן מוכח דהא נשר אינו מקבל טומאה כדאיתא בפ"ה מ"ו : **פט"ו מ"ז** בפי' הר"ם ד"ה עפר או צרורות כו' דייק לה ממתני' אע"ג דגרסינן [עפר] במתני' כו' כצ"ל : **פט"ז מ"ד** ד"ה הבודק אוכל בדמעו כו' ונראה (דמחייב) . נ"ב נ"ל דמיירי : מ"ה ד"ה יש לו תבוסה כו' דהא אוכל בדמעו תנן ׃ נ"ב מן משנה ד' אין ראיה דהא לא מיירי מן תבוסה אלא הראי' הוא נגד התוספתא שהביאו שם הר"ם ז"ל לפי' אחרון : ד"ה מסיק אחד אית דגרסי כו' ולההוא שינוי' דמשני התם שהטילה כמין נפל [קשה] דהא בור ט' כצ"ל : **פי"ח מ"ט** ד"ה תניא בתוספתא חלות אין בה כו' ואין מדור העמים ובית הפרס כתולה לאכן [קשה] הא כו' כצ"ל : בא"ד וכי תימא דאיצטריך כו' כדתניא לעיל ׃ נ"ב הביאו הר"ם ז"ל מ"ז : בא"ד (והא דתניא בתוספתא דמקומות ארץ הכנענים טמא) . נשנב וכ"ב זה מ"ם : בא"ד ועובדין ואוכלין פסחיהן כו' עד אתרי כן ׃ נ"ב פי' אחר זה מפרש דמשום מדור עובדי כוכבים היו מוכלין : בא"ד ולענין טומאה ט' הוא דטמא משום אוכר העובדי כוכבים . נ"ב נ"ל מדור העובדי טכבים :

א אבות הטומאות. במשנה קמייתא דב"ק אמרינן אבות מכלל דאיכא תולדות ותולדותיהן לאו כיוצא בהן דאילו אב מטמא אדם וכלים ואילו תולדה אוכלין ומשקין מטמא אדם וכלים לא מטמא והיינו ראשון ושני דלא מטמא אדם וכלים דאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה: השרץ. הם שמונה שרצים הכתובים בפרשת ויהי ביום השמיני החולד והעכבר והצב למינהו והאנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת · ולמינהו דצב מרבינן מיניה בפרק העור והרוטב (דף קכו.) א) חברבר [ו] וכן הנפלים והסלמנדרא [ח] ומרבינן מיניה נמי התם (דף קכו:) בילת הצרן המרוקמת שניקבה ועכבר שחציו בשר וחציו אדמה אבל עכבר של ים לא מטמא דעל הארץ כתיב כדדרשינן התם ויש מהם ששורותיהן כבשרן כדתנן התם (דף קכב.) שיעורן בכעדשה ובנזיר פרק כ"ג (דף נב.) הואיל וחומט תחלת ברייתו בכעדשה: אבל האברים אין להם שיעור אפילו פחות מכעדשה מן השרץ כדתנן בפרק א' דאהלות · ודם השרץ כבשרו ושיעורו כעדשה כדתנן במעילה פ' קדשי המזבח (דף יז.) ודוקא שרץ לח מטמא ואינו מטמא יבש כדתנן בפ' דם הנדה (דף נד:) דכתיב במותם כעין מותם (שם דף נו.) והאי דשרץ מטמא אדם וכלים · אדם נפקא מדכתי' בפרשת אמור או איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא לו· וכלים מדכתיב בפרשת שמיני מכל כלי עץ או בגד או עור או שק: והשכבת זרע. דישראל דוקא ולא דעובד כוכבים ואפילו מדרבנן לא גזור [א] כדאמרי' בפ' בנות כותים (לד.) [ט] (וכן שכבת זרע של) ב) קטן טהור אפי' לבית הלל ודוקא שכבת זרע דגדול אבל דקטן לא מטמאה כדאיתא בפ' בנות כותים (דף לב:) ומדכתיב איש נפקא · ובאין כל גופו מרגיש בה איכא פלוגתא בפ' יוצא דופן (מג.) [י] איכא למ"ד ...

א אבות

א) הטומאות ^א^השרץ ^ב^ושכבת זרע ^ג^וטמא מת ^ד^והמצורע בימי ספירו ^ה^ומי חטאת שאין בהם כדי הזייה הרי אלו מטמאין אדם וכלים במגע וכלי חרש באויר ואינם מטמאין במשא: **ב** למעלה מהם ^ו^נבלה ^ז^ומי חטאת שיש בהם כדי הזייה שהם מטמאים את האדם במשא לטמא בגדים במגע וחשוכי בגדים במגע למעלה

א השיעור אשר יטמא מהשרץ הוא כעדשה· וטומאת שכבת זרע בכעדשה גם כן למי שנגע בה בין אדם בין כלים· אולם האיש אשר תלא ממנו שכבת זרע הנה הוא יטמא בכל שהוא ואין חילוק בין הטומאה אשר תלא ממנו או אשר יגע בה כולן ראשון· וכבר קדם לנו בפתיחה זו שבטומאת מת הבדלים רבים ואני עתיד לבאר ראיות כל מה שקדם באהלות והשלמת זה הדין שכל מה שיטמא [א] מפני טומאת ערב יקרא ראשון וממנו ימנה שני ושלישי וזה אשר טימאהו הוא טמא מת הרמוז אליו בכאן · ודין המצורע כאשר נרפא מהצרעת שיטהר בעץ ארז ואזוב ושני תולעת ושני צפרים (לפי מה שבאה לי התורה (ויקרא יד)) אחר יכנס לעיר ויעמוד ז' ימים חוץ לאהלו והוא אמרו (שם) וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים ובאלו שבעה ימים יקרא מצורע בימי ספירו להיותו מונה אלו הז' ימים· וכן הזייה מן מי חטאת [ג] כמו שבאר התוספתא וכמה יהי' במים ויהא בהן כדי הזייה כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה חוץ מזה והיות אלו כולן יטמאו מי שיגע בהן הוא לשון התורה אמר בשרץ (שם יא) כל הנוגע בהם יטמא עד הערב ואמר בשכבת זרע (שם טו) ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת זרע ורחצו במים · ואומר כאשר יגע בטמאת מת (במדבר ...

ותימה דלא חשיב הכא אבר מן החי מן הבהמה שדינו כדין נבלה לטמא במשא אדם לטמא בגדים · ובשלמא עלה כשעורה אע"פ שגם הוא כך דינו כדאיתא בפ' העור והרוטב (דף קכו:) לא חשיב ליה לפי שטומאתו טומאת שבעה ולקמן תני ליה אלא אבר מן החי ליתני דאין חלוק מנבלה כלל אלא לענין בשר הפורש ממנו כדאיתא בפ' העור והרוטב (דף קכח:) ושמא לכך לא תני ליה משום דבכלל נבלה הוא דמקרא דנבלה נפקא לן אבר מן החי בפ' העור והרוטב (שם) דכתיב וכי ימות מן הבהמה שמקצתה מתה כגון שנתלש ממנה אבר מחיים : ג משכב התחתון כעליון · בריש בנות כותים (דף לב:) מפרש דאי איכא עשר מצעות זו על גב זו שיהיה תחתונו של בועל נדה כעליונו של זב ואינו מטמא אדם וכלים כדין משכב של זב אלא אוכלין ומשקין דוקא ודרשינן התם מדכתיב בפ' זאת תהיה תורת המצורע ותהי נדתה עליו מה היא מטמאה אדם וכלי חרס כו' ובריייתא היא בתורת כהנים ונקט אדם וכלי חרס משום רבותא · לפי שמצינו נושא את הנבלה דמטמא כל כלים חוץ מאדם וכלי חרס כדמפרש לעיל· ומסיק התם בנדה אי מה היא מטמאה משכבות ומושבות כו' ת"ל וכל המשכב כלומר דבבועל נדה גופיה כתיב וכל המשכב שאין תלמוד [לומר] דהא כתיב ותהי נדתה עליו ולא בא אלא לנתקו מטומאה חמורה והביאו לטומאה קלה שלא יטמא אלא אוכלין ומשקין · וצריך לדקדק בבועל נדה אם יש לו מעיינות או לא ואם מטמא אדם לטמא בגדים במגע ובמשא כגון אדם הנושא או הנוגע בו דכיון דכתיב (ויקרא טו) ותהי נדתה עליו דינו כנדה והנושאה או הנוגע בה מטמא בגדים כדיליף בת"כ מק"ו דמשכב ומושב דתניא בפרשת זאת תהיה כל הנוגע בה יטמא יכול לא יהא הנוגע בה מטמא בגדים הא אם מטמא משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים היא עצמה לא תטמא אדם לטמא בגדים כו' · ומהאי ק"ו נמי יש ללמוד הנושאה· ומיהו מגע בועל נדה תניא התם (נדה דף לג.) בהדיא בתר דמסיק נתקו הכתוב מטומאה חמורה לטומאה קלה שלא יטמא אלא אוכלין ומשקין · נמצאת אומר משכבו כמגעו מה מגעו מטמא אחד ופוסל אחד אף משכבו מטמא אחד ופוסל אחד · ואם נאמר דהוא הדין הנושאו נמי לא יטמא בגדים א"כ נמצא בועל נדה קל מנבלה דהנושא את הנבלה מטמא בגדים והיכי קתני הכא למעלה מהן בועל נדה כמו כן נבלה ומי חטאת שיש בהן כדי הזייה למעלה מבועל נדה· ומיהו הכא איכא לפרושי דלמעלה מהן דקתני כולהו אבבא קמייתא קיימי אאבות הטומאות השרץ והשכבת זרע וטמא מת ומי חטאת שאין בהן כדי הזייה · אבל על כרחין צריך לומר דלא אתא למימר שיהא חמור מהן העליון לכל דבר דהא קתני לקמיה למעלה מן הזבה מצורע שהוא מטמא בביאה· ומצינו דזבה נמי חמורה ממצורע דזבה מטמאה את בועלה ואין מצורעת מטמאה את בועלה כדדרשינן בת"כ ואם שכוב ישכב איש אותה פרט למצורעת ועוד חמור כדאמרינן בפסחים פ' אלו דברים (דף סז:) אדרבה זב חמור שכן עושה משכב ומושב ומטמא כלי חרס בהסיטו דהא משמע בת"כ דמצורע בימי גמרו[ט]אין עושה משכב ומושב כדקתני ההוא קרא דוגלח את כל שערו · ומשמע נמי כן בפרק בתרא דנדה(דף סט:) דאבן מסמא דלא שייך אלא במשכבות ומושבות הני מילי לטמא אוכלין ומשקין אבל משכב ומושב דזב חמור דמטמא אדם לטמא בגדים · ומיהו יש מפרשים ההיא דפסחים במצורע בימי ספירו ואינו עושה משכב ומושב כדקתני בת"כ אבל בימי גמרו עושה ולא יתכן דבימי ספירו אין משתלח חוץ לשלש מחנות כדתנן [י] בתר דנגע בימי ספירו נכנס למחנה אחת אלא בימי גמרו איירי ואוכלין ומשקין כדפרישית· והא דאיצטריך בת"כ אותה פרט למצורעת דאינה מטמאה את בועלה היינו דלא תילף מהיקשא דאמר בפרק בנות כותים (דף לד:) לזכר לרבות מצורע למעיינותיו ואקשיה רחמנא מצורע לזב ומצורעת לזבה מדכתיב ולנקבה · והא דלא ילפינן מהיקשא משכב ומושב לטמא אדם ובגדים משום דדרשינן בפ' דם הנדה (דף נד:) הזב ולא אבן המנוגעת והוא הדין ולא מצורע וכן הא דקתני למעלה מהן מרכב והלא זובו של זב וחבריו נמי חמורין ממנו שמטמאים אדם במגע לטמא בגדים משא"כ במרכב כמו שאפרש· וכל סדר משנה זו קתני למעלה אע"פ שהראשון נמי חמור ממנו כיון דבדבר זה מיהא למעלה משלפניו: למעלה מהן זובו של זב· [יא] כל הני דהוה מגען למשאן ובין במגע ובין במשא מטמאין אדם לטמא בגדים וכלים חוץ מאדם וכלי חרס וכולהו נפקא לן בפרק דם הנדה (דף נה.) מקראי זובו של זב דכתיב זובו טמא לימד על הזוב שהוא טמא וכתיב והזב את זובו מקיש את זובו לו מה הוא לא חלק בין מגעו למשאו לטמא אדם לטמא בגדים כו': ורוקו· נפקא לן מדכתיב(ויקרא טו)וכי ירוק הזב ומרבי ליה התם בין למגע בין למשא: ומימי רגליו· יליף התם מרוק שמתעגל ויוצא וחוזר ונבלע · ושכבת הזרע אע"ג דשכבת זרע דעלמא לא מטמא אלא במגע הכא בשכבת זרע דזב דחמיר ולא משום דא"א בלא נצוצי זיבה אלא דמייתי לה בק"ו מרוקו כדאיתא בס"פ כילד הרגל (דף כה.) ומה טהור בטהור טמא בטמא טמא בטהור אינו דין שיהא טמא בטמא: דם הנדה · דאמר קרא (ויקרא טו) והדוה בנדתה [יב] הדוה מטמאה כמותה ונדה מטמא אדם לטמא בגדים מפרש לעיל · וכל הני מטמאים בכל שהוא כדתנן בפרק יוצא דופן(דף מ.) גבי זוב [יג] ודם הנדה: למעלה מהן מרכב· התפוס שבאוכף קרוי מרכב כדאיתא בפ' בכל מערבין (דף כז.) האוכף טמא מושב והתפוס שלו טמא מרכב·ותנן לקמן בפ' כ"ג (מ"ב) אלו מטמאין משום מרכב זריז האשקלוני וכו' וגם כאן מוכח דלא אתי למימר שיהא חמור מן העליון לכל דבר דהא זובו של זב וחבריו מטמאין אדם במגע לטמא בגדים ואילו מרכב לא מטמא אדם [יד] כדקתני סיפא למעלה מן המרכב משכב שהוא מגעו כמשאו · ותנן נמי לקמיה בפ' כ"ג מה בין מרכב למושב מרכב חלק מגעו ממשאו · ותניא בת"כ הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו תחתיו של זב או יכול תחתיו של מרכב[וכו'] כלומר דההוא קרא אמרכב דלעיל מיניה קאי ותחתיו דזב היינו מרכב דהוא תחתיו של זב ונשען רובו של זב עליו ומוכח ההוא קרא דחלוק מגעו ממשאו : שהוא מטמא תחת אבן מסמא· כגון שהמרכב תחת האבן ובא וישב הזב ע"ג האבן ואח"כ ירד הזב מעליה ובא הטהור וישב עליה בעוד שהמרכב תחתיה נטמא הטהור מחמת המרכב שתחת האבן דתניא בת"כ בפרשת זאת תהיה והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב אין לי אלא בזמן שישב עליו הזב ונגע בו מנין לעשרה מושבות זו על גב זו אפי' ע"ג אבן מסמא ת"ל אשר ישב עליו הזב יטמא מקום שהזב יושב ומטמא ישב הטהור ויטמא ואין לי אלא שהזב יושב והזב שם מנין לעשות ריקן כמלא ת"ל כל כלי לעשות ריקן כמלא ואין לי אלא משכב ומושב מרכב מנין ודין הוא אם מצינו שלא חלק הכתוב בין נושא לנישא במשכב כלומר דהניסם שמאין הנושא את המשכב והנישא על המשכב שישב הטהור על האבן ומשכב הזב תחת האבן לא נחלק בין נושא לנישא במרכב מה לי [לא] חלק בין נושא לנישא במשכב שלא חלק מגעו ממשאו לא נחלוק בין נושא לנישא במרכב שחלק מגעו ממשאו ת"ל כלי לרבות את המרכב ובדבר זה מרכב למעלה מזובו של זב וחביריו דלא מטמא [טו] באבן מסמא מדכתיב והנושא אותם לאותם מיעוט ודרים הנושא כמו הנישא כדאשכחנא בפרק בנות כותים (דף לג.) והנישא כתיב דהכא בנישא ע"ג הדם איירי שהדם תחת האבן והטהור יושב עליה לטהור הנושא את דם הנדה טמא דדם הנדה מטמא אדם במשא לטמא בגדים כדתנן הכא אבל הנישא ע"ג הדם טהור · והשתא איכא תרי גווני אבן מסמא אחד שהזב ע"ג האבן ומשכבות ומושבות תחתיו דאמר דברים לא מטמו באבן מסמא דהא מקרא דאשר ישב אתרבי · ותנן בפרק בתרא דמס' זבים(מ"ב)כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב והאדם·ואחד שהמשכב ומושב תחת האבן והטהור יושב עליה ובכה"ג איירי בפ' דם הנדה (דף לד:) דממעט דמה ממה דכתיב בפרשת זב דקאי והנושא אותם אמשכב ומושב ומרכב דכתיבי בההיא ענייתא ומתרבו לטמאות באבן מסמא · וכתב אותם למעוטי זוב ודם הנדה · וניחא השתא בההיא דנדה דאמר שמיעט מהיא ולא דמה דאין דמה עושה משכב ומושב מאי קשיא ליה תו אי מה היא מטמאה באבן מסמא דאי כשהנדה ע"ג האבן מיירי הא זב ונדה לא מטמאו באבן מסמא אלא הראוי למשכב ומושב והאדם וכבר מיעט בו דמה מטומאה זו אלא בכי האי אבן מסמא מיירי שהדם תחת האבן דכיו"ב בנדה והזב מטמא כדתנן בפ' בתרא דמס' זבים כל הנישא ע"ג הזב טמא · כילד אצבע של זב תחת האבן או תחת הנדבך הטהור מלמעלה מטמא שנים ופוסל אחד פירש מטמא אחד ופוסל אחד · וכתב אותם למעוטי דמה ואע"ג דמדוה כמותה אם דמה תחת הנדבך והטהור למעלה · ודבר תימה הוא בההיא דמה כדדרים אותם למעוטי דמה · ובת"כ דריש ליה לרבות דמה ואמר כמה דברים דהכי תניא התם והנושא אותם מה ת"ל שיכול אין לי (אלא) מטמא בגדים אלא מרכב לבד משכב ומושב מנין כו' ת"ל והנושא אותם לרבות את משכב ומושב ר' אליעזר אומר והנושא אותם מה ת"ל יכול אין לי מטמא [טז]אלא אלו בלבד מנין שכבת זרעו ומימי רגליו ודם הנדה ת"ל והנושא אותם לרבות כל האמור בענין· ונראה לפרש דסוגיא דדם הנדה כרבנן ותדע דהא ר' אליעזר מרבי מימי רגליו ודם הנדה מדכתיב אותם והתם בפ' דם הנדה דריש ליה מקראי אחריני · ואע"ג דהתם דרשינן אותם למעוטי והכא דרשי ליה רבנן לרבות סברא הוא דלגבי משכב ומושב האמורים בענין אתי לרבות אבל לגבי דם הנדה דלא כתב בההיא ענינא אתי למעט ועוד יש לפרש להוסיף על מה שפירשתי דכל משא שאין בו לא מגע ולא היסט היינו אבן מסמא הנזכר כאן ובשבת פרק ר"ע (דף פג:) ובפרק דם הנדה (דף נה.) ובפרק תינוקות (דף סט:) וכמה מקומות בהש"ס [יז] בין במגע בין בהיסט בין במשא כגון זב וזבה ונדה ויולדת ומצורע ומשכב ומושב ויש דברים [יח] דבמגע מטמאין ולא במשא כגון נבלה ומת וזובו של זב ושכבת זרעו ומימי רגליו ודם הנדה כל זה מוכיח בפ' בתרא דמסכת זבים ומנלן הא בין בנבלה בין בזוב כתיב והנושא מ"מ זה מזה אלא משום דממעטינן להו מדכתיב אותם ומאבן מסמא בפ' דם הנדה (דף נה.) ור' אליעזר דפליג בפ' בתרא דזבים דאמר אף הנושא למעמיה דדריש ליה בת"כ לרבותי ומיהו אף הנושא דקאמר ר' אליעזר גבי נבלה לאו נושא ממש כדפי' במס' זבין · ועוד תדע דתנן בפ' התינוקת (שם סט:) הזב והזבה *)יטמאו (מטמא) במשא עד שימוק הבשר

*) נ"ל שמתו מטמאין במשא

משנה

ג למעלה מהן א בועל נדה שהוא מטמא משכב תחתון כעליון א) ב למעלה מהן זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו ג ודם הנדה שהן מטמאין במגע ובמשא ד למעלה מהן מרכב שהוא מטמא תחת אבן מסמא ה למעלה מן

רמב"ם

בגדים כאמרו א)חשכת נפשי משחת (ישעיה לח) ומטמאים במגע חשוכי בגדים והענין שהאדם כאשר נגע בנבלה יטמא ולא יטמא בגדים ואפילו בשעת מגעו וזה לשון התורה (ויקרא יא) והנוגע בנבלתה יטמא עד הערב ולא יודן במגע בטומאת בגדים· הנה יתבאר לך מזה שהנבלה מן [א] העתקתה נטמא גופו ויטמא הבגדים ושאר כלים חוץ מכלי חרס בשעת נשיאתו לאמרו והנושא את נבלתה יכבס בגדיו · ומי שיטמא בה בלתי משא נטמא גופו לבד ולא נטמאו אפילו הבגדים אשר הוא לובש אותן בשעת מגע וכן מי נדה וזהו ענין אמרם נבלה חלק מגעה מן משאה :

ג אמרו' בבועל הנדה(שם טו)ואם שכב[ישכב]איש אותה ותהי נדתה עליו וטמא ז' ימים הנה מאמרו ותהי נדתה עליו[ב]ונודע שהוא יטמא משכב ומושב כמו שתטמא היא אבל אמר אחר זה וכל המשכב אשר ישכב עליו יטמא בא הקבלה(נדה דף לג.) שהוא יעשה תנאי לזה הדין ואמר שאשר אמרתי לך ותהי נדתה עליו הוא שיהיה גופו כמו גופה ר"ל שיהיה אב מטמא במגע ובמשא כנדה לאדם ולכלי חרס כמו שאמרו בספרא מה היא מטמאה אדם וכלי חרס אף הוא מטמא אדם וכלי חרס· אמנם משכבו הנה הוא לא יהיה אב כמו משכבה ואמנם יהיה משכבו ולד כמו כלים שנגע בהן ולזה אמר יטמא ר"ל שהוא יטמא בעצמו ולא יטמא אדם וכלים כמו משכב זב וזבה ונדה ויולדת· אבל אמנם יטמא אוכלים ומשקים לבד כמו כל ולד הטומאה ולשון ספרא נתקו הכתוב מטומאה חמורה לטמא אדם וכלים ותלאו לטומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין · והנה יתבאר לך במס' זבים (פ"ד) שהכלים אשר [ג] יגעו על הזב ואם לא יגעו בגופו אבל יהיה ביניהם הבדל הנה הן כמו כלים שנגע בהן ויהיו ראשון לטומאה ויטמאו אוכלים ומשקים · וכאשר שמעת משכב לא ילך במחשבתך [ד] שיגע זה הטמא במשכב · וא"א · אבל אילו יהיה אלף בגדים זה למעלה מזה או אלף כסאות זו למעלה מזו וישב הטמא עליהן· הנה כל אלו הבגדים יקראו משכב ואין הפרש בין הכלי הדבוק לגופו או הכלי הדבוק לארץ ומה שביניהם הכל טומאת משכב ושמור זה·ויתבאר לך ממה שכתבנו שמשכב בועל נדה יטמא אוכלין ומשקין לבד כמו שיטמא הדבר אשר יהיה על הזב וזהו ענין אמרם מטמא משכב התחתון כעליון אמרו שיהיה תחתונו של בועל נדה כעליונו של זב·ויודע שאין הבדל בין ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה לענין טומאה· אמרו שכב ישכב לרבות שתי שכיבות ואם לרבות מערה כגומר ביאה· וכן מתנאי זה הבועל שיהיה בן תשע שנים ויום אחד ולמעלה· ואמר הש"י בזב זובו טמא הוא וזה ראיה על היות עלם הדבר הנגר טמא · ואמרו וזאת תהיה טומאתו בזובו ובאה הקבלה (נדה דף נה:) וזאת לרבות [ה] שכבת זרעו ומימי רגלו דא"א בלי נצוצי זיבה· אולם רוקו הנה הוא פסוק (ויקרא טו) וכי ירוק הזב בטהור וגו' ואמר בנדה (ויקרא שם) והדוה בנדתה ובא הביאור(נדה דף נד:) מדוה כמוה ר"ל שדמה יטמא כמו טומאת גופה וזה כלו תטמא במגע ובמשא ותטמא בכל שהוא · וזהו החומרא הנוספת בו ולזה אמר בו אחר בועל נדה למעלה מהן · ואם היה בועל נדה כמו כן יטמא במגע ובמשא כנדה כמו שבארנו אבל [ו] כללו וזהו בכל שהוא· ובגמרת נדה זובו טמא הוא כי אצטריך קרא לטמויי [ז]ג)במת שהוא לנוגע ולנושא וכן שאריתו מוסגת בזוב ואין בזה הפרש בין נוגע לנושא ר"ל שהוא מטמא בגדים בשעת מגעו ובשעת נשיאתו כמו שיתבאר בסוף מס' זבין : עוד אמר למעלה מהן מרכב [ח] (ומושב) הוא כל מה שיכשר לרכיבה כמו הכסא והמרדעת והאוכף וזולתן כאשר יגיע כבדות הזב עליו ואפי' היה הבדל בין גשם הזב ובגוף המרכב אבן מוסם שם הנה המרכב יטמא והיה מרכב הזב · ופירוש אבן מסמא כמו

א) בספרי תנ"ך שלפנינו כתיב חשקת בקוף ואולי צ"ל יחשך נפשי מני שחת (איוב לג) ב) צ"ל נטמא

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' א סמג עשין רמא:
ט ב מיי' שם פ"א הלכה יב והלכה יד סמג שם :
י ג מיי' שם הלכה א והלכה ח :
יא ד מיי' שם פ"ג הל"ב והל"ה :
יב ה מיי' שם הל"ב:

פירוש הרא"ש

גבי נבלה דכתיב והנוגע בנבלתם יטמא עד הערב אין הנוגע מטמא בגדים דיטמא משמע הוא ולא בגדיו וגבי חטאת נמי כתיב והנוגע במי הנדה יטמא ודרשי' הוא ולא בגדיו· והא דלא חשיב הכא אבר מהחי מן הבהמה אע"פ שדינו כדין נבלה דמטמא במשא אדם ובגדים משום דישנו בכלל נבלה דמקרא דנבלה שמעי' ליה בפ' העור והרוטב דדרשינן וכי ימות מן הבהמה שמקצתה מתה כגון שנתלש ממנה אבר מחיים: ג למעלה מהם בועל נדה וכו'· פי' משכב התחתון כעליון בריש בנות כותים מפרש שאם יש עשר מצעות זו ע"ג זו ויושב עליהם בועל נדה כולם טמאים ולא כמשכב ומושב של נדה עצמה שמטמאה אדם ובגדים אלא תחתוני של בועל נדה כעליונו של זב שמטמא אוכלים ומשקים ודרים ליה התם מקרא ותהי נדתה עליו מה היא מטמאה אדם וכלי חרס אף הוא מטמא אדם וכלי חרס נקיט אדם וכלי חרס לפי שמצינו נושא הנבלה שמטמא שאר כלים ואינו מטמא אדם וכלי חרס אי מה היא עושה משכב ומושב לטמא אדם וכו' ת"ל וכל המשכב דכתיב גבי בועל נדה דלא הוי צריך למיכתביה דהא כתיב ותהי נדתה עליו ולמה נכתב לנתקו מטומאה חמורה ולהביאו לטומאה קלה שאינו מטמא אלא אוכלים ומשקים· וצריך לדקדק בבועל נדה אם מעיינותיו פי' רוקו ומימי רגליו טמאים דהא כתיב ותהי נדתה עליו דמשמע כל תומר דין נדה ישנו עליו ולהכי הוצרך לנתק משכבו ומושבו מטומאה חמורה וא"כ כל שאר חומרות נדה ישנן עליו וכן אם אדם הנוגע בו או הנושאו מטמא אדם לטמא בגדים כמו שהנדה עושה כדילפינן בק"ו בת"כ פ' מצורע כל הנוגע בה יטמא יכול לא יהא הנוגע בה מטמא בגדים ק"ו ומה אם מטמא משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים היא עצמה לא תטמא אדם לטמא בגדים ומהאי ק"ו נמי הנושאה מטמא אדם לטמא בגדים ומיהו מגע בועל נדה קתני התם שאינו מטמא בגדים דקאמר נמצאת אומר משכבו כמגעו מה מגעו מטמא א' ופוסל א' אף משכבו מטמא א' ופוסל אחד ומסתברא דה"ה נמי נושאו וסייעו טעמא כיון דגלי לן קרא במשכבו דניתק מטומאה חמורה לטומאה קלה ה"ה לכל הטומאות שלו מעתה קשה דא"כ נמצא בועל נדה קל מנבלה דהנושא את הנבלה מטמא בגדים והנושא בועל נדה אין מטמא בגדים ויש לומר דמ"מ כיון דבועל נדה חמור במקצת מנבלה וממי חטאת קתני למעלה מהן אע"פ שיש גם חומר בנבלה משא"כ בבועל נדה וכן יש בשאר כל הסבות כמו שאפרש: למעלה מהן זובו של זב וכו' · כל הני שוה מגעו למשאו ובין במגע ובין במשא מטמאים אדם לטמא בגדים וכולהו נפקי מקרא בפרק דם הנדה דכתיב זובו *)(את טומאתו) לימד על הזוב שהוא טמא דכתיב והזב את זובו מקיש זובו לו מה הוא לא חלקת בו בין מגעו למשאו לטמא אדם וכו' ורוקו נפקא לן מקרא דכתיב וכי ירוק ומרבינן ליה התם בין למגע בין למשא ומימי רגליו יליף מרוקו מה רוקו מתעגל ויוצא· שכבת זרעו של טהור מטמא במגע אבל לא במשא ושל זב מטמא אף במשא ולא משום דא"א בלא ניצוצי זיבה אלא מייתי לה [הגה"ה ותימה אמאי לא אמרי' דיו לבא מן הדין להיות כנדון ולא תטמא ש"ז של זב אלא במגע ולא במשא כמו טמא בטהור שכבת זרע של טהור שאינו מטמא במשא [אלא] במגע אחר כך מצאתי שהלה ברש"י ב"ק בפרק כיצד הרגל דשכבת זרע אתיא מרוק דזב מטמא בין במגע בין במשא וזה דעת ה"ס מהרי ורבי' ב"ר] מקל וחומר מרוקו כדאיתא בפרק כיצד הרגל ומה רוק שהוא טהור בטהור טמא בטמא שכבת זרע שהוא טמא בטהור אינו דין שיהא טמא בטמא דם הנדה דאמר קרא והדוה בנדתה מדוה כמוה ונדה מטמאה במגע ובמשא לטמא אדם ובגדים כדפרישית לעיל וכל הני מטמאים בכל שהוא כדתנן בפרק יוצא דופן : למעלה מהם מרכב· הזב התפוס שבאוכף קרוי מרכב כדאיתא בריש בכל מערבין האוכף טמא מושב והתפוס שלו טמא מרכב והתפוס היינו מה שאחורי האיש כשהוא רוכב ומה שהוא לפניו וי"ל שאינו מחובר לאוכף שהוא יושב עליו שאם היה מחובר לו היה כמותו דהיאך יהיה לכלי אחד שני מיני טומאות ולקמן נמי בפ' כ"ג תנן אלו טמאים משום מרכב זריז האשקלוני וכו' פי' זריז תגורה רחבה תרגום ויתגום והרו : שהוא מטמא תחת אבן מסמא· הוא אבן גדולה וכבדה מלשון והתייה אבן חדא ושומת על פם גובה והיושב עליה אינו מכביד על מה שתחתיו ואפ"ה טמא כגון שהמרכב תחת האבן ויושב הזב על האבן וירד הזב מעליה וישב הטהור על האבן נטמא המרכב כשישב הזב על האבן וחוזר ומטמא את הטהור שישב עליו ובת"כ דריש ליה מהאי קרא והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב אין לי אלא בזמן שישב עליו ונגע בו מנין לעשרה מושבות זו ע"ג זו ואפילו ע"ג אבן מסמא ת"ל אשר ישב עליו הזב יטמא מקום שהזב יושב ומטמא ישב הטהור ויטמא אין לי אלא בזמן שישב עליו והזב שם מנין לעשות ריקן כמלא ת"ל כל כלי לעשות ריקן כמלא ואין לי אלא משכב ומושב מרכב מנין ודין הוא אם מצינו שלא חלק הכתוב בין נושא לנישא במשכב כלומר דהניסם טמאים הנושא את המשכב והנישא על המשכב כגון שהמשכב הזב תחת האבן ויושב הטהור עליו לא נחלוק בין נושא לנישא במרכב מה לא חלק בין נושא לנישא במשכב שכן לא חילק בין מגעו למשאו לא נחלוק בין נושא לנישא במרכב שכן חילק מגעו ממשאו ת"ל כל כלי לרבות המרכב משא"כ בזובו של זב שאינו מטמאים תחת אבן מסמא. כדממעטינן בפ' דם הנדה דאין מדוה מטמא באבן מסמא מדכתיב והנושא אותם דאותם מיעוטא הוא ודריש הנושא

*)נ"ל ממנו

מסורת הש"ס

א) [כ"ק כה.]

פירוש רב האי גאון

ג אבן מסמא פי' אבן שהיא שומא בשביל (דניאל ו יח) ושומת על פום כמו שאמרו בתלמוד נדה (ס"ט ב) מאי במשא באבן מסמא כדכתיב (דניאל שם) והייתית אבן חדא:

מים טהורים

[א] בר"מ שהנבלה מן העתקתה נטמא גופו כו' כצ"ל ור"ל ממה שהגיע אותה והעתיקה נטמא כו' : [ב] שם נדע שהוא כו' כצ"ל : [ג] שם שהכלים אשר יהיו על הזב כו' כצ"ל : [ד] שם שיגע זה הטמא במשכב דוה אינו אבל כו' כצ"ל להגיה: [ה] שם וזאת לרבות מיי"ר וש"ז א"א זולת נצוצי כו' כצ"ל להגיה : [ו] שם אבל כולו וזהו בכ"ש כו' כצ"ל : [ז] שם כי אצטריך קרא לטמויי כמה שהוא כצ"ל וכן מבואר בתוי"ט ד"ה ולמעלה דרבינו גריס הכי ומ"ש רבינו ושאריתו מוסגת בזוב רצונו לומר שארית דינו זאת הכבא (וכם רוקו ומי"ר ודם הנדה) נתרבו מזוב וממנו אנו משיגים דיניהם : [ח] שם מרכב והוא כל מה כו' הכסת והמרדעת והאוכף כו' כצ"ל : [ט] בר"ש דמצורע בימי גמרו עושה משכב כו' כצ"ל: [י] שם כדתנן פרק בתרא דנגעים כצ"ל: [יא]שדכל הני שוה מגען כו' כצ"ל · אם נאמר דרבינו איתא לענין ביאור המעלה אולם אם לדינא איתא (אבל לענין ביאור הדין הר"ש כהר"מ דעליון הוא מה שמטמאין בכל שהן וכמ"ש רבינו סוף המשנה) או צ"ל כאן כל הני שוין מגען כו' (כלא דלית השמוש) וכ"ה בלשון הרא"ש : [יב]שם והדוה בנדתה מדוה טמאה כמותה כצ"ל : [יג] שם גבי זוב וכה"ה לאינקותיבות ודם הנדה נמחק ועי' בלשון הרא"ש וכוונתו הוא כמ"ש הר"ם ושאריתן מוסגת בזוב ע"ש: [יד] שם ואילו מרכב לא מטמא אדם לטמא בגדים כצ"ל ר"ל במגע : [טו]שם דלא מטמא תחת אבן מסמא כו' כצ"ל : [טז] שם אין לי מטמא במשא אלא וכו' מנין זובו של זב ורוקו ומימי רגליו כו' כצ"ל : [יז] שם בין במגע בין בהיסט בין במשא כו' כצ"ל : [יח] שם ויש דברים דמגע וסיסט מטמאין כו' כצ"ל :

הבשר · ופריך בגמ' אטו מת מי לא מטמא במשא מאי קושיא אין ודאי לא מטמא במשא אא"כ הסיט וזב וזבה מטמאין במשא בלא היסט · אלא על כרחיך [ד] הא דמשני מאי א) משכב אבן מסמא כדכתיב והתיית אבן חדא וסומת על פוס גובא למעיקרא [ה] א"נ ג) דעל דאיירי בסתם משא שנושא ממקום למקום ומשני מאי משא אבן מסמא שאין זז ממקומו מלשון סומת על פוס גובא שאין [ו] זזה ממקומו וכאן כשאבע הטהור תחת האבן והמת מלמעלה בין כשהמת מלמטה והטהור מלמעלה וכגון דקיימי זה שלא כנגד זה דליכא לא היסט ולא אהל דאי משום מת טהור ואי [ז] זב טמא למכביד · ובכל מקום שמזכיר אבן מסמא לאו דוקא אבן דכך שוה נסר או נייר שיפסיק דבר

מן המרכב משכב ששוה מגעו למשאו [א]למעלה מן המשכב הזב שהזב עושה משכב ואין משכב עושה משכב: ד [ג]למעלה מן הזב זבה שהיא מטמאה את בועלה [ג]למעלה מן הזבה מצורע שהוא מטמא בביאה [ד]למעלה מן המצורע עצם כשעורה שהוא מטמא טומאת שבעה [ה]חמור מכולם המת שהוא מטמא באהל מה שאין כולם מטמאין: ה עשר טומאות פורשות מן האדם [ו]מחוסר כפורים אסור בקדש [ז]ומותר בתרומה ובמעשר חזר להיות טבול יום [ח]אסור

יג א מיי' פ"ו מהל' מטמאי מו"מ הל' א ופ"א הלכה א סמג עשין רמא:

יד ב מיי' פ"ג מהל' מטמאי מ ש כ ב ומושב הלכה א:

טו ג מיי' פ"י מהל' טומאת צרעת הלכה יב:

טז ד מיי' פ"ב מהלכות טומאת מת הלכה ט והל' י:

יז ה מיי' שם פ"א הלכה א:

יח ו מיי' פ"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה יד ופ"א מהל' מחוסרי כפרה הלכה א ופרק יא מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ד ופי"ב הלכה טו:

יט ז מיי' פ"ז מהל' תרומות הלכה ב ופי"א מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ד ופי"ב שם הל' טו:

כ ח מיי' פי"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יד:

הגהות הגר"א

[א] מ"ע כר"ש דפי' רש"י · נמחק · וכ"ב דדרים: [ב] מ"ר שם · ותנא ושייר · כ"ב ובכל הני בבא יש להיפך לבד ממרכב ומשכב:

מים טהורים

[א] בר"מ אחר זה אמר והנושא כו' כצ"ל: [ב] שם וכן מי שבעל הזב לא יהיה אב כצ"ל וכ"ה בתבורו פ"ג מהל' מו"מ: [ג] שם ולא זכר הנה לאבות הטומאות ע"ד כו' כן העתיק התוי"ט: [ד] בר"ש אלא על כרחך היינו הא דמשני כצ"ל: [ה] שם למעיקרא סליק אדעתיה דאיירי כו' כצ"ל: [ו] שם שאין זז ממקומו וכין כשאבע כצ"ל: [ז] שם דאי משום מת טהור ואי משום זב כו' כצ"ל: [ח] שם כימי נדתה טמאה היא ותניא כו' כצ"ל: [ט] שם מכאן אמרו הטמא יושב כו' וטהור עובר טמא עהור יושב כו' וטמא עובר טהור כצ"ל: [י] שם כדאמרינן פרק בתרא דחולין ואם נכנס דרך התוריו אפילו נכנס כולו כו' כצ"ל:

כדדרשי' בפ' הערל (עב:): חזור להיות בעל קרי אסור בשלשתן · אחר בעל קרי הוה מלי למיתני חזר להיות טמא מת מטמא שנים ופוסל אחד כדתנן במס' ...
דטמא מת אב הטומאה הוא וחמור מבעל קרי דבע"ק כמגע שרץ מטמא אחד ופוסל אחד והדר ליתני חזר להיות בועל נדה דחמור מטמא מת שמטמא ...
כעליון והא דלא תני לה משום דהנך עשר טומאות פורשות מן האדם וזו טומאת מגע· והא דתני בועל נדה כטומאת גופו חשיבא אי נמי בטומאות הפורשות ...
זב בעל *שלש ראיות טמא כדאמרי' בפ"ק דמגילה(דף ח.) מנה הכתוב שתים וקראו טמא שלש וקראו טמא הא כיצד שתים לטומאה ושלש לקרבן אבל בעל ראייה אחת אינו ...

בקדש [א]ובתרומה [ב]ומותר במעשר חזר להיות בעל קרי [ג]אסור בשלשתן חזר להיות בועל נדה [ד]מטמא משכב תחתון כעליון חזר להיות זב שראה שתי ראיות [ה]מטמא משכב ומושב וצריך ביאת מים חיים ופטור מן הקרבן [ו]ראה שלש חייב בקרבן [ז]חזר להיות מצורע מוסגר מטמא בביאה [ח]ופטור מן הפריעה ומן הפרימה מן התגלחת ומן הצפרים [א] ואם [ט]היה מוחלט חייב בכולן [י]פירש ממנו אבר שאין עליו בשר כראוי מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל ואם יש עליו בשר כראוי מטמא במגע ובמשא ובאהל שיעור בשר כראוי [כ]כדי להעלות ארוכה ר' יהודה אומר אם יש במקום אחד כדי להקיפו בחוט ערב יש בו להעלות ארוכה: ו עשר קדושות הן [ל]ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ומה היא קדושתה שמביאין ממנה העומר [ב] והבכורים ושתי הלחם מה שאין מביאין כן מכל הארצות: ז [מ]עיירות המוקפות חומה מקודשות ממנה שמשלחים מתוכן את המצורעין ומסבבין לתוכה מת עד שירצו יצא אין מחזירין אותו: ח [נ]לפנים מן החומה מקודש מהם שאוכלים שם קדשים קלים ומעשר שני [ס]הר הבית מקודש ממנו שאין

אלא כבעל קרי ואינו עושה משכב ומושב כדאמרי' בפ' בנות כותים(דף לה:) וצריך ביאת מים חיים כדכתיב בפר' זאת תהיה ורחץ בשרו במים חיים: מטמא בביאה ופטור מהפריעה· ... מפרש מקרא' בפ"ק דמגילה (דף ח:) ... דאין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט· ... לאחר שכלו ימי הסגר ונראו בו סימני ... האמורים: בשר כראוי. מפרש בסיפא ... להעלות ארוכה: ואין מטמא באהל. תרי ... כתיבי בפרשת חקת חד כתיב בפרשה גבי ... כל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב וגו' ... לה במס' נזיר פ' כ"ג(דף נג:) על פני ... זה המאהיל על פני המת בחלל זה אבר מן ... בו כדי להעלות ארוכה כו' · ואידך ... כתיב גבי נגיעה וכל הנוגע בעצם או בחלל ... הנחלל מן החי ואין בו כדי להעלות ... ופלוגתא דתנאי היא במס' עדיות(פ"ו) ... לה בפ' העור והרוטב (דף קכט:) בכזית ... הפורש מן החי ובעצם כשעורה הפורש מן ... רבי יהושע מטהר בתרוייהו ומטמא דרבי ... ור' יהושע ודר' נחוניא בן הקנה מפורשי' ... במסכת עדיות: במקום אחד כדי ... בחוט ערב· שאם יתחוך הבשר שעל ... לחוטין יש בהן כדי להקיף את האבר· ... ערב גם משל שתי כדמוכח בפרק המפלת ... כה:) דאמרינן דוולד בתחלת ברייתו ... יריכותיו כשתי חוטין של ערב ושתי ... כשתי חוטין של שתי וכפלים הוא ... מדתנן בפרק אף על פי (דף סד:)

עלייהו אלא כטמאי מתים : החיל מקודש · לפנים מהר הבית היה סורג גבוה עשרה טפחים ולפנים ממנו החיל עשרה אמות ושתים עשרה מעלות היו שם כדתנן במס' מדות (פ"ב):שאין עובדי כוכבים וטמאי מתים נכנסים לשם·היינו מדרבנן למדאורייתא [א]אפילו בעזרת נשים שרי שכל זה מחנה לויה עד עזרת ישראל ששם שער ניקנור כדפרישית : עזרת נשים . אחר החיל היתה עזרת נשים אורך מאה ושלשים וחמש על רוחב מאה ושלשים וחמש : שאין טבול יום נכנס לשם . מדרבנן כדאמר רבי יוחנן בפ' קמא דיבמות (דף ז:) דבר תורה אפילו עשה אין בו שנאמר ויעמוד יהושפט בקהל יהודה לפני החצר החדשה מאי חדשה אמר רבי יוחנן שחידשו בה דברים ואמרו טבול יום אל יכנס במחנה לויה ולא בכל מחנה לויה גזרו אלא בעזרת נשים

שאין זבים וזבות נדות ויולדות נכנסים לשם [א]החיל מקודש ממנו שאין עובדי כוכבים וטמא מת נכנסים לשם [ב]עזרת נשים מקודשת ממנו שאין טבול יום נכנס לשם ואין חייבין עליה חטאת [ג]עזרת ישראל מקודשת ממנה שאין מחוסר כפורים נכנס לשם וחייבין עליה חטאת [ד]עזרת הכהנים מקודשת ממנה שאין ישראל נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם לסמיכה לשחיטה ולתנופה : ט [ה]בין האולם ולמזבח מקודש ממנו שאין בעלי מומין ופרועי ראש נכנסים לשם [ו]ההיכל מקודש ממנו שאין נכנס לשם שלא רחוץ ידים ורגלים [ז]קדש הקדשים מקודש מהם שאין נכנס לשם אלא כהן גדול ביום הכיפורים בשעת העבודה אמר רבי יוסי בחמשה דברים בין האולם ולמזבח שוה

חייבין עליה חטאת שהטמא כאשר נכנס לעזרת ישראל ובמה שאחריו בשגגה הוא חייב חטאת לפי מה שהתבאר בשבועות (דף יד:) וזולתו וכבר ביארנו בזבחים ששחיטה כשרה בזרים ולזה כבר יכנס ישראל לעזרת כהנים וישחט שם הקרבן. [א]ובתוספתא(פ"א) נכנסו מצורעים לפנים מן החומה לוקין את הארבעים. זבים וזבות נדות ויולדות להר הבית לוקין פ' ואמרו הנה חומה ירצה בו חומת ירושלים. אמנם חומת איזה מדינה תהיה בארץ ישראל ואע"פ שנוליא ממנה המצורע הנה אם נכנס בה לא יחייבהו מלקות. ושיעור זאת הברייתא אלא שמצורע שנכנס להר הבית או זב שנכנס לחיל לוקין שמונים . וזהו אשר ביארנו על השרשים לפי שכל מקום מהן שמור עליו בגדרו : ט אמר השם יתברך לאשר במקדש (ויקרא י) ראשיכם אל תפרעו ואמר (שם כא) כל איש אשר בו מום לא יקרב ועוד אמר (שמות ל) בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו ת"ק סבר שהאזהרה מליכנס להיכל לבד בלתי קדוש ידים ורגלים ... האולם והמזבח ג"כ מותר למי שלא קדש ידיו ו...

[א]בר"ש אפי' בעזרת נשים שרי כ"ב וקהות בהדיא בתוספתא החיל ועזרת נשים טמאים שנכנסו לשם פטורין: [ב] שם כל הטמאים שנכנסו · נ"ב לפנים משער נקנור אפילו הן מחוסרי כפרה חייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת ...

לג א מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הלכה טו : לד ב מיי' שם הל' יז : לה ג מיי' שם הל' יח : נ"ל דוב לו ד מיי' שם הל' יט : לז ה מיי' שם הל' כ

א דע שפסוקי התורה בטומאת מיני הכלים כמו שקדם בפתיחת זה הסדר · אבל הפסוקים ההן באו מהן קלתן בטומאת מת וקלתן בטומאת שרץ ובטומאת זב ובטומאת נגעים ובטומאת שכבת זרע · ולמדו קלתן מקלתן בפנים רבים מההקש מהלשה עשר מדות וכבר ידעת שכונתנו בזה החבור הקלור במה שאפשר ועזיבת מה שיאריך בו ההקש ורבוי הטענים ואני אקח ביותר זך וביותר נקי מכל אלו המאמרים · וכאשר אקח הראיה לך בפסוק על טומאת מין ממיני כלים לא תטריד מחשבתך באיזה מין ממיני הטומאה באיזה הפסוק אם בטומאת שרץ או בטומאת מת או זב או זולתו לפי שהתלמוד כבר למד קלת מקלת באופני ההקש · אמר ית' (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק · אמנם כלי עלם הנה למדו אותו מפסוק (במדבר לא) [א] וכל מעשה עזים אמרו לרבות העשוי מן העזים אפי' מן הקרנים ומן הטלפים אמר בהמה וחיה מנין ת"ל מעשה ר"ל כל מה שיעשה ממנו מהכלים אפילו מעלמיהן וטלפיהן וקרניהן · ואמנם אמר מעשה עזים לא מה שיעשה מעלמי העוף או הדגים מן הכלים שלא יקבלו טומאה כ"א מן החי ההולך לבד : וכלי זכוכית · והם כלי הזגג והם יקבלו טומאה מדרבנן השוו אותו לכלי חרס לפי שיעשו מהעפר כמו כלי חרס אבל שמוהו חכמים יטמא בנגיעת אב הטומאה אפילו מגבו כמו כלי עץ וזולתו ואין בזה דין כלי חרס כמו שהתבאר שהוא לא יטמא אלא מתוכו אבל הזכוכית להיותו נראה מה שבתוכו כאילו הוא על שטחו שמו קרוב הטומאה משטחו מחוץ כהגעתו מתוכו והוא אמרם מפני שנראה תוכו כברו: ופשוטיהן· הפשוטין מהן אשר אין לו כפיפות ולא קערורית: ומקבליהן· מה אשר לו כפיפות או קערורית עד כי כאשר הושם בו הדבר הניגר יקבלהו ולא יתפשט על כלו ולקחו ראיה על היות פשוטיהם טהורים מפסוק (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק ואמרו דומיא דשק מה שק שיש לו קבול אף כל שיש לו קבול · וכבר אמרנו שהשק הוא נעשה מן השיער ונלקח ממנו יעשו ממנו כלים לשאת בתוכו · אולם כלי זכוכית הנה הן דומים לכלי חרס כמו שאמרנו וכלי חרס ג"כ לא יטמא עד שיהיה בו בית קבול דכתיב (שם) וכל כלי חרס אשר יפול מהן אל תוכו עד שיהיה לו תוך · ודע [ג] שפשוטי אלו הכלים כמו הכסא והלוח והשער והדומה להם קטלס יטמאו מן התורה במשכב הזב ומושבו ואע"פ שאין לו בית קבול לפי שהוא ראוי למשכב ומושב כמו שיתבאר בזאת המסכת · אולם בשרץ ובמת וזולתו מאבות הטומאה הנה לא יטמאו אלא מקבליהן · אולם כלי עץ ועור ועלם הנה פשוטיהן יטמאו ג"כ ואפילו בשאר טומאות וזה מדרבנן· ובגמ' בבא בתרא (דף סו.) אמרו פשוטי כלי עץ מדרבנן · ואמרו בכאן כלי עץ פשוטיהן טהורים ירלה בו מן התורה שאין הבדל בין כלי עץ או כלי עלם ועור ושמור זה השרש תמיד: עוד אמר נשברו טהרו. ענין זה כי כאשר נטמא כלי מאלו המינים הארבע ואחר טומאתו נשבר נטהר ותהי' החתיכה טהורה ואם תקח זאת החתיכה ותתקנה ותעשה ממנה כלי אחד הנה זה הכלי טהור ואמנם תטמא בעתיד כאשר יגע בו אחד מאבות הטומאה לפי מה שקדם באורו א] וזה ענין אמרם מקבלין טומאה מכאן ולהבא [ג] בכל מקום שאמרו זה אינו מן *)(הכופר

שוה להיכל שאין בעלי מומין ופרועי ראש ושתויי יין ושלא רחוץ ידים ורגלים נכנסין לשם א) אופורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה:

פרק שני

א ג) כלי ב עץ וכלי עור וכלי עצם ג) וכלי זכוכית פשוטיהן טהורים ומקבליהן טמאין נשברו טהרו חזר ועשה מהם כלים מקבלין טומאה מיכן ולהבא ד) כלי חרס וכלי נתר טומאתן שוה מתטמאין ומטמאין באויר ומטמאין מאחוריהן

מלתא ומיהו יש מהן דאורייתא כגון זבין ומלורעים וכל הטמאים שנכנסו לפנים ממחילתן ובתוספתא תניא פרק קמא דכלים נכנסו מלורעים לפנים מן החומה לוקין ארבעים זבין וזבות נדות ויולדות לנר הבית לוקין שמונים [א] ולא ידענא הני שמונים למאי עבידתייהו. ושמא משום דאיכא תרי לאוי בזב דגבי כל הטמאים בפ' נשא כתיב ולא יטמאו את מחניהם שוכני בעל קרי בפ' כי תלא כתיב ולא יבא אל תוך המחנה ובעל קרי וזב איתקושי איתקוש וכן זב וזבה ונדה ויולדת וכולן שוין למתנותם. ומיהו לא יתכן דבפ' אלו דברים (דף סח.) מסקינן *ולא [יבא] אל תוך המחנה זו מחנה שכינה. ועוד תניא התם מלורע שנכנס לפנים ממחילתו בארבעים ושמונים [ב] גירסא משובשת היא בתוספתא דהיא אותה ברייתא דפסחים (דף סז.) ואם באו לייתבה יש לפרש במלורע שהוא זב: בשעת הקטרה. בפרק טרף בקלפי (דף מד.) אמרינן עלה אמר רבי אלעזר לא שנו אלא בשעת הקטרה דהיכל אבל בשעת הקטרה דלפני ולפנים מהיכל פרשי ומבין האולם ולמזבח לא פרשי:

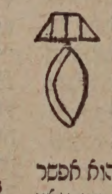
א כלי עץ. כתיב בפ' מטות וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחטאו ומרבינן בסוף פרק קמא דחולין (דף כה:) כלי עלם מוכל מעשה עזים לרבות דבר הבא מן העזים [ט] ומן הקרנים ומן הטלפים ואיתקוש לכלי עור ולכלי עץ וכולהו איתקוש לשק בפרשת ויהי ביום השמיני שילכך פשוטין טהורין דבעינן דומיא דשק דמטלטלי מלא וריקן וכלי זכוכית דרבנן גזרו עליהן טומאה שמונים שנה עד שלא חרב הבית כדמפרשינן בפ"ק דשבת (דף טו:) הואיל ותחלת ברייתן מן החול שוינהו רבנן ככלי חרס. והא דממעט מגבן הואיל ונראה תוכו כברו ואיכא דמפרש התם טעמא דכיון דנשברו יש להם תקנה שוינהו רבנן ככלי מתכות. והא דפשוטיהן טהורין עבדו בהן רבנן הכירא כי היכי דלא לישרוף עלייהו תרומה וקדשים. והא [דלא] שוינהו ככלי מתכות לטומאה ישנה משום דטומאה ישנה דרבנן בכלים דאורייתא גזור בכלים דרבנן לא גזור דבשאר טומאות דרבנן בעי במס' ע"ז פרק רבי ישמעאל (דף נב.) אי גזור טומאה ישנה אי לא ולהבא אין למפרע לא דלא גזור טומאה ישנה אלא בכלי מתכות דטעמא דטומאה ישנה מפרש בפרק קמא דשבת (דף טז:) משום גדר מי חטאת וטעם זה לא שייך בשאר כלים דכלי מתכות סדבר קשה להמתין לכן הזאה ג' וז' משום דחרב הרי הוא כחלל ועוד משום דשאר כלים מתקלקלי בשבירה ויתכן נמי טעם זה למאן דמפרש התם דשמא לא יקבנו בכדי טהרתו ושמא יאמרו טבילה בת יומא עולה דשאר כלים אין דרך *) לישנו. ועוד דכלי מתכות איידי דלמיכן יקרין חייס עלייהו טפי ושייך למיגזר בהן שמא לא יקבנו בכדי טהרתו: כלי נתר. מפרש בפ' אין מעמידין (דף נג:) כלים מחפורה של נריף כלים

מליטמא שמטמא מאחוריו ואינו מיטמא מאחוריו הסיא אחוריו היינו מגביהן גב הכלי ולא חקק בית מושב ובפ"ק דשבת אמרכתי:ואין מיטמאין מגביהן. דכתיב אל תוכו כדדרשינן בסוף פ' קמא דחולין (דף כה.) ודוקא עיולי טומאה לא מעייל מגבו אבל אפוקי טומאה מפיק כדקתני למרובה מדת לטמא מליטמא. ואמרינן בפרק על אלו מומין (דף לח.) דכלי חרס שנטמא גבו לא נטמא תוכו [ב] טמא: ושבירתן היא טהרתן. כל הכלים נמי שבירתן מטהרתן אלא אשמועינן דאין להן טהרה אלא בשבירה ולא בטבילה: תני"א בתוספתא (רפ"ב)כלי נתר ב"ש אומרים מיטמאין מתוכן ומאוירן ככלי חרס ומאחוריהן ככלי שטף ובית הלל אומרים כלי נתר ככלי חרס לכל דבר ר"ש בן אלעזר אומר בלשון אחרת ב"ש אומרים

מאחוריהן ואינן מטמאין מגביהן [א]ושבירתן היא טהרתן: **ב** [א)]בהדקין שבכלי חרס וקרקרותיהן ודפנותיהן יושבים שלא מסומכין [ג]שיעורן מכדי סיכת קטן ועד לוג [ג)]מלוג ועד סאה ברביעית מסאה ועד סאתים בחצי לוג מסאתים ועד שלש ועד חמש סאין בלוג דברי ר' ישמעאל רבי עקיבא אומר אני איני נותן בהן מדה אלא הדקים שבכלי חרס וקרקרותיהן ודפנותיהן יושבין שלא מסומכין שיעורן מכדי סיכת קטן ועד קדירות הדקות מהקדירות הדקות ועד חביות לודיות ברביעית מלודיות ועד לחמיות בחצי לוג מלחמיות ועד חצבים גדולים בלוג רבן יוחנן בן זכאי אומר חצבים גדולים שיעורן בשני לוגין הפכים הגלילים והחביונות שיעור קרקרותיהן כל שהן ואין להם דפנות: **ג** [ד]הטהורים שבכלי חרס טבלא [ג)] אין לה לזביז ומחתה פרוצה ואבוב של קלאין וסילונות אע"פ כפופין אע"פ מקבלין וכבכב שעשאו סל

[א] מיטמאין כאוי כלי ומטמאין ככלי שלם.ובית הלל אומרים כלי נתר ככלי חרס לכל דבר. פירוש לענין קבלת טומאה כאוי כלי דדינן ככלי חרס לאוירן וככלי שטף לאחוריהן אבל לטמא אחרים דינן נגמרי ככלי חרס דכלי חרס מטמאין אחרים מאוירן ומאחוריהן: **ב** הדקין שבכלי חרס. כלי חרס הדקין בין שהן עצמן אין מחזיקין אלא כדי סיכת קטן בין שנשברו ונשארו קרקרותיהן שולים שלהם *אלו דופנותיהן נשארו ויכולין לבדם לישב בלא סמיכה עדיין כלי הם ושיעורן אם מחזיקין שמן כדי סיכת קטן טמאין עד לוג שיעור זה ניתן לשברי כלי שלא היה תחלתו אלא לוג דאם היה תחלתו יותר מלוג בעינן שיעור גדול לשברים יותר מכדי סיכת קטן כדקתני מלוג ועד סאה ברביעית זה שיעור שברים וליתר מסאה שיעור כחצי לוג וכן כולם. והא דמשמע כאן דכלי חרס תחלתו בכדי סיכת קטן. ובמסכת מקוואות (פ"ד מ"ג)תנן החוטט בצינור לקבל צרורות בשל עץ כל שהוא בשל חרס רביעית. לקבל צרורות שאני.והתם נמי פליג [ג]ר' יהודה ואמר אף בשל חרס כל שהוא ונראה דכל הני בפחות משיעורן אפילו ע"י יחוד לא מקבלי טומאה וכשיעורן אפי' בלא יחוד טמאין דלאי צריכין יחוד מטעה שנשבר הכלי [ד] טהרו.ותני"א בתוספ' בס"פ שני חרס שפירש מן החבית ומן הקדירה אם מקבל כשיעור טמא ואם לאו טהור.

בגבן כאשר יהיו טמאין ויגעו אוכלים טהורים ומשקין טהורים באחורי הכלי הטמא נטמאו האוכלים והמשקים.עוד אמר ואינם מטמאים מגביהן ר"ל טומאתו בעצמה הנה הוא אם טגע שרץ בכלי חרס מגבו הנה לא יטמא. הנה כבר התבאר שכלי חרס טומאתו בעצמו יהיה מאוירו לא מגבו וטומאתו למה שיטמא יהיה מאוירו ומגבו ואמנם פעם יקרא גב הכלי אחוריים ופעם גב שלא יפול הספק בין טומאתו על זולתו וטומאתו לעצמו[א]הנה שם בשמות הבדל להבין הענינים אלא טומאתו לזולתו אמר אחוריהן להיות השורש אצלנו שאחורי הכלי תטמא אוכלין ומשקים ואצל טומאתה לעצמה אמר גביהן להיות השורש אצלנו כלי חרס אינו מטמא מגבו ושמור אלו השרשים כולם הקודמים בזה הבאור שהן ג"כ יוכפלו בעתים. עוד אמר ושבירתן היא טהרתן לפי שכלי חרס כאשר נטמא לא יטהר במקוה ולא יועילהו זה והוא בטומאתו עד שישבר זה ל' התורה כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשברו וכן כלי זכוכית ואין הבדל בין החרס או אל מד"י ואל לר"י הכל כלי חרס יקרא לענין טומאה: **ב** אמר ית' וכל כלי חרס ואמר בספרא מנין לרבות שברי כלי חרס ת"ל וכל כלי חרס. הנה יגיע מזה השורש שכלי החרס כאשר נשברו ונשאר מהן שארית מקבל דבר הנה זאת השארית הטמא להיות בזה כלי קטן והנה יודיענו ההלכה כמה יהיה השיעור אשר ישאר ממנו ואמר שהכלים הקטנים מכלי חרס כאשר היו מקבלים כדי סיכת אדם קטן עד שתקבל לוג ומגדול שתקבל לוג עד שתקבל סאה שמן כאשר נשברו ונשאר מחרסים מבולי קרקרותיו או מן דפנותיו שיעור כי כאשר ישב על שטח הארץ בלתי שיסמוך על צדדיו או יסמך יקבל רביעית אשר הוא א)רוב הלוג הנה זה החרס יקבל טומאה וזה ענין אמרו קרקרותיהן ודפנותיהן יושבין שלא מסומכין. הנה יהיה הכלי בשרשו מן הגודל אשר תחזיק מן סאה עד סאתים הנה יצטרך שיהיה הנשאר מחרסים כאשר נשברו מה שיקבל חצי לוג ואז יטמא זה הנשאר ואם היה מן הגודל שתחזיק מסאתים עד ה' סאין הנה יצטרך שישאר ממנו ואז יטמא לוג שלם. וכבר בארנו פעמים שסאה ו' קבין וקב ד' לוגין ולוג ד' רביעיות ושיעור הרביעית הם אצבעיים באורך ואצבעיים ברוחב והגובה אצבעיים וז' עשיריות אצבע והאצבע אשר בו יהיה המדה מהיד היא הגודל מהיד.וכן בארנו המדה אשר זה מדתה יחזיק מהמים כ"ז דרה"ם מצריים בקרוב ולא נצטרך לשוב זכרון אלו המדות ג"כ כאשר יוכפלו בזה הסדר ואשוב אל שלימות ביאור ההלכה. וזה השיעור הוא דעת ר' ישמעאל אולם ר' עקיבא אומר שאני לא אשער הכלי במה שהיה מחזיק לא סאה ולא סאתים ואמנם נשערהו בתמונותיו המפורסמות. ומאמר ר"ע מבואר על הפנים אשר בארנו ולא נשאר בזאת ההלכה בלתי באור רק השמות לבד ואמר קדרות הדקות הקטנות: חביות לודיות החביות הנעשות בלוד שם ארץ מארץ ישראל מיוחסות אליה. וכן אמרו לחמיות מיוחסות לבית לחם: ומצבין גדולים: התוספת הגדולה והן היותר גדולים ממה שאפשר כמו אלו הכדים הבאים משבילי"א בזמנינו זה: ופכין. קנון פך והוא פך השמן. ואמרו גלילים מיוחסים לגליל העליון וגליל התחתון היו נעשות במקומות ההן: וחביונות: חביות קטנות אמר שיעור קרקרותיהן כל שהוא לפי שסוליהן מחודדים כמו סולי קנת כלי הזכוכית. וכאשר נשאר מה שיקבל שיעור הנה הוא יטמא לפי שהוא ישאר התמונה כלי קטן יעשה מתחלת ענינו כזה*: אמנם לדיהן

הנה הן לא יקבלו טומאה ר"ל השארית אשר ישאר מלידיהם לפי שלא יהיה בלדם קערורית כמו הכדים והקדירות אבל לידיהן שוה השטח כל מה שנשאר מהן נשאר דומה ללוח פשוט וזה תמונתו* והלכה כר"ע: **ג** אמר ה' בכלי חרס (ויקרא יא) אשר יפול מהם אל תוכו יטמא ובאה הקבלה את שיש לו תוך טמא ואת שאין לו תוך טהור ר"ל שלא יקבל טומאה מהטומאות. ושרש אחד שכל שאינו עשוי לקבלה טהור ואע"פ שהוא אפשר שיקבל הנה כל מה שימנה מכלי חרס שהוא לא יקבל טומאה הוא אם מה שאין לו בית קיבול או אם מה שיש לו בית קיבול אבל לא נעשה לקבלה. ונשאר באור

אם באלו הנקבים ולזה לא יקבל טומאה לפי שאין לו תוך: וסילונות. קנון סילון והוא כלי חרס ארוך אין לו שולים ורוכב האחד על השני עד שימשכו בו המים ממקום למקום וכן יעשו מושכי המים כלן. אמר אע"פ שהן כפופים כזאת הצורה אשר אפשר שישאר מעט בשולין או יהיה בו גם כן בית קבול על זאת הצורה והדומה לה שהם לא יטמאו לפי שלא נעשה לקבלה לפי שהכוונה מאלו הקנים החלולות שיגר עליהן המים לא שיתקבלו ויונחו בו: וכבכב כמו כפכף והוא

עקיבא (דף פג:) מנין לספינה שהיא טהורה שנאמר דרך אניה בלב ים מה ים טהור אף אניה טהורה. ותניא בגמרא חנניה אומר נלמדה משק מה שק מיטלטל מלא וריקן לאפוקי ספינה דאינה מיטלטלת מלאה ואמרינן מאי בינייהו ספינה של חרס דלחנניה טמאה דחרס לא אתקש לשק ולר"ע טהורה כים. והשתא מתני' דהכא וברייתא דתורת כהנים כר"ע: טבלא א)כס גדול: לביזבז. מסגרת סביב: מחתה. שתותין בה את האש: פרוצה. פשוטה כולה בלא דפנות: אבוב. הוא כלי חרס שעושין בו קליות ומייבשים בו את התבואה בעודה לחה ומנוקב היה כדתנן בפ' רבי ישמעאל (דף סו.) כדי שתהא האור שולטת בכולו ופשוט היה בלא בית קיבול: קלאים. כמו (ירמיה כט) אשר קלם מלך בבל באש: סילונות. מרזבות: ואע"פ כפופין מפני לדין ובשלא ב)בו בית קיבול לצרורות. כדתנן במקואות פרק ד' (מ"ג): כבכב. כלי שמכסין בו את הסל של פת. ויש שמונים כף כף מלשון כפה עליו את הכלי(פסחים דף ו.) ואפילו יש לו בית קיבול טהור כדתניא בתוספתא (שם)כל המשמש כפוי ככלי חרס טהור: והספי

א) נ"ל נסר וכ"א שם. ב) נ"ל חקוק בו

[א] בר"ם הנה שם בשמות הבדל כו' ר"ל כי למה שיטמא מזולתו נקרא אבל התנא גב ואשר יטמא את זולתו יקרא אחוריים: [ב] בר"ש נטמא תוכו נטמא גבו כו' כצ"ל: [ג] שם והתם נמי פליג ר' יוסי ואמר אף בשל חרס כל שהוא כו' כצ"ל: [ד] שם מטעה שנשבר הכלי דתניא בתוספתא כו' כצ"ל: [ה] שם וסריך אלא מעתה לא יהא לו טהרה במקוה אלמה תנן ואלו חוצצין כו' בכלי זכוכית כו' ומשני כגון כו' כצ"ל: [ו] שם ועוד קשה מהא דתנן לקמן פ"ה מ"ח התכו כו' כצ"ל: [ז] שם ולספינה ולמנורה של חרס כצ"ל והס"ד: כי

פירוש רב האי גאון

ב וקרקרותיהן. פי' תחתית הכלים שהוא למעלה מן השולים שמו קרקרת וכיוצא בו אמרנו באחרית המסכת(פ' כ"ח מ"י) שבכת שהתחיל בה ספיה טהורה עד שיגמור את קורקרתה קירות הכלי הן הדפנות: לחמיות. פי' על שם מקומן שהן מבית לחם (כמו שאמרו חכמים על) לשון זכר ישי בית הלחמי ולשון רבים לחמיים ול' נקבהא) לחמיות: הפכים הגלילים. פי' על שם מקומן כלי שמן גליל ומנין שהוא כן שנאמר (מ"ב ט ג) ולקחת פך השמן ואומר (ש"א י א) ויקח שמואל את פך השמן: והחביונות. א"ד והאביונות חביות קטנות שנא' (איוב לב יט) הנה בטני כיין לא יפתח כאובות: **ג** לזבז. פי' [מסגרת] לשון מקרא ולזביז בלשון חכמים ומנין שלזביז הוא עשוי בשביל קיבול ששנינו (כלים פ' כ"ז מ"א) הבגד מטמא משום ה' שמות ומסקנא כלי חרס מטמא משום כלי קבול וכל שאין לו תוך בכלי חרש אין לו אחוריים ואמרינן בתריה מוסיף עליו העץ שהוא מטמא משום מושב [וכן טבלא שאין לה לבזבז] ואף על פי שאינו מקבל ובכלי חרש טהורה מפני שכלי קיבול מטמא בכלי חרש לבד: אבוב קלאין. פי' כלי חרש כמין טיגון שקולין בו שנאמר (ירמיה כט כב) ישמך אלהי' כצדקיה וכאחב אשר קלם וכך אנו אומרים בכל מקום קליות ואגוזים וזה האבוב הוא מנוקב כדי שהאור ישלוט בכולן: וכבכב. פי' כמין כלי שמכסין בו הסל של פת והוא של חרס ויש ששונים וכפכף ויפה הן שונין מן כפה עליו

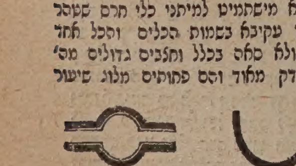
א) עי' ערוך ערך לחם ג'

הגהות הגר"א

[א] בר"ש מיטמאין כאוי כלי נ"ב פי' כאוי שאינו נעשה אב הטומאה ובמגע נעשה אב הטומאה מתוכו ומאחוריו בכ"ש אבל בגירסא הנכונה ככלי חרס וככלי שטף: [ב] ד"ה הפכין הגלילין. נ"ב כאן שייך המאמר פירוש כשתקנו הדברים ולא נאמרו עכשיו:

ח א מיי' פי"ט מהל' כלים הלכה א: ט ב מיי' פי"ח שם הלכה י: י ג מיי' שם הלכה יב והל' יד: יא ד מיי' פי"ח כלים הלכה ה:

א) חולין נד: ב) [שם נה.] ג) [כמשנ"מ הגירסא שאין]:

הפת ׳וטפי שהתקינו לענבים ׳וחבית של שייטין וחבית דפונה בשולי המחץ והמטה והכסא והספסל והשלחן ׳והספינה ׳והמנורה של חרס הרי אלו טהורים ׳זה הכלל כל שאין לו תוך בכלי חרם אין לו אחוריים: ד ׳פנס שיש בו בית קבול שמן טמא ושאין בו טהור מגופת היוצרין שהוא פותח בה טהורה ושהוא גומר בה טמאה ׳משפך של בעלי בתים טהור ושל רוכלין טמא מפני שהוא של מדה דברי ר׳ יהודה בן בתירא רבי עקיבא אומר ׳מפני שהוא מטהו על צדו ומריח בו ללוקח: ה ׳כסוי כדי יין וכדי שמן וכסוי חביות ניירות טהורין ואם התקינו לתשמיש טמאים ׳כסוי הלפס בזמן שהוא נקוב ויש לו חדוד טהור אם אינו נקוב ואין לו חדוד טמא מפני שהיא מסננת לתוכו את הירק רבי אליעזר בר צדוק אומר מפני שהיא הופכת עליו את הרונקי: ו ׳גסטרא שנמצאת בכבשן עד שלא נגמרה מלאכתה טהורה משנגמרה מלאכתה טמאה טיטרום רבי אליעזר בר צדוק מטהר רבי יוסי ׳מטמא מפני שהוא כמוציא פרוטות: ז ׳הטמאין שבכלי חרס טבלא שיש לה לבזביז ומחתה שלמה ׳וטבלא שהיא מלאה קערות שאם נטמאת אחת מהם בשרץ לא נטמאו כולם אם יש להם לבזביז עודף נטמאת אחת מהם

כיון דפיהן למטה ולענין אוכלין ומשקין היא מתניא אבל קערות עצמן לא נטמאו כדאמרא) בפ"ק דחולין (דף כה) כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אוכלין מטמאין מאויר כלי חרס ואין אדם וכלים מטמאין מאויר כלי חרס דלא חזינן האי תנור כמאן דמלי. ועוד יש לפרש לענין קערות עצמן ומחוברות לטומאה דכשפיהן למטה מן הלבזבז נחשב הכל כלי אחד אבל פיהן למעלה כל חדא וחדא חשיבא כלי בפני עצמה: וכן בית תבלין של חרס. אם עשוי מגורות מגורות וכן קלמרין המתויימות הוא כלי שמניחין בו דיו כי ששיא דפ' המוציא (דף פ.) אות אחת בקולמוס ו אות אחת בקומריס. וקלמרין וקומריס הכל אחת ופעמים יש ב' תיומים כגון שני בית קיבול זה אצל זה ואם יש לבזבז שביבם העודף על פיהם נחשב ככלי אחד ואם נטמא זה נטמא זה:

בית תבלין של עץ. ועשוי מגורות ואין לו לבזבז עודף שנטמא אחת מהן במשקה דטומאת משקין לטמא כלי דרבנן גזירה משום משקה זב וזבה כדאמרינן בפ"ק דשבת (דף יד:) אבל בטומאת שרץ דאורייתא נטמא חבירו אע"פ שאין לו לבזבז עודף מש"כ בשל חרס כדקתני רישא והיינו טעמא משום דתוכו של זה נעשה גב לחבירו וכלי חרס אין מיטמא מגבו: חולקים את עוביו. הוא כותל עב ורחב המפסיק בין שתי המגורות ולענין טומאת משקים דרבנן רמינן פלגא להאי גיסא ושל צד הטהור טהור והוא הדין אם נפלו משקים עליו נידון מחצה על מחצה: ח הלפיד טמא. אית דגרסי לפיד ופירש בערוך אבוקה כדכתיב (שופטים ז) ויחזיקו ביד שמאלם בלפידים: הלפידין) יש מנהג בארץ ישמעאל שמוליכין הכלה מבית אביה לבית בעלה בלילה קודם כניסתה לחופה ומוליכין לפניה כעשר קונדסין וראש הקונדס כעין קערה של נחשת ובתוכה חתוכי בגדים ושמן ועיטרן ומדליקין אותו ומאירין בפניה ונראה דהכא בשל חרס דבחרס עסקינן. ונראה דאותם קערות יש להן חדוד שנתחב בנקב בראש הקונדס שלא תמוט ותפול לארץ כעין

נטמאו כולן [א]וכן בית תבלין של חרס וקלמרין המתואמות [ב]ובית תבלין של עץ שנטמא אחד ממשקה לא נטמא חברו רבי יוחנן בן נורי אומר חולקין את עוביו המשמש לטמא טמא המשמש לטהור טהור [ג]אם יש לו לבזביז עודף נטמא אחד מהם נטמא חברו: ח [ד]הלפיד טמא ובית שקעו של נר מטמא באויר המסרק של צרצור ר' אליעזר מטהר וחכמים [ה]מטמאים:

פרק שלישי

א שיעור כלי חרס ליטהר [ו]העשוי לאוכלין שיעורו בזיתים [ז]העשוי למשקין שיעורו במשקין [ח]העשוי לכך ולכך מטילין אותו להומרו בזיתים: ב חבית שיעורו בגרוגרות דברי ר' שמעון רבי יהודה אומר [ט]באגוזים רבי מאיר אומר בזיתים [י]הלפס והקדירה שיעורן בזיתים [כ]הפך והטפי שיעורן בשמן [ל]והצרצור שיעורו במים ר' שמעון אומר שלשתן בזרעונים נר שיעורו בשמן רבי אליעזר אומר בפרוטה קטנה [מ]נר שניטל פיו טהור ושל אדמה שהוסק פיו בפתילה טהור: ג [נ]חבית שניקבה ועשאה בזפת ונשברה אם יש במקום הזפת מחזיק רביעית טמאה מפני שלא בטל שם כלי מעליה חרס שניקבה

הטומאה באוירה ואלו הקערות כולם הן מעלם הטבלא ונטמאות בכללה: בית תבלין של חרס. הוא כלי מחרס נחלק בעת עשייתו לרבועים רבים יעשו לשום בהן מיני התבלין כדי שלא יתערבו קצתם בקצתם: קלמרין המתואמות. הוא כלי נחלק באמצעו חלוקה אחת ואמר שדינן ודין הטבלא אשר בה הקערות אשר זכרנו אחד וזה שאם יהיה להן אוגן כולל תכלול הכלים והחלוקות אשר בתוכן הנה הכל נחשב כלי אחד ואם לא היה אוגן כולל הנה כל כלי וכל חלק נחשב יחידי ואע"פ שיהיו כולן דבוקים קצתן בקצתן. עוד אמר שזה הדין בעצמו בבית תבלין של עץ כאשר נטמא אחד מחלקיו במשקים טמאים לא שטמא חבירו אא"כ היה שם אוגן כולל הכל מחוץ אשר תשים אלו הרבועים כולן כלי אחד תכלול אותן וכאשר נטמא אחד מן הכלים נטמאו כולם וא"ר יוחנן בן נורי שבית תבלין של עץ כאשר לא יהיה לו אוגן ונטמא אחד מן החלקים במשקים טמאים נחשוב שעובי החלוק כבר נחלק לחצאין וכל מה שימשך לטהור טהור ומה שימשך לטמא טמא ונאמר בכאן שנבאר לאיזה ענין תקנו בבית תבלין של עץ טומאת משקין ולא תמר שנטמא אחד מהן בשרץ כמו שאמר בשל חרס ובכאן תצטרך שתהיה זכור לעקרים הקודמים וזה שכבר נאמר בהקדמה שכלי חרס מטמא מאוירו ו...

שהא ברביעית אע"פ שאין סתימה מועלת לנקב הבא לאחר שבירה שאני הך סתימה דנעשית קודם שבטל שם כלי ממנה : וחבית שניקבה שם חבית עליה אע"פ שטהרה ועוד דעדיין כלי היא לקבל בה רמונים וראויה לגרוגרות ולאגוזים כמות שהיא אבל חרס הפורש מן החבית בטל שם כלי מעליו אע"פ שלא ניקב לפיכך אין מועלת סתימה לנקב שלו ובדין הוא דהוה ליה למיתני שמא לשון זכר דאחרס קאי ולא אחבית אלא משום דתחלת הדבר וסופו לשון נקבה דאחבית קאי תנא באמצע לשון נקבה · ויש מפרשים דבכל חבית מיירי אפילו בגדולה מסאה ולא יכולתי ליישבה: תניא בתוספ'(פ"ג) חרס שפירש מן החבית ומנוקדרה אם מקבל כשיעור טמא ואם לאו טהור· ניקב ועשאו בזפת טהור

שניקבה ועשאו בזפת אע"פ שמחזיק רביעית טהור מפני שבטל שם כלי מעליו: ד חבית שנתרועעה וטפלה בגללים אע"פ שהוא נוטל את הגללים והחרסים נופלים טמאה מפני שלא בטל שם כלי מעליה נשברה ודבק ממנה חרסים או שהביא חרסים ממקום אחר וטפלן בגללין אע"פ שהוא נוטל הגללים והחרסין עומדים טהורה מפני שבטל שם כלי מעליה היה בה חרס מחזיק רביעית כולה מטמא במגע וכנגדו מטמא מאויר: ה הטופל כלי חרס הבריא רבי מאיר ור' שמעון מטמאים וחכמים אומרים הטופל את הבריא טהור ואת הרעוע טמא וכן בחידוק הקרויה: ו יבלית שטופלין בה הפטסין הנוגע בה טמא מגופת חבית אינה חבור הנוגע בטפולו של תנור טמא: ז מיחם שטפלו בחומר ובחרסית הנוגע בחומר טמא ובחרסית טהור קומקומום שניקב ועשאו בזפת ר' יוסי מטהר שאינו יכול לקבל את החמין כצונן וכן היה אומר בכלי זפת כלי נחושת שזפתן טהורין ואם ליין טמאין: ח חבית שניקבה ועשאה בזפת יתר מצרכה הנוגע בצרכה טמא יתר מצרכה טהור זפת שנטפה על החבית הנוגע בה טהור משפך של עץ ושל חרס שפקקה בזפת רבי אלעזר בן עזריה מטמא רבי עקיבא מטמא בשל עץ ומטהר בשל חרס רבי יוסי מטהר בשניהם :

פרק רביעי

א החרס שאינו יכול לעמוד מפני אזנו או שהיה בו

א) ביצה לג. ב) חולין קכד. נדה כו:

לדרך היוצרים לעשות דד לכלי כדי לשתות: ניטלה האוזן קסברי רבנן כיון שטהר שעה אחת שוב אין לו טומאה לעולם ורבי יהודה לית ליה הך סברא ורבי מאיר קאי בשיטתיה כמו שאפרש: רבי יהודה מטהר קסבר רבי יהודה למתניתין (לעיל פ"ג) דהדקין שבכלי חרס יושבין שלא מסומכין הייטו מן השוליים ולא מן הדפנות דהוי כדרך ישיבתו בעודו שלם שהיתה כך ישיבת קבלתו ורבנן מטמאין בכלהו קסברי שכולם שויין להושיבן על צדם לפעמים כלמפרש בתוספתא: תני"א בתוספתא [פ"ג] חרס שפירש מדפנה של חבית ומדפנה של קדרה רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר וכן היה רבי יהודה אומר כדבריו כדרך קבלתה טמאה שלא כדרך קבלתה טהורה. ניטל האוזן ושבר הדד רבי יהודה מטמא וחכמים מטהרין שכלי חרס שטהר שעה אחת שוב אין לו טומאה לעולם. חבית שנפחתה ומקבלת על דפנה או שנחלקה כמין שתי עריבות רבי יהודה מטהר וחכמים מטמאים שמתחלה לכך נעשית להיות מטה על צדה ומוציא את מה שבתוכה לצדדין.

בו חדוד והחדוד מכריעו טהור [א]נטלה האוזן נשבר החדוד טהורה רבי יהודה מטמא חבית שנפחתה והיא מקבלת על דפנותיה או שנחלקה כמין ב' ערבות רבי יהודה מטהר וחכמים [ב]מטמאין: ב [ג]חבית שנתרועעה ואינה יכולה להטלטל כחצי קב גרוגרות טהורה [ד]גיסטרא שנתרועעה ואינה מקבלת משקין אע"פ שהיא מקבלת אוכלין טהורה שאין שירין לשירין: ג [ה]איזו היא גיסטרא כל שנטלו אזניה [ו]היו בה חדודים יוצאין כל המקבל עמה בזיתים מטמא במגע וכנגדו מטמא באויר וכל שאינו מקבל עמה בזיתים מטמא במגע ואין כנגדו מטמא באויר [ז]היתה מוטה על צדה כמין קתדרא כל המקבל עמה בזיתים מטמא במגע וכנגדו מטמא באויר וכל שאינו מקבל עמה בזיתים מטמא במגע ואין כנגדו מטמא באויר [ח]שולי קורפיות ושולי קוסים הצדוניים אע"פ שאינם יכולין לישב שלא מסומכין טמאין שלכך נעשו מתחילתן: ד [ט]כלי חרש שיש לו ג' שפיות הפנימית עודפת הכל טהור החיצונה עודפת הכל טמא האמצעית עודפת ממנה ולפנים טמא ממנה ולחוץ טהור היו שוות רבי יהודה אומר חולקין האמצעית וחכ"א [י]הכל טהור א)כלי [כ]חרס מאימתי מקבלין טומאה משיצרפו בכבשן והוא גמר מלאכתן:

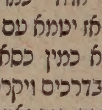
פרק חמישי

א תנור ב)תחלתו ארבעה ושיריו ארבעה דברי ר"מ וחכמים אומרים [ל]בד"א בגדול אבל

פירוש רב האי גאון

ג כמין קתדרא. פירוש כורסי כשם ששנינו (כתובות נט ע"ב) ארבע יושבת בקתדרא והיא גוהרקא: שולי הקורפיום. פי' כלי חרם שאין להם שוליים לשבת אלא יביאו כלי חרש אחר כמין גביע ומושיבין הקורף זה עליו: הכוסים הצידונים. פירוש יש שונין קוסין וכולו אחד הוא תקראו על שם מקומן עד צידון רבה (יהושע יא ח) ודומין לבזיכין כששנינו (פסחים כד ע"א) לא היו לבזיכין שוליים שמא יניחום ויקרש חדם:

בקרקעיתו וימנעהו לנוח בשוה וכאשר ישב על הארץ נוטה לצד אחד מפני חדודו טהור: מכריעו. מטה אותו: חבית שנפחתה. הוסר ממנה חלק וכאשר ישבה על תושבתה אי אפשר שתקבל דבר מתוך [א] הדבר אשר סר ממנה וכאשר ישבה על צדה אפשר שתקבל בקרקעיתה וכן כאשר נסדקה ונחלקה על ארכה והיו ב' דפנות הנה כל חצי ממנה כאשר עומד על קרקעיתו לא יקבל דבר וכאשר ישב על קרקעית צדה אשר היא גבנונית החבית אפשר שתקבל. והלכה כחכמים: ב גיסטרא. כמו שבארנו (לעיל פ"ב) היא התושבת אשר יעשו תחת כלי המים לקבל הטפטוף וכאשר היא מטפטפת דבר בטל ענייניה וזהו אמרם בש"ס שבת (דף נו.) לפי שאין אומרים הבא גיסטרא לגיסטרא ואל זה הענין אמר בכאן אין שירים לשירים וזאת הגיסטרא בעצמה כאשר היתה שלימה בדמיונה היא שארית הכלי לפי שהיא חתיכה מכלי וכאשר נסדקה חזרה שארית לשארית וכבר ידעת ששארית הדבר הוא שיריו: ג שנטלו אזניה. ר"ל חבית שניטלו ראשה ואזנה ונשאר קרקעיתה הנה היא גסטרא לפי שהיא תושבת לכלי ואם היה חוץ מלדי הגיסטרא קצות בולטות ולהן חלל על זה הדמיון* והיו לאלו

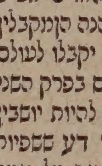
הקצות מרחב יחזיקו הזיתים כאשר ישימו זיתים בזאת הגיסטרא נגע השרץ בגיסטרא מתוכו או יטמא החדוד או כאשר היה השרץ באויר הגיסטרא ויהא נוכח אוירה חדוד כמו

הגהות הגר"א

[א] בר"ש ד"ה תניא בתוספתא כו' של אזנים. נ"ב שלא אזנים: [ב] שם מקבל עמה. נ"ב צ"ל כל המקבל עמה:

ודוקא בנתרועעה מטעריכן במשקין אבל ניקבה לאוכלין כדקתני לקמן גבי היו בה חדודין לטופלה בגללים כדתנן לעיל גבי חבית שנתר אפילו שלימה הואיל ואין לה אזנים לטלטלה במשקין: היו בה חדודים. ברוב משניות כתוב חרס הנשבר יוצאים ממנו חדודים כעין שיני

ויקרא ג"כ אלנו עמארי"ה וכאשר יהא יאמר שהדין באלו החדודים שוה בין היות קורפיות. הוא כלי חד התושבת אי אפשר אבובי החרס הדי התושבות דומין לקין וכבר נמצא בקצת הנוסחאות כוסין

אבל בקטן תחלתו כל שהוא ושיריו ברובו משתגמר מלאכתו איזהו גמר מלאכתו משיסיקנו כדי לאפות בו סופגנין רבי יהודה אומר משיסיק את החדש כדי לאפות בישן סופגנין: ב כירה תחלתה א)שלשה ושיריה ג)שלשה משתגמר מלאכתה איזוהי גמר מלאכתה משיסיקנה כדי לבשל עליה ביצה קלה שבביצים טרופה ונתונה באלפס הכופח עשאו לאפייה שיעורו כתנור עשאו לבישול שיעורו ככירה ג)האבן היוצא מן התנור טפח ומן הכירה שלש אצבעות חיבור היוצא מן הכופח עשאו לאפייה שיעורו כתנור עשאו לבשל שיעורו ככירה אמר ר' יהודה לא אמרו טפח אלא בין התנור ולכותל היו שני תנורין סמוכין זה לזה נותן לזה טפח ולזה טפח והשאר טהור: ג עטרת כירה טהורה טירת התנור בזמן שהיא גבוה ארבעה טפחים מטמא במגע ובאויר פחותה מכאן טהורה אם חברה לו אפילו [א] על שלש אבנים טמאה ד)בית הפך ובית התבלין ובית הנר שבכירה מטמאין במגע ואינן מטמאין באויר דברי רבי מאיר ה)רבי ישמעאל מטהר: ד תנור שהוסק מאחוריו או שהוסק שלא לדעתו או שהוסק מבית האומן טמא מעשה שנפלה דליקה

העשוים לאפות ולצלות כדרכן: אבל קטן. [א] שעושין התינוקות לשחוק: תחלתו כל שהוא משתגמר מלאכתו לאחר שנגמר ומסיקו. ואמרינן בפרק העור והרוטב (דף קכד.) וכמה כל שהוא טפח שכן עושין תנורי בנות טפח שהנערות שוחקות בהן. וצריך לומר שהקטן משונה בעשייתו יותר מן הגדול או בגובה או ברוחב או בכתלים דקים דאי לא תימא הכי גדול כשתחלתו ארבעה כשהוא פחות מארבעה יהא דין קטן עליו דתחלתו כל שהוא: ושיריו ברובו. בפרק העור והרוטב (שם) מקשינן רובו דטפח למאי חזי ומשני האי שיריו אגדול קאי והכי קאמר שירי גדול ברובו ומותבינן בגדול הא קאמר שיריו ארבעה ומשני הא בתנורא בר שבעה הא בתנורא בר תשעה· פירוש בר שבעה ברובו. בר תשעה בארבעה. ויש מפרשים אפכא [ג] [דבר שבעה בארבעה ובר תשעה ברובו]. וכמו שפי' נראה דכי היכי דמחמרי רבנן בתחלתו מחמירי בסופו. [ג] ועוד דאיכא רובא בבר שבעה בפחות מארבעה. ועוד מקשינן התם מהא דתנן לקמן בפירקין תנור שנטמא כיצד מטהרין אותו חולקים לשלשה והכא תנן שיריו ארבעה ומשני הא דגלקיה מגלק הא דעבדיה גיסטרא וכולה מילתא פירשתי בפרק המפלת (דף כו:): משתגמר מלאכתן. אתחלתן כל שהוא קאי: משיסיקנו. בשאר כלי חרס סגי בצירוף כבשן אבל תנור בעי לדבק בו טיט כדי לעבותו להחזיק חומו כדפריש' ולא נגמרה מלאכתו עדיין עד שיעשה לו טפילה ויחזור ויסיקנו שמתחבר יפה לכלי ותתחזק ולא היסק גדול בל כדכדבעי לאפיית הפת אלא בכדי לאפות בו סופגנים. ולרבי יהודה סגי בהיסק מועט מזה דחדש לאפות בו סופגנים בעי היסק מרובה מן הישן. ואם הוסק החדש היסק מועט דבהסק גדול כזה היה ישן ראוי לאפות בו סופגנים היינו גמר מלאכתן: סופגנים· פת העשוי כספוג·תני"א בתוספתא[פ"ד]ר"מ אומר רואין את העצים שהוסק בהן כאילו לא הוסקו אלא לאחר רדיית הפת. רשב"ג אומר משום ר' יוחנן הסנדלר משיגמור פי' שיגמר כל ההסקה שצריך לעשות לו: תני"א בתור"ת כהני"ם תנור שומע אני בין חדש בין ישן ודין הוא טימא כלי חרס [ד] משנגמרה מלאכתו אף תנור משנגמרה מלאכתו דברי ר' אליעזר אמר לו ר"ע וכי דנין אפשר משאי אפשר [ה] ראיה גדולה היא חזר ר"ע וחילף את הדין טמא כלי חרס וטמא תנור מה כלי חרס משנגמרה מלאכתו באור אף התנור משנגמרה מלאכתו א)אי מה כלי חרס כשמן אף התנור כשמו תנור שלא הוסק תנור שמו ת"ל אך. מאימתי מקבל טומאה משיסיקנו כו'. כדתנן הכא פירוש קסבר רבי אליעזר דבלא הסקה כלל [ו] אין מקבל טומאה: ב כירה: עשויה כעין קדרה והאש בתוכה והקדרה נותנין בתוכה לבשל ופעמים על גבה. ומפרש בפרק כירה (דף לח:) כופח מקום שפיתת קדרה א'. כירה מקום שפיתת ב' קדרות: ביצה. מפרש בפרק המוציא יין (דף פ:) בילת תרנגולת. ואמאי קרי ליה בילה קלה אין [ז] לבילה קלה לבשל יותר מבילת תרנגולת: שיעורו כתנור. לבשל סופגנים: שיעורו ככירה. לבשל בילה קלה: האבן היוצא. (מחבריו) אבן שבונים בתנור בטיט ובתוספתא נקרא טפילה דקתני טפילת התנור עד כמה חיבור לתנור עד כדי צורך וכמה הוא צורך בתנור טפח ובכירה שלש אצבעות וכתנור דמיא מפני שצריכה לתנור להיות לו יד. ואם נטמאת תנור פת שעליה טמאה שהתנור אע"פ שאינו מקבל טומאה מגבו מטמא הוא את אחרים מגבו. ובריש פרק העור והרוטב (דף קיח.) אמרינן תנור וכירים יותץ טמאים הם לכם לכל שבצרכיכם לרבות את הידות: מן התנור ולכותל· מפני שמעכבת את התנור מליקרב לכותל ודוחק את הבית הלכך יותר מטפח עומדת לינטל אבל לגד הבית אפילו גדולה הרבה יד הוא לתנור: והשאר טהור. בתורת כהנים תניא או יכול שאני מרבה יתר מכשיעור תלמוד לומר הם: ג עטרת הכירה. בנין שסביב הכירה שלא יצא החום ושל תנור מקרי טירה והכל אחד. ובתוספתא נמי קרי לשל כירה טירה דקתני טירת הכירה טהורה. כירה לאו אורחא בהכי אבל תנור אורחיה בהכי· והא דבעי גבוהה ארבעה היינו כשיעור גובהה של תנור שתחילתו ד' פחותה מכאן טהורה דלא חשיבא תנור ובשלא חיברה לתנור: בית הפך. כירה זו מיטלטלת היא ומחוברים לה כלים קטנים בית הפך שמשימין בתוכו פך שמן להפשירו: מטמא במגע. אם נפלה טומאה לאוירו או לאויר הכירה ונגעה טומאה לשולי הכירה נטמאו גם אלו או אם נגעה לשוליהן של אלו נטמאת הכירה ואין מיטמאין מחמת הכירה בטומאת אויר שאם נפל השרץ באויר הכירה. ולא נגע בדופניה היא טמאה דכלי חרס מיטמא באויר והן טהורין שאין החיבור לה אלא לענין מגע כמו שפירשתי כן מוכח בפרק במה טומנין (דף מח:) דמייתי לה להא דאמרינן מאן תנא להא דאמור רבנן כל המחובר לו הרי הוא כמוהו. אבל באויר עצמו מיטמא הוא עצמו דכלי חרס הוא: ור"ש מטהר· אפילו במגע את מי שלא נגעה בו(את)הטומאה דכל חד וחד כלי באפי נפשיה הוא. והתם מקשינן בשלמא רבי שמעון קסבר הני לאו ככירה דמו אלא לרבי מאיר ב)יד ככירה דמו אפילו באויר נמי ליטמו אי לאו ככירה דמו אפילו במגע לא ליטמו. ומשנינן לעולם לאו ככירה דמו ורבנן הוא דגזרו בהו ועבדו היכרא כי היכי דלא לשרוף עלייהו תרומה וקדשים: תני"א בתוספתא [פ"ד] ג' אבנים שחיברן זו לזו [ב] ועשאן תנור ועשה להן טפילה בין מבפנים ובין מבחוץ מטמאות במגע ובאויר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר מבפנים מטמאות במגע ובאויר מבחוץ מטמאות במגע ואין מטמאות באויר. חיברן לתנור ולא חיברן זו לזו מטמאות. חיברן זו לזו ולא חיברן לתנור הרי הן כטירה חפר בארץ ועשה להן טירה טהורה· וטירת כירה טהורה. פי' קסבר רבי יהודה דבשלא מרח מבפנים לית ליה טומאה אלא מדרבנן ולא מטמא באויר דעביד היכרא דלא לשרוף עלייהו תרומה וקדשים ור' מאיר סבר דלעולם חשיבא תנור· הרי הן כטירה דבארבעה טמאה פחות מכן טהורה. חפר בארץ ועשה בהן טירה פי' גבוהה ארבעה טהורה: ד מאחוריו. שלא הסיקו מבפנים אלא עשה אש מבחוץ אלל התנור לצלות בשר או לשאר צורך וממילא הוסק התנור שלא נתכוון לכך או ש הוסק שלא לדעתו אפילו מבפנים או שהוסק בבית האומן קודם שנגמרה מלאכת עשייתו. אי גרסינן טמא ניחא דמייתי עובדא ראיה לדבריו אבל אי גרסינן טהור קשה דהיינו מעשה

אותו עד שיהיה בקרקעיתו *מחוץ שיעור מה שיאפו בו הסופגנים והוא הלחם הרך ונקרא בשם זה לפי שהוא כמו הספוג שהוא ממהר הבשול לקלות הלישה וידוע שהתנור החדש אשר לא נאפה בו עדיין יצטרך לחימום רב ואז יגיע לזה החום אולם התנור אשר כבר נאפה בו הרבה פעמים הנה יתחמם באש מעט ויגיע לאפות בו סופגנים בדבר מועט ואמר ר' יהודה שמשעה שהוסק התנור החדש באש כשיעור שאם היה ישן יהיה אפשר לאפות בו סופגנים הנה כבר נגמרה מלאכתו ויקבל טומאה והלכה כחכמים: ב כירה. הוא מוקד נבנה לבשל עליה התבשיל והוא מקום שפיתת ב' קדרות כמו שבארו במס' שבת (דף לח:) וכופח הוא מקום שפיתת קדרה אחת לבד והוא קרוב מתמונת התנור וכבר נעשה לבשל התבשיל והעמוד הקדרה עליה ממעל וישימו האש מתחת כמו הכירה והנה יסיקו אותה ויאפו בתוכה הלחם כמו התנור ואמרו שלש ידלה בו גובה ג' אצבעות. ובילה קלה שבבילים הממהרת הבשול בארו אותה בש"ס (שם דף פ:) שהיא בילת תרנגולת טרופה ונתונה באלפס מוכה בשמן מושלכת באלפס שהוא התבשיל היותר נמהר ובתנאי שיהיה האלפס כבר נתחמם חמום שוה לא שלא הוסק אלא בכללו. ואמר יתברך תנור וכירים יותץ טמאים הם וטמאים יהיו לכם ובא הקבלה (חולין דף קיח.) לכם לכל צרכיכם לרבות ידות הכלים מכאן אמרו האבן היוצאת מן התנור טפח ומן הכירה ג' אצבעות חבור וכוונת זה המאמר שכל מה שיתוקן לכם ויעזור לכם בשמוש זה הכלי הנה יטמא בטומאתו ואין ספק שהטפח היוצא מן התנור אם חסר יחלש התנור ויקורר אשו ויהיה התנור צריך לו ולזה יטמא בטומאתו וכאשר נטמא התנור נטמא הטפח הדבק בו ומה שיוסיף על זה הנה הוא טהור וכל מה שיפול בש"ס (שבת דף מח:) מזו המסכתא בשעורים אשר יטמאו בהטמא הכלי ממה שנדבק בו או התנור או שאר המוקדים הנה אמנם העיקר מה שזכרתי לך והוא אמרם לכם לכל צרכיכם ואין הלכה כרבי יהודה: ג עטרת הכירה. יעשה בנין עגול על ראש הכירה להניח בו הקדרה ולא יצאו מחום האש כלל וזה הבנין יקרא עטרת הכירה לפי שהוא עליו כמו עטרה על הראש. וכאשר נטמאת הכירה לא יטמא זה הבנין הנוסף עליו ממעל. ויעשה לפני התנור מקום מוקף בכתלים שיושם בו הלחם בעת יציאתו מהתנור יקרא זה המקום טירת התנור והוא כדמיון חצר נגזר מלשון בחצריהם ובטירותם(בראשית כה) ואמר מטמא במגע ובאויר ר"ל כי כאשר נטמא התנור אם בהגעת השרץ לו מתוכו או בהגעתו באוירו בלתי שימששהו הנה זאת הטירה תטמא לפי שהיא מצרכי התנור וחלק מחלקיו. ואם היתה פחותה בגובה מד' טפחים לא תטמא לפי שהיא בלתי ראויה לקבל הלחם בו וכאשר חברה לתנור הנה כבר נראה בעשייתה שהיא נעשה לצורך ושהוא רצה לדבקה בתנור ולזה תטמא בטומאתו באיזה שיעור שיהיה החבור אלום כמו שאם סדר ג' אבנים בלד התנור והרכיבו על אלו האבנים. וכבר יעשה בלידי הכירה מקום יניחו בו פך השמן יקרא בית הפך. ומקום יניחו בו התבלין יקרא בית תבלין. ומקום יניחו בו הנר יקרא בית הנר. וכאשר נטמאת הכירה במגע שרץ שיגע לה בפנים כבר נטמאו אלו המקומות כולן להתחברם בכירה. אולם אם נטמאה הכירה באויר לבד כשיגיע השרץ באוירה הנה נטמאת הכירה ולא נטמאו אלו המקומות. וכבר התבאר בש"ס (שבת דף מח:) שר' מאיר גם אלו ההבדלין להיות מהכירה שטומאת אלו המקומות הם מדרבנן והם חשובות מחוברים ואין שורפין עליהן את התרומה לפי שאם היו מעלם הכירה מן התורה יטמאו בטומאת הכירה איך שתטמא בין במגע בין באויר והלכה כרבי מאיר: ד כבר קדם המאמר שהתנור לא יטמא עד שיוסק וזהו גמר מלאכתו ואמרו כי כאשר הוסק מחוץ או בזולת כוונה או שהסיקו האומן אשר עשאו ואע"פ שלא

[illegible] דבר חשוב ולהכי בציר מד' לאו תורת כלי עליו אבל כלי שנתמעט כל זמן שראוי אינו מתבטל כמו גרדומי ציצית דכשירים סגי ולהכי פריך טפח למאי חזי מסמע דאי הוי חזי הוי ניחא ליה אע"ג דבציר מתחלתו [illegible]

[illegible]

עין משפט נר מצוה
ב א מיי' פט"ו שם הלכה א:
ג ב מיי' שם פט"ו הלכה א:
ד ג מיי' שם הל"ב:
ה ד מיי' שם פט"ו הלכה א:
ו ה מיי' שם פט"ו הלכה א:
ז ו מיי' שם הלכה ב ופט"ז הלכה א:
ח ז מיי' שם פט"ו הלכה א:
ט ח מיי' שם הל"ב:
י ט מיי' שם הל"א:
יא י כ מיי' שם הלכה ד:
יב ל מיי' שם הל"ה:
יג מ מיי' פט"ו מהלכות כלים הלכה ג:

פירוש הרא"ש
בו: כל שהוא· מפרש בפ'המפלת טפח שכן עושים תנורי הבנות מטפח לשחוק בהם: ברובו· בפרק העור והרוטב פריך רובו טפח למאי חזי ומשני דאגדול קאי וה"ק שיריו דגדול ברובו ופריך והאמרת שיריו בד' ורבנן לא פליגי א"מ בגדול ומשני תנור שבעה ברובו תנור ט' בד' ולתומרא א)(בפ'המפלת פירש"י הא בתנור בר ט' הא בתנור בר ז' לקולא בתנור בר שבעה בד' בתנור בר ט' ברובו והתום' אמרו בפרק ההוא שרש"י בפרק העור והרוטב פירש איפכא לתומרא ולפי פירושי הדפוס בנמצאים היום בידינו ימצא שג"כ בפ' העור והרוטב פירש"י הא (נ"ל) לקולא כמו שפי' כאן ושאלו תום' אמאי נקיט ט' דהל"ל תמניא והשיבו דלפי' רש"י דהתם דפירש לתומרא ניחא דוקא ט' לרבותא דאע"ג דד' מיעוטא מקבל טומאה· ולמאן דמפרש הא וה א לתומרא בשבעה ברובו ובט' בד' כדפירש"י בפרק העור והרוטב אליבא דתום'וכהרא"ש ז"ל בעמוד דפי' הכי בהדיא אמר בפרוש' ולתומרא הקשה ר"ת ואמר לא יהא תמור סופו מתחלתו דהא תחלתו ד' ובציר מד' לא מטמא ובשירי תנור שבעה אמרת ברובו דמשמע אפילו ששיריו בציר מד' הואיל והוא רובו עדיין תורת כלי עליו א"כ תמור סופו מתחלתו ומתרצי' תום' דלה"מ דכשעשה

מסורת הש"ס
א) נ"ל שלש ב) נ"ל שלש ג) [נדה כו.] ד) [שבת מח:] ה) נ"א רבי שמעון
נ"ל מחוס

פירוש רב האי גאון
א סופגנים· א) פי' עיסה שלשה ועשוה כמין ספוג ושמו בטיית גיוס ודומין לחלין דלאביה: ב הכופח (שבת לח ע"ב) היכי דמי כופח היכי דמי כירה אמר ר' יוסי בר' חנינא כופח מקום שפיתת קדירה אחת כירת מקום שפיתת שתי קדירות: ג עטרת הכירה· פי' בנין שסביב הכירה שמה עטרת: טירת פי' כמין חצר שעודפת חוץ לכירה ושמה טירה כמו שאמר (בראשית כה טז) בחצריהם ובטירותם
א) עי' בערוך ערך ספגן·

הגהות הגר"א
[א] במתני' אפילו על שלש אבנים. נמחק תיבת על: [ב] בר"ש ד"ה תניא בתוספתא כו' ועשאן תנור· נמחק וצ"ל ותיברן לתנור:

מים טהורים
[א] בר"ש אבל קטן תחלתו כל שהוא משתגמר מלאכתו ולאחר שנגמר ומסיקו (כצ"ל והד"א וכ"ה לשון רש"י חולין שם) ר"ל לאחר שנגמר זה הקטן בתשלומו וגם מסיקו: [ב] שם וי"מ איפכא דבר תשעה ברובו ובר ז' בארבעה דארבעה הוי רובא כו' כצ"ל: [ג] שם מחמירי בסופו דאיכא רובו כו' כצ"ל (ותיבת ועוד נמחק): [ד] שם טימא כלי חרס וטימא תנור מה כלי חרס משנגמרה מלאכתו כו' כצ"ל: [ה] שם משאי אפשר אמר לו רבי אליעזר אף על פי שאפשר ראיה גדולה כו' משנגמרה מלאכתו באור אף תנור משנגמרה מלאכתו באור כו' כצ"ל: [ו] שם דבלא הסקה כלל גם כן מקבל טומאה כ"כ להגיה לשון הר"ש מלשון של הרא"ש בפירושו: [ז] שם בילה קלה אין לך בילה קלה כו' כצ"ל:

מעשה לטהור וי"ל דהכי מייתי וטימאן ר"ג מכלל דרבנן פליגי עליה מדלא קתני ובא מעשה לפני ר"ג ליבנה וטימאן וכל הני גווני דנקיט בית האומן ומאחוריו לא היו אלא לפרש כיצד שלא לדעת · וכן משמע בתוספתא דלא קתני שלא לדעת ומייתי עלה עובדא דכפר סיגנה וכי האי גוונא אשכחן בכמה דוכתי כי ההיא דתנן בפרק שני דחולין (דף לב׳) נפלה סכין והגביהה נפלו כליו והגביהן השחיז את הסכין ועף . ואי לאו משום דהכיא תוספתא הייתי מפרש שלשה ענייניס מאחוריו משום דלא חשיב היסק אלא א"כ מסיק מבפנים ושלא לדעתו משום דבעינן לדעת . ובית האומן אפילו לדעת משום דלא נגמרה מלאכת עשייתן . ומיהו לא יתכן כלל לפרש כן דעל כרחך מהני הסיק מאחוריו כדתנן בסמוך נתנו על פי הבור ולא נתברר לי מנא לן הא דבעינן לדעת .

דליקה בתנורי כפר סגנה ובא מעשה ליבנה וטימאן רבן גמליאל : **ה** [א]מוסף התנור של בעלי בתים טהור ושל נחתומין טמא [ב]מפני שהוא סומך עליו את השפוד רבי יוחנן הסנדלר אומר מפני שהוא אופה בו כשהוא נדחק [ג]כיוצא בו מוסף היורה של שולקי זתים טמא ושל צבעים טהור : **ו** [ד]תנור שנתן בו עפר עד חציו מעפר ולמטן מטמא במגע מעפר ולמעלן מטמא באויר (א) נתנו על פי הבור או על פי הדות ונתן שם אבן רבי יהודה אומר אם מסיק מלמטן והוא נסוק מלמעלן טמא והכמים אומרים [ה]הואיל והוסק מכל מקום טמא : **ז** [ו]תנור (ב)שנטמא כיצד מטהרין אותו חולקו לשלשה וגורר את הטפלה עד שיהא בארץ ר"מ אומר אינו צריך לגרור את הטפלה ולא עד שיהא בארץ אלא ממעטו מבפנים ארבעה טפחים רבי שמעון אומר וצריך להסיעו [ז]חלקו לשנים אחד גדול ואחד קטן הגדול טמא והקטן טהור [ח]חלקו לשלשה אחד גדול כשנים הגדול טמא ושנים הקטנים טהורין : **ח** [ט]חתכו חוליות לרחבו פחות מארבעה טפחים טהור [י]מרחו בטיט מקבל טומאה משיסקנו כדי לאפות בו סופגנים [כ]הרחיק ממנו את הטפלה ונתן חול או צרור בינתים בזה אמרו הנדה והטהורה אופות בו והוא טהור : **ט** [ל]תנור שבא מחותך מבית האומן ועשה בו למודין [א] ונותנן עליו והוא טהור נטמא

כ א מיי' פט"ו מהל' כלים הלכה ה:

כא ב מיי' שם הלכה ו:

כב ג מיי' פט"ז מהלכות כלים הלכה ו:

כג ד מיי' שם הלכה ז:

כד ה מיי' שם הלכה ו:

כה ו ז מיי' שם הלכה ז:

א ח מיי' פט"ו מהל' כלים הלכה יג:

נגע בו שרץ מקודם ונתן עליו לימודים עומד בטהרתו: ואם נטמא מסלק את הלימודים והוא טהור אע"פ שמחזירן ומשתמש בו לעולם אבל מרחן בטיט מקבל טומאה בלא הסקה אע"ג דאחר שלא נעשה כן מתחילתו בעי הסקה לאחר מירוח כדתנן לעיל. הא לא בעי הסקה לאחר מירוח הואיל וכבר הוסק: ותני' בתוספתא תנור שבא מחותך מבית האומן עשה לו לימודים) נותנת עליו והוא טהור מרחו בטיט טמא. נטמא וסילק את הלימודים טהור החזירו לו[ג]· מרחו בטיט מקבל טומאה ואין צריך להסיקו שכבר הוסק: י חתכו חוליות· נרחבו פחות מארבעה טפחים כי ההיא דלעיל ונתן חול בין חוליא לחוליא (רבי אליעזר מטהר וחכמים מטמאים) ואח"כ עשה לו טפילה מלמעלה ולא

נטמא וסילק את למודיו טהור החזירן לו טהור מרחו בטיט מקבל טומאה ואינו צריך להסיקו שכבר הוסק: יא)חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא (א) רבי אליעזר מטהר וחכמים [א]מטמאים זו תנורו של עכנאי [ב]יורות הערביין שהוא חופר בארץ וטח בטיט אם יכול להטיט לעמוד בפני עצמו טמא ואם לאו טהור וזה תנורו של בית דינאי:

יא [ג]תנור של אבן ושל מתכת טהור וטמא משום כלי מתכות [ד]ניקב [א] נפגם נסדק עשה לו טפלה מוסף של טיט טמא כמה יהא בנקב כדי שיצא בו האור וכן בכירה [ה]כירה של אבן ושל מתכת טהורה וטמאה משום כלי מתכות ניקבה[ב] נפגמה נסדקה [ו]עשה לה פטפוטין טמאה [ז]מרחה בטיט בין מבפנים בין מבחוץ טהורה רבי יהודה אומר מבפנים טמאה ומבחוץ טהורה:

פרק ששי

א העושה [ח]שלשה פטפוטים בארץ וחברן בטיט להיות שופת עליהן את

הרחיק את הטפילה אלא מרחו בטיט כשאר תנורים. ומטהר רבי אליעזר משום דדמי ליה להיא דלעיל שהרחיק את הטפילה ונתן חול בינתים דכאן אע"פ שהטפילה מדובק כיון דיש חול בין הסדקים כשבור דמי' ורבנן מטמאים מפני שהטפילה עושה את כולו אחד אע"פ שיש חול בין חוליא לחוליא וטמא לכשיסיקנו לאפות בו סופגנים כדתנן לעיל: עכנאי. בשילהי הזהב (דף נט:) אמרינן מאי עכנאי שהקיפוהו דברים כעכנא זו וטמאוהו. עכנאי זה נחש שדרכו להעשות כעגולה להכניס זנבו לתוך פיו: יורות הערביים· של אותו מקום ולאפות פת עשויות כדקתני סיפא וזהו תנורו של בית דיניי והאי דקרי ליה הכא תנור ובפרק כל המנחות באות מצה (דף סג·) תנן הרי עלי בתנור לא יביא מאפה כופח מאפה רעפים מאפה יורות הערביין ותנא מני בגמ' (שם) מאפה תנור ולא מאפה יורות הערביין משום דעיקר שמייהו יורות: שהוא חופר בארץ·פירושי קמפרש כיצד היו אותן יורות עשויות:בית דיניי· שהיה רגיל לעשות תנור כעין ערביים: יא תנור של אבן טהור לגמרי ושל מתכות טהור מדין כלי חרס דלא מטמא באויר ויש לו טהרה במקוה כדתניא בתורת כהנים בפרשת ויהי ביום השמיני יותן טמאים הם את שיש לו נתילה יש לו טומאה את שאין לו נתילה אין לו טומאה פרט לתנור של אבן ושל מתכת מכאן אמרו תנור של אבן ושל מתכת טהור ניקב נפגם נסדק גרסינן ולא כאותם דגרסי נקלף במקום נפגם: עשה לו טפילה לאחר שניקב כדי שיולא האור...

אחר זה הנה הקשורים אשר יחברו חלקיו שמוהו מוכן לטומאה וכאשר יסיר הקשורים ויתפרדו חלקיו יטהר בלא ספק שזה כבר נשבר מחבורו פעם שניה ואם החזיר לו קשוריו הנה ישאר על ענין טהרה ולא יהיו לו הקשורים מקום הבנין וכמו שלא נאמר שהוא חזר לטומאתו כאשר חבר חלקיו כן לא יקבל טומאה במה שאח"כ · אם לא שימרחנו בטיט ואז יקרא תנור שלם ויטמא בעתיד ולא יצטרך היסק לגמר מלאכתו לפי שהוא כבר הוסק והוא בעל קשורים הנה כבר התבאר שלא יעמדו לו הקשורים מקום הבנין זולת פעם אחת הראשונה בלבד והוא כאשר יבא מבית האומן זו היא כוונתו בזאת ההלכה: י נתן חול בין חוליא לחוליא. שיעשה חוליא ואח"כ שם חול סביב והרכיב חוליא שניה על זה החול ולא סר לעשות זה עד שהשלים תמונת התנור וגבהו עוד טח אותו בטיט מחוץ עד שהשלימו אמר רבי אליעזר שהחול מבדיל בין החוליות והוא [א] כשנשבר ונחלק לעולם ולזה הוא טהור וחכמים אומרים שהטיט הנוגע בכל החוליות מחוץ כבר חברו ושם אותו תנור

פירוש רב האי גאון

י זה תנורו של עכנאי · פי' זהו שאמרו (ב"מ נט:) (בה) שהקיפוהו תשובות כעכנא זו שהוא נחש ובתלמוד ארץ ישראל א)נופל במועד של חכינאי ויש לו ב' פירושים שהיה ב) בו חכן ועוד אף שם זה נחש הוא: יא פטפוטים · פי' כמין גבשוש העולה מן הכירה שהוא עשוי לסמיכת הקדירה כדאמרינן בהבונה (שבת קב ע"ב) כל שהוא למאי חזי שכן היו עושין פטפוטי כירה קטנה לשפות עליהן את הקדירה:

א) ר"ל לשון גרסא ונוסחא· ב) נ"ל שמו·

הגהות הגר"א

[א] במתני' נפגם נסדק· נ"ב ועשה כ טיט: [ב] שם נפגמה נסדקה· נ"ב

פירוש הרא"ש

עשה מהרס דפים ומכרס יחד בלימודים וגם הם של חרס והוא טהור אע"פ שתברו בלימודים כל זמן שלא מרחו והכי תניא בתוספתא דאם מרחו טמא ור"ל אם הוסק אחר מירוח דאין תנור מקבל טומאה בלא היסק: נטמא · ר"ל אחר מירוח והיסק וסילק את הלימודים ואע"פ שהחזירן ומשתמש בו...

...גופו של אדם מטמא. ועשה בטיט היינו ניקב ועשה לו טפילה במתני': [נפל] לתוכו נתלה באוירו ולא נגע בו. שלא באהל באהר היה דאי תחת אהל כנוגע בתוכו דמי ובאויר נמי מטמא אפילו לר' ישמעאל בר' יוסי אבל השתא דנתלה באויר לא אפשר ליה לעשות אב הטומאה מחמת אויר וכולו דינו ככלי חרס ואין מטמא שנים ופוסל אחד כדקתני סיפא. כללו של דבר כל זמן שהוא טמא משום כלי חרס דהיינו היכא דנחתא ליה טומאה מאוירו נידון אפילו המתכת משום כלי חרס ואין מטמא שנים ופוסל אחד. והיכא דנחתא ליה טומאה משום כלי מתכות כגון על ידי מגע אחוריו נידון משום כלי מתכות ואין מטמא באויר · וסתמא כר' ישמעאל ברבי יוסי והאי כללא כוותיה אי נמי כל זה מדבריו · מרחו בטיט היינו בשלם דלא ניקב ולא נפגם ולא נסדק דכיון שלא לצורך הוא קסברי רבנן דכמתן דליתיה דמי וטהור משום כלי חרס ולרבי יהודה מבפנים אם הטיח יכול לעמוד בפני עצמו טהור המתכת מדין כלי חרס אבל הטיח עצמו מיהא נידון ככלי חרס דהאי לחודי' ככלי חרס דאמו מי גרע גבי נפשיה מאינו יכול לעמוד. ואם אינו יכול לעמוד טמא אפילו המתכת ככלי יכול לעמוד דלרבנן בשניהן טהור: כירה של אבן ושל מתכת· אע"ג דתנא ברישא וכן בכירה קתני הך בבא תיקונו. וגבי כירה כשניקבה ונפגמה ונסדקה קתני עשה לה פטפוטים שזהו תיקונה דכשנתקלקל מקום ברזל שקורין טרפי"ד יושבת עליהן והן רגלי כירה ונקראין פטפוטי כירה. ואפילו בלא ניקבה ונפגמה פעמ כירה קטנה לשפות עליו את הקדירה קטנה. ואשכחן נמי שעושין כן למקום מושב הכור של צורפי זהב כ כדי לעשות פטפוט· כך פי' משנה זו לפי שכתוב במשנה נסדקה עשה לה פטפוטים דמשמע שהפטפוטים והכי פירושו עשה לה בטיט לתקנה ועשה לו פטפוטים לאותו הטיח ולשון טפילה שייך בתנור ולשון עשאה כשניקבה ועשאה בטיט ועשה לה פטפוטים טמאה נמי משום כלי חרס: והפטפוטין מטמאין מאוירן·

שהמרוח לא יועיל לכירה בשום פנים שהיא המגש תעשה לאפות עליה לא בה כמו שקדם והיא סובלת האש שהיא של מתכת ואין עזר לה במרוח אולם מרוח התנור של מתכת ושל אבן והיא הטפלה הנה *)(אין) תועלת לה בו לפי שהן יאפו בו מבפנים הלחם וזה המרוח ישאיר חומו וימנע ממנו האויר אשר יקרר גשם התנור:

א כאשר הושם ג' מסמרים מברזל בארץ הנה לא תטמא כמו שלא תטמא כירה של מתכת מטעם אשר זכרנו וכן כאשר היא מאבן בלתי טיט

*) נ"ל יש לא

...אחד וקורין לזה מגיר ולזה פטפוט והא דקתני מתניתין טמאה והכא קתני טהורה משום דמה לה מגיר ופטפוטין ואפשר שהמגיר והפטפוטים יש להן לעצמם דין כלי חרס. אבל הכירה מרחה בטיט כו' כלדפי'

א עשה ג' רגלים בארץ ומלמעלה ברחשם חיבר שלשתם בטיט שנעשו כעינכלי ברזל שקו...

א) בתוס' איתא ונתן עליו טהור · ב) נ"ל טהור מרחו כו' · ג) נ"ל אבנים ·

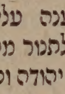
...דין והודו: יא תנור של אבן ושל מתכות טהור כו' · פי' של אבן טהור לגמרי דכלי אבנים אין להם טומאה ושל מתכות טהור מתורת כלי חרס שאינו מטמא באויר ויש לו טהרה כדתניא בת"כ יותן טמאים הם מי שיש לו נתילה יש לו טומאה שאין לו נתילה אין לו טומאה פרט לתנור של אבן ושל מתכות אבל אם עשה לו טפלה להחזיק אם עשה טפלה לשלם טהור מדין כלי חרס וכן בכירה דינה כך אלא שבכירה קתני פטפוטי במקום טפלה לתנור: (תנור) והוו תיקונה הורה לדין כלי חרס ופטפוט שם רגלי הכירה כדאיתא בפרק הבונה שכן עני עושה פיטפוטי כירה קטנה לא אין לה דין כלי חרס: מבפנים טמאה · תניא בתוספתא ר' יהודה אומר מבפנים אם יכול הטיח לעמוד בפ"ע כלי חרס אבל הטיח עצמו נדון ככלי חרס מידי דהוי איורות הערביים וכן מסתברא דלא גרע לגבי נפשיה מאינו יכול לעמוד

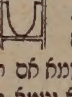
א העושה ג' פטפוטים בארץ כו' · פי' עשה ג' רגלים בארץ מאדמה וחבר שלשתן מלמעלה בראשן כעין ברזל עגול...

הקדרה טמאה [א]קבע ג' מסמרין בארץ להיות שופת עליהן הקדירה אע"פ שעשה בראשו מקום שתהא הקדירה יושבת טהורה [ב]העושה שתי אבנים כירה וחברם בטיט טמאה רבי יהודה מטהר עד שיעשה שלישית או עד שיסמוך לכותל אחת בטיט ואחת שלא בטיט טהורה: ב [ג]האבן שהיה שופת עליה ועל התנור עליה ועל הכירה עליה ועל הכופח טמאה עליה ועל האבן עליה ועל הסלע עליה ועל הכותל טהורה וזו היתה כירת הנזירים שבירושלים שכנגד הסלע [ד]כירת הטבחים בזמן שהוא נותן אבן בצד אבן נטמאת אחת מהן לא נטמאו כולן: ג [ה]ג' אבנים שעשאן שתי כירים נטמאת אחת מן החיצונה האמצעית המשמשת את הטמאה טמא המשמשת הטהורה טהור ניטלה טהורה הוחלטה אמצעית לטומאה ניטלה טמאה הוחלטה האמצעית לטהורה נטמאו שתים החיצונות אם היתה האמצעית גדולה נותן לזו כדי שפיתה מכאן ולזו כדי שפיתה מכאן והשאר טהור ואם היתה קטנה הכל טמא ניטלה האמצעית אם יכול לשפות עליה יורה גדולה טמאה החזירה טהורה מירחה בטיט מקבלת טומאה משיסיקנה כדי לבשל עליה את הביצה: ד [ו]שתי אבנים שעשאן כירה ונטמאו סמך לזו אבן אחת מכאן ולזו אבן אחת מכאן חציה של זו טמאה וחציה טהורה וחציה של זו טמאה וחציה טהורה [ז]נטלו טהורות חזרו אלו לטומאתן:

פרק שביעי

א הקלתות [ח]של בעלי בתים שנפחתה פחות משלשה טפחים טמאה שהוא מסיק מלמטן וקדרה בשלה מלמעלן יתר מכאן טהורה נתן אבן או צרור טהורה מרחה בטיט מקבלת טומאה מכאן ולהבא זו היתה תשובת ר' יהודה בתנור שנתנו ע"פ הבור או ע"פ הדות: ב [ט]דכון שיש בו בית קבול קדירות טהור משום כירה וטמא משום כלי קיבול הצדדין שלו הנוגע בהם אינו טמא משום כירה הרחב שלו ר' מאיר מטהר ורבי יהודה מטמא וכן [י]הכופה את הסל ועושה על גביו כירה: ג [כ]כירה שנחלקה לארכה

טהורה ולרחבה טמאה כופח שנחלק בין לארכו בין לרחבו טהור [א]חצר הכירה בזמן שהיא גבוהה ג' אצבעות מטמא במגע ובאויר פחותה מכאן מטמא במגע ואינה מטמא באויר כיצד משערין אותה רבי ישמעאל אומר נותן את השפוד מלמעלן למטן וכנגדן מטמא באויר רבי אליעזר בן יעקב אומר נטמאת הכירה נטמאת החצר נטמאת (את) החצר לא נטמאת (את) הכירה: ד [ב]היתה מופרשת מן הכירה בזמן שהיא גבוהה שלש אצבעות מטמא במגע ובאויר פחות מכאן או שהיתה חלקה טהורה [ג]פטפוטי כירה שלשה של שלש אצבעות מטמאים במגע ובאויר פחות מכאן כל שכן הן טמאין ואפילו הן ד': ה [ד]ניטל אחד מהם מטמאים במגע ואינם מטמאים באויר דברי ר' מאיר רבי שמעון מטהר [ה]עשה שנים זה כנגד זה מטמאין במגע ובאויר דברי רבי מאיר רבי שמעון מטהר [ו]היו גבוהין משלש אצבעות משלש ולמטן מטמאים במגע ובאויר משלש ולמעלן מטמאין במגע ואינן מטמאים באויר דברי ר"מ ר"ש מטהר [ז]היו משוכים מן השפה בתוך ג' אצבעות מטמאין במגע ובאויר חוץ משלש אצבעות מטמאין במגע ואינן מטמאים באויר דברי ר"מ ר"ש מטהר: ו [ח]כיצד משערין אותן רשב"ג אומר נותן את הכנה ביניהם מן הכנה ולחוץ טהור מן הכנה ולפנים ומקום הכנה טמא:

פרק שמיני

א א)[א]התנור [ט]שחצצו בנסרים או ביריעות נמצא שרץ במקום אחד הכל טמא [י]כוורת פחותה ופקוקה בקש ומשולשלת לאויר התנור השרץ בתוכה התנור טמא השרץ בתנור אוכלין שבתוכה טמאין ור' אליעזר מטהר אמר ר' אליעזר אם הצילה במת החמור אל תציל בכלי חרס הקל אמרו לו אם הצילה במת חמור שכן חולקים אהלים תציל בכלי חרס הקל [כ]שאין חולקין כלי חרס: ב [ל]היתה שלמה וכן הקופה וכן החמת השרץ בתוכה התנור טהור השרץ בתנור

כירה (דף נח:) וכשנחלקה לארכה נטלו שתי שפיתותיה. ואם נחלקה לרחבה שתי השפיתות קיימות זו לבדה וזו לבדה: כופח. מקום שפיתת קדירה אחת ובין לארכו ובין לרחבו בטל מקום השפיתה: חצר הכירה· כעין מחבת גדולה של חרס והכירה יושבת באמצע מחוברת לחצר מבית האומן: שלש אצבעות. שכותלי החצר גבוהים ג' אצבעות שיערו בחצר כמו ששיערו בכירה דתנן לעיל בפ"ה (מ"ב) כירה תחילתה שלש. פחותה משלש אצבעות אין אויר שלה חשוב ומ"מ אם נטמאת הכירה מטמא החצר במגע או מטעם יד או מדרבנן: כיצד משערין אותה. משום דכירה גבוהה מן החצר הרבה וכא לשער מה נחשב אויר החצר· נותן את השפוד באלכסון ראשו אחד על כותל החצר הנמוך וראשו אחד על כותל הכירה הגבוהה וכל שלמטה מן השפוד אם נתלה שם שרץ אף על פי שהוא למעלה מכותלי החצר כאילו נתלה למטה דכל זה נחשב אויר החצר· לא נטמאת הכירה החצר טפילה לכירה ואין הכירה טפילה לחצר· תניא בתוספתא (פ"ה) חצר הכירה ר"ש אומר נטמאת הכירה נטמא החצר נטמא החצר לא נטמאת הכירה ואם היתה חלקה טהורה. רבי יהודה אומר ניטלת כאחת טמאה ואם לאו טהורה. פי' חלקה כמו חלוקת התנור שחלק הכירה מן החצר טהורה אע"פ שעדיין הכירה בחצר· ורבי יהודה סבר דאם לא נחלקה כל כך שהיא ניטלת עם הכירה אכתי ככירה דמיא· ואם כשתטול הכירה החצר נשארת נטמאת הכירה לא נטמאת החצר ועוד יש לפרש חלקה בלא בית קיבול כי ההיא דלקמן פכ"ד (מ"ז): ד מופרשת שלא בנאה האומן בחיבור אלא זו לעצמה וזו לעצמה: חלקה· אם נפרשה חלקה בלא בית קיבול כלל אם כן הוי זו ואין צריך לומר זו דאפילו בפחות משלש אצבעות מטהרים כל שכן חלקה לגמרי ושמא חלקה* הוא טפי מהיכא דכתליה פחותים משלש אצבעות ועוד יש לפרש או שהיתה חלקה כלומר שנבנית בחיבור ואח"כ נחלקה לגמרי כדפירש בתוספתא: של שלש· גובה הפטפוט של שלש אצבעות: כל שכן· אם פחותים משלש אצבעות דנידונים ככירה ואפילו אם הפטפוטים הם ארבעה נידונים הם ככירה: ה אחד מהן· מן הפטפוטים ואכתי חזי קצת להיות שופת עליהן את הקדרה ואת האילפס וחשוב כנתוץ ולא כנתוץ: מטמא במגע ולא מטמא באויר· ור"מ לטעמיה דגזר בבית הפך לעיל בפ"ה (מ"ג) ורבי שמעון לטעמיה דלא גזר: תניא בתוספתא (פ"ה) ד' פטפוטי כירה שניטלו שנים מהם אלכסון שנים השניים מטמאין במגע ובאויר מפני שהוא שופת עליהן את הלפס ואת הקדרה דברי ר"מ א)ורבי ישמעאל מטהר שהיה ר"ש אומר כל פטפוטי כירה שאין מטמאין באויר אין מטמאין במגע· פירוש אלכסון כמו באלכסון דכירה זו ארכה פי' שנים ברחבה דארכה מקום שפיתת ב' קדרות ורחבה מקום שפיתת קדרה אחת ויושבת לארבע רגלים לארבע זויותיה וניטל של מזרחית צפונית ושל מערבית דרומית: עשה מתחלה שנים להיות שופת עליהן ומדמי לה ר"מ לשתי אבנים שעשאן כירה: העודף משלש אצבעות היה מטהר ר' שמעון דלא חשיב ככירה אי נמי כל הפטפוט היה מטהר דכיון דגבוה יותר מדינו לא חשיב ככירה כלל: מן השפה· משוכין לצד חוץ· והנך פטפוטים הם רגלים שהכירה יושבת עליהן ויש בליטות עשויות מן הכירה עצמה מנין הבליטות כמנין הפטפוטים ויושבת עליהן דהשתא נמשכין לצד חוץ ומה שיש מן הפטפוט בתוך שלש לשפה נחשב ככירה עצמה ומטמא במגע ובאויר ובחוץ לשלש פליגי ובכולהו ר"מ ורבי שמעון לטעמייהו כדפרישית לעיל: ו לקמן פרק י"ב תנן הכן והכנה טמאין· ופירש בערוך האמה שמסרגלין בה את הספרים והלוח שתחתיה ונראה דהאמה נקרא כנה והלוח שמסרגלין עליה הוא הכן ויש לפרש נמי כנה דמתניתין הכי דפטפוטי הכירה רחוקים זה מזה וכשנמצא שרץ בינתים איך נדע אם הוא לתוך שלש או לחוץ הלכך מודד לפטפוט זה שלש אצבעות מן השפה וכן לשני ונותן האמה מזה לזה ומסרגלה מן הסרגול ולפנים טמא דהיינו נמי מקום הכנה מן הסרגול ולחוץ טהור:

א פירוש עשה מחילה באמצעו וחלקו עד למעלה מפיו הכל טמא אפילו אוכלים שבעבר השני של מחילה: פחותה. להכי נקט פחותה דלאו כלי היא דאי הוי שלמה מצלת על אוכלין שבתוכה כדאמרינן בריש זבחים (דף ג.) אפילו כלי שטף מציל אבל השתא דלאו כלי היא הוי כמחילה בעלמא: ופקוקה בקש· רבותא נקט דאע"ג [ד] דפחותה ופקוקה בקש לא הויא כלי ואפילו פיה למעלה מפי התנור לא מצלת על האוכלים שבתוכו: ומשולשלת. תלויה: ורבי אליעזר מטהר· אכוורת קאי אבל במחילה מודה כדמוכח בת"כ בפרשת ויהי ביום השמיני גבי תוכו ולא תוך תוכו כיצד חבית שנתונה בתנור ופיה למעלה כו' יכול אפילו נקובה יציל ת"ל כל אשר בתוכו יטמא כו' מכאן אמרו כוורת פחותה ופקוקה בקש כו' ר"א אומר מצלת א"ר אליעזר אם מצלת במת החמור לא תציל בכלי חרס הקל [א] אמרו לו אם מצלת במת החמור מקום שהמחילה מצלת תציל בכלי חרס הקל שאין מחילה מצלת אמר רבי יוחנן בן נורי אמרתי לו לר"א אם הצילו אהלים מיד אהלים במת החמור שכן חולקים אהלים יצילו אהלים מיד אהלים מאהל השרץ שאין חולקין כלי חרס. א"ר יוסי אמרתי לו לר' יוחנן [תמה] אני אם קיבל ר"א היאך תשובה מפני שהוא כדוקאלא זו תשובה לדבר אם יצילו אהלים מיד אהלים במת החמור שכן הוא עושה טפח על טפח בבית טהור יצילו אהלים מיד אהלים בשרץ הקל שכן הוא עושה טפח על טפח ברוס טפח בכלי חרס טמא אמרו לו הוא הנדון· בתוס' לא קתני האי אמרו לו בתרא אלא מסיים בה א"ר היא תשובת ר' יוסי היא תשובת ר' יוחנן בן נורי: ב וטעמא כדדרשינן בת"כ אל תוכו ולא תוך תוכו כדפרישית. ובפיהן למעלה מן התנור איירי כדמוכח בתוס' דאי כולה

א) נ"ל ור' שמעון

ולזה כאשר נחלקה לרחבה טמאה לפי שכל חצי ממנה ראוי לשפות עליו קדרה אחת אולם כופח הוא מקום שפיתת קדרה אחת ולזה באיזה פנים שתחלק טהור וחצר הכירה מקום בנוי כנגד פני המוקד כמו טירת התנור והוא דמיון חצר ולזה תקרא חצר הכירה ואמרו מטמא במגע ובאויר ר"ל כי כאשר נטמאת הכירה במגע או באויר נטמאת עמה חצר הכירה וכן כאשר נטמאה החצר במגע או באויר נטמאת הכירה ואם היה פחות משלש אצבעות הנה לא יטמא אחד מהן בהטמאות האחר זולת במגע אולם אם נטמאת הכירה באויר הנה לא יטמא החצר אשר לפניה אא"כ הגיע שרץ באויר הכירה נוכח אויר החצר וכן אם נטמאת חצר הכירה ג"כ באויר הנה לא תטמא הכירה אא"כ היה השרץ נכחי לכירה והיות חצר הכירה נגד הכירה אמר איך נדע מה מהאויר מא' מהן נכחי לאחר ואמר כי כאשר יצא קו ישר מעליוני חצר הכירה אל שפלותה ויעשה זה בשפוד או בדומה לו עוד יעמיד זה המקום א) ויעמוד בו משפל הכירה עד שיחתוך מעליונה הנה זה הגובה בכללו מאויר הכירה הוא הנכחי לאויר חצר הכירה ואין הלכה כר"א בן יעקב: ד חלקה· ר"ל שאין לה שפה אבל כמו לוח פשוט ופטפוטי כירה כבר ביארנו שהם הקצות הבולטים אשר תעמוד עליהם הקדרה: ואמר פחות מכאן כל שכן הם טמאים ר"ל ביותר ראוי שהם יתטמאו במגע ובאויר כאשר היה בגופו פחות משלש אצבעות לפי שהוא נחשב מעצם הכירה איך שיהיה קצר הפטפוט ואיך שיהיה ארוך שהכל נבדל מהכירה כמו שיתבאר בהלכה שיבוא אחר זה: אמר אפילו הם ארבעה ואע"פ שהיו ארבעה פטפוטים כולם יתטמאו במגע ובאויר והלכה כר' מאיר: ה משוכים מן השפה· הוא שיהיה הפטפוט חוץ מעובי השפה (כזה) ואם היה אחריהם שלש אצבעות הנה כל מה שיוסיף הנה הוא נבדל מן הכירה ולא תעלים עיניך באלו ההבדלים כולם מה שקדם לנו זכרו הרבה פעמים וזה שאמרו במגע ובאויר רוצה בו כאשר נטמא הכירה במגע או באויר נטמאו העניינים הפלוניים: ואמרו מטמאים במגע ואין מטמאים באויר ירצה בו שהם נטמאו אם נטמאת הכירה במגע ולא יטמאו אם נטמאת הכירה באויר ואמנם עשוי זה להיות אלו הפטפוטים חבור מדרבנן ועשו לזו היכירא שלא ישרפו עליו תרומה וקדשים לפי מה שהתבאר בפ' החמישי ודע כי כאשר המשלנו בשרץ בביאורינו הוא ההקש לשאר אבות הטומאות וזה מבואר ולא אצטריך להחזירו פעם אחר פעם והלכה כר"מ: ו אמר איך נשער אלו הפטפוטים עד שנדע אם הוא קרוב מג' אצבעות משפת הכירה ותחובר אליה כמו שאמרנו או בינה ובין שפת הכירה מרחק רב ולא תחשב עמה ולא יטמאו בהטמאות הכירה באויר אלא ר' מאיר או תהיה טהורה עכ"פ לפי דעת ר"ש ואמר כי כאשר נקח בסים הכירה והיא באין ספק מותר על רחב אויר הכירה שיעור ג' אצבעות ונרכיב הבסים על הכירה למעלה מן הפטפוטים ואם הגיע הבסים למעלה מן הפטפוטים שטח גבהו על שטח גובה הפטפוטים קו אחד אז יהיו הפטפוטין בתוך הבסים הנה הוא נחשב מכלל הכירה ויטמאו בהטמאות הכירה על אי זה פנים שיהיה ואם הגיע הבסים במה שבין הפטפוטים ויהיו הפטפוטים חוץ ממנה הנה לא יתטמאו בהתטמאות הכירה אלא א"כ נטמאת הכירה במגע לפי דעת ר"מ במה שקדם ונקרא הבסים כנה והוא שם עברית את הכיור ואת כנו (שמות לח):

א פחותה: שכבר חסר ממנה חלק ונשאר בדמיון חלון עוד מילא זה הנקב בקש הנה איננו כלי שלם לפי שזה הסתום בקש לא יחשב סתום ולזה לא יהיה הדבר אשר בו כנבדל מהתנור אבל כל מה שיהיה בו כאילו הוא באויר ואני עתיד לבאר בתשיעי מאהלות שכוורת תהיה על זה התואר מצלת בפני הטומאה [א] ואמר רבי אליעזר אם הצילה במת החמור אשר יטמא כל מה שהוא באהל טומאת ז' לא תציל בכלי חרס הקל אשר תטמא כל מה שבתוכו מהאוכלין והמשקין לבד לפי שלא יטמא אלא טומאה קלה כמו שביארנו פעמים· ואמרו לו אשר יתחייב להציל באהל המת איננו מאשר הוא כלי אלא להיותו [ב] מותר זה המקום והיה מחילה שכן חולקים אהלים ר"ל שכבר יחלקו האהלים לענין טומאת מת ויהיה הבית או האהל נחלק בהבדלו ויטמא אחד מן החלקים אם היה בו המת ולא יטמא החלק האחר ואין כלי חרס כזה אבל כשנחלק בחלוקה והגיע שרץ באחד החלקים נטמא כלל הכלים לפי שאין מדרך האדם שיחלקו הכלים כמו שאמר בתחלת ההלכה תנור שחצצו בנסרים או ביריעות ונמצא השרץ במקום אחד הכל טמא אולם בטומאת מת הנה אמר בט"ו מאהלות [מ"ד] בית שחצצו בנסרין או ביריעות מן הצדדים או מן הקורות טומאה בבית כלים שבחוץ טהורים ולזה תציל הכוורת במת לפי שהיא כמחילה ואין הלכה כר"א: ב באשר היה כלי באויר התנור והיה השרץ בתוך הכלי הנה לא יתטמא התנור בהתטמאות זה הכלי ואם היה השרץ בתנור הנה לא יטמא ג"כ זה הכלי בהתטמאות התנור אמר יתברך וכלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו ובאה הקבלה [ג] (נדה דף מג.) ואמר כל אשר בתוכו ולא מה שבתוך תוכו ומבואר הוא שזה כולו בתנאי שיהיה פי הכלי יוצא מפי התנור אולם אם היה השרץ בכלי וזה הכלי פתוח הפה באויר התנור הנה כבר נטמא כל מה שבתנור כמו שקדם נקוב נקב תטהר בו הכלי והוא אשר הגבלנוהו בראש הפרק הג' הנה כבר נפסד מהיותו כלי ולא הבדיל הדבר אשר יהיה בו מהתנור ולזה אם היה בו שרץ נטמא התנור וכל מה שבתוכו מהאוכלים והמשקים ואם היה בתנור

א) נ"ל ויעמוד

עין משפט
נר מצוה

ד א מיי' פי"ז מהל' כלים הלכה ו:
ה ב מיי' שם:
ו ג ד ה ו ז ח מיי' שם הלכה ז וע"ש:
א ט מיי' שם פי"ד הלכה ז:
ב י מיי' שם הלכה יא:
ג כ מיי' שם הלכה ז:
ד ל מיי' פי"ד מהלכות כלים הלכה ט:

פירוש הרא"ש

שנחלקה לאורכה מפרש בפרק כירה דכירה מקום שפיתת שתי קדרות וכשנחלקה לארכה בטלו שתי שפיתות אבל לרחבה עדיין הן קיימות· וכופח שפיתת קדרה אחת הלכך בין לאורכו בין לרחבו טהורה: חצר הכירה· כמין ספל של נחושת עושים מחרס והכירה יושבת באמצעית' ומחיצותיה נמוכות מקיפות הכירה והכירה מחוברת לחצר מבית האומן: שלש אצבעות· שכותלי החצר גבוהין שלש אצבעות כשיעור כירה: היו פחותין משלש אצבעות· אין האויר שלה חשוב ומכל מקום אם נטמאת הכירה מטמאה החצר במגע מדרבנן או מטעם יד: כיצד מעריכים· ולפי שכותלי הכירה גבוהים מכותלי החצר כיצד נשער מה נחשוב אויר חצר: נותן לה שפוד מלמעלה· דהיינו כותל החצר וזו הצורה

למעלה על ראש מחיצות הכירה וכל שלמטה מן השפוד אם נתלה שם שרץ נטמאת החצר אע"פ שהוא למעלה מכתלי החצר ורבי אליעזר סבר דחצר טפילה לכירה אבל לא כירה לחצר: ד היתה מופרשת מן הכירה ט'· פי' מופרשת שלא חברה האומן: חלקה· בלא בית קבול כלל והוי זו ואצ"ל זו דכיון דפחות מג' טהורה כל שכן אין לה בית קיבול ושמא שחלקה הויא טפי להשמיט מהיו כותלים נמוכין מג' עוד יש לפרש חלקה שחברה האומן ואחר נחלקו ונפרדו זו מזו: של שלש אצבעות· בגובה וכל שכן פחות מג' שהם נידונים ככירה ואפי' הן ארבע אפילו שאין דרך לעשות אלא שלשה: ה ניטל אחד מהם מטמאים במגע ואין מטמאין באויר דברי ר' מאיר ור' שמעון מטהר· פירוש אחד מן הפטפוטין ונשארו שנים ואכתי ראוי לשפות עליהם וחשיב כנתוץ ולא כנתוץ הלכך מטמא במגע ולא באויר ומדרבנן ועבדו היכירא לטהר אוירן ורבי מאיר לטעמיה כדקאמר לקמן גבי בית הפך: עשה שנים זה

מסורת הש"ס

א) [זבחים ג. כב: סמכה]

פירוש
רב האי גאון

ו את הכנה· פירוש שהוא בסיס לכירה כדכתיב את הכיור ואת כנו (שמות לח ח):

פירוש הרא"ש

כנגד זה מטמאין במגע ובאויר דברי ר' מאיר ור' שמעון מטהר· פי' ר' שמעון מטהר אם עשה מתחלה שנים ר' מאיר מדמי ליה לשתי אבנים שעשאן כירה: היה גבוהים שלשה אצבעות מג' ולמטה מטמאים במגע ומטמאים באויר משלש ולמעלה מטמאים במגע ואין מטמאים באויר דברי רבי מאיר ור' שמעון מטהר· פי' ר' שמעון מטהר מה שעודף על ג' אצבעות א"נ מטהר כל הפטפוט דכיון דגבוה טפי מדינו לא חשיב ככירה: היו משוכים מן השפה תוך ג' אצבעות מטמאי' במגע ובאויר חוץ לג' אצבעות מטמאים במגע ולא באויר דברי ר' מאיר ור' שמעון מטהר· פי' מן השפה לצד חוץ הכירה יושבת על הפיטפוטים והם רחבים ובולטין משפת הכירה ולחוץ ומה שיש מהם בתוך ג' משפת הכירה חשיב ככירה ובאידך פליגי: ו כיצד משערים אותו כו'· פי' כנה בערוך אמה שמסרגלין בה הספרים והלוח שתחתיה ומודדים ג' אצבעות מפטפוט לפטפוט ומקום הכנה ולפנים ממנו טמא: א תנור שחצצו בנסרים או ביריעות כו'· פירוש שחצצו עשה מחילה באמצע עד גובה שפתו הכל טמא אף שבעבר המחילה: פחותה· דאי הוי שלימה מצלת על מה שבתוכה כיון שהיא למעלה חוץ מן התנור כדאמרינן בריש זבחים תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מציל אבל השתא דנפחתה הוי כמחילה ולא מצלת: ופקוקה בקש· רבותא נקיט דאע"פ שפקק הפחת בקש הטומאה עוברת: ורבי אליעזר מטהר· אכוורת קאי אבל במחילה מודה כדאיתא בתורת כהנים פרשת שמיני גבי תוכו ולא תוך תוכו כיצד חבית נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור וכו'· יכול אפילו נקובה תלמוד לומר כל אשר בתוכו יטמא מכאן אמרו כוורת פחותה וכו' ר"א אמר מציל הר"א אם מצלת במת חמור לא תציל בכלי חרס הקל אמרו לו אם הצילה במת החמור מקום שהמחילה מצלת תציל בכלי חרס הקל מקום שאין המחילה מצלת אלמא דרבי אליעזר מודה במחילה והיינו נמי דקתני במתניתין שכן חולקים אהלים כלומר שדרך המחילה לחלוק אהל לשנים ולכך המחילה מצלת אבל אין דרך לחלוק כלי חרס ולכך אין המחילה מצלת: ב היתה שלימה וכן הקופה כו'· פירוש

הגהות הגר"א [א] בר"ש א"ל אם מצלת עד א"ר יוחנן בן נורי נמחק:

מים טהורים [א] מ"א בר"מ מוצלת בפני הטומאה במת כו' כצ"ל: [ב] שם אלא להיותו חותך זה המקום כו' כצ"ל: [ג] שם אמר יתברך וכלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו ואמר כל אשר בתוכו ולא תוך תוכו כצ"ל ור"ל בשני אלו המאמרים שאמר יתברך והזכיר שם תוכו באה הקבלה כי בזה מיעט תוך תוכו: [ד] בר"ש רבותא נקט דאע"ג דפתוחה פקוקה כו' כצ"ל:

מסוקעת בתנור כחל תוך חשיבא: נקבו. ממעט בת"כ כלפריסית: בכונס משקה · ואינו מציל: ג סרידה· מלשון (שמות לט) את בגדי השרד ומסתברא שהוא לתמחים שנתתום להניח בו עיסה לאחר שנילושה עיסתו או להניח עליו קמח או סובין כשנתנה על פי התנור ומשקעה לתוכו דנראה כעין תוך אע"פ שכל שפות שלה חוץ לתנור אין מצלת כדקתני בתוספתא שאין מציל מיד כלי חרס אלא כלים שיש להן תוך: וגפיים· קמחילות כדתנן לקמן בפ' ט"ו(מ"ב)סריד של נחתומין טמא ושל בעלי בתים טהור גופפו מארבע רוחותיו טמא. ומתני' נמי הכי קאמר שאין מצילין מיד כלי חרס אלא כלים כלומר שיש להן תוך · ובערוך פירש דסרידה כמין עריבה שהיא לתמחים הנחתום ללוש בה. ולקמן [ס] בפס"ו משמע שנותנין אותה ע"פ התנור להקיף בצמיד פתיל · וגפיים פירש בערוך אזני הכלי · ויש אומרים לולאות ולקמן בפרק הכרים שנפחתו בתוספתא משמע בהדיא דגפיים הם אזני הכלי: נחושתו של תנור· הם השולים: החבית והמשקים טהורים. דלא נכנסו לאוירו דהא למטה מנחשתו קיימי: היתה כפויה על פיה ופיה בתוך התנור והשוליים לחוץ משקין שבשולים טהורים: תני"א בתוספתא (פ"ו) הכל מצילין מיד כלי חרס אפילו כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה חוץ מן האדם · כיצד טהור שהיו אוכלים ומשקין לתוך פיו הכנים ראשו לאויר התנור [ו] טמא ומטמא [ב] ואין חוששין שמא מחוברין למעיים: הסגום והרדיד שהיו ניתנין על פי התנור ושוקעין בתוכו השרץ בתוכו התנור טמא: שרץ בתנור אוכלין שבתוכו טמאין אין לך שהוא מציל מיד כלי חרס אלא כלים שיש להן תוך כגון הסל והקופה והחמת · הסל והקופה והחמת שהיו נתונים בתנור ופיהן למעלה מן התנור השרץ בתוכו התנור טהור שרץ בתנור אוכלין שבתוכו טהורין·ניקבו ועשאן בטיט שרץ בתוכו תנור טמא שאין צמיד פתיל לטומאה: שרץ בתנור אוכלין שבתוכו טהורין: חבית שהיא מסוקעת בתנור ופיה למעלה מן התנור השרץ בתוכה התנור טהור שרץ בתנור אוכלין שבתוכה טהורין: ניקבה ועשאה בטיט שרץ בתוכה התנור טמא שאין צמיד פתיל לטומאה: שרץ בתנור אוכלין שבתוכה טהורין · ואם עשאה

בתנור אוכלין שבתוכה טהורין נקבו העשוי לאוכלין שעורן כזיתים העשוי למשקין שעורן כמשקין העשוי לכך ולכך מטילים אותו לחומרו בכונס משקה: ג [א]סרידה שהיא נתונה ע"פ התנור ושוקעת לתוכו ואין לה גפיים השרץ בתוכה התנור טמא השרץ בתנור אוכלין שבתוכה טמאין שאין מצילין מיד כלי חרס אלא כלים [ב]חבית שהיא מלאה משקין טהורין ונתונה למטה מנחושתו של תנור השרץ בתנור החבית והמשקין טהורין היתה כפויה ופיה לאויר התנור השרץ בתנור משקה טופח שבשולי החבית טהור: ד [ג]קדירה שהיא נתונה בתנור השרץ בתנור הקדירה טהורה שאין כלי חרס מטמא כלים היה בה משקה טופח נטמא וטמאה הרי זה אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני: ה [א]תרנגול שבלע את השרץ ונפל לאויר התנור טהור ואם מת טמא [ה]השרץ א) שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה שהתנור תחלה: ו [ו]בית שאור מוקף צמיד פתיל ונתון לתוך התנור השאור והשרץ בתוכו והקרץ בינתים התנור טמא והשאור טהור ואם היה כזית מן המת התנור והבית טמא והשאור טהור [ז]אם יש שם פותח טפח הכל טמא:

בתנור שרץ נטמא גם כן כל מה שבתוך זה הכלי מהאוכלים והמשקים · ואמר שם בראש הפרק הג' מטילןאותו לחומרו בזיתים ואמר הנה מטילין אותו לחומרו בכונס משקה וזה מבואר לפי שאופן החומרא בכאןשנאמר אף על פי שלא יהיה בו נקב כ"א בכונס משקה יטמא הדבר אשר בו בהטמאות התנור וכן יטמא התנור בהגעת השרץ בזה הכלי ואע"פ שנקב נקב קטן כמו בכונס משקה ואופן החומרא שם שנאמר (שהוא) יטמא עד שינקב נקב גדול יצאו ממנו זיתים ואז לא יקבל טומאה וענין כונס משקה שנשים זה הכלי מצד הנקב על המים ויכנסו בזה הנקב וזה הנקב הנגבל ככונס משקה גדול מן מוציא משקה בלא ספק: ג סרידה· שבכה תרגום מעשה רשת נחושת (שמות לח) עובד סרדה דנחשא: גפיים· זר שאין לה בית קבול תהיה כלי עגולה ותשימה כלי וכאשר לא תהיה על זאת התמונה הנה איננה כלי ולזה לא תבדיל הדבר אשר יהיה בו מאויר התנור והיא שוקעת בתוכו ואינה כלי וביאר הסבה בזה ואמר שאין מצילין מיד כלי חרס אלא כלים על האופן הקדום בהלכה אשר לפני זאת . וביאור נחושתו של תנור קרקעיהו מלשון (יחזקאל טז) השפך נחושתך ואמר כי כאשר היתה החפירה בקרקע התנור וחבית מלאה משקין בזאת החפירה שפי החבית אינו בתוך אויר התנור אלא למטה ממנו הנה לא תטמא לא היא ולא המשקין מפני חבור אויר התנור באויר החבית שאף על פי שאויר התנור טמא בהגעת השרץ בו הנה תכלית מה שיטמא כל מה שיגיעו בתוך [א] גרס התנור לא מה שכנגד אוירו ולא מה שיהיה טפח אוירו לא למטה ולא למעלה גם כן והוא אמרו היתה כפויה ופיה לאויר התנור והוא שתהיה החבית כפויה על פי התנור אשר יבא פי החבית עם פי התנור והוא החבית מחובר באויר התנור מלמעלה וזה הפך ההנחה הראשונה · עוד היה השרץ בתוך התנור הנה כבר נטמא אויר התנור בלי ספק אבל אויר החבית לא יטמא ואע"פ שהוא מחובר לא נטמא באויר התנור ולזה אמר שהמשקה אשר בקרקע החבית טהור והוא אמרו משקה טופח ר"ל המימיות אשר בו כדי לטפוח בו היד וזהו תכלית מה שאפשר שישאר בקרקע החבית מהמשקין והיא כפויה על פיה: ד ידוע שהשרץ כאשר הגיע באויר כלי חרס נטמא כל מה שבתוך זה הכלי מהאוכלים והמשקים לבד ואע"פ שלא נגע בהן השרץ וכבר קדם זכרון זה. אמנם הכלים הנה לא יטמאו באויר כלי חרס וזהו לאמרו יתברך (ויקרא יא) וכל כלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אשר יאכל [ג] הנה לא ייחד בטומאה זולת אוכלין ומשקין ואמר בתורת כהנים יכול אף הכלים מטמאין באויר כלי חרס ת"ל מכל האוכל אשר יאכל אוכלין ומשקין מטמאין מאויר כלי חרס [ג] וכו' מאיזה מין שהיו ממיני הכלים וכבר ביארנו בפתיחת זה המסכת שמשקין טמאים יטמאו הכלים כאשר יהיו נוגעים בו מתוכו כמו שקדם ביאורו וכאשר הבנת אלו השרשים כבר התבאר לך ביאור זאת ההלכה: ה כל עת שהתרנגול הוא חי הנה לא יטמא השרץ אשר בגופו וכאשר מת והשרץ בגופו והיה השרץ [ד] עצמו בלתי א)מסך יגיע באויר התנור ובסיפרי אשר יפול מהם אל תוכו יש מהם לטמא ויש מהם שלא לטמא פרט לתרנגול שבלע את השרץ ונפל לאויר התנור טהור ואם מת תטמא ומזה יתבאר לך שהמשנה כבר תקרא הראשון תחלה לפי שהשרץ אב הטומאה והתנור ראשון והפת הדבק בו שני וכבר ביארנו טעם זה המאמר בפתיחת דברינו לפי שכבר יעלה על הלב שהפת ראשון כמו שזכרנו שם: ו יצטרך שנקדים בכאן שרשים עלומים ואז תבין זאת ההלכה וזה כי כאשר יהיה כלי חרס בתוכו אוכלים טהורים והיה מוקף צמיד פתיל על הפנים אשר יתבאר בעשירי מזאת המסכתא והיה זה הכלי המוקף צמיד פתיל תוך כלי חרס אחר עוד הגיע שרץ בזה הכלי חרס הגדול שהאוכלין והמשקין אשר תחת הצמיד פתיל טהורים ואע"פ שהן באויר כלי חרס הגדול כי כל כלי חרס המקיף לו היקף צמיד פתיל כבר הציל כל מה שיש בתוכו משיטמא באויר כלי חרס הכולל לו והוא אמרם

א) נ"ל מסך

טהורין: ניקבה ועשאה בטיט שרץ בתוכה התנור טמא שאין צמיד פתיל לטומאה: שרץ בתנור אוכלין שבתוכה טהורין · ואם עשאה בזפת התנור טהור שהזפת חיבור לה ושאר כל הכלים שעשאן בזפת אין הזפת חיבור להן: חבית שהיא נתונה על פי התנור ופיה לצד התנור ושוליה [ג] לצד התנור [ז] השרץ בתוכה התנור טהור: שרץ בתוך התנור אוכלין שבתוכה טהורין: היתה דפנה מעובה לתוכו השרץ בתוכה התנור טמא שרץ בתנור אוכלין שבתוכה טמאים: קדרה שהיא מלאה אוכלין ומשקין ומוקפת צמיד פתיל ונתונה בתוך התנור שרץ בתוכה אוכלין ומשקין שבקדרה טהורין: היו טמאין התנור טמא שאין צמיד פתיל לטומאה: כלי שטף שהוא מוקף צמיד פתיל ונתון בתוך התנור הרי זה טמא שכל שאינו מציל באהל המת אינו מציל באהל השרץ: פי' מחוברין למעיים·טומאה בלועה [ח] מטמאה וטהרה בלועה אינה מטמאה כדאמרינן בפ' בהמה המקשה (דף עא.) : סגום מין בגד נמר כדתנן בפי"א דנגעים(מי"א)סגום שנראה בו נגע וכן[ט]סריד כדכתי'(שיר ה)נשאו את רדידי: שאין צמיד פתיל לטומאה היינו לכלי שהטומאה בתוכו: עשאה בזפת יש תורת כלי עליה כאילו לא ניקבה : פיה לצד התנור פיה ושוליה הכל חוץ לתנור : דפנה מעובה מעט מפיה לתוך התנור : אוכלין שבתוכה טמאין האוכלין שבפיה שבתוך התנור : היו טמאין המשקין נטמא התנור דגזרו על משקה שיטמא כלי גזירה משום משקה זב וזבה כדאמרי' בפ"ק דשבת (דף יד:) : [י] הרי זה טמא היינו אוכלין ומשקין שבתוך הכלי שטף אבל הוא עצמו טהור דאין כלי מטמא מאויר כלי חרס כדאמרינן בפ' תולין (דף קלח:) : תניא בת"כ בפ' ויהי ביום השמיני יכול המוקף צמיד פתיל בכלי חרס ונתון לאויר התנור יהא טמא ת"ל מכל האוכל ולא כל האוכל פרט למוקף צמיד פתיל בכלי חרס ונתון לתנור· יכול המוקף צמיד פתיל בכלי שטף ונתון לאויר התנור יהא טהור . ודין הוא ומה כלי חרס שלא הציל על עצמו בלא צמיד פתיל באהל המת הציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת כלי שטף שהציל על עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס אינו דין שיציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באויר כלי חרס ת"ל כל האוכל להביא את המוקף צמיד פתיל בכלי שטף ונתון לאויר התנור · ק"ו וחומר לכלי שטף שלא יציל על עצמו[יא]בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס[ומה אם כלי חרס]שמציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת[כו']·כלי שטף שלא הציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באויר כלי חרס אינו דין שלא יציל על עצמו באויר כלי חרס ת"ל מכל האוכל אוכלין ומשקין מטמאין מאויר כלי חרס ואין הכלים מטמאין באויר כלי חרס. ק"ו לכלי חרס שלא יציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת · ומה אם כלי שטף שהציל על עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס לא הציל על מה שבתוכו בצ"פ באויר כ"ח. כלי חרס שלא הציל על עצמו בלא צמיד פתיל באהל המת אינו דין שלא יציל על מה שבתוכו בצ"פ באהל המת · ת"ל וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא הא יש צ"פ עליו טהור : ד קדירה טהורה אפילו נפל השרץ לבסוף ובלבד שלא ראה אויר הקדירה כדאמרינן לעיל דאין כלים מטמאין מאויר כלי חרס ואפילו אין הקדירה מוקפת צמיד פתיל : נטמא . המשקה וחזר וטמא את הקדירה כדין כל משקין טמאין דמטמו כלי כדפריסית : ה התנור טהור · בתרנגול חי דטומאה בלועה לא מטמיא : ואם מת . בשלא שהה כדי שיכול מעעה שבלעו עד שמת : הפת שבתוכו שניה . כדאמרינן בפרק תולין (דף קלח:) דלא חזינן לתנור כמאן דמלי טומאה : תני"א בתוספתא (פ"ו) שלשה דברים מצילין באהל המת הבלועין·צמיד פתיל· והאהלים·ים בצמיד פתיל והאהלים שאין בבלועין· הבלועין מצילים על הטהורים מליטמא[יב] · [ד]ואין מצילים על הטמאים מלטמא: צמיד פתיל והאהלים [ה] מטמאין במשא הזבי החמת והכפישה שנפחתו במוציא רמון אע"פ שבטלו מתורת כלים מצילין באהל [ו] השרץ. החמת שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור ועלם כשעורה כרוך בסיב או בנייר ונתון בתוכה היא טהורה והתנור טהור בא הטהור ואחז בו והעלהו נטמא וטימא את החמת· חזרה (את) החמת וטימא את התנור · פירוש הבלועים בעלי חיים שבלעו מצילין על הטהורים מלקבל טומאה כדתנן בסוף מקואות בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת [יג] ושנה וטבל והקיאה הרי היא כמו שהיתה . ומצילין על הטמאים מלטמא כי מתני' דהכא דתרנגול שבלע את השרץ וכדתנן נמי בסוף מקואות בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומתו לערב · צמיד פתיל מציל על הטהורים מלקבל טומאה כדאמרינן בכל דוכתא · וכן אהלים כגון טפח על טפח בתוך הבית שהמת בתוכו מציל על מה שבתוכו : ואין מצילים על הטמאים מלטמא צמיד פתיל לטומאת אהלים כגון טפח על טפח ברום טפח בתוך הבית וכזית מן המת בתוכו כיון דליכא פותח טפח טומאה בוקעת ועולה מידי להוה אבית סתום · אי נמי כזית מן המת על האהל מה שבאהל טהור ואם כזית מן המת בתוך אהל סתום מה שעל האהל טמא : הבלועין כגון אדם שבלע טבעת טהור ונשאו הזב לא נטמאה הטבעת ואם היא בתוך כלי חרס המוקף צמיד פתיל ונתנו בתוך התנור מצילין על אוכלין ומשקין שבתוכו : היא טהורה החמת שאין העלם מוגע בו דכרוך בנייר או בסיב · והתנור טהור [טו] כאן שחמת למעלה כדאמרן·אחז בו הטהור והעלהו נטמא דעלם כשעורה מטמא במשא כדאמרינן בפרק העור והרוטב (דף קכו:) והאדם טימא את החמת · חזרה החמת וטמאה את התנור אע"ג דלפי סדר מיגעם הוה ליה חמת ראשון ולעיל תניא בתוספתא אין כלי חרס מיטמא אלא באב הטומאה דכל שאין מטמא אדם אין מטמא כלי חרס חוץ מן המשקים [טז] ומכל מקום מחמת חיבורן הוה ליה כלי חמת אב הטומאה דהא הוא נושא עלם כשעורה בשעה שנוגע בחמת: ו בית שאור· בשל חרס עסקינן דאי בשל עץ אין כלי שטף המוקף צמיד פתיל מציל באויר התנור [יז] כדתניא לעיל וכשנטמא התנור נטמא השאור אלא האי בית שאור של חרס ויש בו שני קיבולים כלי אחד כעין שני קבולים והמחילה המפסקת היא נקראת קרץ לפי שהיא של חרס מלשון(איוב לג) מחומר

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פי"ג מהלכות כלים הלכה ז:
יג ב ג מיי' שם הלכה ח:
יד ד מיי' שם הל' ט:
טו ה מיי' פט"ו מהלכות כלים הלכה ט:
טז ו ז מיי' שם הלכה י:
יז ח ט מיי' שם פי"ד הלכה ה:
יח י כ מיי' פט"ו מהלכות טומאת אוכלין הלכה ז:
יט ל מיי' שם פ"י הלכה ה:
כ מ מיי' שם פט"ו הלכה ח:

מסורת הש"ס

א) עירובין לס. ב) כריתות יג.

פירוש רב האי גאון

ז בעין של תנור. פי' חלון של מטה עם הקרקע בתנור ליכנס בו רוח כדי שיוסק שמו עין ולמה מפני שאין תמיד פתוח אלא פעם סתום פעם פתוח: ח הבלן. פירוש בעל מרחץ א) שמשלם לבני אדם: ט [פורנה פורן בטיית] ב): אסטגיות. גג כמין כיפה: ג)ק בותים של מוריים. פירוש קנקנים שדומין לקב:

א) נ"ל שמשמש. ב) בכ"י מקומו נפ"ס. ג) דבור זה שייך לפ"י מ"ס.

ז א) השרץ שנמצא בעין של תנור בעין של כירה בעין של כופח מן השפה הפנימית ולחוץ טהור ואם היה באויר אפילו כזית מן המת טהור ואם יש שם פותח טפח הכל טמא: ח נמצא מקום הנחת העצים רבי יהודה אומר מן השפה החיצונה ולפנים טמא וחכמים אומרים ב)משפה הפנימית ולחוץ טהור ר' יוסי אומר מכנגד שפיתת הקדירה ולפנים טמא מכנגד שפיתת הקדירה ולחוץ טהור ג)נמצא מקום ישיבת הבלן מקום ישיבת הצבע מקום ישיבת של שולקי זיתים טהור ד)אין טמא אלא מן הסתימה ולפנים: ט *) ה)כור שיש בו בית שפיתה טמא ושל עושה זכוכית אם יש בו בית שפיתה טמא ו)כבשן של סיידין ושל זגגין ושל יוצרים טהורה ז)פורנה אם יש לה ליזבז טמאה רבי יהודה אומר אם יש לה אסטגיות רבן גמליאל אומר אם יש לה שפיות: י ח)מגע טמא מת שהיו אוכלין ומשקין לתוך פיו הכנים ראשו לאויר התנור טהור טמאוהו ט)טהור שהיו אוכלין ומשקין לתוך פיו והכנים ראשו לאויר התנור טמא נטמאו א) היה אוכל דבילה בידים מסואבות הכנים ידו לתוך פיו ליטול את הצרור ר' מאיר מטמא ר' יהודה מטהר רבי יוסי אומר י)אם הפך טמא ואם לא הפך טהור היה פונדיון לתוך פיו רבי יוסי אומר כ)אם לצמאו טמא: יא ל)האשה ב) שנטף חלב מדדיה ונפל לאויר התנור טמא [א] שהמשקה מטמא לרצון ושלא לרצון היתה מ)גורפתו והכה הקוץ ויצא ממנה דם או שנכוה ונתנה אצבעה לתוך פיה נטמאה:

*) [במשנ"מ הגירסא בור]

פירוש הרא"ש

הגהות הגר"א

מים טהורים

פרק תשיעי

א מחט או טבעת שנמצאו בנחושתו של תנור נראין אבל לא יוצאים אם אופה את הבצק והוא נוגע בהן טמא באי זה בצק אמרו בבצק הבינוני נמצאו בטפילת התנור מוקף צמיד פתיל אם בטמא טמאין ואם בטהור טהורים נמצאו במגופת החבית מצדיה טמאים מכנגד פיה טהורים נראין בתוכה אבל לא לאוירה טהורין שוקעים בתוכה ותחתיהם כקליפת השום טהורין:

ב חבית שהיא מלאה משקין טהורין ומניקת בתוכה מוקפת צמיד פתיל ונתונה באהל המת בית שמאי אומרים החבית והמשקין טהורין ומניקת טמאה ובית הלל אומרים אף מניקת טהורה חזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי:

ג השרץ שנמצא למטה מנחושתו של תנור טהור שאני אומר חי נפל ועכשיו מת מחט וטבעת שנמצאו למטה מנחושתו של תנור טהור שאני אומר שם היו עד שלא בא התנור נמצאו באפר מקלה טמא שאין לו במה יתלה:

ד ספוג שבלע משקין טמאין ונגוב מבחוץ ונפל לאויר התנור טמא שסוף משקה לצאת וכן חתיכה של לפת ושל גמי ר"ש מטהר בשני אלו:

ה חרסין שנשתמש בהן משקין טמאין ונפלו לאויר התנור הוסק התנור טמא שסוף משקה לצאת וכן בגפת חדשה אבל בישנה טהור ואם ידוע שיוצא מהן משקין אפילו לאחר שלש שנים נטמא:

ו הגפת והזוגין שנעשו בטהרה והלכו עליהם טמאין ואחר כך יצאו מהן משקין טהורין שמתחלתן נעשו בטהרה כוש שבלע את הצנורא מלמד שבלע

ח א מיי' פ"ח מהלכות מ ש כ ב תושב הלכה ג :

ט ב ג מיי' פי"ד מהלכות כלים הלכה ג :

י ד ה ו מיי' פכ"ב מהלכות טומאת מת הלכה ד :

יא ז מיי' שם הלכה ה :

יב ח ט י כ מיי' שם הלכה ו :

יג ל מיי' שם הלכה ג :

א מ מיי' פכ"א מהל' טומאת מת הלכה א :

נטמאו. דאין מציל באהל המת אלא כלי שיש לו תוך וכן מיד כלי חרס כדתנן לעיל פ"ח [מ"ג] ודמי לעלם כשורה הכרוך נסיב: הסיטן זב נטמאו׳ דאפילו מוקף למיד פתיל מיטמא בהיסט כל שכן האי: תניא בתוספתא דמסכת טהרות (כפ"ב)[כפ"ג] א) הנפת והזגין שנעשו בטהרה [ו] ומילו מהן משקין טהורין [א] ורבי שמעון מטהר אמר ר' שמעון מה לי כשנעשו בטומאה [ב] משקין קבולין מתחת הקורה וכשהוא מגביה הקורה חוזרין ונבלעין בנפת אמר להן אף כשנעשו בטהרה בא הזב וישב עליהם ודרס משקין קבולין מתחת רגליו של זב כשהוא מגביה את רגלו חוזרין ונבלעין [ג] אמרו לו אין דומה משקה היוצא לרצון למשקה היוצא שלא ברצון אמר להן זה וזה לא נקרא עליהן שם טומאה בעולם :

ז מוקף למיד פתיל. בין תנור לסרידה׳ פי המרדע אין יכול ליכנס בכמלואו ולקמן תנן דמרדע היקפה טפח נמלא רחבו אלבע ושליש אלבע דכל שיש ברחבו טפח יש בהקיפו שלשה טפחים. והא דתניא בתוספתא בפרק כלי העור דמרדע עוביו שתי אלבעות היינו בזוטרתי דשיעור טפח הרבע בגודל ושית בזוטרתי : היה עגול. הנקב : תני"א בסיפר"י זוטא כסוי כדי יין וכדי שמוכסוי ספיחים הרי אלו בכל שהוא. אמר רשב"ג הואיל ונאמר למיד פתיל מה אני מקיים פתוח להביא את הסדוק : ח שניקב מעינו. מירח עינו בטיט וניקב במקום המרוח : עין. הוא נקב העשוי בתנור להוציא ממנו עשן: דולק. שהנקב רחב והכוס נכנס ויולא בריוח : ניקב מלידו. של עין. וכן היה רבי שמעון אומר בהני [ז] דיני מן האמלע נכנס ומן הלד אינו נכנס : מיצה שניה. קשר שני של סיפון שהשני דק ואינו עב כראשון : שאר משקין. דבש וחלב: שלא נעשו בידי אדם. שלא נקבו בכונה: ניקבו. הנך שיעורי (א) דעד השתא בסתימה שבפתחו אבל השתא איירי כשניקב הכלי עלמו [ח] (ג) (בפחות) שיעורו בזיתים ואינו מציל באהל המת עד שימרח הנקב אבל בפחות מכאן לא בעי מירוח. ויש ליתן טעם משום דכתי׳ (במדבר יט) וכל כלי פתוח אשר אין צ"פ עליו ודרשינן שטומאה משכמת לפתחו וכי ניקב כדי שסרתו חשיב כפתח ובעי למיד פתיל פחות מכאן לא. וזה אין לפרש דכי ניקב כדי שסרתו לא אהני מריחה דהא בתוספתא משמע בהדיא [ט] בפרק אין כלי חרס גבי חבית שהיא מסוקעת בתנור ולעיל הבאתיה בפ"ח אמתני׳ דסרידה. והא דאמרינן בסוף פרק המלניע (דף לה:) העשוי לאוכלין שיעורו בזיתים לענין למיד פתיל עד שיפחת רובו בזוטרי. וברברבי [י] כמוליא רימון ואפילו מרח הנקב דהוה ליה כאוכלין שניבלן בטיט ומיהו קשיא לנוסחא דתוספ׳ בפ׳ אין כלי חרס דקתני החמת והכפישה שנפחתו במוליא רימון אע"פ שביטלו מתורת כלים מלילין באהל השרץ ומדמלילין באהל השרץ מלילין נמי באהל המת דקתני רישא בתוספתא כלי שטף שהוא מוקף למיד פתיל ונתון בתוך התנור הרי זה טמא בכל שאינו מליל באהל המת אינו מליל באהל השרץ פי׳ על ידי למיד פתיל. אבל אשכחן כלי שטף שפיהן למעלה מן התנור דאינו מליל באהל המת ומליל באהל השרץ. וי"ל דיש לחלק בין ניקב ממילא לניקב בכוונה כדמחלקינן ברישא בנקבים [יא] שמירחן דשיעורן דהכא בעשוין בידי אדם אבל אין עשויין בידי אדם שהוקף למיד פתיל ומונח באהל המת ואח"כ נפחת הכלי מאליו מליל עד שיפחת במוליא רימון או רובו בזוטרתי אע"פ שלא מירח הנקב אבל על ידי מירוח מועיל אפילו במוליא רימון כי ההיא דתוספתא וכיולא בה נמי אשכחן בסיפרי זוטא דתניא היה מת בתנור וסייר הרי זה בכל שהוא ובזמן שפרץ מעלמו שיעורו בפותח טפח. והא דתנן לעיל (פ"ט) גבי תנור דשיעורו מלא כוש הני מילי בעינו אבל ניקבה ומירחה בשפתו שיעורו בפותח טפח : העשוי לכדולכך למשקים ולאוכלים ושנינו שלש משניות בענין אחד חדא דלעיל בפ"ג [מ"א] ואידך בפ"ה [מ"ב] [יב] והך הכא וכולהו לריכי דקמייתא מתני׳ לענין שיעור ליטהר ואידך להציל באהל השרץ והך דהכא להציל באהל המת : לחומרא. דאי איכא כונס משקה בעי מירוח להציל בלמיד פתיל וסתם מתני׳ דלא כבית הלל ודלא כרבי עקיבא [יג] דהא קדרה העשויה לכך ולכדותנן במס׳ אהלות פ"ה [מ"ב] ארובה שבין הבית לעליה וקדרה נתונה עליה ונקובה בכונס משקה ב"ש אומרים הכל טמא וב"ה אומרים הקדרה טמאה ועליה טהורה ר"ע אומר אף הקדרה טהורה. והא דקדרה טמאה לב"ה

את הדרבן ולבינה שבלעה את הטבעת והן טהורים נכנסו לאהל המת נטמאו [א]הסיטן הזב נטמאו [ב]נפלו לאויר התנור טהור טמאוהו [ג]נגע בהן ככר של תרומה טהור : ז [ד]סרידה שהיא נתונה על פי התנור מוקף צמיד פתיל נסדק מן התנור לסרידה שיעורו מלא פי מרדע שלא נכנס ר׳ יהודה אומר נכנס [ה]נסדקה סרידה שיעורו כמלא פי מרדע נכנס ר׳ יהודה אומר שלא נכנס [ו]היה עגול אין רואין אותו ארוך אלא שיעורו כמלא פי מרדע נכנס : ח [ז]תנור שניקב מעינו שיעורו מלא כוש נכנס ויוצא דולק רבי יהודה אומר שלא דולק [ח]ניקב מצידו שיעורו כמלא כוש נכנס ויוצא שלא דולק רבי יהודה אומר דולק רבי שמעון אומר מן האמצע נכנס מן הצד אינו נכנס וכן היה אומר במגופת החבית שניקבה [ט]שיעורו מלא מיצה שניה של שיפון מן האמצע נכנס מן הצד אינו נכנס וכן היה אומר בחצבים גדולים שנקבו [י]שיעורם מלא מיצה שניה של קנה מן האמצע נכנס מן הצד אינו נכנס [כ]במה דברים אמורים בזמן שנעשו ליין אבל אם נעשו לשאר משקין אפילו כל שהוא טמאין במה דברים אמורים בזמן שלא נעשו בידי אדם אבל אם נעשו בידי אדם אפילו כל שהוא טמאין [ל]נקבו העשוי לאוכלין שעורן בזיתים העשוי למשקין שעורן במשקין העשוי לכך ולכך מטילין אותו לחומרו בצמיד פתיל ובכונס משקה :

פרק עשירי

א אלו [מ]הכלים מצילין בצמיד פתיל א) כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה כלי חרש וכלי נתר עצמות הדג ועורו ועצמות חיה שבים ועורה וכלי עץ הטהורים מצילין בין מפיהם

של ברזל ינקו בו המחרישה בעת החרישה מהעפר אשר יתעכב בה ולזה תקרא מלמד הבקר לפי שהיא תלך בו על הדרך הישר עד שלא ילך השור בזולת דרכו ולזה הקרא מלמד וזה הברזל אשר בקלתו יקרא דרבן וקבוצו דרבונות דברי חכמים כדרבונות (קהלת יב) : ולבינה שבלעה את הטבעת. הוא שיגיע הטבעת בטיט ויתבשל והטבעת בתוכה ואמר שאלו הכלים אע"פ שהן טמונים בתוך העץ או הטיט כמו שספרנו הנה הן מטמאו באהל המת אם היו טהורים ותטמא כלי חרס אם הגיעו באוירו והן טמאין ויטמאו ג"כ בהיסט הזב כמו שנבאר בזבים שכל הדברים אשר יטה אותן הזב אע"פ שלא יגע בהן הנה הוא יטמאם : עוד אמר כי כאשר נגע ככר של תרומה באלו העלים או הכלים אשר בתוכם כלים טמאים הנה לא תטמא לפי שלא תטמא התרומה אלא כשיגע בה דבר אשר יטמא אותה עלם בעלם. ואמרו של תרומה הוא רבותא בהיותו לא תטמא אפילו ככר של תרומה אשר יטמא בשני לטומאה שאנחנו לא נוריד זה העץ המקיף בברזל הטמא מדרגת ראשון לטומאה ולא שני ועם היות כל אחד מאלו הברזלים אב לטומאה והן טמונים כמו שהנחנו ואמנם יטמאו התנור להיותו מטמא מאויר ואע"פ שהיתה הטומאה נסתרת כמו שהתבאר בפרק אשר לפני זה : ז נסדק מן התנור לסרידה. שנסדק מעלם התנור בגבהו עד הסבכה אשר על פיו ולא תחשוב באמרנו בסרידה סבכה שהוא רשת חוטין אמנם הוא לוח פשוט מחרש מנוקב והנני עתיד לבאר לך שמלא פי המרדע הוא טפח. [א] המרדע הוא העץ אשר יקרא ג"כ מלמד וירכבו אלו [נ] העלים בשני קלותיו *בקלה האחד ברזל חד הקלוות וזהו אשר יקראו דרבן ובקלה השני ברזל יכנס קלה

...לא נקרא חרחור. וענין שלא נכנס הוא שידבק ... ויהי׳ כמו הו בשוה ונכנס שיהי׳ גדול מזה ממה שיכנס ... הלכה כרבי יהודה : ח אלו השעורים הם לענין שלא ... יהיה על זה התנור או החבית או החלב הגדול ואם ... הכה לא ילא ממנו ויכלל הדבר אשר בו בלמיד פתיל

מפיהם שהל"פ בפיהן: מצידיהן. שניקבו מצידיהן והקיפן לצמיד פתיל: רבי אליעזר מטמא. קסבר כפוי אינו מציל: על הכל מצילין כל הכלים שניטו אפילו [ו] כלי שטף וכלי מתכות חוץ מכלי חרס דאינו מציל עליהן דאינו מציל אלא על אוכלין ומשקים וכלי חרס וטעמא כדמפרש בריש פ' חומר בקדש (דף כב.) וכלפריסית בריש פירקין דלעיל והך משנה לאחר שחזרו ב"ה להורות כב"ש ובכלי של עם הארץ: תניא בתוספתא (פ"ז) עצמות העופות וגולמי כלי מתכות וכלי עץ הטהורין מצילין בצמיד פתיל ור' יוסי מוסיף [ז] עף כסוי קמטרא [א] ומקיף חקק שבבקעת [ב] הקורה והסמך שבחבית אין מצילין לצמיד פתיל ואם יש בו פותח טפח מצילין. חבית שכפאה על הכותל [ג] ומירח שפתותיה עם הכותל [ד] מצלת על מה שבתוכה [ה] ועל מה שבקרקע ר' אליעזר אומר כפוי על פיו אינו מציל ומודה ר' אליעזר בשתי לפסים ושתי קדרות שכפאן זו על זו ומירח בטיט מן הצדדין שהן מצילין ואם היה כלי קטן ואין בו טפח על טפח וכפאו על פיו אינו מציל. פי' עצמות של עופות אם עשה מהם כלים אינם מקבלים טומאה כדאמרינן בסוף פ"ק דחולין (דף כה:) עזים פרט לעופות וגולמי כלי מתכות טהורין שעתיד לשוף לשבץ לגרד ולכרכב כדמפרש נמי התם כסוי קמטרא טהורה כדתנן לקמן פ' ט"ו המלתחה [ט] ומתרגמינן קמטרא חבית שכפאה על הכותל שהכותל אלול ומלא אוכלין ומשקין וכלי חרס וכפה החבית ע"פ הכותל ומירח שפתות החבית: **ב** גפסים. מין סיד הוא ושורפין אותו כמו סיד כדאמרינן בפ"ק דחולין (דף ח.) סיד רותח וגפסים רותח: חרסית. פירשתי לעיל בפ"ג: בעץ. מין מתכת כדמוכח בפרק הקומץ רבה (דף כח:) והוא בדיל [י] בתרגום ירושלמי בעלא ותרגום דידן אבנא והכל אחד והוא קסטרון דקתני בתוספתא [פ"ז] אין מקיפין בקסטרון מפני שהוא פתיל ואינו צמיד ואינו עשוי לחיזוק הרי זה מציל: שלא יביאנו לידי פסול. שמא יפלו עלייהו משקין ויוכשרו ואין דבר ...

מפיהם בין מצידיהן בין יושבין על שוליהן בין מוטין על צדיהן °היו כפויין על פיהן מצילין כל שתחתיהן עד התהום ר' אליעזר מטמא על הכל מצילין °חוץ מכלי חרש שאינו מציל אלא *על האוכלים ועל המשקין ועל כלי חרש: **ב** °במה מקיפים בסיד ובגפסים בזפת ובשעוה בטיט ובצואה בחומר ובחרסית ובכל דבר המתמרח אין מקיפין לא בבעץ ולא בעופרת מפני שהוא פתיל ואינו צמיד אין מקיפים לא בדבילה שמינה ולא בבצק שנילוש במי פירות שלא יביאנו לידי פסול ואם הקיף °הציל: **ג** מגופת החבית המחולחלת ואינה נשמטת ר' יהודה אומר מצלת וחכמים אומרים °אינה מצלת היה בית אצבע שלה שוקע בתוכה השרץ בתוכה החבית טמאה השרץ בחבית אוכלין שבתוכה טמאין: **ד** °הכדור והפקעת של גמי שנתנן על פי החבית אם מירח מן הצדדין לא הציל עד שימרח מלמעלן ומלמטן וכן במטלית של בגד היתה של נייר או של עור קשורה במשיחה אם מירח מן הצדדין הציל:

אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא והורה זה כי כאשר היה זה הכלי מוקף צמיד פתיל הנה הוא מציל בכל מה שבתוכו והוא אמרם הא יש צמיד פתיל עליו טהור ובאה הקבלה (שבת דף פד:) לומר שזה הכלי הנאמר הוא כלי חרס לבד והוא אמרו כלי שמקבל טומאה דרך פתחו ואי זה זה כלי חרס וכבר בארנו (ריש פ"ב) שכלי חרס וכלי נתר טומאתן שוה ומטמאין מאוירן והנה כבר התבאר שכלי חרס וכלי נתר מצילין ולמדנו שאר הכלים הנמנין בזאת ההלכה מק"ו והוא אמרו אין לי אלא כלי חרס כלי גללין כלי אבנים כלי אדמה מנין ודין הוא ומה כלי חרס שהן עלולין לקבל טומאה הרי הן מצילין בצמיד פתיל באהל המת כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה שאין עלולין לקבל טומאה אינו דין שיצילו בצמיד פתיל וביאור עלולין מוכנים ומזומנים וראוי לך שתדע שזה אשר אמרנו שהן מצילין בצמיד פתיל באהל המת כן תציל בסרך כמו שבארנו בפרק הח' והוא אמרם טמא הוא שאין ת"ל הוא אלא הוא שיציל על עצמו בצמיד פתיל באהל המת יציל על עצמו בכ"פ באהל השרץ ירצה לומר בהיות כלי חרס כמו שבארנו בפרק הח' ואמרו כלי עץ הטהורין ירצה [א] כי פשוטי כלי עץ אשר קדם שהן לא יקבלו טומאת השרץ דאורייתא או כלי עץ הגדולים שהן מקבלין מ' סאה בלח אשר לא יקבלו טומאה גם כן כמו כלי קבול כמו שיתבאר בע"ו מזאת המסכת ואפשר שתציל פשוטי כלי עץ לפי מה שאפשר וזה כשנקח לוח פשוט מעץ ונשימהו על פי כלי מאלו הכלים עוד יקיפו בו צמיד פתיל הנה יציל כל מה שבתוך החבית: ואמרו בין מצידיהן בין מפיהם ירצה בו בין שיהיה ההקפה מפי הכלי לבד ובין שיהיה מצדו כמו שיהיה לו פתח מצדו בין שיהיה זה הכלי יושב על קרקעיתו או מוטה על צדיו הכל בשוה הנה אם כפה א' מאלו הכלים על פיהן באהל המת

שולי כלי עץ כלי עלם כלי זכוכית אין ממלאין בהן ואין מקדשין בהן ואין מזין בהן ואין מצילין בצמיד פתיל ואין מצילין מיד כלי חרס. שברי כלי חרס שמקבלין אפילו כל שהוא ממלאין בהן ומקדשין בהן ומזין בהן ומצילין בצמיד פתיל ומצילין מיד כלי חרס. שברי כלי מתכות [ב] חזרו לטומאתן ישנה· גולמי כלי מתכות הרי הן ככל הכלים [ג] שהן טהורין. פי' הך ברייתא עיקרה גבי שרץ מיתניא כדמוכח בסיפא. החמת עשויה מעור הדג או מן הנייר ולא מקבלי טומאה דנייר הוא של עשבים קלף שעושין מקומי"ן בלע"ז. והלבים בו את החבית. שהכנים את החבית בחמת שעשה לו חמת כמלבוש ולדדה למטה שולי החבית קורא למטה וקאי ולדדה אחמת כדקתני סיפא ולדדן. הכנים החבית דרך פיה שפי החמת לצד שולי החבית דנעשו שולי החבית כסתימה לפי החמת ומרחו סביב בטיט ונתונים בתנור שהשרץ בתוכו הרי זו מצלת על אוכלין ומשקין שבתוכה ושבתוך החבית אבל אם פי החבית לצד פי החמת ומירח מספת של חמת לשפת של חבית אינה מצלת דנמצא פי החבית מגולה וכיון דמשוקעין בתוך התנור שאין פיהן למעלה אין מצילין על מה שבתוכן. עור הדג והנייר שלא עשאן כלי והלבים בהן את החבית ולדדן למטה דשפה של עור הדג ושפה של נייר לצד שולי החבית אע"פ שמירח שפתן בטיט לשולי החבית אין מצילין על מה שבחבית אם מונחין בתנור כי היכי דלא הוו מצילי באהל המת דבעי צמיד פתיל בפתחו של כלי דתניא בספרי בפרשת פרה וכל כלי פתוח מכאן אמרו חבית שכפאה על פיה מרחה בטיט מן הצדדין טמאה שנאמר (במדבר יט) אשר אין צמיד פתיל עליו ולא צמיד פתיל על גביו (ומניח) צמיד פתיל של עור הדג והנייר שנמרחו שפתותיהם לשולי החבית לא מהני דלאו כלי נינהו ואין מציל בצמיד פתיל אלא כלי שיש לו תוך. קדרה שכפאה על פי החבית ומירח שפתותיה עם דפנות החבית מצלת ולא מכח צמיד פתיל של חבית באה הצלה זו דאין צמיד פתיל על פי החבית כי אם מכח הקדרה שמרח שפתותיה וכן מוכח דהא דמצלת אקדרה קאי: נתנה כדרכה ששולי הקדרה על פי החבית נטמאת הקדרה אם היא באהל המת ואע"פ שמירח שולי הקדרה לפי החבית נטמאה גם החבית דאין כלי שמא תוצץ ואפילו אם היו כך מונחין בתנור והשרץ בתנור אינה מצלת על אוכלין ומשקין שבחבית ואע"ג דקדרה טהורה דאין כלים מטמאין מאויר כלי חרס מאחר דבאהל המת לא מצילי כדקתני סיפא בשני לפסים ושני קדרות שכפאן זה על זה והעליון כטס כגון שפי התחתון רחב דאע"פ שמרח פי העליון לצדדין של תחתון אין מצילין דבאהל המת נטמאת שמקבלת פי התחתון בולט לחוץ ומגולה וכיון דאין מצילין באהל המת אין מצילין באהל השרץ. משפך אפילו סתור כגון של בעלי בתים דלעיל בפ"ב בכסוי שעשאו כסוי לחבית ומרח פיו רשב"ג מטהר לעיל בפ"ה הבאתיה אמתני' דתנור שנטמא. ופירוש דפליגי בהא דתנא קמא חייש דילמא ממליך ומפני ליה. שולי המתוין. פירשתי לעיל ברים פ"ה: **ה חבית**· זפותה מבפנים וניטל חרס ממנה מבחוץ והזפת עומד כנגדו מבפנים: קבותין. קנקנים של חרס שמניחין בהן מוריים קבותין שמן: שנפסן. בנפסי' שמקיפין בו כדתנן לעיל ר' יהודה אומר אין מצילין א)דקתני אין צמיד פתיל מבפנים: **ו** הצילה. סתמא כרבנן דיש צמיד פתיל מבפנים: מן הצדדין· סביב הזמורה אבל על הזמורה לא בעי מירוח: ובין זמורה לחברתה. בפ' הגוזל קמא (דף קה.) מייתי לה ובעי למימר הא לא מירח לא משום דלא קאי: הציל. הא דמשמע בתוספתא דאהלות בפרק רבי ישמעאל בר' יוסי דנסר על עינו של תנור אינו מציל. משום דבעינן לאו אורחיה אבל הכא בפי התנור אורחיה: בסינין. שסם בין נסר לנסר קליפות דקות של סנה כעין שאנו עושין בשולי חביות של עץ נעורת של פשתן: או בשוגמין. סגלל של שעם בפרק מצות חליצה (דף קב:) פירש בערוך קליפי עץ והוא שוגמין. ואותן קליפין שם בין נסר לחבירו אין צריך למרח·תני' א בתוספתא [א(פ"ו)]קבותין של מוריים [ג] שנפסן [ד] עם השפה ושפתותיהן נראין אע"פ שהטיט שוקע לתוכן [ה] מלא הזוית אינם מצילים שכל שאינו מציל באהל המת אינו מציל באהל [ו] השרץ ר' יהודה אומר אין צמיד פתיל מבפנים וחכ"א יש צמיד פתיל מבפנים. [ז] כילד חבית שניקבה וסתמוה שמרים רבי יהודה אומר אינה מצלת וחכ"א מצלת· נתקלפה והזפת שלה עומד ר' יהודה אומר אינה מצלת וחכ"א מצלת· עין של תנור שעשה לה לימודים מבפנים רבי יהודה אומר אינה מצלת וחכ"א מצלת. כפישה שנתן בה טיט עד חציה והשקיע בה את הכלים רבי יהודה אומר אינה מצלת וחכ"א מצלת. כפאה על פי החבית ומירח שפתותיה עם דפנות החבית מצלת על מה שבחבית ועל מה שבינה לחבית רבי יוסי בר רבי יהודה אומר על מה שבחבית אינה מצלת עד שימרח עם הספה: פירוש מלא הזוית מלא כל הריוח של כלי אין מציל כיון דנתגלתה השפה. כפאה הכפישה על פי החבית. עם דפנות החבית שכנוסין דפנות החבית עם דפנות הכפישה. על מה שבחבית אינה מצלת דקסבר רבי יוסי לחבית טמאה כיון דדפנותיה כנוסין. עד שימרח עם השפה.שיהו מונחין שפתי הכפישה על שפתי החבית וממורחין: **ז** ישן.שהוסק בכדי לאפות בו סופגנים שזו היא גמר מלאכתו כדתנן לעיל בפ"ה[מ"א] וחדש שלא הוסק ולא מקבל טומאה. וסרידה על פי הישן ומירחה כראוי ואם נוטל שאוחז בו ומוציאו מן התנור החדש ומתוך הכנוד שמעלהו או שנחבש וסרידה נופלת לא חשיב מוקף וטמא ואם לא תפול הסרידה חשיב מוקף וטהור: **כל** שבחדש טהור. לא נתברר לי מאי שנא אין בו פותח טפח מיש בו פותח טפח כיון דחדש בתוך הישן וישן מוקף צמיד פתיל: **ח** תחתונה. היא חיצונה ועליונה היא הפנימית ואפי' ר' יהודה דפליג לעיל בפ"ד [מ"ד] בכלי חרס שיש לו שלשה שפיות דאמר חולקין את האמצעית הכא בג' כלים מודה: היו בכונס משקה· כלומר נקובים בכונס משקה. השרץ בעליונה דהיינו פנימית כולן טמאות דרואין את השרץ כאילו הוא בכל אחת כיון דנקובות בכונס משקה: בתחתונה· היא החיצונה היא טמאה וכולן טהורות דאין טומאה נכנסת דרך סולין: השרץ בעליונה· הכא איירי בשלימות· היא והתחתונה טמאה דכמונח בתוכה כיון דעודפת אבל אמצעית טהורה דאין כלי מיטמא באויר כלי חרס:

ה חבית שנתקלפה והזפת שלה עומדת וכן קבותים של מוריים [א] שנפתן עם השפה ר' יהודה אומר אינם מצילין וחכ"א מצילין: ו א) חבית שנקבה וסתמוה שמרים הצילוה פקקה בזמורה עד שימרח מן הצדדין היו ב' עד שימרח מן הצדדין ובין זמורה לחברתה נסר שהוא נתון על פי התנור אם מירח מן הצדדין הציל היו שנים עד שימרח מן הצדדין ובין נסר לחברו עשאן בסינין או בשוגמין אינו צריך למרח מן האמצע: ז תנור ישן בתוך החדש וסרידה על פי הישן נוטל הישן וסרידה נופלת הכל טמא ואם לאו הכל טהור חדש בתוך הישן וסרידה על פי הישן אם אין בין חדש לסרידה פותח טפח כל שבחדש טהור: ח לפסין זו בתוך זו ושפתותיהן שוות השרץ בעליונה או בתחתונה היא טמאה וכולן טהורות היו בכונס משקה השרץ בעליונה כולן טמאות בתחתונה היא טמאה וכולן טהורות השרץ בעליונה והתחתונה עודפת היא והתחתונה טמאה בעליונה והתחתונה עודפת כל שיש בה משקה טופח טמאה:

פרק אחד עשר

א ג) כלי מתכות פשוטיהם ומקבליהם טמאין נשברו טהרו חזר ועשה מהן כלים חזרו לטומאתן הישנה רשב"ג אומר לא לכל

כל שיש בה משקה טופח· נטמא משקה טופח באמצעית וחזר המשקה וטימא את הכלי דגזרו על משקה שיטמא כלי גזירה משום משקה זב וזבה:

א פשוטיהן טמאין· דלא אתקום לשק: לטומאתן הישנה. שמעון בן שטח גזר על טומאה ישנה כדאמרינן בפ"א דשבת (דף טז:) ובכלי מתכות דוקא גזר ולא אמר כלים

א) נ"ל דקסבר·

מירוח זולת על לידי הכלים סביב וענין זה כולו מבואר: **ה** קבותים· הן כלים על [א] תמונת הקופות ולזה יקראוהו קבולים [ב] ויתקבץ ג"כ בצדדיו כמו הזפת ויאמר כי כאשר נקלף חרס החבית וכן קלה המוריים מעליונו ונשאר הזפת על תמונה אשר סר מהחבית עד שבא התמונה מזה כאילו הן שתי חביות השפלה מחרס והעליונ' מזפת וכסה הכלי בעליונו על הזפת וחיבר הכסוי עם קצות החבית אשר הוא הזפת והוא אמרו שנפתן עם השפה וא"ר יהודה אחר שאין זה הכסוי מושם על חרס החבית והזפת עומד ביניהן לא תציל וחכמים אומרים [הואיל והזפת חבור דק עם] החבית והכסוי בזפת הציל ואין הלכה כר' יהודה: **ו** פקקה בזמורה. כאשר סתם אותה בעץ הגפן הנה יצטרך שימרח בזפת והדומה לו סביב הזמורה עם עלם החבית ואם סתם הנקב בשתי זמורות הנה יצטרך שימרח בזפת הנקב ובין שתי הזמורות ומבואר הוא שהנסר הוא הלוח מפשוטי כלי עץ ולזה יציל כמו שבארנו בתחלת הפרק: וסינין הוא שיקוב בשוני שני העצים שני נקבים נכחיים ויקח עץ דק קטן ויכנים קצתו בזה העץ והקצה השני בעץ האחר ויכה בו בקורנס עד שיפגשו שני העצים ויהיו לעץ אחד ויקראו הנגרין זה המעשה אצלנו אלפכ"ן ומזה הענין יאמר עשאן בסינין: ושוגמין הוא ענין אחר ר"ל כאשר יחבר שני העצים עד שיהיו לאחדים הנה לא יצטרך לחבר בימין: **ז** הנה יתבאר בפרק י"ב מהלכות שתנור חדש נעשה אהל בפני הטומאה ואולם תנור ישן נהגה דינו כדין שאר הכלים שמביאין את הטומאה ואינן חוצצין כמו שיתבאר שם ושם יתבאר שהאהל מציל מה שתחתיו ולא יצטרך לצמיד פתיל אבל מציל בכיסוי ועל אלו הדרכים אמר בכאן כי כאשר היה תנור ישן בתוך חדש שאם סיתה הסרידה והוא כסוי התנור נסמך על הישן הכל טמא לפי שהתנור הישן הוא כלי ולא יציל מה שבו בכסוי לבד אלא בצמיד פתיל אולם אם היה נסמך הכסוי על החדש הנה יהיה לחדש אהל ויציל כל מה שתחתיו ואם יתהפך הענין ויהיה חדש בתוך ישן וכסוי על הישן הנה א)יהיה בין הכסוי ובין החדש אהל מגובה טפח ונחשוב הכסוי על החדש וכל שבחדש טהור בזה הכסוי וזה בלתי צמיד פתיל כמו שיתבאר: **ח** כבר בארנו במה שקדם אמרם בכלי חרס אל תוכו ולא תוך תוכו· ולזה כאשר היה כלי בכלי והיה השרץ בכלי העליון הנה לא יטמא הכלי השפל וכן אמר בטומאת כלי חרס למה שיהיה בו כל אשר בתוכו יטמא ואמרו אשר בתוכו ולא בתוך תוכו: וכאשר נפל השרץ בכלי השפל לא יטמא מה שיהיה בכלי העליון·וזה כאשר היו שפתי הכלים כולם שוין או היה העליון יותר גבוה השפה מאשר הוא תחתיו ואם היו אלו הלפסין כולן אשר על התחתונה נקובין בכונס משקה אשר חזרו שלא יקבלו טומאה לפי מה שקדם הנה כן לא יצילו מה שיהיה בתוכן כמו שהתבאר בפרק השמיני ואם היה השרץ בעליונה הנה כאילו הוא יגיע באויר כל אחד מהן כי הן כולן ר"ל אלו הלפסין המאמצעיים נקובים בכונס משקה ויטמא מה שבתוך כל אחד מהן מהאוכלין והמשקין להקפת התחתונה עליו וזה כולו מבואר מפני הנקב וזהו ענין אמרם כולן טמאות ירמוז אל טומאת מה שבתוכן ואם היה הארץ בתחתונה הנה לא יטמא מה שלמעלה כאשר לא יגיע השרץ באוירו ואמנו ג"כ שפה התחתונה יותר עליונה ויטמא כל מה שבתוכו מהאוכלין והמשקין הנה כל מה שבאלו הכלים העליונים טהורין והוא ענין אמרם היא טמאה וכולן טהורות עוד שב אל הגחה אחרת ואמר שאם היה השרץ בעליונה והתחתונה עודפת הנה יטמא העליונה בלא ספק בהגעת השרץ בה וכן יטמא התחתונה בהיותה יותר גבוהה השפה וכבר הגיע זה השרץ באוירה אולם שאר הכלים אשר בין העליונה והתחתונה השווה שפתה בשפת העליונה הנה היא כולה טהורה ואע"פ שהיא בתוך התחתונה וכבר נטמאת התחתונה וזהו הגרם אשר בארתי בפרק הח' והוא שכלי חרס לא יטמא הכלי באוירו ואם היה באחד מאלו הכלים אשר בין התחתונה והעליונה משקה טופח יעפיח היד כאשר יגע בה הנה זה הכלי טמא לגרם אשר התבאר בפרק הח' וזה שיטמא בכונס באויר התחתונה העודפת אשר כבר נטמאת וזה שהמשקה יטמא הכלי אשר הוא בו כאשר בארנו שם וזהו ענין אמרו בעליונה והתחתונה עודפת כל שיש בה משקה טופח טמאה:

א בעבור שדבר בדיני כלי חרס ובדומה לכן בחלק הראשון והן העשרה פרקים הקודמים התחיל בזה החלק בדיני כלי מתכות ובעבור

א) נ"ל אם לא יהיה

אותן מן התנור החדש הסתא מיהא (במקום) בעוד שהתנור מונח במקומו מה לנו שאח"כ תפול הסרידה או לא כיון שהתנור מונח והסרידה מסודקת וממורחת יפה עליו ועוד מדלא הזכיר בכאן מוקף צ"פ כדקתני לעיל פ"ט סרידה שהיא מונח ע"פ התנור מוקף צ"פ וגם לא הזכיר מירוח כדקתני בכל הני מתניתי' דלעיל משמע שהסרידה אינה ממורחת בפי התנור רק מונחת הלכך נראה לבאר משנה זו ע"פ משנה השמיה כפי"ב דאהלות וזה לשון המשנה שם נסר שהוא נתון ע"פ תנור חדש ועודף מכל צדדיו פותח טפח טומאה תחתיו כלים שע"ג טהורים טומאה על גביו כלים שתחתיו טהורים ובישן טמא (ע"כ היא המשנה של אהלות ומכאן ואילך דברי הרי"ש ז"ל) *)(הג"ה מפי הר"ר יעקב בן הרא"ש זצ"ל והסתא איירי שהתנור מונח באויר דלפירוש קמא מיירי שהוא באהל המת ובתנור חדש וישן דומיא דנסר ומיירי שהטומאה בתנור החיצון לעולם ע"כ) בתנור חדש שהתנור אינו מקבל טומאה גם הכסוי חשוב אהל להציל אבל בישן אינו חשיב אהל להציל לא על עצמו ולא על הכלים ונראה דגרסי' ברישא וסרידה על החדש דהיינו החיצון דומיא דסיפא הסרידה על הישן שהוא החיצון וכן מצאתי במשניות שהועתקו מפי' הרמב"ם ז"ל והכי פירושו תנור ישן בתוך החדש וסרידה ע"פ חדש ואינה ממורחת נוטל הישן וסרידה

*) (ונכתב בגליון וז"ל ותאמר המשנה של אהלות והיא הכתובה כאן ואח"כ תאמר הסג"ה על שני הפרושים)

בתחתונה:והיא חיצונה היא טמאה וכולן טהורות דאין טומאה נכנסת דרך הנקב ומיהו אם אוכלים ומשקים בפנימית טמאין דתניא בתוספתא העשוי לכך ולכך כגון הכבכב והאלפס והקדירה מטילים אותו לחומרא להכנים ולאחרים בכונס משקה וכן משמע לעיל בפ"ח סיפא שלמה וכן הקופה· והיינו טעמא שכיון שנוקב [בכדי שהרתו לענין] אוכלים שבתוכו חשיבי מחיצות כמאן דליתנהו דמו וכאילו כל האוכלים מונחים באויר הטומאה אבל לטומאת הכלים אי חשבת למחיצות כמאן דליתנהו או אינם כלים וטהורים ואי חשבת למחיצות דאיתנהו או אין טומאה נכנסת ואין כלי מטמא מאויר כלי: השרץ בעליונה והתחתונה עודפת· הכא איירי בשלימות ושפתה גבוה מספת האמצעית הלכך חשיב השרץ כמונח באוירה וטמאה אבל האמצעית טהורה דאין השרץ באוירה ואין כלי מטמא באויר כלי· ובעליונה והתחתונה עודפת דאיירינן בהו ואמרי' דאמצעית טהורה: (את)כל שיש משקה טופח טמא·דנטמאו המשקין וטמאו את הכלי דגזרו על המשקה שיטמא כלי גזירה משום משקה זב וזבה בפרק קמא
א כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן וכו'· פי' פשוטיהן דלא איתקם לשק: ישנה· בפ"ק דשבת גז

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פכ"ב מהל' טומאת מת הלכה יא:

ט ב מיי' שם הלכה ח:

י ג מיי' פכ"א מהל' טומאת מת הלכה ט:

יא ד מיי' פי"ג מהלכות כלים הלכה יג:

א ה מיי' שם פ"א הלכה ט:

ב ו מיי' שם פ"ז הלכה א:

ג ז מיי' שם פי"ב הלכה א:

פירוש הרא"ש

ומיירי דאין בבגד או בעור שיעור לקבל טומאה וקשרו במשיחה סביב החבית ואחר כך מרחו דלא מיהדק צמיד פתיל בלא קשירה: **ה חבית** שנתקלפה והזפת שלה עומדת· פי' שנתקלפה שנטל ממנה חרס סמוך לשפתה והזפת שהיה תחת החרס עדיין עומד במקומו: קבותים· הם קנקנים שהמוריים משתמר בהם ונטל ממנו חרס אצל השפה והזפת נשאר ושם עליו צמיד פתיל וחברו בגפסים עם הזפת שאצל השפה לרבנן מציל ור"י סבר אין צמיד פתיל מבפנים דכיון שנטל החרס אין הזפת שבפנים מציל: **ו חבית** שנקבה וסתמוה שמרים הצילוה· סתמא כרבנן דאמרי יש צמיד פתיל מבפנים: מן הצדדים· סביב הזמורה אבל על הזמורה לא בעי מירוח: בסינין· שנתן בין נסר לנסר קליפות דקות של סנה או של שגם והוא מין גמי ומהדקין אותם יפה וא"צ מירוח אחר: **ז** תנור ישן בתוך החדש וסרידה על פי ישן כו'· פי' תנור ישן שהוסק כדי לאפות סופגנים שהוא גמר מלאכתו כדתנן בפ"ה· וחדש שלא הוסק וסרידה ע"פ ישן ומירח כראוי: נוטל הישן· אם נוטל הישן כשאוחז בו ומוציאו מן התנור החדש ומתוך הכנדוד שמעלהו או שהוא נחבש בחדש כשמעלהו ומתוך זה סרידה נופלת לא חשיב מוקף וטמא ואם לאו שאינה נופלת [חשיב מוקף] וטהור: **כל** שבחדש טהור· לא נתברר מ"ש יש בו פותח טפח מאין בו פותח טפח כיון דחדש בתוך ישן וישן מוקף צמיד פתיל כך פירש רבינו שמשון משנה זו וכולו גמגום תדא כמו שכתב שלא נתברר טעמא דסיפא וע"ק דקתני ברישא אם ניטל הישן וסרידה נופלת הכל טמא מאי נ"מ אם תפול הסרידה ע"י נדנוד כשמעלה

מסורת הש"ס

א) ב"ק קה. ב) שבת טז. ע"ז נב.

[שם איתא אין מצילין בצמיד פתיל אבל מצילין בכלי חרס]

פירוש רב האי גאון

ה שנפסן· פי' שעשאן בגיפס שהוא אספידאק: **ו** בסינין· יש אומרים עצי הסנה אבל אינו אלא כמין שלב שמשלב את הקרשים ב' מכאן וב' מכאן: בשוגמין· פירוש איכא דאמרי בשיגמין ואיכא דאמרי בשגימין כמין כיווראן עץ הוא והוא רך ואינו משתבר בין לח בין יבש ועושין ממנו כלים כמות אלו הצפחת:

פירוש הרא"ש

נופלת כלומר שהישן מסייע להעמיד הסרידה ע"פ החדש שאלמלא הישן היתה סרידה נופלת מעל החדש הכל טמא דכיון שאינה עומדת ע"פ החדש אלא ע"י סיוע של ישן לא חשיב אהל להציל והכל טמא ואם לאו· שאינה עומדת בסיוע הישן הכל טהור דחשיבה אהל להציל: **חדש** בתוך ישן וסרידה ע"פ ישן אם אין בין חדש לסרידה פותח טפח חשיבין לסרידה כאילו היתה מונחת על החדש ומה שבחדש טהור דמה שבולט ממנו ומגיע עד הישן כמאן דליתא דמי שאין סמיכת הישן מועיל וכיון שאינו גבוה טפח מן החדש אין הטומאה נכנס לו: (הגה"ה כתב הר"ר יעקב על זה הפי' השכי לא ידענא למה נחשוב הבולט כמאן דליתא כיון שהוא עומד ע"י סיוע הישן ואפי' אם אין כפותח טפח בין הסרידה לחדש לא היה מציל על מה שבתוך החדש דכיון שהוא עומד ע"י דבר המקבל טומאה חשיב כמאן דליתא לענין הצלת טומאה כדאמרי' בפ"ק דאהלות כל דבר שהוא מקבל טומאה מביא ואינו חוצץ וא"כ אפילו אין בין הסרידה לחדש פותח טפח כמאן דליתא דמיא ויביא טומאה לחדש אם לא שנאמר דאריכא קאי דמיירי בשנטל הישן וראוי הסרידה לעמוד על החדש לבדו): **ח לפסין** זו בזו ושפתותיהן שוות טו"· פירוש לפסין זו בזו ואינם מחוברות זו לזו היא טמאה וכולן טהורות דכתיב כי יפול מהם אל תוכו ולא בתוך תוכו וכתיב כל אשר בתוכו יטמא ולא בתוך תוכו: **נקבו** בכונס משקה השרץ בעליונה· והיא הפנימית כולם טמאות דרואין את השרץ כאילו הוא בכל אחת:

הגהות הגר"א [א] במשנה שגפתן צ"ל שגפסן: [ב] בר"ש שברי כלי מתכות· נ"ב שקירקסן וספן: [ג] שם שהן טהורין· נ"ב אלא שהן טהורין: [ד] שם עם השפה נמחק ונ"ב בתוכו: [ה] שם מלא הזוית מלא חורת: [ו] באהל השרץ· נ"ב גפסן עם השפה רבי יהודה וכו': [ז] שם כילד· נמחק:

מים טהורים [א] בר"מ תמונת הקופות ולזה יקראוהו קבותים כצ"ל ר"ל שהם תמונת שתי קופות ע"כ יקראוהו קבותים בלשון רבים: [ב] שם ויתקבץ ג"כ בצדדיו כמו הזפת כלומר בצדדי הכלי (שהקבותים שהוא כלי בצדדי הדפנות הדבר השהוא בו ומתמרח כמו שהזפת יתקבץ בצדדי דפנותיו של החבית וכ"ה בלשון רביט בתוכו: [ג] בר"ש שגפסן עם השפה טו' כצ"ל:

ד א מיי' פ"ט מהל' כלים הלכה א:
ה ב מיי' פ"א מהל' כלים הלכה ג:
ו ג ד מיי' פ"ח מהל' כלים הל' ב:
ז ה מיי' שם פי"ב הלכה ד:
ח ו מיי' שם פ"ט הלכה יא:

כלים והטעם פירשתי לעיל בריש פ"ב: אלא לטומאת הנפש · סבר לה כמ"ד טעמא בפ"ק דשבת משום גדר מי חטאת. והא דאמרינן התם הניחא למ"ד [ד] לכל הטומאות אמרו פלוגתייהו הכא: ב נגר. יתד הנעוץ אחורי הדלת: פותה. פירש בערוך אבקתא שמכניסין בו ציר דלת והוא כמין כוס קטן של ברזל שתחת הציר ומוסבת הדלת עליה ומתמהרת בפתיחה וסגירה כדכתיב (משלי כו) הדלת תסוב על צירה וי"מ כמו מפתח כדכתיב (מלכים א ז) והפותות [ה] לדלתות [ההיכל] סביב הפנימית לקדש הקדשים: שנעשו לקרקע. ומשמשין עם הקרקע. תני"א בספר"י זוטא כשאמר דבר ריבה את הכלים התלויין בשמותיהן ומשמשין בשמות אחרים כן שלפני המטה וקולב של מנורה

טומאה אלא לטומאת הנפש: ב אכל כלי מתכות שיש לו שם בפני עצמו טמא חוץ מן הדלת ומן הנגר ומן המנעול והפותה שתחת הציר והציר והקורה והצינור שנעשו לקרקע: ג בהעושה כלים מן העשת ומן החררה ומן הסובב של גלגל ומן הטסין ומן הצפויין מבני כלים ומאוגני כלים מאזני כלים מן השחולת ומן הגרודות טהורין ר' יוחנן בן נורי אומר אף מן הקצוצות גמשברי כלים מן הגרוטים ומן המסמרות שידוע שנעשו מכלים טמאין מן המסמרות בית שמאי מטמאין ובית הלל דמטהרין: ד א) הברזל טמא שבללו עם ברזל טהור אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור טהור מחצה למחצה טמא וכן מן החלמא ומן הגללים וקלוסטרא טמאה ומצופה טהורה

א) [מכשירין פ"ב מ"ב]

רב האי גאון: ב הנגר׳ פי' והוא בארמית כמות רומניסי ומתרם בטיית מפרשין כמין מפתח: [והפותות] כדכתי' (מ"א ז נ) והפותות לדלתות הבית הפנימי ומוגלסיא תרגום ואני אומר אבקתא בתלמוד כלי ברזל כמין כוס קטן שבו הציר ומסיבת הדלת כדכתיב (משלי כו יד) הדלת תסוב על צירה: והצינור · בלשון חכמים צינורא דדשא: (הניקין פירוש כדכתי' ומשקל קינו ומתרגי' שיפונה והוא הפוך) א): ג העשת׳ פירוש חתיכה גדולה של ברזל כדכתיב (יחזקאל כז יט) ודן ויון מאוזל בעזבוניך נתנו ברזל עשות ומתרגמינן בערקין די ברזל: החררה׳ פי' עושין מן הברזל ומן

שאמר יתברך בכלי מתכות (במדבר לא) כל דבר אשר יבא באש למדו מאמרו כל דבר בין פשוטין בין מקבלים ולזה יטמאו פשוטיהן כמו הסכינין והספודין והדומה להן והיותן חוזרים לטומאתן אחר שבירתן כאשר התיכן ועשה מהן כלים שניים ולא נטהרו במקוה וזהו גזרה מדרבנן אולי יטמא כלי מכלי מתכות ויתיפו ויעשה ממנו כלי אחר בזה היום בעצמו והוא טהור מן התורה בלי ספק לפי שבהפסד הכלי הוסרה הטומאה ממנו וישמשו בזה הכלי בזה היום בתרומה וקדשים וזה מותר ויחשוב החושב ויאמר שסבר הכלי יטהרהו והטבילה ג"כ יטהרהו שאחנו נראה הכלי כאשר נשבר ונעשה כלי אחר הנה הוא טהור בזה היום בעצמו וג"כ כאשר נטהר כלי במקוה טהור בזה היום בעצמו וישתמש בו בתרומה וקדשים והוא לא ידע שהכלי יצטרך הערב שמש כמו כל טמא כאשר נטהר במקוה וזהו ענין אמרם גזירה שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה ולסב"ג לא יגזור זאת הגזירה זולת בכלים אשר נטמאו בטומאת מת לבד להיותה מלטרכת הזאת ג' וז' ואין הלכה

מאירות סי' מ"א) ע"כ הרגים רבינו לייטב למה פרט התנא דוקא הנהו לימא סתם כל המחובר לקרקע אינו מקבל טומאה

וניחא ליה שבא להורות שגם קודם חבורו אינו מקבל טומאה ובחבורו הוסיף עוד שגם העשוים לשמש את העץ אינן מקבלין טומאה גם קודם שנקבעו ועיוי"ש: [ג] שם אלו הקצות והלוחות קיבן וחיבר אותן עד שעשה כו' כ"ה בלשון הכ"מ: [ד] בר"ש הניחא למ"ד לא לכל כו' כצ"ל: [ה] שם והפותות לדלת הבית הפנימי לקדש כו' כצ"ל: [ו] שם וקולב של מנורה וכל דבר ריבה כלים כו' כצ"ל (והשאר נמחק) ור"ל מלת דבר מרבה כלים התלוין בשמותן ר"ל קרויים בשמות בפני עצמו ומשמשים בשמות אחרים כלומר התשמיש המיוחד להן אינו רק לתשמיש אחרים כגון הכן שלפני המטה כו' · אולם מאמר וכל דבר רבה עוד גם הכלים התלוים בשמות אחרים כו' ואז הויין ככלי שיש להם לוואי וסד"א שאינן מטמאין (כמ"ש הרמב"ם בחבורו פ"ט מהלכות כלים הלכה א') קמ"ל דמתטמא לפי שתשמישם הוא בפני עצמו: [ז] שם שבורים קבועים הם כו' כצ"ל: [ח] שם ומכלי גדול שהוא עושה כו' וחכמים מטהרין · פי' רבינו לקמן כיון שאינו רוצה בקיומו ע"כ וקשה דאם כן למה לא פליגי בכלי שגונבים בו את המכס עצמו אם מקבל טומאה אי לא ועוד דמאן יימר כי הכלים שעושים מכלי שגונבים בו כו' אינו רוצה בקיומם כי ישאל השואל אם אין עושין מכלי הגדול הנזכר כלים קטנים מה עושין ממנו עכ"ל דהנוסחא אמתית וכלי גדול כו' וקושטא דפליגי בכלי גדול עצמו לא בכלים שעושים ממנו: [ט] שם מן הגרודות טהורין כצ"ל: [י] שידועים שנעשים מן הכלים כו' שלא נעשו מן הכלים כו' מן הגרודות טהורין לאו למעוטי קצוצות קאתי כו' כצ"ל: [יא] שם אזלינן בתר רובא מחצה על כו' כצ"ל (ותיבת לטהר נמחק):

טהורה אהפין והפורנא טמאין א) בוהקלוסטרא ר' יהושע אומר שומטה מפתח זה ותולה בחברו בשבת רבי טרפון אומר הרי היא לו ככל הכלים ומטלטלת בחצר: ה געקרב של פרומביא טמאה ולחיים טהורים ר' אליעזר מטמא בלחיים וחכ"א דאין טמא אלא עקרב ובשעת חבורן הכל טמא: ו פיקה של מתכת רבי עקיבא מטמא וחכמים המטהרין ומצופה טהורה והכוש והאימה והמקל וסימפוניה וחליל של מתכת טמאין ומצופין טהורין סימפוניה אם יש בה בית קבול כנפים בין כך ובין כך טמאה: ז זקרן עגולה טמאה ופשוטה טהורה אם היתה מצופית שלה של מתכת טמאה *)הקו שלה רבי טרפון מטמא וחכמים חמטהרין ובשעת חבורן הכל טמא כיוצא בו קני מנורה טהורין הפרח והבסים טמאין ובשעת חבורן הכל טמא: ח טקסידא טמאה ולחיים טהורין אם יש בהן בית קיבול מים טמאים כּכל כלי המלחמה טמאים הכידון והניקון והמגפיים והשריון טמאים ג) לכל תכשיטי נשים טמאין עיר של זהב קטליות נזמים **)וטבעות בין שיש לה חותם ובין שאין לה חותם ונזמי האף מקטלא שחוליות שלה של מתכות בחוט של פשתן או של צמר נפסק החוט החוליות טמאות

*) [במשנה שבמשניות הגי' סקב] **) במשנה שבמשניות הגי' ובעות· וטבעת בין כו'

ר"ש

הטמא טהורים: הפין והפורנא. פי' בערוך שינים קבועים בפותחת והפין נתונה בתוך הפורנא מצד אחד וננעל ונסגר · ומצד אחר יש לפורנא נקב שמכניסין בו את המפתח ומדחין את הפין לחורו ונפתח ויוצא הפין מן הפורנא ר' יהושע אומר שומטה על ידי גרידה מטלטלת דטלטול דצד הוא אבל טלטול גמור לא ורבי טרפון שרי אפילו טילטול כאורחיה · ומשמע דאתא למימר (טלטול) דרישא דקתני קלוסטרא טמאה לאו דברי הכל היא אלא פלוגתא דרבי יהושע ורבי טרפון דלרבי יהושע טהור דטומאה ושבת כי הדדי נינהו כדאמרינן בפרק כל הכלים (דף קכג.) מדלענין טומאה לאו מנא הואי לענין שבת נמי לאו מנא הואי וכן משמע בהדיא בתוספתא דר' טרפון מטמא וחכמים מטהרין ומוכחא סיפא דחכמים הייט ר' יהושע אבל לפי סוגיא דפרק כל הכלים (דף קכג:) לא יתכן כלל דאמר ר' א) אליעזר קלוסטרא קודם התרת כלים נשנית שהיו אומרים בראשונה שלשה כלים נטלים בשבת מקצוע של דבילה וזומא לסטרון וסכין קטנה על גבי השלחן אבל שאר כלים אע"פ שמלאכתן להיתר אסורין אפי' לצורך גופן דהא קלוסטרא אע"פ שמלאכתה להיתר לא שרי לה אע"ג דצריך לגופה לתלותה בחצרו ולנועלו · ולפי טעם זה אפילו [ב] טמא ר' יהושע יאסר לטלטל כשאר כל הכלים · ור' ינאי מסיק התם דבחצר שאינה מעורבת עסקינן דר' יהושע סבר תוך הפתח שהקלוסטרא שם כלפנים · הלכך שומטה דטלטול מן הצד הוא אבל טלטול גמור לא דקמטלטל מאני דבתים בחצר ורבי טרפון סבר תוך הפתח כלחוץ דמי · והך פלוגתא נמי לא שייכא לטומאה כלל ומשמע דבחצר מעורבת הוה שרי רבי יהושע אע"ג דמטהר בברייתא ולא אמרינן מדלענין טומאה לאו מנא הוא וצריך ליישב הדבר·תניא בתוספת'[דב"מ פ"א]כלים הטהורי' שאנכן באנך הטמא טהורין העושה כלים מן האנך הטמא טמאין · קרדום שעשאו מן הטמא ג) (טמא עשאו) מן הטהור טהור עשאו מן הטהור [א] ועשאו מן הטמא [ג] טמא הכל הולך אחר עושה מלאכה עשאו מן הטהור אף על פי שחסימתו מן הטמא טהור · קיתון שעשאו מן הטמא ושוליו מן הטהור טהור מן הטהור ושוליו מן הטמא טמא הכל הולך אחר המקבל · כירה שעשאה מן החלמא ושוליה מן הגללים טהורה·עשאה מן הגללים ושוליה מן החלמא הכל הולך אחר השולים דברי רבי נתן רבי אומר עד שיהו השולים מקבלים · החלמא והגללים שטרפן זה בזה ועשה מהן כלים אם רוב מן הטמא טמא אם רוב מן הטהור טהור · מחצה על מחצה טמא רבי אליעזר אומר שורפין עליהן את התרומה ואין חייבין עליהן על טומאת ביאת מקדש וקדשיו · אמר רבי יוסי בא רבי יוחנן בן נורי אצל רבי [ב] חלפתא אמר ליה מה אתה אומר בפיקה של מתכת · אמר ליה [ג] טמאה · א"ל אף אני אומר כן אלא שעקיבא [ד] מטהר · קלוסטרא רבי טרפון [ה] מטהר וחכמים מטמאים וברוריא אומרת שומטה מפתח זה ותולה בחבירו בשבת וכשנאמרו דברים לפני רבי יהושע אמר יפה אמרה ברוריא · פי' אנכן באנך כגון כלי כסף המוזהבים · הסימתו הוא פיו של קרדום שמחודד וחותך בו· וקשה תימה אמאי טהור דהא חסימה עושה עיקר מלאכה · ותנן נמי לקמן פי"ג (מ"ד) גבי מעלד ואיזמל ניטל חיסומן טהורים : ה הוא מתג הוא רסן הוא פרומביא ונכנס בתוך פי הבהמה כגון (או) חמור או סוס ושם אותו הברזל הוא עקרב : לחיים· מברזל עושין לבהמה כעין לחיים מצויירין וכשנותנם בלחי הבהמה מחברן עם העקרב: ו פיקה · פי' גאון חטם של גמל דהייט זממא דפרזלא · והייט פיקה דברייתא דלעיל ותרי תנאי ואליבא דר' עקיבא· ונראה דהוא בלמויי"ל בלע"ז שהנשים משימות בכוש שטוות בו כי ההיא דלקמן פ' כ"א [מ"א] בפיקה עד שלא פירעה· מצופה כעין שפירשתי לעיל מצופה דקלוסטרא: כוש· פלך· ובלשון מקרא כישור כדכתיב (משלי לא) ידיה שלחה בכישור: מקל · בפ' במה בהמה (דף נב:) אמרינן דמקל של בהמה של מתכת טמא הואיל ואדם רודה בהן: סמפוניה וחליל · כלי זמר הן כדכתיב (דניאל ג) פסנתירים וסומפוניא : מצופין· כדפירשתי מצופה דקלוסטרא· בין כך ובין כך בין מצופה בין שאינו מצופה · תני"א בתוספת"א סמפוניא מצופה טהורה עשה בה בית קיבול כנפים טמאה ואינו טמא אלא המשמש את הצורך · חליל המצופה טהור · עשה בו בית קיבול כוסות טמא ואינו טמא אלא המשמש את הצורך · הכוסות שלו טמאים ואינם חיבור לו : ז קרן עגולה וקרן פשוטה· שניהן כלי שיר עשוין מקרן כדכתיב (שם) קל קרנא משרוקיתא:עגולה· יש לה בית קיבול פשוטה אין לה בית קיבול וטהורה דנידונית ככלי עץ וככלי עצם דלעיל בפ"ב דמהאי קרא אתרבו בפ"ק דחולין (דף כה:) הבא מן הקרנות מן העצמות: ומצופית שלה של מתכת טמאה · אף הפשוטה דנידונית כמתכת כיון דמצופה מתכת ויש מהן של חוליות דאמרינן בס"פ כירה (דף מז.) המחזיר קרן עגולה חייב קרן פשוטה פטור שיש עסק בדיבוק של עגולה יותר מן הפשוטה: קו שלה · פירש בערוך נרתק שלה: קני מנורה· בספרי זוטא ממעט להן מדכתיב אך וברים פירקין הבאתיה· הפרח בית שיקועו של נר שבראש המנורה שמו פרח כדתניא מנורה שברה"ר ופרח בראשה רחב ארבעה: בסים·הם רגלים שהמנורה עומדת על גביהן · תניא בתוספתא אנוברות של פרקים הרי זו טמאה נתפרקה העליון טמא והתחתון טהור: ח קסידא· פירש בערוך כמין כובעים : לחיים· פי' בערוך הברזל שעושין בלחי הסוס ולעיל גבי עקרב היה ראוי לפרש כך אבל הכא דומיא דקסדא שמניח גבי אדם בפרק במה אשה (דף ס׳):כידון·כדכתיב(ש"א יז) וכידון (של) נחשת: ניקון·פירש בערוך כדכתיב(ש"ב כ"א) ומשקל קינו וקינו כמו ניקן : מגפיים · בפרק במה אשה (שם) אמרינן פוזמקי ייטוליר"ש בלע"ז: תכשיטי אשה· אע"פ שאין עשויין למלאכה אלא לנוי מרבינן להו בסיפרי זוטא מדכתיב וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים : עיר של זהב· בפ' במה אשה (דף נט.) מפרש ירושלים דדהבא: קטלא· תכשיט סביב הצואר כדמשמע ברים במה אשה (דף נז.) : נזמים· נוקבין את האוזן ותולין בה נזמים וכן החוטם : בחוט של פשתן· החוליות נקובות וממלאות בהן חוט ותולין בצואר וכל חד באפי נפשיה חשיב כלי

א) [נ"ל אלעזר] ב) נ"ל ועשאו מן הטהור כו' ועשאו מן הטמא כו'

ר"מ

בזה השער האחר ואגל קבוץ שני השערים יורכב הטבעת האחת על הטבעת השנית ויכנס זה הקלוסטרא ביניהם וינעל השער בזה ואם היה זאת הקלוסטרא מאחד מאלו המתכות הנה היא תקבל טומאה לפי שהיא יש לה שם בפני עצמה ואם היה מעץ והיא מחופה מברזל או זולתו מן המתכות הנה היא טהורה והוא אמרו ומצופה טהורה לפי שכלי עץ כאשר היה מחופה בכלי מתכות לא יקבל טומאה ואפי' היה לו בית קבול כמו שהתבאר בסוף חגיגה (דף כו:) כמאמר חכמים שמזבח הזהב והנחשת לא יקבל טומאה ושמו הסבה בזה מפני שהם מצופין ושרש זה אמרו כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם וגו' ואמרו בספרא יכול שאני מרבה את חפויי הכלים ת"ל בהם פרט לחפוי הכלים ר"ל שזה הכלי לא יגיע הטמוא בו בעצמו אבל באמצעות הכסוי אשר עליו אמנם טמא מהכלים אשר יעשה מלאכה בהן בעצמן וזהו ענין אמרם בחגיגה (שם) שהוא כאשר חפה אותן ביטל אותן ושמור זה השרש בכל זאת המס': והפין· הן השינים הקבועין בפותחת : והפורנא · הוא המקום עצמו אשר תכנס בו הפין · וענייני הטלטול בשבת כבר נתבארו במסכת שבת בפרק כל הכלים (דף קכג.) : ה הברזל אשר ידמה לגלגל אשר תסובב על פי הבהמה היא אשר תקרא פרומביא והאומנים אצלנו קורין אותו אלומס ועקרב שלו הוא קנה הברזל אשר יכנס בפי הבהמה ויכה בחניכין שלה ולו קנה דומה לעקרב ויקראוהו האומנין הלסון: ולחיים· הן הברזלין אשר ימשכו על לחיי הבהמה וזה כלל כאשר יתקבץ הוא הרסן והלכה כחכמים:ו פיקה· דמיון חצי כדור נקוב יעשה בראש הכוש יכבד אגל הטוייה ויארך החוט בו ושמו במצרים הכובד· וחכמים אומרים שאין לה שם בפני עצמה ואפילו אמר האדם הפיקה לא ידע לאיזה דבר כיון שזה השם טפל על כל פלכה עגולה · או קרובת העגול עד שיאמר פיקה של טוש הנה להיות לה שם לווי לא תטמא אולם אם היתה של עץ מחופה הנה היא טהורה לדברי הכל לשרש אשר זכרנו : וכוש· הוא מטוה: ואימה · הכלי אשר יתחבר עליו הפשתן או הקיטו"ן אגל הטוייה ושמו המפורסם אצלנו פילודא בלע"ז : וסימפונין וחליל· שתי תמונות מתמונות כלי הזמר : ובית קבול כנפים· מקום ירכב בו כלים בדמיון כנף להשמיע הנגון ואם היה באלו כלי הזמר של עץ מקומות עשויות לרכוב בהן אלו הקלוות הנה הוא בית קבול ולזה תטמא ואפי' היה מצופה מפני זה הבית קבול אשר הוא בלתי מצופה לפי שאלו המקומות אי אפשר שיחופו ואמנם החפוי מחוץ הכלי והלכה כחכמים : ז קרן ירצה בו החצוצרות לא קרן הבהמה וזה החצוצרות אצלן ב' תמונות האחת יקראו אותה קרן עגולה והאחרת יקראוה קרנפשוטה כולן הם בעלות פרקים יורכבו מחתיכות רבות אבל הרכבת קרן עגולה קשה לא יכשר להרכיבה כי אם אומן ולזה אמר [שבת מז.] המחזיר קרן עגולה בשבת חייב חטאת וקנה החצוצרות אשר ימסך לפי התוקע יקרא מצופית שלה והקנה האחר הרחב יקרא הקו שלה ומבואר הוא שזה הקרן כבר יעשו קנה מחלקיו מעץ וקנתן ממתכת ולזה אמר אם היתה מצופית שלה של מתכת : וידוע שהרבה מנורות יעשו מפרקים והוא אשר יקראוהו החכמים מנורה של חוליות ואלו הפרקים כאשר יתחברו יהיו ממנו קני המנורה והוא אשר יקראו בכאן קני מנורה לא יטמאו כל עת שהיא נפרקת לפי שלא יקראו אלא בשם חבור על השרש אשר הקדמנו : והפרח היא העגולה אשר עליה תהיה הנר : והבסים התושבת אשר בו הרגלים תרגום כנו בסיסיה : בשעת חבורן· לטלם בשם אחד יקרא ר"ל מנורה וכן קרן עגולה והלכה כחכמים : ח קסידא · כובע הברזל אשר יושם בראש בעת המלחמה : ולחיים לוחות ברזל יכסו החזה : וכידון · הרומח הקטן אשר הוא ביד המלכים ברוב העתים: והניקון אל קנה והוא הפוך ומשקל קנו והוא הברזל הנכנס בתוך הרומח: ומגפיים נעל מברזל יכסה הרגלים כדי שלא יורו על רגליו : ושריון · ידוע : תכשיטי אשה·חלי הנשים והביא מהן קלתן על צד המשל כמו שעשה בכלי החרב : ועיר של זהב · עטרה של זהב על צורת ירושלים ישימוה בראש ולזה נקרא עיר : וקטלאות · הן חוטי זהב ישימו בצואר והוא הנקרא בלשון התורה רביד וכבר יעשו חוליות זהב נקובות כדמיון גרעינים ויכנים בחוטים וישימו אותן על הצואר וזה יקרא מחנק וכבר [א] יקרא גרעיני אדם פטדה וברקת וירכיבו אותן בחוט זהב או כסף ויעשו ממנו כבלים סובב סביב הצואר גם כן וכל זה יקראו קטלאות : ונזמים · שני מינים מהן שיתלו באזן כמו שעושין היום ומהן יתלו באף כמו שהיו עושין כן בזמן ההוא : וחותם כמו שיעשו בקנה החותמות מספיר או מנפך

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פי"ו מהל' כלים הלכה יב :

י ב מיי' פכ"ו מהל' שבת הל' ט סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שיג סעיף א :

יא ג ד מיי' פי"ט מהלכות כלים הלכה א :

יב ה מיי' שם פי"ו הלכה יג :

יג ו מיי' שם הל' יד :

יד ז מיי' שם הל' טו :

טו ח מיי' שם הל' טז :

טז ט מיי' פ"ח מהלכות כלים הלכה ו :

יז י מיי' שם פ"ט הלכה ג :

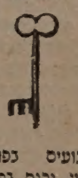
יח כ ל מיי' שם פ"ח הלכה ו :

יט מ מיי' שם פ"ט הלכה ה :

פירוש הרא"ש

מברזל טמא כמו שמוזהבין כלי כסף לנוי טהורה דבתר עיקר אזלינן וכה"ג אמרינן בתוספתא דכלים טמאים שאנכן באנך טהור טמאים והרמב"ם ז"ל פירש אם היתה הקלוסטרא מעץ ומצופה במתכות טהורה לפי שכלי עץ המחופה במתכות אינו מקבל טומאה ואפילו היה לו בית קבול כדאיתא בסוף חגיגה דמזבח הזהב והנחושת אין מקבלים טומאה לפי שהם מצופין וליתא לאתי פירוש דאדרבה מוכח שם דפשוטי כלי עץ המחופים במתכות טמאים והוא טיין במשנה ולא טיין בגמרא: הפין והפורנא · פירש בערוך *שינים

צורת הרמב"ם ז"ל היא זאת

הקבועים בפותחת והפין נכנס בפורנה מצד אחד ונכנס ויוצא ומצד אחר יש לפורנה נקב שמכניסים בו המפתח ומדחין את הפין לחוץ ונפתח ויוצא הפין מן הפורנה ואע"פ שכלי זה עשוי משני חתיכות ומשמשת מלאכה אחת טמא: ר' יהושע אומר שומטו על ידי גרירה ומטלטלה . דטלטול מן הצד הוא אבל טלטול גמור לא ור' טרפון שרי אפילו בטלטול כי אורחיה ואשמועינן כך סיפא דהך דקתני ברישא קלוסטרא טמאה לאו ד"ה הוא אלא פלוגתא דרבי יהושע ורבי טרפון דלר"ש טהורה דטומאה ושבת כי הדדי ניניהו כדאמרינן בפרק כל הכלים מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא וכן משמע בתוספתא דקתני רבי טרפון מטמא וחכמים מטהרים וברוריא אומרת שומטה מפתח זה ותולה בחבירו בשבת וכשנאמרו דברים לפני רבי יהושע אמר יפה אמרה ברוריא: ה עקרב של פרומביא כו' · פירוש פרומביא רסן ועקרב ברזל ראשו עשוי כעקרב ונתון בפי הסוס וגורם לסוס שהולך לאט: ולחיים· מחברים לעקרב ונתון על לחיי הבהמה ותימה דחכמים הייט ת"ק ולא הוי צריך למיתני אלא ובשעת חיבורם הכל טמא: ו פיקה של מתכת כו'·פיקה פירש גאון חטם של גמל דהייט זממא דפרזלא ונראה שהוא כמין חצי כדור נקוב ומשימין אותו בכוש כדי להכבידו בשעת טויה ומצופה כדפרישית לעיל: כוש · פלך שטוין בו : אימה של מתכות שמודדין בו · ובפ' במה בהמה מפרש דמקל בהמה של מתכות טמא הואיל ואדם רודה כו' : סמפוניא וחליל· מיני זמר : בין כך ובין כך · בין מצופה בין אינו מצופה טמאה הואיל ויש בה בית קיבול טמאה: ז קרן עגולה וכו' פי' קרן עגולה ופשוטה מיני זמר ועש[ויין] וחזרת פרקים של עגולה צריך אומן והייט דאמרינן בסוף כירה המחזיר קרן עגולה בשבת חייב פשוטה פטור והעגולה יש לה בית קיבול ופשוטה אין לה בית קיבול ורחב כאחד שהוא לצד הפה נקרא מצופה ורחב האחר נקרא ק[ו] מנורה · ממעט בסיפרי כדאיתא ברים פ"י : פרח· הוא העיגול שמשימין עליו הנר כדתניא מנורה ברשות הרבים ופרח שבראשה רחב ד' : בסים · כן שמחברים בו הרגלים : ח קסדא טמאה וכו' · פי' קסדא כובע בר[זל] בראש · ולחיים עשין של ברזל ומכסים בהם הלחיים ואין שם כלי עליהם : אם יש להם בית קיבול מים · ושותים בהם במלחמה : ניקון . פי' בערוך כדכתיב ומשקל קינו דהייט ניקן : מגפים . בפרק במה אשה [...] והם מנעלים של ברזל : תכשיטי אשה · אף על פי שאינם עשויין למלאכה אלא לנוי מרבה להו בסיפרי זוטא מדכתיב וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים ומביא מהם דמיון כמו שעשה בכלי המלחמה : ע[יר] עטרת של זהב עשויה בצורת ירושלים: קטליות · ענקים שתולין בצואר: נזמים · נוקבים האוזן והחוטם ותולים בהם תכשיט ונקרא נזם : קטלא · פי' מעשה הקטלא שמכניסים גרגרין נקובים בחוט צמר או בח[וט] מתכות והגרגרין הם מכסף או מזהב או מאבנים טובות ומרגליות והגרגרין של כסף או של זהב וכן חוט של מתכות כל אחד חשוב כלי בפני עצמו וחוט של צמר או של פשתן או גרגרים של אבנים טובות ומרגליות לא [...] שי[יך]

מסורת הש"ס

א) שבת קכג. ע"ב ב) [שם נט:]

פירוש רב האי גאון

בראשו קלוסטרא : הפין· איכא דאמרי (אפי' פי') [הפין] אלו השיני' הקבועין בפותחות ונכנסין בתוך הפורני ושמו בפיית רוש : והפרנא· פי' והו הקולוסטרא שהפין נכנסין בתוכה מצד אחר ויש לפורנא נקב שמכניסין בו המפתח ומדחים את הפין לחוץ ונפתח ואותה שעה פורש הפין מן הפורנא ויוצא ממנה : העקרב של פרומביא · אותו הברזל של כלונס שהוא רסן והוא פרומביא ובפיית לגם והוא נכנס בתוך פי הבהמה כגון חמור או סוס שם אותו הברזל עקרב: פיקה של מתכת· פי' כמין חטם של גמל וכמין תחתית הטלפפין כשהן פותחין אותו כדתניא (תוס' שוקין פ"ג)פיקה התחתונה חיבור לעצמה ואין חיבור לתחתונות ועיקר הדבור מן (חולין דף קלח ע"ב) פקעיות של שתי ושמייתו בל' רבנן קיבורייתא וסיסא : והעימה · פירוש איכא דאמרי ואיכא פילכא בפיית א) : קרן עגולה פי' ב) מכלי שיר והוא של קרן ממש כדכתיב (דניאל ג ה) קל קרנא משרוקיתא וגרסינן בשבת (מז א) המחזיר קרן פשוטה פטור אבל אסור ומפרשינן שקרן של חוליות היא כשפרשתי במחזיר מנורה של חוליות בשבת ויש באלו קרנות עגולות ופשוטות והן נדבקין זו בזו בזמן שמזמרין בה וכשמדביק העגולה יש בה עסק וקשה להדביקה יותר מן הפשוט לפיכך מחזיר בה קרן עגולה חייב חטאת פשוטה פטור אבל אסור : הפרח והבסים· פי' הרחב שיושב ג) בית שקועו של נר שהוא בבך בפיית שמו פרח ואמצעי העומד שמו קנה של מנורה ואותן שלש רגלים שהמנורה עומדת עליהן שמן בסים ומנין שכן הוא דתניא (שבת דף כב ע"ב) מנורה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים ופרח שבראשה ד' נוטל הימנה : קסידה · איכא דאמרי כובע שבמקרא קסידה בלשון חכמים וגרסינן בשבת (דף סא ע"ב) סינורתא דכרוך מוייה דלא מכרבל: הבידון · כדכתיב (ש"א יז ו) וכידון ומתרגם ומחספא : והנקיון · כדכתיב (ש"ב כא טז) ומשקל קינו ומתרגם שופיניה והוא הפוך : והמגפיים פי' פוזמקי שהן כמין מנעלין של נחושת או של ברזל שנותנין אנשי מלחמה לפני שוקיהן שכשירוצו לא ינפו כדכתיב (ש"א יז ו) ומצחת נחושת על רגליו ומתרגמינן וסרקילין כדגרסי' בשבת (דף סב ע"א) ולא במגפיים אמר רבא בר רב הונא פוזמקי ומפרשינן מסאני דליבדא דנמטי דעיזה והיינו דגרסינן (שבועות דף לא ע"א) שלופו פוזמקייכו וחותו לדינא : קטלה· פי' פתיכות בלשון חכמים בארץ ישראל תולין אותן בצואריהן ומכנקא בטיית : חוליות· פי' חומרי בלשון חכמים בטיית כרו : של [...]

א) בכ"י מקומו במשנה ג'. ב) פי' בערוך ערך קרן א' · ג) נ"ל בו הנר והוא בית שקועו .

הגהות הגר"א [א] בר"ש ועשאו מן הטמא נמחק · וג"כ נ"ל מן הטהור ומן הטמא הכל הולך וכו' : [ב] שם ר' חלפתא · נ"ל אבא חלפתא : [ג] שם טמאה נמחק · וג"כ טהורה : [ד] שם מטהר · ג"כ נ"ל מטמא : [ה] שם מטהר וחכמים מטמאין · נמחק וג"כ רבי טרפון מתיר וחכמים אוסרים :

מים טהורים [א] בר"ם וכבר יקראו גרעיני כו' כצ"ל : [ב] בר"ש ולפי טעם זה אפילו רבי יהושע מטמא ואסר לטלטל כו' כצ"ל : [ג] שם עשאו מן הטהור ועשאו מן הטמא הכל הולך אחר כו' כצ"ל :

שכל אחת ואחת כלי בפני עצמה *חוט של מתכת וחוליות של אבנים טובות ומרגליות ושל זכוכית נשתברו החוליות והחוט בפני עצמו קיים טמא *שירי קטלא כמלא צואר קטנה ר' אליעזר אומר אפילו טבעת אחת טמאה שכן תולין בצואר:

ט *גזם שהוא עשוי בקדירה מלמטן ועדשה מלמעלן ונפרק בקדירה טמא משום כלי בית קבול ועדשה טמא בפני עצמו צינורא טהורה העשוי כמין אשכול ונפרק טהור:

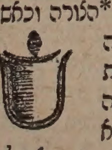
פרק שנים עשר

א טבעת א) *אדם טמאה *טבעת בהמה והכלים ושאר כל הטבעות טהורות *קורת החצים טמאה ושל אסירין טהורה הקולר טמא *שלשלת שיש בה בית נעילה טמאה העשויה לכפיתה טהורה *שלשלת של סיטונות טמאה של בעלי בתים טהורה א"ר יוסי אימתי בזמן שהוא מפתח אחד אבל אם היו שנים או שקשר חלזון בראשה טמאה: ב *קנה מאזנים של סרוקות טמאה מפני אונקיות ושל בעלי בתים אם יש בו אונקיות טמא *אונקליות של כתפין טהורה ושל רוכלים טמאה ר' יהודה אומר של רוכלים שלפניו טמאה ושל אחריו טהורה *אונקלי דרגש טמאה ושל נקליטין טהורה של שידה טמאה ושל אקון טהורה של שלחן טמאה של מנורת העץ טהורה ג) *זה הכלל כל המחובר לטמא טמא והמחובר לטהור טהור וכולן אחד אחד בפני עצמן טהורות: ג ג) כסוי טני של מתכת של בעלי בתים ר"ג מטמא וחכמים *מטהרין ושל רופאים *טמאה *הדלת שבמגדל של בעלי בתים טהורה ושל רופאין טמאה *הייתוכין טמאים והפרכין טהורין *עקרב

כלי מעשה: של אבנים· האבנים והמרגליות נוקבין ומכניסין בהן החוט [illegible] טמא מפני החוט של מתכת: מלא צואר קטנה· בת קטנה ותימה הא' שירי קטלא היכי דמי אי דחוט של פשתן וחוליות של מתכת למה לי מלא צואר הא כל חוליה בפני עצמה טמאה ואי בחוט של מתכת וחוליות של מרגליות אפילו נשתברו כולן החוט טמא ואי בחוט של פשתן וחוליות של מרגליות כיון דחוט לאו בר קבולי טומאה [illegible] ואי בחוט של מתכת שנפסק איירי דבעינן שישתייר מן החוט מלא צואר בת קטנה מאי קא מסדר רבי אליעזר [illegible]: ונפרק· נחלק לשנים [טמא] משום כלי [בית] קיבול ולא משום תכשיט: טמא בפני עצמו· משום תכשיט: כמין אשכול· פי' בערוך מנהג בא"י לעשות נזמי זהב באזניהם ועשוים ארבע או חמשה חתיכות כדי שיהיו כמין אשכול נזם כמו זה מקבל טומאה אבל נפל לארץ ונפרק טהור· תניא בתוספתא [ב"מ פ"א] קטלא שחוליות שלה של אלמוג ומאוחזות באונקליות של מתכת הרי אלו טהורות שאינן עשויות אלא לחיזוק נתפרקה כל אחת ואחת טהורה בפני עצמה· רבי אליעזר אומר ליטרא של נזם טמאה בפני עצמה· פי' אמתני' פליג דקתני ליטרא טהורה:

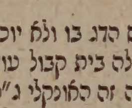
א טבעת אדם· כגון של אצבע אבל טבעת שהתקינה לחגור בה מתניו ולקשור בה בין כתפיו טהורה כדאיתא בפ' במה בהמה (דף נב.) והיינו טבעת כלים וטעמא משום דלא רבי קרא לטומאה אלא תכשיטי אדם ולא תכשיטי בהמה וכלים: קורת החצים· היא אשפה שמכניסין בה את החצים· בערוך פירש כמערה לחץ דבנן דהכא אמרי כקורת חצים שהכל מקשקשים בה והיא עומדת: ושל אסירים· עושים כמין פגימה בקורה להכניס בה רגל האדם ומניחין עץ ארוך על גביו ואין יכול לצאת: קולר· העשוי להכניס בצואר והוא סוגר דקרא דכתי' (יחזקאל יט) ויתנהו בסוגר ומתרגמינן בקולרין: בית נעילה· עושים לשלשלת בית נעילה וסוגרים במפתח בשביל הסוסים שלא יגנבו: לכפיתה· כגון אלו של קופים ושל כלבים קטנים: סיטונות· מספיעים למכור חטים במדה גסה ויש להן שלשלאות ראש האחד קבוע במדה והשני קבוע בדלת או בקורה: מפתח אחד· חוליא אחת: או שקשר חלזון· מברזל עשוי כדמות חלזון דג שבים שמדמו צובעים תכלת ומשוי ליה מנא ובערוך פירש או תבלול בעינו תרגומו חלזונא (ויקרא כא): תניא בתוספתא* שלשלת דיסקאות הרי זו טהורה ושל מבוחות ה"ז [א] טמאה מפני [ג][ב] שפותח בה את האהלים ושל קופלאות ושל שאר כל הכלים המשמש לטמא טמא והמשמש לטהור טהור· מפני מה שלשלת [ד] [ג] שהיא עשויה [ד] לכפיתה ושל בעלי בתים אם התקינה לשמירה [illegible] ואחד השלשלת ואחד המשיחה היו שנים או שקשר [illegible] הוא שהלשון באמצעיתו ובראשו הא' מיתנא וכף של [illegible]: סרוקות· סורק למר ופשתן ומוכרין אותו במשקל [illegible] הם כף של מאזנים ויש להן בית קיבול שעשויין כמין [illegible] הוא עץ ארוך שהכתף מניח על כתפו ותולה בו ב' שקים אחד מלפניו ואחד מלאחריו וידו אוחזת בעקשעל כתיפו שלא ימוט: של רוכלים טמאה· דיש לה בית קיבול רוכל הוא מוכר בשמים ותכשיטי נשים מל' אבקת רוכל (שיר ג) ור' יהודה מטהר בשל אחריו דאינו משתמש בו כדתניא בתוס' [ב"מ פ"ב] א"ר יהודה מפני מה של רוכלים שלפניו טמאה מפני שתולה בה ושל אחריו טהורה מפני שעשויה לשמירה· ויותר היה נראה לפרש משנה זו משום טומאת כלי ברזל דסתם הנפרקי בכלי מתכות עסקינן ובפרק תמיד נשחט (דף סד.) תנן אונקליות של ברזל היו קבועים בכתלים ובעמודים שבהם תולים ומפשיטים והם מסמרים של ברזל שראשיהם כפופים למעלה קרו"ש בלע"ז· וטמא כך היה מסמרים לקנה של מאזנים שבו תלויים מיתנא שלה וכן לכתפים ושל מאזנים מיקרו אונקיאות· ושל כתפים אונקלאות: דרגש· בפ' כהן גדול (דף כ.) אמרי' מאי דרגש ערסא דגלא מטה של עור ותולין רצועות בשפת העור סביב וכסרוליןלנטותו תוחבין הרצועות בנקבים שבארוכות המטה ועונבין אותן ופעמים שיש אונקלאות של ברזל בארוכות המטה שעונבין בהן את הרצועות: נקליטין· שני עמודים שמעמידים באמצע דופני המטה א' במראשותיה ואחד במרגלותיה ומפוצלין בראשיהן ומניחים קנה מזה לזה ופורסין עליו הכילה ופעמים שאין העמודים מפוצלין ויש מסמרים מפוצלים בראשיהן והוא אונקלי: אקון · מין שידה: [ה] לטהור טהור· שולחן טמא ומנורה טהורה כדתניא בת"כ כלי עץ יכול [ו] הסולם והקולב והנחותא והמנורה ת"ל מכלי עץ ולא כל כלי עץ או יכול שאני מוציא את השולחן ואת הטבלא ואת הדולבקי ת"ל כל כלי עץ ריבה: אחד בפני עצמו· כל אונקלי שפירש מכלים טהור: תניא בתוספ' [שם] אונקלי של שידה טמאה ואם היתה באה במדה טהורה· פירוש במדה שמחזקת מ' סאה בלח שהם כוריים ביבש דאינה מיטלטלת מליאה והמחובר לטהור טהור: ג טני· מלשון וטמת בטנא (דברים כז) ותנן במס' תמיד (דף ל:) הטני דומה לתרקב גדול מחזיק קביים וחצי: רבן גמליאל מטמא· דסבר דכסוי חשיב כלי וחכמים מטהרין כשאר כסויין דתנן לקמן בפ' י"ד (מ"ג) כל הכסויין טהורין: הייתוכין טמאים· פירש בערוך מלשון (יחזקאל כב) כהתוך כסף ענין מלקחיים שנוטלים בהן את הכלים שמתיך הכסף ומריקו למקום אחר: והא דתניא בתוספתא [שם] אלו הן הייתוכין אלו שהחנווני מנער בהן את הקדרה ההוא מנער מלשון (בראשית כד) ותער כדה אל השוקת אבל אין לפרש לשון קיות כמו מטלניות של בגד שמנער בהן את הקדרה דהכא לא איירי במטלניות כלל ודינקמפורש לקמן (פכ"ח מ"ב) דתנן מטלת שהתקינה לפקוק בה את המרחץ ולנגער בה את הקדרה: פרכים טהורים· בתוספ' [שם] קתני אלו הן הפרכים הקבועים [ה] [ז] בקירים: עקרב בית הבד· יש לפרש כעין עקרב של פרומביא דלעיל (פי"א מ"ה)

מנפך ומה שדומה להן מן האבנים ואין הלכה כר"א: ט בקדירה מלמטה· שיהיה לו בנין חלול כמו הקדרה ועל ראשו גרעין אחד מקשיי דומה לעדשה על זאת *הצורה וכאשר תתפרד זאת העדשה מהקדרה תהיה הקדרה כלי שבה בית קבול בלא ספק והיא טמאה משום כלי לא מפני שהיא

מתכשיטי נשים ותהיה גם עדשה טמאה לפי שיש לה שם בפני עצמה וליטרא הוא קלה קנה הנזם הנכנס בנקב האזן או האף ולפי שהוא מעוות קורא אותו ליטרא תרגום מזלגותיו ליטרותיה· ואמר העשוי כמו אשכול ירצה נזם העשוי כמין אשכול והוא שיהיו גרעיני זהב מקובצים על דמיון אשכול ענבים וכאשר יתפרדו אלו הגרעינין לא יטמאו שאינן אז מתכשיטי נשים ולא לכל גרעין מהן שם בפני עצמו ואין בו ג"כ בית קבול שיטמא בעבורו ולא תטמא שום כלי מתכות אם לא בתנאים קדם זכרם:

א טבעת אדם· טבעת נעשה לתכשיט אדם כמו בעלת חותם ונזרה וכבלי הרגלים ורבידי זהב אשר יעשו אותן המלכים בצואריהם וטבעת בהמה הטבעות העשויות לבהמות כמו שיעשו המלכים טבעות זהב וכסף בצוארי הסוסים וברגליהם וכן יעשו טבעות בבית ידן של כלים על דרך הקישוט והוא אשר יקרא טבעת הכלים הנה זאת הטבעת לא נטמא בהפרדם· וקורת החצים עץ יכניסו בו החץ יהיה תמונתו אגלס כשידבק בו קנה הברזל ולזה זכרו בכאן: ושל אסירין· ברגל יושם ברגל האסורין: והקולר הטול של ברזל אשר ישימו בצוארי האסורים [א] לכפות בו האדם וזולתו ר"ל שיקשור בו ג"כ כלל חבילי עצים והדומה לזה ממה שנהוג ליקשר כדי שיתקיימו מקובלין: של סיטונות· מוכרי הלחם והקמח להן שלשלאות יסגירו בהן החטיות והן מכלל [ב] ההסגר אולם של בעלי בתים הנה לא יעשו אותן לשם הסגר אבל היא דמיון השלשלת העשוי בשערים לנוי ולזה אינה מקבלת טומאה וא"ר יוסי אם היה בשני קצותיה שתי תוספת יולאין בדמיון מפתח כאילו ינעילו ג"כ בזה המינין אם קשר בזה השלשלת חלזון והוא דמיון רמש מברזל ינעלו בו הדלתות וזה הרמש הוא שרץ המים הנקרא חלזון ואין הלכה כר' יוסי: ב של סרוקות· מהסורקים למר ופשתן והוא מעץ וברזל ובקצתו משקלים תלויים ולזה יטמא והוא אמרו מפני האונקיות והן האונקליות ואונקלי קנה וכבר ביארנו זה בתמיד וזולתו ולכתפים אונקלי גדול מברזל ולו כלב מעץ ויחזיקו בגלגל בידיהם וקנה האונקלי' במשא אשר על כתפיהן כדי שלא יפול המשאוי וכתפים הן הנושאים המשאוי על כתפן וכן הסובבין בעיר והן הרוכלים המחזירין על העיירות להן אונקלי על זאת הצורה*

יעזרו בו עוזר מעט בהעתקת משאם: ודרגש הוא ערש קטן לו ג"כ אונקליות יתלו בו אלל העלייה אליו וכן בעמודי המטה אונקלות ועמודים והן נקליטי המטה כמו שיתבאר בספרי: ושידה· היא תיבה: ואקון· היא תיבת הליידים ותמונתה מפורסמת אצלן והיא תיבה מעץ בו אונקליות יתלו ביס יכנס הדג בו ולא יוכל לצאת ממנו וכבר התבאר לך שמנורת העץ טהורה לפי שאין לה בית קבול עוד הביא כלל זה והוא שכל אונקלי תהיה בכלי שתקבל טומאה הנה זה האונקלי ג"כ יטמא בטומאת זה הכלי וכל אונקלי יהיה בכלי שלא תקבל טומאה הנה הוא לא יטמא לפי שהוא חלק ממנו וכאשר היה האונקלי לבדו קודם שידבק בכלי אשר נעשה אליו הנה הוא טהור ולא יקבל טומאה מהטעם אשר הקדמנו ברא"ש פי"א לפי שהוא סמוך אל זולתו ואין לו שם בפני עצמו והנה הוא כאילו חלק מכלי לא כלי שלם והבן זה ואין הלכה כר' יהודה: ג טני· הוא כלי מחזיק חצי סאה יהיה ברוב מברזל או נחשת ולו כסוי ממתכת ג"כ ישתמשו בזה הכלי ב"ב לגרוטאות והרופאים למרקחים וזה הכסוי ישתמשו בו הרופאים לשום הסממנין בו ולזה הוא מקבל טומאה לדברי הכל: ומגדל· הוא האולר והוא שנקרא בלשון ערב אלמנכא"ס: הייתוכין· ברזלים יחזיקו בהן הקדרה: והפרכין· ברזלים קבועין במוקד לשמור אותו מן השרפה במהירות זמנו ובתוספ' [ב"מ פ"ב] אלו הן הייתוכין אלו שהחנווני מנער בהן את הקדרה והפרכין הקבועים בכירים ושם נאמר מפני מה דלת מגדל של רופאין טמאה מפני שהוא נותן עליה האספלנית והולה בה את המספרים: ועקרב בית הבד· עץ שדורכין בו את הזיתים ויש ברזל בנקיבת העץ כצורת עקרב ואונקלי

ב א ב מיי' פ"ט מהלכות כלים הלכה ה:
כא ג מיי' שם הל' ג:
א ד מיי' שם פ"ח הלכה ו:
ב ה מיי' שם הל' ז:
ג ו מיי' שם פ"י הלכה יז:
ד ז מיי' שם פ"ט הלכה יב:
ה ח מיי' שם הלכה יג:
ו ט מיי' פ"ט מהל' כלים הלכה ח:
ז י מיי' שם הלכה יא:
ח כ ל מיי' שם הלכה יא:
ט מ נ מיי' שם הלכה ו:
י ס מיי' שם פ"ו הלכה ה:
יא ע פ מיי' שם הלכה ט:

א) [שבת נב:]
ב) [ב"ק נב:]
ג) עדיות פ"ג מ"ט

פירוש רב האי גאון

א של סיטונות· פי' בעלי חנויות: ב אונקלי של כתפיים· פי' אסמוה בלשון ערביא שבר וכשאותו אונקלי קשור בחבל אסמות וגר כדכתי' (יחזקאל מ מג) והשפתיים שפה מוכנים בבית סביב ומתרגמינן ועונקליא וכן שנינו בתמיד (פ"א מ"ה) תורת כהנים: ושל עיקון טהורה· פי' דומה לשידה והיא מכלי הצידים כדתנן (לקמן פכ"ג מ"ג) באידך פרקין העקון והרטוב והכלוב טהורין: ג טני של מתכת· פי'כלי שהוא מחזיק תרקב שהן ג' קבין שהן חצי סאה (שהחנווני מנער בהן את הקדירה): והפרכין טהור·פי' הקבועין בקירים כדתניא (זבחים דף נד ע"א) אלו הן הייתיכן אלו שהחנווני מנער בהן את הקדירה ואלו הן הפרכין הקבועים בכיריים איכא דאמרי בקיריים:

הגהות הגר"א

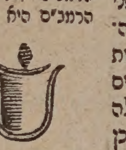
[א] בר"ש הרי זו טמאה נמחק· וכ"צ גי' שלנו טהורה: [ב] שם שפותח נמחק· וכ"צ שמותה: [ג] שם מפני מה שלשלת· כ"צ של סיטונית טמאה: [ד] שם לכפיתה· נמחק וכ"צ לשמירה: [ה] שם בקירים· נמחק וכ"צ בכירים:

מים טהורים

[א] בר"מ לכפיתה לכפות בו כו' כצ"ל והוא דבור בפני עצמו: [ב] שם וכן בכלל המסגרות כצ"ל וכ"ה ברא"ש: [ג] בר"ש ה"ז טמאה מפני שמותח בה את האהלים כצ"ל: [ד] שם מפני מה שלשלת של הסיטונות טמאה שהיא עשויה לשמירה ושל בעלי בתים כו' כצ"ל· ופירושו לדעת הר"ש כי הסיטונות שקובעים ראש השלשלת במדה ובדלת הוי השלשלת לצורך השמירה שלא יגנבו את הכלי אבל של ב"ב אינה אלא לנוי (ועי' בא"ר פירושים חדשים): [ה] שם אקון מין שידה הס"ד ואח"כ מה"ד שולחן ודיני ודיני נמחק: [ו] שם יכול שאני מרבה הסולם כו' כ"ה בת"כ הביאו הר"מ לקמן פט"ז מ"ז: [ז] שם הקבועים בקירים כצ"ל נסמ"ך כדלקמן פכ"א בכיר ובקירים

פירוש הרא"ש

שירי קטלא· מיירי בחוט של מתכת וחוליות של אבנים טובות ומרגליות ונפסק החוט והחוליות ונשתיירו מלא צואר בת קטנה טמא והא דאמרי' שהחוט בפ"ע טמא היינו כשהחוט שלם אבל נפסק קנתו ונשאר מן החוט ומן הגרגרים מלא צואר קטנה טמא ר"א סבר אם נשתייר מלא צואר קטנה וכו טבעת אחת כלומר חוליא אחת תכשיט הוא: ט בקדרה· שהוא חלול ועל ראשו גרגר אטום כעדשה (ונראה כי הצורה לדעת הרא"ש ז"ל כדעת הרמב"ם ולדעת הרמב"ם היא כזו):

וכשנפרק אותו עדשה מן הקדרה נעשית הקדרה כלי קבול וטמאה ולאו משום תכשיט אבל העדשה שם תכשיט עליו: צנורא טהורה· מעשה הנזם הוא שתולין גרגיר זהב בחוט של מתכת ועשוי כגרגירי אשכול והחוט הוא עקום למעלה ותולין אותו בנקב האוזן והצינורא בפ"ע טהורה וגם הגרגרים כל אחד בפ"ע טהור דאין שם כלי עליו:

א טבעת אדם כו'· פי' טבעת אדם שמשימים אותה באצבע: טבעת בהמה שעושים לנוי סביב צוארה: והכלים· כההיא דפרק במה בהמה טבעת שהתקינה לחגור בה מתניו ולקשור בה בין כתפיו:

ובן טבעת שעושים לאזני הכלים ולשלחות טהורים· בהפרדן מן הכלי שאין שם כלי עליהם אלא תכשיט הם לבהמה ולכלים ולא רבי קרא לטומאה אלא תכשיט אדם: קורת החצים· היא הקורה שמציבין אותה מטרה לחץ וכלי תשמיש הוא: ושל אסירים· עושים פגימות עגולות בקורה ומכניסים בהם רגלי האסירים ונותנים עץ ארוך על שוקיהם וסוגרים אותו שלא יוכלו להוציא רגליהן ונקרא סדן: טהורה· שאינה כלי תשמיש ואלו הקורות יש בהם ברזל: קולר· ברזל של פרקים עגול ומשימים אותו בצוארי האסורים ותרגום ויתנהו בסוגר בקולרין: בית נעילה· עושים לשלשלת בראשה בית נעילה ונותנים אותה ברגל הסוסים שלא יגנבו: לכפיתה· שכופתים בהם בני אדם או כלבים: סיטונות· הם המספיעים למכור חטים במדה גסה ויש להם שלשלת ראשה האחד קבוע במדה והשני קבוע בדלת או בקורה [illegible] בתים אין סומכים על סגירתם [illegible] מפתח אחד· חוליא אחת: שקשר חלזון· ברזל עשוי בדמות חלזון [illegible] ב קנה מאזנים וכו'· [illegible] אונקלי של כתפים· הוא עץ ארוך שהכתף מניח על כתיפו ותולה בו שני שקים א' מלפניו וא' מלאחריו [illegible] רוכלין· מוכרי בשמים: טמאים· דחשיבי כלים: ר"י מטהר שלאחריו [illegible] אונקלי של דרגש וכו'· פירוש דרגש בסנהדרין פרק כ"ג ערסא דגלא [illegible] נקליטים הם שני עצים ארוכים ומעמידים אחד [illegible] אקון· מין שידה והרמב"ם ז"ל פי' [illegible] שולחן טמא ומנורה טהורה דתניא בתורת כהנים כלי [illegible] כל אונקלי שנפרשה מכלי טהורה: ג כסוי טני של מתכות וכו'· פירוש טני מלשון וטמת בטנא: ר"ג מטמא דחשיב לכיסוי כלי וחכמים מטהרים כדתנן לקמן כל הכסויים טהורים [illegible] של רופאים [illegible] הייתוכין· פירוש בערוך לשון כהתוך כסף והם מלקחים שנוטלים בהם הכלים שמתיך בהם הכסף ומריקו למקום אחר [illegible] הפרכין· הם ברזלים קבועים *) בבית [illegible] ותניא בתוספתא אלו הן הייתוכין אלו שהחנווני מנער בהם את הקדירה אלו הן הפרכין הקבועין בכיריים: עקרב בית הבד· הוא ברזל עקום כמין עקרב של פרומביא וקבוע

*) נ"ל בכירה

בית הבד טמאה ואונקלי שבכותלים טהורה:

ד מסמר הגרע טמא ושל אבן השעות טהור רבי צדוק מטמא מסמר הגרדי טמא וארון של גרוסות רבי צדוק מטמא וחכמים מטהרין היתה עגלה שלה של מתכת טמאה:

ה מסמר שהתקינו להיות פותח ונועל בו טמא העשוי לשמירה טהור מסמר שהתקינו להיות פותח בו את החבית ר"ע מטמא וחכמים מטהרין עד שיצרפנו מסמר של שלחני טהור ור' צדוק מטמא א) שלשה דברים ר' צדוק מטמא וחכמים מטהרים מסמר של שלחני וארון של גרוסות ומסמר של אבן השעות רבי צדוק מטמא וחכמים מטהרין:

ו ב) ד' דברים ר"ג מטמא וחכמים מטהרין כסוי טני של מתכת של ב"ב ותלוי המגרדות וגולמי כלי מתכות וטבלא שנחלקה לשנים ומודים חכמים לר"ג בטבלא שנחלקה לשנים אחד גדול ואחד קטן שהגדול טמא והקטן טהור:

ז דינר שנפסל והתקינו לתלותו בצואר קטנה טמא וכן ג) סלע שנפסלה והתקינה להיות שוקל בה טמאה עד כמה תיפסל ויהא רשאי לקיימה עד שני דינרין פחות מכאן יקוץ:

ח האולר והקולמוס והמטולטלת והמשקולות והכירים והכן והכנה טמאים וכל גולמי כלי עץ טמאים חוץ משל אשכרוע רבי יהודה אומר אף גרופית של זית טהורה עד שתשלק:

פרק שלשה עשר

א הסייף והסכין והפגיון והרומח מגל יד ומגל קציר והשחור וזוג של ספרי' שנחלקו הרי

פירוש רב האי גאון

פירוש הרא"ש

הגהות הגר"א

שלו מחובר ופורקים אותו: טמאים אע"פ שנחלקו שראויין למלאכה כל אחד לעצמו: הסמוך ליד חזי ספי לתשמיש׳ אבל הסמוך לראש ירא שמא יחתוך ידו: מספורת שנחלקה׳ היינו מספריים של גשים שם של ברזל ארוך וכפוף לאמצעיתו ובב׳ ראשים כאורך ב׳ סכינים* וכשנחלקה אכתי כל חד חזי לחתוך: וחכמים מטהרים׳ מכיון דנשברה: ב כל הני כלים דתנא הכא משמשים שני תשמישים אחד בראש אחד וא׳ בראש השני: קוליגריפון׳ בראשו אחד מניחים פת בתנור ורודין בו עשוי כעין רחת פל"א בלעז וראשו אחד גורפין בו גחלים מן הפורני: מכחולי ראשו אחד חד כעין זכרות לכחול בו העין וראשו אחד רחב לנקות בו את האזן: מכתבי גריפ"א בלעז והוא של ברזל שכותבין

הרי אלו טמאים ר׳ יוסי אומר הסמוך ליד טמא והסמוך לראש טהור מספרת שנחלקה לשנים ר׳ יהודה מטמא וחכמים [א]מטהרין: ב [ב]קוליגריפון שנטלה כפה טמאה מפני שינה נטלה שינה טמאה מפני כפה מכחול שנטל הכף טמא מפני הזכר נטל הזכר טמא מפני הכף [ג]מכתב שנטל הכותב טמא מפני המוחק נטל המוחק טמא מפני הכותב א) זומא לסטרא שנטלה כפה טמאה מפני המזלג נטל המזלג טמאה מפני כפה וכן השן של מעדר שיעור כולן כדי לעשות מלאכתן: ג [ד]חרחור שנפגם טמא עד שינטל רובו נשבר מקופו טהור [ה]קורדום שנטל עושפו טמא מפני בית בקועו נטל בית בקועו טמא מפני עושפו נשבר מקופו טהור: ד מגריפה שנטלה כפה טמאה מפני שהיא כקורנוס דברי ר"מ וחכמים [ו]מטהרין [ז]מגירה שנטלו *)שיניה ונשתיירה אחת בינתים טהורה נשתייר בה מלא הסיט במקום אחד טמאה [ח]המעצד והאזמל והמפסלת והמקדח שנפגמו טמאים נטל חיסומן טהורין וכולן שנחלקו לשנים טמאים חוץ מן המקדח והרוקני בפני עצמה טהורה: ה [ט]מחט שניטל חרירה או עוקצה טהורה אם התקינה למיתון טמאה של סקיין שניטל חרירה טמאה מפני שהוא כותב בה ניטל עוקצה

*) במשנ"מ הגי׳ שיניה אחת מבינתיים]

בה · מכאן משמע דחרירה היא קופא דמחטא שנכנס בו החוט והעוקץ שהוא חדוד ראוי לשלחני לכתוב בו על פנקסו כאותם מחטים הגדולים: חלודה · מייל"א בלעז: אם מעכבת את התפירה כפ' במה בהמה (דף נב:) אמרינן והוא שרישומה ניכר שרושם של חלודה ניכר כבגד היינו עיכוב תפירה וטהורה וי"מ דאותם לאו טמאה קאי ואם רישומה של מחט ניכר הוא דהויא כלי וטמאה: צינורא · מזלגותיו [שמות כז] מתרגמינן צינורייתא ואמרינן בפ"ק דיומא (דף יב.): ומהפך בצינורא מזלג שעקום בראשו ומהפכין בו בשר שע"ג הגחלים ויש קטנים כדאמרינן בפ' תומר בקדש (דף כב.) גזירה שמא יטביל מחטין וצינוריות בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד ובפרק בתרא דמנחות (דף קז׳) צינורא קטנה של נחושת למאי חזיא אמר אביי שמוחטין בו את הפתילות ומקנחין בה נרות: ו חפין · הם שינים שבפותחת ואע"ג דחפין בפני עצמן טהורין כדתניא בפ' המוציא יין (דף פא.) חפי פותחת טהורין קבען בפותחת טמאין מכל מקום החפין חשובין עיקר והפותחת משמשת. הטבעת עיקר והחותם משמש ור' נחמיה פליג עליה בפ' במה אשה (דף נט:) דאמרינן בטבעת הלך אחר חותמה: אלמוג. מעצי אלמוגים והוא מין ארז כדאמר בפרק המוכר את הספינה (דף פ:): השן שבפסי פסין הן רדידין ופחים כדכתיב (שמות לט) וירקעו את פחי הזהב ומתרגמינן ורדידו ית פסי דדהבא ושבפותחת ושן וחף הכל אחד קשה דהכא קתני שבפותחת טמאה בפני עצמה ובפרק המוציא יין (דף פא.) תניא חפי פותחת טהורין ושמא יש קבועים ויש שאינן קבועים: ז הכדומים · פי' גאון וכן בערוך אונקלי פי' עץ גדול ארוך ויוצאין בו הודין אילך ואילך [א] ומנהגו לתלות באותן הודין בקבוקים מלאים באוירי מים כדי שיתקרר וי"מ שמעלין בו את הדלי כשנפל בבור או שום כלי וזהו אונקלי והכלים עצמן נקראים כדומים: אשקלונים · שהם מאשקלון: ובערוך ערך כלוב פירש זיר של נחושת או של ברזל [ב] כאותן שתולין הנרות לפני הארון ובו קבועין אונקלאות ותולין בהן כלי חרס מלאי מים להתקרר: המעבר. פי' בערוך אית דגרסי המעדר ואית דגרסי המעבר ואית דאמרי המעפר. [ג] פי' מן כל הכריס אשר במעדר יעדרון והוא כמין רחת אלא שהרחת רחב בפה וזה יש לו שינים כדי להעביר בה את התבן ממקום למקום ודומה ליד של בני אדם כדתנן שניטלה אחת משיניהם: והמזרה והמגוב · פירש בערוך מגוב כלי עור שלובש אדם על ידו · פירוש אחר כלי דומה ליד של אדם ויש לו כמה אצבעות והוא [ד] ליגוב בו תבואה המלוחלחת: והמזרה · עור דומה ליד

עוקצה טהורה [א] של מיתון בין כך ובין כך טמאה [ב] מחט שהעלתה חלודה אם מעכבת את התפירה טהורה ואם לאו טמאה [ג] צינורא שפשטה טהורה כפפה חזרה לטומאתה: ו [ד] עץ המשמש את המתכת טמא והמתכת המשמשת את העץ טהור כיצד פותחת של עץ וחפין שלה של מתכת אפילו אחת טמאה פותחת של מתכת וחפין שלה של עץ טהורה א) [ה] טבעת של מתכת וחותם שלה של אלמוג טמאה טבעת של אלמוג וחותם שלה של מתכת טהורה [ו] השן שבטס שבפותחת ושבמפתח טמאה בפני עצמה: ז ב) [ז] הכדומין האשקלונין שנשברו והאונקלי שלהם קיימת הרי אלו טמאים [ח] המעבר והמזרה והמגוב וכן מסרק של ראש שנטלה אחת משיניהן ועשאו של מתכת הרי אלו טמאין ועל כולן אמר ר' יהושע דבר חדוש חדשו סופרים ואין לי מה אשיב: ח ג) [ט] מסרק של פשתן שנטלו שיניו ונשתיירו בו שתים טמא ואחת טהור וכולן אחת אחת בפני עצמן טמאות [י] ושל צמר שנטלו שיניו ואחת מבינתים טהור נשתיירו בו שלש במקום אחד טמא היתה החיצונה א' מהן טהור נטלו ממנו שתים ועשאה למלקטת טמאות אחת והתקינה לנר או למיתוח טמאה:

פרק ארבעה עשר

א [א] כלי מתכות כמה הוא שיעורו הדלי כדי למלאות בו קומקום כדי ליחם בו מיחם כדי לקבל סלעים הלפס כדי לקבל קיתונות קיתונות כדי לקבל פרוטות מדות יין ביין ומדות שמן בשמן ר' אליעזר אומר כולן בפרוטות ר"ע אומר [ב] המחוסר ד) חטיפה טמא והמחוסר לטישה טהור

טמאה ר"ל למיתנא כמו שבארנו ואמר מפני שהוא כותב בה ר"ל ירשום בה: מחט שהעלתה חלודה · עלה עליה שיתום עד שלא יוכלו להכניס בה החוט לתפור בה: וצינורא · ידוע שהיא מעוותת על זאת הצורה וכאשר פשט העוות עד ששב כמו מחט שנטל חררה ועוקצה הנה היא טהורה לפי שהיא לא תכשר אז לשום דבר: ו חפין · הן שיני המפתח אשר יפתח בו הדלת ותמונתה מפורסמת: והאלמוג · הוא הקור"ל והוא צומח בקרקעית הים לא יסתפק אלא מי שלא ראהו בעת יציאתו מן הים והוא רך מאד קודם שיקפיאהו האויר וישיבהו דומה לאבן והוא נגזר מעצי אלמוגין: והשן שבטס · השן אשר תהיה בלוח או בחתיכת העץ אשר יתירו בו אגלט לפי שזו השן היא נפרדת וכאשר היא של מתכת הוא כלי בפני עצמו: ז כדומים · הן אונקליות יוציאו בו הכלי כאשר נפל בבור ותמונתו מפורסם וזה שהיא עגולה מברזל שלשלאות ואונקליות הרבה תלויות של הכף העגולה אורך כל אחד מהן כמו אמה ובקצה כל אחד מהשלשלאות אונקלי: האשקלונין · מיוחסות לאשקלון: והמעבר

א) [שבת נט.]

טמא ותרי תנאי אליבא דר"ע· תניא בתוספ' דכלים (ב"מ פ"ד) כלל אמרו בכלי מתכות המחוסר חטיפה טמא ומחוסר נטישה [א] טמא דברי ר"ע וחכ"א כלי מתכות שנתרועעו אם מסמסין מעין מלאכתן ראשונה טמאים ואם לאו טהורין· דלי כדי למלאות בו מים לשתותי· מיחם כדי להחם בו לשתות והקיתון כדי לשמש בו את האורחים· הספל כדי להדיח בו אחת מרגליו· ניקבו קומקמוסין כדי לקבל חמין המיחם כדי לקבל שלפים הלבם כדי לקבל קיתונות קיתונות כדי לקבל פרוטות מידות היין והשמן שיעורן במסקין ר' אליעזר אומר בפרוטות עד שיעורו במסקין ר"א אומר בפרוטות: ב כמין חזיינא· פי' גאון וכן בערוך כל מקל שנותנין בראשו ברזל במינקת [ד]שם המסמר בל' הקדש חזיינא: שימרו.

משנה

טהור: ב אמקל שעשה בראשו מסמר כמין חזיינא טמא בסימרו טמא רבי שמעון אומר עד שיעשה בו שלשה סדרים גוכולן שעשאן לנוי טהורין דעשה בראשו מניקת וכן בדלת טהור ההיתה כלי וחברה לו טמאה מאימתי היא טהרתו ב"ש אומרים משיחבל ב"ה אומרים ומשיחבר: ג זהקנטר של בנאי והדקור של חרש הרי אלו טמאין חיתדות אהלין ויתדות המשוחות טמאות טשלשלת של משוחות טמאה העשויות לעצים טהורות ישלשלת דלי גדול ארבעה טפחים ושל קטן עשרה כחמור של נפחין טמא למגירה שעשאה שיניה בתוך החור טמאה עשאה מלמטן למעלה טהורה מוכל הכסוים טהורין חוץ משל מיחם: ד נהטמאים שבעגלה העול של מתכות והקטרב והכנפיים המקבלות את הרצועות והברזל שתחת צוארי בהמה הסומך והמתגר והתמחויות הענבל והצינורה *)מסמר אחד מחבר את כולן: ה סהטהורין שבעגלה העול המצופה וכנפים העשויות לנוי ושפופרות המשמיעות את הקול והאבר שבצד צוארי בהמה הסובב של גלגל הטסים והצפויים ושאר כל המסמרות טהורין א) עסנדלי בהמה של מתכות טמאים של שעם טהורים פהסייףמאימתי מקבל טומאה משישופינו והסכין משישחיזנה: ו כסוי טני של מתכת שעשה בו

*) [כמשב"מ הגירסא ומסמר המחבר]

פירוש הר"מ

לוטש כל חורש נחשת וברזל: ב יעשה בראשי המקלות חתיכת ברזל עגולה דומה לרמון והיא אשר תקרא חזיינא וזאת התמונה מפורסמת במצרים ויקראו אותה אלרמו"ס וכן ינעצו מסמרים בראשי המקלות להיות ההכאה בהן יותר חזקה ואמר ר"ש שלא יטמא ולא יהיה מדין כלי מתכות עד שיתחברו בראשו ג' שורות ממסמרים. ועשאן לנוי שיעשה ליפות בו המקל ורוב מה שיעשו זה במסמרים דקים מצויירים בשיעור על צד היופי וזה לא יטמא לפי השרש הקודם והוא אמרו המתכת המשמש את העץ טהור אולם אם כוון באלו המסמרים שיכה בו ויגוף בו הנה יהיה אז העץ משמש את המתכת· ומינקת אבוב והרבה שימסמרו שיעשו אבוב מברזל או מנחושת בחלונות ובשערים לנוי ויהיה ג"כ זה מתכת המשמש את העץ ואם היה זה האבוב כלי בפני עצמו ולא ישמשו ליפות בו את הדלת אבל יהיה כלי לשאוף בו את היין והדומה לזה אחר התחיבה בזה המקל הנה זאת המינקת תקבל טומאה כמו שהיתה קודם לפי שהוא כלי אחר· חזר לדין אחר ואמר כי כאשר היתה זאת המינקת כלי והיה זה כלי טמא מתי תהיה טהורה ואמרו ב"ש משיחבל ירצה שיכה אותה בקורנס עד שיפסד תמונתו וב"ה אומרים לא אבל משיחבר במסמרים בשער או במקל וישקיענה בגוף העץ עד שתהיה מחוברת עמו להתגלות בו הנה כבר נטהר אז זה הכלי והוא אמרם בביאור זה בתוספתא היתה טמאה ועשאה לתחת הדלת טמאה עד שתטהר ומאימתי טהרתה ב"ש אומרים משיתחבל וב"ה אומרים משיתחבר ואין הלכה כרבי שמעון: ג קנטר· הוא הנקרא בלשון ערב אלעתל"ה והדקור אלמנקא"ר ויקראו אותה הנגרים אלמרבו"ע והוא קנה מברזל מרובע בארכו כמו אמה ולו בית יד מעץ יפסלו בו העץ מה שירצו לפסול ממנו ואלו הנגרים ממנו כלים רבים גדולים וקטנים: ומשוחות המהנדסין אשר ימשחו הארץ להן שלשלאות ישערו בו לפי שהחבל תקצר בקיץ ותאריך בסתיו ולהם ג"כ יתידות וטעלין אותן בארץ כאשר תכלה המדה הזה והעשויה לעצים הוא שיעשה שלשלת לקשור בו העצים והיא טהורה לפי השרש שאין לה שם בפני עצמה אבל היא סמוכה לשם אחר. ושלשלת דלי גדול ארבעה טפחים· ר"ל שד' טפחים ממנו מה שימשך ליד יהיה טמא לפי שהוא מצורך הכלי ואי אפשר לדלות ממנו בפחות מזה: וחמור של נפחים· הוא ברזל על תמונת חמור ורכב בעץ וירכב האומן על ראשו האחד ויכה על ראשו האחרת ואמנם יכו עליו כלי הנחשת אשר להן שפה גדולה גבוה למאד ויקראו האומנים זה הכלי אלקר"ב: ומגירה הוא המסר ואמרו עשה שיניה לתוך החור שהרכיב השינים בנקבים לא שיהיו השינים מעלם הברזל וענין מלמטה למעלה שפתחן בהפך מה שיסורו בו ואי אפשר שינסרו בה בשום פנים וזה לא יהיה זולת במסר קטן אשר לו בית יד מעץ יחזיקו בו ביד וינסרו בו כמו מסור אומנים בעלי המפרקים והיא אשר תקרא מגירה אולם מסור הנגרים הגדול והוא אשר שמה מסר הגדול כמו שבארנו במס' שבת (דף קכג:) הנה לא יאמר בה אם פתח שיניה בהפך וזה מבואר מתמונתה וצורתה. ואמרו כל הכסויין טהורין ר"ל כסויות של מתכת לסבה הקודמת לפי שאין להם שם בפני עצמו זולת כיסוי המיחם לפי שהוא היה אגלס כסוי בפני עצמו כמו כסוי טני של רופאים כמו שבארנו: ד תמונת העגלה אשר יטענו עליה האבנים והדומה להן ידוע ומפורסם והעץ הנמשך בין שתי הבהמות אשר יוליכו העגלה יקרא עול והוא מודבק בעגלה ואם היה ממתכת הנה הוא טמא שפשוטי כלי מתכות טמאים ואם היה של עץ מצופה הנה הוא טהור לפי שהכלים המחופים לא יקבלו טומאה כמו שבארנו [א]: והקטרב· הוא העץ הנמשך על שני אחרי הבהמות והעול באמצעו וזו צורתו ובקצה הקטרב ב' קצות ברזל יקראו כנפים וכנף הוא הקצה וזה מבואר בלשון העברי (במדבר טו) על כנפי בגדיהם ואם נעשו אלו הקצות להכניס בהן הרצועות [ב] ותסתם על ראשי הבהמות הנה הן מקבלים טומאה שהן כלים ואם נעשו לנוי טהורים כמו שבארנו לפי שהוא מתכת המשמשת את העץ· וברזל שתחת צוארי הבהמה הוא ברזל יקשר על הצואר מפני שלא יחנק בחבל אשר יקשרו בו הקטרב לנוי: והסומך· הוא יתד מברזל יעשה בקצה העגלה ממה שיסמך לזנבי הבהמות להסמך בו העגלה מפני אורך העול: והמתגר הוא ג"כ יתד מברזל יהיה בקצה העול מפני שלא תתעוות העגלה מפני אורך העול: והתמחויות· הן מקום הקערורי אשר ישימו בו האבנים וזולתן: הענבל· הזוג והצינורה הוא האונקלי אשר יתקעו במשא אשר על העגלה כדי שלא יפול:[ג]ומסמר המחברת כולן· ירצה בו כל מסמר שיחבר חלקי העגלה עד שתשוב אחד הנה הוא יטמא ושאר המסמרים אשר בעגלה אשר לא יעשו לחבר החלקים כי אם לנוי הנה הן טהורים: ה סובב של גלגל· הוא ברזל המקיף בגלגל: והטסין והגלפויים· הטסים הן הלוחות הדקות והגלפויים הן החפויין כי יש מקומות מהן מחופות באותן הלוחות לנוי והעיקר מכל זה כבר התבאר: ושעם הוא גמי: משישופנו· משימרח בשמן אחר הלטישה כמו שיעשו בסייף תרגום וירחץ ויסך ומשח וסף: משישחיזנה· משיחדדנה והאבן אשר יחדדו בו הסכין נקרא משחזת: ו כבר קדם שכסוי טני של בעלי בתים לא יטמא ואם מירק אותו עד שישוב מראה הנה

פירוש הר"ש

קבע בראשו מסמר שלא תהא הארץ אוכלתו או להכות מכה בו: שלשה סדרים· שלש שורות של מסמרות: וכולן· בין חזיינא בין מסמרות: מינקת· פי' בערוך כמו כוס של ברזל ומכניסין לתוכו מקל של עץ ויש מפרשים כמו שפופרת של מתכת והכנים בה המקל וכן תחת הדלת כדי שלא תאכלנו הארץ: היתה כליי זו המניקה וחיברה למקל או לדלת אין יוצא מידי טומאתה: תני"א בתוספ' [שם] מקל שעשה בראשו מסמר להיות תופס בו במקום הדיים [ב] טהור ואם בשביל שלא תהא הארץ אוכלתו [ג] טמא· עשה בראשו מסמר להיות מכה טמא לנוי טהור רבי אליעזר ברבי צדוק אומר דור אחד טמאה שני דורים טהור. מניקת שעשאה לתחת הדלת אף על פי שמשתמש בה טהורה: היתה טמאה ועשאה לתחת הדלת טמאה עד שעה שתטהר· ומאימתי טהרתה בית שמאי אומרים משיחבל ובית הלל אומרים משיחבר דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר בית שמאי אומרים משיחבל ויחברו ב"ה אומרים משיחבל או משיחבר: ג הקנטר· פירש גאון וכן ערוך כמו מטה ושבט של ברזל לבנאים והוא עשוי [ה] לחתור בו את הברזל: והדקור· שיכתא כמו(בילה דף ב׳)יחפור בדקר ויכסה: יתידות אהלים· טועלים יתידות של ברזל בארץ ומותחין את האהל וקושרין מיתרא ביתידות ואין זה תשמישו עם הקרקע שהרי תשמישו לדבר המטלטל: משוחות· מודדי קרקע כדאמרינן בפ' המוכר הספינה (דף פט:) לא תעשו עול במדה זו מדת קרקע ועושין שלשלת של ברזל למדוד בלא עול דאי מדדי בחבל של פשתן פעמים שמותחו לזה יותר מזה: עשויה לעצים· [ו] שמודדין את הארזים: ארבעה טפחים· יותר מכן לא חשיב יד: [ז] חמור של נפחים· העץ שמפוחות של נפחים סומך עליו נקרא חמור: מגירה· כגון שהיתה טמאה כדמוכח בתוספתא ועשה א)שיפה לחור הדלת: מלמטה למעלה· כגון שהפכה: כל הכסוים טהורים· אין למדים מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ דהא איכא כסוי טני של רופאים דטמא לכולי עלמא כדתנן לעיל פי"ב [מ"ג]ועוד אחריני דחשיב בתוספ': תניא בתוספ' [שם] שלשלת דלי גדול ד' טפחים של קטן ושל עולי בבל עשרה קשר בו חבל או משיחה בין מלמעלה בין מלמטה אפילו מאה אמה כולו חיבור אחד· מגירה שעשה שיניה לחור הדלת אע"פ שמשתמש בה טהור היתה טמאה ועשה לחור הדלת טמאה עד שיקבענה במסמרי הפכה בין מלמעלה בין מלמטה בין מן הלדדין טהורה· כסוי קביא ומיחם כסוי טני ובית הלדין טמאין ושאר כל הכסויין טהורין: ד קטרב· פי' גאון וכן בערוך שני עצים יש מצד זה מן העול ומצד זה מן העול והן נקובין ומכניסין בתוך אותו נקב עץ ושמו קטרב וקטרין ליה שלא ישמטו הבקר: כנפים· בראש העול נקוב שני נקבים ושמן כנפים ומהן [ח] יצאו אל הקטרב וקראו כנפים מפני שהן ראשי העול ולא העול בלבד אלא אפילו קצה הבגד כדכתיב (חגי ב) בכנף בגדו: הסומך· פירש גאון וכן ערוך יש באמצע העול כמין טבעת גדולה בין ממתכת בין מעור בין מעץ בין מחבלים וכו נכנס ראש המחרישה וראש העגלה ומושכים אותו השוורים או שאר בהמות ושם אותה טבעת בלשון קדש סומך: מחגר· הוא חבל שקושרים תחת צואר השור: תמחויות· כמין קערות קטנות יש לעול והוא חלק על ראש צואר הבהמה: הענבל· הברזל שבתוך הזוג המקיש בדופני הזוג ומשמיע את הקול: ה שפופרת. כמין גובתא דקניא כמו שפופרת של אבר פרק בתרא דנדה(דף סו): האבר· עופרת: סובב· פירשתי בפי"א: טסים. וירקעו את פחי הזהב מתרגמינן ורדידו ית טסי דדהבא (שמות לט): סנדל של בהמה· בפרק במה אשה (דף נט.) מפ' למאי חזי: שעם· מפ' בערוך קליפי עץ והוא שגמים: משישופינו· אז הוי גמר מלאכתו כמו (דברים ט בתרגום) ושפות יתיה בשופינא:תניא בתוספ'[שם] הטבעות המקבלות הרצועות הרי אלו טהורות שאינן עשויות אלא לנוי. העשויות להכביד הרצועות ושהרצועות תלויות בהן טמאות. ברזל שתחת צואר בהמה ושעל צואר בהמה טמא. מסמר שהוא מחבר בו את הגלגל שלא ישמט טמא ורשב"ג מטהר בזה· פי' הטבעות משמע מן התוספתא דכנפים דמתני' טבעות הן. שהוא מחבר בו היינו מסמר המחבר את כולן דתנן ומתני' דלא כרשב"ג:

ח) נ"ל סיוים·

פירוש רב האי גאון

ב כמין חזיינא· פי' כל מקל שנותנין בראשו שמן שמו בלשון קודש חזיינא א): ג הקנטר של בנאי· פי' כמין מטה ושבט של ברזל שהוא לבנאים לחתור בו הכותל ושמו בטיית בורסי: והדקור של חרש· פירוש אית דאמרי הדקר סיכתא כמו ששנינו (בילה דף ב ע"א) יחפור בדקר: שלשלת של משוחות· פי' אלו שמושחין ומודדין את הארץ יש שמושחין בחבלים ויש שמושחין בשלשלאות של ברזל כדי לצאת ממה שגרסנו (ב"ב דף פט ע"ב) לא תעשו עול במדה זו מדת קרקע: ד הקטרב· אית דאמרי קרטב פירוש שני עצים יש מצד זה מן העול ומצד זה מן העול והן נקובין ומכניסין בתוך אותו נקב עץ ושמו קרטב ואיהו קפרי ליה שלא ישמטו הבקר:[הכנפיים]· בראשי העול נקוב שני נקבים ושמן כנפיים ומהן יוצא הקטרב ונקראו מפני שהן ראשי קצה העול ולא העול בלבד אלא אפילו קצה הבגד כדכתיב (חגי ב יב) הן ישא איש בש' קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו: הסומך· זה ממיני עול יש באמצע העול כמין טבעת גדולה בין ממתכת בין מעור בין מעץ בין מחבלים ובו נכנס ראש המחרישה וראש העגלה ומושכים אותו השוורים אי שאר הבהמה ושם אותו טבעת בלשון חכמים ובלשון קודש סומך ובטיית אבדוליום מיניה אל חלקה ובארמית פרלא וארלא בטיית: המתגר· פירוש זה מן העול אלבינאק בטיית והוא החבל שקושרין אותו תחת צואר השור: ג)ה והאבר· תרגום כופרת: והתמחויות· פי' כמין קערות קטנות שיש לעול והוא ראש העול והוא חלק על ראש צוארי בהמה: והעינבל· פי' כשם ששנינו (נזיר דף לד ע"ב) לענין נזיר כזוג של בהמת החיצון זוג והפנימי ענבל: ושפופרת· כמו קנה שנובתא דקניא שמה שפופרת כדאמרינן במזוזה (מנחות דף לג ע"ב) נתנה בשפופרת: של שעם· פירוש כמו שפירשנו דומה לכיוראן: שישפנו· פירוש כדכתיב (ש"ב יב כ) ויקם דוד וירחץ ויסך ומתרגם

א) עיין ערוך ערך חזיינא· ב) דבור זה צ"ל קודם ד"ה ושפופרת·

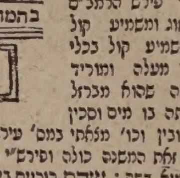
עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ד מהל' כלים הלכה ח:
ד ב ג מיי' שם הלכה ט:
ה ד מיי' שם הלכה י:
ו ה ו מיי' שם פי"א הלכה כד:
ז ז מיי' פ"ט מהל' כלים הלכה עז:
ח ח מיי' שם הלכה יד:
ט ט מיי' פ"ט מהל' כלים הלכה יד:
י י מיי' שם הלכה טו:
יא כ מיי' שם הלכה טז:
יב ל מיי' שם פ"י הלכה יז:
יג מ מיי' שם פ"ט הלכה ו:
יד נ ס מיי' שם פ"א הלכה ה:
טו ע מיי' שם פ"ב הלכה ז:
טז פ מיי' שם פ"ח הלכה ג:

פירוש הרא"ש

לחרפא ית פרסיה: ב מקל שעשה בראשו כו' חזינא· חתיכת ברזל עגולה כמין רמון: סמרו· קבע בראשו מסמרים שלא תאכל הארץ אוכלתו או כדי להכות בו: ג' סדרין· ג' שורות של מסמרים: וכולם· בין חזינא ובין מסמר: טהורים· דהוי מתכת המשמש את העץ אבל כשעשה להכות בו או שלא תאכל הארץ אוכלתו הוי עץ המשמש את המתכת וטמא: מינקת· כמין שפופרת קצרה עושים בראש המקל וכן בדלת ועושים אותן לנוי טהור דהוי מתכת המשמש את העץ אבל אם היתה השפופרת כלי ליין או לתשמיש אחר אע"פ שקבעה במקל עדיין מקבלת טומאה: מאימתי היא טהרתה· אם היתה טמאה: ב"ש אומר משיחבלי שיכה עליה בקורנס עד שתפחת צורתה: ב"ה סברי כשיחברה בדלת או במקל לנאותה טהורה: ג הקנטר וכו'· פי' הקנטר פי' גאון כמין מטה של ברזל יש לבנאים ועשוי לחתוך בו כותל: הדקור· שרביט של ברזל ובאמצעיתו בית יד ושני ראשין כפופים ותדיסושים בו תרין בנסר והנסר הא' מהדדין אותו ומכניסים אותו בחריץ של נסר האחר ועושים משם תקרם

פירוש תפארת ישראל (בקצרה)

הגהות הגר"א

כה ואם תקעו לכתוב אף רבנן מודי בה: [א] בר"ש ומחוסר לטישה טמא· נ"ב צ"ל טהור: [ב] שם במקום הדיים טהור· צ"ל טמא: [ג] שם שלא תהא הארץ אוכלתו טמא· צ"ל טהור:

מים טהורים

גבר יה כו' כצ"ל: [א] בר"מ כמו שבארנו ר"ל לעיל פי"א מ"ד וע"ש: [ב] שם להכניס בהן הרצועות והמתה ראשי כו' כצ"ל: [ג] שם והמסמר המחבר את כולן כצ"ל במשנתינו: [ד] בר"ש במינקת ואם מסמר טעלין בראשו שם המסמר כו' כצ"ל: [ה] שם לחתוך בו את הכותל כו' כ"ה בערוך ורא"ש ורע"ב: [ו] שם שמודד בו את העצים כצ"ל ועי' ברע"ב: [ז] שם חמור של נפחים העץ שמפוחות כו' נקרא חמור ע"כ· צ"ל מזה שלפנינו אינו עץ דבכלי מתכות איירי עי' תוי"ט משנה שאח"ז ד"ה והקטרב: [ח] שם ומהן יצא הקטרב כו' כצ"ל:

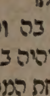
ך רבי יהודה מטהר·דמראה לא חשוב ליה מנא וכסוי פני של מתכת טהור כרבנן דלעיל בפי"ב[מ"ג]: וחכמים מטמאין·קסברי דמראה חשוב ליה מנא:תניא בתוספ'[שם]מודה ר' יהודה לחכמים בכסוי פני של מתכת[ו] [ב] שעשה בו מראה ונשבר ובטל מתשמישו טהור וחכ"א בין כך ובין כך טמא · מראה [ג] שנשברה אם משמשת מעין מלאכתה ראשונה טמאה ואם לאו טהורה · [ד] נישטשטה אם מראה את רוב הפנים טמאה ואם לאו טהורה : ז כלי מתכות·שנטמאו במת והן שלימין אין מטהרין פחות משבעה ימים ומזה עליהן בג' ובשביעי ומטבילן והן טהורין ואם נטמאו במת ונשברו וחזר ועשה מהן כלים בו ביום [ז] חזרו לטומאתן ישנה דקסבר ר"א כיון דהזה עליהן ונשברו לא בעי אמתוני ור' יהושע סבר דדינם כשלמים · תניא בתוספ'[שם] ר"א אומר כלי מתכת שנטמא ונשבר והתיכו מזה עליו בו ביום ושונה עליו ברביעי ושנטמא והזה עליו ונשבר והתיכו שונה ומזה עליו בו ביום רבי יהושע אומר אין הזאה פחות משלישי ומשביעי רבי נתן אומר [ה] כלי מתכת שנטמא ונשבר והתיכו [א] [ו] והזה עליו ונשבר והתיכו ישנה עליו בו ביום ר' יהושע אומר אין הזאה פחות משלישי ומשביעי: ח של ארכובה· פירש גאון וכן ערוך כדגרסינן בפרק הקומץ רבה (דף לג·) מזוזתא דבי רבי דעבידא כמין נגר ומפרש לא כנגר המוטל לגמרי אלא כאיסתוירא כי שוקא וכרעא דאדם דדמיא לגו"ן דכפופה דמיניה כ"יף ומיניה זקיף וכן מפתח שמתכפל בארכובה עם השוק שמו מפתח של ארכובה: ושל גם· פירש גאון וכן בערוך שהוא כשוק עם הרגל שאינו נפשט ולא הבנתי דבריו מה יש בין של ארכובה ושל גם ובפ"ק דפסחים (דף ח:) ובפרק כילד מעברין (דף נה·) רגילין לפרש כמין גם כמו ג' יוונית שהוא כמין ד' : היו בו חפים· כשנשבר מתוך גומו נשתיירו בו חפים או נקבים : חפים · הם שינים : נקבים · שנכנסים בהם שיני המנעול זה לתוך זה : לא נימלו ולא נסתמו אלא נפרצו שנתעקמו החפים ונתרחבו הנקבים שנדבק נקב אל נקב : מסננת של חרדל · כמין נפה של מתכת נקובה כנקבי הנפה והמים יוצאים מלמטה והחרדל נשאר מלמעלה וכאן נפרצו ג' נקבים ונעשו אחד יוצא מהם החרדל: מלמטה· מדקתני מלמטה משמע שמתים הן זו על גב זו והתחתון נקביו דקין יותר מן העליון : אפרכס של מתכת · עושין לחרדל אפרכס קטנה כעין שעושין לרחיים וחשובה כלי: תני"א בתוספ' [שם] מפתח של רכובה שנשבר מתוך רכובתו ר"מ מטמא ורבי יהודה מטהר רשב"ג אומר חילוף הדברים· מסננת של חרדל שנחלקה לארכה טהורה לרחבה אם משמשת מעין מלאכתה ראשונה טמאה ואם לאו טהורה· אמר ר"א בר' צדוק לא נחלקו ב"ש וב"ה על המסננת של חרדל שנפרצו בה ג' נקבים מלמטה

בו מראה רבי יהודה מטהר וחכמים [א]מטמאים מראה שנשברה [ב]אם אינה מראה את רוב הפנים טהורה: ז כלי מתכות מטמאין ומטהרין שבורין דברי ר' אליעזר ר' יהושע אומר [ג]אינן מטהרין אלא שלימין [א]כיצד הזה עליהן נשברו בו ביום התיכן וחזר והזה עליהן שניה בו ביום הרי אלו טהורין דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר [ד]אין הזיה פחות משלישי ושביעי: ח [ה]מפתח של ארכובה שנשבר מתוך ארכובתו טהור ר' יהודה מטמא מפני שהוא פותח בו מבפנים [ו]ושל גם שנשבר מתוך גומו טהור היו בו חפין ונקבין טמא נטלו חפין טמא מפני נקבין נסתתמו נקבים טמא מפני חפין נטלו חפין ונסתתמו נקבים או שנפרצו זה לתוך זה טהור [ז]מסננת של חרדל שנפרצו בה שלשה נקבים מלמטן זה לתוך זה טהורה [ח]והאפרכס של מתכות טמאה :

פרק חמשה עשר

א [א]) **כלי** עץ כלי עור כלי עצם [ב]) כלי זכוכית פשוטיהם טהורים ומקבליהן טמאין נשברו טהרו חזר ועשה מהן כלים מקבלין טומאה מכאן ולהבא [ט]השידה והתיבה והמגדל [ג]) כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדריא שיש להם שולים והן מחזיקין ארבעים סאה בלח שהם כורים ביבש הרי אלו טהורין ושאר כל הכלים בין מקבלים בין אינם מקבלים טמאים דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר [י]דרדור עגלה וקוסטות המלכים ועריבת העבדנין ובור ספינה קטנה והארון אע"פ שמקבלין טמאין שאינן עשויין לטלטל אלא במה שבתוכן ושאר כל הכלים המקבלים טהורין ושאינם מקבלים טמאין אין בין דברי רבי מאיר

הוא יטמא לפי שהוא אז כלי בפני עצמו ואין הלכה כר' יהודה : ז מבואר הוא שהמאמר הוא בטומאת מת וכבר קדם לנו שכלי מתכות חוזרים לטומאתן הישנה ומאמר ר"א הזה עליהן ונשברו בו ביום ר"ל ביום הג' מטומאתו ומאמר ר' יהושע אין הזאה פחות מג'וז' ירצה בו שאחר התוכו יזה על זה הדבר הנתך ג' וז' ואז יהיה טהור ואם עשה ממנו כלים אחר זה יהיו טהורים אולם שתתחבר ההזאה אשר הזה בעודו כלי אל ההזאה אשר היא אחר שבירתו הנה לא תתחבר ואפילו יהיה הזאה השניה בשביעי אבל יצטרך ההזאה ג' וז' על הכלי או הזאה שלישי ושביעי על הנתך וזה ענין אמרו אין הזאה פחותה משלישי ושביעי והלכה כר' יהושע : ח של ארכובה · היא שתהיה לה ארכובה ותהיה צורתה *כן ושל גם תהיה צורתה על צורת גימל ורוב מפתחות המנעולים יהיו תמונתן כן והוא על זאת הצורה:

ואמרו מתוך גומו ומתוך ארכובתו ירצה בו מעלם התוספת אשר בה וכבר ביארנו חפין שהן שיני המפתח וכן יהיה בקצה המפתחות נקבים הן הסבה בפתיחת המנעול כאשר יהיו בתוך המנעול קצוות בולטות יכנסו באלו הנקבים ואז יפתחו הדלת : ומסננת של חרדל·הוא ממתכת ואמר כי כאשר נפרצו ג' נקבים בקרקע המסננת והתחברו קצתן לקצתן הנה נפסדה המסננת שהיא לא תסנן כלל ולזה היא טהורה : ואפרכס· הוא כלי הרחים והיא תעשה מטעם ברוב בצד העליון רחב וכל מה שילך יהיה צר· תמונתו כמו מחודד האלטוונה ישליט החטה מצד הרחב והקצה הצר על עין הרחים ויפול ממנו החטה אל הטחינה ואין הלכה כרבי יהודה :

א הנה זאת ההלכה כבר קדם לשונה וביאורה בתחלת הפרק הב' מזאת המסכתא : ושידה תיבה· מעץ כארון והדומה לו: ותיבה· תיבת השולחנים : ומגדל האוצר · וכוורת הקש הן קופות יעשו מקש או ערבה או

מסורת הש"ס

א) [עדיות פ"ז מ"ז] ב) כ"ב ס. ג) כ"א העזרא

ר"ש

לומר ג' אלפים שכבר נאמר אלפים אמור מעתה אלפים בלא שהם ג' אלפים כיצד: ב ארובות · פי' בערוך עריבות של נחתומים שלשים שם הלחם עוד פי' ל"א ארוכות בכ"ף לוחים ארוכים שמקריבין עליהן לחם · עוד פי' לשון אחר עריכות שמעריכין עליו לחם: של בעלי בתים · לא מייחדי לכלי עד שיסרק או יכרכם אבל של נחתום אע"פ שלא סירק ולא כרכם: סירקן · פי' בערוך יפה בסירקון והוא השסר כדכתיב (יחזקאל כג) חקוקים בששר (ירמיה כב) ומשוח בששר: כרכמן · בערוך חיבר [ג] כמו הא דתניא בספ"ק דחולין (דף כה·) לשבן מרר ולכרכם ובספרים שלנו כתיב ולכרכב · והגאון פי' שייפה אותן הכלים בכרכום דהיינו כרכומא ריסקא בלשון ישמעאל זעפר"ן : רבי אליעזר מטהר · בפ' המוכר את הבית (דף סו:) מוקי לה אף בדף של מתכת ומטהר משום דקבעו בכותל : סרוד · הוא סריד דתנן לעיל בכמה דוכתי [ד] ופי' הגאון כמין עריבה שהיא לתשמיש הנחתום ללוש ועל שם שעשויה לתשמיש נקראת סרוד כדכתיב (שמות לא) בגדי השרד ומתרגמינן לבושי שימושא : גפפו · לסרוד של בעלי בתים עשה לו מסגרת סביב : אם התקינו להיות קורץ · אע"פ שלא גפפו קורץ עורך עליו לחם ויש אומרים לחתוך עליו [ס] בצק מלשון (איוב לג) מחומר קורצתי : מערוך · פי' גאון וכן בערוך עץ ארכו אמה ומרדדים בו את הרקיקין · תניא בתוספ' [ב"מ פ"ה] מפני מה ארובות של נחתומין טמאות מפני שהן מיוחדין לכלי ושל בע"ב טהורות עד שייחדם לכלי רבי שמעון אומר מפני מה [ו] סרוד של נחתומין [ב] הפרוס טמא מפני שהוא קורץ עליו ומביא מקרצות לתנור ושל בעלי בתים אם התקינו להיות קורץ ומוליך עליו מקרצות לתנור טמא: ג ים נפה · פי' גאון וכן ערוך נפה ארוגה של שיער שמוציאה קמח בלי סובין נקראת ים שסביבותיו זר של עץ כמו שסביבות הים יבשה : גדלת · האשה שגודלת שיער לנשים : תניא בתוספ' [שם] מפני מה [ג] נפה של סלתים טמא מפני שהוא מחזירו לכלי ושל בעלי בתים טהור עד שיחזירו לכלי רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון אף של סלתים טהור עד שיחזירו לכלי : ד טמאים · דהוו חיבור: כברת גרנות · נקבים רחבים ועשויה להוציא החטים ולעכב המוץ ומניחין הכברה על גבי שני עצים ומנהלים וכשנלאין מכניסין את ידיהם בתלוי שלה ומנהלין והיינו דקתני שמסייעין בשעת המלאכה: מקל הבלשים · פי' גאון אלו שמחפשין במקל לראות מה בתוך הכלי והוא כעין ספוד ובעלי המכס יש להן עבדים שממשמשים במקל לידע מה בתוך השק ויחפש (בראשית לא) מתרגם ובלש ובפ"ק דמדות פשפש קטן היה לו שבו נכנסין לבלוש את העזרה: תניא בתוספתא [שם] כל התלויין הנקובין חיבור ור' יוחנן בן נורי אומר אף [ד] [ז] הסרקין מוסף עליהן תלוי זיני [ה] [ח] וספסלי מפני שהן מסייעין בשעת מלאכה תלוי בית הלגינין ובית הכוסות התפור טמא קשור ועגוב טהור רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר כל התלוים טמאים לא טהרו אלא תלוי נפה וכברה של בעל הבית [ט] בזמן שהוא [ו] משל שני ראשין מצד אחד : ה רחת · כדכתיב (ישעיה ל) ברחת ובמזרה · של גרוסות יש לה בית קיבול שמכניסין בהם גריסים ושל גיתות להשליך חוץ מן הגת : ו נבלי · כמו (תהלים לג) בכנור בנבל : השרה · כמו השירה שעשוי לשורר בו וטמא מדרבנן ושל של מקדש לא גזור כי היכי דלא גזור אמשקה בית מטבחיא: כל המשקים טמאים · פלוגתא היא בפ"ק דפסחים (טז:) אי מדאורייתא אי מדרבנן ואפי' למ"ד טומאת משקין דאורייתא קאמר התם (דף יז:) רב פפא דמשקה בית מטבחיא הילכתא גמירי לה [י] ונראו דבריו : כל הספרים מטמאין את הידים · מדרבנן משום דרבי פרנך כדאמרינן בפ"ק דשבת (דף יד·) ובספר עזרה לא גזור וי"א ספר שכתב עזרא : המרכוף · פי' גאון וכן ערוך שמצאו תלמוד כלים בארץ א) רוחה ומצאו בו פי' זה הדיבור סוסיא דבר גיניתא ודומה לאותה שגירסנו [יא] ב) באלתר דבי בר נולאתיי וי"א [שזה] מרכוף הוא כלי מארז שעושין לזמר כדכתיב (מלכים א ו) ושדרות בארזים ומתרגמינן וסידריא דריכפת רישיה שרייתא ארזייא : הבטנון · כינור גדול שהוא נותן לפני הבטן כמין אזור של עור שנותנין בעלי מלאכה לפני בטניהן כדי שלא יתלכלכו בגדיהן: הנקטמון · אין זה נוקטומין דפ' במה אשה (דף סו:) דקאמרינן התם תמרא דאכפא דהכא טמא והתם טהור וענין אחר הוא : האירום · בפרק עגלה ערופה (דף מט:) אמרינן מאי אירום טבלא דחד פומא : אליית · אשה המייללת מלשון (יואל א) אלי כבתולה חגורת שק: מצודת החולדה · כלי [ז] שצדין בו החולדה: תניא בתוספתא [שם] כל הנבלים טהורים ונבלי שרה טמאין כל המשקין טמאין ומשקה בית [יב] מטבחיא טהורים ואלו הן משקה בית מטבחייא הדם המים היין והשמן נטמאו בפנים אע"פ שיצאו לחוץ טהורין נטמאו בחוץ ונכנסו בפנים [יג] [ח] טהורין עוד תני"א בתוספתא [שם] ג) רבי יוסי אומר מרכוף של זמר טהור שלא נעשה אלא למשש עם הקרקע עשה בראשו מסמר להיות תופס ממקום הדים טהור :

א) נ"ל רומא וכ"ה בפי' רב האי גאון ב) [בערוך הגי' בלאתא דבי בר ניתאי] ג) [שם אית' ר' יהודה]

משנה

לדברי רבי יהודה אלא עריבת בעל הבית : ב א)ארובות של נחתומים טמאות ושל בעלי בתים טהורות סרקן או כרכמן טמאות ב)דף של נחתומים שקבעו בכותל ר' אליעזר מטהר וחכמים ג)מטמאים ד)סרוד של נחתומים טמא ושל בעלי בתים טהור גיפפו מארבע רוחותיו טמא נפרץ מרוח אחת טהור ר' שמעון אומר אם התקין להיות קורץ עליו טמא ה)וכן המערוך טמא : ג ו)ים נפה של סילתים טמא ושל בעלי בתים טהור ר' יהודה אומר אף של גדלת טמא מושב מפני שהבנות יושבות בתוכו וגודלות : ד כל התלויות טמאין חוץ מתלוי נפה וכברה של בעל הבית דברי רבי מאיר וחכמים אומרים כולן ז)טהורין חוץ מתלוי נפה של סלתית ותלוי כברת גרנות ותלוי מגל יד ותלוי מקל הבלשין מפני שהן מסייעין בשעת המלאכה ח)זה הכלל העשוי לסייע בשעת מלאכה טמא העשוי לתלוי טהור : ה ט)רחת של גרוסות טמאה של אוצרות טהורה של גתות טמאה של גרנות טהורה י)זה הכלל העשוי לקבלה טמא לכנום טהור : ו כ)נבלי השרה טמאים ונבלי בני לוי טהורים ל)כל המשקין טמאין ומשקה בית מטבחייא טהורין מ)כל הספרים מטמאין את הידים חוץ [א] מספר ג)העזרה נ)המרכוף טהור ס)הבטנון והניקטמון והאירוס הרי אלו טמאין רבי יהודה אומר האירוס טמא מושב מפני שהאלית יושבת עליו ע)מצודת החולדה טמאה ושל העכברין טהורה:

פרק ששה עשר

א כל פ)כלי עץ שנחלק לשנים טהור חוץ משלחן

ר"מ

והשאר טהור הנה לא תטמא כאשר תחזיק מי סאה בלא שהרי לא נמנית עם הכלים הטמאים אע"פ שמחזיקים מ' סאה והלכה כר' יהודה : ב ארובות של נחתומים · לוחות הנחתום אשר יסדיר עליהן הליסה והיה עליהן צורת כלים ושל בעלי בתים אין להן טרת כלים ולזה לא יטמאו אלא אם כן לבען וקשטן ווייפן ומשחן בששר או כרכמן בכרכום ואז יהיה בה צורת כלי ויהיה טמא לפי שפשוטי כלי עץ טהור כמו שביארתי אמנם יטמאו בגזרה דרבנן: ודף של נחתומים · לוח פשוט יקטפו עליו הבצק וכבר אמרו בגמ"ס (ב"ב דף סו:) בדף של מתכת מחלוקת אשר פשוטי כלי מתכות מקבלים טומאה כמו שיתבאר אולם דף של עץ אע"פ שהוא מקבל טומאה מדרבנן כאשר קבעו בכותל הנה הוא טהור לדברי הכל: סרוד · הוא כלי מעץ ישתמשו בהן בעת הליסה לרחוץ את הידים ויטוחו ממנה פני הלחם זה ממה שילטרך אליהן ותרגום בגדי השרד לבושי שימושא (שמות לא): גיפפו · עשה לו מסגרת סביב תרגום ויחבק (בראשית כט) וגפיף והוא הקפת הזרוע בגולר: קורץ · יחתוך עליו הבלק : והמערוך · הלוח אשר יעריכו עליו הלחם העשוי ב' מערכות ותמונת אלו הכלים מפורסמים אצלם והיה ראוי שיאמר בקלתן טמא ובקלתן טהור ושלימות הדין יהיה מגיע בידך שכל כלי עץ שעליו צורת כלי אם היה פשוט הנה הוא אינו מקבל טומאה מדאורייתא אולם כלי מתכות הנה פשוטיהם ומקבליהם טמאין מדאורייתא וכן כלי עץ לענין משכב ומושב לבד הנה פשוטיהן טמאין במשכב הזב ומושב מדאורייתא כמו שהתבאר במקומות מזאת המסכתא ואין הלכה לא כר' אליעזר ולא כר' שמעון : ג יעשו סהר מרובע מעץ יניפו בו הקמח יקרא ים נפה שם הכברה ויש יקרא כל כלי או חפירה או בנין יעשה לקבץ בו כל דבר לא [א] ויקרא ג"כ ים זה אשר יתקבלו הקמחים לדקות חלקיו ואין ספק שתמונה זה אשר לבעלי בתים הנה ראוי לומר שיהיה טהור : ושל גדלת . האשה המסלסלת יש לה ג"כ כלי של עץ תשב בו הנערה בעת שהיא מטיבה ראשה כדי שיתקבץ בכלי ההוא כל מה שיפול מראשה אגל הסלסול והסריקה · וענין אמרו טמא מושב שהוא יטמא כאשר ישב עליו הזב והיה מושב והוא ראוי למושב ליושבת הבנות בה וכבר יעשה זה הים מעשר ארוג או ערבה וזה הרבה והלכה כר' יהודה: ד כברה · הוא הקרבל ובו נקבים גדולים מהנפה : ומקל הבלשין · מקל המחפשים תרגום ויחפש ובלש יחפשו בזה המקל בתבן אם יסתירו בזה התבן החטה מפני עשור המלך · ומסייעין בשעת מלאכה יעזרו בעת המלאכה לפי שהוא יכנים ידו בזה התלוי ויחזיק הכלי ויעזור בזה בעת שמושו והלכה כחכמים : ה רחת · מרה יקראו גם כן בערבי אלמראח"ה ובלשון לע"ז פל"א: ושל גרוסות · יניפו בה הפולים מקליפתן כאשר יטחנו : ושל אוצרות · ללקט בו החטה מהגלדין וינקהו עד שתשוב באוצר וכבר ספרם בשרש זה: כלי העשוי לקבלה טמא[ב] לכינוס לקבל בו לא לקבץ בתוכו טהור : ו נבלי השרה · הן כלי השיר והנגון : ונבלי בני לוי · הכלים אשר יאמרו בו הלוים השיר במקדש בכל יום כמו שהוא מבואר במסכת תמיד (דף לג:) · ואמרו כל המשקין ירצה בו כל אחד מז' המשקים יקבל טומאה כמו שביארנו בפתיחה זולת המשקים אשר בבית המטבחים מהעזרה והן המים והדם אשר שם לא יקבלו טומאה וכן לא יכשירו אמרו משקה בית המטבחיא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין ואמר משקה בית מטבחיא הילכתא גמירי לה וכבר ביארנו בסוף עדיות : וטעם היות הספרים מטמאים את הידים הוא גזרה כדי שלא ישימו התרומה אצלם כמו שהתבאר בסוף זבים ולא יחייבו זאת הגזרה לספר העזרה לפי שבכבודו המפורסם ממנו לא ישימו אצלו תרומה : ומרכוף · סוס מעץ ירכיבו בו המשחקים וישחקו בו והוא מפורסם אצל אנשי הלעז : ובטנון · הוא כלי מכלי הנגון אשר יקרא אלקיתר"א ונקרא בזה השם לפי שהמכה בו יסמכנו בבטנו בעת שיכה בו: והנקטמון · הוא רגל מעץ יעשה אותו מי שנחתך רגלו לילך בו והוא ירצה בכאן עץ הנגון המפורסם הצורה הנקרא בשם האיש הידוע מתוך הרגל: ואירום · עגולה דומה לגרבל ויכה עליה מצד האחד ביד ושמו המפורסם אצלנו אלתא"ר ובלע"ז טבור"י וכבר יקוננו בזה הכלי על המת וזה אצלנו הרבה והוא ענין אמרו מפני שהאלית יושבת עליו ירצה בו הספדנית מלשון (יואל א) אלי כבתולה חגורת שק והיא תשב עליה בעת ההספד : ואמרו מצודת החולדה טמאה ושל עכברים טהורה · זה כבר נשנה צורתה בזה הזמן וכבר ביארתי לך הענינים כולם אשר בהן ירצו על כלי עץ או כלי מתכות שהן טמאים או טהורים ואין הלכה כר' יהודה לפי שזה הכלי לא יעשה לישב עליו :

א שלחן הכפול · שלחן של פרקים והוא שני חלקים ולו צירים יכפילו אותו ויפשטו אותו ולזה כאשר נחלק לשנים טמאים לפי שכל חלק ממנו כלי בפני עצמו ולזה יסכימו

פירוש רב האי גאון

גמנה: ב סירקן · פי' ל' יוני הוא ושמו בטיית מספר כלומר שייפס בסירקין כדפרשין (יחזקאל כג) אנשי כשרים חקוקים בששר ואומר (ירמיה כב) וספון בארז ומשוח בששר: או כרכמן · פי' כדכתיב (שה"ש ד יד) נרד וכרכום והוא בארמית כירכמא רושקא ובלשון ישמעאל זעפראן כלומר שיפה אותן הכלים בכורכום: דף של נחתומים · פירוש נסר ולוח וטבלא גדולה שהוא לנחתום לישא וליתן עליה כשהן ככרות בצק עד שיחמיצו שמו דף כדמתרגמי' (יחזקאל כז ה) ברושים משניר קרשך עשו שן תורת כהנים : סרוד · פירוש כמין עריבה שהיא לתשמיש הנחתום ללוש בו כדכתיב (שמות לא י) את בגדי השרד ומתרגם לבושי שמושא : גיפפו מארבע · פירוש כדכתיב (בראשית כט יג) ויחבק לו ומתרגם וגפיף וכן הוא הסרוד אם חבקו בצלעות או בעצים מד' רוחותיו: המערוך · פירוש שבושאק בארמית ובטיית מורק ולשון אחר שובע: ג ים נפה · פירוש מונכל איתו ארג השער שמוציא קמח בלא סובין ומורסן שמו: ד מקל הבלשיים · איכא דאמרי הבלסיין אלו שמחפשין ומפשפשין במקל בין של עץ בין של מתכת לראות ולידע מה בתוך כלי אחר שמו בלישא כדכתי' (בראשית לא לה) ויחפש ומתרג' ובלש ושנינו (מדות פ"א מ"ז) פשפש קטן היה לו שבו נכנסין לבלוש את העזרה: ה רחת · פי' כדכתיב אשר זורה ברחת (ישעיה ל כד) ויש לו שם אחר עתר כדגרסי' (יבמות דף סד ע"א) מפני מה נמשלה תפלת צדיק כעתר אלא מה עתר זו א) כלי עגול והוא נקיב שבפנים בו מכניסין חמין ומשימין אותו על במניחן בשביל הקור ושמו בלשון יון פקום : ו המרכוף · פי' אמרו ב) שמצאו תלמוד כלים בארץ רומא ומצאו בו פירוש זה הדיבור סוסיא דבר גווייתא דומה לאותה שנרמנו בלאתי דבר צוותאי ואני אומר שזה מרכוף הוא כלי מארז לזמר כדכתיב (מ"א ו ט) ושדרות בארזים ומתרגמינן סידרא דריכפת : הבטינון · פירוש כמין כנור גדול שהוא נותן לפני הבטן וכך מזמרין בו שיש בכנור שנתפס בידו ואינו נותן לפני הבטן וזה נותן לפני הבטן [פירוש אחר] ג) כמין איזור של עור שנותנין בעלי אומנות ובעלי מלאכה לפני בטניהן כדי שלא יתלכלכו בגדיהן : הניקטמון · איכא דאמרי הנקיטמון כדאיתא בשבת (דף סו ע"ב) רבי אבהו אמר חמרא דאוכפא פירוש חמור כלומר אלו הקטעין יש להם עץ בידיהם ומהלכים בהם : והאירום · כדאיתא בעגלה ערופה (סוטה דף מט ע"ב) מאי אירום טבלא דחד פומא אביי אמר דכובא :

א) מכאן ועד סוף הדיבור שייך לסד"ה הבטנון וצ"ל פירוש אחר כלי עגול כו' · ב) פי' ברש"ש ובערוך ערך מרכף ושם הוא טעות סופר . ג) כצ"ל למלאות החסרון ועיין ערוך ופירוש ר"ש ·

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ג מהל' כלים הלכה ח :
ג ב מיי' שם פ"ד הלכה כד :
ד ג ד מיי' שם פ"ב הלכה א :
ה ו מיי' שם הלכה ג :
ו ח מיי' שם הלכה ה :
ז י מיי' שם פ"ג ה"ז :
ח כ מיי' פ"ט מהל' טומאת אוכלין :
ט ל מיי' פ"ט מהל' שאר אבות הטומאות ופ"ג מהל' כלים :
י מ מיי' פ"ד מהל' כלים הלכה א :
יא נ מיי' שם פ"ג הלכה ג :
יב ס מיי' שם הלכה ד :
א ע מיי' שם פ"ז הלכה ט :

פירוש הרא"ש

... גסים משל נפה : מקל הבלשים · תרגום ויחפש ובלש מחפשים במקל הגרנות במקום שיש תבן ... תטים לפטרן ממעשר המלך : שהם מסייעים · מכניס ידו לתוך התלוי ומסתייע בו לעשות מלאכתו ... הגרוסות וכו' · פי' רחת שזורין בהם הפולים מהקליפים שלהם לאחר שנטחנו ושל אוצרות לקבץ בה ... לאוצר ואינה עשוי לקבלה : ו נבלי השרה וכו' · פי' נבלי השירה שמשוררים בו וטמא מדרבנן · ... שמשוררים בו במקדש לא גזרו : כל המשקים טמאים · פלוגי בה בפרק קמא דפסחים אי מדרבנן ואפילו למאן דאמר דאורייתא משקה בית מטבחייא הלכתא גמירי לה : כל הספרים מטמאין · בפ"ק ... משום דרבי פרנך שלא יאחז ס"ת ערום ובמקדש לא גזור : המרכוף · פי' גאון שמצאו תלמוד ... סוסיא דבי גניתא והוא כמין סוס של עץ והליצן משים אותו בין שוקיו מכוסה בבגד מצוייר ... בטנון · כלי זמר עשוי כמין נוד של עור ונופחים בו ולפי שמניחים אותו על הבטן נקרא בטנון : נקט... רגל עץ שעושה מי שנקטעה רגלו כדי להלך בו ועושים כלי זמר בצורתו : אירום · כמו עיגול של ... עליו עור דק או קלוף מבני עבריו ומקיש עליו בעץ ומשמיע קול גדול ובפרק עגלה ערופה קאמר ... דחד פומא : האלית · היא המקוננת מלשון אלי כבתולה : מצודת החולדה · שיש לה צורת כלי ולא של עכברים : א כל כלי עץ שנחלק לשנים כו' · פירוש שולחן כפול הוא שולחן של פרקים והוא משתי חתיכות והוא ...

הגהות הגר"א

[א] במשנה מספר העזרה כצ"ל וכמ"ש בתוספתא יצא לחוץ מטמא לטמא את הידים וספר אחר שנכנס לשם מטמא את הידים ועל במשקי בית מטבחייא : [ב] בר"ש הפרוס נמחק · וכ"ב הפרוץ : [ג] שם מפני מה יש נפה של ... כצ"ל : [ד] שם אף הסרקין · כ"ב צ"ל אף הסדוקין : [ה] שם וספטני · נמחק וכ"ב וסופיני : [ו] שם משל · ... [ז] שם שצדין בו החולדה · כ"ב מפני שיש בה בית קיבול וכן מסיים בתוספתא מצודת העכברין שיש בה בית קיבול טמאה : [ח] שם טהורין נמחק · וכ"ב טמאין :

מים טהורים

[א] בר"מ ויקרא ג"כ ים זה אשר יתקבלו בו הקמחים לדקות חלקיו ר"ל כי הקמח לדקות חלקיו ידמה לזה ... עד שמזה הלך ס"ל לרוב הפוסקים כי קמח בקמת הוי לא בלא לזה גם הכלי אשר יתקבלו בו הקמחים ... ים מכסים : [ב] שם לקבלה טמא לכנוס לקבץ בו לא לקבל בתוכו טהור כצ"ל וכ"ה ברא"ש ורע"ב ור"... אוצרות ושל גרנות אינה עשויה לקבל בתוכה רק לקבץ בה מהגלדין ממקום פזורן וצ"ל דעת רבינו שגם שיש ... ועכ"ז טהורים לפי שאינם עשוין לקבלה אבל הר"ש פי' כי של גרוסות יש לה ב"ק שמכניסים בהם לרחי... להשליך חוץ מן הגת ע"ש וא"כ המעיין בלשון הרע"ב יראה כי הדברים מורכבים מפי' הר"מ והר"ש : [ג] ... חיבר עם כה כו' כצ"ל : [ד] שם סרוד הוא סרידה דתנן לעיל כו' ר"ל לעיל פ"ח מ"ג ופ"ט מ"ז ועוד באהלות פ"ח ופי"ב : [ס] שם לחתוך עליו לחם כצ"ל : [ו] שם סדור של נחתומין הפרוץ כו' כצ"ל : [ז] שם אף הסד... ... לא עשה נקב להיות מונח בו התלוי אלא עשה סדק ותלה בו התלוי ... לכלי לענין טומאה : [ח] שם מוסיף עליהן תלוי זייני וסופיני כצ"ל והם כלי זיין עיין בערוך ערך ספן ... לא טהרו אלא תלוי נפה וכברה של בעה"ב אלא בזמן שהוא משל שני ראשין מצד אחד כ"ה בתוספתא בלפנינו ופי' הז"ו שעשה שני ראשין מצד אחד והיינו שעשה שני נקבים זה אצל זה והוציא ב' ראשי התלוי לצד אחד דרך ... דמוכחא מלתא דעשאה לסייע ליה בשעת מלאכה ע"ש והתוי"ט העתיק הנוסחא כמו שהיא בר"ש ולא ידעתי פירוש זאת הנוסחא : [י] שם קאמר התם ר"פ כו' ונראו דבריו כצ"ל וכוון למ"ש בפסחים י"ז ב' ... מלתא היא כו' : [יא] שם לאותה שגירסנו כלתיה דבי בר נותאי כו' כצ"ל (והוא יבמות כה) ור"ל כמו דר"ל שם בר נותאי שם האיש ... כן ר"ל כאן בסוסיא דבר גיניתא שם האיש אשר ... כסוסיים : [יב] שם ומשקה בית מדבחייא טהורים ואלו הן משקה בית מדבחייא הדם והמים והיין והשמן כו' כצ"ל וכ"ה פסחים דף יז ע"א : [יג] שם ונכנסו לפנים טמאים כצ"ל וכ"ה שם :

ב א מיי' פ"ט מהל' כלים הלכה א:
ג ב ג מיי' שם פ"ט הלכה א:
ד ד ה ו ז מיי' שם פ"ט הלכה א:

א) סנהדרין כ: [נדרים מ:]

[ע"ש רש"י ד"ה גודרי]

הכפול ותמחוי המזנון והאפיפורין של בעלי הבית ר' יהודה אומר אף המגס וקוד הבבלי כיוצא בהן א)כלי עץ מאימתי מקבלין טומאה המטה והעריסה משישופם בעור הדג גמר שלא לשוף טמאה רבי מאיר אומר המטה משיסרג בה שלשה בתים:

ב הסלין של עץ משיחסום ויקנב ושל תמרה אע"פ שלא קינב מבפנים טמאה שכן מקיימין כלכלה משיחסום ויקנב ויגמור את התלויה בית לגינים ובית הכוסות אע"פ שלא קינב מבפנים טמא שכן מקיימין:

ג הקנונין הקטנים והקלתות משיחסום ויקנב הקנונין הגדולין והסוגין הגדולין משיעשה שני דורין לרחב שלהן ים נפה וכברה וכף של מאזנים משיעשה דור אחד לרחב שלהן הקופה משיעשה שני צפירות לרחב שלה והערק משיעשה בו צפירה אחת:

ד כלי עור מאימתי מקבלין טומאה התורמל משיחסום ויקנב ויעשה קיחותיו רבי יהודה אומר משיעשה את אזניו סקורטיא משיחסום ויקנב ויעשה את ציצתה רבי יהודה אומר משיעשה את טבעותיה קטבוליא משיחסום ויקנב ר' יהודה אומר משיעשה את קיחותיה הכר והכסת של עור משיחסום ויקנב רבי יהודה אומר משיתפרם וישייר בהם פחות מחמשה

פירוש רב האי גאון

פירוש הרא"ש

א) [במשנה שבמשניות איתא בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה טמא וכל שאינו וכו']

ה א מיי' פי"ה מהל' כלים הלכה ס:
ו ב מיי' שם הלכה ו:
ז ג מיי' שם הלכה ז:
ח ד ה מיי' פ"ז מהלכות כלים הלכה ס:
ט ו מיי' שם הלכה ב:
י ז ח מיי' שם פ"ד הלכה א עד סוף המשנה הכל שם ועיין בהשגות:

לעשות לה [ב] טבור רבי יהודה אומר בכר אין פחות מחמשה ובכסת אין פחות מג' : ה פטיליא · פי' גאון וכן ערוך קופה לגרוגרות כדתניא (ירושלמי פ"ז דשבת) חותל של תמרה ופטיליא של גרוגרות מקטע ואוכל : חסינה · כמין קופה ועשויה מן הולין ומשימין בה את [י] הפיס תרגום (יואל א) נהרסו ממגורות אתפגרו חוסניא : סוגניות · מלשון (שיר ז) סוגה בשושנים · עושין כמין כפיפה קטנה מן העלין ומכסין בה פירות ואינה אלא מלאכת ערא׳ : נצרים · לורי דקל : חותל · כלי שעושין מחריות של דקל ומניחין בו תמרים לחים ואוכלין[יא] אותם נותן לתוכו ונוטל מתוכו אבל אם אין יכול להוציא את התמרים אא"כ יקרענו או יתיר החריות שלו טהור דכיון דקורעו ומתירו משליכו לאשפה והוי הכוא תשמיש ערא׳

מחמשה טפחים :

ה אפטילייה טמאה וחסינה טהורה בסגניות של עלין טהורות של נצרין טמאות גחותל שהוא נותן לתוכו ונוטל מתוכו טמא ואם אינו יכול עד שיקרענו או עד שיתירנו טהור : ו דקסייה של זורי גרנות של הולכי דרכים של עושי פשתן טמאה אבל של צבעין ושל נפחים טהורה ר' יוסי אומר אף של גרוסות כיוצא בהן הזה הכלל העשוי לקבלה טמא מפני הזיעה טהור : ז והמלקוט של בקר והחסום שלו והמרדף של דבורים והמנפה הרי אלו טהורין זכסוי של קופסא טמא כסוי קמטרא טהור כסוי תבה כסוי טני והמכבש של חרש והכסא שתחת התיבה והקמרון שלה ואנגלין של ספר בית הנגר בית המנעול ובית המזוזה ותיק נבלין ותיק כנורות והאמום של גודלי מצנפות והמרכוף של זמר ורביעית של אליית וגנוגנית העני וסמוכות המטה וטפוס של תפלה ואמום של עושה סותות הרי אלו טהורין חזה הכלל אמר ר' יוסי כל משמשי משמשיו של אדם א)בשעת המלאכה [א] טהור שלא בשעת המלאכה טמא וכל

ה פטילייה · דומה לקופה מערבה גובהה קרוב לאמה ולה פה קטן ישימו בו התאנים היבשים כאשר ירצו להכניעם או [א] להעתיקם ושמו מפורסם אצלנו : וחסינה · היא קופה גדולה דומה לבית יעשה מערבה ברוב ימלאו אותה מחטה כאשר ירצו לאצור אותה תרגום נהרסו ממגורות איפחתו חוסנייא (יואל א) · והנו לקבץ הפירות הלחים כתאנים וענבים שיחפו אותן בדמיון אריגה מעלי ערבה או קנים וזה הארג יקרא שגין באורו גדר מלשון (שיר ז) סוגה בשושנים : וחותל · כלי מסעס או מגומא ישימו בו הפירות הלחים שבעת המכירה כדי שלא ימששו ביד כמו אלו אשר ימכרו בו הפירות הלחים במצרים אשר יקראו אותו אל דובלה והוא מלשון (יחזקאל טז) והחתל לא חתלת : ו קסייה · עור תפור יכנס בו היד והוא על דמיון כף האדם ואם היה הכונה בו שיביא לו בו הידים כדי שלא יכנס בידו הקוץ או העלים ויגעהו טמא ואם הכונה בו שלא יזיע ויפסיד מה שבידו מפני הזיעה או יליקהו הזיעה מהחזיק הכלי אשר יתעסק בו הנה לא תטמא לפי שהוא דמיון פשוטי כלי עור ואע"פ שהוא חלול לא נעשה לקבול : ז מלקוט · כלי [ג] מעור יקבצו בו רפתי הבקר כדי שלא יפסיד החטה בעת הדישה: והחסום שלו · הזמם אשר יקשרו על פיו כדי שלא יאכל מן החטה שהזהירנו התורה (דברים כה) מלחסום אותו על פיו בעת הדישה: ומרדף · הוא כלי פשוט משימין בו אש וגללי בקר יגרשו בו הדבורים כדי שיעופו ויוכל אדם ליקח הדבש והוא מלשון (ויקרא כו) עלה נדף: והמנפה · מה שיניפו בו יקרא בלשון זה לפי שמוליך ומביא האויר: כיסוי קופסא · כיסוי התיבה יכניסו בו הבגדים ויניחו עליו הכסוי ובהס"ם (מנחות דף מא׳) כלי קופסא ירצו בו הבגדים המוצנעין בתיבות ובארגזין וכן קמטרא היא אשר נקרא אותה באמלי אלעתיר"ה ובמצרים אלקמטר"א תרגום המלתחה קמטרא : והמכבש של חרש · כלי הנגרים אשר ייסירו בו עלים המעוותים: והקמרון שלה · הקובה אשר עליה והוא הכסוי של תיבה שהוא עשוי כמין קופה עם עגלות לב אמרו בספרי קמורות ר"ל קערורות: והאנגלין של ספרי · דפוס מעור מקשיי על דמיון ספר תורה יעשו עליו נרתק של ס"ת כאשר יעשו לה נרתק מעור:ובית הנגר· הוא נרתק מעור יכנס בו המנעול אשר ינעלו בו השערים וכן בית המנעול ובית המזוזה בית מעץ כמין קנה יכניסו בו המזוזה וישימו אותו בשער: ותיק· הוא הנרתק שיעשו אותו לכלי הנבלים והכנורות ודמיונו מפורסם כמו תיק של ס"ת והאמום של גודלי מצנפות לפי שיש להן דפוס כמו ראש האדם וגודלין עליו המצנפת : והמרכוף · כבר באמרנו שהוא סוס מעץ אשר ישחקו בו : ורביעית של אליית· הם שני עלים אורך כל אחד מהן יותר מאמה יהיו שני העלים ביד המנחק יכה אחד מהן באחד לפי הנגון ושמו מפורסם במערב אלשג ותרגום ובמנענעים ובצלצלים וייחס אותו למקוננת לפי שיקוננו בו המתים אצלנו : [ג] וגנוגנית העני · אהל האומן והוא נגזר מאמרו גנון והליל וירלה בו הצל אשר יעשה האומן על ראשו כשיעשה מלאכה בשמש יעשה אצלנו מגומא על הראש ועני שם האומן אמר יתברך (דברים כד) כי עני הוא: וסמוכות המטה· ידוע: וטפוס· והוא כדפוס של עץ אשר יעשו עליו תפילין של ראש:וסותות· הוא הבגד ובדם ענבים סותו (בראשית מט) ואמרו אמוס של עושה סותות ירלה הדפוס אשר יארגו עליו וצורתו מפורסמת : וזה הכלל אשר זכר רבי יוסי אמת וביאורו שכל כלי עץ אשר יצטרך לורך קרוב כמו השלחן והמטה והדומה להן יקראו משמשי אדם וכל מה שהוא כלי לכלי אחר יצטרך אליו האדם ויהיה זה הכלי הראשון עובד לכלי השני הנה הוא יקרא [ד] משמשי משמשי אדם ומה שהיה ממנו אשר הוא משמשי אדם יצטרך אליו הכלי הראשון מהשני כמו כסוי קופסא [ה] אשר לא יפרד הכלי הראשון ממנו לא יפרד ממנו:ומשמשי אדם· הוא הקופסא לבד ואולם כסויה הוא משמש המשמש הנה הוא יטמא · [ו] ומה שהיה ממנו לא יצטרך אליו בלתי בשעת מלאכה כמו הדפוסים הנזכרים שהן לא יצטרכו אליו בלתי בשעת מלאכה הרי קולא יטמאו הנה זה חלוק ר' יוסי בכלים אשר קומשמשי משמשים לבד וזהו שרש אמתי ולא התבאר בסיפרא ונשאר מהחלוקה שתי חלוקות והוא שיהיה כלי משמש את האדם ואינו משמש את משמשיו או יהיה משמש את האדם ואת משמשי משמשיו והנה כבר התבאר בסיפרא [ז] שכל מה שהוא משמש את האדם לבד שהוא לא יטמא ר"ל שהוא לא ילרפהו האדם בדברים אשר ירלה שכל מי שיאכלהו או ישתהו או ילבשהו הנה ג"כ משמש את האדם וכאשר היה כלי לא יללח למשמשי אדם אבל לאדם עלמו [ח] כמו שלא יסתלק עליו לא יטמא ואם היה דבר יללח לאדם ולמשמשי אדם הנה זהו אשר יטמא מן כלי עץ אולם אשר הוא למשמשי אדם הנה חלק אותו רבי יוסי כמו שקדם ותדע זה מן הפסק שהוא משמש את האדם שכבר ישב בו או ילבשהו או יתכסה בו וכן משמש את משמשי אדם לפי שהדברים אשר הן משמשי אדם והגיע זה הענין שהוא עמידת הדין בטומאת כלי עץ וזה לשון ספרא מכל כלי עץ ולא כל כלי עץ יכול שאני מרבה הסולם והקולב והנחותא והמטורה ת"ל מכל כלי עץ ולא כל כלי עץ או יכול שאני מוליא את השלחן ואת הטבלא ואת הדולבקי ת"ל כל כלי עץ ריבה ומה ראית לרבות את אלו ולהוליא את אלו אחרי שריבה הכתוב ומיעט ר"ל שהלשון בהם כמו הרבוי והמיעוט לאיזה טעם ייחד אלו ברבוי לטומאה וזה במיעוט מן הטומאה והיה התשובה מה שק מיוחד שהוא משמש את האדם ואת משמשי האדם אף אני מרבה את השלחן ואת הטבלא שהן משמשין את האדם ואת משמשי אדם ומוליא את הסולם שהוא משמש את האדם ואינו משמש את משמשי האדם ואת הקולב ואת המטורה ואת הנחותא שהן משמשים משמשי האדם ואינן משמשים את האדם·ונחותא[ט]היא תיבת עץ תוסס תחת הכלים תושבת לכן ונחותא המטורה משמשי משמשים לפי שהמטורה עלמה היא משמשת את האדם ובתוספתא דכלים אמרינן רבי יהודה נותן בהן שלש מדות משום ר"ע העשוי לשמש את האדם כגון הסולם ואת הכלים כגון הקולב והמטורה והנחותא טהורה העשוי לשמש את האדם ואת משמשי אדם כגון הטבלא והשלחן והדולבקי טמאין והוסיף ר' יוסי דין וביאר שהחלק האחד והוא העשוי לשמש את הכלים והוא אשר יקראהו בסיפרא משמשי משמשים של אדם ממנו מה שהוא טהור

תניא בתוספ׳ חותל שהוא עתיד [ג]לאכיל׳תמרה ולזורקו טהור חישב לסכנים ולהוציא בו מן הבית ומן השדה טמא: ו במסכת מכשירין[יב] פ"ה [מ"ח]קסייא של שולחנות ופי' בערוך קערות של שולחנות ויש מדמים [יג] לוקפותיו ומנקיותיו ואע"ג דגרסינן במנחות (דף נז׳) קשותיו אלו הסניפים והיא לנוחית של ייןוהוא כמו(במדבר ד) קשות הנסך: של גרוסות· טוחני פולין ברחיים: מפני הזיעה·לשאוב את הזיעה כדי להקר בשרו שלא יזיע : ז המלקוט · פירש בערוך עור שמשימים בעיני הפרה לסבב בדישה: והחסום · פירש גאון וכן בערוך כמין מודה קטנה של חבלים שחוסמין בה פי השור והגמל : מרדף דבורים · פי' גאון וכן בערוך כמו דף וקרש ולוח שהוא נתון לפני כוורת כשיבואו הדבורים מן המרעה ינוחו במדף קודם ואח"כ יכנסו לכוורת עוד פי' בערוך כלי שמשימין בו אש וגללי בקר ומעשנים בשביל שיברחו מן הכוורת הנחיל ויקח הדבש מלשון (תהלים א) אשר תדפנו רוח : מנפה · כלי שמביא רוח ומניפין בו לאדם כדאשכחן באגדה (ב"מ ר"פ הפועלים פו·) בתי הניפי לי במניפיך : קפסא · כמו כלי קופסא דפ' התכלת (דף מא׳) : קמטרא · המלתחה תרגומו קמטרא (מלכים ב י) : והמכבש · פי' בערוך כל דבר שהוא לכיבוש דבר אחד באמלעו שמו מכבש וכל חרש לפי מלאכתו יש לו מקום שכובש ועושה העץ עד שיתקנו למלאכתו וכן מכבש של טובס יש לו שני דפים אחר שיכבסם מקפלן ומניחן ביניהם ונראין יפין : קמרון · פי' גאון וכן ערוך הקובה שלמעלה בראש התיבה שהוא כסוי שלה שמה קמרון כדאמר שם עגלות לב בפר' ויהי ביום כלות משה ואמרו רבותינו [יד](בראשית רבה פ"ל)שפירוש לב קמרוסא שהוא קובה שלא ישלוט בה עין : אנגליגין · אית דגרסי אגליגין ספסל שמשימין עליו את הספר וי"מ נרתק של עור שמכניסין בו את הספר : בית הנגר · פי' בערוך מקום שמשימין שם הנגר ומקום המנעול ומקום המזוזה : תיק נבלים תיק כינורות · כלי שמשימין בו הנבל והכיור : אימום · פורמ"א בלע"ז כמו מנעל שעל גבי האימום דבפרק תולין (דף קמא:) וכן גודלי מלנפות עושין לורת ראש האדם וגודלין עליו המלנפת : מרכוף · פירשתי לעיל בסוף פרק חמשה עשר : רביעית של אליית · מנענעים של מקוננות · ובמנענעים ובצלצלים תרגום וברביעין ובצלצלין (שמואל ב ו): גנוגנית העני . תרמילו של עני : וסמוכות המטה · [טו] כלי שסומכין בו המטה שלא תפול : טפום של תפילין · דפוס שעושין בה תפילין · טפוס כמו דפוס וכן בפרק שתי הלחם (דף לד׳) תנן ובטפוס היה עושה אותן ואמרינן בגמ' ושמא אותן בדפוס : אימום של עושה סיאגות · אית דגרסי סבאות תיכי חלילאתא שהן נעשין באימום · תניא בתוספתא בפרק המשנה בכלי עור רבי אלעזר ברבי לדוק אומר אלולגין של ספר תורה טהורין התיק שלו טמא משמע משם דאנליגין לאו היינו תיק :

פירוש הרא"ש

והגולם ובתוספתא קרו ליה טבור : ה פטילייה וכו'· פטיליה קופה של גרוגרות כדתניא חותל של תמרה ופטיליה של גרוגרות מקטע ואוכל : חסינה · כמין קופה גדולה וממלאים אותן חטים לאלור אותן תרגום נהרסו ממגורות איתפגרו הוסניא : סגניות · דרך אוספי פירות כגון התאנים והענבים לשומם בתבנית ארוג מעלי האילנות או מסריגים ואותו אריג נקרא סגניות מלשון סוגה בשושנים : חותל · כלי שעושים מחריות של דקל ומניחים בתוכן תמרים לחים אם יכול ליטול הפירות מתוכו ויאכל בשלימותו חשיב כלי ואם צריך להתירו או לקרעו טהור : ו קסיא וכו' · פירוש קסיא הם עורות תפורין בצורת יד ומכניסין בהם הידים ואמר לך כלל שאם היתה הכוונה בהם שיוכל לתפוש בהם בטוב ושלא יכנסו קוצים ולא קסמים מקבלים טומאה ואם היתה הכוונה בהם שלא יזיע ותפסיד מלאכתו מחמת זיעה או שלא תעכבנו זיעה מלהחזיק הכלי שהוא עושה בו מלאכתו הוה ליה כפשוטי כלי עור וטהורים ואע"פ שיש להם חלל הרי לא נעשו לקבלה : ז המלקט וכו' · פירש בערוך | עור שמשימים בעיני הפרה כדי שתסבב ותדוש : החסום · כמין מלודה של חבל שחוסמים בה פי השור : המרדף של דבורים · כלי

פירוש רב האי גאון

למטה קורין אותו קבולי עוד שמו בטיית גטע : ה פטיליא · פי' כמו ן קופה לגרוגרת ששמה בטיית קוצרה אתין ומנין שכן הוא דתניא (ירושלמי פ"ז דשבת) חותל של תמרה ופטיליא של גרוגרות מקטע ואוכל ויש בדברי חכמים פטילי סיגור : וחסינה טהורה · פירוש איכא דאמרי וחיסניה תרגום (יואל א יז) נהרסו ממגורות חוסניא לשון רבים ולשון יחיד חסינא ועשויה מן הולא ונותנין בו חטים : סיגניות של עלין · פי' עושין כמין קלת קטן מן עלין ומכניסין בם פירות ואינו אלא כלי עריי וסוגניות עיקר מן (שה"ש ז ג) סוגה בשושנים : חותל · פירוש יש לו שמות שנים בל' חכמים פרפיסא (תוקלא) [תוחלא] : ו קסיא של זורי איכא דאמרי קוסיא : ז המלקוט · איכא דאמרי והמיקלט : והחיסום · פירוש כמין מצודה קטנה מן חבלים לחסום פי השור והגמל : והמדף של דבורים · פירוש כמין דף וקרש ולוח שהוא נתון לפני כוורת דבורים שכשיבואו הדבורים מן המרעה ינוחו במדף קודם ואח"כ נכנסין לכוורת : והמנפא · איכא דאמרי מנפא בלישנא דרבנן מרוחתא בטיית כדגרסינן (ב"מ דף פו ע"א ע"ש) רב פפא בעל בשר הוה אמר לה לברתיה חניפי לי במניפיך אנא יהיב לך ככרין דנרד אדהכי והכי נשב זיקא א' כמה ככרין דנרד אית ליה למרי דיכי : קפסה · איכא דאמרי קופסה כדגרסינן בהתכלת (מנחות דף מא ע"א) לענין ציצית טלית המונחת בקופסה ולענין טבעת נמי א' אלא אמר רבא פעמים שאדם נותן לאשתו טבעת שיש עליה חותם להוליכה לקופסה ומנחתה עד שמגעת לקופסה (שבת דף סב ע"א) : קמטרה · לשון ערבי ויוני ורומי ואדומי פי' תרגום (מ"ב י כב) המלתחה קמטריה : והקמרי שלחן · פירש הקובה שלמעלה בראש התיבה שהוא כסוי שלה שמה קמרון כדאמרינן צב דומות לקמרוסתא לענין שש עגלות צב (במדבר רבה פרשה יב וילקוט) ואמרי רבותינו שפירש צב קמרוסתא שהיא קובה שלא ישלוט בו העין הוא בצבים : והאנגלין של ספר · איכא דאמרי אלונגין כמין נרתק של עור שמכניסין בו הספר : ואמום · פירוש כדגרסינן בשבת (דף קמא ע"ב) מנעל של האמום אותו העץ שמכניסים בתוך המנעלים כדי שירחבו שמו אמום והיא בטיית קאלב : והמרכוף · כלי מרכב של זמר וזה שאמרנו שיש לזמרים כמין סוס מן ארז : וטפום של תפלה · פירוש הבית שיכנים בו התפילין ותופרן על אותו העור ששמו פפס קאלב בטיית שהוא עשוי בשין של תפילין וכן יעשו ד' בתים : סאיכות · איכא דאמרי הסיאות יש אומרים תיכי חלילאתה שהן נעשין באמום שהוא קאלב בטיית ותרונתק

המנפה · כלי שמביא הרוח לקרר את האדם : קפסא · ארגז : קמטרא · תרגום המלתחה קמטרא וכיא תיבה גדולה שמניחים בתוכה בגדים: מכבש · שכובש בה הבנאי עלים משוקמים לייסרן : הקמרן · כיסוי עגול כמין כיפה עושים לתיבה · אמרינן בספרי שש עגלות צב קמורות היו : אנגלין של ספר · דפוס של עץ כדמות ספר תורה ועושים עליו התיק של ספר תורה כשנעשה מעור : בית הנגר · תיק של עץ שמשימים בו הנגר וכן המנעול ושפופרת שנותנים בתוכה המזוזה : אמום · דפוס כמו מנעל שעל גבי האמום ועושי מלנפת עושים כמין ראש של עץ ועושים עליו את המלנפת: מרכוף · כדלעיל: רביעית · תרגום ובמנענעים ובצלצלים ובריביעין ובצלצלין ומקוננין בהם : גנוגנות העני · הוא סוכת האומן מלשון גנן והליל הסכך שעושה האומן בראשו כשעושה האומן מלאכה וקורא האומן עני כי עני הוא: וסמוכות המטה · קורות שסומכים בהם המטה : טפוס · כמו דפוס ועושין בו בתין של תפילין: אמום של עושה סותות · רוקמין עליו אבנטים

מים טהורים

[א] בר"מ כאשר ירלו להכניעם או להעתיקם כו' כצ"ל : [ב] שם מלקוט כלי עור יקבץ בו רפש הבקר כו' כצ"ל וכיולא בו לעיל פ"י מ"א בר"מ ונתחברו כתב גללי הבקר ואף שהוא קלת כלי קבול מבואר שם דעתו לפי שאין עליו לורת כלי וכן החסום שאחר זה : [ג] שם וגנוגנית העני כו' מאמרו גנון והליל כו' נראה שלא היה הנוסחא של דבינו הר"מ גנוגנית (בשני גימלין) אבל הערוך הביאו בערך גנגין ופירש כהר"ש : [ד] שם הנה הוא יקרא משמש משמשי אדם ומה שהיה ממנו אשר הוא משמש משמשי אדם כו' כצ"ל : [ה] שם אשר לא יתפרד ממנו הנה הוא טמא כו' כ"ה עיקר סדר הדברים והמאמר האמלעי אשר תוך הדברים הנזכר הוא מאמר המוסגר לביאור איזהו משמשי אדם ואמר שהקופסא הוא כן אבל כיסוי' הוא משמש המשמשים : [ו] שם וזה שהיה ממנו לא יצטרך כו' ר"ל ממנו מהחלק הנזכר אשר הוא משמש משמשים כלבד הוא באופן שלא יצטרך אליו תמיד כו' הנה הן לא יטמאו : [ז] שם שכל מה שהוא משמש את האדם לבד שהוא לא יטמא ר"ל שהוא לא ילרפהו האדם בדברים אשר ירלה מכל מה שיאכלהו או ישתהו כו' כצ"ל ור"ל באם יצרף האדם איזה כלי לדבר מאכל או משקה או מלבוש כמו השלחן כו' כי זולת מה שהוא משמש את האדם בעלמו משמש הוא ג"כ להניח עליו פלחם והיין והבגד לכך נקרא השלחן משמש האדם ומשמשיו אבל הכלי אשר לא ילרפהו האדם לסיוע מאכל ומשקה ומלבוש הנה נקראהו ג"כ משמש את האדם עכ"פ אולם אם לא יללח למשמשי אדם רק לאדם עלמו לא יטמא והוא הסולם אמנם אם יללח לשניהם לאדם ולמשמשי אדם הנה הוא טמא כלי תגלי אבל אם ישמש למשמשי אדם לבדם ולאדם לא מצא עזר כנגדו בזה הבדיל כמו שקדם : [ח] שם אבל לאדם עלמו לא יטמא כצ"ל והשאר נמחק : [ט] שם ונחותה היא תיבה עץ תוסס תחת הכלים תושבת להן ובתוספתא דכלים אמרינן ר"י נותן בהם ג' מדות כו' כצ"ל (והדברים שביני וביני מיותרים) דאילו לנוסח שלפנינו הדברים סותרים זה את זה מה למעלה ומה למטה וק"ל : [י] בר"ש חסינה כמין קופה כו' ומשימין בה את חטים כצ"ל והרע"ב הביאו ג"כ בערוך : [יא] שם ואוכלין אותה לפי שעה כו' כ"ה בערוך : [יב] שם במסכת מכשירין פ"ה קסייה של שולחנות ופי' בערוך כו' לא שכיון בהעתקת דברי הערוך הללו לפרש קסייה דכאן ג"כ קערות (וכמ"ש התוי"ט בדעתו לקמן פכ"ד מט"ו) דא"כ מה טעם דקסייה מפני הזיע וכתב רבינו לשאוב הזיע כו' וגם הערוך עלמו לא פירש הכא קסייה דכאן קערות מטעם המ' וכן הר"ש לקמן פ"ה דמכשירין פי' קסייה של שולחנות המשולחנים ים להם בגדים או כלים ועל כוונה זו העתיק הר"ש גם כאן לשון הערוך שהכוונה בגדים מכסים כו' : [יג] שם ויש מדמין לו קשותיו ומנקיותיו כו' כצ"ל ור"ל ים מדמין למלת קסייה מלת קשותיו : [יד] שם ואמרו רבותינו בספרי פירוש צב קמרוסתא ובכצ"ל פל"א ר' נחמיה אומר כמין קמרוסין היתה כצ"ל ועי' בערוך : [טו] שם וסמוכות המטה קורות שסומכין בהן כו' כ"ה

הגהות הגר"א

[א] במשנה בשעת המלאכה טהור וצ"ל בשעת המלאכה ושלא בשעת כו': [ב] בר"ש לעשות לה טבור · נמחק תיבת טהור · ג"כ טהור עד שיעשה לו טבור : [ג] שם לאכיל' תמרה · נמחק וצ"ב לאכול את התמרים :

ח תרונתק [ד] · תיק שהימנק שצריך שני תיקין : סקורטיא · פירשתי לעיל [ה] : פגושות · חגים רחבים וי"א הסוניות ומחי קבלו תרגום ומחת פנסוסי (יחזקאל כו) : סמפוניא· כלי זמר של מתכת כדתנן לעיל פי"א : אלה · מגא בלע"ז : העשוי לחפוי · השמים ערלאי והאור וכל שמכניסו מן הגלד אינו אלא מכסה בעלמא · תניא בתוספתא לעיל בפרק שבעת היה מבוקע עד חציו ועד שליפו טמא מפני שהוא ככסוי קסיא · פחות מכן טהור מפני שהוא ככסוי קמטרא :

א שיעורן כרימונים· בניקבו כמוציא רימון מיירי כדמוכח בפ' ואלו קשרים (דף קיב:): במה שהן · כמו שמפרש והולך : באגודות של ירק · אם לא יפול מן הנקב : כולן כרימונים·אתא לאשמועי' דמאן תנא קמא ר' יהושע א"נ איכא בינייהו של גננים ושל בלנים דת"ק דוקא דבעלי בתים קאמר ומיהו משמע דר"א אתא לפלוגי אתנא קמא בכולהו [ו] דבכלי בעלי בתים הוא : ב של שתי. דק משל ערב כדמוכח בפרק המפלת (דף כה:) גבי יצירת הוולד ובפרק אע"פ (דף סד:) גבי מה היא עושה לו כו': אע"פ שמקבלת · לשון אע"פ אין מתיישב בכל משנה זו דאי הוה תני טהורה הוה ניחא אבל השתא דתני טמאה הוה ליה למימר כיון דמקבלת וכן בבית קערות ובבית הרעי טמאה דמקיימין אותה כיון דחזיא לפקעיות של ערב וכן כולם : מפני שהן מקיימין אותן · לא יתכן לישנו לר"ג (*משה) אלא אדרבקקאייתניא בתוספ'[ב"מ פ"ו]*אמת חדשה אע"פ שמקבלת רימונים טהורה תפרה ונקרעה שיעורה ברימונין ר"א אומר בפקעיות של שתי מארבע במנה שהוא מ' בסלע · פי' מנה גדול של מ' סלעים יש בו ארבע פקעיות נמצא לפקיעה אחת עשר סלעים ושמא זה הוא שיעור מלאכה דגליל דתנן בפרק אע"פ (שם) מה היא עושה לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל : ג פיפיירות · הוא כלי פאפיר דתניא בתוספ'[שם]שהוא כלי של מיןזמורות כדפרישית לעיל בפ' ט"ו ואחר שנפחתו שוליהן הכניס קנים ממטה למעלה לחזק השוליים : גפיים · שגפפו סביב ובערוך פי' גפיים אזני הכלי ויש אומרים לולאות ולקמן בתוספתא בפרק כרים שנפחתו משמע דאזני הכלי וגפיים הכל אחד : להנטל בגפיים · דכשאוחז בגפיים אין עיקר הכלי עולה עמו: תניא בתוספ' [שם] הסל [ג] והסלים של גמלים ופיפיארות שעשאן מתחילתן מקבלים רימונים טמאים רבי שמעון אומר פיפיארות שאינה יכולה ליטל בגפיים ולאת בפתח טהורה: ד שלשה אחוזים · לכאורה משמע דמוציא רימון דכל דוכתא לאו רימון אחד דוקא אלא שלשה אחוזים שדרכן כך להיגדל ולהיתלש ביחד אבל קשה בפרק אלו קשרים (דף קיב:) דבעי חזקיה ניקב במוציא רימון וסתמו וחזר וניקב במוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רימון הוה ליה למימר ניקב במוציא רימון וסתמו וחזר וניקב במוציא רימון וסתמו עד שהשלימו לשלשה רימונים ואם נפרש דלעולם בחד רימון משערים אלא רימון הגדל יחידי או שנים שנים גדולים יותר מדאי והגדלים ד' ד' קטנים יותר מדאי לה"ק דבאותם הגדלים ג' ג' משערינן לא יתכן כלל לפרש כן דהא קתני בה באידך בבא לא גדול ולא קטן אלא בינוני ונראה לפרש דכשניקב במוציא רימון אכתי חזי לרימונים דכשהכלי מלא רימונים מתוך שדוחקין זה את זה אין נופלים ממנו אלא א"כ רחב כשלשה ונקט אחוזים משום דלא תימא כשלשה זה אצל זה דהיינו ארכו כשלשה רימונים ורחבו כרימון אחד אלא כשלשה אחוזין דהייטו דקיימי כהלוכה כשלשה רגלי קנקן · ובכל דוכתא דלא ...

וכל שאינו אלא בשעת המלאכה טהור : ח ‏תיק הסייף והסכין והפיגיון תיק מספרת ומספריים והתער תיק מכחל ובית הכוחל תיק מכתב ותרונתק תיק טבלא וסקורטיא בית החצים בית הפגושות הרי אלו טמאים תיק ספונייא בזמן שהוא נותנה מלמעלה טמא מצידו טהור תיק חלילין ר' יהודה מטהר מפני שהוא נותנו מצדו חפוי האלה הקשת והרומח הרי אלו טהורין זה הכלל העשוי לתיק טמא לחפוי טהור :

פרק שבעה עשר

א א) כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים רבי אליעזר אומר במה שהן קופות הגננים שיעורן באגודות של ירק של בעלי בתים בתבן של בלנין בגבבה ר' יהושע אומר כולן כרמונים: ב החמת שיעורה בפקעיות של שתי אם אינה מקבלת של שתי אע"פ שמקבלת של ערב טמאה בית קערות שאינו מקבל קערות אע"פ שמקבל את התמחויים טמא בית הרעי שאינו מקבל משקין אע"פ שמקבל את הרעי טמא רבן גמליאל מטהר מפני שאין מקיימין אותו : ג הסלין של פת שיעורן בככרות של פת אפיפיירות שעשה להן קנים מלמטן למעלה לחיזוק טהורה עשה לה גפיים כל שהן טמאה ר' שמעון אומר אם אינה יכולה להנטל בגפיים טהורה : ד הרמונים שאמרו שלשה אחוזין זה בזה רשב"ג אומר בנפה ובכברה כדי שיטול ויהלך ובקופה כדי שיפשיל לאחוריו ושאר כל הכלים שאינן יכולין לקבל רמונים כגון הרובע וחצי הרובע הקנונים [א] ג) והקטנית שיעורן ברובן דברי ר' מאיר ר' שמעון אומר בזיתים נפרצו שיעורן בזיתים נגממו שיעורן במה שהן: ה הרמון שאמרו לא קטן ולא גדול אלא בינוני ולמה הוזכרו רמוני בדאן שיהיו מקדשין כל שהן דברי ר' מאיר ר' יוחנן בן נורי אומר לשער בהן את הכלי ר' עקיבא אומר לכך ולכך הוזכרו לשער בהן את הכלים ויהיו מקדשין כל שהן אמר ר' [ג] יוסי לא הוזכרו רמוני בדאן וחצירי גבע אלא שיהיו מתעשרין ודאי בכל מקום: כביצה

שאר ומנעו מה שהוא טמא כמו שביארנו ופטור זה הגרש והביטגו אמר: ח תיק· הוא נרתק: וכבר קדם לנו שפגיון סכין משוות : ומספרת·ר"ל מה שיגלחו בו ותער ומספרים ידועים : ובית הכוחל · הכלים שמשימין בו הכחול : ומכתב· קולמוס ברזל או נחשת וכבר קדם ביאורו : ותרונתק· הוא שיעשו מעור בשימים מקובלים לגשם אחד ובו מקומות לקולמוס ולסכין ולמספרים והוא שאנו קורים פיל"ארו ור"ל שלכך נקרא תרונתק תרין תיק ושמו מפורסם אצלנו : ובית החיצים· בני אשפה: ובית הפגושות· תיק מעור ישימו בו הכלים הרחבים תרגום ומחי קבלו ומחת פנסוסי: סומפנין וחליל· מיני זמר כמו [א]שכבר ביארנו ואמרו ז"ל חפוי טהור לפי שהחפוין טולן כמו שמחפין בטס של זהב או כמו מהחפוין של מתכת והן כלים רבים יחופו בעור וכל החפויין לא יטמאו לגרם אשר קדם זכרו [ג] והוא אמרו יכול שאני מרבה חפוי הכלים תלמוד לומר אשר יעשה מלאכה בהם פרט לחפוי כלים :

א שיעורן כרמונים· כאשר נקבו כמוציא רמון נטהרו ולא יקבלו טומאה וענין במה שהן ישערו בדבר אשר ישתמשו בו וכאשר נקבו עד שלא יצלח לזה הדבר הנה הוא טהור כמו שיהיה שמושו לתאנים שיעורו כאשר נקב במוציא תאינה ואם היה שמושו לזיתים נקובתו במוציא זית : עוד אמר ת"ק שקופות הגננים כאשר ינקבו נקב תצא ממנו אגודת ירק הנה הן טהורים וקופות בעלי בתים כאשר ינקבו נקב עד שיצא ממנו התבן הנה הם טהורים וקופות הבלנים כאשר ינקבו נקב תצא ממנו הגבבה טהורות והגבבא הוא תבן מעורבב בזבל ישרפו אותה במרחץ תרגום לקושש קש לגבבא גילי (שמות ה) וחלק רבי יהושע על זה ההבדל השני ג"כ ואמר שאלו הקופות כולן שעורן כרמונים כמו שאר כלי בעלי בתים ואין הלכה לא כר' אליעזר ולא כר' יהושע : ב פקעיות של שתי · הן לשונות של מטוה אשר יהיה ממנו השתי והן קטנות מלשונות הערב : ובית הרעי· כלי יעשו בו הנערים לצרכיהן ורעי שם הטאה והנה באלו הפרקים לשון אע"פ שענינו יהיו אלו הכלים

...יקבלו הקטנים שהן יטמאו וטלן בראוי להן עד ... הנקב הגדול שלא תקבל השיעור הגדול ויהיה סדר המשנה כהחמת שיעורה בפקעיות של ערב אע"פ שאינה מקבלת של שתי הואיל ומקבלת של ערב טמאה ... ואין הלכה כרבן גמליאל : ג פיפיירות· הוא כלי

ו בביצה שאמרו · גבי טומאת אוכלין: ונותן לתוך המים · ממלא כוס מים ונותן לתוכו גדולה שבגדולות וקטנה שבקטנות וחולק המים היוצאין וחלק אחד הוא שיעור ביצה: תניא בתוספ' [כ"מ פ"ז] רבי יהודה אומר מביא גדולה שבגדולות וקטנה שבקטנות ומביא כוס מלא מים ומביאין אוכלין שאינן בולעין ונותנן לתוכו עד שיחזרו המים לכמות שהן וחוזרין וחולקין· פירוש אחר כן מוציא הביצים מן הכוס ונותן במקומן אוכלין שאינן בולעין כעין בשמים ושקדים עד שיתמלא הכוס מן המים וחולקין אותן אוכלין וחציין הוא שיעור ביצה: ז כגרוגרת שאמרו · לאוצאת שבת ולעירובי מגיחות: ח כזית שאמרו · רוב שיעורים בכזית: אגורי · בפרק כילד מברכין (דף לט·) אמרינן למה נקרא שמו אגורי ששמנו אגור בתוכו: כשעורה שאמרו · עצם כשעורה: כעדשה שאמרו · מן השרץ: מביאין את הטומאה · על אדם הנושאן: בעובי המרדע · כדמפרש בפרק קמא דשבת (דף טז:) ועובי המרדע הוא אצבע ושליש אצבע דאיכא השתא בהיקיפו טפח דכל שיש בהיקיפו טפח יש ברחבו שלשה טפחים וגזרו על היקיפו משום עביו והא דתני' בתוספתא דשיעור עובי המרדע שתי אצבעות [ג] ושיעור היקיפו טפח · טפח משש טפחים באמה אצבע מארבע אצבעות בטפח זרת האמורה בתורה וחצי אמה של נסכה ואי זו היא אמה בינונית זו אמה של ששה טפחים ובמסכת בכורות פרק על אלו מומין (דף לט:) קאמרינן למאי הלכתא תניא אצבע א' מארבעה בטפח: ט האמה שאמרו · לענין מילי טובא משערינן באמות כגון מעביר ד' אמות ברה"ר ואלפים אמה דתחום שבת ולענין סוכה וכלאים באמה בינונית היא אמה בת שש ואיכא אמה בת חמשה קטנה [ד] גדולה בת ו' ואצבע הילכך בת ששה היא הבינונית כדמפורש במסכת מנחות פ' שתי הלחם (דף נז.) ובפ"ק דעירובין (דף ג:) פליגי אביי ורבא דאביי אמר אמת סוכה ואמת מבוי באמה בת חמשה אמת כלאים באמת ששה ורבא אמר אחד זה ואחד זה באמה בת ששה אלא הללו שוחקות והללו עצבות ולבסוף מסיק תנאי היא: שתי אמות · [ה] של שתי מקלות שבהם מודדין האמות והם אמה על אמה: בשושן הבירה · חדר אחד בנוי על שער המזרחי של העזרה ומצוייר בתבנית שושן הבירה כדי שתהא אימת מלכות עליהם: של משה · בת ששה טפחים: נוטלין בקטנה · שהיה נזבר מתנה לאומנים כך וכך אמות תעשו בנין לבדק הבית בכך וכך דמים באמה של משה ומחזירין לו למדת אמה היתירה עליה אצבע כדי שיוסיפו על תנאם משלהם ולא יפחתו ונמצאו נהנין מן ההקדש יותר ממה שעשו ובאין לידי מעילה ובפרק שתי הלחם (דף נח·) מפרש למה שתים חד לכספא ודהבא כשמתנים עם צורפי זהב לעשות סגלא בת ה' אמות או עשר אמות כשל משה ומחזירין לו מדה היתרה עליה חצי אצבע ולא באותה שיתירה אצבע לפי שאומנות יקרה היא ואין מפסידין אותן כל כך: י בינוניות · שהיא בת ששה: חוץ ממזבח הזהב · שהוא אמה על אמה: והקרן · יסוד וסובב: רבי יהודה אומר · בפ' שתי הלחם (דף נז:) מפרש אמת הבנין כגון חומת הבית ומזבח העולה אמת כלים כגון ארון ושולחן ומזבח הזהב: תניא בתוספ' [שם] ר"מ אומר כל מדות שאמרו חכמים בכרם כגון חורבן הכרם ומחול הכרם ופיסקי ערים מותר האפיפיורות כולן [ו] באמה של [ד] ה' טפחים חוץ ממזבח הזהב והקרן והסובב והיסוד שהן באמה של [ה] ששה טפחים שנאמר ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטפח שיהא למזבח ב' מדות יכול יהו כולם באמה של ה' טפחים ת"ל באמות אמה אמה וטופח באמה שהיא יתירה על חבירתה טפח · פי' חורבן הכרם הוא קרחת הכרם דפ"ק דעירובין (דף ג:) וכולן שנינו בהם אמות ופ"ד דכלאים קרחת הכרם [ז] ב"ה אומרים ט"ז אמה ותנן פ"ו דכלאים פסקי ערים שמונה אמות ועוד דבפרק ו' דכלאים תנן מותר אפיפיורות ואין שיעורם במשנה מפורש אבל בירושלמי מפרש מותר אפיפיורות שש טפחים ושמא ר"מ היה שונה אמה: יא במדה · [ח] לפי שיש מדברית וירושלמית וצפורית ושל מדבר קטנה משל כולן: מדת הלח · הין וחצי הין: לפי מה שהוא · בין קטן בין גדול: קומץ המנחה · כדכתיב (ויקרא ב) וקמץ *ממנו מלא קומצו: והופן הקטרת ביום הכפורים · כדכתיב (שם טז) ומלא חפניו קטרת סמים דקה: כמלא לוגמיו · אם שתה ביום הכפורים חייב כדתנן פרק בתרא דיומא (דף עג:) ולפי לוגמיו דשותה משערינן: מזון שתי סעודות לעירוב · פ' בכל מערבין (דף ל:) [ט] לימא מתני' סומכוס היא דאמר מידי דחזי ליה בעינן דתנן אין מערבין לישראל בתרומה אלא בחולין ואמרינן נמי התם לימא פליגא אדרשב"א דאמר מערבין לחולה ולזקן לפי מזונו לרעבתן בבינונית ומסיק תרגמא הא דקאמר לפי מה שהוא אדם בזקן וחולה ולקולא ולאו לרעבתן לחומרא דבטלה דעתו: מתכוונים להקל · ר"מ סבר בשבת אכיל איניש טפי דבסים תבשיליה ואמר (עירובין דף פב:) אמרי אינשי רווחא לבסומי שכיח ור' יהודה סבר כיון דבשבת סעיד איניש שלש סעודות אינו מרבה לאכול כל כך בכל סעודה · ובפ' כילד משתתפין (שם) מפרש שיעורא דרבי מאיר ורבי יהודה ויתכן דלכל הני תנאי פליגי את"ק [י] דברייתא וקיימי אפילו אחולה וזקן וכולהו משערינן בבינוני ולת"ק חולה וזקן לפי מזונו: משלש לקב · דהיינו תשעה סעודות לקב: מככר בפונדיון · ככר הלקוח בפונדיון מן הנחתום כשנמכרין ארבע סאין בסלע ולפי חשבון זה חצי קב הוי ב' סעודות דשש מעות כסף דינר ומעה שני פונדיונים נמצא דינר י"ב פונדיונים והסלע ד' דינרין נמצא סלע מ"ח פונדיונים וסאה ששת קבים נמצא לד' סאין כ"ד קבין הוו מ"ח חצאי הסאה

ו [א] כביצה שאמרו לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית ר' יהודה אומר מביא גדולה שבגדולות וקטנה שבקטנות ונותן לתוך המים וחולק את המים אמר ר' יוסי וכי מי מודיעני איזוהי גדולה ואיזוהי קטנה אלא [א] חולק הכל לפי דעתו של רואה: ז כגרוגרת שאמרו לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית ר' יהודה אומר [ג] הגדולה שבארץ ישראל היא הבינונית שבמדינות: ח כזית שאמרו לא גדול ולא קטן אלא בינוני זה אגורי: כשעורה שאמרו לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית זו מדברית: כעדשה שאמרו לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית זו מצרית: כל המטלטלין מביאין את הטומאה בעובי המרדע לא גדול ולא קטן אלא בינוני איזה הוא הבינוני כל שהקפו טפח: ט האמה שאמרו באמה הבינונית וב' אמות היו בשושן הבירה אחת על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן מזרחית דרומית שעל קרן מזרחית צפונית היתה יתירה על של משה חצי אצבע שעל קרן מזרחית דרומית היתה יתירה עליה חצי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע ולמה אמרו אחת גדולה ואחת קטנה אלא שהאומנים נוטלין בקטנה ומחזירין בגדולה כדי שלא יבואו לידי המעילה: י רבי מאיר אומר כל האמות היו בינוניות חוץ ממזבח הזהב והקרן והסובב והיסוד ר' יהודה אומר אמת הבנין ששה טפחים ושל כלים חמשה: יא ויש שאמרו מדה דקה מדות הלח והיבש שיעורן באיטלקי זו מדברית ויש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם הקומץ את המנחה והופן את הקטורת והשותה כמלא לוגמיו ביום הכפורים כמזון שתי סעודות לעירוב מזונו לחול אבל לא לשבת דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר לשבת אבל לא לחול [ג] אלו ואלו מתכוונין להקל רבי שמעון אומר משתי ידות לככר משלש לקב רבי יוחנן בן ברוקה אומר מככר בפונדיון מארבע סאין בסלע: יב ויש

שיקרה מאלו הרמונים או מאלו הכרתי אמנם יוציא ממנו מעשר [א] דמאי לפי שהן שכל באמת ויוציא ממנו מעשר ראשון ושני מאחר תרומה גדולה כי הכותיים לא יוציאו מעשר כמו שכבר ביארנו ממקומות ממסכת דמאי והלכה כרבי עקיבא ואין הלכה כרבי יוסי: ו ידוע שיש מן השיעורים של הענינים ההוריים מה שנשערו בכביצה כמו שאמרו שכביצה מטמא טומאת אוכלין ואומר שכל שיאמר בו כביצה הנה היא ביצה שממנה השיעור מביצת התרנגולת · וענין מאמר ר' יהודה כפי מה שאבאר לך אמר הקח כלי והמלא אותו בהכלית מה שאפשר עד שילך על כל גדותיו ויושם בכלי אחר ריקן עוד ישליט שם ביצה היותר גדולה שתהיה ויצא ממנו שיעור גוף הביצה בלא ספק ויקבץ זה המים עוד ימלא כלי אחר במים פעם שנית בזה הכלי בעצמו או בכלי אחר זולתו הענין אחד עוד ישליך באותו הכלי ביצה היותר קטנה שתהיה ויקבץ ג"כ מה שישפך ויקבלו שתי המימות ויקח חצי המקובץ וישער בו וכן אם תקח שתי הביצות הגדולה והקטנה ותשליך בכלי אחד בפ"א ותקח חצי מה שישפך מן המים יהיה הענין אחד וא"ר יוסי וכי מי מודיעני כאשר תקח הביצה היותר גדולה שלא תמצא יותר גדולה ממנה וכן כאשר לקחנו היותר קטנה שלא תמצא יותר קטנה ממנה אבל הענין שב אל אומד האדם שזאת הביצה תהיה שוה לא קטנה ולא גדולה והלכה כרבי יוסי: ז גרוגרת · היא התאנה היבשה ששיערו בה הוצאת שבת וערובי מבואות לפי מה שהתבאר בערובין (דף פ:) ואין הלכה כרבי יהודה: ח כבר ידעת שאיסורי מאכלות כנבלות וטרפות ודם והדומה להן יהיה איסור אכילתן בכזית וכן כזית מן המת ומן הנבילה הוא אשר יטמא ורוב השיעורים הן בכזית ולשון הש"ס (סוכה ו·) ארץ שרוב שעוריה בכזית ואני עתיד לבאר ג"כ שעצם כשעורה מן המת מטמא במגע ובמשא וכבר ביארנו שכעדשה מן השרץ מטמא במגע ובמשא וכבר ביארנו בפ' י"ז מאהלות שכל המטלטלין מביאים את הטומאה בעובי המרדע: ט השיעור באמה בתורה הרבה כמו שהתבאר בשבת (דף ס·) ועירובין (דף ג:) וסוכה (דף ג·) ומדות (פ"ג) ובינונית היא אמה בת ו' טפחים וכל טפח ד' אצבעות בגודל והיא אמה של משה ר"ל אשר בה ישער המשכן וכבר ביארנו במדות שבשער מזרחית משערי הר הבית היתה צורת שושן הבירה ולזה יקראו שער שושן הבירה ועשו זה בעבור שעלו משושן כדי שיזכירו עמידתם בו ויהיה אימת מלכות עליהן ומזה השער יאמרו ושתי אמות היו בשושן הבירה וכאשר יסכימו עם האומן שיארגו מאה אמות דרך משל במאה דינרין או יבנו ק' אמות בק' דינר ויאמרו אותם מן הגזל ויתנו להן מה שיבנו במאה אמות הקטנות וכאשר יקח מכן ההקדש מה שעשו יבקשו מהן מאה אמות מאמות הגדולות עד שלא יהנו מן ההקדש ויתחייבו מעילה לפי מה שיתבאר במסכת מעילה: י כבר ביארנו מדות המזבח על התכלית בג' ממדות והלכה כר' מאיר: יא כבר ביארנו בפתיחת דברינו במסכת מנחות שמדות הלח גם כן כמו ההין והלוג והרביעית הן חלקים מהסאה אשר היא מדה יבשה וכן הקב והאיפה והעשרון שהן מדות היבש ג"כ הן כולם מיוחסים לסאה כמו שביארנו בז' ממנחות (דף עז·) ושם התבאר שבסאה המדברית הוא השיעור והסאה מדברית היא ה' שביות מסאה ירושלמית ושיעור אלו המדות אשר קדמו לנו בכל המשנה אמנם הן בסאה מדברית: ואמרו וכמזון שתי סעודות לעירוב ר"ל עירובי תחומין אשר לא תהיה אלא כמזון שתי סעודות לכל [ג] המערבין כמו שהתבאר בח' מעירובין (דף פב·) ואמר ר"מ שבשבת יאכל האדם מהמאכל יותר מפני הלפתן והוא עוזר לו על אכילת הפת יותר ור' יהודה אומר שבשבת יאכל פחות מפני מליאות המשתה והיין וירפה האסטומכא וימעיט האכילה וזהו ענין אמרו וזה וזה מתכוונין להקל מפני שכל אחד מהן אמנם כיון למעט שיעור העירוב וכבר ביארנו הרבה פעמים שהסאה ו' קבין והסלע ד' דינרין ושם מעה כסף דינר ומעה שני פונדיונין והפונדיון חלק ממ"ח בסלע וכאשר יהיה הכך ד' סאין בסלע יהיה חצי קב בפונדיון הנה המגיע מזה השיעור אשר נתן אותו ר' יוחנן בן ברוקה שהשתי סעודות והוא חצי קב יהיה הקב ד' סעודות ור"ש אומר שהשתי סעודות הן שתי שלישי חלות יהיה ג' מהן בקב הנה לדעת ר"ש יהיה בקב ט' סעודות וביאר בהש"ס (שם) מאמר ר' יוחנן בן ברוקה ד' סעודות בקב אמנם הוא בשכירות האופה אשר יקום ויאפה והעצים שמשים מעצמו והיה לו אלם מהשכירות חצי מה שיאפו וכאשר נתן לו ד' סעודות ויקח הוא ארבעה ובנים מאלו הד' הוא ב' סעודות וזהו רביעית הקב ור"ש אשר יאמר שהשתי סעודות הן שתי תשיעיות מן הקב לא יחשב השכירות ושני השיעורים קרובים ודע שהקב שיעורו בכ"ד ביצים וב' סעודות אם כן על דעת רבי יוחנן בן ברוקה הוא שיעור ששה ביצים ועל דעת ר"ש יהיו השתי

פירוש רב האי גאון

הגהות הגר"א

מים טהורים

פירוש הרא"ש

קבין הלי קב בפונדיון אבל בפרק כילד משתתפין (שם) מסקינן לא מהן [ז] מעה לחנוני והוי רביע הקב בפונדיון ולרבי יוחנן בן ברוקא ח' סעודות בקב: **יב** מלא תרווד רקב · [ח] שאמרו ישנו מעיקרי אצבעותיו ולמעלה דברי ר"מ וחכמים אומרים מלא חפניו ומפרש התם מלא פיסת יד ומלא קשרי אצבעותיו חד שיעורא הוא: בגרים הקלקי · במסכת נגעים פ"ז תנן מקום הגרים פ' עדשות מקום עדשה ד' שערות נמצאו ל"ו שערות: כותבת הגסה · פליגי בה פרק בתרא דיומא (דף עט:) אי יתירה מכביצה אי פחותה מכביצה: נודות היין והשמן שניקבו איירי בכמה שיעור הנקבים: כפיקה גדולה · פרק הלוקח (דף כב:) אמר ר' יוחנן ג' פיקות שמעתי אחת של שתי ואחת של ערב ואחת של פיקה גדולה והכא לא מיירי בהנהו דהלהם קתני: שלא נעשה בידי אדם · מפרש באהלות פי"ג ומייתי לה פ' הישן (דף כ:) אחד חור שחררוהו מים או שרצים או שאכלתו מלחת והתם קתני היושב עליו לתחמים שיעורו פותח טפח למאור שיעורו כמלא מקדח: תניא בתוספ' [ב"מ פ"ו] ואיזוהי פיקה גדולה שלהן הנכנס דרך פיקן בד"א מלמטה [ט] אבל מן הצד הרי אלו טמאים מפני שהן מקבלים טומאה מן הנקב ולמטה תחלתן אין מקבלים טומאה עד שינפח ויגוס ואם נגממו שיעורן במשהו ור"ש אומר נודות שיעורן במשקין: עוד תניא בתוספ' [שם] אגרוף שאמרו ר' טרפון [י] אומר פושט ראשי אצבעותיו ומראה ר"ע אומר קופץ אצבעותיו ומראה רבי יהודה אומר מניח אצבעו על גודלו [יא] כופל חוזר [ג] ומוריד ר' יוסי אומר ישנו בראש כרים גדולין של ציפורי אחרים אומרים משמו טפח ושליש טפח וכך היו משערים עד שלא בא בן בטיח: שנעשה בידי אדם · שעשאו אדם [יב] לפניס [להכניס] אורה: נירונית · מטבע של נירון קיסר: **יג** כל שבים טהור · בת"כ ממעט לה דאם עשה מהן כלים לא מקבלין טומאה: כלבא המים · כל מה שיש ביבשה יש בים וחית הים ובהמת הים אין אחד מהם בורח ליבשה כשרוצים לצודם רק הכלב לבדו שילכך הוי בכלל בהמות היבשה ואם עשה מהם כלים מקבל טומאה: תניא בת"כ פ' ויהי ביום השמיני או עור יכול אפי' עורות של ים יהו טמאים והדין הוא שיטמא בנגעים ויטמא בשרצים מה בנגעים פטר בהם עורות של ים אף שרצים פטר בהם עורות של ים וק"ו ומה נגעים שטימא בהן שתי וערב פטר בהם עורות של ים שרצים שלא טימא בהם שתי

שאמרו מרדה גסה *מלא תרווד רקב כמלא תרווד גדול של רופאים וגרים נגעים ^ב^כגרים הקלקי ^א)^ האוכל ביום הכיפורים ^ג^כותבת הגסה כמוה וכגרעינתה ^ד^ונודות יין ושמן שעורן כפיקה גדולה שלהם ^ג)^ ^ה^ומאור שלא נעשה בידי אדם שעורו כמלא אגרוף גדול זה הוא אגרופו של בן בטיח אמר רבי יוסי ישנו ^ו^כראש גדול של אדם ושנעשה בידי אדם שעורו כמלא מקדח גדול של לשכה שהוא ^ז^כפונדיון האיטלקי וכסלע הנרונית וכמלא נקב שבעול: **יג** ^ח^כל שבים טהור חוץ מכלב המים מפני שהוא בורח ליבשה דברי ר' עקיבא ^ט^העושה כלים מן הגדל שבים וחבר להם מן הגדל בארץ אפילו חוט אפילו משיחה דבר שהוא מקבל טומאה טמא: **יד** ויש במה שנברא ביום הראשון טומאה ג)ביום שני אין בו טומאה בשלישי יש בו טומאה ברביעי ובחמישי אין בהם טומאה חוץ ^י^מכנף העוז ^כ^וביצת נעמית המצופה א"ר יוחנן בן נורי מה [א] ד) שנשתנה כנף העוז מכל הכנפים [ב] ה) שנברא ביום הששי טמא: **מתני׳** ^ל^העושה כלי קבול מכל מקום טמא ^מ^העושה משכב ומושב מכל מקום טמא ^נ^העושה כים מעור המצה מן הנייר טמא הרימון ו) האלון והאגוז שחקקום התינוקות למוד בהם את העפר או שהתקינום לכף מאזנים טמא שיש להם מעשה ואין להם מחשבה: **מתני׳** ^ס^קנה מאזנים והמחוק שיש בהן בית

הפתי סעודות שיעור ה' ביצים ושליש וכם התבאר שהלכה כר"י בן ברוקה: **יב** בפרק שני מאהלות יבאר שעפר המת והוא אשר ישאר מעצמיו אחר אורך השנים דמיון אשר יטמא באהל ממנו שיעור מלא תרוד ואמר שזה התרוד הנזכר הוא תרוד הרופאים הגדולים אשר יוציאו בו העשבים אשר יבשלו אותן וזה השיעור הוא מלא תרוד כמו שהתבאר בשני מאהלות· והנגעים כולן אמנם יטמאו בכגרים והוא חצי פול ואמרו שזה הפול מהמקום הנקרא קילקי לגודל [א] זה ושיעור מרובע בארצו שלשה גרעיני עדשים וכן ברחבו כמו שהתבאר בשני מנגעים · וכן מי שיאכל ביום הכפורים שיעור תמרה יתחייב כרת והתנה בזאת התמרה שתהיה גדולה מאד ואמרו כמוה וכגרעינתה הוא שיקבץ בשרה וגופה לפי שבין עצמה וגרעינתה מרחק רב ולו ישוער בכללה יהיה שעורה יותר רב והוא אמרם בירושלמי וצריך למעך חללה וכבר התבאר בהש"ס (יומא דף פט:) שזה השיעור הוא פחות מכביצה: כפיקה גדולה שלהן · כמו הפלך הגדול אשר יקשרו בו לפי שבזה יקשרו פלך בקלה הגוד וכאשר ינקב נקב רחבו [ב] יכנים ממנו הפלך ההוא יטהר: ומאור · הוא נקב יהיה בכותל ליכנס בו האורה וכאשר לא יעשה זה הנקב האדם בכוונה ליכנס בו האורה אבל יקוב אותו אחד מהבעלי חיים או ישחת מעצמו הנה לא יביא את הטומאה והוא שיכנס טומאת מת מזה הנקב לבית אלא אם היה בו זה השעור: ואגרוף ידוע: ובן בטיח איש ידוע והיה אגרופו גדול · אולם כאשר נעשה זה המאור על ידי אדם אם יהיה בו מלא מקדח של לשכה יביא את הטומאה והנה אבאר זה בי"ג מאהלות וכבר בארנו שהפונדיון חצי דרהם ומשקלו [ג] י"ח גרעיני שעורה והוא שעור הנקב אשר ינקב בזה המקדח אשר היה בלשכה שיעור הפונדיון: וסלע הנרונית · מיוחסת אל נירון קיסר והוא ממלכי הרומיים ואמר כי כאשר נקב זה הנקב שיעור הפונדיון והוא הסלע [ד] הפלונית והוא שיעור הנקב אשר בעול רלה לבאר שעורו בענינים מפורסמים אצל ההמון ורלאיתי לזכור לך בכאן שרש גדול התועלת והוא אמרם בתוספתא מקואות (פ"ה) כזית מנחמת וכעדשה מן השרץ ספק יש בהן כשיעור ספק אין בהן ספקו טמא שכל דבר שעיקרו מן התורה ושעורו מדברי סופרים ספקו טמא ושמור זה השרש שבו תדע כאשר יפול לך ספק באיזה שעור שיהיה אם תקח בו לקולא או לחומרא ולא יטעך אמרו שיעורו מדברי סופרים עם השרש אשר בידיו שכל השיעורים הלכה למשה מסיני לפי שכל מה שלא התבאר בלשון התורה יקרא מדברי סופרים ואע"פ שהדברים הן הלכה למשה מסיני לפי שמאמר מדברי סופרים יכלול שיהיה הדבר דעת סופרים כמו הפירושים וההלכות המקובלות מנמשה מסיני או תקון סופרים כמו התקנות והגזרות ושמור כלל זה: **יג** כבר קדם לנו בעשירי מזאת המסכתא שעצמי רמשי המים ועורם כאשר יעשה מהם כלים לא יטמאו וכן כל בעל חיים מימיי שלא יטמא כאשר מת ואפילו הפרק ממנו לפי שלא חייב השם טומאה על דבר מימיי אמר ה' ית' (ויקרא יא) או בגד או עור או שק ובאה הקבלה [בתורת כהנים פרשה ויהי ביום השמיני] לומר מה בגד מן הגדל בארץ אף עור מן הגדל בארץ ואמר במקום אחר (שם יג) או בעור או בכל מלאכת עור ואמרו או בעור להביא את שחבר לו מהגדל בארץ אפילו חוט אפילו משיחה ובלבד שיחברנו לו בדרך חבורו לטומאה ר"ל שיהיה חבור שלם עד שאילו יהיו שני בגדים או שני עורות מהגדל בארץ מדובק כמו זה החבור יטמא האחד בהטמאות האחר וזהו ענין חבור הטומאה. אמרו בכאן דבר שהוא מקבל טומאה טמא ירלה בו שאשר חובר בו מן הגדל בארץ הוא אשר יטמא: ומשיחה היא השפה אשר יוליא החייט בעת הבדל הבגד והלכה כר' עקיבא: **יד** ידוע הוא שנבראו ביום הראשון דברים רבים כמו שאמרו עשרה דברים נבראו ביום הראשון ומכללן המים והן מקבלין טומאה כמו שהתבאר בטומאת משקים ביום השני נברא הרקיע וביום השלישי נבראת הארץ והצמחים וקלת הצמחים יטמאו והן הגאותים לאכילה בלבד לפי מה שהתבאר בטהרות [פ"א] ולזה אמר בשלישי יש בו טומאה ר"ל בקלת מה שנברא בו יש בו טומאה אולם בד' נבראו מאורות ובחמישי בעלי חיים מימיים והעוף וכבר הקדמתי לך שבעל חיים השוחה והעוף לא יטמאו ולא הכלים הנעשים מהן יטמאו ולא יטעך ענין נבלת עוף טהור לפי שהוא חדוש ר"ל שהוא לא יטמא במגע כמו שאר הטומאות כמו שהתבאר בראש טהרות: וכנף העוז· כנף עוף ושיא העוזניה הנזכרת בתורה כאשר יעשו ממנו כלי וכן בילת הנעמה כאשר יעשה ממנה כלי ואמנם אמרו שזה תטמא להדמותה בכלי העולם אשר אמרו שהוא יטמא מן התורה מאמרו וכל מעשה עזים כמו שבארנו בפרק השני אולם ביום הששי נברא האדם והבעלי החיים ההולך והכל יטמא כמו שקדם ואין הלכה כר' יוחנן בן נורי: **מתני׳** מה שאמר העושה כלי קבול מ"מ טמא יתבאר זה במשלים והוא שיעשה כים מעור החלק אשר אינו [ה] מליח ועפיץ או מן [ו] הבגד או מי שיעשה כלי קבול מקליפת הרמון או האלון או האגוז ומדרך הילדים שעושין כמו כף מאזנים מקליפת האגוז והאלון והדומה להן וכאשר יעשה התינוק כלי קבול הנה הוא יטמא לפי שיש להן מעשה: וענין ואין להן מחשבה שלא נעשה כמו מעשיהם כגון שדעת התינוק שיעשה זה הקליפה כלי בלתי שיעשה בה דבר הנה היא לא תטמא כי אין להן מחשבה: **מתני׳** הערומים מהאגסים ישימו קנה

ערב אינו דין שלא יטמא בהן עורות של ים · לא אם אמרת בנגעים שלא טמא בהם לבועים תאמר בשרצים שטמא בהם לבועין הואיל וטימא בהן לבועין יטמא בהם עורות של ים ת"ל בגד מה בגד מיוחד מן הגדל בארץ אף עור מן הגדל בארץ יכול שאני מוציא את שחיבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא ת"ל או עור להביא את שחיבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא אפילו חוט ואפילו משיחה: **יד** יש במה שנברא ביום א' טומאה · בעושה כלים מן הנבראים באלו הימים מיירי דאי במינים עצמן שהן טמאין [יג] כעין הארץ שנבראת ביום ג' ואיכא ארץ העמים [יד] ובשאר ימים נבלות וטרפות אם כן בחמישי איכא נמי נבלת עוף טהור בבית הבליעה אלא בעושה מהם כלי איירי דאיכא טמאים לארץ נבראת ביום א' וכלי חרס העשויה ממנה טמא: בשני · נברא רקיע ואין בו טומאה בג' נבראו אילנות ודשאים וכלי עץ מקבלי טומאה בד' נתלו המאורות ואין בהם טומאה בה' דגים ועופות ואם עשה מהם כלים טהורים כדדרים בת"כ ובפ"ק דחולין (דף כה:) אם כן מה ת"ל עזים פרט לעופות וה"ה דגים והא דאיצטריך למעוטי [טו] עופות ודגים מוהבגד משום דעור סתמא כתיב והוה אמינא בכל עור קאמר רחמנא: חוץ מכנף העוז (וביצת נעמית) · עוף הוא ששמו עוזיה ורגילים היו לעשות כלים מכנף אותו העוף: וביצת נעמית המצופה · אם לפה אותה מקבלת טומאה: כל שנברא ביום ששי טמא · חיות ובהמות שרצים ואדם אם עשה כלי מעורותיהם ומעצמותיהם מקבלים טומאה: תניא בתוספ' [שם] העושה כלים מעצמות העופות טהורין חיבר להן מן הגדל בארץ אפילו חוט ואפילו משיחה דבר המקבל טומאה טמא חוץ מכנף העוז וביצת נעמית המצופה א"ר יוחנן בן נורי מה נשתנה כנף העוז מכל הכנפים להחמיר [ד] שכל הכנפים שמקבלות [ה] (טומאה) טמאות ושאינם מקבלות (טומאה) טהורות ביצת תרנגולת המצופה [ו] טמאה לפי [ז] שאינה אלא כמעמיד שאינה ראויה בפני עצמה אלא ע"י ציפוי המעמידה: **מתני׳** מ"מ · אפילו מעצמות הדג ומעורו וכן משמע לכאורה ואי אפשר לומר מדאורייתא דהא מקרא [טז] דעור או שק אימעיט כדדרים בת"כ וקרא בכל הכלים מיירי ואין לומר דמדרבנן מקבלי טומאה דהא תנן לעיל בפ"י עצמות הדג ועורו מצילין באהל המת ועל כרחך במקבלין איירי דאי בפשוטין אפילו דיבשה נמי דהא תנן לעיל בפרק ט"ז כלי עור וכלי עצם פשוטיהן טהורים אלא אסיפא קאי אפילו מעור שלא נעבד ומן הנייר: מעור המצה · דלא קמיח ולא מליח ולא עפיץ כדאמרינן פרק המוציא (דף עט.) גבי שלש עורות הן של מצה ושל חיפה ושל דיפתרא ובריייתא דת"כ דלעיל דמפיס בה הכי יכול אף עור המצה ועור החיפה שלא נעשה בהם מלאכה ת"ל בכל מלאכת עור יצאו עור המצה ועור החיפה שלא נעשה בהם מלאכה וכיון שעשה מהם כים הרי עשה מהם מלאכה כי הכיא דהרמון והאלון דמייתי לה בסמוך: שיש להם מעשה · כגון חקקום למוד בהן עפר: ואין להן מחשבה · כגון אם מלאום חקוקים וחשבו למוד בהן עפר א)היו יורדין לידי טומאה במחשבה·תניא בתוספ' [שם] העושה כלים מדבר שהוא של מעמיד שאינו של מעמיד טהור · הלפת והתרוג ודלעת שחקקום תינוקות למוד בהן עפר טהורים הרמון והאלון והאגוז היבשים שחקקום תינוקות למוד בהן עפר טמאים: **מתני׳** קנה מאזנים · עושין אותו חלול ומניח בחללו כסף חי וכשמוקלין ימו הקנה מעט והולך הכסף לכף אחר דבר השקל ומכביד ומרמין בו בני אדם: והמחק · בסוף

א) צ"ל אין יורדין ·

מסורת הש"ס

א) [יומא עט:] ב) [בכורות לז:] ג) במשנה שבמשניות בשני ד) [נשתנה כצ"ל] ה) [במשנה שבמשניות איתי' וכל] ו) חולין יב:

פירוש רב האי גאון

יב בפיקה גדולה · פי' כבר פרשנו א) כמין חשם של נקה וכמין אותו שתחת האצבעים והמלפפון וזו הפיקה היא כמין פקעת של (שתי) ששמה בלי' רבנן קבורתא כדתניא (בכורות דף כב ע"א) ואיזו פיקה גדולה שלהן הנכנס דרך פיהן: **יד** העוז [וביצת] הנעמית · פי' עוז היא עזנית נעמית כדכתיב (ויקרא יא טז) ואת בת היענה ומתרגם נעמיתא: **מתני׳** מעור המצה · פי' כרגרמי' בהמביא גט (גיטין כב ע"א) ובהמוציא יין (שבת דף עט ע"א) ג' עורות הן מצה חיפה דפתרא מצה כמשמעה עור שאינו לא מליח לא קמיח ולא עפיץ דפתרא מליח וקמיח ולא עפיץ וחיפה (פי' מום): [הנייר] · הוא נייר מחקא והוא ורק בעיית כמות נייר הוא ועושין אותו מן מוך:

א) עיין לעיל פי"א מ"ג ·

הגהות הגר"א

[א] במשנה מה שנשתנה · צ"ל מה נשתנה: [ב] שם שנבראה · צ"ל וכל מה שנברא: [ג] בר"ש ומוריד · צ"ל ומודד: [ד] שם להחמיר שכל · צ"ל להחמיר אלא כל: [ה] שם שמקבלות טמאות ושאינם מקבלות טהורות כצ"ל: [ו] שם המצופה טמאה · צ"ל טהורה: [ז] שם שאינה אלא כמעמיד · צ"ל שאינה מעמיד דשב"א אומר משום רבי מאיר אף בילת תרנגולת מצופה מקבלת כל שהוא טמאה ולא אדכרו כנף העוז ובילת הנעמית אלא בסוף· העושה כלים מדבר שהוא מעמיד טמא מדבר כו':

מים טהורים

דלתנא קמא בחולם וזקן לפי מה שהוא וכני תנאי סבירא להו דגם בחולה וזקן משערינן בבינוני: [א] בר"מ ואמרו שזה הפול כו' וזה השיעור מרובע פי' כצ"ל: [ב] שם רחב מן הפלך כו' כצ"ל:

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ב מהלכות טומאת המת הלכה יא והוא מלא חפנים:

כב ב מיי' פ"א מהלכות טומאת צרעת הלכה ז:

כג ג מיי' פ"ב מהל' שביתת עשור ה"א סמג לאוין סט טוש"ע א"ח סימן תריב סעיף א והוא כמעט פחות מכביצה:

כד ד פי' בתוי"ט:

כה ה ו מיי' פי"ד מהלכות טומאת מת הלכה ב:

כו ז מיי' שם הלכה א:

כז ח ט מיי' פ"א מהלכות כלים הלכה ג ועיין מה שכתב בזה התוי"ט בריש פי"ו:

כח י מיי' שם הלכה א:

כט כ מיי' שם הל' ב:

ל ל מיי' שם פ"ב הלכה א:

לא מ מיי' פ"ז מהלכות משכב ומושב הלכה א וכפי' הרע"ב:

לב נ מיי' פ"ב מהלכות כלים הלכה א עד סוף המשנה:

לג ס מיי' שם הל"ב:

פירוש הרא"ש

מתמלא מלא תרווד ממנו מטמא באהל ובמשא: של רופאים · וקאמר בנזיר פרק כהן [גדול] כמה שיעורו חזקיה אמר מלא פיסת היד רבי יוחנן אמר מלא חפנים: הקלקי · שם מקום ובפ"ב דנגעים מפרש שיעורים: וכגרעינתה · לאפוקי שלא תאמר דוקא באוכל משערין ולאפוקי נמי החלל שבין האוכל לגרעין אלא דוקא באוכל ובגרעין משערים ולא בחלל שבין האוכל והיינו דקאמר בירושלמי צריך שימעך חללה: נודות יין ושמן · שניקבו כפיקה גדולה שלהם שכן דרך לקשור בשולי הנודות: מאור שלא נעשה בידי אדם · מפרש בפ"ב דאהלות ומייתי לה בפרק הנ"ל חור שחררוהו מים או שרצים או שאכלתה מלחת אינו מביא את הטומאה עד שיהא כמלא אגרוף גדול: סלע נירונית · שעשאו נירון קיסר: **יג** כל שבים טהור כו' · תניא בת"כ או עור יכול אפילו עורות שבים יהיו טמאים ת"ל או בגד מה בגד מן הגדל בארץ אף כל הגדל בארץ יכול שאני מוציא את שחיבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא ת"ל

בסוף המוכר את הספינה (דף פט:) תניא אין עושין המחק לא של דלעת מפני שהוא מקיל ורע למוכר ולא של מתכת מפני שהוא מכביד ורע ללוקח והרמאי עושה אותו חלול וכשהוא מוכר מכנים בו מתכת וכשהוא קונה הוא מוציאו: האסל · מוט שנושאין בו בכתף וכשים פועלין מרובין ובעל הבית מרוד בפועלים אחר שקיבל שכרו נותנו בבית קיבול של מוט וחוזר ותובע שכרו שנית ואומר לבעל הבית לא קיבלתי שכרי וכשמחפשים אותו אין נותנין לב לחפש שם: קנה של עני · כשמורת אלל בעל הבית בבית הכד גונב שמן ונותן לתוכו: מקל שיש בו בית קיבול מזוזה ומרגלית · יש שעושין כן לגנוב בו את המכס: אוי לי אם אומר · שמא ילמדו הרמאין ממני: אוי לי אם לא אומר · שמא יאמרו אין תלמידי חכמים בקיאין במעשה ידינו

בית קבול מתכות והאסל שיש בו בית קבול מעות וקנה של עני שיש בו בית קבול מים ומקל שיש בו בית קבול מזוזה ומרגלית הרי אלו טמאין [א] ועל כולן אמר רבי יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר: יז תחתית הצורפין טמאה ושל נפחין טהורה משחזת שיש בה בית קבול שמן טמאה ושאין בה טהורה פנקס שיש בו בית קבול שעוה טמאה ושאין בה טהורה מחצלת הקש ושפופרת הקש ר"ע מטמא ור' יוחנן בן נורי מטהר ר' שמעון אומר אף של פקועות כיוצא בהן מחצלת קנים ושל חלף טהורה שפופרת הקנה שחתכה לקבלה טהורה עד שיוציא את כל הככיי:

פרק שמנה עשר

א השידה ב"ש אומרים נמדדת מבפנים בית הלל אומרים נמדדת מבחוץ מודים אלו ואלו שאין עובי הרגלים ועובי לבזבזין נמדד ר' יוסי אומר מודים שעובי הרגלים ועובי לבזבזין נמדד וביניהם אינו נמדד רבי שמעון שזורי אומר אם היו הרגלים גבוהות טפח אין ביניהם נמדד ואם לאו ביניהן נמדד: **ב** [ג] מוכני שלה בזמן שהיא נשמטת אינה חבור לה ואינה נמדדת עמה ואינה מצלת עמה באהל המת ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש בתוכה מעות ואם אינה נשמטת חבור לה ונמדדת עמה ומצלת עמה באהל המת וגוררין אותה בשבת אע"פ שיש בתוכה

דכלי בפני עלמו הוא וכשים לדבר האסור אבל אם אינה נממסמת שרי [ו] למיוחד דלא הוי בתוך השידה שהיא עיקר הכלי : קמרון · כעין כיפה שעושין ע"ג השידה לנאין מן החמה ומן הגשמים כמו שעושין למרכבת נשים וכענין זה פי' לעיל פס"ו [מ"ו]: אין נמדד עמה· להשלים מ' סאה:ביצד מודדין אותו · כשהוא קבוע: ראש תור· דכל דוכתא היא כעין אלכסון בשבת פ' ר"ע (דף פה:) ובפ"ק דסוכה (דף ז') ובפ' המוכר את הבית (דף סב·) לכך נראה לי דודאי האי קמרון איט נגד כל השידה אלא כנגד חללה במקלתה וכשבא למדוד אוירה[ז]בפני עלמה השידה בלא הקמרון טהורה ואע"פ שאינה מחזקת מ' סאה : תניא בתוספ'[ב"מ פ"ח]שידה שהמגורות שלה מבפנים נמדדין עמה ומבחוץ אין נמדדות עמה אבל מודד את החלל ר' יהודה אומר מודד מקומה מבפנים·מוכני שומע ומודד· ר"ש שזורי אומר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עובי הרגלים ועל עובי הלבזבזין שאין נמדדין עמה על מה נחלקו על הבינוים שבש"א אין נמדדין ובה"א נמדדין . מעקה שבמגדל והקופות שבו בזמן שהן קבועין נמדדין עמה ושאין קבועין אין נמדדין עמה · פי' דנתמעט חללה של מגורה אלא כותליה ושוליה כיון דמבחוץ קיימא מקומה · שולי מגורה ר"ש שזורי סבר דכדין נמדדין דחשיב ליה ספי האויר שהבינויים מעובי הרגלים עלמן ועוד דלר' יוסי דמתני' איפכא ומילתא (דר"ש דמתני' איפכא ומילתא) דר"ש דמתני' נמי משמע דאין ביניהם נמדד הרגלים עלמן נמדדין ואע"ג דלפי שיטת הברייתא יש לפרש כל שכן רגלים עלמן דאין נמדדין בגובה טפחיים ונראה שיש טעות סופר ולא גרסינן שאין אלא גרסינן שהן נמדדין שוה גבי עובי רגלים ושבי לבזבזין · קופות שהן במגדל נמי עושין מגורות כעין קופות או קובעין קופות : ג שאין מקבלים [ח] טומאה כדרכן ·

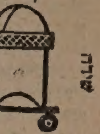
בתוכה מעות ^א^הקמרון שלה בזמן שהוא קבוע חבור לה ונמדד עמה ואם אינו קבוע אינו חבור ואינו נמדד עמה כיצד מודדין אותו ראש תור ר' יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה טהורה : ג ^ב^השידה התיבה והמגדל שנטלה אחת מרגליהן אף על פי שמקבלין טהורין ^א)^ ^ג^ושאינה מקבלין כדרכן ר' יוסי מטמא ^ד^ונקליטי המטה והמור והפוי טהורים אין טמא אלא ^ה^מטה ומלבן ומלבני בני לוי טהורין : ד מלבן שנתנו על לשונות ר' מאיר ור' יהודה מטמאין ר' יוסי ורבי שמעון ^ו^מטהרין אמר ר' יוסי מאי שנא זו ממלבני בני לוי ^ז^שמלבני בני לוי טהורין : ה ^ח^מטה שהיתה טמאה מדרס נטלה קצרה ושתי כרעים טמאה ארוכה ושתי כרעים טהורה רבי נחמיה מטמא ^ט^גדד שתי לשונות לוכסן גדד שתי כרעים לוכסן או

כי זה המוכני הוא חלק מהשידה וכן תבדיל באהל המת בין הטומאה והכלים ותהיה בדמיון טפל ולא תטמא היא בעלמה ולא יטמא מה שהוא חולה לה והוא ענין אמרו מללת כמו שיתבאר בשמיני מאהלות אולם אם היה זה האופן יובדל ממנו הנה לא יחשב מכללה בדבר מאלו הדינים ונותר לגרר זה האופן בשבת אע"פ שבו מעות ואינם ראויין ליטלטל להיות זה האופן בלתי מהטועע בעלמו וכאשר טלטל האופן ובו המעות לא יטל להוליאו ויבדיל אותו מהשידה הנה הוא לא יטלטל המעות אם לא שיסיר ויגביה השידה בכללה או יעתיקה ממקום למקום שהוא אז כבר טלטל המעות: והקמרון·הוא המכסה הקבוע אשר יהיה על קלת התיבות כמו כסוי הארגזים וכבר באר הי לך ואמרט[א] שהן פירשו שם עגלות לב קמורות ואמר

פירוש הרא"ש

בשלה לגבי שידה וכיון שאין בשידה מעות מותר לגרור המוכני וכלבד שלא יזיז השידה ממקומה: קמרון · כעין כיפה ע"ג השידה *כמו קמרון

שעושין לעגלות מרכבות הנשים כחשוכות : נמדד · עולה להשלים מ' סאה: כיצד מודדין אותו· כשהוא קבוע: ראש תורי הקמרון

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ג מהל' כלים הלכה ו :
ד ב מיי' פ"ג מהל' כלים הלכה ח :
ה ג מיי' שם הלכה ה וכחכמים :
ו ד מיי' שם פ"ד הלכה א :
ז ה מיי' שם הלכה ג :
ח ו ז מיי' שם :
ט ח מיי' שם פכ"ו הלכה י :
י ט מיי' שם הלכה יא :

פירוש רב האי גאון

מים טהורים

א) [במשב"מ הגי' כולה טמאה ב)ברכות כ: ג) סוכה טז.

יא א מיי' פכ"ו מהל' כלים הי"א:
יב ב מיי' שם פכ"א הלכה יב:
יג ג מיי' שם פ"ו הלכה יב:
יד ד מיי' שם פכ"ו הלכה יב:
טו ה מיי' שם הי"ד:

ספח טהורה דכשבורה דמיא: או שמיעטה מטפח · שגידד רגליה טפח מן המטה לארץ לא חשיבא ליה מטה ודבר תימה הוא בגידד שתי לשונות אמאי טהורה מי גריעא מקצרה ושתי כרעים ואע"ג דליכא חבלים טמאה משום דחזיא למסמך אגודא ומסמך אחבלים · ונראה דלענין טהרת החבלים איירי מתני' דמטה טמאה והחבלים דכיון דנפלו טהורים ולמאי דפרישית לעיל דלשונות הם עצים שתחת המלבנים שתחת הכרעים ניחא אבל אין התוספתא מוכחת כן דמשמע שהוא דבר המסורג דגריעי שהם מרווחים : תניא בתוספ'[ב"מ פ"ח]בראשונה היו אומרים מטה שגידד בה שתי לשונות לוכסנו או שגידד בה טפח על טפח אלכסון טהורה[א]דכוותה אומרים גידד מלמטה ועולה עד שימעטנה פחות מטפח · מטה שעשה שתי לשונות שלה [ב] מרווחים מרות.א' טמאה · עשה ארבעתן מרווחים או שמיעטו שתים אלכסון טהורה פי' שתי כרעים אלכסון גידד לגמרי ולא מיבעיא לגמרי אלא אפילו לא גידד אלא מכל אחת ספח טהורה: שתי לשונות שלה מרווחים המטה מסורגים שתי וערב ונתונים החבלים מקצרה לקצרה ומארוכה לארוכה ומסתברא שהם רחבים ולכך מיקרו לשונות שאין עגולים כשאר חבלים שלא יזיקו לשכב עליהן והם היו יודעים מדת הריוח שביניהם ויש בה ארבעה מקצרה לקצרה עשה ארבעתם מרווחים טהורה · עוד תניא בתוספתא [שם] ניטלה קצרה ושתי כרעים טמאה מפני שהיא כשירי מטה ליישן עליה ואם מתחילה עשאה לכך טהורה מפני שהיא [ג] כאדנים ניטל ארוכה וב' כרעים ר' נחמיה מטמא מפני שנותנה בצד המטה או בצד האבום ויישן עליה וחכמים מטהרין : ו שהיתה טמאה מדרס · כגון שישב עליה זב או נתלה ונשען : טמאה מדרס · עדיין היא בטומאתה כיון דקיימא שניה : טהורה מן המדרס · דאף על גב דנתקנה ראשונה קודם שנשברה שניה מ"מ טהורה מן המדרס דפנים חדשות באו לכאן כדמפרש פרק אלו קשרים (דף קיב:) גבי סנדל · ואף דהכא הוה מצי לאתויי התם : אבל טמאה מגע מדרס · משום דארוכה ראשונה [ד] נשברה ותיקנה שהביא ארוכה אחרת תחת שבורה וחיברה למטה ומטמאה מגע מדרס שהרי נגעה במטה מחוברת לראשונה שנתקנה וטמאה מגע מדרס: נשברה שניה טהורה · דכיון דנשברו בה שתי ארוכות לא חזיא ואע"ג דאיכא [ה] ארוכה ושתי כרעים קיימינן לה טהורה מידי דהוה אנגנב חציה או שחלקוה ולא דמי היכא דנתפרקה כולה וכולה קיימת דסופו להחזיר הפרקים ולחברה : ז כרע של מטה שהיתה טמאה מדרס · אע"ג דמכי פירשה מן המטה טמאה מדרס נטהר כאן דלחודה קאי ואנן בעינן קצרה ושתי כרעים מ"מ חוזרת לטומאתה ואפילו חיברה למטה אחרת הטהורה כל כמה דכל פרקיה קיימין שהמטה שמונה פרקים : טומאת שבעה · כגון שנגעה המטה במת ואח"כ פירשה הימנה כרע זו : טומאת ערב · כגון שנגעה בטמא מת : והמטה טהורה · דלא נטמאת בנגיעה זו הכרע דראשון דאין אדם וכלים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה : וכן השן של מעדר · כלי עץ שיש לו שינים ומהפכין בו את התבן וכדפרישית לעיל ספי"ג דאינו מקבל טומאה אא"כ שיניו של מתכת כדתנן התם ולפי שהשינים של פרקים ונעולים בו דינו כדין מטה שהיא של פרקים · והאי וכן אטומאת שבעה קאי דאין מעדר מטמא מדרס : ח תפלה · בתפלה של ראש מיירי שנגע במת שיש בה ארבעה בתים וכל בית של תפילין נקרא קציצה בלשון משנה וכשהחליף שלשה מהם אכתי טמאות כולן טמא מת כל זמן שהרביעית קיימת מחמת חיבורן לרביעית אבל כשהחליף הרביעית פרחה הימנו טומאת מת ונשתייר בשלש טומאת מגע טמא מת שנגעו ברביעית כשתקנו ועדיין הרביעית קיימת אבל רביעית כשהוחלפה אין בגופה טומאה כלל דאי משום שנגעה בשלש אין מגע עושה מגע: חזר · כדקתני סיפא שהשלש חדשות ראשונות ניכהו [ו] שנגעו בטומאה ואין החדשה רביעית מקבלת טומאה אלא מאב הטומאה ואין טומאה ברביעית חדשה אלא מחמת דמחוברת לשלשה הטמאות מגע הילכך כשחזר והחליף השלש פעם שניה טהרו ואפילו מגע לית להו ובדרך הזה מתפרשת כל המשנה ובתוספ' תניא כוותה בה:תניא בתוספ' [שם] מטה שפירש ממנה אבר אחד ונתנו בזוית אחת והחליפו וכן בשני וכן בשלישי וכן ברביעי וכן בחמישי וכן בששי וכן בשביעי עדיין טמאה [ז] מדרס ואם החליף את השמיני טהורה מן המדרס אבל טמאה מגע מדרס חזר לאחוריו ונתנו בזוית והחליפו וכן בשני וכן בשלישי וכן ברביעי וכןבחמישי וכןבששי וכןבשביעי עדיין טמאה[מגע]מדרס ואם החליפאת השמיני טהורה [ג] · פירוש במטה מדרס איירי ויש במטה שמונה פרקים כדתניא בתוספתא ומתפרשת כשיטה שפירשתי בתפילין וכשחזר לאחוריו והתחיל בשמיני שהוחלף ועתה בחילוף שני התחיל כל זמן שהראשון קיים שהוא שמיני לחילוף שני יהיו לחילוף כולם במגע מדרס משום דמיחברו ביה אבל אם התחיל חילוף שני מן הראשון כמו בתחלה [ח] שהוא בשניה שבעה הראשונה פרח מכולהו טומאת מגע דאין בשמיני טומאה אלא מחמת שמחובר להם דאין מגע עושה מגע הילכך אע"פ שלא החליף בשמיני בשניה טהורה : ט טהורה · אפילו ארוכה ושני כרעים כדפרישית הואיל ואין סופה להחזיר והא דתנן לעיל דאפילו כרע אחד טמא היינו לאחר שיחברו למטה חזר לטומאתו ישנה כדפי' לעיל אבל כל זמן שלא חיברו טהור אע"פ שפירש א)ממטה טמאה: ומקבלת טומאה מכאן ולהבא·אבל למפרע לא דכיון דחלקוה פרחה טומאה ממנה ומהכא דייקינן בפ"ק דברכות גבי שלשה שאכלו (דף נ:) דשלשה בני אדם שבאו משלש חבורות של ג' בני אדם שאין רשאין ליחלק דוקא היכא דלא [ט] אקריון ואזמנו עלייהו אבל אקריון ואזל חד מינייהו פרח ליה זימון : מטמאה חבילה · כשהיא מחוברת אבל נתפרקה אברים אברים אינה מקבלת [י] ג)אפילו בארוכה ושתי כרעים ומ"מ מודה רבי אליעזר דאם נתפרקה וחזר וחיברה חזרה לטומאתה כדקאמרינן: ומטהרת חבילה· כשטמאה היא אינה עולה לה ג)אברים אלא מתקנה ומטבילה : וחכמים אומרים מטמאה אברים · [יא] וכדמפרש פרק קמא דסוכה (דף טז:) בקצרה ושתי כרעים דיהשא למתני' לכאורה אבל בתוספתא לא משמע הכי[יב] : תניא בתוספ' [פ"ח דב"מ] מטה מיטמאת חבילה ומיטהרת חבילה דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים מיטמאת אברים ומיטהרת אברים כיצד כרע שפירש מן הארוכה עם הקצרה רבי אליעזר אומר הרי זה חיבור ואם הטבילוה אינה עולה וחכמים אומרים אינה חיבור ואם הטבילה הרי זה עולה דברי ר"ש [יג] [ד] ר' אליעזר אומר אין מטה מיטהרת חבילה אלא כשהיא שלימה· מטה שנחלקה לשמונה מטות טמאה מפני שהוא מחזירה קבעה במסמר טהורה· פירוש לפי שיטת התוספתא הוי פירושא דמתני' מטמאה חבילה דכשם כשכולה שלימה אם נטמא אחד מאבריה נטמאת כולה כן נמי כשפירש הכרע מן הארוכה ועמדה עם הקצרה חיבור הוא ואם נטמא הכרע נטמאת גם הקצרה והיינו דקתני בתוספתא[שם] רבי אליעזר אומר הרי זה חיבור ומיטהרת חבילה דאם הטביל את הכרע ואת הקצרה אין הקצרה עולה עליו כי היכי דלא עיילא במטביל את השלימה : וחכ"א מיטמאת אברים

א) נ"ל ממטה · ב) עי' הגהת מ"ג · ג) נ"ל טבילת איברים ·

או שמעטה פחות מטפח טהורה : ו [א]מטה שהיתה טמאה מדרס נשברה ארוכה ותקנה טמאה מדרס נשברה שניה ותקנה טהורה מן המדרס אבל טמאה מגע מדרס לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנשברה שניה טהורה : ז [ב]כרע שהיתה טמאה מדרס וחברה למטה[א] טמאה מדרס פרשה היא טמאה מדרס והמטה מגע מדרס היתה טמאה טומאת שבעה וחברה למטה כולה טמאה טומאת שבעה פרשה היא טמאה טומאת שבעה והמטה טמאה טומאת ערב היתה טמאה טומאת ערב וחברה למטה כולה טמאה טומאת ערב פירשה היא טמאה טומאת ערב והמטה טהורה וכן השן של מעדר : ח [ג]תפלה ארבעה כלים התיר קציצה הראשונה ותיקנה טמאה טמא מת וכן שניה וכן שלישית התיר את הרביעית טהורה מטמא מת אבל טמאה מגע טמא מת חזר לראשונה התירה ותיקנה טמאה במגע וכן שניה התיר את השלישית טהורה שהרביעית במגע ואין מגע עושה מגע : ט [ב]) [ד]מטה שנגנב חציה או אבד חציה או חלקוה אחין או שותפין טהורה החזירוה מקבלת טומאה מכאן ולהבא ג) מטה מטמאת חבילה ומטהרת חבילה דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים [ה]מטמאת אברים ומטהרת אברים :

ויסארו מקצות זה הגלב מעט וגבה למעלה מן המטה כמו טפח או יותר ואלו הגלבים הן אשר יקראו לשונות עוד יקחו עץ מרובע מקשי על ארך הארוכות ותרכב בין ב' לשונות לא עליהן עד שתהיה דבוקה בארוכה האחת ויהיה זה פני המטה וזה העץ תקרא מלבן·עוד יעשו ד' רגלים מעץ ויתקעו אותן בד' זוית המטה מתחת הד' לשונות עד שתגבה המטה מן הארץ וכל רגל מהן יקרא כרע ושמור זאת הצורה ואלו השמות ולא נצטרך להחזירם כאשר נזכור המטה או חלק מחלקיה· ואלכסון הוא הקוטר וכבר ציירנו אותו פעמים· ואמר כי כאשר היתה המטה טמאה מדרס ואחר ניטל ממנה הקצרה ההולכת ברחב ושתי הרגלים אשר תחתיה הנה נשארה המטה טמאה מדרס כמו שהיתה תחלה שתמונת המטה נשארת לפי מה שהיתה ואם חסר אחת מהארוכות ושתי הרגלים אשר תחתיה הנה הנשאר מהמטה טהורה לפי שכבר נפסדה תמונתה וצורתה על השרש אשר אצלנו בכל הכלים נשברו טהרו ולמטה גם כן ד' גלבים כמו שבארנו והן הלשונות וכאשר נחתכו שתי לשונות מאלו הלשונות והן אשר הן על אחד משני הקטרים עד שתתפרק המטה וישוב ארוכה וקצרה מצד (כמו זו הצורה)וארוכה וקצרה מצד או שנחתכו גם כן שתי הרגלי' המקבילים על הקוטר עד שיחזירם פחות מטפח או נחתכו הרגלים הארבעה עד ששב גובה כל אחד מהם פחות מטפח ושבה המטה על פני הארץ כאשר נחתכו רגליה הנה המטה כבר טהרה מטומאתה באחד מאלו ההפסדים כי כבר נפסד תמונתה ואלו הדברים הן שבירתה ואין הלכה כרבי נחמיה : ו אמרו אבל טמאה מגע מדרס · ר"ל שהיא שבה בדמיון מטה שנגעה במדרס אשר הוא ראשון לטומאה והנה שבה ראשון אחר שהיתה אב לסבת השתנות אולםאם נשברו השתי קצרות או השתי ארוכות יחד כבר נטהרו טהרה שלימה:ז זה הכרע אשר זכר שהוא טמא מדרס הוא שנטמאת לבדה כשדרס הזב עליה אולם אם היתה המטה טמאה מדרס ונשבר רגל מרגליה הנה היא טהורה· וכבר בארנו בפתיחת דברינו שכלי שטף כאשר נטמא במת טומאת שבעה הנה הוא יהיה אב הטומאה ויטמא אדם וכלים טומאת ערב ולזה כאשר נטל זה הכרע אחר הרכבתם ישאר טמא טומאת ז' כמו שהיה והמטה טמאה טומאת ערב להיותה נוגעת בכרע שהוא אב ואם היה כרע טמא טומאת ערב והוא שיהיה ולד הטומאה ר"ל שהיא נטמא בטומאת מת הנה אגל חבורן במטה יהיה הכל ראשון וכאשר ניטל נשארה המטה טהורה אבל הכרע ולד הטומאה והוא לא יטמא כלים לפי השרש שעשינו בתחלת דברינו · אמר וכן השן של מעדר ר"ל כאשר היה השן טמא ונרכב במחרישה הנה דינה כדין הכרע בשוה וזה כי איזו טומאה שהיתה בשן בעת הרכבתה ונדבקה במחרישה הנה תהיה המחרישה טמאה כמוה וכאשר נבדלה השן ממנו תשאר השן בטומאה שהיתה בה בין קלה בין חמורה ונדון על המחרישה דין כלי שנגע בזה השן וזה כולו מבואר ממה שהשרשנו : ח תפילין של ראש בו ד' בתים יכנס בכל בית ממנו פרשה מן הד' פרשיות וכל בית ממנו כלי קטול בפני עצמה ושם כל הבית ובית יקרא קציצה ואמרו שתפילין של ראש כאשר נטמאו והיה זה הטור אב הטומאה בלא ספק עוד אחר זה התיר קציצה הראשונה ותקנה הנה נשארה אב הטומאה כמו שהיתה וכן כאשר התיר שניה אחר זה ותקנה שלישית אחר זה ותקנה עד שהיו השלשה בתים כבר נחתכו ונתפרו ונשארה הבית ד' הנה היא נשארה כמו שהיתה ואם נחתכה הרביעית גם כן ותקנה והיו הד' בתים כולן כבר נטלו וחזרו הנה לא תשאר אב אבל תשוב כמו כלי שנגע באב והוא אמרו אבל טמאה מגע טמא מת לפי שכל קציצה ממנה נטמאה אגל הרכבתה בנשארת אשר היתה אב עד אל הד' הנה היא אגל מה שנרכבה היתה כמו השלשה וחזר הכל ולד הטומאה ר"ל ראשון ואם חזר אחר אחר זה אחר חזרתה מגע טמא מת ר"ל ולד הטומאה ונחתך הבית הראשון פעם שניה עוד נרכבת הנה היא נשארה מגע טמא מת כמו שהיתה וכן אם התיר השניה אבל אם התיר השלישית וחזרה הנה לא יטמאו מפני הד' לפי שהד' כבר חזרה ולד הטומאה ולא יטמא כלים כמו שהשרשנו והוא ענין אמרו ואין מגע עושה מגע הנה כבר נטהרו כולן לפי שלא ישאר בו דבר יטמא זולתו וכאשר נבדלו השלשה בתים הנה כאילו הוא כלי אחד נגע בזאת הד' אשר לא טמאוהו : ט אומרו מקבלת טומאה מכאן ולהבא · על השרש אשר זכרנו בפרק ט"ו מזו המסכתא והוא אמרו נשברו טהרו חזר ועשה מהן כלים מקבלין טומאה מכאן ולהבא: ואמר מטמאת חבילה שהיא לא תטמא אלא כולה מחוברת וכן לא תטהר אלא כשהיא מחוברת וכן מטבילין אותה · ומאמר חכמים מטמאה אברים ביאר הש"ס ענינו שתהיה ארוכה ושתי כרעים או קצרה ושתי כרעים שהיא תטמא אז [א] ואם היה היא חלק מטה לפי שתקונה שתשים בצד מקום גבוה ונמשך העץ עליהן וישכב עליו וכן אמר שהיא כאשר היתה שלמה ונטמאה [ב] ונטהרה ונחתכה חתיכה הנה אמנם היא טהורה והלכה כחכמים :

ככר

פירוש רב האי גאון

ובאלכסונן : ח קציצה · פי' יש לתפלה של ראש ד' בתים ומכנים לתוכו ד' פרשיות שמע והיה אם שמוע קדש והיה כי יביאך וכל בית שמו קציצה כדגר' (סוכה דף כו ע"א) אוחז ברצועה ואינו אוחז בקציצה :

הגהות הגר"א

[א] בר"ש תיבת דכוותה · נמחק : [ב] שם מרווחים · נ"ב גירסת שלנו מלוותים : [ג] שם השמיני טהורה · נ"ב כד"א בזמן שהתחיל מן האחרון · אבל אם התחיל מן הראשון אע"פ שלא החליף את השמיני טהורה : [ד] שם רבי אומר ר"א אומר אין מטה מטהרה אלא כשהיא חבילה שלימה וחכמים אומרים מיטמאה ומיטהרה אברים · מטה שנחלקה לשמונה טמאה כנ"ל :

מים טהורים

[א] בר"מ שהיא תטמא אז לפי שאז היא חלק מטה כו' כנ"ל : [ב] שם וכן אמר שהיא כאשר היתה שלמה ונטמאה ונחתכה חתיכה הנה אמנם היא טהורה כנ"ל : [ג] בר"ש מפני שהוא כאודייטו כנ"ל לשניה ... מ"ש במס' ב"ק דף ... ע"ג כסא או ... מטה או ע"ג אודייטו פירש"י ז"ל מכתשת גדולה ועיין בת"כ פ' מצורע פרשת זבים פ"ב יכול ישב ... ע"ג עדיינה כו' : [ד] שם אבל טמאה מגע מדרס משום דארוכה ראשונה כשנשברה ותקנה כו' וחברה למטה נטמאה מגע מדרס שהרי נגעה בטומאה הטמאה מדרס וכי נשברה שניה דפרח מינה טומאת מדרס אשתייר בה טומאת מגע מדרס דכל המטה מחוברת לראשונה כנ"ל ועי' רא"ש ורע"ב: [ה]שם נשברה שניה כו' ואע"ג דאיכא קצרה וב' כרעים קיימין לה כו' כנ"ל : [ו] שם שנגעה בטומאה ואין ברביעית החדשה מקבלת כו' כנ"ל : [ז] שם עדיין טמאה מגע מדרס כו' פי' במטה הטמאה מדרס איירי כו' כנ"ל : [ח] שם כמו בתחלה שהחליף פעם שניה שבעה הראשונים או פרח כו' כנ"ל:[ט]שם דוקא היכא דלא אקדימו ואזמני' כו' אבל אקדמי' ואזמין עלייהו פרח כו' כנ"ל: [י] שם אבל נתפרקה כו' אינה מקבלת טומאה אפילו כו' כדקאמר ומטהרת חבילה אם טמאה היא אין טבילה עולה כו' כנ"ל ור"ל ממה דקאמר ר"א מטהרת חבילה כו' שפירושו מתקנה ומטבילה מבואר דאם חזר וחברה חזרה לטומאתה וכ"כ בתוס' סוכה טז ע"א : [יא] שם כדמפרש פ"ק דסוכה בארוכה קצרה ושתי כרעים כנ"ל : [יב] שם לא משמע הכי דתניא בתוספתא כו' כנ"ל : [יג] שם דברי ר"ש רבי אומר ר"א אומר אין מטה כו' כנ"ל ור"ל ר"ש סובר דהכי קאמר ר"א ורבי אומר ס"ק ר"א דאין מטה מטהרת חבילה כו' :

פירוש הרא"ש

... דפנים חדשות באו לכאן כדמפרש בפרק ואלו קשרים גבי סנדל: אבל טמאה מגע מדרס· משום דארוכה ראשונה שנשברה והביא אחרת תחתיה נטמאת אותה חדשה מגע מדרס שהרי נגעה במטה הטמאה מדרס וכי נשברה שניה דפרח ממנה טומאת מדרס נשתייר בה טומאת מגע מדרס דכל המטה מחוברת לראשונה שנתקנה וטמאה מגע מדרס משום לתאי דידיה : טהורה · דכיון שנשברו שתי ארוכות תו לא חזי ואע"ג דאיכא קצרה ושתי הכרעים עמה שהרי שתי הקצרות וארבעה כרעים קיימים אפ"ה טהורה מידי דהוה אנגנב חציה או שחלקוה אחים ולא דמי להיכא שנתפרקה וכולה קיימת שהרי סופה להחזיר פרקיה ולחברה : ז כרע שהיתה וכו'· כרע של מטה שהיתה טמאה ואע"ג דכי פירש מן המטה נטהר דארוכה ושתי כרעים בעינן או קצרה ושתי כרעי' מ"מ חוזרת לטומאתה כשהחזירה למטה ואפילו חברה למטה אחרת כל זמן שכל פרקיה קיימי' שהמטה שמונה פרקים כדתניא בתוספתא: והמטה מגע מדרס · שנגעה בכרע שהיתה טמאה מדרס כשחברה למטה: טומאת ז' שנגעה המטה במת ואח"כ פירש ממנו כרע זה: טומאת ערב · שנגעה המטה באב הטומאה והמטה טהורה דלא נטמאה המטה בנגיעת הכרע דאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה : וכן השן של מעדר·כלי עץ שיש לו שינים ומהפכים בו התבן ואינו מקבל טומאה אא"כ היו שיניו של מתכות כדפי' לעיל בפרק י"ג ולפי שהשיניים של פרקים נעולים בו דינם כמטה של פרקים לענין טומאת ז' וטומאת ערב : ח תפלה וכו' · פי' תפילין של ראש יש בהם ד' בתים וכל בית ובית נקרא קציצה ואם נגעו במת והחליף ג' בתים עדיין טמאים טומאת ז' ... מחוברת לכרע וכשהחליף ... שנגעו ברביעית ונטמאו ... לפי שלא היו בחדשות אלא ... : ט מטה וכו' טהורה · ... קצרה ושתי כרעים הייט ... נתפרקה איברים אינה מקבלת ... אלא מחברה ומטבילה :

לפי שמחוברים לרביעית שלא הוחלפה כדאמרינן לעיל שכל המטה טמאה טומאת שבעה בעודה מחוברת לכרע וכשהחליף את הרביעית פרח מינייהו טומאת ז' וטמאות טומאת ערב כל זמן שאחת מן הג' קיימות שנגעו ברביעית וטמאו טומאת ערב אבל החליף את השלישית טהורה שהרביעית לא קבלה טומאה מן שאחרות לפי שלא היו בחדשות אלא טומאת מגע ואין מגע עושה מגע ולא היה טומאה ברביעית אלא מחמת חבורה לאחרות : ט מטה וכו' טהורה · ואפילו איכא ארוכה ושתי כרעים הואיל ואין סופן להחזיר והא דטמא ארוכה ושתי כרעים קצרה ושתי כרעים הייט כשהמטה של אדם אחד שסופו להחזיר והא דתנן לעיל דאפילו כרע אחד טמא היינו כשהחזירה למטה אבל כל זמן שלא חברה למטה טהורה אפילו מטה של אדם אחד : מטמאת חבילה · כשהיא שלימה אבל נתפרקה איברים אינה מקבלת טומאה אפילו ארוכה ושתי כרעים מכל מקום מודה רבי אליעזר דאם נתפרקה וחזר וחברה חוזרת לטומאתה כדקאמר : ומטהרת חבילה · דאם טמאה היתה אין טבילה עולה לה אברים אברים אלא מחברה ומטבילה : וחכמים אומרים מטמאת אברים · כדמפרש בפרק קמא דסוכה בקצרה ושתי כרעים ובתוספתא מתניא בענין אחר :

ולא

המפרק

א א מיי׳ פכ״ו מהל׳ כלים הלכה טו :
ב בג מיי׳ שם פכ״א הלכה ו :
ג ד מיי׳ שם ס״ו :
ד ה מיי׳ שם ס״ח :
ה ו מיי׳ שם ס״ט :
ו ז מיי׳ שם הל׳ י :

א) חולין כד:
ב)[במשנה שבמשניות איתא נ״א טמאה]
ג)[במשנה שבמשניות איתא נ״א טהור וכ״כ הרב מברטנורא וסיים וגי׳ רבותי דגרסי טמא וטהור

אבריס·ולא חבילה. דאס נטמא הכרע היא טמאה ואין קלרה טמאה דאינחיבור בשלמה היינו דקתני בתוספ׳ והכ״א אינו חיבור ומיטהרת אבריס מטביל הכרע בפ״ע ולא[ד]חיברה עם הקלרה והקלרה תולת עליה ואינה כשלימה דמטביל שלימה טהורה אע״פ שלא פירקה ומתני׳ ר״ש היא ולא רבי דלרבי מטהרת חבילה ולרבי אליעזר אא״כ היא שלימה:

א המפרק את המטה· אע״פ שמיטהרת שלימה פעמים שאינה יכולה ליכנס במקוה וצריך לפרקה: והנוגע בחבלים טהורי דמכיון[ה] שפורקין אותה שוב אין לחבילה חיבור: החבל מאימתי הוא חיבור·בתחלה כשאדם מסרג את המטה שלימה וסירג בה ג׳ בתים ועדיין נשאר חבל גדול אפי׳ י׳ אמות נטמאת המטה נטמא החבל והנוגע בחבל טמא וכולו חיבור הואיל וסופו ליסרג : מן הקשר ולפנים · אם קשר חבל שני לחבל ראשון שסירג בו אין חבל השני חיבור מן הקשר ולחוץ׳ נימי הקשר · כשקושרין החבלים זה בזה אין קושר כל כך בראש החבל כי יתיר הקשר ויוציא מעט מן החבל מזה ומעט מן החבל מזה וזה חוץ לקשר והם נקראים נימי קשר וכיון דלריך לקשר כקשר דמי והוו חיבור עד ג׳ אצבעות דהוא צורך הקשר אבל טפי לא כדדרשינן בת״כ פרשת זאת תהיה במשכבו ולא בנימין היוצאין מן הקשר חוץ מג׳ אצבעות או יכול שאני מוציא משלשה ולמטה ת״ל טמא· תניא בתוספתא [ב״מ פ״ט] החבל שהוא מסרג את המטה אפילו מאה אמה כולו חיבור אחד קשר בו חבל אחד מן הקשר ולפנים חיבור מן הקשר ולחוץ אינו חיבור הכניסו לתוך שלשה בתים [ו] [א] כולן חיבור אחד א)(בחבל הקשור בו) אפילו מאה אמה כולו חיבור אחד קשר בו חבל אחד מן הקשר ולפנים חיבור מן הקשר ולחוץ אינו חיבור אמר רבי אליעזר בן יעקב בד״א דרך עליה אבל דרך ירידה אפילו קשור בקשור טט חיבור אחד החוט שהשחילו

פרק תשעה עשר

א המפרק א)את המטה להטבילה והנוגע בחבלים טהור החבל מאימתי הוא חבור למטה ב)משיסרג בה שלשה בתים והנוגע מן הקשר ולפנים טמא מן הקשר ולחוץ טהור נימי הקשר הנוגע בצרכו טמא וכמה הוא צרכו רבי יהודה אומר ג)שלש אצבעות : **ב** א) ד)החבל היוצא מן המטה עד חמשה טפחים טהור מחמשה ועד עשרה טמא מעשרה ולחוץ טהור שבו קושרין את הפסחים ומשלשלין את המטות : **ג** מיזרן היוצא מן המטה כל שהן דברי ר׳ מאיר ר׳ יוסי אומר ה)עד עשרה טפחים שירי מיזרן שבעה טפחים כדי לעשותו חבק לחמור : **ד** נישא הזב על המטה ועל המיזרן מטמא שנים ופוסל אחד דברי ר״מ ר׳ יוסי אומר ו)נישא הזב על המטה ועל המיזרן עשרה טפחים מטמא שנים ופוסל אחד מעשרה ולחוץ מטמא אחד ופוסל אחד נישא על המיזרן מעשרה ולפנים ב)טמא מעשרה ולחוץ ג)טהור : **ה** ז)מטה שהיתה טמאה מדרס וכרך לה מיזרן כולה טמאה מדרס פרשה היא טמאה מדרס והמיזרן מגע מדרס היתה טמאה טומאת שבעה וכרך לה מיזרן כולה טמאה טומאת שבעה פרשה היא טמאה טומאת שבעה והמיזרן טמא טומאת ערב היתה טמאה טומאת ערב וכרך לה מיזרן

א כבר קדמנו צורת המטה שאמרנו שארינת החבלים בין הד׳ עלים לשכב עליו ואמר כי כאשר תסתר המטה תהיה טהורה (אחר) נגע אחד באלו החבלים הארוגים אחר סתירתה הנה לא תטמא ומבואר הוא שהמאמר בכאן בטומאת המת או במשכב הזב עוד חזר אל פרק אחר ואמר החבל מאימתי הוא חבור רלה לומר מתי נחשבהו מחובר במטה ויטמא בטומאתו ואם נגע בזה החבל כאילו נגע במטה ואמר כי כאשר נארגה ממנה משלשה בתים ולמעלה הנה כאשר נטמא המטה כל מה שנגע במה שנארג מן החבל מהקשר האחרון אל מה שימשך לאריגה הנה הוא טמא ומי שיגע בה מהקשר לחוץ הנה הוא טהור ומדרך כל קושר קשר שיעזוב מהחבל מעט חוץ מהקשר כדי שלא יותר הקשר ויקרא זה הקלה נימי הקשרים וגימי הן חוטים הנה ענין אמרו צרכו הוא השיעור אשר אם חתך החבל על יותר קלר ממנו יותר הקשר והוא בחבל המטה אשר היה עביו ידוע אללם ג׳ אלבעות לפי שמה שיהיה החבל יותר עבה ילטרך להשאיר ממנו יותר אחר הקשר ומאמר רבי יהודה אמת : **ב** עד ה׳ טפחים טהור · לפי שהוא לא לעזר ולא להועיל בו ואם היה יותר מה׳ טפחים עד עשרה יטמא לפי שהוא יעזור בו בתלות המטה והוא אומרו ומשלשלין את המטות אמנם אמרו קושרים את הפסחים ירלה בו כאשר ...קלבים שיקשרו הכבשים בבתיהן וכל מה שהוא ...

א) נ"ל שנפתחה ב) [במשנמ"ש וכן בערוך הגי' כריתית בתי"ו] ג) [נ"ל והמזודה ועיין בתוי"ט] ד) [ידים פ"ד מ"א]

שכרוך בה משום דמיזרן טפל למטה ואין המטה טפלה למזרן: והמזרן טהור· לעיל בברייתא שהיו יחד בשעת מגע שרץ אפילו פירשו טמאים טומאת ערב אבל הכא שלא היה כרוך בשעת מגע פירש טהור: ו משנה זו פירשתיה לעיל מתוך הברייתא· נשתברו חדשות טמאות· דהא אפילו לא עשה כלל טמאה בקצרה ושתי כרעים ואמו משום דעשה לה ונשתברו תפרת טומאה שפי אבל נשתברו ישנות טהורה ואע"ג דקצרה ושתי כרעים קיימין כדפרישית לעיל פי"ו דגרע נשתברו או חלקוה אחים מהי... נתפרדה אבר אבר וכל איבריה שלימים: ז מלמעלה· המכסה שלה כיון דשוליה קיימין אכתי חזי לתשמיש א)טמא ולא מדרס: מלמטה· שנפחתו השולים אין לה בית קיבול ולא חזיא:מגורות· שלא נפחתו: ח תורמל· ילקוט כיס בתורמל כמגורות בתיבה: שהביצים שלה מקבלות· עורות אילים[ה] ושעירים שלימים ועושים מהם חמת וביצים שלהם מקבלים ואם נפחתו טהורים דבטל קיבול שלהם:

מיזרן כולה טמאה טומאת ערב פרשה היא טמאה טומאת ערב והמיזרן טהור: ו אמטה שברך לה מיזרן נגע בהן המת טמאין טומאת שבעה פרשו טמאין טומאת שבעה נגע בהן השרץ טמאין טומאת ערב פרשו טמאין טומאת ערב במטה שנטלו שתי ארוכות שלה ועשה לה חדשות ולא שנה את הנקבים נשתברו חדשות טמאה וישנות טהורה שהכל הולך אחר הישנות: ז גתיבה שפתחה מלמעלה טמאה טמא מת נפחתה מלמעלה טמאה טמא מת נפחתה מלמטה טהורה מגורות שבה טמאות ואינם חבור לה: ח דהתורמל שנפחתה וכים שבתוכו טמא ואינו חבור לו החמת שביצים שלה מקבלות עמה ונפחתו טהורות שאינם מקבלות כדרכן: ט ותיבה שפתחה מצדה טמאה מדרס וטמא מת אמר ר' יוסי אימתי בזמן שאינה גבוהה עשרה טפחים או שאין לה לבזבז טפח נפחתה מלמעלן טמאה טמא מת נפחתה מלמטן ר"מ מטמא וחכמים זמטהרין מפני שבטל העיקר בטלה הטפלה: י משפלת א)נפחתה מלקבל רמונים ר"מ מטמא חוחכמים מטהרין מפני שבטל העיקר בטלה הטפלה:

פרק עשרים

א הכרים טוהכסתות והשקין והמרצופין שנפחתו הרי אלו טמאין מדרס יוהקלוסטור ארבעה קבים התורמל חמשת קבים ג)הכריסית סאה החמת של שבעת קבים ר' יהודה אומר אף הרבצל ג)והמזרה כל שהן הרי אלו טמאים מדרס וכולם שנפחתו טהורים מפני שבטל העיקר ובטל הטפלה: ב כחמת חלילין טהור מן המדרס עריבת פיסונות בית שמאי אומרים טמא מדרס ובית הלל אומרי' לטמא מת ד)עריבה משני לוגין ועד תשעה קבים שנסדקה טמאה מדרס הניחה

לפני זה וכאשר תסדיר הביאור ההוא בזה המאמר תמצא הענין אחד זולת שבכאן הערה [א] נצריך עליו וזה שזאת המטה היא נלקחת ממי שנטמא טומאת ז' מן המת והמיזרן מן הבגדים וכאשר היתה המטה אב במת והוא סוף אב לא תשים הבגדים והוא המיזרן המגע בה אב ג"כ אבל ראשון כמו שאמר פירשה היא טמאה טומאת ז' כמו שהיתה והמיזרן טמא טומאת ערב ר"ל שהוא ראשון לא אב וזה השרש כבר התבאר והארכנו בביאורו בפתיחת דבריט ותזכרהו ותעיר עליו: ו למדנו בזאת ההלכה שהמטה והמיזרן כאשר יחוברו הנה הן בדמיון כלי אחד ויטמא אחד מהן בהטמא חבירו וכאשר יתפרדו ישאר כל אחד מהן טמא כמו שהיו בעת חבורן ולא יהיה פירודן כמו שבירת כלים שכל אחד כלי בפני עצמו בין בטומאת מת חמורה בין בטומאת שרץ: ואמרו מטה שניטלו שתי ארוכות שלה רצה לומר שאחר שנטמאה המטה נטלו שתי ארוכות שלה ועשה לה שתי ארוכות חדשות ולא שינה את הנקבי' לטהרה לפי מה שקדם בפ' שלפני זה כי כאשר נשתברו שתי ארוכות טהורה ובעבור שלא שינה נקביהם והחזיר לה חדשות לא[ג]א)נטמאת אותה בדמיון שנשתברו שתי הארוכות אבל תשאר טמאה וכאשר נשתברו החדשות הנה היא גם כן נשארת בטומאתה מפני הישנות ואם נשתברו הישנות הנה היא טהורה לפי ששרש טומאתה היא ישנה ולזה כאשר נשתברו הארוכות הישנות טהורה על זה השרש והוא אמרו שהכל הולך אחר הישנות: ז טמאה טומאת מת·היא תטמא במת ואע"פ שנשברה פתחה אשר יפתח מגגה עד שלא נשארה בעלת גג היא טמאה אולם כאשר נשבר קרקעיתה הנה היא לא תטמא ומגורות שבה הם החדרים אשר בה במקומות ממנה: ח תורטל·הוא מעור ובתוכו כיס מעור ג"כ והחמת הוא הנוד וכאשר יפשטו הכבש או העז ישארו מקומות הביצים ממנו כמו שני טדים קטנים וכאשר נקרעו אלו הטודים הנה היא טהורה לפי שאי אפשר שתקבל כמו שהיה דרכה לקבל ר"ל מצד פיה אשר תמשך לתוך הנוד: ט אמר רבי יוסי כי כאשר היתה גבוהה י' טפחים או היה לה שפה הנה היא לא תטמא במדרס הזב שהיא אינה ראויה לישב עליה וכבר ידעת שלא תטמא במשכב הזב אלא הראויה למשכב עוד אמר כי כאשר נפחתה למטה והוא שנפחת קרקעיתה הנה תשאר מקבלת טומאת מדרס לפי שהוא ראוי למושב וחכמים אומרים כי העיקר בו אמנם הוא קרקעיתו ובו הוא כלי עד שתטמא במת ובזב וכאשר בטל העיקר החזירה שלא תטמא במת ונשארו הלוחות אשר בצדה ובעליונה אשר יעשה להחזיק מה שבה ונאמר שהיא תטמא במדרס וזה לא יתאמת והלכה כחכמים: י משפלת· הקופה אשר יוליכו בה הזבל אל השדות ודמיונה מפורסמת ואנחנו נקרא אותו זנביל וכאשר נפחתה מלקבל רמונים לפי מה שקדם הנה כבר נטהרה רלה לומר שחזרה בלתי מקבלת טומאה ורבי מאיר אומר שאע"פ שלא תטמא במת היא תטמא במדרס לפי שראויה למשכב וחכמים אומרים שטומאת מדרס דמיון ההריסה לזה הכלי אמנם היה כלי בכונה טמא מת והשיגה טומאת מדרס רלה לומר שהוא גם כן יטמא במדרס וכאשר בטל העיקר ואמרנו שהוא לא יטמא במת כי לא נשאר כלי הנה לא יטמא ג"כ במדרס וזה הולך על השרש אשר יתבאר בששי מנדה והוא אמרם כל הטמא מדרס טמא טמא מת ויש שטמא טמא מת ואינו טמא מדרס הנה כבר התבאר שטומאת מת עיקר והלכה כחכמים:

א כבר קדם ביאורנו שהכרים מעור והשקין מהשיער יעשו ממנו ומרצופין הן הכלים אשר ישימו בו הסחורות [ג] במדינות וצורתן מפורסמות ואמר שאלו הכלים אשר ישבו עליהן והן שלימים בלתי שנקבו הנה הוא כאילו נעשו מתחלת ענינם לשני דברים יחד להיותן מכלי קבול ולישב עליהן ולזה כאשר נפחתו ויצאו מדין כלי קבול ונטהרו מטומאת שרץ הנה נשארו בדין המשכב ויטמאו במדרס· עוד זכר מין אחד מהכלים של עור שהן נעשין לקבול ונתן בה שיעור ואמר יהיה טמא מדרס אבל כל [ד] מה שהוא שלם ומקבל אולם אם נפחת הנה לא יטמא ...

פירוש רב האי גאון

זמר: ח תורמל· פי' כבר תרגם ילקוט ויכיל זה כלי של עור ה' קבין שהן סאה חסר קב: משפלה· פירוש (יבולה) [קופה] גדולה שמניחין אותה על החמור ומוציאין בה הזבל כדתנן באידךפרקין ג' משפלות הן של זבל:

א והמרצפין· פי' כמין שקים כאותה ששנינו א) ושמו בטיית גראיר ויש עוד לפרש אותן השקין שנותנין הסחורות בספינות והן גדולים כדתנן בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עג ע"א) ולא מכר את המרצפים: הקלוסטר· איכא דאמרי קרספל כדגרסינן בבמה בהמה יוצאה (שבת דף נג ע"א ע"ב)ולא סייחין בקרספלין שבפיהן ויכיל זה כלי שלעור ד' קבין שהן שני שלישי סאה שהסאה ששה קבין: והקריתות· פיר' כלי של עור יכיל סאה שהוא שליש איפה והיא ב' הינין והיא כ"ד לוגין והוא רביעית והיא קמ"ד ביצים כדאמר בביצה דעירובין (פ"ג א) סאה מדברית קמ"ד בצים הוה: הרבצל· איכא דאמרי דובצל פי' כמין חמת קטן ביותר כמו שיש לאלו הבשמים ליתן בו בשמים: והמוזדה· איכא דאמרי מוזדה מזויות בטיית פי' שנותנין בו צידה לדרך תרגום זוודין לאורחא: ב עריבות פיסונות· פירוש בקיר בטיית יש לאלו הבנאין שמביאין בה אבנים קטנות ליתן בין הנדבכין ושמם בל' חכמים פיסי:

א) עי' שבת פ"ב אהלות פי"ז מ"ס·

את אלו [י] אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו ... מלאכתם ומוציא אני את אלו שאינה משמשת ישיבה עם ... שלימה וחזיא לגישה ולרחוץ בו את רגליו ושאר תשמישים (מחזיקין) מיחדים אותה לישיבה ואומרין לו עמוד ונעשה ... המים ממהרין לצאת ואין שהות אפילו להדים רגלו ... שמתערבין המים עם הקמח ואין יוצא משמשת ישיבה עם ... לעיל פ' כלי עור· משפלת שבאמצעיתה גבוהה וזויותיה ... טמאה מפני שהיא מקבלת בגד שני· נפחתה מגד שני טהורה ...

א מרצופים· כלים גדולים שנותנין בהן סחורה של ... מדרס· כדתניא לעיל בתוספתא ...

וכסת של עור: קלסתר· פי' גאון דהוא [יא]קרסתל דתנן ... ולא בסיחים בקרסתל שבפיהם: תורמל· כמו תרמילו ש... ילקוט: כריסית· שק של עור: רבצל· פי' גאון וכן ערוך ... לדרך: הרי אלו טמאים מדרס· אכולהו קאי דאם מחזי... מדרס דראוים לשכיבה וכ"ש אם מחזיקים יותר וטמא מ... מלאכתם אבל פחות מכאן לא: נפחתו טהורים· אע"ג ... עיקר תשמיש שלהם שאין מקבלין מה שבתוכם: ב חמת ... ומשימים החלילים תוך החמת והרוח יוצא דרך הנקבים ומו... בפיו: טהורה מן המדרס· דלא חזיא לשכיבה [יב] דכיון ... פיסונות· פי' גאון עריבה שמביאין בה אבנים קטנות ... דרבנן פיסי כדאמר פרק ארבע מיתות (דף סד') גבי ... ביה: ב"ש אומרים מטמא מדרס· קסברי שכיבה משמשת ... אינה משמשת: שנסדקה· אבל אם לא נסדקה אינה טמ... ונעשה מלאכתנו אבל כשנסדקה שמוציאה משקים משמשת ... לעיל בת"כ ופחותה מב' לוגין או יתירה מתשעה קבין ...

א)נ"ל טמאה טומאת מת ב)נ"ל מקרא וכ"ה מהריעב"ץ

נסלקה: ונתפחהי מחמת גשמים נתנפח הסדק ונסתם : בקדים · ברוח קדים : ונצרקה · כמו נלמקה וכיון שנלרקה נסדקה : זה חומר בשירי כלי עץ' דמתחלתם אינם טמאים וכשנסדקו טמאים מדרס : עד שיתחסמו· לעיל פי"ו כלים של עץ משיחסום ויקנב: תניא בתוספ' [פי"א דב"מ] עריבה שהיא פחותה מב' לוגין אמרי היא כקערה ושיעורה בזיתים ומשני לוגין עד תשעה קבין אפילו זבין וזבות נדות ויולדות יושבות [א] ושוכבות בתוכה טהורה נסדקה ואינה מעמדת את המים כדי להדיח אחת מהרגלים [ב] הרי היא כטמא מת ומקבלת טומאת מדרס דברי ר' יוסי בר' יהודה רבי אומר כשיושב עליה רבי יוסי אומר מטמאת ומטהרת אפילו י' פעמים ביום כילד הניחה בגשמים ונתפחה

הניחה בגשמים ונתפחה טמאה טמא מת בקדים ונסדקה מקבלת מדרס זה חומר בשירי כלי עץ מבתחלתן וחומר בשירי כלי נצרים מבתחלתן שמתחלתן אינם מקבלין טומאה עד שיתחסמו א'נתחסמו אף על פי שנשרו שפתותיהן כל שהן טמאים : ג א) ב'מקל שעשאו בית יד לקורדום חבור לטומאה בשעת מלאכה הדיוסטר חבור לטומאה בשעת מלאכה קבעו בכלונס טמא ואינו חבור לה עשה לו דיוסטר אין טמא אלא צרכו ג'כסא שקבעו בכלונס טמא ואינו חבור לו עשה בו כסא אין טמא אלא מקומו קבעו בקורת בית הבד טמא ואין חבור לה עשה בראשה כסא טהור מפני שאומרין לו עמוד ונעשה את מלאכתנו : ד עריבה גדולה שנפחתה מלקבל רמונים והתקינה לישיבה רבי עקיבא מטמא וחכמים ד'מטהרין עד שיקצע עשאה אבוס לבהמה אף על פי שקבעה בכותל טמאה : ה ה'כופת שקבעו בנדבך קבעו ולא בנה עליו בנה עליו ולא קבעו טמא קבעו ובנה עליו טהור מפץ שנתנו

טהורה בקדים ונלמקה טמאה מיטהרת ומיטמאת אפילו י' פעמים ביום · נפחתה במוציא זיתים [ג] ורימונים טהורה [ד] מכלל הטומאה · הישב עליה רבי מטמא וחכמים מטהרין ואומרין עד שיעשה בה מעשה· יתר על כן שנסדקה אפילו זבין וזבות נדות ויולדות יושבות ושוכבות טהורה· נפחתה במוציא רימון טהורה מכלל טומאה · הישב עליה ר"ע מטמא וחכמים מטהרין עד שיקצע אמר רבי יוסי מעשה שהביאו מכפר ערים לפני רשב"ג יותר משתים עריבות והיה משער גדולה לסאה סאה והקטנה לשני לוגין וקרוביס[ה] לגריס של סאה סאה· המחזקת ט' קבין · [ו] (שיעורה בזיתים) עריבת הפיסונות שמשני לוגין ועד ט' קבין ב"ש אומרים מדרס וב"ה אומרים טמא [ז]מדרס · החמת בית שמאי אומרים מליאה ועומדת וב"ה אומרים מליאה [ח] וגרורה ר' יהודה אומר חילוף הן הדברים · פירוש שיעורה בזיתים דאם נקבה במוציא זיתים טהורה · ומשני לוגין עד ט' משום נסדקה נקט האי שיעורא · טהורה מדין מדרס כדפריש' דאומרים עמוד ונעשה מלאכתנו · אינה מעמדת המים ממהרת שמים נצאת ואין שהות אפילו להדיח רגלו אחת · והא דנקט לשון נקבה משום דסתם לישה בנשים ועריבה עשויה ללוש בה את העיסה · אוזרני לומר דאינה עשויה דבפ"ב דמס' ידים קרי לה עריבת הרגלים·הרי היא טמאה הרי היא ראויה להטמאות בטומאת מת ובטומאת מדרס ומתני' דלא בעי הישב כרבי יוסי ברבי יהודה · יתר על כן מתשעה קבין · וקרובים דגריס של סאה סאה [ו] והא דלא קאמר שני סאין אלא סאה ותני סאה דהיינו ט' קבין · מליאה ועומדת טמאה· אע"פ שאינה צרורה וטעם דמליאה למעוטי דחלילים וב"ה בעו צרורה משום דמליאה א)כשאר צרורה אינה עומדת יפה· חילוף הן הדברים ב"ש בעו מליאה וצרורה וב"ה מליאה אף על פי שאינה צרורה וסתם מתני' בעדיות כרבי יהודה דתנן (פ"ה) החמת בש"א צרורה ועומדת וב"ה אע"פ שאינה [ט] עומדת : עוד תניא בתוספתא לעיל(פ"ט)כליבה של חיים·טמאה טמא מת פירש ממנה אבר אחד טמאה ושני איברים טהורה· עריסה של בנות הרי זו טמאה טמא מת היתה משמשת ישיבה ושכיבה הרי זו טמאה מדרס מטה [י] שמוכרין עליה את הכלים הרי זו טמאה טמא מת היתה משמשת ישיבה ושכיבה הרי זו טמאה מדרס · מטה שנפחתה מעיין שלה ואין חבלים מתוברים לה ונשתייר בה כדי ישיבה ושכיבה הרי אלו טמאים מדרס · היו דבלולין יוצאין ממנה הרי אלו טמאים מפני שהם מחזירים · פי' מעיין חבלים שלה של סירוג · הדבלולים כשנפחתת מקלת הסירוג יוצאין מן הסירוג ראשי חבלים : ג מקל של עלים שעשאה [י] לקורדום·לפי שעה שלא קבעו לתוכו: חיבור לטומאה בשעת מלאכה·דאע"ג דבאנפי נפשיה פשוטי כלי עץ לא מקבלי טומאה הכא בית יד הוא וידות נתרבו לכל תורת כלי [עץ]או אוכל בפ' השור והרוטב(דף קיח·)ואמרינן ברים במה טומנין(דף מח:) בשעת מלאכה אין שלא בשעת מלאכה לא משום דשלא בשעת מלאכה אדם עשוי לזורקה בין העצים : דיוסטר · מפרש משני לדין כמו (עירובין דף יח·) דיו פרצופין דיו שנים · סטר צד כדכתיב (דניאל ז) ולסטר חד הקימת ואית דגרסי דסטר והוא מקל כעין שהנשים עושות למסוך מטוה בכוש שיש בו שני נקבים אחד מלמעלה ואחד מלמטה ושתי ידות תחובות בהן אחד ממזרח למערב ואחד מצפון לדרום ומסיכות בו את המטוה והוא לבודיי"ר בלע"ז ופעמים שעושין בהן יתידות של ברזל והן מקבלות טומאה : כלונס· של עץ שהוא יושב בארץ וקבע בו הדיוסטר ומסיך בו אין טמא מן הכלונס אלא צרכו דהיינו שיעור הדיוסטר ולא מה שמן [ח] הכלונס ולמטה ולא מן הדיוסטר ולמעלה מן הדיוסטר הכלונס גדול הוא: כסא· שהיה עשוי וקבעו בכלונס הכל טמא מדרס ואין הכלונס עיקר לו: חיבור· להיות טמא מדרס כמותו : עשה בו · מן הכלונס עצמו עשה כסא אין טמא אלא מקומו דהיי' צורך ישיבת הכלונס ושאר הכלונס טהור : קבע· כסא בקורת בית הבד כסא טמא מדרס והקורה אינה חיבור וטהור ואם מעץ הקורה עצמה הכסא עשוי בראש הא' אפשכסא טהור ואומרי' לו עמוד ונעשה מלאכתנו: תניא בתוספ'[ב"מ פי"א]מסמר שקבעו בדיוסטר[יא]להיות עליו חיבור לטומאה בין בשעת מלאכה בין שלא בשעת מלאכה קבעו בכלונס בשעת מלאכה חיבור שלא בשעת מלאכה אינו חיבור עשה בו [יב] אינה טמאה אלא הצורך וכמה הוא הצורך מקום ישיבה טפח: ד עריבה גדולה· יתירה מתשעה קבין והיינו פלוגתא דר"ע ורבנן דפליגי בברייתא ביתר על כן:שיקצע· שיקצענה לשכיבה: עשאה· לעריבה זו אבוס לבהמה לא נתבטלה מתורת כלי אע"פ שקבעה בכותל טמאה : ה כופת · של תמרה הוא ומיוחד לישיבה כדקתני בתוס' לקמן בפרק כופת ח"ק : בנדבך · שורת [ט] הנדבך : בנה עליו ולא קבעו ·

א) נ"ל כשאינה ·

ר"ל עריבת העץ כאשר היתה מחזקת משני לוגין עד ט' קבין והן ל"ו לוגים ואחר ניקבה הנה היא אז אינה ראויה ללוש בה וראויה לכפותה ולישב עליה ולזה טמאה במדרס הגה שהיא ראויה למשכב לבד ולא תטמא במת מפני שהיא כבר נפסדה מדין הכלים ואם עזבוה במים עד שנסתם הנקב כמו שיקרה לקצת מיני העצים שיתפחו במים הנה כבר שבה כלי ותטמא אז טומאת מת ולא תטמא אז במשכב הזב לפי שהיא אז עריבת הלישה ולא תעשה עריבת הלישה לישב עליה ולא תהיה משכב והוא אמרם בהם"ס(שבת·דף נט·) אומרים במדרס עמוד ונעשה מלאכתנו כלומר כי כאשר ישב הזב על כלי לא יעשה לישיבה אלא לשימוש אחר עד שנאמר לו קום מזאת העריבה ונלוש בה הנה היא לא תחזור משכב אבל אם נגע בה גופו יהיה דינה דין כלים שנגע בהן הזב אשר הן ראשון לא אב ושמור אלו הענינים ואני אבאר זה השרש בהלכה של אחר זה עוד אמר שאם שם זאת העריבה במקום שנושב רוח מזרחית [א] ואבד אותה שהיתה שתטמא במדרס הזב ולא תטמא במת מפניס ופתח הסדיקה חזרה כמו שהיתה שתטמא במדרס הזב ולא תטמא במת מפניס אשר זכרנו והשמיענו זאת ההלכה כי כאשר נסתם הסדק במים כאשר נתפח העץ נחשבהו סתום וישוב כלי קבול וכאשר הסכימו בזה השרש אשר זכרנו והוא שכלי עץ המקבלין כאשר היו שלימים ויוכשרו למה שנגעו לו לא יטמאו משום משכב והנה כאשר נשברו וחזרו שלא הוכשרו למה שנגעו לו ויטהרו מטומאת מת וחזרו אז ראוין למשכב יטמאו במדרס הזב אמר על זה השרש זה חומר בשירי כלי עץ מבתחלתן הביא במשל אלו הענינים כלי נגרים לפי שבתחלת עשייתן לא יקבלו טומאה עד שתשלם שפת הכלי ובסופן כאשר נשברו שפתותיהן אע"פ שלא נשאר מהן אלא שיעור מועט הנה הן יקבלו טומאה והוא אומרו כל שהן הנה גם זה חמור בסופו מבתחלתו : וכלי נגרים· הן הכלים אשר יעשו מהקנים הדקים כמו הסלים וכיוצא בהן וכבר קדם לך בפ' ט"ז שסלים של עץ משיחסם ואז יקבלו טומאה וביארנו שם שענין יחסם עשיית שפת הכלים העגולה בפי הכלי: ג חבור לטומאה בשעת מלאכה · ר"ל כאשר יבקע בזה הקורדום יהיה זה המקל חבור ואם נגע אז שרץ במקל כבר נטמא הקורדום כולו אולם שלא בשעת המלאכה הנה אינו חבור ואם נגע שרץ במקל לא נטמא הקורדום כי אינו ידו כ"א ע"ד השמוש: ודיוסטר· היא מלה מורכבת פירוש דיו סטר וכבר ביארנו פעמים שדיו שנים וסטר צד מאמרו ולסטר משכנא וביאור חבור המלה בעל שני צדדים והן שני כלים אשר יעשו מעץ יתחבר אחד מהן בשני בעת המלאכה לבד ואשר יחברם הוא מסמר ארוך וירכב בנקב שלהן בעת חבורן וזה הכלי היה אצלם מן כלי האורגין ועל זה המסמר האורודיו משימים השתי או הערב ובתוספ'[שם פ"א]אמרו מסמר שנתנו בדיוסטר להיות מיסך עליו עוד אמר שאם קבע זה הדיוסטר בחתיכת עץ והוא אמרו קבעו בכלונס הוא גם גדול כמו שקדם במדות (פ"ג) באמרם כלונסות של ארז הנה כאשר נתחבר נטמא הדיוסטר בכללו כאשר נגעה באחד מחלקיו אחר שקבעו בעץ שב בדמיון כלי אחר אבל אין זה הדיוסטר בכללו חבור לזה העץ אשר תקע אותו בו עד אשר נאמר כי כאשר נגע שרץ בקלה זה העץ נטמא הדיוסטר אשר בחלק השני כי זה העץ לא יטמא לפי שאינו כלי כלל וזהו ענין אמרו אינו חבור לו ר"ל שהדיוסטר הקבוע [ב] חבור לזולתה אשר נקבע בו ואם נמלא בקלה זה הכלונס דיוסטר אשר הוא כלי בקלה העץ ומעלם העץ הנה לא יטמא מן העץ זולת מה שקרב [ג] מן הכלי ממה שילטרך אליו הכלי ויעמוד לורתו אם נחתך מן העץ · עוד חזר אל כסא אשר יטמא במשכב הזב בלא ספק לפי שהוא נעשה לישיבה ואמר כסא שקבעו בכלונס טמא ר"ל שהוא יטמא במדרס כמו שהיה קודם ואינו חבור ר"ל כי כאשר ישב הזב על העץ לא יטמא הכסא לפי שהכלונס לא יטמא כמו שזכרנו [ד] איך שתגיע אליו הטומאה ואם שם בקלה העץ כסא [ה] מעלם הכסא הנה לא יטמא ג"כ רק הכסא לבד כאשר דרס עליו הזב ואם תקע כסא בקלה המעלר אשר יעלרו בו הזיתים והוא אשר תקרא קורת בית הבד הנה הכסא טמא גם כן ואינו חבור אולם אם נעשה מקלה זה העץ כסא והיה הכסא מעלם קורת בית הבד הנה זה הכסא כאשר דרס עליו הזב לא ישוב משכב וזה שהשרש אללנו כמו שקדם שהזב כאשר ישב על דבר שהוא ראוי למושב אבל זה הדבר הוא כלי לשמוש אחר כגוסיקה מדה מנהמדות או עריבת עץ והדומה לזה ויהפכה וישב עליה הנה אינספק שזה הכלי אשר ישב עליו הוא ראוי לישיבה אבל לא נעשה לזה כלל כי לא נעשה המדה כ"א למוד בה והעריבה כ"א ללוש בה ולזה אפשר שנאמר לזב כאשר ישב על כלי מאלו הכלים קום מזאת המדה ונמוד בה או קום מזאת העריבה ונלוש בה וכן ג"כ נאמר לו בכאן קום מזה העץ ונעלור בו הזיתים ואם היה הכסא אשר בקלהו אמנם נעשה לישיבה אבל להיותו מעלם העץ והעץ עלמו אפשר שנאמר לו בו עמוד ונעשה מלאכתנו הנה זה הכסא לא יטמא משום מושב ואל זה הענין כיון ביאור זאת ההלכה· ואשוב אל שלימות ביאור זה השרש והוא שכל מה שלא נעשה מתחלת ענינו לישיבה אם ישב עליו הזב נוכל לומר לו קום מזה הכלי ונעשה בו זה השימוש הפלוני בלתי הישיבה עליו הנה הוא לא יטמא משום משכב ומושב והשרש אללנו אומרים בזב עמוד ונעשה מלאכתנו ואמר בזב כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא וכל הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא ואמר בת"כ אשר ישב עליו יכול אפילו ישב על האבן ועל הקורה ת"ל כלי לא אבן ולא קורה אוליא את אלו ולא אוליא כלי גללים ושל אבנים ושל אדמה ת"ל הכלי כלי המיוחד ר"ל המיוחד לקבל טומאה והכלים אשר יעשו מאלו הג' מינים לא יטמאו כלל כמו שקדם ביאורו·ועוד אמר שם אין לי אלא כסא וספסל וקתדרא המיוחדים מנין תיבת הבלנים תיבה שפתחה מלדה עריבה משני לוגין ועד ט' קבין שנסדקה ואינו יכול לרחוץ בה רגלו אחת ת"ל וכל הכלי ריבה יכול אפילו כפה סאה וישב עליה תרקב וישב עליו ת"ל אשר ישב המיוחד לישיבה לא שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו ושמור זה השרש ולא נלטרך לכפלו במה שעתיד שכבר הפלגנו בביאורו ובפירושו : ד עד שיקלע · עד שיתחוך קלותיה וישוה אותם לישיבה ויהיה שם מעשה · אולם מחשבה לבד הנה לא תועיל בה ואחר זה השווי תהיה ראוי למושב : אע"פ שקבעה בכותל טמאה · ר"ל בטומאת שרץ לפי שהכלי אשר יקבל טומאה כפי לורתו כאשר נקבע בכותל או בארץ הנה הוא יקבל טומאה כמו שהוא לפי דעת חכמים כמו שהתבאר מדעתם בע"ז מזאת המסכתא גבי דף של נחתומים וכן בסוף חגיגה (דף כז·) והלכה כחכמים ואמנם יהיה המחובר לקרקע כקרקע ולא יקבל טומאה אלל חכמים כאשר נעשה זה הדבר מתחלתו בקרקע או נעשה לשמש את הקרקע כמו שקדם : ה נבאר אמתת שם הנדבך כי כבר נפל בו רעיון רב לרבים וזה כי לבנאים שני לוחות באורך כל א)רוח כמו ו' אמות ויעמידו לוח בכאן ולוח בכאן וביניהם מן המרחק שיעור אשר ירלו שישימו עובי הכותל עוד ימשכו ביניהן שני עלים ויקשרו אותן בקישורים עוד ישפכו העפר בין שתי הלוחות ויכו בכשילין עד שיגבה הכותל ויקראו זה הבנאין אלטפיא"ה וכל אחד מאלו הלוחות יקרא נדבך·ובזבים(פ"ה מ"ב) אמרו אלבעו של זב תחת הנדבך ר"ל תחת זה הלוח ואמרם (ברכות דף טז·) האומנים קורין בראש הנדבך ר"ל על הכותל שבין שני הנדבכין

א) נ"ל לוח

הכסא ואין הקורה חבור ואם עשה מתחלה הכסא בראש הקורה טהור אף הכסא לפי שעושין מלאכתם בקורה ואינה מיוחדת לישיבה כמו כפה סאה וישב : ד עריבה גדולה ט'· פירוש עריבה גדולה יותר מט' קבים : עד שיקלע · שיקלעו ויתקנוהו לישיבה : אבום · שהבהמה אוכלת בה אע"פ שקבעו בכותל לא נתבטל מתורת כלי וטמא טומאת מת כמו דף של נחתומין שקבעו בכותל : ה כופת · כופת של תמרה הוא ומיוחד לישיבה וכל דבר גדול שאינו עליו קרוי כלי נקרא כופת כמו כופת של אור שיחדו לישיבה : בנדבך · שורת הבנין : בנה עליו ולא קבעו · כמו

לזולתו כו' כצ"ל : [ג] שם זולת מה שקרב אל הכלי כו' כצ"ל : [ד] שם שהכלונס לא יטמא כו' כצ"ל : [ה] שם ואם שם בקלה העץ כסא בעלם הכלונס יטמא רק הכסא לבד כו' מלאונו זה בו שום טומאה אבל בחבורו כתב אין טמא אלא מקום הכסא לבד כו' כלומר מן הכלונס טמא בתוספתא וכמה הוא הצורך מקום ישיבה טפח ע"ש וכ"כ מלשון המשנה במ"ש אלא מקומו ולא נראה להגיה בלשון רבינו כאן בפירושו שצ"ל רק מקום הכסא לבד : [ו] בר"ש והא דלא קאמר שני סאין אלא סאה ותני כו' כצ"ל : [ז] שם מטה שמוכרין עליה כו' כצ"ל ועי' לקמן פרק ט' : [ח] שם ולא מה שמן הדיוסטר ולמטה ולא מה שמן הדיוסטר ולמעלה כי הכלונס גדול הוא כו' כצ"ל : [ט] שם בנדבך שורת הבנין כצ"ל :

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ו מהל' כלים הלכה יא ·

ד ב מיי' פי"ב מהל' כלים הלכה יג :

ה ג מיי' שם פכ"ה הלכה ח :

ו ד מיי' שם פכ"ו הלכה ח :

ז ה מיי' פכ"ו מהל' כלים הלכה א :

פירוש הרא"ש

דידים קרי ליה עריבת הרגלים והיא מיוחדת לרחוץ בה הרגלים וכשהיא שלימה אין מיחדים אותה למדרס אבל כשנסדקה מייחדי' אותה למדרס ושיעור הסדק מפרש בתוספ' שאינה מעמדת המים לרחוץ בה רגל אחת דקודם שירחץ אחת מרגליו יצאו כל המים ובפחות משני לוגין או יותר מט' קבין אפילו לא נפחתה לא חזי למדרס: ונתפחה: מלחלוחי' המים תפח סדק ונסתם הנקב וע"י יובש הקדים חוזר ונפתח: זה חומר בשירי כלי עץ מבתחלה · שתחלתם אינם מטמאים מדרס עד שיתחסמו כדתנן לעיל פט"ו סלים של עץ משיחסום ויקנב: כל שהן טמאים · אפילו לא נשתייר מן השפה אלא מעט : ג מקל שעשאו כו'· פירוש שעשה יד לקורדום לפי שעה בעלמא ולא קבעו בתוכו : בשעת מלאכה · כשהוא חותך בקורדום הוי יד להכניס טומאה ולהוציא אבל שלא בשעת מלאכה לא ומפרש טעמא בפרק במה טומנין לפי שאדם עשוי לזורקו בין העצים: הדיוסטר· הוא מקל אחד ארוך כמו אמה ויש בו שני נקבים סמוך לשני ראשיו ומשימין בו שתי יתידות אחת הולכת ממזרח למערב ואחת מצפון לדרום וכונסים מסימות את המטוה מן הכוש עליו ונקרא דיוסטר על שם שיש לו פנים לשני צדדים דיו הוא שנים כמו דיו פרצופין ולצלע תרגום ולסטר וביומיסן היו שנים אותם יתידות של מתכות ופשוטי כלי מתכות טמאים ושלא בשעת מלאכה מסירים את היתדות מקסמן הארוך הנקרא דיוסטר הוא חבור להכניס ולהוציא טומאה לדיוסטר ואם קבע הדיוסטר בכלונס היינו קורה גדולה כמו שאמרו כלונסות של ארז לא נטהר מתורת טומאה בשביל קביעתו בכלונס ואינו חיבור לו להיות הכלונס מכניס ומוציא טומאה לדיוסטר ואם עשה מתחלה הדיוסטר בכלונס אין טמא אלא צרכו היינו מקום שעושים בו מלאכה : כסא שקבעו בכלונס · לא נטהר בשביל קביעתו בכלונס ואם עשאו מתחלתו בכלונס אינו טמא אלא מקום הישיבה ואם קבע הכסא בקורת בית הבד טמא

מסורת הש"ס

א) [שבת מח:]

פירוש רב האי גאון

ג והדיוסטר · איכא דאמרי הדיסטור פ' ב' צדדים ודיו פירושו שנים סטר פירוש צדדים כדכתיב (דניאל ז ס ע"ש) ולסטר חד הקימת וכיוצא בזה פירשנו בדיופי בדיוזני א) ודפתרא ובדופרצוף והוא עץ שיש לו ב' צדדים והוא יד לקירדום:בכלונס· איכא דאמרי פירוש עץ ארוך כמו קנה של רומח באותה ששנינו (ר"ה דף כב ע"ב) כלונסות של ארז: ה כופת · פי' עץ עב מכורתו של קורה וכשבונים את הקיר בונים אבנים ונדבך עצים עבים שהוא טפח כופת והן מן תמרה כדתניא (תוספתא כלים ב"ב פ"ב) [כופת] חלק שאין בו גובה [טפח] טהור ושיש בו גובה [טפח] רבי מאיר ור' שמעון מטמאין ר' יוסי ור' אליעזר בר' צדוק מטהרין בין חקוק ובין שאינו חקוק מטלטלין אותו בשבת לא אמרינן חלוק אלא לענין טומאה: מפץ·פי' כדגרסינן בנדה (דף סז ע"א) אבוה דשמואל עביד להן לבנתיה מקוואות בימי ניסן ומפצות בימי תשרי ומפרשינן מפצות בלאנן דבוראתה :

א) נ"ל דיופלא ועי' בערוך ·

הגהות הגר"א

[א] בר"ש ושוכבות בתוכה טהורה · נ"ב

מים טהורים

פירוש רב האי גאון

ו וילון · פירוש מתארה בטיית :
ז כמין כי דגרסינן במנחות (דף עה ע"א) ובכריתות (דף ה ע"ב) מאי כמין כי אמר רב מנשיא בר גדא כמין כי יוני וזה צורתו : מעדנים · פירוש איכא דאמרי מדנים עטאף בטיית :

הגהות הגר"א

[א] בר"ש שקבל עליו בנין · נמחק וצ"ל שנתנו בבנין : [ב] שם טהור · צ"ע קבעו אפילו דרך ישיבתו טהור נתנו כו' : [ג] שם הם טהורות ומטה טהורה · נמחק וצ"ל היא טהורה ומטה טמאה · שתי ארוכות של מטה שעאן צ"ל לקורות : [ד] שם בה"א אומר משיתבל · צ"ל ובה"א משיתבר ר"א בה"א

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"כ מהלכות כלים הלכה ט :
ט ב ג מיי' שם פכ"ג הלכה י :
י ד מיי' שם פכ"ה הלכה יד :
יא ה מיי' שם ופ"כ הלכה א :

ר"ש

קבעו · כמו שבונים [ג] ע"ג נסרים ואח"כ מסירים אותו : על גבי הקורות · של עליה : מעזיבה · פרק הבית והעליה (דף קיז) מפרש מאי מעזיבה וע"ג התקרה מניחן אותה כדאמר פרק לא יחפור (דף כ:) צריך שתהא תחתיו מעזיבה וכל כמה דלא קבע המפץ בקורות וגם נתן עליו מעזיבה לא בעי שקיל ליה ולא בטיל ליה מתורת כלי עד שיקבענו ויתן עליו מעזיבה : כדרך קבלתה · שוליה למטה : שלא כדרך קבלתה ג) שלא כפאה על פיה : תניא בתוספ' [שם] כסא [ד] [א] שקבל עליו בנין וגם עליו דרך ישיבתו טמא שלא כדרך ישיבתו [ב] טהור נתנו למעלה אפילו שלא כדרך ישיבתו טמא קבעו כדרך ישיבתו טמא שלא כדרך ישיבתו טהור · ארוכה של מטה שעשאה לקורה היא טמאה ומטה טמאה קבעו [ג] הם טהורות ...

משנה

על גבי הקורות קבעו ולא נתן עליו את המעזיבה נתן עליו את המעזיבה ולא קבעו טמא קבעו ונתן עליו את המעזיבה טהור א קערה שקבעה בשידה תיבה ובמגדל כדרך קבלתה טמאה שלא כדרך קבלתה טהורה: ו [א] ב סדין שהוא טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא טמא מת מאימתי היא טהרתו בית שמאי אומרים ג) משיתבר ב"ה אומרים ג משיקשר רבי עקיבא אומר משיקבע : ז מחצלת שעשה לה קנים לארכה טהורה וחכמים אומרים ד עד שיעשה כמין כי עשאם לרחבה ואין בין קנה לחבירו ארבעה טפחים טהורה נחלקה לרחבה ר' יהודה מטהר וכן המתיר ראשי המעדנין טהורה נחלקה לארכה ונשתיירו בה שלשה מעדנים של ששה טפחים טמאה מחצלת מאימתי מקבלת טומאה ה משתקנב והיא גמר מלאכתה :

מסורת הש"ס א) [לקמן פכ"ז מ"ט מנחות כדי ע"ש] ב) ס"א משיתפור

פירוש הרא"ש

כמו שבונים כיפה ע"ג הנסרים ואח"כ מסירים אותה : ע"ג קורות · של עליה : מעזיבה · היא רצפה עפר וטיט ויש מקומות שעושים אותה ע"ג נסרים ויש עושים על קנים ויש ...

... לאורך הקנים לאורך המחצלת טהורה דלא חזי לשכיבה שהקנים מזיקים לשוכב עליהם ולא חזי אלא לסכוך דתניא בפ"ק דסוכה עשאה לסכוך טהורה וחכמים סברי דחזי לשכיבה עד שיעשה כמין כף יונית כזה

דהיינו מסני לדדיו לאורך ולרוחב ויראה שאורך האדם שוכב לרוחב המחצלת הלכך כשאורך הקנים לאורך המחצלת לא חזיא לשכיבה אבל כשאורך הקנים לרוחב המחצלת אם יש בין קנה לחברו ד' טפחים חזי למיזגא : נחלקה לרחבה · או נפסקו השמשלימים המחצלת וחזרו כולן מתפרדות :

א א מיי׳ פ"כ מהלכות כלים הלכה טו :
ב ב מיי׳ שם הלכה טז :
ג ג מיי׳ שם הלכה יד :

א הנוגע בכובד העליון [ו] בבגד שעל גבי האריגה מיירי · וקא מפרש ואזיל מאי דהוי חיבור לבגד ומאי דלא הוי חיבור לבגד : כובד העליון · שני עצים שפשתי כרוך באחד והשתי שלפניו כל זמן שאורג והולך כורך בו יריעה הנארגת ולפי שהן כבדין נקראין כובד · כובד העליון הוא שלפניו והתחתון רחוק ממנו שכל השתי כרוך בו·[ז] קירוס [שבת קה׳ ע"ש] אמר רב יהודה מצובייתא שתי פעמים מרכיב חוט של נירא דהיינו שקורין פיינ"א בלע"ז וחד בנירא ופעם שלישי מרכיב על חור הניר שקורין ליצ"ו בלע"ז המורכב על הקנה מצובייתא מניעות הגרדיים האורגים ברגל הוא מקום הקנה העולה ויורד ביריעת אריגת נסים· בחוט שהעבירו ע"ג ארגמן לאחר שנעשית הרקמה מסימין עליה חוטין שלא תלכלך ואם נגע באותן חוטין טהור הארגמן דלאו חיבור הוא לבגד : ובעירה · הוא אירה דפ"ק דשבת (דף יח:) ולא גרדי באירה שבאזנו והוא כמין מוך תתיכה מן הצמר ומן הפשתים או מצמר גפן שאורגין בהמטפחות לנוי וזורקים אותו בתוך השתי וחוט של ערב כרוך בתוכה ויש מהם שחורים לבנים ואדומים ואם אינו עתיד להחזירה כגון שהיא אדומה ועתה רוצה להכנים אירה שחורה אע"פ שלא פסקה מן הבגד הנוגע בה טהור דלאו חיבור הוא : בנפש המסכת · פי׳ חוטי הערב שהולכת בתוך המסכת כנפש בתוך הגוף ואפילו קנים וחוטין ועצים וכל דבר שהגרדי נותן לתוך המסכת לתקן אריגתו קרוי נפש והנוגע בהן כנוגע בבגד דהוי חיבור : שתי העומד · שצריך עדיין לבגד ועומד ליארג :

פרק אחד ועשרים

א הנוגע ^א בכובד העליון בכובד התחתון בנירים ובקירוס ובחוט שהעבירו ע"ג ארגמן ובעירה שאינו עתיד להחזירה טהור בנפש המסכת ובשתי העומד ובכפול שהעבירו על גבי הארגמן ובעירה שהיא עתידה להחזירה טמא ^ב הנוגע בצמר שעל האימה באשויה טהור הנוגע בפיקה עד שלא פירעה טמא משפירעה טהור : ב ^ג הנוגע בעול ובקטרב בעין ובעבות אפי׳ בשעת מלאכה טהור בחרבא) ובכורך וביצול טמא בעין של מתכות בלחיין ובעריין טמא רבי יהודה מטהר בלחיים שאינן עשויין אלא

א) ובבורך כצ"ל פי׳ פיר"ש

כפול שהעבירו על גבי ארגמן · חתיכת בגד שתופרים על גבי ארגמן שלא יתלכלך הוי חיבור לבגד : אירה שעתיד להחזירה · כדפרישית : בצמר שעל האימה באישוויא · יש שאומרים עימא והכל אחד והוא מקל ארוך או קנה ארוך שהנשים כורכות בו את הצמר וטוות ונקרא קנוייל"א ואימה ואישוויא לכך עשויה וכתוספ׳ [ב"ב פ"א] קתני בצמר שעל גבי אשוייא טהור דאינו חיבור · בפיקה פירש בערוך לימוסיי"ל בלע"ז : עד שלא פירעה · קודם שיתירנה ויש מפרשים דהוא כמו פקעת של גמי דלעיל פרק ס"ז וכמו שתי פקעיות של שתי דפרק אין דורשין (דף יב׳) ולא ממש כי התם דאין שתי וערב מטמא אלא בנגעים כגון דבגד כרוך על הפיקה · הנוגע בפיקה עד שלא פירעה שלא נתגלה הימנה טמא הבגד לחיבור הוא משהתחיל לגלות הפיקה אינו חיבור לבגד

פירוש רב האי גאון

ג באמה׳ פירוש כאותה ששנינו (שבת דף לא ע"א) במעשה שמאי דחפו באמת הבנין שבידו: ובסניפים · פי׳ סניף עץ פי׳ שלשה דברים יש סניף במומין (ב"ע דף פ ע"א) סניף לעשרה בתפלה (ברכות דף מז ע"ב) ובמעשה של רבי חנינא בן דוסא (תענית דף כה ע"א) סניפין עשאום: במכבש של חרש׳ פי׳ כל דבר שהוא לכבוש דבר אחד באמצע שמו מכבש וכן שנינו בשבת (דף קמא ע"א) מכבש של בע"ב מתירין: ובקשתנית · פי׳ כמין קשת עשוי על המסמר הקטן: מצודות האישות׳ פי׳ א׳ מח׳ שרצים האמור בתורה דכתיב (ויקרא יא ל) והחמט והתנשמת ותומטא ואשותא ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר (תהלים נח ט) נפל אשת בל חזו שמש ונרסינן (מו"ק דף ו ע"ב) מאי אשות אמר רב יהודה בריה שאין לה עינים אמר רבא בר ישמעאל ואיתימא רב יובה בר שלימא מאי קראה כמו שבלול תמס יהלוך:

א והדולפקי · פי׳ מקום מוכן הנחת לבנין של יין כדאמרינן בהשוכר (ע"ז דף סט ע"א) היה איכל עמו על השלחן והניח לפניו לגינעל השלחן ולגין על הדולפקי ומעשה כדגרסינן בדמאי (ירושלמי דמאי פ"ז) ב׳ צלמים אחד עשוי כמין דלפקי:

ג ספסל · פירוש דומה לכסא כדגרסי׳ בב"ק (דף קא ע"א) ת"ר נתן עצים לחרש [לעשות כסא] ועשאן ספסל ולכן בית דין דרכם (ספסל) שבתחלה מי שנתחייב מלקות היו אוסרין אותו על ספסל ומלקין אותו וכך יעשו בארץ ישראל עד עכשיו:

שרפרף · פירוש שרשיפא בלישנא דגמרא כדאמר לענין נדה (כתובות דף סא ע"א) רב פפא אשרשיפא:

הגהות הב"ח

(א) בר"ש לא סט אלא בכלי עצי אכסלגוס דהאלין כתר ליפוי ובטלי דלא חשיבי וכו׳:(ב) בא"ד ואת הטבלא שמשמשי׳ אדם ואת משמשי אדם ומוציא אני הסולסכו׳ וכיט טעמא דבעי ר׳ יהודה במתניתין:

רמב"ם

ערו ערו עד היסוד בה [ג] ויש אומרים כמו לחיים ומרחיב המעגה כדתניא כל כלי הסתת טמאים והערערין עמהם · תניא בתוספתא [ב"ב פ"א] החרב שפירש עם יתד המחרישה [ד] [א] והמסוה שבמעגל בזמן שהן קבועות חיבור לטומאה ולהזייה בזמן שהן בפני עצמם טהורים המסיחות והרצועות שבמעדר [ב] בזמן שהם תפורות [ה] אינן חיבור פי׳ טמאה ולא נתבטלה מתורת כלי · מסוה מלשון (שמות לד) על פניו מסוה : ג מגרה · של ברזל מלא פגימות וגוררים אותו פ"ג העץ ומוליך ומביא וחותך ונקראת שיג"ה בלע"ז יש לו בית יד [ו] נראה האחד אמה המוכנסת בהם ובאמצע הבית יד חוט ומשיחה עד בית השני וסניף נתון מן הברזל על האמה עובר לדרך החוט או המשיחה

אלתא אקאת ואין הלכה כר׳ יהודה: ג תמונת המגירה מפורסמת ממה שאבאר שני עצים הגלבים אשר יחזיקו היד בכל אחד מהן בעת שינסרו יקרא כל אחד מהן יד מגירה וחוט השיער אשר יקשרו בו המגירה בעליונו שני העצים הגלבי׳ הוא אשר יקרא חוט ומשיחה לפי שהוא כבר היה חוט וכבר יהיה משיחה והעץ הארוך אשר באמצע אלו שני העצים והוא על ארך ברזל המגירה הוא אשר יקרא אמה וכן בקצות הברזל שני עצים נמשכים קטנים יקראו סניפין והן יסבבו בשני העצים הגלבים בעץ שלישי וגם כן מחודד יפתלו בו החוט אשר ממעל שני העצים עד שתתקיים ותתחזק קלתו בעץ האמצעי הנקרא אמה וזה כולו מבואר מצורת המגירה: ומכבש של חרש׳ הוא כלי אשר יעמידו בו הנגרים העצים העקומים · וקשתנית קשת המקבת שאוחז ידו עליו בעת שנוקב:ומסר גדול·צורתו ג"כ ידועה וזה שיעשה מרובע ארוך מעץ דק והמגירה באמצע וזה המרובע יקרא מלבן של מסר הגדול: ואמרו ביתר ובקשת · ירצה בו אם נטמא החץ והוא על הקשת הנה אשר יגע ביתר או בקשת טהור והוא אמרו אף על פי שמתוחה טהורה ואע"פ שהיתה הקשת והחץ בו: ואישות׳ מין מהתנגב והיא בריה שאין לה עינים כמו שביארנו במו"ק (דף ו:) ותהיה גם כן בקשת ויתר ובו חץ ברזל ואמר כי כאשר נטמא חץ הברזל הנה המצודה טהור לפי שלא יתחבר בין החץ והקשת ור׳ יהודה אומר שכל מה שתהיה בקשת מיתר הנה הגידין טלן תטמאו בהטמאות החץ ואין הלכה כרבי יהודה:

א דלופקי׳ הוא שולחן מוכן לשתיה והוא ארוך ובו מקומות לכלי היין ולכלי הפירות ותקרא אצלנו מנקלה:וסים׳ אבנג לנ והמבואר שאם חיפן כולן בשיש ולא יניחו ממנו מקום שהן טהורים לפי שהכלים המכוסים לא יקבלו טומאה כמו שביארנו ואין הל׳ כר"י: ב אמר כי כאשר הוסר מהשלחן אחד מן השלש רגלים אשר לו הנה הוא אינו ראוי לאכול עליו ואם נטלו כולן הנה ראוי לאכול עליו כמו טבלא כשחישב עליו והוא יקבל טומאה ור"י אומר שלא תצטרך למחשבה כל זמן שתכשר לאכול עליו הנה הוא יקבל טומאה וכן הדין בדלופקי : ג כסא וספסל ודרגש ושרפרף · כולן מינים מהכסא התחלפו שמותם לפי התחלף תמונתן וגדולתן וקטנותן: וקתדרא׳ תיבה מעץ ישבו בתוכה הנשים שמותם שמאריי"ה ואמר ניטל אחד מראשיו רוצה לומר אחד מהצלדין אשר אצל ראש הכסא: ד כסא [א] הכלה · הוא המחופה באבנים ודומיהן והוא אשר יקראוהו חפוי וכאשר הוסר ממנו הרי הוא כאילו נשבר ולזה לא יטמא מדרס וב"ש אומרים שהוא כסא עץ וראוי לישב עליו ולזה טמא מדרס ואע"פ שהוסר החפוי : מלבן של כסא׳ הוא מרובע יורכב על הכסא וישב למעלה *ואמרו ב"ש שהוא יטמא מדרס כשישב עליו ואם לא ישב עליו לבדו הנה אם קבעו כסא בעריבה הוא טהור ולא יטמא במדרס לחבורו בעריבה אשר לא הטמא במדרס כמו שביארנו בפרק עשרים ואמר שמאי שאפילו היה הכסא מעריבה ר"ל שנמלא עם העריבה מעץ אחד הנה הוא טמא מדרס אם ישב עליו ואין הלכה כשמאי : ה כאשר לא יהיו חפויו בולטים על שטח הכסא אבל שוין עמו הנה הוא טמא מדרס ואפילו הוסרו קצת החפוים לפי שיהפכוהו על פניו וישבו עליו הפוך כמו שהראיתי לך קודם [ג] כאשר לא היו חפויו בולטין עד שימנעו מלהפוך אותו על פניו:ו זאת התמונה מהחפוי מפורסם אצלם והיה להן יוצא ובא הוא בתוך החפוי וחפוים רבים יוצאים מזה וכן חפויו החצונים ומתמונתו הוא מבואר כי כאשר ישאר אחד מן החפויין הנה נשאר בתמונתו ולזה יטמא מדרס ור"ש יתנה כשישאר מן החפוי הפנימי והוא רחב טפח ואין הלכה כר"ש: ז ידוע שהכסא אמנם נעשה לישב עליו והוא העיקר ואמנם יטמא במדרס הזב וכאשר בטל ממנו זה הענין יטהר מן המדרס בהסרת החפויין ואע"פ שנשאר בו בית קבול שהוא לא יטמא משום כלי קבול כשלא נעשה להיות כלי קבול הנה כבר בטל ממנו עיקר הדבר אשר נעשה בעבורו והוא המושב ואיך ישאר בו דין המתחדש בו והיותו כלי קבול ואין הלכה כרבי עקיבא והלכה כר׳ יהודה לפי שהכל הולך על השרשים אשר קדמו לחכמים בפ׳

משנה

לרבות את העפר: ג ׳הנוגע ביד מגרה מכאן ומכאן טמא בחוט ובמשיחה באמה ובסניפין ׳במכבש של חרש ובקשטנית טהור רבי יהודה אומר אף ׳הנוגע במלבן של מסר הגדול טהור ׳הנוגע ביתר ובקשת אע"פ שהיא מתוחה טהור מצודת האישות טהורה רבי יהודה אומר כל זמן שהיא מתוחה חבור:

פרק שנים ועשרים

א השולחן א) ׳והדלופקי שנפחתו או שחיפן בשיש ושייר בהם מקום הנחת הכוסות טמאים רבי יהודה אומר מקום הנחת התיכות: ב ׳השולחן שנטלה אחת מרגליו טהור נטלה שניה טהור נטלה השלישית טמא כשיחשוב עליו ר׳ יוסי אומר אין צריך מחשבה וכן הדלופקי: ג ׳ספסל שניטל אחת מראשיו טהור ניטל השני טהור אם יש בו גובה טפח טמא שרפרף שניטל אחד מראשיו טמא וכן הכסא שלפני קתדרא: ד ב) כסא של כלה שנטל חפויו ב"ש מטמאין ובית הלל ׳מטהרין שמאי אומר אף מלבן של כסא טמא כסא שקבעו בעריבה ב"ש מטמאין ובית הלל ׳מטהרין שמאי אומר אף העשוי בה: ה ׳כסא שלא היו חפויו יוצאין וניטלו טמא שכן דרכו להיות מטהו על צדו ויושב עליו: ו ׳כסא שנטל חפויו האמצעי והחיצונים קיימים טמא נטלו החיצונים והאמצעי קיים טמא ר"ש אומר אם היה רחב טפח: ז ג) כסא שנטלו שנים מחפויו זה בצד זה ר"ע מטמא וחכמים ׳מטהרין א"ר יהודה אף כסא של כלה שנטלו חפויו ונשתייר בו בית קבלה טהור מפני שבטל העיקר ובטלה

א) חגיגה כו: [מנחות טז:] ב) עדיות פ"א מי"א ג) [עדיות פ"ב מ"ח]

ר"ש

ס · תניא בתוספתא [ב"ב פ"א] החרב שפירש עם יתד המחרישה ... והרצועות שבמעדר [ב] בזמן שהם תפורות [ה] אינן ... ונוררים אותו פ"ג העץ ומוליך ומביא וחותך ונקראת ... נתון מן הברזל על האמה עובר לדרך החוט או המשיחה המחזיק את המגירה : מכבש · יש לו לחרש מקום שכובש ועוצר העץ עד שיתקן מלאכתו : קשטנית · כמין קשת קטן של עץ על מסמר קטן ושמו קשטנית : מסר גדול · מגרה גדולה שעשויה לקצץ קורות ויש לו מלבן ואין טמא אלא אחיזת בית יד : ביתר · מלשון כוננו חצם על יתר (תהלים יא) : מצודת האישות טהורה · לעיל ספט"ו תנן מצודת העכברים והחולדה : אישות · פ"ק למועד קטן (דף ו:) מפרש מאי אישות א"ר יהודה בריה שאין לה עינים והתנשמת תרגום אשותא: תניא בתוס׳[שם] ר׳ יהודה אומר אף הנוגע במלבן של מסר הגדול מכאן ומכאן טהור ואינו טמא אלא מקום אחיזת א) יד מקום מכאן ומכאן בתר הברזל :

א כלי עץ מנית בו כלי יין כמו כוסות ואשישות שייר בהן מקום הנחת כוסות שלא חיפן ואם היו כולן מחופות שיש טהור ככלי אבנים דבתר ליפוי אזלינן ובפרק חומר בקודש (דף כו:) ובפרק שתי הלחם (דף נז׳) אמרינן לא שנא ליפוי [ז] עומד שקבוע במסמרות ולא שנא שחיפה ופליגי התם דריש לקיש אמר לא שנו (א)אלא בכלי [ח] ב)(אבנים) אבל ליפוי בטלי דלא חשיבי כלי עץ אבל ג) עלי מסומים לא בטלי ורבי יוחנן אמר אפעלי מסומים נמי בטלי:רבי יהודה אומר צריך אף מקום [ט] חתיכה של לחם ואי [לא] לאו שולחן הוא : תניא בת"כ פרשת ויהי ביום השמיני כלי [י] עור יכול אף הסולם והקולב והנחותה והמנורה תלמוד לומר מכל כלי עץ ולא כל כלי עץ יכול שאני מוציא את השולחן ואת [יא]הטבלא (ב)ואת הדולבקי ת"ל כל כלי עץריבה מה ראית להוציא את אלו ולרבות את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט ת"ל שק מה שק מיוחד שהוא משמש אדם ואת משמשי אדם אף אני ארבה את השולחן ואת הטבלא שמשמשים אדם ומוציא אני הסולם שמשמש אדם ואינו משמש את משמשי אדם והקולב והמנורה והנחותה שהם משמשי משמשים ואין משמשים פי׳ קי"ל סתם ספרא רבי יהודה [ג] ואליבא דרבי עקיבא [יב] והיינו טעמא דבעי [ד] ר"ע במתני׳ מקום הנחת התיכות דהיינו משמשי אדם: ב כשניטלו כל רגלי השולחן חזי לטבלא אבל נשתייר מהם אחד או שנים לא חזי למידי וכן דלופקי נמי דינו כדין שולחן : ג ספסל· דף רחב וארוך וברא‍שו האחד חתיכה של עץ מחוברת לו מתחתיו וכן בראשו השני להגביהו מן הקרקע כדי שיהא ראוי לישב עליו · ניטל השני טהור דלא חזי לישיבה : שרפרף · הדום רגליו של אדם : כסא שלפני הקתדרא · דינו כשרפרף : תני"א בתוספ׳[שם]הספסלים שבפונדקים אע"פ שהם נקובים ומכניסים בהם את הרגלים טהורים קבען במסמר טמאים ספסל שנתפרק טהור תקנו במשיחות ובחבלים טמא · פירוש שנתפרק שניטלו ראשיו כדתניא במתני׳ · תיקנו במשיחות וחיבר בה ראשיהם במשיחות ובחבלים:עוד תניא בתוספ׳[ב"ב פ"ב]כופת חלק שאינו גובה טפח טהור ושיש בו גובה טפח ר"מ ור"ש מטמאים ור׳ יוסי ור"א בר צדוק מטהרין והשתא אתיא מתני׳ בגובה טפח כר׳ מאיר אי נמי בספסל ואפילו ר׳ יוסי מודה וטעמא דכופת כחתיכת עץ בעלמא הוא ולא חשיב כלי : ד חפויו׳ כמו (שבת דף פא׳) חפי פותחת כמו שינים יוצאין מכל צד בכסא של כלה ועושין כדי שיסמכו בהם : ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין · גרסינן במשניות דוקניות וכן בפרק קמא דעדיות · מטמאין דאכתי חזי לישיבה : וכן מלבן של כסא׳ כלומר בפני עצמו · [יג] ולא חיישינן לחיפויו וכל שכן הכסא עצמו : שקבעו · הביא הכסא ממקום אחר וקבעו בעריבה כדרך ישיבתו מטמא מדרס כדין כסא אע"ג לעריבה לא מטמא מדרס : וב"ה מטהרין׳ מדין מדרס דבטל אגב עריבה אבל כיסוי [יד] העריבה עצמה אפילו ב"ש מודו דטהור אבל שמאי לבדו היה מטמא : תניא בתוספ׳ [ב"ב פ"א] כסא שקבעו בעריבה כדרך ישיבתו טמא שלא כדרך ישיבתו טהור העשוי בה ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין לדברי ר"מ רבי יהודה אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה על העשוי בה שהוא טהור ושמאי היה מטמא על מה נחלקו על שהביא ממקום אחר וקבעו בה שב"ש מטמאין וב"ה מטהרין אמר רבי יוסי רואה אני דברי ב"ש שאני אומר מלבן אפילו מבית אומן טמא׳ והשתא אתיא סתם מתני׳ כר"י ולא כר׳ מאיר: ה שלא היו חיפויו יוצאין · ויש שעושין כסא [טו] עלים ומביאין קרסים קטנים ומהדקין אותן שלא יצאו ויושבין על הקרסים ההם ועוד על העלים מסבבים קרסים קטנים משלש רוחות ואם ניטלו מלמטה שהם חיפוי לכסא אכתי טמא שמטהו ויושב על הקרסים שסביב לעלים : ו חפויו האמצעי · [טז] הוא האמצעי דכיון דאמצעי נשאר טמא וחזי לישיבה ור׳ שמעון סבר דפחות מטפח לא חשיב מושב : ז שנים מחפויו · מקרשין של מושב: בית קיבול·בכסא של כלה רגילים לעשות בו בית קיבול להניח בו תפלים: העיקר · תשמיש הישיבה אי נמי מקום הישיבה חזי לקבל רימונים אע"פ שנטלו חפויו לכיון דלא חזי לישיבה לא מיטמא מטעם קיבול דבטל גם הטפילה כדאמרינן לעיל גבי מספלת

פרק

עין משפט נר מצוה

ד א מיי׳ פ"כ מהל׳ כלים הלכה יד :

ה ב מיי׳ שם הלכה טו :

ו ג מיי׳ שם הלכה יד ודלא כר"י :

ז ד מיי׳ שם הלכה ט :

א ה מיי׳ פ"ו מהלכות כלים הל׳ י והלכה טו :

ב ו מיי׳ שם הל׳ י :

ג ז מיי׳ שם פכ"ד הלכה ב וגירסת הרמב"ם טמא ועיין בכ"מ וכתוי"ט :

ד ח מיי׳ פכ"ו מהל׳ כלים הלכה ג :

ה ט מיי׳ שם הל׳ ח:

ו י מיי׳ שם הל׳ ג :

ז כ ל מיי׳ שם הל׳ ד ועי׳ בכ"מ :

פירוש הרא"ש

ג נוגע ביד וכו׳· פירוש מגרה כמין חרב מלא פגימות וגוררים אותו על עץ לחתכו לשנים והעלים שעומדים מכאןומכאן ואוחזים בהמה כשגוררים נקראים יד מגרה ומראש בית יד זה לראש בית יד זה יש עץ ונקרא אמה ובאמצע בית יד יש חוט או משיחה עד בית יד האחר וסניף נתון מן הברזל עד החוט ובו פותלין את החוט להדק שני בתי יד של המגרה ויש עושה שני סניפין : מכבש של חרש׳ שמיישר בו עץ עקום: בקשטנית · כמין קשת ואותו בשני ראשין ומגלגל ועושה הנקב : מסר גדול׳ מגרה גדולה ושנים חותכים בו קורה גדולה ועושים ממנו דפין : מלבן · הוא דפוס מרובע שלה של ארבע עלים וקתני בתוספתא ר"י אומר הנוגע במלבן של מסר הגדול מכאן ומכאן טהור אין טמא אלא מקום אחיזת יד מכאן ומכאן כלפי הברזל : אע"פ שהיא מתוחה׳ כשהיתה מתוחה והחץ מונח על הקשת אם החץ טמא הנוגע ביתר או בקשת טהור ולא תימא כיון שמתוחה והחץ מונח עליו ליריות בו חשיב ככלי אחד בשעת מלאכה: האישות׳ שרץ שאין לו עינים וצדין אותו בקשת מתוחה ויש בו חץ · ור"י מחשיב ליה חבור לפי שתמיד הפח מתוחה על המצודה :

א השולחן והדלופקי · כלי עץ כמין שולחן ומניחים עליו כוסות ואשישות כלי השתיה ...

א) בתוספתא איתא יד מכאן ומכאן כלפי הברזל · ב) [אכסלגים] · ג) בגמרא מנחות איתא כלי מתכות ·

טומאה מדרבנן דתניא בתוספתא ר׳ יהודה אומר בהם ז׳ מדות מהם ר"ע העשוי לשמש בו אדם כגון סולם ואת הכלים כגון הקולב והמנורה והנחותה טהורים העשוי לשמש אדם ואת משמשי אדם כגון שולחן וטבלא ודולפקי ...

הגהות הגר"א

מים טהורים

הטפלה: **ח** ״שידה שניטל העליון טמאה מפני התחתון ניטל התחתון טמא מפני העליון ניטל העליון והתחתון רבי יהודה מטמא מפני הדפין וחכמים ״מטהרין ״ישיבת הסתת טמא מדרס:

ט כופת שסירקו וכרכמו ועשאו פנים ר״ע מטמא וחכמים ״מטהרין עד שיחוק בו ״הסל והכלכלה שמילאן תבן או מוכין התקינן לישיבה טהורין סירגן בגמי או במשיחה טמאין: **י** ״האסלה טמאה מדרס וטמא מת פרשה העור טמא מדרס והברזל טמא טמא מת ״והטרסקל שחפויו של עור טמאה מדרס וטמא מת פרשה העור טמא מדרס והטרסקל טהור מכלום ״ספסלין שבמרחץ ושתי רגליו של עץ טמא אחת של עץ ואחת של אבן טהור הנסרין שבמרחץ ששיגמן רבי עקיבא מטמא וחכמים ״מטהרין שאינן עשויין אלא שיהיו המים מהלכין תתיהן ״קנקלין שיש בה בית קבלת כוסות טמאה והעשויה ככוורת טהורה:

פרק שלשה ועשרים

א [א] הכדור ״והאמום והקמיע והתפילין שנקרעו הנוגע בהן טמא ובמה שבתוכן טהור האוכף שנקרע הנוגע במה שבתוכו טמא מפני שהתפר מחברו: **ב** ״אלו טמאין משום מרכב זריז האשקלוני ומדוכה המדית ועביט של גמל וטפיטן של סוס רבי יוסי אומר אף טפיטן של סוס טמא משום מושב מפני שעומדין עליו בקומפון ״אבל אוכף של נאקה טמא: **ג** ״מה בין מרכב למושב מרכב חלק מגעו ממשאו ומושב לא חלק מגעו

מגעו ממשאו תפית של חמור שהוא יושב עליה טהור שינה בה את הנקבין או שפירצן זה לתוך זה טמאה: ד המטה והכר והכסת של מת הרי אלו טמאין מדרס כסא של כלה ומשבר של חיה וכסא של כובס שהוא כורם עליו את הכלים אמר רבי יוסי אין בהן משום מושב: ה החרם טמא מפני הזוטו הרשתות והמכמרות והמדף והפלצור ומצודות הסכרין טמאים והאקון והרטוב והכלוב טהורין

פרק ארבעה ועשרים

א [א] שלשה תריסין הם תרים הכפוף טמא מדרס ושמשחקין בו בקונפון טמא טמא מת ודיצת הערביין טהורה מכלום: ב ג' עגלות הם העשויה כקתדרא טמאה מדרס כמטה טמאה טמא מת ושל אבנים טהורה מכלום: ג שלש עריבות הן עריבה משני לוג ועד ט' קבין שנסדקה טמאה מדרס שלימה טמאה טמא מת והבאה במדה טהורה מכלום: ד שלש תיבות הן תיבה שפתחה מצדה טמאה מדרס מלמעלן טמאה טמא מת והבאה במדה טהורה מכלום: ה שלשה תרבוסין הן של ספרין טמא מדרס שאוכלין עליו טמא טמא מת ושל זיתים טהור מכלום: ו שלש בססיות הן שלפני המטה ושלפני סופרין טמאה מדרס ושל דלפקי טמאה טמא מת ושל מגדל טהורה מכלום: ז שלש פנקסיות הן האפיפורין טמאה מדרס ושיש בה בית קבול שעוה טמאה טמא מת והחלקה טהורה מכלום: ח שלשה מטות הן העשוין לשכיבה טמאה מדרס של זגגין טמאה טמא מת ושל סרגין טהורה מכלום: ט שלש משפלות הן של זבל טמאה מדרס של תבן טמאה טמא מת והפוחלץ

...פרקמטיא ואומרים לו עמוד ונעשה מלאכתינו · ושל אבנים העשויה להוליך בה אבנים טהורה מכלום שפרוצה מתחתיה נקבים גדולים ובשבת פ' אר"ע (דף פד·) אמר רבי יוחנן אם יש בה בית קיבול רמונים טמאה והוה ליה למתני עגלה של קטן דתנן פ"ג דביצה (דף כג:) דטמאה מדרס ובפרק במה אשה (דף סו·) מפרש טעמא משום דסמיך עילויה אלא אין הושין כאן כי אם למנות שלא עגלות שיש להם שלש מינין ואינו יורד למנות כל העגלות: ג שלש עריבות הן · טעם של משנה זו פירשתי לעיל [ה] ברים פ' שני היכן שמחזקת ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש: ד משמשת ישיבה עם מלאכתה · וטמאה מדרס כדפרישית לעיל בסוף פ' י"ט וכל היכא דתנן טמאה מדרס לאו לאפוקי טמא מת דהא לעיל גבי פתחה מגדה תנקפי"ט [מ"ט] טמאה (הוא) מדרס וטמא מת וקי"ל דכל מטמא מדרס מטמא טמא מת אפילו כלי שטף הפשוטים המיוחדים למדרסות בבכורות פ' אלו מומין (דף לח·): הבאה במדה · שמחזקת ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש כדתנן לעיל פט"ו: טהורה · משום דאינה [ו] מגיאה כדתנן כדפרישית שם ודוקא בפתחה מלמעלה אבל פתחה מגדה אפילו באה במדה טמאה דבהגך דחזו למדרסות לא חיישינן דלא איתקום לשק כדאי' פ' על אלו מומין (שם): ה תרבוסים · הן מיני ארגזים והן של עץ ויש אומרים של עור · וכללא הוא דכולי פירקין הטמא מדרס דמשמש ישיבה או שכיבה [ז] וטמא מת נמי · וטמא מת שאינו משמש ישיבה ושכיבה וחשוב: ו בסיסאות · מיני ספסלים כן את הכיור ואת כנו מתרגמינן ית כיורא וית בסיסיה (שמות לא) : ושל מגדל טהור מכלום · לפי שהוא כמקלת המגדל ואורתו מוכחת עליו: ז פנקסיות · הן עשויין לכתוב בהן כמו חנוני על פנקסו (שבועות דף מד:) : האפיפורין · פירש בערוך בערך פנקס לוח עשוי ומניחין עליו אבק של עפר וכותבין בו חשבונות: ושיש לה בית קיבול שעוה · לוח הטוח בדונג כדי לכתוב בו [ח] : והחלקה · שאין בה שעוה וכותבין עליה בדיו ויש לה צורת כלי ואין ראוי למדרס: ח של זגגין · שמניחים עליה כלי זכוכית: סרגים · פי' בערוך עושי...

של גמלים טהור מכלום: **י** שלשה מפצות הן העשויה לישיבה טמאה מדרס של צבעין טמא מת ושל גתות טהור מכלום: **יא** שלש חמתות ושלש תורמלין הן המקבלין כשיעור טמאים מדרס ושאינן מקבלין כשיעור טמאים טמא מת ושל עור הדג טהור מכלום: **יב** שלשה עורות הן העשוי לשטיח טמא מדרס לתכריך הכלים טמא טמא מת ושל רצועות ושל סנדלים טהורה מכלום: **יג** שלשה סדינין הן העשוי לשכיבה טמא מדרס לוילון טמא טמא מת ושל צורות טהור מכלום: **יד** שלש מטפחות הן של ידים טמא מדרס של ספרין טמאה טמא מת ושל תכריך ושל נבלי בני לוי טהורה מכלום: **טו** שלשה פרקילינין הן של צדי חיה ועוף טמא מדרס של חגבין טמא טמא מת ושל קייצין טהור מכלום: **טז** שלש סבכות הן של ילדה טמאה טומאת מדרס של זקנה טמאה טמא מת ושל יוצאת לחוץ טהורה מכלום: **יז** שלש קופות הן מהוהה שטלייה על הבריה הולכין אחר הבריה קטנה על הגדולה הולכין אחר הגדולה היו שוות הולכין אחר הפנימית ר' שמעון אומר כף מאזנים שטלייה על שולי המיחם מבפנים טמא מבחוץ טהור טלייה על צדה בין מבפנים בין מבחוץ טהור:

פרק חמשה ועשרים

א (א) כל הכלים יש להם אחורים ותוך כגון

ר"ש

רחוין לקבל תבן וכיולא בו ואין עליו תורת כלי: **י** של לבעים טמא טמא מת · אינו מיוחד לישיבה והא דבפרק רבי עקיבא (דף פד:) לא ילפינן מפץ שנטמא במת אלא מכח שטמא בזב כדיליף בק"ו מפכים קטנים הכי מילי מפץ של שיפה ושל גמי דאין זה כלי עץ אבל הכא במפץ של עץ ואע"ג דלא איטמי בזב במדרס מיטמא במת וטמא של גיתות היינו טעמא דטהור מכלום משום דהוי של שיפה ושל גמי ולא מיוחד לישיבה ומיהו לריך עיון בפ"ק דסוכה (דף כ:) גבי מחללות של גמי דטמאות במת וטהורות בזב: **יא** כשיעור · המפורש לעיל בפ' כ' התורמל חמשה קבין וחמת של שבעה קבין דאז משמשין ישיבה עם מלאכתן וכ"ש אם מחזיק יותר אבל פחות מכן לא: טהור מכלום · כדתנן לעיל בפרק י"ז דכל שבים טהור: **יב** לשטיח · לורך מטה במגילת איכה היתה לגם עמי לך כלי גולה מה היו רבי חייא רבה אמר חמת קערה שטיח וכל חד וחד משמש ב' דברים חמת ממלאה קמח ונותנה תחת ראשו קערה אוכל ושותה בה שטיח לש עליו ויטן עליו: תכריך הכלים · פי' גאון וכן ערוך לשמור בו את הכלים כגון הסכין והמספרים והמחט: טהור מכלום · והא דתנן במס' נגעים בפ' אחד עשר [מי"א] כל הראוי ליטמא טמא מת אע"פ שאינו ראוי ליטמא טמא מדרס מטמא בנגעים כגון רלועות מנעל וסנדל לא דמי כלל דהתם ברלועות מתוקנות כבר אבל הכא בעור העומד לכך ועדיין מחוסר מלאכה והא דתניא בת"כ נגעי שרות כלי עור ילאו עורות ורלועות וסנדלים שאינם כלים · התם נמי בעור העומד לעשות ממנו ועדיין לא עשאו: **יג** לשכיבה · היינו סדין שתם: לוילון · מסך לפני הפתח או לספינה ולעיל פירשתי בפ' כ': ושל לורות · פי' בערוך בגד שהוא ביד רוקמי רקמה וכו מיני לורות כדי לראות בו לעשות כמותן בבגד אחר ובזבחים פ' דם חטאת (דף לד·) נמי משמע דבגד שחישב עליו לורה לא מקבל טומאה: **יד** של ידים טמאה מדרס · גרסינן עלה בירושלמי פרק בתרא דכלאים רבי לא רבי חייא בשם ר' יוחנן מפני שהוא נותנה על הכסת וישן עליה · רב אמר משום שנותנה תחת אלילי ידיו: ושל ספרים טמאה טמא מת · לקמן בפכ"ח [מ"ד] תנן בה"א מלויירות טהורות ושאין מלויירות טמאות רבן גמליאל אומר אלו ואלו טהורות: תכריך נבלי בני לוייטור שכורכים בו כלי השיר של לוים ודשאר נמי טהורין כדתנן לעיל פ' ט"ו [מ"ז] תיק נבלים וכינורות אלא נקט בני לוי משום דכורכים במטפחות והשאר [אינן] עושין כן: **טו** פרקלינין · פי' גאון וכן ערוך כלי עור העשוי כלורת ידי אדם ומשימו בידו ותופס העוף ששמו אסטו"ר בלע"ז וכו יולאין לצוד חיה או עוף: טמא מדרס · לפי שנשען עליו ואין זה בית אלבעות דתנן לקמן פכ"ו [מ"ג] בית אלבעות טהורות דהא איכא של ליידי חיה ועוף וחגבים אלא ענין אחר הוא: של חגבים · לתפוס בו חגבים: של קייצים · ללקוט בו קולים והיינו [ד] כמו כף לוקטי קולים דתנן לקמן בפרק כ"ז דטהרות: **טז** של ילדה · בתוס' [ב"ב פ"ב] של זקנה טמאה מדרס ושל ילדה טמאה טמא מת · נקרעה אינה מקבלת רוב השיער טהורה מכלום · וכן נראה דהא לקמן תנן פכ"ח [מ"ט] סבכה של זקנה טמאה משום מושב שהזקנה אינה מקפדת ויושבת עליה: ושל יוצאת החוץ · דהיינו נקרעה ואינה מקבלת רוב השיער דתוס' ודתנן לקמן בסוף פכ"ח ובערוך פי' דהיינו סודר שמשימות הנשים כשיולאות לשוק: **יז** מהוהה · פי' גאון וערוך בגד ישן ובלה שתפרו על בגד חדש: הולכין אחר הבריאה · דכין אותה כדין בריאה אם טמאה טמאה אם טהורה טהורה: טלייה · כמו טלאה מלאון [ברכות מג:] טלאי על בגדיו: קטנה על הגדולה · בין שתיהן מהוהות בין שתיהן בריאות וכן היו שוות: כף של מאזנים · בכף מאזנים של מתכת טמאה איירי דאם טלאה מבפנים טמא המיחם ואם מבחוץ טהור (מבפנים) המיחם: תניא בתוספתא [שם] ר"א בר לדוק אומר כף של מאזנים טמא טמא מת וטלאו על שולי המיחם מבפנים בין נקוב בין שאינו נקוב טמא · מבחוץ נקוב טמא שאינו נקוב טהור טלאו על לדו מבפנים נקוב טמא שאינו נקוב טהור מבחוץ בין נקוב בין שאינו נקוב טהור:

א יש להם אחוריים ותוך · ברייתא שנויה בסוף פ"ק דפסחים (דף יז:) וגרסי' התם יש להם אחורים ותוך כגון הכרים והכסתות כל שראוי להשתמש [ה] בפנים בתוכו ובאחוריו כדקתני בתוספ' [שם פ"ג] כר שספכו נעשה אחוריו תוכו ותוכו אחוריו ומסיים בה התם נטמא תוכו לא נטמא גבו לא נטמא תוכו אמר רבי יהודה במה דברים אמורים שנטמאו מחמת משקין אבל נטמאו מחמת שרץ נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו · משום דטומאת משקין לטמא אחרים לאו דאורייתא והא דאמרינן

ר"מ

לא תטמא במדרס ולזה היא טהורה מכלום: **י** כבר ידעת בפ"כ בביאור המפץ ומשפטו בזה המקום ואומר שהאריגות הפשוטות אשר יארגו מהאמריכ"ס והקנים והגמי והגומא וכפות התמרים והחריות והדומה לזה הוא אשר יקראו מפץ ושמור התנאי אשר התנינו באמרנו פשוטות שהן בדמיון המחללאות וידוע שכבר יעשו מאלו האריגות כלים כמו הקופות והסלים והדומה להן והן מכלל כלי עץ כמו שביארנו פעמים לפי שיש להן בית קבול אולם זה המפץ כבר התבאר בהש"ס בגמרת שבת (דף פד·) שהוא טמא במדרס וטמא טמא מת ר"ל בשאר הטומאות אבל אין לו טהרה במקוה כלל ואמנם טהרתו כשיחתך עד שישאר ממנו פחות משיעור טומאתו שהוא ששה על ששה כמו שהתבאר בכ"ז מזאת המסכתא וזה הדין אשר יחד בו המפץ וממע לשונם בזה וזה שהוא אמרו שם מדרס כלי חרס מנא לן דטהור ר"ל מאיזו ראיה נלמד שכלי חרס לא יהיה לו משכב הזב שכאשר ישב עליו הזב לא יהיה אב כמו שביארנו בפתיחת זאת המסכתא ולקחו ראיה על זה מאמרו הש"י (ויקרא טו) ואיש אשר יגע במשכבו מקיש משכבו לו מה הוא יש לו טהרה במקוה אף משכבו יש לו טהרה במקוה לאפוקי כלי חרס שאין לו טהרה במקוה כפי מה שהתבאר בתורה שאין לו טהרה אלא שבירה והקשו בעלי הש"ס ואמרו (שם) מותיב רבי אלעי מפץ במת מנין ודין הוא ומה פכין קטנים שטהורים בזב ר"ל שטהורים במשכב הזב לפי שהן אינן ראוין למשכב טמאים במת מפץ שטמא בזב אינו דין שיהא טמא במת ור"ל המפץ אשר יטמא במשכב הזב שהוא ראוי למשכב והש"י אמר כל משכב הנה התבאר בזאת הברייתא שהמפץ טמא במשכב הזב ואמרו אמאי והא לית ליה טהרה במקוה הנה כמו שיטמא המפץ במשכב הזב אע"פ שאין לו טהרה במקוה כך אפשר שנאמר שכלי חרס יהיה טמא במשכב הזב אע"פ שאין לו טהרה במקוה ותירלו שם על זאת הקושיא ואמרו תרי קראי כתיבי כתיב ואיש אשר יגע במשכבו וכתיב (שם) וכל המשכב אשר ישכב עליו הא כילד יש במינו אע"ג דלית ליה טהרה במקוה אין במינו מקיש משכבו לו ופירש רבי יוסף הלוי גאון ז"ל זה המאמר שהמפץ כאשר יש במינו מה שיטהר במקוה והן הכלים הנעשים מזאת האריגה בסלים ובקופות הנה הוא יטמא במשכב הזב ואע"פ שאין לו טהרה במקוה וזהו ענין אמרו יש במינו אע"ג דלית ליה טהרה במקוה אולם החרס אשר אין במינו מה שיעשה ממנו דבר שיש לו טהרה במקוה הנה הוא לא יטמא במשכב אבל נאמר מקיש משכבו לו ויבאר גם כן טעם אשר התחייב שיהו הכלים הנעשים מהמפץ יש להן טהרה במקוה והמפץ עלמו אין לו טהרה ואמר שהטעם בזה שהקופות והסלים והדומה להן נכנסות במאמר הש"י באמרו (במדבר יט) כל כלי ומאשר כלל בו הטומאה בכלל הכלים ג"כ תטהר במקוה כי בכל מה שגזר בו הטומאה אמר במים יובא זולת כלי חרס אולם המפץ הנה אינו בכלל כלים ואמנם חייבנוהו טומאת מדרס ברבוי מאומרו כל המשכב אשר ממעטו כל מה שראוי למשכב וזאת המחללת ראויה למשכב כמו שביארנו עוד חייבנוהו ג"כ טומאת מת מק"ו כמו שקדם מפני מה שאמרנו כי דבר אשר לא יטמא במדרס יטמא במת וזה המפץ אשר יטמא במדרס כ"ש שהוא יטמא במת וכאשר נתרבה לטמא אמרנו נהי דאיתרבי לטומאה אבל לטהרה לא דלא אשכחן בזה קרא כלל לא לטומאה ולא לטהרה וזה הטעם אצלי יותר טוב ממה שנאמר עליו · הנה כבר התבאר לך מכל מה שקדם שהמפץ אין לו טהרה במקוה כמו שבא לשון הש"ס ושמור זה השרש הגדול ויתבאר לך ג"כ מהמפץ על אמתתו ולא אלטרך בביאור אלו השמות במה שעתיד: ושל לבעין · אשר ישימו עליו הלבעים הבגדים: ושל גתות · אשר ישתמשו בו בשעת הגתות לכסות הענבים והזיתים או לאוספן עליהם: **יא** המקבלים כשיעור. אם תקבל החמת [א] ד' קבין והתורמיל ה' קבין כמו שהתבאר ברוש פרק כ' וכבר ביארנו בפרק העשירי שכל מה שיעשה מעור הדג לא יקבל טומאה וכבר הקדמתי לך בי"ז כי כל שבים טהור: **יב** לשטיח · לפרוש אותו על הארץ ולישב עליו: לתכריך כלים · יכרכו בו כלים כגון סכינים או מחטין או מספרים: ושל רלועות · שהוא מוכן לחתוך ממנו רלועות ומנעלים ומה שדומה לזה: **יג** סדינים · ידועים: וילון · מסך: ושל לורות · שיש בו לורות ויאנחו לעיין בהן הרוקם ויעשה כמותן: **יד** מטפחת · מנטיל · ואמרו בכאן של ידים רלה לומר העשוי לקנח בה את הידים: **טו** פרקלינין · יעשו לורת יד מעור ילבשהו האדם הליד על ידו וישאו ביד שהוא השופות בעלי הלדה ושמותם מפורסם בערבי אלקפא"ע: וקייצים · הם המיבשים הפירות הלחים כתאנים וענבים וכבר התבאר וידעת שם הקיץ: **טז** סבכה · היא כפה ישאוהו הנשים על ראשן והיא סבכה דקת הנקבים מאד ולזה נקרא סבכה עד שיראה השער מתחתיה וכאשר היא של ילדה ראויה לישב עליה ולזה נאמר בה שהיא טמאה מדרס ושל זקנות אינה ראויה למושב לגודל נקביה או לתכונת מלאכתן ושל יולאת החוץ שהיא מוכנת כאשר תלא מבית לבית ישאו אותה על ראשן וכבר פירשו יולאת החוץ מענין הפרסום תרגום (בראשית לד) הכזונה הכנפקת ברא הכוונה בזה שזאת הסבכה אינה כלי: **יז** מהוהה · בלויה: בריאה חזקה · וענין הולכים אחר הבריאה ואחר הגדולה ואחר הפנימית שאם היתה זאת אשר הולכים אחריה כבר נקבה כמוליא רמון כבר נטהרה [ג] ואע"פ שהאחרת הדביקה בהשלמה ואמר ר' שמעון בדמיון זה כי כאשר נקב קרקע המיחם באם ולקח כף מאזנים של נחשת והדביקו בקרקע המיחם לחזק אותו אם הדביקה מבפנים הנה המיחם נשאר בדין שלו ויקבל טומאה ואם הדביקו מבחוץ הנה יראה בו הדביקה והוא טהור ואם הדביקו מלד המיחם להיות לדו ג"כ כבר נקב וחלם הנה הוא טהור על כל פנים ואין הלכה כר' שמעון · ושרשי זה הפרק כולו כבר הקדמתי לך וזה שכל מה שאינו ראוי למשכב או אפילו ראוי אבל לא נעשה למשכב הנה הוא טהור מן המדרס ויטמא במת ובשאר טומאות מפני שהוא כלי כמו שהפרשנו בפרק כ' מזאת המסכת וכל מה שאמר בו בזה הפרק טהור מכלום הנה הוא אם להיותו מחמר לא יקבל טומאה כמו כלי אבנים וכל מה שבים כמו שהתבאר בעשירי או להיותו מכלי עץ מחזיק ארבעים סאה כמו שהקדמנו בחמשה עשר בזה או להיותו אין תורת כלי עליו או היות זה הדבר אינו ממשמשי אדם לפי מה שהפרשנו בפרק [ג] שביעי ובזה השרש היה הרבוס של זיתים ומפץ של גתות וסדין של לורות והדומה להם לא יקבלו טומאה כלל והבן אלו הענינים שהן העיקר אשר בו תשפוט כל טומאה וטהרה על הכלים אשר הדע אמתת שמו במשנה או לא

א כבר ביארנו בפתיחת זאת המסכתא שמשקין טמאים יטמאו הכלים מדרבנן ואמר בכאן שיש להם אחוריים ותוך ר"ל דין אחוריים ותוך וזה כי כאשר נטמאו אחורי הכלים במשקין טמאים לא נטמא תוכו אבל יהיו אחוריו טמאים ותוכו טהור וכבר זכרנו זה פעמים במה שקדם בביאור המשנה ופירושה בר

(דף כב:) אולם כלים שנטמאו במשקין טמאים מתוכו הנה הוא טמא כולו וא"ר מאיר שזה הדין לא יהיה אלא במה שיש מבואר על אופן מהפרסום ואז נאמר

א) ברכות נג.[בכורות לח: נדה ז: חגיגה כב:]

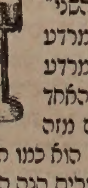
ב א מיי' פכ"ח מהל' כלים הלכה ג:
ג ב מיי' שם הלכה ד:
ד ג מיי' שם הלכה ג:
ה ד ה ו מיי' שם הלכה ו:
ו ז מיי' שם הלכה א:
ז ח מיי' שם הלכה ג:
ח ט מיי' שם הלכה א:
ט י מיי' שם ה"ח:

דאמרינן בבכורות פרק על אלו מומין (דף לח·) גבי כלי שטף שנטמא במשקין נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו לא נטמא תוכו שאני כלי שטף שהתוך ראוי להשתמש בו ולא גבו ותוכו חשיב טפי מגבו אבל כרים וכסתות ושקים ומרצופים שראוי להופכן חשיב לך זה כזה ומ"מ אין גירסא דפסחים נכונה אלא גרסינן נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו לא נטמא תוכו כמו בההיא דבכורות דאי לא תימא הכי כיון דאחורים ותוך שוין לענין מה קאמר יש להן אחורים ותוך דבמתני' לא גרסינן שיש להן דבכל המשניות כתוב יש להן ואי אפשר כאן לגרוס שיש להן כלל ועוד תנן לקמן נטמאו מאחוריהם מה שבתוך טהור ועוד לענין מה תני בתוספתא נעשה תוכו אחוריו ואחוריו תוכו אם הכל שוה: מרצופין· שקין גדולין שנותנין בהן סחורות של ספינות וי"א של עור: תובראות· פי' גאון וכן ערוך טלאות הן כמו שיש למכנסים תפור מן הבגד לאחוריו והוא בית כניסת האצבע ושמו תובראות ואית דאמרי תופרות ויש כן לשקין ולמרצופין וכיון שיש לו תובר זה לא חזי להו להופכו ותוכו חלוק מאחוריו אבל כשאין לו תוברות דחזי להופכו אין תוכו חלוק מאחוריו: השולחן והדלפקי· קסבר רבי יהודה כיון דפניו משופים וחלקים ועשוין ברהיטני הפנים ההם נידונים תוכו: תניא בתוספתא [ב"ב פ"ג] כר שהפכו נעשה אחוריו תוכו ותוכו אחוריו קופה שהפכה נעשה אחוריה תוכה ותוכה אחוריה ר"מ אומר כל שיש לו תפראות יש לו אחורים ותוך וכל שאין לו תפראות אין לו אחורים ותוך ר' יהודה אומר כל שיש לו פנים פניו תוכו· מזנין שנפלו משקין על מקצתו כולו טמא דברי ר"מ ר' יהודה אומר נפלו על תוכו כולו טמא על אחוריו אינו טמא אלא אחוריו בלבד נפלו על גבי הרחב שלו מגגבו והוא טהור· טרכום חלק וטבלה חלקה שנפלו משקין על מקצתו כולו טמא דברי ר"מ ר' יהודה אומר נפלו על תוכו כולו טמא על אחוריו אינו טמא אלא אחוריו בלבד נפלו על גבי הרחב שלו מנגבו והוא טהור· שולחן שנפלו משקין על מקצתו כולו טמא נפלו לאחוריו אין טמא אלא אחוריו· נפלו על גבי הרגל שלו מנגבה והיא

פירוש רב האי גאון

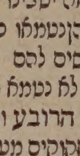
אתוברות· איכא דאמרי תופרות

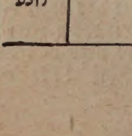
תבר ולזה נקרא תובר להיותו נשבר והקבוץ תוברות ואין הלכה כרבי מאיר· ענין אין לו אחורים רוצה לומר שאין לו אחוריהם חלוק מתוכן אבל כאשר נטמאו אחוריהן במשקין נטמאו כולן והלכה כר' יהודה: ב חרחור· הוא הברזל הדומה לרומח יהיה בקצה המרדע ודרבן ברזל הוא בקצה השני·

וכלל הכלי בעצו וברזליו יקראו מרדע ואמר שסבעה טפחים מעץ המרדע ממה שימשך לברזל אשר בקצה האחד אשר שמו חרחור וכן ד' טפחים מזה העץ שימשך לקצה הדרבן הנה הוא כמו תוך הכלי ומה שהיה חוץ מאלו השעורים הנה הוא כמו אחורי הכלי וכאשר נפלו משקין טמאים חוץ משבעה לחרחור וארבעה לדרבן יהיה המקום אשר נטמא ומה שיתחבר בו מחוץ טמא והשבעה אשר ימשך לחרחור או ארבעה לדרבן טהור כדין כלי שנטמא אחוריו לא נטמא תוכו ור"מ אומר שאפילו נפלו משקים טמאים על קצה תכלית המלמד נטמא כולו ואמנם נזכרו אלו השעורים לשירים ר"ל כאשר נשברו אם נשאר ממנו אלו השעורין הרי הן יקבלו טומאה שאפשר שיעשו בהן מעין מלאכתם ואם נשאר ממנו פחות מזה השיעור הנה הוא שברי כלים ולא יטמאו והלכה כרבי יהודה: ג זומא ליסטרא· [א] כלי ברזל בקצה האחד לורה והקצה השני שפוד בעל שלשה טפחים ור"ש דומה למכריע וזה שהוא יאמר שאלו הכלים כאשר נטמאו אחוריהם במשקין הנה הדבר אשר יהיה בתוכו טהור אבל הכלי כולו יצטרך טבילה כאילו נטמא כולו הנה לענין שנטמא הכלי בעצמו *אמרו אין להם אחורים כר' יהודה ולזה יטבילו את הכלי לפי שכאשר נטמאו אחוריהן נטמאו כולן ולענין טומאה מה שבתוכם ישים להם דין אחורים וכאשר נטמאו אחוריהם לא נטמא מה שבתוכם והלכה כר' יהודה: ד הרובע וחצי

א הכרים והכסתות והשקין והמרצופין דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר כל שיש לו תוברות יש לו אחורים ותוך וכל שאין לו תוברות אין לו אחורים ותוך [א]השולחן והדלפקי יש להם אחורים ותוך דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר אין להם אחורים וכן טבלה שאין לה לזביז: ב [ב]המרדע יש לו אחורים ותוך משבעה לחרחור מארבעה לדרבן דברי רבי יהודה ר' מאיר אומר אין להם לא הוזכרו ארבעה ושבעה אלא לשירים: ג מדות יין ושמן וזומא ליסטרא ומסננת של חרדל ומשמרת של יין יש להם אחורים ותוך דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר [ג]אין להם רבי שמעון אומר יש להם נטמאו מאחוריהן מה שבתוכם טהור וצריך להטביל: ד [ד]הרובע וחצי הרובע נטמא הרובע לא נטמא חצי הרובע נטמא חצי הרובע לא נטמא הרובע אמרו לפני ר' עקיבא הואיל וחצי הרובע אחורים לרובע כלי שנטמא תוכו לא נטמא אחוריו אמר להן של כת קודמין היא או שמא הרובע אחורים לחצי הרובע כלי שנטמאו אחוריו לא נטמא תוכו: ה [ה]נטמא הרובע ואחוריו טמאין חצי הרובע ואחוריו טהורין נטמא חצי הרובע חצי הרובע ואחוריו טמאין הרובע ואחוריו טהורין נטמאו אחורי הרובע אחורי חצי הרובע טהורין דברי ר' מאיר וחכמים אומרים [ו]אין חולקים את הגביין וכשהוא מטביל מטביל את כולו: ו [ז]כני כלים ואוגניהן ואזניהן וידות הכלים המקבלים שנפלו עליהן משקין מנגבן והן טהורין [ח]ושאר כל הכלים שאינם [א] יכולין לקבל רמונים שאין להם אחורים ותוך שנפלו משקין על מקצתו כולו טמא א) כלים [ט]שנטמאו אחוריו במשקין אחוריו טמאים תוכו ואוגנו ואזניו וידיו טהורין נטמא תוכו כולו טמא: ז [י]כל הכלים יש להם אחורים ותוך ויש להם בית צביעה ר' טרפון אומר לעריבה גדולה של עץ

ויחזרו ויטמאו את הערינה וכן טוטות לר' עקיבא: לידים הטהורות וטמאות · יש הפרש בין [ג] לטמאות כדפרישית ולטהורות כדמפרש בסיפא כיצד ורבי יוסי סבר דלטמאות חיישינן לטהורות לא חיישינן · תניא בתוספתא [כ"ב פ"ג] אמר רבי עקיבא לא הזכירו בית הצביעה אלא לכוסות שלא יהא שותה וראשון ראשון מטמא · משקין טמאין שהיו נתונין [א] אבית צביעתו של כוס ונגע בהן ככר טהור נטמא הככר·משקין טהורין שהיו נתונין אבית צביעתו של כוס ונגע בהן ככר טמא נטמאו המשקין · משקין טמאים שהיו נתונים על גבי הארץ ונגע בהן כוס שאחוריו טהורין בית צביעתו נטמאו אחורי הכוס · משקין טהורין שהיו נתונין ע"ג הארץ נגע בהן כוס שאחוריו טמאים בית צביעתו נטמאו המשקין ר"מ אומר לידים טמאות כיצד [אי] אפשר לומר

רבי עקיבא אומר לכוסות רבי מאיר אומר לידים הטמאות והטהורות אמר ר' יוסי לא אמרו אלא לידים הטהורות בלבד: **ח** כיצד היו ידיו טהורות ואחורי הכוס טמאים אחזו בבית צביעתו אינו חושש שמא נטמאו ידיו באחורי הכוס היה שותה בכוס שאחוריו טמאות אינו חושש שמא נטמא המשקה שבפיו באחורי הכוס וחזר וטמא הכוס קומקום שהוא מרתיח אינו חושש שמא יצאו משקים מתוכו ונגעו באחוריו וחזרו לתוכו: **ט** כלי הקדש אין להם אחורים ותוך ואין להם בית צביעה ואין מטבילין כלים בתוך כלים לקדש (א) כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ואינן עולים מידי טומאתם אלא בשנוי מעשה שהמעשה מבטלת מיד המעשה ומיד מחשבה ומחשבה אינה מבטלת לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה:

פרק ששה ועשרים

א סנדל עמקי וכים של שנצות ר' יהודה אומר אף כפיפה מצרית רבן שמעון בן גמליאל אומר אף סנדל לדיקי כיוצא בהן הרי אלו מטמאין ומטהרין שלא באומן אמר רבי יוסי והלא כל הכלים מטמאין ומטהרין שלא באומן אבל אלו אע"פ שהן מותרין טמאין שההדיוט יכול להחזירם לא אמרו אלא בכפיפה מצרית שאף האומן אינו יכול להחזירה: **ב** כים של שנצות שנטלו שנציו טמא נפשט טהור טלה עליו את המטלת מלמטן טמא כים לתוך כים שנטמא אחד

א) שבת קיב: עירובין כד׳ ב) שבת קמח: [סנהדרין סח.] ג)[צ"ל כל]ד) [מנחות לז:] ה)[במשנה שבמשניות הג׳ החמר]:

גלו ולא גלו כולם יחד ודרך הכיסין מכניסים עור קטן בין התפירה וכשפשטו נשאר העור ולא בטל קיבולו : לא נטמא חבירו · דטומאת משקין לטמא כלים דרבנן לא חשיב חיבור : צרור המרגלית · עושין עור ומניחין בו מרגלית להיות שמורה שם וקושרין וכאשר יוציאו ממנו המרגלית נשאר העור כמו כיס עד שיפרח ויפשיטנו מחמת שעמדה בו המרגלית ימים רבים ונצרר וקנמי עושין מעור צרור למעות: תניא בתוספ׳[ב"ב פ"ד] כיס שהוא בתוך כיס שנטמא א׳ מהם במשקה הוא טמא וחבירו טהור במה דברים אמורים בזמן שהיו שניהן שוין אבל אם היה החיצון עודף על הפנימי נטמא הפנימי נטמא החיצון נטמא החיצון לא נטמא הפנימי · במד"א במשקה אבל בשרץ שניהן שוין · אמר ר׳ נתן לא נחלקו ר׳ אליעזר וחכמים על צרור המעות שהוא טהור על מה נחלקו על צרור המרגלית שרבי אליעזר מטמא וחכמים מטהרין צרור המרגלית [א] בזמן שתוכו טמא פשוטו טהור מיטמא ומיטהר אפילו עשרה פעמים ביום · פי׳ השתא אתיא מתני׳ דלא כר׳ נתן ויש ליתן טעם בצרור המרגלית דמטמא טפי משום דדרך הצרור [ז] לעמוד יותר משל מעות שרגילים להתירן מחמת שניתנו להוצאה ובסוף ארבע מיתות (דף סח׳) ששאלו תלמידיו את ר׳ אליעזר הכדור והאימום והקמיע וצרור המרגלית ומשקולת קטנה מה

ועניין נפשט שיתפשט וישוב עור פשוט ויסור ממנו [א] הקשה : וצרור המרגלית · הוא [ב] שעלמותו בעור ויהיה מקומו כמו כיס קטן אולם כאשר כיס מעות בעור הגה מקומו א)(ואע"פ שאין עליו תמונה לפרוד המעות) והלכה כחכמים : ג יעשו כף מעור ישאו אותו אשר ילקטו הקולים בידיהם שלא יזיקו אותו:הזון· אזור מעור מפורסם הגורה יקשרו אותו כמו חגורה ומזה הענין והזונות רחלו (מ"א כג):והבורכייר· דמיון שני לוחות מעור ישימו על הארכובות כדי שלא יוזקו בארץ העושין בעבודת האדמה כאשר יכרעו על ברכיהן : והשרולים · כמין בית יד של עור חזק יכניסהו האומן בזרועותיו כדי שיחזקו

פירוש רב האי גאון

ג כף לוקטי קוצים· פי׳ אלו המלקטים קוצים אינם יכולין ללקט ביד מפני שמכין אותם הברקנים אבל יש להם כמין יד מעור ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר (ש"ב כג ו) ובליעל כקוץ מונד כולהם [כי לא ביד יקחו] :

מהקבמשקה לא נטמא חברו א צרור המרגלית טמא צרור המעות ר׳ אליעזר מטמא וחכמים ב מטהרין : ג ג כף לוקטי קוצים טהורה ד הזון והבורכייר טמאין והשרולין טמאין והפרקלימין טהורין ה וכל בית אצבעות טהורות חוץ משל קייצין מפני שהיא מקבלת את האוג נקרעה אם אינה מקבלת את רוב האוג טהורה : ד א) ו סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותקנה טמאה מדרס נפסקה שניה ותקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנפסקה שניה נפסק עקבו ונטל חוטמו או שנחלק לשנים טהור סוליים שנפסק מכל מקום טהור מנעל ז שנפחת אם אינו מקבל את רוב הרגל טהור ב) מנעל שעל האמום ר׳ אליעזר מטהר וחכמים ח מטמאים ג) ט כלי חמתות צרורות ד) טהורות חוץ משל ערביין ר׳ מאיר אומר צרור שעה טהורות צרור עולם טמאות רבי יוסי אומר כל חמתות צרורות טהורות : ה י אלו עורות טמאין מדרס עור שחשב עליו לשטיח עור סקורטיא עור קטבוליא עור ה) החמור עור הכתן עור הכתף עור הרופא עור העריסה עור הלב של קטן עור הכר עור הכסת מדרס עור הסרוק עור הסורק ר׳ אליעזר אומר מדרס וחכמים אומרים כ טמא מת :

א ב מיי׳ פ"ב מהלכות כלים הלכה ח :
ה ג מיי׳ שם פ"ז הלכה ב :
ו ד מיי׳ שם הלכה ד :
ז ה מיי׳ שם הלכה ג :
ח ו מיי׳ שם הלכה יב :
ט ז מיי׳ שם הלכה יג :
י ח מיי׳ שם פכ"ד הלכה ה :
יא ט מיי׳ שם הלכה יב :
יב י מיי׳ שם הלכה א :
יג כ מיי׳ שם הלכה ב :

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פכ"ד מהל' כלים הל' ח:
טו ב מיי' פכ"ד מהלכות כלים הלכה ג:
טז ג מיי' שם הלכה ג:
יז ד ה מיי' שם הל' ו:
יח ו מיי' שם הלכה ז:
יט ז מיי' שם הלכה ח:
א ח מיי' פי"ח מהל' כלים הלכה א:
ב ט מיי' שם פי"ג הלכה ד:
ג י מיי' שם פכ"ה הלכה א:

מסורת הש"ס

א) [ב"ק סו:] ב) שם סו: קיד׳ ד) חולין קכג: קכד.

משנה

ז ^א^עב כסות ותכריך כסות מדרס עב ארגמן ותכריך ארגמן בית שמאי אומרים מדרס ובה"א ^ב^טמא מת ^ג^עור שעשאו חפוי לכלי טהור למשקלות טמא ר' יוסי מטהר משום אביו: ז ^א)^ ^ד^כל מקום שאין חסרון מלאכה מחשבה מטמאתן וכל מקום שיש (שם) חסרון מלאכה אין מחשבה מטמאתן אלא העוצבה: ח ^ג)^ ^ה^עורות בעל הבית מחשבה מטמאתן ושל עבדן אין מחשבה מטמאתן ^ו^של גנב מחשבה מטמאתן ושל גזלן אין מחשבה מטמאתן ר' שמעון אומר חלוף הדברים של גזלן מחשבה מטמאתן ושל גנב אין מחשבה מטמאתן מפני שלא נתייאשו הבעלים: ט ^ג)^עור שהוא טמא מדרס וחשב עליו לרצועות ולסנדלין כיון שנתן בו את האזמל טהור דברי ר' יהודה וחכ"א ^ז^עד שימעטנו פחות מחמשה טפחים ר' אליעזר בר רבי צדוק אומר אף העושה מטפחת מן העור טמאה ומן הכסתות טהורה:

פרק שבעה ועשרים

א הבגד מטמא משום חמשה שמות השק משום ארבעה העור משום שלשה העץ משום שנים וכלי חרס משום אחד ^ח^כלי חרס מטמא משום כלי קבול ^ט^כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחוריים ^י^מוסף עליו העץ שהוא

ר"ש

לאו לאפוקי טומאת מת דהא תנן פרק בא סימן (דף מט׳) כל המיטמא מדרס מיטמא טמא מת: ז עב כסות · לבד שעושין ממנו כסות זהו עב כסות [ז]: תכריך · כסות ארגמן תכריך ארגמן כדפרש"ק תכריך כסות אלא שזה לבוע ארגמן ומתוך התוספתא משמע דתכריך ארגמן מיירי בעור שכורכין בו ארגמן: חיפוי לכלים טהור · [ח] ולמשקלות תרגוס מכסה חופא: רבי יוסי מטהר · לעיל פ' ששה עשר [מ"ח] תנן זה הכלל העשוי להיק טמא העשוי לחפוי טהור גבי חיפוי האלה והקסת והרומח ומסתברא דאתיא כר' יוסי משום אביו אם לא נחלק בין שאר כלים להניתניא בתוספ' [שם] עור החמור ועור החמר ועור הכתן ועור הרופא ועור [ט] [א] הלוף של קטן ועור שהכנות פוות עליו [ב] טהור אם יש בו חמשה על חמשה טמא ואם לאו טהור עור השטיח ועור העריסה ועור הקטבליא ועור הכר ועור הכסת אע"פ שאין בו ה' על ה' טמא רשב"ג אומר אם יש בו חמשה על ה' טמא ואם לאו טהור שאין עור פחות מחמשה על חמשה · עור שעשאו לתכריך אפילו כל שהוא טמא אמר ר"א ברבי יוסי לא נחלקו בית שמאי וב"ה על עובי ארגמן ועל תכריך הארגמן שהן טמאין [ג] [י] על מה נחלקו על עובי כסות ועל תכריך כסות שב"ש מטמאין [ד] ובית הלל מטהרין [ה] תכריך ארגמן בזמן שתוכו טמא פשוטו טהור מיטמא ומיטהר אפילו עשרה פעמים ביום · עובי הנמר [יא] ואוירטין הבאין ממדינת הים אע"פ שהן באין במדה טמאין · הסידה והתיבה והמגדל של עלם ושל עור רבי מטמא ור' יוסי בר' יהודה מטהר · פי' שאין עור פחות מחמשה על חמשה כדתנן לקמן פכ"ז [מ"ב] העור חמשה על חמשה: עוד תני"א בתוספתא [שם] חיפוי בית הלגינין ובית הכוסות אע"פ שיש בו חמשה על חמשה טהור שאינו אלא חיפוי ומשום חיבורי כלים טמא· עור שבפני החמור אע"פ שיש בו חמשה על חמשה טהור שאינו אלא חיפוי · הכסת שלו טהורה היתה תפורה לאוכף טמאה ומקבלת כל שהוא טמאה · העושה פסיקיא לספיר ולנב [יב] [ו] ולגייד בהמה טהורה · לתחת כריסו של חמור טמאה שירי פסיקיא ארבעה טפחים כדי ליתן תחת כריסו של חמור העושה פסיקיא כל שהוא [ז] טהורה לחוק בה סקין ומרגופין להלך בה ממקום למקום טמאה · כל הגדילות בבהמה טהורות ובאדם טהורין חוץ משל שק ומשל בגד · הקלע שבית קיבול שלה של משיחות ר' דוסא בן הרכינס מטהר וחכמים אומרים שלם טמאה וב' טהורה · נפסקה אמצעית טמאה והחיצונה טהורה [ח] נפסק בית הפקיע שלה ונשתייר בה טפח טמאה כל החולגות בין של שעם בין של שק בין של צפירה ר' דוסא בן הרכינס אומר טמא מת והחכמים אומרים טמא מדרס פי' שאינו אלא חפוי וכל חפוי טהור · כסת שלו הכסת של עור שלא יזיק לה המשאוי · תפרה לאוכף שרוכב עליו נעשית אוכף · לספיר של בהמה אי נמי ללנב של בהמה א"נ לגייד הבהמה · [יג] לקשור ולהכנים החבל בלולאות · גדילות לשון גדיל · בית הפקיע הטבעות שמכניסין בראש השרביט וכאשר זורקין את האבן יוצאין · כל החולגות הך סיפא משנה בעדיות (פ"ג) ובסוף פ' קמא דסוכה (דף כ׳) פליגי מאי חולגות רבי אבא אמר מזבלי בזולוי"ש בלע"ז ועשוי הרועה להניחן תחת ראשו ולשכב ריש לקיש אמר מאי מחלגות מחללות ממש ובדאית ליה נדנפא: של שק מגולה של עזים · [יד] לפירה גרסינן בסמוך ממה שמסתפר מזנבי הסוסים ומגוהרן ואמרינן בסוכה (שם) למאן דאמר מחלגות ממש בשלמא של שק ושל צפירה חזיין לפרסי ונפייתא למסך לפני הפתח ולנפץ בהם את הקמח אלא של שעם ושל גמי למאי חזיין לנזייתא ופירש שם בקונטרס לכסות בהן גיגית שעושין בה שכר ולא יתכן כדמוכח כוליה פירקין דלעיל דלחיפוי כלים טהור וכן לעיל פ' י"ז אלא צריך לומר דעשוין לקבל (טומאת) שום דבר: ז שיש חסרון מלאכה · שעדיין חסרה מעשה ואחר כך תתקיים ^א)^המלאכה: אלא העוצבה · שאע"פ שחסרה מלאכה מחשבה מטמאתה לפי שאין מקפידין על חסרון מלאכה שלה כדאמרינן בב"ק פ' מרובה (דף סו:) והלא עוצבה שנו כאן ועוצבה אינה צריכה קילוע והוא עור המכסה המרכב שהוא לסומפנה (לעיל פכ"ג) [מ"ב] טפיטון של סוס ועור נותנין אותה על המטה ונותנין עליה כסתות ואינה צריכה קילוע דכיון דעשוי למכסה אינו חושש לקילוע · תניא בתוספתא [ב"ב פ"ד] ר' שמעון בן מנסיא אומר עוצבה שהוא עתיד לקלעה וליטול זנבה טהורה וכולן שהן מחוסרין לשלות למתח ולנגב טהורין מחוסרין סיכה טמאין: ח בעל הבית · אינו עשוי למוכרן ועושה מהן מסות ודלובקאות וטבלאות [טו] ומחשב עליהן לדבר שראוין לו בלא חסרון מלאכה מקבלין טומאה מיד: ושל עבדן · העשוי למכור אין מחשבה מטמאתן דעביד דממליך ומזבין והלוקח יעשה מהן מנעלין ועדיין לא נגמרה מלאכתן לכך: של גנב מחשבה מטמאתן · דקנהו ביאוש דקסבר סתם גניבה יאוש בעלים הוא דלא ידעי למאן ליתבעו: ושל גזלן אין מחשבה מטמאה · ואע"פ שחישב עליהן לדבר שאין בו חסרון מלאכה כגון לכיסוי אבילות סוסים ופרדים כמו שעושים השרים דסתם גזילה ליכא יאוש דכיון דידע מאן שקליה ואזיל תבע ליה בדינא: חילוף הדברים · סתם גזילה איכא יאוש דכיון דלעיניה שקל מיניה מיחזא חזא דגברא אלמא הוא אבל סתם גניבה ליכא יאוש דסבר משכחנא ליה לגנבא · ותניא לעיל בתוספתא [ב"ב פ"ב] ובפרק כ"ב [מ"ט] הבאתיה חישב עליהן חרס סוטה וקטן או אדם שאינו שלו טהור · תניא בתוספתא [שם פ"ד] מחלגת בין בית הגנב ובין בית הגזלן מחשבה מטמאה מפני שהבעלים מתיאשין ממנה: ט עור שהוא טמא מדרס · כגון שטיח וכיוצא בו: העושה מטפחת מן העור · שהוא טמא המטפחת טמאה שהמטפחת דומה לשטיח שפעמים שוכב עליה אבל אם קיצץ הכסתות של עור הטמאות מדרס ועשה מהן מטפחות טהורה מידי דהוה אכלים שנקרעו או נשברו ומיהו [טז] (אם) מקבלת טומאה מכאן ולהבא כדתנן לעיל פרק כ"ד [משנה י"ד] של ידים טמאה מדרס דלא מסתבר לאוקומיה מתני' במטפחת של ספרים או של תכריך נבלי בני לוי דאם כן אפילו (השאר) דשאר עור נמי טהורה:

א חמשה שמות · כדמפרש [יז] כלי קיבול משום מושב משום אהלים משום אריג משום שלשה · דלית ביה משום שלש על שלש: השק משום ארבעה · דלית ביה משום שלש על שלש: העור משום שלשה · דלית ביה משום שלש על שלש ולית ביה נמי אריג: העץ משום שנים · דלית ביה משום מושב דאין מדרס לכלי חרס ולא משום אהלים ולא משום אריג ולא משום שלש על שלש: אין לו אחוריים · לא שייך לפרש כדקאמרינן ברים על אלו מומין (דף לח׳) אינלו אחוריים להלוקה דאם נטמא זה דהא מסיק התם כלי בתוכו תלא רחמנא אי אית ליה תוך איטמי לית ליה תוך לא איטמי · [יח] ועל כורחין אין לו אחוריים ותוך דתנן הכא היינו דלא מקבלי כלי חרס טומאה כלל ותימה מה חידוש הוא דאחוריו טהורין כיון דאפילו מקום תשמיש שלו טהור ונראה (דאפילו נפי) דמיירי באחוריים שיש להם תוך כגון במקום חקק בית מושבם כעין ההוא דלעיל פרק שני דהאי כיון דמפניו אין לו תוך אחוריו טהורים אע"פ שיש להם תוך: מוסף עליו [יט] מושב · אבל כלי חרס אין לו מדרס

^א)^ נ"ל המחשבה ·

ר"מ

יושב עליהן ולזה טמאים מדרס והלכה כחכמי': ז עב כסות · מכסה עור יעשה כמו תיבה שמניחין בו הבגדים ושמו מפורסם ליבה· וכן תכריך כסות הוא העור אשר [א] יחברו בו הבגדי' ואמר שהוא ג"כ טמא מדרס · וכן תכריך ארגמן העור אשר יחברו לו הארגמן הוא טמא מדרס לפי דעת בית שמאי · עוד אמר שהעור שעשוי חפוי לכלים טהור מכל טומאה לפי שחפויי הכלים טהורים כמו שביארתי לך ואמנם חפוי המשקלות טמא לפי שהוא כלי קבול עשוי לקבלה והמשקלות עלמם אינם כלי ואין הלכה כרבי יוסי: ז כאשר היה הכלי שלם הצורה אינו חסר דבר הנה כאשר יחשב עליו שיהיה זה העור לשטיח או לכר או לכסת או לתכריך כסות ומה שדומה לזה הנה הוא ישוב מקבל טומאה כמו שקדם אולם אם היה חסר דבר מהמלאכות ואז יהיה ראוי לזה הדבר אשר חשב עליו הנה זאת המחשבה בלתי מועילה ולא יטמא בזאת המחשבה זולת חפוי העור אשר יהיה על המרכב והוא אשר יקרא עוצבא והוא כאשר חישב עליו לשום אותו חפוי ולרכב עליו יטמא עם היותו בלתי שלם מלאכה: ח המחשבה מטמאתן · הוא כאשר חשב עליה לישיבה יהיו ראוין ליטמא מדרס · אולם עורות העבדן [ג] כאשר ישאר בו בכונה וזה ^א)^שהן מוכנים למכור הנה לא ישובו לטומאה במחשבה עד שיעשה בו מעשה ויכין אותו למדרס: ושל גנב · הוא כאשר גנב עור וחשב עליו למשכב הנה כבר קנהו שהוא יורד לטומאה במחשבתו: ושל גזלן אין המחשבה מטמאתן · ר"ל מחשבת הגוזל לפי שבעליו ישתדלו לבקשת הגזלה ולהוציאה מתחת ידו ולזה לא יקנהו קנין להוריד אותה לטומאה במחשבתו כאשר חשב עליו לשכיבה ורבי שמעון יהפך הענין ואמר כי כאשר יהיה גזל הנגזל יתיאש מזאת הגזילה ולזה יקנהו הגוזל ואשר יגנב לא יתיאש בעליו ממנו לפי שלא ידע לו ענין ויאמר אולי יחזירהו וגם לא ידע אם הוא במקום מהבית עדיין ולא יתיאשו ממנו ולזה לא [ג] יתיאש הגנב ואין הלכה כר' שמעון אבל כאשר נתיאשו הבעלים הנה הגנב או הגזלן יקנה ביאוש ויוריד לו טומאה זה במחשבתו: ט אזמל · שם הברזל אשר יבדילו בו את העורות והנני עתיד לבאר בפרק שאחר זה ששיעור העור לטומאה חמשה טפחים ולזה אמרו חכמי' שלא ירד מטומאתו עד שישאר ממנו פחות מחמשה טפחים ואמר רבי אליעזר [ד] להקשות על מי שאמר שמעת שנבדל העור נטהר עורות הטמאות שיעשה בהן מטפחת הנה הוא טהור כי כבר נבדלו את אלה הכסתות והלכה כחכמים:

א הבגד · אפשר טומאתו מחמשה פנים ויתחלף שעורו בהתחלפות הצד אשר בעבורו יטמא וזה שהוא יטמא [ה] במת ובנגעים כמו שביאר בו הפסוק ושעור מה שיטמא ממנו בזה הצד הוא ג' אלבעות על ג' אלבעות והשעור הזה היותר פחות ממה שיקרא בגד והאופן השני [ו] שכל דבר ממנו טמא כמו האבנטים והחגורות ואע"פ שאין ברחבם ג' אלבעות לפי שהן אע"פ שאינם בגד ולא תפול עליו זה השם הנה הוא ארוג וזה ענין אמרו משום ארוג לפי שכל ארוג טמא כאשר היה כלי כמו שקדם לנו מאמרם מה שק טווי וארוג וכו' והשלישית שהוא יטמא משום אהל ר"ל כי כאשר יעשה ממנו אהל על המת יטמא האהל עלמו והוא אמרו (במדבר יט) והזה על האהל אמרו למדנו מכאן שהאהל מטמא וכאשר נטמא מאלו הפנים הנה הוא יטמא בטפח על טפח כמו שהתבאר במקומו והרביעי כאשר היה ממנו מה שראוי למושב הנה הוא יטמא במדרס הזב ויהיה משכב וכאשר נטמא מאלו הפנים מזה האופן הנה הוא יטמא בג' טפחים על ג' טפחים והחמישי אם היה ממנו כלי קבול הנה הוא מטמא מאשר הוא כלי קבול כמו שהתבאר בשבעה עשר באמרו העושה כלי קבול מכל מקום טמא וכאשר יטמא (נטמא) מזה

^א)^ בס"י איתא שאין ·

פירוש הרא"ש

ארגמן עשוי כך מארגמן · וב"ה אומרי' טמא מת שאין מיוחד לשכיבה: ז חפוי לכלים טהור · כדתנן לעיל פט"ז זה הכלל העשוי לתיק טמא לחפוי טהור: למשקולת טמא · משקולת קטנה של מתכות מתפין בעור שלא תסיס ונשופת ותתמעט והעור בטל עם המתכת וטמא: ז כל מקום כו' · פי' כל מקום שאין חסרון מלאכה כגון אם חשב על עור לעשותו שטיח או כר או כסות או תכריך כסות אם נגמרה צורתו בלי חסרון טמא ואם מחוסר מלאכה טהור חוץ מן העוצבה הוא עור כסוי המרכב אע"פ שמחוסר קצוע טמא לפי שאין מקפידין על קצוצו: ח עורות של בעה"ב וכו' · של בעה"ב כשחשב לעשות מהם שטיח והדומה לו מיד מקבלים טומאה לפי שאין עתיד למכרן אבל של עבדן אף אחר המחשבה אם יזדמן לו קונה ימכרם והקונה יקנה לעשות מהם מנעלים: ושל גנב מחשבה מטמאתן · סברו רבנן דסתם גנבה יאוש בעלים כיון שאינו יודע מי גנבם אבל גזלה אין הבעלים מתייאשים אומר היום או מחר אתבענו בדין ור"ש סבר כיון דאלים הגזלן ליקח בחזקה מתייאשים הבעלים ושל גנב מימר אמר בחיפוש עד דמשכחנא ליה: ט עור שהוא כו' · ה' טפחים זהו שיעור עור לענין טומאה בפרק דלקמן: מטפחת מן העור · כלומר אע"פ שהעושה מטפחת מן העור טמאה מדרס העושה מטפחת מכסת טמאה מדרס מיד שהתיר תפירות הכסת כדי לעשות מן העור מטפחת טהורה

פירוש רב האי גאון

ז עוצבה · פירוש משכא דשרי עילוי אסרנא ושמו בטיית בושא (ובלשון) גמרא אברזין והוא נפיל (ב"ק דף סו ע"ב) מתקיף לה רבה בר חנן והלא עוצבה שנו כאן ועוצבה אין צריכה קיצוע (מן) (מאי) עוצבה משכא דשרי עילוי סרגא:

הגהות הגר"א

[א] בר"ש הלוף · נ"ל הלב: [ב] שם תיבת טהור נמחק: [ג] שם שהן טמאין · נ"ב טמא מת: [ד] שם מטמאין נ"ב מדרס: [ה] שם מטהרין · נמחק ונ"ב אומרים טמא טמא מת: [ו] שם ולגייד· נ"ל ולגדי: [ז] שם כל שהוא לחוק ותיבת טהורה נמחק: [ח] שם נפסק בית הפקיע · נ"ל לסיפך נשתייר בה טפח נפסק בית הפקיעה שלה טמאה:

מים טהורים

[א] בר"מ אשר יכרכו בו כו' אשר יכרכו בו הארגמן כו' כצ"ל. [ב] שם אולם עורות העבדן בלתי ישאיר בו הכוונה כו' כצ"ל ור"ל העבדן עביד וממלך מרצון אל רצון ולא ישאיר את העור על הכוונה הראשונה שכוון אבל ימכרנו: [ג] שם ולזה לא יקנהו הגנב כו' כצ"ל: [ד] שם ואמר ר"א לסיקש על מי שאמר שמעת שנבדל העור נטהר עורות הטמאות שיעשה מהן מטפחת הנה הוא טמא והכסתות שיעשה מהן מטפחת הנה הוא טהור כי כבר גדלו אלו הכסתות ע"כ וכצ"ל: [ה] שם וזה שהוא יטמא במת ובנגעים ובשרצים כמו כו' כצ"ל וכ"ה ברא"ש: [ו] שם שכל דבר ממנו טמא כו' ואע"פ שאין ברחבם שלש כו' כצ"ל ור"ל שכל דבר ממנו ואפילו כל שהוא ויותר נראה להגיה שצ"ל שכל דבר אריג טמא וכ"ה ברא"ש ור"ל כאשר יהיה כלי וכמ"ש רבינו

הגהות

[ז] בר"ש עב כסות לבד כו' זהו עב כסות עב ארגמן לבד חשוב לבוע ארגמן תכריך כסות בגד לעשהו מלבוש ועושה ממנו בגד שלא כמנהג העולם וכן תכריך ארגמן כדפרשינן תכריך כסות ארגמן כצ"ל (מדברי הערוך) ועפכ"א מ"א העבים הרכים כתב רבינו שם כעין לבדים כו': [ח] טהור תרגם מכסה חפוי ולמשקולת טמא ר"י מטהר כו' כצ"ל: [ט] שם ועור הלב של קטן כו' כו' כצ"ל: [י] שם לא נחלקו ב"ש וב"ה וכו' שהן טמאין (מדרס) על מה נחלקו כו' ב"ש מטמאין מטהרין (ממדרס אבל מטמאין טומאת מת כ"כ הו"ח): [יא] שם והאוירטין · פי' הו"ח כלים גדולי' פתורה על הספינה טמאין הואיל ואין להם שולים ובאים במדה דטהורין תנן ויש להם שולים ע"כ דאהלות מי"ג: [יב] שם ולגדי בבהמה כו' כן הגיה הו"ז וכצ"ל להלן בר"ש א"נ לגדי בהמה: [יג] ולהכנים כו' כצ"ל: [יד] שם ספירה גרסינן בסמ"ך ממה שמסתפר כו' בשלמא של שק ושל כו' ולנפות כלים כו' לעיל פ' ע"ז כו' לקבל שום דבר כצ"ל: [טו] שם ומחשב עליהן לדבר כו' מקבלין טומאה [טז] שם ומיהו מקבלת טומאה כו' דאם כן אפילו דשאר העור נמי טהורה כצ"ל ור"ל אפילו [יז] שם כדמפרש והזיל משום כלי קבול כו' כצ"ל: [יח] שם וע"כ אין לו אחוריים דתנן הכא כו' דמיירי באחוריים שיש להם תוך כו' כצ"ל: [יט] שם מוסף עליו משום מושב כו'

תוספות יום טוב

אם ישב או שכב מטומאת מדרס שהיה עליה כדין כלים שנשברו או שנקרעו אבל מטפחת מטמאה מכאן ולהבא אם ישב עליה הזב וכייט כרבי יהודה שאמר כיון שנתן בה איזמל טהור:

א הבגד כו' · שבגד אפשר שיטמא מה' צדדים ויתחלקו שיעוריו לפי הצד שמטמאה מתמתו הא' שהוא מטמא במת ובנגעים ובשרצים כדכתיב בקרא שיעור ג' אצבעות על שלש והוא הפחות שיקרא בגד והצד השני הוא כל דבר אריג [כעין] אבנטים ותגורות אע"פ שאין בו ג' על ג' טמא כדאמרינן פרק במה אשה אמר ר' חנן אמר ר' יוחנן מנין לאריג כל שהוא שהוא טמא דכתיב או בגד והצד הג' שמטמא באהל שאם עשה מבגד אהל ותיברו בק רקע ביתדות טמא דגזירת הכתוב הוא דילפינן אהל ממשכן אע"ג דמדינא היה טהור כיון שתיברו לקרקע כדאמרינן בפ' השור והרוטב בית שסככו בזרעים טהרו (נכתב בגליון וז"ל לשון הרא"ש ז"ל בית שסככו כו' התם פרק העור והרוטב קאמר א"ר מתנה מאי קרי אמרו בית שסככו בזרעים טהרו טומאתו לאו דאורייתא ומפרש רש"י בית המסוכך בזרעים כגון שסיכך ביתו בשבלים וכבס הזרעים ונעשה אהל חשוב אם פרחה צרעת באותו בית הרי כל הבית טמא כתליו והוהל שלו לטמא אדם וכלים ע ומאתו לאו דאורייתא כי אותו טומאה שבבית חשיב אהל לטמא אדם לאו דאורייתא היא ומביא רש"י ז"ל גירסא אחרת והיא בית שסככו בזרעים טהרו פי' טהרו מטומאת אוכלים ונעשו עץ דבטלו אגל הסיכוך טומאתו לאו דאורייתא כדפרים יח) · (ע"כ נכתב בגליון) · א"נ אם מתחלה עשוי לאהל אין עליו תורת טומאה כדאמרינן בפרק דם חטאת בגד שח שב עליו לצורה טהור פירוש אם חשב עליו בתחלת עשייתו אפ"ה אם פירשו על המת טמא והצד הד' שאם היה ממנו דבר שיהיה ראוי למדרס טמא ושיעור טומאתו ג' טפחים · הצד הה' אם עשה ממנו כלי קבול כגון בית או דלוסקמא אפילו אינו מקבל אלא כעין החרדל טמא הצדדים חוץ מג' על ג' לפי שאין השק חשוב בשיעור קטנוזה והעור חסר בו גם צד האריג ועץ חסר בו גם צד האהל שאם אינו בר קבולי טומאה גם באהל המת הוא טהור דממשכן ילפינן דרוקא למר ופשתים ועור מטמא באהל טומאה נינהו וכלי חרס חסר בו גם צד המשכב דאפילו אם הוא מיוחד לישיבה אינו מטמא מדרס דדרשינן אשר יגע במשכבו מקיש משכבו לו מה הוא יש לו טהרה במקוה אף משכבו יש לו טהרה במקוה: כל שאין לו תוך בכלי חרס כגון פשוטי כלי חרס גם טומאת אחורים אין להם ומיהו נראה שאין זה חדוש ולא איצטריך לאשמועינן הא כיון דעיקר תשמישו טהור פשיטא דלא גזרו ביה רבנן טומאת אחורים ונראה דמיירי בכלי שיש לו חקק בית מושב כ מטגלים אלתירים וקמ"ל דהכא טהור כיון שאין לו תוך: מוסף עליו כלי עץ וכו' · בכלי עץ טמאים אע"ג דפשוטי כלי עץ טהורים מדרבנן גזרו בהו טומאה באותן שמשתמשים בהם אדם ומשמשי אדם כדתנן

מדרס כדדרשינן במס' שבת פ' אמר ר' עקיבא (דף פד.): בבלי עץ טמאה· טומאת מת אבל מדרס לא דהא בתורת כהנים יליף טבלה משק כפריסית לעיל פ' שנים ועשרים ומדרסות לא איתקוש לשק כדמוכח פרק על אלו מומין (דף לח׳) : בכלי חרס [ד] טהורה · מכלום כפריסית כדתנן (לעיל) [בפרק] על אלו מאמין : שהוא מטמא משום אהלים · מה שאין כן בעץ כדתנן פ' במה מדליקין (דף כז:) כל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן וממשכן יליף לה בגמרא: משום אריג· מש"כ בעור דאם עשה ממנו רצועות דקות [ה] (טהור) וארגו אין בו טומאה : משום שלש על שלש · היינו שלש אצבעות והיכא דתני שלשה מיירי בטפחים : ב שלש אצבעות על שלש לטמא מת · דמרבינן לה פ' במה מדליקין (דף כו:) מדכתיב והבגד משום דחזי לעניים אבל מדרס תלוי במידי דחזי לישיבה ובפחות משלשה טפחים על שלשה לא חזי : שוין למדרס ולטמא מת · שק עור ומפץ : שיריו · שבלה ונשתייר ממנו ארבעה לענין זה נאמר בשק זה השיעור ארבעה אבל בתחילתו לא מקבל טומאה עד שיגמר כולו : ג שנים · שני טפחים : ואחד · טפח אחד : טהור · דאין הגרוע משלים שעורו של חשוב דהא גרוע הוא שיעורו מרובה אבל החשוב משלים לשיעורו של גרוע דאפילו בשיעור מועט מקבל שחשוב טומאה : החמור · דסגי בשיעור קטן : הקל · דבעי שיעור גדול ודוקא כסדר הזה מצטרפין לקל שבהן כדתנן במעילה פרק קדשי מזבח (דף יח׳) ומייתי לה בשילהי כלל גדול (דף עו׳) הבגד והשק השק והעור העור והמפץ מצטרפין אבל בגד ועור או בגד ומפץ או שק ומפץ אין מצטרפין דהמחברן בטלה דעתו אצל כל אדם ומיהו לטלאי מרדעת של חמור כולם מצטרפין טפח על טפח דהתם מפרש רבי שמעון מה טעם כלומר אמאי מצטרפין הואיל ולא שוו שיעורייהו ומפרש הואיל וראויין לטמא מושב כלומר דמאיזה מהם *(קבוע)שיקצע טפח ממנו ויעשנו טלאי לחמור טמא כדמפרש טעמא בסוף פרק קמא דסוכה (דף יז:) וכיון דשוו שיעורייהו לחדא מילתא מצטרפין אפילו למילי דלא שוו וכן בסוף כלל גדול (דף עו׳) דתנן שבן כמלא פי פרה עלה כמלא פי גמל דמצטרף חמור לקל הואיל ושוין לדוגמא ונראה דהך דקאמר ר'

מטמא משום מושב וכן טבלה שאין לה לזביז בבלי עץ טמאה וכלי חרס טהורה [א]מוסף עליו העור שהוא מטמא משום אהלים [ב]מוסף עליו השק שהוא מטמא משום אריג [ג]מוסף עליו הבגד שהוא מטמא משום שלש על שלש: ב [א] [ד]הבגד מטמא משום שלשה על שלשה למדרס [ה]ומשום שלש על שלש לטמא מת [ו]השק ארבעה על ארבעה העור חמשה על חמשה מפץ ששה על ששה שוין למדרס ולטמא מת ר' מאיר אומר השק שיריו ארבעה ותחלתו משיגמר: ג [ז]העושה שנים מן הבגד ואחד מן השק שלשה מן השק ואחד מן העור ארבעה מן העור ואחד מן המפץ טהור חמשה מן המפץ ואחד מן העור ארבעה מן העור ואחד מן השק שלשה מן השק ואחד מן הבגד טמא [ב] זה הכלל כל שחבר לו מן החמור ממנו טמא מן הקל ממנו טהור: ד [ג] [ח]המקצע מבולם טפח על טפח טמא משולי הקופה טפח על טפח טמא מצדדי הקופה ר"ש מטהר וחכ"א [ט]המקצע טפח על טפח בכל מקום טמא: ה בלויי נפה וכברה שהתקינן לישיבה ר' עקיבא מטמא וחכמים [י]מטהרין עד שיקצע [כ]כסא של קטן שיש לו רגלים אע"פ שאין לו גובה טפח טמא חלוק של קטן ר"א אומר כל שהוא וחכמים אומרים [ל]עד שיהיה בו כשיעור ונמדד כפול:

מזה האופן הנה הוא יטמא ביותר קטן מה שיהיה לפי שכל מקבל לא נתנו בו שעור אבל מאשר הוא מקבל יטמא ואע"פ שהיה קבולו שעור כחרדל כמו שהתבאר בשבעה עשר באמרו בית קבול שמן ובית קבול שעוה ולא באר שעור וכן לצור מרגלית לא יהיה בו שעור אבל בכל שהוא· אולם ארוג השער אשר יקרא שק הנה הוא יטמא מכל הפנים אשר זכרנו זולת שלא יטמא בשלש על שלש לא במת ולא בזולתו ואמנם יטמא מן השק ארבע על ארבע או הכלים הארוגים יהיו קטנים או גדולים והוא אמרו בספרא שק אין לי אלא שק מנין לרבות את הקילקי ואת החבק תלמוד לומר שק אי שק יכול יטמא חבלים ומשיחות תלמוד לומר שק מה שק מיוחד טווי ואריג אף כל טווי ואריג וזהו ענין אמרו משום אריג כמו שהתבאר לפי שכל מה שהוא אריג משער ואפילו הוא [א] דק הנה הוא יטמא מפני שהוא ארוג הנה השק יטמא מארבעה פנים והעור משום ג' לפי שכל שהוא אינו ארוג יחסר מן המנויין בשק משום ארוג לפי שאין אריגות בו והעץ יחסר מן העור אופן אחד וזהו שלא יטמא משום אהל שמי שעשה גת מעץ או בית כולו עץ והיה תחתיו מת הנה זה העץ לא יטמא ויהיה אהל שנטמא במת וזה שהאהל אשר שפט בו הפסוק טומאה למדנו אותו מהמשכן אשר קראו השם אהל שנאמר (שמות מ) ויפרוש את האהל על המשכן וזה אמנם היה ארוג ועור לבד כמו שהתבאר בשבת (דף כח׳) אולם כלי חרס הנה יחסר מכלי עץ הזב ולא יהיה מושב כמו שבארנו פעמים לאמרו הי"ת (ויקרא טו) ואיש אשר יגע במשכבו מקיש משכבו לו מה הוא יש לו טהרה במקוה אף משכבו יש לו טהרה

פירוש רב האי גאון

הגהות הגר"א

מים טהורים

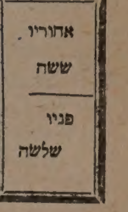
פירוש הרא"ש

עין משפט
נר מצוה

יג א מיי' פכ"א מהל' כלים הלכה ז:
יד ב ג מיי' שם ה"ז:
טו ד מיי' שם הלכה י ועי' בתוי"ט:
טז ה מיי' שם ה"ט:
יז ו מיי' שם פכ"ב הלכה כג:
יח ז מיי' שם:
יט ח מיי' שם הלכה כד:
כ ט מיי' שם הלכה כה:
כא י מיי' שם הלכה כו:
א כ מיי' פכ"ב מהל' כלים הלכה כז:

פירוש הרא"ש

שסם כוס*: ו אלו

נמדדים עמה וכו' · אנפליא נתי סוקיים ומגיעין עד הארכובה: פמלניא · כעין מכנסים כדאמרינן בפרק כל היד מכנסי כהנים למה הם דומין כמין פמלניא של פרשים למעלה עד מתנים למטה עד ירכים ויש להם שנצים: פונדא · אזור חלול כל אלו כפופים הם לכך נמדדין כפול לענין מדרס שהמניחם תחתיו ליסב או לשכב עליהן מניחן כפולים [illegible]

יכול לכלך כל אותה שנה כלומר לא יביא זרע אל תחת האילן כל מקום שיכול לצאת קילה כל אותה שנה · של אמשון מלל פרק במה מדליקין (דף כט·) שלש על שלש שאמרו חוץ מן המלל דרך תופרי בגדים למלול מן הבגד לכפלו מעט סביב התפירה ואח"כ תופר ושלש על שלש סופו לתפירה והילך כאן אינו נחשב אזור עד שימול מקום החתך · מפני שהוא כנגלגין·ענין איזור כי הסיא דפרק י"א בנגעים[מי"א]שבים של סבכה ומטפחת של ספרים וגלגילון(ס"א וכנגילין): ו אנפליא ופימלניא · אית דאמרי אמפליא ופלניא והכל אחד הוא ויש אנפליא של בגד ושל עור כדאמרינן פרק מצות חליצה (דף קב:) מנעל המגיע עד ארכובה ופימלניא הוא כעין מכנסים כדאמרינן בפרק כל היד (דף יג:) מכנסים של כהנים למה הן דומין כמין פימלניא של פרשים למעלה עד מתנים למטה עד ירכיים ויש להם שנצים: כובע · עשוי לראש כדכתיב (שמואל א יז) וכובע נחושת על ראשו: כיס של פונדא · אזור חלול כדמשמע פ' המצניע(דף צב·) והוא כעין כיס העשוי לקבל: מטלית שטלייה על השפה · חתיכת בגד שתפרה על השפה סביב הצואר: כפולה · כל כפילות דכולה מתני' היינו דהוי משני צדדין דכיון דאורחיה משני צדדין אי הוי מצד אחד לא משני ועוד נראה לפרש כפולות דמתני' כעין א)מזון מן המלל דפרישית לעיל שכל בגדים במקום החתך דרך החוטין לצאת ממנו ומתקלקל ונוח לקרוע וכופל מעט סביב החתך ותופר והיינו נמדד כפול דקתני דלאחר שנכפל צריך שיהא בו כדי מדתו ואי לא לא מהניא ודמיא לפלוגתא דפ' במה מדליקין(כט·)דחוץ מן המלל והוא משנה לקמן פכ"ח[מ"ז] ומיהו בערוך פירש חוץ מן המלל בענין אחר וכשנגיע שם בעזרת השם נפרשנו:תניא בתוספ' לקמן[פ"ו] זה הכלל הבא כפול נמדד כפול הבא פשוט נמדד פשוט: ז נטל חוט אחד מתחלתו משלשה על שלשה ראשונים שנטמאו מדרס טהור כל הבגד מן המדרס אבל טמא מגע מדרס לפי שנגע בשלשה הראשונים קודם שנתמעט שיעורו מידי דהוה אמטה דלעיל פי"ח ואסגדל דלעיל פ' כ"ו אבל סיפא דמתני' דהכא קשיא דכיון דנתמעט שיעורו קודם שהשלים עליו את הבגד אמאי נטמא מגע מדרס וצריך לאוקומא כתנא קמא דר' יוסי לקמן בפרקין דשלשה על שלשה שנחלק טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס: ח טהורה · דפחות משלש על שלש לא חזי לעניים ולא לעשירי' כדאמרי' ב)פ' במה מדליקין (דף כו:) וטהור מכל הטומאות: ט ועשאו בלן · כך כתוב בספרים בכל המשניות וטעות סופר הוא דבמנחות מייתי לה פ' הקומץ רבה (דף כד·) וגרסינן ועשאו וילון וטמא דרך בלן לצאת ממנו וילון מסך לפני הפתח ולעיל פרק כ' הבאתיה ובשעשה בו שינוי מעשה איירי כדפרישית התם לעיל בפרק כ' ובסוף פרק קמא דביצה (דף יד:) מפני שהשמש מתחמם כנגדו: שאם נגע בו הזב · יש לו תורת כלי ובהקומץ רבה (דף כד·) מפרש אי מיירי דנגע בו מדרס או טמא מדרס: י אבל טמא מגע מדרס · קסבר ר"מ טומאת בית הסתרים מטמאה כדאמרינן פרק בהמה המקשה (דף עב:) ובפר' הטור והרוטב (דף קכח·) : וכי באי זה מדרס נגע זה · פרק בהמה המקשה (דף עב:) אמר עולא לא שנו אלא שלשה על שלשה שנחלק אבל שלש על שלש הבאות מבגד גדול בשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן: יא בריא · כמו בריא וחזק דאם נמצא באשפה בטל ליה מתורת בגד אלא אם כן אית ביה תרת' בריא [ג] וראוי לצרור בו מלח רובע הקב לר' יהודה במלח דקה ולרבנן במלח גסה אבל נמצא בבית לא בעי אלא בריא או ראוי לצרור: מתבוונים להקל · דרבי יהודה סבר גסה אפילו בחלש ראוי לצרור יותר מבדקה ורבנן איפכא: לשליש על שלש שבבית · בתוספתא מפורש דין שלש על שלש שמצאו בבית: תניא בתוספתא [ב"ב פ"ו] · שלש על שלש שמצאה בתוך הבית הרי זו טמאה שכל הבית מן המוצנע מצאה אחר הדלת או כסותה או פונדיון צרור בה או מחט תחוב בה או שהיתה פקוקה בסל ובקופה טהורה ולעולם אינה טמאה עד שיצניענה לבגד ר' שמעון אומר לדבר שהוא מקבל טומאה טמאה ולדבר שאינה מקבל טומאה טהורה · פי' כסותה מסוגפת: פונדיון צרור בה · קשור: לדבר שהוא מקבל טומאה · שיצניענה לצורך דבר המקבל טומאה: יב ובשרו נוגע בכסא טהור · דבטל ליה מתורת בגד : ואם לאו · שאין הקרע רחב כל כך שיגע בשרו בכסא לא בטל ליה מתורת בגד וטמא: שנמהה·לשון מטלית המהוהה דבפ"ק דנדה(דף ד·)ומלשון מהוהה שטליה על הבריאה דלעיל פכ"ד [מי"ז] [ד] וכיון שנטלה חוט אחד ממנו כאילו נתמעט שיעורו וטהור כדתנא לעיל: מתאימין · אקשר נמי קאי דאם שני קשרים זה אצל זה אין דרך להניחם כדאמרינן פרק כלל גדול (דף עד:) דאי מיתרמי תרי קיטרי בהדי הדדי שרי חד וקטר חד ובשני חוטין מתאימין שדרך האריגה הערב נכנס לתוך השתי אין שני חוטין נכנסים בסדר אחד אלא במקום שזה נכנס זה יוצא וכשמניחם שוין נחשב חד כמאן דליתיה: תניא בתוספתא [שם] הטור והסק והמפץ שנקרעו אם נותן [ה][א] לבית הכסא ובשרו נוגע בכסא טהור ואם לאו טמא · החזירה בבית טמאה לעולם כלומר כה"ג מיטמאה ומיטהרה אפילו עשר פעמים ביום · ארגמן וזהורית טובה חשיבי ולא מבטלה להו אשפה מתורת בגד: כיוצא בהן· דארגמן וזהורית: כולן טהורים · אם הושלכו לאשפה אפילו ארגמן וזהורית ומטלית חדשה: מפני השבת אבידה · דאם מלאן באשפה לא אמרינן מדעת השליכם ובעי הכרזה דלא מייאש:

ו ¹אלו נמדדין כפולין אמפליא ופמולניא ומכנסים וכובע וכיס של פנדיא ומטלית שטלייה על השפה אם פשוטה נמדדת פשוטה ואם כפולה נמדדת כפולה: ז ²הבגד שארג בו שלשה על שלשה נטמא מדרס השלים עליו את כל הבגד ואח"כ נטל חוט אחד מתחלתו טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס נטל חוט אחד מתחלתו ואח"כ השלים עליו את כל הבגד טמא מגע מדרס: ח ³וכן בגד שארג בו שלש על שלש נטמא טמא מת השלים עליו את כל הבגד ואח"כ נטל חוט אחד מתחלתו טהור מטמא מת אבל טמא מגע טמא מת נטל חוט אחד מתחלתו ואחר כך השלים עליו את כל הבגד טהור מפני שאמרו שלש על שלש שנתמעט טהור אבל שלשה על שלשה שנתמעט אף על פי שטהור[מן]המדרס טמא בכל הטומאות: ט א) סדין שהוא טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס אמר רבי יוסי ד)וכי באיזה מדרס נגע זה אלא אם כן נגע בו הזב טמא במגע הזב: י ב) שלשה על שלשה שנחלק טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס אמר רבי יוסי ה)וכי באיזה מדרס נגע זה אלא אם כן נגע בו הזב טמא מגע הזב: יא ו)שלשה על שלשה באשפות בריא וצורר מלח בבית או בריא או צורר מלח כמה מלח יהיה צורר רובע רבי יהודה אומר בדקה וחכמים אומרים ז)בגסה אלו ואלו מתבונין להקל ר"ש אומר שוים שלשה על שלשה באשפות לשלש על שלש בבית: יב ח)שלשה על שלשה שנקרע אם נתנו על הכסא ובשרו נוגע בכסא טהור ואם לאו טמא ט)שלש על שלש שנמהה ממנה חוט אחד או שנמצא בו קשר או שני חוטין מתאימין טהורה י)שלש על שלש שהשליכה באשפות טהורה החזירה טמאה לעולם השלכתה מטהרתה וחזרתה מטמאתה חוץ משל ארגמן ושל זהורית טובה רבי אליעזר אומר אף מטלית חדשה כיוצא בהן רבי שמעון אומר כולן טהורין לא הוזכרו אלא מפני השבת אבדה:

פרק שמונה ועשרים

א שלש ²על שלש שנתנה בכדור או שעשאה כדור בפני עצמה טהורה אבל שלשה

א) נ"ל תוך ב) [נ"ל בסוכה מו·]

א טהורה·דנתבטלה כיון דנתנה בכדור וכל שכן אם עשה ממנה כדור שלקח הבגד

כחכמים: ו כבר בארע שענין נמדדין כפולין שיתפשט על עמיו ולא נאמר שתתיר התפירה או שיחתוך האריגה ותשוב נפרד ואז *תמנהו: ואמפליא׳ אגור"ב: ופומלניא · אלמאסי"א · והיו עושין בגד ילבשהו האדם תחת בגדיו דבק בבשרו והיא אשר תקרא אפונדא ובו כיסין קטנים ישימו מעות בתוכן והצרכים הקטנים וכל אחד ממנו יקרא כיס של פונדא:ומטלית שטלייה·ר"ל החתיכה אשר תפרה על שפת הבגד ועשה ממנו טלאי אם תפרו כפול תמדד כפול ואם תפרו פשוט תמדד פשוט וזאת המדידה אם שלש על שלש לטומאת מת או שלשה על שלשה לטומאת מדרס: ז אמר כי כאשר ארג הבגד שלשה על שלשה מלומלמות אשר הוא שיעור טומאת מדרס כמו שקדם ונטמא זה הבגד הארוג במדרס ואחר הטמאותו השלים הבגד כולו באריגה הנה הבגד בכללו טמא מדרס והוא אב הטומאה כמו שבארנו בי"ט ואם נטל חוט אחד מראש הבגד והוא סוף השלשה על שלשה אשר נטמא במדרס אשר חסר השיעור ותורה זאת החתיכה כאילו נחתכת אחר הטומאה הנה הבגד כאילו חזר בדמיון בגד נגע במדרס אשר הוא ראשון לא אב כמו שביארנו פעמים ואם נטל החוט מהשלשה על שלשה מלומלמות אשר ארג תחלה לאחר הטמאותה במדרס ונשארה פחות משלשה על שלשה ואחר זה נשלם הבגד כולו באריגה הנה הבגד כולו טמא מגע מדרס ר"ל ראשון וזה תכלית הביאור: ח כבר התבאר במה שקדם שהבגד שהוא א)משלש על ג' לא יטמא בטומאה מן הטומאות ואשר הוא ב)פחות משלש על ג' הנה הוא תכלית מה שיציל מטומאת מדרס לבד והוא יטמא בשאר טומאות כמו המת ושכבת זרע והשרץ והצרעת ושאר מה שמניתו בראש המסכתא והנה כמו שהשלש על שלש שנגע במדרס נטמא מגע מדרס כן שלשה על שלשה שנטמא ג)(במדרס) וחסר שעורו הנה הנשאר ממנו הוא טמא מגע ד)(מדרס) אלא אם כן נשאר ממנו פחות משלש אצבעות אשר הוא טהור לגמרי כמו שהתבאר ושמור אלו השרשים שהם גדולי ההספקה בזה האופן: ט כבר קדם לך בפרק כ' [א] שהמכסה לא תטמא מדרס אבל יטמא בשאר טומאות וכאשר לקח הסדין אחרי הטמאתו במדרס ושמהו וילון נחשבהו כאילו שהרו נגע במדרס והנה יהיה ראשון ור' יוסי אמר כי כאשר נטהר לא נשאר בו טומאה כלל ואם שמהו מכסה כמו שהוא כלי אחר הטמאותו אשר טהר בלא ספק והוא אמרו וכי באיזה מדרס נגע זה אלא אם כן נגע בו אחר שמהו וילון וטמא אותו ישוב אותו ראשון · וכן אם נגע בו המשכב או אחד מאבות הטומאות כדין שאר הכלים ואין הלכה כר"י: י אמרו שנחלק · רוצה בו אחר שנטמא במדרס והמאמר מבואר ממה שקדם ביאורו: יא אמר כי כאשר נמצאת חתיכה מבגד באשפה יהיה בה שלשה על שלשה אם היתה שלימה והיה בה מן הכח מה שאפשר לצרור בה מלח ולא תקרע בעת שיצורו בה המלח ויהדקו אותו כמו שיעשו בבגד השלם הנה היא תטמא במדרס לפי שהיא חשובה אולם אם היתה בבית הנה לא יצטרך בה אלא אחד משני הדברים אם שתהיה בריאה אע"פ שאינה חזקה או ראויה לצור בה אע"פ שאינה בריאה וזהו ענין אמרו בבית או בריא או צרר מלח לפי שאחר שלא השליכה באשפה הנה היא חשובה אצלו · עוד חזר לבאר שעור מה שאפשר לצור בה מן המלח אם היתה באשפה ואז תטמא ואמרו שזהו רובע קב· עוד חזר לבאר תאר המלח אשר אפשר לקשור בו ואמר רבי יהודה שהיא מלח דקה וחכמים אומרים בגסה ושניהן מתכוונים להקל ר"ל שהם מקילים על זאת החתיכה שלא תטמא שר' יהודה אומר שהמלח הדקה לא יחזיקה כ"א בגד חזק לכבדותה ואמר שאחר שאינה חזקה לדקה אע"פ שהיא חזקה לגסה הנה היא טהורה וחכ"א שהגסה יחתוך הבגד יותר מהדקה לרוב חידודה וקרניה ואמרו שאם אינה ראויה לצור בזאת החתיכה המלח הגסה אע"פ שהיא ראויה לדקה הנה הוא טהורה ור"ש אומר שהשלשה על שלשה באשפה ואפילו היא בתכלית הכח והבריאות הנה דינם כדין שלש על שלש בבית אשר יטמא במת ולא יטמא במדרס שאחר שהושלכה באשפה ירדה ממדרגתה והלכה כחכמים לבד: יב אמרו שלשה על שלשה שנקרע ולא הובדלו הקרעים והיה הקרע אשר נקרע מזאת החתיכה מהגודל שכאשר תושם זאת החתיכה על הכסא וישב עליה יגע בשרו בעצם הכסא הנה אז לא תטמא במדרס הזב · ושני חוטין המתאימין שיגע חוט אל חוט [ז] וישאר ביניהן ורוב מה שיקרא מתכונת הבגד: זהורית טובה· המשי הצבוע בכרמיז ויהיה בגד הארגמן ובגד המשי הנכבד חשוב מאד ויטמא הימנו ג' על ג' אפילו מושלך באשפה לפי שהוא חשוב ור"א סבר שכל בגד חדש ג"כ חשוב ויטמא ממנו ג' על ג' בכל מקום ור"ש סבר כי אפילו בגד המשי והארגמן אם היה ממנו ג' על ג' באשפה לא יטמא ואמנם הושם חילוק בין בגד ארגמן ובין שאר הבגדים לענין השבת אבידה לבעלים כי מי שימצא ג' על ג' משאר הבגדים באשפה והדומה לה לא יתחייב שיכריז עליו לפי שאין חשיבות לו ואם היה מבגד משי או ארגמן צריך שיכריז עליו ויחזירהו לבעליו לפי שהוא חשוב ואין הלכה כרבי אליעזר:

א כבר קדם לך שהשלש על שלש לא יטמא·במדרס ואמנם יטמא במת ובשאר טומאות לפי שהוא חשוב אבל אם שם אותו בתוך הכדור או הקיפו על הכדור הנה

א) [פחות משלש כנ"ל] · ב) [נ"ל יותר] · ג) [כמ"מ כנ"ל] · ד) [ע"מ כנ"ל] ·

עוכר את ידו והתכה ואח"כ שחט את אמו הכשר טהור ופירש"י לפי שאין בהמה מקבלת טומאה מחיים אבל אם שחט את אמו ואח"כ התכה הבשר מגע נבלה דר"מ כו' ומקשה בגמ' ואמאי והא טומאת בית הסתרים היא וטומאת בית הסתרים לא מטמאה ופירש"י ואמאי בשר העובר טמא והלא לא נגע האבר בבשר אלא ע"י חבורו ואותו מגע החיבור בית הסתרים הוא שאינו נראה וטומאת בית הסתרים קי"ל במס' נדה דלא מטמאה וקאמר עוד בגמ' לימא ר"מ לטעמיה דהק ג' על ג' שנחלק טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס דכרי ר"מ ופירש"י לימא ר"מ לטעמיה דאית ליה טומאת בית הסתרים מטמאה ג' על ג' [טפחים] בגד הראוי למדרס והוה מדרס הזב שהוא אב הטומאה פי' טמא מדרס הזב כדכתיב וכל אשר יגע במשכבו וגו' שנחלק ואינו ראוי עוד למדרס אבל ראוי הוא לשאר טומאות דקי"ל ג' אצבעות על ג' חזי בין לעניים ובין לעשירים: טהור מן המדרס · מלטמא אדם וכלים אבל טמא מגע מדרס טומאת הנוגע במדרס יש לו ושוי ראשון לטומאה מפני שנגעו זב"ז בעודן מחוברים שהיו מדרס ופירשו תוס' טהור מן המדרס וכו' דמתחלה כשנטמא מדרס נ"ל שהיה שם פסוקי כלי עץ מפסיק בין רגלו לבגד דאם אין שם פסוקי כלי עץ לא הוי פליג ר' יוסי דהא בא לו מדרס ומגע [זב] כיחד אם היה יתף או מדרס ומגע מדרס אם היה נשל ואמרו עוד התוס' דבפ' הקומץ רבה מפרש דמודה רבי יוסי (כי) כשבא בב"א ולא פליג אדר"מ) (ע"כ כתוב בגליון וכתבתי אות באות מחמי ציגול דלעיל עד מאי ציגול דהכא) : באיזה מדרס נגע זה · בפרק המקשה קאמר עולא ל"ש אלא ג' על ג' שנחלק אבל ג' על ג' הבאות מבגד גדול בשעת פרישתן בגד עד דאית ביה תרתי בריא שלם וחזק כדי לצרור בו מלח ולא יקרע ובבית סגי באחד : רובע · הקב : מתכוונין להקל · רבי יהודה סבר מלח הדק מיהדק וכבד וצריך בגד חזק לצררו בתוכו ורבנן סברי מלח הגס קורע הבגד ואינו נצרר אלא בבגד חזק: לשליש על ג' שבבית · קסבר ר"ש אפילו אם היה חזק הרבה אין לו טומאת מדרס אלא מטמא טמא מת בג' על ג' דהשלכתו לאשפה מבטלתו מטומאת מדרס : יב שלשה על שלשה שנקרע וכו' ובשרו נוגע בכסא · מרוחב הקרע תו לא הוי ליסיבה : שנמהה · כלה ונפתק לשון מהוהה שטלייה דלעיל פכ"ד : מתאימין · קאי נמי אקשר דשני תוכים זה אצל זה אין דרך להניחם בבגד כדאמרינן פרק כלל גדול דאי מתרמי תרי קיטרי בהדי שרי חד וקטר חד : ושני חוטים מתאימין · היינו שני חוטי ערב זה אצל זה בלי הפסק השתי : ג' על ג' וכו' זהורית · תולעת שני אלו חשובים ואין השלכתן לאשפה מבטלתן : כולם טהורים · אם הושלכו לאשפה : מפני השבת אבידה · שאם מצאן באשפה לא אמרינן מדעת השליכן ובעי הכרזה : א שלש על שלש וכו' טהורה· שנתבטלה כשנתנה בכדור וכ"ש עשאה כדור במעשה התפירה אבל שלשה על שלשה שהוא חשוב לא נתבטל אם נתנו בכדור אבל הספר ממטעו

מסורת הש"ס

א) לעיל פ"כ [מ"ו] ממחות כד.] ב)[חולין עב:]

פירוש רב האי גאון

ו אמפליא· פי' הן עדרלין ופירושו בסיית גוארב כדאמרינן במצות חליצה (יבמות דף קב ע"א) וכן שנינו בשבועות [פ"] כל הנשבעין (דף מה ע"א) נתתיו לך ונתתו באמפליא: ופי מלמא · פירוש איכא דאמרי ופית מליא פירושו מנבא עור וראיתי בפירוש הרכין : וכים של פונדה· פירוש כמין לבוש מעור והוא לקבלת חכספים ויש בו כיסין וראיתיו לאלו הבאין [ממדינת] כורסאן וחבורותיה וראית לדבר (נדרים דף נה ע"ב) קשרי פונדה ופסיקיא תרגום חגורה ואפונדה כמין פסיקיא של עור:

הגהות הגר"א

[א] בר"ש לבית הכסא·נ"ל על הכסא:

מים טהורים

[א] בר"ש בפרק עשרים שהמסך כו' ור"י יאמר כו' ואם שמהו מסך כו' כנ"ל: [ב] שם שיגע חוט אל חוט בלי הפסק ביניהן ערב הס"ד ואח"כ מה"ד מה שיקרא כו' כנ"ל: [ג] בר"ש פרפי בריא שלם וחזק לצרור (כ"ה ברא"ש) בו מלח אבל נמצא בבית לא בעי אלא או בריא או לצרור(ואח"כ ד"ה) רובע הקב כו' גסה (הס"ד) מתכוונים להקל כו' כנ"ל: [ד] שם דלעיל פכ"ד (מי"ז) וכיון שנטלה חוט כו' כנ"ל: [ה] שם אם נותן על הכסא כו' התירה לבית כו' טמאה הס"ד וכו"ל:

הבגד וכרכו עגול כמין כדור כמו שהנשים עושות לתינוקות לשחק בו ותופרות מעט על פיו שהתפירה מבטלתו משלש על שלש אבל שלשה על שלשה לא מיבטיל בנתינה בכדור אלא טמור שם : שהתפירה ממעטו · וטהור ממדרס אבל טמא בכל הטומאות כדתנן לעיל פרק שבעה ועשרים ומיהו טהור משמע לגמרי מכל הטומאות ולא *כמו לשלשה על שלשה דנתמעט דכאן התפירה והכריכה ממעטתו ומבטלתו מתורת בגד: ב לפוקי לסתום נקבים שבמרחץ שלא יצא החום א"נ נקבים שהמים באין דרך שם למרחץ: ולנער בו הקדירה לאוחזה בה ולנערה לתוך התמחוי : בין מן המוכן · פ' במה מדליקין (דף כט') זרקו לאשפה דברי הכל טהור, הניחו בקופסא ד"ה טמא לא נחלקו אלא שתלאו במגוד והניחו

על שלשה שנתנו בכדור טמא עשאו כדור בפני עצמו טהור מפני שהתפר ממעטו : **ב** [א] פחות משלשה על שלשה שהתקינו [ב] לפוק בו את המרחץ לנער בו את הקדרה לקנח בו את הרחים בין מוכן בין שאינו מוכן טמא דברי ר' אליעזר רבי יהושע אומר בין מן המוכן בין שאינו מן המוכן טהור רבי עקיבא אומר [א] מן המוכן טמא ושאינו מן המוכן טהור : **ג** [ב] העושה אספלנית בין בבגד ובין בעור טהורה [א] ר' יוסי אומר על העור טהור [ג] מלוגמא בבגד טהורה ובעור טמאה רבן שמעון בן גמליאל אומר אף בבגד טמאה מפני שהיא ננערת : **ד** מטפחות ספרים בין מצויירות בין שאינם מצויירות טמאות כדברי ב"ש ב"ה אומרים [ד] מצויירות טהורות ושאינם מצויירות טמאות רבן גמליאל אומר אלו ואלו טהורות : **ה** [ג] [ה] כפה שהוא טמא מדרס ונתנו על הספר טהור מן המדרס אבל טמא [ד] טמא מת [ו] חמת שעשאה שטיח ושטיח שעשאו חמת טהור חמת שעשאה תורמל ותורמל שעשאו חמת [ז] כר שעשאו סדין וסדין שעשאו כר כסת שעשאו מטפחת ומטפחת שעשאה כסת טמא [ח] זה הכלל כל ששינהו לשמו טמא לשם אחר טהור : **ו** [ט] מטלית שטלייה על הקופה מטמאה אחד ופוסלת אחד הפרישה מן הקופה הקופה מטמא' אחד ופוסלת א' והמטלית טהורה טלייה על הבגד מטמאה שנים ופוסלת אחד הפרישה מן הבגד הבגד מטמאה א' ופוסלת א' והמטלית מטמאה שנים ופוסלת אחד [י] וכן הטולה על השק או על העור דברי ר"מ רבי שמעון מטהר רבי יוסי אומר על העור טהור

כבר בטלו ועל זה טהור אולם שלשה על שלשה שנתנו בתוך כדור וישב הזב על הכדור הנה הוא טמא מדרס אבל לא אם נתנו על הכדור לפי שכבר נתמעט בחבור החוט בעת התפירה וכבר ביארו בהש"ס שלש על שלש לא חזי אלא לעניים ושלשה על שלשה חזי בין לעניים בין לעשירים : **ב** לפוק בו את המרחץ · לסתום בו נקב המרחץ כדי שלא יצא העשן ויקרר המרחץ : לנער בו את הקדירה · לטלטלה בעודה חמה : לקנח בו את הרחים · לנקותה מהאבק אשר יטחן בהן ואין מחלוקת בין ר"א ור' יהושע שזאת החתיכה שהיא פחות משלשה על שלשה אשר הכינה למה שזכר שאם השליכה באשפה שהיא טהורה ולא תטמא בטומאה מן הטומאות ואם הניחה באוצר או בתיבה שהיא טמאה לדברי הכל ואמנם המחלוקת הוא כשתלאה ביתד או ששם אותה אחורי הדלת כי סברת ר"א אחר שלא השליכה לאשפה הנה היא תטמא כי כבר חשבה למלאכה מן המלאכות והוא ענין אמרו בין מן המוכן בין שאינו מן המוכן ר"ל בין הניחה בקופסא או שתלאה ביתד הנה היא תטמא

י א מיי' פכ"ב מהל' כלים הלכה א:
יא ב מיי' שם פכ"ג הלכה ט:
יב ג מיי' שם הלכה יא:
יג ד מיי' שם פכ"ב הלכה ג:
יד ה מיי' שם פכ"ב הלכה ז ופכ"ד הלכה א:
טו ו מיי' שם פכ"ב הלכה ז:
טז ז מיי' שם פכ"ג הלכה טו:
טז ח מיי' שם ופכ"ב הלכה ט:

א) שבת כער׳ ב) חולין קכג. ג) [זבחים לט.]

חבירי היו אומרים השק והעור והמפץ שפלאן זה על זה לא בטלו זה את זה השק והעור והמפץ שנקרעו אם נתונין על הכסא ובשרו נוגע בכסא טמא ואם לאו טהור השק והעור והמפץ שורקן לאשפה טמאין מטלית שתלאה על הקופה צריכה מחשבה אחר פרישתה: ז שלש על שלש שאמרו · לענין טומאת מת וערך [ו] דבגד (אינו) מטמא בשלש על שלש חוץ מן המלל פ' במה מדליקין (דף כט:) מייתי לה ולעיל בפ' שבעה ועשרים פירשתיו אמתניתין [ז] דנמדד כפול מהו מלל ובערוך פי' מה שמשייר האורג בראש הבגד שיעור שתי אצבעות והוא ענף של בגד וכיון שהתי לבדו הוא ואין בו ערב אין מצטרף לאריג ושמו מלל ובלשון רבנן שמו כרכשתא והיא כרוספדא בלשון יון ונראה דרולה לפרש דהייט דתפיסי בכרכשתא דברים בבא מציעא (דף ז׳)

ועל השק טמא מפני שהוא אריג: ז א) שלש על שלש שאמרו חוץ מן המלל דברי ר"ש וחכ"א א שלש על שלש מכוונות טליה על הבגד מרוח אחת אינו חבור משתי רוחות זו כנגד זו חבור עשאו כמין גאם ר' עקיבא מטמא וחכמים ב מטהרין א"ר יהודה במה דברים אמורים בטלית אבל בחלוק מלמעלן חבור ומלמטן אינו חבור: ח בגדי עניים אע"פ שאין בהם שלש על שלש הרי אלו טמאים מדרס ב) ג טלית שהתחיל בה לקרעה כיון שנקרע רובה אינה חבור ג) ד העבים והרכין אין בהם משום שלש על שלש: ט ה כסת הסבלין טמאה מדרס ו משמרת של יין אין בה משום מושב ז סבכה של זקנה טמאה משום מושב ח חלוק של

ודבר תימה לפי' זה לרבנן דאמרי מכוונות והמלל הוא ב' אצבעות והאריג אצבע אחד איך יצטרף ורובו מלל וטמא אינו רוצה [ח] שלא יהא מאותם שלש אצבעות רובו ארוג לכל הפחות ומיהו עד סימול דתוספתא לא יתכן אלא כאותו לשון שפירשתי לעיל פכ"ז: טלאה בבגד · בגד שהיה קרע באמצעו ותלאה שם חתיכה של שלש על שלש: מרוח אחת אינו חיבור · לבגד לטומאה ולא א) (לקרבן) לטהרה: משתי רוחות זו כנגד זו · כגון מזרח ומערב או לפון *או דרום: כמין גם · כגון מזרח ודרום: ר"ע מטמא · דמכל מקום שתי רוחות התפר בבגד וחיבור הוא: וחכמים מטהרין דלאו חיבור הוא: בד"א בטלית · בשלה אותה על הטלית: מלמעלה · בכתף: מלמטה · בשוליים: ח אע"פ שאין בהם שלש על שלש · לכאורה היה נראה דשלשה על שלשה גרסינן דהא אמרינן פ"ק דסוכה (דף טז׳) מטלניות שאין בהם שלש על שלש לא חזו לא לעניים ולא לעשירים אבל ב) שלשה על שלשה לעניים חזיין לעשירים לא חזיין כדאמרינן בפרק במה מדליקין (דף כו:) ומתני' דתנן לעיל פ' כ"ז [מ"ב] הבגד מטמא משום שלשה על שלשה למדרס כלומר בבגדי עשירי' ואפ"ה משום שלש על שלש לטמא מת והא דתניא בסוף כירה (דף מז׳) ובפרק בכל מערבין (כט:) בגדי עניים לעניים בגדי עשירים לעשירים לאו בטומאת מת דלענין [ט] מת כולם שוין בשלש על שלש דמהבגד מרבינן לה עניים ולא שנא עשירים אע"פ שיש לומר דנקט שלש

פירוש הרא"ש
ז שלש על שלש וכו' · פי' המלל דרך התיכות בגד שתופין יוצאים ממנו במקום החתך ונוח ליקרע ולפיכך כשמחברים אותו לבגד אחר כופל שפתו מעט וצריך שיהיו ג' על ג' מלבד אותו הכפול ובערוך פי' שדרך האורג לשייר בראש הבגד כשיעור שתי אצבעות והוא ענף של בגד וכיון שהוא שתי לבדו בלא ערב אינו מצטרף לאריג ושמו מלל ובלשון רבנן שמו כרכשתא והוא כלשון יונא) בטספרין וסברי רבנן שאותו מלל משלים שלש על שלש ובלבד שיהא רובו אריג ובתוספתא קתני השופה תגור מאדו של בגד מאדו של סדין ב"ש מטמאים וב"ה מטהרים עד שימול וזה מוכיח כפי' הראשון: משתי רוחות זו כנגד זו · מזרח ב) או מערב או לפון ודרום: כמין גאם · מזרח לפון: בד"א בטלית שהיא מתפספת אבל חלוק אם חברה מרוח העליון לצד הראש חיבור כי אז היא נתלית לפני הנקב וסותמו אבל חברו מלמטה לצד הרגלים אינו סותם הנקב ולא הוי חיבור: ח בגדי עניים וכו' · פי' שלש על שלש ראוי היה לגרוס שלשה על שלשה דהא אמרי' בפ"ק דסוכה המטלניות דלית בהו שלש על שלש דלא חזי לעניים ולא לעשירים אבל שלש על שלש חזו לעניים ולא לעשירים כדאיתא בפרק במה מדליקין ומתני' דלעיל פכ"ז הבגד מטמא שלשה על שלשה בבגדי עשירים ואפ"ה בשלש על שלש לטמא מת והא דתניא בסוף פ' כירה ופ' בכל מערבין בגדי עניים לעניים בגדי עשירים לעשירי' בטומאת מדרס מיירי דלענין טומאת מת שוים לא שנא עני ולא שנא עשיר דבפרק במה מדליקין מרבי ליה מהבגד אבל בטומאת מדרס שתלוי במה שאדם רגיל לייחד לישיבה או לשכיבה טמא ביד כל אדם כפי מה שראוי לייחדו טלית של עני שבלתה אם

טלאה על השק הנה יהיה לכל אב כמו הבגד לפי שהשק אריג כמו הבגד הנה הוא מן מינה ולא בטלה אלו כאשר תפרה עליו והלכה כר' יוסי: ז טלייה על הבגד מרוח אחת · שבה זאת החתיכה המרובעת אשר כבר נטמאת ויתפור ממנו שפה אחד [א] כמו בגד והשאר תלאה תלויה והנה היא בלתי מחוברת בבגד חבור יהיה כמותו בטומאה שוה כמו שקדם באמרו טלאה על הבגד מטמא שנים ופוסל אחד וזהו ענין אמרו בכאן חבור ודע זה ואם היתה החתיכה על הבגד משתי השפות המקבילות אשר הן מחוברות בבגד בלתי תלויה ממנה ועל שהיד יכנס ממנה ביניהן ובין הבגד משני הצדדים הנשארים שהן כבר נתחברו בבגד וישובו הוא והוא דבר אחד ואם תפר מזאת החתיכה על הבגד שתי

פירוש רב האי גאון
ז מן המלל · פי' זה נופל בגמרא דבמה מדליקין (שבת דף כט ע"א) ופירושו בלשון רבנן כרכושתא והוא כרוספדין בלשון יווני והוא כמין חוטין יתירין היוצאין בבגד משני קצותיו ושמו בטיית הורב וגרסינן נמי (מ"ק דף ט ע"ב) ת"ר הקורע מתוך המלל ומתוך השליל: כמין גאם זה צורתו צפון מערב כדתנן במדות (פ"ב מ"א) וכשעלו בני הגולה הוסיפו עליו ארבע אמות מן הצפון וארבע אמות מן המערב כמין גמא: ח העבים הרכים פירוש כמין סמיכה עבה בטיית וכבר מפורשין הן בתוספתא (כלים ב"ב פ"ה ע"ש) אלו הן העבים הלבדין והסגוסין אלו הן הרכים כגון הבירסין והבירדסין והפימליאות של ראש וכבר פי' בורעים: ט כסת הסבלין · פי' אלו הסבלין ששמן בטיית חמלין והן סובלין על כתפיהן ומקצתן על ראשיהן שעליו המשוי נתון כדי שיהא נוח לסבול ושמו בטיית ברון:

הגהות הגר"א
[א] בר"ש דשב"ג אומר · נ"ב בין כך ובין כך אם ט':
[ב] שם משמרת של יין אין יושבין עליה מפני השמרים נמחק:
[ג] שם מכאן ומכאן חיבור כנ"ל: [ד] שם הנוגע אפילו במחובר אינו חיבור כנ"ל:
[ה] שם הכורסין והכרתלין נמחק ונ"ב הכרסין והכרדסין:

מים טהורים
[א] בר"ש ויתפור ממנו שפה א' עם הבגד כו' והנה היא בלתי מחוברת בבגד אינו חבור יהיה כמותו כו' כמו שקדם כו' אמרו טלאה על הבגד וזהו ענין אמרו בכאן חבור כו' כנ"ל ור"ל כי מ"ש במשנתנו חבור (נתפרו מב' רוחות) היינו לענין שיהיה כמותו שוה בטומאתו שיהיה מטמא שנים כו' והיינו למיחשב לאב גמור ומינה דמ"ש

של יוצאת החוץ העשוי כסבכה טהור העושה בגד מן החרם טהור ומזוטו טמא רבי אליעזר בן יעקב אומר אף העושה בגד מן החרם וכפלו טמא: י סבכה שהתחיל בה מפיה טהורה עד שיגמור את קורקורתה התחיל בה מקורקורתה טהורה עד שיגמור את פיה שבים שלה טמא מפני עצמו החוטין שלה טמאין משום חבור סבכה שנקרעה אם אינה מקבלת את רוב השער טהור:

פרק תשעה ועשרים

א נומי הסדין והסודרין והטרטין והפיליון של ראש שש אצבעות של אפקרסין עשר נימי סגום והרדיד והחלוק והטלית ג' אצבעות נימי כפה של זקנה והגומדין של ערביין והקולקין והפונדא והמעפורת הפרגוד נימיהן כל שהן:

ב שלש כסתות של צמר שש של פשתן שלשה סדינין שתים עשרה מטפחות שני סובריקין חלוק אחד טלית אחת קלובקרין אחת חבור לטומאה ולהזייה יתר מכאן חבור לטומאה ואין חבור להזייה רבי יוסי אומר אף לא לטומאה:

ג חוט משקולת שנים עשר של חרשין שמונה עשרה של בנין חמשים אמה יתר מכאן אם רצה לקיים טהור של סיידין ושל ציירין כל שהן:

ד חוט מאזנים של זהבים ושל שוקלי ארגמן טוב שלש אצבעות יד הקרדום מאחריו שלש אצבעות ר' יוסי אומר טפח טהור:

ה חוט מאזנים של חנונים של בעלי בתים טפח יד הקרדום מלפניו טפח שירי יד הפרגול טפח יד מקבת של מפתחי אבנים טפח:

ו חוט מאזנים של צמרים ושל שוקלי זכוכית טפחים יד המקור טפחים יד המעצד של לגיונות טפחים יד הקורנס של זהבים טפחים ושל חרשין שלשה טפחים:

ז שירי הדרבן מלמעלן ארבעה

יד הבדיד ארבעה יד הקרדום של נכוש חמשה יד בן הפטיש חמשה של הפטיש ששה יד הקרדום של בקוע ושל עדיר ששה ויד מקבת של סתתין ששה: **ח** שירי חרחור מלמטן שבעה יד מגריפה של בעלי בתים ב"ש אומרים שבעה בית הלל אומרים שמונה של סיידין ב"ש אומרים תשעה בית הלל אומרים עשרה יתר מכאן אם רצה לקיים טמא ויד משמשי האור כל שהוא:

פרק שלשים

א כלי זכוכית פשוטיהן טהורין ומקבליהן טמאין נשברו טהרו חזר ועשה מהן כלים מקבלין טומאה מכאן ולהבא הטבלא והאסקוטלא של זכוכית טהורין אם יש להם לבזביז טמאין שולי קערה ושולי אסקוטלא של זכוכית שהתקינן לתשמיש טהורין קירטסן או שפן בשופין טמאין: **ב** אספקלריא טהורה ותמחוי שעשאו אספקלריא טמא ואם מתחלה עשאו לשם אספקלריא טהור תרווד שהוא נותנו על השולחן אם מקבל כל שהוא טמא ואם לאו רבי עקיבא מטמא רבי יוחנן בן נורי מטהר: **ג** כוס שנפגם רובו טהור נפגם בו שלש ברובו טהור ר' שמעון אומר אם מפזר הוא את רוב המים טהור ניקב ועשאו בין בבעץ בין בזפת טהור רבי יוסי אומר בבעץ טמא ובזפת טהור: **ד** צלוחית קטנה שניטל פיה טמאה וגדולה שניטל פיה טהורה של פלייטון שניטל פיה טהורה מפני שהיא סורחת את היד לגינין גדולים שניטל פיהן טמאין מפני שהוא מתקנן לכבשין והאפרכס של זכוכית טהורה אמר רבי יוסי אשריך כלים שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה:

סליקא לה מסכת כלים

שנים

שנים טמאים במת אחד טמא טומאת שבעה ואחד טמא טומאת ערב שלשה טמאין במת שנים טמאין טומאת שבעה ואחד טמא טומאת ערב ארבעה טמאין במת שלשה טמאין טומאת שבעה ואחד טמא טומאת ערב כיצד שנים [א]אדם הנוגע במת טמא טומאת שבעה [ב]ואדם הנוגע בו טמא טומאת ערב: ב [ג]כיצד שלשה כלים הנוגעים במת וכלים בכלים טמאין טומאת שבעה השלישי בין אדם ובין כלים טמא טומאת ערב:

כיצד

ר"מ

א אמר ה' בטומאת מת (במדבר יט) והנפש הנוגעת תטמא עד הערב ואמרו בספרי א) (איזה) אדם מקבל טומאה מן המת לטמא חבירו טומאת ז' ת"ל והנפש הנוגעת תטמא עד הערב אולם האדם אשר יגע במת שהוא טמא טומאת ז' הנה זה לשונו (שם) הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים וזה הדין הוא דין תורה ומדברי סופרים שהוא כאשר נגע במת ונגע באדם אחר קודם הבדלו מן המת הנה השני ג"כ טמא ז' ימים מדבריהן ודע זה: ב אמר יתברך בטומאת מת (שם) וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימי' ובאה הקבלה (נזיר דף נג:) שאמרו בחלל חרב הכונה בו שהחרב והחלל שוה שאין הבדל בין חלל חרב או חלל אבן או חלל עץ והמנס ירצה בזה שכל מה שיגע בחרב אשר נהרג בו המת יטמא ז' ימים וכן שאר כלי מתכות וכלי שטף בהיקש אל החרב לפי מה שביארנו בפתיחת זה הסדר והתבאר מזה שהכלים הנזכרים אשר נגעו במת והכלים השניים אשר יגעו באלו הכלים טמאים טומאת ז' וכבר ביארנו בהלכה אשר לפני זאת שכל מה שהוא טמא טומאת ז' הפחות מה שיעשה מן הטומאות שיהיה כל מה שיגע בו טמא טומאת ערב והוא אמרו (במדבר יט) והנפש הנוגעת תטמא עד הערב

א) נ"ל או יהיה.

ר"ש

א אדם הנוגע במת. היינו טמא מת דחשיב גבי אבות הטומאות בריש מסכת כלים. אדם הנוגע בו טמא טומאת ערב דכל אדם ולד הטומאה אין בו אלא טומאת ערב דאדם הנוגע בו ראשון הוא: ב כלים הנוגעים במת. אומר רבינו תם דכל כלים דמתני' בכלי מתכות מיירי דקי"ל חרב הרי הוא כחלל בשמעתא קמייתא דחולין (דף ג.) ובפרק קמא דפסחים בתרי דוכתי גבי נר (דף יד:) וגבי מחט (דף יט:) ובמס' שבת בסוף הזורק (דף קא:) וכלי מתכות בטומאת מת דינן שיעשה כדבר שהוא נוגע אם נגע במת דינן כמת ואם נוגע בטמא מת נעשה כטמא מת חוץ מכלים בכלים לעולם אין השניים נעשים כראשונים הילכך כילד ג' כלים הנוגעים במת נעשים אבי אבות [הטומאה] כמת. וכלים בכלים השניים אב הטומאה. השלישי בין אדם בין כלים ראשונים. וכילד ארבעה. כלים הנוגעים במת אבי אבות [הטומאה]. ואדם בכלים אב הטומאה וכלים באדם נמי אב הטומאה כאדם. הרביעי בין אדם בין כלים ראשונים. והשתא בכילד שלשה דקתני הוה מצי למיתני אדם הנוגע במת וכלים באדם טמאים טומאת שבעה השלישי בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב אלא מסיפא שמעינן דארבעה טמאין במת דאפילו אדם (א) וכלים א) שנגעו במת וכלים באדם קתני טומאת ז' כ"ש אדם במת וכלים באדם דאיכא טומאת שבעה והרב רבי יצחק מסימפונ"ט פירש דכלי מתכות אינם משונים משאר כלים והא דדרשינן בנזיר פרק כהן גדול (דף נג:) מדכתיב בחלל חרב דחרב הרי הוא כחלל לאו דוקא חרב דה"ה כל כלים אפילו כלי שטף ובשבת וחולין ופסחים לא גרסינן חרב הרי הוא כחלל (לאו דווקא חרב ה"ה) דלא צריך כלל דכל מה שמדקדק יכול לדקדק בלאו הכי וכל סדר השנוי דשלשה וארבעה בכל הכלים גזירת הכתוב הוא (ב) כדתניא בספרי פרשת פרה (במדבר יט) וכל אשר יגע (על פני השדה) בו הטמא יטמא למה נאמר לפי שהוא אומר בחלל חרב בא הכתוב ולימד על החרב שהיא טמאה טומאת שבעה והנוגע בה יטמא טומאת שבעה הא למדנו לכלים ואדם כלים ואדם וכלים מנין תלמוד לומר (שם לא) וכבסתם בגדיכם הא למדנו לכלים ואדם וכלים [וכו' כלים באדם] מנין אמרת קל וחומר היא ומה כלים הנוגעים באדם הנוגע בכלים הנוגעים במת הרי הן טמאין כלים הנוגעים באדם הנוגע במת דין הוא שיהו טמאים או יהיה אדם מקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו טומאת (כל) שבעה ב) אמרת קל וחומר הוא ומה כלים שאין מטמאין על גבי משכב ומושב הרי הן מקבלין טומאה מן המת לטמא אדם טומאת ז' אדם שמטמא על גבי משכב ומושב אינו דין שיקבל טומאה מן המת לטמא חבירו טומאת שבעה תלמוד לומר (שם יט) והנפש הנוגעת תטמא עד הערב טומאת ערב מטמא ואינו מקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו טומאת שבעה והשתא מדרדים ליה מוכבסתם בגדיכם שמע מינה דחרב לאו דוקא ועוד הביא ראיה מהא דתניא בתוספתא דכלים פרק אין כלי חרס [פ"ו] החמת שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור ועלם כשעורה כרוך בשיב או בנייר ונתון לתוכה הוא טהור והתנור טהור. פי' לתוכו ולא תוך תוכו. בא הטהור ואחז בו והעלהו נטמא וטימא החמת וטימאה את התנור פירוש דעלם כשעורה מטמא במשא אלמא אדם הנוגע במת מטמא חמת לטמא תנור אע"ג דחמת של עור ולא של מתכת. ואין משם ראיה כלל דהתם טעמא משום דהוי טומאה בחיבורין כדאמרינן פרק אין מעמידין (דף לז:) דיקרב בדיקרב מטמא. ועוד קשה לפירושו מהא דתנן פרק כ"ג (דף נד.) על אלו טומאות (ג)אין הנזיר מגלח [ומזה] בשלישי ובשביעי וקא חשיב כלים הנוגעים במת ודייק בגמ' הני כלים בני הזאה נינהו אלא ש"מ אשארא כלומר אדם הנוגע בכלים (ד) (איתו) [מי] ג) הוה בר הזאה (מאי הוי) ולדבריו הא אמרי' דכלים ואדם טמאין טומאת שבעה ואפי' כלים באדם וכלים אבל לפירוש ר"ת ניחא דאע"ג דאיכא לאוקומה בכלי מתכות משמע ליה מתני' דהתם בכל כלים אי נמי אי בכלי מתכות כיון דחרב הרי הוא כחלל היה נזיר מגלח עליו כמו על המת ומיהו זה לא יתכן דבהדיא קתני בתוספתא אין הנזיר מגלח אבל הני דמתני' ואומר רבינו תם דלא חיים לאוקומה בכלי מתכות דעל כורחין לאו אכולה קאי מדקתני מגורע בימי ספרו והא דדרים לה בסיפרי מוכבסתם איכא לאוקומה בכלי מתכות כגון תכשיטי זהב וכסף כדאשכחן גבי בגדי כהונה דכתיב (שמות כח) ואלה הבגדים אשר יעשו וקא חשיב חשן ואפוד ומעיל וציץ הוא שם של זהב. ועוד פירש הרב רבי יצחק מסימפונ"ט בענין אחר דשנים טמאין במת ושלשה טמאין במת מיירי בלא חיבורין אבל ארבעה טמאין במת מיירי על ידי חיבורין משום דקתני לה בתוספתא דומיא דזב. וזה לשון הירושלמי בנזיר פרק כהן גדול תמן תנינן שנים טמאין במת אחד טמא טומאת שבעה ואחד טמא טומאת ערב. ג' טמאין במת שנים טמאין טומאת שבעה ואחד טמא טומאת ערב. ארבעה טמאין במת שלשה טמאין טומאת שבעה ואחד טמא טומאת ערב. [א] כילד. ב' בני אדם הנוגעים במת טמאים טומאת שבעה ואדם הנוגע בו טמא טומאת ערב, רבי יוחנן בשם ר' ינאי וכולהן תורה הן אצל תרומה אבל על ביאת מקדש אינו חייב אלא על שני שנגע בראשון מה טעם ואיש אשר יטמא ולא יתחטא הטעון חיטוי חייב על ביאת מקדש ושאין טעון חיטוי אינו חייב על ביאת מקדש התיבון הרי אדם הנוגע בכלים הנוגעין במת טעון חיטוי והוא שני אמר רבי אבין בר חייא בטומאת אים באים ולא טומאת אים בכלים. מילתיה דרבי אבין בר חייא אינו חייב אלא על הראשון בלבד מאחר שאילו אדם באדם אינו חייב אלא על הראשון בלבד וכאן אינו חייב אלא על הראשון בלבד. א"ר יוסי והוא שטבל אבל אם לא טבל הדא היא דרבי דרבי אמר כל הטמאין בטומאתן עד שיבאו במים. אמר רבי אילא הוא עצמו שנגע במת חייב אמרה ואמר טעמא אשר יטמא בטומאת אים הוא והוא שליטי פלא"ר אבין בר חייא בטומאת אים באים אדם חייב על טומאת מקדש. התיבון הרי כלים הנוגעים במת ואדם בכלים וכלים באדם בטומאת אים באים ולא בטומאת אדם בכלים. רבי זריק' בשם רב המנונא הכי תניין תמן פליג על ר' אילא כלי שאליו מן החלמא ואליו מן הגללים אין חייבין עליו על ביאת המקדש מפני שאליו מן החלמא ואליו מן הגללים אבל אם היה כולו מן החלמא חייב. מנו חייב לא הנוגע לא שני שנגע בראשון הוא אמר רבי פנחס קומי רבי יוס' תיפתר בזורקו אמר ליה אי בזורקו בדא תני על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כיבוס בגדים בארבעים משום מכניס כלים טמאים למקדש אמר רבי אלעזר בר רבי יוס' קומי רבי יוסי אוף אנן תנינן הדא מסייעא להדין תנייא קדמייא דתני רבי אלעזר אומר משום רבי יהושע כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייבין עליה על ביאת מקדש וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על ביאת מקדש ראשון שהנזיר מגלח עליו חייבין עליו על ביאת מקדש. שני שאין הנזיר מגלח עליו אין חייבין עליו על ביאת המקדש. אמר רבי יוחנן לטומאות הפורשות מן המת נצרכה. רביעית דם רובע עצמות שאין הנזיר מגלח עליהן אין חייב עליהם על ביאת מקדש. חצי לוג דם וחצי קב עצמות שהנזיר מגלח עליהן חייבים עליהן על ביאת המקדש. א"ר ירמיה הוינן סברין מימר מה פליגין לקרבן אבל למלקות לוקין אפי' על השלישי אפילו על הרביעי. תני רבי יוסי לידיה קומי ר' ירמיה ופליג על ר' ירמיה כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייבין עליה על ביאת המקדש וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על ביאת המקדש אמר רבי יוסי בר רבי בון משום ר' יוחנן לטומאות הפורשות מן המת נצרכה. רביעית דם רובע עצמות שאין הנזיר מגלח עליהן אין חייבין עליהן. חצי לוג דם וחצי קב עצמות שהנזיר מגלח עליהן לוקין עליהן. עד כאן הירושלמי. וזהו פירושו על הראשון אדם שנוגע במת או כלים שנגעו במת והכניסן למקדש ומשום מכניס כלים נקט לשון על דהמכניס כלי טמא למקדש כדאיתא שני שנגע בראשון. מה טעם כלומר ולמה הוא פטור אם נכנס וכן המכניסן למקדש נמי למה אינו חייב ודרים ליה מקרא (במדבר יט) דואיש אשר יטמא ולא יתחטא משמע דלא מיחייב אלא הטעון חיטוי ופריך מאדם הנוגע בכלים הנוגעים במת דטמא טומאה חמורה ובעי הזאה ורבי יוחנן פטר כולהו לבר מראשון. ומשני רבי אבין בטומאת אים באים שני פטר מאים ממה נפשך דלא בעי חיטוי ומפרש הש"ס מילתיה דרבי אבין דהכי קאמר מאחר דאדם באדם השני פטור אדם בכלים נמי פטור אע"ג דבעי חיטוי כיון שהוא שני. ומסיק עלה רבי יוסי והוא שהוא טבל דלא מיפטר שני אלא אם כן טבל דקלשה ליה טומאתו ואדם בכלים דבעי הזאה לאחר שטבל בשביעי שלו מיפטר כמו שמדקדק מדרבי דאמר כל הטמאין בטומאתן עד שיבואו במים. ושמא פליגא אדר' יוחנן דאמר דלא חילק ומשמע לר' יוסי בעל בשביעי שלו כיון דמחוסר הערב שמם דדומיא דפטר בשני מיחייב בראשון. אמר רבי אילא הוא עצמו שנגע במת חייב כלומר חייב אדם הנוגע בו אבל כלים הנוגעים במת פטור אדם הנוגע בהן. ופליגא דרבי יוחנן דלא חילק בכל שני דפטור כדקאמר אינו חייב אלא על הראשון בלבד. אמרה ואמר טעמא כלומר רבי אילא אמר דבר זה והוא עצמו פירש הטעם משום דכתיב (במדבר יט) ואיש אשר יטמא ולא יתחטא דדוקא באים הנוגע במת חייב הכתוב את הנוגע בו ואע"ג דששיה בחיובא דראשון איירי מכל מקום דריש הכי מייתורא דאים ופריך כלים באדם וכלים דליחייב אכלים שניים אם הכניסם למקדש דמכח טומאת אים קאתו ומשני דכיון דאותו אים אתי דמכח כלים לא מיחייב והדר מסיק רבי זריק' דתני תנאי תמן כלומר יש תנאים בעלמא חלוקים על רבי אילא כדמפרש דכלי שכולו מן החלמא הוא דבר המקבל טומאה ונעשה אב הטומאה שיהא בר הזאה כדמוכח הכא מדמיחייב עליה אביאת מקדש. ובפרק אחד עשר בכלים פירשתי מה הוא חלמא. ומי הוא חייב לא אדם הנוגע בו בתמיה אלמא פליגא על רבי אילא ומשני דלעולם לא פליגא וחייב דקתני היינו אדם הזורקו למקדש ופריך אם כשזרקו וכי על זה שניהו על רחיצת גופו ענוש כרת ועל בגדיו בארבעים אלא ודאי בנוגע איירי והדר מסיק מתניתא מסייע לתנייא קדמייא דהיינו לרבי יוחנן משום רבי ינאי ורבי יוחנן גופיה דוחה שמועה זו וכולה פשוטה עד סוף. גם פירש דחרב הרי הוא כחלל היינו דוקא היכא דנחלל בו המת לא שנא חרב ולא שנא כלי שטף כולם שוין אם נהרג בו נעשה אבי אבות אבל כפירוש רבינו תם קיבלנו וכן עיקר: תניא בתוספתא [פ"א] כל הטמא במת טומאת שבעה טמא בזב טומאת ערב כל הטמא במת טומאת ערב טהור בזב מכלום. כילד אדם באדם שנים במת ואחד בזב כלים בכלים שלשה במת ושנים בזב כלים ואדם וכלים ארבעה במת ושלשה בזב בד"א בתרומה ובקדשים אבל אין הנזיר מגלח עליו אלא על המת בלבד ואין חייבין על טומאת מקדש וקדשיו אלא על המת בלבד. פירוש אדם הנוגע בזב אין מטמא אדם ואפילו בשעת חיבורו דדרשינן בפרשת זאת תהיה ומרבי כל הנוגע במשכב כל כלים כבגדים חוץ מאדם וכלי חרס שזב גופיה ממשכב נמי וכלים בכלים שנים בזב היינו משכב הזב דמטמא אדם וכלים ואדם וכלים שלשה בזב היינו הנוגע במשכב כל זמן שלא פירש דמטמא אדם וכלים לנהשב אב הטומאה כל זמן שלא פירש כדמוכח בסוף זבים דמטמא שנים ופוסל אחד ואע"פ שעושה כלל שלו ממנו לזב לא דמו אהדדי דמת מיירי בכלי מתכות דוקא וזב מיירי דוקא במשכב ובמושב. ויש לדקדק מכאן דאין חרב נעשה כחלל לענין נזיר דהא קתני אין הנזיר מגלח עליו אלא על המת בלבד. ויש מדקדקין דאין כהנים מוזהרין על טומאת חרב הרי הוא כחלל משום דתניא בתוספתא דמכות (פ"ג) ובמסכת שמחות (פ"ד הלכ"א) זה הכלל כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליו כהן סופג את הארבעים אין כהן סופג את הארבעים ואומר ר"ת דכללא משום רישא דעל כרחין כללא דסיפא לאו דוקא דהרי רביעית דם דאין הנזיר מגלח עליו כדתנן בנזיר (דף נד.) וכהן מוזהר כדאמרינן בפרק בהמה המקשה (דף עב.) דמרבי' רביעית דם הבאה משני מתים מדכתיב על כל נפשות מת לא יבא ואין חייבין על טומאת מקדש וקדשיו אלא על המת בלבד ה"ה הנוגע בשרץ ונבילה ובכל טומאת ד) (שהוא טומאה) יוצאה מגופן מדכתיב גבי מטמא מקדש בפר' ויקרא ולא אתא אלא למעוטי נוגע בכלים [ג] דאין טומאה יוצאה מגופן. ותימה דמשמע בפרק כילד צולין (דף עט.) דחייבין גבי כלי שרת טמאין דאמרינן כשנטמא סכין בטומאת מת דמעיקרא כי קא מתעביד בטומאת הגוף דכרת קא מתעביד. ויש לומר דפלוגתא דתנאי בנזיר בסוף כהן גדול (דף נו.) דתנן וכל טומאת מת שאין הנזיר מגלח עליו אין חייב עליה על ביאת מקדש. אמר רבי מאיר לא תהא קלה מן השרץ והשתא סוגיא דכילד צולין כרבי מאיר ובריית' כתנא קמא. ובתוספתא דנזיר [פ"ה וע"ש] משמע דפליגי ברביעית דם דהכי תניא [ג] יהודה בן פרחיה אומר רביעית דם אין נזיר [ד] לענין טומאת מקדש נוגע בכל אב הטומאה כגון משכב ומושב ומורכב ואפשר דמאן דממעט רביעית דם היה ממעט נמי אלו. ובירושלמי דנזיר פרק כהן גדול מייתי הך משנה דשנים טמאין במת שלשה טמאין במת וגרסינן עלה רבי יוחנן בשם רבי ינאי וכולהו תורה הן אצל תרומה אבל על ביאת מקדש אינו חייב. הירושלמי כתבתי למעלה :

ים

א) [בכלים כצ"ל]. ב) נ"ל וק"ו הוא. ג) גי' יעב"ץ מי. ד) נ"ל שהטומאה.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ה מהל' טומאת המת הל"א סמג עשין רל"א: ב ב מיי' שם הל"ב ג: ג ג מיי' שם הל"ג ד:

פירוש הרא"ש

בשם נורא תהלות. אתחיל לכתוב מסכת אהלות

א שנים טמאים וכו'. פי' אדם הנוגע במת טמא טומאת שבעה דכתיב הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים והיינו טמא מת דחשיב גבי אבות הטומאות ואדם הנוגע בו טמא טומאת ערב דכתיב והנפש הנוגעת תטמא עד הערב: ב כיצד שלשה וכו' כלים הנוגעים במת. היה אומר ר"ת דכל כלים דמתני' בכלי מתכות מיירי דקי"ל חרב הרי הוא כחלל בשמעתא קמייתא דחולין ובפ"ק דפסחים בתרי דוכתי גבי נר וגבי מחט ובמסכת שבת פרק הזורק ודין טומאת כלי מתכות בטומאת מת שהוא נעשה כדבר הנוגע בו אם נוגע במת הרי הוא כמת ואם בטמא מת הרי הוא כטמא מת חוץ מכלים בכלים דאין השניים נעשים כראשונים הילכך כלים הנוגעים במת נעשו אבי אבות כמת וכלים בכלים השניים אב הטומאה. השלישי בין אדם בין כלים ראשונים:

הגהות רוו"ב

(א) מ"ב בר"ש דאפי' אדם וכלי' שנגעו כו'. נ"ב אדם שנגע בכלי' שנגעו וכו' כצ"ל: (ב) שם כדתניא בספרי כו'. נ"ב נוסחת הספרי הלז וביאורו עיין במל"מ הל' טו"מ פ"ה הל"ג ד"ה ומ"ש שאף הכלי' וכו' ועיין תוס' נזיר דנ"ד ע"ב ד"ה ומשני: (ג) שם אין הנזיר מגלח בשלישי ובשביעי. ומזה בשלישי וכו' כצ"ל: (ד) שם אי הוה בר הזאה כו'. מי הוה בר הזאה בתמיה ולדבריו וכו' כצ"ל:

הגהות הגר"א

[א] מ"ב בר"ש כילד ב' אדם הנוגע במת טמא טומאת שבעה ואדם הנוגע בו טמא טומאת ערב ר' יוחנן בשם ר' ינאי וכלהון תורה הן אצל תרומה אבל על ביאת מקדש אינו חייב אלא על הראשון ולא על השני שנגע בראשון מה טעם ואיש אשר יטמא ולא יתחטא הטעון חיטוי חייב על ביאת מקדש ושאינו טעון חיטוי אינו חייב על ביאת מקדש אמר ר' אילא הוא עצמו שנגע בכלים הנוגעים במת חייב אמרה ואמר טעמא אשר יטמא ולא יתחטא בטומאת איש בכלים התיבון הרי כלים הנוגעים במת ואדם בכלים וכלים באדם טעון חיטוי והוא ג' כדאמר ר' אבין בר חייא בטומאת איש באיש רבי זריקן בשם רב המנונא תניא דמסייע לר' אילא כלים שחציו מחלמא וחציו מן הגללים אין חייבין עליו על ביאת מקדש מפני שחציו מן החלמא וחציו מן הגללים אבל אם היה כולו מן החלמא חייב מנו חייב לא הנוגע לא שני שנגע בראשון הוא א"ר פנחס קומי ר' יוסי תפתר בזורקן ומשום מכניס כלים במקדש אמר ליה אי בזורקן בדא תני על רחיצת גופן ענוש כרת ועל כבוס בגדים בארבעים. אמר רבי אלעזר קומי ר' יוסי סדין תניא פליג על סדין תניא קדמיא דתני ר"א אומר משום רבי יהושע כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייבין עליה על ביאת מקדש וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על ביאת מקדש ראשון שהנזיר מגלח עליו חייבין עליו על טומאת מקדש שני שאין הנזיר מגלח עלי' אין חייבין עליו על טומאת מקדש חצי לוג דם וחצי קב עצמות שהנזיר מגלח עליהן חייבין עליהן על ביאת מקדש. א"ר ירמיה הוינן סברי מימר מה פליגין לקרבן אבל למלקות לוקין אפילו השלישי אפילו הרביעי תנא ר' יוסי לזידיה קומי ר' ירמיה ופליג על רבי ירמיה כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליהן סופג את הארבעים ושאין הנזיר מגלח עליהן אין סופג את הארבעים אמר ר' יוסי בי ר' בון משום ר' יוחנן לטומאות הפורשות מן המת נצרכה רביעית דם ורובע עצמות שאין הנזיר מגלח עליהן אין לוקין עליהן חצי לוג דם וחצי קב עצמות שהנזיר מגלח עליהן לוקין עליהן כצ"ל: [ג] דאין טומאה יוצאה מגופן. נ"ב וכיוצא כגון משכב ומושב ומרכב: [ג] יהודה בן פרחיה. נ"ל ר' יהודה בן בתירא: [ד] לענין טומאת מקדש נוגע בכל אב הטומאה כגון משכב ומושב ומרכב. נמחק וצ"ב נ"ל אין נזיר מגלח עליו. ואין חייבין עליו על טומאת מקדש וקדשיו ור"מ לא תהא קלה מן השרץ :

ג יש לי חמישי. באהל המת של ספתן איירי דמטמא טומאת אהלים ולפי מאי דקא חשיב רבי עקיבא אהל הוא מאי למימר יש לי להוסיף ששי כגון שחזר והביא השפוד לתוך אהל אחר דחרב נעשה כחלל אף לטמא אחרים באהל (המת) כדמוכח בנזיר פרק כהן גדול [דף נג:] דכולה קרא דוכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת מוקמינן ליה התם בדברים מטמאין באהל דתניא על פני השדה זה המאהיל על פני המת. בחלל זה אבר מן החי ויש בו כדי להעלות ארוכה. חרב הרי הוא כחלל. או במת זה אבר הנחלל מן המת. או בעצם אדם זה (אבר) רובע עצמות. או בקבר זה קבר סתום וקאמר התם (אילו) ואילו גבי נגיעה תניא משמע דהני כולהו מטמו באהל. משום דמנה ת"ק עד ד' קאמר רבי עקיבא יש לי ה' וה"ה אם היו מודים לו חכמים בחמישי היה אומר עדיין יש לי להוסיף ששי אלא השיבוהו אין האהל מתחשב. לפי שנחשב השפוד בו כנוגע במת עצמו ועוד נראה (א) דלא דמי כלל. דהא דאין אהל מתחשב לאו משום דמאהיל על המת ועל השפוד ונחשב כל כך שמונח באהל המת כנוגע במת דבהא ודאי מודה רבי עקיבא דאין מתחשב אלא רבי עקיבא בשפוד שנוגע באהל מבחוץ איירי ואפי' הכי אין האהל ממנין סדר משנתינו כמו (ב) שהוכחתי (לעיל) ממתני' דלקמן דשבליות וכי האי גוונא ודאי אהל שני מן המנין: ד שהכלים שלשה. כגון כלים שנגעו במת וכלים בכלים ועוד כלים שלישים בשניים כולן טמאים: והאדם ב'. כגון אדם במת ואדם באדם אבל אדם השלישי בשני טהור: שהוא באמצע. האדם. כגון כלים ואדם וכלים דהרביעי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב וכולה הך משנה שמעינן ממתני' לעיל וקשיא מכאן (ג) למאן דמפרש שנים וג' בלא חיבורין וארבעה בחיבורין דהכא משמע או כולהו בחיבורין או כולהו שלא בחיבורין ועל כרחין רישא דאדם בלא חיבורין כדמוכח בפרק אין מעמידין (דף לז:) דבחיבורין דיקרב בדיקרב מסאב: ה מטמא בגדים. כל זמן שלא פירש כדתנן בסוף זבים מטמא ב' ופוסל אחד א) אלא נחשב אב הטומאה: ואין בגדים הנוגעים בזב מטמא בגדים. אפי' בשעת חיבורן כדתניא בת"כ בפרשת זאת תהיה דחיבורי הזב טהורין: הנושא את הזב. דהיינו משכב ומושב: ו עד שתצא נפשו. כדדרים בסיפרי בפרשת פרה אשר ימות מגיד הכתוב שאין מטמא עד שעה שימות ומכאן אתה דן לשרץ וממעט מפרפר: מגוייד. מלשון (דניאל ד) גודו אילנא: זוקק ליבום. דכל זמן שהוא גוסס יבמתו אסורה לינשא: ופוטר מן היבום. דאם מת והניח בן גוסס אשתו פטורה מן החליצה ומן היבום: מאכיל בתרומה. את אמו כגון בת ישראל לכהן ופוסל אמו מן התרומה אם בת כהן לישראל היא: וכן בהמה וחיה אין מטמאין עד שתצא נפשם: הותזו ראשיהן. פ"ק דחולין (דף כא.) אמרי' מאי הותזו ריש לקיש אמר הותזו ממש רבי אסי אמר רבי מני כהבדלת עולת העוף דרבי אלעזר בר שמעון והתם גרסינן כזנב הלטאה כלומר פירכוס זה דומה לזנב הלטאה. תני"א בתוספתא [רפ"ב] ישראל ששחט בהמה טמאה לעובדי כוכבים ושחט בה שנים או רוב שנים ועדיין מפרכסת מטמא טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות טולה מייתי לה פרק השור והרועב (דף קיז:): ז האברים. צריך שיהא בהם בשר גידים ועצמות דבכך נחשב אבר כדמשמע בסוף גיד הנשה (דף קב.) וכל משנה זו מייתי לה בפרק יוצא דופן (דף מג:). ומיירי בין באבר מן החי בין באבר מן המת:

א) נ"ל אלמא

מתני'

ג כיצד ארבעה [א]כלים נוגעין במת ואדם בכלים וכלים באדם טמאין טומאת שבעה הרביעי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב אמר ר"ע יש לי חמישי השפוד התחוב באהל האהל והשפוד ואדם הנוגע בשפוד וכלים באדם טמאין טומאת שבעה החמישי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב אמרו לו אין האהל מתחשב: ד [ב]אדם וכלים מטמאין במת חומר באדם מבכלים וכלים מבאדם שהכלים שלשה והאדם שנים חומר באדם שבל זמן שהוא באמצע הן ארבעה ושאינו באמצע הן שלשה: ה [ג]אדם ובגדים *) טמאים בזב חומר באדם מבגדים ובבגדים מבאדם [ד]שהאדם הנוגע בזב מטמא בגדים [ה]ואין בגדים הנוגעין בזב מטמאין בגדים חומר בבגדים [ו]שהבגדים הנושאין את הזב מטמאין אדם ואין אדם הנושא את הזב מטמא אדם: ו [ז]אדם א) אינו מטמא עד שתצא נפשו ואפילו מגוייד ואפילו גוסס זוקק ליבום ופוטר מן היבום מאכיל בתרומה ופוסל מן התרומה [ח]וכן בהמה וחיה אינן מטמאין עד שתצא נפשם הותזו ב) ראשיהם אע"פ שמפרכסין טמאין כגון הזנב של הלטאה שהיא מפרכסת: ז [ט]האיברים ג) אין להן שיעור אפילו פחות מכזית מן המת [י]ופחות מכזית מן הנבלה [כ]ופחות מכעדשה מן השרץ מטמאין טומאתן:

*) בדפוס נאפולי' הגי' מטמאין.

מאתים

ולזה אמר השלישי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב: ג כבר בארנו שהכלי' הנוגעי' במת וכל מה שנגע באלו הכלים טמאים טומאת ז' ואם היה אשר נגע בכלים הנוגעים במת אדם הנה זה האדם ג"כ יטמא הכלים טומאת ז' ומופת זה שהכלים הנוגעים במת למדנו מן החרב לפי שהפסוק חייב הנוגע בחלל או בחרב לפי מה שבאה בו הקבלה (במדבר יט) טמא טומאת ז' שיכבס בגדיו ביום הז' וזה ראיה שהוא מטמא בגדים טומאת ז' ונבין מזה שהחרב והאדם אשר נגע בחרב והבגדים אשר נגעו באדם שלשתן טמאים טומאת ז' וזהו ענין אמרו בספרי הא למדנו לכלים ואדם ר"ל כבר למדנו שהכלים הנוגעי' במת ואדם בכלים טמאין טומאת ז' מאמרו בחלל חרב כמו שבארנו כלים ואדם וכלים מנין ת"ל (שם לא) וכבסתם בגדיכם ביום השביעי. אולם אמרו הרביעי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב וזה הולך על השרש הקדום מאמרו והנפש הנוגעת תטמא עד הערב ומבואר הוא שאמרו בכאן השלישי והרביעי האיש השלישי והאיש הרביעי מהאישי' אשר יבואו להם הטומאה מן המת אם מאיזה איש מהם יתחיל המספר (לפני)[לפי] המדרגה ויקרא ראשון לטומאה ושני ושלישי ורביעי ויתחייב כל מדרגה ממנו מהדיני' (מה) [מהם] שיבא ביאורו במס' טהרות וזולתו כמו שבארנו ופירשנו בפתיחת זה הספר ובפ"א מכלים. ויורה הענין שכל מה שיטמא במת טומאת ז' הנה הוא אב הטומאה וכל מה שיטמא מן המת טומאת ערב הוא ולד הטומאה והוא הנקרא ראשון וממנו יתחיל המספר בשני ושלישי ורביעי וכבר בארנו זה כולו בפתיחה הנזכרת אולם ר"ע יש לו חמישי השפוד התחוב באהל האהל והשפוד אדם הנוגע בשפוד וכלים באדם טמאים טומאת ז'. והחמישי בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב. אמרו לו הנה אין האהל מתחשב. ביאור המלה תחוב תקוע קיים. ושפוד התקוע באהל הוא המרכז אשר באמצע האהל דומה לעמוד אם היה של מתכת ומנהו ר' עקיבא שני לאהל והיה האהל נטמא במת והיו כלים הנוגעים במת לפי מה שביארנו בפתיחה וזה השפוד כאילו הוא נגע באהל וחכמים אומרים שהוא מכלל האהל וחלק מחלקיו והוא אמרם בברייתא האהל והשפוד שם אחד הוא והוא ענין אמרם בכאן אין אהל מתחשב, אבל השפוד עצמו הוא אשר יהיה כלים הנוגעים במת ואין האהל הוא אשר טמאתו אבל הוא והוא דבר אחד: ד כאשר הבנת המאמר בזאת המשנה היא מבוארת לפי שכבר ביארנו שכלים הנוגעים במת וכלים בכלים טמאים טומאת ז' והשלישי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב הנה כבר הבינה הטומאה אלו ג' כפלים בכלים ובאדם שנים לבד כמו שביארנו תחלה ואם נגעו כלים במת ואדם באותם הכלים וכלים שניים באותו האדם אשר היה האדם האמצעי בין הכלים הנה השלשה כפלים טמאים טומאת ז' והמדרגה הרביעית טמאה טומאת ערב וכבר זכרנו אלו השרשים כולן. ומה שראוי שנעיר עליו בכאן שהאדם אשר יגע במת כאשר נגע בכלים הנה הוא (יטמאהו)[יטמאם] טומאת ז' ולמדנו זה בק"ו לפי שכבר ביארנו שכלים הנוגעי' באדם שנגע בכלים שנגעו במת טמאים טומאת שבעה ר"ל הכלים השניים וכאשר היה זה כן הנה היותר ראוי והיותר נראה שיהיו הכלים הנוגעים באדם שנגע במת בלא אמצעי טמאים טומאת ז' וכן התבאר בסיפרי אבל יהיה לך זה השרש והוא שהאדם שנטמא במת יטמא הכלים טומאת ז' ויטמא חבירו טומאת ערב וכבר הפלגנו בביאור זה השרש וזולתו בפתיחת זה הסדר ושם התבאר שהכלים הרמוז לכן באלו הדינים בטומאת מת לבד הוא כלי מתכות ובגדים וכן שאר כלי שטף כמו שיראה למבין מאלו הפסוקים הנזכרים בסיפרי: ה ידוע שהזב אב הטומאה והאדם אשר יגע בו הוא ראשון לטומאה אבל הוא בשעת מגעו מטמא בגדים לפי מה שהתבאר בפ' אחרון מזבין והוא אמרו יתברך (ויקרא טו) והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו ירצה בזה שהוא מטמא בגדים בשעת מגעו כמו שהתבאר בפ"א מכלים אולם כלים הנוגעים בזב הנה הוא ראשון ולא יטמא בגדים אלא כל ולד הטומאות אינו מטמא כלים כמו שביארנו בפתיחה אולם כלים הנושאים את הזב הנה הן אב הטומאה לפי שהן משכב או מושב וכולן מטמאין אדם כמו שביארנו בפתיחה ולשון התורה (שם) וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב אולם אדם הנושא את הזב הנה הוא לא יטמא אדם בשום פנים לפי שהוא ולד הטומאה כמו שהשרשנו בראש זה הסדר ואפילו בשעת נשיאתו קודם שיפרוש ממטמאיו אינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס ואמנם שאר כלים יטמא והנה נבאר זה בסוף זבים: ו אמר יתברך (במדבר יט) הנוגע במת בנפש האדם אשר ימות הנה ביאר בזה הפסוק שהוא לא יטמא עד שימות ואם היה א) בגוססו לא יטמא בו בחיותו וכאשר היה המת אשר טומאתו חמורה לא יטמא עד שימות כל שכן הנבלה והשרץ: ומגוייד. חתוך או נדקר. וגוסס הוא אשר הוא בפרק המות: זוקק ליבום. אם היה מת האדם ועזב אח בזה הענין הנה אשת המת זקוקה ליבם ויתחייב עליה כל דיני זקוקה ליבם וכן אם עזב ולד בזה הענין הנה אשת המת פטורה מן היבום ומן החליצה והאשה ישראלית אשר לה ולד מכהן והיה הולד על זה הענין הנה אוכלת בתרומה בשבילו עד שימות וכן הכהנת אשר לה ולד מישראל והוא בזה הענין הנה אין ראוי לה לאכול בתרומה עד שימות: וביאור הותזו ראשיהן נבדלו ראשיהן: מפרכסין. מתנועעים והתנועה אשר ינועו האברים אחר המות יקרא פרכוס: הלטאה. הוא שם השרץ וזה הבעל חי יתנועע זנבו מאד מאד אחר חתוכו ואמנם יקרה זה לקצת מיני בעלי חיים כאשר לא יהיה הכח המתנועע מתפשט בכלל האיברים משורש והתחלה אחת אבל תהיה מתפרדת בכל הגוף: ז אמר שזה השיעור לא ירצה באבר האחד בכללו כי יטמא ואפילו פחות מכשיעור כשיהיה אבר שלם הנה הוא יטמא וזהו

המת

א) [אולי צ"ל בגוססו. ור"ל מגוייד או גוסס].

ד א מיי' פ"ה מהל' טומאת מת הל"ה סמג עשין רלא:

ה ב מיי' פ"א מהל' טומאת מת הל"ה:

ו ג מיי' פ"א מהלכות משכב ומושב הל"א:

ז ד מיי' שם פרק ו הלכה ב:

ח ה מיי' שם הל"ג:

ט ו מיי' שם הל"ב:

י ז מיי' פ"א מהלכות טומאת מת הלט"ו סמג עשין רלא טוש"ע יו"ד סי' שע סעיף א:

יא ח מיי' פ"ד מהל' שאר אבות הטומאה הלכה יד:

יב ט מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל"ג והלכה ז:

יג י מיי' פ"ג מהל' שאר אבות הטומאה הל"ג:

יד כ מיי' שם פ"ד הלכה ג:

ח שלשים בפיסת הרגל כיצד ששה בכל אלבע. דהיינו שלשים לחמש אלבעות וכן גבי פיסת יד נמי כיצד קתני. פיסת הרגל
הוא כף היד כדכתיב (מ"א יח) ככף איש עולה מים תרגומו פיסת ידא: קרסול. מלשון (תהלים יח) ולא מעדו קרסולי
כראש הירך: בקנה. עלם המחובר ליד מלשון (יחזקאל מ) קנה המדה שבו מודדין האמה: מרפק. קוד"א בלע"ז כדתנן פרק
ידי עלי ממלא חבית מים ומכנים ידו עד מרפקו ובגמרא תניא מסקל ידי ומסקל רגלי עלי ממלא חבית מים ומכנים ביד עד האלי

המת ודעהו: ח בעבור שקדם לנו הדין שהאבר יטמא ואפילו בפחות מכשיעור הנה ראוי שיודיעו אלו האברים מה הם. פיסת היד ופיסת הרגל מפרק היד ומפרק הרגל וכאשר היה ברגל שלשים פרקים הנה בכל אלבע ו' פרקים וקורסל העקוב תרגום כרעים קרסולים: ושוק וארכובה וירך ידועים: וקטלית הוא כף הירך ומה שידבקו בו למעלה: צלעות. הלדדין: ואמרו שנים בקנה. בקנה הזרוע: ומרפק הוא הקובדו: והחוליות השדרה הן חוליות הגב ושם הבנין בכללו השדרה: ומפתח הלב הוא החזה לפי שבתנועת החזה ינשב הריאה על הלב והנה הוא לו כמו מפתח שיפתח דרך יכנס ממנו

ח ׳מאתים וארבעים ושמונה אברים באדם שלשים בפיסת הרגל ששה בכל אצבע עשרה בקורסל שנים בשוק חמשה בארכובה אחד בירך שלשה בקטלית ואחת עשרה צלעות שלשים בפיסת היד ששה בכל אצבע שנים בקנה ושנים במרפק אחד בזרוע וד׳ בכתף מאה ואחד מזה ומאה ואחד מזה ושמונה עשרה חוליות בשדרה תשעה בראש שמנה בצואר ששה במפתח של לב וחמשה בנקביו כל אחד ואחד מטמא במגע ובמשא ובאהל אימתי ׳בזמן שיש עליהן בשר כראוי אם אין עליהם בשר כראוי מטמאין במגע ׳במשא ואין מטמאין באהל:

פרק שני

׳אלו מטמאין באהל. המת) כזית מן המת וכזית נצל ׳ומלא תרווד רקב ׳השדרה והגולגולת אבר מן המת ואבר מן החי שיש עליהן בשר כראוי ׳רובע עצמות מרוב הבנין או מרוב המנין ׳ורוב) בניינו ורוב מניינו של מת אף על פי שאין בהן רובע טמאין כמה הוא רוב מניינו מאה ועשרים וחמשה: ב ׳רביעית דם ורביעית דם

ז א מיי' שם פרק ג הלכה יד:
ח ב ג מיי' שם הל"י:
ט ד מיי' שם הל"ח:
י ה מיי' שם פרק ג הלכה יא:
יא ו מיי' שם פרק ג הלכה ב:
יב ז מיי' שם פ"ג הלכה א:
יג ח מיי' שם והוא כסלע:

א) [תמורה לג. וע"ש תו' ד"ה מלא תרווד]: ב) [נדה דף כח.]: ג) [שם ף כז:]: ד) [ברכות מא. וש"נ] ה) [עירובין ז. חולין מב: בכורות לז:]: ו) [בכורות לח.]:

דם תבוסה תני לאורייתא ותני לרבנן רביעית דם שיצא כולו לאחר מיתה הוא לאורייתא ודם תבוסה לרבנן כדאמרינן בהגוזל קמא (דף קא:) ובנדה פ' האשה (דף סב:) ולקמן פ"ג מפרש אי זהו דם תבוסה וכן במסכת נדה בשילהי תינוקת (דף עא.) מייתי בברייתא דפליגי תנאי אי זהו דם תבוסה והנהו דהגוזל קמא ודפרק האשה אינם מענין זה דבהגוזל קמא איירי ברביעית דם שנבלע בכסות וכן בנדה פרק האשה וכולהו מיקרו דם תבוסה דתבוסה הוא לשון תערובת: ממת אחד. קא סברי רבנן יש אם למסורת נפשת כתיב ור' עקיבא סבר יש אם למקרא נפשות דכתיב על כל נפשות מת לא יבא כך מפרש בריש סנהדרין (דף ד.) ופליגי (על) [עוד] רבי ישמעאל ורבי עקיבא פרק בהמה המקשה (דף עב.): (דם קטן שאין) מטמא כבשרו. קסבר ר' אליעזר דרמה היוצאה מן המת אפילו חיה כבשר המת חשיבא ובתמורה בסוף כל האסורים (דף לג.) מפרש טעמא דאדם מחיים איקרו רמה דכתיב אף כי אנוש רמה: אפר שרופים. בני אדם שנשרפו ונעשו אפר. ובפלוגתא דרבי אליעזר ורבנן פליגי רבי יוחנן ור"ל פרק המפלת (דכ"ז ע"ב ע"ש) (א) גבי שטרפוהו מימיו ומיהו כי מעיינת בה שפיר אפילו רבי יוחנן כרבנן סבירא ליה (ב) כדפרישית לעיל: מלא תרווד ועוד עפר בית הקברות. פרק המפלת (שם:) מפרש אי זהו מת שיש לו רקב נקבר ערום בארון של שיש או על גבי רצפה של אבנים ובפרק כהן גדול בנזיר (דף נא.) עניינים טובא [ג] וצריך לומר דעפר בית הקברות דהכא בכי האי גוונא איירי ובפרק המפלת (שם) א) מאי טעמא דרבנן לפי שאי אפשר למלא תרווד ועוד שאין בו מלא תרווד רקב. ורבי שמעון מטהר אפילו במלא תרווד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהוא כדמפרש התם דסופו כתחילתו לדבר אחר נעשה לו גגילון: אינו חיבור לטומאה. דאם האהיל על

פירוש הרא"ש

מקלתו מחיים ומקלתו לאחר מיתה טמא מדרבנן ולקמן בפ"ג פליגי תנאי מה נקרא דם תבוסה והוא לשון הערובות מלשון מתבוססת בדמיך: ממת אחד. רבנן סברי יש אם למסורת נפשת כתיב ור"ע סבר יש אם למקרא נפשות הרינו על כל

דם תבוסה ממת אחד ר"ע אומר משני מתים דם קטן שיצא כולו רבי עקיבא אומר כל שהוא וחכ"א ארביעית א) כזית רמה בין חיה בין מתה רבי אליעזר מטמא כבשרו וחכמים במטהרין ג) אפר שרופים רבי אליעזר אומר שיעורו ברובע וחכמים גמטהרין ג) דמלוא תרווד[א] רקב ועוד עפר קברות טמא רבי שמעון מטהר המלוא תרווד רקב שגבלו במים אינו חבור לטומאה: ג ואלו מטמאין במגע ובמשא ואינן מטמאין באהל ד) עצם כשעורה וארץ העמים ובית הפרס אבר מן המת ואבר מן החי שאין עליהן בשר כראוי ה) השדרה והגולגולת שחסרו כמה הוא חסרון בשדרה ב"ש אומרים שתי חוליות בית הלל אומרים זאפילו חוליא אחת ובגולגולת בית שמאי אומרים כמלוא מקדח בית הלל אומרים חכדי שינטל מן החי וימות ו) באיזה מקדח אמרו בקטן של רופאין דברי ר' מאיר וחכמים אומרים בגדול של לשכה:

היות אלו השיעורים ג"כ הם מן השיעורים שהם הלכה למשה מסיני ושמו זה כמו טעם אמרו שהמעט שיהיה באדם מדם בתחלת ברייתו רביעית ובגמרא אמרו (שבת דף לב:) רביעית דם נתתי לכם על עסקי דם הזהרתי אתכם ור' עקיבא אמר שאע"פ שבא משני מתים והוליא זה מאמרו ועל כל נפשות מת שתי נפשות ושיעור אחד (סנהדרין דף ד.) שלא אמר נפשות מתים: ודם תבוסה הוא דם ההכאה והערבוב אשר יגיר מההרוג בין החיים והמות כמו שיתבאר בפרק אשר אחר זה נגזר מאמרו מתבוססת בדמיך (יחזקאל טז.) ורבי עקיבא יעמיד דם הקטן לפי עלמו ואמר כי כמו שיטמא רוב בנינו ורוב מניינו ואפילו לא יהיה בו השיעור המוגבל לעלמות ג"כ כלל דמו יטמא ואפילו לא יהיה בו שיעור הדם והוא רביעית: ורמה. הוא התולעת המתילד בבשר המת כאשר יתחיל להתעפש וירוש תולעים: ואפר שרופין.

האפר אשר ישרפו מהאדם כאשר לא התערב בו מאפר העלים וחכמים שמו זה האפר במדרגת הגוף כי כאשר נשרף ילא מדין המתים: ועפר קברות הנזכר בכאן הגמלא בקבר עפר בו לחות המת ודמו נראית ואינו יודע אם הוא הרקב הנזכר שהוא מטמא באהל שהוא עפר שנתערב בו הליחה והדם והוא אמרם בתוספתא מלא תרווד רקב ועוד תבוסה שנמלאת בקבר ואין ידוע מה טיבה זו עפר קברות: ואמרו אינו חבור לטומאה. ענינו כי כאשר יולש זה הרקב לא יהיה שלו מתדבק להיות גשם אחד עד שיהיה מטמא מי שנגע בקלה זאת הלישה אבל מי שנגע בזאת העיסה טהור לפי שחלקיו נבדלין קלתן מקלתן והלישה לא יועילהו ולא ישימהו גוף אחד וזהו כמו שאמר בש"ס (שבת דף יח.) אפר לאו בר גיבול הוא ולזה לא יחשב עירובו לישה ובכאן יתבאר לך שמלא תרווד רקב לא יטמא במגע האדם לעולם לפי שאי אפשר לו ליגע בכולו לפי שחלקיו מפורדים אי אפשר חבורם ואמנם יטמא במשא ובאהל לבד

(רפ"ג) אמר רבי יהודה לא נחלקו ר"ע וחכמים על רביעית דם שהיא טהורה על מה נחלקו על רביעית דם שבאה משני מתים שרבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרין. רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון לא נחלקו רבי עקיבא וחכמים על רביעית דם שבאה משני מתים שהיא טמאה על מה נחלקו [ג] על שתי רביעיות דם שבאו משני מתים שרבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרין. אבא שאול אומר רביעית דם של קטן שיצא כולו ואין בו רביעית רבי עקיבא אומר עד שיש בו רביעית. שרבי עקיבא אומר אע"פ שאין בהן רובע טמאים אף הדם אע"פ

ר"ש מעלמו ולא שנבל הוא ודיבק דלא מלטרף : **ד** הגולל והדופק . אבן רחבה וגדולה שמניחין מלבה על הקבר לסימן מלשון (בראשית כט) וגללו את האבן ואותה אבן מונחת על שתי האבנים אחת מלד זה ואחת מלד זה ונקראין דופק כדקתני איזהו דופק שהגולל נשען עליו . ודופק דופקין הוא אבן שאין הגולל נשען עליו אלא אלל אבן הדופק מניחין פעמים אללה אבן אחרת להחזיקה ונקראת דופק דופקים . והגולל הוא הסותם את חלל הקבר שהמת מונח בקבר ומניחין את הגולל על פתח הקבר מלמעלה לסתום את פי הקבר כדמשמע לקמן בסוף פרק ט"ו דתנן קורה שעשאה גולל לקבר בין מוטה על לדה בין עומדת אין טמא אלא כנגד הפתח : ועוד תניא בתוספתא [דמכילתין פט"ו ע"ש] גל של לרורו' שעשאו גולל לקבר הנוגע בתוכו עד ארבעה טהור דברי ר"י וחכ"א אינו טמא אלא סדר הפנימי לורכו של קבר משמע כעין כוך החלול בגל ולמעלה הגל כעין כיפה לפיכך נ"ל דתחת הגולל חלול הוא ואע"פ שלרורות העליונות מכסות את הפנימיות כיון דכל הגל על פני הארץ מיקרי על פני : וסובה שעל פתח הקבר דקתני בתוספתא דאם סתומה הרי זו גולל לעלמו ואם הסיטה טמא נר"א דאמר גולל מטמא במשא לריך להעמידה בקבר פתוח מלמעלה שלא נתמלא הקבר עפר . וטומאת גולל ודופק נפקא ליה פרק בהמה המקשה (דף עב.) מדכתיב על פני השדה לרבות גולל ודופק : אם יש תחתיהם עפר קברות מטמאין . כשמסיטן משום עפר הניסט עמהם דמטמא במשא משום תבוסה של מת ובסוף נזיר (דף סה.) מפרש וכמה שיעור

ד (א) [א]הגולל והדופק מטמאין במגע ובאהל [ב]ואינן מטמאין במשא רבי אליעזר אומר מטמאין במשא ר' יהושע אומר אם יש שם תחתיהן עפר קברות מטמאין במשא ואם לאו אינן מטמאין במשא [ג]איזה הוא הדופק את שהגולל נשען עליו אבל דופק דופקין טהור : **ה** [ד]אלו שאם חסרו טהורין כזית מן המת וכזית נצל ומלוא תרווד רקב ורביעית דם ועצם כשעורה ואבר מן החי שחסר עצמו: **ו** [ה]השדרה והגולגולת משני מתים ורביעית דם משני מתים ורוב עצמות משני מתים ואבר מן המת משני מתים [ו]ואבר מן החי משני אנשים רבי עקיבא מטמא וחכמים [ז]מטהרין :

ר"ם באמרו שיעור הסלע והפונדיון בריש קדושין (דף יב:) ומחלוקת ר"מ וחכמים אמנם הוא לדעת ב"ש הנדחה : **ד** גולל . הוא הכסוי אשר יכסו בו המתים יהיה מאבן או מעץ או מזולת זה : ודופק הוא לדדי הקבורה אשר עליהן יהיה הכסוי יהיה גם כן מעץ או מאבן או זולתו: ודופק דופקים. הוא שיסמכו עליהם אלו הלדדין והם כמו יסודות הקיר הנבנית בארץ והם בהתיחסם אל הכסוי יקרא ג"כ דופק דופקים ואולם היות הגולל והדופק מטמאים במגע הנה זה לשון התורה (במדבר יט) א) וכל נוגע בעלם או בחלל או במת או בקבר ושם דין הקבר כדין המת כמו שהמת עלמו מטמא במגע ובאהל כן הקבר בכללו עליונו והקפו מטמא במגע ובאהל ולא יטמא במשא . לפי שטומאת משא במת עלמו אמנם הוא מק"ו [מנבלה] כמו שביארנו [בס"פ שלמעלה מזה] הנה תכלית כל מה שבארנו הקבר יש בו מהטומאה מה שהוא במת עלמו והועתק אליו זה הדין לסבת ההיקש ור"א יעתיק אליו כל דיני טומאת מת . ור' יהושע יאמר כי לדדי הקבר בלתי

תבוסה: תניא בתוספתא [פ"ג שם] הגולל והדופק מטמאין במגע ובאהל ואין מטמאין במשא ר"א אומר מטמאין במשא מק"ו אמר ר"א אם מטמא במגע הקל לא יטמאו במשא החמור אמר לו ר"ע אם מטמאין במגע המרובה יטמאו במשא מועט . א"ל ר"א ... טומאת אהל מועטת בשניהם והרי הם מטמאין בה ואם ...

[illegible]

חיים בה לא: ז שנחלק לשנים. בנזיר פ' כהן גדול (דף נג.) [הטיב] ליה גבי ששה דברים שר"ע [מטמא] וחכמים מטהרין: שנידקדקו. מלשון (שמות ל) ושחקת ממנה הדק כלומר שנשחקו ר"ש מטהר מכל טומאות דלא ליטמא לא במגע ולא במשא ולא באהל וחכמים מטמאין בכל שלש טומאות דהא איכא רובע: אבר מן החי שנחלק לשנים טהור. ואפילו חזר וחיברו דאין חיבורי אדם חיבור כדתניא בתוספתא: ורבי יוסי מטמא. במשא ובאהל אבל במגע לא מטמא כדקתני בתוספתא גבי מית ואפילו חזר וחיברו נמי לא מטמא כדפרישית דאין חיבורי אדם חיבור: ניטל חצאין. שניטל מן החי לחצאין ולא ניטל ממנו אבר שלם כאחת דלא הוה ביה שיעורו משלם: תניא בתוספתא (פ"ד) וכן היה [א] רבי יוסי אומר כזית מן המת שנחלק אפילו לעשרה מטמא במשא ובאהל ואין מטמא במגע:

ז עצם א) כשעורה שנחלק לשנים ר"ע מטמא ורבי יוחנן בן נורי מטהר אמר רבי יוחנן בן נורי לא אמרו עצמות כשעורה אלא עצם כשעורה רובע עצמות שנדקדקו ואין בכל אחד ואחד עצם כשעורה ר"ש מטהר וחכמים מטמאין אבר מן החי שנחלק לשנים טהור רבי יוסי מטמא ומודה שאם ניטל חצאים שהוא טהור:

ז ניטל חצאים. הוא שיחתוך מהאדם קצת זה האבר ונבדל ממנו עוד נחתך הנשאר מזה האבר ג"כ יהיה האבר כלו נבדל הנה הוא לא יטמא לדברי הכל ואין הלכה לא כרבי יוחנן בן נורי ולא כרבי שמעון ולא כרבי יוסי:

פרק שלישי

א כל ג) המטמאין באהל שנחלקו והכניסן לתוך הבית רבי דוסא בן הרכינס מטהר וחכמים מטמאין כיצד הנוגע בכשני חציי זיתים מן הנבלה או נושאן ובמת הנוגע ג) בכחצי זית ומאהיל על כחצי זית, או נוגע בכחצי זית וכחצי זית מאהיל עליו מאהיל על כשני חציי זיתים מאהיל על כחצי זית וכחצי זית מאהיל עליו רבי דוסא בן הרכינס מטהר וחכמים מטמאים אבל הנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית או מאהיל על כחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית טהור אמר ר' מאיר אף בזה רבי דוסא בן הרכינס מטהר וחכמים מטמאין הכל טמא חוץ מן המגע עם המשא והמשא עם האהל זה הכלל כל שהוא משם אחד טמא משני שמות טהור: ב מלא ד) תרווד רקב שנתפזר בתוך הבית הבית טמא ור"ש מטהר רביעית ה) דם שנתבלעה בתוך הבית הבית טהור נבלעה בכסות אם מתכבסת ויוצא ממנה רביעית דם טמאה ואם לאו טהורה שכל הבלוע שאינו יכול לצאת טהור: ג נשפך באויר אם היה מקומו קטפרס והאהיל על מקצתו טהור היה אשבורן או שקרש טמא נשפך על האסקופה והקטפרס בין מבפנים בין מבחוץ והבית מאהיל עליו טהור היה אשבורן או שקרש טמא ו) כל שבמת טמא חוץ מן השינים והשער והצפורן ובשעת חבורן הכל טמא:

א הנוגע בכשני חצאי זיתים מן הנבילה או נושאן. תימה פתח באהל ומפרש נבילה נבילה מאן דכר שמה ועוד דתנן פ' העור והרוטב (דף קכד.) גבי עור מן הנבילה היו עליו כשני חצאי זיתים מטמא במשא ולא במגע דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר לא במגע ולא במשא ואמר רבי יוחנן בגמרא (שם:) רבי דוסא בן הרכינס ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד דתנן

א בעבור שקדם מאמר רבי דוסא שלא יתחברו אלו החלקים הנבדלים להשלים בהן שיעור לטמא בטומאת אהל התחייב דרך משל שילמדך בו שזהו סברתו

טמא : ד עצם שיש עליו כזית בשר . העצם נחשב יד לבשר : כשני חצאי זיתים . קסבר האי תנא דיש יד לפחות מכזית ופליגי בהכי (ג) רב ורבי יוחנן דקסבר רב אין יד לפחות מכזית ותימה דלא פריך עלה מהך משנה והתם מקשי עלה מרבנן דברייתא ומשני דסבר ליה כרבי יהודה בן נקוסא דאמר היאך שני עצמות מצטרפים לכזית : תניא בתוספתא א) העצם שיש לו עליו כשני חצאי זיתים אחד תחוב בידי אדם ואחד תחוב בידי שמים הכנים את התחוב בידי אדם לפנים [ב] הבית טהור מפני שאין חבירו מצטרף עמו : עוד תניא בתוספתא ב) חלב המת שהיה שלם ונתכו טמא היה מפורד ונתכו טהור שאין חיבורי אדם חיבור אתרוג שנפרץ ונתכו בכוש אינו חיבור שאין חיבורי אדם חיבור קולית המת שעשאה יד לסכין הרי זה אינו חיבור שאין חיבורי אדם חיבור כזית מן המת שנחלק לשנים טמא ואינו חושש שמא חסר. רביעית דם שנחלקה לב' [ג] טהורה ואינו חושש שמא חסרה . אתרוג שנחלק לשנים טהור ואינו חושש שמא חסר . מנחה שבללוה חמשה כהנים כשרה ואינו חושש שמא חסרה . פינה מכלי לכלי כשרה רשב"ג אומר אם הפליג הרי זו פסולה [פי'] אתכו כמו התכו בה"א שהיתכו באור כמו חלב מהותך דפרק במה מדליקין (דף כא.) ובנזיר פ' כהן גדול (דף נ:) מייתי לה ושם מפרש לה . אתרוג אינו חיבור לצאת ידי חובתו : שעשאו יד לסכין והכניס הסכין לבית אינו חיבור להיות הבית טמא כאילו הכניס הקולית . ואינו חושש שמא חסר ומטמא באהל או במשא אבל במגע לא דאין נוגע וחוזר ונוגע כדפרישית בריש פרקין וריישא דקתני טהור שאין חיבורי אדם חיבור טהור מטומאת מגע קאמר מיהו גבי אתרוג לא יתכן לפרש כן ונראה דנחלק לא שחלקו לגמרי אלא דלייף [ד]. וטהור דאתרוג לאו דוקא אלא כלומר כשר לצאת בו ותדע דרישא קתני מפורד ונפרץ והכא קתני נחלק . פינה מכלי לכלי כשירה ואינו חושש שמא נשתייר בכלי ראשון ולא ראה : ה ואיזהו דם תבוסה . אמתני' לעיל פ"ב קאי דקתני רביעית דם תבוסה טמא וקא מפרש הכא אי זהו דם תבוסה : דברי ר' עקיבא . קסבר ר' עקיבא דמצטרפי ומטמא בג' טומאות אבל רבי ישמעאל סבר דכה"ג טהור : זה וזה ג) דברי ר"ע ודרבי ישמעאל כמים : שותת . שהדם יוצא הימנו בלא הפסק וטמא מפני שטיפה של מיתה מעורבת בו אבל מנטף שיורד טיפה אחר טיפה קמא קמא בטיל וטהור : ורבי יהודה סבר איפכא דשותת טהור כדמפרש בברייתא בסוף מסכת נדה (דף עא:) שאני אומר טיפה אחרונה של מיתה עמדה לה על גבי העץ ומטמא במנטף כדמפרש התם רבי יהודה (אומר) לטעמיה דאמר אין טיפת דם מבטל דם . ודבר תימה הוא דבנדה סוף פרק תינוקת (שם) שביק מתני' דהכא ומייתי ברייתא דמפרשא אי זהו דם תבוסה : תניא בתוספתא [פ"ד] אי זהו דם תבוסה ר' אלעזר בן יהודה אומר הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו ובמותו ספק בחייו יצא וספק במותו יצא ספק בחייו ובמותו זהו דם תבוסה וחכמים אומרים ספקו ברשות היחיד טמא ברשות הרבים טהור אלא אי זהו דם תבוסה הרוג שיצא הימנו רביעית דם בחייו ובמותו ועדיין לא פסק ספק רובו בחייו ומיעוטו במותו וספק מיעוטו בחייו ורובו במותו הרי זה דם תבוסה ר' יהודה אומר הרוג שהוא מוטל במטה ודמו מנטף בגומא טמא מפני שטיפה של מיתה מעורבת בו וחכמים מטהרין מפני שהראשון ראשון נפסק ר' שמעון אומר צלוב שדמו שותת ונמצאת תחתיו רביעית דם טהור אבל מת שדמו מנטף ונמצא תחתיו רביעית דם טמא ור' יהודה מטהר שאני אומר טיפה אחרונה של מיתה עמדה לה על גבי העץ כשתימצא לומר שלש רביעיות הן כיצד לקה מכת מות ומפרפר ויצאה הימנו [ה] רביעית דם ועקרוהו בחזקת שהוא חי והוליכוהו במקום אחר ויצא ממנו רביעית דם ראשונה דם חיים [ו] שניה דם המיתה שלישית דם תבוסה ומה בין דם מיתה לדם תבוסה אלא שדם מיתה נזיר מגלח עליו וחייבין עליו על טומאת מקדש וקדשיו ודם תבוסה אין הנזיר מגלח עליו ואין חייבין עליו על טומאת מקדש וקדשיו : ו להציל הטומאה על הפתחים. כי הא דתנן לקמן פרק שביעי (מ"ג) ומייתי לה בפ"ק דביצה (דף י.) המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין חישב להוציאו באחד מהן או בחלון שהוא ארבעה על ארבעה טפחים הציל על כל הפתחים כולן . כלומר כולן טמאין הפתחים דהמאהיל על גביהן טמא דלענין הכי איירי כדמוכח בתוספתא (מ"ב) ולקמן פ' שביעי אביאנה א"כ לענין כל הכלים המונחין בחלל הפתחים תחת המשקוף של פתח הבית מבחוץ אע"פ שהפתחים סגורים ויש בו אהל המת ואהל שעל הכלים גזרו חכמים טומאה על מקום שהוא דרך יציאת טומאה שסופו של מת לצאת דרך שם וכאן אין אנו יודעין באיזה מהן יוציאוהו הילכך כולן טמאין וכשחישב להוציא באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה בכך שיערו חכמים ראוי להוצאת רוב מתים ומצלת על כל הפתחים ואם אין שם כי אם כזית מן המת אפילו חלון של טפח מציל על כל הפתחים הסגורים : בפותח טפח . אפילו במת שלם טומאה יוצא דרך חלון שיש בו פותח טפח אם הוא פתוח : גדול מכזית כמת שלם . דוקא כזית מצומצם פתחו בטפח אבל יותר מכזית אין ד) מוציל על הפתחים עד שיהא בו ד' : השדרה וגולגולת כמת. שלם ואין מציל על הפתחים עד שיהא בו ארבעה : ז מביא את הטומאה. כגון דף שהוא רחב טפח על טפח וגבוה מן הארץ טפח ומאהיל על כזית מן המת ועל הכלים טמאים ואם אין הדף רחב טפח לא חשיב אהל להביא את הטומאה ואפי' רחב טפח אם אין גבוה מן הארץ טפח אין מביא הטומאה דאין זה אהל : כיצד . כלומר כיצד חוצץ בפני הטומאה אבל לא אתא לפרושי כיצד מביא הטומאה : ביב . חפירה בקרקע ומקורה היינו קמור ושם יורדין שופכין של בית ומשם יוצאין לרשות הרבים כדאמרינן פרק כיצד משתתפין (דף פח.) ביב שהוא קמור ארבע אמות ברשות הרבים : יש בו פותח טפח . היינו טפח על טפח על רום טפח ויש ביציאתו פותח טפח. אותה יציאה חוץ לבית שיש בפותח טפח בביב פתוח לרשות הרבים ודוקא דליכא בביב אלא כזית שפתחו טפח : הבית טהור . והיינו דקתני חוצץ בפני הטומאה : הבית טמא . דטומאה בוקעת ועולה כיון דאין פתח לטומאה לצאת : מה שבתוכו טהור . דחוצץ בפני הטומאה : אין בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח . על הכנס נקט ואין ביציאתו פותח טפח ולאו דוקא דכיון דאין בו פותח טפח ביציאתו לא (שנא) חיישינן וכאין שם חלל כלל דמי : שחררוהו מים . בין יהא זה הביב על ידי מים או על ידי שרצים כך דינו : מלחת . מלשון (ירמיה יז) ארץ מלחה כמין עפר לבן דומה למלח ומתאכל ונופל ונעשה כמין חור כדכתיב (ישעיה נא) שמים כעשן נמלחו : מרבך של אבנים . אבנים סדורות שיש תחתיהן

א) פ"ד . ב) שם . ג) נ"ל דר"ע . ד) נ"ל מציל .

משנה

ד אכיצד המת מבחוץ ושערו בפנים הבית טמא בעצם שיש עליו כזית בשר הכנים מקצתו מבפנים והבית מאהיל עליו טמא שני עצמות ועליהם כשני חצאי זיתים בשר הכנים מקצתם מבפנים והבית מאהיל עליהם טמא היו תחובים בידי אדם טהור שאין חבורי אדם חבור : ה גאיזהו דם תבוסה (א)המת שיצא ממנו שמינית בחייו ושמינית במותו דברי ר"ע ר' ישמעאל אומר רביעית בחייו ורביעית במותו ניטל מזה ומזה רביעית רבי אלעזר בר' יהודה אומר זה וזה כמים איזהו דם תבוסה צלוב שדמו שותת ונמצא תחתיו רביעית דם טמא אבל המת דשדמו מנטף ונמצא תחתיו רביעית דם טהור רבי יהודה אומר לא כי אלא השותת טהור והמנטף טמא : ו הכזית מן המת פתחו בטפח והמת פתחו בארבעה טפחים להציל הטומאה על הפתחים ואבל להוציא הטומאה בפותח טפח זגדול מכזית כמת רבי יוסי אומר השדרה והגולגולת כמת : ז א) חטפח על טפח על רום טפח מרובע מביא את הטומאה וחוצץ בפני הטומאה כיצד ב) (ב) טביב שהוא קמור תחת הבית יש בו פותח טפח ויש ביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח הטומאה בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס אין בו פותח טפח [א] ואין ביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טמא ג) אחד יחור שחררוהו מים או שרצים או שאכלתו מלחת וכן *מרבך של אבנים וכן

ר"מ

ד תחובים בידי אדם. שיהי' זה הבשר תחבו אדם בעצם כמו שיקח חצי זית מבשר המת ונקב אותו בעצם ג"כ מן המת כמו שיתחב הבשר בשפוד אם לא שיהיה הבשר מתחבר בעצם חבור טבעי : ה כבר קדם בפ' השני דם תבוסה מטמא באהל . ושמינית חצי הרביעית וכבר ביארנו שיעור רביעית . ודע שהדם אשר יגיר מהאדם והוא כמו דם ההקזה והנגע והדומה לו הנה הוא טהור לדברי הכל והוא כמים. ואשר יגיר מן המת הוא כמו המת עצמו ובתנאי שיהיה רביעית כמו שהתבאר וכאשר הגיר קצת מרביעית והוא חי וקצתו והוא מת ולא נדע אם רוב הרביעית נגר אחר המות או לפניו או היה חצי בחיים וחצי אחר המות זהו דם תבוסה והוא יותר קל בדיני הטומאה מדם המת לפי מה שהתבאר *בז' מנזירות : וניטל מזה ומזה רביעית . ירצה בו שרביעית מאלו השני רביעיות המעורבות הוא אשר יטמא באהל ור' אלעזר בן יהודה אמר שזה שאמר ר' ישמעאל עם מה שאמר ר' עקיבא לא יטמא אחד מהן ואמנם הוא כמים ואמנם דם תבוסה אצלו מה *שיגיע מהתלוי אצל צליבתו : ושותת . הוא הדבר אשר נגר והוא הדם שהנפש יוצאה בו : ומנטף . הוא הדם הנוטף טפה טפה כמו שיקרה אחר יציאת רוב הדם מהעורקים הנה הדם יוצא טפה אחר טפה ור' יהודה עיין עיון אחר ואמר שהדם הנגר הוא באדם חי אצל יציאתו ולזה לא יטמא והדם המנטף אמנם יצא כן אצל יציאתו ובעת המות *והלכה כר"ע : ו השרש אצלנו אם היה המת בבית ולזה הבית שערים רבים מכל הצדדים והיה משקוף הבית יוצא על השערי' כמו המשקופי' שאין חוץ מהבתים הנה כל מי שיסב חוץ מהבית תחת זה המשקוף היוצא מן הבית הנה הוא טמא מפני השער ואע"פ שהשער נעול ר"ל כל שערי הבית אם היו כולן נעולו' הנה הבית מטמא כל סביביו ואם פתח פתח אחד מהן שיצא בו הנה הפתח לבד טמא וישאר הבית כלו מחוץ טהור ואפי' היושבים תחת המשקופים היוצאים מחוץ מכל הפתחים טהורים כאשר הפתחים נעולים וזהו ענין מציל על הפתחים ואם היה המת בכללו בבית הנה יצטרך שיהיה בפתח המציל על הפתחים ארבעה טפחים ואם מה שבבית הוא כזית מן המת יצטרך שיהיה בפתח המציל על הפתחים טפח וזה כולו אשר אמר על הפתחים אם היו הפתחים כולן נעולים אולם אם היו פתוחים אע"פ שהוא יחשוב על אחד מהן לבד שיצא ממנו המת הנה כל מי שיסב תחת המשקוף המחובר בבית הוא טמא אע"פ שלא יהיה בזה הפתח הפתוח זולת טפח על טפח וזהו ענין אמרו אבל להוציא את הטומאה בפותח טפח : ואמר גדול מכזית כמת ר"ל שיצטרך פתח ואז יציל על הפתחים וכן סברת רבי יוסי בשדרה וגולגולת ואינו הלכה : ז ביב . היא החפירה אשר יעשו ביסודות הבתים והדירות להגרת המים וילך תחת הארץ ויצא למקום אחר: וקמור מכוסה וכבר בארנו זה בעירובין [בפ"ח]: ואמר יש בו פותח טפח . ירצה בו בזאת החפירה אשר תקרא ביב ויציאתו ר"ל פתח זה הביב אשר יצאו ממנו המים הנגרים בו ויתבאר מזה כי כאשר היה בפתח הביב פותח טפח וביציאתו פותח טפח והיתה הטומאה בזה הביב הבית טהור לפי שהטומאה תצא דרך יציאת הביב אשר בו טפח ולא תכנס לבית וכן אם היתה הטומאה בבית הנה לא יטמא מה שבביב לפי שהטומאה לא תכנס בפתח הביב כאשר בו טפח וכבר הקדמנו לך שטפח על טפח חוצץ בפני הטומאה ודרך טומאה לצאת ואין דרכה להכנס אולם אם היה בפתח הביב טפח ולא תהיה ביציאה טפח ותהיה טומאה בתוך הביב הנה היא תצא מפתח הביב לבית אם אי אפשר יציאתו מיציאת הביב לפי שאין בו טפח והטומאה לא תצא בפחות מטפח כמו שהקדמנו שם באמרו טפח על טפח מביא את הטומאה ואם היתה הטומאה בבית הנה הדבר אשר בביב לא יטמא לפי שהטומאה לא תכנס לביב וקערורית הבית אשר במקום הטומאה יש בו טפח על טפח וכבר חוצץ בפני הטומאה וחלק לה מקום אולם אם היה בפתח הביב אשר בקרקע הבית פחות מטפח על טפח הנה הוא כמו מקום קערורית בקרקע הבית אשר דינו ודין הבית אחד לפי שכל מה שבקרקעית הבית טמא אם לא יהיה בזה המקום טפח על טפח הנה הוא יטמא אמרו (במדבר יט) וכל אשר באהל לעשות קרקעיתו של בית כמוהו עד התהום כמו שהתבאר : ואמרו טפח על טפח מרובע . כדי שלא תטעה ותחשוב שפתח הוא במדידת טפח על טפח איך שתהיה תמונתו כמו שאמרו בשיעור מקוה אמה על אמה ומה שדומה לזה ולזה התנה באמרו מרובע אולם אם היה פתח ברחבו דרך משל חצי טפח ובארכו שלשה טפחים או ארבעה הנה זה הפתח אינו מביא את הטומאה אף על פי שיש בשיעורו יותר מטפח על טפח וזהו ענין אמרו מרובע והבן זה : ואמרו אחד חור שחררוהו מים . ר"ל כל בקיעה בו טפח על טפח הנה הוא אהל ומביא את הטומאה בין נעשה ע"י אדם או חררו אותו מים או אחד מבעלי חיים או שנתבקעה הארץ מעצמה עד שהשאיר שם חפירה וזה מה שיתחדש תמיד: ומרבך של אבנים. אבנים מסודרין

בפלוגתא דר' יוסי ות"ק בתיבת המגדל אמאי לא קאמר ר' יוסי בשדרה וגולגלת יכול לצורפן או לחסרן ועיין באותה משנה על פירוש הרא"ש ז"ל ע"כ): ז טפח על טפח מביא את הטומאה וכו'. כגון דף שהוא טפח ומאהיל על כזית מן המת ועל הכלים מביא טומאה על הכלים ואם אינו רחב טפח ואינו גבוה מן הארץ טפח אינו מביא את הטומאה אלא טומאה רצוצה היא ובוקעת כנגדה ועולה : וחוצץ בפני הטומאה . פחות מכאן ברום וברוחב אינו חוצץ: כיצד. הוא חוצץ בפני הטומאה אבל דין דמביא לא פי' כאן: ביב . חפירה תחת הקרקע שבו יוצאין השופכים לחוץ: שהוא קמור . מכוסה כדתנן בפט"ז דכלים גבי התיבה בו פותח טפח שהוא רחב טפח על טפח ברום טפח ויש ביציאתו בפתיחתו שהוא פתוח לרה"ר פותח טפח הבית טהור דחייץ בפני הטומאה ודוקא שאין בביב אלא כזית דפתחו בטפח אבל ביותר מכזית קתני בתוספתא תו ד' טפחים : הבית טמא . דטומאה בוקעת ועולה כיון שאין מקום לטומאה לצאת : מה שבתוכו טהור . דחוצץ בפני הטומאה כיון שיש בו רוחב טפח אין הטומאה בוקעת ועולה לתוכו דתנן לקמן פ' ט"ו בית שמ טמאים טומאה בבית כלים שבחלון אם יש במקומן טפח על רום טפח טהורים ואם לאו טמאים שארצו של בית כמוהו עד התהום : אין בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח. אגב דתני בתרי בבי קמא הוי צריך ליה כיון דאין בו פותח טפח אע"פ שיש ביציאתו פותח טפח טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת : אחד וכו'. אחד חור יהא טפח על טפח זה ע"י מים או ע"י שרצים : מלחת מלשון ארץ מלחה ארץ לחם ונעשה כמין חור : מרבך . כמין שורה כמו נדבכין דאבן גלל :

כל המטמאין פרק שלישי אהלות

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פי"ח מהל' טומאת מת הל"ו:
ב ב מיי' שם הל"ד:
ג ג מיי' שם הל"ה:
ד ד מיי' שם הל"ו:
ה ה מיי' שם הל"ד:

ר"ש

מתניתין הלל: סואר של קורות. מוכרי קורות סודרים אותן זו על זו שלא יתעקמו ואית דאמרי נבורי קורות נבורות זו על זו: אינו אהל. בריש היסן (דף כח.) אמרי' מאי טעמא דר' יהודה יליף אהל אהל ממשכן מה להלן בידי אדם אף כאן בידי אדם: שקיפים הם סעיפי הסלעי' דמתרגמי' (תחות) שקיפי כפיא (ישעיה ב). ובסלעים היינו נקיקי סלעים ובריש היסן (דף כח.) גרסי' ובנקיקי הסלעים ונקיקי דומיא דשקיפין אלא אחד נעשה על ידי מטר ואחד נעשה מאליו ואע"ג דלא נעשה בידי אדם מודה רבי יהודה כדאמר בריש היסן (שם) כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר מודה היה ר' יהודה במלא אגרוף ואמרי' התם תניא נמי הכי מודה היה ר' יהודה בשקיפים ובנקיקי הסלעים ותימה דממתני' הוה ליה לאתויי: תניא בתוספתא (פ"ה) ביב שהוא קמור תחת הבית ויש בו ארבעה טפחים ויש ביציאתו ארבעה טפחים ונפל לתוכו הבית טהור. נפל בבית מה שבתוכו טהור. יש בו ד' טפחים ואין ביציאתו ד' טפחים ונפל בתוכו הבית טמא נפל בבית מה שבתוכו טהור. אין בו ד' טפחים ואין ביציאתו ארבעה טפחים נפל בתוכו הבית טמא נפל בבית מה שבתוכו [א] טמא. רחב מבפנים וצר מבחוץ טומאה ברוחב הבית טמא בצר הבית נידון מחצה על מחצה [ב] כו' טומאה בין ברוחב בין בצר הבית טמא. טומאה בבית כלים שברחב טהורין ושבצר טמאין. ומודה ר' יהודה בשקיפין ובסלעין שאף על פי שאינן לאהל חשובין כאהל. ובריית' ומתני' לא פליגי אלא המשנה מפרש כזית מן המת פתחו בטפח (ב) ובתוספתא מפרש (כזית מן) במת שפתחו בד'. וכל הענין קתני אע"פ שאין ביה שום חידוש. טומאה בבית כלים שברוחב טהורין דהא אית ביה ארבעה. ושבצר טמאים דהא לית ביה ארבעה:

א **מגדל** של עץ הבא במדה ויש לו דפנות והדפנות עצמן יש חלל בעוביין כגון חורין המפולשין מעבר אל עבר פתוחים לפנים ולחוץ אלא שאין בהם פותח טפח ומגיעין שם מחטין וצנוריות או שאר כלים קטנים כגון סכיני' וכיוצא בהם ומש"ה קאמר רבי יוסי דנידונים מחצה על מחצה דמחציו ולפנים כלפנים דלא מסתבר כלל שיחשב כסתום לגמרי לא כלפנים ולא כלחוץ: שהוא עומד באויר. כגון באהל דקאי באויר העולם ולא בתוך הבית: טומאה בתוכו. בחלל המגדל של עצמו: כלי' שבעוביו. בעובי חלל הדפנו': מחצה למחצה. אשכחן בתוספתא בכותל שבין שני בתים ובמעזיבה שבין בית לעליה וכן גבי ביב דלעיל בתוספתא: טומאה בבית מה שבתוכו טהור. שהמגדל בא במדה כדפרישי' וחוצץ בפני הטומאה דכלי המקבל טומא' אינו חוצץ וקשה תימה דמשמע בכוליה פירקין דלא בעי למיד פתיל וכפ' עשירי (מ"א) בכלים גבי למיד פתיל קא חשיב כלי עץ הטהורים דהיינו באים במדה וי"ל דהני מילי כשמכוסה בכפיסה או בשאר כלים אע"פ שאינו מקבל טומאה

נגן סואר של קורות רבי יהודה אומר כל אהל שאיננו עשוי בידי אדם אינו אהל ומודה בשקיפים ובסלעים:

פרק רביעי

א **מגדל** א שהוא עומד באויר טומאה בתוכו כלים שבעוביו טהורין טומאה בעוביו כלים שבתוכו טהורין רבי יוסי אומר מחצה למחצה ב היה עומד בתוך הבית טומאה בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס ג כלים שבינו לבין הארץ שבינו לבין הכותל שבינו לבין הקורות אם יש שם פותח טפח טמאים ואם לאו טהורין ד טומאה שם הבית טמא: ב ה תיבת א) המגדל יש בה פותח טפח (א) ואין ביציאת' פותח טפח טומאה בתוכה הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכה טהור שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס רבי יוסי מטהר מפני שהוא יכול להוציאה חציים

ר"מ

קלתן על קלתן וכן תרגום ג"כ מורבכת תביאנה (ויקרא ו) שהוא מענין הסדור: וסואר של קורו'. (כמו) [פירוש] חבילות קורות ונקרא סואר של קורות. ואמר שכל טפח על טפח בזאת התכונה והדומה לה אהל הוא ואע"פ שלא יכוין בו לעשות אהל ור' יהודה אומר שלא נשים טפח על טפח אהל אא"כ עשאו אדם בכוונת אהל אולם אם היה נעשה על ידי אחד מאשר בעלי חיים או עשאו אדם בבלתי כונה כמו שיקרה במרבך של אבנים וסואר של קורות הנה הוא אינו אהל אלא ר' יהודה אא"כ היה שיעורו מלא אגרוף וכן התבאר בש"ס ולזה סוא מודה בשקיפין ובסלעים אשר הם גדולי הסכוך והסככות היוצאות מן הבנין והדומה להן תרגום (ישעיה ב) ובסעיפי הסלעי' ובשקיפי (סלעיא) [כיפא] והוא מענין הנקיבה והוציאה מן הנשקפה וכן אמרו סלעים ירצו בו האבנים הבולטין היוצאי' מעלם הקורו' ואין הלכה כר"י:

א **ענין** אמרו עומד באויר שלא יהיה המגדל תחת אהל אבל מגולה לשמים והיו בו חדרים עוברים בעוביו בין שני לוחות האלו וא"ר יוסי מחצה למחצה עניני אם היתה טומאה בעוביו כלי שבתוך הבית אשר ימשך לחצי אשר בו הטומאה טמאים ואשר ימשך לחצי האחר טהורין וכן אם היתה טומאה בתוכו הנה חצי עוביו טמא ממה שימשך לתוכו: עוד אמר כי כאשר היה זה המגדל בתוך הבית הנה הוא כמו בית בבית וכלים שבינו לבין הכותל לא יטמאו אם לא היה שם פותח טפח וכן בינו לבין הקורו'. ונוסחת התוספתא שאנו רואים את הקורות כאילו הן יורדות וסותמות. דבר אחר אין טומאה נכנסת לאהל ואין יוצאה ממנו אם לא בפותח טפח. ואמרו טומאה שם ר"ל בין הכותל ואחורי המגדל או בין גג הבית וגג המגדל או בין קרקעות המגדל ובין הארץ הנה הבית כלו טמא על אי זה פנים שיהיה לפי שהטומאה ההיא בתוך הבית ולא יציל האהל על הטומאה שתחתיו לפי שהשרש אצלינו אם היה אהל לתוך אהל והיתה הטומאה תחת אהל הפנימי הנה אהל החיצון טמא וכבר קדם לנו זכרון זה השרש בשמיני מכלים והוא מאמר התוספתא ל"פ והאהלים מצילין על הטהורים מלטמא ואין מצילין על הטמאים מלטמא ושמור זה השורש שהוא עיקר גדול ובעבור שאומר בכאן אם היתה הטומאה ואפילו תחת המגדל או אחוריו נטמא כל הבית ואין הלכה כר' יוסי: ב תיבת המגדל. הוא ארון ישימו אותן במגדל וזה צורתה. א"ר יוסי שאפי' היתה הטומאה בתוך זה הארון הנה הבית טהור ולא נאמר תלא טומאה דרך פתחו אשר בו טפח שכבר אפשר שתלא הטומאה מזאת התיבה מבלתי זה הפתח אשר בו טפח אשר תלא ממנו הטומאה וזה כשיוציאה חלקים חלקים מדרך יציאתה אשר אין בו טפח ולא תלא ממנו טומאה או ישרוף אותו תוך הארון

פירוש רב האי גאון

בשקיפין ובסלעי'. פי' תרגום סעיפי (ישעיה ב' כ"א) שקיפי ומתרגמינן בצור בשקיף:

מהר"ם מרוטנבורג

ז ומודה בשקיפין וסלעים. בפרק היסן פריך אמתניתין ומי אית ליה לר' יהודה אהל שאין נעשה בידי אדם אינו אהל ופריך מהא דאמר ר' יהודה לא היו מביאין דלתות אלא שוורים וכו' ומשני מודה ר' יהוד' במלא אגרוף תניא נמי הכי ומודה ר' יהוד' בשקיפין ובנקיקי הסלעים. ומותקין משם תניא נמי הכי. דמתני' היא. וגרסי דיקא נמי דקתני עלה

פירוש הרא"ש

סואר קורו'. סדורו' זו ע"ג זו שלא יתעקמו ואית דגרסי נברי של קורות שהם נבורים זו על גב זו: שקיפי'. הם סלעים סעיפי הסלעים ובסלעים היינו נקיקי הסלעים ושקיפין וסלעים אחד הם אלא אחד על ידי מטר ואחד מאליו ואע"ג דלא נעשה בידי אדם מודה בהו ר' יהודה כדאיתא בריש פרק היסן מודה רבי יהודה במלא אגרוף:

א **מגדל** וכו'. מגדל של עץ הבא במדה ודפנותיו כפולות ויש חלל באמצע דופן והוא עומד באויר העולם ואין אהל על גביו: (לשון הרא"ש באומרו בא במדה מ"כ בפרקין במשנה ג' בא במדה ירצה בו ארבעי' סאה בלח שהם כוריים ביבש ע"כ): וטומא' בתוכו. בחלל המגדל: כלים שבעוביו. בחלל הדפנות: מחצה למחצה. אם היתה טומאה בעובי כתליו כלים שבתוך

פירוש רב האי גאון

ג מוכני שלה. כאותה ששנינו בפ' אמר להם הממונה (יומא ל"ז א') אף הוא עשה מוכני לכיור ואמרינן עלה מאי מוכני אמר אביי גלגלא דהוי משקעי ליה:

א ועינו קמורה. פי' ועינו כמו שפירשנו בעינו של תנור שהוא חלון עם ארעיתו כדי שישלוט בו האור ויתלבה פי' קמורה כאותה ששנינו ר' אלעזר בן יעקב אומר מסכת (גיטין) (עי' עירובין פ"ח ב') ביב שהוא קמור ד"א ברה"ר ופי' כמור וסדור:

מהר"ם מרוטנבורג

ליכנס: **ג** היה עומד בתוך הפתח ונפתח לחוץ כו'. נ"ל דהכא לא איירי בתיבת המגדל דסליק מינה. דלעיל נקט לה בלשון נקבה והכא בלשון זכר. אלא...

ר"מ

ועולה טומאה שמונה אינה בוקעת ועולה: **ג** היה המגדל עומד בתוך הפתח טומאה בתוכו הבית טהור שהטומאה יוצאה דרך פתח המגדל שחוץ לבית: טומאה בתוך הבית מה שבתוכו טמא במשנה דוקנית גרסינן טהור וכן בתוספתא וכן עיקר שאין דרך טומאה ליכנס שם: מוכני שלו. מוכני של מגדל משוכה לאחורי המגדל שלש אצבעות וטומאה שם בתוך המוכני. נגד הקורות שהמגדל בפתח והמוכני לאחוריו כנגד קורות הבית לאע"פ שמאהיל עליו טהור הבית דנחשב כמגדל והרי המגדל עומד ונפתח לחוץ ושלש אצבעות דנקט לאו למעוטי פחות דכ"ש דנחשב כמגדל אלא למעוטי משוכה טפי מג' אצבעות דלא הוי כמגדל דאין רגילות להרחיקה מן המגדל כולי האי. ועוד יש לפרש דנקט ג' אצבעות שלא תהא משוכה טפח: שיש בו פותח טפח. שהמוכני פתוח למגדל טפח. ועוד יש לפרש פותח טפח לחלל המוכני שהטומאה בו פותח טפח שלא תהא טומאה רצוצה בוקעת ועולה וכמו שפירשתי נראה: ואינה יוצאה. שאין המוכני נשמטת מן המגדל: והמגדל בא במדה. שמחזיק ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש. תניא בתוספתא [פ"ה] [א] היה עומד בתוך הפתח ונפתח לחוץ וטומאה בתוכו [ג] הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס. אמר רבי יוסי כן הלכה (א) אימתי יפה כח הכלי להכנס להציל מכח צמיד פתיל או מכח אהלים אם מציל הוא (ב) [ג] מכח אהלים בגולל ק"ו על ידי אהלים היתה מוכני שלו משוכה לאחוריו שלש אצבעות וטומאה שם כנגד [ד] הקורות הבית טמא שאני רואה את הקורות כאילו הן יורדות וסותמות. ד"א אין טומאה נכנסה לאהל ואינה יוצאה הימנו אלא בפותח טפח. כלים שכנגד הזוית רבי מטמא וחכמים מטהרין אמר רבי רואה אני את דבריהם מדברי במה דברים אמורים בפרוצה אבל במגופפת הרי היא כקבר פירוש כן הלכה שתניל. אם מציל הוא מכח אהלים...

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פי"ח מהל' טומאת מת הל"ד:

א ב מיי' שם:

ב ג מיי' פכ"ג מהל' טומאת מת הל"ד:

פירוש הרא"ש

אף אם טומאה בתוכו דהא דקאמר ת"ק דרך טומאה לצאת קאמר ר' יוסי דאין סופה לצאת שהרי יכול להוציאה בתלאי זיתים שיכול להכנים ידו בנקב שאין בו פותח טפח וימעט הטומאה מכזית ויוציאנה ולא יטמא הבית ביציאתו ונראה דר' יוסי פליג נמי ארישא [הג"ה כ' הרב ר' מנחם על מה שפירש הרא"ש ז"ל ונראה דר' יוסי פליג נמי ארישא אע"ג דפרשינן לעיל דלר' יוסי כשהיה טומאה בבית מה שבתוכו טמא היינו טעמא שהוא בטל עם הבית כיון שהטומאה בבית. א"כ יצחק נדחק לפרש כן כדי שלא יקשה לו פי' הרא"ש ז"ל דיש חילוק כמו שכתבתי במתני' דלעיל] אם היה עומד בתוך הבית טומאה בתוך הבית הבית טמא דחד טעמא לתרוייהו תימה אי רבי יוסי...

משנה

או לשרפה במקומה: **ג** [א]היה עומד בתוך הפתח ונפתח לחוץ טומאה בתוכו הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכו טמא שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס היתה מוכני שלו משוכה לאחוריו שלש אצבעות טומאה שם כנגד הקורות הבית טהור במה דברים אמורים בזמן שיש שם פותח טפח ואינה יוצאה והמגדל בא במדה:

פרק חמישי

א תנור שהוא עומד בתוך הבית ועינו קמורה לחוץ והאהילו עליו קוברי המת ב"ש אומרים הכל טמא וב"ה אומרים [ב]התנור טמא והבית טהור ר"ע אומר אף התנור טהור:

ב ארובה שבין הבית לעלייה וקדרה נתונה עליה ונקובה בכונס משקה בית שמאי אומרים הכל טמא ובית הלל אומרים [ג]הקדרה טמאה ועלייה טהורה רבי עקיבא אומר אף הקדרה טהורה:

ר"ש

ולעולם לא תצא טומאה מפתח זאת התיבה לבית ואין הלכה כר' יוסי: **ג** בעבור שאמר שאם היתה טומאה בתוך המגדל והוא על זה המצב הבית טהור אמר אם היתה הטומאה ג"כ בגלגל אשר בזאת המגדל הוא יקרא מוכני כמו שביארנו בי"ח מכלים והנה זה המוכני חוץ מאחורי המגדל בתוך הבית ג' אצבעות אשר תביא הטומאה וזה תחת קורות הבית הנה הבית טהור שזאת הטומאה אמנם תצא בטפח וזה ג' אצבעות לבד והתנה בזה ג' תנאים. אחד מהם שיהיה בגובה חלל המוכני טפח לפי שאנחנו לא נצטרך פותח טפח ליציאת הטומאה אא"כ היה בתוך חלל טפח אמנם אם היה בפחות מחלל טפח הנה אינה במקום תצטרך ליציאה ממנו אבל הרי זו יוצאה ומונחת ושמור זה שכבר הרחבנו בביאורו. והתנאי הב' שיהיה זה המוכני אי אפשר יציאתו מאחר המגדל בכללו עד שיהיה נטמא מאחוריו אבל יהיה לו בעיקר עשייתו מה שעקרו מהיציאה אלא פחות מטפח כמו שביארנו. והתנאי הג' שיהיה המגדל בא במדה ר"ל שיחזיק מ' סאה בלח שהם כוריים ביבש כמו שביארנו בי"ח מכלים ולזה יהיה חוצץ בפני הטומאה זה המוכני הנדבק בו כמו שנזכר אולם כאשר היה פחות מזה הנה הוא יטמא כשאר הכלים המקבלים טומאה וכאשר היתה טומאה בתוך הבית טמא וכן כל מה שנזכר מגדל בזה הענין מזו המסכת אין הדיבור אלא באהל מגדל הבא במדה ואע"פ שכל מה שביארנו הוא מבואר עשינו לורה זו להוסיף ביאורו:

א כבר ביארנו שענין התנור הוא הנקב אשר בשפלות מהארץ אשר ישליכו ממנו האש ומוציאין ממנו האפר: וקמורה מקובבת והוא שיהי' התנור כלו תוך הבית והנקב הקמור בולט חוץ לבית עוד האהילו נושאי המת במת על זה הקבוב ואמרו ב"ש כבר נדבק האהל בזאת הקבוב ונכנסה הטומא' לבית מעליוני התנור כמו אם היתה טומאה תחת זה הקבוב וב"ה אמרו שהתנור לבד הוא אשר יטמא כי האהיל המת על...

ב א ב ג מיי' פכ"ג מהל' טומאת מת הלכה ד:
ג ד מיי' שם פכ"א הלכה ג:
ד ה מיי' שם הל"ז:
ה ו מיי' שם הל"ג:
ו ז מיי' שם הלכה ה:

א) חגיגה כב: [עדיות פ"א מי"ד כלים פ"י מ"א]: ב) [חגיגה כב: כו.]: ג) [שם כג:]:

משנה זו: ג א) בקדירה של עם הארץ והטעם מפורש פ' חומר בקודש (דף כג.) וכעין משנה זו שנינו במס' כלים פ' תשיעי (מ"ב) חבית שהיא מליאה משקין טהורים ומניקת בתוכה ושם פירשתי זו וזו: ד לגין של עץ איירי כדפרישית וכן אשה לשה בעריבה הכל בשל עם הארץ איירי ואע"פ שכלי ראשון והאשה כטהורין שוו להו רבנן כלי השני לא שוו להו רבנן כטהור מאחר דבעי הזאה שלישי ושביעי אע"פ שגם הראשון בעי הזאה: האשה שהיא לשה. פרק חומר בקדש (שם:) מייתי לה. תניא בתוספתא (שם) לגין שהוא מלא משקין טהורין ופינן ללגין אחר [א] אם יש שם משקין טמאין לא שנא. פי' לא מיבעי אין שם משקין דטמאין אלא אפי' יש שם משקין דלאי לאו דפינה זה בזה הוא מטהרינן הני והני אפילו הכי טמאין כיון דפינן ואי הוה גרסינן טהורין הוה ניחא טפי: ה היו כלי אבנים. כל הנך כלים אפילו ביד עם הארץ טהורין ואם היו מונחין על פי ארובה מצילין על הכל אפי' על כלי שטף ואקדש נמי נאמנין כדתנן פרק חומר בקודש (דף כד:) ואם ספרים לתוכה רביעית קדש נאמן דהימנוהו רבנן כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו שהכלים הטהורים כגון כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה וכלי עץ הבאים במדה טהורים וכל הני דתנן במס' כלים (פ"י מ"א) ואלו מצילין בצמיד פתיל מצילין עם דפנות אהלים דווקא אבל דפנות אהלים מצילין כגון דפנות בית ולא אבל דפנות שאינם של אהלים כגון דפנות גינה וחצר ואפילו באהלים בלא דפנות אין מצילין וכולה מילתא מיפרשא בהנך בבי דסיפא וקדרה שעל פי ארובה תקרה שבין בית לעליה כדפנות אהלים חשיבא וכל הנך הצלות דסיפא היינו בלא מירוח טיט דליכא צמיד פתיל דע"י צמיד פתיל מצילין בכל ענין: ו הבור והדות. פרק המוכר הבית (דף סד.) תניא אחד הבור ואחד הדות בקרקע אלא שהבור בחפירה והדות בבנין ויש גונה סביב הבור והדות כי הסיא דתנן חוליית הבור והסלע שהן גבוהין עשרה טפחים במסכת שבת פרק הזורק (דף נט.) המת בבית וכלים בבור ודלת וכפישה נתונה עליו על פי הבור והדות כיון דיש שם מחיצות סביב הבור מצלת הכפישה על כלים שבתוכו דכפישה כלי גדול שאינו מקבל טומאה כגון כלי עץ הבא במדה ופי' בערוך סל גדול שכובשין זיתים לשומרן: ואם היתה באר חלקה. שפי הבאר שוה לקרקע הבית ואין חוליא גבוה מזירה סביב דהשתא ליכא דפנות: או כוורת פתוחה. כגון כוורת גדולה הבאה במדה דהשתא ליכא דפנות דאינה מקבלת טומאה ופתוחה דאינה פקוקה בקש: וכפישה נתונה עליה. על פי הבאר או על פי כוורת טמא דאין ב) נותנין אלא על דפנות ואהלים ובבור אין כאן דפנות ודפנות הכוורת לאו דפנות אהלים נינהו: אם היה נסר חלק. דאין זה כלי או סרידה שאין לה דפנות: גפיים. מחיצות דאין נחשב ככלי ובסרידה של בעלי בתים איירי דתנן במסכת כלים פרק ט"ו (מ"ב) סריד של נחתומין טמא של בעלי בתים טהור גיפפו מארבע רוחותיו טמא: טהור. אם נתנוהו על באר חלקה או על גבי כוורת פתוחה מצילין וטהור דדוקא כפישה שהוא כלי אין מצילין אלא עם דפנות אהלים או בצמיד פתיל אבל נסר וסרידה שאין לה גפיים דלאו כלי נינהו מצילין בלא צמיד פתיל ככלי שאין מקבל טומאה כדפרישית פרק ד' (א): כמה תהא דופן של אהל טפח למעוטי פחות מטפח אבל יתר מטפח כ"ש הוא דעדיף: חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן. הא דאין כלי מציל בבאר חלקה היינו בכלי שאין לו דפנות טפח (ב) ג) אבל אם בולטים כלל ולכך קאמר דחצי טפח לכלי וחצי טפח לדופני הבור אין מצטרפין ולפי זה היה נראה כפישה דאין מצלת בבאר חלקה הוה פשוטי כלי עץ כדפי' בקונטר' בשילהי הניזקין (דף סב.) ולא כמו שפירש כלי הבא במדה דא"כ היה דופנותיו יותר מטפח. תניא בתוספתא [רפ"ו] ר' יהודה אומר משום ר' יהושע כשם שהכלים מצילים [ב] אותם עם אהלים שיש להן דפנות כך מצילים עם אהלים שאין להן דפנות [ג] וא' כלי עץ ואחד כלי חרס טהורין בד"א בכלי שיש בו טפח על טפח אבל בכלי שאין בו טפח על טפח אינו מציל. בד"א בזמן שהוא אפוץ טפח מבחוץ מצד אחד ובפנים משני צדדין אבל אם היה אפוץ כחצי טפח מכאן וכחצי טפח מכאן ה"ז אינו מציל: פי' כך מצילין עם אהלים שאין להם דפנות ומתני' דלא כר' יהודה א"נ מתני' בכלי שאין בו טפח. אפוץ. לשון דחיקה הוא ולקמן אפרש בפ' תשיעי (מ"ג) תנן גבי כוורת איזו היא אפוצה כל שאין לה טפח במקום אחד אבל כאן דלא יתכן לפרש כן אלא אפוץ היינו שדבוק הכלי ע"פ הבור. מבחוץ בשפה החיצונה שני מצד אחד אבל מצד שפה הפנימית של בור בעי שיהא דבוק משני צדדין ואז נחשב ככסוי לבור להציל ולהפסיק ואותה אפוצה בעיא שיהא טפח רוחב במקום אחד ולא סגי לה בטפח משני מקומות כגון חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן. וי"מ מבחוץ מצד אחד שיש טפח בדופן הכלי ומצד אחד מבחוץ אין בו טפח מציל ובלבד שיהא בפנים טפח מכל צד דכשכופהו על פיו יהא בו חלל טפח אבל אם היה אפוץ כחצי טפח מכאן כגון שנפחת הדופן במקום אחד כחצי טפח וכן במקום אחר כחצי טפח אינו מציל דלא חשיב כלבוד ואין הלשון מתיישב לפי' זה: ז כשם שמצילים מבפנים עם דפנות אהלים כך מצילין מבחוץ. עם דפנות אהלים כדמפרש והולך: על יתדות מבחוץ סמוך לכותל שלא תהא משוכה מן הכותל כדמוכח בתוספתא ואז חשובה אהל להפסיק בין טומאה שתחתיה לכלים שעל גבה ודוקא בכותל בית שנעשה כותל זה לאהל נחשבת הכפישה גם היא אהל להפסיק אבל בכותל החצר וגנה שלא נעשה לאהל לא תחשב הכפישה אהל להפסיק. וקדירה תלויה בה. יש חילוק בין מפיה ולקורה פותח

ג היתה שלימה ב"ה אומרים א) מצלת על הכל ב"ש אומרים אינה מצלת אלא על האוכלים ועל המשקים ועל כלי חרס *חזרו ב"ה *) להורות לדברי בית שמאי: ד ב) לגין שהוא מלא משקין טהורין הלגין טמא טומאת ז' והמשקין טהורין ואם פינן בכלי אחר טמאין ג) האשה שהיא לשה בעריבה האשה והעריבה טמאים טומאת שבעה והבצק טהור ואם פינתה לכלי אחר טמא חזרו בית הלל להורות לדברי בית שמאי: ה היו כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה הכל טהור היה כלי טהור לקדש ולחטאת הכל טהור שהכל נאמנין על החטאת מפני שהכלים טהורין וכלי חרס טהורין ומצילין עם דפנות אהלים: ו כיצד הבור והדות שבבית וכפישה נתונה עליו טהור אם היתה באר חלקה או כוורת פתוחה וכפישה נתונה עליה טמא אם היה נסר חלק או סרידה שאין לה גפיים טהור ישאין הכלים מצילין עם דפנות אהלים עד שיהא להן דפנות וכמה תהא הדופן טפח היה לה חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן אינה דופן עד שיהא לה טפח ממקום אחד: ז כשם שמצילין מבפנים כך מצילין מבחוץ כיצד כפישה שהיא נתונה על היתדות

*) בסה"מ להורות כדברי ב"ש וכן כמ"ד

ג מצלת על הכל. ר"ל כל מה שבעליה שהיא הוא טהור לפי שהקדרה השלימה חוצצה בפני הטומאה וב"ש אומרים שכל מה שבעליה הוא כמו הדבר שיהיה בכלי המוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת ותהיה זאת הקדרה וכל מה שבעליה בדמיון דברים אשר הם בכלי חרס מוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת שהוא אינו מציל אלא על האוכלים ועל המשקין ועל כלי חרס ולזה אם יהיה בעליה שהיא אוכלין ומשקין וכלי חרס הנה הם טהורים ומה שהוא זולת זה הוא טמא ולפי זאת סברת ב"ש בכלי חרס המוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת אינו מציל אלא על אוכלים ומשקים ועל כלי חרס ובית הלל אומרים מציל על הכל ולזה אמר שבכאן בקדרה שהיא מצלת על כל מה שבעליה וכבר חזרו בית הלל לדעת ב"ש בכלי חרס המוקף צמיד פתיל ולזה חזרו לדעתם בכאן לפי מה שבעליה והיות זאת הקדרה תציל על כל מה שבעליה בהיותה סוגרת שאין שם צמיד פתיל סביבה להיותה חוצצת בין אהל לאהל וזה הפרש הוא מבואר בסיפרי באמרם כלים מצילין בצמיד פתיל באהל המת ואהלים בכיסוי ושמור זה הפרש בכל מה שיבא לך בזה הפרק וזולתו וכבר בארנו טעם מחלוקת בית שמאי ובית הלל בזה הכלי חרס בהלכה האחרונה מהפרק הראשון מעדיות ובעשירי מכלים וביארנו כל זה השרש: ד זאת ההלכה דומה לדרך משל לדין הקודש וזה שכבר קדם שכל מה שבעליה הוא כמו הדברים אשר הם בתוך צמיד פתיל באהל המת וכאשר היתה הקדרה אשר היא כלי חרס בזאת הארובה והיו בעליה כלי נחשת או כסף או הדומה לו מכלי מתכות ובזה הכלי משקין טהורין הנה המשקים טהורים לפי שהקדרה מצלת עליהם והלגין עצמו טמא לפי שהקדרה אינה מצלת עליו להיותו של חרס לפי מה שהשרשנו זה לפי דעת בית שמאי אולם לדעת ב"ה המשקים והלגים טהורים ואם נריק אלו המשקים מזה הכלי א) (שאין בו) לכלי אחר מהכלים אשר היו בזאת העליה הנה המשקים יטמאו בהגעתן בכלי טמא לפי שכל הכלים אשר בעליה לבד כלי חרס יטמאו לפי השרש ולא נאמר שהכלי אשר היו בו בעצמו יטמאם לפי שאם היה כן אי אפשר שהצילו המשקים שכבר השרשנו שהוא מציל על האוכלים ועל המשקין וזה הדין בעצמו באשה שהיתה לשה בעריבה של עץ בתוך העליה שהקדרה בארובה שלה שהאשה והעריבה טמאין טומאת ז' שהקדרה של חרס אינה מצלת עליהן והבצק טהור מפני שהוא אוכל והקדרה מצלת על האוכלים כבר ביארו בתוספתא שהבצק טהור כ"ז שהיא עוסקת בבצק ולא נפרדת ממנו ועזבה אותו אולם אם תגביה שתי ידיה יחד מהבצק וחזרה ולשה הנה היא הטמא הבצק בהיותה נוגעת בו והיא טמאה וזה כולו לדעת ב"ש ואולם ב"ה אומרים שהאשה והעריבה והבצק טהורים: ה אמר שאם היה בזאת הארובה שבין בית לעליה כלי גללים או כלי אבנים וכלי אדמה הנה הם יצילו על כל מה שבעליה בין אדם בין כלים בין אוכלין ומשקין וכלי חרס לפי שאלו אינן מקבלין טומאה כלל כמו שהתבאר בעשירי מכלים ולזה תציל בצמיד פתיל על הכלים ואולם אמרנו בכלי חרס שהוא אינו מציל בצמיד פתיל אלא על האוכלים ועל המשקים ועל כלי חרס לבד מהיותו טמא ע"ג עם הארץ כמו שבארנו שם בי' מכלים ולזה נאמר בכאן כי כאשר היתה בזאת הארובה כלי שהוא טהור לקדש או לחטאת הנה מציל על כל מה שבעליה ואע"פ שהוא כלי חרס לפי שהסבה אשר בעבורה אמרנו שכלי חרס אינו מציל על הכל כבר הוסרה וביאר הסרת הסבה ואמר שהכל נאמנים על החטאת ר"ל על טהרת פרה אדומה שייחדו זה הכלי לחטאת הנה הוא אמרו בו שהוא טהור ואע"פ שהוא עם הארץ הוא נאמן וסמכו בזה לאמרו יתברך (במדבר יט) והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא אמרו הכל נאמנים על שמירתה וכן אם היה זה הכלי חרס טהור לקדש הנה מעלת הקדש לא ימנע בזה שלא יהיה נאמן בו אפילו עם הארץ כמו שהתבאר בסוף חגיגה (דף כו:) באמרם הכל נאמנים על טהרת יין ושמן של קדש כל ימות השנה וכאשר אמרנו

פירוש הרא"ש

פירוש רב האי גאון

מהר"ם מרוטנבורג

הגהות הגר"א

הגהות רו"ב

בתוספתא

א) [ב"ב יט: ע"ש]

מן הארץ טפח טומאה תחתיה א) טמא תוכה וגבה טהור מפני שהיא מאהלת עם דפנות של אהל בתוכה או על גבה הכל טמא. היתה כפישה נתונה בצד דפנו של אהל מבחוץ וטומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. היתה גבוה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה תחתיה טמא תוכה וגבה טהור מפני שהיא נידונית כשיפועי אהלים בתוכה או על גבה כנגדו עד הרקיע טמא. היתה נתונה על גבי שתי יתידות מבחוץ משוכה הימנו בפותח טפח אינה מאהלת בפחות מטפח ר' עקיבא אומר מאהלת וחכמים אומרים אינה מאהלת. כותל שמקצתו משמש לבית ומקצתו משמש לגינה היתה נתונה בצד המשמש לבית מאהלת בצד המשמש לגינה אינה מאהלת. קורה שהיא נתונה מכותל לכותל וקדרה תלויה בה [א] אם אין בין פיה לקורה פותח טפח הרי זו מאהלת [ב] ואם יש בין פיה לקורה פותח טפח הרי זו אינה מאהלת. היתה אפולה בארץ ובקורה אם אין בין פיה לקורה פותח טפח הרי זו מאהלת אם יש בין פיה לקורה פותח טפח אינה מאהלת היה פיה למעלה מודבק לקורה הרי זו מאהלת היתה משוכה ממנו בפותח טפח אינה מאהלת פחות מטפח [ג] ר"ע אומר מאהלת וחכ"א אינה מאהלת אבא שאול אומר בזו היא מחלוקת היה ראשו אחד נתון על כותלו של בית וראשו אחד נתון על כותלו של גינה היתה נתונה בצד המשמש לבית מאהלת בצד המשמש לגינה אינה מאהלת אבא שאול אומר [ד] אף בזו מחלוקת. פי' היה בתוכה או על גבה הכל טמא אם הטומאה בתוך הקדירה או על גבה הכל טמא עם כל מה שבתוכה ומה שתחתיה דאין כלי טמא חוצץ. היתה כפישה נתונה בצד דופנו של אהל מבחוץ בשיפועי אהלים דכשם שאין טומאה נכנסת ויוצאה לאהל כך אינה נכנסת לכפישה וצריך טעם אמאי נקט בכפישה בשיפועי אהלים ובקדרה נקט עם דופנו של אהל וכי האי יש בתוספתא (פי"א) גבי קדירה שתחת ארובה ובפ"י אביאנה וגם שם צריך טעם. בתוכה או על גבה הכל טמא הטומאה בתוך הכפישה או על גבה כנגדו עד הרקיע טמא אבל תחתיה טהור דכפישה לא מקבלת טומאה וחוצצת עם דופן האהל. משוכה הימנו בפותח טפח אינה מאהלת דלאו עם דופן האהל קיימא כיון דמשוכה ומתני' דמאהלת בדבוקה לדופן. מקצתו משמש לבית ומקצתו משמש לגינה כגון כותל ארוך חציו כנגד הבית וחציו כנגד הגינה. היתה אפולה בארץ שהקדרה עם הקורה היתה פיה למעלה מודבק בקורה בצדי הקורה מכאן ובצדי הקורה מכאן א"כ שכפאה על פיה על הקורה שאין הקורה סותמת כל פי הקדרה שספתי הקדירה משוכין משפת הקורה ולחוץ ב) ואבל דקתני יש לה עמוד פלוגתא דר"ע ורבנן. בזו היא מחלוקת. תנא קמא נמי פלוגתא קאמר אלא אבא שאול אתא למימר דדוקא בזו נחלקו ולא בנתונה ע"ג יתדות:

בתוספתא (פ"ו) ואמרו כשם שהכלים מצילין על אהלים שיש להן דפנות כן מצילין על אהלים שאין להן דפנות בד"א בכלי שיש בו טפח אבל בכלי שאין בו טפח אינו מציל ומדע מזה כי כאשר היה לד הכלי טפח הנה הוא יציל עכ"פ וכאשר היה בגובה לד הבית ג"כ טפח הנה הוא יציל על כל מה שבגשר חוץ מכפית הכלי ואם לא היה בגבהו טפח ר"ל בגובה לדדיו אם כסהו בגשר ומה שדומה לו הציל ואם כסהו בכלי לא הציל אלא אם היה בו גובה טפח ר"ל בשפת הכלי ולא יתנגד זה שאמרנו בעשירי מכלים היו כפויים על פיהן מצילין כל שתחתיהם לפי שזה יהיה בכלי שיש בו טפח ר"ל בגבהו לפי שהוא יהיה בדמיון אהל כמו שבארנו שם: ז מבחוץ. ר"ל חוץ לאהל ודמיון זה כשנעמיד יתדות בארץ בצד האהל וירכיב הכלי אשר לו לד בגובה טפח על אלו היתדות ויתדבק בשוי פיו עם לדדי הבית או האהל הנה היא תציל על כל מה שבתוכו ואפי' היתה טומאה תחתיה על זו הצורה* אולם אם התדבק פי זה הכלי עם שטח החצר או הגינה אשר הוא מגולה לשמים ואין הכותל אהל ולא יקיף בבית הנה זה הכלי לא יציל אבל יהיו הכלים אשר בו וכל מה שבתוכו כבר האהילו על הטומאה לפי שזה הכותל לא יעשה לחוץ בפני הטומאה כמו כותל הבית ואמנם נעשה בזאת הקדרה התלויה מהקורה כאשר התבאר בתוספתא שאם היתה קורה דבוקה ע"פ הקדרה הנה אין לחלוק שהיא מאהלת על כל מה שבתוכה ואם היה בין פי הקדרה והקורה פותח טפח הנה אין מחלוקת ג"כ שכל מה שתחת הקדרה טמאה בעבור הטומא' אשר תחתי' והיות הקדרה תחת אהל לפי שהיא תחת הקור' ואם היה בין הקדרה והקורה פחות מטפח הנה בזה יאמר ר"ע שאין שם פותח טפח מאהלת וחכמים אומרים שאם לא יתדבק עם הקורה אינה מאהלת והלכה כחכמים:

מבחוץ טומאה תחתיה כלים שבכפישה טהורים אם היה כותל חצר או כותל גנה אינה מציל קורה שהיא נתונה מכותל לכותל וקדרה תלויה בה טומאה תחתיה כלים שבקדרה ר' עקיבא מטהר וחכמים [א]מטמאין:

פרק ששי

א אדם [ב]וכלים נעשין אהלין לטמא (א) אבל לא לטהר כיצד ארבעה נושאין את הנדבך טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאים טומאה על גביו כלים שתחתיו טמאים רבי אליעזר מטהר נתון על ארבעה כלים אפילו כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאים טומאה על גביו כלים שתחתיו טמאים נתון על ארבעה אבנים או על דבר שיש בו רוח חיים טומאה תחתיו כלים שעל גביו טהורים טומאה על גביו כלים שתחתיו טהורין: **ב** [ג]קוברי המת שהיו עוברים באכסדרה והגיף אחד מהן את הדלת וסמכו במפתח אם יכול הדלת לעמוד בפני עצמו טהור ואם לאו טמא וכן א) [ד]חבית של גרוגרות או קופה של תבן שהן נתונות בחלון אם יכולין הגרוגרות והתבן לעמוד בפני עצמן טהורין ואם לאו טמאין [ה]בית שחצצו בקנקנים וטח בטיח אם יכול הטיח לעמוד בפני עצמו טהור ואם לאו טמא

א אבל לא לטהר. דכל אהל הנסמך ע"י אדם או ע"י כלים אין נחשב לכלום אהל לחוץ בפני הטומאה: נדבך. אבן גדולה ורחבה מלשון (עזרא ו) נדבכין די אבן גלל: טומאה. תחת הנדבך כלים שעל גביו טמאים דאינו חוצץ וכמאן דליתיה דמי דאין עשוי אהל לטהר: כלים שתחתיו טמאין. אפי' שלא כנגד הטומאה כאילו נתונים באהל המת דלטמא נעשים אהלים ולא לטהר. ור' אליעזר מטהר בתרווייהו דקסבר נעשה אהל לטהר וחוצץ בפני הטומאה והאי דמטהר ר"א היינו בנתון על מוט שאין בעוביו כעובי המרדע שלא הוזקקו הנושאים לטומאה כדמוכח בתוספתא וכולה מתני' בנושאין באויר כגון בחצר או בגינה ולא בתוך הבית: נתון הנדבך על ארבעה כלים. אפי' כלי אבנים דלא מקבלי טומאה: על ארבעה אבנים. שאינם כלים נחשב לאהל לחוץ: תניא בתוספתא [רפ"ז] ארבעה שהיו נושאין את הנדבך ואין במוטות כעובי המרדע טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין טומאה על גביו כלים שתחתיו טמאין ור"א מטהר וכן היה ר"א אומר כזית מן המת בפי העורב האהיל על גבי הנדבך אדם וכלים שתחתיו טהורין האהיל ע"ג תנור וכיריים החדשים טהורים נתון על ד' כלים [ה] אפי' כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה ואין בהם פותח טפח טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין טומאה על גביו כלים שתחתיו טמאין [ו] ויש בהן פותח טפח ר"א מטהר ואם יש בהם פותח טפח טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין טומאה על גביו כלים שתחתיו [ז] טמאין נתון על ארבעה כסיות הנתונות על גבי ארבעה אבנים ואין בהם גובה טפח טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין טומאה על גביו כלים שתחתיו טמאין ור"א מטהר ואם יש בהן גובה טפח וטומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין טומאה על גביו כלים שתחתיו טהורים ואם ראשי כסיות נראין בין כך ובין כך [ח] טהורין: נסר שראשו אחד נתון על גבי האבן וראשו אחד נתון ע"ג הספסל רואין אותו שאם ינטל הספסל ויכול לעמוד בפני עצמו מציל ואם לאו אינו מציל. ר' יוסי בר' יהודה אומר רואין את הנסר שאם יושב ויורד ויש תחתיו רבוע טפח על טפח על רום טפח ה"ז מציל מפני שנדון כשיפוע אהלים. פי' ואין במוטות כעובי המרדע משום ר"א נקט ליה שאם יש במוטות כעובי המרדע אפי' ר' אליעזר מודה דאין נעשים אהלים לטהר מאחר דטמאין הנושאין כדתנן פרק ט"ז (מ"א) ומייתינן לה פרק קמא דשבת (דף יז.) כל המטלטלין מביאין את הטומאה על האדם והנושאן כעובי המרדע. תנור וכיריים החדשים שלא הוסקו דלא מקבלי טומאה. ואין בהם פותח טפח כלומר או כלים מקבלים שאין בהם פותח טפח שאין טפח בין פיו של כלי לנדבך ובכלי חרס שאין מקבל טומאה מגבו ודרך פיו לא אתיא כיון דליכא טפח בין פיו לנדבך מידי דהוה אההיא דתוספתא דסוף פרקין דלעיל (פ"ו) בקדיר' התלויה בקורה שאין בין פיה לקורה טפח דמאהלת ומשום ר"א נקט לה דדוקא הכא ר"א מטהר דאם יש בהן פותח טפח אפי' ר"א מודה כיון דטמאים דאין נעשים אהלים לטהר וסתם מתני' כרבנן. ומיהו תימא בין בהך בין בההיא דקורה אמאי אין האהל מביא טומאה לקדירה אפי' דבוקה לקורה ולנדבך מ"ש מנסר שעל פי התנור דמביא הטומאה לתנור כדפרי' לעיל בריש פרק ה' ושמא שאני קורה דנתונה על גבי כותל והשובה כדפנות אהלים וכן נדבך דהכא ברחב הרבה ונחשב כאהל ומאלת הקדירה עם דפנות אהלים ולא דמי לנסר שעל פי התנור דבולט חוץ לפיו טפח דלא חשיב בכך דופן אהלים. ואם יש בהם פותח טפח בכלים המקבלים טומאה ומשום רבי אליעזר נקטה לאשמועינן דמודה בה: כסיות מלשון כסא ואין בהם גובה טפח דלא מטמו כסיות כיון דאין בהן גובה טפח ולכך מטהר ר"א וטומאה רצוצה לא הוי דאיפשר שנדבך גבוה באמצע. כלים שתחתיו טהורין צריך לדקדק מאי שנא הכא תחתיו מעל גביו מכולהו אחריני. (ג) בין כך ובין כך טהורים דכיון דנראים שמיע להו מתחת הנדבך והוה ליה כנתון על האבנים לבדן. ויכול לעמוד בפני עצמו מציל דספסל כמאן דליתיה והוה ליה כנתון על האבן לבדה. ר' יוסי ברבי יהודה אואין יכול לעמוד בפני עצמו קאי ואם ינטל הספסל ראש הנסר לארץ ואם באויר תחתיו שעשוי בשיפוע יכול אדם לרבע טפח על טפח על רום טפח נידון כשיפועי אהלים ומציל: **ב** אחד מהן. מן המלוין את המת לקוברו ולא מנושאי המטה הגיף את הדלת כדי שלא תכנס הטומאה לבית בשעה שיעברו דרך אכסדרה שלפני הבית דיש תקרה על גבה. אם יכולה דלת לעמוד בפני עצמה בלא סמיכת מפתח הוה לה מפתח כמאן דליתיה. ואם לאו טמא דכל דבר הנסמך באדם וכלים אין חוצץ בפני הטומאה כדאמרן דאין נעשין אהל לטהר והיינו טעמא דגרוגרות והיינו טעמא דתבן והיינו טעמא דטיח משום דעמידתן על ידי כלים.

בכבר הקדמנו שאכסדרה הוא כבית שער לבית ואמר כי כאשר נכנסו קוברי המת ר"ל נושאי המת תחת האכסדרה והיה שער הבית קצתו (פתוח)[נעול] והחזיק א' מהנושאים לנעול שער הבית במפתח אשר בו כדי שלא יפתח ותכנס הטומאה בבית [כיון] שהמשקוף יוצא א) אם היה הפתח אפשר להתקיים נעול על ענינו ולא יפתח ואפי' הסיר זה המחזיק ידו מן המפתח הנה הבית טהור וכבר נבדל מהאכסדרה בזה השער הנעול ואם כאשר יסיר זה ידו (ב) יפתח השער הנה הוא טמא לפי שכבר היה זה האדם הנושא למת הוא אשר חלץ בפני הטומאה ואדם אינו חולץ יהיה מי שיהיה ואמנם אמר בכאן אחד מהם על הידוע והוא הסקם אפי' היה אדם מתוך הבית ומחזיק הפתח ודע זה: וכן אם היה חלון בין שני הבתים יהיה בו טפח על טפח ומעלה והטומאה באחד משני הבתים הנה הבית האחר יהיה טמא בלא ספק לפי השרש הנזכר לפי שטפח על טפח מביא את הטומא' ואם היה זה החלון נעול בכלים הנה לא תחוץ בפני הטומאה ואם היה בזה החלון חבית מלאה מתאנים הנה לא תהיה חוללת להיותה כלי הנה היא תטמא וכל מה שיטמא אינו חולץ בפני הטומאה כמו שהתבאר וזה אם היה פי החבית ממה שימשך לבית אשר בו הטומאה לפי שכלי חרס אינו מטמא מגבו כמו שביארנו פעמים ולזה אם היה שולי החבית ממה שימשך לבית טמא הנה זאת החבית חוללת לפי שלא תטמא מגבה כמו שקדם בקדירה שבארובה וכן ביאר הש"ס בזה בבתרא (דף יט:) ושם התבאר שאמרו בכאן שהתאנים חוללים בתנאי שיהיו בלתי מוכשרים ואף על פי שכבר נפסלו ואינן נאותות לאכילה אשר אין דעתו לפנותן ולזה יחוץ בפני הטומאה וכן התבן גם כן שיהיה מתנאי שתהיה נפסד אינו נאות לאכילת הבהמה עד שלא יהיה ראוי ב) אלא לטיט ענינו שאלו שני התנאים מחוייבים בכל מה שיבדיל בין המקום הטהור ובין הטומאה והוא שיהיה זה הדבר אינו מקבל טומאה ואין דעתו לפנותו ואם היה אפשר חזרת החבית והקופה ישארו אלו התאנים או זה התבן עומדים בעצמם סותמין כל החלון והטען עליו ויחוץ בפני הטומאה ואם לא אפשר זה הנה זה הטרם והטען על הקופה ועל החבית והם כלים יטמאו ולא יחוץ ויהיה הבית השני טמא וזה הדין בעצמו בבית נחלק בחלוקה בקנקני חרס הונחו קצתן על קצתן והוטח עליו הטיח וכבר ג) נעשה שהקנקנים כלים ואינן חוללין ובתוספתא (פ"ז)

א) נ"ל שהמקרה יוצא וההלכה מקומות בנוסחת א"י מוגה הגג במקום המשקוף. ב) [אולי צ"ל אפילו לטיט ועי' בב"ב שם ובדברי רבינו בחיבורו פט"ו מ"ה טו"מ הל"ב]. ג) גי' יעב"ץ נזכר.

חבית וקופה וקנקנים שהן נתונין בחלון פרק לא יחפור (דף יט:) מוקי לה בגרוגרות (א) שהתריסן ובתיבנא סריא דמבטל להו ומשום הכי חייצי ומשמע התם דאי לא מבטל להו לא חייצי והא דאשכחן בסוף שבת (דף קנז.) שפקקו את המאור בטפיח ובשבת לא מצי מבטל משום בונה יש לחלק דהיכא דסותם כל החלון לא בעי ביטול אבל הכא אין התבן

א) תחתיה. ב) נ"ל ואבל דקתני יש להעמיד.

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פכ"א מהל' טומאת מת הל"ה:

א ב מיי' שם פי"ב הלכה א:

ב ג מיי' פרקי"ח שם הלכה ג:

ג ד מיי' שם פט"ו הלכה ג:

ד ה מיי' שם פכ"ד הלכה א:

פירוש הרא"ש

וקדירה תלויה בה. ואין ביה ובין הקורה פותח טפח (פי' הר"ר מנחם יל"ע לפי שאינו דפנות אוהלים ולא דמי לכותל הבור דחשיב דפנות אוהלי' כיון שהבור משתמשי' בו תשמישי הבית. ע"כ פירש הר"ר מנחם):

א אדם כו'. פירוש אדם וכלים כל אהל שנסמך על ידם לא חשיב אהל לחוץ בפני הטומאה אבל חשיב אוהל להביא את הטומאה: נדבך. אבן גדולה ורחבה מלשון נדבכין די אבן גלל: **כלים.** שעל גבו כנגד כל הנדבך טמאי' לפי שהטומאה מתפשטת תחת כל הנדבך ובוקעת ועולה וכן טומאה על גביו רואים כאילו הוא תחתיו דלא חשיב אהל לחוץ וטמא כל מה שהוא כנגד הנדבך למעלה: ורבי אליעזר מטהר. דחשיב ליה אהל לחוץ: **אפילו** כלי גללים. דלא מיקבלי טומאה כיון דשם כלי עליהם: על דבר שיש בו רוח חיי' וזו אדם:

ב קוברי מתים וכו' שהיו עוברים באכסדרה. שהיא לפני הבית וקדם אחד מהם ונעל הדלת שלא תכנוס הטומאה מן האכסדר' לבית וסמכו במפתח שהוא כלי ואם אין הדלת יכול לעמוד נעול בלא סמיכת המפתח הוי כפתוח שכל האהלים הנעשית ע"י כלי לא הוי אהל' והיינו טעמי' דתבן וגרוגרות וטיח ומיירי בגרוגרו' שלא הוכשרו בכל דבר המקבל טומאה אינו חולץ בפני הטומאה ובפרק לא יחפור מוקי להו בשבטלינהו דמבטל להו דכל דבר שאינו סותם כל הנקב אינו חולץ אי לאו דמבטל ליה שאין עתיד עוד ליטלו משם. בפ' לא יחפור פריך שאני חבית היכי דמי או פומה לבר היא גופה תיחוץ דאין כלי חרס מיטמא מגבו ומשני דפומיה לגיו ותימה לי דכלי גופים שהוא טהור חוצץ ודבר אחר שעומד ע"י כלי טהור אינו חוצץ וכל אלו הלכות הן דהא אהל של פשתן ושער אע"פ שהוא טמא חוצץ ונדבך הנתון על כלי גללים אינו חוצץ אף על פי שהכלי שלנו חולך:

פירוש רב האי גאון

א הנדבך. פי' אלנעש בטיית ויש אומרין שריתא ארכמי ארון של מת שנישא במוטות כדאמר בתוספתא (תוספתא אהלות פ"ז) ואין במוטות כעובי המרדע טומאה תחתיו:

מהר"ם מרוטנבורג

אלא טפח. על כן נ"ל דכפישה אינה מחזקת מ' סאה ואפילו הכי טהורה. שאינה עשויה אלא לכפותה על הכלים. וכפישה הוי מלשון הכפישני באפר. שהוא לשון כפייה. וטהורה כדתניא בתורת כהנים כל המשמש כפוי בכלים טהור:

הגהות הב"ח

(א) משנה ב' בר"ש בגרוגרות שהתריפו ובתיבנא:

הגהות הגר"א

[א] מ"ו בר"ש אם אין בין. נ"ל ואין בין: [ב] שם הרי זה מאלת דברי ר"ע. וחכ"א אינה מאלת ואם יש בין פיה לקורה פותח טפח דברי הכל אינה מאלת: [ג] שם ר"ע אומר מאלת וחכ"א אינה מאלת. נמחק: [ד] שם אף בזו. נ"ל כזו: פ"ו [ה] מ"א בר"ש אפי' כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה. נמחק: [ו] ויש בהן פותח טפח. נמחק: [ז] שם כלים שתחתיו טהורין נתון על ארבעה כו'. כצ"ל: [ח] בין כך ובין כך טמאין. כצ"ל:

הגהות רוו"ב

פ"ו (א) מ"א אבל לא לטהר. כ"כ עיין בתוס' דעירובין ד"ל ע"ב ד"ה ומ"ס וכו': (ב) מ"ב בר"ש כאשר יסיר זה ידו. מן השער. כצ"ל ועיין נתוי"ט: (ג) מ"א בר"ש בין כך ובין כך טהורים דכיון דנראים ... וכו'

עין משפט
נר מצוה

ה א ב מיי' פכ"ד מה' טומאת מת הל"ה:
ו. ג מיי' שם הל"ד
ז ד מיי' שם הל"ח:
ח ה מיי' שם הל"ו:
ט [ה] [מיי' שם פכ"ה הל"א]:

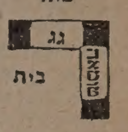
התבן והגרוגרות סותמין הכל דהא איכא מקום קופה ותבית וכן כל הנהו דממעטין את הטפח דבפרק לא יחפור (דף יט:) וניחא השתא דפריך התם הא' חבית היכי דמי אי פומא לבר היא גופה תיחוץ דאין כלי חרס מטמא מגבו דתבית סותמת כל החלון ואע"ג דלא מבטל לה חיילא ומשני דפומה לגאו אי נמי בחבית של מתכת וניחא השתא הכיא דמגילה ברים בני העיר (דף כו:) בהבוא בי כניסתא דיהודאי רומאי דהוה ליה פתחא להבוא אינדרונא דהוה ביה מיתא אמר להו רבא דלו תיבותא ואיתבוה אבבא דהוה ליה כלי העשוי לנחת אע"ג דמסתמא לא הוו מבטלי התם תיבה דמנח ביה ספר תורה מ"מ חייץ שפיר כיון דסותם כל הפתח. תניא בתוספתא (שם) ר' יהודה אומר משום ר"א אף על פי [א] שנפחתה הדלת הבית טהור לפי שלא נטמא המפתח. בית שחלנו בקנקנים טהורות ופיהן כלפי הטהרה מצילות כלפי הטומאה אינן מצילות ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון אף כלפי הטומאה מצילות עד שיהיה בפיהן פותח טפח טחן בטיט בין מבפנים בין מבחוץ אם יכול הטיח לעמוד בפני עצמו מציל ואם לאו אינו מציל: ג כותל שהוא לאויר כגון כותל שהוא מפסיק בין בית לחצר או בין בית לגינה כלומר שצדו אחד לאויר העולם: וטומאה בתוכו שנסדק הכותל (א) ויש תלמים בתוכו שטומאה שם: מחציו ולפנים. שהטומאה בחצי הכותל של צד הבית: הבית טמא. כאילו היתה בבית דהויא פלגא בתר בית שדינן ליה והעומד בכותל מלמעלה אפי' עומד כנגד הטומאה טהור דלאו כטומאה רצוצה חשיבא ואינה בוקעת ועולה דהא חשיבא לה כמונחת באהל המת: מחציו לחוץ. לצד האויר לא שדינן לה בתר בית ולפיכך העומד מלמעלן טמא כיון דלאו כמונחת באהל דמיא הרי היא טומאה רצוצה ובוקעת ועולה: מחצה למחצה. שהטומאה באמצע (ב) ר' מאיר מטמא (וחכמים מטהרין) קסבר דלהחמיר שדינן להו בתר בית ובתר אויר וחכמים מטהרין דלגמרי שדינן להו בתר בית: כל הכותל לבית. אפי' עומדת הטומאה בחצי של צד אויר. תניא בתוספתא [פ"ז] כותל שנסדק בין שתי בין ערב ועשוי כמין מסף רחב מבפני' וצר מבחוץ טומא' ברחב הבית טמא ובצר נידון מחצה על מחצה. רחב מבחוץ וצר מבפנים טומאה ברחב הבית [ב] טהור ובצר נידון מחצה על מחצה: נסדק כמין שתי ומפולש לכאן ולכאן רחב מלמעלה וצר מלמטה [ג] וטומאה בין ברחב ובין בצר הבית טמא. נסדק כמין ערב ומפולש לכאן ולכאן רחב מצד אחד וצר מצד אחד טומאה ברחב הבית טמא ובצר נידון מחצה על מחצה.

טמא: ג אכותל המשמש את הבית ידון מחצה למחצה כיצד כותל שהוא לאויר והטומאה בתוכו מחציו ולפנים הבית טמא והעומד מלמעלן טהור מחציו ולחוץ הבית טהור והעומד מלמעלן טמא מחצה למחצה הבית טמא והעומד מלמעלן ר"מ מטמא וחכמים במטהרין רבי יהודה אומר כל הכותל לבית: ד גכותל שבין שני בתים והטומאה בתוכו בית הקרוב לטומאה טמא והקרוב לטהרה טהור מחצה למחצה שניהם טמאים טומאה בא' מהן וכלים בכותל מחציו וכלפי טומאה טמאים מחציו וכלפי טהרה טהורין מחצה למחצה הרי הן טמאין מעזיבה שבין הבית לעליה טומאה בתוכה מחציה ולמטן הבית טמא ועליה טהורה מחציה ולמעלן העליה טמאה והבית טהור מחצה למחצה שניהן טמאין טומאה באחד מהן וכלים במעזיבה מחציה וכלפי טומאה טמאין ומחציה וכלפי טהרה טהורין מחצה למחצה הרי הן טמאים רבי יהודה אומר כל המעזיבה לעליה: ה דטומאה בין הקורות ותחתיהן כקליפת השום אם יש שם פותח טפח הכל טמא אם אין שם פותח טפח רואין את הטומאה כאילו היא אוטם היתה נראית בתוך הבית בין כך ובין כך הבית טמא: ו הבית המשמש את הכותל ידון כקליפת השום כיצד כותל שבין שני כוכין או בין שתי מערות טומאה בבתים וכלים בכותל ועליהן כקליפת השום טהורים טומאה בכותל וכלים בבתים ועליהן כקליפת השום טהורים [ה] טומאה תחת העמוד

ר"מ

בית שחללו בקנקנים טהורות ופיהן כלפי הטהרה מצילות כלפי הטומאה אינן מצילות טחן בטיט בין מבפנים בין מבחוץ אם יכול הטיח לעמוד בפני עצמו מציל ואם לאו אינו מציל: ג כותל שהוא לאויר. שיהיה עובי הכותל פתוח לשמים והמשקוף מורכב בקיר לא עליו (כזה) הנה אם היתה הטומאה א) בבית יטמא הנה כל מה שזולת זה טהור לפי שנחשב הטומאה שהיה תוך הבית ולזה אשר עמד על ראש הכותל טהור כמו מי שיעמוד על משקוף הבית ואם היתה הטומאה בחצי היוצא הנה לא יראה פועל הטומא' בבית ויהיה הכותל כלו בדמיון קבר. ר' יהודה אומר שהכותל כולו מהבית יחשב ואע"פ שהטומאה מחציו ולחוץ הבית טמא והעומד על הכותל טהור ואין הלכה כר' יהודה. והלכה כחכמים: ד זאת ההלכה כולה מבוארת הענין ולא תצטרך לפירוש ואל תתמה היות הכלים יתטמאו בבית טמא ואף על פי שהן בתוך הבנין לפי שאין היותן תחת הטיט יצילם מן הטומאה ואמנם יצילם מן הטומאה היות' תחת צמיד פתיל או באהל אחר לפי מה שקדם אולם היותן בלועין בבנין הנה לא יצילם וכבר קדם לך זה השרש בתשיעי מכלים וביארנוהו שם ואין הלכה כר' יהודה: ה תחת הקורות. הוא שתהיה הטומאה בעלם הקורה לא בעלם הבנין ואמרו כקליפת השום הוא הפלגה והכונה שאפילו המחיצה דקה מאד ימנע בינה ובין הבית כאשר לא יהיה בעמידתו טע"ט ולא תטמא הבית אבל

כותל

פירוש הרא"ש

ג כותל המשמש כו'. פי' כותל שהוא לאויר מצד א' הוא לאויר חצר או כה"ר. וטומאה בתוכו בחללו שיש בו סדק מחצי כותל של צד הבית שבינו לטומאה כאילו היא בתוך הבית הילכך העומד מלמעל' אפי' כנגד הטומאה טהור דלאו טומאה רצוצה היא דחשיבה כמונחת בבית אבל מחציו ולחוץ לא שדינן ליה בתר בית לפיכך העומד למעלה כנגד הטומאה טמא:

מחצה א) לטומאה. שהטומאה באמצע הכותל ר"מ מטמא דלחומרא שדינן ליה בתר בית ובתר אויר וחכמים שדו ליה בתר בית לחומרא ולקולא: כל הכותל לבית. ואפילו מחציו ולחוץ: ד כותל שבין וכו' כותל שבין שני בתים. שהוא מפסיק בין בית לבית וכל צד הסמוך לבית שדינן בתר בית הסמוך לו: מעזיבה. היא תקרה המפסקת

פירוש
רב האי גאון

ד מעזיבה. פי' אותו הטיט ששמו הימליטא בארמית מן וטמנתם במלט (ירמיה מ"ג ט') ואותו החרסית והצרורות שנותנין על התקרה שמו (על) מעזיבה ועיקרו מן המקרא (נחמיה ג' ח') ויעזבו ירושלים עד החומה: ה אוטם. פי' [כמו] ויעש לבית חלונות אטומי' (מ"א ו' ד'): ו כוכין. פי' גופו של קבר המת. כיצד חופרין [חפירת] קטנה [ונקרא] כוך:

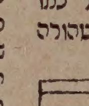
מהר"ם
מרוטנבורג

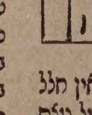
פ"ו ה טומאה בין הקורות כו'. מסקנא דמילתא דר' יהודה היא כמ"ש בפנים: אם יש

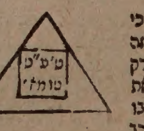
טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: ז כלים שתחת הפרח טהורים רבי יוחנן בן נורי מטמא הטומאה והכלים שתחת הפרח אם יש שם פותח טפח טמאי' ואם לאו טהורין: ב' פרדסקי' זה בצד זה או זה על גב זה נפתח א' מהן הוא והבית טמא וחבירו טהור ורואין את הפרדסקין כאילו הוא אוטם ידון מחצה למחצה להביא את הטומאה לבית:

פרק שביעי

א הטומאה בכותל ומקומה טפח על טפח על רום טפח כל העליות שעל גבה אפי' הן עשר טמאות היתה עליה אחת על גבי שני בתים היא טמאה וכל העליות שעל גבה טהורות כותל שנית טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת נפש אטומה הנוגע בה מן הצדדין טהור מפני שטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת אם היה מקום הטומאה טפח על טפח על רום טפח הנוגע בה מ"מ טמא מפני שהיא כקבר סתום סמך לה סוכות טמאות רבי יהודה מטהר: ב כל שיפועי אהלים כאהלים אהל שהוא שופע ויורד וכלה עד כאצבע טומאה באהל כלים שתחת השיפוע טמאים טומאה תחת השיפוע כלים שבאהל טמאין טומאה מתוכו הנוגע בו מתוכו טמא טומאת ז' ומאחוריו טמא טומאת ערב טומא' מאחוריו הנוגע בו מאחוריו טמא טומאת ז' מתוכו טמא טומאת ערב כחצי זית מתוכו וכחצי זית מאחוריו הנוגע בו בין מתוכו בין מאחוריו טמא טומאת ערב מקצתו מרודד על הארץ טומאה תחתיו או על גביו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת אהל שהוא

לתוכו טהור אם לא נגע בו: מקצתו מרודד. מקצתו של אהל מרודד על ארובה שבין בית לעליה וטומאה בבית. ר' יוסי אומר מציל העליה בנטית אהל שהאהל
אז מציל על כל העליה שחוץ לאהל. תניא בתוספתא [פ"ח] אהל שהוא נטוי על גבי ארבעה ספודין של מתכת ר' יעקב אומר אינו מציל מפני שדבר טמא מטמי
מציל. נטוי על גבי קנים דוקרנים ר' יוסי אומר מציל ור"ש אומר אינו מציל עד שיהיה נטוי כנטיית האהל. סדין שתפרו ונתנו על גבי עריסה אם אין בינו לאר
מציל בד"א בזמן שאם תנטל עריסה וסדין עומד אבל אם תינטל עריסה וסדין נופל אע"פ שתפרו ואע"פ שאינו מסולק מן הארץ [א] אלא כל שהוא הרי זה אי

שהוא נטוי בעליה מקצתו מרודד על הארובה שבין בית לעליה רבי יוסי אומר מציל ר"ש אומר אינו מציל עד שיהא נטוי כנטיית האהל: ג "המת) בבית ובו פתחין הרבה כולן טמאין נפתח א' מהן הוא טמא וכולן טהורים חשב להוציאו באחד מהן או בחלון שהוא ד' על ד' טפחים הציל על כל הפתחים בש"א יחשוב עד שלא ימות המת בה"א אף משמת היה סתום ונמלך לפתחו בש"א כשיפתח ד' טפחים בה"א כשיתחיל ומודי' בפותח בתחלה שיפתח ארבעה טפחים: ד האשה שהיא מקשה לילד והוציאוה מבית לבית הראשון טמא בספק והשני בודאי אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהיא ניטלת בגפיה אבל אם היתה מהלכת הראשון טהור שמשנפתח הקבר אין פנאי להלך אין 3) לנפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו ראש כפיקה: ה יצא הראשון מת והשני חי טהור הראשון חי והשני מת טמא רבי מאיר אומר בשפיר אחד טמא בשני שפירים

פירוש הרא"ש

פירוש רב האי גאון

מהר"ם

[illegible]

א)[סנהדרין עב. ושם איתא יצא ראשו]: ב) (שבת לה. וש"נ): ג)[נזיר נד: נדה נח.]:

אפילו לא עיגל ראשו כפיקה מ"מ הרי יש כאן פתיחת הקבר משום הסוה דבר קיימא: ן יצא רובו. של וולד. והראש כרוב איברים דעד כאן לא פליגי ר"א ור' יוחנן פ' המפלת (דף כט.) אלא בנפלים אבל בבר קיימא מודו מש יצא רוב ראשו אי זהו רוב ראשו משתצא פדחתו: שאין דוחין את נפש. הוולד מפני נפש האשה:

א מחזיקין מ' סאה בלח. אשידה תיבה ומגדל וכוורת ובור קאי דכיון דבאין במדה אין מקבלין טומאה כדתנן פט"ו (מ"א) בכלים: וחוצצין. בפני הטומאה: סקורטיא. פרק הנודר מן הירק (דף נה:) אמרי' מאי סקורטיא אמר רבה בר בר חנה כיתונא דגלא מלבוש של עור: קטבליא. עור שמוצע למטה: שהן עשויין אהלים. נעויים כעין אהל ואכולהו קאי איריעה והסקורטיא וקטבליא וסדין ומפץ ומחצלת ואע"ג דכל הני מקבלי טומאה סקורטיא וקטבליא כדתניא בכלים פט"ז (מ"ג) משיחסום ויקצב ומפץ אמרינן בכל דוכתא שטמא בזב ובמת וכן סדין וכן מחצלת אם עשאה לשכיבה מ"מ חוצצין בפני הטומאה אם נטויים כאהלים דאהל שאני דאע"ג דמקבל טומאה מציל על הטומא' מלהיות בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: עדר. ממש של בהמות כדקתני בתוספתא [פ"ט] ראשו של זה בין רגליו של זה וראשו של זה בין רגליו של זה ובערוך מביא משנה זו בערך אדר ב'. משמע שרוצה לומר כמו אדרייתא דפרק ד' נדרים (דף כה. ע"ש) א) שאמרו לו חכמיו לקיסר שיביא עורות של בהמו' מליאו' תבן ויסבור הנהר (שים) [שהן] בהמות ויבלעם וכן משמע בתוספתא [שם] דקתני וכן עדר בהמה וחיה ועוף וכן החיים שהיו מהלכין זה אחר זה אפילו ראשו של זה בין רגליו של זה וראשו של זה בין רגליו של זה אין הנזיר מגלח עליו ואי גרסינן עור צריך לומר כגון פחות מה' ספחים דלית ביה שיעורא ולא מקבל טומאה א"נ כדתניא פרק דם חטאת (דף צד.) עוצבא שחישב עליה לקלעה טהורה עד שיקליענה: ומכונות חיה ועוף. קיני חיה ועוף מלשון (שמות טו) מכון לשבתך. והעוף ששכן. ובקשור ויתכן דהכא אפילו בלא קשור דלא דמי לעוף ששכן בחלון דפרק לא יחפור (דף כ.) דהתם לענין למעט את הטפח דבעינן ביטול: ועושה מקום לבנה בשבלים. שלא יכהו החמה: קיסום ודלעת מיני ירקות שעליהם רחבים כדתנן הדלה עליה הגפן ואת הדלעת וכן את הקיסוס וכן אחריני. ובירושל' סוף פ"ה דכלאים מפרש אירוס אירוסה קיסוס קיסוסה: ואוכלים טהורים. שלא הוכשרו: העגול של דבילה. תחת העיגול היו רגילים לישב בגלל יותר משאר אוכלים כדקתני בתוספתא: תניא בתוספתא דכלאים פ"ק חמשה דברים נאמרו בדלעת יוונית אסורה בסיכוך על גבי זרעים עוקצה טפח ואוסרת כל שהוא מביאה הטומאה וחוצצת בפני הטומאה הנודר מן הדלועים אינו אסור אלא בדלעת יוונית. פירוש אסורה בסיכוך...

פירוש רב האי גאון

הוא בנדה (דף כ"ד ב') אבל כאן נפרש נופו של דבור שהן כשפופרת של ביצה:

פ"ח א ומכונות חיה. פי' מקום שעשה לה חיה בית מקום לבנה שלוקח מן השבולין: והאירום. פירוש ארום וקיסם פרשנו ארום הוא עץ ששמו בגלי ארומא: והקיסום. פירוש קיסום הילבאנא בלשון רבנן וכך פירש בשאילות: וירוקת חמור. פי' קישואי תמורים יקראו אותם קיתל חימאר בטיית: ב הזיזין. פירוש יציע זיזא והן הקורו' חוץ מן הכותל לחוץ כדאמרינן בבבא קמא (דף פ"ב ע"ב) בעשרה דברים שנאמרו בירושלים אין מוציאין בה זיזין וכצוצטרות משום אהל טומאה אי נמי דלא נתקלו בהו עולי רגלים: והגיזראות פירוש כדאמרינן (יחזקאל מ"א י"ג) והגזרה והבניה וקירותיה ומתרגם רב יוסף וביצורתא...

וטמא ירצה בו הנולד חי והספרש בין יציאת החי תחלה או יציאת המת תחלה הוא מה שאספר לך אחר שתדע תחלה כי כאשר נגע בו בתוך הגוף לא יטמאהו אח"כ נגע בו משיצא לאויר העולם וזה שהולד החי ידחה עצמו ויחזור ביציאתו וקודם זה יחזיקהו הטבע עד שישלם והמת כבר עזב אותו הטבע ולא החזיקהו אבל ידחהו כאשר יכבד עליו ויוציאהו וכאשר יצא הולד הראשון מת הנה נאמר הטבע דחהו ולא ידחה החי ליציאה ולא נגע במת בענין יציאתו ואם קדם החי ביציאה הנה זה המת ימשכהו בלי ספק לפי שהכח לא יחזיקהו אמנם יצא אבל פתיחת הרחם נמשך לחי ודבק אליו ולזה יטמאהו אבל היציאה. והנה אבאר לך בנדה (פ"ה) אמרם תינוק בן יום א' מטמא במת. ושפיר שם השליא אשר יהי' בה הולד ואין הלכה כר"מ: ן זה כולו פשוט אין צריך ביאור:

א הבאת הטומאה הוא שיאהיל דבר ממה שנזכר על הטומאה ועל אדם וכלים ותלילה בפני הטומאה הוא שיחוץ אחד מן הדברים בין המקום אשר בו הטומאה ובין מקום אחר עד שלא תעבור לה הטומאה וכבר התבאר ג"כ שהאהל מציל מן הטומאה לפי שהוא חוצץ בפני הטומאה להוצאתו ממנו ויציל כל מה שתחתיו מכלים ואדם מאלו הכלים אשר התנו בהם שהם מחזיקים מ' סאה כבר קדם זכרונם אחד אחד והתבאר סבת היותם שלא יקבלו טומאה בט"ו מכלים: וכבר התבאר סקורטיא שהיא כסוי עור אשר ישכבו בה: וקטבליא. העור אשר יאכלו עליו. וביאור מפץ ומה הוא ומה דינו בעשרים וארבעה מכלים. ואמר שהן עשויין אהלים לפי מה שביארנו פעמים שהאהל מביא את הטומאה לכל מה שתחתיו עם הטומאה וחוצץ בפני הטומאה למה שהוא יוצא ממנה וכן אם היתה טומאה בבית ובתוך האהל טהור שהאהל חוצץ בפני הטומאה ... לפי שהן אם לא יהיו אהלין הרי הן ככלים כמו שקדם: ועדר בהמה. הוא שיהיה ראש ... כולם ויהיו עומדות לא הולכות וכן יתבאר ... [המדבריות] מכונות ובתנאי ג"כ שיהיו אלו ... שיהיה קשור על כותל או על אילן: והעושה ... מקום דומה לבית: ואירוס. הסנבר. ... שהם קהא אלחמאר והוא אלתקס ואמרו ...

טהור: ן [ה]אשה שהיא מקשה לילד מחתכין את הולד במעיה ומוציאין אותו איברים איברי' מפני שחייה קודמין לחייו יצא א) רובו אין נוגעין בו שאין דוחין נפש מפני נפש:

פרק שמיני

א יש מביאין את הטומאה וחוצצין מביאין את הטומאה ולא חוצצין חוצצין ולא מביאין לא מביאין ולא חוצצין [ב]אלו מביאין וחוצצין השידה והתיבה והמגדל כוורת ג) הקש כוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרי' שיש להן שולים והן מחזיקים מ' סאה בלח שהם כוריים ביבש ויריעה וסקורטיא וקטבליא וסדין ומפץ ומחצלת שהן עשויין אהלים ועדר בהמה טמאה וטהורה ומכונות חיה ועוף והעוף ששכן והעושה מקום לבנה בשבלים האירוס והקיסוס וירקות חמור ודלעת יונית ואוכלים טהורין רבי יוחנן בן נורי לא היה מודה באוכלים טהורין חוץ מן העגול של דבלה: ב [ג]הזיזין והגזיריות והשובכות והשקיפים והסלעים והנגהרים והשננים והסככות והפרעות שהן יכולים לקבל מעזיבה רכה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [ד]מעזיבה בינונית אלו ג) הן הסככות אילן שהוא מיסך על הארץ והפרעות היוצאות

יב א מיי' פ"א מהל' רוצה הל"ט סמג לאוין קסד (ועשין עד) טוש"ע חו"מ סימן תכה סעיף ב:

א ב ג מיי' פי"ג מהל' טומאת מת הל"ג:

ב ד מיי' שם הל"ב:

פירוש הרא"ש

אינו מטמא עד שיצא לאויר העולם כר' ישמעאל דדריש בבהמה המקשה על פני השדה להוציא עובר במעי אשה ודלא כר"ע שדריש עובר במעי אשה טמא דכתיב הנוגע במת בנפש איזה מת שהוא בנפשו של אדם זה עובר במעי אשה ובנפתה הקבר פליגי: ן האשה שהיא מקשה לילד וכו'. והראש כרוב איברים דעד כאן לא פליג ר' יוחנן ור' אלעזר בפ' המפלת אלא בנפלים אבל בבן קיימא מודו דאם יצא רוב הראש והוא פדחתו הוי כילוד

א יש מביאין כו'. כשהטומאה והכלים תחתיהן. וחוצצין בין הטומאה ובין הכלים שעל גביה': השידה כל הני טהורים כדאי' בפרק ט"ו דכלים: סקורטיא. עור ...

לנו פיתחא לספיה אינדרונא דהוי ביה מת ואמר רבה דלו תיבותא ... כבר התבאר שאינו מקבל טומאה ... אבל אינו חוצץ ... מכונות חיה. קיני חיה מלשון מכון לשבתך ... עוף ששכן. ודוקא קשור כדאמרי' בעוף ששכן בחלון בפ' לא יחפור א) ... כי למעט בחלון צריך שיהא קשור דבעינן בטול: מקום לבנה. שלא יכהו שמש: אירום וקיסום. ירקות שעליהם רחבים. ירקות חמורים. ... אוכלים טהורים. ... עגול של דבילה. שהיו רגילים לישב בצלו יותר מכל שאר אוכלי' ... פקעיות ... ב הזיזין וכו'. פי' זיזין וגזריות דברים הבולטין מן הכותל: שקיפין וסלעים פירשתי סוף פ"ג: שננים. ... נהרים. ... שהם יכולים לקבל.

א) [נ"א א"נ דוקא למעט כו']

הגהות הגר"א

פרק ח [א] משנה א בר"ש כמו שמן פקועות דפרק במה מדליקין. נמחק: [ב] משנה ב בתיבה פתוחה. נמחק: [ג] שם אסי' מתלה על וכו'. נמחק תיבת אפילו: [ד] שם כלים שתחתיו טהורים. נ"ב טומאה תחתיו כנגדו עד שהוא טמא על גביו כנגדו עד הרקיע טמא טומאה תחת רגליו והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת נתן נסר על גבה טומאה בצד זה כלים שבצד השני טהורים:

הגהות רוו"ב

פרק ח (א) משנה ב בר"ש דמלוי לרוח טפח. דמצטרף לרוחב טפח וכו' כצ"ל:

ג א מיי' פי"ג מהל' טומאת מת הל"ד :
ד ב מיי' שם הל"ח :
ה ג מיי' שם הל"ה :
ו ד מיי' שם הל"ו :
ז ה מיי' שם פרק כ הלכה ח :
ח ו מיי' שם פי"ט הלכה א :

א) [שבת קא:] :
ב) נ"ע [תחתיה] :

פירוש הרא"ש

ענפי אילן והאבנים היוצאות מן הגדר יש אויר ביניהם ואם יכולין לקבל טיט כל כך שלא יפול באויר

פירוש רב האי גאון

ד והסריגים שבחלונות . פי' כמו שפרשנו בסריגי המטה כך פירוש סריגים שבחלונות כמו עמודי ברזל דקים מורכבים זע"ז כדי שיהיה החלון סגור : ה כפת הברד . פירוש כמין קופה שפירשו חכמי' קובה העשויה מן הברד פירוש חמים כשקפה שם אותו

היוצאות מן הגדר : ג אאלו מביאין ולא חוצצין השידה והתיבה והמגדל כוורת הקש כוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרי' *)שאין להם שולים ואינן מחזיקים ארבעים בלח שהם כוריים ביבש ויריעה וסקורטיא וקטבליא וסדין ומפץ ומחצלת שאין עשויין אהלים ובהמה וחיה שמתו ואוכלים טמאים מוסף עליהן הרחים של אדם : ד באלו חוצצין ולא מביאין מסכת פרוסה וחבילי המטה והמשפלות והסריגות שבחלונות : ה גאלו לא מביאין ולא חוצצין הזרעים והירקות המחוברים לקרקע חוץ מן הירקות שמנו וכיפת הברד והשלג והכפור והגליד והמלח והדולג ממקום למקום והקופץ ממקום למקום והעוף הפורח וטלית המנפנפת וספינה שהיא שטה על פני המים דקשר א) את הספינה בדבר שהוא יכול להעמידה כבש את האבן ע"ג הטלית מביאה את הטומאה ר' יוסי אומר הבית שבספינה אינו מביא את הטומאה : ו השתי חביות וכהן כשני חצאי זיתים מוקפות צמיד פתיל ומונחות בתוך הבית הן טהורות והבית טמא נפתחה אחת מהן היא והבית טמאים וחבירתה טהורה וכן שני חדרים שהן פתוחין לבית :

פרק תשיעי

א וכוורת שהיא בתוך הפתח ופיה לחוץ כזית מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד הזית [ד] ב) (תוכה) וגבה טמא

*) בדפוס נאפולא הגי' שיש .

ב א ב מיי' פרק יט מהלכות טומאת מת הלכה ח:

פירוש רב האי גאון: ג או אפיצה. פי' תמור כפה אפוצה ופי' דחוקה ותניא בתוספתא (תוספתא אהלות פ"י) איזו היא אפוצה כל שאין לה טפח

וגבה אינה מגלת אפי' היתה גבוהה מן הארץ טפח כיון דכלי עץ היא כדתנן לעיל פ"ו (מ"א) אדם וכלים נעשים אהלים לטמא אבל לא לטהר דאפי' נדבך הנתון ע"ג כלי אבנים אינו מציל כ"ש הכלי עצמו ותנן נמי לעיל פ"ה (מ"ו) הכלים מצילין עם דפנות אהלים אבל בלא דפנות לא ומיהו לא ידענא אמאי מציל הכא אמה שבתוכה דבפ"ה (א) הבאתי ברייתא דקתני קדירה שהיא נתונה בצד דופנו של אהל מבחוץ והיא רוצצת טומאה תחתיה טומאה בוקעת ועולה ומשמע אף לטמאות מה שבתוכה מדקתני שפה היתה גבוהה טפח מה שבתוכה טהור וכאן על כרחין צריך לומר כמו שפירשתי דתוכה טהור דאין לומר דנקט תחתיה וגבה טמא וכ"ש תוכה דקרוב לטומאה יותר דא"כ גם בית ליטמא אי

טמא וכל שאינו כנגד הזית תוכה והבית טהור בבית אין טמא אלא הבית בתוכה הכל טמא: ב [א]היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או בבית או על גבה הכל טמא אלא תוכה בתוכה הכל טמא: ג [ב]במה דברים אמורים בזמן שהיא כלי מחולחלת היתה פחותה ופקוקה בקש או אפוצה איזו היא אפוצה כל שאין לה טפח ממקום אחד כזית מן המת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא על גבה כנגדו עד הרקיע טמא בבית אין טמא אלא הבית בתוכה אין טמא אלא תוכה:

חוצצת בפני הטומאה וכאשר (תטמא) יאמר הנה תוכה טמא או גבה טמא או הכל טמא לא תחשוב שענין זה הטמאותה בעצמה אמנם ענין זה הטמאות הכלים אשר בתוכה או על גבה ולא נצטרך להשיב זה הענין בכל הלכה והלכה והוא שיאמר שכל מה שיהיה נכחי לטומאה הנה הוא טמא וכן כל מה שתחתיה וכל מה שעל גבה הנה הוא טמא לפי שעל גבה הוא ע"ג הטומאה וכל מה שלא יהיה נכחי לטומאה מכלל חללה טהור לפי מה שבתוכה כולה טהור אם לא מה שיהיה נכחי לטומאה וכן הבית כולו טהור לפי שהטומאה מבחוץ אולם אם היתה הטומאה בבית הנה לא יטמא תוך הכוורת לפי שפיה לחוץ ואם היתה הטומאה תוך הכוורת הנה יטמא הבית וכל מה שבכוורת כי הכוורת חללה בתוך הבית והטומאה מגעת בחלל הבית ולא ימנענה הכוורת שיטמא הבית לפי מה שהשרשנו וכמו שביארנו מרביעי מזאת המסכת: ב מבואר הוא כי כאשר היתה גבוה מן הארץ טפח תהיה אהל ותאהיל על הטומאה ותביא טומאה לבית וכן אם היתה טומאה על גבה הנה כאילו היא תחת מקלת האהל כי היתה היא והבית דבר אחד אולם תוכה הנה הוא טהור לפי שפיה לחוץ ואמרו הכל טמא ר"ל כל מה שיהיה בבית וכל מה שיהיה בתוכו הנה היא תטמא: ג כלי מחולחלת. ירצה חלול בכלי שלם הלדין תרגום נבוב לוחות חליל לוחין שמות

מחולחלת שהדפנות שלימות או שהנקבים פקוקי' בחוזק ובאינה גבוהה מן הארץ טפח ופיה לחוץ. קצת נראה דמדקתני הכא (ו) בתויר דקתני פחותה ופקוקה ולא קתני או אפולה משמע דאפולה אחלחול קאי שהוא אפוך וסתום בדוחק שאין בה חלחול טפח והא אלא קאי אהא דקתני בד"א בזמן שהיא כלי מחולחלת דמשמע כי קתני היתה פחותה כלומר אבל היתה פחותה ופקוקה בקש ודפנותי' שלימות אלא שאפולה במקום שהיא מחולחלת ואין בה חלחול טפח: כנגדו עד התהום טמא. וכל השאר טהור דכיון דלאו כלי היא חשובה אם כזית מן המת נתון על גבה: כנגדו עד לרקיע טמא. וכל השאר טהור דמגלת תוכה ותחתיה כיון דלאו כלי הוא: בבית. (ז) ב) תוכה וכל השאר טהור דפיה לחוץ: בתוכה. אם כזית מן המת בתוכה: אין טמא אלא תוכה. וכל השאר טהור דאין הטומאה

א) נ"ל בבית. ב) נ"ל הבית.

פירוש הרא"ש: הואיל ואינה מקבלת טומאה ואפילו היתה מונחת כאוהל סמך ...

חשבת ליה לזית כאילו מונח בתוכה לטומאה שבתוכה נכנסת לבית כיון דמחולחלת ויש לחלק בין קדירה שפיה למעלה לכוורת המוטה על צדה כמו שאפרש לקמן בפירקין: כל שאינו כנגד הזית תוכה והבית טהור. האי תוכה כמו ותוכה בוי"ו כלומר כלים שתחתיה וגבה שלא כנגד הזית וכלים שבתוכה אפי' כנגד הזית וכלים שבבית הכל טהור: בבית. אם הכזית בבית אין טמא [אלא] הבית אבל כלים שבתוך הכוורת טהורים דפיה לחוץ ודרך נקב שבתוך הכוורת שבדופן אין הטומאה נכנסת אע"פ שיש בו פותח טפח כיון שהוא פקוק כדפריסית: בתוכה. אם הכזית בתוך הכוורת: הכל טמא. שדרך נקב הדופן יוצאה הטומאה לבית כיון דלא ... שתחתיה ושעל גבה מבחוץ טמאים דכיון (ב) דאם ... [ד]מי מחמת אהל שבתוכה ואין כלי מציל על מה שתחתיו ... טומאה תחתיה דמביאה טומאה לבית כיון דגבוה טפח ... [ש]ל הטומאה נמי טמאים אפילו בחוץ דתחתיה כמאן דמלי ... [כ]דפריסית (ג) דאין כלי מציל וכן אם טומאה בבית הכל ... [ש]הבית מביא טומאה לתחתיה ואין מגלת על גבה וכן ... מגלת על מה שתחתיה רואין תחתיה כמאן דמלי טומאה ... [תחתי]ה ומה שעל גבה הכל טמא: אלא תוכה. כלומר הכל ... [טהו]ר: ג שהיא כלי מחולחלת. פירשתיו לעיל (ד): היתה ... [מ]תורת כלי: ופקוקה בקש. במקום הפחיתה: או אפוצה. ... [א]חד: כזית מן המת נתון תחתיה. השתא איירי באינה ... [דק]תני הכא (ה) [ופיה] לפנים או אפולה וגבי עומדת ... [חלחו]ל טפח והא דנקט או אפולה לאו למימרא ואפי' היא כלי ... [ב]קש ודפנותי' שלימות שאינה מחולחלת אפי' (ו) דפנותי' ... [ה]יא חשובה כאהל המת להאיל תוכה ועל גבה: על גבה. ... בבית. (ז) אם כזית מן המת א) בתוכה אין טמא אלא ... [אי]ן הטומאה נכנסת לבית כיון דאינה מחולחלת ופיה לחוץ

... ד' בנות ביונא באלו במוטה על צדה באויר. ואח"כ שונה ד' בנות בכי האי גוונא ביושבת על שוליה. מפרש ... איזו היא מחולחלת כל שיש לה טפח מד' רוחותיה מג' רוחותי' משתי רוחותי'. פי' שיש לה נקבים בד' דופנותיה ... נקב טפח על טפח. או בג' רוחותיה. או משתי רוחותיה. שכן דרך הכוורת שיש בה נקבים שדרך שם נכנסין ... [ה]כוורים. וכסמוך אפרש אמאי לא נקט נמי שיש לה רק נקב אחד. ומחולחלת דאיירינן בה מיירי שהנקבים שלה ...

וגם תחתיה שחוץ לבית טהור כיון דאינה גבוהה מן הארץ טפח אינה מביאה הטומאה תחתיה. מיהו כל הבית טמא ואפילו תחת הכוורת. והכא לא מצינן לפרושי כדפרי' ברים פירקין משום כיון דטומאה מתפשטת על גבה בבית בהא נמי הטומאה לתחתיה שבבית משום דאדם וכלים נעשין אהלים לטמא ולא לטהר. דהתם שהיא כלי יש לפרש כן. אבל הכא דלאו כלי היא צריך לפרש טעם אחר. משום דתחתיה שבבית בטל לגבי בית והוה ליה כמו ביב שהוא קמור תחת הבית דאין בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח טומאה בבית מה שבתוכו טמא. טומאה בתוכו מה שבבית טמא: בתוכה אין טמא אלא תוכה. דאין טומאה יוצאה לבית כיון דאינה כלי ואין לה נקבים פתוחין טפח לבית להביא שם טומאה. וגם תחתיה וגבה טהורין כמו ביב שהוא קמור תחת הבית ויש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח דאמרי' לעיל טומאה בתוכו הבית טהור. ותחתיה שאין גבוהין מן הארץ טפח נמי טהורין. ולא דמי לביב שהוא קמור תחת הבית ח) דטומאה בבית מה שבתוכו טמא. הכא לא אמרי'

א) בתוס' יו"ט הגירסא [מולו הכא]. ב) כלומר בכוורת הטומאה על שולי'. ולפיכך אסתכלה לה מהר"ש בכך ודו"ק. תוס' יו"ט. ג) אם היה נקב תחתיה ולא היה וכו'. כ"ה בתוס' יו"ט. ד) נ"ל שמי' לעיל פ"ט הוא. תוס' יו"ט. ה) נ"ל שמי' טמא הוא פ"ט תו"ט. ו) נ"ל שנ"ל הכוורת. תוס' יו"ט. ח) עי' בתוס' יו"ט.

הגהות הרו"ב (א) מ"א בר"ש דכפ' חמישי. כ"ב מ"ה: (ב) שם דכיון דאם כזית כו'. דכיון דאיכא כזית כל"ל: (ג) מ"ב כדפריסית. כ"ב במשנה הקודמת דאין. כל"ל: (ד) מ"ג פירשתיו לעיל. כ"ב מ"ה: (ה) שם דמדקתני הכא או אפולה וגבי עומדת באויר (לקמן מי"ב) קתני וכו' כל"ל: (ו) שם אפי' אין דפנותיה שלימות. נ"ל אפי' דפנותי' שלימות: (ז) שם בבית אם כזית מן המת בתוכה. נ"ל מן המת בבית אין טמא אלא הבית וכל השאר וכו'. כל"ל ועיין בתוס' יו"ט בד"ה בבית אין טמא וכו' מ"ש בשם מהר"ש ז"ל:

ומגלת נמי על מה שתחתיה ועל גבה כיון דלאו כלי היא: ד תחתיה והבית טמא. דמביאין טומאה מזה לזה: תוכה וגבה טהור. תוכה טהור אפי׳ מה שבפנים כיון דפיה לחוץ וגבה טהור מה שבחוץ ומגלת כיון דלאו כלי היא: בתוכה. אם הטומאה בתוכה אין טמא אלא תוכה וכל השאר טהור כדפרישית (ו): ה היה פיה לפנים. במוסף על לה איירי כדפרישית מקצתה בפנים ומקצתה בחוץ ושוליה לחוץ ופיה לפנים השתא מיירי בזמן שהיא כלי מחולחלת ואינה גבוהה מן הארץ טפח ואין חילוק בין פיה לחוץ לפיה לפנים באינה גבוהה טפח אלא דבפיה לחוץ קתני לעיל בבית אין טמא אלא הבית והכא דפיה לפנים [קתני] הכל טמא משום דנכנסת טומאה דרך פיה: ו היתה גבוהה. לעיל דפיה לחוץ קתני טומאה תחתיה או בבית או על גבה הכל טמא אלא תוכה והכא דפיה לפנים הכל טמא: ז בזמן שהיא כלי מחולחלת. לא נפקא מינה מידי בין מחולחלת לאינה מחולחלת כיון דפיה לפנים דלא מהני בפיה לחוץ מחולחלת אלא לענין הולאת טומאה מתוכה לבית והכא דפיה לפנים הרי יוצאה דרך פיה אלא איידי דתנא רישא מחולחלת בהדי כלי נקטיה הכא: כנגדו עד התהום טמא. וכל השאר טהור ובאינה גבוהה (ב) איירי וכבר פירשתי הטעם: תוכה או בבית תוכה והבית טמאין. משום דפיה לפנים אבל לעיל דפיה לחוץ קתני בבית אין טמא אלא הבית והשאר טהור: ח אלא גבה. כשטומאה בבית תוכה טמא משום דפיה לפנים אבל לעיל דפיה לחוץ תוכה וגבה טהור: ט ממלא כל הבית. שכולה בפנים ויושבת כתקנה ופיה מגיע לשמי קורה שאין בינה לתקרה פותח טפח: טומאה בתוכה הבית טמא. טומאה בבית מה שבתוכה טהור. מידי דהוה אביב שהוא קמור תחת הבית יש בו

ד [א]היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או בבית תחתיה והבית טמא תוכה וגבה טהור בתוכה אין טמא אלא תוכה על גבה כנגדו עד הרקיע טמא: ה [ב]בד"א בזמן שפיה לחוץ היה פיה לפנים וכזית מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ [א] כל שהוא כנגד הזית תחתיה וגבה ותוכה טמא וכל שאינו כנגד הזית תוכה וגבה *) טהור בתוכה או בבית הכל טמא: ו [ג]היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או בבית או בתוכה או על גבה הכל טמא: ז [ד]במה דברים אמורים בזמן שהיא כלי מחולחלת היתה פחותה ופקוקה בקש או אפוצה איזהו אפוצה שאין לה טפח ממקום אחד כזית מן המת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא על גבה כנגדו עד הרקיע טמא בתוכה או בבית תוכה והבית טמאים: ח [ה]היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או בבית או בתוכה הכל טמא אלא גבה על גבה כנגדו עד הרקיע טמא: ט [ו]היתה ממלאה את כל הבית ואין בינה לבין הקורות פותח טפח טומאה בתוכה הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכה טהור שדרך טומאה לצאת ואין דרכה להכנס בין עומדת בין מוטה על צדה בין אחת בין שתים: י [ז]היתה עומדת בתוך הפתח ואין בינה לבין השקוף פותח טפח טומאה בתוכה הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכה טמא שדרך

*) [במשנה שבמשניות והבית].

(שמות כז) אולם אם היתה פחותה וסתם זה המקום בקש או אפונה והוא שתהיה שלמה אבל מלאה קש והדומה לה עד שלא ישאר בה חלל טפח הנה היא או בדמיון חתיכה מן הארץ והיות הטומאה תחתיה או בתוכו כמו אם היתה קבורה בארץ ולזה לא תביא את הטומאה לבית: ד זה הדין בכוורת פקוקה או אפונה אשר אינה כלי ואינה אהל כמו שזכרנו להיותה כאשר האהילה על הטומאה תביא טומאה לבית ואם היתה הטומאה על גבה לא יטמא הבית כי הטומאה מבחוץ ואינה חלולה ונחשוב הטומאה כאילו הגיע תחת קלה האהל כמו שהקדמנו ותמנם היות הטומאה על גבה כמו היותה על שטח הארץ כמו שביארנו ולזה כנגדו עד הרקיע טמא ולא יטמא זולת זה: ה אם היה פיה לפנים הנה יתחבר חללה בחלל הבית ותכלול הטומאה'

בתוך הפתח וסותמת את כל הפתח אם אין בין פיה לשקוף פותח טפח ובין שוליה לארץ פותח טפח טומאה בתוכה הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכה טהור שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה להכנס אם יש בין פיה לשקוף פותח טפח טומאה בתוכה הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכה טמא אם [ב] אין בין דופנותיה לפלימין פותח טפח ובין שוליה לארץ פותח טפח טומאה בתוכה הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכה טהור: שתי כוורת שהן עומדות בתוך הפתח וסותמות את כל הפתח [ג] אם אין שוליה של זו על גבי של זו אם יש בין העליונה לשקוף פותח טפח ובין פי התחתונה לארץ פותח טפח טומאה בתוכה הבית טהור. טומאה בבית מה שבתוכה טמא וכלים שביניהן [ד] טהורין אם יש בין דופנותיה לפלימין פותח טפח וביניהן לארץ פותח טפח טומאה בתוכן הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכן טהור [ה] נטמאת אחת מהן היא טמאה וחבירתה טהורים וכן פיה של זו ע"ג שוליה של זו וכן שוליה של זו על גבי פיה של זו. וסותמת כל הפתח מלמעלה ולמטה ומן הצדדין כמו שמפרש והולך א) וכן שולי' לארץ פותח טפח לרבותא נקטיה אע"פ שטומאה נכנסת תחתיה מגלת כיון דפיה סמוך לשקוף בפחו' מטפח יש לפרש דוקא בדאיכא טפח שיש מקום לנפרש כמו שאפרש ב) וכן פי' התחתונ' לארץ פותח כלומר אם כוורת אחת היא בין שוליה פותח טפח ואם שתים הן זו ע"ג זו ופי התחתונה למטה אין בין פי התחתונה לארץ פותח טפח דקתני טומאה בתוכו הבית טהור טומאה מה שבתוכו טהור אעליונה קאי דאע"ג דנסתמה תחתונה נעשית סתימה לעליונה אם פי העליונה על שוליה דאע"ג דסתימה שעל ידי כלי מועיל בלא נמיד פתיל בכוורת שאינה מקבלת טומאה כדפרישית לעיל פ"ד (א) הכא מיירי מסום דאין בינה לשקוף פותח טפח ומגלת דפנות הכלים א"נ הכא מיירי בפי העליונה השקוף ולפי ששניהו אין בין דפנותיה לפלימין פותח טפח היה הכל טמא אם יש טומאה כל הפתח סתום חוץ מהאי פותח טפח אם איתא שגם למטה ליכא פותח טפח היה טמא אם יש טומאה בבית כיון דסופה

הטומאה תוך הכוורת תחת המשקוף פותח טפח הנה הטומאה תצא חוץ לבית לפי שאין בינה לבין המשקוף טפח אולם אם היתה טומאה בבית הנה כל מה שתוך הכוורת טמא לפי שהטומאה תצא מן הבית דרך פתחו ותטמא מה שבכוורת וטעמו לפי שדרך הטומאה לצאת: יא עוד נעתיק מהיות זאת הכוורת בבית על חלוף מצב והוא היותה באויר והוא שתהיה מגולה לשמים. ואמר שהיא אם היתה מוטה על צדה והוא שתהיה דבוקה בארץ והיא מגולה הנה דינה בזה ובזה וזה הדין בעצמו כבר נקדם בהלכה ראשונה מזה הפרק לבד שבראשם זה הפרק דן בו סמוך אל הבית ובכאן דן בו. והוא באויר: יב זאת החלוקה היא אשר הקדים בתחילת הפרק זולת שהיא הפרידה מן הבית ולזה כפל זכרה ולא אמר בכאן כלי מחולחלת ואפולה ולזה לא יאמר בכאן ג"כ אם אפולה והתנה בהיותה מחזקת ארבעים סאה לפי דעת חכמים ואע"פ שהיא פחותה לפי שהדין אחד ומבואר הוא ההבדל בין אמרו תחתיה ובין אמרו כנגדו עד התהום טמא שאמרו כנגדו עד תהום טמא ירצה בו שהוא יטמא מה שהוא נכחי לבד וטומאה בוקעת ויורדת ואמרו תחתיה טמא ירצה בו שהיא תהיה כאהל ויטמא כל מה שיהיה תחתיה ושמור זה: יג הכוורת אשר הנחנו באויר הוא שתהיה מצבה מארבע רוחות העולם והשולי' לצד המת נגד וזוא שתהיה יושבת על שוליה ופיה ממה שימשך שכאשר היתה ממנה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת נכחי אליה בצד העליון והשפל כמו שהפרשתי

שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס:

יא היתה מוטה על צדה באויר וכזית מן המת נתון תחתיה או על גבה כל שהוא כנגד הזית תחתיה וגבה טמא וכל שאינו כנגד הזית תוכה טהור בתוכה הכל טמא:

יב היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או על גבה הכל טמא אלא תוכה בתוכה הכל טמא במה דברים אמורים בזמן שהיא כלי היתה פחותה ופקוקה בקש או מחזקת מ' סאה כדברי חכמים כזית מן המת נתון תחתיה כנגדו עד תהום טמא על גבה כנגדו עד הרקיע טמא בתוכה אין טמא אלא תוכה היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה תחתיה טמא בתוכה תוכה טמא על גבה כנגדו עד הרקיע טמא:

יג היתה יושבת על שוליה והיא כלי טומאה תחתיה בתוכה או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היתה גבוהה מן הארץ טפח או מכוסה או כפויה על פיה טומאה תחתיה בתוכה או על גבה הכל טמא:

יד במה דברים אמורים בזמן שהיא כלי היתה פחותה [א] או פקוקה בקש או מחזקת ארבעים סאה כדברי חכמים טומאה תחתיה בתוכה או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת רבי אלעזר

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פי"ט מהל' טומאת מת הל"ד:
ח ב ג מיי' פי"ז מהל' טומאת מת הל"א:
ט ד מיי' שם פי"ז הל"ז ועי' בכ"מ:

פירוש הרא"ש

מתני' א) היתה וכו'. פירוש מיירי בארון שנחצב בסלע כדאיתא בתוספתא וכיון דקרקע עולם הוא אין טמא אלא כנגד הכסוי הילכך כשהיא צרה למעלה הנוגע בה למטה טהור שאינו נוגע כנגד הכיסוי אבל כשהיא רחבה למעלה כל מקום שהוא כנגד הכסוי ומש"ה טמא: היתה שוה וכו' טהור דקרקע הוא ורבי יהושע אהיתה שוה פליג מדפלגינהו בתרי בבי: עשויה כמין קמטרא*

קמטרא וכו'. בפרק ט"ז דכלי' תנא כסוי קמטרא והיא כמו תיבה וכסוי שלה מכסה עובי הדפנות וכל שכנגד הכסוי טמא הילכך הנוגע בו מ"מ טמא אבל גלוסקום אין הכסוי שלה אלא כנגד חללו הילכך אין טמא אלא מקום פתיחתה:

מתני' חבית וכו'. חביות שלהם היו של חרס

ושוליהן ופיהם צרים והולכים ומתרחבי' באמצעיתן כקדירות: שוליה באויר. שאינה בתוך האהל: קורקורתה. שוליה. בוקעת ועולה וכל הכלים שכנגד הזית טמאים בין תחתיה בין תוכה בין על גבה מידי דהוי אכוורת היושבת על שוליה: והחבית טמאה. לא שתהא עצמה טמאה דע"כ מתני' בחבית שאינה מקבלת טומאה כדמוכח בסיפא אלא אף כלי' שבתוך החבי' טמאים משום דסתם חבית פיה רחב כמו שוליה ואין הפסק בין אויר שבתוכה לאויר שחוצה לה: תחת דופנה מבחוץ. הוא אמצעי' החבית הבולט כמו בטן והטומאה תחת הבליט' טומאה בוקעת וכל שכנגד הזית עד הרקיע טמא וכן אם הטומאה למעלה כנגד הדופן תחתיה עד התהום טמא דכלי אינו מציל: והחבית טהורה. מה שבתוך החבית אף כנגד הזית לפי שיש הפס[ק] בכיסוע של בליטת הב[טן] הבטן למעלה ולמטה [...] א) נ"ל [...]

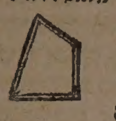
ר"ש

מחזקת ארבעים סאה לפחותה ופקוקה בקש אבל תנא קמא לא: אין טומאה עולה לה אף לא יורדת ממנה. בזמן שהטומאה תחתיה אינה עולה לתוכה ובזמן שהטומאה בתוכה אינה יורדת תחתיה: תניא בתוספתא [פ"י] מודה ר' אלעזר ור"ש בטומאה תחת הספק טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. פי' דהא דמטהרי בפחותה משום דעשויה כעין כלי והיה עליה תורת כלי מה שאין כן בספק: תחתיה טמא אבל תוכה וגבה טהור וכשהטומאה בתוכה או על גבה כנגדו עד הרקיע טמא אבל תחתיה טהור: מתני' ארון שהיא רחבה. בלשון מקרא ארון לשון (נקבה) [זכר] ולאו בארון של עץ אלא בחקוק בסלע משמע ימי בראשית כדמשמע בתוספתא שנחצב בצור: רחב מלמטה וצר מלמעלה הנוגע מלמטה טהור דלאו כנגד פיו הוא וטמא משום דמה שכנגד פיו נחשב כארון אבל שבצדדין לא ותימ' אי מיירי במכוסה כדקתני בתוספתא וכדמוכח סיפא דעשויה כמין קמטרא א"כ נחזייה כמאן דמלי טומאה ותהא טומא' בוקעת עד התהום כנגד כל החלל ואי הוה מיירי בארון החקוקה בשן סלע שהסלע בולט מן הסר לאויר העולם הוה ניחא דמאחר דאין נחשב כארון אין הטומאה בוקעת מידי דהוה אמעזיבה שבין בית לעלייה דאין בוקעת אלא בחליה שכלפי הטומאה כדתנן לעיל פ"ו (מ"ד) אבל רחב מלמעלה וצר מלמטה או שהיה שוה הנוגע בה מכל מקום טמא גרבי אליעזר שהכל נחשב כארון והכסוי מבקע הטומאה בכולה שעולה על הכסוי וחוזרת ויורדת על פני כולו ורבי יהושע מטהר מטפח ולמטה דאין נחשב כארון אלא טפח הסמוך לחלל הארון לפיכך אינה בוקעת מטפח ולמטה. תניא בתוספתא (שם א)) ארון שהוא חקוק בסלע ומכוס' שנוגע בו מ"מ טהור ואינו טמא אלא כנגד כסויה בלבד למה זה דומה לבור גדול מלא מתים ואבן גדולה נתונה על פיו שאינו טמא אלא כנגד חללו בלבד היתה בנויה בכותלה של נפש אם היתה נראית כל שהוא לתוך הנפש הנכנס לתוכה טמא ואם לאו אינו טמא אלא כנגד כיסויה בלבד. בנה הנפש על גבה הרי היא כקבר סתום ומטמא' מכל סביבותיה: העשויה כמין דלוסקום הנוגע בה מ"מ טהור. הנוגע [ב] בשעה שלה רבי אליעזר מטמא ורבי יהושע אומר מטפח ולמטה טהור מטפח ולמעלה טמא שאין מעלין [ג] עולות גבוהה מן הארץ טפח: פי' חקוק בסלע צור שמששת ימי בראשית שאינו מיטלטל. בכותלה של נפש שבנו אהלה נפש וכותל הנפש בנוי על גבה: אם היתה נראית שנראה כל שהוא הארון בתוך הנפש הנכנס לתוכה של נפש טמא: ואם לאו שנשאר על פי הארון לחוץ וגד ארון של צור נכנס בבנין אינו טמא אלא כנגד כיסויה של ארון בלבד ותוך הנפש טהור: בנה הנפש על גבה על הארון עצמה שכולה כנפש: הרי היא הנפש כולה כקבר סתום: העשויה כמין דלוסקום שזאת הנפש בנויה על פי הארון מכוון כנגד פיו ודפני הארון מבחוץ הילכך הנוגע בדופני הארון מכל צד טהור כיון דנפש בנוי עליו: הנוגע בשעה שלה בשעה כמו בשוה שהדלוסקום שלה בשוה ומכוון כנגד דופני הארון ובזה נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע רבי יהושע מטהר מטפח ולמטה דלאו כארון דמי שאין מעלין עולות גבוה מן הארץ טפח במסכת זבחים פרק קדשי קדשים (דף נח.) דרשינן מזבח שיהא מחובר שלא יבננו לא על גבי כפין ולא על גבי מחילות ואם היה חלל טפח תחתיו חשיב כמילתא אחריתא ולא כמחובר ופסול להעלות עליו עולה: קמטרא. כלי הוא כדמשמע פרק מי שמתו (דף כו.) לאשר על המלתחה לדי ממנא על קמטרא (מלכים ב י) וכיסוי שלה מכסה עובי הדפנות וכ"ש שכנגד כסויה טמא משום הכי הנוגע בה בכל מקום טמא אבל גלוסקום אין כיסוי שלו אלא כנגד חללו כיתד הנכנס בפי הנקב בדוחק הילכך הנוגע בה בכל מקום טהור חוץ ממקום פתיחה דהיינו בכיסוי שכנגד חללה. וגלוסקום דמתני' הוא דלוסקום דברייתא דלעיל והוא דלוסקמא הנזכר בהש"ס וקוברין בו מת כדאשכחן פרק ואלו מגלחין (דף כב.) בן שלשים יוצא בדלוסקמא והיא דברייתא' דלעיל נמי הכי הייתי יכול לפרש אלא משום דמשמע דקאי אנפש שהנפש עשוי כמין דלוסקמא: מתני' חבית שהיא יושבת על שוליה. חביות שלהן עשויין כעין קדרות שלנו שהדפנות שבה בולטות וכופפות לצד השוליים ולצד הפה שהן בולטות באמצען כמין בטן צרות מבחוץ (א) ורחבות באמצען: באויר. היינו אויר העולם לאפוקי תחת אהל: קורקורתה. כמו קרקעיתה והם השוליים: בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. וכל כלים שכנגד הזית טמאין בין תחתיה בין תוכה בין על גבה מידי דהוה אכוורת היושבת על שוליה אבל שבצדדין שלא כנגד הזית טהורין: והחבית טמאה. לא שתהא החבית עצמה טמאה דע"כ מתני' בחבית שאינה מקבלת טומאה כדמוכחא סיפא אלא כלומר שבתוך החבית כנגד הטומאה טמאין משום דסתם חבית פיה רחב כשיעור קורקורתה וכדפרישית לעיל גבי כוורת דכיון שאין הפסק בין אויר תוכה לאויר שלמעלה חוצה לה מתוך שאין מגלת חוצה לה אין מגלת בתוכה: תחת דפנותיה מבחוץ טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת וטמא חוץ לחבית כל שכנגד הזית: והחבית טהור. היינו מה שבתוך החבית אפי' כנגד הזית דדופני החבית עשויין כדופני קדירות שלנו שבולטין כמין בטן וכשים זית תחת הדופן (ב) ב) (דמי) שחוצה לה כנגד הזית: בתוכה ותחת דופנה. כלומר בפנים בחלל דופנה וקרי ליה תחת לפי שנוטה הדופן לצד פיה ולאפוקי על שוליה שמכוון כנגד פיה: אם יש בדפנות פותח טפח. שבטן החבית בולט כל כך לחוץ שיש שם במקום אחד עד פיה של חבית טפח על טפח על רום טפח: הכל טמא. שהאהל מביא את הטומאה בכל החבית חוץ מכנגד פיה שאין שם אהל ומשום הכי כנגד פיה טהורה ואם לאו דאין שם טפח טומאה בוקעת ועולה ואין טמא אלא כנגד הזית: במה דברים אמורים בטהורה. ע"כ האי בטהורה היינו בחבית דלאו בת קבולי טומאה היא כלל דאי בבת קבולי טומאה מאי נפקא לן מינה במה שהיתה טהורה מעיקרא כיון דהשתא מיהא טמאה היא אלא בדלאו בת קבולי טומאה קאמר כי ההיא דתנן פ"ב (מ"ג) דמס' כלים הטהורים שבכלי חרס חבית של שייטים וחבית (ג) דפיה בשולי המחץ אי נמי בסתם חבית וכגון דלא הוסקה דאין כלים מקבלין טומאה עד שיצרפם בכבשן כדתנן בפ"ד (מ"ד)
א) ע"ש. ב) [טמא מה].

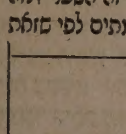
מתני' אליעזר ורבי שמעון אומרים אין טומאה עולה לה אף לא יורדת ממנה [א]היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה תחתיה טמא בתוכה או על גבה כנגדו עד הרקיע טמא: **מתני'** [ב]ארון שהיא רחבה מלמטן וצרה מלמעלן והמת בתוכה הנוגע בה מלמטן טהור ומלמעלן טמא רחבה מלמעלן וצרה מלמטן הנוגע בה מכל מקום טמא היתה שוה הנוגע בה מכל מקום טמא דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר [ג]מטפח ולמטן טהור מטפח ולמעלן טמא העשויה כמין קמטרא הנוגע בה מכל מקום טמא כמין גלוסקום הנוגע בה מכל מקום טהור חוץ ממקום פתיחתה: **מתני'** [ד]חבית שהיא יושבת על שוליה באויר וכזית מן המת נתון תחתיה או בתוכה [א] כנגד קורקורתה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת והחבית טמאה תחת דפנה מבחוץ טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת והחבית טהורה בתוכה ותחת דפנה אם יש בדפנות פותח טפח הכל טמא וכנגד פיה טהור ואם לאו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת במה דברים

ר"מ

ככלי ואין הלכה כרבי אלעזר ורבי שמעון: **מתני'** כבר נתבאר בתוספתא שהמאמר בכאן אמנם הוא בארון חקוק בסלע אשר הוא כאילו הוא ארון של אבן שיש חקוק בסלע ומטסה הנוגע בו בכל מקום טהור ואינו טמא אלא כנגד כסוי בלבד הא למה זה דומה לבור גדול מלא מתים ואבן גדולה על פיו שאינו טמא אלא כנגד חללו ולזה השרש אמרנו כי כאשר היתה רחבה מלמטה וצרה מלמעלה כזה* הנה אשר יגע

במקום המקשי מהאבן אשר תחת המת טהור ואם הפך הענין והיה על זאת הצורה הנה אשר יגע אל החלק המקשי אשר על המת טמא לפי שהחלק הוא כיסוי לקבר והוא כמו אבן דע"פ הבאר וכבר קדם לך ל' התוספתא שכנגד כסויה טמאה אם היה החלק העליון נכחי לשפל המקשי אמר רבי יהושע שהוא לא יטמא מהמקשי אשר תחת המת זולת טפח ממה שימשך וכל מה שתחת הטפח ממה שימשך לארץ על זאת הצורה: כמין קמטרא. כבר קדם לנו ביאור קמטרא שהוא מפורסמות אצלנו ר"ל במצרים באלקמטרא ותרגום (מ"ב י) המלתחה קמטרא והוא אשר יהדקו בו הבגדים בארון: ואמר גלוסקום הוא כמו נגר וצורתו מפורסמת אצלנו אבל אשר יתאמת אצלי לפי הענין שזאת התמונה היא כמו תיבה ופתח מן הצד כאילו הוא נקב בעצם האבן מקום יכנס ממנו המת וטועל זה השער ולזה כנגד פתיחת' טמא על דמיון מה שביארה התוספתא בבור מלא מתים לפי שזאת התמונה הוא בור על הצד הזה וזה צורתו*: **מתני'** אמרו

כנגד קורקרותה ירצה בו שתהיה הטומאה תחתיה ממה שימשך לחללה לא שתהיה תחת עובי השפתות אף על פי שזה הענין מבואר אעשה צורתו וכבר ביארנו ענין אמרו בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואף על פי שזה לא יהיה אלא אצל צרות הטומאה בפחות מטפח ואמר א) היתה טומאה כנגד קורקורתה אין לפי מה שהשרשנו שיהיה כל מה שיהיה נכחי לטומאה מאויר החבית טמא להיותה כלי חרס (לא) לפי שכלי חרס [לא] יטמא מגבו אבל להיותו מטמא מאוירו וזו החבית כבר נטמאה אוירה בזה המין מן הטומאה אשר יטמא כל מה שיהיה נכחי אליו והבן זה כי הוא מדקות הענין וחמור לא יפול עליו השכל אולם אם היתה הטומאה בתוכה הנה זה מבואר שהחבית טמאה ואם היתה הטומאה (בתוכה) תחת דפנה מבחוץ והוא שתהיה תחת עובי הגג ולא יהיה ממנו כלל תחת שוליה ממה שימשך לאוירה הנה החבית טהורה שכלי חרס אינו מטמא מגבו כמו שביארנו בשני מכלים והטומאה בעת שעברה בעליונה לא תכנס באוירה לפי שהיא תחת הדופן ואמרו בתוכה ותחת דפנה הוא שתהיה מקצת הטומאה תחת דפנה ומקצתה תחת קוקורתה לשון התוספתא[פ"י] כזית מן המת מקצתו נתון תחת דפנה ומקצתו נתון תחת קורקורתה כל שכנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה ב) (טהור) ואם יש בדפנה פותח טפח הכל טמא וענין הכל טמא שיהיה כל מה שיגע בחבית טמא ואפילו מה שלא יהיה נכחי לטומאה אבל בהיות עובי גגה ממנו כבר התפשטה הטומאה בכולה ר"ל כל מקיפה ולזה היה כנגד פיה טהור ר"ל ממה שימשך לאוירה לפי שהטומאה כבר התפשטה והראה פעולתה ברוב כמו שהשרשנו בפרק שביעי עוד שב וביאר שזה כולו אם היתה החבית טהורה דבוקה בארץ אולם אם היתה כבר נטמאה מקודם באחת הטומאות שיהיה כלי טמא וכלי טמא אינו חוצץ כמו שהשרשנו בעשירי מכלים או יהיה גבוה על הארץ טפח שהוא אהל או יהיה הטומאה תוכה ועליה כסוי שיהיה
א) עי' העתקת הכ"מ. ב) [טמא וכל שאינו כנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה טהור כצ"ל וכ"א לפנינו וכן הביאה הר"ש].

פירוש רב האי גאון

מתני' קמטרה. פי' ספסא בלשון רבנן מקום שחובשין בו בגדים וספרים כדכתיב (יחזקאל כ"ז כ"ד) ובגנזי ברומים ובחבלים חבושים ומתרגם רב יוסף בכישפין דורדא באומלין דידדיתא מחתין בקמטרין ועוד (מ"ב י' כ"ב) ויאמר לאשר על המלתחה תרגום קמטריא: כמין דליסקום. פי' דומה לספסא:

מהר"ם מרוטנבורג

עד שתהיה גבוה טפח ואין יכול לחוץ בפני הטומאה עד העליון שהוא גבוהה מן הארץ טפח חוצץ. וכי פליג גוונא אחרי' לקמן פי"א גבי אדם שהוא חלול דאע"ג דאין בינו לארץ פותח טפח מביא את הטומאה לב"ה משום דעליון שבו. ואע"ג דסתם משמע שאין חוצץ בפני הטומאה לב"ש. בהא פליגי ר' אלעזר ור"ש דסבירא להו דאדם וכלים נעשין אהלים לטמא ולטהר וסבירא להו דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה. ותנא דמתני' דסתם סבירא ליה דנעשין אהלים לטמא ולא לטהר. והא דלא קתני לעיל במילתא דחכמים אין טומאה עולה לה ואף לא יורדת ממנה במוטה על צדה באויר כדקתני הכא במילתייהו דר' אלעזר ור"ש ביושבת על שולי' באויר. י"ל דלא הוה מצי למיתני הכי. דליכא דאין טומאה עולה לה וכו' משמע אינה עולה לתוכה כשהטומאה תחתיה אבל בוקעת היא חוצה לה למעלה ממנה וזה היה טעות. דלדרבה אינה בוקעת למעלה דדופן העליון של הכוורת חוצץ בפני הטומאה כדפרי'. כדקתני כזית מן המת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא. ותו לא. לת"ק בפחותה. ולחכמים אף בשלימה. ואע"ג דבוקעת נמי עד דופן העליון של כוורת אין לחוש אהא דלא קתני אלא כנגדו עד התהום. דלא דק. ולא אתי לאפוקי אלא שאין טומאה בוקעת על גבה כדפרי' לעיל בריש פירקין בהכא שלישית. והשתא לא אתי דפרישית היה מתיישב לי יפה טעמייהו דחכמים דלעיל דפליגו ר' אלעזר ור"ש. אבל [...]

[illegible]

הגהות רוו"ב

(א) מס"ז בר"ש צרות מבחוץ ורחבות. נ"ל צרות בקצותיהן ורחבות: (ב) שם וכשים זית תחת הדופן דמי כו'. נ"ב דמי דופנה לכוורת שהיא מוטה על צדה שתוכה טהור לפי שיש הפסק בין אוירת תוכה שכנגד הזית לבין אויר שחוצה לה כנגד הזית. כצ"ל וכ"ה בפי' הרע"ב ז"ל: (ג) שם וחבית דפי' בשולי המחץ. נ"ל דפונה בשולי המחץ:

הגהות הגר"א

[א] מס"ז ומתני' (תחת) [כנגד] קורקרת'. כ"ב כנגד קורקריתה הכל טמא כנגד דופנה כל שכנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה טהור. ואם יש בדופנה פותח טפח הכל טמא. שני תנאי זיתים בתוכה אחת נתון תחת דופנה ואחת נתון תחת קורקריתה אפילו כנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה טהור. היה זה שנתון תחת דופנה מסוך תחת קורקריתה כאילו כלו תחת קורקריתה. היה זה שנתון תחת קורקריתה מסוך תחת דופנה כאילו כלו תחת דופנה. היתה כפויה על פיה ויש בדופנה פותח טפח ואין באוגנה פותח טפח אפילו ב' תנאי זיתים נגד הטומאה בין מלמטה בין מלמעלה טהור ואם יש בדופנה ואוגנה וכו' כצ"ל: [ב] מס"ז בר"ש הנוגע בשוה שלה. כצ"ל: [ג] שם שאין מעלין לה גבוה. כצ"ל:

דכלים: אבל אם היתה טמאה. כגון שהם חבית שנגרפה בכבשן: או גבוה מן הארץ טפח. כלומר ואפילו טהורה (א) כי הני דפריש או מכוסה ואפי' טהורה או כפויה ואפי' טהורה: וטומאה תחתיה. או בתוכה או על גבה הכל טמא. דאם בת קבולי טומאה היא ויושבת על שוליה וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה אע"פ שאין כלי חרס מיטמא מגבו נטמאת כאן החבית עצמה מידי דהוה אכלים שבתוכה מאחר דאינה מוקפת צמיד פתיל כדפרישית לעיל גבי כוורת שהיא יושבת על שוליה דאין כלי מציל אפילו על מה שבתוכו אלא עם דפנות אהלים במקום שאין הפסק בין אויר תוכו לאויר שחוצה לו והאי תחתיה היינו א) תחת דלא קתני תחת דפנות מבחוץ ונטמאת החבית עצמה וכיון דחבית עצמה טמאה היא נטמאו כל הכלים שבתוכה

דברים אמורים בטהורה אבל אם היתה טמאה או גבוה מן הארץ טפח או מכוסה או כפויה על פיה טומאה תחתיה בתוכה או על גבה הכל טמא:

פרק עשירי

א ארובה שהיא בתוך הבית ויש בה פותח טפח טומאה בבית כנגד ארובה טהור טומאה כנגד ארובה הבית טהור הטומאה בין בבית ובין כנגד ארובה נתן את רגלו מלמעלן ועירב את הטומאה מקצת טומאה בבית מקצתה כנגד ארובה הבית טמא וכנגד הטומאה טמא: **ב** אין בארובה פותח טפח טומאה בבית כנגד ארובה טהור טומאה כנגד ארובה הבית טהור הטומאה בבית נתן את רגלו מלמעלן טהור הטומאה כנגד ארובה נתן את רגלו מלמעלן רבי מאיר מטמא וחכמים אומרים אם טומאה קדמה את רגלו טמא ואם רגלו קדמה את הטומאה טהור רבי שמעון אומר שתי רגלים זו על גב זו שקדמו את הטומאה משך הראשון את רגלו ונמצא רגלו של שני שם טהור מפני שקדמה רגלו של ראשון את הטומאה: **ג** מקצת טומאה בבית מקצתה כנגד ארובה הבית טמא וכנגד הטומאה טמא דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר הבית טמא כנגד הטומאה טהור רבי יוסי אומר אם יש בטומאה כדי שתחלק ותטמא את הבית ותטמא כנגד הטומאה טמא ואם לאו הבית טמא כנגד הטומא' טהור: **ד** ארובות זו על גב זו ויש בהן פותח טפח טומאה בבית כנגד ארובות טהור טומאה כנגד ארובות הבית טהור הטומאה בין בבית בין כנגד ארובות הבית טהור נתן דבר שהוא מקבל טומאה בין מלמעלן בין מלמטן הכל טמא ודבר שאינו מקבל טומאה ממנו ולמטן טמא

טומאה. ממנו ולמעלן טהור לחוצץ בפני הטומאה: ה אין טמא אלא התחתון. דכיון דטומאה בבית שלא כנגד ארובה אין טומאה יוצאה בפחות מטפח ודבר טמא חוצץ ומטהרה עליה אע"פ שארובה של עליה סתומה: הכל טמא. דכיון דטומאה בבית כנגד ארובות ודבר טמא אינו חוצץ רואין את הטומאה כאילו היא בעליה וכר"מ דמטמא בנתן רגלו מעלה כדתנן לעיל ומה שנתן ע"פ ארובות העליה מערב את הטומאה דנתן בשתיהן איירי כדפרישית לעיל: אין טמא אלא התחתון. לא שייך כאן למיתני כדקתני לעיל ממנו ולמטן טמא ממנו ולמעלן טהור דהוי משמע דקאי אלמעלן וכיון דנתן מלמטן אם כן עליה טהורה: ו ארובה גדולה הרואה את האויר וקדירה נתונה תחתיה בארץ כנגד הארובה ואינה רחבה כ"כ שאם תעלה (א) שפתותיה נוגעות בארובה אלא יוצאת ונכנסת בריוח ואינה גבוהה מן הארץ טפח איירי: טומאה בוקעת ועולה. והבית טהור וכל המאהיל עליה נמי שלא כנגד הטומאה טהור אבל כנגד הטומא' טמא דאע"ג דאין כלי חרס מיטמא מגבו היינו משאר טומאות או במוקף צמיד פתיל או בגבוה טפח כדקתני סיפא אבל הכא דבוקעת תוכה נמי טמא אע"ג דטומאה תחתיה וכל מה שבקדירה נמי טמא כדפרישית בפירקין דלעיל (מפ"ז) גבי חבית שהיא יושבת על שוליה באויר דאם היתה טומאה וטומאה תחתי' בתוכה ועל גבה הכל טמא אע"ג דבעלמא אין אדם וכלים מיטמאין מאויר כלי חרס הכא בטומאת מת מיטמאין כ"ז שהטומאה שם מטעם חיבורין והא דקתני בוקעת ועולה דמשמע כנגד הטומאה טמא שלא כנגד הטומאה טהור היינו דוקא במה שחוץ לקדירה: תחתיה והבית טמא. אע"פ שאם תעלה אין הקדירה נוגעת בארובה וכגון דיכולה לקבל מעזיבה רכה כמו גבי סככות דלעיל פ"ח (מ"ב) והא דקתני בתוספתא שאם תעלה עולה והולכת בארובה תוכה וגבה והבית טהורין התם באין יכולה לקבל מעזיבה ועוד דאין שפתיה נוגעות בארובה לא שיהא אויר כלל בין קדירה לארובה אלא לעולם באופלת כל הארובה ואם תעלה עולה ויושבת שאין יכולה לצאת כי אם בדוחק ולמעוטי אם היתה קדירה רחבה מעט מן הארובה שאם תעלה שפתותיה נוגעות בתקרה ...

ה ממנו ולמעלן טהור: ה[א]אין בארובות פותח טפח טומאה בבית כנגד ארובות *(הבית) טהור טומא' כנגד ארובות הבית טהור הטומאה בבית נתן בין דבר שהוא מקבל טומאה בין דבר שאינו מקבל טומאה בין מלמעלן בין מלמטן אין טמא אלא התחתון הטומאה כנגד ארובות נתן דבר שהוא מקבל טומאה בין מלמעלן בין מלמטן הכל טמא ודבר שאינו מקבל טומאה בין מלמעלן בין מלמטן אין טמא אלא תחתון: ו [ב]ארובה שהיא בתוך הבית וקדרה שהיא נתונה תחתיה שאם תעלה [א] ואין שפתותיה נוגעות בארובה טומאה תחתיה בתוכה או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היתה גבוה מן הארץ טפח טומא' תחתיה או בבית תחתיה והבית טמא תוכה וגבה טהור בתוכה או על גבה הכל טמא: ז [ג]היתה נתונה בצד האסקופה שאם תעלה והיא נוגעת בשקוף פותח טפח טומאה תחתיה בתוכה או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היתה גבוה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או בבית תחתיה והבית טמא תוכה וגבה טהור בתוכה או על גבה הכל טמא שאם תעלה ואינה נוגעת בשקוף פותח טפח או מודבקת בשקוף טומאה תחתיה אין טמא אלא תחתיה:

[נסחא אחרת ...]

הארובה ממעל עד לשמים טהור: ה זה כולו מבואר ממה שקדם ביאורו כאשר הבנת השרש והוא שאין טומאה נכנסת לאהל ולא יוצאה ממנו אלא בפותח טפח: ו שאם תעלה ואין שפתיה נוגעות בארובה ענינו שיהיה הכלי נכחי לארובה ותהיה הארובה גדולה מעלם הקדרה עד שחשבנו שהכלי יעלה על עמוד נלב יצא מן הארובה ולא יגע בצדדים בשום פנים וכאשר היתה הקדרה על זה המצב והיתה הטומאה באיזה שיהיה מן הקדרה הנה תטמא כל מה שיהיה נכחי אליה לבד ולמעלה או למטה להיות הטומאה רצוצה ואינה תחת אהל אחד או מגולה לשמים ולא א) יתפשט מעשיה ולא ירצה כמו שביארנו בענין בוקעת ועולה ואם היה גובה הקדירה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה הנה כבר האהיל על הטומאה ויטמא הבית בכללו וכבר קדם לך בזה הפרק בהיות הטומאה תחת הארובה שהוא אם נתן רגלו מלמעלה עירב את הטומאה וכל מה שיהיה בתוכה או על גבה הנה הוא טהור לפי שאינו תחת אהל מגולה מפני שהוא כנגד ארובה ואם היתה הטומאה בתוכו או על גבה והיתה זאת הקדירה גבוהה טפח כמו שזכרנו הכל טהור ר"ל הבית כלו טהור לפי שהטומאה כנגד הארובה וכן תחת הקדירה טהור לפי שהוא אהל להיותה גבוהה טפח לפי מה שהתפשטו ואמנם יטמא כנגד הטומאה לבד עד לרקיע: ז הכל מבואר וא"ל פי':

א) כד"נ הגי' יתפשט.

אבל אי אפשר להיות פי' זה דמתני' קתני בתוכה או על גבה הכל טמא ובתוספתא קתני באופלת כל הארובה בתוכה או על גבה כנגדו עד הרקיע טמא משמע וכל השאר טהור: תוכה וגבה טהור. אע"ג דתנן בפירקין דלעיל (פ"ט מס"ז) גבי חבית או גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה הכל טמא שאני התם דיושבת באויר אבל הכא דבבית כנגד ארובה מגלת עם דפנות אהלים כדפרישית בפירקין דלעיל ובהדיא תניא הכי בתוספתא בתוכה או על גבה הכל טמא תוכה וגבה ותחתיה והבית דטומאה שעל גבה בוקעת תחתיה והרי גבוהה מן הארץ טפח ושוב אין מגלת כיון דקדירה טמאה: תניא בתוספתא [פי"א] היתה נתונה תחת ארובה שאם תעלה [ג] ושפתיה נוגעות בתקרה כל שהוא טומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה ... רקיע [ג] טמא שאם תעלה עולה והולכת בארובה ואין בינה ...

א בית שנסדק. בכ׳ הא׳ גוונא איירי שהגג (א) פרח לאויר לחוץ כנגד הסדק ואם הטומאה בחוץ תחת הגג כלים שבפנים טהורים אע״פ שיש בסדק כשיעור לב״ש ולבית הלל ולרבי יוסי משום דאין דרך טומאה להכנס וכשאין גיפוף בסדק איירי דאי יש גיפוף אסור : טומאה בפנים וכלים בחוץ טהורים. דאפי׳ בחלונות מטהרינן כדתניא בתוספתא (פ״ח) ולעיל הבאתיה בפרק שביעי (מ״ג) גבי מת בבית ולו פתחים הרבה היו בו חלונות הרבה וכולן מגופות כולן טהורות ולפי שיטה זו שפירשתי איירי בשנסדק כותל הבית ומיהו קשה לפי שיטה זו דבכל מקום חלון שיש בו טפח על טפח מביא את הטומאה מבית לבית ומ״ש הכא לפיכך נראין הדברים שנסדק הגג על פני כולו ונחלק לשנים דאיכא השתא שני חלקים והיתה טומאה בחציו החיצון שהפתח בו והכלים בחציו הפנימי היתה טומאה בחציו הפנימי אם היה רחב הסדק כמלא חוט המשקולת לב״ה כדקתני בתוספתא דכליו שבחציו החיצון טהורין פחות מכאן שמאין

פרק אחד עשר

א הבית [א]שנסדק טומאה בחוץ כלים שבפנים טהורין טומאה בפנים כלים שבחוץ* ב״ש אומרים עד שיהא בסדק ארבעה טפחים בית הלל אומרים [ב]כל שהוא רבי יוסי אומר משום ב״ה פותח טפח : **ב** [ג]אכסדרה שנסדקה טומאה בצד זה כלים שבצד השני טהורין נתן את רגלו או קנה מלמעלן (ו)עירב את הטומאה נתן את הקנה בארץ אינו מביא את הטומאה עד שיהיה גבוה מן הארץ פותח טפח : **ג** [ד]סגוס עבה וכופת עבה אינן מביאים הטומאה עד שיהיו גבוהים מן הארץ פותח טפח קפולים זו ע״ג זו [א] אינן מביאות את הטומאה עד שתהא העליונה גבוהה מן הארץ פותח טפח א) היה אדם נתון שם ב״ש אומרים אינו מביא את הטומאה ובית הלל אומרים [ה]אדם חלול הוא והצד העליון מביא את הטומאה : **ד** היה משקיף בצד החלון והאהיל על קוברי המת ב״ש אומרים אינו מביא את הטומאה וב״ה אומרים [ו]מביא את הטומאה ומודים שאם היה לבוש בכליו או שהיו שנים זה ע״ג זה שהם מביאין את הטומאה : **ה** היה מוטל על האסקופה והאהילו עליו קוברי המת בית שמאי אומרים אינו מביא את הטומאה בית הלל אומרים [ז]מביא את הטומא׳ : **ו** הטומאה בבית והאהילו עליו טהורין בית שמאי מטהרין בית הלל [ח]מטמאין : **ז** ב) כלב שאכל בשר המת ומת הכלב ומוטל על האסקופה רבי מאיר אומר אם יש בצוארו פותח טפח מביא את הטומאה ואם לאו אינו מביא את הטומאה רבי יוסי אומר [ט]רואין את הטומאה מכנגד השקוף ולפנים הבית טמא מכנגד השקוף ולחוץ הבית טהור ר׳ אליעזר אומר פיו לפנים הבית טהור פיו לחוץ הבית טמא שהטומאה יוצא דרך שולים ור׳ יהודה בן בתירא אומר בין כך ובין כך הבית טמא ג) וכמה תשהא במעיו [י]שלשה ימים מעת לעת [ג] בעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף דברי ר׳ שמעון ר׳ יהודה [א] בן בתירא אומר [כ]בעופות ובדגים מעת לעת :

הגהות הגאון ברוך פריינקיל [א] מ״ז במתני׳ בין בתירא אומר בעופות. נ״ב יעויין תוס׳ חולין נ״ז. ד״ה אמר רבא ובתוס׳ בכורות ז׳: ד״ה דג:

א בבר נכפל פעמים שדרך טומאה לצאת ואין דרכה להכנס וכאשר נסדק הבית וזה כשנסדק הגג כולו והכתלים הנושאין הגג עד הארץ והיתה הטומאה בחלי הפנימי משני חלקי הבית והוא החלק אשר כנגד לפתח והכלים בחלק האחר אשר ימשך לחוץ בית שמאי אומרים עד שיהיה רחב הסדיקה ארבעה טפחים ואז לא יטמאו אלו הכלים שאנחנו לא נצטרך בפותח טפח לבד בכאן להיות הטומאה בפנים וכלים בחלק החיצוני שדרך טומאה לצאת וב״ה אומרים שלא יצטרך לפותח טפח להיות הגג בכלל הבית וכבר התבאר בתוספתא באמרם כל שהוא הוא שיהיה הסדק שיעור חוט המשקולת ור׳ יוסי אומר פותח טפח על הפרש והלכה כבית הלל : **ב** זה הסדק אמנם הוא בגג האכסדרה והוא אלפרנד״ל וכבר ידעת צורת׳ ושהיא לשער הבית וכאשר נקרע הגג שלה על הארץ כולו הנה היו שני חלאי ימין ושמאל וכבר קדם לך בפרק אשר לפני זה עירוב הטומאה מלמעלה אבל הסדיקה או מלמטה שיהיה נכחי כאשר היה בדבר אשר יקבילהו הסדק גבוה טפח מהארץ או יותר כמו שהתבאר בארובה שבתוך הבית : **ג** סגוס וכופת הם כלים כמו שבארנו בכ׳ מכלים (מ״ב): ועבה הוא שיהיה גבוה מטפח ולמעלה : וקפולין בגד מקופל קלתו על קלתו ואמר שאם היתה הטומאה באחד מלדדי האכסדרה הנחלקת והיה בגד עבה או בגד כרוך תחת הסדק הנה לא נאמר כי כאשר יהיה גבוה ובגבהותו טפח נחשוב בכל מה שתחת בגד העליון או השטח העליון והדומה לו עד הארץ ונחשוב שיהיה אהל תחת הסדק גבוה טפח אבל נדון אותו כאילו נתן את הקנה בהארץ ולא עירב את הטומאה עד שיהיה תחת הסדק אהל בו חלול כמו שהתנה כמו שביארנו שרש זה כולו : ואמרו עד שתהיה העליונה גבוהה מהארץ טפח ענינו שיהיה תחתיו חלל טפח ואם היה אדם נתון תחת סדק של אכסדרה בית שמאי אומרים שהוא לא עירב את הטומאה ואף על פי שגובה

ח החדות שבבית ומנורה בתוכה והפרח שלה יוצא וכפישה נתונה עליו שאם תנטל המנורה וכפישה עומדת על פי החדות בית שמאי אומרים החדות טהור ומנורה טמאה בית הלל אומרים [א]אף המנורה טהורה ומודים שאם תנטל המנורה וכפישה נופלת הכל טמא: ט [ב]כלים שבין שפתי כפישה לבין שפתי החדות אפילו עד התהום טהורין [ג]טומאה שם הבית טמא טומאה בבית כלים שבכותל החדות אם יש במקומו טפח על טפח על רום טפח טהורים ואם לאו טמאים אם היו כותלי החדות רחבים משל בית בין כך ובין כך טהורין:

פרק שנים עשר

א נסר [ד]שהוא נתון על פי תנור חדש ועודף מכל צדדיו בפותח טפח טומאה תחתיו כלים שעל גביו טהורים טומאה על גביו כלים שתחתיו טהורים [א] [ה]ובישן טמא ר' יוחנן בן נורי מטהר [ו]נתון על פי שני תנורים טומאה ביניהן הם טמאים רבי יוחנן בן נורי מטהר: ב [ז]סרידה שהיא נתונה על פי התנור מוקף צמיד פתיל טומאה תחתיו או על גביו הכל טמא כנגד אוירו של תנור טהור טומאה כנגד אוירו של תנור כנגדו עד הרקיע טמא: ג [ח]נסר שהוא נתון על פי תנור [ג] ישן יוצא מזה ומזה טפח אבל לא מן הצדדים

א) סוכה כג.: ב) [עירובין יג: יד. סוכה ז: ב"ב יד.]: ג) [עירובין יד: נו: עו. סוכה ח: ב"ב כז. קא.]:

ה א ב מיי' פרק י"ח מהל' טומאת מת הלכה ג:
ו ג מיי' שם פט"ז הל"ח
ז ד מיי' שם הל"ו:
ח ה מיי' שם פי"ב הלכה ז:
ט ו מיי' שם הל"ח:

הצדדים טומאה בצד זה כלים שבצד השני טהורין רבי יוסי מטמא ^א^הבטח אינו מביא את הטומאה היה בו זיז רבי אליעזר אומר אינו מביא את הטומאה ר' יהושע אומר ^ב^רואין את הבטח כאילו אינו והזיז העליון מביא את הטומאה: ד ^ג^סנדל של עריסה שפתחו בתוך הבית אם יש בו פותח טפח *)הכל טמא ואם לאו מונין בו כדרך שמונין במת: ה א) ^ד^קורות הבית והעליה שאין עליהם מעזיבה והן מכוונות טומאה תחת אחת מהן תחתיה טמא בין התחתונה לעליונה ביניהם טמא על גבי העליונה כנגדו עד הרקיע טמא היו העליונות כבין התחתונות טומאה תחת אחת מהן תחת כולם טמא על גביהן כנגדו עד הרקיע טמא: ו ^ה^קורה שהיא נתונה מכותל לכותל וטומאה תחתיה אם יש בה פותח טפח מביאה את הטומאה תחת כולה ואם לאו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כמה יהא בהיקיפה ויהא בה פותח טפח בזמן שהיא עגולה ג) היקיפה ג' טפחים בזמן שהיא מרובעת ד' ג) שהמרובע יתר על העגול רביע: ז ^ו^עמוד שהוא מוטל לאויר אם יש בהיקיפו עשרי' וארבעה טפחי' מביא את הטומא' תחת דפנו ואם לאו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת

*) נ"א מביא את הטומאה

פירוש רב האי גאון

פי"ב ג הבטא. פי' אית דאמרי אבטח ובתוספתא (תוספתא אהלות פי"ג ע"ש) אבטי כמין פיהת [טיט] כבנין שהוא סמוך לחלון וזיז נתון עליו. *) פי'

פירוש הרא"ש

טומאה במזרח כלים שבמערב טהורים שאין מקום לטומאה לעבור הואיל ואינו

ג בטח הוא בנין יוצא מהכותל לפני החלון כי כאשר יעלה העולה מהארובה יסמך ע"ז הבנין ולזה יקרא בטח ואמר כי כאשר היתה טומאה תחתיו לא יטמא הבית לפי שלא יגיע הטומאה תחת אהל מחובר בזה הבית ואם היה שם זיז יוצא מזה הבנין בתוך הבית הנה הבית ג"כ טהור אלא ר"א להיות הטומאה תחת הבטח לא תחת הזיז ורבי יהושע אומר שאנחנו נחשוב הבטח כנפרד ויהי' הזיז העליוני המחובר באויר הבית בלא ספק והנני עתיד לבאר לך דיני

ומכאן: ד סנדל של עריסה. דרך עריסה של תינוק שרגליה קצרים ומניח תחת רגליה סנדל ממתכת או מעור כדי שלא ירקבו ובערוך פי' כשאין רגליה שוין מניח חתיכת לוח תחת הרגל ואותו לוח נקרא סנדל: שפתחו בתוך הבית.

ותרי תומשי באלכסונן אינו מכוון לגמרי שחסר ממנו מעט כמו שהוכחתי שם ועוד דאי אפשר שלא תהא הארץ אוכלת מעט מן העמוד: תניא בתוספתא [פי"ג] סאה שהיא מוטה על צדה באויר אינה מביאה טומאה תחת כולה עד שיהא בהיקף ד' טפחים [א] ומחצה אם היתה גבוהה חצי טפח עד שיהא בהיקף ג' טפחים: עמוד שהוא מוטל לאויר אינו מביא טומאה תחת דופנו עד שיהא בהיקפו עשרים וארבעה טפחים ר' יוסי אומר עשרים וחמשה שהיה רבי יוסי אומר אין לך עשרים וחמשה שאין הארץ אוכלת בהן טפח וכה"א ויהיו הרמונים תשעים וששה רוחה ואומר כל הרמונים מאה על השבכה סביב אי אפשר לומר מאה שכבר נאמר תשעים וששה וא"א לומר תשעים וששה שכבר נאמר מאה אמור מעתה ארבעה בלועין בכותל ותשעים וששה נראין מבחוץ וקבר שלו נידון כשיפועי אהלים: פי' סאה שהיא מוטה על צדה הסאה עגולה היא וכשהיא מוטה על צדה והדופן סמוך לארץ נמצא דופן העליון מאהיל על תוכה ואם יש בהיקף מבפנים ג' טפחים נמצא שיש בו רוחב טפח ואם יש היקף ג' טפחים בתוכה נגד אחד כזית מן המת ולנגד אחד כלים מביאה עליהן את הטומאה ותחת כולה דקאמר לא מבחוץ קאמר דמבחוץ לא משכחת במוטה על צדה טפח על רום טפח אי נמי כיון דאיכא מבפנים אהל טפח מהכי לטמא אפי' מבחוץ משום דסאה מקבלת טומאה ואינה חוצצת ומיהו תימה דלענין הבאת טומאה בעינן טפח על טפח על רום טפח מרובע כדתנן לעיל פרק שלישי ולא משכחת לה בסאה עגול אלא אם כן יש בהיקפו ד' טפחים וחומש אחד כדי שיהא ברוחב סאה טפח ושני חומשים כמדת אלכסון של טפח על טפח וצמא עובי הדופן חומש דנמצא כשיש בהיקפו מבפנים ג' טפחים הוי היקפו מבחוץ ד' טפחים וגזרו על היקפו מבחוץ אטו היקפו מבפנים. פי' אוכלת בהן טפח לפיכך אינו מן החשבון: ויהיו הרמונים כוליה חד קרא בסוף (ירמיה נב) ברישיה דקרא קא חשיב תשעים וששה ובסיפיה מאה ובמאה יש עשרים וחמשה פעמים ד' דהיינו אחד מעשרים וחמשה שהיו בלועים בכותל: וקבר שלו היינו מקום שהעמוד סמוך לארץ דליכא רום טפח אפ"ה מטמא באהל: כשיפועי אהלים דתחת כולם מטמא באהל אע"ג דסמוך לארץ ליכא רום טפח: ח ר' אליעזר מטמא את הבית. הך פלוגתא דמיא לפלוגתא דר"מ ור' יוסי דפליגי לעיל פי"א (מ"ז) בכלב שאכל בשר המת ומת ומוטל על האסקופה דאמרי' פ' העור והרוטב (דף קכו.) דפליגי בתרתי דפליגי באסקופה דר"מ חשיב ליה כל האסקופה כבית ואע"פ שאין כל פיו של כלב מן המשקוף ולפנים הבית טמא והיינו כר' אליעזר דהכא ור' יוסי סבר מן המשקוף ולחוץ הבית טהור ומן המשקוף ולפנים הבית טמא דאין האסקופה חשובה כבית והיינו כרבי יהושע דמטהר הכא ובמודבק לאסקופה מן המשקוף ולחוץ איירי שהאסקופה רחבה היא והמשקוף מהותך בה שהדלת נוקש ושוקף בו כשסוגרין אותו: ידון מחצה למחצה. לשון זה משמע דאם הטומאה תחת האסקופה מחציה ולפנים הבית טמא מחציה ולחוץ כלחוץ והבית טהור ואם מחצה על מחצה הבית טמא וכיוצא בה שנינו בכמה דוכתי לעיל פ"ו ואע"פ שמודבק למעלה באסקופה אין נדון מחצה על מחצה אלא כדפרישית: מודבק לשקוף. תחת המשקוף מן המשקוף ולחוץ: הבית טמא. דאפי' מן המשקוף לחוץ חשיב ליה כבית: ור' יוסי מטהר. רבי יוסי לטעמיה דקאמר לעיל בפ' י"א גבי כלב מכנגד המשקוף ולחוץ הבית טהור דלא חשיב ליה כבית: הנוגע במשקוף טמא. המשקוף הוא העליון ואסקופה היא התחתונה: רבי אליעזר מטמא. רבי אליעזר לטעמי' דחשיב כל האסקופה כבית: מטפח ולמטה טהור. דכקרקע דמי: מטפח ולמעל'. מטמא ר' יהושע באסקופה מטפח ולמעלה היינו משום דדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה ליכנס: תניא בתוספתא [שם] כזית מן המת מודבק באסקופה רבי אליעזר מטמא את הבית ורבי יהושע מטהר היה נתון תחת האסקופה נידון מחצה על מחצה לטמא את הבית דברי רבי יעקב אמר רבי שמעון לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על הנתון תחת האסקופה שהבית טהור על מה נחלקו על המודבק באסקופה שרבי אליעזר מטמא את הבית ורבי יהושע מטהר. מודבק במשקוף הבית טמא ורבי יוסי מטהר עד שיהא בטומאה משך פותח טפח: שני חזיזים זה על גב זה וטומאה בכותל שביניהן אם היתה נראית כל שהוא לתוך אחד מהן הוא טמא וחבירו טהור ואם לאו נידונים מחצה על מחצה. קוברי המת שהיו עוברים ברשות הרבים מצטרף אהלן עם אהל החלון לטמא את הבית דברי רבי אליעזר ר' יהושע אומר אין מעלין את הנמוך לצרף אהל עם אהל. פי' עד שיהא בטומאה משך פותח טפח כי ההיא דתנן לעיל בסוף פרק עשירי שאם תעלה ואינה נוגעת בשקוף בפותח טפח. חזיזין כמו הזיזין בה"א וכל אחד ואחד יש ברוחבו טפח ויש כלים תחתיו. הוא טמא הזיז שהטומאה נראית בו. מחצה על מחצה זיז הקרוב לטומאה טמא חבירו טהור: מצטרף אהלו עם אהל החלון כגון שמעל החלון יוצא חצי טפח ואם תצרף אהל הקוברין עמו תלך הטומאה לבית וקסבר רבי אליעזר דמעלין הנמוך עם הגבוה לצרף הטומאה לטמא את הבית ורבי יהושע סבר דאין מעלים והבית טהור אפילו בולט אהל החלון לרשות הרבים טפח אין מעלים אהל הקוברין להביא טומאה לבית אא"כ יעלה אהלו ויכנס לתוך אהל החלון בפותח טפח כדתנן לעיל פרק עשירי (מ"ז) גבי קדירה שהיא נתונה בצד האסקופה:

ויורדת: ח [א] כזית מן המת מודבק לאסקופה רבי אליעזר מטמא את הבית רבי יהושע מטהר היה נתון תחת האסקופה ידון מחצה למחצה מודבק למשקוף הבית טמא רבי יוסי מטהר היה נתון בתוך הבית הנוגע במשקוף טמא הנוגע באסקופה ר"א מטמא רבי יהושע אומר מטפח ולמטן טהור מטפח ולמעלן טמא:

פרק שלשה עשר

א [ב] העושה מאור בתחלה שעורו מלא מקדח גדול של לשכה [ג] שירי המאור רום אצבעיים על רוחב הגודל אלו הן שירי המאור חלון שנסתמה ולא הספיק לגומרה [ד] חררוהו מים או שרצים או שאכלתו מלחת שעורו מלא אגרוף חשב עליו לתשמיש שעורו בפותח טפח למאור שעורו מלא מקדח הסריגות והרפפות מצטרפות כמלא מקדח כדברי בית שמאי בית הלל אומרים [ה] עד שיהא במקום אחד מלא מקדח להביא הטומאה ולהוציא הטומאה ר' שמעון אומר להביא הטומאה אבל להוציא את הטומאה בפותח טפח: ב [ו] חלון שהיה לאויר שעורה מלא מקדח בנה בית חוצה לה שעורה בפותח טפח נתן את התקרה באמצע החלון התחתון בפותח טפח והעליון מלא מקדח

ח כבר קדם במקומות מזו המסכת שהטומאה כאשר היתה גבוהה מן הארץ הנה היא כקבר סתום ומטמא כל סביביו והבית כולו טמא להיות מאהלת: ואמרו ידון מחצה למחצה שהוא כאשר נעיין מקום הטומאה אם היה בחצי רחב האסקופה אשר ימשך חוץ לבית הבית טהור כמו אם היתה הטומאה בתוך כתלי הבית לפי מה שהתבאר מזו המס' ומזו ההלכה יתבאר לך שמי שנכנס קצת גופו באהל המת נטמא ולשון ספרי (במדבר יט) כל הבא אל האהל זה שבא מקצתו וכל אשר באהל (שם) זה שבא כולו והלכה כרבי יהושע ואין הלכה כרבי יוסי:

א כבר התבאר בי"ז מכלים שמלא אגרוף כראש הגדול של אדם ושמלא מקדח גדול שבלשכה כפונדיון ומאור הוא ארובה אשר יכנס ממנה האורה ואמר שמי שפתח הארובה להכנס ממנ' אורה אם היה כפונדיון או יותר תביא את הטומאה אם לא שיהיה בה טפח על טפח לפי מה שקדם בהלכות מזו המסכת ואם זאת הארובה נפתחה מעצמה ר"ל מבלי פועל אדם אבל בשאר מהסבות אשר זכר או זולתם הנה זאת הארובה תקרא מאור שלא נעשה בידי אדם הנה הוא לא תלא ממנו הטומאה ויכנס בבית אחר אלא א"כ היה ממלא אגרוף ולמעלה וזה כאשר לא כוון על זאת הארובה אשר נפתחה בלי כוונה לענין מן הענינים אבל אם ספק אם כוונו עליו לענין מה הנה הוא ישאר בשיעור הראשון ואע"פ שלא נעשה בידי אדם ולזה אם חשב על זה החלון אשר פתח אותו המים או זולתו להשאר להשתמש בו שיעורו כפותח טפח ואם חשב עליו להשאר בעבור האור שיכנס בו שיעורו מלא מקדח כמו שאם פתחה מתחלה לכך הנה התבאר זאת ההלכה על השלימות והתאמת לך שלארובה ארבעה שעורים היותר קטן מלא מקדח והנמשך אליו אצבעיים על רוחב גודל ואשר ימשך אליו טפח על טפח והיותר גדול מלא אגרוף והתבאר הדין את אשר יצטרך בו לכל שיעור מהן: סריגות. הן השבכות הארוגות מקנים וזולתם ושם הקנה הדק סריג וכן רפפות מין מן השבכות ויעשו חלונות גדולות בהם להכנס בהם האורה: עוד יעשו על החלונות בכללה שבכה יעשה מעץ ערבה או מחריות של דקל או בנין או זולת זה ואומרים ב"ש כי אם היתה בנקבי זאת השבכה מלא מקדח יביא את הטומאה כי האורה יכנס בו ולזה כוון: עוד חזר במאמר לפי כוונת ההלכה ואמר שזה אשר שמנו שיעור למאור מלא מקדח הוא להביא את הטומאה לבית שהיא הכנס מזה הנקב כאשר היתה שם טומאה או תחת אהל מחובר בזה המאור לפי מה שקדם ביאורו וכן הוצאה את הטומאה שכאשר היתה טומאה בבית תצא מזה המאור הקטן ויטמא כנגדו וחלק רבי שמעון ואמר ואפילו מן המאור לא תצא טומאה בפחות מטפח ואין הלכה כר' שמעון: ב באשר בנה בית חוצה לה נעשה חלון בין שני בתים ואינו אז לאורה שהרי לא יכנס ממנו אור ואולם נשארה לשמוש לבד ולזה שעורה בפותח טפח ואם שם קורות זה הבית אשר בצד זה הבית אשר בנה חוץ לחלון בקצת גובה הארובה היה מה שממנו תחת הגג לשמוש ואשר למעלה מהגג לאורה לפי שהיא מגולה לשמים ויכנס ממנו האור: כאשר

א מאור. חלון העשוי לאורה: מלא מקדח גדול של לשכה. במסכת כלים פי"ז (מ"ז) תנן ומייתינן לה פרק על אלו מומין (דף לז.) שהיא כפונדיון האיטלקי וכסלע נירונית ויפנו כמלא נקב של העול ואם יש בחלון כשיעור הזה מביא את הטומאה לצד אחר: שירי המאור. משום דתני הכא שירי המאור נקט ברישא בתחלה: רום אצבעיים. שאר מן החלון שלא נסתם על רוחב הגודל מכניס את הטומאה ומוציא פחות מכאן אינו מכניס ואינו מוציא: או שרצים. כגון חולדות ואישות: או שאכלתו מלחת. שהארץ מליחה ומתבקעת מאליה: מלא אגרוף. במסכת כלים פרק י"ז (שם) תנן ומאור שלא נעשה בידי אדם שיעורו מלא אגרוף וזהו אגרופו של בן בטיח א"ר יוסי ישנו כראש גדול של כל אדם: חישב עליו לתשמיש. על חלון שחררוהו מים חישב עליו להשתמש בו להניח שם חפציו: תניא בתוספתא [רפי"ד] פתח שעשאו למאור שיעורו מלא מקדח הניפו למאור שיעורו בפותח טפח ב' חלונות זו לפנים מזו החיצונה העשויה למאור שיעורה מלא מקדח [ב] ניטל פקק לאיספקלריא שיעורה מלא אגרוף ואלו הן שירי המאור חלון [ג] שהיא סתומה ולא היה לו פנאי לגומרה או שקראו חבירו או שחשכה לילי שבת. ואלו הן שירי המאור רום אצבעיים עם רוחב הגודל. פי' פתח שעשאו למאור שהתחיל לסתור את הכותל כדי לעשות בו פתח למאור ומשניקב הכותל כמלא מקדח מביא את הטומאה אע"פ שסופו עדיין לפותחו הרבה לעשות בו פתח גדול לא אמרינן אותו הנקב מועט לא חשיב למאור מאחר דלא נגמר מאור שסופו לעשות. הניפו למאור כגון פתח שהיה פתוח ויצא לסוגרו ולא סגרו לגמרי דנתכוין שתבא אורה לבית שיעורו בפותח טפח דלא דמי לחלון העשוי למאור דלדלת זה עשוי לכניסה ויציאה אלא שלפי שעה נעלו כך: ש עורה מלא מקדח שיעור הפנימית לא מפרש ומסתברא בפותח טפח דעשויה היא לתשמיש: ניטל פקק לאספקלריא דרך חלונות שסותמין אותן בזכוכית וניטל מאותו פקק שיעורו מלא אגרוף משום דעייל ממילא והוי כחררוהו מים. רוחב הגודל אית דגרסי הגדול ושמא גודל קרי ליה גדול לפי שהוא הרחב מכל האצבעות: הסריגות והרפפות. בתוספתא [שם] תניא ואלו הן סריגות אלו של אורות רפפות אלו של אלקטאות. ואלקטאות בתים כעין גריפין דתנן במסכת מעשרות פ"ג (מ"ז) הגריפין והבורגנים והאלקטאות פטורין ופי' בערוך דבתים הם מחוץ לעיר להתקרר בהן בקיץ ונראה דסריגות ורפפות ענין אחד אלא דשל אורות נקראים סריגות ושל אלקטאות נקראין רפפות שעושין מחילה מסורגת בחלונותיהן: מצטרפות כמלא מקדח. אויר שבין הסריגות אע"פ שאין במקום אחד כמלא מקדח מצרפין אותן לכמלא מקדח: להביא את הטומאה ולהוציא את הטומאה. לאו אפלוגתא דב"ש וב"ה קאי אלא אשיעורא דרישא דמלא מקדח ומלא אגרוף ופותח טפח דכל השיעורין הללו נאמרו בין להביא טומאה לבית בין להוציא טומאה מן הבית *ור"ש פליג וסבר דבין להביא ובין להוציא כולהו שיעורן בפותח טפח ושיעורא דמלא מקדח ומלא אגרוף לית ליה לר"ש כלל ועוד יש לפרש דברי ר"ש דס"ק להביא את הטומאה ודאי נאמרו כל השיעורים אבל להוציא את הטומאה כולן בפותח טפח וניחא האי פירושא אי קאי אמלא אגרוף דאי אמלא מקדח כיון דלהביא טומאה סגי בהכי כ"ש להוציא כדאמרן בכמה דוכתי שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה להכנס: ב לאויר. להכנים לאויר העולם והוא החלון העשוי למאור דלעיל ועוד יש לפרש לאויר שצופה בה למרחוק לשמור גנות ופרדסים למאור ולאויר שיעורו שוה אבל קשה דלעיל הוה ליה למיתנייה בהדי איך ולימא למאור ולאויר שיעורו מלא מקדח לכך נראה דהכל אחד והדר תנייה הכא משום דבעי למיתני בנה בית חוצה לה ועוד יש לפרש שהוא לאויר העולם כמו אויר דכולה מכילתין שאין אהל על גביו דלא חשיב חלון למאור אא"כ אין תקרה קבועה על גביו מבחוץ לפי שהתקרה שעל גביו מאפלת עליו וכן מוכחא סיפא דקתני בנה בית חוצה לה וקתני נמי נתן את התקרה ואע"פ שאין על גביו תקרה מבחוץ שייכא בו הבאה כגון אם טומאה בבית ובא אדם ונתן בו אצבעו בחלון זה או הניח בו כלי או שהאהיל עליו אהל בצד הכותל נטמא כל שהאהיל לפי שהטומאה יוצאה ואין אותו אהל מבטל ממנו תורת מאור שאינו נשוי אלא לפי שעה וכן עיקר: בנה בית חוצה לה. ונתבטל אויר של חלון: שיעורה בפותח טפח *בחלון העשוי לתשמיש: נתן התקרה באמצע החלון. דנמצא השתא חציו למעלה מן התקרה וחציו למטה: החלון התחתון בפותח טפח. כדין חלון העשוי לתשמיש דהא אין כאן אויר: והעליון מלא מקדח. דלמעלה מן התקרה הוא לאויר: תניא בתוספתא [שם] חלון שבין שני בתים שיעורה בפותח טפח סתר את החיצון אע"פ שלא חישב עליה שיעורה מלא מקדח נתן את התקרה באמצע חלון התחתון בפותח טפח והעליון מלא מקדח השפיל את הקורה למטה [ד] מאמצע חלון העליון בפותח טפח והתחתון מלא מקדח. פירוש כשסותר בית החיצון נעשה חלון לאורה ואע"פ שלא חישב: השפיל את הקורה כגון שמצד החלון יש בית וקורה יוצאה מן הבית למעלה מן החלון

עי' תוס' יו"ט

נ"ל כחלון

ועין משפט נר מצוה

ז א מיי' פי"ח מהלכות טומאת מת הל"ז:

א ב מיי' פי"ד שם הלכה א והוא כפונדיון:

ב ג מיי' שם הל"ג:

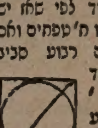
ג ד מיי' שם הל"ב:

ד ה מיי' שם הל"ד:

ה ו מיי' שם הל"ה והוא כפונדיון:

פירוש הרא"ש

לדו לארכו באויר ואין עליו אהל ומאמצע עיגולו הוא מתחיל להאהיל על הארץ ומתקצר והולך מכאן ומכאן עד מתחיתו הסמוך לארץ אם יש בחוט היקיפו כ"ד טפחים וטומאה תחת חצי עיגולו המאהיל האהל מביא את הטומאה מכל אורך העמוד לפי שלא יש בעביו ח' טפחים ואם תעשה רבוע סביב העמוד *יפי' רבוע של ח' על ח'

ואלכסונו מתרבה ט"ז חומשין דכל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא נמצא מקרן הריבוע מכל צד עד עיגול העמוד ח' חומשין ובשבעה יש בו רבוע טפח על טפח ומביא את הטומאה לכל המוטל תחת בליטת העיגול ואע"פ שסמוך לארץ אין בו טע"ט מ"מ חשיב כשיפועי אהלים והאי דנקט העמוד כל כך גדול בחומש אחד לא דק אי נמי בשביל כובד העמוד נשקע קצת בארץ: ח כזית וכו' מטמא את הבית. כאילו היתה הטומאה תחת אהל הבית וחומרא בעלמא הוא ובמודבק לשקוף מודה רבי יהושע דטמא דיותר בטל השקוף לבית מן האסקופה שבטלה אגב קרקע רבי יוסי מטהר אף בשקוף: ידון מחצה למחצה. מחציו ולפנים כלפנים והבית טמא מחציו ולחוץ הבית טהור ומיירי שאסקופ' היא יוצאת לרה"ר ואין השקוף עליה דאילו היה השקוף כנגד הטומאה היה מביא הטומאה לבית ואם מחצה על מחצה הבית טמא: הנוגע בשקוף טמא. אף לרבי יהושע ובאסקופה מטהר מטפח ולמטה:

א העושה וכו'. העושה חלון לאורה בתחל' עשייתו שיעורו להביא את הטומאה מבית לבית או גג הבית שפורח על החלון מבחוץ: מקדח. בפרק על אלו מומין קאמר שהוא כפונדיון האיטלקי וכסלע נירונית וישנו כמלא נקב של עול: שירי המאור. שסתמו ונשאר זה השיעור מביא את הטומאה: מלחת. ארץ מליחה המתבקעת מאליה: אגרוף. בפרק י"ז דכלים זהו אגרופו של בן אבטיח אמר ר"י ישנו כראש כל אדם: הסריגות כו'. סריגות ורפפות הם כששים חלונות כדי שלא יכנס בהם אדם עושים כעין רשת שתי וערב מברזל או נסרי' דקים וסברי ב"ש דכל הנקבים מצטרפים וב"ה לא: להביא את הטומאה. לא קאי אפלוגתייהו אלא מילתא באפי נפשה וקאמר דכל הני שיעורי בין להוציא בין להביא ור"ש פליג ואמר דליתנהו להני שיעורי דאגרוף ומקדח אלא דוקא פותח טפח בין להביא בין להוציא א"נ קאמר ר"ש דוקא נאמרו הני שיעורי להביא אבל להוציא פותח טפח ויש משניות דגרסי בן כמו הרמב"ם ז"ל בפירושו למשניות אבל יתכן זה הפי' על מלא אגרוף אבל לא מלא מקדח ויתר כל הטומאה יוצאת ממה שנכנסת כדמוכח בכמה דוכתי: ב חלון שהוא לאויר. ר"ל עשוי למאור והוא לאויר העולם: בנה מחיצה. לפניו מיעט מאורה

פירוש רב האי גאון

של מרחץ שורא אונא דמיא בארמית רד בטיית ואי' דא' ויז:

פי"ג א והרפפות כדאמר בתוספתא (תוספתא אהלו' פי"ד) ואלו הן סריגות אלו של אוצרות רפפות אלו של אלקיטיות ויש לו שני פירושים אחד ביתאל בין שלאן אסם אלבייש רשבהה קוטי ופירש אחר בית הקיץ כדכתיב (שופטים ג' כ"ד) בחדר המקרה ומתרגם בית קיטא לשון יוני ושמו בטיית יארן:

מהר"ם מרוטנבורג

שורות ושורות תחתיהן טמא ותו לא. דהתקר' והמעזיבה חוצצין: ח ר' יהושע אומר מטפח ולמטן טהור. כי האי גוונא סבירא ליה נמי לר' יהושע לעיל פרק כוורת גבי ארון המקוקה בסן סלע. וע"ש:

פי"ג א [ר"ש אומר להביא הטומאה ולהוציא הטומאה כצ"ל]:

הגהות הגר"א

[א] מ"ו בר"ש ארבע טפחים ומחצה. כ"ב ומחצה טעות סופר ואפילו ארבע טפחים אינו רק בפחות אצבע אלא שהוא נדחק כארץ כמו ג' טפחי' בעמוד: פי"ג [ב] מ"א בר"ש מלא מקדח. כ"ב והפנימית פותח טפח: [ג] שם שהיא סתומה. נמחק וכ"ב שהיה סותמו: [ד] מ"ב בר"ש השפיל את הקורה למטה באמצע חלון כצ"ל:

החלון וכשהשפיל הקורה למטה נסתם אורה של חצי העליון ושל חצי התחתון נשאר להכניס אורה ומיהו לפירוש אחרון שפירשתי לא יתכן לומר שאותה קורה מבחוץ דאם כן היתה מבטלת מן התחתון נמי תורת מאור אלא איירי בקורת הבית עצמו שבו החלון דכשהשפיל תקרת הבית למטה עד חצי החלון בטלה אורה חצי העליון : ג החור שבדלת. כלומר באמצע הדלת : שייר בה החרש. אומן שתיקן את הדלת : מלמטן. שייר סמוך לאיסקופה : או מלמעלן. סמוך לשקוף העליון : הגיפה. סגרה : ולא מירקה. לא גמרה כמו ומירק אחר שחיטה על ידו בפרק אמר להן הממונה ביומא (דף לב:) ובפרק שני דחולין (דף כט.) : או שפתחתו הרוח. כלומר או שהשלים את הסגירה אלא שבא

ג כאשר זה הנקב בפתח הבית אמר ר' עקיבא שהוא כמו מאור שלא נעשה בידי אדם שאע"פ שלא יכוין להכנס בו האורה הנה יכנס ממנה האורה ולזה ישער אותו כמלא אגרוף ורבי טרפון אומר שהוא ישתמש ממנו להכניס איזה דבר להביא או להוציא ויהיה לתשמיש ולזה שיעורו בפותח טפח עוד אמר שאם היה שער זה יותר קצר מפתח השער עד שישאר חלל ויכנס ממנו אורה בעת שהפתח נעול אם מלמעלה ממה שימשך למשקוף אם מלמטה ממה שימשך לארץ או שסתם אדם הפתח ולא השלים סתימתו ונשאר סדק הבית פתוח בין שני שערים או בין שער אחד או היטיב סתימתו ופתחו הרוח שאלו הפתחים כולם הוא כמו מאור שלא נעשה בידי אדם לדברי הכל שיעורו מלא אגרוף ואז תלא טומאה מהבית או תכנס לו מזה החלל והלכה כר"ע : ד יאמר שמי שנקב בכותל נקב עובר להגביה בו קנה לענין מה או מסמר יתעול בו הפתח הוא אשר יקרא אספתי לכל השערים או לשום שם כלי ישימו עליו הנר או להשקיף ממנו מי שילך ויבא מביתו או לקרות ממנו מי שירלה הנה שיעור זה הנקב בפותח טפח : ה ענין זה המאמר כי כאשר היה חלון בין שני בתים דרך משל בו טפח על טפח מלומלם אשר יביא את הטומאה כמו שקדם והיה באחד משני בתים טומאה מהטומאות אשר תטמא באהל המת וכבר קדם ממנו בזאת המסכת ובארנו שמכללם זית בשר ורובע עצמות והיה בזה החלון מעט דבר טהור אשר הוא כבר חסר שיעור החלון יהיה פחות מטפח ולא יטמא הבית השני והתנה בזה כשלא יהיה הדבר אשר מיעט החלון מין מן הטומאה אשר בבית כמו שיהיה בבית כזית בשר מן המת ובחלון פחות מכזית מבשר המת ואף על פי שפחות מכזית טהור או שיהיה בבית רובע עצמות ובחלון פחות מעצם כשעורה לפי שכאשר היה הדבר אשר בחלון מין מן הטומאה אשר בבית הנה הוא יצטרף עמו וכן כל מה שזכר מאלו התנאים וחזר למנות הדברים אשר ימעטו את הטפח כאשר יהיו לו התנאים וכבר ביארנו בשני מזאת המסכת שמתנאי הדברים שחוצצין בפני הטומאה שלא יהיה דעתו לפנותו וכבר ביארנו פעמים שטומאת אוכלין בכביצה ומה שיהיה פחות מכביצה לא יטמא טומאת אוכלין (טמאין) ולזה נחשבו כדבר טהור כמו שהתבאר בראש מסכת טהרות : והתבואה שבחלון כאשר תצמח שם וכל דבר מחובר בארץ הוא טהור וכבר התבאר בהש"ס (ב"ב דף כ.) שיהיה זה הצמח מהשרש רחוק מן הכותל ונכנס וסתם החלון בקלת לפי שאם היה בתוך הכותל יהיה דעתו לפנותו שאם יעזבהו יפסיד הכותל וכבר בארנו בה' מזאת המסכת שמתנאי הדבר החוצץ שלא יהיה דעתו לפנותו ומבואר הוא כי כאשר יהיה בחלון דרך משל כמו ד"ע ותהיה זאת התבואה כבר שהגה ממנו יותר על ג' הנה הטפח נתמעט ולא תלא הטומאה מזה החלון : וכבר התבאר בי"ז מכלים שהכבי הוא האריג הדק הלבן אשר ימלא בתוך הקנה הגדול והוא כמו אריגת העכבים והוא יקרא ככי וממנו דבר דק מאד יותר דק מחוט המשי וזהו ככי שאין בו ממש וממנו אריג הוא דומה לבגד חזק הבהירות והלובן וזהו ככי שיש בו ממש והנה התבאר בראש מסכת טהרות שנבלת העוף הטהור לריכה מחשבה ואז תטמא טומאת אוכלים בכבילה ולא יצטרך הכשר ושנבלת עוף הטמא לריכה מחשבה והכשר ואז תטמא טומאת אוכלים בכבילה וענין המחשבה שיכוין עליה שתהיה מאכל אדם לפי מה שיתבאר בסוף עוקלין והכשר הוא שינתן עליה ברלון אחד מהז' משקין כמו שיתבאר במכשירין (פ"ו מ"ד) ואלו המטויים כולן טהורים ולזה ימעטו : ו לשון התורה בין בשתי בין בערב שיטמא בלרעת אמר יתברך (ויקרא יג) או בשתי או בערב. ולבינ' מבית הפרס גוש מגוש עפר הנעש' מבית הפרס וידוע שבית הפרס טמא להיותם

מקדח : ג אהחור שבדלת שעורו מלא אגרוף דברי רבי עקיבא רבי טרפון אומר בפותח טפח בשייר בה *חרש מלמטן או מלמעלן הגיפה ולא מירקה או שפתחתו הרוח שעורו מלא אגרוף : ד העושה מקום לקנה ולאספתי ולנר שעורו כל שהוא כדברי בית שמאי בית הלל אומרים גבפותח טפח לזון את עיניו ולדבר עם חבירו ולתשמיש בפותח טפח: ה דאלו ממעטין את הטפח פחות מכזית בשר ממעט על ידי רובע עצמות ופחות מעצם כשעורה ממעט על ידי כזית בשר הפחות מכזית מן המת פחות מכזית מן הנבלה פחות מכעדשה מן השרץ פחות מכביצה אוכלין והתבואה שבחלון זוככיי שיש בה ממש ונבלת העוף הטהור שלא חישב עליה ונבלת עוף הטמא שחישב עליה ולא הכשירה או הכשירה ולא חישב עליה : ו חאלו שאינן ממעטין אין העצם ממעט ע"י עצמות ולא בשר ע"י בשר ול"א כזית מן המת ולא כזית מן הנבלה ולא כעדשה מן השרץ ולא כביצה אוכלים ולא תבואה שבחלונות ולא ככיי שאין בו ממש ולא נבלת העוף הטהור שחישב עליה ולא נבלת עוף הטמא שחישב עליה והכשירה ולא שתי זהערב המנוגעים ולא לבינה מבית הפרס דברי ר"מ וחכ"א טהלבינה ממעטת מפני שעפרה טהור זה הכלל הטהור ממעט והטמא אינו ממעט :

הרוח ופתחתו ולכך שיעורו מלא אגרוף דכיון דממילא הוא כחררוהו מים או שרלים והא דמודה רבי טרפון בסיפא משום דחור (שחר) שבאמצע עשה החרש במתכוין ולא מפני שצריך לחור אלא קצרים היו הדפין שנעשה מהם הדלת ועלתה בדעתו להניח הנקב באמצע א) יותר מלמטה ומלמעלה ונראה כעושה בידים במתכוין אבל מלמעלה אין זה כעושה בידים אלא מחמת שהיו הקרשים קצרים לא נתמלא הנקב: ד קנה. של גרדי: אספתי. חרב בלשון יון ויש לאורגין כלי שנקרא חרב ואית דגרסי לאצבתי ובערוך פירש (א) שעושין חור בדלת להדליק בו את הנר ולהוציא מאותו החור קנה או עץ שדומה לקנה שהוא למנעלין ושמו אספתי וי"א אספתי אבוקה וי"א יתד לתלות בו כלים : לזון את עיניו. לעיין משם ברחוב או בחצר או בשוק ולזון לשון מזון שעיניו ניזונין בהבטה : ולתשמיש. חוץ מאלו שהזכרנו למעלה לקנה לאספתי ולנר : תניא בתוספתא [פי"ד] רשב"ג אומר חלונות שבכרכים שיעורן בפותח טפח שלא נעשו אלא לחיזוק בלבד להיות מכניסין בהן את הלוח. רבי יהודה אומר בהן ג' מדות משום ר"ע העושה לנוות ולשמירה ולזון את עיניו כל שהוא להכנסת כלים ולהוצאת כלי לתשמיש ולנר שיעורו בפותח טפח. לקנה ולאצבתי (ס"א לאספתי) ב"ש אומרים במלואו וב"ה אומרים בפותח טפח. פירוש לחיזוק היינו לחוזק העיר שדרך שם מורים חצים לבאים עליהם במצור. לוח כמו לווחים של סקבם דשילהי כירה (דף מז.) ארבליסט"א בלע"ז מין קשת שמורה בה חצים ולווחים הוא כעין דף קטן שמשימין בתוך כלי לזרוק החץ: לצוות כמו זבחים (דף קט"ז.) לנוותא בעלמא והיינו לדבר עם חבריו ומתני' דלא כרבי יהודה דאילו במתני' פליגי בלזון את עיניו וה"כ פליגי בלזון את עיניו : תניא בס פרי זוטא פתוחה כל הפתוח לצורך טמא מכאן אמרו העושה מאור בתחילה שיעורו מלא מקדח גדול של לשכה שירי המאור אלו הן שירי המאור העושה בינה לבין (ביתה) [בתה] בינה לבין חבירתה להשמיע את הקול ולהדליק את הנר שיעורו בפותח טפח: הדלת ששייר בה החרש [חור] בין מלמעלן בין מן הצדדין או שפתחתו הרוח או שהגיפו ולא מרקו שיעורו כל שהוא ובה"א בפותח טפח החור שבדלת מלא אגרוף לדברי רבי טרפון ר"ע אומר בפותח טפח גרדי שחפר מלא קנה מלא אספתי שיעורו כל שהוא לדברי ב"ש ובה"א בפותח טפח אמר לו ב"ה לב"ש חור הדלת מהו אמרו להן ב"ש בפותח טפח אמרו מאי שנא אמרו להן שזה עשוי לצורך וזה אינו עשוי לצורך . חורים שחררוהו מים או שאכלום הרחשים או שאכלתה מלחת שיעורן כל שהוא לדברי ב"ש ובה"א בפותח טפח. פירוש ששייר בה החרש בכל הני דתנן במתני' מלא אגרוף והך ברייתא פליגא אי נמי ברייתא בשחישב לתשמיש . החור שבדלת ומתני' דקתני מלא אגרוף ר"ט היא : מ"ש מה שעשה הגרדי מחור הדלת. שזה עשוי לצורך שזה של גרדי עשוי לצורך וזה חור שבדלת אינו עשוי לצורך : הרחשים. שרצים ומתני' דקתני מלא אגרוף פליגא א"נ ברייתא בשחישב לתשמיש: ה אלו ממעטין. בפותח טפח בחלון ששיעורו בפותח טפח אם אחד מכל הני דחשיב מונח בו וממעט האויר מטפח חולץ שאין הטומאה עוברת לצד אחר : ע"י רובע עצמות. אם יש בבית רובע עצמות דמטמא באהל ופחות מכזית בשר המת מונח בחלון ממעט וחוצץ ודוקא פחות מכזית דכזית מטמא הוא עצמו באהל ודוקא ע"י רובע עצמות דאי איכא כזית בשר מן המת בבית אין פחות מכזית זה ממעט דאדרבה בשר מצטרף עם בשר והיינו טעמא נמי דדוקא בשר ממעט ע"י עצמות ולא עצמות ע"י עצמות משום דעצמות אעצמות מצטרפי ומסתברא דע"י שדרה וגלגולת ורוב בנין ורוב מנין נמי ממעט פחות מעצם כשעורה דלא מצטרף בהדייהו ולהכי לא תני להו הכא משום דבין פחות מעצם כשעורה ובין כשעורה לא מצטרף בהדייהו א"נ להכי לא תני להו הכא משום דבין פחות מכשעורה ובין פחות מכזית שוין בהם: פחות מעצם כשעורה. אבל עצם כשעורה לא ממעט משום דמטמא במגע ובמשא : פחות מכזית מן המת. ככר תנא ליה רישא ולמאי הדר תנייה לאשמועינן דממעט ע"י כל המטמאים באהל שפנינו לעיל רפ"ב כגון רביעית דם ומלא תרווד רקב ואבר מן החי וטובא דתנן התם. א"כ ליהדר נמי וליתני פחות מעצם כשעורה ושמא הדר תנייה למיחשביה בהדי שרץ ונבלה: פחות מכזית נבלה. מכאן ואילך ממעטי כולהו בין ע"י עצמות בין ע"י בשר : ופחות מכביצה אוכלין. תימה הא פחות מכביצה מקבל טומאה הוא כדתנן בפרק שני במסכת טהרות גבי אשה שהיתה כובשת ירק דקתני אין בו כביצה הוא טמא והכל טהור ואם כן היאך ממעט את הטפח הא קתני סיפא דמתניתין זה הכלל טהור ממעט הטמא אינו ממעט ולא מסתבר למימר משום דלא מטמא אחריני ממעט ונראה דהיינו טעמא משום דמדאורייתא בעינן כביצה אפילו לקבולי טומאה וכיון דמדאורייתא טהור ממעטי תדע מידי דהוה אכותי שישב בחלון לתוספתא [שם] ובפרק לא יחפור (דף כ.) מייתי לה דממעט אף על פי שגזרו עליהן שיהיו כזבין לכל דבריהם בפ' בנות כותים (דף לג:) ומדאורייתא לא מקבלי טומאה כדדרשינן בריש פ' בתרא דנזיר (דף סא:) והא דמשמע בריש חומר בקדש (דף כב:) ב) דחררה של עם הארץ אינה חוללת בארובה שבין בית לעלייה משום דטומאה על גב עם הארץ ואין כלי טמא חוצץ אע"ג דטומאת עם הארץ דרבנן לא דמי דהתם עשו ספק כודאי לענין הלילה והודאי טמא מדאורייתא אבל עובד כוכבים ופחות מכבילה ודאי נמי מדאורייתא טהור : ככיי. פירש בערוך יש בתוך קנה קליפות ושמו ככיי ויש אומרים קורי עכבים: שיש בהן ממש. התבואה וככיי קאי כדמוכחא מילתא מסיפא דקתני ולא תבואה שבחלון שמע מינה דהתם באין בה ממש והכא בית בה ממש וקלא קשה מסיפא דקתני ולא כבילה אוכלין בין תבואה לככיי דלא הוה ליה לאפסוקי ובמשנה דוקנית גרסינן בסיפא כסידרא דהכא ולא כבילה אוכלין ולא תבואה שבחלון ולא ככיי שאין בה ממש: שלא חישב עליה. דנבלת עוף טהור לריכה מחשבה ואין לריכה הכשר אבל חישב עליה דמקבלה טומאה אינה חוללת בפני הטומאה ואפילו הכשר שרך לא בעיא כיון דסופה לטמא טומאה חמורה : שחישב עליה ולא הכשירה. ולא הכשירה או הכשירה ולא חישב עליה . דנבלת עוף טמא לא מקבלה טומאה עד שיחשב

א א ב מיי' פי"ז מהל' טומאת מת הל"ת:
ב ג ד מיי' שם הל"ג:
ג ה מיי' שם הלכה א ועיין בהשגות ובכ"מ:
ד ו מיי' שם הל"ב:

א) [לעיל פ"ו וש"נ]:

בתוספתא [ב"ק דכלים פ"ג] פליגי ר"ש ורבנן בלובן לבנים בבית הפרס ולעיל הבאתיה פ"ב [שם] דרבנן מטמאין את הלבינה ור"ש מטהר שלא אמרו אלא גושו כברייתו והשתא בין ר"מ בין רבנן דהכא כרבנן דהתם סבירא להו אלא קסברי רבנן דכיון דלא החזיר' לעפרה עפרה טהור ממעטת שלא טימאו בעפר הבא מארץ העמי' ומבית הפרס אלא הגוש אבל עפר לא דגוש שנינו בכל מקום כי ההיא דתנן במסכת טהרות ריש פרק חמישי גוש הבא מארץ טהורה וגוש הבא מארץ העמים טמאה ושיעור הגוש מפורש בבכורות פרק הלוקח בהמה (דף כג.) דתניא גוש הבא מארץ העמים ומבית הפרס שיעורו כפיקה גדולה של סקאים שהיא כחותם המרצופין ויש לו כלד העליון של מגופת החבית הלחמית ועוד יש לפרש דרבנן סברי לה כר"ש דמטהר בלבינה עצמה והכי קאמרי מפני שעפרה של בית הפרס טהור אפילו גיבלו אחרי כן הילכך האי לבינה נמי טהורה:

להיותם אומרים בתוספתא לא אמרו אלא גוש כברייתו והנה יתבאר כל דיניו בזאת המסכת ואמרו הטמא אינו ממעט וכלל הדבר אשר הוא טמא בעצמו כמו כזית מן הנבילה וכעדשה מן השרץ או הדבר אשר יטמא בהיותו בחלון כמו כבילת אוכלים כשרים או הדומה להן והלכה כחכמים:

א זה הזיז אשר יביא את הטומאה בכל שהוא כבר התבאר לך את צורתו ואת תנאו וזה שיהיה לו תוספת אל מה שימשך לארץ כזה* יהיה בינו ובין הארץ גובה י"ב טפחים והוא יוצא מצד פתח הבית ונחשוב זה הקלה הנוסף שהוא כבר הגיע לארץ וכל הטומאה אשר תחתיו לצד הבית ואלו השיעורים כולן הלכה למשה מסיני:

פרק ארבעה עשר

א הזיז [א]מביא את הטומאה כל שהוא הגיזרה והגבלית בפותח טפח איזהו הזיז שפניו למטה והגיזרה שפניה למעלה ובמה אמרו הזיז מביא את הטומאה כל שהוא בזיז שהוא גבוה מן הפתח שלשה נדבכין שהם שנים עשר טפח יתר מכאן מביא את הטומאה בפותח טפח העטרות והפתוחין מביאין את הטומאה בפותח טפח:

ב [ב]זיז שעל גבי הפתח מביא את הטומא' בפותח טפח [ג]שעל גבי החלון רום אצבעיים [ד]שעל גבי מלא מקדח כל שהוא רבי יוסי אומר מלואו:

ג קנה שעל גבי הפתח אפילו גבוה מאה אמה מביא את הטומאה כל שהוא דברי רבי יהושע ר' יוחנן בן נורי אומר [ה]אל יחמור זה מן הזיז:

ד [ו]זיז שהוא סובב את כל הבית ואוכל בפתח ג' אצבעות טומאה בבית כלים שתחתיו טמאים טומאה תחתיו ר' אליעזר מטמא את הבית ור' יהושע מטהר וכן בחצר שהיא מוקפת אכסדרה:

ה [ז]שני זיזין זה על גבי זה ויש בהן פותח טפח וביניהן פותח טפח טומאה תחתיהם* [א]או ביניהם תחתיהן וביניהן טמא על גביהן כנגדו עד לרקיע טמא היה העליון עודף על התחתון פותח טפח טומאה תחתיהן או ביניהן תחתיהן וביניהן טמא על גביהן כנגדו עד לרקיע טמא היה העליון עודף על התחתון פחות מטפח טומאה תחתיהן תחתיהן וביניהן טמא ביניהן או תחת המותר ר' אליעזר אומר תחתיהן וביניהן טמא ר' יהושע אומר [ח]ביניהן ותחת המותר טמא ותחתיהן טהור:

ו [ט]יש בהן פותח טפח ואין ביניהן פותח טפח טומאה תחתיהן תחתיהן טמא ביניהן או על גביהם כנגדו עד הרקיע טמא:

ז [י]אין בהן פותח טפח בין שיש ביניהן פותח טפח בין שאין ביניהן פותח טפח טומאה תחתיהן ביניהן או על גביהן [א]) טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת וכן שתי יריעות שהן גבוהות מן הארץ פותח טפח:

פירוש רב האי גאון
פרק יד
א והגבילית. פי' איזה הוא גבילית

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי' פרק י"ז מהל' טומאת מת הלכה ד:

ב ג מיי' שם הל"ו:

ג ד מיי' שם הל"ז:

ד ה מיי' שם פכ"ד הלכה ב:

ה ו מיי' שם פ"כ הלכה ו:

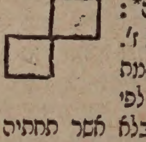
פירוש רב האי גאון

פט"ו א קפילין. אית דגרסי קפיו'. פי' סגום יש לו איתקה ושמו בפיית בורגס: וכופת. דומה לבורגס ואין לו איתקה ושמו בל' יון קפיל ויש שונים כן (שונים) כפריות:

פרק חמשה עשר

א *סגום עבה וכופת עבה אינן מביאות את הטומאה עד שיהו גבוהים מן הארץ פותח טפח קפולין זו על גבי זו [א] אינן מביאות את הטומאה עד שתהא העליונה גבוהה מן הארץ כפותח טפח [ב] טבליות של עץ זו על גב זו אינן מביאות את הטומאה עד שתהא העליונה גבוהה מן הארץ פותח טפח ואם היו של שיש טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: ב טבליות של עץ שהן נוגעות זו בזו בקרנותיהם והן גבוהות מן הארץ פותח טפח טומאה תחת אחת מהן הנוגע בשניה טמא טומאת שבעה כלים שתחת הראשונה טמאים ושתחת השניה טהורין השלחן אינו מביא את הטומאה עד שיהא בו ריבוע בפותח טפח: ג חביות שהן יושבות על שוליהן או *מוטלות על צידיהן באויר והן נוגעות זו בזו בפותח טפח טומאה תחת אחת מהן טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת [ג] במה דברים אמורים בטהורות אבל אם היו טמאות או גבוהות מן הארץ פותח טפח טומאה תחת אחת מהן תחת כולם טמא: ד בית שחצצו בנסרים או ביריעות מן הצדדין או מן הקורה טומאה בבית כלים שבחצץ טהורין טומאה בחצץ כלים שבבית טמאין כלים שבחצץ אם יש שם פותח טפח טמאים ואם לאו טהורים: ה חצצו מארצו טומאה בחצץ כלים שבבית טמאים טומאה בבית כלים שבחצץ אם יש במקומם

א כבר ביארנו בפ"א (מ"ג) ענין אמרו אין מביאין את הטומאה וביארנו שם סגום ושם כופת. וטבלאות לוחות: וענין אמר בכאן עד שיהיו גבוהין מן הארץ פותח טפח לפי מה שאספר וזה כאשר היה סגום או כופת או טבלא או בגד מוסס אחד למעלה מהשני עד שיהיה בגבהו טפח עוד שיהיה הטומאה למעלה מזאת הטבלא דרך משל אשר היתה גבוה מן הארץ והיתה טבלא שניה ממעל לטומאה דבוקה בה הנה זאת הטבלא העליונה מביאה את הטומאה ותטמא כל הטבלאות ומה שביניהם מן הכלים וזה הדין בעצמו בסגום ובדומה לו בזה הדבר נחלקו טבלאות של שיש לפי שהן נחשבות כארץ ואם היו שיש על שיש והיה בין השיש העליון אשר תחתיו הטומאה ובין הארץ גבוה אלף אמה לא נחשוב מהשיש כאילו הוא נעדר אבל נאמר שהיא תחתיו טומאה רצוצה ובוקעת ועולה בוקעת ויורדת ולשון התוספתא בביאור אלו הענינים כן טבלאות של שיש חלקה זו על גבי זו וטומאה תחת אחת מהן אפי' גבוהות מן הארץ אלף אמה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: ב נוגעות בקרנותיהן. על זאת הצורה*:

הנוגע בשניה טמא טומאת ז'. לפי שהוא חלק מאהל המת וכלים שתחתיה טהורין לפי שלא יגיע בינה ובין הטבלא אשר תחתיה הטומאה פותח טפח עד שתביא לה טומאה ואמנם ימשש זוית לזוית לבד כמו שביארנו והבן זה הענין והקש עליו ואמר עד שיהיה בו רבוע פותח טפח לפי שכבר יהיה מעט הגובה או מעט הרוחב הנה לא יביא טומאה תחתיו עד שיהא בו טפח על טפח על רום טפח: ג כבר ידעת איך הוא תמונת החביות וזה שבטניהם בולטים ושוליהן וראשיהן מחודדים וכאשר יתחבר חבית מהחבית הנה כבר ימשש שטח זה לשטח זה טפח על טפח או יותר מטפח וכאשר תמשש אחת חבירתה והתחברו כולן אחת (תחת א') בין שהיו יושבות על שוליהן או על צידיהן והיו כולן גבוהות מן הארץ טפח הנה היו כולן אהל אחד ולזה כאשר טומאה תחת אחת מהן תחת כלן טמא. והוסיף בזה החביות דין ואמר כי כאשר התחברו כמו שספרנו בפותח טפח והם כבר נטמאו במין ממיני הטומאות והיתה טומאה תחת אחת מהן תחת כלן טמא אף על פי שאין שם חלל טפח ולזה להיותה בעלת בטן ולה חלל הרבה ואנחנו נאמר האהל עליון מביא את הטומאה לפי מה שקדם מאמר בטומאת אלו החביות כולן טמאות ואירך טמא אולם אם היו טהורות למה שיתפשט זה המאמר לפי שהאהל העליון לא הגיעהו הטומאה לפי שכלי חרס אינו מטמא מגבו כאשר הקדמנו: ד כלים שבחלץ. ר"ל שיהיה בתוך המחילה ואם היה במקומה חלל טפח על טפח הנה היא תטמא בין היתה טומאה בבית בין היתה טומאה אחורי המחילה ואלו היריעות יחולו בפני הטומאה לפי שהוא שם אהל לפי מה שהתבאר בח' מזאת המסכת: ה כלים שבחלץ. אין בהם הבדל בין בהיותן בתוך המחילה או בתוך החלץ והארץ גובה טפח הנה זאת המחילה נעדרת

א סגום עבה וכופת עבה. זו משנה שאינה צריכה דתנינא לעיל פ"א (מ"ג) וצריך לומר דחד מינייהו אגב גררא נסבה: של שיש. אפי' גבוהה מן הארץ טפח לא חשיבא אהל להביא את הטומאה כיון דתחתונה ממעטת את האויר והא דתניא בתוספתא (פט"ו) דטבלאות של שיש חלקות ונתונות זו על גבי זו וטומאה תחת אחת מהן אפילו גבוהות מן הארץ אלף אמה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כשאין חלל טפח איירי שהתחתונות ממלאות את האויר: ב שהן נוגעות זו בזו בקרנותיהן. אם נפרש שהטבלאות מונחות זו על זו עמוקות באמצען שיש שם חלל טפח והן גבוהות מן הארץ טפח אתחתונה קאי דגבוהה מן הארץ טפח לא משמע כלל דהא והן גבוהות קתני ועוד סיפא דקתני כלים שתחת השניה טהורין אמאי כיון דטבלא בת קבולי טומאה היא אינה חוצצת ורואין את הטומאה כאילו היא תחת השניה אלא בטבלאות הערוכות זו אצל זו איירי וכולן גבוהות מן הארץ טפח ונוגעות בקרנותיהן כל אחת בחבירתה שאצלה דרך קרני הטבלאות שאין ברוחבן טפח ולכך קתני כלים שתחת הראשונה טמאים ושתחת השניה טהורין: הנוגע בשניה טמא טומאת שבעה. ואע"ג דתנן בריש מכילתין כלים הנוגעים במת וכלים בכלים טמאין טומאת שבעה השלישי בין אדם בין כלים טמאין טומאת ערב הא תנן התם אין האהל מתחשב הילכך טבלא שהטומאה תחתיה אינה מן המנין: עד שיהא בו ריבוע בפותח טפח. שולחן וטבלא משונים זה מזה כדמשמע בתוספתא ודרך השולחן שיש לו רגלים תחתיו עשויים כמין תיבה א) פרוסה שיש לו ארבע דפנות והשולחן יושב עליהן ויוצא חוץ לרגלים טפח או יותר ופעמים פחות מטפח ובדרך הזה מתיישבת משנתינו והתוספתא ואותם רגלים העשויים כן נקראים ריבוע בתוספתא ומתני' דקתני עד שיהא בו ריבוע בפותח טפח היינו שיהא השולחן בולט סביב הריבוע בפותח טפח דמה שתוך הריבוע אין מצטרף ואם טומאה נמי בתוך הריבוע מבפנים חוצץ הריבוע ומונע הטומאה מלעבור: תניא בתוספתא [ריש פרק ט"ו] טבלאות נוגעות זו בזו ושולחנות נוגעות זו בזו מונין להם כדרך שמונין במת טבלא שנתונה בצד רגלו של שולחן וטומאה תחת טבלא הנוגע בין בטבלא בין בשולחן טמא טומאת ז' טומאה תחת השולחן הנוגע בשולחן טמא טומאת שבעה ובטבלא טמא טומאת ערב המאהיל כנגד הריבוע טמא שלא כנגד הריבוע טהור רבי מנחם ברבי יוסי אומר בין כך ובין כך טמא מפני שנידון כקרן טבלא כלים שכנגד הריבוע טמאים שלא כנגד הריבוע טהורים רבי מנחם ברבי יוסי אומר בין כך ובין כך טמאין מפני שנידונין כקרן טבלא. פי' בצד רגלו של שולחן. מעשה השולחן פירשתי במשנתינו וטבלא זו אינה נוגעת בשולחן אבל נוגעת ברגליו והנוגע בין בטבלא בין בשולחן טמא טומאת שבעה דכיון דטומאה תחת הטבלא והטבלא מגעת עד רגלי השולחן נכנסת הטומאה מתחת הטבלא לשולחן אבל אם טומאה תחת השולחן בתוך הריבוע רגליו של שולחן חוצצות מעבור את הטומאה הילכך הטבלא הנוגעת ברגלי השולחן טמאה טומאת ז' דהא שולחן שהוא האהל אין מתחשב ורגלי השולחן הוו להו ככלים במת וטבלא כלים בכלים והנוגע בה בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב: המאהיל כנגד הריבוע טמא שהשולחן מקבל טומאה ואינו חוצץ בפני הטומאה: ושלא כנגד הריבוע על בליטת העודף שיוצא השולחן חוץ לריבוע שהריבוע חוצץ. מפני שהוא נידון כקרן טבלא דתנן במתניתין כלים שתחת הראשונה טמאים והפסיק ותני אפילו כלים שתחת הקרנות אע"פ שקרנות הטבלא אין ברוחבן טפח מביאה הטבלא טומאה לתחת כולה והוא הדין בשולחן דמביא את הטומאה לכל מה שתחתיו אפילו חוץ לריבוע: כלים שכנגד הריבוע. אע"ג דשמעינן באדם אשמועינן כלים וקצת דומיא הך מילתא להא דתנן לעיל פרק י"ב (מ"ג) נסר שהוא נתון ע"פ תנור ישן ויוצא מזה ומזה טפח אבל לא מן הצדדין טומאה בצד זה כלים שבצד שני טהורין שהתנור מפסיק וכאן נמי מפסיק הריבוע אע"ג דבר קיבולי טומאה הוא ומיהו לא יתכן כלל דהתם במוקף צמיד פתיל דכל דבר שהוא מקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה וצריך לפרש דהאי ריבוע לא מקבל טומאה דפשוטי כלי עץ הוא אבל טבלא ושולחן מקבלי טומאה ונתונה בצד רגלו היינו דנכנסת תחת בליטת השולחן שחוץ לריבוע ונוגעת בו וטומאה תחת טבלא הרי כתחת השולחן שהכל אהל אחד אבל טומאה תחת השולחן בתוך חלל הריבוע מאחר שהריבוע אין מניח לטומאה לצאת נחשבת בליטת העודף ככלים במת ודכוותה פירשנו לעיל פרק שביעי גבי אהל דלצד פנימי ולצד חיצון נחשב לשנים והטבלא הרי ככלים בכלים לפיכך הנוגע בה אין לו אלא טומאת ערב: ג שהן יושבות על שוליהן. ופיהן למעלה או מוטות על צידיהן ופיהן מן הצד ושיש כאן שורות הרבה של חביות זו אחר זו וזו על זו מיירי: בפותח טפח. ברוחב טפח נוגעות זו בזו: טומאה בוקעת ועולה. דטומאה רצוצה היא ואין שוליה העליונות מביאות את הטומאה דלא דמיא לקפולים זה על זה וטבלאות זו ע"ג זו דלעיל אם העליונה גבוהה מן הארץ טפח מביאה את הטומאה דאדרבה כאן דקדירות טהורות הן כטבליות של שיש דמיא שהתחתונות סותמות את החלל ובוקעת ועולה וכל שכנגד הטומאה במוטות על צדיהן טהור ומכ"ל כנגדה ואפילו כנגדה הטומאה אין טמא אלא מה שחוץ לחביות משום דאין כלי מציל אלא עם דפנות אהלים אבל מה שבתוכו טהור כיון דאין כלי חרס מיטמא מגבו דעל מה שבתוכו מציל כדפרישית לעיל פרק כוורת וביושבות על שוליהן אפילו על מה שבתוכן אין מצילות כדפרישית שם והשתא הא דקתני טומאה בוקעת ועולה הוי לצדדין המוטות על צדיהן הוי בוקעת ועולה דוקא דמה שלא כנגד הטומאה טהור אבל ביושבות על שוליהן לקדירה עצמה נטמית כדפרישית פרק כוורת הרי היא כמאן דליתיה כמו בהיו טמאות ואין סותמות את החלל ואותה שעל גבה מביאה הטומאה לכל שתחתיה ובוקעת ועולה כנגדה עד לרקיע: אבל אם היו טמאות. ואפי' אין גבוהות מן הארץ העליונות שגבוהות מן הארץ פותח טפח מביאות את הטומאה שאין התחתונות סותמות כיון דטמאות מידי דהוה אקפולים זו ע"ג זו וטבלאות זו ע"ג זו: או גבוהות מן הארץ פותח טפח. מביאות טומאה ואפילו טהורות כיון דנוגעות זו בזו ברוחב טפח נחשבות כולן כאהל אחד: תניא בתוספתא [שם] חביות שהן מוטות על צדיהן באויר הוגנה של זו בצד [ד] אויר הוגנה של זו והוגנה של זו [ה] על גבי דופנה של זו גבוהות מן הארץ טפח והוגניהם פותח טפח טומאה תחתיהן תחתיהן ועל גביהן טמא על גביהן על גביהן ותחתיהן טמא ותוכן טהור גבוהות מן הארץ טפח ואין בהוגניהן פותח טפח וטומאה תחת אחת מהן תחתיה ועל גבה טמא על גבה על גבה ותחתיה טמא ותוכה טהור בד"א בטהורות אבל אם היו טמאות [ו] וגבוהות מן הארץ טפח וטומאה תחת אחת מהן כולן טמאות. פי' הוגנה של זו על גבי הוגנה של זו שמוטות פה אל פה ופה אחת על פה חבירתה ופה חבירתה על דופן חברתה: גבוהות מן הארץ טפח והוגניהם פותח טפח שיש רוחב טפח במקום נגיעת הוגניהם זו בזו ובמקום נגיעתם בדופניהם דמתוך כך נחשבות כולן כאהל אחד וכשהטומאה תחת אחת מהן מביאה טומאה תחת כולן כיון דבמקום נגיעתן רוחב טפח: תחתיהן ועל גביהן טמא דאין מצילות על מה שגביהן אלא עם דפנות אהליהם אבל מה שבתוכן טהור דעל מה (שגביהן) שבתוכן מצילות: על גביהן אם טומאה על גביהן: על גביהן ותחתיהן טמא דמתוך שאין כלי מציל אלא עם דפנות אהלים יורדת טומאה לתחתיהן ומביאה טומאה תחת כולן וחוזרת ועולה על גבי כולן אפי' שלא כנגד הטומאה: ואין בהוגניהם פותח טפח שאין רוחב טפח במקום נגיעתם וחשובה כל אחת כאילו לחודה קיימא: בד"א. בטהורות א"א לייתבו בשום ענין אסיפא דאין בהוגניהן פותח טפח אלא ארישא קאי דיש בהוגניהן פותח טפח ואתא למימר ב) הכי בעינן גבוהות מן הארץ טפח ה"מ בטהורות אבל אם היו טמאות וגבוהות מן הארץ טפח כלומר דהוה שעל התחתונות גבוהה מן הארץ טפח משום דפעמים שהתחתונות נמוכות שאפי' רואין אותן כאילו אינן אין העליונות גבוהות טפח: ד מן הצדדין. שהיריעות פרוסות כנגד הכתלים: או מן הקורות לפרוסות תחת תקרת הבית שלא יפול עליו עפר: כלים שבחצץ טהורין. דיריעות ונסרים חוצצים ונחשבים ככלים שעל הגג וככלים שחוץ לכותל: כלים שבבית טמאים. דאין חציצה לטומאה מידי דהוה אכלי חרס המוקף צמיד פתיל דאם טומאה בבית מציל על מה שבתוכו ואם טומאה בתוכו אין צמיד פתיל לטומאה: כלים שבחצץ. אטומאה בחצץ קאי שהכלים עם הטומאה בחצץ זה: אם יש שם פותח טפח. שיש שם חלל טפח: ואם לאו. דאין שם חלל טפח: טהורין. הכלים שבחצץ אבל בית מיהא טמא: ה חצצו מארצו. שכיסה כל רצפת הבית בנסרים או ביריעות: טומאה בחצץ. אפילו יש בו טע"ט על רום

א) נ"ל פרוצה. ב) נ"ל היכא.

מהר"ם מרוטנבורג

פט"ו א סגום עבה וכופת עבה. אע"ג דתנינא חדא זימנא לעיל פ"א. נ"ל דאיצטריך. דמהכא דלעיל לא שמעינן לה. דהוה אמינא התם הוא דקאי אבית שנסדק ואכסדרה שנסדקה דאמרי' טומאה בצד זה כלים שבצד אחר טהורין ואמרינן עלה נתן את הקנה בארץ אינו מביא את הטומא' עד שיהא קנה גבוהה מן הארץ פותח טפח. והא קתני סגום עבה וכופת עבה כו'. כלומר אם סגום עבה או כופת עבה מונח בארץ כנגד הסדק אין מביאין את הטומאה מצד זה של הסדק לצד אחר. וסד"א התם הוא דאין מביאין את הטומאה. דתרתי לא אמרינן. לומר רואין כאילו ניטל תחתית של הסגום ושל הכופת ונשאר צד העליון שבהם והוא גבוה טפח והא נימא גוד אסיק צד העליון לסתום הסדק. דהיינו תרתי. לומר קלים. ולומר גוד אסיק. אבל חדא אמרינן כגון סגום וכפת שהן גבוהין מן הקרקע פחות מטפח וטומאה תחתיהן בצד זה וכלים מצד אחר תחתיהן. סד"א נימא קלים. כאילו ניטל מקלת עוביין שלמטה ויביאו הטומאה על הכלים. קמ"ל דאפילו קלוש לחודיה לא אמרינן. ולא זו אף זו קתני. ברישא אשמעי' דתרתי לא אמרינן והדר אשמעינן הכא דאפילו קלים לחודיה לא אמרינן:

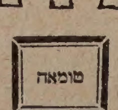
ע"כ הוספתי במס' אהלות כשהייתי תפוש במגדל אנזשהיים:

ומכאן ואילך תוספת חידושי מסכת נגעים. ומה שלא ביארתי יפה כל הצורך תמצא מבואר כאן:

[מכאן ולהלן ליתא בהכ"י ולקטנו פירושיו המובאים בשמו בהתוס' יו"ט והגנוס כאן]:

ואם היו של שיש טומאה בוקעת וכו'. הוי להו כגל של צרורו' המונח באויר או גל של עפר דטומאה וכלים תחתיו טהורין כדלקמן (משנה ז'): ג תחת כולם טמא. הא דנקט תחת כולן טמא ולא נקט למעלה מהן. נ"ל משום דבטהורות נמי שגבוהות טפח איירי דחוצצות בפני הטומאה דאיירי בחבית של שייטין (דמתניתין ג' פ"ב דכלים) וכיוצא בהן שהן סתומים וטהורים לגמרי ודמו לטבליות של שיש דלעיל ולא לכלים העשוין לקבלה. דנעשים אהלים לטמא ולא לטהר: הרבה זו אצל זו וזו על גב זו אמצע: טומאה בוקעת שכיון שחביות טהורות הן הטומאה טהור: אבל אם הטומאה תחת כולן כיון שנוגעות זו בזו בפותח טפח מידי דהוי אקפולין זו על גב זו וכן אם היו גבוהות מן הארץ טפח ואפילו הן טהורות: ד בית שחללו לגוי או שלא יפול העפר: כלים שבחלל טהורים. דחשיב ככלים שחוץ לבית ושעל הגג כלים שבבית טמאים דאינה חציצה לטומאה מידי דהוי אכלי חרס מוקף צמיד פתיל ומונח בבית וטומאה בבית מציל על כל מה שבתוכו טומאה בתוך הבית טמא: כלים שבחלל. ר"ל כשהטומאה שם. ואם לאו טהורים. כיון שאין בחללו טפח והבית טמא (ולי קשיא היאך יהיה הבית טמא ומאין תבא לה הטומאה ומה אם החלל עצמו וכלים שבו טהורים אם הטומאה שם א"כ כיצד יטמא הבית ויש לומר דטעמא דהבית טמא לפי שכבר אפשר שיהיה בחלל נקב ג' אצבעות ואפ"ה הטומאה תלא דרך אותו הנקב ולי קשיא לך והרי אין טומאה יוצאת בפחות מכשיעור פירוש בפחות מטפח כי מה שאנו אומרים אין טומאה יוצאת בפחות מכשיעור כשעתידה לבא אל מקום צר ג"כ אבל אם היה מקום רחב טפח כנה הטומאה תלא ואפי' פחות מטפח ורא'י לזה ממה שאמרנו פ"ד דמכילתין גבי מוכני היתה מוכני שלה ופירש הרמב"ם ז"ל שם ואמר והתנה בזה ג' תנאים אחד מהם שיהיה חלל המוכני טפח לפי שאנחנו לא נצריך פותח טפח ליציאת הטומאה אא"כ היה בתוך חלל טפח אמנם אם היה בפחות מחלל טפח הנה אינה במקום תצטרך ליציאתה ממנו אבל הרי זו יוצאה ומונחת ושמור זה עכ"ל וע"ש): ה חצצו וכו' תלנו מארצו. שכסה כל רצפת הבית: טומאה בחלל. אפילו יש במקום הטומאה טפח על טפח הבית טמא כמו הביב שתחת הבית לעיל בפרק ג' שאמר יש בו פותח טפח ואין ביציאתו

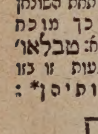

פירוש הרא"ש

פותח טפח שאין בגבהו טפח הילכך בין שהטומאה למעלה בין שהיא למטה לא חיילי כלל. וכן יריעות שגבוהות מן הארץ וכיניהם טפח דינם כדין הוילון:

א סגום וכו'. הא מתני' כבר תניא לעיל פ"א ותניא הכא אגב דבעי למיתני היו של שיש אפילו עליונה גבוה מן הארץ טפח לא חשיבא אהל להביא הטומאה לפי שהתחתונה ממעטת האויר: ב טבלאו' וכו' הנוגע בשניה. ואע"ג דתנן בריש מכילתין כלי' הנוגעי' במת וכלים בכלים טמאים טומאת שבעה השלישי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב לפירוש הרב רבי יצחק מסמפונא ניחא דהא תנן לעיל אין האהל מתחשב אבל לפירוש רבינו תם קשה אף אם נפרש משום חיבורין הוה ליה דיקרב בדיקרב ולענין חיבורים לא אמרינן אין האהל מתחשב מאי למימר אע"ג דשניה לא חשיב אהל להביא טומאה לכלים שתחתיה כיון שאין במקום נגיעתם זו בזו רוחב טפח לגבי עצמ' חשיבה אהל והנוגע בה כנוגע בראשונה: עד שיהא בו ריבוע בפותח טפח. היו עושים כמין תיבה פרוצה שיש לה ארבע דפנות בלא שולים ולא כסוי ונקרא רבוע ועליו נותנים השולחן ושולחן עודף על הריבוע מכל צד טפח או יותר או פחות וקאמר שאם טומאה תחת העודף אינו מביא את הטומאה עד שיהא כמה שהשולחן עודף על הריבוע טפח כי מה שלפנים מן הריבוע אינו מצטרף עם מה שבחוץ אם יש טומאה בפנים מן הריבוע מה שחוץ לריבוע טהור ואם טומאה בחוץ מה שבפנים תחת השולחן טהור כך מוכח בתוספתא: טבלאו' כו' נוגעות זו בזו בקרנותיהן*:

ג חביות וכו'. פי' יושבות על שוליהם ופיהם למעלה או מוטות על צדיהם ויש שורות של חביות [illegible] ביציאתו [illegible] נמחק תיבת אויר:

הגהות הגר"א פט"ו [א] מ"א מתני' אינן מביאות את הטומאה עד. נמחק: [ב] שם וכן טבליות של עץ זו ע"ג זו שתהא עליונה גבוהה כו' כצ"ל: [ג] מ"ג מתני' בד"א בטהורות אבל אם נמחק: [ד] שם בצד אויר הוגנה. נמחק תיבת אויר: [ה] שם על גבי דופנה. נמחק תיבות על גבי: [ו] אבל אם היו טמאות אע"פ שאין גבוהות מן כו' כצ"ל:

א מיי' פכ"ד מהל' טומאת מת הל"ג:
ב מיי' שם פ"ז הל"ו ועיין בהוי"ע:
ג מיי' שם הל"ע:
ד ה מיי' שם פ"ו הלכה ה:
ו מיי' שם הל"ד:

רוס טפח כלים שבבית טמאי' כדין שביב שהוא קמור תחת הבית דתנן לעיל פ"ג (מ"ב) יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טמא טומא' בבית מה שבתוכו טהור: שארצו של בית כמוהו עד התהום. כשאין בו פותח טפח: תניא בתוספתא [פט"ו] בית שחללו בנסרים או ביריעות מן הצדדין או מן הקורות טומאה בכותל כלים שבחלל טמאין ושבכותל מאחוריו ושבמעזיבה מעל גביו נידונים מחצה על מחצה ואם יש שם ארבעה טפחים בטל הכותל ר' אומר האומר טפח [ג] הוא אומר ד' טפחים האומר ארבעה טפחים אינו אומר טפח: חללו מארצו וטומאה בחללו כלים שבבית טמאים טומאה בבית כלים שבחלל אם יש במקומן טפח על טפח על רוס טפח טהורין ואם לאו טמאין ושבקרקע טמאין: טומאה בקרקע כלים שבחלל ושבבית טמאין. פי' כלים שבחלל טמאין דרואין טומאה שבכותל כאילו היא בחלל ומסתברא דה"ה כלים שבמעזיבה. שבבית ושבכותל מאחוריו כלים שעומדים בכותל שהוא אחורי החלל וכלים שבמעזיבה שעל גבי החלל בזמן שהטומאה בבית נידונין מחצה על מחצה דמחצי הכותל ולפנים טמאין מחצי הכותל ולחוץ טהורין וכן במעזיבה מחציה ולמטה כבית ואף על פי שטיהרנו כלים שבחלל אנו מטמאין כלים שבכותל ושבמעזיבה במחצה הסמוכה לבית אע"פ שאלו קרובים לבית יותר מאלו ובענין הזה בסיפא בקרקע הבית. ואם יש שם ד' טפחים שהחלל רחב ארבעה טפחים: בטל הכותל ואין נחשב כבית אפילו מחציו לפנים ואם טומאה בבית כלים שבכותל טהורים: האומר טפח שבטפח בטל הכותל הוא הדין אם יש שם חלל ארבעה אבל האומר דבחלל ד' בטל הכותל אינו אומר שיתבטל בחלל טפח: וכלים שבקרקע טמאים. כשהטומאה בבית אע"פ שיש בחלל טפח על טפח על רוס טפח נמצא כלים שבבית ושבקרקע טמאין והאמצעיים שבחלל טהורין: ן כלים שכנגד היציאה טמאין. כגון

במקומם טפח על טפח על רום טפח טהורים ואם לאו טמאים שארצו של בית כמוהו עד התהום: ן [א]בית שהוא מלא תבן ואין בינו לבין הקורות פותח טפח טומאה בפנים כלים שכנגד יציאה טמאים טומאה בחוץ כלים שבפנים אם יש במקומם טפח על טפח על רום טפח טהורים ואם לאו טמאים אם יש בין תבן לקורות פותח טפח בין כך ובין כך טמאים: ז (א) [ב]בית שמלאו *עפר או צרורות ובטלו וכן כרי של תבואה או גל של צרורות אפילו כגלו של עכן ואפילו טומאה בצד הכלים טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: ח (ג) חצר הקבר העומד בתוכה טהור [א] עד שיהא בה ארבע אמות כדברי בית שמאי בית הלל אומרים [ג]ארבעה טפחים קורה שעשאה [ד]גולל לקבר בין עומדת בין מוטה על צדה אין טמא אלא כנגד הפתח [ה]עשה ראשה גולל לקבר אין טמא אלא עד ארבעה טפחים ובזמן שהוא עתיד לגוד רבי יהודה אומר כולה חבור: ט [ו]חבית שהיא מליאה משקים טהורים ומוקפת צמיד פתיל ועשאה גולל לקבר הנוגע בה טמא טומאת שבעה והחבית והמשקין טהורין [ז]בהמה שעשאה גולל לקבר הנוגע בה טמא טומאת שבעה רבי מאיר אומר כל שיש בו רוח חיים אינו מטמא משום גולל:

הנוגע

נעדרת ויהיו הכלים טמונים בתוך הארץ אשר תטמא שארצו של בית כמוהו עד התהום ולשון ספרי כל אשר באהל (במדבר יט) לעשות קרקע הבית כמוהו עד התהום ובזה הענין מן הצדדין או כנגד הקורות לפי שלא יצטרך שם אלא טפח וכבר התבאר לך שאלו המחילות מצילין על הטהורים מלהטמא ולא מצילין על הטומאה עד שלא תטמא כמו צמיד פתיל לפי מה שבארנו בח' מכלים ואל הענין הזה רמז בתוספתא באמרם צמיד פתיל והאהלים מצילין על הטהורים מליטמא ואין מצילין על הטמאים מלטמא ושמור זה: ן טומאה מבפנים. בתוך הבית בין שיהיה בתוך התבן בין שיהיה בין התבן לקורות וכלים שכנגד היציאה ירצה בו הכלים אשר תוכן בפתח הבית בכלל הבית ול' התוספת' (פט"ו) כלים שכנגד יציאת הטומאה במלואו של פתח טמא. ואמרו טומאה בחוץ ירצה בו חוץ לתבן במלואו של פתח ואשר יציל על הכלים ואע"פ שמקומן טפח על טפח

א) שבת דף טו. : ב) כתובות דף כ: : ג) [נזיר סה: ב"ב קח.] :

י א מיי' פ"ט מהל' טומאת מת הל"ב : יא ב מיי' שם פי"ח הל"א : א ג מיי' פי"ב שם הלכה ה : ב ד ה מיי' פ"ח שם הלכה ג : ג ו מיי' פ"ט שם הלכה ג :

י טמאין. הכלים טומאת שבעה מטעם חיבורין כגון דבשעה שנוגע במת או מאהיל עליו נוגע כמו כן בכלים : אם יש בידיו פותח טפח טמאין. כיון דידיו מאהילות על המת ועל הכלים מביאות את הטומאה : שני בתים. ופתחיהן מכוונים זו כנגד זו מביא את הטומאה ושני הבתים טמאין דאהל של ידיו מצרף את הטומאה כאילו שני האהלין מונחין בזה ובזה : ואם לאו. דאין בידיו פותח טפח גברא מיהא הוי טמא כדתנן לקמן ועל עצמן בכל שהן אבל שני הבתים טהורין :

א מביאין את הטומאה. משום אהל שאם איהל ראשו אחד על המת וראשו אחד על הכלים מביא להן טומאה (א) אלא שיש בהיקיפו טפח דחוש של טפח מקיפו כדמוכח בפ' קמא דשבת (דף יז.) גזרו על היקיפו משום עוביו: אקפח את בני. לשון שבועה הוא אקפח את בני אם אין דבר זה אמת שהלכה זו מקופחת כי הסיא דפרק קמא דזבחים (דף יג.) דא"ר טרפון אקפח את בני (ב) (אם אין דבר זה אמת שהלכה זו מקופחת כהסיא) אם לא שמעתי הפרש בין (שאלה) קבלה לזריקה א) (ואין לפרש) קיפחה לשון חיתוך וקיצור שהלכה זו מקופחת דקיימא לן לפותח טפח בעינן : ששמע השומע. כשנשאלה שאלה ע"י מעשה בבית המדרש ושמע שטימאוהו ולא ידע משום מה טימאוהו : וטימאוהו. הם טימאו את האיש משום כלים המאהילים על המת שהכלי עצמו המאהיל על המת טמא בכל שהוא דלא בעינן פותח טפח אלא לשוייה אהל להביא טומא' תחת ראשו השני וטימאוהו לאיכר טומאת ז' או מטעם חיבורין או משום דהוה ליה כלי דאדם ומרדע בר קיבולי טומאה הוא דאין דינו כפשוטי כלי עץ דהא יש בו דרבן של מתכת בראשו האחד ובראשו השני יש בו חרחור כדתנן פרק כ"ה בכלים (מ"ב) המרדע יש לו אחוריים ותוך משבעה לחרחור ומארבע לדרבן ותנן נמי פכ"ט (מ"ז ח') בכלים שירי דרבן מלמעלה ד' שירי החרחור מלמטה שבעה חרחור הוא כלי ברזל הנתון בראש האחד לחתוך בו שרשים המעכבים את המחרישה או לחפור בו כעין ניר ומיהו [אי] אמרי' חרב הרי הוא כחלל לטמא אחרים באהל היה האיכר ראוי לטמא משום דמרדע מאהיל עליו דמטמא באהל ולישנא משמע דלאו מתורת אהל טימאוהו ועוד דאי מטעם אהל מאי קאמר ר"ע על האדם הנושאן בעובי המרדע כלומר שיש בהיקיפו טפח אפי' בכל שהוא טמא מדאורייתא דחרב כחלל לאהל ועץ המשמש את המתכת טמא כדין מתכת כדמוכח פרק שלשה עשר מ"מ אפשר דכאן לא היה דרבן בתוך המרדע ולא חרחור ומרדע מקבלי כלי עץ הוא שדרבן מיטלטל ודרך להסירו כדאמרי' בריש חגיגה (דף ג.) אי מה (ג) (מקבלי עץ) דרבן זה מיטלטל והשומע טעה לומר שהטעם דטמאוהו שהמרדע מביא עליו טומאה מדין אהל : שיהו דברי חכמים מקויימים. שאומרים דמרדע מביא טומאה דיש דבר שמביאין לו עליו טומאה מטעם אהל כגון אדם הנושאו וצריך ליתן טעם מאי שנא אדם הנושאו משאר אדם וכלים דאי שייך למיגזר היקיפו משום עוביו בכולהו נמי גזור . ויש לפרש משום דזימנין לאדם הנושאו אין עליו כי אם טומאת ערב ב) (שכנגדו) מפסיק בין כתיפו למרדע דהוה ליה דיקרב בדיקרב (ד) והרואה שמטמאין אותו טומאת ערב יטעה לומר משום אהל טימאוהו לפי שיש בהיקיפו טפח ואתי למימר לטומאת אהל אין בה כי אם טומאת ערב : ועל עצמן בכל שהוא. דכלי המאהיל על המת טמא אפי' כל שהוא: ועל שאר אדם וכלים. שתחת המרדע בפותח טפח דכיון דאין להם טומאה כלל אין צריך לגזור על היקיפו משום עוביו: תניא בתוספתא [פט"ו] כל המיטלטלין מביאין טומאה בעובי המרדע אר"ט אקפח את בני שהלכה זו מקופחת א"י חוזינשל דבר מהו אלא ששמע השומע וטעה ומעשה בא' שהיה עובר ומרדע על כתיפו והאהיל צדו א' על הקבר וטימאוהו משום כלים המאהילי' על המת ושמע השומע וטעה אמר רבי יהודה מעשה בא' שהיה חורש וכיער המחרישה ונמצאת גולגולת אחת של מת דבוקה במחרישה וטימאוהו

פירוש רב האי גאון

פט"ז א אקפח את בני. פירוש אקפח א) א' וי"מ שאין הקב"ה מקפח שכר כל ברי' (עי' פסחים קי"ח.) : ב והאסל. פי' מין משאוי כמוט (במדבר י"ג כ"ג) : התלוליות. כמין תל בטיית מן (דברים י"ג י"ז) והיתה תל עולם :

א) נ"ל כמו ושלפתו ת"א ותקפיה וכ"ה בערוך ערך קפח ב' [ובמ"א שלפו בני' ותקפיה] .

מהר"ם מרוטנבורג

י הנוגע במת ...

הגהות הגר"א

פט"ז [א] משנה א בר"ש המרדע שראשו אחד נתון על גבי המת כו' ...

הגהות רוו"ב

פט"ז (א) מ"א בר"ש להן טומאה ...

י ◦הנוגע במת ונוגע בכלים המאהיל על המת ונוגע בכלים טמאים ◦מאהיל על המת ומאהיל על הכלים הנוגע במת ומאהיל על הכלים טהורים אם יש בידו פותח טפח טמאין שני בתים ובהן כשני חצאי זיתים פשט את שתי ידיו להן אם יש בידיו פותח טפח מביא את הטומאה ואם לאו אינו מביא את הטומאה :

פרק ששה עשר

א א) כל המטלטלין מביאין את הטומאה בעובי המרדע אמר רבי טרפון אקפח את בני שזו הלכה מקופחת ששמע השומע וטעה שהאיכר עובר והמרדע על כתפו והאהיל צדו אחד על הקבר וטמאוהו משום כלים המאהילים על המת אמר רבי עקיבא אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימין ◦שיהו כל המטלטלין מביאין את הטומאה על אדם הנושאן בעובי המרדע ועל עצמן בבל שהן ועל שאר אדם וכלים בפותח טפח : ב כיצד כוש שהוא תחוב בכותל כחצי זית מתחתיו וכחצי זית מעל גביו אף על פי שאינן מכוונין טמא נמצא מביא את הטומאה לעצמו בכל שהוא הקדר שהוא עובר והאסל על כתיפו והאהיל צדו אחד על הקבר הכלים שבצד השני טהורין אם יש באסל פותח טפח טמאים ג) ◦התלוליות הקרובות בין לעיר בין לדרך אחד חדשות ואחד ישנות טמאות הרחוקות חדשות טהורות וישנות טמאות אי זו היא קרובה חמשים אמה וישנה ששים שנה דברי ר"מ רבי יהודה אומר ◦קרובה שאין קרובה ממנה וישנה שאין אדם זוכרה : ג ג) ◦המוצא

הלכה כרבי מאיר : י כבר קדם לך בפרק הראשון מזאת המסכתא שהאדם כאשר נטמא במת ונגע בכלים יטמא אותן טומאת ז' ולזה כאשר נטמא אדם במת אם נגע בו או האהיל עליו ואחר נגע בכלים הנה אלו הכלים טמאים אבל אם נגע במת או האהיל עליו עוד האהיל על הכלים הנה לא יטמא אותן לפי שטמא מת אינו מטמא באהל אמנם יטמא במגע אם לא שהאהיל בידו אחת על הטומאה ובידו השנית על הכלי יחד ושיהא בידו פותח טפח אשר היא שיעור הבאת הטומאה ואז יהיו אלו הכלים טמאים להגעתן עם הטומאה תחת אהל אחד וכבר קדם לך בו' מזאת המסכתא שהאדם נעשה אהל לטומאה וכן אם היו שני בתים קרובים ובהן כשני חצאי זיתים ופשט (שם) [שתי] ידיו לשני הבתי' יחד הנה אם הי' פותח טפח בכל יד כבר הגיעה הטומאה ביניהן ונטמא הוא ושני הבתים והיה כבית אחד והיה כזית מן המת תחת אהל מחובר ולא תסתור אומרו פותח טפח לפי שכבר הקדמנו שקטן בן יומו מטמא טמא מתויהיה נער קטן:

א מרדע. הוא המחרישה וכבר קדם לך בע"ז מכלים שמרדע ביתוני הוא אשר הקיפו טפח הנה ברחבו אצבע ושליש וזה שליש הטפח בקירוב וכבר ביארנו בש"ס (שבת דף יז.) שרבי טרפון חשב כאשר שמע זה המאמר שהמרדע או כל מה שהוא כעובי המרדע כאשר האהיל על הטומאה ועל הכלים נטמאו אלו הכלים ותביא להם טומאה ותמה על זה ואמר שיקפח את בניו אם לא תהיה בזה הדין טעות וזאת ההלכה נעדרת האמת והוא ענין אמרו ההלכה מקופחת היא ומזה אמרם (פסחים דף קיח.) אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה שלא יעדיר אותו ממנו אבל ימציא תועלתו וכן אמרו (שם דף פז:) אוי לה לרבנות שמקברת את בעליה אין לך כל נביא שלא קיפח ד' מלכים ר"ל שהם נעדרו והוא נשאר אחריהם עוד ביאר מקום הטעות ואמר שנפילת הטעות בעבור ששמע השונע שהחורש כאשר הלך והמרדע על כתיפו והאהיל קצה זה העץ על הקבר הנה כבר נטמא המרדע ונטמא החורש הנושאו וחשב השונע שסיבת טומאת החורש הנושא המרדע אמנם הוא היותו אז עם המת או הקבר תחת אהל אחד והוא אל המרדע ותקן ואמר שכל המטלטלים מביאין את הטומאה בעובי המרדע ואין הענין כן ואמנם סבת טומאתו היותו נוגע במרדע והמרדע כבר האהיל על הטומאה והנוגע בכלים המאהילים על המת כבר יטמא כמו שבארנו בפתיחת זה הסדר ואולם הבאת הטומאה הנה לא תהיה בפחות מפותח טפח ולפי זה הדעת כאשר האהיל עובי המרדע על האדם ועל הטומאה ולא יגע האדם בזה המאהיל לא יטמא זה האדם. ותיקן ר"ע מאמר ר"ט ומה שחשב ר"ע ממאמר המשנה כמו שתראה . והלכה כר"ע לפי שמאמר המשנ' כל המטלטלין מביאין את הטומא' בעובי המרדע אמנם רצה בזה על האד' הנושאן לבד והוא מכלל י"ח דבר שגזרו כמו שזכרנו בתחלת שבת : ב אסל. שם העץ אשר יעתיקו בו הכתפים המשא והדומה לו וכאשר היו הקדרות תלויות מקצה האסל אחורי גב הנושא והקצה האחר מאהיל על הטומאה והיה בעץ פותח טפח יטמאו אלו הקדרות אשר בקצה השני וזהו ענין אמרו ועל שאר אדם וכלים בפותח טפח: ותלוליות קבוץ תל ושמו ג"כ בערבי תלי וזאת העיר בתנאי שתהי' עיר קרובה לבית הקברות וזהו הדרך אשר זכר ג"כ דרך ביה"ק ואמנס נדון על אלו התלוליות מחשבה ביארה הש"ס (כתובות דף כ:) שהנשים יקברו בהן הנפלים ובעלי המומין איבריהם כאשר יפרדו מהם ואמנם דינו על התלוליות הישנות (הקדימה)[הטומאה] ואפילו היו רחוקות (השנים)[הטעם] לפי שהם פעמים יהיו קרובים מן המדינה והיו אנשי זאת המדינה יקברו שם מה שזכרנו ונחרבה המדינה ההיא והלכה כרבי יהודה: ג כבר ביארנו בסוף נזירות (דף סה.) שאמרו מת לא הרוג

כוס שבלע הציגורא : אף על פי שאינן מכוונין. שאין ב' החצאין מכוונין זה כנגד זה : טמא דתנן מאהיל על כחצי זית וכחצי זית מאהיל עליו רבי דוסא בן הרכינס מטהר וחכמים מטמאין

עין משפט נר מצוה

ד א ב מיי' פ"ט מהל' טומאת מת הל"ו :

ה ג ד מיי' שם הל"ט:

ו ה מיי' שם הל"ב וכת"ק .

דייקינן המוצא פרע למאי כלומר שידוע שלשם קבורה נקבר שם דאינו נוטלו כדתניא פרק נגמר הדין (דף מז:) קבר שידוע אסור לפנותו פינהו מקומו טמא והאי ידוע אין זה ידוע דהתם דקאמרינן בנזיר (דף סה.) אחד ידוע ושנים תחלה כלומר תחלה שלא נודע עד עכשיו שהיה כאן מת או אחד תחלה ושנים ידוע אין להם שכונת קברות עד שיהו שלשה ידועים או שלשה תחלה דהשתא ידוע היינו דידוע שנקבר שם אבל לא ידעינן אי לשם קבורה או לפי שעה ואם שלשתם ידועים שתמא דמילתא לשם [קבורה] נקברו וכן שלשתם תחלה אבל א' ידוע ושנים תחלה לא אמרינן שלשם קבורה קברוהו שם דהרי לא היו יודעים שהיה שם מת אחד ומפרש התם פרע להרוג משום דמת שחסר (לו) אין לו תבוסה ואין לו שכונת קברות ושמא הכי גמירי

מושכב פרע ליושב כדרכו פרע לשראשו בין ברכיו משום דאמרי' עובד כוכבים [הוא] דישראל לא קברי הכי כך מפורש בנזיר (שם.) : נוטלו ואת תבוסתו. התם דרים לה מדכתיב ונשאתני ממצרים טול עמי ושיעור תבוסה פי' ר"ע נוטל עפר תיחוח וחופר בבתולה ג' אצבעות : מד' אמות ועד שמנה. זהו שיעור המערה שהכוכין פתוחים לה ובשילהי המוכר פירות (דף קב.) פריך מני אי רבנן הא אמרי מד' אמות על שם אי ר"ש האמר שם על שמנה כדתנן התם ומשני האי תנא הוא ואע"ג דלשום תנא לא אשכחן שלא טוכין לארבע אמות איכא לאוקומה בהא כרשב"ג דתנן התם רשב"ג אומר הכל לפי הסלע אי נמי הכי שלשה לא שיהיו שלשתן לרוחב המערה אלא שנים לרוחב ואחד לאורך : כמלא מטה וקובריה. ובירושלמי דנזיר פרק בתרא פריך לה תמן תנינא ועושה חצר על פתח מערה שש על שש כמלא מטה והכא הוא אמר הכין תמן מלא המטה עומדת ברם הכא מלא המטה חוזרת : הרי זו שכונת קברות. ואסור לפנותה דקנו מקומן : ובודק הימנו ולהלן כ' אמה.הכי הא שאר לא ידעי אם לרוחב המערה הוו מנחי ויש חצר לפני המערה ו' אמות כדתנן פרק המוכר פירות (דף קא.) ועושה חצר על פתח המערה שש על שש כמלא מטה וקובריה ופותח לתוכה שתי מערות אחת מכאן ואחת מכאן ואי לרוחב המערה מנחי איכא שמונה אמות של אורך מערה ושש של חצר ושמנה של מערה שמצד אחר הרי עשרין ותרתין והיינו דפריך בשילהי המוכר פירות (דף קב.) אי ר' שמעון עשרין ותרתין הויין ומסיק האי תנא סבר כרבנן דתנן התם עושה תוכה של מערה ד' אמות על שש וכגון דבדק מערה ראשונה באלכסון שהאלכסון עודף ב' אמות ואיכא שמנה למערה ראשון באלכסונא ושש דחצר ושש למערה שמצד אחר דחד באלכסונא אמרינן תרי באלכסונא לא אמרינן והיינו דקתני עשרים ועוד צריך לבדוק מלמעלה ומלמטה עשרים אמה דהיינו ארבעים אמה דשמא זו היא מערה שבמזרח החצר ויש עדיין מערה אחרת כנגדה במערב החצר : מצא אחד בסוף עשרים בודק הימנו ולהלן כ' אמה. דמי יימר דמבית הקברות הוא הסיא מערה שמא קבר אחר הוא וחצר אחרת של אדם אחר וצריך לעשות גם לשם כל בדיקות דלעיל דכמו שיש שם קבר כמו כן יש אחרים סובא : שרגלים לדבר. אחרי שנמצא בשדה זו שכונת קברות: שאילו מתחלה מצאו. קודם שמצא ג' מתים הללו היה נוטלן ואת תבוסתן כל כמה דליכא רגלים לדבר כדקתני רישא : תניא בתוספתא [פט"ז ע"ש] א' המוצא ג' מתים וא' המוצא ג' כוכים ואחד המוצא כוך בקיע ומערה [א] ואחד מלא עשרה ואין ביניהם מד' אמות ועד ח' אמות יש לכן תבוסה ואין להם שכונת קברות דברי ר"ש וחכמים אומרים רואין את האמצעיים כאילו אינן והחיצונים מצטרפין מד' אמות ועד שמנה מלא ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה וראשו של זה בצד מרגלותיו של זה יש לכן תבוסה ואין לכן שכונת קברות והחסר אין לו תבוסה ואין לו שכונת קברות ואי זה הוא חסר ר' (מאיר) אומר כדי שינטל מן החי וימות מלא שנים בתחלה ואחד ידוע יש לכן תבוסה ואין לכן שכונת קברות ומעשה ברבי ישבב שבדק ומצא שנים בתחלה ואחד ידוע עשה לכן תבוסה ועשה לכן שכונת קברות כשבא אצל ר"ע אמר לו כל מה שיגעת לריק יגעת אף אתה היית צריך לבדוק כל קברי א"י הידועים ולא אמרו אלא המוצא שלשה בתחלה : ד הבודק. כדאמרן בודק ממנו ולהלן כ' אמה אין צריך לחפור את כולן אלא חופר אמה על אמה ומניח אמה שאינו חופר ועושה כן עד שמגיע לסוף עשרים ואותה אמה שהוא חופר צריך לחפור עד שמגיע לסלע הוא הצור או עד לקרקע בתולה שלא נחפרה מעולם : המוציא את העפר ממקום הטומאה. מאותם אמות שהוא חופר : אוכל בדמעו. בתרומתו מלשון (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר דדרשינן פ"ק דתמורה (דף ד.) מלאתך אלו ביכורים ודמעך אלו תרומה ואע"ג דהתם כהנים לא בדקי דהוסרו על הטומאה מ"מ אי אתרמי מילתא שהוציא העפר משם לא אסרינן ליה בתרומה כל כמה דלא איתחזק שם טומאה : המפקח את הגל. של צרורות או אבנים שנפל על האדם ומת כי ההיא דסוף פ"ק דכתובות (דף טו:) : אינו אוכל בדמעו. דכיון דהוחזקה שם טומאה דילמא מאהיל ואפי' ספק חי ספק מת חיישינן : תניא בתוספתא [פט"ז] הבודק ב"ש אומרים בודק שתים ומניח אמה וב"ה אומרים בודק אמה ומניח אמה דברי ר' יעקב וחכ"א ב"ש אומרים בודק אמה ומניח אמה וב"ה אומרים בודק אמה ומניח שתים המוציא את העפר ממקום הטומאה אוכל בדמעו ר' יהודה אומר נובר עפרה של זו על גבי עפרה של זו ורבותינו אמרו עפרה טהורה הבודק אוכל בדמעו מפקח את הגל אינו אוכל בדמעו שאלו תלמידיו את רבן יוחנן ב"ז בודק מהו שיאכל אמר להן אינו אוכל אמרו לו לימדתנו רבינו שיאכל אמר להן יפה אמרתם אם מעשה שעשו ידי וראו עיני ושכחתי כששמעו אזני על אחת כמה וכמה ולא שלא היה יודע אלא שהיה מבקש לזרז את התלמידים וי"א את הלל הזקן שאלו ולא שלא היה יודע אלא היה מבקש לזרז את התלמידים שהיה ר' יהושע אומר השונה ואינו עמל דומה לאיש שזורע ואינו קוצר והלומד תור' ומשכח' דומה לאשה שיולדת וקוברת ר"ע אומר ב) זמר בה תדירא זמר : פירוש התם מתני' כרבי יעקב אליבא דב"ה : נובר עפרה של זו ע"ג עפרה של זו . כלומר עפר החפירות נובר יחד ולא יוציאם למקום אחר משום דטמאות קסבר רבי יהודה דאינו אוכל בדמעו : ורבותינו אמרו עפרה טהור היינו כתנא קמא דאוכל בדמעו : הבודק אוכל בדמעו אע"ג דכבר תנא ליה רישא (א) המוציא הדר תנייה אגב מפקח ומיהו מדנקט רישא המוציא עפר והכא נקט הבודק משמע דתרי מילי נינהו ועוד דהשיב ליה טהור וקרי ליה מקום טומאה ועוד במאי פליגי רבי יהודה ורבנן אי משכח בה טומאה טמא ואם לאו טהור ונראה ג) דמחייב באותן שנינו נוטלו ואת תבוסתו דמפרש בסוף נזיר (דף סה.) שנוטל עפר תיחוח וחופר בבתולה שלש אצבעות מד' אמות ועד ח' אע"ג דידעינן דאין זה רקב של מת כיון דתבוסתו היא מטמא ליה ר' יהודה ורבנן קרי ליה מקום טומאה משום דנמצא שם מת אע"ג דלרבנן עפרה טהור : ואינו עמל שאינו חוזר עליה כדתניא בחלק (דף צט.) והתם קתני לה (ב) ברבי יהושע בן קרחה ורבי יהושע דהכא קאמר כל הלומד תורה ומשכחה : זמר בה תדירה זמר מלשון (תהלים קיט) זמרות היו לי חוקיך ואע"ג דאיענש ד) דוד על שקרא לדברי תורה זמירות ר"ע משל בעלמא קאמר כשם שהמזמר מזמר וחוזר בכל יום שלא ישתכחו ממנו זמירותיו כך הוי מחזר בכל יום על תורתך : ה היה בודק. להשלים עשרים אמה: שלולית. מקום שמי גשמים שוללים שם : מפסיק. מקום הנחל והשלולית ודרך רשות הרבים אבל בודק מצד אחר כדמשמע בתוספתא : והכל טהור . דאין להם תבוסה הואיל ולא נתקנה לקבר כדקאמר גבי בור : יש לו תבוסה. לאו למימר שאם לא נטל תבוסתו מקומו טמא דהא אוכל בדמעו תנן כדפרישית לעיל אלא משום דקתני רישא מלקט עצם עצם ואין צריך ליטול יותר והשתא חייב ליטול גם התבוסה כיון דמסלק המת כדדרשי' בסוף נזיר (דף סה.) ונשאתני ממצרים טול עמי ועוד אתא למימר דאפילו לפנותו אסור כיון דהתקינו לקבר : תניא בתוספתא [שם] מצא אחד בצד רה"ר מכאן ושנים בצד רה"ר מכאן בודק מכאן ומכאן ומניח את רה"ר אחד בצד גדר מכאן ושנים בצד גדר מכאן בודק מכאן ומכאן ואין צריך לבדוק מקום הגדר שכן דרך הבונה להיות לו בודק עד שמגיע לסלע או לבתולה ואי זו היא בתולה כל [ג] שאין לה רושם ואין עפרה תיחוח : בדק והגיע למים הרי זו כבתולה בדק ומצא שם חרס אין זו בתולה . פי' מצא שם חרס אין זו בתולה דחרס בידי אדם הוא ואית דגרסי הרי זו בתולה ואין בודק מן החרס ולמטה כדאשכחנא בדוד (מכות דף יא.)כשכרה שיתין כרה אלף אמה ה) (ומצא חרס).עוד תניא בתוספתא [פט"ז] נמצאת אומר שלש קברות הן קבר הנמצא מפנין אותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה קבר המזיק את הרבים מפנין אותו פינהו מקומו טהור [ג] ואסור בהנאה קבר שידוע אין מפנין אותו פינהו מקומו [ד] טהור ומותר בהנאה שדה שאבד קבר בתוכה הנכנס לתוכה טמא בדק ומצא בה קבר הנכנס לתוכה טהור שאני אומר הקבר שאבד הוא הקבר הנמצא בדק ומצא בתוכה ג' קברות הנכנס לתוכה טהור ואין חוששין שמא שכונת קברות הן המפנה קברו לרה"ר והלך לשם אדם מפנה עצם עצם והכל טהור מי שנפחת קברו לתוך שדהו מפנה עצם עצם והכל טהור מעשה ביהודה והלל אחיו בניו של ר"ג שהיו מהלכין בתחום עכו ומצאו אדם אחד שנפחת קברו לתוך שדהו אמרו לו לקט עצם עצם והכל טהור פוסח שמטילין לתוכו הרוגין מלקט עצם עצם והכל טהור והנקבר שלא ברשות אין לו תבוסה ואין לו שכונת קברות רשב"ג אומר הנפלים אין קונין את הקבר ואין להן

משנה

מת בתחלה מושכב כדרכו נוטלו ואת תבוסתו מצא שנים נוטלן ואת תבוסתן מצא שלשה אם יש בין זה לזה מארבע אמות ועד שמנה (כמלא מטה וקובריה) הרי זו שכונת קברות בודק ממנו ולהלן עשרים אמה מצא אחד בסוף עשרים אמה בודק ממנו ולהלן עשרים אמה שרגלים לדבר שאילו מתחלה מצאו נוטלו ואת תבוסתו: ד א הבודק בודק אמה על אמה ומניח אמה ב עד שהוא מגיע לסלע או לבתולה ג המוציא את העפר ממקום טומאה אוכל בדמעו המפקח בגל אינו אוכל בדמעו: ה ד היה בודק הגיע לנחל או לשלולית או לדרך הרבים מפסיק ה שדה שנהרגו בה הרוגים מלקט עצם עצם והכל טהור המפנה קברו מתוך שדהו מלקט עצם עצם והכל טהור בור שמטילין לתוכו נפלים או הרוגים מלקט עצם עצם והכל טהור רבי שמעון אומר אם התקינו לקבר מתחלה יש לו תבוסה:

מושכב לא יושב כדרכו לא ראשו בין ירכותיו לפי שהוא כאשר יהיה על אחד מאלו הענינים אינו עושה שכונת קברות וכן אמרו המוצא שמצאהו אחר חקירה ודרישה וכם התבאר ג"כ שמת [שחסר] שאין לו תבוסה ולא שכונת קברות וכאשר תמצא מת באלו התנאים ונראה שירצה זה המקום ובהסרתו יסיר העפר אשר התערב בו דמו ולחותו וזה העפר יקרא תבוסה להתערב אומרו שם כמו שביארנו בענין תבוסה כמו שקדם וזה כשיסיר כל מה שתחתיו מהעפר התיחוח עד שלא יצטרך חפירה ויחפור בארץ הקשה שומק שלש אצבעות וסמך זה למאמר יעקב אבינו ע"ה (בראשית מז) ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם אמר לו טול עמי מעפר מצרים לפי שבו חומר למת וכאשר ימצא מתים רבים במקום אחד נפגשים קצתם על קצתם הנה הם דמיון איש אחד ונוטלן ואת תבוסתן ואם ימצא אותם על אלו התנאים ובקצות הנזכרין הנה אלו המקומות בחזקת בית הקברות וכבר התבאר בפרק השני מבתרא (דף קא.) שאמרו החכמים כל מערה מהמערות אשר יקברו בה המתים אינה בפחות מו' אמות על ד' אמות וכל חצר אשר לפני המערה ו' על ו' ויהיה ארך שתי מערות והחצר שביניהן י"ח אמות ואמנם הצריך הנה לומר עשרים אמה לפי שאם יחפרו פעמים על הקבר על ארך ללעג שתי מערות והחצר ולזה השיב הש"ם כאשר אמר תמני סרי הויין והשיבו אימר באלכסונה בדק והוא טעם ג"כ באמרנו מד' אמות עד ח' לפי שהמערה אמנם היא ארבע על ששה אבל אלכסונה של מערה יותר משבע אמות ולכן לקח הוא ח' לחומרא וכאשר תמצאם בהם במת הח' אמות אולי זאת המערה וזאת בית הקברות . שאילו מתחלה ר"ל זה אשר מצא בסוף עשרים אמה אם מצאו בתחלת הענין היה הרוג או יושב או מושכב שלא כדרכו אינו בודק עשרים אמה אלא נוטלו ואת תבוסתו בלבד שחזקתן עובד כוכבים : ד בעבור שאמר בודק ממנו ולהלן עשרים אמה ביאר לנו איך תהיה הבדיקה ופחות מה שיהיה בין קבר לקבר אמה אחת ולזה כאשר ימצא זה המת השלישי קבור כמו שספרנו *ועזב לפניו אמה לפי שהוא פחות מה שימצא בין שני קברות ויחפור באמה השנית לפי שפעמים יש שם קבר אחר ולא יצטרך לחפור על אורך הקבר*(כשיעור אורך אמה אלא רוחב אמה) ג"כ והוא אמרו אמה על אמה לפי שאם יהיה שם מת יראהו ולא יצטרך שיגלה מגופו וכן עד עשרים אמה יעזוב רחב אמה ויחפור אמה על אמה עוד ביאר שיעור עומק החפירה כמה יהיה לפי שכבר יהיה הקבר בו בתכלית העומק ואמר עד שהוא מגיע לסלע או לבתולה ובתולה ירצו בה ארץ אשר לא יראה בה אותות היישוב לא תיחוח ולא עפר ולא מה שדומה לזה אבל ארץ קשה נדמה כבתולת אדם : ואמר המוציא את העפר ירצה בו אשר יעתיק זה העפר ודומה לו מותר לו אכילת תרומה ובתנאי שלא יכנס במקום הטומאה אבל יוציא העפר וישליכהו וידוע שהם התרומה דמע מלאתך ודמעך לא תאחר (שמות כב) : ומפקח בגל הוא שיגלה ויחפש הבנין הנופל ויהרוס אותו ולא יודע אם שם מת ואם הוא עומד במקום טומאה או עומד במקום טהרה וזה אינו ידוע עד שיגלה המקום ובעבור זה אינו אוכל בתרומה: ה כבר ביארנו בשני מפיאה ששלולית היא אמת המים אשר תצא מן הנהר להשקות בו הגנות והפרדסים ודרך הרבים לא יקבר אדם בו ולזה לא יצטרך בדיקה ולכן כאשר הגיע לזה כבר הלים שכונת קברות ולא יצטרך להשלים כ' אמה ואין הלכה כר"ש :

א) [בילקוט איתא מקרקע מצרים טול כו'] . ב) בגמ' פרק חלק דף צט: הגי' זמר בכל יום וזמר בכל יום . ג) נ"ל דמיירי באותן . ד) [לפנינו בגמ' דמכות יא. גם בסוטה מט. ליתא הכי אמנם רש"י בסוכה נג: כתב כך בשם אגדת שמואל שמצאו דוד על פני נקב התהום וכו' ע"ש ובמכות יא. כתב רש"י ד"ה קפא התהומא בשם גמ' ירושלמי שמצאו שם חרס וכו']. ה) [סוטה לה.]

פירוש הרא"ש

שתרא"ה כריבוע האמצעי שהוא ד"א על ד"א הנה צריך לבדוק כ"ב אמה לכל רוח דשמא הם מונחים לרוחב המערה בקצה המזרחי וצריך לבדוק לצד מערב להשלום אורך המערה והחצר שכנגדה ומערה שניה או שמא הם מונחים לרוחב המערה בקצה המערבי וצריך לבדוק לצד מזרח השלום אורך המערה הסיא והחצר שכנגדם ומערה שניה או שמא הם מונחים לאורך המערה בקצה הצפוני וצריך לבדוק לצד דרום השלום המערה הסיא והחצר המערה אחת או שמא הם מונחים לאורך המערה בקצה דרום וצריך לבדוק לצד צפון תשלום המערה והחצר שבנגדה והמערה שניה הסמוכה לחצר שכך כל בדיקה ובדיקה לד' רוחות כ"ב אמות ע"כ). משנה זו שנויה בפרק בתרא דנזיר ודייק המוצא (לפת) [פרע] למאי כלומר שלשם קבורה נקבר שם דאינו נוטלו כדתניא בפרק נגמר הדין קבר שידוע אסור לפנותו פנהו מקומו טמא : מת . פרע להרוג דמת שחסר אבר אין לו תבוסה ואין לו שכונה והרוג חסר דמו: בתחלה. היינו פרע למאי ר"ל שעתה נמצא : מושכב . פרע ליושב: כדרכו. פרע לראשו בין ברכיו דאמרינן עובד כוכבי' הוא דישראל לא קברי הכי : מד' אמות עד ח'. דזהו שיעור מערה שהכוכין פתוחים לה ובשילהי פרק המוכר פירות פריך מני אי רבנן היא הא אמרי ד' על ו' אי ר"ש הא אמר שש על שמנה ומשני האי תנא הוא אע"ג דלשום תנא לית ליה ג' כוכין בד' אמות איכא לאוקמי כר"ש בן גמליאל דאמר הכל לפי הסלע א"נ הכא ג' אינם מונחי' בשורה אחת אלא שני' לרוחב המערה ואחד לאורכה: כמלא המטה . אית דלא גרסינן ליה משום דתנן פ' המוכר חצר שש על שש כמלא המטה ובירושל' משמע דגרים ליה ופריך ממשנה למשנה ומשני גבי חצר שפתוחים לה מערות מד' רוחותיה צריך מרובע כי המטה הוזרת פעמים למערה זו ופעמים לזו אבל במערה מכניסי' המטה לתוכה ומתוכה לכוך ודי בד"א : הרי זו שכונת קברות. ואסור לפנותן דקנו מקומן : כ' אמה. דאילו ג' שמצא שמא היו מונחי' לרוחב המערה וצריך לבדוק כ' כותלי' מכאן ומכאן והחצר שם והמערה שמעבר לחצר ח' הרי עשרים ושתים וכשם שבדק כ"ב ממזרח למערב כך בודק כ"ב ממערב למזרח שמא החצר היה עומד מצד אחד למזרח ושמא היו מונחים באורך המערה מצפון לדרום ויבדוק אלא לצד צפון עד שיגיע לשמנה אמות עם אלו השלשה דשמא בדרום המערה היו קבורים ואח"כ יבדוק לצד דרום שמא בצפון המערה היו קבורים וכן יעשה לצד צפון כ"ב אמה וכן לדרום א"כ א צריך לבדוק כ' אמה אלא מרגלי המת ואילך שהיו מכניסים ראש המת תחלה ורגליו לצד המערה ופריך התם אי לרבנן י"ח הויין אי לר"ש כ"ב הויין ומשני לרבנן כגון שבודק מערה הראשונה באלכסון כדי לבדוק היטב וניתוספו שתי אמות בעודף האלכסון בודק סימנו ולהלן כ' אמה: ככל מה שבדק לג' הראשונים: שרגלים לדבר. שזו השדה מיוחדת היתה לקברות ע"י שלשה הראשונים שמצא:שיעור תבוסה מפרש התם דכתיב ונשאתני ממצרים טול עמי ושיעורו נוטל עפר תיחוח וחופר בקרקע בתולה ג' אצבעות הרמב"ם גורס תבוסה מלשון דם תבוסה והוא לשון התבוסות שצריך ליטול ג' א) טפחים עפר שמתערב בהם דם וליחה של מת וסעד מצאתי לו בירושלמי שמוצא שמת נכנס בקרקע ג' אצבעות : ד הבודק וכו'. פירוש הבודק אלו כ' אמה בודק אמה על אמה ואין צריך לבדוק כל ארבע אמות של אורך הקבר ומניח אמה שבכך יש הפרש בין כוך לכוך ותחילת בדיקתו סמוך לאלו הג' שמצא מניח אמה ובודק אמה וכן עד סוף כ' ושמק הבדיקה עד שמגיע לסלע וכו' כי רגילין לשום מן על כו בגובה כותלי המערה ואלו שמצא הם העליונים : המוציא העפר. שעוסק הבודק לחוץ ובא כהן והוציאו : בדמעו. בתרומה דדרשינן בפרק קמא דתמורה ודמעך זו תרומה : המפקח את הגל. שנפל על אדם לא יאכל תרומה עד שיגלה וימצא מת חיישינן שמא מת והאהיל עליו : ה היה בודק וכו'. נחל של מים : שלולית. מקום שמי גשמים שוללים שם: מפסיק. אבל חוזר ובודק מצד אחר כדמוכח בתוספתא : הכל טהור. דאין להם דין תפוסה הואיל ולא ניתקן לקבורה: המפנה קברו שקברו שם אדעתא לפנות יש לו תפוסה ואסור לפנותו :

א) נ"ל אצבעות .

פירוש רב האי גאון

או לשלולית. פירוש כמו שפרשנו בורעים :

מהר"ם מרוטנבורג

ד אוכל בדמעו . נ"ל דמיירי בעבד כהן ואשת כהן ובת כהן דאוכלין בתרומה ולא הוחזק על הטומאה :

הגהות הגר"א

[א] מ"ג בר"ש ואחד מלא עשרה . נמחק מיכת ואחד :
[ב] מ"ה בר"ש שאין לה רושם . נמחק וצ"ל שמעלה רושם :
[ג] שם ואסור בהנא'. נ"ל ומותר בהנאה :
[ד] שם טהור ומותר בהנאה . נ"ל טמא ואסור בהנאה :

הגהות רוו"ב

(א) בר"ש מ"ד אע"ג דכבר תנא ליה רישא. נ"ב גבי המוציא את העפר ממקום הטומא' הדר כו'. כצ"ל :
(ב) שם והתם תני לה בר' יצ"ק. נ"ב בשם ר' יצ"ק ובשם ר' יהושע קתני התם מה דהכא קאמר כו'. כצ"ל :

נ"ל יעזוב

אלא רוחב אמה כשיעור אורך אמה כ"ה בתוי"ט

א) [מו"ק ה: תמורה יג.] : ב) [תמורה יב:] :

לכן תבוסה והנקבר שלא ברשות יש לו תבוסה ר' יהודה אומר בור שמטילין לתוכו נפלים טהור א"ר יהודה מעשה בשפחתו של מסיק אחד ברימון שהטילה נפל לבור ובא כהן והציץ בו לידע מה הפילה ובא מעשה לפני חכמים וטהרוהו מפני שחולדה וברדלס מצויין שם וגוררין אותו מיד. פי' מקומו טהור דהא פינהו ואסור בהנאה דשמא ההוא קבר דהאי מת הוא ובפ' נגמר הדין (דף מז:) אייתי הך ברייתא וגרסינן התם קבר הנמצא מותר לפנותו פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה קבר הידוע אסור לפנותו פינהו מקומו טמא ואסור בהנאה קבר המזיק הרבים מותר לפנותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה והשתא לפי גירסא זו קבר הנמצא כגון שהיה חורש ויודע בעל השדה שלא נוה מעולם לקוברו שם ובגזילה נקבר שם. קבר הידוע שנקבר מדעת בעל השדה. קבר המזיק הרבים שקבור במקום הילוך הרבים ומיטמאים באהלו. ובירושלמי דנזיר פרק בתרא אמרינן קבר המזיק הרבים מפנין אותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה הורי רבא בר כהנא בכפר עוקבא מקומו מותר בהנאה מה פליג כאן בשקדם [הוא את] העיר כאן בשקדמתו העיר. פוסא בור בלע"ז פוס"א: אין קונין את הקבר דכתיב (דברים יט) לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך אשר תנחל כל שיש לו נחלה יש לו גבול ושאין לו נחלה אין לו גבול ומיהו קשיא לי א"כ אפילו עבדים כמי דבבה"ג ברים פ' בתרא דנזיר (דף סה.): ואין (לו) [להן] תבוסה רבנן פליגי עליה בסוף נגמר הדין (דף מח.): מסיק אחד. אית דגרסי מוסק והוא מוסק זיתים ואית דגרסי מניק אנס ומייתי לה פ"ק דפסחים (דף ט.). ולההוא שיטה דמשני התם...

פרק שבעה עשר

א א) [א] החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס עד כמה הוא עושה מלא מענה מאה אמה בית ארבעה סאים רבי יוסי אומר בית חמשה במורד ובמעלה נותן רובע כרשינים על בורך המחרישה עד מקום שיצמחו שלשה כרישין זו בצד זו עד שם הוא עושה בית הפרס רבי יוסי אומר במורד ולא במעלה: **ב** [ב] היה חורש והטיח בסלע או בגדר או שניער המחרישה עד שם הוא עושה בית הפרס ג) רבי אליעזר אומר בית פרס עושה בית פרס רבי יהושע אומר פעמים עושה פעמים אינו עושה [ג] כיצד חרש חצי מענה וחזר וחרש חציה וכן הצדדין הרי זה עושה בית פרס חרש מלא מענה חזר וחרש ממנה ולחוץ אינו עושה בית פרס: **ג** [ד] החורש מלטימיא מצבירת העצמות משדה שאבד הקבר בתוכה או שנמצא בה קבר [ה] החורש את שאינו שלו [ו] וכן עובד כוכבים שחרש אין עושה אותה בית פרס שאין בית פרס לכותיים: **ד** [ז] שדה בית הפרס על גבי טהורה שטפו גשמים מבית פרס לטהורה אפילו אדומה והלבינה או לבנה והאדימה אין עושין אותה בית הפרס: **ה** [ח] שדה שאבד קבר בתוכה ובנה בה בית ועליה על גביו אם היתה פתחה של עליה מכוון כנגד פתחו של בית עליה טהורה ואם לאו עליה טמאה עפר בית הפרס ועפר

א כבר זכרנו בפתיחת דברינו בזה הסדר שבית הפרס טמא והוא מדרבנן ושהוא ג' מינים וזה אחד מהן והוא החורש את הקבר והוא אשר יקרא בית הפרס להתפשטות הקבר על כלו תרגום (שמות מ) ויפרוש את האהל א) ופרסיה למשכנא ואמר שמי שחרש במקום שבו קבר הנה הוא ישים בית הפרס מזה המקום אשר בו הקבר בארך מאה אמה מזה הארץ אשר חרש והפכה וזהו אורך מענה ומענה הוא הקו אשר יקוה אותו המחרישה על ארך השדה אמר ב) הכתוב (תהלים קכט) על גבי חרשו חורשים האריכו למעניתם וכן ישים בית הפרס מאה אמות ברוחב ומקום בן מאה אמה על מאה אמה הוא בית...

פירוש רב האי גאון

פי"ז ג מלטמיא. פי' כגון פיסא בית מלא עצמות פי' טמיא עצמות כדאמרינן (ב"ר פ' ע"ח) אדריאנוס שחיק טמיא א) והוא שחיק עצמות:

א) עי' רש"י ברכות נ"ס א'.

מהר"ם מרוטנבורג

א א מיי' פ"י מהלכות טומאת מת הל"א ג סמג עשין רל"א :

ב ב מיי' שם הל"ג .

ג ג ד מיי' שם הל"ג והל"ד :

ד ה מיי' שם הל"ה :

ה ו מיי' שם הל"ו :

ו ז מיי' שם הל"ז :

ז ח מיי' שם פרק ח הלכה ב :

פירוש הרא"ש

א החורש וכו'. פי' הרי זה עושה בית הפרס וכל השדה מטמא גוש ממנה במגע ובמשא דחיישי' שמא דלדלה כל העצמות ושטחן על פני השדה ומפני זה נקרא בית הפרס...

ועפר חוצה לארץ שבא בירק מצטרפים כחותם המרצופים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים א) עד שיהיה במקום אחד כחותם המרצופין ב) אמר ר' יהודה מעשה שהיו איגרות באות ממדינת הים לבני כהנים גדולים והיו בהם כסאה וכסאתים חותמות ולא חשו להם חכמים משום טומאה:

פרק שמנה עשר

א כיצד ג) בוצרים בית הפרס מזין על האדם ועל הכלים ושונים ובוצרים ומוציאים חוץ לבית הפרס ואחרים מקבלים מהם ומוליכים לגת אם נגעו אלו באלו טמאים כדברי בית הלל בית שמאי אומרים אוחז את המגל בסיב או בוצר בצור ונותן לתוך הכפישה ומוליך לגת אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בכרם הנעשה בית הפרס אבל נוטע בית הפרס ימכר לשוק: **ב** א) שלשה בית פרסות הן ד) החורש את הקבר נטעת כל נטע ואינה נזרעת כל זרע חוץ מזרע הנקצר אם עקרו צובר את גרנו לתוכו וכוברו בשתי כברות דברי ר"מ וחכמים אומרים ה) התבואה בשתי כברות והקטניות בשלש כברות ושורף את הקש ואת העצה ו) ומטמאין במגע ובמשא ואין מטמאין באהל: **ג** ב) ז) שדה שאבד קבר בתוכה נזרעת כל זרע ואינה נטעת כל נטע ואין מקיימין בה אילנות חוץ מאילן סרק שאינו עושה פירות ומטמאים במגע ובמשא ג) (ואין מטמאין באהל): **ד** ד) ח) שדה בוכין לא נטעת ולא נזרעת ועפרה

משום יאוש בעלים נגעו בה דלציון שכן הוא מתייאשים הבעלים ממנה והוה ליה כמלר שהחזיקו בו רבים (א) אסור לקלקלו ומיהו דוקא משום דנתייאשו דלאחזוק כדין אבל לא נתייאשו אם כן היו מחזיקין שלא כדין ומותר לקלקלו: ועפרה טהור. דלא מחזקינן ביה טומאה כלל: ועושין ממנה תנורין לקדש. אע"פ שמשני בית הפרס הראשונים אין עושין שבודקין לעושי פסח. אבית הפרס ראשון קאי אשדה שנחרש בה קבר דאם הולך שם בערב הפסח בודקין אותו כדפירש בסיפא ואם לא נמצא שם עצם כשעורה הולך ועושה פסחו ודוקא לעושי פסח סמוך אבדיקה זו כדאמרי' בפסחים בסוף האשה (דף נב.) דבית הפרס לא העמידו דבריהם במקום כרת אבל בתרומה לא אכיל כדקתני ואין בודקין לתרומה

ועפרה טהור ועושים ממנה תנורים לקדש (א) ומודים ב"ש ובית הלל שבודקים לעושה פסח ואין בודקין לתרומה ולנזיר ב"ש אומרים בודקין ובית הלל אומרים אין בודקין כיצד הוא בודק מביא את העפר שהוא יכול להסיטו ונותן לתוך כברה שנקביה דקים וממחה אם נמצא שם עצם כשעורה טמא: ה כיצד מטהרין בית הפרס נוטלים ממנה שלשה טפחים *) או נותן על גביו שלשה טפחים אם נטל מחציו אחד שלשה טפחים ונתן על גבי חציו אחר שלשה טפחים טהור רבי שמעון אומר אפילו נטל ממנו טפח ומחצה ונתן עליו טפח ומחצה ממקום אחר טהור הרוצף בית הפרס באבנים שאינו יכול להסיטן טהור ר"ש אומר אף העוזק בית הפרס טהור: ו המהלך בבית הפרס על אבנים שאינו יכול להסיטן על האדם ועל הבהמה שכחן יפה טהור ג) על אבנים שהוא יכול להסיטן על האדם ועל הבהמה שכחן רע טמא המהלך בארץ העמים בהרים ובסלעים טמא

*) ס"א רבי אומר נותן ע"ג.

ומודים שבודקים לעשות פסח. ענין זה שההולך לשחוט את פסחו ויצטרך שיעבור לבית הפרס יקח זה העפר אשר הלך עליו וינפחהו כמו שזכר ואם מצא בו עצם כשעורה הנה הוא טמא ואינו עושה פסח ואם לא ימצא שם טומאה הנה הוא טהור ועושה פסחו וכן אם נכנס לבית הפרס לענין מהענינים ואחר הפגשו פרק הפסח בודק ועושה פסחו ולא יעשה זה לתרומה אבל הנכנס לבית הפרס כבר נטמא לתרומה ואינו בודק כלל וסבת זה שטומאת בית הפרס דרבנן ופסח בזמנו בכרת ולא העמידו דבריהן במקום כרת בכל הדברים ואין בגזירה דרבנן ביטול קרבן במועדו אבל יעשה אותו כמו שנזכר בזה המקום אבל אכילת תרומה הנה אין בה זולת מצות עשה שכל אכילת קדשים מצות עשה הוא ובמקום עשה העמידו דבריהם והנזיר כאשר נכנס לבית הפרס אם נטמא ולא יצטרך בדיקה או יבדוק בזה מה שיטמאהו אם לא זהו מחלוקת בית שמאי ובית הלל. ועפר שהוא יכול להסיטו כל מה שהוא יכול לדקותו ולהוציא בכברה יעשה: וממחה. הוא שיניח ידו בכברה כל מה שיוכל על התכלית: ה הרוצף. מן רצפה ענינו שירצפו באבנים אבן אצל אבן ויהיו האבנים גדולות שלא יוכל להניען ביד כאשר יתמידו ללכת בו: ועוזק. בלשון ערב אל תעזיק והוא שמסלק האבנים ומנקה אותו עד שיהיה שוה ובתוספתא פסקו אין לך בדיקה גדולה מזו והוא מאמר הפסוק (ישעיה ה) ויעזקהו ויסקלהו ואין הלכה כר"ש בשני המאמרים: ו כבר התבאר בש"ס (ב"מ דף קה:) שאדם שכחו רע הוא שיהיה רגלו מתנועע ומתרעד בעת העתקו ובהמה שכחה רע שתהיה בהמה חלושה שכאשר ירכב עליה תטיל גללים וכאשר היה הטמא מתנועע הנה כאילו הוא עצמו הולך בבית הפרס וידענו שכח זאת הגזירה שגזרו על הארץ העמים טומאה אינו על הריה ועל אבניה כי לא יקברו שם מת כלל אבל הוא טמא להשתמש בהן עפר ארץ העמים: וכבר התבאר שסוריא הוא המקום אשר יעלה אליו הים אבל מלואה ובאלו גושה טהור לפי שהיא לא תתישב ואיך יקברו בו המתים ולזה לא יטמא ההולך שם בהיותו נוגע בארץ העמים אבל אלו המקומות כמו אויר שאר ארץ העמים ואחר גזרה זו גזרו על ארץ העמים שיטמא גושה ואמרו ענין זה שהיא תטמא במגע ובמשא כמו שקדם ויטמא מי שיעמוד באוירה ואפי' לא נגע בארץ ולשון התוספת' הכנים ראשו ורובו לארץ העמים טמא וכן בגמרא גיטין (דף ח.) שהימים אשר בארץ העמים והאויר הוא כמו ארץ העמים וכאשר היה זה כן אמר בכאן שהוא טהור להולך בים והדומה לו אמנם הוא לפי הגזרה הראשונה אשר גזרו על גושה לבד ולא על אוירה כמו שהתבאר בגמ' שבת (דף טו:) או יהיה הענין אמרו טהור שלא תחייבהו דיני טומאת מת ר"ל הזאת שלישי וז' ואין שורפין תרומה וקדשים שנכנסו לשם לפי שזהו דין אוירה רצה לומר שהגזרה היא אגושה לשרוף והאוירה לתלות ואינו צריך טביל' ולא הערב שמש וזהו האמת אצלי:

סוריא

דאין בדיקה זו מועלת להתירו בתרומה ואם הולך שם נזיר ב"ש אומרים בודקים ואם נמצא שם עצם כשעורה מגלח ומביא קרבן ואם לאו אינו מגלח וב"ה אומרים אין בודקין דאפי' לא נמצא מגלח ומביא קרבן ודינו כספק נזיר טמא ספק נזיר טהור: כיצד הוא בודק. בפסחים בסוף האשה (דף נב:) מייתי הך משנה דבודקין לעושי פסח ואין בודקין לתרומה ונרסי' התם בכל הספרים מאי בודקין א"ר יהודה אמר שמואל מנפח אדם בית הפרס והולך ורב חייא בר אבא משמיה דעולא אמר בית הפרס שנידש טהור ומוחקין מן הספרים מאי בודקין משום דבדיקה דמתני' מפורשת כאן וגרסינן א"ר יהודה מילתא באפי נפשה ולא יתכן כלל כדמוכח (ג) בסוף פרק בתרא דחגיגה (דף כה:) דמייתי משנה דבודקין לעושי פסח והדר מייתי דרב יהודה ודעולא והדר קאמר' לעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת לאוכלי תרומה העמידו דבריהם במקום מיתה ואי לא גרסי' מאי בודקין לא היה לו להפסיק א) בין מילתא דרב יהודה ודעולא (ג) ודקאמר התם איבעיא להו בדק לפסחו מהו שיאכל בתרומה אי אבדיקה דמתני' קאי היה לו להביא דרב יהודה ודעולא קודם ל[...] נראה דגרסינן מאי בודקין והא דתנן הכא כי הוא בודק הכי קאמר כיצד הוא בודק שיועיל אף לתרומה אבל בדיקה דתנן ה[...] דמועלת לפסח ולא לתרומה איכה מפורשת במשנתינו ואתו רב יהודה ועולא לפרו[ש] ולכך מייתי דרב יהודה ודעולא קודם משום דאבדיקה דידהו איבעיא לן בדק לפס[ח] מהו שיאכל בתרומתו וכן מוכח בבכורות פרק עד כמה (דף כט.) גבי נוטל שכר ל[...] ולהעיד להזות ולקדש דתנן אם היה כהן מטמאהו מתרומתו ואמרינן בגמרא א[...] (א) (ד) נפשיה גופיה היכי אזיל בבית הפרס דרבנן דאמר רב וכו' אלמא לא מהנ[י] בדיקתם לתרומה דהא מטמאהו מתרומתו קתני וי"מ דבדיקה דרב יהודה ועולא עדי[פא] מבדיקה דמתני' והכי קאמר מאי בודקין שיועיל אף לתרומה ולא יתכן כלל כדפרי[שית] מההיא דחגיגה (דף כה.) ודבכורות (דף כט:) ומיהו ההיא דבכורות יש לפרש דא[...] בלא בדיקה שרי כדאשכחנא בעירובין פרק מי שהוציאוהו (דף מז.) דמיטמא ללמוד תורה ולישא אשה בבית הפרס דרבנן והא דמייתו עלה דרב יהודה לאו משום דבו[...] בניפוח אלא נראה בעלמא מייתי לה דבית הפרס דרבנן מדסמכינן אניפוח וכן לפרש ההיא דסוף פרק שני דכתובות (דף כח:) וכן צ"ל מכח ההיא דבכל מערבין (ל:) דתנן מערבין לכהן וקאמר בגמרא דאמר רב יהודה מנפח אדם בית הפרס ואי ה[...] מטמא לתרומה היכי שרי למ"ד התם מערבין לדבר הרשות ועודים לפרש דכל הבדיק[ות] שוות ודוקא לעושי פסח ולא לתרומה אלא דבדיקה דמתני' לאחר שעבר ובדיקה ד[רב] יהודה ועולא כדי לעבור: את העפר שהוא יכול להסיטו. כגון עפר התיחוח: וממח[ה]. מלשון (חולין דף קכ.) המחה החלב וגמעו: ה מטהרין בית הפרס. אבית הפ[רס] הראשון קאי: ג' טפחים. זה הוא שיעור עומק המחרישה שמגלגלת העצמות כדאמ[ר] פרק המניח את הכד (דף ל.) חסידים הראשונים היו מצניעין קוציהן וזכוכיות בתוך שדותיהן ומעמיקין להן שלשה טפחים כדי שלא תעכב המחרישה: הרוצף. ל[שון] (מגילה דף כב:) רצפה של אבנים: טהור. כיון דאין יכול להסיטן טהור דאם [...] מהלך על גביו ונשתית איכא למיחש מהיסט עצם שתחתיהם: אף העוזק. כמו עוזק ת[...] הזיתים במנחות פרק כל *המנחות (דף פה.) מלשון (ישעיה ה) ויעזקהו ויסקלהו ח[...] ומסליק האבנים וכיון שעושה כן בכל בית הפרס (מי) טהור בכך דדמי לחופר בה[...]

ונותן על גביו דריסא שנוטל מתליו ונותן על תליו אחר שכן דרך עוזק אלא שעושה כן בכל השדה מקומות מקומות: תניא בתוספתא [פי"ז] בית הפרס שעשה בו אשפה גבו[הה] [א] עשרה טפחים ויכול להסיטה טהור עקרה ממקומה טמא ורשב"ג מטהר. בית הפרס שרצפו ברבידים ובאבנים שאינו יכול להסיטן טהור עקרן ממקומן טמא רשב"ג מט[הר]. רבי אליעזר בן יעקב אומר בית הפרס שגבבו בגבשושין שאין יכול להסיטן טמא. ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש עזקו אין לך בדיקה גדולה מזו הילך בית הפרס למטה מ[שלש] [ג] אלבעות והוציא משם עפר טהור הלך בבית הפרס זה לא יהלך בית הפרס אחר ואם הלך טהור. בצר בית הפרס זה לא יבצור בית הפרס אחר ואם בצר טמא אלו דברי ב[...] השורף את הקש ואת [ג] התרומה שורפן במקומן רבי יהודה אומר שורפן חוצה [ד] לארץ וכן היה רבי יהודה אומר שדה שאבד בה קבר אין ניטעת כל נטע [ה] ואין נזרעת [כל] זרע חופרין לתוכה לירק ואין מקיימין לתוכה [ו] מלין וטובלין ואין נוטעין בתוכה מקשאו' ומדלעות כדי שלא להרגיל רגל אדם שם [ז] שדה שאבד קבר בתוכה היא שדה בוכין [ח] [שדה בוכין] היא שדה שאבד קבר לתוכה. ואי זו היא שדה בוכין לגדדין מצא שדה מצויינת ואינו ידוע מה טיבה אם יש שם אילן בידוע שנחרש קבר בתוכה אין בה אילן בידוע שאבד בתוכה קבר רבי יהודה אומר במה דברים אמורים בזמן שיש שם זקן אחד או תלמיד חכם אחד שאין כל אדם בקיאין בכך רבי יוסי או[מר] חזקת עצמות המכוסין הרי הן של אדם עד שיודע שהן של בהמה מגולין הרי הן של בהמה עד שיודע שהן של אדם ומדין ב"ש לב"ה אין בודקין לתרומה אלא תשרף: פי' גבו[הה] עשרה ויכול להסיטן טהור לא חיישינן כיון דגבוהה כולי האי: עקרה האשפה ממקומה טמא: מקום האשפה. ורשב"ג מטהר דכיון דעמד שם האשפה נעשה מקומה כרצוף וכני[...] גבשושין גושין של עפר גדולים: שאין יכול להסיטן טמא. משום דחוזרין ומתפררין: למטה משלש אלבעות. שנשקעו רגליו בעפר תיחוח: והוציא משם עפר טהור. אותו הט[...] שהוציא משם טהור והטעם לא נתברר לי ומה שיעור הוא זה דשלש אלבעות דשלשה טפחים מיבעיא ליה: הלך בית הפרס זה כגון בערב פסח לא יאמר הואיל וכבר הלכתי [...] וסופו לבודקו אהלך עדיין בבית הפרס אחר ואבדוק שניהם אלא לא יהלך באחר דשמא ראשון ימצא טהור והשני טמא ונמצא דחוי מפסח: ואם הלך טהור ע"י בדיקה: לא יב[צור] בית הפרס אחר פירשתיה בריש פירקין: השורף את הקש. כדתנן לעיל ושורף את הקש דאי אפשר לבודקו: ואת התרומה. כדתנן דאין בודקין לתרומה וטעונין שריפה כדק[תני] סיפא דהך ברייתא: במקומה באותה בית הפרס עצמה: שורפן חוצה לארץ שלא להשהות טומאה בארץ ודבר תימה הוא אטו כל תרומה טמאה חייב ר' יהודה לשרוף בח[וצה] לארץ ונראה דחוצה לארץ לאו דוקא ור' יהודה לנקל אתי דאין טעון שריפה במקומן: חופרין לתוכה לירק כדרך שאדם חופר ומביא עפר ממקום אחר לזרוע בו ולא חיי[שינן] שמא יביא עצם כשעורה עמו דירק הגדל בו כיון דנחרש טהור אבל עפר לעשות תנור מטפרה אי אפשר דעפרה טמא: מלין וטובלין. פי' אילני סרק הן: היא שדה בוכ[ין] דמתני' דהתם טהור והכא טמא דדינו כשדה שאבד קבר בתוכה דמתני' דהתם גרסינן בוכין לשון בכייה וה"ג כוכין כי הנהו דתנן פרק המוכר פירות (דף ק:) המוכר מ[קום] לחבירו לעשות לו קבר עושה תוכה של מערה ארבע אמות על ו' ופותח לתוכה שמונה כוכין והכוכין אורכן ארבע אמות ורומן שבע' ואותן כוכין בכותלי המערה כעין ח[...] שבכותל ומכניסין לתוכם המת ואין החפירה ניכרת כלל על פני השדה שהכוכין עשויין כעין מחילות ופעמים שחופרין אותן לתוך השדה כמה אמות נחשב השדה כשדה שאבד [קבר] בתוכה והיינו דקתני הכא כל שחופר בארץ ומבליע את הכוכין לגדדין דהיינו המערה שחופר בארץ ומבליע בכתלים את הכוכין ופעמים שמבליעים הרבה כי' אמות וכעשרים יותר: מצא שדה מצויינת פ"ק דמועד קטן (דף ה:) מייתי לה וטעו בה הפרשנין והיא פשוטה יש בה אילנות בידוע שנחרש בה קבר ואין מטמאה באהל ושרי על ידי ניפוח או [על] ידי נידם דאי משום אבד בה קבר לייגוה לא הוו מקיימין בה אילנות כדתנן הכא אבל בנחרש בה מקיימין ונוטעין ר' יהודה אומר לעולם חוששין לאבד ומטמאה באהל אפי' [יש] בה אילן עד שיהא שם בעיר זקן או תלמיד חכם שבקיאים בדין משנתינו ויודעים דנחרש נוטעין ואבד אסור ומהך ברייתא פריך התם אהא דתניא אין מציינין על כל דבר ש[...] מטמא באהל דהכא משמע דמציינין אשדה שנחרש בה קבר ומשני רב פפא כי תניא ההיא בשדה שאבד בה קבר ולציונו דלהאייה של אותה שדה אבד בה קבר ודאי והאייה [אין] ידוע מה טיבה ולייגוה בד' (אמות) מצריה כדקאמרינן התם מצא מצר אחד מצוין או שנים או שלשה מצרים מצויינים טמאים וכל השדה כולה טהורה ארבע מצויינין הן טהורין ו[כל] השדה כולה טמאה משום דאין דרך לקבור במצר עצמו שילך היכא דאפשר לתלות בשדה לא תלינן במיצר ויש שלשה ציונין על שלשה המצרים שמצר חלייה שאבד בה ודאי ו[...] (ואילנות) והאילנות לצד חלייה אחר ואין מהן ולחוץ כי אם ציון של מצר רביעית ופריך ודילמא אילנות מגואי כלומר לצד שאבד ודאי ובמקומן הוא דלא חיישי' אבל לצד חוץ חיי[שי'] לאבד ומשני כשהאילנות עומדין לצד חוץ של מקום שאין ידוע מה טיבו ופריך ב) ודילמא טומאה הוא דלא חיישינן לאבד (ומשני) של מקום גואי והאילנות לצד חוץ ומשני במסוב[...] על כל חלייה דאין ידוע מה טיבה ואי בעית אימא לעולם באילן לצד חלייה דודאי אבד ולטומאה בראי לא חיישינן דהא אמרינן התם דאין מרחיקין את ציון ממקום טומאה ש[לא] להפסיד ארץ ישראל והילכך אותן שני ציונים שמכאן ומכאן לצד מקום הודאי אם איתא דאילנות מפסיקין נמצאו מרוחקין דיש טהרה בינתיים ומ"מ חיישינן לנחרש מדציון רביעית שהיה לו להניח הציון מן האילנות ולפנים ואע"ג דאין מציינין על הנחרש ע"י אגב מציינין כי האי גוונא ועוד יש לפרש בשדה שאבד בה קבר מתחילה וציינוה ומדת[...] ביה אילנות השתא תלינן דאחרי כן נמצא הקבר ופינהו ומ"מ חיישינן מיהא שמא נחרש מדלא נסתלקו הציונין ופריך מינה למאי דאמרי' דשדה שנחרש בה קבר לא בעיא [...] ומשני רב פפא כי תניא ההיא בשדה שאבד בה קבר דלייגוה יש אילנות בידוע שנחרש בה קבר כלומר ובטעות ציינוה שהיו סבורים שאבד בה קבר ואינו קבר ניטעת: שאבד [בה] [קבר] אינה ניטעת וכ"מ בין אבד לחרש לענין אהל ולענין בדיקה שאין הכל בקיאין בכך שזו ניטעת וזו אינה ניטעת: ו המהלך בבית הפרס. אבית הפרס ראשון קאי ש[...] שנחרש בה קבר וחשו לה לעצם כשעורה שמטמא במגע ובמשא ואין מטמא באהל: על האבנים שהוא יכול להסיטן. שאינן תקועות וקבועות בארץ והן ניסטות מחמת העובר על[יהן]: על האדם ועל הבהמה שכחן רע. כלומר או רכוב על האדם שכחו רע או רכוב על הבהמה שכחה רע טמא הרוכב ולא מיבעיא תחתון דטמא אלא אף העליון טמא דכיון ד[...] התחתון רע מחמת משא העליון ניסט והוי כאילו הוא מסיטו וכח התחתון אינו מועיל להצילו אבל אם היה כחו יפה לא חשיב כאן משא העליון ואינו כמסיטו וכפ' המקבל (דף ק[...])

אמרינן

א) נ"ל במילתא ועי' תוס' בכורות כט . ב) נ"ל ודילמא טומאה נגואי כו' ועי' במו"ק דף ה: .

[...]גליון ועוד דטומאה בחיבורין היא וטמא טומאת ז' כדאמרינן פ' אין מעמידין וי"ל כגון שהתחתון עובד כוכבים א"נ כגון שלובשין הרבה בגדים וטומאה בחיבורין לא הטמא אלא אדם אחד או כנגד אחד אבל שני אין [...]

[...]וגללים ע"כ) . ורישא או או קתני וסיפא בשניהם יחד. בפ' המקבל מפרש אדם שכחו רע . כל ש[...] וכב ואלכבותיו נוקשות. בהמה שכחה רע . כל שרוכבה ומטלת גללים : בהרים ובסלעים . אע"פ שאינו כל כך מקום [...]

פירוש רב האי גאון

ה הרוצף בית הפרס. פי' מרוצף בשיש מכובלט בטיית כדכתי' (מ"ב ט"ז י"ז) ואת הים הוריד מעל הבקר הנחושת אשר תחתיה ויתן אותו על מרצפת אבנים ואומר (יחזקאל מ"ב ג') נגד העשרי' אשר לחצר הפנימי ונגד רצפה: אף העוזק. פי' שעשה לו גדר מן אבנים מן ויעזקהו: (ישעיה ג ה)

מהר"ם מרוטנבורג

הגהות הב"ח

הגהות הגר"א

הגהות רו"ב

פירוש הרא"ש

יא א מיי' פי"א מהל' טומאת מת הל"ו:
יב ב מיי' פרק א מהלכות תרומות הל"ד והלט"ו:
יג ג מיי' פי"א מהל' טומאת מת הל"ז:
יד ד מיי' שם הל"ח:
טו ה מיי' שם הל' ט:
טז ו ז מיי' שם:
יז ח מיי' שם הל"י:

א) [פסחים ט.]: ב) [שם]:

טמא בים ובשונית טהור ואיזה היא השונית כל מקום שהים עולה בזעפו: ז הקונה שדה בסוריא סמוכה לארץ ישראל א) אם יכול להכנס לה בטהרה טהורה ב) וחייבת במעשרו' ובשביעי' ואם אינו יכול להכנס לה בטהרה טמאה [א] וחייבת במעשרות ובשביעית א) ג) מדורות העובדי כוכבים טמאים כמה ישהה בתוכן ויהא צריך בדיקה ד) ארבעים יום אע"פ שאין עמו אשה ה) ואם היה עבד או אשה משמרים אותו אינו צריך בדיקה: ח ו) את מה הם בודקים את הביבים העמוקים ואת המים הסרוחים ב"ש אומרים אף האשפתות ועפר התיחוח. בית הלל אומרים ב) ז) כל מקום שהחזיר והחולדה יכולים להלך בו אינו צריך בדיקה: ט ח) האצטווניות אין בהם משום מדור עובדי כוכבים רבן שמעון בן גמליאל אומר עיר עובדי כוכבים שחרבה אין בה משום מדור עובדי כוכבים מזרח קסרין ומערב קסרין קברות ומזרח עכו היה ספק וטהרוהו חכמים רבי ובית דינו נמנו על קיני וטהרוהו:

עשרה

ר"ש

אמרינן היכי דמי אדם שכחו רע כל שרוכבו ורכובותיו נוקשות היכי דמי בהמה שכחה רע כל שרוכבה ומטילה גללים: בים ובשונית טהור. בנזיר פרק כהן גדול (דף נה.) אמרינן דנכנס לארץ העמים בקרון או בספינה טמא שמא היינו בנהרות אבל בים טהור דבים לא גזור ואפי' נהרות נמי לא מיתוקמא אם יכול להכנס להם מארץ ישראל בלא הפסק קרקע שאינה בתולה כמו שאפרש מתוך התוספתא: בזעפו. בעת הסערה: ז סוריא. ארם נהרים וארם צובה שכיבש דוד ואמרינן פרק קמא דגיטין (דף ח.) עפרה טמא כחולה לארץ וחייבת במעשר ובשביעית כארץ ישראל: אם יכול להכנס לה בטהרה. שאותה שדה בסוף הגבול שאין דבר מפסיק בינה ובין ארץ ישראל דאמרינן פרק קמא דגיטין (שם) דהרוצה להכנס בטהרה נכנס כגון בשידה תיבה ומגדל דסוריא אגושה גזור אאוירה לא גזור וכשהיא סמוכה שאין שדה חוצה לארץ מפסיק יכול להכנס בטהרה וטהורה אותה שדה אפילו גושה דידה דלא גזרו עליה כלל כיון דיכול להכנס לה בטהרה והיא של ישראל דמשום הכי נקט הקונה: מדורות העובדי כוכבים. עובדי כוכבים שקוברים שם נפליהם בבתיה': ארבעים יום. הוא שיעור יצירת הולד כדתנן פרק המפלת (דף ל.): אע"פ שאין עמו אשה. דעובדי כוכבים פרוצים בעריות ומביאין נשים לבתיהם בלילה: עבד. של ישראל או אשה ישראלית: משמרים אותו. המדור של עובדי כוכבים ואע"פ שיוצאין ונכנסין לא חיישינן והאי דינא דמדור העובדי כוכבים לא שייך אלא בארץ ישראל דחוצה לארץ בלאו הכי טמאה: תניא בתוספתא [רפי"ח] חומר בארץ העמים שאין בבית הפרס ובבית הפרס שאין בארץ העמים שארץ העמים בתולה שלה טמאה ומטמאה בביאה ואין לה טהרה [ג] (במקום) מטומאתה מה שאין כן בבית הפרס חומר בבית הפרס שאפי' טהרה מקיפתו מד' רוחותיו הרי היא בחזקת בית הפרס וארץ העמים אם יכול להכנס לה בטהרה טהורה וכמה תהא סמוכה ויהא יכול להכנס לה בטהרה רשב"ג אומר אפי' תלם אחד הרי זה מפסיק אר"ש יכול אני להאכיל את הכהנים טהרות בבורסקי שבצידן ושבעדירות שבלבנון מפני שסמוכין לים או לנהר אמרו לו הרי פסנין מפסיק. חזקת דרכים של עולי בבל אע"פ שמובלעות לארץ העמים טהורות רשב"ג אומר עד מקום שאדם פונה מימינו ומשמאלו [ג] ואין בו עיירו' המובלעו' בא"י כגון סיסיתא וחברותי' אשקלון וחברותיה אע"פ שפטורות מן המעשר ומן השביעית אין בהם משום ארץ העמים. הנכנס לארץ העמים בשידה ובמגדל טהור בקרון בעגלה ובספינה ובאיסקריא טמא. המכניס ראשו ורובו לארץ העמים ...

ר"מ

ז סוריא. היא הארץ שכבש דוד חוץ מארץ ישראל והיא דמשק וחלופו. וכבר התבאר בפ"ו (מי"א) ממס' דמאי שהיא אינה כארץ ישראל בכל דיניה ולא כמו חו"ל וביארנו שם סבת זה ובתוספתא דכלים (פ"א) בשלשה שוה סוריא לא"י ובשלשה לחוצה לארץ עפרה טמא כחוצה לארץ המביא גט מסוריא כמביא מחוצה לארץ המוכר עבדו לסוריא כמוכר לחוצה לארץ וג' כארץ ישראל הקונה בסוריא כקונה בפרוור שבירושלים וחייבת במעשרות ובשביעית ואם יכול להכנס לה בטהרה טהורה וכבר נכפל פעמים בזרעים שאשר יהיה לו קרקע לבד בסוריא הוא אשר יחייבהו שיוציא ממנו ר"ל ממה שיצמח בזה הקרקע המעשר והוא ענין אמרם כקונה בפרוור שבירושלים כמו שביארנו בסוף חלה: וענין להכנס לה בטהרה. שתהי' דבוקה לא"י גבול בגבול לא תבדיל ביניהם ארץ אחרת ולא מקום טמא. ובתוספתא כמה תהא סמוכה ויהא יכול להכנס לה בטהרה רבי שמעון בן גמליאל אומר תלם אחד מפסיק ...

פירוש רב האי גאון

ו בים ובשונית. פי' משוניתא בלשון ארמית וכ"ה מפורש ואיזה השונית כל שהים עולה בזעפו: ח ועפר תיחוח. פי' מקום שאינה בתולה אלא כגון ארץ חרושה שעפר' מדבקת ברגלו וכשמניח רגלו כמהלך על (ההולכי) [החול] כדגרסינן (ברכות מ' א') אין מי רגלים כלים אלא בישיבה ובעפר תיחוח אפי' בעמיד': ט האיסטוונית. פי' דומה לבקעה כאותה שאמר (שבת ו' א') אבל הים והבקע' והאיסטווני' אינן לא רשות היחיד ולא רשות הרבים: קיני. פי' מקום:

פירוש הרא"ש

מקום דירה כלל: ז הקונה וכו'. סוריא ארם נהרים וארם צובה ואמרינן בגיטין עפר' טמא כחוץ לארץ וחייבות במעשר ובשביעית כארץ ישראל: אם יכול לכנוס. שאין דבר מפסיק בינה ובין ארץ ישראל: מדורות העובדי כוכבים טמאים. ומטמאים באהל שקוברי' שם נפליהם: ארבעים יום. שיעור יצירת הולד: אע"פ שאין עמו אשה. שמביאין נשים בלילה: ואם עבד של ישראל או אשה משמרתו שלא הכנס לשם אשה ואפי' יוצאה ...

מהר"ם מרוטנבורג

ממקום אחר. נ"ל ...

פירוש רב האי גאון

י הצריפים. פי' כוך בטיית והיא צריפא דארבאני בלישנא דרבנן: והאלקיטין'. כבר פי' בית הקיץ שהוא חדר המקרה כמתרגם רב יוסף בית קיטא: ואויר'. של חצר. פירוש תרבאצא והיא מילתא של חצר אמצע החיצון צאתן בטיית:

הגהות הגר"א

[א] משנה י בר"ש המרגנין. נ"ל הסגולין: [ב] שם הניא. נמחק וצ"ל מקום הקסטרלאות:

שהחזקתי בו טומאה כל ימי אני מגנה לטהר ולא אני נמנה לפסול מן המעשר: י אהלי הערביים. אינן קבועי' במקום א' ואהלי ערבי' בעלמא הם [שנוסטים] וחוני' ממקום למקום ולא רגו להחזיק טומאה ועוד דבכתמא לא קיימי בחד דוכתא מ' יום ועוד דמשום דלא קביעי לא קברי ביה: סוכות. של שומרי פירו': צריפין. דירה של נער היא כדאמרי' בפ' כילד מעברין (דף נה:) דיושבי צריפים חייהם אינם חיים ולא קביעי: בורגנים. סוכות עשויין בשדה להכניס בהן פירות מפני הגשמים: אלקטיות. בתים עשויין מחוץ לעיר להתקרר בהן בקיץ: מקום החלים. מקום מיוחד להניח בו חלים לשמור: ומקום הלגיונות. שחונין בו חיילות של מלך: תניא בתוספתא [פי"ח] האוריאות והאולרות והמרחץ ובית המים ובית שער ואויר החצר [א] המרגנין והבורגנין והסוכות והמשיכות והצריפין והאהלין אין בהן משום מדור העובדי כוכבים: [ג] תניא הקסטראות והלגיונות רבי מטמא וחכמים מטהרים בית החילון ובית הזיתות ר' יהודה מטמא ורבי יוסי מטהר בית שער ואויר החצר בזמן שהן מעורבים במדור העובדי כוכבים טמאים משום מדור העובדי כוכבים אין מעורבים במדור העובדי כוכבים אין טמאין משום מדור העובדי כוכבים. והאיסטוונית אע"פ שמעורבות במדור העובדי כוכבים אין בהן משום מדור העובדי כוכבים. פי' בית החילון ובית הזיתות מקום שמניחין חלים וכלי זיין:

י ״עשרה מקומות אין בהם משום מדור עובדי כוכבים אהלי הערביים וסוכות הצריפין והבורגנין והאלקטיות ובית שער ואוירה של חצר והמרחץ ומקום החצים ומקום הלגיונות:

י צריפין. מין ממיני האהלים מיוחסים אל תמונתו והוא מחודד ואין לו גג ונקרא בלשון הדבר שהוא נעשה ממנו והוא ממין (הטמא) [הגומא] כן יקרא צריפא ובהש"ס (סוכה דף יג:) צריפא דאורבני: בורגנים. סוכות והוא עשוי להגניע בו פירות והדומה להן: ואלקטיות. גג בלתי כתלים עומד על עמודים יכנס בו הרוח מכל צד ויעמדו בו בקיץ ושם הקיץ קייטא: ומקום החלים. המקומות אשר יעשו בו חלים וכלי מלחמה: ולגיומות. מרגלות הפרסים לפי שאלו המקומות אין בהן ישוב תמיד ולא יקברו בו ואמנם יעמדו בו בזמן מן הזמנים מעט ולזה לא גזרו עליהן ולא הצריכוהו בדיקה אלא כן בחזקתן:

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פי"א מהל' טומאת מת הל"ט:

פירוש הרא"ש

י עשרה מקומות וכו'. פירוש אהלי הערביים דירת ערבי' בעלמא שנוסעים ממקום למקום ועל הרוב אינם חונים במקום אחד ארבעים יום: סוכות. שומרי פירות מחוברין: צריפין. דירה של נער כדאמרינן בפרק כילד מעברין [דף

סליק פירקא וסליקא לה מסכת אהלות. תהלה לנורא תהלות

ג"ה] יושבי צריפין אין חייהם חיים דלא קביעי: בורגנין. לשומרי פירות תלושים: לקטיות. בתי הקיץ שחוץ לעיר שעשויים לאויר: מקום החלים. שומרים שם חלים וכלי מלחמה של בני העיר: לגיונות. בתים מיוחדים לחיילות המלך:

סליק פרק יח וסליקא לה מסכת אהלות. ברוך נורא תהלות

מסכת נגעים

מסורת הש"ס

א) שבת כ: [שבועות ג. ה:]

מהר"ם מרוטנבורג

א בהרת עזה כשלג שניה לה כסיד ההיכל והשאת כקרום ביצה שני' לה כצמר לבן. ומורי הרב רבי שמואל זצ"ל מקשטילמיר"י פירש לנו בשבועות דהייש טעמא דר"מ דיהב תולדה הגבוה לאב הלבן ותולדה הלבנה לאב הגבוה משום כיון דשאת משמע לה הגבוהה שבגבוהות. ואמר קרא והיה. מלמד שהאבות מצטרפות. א"כ כי היכי דמקרא נפקא לן

פירוש הרא"ש

בשם הפורש כאהל שבעה רקיעים. אתחיל לכתוב מס' נגעים:

א מראות נגעים וכו'. שהם כתיבי שאת ובהרת: שהם

א שנים שהן ד'. מראות לשון זכר להכי תנן להו בלשון זכר כדכתיב (שמות ג) המראה הגדול הזה שנים כתובים בקרא (ויקרא יג) שאת ובהרת. וספחת אינו שם נגע אלא לשון טפלה לאחרים כדדרשינן בפ"ק דשבועות (דף ו:) אין ספחת אלא טפלה וכן הוא אומר (ש"א ב) ספחני נא אל אחת הכהונות וכתיב (ויקרא יד) לשאת ולספחת ולבהרת הטיל הכתוב ספחת בין שאת לבהרת לומר לך כשם שיש טפילה לשאת כלומר שיש לה תולדה דפשטיה דקרא ספחת אשאת קאי כך טפלה לבהרת והיינו דקתני שהן ארבעה שיש לך לרבות להן שני תולדות מריבויא דספחת: בהרת עזה כשלג. עזה לבנה ביותר ואמרינן בפרק קמא דשבועות (שם) מנא לן דבהרת עזה היא אמר אביי אמר קרא אם בהרת לבנה היא היא לבנה ואין אחרת לבנה וסדר לבנותם שלג צמר לבן סיד היכל וקרום ביצה כן מוכיח בפרק קמא דשבועות והיה נראה לומר דכל למעלה משלג בכלל שלג ולמטה משלג עד צמר בכלל צמר ולמטה מצמר עד סיד בכלל סיד ולמטה מסיד עד קרום בכלל קרום אבל קשה דבפ"ק דשבועות

פרק ראשון

א א) ״מראות נגעים שנים שהן ד' בהרת עזה כשלג שניה לה כסיד ההיכל והשאת כקרום ביצה שניה לה כצמר לבן דברי ר"מ וחכ"א

א התחיל בחלוקת מראות נגעי בשר כמו שעשה הכתוב והם שני מראות בהרת ושאת ויחלקו לארבעה מראות בהרת ושניה לה. שאת ושניה לה והוא אמרו יתברך (ויקרא יג) אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת וספחת איננה ממראות נגעים עומדת בעצמה והוא אמרם מה לשון ספחת טפילה שנאמר (ש"א ב) ספחני נא אל אחת הכהונות ענין זה שהוא סמוך וזכרו הפסוק בין שאת ובהרת להודיענו שהוא סמוך לשניהם ותהיה השאת והסמוך לה ובהרת והסמוך לה ואלו שני מראות רוצה לומר שאת ובהרת הם מראה הלובן אמר יתברך (ויקרא יג) שאת לבנה או בהרת לבנה כן בלא ספק השני מראות הסמוכין להן. ואלו ארבע מינים כולן מיוחסין למראה הלובן יתחלפו בחוזק ותולשה והיותר חזק מהן לובן הבהרת וענין עזה כשלג שהלובן עז וחזק כשלג והוא אמרו (שם) ואם בהרת לבנה היא ובא בפירוש היא לבנה ואין למעלה ממנה כלומר א) שתבא לבנה כשלג ולמטה ממנה כלובן סיד ההיכל ואלו השנים מראה הבהרת. ומראה השאת כלומר לבן והוא כצמר נקי בן יומו ר"ל יום הולדת השה כאשר נרחץ זה הצמר ונתלבן ברחילה וזה המראה חזק הלובן מסיד ההיכל ולמטה ממנו בלובן כקרום ביצה והם שני מראות השאת ודעת (ר"ע) [ר"מ] שאמר קרום ביצה מראה אחד והוא שני של שאת ואם הוא יותר

א) נ"ל שתהא. | חלוש

הלבנה לאב [הלבן] כגון סיד ההיכל לבהרת והגבוה לאב גבוה כגון קרום ביצה לשאת ונפקא מינה הני גרים צמר לבן והני גרים קרום ואע"פ שהאב למעלה מתולדתו שתי מעלות וכן שאת ובהרת כתיב והיו שעשה לכל הנגעים אחד אבל שני התולדות אין מצטרפות לתולדה דבהרת אין מצטרפות ולאו אתולדות דאתו מריבויא אבל על סוף דעתו של ר"מ דהוא ת"ק כדמוכח בת"כ לא יכולני

(שם.) תניא שאמר לו רבי יהושע בנו של רבי עקיבא לרבי עקיבא יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה ומשמע התם דר"ע סבר מראות נגעים זו למעלה מזו דעם שאלו מצטרף ולא עם הגבוה ממנו שתי מעלות ואם כן לא הוה מני למתני מקרום ביצה ולמעלה טמא דהיאך הייתי מחלקם לד' מראות הללו והיאך הייתי יודע סדר צרופם אם לא שמנאום וצריך נמי דאין דרך נגע לבא אלא בד' מראות הללו ואין מראות אחרים בינתים ומיהו אפשר שבכל אחד ואחד יש כמה מראות כגון שלג שיש שלגים שמשתנים שזה לבן מזה וכולן מראה שלג הן וכן צמר לבן דמפרש בפ"ק דשבועות (שם:) כצמר נקי בן יומו שמכבסין אותו למילת ושאר צמר אינו לבן כל כך וכולן מראה צמר הן וכן סיד יש סיד שזה לבן מזה והכל מראה סיד וכן קרום אין כולן שוין אלא זה לבן מזה וזה לבן מזה והכל מראה קרום אבל לעולם לא יבא נגע כי אם בד' מראות הללו וכן משמע בפ"ק דשבועות (שם.) דאמרינן למה"ד לארבע כוסות של חלב אחד נפל לתוכו שתי טיפות של דם ואחד נפל לתוכו ארבע טיפות ואחד נפל לתוכו שמונה טיפות ואחד נפל לתוכו י"ב טיפות ואמרי לה ט"ז טיפות משמע שיש בפתוך מראות לובן בינתים והשתא טעמא דרבנן ניחא שנותנין שתים הלבנות לשתי

פירוש הרא"ש

מכן הוי בוהק וטהור ורבנן קראו שתי הלבנות אבות דהא כתיב נמי שאת לבנה ונתנו התולדה הלבנה לאב הלבן וכ"מ לענין צירוף דאב ותולדתו מצטרפין דכתיב והיה מלמד שמצטרפין מדלא כתיב והיו אבל שתי התולדות לא מצטרפי דלא קאי והיה אלא אשאת ובהרת דכתיבי בהדיא בקרא לא אמאי דאתי מריבויא אבל דברי ר' מאיר תמוהים. [הגה"ה כתוב בגליון וז"ל פירוש כמו שאמר למעלה סדר לבנונותן שלג וצמר וסיד וקרום א"כ נראה כי צמר הוא קודם קרום בשתי

פירושה אם בשאינו מינו מצטרף. כגון שאת ובהרת שהאבות מצטרפין כדפרישית לעיל כל שכן מין במינו כגון עם תולדתו. שאין מצטרפין

כלמוכח בתורת כהנים דמוסיה נפקא לן דמצטרפין וחזקיה נפקא ליה מלנגע שעשה כל הנגעים אחד דמצטרפי וא"ת ומאי שנא דבפרק קמא דחולין (דף ח.) גבי שחין ומכוה בעי קרא דאין מצטרפין דלכך חלקן הכתוב והכא בעי קרא דמצטרפי לא דמי דהכא שני מראות נגעים הן שמיטמא בהן אבל שחין ומכוה אינן מראות נגעים ובעו ארבע מראות לסימני טומאה ולמה לא יצטרף מראה שבשחין למראה שבמכוה אם שניהם מראה אחד אי לאו דמיעטיה קרא אי נמי משום דכתיב שאת או ספחת או בהרת הוה אמינא דלא

מצטרפי

וסבר ר' מאיר הואיל וקרייה רחמנא שאת הוא הגבוהה שבד' המראות והא דיהיב התולדה לבנה לשאת

הגהות הב"ח (א) בפי' הר"ש ולבהרת לא רבי דהא ספחת בשאת הוא דכתיב.

תולדה והוא סיד היכל אמנם השאת שאינו כ"כ עז הייט אומרים שזה לא יהיה לו תולדה קמ"ל הפסוק דיהיב לו תולדה וכן דרך הפסוק שאת יש לו ספחת כ"ש דבהרת יהיה לה ספחת מק"ו. ומה אם שאת שאינו כ"כ לבן כמו הבהרת יש לה ספחת כ"ש בהרת שהיא עזה בלובן שיהיה לה. מפי רבי ומורי הר"ן י"א ע"כ] וסדר לבנונותן שלג צמר סיד קרום ואין לך שום מראה שיהא נגע אלא מד' מראות אלו ובכל א' יש כמה מראות שיש שלגים משתנים זה מזה וכן יש צמר נקי בן יומו ויש צמר שאינו כ"כ נקי וכן סיד היכל לבן משאר סיד וכן קרום ביצה לבן מחבירו ומיהו אין נגע אלא מד' מראות אלו ולמטה מכן

משום דכתיב שאת לבנה ואמאי קרי לבנה והלא היא הגבוה' שבכולם אלא ודאי לענין תולדתה שהיא הלבנה שבתולדות ולר"מ צמר וקרום מצטרפי ושלג וסיד ושלג וקרום: (א"ר יצחק יש לישאל בין לרבנן בין לר"מ אם התולדות של אב זה מצטרף עם אב זה) (ומפירוש הרא"ש משמע דלא עיין בפי' משנה שלישית) [הגה"ה זה הלשון שאומר ומפי' הרא"ש וכו' אמרו א' מהמעיינים לבעל השואל שהוא רבי יצחק ואמר עליו שמזו השאלה שאל נראה כי לא עיין בפירוש המשנה ג' שאמר בפירוש במשנה ג' ואין

הגהות הגר"א פ"א [א] מ"א בר"ש מנו אותן חכמים. נמחק תיבת חכמים: [ב] שם שאין מצטרפין. נמחק תיבת שאין: [ג] שם שאין מצטרפין. נמחק תיבת שאין:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פרק א מהלכות טומאת צרעת הלכה ב סמג עשין רלד:

ב א מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל"ג סמג עשין רלד:
ג ב מיי' שם הל"ד:
ד ג מיי' שם הל"ג:

מצטרפי כדתניא בתורת כהנים גבי נראם או בזקן לכך לריך והיה לומר דמצטרפי: שאיס זה למעלה מזה. חולק על הגמרא שלנו א"נ משום קרום דמצטרף בהדי שאת: הכהה שמא כגון משלג לצמר ולקרום דנקראת כהה כמו שאפרש לקמן דטמא להסגיר בלא שער לבן ומחיה ולהחליט בשער לבן או מחיה: וכהה מן הכהה. דהיינו למטה מארבעה מראות טהור: ב הפתוך שבשלג. אע"ג דלא תני הכא אלא בהרת מכל מקום איכא נמי פתוך בשאת כדמוכח בפרק קמא דשבועות דמדמה הדבר לארבעה כוסות ובתורת כהנים יליף לה מקראי דתניא שאת לבנה בהרת לבנה אדמדמת מלמד שמטמאה חלקה בהרת לבנה אדמדמת מלמד שמטמאה כפתוך יכול שאת תטמא חלקה ובהרת בפתוך מנין ליתן האמור בשאת בבהרת ואת האמור בבהרת בשאת תלמוד לומר נגע צרעת:

שבזה ושבזה. שבשלג ושבסיד: ושל סיד דיהה ממנה. בפ"ק דשבועות אמרינן דבפתוך לא אמר ר"ע זו למעלה מזו מדלא קאמר של צמר דיהה ממנה ומסיק דאפי' בפתוך אמר דתניא ר' נתן אומר לא שאמר ר"ע של סיד דיהה ממנה אלא של צמר דיהה ממנה: ג ד' מראות הללו מצטרפין זה עם זה לפטור ולהחליט ולהסגיר. כדדרשינן בת"כ מדכתיב והיה מלמד שמצטרפין זה עם זה מדלא כתב והיו משמע שעושה כל הנגעים אחד דאי איכא חצי גרים מזה וכחצי גרים מזה מצטרפין לכגרים ולא שיהיו כל ד' המראות מצטרפין דאין התולדה מצטרפת אלא עם אב שלה ולא עם אב של חבירתה אלא מצטרפי כדפרישית לעיל לר"ע כדאית ליה ולר"מ כדאית ליה ולרבנן כדאית להו: לפטור ולהחליט ולהסגיר. לכל הנך מילי מצטרפי וכולהו מפרש להו ומפרש הסגר ברישא דאדסליק מיניה נקט: להסגיר את העומד בסוף שבוע ראשון.

א השאת כצמר לבן שניה לה כקרום ביצה: ב הפתוך שבשלג כיין המזוג בשלג הפתוך שבסיד כדם המזוג בחלב דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר אדמדם שבזה ושבזה כיין המזוג במים אלא של שלג עזה ושל סיד דיהה ממנה: ג ארבעה מראות האלו מצטרפים זה עם זה לפטור להחליט ולהסגיר להסגיר את העומד בסוף שבוע ראשון לפטור את העומד בסוף שבוע שני להחליט את שנולד לו מחיה או שער לבן בתחלה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור להחליט את שנולד לו פשיון בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור להחליט את ההופך כולו לבן מתוך הפטור לפטור את ההופך כולו לבן מתוך החלט או מתוך ההסגר אלו מראות נגעים שכל נגעים תלוים בהן: רבי

חלוש הלובן מקרום ביצה אינו ממראות נגעים והלכה כחכמים: ב פתוך. הוא המראה המעורב מן הלובן והאדמימות והוא גם כן ממראות נגעים ואם לא יתבאר זה בשאת אבל אמר שאת לבנה לבד אבל התבאר בבהרת אמר אם בהרת לבנה אדמדמת ובספרא מנין ליתן את האמור בבהרת בשאת ואת האמור בשאת בבהרת ת"ל צרעת היא לפי שבא בבהרת צרעת היא וכן בשאת והבן מזה שאלו המראות כולן כאשר נתערב כל אחד מהן לאדמימות מעט עד שיהיה בו לובן מעורב עם אדמימות שהוא ג"כ נגע צרעת ואמר שנחשוב כל מראה מהם כבר נתערב ביין ויעמוד עליו מראה הצרעת וזכר ממנו השני מראות ר"ל שלג וסיד והוא ההיקש לשאר מראות וכן שמו דרך משל בהש"ס לזה ד'

ב הפתוך. פירוש מעורב: דיהה הזטנה. פי' פחות

מהר"ם מרוטנבורג

שאת הגבוה שבכולן מצטרפת בהדי בהרת הלבנה שבכולן הכא נמי יש לנו ליתן שתולדה הגבוה לאב הלבן להצטרף עמו ותולדה הלבנה לאב הגבוה להצטרף עמו: ג להסגיר את העומד בסוף

פירוש הרא"ש

במראה הראשון ה"ל והנה כהה הנגע. כא כיצד כהה מן הכהה ולא למטה מד' מראו' [הגה"ה בגליון כתוב וז"ל פי' מהמראות הנזכרי' שכל א' כהה מחבירו כמו צמר לבן שהיא כהה מן הבהרת שהיא כשלג וכמו סיד ההיכל שהוא כהה מצמר לבן וקרום ביצה שהוא כהה מסיד ההיכל ויהיה מאמר הפ' והנה כהה הנגע

פירוש הרא"ש

ואין שלש מצטרפין וכו' דאילו היה מעיין בה לא היה שואל ע"כ] (ובגליון כתוב וז"ל פירוש דמשנה ג' מפרש הרא"ש ז"ל דאב ותולדה דידיה מצטרפין או שתי אבות בהדדי מצטרפין. ילאה מדבריו ז"ל דתולדה של אב זה אינה מצטרפת עם אב זה. והיאך שאל בעל הגה"ה זו אם מצטרפי' או לאו אלא ודאי לא עיין בפירוש המשנה שלישית וא"ת מנ"ל להרא"ש ז"ל לומר בביאור משנה ראשונה דשתי תולדות לא מצטרפי ובביאור משנ' שלישית לומר דאין מצטרף אלא אב ותולדתו או שני אבות זה עם זה והלא המשנה

א) [זבחים פח:] : ב) (סנהדרין לד:) :

נשתנה מראה והיינו עומד ממש שלא נשתנה כלל ובכל ענין טהור : עוד תניא בת"כ יכול יהא הפסיון ... ת"ל (ויקרא יג) אחרי הראותו אל הכהן יכול אם ראהו
הכהן שהוא פושה והולך יזקק לו תלמוד לומר לטהרתו איט נזקק לו אלא בשע' שהוא רואה אותו ... שהרה . פי' אם לטומאה כגון בסוף הסגר ראשון שנקרא
עליו שם טומאה . אם לטהר: כגון בסוף הסגר שני לאחר הפטור כדפרי' לעיל ועוד יש לפרש לאחר ... תוספתא (פ"א) א"א לפסיון שיטמא בתחלה אבל אפשר
לפסיון שיטמא בן יומו כילד בהרת וכה סימני טומאה החליטו והלכו להן סימני טומאה ובא לו אבל כה ... ד לו הפסיון זהו (ספק) פסיון שמטמא בן יומו: עוד תניא

פירוש רב האי גאון

מן (ירמיה יד ט) למה תהיה כאיש נדהם : ה מבוצרת. פי' סביבו' המכה. כעיר בצורה :

מהר"ם מרוטנבורג

שבוע ראשון . תימה אמאי לא קתני נמי בריאה להסגיר בתחל' כדקתני גבי מחיה ושער לבן בסיפא (להחליט וכו') וכ"ל דרישא הכי מיפרשא מארבע מראות הללו מצטרפים זה עם זה בתחלה . וכן לפטור וכן להחליט וכן להסגיר . ולא הוצרך לפרש צירוף דרישא דפשיטא דסתמא דמלתא מיירי בבא בתחלה ולרישא ...

פירוש הרמב"ם

המורכבים מהן מהאדמימות כמו שהתבאר :
ד כבר התבאר בהלכה אשר לפני זאת שסבת מנין אלו המראות היא ההרגל וההכרה במראות ולזה אמר ר' דוסא שאי אפשר להרגיל במראות אם לא ידע ויכיר בהן שהן ל"ו וביאור זה שהנגעים ששה מינים נגעי עור בשר תחלה והשני נגעי שחין ומכוה והשלישי נגעי קרחת וגבחת והד' נגעי ראש וזקן והוא אשר יקראו נתקים והה' נגעי בגדי' והו' נגעי בתים . ולשון התוספתא (פ"ג) השחין והמכוה שניהם סימן אחד ושניהם טומאה אחת ולמה נחלקו שאין מצטרפין זה עם זה ושם נאמר ג"כ הקרחת והגבחת שניהם סימן אחד ולמה נחלקו שאין מצטרפין זה עם זה ואני אבאר לך כל זה במה שיבא וכבר קדם לך שמראות נגעים בעור הבשר ח' ד' פשוטי' וד' אשר תתערב אתם האדמימות כמו שהתבאר והוא אשר יאמר ממנו ד' בחלוק וארבע בפתוך ובתוספתא (פ"א) אמרו מראות שעור הבשר מטמא בהן השחין והמכוה והקרחת והגבחת טמאים ושם נאמר גם כן הנתקים מטמאים בכל מראה וכאשר יגיעו הקדמות כולן יהיו ל"ב נגעים ח' בעור ... וח' בשחין ומכוה וח' בקרחת וח' ...
... ת וכן בעצמם בנתקים ובנגעי בגדים שני מראים ירקרק ואדמדם ובנגעי ... ג"כ שני מראים ירקרק ואדמדם הנה אלו ל"ו מראים בחלוף המראים ... ים אשר יהיה בו המראים : ואמר עקביא בן מהללאל שאם היה הענין כן ... פן ההרגל הנה הן ע"ב לפי שאלו המראות כולן בהתחלפות המראים והתחלף ... המראים יהיו בתחלה ויהיה אחר ראייה קודמת ויצטרך הקישא בין עתה ... ה שהיה עליו קודם אם בשבוע ראשון שני ושלישי כמו שיתבאר הנה אלו ... מראין . ל"ו בתחלה כמו שמניתו והן בעצמן בסוף אחר ההסגר אי זה זמן ... ההסגר או שבוע א' או ב' שבועות או ג' איך שיתחייב הדין ואל זה הענין ... בתוספתא כל כהן שהוא בקי בנגעים ולא בנתקים ולא בקרחות ... ולא בבגדים ולא בבתים במראה ראשון ולא במראה שני במראה ... לא במראה שלישי לא יראה את הנגעים עד שיהיה בקי בהן ובשמותיהן ... ר (ויקרא יד) זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק ולצרעת הבגד ולבית ולשאת ... ת ולבהרת להורות ביום הטמא וביום הטהור וגו' רוצה לומר שהוא אל ... עד שיהיה בקי באלו המראים כולן ובשמירת הענינים ובידיעת השם המורה ... ענין מהן ושמור אלו הענינים שהן נפלאים מאד : וכבר יסופק זה המספר ... מי ששמעתי דבריו או ראיתי פירושו והנה עזרני ה' בהבנתו : ואשוב אל ... ת ביאור ההלכה אמר ולא בשני שהשבוע השני שלו חל להיות בשבת וזה ... מספרו מהיום השביעי מהשבוע ראשון עד שיהיה היום הז' משותף לב' ... עות יחד וכן השלש' שבועו' של נגעי בתים יהיה היום השביעי משותף לסוף ... שני והתחלת השלישי ויהיה מספר השני שבועות י"ג יום ומספר הג' ... ות י"ט יום ולזה אם התחיל בראיה ביום שני יבוא היום י"ג בשבת ואם ... ל בראיה בשלישי יבוא יום י"ט בשבת והנה יתבאר זה בשלישי מזאת ... בתא : ואמר ר"ע שהוא יתחיל לראות באיזה שיזדמן מאשר יבא יום סוף ... מהשבועות ביום שבת אשר אין ראוי לראות הנגע בו להיות זה דומה לדין ... ים יתאחר הראיה עד אחר השבת וכבר יהיה בזה האיחור חומרא לבעל ... ת או קולא והוא יבאר והלכה כחכמים : ה שמור אלו הסרסים והוא שכל ... שיעורו איננו פחות מכגרים שנגעי עור בשר נטמאו בשלשה סימנין איזה ... והוא שער לבן או מחיה או פסיון וכבר קדם לנו זכרון זה ודע שמתנאי ... לבן שיהיה בנגע ולא יהיה בשחין או במכוה או במחית השחין והמכוה או ... הבוהק ואם היה זה השחין אשר בו שער לבן בתוך הנגע וכן המחיה אם ... בשחין שבתוך הנגע אינה סימן טומאה וכן הפסיון לא יהיה מעור הבשר ... השחין או למחית השחין או לתוך המכוה ולמחית המכוה או לבוהק והנה ... רו כל אלו הסרסים ואיותיהם כאשר יתחדש לנגע מה יכלל מאחד מאלו ... נים השלשה עד שלא יהיה סימן טומאה והוא קולא לבעל הנגע ומתנאי ... הבשר שתהיה עגולה מכל צד עור הבשר עד שיהי' אפשר הפסיון באיזה צד ... ה ולשון סיפרא בעור הבשר עד שיהיה כל החולה לו סמוך לעור הבשר ראוי ... ן שאם יהיה סמוך לראש או לזקן ולשחין ולמכוה ולקרחת אינו טמא וכן אלו ... שערות לבנות אשר הוא סימן טומאה כאשר היו שתיהן או אחד מהן קצרות ... ת מהשיעור אשר יתבאר אחר זה או היו שחורות או היו בלד השחין או מחית ... ין בשחין או מכוה או מחית המכוה הנה אינו טמא וכן אם התחדש בין למיחת ... שערות שחין או מחית השחין או מכוה או מחית המכוה או בוהק הנה ... טמא וכבר התבאר שרש כל אלו והנגע הראשון אשר היה בגשם בעת עמידה ... לה לפני הכהן יקרא אום וכאשר יוסיף עליו שיתרבה אחר זה יקרא פסיון ... ר לא הוסיף הנגע או שהוסיף הנגע והוסר השרש וישאר התוספת או נשאר ... השורש עם התוספת וכל מה שנשאר עם התוספת פחות מכגרים הנה אינו ... וכן אם נתחדש בין השרש והתוספת אחד מן הדברים אשר לא יהיה בהם ... ן כמו שיהיה בין השורש והתוספת שחין או מכוה או מחית השחין או מחית ... וה או התחדש בין האום והתוספת שחין או מכוה או מחית השחין או מחית המכוה או בו ... תי לך בזאת ההלכה כל אלו הדברים אשר חדושיהם ידחו סימני טומאה שהוא אפשר שי ... אלו החדושים להציל לו בשארית היום עם ליל אחד בשבת ובבקר ימצא על ענין אחר הנה כ ... איחור שיהיה יום אחד בשבת מוחלט כמו שיזכור אחר זה: ומתנאי המחי' כאשר היתה כע ... ת א) בשובי הנגע והנגע יקיף בה ולא יהיה סימן טומא' והוא אמרו מבוצרת אולם אם היה ... ר כעדשה ממנו מדובקת כולה גוף אחד אולם אם היתה מפוזרת בתוך הנגע זעיר שם זע ...

א) כד"נ בעור .

משנה

ד *(רבי חנינא סגן הכהנים אומר מראות נגעים ששה עשר) רבי דוסא בן הרכינס אומר א) מראות נגעים שלשים וששה עקביא בן מהללאל אומר שבעים ושנים רבי חנינא סגן הכהנים אומר ב) אין רואין את הנגעים בתחלה לאחר השבת שבשבוע שלו חל להיות בשבת ולא בשני שבשבוע שני שלו חל להיות בשבת ולא בשלישי לבתים ששבוע שלישי שלו חל להיות בשבת רבי עקיבא אומר לעולם רואים חל להיות בתוך השבת מעבירין לאחר השבת ויש בדבר להקל ולהחמיר : ה כיצד להקל היה בו שער לבן והלך לו שער לבן היו לבנות והשחירו אחת לבנה ואחת שחורה והשחירו שתיהן ארוכות והקצירו אחת ארוכה ואחת קצרה והקצירו שתיהן נסמך השחין לשתיהן או לאחת מהן הקיף השחין לשתיהן או לאחת מהן או חלקן השחין ומחית השחין והמכוה ומחית המכוה והבהק היתה בו *) מכוה והלכה לה המחיה היתה מרובעת ונעשית עגולה או ארוכה מבוצרת ונעשית מן הצד מכונסת ונתפזרה ובא השחין ונכנס בתוכה הקיפה חלקה או מעטה השחין או מחית השחין והמכוה ומחית המכוה והבוהק

*) במשנה שבמשניות מחיה.

ר"ש

... בת"כ וטהר את הנגע טהור הוא (שם) מה ת"ל שיכול אין לי (לאחר) פריחה מטהרת אלא לאחר החלט מחיה בתחלה . מנין אחר החלט מחיה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור לאחר החלט שער לבן בתחלה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור לאחר החלט הפסיון בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטו' ופריחת (הבגד)[הסגר] ת"ל וטהר את הנגע טהור לרבות את כולן יכול הבא כולו לבן בתחלה יהא טהור תלמוד לומר הוא הוא טהור ואין הבא כולו לבן בתחלה טהור אלא טמא : ד ששה עשר . הכי תנאי חשבי פתוכים של לבן אדמדם ולבנים של נתקי ראש וזקן ושל נגעי בתים ובגדים כך פירש בקונט' בסוף המזבח מקדש (דף פח.) ועוד תניא בתוספתא (שם) רבי ישמעאל אומר מראות נגעי' שנים עשר ויש מדקדקים לכוין את החשבון דרבי ישמעאל כמתני' שיש ד' חלקים ושנים בצירוף שתולדה מצטרפת לאב שלה וקסבר דאין האבות מצטרפין הא שיאת וכנגדן פתוכין הרי שנים עשר ורבי חנינא סגן הכהנים דאמר ששה עשר כר"ע דאמר בפ"ק דשבועות (דף ו.) כולהו לבהדי שאת מצטרפין דשאת מצטרפת עם בהרת ועם סיד ועם קרום וקרום נמי וסיד מצטרפין אהדדי הרי ארבעה צרופים וארבעה חלקים הא תמניא ופתוכים כנגדם הרי ששה עשר ועקביא נמי דאמר שבעים ושנים כר"ע ואמרינן בפרק קמא דשבועות מאי דר"ע למה הדבר דומה לארבעה כוסות של חלב אחד נפל לתוכו שתי טיפות של דם ואחד נפל לתוכו ארבע טיפות של דם ואחד נפל לתוכו שמנה טיפות ואחד נפל לתוכו שתים עשר' טיפו' ואמרי לה שש עשרה שכולן מראה לבן הן ועקביא סבר לה כמ"ד שש עשרה וכי מנית מטיפה אחת עד שש עשרה לארבע מראו' הרי לך לכל מראה ט"ז דהיינו ששים וארבע פתוכים לארבע מראות וארבעה חלקים וארבעה צרופים הרי שבעים ושנים ודברי רבי דוסא שלשים וששה אי אפשר לייסב לפי שיטה זו אפילו למ"ד כוס רביעי שתים עשרה טיפות ועוד לדברי עקביא נמי לא יתכנו דהני ארבעה כוסות חד כנגד שלג וחד כנגד צמר וחד כנגד סיד וחד כנגד קרום ואנו מנינו לכל אחד מטיפה אחת עד שש עשרה אין לנו למנות לשלג אלא מטיפה אחת עד שתים ולשל צמר מג' עד ארבע ולשל סיד מחמש עד שמנה ולשל קרום מתשע ועד שש עשרה ויש לפרש דרבי דוסא חשיב נגעי הגוף כגון דעור הבשר ושחין ומכוה בכל אחד שנים עשר כר' ישמעאל דתוספתא הרי שלשים ושש ועקביא חשיב נמי דראש בקרחתו או בגבחתו כמראה צרעת עור בשר בכל אחד שנים עשר הרי ששים וקא חשיב נמי נגעי בגדים של צמר ופשתים ושתי וערב דצמר ופשתים ונגעי עורות ובתים והנך ששה כל אחד בשני מראות ירקרק ואדמדם הרי שנים עשר סך הכל שבעים ושנים אי נמי קרחת וגבחת חדא חשיב להו ויש להוסיף עוד י"ב דהנך ששה שמיטמאין בשני מראות ירקרק ואדמדם פושין מזה לזה נמצא בכל אחד ארבע מראות עם פסיון ונתקים ולא מנינו דמיטמאי בכל מראות ולא כפי' הקונטרס לזבחים (דף פח:): ששבוע שני שלו חל בשבת . דשתי הסגרות שלשה עשר יום דיום שביעי של שבוע ראשון עולה לכאן ולכאן כדתניא בת"כ והסגירו שבעת ימים שנית מלמד שיום שביעי עולה לו מן המנין מלפניו ומלאחריו וכן שלש' שבועו' דנגעי בתים תשע עשרה יום דראשון ושביעי של שבוע אמצעי עולים מלפניהם ומלאחריהם : חל להיות בתוך השבת . שביום השבת חל ז' אין רואין אותו בשבת אלא ממתין עד לאחר השבת : ה היה בו שער לבן . ביום השבת ואם היה רואהו היה מחליטו ולאחר השבת הלך לו הרי זה להקל דאי קאי בסוף שבוע שני פוטרו ואע"ג דאי נמי חלטו בשבת כשהלך לו לאחר השבת היה מטהרו מ"מ צריך להביא קרבן כדין מצורע מוחלט שנתרפא ועכשיו פטור : היו לבנות . כלומר אי נמי היו לבנות ביום השבת שהיה ראוי להחליט ולמחר השחירו הרי זה להקל להכי נקט לשון רבים משום דתניא בת"כ מיעוט שער שתי שערות : אחת לבנה ואחת שחורה והשחירו שתיהם . כדי נסבה דאין כאן להקל דבין כך ובין כך טהור ואגב סיפא דלהחמיר נקטא דקתני והלבינו שתיהן : ארוכות והקצירו . היו השערות ארוכות ביום השבת כדי לקרוץ בזוג דהיינו שיעור טומאה ולמחר הקצירו הרי זה להקל : אחת ארוכה ואחת קצרה . כדי נסבה דבין כך ובין כך טהור ואגב סיפא דלהחמיר נקטא דקתני והאריכו שתיהן : נסמך השחין לשתי שערות . לאחר השבת ובשבת לא היה בו שחין ואילו בשבת ראהו היה מחליטו מחמת השערות לבנות שבתוך הבהרת ועכשיו לאחר השבת שבא השחין וסמך את שתיהן או אחת מהן תראה כתחלה כדתניא לקמן בס"פ התולש הסגירו בשחין ובסוף השבוע נעשה עור הבשר כעור הבשר או הסגירו בעור הבשר ובסוף השבוע נעשה שחין יראה כתחלה: הקיף השחין . כלומר נסמך או שהקיף ב' השערות הלבנות או אחת מהן: או חלקן השחין ומחית השחין והמכוה ומחית המכוה והבוהק. כלומר שבא השחין בין שער לשער מחית השחין או המכוה או מחית המכוה או הבוהק כל הני איירי דבשבת לא הוי ולאחר השבת באו ה"ז להקל : היתה בו מחיה . בשבת והלכה לה לאחר השבת א"נ היתה מרובעת בשבת והיה ראוי להחליטו ונעשה עגולה או ארוכה א"נ היתה מבוצרת המחיה בשבת באמצע הבהרת כמין מבצר שבעיר שבאמצע העיר שהוא ראוי להחליטו ולאחר השבת נעשה מן הצד א"נ היתה מכונסת כעדשה במקום אחד בשבת ולאחר השבת נתפזרה : ובא השחין ונכנס לתוכה . כלומר בשבת לא היה שם שחין ומכוה ומחיה סימן טומאה ובא השחין המורד ונכנס לתוכם : הקיפה חלקה או מיעטה. כלומר או שלא בא השחין על כל הנגע אלא על קצת המחיה ופחתה מכעדשה : השחין ומחית השחין המכוה ומחית המכוה והבוהק . כל הני אמיעוטא קיימי שמיעטה השחין או מחית השחין דהיינו כשנעשית הקרום כקליפת השום או המכוה או מחית המכוה כל הני דבשבת לא היו ולאחר השבת באו וכן הבוהק שבשבת היה מד' מראות הללו ונעשה בוהק למחרתו ומיעט המחיה דשחין ובוהק ממעטין מחיה כדתניא בת"כ

רא"ש

... פירוש הרא"ש הצרעת בכולו מראש ועד רגלו ... טהור הוא ... אם פרח ... מתוך הסגר ... בנגעים ... פירוש נגעים ...

... ור ולכסוף שבוע נעשה שחין יראה כתחלה (והרמב"ם ז"ל פ"ה מטומאת צרעת הביא לשון תוספתא זו וז"ל הסגירו בבהרת שבשחין ובסוף נעשה עור בשר או שהסגירו בעור בשר וכו'):הקיף השחין.נסמך הוא כשה ... והדר קתני לא שכסה כולה מצד א' אלא מעט שחין הקיף שתיהן או אחד מהם ועדיין כל הבהרות קיימין שפיר (כתוב בגליון וז"ל אמר הרב כן כי היכי דלא תיקשי לשמעינן נסמך וכ"ש הקיף דמכל צדדי ... בהרת מצד אחד אבל הקיף פירוש שמעט שחין הקיף את ב' השערות או אחד מהן ועדיין כל הבהרת קיימת ... ת קיימת סביב והוי סליק אדעתא אי לא תניא במתניתין הו"ל וכל הבהרת קיימא לא ליהוי סימן טהרה ... שתי השערות או מחית השחין היינו שנעשה קרום כקליפת השום או מחית מכוה או בוהק ובשבת לא הי' ... ובשבת לא הי' אחד מכל אלו: היתה בו מחיה. בשבת והלכה לה: מרובעת. בשבת: [ונעשית] עגולה או אר ... לה' מרובעת בכעדשה ובאמצע הבהרת שתהיה רוחב כעדשה מן הבהרת מקיפה סביב והיינו מבוצרת שעומדת כמבצר באמצע עיר וצריך שיהא במקום א' כעדשה אבל אם היא' מפוזרת פסה וכגה לא: וכן אם נכנ ... כאן ועי' בפירוש מהר"מ מרוטנבורג כאן] . ב) [במהר"ם איתא אשר דברי מהר"מ אלו אבל בספרים שלנו נ"ג או בסיפא . ומ"מ שפיר מיתרצא בלאו האי מדע] .

ט א מיי' פ"ד מהל' טומאת צרעת הל' ד:
א ב ג מיי' שם פ"א הלכה ט:
ב ד ה מיי' שם פ"ט הלכה ו:
ג ו מיי' שם הל' ה:
ד ז מיי' שם פ"ד הלכה ה:
ה ח מיי' שם פ"ט הל' יב:
ו ט מיי' שם הל' ג:

והבוהק היה בו פסיון והלך לו פסיון או שהלכה לה האום או שנתמעטה ואין בזה ובזה כגרים [א]השחין ומחית השחין והמכוה ומחית המכוה והבוהק חולקין בין האום לפסיון הרי אלו להקל: ו כיצד להחמיר לא היה בו שער לבן ונולד לו שער לבן היו שחורות והלבינו אחת שחורה ואחת לבנה והלבינו שתיהן קצרות והאריכו אחת קצרה ואחת ארוכה והאריכו שתיהן נסמך השחין לשתיהן או לאחת מהן הקיף השחין את שתיהן או את אחת מהן או חלקן השחין ומחית השחין והמכוה ומחית המכוה והבוהק והלכו להן לא היתה בו א) מכוה ונולדה לו מחיה היתה עגולה או ארוכה ונעשית מרובעת מן הצד ונעשה מבוצרת מפוזרת ונתכנסה ובא השחין ונכנס בתוכה הקיפה חלקה או מעטה השחין או מחית השחין והמכוה ומחית המכוה והבוהק והלכו להן לא היה בו פסיון ונולד בו פסיון השחין ומחית השחין והמכוה ומחית המכוה והבוהק חולקין בין האום לפסיון והלכו להן הרי אלו להחמיר:

פרק שני

א בהרת [ב]עזה נראית בגרמני [א] כהה והכהה בכושי עזה רבי ישמעאל אומר בני ישראל אני כפרתן הרי הן כאשכרוע לא שחורים ולא לבנים אלא בינוניים ר"ע אומר יש לציירין סממנין שהן צרין צורות שחורות לבנות ובינוניות מביא סם בינוני ומקיפו מבחוץ ותראה כבינוני רבי יהודה אומר מראות נגעים להקל אבל לא להחמיר יראה הגרמני בבשרו להקל והכושי כבינוני להקל וחכמים אומרים [ג]זה וזה כבינוני: ב ב) [ד]אין רואין הנגעים בשחרית ובין הערבים ולא בתוך הבית ולא ביום המעונן לפי שהכהה נראית עזה ולא בצהרים לפי שעזה נראית כהה אימתי רואין בשלש בארבע ובחמש [ב] ג) (ובשש) ובשבע ובשמנה ובתשע דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר [ה]בארבע בחמש בשמנה ובתשע: ג [ו]כהן הסומא באחת מעיניו או שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים שנאמר° לכל מראה עיני הכהן (ויקרא יג) ד) [ז]בית האפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו: ד [ח]כיצד ראיית הנגעים האיש נראה כעודר וכמוסק זיתים האשה כעורכת וכמניקה את בנה כאורגת בעומדין לשחי ליד הימנית רבי יהודה אומר [ג] אף כטווה בפשתן לשמאלית כשם שנראה לנגעו כך הוא נראה לתגלחתו: ה [ט]כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו רמ"א אף לא נגעי קרוביו
כל

בת"כ בשר חי ולא השחין בשר חי ולא הבוהק: היה בו פסיון. בשבת: והלך לו פסיון. לאחר השבת דמה שפשה בשבת כנס למחרתו: או שהלכה האום. עיקר הנגע נקרא אום והלכה האום ונשאר הפסיון: או שנתמעטה. האום ואין בין שניהן כגרים: השחין ומחית השחין. כלומר אי נמי בשבת פשה ובשבת פשה ולא היה מפסיק בשבת בין האום לפסיון לא שחין ולא מחית שחין ולא מכוה ולא מחית מכוה ולא בוהק ולאחר השבת הפסיק אחד מאלו ה"ז להקל: ו כיצד להחמיר. פשוטה היא: נסמך השחין. בשבת לשתי השערות או לאחת מהן או הקיף לשתיהן או לאחת מהן או בין שער לשער דהיינו חלקן השחין ומחית השחין כלומר שחלקן השחין או מחית השחין וכן המכוה או מחית המכוה וכן הבוהק דאם ראה בשבת לא היה מחליטו: והלכו להם. לאחר השבת שנעשה מקום השחין והמכוה צלקת והרי הוא כעור הבשר ונשאר עור הבשר עם הנגע כבתחלה ועם שער לבן ומחליטו הרי זה להחמיר: ובא השחין. בשבת ונכנס לתוך המחיה: או הקיפה או חלקה או מיעטה השחין או מחית השחין או המכוה או מחית המכוה או הבוהק. דאם ראה בשבת לא היה מחליטו ולאחר השבת הלכו להם ונשאר עור הבשר בנגע עם המחיה והחליטו: השחין או מחית השחין או המכוה או מחית המכוה או הבוהק. היו מפסיקין בשבת בין האום לפסיון: והלכו להם. לאחר השבת ואין דבר מפסיק הרי אלו להחמיר:

א גרמני. לבן ביותר ובהרת שעזה כשלג נראית בו כהה מתוך שבשרו לבן ביותר ופטרינן ליה: והכהה. נראית בכושי עזה. מחמת שבשרו שחור ומסגירין ליה דבתר בשרו של נראה אזלינן כדדרשי' בת"כ בעור בשרו של נראה מכאן אמרו בהרת עזה נראית בגרמני כהה כהה בכושי עזה: אשכרוע. תדהר ותאשור תרגום מורינין ואשכרועין עץ שאינו לא לבן ולא שחור ולא אדום אלא בינוני קסבר ר' ישמעאל דכמה שמטהר האחד מטהרין כולן וכמה שמטמא האחד מטמאין כולן וקיימי רבי ישמעאל ורבי עקיבא בחדא שיטתא: ציירים. אומנים שמציירים הצורות לנוי: כבינוני. כשם בינוני: להקל. כדתנן (לקמן פ"ה מ"ד) [כל] ספק נגעים בתחלה טהור והכא נמי מקילינן וטעמא דרבי יהודה מפרש בתורת כהנים כתוב אחד אומר (ויקרא יג) בעור בשרו וכתוב אחד אומר (שם) בעור הבשר הא כיצד מראות נגעים להקל אבל לא להחמיר [כיצד] יראה גרמני כבשרו להקל נמצאת מקיים בעור בשרו את הכושי כבינוני להקל נמצאת מקיים בעור הבשר: וחכמים אומרים זה וזה כבינוני. גרמני וכושי כבינוני והיינו רבי עקיבא: ב תניא בתורת כהנים והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים (שם) שבע' יכול בין ביום בין בלילה תלמוד לומר ביום ולא בלילה יכול כל מראה היום יהו כשרים תלמוד לומר (שם) לכל מראה עיני הכהן מה כהן פרט לשחסר מאור עיניו אף ביום פרט לשחסר אור היום מכאן אמרו אין רואין את הנגעים שחרית ולא בין הערבים ולא בתוך הבית ולא ביום המעונן לפי שכהה נראית עזה ולא בצהרים לפי שעזה נראית כהה אימתי רואין בשלש שעות ובארבע ובחמש ובשש ובשבע ובשמנה ובתשע דברי ר"מ ר' יהודה אומר בארבע ובחמש ובשמנה ובתשע ר' יוסי אומר בארבע ובחמש ובתשע ובעשר אבל רואה אני דברי בריבי כלומר דברי ר' יהודה: ג אין פותחין. בת"כ דריש ליה מדכתיב (שם יד) כנגע נראה לי בבית לי ולא לנגרי מכאן אמרו (חולין דף י:) בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו: תניא בתוספתא [פ"א] מי שנסמית אחת מעיניו אינו רשאי לדון שנאמר לכל מראה עיני הכהן ואומר (דברים כא) ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע מקיש ריבים לנגעים מה נגעים לכל מראה עיני הכהן אף ריבים לכל מראה עיני הכהן. בית האפל וחלונותיו מגופות פותחין אותן החלונות ורואין את נגעו נראה הנגע בחורים או בסדקין אין נזקקין לו שילכו הרי הוא כקמוס שנפשט וכבית הסתרים שנתגלה. פי' מקיש ריבים לנגעי' פלוגתא דר"מ ורבנן בפ' [אחד] דיני ממונות (דף לד:): ד האיש נראה כעודר. בתורת כהנים דרשינן לכל מראה עיני הכהן פרט לבית הסתרים וקתני בתרה מכאן אמרו האיש נראה כעודר וכו' כדתנן הכא דמה שמתגלה באותה שעה אינו נחשב בית הסתרים: כעודר. דרך העודר מפסק את רגליו ודרך המוסק מגביה זרועותיו: כעורכת. שמפסקת את רגליה: וכמניקה את בנה. לענין מה שנראה תחת הדד דמה שנראה באותה שעה אין נחשב בית הסתרים כדתנן לקמן בספ"ו: כאורגת בעומדין. שמגבהת יד הימנית לארוג: כטווה בפשתן. שדרך טווה להגביה ידה השמאלית ומה שאין נראה נחשב בית הסתרים: לתגלחתו. כשמטהר וצריך לגלח דמה שאין מיטמא בנגעים אין טעון גילוח כדדרשינן בתורת כהנים וגלח את כל שערו יכול בית הסתרים ת"ל גבות עיניו מה גבות עיניו בנראה פרט לבית הסתרים אף כל שערו בנראה פרט לבית הסתרים: ה אף לא נגעי קרוביו. ר"מ מקיש ריבים לנגעים
בפרק

תורה אור

הנגע הנה אינו סימן טומאה וכן כאשר חלקה השחין או הקיפה או מיעטה הנה אינו סימן טומאה עד שתהיה כולה מקובצת נראית בעצם הנגע לא בתוך הבהק או שחין או מכוה שבתוך הנגע לאמרו הי"ת (ויקרא יג) ומחית בשר חי בשאת וכן בשאר מראות נגעים לא תהיה סימן טומאה עד שיהיה בתוך הנגע לא מן הצד ואז יהיה סימן טומאה כמו שהקדמנו והנה יתבאר זה בזאת המסכתא: ו זאת ההלכה כולה מבוארת כאשר הבנת מה שקדם מהמאמר לפי שהכונה שיהיה נראה יום השביעי שהוא שבת ויתחדש לו בבקר א' בשבת מה שיחייב לו הטומאה כמו חדוש מחיה ושער לבן ופסיון או יעדר אחד מאלו הדברים כאשר היו מגלין אותו כמו שיהיה ענין יום שבת כמו שנזכר שיהיה השחין סמוך לבהרת ושאר הדברים אשר ביארנו שהן יגלו ואחר נעדרו אלו הסגולות והוא ענין אמרו והלכו להן ר"ל שהן הוסרו בנשאר מיום השבת ויהיה הסבה להיות בקר אחד בשבת טמא וזה להחמיר. וכבר התבאר לך מזאת ההלכה ומאשר לפניה ששער לבן לא יהיה סימן טומאה אם לא שיהיה בעצם הנגע אולם כאשר היה שחין או מכוה בתוך הנגע ושער לבן בזה השחין או המכוה הנה אינו סימן טומאה ולזה יאמר נסמך השחין לשתיהן או לאחד מהן וכו': ומה שראוי שתדעהו שהמחיה לא תהיה סימן טומאה עד שתהיה נראית בתוך הבהרת והנגע יקיף בה מכל צד ושתהיה גם כן מחוברת אולם אם היתה המחיה מן הצד והוא שתהיה כמו רצועה מבשר חי כבר נמשכה ונכנסת בתוך הנגע ולא יקיף הנגע בה מכל צד הנה אינו סימן טומאה והנה יתבאר כל זה וכן המחיה כאשר היתה מפוזרת בתוך הנגע הנה אינו סימן טומא' ואשר היה זה כן הנה כבר התבאר שאומרו מבוצרת ונעשית מן הצד מכונס ונתפזרה כולן הן תנאים מן המחיה וכן כל מה שנמשך בזה מן המאמר באמרו הקיפה השחין חלקה או מיעטה וזולת זה הכל תנאי המחיה כמו שהתבאר בהלכה הקודמת לזו וזה כלל כל הפרשים אשר יבנה עליה המאמר:

א גרמני. שם חוזק הלובן ומיוחס אל העצם אשר שמו גרמא. ובהרת תראה בגוף חזק הלובן חלושת הלובן וכן הבהרת חלושת הלובן תראה בגוף השחור חזקת הלובן: וענין אני כפרתן שיושם פדיונן והוא מאמר יאמר אותו האומר לרוב אהבתו כאשר זכר שווי מראיתם הגדיל חסדו להן ואמר אני כפרתן: כאשכרוע. מין ממיני הארז ממוצע המראה בין הלובן והשחרות ואמר שהוא הנקרא אלבקע תרגום (ישעיה מא) ברוש תדהר ותאשור ברון מורינים ואשכרוע. ובא לשון מראות נגעים בסמיכותם לגוף אשר בו הנגע והוא אמרו (ויקרא יג) בעור בשרו ובא לשון אחר שהוא בבלתי סמיכות והוא אמרו בעור הבשר: רבי יהודה אומר מראות נגעים בתחלה להקל כמו שיבאר שהוא נסמך אליו ר"ל אל בעור בשרו לפי שבזה קולא ולא יסמך לגופו אם היה בזה חומרא ואמרו מראה הגרמני כבשרו ובזה קולא: והכושי כבינוני ובזה קולא. וחכמים אומרים של כל אדם כבינוני ואמנם בעור בשרו הוא כבינוני והלכה כחכמים: ב בין הערבים. שם הערב והצהרים כמו חצי היום לפניו ולאחריו מעט ואולם היות מראות נגעים ביום ולא בלילה הנה זה בפסוק לפי שכל מה שבא בנגעים אמנם בא בלשון יום ובספרא יכול כל מראה היום יהא כשר ת"ל (שם) לכל מראה עיני הכהן מה [עיני] כהן פרט לכשחשך מאור עיניו אף היום פרט לשחשך מאור היום מכאן אמרו אין רואין את הנגעים בשחרית וכו' והלכה כר' יהודה: ג אמר או שכהה מאור עיניו. שחלש ראותו עד שלא יראה ראייה אמתית ואמר השם יתברך (שם) בנגעי בתים כנגע נראה לי בבית שיהא נראה מעצמו כאשר יביטו בו וכן אמרו לי ולא לאורי מכאן אמרו (חולין דף י:) בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו: ד אמר במראות נגעים לכל מראה עיני הכהן ולא נתחייב שיתפשט גופו ואיבריו עד שיראה שם הנגע או בשר חי אבל כאשר יהיה ערום ועומד לפני הכהן הנה כל מקום שיראה ממנו והוא על המצב המתואר והוא אשר יקרא עודר או כחובט זתים והוא יקרא מוסק והנה כל מה שיראה ממנו והוא על אלה שני המצבים יתטמא בנגעים. והאשה תהיה ערומה ותשב על הארץ תתפשט איבריה על דרך ליסה או על דרך שתהיה מניקה את בנה ומצב שתהא אורגת תמשוך ידה הימנית עד שיגלה שחיה כי אי אפשר לאורגת שלא תמשוך ידה הימנית על זה השיעור ורבי יהודה אומר שהיא גם כן תשב על תכונת שתטווה פשתן ומושכת ידה השמאלית עד שיתגלה שחיה כי אי אפשר לטווה שלא תמשוך ידה השמאלית על זה ההשתנות ג"כ וכל מה שיראה מגוף האיש על ב' המצבים או מגוף האשה על אלו המצבים הוא אשר יטמא בנגעים והוא אמרו יתברך (ויקרא יג) לכל מראה עיני הכהן וכן בעת התגלחת נאמר בו (שם יד) וגלח את [כל] שערו שהוא ג"כ לא יתחייב שיתגלח מה שלא יראה מגופו כאשר יהוא על אלו המצבים: ה (שייך לדף כא) כבר התבאר בבכורות (דף לו.) המומין כאשר יתחדשו בבכור יאכל במומו ולא יהיה קרוב והתבארו כל התנאים בזה ואין הלכה כר' יהודה ולא כר' מאיר:

פירוש הרא"ש
או הקיפה או ... או מיעטה אחד ... אלו: או שהלכה האום. היינו ... הנגע: או שנתמעטה ... ולא נשאר כגרים ... חולקין בין ... לפסיון. ובשבת ... היה כן: ו כיצד להחמיר לא ... בו שער לבן ... ואילו ראהו או ... מסגירו ... כשראהו אחר ה... וכבר נולד בו ... לבן הוא מחל... ותימה מאי ... היא זו אף אם ... בשבת יחלוט ... שנולד בו שער ...

[ב]ברק וכו' אין פותחין. דתניא בת"כ כנגע נראה לי ולא לאורי: ד כיצד ראיית הנגע וכו'. פירוש כעודר בת"כ דריש [לכל מראה עיני הכהן פרט] לבית הסתרים מכאן אמרו האיש נראה כעודר דמשמע לכל מראה מה שעיניו יכולים לראות באיש העומד [...]מין כדרכו לא שיצטרך לכפוף קומתו ולפשוט אבריו ושיערו חכמי' שהאיש נראה כמו שנרא' בו במלאכה שהוא רגיל לעשו' [...]אשה במלאכה שהיא רגילה ומה שאינו נראה או נקרא בית הסתרים: עודר. חופר שהוא מפסק רגליו: מוסק. שמפסק [...]ושיו: עורכת. מפסקת רגליה: מניקה. לענין תחת הדדין: באורגת בעומדים. ל' הערוך [ערך מסך כאורגת] במס' [...]מדות שמגבהת זרוע ימיני והטווה מגבהת זרוע שמאלי: לתגלחתו. כשיטהר וצריך לגלח כל שערו כדכתיב וגלח את [כל] שערו ותניא יכול בית הסתרים ת"ל גבות מה גבות בנראה אף כל נראה פרט לבית הסתרים: ה כל הנגעים וכו'. פי'

מכגרים. או שהלכה לה האום או שנתמעטה האום ואין בזה ובזה כחד כגרים דאז אפילו בבתים מטהרי' דאילו יש בזה ובזה רחב כגרים וארכו כשני גריסין היה מחליט בבתים דהעומד בעיניו שלשה שבועות חולץ וקולה וטח בסוף שבוע שני ונותץ בסוף שבוע שלישי כמו שמפורש לקמן פי"ב (מ"ז). להכי נקט ואין בזה ובזה כגרים:
פרק ב א אני כפרתן. נ"ל לפי שרצה להזכיר נגע צרעת בישראל נקט האי לישנא אני כפרתן. כלומר כל רע לא תאונה להם ואני כפרתן: וחכ"א זה וזה כבינוני. ואין להקשות חכמים הייט ר"ע דנ"ל דאיצטריך למיסתמה כר' עקיבא ומחלוקת ואח"כ סתם הוא: ב ולא בתוך הבית. נראה פרושו שאם החלונות סגורות לא יראו הנגע עד שיפתחום והכי משמע

[כהן] מנגעי עצמו דכתיב וראהו אשר בו הנגע מראה לכהן אבל לא שיראה הכהן לעצמו ובתוספתא קתני נאמן הכהן לומר נגע זה פשה נגע זה לא פשה בהרת קדמה לשער או שער לבהרת פירוש שיאמר הוא לכהן עם הארץ נגע זה טמא ויטהרנו הכהן עם הארץ אבל הוא לא יטהר עצמו: נגעי קרוביו. בפרק אחד דיני ממונות קאמר מקיש ריבים לנגעים מה ריבים שלא בקרובים אף נגעים כן:

מסורת הש"ס
א) נ"ל מחיה ...

פירוש רב האי גאון

מהר"ם

הגהות הגר"א [א] מ"א מתני' בגרמני כהה. נ"ב בגרמני מן מגוג שהם לבנים מאד: [ב] מ"ב מתני' ובשש. נמחק: [ג] מ"ד מתני' אף. נמחק:

א) [בכורות לו:] ב) [ערכין ג.] ג) [שם]: ד) [בכורות לו: מועד קטן ז:] ה) [חולין ח. לקמן פ"ט מ"ח]:

ח א מיי' פי"ב מהל' נדרים הל"א סמג לאוין רמא טוש"ע יו"ד סימן רלד סעיף נו: ט ב מיי' פ"ג מהל' בכורות הל"א:

כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו רבי יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים א) כל הבכורות אדם רואה חוץ מבכורות עצמו:

פרק שלישי

א ב) הכל מטמאין בנגעים חוץ מן העובד כוכבים וגר תושב ג) הכל כשרים לראות את הנגעים אלא שהטומאה והטהרה בידי כהן אומרים לו אמור טמא והוא אומר טמא אמור טהור והוא אומר טהור אין רואין שני נגעים כאחד בין באיש אחד ובין בשני אנשים אלא רואה את הראשון ומסגירו ומחליטו ופוטרו וחוזר לשני אין מסגירין את המוסגר ולא מחליטין את המוחלט אין מסגירין את המוחלט ולא מחליטין את המוסגר אבל בתחלה בסוף שבוע המסגיר מסגיר והמחליט מחליט מסגיר ופוטר מחליט ופוטר: ב ד) חתן שנראה בו נגע נותנין לו שבעת ימי המשתה לו ולביתו ולכסותו וכן ברגל נותנין לו כל ימות הרגל: ג עור הבשר מיטמא בשני שבועות ובשלשה סימנין בשער לבן ובמחיה *) בתחלה ובסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני לאחר הפטור ובפסיון בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני לאחר הפטור ומטמא בשני שבועות שהן שלשה עשר יום: ד ה) השחין והמכוה מיטמאין בשבוע אחד ובשני סימנין בשער לבן ובפסיון בשער לבן בתחילה בסוף שבוע לאחר הפטור ובפסיון בסוף שבוע לאחר הפטור ומיטמאין בשבוע אחד שהוא שבעת ימים

*) [ובפסיון. בשער לבן ובמחי'] כ"ה כד"כ וכ"ה במשניות

ח א מיי׳ פי״ח מהל׳ טומאת צרעת הלכה ב׳.
ט ב מיי׳ שם פרק ה הלכה ט:
י ג מיי׳ פי״ג שם הל״א סמג עשין רלה:
יא ד מיי׳ שם פט״ז הלכה א:
יב ה מיי׳ שם פי״ד הלכה ב:
יג ו מיי׳ שם פ״א הלכה י:
[illegible]

נגעים בשבוע אחד היינו לענין טהרה דאשר נגעים יש להם ב׳ הסגרות ואלו בסוף שבוע ראשון אם לא פשה ולא נולד שער לבן פוטרו ולשון מיטמאין דנקט הכי קאמר כשבאו אלו שני סימנין בסוף שבוע אחד טמא הא לא באו טהור : תניא בתחלת תורת כהנים בברייתא דרבי ישמעאל כל דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טען אחר שהוא כענינו יצא להקל ולא להחמיר כיצד (ויקרא יג) ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא או בשר כי יהיה בעורו מכות אש והלא שחין ומכוה בכלל כל הנגעים היו וכשיצאו לטעון טען אחר שהוא כענינו יצאו להקל ולא להחמיר להקל עליהם שלא ידונו במחיה ושלא ידונו אלא בשבוע אחד : ה הנתקים. שניתק שער ראשו או זקנו כגרים אם בתחלה נולד בו שער צהוב מחליטו ואם לאו מסגירו ואם בסוף שבוע ראשון פשה או נולד בו שער צהוב מחליטו ואם לאו חוזר ומסגירו שניה ואם בסוף שבוע שני פשה או נולד בו שער צהוב מחליטו ואם לאו פוטרו ואם לאחר הפטור נמי יש בו אחד משני סימנים הללו מחליטו : תניא בתחלת תורת כהנים בברייתא דרבי ישמעאל כל דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טען אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר כיצד איש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן (שם) והלא הראש והזקן בכלל עור הבשר היו וכשיצא לטעון טען אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר להקל עליהם שלא ידונו בשער לבן ולהחמיר עליהן שידונו בשער צהוב. פירוש שלא כענינו דנתקין מטמאין בכל מראה ועור הבשר אין מטמא אלא בארבע מראות והכי תניא בהדיא בתורת כהנים יכול תטמא הבהרת בראש ובזקן ת״ל (שם) נתק הוא צרעת הראש והזקן הוא אין לראש ולזקן טומאה אלא מטומאת נתקין בלבד והא דכתיב (שם) גבי נתקין והנה מראהו עמוק מן העור הא דרשינן התם א) דלא גמירי לנתקים שאם ניתקו בידי אדם טהור דמה מראה עמוק בידי שמים אף נתק שניתק בידי שמים ואע״פ שאין מקרא יוצא מידי פשוטו מסכתא לה בבהרת שנולדה לאחר הקריחה דלא טיהר הכתוב אלא מקום שיש בו שער וקרחת וגבחת דקרא לאו למעוטי שאר קרחות שסופן לגדל דלא בא הכתוב אלא להקל עליו לומר שאין קרחת וגבחת מיטמאין בנתקין אלא בארבע מראות ומיהו גבי ובו שער להוב לא מיתוקם כפשטיה דקרא דמשמע דקאי אתרווייהו אמראהו עמוק ובהרת עמוק דבהרת עמוק אין דינה בשער להוב אלא בשער לבן : שלא ידונו בשאר לבן דשער לבן טהור בנתקין וטמא בעור הבשר : שידונו בשער להוב וזו היא חומרא דטמא בנתקין וטהור בעור הבשר : ו הקרחת והגבחת. לקמן בספ״י מפרש אי זו היא קרחת ואי זו היא גבחת : במחיה ובפסיון. אבל בשער לבן ובשער להוב אין מטמאין : ז הא דמקרו ירקרק ואדמדם סימן טומאה בבגדים ובבתים טפי מבאדם אע״ג דאידי ואידי בארבע מראות שבעור הבשר וכאן וכאן בתחלה מסגיר מ״מ באדם לא הוי סימן טומאה דאפילו עומדין כן כמה שנים אין ראוי להחליט אבל בבגדים כשעמד שני שבועות אע״פ שלא פשה כתיב (שם) באש תשרפנו להכי קרי להו בבגדים סימן טומאה וכן בבתים בשלשה שבועות כשחזר הנגע לכמות שהיה או מירקרק לאדמדם או מאדמדם לירקרק כתיב (שם יד) ונתץ את הבית כאילו פשה להכי קרי להו סימן טומאה : בתחלה. אין זה כמו בתחלה דכל הנגעים דכולהו להחליט והכא להסגיר מ״מ תני לה משום פסיון דבתחלה אינו מסגיר : לאחר הפטור. כגון שכהה אם חזר אחרי כן פורף : ח משבוע אחד. כגון שחין ומכוה : שלשה שבועות. כגון נגעי בתים :

ימים : ה ״הנתקין מיטמאין בשני שבועות ובשני סימנין בשער צהוב דק ובפסיון בשער צהוב דק בתחלה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור ובפסיון בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור ומטמאין בשני שבועות שהן י״ג יום : ו ״הקרחת והגבחת מיטמאות בשני שבועות ובשני סימנין במחיה ובפשיון במחיה בתחלה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור ובפסיון בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור ומטמאות בשני שבועות שהן שלשה עשר יום : ז ״הבגדים מיטמאים בשני שבועות ובשלשה סימנין בירקרק ובאדמדם ובפשיון בירקרק ובאדמדם בתחלה בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני לאחר הפטור ובפשיון בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני לאחר הפטור ומיטמאין בשני שבועות שהן שלשה עשר יום : ח ״הבתים מיטמאין בשלשה שבועות ״ובג׳ סימנין בירקרק ובאדמדם ובפשיון ״בירקרק ובאדמדם בתחלה בסוף שבוע א׳ בסוף שבוע ב׳ בסוף שבוע ג׳ לאחר הפטור ובפשיון בסוף שבוע א׳ בסוף שבוע ב׳ בסוף שבוע ג׳ לאחר הפטור ומיטמאין בג׳ שבועות שהן תשעה עשר יום *אין בנגעים פחות משבוע אחד ולא יותר על שלשה שבועות :

פרק רביעי

א יש בשער לבן מה שאין בפשיון ויש בפשיון מה שאין בשער לבן ששער לבן ״מטמא בתחלה ״ומטמא בכל מראה לובן ״ואין בו סימן טהרה יש בפשיון ״שהפשיון מטמא בכל שהוא ומטמא בכל הנגעים חוץ לנגע ״מה שאין כן בשער לבן : ב יש במחיה מה שאין בפשיון יש בפשיון מה שאין במחיה ״שהמחיה מטמא בתחלה ״ומטמא בכל מראה ואין בה סימן טהרה יש בפשיון שהפשיון מטמא בכל שהוא ומטמא בכל הנגעים חוץ לנגע ״מה שאין כן במחיה : ג יש בשער לבן מה שאין במחיה ויש במחיה מה שאין בשער לבן ״ששער לבן מטמא בשחין ובמכוה במכונס ובמפוזר במבוצר ושלא במבוצר ״יש במחיה שהמחיה מטמא בקרחת ובגבחת הפוכה ושלא הפוכה ומעכבת את ההופך כולו לבן ומטמא בכל מראה מה שאין כן בשער לבן :

שתי

ובמסה כאשר התחדש בהן לרעת בהסגר שני ואמנם בא בהם ההסגר שבעה ימים לבד במה שילטרך הסגר ואחר השבוע יחליט או יפטור ולא נזכר בהן מחיה ואמנם אמר בנגע השחין (ויקרא יג) ושערה הפך לבן ואמר בו גם כן (שם) ואם פשה תפשה בעור ואמר במכות אש (שם) והנה נהפך שער לבן בבהרת ואמר בו ג״כ (שם) ואם פשה תפשה בעור ולא ילטרך שאשוב בכל מקום לפרש שהפסיון אי אפשר אלא אחר זמן לא פחות משבוע כמו שהפרשנו : ה נתקים הם נגעי הראש והוא אשר אמר יתברך בהם (שם) נתק הוא וזכר בו ג״כ (שם:) והסגירו שבעת ימים שנית וזכר בפי׳ הטומאה (שם) ובו שער להוב דק ואמר בו ג״כ (שם) והנה פשה הנגע בעור : ו ירצה בזה הנגעים אשר יתחדשו בקרחת ובגבחת אמר הש״י בהן (שם) כמראה לרעת עור בשר הנה כמו שלרעת עור בשר תטמא במחיה ובפסיון ובשני שבועות כן גם כן זאת הלרעת אשר יהיה בקרחת ובגבחת ולא יעיר בכאן שער לבן לפי שהקרחת וגבחת הוא מקום שאין בו שער : ז אמר בנגעי בגדים (שם) ירקרק או אדמדם ואמר גם כן (שם) כי פשה הנגע בבגד והסגירו (הכהן) ז׳ ימים שנית : ח אמר בנגעי בתים (שם יד) שקערורות ירקרקות או אדמדמות ואמר בהן ג״כ (שם) והנה פשה הנגע בקירות הבית אולם השלשה שבועות הנה אין בו פסוק מבואר אבל הוא מן הפסוק והפי׳ [המקובל] וזה שהוא אמר (שם) והסגיר את הבית שבעת ימים אחר כך לוה שאם ימלא הנגע בתוספת שיקלוף אלו האבנים ויסיר הטיט ויטוח הבית פעם שנית והוא אמרו (שם) ועפר אחר יקח וטח את הבית עוד בא הפסוק אחר זה ואמר ובא הכהן וראה והנה פשה הנגע בבית ובאה הקבלה שזה הפסוק לא בא בלרעת שתשוב בבית אחר הטיח לפי שהוא אז לא ילטרך לפסיון אבל כאשר יראה בה לרעת יהרוס הבית והוא אמרו לרעת ממארת (האמורה) לג״ש מה לרעת ממארת האמורה בבגדים יטמא את החוזר אע״פ שאינו פושה אף לרעת ממארת האמורה בבתים יטמא את החוזר אף על פי שאינו פושה ואמנם בא זה הפסוק אשר אמר והנה פשה הנגע בבית [בעומד בראשון ופשה בשני] וזה שהלרעת כאשר תראה בבית ועמדה שבעת ימים ולא פשתה עוד תעמוד שבעת ימים שנית ונוסף הנה הוא אז יקלוף האבנים ויבנה באבנים אחרים ויטיח הבית ותעמוד שבוע שלישי ואם (פשה) [חזר] הנגע אחר זה יהרס (הבית וע״ז בא והנה פשה הנגע בבית) והנה אוסיף לך ביאור במקומו בזו המסכתא הנה כבר התבאר לך שאין אלנו הסגר בכל מיני הנגעים פחות משבוע אחד וכן שחין והמכוה ולא יותר על ג׳ שבועות והן נגעי בתים וכבר התבאר לך שכל מיני הנגעים ו׳ מינים נגעי עור בשר ונגעי שחין ומכוה ונגעי ראש וזקן ונגעי קרחת וגבחת ונגעי בגדים ונגעי בתים ושכל מין מהם כאשר יראה יטמא וסימן אחד יכלול כולם והוא הפסיון כאשר יראה יטמא שהוא לא יהיה כ״א אחר שבוע אחד ומעלה וזה כולו מבואר :

א בעבור שזכר במה שקדם הסימנין אשר יהיה בהן הטומאה התחיל בספור הדינים אשר יוסדו בכל א׳ ואמר ששער לבן יותר חזק מהפסיון בדברים והפסיון יותר חזק ממנו בדברים אחרים וזה ששער לבן מטמא בתחלה כמה שקדם ולא יהיה פסיון כ״א אחר שבוע כמו שקדם ושער לבן יטמא בכל מראה לובן ואין זה בפסיון כי כאשר היה נגע לרעת בעור הבשר ופשה בעור והיה זה התוספת לבן אבל טובן חלום למטה מקרום בילה הנה הוא טהור והוא אמרו (שם יג) בהק הוא פרח בעור טהור הוא יכול לא יטמא משום בהק אבל יטמא משום פסיון תלמוד לומר פרח בעור טהור הוא הנה כבר התמלא בפסיון מראה לובן ולא יטמא וכן שער לבן לא יהיה לעולם סימן טהרה והפסיון כבר יהיה סימן טהרה כאשר כולל הגוף כולו ונתרבה בו והוא אמרו (שם) כולו הפך לבן טהור הוא והפסיון ג״כ חומרא יותר משער לבן וזה ששער לבן יש לו שיעור והוא שני שערות לא פחות מזה והפסיון בכל שהוא ושער לבן לא יטמא עד שיהיה בתוך הנגע כמו שיתבאר והפסיון אמנם הוא חוץ מן הנגע אשר יראה תחלה והפסיון סימן טומאה בכל המינים ושער לבן הוא סימן טומאה לבד בנגעי עור ובנגעי שחין ומכוה : ב כבר זכרנו שהמחיה לא תטמא מן הלד כ״א בתוך הנגע כמו שהתבאר ושיעורו אינו פחות מארבע שערות והוא סימן טומאה בנגעים לבד בנגעי עור בשר ובנגעי קרחת וגבחת והמחיה באיזה מראה שיהיה זה הבשר החי הוא טמא ואין זה בפסיון וכאשר הבנת מה שקדם מה שאמרנו : ג כבר קדם לך ששער לבן סימן טומאה בשחין ובמכוה ואין בשחין ומכוה בשר חי לפי שזה העור כבר נשתנה : במבוצר ושלא במבוצר. ר״ל ששער לבן בין שהי׳ בהיקף הבהרת בלדדין בין שיהיה נראה בתוך הנגע ואין המחיה כן אבל מהגלוי שיהיה תוך הנגע נראה בה ולא מן הלד ושתהיה מחוברת לא שיהי׳ חלוק בשר חי חלק במקום אחד וחלק במקום אחר ובין שני החלקים כעדשה ואע״פ שהיו שני החלקים בתוך הנגע והמחיה ג״כ סימן טומאה בקרחת ובגבחת ואין שם שער כלל . וענין אמרו הפוכה ושלא הפוכה כמו שאבאר לך וזה ששער לבן לא יהיה סימן טומאה

א) בפי׳ אי׳ אחר שבוע שלישי.

א בכל מראה לובן . אפי׳ למטה מארבע מראות כדתניא בתורת כהנים ומראה הנגע עמוק (ויקרא י) ולא מראה שער לבן כדדרשינן בת״כ והנה פשתה המספחת בעור וטמאו הכהן לרעת היא (שם) הרי זה בא ללמד על הפסיון שלא יטמא אלא בד׳ מראות ובאותם מראות שהאום מטמא לה הפסיון מטמא : ואין בו סימן טהרה . מה שאין כן בפסיון דיש בו סימן טהרה דאם פרחה בכולו טהור : מטמא בכל שהוא . אבל שער לבן בעי שני שערות : חוץ מן הנגע. אם פשה חוץ לנגע טמא אבל שער לבן בעי שיהיה בנגע ולא חוץ לנגע כדדרשינן בת״כ ושער מיעוט שער שני שערות בנגע להביא את מה שבתוכו ושוכב חולה לו פרט לשחולה לו ושוכב בתוכו : ב בכל מראה . דהיינו כמראה בשר בין כושי בין לבן בין אדום : מטמא בכל שהוא . משא״כ במחיה דבעיא כעדשה : חוץ מן הנגע . אבל מחיה עד שתהא מבוצר : תניא בת״כ ומחית בשר חי בשאת (שם.) יכול כל שהוא תלמוד לומר (שם) שער לבן ומחית בשר חי מה שער לבן מקום ב׳ שערות אף מחיה מקום ב׳ שערות יכול לא יהא טמא עד שיהא בה שער לבן ומחיה תלמוד לומר (שם) לרעת נושנת היא היא טמאה ואין צריכה דבר אחר לסייעה א״כ-למה נאמר שער לבן ומחית בשר לומר לך שלא תהא טמאה עד שתהא כדי לקבל שער לבן ומחיה יכול שער לבן מצד אחד ומחיה מצד אחר ת״ל בשאת שתהא מבוצרת לתוך השאת הא כיצד מקום שתי שערות מימינה ומקום שתי שערות משמאלה ולמעלה ממנה ולמטה ממנה מרובע נמצאו ל׳ ושם שערות נמצא גופה של בהרת כגרים הקלקי מרובע. פי׳ מרובע המחיה שני שערות על שני שערות וכן מימינה [illegible] שני שערות על שני שערות וכן משמאלה וכן מלמעלה וכן מלמטה נמצא דכי מרבעת לה כולה הוית שש שערות על שש שערות וכי מחלקת לה לשם תלושות הרי לך אורך כל שער דהיינו שלשי׳ ושש שערות : ג במכונס. [illegible] במזרח הנגע וזה במערב : מבוצר . שני שערות באמצע הנגע כמבצר באמצע העיר : שלא מבוצר . כחוט היוצא מן הנגע ויש ברחבו שני שערות מה שאין כן במחיה דבעינן מבוצרת ומכונסת כדאמרן : הפוכה ושלא הפוכה . בין שהבהרת קדמה למחיה בין שהמחיה קדמה לבהרת : מה שאין כן בשער לבן . דאם קדמה לבהרת טהור : ומעכבת את ההפוך כולו ללבן . דאם הופלט במחיה ופרחה בכולו חוץ ממקום המחיה עדיין טמא הוא אבל אם פרחה בכולו אע״ג דכל

א) נ״ל דלא גמורי .

פירוש הרא״ש

[illegible]

פשתה המספחת בעור וטמאו הכהן לרעת היא לימד על הפסיון שאינו מטמא אלא בד׳ מראות: סימן טהרה. אם נתגלה כל הגוף שער לבן לא נטהר אבל פסיון אם פרחה בכולו טהור : בכל שהוא . אבל שער לבן שתי שערות בעינן : בכל הנגעים. ושער לבן אינו מטמא בנתקין ובקרחת ובגבחת :

חוץ מן הנגע. ממעט לו אבל שער לבן צריך שיהא בתוך הנגע כדדרים בת״כ ושער מיעוט שער שנים. בנגע להביא מה שבתוכו ושוכב חולה לו. פרט לשתולה לו ושוכב בתוכו : ב יש במחיה וכו׳. בכל מראה כמראה בשרו אם כושי כושי אם לבן לבן אם אדום אדום דמחיה הוא נשאר בתוך הנגע כמראה עור בשרו שלא עבר שם הנגע: בבל שהוא. אבל מחיה בעי כעדשה : חוץ מן הנגע . אבל מחיה צריכה שתהא מבוצרת : ג יש בשער וכו׳ מכונס. שתי שערות במקום אחד : מפוזר . זה במזרח וזה במערב : שלא מבוצר . כגון כחוט היוצא מן הנגע ויש בו רוחב שתי שערות אבל מחיה בעינן שתהא מבוצרת ובמקום אחד : הפוכה ושלא הפוכה . בין קדמה מחיה לבהרת בין קדמה בהרת למחיה אבל שער לבן שקדם לבהרת טהור כדדרים בתורת כהנים ושער בנגע הפך לבן אבל לא קודם לכן אבל מחיה דרים לרעת נושנת היא מלמד שמטמאה שלא הפוכה : ומעכבת את ההופך לבן . שאם פרחה בכולה חוץ ממקום המחיה עדיין טמא אבל אם פרחה בכולו אף על פי שבגופו מלא שער לבן טהור :

א) נ״ע (מצה פג׳).

שתי

מהר״ם מרומנבורג
כשעמד שבעים [illegible] להחליטו [illegible] ולהחזיר . ומשום דלקמן פי״א אמרינן גבי נגעי בגדים כל הבגדים מיטמאין בנגעים חוץ משל עכו״ם [illegible]

יא א ב ג מיי' פ"ב מהלכות טומאת צרעת הל"א:
יב ד מיי' שם הל"ב:
יג ה מיי' שם פ"ד הל"ג:
יד ו ז מיי' שם הל"ב:
טו ח מיי' שם הל"א:
טז ט מיי' שם הל"ה:
יז י מיי' שם פרק א הלכה יא:

פ"ד [א] מ"ה בר"ש אינו מצרפן. נ"ל אינו מטמא: [ב] שם מצרפין לטמא. נ"ל זוקק לטמא: [ג] שם אבל אינו מציל במשויר עד שיהא בו רוחב כגרים ר"ל גר"ש אומר כשם שאינו מציל במשויר עד שיהא בו רוחב כגרים כן אין ...

דכל גופו מלא שער לבן טהור הוא דאין שער לבן מעכב: תניא בתורת כהנים נרעת בנין אב לכל הנרעות שיהו כגרים. ומנין תלמוד שמטמאה שלא הפוכה והלא דין הוא שער לבן סימן טומאה ומחיה סימן טומאה מה שער לבן אין מטמא אלא הפוך אף מחיה לא תטמא אלא הפוכה תלמוד לומר נוסנת מלמד שמטמאה שלא הפוכה. היא מלמד שמטמאה הפוכה והלא דין הוא ומה אם שער לבן שאינו מטמא שלא הפוך הרי הוא מטמא הפוך מחיה שמטמאה שלא הפוכה אינו דין שתטמא הפוכה ת"ל היא מלמד שמטמאה הפוכה. פי' שיהו כגרים דזאת שיעורה כגרים כמו שדרש שלשים ושש שערות: הפוכה שבהרת קדמה לה שלא הפוכה שקדמה לבהרת: תלמוד לומר היא אע"ג דמדינא קאתי לה איכא

ד ^א^שתי שערות עיקרן משחיר וראשן מלבין טהור עיקרן מלבין וראשן משחיר טמא כמה יהא בלבנונית רבי מאיר אומר ^ב^כל שהוא רבי שמעון אומר כדי לקרוץ בזוג ^ג^היתה אחת מלמטה ונחלקה מלמעלה והיא נראית כשתים טהור בהרת ובה שער לבן *או שער שחור טמא ^ד^אין חוששין שמא מיעט מקום שער שחור את הבהרת מפני שאין בו ממש: ה בהרת כגרים וחוט יוצא ממנה אם יש בו רוחב שתי שערות זוקקה לשער לבן ולפסיון אבל לא למחיה ^ה^שתי בהרות וחוט יוצא מזו לזו אם יש בו רוחב שתי שערות מצרפן ואם לאו אין מצרפן: ו ^ו^בהרת כגרים ובה מחיה כעדשה ושער לבן בתוך המחיה הלכה המחיה טמא' מפני שער לבן הלך שער לבן טמא מפני המחיה רבי שמעון מטהר מפני שלא הפכתו הבהרת ^ז^בהרת היא ומחייתה כגרים ושער לבן בתוך הבהרת הלכה המחיה טמאה מפני שער לבן הלך שער לבן טמא מפני המחיה רבי שמעון מטהר מפני שלא הפכתו הבהרת כגרים ומודה שאם יש במקום שער לבן כגרים שהוא טמא: ז ^ח^בהרת ובה מחיה ופסיון הלכה המחיה טמאה מפני הפסיון הלכה הפסיון טמא מפני המחיה וכן בשער לבן ובפסיון ^ט^הלכה וחזרה בסוף שבוע הרי היא כמות שהיתה לאחר הפטור תראה כתחלה ^י^היתה עזה ונעשית כהה כהה ונעשית עזה הרי היא כמו שהיתה ובלבד שלא תתמעט מארבע מראות כנסה

טומאה כאשר קדם לנגע כמו שיתלבן אובן השער והגוף בזולת צרעת ואחר זה הנהדש נגע צרעה בזה המקום שהוא אז אינו סימן טומאה אם לא שקדם הצרעת והוא אשר תשנה השער ותחזירהו לבן אמר והיא הפכה שער לבן והנה יתבאר זה במה שאחר זה תכלית הביאור אולם המחיה אינה כן אבל כאשר התחדש נגע עגול במקום מהגוף ונשאר בתוכו בשר חי הנה היא מחיה שאינה הפוכה וכאשר יתחדש נגע בגוף והלבין המקום ואחר זה נהפך בתוך זה הנגע חלק ושב בשר חי הוא מחיה הפוכה וכולן סימן טומאה והאופן כולו לבן כאשר נשאר בו מחית בשר חי הנה הוא טמא עד שתהיה המחיה נעדרת ושער לבן לא יזיקהו וכבר התבאר שהמחיה מטמאה בכל מראה אולם השער הוא במראה הלובן לבד חזק או חלוש: ד אמר יתברך (ויקרא יג) ושער בנגע הפך לבן שיהיה לבנות השער ממה שימשך לנגע כדי לקרוץ בזוג מהם מה שיוכל ללוקטו במספרים ובאה הקבלה (נדה דף נב:) מיעוט שער שתים וכבר הודעתיך שכל נגע שיהיה פחות מכגרים הוא טהור וכאשר היתה הבהרת כגרים מלומלם ובה שער שחור ושער לבן הנה הוא יטמא לפי ששיעור הנקב אשר יצא ממנו השער מעט מזער ואין לו שיעור נוחש עד שימעט השיעור והלכה כר' מאיר באמרו שהלבנות בכל שהוא אמנם שיעור השתי שערות בכללם ר"ל לבנותם ושחרותם או שיהיו השערות טלן לבנים הנה יצטרך שתהיה ארכם כדי שתהא ניטלת בזוג כמו שיתבאר בששי מנדה: ה זה מבואר ומובן ואשר ראוי שתשמרהו תמיד ולא תצטרך לכפלו שבכל מקום שאומר בהרת הוא על צד המשל ואין הפרש בכל הדינים בין הבהרת ובין השאר מ' מראים ד' בחלוק וד' בפתוך אשר קדם שער לבן לבדו סימן טומאה וכן המחיה ... מחיה כעדשה נוספת על שיעור הגרים ושער

למיפרך מה לשער לבן שכן מטמא כנוס ומפוזר מבואר ושאינו מבואר ואין לוחק לדכוותה אשכחן טובא בפ"ק דקדושין (דף ד:) גבי ובעלה מלמד שנקנית בביאה וכן בתמורה כרים כל האסורין (דף כח:) ובפרק כל הבשר בתלתא דוכתי גבי בחלב פרה ורחל (דף קיד.) וגבי בחלב אחותו הגדולה (שם) וגבי בחלב עצמה (שם) דאכל הני פריך למה לי קרא הא אתיא לה בק"ו ומשני משום דאיכא למימר עיקרא דדינא פירכא: עוד תניא בת"כ ושער בנגע הפך לבן ולא קודם מכאן אמרו אם בהרת קדמה לשער לבן טמא ואם שער לבן קדם לבהרת טהור. פי' שער לבן כגון זקן שזרקה בו שיבה או כיולא בו: עוד תניא בת"כ וטהר [את] הנגע טהור (ויקרא יג) יכול אין לי פריחה מטהרת אלא אחר חלוט מחיה בתחילה מנין אחר חלוט מחיה בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני אחר חלוט שער לבן בתחלה בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני אחר חלוט הפסיון בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני א) ופריחה בבגד

פירוש הרא"ש
ד שתי שערות וכו'. בת"כ דרש ושער בנגע הפך לבן מכאן אמרו עיקרן מלבין וראשן משחיר טמא עיקרן משחיר וראשן מלבין טהור דמשמע הלובן סמוך לנגע: לקרוץ בזוג. בגודל גוף השער בנדה פליגי בפ' בא סימן דתני שתי שערו' האמורי' בפרה

יח א מיי' פ"ד מה' טומאת צרעת הל"ט ופי' בהשגו' ובכ"מ הל"ה:

יט ב ג ד מיי' שם הלכה ה:

כ ה מיי' שם הל"ו:

כא ו מיי' פ"ב שם הלכה ה:

כב ז ח ט מיי' שם הל"ט:

כנסה ופשתה פשתה וכנסה ר"ע מטמא וחכמים מטהרין: **ח** בהרת כגרים ופשתה כחצי גרים והלך מן האום כחצי גרים ר"ע אומר [א] תראה בתחלה וחכמים מטהרין: **ט** בהרת כגרים ופשתה כחצי גרים ועוד והלך מן האום כחצי גרים ר"ע מטמא וחכמים מטהרין בהרת כגרים ופשתה כגרים ועוד והלכה לה האום ר"ע מטמא וחכ"א [ב] תראה כתחלה: **י** בהרת כגרים ופשתה כגרים נולדה לפסיון מחיה או שער לבן והלכה לה האום ר"ע מטמא וחכ"א תראה כתחלה [ג] בהרת כחצי גרים ואין בה כלום נולדה בהרת כחצי גרים ובה שערה אחת הרי זו להסגיר בהרת כחצי גרים ובה שערה אחת נולדה בהרת כחצי גרים ובה שערה אחת הרי זו להסגיר בהרת כחצי גרים ובה שתי שערות נולדה בהרת כחצי גרים ובה שערה אחת הרי זו להסגיר: **יא** בהרת כחצי גרים ואין בה כלום נולדה בהרת כחצי גרים ובה שתי שערות הרי זו להחליט מפני שאמרו א) אם בהרת קדמה לשער לבן טמא ואם שער לבן קדם לבהרת טהור ואם ספק טמא ורבי יהושע קיהה:

ר"מ

בזמן מן התוספת והחסרון והלכה כחכמים: **ח** שרש שני הדעות שר"ע סבר כי כאשר הגיע תוספת על איזה פנים שיהיה הנה הוא פסיון וחכ"א שהפסיון הוא שיוסיף על הנגע אשר היה תחלה וכאשר הלך מן האום כחצי גרים הנה הוא לא ישאר נגע שלם ואפי' היה אשר נשאר מן האום עם הפסיון יותר מכגרים הנה הוא טהור ואין הלכה כר"ע: **ט** ענין תראה בתחלה שיסגיר ז' ימים כמו אם באתה קודם שתקדם ראייתה ואין הלכה כר"ע: **י** רבי עקיבא מטמא מצד הפסיון ולזה הוא אצלו טמא איך שיהיה השער לבן או המחיה [ועל דעת חכמים יסתכל הכהן בשער לבן ובמחי'] ואם היה בשיעור המתואר ועל התואר הקודם זכרו הנה יהיה טמא לפי שער לבן ומחיה מטמאים בתחלה לדברי הכל לפי מה שקדם ביאורו והלכה כחכמים: **יא** כבר הודעתיך שהשתי שערות צריך שיתלבנו בנגעי *(בגדים) ולא יסגיר באלו עד שיראה מה שיתחדש ממה שיחייב פטור או החלט וכבר הגדתי לך השרש הזה כלו והוא אמרו מפני שאמרו אם בהרת קדמה לשער לבן טמא וכבר הודעתיך שראיה א כולו והיא בבהרת היא אשר שנתה השתי שערות ואם לא יתחדשו

פרק חמישי

א יכל ספק נגעים טהור חוץ מזה ועוד אחר ואיזה זה במי שהיתה בו בהרת כגרים והסגירה בסוף שבוע והרי היא כסלע ספק שהיא היא ספק שאחרת באה תחתיה טמא: ב גהחליטו בשער לבן הלך שער לבן וחזר שער לבן וכן במחיה ובפשיון בתחלה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור הרי היא כמו שהיתה החליטו במחיה והלכה המחיה וחזרה המחיה וכן בשער לבן ובפשיון בתחלה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור הרי היא כמו שהיתה החליטו בפשיון הלך הפשיון וחזר הפשיון וכן בשער לבן בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור הרי היא כמו שהיתה: ג שער פקודה עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים מטהרין איזה הוא שער פקודה מי שהיתה בו בהרת ובה שער לבן הלכה הבהרת והניחה לשער לבן במקומו וחזרה עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים דמטהרין א"ר עקיבא מודה אני בזה שהוא טהור איזה הוא שער פקודה מי שהיתה בו בהרת כגרים ובה שתי שערות והלך הימנה כחצי גרים והניחו לשער לבן במקום הבהרת וחזר אמרו לו כשם שבטלו את דברי עקביא האף דבריך אינן מקיימין: ד א) יכל ספק נגעים בתחלה טהור עד שלא נזקק לטומאה משנזקק לטומאה ספקו טמא כיצד שנים שבאו אצל כהן אחד *) בזה בהרת כגרים ובזה כסלע בסוף שבוע בזה כסלע ובזה כסלע ואינו ידוע באי זה מהם פשה זבין באיש אחד בין בשני אנשים טהור ר' עקיבא אומר באיש אחד טמא ובשני אנשים טהור: ה המשנזקק לטומאה ספיקו טמא

*) [במס"ב ליתא תי' אחד]

א א מיי' פרק א' מהלכות טומאת צרעת הל"ז :
ב ב ג ד מיי' שם פ"ג הלכה ס'.
ג ה מיי' שם הל"ד :
ד ו ז מיי' שם הל"ז :

גרים וכה ב' שערות הרי זו להחליט טעה ואינו יודע אלו שהפכו ואלו שקדמו טהור דצריך שידע באי זה שערות הוא מחליטו : ה שניהם טמאין. דבשניהם פשו : ספקו טמא. בת"כ נפקא לן מדכתיב (שם) ואם תחתיה תעמוד הבהרת לא פשתה בעור והיא כהה שאת המכוה היא וטהרו הכהן את אודאי הוא מטהר ואינו מטהר את הספק: תניא בתוספתא [פ"ג] שתי בהרות אחת מוסגרת ואחת [ג] מוחלטת אחת מוסגרת ואחת להסגיר אחת להסגיר [ד] ואחת להחליט אחת להסגיר ואחת טהורה ואינו יודע אי זו ראשונה ואי זו שניה טהור. ב' בהרות אחת מוחלטת ואחת להחליט אחת מוחלטת ואחת להסגיר אחת מוחלטת ואחת מוסגרת אחת מוחלטת ואחת טהורה טעה ואינו יודע אי זו ראשונה ואי זו שניה טמא. פי' אחת מוסגרת ואחת מוחלטת כגון ב' בהרות בזו כגרים ובזו כסלע ובסוף שבוע שני זו וזו כסלע ואחת עומדת לפטור ואחת עומדת להחליט והשתא דלא ידע אי זו פשתה טהור עד שיהו שתיהן כסלע ועוד קרי לה מוסגרת משום דשלמו ימי הסגר שלה ובדין להוה ליה למתני אחת מוסגרת ואחת להחליט אלא איידי דנקט מוסגרת נקט נמי מוחלטת. אחת מוסגרת ואחת להסגיר כגון בהרת אחת כגרים ובסוף שבוע שני נולדה בו בהרת אחרת כגרים שזו עומדת לפטור וזו עומדת להסגיר והשתא דלא ידע טהור. אחת להסגיר ואחת להחליט כגון שני בהרות בזו כגרים ובזו כסלע ובסוף שבוע ראשון הרי שתיהן כסלע שזו עומדת להסגיר וזו עומדת להחליט והשתא דלא ידע טהור. אחת להסגיר ואחת טהורה כגון בהרת אחת כגרים והסגירה ב' שבועות וטהרו ואחר כך נולדה בו בהרת כגרים ונתערבו טהור. אחת מוחלטת ואחת להחליט כגון שתי בהרות בזו כגרים ובזו כגרים ובסוף שבוע בזו כסלע ובזו כסלע והחליט האחד ולא הספיק להחליט השני עד שנתערבו טמא. אחת מוחלטת ואחת [...]

טמא כיצד שנים שבאו אצל כהן בזה בהרת כגרים ובזה כסלע בסוף שבוע בזה כסלע ועוד ובזה כסלע ועוד שניהן טמאין אע"פ שחזרו להיות כסלע וכסלע שניהן טמאין עד שיחזרו להיות כגרים זה הוא שאמרו משנזקק לטומאה ספקו טמא :

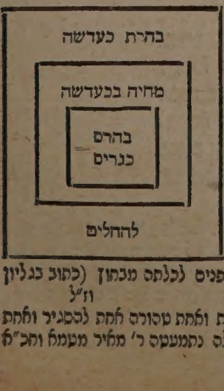
פרק ששי

א גופה [א]של בהרת כגרים הקלקי מרובע מקום הגרים תשע עדשות מקום עדשה ארבע שערות נמצאו שלשים ושש שערות : **ב** [ב]בהרת כגרים ובה מחיה כעדשה רבתה הבהרת טמאה נתמעטה טהורה רבתה המחיה טמאה נתמעט' טהורה : **ג** [ג]בהרת כגרים ובה מחיה פחותה מכעדשה רבתה הבהרת טמאה נתמעטה טהורה רבתה המחיה [א] טמאה נתמעטה ר"מ מטמא וחכמים [ד]מטהרין שאין הנגע פושה לתוכה : **ד** [ה]בהרת יתרה מכגרים ובה מחיה יתרה מכעדשה רבו או שנתמעטו טמאין ובלבד שלא יתמעטו מכשיעור : **ה** [ו]בהרת כגרים ומחיה כעדשה מקיפתה וחוץ למחיה בהרת הפנימית להסגיר והחיצונה להחליט אמר רבי יוסי אין המחיה סימן טומאה לחיצונה שהבהרת לתוכה נתמעטה והלכה להרבן גמליאל אומר אם מבפנים היא כלה סימן פשיון לפנימית והחיצונה טהורה ואם מבחוץ [ב]החיצונה טהורה רבי עקיבא אומר [ז]בין כך ובין כך טהורה:

וכזה כגרים הנה כבר התאמת בודאי שהלך הפסיון משניהם אשר בו הוחלטו ולזה שניהם טהורים :

א גרים הוא חצי גרעין פול וקלקי מיוחס אל מקום שהיה פול זה המקום גדול. עוד התנה וביאר עד שיהיה הנגע מרובע שאם היה מלומלם על זה השיעור הנה יטמא על אי זו תמונה שתהיה וכן המחיה אשר שיעורה כעדשה ובתנאי שתהיה מרובעת גם כן כמו שזכרנו וכבר ביארנו זה בתוספתא במקוואות אמנם נתנה הרבוע בה כאשר היתה עדשה מלומלמת עד שתהיה העדשה בו כמו עגולה ברבוע שלמות צלעות המקיף זאת העגולה אולם כאשר נוספת המחיה על זה השיעור עד שיהא מרובע כעדשה ישקע בתוכה הנה היא תטמא על איזה פנים שתהיה ושמור אלו השרשי' ואמר יתברך בשאת (ויקרא יג) והיא הפכה שער לבן ומחית בשר חי בשאת ואמר בספרא יכול לא תהיה טמאה עד [...]

פרק ו א כגרים הקילקי. פי' קצוב ומצומצם שאינו לא חסר ולא יתר :

א) קדושין כה. :

לחיצונה ואין הנגע פושה לתוכה : ו אמר ר' שמעון אימתי . החיצונה טהורה כשפשתה או הפנימית או החיצונה על המחיה : בזמן שהמחיה כעדשה מובאת . מכוונת לא פחות ולא יותר : היתה יתירה מכעדשה המותר סימן פסיון לפנימית והחיצונה טמאה . כלומר דאם פשתה הפנימית על אותו מותר שתיכן להחליט פנימית משום פסיון וחיצונה משום מחיה ואם פשתה החיצונה על אותו מותר מכל מקום החיצונה להחליט משום מחיה והפנימית להסגיר : היה בוהק פחות מכעדשה. שסמוך לפנימית בוהק והבשר חי חוץ לבוהק והחיצונה מקפת לבשר חי: סימן הפסיון לפנימית. אם נתקשה הבשר חי בבהרת מחליט הפנימית משום פסיון אע"פ שהבוהק מפסיק דאין בהק השוב הפסק לפסיון כיון דלית ביה כעדשה : ואין סימן הפסיון לחיצונה . דאין הנגע פושה לתוכה

ו אמר רבי שמעון אימתי בזמן שהיא כעדשה מובאת היתה יתרה מכעדשה המותר סימן פשיון לפנימית והחיצונה טמאה היה בו בהק פחות מכעדשה סימן פשיון לפנימית ואין סימן פשיון לחיצונה : ז א) עשרים וארבעה ראשי איברים באדם שאינן מיטמאין משום מחיה ראשי אצבעות ידים ורגלים וראשי אזנים וראש החוטם וראש הגוויה וראשי הדדים שבאשה ר' יהודה אומר אף של איש רבי אלעזר אומר אף היבלות והדלדולין אינן מיטמאין משום מחיה : ח ב) אלו מקומות באדם שאינן מיטמאין בבהרת תוך העין תוך האזן תוך החוטם תוך הפה הקמטין והקמטין שבצואר תחת הדד ובית השחי כף הרגל והצפורן הראש והזקן השחין והמכוה והקדח והמורדין אינן מיטמאין בנגעים ואינן מצטרפין בנגעים ואין הנגע פושה לתוכן ואינם מיטמאים משום מחיה ואין מעכבין את ההופך כולו לבן ג) חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוה והקדח ונעשו צרבת הרי אלו מיטמאין בנגעים ואינם מצטרפין בנגעים ואין הנגע פושה לתוכן ואינם מיטמאין משום מחיה אבל מעכבין את ההופך כולו לבן ד) הראש והזקן עד שלא העלו שער

את הפריחה והנגע פושה לתוכן ומצטרפין לכנרים: תניא בתוספתא [פ"ב] רבי יוסי בן יהודה אומר היתה בהרת סמוכה לראש לעין ולאזן ולחוטם ולפה טהור שנאמר (ויקרא יג) וראה הכהן את הנגע בעור הבשר שיהא כל חולה לו עור הבשר וראוי לפסיון: תניא בת"כ נגע צרעת היא בשחין פרחה ולא בעור הבשר יכול לא פשתה בעור הבשר אבל פשתה במכוה ת"ל ואם תחתיה תעמוד הבהרת לא פשתה למקום שתחתיה היא פושה ואינה פושה לא בעור הבשר ולא במכוה: עוד תניא בתורת כהנים ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא או בשר כי יהיה בעורו מכות אם מלמד שאין השחין והמכוה מצטרפין זה עם זה. פי' דלכך חלקן הכתוב כך מפורש בפ"ק דחולין (דף ח.) עוד תניא בתורת כהנים כי יהיה בו נגע בראש או בזקן מלמד שאין הראש והזקן מצטרפין זה עם זה יכול לא יצטרפו זה עם זה אבל יפשו מזה לזה ת"ל נתק הוא צרעת הראש או הזקן הוא כשם שאין מצטרפין זה עם זה כך אין פושין מזה לזה:

והדלדולין שבראש ושבזקן נידונין כעור הבשר:

פרק שביעי

א אאלו בהרות טהורות שהיו בו קודם למתן תורה בעובד כוכבים ונתגייר בקטן ונולד בקמט ונגלה בראש ובזקן בשחין ובמכוה ובקדח ובמורדין חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוה והקדח ונעשו צרבת טהורים הראש והזקן עד שלא העלו שער ונקרחו השחין והמכוה והקדח עד שלא נעשו צרבת ונעשו צרבת והיו רבי אליעזר בן יעקב מטמא שתחלתן וסופן טמא וחכמים במטהרים: **ב** גנשתנו מראיהן בין להקל בין להחמיר כיצד להקל היתה כשלג ונעשית כסיד ההיכל וכצמר לבן וכקרום ביצה ונעשית מספחת שאת או מספחת עזה כיצד להחמיר היתה כקרום ביצה ונעשית כצמר לבן וכסיד ההיכל וכשלג רבי אלעזר בן עזריה מטהר רבי אלעזר חסמא אומר להקל טהור ולהחמיר תראה כתחלה רבי עקיבא אומר דבין להקל בין להחמיר תראה כתחלה: **ג** הבהרת ואין בה כלום בתחלה בסוף שבוע ראשון יסגיר בסוף שבוע שני לאחר הפטור יפטור עודהו מסגירו ופוטרו ונולדו לו סימני טומאה יחליט בהרת ובה סימני טומאה יחליט עודהו מחליטו והלכו להן סימני טומאה בתחלה בסוף שבוע ראשון יסגיר בסוף שבוע שני לאחר הפטור יפטור: **ד** א) והתולש סימני טומאה והכווה את המחיה עובר בלא תעשה ולטהרה זעד שלא בא אצל הכהן טהור לאחר החלטו טמא אמר ר"ע שאלתי את ר"ג ואת רבי יהושע הולכין לגדוד בתוך הסגירו מה הוא אמרו לי לא שמענו אבל שמענו עד שלא בא אצל הכהן טהור לאחר החלטו טמא התחלתי מביא להם ראיות אחד עומד בפני הכהן ואחד בתוך הסגירו חטהור עד שיטמאנו הכהן מאימתי היא טהרתו רבי אליעזר אומר לכשיולד לו נגע אחר ויטהר ממנו וחכ"א טעד שתפרח בכלו או עד

ואע"פ שהוא נעשה צרבת הנה לא נחשוב אותו מחיה אבל מעכב את ההופך כלו לבן לפי שהוא ראוי לנגעים ר"ל קרחת וגבחת ושחין ומכוה שנצרבו כמו שביארנו וכבר אמרנו שכל מה שהוא ראוי לנגעים מעכב כאשר נהפך כלו לבן וכסתה הצרעת את כל עור הנגע עור הראוי לנגע והראש והזקן שלא העלו שער קודם שיצמח בהן שער אולם בזקן הנה זה ידוע ובראש לפי שהוא כבר יולד למעלה משער הראש ויצמח אחר זה או לא יצמח: והדלדולים שבראש ושבזקן כאשר יתלו מהן יבלת ומורסה (רבה) [רכה] ומראה דמות הבשר בלתי שער עליה ובלתי ספק (הנה) שדיניהן כדין עור הבשר שמטמא בנגעי עור בשר ומעכב את ההופך כלו לבן:

א אמר יתברך אדם כי יהיה בעור בשרו מן הדבור ואילך לאומרו יהיה בלשון עתיד: בקמט ונגלה. שהאדם כאשר היה שמן הגוף עוד נכחש בשרו ונתגלו ממנו הנגעים אשר היו נסתרים וכבר ביארנו במה

א שהיו בו קודם מתן תורה. בת"כ דריש מדכתיב כי יהיה מן הדיבור ואילך וכל הני נמי דחשיב מהתם נפקי דבעינן שיולד הנגע משעה שראוי להטמא בו ולא קודם כמו עובד כוכבים עד שלא נתגייר וקטן עד שלא נולד וכן כולם: ובמורדים. כלומר בשחין ומכוה המורדים: עד שלא העלו שער. בא הנגע (וכן) דחשיבי כעור הבשר היינו תחלתן טומאה וכשהעלו שער הוי טהרה שדינו כנתקין וכשנקרחו היינו סופן טומאה וכן שחין ומכוה וקדח דעד שלא באו בא הנגע היינו טומאה וכשבא השחין והמכוה והקדח הייט טהרה דבעינן שיקדים השחין והמכוה לשאת כדתניא בתורת כהנים והיה במקום השחין שאת שיקדים שחין לשאת ולא שתקדים שאת לשחין וכשחזרו ונעשו צרבת היינו טומאה: והיו. שנתרפאו יפה: רבי אליעזר בן יעקב מטמא. דבתחלה בא הנגע בעור הבשר וחזר סופו לקדמותו לא חיישינן להפסק שבינתים: תניא בתוספתא [שם] בראש עד שלא העלה שער והעלה שער ומשהעלה שער נקרח. בזקן עד שלא העלה שער והעלה שער ומשהעלה שער ניתק. בעור הבשר עד שלא נעשה שחין ונעשה שחין ומשנעשה שחין נעשה צרבת. בעור עד שלא נעשה מכוה ונעשה מכוה ומשנעשה מכוה נעשה

ב ה מיי' שם הל"ח:
ג ו מיי' שם פ"י הל"ח:
ד ז ח מיי' שם הל"ב:
ה ט מיי' שם פ"י הל"ב והלכה ג:

פירוש הרא"ש
דלדולין. כמו תלתולי בשר:
א אלו בהרות וכו' שהיו קודם מתן תורה. בת"כ דריש אדם כי יהיה מן הדיבור ואילך וכן כל הני דחשיב מהתם שמעינן להו דבעי' שיולד הנגע בשעה שראוי לטמא ולא קודם ופליגי ר"א ורבנן כשנולד הנגע בשעה שראוי לטמאות אלא שהיה לו הפסק טהרה באמצע: ב נשתנו וכו'. נשתנו מראיהן של אלו בהרות טהורו': להקל. שכהה מראיתן: להחמיר. שנתלבן מראיתן: בצמר לבן וכקרום. ונעשית מספחת שאת כמו נעשית מספחת השאת ופירוש אדריסא הוא: ג בהרת ואין בה כו'.

א) שבת דף נה:

מהר"ם מרוטנבורג
פ"ז ג לאחר הפטור יפטור.

למינם למידי דהא אי הוה ביה נמי קמא הוה השתא טהור : או עד שתתמעט בהרתו מכגרים . דאפילו לא נתלש השער ולא נכוית המחיה היה נטהר מכיון שנתמעטה הבהרת מכגרים ומיהו עד שתפרח בכולו לא קאי אלא אתולש סימני טומאה אבל כוה את המחיה אינו נטהר בפריחה כדמוכח בתוספתא : תניא בתוספתא [רפ"ג] התולש סימני טומאה מתוך נגעו בין שתלש כולן בין שתלש מקצתן בין עד שלא בא אצל הכהן בין משבא אצל הכהן בין מתוך הסגר בין מתוך החלט בין מתוך הפטור הרי זה לוקה את הארבעים הקורע נגע מן הבגד והקולף נגע מן הבית הרי זה לוקה את הארבעים שנאמר (דברים כד) השמר בנגע הצרעת אבל נושא הוא במוט על כתיפו ובסיב ברגלו ואם הלכה לה הלכה היו

עד שתתמעט בהרתו מכגרים : ה א) מי שהיתה בו בהרת ונקצצה טהורה קצצה מתכוין רבי אליעזר אומר לכשיולד לו נגע אחר ויטהר ממנו וחכמים אומרים ב עד שתפרח [א] בכולו ג היתה בראש הערלה ימול :

פרק שמיני

א א הפורח מן הטמא טהור ו חזרו בו ראשי אברים טמא עד שתתמעט בהרתו מכגרים ז מן הטהור טמא ח חזרו בו ראשי אברים טמא עד שתחזור בהרתו לכמות שהיתה : ב ח בהרת כגרים ובה מחיה כעדשה פרחה בכולו ואחר כך הלכה לה המחיה או שהלכה לה המחיה ואחר כך פרחה בכולו טהור נולדה לו מחיה טמא נולד לו שער לבן רבי יהושע מטמא וחכמים ט מטהרין : ג י בהרת ובה שער לבן פרחה בכולו אע"פ ששער לבן במקומו טהור בהרת ובה פשיון פרחה בכולו טהור וכולן שחזרו בהן ראשי אברים הרי אלו טמאים פרחה במקצתו טמא פרחה בכולו

ה בעבור שדבר בתולש סימני טומאה מהנגע דבר במי שיחתוך הנגע בכללו וכבר ביארה התוספתא כי כאשר חתך הבהרת בכללה עם קצת בשר חי המקיף בה משטח הגוף הנה אין לו טהרה עולמית לדברי הכל ושהוא כאשר חתך קצת הבהרת ונשאר ממנה כל שהוא הנה הוא יטהר כשתפרח בכולו לדברי הכל ואמנם חלקו במשנה כאשר חתך בגלמוס והלכה כחכמים עוד אמר כי כאשר היה נגע בעור הערלה ימול ואע"פ שהוא יחתוך הנגע ואין המאמר על יום שמיני לפי שזה מבואר כי כאשר היתה מילה בזמנה שהיא דוחה שבת אשר הוא איסור סקילה ואיך לא תדחה הצרעת שהוא איסור לאו כמו שזכרנו ואמנם המאמר בכאן במילה שלא בזמנה שהיא תדחה צרעת לפי שהמילה מצות עשה וחתוך הצרעת מצות לא תעשה ומן השרשים אצלנו כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה את לא תעשה:

א דע שהמצורע כאשר היה מוחלט באי זה סימן מן הסימנים היה להחליט או כאשר היה מוסגר עד פרחה הצרעת והפך לבן בכולו הנה הוא טהור כמו שבא הכתוב ואמנם כאשר נפטר ויצא טהור כאשר היתה הבהרת אין בה סימן טומאה ואח"ז פרחה בכולו הנה הוא טמא וכן כאשר בא בתחלה לפני הכהן והוא כולו לבן הנה הוא טמא ג"כ לפי שהפסוק לא ישפוט בו בטהרה אלא אחר הקדמת הטומאה ולשון ספרא יכול הבא כולו לבן בתחלה יהא טהור ת"ל (ויקרא יג) הוא טהור ואין הבא כולו לבן בתחלה טהור אלא טמא וזהו ענין אמרו הפורח מן הטהור טמא וכבר התבאר בספרא הפורח מתוך הסגר טהור להיו' המוסגר טמא כמו שפרשנו הנה כבר הקדימו הטומא' [וז"ש הפורח מן הטמא טהור] : ואמרו חזרו בו ראשי אברים טמא ר"ל זה אשר נהפך כלו לבן אשר טהרנוהו אשר הוא טהור כאשר חזר ואפי' בא' מראשי אברים בשר חי הנה הוא טמא ואע"פ שראשי איברים לא יתטמאו במחי' במה שקדם וזה למאמר השם (שם) וביום הראו' בו בשר חי יטמא כאשר לא נראה ובתנאי שיהי' מכעדשה ולמעלה כמו שאמרו נאמר כאן בשר חי ונאמר להלן בשר חי ר"ל במחיה מה בשר חי האמור להלן בכעדשה כמו שביארנו בששי [מ"ב] אף כאן בכעדשה ואם פרח כל העור מאיש טהור ר"ל אחר שנפטר אשר הוא טמא כמו שביארנו עוד נתגלה ג"כ ממנו ראשי אברי' הנה הוא נשאר בטומאתו ואיך מה שיתגלה בשר חי הנה הוא טמא עד שיתגלה כולו וישוב לבהרת אשר נפטר בה כמו שהיה קודם הצמיחה שהוא אז טהור להסרת הפסיון :

ב נולדה בו מחיה טמא כמו שבא הפסוק וביום הראות בו בשר חי יטמא גר"י אומר מחיה סימן טומאה ושער לבן סימן טומאה וכמו שהוא יטמא בחדוש מחיה כן יטמא בחדוש שער לבן וחכמי' יביאו ראי' מאמרו (או כי ישוב הבשר החי)[וביום הראות בו בשר החי] אמרו בשר חי מטמא [כשיחזו'] ואין שער לבן מטמא ירצה להפוך כולו לבן והלכה כחכמי': ג אמר כי כאשר היה שער לבן במקומו הנה הוא טהור ואפי' אצל ר' יהושע וכבר ביארנו שענין שחזרו ראשי אברי' שישוב בשר חי ואפי' כעדשה בראש אבר א' מהן ואמר פרחה במקצתו טמא פרחה בכלו טהור להודיעך שאין מתנאי

אמרו

בו שתי שערות תלש אחת ונשרה אחת טהור היו בו שלש תלש אחת ונשרו שתים טהור שתים ונשרה אחת טמא נתמעטה בהרתו מכגרים [ב] בין כך ובין כך טהור היתה בו מחיה כעדשה [ג] באה חליה והלך חליה טהור היתה יתירה מכעדשה כוה מותר והלך כעדשה טהור כעדשה והלך מותר טמא נתמעטה בהרתו מכגרים בין כך ובין כך טהור פרחה בכולו בין כך ובין כך טמא א"ר יוסי בד"א בזמן שנעשה במותר זה בהרת אבל נעשה במותר זה שחין טהורה שאפי' [ד] בהרת כסלע ונסמך לה שחין טהורה. פירוש היו בה שתי שערות והותלש בהן. תלש אחת ונשרה אחת טהור דאפילו לא תלש היה נטהר בנשירת האחת וכן תלש אחת ונשרו שתים אפילו לא תלש היה נטהר בנשירת השתים אבל תלש שתים ונשרה אחת טמא דאי לא תלש היה טמא באלו השתים . כוה חליה והלך חליה טהור דאפילו לא כוה היה נטהר מכיון דנתמעטה מחיה מכעדשה . פרחה בכולו בין כך ובין כך טמא בין כוה כעדשה בין כוה המותר טמא דדילמא לא היתה פורחת על מקום שהכוה ובשר חי כל שהוא מעכב את הפריחה ועד שתפרח בכולו דמתניתין לאו אכולה קאי . אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בזמן שנעשה במותר זה בהרת אכעדשה והלך מותר טמא קאי דלא מפליג תנא קמא בהלך בין שנעשה שחין בין שנעשה בהרת וקאמר רבי יוסי דאם נעשה אותו מותר שחין טהור דאפילו לא כוה אותו מותר כלל כיון דסמוך שחין למחיה אפילו כל שהוא והוא מורד טהור . תניא בספרי בפרשת כי תצא השמר זה לא תעשה בנגע זה שער לבן הצרעת או המחיה אין לי אלא עד שלא נזקק לטומאה משנזקק לטומאה ואחר פטור מניין תלמוד לומר לשמור מאד ולעשות אין לי אלא נגעי אדם נגעי בתים ונגעי בגדים מניין תלמוד לומר ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלוים אין לי אלא מתוך החלט מתוך הסגר מניין ת"ל כאשר צויתים אין לי אלא כולו מקצתו מניין ת"ל לשמור ולעשות עושה אתה בה והולך ואי אתה חושש שמא הלכה לה צרעת . פי' עושה אתה בה היינו נושא במוט על כתפו דברייתא : תניא בתורת כהנים מניין לתולש סימני טומאה במקום נתקו שהוא עובר בלא תעשה ת"ל (ויקרא יג) ואת הנתק לא יגלח : ה ונקצצה טהורה . כדתניא בתורת כהנים כל ימי הנגע בו יטמא (שם) א) וכל ימי שהיתה בו בהרת ונקצצה יכול אפילו קצצה ומתכוין תלמוד לומר כל ימי ומסתברא דאסמכתא בעלמא הוא דאינו אלא קנסא כדמשמע בבכורות פרק כל פסולי המוקדשין (דף לד:): עד שתפרח בכולו . בכל הספרים כתוב כבכורות או עד שנתמעט בהרתו מכגרים ושבוש הוא דגבי תולש סימני טומאה דרישא שהבהרת נשארה הוא דשייך למיתני הכי אבל הכא הרי נקצצה כל הבהרת ואי גרסי' ליה יש לדחוק דמיירי כגון שקצץ מקצת הבהרת ומיעטה מכגרים וכי אזל ממה שנשתייר כל כך שאפי' קצץ היה ממעט מכגרים טהור : ואם היתה בראש הערלה ימול . כדדרשינן בפרק ר' אליעזר דמילה (דף קלב:) בשר אפילו במקום בהרת יקוץ: תניא בתוספתא [שם] קצצה מתכוין רבי אליעזר אומר כשיולד לו נגע אחר ויטהר הימנו וחכמים אומרים אין לזה טהרה עולמית א"ר יהודה לא נחלקו ר"א וחכמים על שקצצה וקיצץ עמה בשר חי שאין לזה טהרה עולמית ועל שקצצה ושייר הימנה כל שהוא אם פרחה בכולו הרי הוא טהור על מה נחלקו על שקצצה מובאת שר"א אומר אין לו טהרה עולמית עד שיולד לו נגע אחר ויטהר הימנו וחכ"א פרחה במקצתו טמא פרחה בכולו טהור מצורע מוסגר ימול ופטור מן הקרבן ומוחלט ימול וחייב בקרבן היתה בו בהרת כגרים מל הימנה כחצי גרים ובסוף שבוע נעשית כסלע יראה כתחלה . פי' אין לזה טהרה עולמית ומתני' דקתני רבנן עד שתפרח בכולו בשקצצה מובאת שלא שייר הימנ' ולא קצץ עמה בשר וכר' יהודה ומובאת לשון נמוס לא פחו' ולא יותר כמו כעדשה מובאת דלעיל פ"ו (מ"ו) וקצת היה נראה שיש שבוש בתוספתא ועד שתפרח בכולו גרסינן בתוספתא כמו במתניתין דלכאורה לא פליגי ר' יהודה ות"ק אלא בהא דלר' יהודה פליגי ר"א וחכמים במובאת דוקא ולת"ק פליגי בכל ענין ועוד איכא למ"ד בפרק זה בורר (דף כה.) דכל מקום שא"ר יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש ומיהו בסוף חלון (דף פא:) (גרס ב) במשנתינו . ועוד דכתוב בהגי) איתא הך פלוגתא דרבי יהודה ורבנן ות"ק וגרסי' לת"ק במילתא דרבנן עד שתפרח בכולו כמו במתני' ובמקום מובאת איכתוב שם מוות בשני ווי"ן בלא אל"ף וצריך טעם בהנך גווני דמפליג ר' יהודה מ"ש האי מהאי וטמא משום דקנסא הוא כדאיתא בבכורות (דף לד:) והיכא דעקר הנגע כל כך דקצץ עמה בשר חי ראוי לקנסו טפי וכששייר ממנו לא קנסינן ליה כולי האי כשלא דקדק להפט אחריה :

א הפורח מן הטמא טהור . כגון שהוחלט באחד מן הנגעים ואחר כך פרחה בכולו טהור וחזרו בו ראשי אברים שחזרו ונתגלו טמא כדכתיב (ויקרא יג) וביום הראו[ת בו] בשר חי יטמא ואפילו ראשי אברים ופליגי בת"כ אי כל שהוא אי כעדשה: עד שתתמעט בהרתו מכגרים . שהלך לו כל הנגע ולא נשתייר כגרים : מטהור טמא . אם פרח מן הטהור טמא א"א לומר דמטהור גמור דוקא דלית ביה נגע כלל איירי דא"כ מאי עד שתחזור בהרתו לכמות שהיתה אלא בשיש בו נגעים טהורים איירי כי הני דתנן לעיל בפ"ק(מ"ה) ובפ"ו(מ"ו) דכ"ד ראשי אברים דבית הסתרי' בעובד כוכבים ונתגייר בקטן ונולד בקמט ונתגלה בראש או בזקן דאם מתוך אלו פרח' בכולו טמא וקצת קשה ד[קתני] עד שתחזור לכמות שהית' דלמה לי כמות שהיתה אלא שלא תשתייר מן הפריחה כשיעור טומאה ושמא היינו בכלל כמות שהיתה ועוד יש לפרש כגון שהחליטו בשער לבן ונשר ... לבן ופטרו או שהחליטו במחיה ונתכסית המחיה ופטרו או שהסגירו בבהרת כגרים ועמד בעיניו ב' שבועות ופטרו או שפשתה ואח"כ כנסה ופטרו בכל הני אם אחר שפטרו ... בכולו היינו מטהור טמא: עד שתחזור לכמות שהיתה. דאם נשתייר מן הפריחה אפי' כל שהוא סמוך ליגנה טמא משום פסיון והא דתנן בסמוך או שהלכה לה מחיה ואח"כ ... בכולו טהור ותנן נמי בהרת ובה שער לבן פרחה בכולו אע"פ ששער לבן במקומו טהור דמשמע וכל שכן אם איננו במקומו איכא לאוקמי הנהו בשלא פטר הכהן עדיין ו... בכולו והכא בשפטרו כבר ואח"כ פרחה והא דתניא בת"כ אין לי פריחה מטהרת אלא אחר חלוט מחיה בתחלה מניין בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני אחר הפטור הת... אאחר חלוט כדפרישית בפ"ק כלומר אחר חלוט מחיה בסוף שבוע ראשון ואחר חלוט מחיה בסוף שבוע שני אחר הפטור דלאחר שפטרו בסוף שבוע שני חזרה ונולדה ... והחליטו ואחר כך פרחה בכולו אבל אם שוב לא החליטו ופרחה בכולו הייני ג) מהטהור טמא ומיהו אי אפשר לומר כן כלל ובת"כ מרבה בהדיא דפריחה אחר הפטור טהורה: ... בת"כ (שם) וטהר את הנגע כולו הפך לבן טהור מה ת"ל שיכול אין לי פריחה מטהרת אלא אחר חלוט מחיה בתחלה מניין בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני אחר ה... ואחר החלט . שער לבן בתחלה בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני אחר הפטור ואחר חלוט . הפסיון בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני אחר הפטור ופריחת ד) הבגד ת"ל ... את הנגע טהור לרבות את כולן : יכול הפורח מן הטהור יהא טהור . הבא כולו לבן בתחלה יהא טהור ת"ל (שם) הוא הוא טהור ואין הבא כולו לבן בתחלה טהור אלא ... (שם) וביום הראו' בו בשר חי יטמא ש"ז בא ללמד על ראשי אברי' שנתגלו שיהו טמאין יכול כל שהוא ת"ל בשר חי יטמא ולמעלה בשר חי יטמא מה בשר חי האמור למעלה כ... אף בשר חי האמור כאן כעדשה דברי ר' יוסי אמר ר"מ וכי משום מחיה הן מטמאין והלא אין מטמאין בראשי אברים אלא גזירת המלך היא אפילו כל שהו א"ר יוסי וכי ... ראשי אברים הן מטמאין והלא אם חזר לאמצעיתו טמא אלא כאן נאמר בשר חי ולמעלה נאמר (שם) בשר חי מה בשר חי האמור למעלה כעדשה אף בשר חי האמור כאן כע[דשה]:

ב ואחר כך הלכה לה מחיה. שפשה הנגע עליה אבל לא ה) נתפשת המחי' אין הפריחה מטהרתו וכדתניא בתוספתא(פ"ג) בהרת כגרים ובה מחיה כעדשה פרחה בכולו ו... מחיה במקומה טמא נולדה לו מחיה אחר הפריחה נתגלה מן הבשר כעדשה ר' יהושע מטמא מידי דהוה אמחיה ובתוספתא מפרש טעמייהו : תניא בתוספתא (שם) שער לב[ן] ... פריחה חלוט מחיה ושער לבן והפסיון או אחר פריחת הבגד טהור ורבי יהושע מטמא א"ר יהושע שער לבן סימן טומאה והמחיה סימן טומאה מה מחיה חוזרת ומטמאה אף ... לבן חוזר ומטמא אמר לו רבי עקיבא מה למחיה חוזרת ומטמאה שכן היא מטמאה הפוכה ושלא הפוכה תאמר בשער לבן שאינו מטמא אלא הפוך ועוד שנאמר (שם) וביום ה[ראות] ... בו בשר חי יטמא בשר חי החוזר טמא ואין שער לבן החוזר טמא ובת"כ תניא בלשון אחר א"ל ר"ע אימתי יפה כחו של שער לבן לטמא בזמן שלא שימש חלוט או בזמן ש... חלוט א"ל בזמן ששימש חלוט א"ל אם בזמן ששימש חלוט אינו מעכב את הפריחה בזמן שלא שימש חלוט אינו דין שלא יעכב את הפריחה ועוד שנאמר. כאן בשר חי בשר ... טמא ואין שער לבן החוזר טמא . פי' אם בזמן ששימש חלוט אינו מעכב את הפריחה דכשהחליטו בשער לבן ואח"כ פרחה בכולו טהור כדאמרינן טהור לרבות את כול... בזמן שלא שימש חלוט דהיינו כשאחר הפריחה בא שער לבן: ג פרחה בכולו. פריחה מטהרת אחר כולו כדפרישית מהסוא דתורת כהנים: פרחה במקצתו טמא . זו משנה ... צריכה ושמא איצטריך לאשמועינן אף על גב דפרחה ברובו אי נמי אשמועינן בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני טמא בפריחת מקצתו אפילו כל שהוא משום פסיון : ... בת"כ וראה הכהן את הבשר החי וטמאו הבשר החי טמא הוא צרעת הוא (שם) מה ת"ל שיכול אין לי אלא ראשי איברים שנתגלו שיהו טמאין אלא אחר פריחת חלוט מחיה ...

מניין

א) ולא ימי כ"ה בת"כ . ב) אולי צ"ל בת"כ ע"ש פי"ב . ג) מן הטהור . ד) בת"כ איתא הסגר ועיין ק"א שם . ה) נתכסית .

ימי שהיתה וכו' . קצצה מתכוין . קנסינן ליה ובת"כ אסמכוה אקרא התם קתני ימי אשר הנגע בו יטמא לא ימים שהית' בו הבהרת ונקצצה יכול אפילו קצצה במתכוין ת"ל כל ימי פי' כל לרבות אם קצצה במתכוין שתפרח בכולו ממקום שהבהרת התחיל לפרוח עתה נטהר מן הראשון שתפרח והוי כולו לבן ויסגור : היתה בראש הערלה . בפרק רבי אליעזר דריש ימול בשר אפילו במקום בהרת יקוץ :

א הפורח מן הטמא כגון וכו' שהוחלט באחד מן הנגעים ופרח בכולו טהור כדכתיב כלו הפך לבן טהור: חזרו ונתגלו . אפילו ראשי איברים שאינם מטמאים משום מחיה מטמאים בחזרה דכתיב וביום הראות בו בשר חי יטמא כל שהוא ופליגי בת"כ אי כל שהוא אם כעדשה : עד שתתמעט . והלכה כל הפריחה ולא נשאר בכל הבהרת כגרים : מטהור טמא . כגון שהחליטו בשער לבן והלך שער לבן ופטרו או במחיה ונתכסית המחיה ופטרו או בפסיון והלך הפסיון ופטרו בכל הני אם פרחו בכולו ... בהרתו לכמות שהיתה שאם נשתייר מן הפריחה כל שהוא אבל היכנה טמא משום פסיון והא דתנן או שהלכה לה המכוה ואח"כ פרחה בכולו טהור היינו בעוד שלא פטרו הכהן : ב בהרת כגרים כו' . והלכה לה מחיה שפשה נגע עליה ... נתכסית המחיה אין פריחה מטהרת וכן אם נולד מחיה אחר הפריחה הרי נראה בו בשר חי ובשער לבן פליגי ר' יהושע יליף לה ממחיה ורבנן כתיב בשר חי יטמא בשר חי החוזר טמא ואין שער לבן החוזר טמא אלא טהור: ג בהרת (כגרים) פרחה בכולו פריחה מטהרת בכל הנגעים באיזה סימן טומאה שנחלטו : אע"פ ששער לבן במקומו טהור . בתוספתא מוכח כר' יהושע פי' דר' יהושע (אמר) לעיל (דהא) לא מטמא אלא בשער לבן שנולד אחר הפריחה: במקצתו טמא. זו משנה שאינה

מסורת הש"ס

א) [בכורות לד.] :

מהר"ם מרוטנבורג

פ"ח א הפורח מן הטמא. פירוש מתוך הסגר והדר מפרש פורח מתוך חלוט מחי' שער לבן ופסיון: ב וכולן שחזרו בהן ראשי אברי' הרי אלו טמאין. פי' אחר חלוט שער לבן או משום שער לבן או משום פסיון ואחר חלוט פסיון משום פסיון ואחר חלוט מחי' אינו טמא משום מחי' דהא נתכסית ולא חזרה ונתגלתה אלא ראשי אברים הוא דנתגלו שאינן מטמאין משום מחי'. אלא צ"ל דנתגלו אחר חלוט מחי' מטמאין לו משום פסיון. וכתב עוד דהא קמ"ל דאפי' פורח מתוך חלוט מחי' דמטהרים לי' אם חזרו ראשי אברים ונתגלו כעדשה סד"א לא יעכבו הפריחה. כיון דלא מטמאה משום מחי' קמ"ל: פרחה במקצתו. [ועי' בר"ש שכתב איצטריך לאשמועינן כו' אפילו פרחה ברובו כו'] וכ' הוא דאי"ע במקצתו אע"פ שפרחה בכולו חוץ מפחות מכעדשה וקמ"ל דפחו' מכעדשה מעכב את הפריחה. ואפילו בראשי אברים וסתמא כר"מ דרבנן דמתני' ו':

הגהות הגר"א

[א] משנה ה מתני' בכלכו גרסינן וחכמים כצ"ל . וכ"כ וכ"ה בתורת כהנים : [ב] משנה ד בר"ש נתמעטה בהרתו מכגרים או פרחה בכולו בין כך ובין כך כו'. כצ"ל : [ג] שם באה חליה . צ"ל כוה חליה : [ד] שם שאפי' מחיה כסלע . כצ"ל :

עין משפט נר מצוה

ו א ב מיי' פי"ג מהל' טומאת צרעת הל"ב והלכה ג :

ז ג מיי' שם הל"ה :

א ד מיי' שם פ"ז הל"א סמג עשין רל"א :

ב ה מיי' פ"ז שם הלכה ד :

ג ו ז מיי' שם הל"ד :

ד ח ט י מיי' שם פ"ז הלכה ג :

פירוש הרא"ש

שיטהר בתלש סימני טומאה דומיא דתתמעט בהרתו מכגרי':(כתוב בגליון וז"ל הגה"ה ואני הצעיר שואל לרב מה יעשה ללשון ספרא דאמרינן בפי' יכול הפורח מן הטהור יהא טהור תלמוד לומר וטהר את הנגע טהור הוא הוא טהור ואין הפורח מן הטהור טהור אלא טמא עכ"ל ת"כ והכי פירושו משום דכתיב וראה הכהן והנה כסתה הצרעת וגו' וטהר את הנגע טהור הוא ס"ד לרבות אפילו הפורח מן הטהור טהור כמו שרבו בתורת כהנים שרבה דברים לטהרה מזה הפסוק להכי אתי מליעטא טהור הוא דמשמע מיעוטא הוא טהור ואין הפורח מן הטהור טהור וכו' א"כ משמע דמן הטהורה מחמרינן על פורח מן הטהור לטמא וזה שתלש סימני טומאה מתוך הבהרת מה"ת טהור ורבנן אינהו דאחמרי עלייהו וקנסוה וא"א דפורח ממנה יהיה טהור הא"ל חומרא דאחמור רבנן עלייהו חומרא דאתי לידי קולא דהוא פורח מן הטהור ויהיה טמא וקא חשבית ליה פורח מן הטמא ויהיה טהור וי"ל הא דתנן בפירקין לקמן ובסוף פ' הפורח מן הטהור טמא דוקא מאדם שלא היה בו נגע או שהיה בו נגע ונטהר על פי הכהן או אם יפרח בכולו יהיה טמא אבל מי שהיה בו נגע והלכו סימני טומא' ולא פטרו הכהן אם פרחה הצרעת בכולו לא קרינן ביה פורח מתוך טהרה בעבור שהלכו סימני טומאה אלא פורח מתוך טומאה הואיל ולא פטרו הכהן עדיין דהא תנן בפירקין דלקמן הלכה לה המחיה ואחר כך פרח בכולה טהור ולמאי יהיה טהור והא הלכה לה המחיה קודם פריחת הצרעת וה"ל פורח מן הטהור אלא ודאי הואיל ולא פטרו על פי כהן ה"ל פורח מתוך טומאה הוא הדין בכה"ג דתלש סימני טומאה הואיל ולא נטהר ע"פ כהן קרינן בו פורח מתוך טומאה ולהכי טהור זה שפרח' בכולה אחר שתלש סימני טומאה וסיוע גדול יש לזה התירוץ ממשנה אחרונה של פרק הסמוך באמרו יש מראה לכהן ונשכר ויש מראה ומפסיד כיצד כו' ודוק ותשכח . מפי רבי ומורי הר"ן

מניין אחר פריחת חלוט מחיה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור אחר פריחת חלוט הפסיון בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור אחר פריחת הסגר [ב] ת"ל (ויקרא יג) וראה הכהן את הבשר החי וטמאו הבשר החי טמא הוא לרבות את כולן: ד שבפריחתן טהרו טמא. כלומר ע"י פריחתן טיהרו את הטמא וכשחזרו ונתגלו חזרו לטמאותו: שבחזירתן טמאו טהור. שע"י מה שחזרו ונתגלו טמאו את הטהור אם חזרו ונתכסו בנגע טהור וכולה מילתא כבר תנינא לה אלא איצטריך לאשמועינן אפילו זימני טובא כדקתני אפילו מאה פעמים. תניא בתורת כהנים או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן (שם) הרי זה בא ללמד על ראשי איברים שנתגלו וחזרו ונתכסו שיהו טהורים יכול פעם אחת מניין אפילו מאה פעמים נתכסו טהור נתגלו טמא ת"ל (ישוב) כי ישוב או כי ישוב: ה כל הראוי לטמא בנגע הבהרת. כגון עור הבשר: מעכב את הפריחה. אינו טהור עד שתפרח עליה: וכל שאינו ראוי לטמא בנגע הבהרת. כגון ראש וזקן וכל הני דחשיב בהדייהו אין מעכבין את הפריחה דאע"ג שלא פרח הנגע עליהם (כמו) [*כיון] דפרח בשאר הגוף טהור: ונעשו צרבת טהורין. אע"ג דעכשיו נקרחו הראש והזקן וראויין להטמא בנגע בהרת: וכן שחין ומכוה וקדח המורדין שנעשו צרבת כשאר עור הבשר כיון דבשעת פריחה לא היו ראויין לא מעכבי וטהור: אע"פ שנעשה מקום המחיה בהרת טמא. דפריחה קמייתא לאו פריחה היא כיון דאשתייר מעור הבשר חצי עדשה סמוך לראש ופריחה דהשתא שנתכסית המחיה של חצי עדשה נמי לא חשיב כיון דכבר נקרחו ונעשו צרבת דהרי הן כעור הבשר ולא מהני עד דפרח נמי עלייהו: תניא בתוספתא [פ"ג] פרחה בכולו [ג] אבל לא בכחצי עדשה שהוא סמוך לראש ולזקן השחין והמכוה והקדח והמורדין חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוה והקדח ונעשו צרבת וחזר ונתמלא מקומן בבהרת ר' יעקב אומר הואיל ונהפכה טהורה לטהורה טהור וחכמים אומרים תראה כתחלה. פי' הואיל ונהפכה טהורה לטהורה משמע דקסבר רבי יעקב דאי לא פרח בהן טהור ומתני' דלא כרבי יעקב אלא כרבנן אתיא והא דאמרו רבנן תראה כתחלה ומתני' משמע דטהור משום דמקום המחיה הכל נתכסה בבהרת ובריית' שלא פרחה על מקום המחיה ומיהו קשה מאי תראה הא אין מסגירין את המוחלט: ו אחת טמאה. מוחלטת בשער לבן או במחיה או בפסיון: ואחת טהורה. בסוף שבוע שני לאחר הפטור: ופרחה מזו לזו. אפי' מטהורה לטמאה: ואח"כ בכולו. משום דטהורה נעשית טמאה כשפרח ממנה לטמאה דהרי פשתה וכי פרחה אחר כך בכולו הוה ליה פורח מן הטמא וטהור ובתוספתא פליגי רבי וחכמים: בשפתו העליונה. הכי גרים בהרת וכן בשפה התחתונה וכשסגר פיו נראית בהרת כנגרים וכן בשתי אצבעות או שני ריסי עיניו כשמדובקין נראית כנגרים שלם: אבל לא בבהק. מראה לבנונית למטה מארבע מראות ומעכב את הפריחה: חזרו בו ראשי אברים. שנתגלו מן הנגע ונעשה בהק טהור וה"ה בשאר הגוף דאע"ג דבהק מעכב את הפריחה בתחלה אינו מעכב בסוף ואגב סיפא נקט כאן ראשי איברים א) (וגבי פיו) נקט ראשי איברים משום רבותא דר"מ דאפילו בראשי איברים מטמא כשנתגלו פחות מכעדשה ונעשה בהק וכ"ש בשאר הגוף ורבנן דמטהרי לאו דוקא פחות מכעדשה דאפי' טובא טהור דבהק בסוף אינו מעכב: תניא בתוספתא [שם] שתי בהרות אחת טמאה ואחת טהורה פרחה מזו לזו [ד] בעור הבשר ולא מעור הבשר לתוכן טהור רבי נחמיה אומר אי מתחלה פרחה מטמאה לטהורה טהור ואם מטהורה לטמאה טמא. פי' ולא מעור הבשר לתוכן כלומר אע"פ שלא חזר ופרח מעור הבשר לתוכן טהור דכולו פרח קרינא ביה: תניא בתורת כהנים (שם) ואם פרח תפרח אין לי אלא בזמן שפרחה כולו כאחת מניין פורחת וחוזרת ופורחת וחוזרת ת"ל תפרח אין לי אלא מלמעלן למטן מלמטן למעלן מניין ת"ל תפרח ואם פרח תפרח אין לי אלא מטמאה לטהורה מטהורה לטמאה מניין ת"ל תפרח ואם פרח תפרח רבי נחמיה אומר אם מתחלה פרח מטמאה לטהורה טהור מטהורה לטמאה טמא. עוד תניא בת"כ (שם) וכסתה הצרעת ולא הבהק שהייתי אומר הואיל והוא סי' טהרה בסוף תהא סי' טהרה בתחלה ת"ל וכסתה הצרעת ולא הבהק. עוד תניא בתורת כהנים בשר חי (שם) בשר חי החוזר טמא ואין בהק החוזר טמא והלא דין הוא בהק מעכב ומחיה מעכבת מה מחיה חוזרת ומטמאה אף בהק יחזור ויטמא ת"ל בשר חי בשר חי החוזר טמא ואין בהק החוזר טמא: ז הבא בכולו לבן יסגיר. מתחלה בא כולו מכוסה בנגע יסגיר כדין בהרת כגרים שמא יוליד לה שער לבן או מחיה ואין פריחה מטהרת בתחלה כדתניא בתורת כהנים ובריש פירקין הבאתיה: נולד לו שער לבן. בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני יחליט. ואם לא בא סימני טומאה יפטור: השחירו שתיהן. כל הני דחשיב סימני טהרה נינהו: נולד לו מחיה. בתורת כהנים דרשינן באדם להביא את הבא בכולו לבן שתהא המחיה מטמאתו והלא דין הוא ומה בהרת קטנה מחיה מטמאתה בהרת גדולה לא תהא מחיה מטמאה לא אם אמרת בבהרת קטנה שהיא סימן טומאה תאמר בבהרת גדולה שאינה סימן טומאה הואיל ואינה סימן טומאה לא תהא מחיה מטמאתה ת"ל באדם להביא את הבא בכולו לבן שתהא מחיה מטמאתו בכולו הבא בכולו לבן מתחלה שהוזקק להסגיר או לפטור או להחלים: הרי הן כמו שהיו. וטהורין דלא חשיבי מחיה: פרחה במקצתו. במקצת ראשי אברים שנתגלו טמא משום דפשה וה"ה בכולו בבת אחת טמא משום

א) [ונקיפא].

טהור: ד [א]כל פריחת ראשי אברים שבפריחתן טהרו טמא כשיחזרו טמאים כל חזירת ראשי אברים שבחזירתם טימאו טהור נתכסו טהור נתגלו טמא אפילו מאה פעמים: ה [ב]כל הראוי לטמא בנגע הבהרת מעכב את הפריחה כל שאינו ראוי לטמא בנגע הבהרת אינו מעכב את הפריחה כיצד פרחה בכולו אבל לא בראש ובזקן בשחין במכוה ובקדח המורדין חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוה והקדח ונעשו צרבת טהורים פרחה בכולו אבל לא בכחצי עדשה הסמוך לראש ולזקן לשחין למכוה ולקדח חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוה והקדח ונעשו צרבת אע"פ שנעשה מקום המחיה בהרת טמא עד שתפרח בכולו: ו [ג]שתי בהרות אחת טמאה ואחת טהורה פרחה מזו לזו ואח"כ פרחה בכולו טהור בשפתו העליונה בשפתו התחתונה בשתי אצבעותיו בשני ריסי עיניו אף על פי שמדובקים זה לזה והם נראין כאחד טהור [ד]פרחה בכולו אבל לא בבוהק טמא חזרו בו ראשי אברים כמין בוהק טהור חזרו בו ראשי אברים פחות מכעדשה ר"מ מטמא וחכמים אומרים [ה]בוהק פחות מכעדשה סימן טומאה בתחלה ואין סימן טומאה בסוף: ז [ו]הבא כולו לבן יסגיר נולד לו שער לבן יחליט השחירו שתיהם או אחת מהן הקצירו שתיהן או אחת מהן נסמך השחין לשתיהן או לאחת מהן הקיף השחין את שתיהן או את אחת מהן או חלקן השחין ומחית השחין המכוה ומחית המכוה והבוהק [א] נולד לו מחיה או שער לבן טמא לא נולד לו לא מחיה ולא שער לבן טהור וכולן שחזרו בהן ראשי אברים הרי אלו כמות שהיו פרחה במקצתו טמא פרחה בכולו

אמרו יתברך (ויקרא יג) כולו הפך לבן שיחזור ברגע אחד אבל אע"פ שפרח בו מעט מעט בעת שיכללהו טהור: ד שבפריחתן טהרו טמא. הוא אשר אמרנו שהוא היה טמא עוד פרח בכולו והיה טהור ואם פרח לראשי אברים אשר בכלל הצרעת להחזיר טהור כאשר נתגלה ממנו הנגע וחזר בה בשר חי כעדשה הנה יחזור טמא וכן אמרו כשחזרו טמאים וכן ג' הוא אשר היה טהור כאשר תכלול אותו וחזר וכסתה שנית הנה הוא יחזור טהו' ואם תתגלה אחר זה יחזור טמא וכן תמיד אפילו מאה פעמים כאשר יתגלה ממנו אבר יטמא וכאשר יכללהו בצרעת טהור וזה לשון התורה אמר (שם) וראה הכהן את הבשר החי וטמאו ואמר אחר זה או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן וטהר הכהן את הנגע: ה זאת ההלכה כולה כבר הפרשנו אותה בפרק השני מזאת המסכתא ואמרו אע"פ שנעשה מקום המחיה בהרת ירצה בו זה החלק אשר היה נשאר מן הגוף והוא כחצי עדשה סמוך לראש או למחיה אשר נשארת מהגוף קודם שישובו אלו המקומות הראויין לבהרת הנה הוא טמא עד שתכלול הצרעת לראש או לזקן או יקרחו ויעשו השחין והמכוה כאשר נעשו צרבת הנה כבר היו ראויין לנגעי הבהרת ולזה מעכבין: ו בהרת טמאה היא אשר תהיה לה שער לבן או מחיה או פסיון והודיעך בכאן כי כאשר היו באדם ב' בהרות אחת טמאה ואחת טהורה ופרחה הצרעת בכולו מן הטהורה הנה הוא טהור ולא נשימהו כמו פרח מן הטהור שהוא טמא כמו שקדם: אע"פ שמדובקים זה בזה והן נראין כאחת טהור. הענין בזה המאמר כי כאשר פרחה הצרעת בכל גופו וכללה ב' אברים מתדבקים הנה התדבקותם לא יועיל [...] אלא א) מסירבה הלובן יכלול אותן יחד כמו שיכללהו האבר האחד ואם היו ש[...] אצבעות דרך משל כאשר יתפרקו יראה במה שביניהם בשר חי וכאשר חוברו ויראה כא' יראה הלובן כולל להן הנה הוא טהור וזהו ענין אמרו אע"פ שמדובקים זה לזה ר"ל אע"פ שלא יראה כולו לבן אלא אגל חבורם קלת לקלת הנה הוא טהור ואמר יתעלה כאשר יתלבן כולה (ויקרא יג) והנה כסתה הצרעת ולזה יצטרך שיהי' למראה הלובן אשר יכלול כל גופו צרעת לא בהק וכאשר כלל גופו אחת מד' מראות או כולן הנה הוא הטהור כמו שהתבאר בראש המסכתא שהן מצטרפין לפטור [...] ההופך כולו לבן אולם אם כללו הלבן וקצת זה הלובן צרעת וקצתו בוהק הנה הוא טמא עד שישוב זה הבהק לא' מד' מראות ואם כללה הצרעת יהיה טהור כמו שאמרנו עוד נתגלה ממנו ראשי אברים אם להם לא תשוב בשר חי אבל יתגלה הלובן ממנו עד שישוב בהק הנה הוא טהור כמו שהיה לאומרו (שם) וביום הראות בו בשר חי יטמא לא מקום לבן ואמר יתעלה (שם) או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ולא אמר ונהפך לצרעת כמו שאמר תחלה וכסתה הצרעת הנה יתבאר מ[...] זה שאגל פריחת הצרעת לא יטהר ונאמר בו כולו הפך לבן עד שיחזור מקום הבוהק לצרעת ואגל הראות בשר חי אחר זה לא יטמא בו עד שיחזור ממנו הלובן לגמרי והבוהק לא ישאר הבשר בזה הבשר החי. חזרו בו ראשי איברים פחות מכעדשה ר"ל כי אשר היה בשר כעדשה ופחות מכעדשה מזה העדשה בהק ר' [...] אומר שזה הבשר החי אינו כולו בהק אבל אשר בו מן הבהק פחות מכעדשה ו[...] פחות מכעדשה לא יתחבר אליו הנה הוא טמא זה המאמר אמר אותו ר"מ לדברי רבי יוסי אשר יאמר כי כאשר יראה בשר חי בראשי אברים לא יטמא עד שיהיה כעדשה ואמר לו ר' מאיר לפי זה הדעת ואפילו היה קצת העדשה ההיא בוהק אמנם אגל ר"מ הנה יאמר שבשר חי כאשר יראה כאשר נהפך כולו לבן הנה הוא טמא בכל שהוא כמו שהתבאר בספרא וחכ"א שאגל פריחת הצרעת בגופו כאשר כללתו כולו זולת פחות מכעדש' בשר חי וישלם שלמות השיעור כעדשה ב[...] הנה הוא נשאר בטומאתו ונאמר שכעדש' בכללו בשר חי יחשב לאמרו והנה כסתה הצרעת וזה בהק כמו שקדם אמנם כאשר כללה הצרעת וטהר ונתגלה ממנו בשר חי כעדשה וממנו קצתו בהק ר"ל קצת זאת העדשה הנה אינו סימן טומאה ו[...] כתוב אותה כולה בשר חי עד שיתגלה בשר חי מן בהק כעדשה כמו שהסרנו ואין הלכה כר"מ: ז כבר ביארנו כי כאשר יבא בתחלה לפני הכהן והוא כולו לבן הנה יקרא הבא בכולו לבן ושהוא טמא וכן אמר בכאן יסגיר וכבר ידעת שהמוסגר טמא ואם התחדש לו שער לבן יחליט ואם התחדש לזה השער לבן אשר החליט בו מה שאמרו בו שהוא רושם טומאה ואלו הדברים אשר מנו אפשר איזה מהן שיזדמן עוד חידש לו סימן טומאה אחר אם מחיה או שער לבן הנה הוא טמא ו[...]

לא

א) כד"א הגי' מסירהה.

פסיון וכן מוכה בסמוך והא דנקט מקלתו משום דבעי למיתני פרחה בכולו טהור דהיינו אחר שפרחה במקלתו דה"ל פורח מן הטמא. תניא בת"כ יכול הבא בכולו לבן שחזרו בו ראשי אברים מתוך הפטור יהא טמא ת"ל הוא הוציא את הבא בכולו לבן שחזרו בו ראשי אברי' מתוך הפטור ולא הוציא את הבא בכולו לבן שחזרו בו ראשי אברי' בין מתוך החלט בין מתוך הסגר ת"ל (שם) טמא הוא צרעת הוא הוא טמא ואין הבא בכולו לבן שחזרו בו ראשי איברי' בין מתוך החלט בין מתוך הסגר בין מתוך הפטור טמא אלא טהור. פי' הבא כולו לבן מתחלה והסגירו שני שבועות ולא נולדו בו סימני טומאה ופטרו ואח"כ נתגלו בו ראשי איברים היינו חזרו בו ראשי איברים מתוך הפטור ואם החליטו בשער לבן והסגירו ואח"כ נתגלו ראשי איברים היינו חזרו בו ראשי איברים מתוך החלט טהור ואם בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני נתגלו ראשי איברים היינו א) (הוא) בו ראשי איברים מתוך הסגר וכולן טהור: **ח אם פרחה בכולו כאחת מתוך טהרה טמא.** כגון הכי דפריחת שבא כולו לבן מתחלה ולאחר הסגר או החלט נטהר כדפרישית דאם חזרו בו ראשי איברים טהור אח"כ נתגלו ראשי איברים טהור ושוב נתכסו כאחד היינו מתוך טהרה דטמא והיינו דפריחת דפרחה במקלתו לאו דוקא: מן הפריעה ומן הפרימה. בטהור מתוך החלט נמי לא שייכא פריעה ופרימה מכיון שטהור והכי איבעיא ליה למתני מצורע מוסגר פטור מן הפריעה ומן הפרימה ומוחלט חייב ומשום תגלחת וצפרים נקט כי האי לישנא טהור מתוך הסגר וטהור מתוך החלט ובפ"ק דמגילה (דף ח:) הלשון מכוון דתנן אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפורים אבל לענין שילוח וטומאה זה וזה שוין כדדרשינן התם בגמרא מקראי: **ט פרחה בכולו.** אי בשהחליטו ואחר כך פרחה בכולו כולי עלמא לא פליגי דטהור וכי חזרו ראשי איברים ונתגלו טמא אלא הכא מיירי שלא הספיק להחליטו עד שפרחה בכולו ונתגלו ראשי איברים דר' ישמעאל מדמי לה ב) לכתחלה בכולו לבן בלא ראשי איברים דבעי הסגר ור"א בן עזריה סבר דכיון דאילו לא פרחה היה מחליטו דינו כבהרת קטנה ובה מחיה וכי פרחה בכולו ואח"כ נתגלו ראשי איברים טמא ועוד יש לפרש דאפילו החליטו במחיה *(בחזרת ראשי איברים דכי מיטמו) ופרחה בכולו וטהרו קסבר ר' ישמעאל דאין מיטמא בחזרת ראשי איברים ג) שאחר פריחה היינו היכא דטהור בתורת פריחה אבל הכא לא בתורת פריחה טהור דהא אילו נתמעטה מחיה מכעדשה טהור. תניא בתוספתא (פ"ג) הבא כולו לבן ובו מחיה עגולה או ארוכה הרי זה יסגיר חזרו בו ראשי איברים הרי אלו כמות שהיו [א] וחכמים אומרים פרחה במקלתו טמא בכולו ובמחיה טהור. פי' הרי זה יסגיר דאין מחליט במחיה אא"כ יש בה כשיעור עדשה מרובעת כמות שהיה להסגיר: וחכ"א לא גרסי' דהא כולי עלמא מודו ושיבוש הוא: פרחה במקלתו טמא משום פסיון: בכלו. כלומר בכל ראשי אברים: ובמחיה העגולה או ארוכה. טהור משום פריחה: **י מי שהיה מוחלט.** בשער לבן או במחיה או בפסיון: שאילו הראה לכהן. כשהלכו סימני טומאה היה מטהרו ואם אחרי כן היה פורח היה טמא דהוה ליה פורח מן הטהור אבל השתא הוה ליה פורח מן הטמא וטהור: עד שפרחה בכולו טמא. כלומר מעון הסגר כבא כולו לבן בתחלה ואם מתחלה קודם שפרחה הראה לכהן היה מסגיר ובסוף שבוע כשפרחה הוה ליה פורח מתוך הסגר לטהור:

א השחין והמכוה. עור הבשר שלקה בשחין ומכוה כדמפרש ונולד במקומו בהרת באחד מארבע מראות מסגירו שבוע אחד בסוף שבוע ראשון אם יש בו שער לבן או פסיון מחליטו ואם לאו פוטרו אבל במחיה אין מטמא דמחית בשר חי בעינן ואינו זה בשר חי כיון דמקומו שחין או מכוה עד שיעשה מקומו צלקת קרום חזק ודוקא בשחין ומכוה שאין מורדין שעשו קרום כקליפת השום הוא דבעי הסגר כשנולדה במקומו בהרת אבל אם היו מורדין אין מטמאים בנגעים כדתנן לעיל בסוף פרק ו' ושם פירשתי כל הצורך: גפת. פסולת של זיתים ושם מחמת עצמו: רמץ. אפר כירה ושם מחמת האור: **ב אין מצטרפין זה עם זה.** חצי גריס שחין וחצי גריס מכוה אין מצטרפין: ואין פושין מזה לזה. דאם שחין ומכוה זה אצל זה ובאחד מהן בהרת כגריס והסגירה ובסוף שבוע פשתה לחבירו או לעור הבשר אין מחליטו או אם הבהרת בעור הבשר ובסוף השבוע פשתה לשחין או למכוה אין מחליטו וכולה מילתא פירשתי לעיל בסוף פרק שני: אע"פ שמקומו נעשה צלקת. שניכר שהיתה שם שחין או מכוה ואין שוה לשאר עור הבשר אעפ"כ נידון בעור הבשר מאחר דנעשה קרום חזק: תניא בתורת כהנים ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא (ויקרא יג) או בשר כי יהיה בעורו מכות אש (שם) מלמד שאין שחין ומכוה מצטרפין זה עם זה לא שבאו ואין ידוע אם שחין הוא ואם מכוה הוא אלא אפילו כחצי גריס שחין וכחצי גריס מכוה אין מצטרפין: תניא בתוספתא [פ"ג] השחין והמכוה שניהם סימן אחד ושניהם טומאה אחת ולמה נחלקו שאינן מצטרפין זה עם זה כחצי גריס מן השחין וכחצי גריס מן המכוה אינן מצטרפין זה עם זה שחין ונעשית מכוה בטלה מכוה את השחין מכוה ונעשית שחין ביטל שחין את המכוה הרי הן לפניך ואין ידוע אם שחין אם מכוה טהור השחין והמכוה והנתקים השחין והמכוה והקרחת והגבחת השחין והמכוה ועור הבשר אין מצטרפין זה עם זה ואין פושין מזה לזה. הסגירו בשחין ובסוף שבוע נעשה עור הבשר. בעור הבשר ובסוף שבוע נעשה שחין יראה כתחלה. פי' הסגירו בשחין שהיה כקליפת השום. ובסוף שבוע שני נעשה עור הבשר שנעשה מקומו צלקת. או בעור הבשר הסגירו שהיה צלקת. ובסוף שבוע נעשה שחין שהצלקת נעשה כקליפת השום. יראה כתחלה אם היה בתחלה כגריס ועכשיו כסלע לא יחליט אלא יסגיר כאילו עכשיו רואה בתחלה: תניא בתורת כהנים והיה במקום השחין שאת לבנה שיקדים השאת לשחין ולא שיקדים השאת לשחין ר"א בן יעקב אומר קרוי הוא במקומו עד שלא בא לשם כילד היה בעור של הבשר עד שנעשה שחין ונעשה שחין ר"א בן יעקב מטמא וחכמים מטהרין.[ג] פי' ר"א בן יעקב מטמא אם תחלתה כגריס ועכשיו פשתה ובריית' דתוספתא דקתני יראה כתחלה דלא כוותיה אלא כרבנן ומטהרין לאו דוקא ולאפוקי מר"א בן יעקב דמטמא קאתו אלא יראה כתחלה: **ג אמרו לו למה.** יסגיר הא אי אפשר להולד

א) נ"ל חזרו. ב) נ"ל נבא לכתחלה. ג) נ"ל דכי מטמו בחזרת ראשי אברים שאחר פריחה היינו כו' [וכ"ה בר"ש].

בכולו הרי הוא טהור: **ח** אם בכולו פרחה כאחת מתוך הטהרה טמא ומתוך הטומאה טהור הטהור מתוך הסגר פטור מן הפריעה ומן הפרימה ומן התגלחת ומן הצפרים מתוך החלט חייב בכולן וזה וזה מטמאין בביאה: **ט** הבא כולו לבן ובו מחיה כעדשה ופרחה בכולו ואחר כך חזרו בו ראשי אברים ר' ישמעאל אומר כחזרת ראשי אברים בבהרת גדולה רבי אלעזר בן עזריה אומר כחזרת ראשי אברים בבהרת קטנה: **י** יש מראה נגע לכהן ונשכר ויש מראה ומפסיד כיצד מי שהיה מוחלט והלכו להן סימני טומאה לא הספיק להראותו לכהן עד שפרחה בכולו טהור שאילו הראה לכהן היה טמא בהרת ואין בה כלום לא הספיק להראותה לכהן עד שפרחה בכולו טמא שאילו הראה לכהן היה טהור:

פרק תשיעי

א השחין והמכוה מטמאין בשבוע א' בשני סימנין בשער לבן ובפשיון איזה הוא השחין לקה בעץ או באבן או בגפת או במי טבריה כל שאינו מחמת האש זה הוא שחין איזו היא מכוה נכוה בגחלת או ברמץ כל שהוא מחמת האש זו היא מכוה: **ב** השחין והמכוה אין מצטרפין זה עם זה ואין פושין מזה לזה ולא לעור הבשר ולא עור הבשר פושה לתוכן היו מורדין טהורין עשו קרום כקליפת השום זו היא צרבת השחין האמורה בתורה חזרו וחיו אע"פ שמקומן צלקת נדונין כעור הבשר: **ג** שאלו את רבי אליעזר מי שעלתה לתוך ידו בהרת כסלע ומקומה צרבת שחין אמר להם יסגיר אמרו לו למה לגדל שער לבן אינה ראויה ולפשיון אינה פושה

לא יתחדש לו שער לבן אחר ולא מחיה אבל הליל מן השער הראשון אשר החליטו בו מא' מאלו הכללות ולא יתחדש סימן טומאה הנה הוא טהור ואמרו וכולן שחזרו בהן ראשי אברים הרי אלו כמו שהיו הוא לפי מה שאספר לך וזה שאשר יפשוט עליו בטומאה עוד תכללהו הצרעת הנה הוא טהור לפי מה שהתבאר וכן מה שיכללהו הצרעת קודם שיגיע לכהן והסגירו וטהר אחר ההסגר כגון שלא התחדש לו סימן טומאה או שבא כולו לבן אחר החלטו והוסר הדבר אשר החליטו בו וחזר טהור כמו שהתבאר בזאת ההלכה הנה כל אחד מאלו השלשה אישים אשר זכרנו כולן טהורים הראשון מפני כלל הצרעת אשר התחדש בהן הכללות אחר הטומאה והשני כלל אותו קודם הגעתו לפני הכהן עד נסגר ונפטר והשלישי כללתו קודם בואו לפני כהן עוד הוסגר והוחלט ונפטר אחר החלט בסור סימן הטומאה הנה כל אחד מהן כאשר נתגלה ממנו ראשי אברים לפי מה שספרנו שנתגלה ממנו בשר חי כעדשה שהוא יחזור כמו שהיה קודם. אם היה לבן ונתגלה בשר חי חזר טמא כמו שהיה קודם שיכללהו הצרעת ואם כללהו הצרעת אחר זה וכסה אלו המקומות אשר נתגלו חזר טהור וכבר ביארנו בזה מפרק שענין אמרו פרחה מקלתו טמא בכולו טהור שהוא אפילו תוסיף בתחלה עד שיכללהו הנה הוא טהור ולא נאמר עד שיכללהו ברגע אחד ואז יהיה טהור אמנם כפל אלו הדינים בכאן ואע"פ שכבר זכר זה הדין בעצמו בזה הפרק וכן זכר חזרת ראשי אברים ואמר נתכסו טהור נתגלו טמא אפי' מאה פעמים כדי שלא תחשוב שזה אמנם הוא סימן הופך כלו לבן אחר החלט אולם מי שיכללהו קודם שיבא אל הכהן הנה א"ל ללמדך שהן כולן שוין באלו הדינים כמו שאבאר: **ח** זה כולו מבואר וכבר הקדמתי לך פרשו וכבר ביארנו דין המוסגר והמוחלט בתגלחת ובצפרים בפרק ראשון מכלים. ושהענין מטמאין בביאה כאשר יכנס באהל נטמא כל מה שבו על התנאים אשר נתבארו בי"ג מזאת המסכתא: **ט** בהרת גדולה היא כללות הצרעת לכל הגוף וא"ר ישמעאל כאשר נתגלה כעדשה בראשי אברים הנה הוא טמא כדין חזרת ראשי אברים בהפך כולו לבן והוא בעל בהרת גדולה ור' אלעזר בן עזריה אומר שהוא מעת בואו אל הכהן היה כולו לבן ובו מחיה ודינו כדין בעל בהרת קטנה וכאשר נתגלה ממנו כעדשה בראשי אברים לא תטמא משום מחיה בבהרת קטנה כמו שכבר הפרשנו פרק השני והלכה כר' ישמעאל: **י** בהלכה ראשונה אם ראה הכהן כאשר הלכו סימני טומאה היה פוטר אותו וכאשר תפרח הצרעת בכל גופו אחר זה יהיה טמא לפי מה שהפרשתי לך שהופך כולו לבן מתוך הפטור טמא ובהלכה השנית בעת שהיה בו בהרת ואין בה כלום א) לא ראהו הכהן היה מסגירו לפי מה שקדם בזה וכאשר תפרח בגופו אחר זה יהיה טהור לפי מה שהתבאר שהופך כולו לבן מתוך הסגר טהור וכאשר עזב עצמו עד שפרחה בכולו יהיה טמא לפי מה שקדם שהבא בכולו לבן יסגיר וידוע שכל מוסגר טמא:

א ידוע שבטברי' מים חמים ואמרו שמימיו חמים הוא מאשר עוברי' על מקור גפרית ודומיהם ואין דינם דין חמי האור וכבר קדם בפרק הג' באור כל הסימנים: **ב** כבר קדם ביאור ההלכה הזאת וזכר שרשה בסוף הפרק השני ולא נשאר לנו תוספת ביאור בסיפור השחין והמכוה וזה שהגשם כאשר יתנגע ונבקע העור ונתפשט באי זו סבה שיהיה אם בסבת האש או בסבה אחרת הנה זה המקום הנפשט לא יטמא בנגעים כל מה שהוא הבשר מגולה והוא אשר יקרא מורד וכאשר בושל הנגע ונתכסה הבשר והעור ולא נשאר בו רושם נבד כמו שישאר בשאר הנגעים והמורסות הנראות שהוא אז דינו כדין העור הבריא אשר לא נוגע ויטמא בנגעי עור ובשר וכאשר בישל והתחיל להתקשות ונהלקח בעליונו קרום דק אז יקרא שחין או מכוה או קדח כפי סבתו ואז יטמא בנגעי שחין ומכוה הנזכרים בתורה והרושם אשר ישאר בגוף אחר שלימות רפואתו והתכסותו ותדמה שטוחה בעור יקרא צלקת ולשון ספרא (ויקרא יג) ובשר כי יהיה בו בעורו שחין יכול למורד ת"ל ונרפא אי נרפא יכול עד שיהיה צלקת ת"ל שחין הא כיצד נרפא ולא נרפא וכן הוא אומר צרבת השחין עד שתקרום כקליפת השום ודין הקדח והשחין דבר א' לפי שהן שני מינין מן השחין אם היתה סבתו מליחה שורפת יקרא קדח מכוה ואם היתה בסבת הכאה באבן או בעץ יקרא שחין ובספרא אין לי אלא שחין שעלה מאליו מניין לקה בעץ ובאבן ת"ל שחין ריבה: **ג** כבר קדם שהשחין והמכוה לא יתטמאו במחיה ואמנם סימן הטומאה בהן שער לבן או פסיון וכבר קדם ששחין ומכוה אין פושין לעור הבשר ולא עור הבשר פושה לתוכן ואמנם יהיה הפסיון בשחין עצמו. וידוע שכף האדם לא יצמח בו

א) נ"ל אינו.

...פרחה בכולו נתגלו ראשי אברים. הרי אלו כמות שהיו מוחלט. ואם שוב פרח בכולו / ...פורח מן הטמא וטהור. ואם מתוך הפטור. נתגלו ראשי אברים. כגון נולד לו שער לבן. דקתני יחליט. / ...הלכו להן ולא נולד נמי שוב מחיה. דקתני טהור. והיינו נתגלו בו ראשי אברים מתוך הפטור. הרי אלו / ... פרחה במקלתו טמא. בכולהו יש מהן להסגיר. ויש מהן להחליט. ואי לאחר הפטור טמא. משום / ...ר. פרחה בכולו טהור. דה"ל פורח מן הטמא וטהור. ולפי דבריו הא דתנן לקמן פ"ט. שאלו את ר"א / ...דו בהרת כסלע ומקומה צרבת השחין וכו' עד א"ל שמא תכנוס ותפסה. אין לפרש שמא תכנוס ותפסה / ...פילו כנסה ופשתה לכמות שהיתה. לא מטמא משום פסיון. כדפרישית. אלא יש לפרש שמא תכנוס ותפסה / ...לו מטמאים משום פסיון כדפי'. ואין לתמוה היפא דנתגלו ראשי אברים מתוך הסגר הבא כולו לבן בתחלה / ...אחד אמאי טהור. כיון דחזר להיות כבתחלה נימא יסגיר. דע"כ לכהורה בתחלה משמע כדפרישית. מדקט הכא פרחה ב... / ...ור הוא. דמכל טהור קאמר דהוי דינא הכי. אפילו טהור גמור הבא כולו לבן בתחלה. ושמא הטעם הוא. / ...שתא איירינן בנתגלו ראשי אברים מתוך הסגר. ומתוך החלט. ומתוך הפטור. דכולהו הוי דינא הכי. הרי אלו כ... / ...חלוק. מתוך טהרה טמא. מתוך טומאה טהור: **ט הבא** כולו לבן ובו מחי' כעדשה פרחה בכולו וכו'. [עי' בר"ש...

בהם בהרת מד' מראות מסגיר שבוע אחד ואם נולד בסופו שער לבן או פסיון מחליטו ואם לאו פוטרו אבל במ... / דמחית בשר חי כתיב והאי לאו בשר חי הוא כיון שהוא לקוי (כתוב בגליון וז"ל ואם תשאל הרי בשחין יש ... / קרא מחית השחין והיאך אמר במשנה בשני סימנין שער לבן ופסיון וי"ל דמחית השחין היינו צרבת דלאח"כ ר"ל... / **גפת**. פסולת זיתים וכששוכב ממנו הרבה במקום אחד מתחמם: **רמץ**. אפר כירה מעורב בגחלים: **ב** הש... / כו' אין מצטרפין. חצי גריס שחין וחצי גריס מכוה שהרי דין אחד להם וחלקם לשתי פרשיות לומר שאין מצ... / בא בא' מהם בהרת כגריס ופשה לתוך השני לא מיקרי פסיון וכן לעור הבשר ומעור בשר להם: **אע"פ שמקומ...** / ואינו שוה לעור הבשר: **ג שאלו** את ר' אליעזר וכו'. לגדל שער אינה ראויה. דאין תוך היד מגדלת ש... / הכא פרחה במקלתו טמא. ומדקתני לעיל (מ"א) מטהור טמא. חזרו ראשי אברים ונתגלו טמא עד שתחזור בהרתו ל... / הטעם הוא. דאתרבי מישוב. כי ישוב. או כי ישוב כדיליף בתורת כהנים. הלכך מסתם מרבינן כל בא כולו ל... / . הרי אלו כמו שהיו. ואם שוב פרחה במקלתן טמא בכולהו. ואם שוב פרחה בכולן טהור. והדר קתני פרחה בכולן... / כו'. [עי' בר"ש שכתב הכא מיירי שלא הספיק להחליטו] ולא פירש כל הצורך. ויש לפרש דהאדלעיל קאי דקתני הבא כו...

הגהות הגר"א [א] מ"ס בר"ש ותכ"א. נמחק: [ג] מ"ב בר"ש פי' ראב"י מטמא כו' דלא כוותיה אלא כרבנן. נמחק. וכ"ב אינו כן אלא כרבנן דתוספתא סוף פ"ב והביאו ברים פ"ז מתני' א' אבל חכמים דת"כ הוא ת"ק דשם וכחכמים דמתני'...

א) נ"ל כחזרת וכן לקמן [וכ"ה בכס"מ]: ב) חולין ח.: ג) [שם]:

פירוש רב האי גאון

פ"ט א או ברמץ. פי' הגץ היוצא מן האש שמו בלשון ישמע' שדרה אל צר שדרה אל נר...

מהר"ם

פירוש הרא"ש

יב א מיי' פ"י מהל' טומאת צרעת הל"ו: יג ב מיי' שם הל"ב: יד ג מיי' שם פ"ז הלכה ד: טו ד מיי' שם הל"ט: א ה מיי' שם פ"ט הלכה ד: ב ו מיי' שם הל"א: ג ז מיי' שם פרק ס הלכה ב: ד ח מיי' שם הל"ג: ה ט מיי' שם הל"ג: ו י מיי' שם הל"ג:

להולד בו סימן טומאה דכף היד אינו מגדל שער לעולם ובפסיון נמי. א"נ כדאמרן דשחין ומכוה אין פושין לעור הבשר ומחיה נמי לא כדאמרן בב' סימנין בשער לבן ובפסיון ולא במחיה. שמא תכנוס א) ותפשה כגרים ותחזור ותפשה ויחלים: הרי מקומה כגרים. שלרבת השחין כגרים ונולדה בו בהרת: לא שמעתי. כלומר גם זה יסגיר אבל לא שמעתי בו טעם והיינו דקאמר ליה לר' יהודה בן בתירא אם לקיים דברי חכמים הן שיאמר טעם לקיים מה שקיבל מרבותיו דבעי הסגר ובת"כ קתני בהדיא אמרו לו והלא מקומה כגרים אמר להן כך שמעתי יסגיר. תניא בת"כ (ויקרא יג) שחין אין לי אלא שחין שיש לו להיכן שיפשה שאין לו להיכן שיפשה מנין ת"ל (שם) כי יהיה בו אפילו בכולו פי' אפילו שכסתה הבהרת כל השחין:

תורה אור

ולמחיה אינה מטמאה אמר להם שמא תכנוס ותפשה אמרו לו והלא מקומה כגרים אמר להן לא שמעתי אמר לו רבי יהודה בן בתירא א) אלמד בו אמר לו אם לקיים דברי חכמים הן אמר לו א שמא יולד לו שחין אחר חוצה לו ויפשה לתוכו ג) אמר לו חכם גדול אתה שקיימת דברי חכמים:

פרק עשירי

א הנתקים ב מטמאין בשני שבועות ובשני סימנין בשער צהוב דק ובפשיון בשער צהוב דק ג לקוי קצר דברי ר' עקיבא רבי יוחנן בן נורי אומר אפילו ארוך אמר רבי יוחנן בן נורי מה הלשון אומרת דק מקל זה דק קנה זה דק לקוי קצר או דק לקוי ארוך אמר לו רבי עקיבא עד שאנו למדין מן הקנה נלמד מן השער דק שערו של פלוני דק לקוי קצר לא דק לקוי ארוך:

ב ד שער צהוב דק מטמא במכונס ובמפוזר מבוצר ושלא מבוצר הפוך ושלא הפוך דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר אינו מטמא אלא הפוך אמר ר"ש ודין הוא מה אם שער לבן שאין שער אחר מציל מידו אינו מטמא אלא הפוך שער צהוב דק ששער אחר מציל מידו אינו דין שלא יטמא אלא הפוך רבי יהודה אומר כל מקום שצריך לומר הפוך אמור הפוך אבל הנתק שנאמר בו ° לא היה בו [ויקרא יג] שער צהוב מטמא הפוך ושלא הפוך: ג ה הצומח מציל מיד השער צהוב ומיד הפשיון מכונס ומפוזר ומבוצר ושלא מבוצר והמשואר מציל מיד שער צהוב ומיד הפשיון מכונס ומפוזר ומבוצר אינו מציל מן הצד עד שיהא רחוק מן הקמה מקום ב' שערות ו אחת צהובה ואחת שחורה אחת צהובה ואחת

ר"ש

א הנתקים. שנמרט מראשו או מזקנו כגרים יסגיר ואם בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני פשה הנתק שנמרט עדיין יותר מכגרים או נולד בנתק שער צהוב דק יחליט ואם לאו יפטור ובתחלה נמי או לאחר פטור מיטמא בשער צהוב דק כדתנן לעיל בפ"ג (מ"ה) ובפסיון אין מיטמא בתחלה אבל מיטמא לאחר הפטור: קצר. מאחר כל השער אי נמי קצר משיעור דתנן גבי שער לבן בפרק בא סימן (דף נב:) וקצת משמע כן בתוספתא: תניא בתוספתא [רפ"ד] ר"ע אומר שער צהוב הארוך טהור אלא שהוא מציל מיד שער צהוב דק והפסיון הבא אחר הנתק ואי זה הוא סימנו ר"א בר ר"ש אומר הטמא בשער לבן טהור בשער צהוב טהור בשער לבן טמא בשער צהוב. פי' מציל כדתנן בסמוך הטמא בשער לבן דהיינו ארוך ששיעורו כדתנן בפרק בא סימן. טהור בשער צהוב דקצר בעי ואין זה קצר: תניא בת"כ ובו להביא את שבתוכו ושוכב חוצה לו פרט לחוצה לו ושוכב בתוכו. שער מיעוט שער ב' שערות. צהוב ולא ירוק אדום ולא שחור ולא לבן אוציא את כולן ולא אוציא שער לבן ודין הוא ומה אם שער צהוב שאינו סימן טומאה בנגע הרי הוא סימן טומאה בנתק שער לבן שהוא סימן טומאה בנגע אינו דין שיהא סימן טומאה בנתק ת"ל צהוב ולא לבן ולמה דומה לתבנית הזהב: ב מכונס. שתי שערות במקום אחד: מפוזר. אחת במזרח ואחת במערב: מבוצר. שהנתק מ' עדשות והשער באמצע זהו לשון מבוצר כדפרישית לעיל בריש פ"ד: הפוך. שהנתק קדם לשער צהוב: שלא הפוך. שהשער צהוב קדם לנתק: שאין שער אחר מציל מידו. דאם יש בנגע ב' שערות לבנות אפי' מלא שערות שחורות עמהן טמא אבל שער צהוב אם יש עמו ב' שערות שחורות לא מיטמא. תניא בת"כ וכי יראה הכהן את נגע הנתק (ויקרא יג) אמר רבי שמעון מה ת"ל הנתק הקים נגעים לנתקים מה נגעים שער לבן שבו אינו מטמא אלא הפוך אף הנתק שער צהוב שבו אינו מטמא אלא הפוך ק"ו ומה שער לבן שאין שער אחר מציל מידו אינו מטמא אלא הפוך שער צהוב דק שיש שער אחר מציל מידו אינו דין שלא יטמא אלא הפוך לא אם אמרת בשער לבן שלא יפה כחו במקומו לטמא בכל מראה תאמר בשער צהוב דק שיפה כחו במקומו לטמא בכל מראה הואיל ויפה כחו לטמא בכל מראה יטמא הפוך ושלא הפוך ת"ל נגע הנתק הקים נגע לנתק מה נגע שער לבן שבו אינו מטמא אלא הפוך אף נתק שער צהוב שבו אינו מטמא אלא הפוך רבי יהודה אומר כל מקום שצריך לומר הפוך אמר הפך אבל הנתק שנאמר בו ולא היה בו שער צהוב מטמא הפוך ושלא הפוך א"כ למה נאמר נגע הנתק הקים נתק לנגע מה נגע כגרים אף נתק כגרים. פי' מקומו של שער לבן עור הבשר. מקומו של שער צהוב ראש וזקן: ג הצומח. שצמחו בנתק שערות שחורות ואינן מצילות בפחות משתים כדאמרינן בתורת כהנים מיעוט שער שתים ונתק כגרים שהוחלט בשער צהוב או בפסיון וצמחו בנתק ב' שערות שחורות מצילות בין מכונס דשתיהן במקום אחד בין מפוזר זה ברוח זה וזה ברוח זה: מבוצר באמצע הנתק ושלא מבוצר דקיימין בנתק מן הצד: והמשואר. שקדמו שתי שערות שחורות הללו לנתק דכשניתק שער ראשו או זקנו כגרים נשארו מהן שתים בתוך הנתק ואם הם מבוצרות באמצע הנתק מצילות אבל עומדות מן הצד אינם מצילות אלא א"כ רחוקות מסוף הנתק המוקף שערות כשיעור מקום ב' שערות ולשערות המקיפות את הנתק קמה קרי להו וכששערות הללו רחוקות מקום שתי שערות מן הקמה היינו נמי מבוצר וכי האי גוונא נמי אמרינן גבי מחיה כדפרישית לעיל בפרק רביעי דכי האי גוונא מבוצר מיקרי: אחת צהובה ואחת שחורה. בצהובה שקדמה לנתק דלא הויא סימן טומאה אצטריך ליה למימר דאין מצטרפת עם השחורה להציל מיד שער צהוב ומיד פסיון ולפי זה אתיא דלא כרבי יהודה דמטמא בסמוך וכרבי שמעון נמי לא אתיא דאמר מציל אלא כרבי אליעזר בן יעקב דאמר לא מטמא ולא מציל ומיהו בתורת כהנים משמע דלרבי יהודה נמי איצטריך ויש לפרש כגון להציל מיד הפסיון דסלקא דעתך יצטרף עם השחור להציל כיון דבפני עצמו לא הוי סימן טומאה ואפילו צומח נמי הוה אמינא דמצטרף להציל: תניא בתורת כהנים ושער שחור אין בו (שם) ושער מיעוט שער שתי שערות שחור אין לי אלא שחור מניין לרבות את הירוק ואת האדום ואת הלבן ת"ל ושער א"כ למה נאמר שחור השחור מציל הצהוב אינו מציל אי זה הוא צהוב שאינו מציל הרי שקדם את הנתק טמא דברי רבי יהודה אלא שהיו בו שתי שערו' אחת צהובה ואחת שחורה אחת צהובה ואחת לבנה הייתי אומר הואיל ואין מצטרפין לטומאה יצטרפו לטהרה ת"ל שחור שחור מציל צהוב אינו מציל רבי אליעזר בן יעקב אומר שער צהוב שקדם את הנתק לא מטמא ולא מציל רבי שמעון אומר כל שאינו סימן טומאה בנתק הרי הוא סימן טהרה בנתק אין בו עד שיהא מבוצר בו מכאן אמרו ב' נתקים זה בצד זה ויש שיטת שער מפסקת ביניהם נפרץ במקום אחד טמא בשני מקומות טהור כמה יהא בפירצה מקום שתי שערות נפרץ במקום אחד כגרים טמא מפני שלא כנס שער שחור לתוכו. פירוש הרי שקדם את הנתק טמא דברי רבי יהודה כלומר לר' יהודה דמטמא במתניתין דבסמוך כשקדם שער צהוב לנתק כילד היה עולה על דעתו של אדם שיציל. אלא שהיו בו שתי שערות אחת צהובה ואחת שחורה בין קדמו לנתק בין הנתק קדם ואין כאן אלא ב' שערות וכשהוחלט הפסיון ס"ד שיצטרף הצהוב לשחור. לא מטמא ולא מציל. אי איכא ב' צהובות שקדמו לנתק ואפי' אחת שקדמה ואחת שצמחה אין מצטרפות לטמא ולהציל נמי אין מצטרפות אפילו אחת צהובה שקדמה ואחת שחורה. הרי הוא סימן טהרה בנתק. וב' שקדמו מצילות: ב' נתקים שיש בכל אחד כגרים הקלקי מרובע ומונחים זה אצל זה. ויש שיטה שער המפסקת בין שני הנתקים דאם לא היה אותה השיטה היה נעשה נתק גדול ארכו פי שנים ברחבו ואותה השיטה חולקת לב' במחילה המפסקת נפרץ שער של אותה השיטה במקום אחד טמא מפני שפשה הנתק ולא שנפרץ בתחלה דאין פסיון מטמא בתחלה אלא בנפרץ בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני או לאחר הפטור. בשני מקומות כי אותה שיטה נפרצה למטה ולמעלה ונשארו מאותה שיטה ב' שערות או באמצע טהור דמבוצרות ניהו ומצילות דכנס שער שחור בתוך הנתק. כמה יהא בפירצה בא לפרש שיעור פירצה דב' מקומות ומקום אחד' דמקום ב' שערות אפירצה דב' מקומות קאי דזהו שיעור מבוצר כדפרישית לעיל בריש פרק רביעי. כגרים. אפירצה דמקום אחד קאי כלומר אפי' נפרץ כגרים טמא מפני שלא כנס שער שחור לתוכו כיון דלא נפרץ בשני מקומות דהיינו שער מבוצר דבעינן מבוצר: עוד תניא בתורת כהנים ושער שחור צמח בו (שם) ושער מיעוט שער שתי שערות שחור אין לי אלא שחור מניין לרבות את הירוק והאדום והלבן ת"ל ושער שהוא צמח בו אע"פ שאינו מבוצר. ש אין לי אלא צומח בתחלה ומבוצר בסוף מניין למבוצר בתחלה וצומח בסוף ת"ל שער ריבה. פירוש תרי קראי כתיבי בפרשת נתקים חד קודם הסגר וחד לאחר הסגר בסוף שבוע שני קודם הסגר כתיב (שם) ושער שחור אין בו דהיינו מבוצר דאין בו מבוצר משמע ובסוף הסגר שני כתיב ושער שחור צמח בו דמשמע צמח שער חדש ולשון תחלה משמע דכולה מכילתין קודם הסגר ובסוף משמע לאחר הסגר בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני ולפי סברא זו הוה ליה למימר איפכא אין לי אלא צומח בסוף ומבוצר בתחלה מניין למבוצר בסוף וצומח בתחלה ואם באו לקיים הגירסא צריך לפרש דתחלה היינו קודם שנולדו בנתק סימני טומאה ובסוף דבאו לאחר שנולדו סימני טומאה דלשון צמח משמע צמח כבר קודם לכן אבל אין בו משמע

א) נ"ל ותפשה.

ר"מ

שער והניחו לרבי אליעזר זאת ההנחה והוא שיהיה בכף שחין על התאר המותנה בו ובהרת בכלל זה השחין כבר כללהו ואשר יסגיר והקשו לו מה יהיה זה סוף ההסגר ששער לבן לא ילמח בזאת הבהרת ולא מחיה תטמא בה ואין לה מקום שתפשה לפי שבתוך השחין ועור הבשר יוסיף ואין השחין פושה לעור הבשר ואמר להם תועלת ההסגר שמא תכנס ביום ז' עד שתשוב כגרים ויפטור אותו הכהן ואחר זה תפשה בשארית השחין אשר כנסה ממנו ויהיה הפסיון ויהיה מוחלט לפי שהפסיון מטמא אחר הפטור כמו שקדם בג' ואמרו לו אפשר כאשר היתה הבהרת כסלע כמו שהנחנו שהיא אפשר שתכנס ותעמוד על כגרים ואם היה מקומו כגרים מה תועלת ההסגר רוצה לומר אם היה בתוך הכף שחין ובהרת כגרים בתוך השחין: ואמר לא שמעתי. ר"ל לא (נשמע)[שמעתי] תועלת ההסגר בזאת ההנחה השנית וא"ל רבי יהודה בן בתירה שאנחנו (נאמר) *[נחקור] בזאת השאלה מעט ואמר לו רבי אליעזר אם תמצא פנים יחייב בו הסגר ותראה תועלת ההסגר *(הנה הוא טהור) ואם תקיים הטענה שלא יהיה צריך הסגר לא אקבל ממך דבר שאני קבלתי שהוא צריך הסגר ולא אדע איזה דבר אפשר להתחדש בזה ההסגר ממה שיחייב טומאה ממה שהוא תכלית ההסגר ולמדנו מר' יהודה בתועלת ההסגר כמו שתראה ואמר שמא יולד לו שחין שהשחין פושה לשחין כמו שהשרשנו וזה מאמר אמתי:

א כבר ידעת שהנתקים הם נגעי ראש או זקן וידוע שהראש והזקן אין מצטרפין זה עם זה ואין פושין מזה לזה וידעת שאלו הנגעים אשר יהיו באלו שני המינים הוא שיעדר השער הטבעי וילמח בו שער צהוב דק או הפסיון והוא המשך הנתק ונפילת השער וזה אמרו בזה שער צהוב וצהוב הוא מראה הזהובה והוא מראה מעורב מאדמימות וירקות אמרו למה הוא דומה לתבנית הזהב וזה ענין לקוי לפי שלקה אמרו למי שהוכה באיזה פנים מן ההכאה ויקראהו הפסד מראה השער לקוי וכשאר אמרו יתעלה דק אמר ר"ע ענינו קצר ואמר שאמרו צהוב דק הוא לקוי קצר ור' יוחנן בן נורי אומר שענין דק רקיק אם קצר אם ארוך והביא ראיה ממאמר שאומר קנה דק ומקל דק ואע"פ שהוא ארוך וזהו ענין אמרו דק לקוי קצר או דק לקוי ארוך ר"ל שהוא טמא ודק יקרא בין שתהיה לקוי ארוך או לקוי קצר כאשר יהיה רקיק ור' עקיבא יקח ראיה מאמרם דק שערו של פלוני ר"ל קצר לא עבה ולזה לא יטמא אללו לא דק ולא ארוך ואינו סימן טומאה וזה אמרו לא דק לקוי ארוך והלכה כר' עקיבא: ב מבוצר. שהיה זה השער באמצע הנתק והנתק מיותר עליו מכל צד ושלא מבוצר שיהיה זה השער בצד הנתק: הפוך ושלא הפוך. בין שיתחדש השער הצהוב בנתק וזהו הפוך או תקדם חדוש השער הצהוב לחדוש הנתק וזהו שלא הפוך לפי מה שהתבאר במחיה בפרק הד' ור' שמעון אומר שאינו סימן טומאה אלא אם היתה הנתק הוא אשר הפכו וחזרו צהוב דק כמו שער לבן בבהרת לפי מה שקדם ביאורו וזה אשר דן רבי שמעון מבואר כאשר הבנת שני שרשים אחת מהם שבבהרת כאשר היה בתוכה שער צהוב ושער לבן הנה היא טמאה מאשר בא ב' שערות לבנות בתנאי והשרש השני שהנתק כאשר היה בו שער צהוב דק לבדו הוא טמא אולם אם ילמח שער *(צהוב) בזה הנתק עם השער צהוב הנה הוא טהור וזה למאמר השם ושער שחור אין בו וזו ראיה שאם היה בו שער שחור עם השער צהוב הוא טהור ורבי יהודה אומר שכל מי *שנתנה בו שיחדש השער אחר הנגע לאומרו יתברך (ויקרא יג) בו הפך כמו שנאמר בצרעת עור בשר והיא הפכה שער לבן והנתק אשר נאמר בו ולא היה בו שער צהוב ולא אמר ולא הפך שער *לבן והטונה כי כאשר היה שם שער צהוב הנה הוא טמא בין שקדם שער צהוב לנתק או שקדם נתק לשער צהוב והלכה כר' יהודה: ג כבר הודעתיך שהנתק הוא הסרת השער מקלת הראש וקלת הזקן ואם היה בזה המקום שתי שערות מן שער צהוב דק הנה הוא טמא וכן אם נמשך הנתק בראש או בזקן הנה אם היה עם זה השער צהוב ב' שערות שחורות הנה הוא *(טמא) ואם היה זה השער *צהוב צמיחה בנתק הנה יקרא הצומח ואם היה נשאר בנתק עם הב' שערות השחורות ולא עלה עם השער הצהוב הנה יקרא המשואר וכולן מצילין וענין מצילים כי כאשר היה עם השער צהוב הנה זה הנתק טהור וההפרש שביניה' שהצומח כאשר צמח יציל והמשואר כאשר נשאר תוך הנתק עד שיהיה מבוצר הנה הוא יציל ואם היה מצד הנתק הנה הוא לא יציל לפי שזהו כמו תבנית הנתק שיקרא מקום וישאר השער בו סביב ואם היה זה (הצהוב)[שחור] אשר בצד הנתק רחוק מכלל שער הראש או הזקן הנה הוא ג"כ יציל וזהו אמרו עד שיהיה רחוק מן הקמה שתי שערות עוד ביאר שאמרו בשער שחור צמח בו יצטרך שיהיו מתי שערות ולמעלה ושתיהן שחורות אולם אם האחת לבנה או

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ה מהל' טומאת צרעת הל"ה:
א ב ג מיי' שם פ"ח הלכה ב ד:
ב ד מיי' שם הל"ט:
ג ה מיי' שם הל"ז:
ד ו מיי' שם הל"ו:

פירוש הרא"ש

מתוכו לעור בשר: מקומה כגרים. ואם תכנוס אין כאן נגע: לא שמעתי. כלומר גם זה יסגיר אבל לא שמעתי טעם לדבר: אם לקיים דברי חכמים. שקבלתי מהן יסגיר: א הנתקין וכו'. הנתק הוא שנמרט מראשו או מזקנו כגרים כשיבוא אל הכהן יסגירנו אם נולד בו שער צהוב בתחלה או בסוף שבוע ראשון או בסוף שני יחליטנו וכן אם פשה בסוף ראשון או בסוף ב' יחליטנו והפסיון הוא שנמרט יותר משערותיו ואם עמד בעיניו יפטרנו ואם אחר הפטור נולד בו שער צהוב [illegible]

מסורת הש"ס

א) [לקמן פי"א מ"ג] ג) [שם]:

מהר"ם מרוטנבורג

וקתני בתר הכי נולד לו מחי' כו'. והשתא קתני הכא הכא כולו לבן בתחל' והסגירו. ובסוף שבוע ראשון. או בסוף שבוע שני. או לאחר הפטור. נולד לו מחי' ולא הספיק להחליטו על המחי' עד שפרחה בכולו. כלומר שכסתה הבהרת את המחי' ושוב נתגלו ראשי אברים ר' ישמעאל אומר כחזרת ראשי אברים בבהרת גדול'. פי' דינה כמו הבא לבן בתחלה כל גופו בלא מחי' ושוב נתגלו בו ראשי אברים בסוף שבוע ראשון יסגיר שנית ובסוף שבוע שני ולאחר הפטור יפטור. ה"נ הכא שהי' בו מחי' ולא הספיק להחליטו על המחי' עד שפרחה גם על המחי' דינו כן ואין להחליטו משום פסיון דאין הנגע פושה לתוכו רבי ראב"ע אומר כחזרת ראשי אברים בבהרת קטנה כמו בהרת כגרים [illegible]

עין משפט
נר מצוה

ה א מיי' פ"ח מהל' טומאת צרעת הל"ה:
ו ב מיי' שם הל"ג:
ז ג מיי' שם הל"ט:
ח ד ה מיי' שם הל"י:

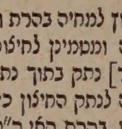
אין בו עכשיו דאתו השתא וכי תימא מסולק בסוף היכי משכחת לה דמסולק הם שערות הראש והזקן שנשארו בנתק משכחת לה שפיר בשני נתקים שנפרצה השיטה בשני מקומות כלפרישית ועוד משכחת לה בנתק אחד שתחלתו כגרים והסגירו ובסוף שבוע פשה או נולד בו שער צהוב וחזר ופשה עדיין עד כסלע ובאותו פסיון נשארו שתי שערות . וצריך לדקדק בתורת כהנים מנא ליה הא דאין בו משמע מבוצר ולמח בו משמע אע"פ שאינו מבוצר : תניא בתוספתא [פ"ד] היו בו שתי שערות אחת צומחת ואחת מבוצרת הרי אלו מצילות [א] מפוזרות . היו בו שתי שערות אחת צהובה ואחת צומחת אחת צהובה ואחת משויירת נולד זוג לצהובה טמא לצומחת ולמשויירת טהור . פי' היו בו בנתק שערות שחורות אחת צומחת ואפי' אינה מבוצרת . ואחת מבוצרת כלומר דמשוארת ומבוצרת משמע דמשוארת לא מצלה אלא א"כ מבוצרת כדאמרן. הרי אלו מצילות מפוזרות כלומר אע"ג דמפוזרות שהמבוצרות באמצע והמפוזרות מן הצד אפילו הכי מצילות: אחת צומחת וצהובה ואחת משויירת ושחורה . נולד זוג לצהובה טמא דאיכא שתי שערות צהובות שהן סימן טומאה ואע"ג דאיכא אחת שחורה אינה מצלת . לצומחת ולמשויירת כלומר אם אחרי כן נולד זוג לצומחת או כגון דליכא צומחת אבל איכא משויירת ונולד זוג טהור כדאמרן דצומחת ומשויירת מצילין בין בתחלה בין בסוף ובהאי זוג איכא אחת בתחלה ואחת בסוף ומצטרפות להציל : ד ורבי יהודה מטמא . כבר שנינו לעיל מילתיה דרבי יהודה דאמר מטמא הפוך ושלא הפוך והדר תניא הכא אגב שאר תנאי : ר"ש אומר כל שאינו סימן טומאה . כגון שקדם לנתק דלעיל קאמר רבי שמעון דאינו מטמא אלא הפוך : הרי הוא סימן טהרה . ומציל מיד סימני טומאה ועל כרחין תנא קמא דאמר שער צהוב שקדם לנתק טהור לענין הלכה סבר לה או כרבי אליעזר בן יעקב או כרבי שמעון ולפי שסתם דבריו פליגי ביה רבי אליעזר בן יעקב ורבי שמעון : ה כיצד מגלחין את הנתק . בסוף שבוע ראשון להסגרו שלא פשה

ואחת לבנה אינן מצילות: ד שער צהוב שקדם את הנתק טהור רבי יהודה [א]מטמא ר' אליעזר בן יעקב אומר לא מטמא ולא מציל רבי שמעון אומר כל שאינו סימן טומאה בנתק הרי הוא סימן טהרה בנתק: ה [ב]כיצד מגלחין את הנתק מגלח חוצה לו ומניח ב' שערות סמוך לו כדי שיהא ניכר אם פשה [ג]החליטו בשער צהוב הלך שער צהוב וחזר שער צהוב וכן בפשיון בתחלה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור הרי הוא כמות שהיה החליטו בפשיון הלך הפשיון וחזר הפשיון וכן בשער צהוב בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור הרי הוא כמו שהיה: ו [ד]שני נתקים זה בצד זה ושטה של שער מפסקת ביניהם נפרץ ממקום אחד טמא משני מקומות טהור כמה תהא הפרצה מקום שתי שערות נפרץ ממקום אחד כגרים טמא: ז [ה]שני נתקין זה לפנים מזה ושטה של שער מפסקת ביניהן נפרץ ממקום אחד טמא משני מקומות טהור כמה תהא הפרצה מקום שתי שערות נפרץ ממקום אחד כגרים טהור:

מי

צהובה ואחרת שחורה אינן מצילין : ד כבר קדם לך דעת רבי א) מאיר שהוא יסבור בשער צהוב שקדם שהוא אינו סימן טומאה והוא יאמר בכאן שכל מה שאינו סימן טומאה הנה הוא יציל ויהיה דינו דין שער ב) (צהוב) וכבר אמרנו שהלכה כרבי יהודה : ה פסוקי התורה בנתק כי כאשר לא יהיה בו לא שער שחור ולא שער צהוב שהוא יעמוד ז' ימים ואם נשאר על ענינו ולא יתחדש לו לא שער שחור ולא צהוב ולא שער פשה הנה דינו שיגלח סביב ויעמוד ז' ימים שנית והוא אמרו (ויקרא יג) והתגלח ואת הנתק לא יגלח ולימד אותנו איך יהיה הגילוח סביב הנתק בסוף שבוע ראשון וממה שראוי שאזכור אותו בכאן שהנתק מטמא במראה עמוק ושלא במראה עמוק ואמנם זכר השם בנתקים מראה עמוק למה שהתבאר בקבלה והוא אמרם יכול אם נתקו אדם יהא טמא ת"ל מראה עמוק מה מראה עמוק בידי שמים אף אני אין לי אלא בידי שמים הולם נגעי עור הבשר לבד הנה לא יקרא נגע ולא יטמא בפסיון אלא אם (לא) היה מראהו עמוק כמו שהיה בא בהפסוק ואמרו מראהו עמוק ולא ממשו עמוק כמראה חמה עמוקה מן הצל לפי שזה יראה לראות עין הצל ממעל השטח המאיר . ואשוב אל שלמות ביאור ההלכה אמר וחזר שער צהוב וכן בפסיון ר"ל אם הלך שער צהוב שהוחלט

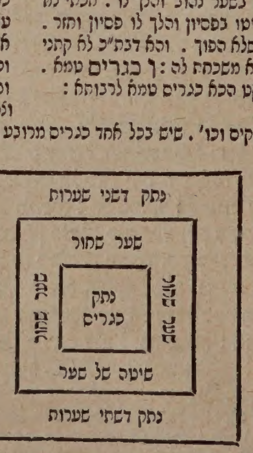
ולא נולד בו שער צהוב כתיב (ויקרא יג) והתגלח ובכל דבר ואפי' נזיר דלא בעי כהן ולא בעי תער הנתק לא יגלח (שם) וכי מה יש בו והלא כיון יגלח סמוך לנתק לא יגלח הא כיצד מגלח חוצה שיהא ניכר אם פשה והיינו דמתרגמינן ויגלח סביב לנתק ומשייר סביב הנתק שתי שערו' ומסגירו שבוע שני ואם פשה או נולד בו שער ואחר שהוחלט בו הלך לו שער צהוב ואחרי כן והכולהו קאי: וכן בפסיון. כלומר וכן אם לא בתחלה כלומר דין זה שאמרנו נוהג בין שהחליטו צהוב בסוף שבוע א' בין שהחליטו בסוף שבוע דהיינו כשעמד בעיניו שני שבועות ופטרו ואח"כ צהוב וחזר או שלא חזר אלא שפשה הרי הוא וחזר הפסיון או שלא חזר הפסיון ונולד בו צהוב מחליט בתחלה ובפסיון אין מחליט עד והסופרים אגב דהטייהו כתבוהו בסיפא התם דהרי הוא כמות שהיה מדכתיב (שם) שערות ולמחו במקום שפשה וחזר הפסיון ונתקו אלא שבא שער צהוב הרי הוא בההיא

אחד ושער שחור בתוכו וזה צורת זה . ממקום אחד והיתה זאת הצורה כגרים טהור לפי שחרות הפנימי והחיצון נגע א' בא שער שחור מן הצד כמו מה שבא בנתק וזה מבואר מהבנת

א) ר"ש . ב) [נ"ל שחור] .

בהרת כגרים ומחיה כעדשה מקיפתה וחוץ למחיה בהרת והתם תנן מחיה המקפת בהרת בתר בהרת חיצונה ומטמינן לחיצונה וה"נ המבוצרות והכי נמי תניא בתוספתא [פ"ד] נתק בתוך נתק מסגיר הוא הדין כאן דאין השערות סימן טהרה לנתק החיצון כיון דאיכא ר' עקיבא ורבי עקיבא לטעמיה דלעיל גבי בהרת קאי ר"ע בשיטת שניהם: נפרץ ממקום א' טמא. לרבנן פנימי ולר"ע ורבי יוסי שניהם ולכאן : במה תהא הפרצה . שאמרנו במקום אחד טמא בשני מקומו נפרץ ממקום אחד טמא הייט בפחות מכגרים אבל מאחר דנפרצה כ לקמת הראש מצד אחד דכל השערות הרי הן כקמת הראש ואין כאן זוקקן לטמא בשער צהוב דק ובפסיון להציל בצימוח אבל במשוייר כגרים כך אין זוקקין לטמא בשער צהוב דק והפסיון ולהציל בצימות

נפרץ ממקום אחד כגרים

ה) נ"ל מידי . ו) נ"ל מכגרים .

ח ובו שער צהוב טמא . שער צהוב מטמא בין בתחלה בין בסוף שבוע ראשון בין בסוף שבוע שני בין לאחר הפטור : נולד בו שער שחור טהור . או צמחה אף על פי שאינו מבואר ואי במשוייר במבואר לרחוק מקמת הראש מקום שתי שערות כדאמרן : אף על פי שהלך לו שער שחור טהור . דכיון דנטהר הצהוב תו לא מטמא אף על פי א) שנשאר השחור אבל אם החליטו בפסיון ובא השחור וטהר את הפסיון ואחר כך ב) נולד השחור חוזר הפסיון ומטמא או שפשה וכנס וחזר ופשה לא אמרינן כיון שטהר הנתק תו לא מטמא : ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון כל נתק שטיהר שעה אחת . בין שהחליטו בפסיון וכנס או שבא שער שחור וטהרו בין שהחליטו בשער צהוב ובא שער שחור וטהרו ואחרי כן הלך השחור או מה שכנס חזר וניתק שוב אין לנתק זה טומאה לעולם ואע"ג דקיימן סימני טומאה שלו כגון שער צהוב ופסיון ולא מיבעיא בהני דכבר טהרו בשער שחור אלא אפי' פשה אחר שהלך השחור או נולד בו שער צהוב אחר כיון שטהר הנתק כבר שוב אין לו טומאה דנעשה נתק זה כבהרת פחותה מארבע מראות שנולדו בה סימני טומאה דלא מטמו : ר"ש אומר כל שער צהוב שטהר שעה אחת . כגון האי דהוה קאי בשעה שבא השחור אין לו טומאה לעולם אבל אם אחר שהלך השחור נולד בנתק שער צהוב אחר כן או פשה אחרי כן טמא דכל שטהר לא אמרינן : תניא בתוספתא [פ"ד] רבי יהודה בן נקוסא אומר משום ר"ש כל נתק שהחליטו שער צהוב דק [ג] והפסיון הלכו לכן אין עלולין לשמש טומאה עולמית נתק ג) כחצי גרים בראשו ובזקנו יסגיר עמד בו שבוע אחד יתן לו שבוע שני עמד בו שני שבועות יפטור אחר פטור נולד לו שער צהוב דק ופסיון טמא נולד לו שער שחור או שנכנס שער שחור מן הצד טהור הלך שער שחור מן הנתק הניח שער צהוב במקומו טהור ולא עוד שהוא טהור אלא שמציל מיד שער צהוב דק והפסיון הבאין אחר [ג] הנתק. נתק כגרים בראשו ובזקנו בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני נולד לו שער צהוב דק והפסיון טמא נולד לו שער שחור או שכנס שער שחור מן הצד טהור הלך שער שחור והניח שער צהוב במקומו טהור ולא עוד שהוא טהור אלא שמציל מיד שער צהוב והפסיון שבא אחר [ד] הנתק . נתק כגרים בראשו ובזקנו בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני כנס שער שחור מן הצד טהור חזר ונתק טמא משום פסיון . פי' אין עלולין לשמש טומאה עולמית . ר' יהודה בן נקוסא משום ר' שמעון ור' שמעון בן יהודה משום ר' שמעון דמתני' קיימי בחדא שיטתא ולית להו הא דתנן לעיל החליטו בשער צהוב הלך שער צהוב וחזר שער צהוב הרי הוא כמות שהיה וכן החליטו בפסיון והלך הפסיון וחזר הפסיון הרי הוא כמות שהיה דאינהו סברי כיון דטהר הנתק שוב אין לו טומאה : בראשו ובזקנו . כלומר או בזקנו . שער צהוב דק ופסיון כלומר או פסיון : טמא . אף על פי שנטהר הנתק כשפטרו וטמא בהא מודה ר' יהודה בן נקוסא כיון דעדיין לא בא לידי החלט : או שכנס שער שחור מן הצד היינו משוייר דמציל כגון שפשה הנתק ובאותו פסיון נשארו שתי שערות שלא נתקו ואף על גב דקאמר מן הצד לא שיהו מקורבות לקמת הראש דהא לעיל תנן דמשואר אינו מציל אלא א"כ רחוק מן הקמה מקום ב' שערות והא דקתני הכא מן הצד משום דפסיון הוי חוץ לנתק קרי ליה מן הצד ולעולם דמרוחקות מן הקמה מקום שתי שערות: ולא עוד שהוא טהור כלומר לא מיבעיא שהוא טהור אלא דאלולי נמי מציל על סימני טומאה הבאין אחרי כן בנתק כגון שבא אחרי כן שער צהוב ופסיון דהאי צהוב דמעיקרא נחשב כשחור המשוייר דמציל והשתא הא דלא כר' יהודה בן נקוסא דלדידיה הצלה נמי לא בעי וכר' שמעון דסיפא דמתני' [ה] לא מיתוקמא: בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני כלומר או בסוף וברישא אשמועינן בנולד אחר הפטור והשתא קמ"ל בנולד בסוף שבוע ראשון או בנולד בסוף שבוע שני וכולם דינם שוה : בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני כנס שער שחור מן הצד טהור דאי אפשר לטמאותו בשום ענין דלא הוה בו מעולם סימני טומאה דאפי' חשבת ליה פסיון הא איכא הנך שערות דמטהרי : חזר ונתק טמא משום פסיון . [ו] דהנך שערות דנשתיירו סוף הפסיון ואגלאי מילתא דהשתא הוא דגמרי ואפילו מאן דמטהר הכא מודה דטמא דהיכא דהחליטו בפסיון ושוב כנס שער שחור ואחרי כן נתק התם הוא דאמרי' כיון דטהר שעה אחת שוב אין לו טומאה לעולם אבל הכא לא הוחלט בהאי נתק מעולם וכשהתחיל לפשות לא פשה בבת אחת והשתא הוא דנגמר : ט מי שהיה בו נתק כגרים וניתק כל ראשו טהור . משום פריחה בין שהוחלט בשער צהוב בתחלה או בסוף שבוע א' או בסוף שבוע שני או לאחר הפטור ובין שהוחלט בפסיון בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני או לאחר הפטור בכולהו אם אחרי כן נתק כל ראשו טהור דבכולהו פריחה מטהרת ואפילו עמד בעיניו ב' שבועות ופטרו ולא הוחלט מעולם אלא מתוך הפטור נתק כל ראשו טהור ולא הוי כפורח מן הטהור דטמא כדפרישית לעיל פ"ח דפריחה אחר הפטור טהור : אינן מעכבין זה את זה . דאם היה בראש נתק כגרים ואח"כ נתק כל הראש אע"פ שלא נתק הזקן טהור וכן אם נתק כגרים בזקן ואח"כ נתק כל הזקן טהור אע"פ שלא נתק הראש דאין מעכבין זה על זה : שיש דבר אחר מפסיק ביניהם . שבשער הראש והזקן דאין מיטמאין בבהרת מפסיקין בין עור הפנים לשאר הגוף ועור הפנים ד) מעכבין זה על זה דכל הראוי לטמא בנגע הבהרת מעכב פריחת הבהרת : אין מצטרפין זה עם זה . דבמקום שהראש והזקן מתחברים זה עם זה אם יש חצי גרים בזה וחצי גרים בזה אין מצטרפין ואין פושין מזה לזה דאם יש נתק כגרים בראש סמוך לזקן ולסוף שבוע ראשון או שבוע שני או לאחר הפטור פשה בזקן כאילו לא פשה : תניא בתורת כהנים מניין אתה אומר היה בו נתק כגרים ונתק כל ראשו טהור ת"ל (ויקרא יג) ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא יכול יהא הזקן מעכבו ודין הוא ומה אם עור הפנים ועור הבשר שיש דבר אחר מפסיק ביניהם מעכבין זה את זה הראש והזקן שאין דבר אחר מפסיק ביניה' אינו דין שיעכבו זה את זה ת"ל ראשו טהור אין הזקן מעכבו או אינו אלא ניתק ראשו טהור נתק זקנו לא יהא טהור ת"ל ואיש להביא את הזקן או אינו אלא איש להוציא את האשה ואת הקטן ת"ל צרוע בין באיש בין באשה בין קטן וא"כ למה נאמר איש להביא את הזקן א"כ למה נאמר ראשו ראשו טהור ואין הזקן מעכבו דברי רבי יהודה אמר ר' שמעון מה אם עור הפנים ועור הבשר שיש דבר אחר מפסיק ביניהם מעכבין זה את זה הראש והזקן שאין דבר אחר מפסיק ביניהם אינו דין שיעכבו זה את זה דבר אחר מליצו בכל הראוי להטמא בנגע בהרת מעכב את פריחת הנגע אף כל שהוא ראוי להטמא בנגע הנתק יעכב את פריחת הנתק ת"ל ראשו טהור אין הזקן מעכבו : פירוש מליצו בכל הראוי הא דמסיים בה ת"ל ראשו על כרחין אתאן לרבי יהודה דר' שמעון סבר דמעכבין זה על זה : תניא בתוספתא [שם] נתק כגרים בראשו ובזקנו יסגיר ניתק ראשו וזקנו כולו [ז] כאחת בין מתוך החלט בין מתוך הסגר [ח] בין מתוך הפטור טהור משום פריחה אחר הפטור טמא משום פסיון הבא כולו נתק בראשו ובזקנו יסגיר עמד בו שבוע אחד נותן לו שבוע שני עמד בו שני שבועות יפטור אחר הפטור נולד בו שער צהוב דק טמא נולד בו שער שחור בין באמצע בין מן הצד טהור הלך לו שער שחור והניח שער צהוב במקומו טהור ולא עוד שהוא טהור אלא שמציל מיד שער צהוב דק הבא אחר הנתק : הבא כולו נתק יסגיר בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני נולד בו שער שחור מן הצד טהור חזר וניתק טמא משום פסיון : פי' בראשו ובזקנו כלומר בראשו או בזקנו : ניתק ראשו וזקנו כלומר או זקנו אי נמי תרווייהו דוקא כר"ש דמתני' דאמר מעכבין : בין מתוך הפטור טהור משום פריחה כלומר אם פטרו ואחר כך פרחה בכולו טהור : אחר הפטור טמא משום פסיון כלומר אם פשה במקצת אחר הפטור ולא פרחה בכולו טמא דהשתא מפרש דין פשה אחר הפטור ואחרי כן מפרש בפורח בתחלה דין נולד שער צהוב אחר הפטור ובבא שליש' מפרש דין נולד שער צהוב בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני ובסיפא מפרש בפורח בתחלה ואח"כ נולד בו שער שחור : הבא כולו נתק . אין פריחה בתחלה טהורה בנתק כמו שאינה טהורה בבא כולו לבן אלא שמציל ותשוב כשחור משוייר : טמא משום פסיון ומשום הכי נקט מן הצד דבאמצע אין טמא משום פסיון שאין הנתק פושה לתוכו כדאמרן גבי בהרת אבל לענין הצלה מציל בין באמצע בין מן הצד : עוד תניא בתוספתא [שם] איזהו הראש ואיזהו הזקן מן הפרק של לחי ולמעלה זהו הראש מן הפרק של לחי ולמטה זהו זקן מלפניו מותח את החוט מאוזן לאוזן כל שמן החוט ולמעלה זהו ראש וכל שמן החוט ולמטה זהו הזקן מאחריו מפיקה של פירקא ולמעלה זהו הראש מפיקה של פירקא ולמטה אע"פ שהוא מגדל שער הרי הוא כעור הבשר לכל דבר ה) מחוליא של גרגרת ולמטה אע"פ שמגדל שער הרי הוא כעור הבשר לכל דבר אלו סימני הראש והזקן להטמא [ט] בנגעי' ולהטמא בנתקים ולהטמא בשחין ומכוה בקרחת ובגבחת ומשום תער לא יעבור על ראשו אבל על הזקן אינו חייב אלא משום שבולת זקן בלבד: פירוש מאחריו לסימני הראש קאמר: כפיקא של פירקא . קשר שבראש הסדרא מאחריו . חוליא של גרגרת משיפוי כובע ולמעלה : משום תער לא יעבור על ראשו אם הוא נזיר : י הקרחת והגבחת . הם בראש כדפרישית ואין זה כמו נתק דנתק חוזר ומגדל שער ומיטמא בכל מראה וקרחת וגבחת אין מגדלין עוד שער ואין מיטמאין אלא בארבע מראות : בשני שבועות . בת"כ נפקא לן מדכתיב (שם) כמראה צרעת עור בשר מה עור בשר בשני שבועות אף כאן בשני שבועות: במחיה ובפסיון. בת"כ נפקא לן מדכתיב (שם) צרעת פורחת היא צרעת מלמד שמיטמאה במחיה פורחת מלמד שמטמאה בפסיון היא אינה מיטמאה בשער לבן והא דלא קאמר איפכא שיטמא בשער לבן ולא במחיה משום דסתמייהו לא מגדלי שער ומיהו זימנין דיש בהן שער כשתם בני אדם שהם בעלי קרחה שיש במקומות ב' ושלשה שערות : נשם . שם שהאוכלו אין מגדל שער ובמקום שסך בו אין מגדל שער : מכה שאין ראויה לגדל שער . כגון מכה גדולה שהבשר נעשה צלקת : עד פיקה של צואר . הוא פיקה של פירקא דלעיל בתוספתא : ואינן מצטרפות זו עם זו . חצי גרים מזו וחצי גרים מזו :

א) נ"ל שנשאר וכ"ה הרע"ב . ב) נ"ל הלך . ג) אולי נ"ל כגרים . ד) נ"ל ושאר הגוף . ה) נ"ל מלפניו מחוליא .

ח [א] מי שהיה בו נתק ובו שער צהוב טמא נולד לו שער שחור טהור אף על פי שהלך לו שער שחור טהור ר' שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון כל נתק שטהר שעה אחת אין לו טומאה לעולם [א] ר' שמעון אומר כל שער צהוב שטהר שעה אחת אין לו טומאה לעולם : ט [ב] מי שהיה בו נתק כגרים וניתק כל ראשו טהור [ג] הראש והזקן אין מעכבין זה את זה דברי רבי יהודה . ר"ש אומר מעכבין זה את זה אמר ר"ש ודין הוא מה אם עור הפנים ועור הבשר שיש דבר אחר מפסיק ביניהם מעכבין זה את זה הראש והזקן שאין דבר אחר מפסיק ביניהן אינו דין שיעכבו זה את זה [ד] הראש והזקן אין מצטרפין זה עם זה ואין פושין מזה לזה איזה הוא זקן מן הפרק של לחי עד פיקה של גרגרת : י [ה] הקרחת והגבחת מיטמאות בשני שבועות בשני סימנים במחיה ובפשיון איזו היא קרחת [ו] אכל נשם סך נשם מכה שאינה ראויה לגדל שער איזו היא קרחת מן הקדקוד השופע לאחוריו עד פיקה של צואר איזו היא גבחת מן הקדקוד השופע לפניו עד כנגד שער מלמעלן [ז] הקרחת והגבחת אינן מצטרפות זו עם זו ואינן

ליירגו : ח על דעת ת"ק הנתק טהור ואפילו הלך ממנו השער השחור ונשאר השער הצהוב והוא טהור אולם אם צמח בו שער צהוב אחר שהלך השער השחור שיהיה בו או אם פשה בעור הנה הוא טמא ור"ש בן יהודה יאמר שזה הנתק אם טהר לא יטמא לעולם ואפי' פשה בעור אחר שהוסר השער השחור ואפילו נולד בו שער צהוב אחר זה ור' שמעון יאמר שאם פשה בעור אחר סור השער שחור הנה הוא טמא אולם אם התחדש בו שער צהוב אחר זה הנה הוא טהור זה השער הצהוב הנמצא בו אינו סימן טומאה מפני שער שחור אשר היה בו וכן כל שער צהוב יחודם לא יאמר שיהיה סימן טומאה בזה הנתק וראיות שלמתם מאמרו (ויקרא יג) נרפא הנתק טהור הוא והלכה כת"ק : ט כאשר ניתק כל הראש הנה לא יקרא אז נתק ואמנם הוא קרחת כאשר שער הזקן הוסר בכללו הנה לא יהיה נתק ואמנם ישוב כדין ראש קרח ויטמא בנגעי קרחת וגבחת כמו שהתבאר במה שקדמנו ולמדנו זה מאמרו (שם יג) ואיש כי ימרט ראשו לפי שזה דין שוה לאנשים ולנשים ואמנם אמר איש לידע אם האיש הוסר ממנו השער המיוחד בו בכללו והוא שער הזקן או שהוסר שער הראש מכל אדם הנה הכל טהור ואז יקרא קרח וזהו ענין אמרו ואיש להביא את הזקן עוד אמר הראש והזקן אין מעכבין זה את זה כשניתק זקנו ונשאר ראשו לפי מה שהם נבדלים לכל הדינים כמו שביארנו פעמים ומאמר רבי שמעון עור הפנים ועור הבשר שיש דבר אחד מפסיק ביניהם ר"ל שער הזקן מעכבים רומז אל הופך כולו לבן . ופרק של לחי הבדל לחי העליון ובתוספתא מותח את החוט מאוזן לאוזן כל שמן החוט ומעלה זהו ראש ולמטה זהו זקן : ופיקה של גרגרת . ראש השיפוי כובע ומבשר המקיף בשיפוי כובע מחוץ יקרא פיקה : י אמרו תחלה איזה קרחת הוא שאלה באיזה השער באיזו סיבה שיסור ויקרא קרחת אולם אם היה סבת זה בסבה בגוף או תגבורת יובש הנה זה מבואר והוסיף כאן שני דברים אחד סבה בתחלה כמו מכה שאינה ראויה לגדל שער והשני שאכל דבר מפרשו ואף על פי שיהיה אפשר שילמח אחר זה הנה הוא עתה בעת בו דין הקרחת והגבחת : ונשם שם לצמח ואולם הוא מין ממיני הידועים אשר זה פעולתו והוא אמרם אי מה קרחת שאינה ראויה לגדל שער אף גבחת לגדל שער מניין אכל נשם או סך נשם ת"ל קרחת קרחת ריבה עוד המקום אשר סר ממנו השער ויקרא קרחת או גבחת ולשון התורה ממה שימשך לפנים יקרא גבחת וממה שימשך לעורף יקרא קרחת גבנוני הראש ופיקה של צואר החוליא הראשונה מחוליות הראש בקרחתו או בגבחתו אמרו מלמד שאין הקרחת והגבחת מצטרפין נגע כגרים משותף ביניהן קצתו בגבחת וקצתו בקרחת וכן אם היה מהן עד סוף הגדר ופשה עד סופו אינו פסיון כמו שביארנו פעמים כרבי יהודה :

עין משפט
נר מצוה

ט א מיי' פ"ח מהל' טומאת צרעת הל"ח:
י ב מיי' שם הלי"ב:
יא ג ד מיי' שם הלכה יד:
יב ה מיי' שם פ"ט הלכה ט:
יג ו מיי' שם הל"ח:
יד ז מיי' שם הל"י:

פירוש הרא"ש

ח מי שהיה וכו'. פירוש אע"פ שהלך לו שער שחור ונשאר שער צהוב במקומו טהור : אבל אם נולד בו שער [שחור] אחר כך או שפשה טמא או אם החליטו בפסיון ובא שער א) טהור ונטהר הפסיון הלך שער חוזר הפסיון ומטמא (תימה הואיל ושער צהוב ופסיון שניהם סימן טומאה בנתקים א"כ מ"ש גבי פסיון אם הלך שער שחור חוזר פסיון ומטמא וגבי שער צהוב אם הלך שער שחור לא אמרי' דחוזר שער צהוב ומטמא) או אם פש' ונכנס וחזר ופשה טמא: כל נתק שטהר שעה אחת. בין שכנס שער אחד בין שכנס הפסיון וחזר ופשה או טיהר שחור את הפסיון והלך לו או טהר שחור את הצהוב והלך לו אין לאותו נתק טומאה לעולם אע"ג דקיימא סימן טומאה או אפי' נולדו בו אח"כ סימני טומאה שער צהוב או פסיון דנעשה נתק זה כבהרת פחותה מד' מראות שנולדה בה סימני טומאה וכן שער צהוב שטהר כל נגע שנטמא: ט מי שהיה בו נתק כגרים פי'. פירוש ונתק כל ראשו טהור משום פריחה בין שהוחלט בשער צהוב בין שהוחלט בפסיון : אין מעכבין . אם היה בראשו נתק כגרים וניתק כל שער ראשו אע"פ שלא ניתק זקנו טהור וכן פריחת הראש אינה מעכבת בנתק הזקן : שיש דבר אחר מפסיק ביניהם . דשער הראש והזקן שאין מטמאין בבהרת מפסיקין ביניהם : מעכבי זה את זה. דכל הראוי לטמא בנגע בהרת מעכב פריחת הבהרת (נכתב בגליון וז"ל פירש רבי שלל לת"כ ודין הוא דלא יהא טהור ומה אם עור פנים ועור הבשר שיש ד"א מפסיק ביניהם דהיינו הזקן המפסיק בין עור פני אדם לעור בשרו (דהיינו עור) מעכבים זה את זה לענין הפך כולו לבן כדאמרן לעיל מניין אתה אומר פרחה בכולו אבל לא בחצי עור הסמוך לראשו כו' ועור הפנים נמי סמוך לראש ולזקן הוי ואי פרחה בעור הבשר ולא בעור הפנים מעכבים זה את זה אלא הוי טהור הראש והזקן שאין ד"א מפסיקין אלא הוי סמוכין בהדי הדדי אינו דין כו' ופירש עוד ז"ל כל הראוי לטמא בנגע הבהרת מעכב דאי לא פרחה בבהרת בכל עור הבשר דראוי ליטמא בנגע הבהרת לא הוי טהור כדכתיב והנה כסתה הצרעת את כל בשרו אף כל שראוי לטמא הנתק דהיינו הזקן מעכב את פריחת הנתק ואי ניתק כל הראש ולא הזקן לא הוי טהור ע"כ) : ואין מצטרפין במקום חיבורן . א מזה ונתק חצי גרים מזה וכן אין פושין מזה על זה : תוספתא איזהו הראש ואיזהו הזקן מן הפרק של לחי ולמעלה זו הראש מן הפרק של לחי ולמטה זהו זקן : מלפניו מותח את החוט מאוזן לאוזן כל שמן החוט ולמעלה זהו הראש מן ה הזקן : מאחריו מפיקה של פרקא למעלה זהו הראש מפיקה של פרקא ולמטה אע"ג דמגדל שער הוי כעור הבשר לכל דבר : מלפניו מחוליא של גרגרת ולמעלה זה הזקן מחוליא של גרגרת ולמטה אע"פ שמגדל שער הוי כעור הבשר סימני הראש והזקן לטמא בנגעים וניתקין ליטמא בשחין ומכוה בקרחת ובגבחת ומשום תער לא יעבור על ראשו אבל על הזקן אינו חייב אלא משום שבולת זקן בלבד : פיקה של פרקא . קשר שבראש הסדרה מאחריו . חוליא גרגרת משפוי משום תער . גבי נזיר: י הקרחת וכו'. קרחת וגבחת הם בראש אחר שנמרט כל שער הראש ומטמאים בארבע מראות כנגעי עור בשר אלא שאין מטמאין בשער לבן דסתמייהו לא מגדל שער : נשם . שם עשב האוכל ממנו אינו מגדל שסך ממנו: מכה שאינה ראוי לגדל שער . מכה גדולה שנעשה מקומה צלקת : איזה היא קרחת . כלומר המקום שנקרא קרחת ובתחלה שאל ממה שנעשה הקרחת והשיב אכל נשם דלעולם אינו מגדל שער וכן אם נקרח בידי שמים לא שחוזר ומגדל שער כדאיתא בתורת כהנים : פיקה של צואר . היינו פיקה של פרקא השנוי לעיל בתוספתא : כנגד שער ולמעלה . למעלה מן המצח שהשער פוסק :

א) נ"ל שחור .

הגהות הגר"א

[א] ט"ח כמתני' ר"ש אומר כל שער וכו'. נ"ל קודם ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון וכו': [ב] משנה ח בר"ש שהחליטו שער צהוב דק ונטהר אין עלולין כו' נתק כגרים בראשו ובזקנו כו'. כצ"ל: [ג] שם נתק כגרים בראשו ובזקנו כו' כצ"ל: [ד] שם שבא אחר כך נתק כגרים בראשו ובזקנו כו' כצ"ל: [ה] שם ולא מתוקמא. נמחק תיבת לא: [ו] דהנך שערות דנשתיירו כו' עד סוף (פסיון) נמחק: [ז] מ"ש ניתק ראשו וזקנו כו' כולו בין מתוך [ח] בין מתוך הפטור נמחק: [ט] שם אלו סימני הראש והזקן ליטמא בנתקים ולטמא בקרחת וכו' כצ"ל:

ואינן פושות מזו לזו . מקרחת לגבחת או מגבחת לקרחת: אם יש שער מפסיק ביניהם . בין קרחת לגבחת : תניא בת"כ יכול אפילו נמרט ראשו מחמת חולי יהא טמא תלמוד לומר (ויקרא יג) קרחת וגבחת מה קרחת שאינה ראויה לגדל שער אף גבחת שאינה ראויה לגדל שער או מה קרחת בידי שמים אף גבחת בידי שמים מניין אכל נסם וסך נסם ת"ל (שם) קרחת קרחת ריבה פאת פניו אין לי אלא מפאת פניו מניין לרבות את הצדעין תלמוד לומר אם מפאת פניו גבחת הוא טהור הוא ואיזו היא קרחת ואיזו היא גבחת מן הקדקד שופע לאחוריו זו היא קרחת מן הקדקד שופע לפניו זו היא גבחת וכי יהיה בקרחת או בגבחת (שם) מלמד שאין הקרחת והגבחת מצטרפות זו עם זו יכול לא יצטרפו זו עם זו אבל יפשו מזו לזו ת"ל בקרחתו או בגבחתו

ואינן פושות מזו לזו רבי יהודה אומר אם יש שער ביניהן אינן מצטרפות ואם לאו הרי אלו מצטרפות:

פרק אחד עשר

א כל [א]הבגדים מטמאין בנגעים חוץ משל עובדי כוכבים הלוקח בגדים מן העובד כוכבים יראו בתחלה [ב]ועורות הים אינן מטמאין בנגעים חיבר להן מן הגדל בארץ אפי' חוט אפי' משיחה דבר שהוא מקבל טומאה טמא : **ב** [ג]צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הגמלים אינן מיטמאין בנגעים אם רוב מן הרחלים מיטמאין בנגעים מחצה למחצה מיטמאין בנגעים וכן הפשתן והקנבוס שטרפן זה בזה : **ג** העורות והבגדים הצבועים אין מטמאין בנגעים [ד]הבתים בין צבועים בין שאינן צבועים מטמאין בנגעים דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר העורות כבתים ר' שמעון אומר [ה]הצבועים בידי שמים מטמאין ובידי אדם אינן מטמאין : **ד** [ו]בגד ששתיו צבוע וערבו לבן ערבו צבוע ושתיו לבן הכל הולך אחר הנראה [ז]הבגדים מיטמאין בירקרק שבירוקים ובאדמדם שבאדומים [ח]היה [א] ירקרק ופשה אדמדם אדמדם ופשה ירקרק טמא [ט]נשתנה ופשה נשתנה ולא פשה כאילו לא נשתנה רבי יהודה אומר יראה בתחלה : **ה** [י]העומד בראשון יכבס ויסגיר העומד בשני ישרף הפושה בזה ובזה ישרף הכהה בתחלה

א ירצה באמרו כל הבגדים בגד כל אדם בין גדולים בין קטנים בין עבדי' בין נשים ולזה התנה בבגדי עובדי כוכבים אולם אמרם הבגד אשר יטמא בנגעים ידוע שהוא הצמר והפשתים אמר יתעלה (ויקרא יג) והבגד כי יהיה [בו] נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים אולם בגד המשי והקיטון וזולתן הנה הן לא יטמאו בנגעים: וכלי העור גם כן יטמאו בנגעים אמר ית' (שם) או בעור או בכל מלאכת עור ובתנאי שיהיה זה העור מבעל חי ההולך לא בעל חי השוחה וזה לאמרו לפשתים ולצמר או בעור אמרו מה פשתים וצמר מן הגדל בארץ אף עור מן הגדל בארץ ולא יקשה לך אמרו בצמר שהוא אינו מן הגדל בארץ לפי שהבעלי חיים אמנם (יתהוו) [הם חיים] מן הצמחי'. וכבר בארנו בי"ז מכלים (מ"ג) שכל שבים טהור ואם תחבר אתיכת פשתן דרך משל אל עור בעלי חיים ימיי ויהיה החבור מחובר ישימם יחד חיבור לטומא' ר"ל כי כאשר נטמא זה יטמא זה וזה שיהיה חיבורם בשתי תכיפות ולמעלה כמו שבארנו בסוף (כלים) [כלאים] ואם זה העור (שלם) [שלם] אז יטמא בנגעים לאומרו או בעור איזה עור שיהי' וזהו ענין אמרו דבר שהוא מקבל טומאה כאשר נגעה טומאה בזה הדבר הגדל בארץ הנה זה העור אז יטמא בנגעים ואע"פ שהוא ימיי והוא אמרו בספרא או בעור להביא את שחיבר לו כל שהוא מן הגדל בארץ אפילו חוט ואפילו משיחה ובלבד שיחברנו לו כדרך חבורו בטומאה: **ב** קנבוס הוא ...

עין משפט
נר מצוה

יא א ב מיי' פי"ב מהלכות טומאת צרעת הלכה א ועיין בהשגות וכ"מ:

יב ג ד מיי' שם הל"ו:

יג ה ו מיי' שם הל"ג:

יד ז מיי' שם פי"ג הלכה ח:

פירוש הרא"ש

כגון שבא אל כהן בגדים ירקרק או אדמדם וקודם שהסגירו נעשה ירוק או אדום ר' ישמעאל אומר יסגיר כאילו כהה בסוף השבוע וחכ"א כיון שכהה קודם שסגר אינו זקוק לו: הכהה בראשון כו'. (הכהה בראשון) בסוף ראשון נעשה

כאן נגע ונאמר להלן נגע מה נגע האמור להלן כגרים אף נגע האמור כאן כגרים נמצאת אתה אומר הפסיון הסמוך כל שהוא והרחוק כגרים והחוזר כגרים. צרעת ממארת תן בו מארה ולא תהנה בו. פי' נאמר כאן נגע בתחלה ונאמר כאן נגע בסוף. ולא תהנה בו אלא שרפהו. תניא בתוספתא [פ"ה] הכהה בתחלה למראה שלישי יכבס. למראה שני ר"ש אומר יכבס ויסגיר וחכ"א אין זקוק לו. פירוש למראה שלישי יכבס ולא יסגיר אבל למראה שני פליגי. ירקרק ואדמדם היינו ירוק שבירוקי' ואדום שבאדומי' הוא מראה ראשון וירוק ואדום הוא מראה שני והפחות מירוק ואדום הוא מראה שלישי. אין זקוק לו. להסגיר אבל כבוס בעי דלא גרע ממראה שלישי ואם נפרש דלרבנן אין זקוק לו כלל אפילו לכבס צריך לומר דלמראה שלישי יכבס היינו לרבי שמעון ואית דגרסי למראה שלישי יכבס ויסגיר ואי אפשר ליישבו: הכהה בראשון. בסוף שבוע ראשון כהה למראה שני: יכבס ויסגיר. כאילו לא כהה שהעומד בסוף שבוע ראשון מסגירו ומיהו אין דינו ממש כעומד דאילו עומד ב' שבועות שורף וכיון שכהה בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני חזר לירקרק או אדמדם הרי הוא כעומד שתי שבועות ושורף אבל אם עודו כהה אפילו פשה בכהה מכבסו בסוף שבוע שני: הכהה בשני. דבסוף שבוע ראשון עמד בעיניו ובסוף שני מצאו שכהה למראה שני: קורעו ושורף מה שקרע. כולה מילתא דריש בת"כ מקראי: תניא בתוספתא [שם][א] הפושה בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני מכבסו וטהור חזר לפסיון טהור חזר לנגע בין מראיו בין שאין מראיו יראה כתחלה. פי' הפושה בסוף שבוע ראשון בכהה דאם לא כהה ופשה שורף אלא בכהה בתחלה איירי כר' שמעון ולסוף שבוע ראשון פשה הכהה טהור וכל שכן אם לא פשה דטהור. ובסוף שבוע שני הא נמי בכהה איירי ודברי הכל אפילו פשה טהור כיון דכהה חזר לנגע ירקרק או לאדמדם. בין מראיו שתחלתו וסופו בחד מראה. בין שאין מראיו שתחלתו היה ירקרק ועכשיו אדמדם: תניא בת"כ ואם ראה הכהן והנה כהה (ויקרא יג) למראה שני או כהה למראה שלישי ת"ל והנגע הי והנגע יכול במראיו ת"ל והנה כהה הא כיצד כהה למראה שני ולא כהה למראה שלישי וקרע יכול יקרע קרע קטן ויתקיים בו מצות קריעה ת"ל אותו אי אותו יכול א) יפסנו ויניחנו במקומו ת"ל (שם) מן הבגד ינתקנו מן הבגד אי בגד יכול יקרע וישליך את הקרעים לאשפה ת"ל (שם) באש תשרפנו את אשר בו הנגע למד על הקרעים שהן טעונין שריפה למדנו לכהה בסוף שבוע שני למראה שני שהוא קורע ומניין לכהה בסוף שבוע שני למראה שלישי שהוא ב) מכבסו ת"ל נגע נאמר כאן נגע ונאמר להלן נגע מה נגע האמור כאן כהה למראה שני ולא כהה למראה שלישי אף נגע האמור להלן כהה למראה שני ולא למראה שלישי ומניין שהוא טולה עליו מטלית תלמוד לומר (שם) ואם תראה עוד ואין עוד אלא מקומו מלמד שהוא טולה עליו מטלית ר' נחמיה אומר אינו צריך מטלית: ך חזר הנגע. לבגד. לאחר שקרע הנגע מן הבגד והביא מטלית מבגד טהור ותפרו וחברו במקום הקרע אם חזר הנגע לגופו של בגד טעון הבגד שריפה כדכתיב (שם) ואם תראה עוד בבגד באש תשרפנו אבל המטלית שחבר בו אינו טעון שריפה והיינו דקתני ומציל את המטלית שמצילו ואינו שורפו: חזר למטלית. דהיינו שחזר הנגע לטלאי שחבר בו: שורף את הבגד. כאילו חזר בבגד עצמו אבל המטלית אין טעון שריפה ולא שייך ביה לשון הצלה דקתני עלה בתוספתא ומטלית תשמש את עצמה בסימנים דאם יש בה שלש על שלש מסגירה כבגד גדול ואם פשה או עמד בעיניו שני שבועות שורף ומיהו פחות משלש על שלש אין מיטמא בנגעים כדאיתא בפרק במה מדליקין (דף כו:): הטולה מן המוסגר. בגד שהסגירו ועמד בעיניו בשבוע ראשון ובשבוע שני כהה דקורע ממנו הנגע ושורף מה שקרע כדאמרן הסוא מוסגר קרי ליה דאם חתך ממנו חתיכה ועשאו טלאי לבגד טהור: חזר הנגע לבגד. המוסגר שנטלה ממנו חתיכה זו אף על פי שהמוסגר טעון שריפה כדכתיב ואם תראה עוד בבגד מציל את המטלית דהיינו טלאי שנטל ממנו וחברה בבגד הטהור: חזר למטלית. דהיינו בחתיכה שניטלה מן המוסגר: ישרף. המוסגר כ"מ שהוא כאילו היתה חתיכה זו מחוברת בו: והמטלית. דהיינו חתיכה: תשמש את הבגד השני בסימנים. שמסגירה עם הבגד השני

משנה

רבי ישמעאל אומר יכבס ויסגיר וחכמים אומרים אינו זקוק לו הכהה בראשון יכבס ויסגיר הכהה בשני קורעו ושורף מה שקרע וצריך מטלית רבי נחמיה אומר אינו צריך מטלית: ך חזר נגע לבגד מציל את המטלית חזר למטלית שורף את הבגד הטולה מן המוסגר בטהור חזר נגע לבגד שורף את המטלית חזר למטלית הבגד הראשון ישרף והמטלית תשמש את הבגד השני בסימנין: ז קייטא שיש בה פספסין צבועין ולבנים פושים מזה לזה שאלו את רבי אליעזר והרי הוא פספס יחידי אמר להן לא שמעתי אמר לו ר"י בן בתירא א) אלמד בו אמר לו אם לקיים דברי חכמים הן אמר לו שמא יעמוד בו שני שבועות והעומד בבגדים שני שבועות טמא אמר לו ב) חכם גדול אתה שקיימת דברי חכמים הפשיון הסמוך כל שהוא הרחוק כגרים והחוזר כגרים:

השתי

מראהו מחזקו ואלו כולם פסוקי' אמר יתברך (ויקרא יג) וקרע אותו מן הבגד ואמר באש תשרפנו את אשר בו הנגע וכל מה שבו נגע לוה לשרוף אותו וחלקו ר' נחמיה ותנא קמא בקריעת המקום אשר יחתוך ממנו הנגע ואין הלכה כר' נחמיה והלכה כחכמים: ך אמר יתעלה ואם תראה עוד בבגד ובאה הקבלה א) שעוד לא במקומו או שתראה כאשר נראה בראשונ' ולזה אם יראה נגע בקריעת חתוכה אשר נעשה במקום הנגע הראשון אשר נשרף ישרף הבגד כולו כמו שבא הפסוק פורחת היא באש תשרפנו ואולם אם נראה הנגע במקום אחר מן הבגד ישפוט בו כמו שספט בבגד אשר לא נראה קודם זה בו נגע ולא שתשרף הבגד ולא נאמר כבר היה נגע בזה המקום וכבר חזר וזה אמרו מציל על המטלית: הטולה מן המוסגר בטהור. הוא שיקח קרע מבגד מוסגר ויטלו בו בבגד טהו' עוד נראה נגע בזה הבגד הראשון הנה ישרוף זאת החתיכה אשר לקח מבגד המוסגר אשר נראה הנגע בו ואם תראה נגע בזאת החתיכה הנה (לא) ישרוף הבגד המוסגר אשר נקרע ממנו עוד תראה בזה הבגד אשר נראה בו כמו שאם תתחדש בבגד משאר הבגדים ואם היה בו סימן טומאה ישרוף הבגד בכללו וזהו ענין אמרו והמטלית תשמש את הבגד השני בסימנים: ז מלבוש בגד ארוך מחתיכו' קטנו' (מרובעו') חתיכה מכל מראה תקרא בלשון ישמעאל סטרנג"ם לפי שדומה לסטרנג ילבשו אותה הנערים והנשים והיו לובשין אותו בזמן הקיץ ולזה נקרא קייטא והוא תרגום קיץ ושם החתיכה אחד מאלו החתיכות נקרא פספס נגזר מן פס ידא בעבור שהיא קטנה שיעור כף וקבוץ פספסים ואמר כי כאשר היו פספסים לבנים וחידש נגע בפספס אח' לבן הנה יסגיר הבגד כולו ואם התחדש לנגע בפספס לבן אחר הנה הוא מוחלט להיות כבר פשה לפי זה השרש שהפסיון יהיה מפספס לפספס והוא אמרו פושין מזה לזה ונחשוב אותו כולן בדמיון בגד אחד ואע"פ שהיו ביניהם פספסים לבועים אשר לא יטמאו בנגעים כמו שהשרשנו ולא נאמר שכל פספס ממנו בגד בפני עצמו ולזה לא נצטרך שיהי' (כל הנגע בתוך)[בכל]פספס לבן ממנו ג' על ג' לפי שהם כולם כמו בגד א' וכבר אמר ר' נחמיה בתוספתא (פ"ה) לעולם אינו מטמא בנגעים עד שיהיה בלבן שלה ג' על ג' ואין הלכה אלא כר' אליעזר. כאשר היה פספס אחד לבן לבד בזה הבגד ונשארים לבועים וחדש נגע בזה הלבן אמר להן יסגיר אמרו לו ומה תועלת ההסגר בכאן ואין שם דבר אחר לבן יהיה בו פסיון אמר להן איני יודע מה תועלת בזה ההסגר לפי מה שקדם בפרק הט' וביאר רבי יהודה בן בתירא ואמר תועלתו לפי שאם נשאר הנגע על ענינו בזה הפספס יחידי שני שבועות הנה יהיה מוחלט וישרף הבגד בכללו כמו שבא לשון התורה בזה (ויקרא יג) והנגע לא פשה טמא הוא באש תשרפנו וזהו מאמר אמתי. ועוד חזר לדיני הפסיון בבגדים ואמר שהפסיון בכל שהוא לאומרו כי פשה איזה שיעור שיהיה ואם היה שלא נמשך זה הנגע בבגד לבן אך חדש נגע במקום אחר מזה הבגד הנה הוא יצטרך שיהיה כגרים הוא שיעור הנגע למאמר השם כי פשה הנגע בבגד עד שיהיה התוספת שיעור נגע

מסורת הש"ס

א) [לעיל פ"ט מ"ג]: ב) [שם]:

פירוש
רב האי גאון

ז קיטו. פי' כגון וילון סתר בשית כדאמרינן לענין סוכה (ירושלמי סוכה פ"א הל"ד) עשה בה קיסיות [כשרה]: פסיפת. פירוש אבנים קטני' כחותם שעל הטבעות לשון יוני הוא ורוצפין בהן חצרותיהן בארץ ישראל וכדומה להם לענין בגד וקיטי תוב מודנר בשית בגד שיש עליו כגון דינרי זהב מצוייר:

מהר"ם
מרוטנבורג

ה רבי נחמי' אומר א"צ מטלית. והאי עוד מבעי לי' לכדתני' בת"כ יכול כ"ש ת"ל עוד מה ראשונים כגרים אף שני' ורבנן תרתי ש"מ:

הגהות הגר"א

[א] מ"ה בר"ש תניא בתוספתא העומד והכהה בסוף שבוע ראשון. ובסוף שבוע שני הלך לו מכבסו וטהור חזר לכהיון טהור חזר לנגע כו'. כצ"ל: [ב] מ"ו ונראה נגע בבגד מציל את המטלית. נראה במטלית ישרוף את הבגד והמטלית תשמש את בגד השני בסימני' פשה המטלית זה וזה ישרפו הטולה מן המוסגר בטהור ונרא' נגע בבגד שורף את המטלית נרא' במטלי' בגד ראשון ישרף והמטלית תשמש את בגד השני בסימנים. וטעונה שריפה באחרונ' פשה המטלי'

ח א) השתי והערב מיטמאין בנגעים מיד ג) ר' יהודה אומר השתי ג) משישלק והערב מיד והאונין של פשתן משיתלבנו. כמה יהא בפקעת ותהא מטמא בנגעים כדי לארוג ממנה שלש על שלש שתי וערב אפי' כולה שתי אפי' כולה ערב היתה פסיקות אינה מטמאה בנגעים רבי יהודה אומר אפי' פסיקה אחת וקשרה אינה מטמאה בנגעים:

ט המעלה מן הפקעת לחבירתה מן הסליל לחבירו מן הכובד העליונה לכובד התחתונה וכן שני דפי חלוק שנראה נגע באחד מהן הרי השני טהור בנפש המסכת ובשתי העומד הרי אלו מיטמאין בנגעים מיד רבי שמעון אומר השתי אם היה רצוף מיטמא:

י נראה בשתי העומד האריג טהור נראה באריג השתי העומד טהור נראה בסדין שורף את הנימין נראה בנימין הסדין טהור חלוק שנראה בו נגע מציל את האומריות שבו אפילו הן ארגמן:

יא כל הראוי להטמא טמא מת אע"פ שאינו ראוי להטמא מדרס מטמא בנגעים כגון קלע של ספינה וילון ושבים של סבכה ומטפחות של ספרים וגלגלון ורצועות מנעל וסנדל שיש בהן רוחב כגרים הרי אלו מיטמאין בנגעים סגום שנראה בו נגע רבי אליעזר בן יעקב אומר עד שירא' באריג ובמוכין החמת והתורמל נראין כדרכן ופושה מתוכו לאחוריו ומאחוריו לתוכו:

בגד

עוד בבגד וגו' את אשר בו הנגע יצטרך שיהיה בו שיעור הנגע בעת השרפה:

ח לשון התורה (ויקרא יג) או בשתי או בערב והפרש בין השתי והערב בצמר הוא מבואר לפי שהשתי הוא דק מאד והערב עב החוט אולם בבגד פשתים השתי והערב הם דבר אחד אין ביניהם הפרש ניכר ור' יהודה יקח ראייה מאמרו בבגד צמר או בבגד פשתים או בשתי או בערב מה בגד משתגמר מלאכתו אף אלו משתגמר מלאכתן ולזה לא יטמא אלו אפי' שתי הצמר עד שנסרה במים חמים שישים אותו רך ונמשך והוא אמרו משישלק ומטוה הפשתן עד שיבושל ויתלבן ואונין של פשתן הן מטוה הפשתן וחכמים אומרים בשתי או בערב הבדילו מן הבגדים ושהן כלן יטמאו מיד וכבר ביארנו שהשיעור הפחות שיטמא בנגעי בגדים הוא ג' על ג': ופקעת. הוא אשר יקראו אותו רובא ואם היה בזה המטוה שיעור מה שיעשה ממנו ג' על ג' שתי וערב יטמא בנגעים: היתה פסיקות. הוא שתהיה זאת הפקעת מקובלת מחוטין נפרדין יחובר חוט על חוט ואמר ר' יהודה אפילו שיה החיבור קשור עד שתהיה הפקעת טלה כחוט א' אינה מטמאה: ט כבר זכרנו שפקעת הוא המטוה ויעשה כמו קנה מעץ נקוב ויחבר עליה המטוה והוא אשר נקרא סליל: וכובד העליון וכובד התחתון הן שני עלים אשר השתי נמשך ביניהם וכבר ביארנו זה בראשון מכלים וכאשר נעתיק הטוויה בסיבוב מפקעת לפקעת או ממסרק למסרק והיו ב' הפקעיות או ב' המסרקות מחוברות בחוט ונתחדש נגע באחד מהן הנה האחרת טהורה וכן כאשר חברנו הטוויה מהעץ העליון אל התחתון והוא אשר נקרא אלאחיך ונתחדש נגע במטוה המחובר על אחד מאלו הב' עלים הנה המטוה המחובר על העץ המחובר טהור וכן ב' דפי חלוק הוא בעת ההבדל בגד או חלוק כאשר ישארו שתי חתיכות בחוט מן השתי ומן הערב ונראה נגע באחד מהן הנה האחרת טהורה: ואמרו בנפש המסכת ובשתי העומד. ר"ל כי כאשר נראה נגע באלו החוטין הערב אשר הולך בזה הבגד אשר בשתי ובעומד המדבק בו אשר לא יטמא וזהו שתי העומד הנה הכל כבר נטמא לפי שהן יחד כדבר אחד ר"ל כל מה שמן הכובד העליון לכובד התחתון לא מה שמטמא ממנו ולא מה *שנראה עומד ור' שמעון יאמר שהעומד כאשר היה רצוף ומתוקן כמו שיעשה הגרדי בעת האריגה הנה אז יטמא בנגע אשר נראה בנפש המסכת אולם אם לא היה רצוף ולא מתוקן הנה הוא כמובדל מנפש המסכת ואין הלכה כרבי שמעון: י סדין. הצעיף הקטן ונימין הן החוטין שבתחלת היריעה ושבסופה והאומריות המצופות והראיה על זה מאמרו ושרף את הבגד או את השתי או את הערב בצמר או בפשתים הנה מאמרו *בצמר או בפשתים יורה שבהם מה שישרוף ומה שיעזוב ובאה הקבלה שיעזוב ממנו האומריות שבו ואפילו היו מארגמן אשר הוא צמר שלא תחשוב שכן לא יצילו מן השרפה אם לא שיהיו ממשי או מזהב והדומה לו לא שיהיו מצמר או פשתים: יא כבר ביארנו במקומות מכלים שיש דברים רבים יטמאו במת ולא יטמאו במדרס הזב להיותם דברים אינן עשוין למשכב ומכללם קלע הספינה והמסך ומגדל בכ"ד מכלים ושם ביארנו הסבכות אשר לא יטמאו במדרס ויטמאו במת. והתנה רוחב גרים ומבואר מאד לפי שלא יהיה נגע פחות מכגרים מרובע כמו (שהפרשנו)[שפרשנו]: וגלגלון. הוא הבגד אשר יחגור בו האדם ואולם הוא נגזר מן (ישעיה ג) והגליונים: סגום. והדומה להן מבגדי הצמר השעירים: ושרש זה שהשם אמר בנגעי בגדים (ויקרא יג) פחתת היא בקרחתו או בגבחתו ואמרו בספרא בקרחתו אלו השחקים ר"ל הבגד הישן אשר כבר נתחדש בגבחתו אלו החדשים ר"ל הבגד החדש אשר לא נתפרו' ובגד הצמר כאשר הוא חדש וכ"ש *הבעלי' הכסים כמו נגדא דגרם *והסגוסים כאשר הם חדשים יהיו על שטח האריגה כל החוטין הפרושין בין כובד עליון לתחתון נקרא כן ובפרק י"ח דאהלות קרי ליה מסכת פרוסה ולא אמרינן שקאי כל חוט וחוט בפני עצמו אלא כולם חיבור ור"ש סבר דוקא אחר שרצפן וכוונן זה אצל זה כמו שמתקנו האורג בשעת האריגה הוי חיבור וקודם לכן כל חוט וחוט עומד בפני עצמו וגם אינו מצטרף לנפש המסכת: י נראה וכו'. האריג טהור. שאין שתי וערב מצטרפים יחד אבל השתי כולו חבור כל זמן שהוא עתיד לארוג ואחר שגמר מלארוג חבור עד המקום שהחוטין ומניחים אותם בשפת הבגד ונקראים נימין: שורף את הנימין. שהם טפלים לבגד ואין הבגד טפל להם ושיעור הנימין הם אצבעות בפרק כ"ט דכלים: מציל את האומריות. היינו שפת הבגד ואין נכרתים עמו שנבועים הם: ואפילו ארגמן. לא מיבעיא של זהב ושל שירים שאין מינן מטמאים בנגעים אלא אפי' הם של צמר צבוע ארגמן והכי דרים בת"כ בצמר או בפשתים להביא את האמריות שבו הוציא של זהב ושל שירים שאין מינם מטמא בנגעים ולא הוציא את של ארגמן ושל זהורית טובה שמינן מטמא בנגעים ת"ל אשר בו הנגע הראוי להיות לקבל נגע עכשיו: יא כל הראוי כו' אע"פ שאינו ראוי. כגון הני דחשיב ובגלגלן שלש על שלש שמטמאה טמא מת ולא מדרס: קלע. בגד המנהיג את הספינה והוא גם במקרא: וילון. שפורסין לפני הפתח ומטמא טמא מת שהשמש מתחמם בו: שבים. בגד מרוקם מחברים אותו בסבכה ומגיע מאוזן לאוזן: מטפחת ספרים. בפרק כ"ד דכלים תנן דטמאות טמא מת: גלגילן. לצלצל קטן: ורצועות מנעל וסנדל. והא דתנן בפרק כ"ד העשוי לרצועות טהור מכלום ותניא בת"כ כלי עור יצאו עור רצועות וסנדלים שאינם כלי התם בעור העומד לכך דאינו כלי אבל רצועות שנעשו ממנו שמאים: סגום. בגד עב והשיים בו מוכין לרוכין של צמר: חמת ותורמל. כלי עור וקושרים אותן ובכפל העור ואין הנגע נראה שמה אם לא שיפשוט הקמטין ובקושר שאו"ל מפשטן כדי לראות הנגע אלא רואהו כמו שהוא קשור: כתובו לאחוריו. אם א) הם נראה כגרים נגע מתוכו ובסוף שבוע פשה מצד אחר כנגד הנגע נקרא פשיון ודוקא בכלי עור אבל לא בבגד צמר

א) צ"ל מתחלה נראה.

זה: ח שתי וערב. של צמר ופשתים: משישלק. יש אומרים משישלה בה"א. שיהו שולין אותו מן היורה ששולקין אותו ללבנו: האונין של פשתן. יש מפרשים פשתן שלא נטוה ודוחקים משום דככר תני תנא שתי וערב ולא יתכן דשתי וערב כתיב אלא בפשתן טווי איירי ושתי וערב דרישא בשל צמר שניכר בין שתי לערב שהאחד טווי כלפי היד והאחד טווי כלאחר היד אבל בפשתן אין ניכר שהכל שוה וכפ"ק דמס' ע"ז (דף יז:) גבי רבי אליעזר שאמר רבן של טרסיים אני דאייתו ליה תרי קיבורי ואמרו ליה הי דשתיא והי דערבא ולא היה יודע אי לאו דאיתרחיש ליה ניסא: משיתלבנו. נותנים היו החוטין של פשתן לתוך התנור כדי שיהבהבו ויתלבנו כדתנן בפ"ק דשבת (דף יז.) א): בפקעת. כשהנשים טוות בכוש יש להן עץ שמסבבו' המטווה מן הכוש לתוכו והוא נקרא פקעת: כדי לארוג ממנה ג' על ג'. כדי לעשות מן הפקעת לבגד שלש על שלש שיהא בה שיעור לעשו' הכל ממנה גם שתי גם ערב כדקתני אפי' כולה שתי אפי' כולה ערב: היתה פסיקות. פקעת זו יש בה כדי לארוג שלש על שלש אלא שהחוטין שבה מופסקין לא הוי חבור אבל אם היו קשורים הוי חבור ור' יהודה סבר דאפילו פסיקה אחת וקשרה שכל הפקעת לא נפסקה אלא במקום אחד וקשרה לא הוי חבור: תניא בת"כ יכול יהו מטמאין מיד ת"ל בגד מה בגד משתגמר מלאכתו אף כולן משתגמר מלאכתן איזהו גמר מלאכתן השתי משישלק והערב מיד והאונין של פשתן משיתלבנו דברי ר' יהודה יכול יהו מטמאין בכל שהן ת"ל בגד מה בגד מיוחד שיש בו שלש על שלש אף כולן כדי לארוג מהן שלש על שלש בשתי וערב אפילו כולה שתי אפילו כולה ערב: ט מן הפקעת לחבירתה. פעמים שהנשים עושות פקעת בת אמה או בת ב' אמות ומגלגלות ומסבבות מזו לזו לעשות פקעת גדולה ועד שלא תעלה את כולה נראה נגע באח' מהן ועודן החוט מחברן: ומן הסליל לחבירו. פי' בערוך סליל שסולל ומתגלגל והוא מסותרייתא בארמית וי"א שהסליל קנה המדה הוא כדתניא [תוספתא מקוואות פ"ג] אלו הן קנה המדה זה הסליל: כובד העליונ'. ב' עצי' שהאורגים כורכין בהן השתי שלהן וגוללין ונראה נגע בכובד האחד כל זמן שהיא שתי השני טהור דלא הוי חבור וכן שני דפי חלוק נמי אינם חיבור ולא כעין חלוקין שלנו שמחתכין ומחברים בו בתי הזרוע ושאר חתיכות בתפירה של חיבור גמור דהוא ודאי חשיב בגד אחד אלא דלא מיחבר כולי האי ובתוספתא מפרש לה רבי נחמיה: בנפש המסכת. חוט הערב שנכנס לתוך השתי כנפש לתוך הגוף ועד שיתישבו על מכונם אבל האריג הוי כשתי להצטרף עמו לנגע כגרים א' נמי בתחלה כשאורג בו שתי בתי נירים קודם שיארוג בו ג' על ג': ובשתי העומד. הן חוטי השתי שבין כובד העליון לתחתון שעומדים שם ליארג ולהכך בהן חוטי הערב ובתוספתא קרי ליה מסכת הפרוסה ובמתני' דאהלות פ"ח (מ"ד) וקא משמע לן דלא תימא כל חוט וחוט עומד בפני עצמו ואין בו רוחב כגרים אלא כולם חבור זה לזה ואם נראה נמי נגע בצד זה טמא בצד אחר: אם היה רצוף. שהחוטים רצופים זה אצל זה כעין רצפה שסמוכים זה אצל זה שכן דרך האורגים ליישבם להיות אריגתם מכוונת אז חשיבי חיבור הא לאו הכי חזינן לכל חוט וחוט כאילו הוא עומד בפני עצמו ולא הוי חבור: תניא בתוספתא [פ"ה] הליצין שבפקעת מצטרפין זה עם זה ופוסין מזה לזה א"ר נחמיה במה דברים אמורים בזמן שהן [א] על גבי קירום אבל פלעו ותפרו ועשאו אחד אין מצטרפין זה עם זה ואין פוסין מזה לזה והמסכת הפרוסה הרי זו מצטרפת ר' שמעון אומר אם היתה מקופלת או שהיתה רצופה בכרים וכסתות מצטרפת ואם לאו אינה מצטרפת: פי' הליצין שבפקעת כשיש רוב מטוה בפקעת מחלקות אותן הנשים לכמה חלקים וקושרות מבחוץ עלמו או מאחר להבדיל בין החלקים והוא הליצין וגם בלשון לעז קורין אותו ליצ"ש: על גבי קירום. מלשון בנירים ובקירום ובהוא דפרק אחד ועשרים דכלים ובפ' רבי אליעזר אומר האורג (דף קה.) העושה שתי בתי נירים בקירום וכו': פלעו. כלומר שלא נחתך לגמרי לשנים אלא עודנו מחובר כבשעת האריגה אבל פלעו שנחלק לב' ואחר כך תפרו וחברו אין מצטרפין והשתא אי ר' נחמיה לפרושי קאתי ולא פליגי איך יתכן הא אמרן גבי טולה מן המוסגר לטהור שהמטלית תשמש את הבגד השני בסימנים אע"פ שאותו מטלית בא ממקום אחר ונתחבר ואי רבי נחמיה מפלג פליג ניחא דהיינו כרבנן ומתני' דקתני שני דפי חלוק אין מצטרפין לא פליגי דדילמא הני מילי בשלא נתחברו יפה ואין לפרש שני דפי חלוק כעין חלוקים שלנו שסמוך לאבנט מחוברין ומלמטה נחלקים לשנים דמכל מקום כשנראה נגע באחד מהן אמאי השני טהור שלא הכל חלוק אחד הוא: בכרים וכסתות. במסכת של כרים וכסתות: י האריג טהור. כולה מתני' באין עתיד לארוג יותר דכן משמע בתוספתא: השתי העומד. טהור היינו מה שאין עתיד לקצץ מן השתי עם האריג ושיעור הנימין מפורשים בפרק כ"ט דכלים נימי הסדין והסודרין: מציל את האומריות. מן השריפה ששתם אומריות נבושות: אפי' הן של ארגמן. שהוא צמר צבוע ובת"כ דריש להו מקראי: תניא בתוספתא [שם] שתי כל זמן שהוא עתיד לארוג חבור גמר מלארוג אינו טמא אלא [ב] שהוא עתיד לפצע בגד שנראה בו נגע ועשאו שתי שתי ועשאו בגד יראה כתחלה נראה נגע בנימין הסדין טהור פשה מן הנימין לנימין [ג] הסדין טמא וכשהוא שורף את הבגד שורף את הנימין עמו. פי' שהוא עתיד לפצע כשהותך האריג מן השתי משייר מן השתי עם האריג והם הנימין: ועשאו שתי שסתר את האריגה קודם שהוזקק לשריפה: הסדין טהור. אע"פ שהנימין מחוברים בו לא בטל סדין אגב נימין: פשה מן הנימין לנימין שיש לסדין נימין מהאי גיסא ומהאי גיסא והפסיון הרחוק מטמא כדאמרינן דכיון שהנגע בנימין שבשני ראשי הסדין באמצע בטל אגבייהו: וכשהוא שורף את הבגד. כגון שנראה נגע בבגד והוזקק לשריפה שורף את הנימין עמו ואפילו נפלטו אחר כך מן הבגד: תניא בתורת כהנים (ויקרא יג) ושרף את הבגד או את השתי או את הערב בצמר או בפשתים יכול יביא גיזי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמו ת"ל (שם) היא באש תשרף אינה צריכה דבר אחר להשרף עמה א"כ למה נאמר בצמר או בפשתים להוציא את האומריות שבו הוציא אומריות של זהב ושל שיריים שאין מינן מיטמא בנגעים ולא הוציא את של ארגמן ושל זהורית טובה שמינן מיטמא בנגעים ת"ל (שם) את אשר בו הנגע הראוי לקבל נגע עכשיו. פי' זהב ושיריים אין מינן מטמא בנגעים אלא צמר ופשתים דוקא אבל ארגמן וזהורית דהוא צמר צבוע ארגמן ותולעת שני מינן מיטמא בנגעים דהיינו צמר שאינו צבוע. הראוי לקבל נגע עכשיו לאפוקי הני שהן צבועים: יא כל הראוי להטמא טמא מת. בצמר ופשתים ב) ועוד איירי כגון שלש אצבעות על שלש בבגד דמיטמא במת ואין מיטמא במדרס עד שיהא בו שלשה טפחים על שלשה וכ"ש המיטמאין מדרס דמיטמאין בנגעים וכלבד בלבנים [ולא] צבועים וכל הני דחשיב מפורשים במסכת כלים דאין מטמאין מדרס: קלע של ספינה. וילון. והא דתניא בתוספ' דכלים (ב"מ פי"א) סדין טמא מת ועשאו וילון וכן סדין טמא מת ועשאו קלע לספינה הרי הוא כטמא מת ומקבל טומאת מדרס דברי רבי יוסי בר"י היינו כל זמן שלא קבר נב"ש ולא היכר לבית הלל כדפרישית במסכת כלים בסוף פרק עשרים: שבים. מלשון (ישעיה ג) השביסים והשהרונים והענין פירשתי במסכת כלים בסוף פרק כ"ח: ומטפחות של ספרים. ה"נ תנן במסכת כלים פכ"ד (מ"ד) דשלש מטפחות הן של ספרים טמאים טמא מת אבל בפכ"ח (מ"ד) פליגי ב"ש וב"ה ורשב"ג במצויירות ואינן מצויירות דקאמר רשב"ג אלו ואלו טהורות ושם פירשתי במאי פליגי אי בטומאת מת או בטומאת מדרס: גלגלון. גלגול קטן מצמר או מפשתים: ורצועות מנעל וסנדל. והא דתנן במסכת כלים פכ"ד (מי"ב) גבי שלש עורות הן דעור העשוי לרצועות טהור מכלום ותניא נמי בת"כ כלי עור יצאו עורות לרצועות וסנדלי' שאינם כלים התם בעור העומד לכך דלא מיטמא משום דלאו כלי הוא אבל רצועות שנעשו ממנו טמאות: סגום. בגד של צמר: בארוג ובמוכין. מוכין לשון קריעה שמוכה וקרוע כדקתני סיפא קרעו ועשאו מוכין ותניא בת"כ בקרחתו (ויקרא יג) אלו השחקים בגבחתו אלו החדשים מכאן אמרו הסגום שנראה בו נגע רבי אליעזר בן יעקב אומר עד שיראה באריג ובמוכין ולכאורה נראה שהוא בגד שעשוי שורות שורות שורה אחת אריג ושורה אחת שאינו אריג וכן עשוי כולו ורוחב השורה אין בה שלש אצבעות ומשום הכי בעי שיראה הנגע באריג ובמוכין ולשאינו אריג קרי מוכין ובפרק כ"ט דכלים תנן נימי הסגום ג' אצבעות ושמא הותן נימין ענין אחר כדפרישית שם אי נמי המוכין הם הנימין. וכרים וכסתות וכמה כלים חשיב בתוספתא הכא והתם גבי סגום שדינם כיוצא בו בין לענין נגעים בין לענין נימין: תורמל. הוא תרמילו הנזכר בש"ס שלנו וחמת והתורמל כלים של עור וקושרין אותן ונכפל העור במקום הקשר ואין הנגע שבכפליו נראה אלא א"כ מתפשט העור ולהכי קתני נראין כדרכן ואין פושטו אלא מה שיכול לראות כמו שהוא יראה: מתוכו לאחוריו. אם מתחלה נראה נגע בפניו והסגירו ובסוף

א) ע"ש ובתוס' ד"ה הונין. ב) נ"ל ועור.

מסורת הש"ס

א) [שבת כז:]
ב) [נ"ל דברי ר"מ ר' יהודה אומר כן א' בשבת ועי' תוס' סוכה יב: ד"ה באניצי]
ג) נ"ל משישלה. כך איתא שם:

פירוש רב האי גאון

ח אונין. פירוש בירוגה בפיות כששנינו (שבת יז ב) אין נותנין אונין של פשתן: ט הסליל פירש שיפות ויש אומרים מסתורייתא בארמי ומנין שהסליל קנים הן דתניא (תוספתא מקוואות פ"ג) ואלו הן קני המדה זה הסליל: י מציל על האמריות. פירוש [כדאמרי'] חלוק לבן שאין בו אימרא (תענית יא ב) ופירש אלו בני אדם חשובין כשתופרין את הבגד מחפין את התפר בבגד נאה כארגמן:

הגהות הגר"א

[א] מ"ש בר"ש בזמן שהן מחובר ע"ג כום אבל פלעו וקשרו ועשאו א'. כצ"ל: [ב] שם מ"ש אלא עד מקום שהוא עתיד וכו'. כצ"ל: [ג] שם מן הנימין לנימין טמאין מן הנימין לסדין טהורו' וכשהוא שורף כו'. כצ"ל:

בדפו"י הגי' שנאמר

שכי' ראוי שיאמר ושרף את הבגד הצמר או הפשתים:

[נ"ל הכעלי' וכ"ה בד"נ]

בד"נ הגי' והסמיכות

עין משפט נר מצוה

טו א ב מיי' פי"ג מהלכות טומאת צרעת הל"ח:
טז ג מיי' שם הל"ט"ו:
יז ד ה מיי' שם הל"ט:
יח ו מיי' שם הל"י:
יט ז מיי' שם הל"י:
כ ח מיי' שם פי"ב הלכה ט:
כא ט מיי' שם פי"ג הלכה ו:

פירוש הרא"ש

הרחוק. ת"ל בגד יכול כל שהוא נאמר כאן נגע ונאמר להלן נגע מה נגע האמור להלן כגרים אף נגע האמור כאן כגרים נמצאת אומר הפסיון הסמוך כל שהוא והרחוק כגרים והחוז' כגרים שחזר אחר שקרע הנגע וטלה עליו מטלית: ח השתי כו'. פי' שתי וערב של צמר ופשתים: מיד. אחר טוויה: משישלק. יש גורסין משישלה כששולים אותן מן היורה שלקו ללבנו: האונין. יש מפרשי' אניצי פשתן שלא נטווה לפי שכבר שנה שתי וערב וליתא דשתי וערב כתיב אלא שבצמר ניכר לכל אדם איזהו שתי ואיזהו ערב שהאחד טווי כלפי יד ואחד לאחר יד אבל בפשתן אינו ניכר אלא לאומן כדמוכח בפ"ק דמס' ע"ז דאייתי ליה תרי קיבורי ואמרי ליה הי דשתיא והי דערבא אתרחיש ליה ניסא וכו' שילכך בין שתי בין ערב קרי ליה אונין: משיתלבנו שיו נותני' את האונין לתוך התנור שיהבהבו ויתלבנו: פקעת. י"מ שהוא עץ ארוך אמה ויוצאין ממנה שני עלים בשני ראשיו א' מזרח ומערב ואחד לצפון ודרום ומגלגלין החוט מן הכוש שעליו שמו בלע"ז אספ"א ויש מפרשים שהוא עגול ככדור כל החוטין מגולגלים יחד בעיגול שמו בלע"ז אמילייר: כדי לארוג. מן חוטי הפקעת בגד של שלש על שלש שתי וערב: אפי' כולו שתי או כולו ערב. וצריך שיהיו חוטי שיעור זה כולם שלימים אבל פסקן אינם מצטרפים ורבי יהודה סבר צריך שיהיו שלמין מעיקרן ולא שנפסקו ונתקשרו: ט המעלה כו'. פירוש המעלה את החוט מפקעת לחבירתה וקודם שהעלה כולה נולד נגע בא' מהם השני טהור ואין החוט מחברן: סליל. פי' בערוך שסולל ומתגלגל והוא מסתריתא בל' ארמי והנשים מגלגלים את החוט ממנו על הפקעת: כובד עליון ותחתון. הם שני עצים שהאורג טורך סביבותן השתי: דפי חלוק. לא היו מחברי' אותו בתפיר' כמו שמחברים את שלנו: נפש המסכת. הוא חוט הערב שנכנס לתוך השתי כנפש לתוך הגוף ועד שיהא עליו לייסבו על מכונו אבל האריג הוי כשתי להצטרף עמו לנגע כגרים: שתי עומד.

ובסוף שבוע נראה נגע מבחוץ חשיב פסיון ומשמע בתוספתא דדוקא בכלי עור : תניא בתוספתא [פ"ה] זהו כללו של דבר כל [א] המיטמא במת מיטמא בנגעים חומר בטומאת מת מבנגעים שהכל מיטמאין במת ואין הכל מיטמאין בנגעים חיבורין לטומאת מת ואין חיבורין לטומאת נגעים חומר בנגעים שהנגעים נוהגין בעצים ובאבנים ובעפר ובשתי ובערב מה שאין כן בטומאת מת בגד שנראה בו נגע בראשו אחד ובסוף שבוע נראה בכל השני טמא משום פסיון . ובעורות פושה מצד זה לצד זה רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר חמת ותורמל שנראה בהן נגע מושיבין כדרכן ורואה את נגען רבי אליעזר בן יעקב אומר הכרסין והכרדסין והפמליאות והמחילות והלבדין והסגוסין והכרים והכסתות אין מיטמאין בנגעים עד שיראו באריג ובמוכין . פי' כל המטמאין במת בצמר ופשתים ועור : שהכל מיטמאין במת של הכלים אע"ג דלאו צמר ופשתים . ואין חיבורין לטומאת נגעים . כענין שפירשתי לעיל גבי שני דפי חלוק אי נמי לטומאת מגע כי ההיא דאמרינן דיקרב בדיקרב משאב : מצד זה לצד זה כדתנן מתוכו לאחוריו : יב בגד המוסגר . כדפרישית לעיל דקרי מוסגר לאותו שכהה בסוף שבוע שני וקרע נגעו מן הבגד כמשפטו ונתערב בשאר בגדים טהורים ונראה נגע באחד מהן דאי במוסגר נראה היה טעון שריפה והשתא דלא ידעינן דיניה כנראה בתחלה וכדדרשינן גבי אדם עד שלא נזקק לטומאה את הודאי הוא מטמא ואינו מטמא את הספק כדפרישית לעיל בפ"ה : ועשאו מוכין . קרעים פחותים משלש על שלש אלא שלא הובדלו לגמרי : כולן טמאים . דכיון דנזקק לטומאה אין הספק מטהרו : טמא ואסור בהנאתו . דהא שריפה בעי : תניא בתוספתא [שם פ"ה] בגד המוסגר שלבעו או שמכרו לעובד כוכבים טהור רבי אלעזר בר"ש אומר הרי הוא בהסגירו בגד המוסגר שקצצו ועשאו מטליות שהן פחותות משלש על שלש והיתה בהן אחת שיש בה שלש על שלש ונראה נגע בזה שהיה שלש על שלש היא טמאה בלבד רבי אלעזר ברבי שמעון אומר כולן ישרפו . פי' שהור אפילו חזר בו הנגע כיון דלבוע ודעובד כוכבים לא בני איטמויי בנגעים נינהו : תניא בתורת כהנים צרעת ממארת (ויקרא יג) תן בו מארה ואל תהנה בו אין לי אלא מוחלט מוסגר מניין ת"ל כי צרעת אי מה מוחלט אם קצצו ועשאו מוכין טמא ואסור בהנאתו יכול אף מוסגר כן ת"ל (שם) כי צרעת . פי' יכול אף מוסגר כן משמע מתוך הך דתורת כהנים דמיירי מתני' בתוך ימי הסגירו ממש ולא באותו שנטהר בקריעת הנגע וכי תימא היך נתערב הא מינכר בנגע שבו יתכן כגון שלבעו או מכרו לעובד כוכבים וכרבי אלעזר בר"ש א"נ כגון שני בגדים בזה כגרים ובזה כסלע ובסוף שבוע בזה כסלע ובזה כסלע כדתנן גבי אדם לעיל

יב [א]בגד המוסגר שנתערב באחרים כולם טהורים קצצו ועשאו מוכין טהור ומותר בהנייתו מוחלט שנתערב באחרים כולם טמאים קצצו ועשאו מוכין טמא ואסור בהנייתו :

פרק שנים עשר

א א) כל [ב]הבתים מיטמאים בנגעים חוץ משל עובדי כוכבי' [ג]הלוקח בתים מן העובדי כוכבי' יראו כתחלה ג) [ד]בית עגול בית טריגון בית הבנוי בספינה או *באסקריא על ארבע קורות אינו מטמא בנגעים ואם היה מרובע אפילו על ארבעה עמודים מטמא : ב [ה]בית שאחד מצדדיו מחופה בשיש אחד בסלע ואחד בלבנים ואחד בעפר טהור [ו]בית שלא היו בו אבנים ועצים ועפר ונראה בו נגע ואחר כך הביאו בו אבנים ועצים ועפר טהור [ז]וכן בגד שלא ארג בו שלש על שלש ונרא' בו נגע ואחר כך ארג בו שלש על שלש טהור אין הבית מטמא בנגעים עד שיהא בו אבנים ועצים ועפר : ג וכמה אבנים יהו בו רבי ישמעאל אומר ד' רבי עקיבא אומר [ח]שמנה שהיה רבי ישמעאל אומר עד שיראה כשני גריסין על שתי אבנים או על אבן אחת רבי עקיבא אומר [ט]עד שיראה כשני גריסין על שתי אבנים לא על אבן אחת ג) רבי אלעזר ברבי שמעון אומר עד שיראה כשני גריסין על שתי אבנים בב' כתלים בזוית ארכו כשני גריסין ורחבו כגריס : ד [י]עצים כדי ליתן תחת השקוף רבי יהודה אומר כדי לעשות סנדל לאחורי השקוף [כ]עפר כדי ליתן בין פצים לחבירו [ל]קירות האבוס וקירות המחיצה אינן מטמאין בנגעים [מ]ירושלים וחוצה לארץ אינן מטמאין בנגעים :

(נ"א באסקריא)

כמו גרגרים מלמר בולטים נקראים מוכין לדמותם כמוכין והוא הלמר אשר ימלאו בו הכרים וזולתן ואמר ר' אליעזר שהנגע כאשר יראה בסמיכה והדומה לה יצטרך שיהיו הנגעים בעלם האריגה ובגרגרים הבולטים שעל שטחה והלכה כרבי אליעזר בן יעקב וכבר ביארנו בכ"ד מכלים שחמת ותורמל הם כלי עור וענין נראין שלא נחייב שיטמאו עד שנראה מה שיתחדש בתוכו ולא נחקור בין הכפלים : יב זה מבואר לפי שבגד המנוגע אסור בהנאה לאומרו יתעלה (שם) באש ישרף :

א אמר יתעלה (ויקרא יד) ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם ובאה הקבלה (גיטין דף פב.) אחוזתכם מטמאה בנגעי' ואין אחוזת עובדי כוכבים מטמאה בנגעים וכשם שאין אחוזתם מטמאה בנגעים כך אין בגדיהן מטמאין בנגעים . וככפל מלת קירות בנגעי בתים שתי פעמים ומיעוט קירות שתים הנה לא יטמאו בנגעים עד שיהיה בעל ד' כתלים : ואסקריא מין מן הבנינים בלתי מחובר לארץ אלא חוץ באויר ולזה לא יטמא סביב וכן בית שבספינה לאמרו בבית ארץ אחוזתכם עד שיהיה מחובר בארץ ואמר אפילו על ד' עמודים ר"ל אפילו יהיו בלתי על ד' עמודים בארץ א) ועליהן גג הנה יטמא בנגעים אף על פי שהוא פתוח מארבעה צדדין : ב שיש . הוא המרמר והכונה בזה שלא יטמא בנגעים עד שיהו קירותיו מאבנים ועפר ומסיד לא באבן לבד והבית הנבנה מהן יטמא בנגעים אמר יתברך (שם) ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית הורה בזה שהוא אז יטמא : ג ממה שיתחייב שתדעהו שיעור נגעי ... (שם) וראה את הנגע והנה הנגע מלמד שאין הנגע ... על דעת רבי ישמעאל אשר אמר כי כאשר נראה כשני ... פחות מה שיהיה בבית צריך ד' אבנים אבן אחת ... מכתלי הבית ראוי לנגעים ולפי דעת רבי עקיבא ... שתי אבנים אי אפשר פחות משמנה אבנים ור' אלעזר ... בקירות הבית כגרים הנה כל כותל מהכתלים ... זה הנגע אשר רחבו כגרים וארכו כשני גריסין

אבל בתי כנסיות דכל ארץ ישראל מיטמאין בנגעים כדתניא בתוספתא [פ"ו] בית הכנסת ובית האשה וגבית השותפין הרי אלו מיטמאין בנגעים והיינו טעמא משום דמצו לזבוניהו: תניא בתוספתא [שם] היציע והאיבוס והמגורה אינן מיטמאין בנגעים ואין מצטרפין עם הנגע ואין הנגע פושה לתוכן וכשהוא נותץ את הבית אין ניתצין עמו העצים והאבני' והעפר מיטמאין בנגעים ומצטרפין עם הנגע והנגע פושה לתוכן וכשהוא נותץ את הבית ניתצין עמו. פי' אין מצטרפין כגון מגורה שבתוך הבית סמוכה לכותל הבית נגע כגרים בכותל חציו כנגד המגורה וחציו כנגד הבית. ואין הנגע פושה לתוכה דנגע ופסיון צריך שיהא הכל כנגד הבית. העצים והאבנים והעפר של בית דאם כגרים נגע על שלשתן מצטרפין. ניתצין עמו דאי כוליה נגע בחד השאר טעונין נתיצה כמותו: ה לא יגזור. מלשון גזירות בית דין דתנן בפרק ואלו מגלחים (דף יח:) שהם פסקי דינין וכאן נמי לא יפסוק לומר בלשון נגע ודאי אלא בלשון ספק ובת"כ דריש לה מדכתיב כנגע ולא כתיב נגע: תניא בתוספתא [שם] כיצד ראיית הנגע ספק יש בו שני גריסין ספק אין בו ספק ירקרק שבירוקים ספק אדמדם שבאדומים היה בא אצל כהן אומר לו הכהן בני לא ופשפש בעצמך וחזור בך שאין הנגעים באין אלא על הלשון הרע [א] ואין הצרעת ...

תורה אור

ה כיצד ראיית הבית ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית אפילו תלמיד חכם ויודע שהוא נגע ודאי לא יגזור ויאמר נגע נראה לי בבית אלא כנגע נראה לי בבית וצוה הכהן ופנו [את] הבית (ובטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית ואחר א) כך יבא הכהן לראות את הבית) ב אפי' חבילי עצים ואפי' חבילי קנים דברי רבי יהודה ג) רבי שמעון אומר עסק הוא לפנוי אמר רבי מאיר וכי מה מטמא לו אם תאמר כלי עציו ובגדיו ומתכותיו מטבילין והן טהורין על מה חסה התורה על כלי חרסו ועל פכו ועל טפיו אם כך חסה התורה על ממונו הבזוי ק"ו על ממונו החביב אם כך על ממונו ק"ו על נפש בניו ובנותיו אם כך על של רשע ק"ו על של צדיק: ו אינו עומד בתוך ביתו ומסגיר ולא עומד בתוך הבית שהנגע בתוכו ומסגיר אלא עומד על פתח הבית שהנגע בתוכו ומסגיר שנאמר ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית והסגיר את הבית שבעת ימים ובא בסוף השבוע וראה אם פשה וצוה הכהן וחלצו האבנים אשר בהן הנגע והשליכו אתהן אל מחוץ לעיר אל מקום טמא ולקחו אבנים אחרות והביאו אל תחת האבנים ועפר אחר יקח וטח את הבית אינו נוטל אבנים מצד זה ומביא לצד זה ולא עפר מצד זה ומביא לצד זה ולא סיד מכל מקום אינו מביא לא אחת תחת שתים ולא שתים תחת אחת אלא מביא שתים תחת שתים תחת שלש תחת ד' מכאן אמרו אוי לרשע אוי לשכנו שניהם חולצין שניהם קוצעין שניהם מביאין את האבנים אבל הוא לבדו מביא את העפר שנאמר ועפר אחר יקח וטח את הבית אין חבירו מטפל עמו בטיחה: ז בא בסוף שבוע וראה אם חזר ונתץ ג) הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית והוציא אל מחוץ לעיר אל מקום טמא הפסיון הסמוך ...

ה עסק הוא לפנוי. רצה לומר לשמום ועמל שאין צריך לו כי אם מן הכלים ועסק הוא נגזר מכי התעשקו עמו (בראשית כו) וכבר ידעת שכלי חרס אין להם טהרה במקוה וזכר מכלי חרס היותו פחות בדמים והוא פך השמן: וטפיו. הוא כלי קטן מאד לא יצא ממנו דבר כי אם טיף טיף כמו שהתבאר בכלים (פ"ג מ"ב): ואמר אחר כן אם על של רשע כך על הסרם אשר אומר אותו שראיית הצרעת ...

מסורת הש"ס

א) נ"ל כן: ב) [נ"א ר' מאיר אומר]: ג) [נ"ל את הבית]:

פירוש רב האי גאון

הן ומנין שפצים לשון סדקו וקרע הואדכתי' (תהלי' סד) הרעשתה ארץ פצמתה וכתיב (ירמיה כב יד) וקרע לו חלוני ומתרגמינן ופצים ליה חרכין וכתיב (שם לו כג) ויהי כקרא יהודי שלש דלתות וארבע' ומתרגם תלת פצים ויש לפרש עוד א) ...

עין משפט נר מצוה

יא א ב מיי' פי"ד מהלכות טומאת צרעת הל"ד:

יב ג מיי' שם הל"ה:

יג ד מיי' שם פט"ו הלכה ב:

יד ה מיי' שם הל"ג:

טו ו מיי' שם הל"ד:

טז ז מיי' שם הל"ב:

פירוש הרא"ש

הראשון. אין לי אלא מקומו מנין לרבות ...

א א מיי' פט"ו מהל' טומאת צרעת הל"ב:
ב ב מיי' שם הל"ס:
ג ג מיי' שם הל"ו:
ד ד מיי' שם פט"ז הלכה א:
ה ה מיי' שם הל"ב:

א) [חולין קכח:]
ב) יבמות קג:

יצא הרי כאן שתי ביאות את שבא בסוף שבוע א' ובא בסוף שבוע שני וראה והנה לא פשה זהו עומד מה יעשה לו וטהר הכהן את הבית יכול יפטר וילך לו ת"ל (ויקרא יד) כי נרפא הנגע לא טהרתי אלא הרפוי מה יעשה לו הרי אני דן מה מצינו בפושה בשני חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אף עומד בשני חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע הן אם החמיר בפושה בשני שהרי החמיר בפושה בראשון נחמיר בעומד בשני שהרי הקל בעומד בראשון ויהא עומד כפושה ת"ל ובא ואם בא יבא הרי כאן שתי ביאות ביאה אמורה למעלה וביאה אמורה למטה מה ביאה האמורה למעלה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אף ביאה האמורה למטה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע משום ר"ש אמרו נאמרה צרעת ממארת בבגדים ונאמרה צרעת ממארת בבתים מה צרעת ממארת האמורה בבגדים עשה את העומד בשני כפושה בראשון אף צרעת ממארת האמורה בבתים עשה את העומד בשני כפושה בראשון יכול אין לי חוזר ונותץ אלא אחר הפושה בראשון מניין לרבות את החוזר אחר הפושה בשני ואחר העומד בשני ת"ל (שם) אחר חלץ את האבנים שאין ת"ל (שם) אחר הקצות הבית ואחרי הטוח ופי' יש חליצה שאין עמה קצייה וטיחה מה ת"ל אחרי הקצות את הבית ואחרי הטוח אלא לרבות את החוזר אחר הפושה בשני ואחר העומד בשני מניין לכהה בשני והלך לו קולפו וטעון צפרים ת"ל (שם) ולקח לחטא את הבית הרי כאן בית אחר נמצאת אומר עשרה בתים הם. פירוש ונאמר להלן נגע דכתיב ברישא (שם) והנה הנגע בקירות הבית שדרשנו שני גריסין. נמצאת אומר משום חוזר נקט ליה דמהכא נפקא אבל איבך לא נפקי מהכא. במראיו דקאמר (והאי) שיהיה ירקרק או שיהיה אדמדם שלא במראיו הד ירקרק וחד אדמדם. בבגדים טימא את החוזר אע"פ שלא פשה כדאמרי' לעיל גבי נגעי בתים שהעומד בהן בשני שבועות אינו נותץ כמו שדורש כולן. הכה לו כלומר אין כאן מקומה אלא אחר ופרח (שם) היה לו לכתוב ונתץ את הבית ולא היה לו להפסיק בהאי קרא דובא הכהן: מה יעשה לו שהרי לא פירש למעלה כלום בעומד בעיניו בשבוע ראשון ולימד כאן בפסוק זה שאינו מדבר בפושה בראשון אלא בעומד בראשון ופושה בשני ומה יעשה לו יכול יתצנו מיד כמו שכתוב אחריו ונתץ את הבית ורוצה ללמדו מפושה בראשון ואין נותץ אלא חולץ וקוצה וטח אף זה כן הדר קאמר דאף אם היקל בפושה בראשון שאינו נותץ. שהרי היקל בעומד בו דעומד בראשון לא בעי חליצה אלא מסגירו. נקל בפושה בשני שלא לחייבו נתיצה. שהרי החמיר בעומד בו דבעי חליצה ויהא פושה כעומד וכי ראוי להשוות פושה לעומד תלמוד לומר ושב הכהן ובא הכהן כלומר נאמר למעלה ושב הכהן ונאמר כאן ובא הכהן ועבדינן מיניה גזירה שוה כאילו בשניהם כתוב ובא או בשניהם כתוב ושב דזו היא שיבה וזו היא ביאה. מניין עומד בזה ובזה חולץ לא שיחלוץ בעומד בראשון אלא כשעומד ב' שבועות חולץ בסוף שבוע שני ונותן לו שבוע שלישי אלא את הרפוי ואין רפוי

כל שהוא והרחוק כגרים והחוזר בבתים כשני גריסין:

פרק שלשה עשר

א עשרה [א]בתים הן הכהה בראשון והולך לו קולפו והוא טהור הכהה בשני והולך לו קולפו והוא טעון צפרים הפושה בראשון חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע חזר ינתץ לא חזר טעון צפרים עמד בראשון ופשה בשני חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע חזר ינתץ לא חזר טעון צפרים עמד בזה ובזה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע חזר ינתץ לא חזר טעון צפרים אם עד שלא טהרו בצפרים נראה בו נגע הרי זה ינתץ ואם משטהרו בצפרים נראה בו נגע יראה כתחלה: **ב** א) [ב]האבן שבזוית בזמן שהוא חולץ חולץ את כולו ובזמן שהוא נותץ נותץ את שלו ומניח את של חבירו נמצא חומר בחליצה מבנתיצ' רבי אליעזר אומר בית הבנוי ראש ופתין נראה בראש נוטל את כולו נראה בפתין נוטל את שלו ומניח את של חבירו: **ג** [ג]בית שנראה בו נגע היתה עליה על גביו נותן את הקורות לעליה נראה בעליה נותן את הקורות לבית לא היתה עליה על גביו אבניו ועציו ועפרו ניתצין עמו ומציל על המלבנים ועל סריגי החלונות רבי יהוד' אומר מלבן הבנוי על גביו ניתץ עמו [ד]אבניו ועציו ועפרו מטמאין כזית רבי אלעזר חסמא אומר במה שהן: **ד** ג) [ה]בית המוסגר מטמא מתוכו והמוחלט מתוכו ומאחוריו זה וזה מטמאין בביאה:

הבונה

כגרים כמו שביארנו ואמר גם כן בנגע חוזר (ויקרא יד) ואם ישוב הנגע ופרח בבית *שימסך שיעור נגעי בתים אשר הוא ב' גריסים באורך וברוחב גרים אחד לפי מה שהסרשנו בזה הפרק:

א יאמר שעשרה ענינים הן לבית ולהן דינין מתחילתן ועד סופן כמו שיתבארו הראשון שיחלש מראה הנגע בשבוע ראשון והענין השני שיעדר הנגע לגמרי בשבוע ראשון והמשפט באלו שני הענינים שיקלוף מקו' הנגע וישאר הבית טהור והענין השלישי שיחלש מראה הנגע בשבוע שני והענין הרביעי שיעדר הנגע לגמרי בשבוע שני והדין באלו שני הענינים שיקלוף הבית ויצטרך לטהרת צפרים כמו שנבאר ואם יוסיף הנגע בשבוע ראשון הנה הדין בזה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע ואם חזר הנגע אחר זה יתוץ את הבית כולו וזה ענין החמישי ואם לא חזר הנגע הנה יצטרך לצפרי' וזהו ענין הששי ואם עמד הנגע בעיניו בשבוע ראשון והוסיף בשבוע שני וזהו ענין השביעי הנה הדין בזה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע ואם חזר הנגע אחר זה יתוץ את הבית כולו ואם לא חזר הנגע הנה הוא טעון צפרים וזהו ענין השמיני ואם בעיניו עמד הנגע בשבוע ראשון ובשבוע שני והוא הענין התשיעי הנה דינו חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע ואם חזר הנגע יתוץ ואם לאו טעון צפרים וזהו הענין העשירי ואלו המשפטים אשר ספרנו באלו הענינים מהם פסוקי התורה מבוארים ומהם קבלה מסמיכו' ורמזי' מהתורה ואולם פסוקי

פירוש
רב האי גאון
פרק יג ב ראש ופתין: פי' א) אותה האבן או אותה העץ א' ראשי אותן אבנים ועצים שמנדבך זה במערב ומנדבך זה (במערב) [במזרח] אתת שמו פתין:
א) עיין ערוך ערך פתן

מהר"ם
מרוטנבורג
פי"ג א בית הבנוי ראש ופתין כו'. בית של ראובן מצד זה ושל שמעון מצד אחר וכותל עליהם או חומת אבנים מפסקת ביניהם. ונדבך של בית ראובן לצד מזרח ביתו שהוא לצד מערבו של בית שמעון שוכב על עץ אחד שבראש הכותל שביניהם או על אבן אחת ועל אותו העץ או אותו האבן שוכב כמו כן נדבך של בית שמעון לצד מערבו שהוא לצד מזרחו של בית ראובן. אימו העץ או אותו האבן ששני הנדבכין נשענין עליו א' מכאן ואחד מכאן מקרי ראש ושאר עלים או אבנים לפנים ממנו אם לצד בית ראובן. ראובן חולץ ולא שמעון. ואם לצד בית שמעון שמעון חולץ ולא ראובן. ולפי שבערוך פירושו שת ם ברתבתיו:

א) קדושין לג: [ברכות כה.]: ב) [יבמות קג. ע"ש]: ג) ברכות מא. ערכין ד. חולין עא: [סוט' כ:]: ד) [בברכו' וכן בשאר דוכתיה איתא באצבעותיו]:

בו נגע יראה כתחילה. פי' הבא כולו נגע כמו כולו לבן דנגעי אדם ובגדים. או שכנס בסוף שבוע ראשון ופשה בסוף שבוע שני מה שכנס הרי זה חולץ את כולו [א] דהשבינן ליה פסיון והפושה טעון חליצה וכיון דהאי בית כולו נגוע חולץ את כולו: נגע לומר נראה נגע במקצתו ובסוף שבוע פרחה בכולו: ואין מחייבין אותו לבנות אחר תחתיו כמו שמחייבין באבנים המנוגעות דכתיב (שם) והביאו אבנים אחרות: ולא עוד כלומר לא מבעיא בכל הבית מנוגע דאין מחייבין אלא אפי' רוח אחת שלה מנוגעת חולץ אותה הרוח ואין מחייבין אותו לבנות רוח אחרת תחתיה ואם בנאה ונראה בו נגע יראה כתחילה דאין בית טעון נתיצה על הנגע החוזר אלא היכא דמיחייב לבנות אחר במקומו אבל הכא דלא מיחייב ה"ל כבית חדש ונגע אחר: **ה** הבונה מן המוסגר לטהור...

ה

ה ^א^הבונה מן המוסגר בטהור חזר נגע על הבית חולץ את האבנים חזר על האבנים הבית הראשון ינתץ והאבנים ישמשו את הבית השני בסימנין: **ו** בית שהוא מיסך על גבי בית המנוגע וכן אילן שהוא מיסך ע"ג בית המנוגע הנכנס לחיצון טהור דברי רבי אלעזר בן עזריה אמר רבי אלעזר ^ב^מה אם אבן אחת ממנו מטמא בביאה הוא עצמו לא יטמא בביאה: **ז** א) ^ג^הטמא עומד תחת האילן והטהור עובר טמא הטהור עומד תחת האילן והטמא עובר טהור אם עמד טמא ^ד^וכן אבן המנוגעת טהור ואם הניחה הרי זה טמא: **ח** ^ה^טהור שהכנים ראשו ורובו לבית טמא נטמא ^ו^וטמא שהכנים ראשו ורובו לבית טהור טמאוהו ב) ^ז^טלית טהורה שהכנים ממנה שלש על שלש לבית טמא נטמאת ^ח^וטומאה שהכנים ממנה אפי' כזית לבית טהור טמאתו: **ט** ג) ^ט^מי שנכנס לבית המנוגע וכליו על כתפו וסנדליו וטבעותיו בידיו הוא והן טמאין מיד ^י^היה לבוש בכליו וסנדליו ברגליו וטבעותיו ד) בידיו הוא טמא מיד והן טהורין עד שישהה כדי אכילת פרס פת חטין ולא פת שעורין מיסב ואוכלן בלפתן: **י** היה עומד בפנים ופשט *ידו לחוץ וטבעותיו בידיו אם שהה כדי אכילת פרס טמאין היה עומד בחוץ ופשט *ידו לפנים וטבעותיו בידיו רבי יהודה מטמא מיד וחכמים אומרים ^כ^עד שישהה כדי אכילת פרס אמרו לרבי יהודה מה אם בזמן שכל גופו טמא לא טמא את מה שעליו עד שישהא כדי אכילת פרס *אף בזמן שאין כל גופו טמא *לא יטמא את מה שעליו עד שישהא כדי אכילת פרס: **יא** ^ל^מצורע שנכנס לבית כל הכלים *) ששם טמאין אפילו עד הקורות רבי שמעון אומר עד ארבע אמות כלים מיד טמאים ר' יהודה אומר אם שהה כדי הדלקת הנר:

נכנס

*) במשנ"מ הגי' שיש שם.

פירוש רב האי גאון

פירוש מהר"ם מרוטנבורג

פירוש הרא"ש

הגהות הגר"א

ו א מיי' פט"ו מהל' טומאת צרעת הל' ז:
ז ב מיי' שם פט"ז הלכה ג:
ח ג מיי' שם פ"י הלכה יב:
ט ד מיי' שם פט"ז הלכה ג:
י ה מיי' שם הל"ו:
יא ו מיי' שם פ"י הלכה יב:
יב ז מיי' שם פט"ז הלכה ו:
יג ח מיי' שם הל"ח:
יד ט מיי' שם הל"ז:
טו י מיי' שם הל"ו:
טז כ מיי' שם הל"ח:
יז ל מיי' שם פ"י הלכה יב:

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"י מהל' טומאת צרעת הלכה יב:

יט ב מיי' שם פט"ו הלכה ט:

א ג ד מיי' פי"א שם הל"א סמג עשין רלו רלו:

ב ה מיי' שם פט"ו הלכה ח:

ג ו מיי' שם פרק יא הלכה א:

יב [א]נכנס לבית הכנסת עושים לו מחיצה גבוהה י' טפחים על רוחב ארבע אמות נכנס ראשון ויוצא אחרון כל המציל צמיד פתיל באהל המת מציל צמיד פתיל בבית המנוגע וכל המציל מכוסה באהל המת מציל מכוסה בבית המנוגע דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר [ב]כל המציל צמיד פתיל באהל המת מציל מכוסה בבית המנוגע כל המציל מכוסה באהל המת אפילו מגולה בבית המנוגע טהור:

פרק ארבעה עשר

א [ג]כיצד מטהרין את המצורע היה מביא פיילי של חרש חדשה ונותן לתוכה רביעית מים חיים ומביא שתי צפרים דרור שחט את אחת מהן על כלי חרש ועל מים חיים חפר וקוברה בפניו נטל עץ ארז ואזוב ושני תולעת וכרכן בשירי הלשון והקיף להם ראשי הגפים וראש הזנב של שניה טבל והזה שבע פעמים [ד]לאחר ידו של מצורע וי"א על מצחו [ה]וכך היה מזה על השקוף שבבית מבחוץ: **ב** [ו]בא לו לשלח את הצפור החיה אינו הופך פניו לא לים ולא לעיר ולא למדבר שנאמר ושלח

הכר דבי שמשי או דשאר ימות החול ולא מצי מפיק ליה: תניא בתוספתא [שם] כלים התלוים בכותל למעלה מעשרה טפחים טהורין דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר למעלה מארבע אמות ר' יוסי בר' יהודה אומר כלים הטמונין בקרקע הבית למטה משלש אצבעות טהורין. פירוש למטה משלש אצבעות רבי יוסי בר יהודה לטעמיה דמצריך נמי לקלף מקרקע שלש אצבעות כדפרישית לעיל בסוף פרק שנים עשר: **יב** גבוהה י' טפחים. דפחות מיכן אינה חשובה מחיצה להפסיק: רוחב ארבע אמות משום ארבע אמות של תפלה אי נמי משום דזהו שיעור מקומו של אדם כדאמרן גבי עירוב בפרק מי שהוציאוהו (דף מח.) וקרא קא דרשינן התם שבו איש תחתיו כי תחתיו גופו של אדם ג' אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו ובאמה דידיה משערינן כדאמרינן התם דאי לא תימא הכי עוג מלך הבשן מה תהא עליו והא דלא חשיב לה גבי ים שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם לא פסיקא ליה משום דאיכא ננס באיבריו: נכנס ראשון ויוצא אחרון. כדי שלא יטמאו אותן שעומדין בבית הכנסת בכניסתו וביציאתו באויר שמן הפתח עד המחיצ': כל המציל בצמיד פתיל. כגון כלי חרס וכל הנהו דחשיב במס' כלים פרק י"א: כל המציל מכוסה באהל המת. כגון כור ודות בפ"ה דאהלות דלא בעי צמיד פתיל אלא כיסוי: תניא בתוספתא (פ"ז) רבי אומר השיד' והתיב' והמגדל שבבית המנוגע אע"פ שהן מכוסין כלים שבתוכן טמאין והבור והדות שבבית המנוגע אע"פ שהן מגולין כלים שבתוכם טהורין [א] כל המציל בצמיד פתיל באהל המת מציל בצמיד פתיל בבית המנוגע וכל המציל מכוסה באהל המת מציל מכוסה בבית המנוגע ובית המנוגע כאהל המת דברי ר"מ ר' יוסי אומר כל המציל בצמיד פתיל באהל המת מציל מכוסה בבי' המנוגע וכל המציל מכוסה באהל המת אפי' מגולה בבית המנוגע טהור רש"א המציל בצמיד פתיל באהל המת מציל בצמיד פתיל בבית המנוגע וכן המציל מכוסה באהל המת מציל מכוסה בבית המנוגע. פירוש השידה והתיבה והמגדל קסבר רבי אהל זרוק לאו שמיה אהל כדאמרינן בפרק בכל מערבין (דף ל:) ובנזיר בפ' כ"ג (דף נה.) הילכך אין מצילין מכוסין ואפי' מחזיקין ארבעים סאה: הבור והדות. קסבר רבי כר"מ בחדא וכר' יוסי בחדא דבמציל בצמיד פתיל באהל המת סבר לה כר' מאיר דבעי צמיד פתיל בבית המנוגע ובמציל מכוסה באהל המת סבר לה כר' יוסי דאפילו מגולה בבית המנוגע טהור: ובית המנוגע כאהל המת. דכלים שבו אפילו עד הקורות טמאין כדקאמר ר"מ במתניתין ר"ש נמי כר"מ אלא דלית ליה בית המנוגע כאהל המת לטמא כלים שעד הקורו' ר"ש לטעמיה דקתני במתני' עד ד' אמות: עוד תניא בתוספתא [שם] חומר באדם שאין בבגדי' ובבגדי' שאין באדם שאדם סימן טומאה ליטמא בתחלה ליטמא במחיה וליטמא בפתוך וליטמא בד' מראות זו על גב זו וחייב בקרבן וטעון לפורים מה שאין כן בבגדים חומר בבגדים שהעומד שני שבועות בבגדים טמא והפסיון הרחוק בבגדים טמא והפורח בבגדים טמא ומשתלח מכל עיר ואדם אין משתלח אלא חוץ לעיירות המוקפות חומה ואין להם טהרה מטומאתן והלוקח בגד מן העובד כוכבים יראה כתחלה מה שאין כן באדם [ב] (חומר באדם מה שאין כן בבתים ובבתים מה שאין כן באדם שבאדם סימן טומאה ליטמא בתחלה ליטמא במחיה ליטמא בפתוך ליטמא בארבע מראות זו על גב זו ומטמא במדרס ומטמאין בארץ ובחו"ל מה שאין כן בבתים וחייב בקרבן וטעון לפורים מה שאין כן בבגדים חומר בבגדים שהעומד שני שבועות בבגדים טמא והפסיון הרחוק בבגדים טמא והפורח בבגדים טמא ומשתלח חוץ לכל עיר ואדם אין משתלח אלא חוץ לעיירות המוקפות חומה ואין להם טהרה מטומאתו והלוקח בגד מן העובד כוכבים יראה כתחלה מה שאין כן באדם) חומר באדם מה שאין כן בבתים ובבתים מה שאין כן באדם שבאדם סימן טומאה ליטמא בתחלה ליטמא במחיה ליטמא בפתוך ליטמא בד' מראות זו על גב זו ומטמא [ג] במדרס ומיטמא בארץ ובחו"ל [ד] משא"כ בבתים חומר בבתים שהעומד ג' שבועו' בבתים טמא והפסיון הרחוק בבתי' טמא והפורח בבתי' טמא ומשתלח חוץ לכל העיר ואדם אין משתלח אלא חוץ לעיירות המוקפות חומה ואין להם טהרה מטומאתן והלוקח בית מן העובד כוכבים יראה כתחלה מה שאין כן באדם חומר בבתים שאין בבגדים ובבגדים שאין בבתים שהעומד שני שבועות בבגדים טמא והפושה בבגדים ישרף מיד ומיטמא בשתי וערב מה שאין כן בבתים חומר בבתים שהבתים נזקקים להם טומאה שלשה שבועות ומיטמאין לנותצין וטעונין לפרין משא"כ בבגדים. פי' ליטמא בתחלה דבמחיה ושער לבן מחליטו בתחלה אבל בגדים אין מוחלטין בתחלה לעולם אלא בסוף שבוע ובפסיון ליטמא במחיה אם נשאר באמצע הנגע כעדשה בשר חי שלא נתכסה בנגע. מה שאין כן בבגדים דאם נתגלה מן הבגד לא הוי סימן טומאה והא דלא חשיב שער לבן משום דלא שייך בבגד: ליטמא בפתוך. דגבי אדם כתיב (ויקרא יג) נגע לבן אדמדם שהנגע פתוך באדמימות: מה שאין כן בבגדים. דממעט להו בת"כ: בארבע מראות. שאת ותולדתה בהרת ותולדתה דכולהו מין לבן. וחייב בקרבן שהמצורע מביא ג' בהמות ומנחתם ונסכיהם ולוג שמן הכל בכלל קרבן וטעון ציפורים וכל אביזרייהו כגון עץ ארז ואזוב ושני תולעת ומים חיים. הפסיון הרחוק אבל אדם עד שיפשה בסמוך כולהו אמרי' לעיל: הפורח בבגדים. שכל הבגד מכוסה בנגע: ומשתלח בכל עיר. ודלא כר' יוסי הגלילי דתניא ר' יוסי הגלילי אומר מחוץ למחנה מושבו והבגד (שם) למד על הבגדים שטעונין שילוח חוץ לג' מחנות אלמא בגדים כאדם לשילוח ותנא דהכא סבר דאיתקוש לבית כדתניא בת"כ ולעיל כתבתיה וגבי בית כתיב והשליכו אתהן אל מחוץ לעיר ותניא בת"כ אתהן חוץ לכל עיר ולא אדם חוץ לכל העיר: ואין להן טהרה מטומאתן. אבל אדם כתיב ביה כי נרפא הנגע. הלוקח בגד מן העובד כוכבים יראה כתחלה אבל עובד כוכבים שהיה בו נגע ונתגייר אין מיטמא באותו נגע לעולם וכולהו תנן בפירקין דלעיל ומיטמא בכגרים אבל בית בעי שני גריסין: ובחוצה לארץ. אבל בבתים כתיב (שם יד) בבית ארץ אחוזתכם. שהעומד שלשה שבועות בבתים טמא לא משכחת לה אלא בשלא רצה לחלוץ בסוף שבוע שני דאי עביד כדיניה כשעמד שתי שבועות חולץ אבנים שבהן הנגע וקולה וטח ואם חזר טעון נתיצה והאי לאו עמד שלש' שבועו' היא והיכא דנתעצל ולא חלץ מלאו עומד בסוף שבוע שלישי לא שניא דינו מיהו באדם ודאי טהור אפילו עומד כל ימי חייו אם לא פשה. העומד שתי שבועות בבגדים בר שריפה ובבתים חולץ וקולה וטח. ובשתי ובערב אבל סידר אבנים לעשות מהם בית דלמו לשתי וערב אין מיטמאין בנגעים ועוד הוה מצי למימר דבגד עגול מיטמא. ובית עגול אינו מיטמא. נזקקה להם טומאה שלשה שבועות מדלא תני הכי גבי חומר בבתים מבאדם צריך לפרש בכי האי גוונא דלא שייך התם דבבתים משכחת בהם דמיטמו בהו אבנים טהורות ועפר טהור בתלת זימני אבל בבגדים לא משכחת אלא תרי זימני כשקרע הנגע מן הבגד ועלה בו מטלית אחר והכי תלת זימני נמי דבתי' לא משכחת להו בבית א' שבכל זמן וזמן יטמאו אבנים טהורות ועפר טהור. ומיטמאין לנותצין אבל בגדים אין מיטמאין אלא לבנים כדתנן לעיל. וטעונין לפורים מה שאין כן בבגדים דממעט להו בת"כ מדכתיב זאת:

א פיילי. מזרק השותים במזרקי יין (עמוס ו) תרגום דשתיין בפיילי חמר בספל אדירים (שופטים ה) תרגום פיילי גיבריא ותניא בתורת כהנים אל כלי (במדבר יט) יכול אחד מן הכלים תלמוד לומר חרש יכול מקידה תלמוד לומר כלי הא כיצד זו פיילי של חרש: חדשה. כדדרשינן בפרק שני דסוטה (דף טו:) מה מים שלא נעשה בהן מלאכה וכו': רביעית. משום דכתיב (ויקרא יד) בדם הצפור השחוטה ובמים החיים ותניא בת"כ ובפ"ב דסוטה (דף טז:) מים חיים שדם הצפור ניכר בהם ושיערו חכמים רביעית: (הגה"ה. וברוב משניות כתוב ונותן לתוכה חצי לוג מים והגיה הרב רבי יהודה בן הרב רבי יוסף טוב רביעית כדתנן במנחות בפרק שתי מדות (דף פח.) ובנזיר בפרק שלשה מינים (דף לח.) קא חשיב גבי עשר רביעיות והרב ר' י"ט בר' יצחק היה מקיים הגירסא דפלוגתא דתנאי היא בסוטה דרבנן לא בעו מים שדם הצפור ניכר בהם ודילמא בעי חצי לוג כדתנן התם גבי סוטה ונותן לתוכו חצי לוג מים מן הכיור רבי יהודה אומר רביעית ואשכחן דהתם לעיל בגמרא דילפינן סוטה כלי כלי ממצורע משמע שיש להשוותם ולא יתכן פירוש זה דהא בפרק שתי מדות (שם) תנן רביעי' מים למצורע וחצי לוג מים לסוטה ועוד דבעשר רביעיות דחשיב רביעית מים למצורע פריך דליחשוב רביעית מים לסוטה ומשני בפלוגתא לא קמיירי משמע דמצורע לאו פלוגתא היא ודוקא בסוטה פליגי רבנן התם דר' יהודה אומר רביעית כשם שממעט בכתב כך ממעט במים דלא הוה ניכר בחצי לוג אבל במצורע דלכ"ע ברביעית פליגי בהכי דמר בעי אדמימות דם גמור א) ומדלא חיים אלא אפי' נתבטל במים וליכא אלא חזותא בעלמא. ע"כ הגה"ה): מים חיים. שלעולם נובעים ולא פוסקים ותניא בת"כ מים חיים ולא מים מלוחים ולא מים פושרים ולא מים המכזבים ולא מים המנטפים דחיים משמע למעוטי כולהו ובפ"ב דזבחים (דף כב.) תנא דבי שמואל מים שאין להם שם לווי יצאו מי כיור שיש להם שם לווי ופי' שם בקונטרס לא ידענא היכא מיתניא. ושמא אהך מיתניא ומלוחי' ופושרי' נמי מעטם שם לווי מיפסלי ולגבי פרה נמי מיפסלי כדתנן בפרה בפ"ח: דרור. שדרה בבית כבשדה: וקוברה בפניו. דאסורה בהנאה ובסוף תמורה (דף לג:) חשיב לה בהדי הנקברים: נטל עץ ארז. משמע אחר שחיטה מכלל דאחר שחיטה מביאן ואי אפשר לומר כן דתניא בפרק שני דקדושין (דף נז.) שחטה שלא באזוב שלא בעץ ארז שלא בשני תולעת ר' יעקב אומר הואיל והוקצה למצותה אסורה ור' שמעון אומר הואיל ונשחטה שלא כמצותה מותרת עד כאן לא פליגי אלא לענין אסורה אבל כולהו מודו דלאו כמצותה הוא וצ"ל דמתניתין נמי מעיקרא מייתי להו: ושני תולעת. לשון של צמר צבוע שני: כרכן בשירי הלשון. עץ ארז ואזוב ושני תולעת היה מניח יחד והלשון היה יוצא ובולט וכורכן בו דהוו שלשה באגודה אחת: והקיף. לשון סמיכה כמו מקיפין שתי חביות דפרק המביא כדי יין (דף לב:) שסמך להם ראשי כנפים: וראש הזנב של שניה. דהיא החיה וטובל כולם ביחד בדם ובמים שבכלי חרש והא דאינה עמהם באגודה משום דתניא בת"כ את הצפור החיה יקח אותה מלמד שהוא מפרישה לעצמה: תניא בתוספתא [רפ"ח] אין מצורע מטהר מצורע אבל נשאל הוא על הטהרות ועל הטומאות של עצמו הכל כשרים לטהר את המצורע אפילו זב ואפי' טמא מת וכשם שמצוה לטהרו כך מצוה לטמאו וכהן שטמאו מצוה לטהרו שנאמר (ויקרא יד) לטהרו או לטמאו ד"א לטהרו או לטמאו בארץ ובחו"ל אזוב הכשר לחטאת כשר למצורע הזה בו לחטאת כשר למצורע ר"א אומר עץ ואזוב ושני תולעת שנאמרו בתור' שלא נעשה בהן מלאכ' א"ר יהודה שבת שיתה והלכתי אצל ר"ש אמר לי יהודה בני תן לי סנדליי ונתתי לו פשט ידו לחלון ונתן לי ממנה מקל אמר לי בני בזו טהרתי שלשה מצורעים ולמדתי בו שבע הלכות שהן אברות וברשה טרף ארכה אמה ועוביה כרביע כרע המטה חלוק אחד לשנים ושנים לארבעה מזין ושונין ומשלשים ומטהרין בפני הבית ושלא בפני הבית ומטהרים בגבולין. היה מביא שתי ציפורין ואלו הן הדרות בעיר ר' שמעון אומר אלו הקיבלאות. פי' אין מצורע מטהר את המצורע כדתניא בתורת כהנים ויצא הכהן אל מחוץ למחנה (שם) כהן שאם אפשר לו להכנס לפנים מטהר המצורע ואין מצורע מטהר את המצורע. שלא נעשה בהן מלאכה דילפינן ממים כי היכי דבעינן כלי חרש חדשה: אברות ברוש מין ארז. כדאמרינן ב) בפרק המוכר את הספינה (דף פ:) דעשרה מיני ארזים הן ברוש ברתא. וברשה טרף עלה כדמתרגם (בראשית ח) עלה זית טרף זיתא וכמו בר תלתא טרפי בפרק מפנין (דף קכט.) וטרפא דאסא בפ' חבית (דף קמו:) ובתורת כהנים משמע ענין אחר דתניא עץ יכול כל עץ ת"ל ארז אי ארז יכול טרף ת"ל עץ הא כיצד זו בקעת של ארז ר' חנינא בן גמליאל אומר ראשה פרוע. א' לשנים וב' לארבעה. כרביע כרע של מטה חלוק א' לשנים וחוזר וחולק הב' לארבעה הוי עוביו של עץ ארז כשיעור אחד מהם. מזין ושונין ומשלשין כדאמרינן שטיהר בו שלשה מצורעים כתנא קמא דלא חייש ביה למלאכה. אלו הקיבלאות. המובחרות שבמינן והכי נמי תניא בתורת כהנים ר' שמעון אומר מה מים ברורין שבמינן אף צפור ברורה שבמינה זו קובלי. קובל שם מקום ששם הם המובחרים: **ב** לא לים ולא לעיר. היושבת על שפת הים: ולא למדבר היושבת על שפת המדבר. אל מחוץ לעיר מהכא נפקא לן דאין הופך פניו לעיר: תניא בתורת כהנים ושלח את הצפור החיה (ויקרא יד) שלא יעמוד ביפו וישלחנה לים ושלא יעמוד בנגבת וישלחנה למדבר ושלא יעמוד חוץ לעיר וישלחנה כלפי העיר אל פני השדה הא אם שלחה וחזרה לתוך ידו מותרת באכילה שכבר נעשית מצותה. פי' מותרת באכילה שכבר נעשית מצותה ובפרק

א) ומר לא. ב) [ר"ס כג:].

יהודה: **יב** על רוחב ד' אמות רלה לומר שהמקום אשר יבא שם יהיה ד' אמות על ארבע אמות עד שיהיה לו מושב בפני עצמו ויכנס קודם שיכנס אדם אחר בבית הכנסת ויצא אחר יציאת כל אדם עד שלא יטמא שום אדם בעברו ביניהם כי אולי יעמוד בעודנו הולך ויטמא כל מי שהאהילו כמו שקדם ור"מ סבר [מאחר] שבית המנוגע יטמא כל מה שבו וכן אהל המת נעשה דינם שוה ור' יוסי סבר שטומאת מת חמורה לפי שהיא טומאת שבעה וטומאת בית המנוגע טומאת ערב ולזה יורידוהו מדרגה כמו שתראה ואולם דיני צמיד פתיל ודיני הכלים אשר יצילו באהל המת הנה כבר הקדמנו אותן בכלים (פי"א) ואהלות (פ"ה) וביארנו כל הכלים אשר יצילו בצמיד פתיל ואיכותם בכ"ד מכלים ובארנו שהאהל יציל כל מה שבו בכסוי לבד ובצמיד פתיל ויתבאר זה בחמישי מאהלות ושם אמרו בסיפרא כלים מצילין באהל המת והאלים בכסוי וביארנו ענין זה ותבקשו משם ובתוספת' הבור והדות שבבית המנוגע אע"פ שהן מגולין כלים שבתוכן טהורים וכבר ביארנו בחמישי מכלים שהם לא יהיו טהורים באהל המת אם לא שיהיו מכוסים וזה סתם לדעת רבי יוסי והלכה כרבי יוסי: **א** זה הסדר כולו בפסוק והיותו כלי חרס קבלה ותרגום יונתן (עמוס ו) מזרק פיילי והיות המים רביעית קבלה אמרו מים שדם הצפור ניכר בהן ושיערו חכמים רביעית וכן דם צפור שחוטה וקבלה: ושיור הלשון רלה לומר קצות לשון זהורית והוא שני תולעת והוא צמר צבוע בכרמיז והוא אמרו שני תולעת ושעורו משקל שקל לאחר ידו של מצורע על גב ידו וי"א הוא רבי נתן ואין הלכה כר"נ: **ב** זה כולו מבואר והוא לשון התורה למי שהוא טהרת צפרים (ויקרא יד) וכבש המטהר

פירוש הרא"ש

בתשמים אשר כיוצא בו ולא מצי מפיק ליה לא מוכח שהוא ברשות: **יב** נכנס לבית הכנסת וכו'. פירוש על רחב ארבע אמות דחשיב מקום כדאמרינן גבי עירוב בפרק מי שהוציאוהו דשיעור מקום אדם ארבע אמות ויליף לי' משבו איש תחתיו וקומה של אדם ג' אמות ואמה כדי פישוט ידים ורגלים ובקומ' דידי' משערינן דאלת"ה עוג מלך הבשן מה תהא עליו והא דלא חשיב ליה גבי ים שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם משום דאיכא ננס באיבריו וצריך למדוד

לשון תולעת. צמר צבוע שני: כרכן בשירי הלשון. צמר היה ארוך ונוטל מן התחתון וכורך שלשתן יחד: והקיף להם. ר"ל וסומך להם כמו תורס מן סמוקף והא דאינה ניקחת עמהם באגודה משום דתני בת"כ את הצפור החי' יקח אותה מלמד שהוא מפרישה לעצמה: **ב** בא לו וכו' לא לים. בעיר היושבת על שפת הים ולא למדבר בעיר היושבת על שפת המדבר אלא יוצא מן העיר והופך גבו לעיר ומשלחו כלפי השדה. תניא בת"כ ושלח את הצפור שלא יעמוד ביפו וישלחנה לים לא יעמוד בנגבת וישלחנה למדבר ושלא יעמוד חוץ לעיר וישלחנה

פירוש רב האי גאון

אמי משמיה דר' חייא אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיביא מלח ולפתן לפני כל א' ולפתן דבר שמלפת בו הפת ובלשון דבנן בשש כדאמר לית דין צריך בשש (ברכות מ א): פי"ד **א** פיילי. פי' מזרקים וכוסות כדכתיב (עמוס ו' ו') השותי' במזרקיין ומתרגמי' בפילין:

הגהות הגר"א

[א] מי"ב בר"ש כל המציל צמיד פתיל וכו' עד ר' יוסי אומר. נמחק: [ב] שם חומר באדם משא"כ בבתי' עד חומר באדם מה שאין כן בבתים. נמחק: [ג] ומטמא במדרס. נ"ל ומטמא בכגרים: [ד] ומטמא בארץ ובחו"ל וטעון קרבן משא"כ בבתים. כנ"ל:

תורה אור

שלח את הצפור החיה אל מדין לעיר אל פני השדה: ב) בא לו לגלח את המצורע העביר תער על כל בשרו וכבס בגדיו וטבל טהור מלטמא בביאה והרי הוא מטמא כשרץ נכנס לפנים מן החומה מנודה מביתו שבעת ימים ואסור בתשמיש המטה: ג) ביום השביעי מגלח תגלחת שניה כתגלחת הראשונה כבס בגדיו וטבל טהור מלטמא כשרץ והרי הוא טבול יום: אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרתו אוכל בקדשים נמצאו ג' טהרות במצורע וג' טהרות ביולדת: ד) שלש מגלחין ותגלחתן מצוה הנזיר והמצורע והלוים וכולן שגלחו שלא בתער או ששיירו ב' שערות לא עשו כלום: ה) שתי צפרים מצותן שיהו שוות במראה ובקומה ובדמים ולקיחתן כאחת אף על פי שאינם שוות כשרות לקח אחת היום ואחת למחר כשרות שחט אחת מהן ונמצאת שלא דרור יקח זוג לשניה והראשונה מותרת באכילה שחטה ונמצאת טרפה יקח זוג לשניה והראשונה מותרת בהנאה נשפך הדם תמות המשתלחת מתה המשתלחת ישפך הדם: ו) מצות עץ ארז ארכו אמה ועביו כרביע כרע המטה אחד לשנים ושנים לד' מצות אזוב לא אזוב יון ולא אזוב כוחלי לא אזוב רומי לא אזוב מדברית ולא כל אזוב שיש לו שם לווי: ז) ביום השמיני מביא שלש בהמות חטאת ואשם ועולה והדל היה מביא חטאת העוף ועולת העוף: ח) בא לו אצל האשם סומך שתי ידיו עליו ושחטו וקבלו שני כהנים את דמו אחד בכלי ואחד ביד זה שקבל בכלי בא וזרקו על קיר מזבח וזה שקבל ביד בא לו אצל המצורע והמצורע טבל בלשכת המצורעים בא ועמד בשער ניקנור רבי יהודה אומר לא היה צריך טבילה:

פירוש רב האי גאון

[illegible]

פירוש הרא"ש

[illegible]

[illegible]

...וכרים הקומץ רבה (דף כח.) יליף מקרא דכתיב כחטאת כאשם:

תורה אור

ט א) הכניס ראשו ונתן על תנוך אזנו ידו ונתן על בהן ידו רגלו ונתן על בהן רגלו רבי יהודה אומר שלשתן היה מכניס כאחד ג) אין לו בהן יד בהן רגל אזן ימנית אין לו טהרה עולמית רבי אליעזר אומר נותן הוא על מקומו רבי שמעון אומר אם נתן על של שמאל יצא: **י** נטל מלוג השמן ויצק לתוך כפו של חבירו ואם יצק לתוך כף עצמו יצא טבל והזה שבע פעמים כנגד בית קודש הקדשים על כל הזיה טבילה בא לו אצל המצורע מקום שהוא נותן את הדם שם הוא נותן את השמן שנאמר ג) אל מקום דם האשם והנותר מן השמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר לכפר אם נתן כפר ואם לא נתן לא כפר דברי רבי עקיבא רבי יוחנן בן נורי אומר שירי מצוה הן בין שנתן בין שלא נתן כפר ומעלין עליו כאילו לא כפר ד) חסר הלוג עד שלא יצק ימלאנו משיצק יביא אחר כתחלה דברי ר"ע *ר"ש אומר חסר הלוג עד שלא נתן ימלאנו משנתן יביא אחר כתחלה: **יא** ה) מצורע שהביא קרבנו עני והעשיר או עשיר והעני הכל הולך אחר החטאת דברי רבי שמעון רבי יהודה אומר אחר האשם: **יב** ו) מצורע עני שהביא קרבן עשיר יצא ועשיר שהביא קרבן עני לא יצא מביא אדם על ידי בנו על ידי בתו ע"י עבדו ושפחתו קרבן עני ומאכילן בזבחים ז) ר' יהודה אומר אף ע"י אשתו מביא קרבן עשיר וכן כל קרבן שהיא חייבת: **יג** ח) שני מצורעי' שנתערבו קרבנותיהם קרב קרבנו של אחד מהם ומת אחד מהם זו ששאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע

לטומאה נטמא והוא לא ידע ואין הלכה כרבי יהודה: **ט** מן לורת המקדש אשר לירנו במדות יתבאר לך ששער ניקנור הוא בין עזרת נשים ועזרת ישראל וכבר התבאר בפ"א מכלים (מ"ח) שעזרת ישראל לא יכנס בה מחוסר כפורים ודם האשם ג"כ אינו מותר להוציאו חוץ לעזרה ולזה יעמוד המצורע חוץ לשער ויכנס ראשו בעזרת ישראל להזות עליו הדם: אמנם בהן יד ורגל ידוע מה הם הבהונות: ואולם תנוך אזן הוא אשר נרשום לך עתה וזה שגשם יצא א) על שטח האוזן ממה שימשך לפנים כאשר יגע בו האדם ימצאהו חזק דומה לעצם ומחוץ הוא בשר רך מקיף בסביב האוזן כולה והפנימי הוא תוך האוזן ולזה הגשם אשר מחוץ יהיה תכלית האזן הקערורה וזהו תנוך אזן אשר על איזה החלק שיזדמן ממנו או על כולו יזה השמן והדם והוא אמרם תנוך אוזן זה גדר האמצעי ואין הלכה כרבי יהודה ולא כר"ש ולא כרבי אליעזר: **י** זה מבואר כולו ואמרו על כל הזאה טבילה ר"ל שהוא יטבול אצבעו בשמן אשר בכפו אבל לא שיטבול אצבעו פעם אחת ויזה ממנו שתי הזאות או שלשה ואין הלכה כר"י ב"נ ולא כר' שמעון: **יא** רבי שמעון יכוון ענינו בעת הקרבת החטאת לפי שבו יובדל העני מן העשיר שאם קרב חטאת עוף והיה עני והעשיר אחר זה ישלים קרבן עני ולא נצריכהו לחייב אותו קרבן עשיר וכן אם מקריב קרבן בהמה לפי שהיה עשיר והעני ישלים קרבן עשיר ורבי יהודה יעשה העיקר אל הקרבן האשם אשר בו ישתוו העני והעשיר כמו שהוא בפסוק והוא המיוחד בטהרת מצורע והלכה כרבי יהודה: **יב** מבואר הוא שהקרבן עני אל מיעוט היכולת ואמרו מביא אדם ע"י בנו ע"י בתו קרבן עני רלה לומר בשביל בנו או בשביל בתו אע"פ שהוא עשיר מביא בעבורם קרבן עני לפי שאין הקרבן מעצמו ואמנם יעשה קרבן מזולתו ובתנאי שבנו ובתו עניים אולם אשתו להיותה כמוהו הנה לא יקריב בעבורה אלא קרבן עשיר לפי שהיא כגופו ואמר רבי יהודה כי כמו שיקריב מאשתו קרבן עשיר כן כל קרבן שתתחייב רלה לומר קרבן זבות ויולדות הנה הוא מחוייב אליו ולא יקריבהו קרבן עני בעבורה אם היה עשיר והלכה כרבי יהודה: **יג** כבר ביאר בתוספתא נזרק דם על אחד מהם ומת אחד מהמצורעים רלה לומר דם מאחת משתי חטאות שנתערבו זו שאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע ואמר להם להביא חטאת בהמה אינו יכול שאין חטאת בהמה

א) נ"א מוקף כולו.

כב א מיי' פ"ה מהל' מחוסרי כפרה הלכה י:

בסמה באה על הספק ולהביא חטאת העוף אינו יכול שהעשיר שהביא קרבן עני לא יצא וכילד יעשה יכתוב נכסיו לאחר ויביא קרבן עני ונמלא עני ומביא חטאת העוף אמר להן ר' יהושע עכשיו שאלתם דבר חכמה וממה שיתבאר אותו בכאן עד שישלים כוונת *המסכתא שטהרת מצורע הראשון ר"ל אשר תעשה בעת הסרת נגע הצרעת בשתי צפרים ועץ ארז ואזוב שהיא נוהגת בפני הבית ושלא בפני הבית בארץ ובחוצה לארץ לפי שאין לה קשר בדבר מזה ויטהר המצורע בו וישאר מחוסר כפורים כמו הזבים והזבות והיולדות אשר בזמננו ליום אשר טהרו הם מחוסרי כפרה ולשון התוספתא שטהרת מצורע בארץ ובחו"ל ושם גם כן אמרו הכל כשרים לטהר את המצורע אפילו זר אפי' טמא מת וכשם שמלוה לטהרו כך מלוה לטמאו וכהן שטמאו מלוה עליו לטהרו שנאמר לטהרו או לטמאו ושם נאמר ג"כ שמצורע מטהר ושהוא כאשר יעמוד בתגלחת שניה לפי שהוא דוחה בו מצות לא תעשה אשר הוא גילוח הראש בכללו והזקן ולא הגיע לנו תכלית לפי שא"א בזמננו זה הבאת כפרה עד שיטהר מטומאת צרעת הטהרה השלמה אשר היא מפני תגלחת שניה ותכלית מה שנאמר יבוא עשה וידחה את לא תעשה כאשר (יקיים) [יקדים] העשה על השלימות וזה מקום ספק ועיון ובספרא אמר רבי יהודה שבתי היה והלכתי אחר רבי טרפון לביתו אמר לי יהודה בני תן לי סנדליי ונתתי לו ופשט ידו לחלון ונתן לי מגנה מקל ואמר לי יהודה בני בזו טהרתי שלשה מצורעים ולמדתי בו שבעה הלכות שהוא של בירות וראשה טרף וארכה אמה ועביה כרביע כרע המטה אחד לשנים ושנים לד' ומזין ושונין ומשלשין ומטהרין בפני הבית ושלא בפני הבית ומטהרים בגבולין והנה לך ראיה בזה שרבי טרפון היה אחר החרבן והיה זה המעשה בחולה לארץ לפי מה שהורה ספור המעשה: סליקא לה מסכת נגעים

אמר להם ‏איכתוב נכסיו לאחר ויביא קרבן עני:

סליקא לה מסכת נגעים

[ג](דפרשי)[דמפרשה]*) מתה ואם שחוטה היא הלס ישפך והעובר נורתהותלא לבית השריפה מהו [ג] הם אילה לתקן מצורע אחר שנשאר זה שאלו אנשי אלכסנדריא את ר' יהושע ואמר להן להביא חטאת בהמה אינו יכול שאין חטאת בהמה באה על הספק חטאת העוף אינו יכול שהעשיר שהביא קרבן עני לא יצא הא כילד יכתוב נכסיו לאחרים ונמלא עני ומביא חטאת העוף אמר להם ר' יהושע עכשיו שאלתם דבר חכמה: פי' כלאותיהן מלשון כד והוא פיילי של חרס: נתערבו פרידיהן. הם הלפורים: לשם מיטהר. הם בעליו כלומר לשם מי שהוא בעליו דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים בין שנוי קדש בין שנוי בעלים [אלא] לא עלו לשם חובה וחטאת נפסלת בכך ובהאם פלוגתא דר' אליעזר ורבנן ריש זבחים (דף ב.) ואפילו רבנן דמכשרי מודו דאין עלו לשם חובה: יתנו עליה. שתהא החיה לשם מי שהמתה שלו ותאכל דכשרה היא: מת אחד מן המצורעים והרי החטאות קיימות שתיכן ימותו דאיכא חדא שמתו בעליה ולא ידיעא וחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא. ויביא חטאת כתחלה. המצורע הנשאר: נזרק דם של אחד מהן ומת אחד מן המצורעים. היינו קרב קרבנו של אחד מהם דמתניתין דלענין החטאת שהופרשה ועומדת קתני הכא ולאי מתה ואם שחוטה היא למה נשפך אבל לענין תקנת המצורע מה יעש' לאכול (בה) בקדשי' זו היא שאלה של אנשי אלכסנדריא ולפי ששאלו לר' יהושע ג' דברי בורות כדאיתא בפרק תינוקת (דף ע.) אמר להם על זו עכשיו שאלתם דבר חכמה: סליקא לה מסכת נגעים. תהלה לרוכב רקיעים

*) יעב"ץ.

[א] מ"ג בר"ש לשם מיטהר מזה מעניהם על שניהם. כצ"ל: [ב] ומת אחד מן המצורעין חטאת השני' מתה. כצ"ל: [ג] שם ותלא לבית השריפה מאי שאין לתקן מצורע הנשאר זו השאלה שאלו וכו'. כצ"ל:

בד"ה שני' בתוספתא

סליקא לה מסכת נגעים. ברוך רופא נגעים.

מסכת פרה

א עגלה ערופה בת שנתה פרה אדומה בת ב' שנים. דלשון פרה משמע דקשישא טפי מעגלה דעגלה משמע ילדה ומלינן למימר דבת ב' למעוטי נמי טפי כמו בת שנתה דאתא למעוטי טפי ואע"ג דכל שכן דבת שלש פרה היא דילמא פסל ר' אליעזר שמא תשחיר אבל לא יתיישב הא דמכשיר רבי אליעזר בפרק שני פרה מעוברת דהיכן משכחת לה הא בת שתים לא קא ילדה כדאיתא בפרק הלוקח בהמה (דף יט:) ושמא דיעבד קאמרינן דכשרה: וחכמים אומרים עגלה בת שתים. ולאו למעוטי בת שנתה דכל שכן הא דילדה טפי אלא משום דרבי אליעזר פסל בת שתים קאמרי רבנן דאפילו בת שתים כשרה דעגלה היא ופרה בת שלש או בת ד' והא דמשמע בסוטה פרק עגלה ערופה

פרק ראשון

א רבי אליעזר אומר עגלה בת שנתה ופרה בת שתים וחכמים אומרים ‏אעגלה בת שתים ‏בופרה בת שלש או בת ארבע רבי מאיר אומר אף בת חמש כשרה הזקינה אלא ‏גשאין ממתינין לה שמא תשחיר שלא תפסל א"ר יהושע לא שמעתי אלא שלשית אמרו לו מה הלשון שלשית אמר להם כך שמעתי סתם אמר בן עזאי אני אפרש אם אומר אתה שלישית לאחרות במנין וכשאתה אומר שלשית בת שלש שנים כיוצא בו אמרו כרם רבעי אמרו לו מה הלשון רבעי אמר להן כך שמעתי סתם אמר בן עזאי אני אפרש אם אומר אתה רביעי לאחרים במנין וכשאתה אומר רבעי בן ארבע שנים כיוצא בו *אמר האוכל בבית המנוגע פרס מג' לקב אמרו לו אמור משמנה עשרה לסאה אמר להם כך שמעתי סתם אמר בן עזאי אני אפרש אם אומר אתה משלש לקב אין בו חלה וכשאתה אומר משמנה עשרה לסאה מיעטתו חלתו: **ב** ר' יוסי הגלילי אומר פרים בני שתים שנאמר ‏°ופר שני בן בקר תקח לחטאת וחכמים אומרים ‏דאף בני שלש ר' מאיר אומר אף בני ארבע ובני חמש

נגעים פי"ג מ"ט אמר

במדבר ח

א כאשר אמר השם יתברך בעגלה ערופה (דברים כא) עגלה אמר רבי אליעזר שהיא בת שנתה כפי העיקר המחובר עליו בעת שאמר השם יתברך (ויקרא ט) ועגל וכבש בני שנה וחכמים אומרים אם אמר עגלת בקר יחסה אל הבקר ותהיה בת שנתים: שלישית לאחרות במנין. שתהיה שלישית במספר רלה לומר שנולדה בפעם שלישית כמו שיקראו בהמ"ם עגלה שלישיה ענינה שנולדה בלידה שלישית וכבר קדמוה שני ולדות ולא תהיה בשרה ערב שוה השומן וכן יהיה המאמר בכרם רבעי שהיא הנטיעה הרביעית מן הנטיעות אשר נטעו בזה הקרקע: וכבר התבאר בפ' י"ג מנגעים שמי שהתאחר בבית המנוגע בכדי אכילת פרס טמאו בגדים שעליו והפרס הוא חצי חלה ואמר שזאת החלה תהיה כמוה שלשה חלות בכל קב ויהיה שיעור הפרס ששית קב ואמרו שהפרס הוא חצי חלה מן החלות אשר מהן י"ח חלות בסאה וכבר ידעת שהסאה ששה קבין ואין ספק ששליש הקב הוא חלק מי"ח מן הסאה ובמקום המחלקת אמר כך שמעתי ואין לי לפרש ואחר מלא בן עזאי בין שני המאמרים דבר וזה שהסאה תתחייב בחלה ומי שילוש קב אחת לא יתחייב בחלה האחת כמו שנתבאר במסכת חלה (פ"א) ואם תלוש סאה ותוליא ממנה החלה מי"ח מן הנשאר פחות משליש קב כשיעור חלק מי"ח מן החלה וזאת היא כונת אמרו מיעטתו חלתו וכבר התבאר בעירובין (דף פב:) שהככר אשר חציו יקרא פרס והוא שיעור בית המנוגע יש ממנו ארבע ככרות בקב ושם באר שעור הקב כ"ד ביצים ויהיה שיעור הפרס ג' ביצים וזהו שמינית הקב לא ששית קב כמו שאמר רבי יהושע והלכה כחכמים: **ב** הלכה כחכמים והיות הזקנים מן הבהמות מתועבים בכל הקרבנות הגה הוא מאמר אמיתי וכאילו ענינו קרוב ממוס ר"ל הזוקן ותם כח וכבר קדם לך

(דף מו.) דשנים פוסלו' בעגלה ולא בפרה היינו כרבנן אי נמי אפי' כרבי אליעזר והתם מדאורייתא דא"א שיפסול רבי אליעזר מדאורייתא יתירה משתים דאשכחן לקמן בפירקין גבי פרים דקאמרי רבנן אף בני שלש דהיינו כר"א דהא דאמרי רבנן הכא פרה בת שלש על כרחין לאו אף בת שלש קאמרי דמדעגלה בת שתים ש"מ פרה לאו בת ב' דפרה קשישא מינה וקלא תימה היכי אמרי רבנן עגלה בת שתים הא כתיב גבי מלואים (ויקרא ט) ועגל וכבש בני שנה משמע דבן שנה איקרי עגל אבל בן שתים פר איקרי ועוד תניא פרק קמא דראש השנה (דף י.) שהיה ר' מאיר אומר כל מקום שנא' עגל בתורה סתם בן שנה בן בקר בן שתים פר בן ג' ולא אשכחן סתם תנא דפליג עליה בהכי והיינו בעגלה כר' אליעזר ובפרה כרבנן ושמא שאני עגלה ערופה דכתיב בה (דברים כא) עגלת בקר ולא כתיב עגלה סתם: תניא בתוספתא [פ"א] חומר בפרה שלא במוקדשין ובמוקדשין שאין בפרה שהפרה אינה כשרה אלא אדומה ועבודה פוסלת בה מה שאין כן במוקדשין חומר במוקדשין שהמוקדשין אין נפדין אלא על בעל מום קבוע ואינן יוצאין לחולין להגזז ולהעבד והגוזז והעובד בהם סופג את הארבעים מה שאין כן בפרה. חומר בעגלה שאין במוקדשין ובמוקדשין שאין בעגלה שהעגלה שנים פוסלות בה ועבודה פוסלת בה מה שאין במוקדשין חומר במוקדשין שהמוקדשין אין נפדין אלא על בעל מום קבוע ואינן יוצאין להלין ליגזז וליעבד והגוזז ועובד בהם לוקה את הארבעים מה שא"כ בעגלה חומר בפרה שאין בעגלה ובעגלה שאין בפרה שהפרה אינה כשרה אלא אדומה ומומין פוסלין בה ושעשה עמה מלאכה פסולה משא"כ בעגלה חומר בעגלה שהעגלה השנים פוסלות בה מה שאין בפרה: פי' ושעשה עמה מלאכה פסולה כדתנן לקמן פרק רביעי (מ"ד) ובפ"ב דחולין (דף כד.) מייתי לה ועגלה אין מומין פוסלין בה כדאיתא בסוטה בפרק עגלה ערופה (דף מו.): שלשית כשרה ולא יותר: כך שמעתי סתם. ואין לי לפרש: שלישית לאחרות במנין. כלומר אם היו שלש פרות היה שייך לומר על אחרונה שהיא שלישית לאחרות אבל לשון שלשית משמע פרה אחת שיש בה ג' דברים כגון זו שהיא בת ג' שנים: רבעי לאחרים. כשיש ד' כרמים שייך לומר על האחרון שהוא רביעי לאחרים אבל רבעי משמע שכל הארבעה דברים בו דהיינו כרם בן ד' שנים: אני אפרש. מאי נפקא מינה בין זה לזה דאע"ג דסאה ששת קבין ושמונה עשר לסאה היינו מג' לקב מ"מ איכא בינייהו שיעור חלה דסאה חייבת בחלה ומפרישין חלה ואח"כ מחלק לשמונה עשרה אבל קב לא מיחייב בחלה פחות מחמשת רבעים קמח ומחלקו לשלש אע"פ שלא הופרשו ממנו חלה: **ב** ופר שני. גבי טהרת הלוים כתיב בפרשת בהעלותך והכי כתיב קרא ולקחו פר בן בקר ומנחתו סולת בלולה בשמן ופר שני בן בקר תקח לחטאת וקרא יתירא הוא דאם ללמד שהם שנים מקרא דבתריה נפקא דכתיב ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה אלא כתב שני ללמד שהוא בן שתי שנים דכי היכי דלבת שלש קרי שלישית ה"נ לבן שתים קרי שני: ר"מ אומר אף בני ארבע. משמע דכולהו מודו לר' יוסי הגלילי דפרים בני שתים אלא דרבנן מוספי אפי' בני שלש ור"מ מוסיף אף בני ארבע וחמש וקשה דבפ"ק דראש השנה (דף י.) קאמר ר"מ כ"מ שנאמר עגל בתורה סתם בן שנה בן בקר בן שתים פר בן שלש ועל כרחין בן בקר בן שתים דקאמר היינו עגל בן בקר ופר בן בקר כדמוכח בת"כ גבי פר כהן משיח דתניא פר יכול אפילו זקן ת"ל בן אי בן יכול קטן ת"ל פר הא כילד בן שלש כדברי חכמים ר"מ אומר אף בן ארבע ובן ה' אלמא אפר בן בקר קאי ר"מ ומדעגל בן בקר לר"מ בן שתים ש"מ דפר בן בקר בן ג' וצריך לומר דאף דקאמר ר"מ הכא אדרבנן קאי ולא אדר' יוסי הגלילי ובת"כ מיתניא דריה"ג בתר מילתיה דר"מ וחכמים ורבנן דהכא לאו רבנן דהתם ואי לא הוה גרסינן הכא אף במילתייהו דרבנן הוה ניחא טפי: תניא בתוספתא (פ"א) פר בן עשרים וארבעה חדש ויום אחד הרי זה פר שלם ור"א אומר נותנין לו ל' יום אחר כ"ד חדש שכל פרים שבתורה פר בן בקר בן שתי שנים פר סתם בן שלש שנים ר' יוסי הגלילי אומר פרים בני שתים שנא' ופר שני בן בקר תקח לחטאת *[א] ת"ל אני אומר שני לראשון מה הראשון אינו נאכל אף השני אינו נאכל אמר ר"ש חטאת למה הוא דומה לפרקליט שנכנס לרצות ריצה פרקליט ונכנס הדורון רבי אומר מה ת"ל ופר שני בן בקר תקח לחטאת אם ללמד שהם שנים הרי כבר נאמר ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה יכול תקדים חטאת לעולה בכל מעשה ת"ל ופר שני בן בקר תקח לחטאת אי פר שני בן בקר תקח לחטאת יכול תקדים עולה לחטאת בכל מעשה ת"ל ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה הא כילד דם חטאת קודם

משלישית דשלישית היה משמע שילדה אמה שנים לפניה כמו עגלה תילתא שהיא שלישי לאמן והוא משובח אבל לשון שלשות משמע שיש בגופה ג' דברים שהיא בת ג' שנים: כיוצא בו כו'. לאחרים במנין. היה משמע כשנטע ג' נטיעות הרביעית יהיה קודש אבל רבעי משמע שיש בכרם גופו א) ג' דברים: וכיוצא בו וכו'. וכך שמעתי ואי"י מה בין שמועתי לדבריכם: אין בו חלה. דפחות מה' רבעים לא מחייב בחלה הילכך אע"ג דשליש הקב הוא א' מי"ח בסאה כשאתה משער בקב הוא יותר גדול ממה שאתה משער בסאה: ר"י הגלילי וכו'. פי' גבי טהרת לוים כתיב ופר שני בן בקר והאי שני יתירה הוא (דא"כ) [דאם] ללמד שהם שנים מקרא דבתריה שמעינן דכתיב ועשה את הא' חטאת והא' עולה ולמה נכתב שני ללמד שהוא בן שתי שנים: ר"מ אומר אף בני ארבע.

א) אולי צ"ל ד'.

עין משפט נר מצוה:
א א מיי' פ"י מהלכות רוצח ושמירת נפש הל"ב סמג עשין עת:
ב ב מיי' פ"א מהל' פרה אדומה הל"א סמג עשין רלג:
ג ג מיי' וסמג שם:
ד ד מיי' פ"א מהל' מעשה הקרבנות הלכה יא:

מהר"ם מרוטנבורג:
א אף בת חמש כשרה הזקנה. בנוסחת מהר"ש אף בת חמש כשרה וזקנה אלא וכו': מה הלשון שלשית. כלומר באר דצריך שלשית למאי: **ב** ורחב"א אף בני שלש. [ונ"א ל"ג אף] ולי נראה דאפילו אי גרסינן אף במלתא דרבנן ל"ק דהא דמכשרי רבנן ור"מ הכא בבן ב' שנים. היינו דוקא גבי לוים דרבנן סברי אהני שני לאכשורי בן שתים. ואהני פר לאכשורי אף בן ג' דכל פר בן בקר ג' ותו לא לא פחות לא יותר ושאני הכא דכ' שני. ור"מ סבר אהני שני לאכשורי בן ב' ואהני פר לאכשורי אף בן ג' ד' ה'. אבל פר בן בקר היכא דלא כתב שני דוקא בן ג' ד' ה' ולא בן ב' שנים. והיפ ריה"א כל היכא דכתיב פרים בני שתים ניהו דגמרינן מלוים. וחכ"א בלוים גופייהו אף בני ג' כשרים היו דהאי שני ואהני פר דסתם פר בן ג' משמע וגבי לוים הוא דגלי קרא דבן ב' או בן ג' ד' ה' כשרים. הא בעלמא דלא כתב שני אלא פר לחודי' לא מכשרינן אלא בן ג'. ולר"מ נמי היכא דגלי גלי. בלוים הוא דבן ב' או בן ג' ד' ה' כשרים. הא בעלמא לא מכשרינן בן ב':

הגהות הגר"א
[א] מ"ב בר"ש אמרו לו אני אומר שני לראשון מה הראשון אינו נאכל אף השני אינו נאכל. נמחק:

פי' כוד זהב שחסר כאן הגהות הגר"א

פירוש הרא"ש
בשם חי ונורא. אכתוב מס' פרה:
א רבי אליעזר אומר וכו'. עגלה ערופה אינה כשירה אלא תוך שנתה דכתיב ועגל וכבש בני שנה ותניא בפ"ק דר"ה ר"מ אומר כל מקום שנא' עגל סתם אינה אלא בן שנה: **פרה** אדומה בת שתים. דלשון פרה משמע דקשישא מעגלה וכיון דעגלה הוי בתוך שנת' לא מיקרי פרה עד שתכנס לתוך שנה שניה וכיתירה משתים לא מיירי ר"א אפשר דאכשר בת ארבע כחכמים או בת חמש כר"מ: **עגלה** בת שתים. אף בשנה שניה כשירה ואע"ג דכתיב ועגל וכבש בני שנה שאני הכא דכתיב עגלת בקר ולא כתיב עגלה סתם משמע שהיא קרובה להיות בקר: **פרה** בת שלש. עד שתכנס לשנה שלישית או בת ארבע ולא יותר שמא תשחיר ותפסול: **שאין** ממתינין לה. אם כבר קנוה אין ממתינין לה שמא תשחיר ותפסל אבל כשבאים לקנותה ולשוחטה מיד אין קפידה בשנים ואפילו בת חמש כשיר: **אמר** רבי יהושע אני כו'. מה הלשון שלשית היה לך לומר שלישית דמשמע שהיא עומדת בשנה שלישית: **כך** שמעתי. ואין לי לפרש למה אמרו בל' זה: **אני** אפרש. דיותר נכון לשון זה

חמש כשרים אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד:

ג ^א^כבשים בני שנה ואילים בני שתים וכולם מיום ליום בני שלשה עשר חדש אינו כשר לא לאיל ולא לכבש ^ו^רבי טרפון קורהו פלגס בן עזאי קורהו נוקד ר' ישמעאל קורהו *פרכדיגמא א) ^ז^הקריבו והביאו עליו נסכי איל לא עלה לו מזבחו ^ו^בן שלשה עשר חדש ויום אחד ה"ז איל: ד ^ח^חטאת הצבור ועולותיהן חטאת היחיד ואשם נזיר ואשם מצורע כשרין מיום ל' והלאה ואף ביום ל' ואם הקריבה ביום ח' כשרים נדרים ונדבות הבכור והמעשר והפסח כשרים מיום הח' והלאה ואף ביום השמיני:

פרק שני

א רבי אליעזר אומר פרת חטאת המעוברת כשרה וחכמים ^י^פוסלין ב) ר' אליעזר אומר אינה נלקחת מן העובדי כוכבים וחכמים ^י^מכשירין ולא זו בלבד אלא ג) כל קרבנות הצבור והיחיד באין מהארץ ומחוצה לארץ מן החדש ומן הישן ^ח^חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ: ב ד) ^ט^פרה שקרניה וטלפיה שחורים יגוד גלגל העין והשינים והלשון אינם פוסלין בפרה ^י^והננסת כשרה ^כ^היתה בה יבלת וחתכה רבי יהודה פוסל ר"ש אומר כל מקום *שינטל ולא העלה מקומו שער אדום פסולה: ג ^ל^יוצא דופן ואתנן ומחיר פסולה ר"א מכשיר

תורה אור

שנאמר לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה' אלהיך לכל נדר ואין זו באה לבית כל המומין הפוסלין במוקדשים פוסלין בפרה רכב עליה נשען עליה נתלה בזנבה עבר בה את הנהר קיפל עליה את המוסרה נתן טליתו עליה פסולה אבל קשרה במוסרה עשה לה סנדל בשביל שלא תחליק פרס טליתו עליה מן הזבובים כשירה זה הכלל כל שהוא לצורכה כשירה לצורך אחר פסולה:

ד שכן עליה עוף כשרה עלה עליה זכר פסולה רבי יהודה אומר אם העלהו פסולה ואם מעצמו כשירה:

ה היו בה שתי שערות שחורות או לבנות בתוך גומא אחת פסולות רבי יהודה אומר אפילו בתוך כוס אחד היו בתוך ב' כוסות והן מוכיחות זו את זו פסולה ר"ע אומר אפילו ארבע אפי' חמש והן מפוזרות יתלוש רבי אליעזר אומר אפי' חמשים רבי יהושע בן בתירה אומר אפילו אחת בראשה ואחת בזנבה פסולה היו בה שתי שערות עיקרן משחיר וראשן מאדים עיקרן מאדים וראשן משחיר הכל הולך אחר הנראה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אחר העיקר:

פרק שלישי

א שבעת ימים קודם לשרפת הפרה מפרישין כהן השורף את הפרה מביתו ללשכה שעל פני הבירה צפונה מזרחה ובית אבן היתה נקראת ומזין עליו כל שבעת הימים מכל חטאות שהיו שם ר' יוסי אומר לא היו מזין עליו אלא בשלישי ובשביעי בלבד ר' חנינא סגן הכהנים אומר על כהן השורף את הפרה מזין כל שבעת הימים ועל של יום הכפורים לא היו מזין עליו אלא בשלישי ובשביעי בלבד:

ב חצרות היו בירושלים בנויות על גבי סלע ותחתיהם

תורה אור

ותחתיהם חלול מפני קבר התהום ומביאים נשים עוברות ויולדות שם ומגדלות שם את בניהן ומביאין שוורים ועל גביהן דלתות ותינוקות יושבין על גביהן וכוסות של אבן בידם הגיעו לשלוח ירדו ומלאום ועלו וישבו על גביהן רבי יוסי אומר ממקומו היה משלשל וממלאו: **ג** באו להר הבית וירדו הר הבית והעזרות תחתיהם חלול מפני קבר התהום ובפתח העזרה היה מתוקן קלל של חטאת ומביאין זכר של רחלים וקושרים חבל בין קרניו וקושרים מקל ומסבך בראשו של חבל וזורקו לתוך הקלל ומכה את הזכר ונרתע לאחוריו ונוטל ומקדש כדי שיראה על פני המים ר' יוסי אומר אל תתנו מקום לצדוקים לרדות אלא הוא נוטל ומקדש: **ד** לא היו עושים לא חטאת על גבי חטאת ולא תינוק ע"ג חברו וצריכין היו התינוקות להזות דברי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר לא היו צריכין להזות: **ה** לא מצאו משבע עושין משש מחמש מארבע משלש מב' ומאחת ומי עשאם הראשונה עשה משה והשניה עשה עזרא וחמש מעזרא ואילך דברי רבי מאיר וחכמים אומרים שבעה מעזרא ואילך ומי עשאן שמעון הצדיק ויוחנן כהן גדול עשו שתים אליהו עיני בן הקוף וחנמאל המצרי וישמעאל בן פיאבי עשו אחת אחת: **ו** וכבש היו עושין מהר הבית להר המשחה כיפין על גבי כיפין וכיפה כנגד האוטם מפני קבר התהום שבו כהן השורף את הפרה ופרה וכל מסעדיה יוצאין להר המשחה: **ז** לא היתה פרה רוצה לצאת אין מוציאין עמה שחורה שלא יאמרו שחורה שחטו ולא אדומה שלא יאמרו שתים שחטו ר' יוסי אומר לא משום זה אלא משום שנא' והוציא אותה לבדה זקני ישראל היו מקדימין ברגליהם להר המשחה ובית טבילה היה שם ומטמאין היו את כהן השורף את הפרה מפני הצדוקים שלא יהו אומרים במעורבי שמש

א) [עירובין נח.]: ב) [זבחים נג: מנחות זז]: ג) יומא מא:

היתה נעשית. שהיו דורשין ואסף איש טהור (במדבר יט) טהור מכל טומאות: ח סמכו ידיהם עליו. בכך היה מיטמא כדפרישית: וחזיתה מערבה. מלשון (מ"א ז) מחזה מול מחזה פני המערכה ומראיתה מקום שמאחיזין בה האור למערב דהיינו נגד שהמקדש למערב של הר הזיתים: תניא בתוספתא [פ"ג] מעשה בצדוקי אחד שהעריב שמשו ובא לשרוף את הפרה וידע בו רבן יוחנן בן זכאי ובא וסמך שתי ידיו עליו אמר לו אישי כהן גדול מה אתה נאה להיות כהן גדול רד וטבול אחת ירד וטבל ועלה לאחר טבילה צרם לו באזנו אמר לו בן זכאי לכשאפנה לך אמר לו לכשתפנה לא שהה שלשה ימים עד שנתנוהו בקבר בא אביו אצל רבן יוחנן בן זכאי אמר לו בן זכאי לא נפנה בני שהעריב שמשו:

היתה נעשית: ח [א]סמכו ידיהם עליו ואומרים לו אישי כהן גדול טבול אחת ירד וטבל ועלה ונסתפג ועצים היו מסודרים שם עצי ארזים וארנים וברושים ועצי תאנה חלקה ועושין אותה כמין מגדל ומפתחין בה חלונות וחזיתה מערבה: ט [ב]כפתוה בחבל של מגג ונתנוה על גבי המערכה ראשה בדרום ופניה למערב הכהן עומד במזרח ופניו למערב שחט בימינו וקבל בשמאלו רבי יהודה אומר בימינו היה מקבל ונותן לשמאלו ומזה בימינו טבל והזה ז' פעמים כנגד בית קדש הקדשים על כל הזיה טבילה [ג]) גמר מלהזות קינח את ידו בגופה של פרה ירד והצית את האש באליתות [ד]רבי עקיבא אומר בחריות: י [ה]נבקעה ועמד חוץ מגתה נטל עץ ארז ואזוב ושני תולעת אמר להן עץ ארז זה עץ ארז זה אזוב זה אזוב זה שני תולעת זה שני תולעת זה ג' פעמים על כל דבר ודבר והם אומרים לו הן הן הן שלשה פעמים על כל דבר ודבר: יא ג) [ו]כרכן בשירי הלשון והשליך לתוך שרפתה [ז]נשרפה חובטין אותה במקלות וכוברים אותה בכברות רבי ישמעאל אומר במקבות של אבן ובכברות של אבן היתה נעשה שחור שיש בו אפר כותשים אותו ושאין בו מניחין אותו העצם בין כך ובין כך היה נכתש חולקים אותו לשלשה חלקים אחד נותן בחיל ואחד נותן בהר המשחה ואחד היה מתחלק לכל המשמרות:

פרק רביעי

א [א]פרת חטאת ששחטה שלא לשמה קיבל והזה שלא לשמה או לשמה ושלא לשמה או שלא לשמה ולשמה פסולה רבי אליעזר מכשיר ושלא

א אמר השם יתברך בפרה (שם) חטאת היא ומאשר קראה חטאת חייבת משפטי החטאת שאם נשחטה שלא לשמה פסולה כמו שהתבאר בזבחים (דף ו) ושהיא תצטרך רחיצת ידים ורגלים כשאר קדשי מזבח ור' אליעזר אומר אחר שנשחטה בחוץ יצאת ממשפט הקדשים ואמר בפרה אדומה (במדבר יט) ונתתם אותה אל אלעזר הכהן ר"מ אומר זאת נעשית באלעזר ושאר כל הפרות בכ"ג וזהו המאמר

א) נ"ל עזרה. ב) נ"ל נפי שהוא כחלק.

ב א מיי' פ"א מהל' פרה אדומה הל"א:
ג ב מיי' שם פ"ד הלכה ג:
ד ג מיי' שם ופ"א הלכה יב:
ה ד מיי' פ"ד הל"א:
ו ה מיי' שם הל"ה:
ז ו מיי' שם הל"ז:
ח ז מיי' שם הלט"ו:
ט ח מיי' שם הלי"ב:
י ט מיי' שם הל"ג ונ"ל שהיה גורס כשרה עיין בכ"מ:
יא י מיי' שם פ"ה הלכה א:
יב כ מיי' שם פ"ד הלכה יז:
יג ל מיי' שם פ"ה הלכה ג:
יד מ מיי' פ"ב מהל' מעילה הל"ה:
טו נ מיי' פ"ד מהל' פרה אדומה הלט"ז:
טז ס מיי' שם הלי"ז:

א) [במשניות הגי' כשרה]: ב) [חולין כט:]:

מהר"ם מרוטנבורג

ד נמצא חומרה קולה. מה שהחמרנו

פירוש הרא"ש

ושלא רחוץ ידים ורגלים פסולה ר' אליעזר מכשיר ושלא בכהן גדול פסולה ארבי יהודה מכשיר בובמחוסר בגדים פסולה גובכלי לבן היתה נעשית: ב דשרפה חוץ מגתה או בשתי גתות או ששרף שתים בגת אחת פסולה ההזה ולא כיון כנגד הפתח פסולה הזה ומששית שביעית חזר והזה שביעית פסולה משביעית שמינית וחזר והזה שמינית כשרה: ג זשרפה שלא בעצים או בכל עצים אפילו בקש או בגבבה כשרה חהפשיטה ונתחה כשרה טשחטה על מנת לאכול מבשרה ולשתות מדמה א) (פסולה) רבי אליעזר אומר אין מחשבה פוסלת בפרה: ד ג) יכל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים כופוסלין אותה במלאכה לאירע בה פסול בשחיטתה אינה מטמאה בגדים אירע בה בהזייתה כל שעוסק בה לפני פסולה מטמא בגדים לאחר פסולה אינו מטמא בגדים נמצא חומרה קולה מלעולם מועלין בה נומרבין לה עצים סומעשיה ביום ובכהן המלאכה פוסלת בה עד שתעשה עפר עוהמלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר:

א) [חגיגה כג.] :

ר"ש אומר בין לפני פסולה בין לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים מפני שנידונת על שם סופה אמר ר"ש מלאתי חגיגה בן גמלא בלידן ואמר לי פרה שאירע בה פסול מהו אמרתי לו לפני פסולה מטמאה בגדים לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים אמר לי והלא משמך אמר לי ר' אלעזר בין לפני פסולה בין לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים מפני שנידונת על שם סופה אמרתי לו לא אמרתי [א] אלא בין אמרתי בין לא אמרתי נראין דברי. פי' על שם סופה דכיון דנפסלה לבסוף כאילו נפסלה מתחלה: עוד תניא בתוספתא [שם] כל מעשה פרה ביום חוץ מאסיפת אפרה והמילוי והקידוש והזייה לעולם אין ממלאין ואין מקדשין ואין מזין מיהו עד שתעשה אפר כל מעשיה [ב] בזכרים חוץ מאסיפת אפרה והמילוי והקידוש והזייה. כל מעשיה מלאכה פוסלת בהן חוץ מאסיפת אפרה והזיית מימיה. פי' מילוי. המים. קידוש נתינת אפר על המים וקלת קשה דנקט חוץ מאסיפת אפרה ושבק שריפה דכשרה בלילה כדתניא בסיפרי. כל מעשיה באנשים אית דגרסי בכהנים דרבי יהודה פוסל באשה מלקדש לקמן בפ"ט [מ"ד]:

א א מיי' פי"ג מהל' פרה אדומה הל"ב ופי"א מהלכות משכב ומושב הל"א :
ב ב מיי' פי"א מהל' משכב ומושב הל"ח :
ג ג מיי' פ"ט מהל' פרה אדומה הל"ט:
ד ד ה ו מיי' שם הלכה י :

פירוש רב האי גאון
ד שפופרת. פי' טבתא מטש:

מהר"ם מרוטנבורג
לפסלה משום מלאכה. היא קולה. דמעתה ואילך אינה מטמאה בגדים :
א פותח את הכבשן ונוטל. כיון דעדיין לא נפתח ומלא עפר על גביו כדרך שעושי' כשסותמים פי התנור לא חיישינן שמא פתחו ונגעו בו: ג קרויה שהטבילוה במים שאין ראוין לקדש. נ"ל שכן:

הגהות הגר"א
[א] מ"ד בר"ש אמרתי לו לא אמרתי אבל בין אמרתי בין וכו' כנ"ל : [ב] שם כל מעשה בכהנים כנ"ל: [ג] מ"א ואפר חטאת נמחק : [ד] שם או שנפתח אחד מהן טמא ר"ש אומר מן הסדר השני וכו' כנ"ל : [ה] שם והחבר עומד על שיקועו וע"ה עומד על העמוד אינו טמא וכו' כנ"ל: [ו] מ"ג רשב"ג אומר אף אין צריך לערות כנ"ל :

פרק חמישי

א המביא כלי חרס לחטאת טובל ולן על הכבשן רבי יהודה אומר אף מן הבית הוא מביא וכשר שהכל נאמנים על החטאת ובתרומה פותח את הכבשן ונוטל ר' שמעון אומר מן הסדר השני ר' יוסי אומר מן הסדר השלישי: **ב** המטביל כלי לחטאת במים שאינם ראויים לקדש צריך לנגב במים שהם ראויים לקדש אינו צריך לנגב אם להוסיף לתוכו מים מקודשין בין כך ובין כך צריך לנגב: **ג** קרויה שהטבילוה במים שאין ראויין לקדש מקדשין בה עד שתטמא נטמאת אין מקדשין בה ר' יהושע אומר אם מקדש הוא בה בתחלה אף בסוף יקדש בה אם אינו מקדש בה בסוף אף לא בתחלה בין כך ובין כך לא יוסיף לתוכה מים מקודשין: **ד** א) שפופרת שחתכה לחטאת ר' אליעזר אומר יטביל מיד ר'

א כלי חרס לחטאת. אם לקדש בו או למלאות בו. טובל ולן על הכבשן ילין על התנור שמבשלין בו הכלי חרס עד שיפתח אותו לעיניו ויקח ממנו הכלי בטהרה. וכבר קדם לך בחגיגה (פ"ג) שהכל נאמנים בכלי חטאת שהוא טהור לאומרו (במדבר יט) והיתה לעדת בני ישראל למשמרת כל ישראל ראויין לשומרה ואפי' הביא ע"ה כלי מביתו ואמר שזה טהור לחטאת יהיה נאמן והלכה כרבי יהודה. ובתרומת פותח את הכבשן ונוטל ר"ל שיפתח הכבשן (ועליו) היוצר ויבא זה שירצה לקחת כלי טהור לתרומה מזה התנור הפתוח ויקח ממנו כלי והוא טהור לפי שכלי חרס אמנם יטמאהו ע"ה אחרי התבשלו והוא עדיין במקומו בכבשן ולא יגע בו ולא יזיזהו ממקומו ואמר ר"ש שהוא יקח מסדר השני לא מן השורה הראשונה אשר נכח פני הכבשן כי לפעמים יגע באלה הכלי חרס ע"ה בעת שפתח הכבשן ואמר ר' יוסי מן הסדר השלישי לפי שהוא לפעמים יקח כלי להביטו ויגע בסדר השני ואחר [כך] ישיב הכלי אשר לקח לא יקח אלא מסדר השלישי ואין הלכה לא כרבי שמעון ולא כרבי יוסי אלא כל מה שילקח מן הכבשן אף על פי שיהיה פתוח הנה הוא בחזקת טהרה: **ב** הנה התבאר לך שראוי למלאת ולקדש בכל הכלים ואם היו כלי עץ או כלי מתכות טמאין ויוטבלו לקחת מהן מי חטאת וכבר הטבילוה במי מקוה במים שאין לקדש מאלו המים אלא ממי מעיין למאמר האל יתברך (במדבר יט) מים חיים ינגב אלו הכלים מלחות מי המקוה אשר בהן ואז יקדש באלו הכלים ואם הטביל אלו הכלים במים חיים לא יצטרך לנגבן ואם היה כוונתו שישי' באלו הכלים מים מקודשין לא שיקדש בהן עצמן הנה א"א מבלי שינגבם לפי שאין מותר שיוסיף מים ואפילו נתמעט שעורן של מים המקודשים שלא יתערבו שאין מקודשין במקודשים כלל אבל מעת הגיע האפר במי מעיין שבכלי הנה משפטו שיזה ממנו עד שיכלו אלו המימות ולא יוסיף בהן מים אחרים אע"פ שהאפר נשארת: **ג** קרויה. דלעת ששואבין בה מים מן הבורות ורולים אנו לומר כאשר יוציא כל מה שבתוכה ישאר דומה לכלי עץ אך אם תתמיד לשאוב בה תשרה ותכנס בתוכה המים והתלחלח ואמר שזאת הדלעת כשתשרה בהיות שואבין בה ממים שאין ראויים לקדש הנה ראוי הקדוש בה ולא נקפיד במים הנבלעים בתוכה שילאו ויתערבו במי חטאת הנכנסים בתוך גרמה ואם נטמאת אע"פ שיטבילוה במים הראוין לקידוש אין מקדשין בה לפי שבעת הטומאה שבו המשקין הנכנסים בתוכה משקין טמאין והן מתערבין עם מי החטאת ואמר ר' יהושע בהיות ראוי הקידוש בה קודם שנטמאה ולא נקפיד במשקין הנכנסין בגרמה הנה לא נקפיד בהן אחרי הטומאה לפי שכבר טהרה ואם הייתו מקפידין אחר הטומאה ולא נקדש בה מפני המשקין כך לא נקדש בה קודם שנטמאה לרפיון עצמה לפי שילאו ממנה משקין ונתערבו במי נדה ואמר ת"ק בין כך ובין כך ר"ל בין קודם שנטמאת בין אחר שנטמאת והטבילוה אפילו במים חיים אין מוספים לתוכה מים מקודשין לבל יתערבו בהן המים אשר ילאו ממנה כמו שקדם שאין מן הראוי להוסיף דבר במי נדה ואין הלכה כר' יהושע: **ד** העיקר אצלינו שהכלים הנגמרים בטהרה צריכים טבילה בקדש ואין ספק שהחטאת קדש וכבר התבאר זה בסוף חגיגה (דף כג:) וא"ר אליעזר שהם עשו מדרגת זה הכלי ואע"פ שנגמר בטהרה מדרגת כלי טמא והוא שצריך טבילה והערב שמש ואם הטביל מיד ושם בו מי חטאת או אפר חטאת יהיה מחלוקת הצדוקין בזה מבואר לפי שלא העריב שמש זה הכלי ואנחנו נאמר אליהן זה הכלי הוא במדרגת טמא וצריך טבילה ועם כל זה לא נצריכהו הערב שמש כפי מה שביארנו שהפרה וכל מה שתולה בה כשר בטבול יום ואמר ר' יהושע לא יספיקו זה לפי שזאת השפופרת כלי טמא הוא בגזרה דרבנן כמו שהתבאר בחגיגה (שם) אבל בלי ספק יטמא הכלי טומאה אמתית ואז יטביל ויתשמש בה בחטאת עד שיתאמת בה אל הצדוקים שאנחנו נשתמש בכל עניני החטאת כולן טבול יום כמו שביארנו ושפופרת הוא אבוב קנה כשיולא מה שבפנים מהמוח הנקרא פלום וכבר התבאר בסוף י"ז מכלים שאבוב כשיולא מה שבפנים מהמוח הלבן הנקרא פלום נהיה כלי מקבל טומאה כשאר כלי עץ ואמר יתברך (במדבר יט)

א לחטאת. להניח בו אפר חטאת או מי חטאת: טובל ולן על הכבשן. מתחיל לשמרן בטהרה שלא יגע בהן עם הארץ מקודם שילרפו בכבשן דהיא גמר מלאכתן לקבל טומאה כדתנן במס' כלים סוף פרק רביעי: רבי יהודה אומר אף מן הבית הוא מביא וכשר. דמהימנינן ליה לעם הארץ אם אומר ששמרו על טהרת חטאת כדאמרינן ברים חומר בקודש (דף כב:) דעמי הארץ נאמנין על טהרת יין ושמן כל השנה שלא יהא כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו : ובתרומה. אם מביא כלי חרס להניח בו תרומה פותח את הכבשן ונוטל ואע"ג שנגמר צירופן ולא שמרן דכיון דעדיין לא נפתח ומלא אבק על גביו לא חיישינן שמא נגע בו עם הארץ דלא התמירו לתרומה : ר"ש אומר מסדר השני. איכא דפתח עם הארץ את הכבשן ונטל סימנו כלים קאי דאין נוטל מסדר הראשון שיד הכל ממשמשין בהן אבל מסדר השני שתחת הראשון שרי ורבי יוסי מחמיר ואסר אף בשני ושרי בסדר שלישי : תניא בתוספתא [רפ"ג] שש מעלות לחטאת ממלאין ומקדשין מי חטאת בכל מקום . מזין מי חטאת [ג] ואפר חטאת בכל מקום עם הארץ שאמר טהרתי לחטאת מקבלין אותו . כלים הללו טהורים לחטאת מקבלין הימנו שבל להזות ולא הוזה אוכל בתרומתו לערב ראו בידיו מי חטאת ואפר חטאת עושין על גביו טהרות על גבי בגדיו ועל גבי סנדליו . עם הארץ שהביא כלים לחטאתו חבר לוקח הימנו לחטאתו ולתרומתו הביא לתרומתו אין חבר לוקח הימנו לחטאתו ולתרומתו הביא לחטאתו ולתרומתו של חטאת חבר לוקח הימנו לחטאתו ולתרומתו של תרומה אין חבר לוקח הימנו לחטאתו ולתרומתו חבר שאמר לעם הארץ הביא כלים לחטאתו חבר לוקח הימנו לחטאתו ולתרומתו הביא לתרומתו אין חבר לוקח הימנו לחטאתו ולתרומתו הביא לחטאתו ולתרומתו של חטאת חבר לוקח הימנו בין לו בין לאחר לחטאתו ולתרומתו ובלבד שלא יעריס ואם הערים הרי אלו טמאים ושל תרומה אין חבר לוקח הימנו לחטאתו ולתרומתו עם הארץ שאמר כלים הללו לחטאתי ונמלכתי עליהם לתרומתי הואיל ונתייחדו ברשות עם הארץ שעה אחת הרי אלו טמאין המביא כלי חרס לחטאת טובל ולן על הכבשן לן עד שלא טבל ר' מטמא ר' יוסי בר ר' יהודה אומר לן ואח"כ טבל אם לא היה בחזקת המשתמר טמא . לתרומה פותח כבשן ונוטל מלאו פתוח או שנפתח אחד מהן [ד] ר"ש אומר מן הסדר השני ר' יוסי אומר מן הסדר השלישי ר"ש בר' יהודה אומר משום ר"ש ב"ש אומרים מן הסדר השלישי וב"ה אומרים מן הסדר השני זו משנה ראשונה רבותינו אמרו פותח ונוטל ואינו נמנע והחבר בא אפילו לאחר שלשת ימים ונוטל . גילה חפאים ומלא אבק על גבי כלים הרי זה נוטל כיצד אחד מהן כולן ברשות עם הארץ ממקום ששם משקעין את הגאות בטיט הלבן והחבר עומד על שיקועו [ה] העמוד שהוא עומד עליו אינו טמא אלא אותו עמוד בלבד החבר עומד מלמעלה ועם הארץ עומד מלמטה שולה ונותן לו נאמן עם הארץ לומר לא טימאתי מפני שהוא בחזקת המשתמר . פי' ממלאין ומקדשין בכל מקום כדתנן בפירקין בכל הכלים מקדשין ואפילו תלוש ולבסוף חיברו כגון שוקת של אבן שהיה תלוש וחיברו וכן הזאה . מקבלים אותו שהכל נאמנין על החטאת . אוכל בתרומתו לערב דטבל לחטאת הוחזק לתרומה . ראו בידיו מי חטאת ואפר חטאת לא במקודשין דהנושא מי חטאת שיש בהן כדי הזייה טמא אלא אוחז בידיו המים בפני עצמן והאפר בפני עצמן שרולה לקדש . עושין על גביו טהרות דמחזקינן ליה בטהור לו ולבגדיו וסנדליו: לוקח הימנו לחטאתו ולתרומתו דטהור לחמור טהור לקל . אין חבר לוקח הימנו לחטאתו ולתרומתו דלתרומה לא מהימן . הביא לחטאתו ולתרומתו ב' כלים הביא ואמר זה לחטאת וזה לתרומ' ואע"ג דמדרישא שמעינן דלחטאת מהימן אתרומ' לא מהימן סד"א כיון דהביאם יחד מגו דמהימן אחטאת מהימן נמי אתרומה דלאגב של חטאת נזהר בשמירתו של תרומה אי נמי דלא תימא איפכא דמתוך שלא נזהר בשל תרומה משום דתרומה קילא ליה לא נזהר בשל חטאת . חבר שאמר לע"ה איצטריך לאשמועינן דלא תימא בהביא מעצמו שתם הוא דהימנוה חכמים כדפי' לעיל שלא יהא כל אחד ואחד הולך ושורף פרה אדומה לעצמו אבל לכתחלה לא סמכינן עליה למימר ליה להביא ועוד דבסתמא לא זהירי וכשאמר לו חבר להביא הוה ליה כמו פותח פיו לאלם וכי אמר לו עם הארץ דים לו הוה אמינא דילמא שקורי קא משקר אלא א"כ אומר מעצמו . הביא לחטאתו ולתרומתו איצטריך למיתני משום דמוסיף על דבריו שהביא גם לתרומה ס"ד אמינא דאיערומי קא מערים ולא מהימן כלל . ובלבד שלא יעריס שלא יאמר כן מפני שאין יכול למוכרה : ושש מעלות דחטאת . המעלה הראשונה טבל לחטאת אוכל בתרומה לערב . המעלה השניה ראו בידיו מי חטאת עושים על גביו טהרות אבל ראו בידיו תרומה לא : המעלה שלישית עם הארץ שהביא כלי לחטאת לוקח הימנו לחטאת ולתרומה . המעלה רביעית הביא לחטאת ולתרומה . המעלה החמישית חבר שאמר לעם הארץ . המעלה הששית הביא לחטאת ולתרומה של חטאת חבר לוקח הימנו בין לו בין לאחר הרי שש מעלות החטאת על התרומה : לן עד שלא טבל מטמא ואפי' הניח שם שומר כשהלך לטבול . גילה חפאים מלשון (כלים פט"ו) חיפוי הכלים והמחפה בכלאי' (מכות דף כא:) מכסה תרגום חופאה שדרך לכסות הכבשן וגילהו עם הארץ ומלא החבר אבק ע"ג הכלים . מקום ששם משקעין את הגאות בטיט הלבן יש מקום בכבשן ששם משקעים אותן והחבר עומד על שיקועו ושומר אותו שלא יגע בהם עם הארץ לפי שרולה לקנות מהן ואינו חושש באחרות והקדירות מסודרות שם זו על זו עשויות כמין עמוד כי היא דתניא בתוספתא דאהלות [פ"י] עמוד של קדירות העומד בתוך הבית.וכשבא עם הארץ ליטול מן המשוקעות ליתן לחבר הבא לקנות ממנו עומד על עמוד אחד של קדירות ואותו עמוד לבדו שהוא עומד עליו טמא . שולה ונותן לו אין עם הארץ נוטלם בידו שלא יטמאם אלא על ידי דבר אחר שאין מקבל טומאה נוטלם ונותנם לחבר ולהכי נקט נוטל מלשון [שבת דף קז:] השולה דגים מן הים : **ב המטביל** כלים לחטאת . כגון כלי שטף למלאות בו מים ולקדשן באפר : במים שאין ראוין לקדש . שהטבילן במי מקוה שאינן מים חיים : צריך לנגב . פן יתערבו שאינם ראוין ברלוויין לקדש אין צריך לנגב: ואם לאסוף לתוכו מים מקודשין . שהטבילו לסכים לתוכו א) שכבר נתקדשו באפר אפילו הטבילו במים חיים צריך לנגב שלא יתערבו שאין מקודשין במקודשין ותנן לקמן (פ"ט מ"א) צלוחית של חטאת שנפל לתוכה מים פסולה: **ג קרויה.** דלעת הקוקה שניטל בני מעיה : שהטבילוה מעלה בעלמא לחטאת דחדשה היא ולא נטמאה מעולם : במים שאין ראויין לקדש יוקדשים בה . לאחר שנגבה ולא חיישינן שמא בלעה מים שאין ראויין לקדש ותחזור ותפלוט : נטמאת אין מקדשין בה אף על פי שחזר והטבילה דחיישינן שמא תפלוט משקין טמאין הבלועים בה דקא סברי רבנן דמחמרינן במים טמאים יותר מבמים שאין ראויין לקדש ור' יהושע מטה מידותיו דאי חיישת הכא והכא תיחוש ואי לא חיישת הכא והכא לא תיחוש : בין כך ובין כך . בין בתחלה כשהטבילה במים שאין ראויין לקדש וניגבה בין בסוף כשנטמאת והטבילה אפילו בראויין לקדש וניגבה. לא יוסיף לתוכה מים מקודשין דחיישינן שמא תפליט : תניא בתוספתא [פ"ד] מילא דלי לשתות וחישב עליו עד שלא הגיע למים חישב עליו יערה וצריך לנגב ואם משהגיע למים חישב עליו יערה ואין צריך לנגב רשב"ג אומר ב) אף [ו] צריך לערות שלשל דלי למלאת ונפסק החבל מידו אם עד שלא הגיע למים יערה וצריך לנגב עודהו במים וחישב עליו מערה ואין צריך לנגב רבן שמעון בן גמליאל אומר (אף) אין צריך לערות . פי' מילא דלי לשתות וחישב עליו עד שלא הגיע למים כולה חדא מילתא היא שחישב על מילוי זה לשתות עד שלא הגיע למים אבל תחלה היה רולה למלאת לחטאת ונמלך לשתות . עד שלא הגיע למים יערה וצריך לנגב דכיון דנמלך על שלא הגיע למים (למים) איפסלו להו : ואם משהגיע למים חישב לשתות לא פסלה מחשבה אלא דמחמרי רבנן לערות גזירה אטו מחשבה דקודם שהגיע ולענין לנגב לא גזרו ור"ש בן גמליאל לא גזר כלל ואפילו לערות א"ל : שלשל דלי למלאת לחטאת ונפסק החבל עד שלא הגיע דלי למים פסול מילוי זה דלא הוי מכח אדם וכשר אבל משהגיע למים נפסק הוי מילוי מכח אדם וכשר וטעמייהו בסיפא כמו ברישא דפליגי אי גזרינן משהגיע אטו לא הגיע : **ד שפופרת.** של קנה: שחתכה לחטאת. אפילו חתכה חבר: ר' אליעזר אומר יטביל מיד. ואיכא היכרא לצדוקים כדמפרש בפרק חומר בקודש (דף כג.) משום דכלים הנגמרים בטהרה

א) נ"ל מים שכבר . ב) נ"ל אין צריך .

פירוש הרא"ש
דתניא בספרי אין לי מלאכה פוסלת אלא בפרה במים מנין ת"ל והיתה לעדת בני ישראל למשמרת יכול אפי' משנתקדשה ת"ל למי נדה וכבר הם מי נדה וכל קדוש דמי חטאת ייינו נתינת אפר ומים :
א המביא לחטאת . ליתן לתוכו מי חטאת או אפר חטאת : ולן על הכבשן . שישמרנו בטהרה קודם שיפתח הכבשן דהוא גמר הסיקו וגרופו ותחלת קבלת טומאתו : מן הבית . ונאמן עם הארץ לומר ששמרו על טהרת חטאת כדאמרינן בריש חומר בקודש דעמי הארץ נאמנין על טהרת יין ושמן כל השנה שלא יהא כל אחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה לעצמו : ובתרומה . אם צריך כלי להשתמש בו תרומה פותח את הכבשן ונוטל אע"פ שנגמר צרופן קודם שבא שמה כיון שעדיין לא נפתח ומלא אבק על גביהם לא חיישינן שמא נגע בהם עם הארץ: מסדר השני. אבל לא מסדר הראשון דחיישינן שמא פתח עם הארץ את הכבשן ונטל סימנו כלים לבודקם והחזירם למקומן ונגע בכל סדר הראשון ורבי יוסי אוסר גם בסדר השני דחיישינן כשנטל מן הסדר הראשון נגע גם בסדר השני :
ב המטביל וכו'. המטביל כלי שטף למלאו' בו מים ולקדשם באפר : שאינם ראויים לקדש . במי מקוה דמים חיים בעי' לחטאת: צריך לנגב. שלא יתערבו ראויים בשאינם ראויים: ואם לאסוף לתוכו מים . שכבר נתקדשו באפר אפילו הטבילו במים חיים צריך לנגב שלא יתערבו שאינם מקודשים במקודשים ותנן לקמן לצוחית של חטאת שנפלו לתוכה מים פסלום :
ג קרויה. פי' קרויה דלעת חקוקה והוציאו בני מעיה ועשאוה כלי : שהטבילוה מעלה בעלמא לחטאת דחדשה היא ולא נטמאת: מקדשים בה . לאחר שנגבה ולא חיישינן שמא בלעה מים שאינם ראויים לקדש ותחזור ותפלוט : נטמאת. והטבילוה וניגבה אין מקדשין בה משום דחיישינן שמא תפלוט מים טמאים הבלועים בה דמחמרי בה רבנן טפי במים טמאים מבמים שאינם ראויים לקדש ור"י לא מפליג כלל אלא או יש לחוש לשניהם או אין לחוש לשניהם ומצאתי בפי' הרמב"ם דגרים שהטבילוהו במי' שהם ראויין לקדש מקדשים בה עד שתטמא אע"פ

סדרך הקרויה כשחדירין לשאוב בה היא מתלחלחת ובולעת המים אפ"ה מקדשים בה תמיד עד שתטמא ולא חיישינן למים הנבלעים בתוכה דכיון שהם מים הראוים לקדש לא נפסלו מחמת שנבלעו בדפנותיה אבל נטמאת פולטת מים טמאים ור' יהושע סבר אם יש לקדש בה קודם שנטמאת לא נחוש למשקה שבתוכה אף אחר שנטמאת לא נחוש לכך לפי שטהרו ואם נחוש להם אחר הטומאה ולא לקדש בה מחמת המשקים אע"פ שטהרו א"כ אף קודם שנטמאת נמי ורבנן סברי דלא טהור כיון שהיו בלועים בדופני הכלי (ועל גירסת הרא"ש קשה דיש להחמיר במים שאינם ראויים לקדש כמו בטמאים דמים חיים בעינן ועוד שהיה לו לשנות שנגבה לא יאסוף לתוכה מים מקודשים שנפסלים בטפת מים המתערבת עמהם): **ד שפופרת** וכו'. שפופרת של קנה שנעשה

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"א מהל' פרה אדומה הלכה טו:
ו ב מיי' שם פ"ו הל"ב:
ז ג מיי' פ"ו שם הל"ג:
ח ד מיי' פכ"א מהל' טומאת מת הל"א:
ט ה מיי' פי"ג מהל' כלים הל"ג:
י ו וח מיי' פ"ו מהל' פרה אדומה הל"ג:
יא ט מיי' פ"ו מהל' מקואות הל"ג:
יב י מיי' פ"ו מהל' פרה אדומה הל"ה:
יג כ מיי' פ"ו מהל' מקואות הל"ג:
יד ל מיי' פ"ז מהל' פרה אדומה הל"ז:
טו מ מיי' שם הל"ה:
טז נ מיי' שם פ"ט הלכה ו:
יז ס מיי' שם הל"ז:
א ע מיי' שם הל"ב:

מסורת הש"ס

א) יומא מג. חגיגה כג. [שבת קלו.] יבמות עב: ערכין ג. ב) [ידים פ"א מ"ב]: ג) במשנה שבמשניות א"י שאין וכ"ג מר"מ ור"ש: ד) מקוואות פ"ד מ"ה: ה) [סנהד' סו:]:

פירוש רב האי גאון

ו ביצת היוצרין. פי' אלו שעושין כלי חרש על האבנים קודם שיעשו הכלי יעשו מן החומר כמין ביצים של תרנגולת עגולין כאותן ששנינו לענין רבית (ב"מ ע"ב ב') על המעטן של זיתים ועל הביצים של יוצר: ז ופקקה בסמרטוט. פירוש סרחא ברקא בטיית:

מהר"ם מרוטנבורג

ה ובספינ' מקדשי' בה. לא ידענא מאי איצטריך ונראה לי דאיצטריך לאשמועינן דאע"ג דספינה אינה כלי לקבל טומאה

ר' יהושע אומר א)יטמא ויטביל ב)הכל כשרים לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן רבי יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה ובאנדרוגינוס: ה בבל הכלים מקדשים אפילו בכלי גללים בכלי אבנים ובכלי אדמה ובספינה מקדשין בה אין מקדשין לא בדפנות הכלים ולא בשולי המחץ ולא במגופת החבית ולא בחפניו ג) מפני שאין ממלאין ואין מקדשין ואין מזין מי חטאת אלא בכלי אין מצילין בצמיד פתיל אלא כלים ג) ואין מצילין מיד כלי חרס אלא כלים: ו ביצת היוצרים כשירה רבי יוסי פוסל ביצת התרנגולת רבי מאיר ור' יהודה מכשירין וחכמים פוסלין: ז ד) השוקת שבסלע אין ממלאין בה ואין מקדשין בה ואין מזין ממנה ואינה צריכה צמיד פתיל ואינה פוסלת את המקוה היתה כלי וחברה בסיד ממלאין בה ומקדשין בה ומזין ממנה וצריכה צמיד פתיל ופוסלת את המקוה נקבה מלמטה ופקקה בסמרטוט המים שבתוכה פסולין מפני שאינן עגולין כלי מן הצד ופקקה בסמרטוט המים שבתוכה כשרים מפני שהם עגולים כלי עשה לה עטרה של טיט והלכו המים לשם פסולין אם היה בריא כדי שינטל עמה כשרים: ח שתי שקתות שבאבן אחת קידש [את] אחת מהן המים שבשניה אינן מקודשין היו נקובות זו לזו כשפופרת הנוד או שהיו המים צפין על גביהן אפי' כקליפת השום וקדש את אחת מהן המים שבשניה מקודשין: ט שתי אבנים שהקיפן זו לזו ועשאן שוקת וכן שתי עריבות וכן השוקת שנחלקה המים שביניהם אינן מקודשין עשאם בסיד או *בגפסים והן יכולות להנטל כאחת המים שביניהם מקודשין:

פרק ששי

ס) א המקדש ונפל הקדוש על ידו או על הצד ואח"כ נפל על השוקת פסול

א) סוכה לז.: ב) כ"א שא"א: ג) [יומא נח.]: ד) [זבחים פה:]:

ב א ב מיי' פ"ט מהל' פרה אדומה הל"ח:
ג ג מיי' שם פרק ט הלכה ג:
ד ד מיי' שם הל"ד:
ה ה מיי' שם הל"ה
ו ו מיי' שם פ"ו הל"ח:
ז ח מיי' פ"ט מהלכו' מקוואות הל"ט:

כדמוכח בפרק אלו הן הנשרפין (דף עז:) גבי זרק צרור בכותל וחזרה לאחוריה: נפל מן השפופרת לשוקת פסול. הא הפילו הוא כשר כדאמרינן בפרק לולב הגזול (דף לו.) דנתינה על ידי דבר אחר שמה נתינה: נטל. אפר מן השפופרת וכסה תחלה השפופרת או שהגיף את הדלת ועדיין האפר בידו ולא קידש הקידוש כשר דהיינו האפר שבידו: והמים פסולין. שנעשית מלאכה עם המים ותנן לעיל פ' ד' והמלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר: זקפה בארץ פסול. האפר דכתיב (במדבר יט) למשמרת ואין זה למשמרת: לתוך ידו כשר. דאיפשר לשומרו ולמשמרת הוא: תניא בתוספתא [רפ"ה] ההולך לקדש הרי זה נוטל מפתח ופותח קורדוס וחופר סולם ומוליך ממקום למקום

פסול א) נפל מן השפופרת לשוקת פסול ¹נטל משפופרת וכסה או שהגיף את הדלת הקדוש כשר והמים פסולין זקפה בארץ פסול לתוך ידו כשר מפני [א] ג) שאפשר: **ב** היה קדוש צף על פני המים ר"מ ור' שמעון אומר נוטל ומקדש וחכמים אומרים ²כל שנגע במים אין מקדשין בו זלף את המים ונמצא קדוש מלמטן ר' מאיר ורבי שמעון אומרים מנגב ומקדש וחכמים אומרים ³כל שנגע במים אין מקדשין בו: **ג** ⁴המקדש בשוקת והטפי בתוכה אע"פ שפיו צר כל שהוא המים שבתוכה מקודשים ⁵אם היה ספוג המים שבתוכה פסולין כיצד יעשה יזלף ג) עד שהוא מגיע לספוג נגע בספוג אע"פ שמים צפין על גביו כל שהן פסולין: **ד** ז) ⁶נתן ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעברו המים לחבית פסולים עלי קנים ועלי אגוז כשרים ⁷זה הכלל דבר שהוא מקבל טומאה פסול דבר שאינו מקבל טומאה כשר: **ה** ⁸המפנה את המעיין לתוך הגת או לתוך הגבים פסולין לזבים ולמצורעים ⁹ולקדש בהן מי חטאת מפני שלא נתמלאו בכלי:

פרק שביעי

א ¹חמשה שמלאו חמש חביות לקדשן חמשה קדושין ונמלכו לקדשן קדוש אחד או לקדשן קדוש אחד ונמלכו לקדשן ה' קדושין הרי כולן כשרים יחיד שמלא חמש חביות לקדשן חמשה קדושין ונמלך לקדשן בקדוש אחד אין כשר אלא אחרון *או לקדשן קדוש אחד ונמלך לקדשן ה' קדושין אין כשר אלא זה שקדש ראשון

אמר

פירוש רב האי גאון

ה הגבי. פירוש פציד לשון תרגום כדכתיב (מ"ב ג' ט"ז) עשה הנחל הזה גבים גבים:

מהר"ם מרוטנבורג

א מפני שאי אפשר. [עי' בר"מ שכ"ה גירסתו ועי' בר"ש שגרס מפני שאפשר והר"מ פירש כפירוש הר"ש ואפ"ה גרס מפני שאפשר וכתב] דקאי לפרושי טעמא דפסול דרישא. לאשמעינן דאף על גב דלשמרה לא חשיב מלאכה כדמוכח לקמן פ"ז הכא כיון דאפשר היה לאוחזה בידו אחת ולקדש ביד שני' ולא עשה כן אלא זקפה בארץ פסול דחשיבא מלאכה עוד יש לפרש דמפני שאפשר אל תוך ידו קאי דלא תימא מה שאוחז השפופרת בידו מלאכה היא:

הגהות הגר"א

[א] מ"א מתני' כשר מפני שא"א. כצ"ל: [ב] שם בר"ש ואם בשביל שתחזיק אפר. נ"ב גי' הרמב"ם שלא תחזיק: [ג] שם מ"ב

די שישליך על אלה המי' ואחר פקק זאת השפופר' אשר בה האפר או סגר פתח הבית או זולת זה קודם שישליך האפר במים הנה זה האפר כשר וראוי שישליכנו במים אחרים ויקדש בו לפי שהמלאכה אינה פוסלת באפר כמו שקדם אמנם אלה המים אשר רצה להשליך בהן זה האפר כבר נפסלו לסבת התעסקו לסוב פקק השפופרת או סגירת הדלת קודם שישליך בהן האפר וכבר קדם לך ברביעי מזאת המסכתא שהמלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר וכן אם העמיד זאת השפופרת בארץ ג"כ כבר פסל אלו המים לפי ששומת השפופרת של האפר בארץ מלאכה ואם החזיקה בידו א) וכפפה עליה עד שלא יתפזר מה שבא מן האפר ואחר זה השליך האפר אשר לקח במים הנה הוא כשר לפי שאי אפשר בלתי זה לפי שאנחנו כבר אמרנו בעת מי שגלה השפופרת ולקח האפר שאם השיב פקק השפופרת פסל המים ואם שם השפופרת בארץ פסל המים ולא נשאר לו אלא שיאחזנה בידו עד שיטול את האפר ואחר זה ישיב פקקה ויניחנה מידו ויעשה מה שירצה וכבר התבאר לך ממה שאמר שם שאפר הפרה עצמו יקרא ג"כ קדוש וזה ממה שראוי שתזכרהו תמיד בשארית זאת המסכתא: **ב** כבר ביארתי לך שאפר הפרה יקרא ג"כ קדוש ואם היה אפר הפרה עומד על פני המים יאמרו ר"מ ור"ש שהוא יכול לקחת מזה האפר שעל פני המים ויקדש בו מים אחרים וכן אם קדש מים ואחר כלו אלה המים ונמצא אפר הפרה בקערורית הכלי ואמרו ר"מ ור"ש שהוא ינגב זה האפר ויקדש בו פעם שנית וחכמים לא יתירו זה והלכה כחכמים בכל: **ג** כבר ביארנו בכלים (פ"ג מ"ב) שהטפי הוא כלי צר הפה ...

מקבל טומאה והם מים חיים כמו שיהיו במעיין ולא יקראו שאובין אז עד שיגעו בחבית כמו שהתבאר במקוואות: **ה** המשל בזה שיהיה אוגן חפור בלד עין המים או גת וישקיע האדם ידיו בזה המעיין ויעלו המים ממנה אל זה האוגן כדי שיגברו מי המעיין ויעלו וימלא זה האוגן הנה אלה המים אשר בזה האוגן אין ראוי בהן טבילה לזב כי אינן מים חיים והזב לא יטהר אלא במים חיים ואין ראוי ג"כ שילקח מאלה המים לטהרת מצורע אשר בא בהן המאמר אל כלי חרש על מים חיים שיצטרך שיהיו אלה המים כבר נלקחו ממקורם בכלי חרש וכן אמר במי חטאת (במדבר יט) ונתן עליו מים חיים אל כלי ויצטרך שילקחו ממקורם בכלי כמו שקדם וזהו מפני שלא נתמלאו בכלי שב על היותם פסולים למצורעים ולקדש מי חטאת אמנם לזבים הנה הוא רמז להפסד אם נתמלא בכלי לפי ששבו מים שאובים ופסול לכל הטמאים:

א **תהיה** זוכר למה שקדם מהיות המלאכה פוסלת במלוי עד שיטיל את האפר וכבר התבאר בתוספתא שהיחיד אם מלא לאחרים ואפי' מלא להן אלף כלים לאלף קידושין הנה זה מותר ואם מלא לעצמו כלי אחר כלי הנה המלוי הראשון כבר נפסל לפי שכבר עשה מלאכה קודם שישליך בו האפר וזאת המלאכה ...

אמר לאחר קדש לך את אלו אין כשר אלא ראשון קדש לי את אלו הרי כולם כשרים: ב הממלא באחת ידו ועושה מלאכה באחת ידו הממלא לו ולאחר או שמלא לשנים כאחת שניהם פסולין שהמלאכה פוסלת במלוי בין לו בין לאחר: ג המקדש באחת ידו ועושה מלאכה באחת ידו אם לו פסול ואם לאחר כשר המקדש לו ולאחר שלו פסול ושל אחר כשר המקדש לשנים כאחת שניהם כשרין: ד קדש לי ואקדש לך הראשון כשר מלא לי ואמלא לך האחרון כשר קדש לי ואמלא לך שניהם כשרים מלא לי ואקדש לך שניהם פסולים: ה הממלא לו ולחטאת ממלא את שלו תחלה וקושרו באשל ואח"כ ממלא של חטאת ואם מלא את של חטאת תחלה ואחר כך מלא את שלו פסול נותן את שלו לאחוריו

ואת

ר"ש

ממולאין ולא ניתן לתוכן אפר ועד שיתן את האפר מלאכה פוסלת במים כדתנן לעיל בסוף פרק ד': קדש לך את אלו. אמלאן לקדשן קידוש אחד קאי: אין כשר אלא ראשון. דכיון שנתן לו נעשו שלו וכאילו מלאן הוא והקידוש שקידש ראשון חשיב מלאכה לפסול כל האחרים: קדש לי את אלו כולן כשרים. כי הממלא לא עשה מלאכה והמקדש אין המים שלו שיפסלו האחרים על ידו: תניא בתוספתא [רפ"ו] יחיד [א] שמילא חמש חביות לקדשן קידוש אחד היה מוליא כל אחת ואחת ושופך אע"פ שהגיף את הדלת כשר מפני שהוא עוסק עם הקידוש ואם משהוציא את האחרונה הגיף את הדלת אחריו פסול מפני שעושה עמו מלאכה ויש אומרים לא פסל אלא מה שבידו בלבד: לקדשן חמשה קידושין היה מוליא לכל אחת ואחת ושופך אם יש שם שומרים זו שהגיף את הדלת עמה כשרה זו שלא הגיף את הדלת עמה פסולה. [ב] פי' מפני שהוא עוסק עם הקידוש דכל זמן שלא הוציא כל המים שבדעתו לקדש יחד אין המלאכה פוסלת: שומרי' וכל אחד היה שומר מי שמילוי. שלא הגיף את הדלת עמה אלא אחריה פסולה שעשה מלאכה: ב ועושה מלאכה בידו אחת. פסול המילוי מטעם מלאכה: לו ולאחר או שמילא לשנים כא'. כלומר לו ולאחר כאחת או לשנים כאחת כיון דלתרי גברי קממלא נחשב מילוי האחד מלאכה לחבירו: בין לו בין לאחר. כלומר דאע"פ שאין המים שלו כיון דאיהו קממלא פוסלן במלאכה שבשעת מילוי: ג אם לו פסול. אם הקידוש שלו פסול דשמא המלאכה קדמה לקידוש ונפסלו המים: ואם לאחר. הוא הקידוש כשר שהרי בעל המים לא עשה מלאכה: המקדש לו ולאחר. כלומר כאחת א"נ קידש לחבירו קודם שלו פסול דקידוש של חבירו נחשב מלאכה לפסול מימיו: שניהם כשרים. שאין המים שלו: ד קדש לי ואקדש לך. כל אחד מילא מים לעצמו ובא זה וקידש מימיו של זה וזה קידש מימיו של זה אותו שקידש ראשון כשר מה שקידש לחבירו לא עשה מלאכה עד אחר שנתקדשו מימיו ומשנתקדשו אין מלאכה פוסלת אבל מה שקידש השני לראשון פסול שהראשון פסלה במה שקידש מימי השני קודם שנתקדשו מימיו: מלא לי ואמלא לך האחרון כשר. המים שנתמלאו באחרונה כשרים כלומר כשר המילוי האחרון אבל מילוי ראשון פסול שניתנו לשני ופסלם במלאכה במילוי שמילא לחבירו: קדש לי ואמלא לך. שהיו לו מים ממולאין' ואמר לחבירו קדש לי מימי ואח"כ אמלא לך: שניהם כשרין. דאין מלאכה פוסלת לאחר קידוש וזה נמי שנתמלאו לו המים מימיו כשרין דמשנתמלאו לו המים לא עשה מלאכה: מלא לי ואקדש לך. שהאחד היו לו מים ממולאים ואמר לו זה מלא לי תחלה ואח"כ אקדש לך: שניהם פסולין. זה שמילא עד שלא נתקדשו מימיו וזה שקידש לחבירו משנתמלאו מימיו: תניא בתוספתא [פ"ה] מילא לעצמו באחת ידו ועשה מלאכה באחת ידו קידש לעצמו באחת ידו ועשה מלאכה באחת ידו [ג] מילא וקידש קידש ומילא לעצמו בשתי ידיו כאחת כולן פסולין מילא לאחר באחת ידו ועשה מלאכה באחת ידו פסול מילא וקדש קדש ומילא לאח' בשתי ידיו כאחת אם לו כשר אם לאחר פסול אר"ש אימתי בזמן שיש שם שומרים אם אין שם שומרים קידש לאחרים כקידש לעצמו מילא לעצמו בשתי ידיו כאחת בקידוש אחד פסול בשני קידושין כשר קידש לעצמו בשתי ידיו כאחת בקידוש אחד כשר בשני קידושין פסול מילא וקידש קידש ומילא בשתי ידיו כאחת שניהם פסולין מילא [ד] לאחד בשתי ידיו כאחת בין בקידוש א' בין בשני קידושין כשר מילא וקדש בשתי ידיו לאחד הקידוש כשר והמילוי פסול. זה הכלל כל מלאכה שיש עמה מילוי בין לו בין לאחר פסול וכל מלאכה שאין בה מילוי שלו פסול ושל אחר כשר כל דבר שבידו ועשה מלאכה בין שיש שם שומרים בין שאין שם שומרים פסול דבר שבידו ולא עשה מלאכה אם יש שם שומרים כשר אין שם שומרים פסול מילא לו ולאחר בשתי ידיו כאחד כולן פסולין קידש לו [ה] ולאחר בשתי ידיו כאחד שלו פסול ושל חבירו כשר קידש לו ומילא לאחר בשתי ידיו כאחת שניהן פסולין מילא לעצמו בשתי ידיו זה אחר זה הראשון פסול והשני כשר קידש לעצמו בשתי ידיו זה אחר זה הראשון כשר והשני פסול קידש ומילא לעצמו בשתי ידיו בזה אחר זה שניהם [ו] פסולין מילא וקידש לעצמו בשתי ידיו זה אחר זה שניהם כשרין מילא לאחר בשתי ידיו זה אחר זה קידש לאחר בב' ידיו זה אחר זה מילא וקידש קידש ומילא לאחר בשתי ידיו זה אחר זה כולן כשרין מילא לו ולאחר בשתי ידיו זה אחר זה שלו פסול ושל חבירו כשר קידש לו ולאחר בשתי ידיו זה אחר זה שלו כשר ושל חבירו פסול מילא לו וקידש לאחר בשתי ידיו זה אחר זה שניהן פסולין קידש לו [ז] ומילא לאחר בשתי ידיו זה אחר זה שניהם כשרין מלא לי ומלא לך קדש לי וקדש לך כולם כשרין מלאם לי וקדשם לי אמלאם לך ואקדשם לך כולם פסולין מלא לי ומלא לך קדש לי ואקדש לך הראשון והאחרון פסול והאמצעי כשר מלא לי א) ואמלא לך קדש לי ואקדש לך הראשון והאחרון כשר והאמצעי פסול ויש אומרים כולן כשרים: פי' מילא לעצמו באחת ידו ועשה מלאכה באחת ידו פסול אפי' בזה אחר זה: קידש לעצמו באחת ידו ועשה מלאכה באחת ידו על כרחין האי אבאחת קאי דמלאכה שאחר קידוש כשר והכא בעשה באחת ונפסל הקידוש משום דהתחיל במלאכה קודם שנגמר הקידוש ועוד משום דאי אפשר לצמצם ושמא קדמה מלאכה לקידוש: מילא וקידש קידש ומילא בשתי ידיו כאחד בכלי אחד איירי שבידו אחת מילאהו וביד אחרת נתן בו אפר ומיפסל משום דבעינן מילוי קודם קידוש וכאן שמא האפר קדם ומיהו כיון דאיירי באחת לא היה צריך למיתני תרתי אלא משום דפעמים מתחיל למלאות ומטיל אפר קודם שנגמרה המילוי ופעמים מטיל אפר תחלה וממלא קודם שנגמרה נתינת האפר. מילא לאחר באחת ידו ועשה מלאכה באחת ידו פסול ברוב ספרים לא כתיב לא פסול ולא כשר ואפשר להיות פסול דאם בזה אחר זה כשר דכיון דמילא לחבירו מלאכה שהממלא עושה אחרי כן לא פסלה ואם בבת אחת פסול דמלאכה שעם המילוי פוסלת בין לו בין לאחר. מילא וקידש גרסינן ולא גרסינן נמי בשתי ידיו כאחת דבזה אחר זה איירי שמילא את הכלי והטיל בו האפר אם לו היה הקידוש כשר שכך עושין ממלאין ואח"כ מקדשין ואם לאחר היה הקידוש כיון שמילא לעצמו מה שקידש לאחר נחשב מלאכה לפסול מילוי שלו אע"פ שבאותו מילוי עצמו היה הקידוש לאחר: אמר ר' שמעון אימתי בזמן שיש שם שומרים שהיו שומרים לו המים כשהלך להביא את האפר לקדש אבל אם אין שם שומרים שישמרו המים לממלא אלא זה האחר שנעשה הקידוש בשבילו כ"ר כאילו היה הקידוש לעצמו דהרי היה צריך לשמירתו של זה שלא יפסלו מימיו. מילא לעצמו בשתי ידיו כאחת בקידוש אחת פסול בב' קידושין כשר איפכא הוה מסתברא בקידוש אחת כשר דמילא ב' חביות לקדשן קידוש אחד אפ לו בזה אחר זה כשר בשני קידושין פסול דהא בזה אחר זה קתני סיפא הראשון פסול והשני כשר והשתא דבבת אחת לא ידיע הי מינייהו קדי' ושניהם פסולין שהאחרון נעשה מלאכה לראשון הואיל ומילא לקדש שני קידושין אע"ג דלעצמו ואם באנו לייש' גירסת הספרים יש לפרש דהכי קאמר בקידוש אחד פסול כלומר שלא קידש כי אם אחת מן החביות דאיגלאי מילתא דאחרת לא לקדש נתמלאת ופוסלת חבירתה. בב' קידושין שנתקדשו שתי החביות כשר וכגון שקדשן שתיהן בקידוש אחד ולשלם בנתמלאו על מנת לקדש קידוש אחד א' נמי בשני קידושין אחד ואפילו על מנת לקדשן שני קידושין כיון דבבת אחת מלאן לעצמו כשר דלא פסלינן אלא בזה אחר זה דוקא אע"ג דגבי מילא לו ולאחר פסלינן בסיפא בבת אחת מאחר דזה אחר זה נחשב מלאכה לעצמו שאני: קידש לעצמו בשתי ידיו כאחת בקדוש אחד כשר שבחבית אחת הטיל אפר בשתי ידיו: בשני קדושין של שתי חביות הטיל אפר פסול אפילו המילוי האחרון דאימור קידוש הראשון קדם ופסלו משום מלאכה: מילא וקידש קידש ומילא בשתי ידיו כאחת שניהם פסולין על הגס נקט תרתי כיון דקתני כאחד ויש לפרש כדפרישית לעיל משום דזימנין דמתחיל הקידוש וזימנין מתחיל המילוי ומיירי כגון שמילא חבית זו וקידש חבית אחרת ולכך שניהן פסולין דלא ידעינא הי מינייהו קדי' דאם מילוי השני קדם לקידוש הראשון שניהם פסולין דמילוי הראשון וקידוש הראשון פסל מילוי השני. מלא לאחר בשתי ידיו כאחת בין בקידוש אחד בין בשני קדושין כשר אי איפשר לפרש בקידוש אחד דהכא כי הכיא דלעיל שלא קידש אלא חבית אחת אלא כלומר בין מלאן לקדש קידוש אחד בין מלאן לקדש שני קידושין כשר ולא דמי לממלא לשנים כאחת דלרבנן לעיל שניהן פסולין דלאדם אחר שאני ולא דמי נמי למילא לעצמו שחילקנו בין ממלא לקדש קידוש אחד לממלא לקדש שני קידושין דדין הוא בממלא לעצמו שיש חשיבות במחשבתו לפסול ולהכשיר אבל מחשבה בממלא לצורך אחר לא חשיבא ולא שמה מחשבה לפי שיבא חבירו ויבטל את מחשבתו וכלא חישב כלל דמי ומיסתברא דכל שכן לעצמו ואם כן הא דמשמע הכא דדוקא לאחר אבל לעצמו לא בקידוש אחד הוא דהלוקין דלעצמו פסול ולאחר כשר ולא כמו שפירשתי לעיל שלא נתקדש כי אם אחת מן החביות דאם כן מאי שנא לעצמו מאי שנא לאחר וצריך להתיישב בדבר. מילא וקידש בשתי ידיו כאחת הקידוש כשר והמלוי פסול בעושה לאחר איירי דבעל המים לא עשה מלאכה והמילוי פסול דהממלא עשה מלאכה שקידש. וכל מלאכה שאין עמה מילוי כלומר שאין המלאכה עם המילוי אלא לאחר שמילא עשה מלאכה הממלא קודם קידוש: שלו פסול כלומר עם המלוי שלא פסלתו מלאכה שאחריו. ושל אחר שנעשה אותו מילוי לאחר כשר דמכיון שמילאהו שוב אין נפסל במלאכה שהממלא ב) אותו אחר כך: כל דבר שבידו ועשה מלאכה בין שיש שם שומרים בין שאין שם שומרין פסול משום מלאכה שעשה: ודבר שבידו ולא עשה מלאכה אם יש שם שומרין כשר דכיון שנתכוון לשמרו או הוא או אחר: ואם אין שם שומרין פסול משום היסח הדעת דפוסל במי חטאת כדאיתא בפרק הניזקין (דף נג.): מילא לו ולאחר. היינו מתני': קידש לו ומילא לאחר בשתי ידיו כאחת שניהם פסולין קידוש דידיה משום מילוי לחבירו שמא קדם ומילא דחבריה משום קידוש דידיה שעם המילוי. קידש ומילא לעצמו זה אחר זה שניהם פסולין הטיל אפר בחבית ואחר כך מילאהו מ"ס ובעינן מים תחלה ולא הוה צריך למתני שניהם אי לאו משום דעשה בזה אחר זה: מילא וקידש בשתי ידיו זה אחר זה היינו כמלותו. כולם כשרים פשוטים הם. מילא לו ולאחר בזה אחר זה פשוט הוא. קידש לו ולאחר בזה אחר זה של חבירו פסול דבשעה שהיה מקדש שלו עומד של חבירו בלא שימור כדתני לעיל אין שם שומרין פסול. מילא לו וקידש לאחר בזה אחר זה שניהן פסולין מילוי שלו משום קידוש של חבירו וקידוש של חבירו משום דעמד בלא שימור בשעה שהיה ממלא. קידש לו ומילא לאחר בזה אחר זה שניהן כשרים פשוט הוא: מלא לי ואמלא לך מכאן עד סוף הברייתא צריך להתיישב בדבר: ה באשל. במוט וישאוהו במוט בשנים תרגום ירושלמי באשל מלשון (איוב כח) לא תסולה. דרך שואבי מים שנותנין מוט על כתיפם וכד אחד תלוי במוט בראשו מלפניו וכד שני מלאחריו: ואח"כ מילא את שלו. פסול מטעם מלאכה:

א) נ"ל ואמלא. ב) עושה.

ר"מ

אחר ו לקדש קדוש אחד הנה הן כשרים א) אפי' קדשן קדוש אחד כמו שביארנו אך למה שהביא ושב וקדשן ה' קדושין הנה החבית אשר ישליך בה האפר תחלה כשרה בין שהשליכה בחבית שמלא ראשונה או באחרונה לפי שהמים טולן כשרים לפי שבמלוי לא נתחדש בה פסלות וכל מה שיקדש מאלה החביות פסול לפי שכל מה שנשאר מן המים נשארו פסולין לפי שהמלוי על קדוש אחד נתמלא ואם אמר לאחר קדש לך אלה החביות והוא יעמוד במקומו אין כשר אלא חבית שקדש בראשונה להיותה כולו מלוי אחד ואם א"ל קדש לי את אלו כולן כשרין לפי שיקדש קדש לזולתו קדושין רבים זה אחר זה ולא יהי' בזה פסלות כמו שבארנו בתוספ' שמי שיקדש לחבירו זה אחר זה כולם כשרים לפי שאינו הוא אשר מלא: ב אמר בין לו בין לאחר ר"ל שזה הוא אם מלא לעצמו או מלא לאחרים אם התחיל להתעסק במלאכה אחרת בעת המלוי הפסול והשאיבה עסקה מכלל העסקי' ולכן אם מלא לשני' כא' שאיבה לכל א' מן עסק השאיבה יפסול לאחר ולכן שניהן פסולין: ג אם לו פסול ביאור זה שאם קדש לעצמו פסול לפי שבעת לוקחו ההשתדלו' בידו אחת נפסלו המים שלו קודם שישליך בהן האפר ולא השליך האפר אלא במים פסולין ואם היה מקדש לאחר ואין לו באלה המים דבר הנה הוא קדוש כשר לפי שאין בלקחו ההשתדלות לעצמו להפסיד מה שלזולתו וא"ת שהוא כבר לקח ההשתדלות בעת הקדוש כבר ידעת שהקדוש לא יפסל בעשיית מלאכה ואמנם נפסל אם קדש לעצמו מדרך שהוא התחיל להתעסק קודם שישליך האפר באלה המים אשר נשאבו והמלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר ומזאת הסבה בעצמה המקדש לו ולאחר בזמן אחד שלו פסול לפי שהוא כבר התחיל להתעסק קודם שישליך האפר במים שלו ונפסלו בעשיית מלאכה ואם קדש לב' כאחת שניהן כשרין לפי העיקר אשר הודעתיך לפי שאין לו יכולת בלקחו להתעסק בפסול המים אשר שאב לזולתו ושמור זאת הכוונה והבינה: ד שמור אלו הג' עיקרי' שהמקדש או מזה בשכר שזה הקדוש וזאת ההזאה פסולין וכבר קדם לך זה בד' מבכורות (דף כט.) הנוטל שכרו להזות ולקדש מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה והעיקר השני שהמלוי בשכר מותר והעיקר הג' וכבר נכפל פעמים רבות שהמלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר ואם יהיו אלו העיקריי קיימין ואמר איש לאיש קדש לי ואקדש לך הנה אשר קדש בתחלה הוא קדוש כשר ואשר קדש באחרונה הוא קדוש פסול לפי שהוא מקדש בשכר וכאילו יוליך זה אשר לפניו ויעשה לו התמורה ממה שקדש לו אלו מן האחת ואם אמר איש לאיש מלא לי ואמלא לך הנה אשר מלא בתחלה פסול בהיות כוונתו בעת המלוי שימלא לו הוא התמורה ממנו והוא כמו מלא לו ולאחר בבת אחת אשר קדם שזה פסול ואשר ימלא באחרונה כשר לפי שהוא ממלא בשכר ואם אמר איש לאיש קדש לי ואמלא לך שניהן כשרין ואמנם אשר קדש בתחלה הנה הוא קדוש כשר ואע"פ שיהיה כעושה מלאכה בשעת קדוש כי זה בלתי מפסיד לקדוש ואשר מלא באחרונה כשר לפי שהוא ממלא בשכר וזה מותר והפך זה מבואר ממה שזכרנו: ה הממלא לו ולחטאת מי שימלא מה שיוחד לעצמו או לשתותו או לרחוץ בו או זולת זה וימלא אחר לקדוש ויצטרך שיקדם אשר ייחדו לעצמו עד שלא יפסל מי חטאת בעשיית מלאכה וכבר ביארנו באהלות (פט"ז מ"ב) שאשל הוא הקנה אשר יושם על הכתף ויתלה בו דבר אשר ישא במשא ואמר יתברך (במדבר יט) למשמרת למי נדה בזמן שהן שמורים הן מי נדה ולכן ישימם נכחו עד שיהיו שמורים נכח עיניו ואם מלא שני כדים הנה אי אפשר

לו

א) אולי צ"ל אם.

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ז מהלכות פרה אדומה הל"ג:
ג ב מיי' שם פ"ח שם:
ד ג מיי' שם הל"ד:
ה ד מיי' שם הל"ו:
ו ה מיי' שם הל"ז:
ו ו מיי' שם פ"ח הל"ג:
ח ז מיי' שם פרק י הלכה ד:

פירוש הרא"ש

קדש לך את אלו. אחר שמלאן לקדוש קדוש א' נתן לחבירו אין כשר אלא ראשון דכיון שנתנס לו נעשה שלו וכאילו מלאם דמי והקדוש ראשון פוסל את כולם. אבל קדש לי את אלו אין מלאכה המקדש פוסל את האחרים כיון שאין המים שלו. ע"כ (מתיבות ר' יהודה עד הכא נכתב בגליון) ב הממלא כו'. ועשה מלאכה בידו אחת פסלה המלאכה את המילוי ואם מילא לו ולאחר כאחת או לשני אנשים כאחת חשיב מילוי דאחד מלאכה לפסול את המילוי השני: בין לו בין לאחר. אע"פ שאין מלאכת הקדוש פוסלת מים שלאחר כיון שהוא ממלא מים פוסלם במלאכה אפי' הם של אחר: ג המקדש וכו' אם לו פסול דשמא קדמה מלאכה לקדוש: לאחר כשר. שאין המלאכה פוסלת מים של אחר: לו ולאחר. בבת אחת או קדם של חבירו בתחלה: שלו פסול. דקדוש של חבירו הוי מלאכה לפסול את שלו: שניהם כשרים. שאין המים שלו: ד קדש לי וכו'. ראובן ושמעון כל אחד מילא מים לעצמו וקידש ראובן את מימי שמעון תחל' ואח"כ קדש שמעון את מימי ראובן מימי שמעון כשרים לפי שנתקדשו מימיו קודם שקידש הוא לראובן ואחר שנתן לתוכו אפר אין המלאכה פוסלת בהם אבל מי ראובן נפסלין בקידוש שקידש את מי שמעון תחלה. וראובן שמילא לשמעון ואח"כ מילא שמעון לראובן נפסלו מי שמעון במילוי שמילא שמעון לעצמו ואח"כ מילא שמעון לראובן: שניהם כשרים. דמי שמעון נתקדשו קודם שעשה מלאכה. ראובן שמילא לשמעון ואח"כ קידש שמעון את המים שמילא ראובן לעצמו שניהם פסולים. מי ראובן נפסלו במילוי שמילא לשמעון אחר שנתמלאו מימיו ומי שמעון נפסלו בקדוש שקידש לראובן קודם שנתקדשו מימיו: ה המכלא וכו'. פי' באשל מוט תרגום ירושלמי וישאוהו במוט באשלא והוא כקנה מאזנים שהכפות תלויים בשני ראשין כן שפים שואבי מים נותנין מוט על כתפם וכד אחד תלוי בראש המוט מלפניו וכד א' לאחריו: מילא את שלו פסול. משום מלאכה:

מהר"ם טרוטנבורג

ב באחת ידו. גי' מהר"ם נכוי' פרקין כיה אחם.

הגהות הגר"א

[א] מ"א בר"ש מילא חמש חביות לקדש לאחד. היה מוליא כל אחד ואחד ושופך הגיף את הדלת אחריו פסול מפני שעושה עמו מלאכה ואם יש שם שומרים לא פסל אלא מה שבידו בלבד. לקדשם ה' קידושין הי' מוליא לכל אחד ואחד ושופך את האחרונה. הגיף את הדלת אחריו בין יש שם שומרים בין אין שם שומרים זו שהגיף את הדלת עמה פסולה. וזו שלא הגיף את הדלת עמה כשירה. כצ"ל: [ב] שם פי' מפני שהוא עוסק וכו'. נמחק: [ג] שם מ"ר מילא לעצמו באחת ידו ועשה מלאכה באחת ידו קדש לעצמו באחת ידו פסול מילא לאחר באחת ידו ועשה מלאכה באחת ידו פסול קידש לאחר באחת ידו ועשה מלאכה באחת ידו כשר אר"ש אימתי כו' מילא לעצמו בשתי ידיו כאחד בקידוש אחד כשר בב' קידושין פסול קידש לעצמו בשתי ידיו כו' כצ"ל: [ד] שם מילא לאחר בב' ידיו כאחת קידש ומילא בין בקידוש א' בין בשני קידושין כשר מילא וקידש בקידוש א' בב' קידושין פסול. קידש לאחר בשתי ידיו כאחד הקידוש כשר וכו' כצ"ל: [ה] שם קידש לו ומילא לאחר בב' ידיו כאחת שניהן פסולין מילא לו וקידש לאחר בשתי ידיו כא' שלו פסול ושל אחר כשר מילא לעצמו בב' ידיו זה אחר זה וכו'. כצ"ל: [ו] שם קידש ומילא לעצמו בב' ידיו בזה אחר זה שניהן כשרין מילא וקידש לעצמו בב' ידיו זה אחר זה שניהן פסולין. כצ"ל: [ז] שם קידש לו ולאחר בב' ידיו זא"ז שניהן כשרים מילא לו וקידש לאחר בב' ידיו זא"ז שלו פסול ושל חבירו כשר קידש לו ומילא לאחר בב' ידיו זא"ז שניהם כשרים. מלא לי ואמלא לך האחרון כשר קדש לי ואקדש לך הראשון כשר. מלא לי ואקדש לך שניהן פסולין קדש לי ואמלא לך שניהן כשרין מלא לי ואמלא לך קדש לי ואקדש לך כולן פסולין. מלא לי ואמלא לך אקדש לך וקדש לי הראשון והאחרון פסול. והאמצעים כשרין. קדש לי ואקדש לך. מלא לי ואמלא לך הראשון והאחרון כשר והאמצעים פסולים. קדש לי ואקדש לך אמלא לך ומלא לי הראשון והאחרון כשר והאמצעים פסולים מלא לי ואקדש לך קדש לי ואמלא לך איתו כשר אלא אחרון. מלא לי ואקדש לך אמלא לך וקדש לי כולם פסולים. קדש לי ואקדש לך איתו כשר אלא ראשון. מלא לי ואמלא לך. קדש לי ואמלא לך אקדש לך ומלא לי כולם כשרים ואם יש שומרים כולם כשרים. כצ"ל:

א)[טהרות פ"ח מ"ו]: ואת של חטאת לפניו. כדי לעשות בו שמירה מעולה: ואם נתן את של חטאת לאחריו פסול. אע"ג דלאחריו נמי שמירה היא מדמכשיר בשניהם של חטאת מ"מ כיון דאפשר לעשות שמירה ולא עבד פסול: מפני שאיפשר. נראה דגרסינן שאי איפשר: תניא בתוספתא' [פ"ו] הממלא לו ולחטאת ממלא את שלו תחלה ואח"כ ממלא את של חטאת היה מבקש לשתות ואי אפשר לו אלא א"כ היו שניהם בחבל בין שמילא את שלו תחלה ואחר כך מילא את של חטאת בין שמילא את של חטאת ואחר כך מילא את שלו [ב] נותן את שלו לאחוריו ואת של חטאת לפניו ואם נתן של חטאת לאחריו פסול. [ג] פי' היה מבקש לשתו' וכבר מילא את של חטאת וקשרו בחבל והחבל על כתיפו ואם היה מניחו עד שישתה היה נופל בארץ וצריך שיהיה על כתיפו לשומרו לפיכך ממלא את שלו אחריו ונותנו בחבל להכריע את של חטאת שלא יפול וכיון דמילוי זה לצורך מי חטאת כשר ובלבד שיהא של חטאת לפניו: ו המוליך את החבל בידו. לאחר שמילא את הדלי בחבל החזיר את החבל לבעלים: לדרכו. שלא הוצרך לעקם את דרכו אין זו מלאכה וכשר המילוי: שלא לדרכו. שעוקם את דרכו כדי להחזירה מלאכה היא ופסול: זה הלך. כלומר על דבר זה הלך חכם אחד לשאל מחכמי יבנה סנהדרי גדולה שגלו שם כדאמרינן בר"ה (דף לא.): הוראת שעה. שעת הדחק היה הא לאו הכי לא: ז המכנן את החבל. דרך משלשל דלי למלאת כשמעלה את הדלי מסבב את החבל בידו כמין טבעת שלא יהא נגר לארץ ומכנן מלשון הדרא דכנתא (חולין דף מח:) מלשון תוא עשך ויכונך בפרק אלו טרפות (דף נו:) ואם כדרך העלאת הדלי מכנן על יד לורך העלאה הוא ואין זו מלאכה וכשר המילוי: ואם באחרונה. לאחר

לו אלא שיהיה אחד נכחו ואחד מאחוריו: ו כבר ביארו בתוספתא ענין זאת ההלכה ואמרו המוליך את החבל לבעלים לדרכו כשר וענין זה שהוא אם מלא מים לחטאת והיה החבל מוכן אצלו ולקח החבל בידו בעת טשאו המים להשיבו לבעליו ואם היה הולך לדרכו ופגע באדון החבל מידי עברו יתננו לו וישלים דרכו וזה מותר ושלא לדרכו פסול לפי שהוא יצא מדרכו מפני החבל עד שישיבנו לבעליו אחר ישוב לדרכו והנה המים פסולין לפי שכבר עשה מלאכה עם המלוי והנה הכשירו ביבנה הוראת שעה לזה שהוא כשר ואע"פ שהולך שלא לדרכו: ז אם שאב המים וקבץ החבל בידו בעת השאיבה שורות כמו שיעשו האנשים בעת השאיבה הנה זה כשר לפי שזה דרך השואבין לעשות ואם שאב והשליך החבל

ו ואת של חטאת לפניו ואם נתן את של חטאת לאחוריו פסול היו שניהן של חטאת נותן אחד לפניו ואחד לאחוריו וכשר מפני *שאי אפשר: ז [א]המוליך את החבל בידו לדרכו כשר ושלא לדרכו פסול זה הלך ליבנה שלשה מועדות ובמועד שלישי הכשירו לו הוראת שעה: ז [ב]המכנן את החבל על יד *כשר ואם כננו באחרונה פסול אמר רבי יוסי לזה הכשירו הוראת שעה: ח [ג]המצניע את החבית שלא תשבר או שכפאה על פיה[א] על מנת לנגבה למלאות בה כשר להוליך בה את הקדוש פסול המפנה חרסין מתוך השוקת בשביל שתחזיק מים הרבה כשרין ואם בשביל שלא יהיו מעכבין אותו בשעה שהוא זולף את המים פסול: ט [ד]מי שהיו מימיו על כתפו והורה הוראה והראה לאחרים את הדרך והרג נחש ועקרב ונטל אוכלים להצניעם פסול אוכלים לאכלן כשר הנחש והעקרב שהיו מעכבים אותו כשר אמר רבי יהודה [ה]זה הכלל דבר שהוא משום מלאכה בין עמד בין לא עמד פסול ודבר שאינו משום מלאכה עמד פסול ואם לא עמד כשר: י [ו]המוסר מימיו לטמא פסולין [ז]ולטהור כשרין רבי אליעזר אומר אף לטמא כשרין אם לא עשו הבעלים מלאכה: יא [ח]שנים שהיו ממלאין לחטאת והגביהו זה על זה ונטל זה לזה קוצו בקדוש אחד כשר בשני קדושין פסול ר' יוסי אומר אף בשני קדושין כשר אם התנו ביניהן: יב [ט]הפורץ על מנת לגדור כשר ואם גדר פסול האוכל ע"מ לקצות כשר ואם קצה פסול [י]היה אוכל והותיר וזרק מה שבידו לתחת התאנה או לתוך המוקצה בשביל שלא יאבד פסול:

פרק שמיני

א שנים [כ]שהיו שומרים את השוקת נטמא אחד מהם כשרין מפני שהן ברשותו של שני טהר ונטמא שני כשרין מפני שהן ברשותו של ראשון נטמאו שניהן כאחת פסולין [ל]עשה א' מהן מלאכה כשרים מפני שהן ברשותו של שני עמד ועשה השני מלאכה כשרין מפני שהן ברשותו של ראשון עשו שניהן כאחת פסולין: ב [מ]המקדש מי חטאת לא ינעול את הסנדל שאם נפלו משקין על הסנדל נטמא וטמאהו הרי הוא אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני [נ]נפלו משקין על בשרו טהור נפלו על כסותו נטמאת וטמאתו א) הרי זה אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני:

ט א מיי' פ"ז מהל' פרה אדומה הל"ת:
י ב מיי' שם הל"ט:
יא ג מיי' שם הל"י:
יב ד ה מיי' שם פ"ח הלכה א:
יג ו מיי' שם פ"ט הלכה יז:

פירוש רב האי גאון

מהר"ם מרוטנבורג

הגהות הגר"א

פירוש הרא"ש

תורה אור

ג א) אהשורף בפרה ופרים גוהמשלח את השעיר מטמא בגדים דפרה הופרים ושעיר המשתלח עצמן אין מטמאין בגדים הרי זה אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני: ד והאוכל מנבלת העוף הטהור והיא בבית הבליעה מטמא בגדים הנבלה עצמה אינה מטמא בגדים הרי זה אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני: ה זכל ולד הטומאות אינו מטמא כלים אלא משקה חנטמא משקה טימאן הרי זה אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני: ו טאין כלי חרס מטמא חבירו אלא במשקה נטמא משקה טימאהו הרי זה אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני: ז ב) יכל הפוסל את התרומה מטמא את המשקין להיות תחלה לטמא אחד ולפסול אחד חוץ כמטבול יום הרי זה אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני: ח ג) כל הימים כמקוה שנא' °ולמקוה המים קרא ימים דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר הים הגדול כמקוה לא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה רבי יוסי אומר לכל הימים מטהרין בזוחלין ופסולין לזבים ולמצורעים ולקדש מהן מי חטאת: ט מהמים המוכים פסולין אלו הן המים המוכים המלוחים והפושרים המים המכזבין פסולין אלו הן המים המכזבים המכזבים אחד בשבוע המכזבים בפולמסיות ובשני בצרון כשרין רבי יהודה פוסל: י ד) נמי קרמיון ומי פיגה פסולין מפני שהם מי בצים מי הירדן ומי ירמוך פסולים מפני שהם מי תערובות ואלו הן מי תערובות אחד כשר ואחד פסול

מסורת הש"ס

א) חולין פא.: ב) [פסחים יד: חולין לד.]: ג) שבת קטו: מקואות פ"ה [מ"ד]: ד) ב"ב עד: [סנהדר' כ:]:

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ה מה' פרה אדומה הל"…
ו ב מיי' שם הל"…
ז ג מיי' שם הל"…
ח ד ה מיי' שם הל"…
ט ו מיי' פ"ג מה' אבות הטומאה הלכה א:
י ז מיי' שם פ"ז הל"…
יא ח מיי' שם הל"…
יב ט מיי' פי"ג מה' כלים הל"ג ופ"… מהלכות טומאת … הל"ו ופ"י מהל' אבות הטומאה הלכה …
יג י מיי' פ"ז מהלכ' אבות הטומאה הלכה ה:
יד כ מיי' שם … הלכה ג:
טו ל מיי' פ"ט מה' מקואות הלכה … סמג עשין רמח … מה שכתב … הכ"מ שם ופ"ו מ… פרה כל"י [טור ש"ע יו"ד סי' רא סעיף …]
טז מ מיי' פ"ו מה' פרה אדומה הלכה יב:
יז נ מיי' שם הל"…

פירוש רב האי גאון

ט בפולמסאות. פי' במלחמות כשם ששנינו (סוטה מ"ט א') בפולימוס של אספסינוס ופולימוס של טיטוס: י קרימון פוגה ירמוך פגום. פי' שם נהרות הם דקא אמר (ב"ב ע"ד ב') מאי דכתיב כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה אלו ז' ימים וד' נהרות שמקיפין ארץ ישראל:

הגהות הגר"א

[א] משנה ז בר"ש וגסטרא טמאה כפויה על פיה. כצ"ל: [ב] שם משכב ומושב שתחתיהן טמאים וטמאום ה"ז אומר כו' כצ"ל: [ג] שם וככר של תרומה ע"ג טבלא לפו מסקין מתוכה ונגעו מאחורי' נטמאו תחתי' וטמאו את הטבלא כצ"ל: [ד] שם תינה שהוא טמא מדרס והביא מסמר כו'. כצ"ל: [ה] שם שלא הוכשר כו'. נמחק:

פירוש רב האי גאון

פסול שנתערבו שניהן כשרין ונתערבו כשרין רבי יהודה פוסל: יא באר אחאב ומערת פמיים כשרה אהמים שנשתנו ושינויין מחמת עצמן כשרין באמת המים הבאה מרחוק כשרה ובלבד שישמרנה שלא יפסיקנה אדם רבי יהודה אומר הרי היא בחזקת מותרת באר שנפל לתוכו חרסית או אדמה ימתין לה עד שתצל דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר גאינו צריך להמתין:

פרק תשיעי

א א) צלוחית שנפל לתוכו מים כל שהן רבי אליעזר אומר יזה שתי הזיות וחכמים דפוסלין ירד לתוכה טל רבי אליעזר אומר יניחנה בחמה והטל עולה וחכמים הפוסלין ונפל לתוכה משקין ומי פירות יערה וצריך לנגב דיו קומוס וקנקנתום וכל דבר שהוא רושם יערה ואינו צריך לנגב: ב זנפל לתוכה שקצים ורמשים ונתבקעו או שנשתנו מראיהן פסולין חפושית בין כך ובין כך פוסלת מפני שהיא כשפופרת ר' שמעון ורבי אליעזר בן יעקב אומר הדירה והכנה שבתבואה כשרין מפני שאין בהם ליחה: ג חשתה מהן בהמה או חיה פסולין כל העופות ג) פסולין חוץ מן היונה מפני שהיא מוצצת כל השרצי' אינם פוסלים טחוץ מן החולדה מפני שהיא מלקת ר"ג אומר אף הנחש מפני ג) שהיא מקיאה רבי אליעזר אומר אף העכבר: ד החושב על מי חטאת לשתות ר' אליעזר אומר פסול ר' יהושע אומר כשיטה אמר רבי יוסי בד"א במים שאינם מקודשים אבל במים המקודשין ר"א אומר כשיטה רבי יהושע אומר יכשישתה ואם גרגר כשר:

מי

פירוש הרא"ש

הגהות הגר"א

עין משפט
נר מצוה

ה א מיי׳ פט״ו מה׳ פרה אדומה הל״ו:
ו ב מיי׳ שם הל״ז:
ז ג מיי׳ שם פרק י הלכה ג:
ח ד מיי׳ שם פט״ו הלכה ד:
ט ה ו מיי׳ שם פ״ט הלכה יד:
י ז מיי׳ שם הל״ג:
יא ח מיי׳ שם הל״ה:
א ט י מיי׳ שם פי״ג הלכה ז:

מסורת הש״ס

א) פסחים יז: ב) חגיגה כג. [יבמות קטז:]: ג) [בכורות כג.]:

ה ^א^מי חטאת שנפסלו לא יגבלם בטיט שלא יעשם תקלה לאחרים רבי יהודה אומר בטלו א) פרה ששתת מי חטאת בשרה טמא מעת לעת רבי יהודה אומר ^ב^בטלו במעיה: ו ג) ^ג^מי חטאת ואפר חטאת לא יעבירם בנהר ובספינה ולא ישיטם על פני המים ולא יעמוד בצד זה ויזרקם לצד זה אבל עובר הוא במים עד צוארו עובר הוא הטהור לחטאת ובידו כלי ריקם הטהור לחטאת ובמים שאינם מקודשין: ז ג) ^ד^אפר כשר שנתערב באפר מקלה הולכין אחר הרוב לטמא ^ה^ואין מקדשין בו ר׳ אליעזר אומר מקדשין בכולן: ח ^ו^מי חטאת שנפסלו מטמאין את הטהור לתרומה בידיו ובגופו את הטהור לחטאת לא בידיו ולא בגופו ^ז^נטמאו מטמאין את הטהור לתרומה בידיו ובגופו את הטהור לחטאת בידיו אבל לא בגופו: ט ^ח^אפר כשר שנתנו על גבי המים שאינן ראויין לקדש מטמאין את הטהור לתרומה בידיו ובגופו את הטהור לחטאת לא בידיו ולא בגופו:

פרק עשירי

א כל ^ט^הראוי לטמא מדרס מדף לחטאת בין טמא בין טהור ואדם כיוצא בו כל הראוי להטמא טמא מת בין טמא בין טהור ר׳ אליעזר אומר אינו מדף רבי יהושע אומר מדף וחכמים אומרים ^י^הטמא מדף והטהור אינו מדף:

פירוש
רב האי גאון

מדף. פי׳ המצע והבגדים שתחת הזב שהו משכב ובגד ומצע שהוא כסוי לזב שמו מדף ומנין שכן דתנן (זבים פ״ד מ״ו) ר״א מרוב׳ טומאת החיי׳ מטומאת המתים שהחי עושה משכב ומושב תחתיו לטמא אדם ולטמא בגדים ועל גביו מדף לטמא אוכלין ומשקין שהוא מושם למעלה מן הטמא ומתנועע מכח אירו ומנין שכן דקא אמר (נדה דף כ׳) ואב״א הכא טומאה דאורייתא והכא טומאה דרבנן דקתני מדף קול עלה נדף אין זה אלא באוכלין ומשקין לא בדבר אחר שבעולם דלא זה אלא בזב בלבד:

הגהות הגר״א

[א] מ״ה בר״ש המים הנמשכים כשרים. והנזרקין פסולים כצ״ל: [ג] שם הנמשכים | שמשיטין

ובהסיט פליגי ולא במגעו: תניא בתוספתא (פ"ט) כל הראוי לטמא מת אפי' טמא אינו מדף וכל שאינו מדף לתרומה אינו מדף לחטאת ולא חדשו טומאה בחטאת לדברי רבי אליעזר מעשה בשמעיה איש כפר עותני שהיה בידו לגין מלא מי חטאת והגיף את הדלת שמפתח טמא מת תלוי בה ובא ושאל את רבן יוחנן בן זכאי ואמר לו שמעיה לא והזה את מימיך רבי יהושע אומר אפי' טהור יש לו מדף ומעשה א) בר"ש שהיה מהלך בדרך אחר רבי יהושע א"ל הטהור לחטאת שהסיט את המפתח שהוא טהור לתרומה מהו טמא או טהור א"ל טמא למה שמא היתה [ב] בידו טומאה ישנה או שמא ישכח ויסיט את הדבר הטמא א"ל וכי אינו [ג] מלא שהסיטו אבל נראין דבריך בדבר הראוי לטמא מדרס שמא היתה [ד] בידו טומאה ישנה או שמא ישכח ויסיט את הדבר הטמא הסיאו לדבר אחר א"ל ישמעאל אחי היאך אתה קורא כי טובים דודיך מיין (שיר א) או כי טובי' דודייך מיין א"ל כי טובים דודיך מיין א"ל אין הדבר כן שהרי חבירו מלמד עליו לריח שמניך טובים. וחכמים אומרים הטמא מדף והטהור אינו מדף הטמא שאמרו טמא מת ולא טמא מדף רבי אומר טהור לחטאת שהסיט את רוקו ואת מימי רגליו של טהור לתרומה טמא הסיט את דמו טהור הסיט את השרץ [ה] ואת הנבילה ואת שכבת הזרע ר"א מטהר ור' יהושע מטמא. פי' לא חידשו טומאה בחטאת כדאמרי' בפרק חומר בקודש (דף כג:) אמר אביי שלא אמרו קורדוס מטמא מושב וסוגיא דהתם אליבא דר' אליעזר דבין לר' יהושע בין לרבנן חידשו לרבנן מפתח טמא מת מטמא בהיסט לחטאת ולרבי יהושע אפילו טהור כדמפרש טעמא שמא היתה בידו טומאה ישנה או משום דגזרינן מסיט את הטהור אטו מסיט את הטמא כדקאמר שמא ישכח ויסיט את הדבר הטמא ורבי ישמעאל השיב לו נראין דבריך בדבר הראוי למדרס ורבי יהושע גזר הכך דלא חזו למדרסות אטו הכך דחזו למדרסות. כי טובים דודיך כך היה דרכו של ר' יהושע לרבי ישמעאל כדתנן כי האי גוונא בפרק אין מעמידין (דף כט:) גבי גבינו' העובדי כוכבי'

ב [א] הטהור לחטאת [א] שנגע במדף טמא לגין של חטאת שנגע במדף טמא [ב] הטהור לחטאת שנגע באוכלין ומשקין בידו טמא וברגלו טהור הסיטן בידו רבי יהושע מטמא וחכמים [ג] מטהרין: **ג** [ד] קלל של חטאת שנגע בשרץ טהור נתנו על גביו ר' אליעזר מטהר וחכמים [ה] מטמאין נגע באוכלין ומשקין ובכתבי הקדש טהור נתנו על גביהן רבי יוסי מטהר וחכמים [ו] מטמאים: **ד** [ז] הטהור לחטאת שנגע בתנור בידו טמא וברגלו טהור [ח] היה עומד על גבי תנור ופשט ידיו חוץ לתנור והלגין בתוכה וכן האסל שהוא נתון על גבי התנור ובו שני קללות אחד מכאן ואחד מכאן רבי עקיבא מטהר וחכמים [ט] מטמאין: **ה** א) היה עומד חוץ לתנור ופשט ידיו לחלון ונטל את הלגין והעבירו על גבי התנור רבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרין אבל [י] עומד הוא הטהור לחטאת על גבי תנור ובידו כלי ריקם הטהור לחטאת ובמים שאינם מקודשים: **ו** [כ] לגין של חטאת שנגע בשל קדש ושל תרומה של חטאת טמא ושל קדש ושל תרומה טהורין שניהן בשתי ידיו שניהן

המפתח טמא מת אז יהיה סוגר הדלת טמא לחטאת ואם היה טהור סוגר הדלת טהור לחטאת ולמה שבא לשון המשנה ואמר בטמא מדף ובטהור אינו מדף והיה קם בלבול אם יהיה זה הכלי טמא באי זו טומאה היתה שהוא יטמא במדף והלכה התוספתא לביאור סברת חכמים ואמרה הטמא שנטמא טמא מת ולא טמא מדף ר"ל שזה הכלי כבר נטמא במת לא שיהיה הכלי עצמו נטמא טומאת מדף כמו שזכרנו ר"ל שהוא יהיה וולד הטומאה והלכה כחכמים: **ב** כבר ביארתי לך שהמדף הם הכלי שעל גבי הזב והוא וולד הטומאה ולא יטמא זולת אוכלים ומשקין אך לעליונות מדרגות החטאת כמו שיתבאר שמנו מדף שיטמא אדם וכלים הטהורין לחטאת וכאשר תשמע לגין של חטאת דע שהוא הכלי אשר בו מים מקודשים וכבר ביארנו בפתיחת זה הסדר שאוכלין טמאין ומשקין טמאין לא יטמאו האדם במגע אלא אם נגע בידיו ביחוד נטמאו ידיו לבד וכבר ספרנו בעיקר של חטאת אם נטמאו ידיו נטמא גופו ולכך אם נגע הטהור לחטאת באוכלין ומשקין הטמאים לחטאת בידו נטמא כולו ושכל המשקין והאוכלין אף על פי שהיו טהורין לקדש הנה הן טמאין לגבי חטאת ורבי יהושע אומר שאם הסיטן בידו כאילו הוא נגע בידו ואין הלכה כרבי יהושע: **ג** קלל. הוא הכד הנקראת קלת תרגום (בראשית כד) ותער כדה ונפלת קולתה והוא יקרא הכלי אשר בה אפר הפרה קלל של חטאת ודיבורו פה בכד של חרס שאינו מטמא מגבו או כלי אבן וכיוצא בו מן הכלים אשר לא יקבלו טומאה בשום פנים כפי מה שהתבאר בכלים (פ"ב) וזה אם נגע בשרץ טהור ואמנם אמרו שאם הניח זה הכלי על גבי השרץ מטמא האפר לעיקר אבאר לך וזה שהאל ית' אמר באפר הפרה (במדבר יט) והניח מחוץ למחנה במקום טהור ואמרו חכמים שאם הגיע האפר בעצמו על גבי דבר טמא אין זה במקום טהור ורבי אליעזר אומר בהיות הכלי טהור מקום טהור הוא וכבר ביארנו בפתיחת זה הסדר שאוכלין טמאים ומשקין טמאין אמנם יטמאו הכלי מדרבנן ועוד יתבאר בסוף מסכת זבים שכתבי הקודש פוסלים את התרומה כמו שני לטומאה ונתבאר שבת זה שם לפי שהיא גזירה מדרבנן ואמרו חכמים שכלי זה אשר לא יטמא אלא מדרבנן אם הגיע הכלי באפר הפרה על גביהן אין זה מקום טהור ונטמא האפר ור' יוסי לא ישמור זה בטומאה דרבנן והל' כחכמים בכל: **ד** לא תחשוב שזה התנור נטמא בשרץ וכיוצא בהן מאבות הטומאה ואשר יגע בו נטמאו ידיו כמו שהתבאר בשלישי ממסכת ידים אבל הוא תנור טהור לפי שהכלי הטהור לקדש טמא הוא לחטאת כמו שיתבאר וכבר ידעת העיקר בחטאת שמי שנטמאו ידיו נטמא גופו: וכבר ביארנו שאסל קנה ישא עליו משא ואם מתחו המקבל על תנור טמא ובקצותיו שני כדים בהן אפר הפרה הנה טמא האפר להיותה בזולת מקום טהור וכן האיש העומד על התנור טמא לחטאת עומד במקום טמא ומי חטאת בידו הנה נטמא האפר להיותה בידו והוא במקום טמא כי הנה הכלי במקום טמא ור"ע אומר בהיות הכלים אינם על עלם התנור אלא יוצאין ממנו אינם במקום טמא ואין הלכה כר"ע *ואני מופלא בהיות נוגע לתנור יטמא לחטאת וברגלו טהור וכבר התבאר אצלינו שכל מי שיגע בכלי הטמא לחטאת *ולא נגע באי זה אבר שיהיה מגופו הנה נטמא לחטאת ואפי' נטמא זה הכלי במשקין כמו שביארנו בפרק שמיני והקרוב אצלי בסבת זה היות זה המין מן הכלים לא יהיה לעולם אב הטומאה עד שיטמא אדם ר"ל כלי חרס אשר דין התנור ודינו דבר אחד כמו שביארנו במקומות ממסכ' כלים והשאירוהו לגבי חטאת ג"כ על ענינו ר"ל שיטמא את הידים לבד: **ה** כבר ביארנו בפרק י"א ממסכת שבת (דף צו:) סברת ר"ע שהוא מחשב קלוטה כמי שהונחה וכפי סברתו הנה ואמר שאם העביר זה הלגין על התנור טמא הנה כאילו הונח שם וחכ"א כאשר לא הונח ע"ג מקום טמא הנה הוא טהור ואחר ביאר שאם עמד טהור לחטאת ע"ג תנור טמא ובידו כלי טהור לחטאת ריקם הנה זה הכלי טהור לחטאת נשאר על ענינו וכן אם היה בידו כלי ממים שאינן מקודשים הנה הן ג"כ נשארות בכשרותם שאנחנו לא נצריך מקום טהור אלא לאפר הפרה כמו שביאר הפסוק או למים מקודשים מסבת האפר אשר בה: **ו** זאת ההלכה גדולה העומק מאד רבות הקושי ולכן אראה שאזכור בה פרקים אשר נבנו עליה אלה *הפרצות אע"פ שכבר הקדמתיך אלה ההקדמות מפוזרות במקומות מזאת המסכתא והן ז' פרקים הראשון שהכלים הטהורין לתרומה או לקודש טמאין הן לגבי חטאת כמו שהתבאר בשני מחגיגה (דף יח:) והפרק השני שכל אדם טהור לתרומה או לקדש טמא לחטאת והפרק השלישי שכל מה שאמרנוהו והלעטנוהו בפתיחת זה הסדר ממשפט ראשון וב' וג' וד' אמרנו שאב הטומאה לבד הוא אשר יטמא אדם וכלים וולד הטומאה לא יטמא אדם וכלים ואין כלי מטמא כלי אמנם זה כלו לגבי טהרת הקדש וטהרת תרומה אמנם לגבי חטאת כל כלי טמא לחטאת מטמא את חבירו וחבירו את חבירו אפי' הן מאה ועוד יתבאר זה בפ' אחרון מזאת המסכתא והפרק הד' שהטהור לחטאת אם נגע בכלי טמא לחטאת נטמאו ידיו והפרק הה' שהטהור לחטאת שנטמאו ידיו נטמא גופו והפרק הו' שהדברים אשר יטמאו הידים הן במשום ואם יהיה בין היד וביניה מסך כמו עלה נייר וכיוצא בהן הנה הן לא יטמאו הידים ואפי' הגיעם ואחזם ושם כאגר הוא נייר • והפרק הז' שמי חטאת לא יטמאו האיש אשר הוא טהור לחטאת בלוקחו אותם כמו מה שיטמאו זולתו במגע ובמשא כפי מה שהתבאר בראשון מכלים ואם היה טמא לחטאת אשר לא יכוין לחטאת הנה מי חטאת יטמאוהו אז במגע ובמשא כמו שיתבאר מפירושינו בראשון מכלים ואחר מניתי אלה הז' פרקים שיש שכלך להבין זאת ההלכה אמר שאם נגע לגין של מי חטאת בלגין של קדש או של תרומה הנה לגין של חטאת כבר נטמא לפי שלגין של קדש ושל תרומה טמא הוא לגבי חטאת אמנם לגין של קדש ושל תרומה הנה הוא נשאר בטהרתו אם החזיק הב' לגינין בשתי ידיו שהן רוצה לומר לגין של חטאת ושל קדש או של תרומה להיותו טמא לגבי חטאת כמו שהתבאר ואם ניטמא ידו ניטמא גופו ושבו טמא לחטאת מפני החזיקו לגין של קדש בידו ניטמא לגין של חטאת אשר בידו האחרת ומפני היותו ג"כ טמא לחטאת יטמא מי חטאת אשר נשא בידו כמו שביארנו בפרק הז' מאלו הפרקים ויסוב טמא לתרומה גם כן ולזה יטמא לגין של קדש ושל תרומה אשר בידו מפני מי חטאת אשר בידו האחרת וכמו זה המשפט בעצמו יתחייב כאילו היה לגין של חטאת כרוך בנייר אשר בידו ולגין של קדש אשר בידו האחרת בלי מסך לפי שהגלות זה הלגין אשר הוא טמא לגבי חטאת הוא אשר יטמא גופו עד שיהיה מטמא החטאת ומשא החטאת יחייבוהו לטמא התרומה אשר בידו אחרת או הקדש כמו שביארנו ולזה אמרנו אם היה לגין של תרומה בנייר ושל חטאת בידו שניהם טהורין לפי שהוא לא יטמא בלגין של תרומה לפי שהנייר מבדיל ביניהן וישאר טהור לחטאת כמו שהיה ויהיה לגין של חטאת שבידו השנייה טהור ולא יטמאנו ג"כ נשיאות מי חטאת לפי שהוא ראוי להזות ולזה ישאר לגין של תרומה טהור וכן אם היו שניהם

וטמא בפעם אחת שאלו ר' ישמעאל על שתיהן דאי שני מעשים הוו כיון דהשיב לו בפעם ראשונה לחבירו מוכיחו עליו לא הי' טועה בפעם שניה: ולא טמא מדף. עליונו של זב כמו שאפרש בסמוך: ואת הנבילה. מדאורייתא נבלה מטמאה בהיסט ונ"ל דהכא בפחות מכשיעור או בנבלה מסרחת דלא חזייה לגר: **ב** שנגע במדף. בתורת כהנים קרי מדף לעליונו של זב ותנן במס' זבים פ"ה (מ"ב) והמדף מלמעלן ותנן במס' עדיות פ"ז (מ"ב) שהוי עושה משכב ומושב מתחתיו לטמא אדם לטמא בגדים ועל גבי מדף לטמא אוכלין ומשקין ומתני' דהכא אע"ג דעליונו של זב לא מטמא אדם ב) לטמא לחטאת ואפילו לרבנן דאמרי לעיל בתוספתא (פ"ט) הטמא שאמרו טמא מת ולא טמא מדף ה"מ במס"ט והכא בנוגע וצריך טבילה: לגין של חטאת. כלי שטף הוא ורוצה להכניס בו מי חטאת: שנגע במדף טמא. וצריך טבילה: שנגע באוכלין ומשקין. טמאין אע"ג אפילו טהורין: ר"י מטמא. כטעמיה דגזרינן: **ג** קלל. כלי חרס שיש בו אפר חטאת ונגע בשרץ טהור דאין כלי חרס מיטמא מגבו ואפי' השרץ על גבי הקלל טהור כיון דמונח במקום טהרה: נתנו על גביו. שהקלל ע"ג השרץ: ר"א מטהר. דאין מיטמא מגבו: וחכמים מטמאין. משום דמונח במקום טמא וגבי אפר כתיב (במדבר יט) והניח מחוץ למחנה במקום טהור: ור' יוסי מטהר. במונח על גבי אוכלין ומשקין וכתבי הקדש כיון דמקומו טהור מאב הטומאה: וחכמים מטמאין. דטהור מכל טומאות בעינן. תניא בסיפרי זוטא והניח ג) אל מקום טהור (שם) היה רוק נתון תחתיו טמא על גביו טהור היה שרץ נתון תחתיו טמא על גביו טהור: תניא בתוספתא [פ"ט ע"ש] קלל של חטאת שנתנו ע"ג השרץ ר"א מטהר וחכמים מטמאין בד"א בזמן שאם ינטל השרץ והקלל מסים אבל אם ינטל השרץ והקלל עומד אפילו מת ונבילה נוגעין בו מאחוריו [ו] טמא נתנו ע"ג משכב ומושב וע"ג כלי חרס הטמא טמא נתנו ע"ג אוכלין ומשקין וע"ג ס"ת ר' יוסי מטהר וחכמים מטמאין. פירוש נוגעין בו מאחוריו טהור גרסינן ובתוספתא כתוב טמא וטעות סופר הוא אלא טהור מכמה טעמים וכגון שאם ינטלו והקלל עומד: ואפילו מת. לאו בכזית מן המת דא"כ קלל מאהיל עליו וטמא אלא כגון עצם כשעורה דלא מטמא באהל דומיא דנבילה: **ד** בידו טמא ברגלו טהור. טעמא דהאי כי ההוא דלעיל דנגע באוכלין ומשקין בידו טמא ברגלו טהור דבידו עבוד מעלה וברגלו לא עבוד מעלה: והלגין בתוכה. בתוך ידו: וכן האסל. מוט שנותנין שני כדין בשני ראשיו ומביאין בו מים מן המעיין כדפרישית לעיל בפרק ז' והיינו דקאמר הכא ד) וכן שני קללות שקלל אחד קשור בראשו האחד וקלל השני קשור בראשו האחר והשתא האדם והאסל ע"ג התנור והלגין והקלל שבהם האפר חוץ לתנור ופליגי ר"ע ורבנן אי חשבינן לכלי שבו האפר כעומד על גבי התנור או לא משום דבעינן מונח במקום טהור כדפרישית לעיל: **ה** היה עומד חוץ לתנור. שהתנור מפסיק בינו לכותל וחלון בכותל ובו הלגין של חטאת והעבירו על פני התנור שכל תנוריהם פיהן למעלה ואמרינן בזבחים בפרק דם חטאת (דף צג.) דפליגי בהעברת כלי ע"ג מקום טמא ר"ע סבר כמונח דמי ורבנן סברי לאו כמונח דמי ורוצה לדקדק משם לר"ע דמי חטאת שניטמאו מטהרין שהרי נדה מזין עליה והיא טהורה אע"פ שנטמאו המים משבאו לאוירה קודם שנגעו בה ומותיב התם מהא דתניא בתוספתא מודה ר"ע בהזאה שהעבירה ע"ג כלי חרס טמא או ע"ג משכב ומושב טמא שהיא טהורה שאין לך דבר שמטמא למעלה כלמטה אלא כזית מן המת ושאר כל המאהילים לאתויי אבן המנוגעת אלמא בהזאת נדה ליכא למימר לר"ע משבאה למעלה באויר על הנדה נטמאת ומסיק דלכולי עלמא אפי' במי חטאת נמי לאו כמונח דמי אלא לענין לגין הוא דגזר ר"ע גזירה שמא יניחנה בתוך האויר דרך העברתו אבל בהזאה דאינו מעביר אלא זורקה מודה הוא דטהור דכיון דנפק מידו נפק לגמרי ואין בידו להכניסה לתנור: **ו** בשל קדש ושל תרומה. כלומר או בשל תרומה: של חטאת טמא. דכולן כטמאין אצל חטאת: שניהם בשתי ידיו. בנושא בשתי ידיו איירי מדקתני סיפא היו נתונין ע"ג הארץ שנושא של חטאת בידו אחת ושל קדש

א) נ"ל כרבי ישמעאל. ב) נ"ל מטמא. ג) נ"ל במקום. ד) נ"ל ובו.

ג א ב ג מיי' פי"א מהל' פרה אדומה הלכה ט ו' :
ד ד ה ו מיי' שם פי"ד הל"א עי' כ"מ :
ה ה ז מיי' שם פי"א הלכה י :
ו ח ט י מיי' שם פי"ד הל"ה :
ז כ מיי' שם הל"ו :

פירוש הרא"ש
ב הטהור וכו'. פירוש מדף הוא עליונו של זב כדתנן במסכת זבים המדף מלמעלן ותנן בפ"ו דעדיות שהוי עושה משכב ומושב מתחתיו לטמא אדם ובגדים ועל גבו מדף לטמא אוכלים ומשקים ואף על גב שאינו מטמא אדם מטמא הוא את הטהור לחטאת ואפי' לרבנן שאמרו הטהור אינו מדף והטמא מדף וקתני עלה בתוספתא הטמא שאמרו טמא מת ולא טמא מדף היינו בהיסט אבל במגע מטמא: וכן לגין. כלי שטף שרוצה להכניס בו מי חטאת: באוכלים ומשקי'. אפילו טהורים הם לקודש טמאים הם לחטאת: בידו טמא. ונטמא כל גופו: ברגלו טהור. דלא גזור אלא דרך נגיעה: רבי יהושע מטמא. לטעמיה דמטמא במסיט כל טהור: **ג** קלל של חטאת כו'. קלל כלי חרס שיש בו אפר חטאת: שנגע בשרץ טהור. דאין כלי חרס מיטמא מגבו אבל אם נתנו ע"ג השרץ אע"פ שלא נטמאו הכלים האפר או המים שבתוכו מטמאי' רבנן משום דכתיב גבי אפר והניח מחוץ למחנה במקום טהור וזה מונח על מקום טמא ובאוכלים ומשקים וכתבי הקדש מטהר רבי יוסי כיון דאינו מונח על אב הטומאה ורבנן לא מפלגי: **ד** טהור לחטאת וכו'. פי' שנגע בתנור הקלו בתנור יותר משאר כלים לפי שאינו נעשה אב הטומאה ועשאוהו כאוכלים ומשקים: והלגין בתוכו. בתוך ידו: אסל. מוט שנותנים שני כלים בשני ראשיו והם בולטים חוץ לתנור הימנו: וחכמים מטמאים. דכיון שהאדם והאסל על התנור המים נגררים אחריהם וחשיבין כמונחים על התנור שהוא טמא: **ה** היה עומד חוץ לתנור. והתנור מפסיק בינו לחלון והושיט ידו מע"ג התנור ולקח הלגין מן החלון והביא אליו כנגד פי התנור ובזבחים פרק דם חטאת רצה לפרש טעמא דר"ע משום שכשמעביר הכלי ע"ג מקום טמא הוי כמונח עליו ור"ע לטעמיה דאית ליה לענין שבת קלוטה כמי שהונחה דמי ורצה לדקדק מזה דמי חטאת שנטמאו מטהרין שהרי נדה מזין עלי' והיא טהור' אע"פ שנטמאו המים משבאו לאוירה ופריך מברייתא דקתני מודי' ר"ע בהזאה שעברה על גבי כלי חרס טמא

ומושב טמא שהיא טהורה שאין דבר טמא שמטמא למעלה כלמטה אלא כזית מן המת ושאר כל המאהילים לאתויי אבן המנוגעת אלמא דהזאה לא מטמא באוירה של נדה ומסיק כמי חטאת כולי עלמא לא פליגי שלאו כמונח דמי אלא בלגין שמא יניחנו דרך העברתו אבל ההזאה שיצאה מידו מטהר רבי עקיבא: **ו** לגין וכו'. פי' בשל קדש או בשל תרומה: של חטאת טמא. פי' דטמאים הם אצל חטאת: בשתי ידיו. והוא נושאן מדקתני סיפא היו נתונים על הארץ ונגע בהם: שניהם

א) [זבחים צג. ע"ש דאיתא היה עומד חוץ לתנור ושרץ בתנור והושיט ידו לחוץ ונטל כו']:

הגהות הגר"א
[א] מ"ב מתני' הטהו' לחטאת (שהסיט את במדף) [שנגע במדף] טמא. כצ"ל: [ב] מ"א בר"ש שמא היתה בה טומאה ישנה. כצ"ל: [ג] שם א"ל וכי אינו אלא שהסיטו. כצ"ל: [ד] שם שמא היתה בה טומאה ישנה. כצ"ל: [ה] תיבות את הנבילה. נמחק: [ו] מ"ג בר"ש נוגעין בו מאחוריו טהור נתנו ע"ג כו'. כצ"ל:

יעב"ץ ולא נגע

יעב"ץ הפלאות

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פי"ד מהל' פרה אדומה הל"ז:
ט ב מיי' שם הל"ו:
י ג מיי' שם הל"ח:
א ד מיי' שם פ"ט הלכה ט"ז:
ב ה מיי' שם פי"ד הלכה ג:
ג ו ז מיי' שם הל"ט:
ד ח מיי' שם הל"י:
ה ט מיי' שם פי"ג הלכה יא:

קדש או של תרומה בידו אחרת: שניהם טמאים. של חטאת משום דנגע בשל תרומה ושל תרומה משום נושא מי חטאת: בשתי ניירות. ואע"פ שאדם טמא משום נושא מי חטאת מ"מ התרומה טהורה דהא מפסיק נייר. של חטאת בנייר ושל תרומה בידו שניהן טמאין. דכי נגע בידו בשל תרומה נטמא לחטאת ונייר דבשל חטאת אינו חוצץ ונטמא של חטאת והאדם טמא משום נושא מי חטאת וטימא את של תרומה שנגע בו בידו אבל של תרומה בנייר חוצץ בו הנייר ואע"ג דנגע בשל חטאת בידו: שניהן טהורין. דאע"פ שהוא טמא משום נושא מי חטאת מ"מ אין מי חטאת מיטמאים בטומאה הבאה לאדם מחמת עצמו: ר' יהושע אומר של חטאת טמא. ואפילו בשתי ניירות דאפילו מפתח הוי מדף לחטאת לר' יהושע: היו נתונים. הלגינין: על גבי הארץ ונגע בהן. ששם ידו אחת על של חטאת וידו השניה על של קודש או של תרומה: של חטאת טמא. דניטמא האדם בלגין של תרומ' ומימא את של חטאת: ושל קדש ושל תרומה טהורין. שהרי האדם טהור לקדש ולתרומה דלא נגע במי חטאת אלא בלגין: הסיטן. רבי יהושע מטמא דר' יהושע לטעמיה דאפילו מפתח קא חשיב מדף לחטאת כדאמרן לעיל ובתוספתא קאמר ר' יהושע זה הכלל כל המטמא מי חטאת במגע מטמא במשא: תניא בתוספתא [פ"ט] קלל של חטאת וקלל של תרומה שנגעו זה בזה שניהם טהורין בשתי ידות שניהם [א] טמאים בשתי ניירות שניהם טהורין רבי יהושע אומר של חטאת טמא בד"א בשל אבן אבל בשל חרס הכל מודים בשל חטאת שהוא [ב] טהור לגין של חטאת ולגין של תרומה שנגעו זה בזה שניהן טהורין בשתי ידות שניהן טמאין בשתי ניירות שניהן טמאין רבי יהושע אומר של חטאת טמא [ג] זה הכלל שר' יהושע אומר כל המטמא מי חטאת במגע מטמא במשא וכל שאינו מטמא מי חטאת במגע אינו מטמא במשא. פי' הכל מודים בשל חטאת שהוא טהור גירסא זו משובה דמחמיר בשל אבן ומיקל בשל חרס ועוד דפליג אמתניתין דמתניתין קתני בשתי לגינין שנגעו זה בזה של חטאת טמא והכא קתני שניהם טהורין לכך נראה דהכל מודי' בשל חטאת שהוא טהור טעות סופר הוא אלא ה"ג במה דברים אמורים בשל אבן אבל בשל חרס לגין של חטאת ולגין של תרומה שנגעו זה בזה שניהם טהורין וכו' עד סוף ויש חילוק בין של אבן לשל חרס דבשל אבן שתי ניירות שניהן טהורין ובשל חרס שניהן טמאין ומיהו מתני' דקתני בשתי ניירות שתיהן טהורים לא יתכן להעמידה בלגין של אבן דהתם לגין של עץ דמקבל טומאה מגבו מדמפליג לעיל במתני' בין לגין לקלל ובפרק בכל מערבין (דף לו.) אשכחן לגין טבול יום א):

א) [חולין ע: ע"ש]:

אשניהן טמאין שניהם בשתי ניירות שניהם טהורי' של חטאת בנייר ושל תרומה בידו שניהן טמאין של תרומה בנייר ושל חטאת בידו שניהן טהורין רבי יהושע אומר של חטאת טמא בהיו נתונין על גבי הארץ ונגע בהן של חטאת טמא של קודש ושל תרומה טהורין הסיטן רבי יהושע מטמא וחכמים גמטהרין:

פרק אחד עשר

א א) **צלוחית** דשהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה פסולה הניחה מכוסה ובא ומצאה מגולה אם יכולה החולדה לשתות הימנה או נחש לדברי רבן גמליאל או שירד בה טל בלילה פסולה ההחטאת אינה נצולת בצמיד פתיל ומים שאינן מקודשין נצולין בצמיד פתיל: **ב** וכל הספק טהור לתרומה *וטהור לחטאת כל התלוי לתרומה נשפך לחטאת אם עשו על גביו טהרות תלויות זהרפפות טהורות לקדש ולתרומה ולחטאת ר' אליעזר אומר הרעדות טמאות לחטאת: **ג** חדבלה של תרומה שנפלה לתוך מי חטאת ונטלה ואכלה אם יש בה כביצה בין טמאה בין טהורה המים טמאין והאוכלה חייב מיתה רבי יוסי אומר בטהורה המים טהורי' טהטהור לחטאת שהכניס ראשו ורובו לתוך מי חטאת נטמא: **ד** כל הטעון ביאת מים מדברי תורה מטמא את הקודש ואת התרומה ואת החולין ואת המעשר ואסור

[*תוספתא פ"ט ע"ב פירוש]

פירוש הרא"ש

שניהם טמאים. של חטאת משום דנגע בשל תרומה ונטמא וטימא את החטאת ושל תרומה משום דנושא מי חטאת: בשתי ניירות. לא נטמא האדם כיון שהנייר מפסיק בין ידו לתרומה ואע"פ שהוא נושא מי חטאת התרומה טהורה דהא לא נגע בה: שניהם טמאים. דכיון דנגע ידו בתרומה נטמא וטימא מי חטאת ואין הפסק הנייר מועיל לחטאת דהוא נושא מי חטאת ומטמא התרומה שנגע בה: רבי יהושע אומר של חטאת טמא. ר"י לטעמיה דסבר דכל דבר הוי מדף לחטאת ותניא בתוספתא אמר רבי יהושע זה הכלל כל המטמא מי חטאת במגע מטמא במשא וכן בשתי ניירות (מטמא) רבי יהושע מטמא מי חטאת: ונגע בהם. נטמא בנגיעת תרומ' וטימא את החטאת אבל לא נטמא בנגיעת לגין של חטאת לטמא את התרומה: הסיטן רבי יהושע מטמא. מי החטאת דחשיב משא כמגע לענין מי חטאת:

א צלוחית וכו'. צלוחי' שהניחו מגול' וכו'. בפ"ק דחולין מייתי ברייתא כיוצא בה דמשנה זו וגרים בה טמאה שאני אומר אדם טמא נכנס וכסה והיינו טעמא דמתני' שהמים פסולים לפי שאני תולה באדם שאין דרך שרצים לכסות ושכיחי בני אדסטמאי' וטהורים וה"ל הכלי והמים טמאים אבל בסיפא הניחה מכוסה ומצאה מגולה דרך שרצים לגלותן ושרצים הוי רובא לגבי טמאי': לדברי ר"ג פסולין. כדקתני לעיל פ"ט וכן סעכבר לר"א ולא הזכירו משום דשמותי הוא אבל הניחו מגול' ומצאה מגולה לא חיישינן כיון דליכא ריעותא: החטאת. אפר חטאת ומים מקודשים אינם ניצולי' בצמיד פתיל אם מונחים באהל המת דאינם מונחי' במקום טהור: **ב** כל ספק וכו'. פי' כל ספק שטהרו חכמי' לתרומ' אותן השנוים במס' טהרות גם לחטאת טהורים וכל ספק שאירע בתרומה שאמרו בו תולין לא אוכלים ולא שורפין אם אירע במי חטאת ישפכו דבתרומה כתיב משמרת תרומותי אחת טהורה ואחת תלויה טעונין שמירה וה"א לשורפה אבל מי חטאת כיון שאינם ראוים לשתיה ישפכו ואם הזה מהן טהרות שנעשה על גבן תלויות: **הרפפות**. כהסיא דתניא בתוספתא דזבים שבני ראשים נוגעות בארץ ...

פירוש רבינו משה בר מיימון

שניהם בשני ניירות כי העיקר היות של קדש ושל תרומה בנייר כמו שבארנו וחלק ר' יהושע על זה ההבדל ואמר ואפי' היה של תרומה בנייר ושל חטאת בידו טמא בהעלותו שני לגינים בשתי ידיו לפי שזה הלגין שהוא טמא לגבי חטאת כמו שיטמא הטהור לחטאת אם נגע בו כן יטמאנו אם נשאו כפי מה שהתבאר מסברתו במסיט אוכלין ומשקין בידו בזה הפ' אשר אמר שהוא טמא לחטאת ואע"פ שלא נגע ולשון התוספתא זה הכלל כל שמטמא מי חטאת במגע מטמא במשא וזה הדבור אמנם אמרו שם בתת סבה למאמר ר' יהושע של חטאת טמא והבן זה ואחר אמר אם היו נתוני' על הארץ ונגע בהן רוצה לומר אם היו לגין של קדש או של תרומה מונח על הארץ ולגין של חטאת ונגע טהור לקדש או לתרומה הנה של חטאת טמא לפי שזה הטהור טמא הוא לגבי חטאת ושל תרומה או של קדש טהור לפי שהוא אע"פ שהיה טמא לחטאת וטימא את הלגין לא טימא מי חטאת אשר בתוך הלגין (עד שישוב טמא לתרומה) לפי שהוא לא נשא מי חטאת (ולא נגע בה אמנם) [אלא] נגע בלגין לבד והבן זה כי זה עיון דק שאם הסיט זה הטהור לקדש לגין של קדש ושל חטאת הנה שניהן טהורים אצל החכמים אחר שלא נגע ור' יהושע יטמא של חטאת כמו אם נגע שהמסיט אצלו בזה האופן כמו נוגע כמו שכבר נתבאר מסברתו בזה הפרק ואין הלכה כר' יהושע בשני המאמרים:

א אם מצאה מכוסה בידוע שאדם הוא אשר כיסה אותה והיה ראוי להיות טהור לחטאת והנה לא יהיה לפי שרוב האנשים אינן טהורין לחטאת ולזה תפסל ואם מצאה מגולה הנה לא נאמר שאדם גילה אותה באמת אבל גילה אותה בעל חיים אשר לא יפסול מי חטאת בנגעו בה אלא בשתית קצת מימיו כפי מה שהתבאר בפ' התשיעי ושם התבאר שר"ג אומר שנחש אם שתה מי חטאת פסלן. וכבר ידעת העיקר והוא שמי חטאת ואפר חטאת לא יהיו אלא במקום טהור ומים שאינן מקודשין לא נשמור בהם זה ולשון ספרי קלל של חטאת שמוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת טמא שנאמר (במדבר יט) במקום טהור ואין זה מקום טהור: **ב** עוד יתבאר לך במסכת אשר אחר זאת (טהרות פ"ד מ"ה) שיש שם ספק טומאה תשרף עליו תרומה ויש שם ספק טומאה לא תשרף ולא תאכל וזהו ענין תולין ויש שם ספק טומאה לא תטמא התרומה בשום פנים אבל תשאר טהורה כמו שהיתה ומותר לאכילה ולכן אמר שכל ספק טומאה שנתחדש בחטאת אילו נתחדש כמותה בתרומה היתה טהורה ומותר לאכילה הנה הוא טהור גם כן לגבי חטאת וכל ספק טומאה שיתחדש בחטאת אילו נתחדש כמותה בתרומה היתה תלויה הנה זה החטאת תשפך ואם נעשו חולין על טהרת החטאת כמו שיתבאר במסכת טהרות (שם) שיעשו חולין על טהרת הקדש ועל טהרת תרומה ונתחדש להן כמו זה הספק טומאה הנה הן יטהרו תלויות ולא נאמר הואיל ונעשו על טהרת חטאת וכמו זה הספק בחטאת תשפך כן ג"כ אלו הטהרות ישרפו ולא ידמה שפיכת החטאת לשרפת הטהרות שלא נעשה לאכילה ואלו נעשו לאכילה: והרפפות. הן שבכות מעץ כמו שבארנו בשלשה עשר מאהלות: ורעדות. עלים מחוברים חבור חלוש ולזה נקרא רעדות להתרעדם אם ינעו ואמר שהן אינן כלים שיקבלו טומאה ולזה לא יטמאו לא קדש ולא תרומה ולא חטאת לפי שהן אינן ראויין לטומאה. ורבי אליעזר אומר שהרעדות הנה לפעמים ישב אדם עליהן והן ראויות למשכב ולזה יהיו טמאות לחטאת וזה אצלי דומה בלתי אפשר שיאמר ברפפות וברעדות כי לא תמצא בתוספתא ובברייתא מה שיתאמת בו כוונת זה המאמר: **ג** כבר בארנו פעמים רבות שאוכלין טמאים לא יטמאו משקין או אוכלין אחרים אלא אם יהיו כביצה (לגבורות) *[תרנגולת] וכבר בארנו שכל האוכלין טמאין הן לגבי חטאת ואפי' לקדש ולאלה השרשים אם נפל דבלה של תרומה כבילה לתוך מי חטאת נטמאו המים ואפי' היתה תרומה טהורה ומי שיאכלה אחר זה חייב מיתה לפי שהוא יטמא בעת אכילה כאשר נגעה במי נדה כפי מה שהתבאר בראשון מכלים ומי שאכל כזית מתרומה והוא טמא חייב כמו שבארנו בתשיעי מסנהדרין (דף פג.) ועוד בארנו שהטהור לחטאת לא יטמא במי חטאת בעת נוקחו אותם ועוד יתבאר בסוף זבים מי שהביא ראשו ורובו במים שאובין הנה הוא טמא מדרבנן ופוסל את התרומה וידוע הוא שמי חטאת מים שאובין הן ואם הכניס ראשו ורובו לתוך מי חטאת טמא לחטאת מצד מים שאובין ומעת שנטמא לחטאת יטמאוהו מי חטאת אשר נגע בהן וישוב ראשון לטומאה ואין הלכה כר' יוסי: **ד** כשתעיין העקרים אשר הקדמנו בפתיחת זה הסדר תמצא שכל טעון טבילה מן התורה אמנם הוא אב הטומאה או ראשון לטומאה ושם בארנו שראשון עושה שני בחולין וכ"ש במעשר ובתרומה ובקדש ועוד יתבאר זה בטהרות (פ"ב). לאחר ביאתו במים אשר הוא טבול יום יאמר ר' מאיר שהוא יפסול את התרומה ויטמא את הקדש וחכמים אומרים שטבול

א ובא ומצאה מכוסה פסולה. בפ"ק דחולין (דף ט:) קתני ובא ומצאה מכוסה טמאה שאני אומר אדם טמא נכנס וכיסה ובריית' היא דמתני' לא קתני הכי וניחא ליה התם לאתויי ברייתא לפי שהטעם מפורש בה וטעמא למתניתין נמי משום דתלינן באדם טמא והא דקתני התם טמא' ברישא ולא קתני פסולה כי מתני' דילמא סבר לה כמאן דאמר בזבחים בריש דם חטאת (דף לג:) מי חטאת שנטמאו מטהרין ולא מיפסלי משום טומאה א"נ איידי דפריש לן טעמא משום חששא דאדם טמא נקט טומאה ועוד דאתא לאשמועינן שאף הצלוחית טמאה מה שאין כן בסיפא ועוד שיש חילוק בין מי חטאת שנטמאו למי חטאת שנפסלו כדתנן לעיל בסוף פ"ט: אם יכולה חולדה לשתות. אם אין יכולה לשתות כשירה ולא חיישינן לאדם טמא לפי שדרך בני אדם לכסות מפני השרצים אבל אין דרכם לגלות אבל שרצים דרכם לגלות ואין דרכם לכסות כדאיתא בפ"ק דחולין (דף י.) ודוקא מכוסה ומצאה מגולה חיישינן לחולדה אבל מגולה ומצאה מגולה שמצאה כמו שהניחה לא חיישינן אע"פ שחשו בספק מים מגולין שאני לן בין איסורא לסכנתא כדאיתא בפ"ק דחולין (שם): או נחש לדברי ר"ג. לעיל תניא לה בפ"ט (מ"ג) דחולדה פוסלת מפני שהיא מלקת רבן גמליאל אומר אף הנחש מפני שהוא מקיא רבי אליעזר אומר אף העכבר והא דלא תנן הכא או עכבר לדברי רבי אליעזר כדקתני או נחש לדברי רבן גמליאל משום דרבי אליעזר שמותי הוא: החטאת. אפר חטאת או מים מקודשין ואפילו אליבא דמ"ד בפרק דם חטאת מי חטאת שניטמאו מטהרין כ"מ לטמאות את הטהור לחטאת שנגע בידיו כדלעיל בסוף פ"ט אי נמי אם נגע במים שאינן מקודשין דכולהו מודו בהנהו דאם נטמאו תו לא חזו וכן האפר אם נטמא עד שלא נתנו לתוך המים דלא מכשר אלא במי חטאת שנתקדשו כדאמר שהרי נדה מזין עליה והיא טהורה והא דאין החטאת ניצלת בצמיד פתיל דרשי' לה בספרי מדכתיב (במדבר יט) במקום טהור שיהא מקומו טהור מכאן היה רבי אליעזר הקפר ברבי אומר קלל של חטאת שמוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת טמא שנא' אל מקום טהור ואין זה מקום טהור: תניא בתוספתא [רפ"י] ב) אזור המוכשר וכלים הטהורים לחטאת ניצולין בצמיד פתיל. פי' המוכשר מתוקן להזות בו וכלים הטהורין להכניס בהן מי חטאת או אפר חטאת: **ב** כל הספק. כגון ספקות ששנו חכמים במסכת טהרות פ"ד (מ"ז) דתנן אלו ספקות שטהרו חכמים: וכל התלוי לתרומה. כל שדינו בתרומה דתולין לא אוכלין ולא שורפין אם אירע בחטאת כיוצא בו שופכין המים המקודשים ההם או האפר: ואם עשו על גביו טהרות. כגון שהזה באותן המים ועשו טהרות תולין אותן לא אוכלין ולא שורפין: הרפפות. פי' בערוך מקום בילת מים שיש בו רפש ודבריו תמוהים דהא בפ"ה (מ"י) תנן לעיל מי קרמיון ומי פיגה פסולין מפני שהן מי בילים וי"ל דענין אחר הוא כי ההיא דתניא בתוספתא דזבים (פ"ד) ר' יהודה אומר סרגין שבני ראשים נוגעין בארץ ואמצעיתה רופפת הטהור והטמא יושבין עליה בגדי הטהור טהורין ופלוגתא היא התם: הרעדות. כדתנן במסכת זבים (פ"ד) גבי זב שהקיש על התנור ונפל הימנו ככר זה הכלל כל שהוא מכה היסטה טמא מכח רעדה טהור ואשמועינן הכא דטהור לתרומה ולקדש אבל לא לחטאת: תניא בתוספתא [שם] הרפפות טהורות לקדש לתרומה ולחטאת ר' אליעזר אומר [ד] הרפפות טמאות לחטאת וטהורות לקדש ולתרומה אמר ר' יהודה אף אני כך אמרתי אבל חבירי גזרו עלי שאהא מודה בהם בטהרה: **ג** בין טהורה המים טמאין. דטהרת תרומה טמאה היא אצל החטאת: והאוכלה חייב מיתה. דנטמא במי חטאת ותרומה בטומאת הגוף במיתה ואע"ג דדבילה נמי טמאה ובפרק כל הבשר (דף קיג:) אמר שמואל משום ר' אלעזר פרע לזו שמחוללת ועומדת מתניתין דלא כוותיה ואע"ג דתרומת פירות דרבנן האי חייב מיתה לאו דוקא אלא סימנא בעלמא כמו שפירשנו בריש מסכת מעשרות אי נמי בתרומת בכורים דשבעת המינים דאורייתא: ר' יוסי אומר בטהורה המים טהורין. ובהדיא א"ר יוסי בתוספתא אין הטהור לתרומה מטמא את מי חטאת: שהכניס ראשו ורובו. מעלה בעלמא: תניא בתוספתא [פ"י] דבלה של תרומה שנפלה לתוך מי חטאת נטלה ואכלה אע"פ שיש בה כבילה בין [ה] טמאה בין טהורה טהורין אם כן אין טהרה לחטאת שאני אומר נטמא המזה במים וחזר המזה וטימא את המים נטמא האזוב וחזר האזוב וטימא את המים אמר ר"מ בד"א בזמן שתחבה בכוש או בקיסם אבל נטלה בידו נטמא וטמא את מי חטאת ר' יוסי ור"ש אומרים אין הטהור לתרומה מטמא את מי חטאת. פי' בין טמאה בין טהורה טהורין. ברייתא זו כתובה בטעות דמאי אע"פ ומאי א"כ אלא הכי גרסינן אע"פ שיש בה כבילה בטמאה טמאין ובטהורה טהורין א"נ גרסינן אם אין בה כבילה בין טמאה בין טהורה טהורין. א"כ כלומר שא"ת בכל ענין המים טהורין. שניטמא הנוטלה וחזר וטימאם אין טהרה למי חטאת: **ד** מד"ת. דהיינו הנוגע באבות הטומאות דתנן בריש מס' כלים: מטמא את הקדש ואת התרומה

א) [וכן איתא במשנה ד' פ"ד דטבול יום]. ב) אזוב צ"ל.

שהוא

פירוש רב האי גאון

ב הרעדות. פי' כגון: מקום שיוצא בו מים ספה ספה כן בפייתו: הרפפות. פי' כך המקום שיש בו רפש ויוצא מים פסול לקדש:

הגהות הגר"א

[א] מ"ו בר"ש בשתי ידות שניהן טהורין ר' יהושע אומר וכו' כצ"ל: [ב] שם הכל מודים שהוא טהור לגין של חטאת וכו' כצ"ל: [ג] שם של חטאת טמא שר' יהושע אומר זה הכלל כל המטמא וכו' כצ"ל: פי"א [ד] מ"ב בר"ש הרפפות טמאות. כצ"ל: [ה] שם בין טמאה בין טהורה טהורין וכו' כצ"ל: [ו] שם נטמא משום חטאת. כצ"ל:

לסוף הדף: כדתניא בתוספתא דזבים גבי זב שהקיש פירות שתקע בידו בתנור ומכח זה נפל ככר זה הכלל כל שהוא מכה היסטה טמא מכח הרעדה טהור וקאמר ר"א דטמא לחטאת: **ג** דבילה וכו'. בין טהורה דטהרתה טומאה אצל מי חטאת והאוכלה חייב מיתה שכרי נגע במי חטאת שבל הדבילה וטמא והאוכל תרומה בטומאת הגוף במיתה ואע"ג דדבילה טמאה היא דאמרינן בפרק כל הבשר אמר שמואל א"ר פרע לזו שמחוללת ועומדת הך מתני' דלא כוותיה ומתניתין לאו דוקא שיהא חייב מיתה על תרומת דבילה דמעשר פירות דרבנן אלא לסימנא בעלמא נקטיה שאם תהיה תרומת דגן תירוש ויצהר חייב מיתה: ר' יוסי אומר (אין) [בטהורה] המים טהורי' דתניא בתוספתא רבי יוסי אומר אין הטהור לתרומה מטמא מי חטאת: שהכניס ראשו. קים לן דהטהור למי חטאת שנתעסק במי חטאת אינו מטמא דאם לא כן לא תמצא טהור מזה על הטמא וקמ"ל שאם הכניס ראשו ורובו למי חטאת הוי כטהור שהכניס ראשו ורובו במים שאובין דעלמא ונטמא וטימא מי חטאת: **ד** כל הטעון (וכו') ביאת מים מן התורה. כגון הנוגע בכל אבות הטומאות השנויות בריש כלים: מטמא את הקדש. הוא ראשון ועושה את מה שנגע בו שני ועושה בקדש ג' ובתרומה עושה בקדש ד' ובתרומה ג' ובחולין ובמעשר אין בו' עושה ג' והא דלא קאמר ופוסל את החולין ואת המעשר

שהוא ראשון ועושה שני בחולין ובמעשר ושלישי בתרומה ורביעי בקדש: לאחר ביאתו. שטבל ולא העריב שמשו: מטמא את הקדש ו
בתרומה ורביעי בקדש: וחכ"א פוסל בקדש. והא דתנן במעילה בפ' חטאת העוף (דף ח.) נמלקה הוכשרה להפסל בטבול יום ואמרי'
והוה מצי לאתויי מתני' אלא מייתי התם ברייי' שיש בה ג' מחלוקות דתניא אבא שאול אומר טבול יום תחלה לקדש רמ"א מטמא את הקדש
פוסל אוכלי' תרומה ומשקין תרומה כך הוא פוסל אוכלי' קדש ומשקין קדש ומפרש התם טעמייהו אמר רבא לאבא שאול מעלה עשו בק

א) חגיגה יח. סוטה ל. חולין לג: ב) [סוכה יג. חולין סב: נגעים פי"ד מ"ו]: ג) [עי' רמ"ע מפאנו סימן פ"ה גרים ור' יהודה ר' יוסי ור"ש אומרים וכו']: ד) שבת קט: סוכה יג.: ה) [סוכה לג.]:

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ג מהלכו' ביאת מקדש הלי"ד:
ז ב מיי' פ"י מהלכות אבות הטומא' הל"ג:
ח ג מיי' פ"ג מהל' ביאת מקדש הלי"ד:
ט ד מיי' פ"ג מהל' מעשר שני הל"א:
י ה מיי' שם הל"ד ועי' בכ"מ בפ"י מהל' אבות הטומאה הל"ב ופ"ט שם הל"א:
יא ו מיי' פ"ג מהל' ביאת מקדש הלכה טו טז:
יב ז ח מיי' פי"ג מהלכות פרה אדומה הל"ה:
יג ט מיי' שם פי"א הלכה ה:
יד י מיי' שם הל"ו:
טו כ ל מ מיי' שם הלכה ה:
טז נ מיי' שם הל"ז:
יז ס ע פ מיי' שם הל"ד והל"ז:
א צ ק מיי' שם הל"ד:
ב ר מיי' שם פי"ב הלכה ב:

[ה]ואסור על ביאת המקדש לאחר ביאתו מטמא את הקדש ופוסל את התרומה דברי רבי מאיר וחכ"א [ג]פוסל בקדש *ומותר בחולין ובמעשר ואם בא אל המקדש [ג]בין לפני ביאתו בין לאחר ביאתו חייב: ה א) כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים מטמא את הקדש ופוסל את התרומה ומותר בחולין ובמעשר דברי ר"מ וחכמי' [ד]אוסרין במעשר [ה]ולאחר ביאתו מותר בכולן [ו]ואם בא אל המקדש בין לפני ביאתו ובין לאחר ביאתו פטור: ו [ז]כל הטעון ביאת מים בין מדברי תורה בין מדברי סופרים מטמא את מי חטאת ואת אפר חטאת *ומזה מי חטאת במגע ובמשא האזוב המוכשר והמים שאינן מקודשין וכלי ריקם הטהור לחטאת במגע ובמשא דברי ר' מאיר וחכמים אומרים [ח]במגע אבל לא במשא: ז [ט]כל אזוב שיש לו שם לווי פסול אזוב זה כשר ב) אזוב יון אזוב כוחלי אזוב רומי אזוב מדברי פסול [י]ושל תרומה טמאה פסול ושל טהורה לא יזה ואם הזה כשר [כ]אין מזין לא ביונקות ולא בתמרות [ל]אין חייבין על היונקות על ביאת המקדש רבי אליעזר אומר אף לא על התמרות אלו הן היונקות גבעולין שלא גמלו: ח [מ]אזוב שהזה בו כשר לטהר בו את המצורע לקטו [נ]לעצים ונפלו עליו משקין מנגבו והוא כשר לקטו לאוכלין ונפלו עליו משקין אף על פי שנגבו פסול לקטו לחטאת כמלקט לאוכלין דברי ר' מאיר ג) רבי יהודה ורבי יוסי ור"ש אומרים [ס]כמלקט לעצים: ט ד) [ע]מצות אזוב שלשה קלחים ובהם שלשה גבעולין ר' יהודה אומר של שלשה שלשה אזוב שיש בו שלשה קלחים מפסגו ואוגדו פסגו ולא אגדו אגדו ולא פסגו לא פסגו ולא אגדו כשר רבי יוסי אומר מצות אזוב שלשה קלחים ובהן שלשה גבעולין [פ]ושיריו שנים וגרדומיו כל שהוא:

פרק שנים עשר

א ה) האזוב [צ]הקצר מספקו בחוט ובכוש וטובל ומעלה ואוחז באזוב ומזה רבי יהודה ורש"א כשם שהזייה באזוב כך טבילה באזוב: ב [ק]הזה ספק מן החוט ספק מן הכוש ספק מן הגבעול הזייתו פסולה [ר]הזה על שני כלים ספק על שניהם

יום כמו שיפסול את התרומה כן יפסול את הקדש ולא יטמא בשום פנים וכבר זכרנו זה בפתיחה בהתבארנו טומאת משקין וכן אומרים חכמים שטבול יום אם היה טעון ביאת מים מן התורה חייב על ביאת המקדש עד שיערב שמשו אף ע"פ שטבל וכבר קדם לך בראשון מכלי' שטבול יום אסור להכנס לעזרת נשים אך אינו חייב אלא על עזרת ישראל כמו שבארנו שם והלכה כחכמים: ה כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים · כמו אוכל אוכלין טמאים ושותה משקין טמאים ועוד יתבאר לך שהוא מטמא את הקדש ופוסל את התרומה וכבר בארנו בפתיחת זה הסדר שהוא אינו טעון הערב שמש ולזה לאחר ביאתו מותר בכלנורולה לומר לאחר ביאתו במים ואינו חייב על ביאת מקדש לפי שהיא טומאה קלה מדרבנן והפסוק לא אסר ביאת מקדש אלא על מי שנטמא באב הטומאה מדאורייתא כמו שאמר בטומאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שרץ טמא: ו האזוב · מכלל האוכלים ולזה לא יטמא אלא אחר הכשר ואם נגע בו אפילו מי שאכל אוכלים טמאים הנה הוא יטמאהו ולא יזה בו מי חטאת וכן יטמא זה הטעון ביאת מים ואפי' מדברי סופרים למים שאינן מקודשין המוכנין לקדש ולכלי ריקם הטהור לחטאת ר"ל כלי שטהור לגבי חטאת לשום בו אפר פרה או מים מקודשין וכיוצא בזה והלכה כחכמים: ז שם לווי · שם מחובר: אזוב זה ירצה לומר שאם יראהו הרואה יאמר אזוב הוא זה מבלי שיודיעהו בדבר ואמנם יתחייב האזוב בתרומה אם נזרע בגנות כפי העקרים אשר בארנו בזרעים ואמרו אזוב תרומה טמאה פסול א) ותאמר איך אפשר בו ההזאה והוא יטמא מי חטאת ואפי' היתה תרומה טהורה כפי מה שקדם לפי שכבר התבאר שהתרומה לא תטמא מי חטאת אלא אם תהיה כבילה ואפילו אם היתה טמאה: ותמרה · פה יקראו הכים אשר בו יהיה הזרע בקצות הענפים: ויונקות · הוא אשר בארץ: גבעולין · הוא הפרח קודם שיפתח כל עוד שהוא מקובץ בכים אחד · ואחר אמרו ואין חייבין על היונקות על ביאת המקדש כוונת זה שאם היה טמא והוזה עליו ביונקות ובא אל המקדש הנה הוא פטור אע"פ שלא ב) (יעבור) *[יטהר]יעב"ץ בזאת ההזאה כי אחר שהוזה עליו בזאת לא נאמר בו את מקדש ה' טמא ואין הלכה כר"א: ח אלו המשקין לא תחשבם משקין טמאים אבל אפי' משקין טהורים מעת שהוכשר פסול להזות בו להיותו מוכן לטומאה ואין הלכה כרבי מאיר: ט שלשה קלחים שלשה שרשים ובכל שרש גבעול אחד ויבא בשלשה הענפים שלשה גבעולין ור' יהודה אומר שיצטרך שיהיה בכל קלח שלשה גבעולין: מפסגו או מפסקו הכל אחד רוצה לומר שאם היה שרש אחד ובו שלשה ענפים יפסחם עד שישובו שלשה קלחים ואחר יקשרם ויעשם אגודה אחת לפי שבא הפסוק (במדבר יט) ולקח אזוב ואמר בפסח מצרים (שמות יב) ולקחתם אגודת אזוב הנה הצריך שתהיה אגודה ולא תהיה פחותה משלשה ענפים ובספרי נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן לקיחה מה לקיחה האמורה להלן שלשה אף לקיחה האמורה כאן שלשה: גרדומיו. שארית הגבעולין אם נשארו העלין ועבר עליו הזמן ואפילו לא נשאר מהן אלא שיעור מועט מכל גבעול והלכה כרבי יוסי:

א מספקו · יקשרהו בחוט בקצה הכוש עד שישיג מי החטאת אשר בכלי ואחר יוציאהו ואין הלכה כר' יהודה ורבי שמעון:

א) נ"ל וא"ת. ב) נ"ל יעבור.

פירוש רב האי גאון

ז לא ביונקות ולא בתמרות. פירוש יונקות כבר מפורש ואלו הן יונקות גבעולין שלא גמלו וכתיב (הושע י"ד ז') ילכו יונקותיו ואומר (יחזקאל י"ז ד' וכ"ב ע"ש) את ראש יונקותיו ואומר (תהלים פ' י"ב) ואל נהר יונקותיה: תמרות. כדגרסינן (סוכה ל"ג א') נקטם ראשו תני עולא נקטם ראשו ועלה בו תמרה כשר: ט קלחים. פירוש כשיצאו ב' ג' קנים בין בתבואה (דעצובי')[ועשבים] וירקות משורש א' שמו קלח וכן אנו מפרשין (איוב ה' כ"ו) תבא בכלח שתניח בנים ובנות וכ' וק' פתרון אחד הוא: מפסגו. פירוש כמות פסוק מפסקו: וגרדומין. פירוש כשיכלה הציצית ולא ישתייר ממנו אלא מקצת כדאמרינן (מנחות ל"ח ב') דגרדומי תכלת כשרין ובל' רבנן מאי גרדום איגרדומי וכי האי גוונא באיזוב: א מספקו. פי' הוא האזוב קצר קשור באיזוב חוט כדי שיגיע [למים] שמו סיפוק כדגרסי' א) סיפק לך כל

א) נעלוך עלך ספק ב' גלם כדמתרגמינן והוא תרגום דברים ב' ז':

פירוש הרא"ש

דלא שייך להזכיר פסול בחולין: לאחר

מחבירו ומילה עליו . אין זו הזאה מן האזוב : טובל ומעלה כדרכו . ולא חיישינן שמא מתוך שנדחק בפיה נמצא ימצו מים מגוף האזוב ונתערבו במי חטאת : הזאה ראשונה.
ולא הזאה שניה ובתוספתא קאמר ר' יהודה איפכא : שלא יספג . מקנח מגדי הכלי ושוליו ומדכתיב וטבל נפקא לן כדדרשינן בפרק קמא דמנחות (דף ז:) גבי דם וטבל
ולא מספג: תניא בתוספתא (פי"א) אזוב שהטביל מקצתו רבי יהודה מכשיר שרבי יהודה אומר מטביל מקצתו וחוזר ומטביל עליו עד שיטביל את כולו ולא יזה ממנו הזאה שניה
עד שינגב . צלוחית שפיה צר מזין [א] הימנה הזאה שניה אבל לא הזאה ראשונה מפני שהמים [ב] נסופין דברי ר' יהודה . שלשה דברים א"ר שמעון בן גמליאל משום ר'

שניהם הזה ספק מחבירו ומיצה עליו הזייתו פסולה א) מחט שהיא נתונה על החרס והזה עליה ספק על המחט הזה ספק מן החרס ומיצה עליה הזייתו פסולה צלוחית שפיה צר טובל ומעלה כדרכו רבי יהודה אומר הזייה ראשונה מי חטאת שנתמעטו טובל אפילו ראשי גבעולין ומזה ובלבד שלא יספג ב) נתכוין להזות לפניו והזה לאחריו לאחריו והזה לפניו הזייתו פסולה לפניו והזה מן הצדדין שלפניו הזייתו כשרה מזין על האדם מדעתו ושלא מדעתו מזין על האדם ועל הכלים ואפי' הן מאה :

ג נתכוין להזות על דבר שהוא מקבל טומאה והזה על דבר שאינו מקבל טומאה אם יש באזוב לא ישנה על דבר שאינו מקבל טומאה והזה על דבר שמקבל טומאה אם יש באזוב ג) ישנה על האדם והזה על הבהמה אם יש באזוב לא ישנה על הבהמה והזה על האדם אם יש באזוב ישנה המים המנטפין כשרים לפיכך הם מטמאין לשם מי חטאת :

ד המזה מחלון של רבים ונכנס למקדש ונמצאו המים פסולים פטור מחלון של יחיד ונכנס למקדש ונמצאו המים פסולין חייב אבל כהן גדול בין מחלון של יחיד בין מחלון של רבים פטור שאין כהן גדול חייב על ביאת המקדש מחליקין היו לפני חלון של רבים ודורסין ולא נמנעין מפני שאמרו מי חטאת שעשו מצותן אינן מטמאין :

ה אוחז הוא הטהור בקרדום הטמא ובכנפו והזה עליו אף על פי שיש עליו מים כדי הזייה טהור ד) כמה יהא במים ויהיה בהם כדי הזייה כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה ה) ר' יהודה אומר רואין אותן כאילו הן על אזוב של נחושת :

ו המזה באזוב טמא אם יש בו כביצה המים פסולים והזייתו פסולה אין בו כביצה המים כשרים והזייתו פסולה ומטמא את חבירו וחבירו את חבירו אפי' הן מאה :

ז הטהור לחטאת שנטמאו ידיו נטמא גופו ומטמא את חבירו וחבירו את חבירו אפילו הן מאה :

ח לגין של חטאת

א) [שבת נח.]: ב) נ"ל אורבן: ג) [החרוקי'] ד) (שבת קלג. יבמות עב.) יומא מג. (פסחי' עב. כריתו' ית.) [ערכין ג.]: ה) [מגילה כ:]:

גררא נסבא: (הגה"ה שנטמאו אחוריו נטמא תוכו. תימא דדמסכת זבחים בפרק התערובת (דף עח:) גבי דלי שהוא מלא מי חטאת יטבילו עד שירבו המים על מי חטאת מוקי לה רבא בדלי שתוכו טהור וגבו טמא והיאך איפשר זה הא תנן הכא דנטמאו אחוריו נטמא תוכו ואין לחלק כלל בין גבו לאחוריו וי"ל דהכא במים מקודשין והתם במים שאינם מקודשין שלא החמירו בהן כדאשכחן לעיל בפ"ט (מ"ו) גבי מעביר בנהר ובספינה ובפ"ב (מ"א) גבי למיד פתיל ואשכחן דקרו להו מי חטאת לעיל בפ"ט (מ"ד) דתנן החושב במי חטאת לשתותן והא דקאמר רבא בזבחי' (דף עט.) דמדינא סגי ליה בכל שהוא ורבנן הוא דגזרו דילמא חיים עלייהו ולא מטביל ליה אע"פ שאינם מקודשין נמי חיים עלייהו ומיהו לאביי דלא משני הכי אלא בדלי שכולו טמא צריך לאוקומה במקודשין דאם לא כן למה החמירו במילא מי חטאת יותר מבמילא מי רגלים אבל אי במקודשין ניחא דהחמירו לפי שהן אב הטומאה וחמירי משום קדושתייהו ולא בטלי אלא ברובא ומיהו באינם מקודשין נמי יש לפרש דהחמירו משום דאין זריעה להקדש כדאמרינן בפרק כל שעה (דף לד:) וכ"ש למי חטאת ע"כ הגה"ה): תניא בתוספתא (פי"א) טהור לחטאת שנטמאו ידיו נטמא גופו מטמא את חבירו וחבירו את חבירו ואחורי לגין. לגין של חטאת שניטמא אוירו נטמא תוכו מטמא את חבירו וחבירו את חבירו ואת המזה שאין אומרין בחטאת זה ראשון וזה אחרון אלא אפילו הן מאה כולן תחלה שאין מונין למי חטאת. עיסה שנעשית ע"ג חטאת ונגע השרץ באחת מהן אפי' הן מאה כולן תחלה שאין מונין לחטאת: הזוג והעינבל חיבור. דאם הזה על אחד מהן חבירו טהור ובפרק במה אשה (דף נח:) מייתי לה: כוש של רובן. פי' בערוך שטווין בו אורבני והוא גמי היוצא מן המים ועושין ממנו מחצלאות: לא על הכוש ולא על הפיקה. כלומר לא על זה לבדו ולא על זה לבדו דצריך להזו' על שניהם לפי שאינם חיבור. פיקה פירש בערוך ברטווי"ל בלע"ז שהנשים משימות בכוש ואותו שטוות בו פשתן דרכו להיות מחובר בו כדתנן בפכ"א (מ"ה) דכלים הנוגע בפיקה עד שלא פירעה טמא משפירעה טהור כלומר עד שלא פירעה קודם שיתירנה: עור של עריסה. עור שמשימים על עריסה של קטן כדתנן בפכ"ו (מ"ה) דכלים...

פירוש רב האי גאון

ח הכוש. פי' של אורבן אית דגרסין של רובן אית דגרסין של רחבן אית דגרסין של אורכן כרם ופסח כישמגול בטיית של ארכו שיש בלשון רבנן קצב אלברא בטיית כגון גמי היוצא מן המים והן עושין ממנו מחצלו': הפיקה. פי' כמו שפרשנו לשון יחיד של פקעיות והוא סיסה בל' רבנן: הקרוחות. פירוש יש בידות הכלים שהן קרוחות כבמקדח ובמרצע ומנוקבו' והכלי נכנס...

מפורסם והקיפו יקרא זוג והלשון אשר בפנים אשר ישמיע הקול בעת תנועתו יקרא ענבול והן מחוברים יחד וכאשר יזה מי חטאת על האחד מהן נטהר הכל והכוש אשר יטוו בה הוא מחובר מג' חלקים החלק הראשון העץ אשר עליו הדבר הטווי או המפותל והחלק הב' קנה הברזל או הנחשת אשר יהיה בקנה זה העץ והוא אשר יקרא ליטרא והחלק השלישי המכביד והוא אשר יקרא פיקה והוא אשר יקרא במערב נולה ואמר שהכוש אשר יטוו בה החבלים הנעשים מן הגומא והוא כוש של רובן אם נטמא לא יזה מי חטאת לא על עצם העץ אשר יחובר עליו החבל ולא על המכביד אלא על קנה הברזל לבד לפי שהיא הכלי האמיתי ואם הזה על אחד מהן הנה הוזה וטהר הכוש בכללו אמנם כוש של פשתן הנה חלקיו כולן חבור לפי שהוא מתוקן ההתחברות...

שנטמאו אחוריו נטמא תוכו ומטמא את חבירו וחבירו את חבירו אפי' הן מאה א) [א]הזוג והענבול חבור [ב]כוש של ב) רובן לא יזה לא על הכוש ולא על הפיקה ואם הזה מוזה של פשתן חבור [ג]עור של עריסה שהוא מחובר לפיקות חבור המלבן אינו חבור לא לטומאה ולא לטהרה [ד]כל ידות הכלים הקדוחות חבור רבי יוחנן בן נורי אומר אף ג) (החרוקות): **ט** [ה]הסלים שבקנתל והמטה של טרבל וקרן של [א] כליבה וקרנים של יוצאי דרכים ושלשלת המפתחות ושלל הכובסים והבגד שהוא תפור בכלאים חבור לטומאה ואינו חבור להזייה: **י** כסוי מיחם שהוא מחובר לשלשלת בית שמאי אומרים חבור לטומאה ואינו חבור להזייה בית הלל אומרים [ו]הזה על המיחם הוזה הכסוי הזה על הכיסוי לא הוזה המיחם ד) [ז]הכל כשרין להזות חוץ מטומטום ואנדרוגינוס והאשה ותינוק* שאין בו דעת האשה מסעדתו ומזה ואוחזת לו במים והוא טובל ומזה אם אחזה בידו אפילו בשעת הזייה פסול: **יא** [ח]טבל את האזוב ביום והזה ביום כשר ביום והזה בלילה והזה ביום *פסול [ט]אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום [י]שאין מזין עד שתנץ החמה ה) [כ]וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר:

סליקא לה מסכת פרה

פירוש הרא"ש

הזוג והענבל וכו'. פי' הזוג והענבל הוא פעמון והחיצון נקרא זוג והפנימי המקיש ומשמיע קול נקרא ענבל וחשובים כלי א' לטומאה ולטהרה אם נטמא זה נטמא זה ואם הזה על זה נטהר זה: כוש של רובן. פירש בערוך שטוין בו גמי היוצא מן המים ועושי' ממנו מחצלאו': לא על הכוש. לטהר הפיקה ולא על הפיק' לטהר הכוש אלא צריך להזות על שניהם כי אינו חיבור להזאה ובדיעבד אם הזה על אחד מהם שניהם טהורים אבל כוש שטוין בו פשתן שניהם...

...

: סליק פירקא. וסליקא מסכת פרה. תהלה לאל נורא:

א) נ"ל דהך.

יד א מיי' פי"ב מהל' פרה אדומה הל"ט:
טו ב מיי' שם הל"י:
טז ג מיי' שם הלי"א:
יז ד מיי' שם הלי"ב:
יח ה מיי' שם הל"ו:
יט ו מיי' שם הל"ח:
כ ז מיי' שם פ"י הל"ו:
כא ח מיי' שם פי"א הל"א סמג עשין רג:
כב ט מיי' שם הל"ב:
כג י כ מיי' שם הל"א סמג שם:

פרק ראשון

א שלשה א) עשר דברים בנבלת העוף הטהור אצריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר ומטמא טומאת אוכלין כביצה בוכזית בבית הבליעה והאוכלה טעון הערב שמש גוחייבים עלי' על ביאת בית המקדש ושורפים עליה את התרומה דוהאוכל אבר מן החי ממנה סופג את הארבעים ג) שחיטתה ומליקתה מטהרות את טריפתה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אינן מטהרות ר' יוסי אומר השחיטתה מטהרת אבל לא מליקתה:

ב והכנפים והנוצה מטמאות ומיטמאות ולא מצטרפות ג) רבי ישמעאל אומר הנוצה מצטרפת זהחרטום והצפרנים מטמאין ומיטמאין ומצטרפי' רבי יוסי אומר אף ראשי אגפים וראש הזנב מצטרפים שכן מניחים בפטומות:

ג חנבלת העוף הטמא צריכה מחשבה והכשר ומטמאה טומאת אוכלין כביצ' טוכחצי פרס לפסול את הגויה ואין בה כזית בבית הבליעה יוהאוכלה אין טעון הערב שמש ואין

א מסכת זו ראויה לקובעה אחר עוקצין דודאי אחריה נשנית דפרק בתרא דעוקצין כולה במחשבה והכשר איירי ובדין נבלת בהמה טמאה וטהורה ובדין נבלת עוף טהור וטמא: צריכה מחשבה שיחשב עליה לאכילת אדם ודוקא בכפרים אבל בשווקים אינה צריכה מחשבה כדתנן בפרק בתרא דעוקצין: ואינה צריכה הכשר · לא הכשר מים ולא הכשר שרץ משום דסופה לטמא טומאה חמורה דמטמאה בגדים בבית הבליעה וילפינן מזרעים בפרק בא סימן (דף כא׳) ובפ׳ דם שחיטה (דף כא׳) ובזבחים בסוף טבול יום (דף קה׳): ומטמאה טומאת אוכלין · שאם נגעה כביצה ממנה באוכלין טהורין נטמאו אי נמי מצטרף לפחות מכביצה אוכלין לקבל טומאה: וכזית בבית הבליעה · אם אכל כזית ממנה מטמא בגדים כשמגיע לבית הבליעה: וטעון הערב שמש · ולא סגי בטבילה לחודה: וחייבין עליה על ביאת מקדש · כשאר כל הטומאות: ושורפין עליה את התרומה · כמו על השרץ: והאוכל אבר מן החי ממנה סופג את הארבעים · והא דתניא בשלהי גיד הנשה (דף קא׳) אבר מן החי נוהג בבהמה ובחיה ובעוף בין טמאין בין טהורין דברי ר"א וחכמים אומרים אינו נוהג אלא בטהורי' (שם קב.) ר"מ אומר אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד הכא לא קאי דברי רבי מאיר אכולה מתני' וכן נמי אשכחן בזבחים בסוף טבול יום (דף קה:) דמסיק התם דמטמא טומאת אוכלין בכביצה דלא כרבי מאיר וכשמדקדק שם מדסיפא דשחיטתה ומליקתה כר' מאיר רישא דטומאת אוכלין נמי כרבי מאיר הוה מצי לאקשויי אדרבא מדמציעתא דאבר מן החי דלא כר"מ רישא נמי דלא כר"מ וקשה קצת הא דדייק התם והא מדקתני סיפא שחיטתה ומליקתה מטהרת טריפתה מטומאתה שמע מינה רבי מאיר היא דמאן שמעת ליה האי סברא ר"מ כלומר כדתנן התם בפרק חטאת העוף (דף סט׳) מה לו נדקדק מכח זה הא בהדיא קתני מתני' דברי ר"מ: ר' יהודה אומר אינה מטהרת לא שחיט' ולא מליקה וטעמא דר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי מפורש בזבחים בס"פ חטאת העוף (שם): **ב** מטמאות ומיטמאות · אם נגעו הכנפים והנוצה באוכלין טהורין נטמאו ולא מצטרפות דלא חשיבי שומר ותנן ברים עוקצין ולא מצטרף ור' ישמעאל דאמר נוצה מצטרפת שומר אע"פ שאינו יד מיטמא ומטמא ומצטרף

א דע שנבלת עוף טהור אינה בביאור בלשון התורה וכבר ביארנו זה בפתיחה ואמנם היא נעתקה מסמיכות לאמרו יתברך (ויקרא יז) וכל נפש אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב וטהר ובא הקבלה (חולין דף ק:) שזה הפסוק בא בנבלת עוף טהור ביחוד אשר לא יאסר אלא משום נבלה וטרפה והוא אשר יטמא: ואמרו צריכה מחשבה שיחשוב עליה לאוכלה ואז יטמא בעצמה טומאת אוכלין וזה שהדברים המותרין לנו אשר מדרך האנשים להזין בהן כמו התאנים והתמרים ובשר שחוטה וזולת זה כי הן לא יצטרכו מחשבה לפי שהן מוכנים לאכילה וכל עוד שנגע בהן טומאה אחר ההכשר נטמא אמנם מה שאינו מותר לאכול כמו נבלת עוף הנה אי אפשר מבלי שיחשוב עליה לאכילה ואז תשוב מכלל האוכלין ותטמא טומאת אוכלין: ואמר ואינה צריכה הכשר · אבל היא עצמה ראשון לטומאה ותטמא כאוכלין טמאים ואף על פי שלא קדם לה הכשר וזה שההכשר אמנם בא באוכלין כמו שבא הפסוק (ויקרא יא) וכי יותן מים על זרע וגו' וטומאת אוכלין היא טומאה קלה לפי שהיא לא תטמא אדם וכלים כמו שביארנו בפתיחה ונבלת עוף טהור תטמא אדם וכלים בבית הבליעה כמו שיתבאר וזו היא טומאה חמורה כמו שביארנו בראשון מכלים ולהיותה מטמאה טומאה חמורה בעצמה כפל ממנה דין ההכשר והוא אמרם בספרי וכי יותן מים על זרע מה זרעים שאין סופן להטמא טומאה חמורה צריך הכשר אף כל שאין

א) חולין קכ.: ב) שם קכא.: ג) שם קיז: ד) [שם]: ה) [זבחים נא.]:

יא א מיי' פ"ג מהל' ביאת מקדש הל"ג:

יב ב מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל"א סמג לאוין קלג טור שו"ע יורה דעה סימן סב:

יג ג מיי' פ"ג מהל' אבות הטומאה הלכה יד:

יד ד מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה ד:

טו ה מיי' פ"א מהל' אבות הטומאה הלכה ז:

טז ו מיי' שם פ"ב הל"א ופ"ג מהל' טומאת אוכלין הל"ד:

יז ז מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה יב:

יח ח מיי' שם הל"ג:

יט ט מיי' שם הל"ד:

כ י מיי' שם הל"ט:

ואין חייבין עליה על ביאת מקדש אבל שורפין עליה את התרומה א) והאוכל אבר מן החי ממנה אינו סופג את הארבעים ואין שחיטתה מטהרת׳ הכנפים והנוצה מיטמאות ומטמאות ומצטרפות ג) החרטום והצפרנים מיטמאין ומטמאין ומצטרפין: ד ובבהמה ג) העור והרוטב והקיפה והאלל והעצמות והגידים והקרנים והטלפים מצטרפים לטמא טומאת אוכלים אבל לא טומאת נבלות ד) כיוצא בו השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים והיא מפרכסת מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלות עד שתמות או עד שיתיז את ראשה ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות: ה האוכל שנטמא באב הטומאה ושנטמא בולד הטומאה מצטרפין זה עם זה לטמא בקל שבשניהן כיצד כחצי ביצה אוכל ראשון כחצי ביצה אוכל שני שבללן זה בזה שני כחצי ביצה אוכל שני כחצי ביצה אוכל שלישי שבללן זה בזה שלישי ה) כביצה אוכל ראשון כביצה אוכל שני שבללן זה בזה ראשון חלקן זה שני וזה שני נפל זה לעצמו וזה לעצמו לתוך ככר של תרומה פסלוהו נפלו שניהן כאחת עשאוהו שני: ו כביצה אוכל שני כביצה אוכל שלישי שבללן זה בזה שני חלקן זה שלישי וזה שלישי נפל זה לעצמו וזה לעצמו לתוך ככר של תרומה לא פסלוהו נפלו שניהן כאחת עשאוהו שלישי כביצה אוכל ראשון כביצה אוכל שלישי שבללן זה בזה ראשון חלקן זה שני וזה שני שאף השלישי שנגע

פירוש רב האי גאון

ד העור והרוטב: פירוש (ישעיה ס"ה ד׳) ומרק פגולים תרגום ורטב ואמר בהעו׳ (חולין ק"כ א׳) מאי רוטב אמר רבא שומנה א"ל אביי הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין אלא חלב דאקריש: והקיפה. פ׳ גרסי׳ בהעור (שם) מאי קיפה אמר רבא פירמה א"ל אביי הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין אלא אמר רב פפא תבלין והוא ששנינו (שם) הטמאין לאסור את צירן ואת רטבן ואת קיפא שלהן: והאלל. פירוש מורסקא בלשון רבנן כדגרסינן בהעור (שם קכ"א א׳) מאי אלל רבי יוחנן אמר

שלשה עשר פרק ראשון טהרות

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ד מה' טומאת אוכלין הלכה טז :

כב ב מיי' שם פ"ט הלכה יט :

כג ג מיי' שם הלי' :

כד ד מיי' שם פ"ט הלכה י :

א הו מיי' שם פ"ט הל"ג ועי' בתיו"ט :

מסורת הש"ס

א) כרפות כ. [תענית כד. סנהדרין כו:] : ב) ס"א הכל טמא אין בו כביצה :

פירוש רב האי גאון

ז מקרצות. פי' ככרות חתוכין. כדכתי' (איוב ל"ג ו') מחומר קורצתי :

הגהות הגר"א

[א] מ"א מתני' ונגע בעלה חוץ לקדירה או. נמחק תיבת או : [ב] מ"ח בר"ש היא שלישית וכולן רביעית כצ"ל : [ג] שם שמתחלה לא נתן אלא שינקו זה מזה כצ"ל :

בראשון נעשה שני [א]כשתי ביצים אוכל ראשון כשתי ביצים אוכל שני שבללן זה בזה ראשון חלקן זה ראשון וזה ראשון לשלשה או לארבעה הרי אלו שני כשתי ביצים אוכל שלישי שבללן זה בזה שני חלקן זה שני וזה שני לשלשה או לארבעה הרי אלו שלישי :

ז [ב]מקרצות נושכות זו בזו וככרות נושכין זה בזה נטמא' אחת מהן בשרץ כולן תחלה פרשו כולן תחלה במשקין כולן שניות פרשו כולן שניות בידים כולן שלישיות פרשו כולן שלישיות :

ח [ג]מקרצת שהיתה תחלה והשיך לה אחרות כולן תחלה פרשו היא תחלה וכולן שניות היתה שניה והשיך לה אחרות כולן שניות פרשו היא שניה וכולן שלישיות היתה שלישית והשיך לה אחרות היא שלישית וכולן טהורות בין שפרשו בין שלא פרשו :

ט [ד]ככרות הקדש שבתוך גומותיהם מים מקודשים *נטמא' אחת מהן בשרץ כולן טמאות בתרומה מטמא שנים ופוסל אחד אם יש ביניהם משקה טופח אף בתרומה הכל טמא :

פרק שני

א א) האשה [ה]שהיתה כובשת ירק בקדרה ונגעה בעלה חוץ לקדרה [א] או במקום הנגוב אף על פי שיש בו כביצה הוא טמאו הכל טהור [ו]נגעה במקום המשקה אם יש בו כביצה ב) הוא טמא והכל טהור חזר לקדרה הכל טמא היתה מגע טמא מת ונגעה בין במקום המשקה בין במקום הנגוב אם יש בו כביצה הכל טמא אין בו כביצה הוא

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ט מהל' טומאת אוכלין הלכה ג:

ג ב מיי' פ"ח מהל' שאר אבות הטומאה הלכה י:

פרה פ"ח מ"ז

ד ג מיי' שם

ה ד מיי' שם

ו ה מיי' שם

א) שבת יד. חולין לג: [סוטה ל.]: ב) [חולין לד:]:

היתה טבולת יום · השתא יש באשה זו שתי טומאות חדא דטבולת יום ואידך דסתם ידים שהן שניות כדקתני בידים מסואבות ותרווייהו צריכין משום סיפא: מנערת את הקדירה · מלשון מסלק את הטבלא כולה ומנערה דפ' נוטל (דף קמג·) כלומר אוחזת בקדירה ומערה מה שבתוכה א"נ מלשון ניער וכסה דכרך כל הבשר (דף קח·) שמנערה בתרווד שבידה אע"פ שידיה מסואבות לא חיישינן שמא תגע במשקין ובאוכלין: ספק מן הקדירה ניתזו. ולא נטמא מה שבתוכה: ספק שהקלח. שכולו מלא משקין והוא בתוך הקדירה נגע בידיה: הירק פסול. משום ספיקא דטבול יום ולא משום ספק ידים כדתנן בפ"ב דטבול יום (מ"ב) ב) חומר בטבול יום שספק טבול יום פוסל את התרומה והידים ספיקא טהור ותנן נמי בפ' שני דידים (מ"ד) ספק ידים לטמא טהור: והקדירה טהורה · דמשום טבול יום לא מיטמאה אפי' ודאי נגעה במשקין דאין טבול יום עושה משקין תחלה כדתנן *כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה חוץ מטבול יום ותנן נמי בפ' שני דטבול יום (שם) קדירה שהיתה מליאה משקין ונגע בה טבול יום אם היה משקה תרומה המשקין פסולין והקדירה טהורה ואם היה משקה חולין הכל טהור אם היו מסואבות הכל טמא זה חומר בידים מבטבול יום ואי משום דהכא ידיה מסואבות ועושה המשקין תחלה וחוזרין ומטמאין את הקדירה כיון דספיקא הוה דשמא ניתזו על ידיה מספק קדירה טהורה דספק ידים לטמא טהור: ב האוכל אוכל ראשון · גופו נעשה ראשון להיות מגעו שני ומשמנה עשר דבר הן כדאיתא

*) הוא טמא והכל טהור *היתה טבולת יום מנער'. את הקדרה בידים מסואבות *וראתה משקין על ידיה ספק מן הקדרה נתזו ספק שהקלח נגע בידיה הירק פסול והקדרה טהורה: ב א) רבי אליעזר אומר האוכל אוכל ראשון ראשון אוכל שני שני אוכל שלישי שלישי רבי יהושע אומר ב·אוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני שלישי שני לקדש ולא שני לתרומה בחולין שנעשו לטהרת תרומה: ג ג) ג·הראשון שבחולין טמא ומטמא שני פסול ולא מטמא ד·והשלישי נאכל בנזיד הדמע: ד ה·הראשון והשני שבתרומה טמאים ומטמאין השלישי פסול ולא מטמא

*) ס"א הכל טמא אין בו כביצה

פירוש רב האי גאון פ"ב א ומנערת. פירוש כמו מערבת כדאמרינן בכל הבשר (חולין ק"ח א') הנוער את הקדירה אם יש בה בנותן טעם באותה קדירה:

לקדרה אשר אמרנו שהוא טמא והכל טהור כל זה עוד (שיצריך להיות) [היותו] חוץ לקדרה אמנם אם חזר לקדרה הנה הוא יטמא המשקה אשר בתוך הקדרה אשר בה נכבש הירק ויטמא זה המשקה לקדרה ולכל מה שבה כמו שהתבאר ואחר [כך] אמר היתה מגע טמא מת אשר הוא ראשון לטומאה כפי מה שביארנו בשמיני מכלים נגעה בו ירקה בירק אשר בקדרה בין במקום המשקה בין במקום הנגוב אם יש בו כביצה הכל טמא וזה שזאת הביצה ישוב שני לטומאה ולהיותו בתוך הקדרה יהיה כל הירק הכבוש חבור ויטמא המשקה אשר בתוך הקדרה כפי מה שיתבאר בזה הפרק שהשני בחולין מטמא משקה חולין: ואחר אמר היתה טבולת יום מנערת הקדרה בידים מסואבו'. לפי שטבול יום לא יטמא חולין ולזה הוצרך לומר ידים מסואבו' (ולהבדיל) *[ולהודיענו] שהיא טבולת יום להודיענו הכוונה אשר התבאר בתוספתא והוא אמרם (אחד) טהור שידיו טמאות מטמאה משקה חולין ר' אלעזר בר' שמעון אומר אין ידים לטבול יום ר"ל אין הבדל בין היות ידיו טמאות או טהורות ואינה הלכה ואל זאת הכוונה כיון פה אמנם

יעב"ץ

בפ"ק דשבת (ד' יד·) והאוכל אוכל שני נעשה גופו שני להיות מגעו שלישי והאוכל אוכל שלישי נעשה גופו שלישי לעשות רביעי בקדש ודווקא שאכל שיעור חצי פרס שזהו שיעור אוכלין טמאין לפסול את הגוויה והן שתי ביצים כדאמרינן בפ' כיצד משתתפין (ד' פג·) אבל בנגיעה אין אוכל מטמא אדם שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה ובפ' ב' דחולין (ד' לד·) נמי אמרי' מצינו שהאוכל חמור מן האוכל דאילו אוכל בכבילה

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ט :
ח ב מיי' שם הל"ד :
ט ג מיי' שם הל"ט :
י ד מיי' שם הל"ז :
יא ה מיי' שם הל"ח :
יב ו מיי' שם הל"ט :
א ז מיי' שם פ"ט הלכה ב :

[ע"ש היטב] :

משנה

והרביעי נאכל בנזיד הקדש : ה הראשון והשני ושלישי שבקדש טמאין ומטמאין הרביעי פסול ולא מטמא והחמישי נאכל בנזיד הקדש : ו א) השני שבחולין מטמא משקה חולין ופוסל לאוכלי תרומה השלישי שבתרומה מטמא משקה קודש ופוסל לאוכלי קדש שנעשו לטהרת הקדש אבל אם נעשו לטהרת תרומה מטמא שנים ופוסל אחד בקדש : ז ר' אליעזר אומר שלשתן שוין הראשון שבקדש דשבתרומה שבחולין מטמא שנים ופוסל אחד בקדש מטמא אחד ופוסל אחד בתרומה ופוסל את החולין השני שבכולן מטמא אחד ופוסל אחד בקדש ומטמא משקה חולין ופוסל לאוכלי תרומה השלישי שבכולן מטמא משקה קדש ופוסל לאוכלי קדש : ח האוכל אוכל שני לא יעש' בבית הבד והחולין שנעשו על גב קדש הרי אלו כחולין ר"א בר ר' צדוק אומר הרי אלו כתרומה לטמא שנים ולפסול אחד :

פרק שלישי

א הרוטב והגריסין והחלב בזמן שהן משקה טופח הרי אלו תחלה קרשו הרי אלו שניים חזרו ונמחו כביצה מכוון טהור יותר מכביצ' טמא שכיון שיצאה הטפה הראשונ' נטמאת בכביצה

ר"ש

אוכלין טמאין מפני הסכנה היינו אע"ג דאכלה תרומה אחר כן ואין לפרש דהכי קאמר שלישי נאכל אפילו הוא נזיד הדמע ונגע בשני לטומאה דהוה ליה שלישי מותר לאכלו והשתא דייק דמלהוי נזיד הדמע על טהרות תרומה בעי מיכליה והוה ליה חולין שנעשו על טהרת תרומה דלפירוש זה אם כן מעיקרא דס"ד דאיכא כזית בכדי אכילת פרס תיקשי ליה היאך נאכל הא תרומה טמאה קאכיל ואין לתמוה על מה שפי' כיון דמיירי בחולין תרומה מאן דכר שמה וכיון דקתני טמא ומטמא לא מתוקם מטמא אלא בתרומה דאי בחולין טמא ופוסל מיבעיא ליה ולפי שיטה זו צריך לפרש וכן השתי בבות דסיפא דקתני הראשון והשני שבתרומה טמאין ומטמאין קדש לעבדי ליה שלישי לפסול את הרביעי והשלישי שבתרומה פוסל קדש ואינו מטמא רביעי דקדש לא עביד חמישי כדאמרינן בפ"ק דפסחים (דף יט:) דלא ליסתמים תא וליתני רביעי בתרומה וחמישי בקדש: והרביעי שבתרומה · נאכל בנזיד הקדש בתבשיל של תרומה שקודש מעורב בו ומדתני ביה רביעי ש"מ בתרומה שנעשית על טהרת הקדש קאמר כדדייקינן מרישא גבי חולין והדר קתני הראשון והשני והשלישי שבקדש טמאין ומטמאין חטאת כגון פרת חטאת משנשחטה ואף לאחר שנעשית אפר כדאמרינן בגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת ואמרינן במסכת חגיגה (דף יח:) *יוסף חסיד שבכהונה היתה מטפחתו מדרס לחטאת ולכך קאמר טמאין ומטמאין חטאת לפסול את החמישי : ה והרביעי · שבקדש פוסל חטאת ואינו מטמא לחמישי לא עביד ששי : והחמישי של קדש נאכל בנזיד הקדש · אי אפשר לומר דהאי קדש בתרא היינו חטאת דאיירינן בה עד השתא דפרת חטאת אינה נאכלת אלא בסתם קדש קאמר ולכך קתני בנזיד הקדש וקמ"ל דיכול לערב בו קדש טהור ועוד יש לפרש בבא קמייתא כולה בחולין שנעשו על טהרת תרומה דראשון שבהנך חולין טמא ומטמא הב' שבהן לפסול את הג' שבהן והג' שבהן נאכל בנזיד הדמע שיכול לערב בו תרומה ובענין זה מיפרשי אינך תרי בבי דראשון ושני שבתרומה כולה בתרומה שנעשית על טהרת הקדש וראשון וב' וג' שבקדש כולן בקדש שנעשה על טהרת חטאת ואין לתמוה על התרומה ועל הקדש שיש בהם שום טומאה היאך נאכלין דכיון דרביעי דלתרומה אינו טמא אלא מחמת שנעשית על טהרת הקדש וחמישי דקדש אינו טמא אלא מחמת שנעשה על טהרת חטאת לא מתסרי באכילה והשתא לפי מה שפירשתי נ"ל דאין ששי בחטאת וזה א"א להיות כלל דתנן בהדיא בפ' בתר' דפר'(מ"ח)לגין של חטאת שנטמאו אחוריו נטמא תוכו מטמא את חבירו וחבירו את חבירו אפי' הן מאה ותניא בתוספתא דפרה בפרק בתרא אין אומרין בחטאת זה ראשון וזה אחרון אלא אפי' הן מאה כולן תחלה שאין מונין למי חטאת עיסה שנעשית ע"ג חטאת ונגע שרץ באחת מהן אפי' מאה כולן תחלה ודוחק גדול לומר דמיירי בדנגעו כולהו כהדדי בשעת נגיעת האחד דהוי כנוגע בכולן אבל פרשו מונין בהו ראשון ושני דלא משמע הכי כלל וגבי אזוב וגבי אדם נמי תנן הכי בפרק בתרא דפרה דמטמאין זה את זה אפי' הן מאה ועוד דבכל הספרים כתב פסול בכל השלש בבות ואיך יתכן לפרשו כמו פוסל לכך צריך לפרש דאיירי בסתם חולין בסתם תרומה בסתם קודש וטמא ומטמא דקתני בכולהו היינו טמא ופוסל ומטמא לאו דוקא נקט וכן נמי הא דקתני בכולהו פסול ולא מטמא היינו פסול ולא פוסל וכיוצא בו דסתם חולין השני פסול והשלישי דקתני ה"ק ואם יש בהנך חולין השלישי כגון שנעשו על טהרת תרומה נאכל אותו שלישי בנזיד הדמע וכן הראשון והשני שבתרומה בסתם תרומה איירי והרביעי דקתני ה"ק ואם יש בתרומה זו ד' שנעשו על טהרת קדש נאכל אותו ד' בנזיד הקדש וכן הראשון והשני והשלישי שבקדש בסתם קדש איירי והחמישי דקתני ה"ק אם יש באותו קדש ה' כגון שנעשה על טהרת חטאת נאכל אותו ה' בנזיד הקדש : ו ז השני שבחולין מטמא משקה · חולין דכל הפוסל תרומה מטמא משקין להיות תחלה : מטמא משקה קודש.דכל הפוסל את הקדש מטמא משקה קדש להיו' תחלה לקדש: שנעשית על טהרת הקדש · כלומר הא דאמרי' דשלישי של תרומה פוסל אוכלי קדש הני מילי כשנעשית על טהרת הקדש אבל נעשית על טהרת תרומה שלא שמרוה על טהרת הקדש מטמא שנים ופוסל אחד בקדש כאילו ודאי נגעה בשרץ עצמו והיינו דאמרינן בפ' שני דחולין (דף לה.) שטהרתה טומאה היא אצל הקדש דבגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש : הג' שבכולן · לא משכחת ג' בחולין אא"כ נעשו על טהרת תרומה או על טהרת הקדש : ח הרי אלו כחולין · ואין באין לכלל שלישי: הרי אלו כתרומה· ויש בהן שלישי והני תנאי תרוייהו ס"ל חולין שנעשו על טהרת הקדש לאו כקדש דמו ובפ"ב דחולין (דף לה:) מייתי לה אהא דאמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא אין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קודש מקודש בלבד ופריך עלה ממתני' דלעיל דקתני השלישי פוסל אוכלי קדש בחולין שנעשו על טהרת הקדש ומסתברא דממילתיה דרבי אליעזר דאמר שלשתן שוין קפריך אלא שמקצר שם דלמה ליה לאתויי ברייתא כיון שיכול להקשות מן המשנה דאוכל שלישי דאיירי ביה תנא קמא קאי בין בשלישי של תרומה גרידא בין בשלישי שנעשו על טהרת הקדש וממלתיה דתנא קמא נמי הוה מצי לאקשויי דקאמר בנעשה על טהרת הקדש דפוסל אוכלי קדש דלא מצי לשנויי משום דטהרתה טומאה היא אצל קדש כיון דנעשית על טהרת הקדש כדמוכח התם ואי הוה גרסי' התם כלישנא דמתני' דתנא קמא הוה ניחא ומשני תנאי היא דרבי אלעזר ב"ר צדוק סבירא ליה כרב יצחק דכיון דאשמעינן בדידהו דלא שייך בהו רביעית לא מקרי שלישי דידהו טמא אלא פסול ולא עביד רביעי בקדש :

א משקה טופח · שהן לחין כל כך שהן טופחין על מנת להטפיח וטופח לאו דווקא : הרי אלו תחלה · דחשובין כמשקין : קרשו הרי אלו שניים · דחשובין כאוכלין שנגעו במשקין : חזרו ונימוחו כבילה מכוון טהור · דילא

ר"מ

(ויקרא יא) במים יובא וטמא עד הערב וטהר וכבר ידעת ששכבת זרע מאבות הטומאות ובעל קרי ראשון כמו שביארנו בפתיחת הסדר ועוד יתבאר לך לשון זה הענין בסוף זבים בעל קרי כמגע שרץ ואם טבל ירד מדרגה אחת מן הטומאה ושב שני אך שהוא עם זה נקרא טמא ואסור עליו לאכול התרומה ויפסול התרומה וישיבם ג' בתרומה ולזה ג' בתרומה פסול אמנם הד' הנה הוא טהור ולכן מותר לאכלו בנזיד הקדש לפי שהוא אילו אכל ג' שבתרומה שב שני לקדש כמו שקדם : ה מן העקרים אשר קדמו שמחוסר כפורים מותר לו לאכול תרומה ולא יאכל בקדשים עד שיביא כפרתו ואמרו (שם יב) וכפר עליה הכהן וטהרה אמרו טהרה לאכול בזבחים וכבר ביארנו בתורה בביאור היות שני בחולין טמא והוא אמרו (שם יא) כל אשר בתוכו יטמא ואמר בבשר קדשים (שם ז) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף ואמרו בכל טמא יכנס תחתיו שני לטומאה אשר לשון הכתוב בו שהוא טמא כמו שביארנו וזה שבשר אם יגע בשני ישוב שלישי ולוה השם בשריפתו בהיותו טמא וכבר מלאנו לשון התורה שים שלישי בקדש ואמרנו ג"כ שאם היה מחוסר כפורים שהוא מותר בתרומה ואסור בקדש כל שכן השלישי שהוא פסול בתרומה לא ימעט מלפסול רביעי בקדש וזהו אמנם למדנו שלישי בקדש מן התורה ורביעי מק"ו וכמו שהאוכל שלישי של תרומה אסור לאכול תרומה ואע"פ שלא יטמא שלישי בתרומה לזולתו בנגיעה כפי מה שביארנו כן ג"כ אשר יאכל רביעי של קדש פסול ולא יותר לו לאכול הקדש ולכן לא יותר לאכול נזיד הקדש אלא בחמישי ולא ברביעי שהוא בעת אוכלו הרביעי יפסול גופו ולא יותר לו לאכול נזיד הקדש ולא נאמר כמו שאמרנו בתרומה שאם לא יהיה כזית בכדי אכילת פרס מותר לו זה לפי שלקדש מעלה יתרה על התרומה בדברים רבים כמו שהתבאר בשני מחגיגה (דף יח:) וזהו הקדש הנזכר פה בבשר קדש ולחם קדשים ובתוס' (פ"א)באיזה קדש אמרו בקדשי מקדש כגון חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהן הזבח והמנחות שלא קדשו בכלי אינן לא כקדש ולא כחולין אלא הם כתרומה והשרץ מטמא שנים ופוסל באחד מהן ושם נאמר גם כן החלה והבכורים ותשלומי תרומה ותומשה הרי הן כתרומה והטבל והמדומע וגדולי תרומה ומעשר שני הרי הן כחולין אמנם מעשר ראשון כבר קדם לך מחלוקת בו בי"א מפרה : ו כבר נתבאר בגמרת תרומה ובמסכת חולין (דף לג:) · שהוא רוצה פה באמרו שנעשו על טהרת הקדש ואמר שזה האוכל שלישי נגע ברביעי של קדש פוסלו וישיבהו פסול כמו שקדם לך וכן אם נגע בחולין שנעשו על טהרת הקדש וזו היא משנה ראשונה אשר אמרו חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו בכל הדברים וכבר ביארנו בשני מחגיגה (דף כ') של זה בשם מעלות הראשונות לבד ואמנם ה' האחרונות והיא הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש · הרביעי בקדש פסול א) היא מטמאה חבירתה בקדש ב) בין אוכלים טמאים נגובים בידים מסואבות בקדש אונן ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש כי הקדש לבדו נתייחד לא חולין שנעשו על טהרת הקדש וכבר נתבאר לך שהרביעי אינו פסול בהן וכן השלישי אמנם הן בענין מגע טומאות כחולין כמו שהתבאר בסוף נדה (דף ע"א) וכל מה שתמצא במשנה מזכרון שלישי [בחולין] שנעשו על טהרת הקדש היא משנה ראשונה ואחר ביאר ואמר שזה אשר אמרנו שהשלישי בתרומה עושה רביעי בקדש אמנם זה שלישי של תרומה עצמה אמנם שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה אמנם ימצא בה לעולם שנים טמאים ואחד פסול ואפי' בקדש ולא תעבור ממנה הטומאה לאוכל רביעי כלל וזה כוונת אמרם אבל אם נעשו לטהרת תרומה מטמא ב' ופוסל אחד משל בזה שיהיה אוכל ראשון של חולין שנעשו על טהרת תרומה שנגעו בו אוכלין של קדש הנה הוא ישימם שני ויהיו טמאים ואם נגעו אלו האוכלים באוכלי קדש ג"כ הנה זה האוכל ישוב פסול ולא יטמא זולתו ואע"פ שהוא קדש ומאשר הגיע בטומאתו אמנם מחולין שנעשו על טהרת הקדש לא תעבור הטומאה ממנו זולת אל השלישי ואפילו היה השני והשלישי אשר הוכנה לכן הטומאה קדש והבן זאת הכוונה שהיא בתכלית העיונויסיה לשון זה הדבר להוסיף הכוונה והביאור כן השלישי שבתרומה מטמא [משקה] קדש ופוסל אוכלין של קדש ושל חולין שנעשו על טהרת קדש בד"א בתרומה עצמה אבל חולין שנעשו על טהרת התרומה שנים טמאים והשלישי פסול ואפי' היה השני והשלישי קדש אינו עושה רביעי בקדש הואיל והראשון של חולין נעשו על טהרת תרומה והבן זה והיה זוכר לדברינו בטומאת משקין בפתיחת זה הסדר : ז זה הדבור כולו מבואר ואמתי זולת פרק אחד ממנו והוא אשר חלק בו ר' אליעזר והוא אמרו שטומאת הקדש ואפי' היה התחלתה מן החולין הנה ימצא בה הרביעי כמו שביאר ג) בו באמרו שהראשון שבחולין תעבור ממנו הטומאה אל הרביעי בקדש ושהוא יטמא השני והשלישי ויפסול הרביעי וכן אמר שהשלישי של חולין יפסול גם כן רביעי של קדש ויטמא משקה הקדש וישיבם משקין טמאים וכבר קדם מאמר ת"ק שלא יעשה זה אלא שלישי של תרומה עצמה אמנם חולין שנעשו על טהרת תרומה הנה לא ימצא בהן אלא שנים טמאים ואחד פסול ואפילו בקדש לא תעבור הטומאה אלא השלישי כמו שביארנו וכ"ש אם היה עיקר הטומאה מן החולין עצמן ואין הלכה כר"א : ח כבר התבאר · שהאוכל אוכל שני ישוב שני לטומאה ושם התבאר ג"כ שהשני לטומאה מטמא משקה חולין וכבר ביארנו פעמים רבות שאלה המשקין טמאין ישובו תחלה ולכן לא יעשה בבית הבד לבלתי יטמא השמן ולשון התוס' האוכל אוכל שני לא יעשה בבית הבד מפני שהוא שני והשני מטמא המשקין לעשותו תחל' ואמרו על משקה הקדש ירצ' לומר על טהרת הקדש ואמר לטמא שנים ולפסול אחד כל עוד שתשמעהו בכל המשנה והמ"ם כונתו שיהיה הראשון והשני טמאים והשלישי פסול כמו שהתבאר במשפט טומאת תרומה ואשר אמר שהוא ד) (באוכלין) יהיה הראשון טמא והשני פסול ואלה השלשה סברות בחולין שנעשו על טהרת הקדש וכקדש דמו ואין הראשון טמא והשני פסול לבד והשלישי טהור בחולין :

א כבר ביארנו פעמים רבות שהמשקין תחלה לעולם ואפי' נטמאו באוכל שני וכבר ביארנו שרוטב הוא מרק אשר אם יקפא ישוב דומה לדבק וגריסין נזיד הפולין ומדרכו ג"כ שאם יקורר יקפא וכן החלב אם יעמוד זמן מה יקפא ואם היה אחד מאלו הטרפים אשר מדרכן שיקפאו אם ה) ישארו וכבר התחילו להקפא ונשאר בהם מהלחות שיעור שיטפיח היד הנה היא במדרגת המשקין ואם נטמאו שבו תחלה ואם ו) נטמאו אחרי הטמאם ונשלם הקפאתה שבו שניים לפי שהם אז אוכל

והוא

א) היד נ"ל. ב) נ"ל אין . ג) בר"נ שני' פה . ד) [נ"ל כחולין] . ה) נ"ל יקוררו . ו) נ"ל יקפאו .

פירוש הרא"ש

ה הראשון והשני והשלישי שבקודש טמאים ומטמאים . חטאת . פירוש פרת חטאת וכל העוסקים בה כדאמרינן בגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת ואמרינן בחגיגה יוסף החסיד היתה מטפחתו מדרס לחטאת ולכך קאמר טמאים ומטמאים חטאת לפסול את החמישי: וחמישי. חולין שנשמרו על טהרת חטאת ושייך בהו חמישי מותר לערוב בו קודש אע"פ שנפסל גופו והאי קודש אין לפרשו בפרת חטאת דאינה נאכלת . ועוד יש לפרש בבא קמייתא כולו בחולין שנעשו על טהרת תרומה והשני שבהם פוסל השלישי שבהן ובבא תניינא בתרומה שנעשית על טהרת הקודש והשלישי שבה פוסל הרביעי שבה ובבא תליתאי בקודש שנעשו על טהרת חטאת והד' שבה פוסל הה' שבה ולהאי פירוש' נ"ל דאין ששי לחטאת והא ליתא דתנן בפרק בתרא דפרה לגין של חטאת שנטמא אחוריו נטמא תוכו ומטמ' את חבירו וחבירו חבירו ואפילו הם מאה ותניא בתוספתא פרק בתרא דפרה אין אומרים בחטאת זה ראשון וזה אחרון אלא אפי' מאה כולם תחל' שאין מונים למי חטאת עיסה שנעשית על גב חטאת ונגע שרץ באחת מהן אפילו הן מאה כולם תחלה . הלכך צריך לפרש דמיירי בסתם חולין ובסתם קדשים וטמא ומטמא דקתני בהו היינו טמא ופוסל. הראשון שבחולין טמא ופוסל החולין.השלישי כשתמצא בו ג' כגון נעשה על טהרת תרומ' נאכל בנזיד הדמע . וכן ראשון ושני שבתרומה טמא ופוסל התרומה והג' שבה נקרא פסול ואינו פוסל הרביעי שבה כגון שנעשית על טהרת הקודש וכן ה' שבקודש כגון שנעשה על טהרת חטאת נאכל בנזיד הקדש : ו השני וכו' מטמא משקה חולין. דכל הפוסל את התרומה מטמא את המשקה להיות תחלה: מטמא משקה קדש. דהכי אמרי' כל הפוסל את הקדש מטמא את המשקי' להיות תחלה: לקדש שנעשית על טהרת הקודש. כלומר הא דאמרינן ג' של תרומה פוסל ולא מטמא אוכלי קודש היינו כשנשמרה על טהרת הקודש אבל אם לא נשמרה כי אם על טהרת תרומה מטמא שנים ופוסל א' כאילו נגעה בשרץ דטהרתה טומאה היא אצל הקדש : ז רבי אליעזר וכו' שלשתן שוין . ולית ליה דטהרת תרומה טומאה היא אצל הקדש

מסורת הש"ס

א) [חולין לג: ע"ש] :

פירוש הרא"ש

הקדש אפילו שני דחולין אינו מטמא כי אם אחד בקדש וכן שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומ' פוסל ולא מטמא בקדש : ח האוכל וכו' לא יעשה בבית הבד . לפי שנעשה שני ויטמא השמן : הרי אלו כחולין . דבטלה דעתו ור' אליעזר סבר אע"ג דבטלה דעתו ואין להם שמירת קדש דין תרומה יש להם ושלש מחלוקות בדבר :

א הרוטב והגריסין וכו'. פי' הרי אלו תחלה דחשיבי משקה והמשקה הוא תחלה לעולם:קרשו. ונתייבשו שלא נשאר בהם לחות חזרו לגיו' אוכל וקודם שנקרש הכל נגע השרוש במשקה שאלו ונעשה שני ובשנקרש הכל אין עוד עליו שם משקה ונשאר אוכל שני : חזרו ונימוחו כבי' מכוון טהור . דשקע מהם שם אוכל וחזר להיות שם משקה ואין למשקה זה כמה שיטמא דמכי יצאת טיפה ראשונה מימעט מכביצה ואין פחות מכביצ' מטמא אחרי' והקשה רבינו שמשון טומאה שבהם לסיקן הלכה דס"ל משקה בפרק כל שעה דאר"י יוחנן ענבים שנטמאו דורכם פחות מכביצה ויין כשר לנסכים ופריך עלוהי מהא שבהם לסיקן הלכה ומשני דמשקין מיפקד פקידי (פי' שהמשקין הם כממשות בתוך הענבים עד שיסחטו אות' ולא יטמא)ולאית מיטמאו לכי סחיט להו ולכי סחיט להו ליתא לשיעורא ומ"ד משקי' מיבלע בליעי (פירוש בלועים שהמשקה מעורב באוכל ואין טיפת משקה לבדה) כיון דאיטמי ליה אוכל איטמי ליה נמי משקים ולא מיטהרי בסחיטה וא"כ הכא נמי גבי רוטב הלב וגריסין שלא שייך מיפקד פקידי אמאי טהור ותירץ דטהור לאו לגמרי קאמר אלא טהור מדין משקה דלא הוו ראשון אלא ב' כדין אוכל ולא נהירא לי דלא שום ליה למיתני טהור דלא ליתי למיטעי וג"ל דלא קשה מססיא דפסחי' דלמ"ד מיבלע בליעי נטמא משקים עם האוכל וגוב אין לו טהרה אע"ג שנבלע בליעי שם משק' עליו אלא נפקד בתוך האוכל אלא בלוע

הוא כאוכל כמו מיא בעבים מבלע בליעי וקיבל המשקה טומאה עם האוכל אבל הכך דהכא כשנקרשו נתבטל שם משקה מהם
דאל"כ לא חזרו להיות שניים הלכך כשחזרו ונימוחו ה"ל כמשקה חדש וטהור לגמרי. נטמאת בכבילה ויותר תורה הטפה ושימת שבל

א) [מנחות לא.]: ב) [שבת קמד. פסחי' לג:]: ג) [מנחו' נד:]: ד) [נדה ד:]:

מעליהן תורת אוכל וירד עליהן תורת משקה ואין למשקה זה במה שיטמא דמכי יצאת טיפה ראשונה אימעיט מכבילה ופחות מכבילה אין מטמא אחרים אבל יתר מכבילה טמא כדקא מפרש טעמא דמכי יצאת טיפה ראשונה נטמאת אותה טיפה בכבילה אוכל טמא וכשנמוחו אחרי כן כולן חוזר הטיפה וטימאה את הכל ויש לתמוה כבילה מכוון אמאי טהור נימא טומאה שבהן להיכן הלכה דכי האי גוונא מקשינן בפרק כל שעה (דף לג:) דאמר רבי יוחנן ענבים שנטמאו דורכן פחות פחות מכבילה ויינו כשר לנסכים ופריך עלה וכי טומאה שבהן להיכן הלכה ומשני דמשקין מיפקד פקידי לאימת מיטמו לכי סחיט להו לכי סחיט להו ליתיה לשיעורא ומ"ד התם מבלע בליעי כיון דאיטמי ליה אוכל איטמי ליה משקה ואין מיטהרין בסחיטה א"כ ה"נ גבי רוטב וגריסין וחלב דלא שייך מפקד פקידי אמאי טהור וי"ל דטהור לאו לגמרי קאמר אלא כלומר טהור מדין משקה דלא הוי ראשון אלא שני בעלמא כדין אוכל: ב השמן תחלה לעולם · הך דפליגי הנך תנאי לאו בשתם ...

ככביצה: ב א) [א]רבי מאיר אומר השמן תחלה לעולם וחכמים אומרים [ב]אף הדבש ר"ש שזורי אומר אף היין [ג]וגוש של זיתים שנפל לתנור והוסק כביצה מכוון טהור יותר מכביצה טמא שכיון שיצא טפה הראשונה נטמאה בכביצה אם היו פרודין אפילו הן *סאה טהור: ג ג) [ד]טמא מת שסחט זיתים וענבים כביצה מכוון טהור ובלבד שלא יגע במקום המשקה יותר מכביצה טמא שכיון שיצאת טיפה הראשונה נטמאת בכביצה אם היה זב או זבה אפילו גרגר יחידי טמא שכיון שיצאת טיפה הראשונה נטמאת במשא [ה]זב שחלב את העז החלב טמא שכיון שיצאה טיפה הראשונה נטמא' במשא: ד ג) [ו]כביצה אוכלים שהניחן בחמה ונתמעטו וכן כזית מן המת וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ [ז]כזית פגול כזית נותר כזית חלב הרי אלו טהורין ואין חייבין עליהם משום פגול נותר וטמא הניחן בגשמים ונתפחו טמאין וחייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא: ה [ח]כל הטומאות כשעת מציאתן אם טמאות טמאות ואם טהורות טהורות אם מכוסות מכוסות אם מגולות מגולות ד) [ט]מחט שנמצאת מליאה חלודה או שבור' טהורה שכל הטומאות כשעת מציאתן: ו [י]חרש שוטה וקטן שנמצאו במבוי שיש בו טומאה הרי ...

והוא כמו אוכל שנגע במשקה טמא אשר הוא שני כמו שהתבאר ואם נהפך הענין שנטמאו והן נקפין והיו שני ואחר לקחו להתיך אחר היותם שני לטמא הנה יש בו זאת החלוקה שאם היה הדבר הנקפה בכללו כבילה מכוונת ואחר הותך הנה זה הניתך טהור לפי שהן משקין ולא יטמאו בדבר כי האוכל אשר כבר נטמא כבר נשתנה צורתו ואם היה זה האוכל שני הנקפה יותר מכבילה הנה כל המשקה הניתך ממנו טמא ואם הותך הכל שבו המשקין טמאין לפי שבעת מה שלקח ההתכה תחלת נקודת ההתכה נטמא באוכל שני אשר הובדל ממנו לפי שנשאר ממנו נפרד כבילה בעת צאת זאת הטפה וכבר ביארנו שכבילה מאוכלין טמאין יטמא משקין אם נגע בהן וכל מה שיותך אחר זה יעורב באלה המשקין טמאים אשר יצאו ראשונה וזה היא כונת אמרו כיון שיצאה טיפה ראשונה נטמא בכבילה: ב כונת אמרו תחלה לעולם שאם נטמא ואחר נקפה (אחר זה) ואחר נמחה ואחר נקפה ואחר ...

פירוש רב האי גאון

ה חלודה. פי' היא חלאה:

הגהות הגר"א

[א] מ"ב בר"ש הרוטב וסגריסין והחלב (כשמן) [בזמן] שהמשקי' כו'. כצ"ע: [ב] שם דבש הזב מכוורת דבורים. אינו מטמא לא טומאת אוכלין ולא טומאת משקין חישב עליה לאוכלין מטמא ט"א. למשקין מטמא ט"מ. השומן לא אוכל ...

ב א ב מיי' פרק ט מהלכות טומאת אוכלין הל"א:

ג ג מיי' שם הל"ה:

ד ד ה מיי' שם הל"ב:

ה ו מיי' שם פרק ד הלכה ה:

ו ז מיי' שם הל"ו:

ז ח ט מיי' פרק טו מהלכות שאר אבות הטומאה הל"י:

ח י מיי' פט"ז שם הלכה ב:

ט א מיי' פט"ו מהל' שאר אבות הטומאה הל"ח: י ב מיי' שם הל"ג: יא ג ד מיי' שם הל"ד: א ה מיי' פט"ו שם הלכה ו: ב ו ז מיי' שם הל"ז:

מליאה חלודה ובא ומלאה שיפה הרי היא בחזקת שיפה · אין שיפה זו מתפרשת כשיפה דרישא דהאי בחזקתה לאו אאבודה קאי אלא אאותה שנמצאת שהיא שיפה ויש לפרש ברייתא בין בחלודה מרובה המטהרתה כגון דמעכבת את התפירה כדתנן בפ' י"ג(מ"ה דכלים) בין בחלודה מועטת מכל מקום אין שיטה דסיפא כשיטה דרישא: ן בחזקת טהרה · כיון דספיקא הוא שמא הלך למקום טומאה שמא לא הלך מטהרים אפילו ברשות היחיד דתינוק דבר שאין בו דעת להשאל הוא וטהור מדרב גידל בסוטה פרק כשם (דף כט.) דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ודאי טמא לא יאכל הא ספק טמא ספק טהור יאכל וכתיב כל טהור יאכל בשר ודאי טהור הוא דיאכל הא ספק טמא ספק טהור לא יאכל אלא לאו ש"מ כאן שיש בו דעת להשאל כאן שאין בו דעת להשאל: וכל הפיקח בחזקת טומאה· דלא ידעינן אי הלך במקום טומאה משום דיש בו דעת להשאל: תניא בתוספתא (שם) תינוק שהיה תפוש בידו של אביו או שהיה רכוב על גבי כתיפו של אביו ספיקו טמא מפני שאביו נשאל עליו · פי' כי האי גוונא אמרי' בפסחים פ"ק (דף יט:) ובפ"ק דנדה (דף ה:) דספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עליה אפי' בכלי המונח על גבי קרקע כדבר שיש בו דעת להשאל: עוד תניא בתוספתא (שם) הסומא והישן והמהלך בלילה ספיקו טמא מפני שיש בהן דעת להשאל · פי' כל הני ברשות היחיד דברה"ר ספיקן טהור: ז אלא במקום הטומאה· דאי אפשר ניקח השושנים אלא א"כ יכנס לבית הקברות: טהור · כיון דאיכא למתלי באחר דתינוק אין בו דעת להשאל וספיקו טהור: וכן חמור שהיה עומד במקום טהרה ולא ידעינן אם נכנס למקום טומאה כליו טהורין לפי שאין בו דעת להשאל: ח תינוק שנמצא בצד העיסה· האי תינוק לאו כתינוק דרישא דקמייתא בתינוק טהור והכא בתינוק טמא ולענין עיסה פליגי ורבי מאיר מטהר כדמפרש בפ' כסוי הדם (דף פו.) דרוב תינוקות מטפחין בעיסה ושמא לקח הוא עצמו את הבצק וטימא את העיסה ומיעוט אין מטפחין ושמא בא אחר ונתן לו ועיסה זו בחזקת טהרה עומדת ורבי מאיר לטעמיה דחייש למיעוט סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא והוה ליה פלגא ופלגא ומטהרין לענין טומאה בתינוק שאין בו דעת להשאל מדרב גידל כדפרישי' לעיל: וחכמים מטמאין· דלא חיישי למיעוט ורוב מטפחין ומיהו לאו רוב גמור הוא לשרוף עליו את התרומ' כדאמרינן בשילהי קדושין (דף פ:) ובפרק שני דנדה (דף יח:) דאמר ר' יוחנן אין זו חזקה שורפין עליה את התרומה והמפרשים מפני שדרכו של ...

אלו בחזקת טהרה וכל הפיקח בחזקת טומאה וכל שאין בו דעת להשאל ספיקו טהור: ז [א]תינוק שנמצא בצד בית הקברות והשושנים בידו ואין השושנים אלא במקום הטומאה טהור שאני אומר אחר לקטן ונתן לו וכן חמור בין הקברות כליו טהורין: ח [א]) תינוק שנמצא בצד העיסה והבצק בידו רבי מאיר מטהר וחכמים [ב]מטמאין שדרך התינוק לטפח [ג]בצק שיש בו נקירת תרנגולים ומשקין טמאין בתוך הבית אם יש בין משקין לככרות כדי שינגבו את פיהם בארץ הרי אלו טהורין ובפרה ובכלב כדי שילחכו את לשונם ושאר כל הבהמה כדי שיתנגב ר"א בן יעקב [ד]מטהר בכלב שהוא פיקח שאין דרכו להניח את המזון ולילך למים:

פרק רביעי

א הזורק [ה]טומאה ממקום למקום ככר לבין המפתחות מפתח לבין הככרות טהור רבי יהודה אומר ככר לבין המפתחות טמא מפתח לבין הככרות טהור: ב [ב]) [ו]השרץ שנמצא בפי החולדה ומהלכת על גבי ככרו של תרומה ספק נגע ספק לא נגע ספקו טהור: ג [ז]השרץ בפי החולדה והנבלה בפי הכלב ועברו בין הטהורים או שעברו טהורין ביניהם ספקן טהור מפני שאין לטומאה מקום היו מנקרין בהן על הארץ ואמר הילכתי למקום הלז ואין ידוע אם נגעתי אם לא נגעתי ספקו טמא מפני שיש לטומאה מקום:

הגה זה מלמד שכל ספק טומאה ברה"י טמא· ובתנאי שיהיה זה אשר נתחדש לו הספק יש בו דעת להשאל וישיב במאמר אמנם מי שאין לו דעת להשאל אפי' יהיה ברה"י ספיקו טהור לפי שאנחנו ידענו ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא מסוטה אשר יש לה שכל ואפשר לשאול פיה ויאמר אליה אם נבעלה ותענה מזה וזה נדין בספיקה שהוא טמא וכל מי שיש לו שכל ואפשר לשאלו אם נטמא אם לא הוא אשר ספיקו ברה"י טמא ולזה העיקר אמר שחרש שוטה וקטן אם נמצאו במבוי שיש בו טומאה שהן טהורים ואע"פ שהמבוי רה"י ונחנו לא נדע אם נגעו בטומאה אם לא לפי שהן אין בהן דעת · אמנם הפקח ספיקו ברה"י טמא·ולשון התוספתא[דטהרות פ"ו]שאלו את בן זומא מפני מה ספק רה"י טמא אמר להן סוטה מה היא לבעלה ודאי או ספק אמרו לו ספק אמר להן מצינו שהיא אסורה לבעלה ומכאן אתה דן לשרץ מה כאן רה"י אף להלן רה"י מה כאן דבר שיש בו דעת להשאל אף להלן דבר שיש בו דעת להשאל מכאן אמרו דבר שיש בו דעת להשאל ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור · ומפני מה ספק רה"ר טהור אמר להן מצינו שהצבור עושה הפסח בטומאה בזמן שרובן של צבור טמאים אם טומאה ודאית הותרה לצבור ק"ו לספק טומאה רשב"ג אומר מפני מה ספק רה"י טמא וספק רה"ר טהור שאפשר להשאל ליחיד ואי אפשר להשאל לרבים: ז בונת זה המאמר שעם היות השושנים במקום הטומאה לבד ולא אפשר להגיע אליהם ... כבר נסתלק הספק ובאמת שהוא בעצמו נכנס שם ... אבל הספק נשאר לפי שאפשר שזולתו לקטן אליו ... טהור כמו שביארנו · וכן חמור בין הקברות הכלים

א) נדה יח: קדושין פ: חולין פו. [יבמות קיט.]: ב) [חולין ט: עדיות פ"ב מ"ו]:

דנדה (ה:) גרסינן ואם אי אפשר לו אלא אם כן נגע ויש ספרים דגרסי הכא לכוין והכל אחד · רבי דוסא אומר אומרים לו שישנה בפ' קמא דנדה גרסינן רבן שמעון בן גמליאל במקום רבי דוסא וכולה הך סיפא דרשב"ג אומר עתים שהוא שונה לא מייתי התם כלל · אין שונין בטהרות בפ' הרואה כתם (דף נח.) אמרינן דאין שונין בטהרות להקל אלא להחמיר וא"כ על כרחין הא דקאמר ר' דוסא אומרין לו שישנה לאו ארישא דקאמר תנא קמא טהור קאי דמודו רבנן בההיא דשונין אלא אסיפא קאי דאם אי אפשר לו אלא א"כ נגע טמא ואי אפשר לאו דווקא אלא כלומר דאיכא למתלי בנגע טפי מבלא נגע · ואי אפשר לו לעבור האי ואי כמו ואם · נטף בו כלומר כשאחז בו נפל על בגדיו או על ככר של תרומה ספק חי ספק מת טהור מפני שלא נח והייט ספק הנזרקין דאין לטומאה מקום· ומדרס נתון תחתיו בפ"ק דנדה (דף ד') גרסינן ומדף טמא מונח תחתיו ולהכיא שניא דמשני התם בטומאה דרבנן מדקתני מדף קשה דמהכא קתני מדרס וי"ל דמיירי כגון בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה וכן פירש שם בקונטרס וכל שכן שמכאן ראייה לפירושו : ד ספק אדם טמא. שיש בו דעת לישאל ואי משום שהטומאה בפי העורב הא תניא לעיל דכל המאהילין חשיבי יש לטומאה מקום אפילו בנזרקין : ספק הכלים טהור. משום דאין בהן דעת לישאל : הממלא בעשרה דליים·בפ"ק דנדה (דף ג:) מייתי ברייתא כה"ג וקתני בה המדלה עשרה דליים זה אחר זה ואמרינן עלה אמר ריש לקיש משום רבי ינאי לא שנו אלא שאין לה אוגנים אבל יש לה אוגנים כולן טמאין דשמא השרץ היה מדלי הראשון ומה שלא יצא עם המים לפי שהאוגנים עכבוהו והא דשביק התם מתניתין דהכא ומייתי ברייתא משום דהכא לא קתני בזה אחר זה ומיירי בממלא עשרה דליים בבת אחת והא קמ"ל דלא חיישי' שמא נגעו הדליים בשרץ ונטמאו משום דהוי ספק טומאה לפה על פני המים דאפי' ברשות היחיד ספיקו טהור כדתנן בפירקין וכדאיתא בשלהי נזיר (דף סד·) אי נמי מתני' מיירי בממלא עשרה דליים זה אחר זה מבור של יין או של שמן דלא קתני מים ולא חיישינן שמא היה שם שרץ מדלי ראשון וכיון דאיירי בעשרה דליים לא שייך כאן מילתיה דרבי ינאי: העליון טהור · ולא חיישינן שמא מן העליון נפל לתחתון : תניא בתוספתא (פ"ד) שרץ בפי חולדה ומהלכת ע"ג ככר של תרומה ונגעה ספק חי ספק מת א) מטמא שחזקה שרצים מתים בפי החולדה וחכמים מטהרים בד"א בזמן שנטלתו והלכה לה אבל אם מצאו מת בפיה טמא [א] ר"ש בן אלעזר אומר שרץ בפי הנחש מהלך ע"ג ככרות של תרומה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור שכן דרך הנחש להיות מגביה את צוארו ומהלך השרץ בפי התרנגול ונבילה בפי הכלב עוברין בחצר אין מטמאין למפרע שאני אומר ממקום אחר הביאום היו מנקרין בהם על הארץ מטמאין למפרע הילך במבוי ועשה עיסה וא"כ נמצא שם שרץ ואמר אילו היה כאן הייתי רואה אותו ר' מטהר ורשב"ג מטמא עד שיאמר ברי לי שלא היה לכאן הרי שטבל ועלה וא"כ נמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שהוא מתעסק באותו המין אחר שטבל הרי זה טמא עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן קבר הנמצא מטמא למפרע בא אחד ואמר ברי לי שלא היה כאן קודם לעשרים שנה אין טמא אלא משעת מציאה ואילך גרעינ' של גפת טמאה שנמצאת בתוך ככר [ב] על גבי תבשיל רותח אע"פ שאין עליה משקה טופח טמאה נמצאת בתוך תבשיל צונן ע"ג ככר [ג] אע"פ שיש עליה משקה טופח טהורה זה הכלל כל שנמצא ברותח אע"פ שאין עליה משקה טופח טמא נמצאת [ד] על גבי ככר בתוך התבשיל צונן אע"פ שיש עליה משקה טופח טהורה גרעינן שבתוך הבית הולכין אחר הרוב פשתן [ה] שטימאתו נדה המסיטו טהור ואם היה לח המסיטו טמא מפני משקה פיה ר' יהודה אומר אף הרוטב טמא מפני משקה פיה אמרו לו כיון שנתנוהו במים רבו עליו וטהור · פירש שרץ בפי חולדה שנטלתו חי בפנינו ונגע ודאי בככרות אלא דלא ידעינן אם חי אם מת בשעת נגיעה והלכה לה שלא ראינוה מת בפיה · שרץ מת בפי הנחש. גפת · פסולת של זתים : אע"פ שאין עליה על הגרעינה משקה טופח טמא הככר דאגב רתיחה פלטה הגרעינה שמן טמא הבלוע לתוכה וטמאה את הככר אבל תבשיל צונן אע"פ שיש על הגרעינה משקה טופח טהור הככר דהנה משקין לא יצאו מן הגרעינה ואין בגרעינה כבינה לטמא את המשקין ואת הככר: הולכין אחר הרוב · שמשתמשין בבית דאם טמאין טמאה ואם טהורים טהורה · המסיטו טהור · דרוק מטמא לח ואינו מטמא יבש כדתנן בפרק דם הנדה (דף כד:) ב) הרוטב שטרא במים דאע"פ שהרוטב נגוב ונתייבש הרוק הוזר ומתלחלח במים ומ"מ כ"ז שהוא יבש טהור דהא דתנן בפ' דם הנדה ואם יכולין לחזור ולהשרות לכמות שהן מטמאין לחין ומטמאים יבשים הא קתני התם וכמה היא שרייתן בפושרין מעת לעת והכא בשאין יכולין לחזור בשיעור זה אלא ע"י שרייה מרובה חוזר ואפ"ה מכיון שחזר מיהא טמא ועוד יש לפרש דר' יהודה לאו איבש קאי אלא אלח ואתא למימר דאין הרוק יוצא ממנו ע"י רטיבה במים וכן משמע בפרק כל הזבחים שנתערבו (דף עט.) דפריך מינה אהניא דחרסן של זב וזבה דאתיא כר' יהודה וקתני שלישי טהור וה"ק הרוטב במים טמא אפי' טובא ומשני שאני רוק דקריר טריסטרים"ט בלע"ז כלומר נבלע בחזקה וקשה לצאת וניחא השתא דמהדרו רבנן כיון שנתנוהו במים רבו עליו וטהור : ה על ספק בית הפרס · כגון תרומה שנכנס לבית הפרס דהוא שדה שאבד בו קבר והיינו ספק דלא ידעינן אם האהילה על הקבר ומיהו קשה למ"ד ברה"י תולין לפיכך נראה דאיירי בשדה שנחרש בה קבר דההוא ודאי מדרבנן: ועל ספק עפר הבא מארץ העמים·דכל עפר ארץ העמים מספקא לן ברקב של מת:ועל ספק בגדי עם הארץ·דכולן מספקא לן שמא ישבה עליהן אשתו נדה כדתנן בגדי עם הארץ מדרס לפרושים ובפ' בנות כותים (דף לב:) פריך עלה מהא דתנן התם ואין שורפין עליהן את התרומה מפני שטומאתן בספק:ועל ספק כלים הנמצאים· דלא ידעינן אם טמאים:ועל ספק רוקים· כל רוקין מספקא לן דילמא דזב ניננהו : ועל ספק מי רגלי אדם·האי ספק לא דמי לאחריני אלא אפילו מספקא לן אי מי רגלי אדם אי מי רגלי בהמה הן דאיכא תרי ספיקי לקולא דאם ת"ל דאדם שמא טהור : שכנגד מי רגלי בהמה · דידועים דשל בהמה הן ורבותא אשמעינן דלא תימא מדהני דבהמה הני נמי דבהמה א"כ משום דכשהם זה אצל זה מנכרי ספי דהם של אדם וליכא אלא חדא ספיקא וי"מ משום דלאו מוכחא מילתא שהם של עובד כוכבים משום דעובד כוכבים נפנה באמצע הדרך אבל ישראל בהמתו אבל ישראל נפנה לצדדין כדאמרי' בחלק (ד' קל:) ולא יתכן דאטומאת עובד כוכבים לא שרפינן תרומה כדאמרינן בפ' בנות כותים (דף לד.) גבי דם מעובד כוכבים דעבדו ביה רבנן הכירא כי היכי דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים אבל בת"כ ובתוס' דמס' זבין(רפ"ב)אמרי' בהדיא דשורפים תרומ' על טומאת עובד כוכבים ובפ' שני דזבים הארכנו בה: ודאי מגען וספק טומאתן· יודע ודאי שנגעה בהן תרומה אבל אינו יודע אם הן טמאין אם לאו כדפרישית בכולהו שורפין : וחכ"א · תלת תנאי איכא הכא אבל בפ"ק דשבת (דף טו:) אין הגירסא כן *ואין שם אלא ר' יוסי ות"ק וגרסי' התם רבי יוסי אומר אף על ספק מגען ברה"י תולין ברה"ר טהורים: ו תולין על מגען· שאינו יודע באי זה מהן נגע או אי זה מהן נשא או הסיט ודאי טמא לאו דידוע של זב או של זבה דא"כ ברשות היחיד לישרוף כשאר כל ספק טומאה אלא אחד טמא שהוא מאדם רוקין ואחד טהור דידוע שהוא מאדם טהור וכיון דאפי' נגע ודאי בטמא אינו אלא מדרבנן השתא דאיכא ספק נגע בטהור תולין ברשות היחיד כדאמרי' בפ' בנות כותים (דף לג:) דאספק ספיקא לא שרפינן תרומה ובין אמגע בין אמשא בין אהיסט בין אלא בין איבש ולא ביבש כ"כ שאין יכול לחזור ולהשרות לכמות שהיה דההוא טהור גמור אפי' ודאי דזב כדתנן בפרק דם הנדה (דף נד:) אלא כגון דיכול לחזור ולהשרות לכמות שהיה ובתוספתא קרי ליה נגובה כלומר שאינו משקה טופח והאי דהקילו לטהר ביבש על ספק מגען ברה"ר ועל משאן בכל ענין תולין דילמא עבוד הכירא במגען דלא לשרוף עלייהו תרומה וקדשים והאי דלא עביד הכירא במשא ולטמייה למגע משום דמשא לא חשיב היכר לפי שיש דברים הרבה דלא מטמו במשא ועוד דמכיון שנשאו חשיב ליה רשות היחיד כדאמר ר' יהודה בתוס' דחשיב ליה מקום סתירה וכיון דחשיב רשות היחיד הא אמרן ברה"י תולין בין לח בין יבש ולכך נמי לא קתני הכא על משאן והיסטן דדילמא היסט ביבש טהור ברשות הרבים כמו מגע כיון דלא חזו ליה והוה מלי למתני ועל מגען והיסטן ברה"ר בזמן שהם לחים ואתיא מתניתין כרבי יהושע דמטמא לקמן פ"ו(מ"ב)טומאה ברשות היחיד וטהרה ברשות הרבים אי נמי אפילו כרבנן דרבנן נמי לא מטהרי אלא בספק נכנס כמו שאפרש שם ואין לתמוה אמאי(משום)דחשבינן משאו כרשות היחיד אע"ג דקאי ברשות הרבים דלכותה אשכחן ברים מסכת נדה (דף ג.) דממעטין מעת לעת שבנדה אפי' ברה"ר ושם ביארנוה ועוד איכא למאן דאמר לקמן בפ"ו דכל למעלה מעשרה אפילו ברה"ר כרשות היחיד דמי: תניא בתוספתא (פ"ה) שני רוקין אחד טמא ואחד טהור[ו]ונגע באחד מהן או שנשאן על גבי החרס רבי יהודה אומר כיון שנתלשו עליו נעשה רשות היחיד אחד רשות היחיד ואחד רה"ר תולין היו נגובין והסיטן בקיסם ברשות היחיד תולין ברה"ר טהור ורבי יוסי אומר ברשות היחיד שורפין ספק נגע ספק לא נגע ספק הסיט ספק לא הסיט ברה"י תולין ברה"ר טהור ר' יוסי [ז] הגלילי אומר ברה"י שורפין היה רוק יחידי ספק נגע ספק לא נגע ספק הסיט ספק לא הסיט ברה"י תולין ברשות הרבים טהור ור' יוסי אומר ברשות היחיד שורפין. פי' כיון שנתלשו עליו נעשה רשות היחיד ומשום הכי אחד רשות היחיד ואחד רה"ר תולין ר' יוסי אומר ברשות היחיד

א) נ"ל רבי . ב) אולי נ"ל הרוק שטראו במים אע"פ שהוא נגוב ונתייבש חוזר ומתלחלח במים .

ד כזית מן המת בפי העורב ספק האהיל על האדם ועל הכלים ברשות היחיד ספק אדם טמא ספק כלים טהור הממלא בעשרה דליים ונמצא שרץ באחד מהן הוא טמא וכולן טהורין המערה מכלי לכלי ונמצא שרץ בתחתון העליון טהור: ה (א) על ששה ספקות שורפין את התרומה על ספק בית הפרס על ספק עפר הבא מארץ העמים על ספק בגדי עם הארץ על ספק כלים הנמצאין על ספק הרוקין על ספק מי רגלי אדם שהן כנגד מי רגלי בהמה על ודאי מגען שהוא ספק טומאתן שורפין את התרומה ר' יוסי אומר אף על ספק מגען ברה"י וחכמים אומרים ברה"י תולין וברשות הרבים טהור: ו שני רוקין אחד טמא ואחד טהור תולין על מגען ועל משאן ועל הסיטן ברה"י ועל מגען ברשות הרבים בזמן שהן לחין ועל משאן בין לחין ובין יבשין היה רוק יחידי ונגע בו ונשאו והסיטו

ד כבר קדם לך בהלכות(פ"ב מ"א) שכזית מן המת מטמא באהל וכן התבאר מה שנטמא באהל אם האהיל על האדם ועל הכלים טמאים אמנם שמנו ספק כלים טהור אע"פ שהן ברה"י לעיקר אשר זכרנו והוא שאין בו דעת לישאל ואף ע"פ שהוא ספק כי לפעמים כל אחד מהכלים נגע בשרץ בעת השאיבה וכן לפעמים יהיה השרץ בכלי העליון אשר ישפך ממנו ובעת מה שספך הגיע בכלי התחתון ועם כל זה טהרנו זה הספק ואמרנו שהעליון טהור והכלי' טהורין זולת אשר נמצא בו השרץ: ה כבר ביארנו בפתיחה שמני הטמאין הן משקין טמאין וידוע שמני הבהמות טהורים וכבר התבאר בתוספת' שאםנתערבו מי רגלים טהורים עם מי רגלים טמאין אמרו רואין אותן כאילו הן יין במים אם בטלו מראיהן טהורים ואם לאו טמאין ואמר שם שאם נתערבו מי רגלי אדם טמא עם מי רגלי בהמה בשוה חצי בחצי הנה זה המעורב ספק אם בטל מראיו ויהיה טהור או לא בטלו מי רגלי האדם ויהיה הכל טמא וזהו מכלל הספיקות אשר שורפים עליהם התרומה וכבר נתבאר בהלכות (פי"ח מ"ו)שארץ העמים ובית הפרס מטמאים במגע ובמשא והיה ספק אם יש בה עלם כשעורה או אין בה וכן הרוק הנמצאות בשווקים הנה לפעמים הוא רוק איש טמא והוא משקין טמאים או הוא רוק איש טהור וכן הכלים הנמצאים אפשר שיהיה כלי טמא או כלי טהור ובגדי עם הארץ ג"כ ספק אם הן טמאין או טהורים וכל עוד שנגעה תרומה באחד מאלו הדברים הטמאים אשר נטמאו בספק הנה היא תשרף לפי שנטמאה וזהו ענין אמרו על ודאי מגען שהוא ספק טומאתן רצה לומר שהתרומה נגעה באחד מאלה באמת וזהו ספק טומאה ולפי שאלה בעצמן טמאין בספק כמו שביארנו ואמר ר' יוסי שספק מגען ג"כ ברה"י שורפין את התרומה וחכ"א ברה"י תולין לפי שהיא שתי ספיקות אחת מהן ספק נגע ספק לא נגע ואת"ל נגע ספק טמא הוא זה הרוק או זה הכלי או טהור והעיקר אצלינו שעל ספק ספיקא אין שורפין את התרומה כמו שיתבאר בד' מנדה ולכן ברה"י תולין וברה"ר טהור כפי העיקר ואין הלכה כרבי יוסי : ו כבר ביארנו בפתיחת זה הסדר שרוק הזב מאבות הטומאה ועוד יתבאר בסוף זבים שהוא מטמא במגע ובמשא ובהסט ויתבאר לך בפ' ז' מנדה (דף נד:) שרוק הזב אמנם יטמא כל עוד שהוא לח אמנם אם יתייבש ונתנגב תכלית היובש הנה לא יטמא כמו שהתבאר שם ואם יהיה ברה"י שני רוקין אחד טמא ואחד טהור ונגע באחד מהן ולא ידע באיזה מהן נגע ואמרו פה טמא אינו רוצה בו טמא ודאי אמנם ירצה בו אחד מן הרוקים הנמצאים אשר קדם המאמר בהן שהן טמאים ושורפים עליהן התרומה כאילו יאמר רוק אחד טהור ודאי וא' נמצא ונגע ונשא או הסיט לאחד מהן ברה"י ולא ידע באיזה מהן נגע הנה זה האיש אם נגע אחר זה בתרומה תולין ואין שורפין לפי שהוא תרי ספקי וזהו ביאור אמרם בהלכה הקודמת שספק מגען ברה"י תולין כי אין הבדל בין נפילת הספק בככר של תרומה עצמה אם לא נגע או בנפילת הספק באיש אשר נגע בתרומה באמת אם נגע ברוק טהור או ברוק הנמצא וכן בשאר הספקות ששורפים עליהן התרומה ואמר שעל מגען ברה"ר (או ברוק הנמצא) תולין עליו את התרומה וסבת זה מה שהתבאר מן התוספתא והוא אמרם כיון שנתלש עליו נעשה רה"י וכוונת זה שהרוק אם יהיה לא יתלה באבר אשר יגע בו וכבר ביארנו שהוא מטמא בכל שהוא ואם הגיע ממנו על גוף זה האיש אי זה שיעור שיהיה הנה הוא ספק ברה"י לפי שגוף האדם אינו רה"ר אמנם אם היה הרוק הנמצא יבש וכן הרוק הטהור ונגע בא' מהן ברה"ר אשר לא נתלה בגופו דבר הנה הוא טהור לגמרי ולא יפסיד התרומה לעולם כמו שקדם בהלכה אשר קודם זאת שספק מגען ברה"ר טהור אמנם אם נשאה ר"ל נשא אחד מהן ולא ידע איזה מהן הנה הוא ג"כ תולין עליו את התרומה אע"פ שהם יבשים לפי שכבר נשא ויצא הספק מרה"ר בהיות זה הרוק נשוא על זה האדם ותכלית מה שאמר שספק טומאה ברה"ר טהור ואם ספק נגע או לא

ו א מיי׳ פי״ד מהל׳ אבות הטומאה הלכה א:
ז ב ג מיי׳ שם הל״ג:
ח ד מיי׳ שם הל״ז:

א) [מיר סג:] ב) [במשנה שבמשניו׳ איתא טמא]:

ה׳חיד שורפין ר׳ יוסי לטעמיה דאמר במתני׳ אף על ספק מגעו ברשות היחיד שורפין. ספק נגע ספק לא נגע הכא מודה ר׳ יוסי כיון דאיכא עדיין ספיקא זו דשמא לא נגע כלל ור׳ יוסי הגלילי אפילו בכי האי גוונא מחמיר: עוד תניא בתוספתא (רפ״ה) דם טמא שנתערב בדם טהור אין דם מבטל דם דברי רבי יהודה וחכמים אומרין רואין אותו כאילו הוא יין במים אם בטל מראיו טהור ואם לאו טמא רוק טמא שנתערב ברוק טהור אין רוק מבטל רוק דברי ר׳ יהודה וחכ״א רואין אותן כאילו הם מים [א] אם בטל מראיו טהור ואם לאו טמא נפל למים תפור טמא נמחה אם בטל [ג] טעמיו ומראיו טהור ואם לאו טמא מי רגלים שנתערבו ביין רואין אותן כאילו הם מים נתערבו במים רואין אותן כאילו הן יין נתערבו במי רגלים אחרים רואין אותן כאילו הן יין במים אם בטל מראיהן טהורין ואם לאו טמאין מי רגלים של עובד כוכבים הולכין אחר הרוב ר׳ יהודה אומר רביעית בשאתים טמא יתר מכן טהור לוקחין ושואלין מי רגלים מ״מ ואין חוששין שמא של נדות הן שלא נחשדו בנות ישראל מכנסות מי רגליהם בשעה שהן נדות חרסן של זב וזבה ראשון ושני טמא ג׳ טהור בד״א בזמן שנתן לתוכן מים אבל לא נתן לתוכן מים אפי׳ עשירי טמא ר״א בן יעקב אומר שלישי אע״פ שלא נתן לתוכו מים טהור זב שהניח פיו על פי הכוס ונמלך שלא לשתותו המסיטו טהור שתה הימנו כל שהוא המסיטו טמא מפני משקה פיו ר״ש אומר רבו משקין שבו על משקין שבפיו נסך מן הפת ומן הבצל המסיטן טהור מן הקישות ומן המלפפון המסיטן טמא מפני משקה פיו ר״ש אומר רבו משקין שבו על משקין שבפיו קליפי פולין קליפי תורמוסין א) שפסטן העובד כוכבים המסיטן טמא שבשווקין הולכין אחר הרוב ר׳ יהודה אומר על ודאי מגען ברשות היחיד שורפין · פי׳ תפור טמא הרוק עב הוא ונקשר זה בזה ואית דגרסי קשור טמא והכל אחד דהוא לשון תפירה·נתערבו במי רגלים אחרים הוה ליה למתני פלוגתא דר׳ יהודה במי רגלים כמו בדם ורוק ובפרק כל הזבחים שנתערבו (דף עט.) תניא בהדיא רבי יהודה משום רבן גמליאל אומר אין דם מבטל דם ואין רוק מבטל רוק ואין מי רגלים מבטלים מי רגלים · מי רגלים של עובד כוכבים דרבנן כדאמרי׳ בפ׳ בנות כותים (דף לד.) בני ישראל מיטמאין בזיבה ואין העובדי כוכבים מיטמאין בזיבה לפיכך הקלו בהן להתבטל ברוב ולרבי יהודה רביעית בשאתים · לוקחין ושואלין מי רגלים ראויין לכבס ולצביעה · חרסן של זב וזבה עביט של מי רגלים של זב וזבה ונשבר וחרסיו בלעו מימי רגלי הזב ואין מטמאין במשא שאף ע״פ שנבלעו טמאין כדתנן במסכת כלים (פ״ט) ומייתי לה בנדה בפ׳ האשה (דף סב:) חרסין שבלעו משקין ונפלו לאויר התנור טמא שסוף משקה לצאת בהיסק התנור פעם ראשון ושני הליחו שתי פעמים טמא שעדיין לא פלטו מימי רגלים שבו בשלישי טהור משנתן לתוכו מים ג׳ פעמים טהור שפלטו מימי רגלים הנבלעים בו אבל לא נתן לתוכו מימי רגלים אלא הליחו במי רגלים של טהור אפי׳ עשירי טמא דמין במינו לא בטיל ור׳ יהודה היא כדאיתא בזבחים (דף עט׳) שפסטן העובד כוכבים שקלפן העובד כוכבים והא דלא תנא שפסטן הזב דקאי ביה משום דאין דרך ישראל לקלף בפיו· אחר הרוב אם רוב העובדי כוכבים המסיטן טמא ואם רוב ישראל המסיטן טהורי׳ ר׳ יהודה אומר על ודאי מגען ברה״י שורפין אספיקות דמתני׳ קא מהדר ואתא למימר דאין שורפין על ודאי מגען אלא ברשות היחיד: ז ספק מים שאובין למקוה׳ בפ׳ שני דמקואות (מ״ג) מפרש ספק מים שאובין שטיהרו חכמים: ספק טומאה צפה על פני המים· כגון שרץ צף על פני המים: ספק נגע ספק לא נגע טהור. שאין לטומאה מקום וכן מת לענין מגע כדפרישית לעיל וכן כל טומאה הנזרקת ומקראי נפקא לן בשלהי נזיר (דף סד׳): ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור. בסיפא מפרש כיצד ופליג ר׳ יוסי וסתם מתניתין ר״מ כדמשמע בפ״ק דפסחים (דף טז׳) והתם מפ׳ טעמא משום דטומאת עצמן דאורייתא לטמא אחרים דרבנן: ספק ידים· בפרק שני דמסכת ידים פירשנוה ורבי יוסי פליג התם דאמר ליטהר טמא: ספק רשות הרבים טהור· היינו ספק טומאה ברה״ר דקי״ל בכולי הש״ס דטהור: ספק דברי סופרים· מפרש לקמיה וכן ספק החולין · ספק שרצים ספק נזירות ספק בכורות ספק קרבנות· כולהו מפרש בשילהי פרקין ובפ׳ שני דנדרים (דף יח:) פריך ממתני׳ אהא דתנן התם סתם נדרים להחמיר ומשני הא ר״א דאמר במקדיש חיתו ובהמתו דלא הקדיש ב) אלא הכוי הא רבנן ופריך במאי אוקימתא לספק נזירות להקל כר״א אימא רישא ספק משקין ליטמא טמא ואי רבי אליעזר הא אמר אין טומאה למשקין כל עיקר למ״ד ג) (רבו) ממש אלא ר׳ יהודה דפרי (נזיר דף ח׳) בהריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור ונגנב או שאבד ותימה לר׳ יהודה נמי תיקשי ליה מרישא דקתני לטמא אחרים טהור ור׳ יהודה קאמר בפסחים פ״ק (דף יז׳) לכל טמא אפילו לטמא אחרים דהא דמשקין התם דהדר ביה ר׳ יהודה היינו מכלים וי״ל דסוגיא דנדרים סוברת דהדר ביה לגמרי אפילו מאוכלים ומשקין ולמסקנא דנדרים ניחא: ח ר״ש אומר בכלים טמא · דחשיב יש לטומאה מקום: ספק ירידתו טמא · שדרך אדם כשיורד לבריכה של מים שכל דבר שבמים בא עליו מחמת היסט שמתחיל לרחוץ את עצמו אבל כשעולה מן המים כל דבר ילך לצידי הבריכה כדמפרש בתוספתא: אפי׳ אין שם אלא מלא האדם והטומאה · שאי אפשר לו שלא נגע אפ״ה טהור קסבר דטומאה צפה לא מטמא: תניא בתוספת׳ (פ״ה) כשם שטיהרו ספק טומאה צפה על המים בין בכלים בין בקרקע כך טיהרו ספק טהרה צפה על המים בין בכלי בין בקרקע כיצד עריבה שהיה טמאה טמאה מת וככר תרומה[ד]כרוך בסיב או בנייר נתון לתוכה וירדו גשמים ונתמלא ונותר הרי הוא צף על פני המים ספק נגע בצידי עריבה ספק לא נגע ספיקו טהור מפני שזה ספק טהרה צפה ר״ש אומר בכלים טמא בקרקע טהור חוץ מכזית מן המת [ה] וכל המאהילים שהן מטמאים מלמעלה כלמטה ר׳ יהודה אומר ספק ירידתו טמא מפני שהמים [ו] צלולים *ואי אפשר לו ליגע ספק עלייתו טהור מפני שהמים דוחפין אותו לגדדין · פי׳ כרוך בסיב ובגדדין מגולה דכשמונח בשולי העריבה הסיב והנייר מפסיק וכשהגשמים יורדין לתוכה והככר עולה ...

ברה״ר שורפין עליו את התרומה ואין צריך לומר ברה״י: ז אאלו ספיקות שטיהרו חכמים ספק מים שאובים למקוה ספק טומאה צפה על פני המים ספק משקים להטמא טמא ולטמא טהור ספק ידים להטמא ולטמא ולהטהר טהור ספק רה״ר ספק דברי סופרים ספק החולין ספק שרצים ספק נגעים ספק נזירות ספק בכורות וספק קרבנות: ח א) בספק טומאה צפה על פני המים בין בכלים בין בקרקע ר״ש אומר בכלים טמא ובקרקע טהור רבי יהודה אומר ספק ירידתו טמא וספק עלייתו טהור ר׳ יוסי אומר גאפילו אין שם אלא מלא אדם וטומאה טהור: ט דספק משקין להטמא טמא כיצד טמא שפשט את רגלו לבין משקין טהורים ספק נגע ספק לא נגע ספקו טמא היתה ככר טמאה בידו *וזרקה לבין משקין טהורין ספק נגע ספק לא נגע ספקו ב) [א] טהור ולטמא טהור כיצד היתה מקל בידו ובראשה משקין טמאין וזרקה לבין ככרות טהורים ספק נגע ספק לא נגע ספקו טהור: י רבי יוסי אומר ספק משקין לאוכלים טמא ולכלים טהור כיצד שתי חביות אחת טמאה ואחת טהורה ועשה עיסה מאחת מהן ספק מן הטמאה עשה ספק מן הטהורה וזה הוא ספק משקין לאוכלין טמא ולכלים

נגע אשר עלה הדברים אשר נפל בהן הספק ברה״ר אמנם המשא הגה לא לעיקר אשר זכרנו והוא אמרם כיון שהלם נעשה רה״י אמר היה רוק יחידי ר״ל רוק יחידי נמצא ונגע בו או הסיטו ואפי׳ ברה״ר כי זה הלום שורפין עליו את התרומה כפי מה שהתבאר שעל ודאי מגען שהוא ספק טומאה שורפים ואפי׳ ברה״ר כפי מה שביארנו בהלכה הקודמת ומבואר הוא שאמרו פה ברוקין היבשים לא ירלה בהן שהן יבשים בתכלית שהן אז לא יטמאו כמו שיתבאר בנדה (שם) ואפי׳ היה רוק הזב ודאי אמנם ירלה בהן שהבו מן הנגוב בגדר שלא יתלה ביד [אדם] אם לא ימששהו לכוונה אשר ביארנו ולזה אמרה התוספתא נגובים ולא אמר יבשים: ז ידוע הוא שג׳ לוגין מים שאובים פוסלים את המקוה ואם נפל הספק אם נפלו המים שאובים לזה המקוה או לא נפל או נפל הספק ג״כ היש בהן השיעור אשר יפסול אם לא הנה המקוה כשר כמו שיתבאר בשני ממסכתא מקוואות והוא מתחיל לבאר כל ספק מאלה י״א ספיקות הנספרות: ח מאשר לא תנוח זאת הטומאה על גב הקרקע שמו ספיקו טהור כי ספק הוא אם נגע או לא נגע ור׳ שמעון אומר אם היו המים אשר הטומאה לפה על פניהם בכלים ספיקו טמא רבי יהודה אומר שאפי׳ היו בקרקע וספק הוא אם נגע או לא נגע כי המים אז כחו והטומאה אז נחה לפי שהוא ירלה פה בירידה רדתו לטבול באלה המים או לרחוץ בהן ואם טבל ועלה ונסתפק אם נגע או לא נגע בעת עלותו הנה הוא טהור כי *ברדתו אל המים תדחה הטומאה לגדדים ותרחק ממנו והוא אמרם בתוספתא (פ״ה) מפני שהמים דוחפים אותה לגדדין ור׳ יוסי אומר אפילו היה המקום לר בגדר שתבא הטומאה וידביקהו כל עוד שלא יתאמת שהוא נגע ספיקו טהור להיותו לפה על פני המים ומבואר הוא שזה כולו אמנם ברה״י אמנם ברה״ר אפי׳ לא תהיה לפה ספיקו טהור כמו שיתבאר ועוד התבאר במסכת נזיר (דף סד׳) שזה הדין אמנם הוא לענין שרץ בלבדי וזה שת״ק אומר שאמרו בכל השרץ השורץ יורה שהוא מטמא בכל מקום שהשרץ ואפי׳ על פני המים ואמרו על הארץ יורה שהוא לא יטמא אלא על הארץ ואמר אם לא יהיה השרץ על הארץ ונסתפק אם נגע או לא נגע ספקו טהור *ור׳ יהושע יקבל מופת מאומרו (ויקרא יא) אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור הנה זה מופת שהשרץ לא יטמא במים ואחר אמר ונוגע בנבלתה יטמא עד הערב הנה זה יורה שמי שנגע בשרץ וירד במים טמא ויגיע מזה אם נתאמת בנגע שהוא טמא ואם נסתפק אם נגע או לא נגע טהור זה במעין ובור אשר המים בקרקע אמנם אם יהיו המים בכלים ספיקו טמא והלכה כת״ק והתבאר רבי יוסי והגעתו בענין אמתי: ט זה כולו מבואר וזה שהוא אומר אם נפל הספק בטומאה בעצמה אם נטמא אם לא נטמא ספיקו טמא וישובו משקים טמאים ואם נפל הספק בטמא זולתו יהיה הזולת טהור כמו שהמשיל והביא המשל באים טמא וכבר טמא להודיענו שאין הבדל בין היות הספק נופל במי שיש בו דעת לישאל או שאין בו דעת לישאל הנה ספק המשקים לענין אם נטמאו בעצמן טמא: י רבי יוסי אומר שהעיסה טמאה להיותה אוכלין והעריבה אשר שם נילושה בה זאת העיסה טהורה להיותה כלים ובטומאת משקין ג׳ סברות שיש אחד שאומר שאין טומאת משקים מן התורה כל עיקר ואפי׳ לטמא עצמם אמנם הוא מדרבנן ושאומרו ית׳ (שם) וכל משקה אשר ישתה בכלי יטמא אמנם ירלה בו שמשקין התלושין מן הקרקע מכשירין אע״פ שהן בכלים וכוונת יטמא יכין לטומאה או יכשיר ושם מי שיחשוב שטומאת משקים בעצמן מן התורה כמו שנראה מלשון הפסוק וטומאת זולתן מדרבנן וזהו סברת ת״ק ולזה אמר שאם נפל הספק בטומאת עצמן ספיקו טמא ואם נפל הספק בטומאת זולתן ספיקו טהור להיות זה מדרבנן ושם מי שיחשוב שאפילו לטמא משקים בזולתו מן התורה ושאמרו יתברך יטמא ירלה בו זולתן וזו היא סברת ר׳ יוסי ולזה אמר שאם נפל הספק בטמא המשקים לאוכלין הנה האוכלין טמאים אמנם אם נפל הספק בטמאם לכלים הנה אלה הכלים טהורים לפי שהמשקים טמאים

טהור: **יא** ספק ידים להטמא ולטמא ולהטהר טהור ספק רשות הרבים טהור ספק דברי סופרים אבל אוכלים טמאין שתה משקין טמאין בא ראשו ורובו במים שאובים או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשת לוגין מים שאובים ספקו טהור אבל דבר שהוא אב הטומאה והוא מדברי סופרים ספקו טמא: **יב** ספק החולין זו טהרת פרישות ספק שרצים כשעת מציאתן ספק נגעים בתחלה טהור עד שלא נזקק לטומאה משנזקק לטומאה ספקו טמא א) ספק נזירות מותר ג) ספק בכורות אחד בכורי אדם ואחד בכורי בהמה בין טמאה בין טהורה ג) שהמוציא מחבירו עליו הראיה: **יג** ספק קרבנות ד) האשה שיש עליה ספק חמש לידות ספק חמש זיבות מביאה קרבן א' ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה:

פרק חמישי

א השרץ והצפרדע ברשות הרבים וכן כזית מן המת וכזית מן הנבלה ועצם מן המת ועצם מן הנבלה וגוש מארץ טהורה וגוש מבית הפרס גוש מארץ טהורה וגוש מארץ העמים שני שבילים אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהם ואין ידוע באיזה מהן הלך האהיל על אחד מהם ואין ידוע על איזה מהן האהיל הסיט את אחד מהם ואין ידוע איזה מהם הסיט רבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרין: **ב** אחד שאמר נגעתי בזה ואיני יודע אם הוא טמא ואם הוא טהור נגעתי ואיני יודע באיזה משניהן נגעתי רבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרין ר' יוסי מטמא בכולם ומטהר בשביל שדרך בני אדם להלוך ואין דרכן

השרץ פרק חמישי טהרות

לינע: ג ״שני שבילים א׳ טמא ואחד טהור הלך באחד מהם ועשה טהרות ונאכלו הזה ושנה וטבל [א]טהור הלך בשני ועשה טהרות הרי אלו טהורות אם קיימות הראשונות אלו ואלו תלויות אם לא טהר בינתים הראשונות [ב] תלויות והשניות ישרפו: ד ״השרץ והצפרדע ברשות הרבים נגע באחד מהם ועשה טהרות ונאכלו טבל נגע בשני ועשה טהרות הרי אלו טהורות אם קיימות הראשונות אלו ואלו תלויות אם לא טבל בינתים הראשונות תלויות והשניות ישרפו: ה א) ״שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות רבי יהודה אומר ״אם נשאלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו טהורין ואם נשאלו שניהם כאחד טמאים רבי יוסי אומר בין כך ובין כך טמאים: ו ״שני ככרים אחד טמא ואחד טהור אכל את א׳ מהם ועשה טהרות ובא חבירו ואכל את השני ועשה טהרות ר׳ יהודה אומר ״אם נשאלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו טהורין ואם נשאלו שניהם כאחד טמאים רבי יוסי אומר בין כך ובין כך טמאים: ז ״מי שישב ברה״ר ובא אחד ודרס על בגדיו או שרקק ונגע ברוקו על רוקו שורפים את התרומה ועל בגדיו הולכין אחר הרוב ישן ברה״ר ועמד כליו טמאים מדרס דברי ר״מ וחכמים ״מטהרים ב) נגע באחד בלילה ואין ידוע אם חי אם מת ובשחר עמד ומצאו מת ר״מ מטהר וחכמים ״מטמאים שכל הטומאות כשעת מציאתן: ח ״שוטה אחת בעיר או עובדת כוכבים או כותית כל הרוקין שבעיר טמאין ״מי שדרסה אשה על בגדיו או שישבה עמו בספינה אם מכירתו שהוא אוכל בתרומה כליו טהורין ואם לאו ישאלנה: ט ג) עד אומר נטמא והוא אומר לא נטמאתי טהור שנים אומרים נטמאת והוא אומר לא נטמאתי ר״מ מטמא וחכ״א ״הוא נאמן ע״י עצמו עד אומר נטמא ושנים אומרים לא נטמא

א) עדיות פ"ג מ"ז : ב) פסחים י. ב"ב נה: ע"ז ע. :

א א מיי' פ"כ מהל' אבות הטומאה הלכה י :
ב ב מיי' שם פי"ח הלכה טו :
ג ג ד מיי' שם פט"ו הלכה ה :
ד ה מיי' שם הל"ט :
ה ו מיי' שם פרק כ הלכה ח :
ו ז מיי' שם הל"ט :
ז ח ט מיי' שם פי"ח הלכה ה :
ח י מיי' שם פרק כ הלכה ט :

דמהני משמע דלהך תנא לית ליה דמתרץ דבוריה דלגבי אחריני נמי היה לו להועיל אלא קסבר דנאמן על עצמו : עוד תניא בתוספתא (פ"ו) מביא אדם קרבן על ידי בנו ובתו הגדולים על ידי עבדו ושפחתו העברים ואם היה מכחישן נאמן על ידי עצמו כיצד אמרו לו נדרת והוא אומר תנאי היה בלבי שומעין לו אמרו לו נדרת והוא אומר לא נדרתי משהגיעוהו אמר תנאי היה בלבי אין שומעין לו אמרו לו אשתך נדרה והוא אומר בלבי היה להפר שומעין לו אמרו לו אשתך נדרה והוא אומר לא נדרה משהגיעוהו אמר בלבי היה להפר אין שומעין לו נאמן אדם לומר בני זה בן תשע שנים ויום אחד בתי זו בת שלש שנים ויום אחד לחייב עליהן קרבן אבל למכות ולעונשין הרי זה אינו נאמן · פי' עבדו ושפחתו העבריים לא משכחת קרבן באמה העבריה דאי בהביאה שערות מאי בעיא גביה·משהגיעוהו שאמרו לו דברים וסימנין שלא היה יכול להעיז פניו ולהכחישן· בן תשע ביאתו ביאה וכן בת שלש לכל עריות שבתורה מומתין על ידו והן פטורין ומימרא היא בקדושין פ' האומר (ד' סג:) דאמר רב חסדא בני זה בן ט' שנים ויום אחד בתי זו בת ג' שנים ויום אחד נאמן לקרבן ולא למכות ולעונשין ומייתי התם תניא כותיה מברייתא דקתני כה"ג גבי בני זה בן י"ג שנה ויום אחד בתי זו בת י"ב שנה ויום אחד נאמן לערכין ולחרמין ולהקדשות אבל לא למכות ולעונשין ותימה אמאי לא מייתי ברייתא דהכא דהיינו ממש דברי רב חסדא : ברה"י *טעמא דחשיב כשאר ספיקי טומאה ובכי האי גונא אמרי' בפ' אמרו לו (דף יח:) גבי חלב דמביא אשם תלוי: תניא בתוספתא (פ"ו) היו חמוריו ופועליו טוענין טהרות והפליגו [א] לפניו יותר ממיל הרי אלו טהורין מפני שהוא בחזקת המשתמר ואם אמר להם לכו ואני בא אחריכם כיון שנכסו מעיניו הרי אלו טמאין שנים אומרים נטמא ושנים אומרים לא נטמא ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור · פי' אם אמר להם לכו ואני בא אחריכם בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סט.) מפרש מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא : ברה"ר ספיקו טהור משמע הכא דבתרי ותרי נמי אמרינן ברה"ר ספיקו טהור וקשה דלא משמע כן בפרק בכל מערבין (דף לה:) גבי הא דתנן תרומה ונטמאת ספק מבעוד יום ספק משחשיכה ר"מ אומר הרי זה חמר גמל ופריך עלה מהיא דנגע באחד בלילה דר"מ מטהר וברה"ר איירי כדפרישית לעיל ומשני רבה ורב יוסף דמתני' דהתם בשני כתי עדים אחת אומרת מבעוד יום ואחת אומרת משחשיכה ש"מ דכי האי גונא לא מטהרינן ברה"ר ובפרק ארבעה אחין נמי משמע דתרי ותרי לכל הפחות הוי ספיקא דרבנן :

א ונעשה רשות הרבים·כגון בקעה דלקמן דבימות הגשמים רשות היחיד ובימות החמה רשות הרבים : כשהוא רשות היחיד ספיקו טמא. דאפי' ברה"י ראשון מטמינן מספק כלים שהיו עמו דשמא מת מטעה שהיה שם ור"ש סבר כיון דרשות הרבים מפסקת טהור שהרי חשבנוהו חי משהוליאוהו לרשות הרבים כיון דקים לן ברשות הרבים ספיקו טהור : תניא בתוספ' (רפ"ז) המסוכן הנתון בחנות [ב] ונכנס לסטיו טהור הוליאוהו מסטיו והחזירוהו לחנות שנייה טמא ור"ש מטהר [ג] שהי' ר"ש אומר רשות הרבים מפסקת (למפרע א) שאני אומר מת היה ברשות היחיד וחיה ברשות הרבים · פי' חנות רשות היחיד וסטיו רשות הרבים · לחנות שנייה כלומר פעם שנייה ושם מלאוהו שמת · מת היה ברשות היחיד כלומר בפעם שנייה מת · וחיה ברשות הרבים כמו וחיה כלומר חי היה כשהיה בסטיו דהוא רשות הרבים: **ב ארבעה** ספקות· משנה היא כמו כן בעדיות (פ"ב מ"ג) הטמא עומד· היינו הא דתנן לעיל בפרק ד' השרץ בפי חולדה והנבילה בפי הכלב עברו ביני טהורין או שעברו טהורין ביניהם ספיקו טהור מפני שאין לטומאה מקום וסתמא כרבנן והשתא הא דקתני הכא ספק נגע ספק לא נגע קאי אכולהו אבל ספק האהיל ספק לא האהיל לא קאי אעומד ועובר למאי דפרישית לעיל פרק ד' דספק טומאה לפה וזורקת לא מטהרינן באהל אלא דווקא במגע כדמוכח בשלהי נזיר (דף סד'): טומאה ברה"י וטהרה ברשות הרבים · כגון חנות הפתוח לרה"ר וספק נכנס כדקתני באידך בבא : **ג** עלה לראשו של אילן · דחשיב רשות היחיד : הכניס ידו לחור שיש בו טומאה · דחור חשיב רשות היחיד ואע"פ שהאדם עומד ברה"ר כיון שהכניס ידו לחור כעומד ברה"י דמי והא דמטהרי רבנן לעיל טומא' ברה"י וטהרה ברה"ר היינו בספק נכנס ונגע (או האהיל או הסיט או נכנס) : נכנס לאחת מהן . כגון שהיו שתי החנויות אחת טמאה ואחת טהורה. תניא בתוספתא (שם) יש דברים ברשות הרבים ועשאום כרשות היחיד קופה ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים וטומאה בתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור הכניס ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא היתה כפישה על כתיפו וככר של תרומה כרוך בסיב או בנייר נתון לתוכה ספק נגע בה אחר ספק לא נגע ספיקו טהור הכניס ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא חמור ברה"ר גבוה י' טפחים וטומאה על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור פשט ידו על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא סלע ברה"ר גבוה עשרה טפחים וטומאה על גביו ספק נגע ספק לא נגע טהור עלה לראשו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא היה זה רכוב על חמורו וזה רכוב על חמורו א' טמא וא' טהור ספק נגעו זה בזה ספק לא נגעו ר"ע מטמא ור' יוסי מטהר בנו של זה מורכב על כתיפו ובנו של זה מורכב על כתיפו א' טמא וא' טהו' ספק נגעו זה בזה ספק לא נגעו ר"ע מטמ' ור' יוסי מטה' היתה חביל' על כתיפו והרוק מודבק בכותל למעל' מי' טפחי' ספק הסיט ספק לא הסיט ר"ע מטמא ור' יוסי מטהר שהיה ר' [ד] יוסי אומר כל שהוא ברה"ר למעלה מי' טפחים הרי הוא כרה"י ורבי יוסי אומר כל שדרך הילוכו ברה"ר פטור . פי' היתה כפישה אינה מקבלת טומאה מדמלגלת בנתונה על פי הבור כדתנן במס' אהלות פרק ה' ותימה למה נקט ככר של תרומה כרוך בסיב או בנייר בלאו הכי לא איפשר לטמאות מחמת כפישה וי"ל דמשום רבותא דסיפא נקטיה דחיישי' מספק בהכניס ידו טמא נגע אע"פ שכרוך בסיב : ספק נגע ספק לא נגע טהור·כולהו ספק נגע דטהור בהנך ברייתא היינו ספק הכניס ידו לתוכה דהוה ליה טהרה ברה"ר וטומאה ברה"י כדפרישית במתני' אי נמי כגון שהטומאה בולטת לחוץ ספק נגע בה·שהיה ר' יוסי אומר טעות סופר הוא ור"ע גרסינן ובמילתיה דר' יוסי דכל שכדרך הילוכו לא גרסי' פטור רק טהור ובעניין אחר א"א ליישב ולמאי דגרסי פטור יש לפרש דאלמעלה מעשרה קאי ולענין שבת כגון זרק ברה"ר כדאמרי' בפ' הזורק (ד' ק:) דלמטה מעשרה מחייב למעלה מי' לא מחייב דלא חשוב כרה"ר: **ד** וספיקי ספיקות כדמפרש כיצד: ספק ביאה טהור·בשלהי חזקת הבתים (דף נה:) פרשב"ם משום דשם ספק ביאה ספק ספיקא הוא דשמא לא נכנס ואפי' נכנס שמא לא נגע ור"ת מפרש דאפי' בשדה דמלא טומאה דאם נכנס א"א שלא יגע וליכא אלא חדא ספיקא מטהר ר"א בספק ביאה משום דבעי דומיא דסוטה שהוא ספק נגע דודאי נסתרה אלא דלא ידעינן אם נטמאת אבל ספק ביאה טהור·ובחזקת הבתים הארכנו בדברים : **ה** בימות הגשמים חשיבא רה"י לפי שבני אדם נזהרין מלילך ע"ג הזרעים חשיב רה"י : ר"א מטהרי דהוה ליה ספק ביאה ואין כל הבקעה חשובה כשדה אחת לפי שהשדות חלוקים זה מזה במצרים ומיהו במצר *והצר פלוגתא היא בחזקת הבתים (שם) אי מפסיקין לפאה ולטומאה ולמ"ד אין מפסיקין יש לפרש דהא דחשיב ר"א ספק ביאה היינו היכא דמפסיקין נחל או שלולית ודרך הרבים או דרך היחיד כל הנהו דתנן דמפסיקין לפאה ועוד משכחת היכ' דיש לו שם נווי כדתני' בתוס' (פ"ז) נכנס לבקע' בימות הגשמי' וטומא' בשד' פלונית[ה] אמרו לפני ר"א הרי היא של יחידי פי' ר' מריטם משמו כל שיש לה שם בפני עצמה כלומר הרי היא של יחידי שכל הבקעה תחשב כשדה אחת ואין כאן ספק ביאה אלא ספק נגע או האהיל : **ו** עד שיאמר לא נגעתי · לאו דווקא שיאמר ברי לי שלא נגעתי דה"ה היכא דאיכא למתלי ספי שלא נגע כדמוכח בפ"ק דפסחים (דף ט') גבי חולדה וכרדלם מצויין שם: אי זו רה"ר במסכת נזיר בפרק שני נזירים (ד' נז') משמע דכל היכא דאיכא תלתא חשיב רשות הרבים לטומאה דילפינן מסוטה דהוית רשות היחיד דליכא אלא תרי בועל ונבעלת והשתא כל הני גווני דתנן הכא דהוו רה"ר כגון שבילין ובקעה בימות החמה ובסילקי וכיוצא בהן דחשיב במתני' אע"ג דליכא תלתא בההיא בקעה שנולד הספק כיון דרבים מצויים שם כרשות
הרבים

[צ"ל וחצר]

בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טהור שנים אומרים נטמא ועד אומר לא נטמא בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמא עד אומר נטמא ועד אומר לא נטמא אשה אומרת נטמא ואשה אומרת לא נטמא ברשות היחיד טמא וברשות הרבים טהור :

פרק ששי

א אמקום שהיה רשות היחיד ונעשה רשות הרבים חזר ונעשה רה"י כשהוא רה"י ספקו טמא כשהוא רשות הרבים ספקו טהור בהמסוכן ברה"י והוציאוהו לרה"ר והחזירוהו לרה"י כשהוא ברה"י ספקו טמא כשהוא ברה"ר ספקו טהור ר' שמעון אומר רה"ר מפסקת: **ב** א) ארבעה ספיקות רבי יהושע מטמא וחכמים גמטהרין כיצד דהטמא עומד והטהור עובר הטהור עומד והטמא עובר ההטומאה ברה"י וטהרה ברשות הרבים הטהרה ברה"י והטומאה ברה"ר ספק נגע ספק לא נגע ספק האהיל ספק לא האהיל ספק הסיט ספק לא הסיט ר' יהושע מטמא וחכמים מטהרין : **ג** ואילן שהוא ברשות הרבים והטומאה בתוכו עלה לראשו ספק נגע ספק לא נגע ספקו טמא הכנים ידה לחור שיש בו טומאה ספק נגע ספק לא נגע ספקו טמא זחנות שהוא טמא ופתוח לרה"ר ספק נכנס ספק לא נכנס ספקו טהור ספק נגע ספק לא נגע ספקו טהור שתי חנויות אחד טמא ואחד טהור נכנס לאחד מהם ספק לטמא נכנס ספק לטהור נכנס ספקו טמא: **ד** חכל שאתה יכול לרבות ספקות וספק ספקות ברשות היחיד טמא ברשות הרבים טהור כיצד נכנס למבוי והטומאה בחצר ספק נכנס ספק לא נכנס טומאה בבית ספק נכנס ספק לא נכנס ואפי' נכנס ספק היתה שם ספק לא היתה שם ואפילו היתה שם ספק שיש בה כשיעור ספק שאין בה כשיעור ואפי' שיש בה ספק טמאה ספק טהורה ואפילו טמאה ספק נגע ספק לא נגע ספקו טמא רבי *אליעזר אומר ספק ביאה טהור ספק מגע טומאה טמא : **ה** ב) נכנס לבקעה בימות הגשמים והטומאה בשדה פלונית ואמר הלכתי למקום הלז ואיני יודע אם נכנסתי לאותו השדה ואם לא נכנסתי רבי אליעזר מטהר וחכמים טמטמאין : **ו** יספק רה"י טמא עד שיאמר לא נגעתי ספק רשות הרבים טהור עד שיאמר נגעתי איזו היא רה"ר
שבילי

על העיקר הקודם שספק טומאה ברה"י טמא וברה"ר טהור ואין הלכה כר"מ :

א המסוכן· הוא המתעלף והוא ספק אם הוא חי או שהוא מת בעת שנגע בו ואמר רבי שמעון רה"ר מפסקת כוונתו שזה המתעלף אשר ספקו ברה"י טמא ואחר הוליאוהו לרה"ר אותו אשר נגע בו שם טהור ואחר הכניסוהו לרה"י פעם שנית הנה אשר נגע בו בזה ברה"י טמא ואשר נגע בו ברה"י הראשונה קודם שילא לרה"ר ישוב טהור מאחר שאמרנו שאשר שנגע בו ברה"ר טהור לפי שהוא שם בחזקת חי הנה מן הראוי שיהי' טהור אשר נגע בו לפני זה והוא ברה"י כי איך יאמר שהוא עתה ברה"ר חי ולפני זה כשהיה ברה"י היה מת זה יהיה שקר וזהו ענין אמרו רה"ר מפסקת ר"ל יסור משפט הספק הקודם ברה"י ולשון התוספת' בביאור מאמר רבי שמעון כן הוא ור"ש מטהר שהיה ר' שמעון אומר רה"ר מפסקת למפרע שאינו יכול לומר מת היה ברה"י וחי ברה"ר ואין הלכה כר"ש: **ב** הספק הראשון שיהי' מצורע תחת אהל ועבר איש טהור לשם ונסתפק לו אם הגיע תחת אהל אחד עם המצורע ונטמא כפי מה שהתבאר בי"ג מנגעים או לא נהיה עמו באהל אחד והספק השני שיהיה איש טהור תחת אהל ועבר איש מצורע תחת זה אהל ונסתפק לו אם עמד המצורע בעת עברו ונטמא האיש הטהור או לא עמד כפי מה שביארנו שם *מזה הפרק אמר באחרית ההלכה ספק האהיל ספק לא האהיל והספק הג' שיהיה דבר טמא ברה"י ודבר טהור ברה"ר ונגע באחד מהן או הסיטו או האהיל עליו אם היה אחד מהן ממה שיטמא באהל ולא ידע אם נגע בדבר הטמא או בדבר הטהור והספק הרביעי שהדבר הטמא ברה"ר ודבר הטהור ברה"י ונפל הספק ג"כ באיזה מהן נגע ורבי יהושע ידין בטומאה בכל ספק מהן ואין הלכה כר' יהושע: **ג** עוד יתבאר לך בזה הפרק שרשות היחיד לענין טומאה אין מתנאו שיהיה רה"י גם כן לענין שבת ולכן לא יעלה בלבבך שזה האילן בו תנאי בהעלותו או בעביו וכן החור אבל אין תנאי בזה אלא אע"פ שראש האילן והחור בהיות האדם אינו יכול להשתמש בהן אינו רגיל להלוך בהן הנה הן רה"י לטומא' טמא וספקו טמא וידוע הוא שהחנו' רה"י ואם היתה החנות טמא ופתחו ברה"ר הנה כלל החנויות כמו דבר טמא ברה"ר כמו שאילו הסרך ברה"ר וספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור ג"כ זה החנות הטמא אשר הוא ברה"ר אם נסתפק אם נכנס בו או לא נכנס ספיקו טהור אמנם אם נפל הספק באיזה חנות נכנס וכל אחד מהן רה"י הנה הוא ספק טומאה ברה"י אשר ספיקו טמא : **ד** ידוע שהחצר רה"י כמו הבית וכל זה דבור מבואר ואין הלכה כר"א : **ה** הבקעה·השדות אשר יחרשו ויזרעו והם בימות הגשמים רה"י לענין טומאה ושבת כמו שהתבאר בזה הפרק וסבת זה שבזה הזמן לא ילך בהן אדם לבלתי יפסידו ברגליהם ואם היה השדה מכלל השדות טמאה ואמר אני נכנסתי בזאת הבקעה אשר בה שדות הרבה ולא נודע אם הלך בזה השדה אם לא ר"א מטהר לפי שהוא ספק ביאה וחכמים מטמאים כפי העיקר אשר קדם מסברתם
שספק

[צ"ל ובזה]

הגהות הגר"א

[א] משנה ט בר"ש והפליגו אפילו יותר ממיל . כצ"ל : פ"ו [ב] מ"א בר"ש המסוכן . הנתון בחנות והכנסוהו לסטיו החנות טמא והסטיון טהור כצ"ל : [ג] שם . מטהר את הראשונה שהיה רש"א רה"ר מפסקת למפרע שאינו יכול לומר מת היה ברה"י וחיה ברה"ר כצ"ל . ומ"ש בר"ש כלומר בפעם כו' . נמחק : [ד] שם מ"ג שהיה ר"ע אומר כל שהוא ברה"ר למעלה ט' . כצ"ל : [ה] שם מ"ה וטומאה בשדה פלונית. ואמר הלכתי למקום פלונית אמרו לפני ר"א וכו'. כצ"ל :

פירוש הרא"ש

א) שם איתא שאינו יכול לומר מת וכו' .

...אם נכנס שמא לא נגע ור"ת פירש דאפילו בשדה מלאה טומאה דאם נכנס א"א שלא יגע מטהר ר"א בספק ביאה משום דבעי' דומיא דסוטה דודאי נסתרה ספק נבעלה ספק לא נבעלה ה"נ ספק מגע מטמאינן ולא ספק ביאה : **ה** נב...
...ימות הגשמים או חשיב בקעה רה"י לפי שאין כל אדם נכנס בה מפני הזרעים : ר"א מטהר . משום דהוי ספק ביאה לפי שהבקעה חלוקה בשדותיה זו מזו במצריהן ולמאן דאית ליה בפרק חזקת הבתים דמצר אינו מפסיק לטומאה צ"ל דמ...
...נחל ושלולית ודרך הרבים ודרך היחיד חד מכל הני דתני שמפסיקין לפיאה א"נ היכא שיש לשדה שם נווי כדאיתא בתוספתא פירש ר' מרינוס משמו כל שיש לה שם בפני עצמה : **ו** ספק רה"י וכו' . עד שיאמר (לו) לא נגעתי . לאו ד...
...יכא למיתלי טפי שלא נגע כדאמרינן בפ"ק דפסחים היכא דתולדה וכרדלם מצויים שם דתלינן שגררוהו : איזהו רה"ר . בנזיר פרק שני נזירים מוכיח דכל היכא דאיכא תלתא חשיב רה"ר לטומאה דילפינן מסוטה דחשיב רה"י היכא דל...
...בועל והשתא כל הני דתני הכא דהוי רה"ר היינו היכא דליכא תלתא התם בשעה שנולד הספק אפ"ה כיון דרבים מצויים שם חשיב רה"ר ואבל אי הוי תלתא אפילו בחדרי חדרים חשיב רה"ר (כתוב בגליון וז"ל כלל זה נראה לי דהע"ג דקי...
נן

הרבים דמי דאיכא תלתא אפי' בחדרי חדרים טהור כדמשמע התם בנזיר דדחיק לשנויי באומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם: שבילי בית גלגול· מפרש בפ' עושין פסין (דף כג:) אלו הן שבילי בית גלגול אמרי דבי רבי ינאי כל שאין העבד יכול ליפול סאה של חטין ולרוץ לפני סרדיוט ושמא הייט מתלקט עשרה מתוך ארבע כעין בעיא דהתם אע"ג דבקעי בה רבים מודה בה ר' יהודה משום דלא אתו רבים ומבטלי מחילתא משום דיהושע אוהב ישראל היה ולא מסר לרבים רק דניחא תשמישתיה והיא דשבילים המפולשין והיא דחצר שהרבים נכנסין לה דלקמן תרווייהו מוקי להו דלא כר' יהודה דאמר גבי פסין יסלקנה לצדדין וקשה למה דוחקן הא מודה ר' יהודה בשתי מחיצו' מעלייתא דלא מבטלי

משנה

ו) שבילי בית גלגול וכן כיוצא בהן רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה אמר רבי אליעזר לא הוזכרו שבילי בית גלגול אלא שהם רה"י לכך ולכך ג) ^אהשבילין המפולשים לבורות ולשיחין ולמערות ולגיתות רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה: ז ג) ^בהבקעה בימות החמה רה"י לשבת ורה"ר לטומאה ובימות הגשמים רה"י לכך ולכך: ח ^גבסילקי רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה ר' יהודה אומר אם עומד הוא בפתח הזה ורואה את הנכנסין ואת היוצאין בפתח הלז רשות היחיד לכך ולכך ואם לאו רשות היחיד לשבת ורה"ר לטומאה: ט *^דהפרן רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה וכן הצדדין רבי מאיר אומר הצדדין רשות היחיד לכך ולכך: י ^ההאסטוונית רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה חצר שהרבים נכנסין בזו ויוצאין בזו רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה:

פרק שביעי

א ד) הקדר ^ושהניח את קדרותיו וירד לשתות הפנימיות טהורות והחיצונות טמאות אמר רבי יוסי במה דברים אמורים במותרות אבל באגודות הכל טהור ה) ^זהמוסר מפתחות לעם הארץ הבית טהור שלא מסר לו אלא שמירת המפתח: ב ^חהמניח עם הארץ בתוך ביתו ער ומצאו ער ישן ומצאו ישן ער ומצאו ישן הבית טהור ישן ומצאו ער הבית טמא דברי ר"מ וחכ"א ^טאין טמא אלא עד מקום שהוא יכול לפשוט את ידו וליגע: ג המניח אומנים בתוך ביתו הבית טמא דברי רבי מאיר וחכמים אומרים ^יאין טמא אלא עד מקום שהן יכולין לפשוט את ידם וליגע: ד אשת חבר שהניחה לאשת עם הארץ טוחנת בתוך ביתה פסקה הרחים הבית טמא לא פסקה הרחים אין טמא אלא עד מקום שהיא יכולה לפשוט את ידה וליגע היו שתים בין כך ובין כך הבית טמא שאחת טוחנת ואחת משמשת דברי רבי מאיר וחכמים אומרים ^כאין טמא אלא עד מקום

פירוש הרמב"ם

שספק טומאה ברה"י טמא בין שיהיה ספק ביאה או ספק נגיעה והלכה כחכמים: ו שבילי בית גלגול· מקומות [מוכנים] א) לא ילך בהן המון העם· וענין מפולשי' לשיחין שיהיה בראש המבוי חפירה נחפרה בקרקע אם בור או שיח או מערה ויעמוד לכן זה מקום כותל וישוב מבוי שאינו מפולש לפי שלא יוכל האדם לבא מצד אחד ולצאת מצד אחר וכבר ביארנו בראש שבת (דף ו') ובשארית מסכת שבת (דף קי"ז) ועירובין (דף כב:) משפטי רשויות שבת מה הן ובאלה השרשים אשר ביארנו שם תדע אי זה מקום יהיה רה"י ואיזה רה"ר לענין שבת בתנאי המבוארים בכל רשות מהן כפי מה שבארנו שם: ז הבקעה בימות הקיץ ואע"פ שלא ילכו בה ההמון אך ישתמשו בה הקוצרים ועושה הקציר והדישה וחרישת הקרקע להכינה לזריעה במה שיבא ולכן נהיתה רה"ר לטומאה אמנם בימות הגשמים כאשר לא יכנס בה ולא ישתמש אדם אחר לפי שיפסידוה ברגליהן ולא לאחד מהן ג"כ שום עסק בה לפי שכבר נחרשה ונזרעה והגשמים ירדו תמיד ולא נשאר זולת לענין צמיחת התבואה לבד וכבר נתבאר במסכת שבת (דף ו') שאמרם שהבקעה היא רה"י לענין שבת לומר שאינה רה"ר ואמנם היא כרמלית כמו שביארנו שם אלא אם יהיה לו מחיצה מוקפת בה גבוה מי"ט כי אז היא רה"י לשבת כמו שבארנו בש"ס ובתוספתא אמרו אלו הן ימות החמה משתעקר התבואה מתוכה ואלו הן ימות הגשמים משתרד רביעה שניה וכבר ביארנו זמן רביעה שניה פעמים רבות בפיאה ובנדרים ובזולתן: ח בסילקי· הוא בנין גדול מאד נמשך לרוחב הפתחים כמו המקומות אשר יבנו להקהיל העם והוא מבנין המלכים ולזה יאמרו בסילקי של מלכים ואין הלכה כרבי יהודה: ט כבר נתבאר בתוספתא שזה הבנין אשר יקראוהו פרן הוא דומה לבסילקי ויהיה לו שני פתחים מכוונים זה כנגד זה כזאת הצורה* [ ] וחכמים אומרים שכולו רשות הרבים לטומאה כאשר ישתמש ובהן הרבי' ור"מ אומר שהצדדין מהן אשר ישתמשו האנשי' היא רשות היחיד לטומאה ובאמצע לבד רה"ר לטומאה ואין הלכה כר"מ: י כבר נתבאר בגמרת ושבת (שם) שהאיצטבא היא כרמלית ואמרנו פה רה"י לשבת רוצה לומר שהוא אינה רה"ר וכבר ביארנו תנאי כרמלית וגדרה בראש שבת:

א ישובו החיצונות טמאות לפי שהאנשים יבאו שם ויגעו בהן ור' יוסי אומר שאם היו כולן בשבכה אחת הנה הכל טמא ב) שלפעמים יגיע הזב הכל ויהיו טמאים בהיסט הזב ואפי' הקדרות אשר לא נגע בהם ואין הלכה כרבי יוסי: ב כבר התבאר בחגיגה (דף כג·) שמגע עם הארץ טמא וטמא נגע בבגדים או בכלים (טמאים) ואמרו הבית טמא ר"ל כל הכלים והבגדים אשר בבית וחכמים אומרים שכל מה שאפשר שיגיעהו אם ישלח ידו הוא אשר נטמא שאולי שלח ידו אליו בעת שהקיץ לראותו כאשר לא ראהו קודם זה והלכה כחכמים: ג אלו האומנים הן עמי הארץ והיה עולה במחשבתנו שבהיותם מתעסקים בכל הבית שיהיה כל מה שבבית טמא אצל החכמים והודיענו שאפי' האומנים לא יטמאו אלא כל מה שאפשר שנגעו בו מבלי רדת אל הדבר ההוא או לעלות על דבר גבוה ואז יסיגהו וכן נתבאר בתוספתא והלכה כחכמים: ד מעקרנו הוא שאשת חבר הרי היא כחבר ובניו ובני ביתו הרי הם כחבר ואשת עם הארץ ובניו ובני ביתו הרי הם כמוהו להיות בחזקת הטומאה וכבר ביארנו זה בזרעים והיה עולה בדעתנו שחכמים מודים לר"מ באשה לפי שהיא רבת *המותרים והשמירה ממה שלא יוחד ושהיא תמשש על מה שלא תפקד ותחפש ותהפך והשמיענו שאין חולקין

נ"ל פתחו

א) כ"ה כד"נ . ב) נ"א שמא .

ר"ש

כדמסקי' עלה התם מכח ההיא דמי שיש לו שני בתים משני צדי רה"ר: רשות היחיד לשבת. יש מקומות דלאו רה"י ממש קאמר כדאמרי' גבי בקעה בפ"ק דשבת (דף ו:) ואמאי קרו לה רה"י שאינה רה"ר: תניא בתוספתא (פ"ז ע"ש) השבילין המפולשין לבורות ולשיחין ולמערות לגיתות ולגרנות רה"י לשבת ורשות הרבים לטומאה מבואות היורדין לים או לנהר [א] אע"פ דאיכא גידודין מכאן ומכאן והרבים מספסין ועולין בהן רה"י לשבת ורה"ר לטומאה גגות העיר שר"ה מהלכת עליהן רה"י לשבת ורה"ר לטומאה [ב] גנה בזמן שהיא משתמרת רה"י ואם אינה משתמרת רשות הרבים: ז רשות היחיד לשבת כרמלית הויא ואינה לא כרה"י ולא כרה"ר כדאמרי' בפ"ק דשבת (שם) ואמאי קרי לה רה"י לפי שאינה רה"ר: בימות הגשמים שהיא זרועה אין אדם נכנס לה: תניא בתוספתא (שם) ואלו הן ימות החמה משתעקר תבואה מתוכה ואלו הן ימות גשמים משתרד רביעה שניה היו שם שדות [ג] בורות אם עומד (זה) בצד זה ורואין את הנכנסין והיוצאין מצד הלז רה"י לשבת ורה"ר לטומאה ואם לאו רה"י לכאן ולכאן: ח בסילקי· פלטין גדולה כי ההיא דפרק שני דיומא (דף כד·) לשכת הגזית כמין בסילקי גדולה היתה: ורואה את הנכנסין· משמע דחשיב רה"י טפי כשרואה את הנכנסין והיוצאין מכשאינו רואה וגבי שדה תניא לעיל איפכא ויש ליתן טעם בזה ובזה ובתוספתא גרסינן בהך דמתני' כמו בברייתא דלעיל: תניא בתוספתא א) בסילקי שפותחין אותה בימי' ונועלין אותה בלילות בזמן שהיא פתוחה רה"ר נעולה רה"י בסילקי שיש לה ב' פתחים זה כנגד זה וכן שהיו שהוא גדור מכאן ומכאן וריוח בין העמודי' ר' יהודה אומר אם עומד [ד] בצד זה ורואה הנכנסין והיוצאין בצד הלז רה"י לשבת ורשות הרבים לטומאה ואם לאו רה"י לכאן ולכאן בסילקי שיש לה שני פתחים מכוונים זה כנגד זה האמצע שלה רה"י לשבת ורשות הרבים לטומאה הצדדין רה"י לכאן ולכאן דברי ר"מ וחכ"א אחד הצדדין ואחד האמצע רה"י לשבת ורה"ר לטומאה ומודה ר"מ לחכמים בבסילקי שאין פתחיה מכוונים זה כנגד זה שא' האמצע ואחד הצדדין רה"י לשבת ורה"ר לטומאה ומודים חכמים לר"מ בחצר של יחידי שדרך הרבים מפסקתה כגון חצר בית גדר וחמת שהאמצע רשות היחיד לשבת ורה"ר לטומאה [ה] (והצדדין רה"י לשבת ורה"ר לטומאה) והצדדין רה"י לכאן ולכאן: ט הפרן· פי' בערוך בית שהוא עומד באמצע רשות הרבים ויש מפרשין כגון מגדל ששלש רוחותיה בתוך הים ורוח אחד ליבשה כמו מגדל של אלכסנדרי של מצרים:

א הקדר· שהוא חבר: הפנימיות טהורות והחיצונות טמאות· בפרק שני דכתובות (דף כד:) מקשינן מהא דתניא אלו ואלו טהורות ומשני הא דתני אלו ואלו טמאות ועוד תניא אלו ואלו טמאות בשכלי אומנותו בידו להכיר שהוא נושאן למוכרן לאלתר ויד הכל ממשמשין בהן לבדוק וליקח והא דתניא אלו ואלו טהורות בשאין כלי אומנתו בידו ליודעים שלא הביאם למוכרם כאן ומתני' דפנימיות טהורות וחיצונות טמאות משכחת לה דסמיכא לרשות הרבים ומשום חפופי רשות הרבים שנותנין בני אדם אבנים גדולות או יתדות לצדי רשות הרבים להרחיק העגלות מהזיק את הבתים ומתוך שהן דוחקות את רשות הרבים וזה הניח קדרותיו אצלם דחק גם הוא את הדרך והעוברים מתחככים בהם ובגדיהם עוברים על פי אוירן ובגדי עם הארץ טמאים הן ומטמאים את החיצונות וקצת קשה מאי טעמא דר' יוסי למחלק בין מותרות לאגודה: הבית טהור· בפרק בתרא דע"ז (דף ע:) מייתי לה בלשון אחר חבר המוסר מפתח לעם הארץ טהרותיו טהורות שלא מסר לו אלא שמירת מפתח בלבד כלומר ולא סמכא דעתיה ליכנס דנתפס כגנב ובתוספתא פליג ר"ש: תניא בתוספתא (פ"ח) ר"ש אומר המוסר מפתח לעם הארץ הבית טמא מסר לו החיצון ולא מסר לו הפנימי החיצון טמא הפנימי אינו טמא אלא עד מקו' שיכול לפשוט את ידו וליגע היו שם [ו] ב) (יוצאין) גבוהין עשרה טפחים או חררין גבוהים עשרה טפחים אינו טמא אלא עד מקום שהוא יכול לפשוט את ידו וליגע היה החיצון של אחד והפנימי של אחר אע"פ שהטהרות נתונות בצד *(מפתחו) של פנימי הרי אלו טהורו' הנכנס שלא ברשות אפי' עומד בצד הטהרות טהורות וכן העובד כוכבים אינו חושש משום יי"נ· פי' הבית טמא קסבר ר"ש כשמסר לו מפתח כל הבית מסר לו ואפי' מן הבית הפנימי עד מקום שהוא יכול לפשוט. יוצאין הם זיזים או אבנים היוצאים מן הכותל וטהרות מונחים עליהם· חררין חורין שבכותל: והפנימי של אחר· הפנימי לא מסר לו מפתח והוה ליה שלא ברשות וכן הטהרות טהורות: וכן בעובד כוכבים אינו חושש משום יין נסך זו ואין צריך לומר זו דהשתא טהרותיו טהורות יין נסך מבעיא כדדייקינן בפרק בתרא דע"ז (שם): ב ג הבית טמא· צריך טעם מאי שנא מער ומצאו ער: תניא בתוספתא (בפ"ח) חבר שהיה ישן בביתו של עם הארץ וכליו מקופלין ומונחין תחת ראשו וסנדליו וחביתו לפניו הרי אלו טהורין מפני שהן בחזקת המשתמר ג) [ז] חבר שא"ל עם הארץ לא ואישן בתוך הבית כל הבית ברשותו לא ד) ואישן על מטה פלונית אינו טמא אלא אותה מטה ועד מקום שהוא יכול לפשוט את ידו וליגע מאותה מטה אמר לו שמור לי פרה זו שלא תיכנס לתוך הבית שמור לי פרה זו שלא תשבר את הכלי הרי אלו טהורין שלא מסר לו אלא שמירת הפרה אבל אם אמר לו שמור לי בית זו שלא תכנס בו הפרה או שמור לי כלים הללו שלא תשברם הפרה הרי אלו טמאין ר' אומר אומנים שירדו ללקט גרוגרות וחרסין בתוך הבית כל הבית ברשותן: ד פסקה ריחים· שגמרה טחינתה ופסקה מלטחון דכ"ז שהיא עסוקה בריחים אינה הולכת וממשמשת הבית: ואחת משמשת· כמו ממשמשת כמו אסור לשמש בנרור בפ' המוציא יין (דף פא) כלומר ממשמשת בתוך הבית מלשון (בראשית לא) כי מששת את כל כלי: תניא בתוספתא (בפ"ח) אשתו של עם הארץ טוחנת עם אשתו של חבר בזמן שהיא טמאה אבל בזמן שהיא טהורה לא תטחון ר"ש אומר אף בזמן שהיא טמאה לא תטחון שאע"פ שאינה אוכלת נותנת לאחרים ואוכלים· פי' טוחנת עם אשתו של חבר מסייעת לאשת חבר לטחון: בזמן שהיא טמאה אשת עם הארץ שמחזקת עצמה בטומאה וזהרת מליגע ומלהסיט תבואה של חבר שאינה רוצה לטמאותו אבל בזמן שאשת עם הארץ מחזקת עצמה בטהורה לא תטחון ולא תסייע לאשת חבר לפי שאינה נזהרת מליגע שסבורה להיות טהורה ואנן קיימא לן דבגדי עם הארץ מדרס לפרושים· ר"ש בן אלעזר אומר אף בזמן שאשת ע"ה מחזקת עצמה בטמאה לא תטחון שאע"פ שאינה אוכלת [ח] נותנת רשות לאחרים שהם עמי הארץ כמותה ואוכלים ובכל הספרים כתוב בפ"ק דחולין (דף ו:) אף בזמן שהיא טמאה לא תטחון מפני שחבירתה נותנת לה ואוכלת כלומר שחבירתה אשת עם הארץ אחר שסבורה להיות טהורה נותנת לה ואוכלת ויש לשונות אחרים ולא יתכנו כמו שפירשתי בפ"ק דחולין וכתוב שם בכל הספרים אשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ ופי' שם בקונט' דאיירי בתבואה של עם הארץ ובזמן שהיא טמאה אשת חבר קאי שנזהרת מליגע שלא לטמאותה ולא אתיא למיכל מינייהו אבל בזמן שאשת חבר טהורה חיישי' שמא תשכח ותתן לתוך פיה ואסור משום דמאי ור"ש אוסר אף בזמן שהיא טמאה דחיישינן שמא תתן לה חבירתה דהיינו אשת עם הארץ וקא אכלה דמאי וקרי לה חבירתה כדאשכחן בפרק לולב הגזול (דף לט·) הלוקח לולב מחבירו בשביעית ובפ' בכל מערבין (דף לב·) האומר לחבירו צא ולקט לך תאנים ובפרק שואל (דף קנ·) השואל לחבירו (א) לעבד כוכבי' והשתא מסיק עלה בפ"ק דחולין (דף ו:) האשת עם הארץ השתא מגנב גנבה וכו' באשת חבר אע"פ שאיכ' חשודה לא לגזול ולא לאכול דמאי חיישינן לשכחה דעביד איניש דמינשי ואכיל אבל לתת לאחרים אי לאו דחסידא ורגילא בכך לא מנסיא וכל זה דוחק ועוד הרי מקבלין מן הנשים דבר מועט כדאיתא בהגוזל בתרא

א) [בפ"ז וע"ש כמה וכמה שינויים] . ב) [בתוספתא איתא יציעין] . ג) [שם איתא חבר שאמר לע"ה לא ושן וכו'] . ד) [נ"ל נא ושן כך אי' בתוספתא .

[illegible] בגליון וז"ל נ"ל אני הצעיר דלפירוש הרמב"ם ז"ל הוא פירוש דברי ר' יוסי אבל באגודות כו' ג) ונראה הרמב"ם ז"ל אבל באגודות הכל טהור וירצה לומר כיון שהן אגודות ולא שייך למימר שמא העוברים הכניסו בגדיהם בה [illegible] ים כיון שאין טומאה להם באויר שהם אגודות ע"כ): והרמב"ם גורס אבל באגודות הכל טמא שמא עבר שם זב והיה המקום צר לו והגביה האגודה וקרבה אל הכותל וטמאה בהיסט: שלא מסר לו אלא שמירת המפתח [illegible] שכיון שהאמין אותו למסור לו המפתח ולא נאמר שמא נכנס לבית החבר כי עתה הוא אצלו בחזקת איש נאמן ואם יכנס יהיה בחזקת גנב וז"ש הרמב"ם ז"ל נתפס כגנב על הכניסה): ב המניח וכו'. פירוש הבית טמא שמ[illegible] בית וגרע מער ומצאו ער משום דהניחה בחזקת שמירה מעולה ומצאו בשמירה פחותה הילכך חיישינן טפי ולרבנן לא חיישינן שמא הלך בבית אלא כל הכלים שיכול ליגע ממקומו טמאים: ג המניח אומנין וכו'. הך בבא [illegible] אמינא דאומנין שעושים מלאכה בבית בעל הבית דרכם לחזור ולהתפשט בכל הבית: ד אשת חבר וכו'. פירוש פסקה הריחיים שגמרה טחינתה ופסקה מלטחון עוד דכל זמן שהיא עסוקה בטחינה אינה הולכת [illegible]

א) נ"ע גד שהוא . ב) נ"ע דגירסא .

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"כ מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ג:
י ב מיי' שם הל"ו:
יא ג ד ה מיי' שם הלכה ג:
א ו מיי' פי"ב מהל' משכב ומושב הלכה כג:
ב ז מיי' שם הל"א:
ג ח ט י מיי' שם פי"ב הל"ט:
ד כ מיי' שם הל"י:

פירוש הרא"ש

לן דבאתרא דלית ביה תלתא הוי רה"י אפ"ה הכא הוי רה"ר כדיהיב טעמא הוא ז"ל כיון דרבים מצויים שם דאי הוי בה תלתא לא מיבעיא בבית גלגול וכיוצא בו דמתני' אלא אפילו בחדרי חדרים יהא רה"ר כיון שיש שלש'): שבילין המפולשי'. כגון שיש באותו א) שהוא פתוח לרה"ר בור או שיח או מער': ז הבקעה וכו'. פי' רה"י לשבת מפרש בפ"ק דשבת לאו דוקא רה"י דבקעה כרמלית היא ואמאי קרי ליה רה"י לפי שאינו רה"ר. תוספתא אלו הם ימות החמה מעת שתעקר תבואה מתוכה ואלו הם ימות הגשמי' משתרד רביע' שניה: ח בסלקי וכו'. בסלקי פלטין גדולה עשוי לקיבוץ עם כי ההיא דפ"ב דיומא לשכת הגזית כמין בסילקי גדולה ויש לה פתחי' גדולי': אם עומד בפתח זה כשהוא יכול לראות מפתח אז הוי מקום סתירה כי הוא מרגיש בנכנסים והם אינם מרגישים בו עד שיקרבו אליו אבל כשאינו רואה את הנכנסי' לא הוי מקום סתירה כי ירא שיבואו עליו [illegible]

מסורת הש"ס

א) [עירובין כב:] ב) [עירובין כב: ושם איתא מבואה וע"ש תוספתא ד"ה פ"ם] ג) שבת ו. כ"ב קנ. ד) [כתובות כד:] ה) [ע"ז ע:]

פירוש רב האי גאון

ח בסילקי. בית גדול ביותר ויש לו ב' פתחים אחד למערב ואחד למזרח כדאיתא בע"ז (ט"ו א'): ט הפרן. פי' בית שהוא עומד באמצע דרך רה"ר וכן צורתו ריש מפרשין כמין מגדל ששלש רוחותיה בתוך הים ורוח אחת יבשה כמות עמוד מגדל אלכסנדריה של מצרים וקורין אותו בלשון יוני פרון: האסטוונית דומה לבקעה כדגרסינן אבל הים וכו' (שבת ו' א'):

הגהות הב"ח

(א) בר"ש ומוקי לה בחבירו עובד כוכבי':

הגהות הגר"א

[א] משנה ו בר"ש אע"פ דאיכא גידודין צריך להיות אף על פי שגדודין: [ב] שם ג"כ וכו' נ"ל דימוקמו' ומרמלאות רה"י לשבת ורה"ר לטומאה גינה כו': [ג] שם מ"ז בורות. נמחק בורות ונ"ל סרכס: [ד] שם מ"ח אם. שמד הוא כפתח הזה ואינו רואה כו' כצ"ל: [ה] שם והצדדין רה"י לשבת ורשות הרבים לטומאה כ"ז נמחק: [ו] שם מ"א בר"ש היו שם זיזין יוצאין גבוהין וכו'. כצ"ל: [ז] שם חבר. שאמר לע"ה לך ישן בתוך הבית כצ"ל: [ח] שם מ"ח שאע"פ. שאינ' אוכלת שחברתי' נותנת לה ואוכלת. כצ"ל:

ס"א עסקים וממשמשת בדברים שאינם נוגעים לה ונסיה כו'

א) [חגיגה כו.] : ב) נ"א בעובד כוכבי' כליו :

ד א מיי' פי"ב מהל' משכב ומושב הל"ה:
ה ב ג מיי' שם הלי"ב :
ו ד מיי' שם הל"ד :
ז ה מיי' שם פי"ג הלכה א :
ח ו מיי' שם הל"ב :

בתרא (דף קיט·) ועוד אי איסורא משום דמאי איבעי ליה למתנייה במסכת דמאי ולא במסכת טהרות ועוד לרבא דבסוף הנזקין (דף סא·) אסור משום מסייע לידי עוברי עבירה
ולאביי נמי דאמר רוב עמי הארץ מעשרים הן הא אסר הכא בזמן שהיא טהורה וכי תימא דהתם בזמן שהיא טמאה הא בוררת קתני דלאי איפשר שלא תיגע ועוד דלפי זה אי
איפשר ליישב הא דקתני בתוספתא שאע"פ שאינה אוכלת נותנת לאחרים ועוד בפ"ט דתרומות בירושלמי קתני אבל בזמן שהיא טהורה לא תטחון שהיא מחזקת עצמה טהורה
ממנה משמע דקאי אאשת עם הארץ וכמו שפירשתי עיקר ובזמן שהיא טמאה דתני כגון שמחזקת עצמה בטומאת מת או שרץ או נבילה ולא בטומאת נדות דא"כ היתה מטמאה
התבואה בהיסט דא"א שלא תסיט בטחינתה והאי
דאמר טוחנת עם אשת עם הארץ דמשמע דאשת
חבר טפל לאשת עם הארץ והפירות של עם הארץ

ר"מ

חולקין אפי' בנשים והלכה כחכמים : ה כבר ידעת שאוכלין ומשקין טומאתן קלה וכן כלי חרס לא יהיה אב הטומאה ולכן גזרו שיטמא כל מה שבבית מאלה המינים מפני שמירת עם הארץ אמנם המשכבות והמושבות אשר הן אב הטומאה לא נדין עליהן שהם שבו משכב הזב אלא כשלא יהיה בעל הבית רואה מי שיכנס בבית ולא מי שילא ממנו ונפרד עם הארץ בשמירה וכן כלי חרס המוקפין למיד פתיל לא יטמאו במגע טומאה אלא במשא הזב כמו שהתבאר מדברינו בפתיחת זה הסדר וכבר ביארנו זה בעדיות ולזה לא נדין עליהם בטומאה עד שיפרד עם הארץ בו מבלי פחד ולא נשאר לו מי שיראו : והמוכל · הוא חתוך הידים והרגלים עד שלא יכול להעתק עד שיקחום בריאים וישאום ולזה נקרא מוכל מאמרו יובל שי (תהלים עו) וכבר נאמר שהמובל את המנורע אשר אבריו יפלו עד שלא יוכל לעמוד ולא להמשך ועם כל זה להיות הבית מגיע ברשות עם הארץ שב כמו ביתו של עם הארץ שהכל טמא : ו אלה הגבאים גם כן הן עמי הארץ *(והעיקר אצלנו שהן ממשכנין על הצדקה ואפי' בע"ש) ואם באו אל הבית לקחת המשכון טימאו לכל מה שבבית אלא אם יהיה עמהם עובד כוכבים ושבת זה מה שזכרו בתוספת' מפני שאימת עובד כוכבים עליהם ולא ישלחו ידיהן וכבר התבאר בתוספתא שהגבאים אם לא יהי' המשכון בידיהם

משנה

שהן יכולין לפשוט את ידן וליגע : ה [א]המניח עם הארץ בתוך ביתו לשמרו בזמן שהוא רואה את הנכנסין ואת היוצאין האוכלים והמשקין וכלי חרס הפתוחין טמאין אבל המשכבות והמושבות וכלי חרס המוקפין צמיד פתיל טהורין ואם אינו רואה לא את הנכנסין ולא את היוצאין אפי' מובל אפי' כפות הכל טמא : ו א) [ב]הגבאין שנכנסו לתוך הבית הבית טמא אם יש עמהן עובדי כוכבים נאמנין לומר *) נכנסנו אבל לא נגענו [ג]*הגנבים שנכנסו לתוך הבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הן מטמאין האוכלין והמשקין וכלי חרס הפתוחים אבל המשכבות והמושבות וכלי חרס המוקפין צמיד פתיל טהורים אם יש עמהם עובד כוכבים או אשה הבל טמא : ז [ד]המניח את כליו בחלון של אודיארין רבי אלעזר בן עזריה מטהר וחכמים אומרים [ה]עד שיתן לו את המפתח או חותם או עד שיעשה סימן [ו]המניח את כליו מנת זו לנת הבאה ב) כליו טהורין ובישראל עד שיאמר בלבו

*) [במשב"מ הגי' לומר לא נכנסנו אבל אין נאמנין לומר לא נכנסנו וכו' וכ"ה גי' הר"ש] .

פירוש רב האי גאון

ה אפילו מובל . א' דא' מוזל פירוש מובתלא בשיית והוא גידם: ז בחלון של אולירין. פי' חלונות שהן נפתחות · זו לתוך זו כדתניא (תוספ' טהרות פ"ח) אמר רבי יהודה מודה רבי אלעזר בן עזריה לחכמים בחלונו' של אולייריו שהן נפתחות זו לתוך זו :

נראה דזה טעות המעתיק וצ"ל כמו כר"ש וכרע"ב

הגהות הגר"א

[א] מ"ו בר"ש וליגע ממקום הגניבה . צ"ל ליגע כמ"ש מקום הגניבה וכו' : [ב] שם ע"פ מקום הגניבה רבי אומר וכו' . כצ"ל : [ג] שם בחדרין והדוין . צ"ל

פירוש הרא"ש

ה אבל משכבות ומושבות כו' . דאין

היה לשמרם: ח מי שהיה טהור והסיע את לבו מלאכול רבי יהודה מטהר שדרך טמאים פורשין ממנה וחכמים [א]מטמאין היו ידיו טהורות והסיע את לבו מלאכול אע"פ שאמר יודע אני שלא נטמאו ידי ידיו טמאות שהידים עסקניות: ט האשה שנכנסה להוציא פת לעני ויצאת ומצאתו עומד בצד ככרות של תרומה וכן האשה שיצאה ומצאת את חבירתה חותה גחלים תחת קדרה של תרומה ר' עקיבא מטמא וחכמים [ב]מטהרין א"ר אליעזר בן פילא וכי מפני מה ר"ע מטמא [א] וחכמים מטהרין אלא שהנשים גרגרניות הן שהיא חשודה לגלות את הקדירה של חבירתה לידע מה היא מבשלה:

פרק שמיני

א [ג]הדר עם עם הארץ בחצר ושכח כלים בחצר אפי' חביות מוקפות צמיד פתיל או תנור מוקף צמיד פתיל הרי אלו טמאין ר' יהודה מטהר בתנור בזמן שהוא מוקף צמיד פתיל רבי יוסי אומר אף התנור טמא [ד]עד שיעשה לו מחיצה גבוה י' טפחים: ב [ה]המפקיד כלים אצל עם הארץ טמאין טמא מת וטמאין מדרס אם מכירו שהוא אוכל בתרומה טהורין מטמא מת אבל טמאין מדרס רבי יוסי אומר אם מסר לו תיבה מליאה בגדים בזמן שהיא רוצצת טמאין מדרס אם אינה רוצצת טמאין מדף אף על פי שהמפתח ביד הבעלים:

ר"ש

בהם איסור יין נסך דלא חיישינן שמא נקחם העובדי כוכבים בלא ידיעת הישראל לעשות בגת אבל בישראל דמשום טומאת מגע חיישינן ואין לפרש דעובד כוכבים נמי איירי לענין טומאה דאם כן מאי שנא עובד כוכבים ומאי שנא ישראל: תניא בתוספתא (פ"ח) אמר רבי יהודה מודה רבי אלעזר בן עזריה לחכמים בחלונות של אוליירין שהם נפתחות זו לתוך זו שאם היו כלים נשמטים מאחוריהם שאין טמאין וחכמים אומרים בין כך ובין כך טמאין המניח כליו בחלונות של אוליירין ונעל וחתם אף על פי שבא ומצאו מפתח פתוח וחותם מקולקל טהור חותם שאמרו אפי' טיט ואפי' קיסם [ב] א) חרש כליו בחלונות של אוליירין הרי אלו טמאין מפני שהעובד כוכבים [ג] נשאל עליהם רבי יוסי בר רבי יהודה אומר אפילו נימא אחת יוצאה מהן טמאין מפני שהמדרס מביא טומאה לעצמו בכל שהו הלוקח כלים מאומני עובדי כוכבי' והמוסר כלים לאומני עובדי כוכבים טמאים מדרס וטמאין טמא מת הלוקח כלים מאומני עם הארץ והמוסר כלים לאומני עם הארץ טמאין מדרס וטהורין מטמא מת הניתן על כתיפו טמאין אף מטמא מת אמר רבי דוסתאי בר ינאי לא נחלקו ב"ש וב"ה על המוסר ליחיד שהן טמאין ועל המניח בפני הרבים שהן טהורין על מה נחלקו על המוסר לרבים ועל המניח בפני היחיד שבית שמאי מטמאין וב"ה מטהרין מעשה באחד ששכח כליו בבית הכנסת ובא מעשה לפני חכמים וטהרום שאינה רשות עם הארץ הניח כליו בבית המרחץ ובא ומצאן [ד] כל שכן הרי אלו טהורות ומלמדין אותו שלא יעסוק בטהרות הניח גיתו ובורו ונכנס לעיר אע"פ שבא ומצא עם הארץ עומד בצידן טהורין וכן בעובד כוכבים [ה] אינו עושה יין נסך· עם הארץ שבא להזות אין מזין עליו ועל כליו אלא לאחר שלשה ימים אבל חבר שבא להזות מזין עליו ועל כליו מיד אמר רב יהודה בד"א שהיה בחזקת אוכלי תרומה לא היה בחזקת אוכלי תרומה מזין עליו מיד ועל כליו משיאמר היה לבוש בחלוק ועטוף בטלית ואמר בלבי על החלוק ואין בלבי על הטלית החלוק טהור והטלית טמאה היה סל על כתיפו והמגריפה בתוכה ואמר בלבי על הסל ואין בלבי על המגריפה הסל טהור והמגריפה טמאה· פי' נשמטין מאחוריהן ויוצאין חוץ לחלון מאחוריו חיישינן שמא נגע מאחוריו ולא ראה·מפתח פתוח וחותם מקולקל טהור וכל שכן לענין יין נסך כדאמרינן בפרק בתרא דע"ז (דף ע.) דהשתא טהרותיו טהורות יין נסך מיבעיא וכהאי גוונא תניא לקמן בתוספת' גבי טוען זיתיו ובפ' תשיעי אכתבנה ותימה דתניא בפ' אין מעמידין (דף לא.) השולח חבית של יין ביד עובד כוכבים ושל מוריים ושל ציר ביד עובד כוכבים אם מכיר חותמו וסתמו מותר ואם לאו אסור פירוש נקט אורחא דמילתא דעובד כוכבים אין אוסר יין במגע עד שבא ר' מאיר וגזר בפרק קמא דחולין (דף ו.) ודרך לשלוח יין בידו אלא דצריך חותם משום דחשוד לאיחלופי מ"מ משמע דצריך שיכיר חותמו ולא שייך כאן לשנויי כדמשני התם כאן בעיר כאן בדרך או בין הגתות שאני דהתם ב) בחבית של עובד כוכבים ויש לחלק דמפקיד ביד עובדי כוכבים שאני וכן כל הנהו דתנן בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סא·) כדי שיפתח ויגוף ותיגב שהניח שם העובד כוכבים לשמרה והפליג והלך לו. חרש כליו בחלונות לא ידענא מהו ולפי הענין שהניחן בשינוי ומתוך כך העובדי כוכבים דהיינו האולייר הממשמש בהן ונשאל עליהן. אפילו נימא אחת יוצאה דרך המדרס שאפי' נימא אחת צריכה לו וחשיב יד:*לאומני עם הארץ טמאין מדרס היינו משום אשתו כדפרישית לעיל וטהורין מטמא מת דדרך ע"ה כשיש חולה בביתו ונטה למות מוציא הכלים מביתו שלא יטמאו במת ובמכירו שהוא אוכל בתרומה כדתנן לקמן בפ"ח וכן (מ"ב) לוקח נמי לא הוי' מוכר לו בתורת טהורין כיון דמכירו שהוא אוכל בתרומה אבל כשטוענו על כתיפו והולך בעיר אין נזהר מאהל טומאות שבעיר דפעמים זיז בולט ועובר תחתיו ולאו אדעתיה· על המוסר ליחיד שהן טמאין מדרס משום אשתו· ועל המניח בפני רבים ולא מסר להם שהן טהורין לפי שכל אחד נזהר מליגע שלא יגיד עליו ריעו· שהכח כליו בבית הכנסת היינו מניח בפני רבים·ובא ומצאן כל שכן· כלומר מצאן כמו שהניחן ומלמדין אותו שלא יעסוק בטהרות כלומר לכתחלה אסור דיעבד הרי· וכן בעובד כוכבים אינו עושה יין נסך דאע"פ שעומד בצדו מירתת. אלא לאחר ג' ימים דעם הארץ אינו נזהר כשעובר בעיר וחשיב כנטמא היום ומזה בשלישי ובשביעי· ועל כליו משיאמר קסבר ר' יהודה כשאין אוכל בתרומה בלבו על עצמו ואין בלבו על כליו· הסל על כתיפו של תאנים· והמגריפה כלי ברזל שגורפין בו את הכירה וגם מבדילים בו תאנים המדובקות זו בזו ובערוך פי' נוקפי התאנים יש להם מגריפה ותופסין בו ייחור של תאנה ומורידו לארץ ולוקטן ומניחן בסל· הסל טהור והמגריפה טמאה בזבחים בריש טבול יום (דף לט:) ובשלהי אין דורשין (דף כ.) פריך וליטמא המגריפה לסל [ומשני] אין כלי מטמא כלי וליטמא מה שבסל [ומשני] בשומר שמרתיו מדבר המטמאו לא שמרתיו מדבר הפוסלו: ח והסיע את לבו· שהסיח דעתו: היו ידיו טהורות· בידים מחמיר אפילו ר' יהודה דאפי' יודע אני לא מהני כיון שהסיח דעתו מלאכול: תניא בתוספתא [שם] היה מתעסק מן החבית בחזקת של חולין ואח"כ נמצאת של תרומה הרי זו טהורה ואסורה באכילה מפני שספק טבול יום אמרו לו על [ו] הטהורה תלויה היא הרי זו טמאה ואם אמר הריני מניחה עד שאשאל עליה טהורה המשקין טהורין וטמאין בתוך הבית הולכין אחר הרוב ומעשה באשה אחת שסיננה משקין טמאין בתוך הבית ונפל ככר של תרומה ובא מעשה לפני חכמים [ז] ולא טמאוה מפני שהסיחה דעתה מהם· פי' מפני שספק טבול יום ובחזקת חולין היתה ולא שמרה ממנו אבל לשאר טומאות לא חיישינן. תלויה היא· כלומר נולד בו ספק טומאה ומתוך כך נתייאש ולא נזהר לשומרה· הרי זו טמאה דכיון שהסיע לבו ממנה אפילו נודע אחרי כן דמה שאמרו לו תלויה היא טהורה היתה מכל מקום חשובה כטמאה מחמת שהסיח דעתו ממנה אבל אם אמר הריני מניחה עד שאשאל עליה לא הסיח דעתו ממנה ואם נתברר אותו ספק שטהור היה הרי זו טהורה· מפני שהסיחה דעתה מהן כלומר לא רצו לטמא הככר מחמת שהסיחה דעתה ממשקין הטמאין ולא ידעה אם טמאים היו אותן שעל הככר או טהורין דהולכין אחר רוב הטהורין שבבית:

הגה"ה

הרב המגיה *) זה ונראה לי שכך פירושו טמאין מדרס מטמא מת ואף על גב דאין טומאת מת לעובדי כוכבים חיישינן שמא מת נגע בהן ביד העובד כוכבים. ע"כ י"א:

*) קאי על טמאין מדרס וטמאין טמא מת באומני עובדי כוכבים שהשמיט הר"ש פירושו.

א מוקפות צמיד פתיל טמאין· משום אשתו כדפרישית בפירקין דלעיל: ר' יהודה מטהר בתנור· משום דאי אפשר לו להסיטן דסתמו מחובר קנת שעושין את הטפילה עד שיהא בארץ ומאן דמטמא גזר מחובר אטו שאינו מחובר כגון תלוי בצואר גמל בשבת פרק כל הכלים (דף קכה·): תניא בתוספתא [פ"ט] חבר ועם הארץ שרויין בחצר ושכחו כלים בחצר הראוי ליטמא מדרס טמא מדרס והראוי ליטמא טמא מת טמא מת לזה סוכה בפני פתחו ולזה סוכה בפני פתחו לזה מחילה בפני פתחו ולזה מחילה בפני פתחו זה [ז] מניח כליו בתוך סוכתו וזה מניח כליו בתוך סוכתו זה מניח כליו על גבי מחילתו וזה מניח כליו על גבי מחילתו וטהורין ר"ש אומר אע"פ שאין שם לא סוכה ולא מחילה טהורין שזה מניח לפני פתחו וזה מניח לפני פתחו לזה מחילה או סוכה לפני פתחו של חבירו ולזה מחילה או סוכה לפני פתחו של חבירו זה [ח] מניח כליו בתוך סוכתו ועל מחילתו לפני פתחו של חבירו וזה מניח כליו תוך סוכתו ועל מחילתו לפני פתחו של חבירו שלזה רשות ליכנס ולזה רשות ליכנס עם הארץ שהניח אוכלין ומשקין ע"ג מעיין וירד לשתות הרי אלו טהורים מפני שאין אחרים ממשמשין בהם אבל חבר שהיה מוכר אוכלין ומשקין על פתח חנותו הניחן ונכנס הרי אלו טמאין מפני שאחרים ממשמשין בהם נאמנים עמי הארץ על טבילת טמא מת ואין נאמנין על טבילת ג) הדף חבר שמת והניח פירות הולכין אחר רוב מכנסו אם רוב מכנסו תרומה תרומה הניח טהרות הרי אלו טהורות הניח כלים הרי אלו טמאין שאני אומר הזו ולא שנו או שנו ולא טבלו או טמא לא הזו כל עיקר חבר שמת והניח פירות אפילו אותו היום כנסן הרי אלו בחזקת מתוקנין עם הארץ שקבל עליו והיה לו טהרות ואמר ברי לי שלא נטמאו בזמן שהן עשויות ע"ג אחרים אסירות לו ואסורות לכל אדם על גבי עצמו מותרות לו ואסורות לכל אדם ר"ע אומר אם מותרות לו מותרות לכל אדם ואם אסורות לו אסורות לכל אדם וכן עובד כוכבים שנתגייר והיה לו יין ואמר ברי לי שלא נטמא בזמן שהוא עשוי ע"ג אחרים אסור לו ואסור לכל אדם ע"ג עצמו מותר לו ואסור לכל אדם ר' עקיבא אומר אם מותר לו מותר לכל אדם ואם אסור לכל אדם אסור לו· פי' שלזה רשות ליכנס ולזה רשות ליכנס ובהך בתרייתא טמאין כיון דיש לשניהם רשות ליכנס זה מפני פתחו וזה מפני מחילתו וסוכתו· עם הארץ שהניח אוכלין ומשקין על גבי מעיין בכל הספרים כתוב כן ואי אפשר ליישבו אם לא נעמידנה בדברים שעם הארץ נאמן כי הכך דתנן בפרק חומר בקודש (דף כד:) דנאמנין ביהודה על טהרת יין ושמן כל השנה כולה ובשעת הגתות והבדים אף על התרומה ובירושלים נאמנים על הקודש ובשעת הרגל נאמנין אף על התרומה ונקיט גבי מעיין רבותא דאפי' עם הארץ שאין חביריו בדילין הימנו לא חיישינן משום דע"ג מעיין אין אחרים ממשמשין וגבי חנות נקט רבותא דאפי' חבר שעמי הארץ בדילין הימנו חיישינן לפי שבחנות יד הכל ממשמשות· נאמנים עמי הארץ על טבילת טמא מת היינו בגופו· ואין נאמנים על טבילת הדף היינו בכליו כדאמר אביי בפרק חומר בקודש (דף כב:) לא קשיא הא בגופו הא בכליו דכי שיילינן מיניה כלי מטבלינן ליה שמא הטביל כלי בתוך כלי ואע"ג דרבא משני התם שינויא אחריכא לא פליג אשינויא דאביי: הניח כלים כיון דאיפשר לתקן בטבילה לא תלו בכלים אם החמירו ואפי' בכלי חרס משום דלא פליג בכלים· ע"ג אחרים שיש עמי הארץ אחרים שעשו לו קודם שקיבל עליו דברי חבירות והוא אומר ברי לי שבטהרה נעשו וכן עובד כוכבים שנתגייר לענין יין נסך נקט ליה כגון שהיתה לו גת בעוסה שנתעסק בה עובד כוכבים קודם שנתגייר זה והוא אמר ברי לי שלא התחיל לנסך בידו: ב אם עם הארץ מכיר את המפקיד שהוא אוכל בתרומה זהיר עליהן שלא יטמאו במת ולא בעו הזאה שלישי ושביעי אבל טמאים מדרס משום אשתו דאין נזהר על אשתו וברייתא דלוקח כלים מאומני עם הארץ ומוסר כלים לאומני עם הארץ לא קשיא מידי כדפרישית בפירקין דלעיל: בזמן שהיא רוצצת· שהכיסוי דוחק את הבגדים מחמת שהיא מליאה ביותר: טמאים מדרס· הבגדים דכשאשתו יושבת על התיבה או נשענת עליה מכבדת על הבגדים: אם אינה רוצצת טמאין מדף· כלומר טומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין: אע"פ שמפתח ביד הבעלים· דחיישי' שמא הסיטם:

א) בתוספתא איתא המדחס. ב) נ"ל בבית. ג) בתוספתא איתא כדף.

ר"מ

החלון ולא נגע אדם בכלים· ואמרו המניח כליו מנת זו לגת הבאה הוא שיהיה הכהן לוקח תירוש של תרומה מזה עם הארץ ועזב כלי הבציר על טהרתם במקום מהגת הוא יבצור בהן בשנה הבאה אע"פ שלא ידע אם נגע בהן שהגשים ג"כ ישמרו מהן ואפי' נעלם מהן לידיעתם שהוא כהן וחזקת הדבר אשר הוא אצלו טהור הנה הוא ישראל כל עוד שנעלם מלשומרן והוא נטמא הוא אמרו עד שיאמר בלבי היה לשומרו ואין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה: ח רצה לומר כהן טהור לאכול בתרומה אם פנה ממחשבתו מהכין לאכול בתרומה ולא ישמור נפשו ולא ידע בנפשו ג"כ טומאה רבי יהודה אומר הרי היא בחזקת טהרה לפי שהטמאים לא יגעו בו לדעתו שהוא טהור לאכול בתרומה וחכ"א שהוא כטמא בהסח הדעת לענין תרומה וסבת זה מה שזכר שהידים עסקניות ר"ל רבות ההתעסקות ולפעמים נגע בטומאה והוא לא ידע וזה מכלל י"ח דבר שגזרו שהידים תפסול את התרומה ואף ע"פ שלא ידע להן טומאה כמו שהתבאר בסוף זבים והל' כחכמים: ט גרגרניות· הומות לאכול מן הגרגרת והוא השפוי כובע ותרגום (איכה א) כי הייתי זוללה בתרגום ירושלמי ארי הויתי גרגרנית והלכה כחכמים: א כבר ידעת שהחצר יקרא שלפני הבתים וכל השכנים משתמשים בו ואם היה התנור בנוי ולא היה אפשר בו היסט והוא גם כן מוקף צמיד פתיל ואינו מטמא מגבו הנה בהוראתו בבתים הנה יוסר הצמיד פתיל ויסיבהו ור' יהודה אומר שאין בתנור דבר שיקח שילטרך לכל זה ואין הלכה כרבי יהודה והלכה כר' יוסי: ב כבר בארנו בפתיחת זה הסדר משפטי הכלים אם היו טמאין טומאת מת ולזה אמר שהן ג"כ במדרגת טמא מת ובהיות זה העם הארץ יודע שזה אשר הפקיד אצלו אוכל תרומה הנה הוא כהן ישמרם מטומאת מת והוא נאמן באמרו לא נטמאו במת ואף על פי שהוא עם הארץ כמו שביארנו בעשירי מכלים אמנם נשארה בהן טומאת מדרס לפי שפעמים תשב עליהן אשתו נדה והוא לא ימחה בידה להיותו עם הארץ וכבר ביארנו שרוצצת רצה לומר נלחצת וענין זה ר' יהודה אומר אם היו אלה הבגדים מעוכים קצתם בקצתן בארון עד שילחצם כסוי הארון הנה אז אפשר שתשב עליהן אשתו נדה אמנם אם היתה בלתי מלאים בגדים אבל ישאר בין הכסוי ובין הבגדים ריקות לא תשב עליהם אמנם יטמא טומאת מדף לבד ר"ל שהן ישובו כמו כלים שנישאו ע"ג הזב אשר יטמאו טומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין כמו שביארנו בראשון מכלים וכמו שיתבאר בזבים (פ"ג) ושם יתבאר לך שהכלים אשר ישא הזב יקרא מדף ואמר אע"פ שהמפתח ביד הבעלים אשר היה אומר אף על פי שיהיה אפשר להן שיהיו טהורים הודיענו שהן טמאים ובתוספתא נאמנים עמי הארץ על טבילת טמא מת ואין נאמנים על טבילת מדף רצה לומר אם אמרו טהרנו זה אשר היה טמא מדף ואין הלכה כר' יוסי:

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פי"ג מהל' אבות הטומאות הלכה ג:

י ב מיי' פי"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הל"א·

א ג ד מיי' שם הל"ז:

ב ה מיי' שם הל"ח:

פירוש הרא"ש

ח מי שהיה טהור וכו'. (גירסת הרא"ש ז"ל הסיע בעי"ן וכן מצאתי הגי' במשנה דוקנית) הסיע הסיח דעתו מלשמור עצמו בטהרה כדי לאכול רבי יהודה סבר כיון שיודעים בו שהוא כהן ואוכל בתרומה נזהרים טמאים מליגע בו אבל בידים מודה לפי שהם עסקניות ונגעו במקו' הטינופו' וצריכים נטיל' לנגיעת תרומה אבל לא בשביל דחיישינן שמא נגעו בטומאה דא"כ ליבעי כל גופו טבילה ועוד למה סתם ידים שניו' ליחוש שיהיו ראשון שמא נגעו באב הטומאה: ט וכי מפני מה ר"ע מטמא. כלומר היאך עלה בלבו לטמאות מה שטיהרו חכמים דמסתבר כוותייהו דלא מחזקינן טומאה כל כמה דלא חזינן דנגעה: א הדר וכו' מוקפות צמיד פתיל. דחיישינן שמא הסיטם אשתו נדה: מטהר בתנור. דסתם תנור שטפילה מחברתו בארץ וא"א להסיטו ורבנן גזרו אטו שאינו מחובר כדאמרינן בפרק כל הכלים תלוי בצואר גמל פירוש שהתנור מיטלטל והוא תלוי בצואר גמל או שמא יסירו הצמיד פתיל: ב המפקיד וכו' טהורים מטמא מת. כיון שהוא מכירו שאוכל בתרומה אינו מכשילו אבל טמאים מדרס דאינו נזהר מטומאת אשתו: בזמן שהיא רוצצת. שהכסוי דוחק הבגדי' מחמת שהתיבה היא מלאה: טמאים מדרס. שמא ישבה אשתו על התיבה או נשענה עליה והכבידה על הבגדים: טמאים מדף. טומאה קלה טמא תשיעי:

הגהות הגר"א

[א] מ"א וחכמים מטהרין. נמחק: [ב] מ"ז בר"ש חרש כליו בחלונות כו'. נ"ל נפרש כליו מחלונות: [ג] שם מפני. שהעובד כוכבי' נשען עליהם. כנ"ל: [ד] שם ובא. ומצאן כמו שהן ה"א טהורו' ומלמדין אותו שלא יעסוק בהן כנ"ל: [ה] שם וכן. בעובדי כוכבים אין חוששין משום יין נסך כנ"ל: [ו] שם מ"ח אמרו לו. על התלויה טהורה היא ה"ז טהורה. כנ"ל: [ז] שם ולא טמאוהו. נ"ל וטמאוה מפני שהסיחה דעתה ממנו כנ"ל: [ח] מ"א זה הניח כליו בתוך סוכתו. וזה הניח וכו' לפני פתחו של חבירו הרי אלו מטמאין של זה רשות לכנס וכו'. כצ"ע:

ביוס

א)[פסחי' מה: כריתו' כא.]: ב) [נדה כ:]: ג)[שם ז:]: ד) [פרה פ"ח מ"ב]:

ג ביום ומלא ביום טהור · דסתמא אם היה אדם שם ונגע בו היה מגביהו כדלך מולא אבידה אבל בלילה אפי' שעה אחת דלא חזי ליה חיישינן שמא נגע בו ולא ראהו: תניא בתוספתא [פ"ט] המאבד והמולא ברשות היחיד טמאין מדרס וטמא מת ברשות הרבים ועבר עליה לילה אחת טמאין מדרס וטהורין טמא מת ור"ש מטהר שהיה ר"ש אומר איבד מחט ומלא מחט טהור שאני אומר מחט שאבד הוא מחט שמלא ומודים חכמים לר"ש במניח ושכח לרה"ר שאע"פ שעבר עליהן לילה אחת אין טמאין מדרס[א]ובמניח ושכח לרשות היחיד ועבר עליהן לילה אחת טמאין מדרס וטהורין טמא מת המאבד והמולא בתוך הבית הרי זה טהור מפני שהן בחזקת המשתמר · פי' ברשות היחיד טמאין מדרס אם הוא דבר הראוי למדרס ומטמא במשא טמאין טמא מת ובעי הזאה שלישי ושביעי ואפילו לא עבר עליהן לילה דלא מפליג ברה"י משום חומרא דרה"י דספיקו טמא ומתני' דקתני ביום ומלא ביום טהור ברה"ר: טמאין מדרס וטהורין טמא מת דמחמירינן במדרס טפי מבמת משום דעובד כוכבים ונשים שכיחי מת לא שכיח ומתני' דקתני טמא היינו מדרס וכל מידי דלא חזי למדרס כגון ספה ותרקב וכיולא בו טמא מגע זב. ור"ש מטהר בין ברה"ר בין ברה"י ואפי' עבר עליהן לילה ולהכי נקט מחט להוי כעין לילה דלא חזי ליה: במניח ושכח לא החמירו בהן כמו באבדה · שהן בחזקת המשתמר דלא שכיחי התם עובדי כוכבי' ונשי עם הארץ דאיירי בתוך הבית של חבר: ברה"ר טהורים דאינו אלא ספק שמא נגע בהן עובד כוכבים או עם הארץ הילכך ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור: תניא בתוספתא [שם] כלים השטוחים ברה"י למעלה מעשרה טפחים טהורין דברי ר"מ ור"ש אומר [ב] א) למעל' ממאה אמות טמאין גגו של חבר למעלה מגגו של עם הארץ חבר שוטח שם כלים ומניח שם טהרות אע"פ שעם הארץ יכול לפשוט ידו וליגע הרי אלו טהורות וכן בעובדי כוכבים אינו חושש משו' יין נסך רשב"ג אומר גגו של חבר למעלה מגגו של עם הארץ חבר שוטח שם כלים ומניח שם טהרות ובלבד שאין עם הארץ יכול לפשוט ידו וליגע נפל כליו לתוך בורו של עם הארץ טמא וטהור במלייתו · פי' אע"פ שעם הארץ יכול לפשוט את ידו וליגע · בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף ע:) איתמר חבר שנחלקה במסיפס אמר רב טהרותיו טמאות ובעובד כוכבים אינו עושה יין נסך ור' יוחנן אמר אפי' טהרותיו טהורות ופריך עלה דרב מהא דחבר שוטח שם פירות ומשני אמר לך רב הנא דאמרי כרשב"ג ועליה דר' יוחנן פריך מדרשב"ג ומשני התם אית ליה לאישתמוטי ולומר אמלורי בעלמא קא ממגרנא וקלא קשה דהתם פריך עליה דר' יוחנן מדרבי שמעון בן גמליאל והדר פריך עליה דרב מדתנא קמא ומעיקרא ה"ל לאתויי רישא והדר סיפא: ד שהיו גנבים · שפתחו הדלת ולא נכנסו לבית אלא נמלכו והלכו להם: ה שלא ברשות · ומירתתה שלא תתפס כגנב וממהרת ללאת אף על פי שללורך בנו של בעל הבית נכנסה או ללורך בהמתו: ו כל המיוחד לאוכל אדם · כגון סתם אוכלין: טמא טומאת אוכלין · עד שיפסל מאכילת כלב: וכל שאינו מיוחד לאוכל אדם · כדמפרש כגון גוזל טהור שנפל לגת ומת אפילו בלא גת נמי בעיא מחשבה כדתנן בריש מכילתין דנבלת עוף טהור בעיא מחשבה והיינו בכפרים כדתנן בפרק בתרא דמסכ' עוקלין ואי בכרכים לא בעי מחשבה כדתנן נמי התם ומשום כרכים נקט גת כדאמרינן בפרק בא סימן (דף כ:) דגיתו מאסתו ועשאתו ככפר ובכרכים ובכפר לא פליגי ר' יוחנן בן נורי ורבנן אלא בגת פליגי דמר סבר אף בכרך בעי מחשבה ומר סבר לא בעי מחשבה: ר' יוחנן בן נורי מטמא · בפרק בא סימן [שם] קאמר ר' יוחנן בן נורי טעמיה מקל וחומר: העלהו היינו מעשה ולא דמי להעלהו חרש שוטה וקטן דפ"ב דמכשירין גבי הכשר דלא חשיב מעשה אלא א"כ הפך בהן כדקאמר ר' יוחנן בפ"ק דחולין (דף יג:) משום דאיכא למיתלי דמפני הכנימה עבד ולא שירד עליהם טל ומיהו קשיא דה"נ איכא למימר דלהאכילו לכלב העלהו ולא להאכילו לעובדי כוכבים ושמא הכא במאי עסקינן כגון שהעלהו ונתנו לעובדי כוכבים: תניא בתוספתא [שם] ר' אליעזר אומר משקה סרוח הרי הוא טהור אמרו לו אין המשקה יולא ידי הפרה ולא ידי הכלבי חטין היולאות עם גללי הבקר ושעורין היולאין עם גללי הבהמה אע"פ שחישב עליהן לאוכלין אין מטמאין טומאת אוכלין כינסן לאוכלין מטמאין טומאת אוכלין גללין אע"פ שכנסן למשקה בטלה דעתו גוזל שנפל לתוך הבור של גת חישב עליו לאספה טהור לכלב טהור דברי ר"ע ר' יוחנן בן נורי מטמא מעשה היה ונמנו עליו חמשה זקנים בלוד וטימאוהו: ז אחורי כלים · במסכת טבול יום שנויה משנה זו בתוספתא [פ"א] וכתבתיה בפ' שני דטבול יום ושם פרשתיה: ח שהיא קטפרס · שלידה אחד נמוך כעין מדרון: ומשקה טופח מלמטן · בלד הנמוך והיינו בלק שבלילתה רכה ומשקה שלה טופח אבל מלמעלה בלק שבלילתה עבה ואין בה משקה טופח: ושלש חתיכות · בין שלשתן כבילה אחת טופחת ושתים אינן טופח סדורות זו אלל זו והטופחת מלמטה והשתא האמלעית נוגעת בטופחת והעליונה אינה נוגעת אלא באמלעית ולכך קתני דשלש אינו חיבור משום עליונה דנגיעה אינה מחברת את הבלק אא"כ נושכות כדתנן בפ"ק מקרלות נושכות זו את זו אבל שתים חיבור ולכך נקט משקה טופח מלמטן דאם היה מלמעלה היה המשקה זב בשלשתן ומחברן ור' יוסי סבר דאין משקה מחברן אא"כ רוללות משקה ורוללות לשון דוחק הוא כי ההוא דלעיל גבי תיבה מלשון (חולין דף קכה:) טומאה רלולה ויתכן להיות כשדוחק בבלק המשקה נפלט ממנו: ואם היה המשקה עומד·שאין העריבה קטפרס: אפי' כעין החרדל · שבכל כבילה של בלק אין ביחד אלא כעין החרדל מלטרף לכבילה ורבי דוסא סבר דאין אוכל פרור מלטרף פרור מלשון פירורים א"נ פרוד בלי"ת מלשון שני פרידי עפר על פרידה אחד של תרווד רקב דפרק המפלת (דף כז:) ולכעין החרדל קאי דפרורים קטנים כולי האי אין משקה מחברן א"נ לא מפליג ר' דוסא דלעולם אין משקה מחבר אפי' אוכל כבילה שנחלק לשנים והא דתנן לעיל בפ"ק דאם יש ביניהם משקה טופח אף בתרומה הכל טמא אפי' כרבי דוסא אתיא דהתם לאו מטעם חיבור משקה הוא כדפרישית שם ודווקא במשקין המכשירין פליגי הכא תנאי אבל מי פירות אין מחברין האוכלין כדתנן במס' טבול יום פ"ג(מ"ד)ואפי' ר"א בן יהודה אית ברתותא לא קאמר אלא בעיסה שנילושה במי פירות אבל בשתי חתיכות של בלק מודה דאין מי פירות מחברן וסוגיא דהש"ס במנחות פ' הקומץ רב' (דף כד') כמ"ד משקה

א) נ"ל אפילו למעלה וכ"ה בתוספתא.

ג "המאבד ביום ומצא ביום טהור ביום ומצא בלילה בלילה ומצא ביום ביום ומצא ביום שלאחריו טמא "זה הכלל כל שיעבור עליו הלילה או מקצתו טמא "השוטח כליו ברשות הרבים טהורין וברשות היחיד טמאין ואם היה משמרן טהורין נפלו והלך להביאן טמאים "נפל דליו לתוך בורו של עם הארץ והלך להביא כמה יעלנו טמא מפני שהונח ברשות עם הארץ שעה אחת: ד "המניח את ביתו פתוח ומצאו פתוח נעול ומצאו נעול פתוח ומצאו נעול טהור נעול ומצאו פתוח ר' מאיר מטמא וחכמים "מטהרין שהיו גנבים ונמלכו והלכו להן: ה "אשת עם הארץ שנכנסה לתוך ביתו של חבר להוציא בנו או בתו או בהמתן הבית טהור מפני שנכנסה שלא ברשות: ו א) "כלל אמרו בטהרות כל המיוחד לאוכל אדם "טמא עד שיפסל מאוכל הכלב "וכל שאינו מיוחד לאוכל אדם טהור עד שייחדנו לאדם כיצד ב) "גוזל שנפל לגת וחשב עליו להעלותו לעובד כוכבים טמא לכלב טהור ר' יוחנן בן נורי מטמא חשב עליו חרש שוטה וקטן טהור אם העלהו טמא שיש להן מעשה ואין להן מחשבה: ז ג) אחורי כלים שנטמאו במשקים ר' אליעזר אומר "מטמאין את המשקין ואין פוסלין את האוכלין ר' יהושע אומר מטמאין את המשקים ופוסלין את האוכלין שמעון אחי עזריה אומר לא כך ולא כך אלא משקין שנטמאו באחורי הכלים מטמאין אחד ופוסלין אחד ד) הרי זה אומר מטמאיך לא טימאוני ואתה טימאתני: ח "עריבה שהיא קטפרס והבצק מלמעלן ומשקה טופח מלמטן שלש חתיכות בכביצה אינן מצטרפות ושתים מצטרפות ר' יוסי אומר אף שתים אינן מצטרפות אלא אם כן היו רוצצות משקה "ואם היה משקה עומד אפילו כעין החרדל מצטרף ר' דוסא אומר

ג זה אשר נאבד לו דבר ומלאו אמנם הוא ברה"ר ולזה אם עבר עליו הלילה טמא מדרס לפי שידרסוהו אנשים ולא יראוהו וכבר נתבאר בתוספתא שאם אבד לו דבר ומלאו ברשות היחיד אשר ספיקו טמא כמו שקדם ביאורו הנה אלה הכלים טמאים מדרס וטמא מת והיות הכלים הנופלים ברה"ר טהורים מבואר לפי שהוא ספק ולא יסתפק עליך אמרו (בכלים) [בזה] טמא אע"פ שהוא בתוך הבור לפי שהוא מעת שהגיע ברשות עם הארץ שנטמא במת כמו שבארנו ויצטרך הזאת שלישי ושביעי ואז יטהר: ד זה מבואר והלכה כחכמים: ה אם נכנסה שלא ברשות אלא להוליא הענין הפלוני ותלא הנה לא תשתדל להשתמש ולגעת לאשר אתה בבית כי אימת בעל הבית עליה ולא תשלח ידה לדבר: ו טומאת אוכלים *רלה לומר למאכל אדם לבד ומה שאינו ידוע במאכל אדם הנה אי אפשר לו מבלי מחשבה והוא שיביאהו למאכל אדם וזה הדבר ידוע למאכל אדם אם נפסד עד שלא תאכלהו ואפי' לאכול הכלב אז לא יטמא ואמר יתברך (ויקרא יא) מכל האוכל אשר יאכל אמרו פרט לאוכל סרוח לפי שהוא לא יאכל ועוד יתבאר לך באחרית עוקלין שנבלת עוף טהור לא תלטרך מחשבה אמנם זה ילטרך מחשבה וזה הגוזל אם נפל ביין ומת לאשר הפסיד וליכלך במותו ביין א) שב כאילו הוא נמאס אם היה הגת בעיר ולכן לריך מחשבה ואז יטמא טומאת אוכלים והוא אמרם בגמ' נדה (דף כ:) לעולם בכרך וגתו מיאסתו ועשאתו ככפר ולזה אם בא עליו במחשבה והוא בתוך הבור שיאכלנו העובד כוכבים שמטמא טומאת אוכלין ואם חשב עליו להעלותו לכלב הנה לא יטמא טומאת אוכלין והוא ענין אמרו טהור הלא תראה הגוזל להיותו מאכל אדם עם היות שנפסד ושב [להיות] נאות למאכל הכלב לבד אם חשב עליו יקבל טומאה וזהו כונת אמרו שכל מאכל אדם לא יוסר מלקבל טומאה עד שיפסול מלאכול לכלב ורבי יוחנן בן נורי אומר שהוא יטמא טומאת אוכלין מבלי מחשבה בהיות הגת בעיר כמו שבארנו ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי: ז כבר התבאר במקומות רבים ממה שקדם שהמשקין יטמאו הכלים וישובו אלה הכלים שני לטומא' והמדרבנן ועוד יתבאר בט"ו מכלים שמשקין טמאים שנגעו באחורי כלי נטמאו אחוריו ולא נטמאו תוכו לתרומה וביארנו בפתיחה זו שמשקים טמאים תחלה לעולם ואפי' נטמאו בשני לטומאה אם נטמא אחורי הכלי במשקים טמאים שבאחורי הכלי שני ואם נגעו אוכלין טהורים באחורי זה הכלי לא נפסלו והיה ההיקש שתפסל ותשוב שלישי אך רבי אליעזר יקל בזה להיותה טומאה קלה מדרבנן והוא אמרם מ"ש אחורי כלי דנקט משום דקילא טומאתן (ופה) [ומשו"ה] אמר מטמאי' את המשקים אפי' דחולין ואין פוסלין את האוכלין אפי' מתרומה ורבי יהושע אומר שאחורי זה הכלי ג"כ פוסלי' את האוכלין כמו כל שני ק"ו מטבול יום אשר פוסל את התרומה ואינו מטמא את המשקים כמו שביארנו בשמיני מפרה כ"ש זה אשר יטמא משקים שהוא יפסול *לא יקים ק"ו בין טבול יום דאורייתא ואחורי הכלים דרבנן לפי שהוא אומר אין דנין דברי סופרים מדברי תורה ובא שמעון אחי עזריה ואמר שדברי רבי יהושע אשר אמר שאחורי הכלי פוסלין את התרומה אינו אמת בשום פנים וכן מאמר רבי אליעזר אשר אמר אין פוסלין אינו אמיתי אבל הוא אמיתי באלו הפנים וזה שאחורי הכלים אם נגעו במשקים שבו אלה המשקים תחלה והן מטמאים אוכל אחר וישוב שני וזה השני יפסול אוכל שלישי הנה עברה הטומאה מאחורי הכלי לאוכלין באמלעות המשקים ואם נגעו האוכלים עלמן באחורי הכלי לא יפסלו ולזה מאמר האוכלים לאלו המשקים אם נטמאו מאחורי הכלי וטמאה מטמאיך לא טימאוני ואתה טימאתני ויהיה שמעון אחי עזריה על זה הפי' בלתי חולק על ר"א אלא דומה למפרש למה שיובן מסברתו ובהיות אפשר שיהיה הפירוש הנוטה בזה המאמר שרבי אליעזר סובר שהמשקים שנטמאו מאחורי הכלי לא יטמאו אוכלים ואע"פ שהן בעלמן משקין טמאין ויהיה ר' שמעון חולק על זה ויהיה מאמרו לא כך ולא כך לא כרבי אליעזר אשר יאמר לא תפסול משקים שנטמאו מאחורי הכלים לאוכלין לולי שאני מלאתי לשון התוספתא היות משקים שנטמאו מאחורי הכלים יטמאו כלים ויטמאו אלה הכלים אוכלים והש"ס הנה פסק שם הל' כרבי אליעזר והנה אי אפשר שיפורשו דברי שמעון אחי עזריה אלא כמו שזכרנו: ח כבר ביארנו באהלות (פ"ג) שקטפרס הוא השטח השוקע משופע לשטח הארץ אלא שקלהו האחד עולה והאחד יורד דומה לשפוע חלק ואם תהיה עריבה כפי זאת ההנחה ויהיו בה לחות משקים וג' חתיכות בלק טמא בזאת העריבה

א) נראה דצ"ל שבכאלו ובשלשתם

הגהות הגר"א

[א] שם מ"ג בר"ש אין טמאין מדרס ומודים ר"ש לחכמים במניח ושכח לרה"ר כצ"ל: [ב] שם ור"ש אומר אפילו למעלה מק' אמות וכו' כצ"ל:

נ"א טומאת אוכלין אינה אלא למאכל אדם לבד ומה שאינו ידוע במאכל אדם הנה אי אפשר לו מבלי מחשבה והוא שיביאהו למאכל אדם וזה הדבר הידוע למאכל אדם אם נפסד עד שלא תאכלנו ואפי' לאכול הכלב [illegible]

צ"ל וי"א לא

ג א ב מיי' פרק יח מהל' שאר אבות הטומאה הל"ז:
ד ג מיי' שם הל"ו:
ה ד מיי' פי"ב מהל' מטמאי מ ש כ ב ומושב הל"ב:
ו ה ו מיי' שם הלט"ו:
ז ז מיי' שם הל"ג:
ח ח מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הלכה א:
ט ט מיי' שם פ"ב הלכה יח:
י מיי' שם פ"א הל"ד:
יא כ מיי' שם פ"ג הלכה י:
יב ל מיי' פ"ז מהל' שאר אבות הטומאה הל"ז:
יג מ נ מיי' פ"ז מהל' טומאת אוכלין הלכה ו:

פירושהרא"ש

ג המאבד וכו' טהור. שאם עבר שם אדם ונגע בו היה מגביהו ומולאו כדין מולא אבידה אבל כשעברה עליו מקלת הלילה חיישינן שמא נגע בו אדם או דרס עליו ולא ראהו. ומפרש בתוספתא דמתני' מיירי במאבד ברה"ר אבל במאבד ומלא ברשות היחיד אפילו לא עבר עליו לילה טמאים מדרס וטמא מת משום חומרא דרה"י ודוקא מאבד ומולא אבל מניח ושוכח ברה"ר ועבר עליהם לילה טמאי' מדרס וטהורי' מטמא מת: השוטח כלים וכו' טהורים שהרוא' אותם שטוחי' מכיר שמדעת הונחו שם ופורש מהם אלא דחיישינן שמא דרך עוברו אלו נגע בהם עובד כוכבים או עם הארץ והוה ליה ספק טומאה וברה"ר טהור וברה"י טמא: נפל דליו טמא. טמא מת ולריך הזאה שלישי ושביעי ולא עלתה לו טבילת הבור: ד המניח וכו' שהיו גנבים שפתחו כדי ליכנס ולגנוב ונמלכו ולא נכנסו לבית: ה אשת וכו' שלא ברשות אע"פ שלטובת החבר נכנסה כיון שנכנסה לצורך דבר ידוע אינה רשאי להתהלך בבית ולמשמש בכלים: ו כלל אמרו וכו' גוזל שנפל לגת וכו' אמרינן בעוקצין דנבילת עוף טהור לריכ' מחשבה בכפרים אבל לא בכרכים והאי גוזל בשביל שנפל לגת ונמאס לריך מחשבה אף בכרך כדאמרינן בפרק בא סימן גיתו מאסתו ועשאתו ככפר ור' יוחנן סבר דכיון כרך יש לו אף כשנפל לגת: ואם העלהו טמא. וקשה מה שנא ה כ א דחשיב העלהו חרש שוטה וקטן מעשה וכפר בתרא דמכשירין היא אם העלו חרש שוטה וקטן פירות לגג מפני הכנימה לא חשיב [illegible]

הנה לו אפי' כן סיפך בהם כדאמר רבי יוחנן בפ"ק דחולין משום דאיכא למיתלי שמפני הכנימה העלום ולא כדי שירד עליהם הטל עד שאנו רואין שהפך בהם אחר שירד עליהם הטל מלד אחר והכא נמי דילמא לכלב העלהו וצ"ל דמיירי שהעלהו ונתנו [הגה"ה פירש הר"ר מנחם ז"ל דלא דמי עליי' דפירות לעלייה דגוזל דהתם העלות פירות לגג מפני הכנימה הלכך הש"ס שהעלום מפני הכנימה העלום וצריך מעשה אחר להוכיח שהעלום בשביל טל אבל סתם העלות גוזל לאכילה הלכך חש' מה לאכילת אדם העלוהו) : ז אחורי כלים וכו' מטמאים את המשקים. מפורש בפ"ק דנדה אפילו משקה חולין ואינם פוסלים את האוכלין אפילו דתרומה ודוקא אחורי כלים הקילו כדתנן בכלים פ"ה בכלים שנטמאו אחוריו במשקין טמאין [illegible] קאמר אחורי כלים שנטמאים בכרך ולא טמא משקין וי"ל משום דטומאת ערך דאורי' אבל טומאת משקין דרבנן וכך פי' הרמב"ם ז"ל בפירושו) תוכו אוגנו אזנו וידיו טהורים נטמא תוכו כולו טמא אבל בתוכו מודה לרבי יהושע ור' יהושע [illegible] את המשקים ופוסלים את האוכלים מק"ו ומה טבול יום שאין מטמא משקה חולין פוסל אוכלי תרומה אחורי כלים שנטמאו במשקים שמטמאים משקים חולין אינו דין שיפסלו אוכלי תרומה ור"א לא חייש להאי ק"ו כדמפרש בנדה משום [illegible] שנטמאו במשקים מדרבנן וטבול יום מדאורייתא ודרבנן מדאורייתא לא גמרי קל וחומר : (שמעון אחי עזריה אומר · שמעתי אני הכותב כי נקרא על שם אחיו משום דהוא (פי' שמעון) היה חכם בתורה ועזריה היה עוסק בפרקמטיא [illegible]

[illegible]

משקה מחבר דבעי רבי ירמיה לירוף כלי וחיבור מים מהו ואם תמצא לומר כיון דמיתחבר מיתחבר חיבור מים ולירוף כלי מהו כגון שיש בכלי שרת שני חצאי עשרון שאין נוגעין זה בזה ויש חצי עשרון אחר חוץ לכלי המחובר לאחד מאותם שבתוך הכלי ע"י מים כגון דמונחים מים בצנור ונגעי מיא לאחד שבפנים ולאחד שבחוץ דאי נגעה טומאה לזה שבכלי שאינו נוגע במים ונטמא חבירו משום לירוף כלי מהו שיטמא זה את זה של חוץ בחיבור מים אם נגעה טומאה בזה שבחוץ ונטמא חבירו שבכלי בחיבור מים מהו שיטמא האחר בצירוף כלי ודכוותה במסכת זבחים בסוף פרק טבול יום [דף קה:] חיבורי אוכלין ע"י משקין חיבור לטומאה קלה ואין חיבור לטומאה חמורה כגון חצי זית נבילה מכאן וחצי זית נבילה מכאן ומשקה טופח באמצע ונוגע בשניהם מחברן לטמא אוכלין ומשקין הנוגעין באחד מן החצאין אבל אין מחברין לטמא אדם וכלים: תניא בתוספ' (פ"ח) עריבה שהיא טמאה [א] טמאת מת אין לשין בה קמח

אוכל פרוד אינו מצטרף: **ט** מקל שהיא מלאה משקין טמאין כיון שהשיקה למקוה טהורה דברי רבי יהושע וחכמים אומרים א) עד שיטביל את כולה א) ב) הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חבור לא לטומאה ולא לטהרה והאשבורן חבור לטומאה ולטהרה:

פרק תשיעי

א ג) **זיתים** מאימתי מקבלין טומאה משיזיעו זיעת המעטן אבל לא זיעת הקופה כדברי

דרבנן כדאמרינן בפרק המוכר את הבית (דף סו):

א מקבלין טומאה: שמוכשרין בשמן היוצא מהן: זיעת המעטן · כלי שטוחנין בו זיתים מלשון (איוב כא) עטיניו מלאו חלב: אבל לא זיעת הקופה · דמשקה היוצא שלא נרצון הוא

לטבול בהם: **אשבורן**. היא גומא מלשון שבר. ארץ מליחה שנתבקעה ונקוו שם מים הוי חיבור לטומאה ולטהרה אם אשבורן מחבר שני מקוואות חסרים הוכשרו וכן אם חיבר כלי מלא משקים טמאים לאשבורן סמוך למקוה טהרו כו' ולענין טומאה לא שייך להזכיר מים שבגומא לענין חיבור כיון שהמים שבתוך הגומא לא מקבלי טומאה כדאיתא בריש מקוואות דמים מחוברים לאו בר קבולי טומאה נינהו שילך יתחברו יחד מים שבשני כלים לטומאה אלא לענין טומאה כלים ונוגעים בשפת הכלי זה לזה הוי חיבור ונטמאו זה עם זה וכל בית כינוס מים מכנהו בלשון אשבורן לפי שהוזכר אשבורן אצל מקוה א"נ הא דאמרינן בריש מקוואות דמים מחוברים לא מקבלי טומאה היינו מי גבים ושנקוו מעצמן לתוך גומא בר קבולי טומאה נינהו וכן מוכח בפ"ק דפסחים גבי משקה בי מטבחיא דכן לא שנו אלא בקרקע אבל בכלים טמאים ובקרקע נמי לא אמרן אלא דהוי רביעית דחזי להטביל בה מחטין:

א זיתים מאימתי מקבלים טומאה. שהוכשרו בשמן היוצא מהם: **זיעת המעטן**. הוא מקום שמכנסין בו זיתים כדי שיתעפשו ויתרככו ויהיה שומנן נוח לצאת מלשון עטיניו מלאו חלב וכשיזיעו באותו באותה זיעה הוי משקה להכשיר: **אבל** לא זיעת הקופה. דלא ניחא ליה באותו משקה היוצא כי הולך לאיבוד כיון שאין הקופה מוספת ולא גזרו שמא יבלרנו בקופות מזופפות אלא בבצירה פירוש בצירה במסיק

כדברי בית שמאי רבי שמעון אומר שיעור זיעה שלשה ימים בית הלל אומר משיתחברו שלשה זה לזה רבן גמליאל אומר משתגמר מלאכתן וחכמי' אומרים כדבריו: **ב** גמר מלמסוק אבל עתיד ליקח גמר מליקח אבל עתיד ללוות ארעו אבל או משתה או אונס אפי' זבים וזבות מהלכים עליהן טהורין נפלו עליהן משקין טמאים אין טמא אלא מקום מגען והמוחל היוצא מהן טהור: **ג** נגמרה מלאכתן הרי אלו מוכשרין נפלו עליהן משקין טמאין המוחל היוצא מהן רבי אליעזר מטהר וחכמים מטמאין אמר ר"ש לא נחלקו על המוחל היוצא מן הזיתים שהוא טהור ועל מה נחלקו על היוצא מן הבור שר' אליעזר מטהר וחכמים מטמאין: **ד** א) הגומר את זיתיו ושייר קופה אחת יתננה ב) לעני הכהן דברי ר"מ ר' יהודה אומר יוליך לו את המפתח מיד רש"א מעת לעת: **ה** המניח זיתים בכותש שימתונו שיהו נוחין לכתוש הרי אלו מוכשרין שימתונו שימלחם בש"א מוכשרין בה"א אינן מוכשרין הפוצע זיתים בידים טמאות טימאן: **ו** המניח זיתיו בגג לגרגרם אפילו הן רום אמה אינן מוכשרין נתנן בבית [א] עד שילקו ועתיד להעלותן לגג נתנן בגג שילקו או שיפתחם הרי אלו מוכשרין נתנן בבית עד שישמר את גגו או עד שיוליכם למקום אחר אינן מוכשרין: **ז** רצה ליטול מהן בד אחד או שני בדים

מהן כשיעור שעושין בבית הבד בפעם אחת או בשני פעמים ועדיין ישאר בהן במעטן הרבה : ב"ש אומרים קוצה בטומאה · דקוצה ומוליך בכלים טמאים דעדיין לא הוכשרו אבל כשנגמר ליקח מה שרצה ליקח א) (מעולם) לקיחתו למותר כאילו נגמרה מלאכתן ומכסה המותר שבמעטן בטהרה כאילו הוכשר : ובית הלל אומרים אף מחפה בטומאה · דאף הנשאר לא הוכשר ומיהו אם עקר כל הזיתים כדי לעשותן בבית הבד היו מוכשרים ואתא רבי יוסי למימר דאף חופר בקרדומות ועוקר כל הזיתים משם ומוליך לבית הבד בטומאה לפי שלא הוכשרו : תניא בתוספתא [ספ"י] אם עד שלא נגמרה מלאכתן חישב עליהן ורצה ליטול מהן בד אחד או שני בדים ב"ש אומרים קוצה בטומאה ומחפה בטהרה ומוליך בטהרה לבית הבד ובית הלל אומרים אף מחפה בטומאה ובלבד שלא יעקור את כל האום אלא מקום שנהגו להניח כדי בד מניח כדי בד כדי בדידה מניח כדי בדידה קתנו מניח קתנו ובלבד שלא יעקור[א] את כל האוב ואם עקר כל האום הרי אלו טמאין רבי ישמעאל בר רבי יוסי אומר משום אביו אע"פ שעוקר את כל האום הרי אלו טהורין ובלבד שלא יעריס ואם העריס הרי אלו טמאים והטוען בבית הבד כאילו טוען בתוך ביתו : פי' אום הם זיתים שבקרקעית המעטן כדפרישית לעיל שמדובקין זה עם זה · בדידה פחות מכדי בד · קתנו פחות מכדי בדידה · ובלבד שלא יעריס אדרבי יוסי אי אפשר לייסבו דהא בכל ענין טהורין דלא הוכשרו אלא אעתיד להוסיף קאי כי ההוא דלעיל ודומיא דסיפא במעטן בבית הבד כלומר שמניח זיתים במעטן בבית הבד כטוען בביתו לכל זמן שעתיד להוסיף לא נגמרה מלאכתן : **ח** ברחיים . שטוחנין בהם זיתים קודם נתינתם לבד ואחר כך נותנם בבית הבד וטוענין בקורה כדאיתא במנחות פרק כל קרבנות (שם):ואם היה משקה מהלך הכל טמא·בשלהי מס' ע"ז (דף עה:) גבי עם הארץ שהושיט ידו לגת ונוגע באשכולות פריך מהכא למ"ד אשכול וכל סביבותיו טמא וכל הגת כולה טהורה ומשני דגבי זיתים לא מפסקי אשכולות שהמשקה מחברם דאין אשכולות בזיתים אבל בענבים יש אשכולות שמפסיקן לפיכך כל הגת טהורה : ישאלו הבדדין · עמי הארץ הן שהיו לעשות זיתיו בטהרה ונאמנים לומר לא נגעו בשרץ שעל העלים ולא נטמאו ועלה נמי לאו בר קבולי טומאה הוא: ואם היה נוגע באום · שיולא מן השרץ מעט חוץ לעלים אפי' שער אחד מן השרץ נוגע באום טמא כל האום דחשיב חיבור דלא דמו זיתים המדובקים לעיגולי דבילה דלא הוו חיבור תאנים המדובקים כדפרישית בפ"ק דקתני בתוספתא מפני מה בזיתים חיבור שמתחלה לא נתנן אלא על מנת שיינקו זה מזה : תניא בתוספתא [שם] היתה לו אום של זיתים ועתיד להופכה כיון שתקע בה את היתד אע"פ שיש בה גושין הרבה הרי אלו אינן חיבור משהפכן נעשו אום רבי יהודה אומר אינו חיבור רבי יוסי אומר חיבור · פי' ועתיד להפכה דרך הזיתים שמתפרדים בשעת הפיכה · שיש בה גושים הרבה שיש כמה זיתים מדובקים בגוש · הרי אלו אינם חיבור דמכיון שבא להפרידן שוב אין חיבורן חיבור מידי דהוה אתאנים שמדובקין כדפרישית במתני' דבזיתים חיבור דרוצה שיינקו זה מזה והרי השתא אין רוצה שיינקו : משהפכן ונעשו אום כלומר אם לאחר שהפכן ונתפרדו חזרו ונתחברו ונעשו אום פלוגתא דרבי יהודה ור' יוסי [אי] הוי חיבור או לא דמר מדמי לה לדבילה ותמרים וגרוגרות ולימוקים המחוברים דלא הוי חיבור כדפריש' בשלהי פ"ק דתו לא ניחא ליה שיינקו ומר סבר דאכתי ניחא ליה שיינקו : **ט** נמצא על גבי פרודים · היינו כשתקע היתד והפריד האום ונחלקה האום לכמה גושים שיש הרבה זיתים מדובקים בגוש אחד ומאי דקרי ליה בתוספתא גוש קרי ליה במתני' פירוד: והוא נוגע בכביצה·שאם באת לגרף זיתים שהשרץ נוגע בהן שיש בהן כביצה : טמא · כל הגוש אע"ג דהגוש אינו חיבור משתקע בו היתד כדקתני בברייתא מ"מ כיון שיש בגוש זה זיתים טמאין כשיעור לטמא אחרים דהיינו כביצה נעשו חיבור לטמאות כל שאר הזיתים שבו אי נמי משום דטמא אם עכשיו עומד השרץ בצד זה של גוש טמא נגע כמו כן בצד אחר דלענין גוש אחד לא שייך למימר כשעת מציאתן אבל גבי שאר הגושים אמרינן כשעת מציאתן וטהורין ומיהו לא יתכן טעם זה דמאי שנא בכביצה דנקט ואי אפשר דנקט כביצה כדי לקבל טומאה דהא אוכל מקבל טומאה בכל שהוא כדפרישית בפרקין דלעיל : פרודים על גבי פרודים · כלומר שיש גושים ע"ג גושים והשרץ על גוש העליון · אע"פ שהשרץ נוגע בכביצה של אותו גוש : אין טמא אלא מקום מגעו·של שרץ כלומר אותו גוש בלבד אבל שאר הגושים טהורים דכי מגית ביה נמי ראשון ושני הוו להו שאר גושים שלישי : נמצא בין הכותל לזיתים טהור · ולא חיישינן שמא היה על הזיתים: נמצא בגג· במעלה זיתים מן המעטן לגג איירי ונמצא שרץ בזיתים שעל הגג לא אמרינן עם הזיתים הובא והיה במעטן:נמצא במעטן הגג טמא·זיתים שבגג דמקודם היה:נמצא שרוף ע"ג זיתים·היינו הא דתנן לעיל בסוף פ"ד (מ"ב) ספק שרצים כשעת מציאתן שרוף לא מטמא משום דכתיב במותם כעין מותם כדאיתא בנדה (דף נו·) והתם פריך מהכא לר"ש לקיש דאמר שרץ שנשרף ושלדו קיים טמא ומשני הא בכולו הא במקצתו: מהוהא· בלויה: טהורה· מלטמא הזיתים דאמרי' הכי נפל עלייהו כשעת מציאתן אפילו להקל כדדייק מהכא בפרק קמא דנדה (דף ד·): תניא בתוספתא [רפי"א] היה קולה מן המעטן ומעלה לראש הגג ונמצא שרץ בגג המעטן טהור במעטן והגג טמא דברי רבי וחכ"א נמצא בגג אינו טמא אלא גג במעטן אינו טמא אלא מעטן נמצא בגוש ובגג *ג' ימים המעטן טמא לאחר ג' ימים המעטן טהור הקורץ מקרצות מן העיסה ונמצא שרץ במקרצת העיסה טהורה בעיסה המקרצת טמאה דברי רבי וחכ"א נמצא בעיסה אינו טמא אלא עיסה במקרצת אינו טמא אלא מקרצת נמצא בתוכה של מקרצת הכל טמא המערה מכלי אל כלי ונמצא שרץ בתחתון העליון טהור בעליון התחתון טמא דברי ר' וחכ"א נמצא בעליון אינו טמא אלא בעליון בתחתון אינו טמא אלא תחתון פירורין על גבי *פירורין אע"פ שנגע בכביצה אינו טמא אלא מקום מגעו כיצד הוא עושה ר"א בן יעקב אומר משום ר' חנינא עודהו השרץ שם תותב בהן קומוס· פירוש אינו טמא אלא מעטן אבל זיתים שבגג טהורין דאחר שנקלטו מן המעטן בא השרץ : נמצא בגוש ובגג שקלץ גוש אחד מן האום והעלהו לגג : בתוך ג' ימים המעטן טמא דעל כרחין במעטן היה דאי על הגג אתא על הגוש איבעי ליה לאישתכוחי ולא בתוך הגוש דמאי אמרת דלמא האי גוש מן הזיתים פרודים שלא נתחברו מעולם ונפל שרץ לתוכם על הגג ואח"כ נעשו גוש כיון דתוך ג' ימים הוא אי אפשר להם ליעשות גוש אבל לאחר ג' המעטן טהור כדפרישית דנפל בזיתים שעל הגג ונעשו גוש · הקורץ מלפון (ירמיה מו) קרץ מצפון · מקרצות · חתיכות של בצק ופלוגתא דעיסה כפלוגתא דמעטן הכל טעם אחד · המערה מכלי אל כלי טעמייהו נמי הכא כי הכי דלעיל · פירורין על גבי פירורין בכל הספרים כתוב כאן פירורין ברי"ם ובמתני' כתוב פרודין בדל"ת ובערוך הביא פירודין דמתני' בערך פרד ופי' נמצא השרץ על הזיתים פרודין ועדיין לא נכתשו משמע כמו שפירשתי דתחלה עושין אותן בבית הבד כדי שילקו ואח"כ מעלין אותן לגג לנגבן מן המוחל ואח"כ כותשן במכתשת או טוחנן ברחיים כדמשמע בפ' כל קרבנות (דף פו·) וגרסי' נמי בברייתא פרודין כמו במתני' ואע"ג דפרישית במתני' פירודין וגושין הכל אחד והכא נקט ברישא לשון גושין ובסיפא לשון פירודין אפשר דפירודין זוטרי מגושין ובין בזה בין בזה יש זתים מדובקין זה עם זה ולה"ל כתב בספרי פירורין ברי"ש דכשקוללין האום בקרדומות דרכו ליפרד הזיתים ויש פרורין הרבה עם הגושין שיש בהן כביצה ולכך קתני כיצד הוא עושה דאם יאחז בשרץ יתערבו הפירורין שנגעו בו בטהורים גם פעמים כשמעלהו ונדבק בו פירור אחד וחוזר ונופל עם השאר ולא ידיע משום הכי קתני עודהו השרץ שם· תותב בהן קומוס בין הפירורין הנוגעין בו לפירורין שתחתיהן שיכנס השרץ פירורין בתוך הקומוס ובידו אין יכול לאחוז בכל פן יגע בשרץ ולא יטמא :

א הנועל בית הבד מפני הבדדין · בעמי הארץ איירי שטיהרן לעשות בבית הבד ולפי שאין עם הארץ מקפיד על מגע חבירו כדאמרי' בפ' בתרא דמסכת ע"ז (דף ע:) נועל בית הבד שלא יבאו הבדדין ויטמאו בהן ושלא יכנסו עמי הארץ לשם:והיו שם· בתוך בית הבד כלים טמאין מדרס דמטמאין אדם וכלים בין בהיסט בין במגע : ר"מ אומר בית הבד טמא · דחיישינן שמא נטמאו בהם אותם עמי הארץ הטהורים וחזרו וטימאו את הכל דאין חוששין ליזהר על הטומאה : ר' יהודה אומר בית הבד טהור דנזהרים על טומאת ודאי הואיל ותבר זה טיהרם לכך : ר"ש אומר אם טהורים להסיאלו הכלים כגון שישבה עליהם אשת עם הארץ או שהיו של עם הארץ דבעיניהם טהורים הם :בית הבד טמא· דלא נזהרו עמי הארץ הבדדין בהם ונטמאו:ואם טמאים להם·כגון שישבה עליהם אשה הידוע להם נדה: בית הבד טהור· דודאי נזהרו בהם: א"ר יוסי כרבי מאיר סבירא ליה דבית. הבד טמא אלא דטעמא דרבי מאיר משום דאין חוששין בטומאה ור' יוסי סבר דחוששין במגע אבל אין בקיאים ונטמאו על ידי שהסיטום אע"פ שלא נגעו בהם : **ב** ומשקין טמאין בתוך בית הבד שנשפכו לארץ ודורכין הבדדין עליהן ונדבקין ברגליהן וחוזרין אותן משקין ומטמאין את הזיתים כשהבדדין עולין ודורכין על

א) נ"ל מועלת.

בדים בית שמאי אומרים קוצה בטומאה ומחפה בטהרה בית הלל אומרים [א]אף מחפה בטומאה רבי יוסי אומר חופר בקרדומות של מתכת ומוליך לבית הבד בטומאה : **ח** א) [ב]השרץ שנמצא ברחיים אין טמא אלא מקום מגעו אם היה משקה מהלך הכל טמא נמצא על גבי העלים ישאלו הבדדים לומר לא נגענו אם היה נוגע באום אפילו *כשעורה טמא : **ט** [ג]נמצא על גבי פרודין והוא נוגע בכביצה טמא פרודים על גבי פרודים אע"פ שהוא נוגע בכביצה אין טמא אלא מקום מגעו [ד]נמצא בין כותל לזיתים טהור נמצא בגג המעטן טהור נמצא במעטן הגג טמא ב) [ה]נמצא שרוף על גבי הזיתים וכן מטלית מהוהא טהורה שכל הטומאות כשעת מציאתן :

פרק עשירי

א הנועל בית הבד מפני הבדדין והיו שם כלי' טמאים מדרס ר' מאיר אומר [ו]בית הבד טמא ר' יהודה אומר בית הבד טהור ר"ש אומר אם טהורין להן בית הבד טמא ואם טמאים להן בית הבד טהור אמר ר' יוסי [ז]וכי מפני מה טמאות אלא שאין עמי הארץ בקיאין בהיסט : **ב** [ח]הבדדין שהיו נכנסין ויוצאין ומשקין טמאים בתוך בית הבד אם יש בין משקין *לזית כדי שינגבו את רגליהם בארץ הרי אלו טהורין [ט]הבדדין

מה שנשאר לא יכסה אלא בטהרה לפי שאז נגמרה מלאכתן והוכשרו לטומאה ולא יגע בהן אלא בטהרה וב"ה אומרים שהן אפילו בעת כסוים לא נגמרה מלאכתן ולא הוכשרו ולכן יחפה ג"כ בטומאה ור' יוסי אומר שהוא אפילו נשא זה האום טלו מעט אחר מעט בטומאה שמותר הוא באשר לא הוכשרו כי לא נגמרה מלאכתן ולא תאמר בד או שני בדים לבד אבל נאמר כל מה שנשאר באשר שכבר נגמרה מלאכתן אתה רואה שלא נשאר לו זולת הנשיאה אל הגת בהיות כונתו שהוסיף ועדיין לא נגמרה מלאכתן וכן התבאר בתוספתא שכן כוונת דברי רבי יוסי אמנם הבונה בקרדומות של מתכת ר"ל טמאים לפי שהן יותר חזקים לקבל טומאת מת משאר הכלים כמו שביארנו בפתיחה וזה כמו אמרם קודם זה אפי' זבין וזבות מהלכין עליהם אשר הן בתכלית הטומאה ואין הלכה כרבי יוסי : **ח** הזיתים יטחנו ברחיים וסביב הרחים שוקת יוזל בהן השמן ומשם ירד אל השרץ ואם היה המשקה כולל הזתים כולן ועבר בזה השוקת הנה נטמא המשקה בשרץ נטמאו הזתים כולן ואם נמצא השרץ למעלה מן העלין אשר יכוסו בהן הזתים ונשאלו הדורכים ואמרו לא נגענו הכל טהור וזה מבואר ואם היה נוגע השרץ אשר למעלה מהעלים בכל הזתים המקופלים אשר תקרא אום כמו שזכרנו הנה הזתים כולן נטמאו לפי שהן מוכשרין כמו שביארנו : **ט** פרודין· זתים מפורדים ואמרו בגג ובמעטן באריתו ובתוספתא ביאר לא יצטרך עמו ביאור אחר וזה ל' התוס' (פי"א) היה קולה מן המעטן ומעלה לראש הגג ונמצא שרץ בגג המעטן טהור במעטן הגג טמא ומבואר הוא שכוונת אמרו הגג והמעטן ר"ל זתים שבגג וזתים שבמעטן ודע שהשרץ שרוף לא יטמא כמו שהתבאר בז' מנדה וכן הבגד הקרח אשר כבר נתיישן ובלה לא יטמא כמו שמבואר בכ"ז מכלים ואם מצאנו זה השרץ השרוף לא נאמר אולי נגע בזיתים קודם שריפתו ואחר זה שרפוהו ע"ג הזתים וכן לא נאמר אולי זו המטלית היתה טמאה והיא בריאה ואחרי הטמאה בלתה ויהיה דינה דין כלים המנאאים לפי שעיקר כל הטומאות כשעת מציאותן כמו שקדם ביאורו :

א בדדין· הן אותן אשר ישרתו בבית הבד בגתות ואם היו עמי הארץ וטהרם בעל הגתות וסגר הגת עליהן והן מתחילין להתעסק במלאכתן בתוך הבית הנה כל מה שבבית הבד טהור בלא ספק ואם היה שם בבית הבד בגד טמא במדרס הזב ר' מאיר אומר בית הבד טמא לפי שלפעמים נגעו במדרס ר' יהודה אומר הרי הם בחזקתן ולכן בית הבד טהור לפי שהן יבדלו ממנו ולא יקרבו אליו ואם זה הבגד טהור בית הבד טמא כי כאשר חשבו שהן כלים טהורים נגעו בהן ורבי יוסי חולק לר' שמעון שזה אשר תחשוב שאם יחשבו שאלה הכלים טמאין מדרס בית הבד טהור היא סברא בלתי אמתית כי הן אע"פ שלא יגעו בהן להיותן טמאין הנה יטלטו ויניעום ויעתיקום לפי שעמי הארץ אין יודעין טומאת היסט ויחשבו שהיסט לא נטמא כאשר לא נגעו בדבר הטמא והן לא ידעו שהוא א' ממיני המשא כמו שיתבאר בזבים (פ"ד) ובהיות הענין כן אין הפרש בין שיחשבו שהן כלים טהורים או שידעו שהן טמאין מדרס בית הבד טמא שמא נגעו והלכה כרבי יוסי : **ב** כבר ידעת שהמשקין טמאין יטמאו כלים ואוכלים ולא יטמאו אדם אם נגע בהן אלא אם נגע בידיו נטמאו ידיו לבד ולכן אם הטביל רגלו במים

הזיתים שבו : פירורין ע"ג פירורין. שיש גושים הרבה זה ע"ג זה והשרץ על העליונה אע"פ שהשרץ נגע בכביצה של אותו גוש: אינן טמא אלא מקום מגעו. פי' אותו הגוש שהשרץ נמצא עליו אבל שאר הגושין טהורים כי הגוש שהשרץ נגע בהם הם ראשון ושאר הזיתים שבו תשיבי חיבור לענין זה שמקבלים טומאה מאותן שנגע בהם השרץ והוי שני ואין שני עושה שלישי בחולין : בין כותל לזיתים טהור. ולא חיישינן שמא נגע בזיתים : נמצא בגג . במעלה זיתים מן המעטן לגג איירי ומצא שרץ בזיתים שבעלה לגג זיתים שבמעטן טהורים ולא חיישינן שמא היו במעטן והעלהו עמו לפי כשנתן הזיתים בכלי להעלותם לגג אם היה שרץ לפניו בכלי היה רואהו אבל כשנמצא במעטן אני אומר שמא מתחלה היו שם קודם שרוף . שרץ שרוף אינו מטמא כדאמרינן בפרק דם הנדה דכתיב במותם כעין מותם : מהוהא . בלויה : טהור כל המעטן . ולא אמרינן שהיה על הזיתים קודם שנשרף וכן על המטלית קודם שבלתה אבל הטומאות כשעת מציאתן מחזקינן להו :

א הנועל בית הבד כו' . פירוש מפני הבדדין עמי הארץ שטיהרן לעשות בהן בטהרה ודרך לנעול בית הבד כדי שלא יבאו לחוץ ויגע בעם הארץ חבירו או יכנסו ע"ה להוכו ואע"פ שטיהרן אין ע"ה מקפיד על מגע חבירו: בית הבד טמא . שמא נגעו הבדים בכלים או הסיטם ור' יהודה סבר דמהרים מלטמאות עצמן מאחר שנטהרו לכך: אם טהורים להם . כגון שישבה עליהם אשת עם הארץ ודאי לא נזהרו מליגע בהם דטהורים הם בעיניהם ובית הבד טמא. אבל ישבה עליהם נדה . ודאי מהרים מליגע ורבי יוסי סבר ודאי נזהרים הם מלטמאות עצמן אלא שאינם בקיאים בהלכות טומאה ואינם יודעים שמדרס מטמא בהיסט הלכך בית הבד טמא : **ב** הבדדין וכו' ומשקים טמאים שנשפכו לארץ ודורכים הבדדין עליהם ונדבקים ברגליהם וחוזרים אותן משקים ומטמאים הזיתים כשהבדדים דורכים עליהם . שעת קרקע כשיעור שינגבו רגליהם ולא ישאר עליהם מאותן משקים טמאים וכשאין מגעלים ברגליהם מיירי דהא משקה מטמא כלי ויחזרו המגעליו ויטמאו המשקין

א) [כריתות טו.] :

והבוצרים שנמצאת טומאה לפניהם נאמנים לומר לא נגענו וכן בתינוקות שביניהן א) יוצאים חוץ לפתח בית הבד ופונים לאחורי הגדר והן טהורין עד כמה ירחיקו ויהיו טהורין עד כדי שיהא רואן: ג הבדדין והבוצרין כיון שהכניסן לרשות המערה דיו דברי ר' מאיר רבי יוסי אומר צריך לעמוד עליהן עד שיטבלו ר"ש אומר אם טהורין להן צריך לעמוד עליהם עד שיטבלו אם טמאים להן אינו צריך לעמוד עליהם עד שיטבלו: ד הנותן מן הסלים ומן המשטיח של אדמה ב"ש אומרים נותן בידים טהורות ואם נתן בידים טמאות טמאן ב"ה אומרים נותן בידים טמאות ומפריש תרומתו בטהרה מן העבט ומן המשטיח של עלים הכל שוין שהוא נותן בידים טהורות ואם נתן בידים טמאות טמאם: ה האוכל מן הסלים ומן המשטיח של אדמה אע"פ שמבוקעות ומנטפות לגת הרי הגת טהורה מן העבט ומן המשטיח של עלים ונפל ממנו גרגר יחידי אם יש לו חותם טהור אם אין לו חותם טמא נפלו ממנו ענבים ודרכן במקום המפנה כביצה מכוון טהור יתר מכביצה טמא שכיון שיצאה טיפה הראשונה נטמאת בכביצה: ו מי שהיה עומד ומדבר על שפת הבור ונתזה צינורא מפיו ספק הגיעה לבור ספק לא הגיעה ספיקו טהור: ז הזולף את הבור נמצא שרץ בראשונ' כולן טמאות באחרונה היא טמאה וכולן טהורות

במים טמאין והניחו בארץ הנה אלו הזיתים טהורים כאשר לא נשאר ברגלו לחות יטמא בהן והאיש טהור וכן בתינוקות נאמנים לומר אלה הקטנים לא נגעו בשמן או בזיתי' וכיוצא בהן ואחר אמר שאם יצאו מבית הבד ואפילו באו אחורי הכותל הנה הן בחזקת טהרה כאשר כבר נטהרו והוא שומר אליהן אח"כ הרחיקו ממנו עד שלא יראם כי אז יצאו מזאת החזקה ושבו בחזקת עם הארץ אשר הם בחזקת טומאה : ג כבר הודעתיך שהאנשים שרוצין לדרוך בטהרה יטהרו הפועלין ואז יביאם אל הכרם לבצור את בצירו לפי שלא יקטפו את הענבים לגת אלא בטהרה לפי שהן מוכשרים כמו שביארנו באחרית אהלות ואמר ר"מ שהוא מעת שיביאם אל פי המערה אשר יטבלו בתוכה נדע שהן טבלו ולא נתחייבו להתעכב שם עד שיראה בואם אל המים ור' יוסי אומר שיצטרך שיעור בטבילה לפי שהן לפעמים יבאו ויאמרו הנה טבלנו והם הגיעו עד שפת המים ויזו ולא טבלו ור"ש אומר שהם כאשר חשבו בעצמן שהן טהורין ולא יצטרכו טבילה הנה יתחייב אליו שיעמוד עד שיטבלו והלכה כרבי יוסי לפי שהן ג"כ לא ידעו תכונת הטבילה כפי השלמות ויזלזלו בחלילה ומה שדומה לה : ד כבר ביארנו בסוף אהלות שהבוצר לגת הוכשר לטומאה וזה דעת ב"ש וב"ה אומרים לא הוכשר ואחר דבר שם בענבים שלא נבצרו לגת והיו במחללאות שטוחות על הארץ לייבשם ולהיות צמוקים ואחר לקח מהן והוליכם לגת אמרי בית שמאי שצריך שיקחם ויתנם לגת בידים טהורות לפי שהוכשרו לטומאה מעת לוקחו לגת ובית הלל אומרים נותן בידים טמאות לפי שהוא בלתי מוכשר לפי עיקר סברתם אך אף על פי שהוא בלתי מוכשר לעניין הפרשת תרומה לא יפרישנה אלא בידים טהורות : ועביט · שם לחפירה אשר יקובצו בה הענבים כמו שיקרא חפירת הזתים מעטן ואם היו ענבים בעביט או שטוחים על גבי העלים הנה כולן מצויין שלא יקח מהם ויתן לגת אלא בידים טהורות לפי שהוא מוכשר במה שיצא מהן מן הלחות וכבר העיד בזה לדעתו בהיותם שטוחים על העלים עד שלא יאבד מה שיטפח מהן והלכה כבית שמאי : ה אמר מי שיאכל בידים מסואבות מן הסלים ועל אלו הענבים שנתבקעו ונטפו אינו מוכשר ולכן אם נפל לגת הגת טהור שהענבים אשר יותכו לאכילה לא הוכשרו ואם היה אוכל מתוך העביט ומן המשטח של עלים בידים מסואבות ונפל ממנו גרגר יחידי לגת אם היה זה הגרגר בריא וקלה העץ אשר יתלה בו הגרגר קבוע בגרגר עד שלא תצא ממנה לחות הנה זה הגרגר טהור וזהו כונת אמרו יש לו חותם ואם היה מוסרך זה הקלה ונשאר הגרגר מגולה הראש הנה יטמא בידו הטמאה מפני המשקה אשר בזה הראש ובתוס'(פ"א) אמר אין לו חותם טמא בד"א אם נגע במקום חותם אבל לא נגע במקום חותם טהור ואחר שב ודבר בענבים טמאים שנטמאו בידו בא מלאות המשקה אם נפלו לגת ודרכן הוא דבור מבואר ממה שקדם לנו פירושו בשלישי מזאת המסכת : ו ר"ל הטמא שהיה עומד על שפת הבור של גת וניתזה צינורא מפיו בעת דבריו ספיקו טהור : ז זולף · הוא המריק בור של יין או של שמן בכלי ואם נמצא שרץ בכלי אשר נתמלא ראשון הנה הכלי' אשר נתמלאו אחריו טמאים לפי שנטמא כל מה שבבור ואם נמצא השרץ בכלי האחרון הוא לבדו נטמא כי אנחנו נאמר אחר שנתמלאו אלה הכלים המוקדמין כולן נפל השרץ לבור בשארית אשר נתמלא ממנה חבית אחרונה וזה אם הורק הבור בכלים עצמן וזה כשיכניס כל הכלים בבור וימלאם אחד אחד אמנם אם היה דולה מן הבור בדלי הנקרא מחץ ויריק בכל כלי עד שימלאנו ואחר נמצא שרץ באחד מן החביות בין שימלא כאשר נתמלאו תחלה או באחרונה לא תטמא זולת הכלי אשר נמצא בו השרץ שאנחנו נאמר שכל מה שהיה בבור טהור הוא ובזאת החבית לבדה נפל השרץ ונהיתה זאת החבית לבדה טמאה וכל מה שנתמלא לפניו או לאחריו טהור וזהו אם היה בודק הכלים בעת מה שיריק בהן היין ולא יכסם שאפשר שנאמר בזאת החבית נפל השרץ אחר שנתמלא או אם מכסה כל כלי בעת התמלאו אך שלא

על גב הזיתים אלא יש בין המשקין לזיתים ארץ כדי שינגבו רגליהם מאותן משקין טמאין ובאין מגעלים ברגליהם איירי דהא משקה מטמא כלי ׃ והזרין ומטמאין משקין שעם הזיתים או אפילו אין בהם משקין משום הטבולים לתרומה למאן דאמר כתרומה דמי : נאמנין לומר לא נגענו' וכגון דחבר עומד עמהן בבית הבד ואע"פ שהטומאה לפניהם לא חיישינן דלמא נגעו ולאו אדעתיה דחבר : התינוקות בדדים שהביאו את בניהם עמהם ושיהרוס לכך וכשבניהם רוצים לפנות יוצאין אביהם עמהן לחוץ כדי שיהא חבר רואן ופניהם אחורי הגדר ולא חיישינן דלמא נגע בטומאה ולאו אדעתא דחבר : ג הבדדים והבוצרים · הא דלא נקט הכא ולעיל המוסקין והבוצרים לפי שגזרו על הבצירה שיעשו בטהרה ולא גזרו על המסיקה כדאיתא בפרקא קמא דשבת (דף יז') : בוצרין בענבים וטיהרן לעשות בית בדיו בטהרה ולבצור בטהרה ונתן להם כלים טמאים להטביל : לרשות מערה · שטובלין בה כמו בורות שיחין ומערות : דיו · ולא חיישינן שמא לא יטבול ויאמר הטבלתי : טהורים להם · כגון כלים של עם הארץ אחר כדפרשינן לעיל ורבי שמעון לטעמיה : ד הנותן מן הסלים · הנך בבות דמכאן ואילך איירי בענבים מדקתני מן העבט אבל עד השתא איירי בזיתים דמעטן כלי שנותני' בו זתים ועביט כלי שנותנין בו ענבים כדתנן בפרק איזהו נשך (דף עב:) פוסק עמו על הגדים ועל העביט של ענבים ועל המעטן של זתים ומיירי הכא בשבצרן לאכילה דאי בבוצר לגת היכי אמרי בית הלל בידים טמאות הא אמרינן בפ"ק דשבת (דף יז') הבוצר לגת ב"ש אומרים הוכשר ושתיק ליה הלל לשמאי אלא הכא בבצרן תחלה לאכילה ואח"כ נמלך ונתן מן הסלים לגת או מן המשטח של אדמה לגת ענבים השטוחין על פני אדמה וקסברי ב"ש דכיון דהשתא מיהא נותן לגת הוכשרו כאילו בצרן מתחלה לגת לפיכך צריך ליתן בידים טהורים ואי עביד בידים טמאות טימאן ואע"ג דידים שניות ואין שני עושה שלישי בחולין דילמא קסברי דטבולין לתרומה כתרומה דמו אי נמי בידים תחלות עסקינן ור"ש בן אלעזר היא כדאשכחן בפ' שני דחולין (דף לג:) ובית הלל סברי דנותן לגת בידים טמאות ומפריש תרומתו בטהרה לפי שלא הוכשרו כיון דבצרן מתחילה לאכילה : מן העבט ומן המשטח של עלים · שהעלים שטוחין על פני האדמה ועליהם הענבים נתונים וכיון דמתחל' בצר ונתן בעבט או במשטח של עלים אם כן ודאי בצרן לגת והבוצר לגת הוכשר ומודו כולהו דצריך לעשות בטהרה : ה האוכל מן הסלים · אע"פ שידיו טמאות והענבי' נוטפין יין לגת הרי הגת טהור' דאותם טיפים אין להם תורת משקה הואיל ולאכילה נבצרו ולא ניחא ליה במאי דטייף אבל אוכל מן העביט או מן משטח של עלים אעפ"י שאין הענבים מבוקעות ואינן מנטפות אם נפל ממנו גרגר יחידי ואין חותם לאותו גרגיר דהיינו במקום שהעוקץ על פי הגרגיר יש כמין חותם ובראש חותם עוקץ כדפרישית בפרק שני דעוקצין ואותו חותם סותם פי הגרגיר שאין המשקה יוצא וכשנעקר העוקץ מן הגרגיר עם החותם המשקה יוצא ואע"פ שנטלם לאוכלם יש לו תורת משקה כיון דמתחלה בצרם לגת ונטמא אותו המשקה בידיו הטמאות וכשנפל לגת נטמא: נפלו ממנו ענבים · כלומר אשכול של ענבים שהגרגרין מחוברין באשכול ואין המשקה יוצא ונטמאו בידיו טמאות דהוכשרו לפי שנבצרו לגת : ודרכן במקום המפנה · מקום פנוי בגת שאין שם כלום לא יין ולא ענבים ודרכוהו בטהרה : כביצה מכוון טהור · דאין אוכל מטמא כלי ומשיצאת טיפה הראשונה חסר ליה מכביצה ואין אוכל מטמא אחרים בפחות מכביצה נמצא דאין טומאה לטיפה זו אלא מחמת טומאה שקיבלה כשהיתה האוכל הלכך השתא נמי דנעשית משקה אין לה כח אלא כאוכל כדפרישית לעיל בפ"ג : אבל יתר מכביצה טמא · כדקאמר שהביצה מטמא טיפה הראשונה כדין משקה וחזרה הטיפה וטימאה את הגת דמשקה מטמא כלי : תניא בתוספתא (פ"א) ענבים עד אימתי מטמאין טומאת אוכלין עד שיהלכו בהן שתי וערב ומשהלכו בהן שתי וערב ונשתיירו בהן גרגרים שלמי' מטמאין טומאת אוכלים זיתים עד אימתי מטמאין טומאת אוכלים עד שיטענו ר' שמעון אומר עד שיטחנו טחנן ונשתיירו מהן גרגרין שלמים מטמאין טומאת אוכלין ואלו הן פריצי זיתים וענבי' שיוצאין מתחת הקורה מן הגפת ומן [א] הזגין כנסן לאוכלין מטמאין טומאת אוכלין והחרצנים והזגים אע"פ שכנסן לאוכלין בטלה דעתו הסוקל ענבים בכף מאזנים אע"פ שהיין נף על גבי ידיו ואע"פ שחישב עליו טהור כנסו לתוך כלי טמא הדורס ענבים בחבית אע"פ שהיין נף על גבי ידיו טהור וכן בעובד כוכבים אינו חושש משום יין נסך הבוצר כרמו [ב] אם לא מצא להם שוק מחזירן לגת א) ואע"פ שמוליכן בסלים טמאים ובקופות טמאות טהורין נכנסו לרשות הגת [ג] ולרשות הבד הוכשרו לקבל טומאה הלוקח משטיח של אדמה מישראל יעשה [ד] בטומאה מן העובד כוכבים יעשה בטהרה משטיח של עלין בין מישראל בין מן העובד כוכבים יעשה בטומאה ר' יוסי בר' יהודה אומר משטיח של עלין כמשטיח של אדמה מישראל יעשה בטומאה מן העובד כוכבים יעשה בטהרה הלוקח משטיח של אדמה מישראל לעשותו צימוקין הרי זה עושה אותו בטהרה האוכל מן הסלים ומן המשטיח של אדמה אכל והותיר כסאה כסאתים וזרקן לגת אע"פ שניפלן לגת והיין מנתז על גבי ענבים טהור וכן בעובד כוכבים אינו חושש משום יין נסך נפל ממנו גרגיר יחידי אם יש לו חותם טהור אם לאו טמא במה דברים אמורים בזמן שנגע במקום חותם לא נגע במקום חותם טהור ר' יוסי בן כיפר אומר משום רבי אלעזר במה דברים אמורים בזמן שנגע במקום המשקה לא נגע במקום המשקה טהור רבי יוסי אומר אפילו נפלו סימנו כארבע וחמש ביצים ודרכן כולן בבת אחת משקה היוצא מהן טהור שכיון שדרס עליהן בטלו שאין לו משקין במה יטמא · פי' עד שיהלכו בהן שתי וערב דתו לא חזו לאכילה : עד שיטענו · בקורת ביד הבד · עד שיטחנו · תחלה טוחנין בריחים ואחר כך טוענין בקורת בית הבד כדתניא בשלהי כל קרבנות (דף פו:) ואלו הן פריצי זתים הני דאמרן שנשתיירו · שיוצאין מתחת הקורה של בית הבד · מן הגפת של זתים · ומן הזגין של זתים · אם כנסן לאוכלין מהניא בהן מחשבה אבל חרצנים וזגים של ענבים בטלה דעתו דלא חזו כשל זתים. שהיין נף על גבי ידיו טמאות' טהור שהיין דאין עליו תורת משקה להכשיר דלא ניחא ליה והוי כאוכל שלא הוכשר : הבוצר כרמו למכור הענבים לאכילה בשוק ולא מצא להן שוק מחזירן לגת בסלים טמאים וקופות טמאות לפי שלא הוכשרו ובלבד שלא יכניסם לרשות הגת בכלים טמאים משנכנסו לרשות הגת הוכשרו וצריך לעשות בטהרה · משטיח של עלין בין מישראל בין מן העובד כוכבים יעשה בטומאה כך כתוב בכל הספרים וטעות סופר הוא אלא יעשה בטהרה דמשטיח של עלים מכשיר טפי מש"ח של אדמה כדקתני מתני' . לעשותן צימוקים ניחא ליה במשקה דטייף עלייהו שמתוך כך הם מרבים טעם כענין שפירשנו בפירקין לעיל גבי זיתים לעלותן לגג הלכך אפי' משטיח של אדמה צריך לעשות בטהרה . אפילו נפל סימנו כארבע וחמש ביצים · אמתני' קאי דקתני יתר מכביצה טמא וקסבר ר' יוסי דכשדרכן ברגל בפני עצמן בבת אחת כלומר שאין היין נמשך בפני עצמו ולא נחית תורת משקה על המשקה הנסחט מהם ומתבטל המשקה עם האוכל וטהור המשקה הנסחט מלטמא הגת שאין לו לגת משקין במה יטמא דהאי משקה אין לו אלא טומאת אוכל דהוי מעיקרא ואין אוכל מטמא כלי : ו וניתזה צינורא מפיו · של עם הארץ המדבר ולא ידיע אי נפלה לבור של יין או לא וצנורא דעם הארץ טמאה כדפירשנו לעיל פ"ז : טהור. בתוספ' (שם) קתני של שמן ספיקו טמא של יין ספיקו טהור מפני ששפת הבור קולטת כלומר כשניתזה הצינורא על שפת הבור של יין קולטה השפה ומונעת מלירד ליין ובבור סיד שאינו מקבל טומאה אבל בבור של שמן שלפני הבד מתוך שהשמן מחליק ומלחלח שפת הבור הצינורא מחלקת ויורדת עד למטה : ז הזולף את הבור' עיקר זולף לשון שפיכה מלשון זילוף ובפרק רבי אליעזר דמילה

א) זיתים לשוק לא מצא להם שוק מחזירן לבד.

פירוש רב האי גאון

ה העבט. פירוש כדאמרינן בא"ז הנשך (ב"מ ע"ב ב') על העביט של ענבי': ומן המשטח. פי' מקום מוכן לשטוח הענבים ואותו מקום שמו משטח דכתיב [משטח לחרמים] (יחזקאל מ"ז י') :

הגהות הגר"א

[א] מ"ח בר"ש מן הזגין. צ"ל מן הזיתים: [ב] הבוצר כרמו לשוק אם לא מצא כו' כצ"ל: [ג] שם ולרשות הבד. נמחק: [ד] שם מישראל יעשו בטהרה מעכו"ם יעשו בטומאה. כצ"ל:

עין משפט נר מצוה

ד א ב מיי' פרק יג מהלכות מ ש כ ב ומושב הלכה ב :

ה ג ד מיי' פרק יא מהלכות טומאת אוכלין הל"ג :

ו ה מיי' שם פ"ט הלכה ד :

ז ו מיי' פ"ח מהל' אבות הטומאה הלכה טז :

ח ז מיי' פ"ז מהל' שאר אבו' הטומאה' הלכה ג :

פירוש הרא"ש

המשקין שעל הזיתים: נאמנים לומר לא נגענו. הכא לא קאמר דטעל עליהם בית הבד כדלעיל אלא מיירי שהחבר עמהם בבית הבד וקמ"ל אף על גב דהטומאה לפניהם ויוצאים ובאי' דרך עליה לא חיישינן שמא נגעו ולאו אדעתיה דחבר : וכן התינוקו'. דרך הפועלי' שנשכרים למקום שנכנסים ובאים בניהם הקטנים שמה נאמנים הבדדין לומר לא נגענו בהם אע"ג דדבר מצוי הוא שיגעו בהן : יוצאין. הבדדין והבוצרין לעשות צרכיהם אחורי הגדר ובלבד שיהא החבר רואן ולא חיישינן שמא נגעו בטומאה ולאו אדעתי' דחבר : ג הבדדין והבוצרין וכו'.(הבדדין והבוצרין. פי') והא דלא קתני הכא ולעיל המוסקין לפי שלא גזרו על המסיקה לעשותה בטהרה כמו שגזרו על הבצירה : כיון שהכניסן לרשות המערה. מקוואות שלהם היו במים המכונסים שבמערות דאמרינן בפ"ק דשבת היו טובלים במי מערות סרוחים וכיון שהכניסם במערה כדי שיטבלו נאמנים לומר שטבלו ולר' יהודה לא מסימני: אם טהורי' להם. שהטבילו מטומאות ע"ה : טמאים להם. שנגעו באחד מן הטומאות: ד הנותן וכו'. פירוש כל הנך בבות מיירי בענבים מדקתני בהו עביט אבל עד השתא מיירי בזיתים דמעטן מקום שנותנין בו זיתים הוא ושל ענבי' נקרא עביט כדאיתא בפרק איזהו נשך פוסק עמו על הגדים ועל עביט של ענבים ועל המעטן של זיתים ומיירי כשבצרן לאכילה דאי בבוצר לגת היכי אמרי ב"ה נותן בידי' טמאו' הא אמרינן בפ' קמא דשבת הבוצר לגת שמאי אומר הוכשר ושתיק ליה הלל לשמאי אלא מיירי בבצרן לאכילה ונתנם לתוך סלים או שטחם על פני האדמה ואח"כ נמלך ונטלם משם להוליכם לגת ב"ש סבר כיון דעתה מוליכם לגת הוי כאילו מתחלה בצר לגת והוכשרו : ואם נתן בידים טמאות טמאן. ואע"ג דידים שניות ואין שני עושה שלישי בחולין דילמא קסברי חולין הטבולין לתרומה כתרומה דמי א"נ בידים תחלות [עסקינן] ורשב"א [היא] כדאשכחן בפ"ב דחולין וב"ה סברי דוקא בבוצר לגת גזרו שמא יבצור בקופות מזופפות אבל הני דמתחלה בצרן לאכילה ושוב נמלך מילתא דלא שכיחא היא ולא גזר אבל אם נתנן מתחלה לעביט או שטחן על העלים ניכר שדעתו לדרכן ולכך נתנם לעביט או נתן עלים תחתיהם שלא יתלכלכו במשקה היוצא מהם כי רכין היו ולא יתקיימו לאכילה: ה האוכל וכו'. האוכל מן הסלים אפילו ידיו טמאות והענבים נוטפות יין לגת הרי הגת טהורה דהנהו טיפין אין להם תורת משקה הואיל ולאכילה בצרן ולא ניחא להו במאי דנטוף וכי היכי דאין משקה מכשיר אם לא שיהיה לרצון ה"נ אין שם משקה עליו לקבל טומאה אם לא שיהיה לרצון : אבל מן העביט או מן המשטיח של עלים ונפל ממנו גרגר יחידי אם יש לו חותם . היינו במקום שהגרגר תלוי באשכול ויש לו עוקץ נכנס בפי הגרגר ותחת העוקץ כמין חותם שסוגר פי הגרגר ואין המשקה יוצא והיינו דקאמר אם נפל גרגר יחידי מן העוקץ אם נשאר החותם בפי הגרגר טהור ואם לאו טמא שנטמא המשקה היוצא מפי הגרגר בידים מסואבות וטמאו הגת : (כתב הרמב"ם ז"ל בתוספתא קתני אין לו חותם טמא בד"א אם נגע במקום חותם אבל אם לא נגע במקום חותם טהור) : נפל ממנו ענבים . פי' אשכול של ענבים ונטמא בידים מסואבות כדין הבוצר לגת : ודרכן במקום המפנה . במקום פנוי בגת שלא היו שם לא ענבים ולא יין : כביצה מכוון טהור . הגת דאין אוכל מטמא כלי וכיון דיצאת ממנה טפה ראשונה חסר מכביצה ואין האוכל מטמא אותו ואע"פ שהטפה טמאה למ"ד מיבלע בליעי מ"מ כיון שאין בהם אלא טומאה שקבלו עם האוכל אין להם כח לטמא כלי יותר מן הכלי עצמו : יותר מכביצה . קבלו המשקים טומאה מן האוכל ומטמאים הגת : ו מי שהיה וכו' מפיו של ע"ה . ואע"ג דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא מפרש טעמא בתוספתא לפי ששפת הבור קולטת הטפה ולא ירדה לבור ודוקא בור של יין קולטת הטפה ומונעת מלירד למטה אבל בור שמן הטפה יורדת למטה : ז הזולף וכו' . פי' כל שפיכות מעט מעט קרוי זילוף כדפי' דפרק ר"א דמילה מזלפין עליו ביד אבל לא בכלי וכן בפ"ו דפרה זילף את המים ה"נ הוצאות יין ושמן מן הבור הוי קרוי זילוף לפי שממלא חבית אחר חבית : ונמצא שרץ בחבית ראשונה כולן טמאות . דכיון היה השרץ בחבית וכן היה בבור נטמא כל מה שבבור ואין לומר דלאחר שהעלה החבית מן הבור נפל בה שרץ שהרי החבית לפניו ולא זזו עיניו ממנו עד שהעלה החבית ואם נפל בה השרץ משעה שמילא החבית עד שהעלה אי אפשר שלא ראהו נופל : נמצא באחרונה היא טמאה וכולן טהורות .

דבר

עין משפט
נר מצוה

ט א מיי' פ"כ מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ו:

י ב מיי' שם הל"ז:

יא ג מיי' פי"א מהל' טומאת אוכלין הל"ז סמג עשין רמז ועי' בכ"מ:

יב ד מיי' וסמג שם:

טהורות אימתי בזמן שהוא זולף בכל אחת ואחת אבל אם היה זולף במחץ ונמצא שרץ באחת מהן היא טמאה בלבד. אימתי בזמן שהוא בודק ולא מכסה או מכסה ולא בודק היה בודק ומכסה ונמצא שרץ בחבית הכל טמא בבור הכל טמא במחץ הכל טמא:

ח [א]בין העגולין לזוגין רשות הרבים [ב]כרם שלפני הבוצרין רשות היחיד ושל אחר הבוצרין רשות הרבים אימתי בזמן שהרבים נכנסים בזו ויוצאים בזו [ג]כלי של בית הבד ושל גת והעקל בזמן שהוא של עץ מנגבן והן טהורין בזמן שהן של גמי מיישנן כל שנים עשר חדש או חולטן בחמין ר' יוסי אומר [ד]אם נתנו לשבולת הנהר דיו:

סליק מסכת טהרות

פירוש
רב האי גאון

ח בין העיגולין. פי' עיגולין של טיט ועושין אותן כמין ריחיים ושמן ים דתנן (ב"ב ס"ז ב') מכר את הים ואת המטל וכבר פרשו מאי ים טלפחא [ועדש'] בל' ארמית [טלפחא] מפני שבריאתה דומה לעדשה ובל' חכמים נמי נקרית עדשה דקא אמרינן (נדה ס"ה א') הדפין והלולבין והעדשין מדיחן: והעקל. פירוש שהוא עשוי כמעשה קופה אבל לא כולן גדולין אלא מסורגין כמעשה מצודה או כמעשה שבכ' ואחר שעוצרין הזיתי' ונשאר הגפת שהן גרעינין של זיתים מכניסין אותן באותו עקל ונשחט מן הגפת כל שמן שנשאר בו ושמו בטיית נופיו' ונותנין על העקל מטל שהוא מפרכתא אותן הקופות שנותנין בתוכן הגפת שמן עקלין: סליק

חולטן במי זיתים: סליק פירקא. וסליקא לה מסכת טהרות. בעזרת יוצר מאורות.

סליק פרק עשירי. וסליקא מסכת טהרות.

מסכת מקואות

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פ"ט מהל' מקואות הל"א:

ב ב מיי' פט"ו מהל' טומאת אוכלין הל"א סמג עשין רמז:

פרק ראשון

א שש [א]מעלות במקוואות זו למעלה מזו וזו למעלה מזו [ב]מי גבאים שתה טמא ושתה טהור טמא שתה טמא ומלא בכלי טהור טמא שתה טמא ונפל ככר של תרומה אם הדיח טמא ואם לא הדיח טהור:

פירוש
רב האי גאון

א גבאים. פירוש הנחל הזה גבים גבים (מ"ב ג' ט"ז) ועקרו גומא:

פירוש הרא"ש

בשם עושה נפלאות. אתחיל לכתוב מס' מקואות:

א שש מעלות כו' זו למעלה מזו שכל אחת יש לה מעל' הכשר יותר מאותה שלמטה ממנה והראשונה מי גבים והם גומא שהמים מתקבלים בה כדכתיב

פירוש הגביהו הככר כלומר כשהגביהו נמי הככר לא הוכשרו מים שבו א) לקבל טומאה מן הטיפה ונתבטלה הטיפה ברוב הטהורין אבל כשהדיח הוכשרו והוכשרו מים שבידו לקבל טומאה מן הטיפה ולא נתבטלה בהן אלא אדרבה נטמאו וטמאו את הככר ור״ש סבר דאפילו לא הדיח טמא משום דטמא לבסוף כשנפלו כל המים נשתיירה הטיפה ע״ג הככר וטמאתו . גבא. לשון יחיד גבים לשון רבים : הולכין אחר הרוב · דאם רוב מים תורת מי גבא עליהם ואם רוב משקין טמאין . אע״פ שהקפהו · שקפה השמן והסירו מעל גבי המים . ידיחם . הפירות . והן מותרים . לזרים . נפל ע״ג יין . אותו שמן של תרומה . וקפה השמן מעליו אותו יין מותר לזרים ולא חיישינן לנלאוחי שמן : ב ג ר״ש

ב אמלא בכלי טמא ושתה טהור טמא מלא בכלי טמא ומלא בכלי טהור טמא מלא בכלי טמא ונפל ככר של תרומה אם הדיח טמא ואם לא הדיח טהור : ג בנפלו מים טמאים ושתה טהור טמא נפלו מים טמאין ומלא בכלי טהור טמא נפלו מים טמאים ונפל ככר של תרומה גאם הדיח טמא ואם לא הדיח טהור ר׳ שמעון אומר בין שהדיח בין שלא הדיח טמא : ד דנפל לתוכן מת או שהלך בהן הטמא ושתה טהור טהור האחד מי גבאים מי בורות מי שיחין מי מערות מי תמציות שפסקו ומקואות שאין בהם ארבעים סאה בשעת הגשמי׳ הכל טהור ופסקו הגשמים הקרובים לעיר ולדרך טמאים והרחוקים טהורים עד שיהלכו רוב בני אדם : ה מאימתי טהרתן בית שמאי אומרים משירבו וישטופו ובית הלל אומרים זרבו אע״פ שלא שטפו ר׳ שמעון אומר שטפו אע״פ שלא רבו חכשרין לחלה וליטול מהן לידים : ו טלמעלה מהן מי תמציות שלא פסקו שתה טמא ושתה טהור טהור שתה טמא ומלא בכלי טהור טהור שתה טמא ונפל ככר של תרומה אע״פ שהדיח טהור . מלא בכלי טמא ושתה טהור טהור מלא בכלי טמא ומלא בכלי טהור טהור מלא בכלי טמא ונפל ככר של תרומה אע״פ שהדיח טהור . נפלו מים טמאים ושתה טהור טהור נפלו מים טמאים ומלא בכלי טהור טהור נפלו מים טמאים ונפל ככר של תרומ׳ אע״פ שהדיח טהור כשרים לתרומה וליטול מהם לידים : ז ילמעלה מהן מקוה שיש בו ארבעים סאה שבו טובלין ומטבילין כלמעלה מהן מעין שמימיו מועטין ושרבו עליו מים שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא :

ברצון ושלא ברצון כמו שיתבאר ואלה מי הגבאים לא יטמאו האוכלין אלא לרצון ובזה תתחלף ממשקין שבכלים ובעבור זה אמר שאם שתה מזה הגבא איש טמא ואיש טהור הנה הטהור נטמא בשתייתו משקין טמאים לפי שאלה המים נטמאו ביד הטמא בעת שתייתו וכן אם שאב מזה הגבא בכלי טהור נטמא כמו שידעת שמשקין טמאים יטמאו הכלים ואם נפל באלה המים ככר של תרומה אחרי הטמא המים בשתיית הטמא מהם הנה לא יטמא להיותו נופל בלי כוונה ואם רחצו באלה המים אשר היה הטבלתו בהם בכוונה הנה נטמא הככר כי הוא נגע במשקין טמאים ובתוספ׳ (רפ״א) מפני מה אמרו ואם לא הדיח טהור שאין המים שבגבא עלולין לקבל טומא׳ עד שיתלשו ומפני מה אמרו אם הדיח טמא הוכשרו המים שבידיו *ונטמאו הככר ר״ל המים אשר בידו נתלשו ושבו מוכנים לקבל טומאה והוא יטמא מפני שהמים כבר הגיעו בגדר מה מן הטומאה ולזה נטמא הככר : ב כבר ידעת שכלי טמא יטמא משקין ואלה המשקין יטמאו כלים טהורים וכבר באה זאת ההלכה להודיעני שאלה המים כמו שיטמאו מאדם טמא כן יטמאו מכלים טמאים זאת הטומאה בפני עצמו : ג הודיענו גם כן

פירוש רב האי גאון

ד ומי תמציות . פי׳ כבר מפורש הוא בתוספה (תוספתא מקוואות פ״א) ואלו הן מי תמצית כל זמן שהגשמים יורדין וההרים בוצצין כלומר שנתמצו המים ומפצפצים ומבעבעים כדאמר לענין טרפות (חולין מ״ו ב׳) מייתינן גרפא או גילא או רוקא אי מבצבצא כשירה :

מהר״ם מרוטנבורג

ד בשעת הגשמים הכל טהור . משום דמים שכית ע״פ כל הארץ לא חיישינן שמא אדם טמא שתה מהן :

נ״ל וטמאו הככר [וכ״ה בר״נ]

הגהות הגר״א

[א] מ״ד בר״ש חזקת הטיט . נ״ל שוקה הטיט :

עין משפט נר מצוה

ג א ב ג ד מיי׳ פט״ו מהל׳ טומאת אוכלין הל״א סמג עשין רמג:

ד ה מיי׳ שם הל״ב :

ה ו מיי׳ שם הל״ג :

ו ז מיי׳ פט״ו הל״ב :

ז ח מיי׳ פ״ט מהל׳ מקואות הל״א ב׳ ופט״ו מהל׳ טומאת אוכלין הל״ו :

ח ט י מיי׳ פרק ט מהל׳ מקואות שם והלכה ה סמג עשין כמה טור שו״ע יו״ד סימן לא סעיף א׳ ·

ט כ מיי׳ שם הל״ו סמג שם טור שו״ע שם סעיף ב :

שעשה בריכה לפניו ונתמלאת מים וזחלין במקומות שלא היו זוחלין מתחלה אין אותן מקומות כשרין אלא באשבורן אבל מ' סאה ודאי לא בעו כדאמרן במקום שהיה מהלך מתחלה מטהר אפי' בזוחלין: ח מים מוכין: במס' פרה פ"ח (מ"ט) תנן אלו הן המוכין המלוחין והפושרין: זבין ומצורעין ומי חטאת כולהו כתיב בהו מים חיים:

א ספיקו טמא · דאוקי גברא בחזקת טומאה: ב בטומאה חמורה·שנטמא בא"ב הטומאה דמטמאתו מן התורה: טומאה קלה·דרבנן דטומאה זו מדברי סופרים לטמא אדם כגון אוכל חצי פרס מדברים טמאים או שתה רביעית משקין טמאין והבא ראשו ורובו כולן משמנה עשר דבר הן כולן בפרק קמא דשבת (דף יג:): ואפי'

ח אלמעלה מהן מים מוכין שהן מטהרין בזוחלין בלמעלה מהן מים חיים *שהן טבילה לזבין והזייה למצורעים וכשרים לקדש מהן מי חטאת:

פרק שני

א א) גהטמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל אפילו טבל ספק יש בו מ' סאה ספק אין בו שני מקוואות א' יש בו ארבעים סאה ואחד שאין בו טבל באחד מהם ואינו יודע באיזה מהן טבל ספקו טמא: ב ג) דמקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות ג) במה דברים אמורים הבטומאה חמורה אבל בטומאה קלה כגון אכל אוכלין טמאי' ושתה משקין טמאים בא ראשו ורובו במים שאובין או שנפלו על ראשו ועל רובו ג' לוגין מים שאובין וירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל אפילו טבל ספק יש בו מ' סאה ספק אין בו שני מקוואות אחד יש בו ארבעי' סאה ואחד שאין בו טבל באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן טבל ספקו טהור רבי יוסי מטמא *שרבי יוסי אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא *בפסולו עד שיודע שטהר אבל ספקו להטמא ולטמא טהור: ג וספק מים שאובין שטהרו חכמים ספק נפלו ספק לא נפלו אפי' נפלו ספק יש בהם ארבעים סאה ספק אין בהם שני מקוואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו נפל לאחד מהן ואינו יודע לאיזה מהן נפל ספקו טהור מפני שיש לו במה יתלה היו שניהם פחותים מארבעים סאה ונפל לא' מהם ואינו יודע לאיזה מהן נפל ספקו טמא שאין לו במה יתלה:

תניא בתוספתא (פ"ב) שני מקוואות באחד יש בו מ' סאה ובאחד אין בו טבל באחת מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות תלויות בשני ועשה טהרות טהורות בראשון ולא עשה בשני ועשה טהורות בראשון ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות ראשונות תלויות ושניות טהורות במה דברים אמורים בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה אלו ואלו טהורות טבל באחד מהן מטומאה קלה ועשה טהרות טהורות ניטמא באמצע טומאה קלה וטבל בשני ועשה טהרות אלו ואלו מונחות הרי אלו מוכיחות נאכלו ראשונות נטמאו או שאבדו עד שלא נעשו שניות שניות טהורות משנעשו שניות תלויות טבל באחד מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות תלויות נטמא באמצע טומאה קלה וטבל בשני ועשה טהרות ונגעו אלו באלו ראשונות תלויות ושניות ישרפו טבל באחד מהן מטומאה קלה ועשה טהרות טהורות נטמא באמצע טומאה חמורה וטבל [א]ועשה טהרות תלויות ואם נגעו אלו באלו שניות תלויות וראשונות ישרפו·שני מקוואות של ארבעים סאה אחד שאוב ואחד כשר וטבל בא' מהן [ב] מטומאה חמורה ועשה טהרות תלויו' בשני ועשה טהרות טהורות בראשון ולא עשה בשני ועשה טהורות בראשון ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות ראשונות תלויות ושניות טהורות בד"א בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה אלו ואלו תלויות [ג]חזרו שנים טבלו בשניהם אחד טמא טומאה חמורה ואחד טמא טומאה קלה הטבול מטומאה חמורה טמא מטומאה' קלה טהור אחד[ד]הטובל מטומאה חמורה ואחד המיקר הטובל מטומאה חמורה טמא והמיקר טהור אחד הטמא טומאה קלה ואחד המיקר שניהן תלויין למה זה דומה לשני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלכו שנים בשניהם ועשו טהרות באחד יש בו דעת לישאל ובא' אין בו דעת לישאל ברשות[ה]היחיד שניהן תלויין ברשות הרבים את שיש בו דעת לישאל ספיקו טמא ואת שאין בו דעת לישאל

בו רוב מקוה כשר מפני שזה ספק מים שאובין למקוה כלומר שהפסול מוכיח שיש לתלות בזה כמו בזה וחזקת המקוואות כשרות לא שייך הכא אבל כי איכא רוב מקוה כשר מספק שמע מינה דלא טהרו חכמים בספק מים שאובין למקוה אלא דוקא היכא דאיכא רוב מקוה כשר דמשם ואילך שאיבה דרבנן דמדאורייתא ברובא בטל ועוד בברייתא שהבאתי לעיל דקתני שני מקוואות של ארבעים ארבעים סאה אחד שאוב ואחד כשר וטבל באחד מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות תלויות אי כולו שאוב דרבנן הוה לנו לטהר מספק כי היכי דשרינן ספק מים שאובין למקוה אלא שמע מינה כולה שאוב דאורייתא ובירושלמי דריש פרק בתרא דמסכת ע"ז משמע דמודו כותאי בשאיבה דפסולה מכלל דהויא דאורייתא ויש לדחותה ולקמן אפרשנה

ד רבי אליעזר אומר רביעית מים שאובין בתחלה פוסלין את המקוה ושלשה לוגין על פני המים וחכ"א [א]בין בתחלה בין בסוף שיעורו ג' לוגין: **ה** [ב]מקוה שיש בו ג' גומות של מים שאובין של לוג לוג אם ידוע שנפל לתוכו מ' סאה מים כשרים עד שלא הגיע לגומא השלישית כשר ואם לאו פסול ורבי שמעון מכשיר מפני שהוא כמקוה סמוך למקוה: **ו** [ג]המסנק את הטיט לצדדין ומשכו ממנו שלשה לוגין כשר היה תולש ומשכו ממנו שלשה לוגין פסול ור"ש מכשיר *שלא נתכוין לשאוב: **ז** המניח קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים רבי אליעזר אומר אם עונת גשמים הוא *או אם יש בו כמעט מים בבור ישבר ואם לאו לא ישבר רבי יהושע אומר [ד]בין כך ובין כך ישבר או יכפה אבל לא יערה: **ח** הסייד ששכח עציץ בבור ונתמלא מים אם היו המים צפים על גביו כל שהם ישבר ואם לאו לא ישבר דברי רבי אליעזר ורבי יהושע אומר [ה]בין כך ובין כך ישבר: **ט** [ו]המסדר קנקנים בתוך הבור ונתמלאו מים אע"פ שבלע הבור את מימיו הרי זה ישבר: **י** [ז]מקוה שיש בו ארבעים סאה מים וטיט רבי אליעזר אומר מטבילין במים ואין מטבילין בטיט [ח]רבי יהושע אומר במים ובטיט באיזה טיט מטבילין בטיט שהמים צפים על גביו היו המים מצד אחד מודה ר' יהושע שמטבילין במים ואין מטבילין בטיט באיזה טיט אמרו בטיט שהקנה יורד מאליו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר

(ר"מ)

ד כוונת אמרו בתחלה שיהא רביעית מים וישימהו במקוה ואח"כ ירד מטר או יגרו מים לזה המקום עד שישוב מקוה וכבר באו סיעור לוג פעמים רבות וידוע שהלוג ד' רביעיות והלכה כחכמים: **ה** כבר ידעת העיקר והוא שמ' סאה מים כשרים לא יפסלם מים שהם שאובין אמנם אם נתערבו השלשה גומות ובללם מים כשרים פחות מארבעים סאה שב הכל פסול והתערב ג' לוגין שאובין עם פחות ממ' סאה כשרים ר"ש מכשיר לפי שמחשב המים אשר בגומא כאילו נתבטל מן המקוה וכאילו הוא מקוה כשר למקוה פסול ואין הלכה כר"ש: **ו** מסנק ומסלק שניהם בכוונה ואמר שמי שגרף הטיט מקרקעית המקוה ושמהו לצדדים ואחר נטפח מזה הטיט שלשה לוגין מים ושבו אל המקוה לא פסלוהו לפי שאינם מים שאובים כאשר לא הסיר הטיט

פירוש רב האי גאון

ו המסנק. אית דגרסי המסלק פי' כמות המסלק וממלא כדאמרינן גדי מסנקן (פסחים ג' ב') ופי' גדי ממולא ממלאין אותן ביצים ותבלין מותשי בשיית ועוד ששנינו (תמיד כ"ח ב' ע"ש) האברין והפדרין שלא נתאכלו מבערב סונקין אותן על צד המזבח: **ח** עציץ בבור. פירוש החבית שנשברה ונשתייר ממנה חציה או שלישה לזרוע בה שמה עציץ כדתנן (דמאי פ"ה מ"י) עציץ נקוב הרי הוא כארץ תרם מן הארץ על עציץ נקוב ושמו בשיית אציץ ויש שטשימין אותו עציץ ליתן בו טיט או סיד:

מהר"ם מרוטנבורג

ז ואם לאו לא ישבר. אם אין מים בבור אע"פ שהיא עונת

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ה מהל' מקוואות הל"א סמג עשין רמח טור שו"ע יו"ד סי' רא סעיף טו:

ד ב מיי' שם הל"ד:

ה ג מיי' שם הל"ז:

ו ד מיי' שם פ"ד הל"ג סמג עשין רמו טור שו"ע יו"ד סימן רא סעיף מב:

ז ה ו מיי' שם הל"ה טור שו"ע שם סעיף מג:

ח ז מיי' שם פרק ח' הלכה י' סמג עשין רמח טור שו"ע יו"ד סימן רא סעיף לב:

פירוש הרא"ש

ד ה ר"א וכו'. פי' שלש גומות של לוג לוג

פים הכלוק היכי דמי אי לפרה שוחה ושותה ממנו אפי' לרביעית נמי ואי דאין פרה שוחה ושותה הימנו אפי' למקוה נמי אין מטלים והשתא היכי שביק כל הני שיעורי דר"מ ור' יהודה ואבא אלעזר ושאר תנאי דמתני' ונקט שיעורא דפרה שוחה ושותה דלא תנן ושמא כל הנך שיעורי דהני תנאי בהכי תלו טעמייהו דמר סבר דבהאי שותה ובהאי [אין] שותה ואין שייך לומר נחזי אנן דאין כל הפרות שוות והא דמשמע פרק כל הבשר (דף קו') דמים שנפסלו משתיית בהמה טובל בהן כל גופו ולאו בנפסלין מחמת טיט איירי אלא בגלולין ומשום דמסרחי ונמאסין לא חזו לשתיית בהמה: בפי חבית (כפי חבית) פי' היורד בפי חבית ואינו מתעכב: הגה"ה וה"ר משה פי' כעין סילון החבוי בתוך הקרקע א) ופירש הסילון דרכו להיות צר ואם יורד דרך צר שם הוא טיט שמטבילין בו ע"כ:

אומר מקום שאין קנה המדה עומד אבא אלעזר בן דולעאי אומר מקום שמשקולת יורדת רבי אליעזר אומר היורד בפי חבית ר' שמעון אומר הנכנס בשפופרת הנוד ר' אלעזר בר' צדוק אומר הנמדד בלוג:

פרק שלישי

א רבי יוסי אומר [א]שני מקואות שאין בהם מ' סאה ונפלו לזה לוג ומחצה ולזה לוג ומחצה ונתערבו כשרים מפני שלא נקרא עליהן שם פסול אבל מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפלו בו שלשה לוגין ונחלק לשנים פסול מפני שנקרא עליו [ב]שם פסול ר' יהושע מכשיר שהיה רבי יהושע אומר כל מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפלו לו ג' לוגין וחסר אפילו קורטוב כשר מפני שחסר לו ג' לוגין וחכמים אומרים [ג]לעולם הוא בפסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד: ב [ד]כיצד הבור שבחצר ונפלו לו ג' לוגין [א] לעולם הוא בפסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד [ה]או עד שיעמוד בחצר מ' סאה ויטהרו העליונים מן התחתונים רבי אלעזר בן עזריה פוסל אלא א"כ פקק: ג [ו]בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו לעולם הוא בפסולו עד שיתחשב שלא נשתייר מן הראשונים ג' לוגין שנים שהיו מטילין למקוה זה לוג ומחצה וזה לוג ומחצה הסוחט את כסותו ומטיל ממקומות הרבה והמערה מן הצרצור ומטיל ממקומות הרבה ר"ע מכשיר וחכמים [ז]פוסלין אמר רבי עקיבא לא אמרו מטילין אלא מטיל אמרו לו לא כך ולא כך אמרו אלא שנפלו לו שלשה לוגין: ד [ח]מכלי א' משנים ומשלשה מצטרפין ומארבעה אין מצטרפין בעל קרי החולה שנפלו עליו תשעה קבין מים [א] [ט]וטהור שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין מכלי אחד משנים ושלשה מצטרפין מד' אין מצטרפין [י]במה דברים אמורים בזמן שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון ובד"א בזמן שלא נתכוין לרבות אבל נתכוין לרבות אפי' קורטוב בכל השנה מצטרפין לשלשה לוגין:

פרק רביעי

א המניח [ג] כלים תחת הצנור אחד כלים גדולים ואחד כלים קטנים אפילו כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה פוסלין את המקוה [כ]אחד המניח ואחד השוכח כדברי

א וחסר אפי' קורטוב · מן המקוה לאחר שנפלו בו ג' לוגין: כשר · להקוות עליו שא"א שבאותו קורטוב שחסר לא חסר מעט מן השלשה לוגין וחסר המים שאובין משלשה לוגין: מלואו · מים שהיו בו תחלה: ועוד · דבר מועט למעט משלשה לוגין כי ההיא דתוס' שהבאתי לעיל בפ"ק ובבא שאחר זאת מפרש כילד: תניא בתוספ' (שם) שתי בריכות של [ג] מ' מ' סאה זו על גב זו ונפלו ג' לוגין מים לעליונה ונפתקו ובאו לתחתונה כשרים שאני אומר שלמו מ' סאה עד שלא ירדו ג' לוגין · שני מקוואות של כ' כ' סאה זו בצד זו ונפלו ג' לוגין לתוך אחד מהן ונפתקו ובאו לחבירו כשר ר' יוסי אומר אם ניטלה מחילה פסול אבל רואה אני את דברי ר' יהושע במקוה [ג]שיש בו מ' סאה ונפלו לו ג' לוגין וחלקו לשנים שזה כשר להקוות עליו : פי' שתי בריכות של מ' מ' סאה היינו עם השלשת לוגין שנפלו דמקוה שלם אין מים שאובין פוסלין אותו ואפי' ריבה לו מים שאובין כדמוכח במכילתין (דברייתא) בדוכתי טובא מתניתין וברייתא אלא כל אחת ואחת חסרה שלשת לוגין וארבעים דקתני היינו עם השלשת לוגין שנפלו · ונפתקו מלשון פותקין למקוה דסוף פ"ק דתמורה (דף יבי) שאני אומר שלמו כלומר כשנפלו שלשת לוגין לעליונה וירדו מיד לתחתונה ולא אמרינן דהיינו אותן ג' לוגין עצמן השאובין הן ניהו דירדו לתחתונה דאי אפשר שלא יתערבו מעט במי הבריכה עליונה ונמלא שהשלימו ארבעים סאה של התחתונה קודם שירדו לה כל השלשת לוגין הילכך שני המקוואות כשרין תחתונה כשרה כדפרשינן ועליונה משום דמחוברת לתחתונה וכר"מ דאמר בסוף פרק שני דחגיגה (דף יטי) מטבילין בין בעליונה בין בתחתונה א"נ אפי' כר' יהודה וכגון דלא גביהה כולי האי דלאחר שמתערבין נעשה הכל אשבורן · ונפתקו ובאו לחבירו כשר כר' יהושע דמתני' : אם ניטלה המחילה כותל המפסיק בין שניהן : פסול דר' יוסי לטעמיה דקאמר במתניתין מפני שנקרא עליו שם פסול אבל מקוה שיש בו מ' סאה ונפלו לו שלשת לוגין ונחלק הואיל ולא נקרא עליו שם פסול כשר כל א' להקוות עליו בהכשר ולהשלים למ' סאה כל אחד ואחד : **ב שיעמוד** בחצר ארבעים סאה · מקוה כשר למטה מן הפסול ופותקו לכשר כדי שיתחברו ויטהר העליון (את) הפסול מן התחתון הכשר כרבי מאיר בסוף פרק שני דחגיגה (שם) דאית ליה גוד אסיק וכל שכן אם הכשר למעלה : רבי אלעזר בן עזריה פוסל · דלית ליה גוד אסיק ואפשר דאפילו גוד אחית נמי לית ליה כרבנן דאמרי בתוספת' אין מטבילין לא בתחתונה ולא בעליונה : אלא אם כן פקק · שפסקו מימיו ויצא ממנו מלואו ועוד וצריך עיון: **ג** והאמה נכנסת לו כמו חרדלית של גשמים : ר"ע מכשיר · קסבר דאין שלשת לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה אא"כ מטילין למקוה מכלי אחד וממקום אחד למעוטי כסות וצרצור : וחכמים פוסלין · דקסברי דג' כלים מצטרפין והני רבנן יוסף בן חוני הוא דסוף פ"ק דתמורה (דף יג:) דאמר בשנים ושלשה כלים פוסלין את המקוה בארבעה וחמשה כלים אין פוסלין את המקוה ואיכא רבנן התם דאמרי אפי' בארבעה וחמשה כלים פוסלין את המקוה והא דתנן התם אין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון ומפרש לפי חשבון כלים ויוסף בן חוני הוא הוה מצי לאתויי ממתני' דהכא ולימא דרבנן היא אלא ניחא ליה לאתויי ברייתא לפי שנזכר בה שם התנא ושלש מחלוקות בדבר ר"ע ויוסף בן חוני ורבנן דהתם : לא אמרו מטילין אלא מטיל · בלשון זה קבל ר"ע מרבותיו דכלי המטיל שלשת לוגין מים למקוה פוסל את המקוה : **ד** תשעה קבין מים · בפרק מי שמתו (דף כב:) תניא בעל קרי חולה שנפלו עליו תשעת קבין מים טהור ואמרינן התם בנתינה אבל לא בטבילה ואשמועי' מתניתין דמכלי אחד או שנים או ג' ובזמן שמתחיל השני עד שלא יפסיק הראשון מצטרפין מארבעה אין מצטרפין : וכן טהור שנפל על ראשו ועל רובו ג' לוגין מים שאובין דקיימא לן דפוסל את התרומה בפ"ק דשבת (דף יג:) דוקא בג' בלא הפסק ולא בארבעה : בזמן שלא נתכוין לרבות אמקוה קאי : קורטוב · מדה מועטת מאד דאם בכל השנה לא הטיל בבת אחת כי אם קורטוב עד שהשלים לכמה פעמים ג' לוגין פוסל את המקוה : תניא בתוספתא (פ"ג) ג' לוגין במקוה וחולה בעל קרי שנפלו עליו תשעה קבין מים וטהור שנפלו על ראשו ועל רובו ג' לוגין מים שאובין אבא יוסי בן חוני אומר מכלי אחד מצטרפין וכן משנים ומג' אבל מארבעה אין מצטרפין בא במים שאובין חוץ מראשי אצבעותיו ר"א [ד] מטמא וחכ"א אפי' לא בא אלא ראשו ורובו טמא בא ראשו אבל לא רובו רובו אבל לא ראשו או שבאו ראשו ורובו בין מלמעלה בין מן הצד טהור עד שיבא ראשו ורובו כדרכו מקלתן שאובין ומקלתן שאינן שאובין או שנפל לתוכו יין דבש וחלב טהור עד שיהו כולן שאובין ואפי' הוא טהור והן טהורין נטמאו וטימאוהו ה"ז אומר [ה] טימאני וטימאתיו טהור שנפלו על ראשו ועל רובו ג' לוגין מים שאובין טמא נפלו על ראשו אבל לא על רובו על רובו אבל לא על ראשו ועל רובו בין [ו]למעלן בין מן הצד טהור עד שיפלו על ראשו ועל רובו כדרכו מקלתן שאובין ומקלתן אין שאובין או שנפל לתוכו יין דבש וחלב טהור עד שיהו כולן שאובין ואפי' הוא טהור והן טהורין נטמאו [ז] וטימאוהו ה"ז אומר טימאני וטימאתיו ר' ישמעאל אומר הטהורין טהור ומה אם במקום שעשה שאר מושקין כמים לפסול את [ח]הגוף בשותה רביעית לא עשה את הטהורין כטמאין מקום שלא עשה שאר משקין כמים לפסול [ט] הגוייה בשלשת לוגין אינו דין שלא עשה את הטהורין כטמאים הסיב אבא יוסי החורוני מקוה יוכיח שלא עשה בו שאר משקין כמים ועשה בו טהורים כטמאין הסיב ר' על דברי אבא יוסי החורוני לא אם אמרת במקוה [י] שלא עשה בו את הצפורין תאמר בגוף שעשה בו את הצפורין · פי' מארבעה אין מצטרפין ומתניתא ר' יוסי בן חוני היא כדפרישית . בא ראשו ורובו וטהור שנפלו על ראשו ועל רובו תרי מילי נינהו דבא היינו טבול יום שגזרו עליו בביאה או בנפילה וטהור היינו טהור גמור שלא גזרו עליו אלא בנפילה אבל בביאה לא וטעמא פירשתי בפ"ק דשבת . בין מלמעלה בין מן הצד טהור · דבמקום אחד בעינן דהיינו כדרכו . עד שיהו כולן שאובין דגזירת חכמים היא : טימאני וטימאתיו בכמה עניינים משכח לה בתוס' דפרה ובמסכת פרה כתבתים בפ' שמיני : מטהורין טהור דאם המים שאובין טהורין לא גזרו עליהן לא בביאה ולא בנפילה · לפסול את הגוף כדתנן במעילה (דף יז:) דכל המשקין מצטרפין לפסול את הגוייה ברביעית : לא עשה טהורין כטמאין דהשותה מים טהורין טהור : שאר משקין כמים לפסול את הגוייה דאם נפלו עליו כמה לוגין משאר משקין או שבא ראשו ורובו בשאר משקין לא נפסל גופו : אינו דין שלא עשה המים טהורין שנפלו עליו או שבא בהן כטמאין דדוקא טמאים פסלוהו ולא טהורין : החורוני מבית חורון : מקוה יוכיח דאין שאר משקין פוסלין אותו בשלשת לוגין ושלשת לוגין מים שאובין טהורין פוסלין אותו כטמאין : הצפורין הבעבועות של מים כמו העושה צפור במים הנתזים במס' מכשירין פ"ה (פ"ב) כלומר דבמקוה לא עשה הצפורין כמים דאינן נחשבין כמים לטבול בהן ולכך נפסל בטהורין שאובין כטמאין : תאמר בגוף שעשה בו את הצפורין כמים דאם בא ראשו ורובו בצפורין או שלשה לוגין צפורין נפלו עליו נפסל גופו כבמים ומיהו קשה דפרק שני דזבחים (דף כב') תניא דכל שתחילת בריתו מן המים מטבילין בו ואפו מי גריעי צפורין מיבחושין אדומים וברוב ספרים כתב צרופין : **א כלי** גללים · דלא חשיבי כלים לענין קבלת טומאה · לפסול המקוה חשיבי ואי לאו כלים משום צנור לא הוה מפסיל מקוה דאיירי בצנור שקבעו ולבסוף חקקו :

יפה ולא יוכל לעמוד ואבא אלעזר בן דולעאי היה אומר ואפילו היה יותר עב מזה כל עוד שהי' בגדר שאם הגיח עליו בדיל הבנאים ישקע הנה הוא ימדד בהם המקוה ור' אליעזר אומר אפילו היה יותר עב העלם מזה כל עוד שיהיה בגדר שישפך בפי הכלי צר הפה אשר היה אצלם ויקראוהו חבית אשר בו ימודו ור"ש אומר אפילו היה יותר עב העלם מזה כל עוד שישפך בשפופרת אשר בפי הנוד ושיעורה הקף קשרי אצבעות ימדד עם המקוה ור' אלעזר בר' צדוק אומר כל עוד שימדד בלוג וכבר ביארתי מדתו באחרית פאה והלכה כרבי יהושע והלכה כרבי יהודה : **א קורטוב** · הוא מדה קטנה חלק מד' וס' מלוג מכיל משקל דרהם וחלי מגרי על גד הקירוב ואמרו ונחלק לשנים פסול ואפי' שבכל חלק מקוה שהוסיפו עליהם מים כשרים עד שישוב מ' סאה ואין הלכה כר' יהושע: **ב** מלואו ועוד · כגון שהיה בו עשרים סאה וחיבר אליהם שלשה לוגין שאובין הנה הוא פסול ואפי' חסרו ויגר אליהן מים אחרים כשרי' עד שילא ממנו העודף על כ' סאה אשר נתאמת לנו שחסרו השלשה לוגין שאם ילא ממנו זה השיעור אז יהי' כשר או יעשה למעלה ממנו מקוה מ' סאה וכבר הודעתיך שמים שאובין לא פסלי מקוה שיש בו מ' סאה בין המים אשר במקוה אשר בו מ' סאה בין המים שבתוך הבור וישוב הכל כשר ור' אלעזר בן עזריה אומר שזה הבור פסול ואפילו עשה מקוה למעלה ממנו ונקבו אליו לפי שהוא כמו שני מקואות זה בצד זה אחד כשר ואחד פסול אלא אם כן סגר על המקוה העליון אשר עשה בחלר הבית עד שלא יגע אחד באלה המים אלא מן הבור ואז יהיה הבור טהור ואין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה: **ג** אם רחץ אדם בגדיו במקוה ואחר עלה הבגד בידיו הנה שבו המי' אשר בבגד מים שאובין והוא מטיל ממקומות רבים : וצרצור · הוא כלי יש עליו שבכה עשוי מחרס בעיקר מלאכתו ואם יולק מהם במקוה ירד המים ממקומות רבים · רבי עקיבא מכשיר לפי שהוא אומר מטיל אמרו עד שיהיה הרקה אחת ואמרו חכמים שלשון המאמר אמנם הוא שנפלו איך שתהיה נפילתן ואין הלכה כר' עקיבא: **ד** כבר ביארנו בברכות (דף כב:) שבעל קרי אם היה חולה וראה קרי לרלונו או הבריא אם ראה קרי הנה הוא יספיק לו מן הטהרה לענין התפלה שישפוך על עלמו ט' קבין וזה סאה וחלי וכבר קדם לך גם כן שהאים הטהור אם נפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין שב פוסל התרומה ועוד יתבאר שבת זה באחרית זבין ואמרו שם שאלה ט' קבין אשר יטהר בהם בעל קרי לתפלה כמו שספרנו כפי מה שהיה לריך אז או הג' לוגין אשר יטמאו הטהור לתרומה שיהיה שפיכתן מג' כלים לפחות ויהיה בזה אחר זה ולא יפסק שפיכת אחת מהן עד שיתחיל הבא אחריו ואז ילטרפו ויטהר הבעל קרי ויטמא הטהור ואם היו מארבע' לגבורות אין מלטרפין לא לטהר ולא לפסול ואחר אמר שהמקוה כל עוד שכוון להוסיף במי המקוה ואפילו שפך שיעור קרטוב כל השנה ילטרף לג' לוגין ותפסול המקוה :

א צנור · הוא גולה שקורין קנא"ל ובתחלה אקדים לך שדבר המשנה כלה הוא בגולה שלא יפסול את המקוה וזה כמו שהתבאר בתוספתא (פ"ד) בזאת ההלכה לנור שחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה קבעו ואח"כ חקקו אינו פוסל את המקוה וכבר התבאר בס"ם (שבת טז. ב"ק סו.) שבת זה והוא שהעיקר אללנו שאובה דרבנן ר"ל שמקוה עשוי ממים שאובין אמנם הוא פוסל מדרבנן ולזה נסתפקו אם היה עומד העץ בקרקע ובנאה ואח"כ חקק בה גולה ולא יסתפקו בזה אם חקקו ולבסוף קבעו לשבה אשר הביאו הואיל ותורת כלי עליו בתלוש שכל מה שיזול עליו הנה הוא שאוב והבן אמרם תורת כלי ולא שמוהו כלי לפי שאינו כלי קבול אך להיותו של עץ שמוהו פסול לעיקר אשר אללנו והוא שפשוטי כלי עץ מקבלין טומאה מאחר שהקדמתי לך זה העיקר אמר שמי שישים כלים תחת הגולה לקבץ בהם המים הנה המים המגיע בהם הם מים שאובין ופוסל את המקוה

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ה מהלכו' מקוואות הל"ה סמג עשין רין רמח טוש"ע סי' רא סעיף יט :
ב ב ג מיי' שם הל"ז טור שו"ע שם סעיף כא כב :
ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף כא :
ד ה מיי' שם פרק ה' הלכה ו' סמג עשין רמג טור שו"ע יו"ד סימן רא סעיף כ:
ה ו ז מיי' שם הל"א ב טור שו"ע שם סעיף טו :
ו ח מיי' פ"ט מהלכו' שאר אבות הטומא' הלכה ג :
ז ט מיי' שם ופרק ה' מהל' מקוואות הל"א סמג שם טור שו"ע יו"ד סימן רא סעיף טו :
א י מיי' פ"ד מהל' מקוואות הל"ד סמג שם טור שו"ע יו"ד סימן רא סעיף מא :

פירוש הרא"ש

א רבי יוסי אומר וכו' שלא נקרא עליהם שם פסול. כיון שלא נפלו שלשת לוגי' ביחד אבל כשנפלו ביחד פסולים ואפילו נחלקו ורבי יהושע סבר כיון דנחסרון קרטוב חסר שלשת לוגין הוכשר המקוה: מילואו . מים שהיו בו תחלה ועוד דבר מועט למעט משלשת לוגין : **ב כיצד** וכו' ויטהרו העליוני' מהתחתוני' כשיתחברו זה לזה דסבירא ליה דאמרינן גוד אסיק וכ"ש אם הכשר למעל' ור"א פוסל דלית ליה גוד אסיק ואפי' גוד אחיית לית ליה [נ"ל ואפשר דאפילו גוד אחית כו' וכן הוא בר"ש והגיה בנ"ע] כרבנן דאמרי בתוספ' אין מטבילים לא בעליונה ולא בתחתונ' ואינו מכשיר אא"כ פסק פירוש שפסקו מימיו ויצא ממנו מלואו ועוד והרמב"ם גורס אא"כ פקק ופי' אא"כ יסתום המקוה הכשר ולא יוכל אדם להגיע אליו אלא מהבור ואז יהיה הבור טהור: **ג בור** שמלא וכו' · פירוש והאמה חרדלית של גשמים : **את** כסותו . והמים הבלועי' בכסות חשיבי כשאובים: **ר"ע** סבר דאינם פוסלים אא"כ נפלו ממקום א' ורבנן סברי דג' כלים מצטרפין : **צרצור.** הוא בקבוק שיש לו פיות הרבה: **ד בעל** קרי וכו'. בעל קרי חולה אמרינן פ"ג דברכות פרק מי שמתו אם נפלו עליו ט' קבין טהור לתלמוד תורה כדאמרינן התם בנתינ' אבל לא בטביל' וטהור שנפלו עליו שלשה לוגין מים שאובים נפסל גופו מלאכול בתרומה כדאיתא בפ"ק דשבת ואשמועינן מתני' עד שלשה כלים מצטרפים ולא יותר ודוקא בלי הפסק: **בזמן** שלא נתכוין לרבות. אמקוה קאי : **אפילו** נתן קורטוב . והשלימן בכל השנה מצטרפין :

א המניח וכו' . א' גדולי' מחזיקי' מ' סאה בלא דאינם מקבלים טומאה אחד קטנים פחות מכדי סיכה קטן ולא מיבעי הני דמינם מקבלים טומאה אלא אפי' כלי גללים וכו' דאינם מקבלים טומאה כלל חשיבי כלי לפסול את המקוה: פוסלים את המקו'. אם נפלו לתוכו ·

מסורת הש"ס

א) שבת יד.: ב) שם פו.:

פירוש רב האי גאון

י בפי חבית . פי' אלו שמנקין הביבין והבורו' מוציאין את הטיט ומוריקין אותו בחבי' ושופכין אותו שם אותו חבית חבי' :
ד קורטוב . פי' כדאמרינן בגמ' דרמוכר את הספינ' (ב"ב צ' א') במדת הלח עושה הין וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין [ולוג וחצי לוג ורביעית] ושמיני' וא' משמונ' שבשמינית זה הוא קורטוב :

הגהות הגר"א

[א] מ"א מתני' ונפלו לו שלשה לוגים . והאמה נכנסת לו ויוצאת ממנו לעולם הוא כשפולו כו' . כנ"ל : [ב] בר"ש מ"א שתי בריכות של כ' כ' סאה זו כו' . כנ"ל: [ג] שם במקוה שאין בו ארבעים סאה ונפלו כו'. כנ"ל: [ד] שם מ"ד ר"א מטהר . וחכ"א כו' . כנ"ל : [ה] שם נטמא וטימא. ה"ז אומר טימאני כו' . כנ"ל : [ו] שם בין מלמטן בין מן הצד כו'. כנ"ל: [ז] שם נטמא וטימא. ה"ז אומר טימאני כו' כנ"ל : [ח] שם כמים לפסול את הגוי' בשותה כו' . כנ"ל : [ט] שם הגוף בשלשת לוגין אינו דין כו' . כנ"ל : [י] שם אם אמרת במקוה. שעשה בו את הצירופי' תאמר בגוף שלא עשה בו את הצירופין כנ"ל :

ב״ש וב״ה מטהרין בשוכח אמר רבי מאיר נמנו ורבו בית שמאי על בית הלל ומודים בשוכח בחצר שהוא טהור אמר רבי יוסי עדיין מחלוקת במקומה עומדת: ב ‏אהמניח טבלא תחת הצנור אם יש לה ליזבז פוסלת את המקוה ואם לאו אינה פוסלת את המקוה זקפה להדוח בין כך ובין כך אינה פוסלת את המקוה: ג ‏בהחוטט בצנור לקבל צרורות בשל עץ כל שהוא ובשל חרס רביעית רבי יוסי אומר אף בשל חרס כל שהוא לא אמרו רביעית אלא בשברי כלי חרס היו צרורות מתחלחלים בתוכו פוסלין את המקוה ירד לתוכו עפר ונכבש כשר סלון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב מן האמצע אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה: ד ‏גמים שאובין ומי גשמים שנתערבו בחצר ובעוקה ועל מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר ואם רוב מן הפסול פסול מחצה למחצה פסול ‏דאימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיע למקוה היו מקלחין בתוך המים אם ידוע שנפל לתוכו ארבעים סאה מים כשרין עד שלא ירדו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול:

ר״מ

המקוה ואפי׳ היו אלה הכלים כלי אבנים אשר לא יקבלו טומאה כמו שהתבאר ואמרו בית שמאי שמעת ששם אלה הכלים תחת הגולה אשר היא ידוע ביליקת המים שבו המים שאובין ואפילו שכח אלה הכלים תחת הגולה אשר יהיה כמניח בלי כונה גזרינן שוכח אטו מניח ובית הילל לא גזרי זאת הגזרה וכבר ביארו בש״ס במס׳ שבת בפרק קמא (דף טז:) ואמרו הניחן בשעת קשור העבים דברי הכל אלו ואלו טמאין רלה לומר שוכח ומניח הכל פוסל את המקוה בשעת פזור דברי הכל אלו ואלו טהורין לפי שירידת המטר אינם מפעלו וכאילו נתמלאת שלא בידי אדם בין שהיה שוכח ומניח לא נחלקו אלא שהניחו בשעת קשור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו דמר סבר בטלה לה מחשבתו והוא ר׳ מאיר ולזה אמר שהכל מודים שהוא טהור ומר סבר לא בטלה מחשבתו והוא ר׳ יוסי ולכן אמר עדיין המחלוקת במקומה עומדת: ובית הלל מטהרין בשוכח וב״ש גזרו שוכח אטו מניח לפי שמשפט החצר בשעת קשור עבים כמו משפט הצנור כפי התמדתה לפי שכמו שהגולה ידוע בשפיכת המים תמיד כן העבים בעת התקשרם ידוע שהם ישפכו בחצר: וזה אשר אמרנו שאלה המים פוסלין את המקוה אין כוונתו שהוא יקח אלה הכלים בידו ויליקם במקו׳ שיתפסלו לפי שאין מחלוקת בזה ולא דבור שהוא מים שאובין ואמנם הדבור בו אם נשימהו כמו המניח כלים בראש הגג לנגבם ונתמלאו אם לא ואם שבר אלו הכלים או הפכם על פניהם וקבץ מימיהם בבור אם יהיה מקוה כשר אם לא וזה הוא העולה בזה המשפט כפי סברת בית שמאי כמו שיראה רבי יוסי וכפי מה שהתבאר בש״ס (שם) שאחד השוכח ואחד המניח בין בחצר בין תחת צנור שהכל פוסל את המקוה זולת מניח בחצר בשעת פזור עבים שהוא אינו פוסל והלכתא כב״ש כפי מה שיחדו לפי שהוא משמונה עשר דברים שגזרו כמו שזכרנו במסכת שבת (שם): ב ליזבז · מסגרת גבוהה כמו שביארנו פעמים שהוא אם תהיה בעלת מסגרת שבה כלי כמו שקדם בכלים (פ״ב מ״ג) וענין זקפה לידות שממה על לדה להדיח: ג חוטט · הוא אשר יחפור כמו שביארנו בסוכה (דף טו:) ואמר שאם לקח צנור של עץ וחקק בו ואפילו היה קבוע מקום יתחברו בו אבנים קטנות ויגרו המים הזבים הנה כל מה שיגר על זה הצנור הם מים שאובין לפי שזה המקום החקוק כלי הוא ואם היה זה הצנור של חרס תכף שיחקוק בו כדי שיעור רביעית אז ישוב כלי: ואמר ר׳ יוסי שלא יאמר שכלי חרס יצטרך שיכיל רביעית ואז יחשב כלי אלא אם נשתברו וכי מכיתתו לא יחשב כלי אלא אם יהיה המכתת מקבלת רביעית כפי מה שהתבאר בשני מכלים אמנם זולת זה לא: ואחר אמר היו צרורות מתחלחלים לתוכו ר״ל שאם היה בצנור בית קבול אשר הוא פסול כמו שספרנו ואחר נתמלא זה הבית קבול באבנים יתחלחלו אליהם והסבה מתחלחלין הנה הוא בפסולו ואם נתמלא בעפר והדק קלתה בקלתה עד שנתקשה ושב כחרסית הנה הוא כשר לפי שכבר סר הבית קבול אשר היה בו אשר שמו כלי וזה הוא כוונת אמרו ונכבש א) וגבסית שם הגבות וסלון הוא הגולה אשר תעשה להלוך בהם המים אם רצונו להביא המים ממקום למקום והנה תעשה מחרס והנה תעשה מעופרת ברוב להלוך המים בתוכם ולא יבלעו בארץ ואמר שזה הסלון צר הפיות ולו חללות (וברוב יעשה כפי זאת הצורה) · והיו המים הולכין עליו למקוה והנה הוא כשר אע״פ שיתקבלו המים בזה החלל והוא מקבל שיעור רב לפי שלא יכוין לזה החלל שיהיה כלי קבול ואמנם היה הכונה שילאו המים מן המקוה הלר בחוזק ואמנם אמרנו בצנור הקודם שהוא אם יהיה בו מקום מקוער פוסל את המקוה להיותו עשוי לקבלה ר״ל לקבל צרורות וכבר קדם בשני מכלים שמכלל הטהורין בכלי חרס הסילונות כפופין אע״פ שמקבלין וסבת זה מה שזכרנו שהם לא נעשו לקבלה והנה יצא לך עיקר גדול מאד והוא שאין כל המקבלין פוסלין את המקוה וישובו המים ההולכין בהם מים שאובין אלא כל מה שעשו לקבלה והבן זה העיקר ועוד יתבאר לך שסלון של מתכת (ג״כ) אינו פוסל את המקוה כפי העיקר אשר זכרנו והוא שיהיה עשוי לקבלה אמנם הסבלתי מקבל הנה אין בו דבר שהוא (אינו) פוסל וכבר יתבאר לך ג״כ מזאת ההלכה שצנור של חרס כשר ואינו פוסל את המקוה לפי שהוא מדבר כאשר יחזקו בו האם יפסול ואיך יפסול זה שחקק וכאשר אמת זה כמו שהוא אמת הנה לקח בנחושת וכיולא בהם מהלינורות אשר יושלכו בהם המים וכן טבעי העופרת וכדים אשר ילך עליהם המים למרחצאות וכיולא בהם טלן כשרין לפי שהם לא נעשו לקבלה אבל ילך המים עליהם כמו שילכו בסילונות ועמוד על זה ואל יבהלך המחשבה בזה ולא יטעך המפורסם אצל הנגלים בקלות הש״ס באמרם שהמימות אשר ילכו על הגולות הנעשית בסבוב מחרס הנקראים קרמי״ד ועל הסילונות מזולתם כולם מים שאובים הנה זאת המשנה לא תהיה או נסחא לאין ספק בו או פחות כרלונס ואמנם טעותם בזה כולו מאמר התוספתא לנור שחקקו ולבסוף קבעו אשר הוא לנור של עץ וסבת זה כמו שביארנו לפי שתורת כלי עליו בתלוש כמו שבא לשון הש״ס ויולא קודם שיושם לנור לכל מה שילנח פשוטי כלי עץ ואין הלנור של חרס כן לעקרים אשר נתבארו בכלים (פ״ב) שפשוטי כלי חרס טהורין לגמרי ולא יוכלו הכלים לפסול את המקוה בשום פנים ולא ג״כ הסלונות בין שיהיו מחרס או ממתכות לפי שלורתם מוכחת עליהם שהם לא נעשו לקבלה ואפי׳ היה בהם בית קיבול כמו שזכרנו ואיך לא יהיה כן אחר שהם כמו קנה חלול מפולם משני לדדיו ומאין ישובו אלו המים שאובין ועוד נוסיף בזה העיקר ביאור בו מזאת המסכתא ולא ישולל ממנו זאת הכונה אלא מי שלא יבין כלל ואפילו הדבר הקל או מי שהוא ריק מאלו העקרים כולם וזה העיקר תמצאהו בכל המשנה והש״ס כי אתה לא תוסיף בו אלא תועלת לפי שהוא דבר דבור על אפניו: ד אמרו על מעלות המערה הבדל שלישי ר״ל שאם נפל המעורב בחצר הבית או בבור שיש שם או על מעלות המערה ואחר נגרו המים המעורבין וירדו אל תוך המערה ונקוה שם מקום מקוה הנה ישאל שיהיה בו רוב כמו שזכר או תהיה המשנה מדברת משני מכלים והוא שיתערבו בחצר ויתערבו לעוקה וימשכו לעוקה או יתערבו על מעלות המערה אמנם אם לא תהיה שם המשכה אלא המים הכשרים ומים שאובין יורדין על ישרן בבור אחד והוא אמרו ה״ז מקלחים בתוך המים וקלוח הוא הזלת המים ואנחנו נבחין בעיקר וזה שהוא מקוה מ׳ סאה מים כשרין בתוך המקוה קודם שיגיע עמהם שלשת לוגין מים שאובין הנה הוא מקוה כשר ולא נקפיד במה שיגיע שם אחר זה ממים שאובין כי מ׳ סאה לא יפסדם מים שאובין כמו שביארנו וכבר התבאר לך ג״כ שאמרנו ג׳ לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה אמנם הוא אם יפלו בעלם המקוה אמנם אם נשפכו המים חוץ למקוה וירדו אל המקוה הנה הוא כשר בתנאי שיהיה רוב המים מן הכשרים מגיעים במקוה והוא אמרם בש״ס (תמורה דף יב:) שאובה שהמשיכוה כשרה אך יצטרך שיהיו השאובין מעוט המקוה כמו שבא עליה לשון המשנה ואולם תאמר איזה דבר השמיענו הש״ס באמרם שאובה שהמשיכוה כשרה וזאת המשנה באה בזה הלשון מתני׳ אתא לאשמועינן להודיע שהוא הוסיף לנו ביאור לפי שאילו נאמרו עם זאת המשנה באמרם עד שיפול התערובות המים שאובין ומים כשרין חוץ למקוה ויתערב הכל וימשך למקוה אמנם אם היו המים כשרים בתוך המקוה ומים שאובין נמשכין ויורדין לתוך המקוה פוסלין בג׳ לוגין והשמיענו הש״ס שאפי׳ היה השאוב לבדו נמשך כשר ובתוספתא (פ״ד) ר׳ אליעזר בן יעקב אומר גג שיש בראשו כ״א סאה של מימי גשמים ממלא בכתף ונותן לתוכו י״ט סאה ופותקן ויתערבו בחצר ואמרו הוא נותן לתוכו ר״ל לתוך הגג ואחר יתיר אלה המים ואלה המים ירדו מלנור הגג ויתערבו המים בחצר כבר התבאר לך שזאת השאובה שהמשיכוה יצטרך שיהיה הרוב מן הכשר והשאובין משוכין ואל זה הכונה רמזו בתחלת שקלים באמרם מתקנין את המקוואות כמו שזכרנו שם וכבר חשב איש גדול מאד רב העיון בארץ המערב ששאובה שהמשיכוה כשרה ואפי׳ היה המקוה כולו שאוב ונמשך ונהרג על זה באמה ובזרוע ודבריו בזה מפורסם בספרו בהיותו בלתי מבין זאת המשנה כלל ואפי׳ היה זה בזה למה שאמר המשנה אם רוב מן הפסול פסול

א) נ״ל ונכבש ועי׳ תוס׳ יו״ט.

ר״ש

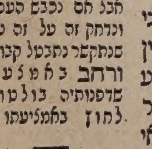
מטהרין בשוכח · דלא הש יבא שאובה וכפ״ק דשבת (דף טו:) מוקי פלוגתייהו בשהניחן בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו: בשוכח בחצר שהוא טהור · בחצר שלא תחת הצנור ונתמלאו מן הנוטפין ונפלו למקוה דלא דדוקא תחת הצנור הוא דפליגי ב״ש דגלי דעתיה שרצה שיפלו לתוכו ומשום פזור עבים לא בטלה מחשבה קמייתא שפיר הילכך בטלה כשנתפזרו: ב תחת הצנור · שקבעו ולבסוף חקקו כדפריסית והניח הטבלא תחתיו להמשיך המים למקוה פוסלת את המקוה דהוו להו מים שאובים והוא דיש לה לזבזו מארבע רוחותיה דאי משלש רוחות אין זה בית קיבול ומפרק שני דמסכת כלי׳ אין לדקדק כלום דקתני הטהורות שבכלי חרס טבלא שאין לה ליזבז דהכי נמי קתני הטמאין שבכלי חרס טבלא שיש לה ליזבז: זקפה לידות · כדי שתדוח משנופת שבה: אינה פוסלת את המקוה · כיון דלא קיימא כדרך קבלתה: תניא בתוספתא (רפ״ד) טבלא שנתנה תחת הצינור לידות וכן כלים שנתנן תחת הצינור לידות ראשונים ראשונים הוכשרו לקבל טומאה שלמו ארבעים סאה הרי אלו כשרין: פי׳ הוכשרו לקבל טומאה כלומר אם נפלו על הפירות הרי הן מוכשרין דחשיב משקה לרצון כדאמרי׳ בפ״ק דחולין (דף טז׳) גבי כופה קערה על הכותל בשביל שתדוח הקערה: שלמו מ׳ סאה הרי אלו כשרין לטבילה: ג החוטט בצינור · דרך צנור להיות פתוח משני צדדין ואין פוסל את המקוה אלא א״כ חקק מעט כדמפרש׳ כאן כדי לקבל צרורות המעכבין הילוך המים וכשחקקו ולבסוף קבעו איירי ובכי האי צנור דהכא מיירי בפרק המוכר את הבית (דף סה:) דחקקו ולבסוף קבעו דהתם היינו שחטט לקבל צרורות: ובשל חרס רביעית · דלא חשיב כלי בפחות מרביעית בשל חרס אע״ג דבדקין שבכלי חרס חשיב בכדי סיכת קטן כדתנן בפ״ב (מ״ב) דכלים בשברי כלים תנן שם מלוג עד סאה ברביעית: היו צרורות מתחלחלים לתוכן · דבר דלא מיהדק שייך ביה לשון מתחלחל כי הסיא דתנן במסכת כלים פ״י (מ״ג) מגופת החבית המחולחלת ואינה נשמטת מלשון (אסתר ד) ותתחלחל המלכה: פוסלין את המקוה · דלא נתבטל קבולו: ונכבש · קבוע ומהודק יפה*: סילון · צינור חקוק ומסילת המים על גביו מלשון (במדבר כ) במסלה נעלה תרגום באורח כבישא: צר מכאן ומכאן · במקום יציאת המים הוא צר דהיינו במקום פיו ורחב באמצע אפילו הכי לא חשיב לקבלה כל זמן שלא חקק בו לקבל צרורות: ד עוקה · חפירה להתקבץ בה מים וכי האי גוונא בפרק כילד משתתפין (דף פה׳) מקלתן עמו עוקה: אם רוב מן הכשר כשר · כיון דנתערבו בחצר דרך המשכה ירדו ונתערבו במקוה: היו מקלחין לתוך המים · שלא נתערבו בחצר אלא מהלכין בפני עצמן למקום השאובין וכן השמי גשמים בפני עצמן: ואם לאו פסול · אע״פ שדרך המשכה ירדו אותן שלשת לוגין מים שאובין למקוה ואע״פ שירדו לבסוף שהשלימו הארבעים סאה דקסבר המשכה אינה מטהרת כלל אפילו שלשת לוגין לבסוף ודלא כרבי אליעזר בן יעקב דסוף פרק קמא דתמורה (דף יב׳) דקאמר ששאיבה מטהרת ברבייה ובהמשכה: תניא בתוספתא (שם) ר״א בן יעקב אומר גג שיש בראשו עשרים ואחת סאה של מימי גשמים ממלא בכתף ונותן לתוכו תשע עשרה סאה ופותקן ומערבן בחצר היה בו מ׳ סאה ונפתקו ובאו לתוך הבית כשרין ואין מטבילין בהן שאין מטבילין באויר היה ראשו אחד מגיע לארץ מטבילין בו ואין מטבילין באויר גל שנתלש מן הים ומן הנהר אין מטבילין בו שאין מטבילין באויר ואם היו שני ראשין נוגעין בארץ מטבילין בהן ואין מטבילין בכיפס׳פי׳ ונותן לתוכו לתוך הגג: ופותקן ומערבן בחצר לא שיתערבו בחצר ואח״כ ירדו למקוה דבסוף פ״ק דתמורה (שם) שמעינן ליה לרבי אליעזר בן יעקב מקוה שיש בו עשרים ואחת סאה מי גשמים ממלא בכתף תשע עשרה סאה ופותקן למקוה והן טהורין שהשאיבה מטהרת ברבייה ובהמשכה אלמא לא בעי שיתערבו חוץ למקוה והכא כשמתאספין בחצר למקום אחד איירי וטובלין שם ומדלא פליג במילתא משמע דלא חיים בין נתקבצו בחצר של מי גשמים תחלה ואח״כ שאובין בין שאובין תחלה ואחר כך מי גשמים דבכל ענין מטהר ברבייה ובהמשכה: ובאו לתוך הבית כשרין להטביל בהן לאחר שבאו לבית ואין מטבילין בהן דרך ירידתן לבית שאין מטבילין באויר והכא לא הוה צריך לטעמא דאויר דאפילו בארץ אין מטבילין בחרדלית של גשמים דאין מקוה מטהר בזוחלין אלא באשבורן אלא משום סיפא נקטיה: נוגעין בארץ מטבילין בהן באותן מים שנוגעין בארץ וכגון שיש בארץ מ׳ סאה דשעל הגג אין מצטרפין דהגלוק והקטפרס אינו חיבור: מן הים ומן הנהר הכא צריך לטעמא דאין מטבילין באויר דמעין מטהר בזוחלין ומטעמא דקטפרס וגלוק אינו חיבור לא היה

פירוש רב האי גאון

ג החוטט בצינור. פי׳ חוטט כמו חותך וחותר כאותה ששנינו (סוכה ט״ו א׳) החוטט בגדיש וגרס׳ (פסחים כ״ח א׳) כפת דחט נגרה בגויה לשרוף חרדלא [סרנא בסרנא יתיב] מדויל ידיה משתלים ותוב (חולין נג א׳) אי שליף להו בחמימי אתו בתרא ואי לא צריך לחטוטי בתר וגרם בבאבא מאי ג׳: צינור גובתא דחיקן להו ומשוי לה שושילא (ובנפא א׳ ד׳ ובנפס א׳ ד׳ בס׳ א׳ ד׳ בן): סילון. כאותה ששנינו (שבת ל״ת ב׳) הביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמים ופי׳ בפיית כדכאך:

פירוש הרא״ש

מטהרין בשוכח שלא הטיבי שאובים כיון שלא הניחם תחת הצינור שיתמלאו. בפ״ק דשבת מוקי פלוגתייהו כשהניחם בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו ב״ש סברי בטלה מחשבתו כיון דנתפזרו העבים ובית שמאי סברי דלא בטל׳ מחשבתו: בשכח בחצר. שלא תחת הצינור׳ אפילו בשעת קישור עבים דלא מוכחא מילתא דדווקא תחת הצינור סברי ב״ש דלא בטלה מחשבתו בשביל פיזור עבים אבל בחצר אפילו בשעת קישור עבים דלא מוכחא כולי האי מחשבה קמייתא הילכך מתבטלת היא בשעת פיזור עבים: ב המניח וכו׳ תחת הצינור. המקלח מים למקוה והצינור אינו פוסל את המקוה לפי שאין לו ד׳ לזבזין והניח טבלא תחתיו להמשיך המים למקוה אם יש לה לזבז מארבע רוחותיה נעשו המים שאובים ופוסלים המקוה: וזקפה לידות. אינה פוסלת את המקוה כיון שאינ׳ עומדת דרך קבלתה ומיירי דלא הטבל׳ היו נמשכים המים למקוה דאי לאו הכי אע״פ דאינם נפסלים מחמת שאיבה מ״מ תיפוק ליה משום דהויה על ידי טהרה בעיקן כדאמרינן לקמן בפ״ה: ג החוטט וכו׳. פירוש החוטט שחקק בו ג ומה שיקבלו לתוכו צרורות שעוברי׳ עם המים ולא יעכבו קילוח המים: בשל עץ בכל שהוא. חשיב כלי וכל המים העוברי׳ בצינור חשיבי שאובין ובשל חרס עד שתחזיק הגומא רביעית: בשברי כלי חרס. כדתניא בפ״ב דכלים מלוג עד סא׳ ברביעי׳: מתחלחלי׳ לתוכ׳. כל מידי דלא מיהדק כדתנא בפ״ב דכלים מגופת החבית המחולחלת ואינה נשמטת כמו ארעא חלחולי מהלחלא: פוסל את המקוה. שלא נתבטל קיבולו אבל אם נכבש העפר ונדחק זה על זה עד שנתקשר נתבטל קבולו ורחב באמצע. שדפנותיה בולטות לחוץ באמצעיתו:

ד מים שאובים כו׳ שנתערבו בחצר. ונכנסו להוך העוקה או על מעלות המערה ונכנסו יחד לתוך המערה: אם רוב מן הכשר כשר. כר׳ אליעזר בן יעקב דאמר בפ״ק דתמורה מקוה שיש בו כ״א סאה מי גשמים ממלא בכתף תשעה עשר סאין ופותקן למקוה והם טהורים שהשאיבה מטהרת ברבייה והמשכה אלא דהכא משמע דבעינן שיתערבו יחד הכשרים והפסולים קודם שירדו למקוה דקתני סיפא היו מקלחין בתוך המים כו׳ פירוש אם היו מקלחים בלא תערובות לתוך המקוה וקאמר דאפי׳ שלשה לוגין שירדו דרך המשכה בלי תערובות פוסלים וכי האי גוונא קתני במילתיה דרבי אליעזר בן יעקב בתוספתא רבי אליעזר בן יעקב אומר גג שיש בראשו א׳ ועשרים סאה של מי גשמים ממלא בכתף ונותן לתוכו י״ט סאין ופותקן ומערבם בחצר אלמא בעי תערובות בחצר קודם שירדו למקוה הילכך נראה דהך משנה כרבי אליעזר בן יעקב דתוספתא היא דבעי תערובות בחצר ושוב הוסיף להקל דלא בעי תערובות בחצר דאחריתא היא מדמייתי ליה תלמודא לאוקמי מתניתין דתמורה בהכי והוי מצי נמי לאוקמי מתניתין כרבי אליעזר דתוספתא וכן הילכתא דשאיבה מטהרת ברבייה ובהמשכה אף על פי שלא נתערבו חוץ למקום:

עין משפט נר מצוה

ב א מיי׳ פ״ז מהל׳ מקוואות הל״ה סמג עשין רמח טור ש״ע י״ד סי׳ רא סעיף לט:

ג ב מיי׳ שם הל״ו טור ש״ע שם סעיף לו:

ד ג ד מיי׳ פ״ד מהל׳ מקוואות הל״ו סמג עשין רמח טור ש״ע שם סעיף מד:

ה א) השוקת שבסלע אין ממלאין ממנה ואין מקדשין בה ואין מזין ממנה ואינה צריכה צמיד פתיל ואינה פוסלת את המקוה היתה כלי וחברה בסיד ממלאין בה ומקדשין בה ומזין ממנה וצריכה צמיד פתיל ופוסל את המקוה *נקובה מלמטה או מן הצד ואינה יכולה לקבל מים כל שהם כשרה וכמה יהיה בנקב ב כשפופרת הנוד אמר ר' יהודה בן בתירא ג) מעשה בשוקת ג) שהיתה בירושלים והיתה נקובה כשפופרת הנוד והיו כל הטהרות שבירושלים נעשות על גבה ושלחו בית שמאי (א) ופחתוה שב"ש אומרים עד שיפחת רובה:

פרק חמישי

א מעין שהעבירו על גבי השוקת פסול העבירו על גבי שפה כל שהוא כשר חוצה לה שהמעין מטהר בכל שהוא העבירו על גבי בריכה והפסיקו הרי הוא כמקוה חזר והמשיכו פסול לזבים ולמצורעים ולקדש מהן מי חטאת עד שידע שיצאו הראשונים: ב העבירו על גבי כלים או על גבי ספסל רבי יהודה אומר הרי הוא כמו שהיה רבי יוסי אומר הרי הוא כמקוה ובלבד שלא יטביל על גבי הספסל: ג מעיין שהוא משוך כנדל ריבה* והמשיכו הרי הוא כמו שהיה היה עומד וריבה והמשיכו שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעיין להטביל בו בכל שהוא: ד ד) כל הימים כמקוה שנאמר ולמקוה המים קרא ימים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר הים הגדול כמקוה לא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה רבי יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולים לזבין ולמצורע ולקדש מהם מי חטאת: ה הזוחלין כמעיין והנוטפין כמקוה ה) העיד רבי צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפים

תורה אור

פירוש רב האי גאון

פירוש הרא"ש

מהר"ם מרוטנבורג

הגהות הב"ח

הגהות הגר"א

מטהרין בזחילה: שהן כשרין· כלומר בזחילה הואיל ונוספין מועטין ואיצטריך לאשמועינן אפילו במקום שאין כדי טבילה בזוחלין אא"כ נוספין משלימין להן דאי לא תימא הכי מאי קמ"ל פשיטא דא"כ יפסלו כל הנהרות אפילו למ"ד נהרא מכיפיה מבריך : נוטפין שעשאן זוחלין· כגון מקוה שפרץ על שפתו ומימיו יוצאין וזוחלין: סומך אפי' מקל או קנה או זב או זבה·סומכין ביד או ברגל וסותמין מקום יציאת המים ועומדים במקום אחד ונעשין אשבורן ויורד הטמא וטובל: כל דבר המקבל טומאה· אפי' טהור כיון דמקבל טומאה אין מזחילין בו· כלומר אין מעמיד מקום זחילתן וטעמא דר' יוסי כדתנן במסכת פרה פ"ו (מ"ד) נתן ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעברו מים לחבית פסולין לדבר המקבל טומאה פוסל ומפרש טעמא בפרק שני דזבחים (דף כה:) דאמר קרא מקוה מים יהיה טהור הוייתן על ידי טהרה תהא ומיהו יתכן דאפילו ר' יהודה דפליג הכא מודה התם דהכא המקוה עשוי ושלם: ך גל שנתלש· בפ"ב דחולין (דף לא׳) ובסוף פ"ב דחגיגה (דף יט׳) מייתי לה ורוצה לדקדק מכאן דחולין לא בעו כוונה ומוקי לה ביושב ומצפה אימתי יתלש הגל וקמ"ל דלא גזרינן אטו חרדלית של גשמים ולא גזרינן נמי אטו כיפין : טובלין · אדם : ומטבילין · כלים: פרסת חמור·והוא הדין פרסת כל בהמה: המעורבת בבקעה·שנתקבלו בבקעה מי גשמים מ' סאה ופרסה זו מעורבת לכן כבשופרת הנוד : חרדלית · כמו הרדלית זרם של גשמים היורדים מדליו של הר והפי' אין מתחלתן ועד סופן כי אם מ' סאה ...

רב הנה הנקוה מהם כשר לזבין ולטהרת מצורע ולמי חטאת כמו מעין ועדות לבי לדוק נעשה בה כמו שביארנו בעדיות (פ"ז) ואחר אמר שאם יוכל א) להתחבל שיהיה מטיב הנוטפים וחלין הנה זה מותר ואופני התחבולה כשיהיה בה במקום אשר יטפו בו אלה הטפות קנה או מקל להזיל עליהם אלה הטפות וישובו זוחלין ויהיו המים המקובלים כמו המעין ובתנאי שיהיו הנוזלים נשארים על ב) גבי אלה הקנים או המקל : ואמרו אפילו זבה אין כוונתו שהזבה תצטרך ביאת מים חיים ואמנם כוונתו הוא שהיא טבילה שלימה וזכר הזבה מפני הזב וכבר התבאר ברא"ש מגילה (דף ח׳) ... לא תצטרך מים חיים אלא מי מקוה ... ואולם השמיענו ר' יהודה שלא ... טומאה וטהרה לבד נשים זה ההכשר ... פי' לענין איסור לפי שהזבה אשר היא ... תכף שתטהר תטבול בו ותהיה מותרת ... וכבר ידעת אתה שהמקל מקבל ... מדרבנן לפי שהוא פשוטי כלי עץ ... יוסי ואמר לא יסמוך מקל או כל מה ... כמו שאמר רבי יהודה [אלא] כל דבר ... מקבל טומאה אפי' מדרבנן והוא אשר ... עליו אלה הטפות שבו זוחלין והלכה כר' ... ך גל הוא משאוני הים ויראה לך מזאת ... שהטבילה לא תצטרך כוונה וזה אמנם ... חולין אמנם למעשר ומה שהוא יותר ... במדרגה ממנו הנה בלי ספק יתחייב לו ... בטבילה או יאמר טמא ויטהר כמו

הנוטפים שהם כשרים ונוטפים שעשאן זוחלים סומך אפי' מקל אפילו קנה אפילו זב וזבה יורד וטובל דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מזחילין בו: ך א) גל שנתלש ובו ארבעים סאה ונפל על האדם ועל הכלים טהורים כל מקום שיש בו ארבעים סאה טובלין ומטבילין מטבילין בחריצין ובנעיצין ובפרסת החמור המעורבת בבקעה ג) ב"ש אומרים מטבילין בחרדלית בית הלל אומרים אין מטבילין ומודים שהוא גודר כלים וטובל בהם וכלים שגדר בהם לא הוטבלו:

פרק ששי

א כל המעורב למקוה כמקוה חורי המערה וסדקי המערה מטביל בהם כמה שהם עוקת המערה אין מטבילין בה אלא אם כן היתה נקובה כשופרת הנוד אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהיא מעמדת עצמה אבל אם אינה מעמדת עצמה מטבילין בה כמה שהוא: **ב** ג) דלי שהוא מלא כלים והטבילן הרי אלו טהורין ואם לא טבל ד) אין המים מעורבין עד שיהיו מעורבין כשופרת הנוד: **ג** שלשה מקוואות בזה כ' סאה ובזה כ' סאה מים שאובין והשאוב מן הצד וירדו שלשה וטבלו בהן ונתערבו המקוואות טהורין והטובלין טהורין היה השאוב באמצע וירדו שלשה וטבלו בהם ונתערבו המקוואות כמות שהיו

... נעילין כמו כן אלא שהאדם אם ... וכיוצא בהם מן הקרקע ונשאר זה המקום חלול נקרא נעוץ ... (שמואל א כו) וחניתו מעוכה בארץ נעוצה בארעא : ופרסת חמור ... בבקעה הוא שנחפר בארץ בטלפי החמור חפירות ונתערבו קצתם ... בתוספתא וזה כאשר תהיה זאת ... במקוה ויהיו מי המקוה ומי זאת ... אשר נשתתף ביניהם כקליפת השום ... חפירה לפי שהוא מכלל המקוה ולשון ... וכל מקום פרסת רגלי הבהמה אם היו ... וחרדלית·יומר בו הפי"ת במקום ה"א ... תלום וכוונתו בזה המאמר שמי המטר ... גבעה הנשאה אומרים ב"ש שמטבילין ... אם נקוו ונחו מ' סאה אע"פ שהם ... ה אומרים עד שיתקבצו וישוב מקוה ... ילין בו ובתוספתא (פ"ד) איזה חרדלית מי ... מתחלתן ועד סופן מ' סאה מטבילין ... ש וב"ה אומרים אין מטבילין בהם עד ... ון שתהיה נחה מקובלת ונקוה ואחר ... בכלים סביב זאת השוקת החלולה עד ... וקבץ המים ושב המקוה כותליו כלים ... עמידו מקום כותל לא יכון להם טבילה :

בפרק שאחר זה : עוד תניא בתוספתא (פ"ד) ואי זו היא חרדלית מי גשמים הבאין מדרון רואין אותן אם יש מתחלתן ועד סופן צירוף מ' סאה מטבילין בהן ואם לאו אין מטבילין בהן דברי ב"ש ב"ה אומרים אין מטבילין בהן עד שיהא לפניו עוגל ארבעי' סאה ומעשה בטובסין שהיו בירושלים שהיו גודרין את הכלים וטובלין בהן והכל מודים בכלים שגדר בהן לא הוטבלו :

א חורדי. מלשון חור : ומערה · הייט מקוה ובכל מקום שמנינו מקום דרכו להיות עשוי כמין בור או כמין שיח או כמין מערה ובכמה מקומות במסכת זו פעמים מזכירו בלשון בור ופעמים מזכירו בל' מערה ודינים השויים כאן במערה נוהגין בכל מקוואות: כמה שהן. אע"פ שאין נקובין כשופרת הנוד: עוקת המערה·היינו שוקת שבסלע שבמערה דתנן לעיל בפרק רביעי (מ"ה) דאינה פוסלת את המקוה דהוא גור שמשכת ימי ברראשית או שקבעו ולבסוף חקקו ונהי דלאו כלי הוא מ"מ אין נחשב למקוה לטבול בתוכו אלא אם כן נקב כשופרת הנוד לחבר מימיו למי המקוה שיש בו ארבעים סאה ומיהו אם חקקו ולבסוף קבעו דכלי הוא אע"פ שמחובר למקוה אין טובלין בתוכו כדפרישית בפרקין דלעיל : שהיא מעמדת את עצמה · שמעמדת מים לעצמה ואין מי המקוה באין עד שם אבל אם אין מעמדת מים לעצמה שלעולם כשיש במקוה ארבעים סאה מתערבין במימיה חשובה כמקוה ומטבילין בה בכל שהוא אף על פי שאין בנקב כשופרת הנוד : **ב** הרי אלו טהורים דמטבילין כלי בתוך כלי שיש בפיו כשופרת הנוד כדאיתא בריש חומר בקדש (דף כב.) ולא חיישינן לחציצה והתם מייתי ברייתא כעין משנה זו דקתני כלים שמלאן כלים והטבילן הרי אלו טהורין ואם לא טבל אין המים מעורבין עד שיהו מעורבין כשופרת הנוד ומפרש מאי קאמר ה"ק ואם לא נריך להטביל (כו') במים המעורבין כלומר אין מטבילין במים המעורבין כי הסיא דתנן בפירקין דלעיל חריצין ונעיצין ופרסת החמור המעורבין לבקעה עד שיהו מעורבין כשפופר' הנוד: **ג** בזה כ' סאה וכו' המקוואות טהורין· אפי' השאוב שהרי שני הכשרים מתערבין יחד ויש בהם ארבעים סאה מים כשרים וכשמתחבר השאוב להם שהמים לפין על גביהן מחמת הטובלים הוכשרו מימיו לטבילה ואפי' נתחבר האמצעי לשאוב קודם שנתחבר לכשר לא הוי כג' לוגין מים שאובין שפוסלין את המקוה חסר דהכא נתחבר לכשר קודם שבאו השאובין לתוכו ועוד דאפילו שאוב באמצע אינו נפסל בכך כדקתני. כמות שהיו · כלומר שהכשרים כשרים להקוות עליהם להשלים ארבעים סאה מים כשרין והשאוב אינו כשר להקוות עליו ואע"פ שמימי השאוב מתערבין עם כל אחד ואחד לא מיפסלי להקוות עליהן דדרך המשכה נתערבו ולא נפלו מן הכלי לכשרים ומה שנתערב ממנו עם כל אחד נתבטל ברוב קודם שירדו למקוה ומים שאובין המתבטלין חוץ למקוה אין פוסלין אותו כדתנן לעיל פרק רביעי גבי מים שאובין ומי גשמים שנתערבו בחצר ובעוקה : היה שאוב באמצע · מחמת שהשאוב מפסיק בין שנים החיצונים הכשרין אין הכשרין מתערבין זה עם זה:תניא לעיל בתוספתא(פ"ג) שני מקוואות של עשרים עשרים סאה אחד שאוב ואחד כשר ירדו שנים והסיקוס וטבלו בהן אפי' אדומים והלבינוס או לבנים והאדימוס המקוואות כמות שהיו והטובלים כמות שהיו : פי' והסיקוס · דמחמת שירדו הטובלין לתוכן עלו המים וצפו על גביהן : אפילו אדומים · המים של כשר והלבינוס המים של שאוב שהיו לבנים · המקוואות כמות שהיו שהכשר כשר להקוות עליו אע"פ שנתערבו בו מים שאובין דכבר נתבטלו ברוב הכשרין קודם שבאו ...

... לתרומה אבל לקדש הנה העיקר אצלנו שאין מטבילין כלי בתוך כלים לקדש כמו שביארנו בסוף חגיגה (דף כא:) : **ג** כבר ... ים בו מ' סאה ולכן אם היה השאוב מן הצד בעת בואם אל ג' המימות וגברו המים ונתערבו שב' מקואות אשר כל אחד מהם ... ב עמו הכ' סאה מים שאובין ושב הכל מקוה טהור ולכן הטובלין טהורין והמקואות טהורין אמנם אם היה השאוב באמצע ... נקוה אשר בו כ' סאה עם מים שאובין אשר בצד האחר ולכן המקוה אשר בצד השאוב הפסיד הכל ולכן הטובלין כמו שהיו ר"ל טמאין:

ספוג

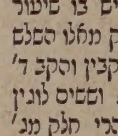
לתוך המקוה כדפרישית במתניתין : ד הספוג והדלי · כשאין בהן שלשת לוגין בעין אלא א"כ תלפרף עמהן המים הדבוקין בהן וכיון שאין השלשת לוגין בעין לא מיקרי נפלו ולא גזור רבנן וכשר להקוות עליו : ה בבלי גדול · כגון כר פ' דד' הוי מיעוטו וסגי בנקיבת ארבעה ויש חילוק לר' יהודה בין כלים לעוקה אבל רבנן משוו להו אהדדי: שק או קופה . לא בעו נקיבה כשפופרת הנוד והא דאמרי' בפ' חומר בקדש (דף כב.) דסל וגרגותני שמלאן כלים והטבילן דטהורין אף לקדש ולא גזרינן שמא יטביל מחטין ולנטריות בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד משום דסל וגרגותני שאין בפיו כשפופרת הנוד׳ לאו משום דלבעי שיתערבו המים דרך פיו אלא אפי' אין מתערבין אלא דרך הנקבין שבתוכו בטלין מים שבתוכו אגב מי מקוה כיון דמלא נקבים ואין מחזיק מים כלל וכן מוכח בתר הכי דמחלק בין סל וגרגותני שמלאו כלים למקוה שחלקו בסל וגרגותני שמע מינה דאיירי במתערבין דרך הנקבים אלה המים הכל מתבטלים וכי חלקו נעשה כשני מקוואות ולהולין דלא גזרינן הוה שרי להטביל בשק וקופה אפילו אין בפיו כשפופרת הנוד ולא הוו כשאר כלים דתנן לעיל בפ' רביעי המניח כלים תחת הצנור דפוסלין את המקוה דהני לא חשיבי מיא דידהו כשאובין : מעלין אותן כדרכן · אפילו במקו' שיש בו ארבעים סאה מכוונות משום דתנן לקמן בפ"ז (מ"ו) דכר וכסת של עור כיון שהגביה שפתותיהן מן המים שבתוכן שאובין כילד

הטובלין כמו שהיו : ד [א]הספוג והדלי שהיו בהן ג' לוגין מים נפלו למקוה לא פסלוהו שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו : ה [ב]השידה והתיבה שבים אין מטבילין בהם אלא אם כן היו נקובין כשפופרת הנוד רבי יהודה אומר בכלי גדול ארבעה טפחים ובקטן רובו [ג]אם היה שק או קופה מטבילין בהם כמה שהם מפני שהמים מעורבין [ד]היו נתונין תחת הצנור אינם פוסלין את המקוה אלא* מטבילין אותן ומעלין אותן כדרכן : ו [ה]גסטרא שבמקוה והטביל בה את הכלים טהרו מטומאתן אבל טמאים על גב כלי חרס אם היו המים צפים על גביו כל שהן טהורין מעיין היוצא מן התנור וירד וטבל בתוכו הוא טהור וידיו טמאות ואם היו על גביו רום ידיו אף ידיו טהורות: ז א) [ו]ערוב מקוואות כשפופרת הנוד כעוביה וכחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן [ז]ספק כשפופרת הנוד ספק שאינה כשפופרת הנוד פסולה מפני שהיא מן התורה וכן כזית מן המת וכזית מן הנבילה וכעדשה מן השרץ [ח]כל שיעמוד כשפופרת הנוד ממעט הרשב"ג אומר כל שהוא מברית המים טהור : ח [ט]מטהרין את המקוה העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מביא סלון של חרס או של אבר ומניח ידיו תחתיו עד שהוא מתמלא מים ומושכו ומשיקו [י]אפילו כשערה דיו [כ]היה בעליון ארבעים סאה ובתחתון אין כלום ממלא בכתף ונותן לעליון עד שירדו לתחתון ארבעים סאה: ט [ל]כותל שבין שני מקואות שנסדק לשתי מצטרף ולערב אין מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפופרת הנוד רבי יהודה אומר חלוף הדברים נפרצו זה בתוך זה על רום כקליפת השום ועל רוחב כשפופרת הנוד : י [מ]האביק שבמרחץ בזמן שהוא באמצע פוסל

ד ספוג · הוא ספוג הים והוא אשר ישאר המים שאובין בתוכו ולא יתערבו במי המקוה וזה אפשר בלרות פי הכלי ולזה אמר שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו רלה לומר שיהיו המימות עלמם הנשפכים במקוה : ה אמרו מטבילין בהם כמה שהם ר"ל שאנחנו לא נלריך שיהיה הקופה נקובה כשפופרת הנוד לפי שהמים אשר בהם מתערב במים אשר במקוה להתרחבות אריגתן ורוב הנקבים אשר יכנם מהם המים וגודלן וכן נ"כ אם תהיה תחת הלנור והיו המים טוזלין תוך קופה ויגאו למקוה ולא יפסלו לפי שאינם מים שאובין וכן מי שהטביל שק או קופה יטביל כדרכו ויעלנו אע"פ שיעלם מלאים מים וירדו מהם במקוה ואינם מים שאובין להתרחבות נקביהם ואין הלכה כר' יהודה: ו ועוד יתבאר לך במסכת (עוקלין) [ידים] (פ"ג) שמי שהכנים ידיו בחלל תנור טמא

פותחין הנקב שבאביק ויוצאין המים שבאמבטי וממשיכין לו מים אחרים נקיים וסותמין הנקב שלא יצאו המים ובזמן שהוא באמצע פסל לפי שכל המים גרורין על גביו כי הויא דתניא בתוספתא שהבאתי לעיל בפ"ב (רפ"ג) גיסטרא שהיא משוקעת בקרקע בור של גת וירדו גשמים ונתמלאת הרי אלו פסולין מפני שהם גרורים ע"ג כלים ואם הוא מן הצד לא פסל דאין המים גרורין על גביו ואין כאן שאוב אלא מה שבתוכו ושאר המים הוו להו כמקוה כשר סמוך לשאוב ורבנן סברי דאם מקבלת האמבטי רביעית מים כשרים קודם שיגיעו לאביק כאילו מקבלת מ' סאה דמי משום דרביעית שיעור מקוה הוא מדאורייתא למחטין כדאיתא בפ"ק דפסחים (דף יז:) ואמרי' בפרק שני דזבחים (דף כב.) מקוה שיש בו מ' סאה אם קדח בו רביעית מטבילין בו מחטין וצינוריות דמהכשירא דמקוה קא אתו · ר"א ב"ר צדוק סבר דכיון דמקבל האביק (פוסל) כל שהוא [פוסל] כלומר בכל ענין שיהיה בין באמצע בין מן הצד בין מקבלת האמבטי רביעית קודם שיגיעו לאביק בין אינה מקבלת: תניא בתוספתא (פ"ה) המת במרחץ הקמין טמא המת בקמין המרחץ טמא מפני האביק הנוגע באביק טמא וטהור בעלייתו ר"ש אומר הנוגע באביק טהור שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע · פי' האי מרחץ היינו אמבטי דמתניתין שמימיו כשרין לטבילה וקמין הוא כעין קומקומין שיש בו מים חמין ולוקחין מהם לחמם מימי האמבטי דאין נפסלין במים שאובין כיון דיש בו מ' סאה מים כשרים ואם המת באמבטי נטמאו כל אותן חמין ואם המת בקמין האמבטי טמא מפני האביק כלומר לא שיטמאו מימיו דלא מקבלי טומאה אלא האביק לבדו טמא ומטמא את הנוגע בו בשעת טבילה אע"פ שפינו את המת · וטהור בעלייתו דאע"ג דאדם הנוגע בכלים שנגעו במת בעי הזאה ג' ושביעי כדפרישית ברים אהלות ה"מ בכלים תלושין אבל האי אביק מחובר הוא וגם משמש עם הקרקע שעיקר תשמישו לדבר שאינו מקבל טומאה וטומאה קלה בעלמא אית ביה מדרבנן ותדע דהא ר"ש מטהר לגמרי · יא המטהרת שבמרחץ שקתות המים העשויות ...

אחד ואין הלכה כרבי יהודה: י אמבטי · הוא רהט המרחץ ואביק הוא אלנביק והמים אשר יגרו לתוך האמבטי ולתוך האביק הם מים כשרין אך כל מה שיגיע מהם בתוך האביק הם פסולין לפי שהם ישובו שאובין לפי שהאביק הוא כלי *להיותו נתך לארץ וזהו אמרם ממנו בתוספתא שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע ומצורת בנינם ותבנית זה האביק יהיה מובן זה המחלוקת והעיקר כבר ידעת אשר בהם התקון והוא שמים שאובין בלל מים כשרים לא יפסלום ואע"פ שימששו מים למים ובאמצע פוסל לפי שכבר הגיעו המים שאובין לתוך המקוה והלכה כחכמים: יא ג' לוגין שנפלו· מטהרת המטהרת היה תבניתה אצלם שהוא שני רהטים האחד יותר גבוה מן השנית ובמחילה ובמסך המבדיל בין שני הרהטים נקב כפי זאת הצורה* ואם תהיה התחתונה

מים שאובין הנה נחשב כל מה שבחלל זה הנקב מים שאובין שמגיע במקוה כשר אשר למעלה והוא בלדו: ואחר אמר כמה יהי' שיעור הנקב שיכללוהו ג' לוגין מים שאובין ואמר שאם יהיה כשיעור שיעבור בזה הנקב חלק משלש מאות ועשרים מכל המים שאובין אשר במקוה התחתון אשר הוא טלו מים שאובין וזאת החלוקה אמנם זכרתיה לפי שזה המקוה התחתון אשר בו מים שאובין יש בו שיעור מ' סאה לבד ג' לוגין יהיה חלק מאלו השלש מאות ועשרים וזה שהסאה ו' קבין והקב ד' לוגין ובמ' סאה יש תשע מאות ושים לוגין ושלשה לוגין מט' מאות וס' הרי חלק מג' מאות וכ' ואם היו המים השאובין יותר ממ' סאה או פחות הנה ראוי שישוער הנקב ויחלוק חלקים יהיה בחללות הנקב שלש לוגין משל בזה אומר אילו היו המים אשר בתחתונה עשרים סאה יתחייב שיהיה הנקב שיעור יכלל החלק *מנו' מאות ומ' וזה כולו מבואר וזאת הסברא לר' יוסי אמנם סברת רבי אלעזר יאמר שאפי' היות העליונה אשר בהם מים שאובין אשר היה אומר שאם יגרו אל התחתון ...

מן הצד אינו פוסל מפני שהוא כמקוה סמוך למקוה דברי רבי מאיר וחכ"א אם מקבלת האמבטי רביעית עד שלא יגיעו לאביק כשר ואם לאו פסול רבי אלעזר בר' צדוק אומר אם מקבל האביק כל שהוא פסול: יא המטהרת שבמרחץ התחתונה מליאה שאובין והעליונה מליאה כשרין אם יש כנגד הנקב ג' לוגין פסול כמה יהא בנקב ויהיה בו ג' לוגין א' משלש מאות ועשרים לבריכה דברי רבי יוסי ורבי אלעזר אומר אפי' התחתונה מליאה כשרים והעליונה מליאה שאובין ויש בצד הנקב ג' לוגין כשר שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו:

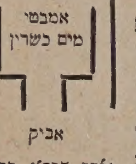
פרק שביעי

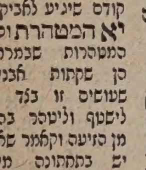
א יש מעלין את המקוה ולא פוסלין פוסלין ולא מעלין לא מעלין ולא פוסלין אלו מעלין ולא פוסלין השלג והברד והכפור והגליד והמלח והטיט א) הנרוק אמר ר' עקיבא היה ר' ישמעאל דן כנגדי לומר השלג אינו מעלה את המקוה והעידו אנשי מידבא משמו שאמר להם צאו והביאו שלג ועשו מקוה בתחלה רבי יוחנן בן נורי אומר אבן הברד כמים כיצד מעלין ולא פוסלין מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת נפל מהם סאה לתוכו והעלהו נמצא מעלין ולא פוסלין: ב אלו פוסלין ולא מעלין המים בין טמאים בין טהורין ומי כבשים ומי שלקות ב) והתמד עד שלא החמיץ כיצד פוסלין ולא מעלין ג) מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר קרטוב ונפל מהם קרטוב לתוכו ולא העלהו פוסלו בג' לוגין אבל שאר המשקין ומי פירות והציר והמורייס והתמד משהחמיץ פעמים [א] מעלין ופעמים שאינן מעלין כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת נפל לתוכו סאה מהם [ב] *ולא העלהו ד) היו בו מ' סאה נתן סאה ונטל סאה ה"ז כשר: ג הדיח בו סלי זיתים וסלי ענבים ושנו את מראיו כשר ה) רבי יוסי אומר מי הצבע פוסלין אותו בשלשה לוגין ואינם פוסלין אותו בשנוי מראה נפל לתוכו יין [ג] ומוחל ושנו את מראיו פוסל כיצד יעשה ימתין לו עד שירדו גשמים ויחזרו מראיהן למראה המים היו בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזרו מראיהן למראה המים: ד ו) נפל לתוכו יין או מוחל ושנו מקצת מראיו אם אין בו מראה מים ארבעים סאה ה"ז לא יטבול בו:

שלשה

...לעיל בפרק שני גבי גיסטרא שהיא משוקעת בקרקע בור של גת דפסלי רבנן מפני שהן גרורין על גבי כלים ור"א מכשיר שאין המים פוסלין את המקוה עד שיפלו לתוכו:

א אלו מעלין ולא פוסלין · באידך בבא מפרש כילד: אבן הברד כמים · דפוסלין בשלשת לוגין ואין מעלין במקוה חסר קורטוב ונפל לתוכו קורטוב ברד אין משלימין אותו לארבעים סאה להכשירו לטבילה: תניא בתוספתא (פ"ה) עיגולי שלג המשוקעין במקוה הרי אלו מעלין ור' יהודה אומר אינן מעלין ומודה רבי יהודה שהוא מביא טיט הנרוק בעריבה ומשיק ויורד וטובל. פי' טיט הנרוק נחשב כמים לענין מקוה ואין נחשב כמים להפסל בשאיבה: נמצאו מעלין · שהשלימוהו ולא פוסלין בשלשת לוגין שאובין דסאה ששת קבין וקב ארבעת לוגין: ב מי כבשין ומי שלקות. שנכבשו ...

ג' לוגין יין שלא שינה מראיהן כאילו לא נפל וטובל בין במקום המים בין במקום היין: היה שלוב. והיה בו שיעור שני מקוואות או שלש. והשיקו למקוה כשר כדי להכשירו לטבילה. השיק במקום היין זה וזה לא טהר אע"פ שיש במקום המים שיעור מקוה דשאובין נינהו ולא סלקא להו השקה שבמקום היין. נפל שם ככר של תרומ' טמא אם היה היין טמא ובפ"ק דמכות (דף ד.) מייתי הך בריי' ולא גרסינן התם ולא עוד אלא גרסינן הכי נפל שם ככר ואמר התם מאי וכן מהו דתימא אוקי גברא אחזקיה ה"נ אוקי תרומה אחזקיה קמ"ל עוד אמרינן התם דוקא ים הגדול דקוו וקיימי אבל נהרא בעלמא לא: ה הכל הולך אחר המראה. בפ"ק דמכות (שם) אמר רב ג' לוגין מים שאובין שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו ומייתי התם מתני' דהכא ובעי עלה רב פפא רב תני חסר קורטוב ברישא אבל שלשת לוגין לתנא קמא פסלי ואתא ר' יוחנן בן נורי למימר הכל הולך אחר המראה' ורב דאמר כר' יוחנן בן נורי או דלמא רב לא תני חסר קורטוב ברישא ור' יוחנן בן נורי כי פליג אסיפא פליג ורב דאמר לדברי הכל: א) אף השני טהור דאית ליה גוד אחית כדאמרינן בסוף אין דורשין (דף יט.) ופליגי התם אמוראי דאיכא מאן דאמר מחלוקת במעלות דרבנן אבל מטומאה לטהרה דברי הכל השני טמא ואיכא למ"ד מחלוקת מטומאה לטהרה אבל במעלות דרבנן דברי הכל אף השני טהור: תניא לעיל בתוספתא (פ"ג) שלשה גממיות שבנחל העליונה והתחתונה של עשרים עשרים סאה והאמצעית של מ' סאה ר' יהודה אומר ר' מאיר היה אומר מטבילין בין בתחתונה בין בעליונה ואני אומר בתחתונה ולא בעליונה וחכמים אומרים בין כך ובין כך אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה ארבעים סאה· פירוש ר' מאיר אית ליה גוד אחית וגוד אסיק ור' יהודה גוד אחית אית ליה גוד אסיק לית ליה ורבנן אפי' גוד אחית לית להו ומתני' רבנן היא ובסוף אין דורשין (שם·) מייתי להך ברייתא ולא מייתי מילתא דרבנן וברים פ"ב דגיטין (דף טז·) משמע טעמא דרבנן דמתניתין משום דטופח להטפיח אינו חיבור: עוד תניא בתוספתא (פ"ה) מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות וירדו ב' וטבלו זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא כיצד הוא עושה עודהו הראשון במים אחד ממלא בכתף ונותן לתוכו וטהור ר' יהודה אומר עודהו רגלו של ראשון במים אחד יורד וטובל וטהור: ו סגום· בגד עב של צמר: מקצתו נוגע במים טהור. ואין המים המתמצין נחשבין כשאובין כל זמן שלא העלה לגמרי מן המים: וטהור· המקוה: המים שבתוכו שאובין· וחוזרין ופוסלין את המקוה בשלשת לוגין שהיו בו ארבעים סאה מכוונות ונתחסר שהגביה שפתותיהן מן ומהמים: תניא בתוספ' (ספ"ה) הטביל בו יורה גדולה הרי זו טמאה מפני שמים מקלחין כיצד הוא עושה מורידה דרך פיה והופכה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה הקופץ למקוה הרי זה מגונה הטובל פעמים במקוה הרי זה מגונה האומר לחבירו כבוש ידך עלי במקוה הרי זה מגונה ר' יהודה אומר כבוש ידך עליו עד שתצא נפשו · פי' מפני שהמים ב) (מחלקין) נעשים מים שבתוכה שאובין: ז בטיט העבה · שאינו נרוק ואין מטבילין בו שהמים מקדמין לאותן הגומות של כרעי המטה ובמים הוטבלה ואין כאן הגילה דאין הולך אלא טיט היון וטיט היוצרים: שמימיו מרודדין · מלשון וירקעו תרגום ורדידו (שמות לט) · שאין המים עמוקים מחמת שהמקוה רחב והמים מתפשטים בכולו ואע"פ שיש בו מ' סאה אין כל גופו מתכסה במים בבת אחת: וכובש· לצד אחד של מקוה: אפי' חבילי עצים וקנים כדי שיתפחו המים · כלומר שיעלו כמין תפוח ויהיו עמוקים מצד אחד וטובל בהן ונקט לשון כובש מפני שהעצים והקנים צפין על פני המים וכובש אבנים עליהם כדי שיכנסו במים והא דקתני אפילו חבילי עצים וקנים כלומר לא מבעיא אבנים אלא אפי' חבילי עצים וקנים שהמים ביניהם לא חשיב הפסק ומצטרפין למ' סאה ובלבד שלא יחלקו כל המקוה דא"כ ה"ל כמקוה שחלקו בסל וגורגותני [?] דהטובל שם לא עלתה לו טבילה כדאיתא בריש חומר בקדש (דף כב·) ויש מפרשים מרודדין שמימיו קרקעותיו שאין לו קרקע אחר כגון במקום בנעים שהיורד בו טובע בבוץ אין אדם יכול לטבול שם אלא א"כ הביא חבילי עצים ומפחין אותן על המים ועומד עליהן וטובל ואין לשון המשנה משמע כן: היה מוליך ומביא במים·כאדם שמוליך ומביא ידו במים ומתנענעין מי המערה ובאים הגלים על המעלה שהמחט נתונה עליה ולפי שהמחט דק וירא פן יפול במים דרך להטבילו כן וכיון שעבר עליה הגל טהורה :

ה א) שלשה לוגין מים ונפל לתוכן קורטוב יין והרי מראיהן כמראה היין שנפלו למקוה לא פסלוהו שלשה לוגין מים חסר קורטוב ונפל לתוכן קורטוב חלב והרי מראיהן כמראה המים ונפלו למקוה לא פסלוהו ור' יוחנן בן נורי אומר הכל הולך אחר המראה: **ו** ב) מקוה שיש בו ארבעי' סאה מכוונות ירדו שנים וטבלו זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא רבי יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור הטביל בו את הסגום והעלה ומקצתו נוגע במים טהור הכר והכסת של עור כיון שהגביה שפתותיה' מן המים המים שבתוכן שאובין כיצד יעשה מטבילן ומעלה אותם דרך שוליהם: **ז** הטביל בו את המטה אף על פי שרגליה שוקעות בטיט העבה טהורה מפני שהמים מקדמים מקוה שמימיו מרודדין כובש אפילו חבילי עצים אפילו חבילי קנים כדי שיתפחו המים ויורד וטובל מחט שהיא נתונה על מעלות המערה היה מוליך ומביא במים כיון שעבר עליה הגל טהורה:

ה רבי יוחנן אומר כאשר מראה הכל מראה המים והם ג' לוגין הנה יפסלו את המקוה ואע"פ שבקלת ג' לוגין יש חלב אשר לא יפסול בג' לוגין להיותו משאר המשקין כמו שקדם ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי : ו מבואר הוא שאם היה במקוה מ' סאה מכוונות וטבל בו איש הנה מ' סאה יחסרו להתלחלח גופו במים ולכן אותו אשר יטבול אחריו איננו טהור ר' יהודה אומר שאם היו רגליו עומדות במים הנה יהיו המים אשר עליו מחוברות במקוה וכבר ביארו בגמ' (חגיגה דף יט·) ואמרו מחלוקת במעלות דרבנן אבל לענין טומאה וטהרה דברי הכל טמא ומעלות דרבנן הם הנזכרות בחגיגה (שם) באמרם שהטהור לחולין יצטרך טבילה למעשר וכן הטהור למעשר יצטרך טבילה לתרומה : וסגום אל בריגום ויתלו בו מים רבים ואם הטבילו באלו המ' סאה המצומצמות ונשאר קצהו במים הנה נחשב המים אשר בו כמחוברות לאשר במקוה והאיש אשר יטבול בו אחר זה טהור כל עוד שיעמוד קצת הבורגום במים וכן אם הטבילו כר וכסת של עור בזה המקוה ויצטרך שיעלו בזויותיהם ופיהם למטה עד שלא ישאר בהם מים שאובין ויפסלו את המקוה להיותו ממ' סאה מכוונות שאם הגיע ממנו שלשה לוגין לגבורות בזה הכר או הכסת ואחר העלהו ושפכם במקוה נפסל כפי מה שהתבאר ואין הלכה כרבי יהודה : ז המטה היא רבת הגובה וזה המקוה קטן לפי שהוא ארבעים סאה מכוונות בהיות בלתי אפשר שיכלול המים למטה וילופו עליה עד שיטבעו רגליה בבוץ הנקפא אשר במקוה הנה הוא טהור לפי שאלה הרגלים אשר יטבעו בבוץ לא יגיעו בבוץ עד שיטהרם המים והוא אמרו מפני שהמים מקדמין וביאור מרודדין שטוחים על פני ארץ תרגום וירקעו ורדידו (שמות לט):כדי שיתפחו·שיגבהו ויעלו ר"ל שהוא ילחוץ המים מכל צד בחבילי עצים וקנים אשר יקבלו המים במקום א' ויתהוו וישוב אליו גובה ויטבול בו ואחר אמר שאם הגיע המים בידו עד שישאו גלים ועבר מהם גל על זה המחט ועד"מ אשר על מעלות המקוה הנה נטהרה זאת המחט וכפי זה תקים :

פרק שמיני

א ארץ ח) ישראל טהורה ומקוואותיה טהורין מקוואות העובדי כוכבים שבחוצה לארץ כשרים לבעלי קריין אפילו נתמלאו בקילון שבא"י חוץ *למפתח כשרים אף לנדות מלפנים מן *המפתח כשרין לבעלי קריין ופסולים לכל הטמאים ר' אליעזר אומר הקרובים לעיר ולדרך טמאים מפני הכביסה והרחוקים טהורים: **ב** ט) אלו בעלי קריין שהם צריכין טבילה ראה מים חלוקים או עכורים בתחלה טהור באמצע ובסוף

א ארץ ישראל טהורה · משום דגזרו טומאה על ארץ העמים תנא א"י טהורה ואפי' עיירות של עובדי כוכבים : ומקוואותיה טהורין·ולא מחזקינן להו כשאובין דמסתמא בהכשר נעשו: לבעלי קריין· להתירם בדברי תורה כדאמרי' בפרק מי שמתו (דף כב.) ואפי' כולן שאובין טהורין : אפי' נתמלאו בקילון · הדרך שממשכין בו המים הוי קילון כלומר שמילא בכתף ושפך בקילון ובאו למקוה: כשרין אף לנדות· אפי' לבעלה דבכרת ולא חיישינן שמא חסרין הוו ונפלו להן מים שאובין ואחר כך נתמלאו דחוץ למפתח אין רגל בני אדם מצוייה : מפני הכבישה · שיש לומר חסרין היו ונפלו מן הכלים שמכבסים שם : אבל רחוקין טהורין · דליכא למיחש הכי : תניא בתוספתא (ריש פ"ו) ארץ הכותים טהורה מקוואותיה ומדוריה ושביליה טהורים ארץ העמים טמאה מקוואותיה ומדוריה ושביליה טמאין מקוואות העמים שבחו"ל כשרים לבעלי קריין ופסולין לכל הטמאים ושבא"י חוץ מן הפתח טהורין לכל הטמאין ואין צריך לומר לבעלי קריין ושלפנים מן הפתח פסולין לבעלי קריין וא"צ לומר לכל הטמאים דברי ר"מ ר' יהודה אומר כשרים לבעלי קריין מפני שבעל קרי טובל במ' סאה בכל מקום ושחוץ למפתח כשרין אף לנדות ארשב"ג הלכה אין לי אלא מעשה במערה שיתה בגינתו של מוסק אחד ברימון שהיו הכהנים כובשין את הגדר ויורדין וטובלין לתוכה א"ר יהודה מעשה במקוה שבין אושא לשפרעם והיה רבי דוסא מושיב בו ב' תלמידי חכמים כדי שיקוו בו המים מ' סאה שוב מעשה ברום בית ענת שהקוו יותר מאלפים כור ובאו ושאלו את ר' חנינא בן תרדיון ופסל שאני אומר עובדי כוכבים נכנסו וזלפוה בלילה וחזרו ומלאו אותה בקילון ומעשה בר"ג ואונקלוס הגר באשקלון וטבל ר"ג במרחץ ואונקלוס בים אר"ש בן קופסאי עמהן הייתי ולא טבל ר"ג אלא בים · מרחץ שבלניה עובדי כוכבים בזמן שמטהרת שלה פתוחה לרה"ר טהורה לרה"י טמאה מרחץ שבלני' עובדי כוכבים וישראל נכנס לשחרית ומשיקה אע"פ שזה נכנס וזה יוצא טהורה נעלה או שנתייחדה לרשותו טמאה גמלאת אומר בימים טהורה בלילות טמאה · פי' ארץ הכותים לא יתכן כלל לפרש אלא בעיירות של כותים שבארץ ישראל דאי בחו"ל הא גזרו טומאה על ארץ העמים אפי' בעיירות של ישראל ולאו דוקא דכותים דאפי' לעובדי כוכבים נמי שבארץ ישראל טהורה אלא נקט כותים משום דבעי למתני מדוריה ושביליה ומיהו יתכן לפרק דמיירי בסוסיפתא ודברותיה ואשקלון וחברותיה דאין בהם משום ארץ העמים כדתניא בתוספתא דסוף אהלות ובמקום העובדי כוכבים גזור במקום הכותים לא גזור בירושלמי בריש פרק בתרא דע"ז מפרש שביליה טהורין לכן שביל אלא מתוך טהרה ומקוואותיה טהורין ר"א בר יוסף בשם ר' תנחום בריה דר' חייא דכפר אגרן הדא דאת אמר להאמינו שאינן שאובין הא למידת ארבעים לא דאימון דרסין אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור (ויקרא יא) מה מעין מטהר בכל שהוא אף מקוה מטהר בכל שהוא ומשמע מהם דשאיבה דאורייתא מדמודו בה כותאי ומיהו י"ל דלעולם לא מודו ומ"מ מטהרין מספק משום דשאיבה דרבנן כדאמר במרובה (דף סז·) ובפ' המוכר את הבית (דף סה:). מקוואותיה ומדוריה ושביליה טמאין · האי טמאין לא מיירי לענין הכשר טבילה גבי מקוה לענין דין טבילה מפרש בסוף' אלא לענין טומאה ממש איירי כעין שביל גם כאן מוכח כמו שפירשתי דהא בסוף אהלות תניא דאין מדור בית העמים ובית הפרס בחו"ע אבל לפי מה שפירשתי ניחא דאשקלון יש בה משום מדור העמים כדתניא בתוספתא בסוף אהלות ששאלו לרבי פנחס בן יאיר על אשקלון מהו שנהג בו כארץ העמים לומר שיהא בה הטומאה כארץ העמים אמר להם כשישהה שם מ' יום כלומר אין בו טומאה אלא א"כ שהה עובד כוכבים במדור מ' יום. הלכה אין לי · לא קבלתי מרבותי אי כר"מ אי כר' יוסי אבל מעשה ראיתי · כובשין את הגדר כדי שיהא נקווים למקום א' ויורדין וטובלים והיינו לפנים מן המפתח ובתוך הגינה היה והיו טובלים שם בעלי קריין כר' יהודה וכן במקוה שבין אושא לשפרעם שהם תחומי א"י ולפנים ג) מכן המפתח היה: ברום בית ענת האי עובדא סייעתא לר"מ· לרה"י טמאה דברה"י ספיקו טמא: ומשיקה למקוה כשר להכשירה לטבילה אע"פ שזה נכנס וזה יוצא לא חיישינן שמא הפסיק ההשקה דאימת ישראל עליו וטהורה : **ב** בתחלה טהור · אם היו המים חלוקים או עכורין קודם

א) [שייך למתני' ו']. ב) [מקלחין]. ג) [נ"ל מן].

א כבר ביארנו שדבורינו פה בבעל קרי אינו לענין טומאה וטהרה אלא לענין טבילה כפי מה שהיה המעשה בזה הזמן שבעל קרי אם היה בריא שיטבול במ' סאה ואז יתפלל ויקרא כמו שהתבאר בברכות (דף כב·) ואפילו היו אלה המ' סאה מים שאובין הנה הם כשרים לבעל קרי ר"ל שהוא אם ירד בהם מותר לו להתפלל ולקרא ואע"פ שלא טהר לענין טומאות וטהרות והבן זה הכונה ולא יסור ממך ודע שאין הבדל יעשהו האדם כפי מה שראוי בארץ ישראל ובחוצה לארץ ואמנם דברינו פה במקוואות הנמצאות אשר לא נדע אלה המים הנקוים אם הם שאובין או כשרים ואמר שהנמצא בארץ ישראל בחזקת טהרה ובזה ההבדל נזכירהו עדיין ואשר בחוצה לארץ אינם בחזקת כשרים ואמנם הם כשרים לבעלי קריין לבד להיות מים שאובין כשרים לבעלי קריין כמו שביארנו והוא אמרו ואפילו נתמלאו בקילון אשר הם מים שאובים ודאי ואין בענין ספק שהם כשרים לבעלי קריין ואחר אמר שהמקוואות הנמצאות בא"י מה שיהיה מהן חוץ משער העיר הנה הוא בחזקת כשר ואפי' הנדה טובלת בהם ותהיה מותרת לבעלה ולא נאמר מאחר שזה איסור כרת לא תטבול אלא במקוה שנתאמת ענינו ונודע שהוא כשר וכל מקו' שיהיה בתוך המדינה ותסגר עליו שער המדינה אינו בחזקת טהרה להשתמש האנשים בו כי לפעמים ירחצו בגדיהם וכליהם ויביאוהו מים שאובים או הם בעיקר הקוואתם מים שאובין ואינם ראוים אלא לבעלי קריין כמו שביארנו ורבי אליעזר אומר ואפילו אותו שהוא חוץ לעיר אם יהיה קרוב לעיר הנה הוא בחזקת שאוב להשתמש האנשי' בו ואין הלכה כרבי אליעזר: **ב** הלוקין · חלקות שלשלת הזולה או עכורין אם יהיה בתחלת השתן ואמר

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ז מהלכות מקואות הל"י יא טוש"ע יו"ד סעיף כג:

ז ב מיי' פרק ח שם הל"ב סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' רא סעיף סב:

ח ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף סג:

ט ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף סד:

י ה מיי' שם הל"ב:

יא ו מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רא סעיף סו:

יב ז מיי' שם טור יו"ד סוף סי' רא:

א ח מיי' פ"י שם הלכה ה:

ב ט מיי' פ"ה מהל' שאר אבות הטומאה הל"ו:

פירוש הרא"ש

ה שלשה לוגין וכו' לא פסלוהו. דרבנן בעי שיעורא והזותא הילכך לא פסלוהו בין ברישא בין בסיפא ורבי יוחנן בן נורי פליג אסיפא: ו מקוה כו' והשני טמא. שחסר המקוה בטבילת הראשון : אף השני טהור. דאית ליה גוד אחית כדאיתא בשילהי פרק אין דורשין:ומקצתו נוגע במים טהור. בכל זמן שמקצתו נוגע במים לא חשיבי המים שמתמצין ממנו שאובי' וטהור המקוה: הכר וכסת של עור. אמרינן בפרק בתרא שצריך להוציא מה שבתוכם פי' כשרוצה להטבילם צריך הטובל להוציא הצמר או א) הקוצין מה שבתוך הכר: דרך שוליהם. שלא ישארו בהם מים: ז הטביל וכו' בטיט העבה. שאינו נירוק ואין מטבילים בו: שהמים מקדימין. ב) כשאת רגלי המטה בטיט ככר קדמו המי' ונדבקו ברגלי המטה קודם שהגיע לטיט ואותם מים מחוברים למקוה הילכך לא הוי חציצה כדתניא לקמן שאוחז באדם ובכלים טמאים ואם הדיח ידיו במים טהורים : שמימיו מרודדין. שהמקוה רחב והמים מתפשטים תרגום וירקעו ורדידו : כובש. בצד אחד חבילי עצי' או קני' כדי שיתפחו ויעלו המי' ויוכל לטבול בהם כובש פי' דוחק ול"מ אבנים אלא אפי' עצים או קנים שהמים נכנסי' בהם לא חשיב הפסק ומצטרפי למ' סאה : היה מוליך ומביא. להעלות גלים:

א ארץ ישראל טהורה וכו'. פירוש א"י טהורה לפי שגזרו טומאה על ארץ העמים וקאמר דכל א"י טהורה ואפי' במקום שדרי' שם כותיים וכל מקוואותיהם בחזקת כשרות ולא חיישינן לשאיבה : כשרים לבעלי קריין. לעסוק בתורה דעזרא תיקן טבילה (לטובלו) לבעלי קריין ואפילו כל המ' סאה שאובי' טובל בהם ומתפלל וקורא:(מן) הקילון. גומא עמוקה שמי גשמים מתקבלים בה כדאיתא בריש מו"ק ואפילו מילא בכתף ושכיה [?] מן הקילון ושפך לתוך המקוה : שחוץ למפתח. שכשסוגרים את העיר (בחוץ) הם עומדים בחוץ הם כשרים אף לנדה שהיא בכרת לבעלה כעוד שלא טבלה אבל אותם שלפנים מן המפתח פסולים לכל הטמאים לפי שכל בני העיר משתמשים בהם ורוחצים בהם כליהם ובגדיהם ויש לחוש שמא חסרו וחזרו לתוכן מן הכלים ושוב נתמלאו . ור' אליעזר פוסל אף שחוץ למפתח העיר וקרובים לעיר ולדרך : מפני הכביסה . שמכבסים בהם כליהם ובגדיהם ובערוך פירש בערך כבש מפני המסלול של בני אדם תרגום גבר במסלתו א) ולבין בכבשיא אזלין במסלה העולה כבישא : ב אלו בעלי וכו' . פי' חלוקין שהם חלוקין ואינם נדבקים זה בזה: טהור . שכיון שיצאו בתחלה אני תולה שמחמת שהעמיד על עצמו ואיחר את מימיו נעשו אבל

א) נ"א ולבן גבר בכבשיה אזלין . במסלה נעלה באורח כבישא ניסק .

מסורת הש"ס

א) מכות ג: חולין כו.[ע"ש]:ב) [חגיגה יט.גיטין טז. ע"ש]:

פירוש רב האי גאון

ז מרודדין. פירו' כשאין המים מרובין שיהא המקוה ממלא מהן אלא הן מרוקעין בארעית המקוה כמו שאמר תרגום [וירקעו] (שמות ל"ט ג') ורדידו וכתיב (מ"א ו' ל"ב) וירד על הכרובים :

א בקילון. פי' שהיו המים מקובצים במקום ומבקשים להביא אותם מים מקובצים אל שדה אחר עושין לו הדרך שיבואו בו המים אל השדה ושם אותו הדרך שנמשכין בו המים קילון ומנין שהוא כן דתנן אבל לא ממי גשמים ולא ממי קילון ותנינן בה בשלמא מי קילון איכא סירחא (מו"ק ב' א' ושם ד' א') :

ב חלוקים. פי' לוג בטיית מודבקים בידו : או עכורים. גרד בטיית :

קודם השתן טהור ואם אחריו מין קרי הוא: לבנים ונמשכים. טמא דמין קרי הוא: ג פולטת שכבת זרע · טעמא דכל הני תנאי מפרשים במס' שבת בפרק אמר רבי עקיבא (דף פו׳) ואיכא למ"ד התם שם עונות שלימות בעינן: תניא בתוספתא (פ"ה) המהרהר בלילה ומצא בשרו חם טמא הרהר ולא חם חם ולא הרהר טהור: ד טמאה אם פלטה ביום א׳ וב׳ אבל לאחר ג׳ בעיא הוא במס׳ שבת בפ׳ אמר ר"ע (שם:) אי טהורים מישראל או לא וקיימא בתיקו: א) וכן בפ׳ בנות כותים (דף לד:) אמרי׳ דאפי׳ טומאה דרבנן ליכא בקריו ודייק ליה מדתני בתוספתא (פ"ו ע"ש) נמצאת אתה אומר שכבת זרע של ישראל טמאה בכל מקום ואפי׳ במעי עובד כוכבים ושל עובד כוכבים טהורה בכ"מ ואפילו במעי ישראלית חוץ ממי רגלים שבה ומי רגלים

ובסוף טמא מתחלה ועד סוף טהור [א]לבנים [*]נמשכים טמא רבי יוסי אומר לבנים כעכורים: ג [ב]המטיל טפין עבות מתוך האמה טמא דברי ר׳ אלעזר חסמא א) [ג]המהרהר בלילה ועמד ומצא בשרו חם טמא ב) [ד]הפולטת זרע ביום הג׳ טהורה דברי ר"א בן עזריה ר׳ ישמעאל אומר פעמים שהם ד׳ עונות פעמים שהם ה׳ פעמים שהם שש רבי עקיבא אומר לעולם חמש: ד ג) [ה]עובדת כוכבים שפלטה שכבת זרע מישראל טמאה בת [ו]ישראל שפלטה שכבת זרע מעובד כוכבי׳ טהורה [ז]האשה ששמשה ביתה וירדה וטבלה ולא כבדה את הבית כאילו לא טבלה ד) [ח]בעל קרי שטבל ולא הטיל את המים כשיטיל את המים טמא רבי יוסי אומר בחולה [ט]ובזקן טמא בילד ובבריא טהור: ה [י]נדה שנתנה מעות בפיה וירדה וטבלה טהורה מטומאתה אבל טמאה היא על גבי רוקה נתנה שערה בפיה קפצה ידה קרצה שפתותיה כאילו לא טבלה [כ]האוחז באדם ובכלים והטבילן טמאין ואם הדיח את ידו במים טהורים ר"ש אומר ירפה כדי שיבואו בהם המים [ל]בית הסתרים ובית הקמטים אינן צריכים שיבאו בהם המים:

פרק תשיעי

א ה) [מ]אלו חוצצין באדם חוטי צמר וחוטי פשתן והרצועות שבראשי הבנות רבי יהודה אומר של צמר ושל שער אינם חוצצין מפני שהמים באין בהם: ב [נ]קלקי הלב והזקן ובית הסתרים באשה [ס]לפלוף שחוץ לעין [ע]וגלד שחוץ למכה [פ]והרטיה שעליה [צ]ושרף [ק]היבש וגלדי צואה

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ב מהל' מקואות הל"א טור שו"ע יו"ד סעיף יח :
ט ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג :
י ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד :
יא ד מיי' שם הל"ו טור שו"ע שם סעיף מה :
יב ה מיי' שם פ"ג הלי"ז סמג שם [והרמ"א בהג"ה יו"ד סימן רב סעיף ב] :
יג ו ז מיי' שם פ"ב הלי"ד סמג עשין רמח טור שו"ע יו"ד סימן קלח סעיף ו :
יד ח מיי' שם פ"א הלי"ב טור שו"ע שם סעיף א :
טו ט מיי' שם פ"ב הלי"ד ופ"א מהל' טומאת מת הל"ד :
טז י מיי' פ"ג מהל' מקואות הלכה א סמג עשין רמח טור שו"ע יו"ד סימן רב סעיף א :
יז כ מיי' שם הל"ב :
יח ל מיי' שם הל"ג :
יט מ מיי' שם הל"ד :
כ נ מיי' פ"ג מהל' מקואות הל"ה :
כא ס מיי' שם הל"ו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רב סעיף ג :

מסורת הש"ס

א) שבת סו: ב) שם קיד: ע"ש : ג) [שם]:

פירוש רב האי גאון

והמלמולין. פי' כדגרסינן מלמולין דלש כשהיה ידו אדם מלוכלכת בטיט עבה או אם לש בצק בידו ונמלל ידו אחת על חברתה נעשין על ידיו [כמין] גרגרין של שעורין: בשל מריקה. פי' כדאמר' בתוספה (תוספתא מקואות פ"ז) ר' יוסי מטמא בשל מריקה ששפין בו פי' סכין סדקי כלים וזה פי' מריקה טיט עבה יותר משל יוצרים כדכתיב (משלי כ' ל') חבורות פצע תמרוק ברע וכתיב (אסתר ב' י"ג) ובתמרוקי הנשים: יתדות דרכים. פי' [גץ] יווני הוא יתדות דרכים וכבר מפורש הוא במרובה (ב"ק פ"ג א') ואמר בתוספ' (תוספתא מקואות פ"ז) אלו הן יתדות דרכים אלו שמהלכין עליהן בימות החמה והן מתמעכין על הבגדים: שיפשף. פירוש ידלף בסיית כדגרסינן (יומא פ"ח א') הרואה קרי ליל כפורים רוחץ כדרכו ולערב ישפשף וכו' ללמדך ששיפשוף מצוה בקרי: ד וליכלוכי. פי' כדאמר (יומא ע"ז ב') היה מלוכלך בטיט או בצואה רוחץ כדרכו: כשות של קטן. פירוש כשם שיש לקשות כשות ששמו בסיית ובאלנואר כך יש לקטן [שיער והוא] כשות: קרום שעל המכה. פי' כשתרפא [illegible]

ר"ש

מרובה על בשרו מתיבשת ונעשית כמין גליד: והמלמולים· פירש בערוך אדם שידיו מלוכלכות בטיט או בבצק או בזיעה ומולל ידו אחת על חבירתה נעשה על ידו כמין גרגרים של שעורים והעיקר מן וקפסת מלילות (דברים כג): מרקה · פי' בערוך טיט שמערבין בו דברים אחרים לחזקו כדכתיב (אסתר ב) תמרוקי הנשים והוא שיער של צאן וי"מ טיט מתוקן לעושי כלי חרס שרוי בלובן ביצה לתקן בו כלים שנסדקו ואין מים ממחקו: יתדות דרכים מפרש בתוספ' (פ"ז) אלו שמהלכין עליהם בימות הגשמים ואין מתמעכין ושמא כשהן לחין נקראו גץ יוני וכשיבשו נקראין יתדות לפי שהן משופין כיתדות וקשין לבני אדם המהלכים עליהם כדמוכח בסוף מרובה (ד' כא:): שאין טובלין בהן· כגון מסה שרגליה שוקעת בטיט דלעיל בפ"ז : ואין מטבילין אותן· אם נטמאו מימיו דלא סלקא השקה במקום הטיט כדתנינן לקמן גבי לגין : ג ד ובית השחי · בחגס תניי' דהוי בכלל בית הסתרים : ובית הסתרים באיש· דאיש אינו מקפיד אבל אשה מקפדת ודוקא נשואה שלא תתגנה על בעלה כדפרי' בסוף פירקין דלעיל: ולפלוף שבעין· בפ' תינוקת (ד' סו·) אמר מר עוקצא לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ אימתי נקרא יבש משמתחיל לירק אמר שמואל כחול שבעין אינו חוצץ ע"ג העין חוצץ ואם עיניה פורחות בין כך ובין כך אינו חוצץ דמתוך שעיניה פורחות אין הכחול מידבק: כשות של קטן· כי האי גונא תנן בפ"ב דעוקצין (מ"ו) כשות של קישות והנץ שלה טהור ופי' בערוך כשם שיש לקישות כשהן הקישואין קטנים שיש להם כמין שיער קטן כך יש לקטן והוא הכשות לא מטמא ולא מיטמא דלא חשיב יד להכניס טומאה ולהוציא והא דתניא בת"כ בבשר הזב (ויקרא טו) ולא בנוצה שעליו ולא בקילקין שעליו ולא בשירים ולא בנזמים ולא בטבעות אע"פ שאין יוצאין יכול שאני מוציא את השיער ואת הצפורן ת"ל (שם) טמא הטוא שיער דמרבינן התם לא דמי כלל לכשות דהכא דאין לו אלא בקטנותו ואינו עיקר שיער ולא חשוב כלל ובמקומינו קורין אותו שיער סוטה : תניא בתוספתא (פ"ט) ואמרו חוצצין ואמרו אין חוצצין לא מטמאין ולא מיטמאין חוץ מקרום שע"ג המכה והאגד שעל גבי המכה והקשקשין שע"ג השבר · והשירים והנזמין והקטבלאות והטבעות אוזין חוצצין רפין אין חוצצין ר"ש שזורי אומר בית הסתרים בנשואה חוצץ בפנויה אינו חוצץ דם יבש שעל גבי המכה והכחול שבעין הרי אלו אינן חוצצין הדם והדיו והדבש והחלב ושרף התות ושרף התאנה ושרף השקמה ושרף החרוב יבשין חוצצין לחין אין חוצצין ושאר כל השרפין בין לחין בין יבשין [ב] חוצצין מפני שהם *שסף לכלוכי פירות [ג] והכחול שחוץ לעין הרי אלו חוצצין צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר א) והמים והבצק שתחת הצפורן אפי' כנגד הבשר הרי אלו חוצצין כשות של גדול שאינו מקפיד עליה ושאב' והבשר המדולדלין באדם הרי אלו אינן חוצצין ר' ב) יוחנן בן יוסף אומר צפורן שפרשה רובה הרי זו אינה חוצצת כל החוצצין בכלים חוצצין בנדה ובגר בשעת טבילה ובחולין אינן חוצצין · פי' לא מטמאין שאין מוציאין טומאה אם הוא זב ונגע בהן הטהור · ולא מיטמאין שאין מכניסין טומאה אם הוא טהור ונגע בהן הזב : חוץ מקרום כלומר חוץ מקרום ואגד וקשקשין [ד] כל הני אחוץ קיימין שכולם דינן כקרום : השירים מכאן ואילך איירי בדין חציצה : אוזין דחוקין על הבשר כמו בתר איצלא דפ' חבית במס' שבת (דף קמד·) מלשון (משלי יט) אץ ברגלים : שלא כנגד הבשר שהצפורן גדול ועודף על הבשר : בנדה ובגר אית דגרסי בפרה ובעובד כוכבים בטבילת הפרה ובעובד כוכבים שנתגייר · ובחולין אין חוצצין דלא אחמור רבנן בחולין והא דתניא בפ' כל הבשר (דף קו·) דכל דבר החוצץ בטבילה בגוף חוצץ בנטילת ידים לחולין התם לאכילה והכא לנגיעה דיש חילוק בין אכילה לנגיעה כדאשכחן בסוף אין דורשין (דף כ·*) : ה אלו חוצצין. כל הני תלויים בקפידה כדתני סיפא לדבר המקפיד חוצץ וכולהו מדרבנן בין באדם בין בכלים כדא"ר יצחק בפ' תינוקת (דף סז·) דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ רובו ואין מקפיד עליו אינו חוצץ וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד אבל מיעוטו שאינו מקפיד לא גזרו: נקיים. קפדי עלייהו : בלוסים · מלוכלכים מלשון עיסה בלוסה דסוף כלל גדול (דף עו:) לא קפיד עלייהו : איבוף · כמו אוכף : זקקים · נודות של עור מל' זיקא בין מליא בין חסרא פרי במס' ע"ז בשלהי פ' ר' ישמעאל (דף ס.) : ו של בנאים · בסוף אלו קשרים (דף קיד.) אמרינן מאי בנאים אמר רבי יוחנן אלו תלמידי חכמים שעוסקין בבניינו של עולם כל ימיהם וקפדי על רבב שבבגדיהם שלא יהו מן המשניאים כדאמר ר' יוחנן התם כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה שנאמר כל משנאי אהבו מות אל תיקרי משנאי אלא משניאי לפיכך אפי' בצד אחד חוצץ ולא עלתה לו טבילה אבל עם הארץ אינו מקפיד אלא א"כ יוצא מעבר אל עבר ומהך דייקינן התם דעל המרדעת חוצץ דלעיל היינו משני צדדין דלא תהא מרדעת חשובה מבגדו של עם הארץ ומתני' דווקא בשאינו מוכר רבב דאי מוכר רבב הוא אינו חוצץ כדאמר רבא בסוף פרק דם חטאת (דף צה:) דם על בגדו חוצץ ואם טבח הוא אינו חוצץ רבב על בגדו חוצץ ואם מוכר רבב הוא אינו חוצץ ומיבעיא ליה התם באדם אחד שהוא טבח ומוכר רבב אחדא ודאי לא קפיד אתרתי קפיד או לא קפיד וקאי בתיקו : ז זפתין · זופתי חבית או עושי זפת : מפסלו אילנות · שנוטל הפסולת אי נמי מלשון (שמות כד) ויפסול שני לוחות אבנים שנוטל כל הענפים כדי שתתעבה הקורה ועבודה היא לאסורה בשביעית כדתנן בפ' ב' דשביעית (מ"ג) מקרסמין ומזרדין ומפסלין עד ראש השנה: של קיילים· מלקטי קוצים : כל המקפיד עליו· להעבירו ולהסירו מעליו : תניא בתוספתא (רפ"ז) טבעת שנתונה בלבינה של טיט טופח והטבילה טהורה ואם היה טיט יון והבירוו כאילו לא טבלה לגין שהוא מלא מים ג) טמאין ונתון על פיו הטיט טופח אם היו מים שוקעין בטיט והטבילן טהור ואם היה טיט היון והבירוו כאילו לא טבל ור' יוסי מטמא בשל מריקה מפני ששפין בו סידקי כלים ואלו הן יתידות הדרכים אלו שמהלכין עליהם בימות הגשמים והן מתמעכין · על הבגדים מצד אחד אינו חוצץ משני צדדין חוצץ דברי ר' מאיר [ה] (*רבי יהודה אומר משום רבי ישמעאל של בנאים מצד אחד אף משל בור) גדולה מצד אחד קטנה עד שתהא משני צדדין · הזופת שבכוס ושבצלוחית מתוכו חוצצת מאחוריו אינה חוצצת במה דברים אמורים מבית האומן אבל מבית בעל הבית בין מתוכו בין מאחריו הרי זו חוצצת בתמחוי ובקערה בין מתוכן בין מאחוריהן בין מבית האומן ובין מבית בעל הבית הרי זו חוצצת המור והקומוס בין בכוס בין בצלוחית בין בקערה בין בתמחוי בין מתוכן בין מאחוריהן בין מבית האומן ובין מבית בעל הבית הרי אלו חוצצין על הסנדל [ו] מתוכו למעלה חוצץ למטה אינו חוצץ ועל הספסל מלמעלה ומן הצדדין חוצץ ומלמטה אינו חוצץ לכלוכי צואה שבכסא ובקתדראות והמכובסין בין מתוכן בין מאחוריהן בין מלמטן בין מן הצדדין הרי אלו חוצצין על מטות של בעל הבית רבי עקיבא אומר על הגשים החיצון חוצץ על הפנימי אינו חוצץ ועל המטפחות של מפסלי אילנות [ז] ר' עקיבא אומר [אף] על חנוקן רבי שמעון אומר אף של שמנים כיוצא בהן לכלוכי שמרים שבכוס ושבצלוחית והמוך שבשירים ושבזוג והטיט והבצק

א) נ"ל והטיט וכ"א בתוספתא. ב) בס"י אי' יונתן וכ"ה כד"י. ג) נ"ל שאובין. ה) נ"ל ר' יהודה אומר משום ר' ישמעאל אף מצד א' ר' יוסי אומר משום ר' ישמעאל ברכין אף מצד אחד גדולה וכו' וכ"ה בתוספתא.

תורה אור

שעל בשרו ובצק שתחת הצפורן והמלמולין וטיט היון וטיט היוצרין וגץ יוני איזהו טיט היון זה טיט הבורות שנאמר ויעלני מבור שאון מטיט היון טיט היוצרין כמשמעו רבי יוסי מטהר בשל יוצרין ומטמא בשל מרקה וגץ יוני אלו יתדות הדרכים שאין טובלין בהן ולא מטבילין אותן ושאר כל הטיט מטבילין בו כשהוא לח ולא יטבול באבק שעל רגליו לא יטבול את הקומקומוס בפחמין אלא אם כן שפשף : ג אלו שאין חוצצין קלקי הראש ובית השחי ובית הסתרים באיש רבי אליעזר אומר אחד האיש ואחד האשה כל המקפיד עליו חוצץ ושאין מקפיד עליו אין חוצץ : ד לפלוף שבעין וגלד שעל המכה ושרף הלח ולכלוכי צואה שעל בשרו וצואה שתחת הצפורן וצפורן המדולדלת כשות של קטן לא טמא ולא מטמא קרום שעל המכה טמא ומטמא : ה א) אלו חוצצין בכלים הזפת והמור בכלי זכוכית בין מבפנים בין מבחוץ על השולחן ועל הטבלה ועל הדרגש הנקיים חוצצין על הבלוסין אינן חוצצין על מטות בעל הבית חוצץ ועל [של] עני אינו חוצץ ג) על אוכף של בעל הבית חוצץ ועל של זקקין אינו חוצץ [א] ר"ש בן גמליאל אומר עד כאיסר האיטלקי : ו ג) על הבגדים מצד אחד אינו חוצץ מב' צדדין חוצץ ר' יהודה אומר משום ר' ישמעאל אף מצד אחד רבי יוסי אומר של בנאים מצד אחד ושל בור משני צדדין : ז מטפחת של זפתין ושל יוצרין ושל מפסלי אילנות אין חוצצין רבי יהודה אומר אף של קייצין כיוצא בהן זה הכלל כל המקפיד עליו חוצץ ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ :

ר"מ

יתהדקו על הגוף: ומלמולין הם הגרגרים אשר יתעגלו על הידים כשילוש אדם בלק או חומר אח"כ יחכך ידיו זה בזה להסיר מעליהם הבלק או החומר: וטיט של מרקה הוא טיט יותר עב מטיט של יוצרין יחככו בהם הכלים הנסדקין לסתום סדיקתם ונתבאר בתוספ' (פ"ז) שיתדות הדרכים הוא הטיט אשר יתהוה בדרכים ואפילו בזמן הקיץ ילכלכו בהן הבגדים הנה זה הטיט חוצץ ולא יתאמת טהרה למי שיהיה על גופו ואין ראוי ג"כ טבילה בו אם היה בכלל המקוה כפי מה שקדם והוא אמרו שאין טובלין בהן ולא מטבילין וקומקומוס הקומקום אשר יהיה בהן המים ויכבו בהן הגחלים וישארו מכובים אלא אם שפשף שיחכך פנימי בידו ויניח הפחם בידו עד שלא יתעכבו במקום אחד ויחוצו המים ממנו ואין הלכה כר' יוסי : ג קלקי הראש ובית השחי · הפנימיות אשר יסתלסל השער וישוב כמו לבד אמנם שער הראש או שער הארכים ובית הסתרים באיש ר"ל קלקי בית הסתרים באיש לפי שהוא לא יקפיד על זה וכונת מקפיד שיסתדל על זה הדבר ויחוס וירצה סורו· ואינו מקפיד שלא יחוס על זה הדבר ולא יקפיד אם ישאר על גופו או לא ישאר ודע שעיקר זאת השאלה שאם יהיה הדבר החוצץ על גופו כמו טיט ובצק ומה שדומה להם מן הענינים המבדילים וכללו גודל שטח הגוף והוא חושש ומקפיד על השארותו וחפץ בסורו מגופו הנה הוא חוצץ ולא יעלה לו טבילה עד שינוקה גופו ממנו ויטבול אחר זה אמנם אם לא היה מקפיד עליו אין חוצץ אע"פ שיכלול רוב הגוף וכן אם היה הדבר החוצץ על מיעוט גופו אינו חוצץ ואפילו אם היה חפץ בסורו ומקפיד עליו זהו דין תורה אך מדרבנן כל המקפיד עליו חוצץ ואפי' היה מיעוט גופו גזירה משום רובו וכן גזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד והוא אמרם דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ ומיעוטו ואע"פ שמקפיד אינו חוצץ וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד ולא חייבוהו הטבילה ג"כ למעוטו שאינו מקפיד משום מעוטו המקפיד באמר מעוטו המקפיד עצמו גזירה ולא גזרינן גזירה לגזירה הנה התבאר לך מזה כולו שכל מה שיחפוץ על סורו מגופו וירצה זה חוצץ ואפי' הי' הפחות שבשעורים והוא אמרו שם כל המקפיד עליו חוצץ וכל מה שלא יקפיד ממנו אם סר אם נשאר אינו חוצץ ובתנאי שלא יהיה זה על רוב גופו ושמור זה העיקר תמיד כי הוא ענין החציצה ואין הלכה כר"א בהשוותו איש ואשה: ד לפלוף שבעין · הליחה אשר תהיה בתוך העין אם תחלה : ולכלוכי צואה · חלאת הזוהמא והיא לחות : וצואה שתחת הצפורן · זוהמת הצפרנים: כשות של קטן · הוא השעירות אשר יהי' על גופות הנערים הקטנים והוא דומה לשער דק מאד [ובפ"ב] מעוקצין אמר כשות של קישות ר"ל שעירות הפיקוס · אמרו שהוא מן האדם לא יטמא אם נגעה טומאה בזה השעירות ולא יטמא ג"כ ר"ל שאם היה נער טמא באחד מאבות הטומאה ונגע מי שנגע בשערת גופו הנה זה אשר נגע לא יטמא · והקרום אשר יקשור על החבורה בהפך זה שהיא תיטמא ותטמא אמנם זכר זה הדבור הנה ואע"פ שאינו מכוונת החציצה לפי שזוכר משפטי קרומי החבורה בחציצה : ה בקצת הנוסחאות יש המור · והוא המוסק ובקלתם חומר והוא עפר דבק דומה לזפת · ודרגש כסא קטן יעלו בו לכסא יותר גדול סימנו : ונקיים · נקיים : ובלוסין · מלוכלכין וסבת זה שאם היו נקיים הנה הוא יחפוץ בסור זה הלכלוך ממנו ואם היו מלוכלכים לא ישאל מזה אם יסור או ישאר וזה לפי העיקר הקודם כל המקפיד עליו חוצץ והוא הסבה באומרו על מטה של בע"ה חוצץ ועל של עני אינו חוצץ: ואוכף · הוא האוכף והוא העור יעשה להשים על החמורים בעת נושאים המשא : וזקקין · אותם שיעשו הזקק וישאום על אלו האוכפות ולא יקפיד כלל בלכלוכם : ומרדעת · הברד"ו ואמר רשב"ג שאינו לא יהי' על זה הברד"ו אלא כאיסר האיטלקי אשר משקלו ד' גרגרין א) שיעור חוצץ ואם יהיה פחות אינו חוצץ ות"ק לא יתן בזה גדר אלא איזה שיעור שיהיה חוצץ והלכתא כת"ק : ו בנאים · הם ת"ח ונקראו בנאים מפני שהם עוסקים בבנינו של עולם · ובור הוא אשר אין לו ידיעה ולא מדה מעולה כמו שביארנו באבות (פ"ב) ומחוייב אצלנו ת"ח שיהיו בתכלית מן הזכות ונקיות הבגדים ישימו ההשתדלות בבגדים הנקיים ובש"ס (שבת דף קיד·) על זה ליווין רבים ושם נאמר שכל ת"ח שנמצא רבב בבגדו הנה הוא מתחייב מות ומן החיוב הזה נהיה שת"ח יקפידו על לכלוך בגדיהם ואפילו מצד אחד והלכתא כר' יוסי : ז קייצין · אותם אשר ייבשו הפירות כי אלה כולם ללכלוך מלאכתם וגעלם בה יהיו מטפחותיהם כן ולא יקפידו על לכלוכן אם תסור או תשאר ולכן אין בה משפט החציצה אם יהיה עליהם זפת או מה שדומה לה וזה הכלל אמתי וכבר קדם ביאורו על השלימות ואין הלכה כר' יהודה :

א) נ"ל שעורה.

הגהות הגר"א

יבש חוץ למכה והכחול שחוץ וכו'. כצ"ל : [ד] שם כל הני אחוץ קיימין שכולם דינן כקרום כ"ז נמחק : [ה] שם מ"ז ר"י אומר משום רבי ישמעאל אף מצד א' ר"י אומר של בנאים מצד אחד משל בור גדולה וכו' כצ"ל : [ו] שם על הסנדל מתוכו . ולמעלה חוצץ ולמטה אינו חוצץ כצ"ל : [ז] שם של מפסלי אילנות . אין חוצצין ר"ע אומר אף על חנוק ושבצלוחית והפוך שבשירים כצ"ל :

פירוש הרא"ש

והמלמולין . כשאדם לש עיסה או מגבל טיט משפשף ידיו זו בזו הנופל מידו נקרא מלמולין מלשון וקפסת מלילות: ובצק הנדבק תחת הצפורן : מרקה . טיט שמערבים בו דברים אחרים לחזקו [illegible]

כדופן הכלי ואפילו בכולו אינו חוצץ : ג ואלו שאין חוצצין וכו'. קלקי הראש ובית השחי אין אדם מקפיד עליו : ד לפלוף שבעין. גרסינן בפרק תינוקת אמר מר עוקצא לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ אימתי נקרא יבש משיתחיל לירוק אמר שמואל כחול שבעין אינו חוצץ על גבי עין חוצצת ואם היו עיניה פורחות בין כך ובין כך אינו חוצץ. תוספתא צואה שתחת הציפורן שלא כנגד הבשר והבצק שתחת הציפורן אפי' כנגד הבשר הרי אלו חוצצין: וציפורן המדולדלת. שנדלדל מקצתו: תוספ' השירין והנזמים והקוטלאות והטבעו' אוזין חוצצין רפים אין חוצצין . אוזין פירוש מסודקים כמו בתר איצלא בפרק חבית : בשות של קטן . תנן בפרק ב' דעוקצין כשות של קישות והנץ שלה טהור ופירש בערוך כשם שיש לקישות כשהם קטנים שער קטן כך יש לקטן ונקרא כשות : לא מטמא ולא מיטמא . שלא חשיב יד להכניס טומאה ולהוציא דלא חשיב כשער דגדול שמכניס טומאה ומוציא כדתניא בת"כ בבשר הזב ולא בנוצה שעליו ולא בקילקי שעליו ולא בשירים ולא בנזמים ולא בטבעות אע"פ שאין יוצאים יכול שאני מוציא את השער ואת הציפורן ת"ל עמה ונעמא משום דכשות הוא נוסר כשיגדיל אבל קרום דמתקשה על המכה חשיב יד להכניס טומאה ולהוציא : ה אלו חוצצים וכו' בכלי זכוכית . לפי שנדבק מאד ומקפיד עליו : הבלוסין . מלוכלכים מלשון עיסה בלוסה דסוף כלל גדול : איבוף . כמו אוכף : זקקין . שמוליכים עליהם הנודות והם מלוכלכים : באיסר האיטלקי . אבל פחות מכאן אינו חוצץ : ו על הבגדים וכו' . פירוש של בנאים בסוף אלו קשרים קאמר מאי של בנאים אמר רבי יוחנן של תלמידי חכמים שעוסקים בבנייטו של עולם כל ימיהם ומקפידים שיהו בגדיהם נאים כדאמר רבי יוחנן כל ת"ח שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה שנאמר ומשנאי אהבו מות אל תקרא משנאי אלא משניאי הלכך אפילו מצד אחד חוצץ : ז מטפחות וכו' מפסלי אילנות . שנוטלים הפסולת א"נ שנוטל הענפים כדי שתתעבה הקורה מלשון ויפסול שני לוחות : קייצים . מייבשים התאנה : כל המקפיד עליו חוצץ . ומדרבנן א) הוא (עליו) וכדאמרינן א"ר יצחק דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ רובו ואינו מקפיד עליו אינו חוצץ

א) נ"ל גזרו עליו

א)[חולין עג: ע"ש]:
ב)[זבחים עח: ע"ש]:

שעל ידי קורדום ושעל ידי המגריפה הרי אלו אינן חוצצין הגלידו הרי אלו חוצצין · פי' וחביריו דתנן ברים פירקין . נגין של עץ סאור · הלגין והמים . מתמעכין . אית דגרסי מתמעטין כלומר מתמעטין בימות הקיץ . גדולה מגד אחד ומתני' בשל בור קטנה . על הסנדל מתוכו למעלה באפנתא עור שעל גבי הרגל . למטה . בגילדא דהוא עור שתחת כף הרגל שדורס עליו . ובקתדראות [א] אית דגרסי ובקדרות : והמכובשים היינו שחרוריתם יבש עליהן כדקתני מתני' לא יטביל הקומקמוס בפחמים אלא אם כן שפשף . גשים החיצון · הוא הלבן החיצון דקפיד עליה שפי אבל על הפנימי לא קפיד . והמוך שבשיר . כשהתכשים חלול משימין שם מוך . הגלידו יבשו :

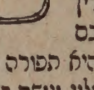
פרק עשירי

א [א]כל ידות הכלים שהכניסן שלא כדרכן או שהכניסן כדרכן ולא מרקן או שמרקן ונשברו הרי אלו חוצצין [ב]כלי שהטבילו דרך פיו כאילו לא טבל [ג]הטבילו כדרכו בלא זבורית עד שיטנו על צדו [ד]כלי שהוא צר מכאן ומכאן ורחב מן האמצע אינו טהור עד שיטנו על צדו [ה]צלוחית שפיה שוקע אינה טהורה עד שינקבנה מצדה [ו]קלמרין הדיוטות אינה טהורה עד שינקבנה מצדה וקלמרין של יוסף הכהן היתה נקובה מצדה : ב [ז]הכר והכסת של עור הרי אלו צריכין שיבואו בהם המים [ח]כסת עגולה והכדור והאמום והקמיע והתפלה אינן צריכין שיבואו בהם המים זה הכלל כל שאין דרכו להכנים ולהוציא טובלין סתומין : ג [ט]אלו שאינן צריכין שיבואו בהן המים קשרי העני והנימין וחבט של סנדל ותפלה של ראש בזמן שהיא חוצה ושל זרוע בזמן שאינה עולה ויורדת ואזני החמת ואזני התרמיל: ד [י]אלו שהם צריכים שיבואו בהן המים הקשר שבפרקסין שבכתף ושפה של סדין צריך למתח ותפלה של ראש בזמן שאינה חוצה ושל זרוע בזמן שהיא עולה ויורדת ושניצן של סנדל [כ]ובגדים שהטבילן מכובסין עד שיבעבעו הטבילן נגובין עד שיבעבעו וינוחו מבעבוען : ה א) [ל]כל ידות הכלים שהם ארוכין ועתיד לקצוץ מטבילם עד מקום המדה ר' יהודה אומר עד שיטביל את כולו [מ]שלשלת דלי גדול ד' טפחים ושל קטן עשרה מטבילן עד מקום המדה רבי טרפון אומר עד שיטביל את כל הטבעת החבל שהוא קשור בקופה אינו חבור אלא א"כ תפר : ו ב"ש אומרים אין מטבילין חמין בצונן ולא צונן בחמין לא יפים ברעים ולא רעים ביפים ב"ה אומרים [נ]מטבילין ג) [ס]כלי שהוא מלא משקין והטבילו כאילו לא טבל מלא מי רגלים רואין אותם כאילו הם מים מלא מי חטאת עד שירבו המים על מי חטאת ר' יוסי אומר אפי' כלי מחזיק כור ואין בו אלא רביעית כאילו לא טבל :

כל

א כל ידות הכלים · כגון יד הקורדום וכיוצא בהן שהכניסם בברזל בעקום שלא כדרכן: ולא מרקן· שלא גמר הכנסתן מן לשון ומירק אחר שהיטה על ידו ביומא בפרק אמר להם הממונה (דף לב:) : או שמרקן·שגמר הכנסתן ונשברו: כלי שהטבילו דרך פיו כאילו לא טבל · אין לפרש מפני שהמים נשאבין לתוכו דהא תינח במקום שאין בו כי אם ארבעים סאה מכוונות אבל מקוה שמימיו מרובין מאי נפקא ליה מינה הרי אחרי כן כשהכניסו כולו במים מים שבתוכו מושקין למי המקוה ועלתה לו טבילה אלא היינו טעמא משום דכל כלי שבתחלת הכנסתו במים כופהו על פיו אין המים נכנסין לתוכו לעולם אפי' מכניסו כולו : בלא הזיבורית· אית דגרסי בלא הזיברין ופי' בערוך שלא הטביל בית ידו וקשה לפירושו למאי עד שיטנו על לדו ושמא לרות הם ואין הנוים באין בהן בזמן שיושב כדרכו עד שיטנו וכן כל הני דמתני' כולהו טעמא כדי שיבאו המים בכולם : תניא בתוספתא (פ"ז) כל ידות הכלים שהכניסן כדרכן הרי אלו אין חוצצין נתן הזפת והשעוה בין במקום הנקב בין במקום הגלוק הרי אלו אין חוצצין הכניסן שלא כדרכן הרי אלו חוצצין נתן הזפת והשעוה בין במקום הנקב בין במקום הגלוק הרי אלו חוצצין:כל ידות הכלים שנשתברו כגון יד המגל והסכין אם משמשין מעין מלאכתן ראשונה אין חוצצין ואם לאו חוצצין מגל שנשברה ידה[ג]מן השיטה ולפנים אינה חוצצת מפני שהיא כבית הסתרים מן השיטה ולחוץ אם משמשת מעין מלאכתו ראשונה אינה חוצצת ואם לאו חוצצת סירגה בגמי או במשיחה הרי זו חוצצת שירפה בשרף הרי זו אינה חוצצת· פי' בין במקום הנקב שדרך אומנין למלאותו · בין במקום הגלוק מלשון (שמות לז) ויצוק לו שדרך אומנים משימין על היד כמין טבעת ותחתיה זפת ושעוה להדביקה היטב : מן השיטה ולפנים כך כתוב בספרים ושמא משפה ולפנים הוא : סירגה כמו (חולין דף קכה:) סירגי החלונות : שירפה דבקה בשרף: ב צריכין שיבואו בהן מים · לתוכן שדרך כר וכסת של עור להכנים ולהוציא מה שבתוכן : כסת עגולה · פי' בערוך שעושין השרים תחת מראשותיהן : אמום א) שעושין בו מנעל ורגילין היו לעשותו של עור וממלאין אותו בשיער או במוכין: והקמיע·של כתב או של עיקרין ומחופה בעור : ותפלה · תפילין של יד ושל ראש כל הני אין דרך להוציא מה שבתוכן : ג קשרי העני · קשרים שבבגד העני אין לריך להתירם בשעת

א אמרו פה שלא מרקן הוא לקוח מן ומורק ושוטף במים (ויקרא ו) והכונה שהוא יניח ידו ביד הכלי עד שיכנס המים בו כי רוב הידות הם חלולות ואמרו או שמרקן ונשתברו רומז אל כלי המתכות לבד אם השבר היד ולא *יבנה אבל נתמעך קלתו אשר אי אפשר למים להכנס לאלה המקומות המגולים וכן ביאר בתוספתא שהדיבור בידות החלולות וכאשר אפשר בהם שיתגלו · הטבילו דרך פיו שישים פי הכלי למטה על פני המים ומושבו מלמעלה כי המים לא יגיעו אל תוך הכלי כולו כי האויר ישאר בו מותם וידחה המים : וזיבורית · הוא הדבר א) החסר שאין המים נכנסים ואשר ירלה בו פה הוא אשר הטביל את הכלי ולא ישקיע קלותיו בטבילה אם יהיה לו זויות ותוספות ואולי היה בקלת הכלים תוספות מה היו קורין אותו זיבורית אי אפשר שיכנסו בה המים עד שיטה על לדה . פי השקוע לתוכה שתהיינה השפתות כפופות לתוך הכלי כזאת וברוב לא יעשה כזה: וקלמרין הדיוטות · בלעז קלמ"ר וזאת תעשה מעופרת כפופה לתוכה עד שאם תתהפך לא ישפך מה שיש בה מהדיו והוא ברוב נעשה אללנו והנה בלי ספק תלטרך שינקב בלדה עד שיבאו המים לזאת הכפיפה וזו

היא לורתו* : ב כסת עגולה · עשויה מעור בהיקף ורוב מה שיעשו אותה הם הסוחרין ובעלי הרכיבה תחת מרכבם בעת שבתם לקנות ולמכור והיא תפורה מכל לד ואין לה פה ילא ממנה המלוי ויושם כשאר הלקוחים ואמנם תתפר על מלואה כשאר המסכבות : וכדור · כדור אשר ישחקו בו אנשי הלחוק : והאמום והקמיע השמירה · ותפילה הוא תפילין של ראש או של יד אע"פ שאלה כולסים חללות אחר שלא נעשו למלאת ולהריק אבל להשאר בעניינם המלאים עד שיתתכו הנה משפטן כמשפט הגוף הבלתי חלול כמו שהתבאר בכללים אשר זכרנו: ג קשרי העני· הקשר אשר יקשרו בגדיו אם יקרעו ואשר אין כונתו להתירן וכן קשרי הנימין והם הקשרים אשר יקשרו קלות פתילין היולאין מן הבגד

פירוש רב האי גאון

מיניה ריש לקיש מרב חנינא על המרדעת מרוח אחת או משתי רוחות א"ל לא שמעתי כיוצא בזה שמעתי דתנן על הבגדים וכו' וא' לא תהא מרדעת חשובה מבגדו של עם הארץ מאי בנאים אמר ר' יוחנן אלו תלמידי חכמים שעסוקין בבנינו של עולם יש אומרים *) של אלו הבנאין אפילו מצד אחד של בגד חוצץ טיט של בורות הוא וטיט היון משני צדדין של בגד כדאמרה בתוספה (תוספ' מקוות פ"ו) רבי יוסי אומר משו' ר' ישמעאל של בנאין (אף ב') מצד אחד (אף) בשל בור גדולה מצד אחד וקטנה משני צדדים ולמה מפני שהגדול לו טיט הרבה והעבה ושל קטנה טיט המועט והוא דקיק וזה כמי ששוגה ועל בור אבל טעות הוא :

א ולא זוברית . פי' לא עלתה להן נקיות וטהרה :

ג קשרי העני . פי' קשרים שיש לבגדים כמו שיש לבגדי אנשי המלכו' בגדים נסגרין ונפתחין אילו מתלאלקבה ויש לנשים עדי כרכתיב (ירמיה ב' ל"ב) התשכח בתולה עדיה כלה קשוריה וכתיב (ישעיה ג' כ') והקשורים ובתי הנפש ומתרגם וקלטומסיא : והחבט של סנדל. פי' כמין אזני' שיש לרצועות הסנדל ושמם שדי בטיית :

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ב מהל' מקואות הלי"ב טוש"ע שם סעיף ג :
ב ב מיי' שם הלי"ב טור שו"ע שם סעיף ו :
ג ג מיי' שם הלי"ב :
ד ד מיי' שם הלי"ג וסמג שם טוש"ע שם סעיף ז :
ה ה מיי' שם הלי"ד·
ו ו מיי' שם הלט"ו :
ז ז מיי' פ"ג מהל' מקואות הלכ"ב :
ח ח מיי' שם הלכ"ג:
ט ט מיי' שם הלכ"א:
י י מיי' שם הלכ"ב :
יא כ מיי' שם הלכ"ד:
יב ל מ מיי' שם הל' כה טוש"ע יו"ד סימן רב סעיף ט :
יג נ מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הלכה כא :
יד ס מיי' פ"ג מהל' מקואות הלי"ח :

פירוש הרא"ש

חולץ וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד ועל מיעוטו המקפיד משו' רובו המקפיד :

א כל ידות וכו' . כל ידות הכלים כגון יד קרדום וכיולא בו שהכניסום בברזל בעקום שלא כדרכן וצריך לטובלו

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הל"ג :

טז ב מיי' שם פ"י הל"ח :

יז ג מיי' פ"ב מהל' מקואות הל"ח :

מסורת הש"ס

א) [מעילה יז:]
ב) [חולין עא:]

ז א)כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגוייה בכחצי פרס כל המשקין מצטרפין לפסול את הגוייה ברביעי' זה חומר בשותה משקין טמאים מבמקוה שעשו בו שאר המשקים כמים: ח ב)אכל אוכלים טמאים ושתה משקים טמאים טבל והקיאן טמאים מפני שאינם טהורין בגוף שתה מים טמאים טבל והקיאם טהורין מפני שהם טהורים בגוף ג) בלע טבעת טהורה נכנס לאהל המת הזה ושנה וטבל והקיא' הרי היא כמות שהיתה ג)בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומה הקיאה טמאה וטמאתו חץ שהוא תחוב באדם בזמן שהוא נראה חוצץ ואם אינו נראה טובל ואוכל בתרומה:

סליקא לה מסכת מקואות

משהו הואיל ואב הטומאה הן וחשיבי משום קדושתייהו לא בטלי אלא ברובה ומיהו לא יתכן פי' זה אם מיירי במים שאינן מקודשין ובפרק בתרא דפרה דקדקנו אפי' אין בו אלא רביעית מכל משקין חוץ ממים: תניא בתוספתא[פ"ח] כלי שהוא מלא יין והטבילו אם בטל מראיו טהור ואם לאו טמא מלא יין לבן וחלב אם רבו עליו טהור ואם לאו טמא רבי יהודה אומר רואין אותו כאילו הוא יין אדום במים אם בטל מראיו טהור ואם לאו טמא רבי יוסי אומר שמעתי שאפי' כלי המחזיק כור ואין בו אלא רביעית כאילו לא טבל: ז כל האוכלין מצטרפין · משנה היא במעילה בפ' קדשי מזבח (דף יז·) ואגב [א] זה חומר בשותה משקין טמאין דסיפא תנייה הכא : שעשה בו שאר משקין לפסול את הגוייה כמים · ואין שאר משקין פוסלין את המקוה בשלשת לוגין כמים : תניא בתוספתא (שם) כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגוייה בכחצי פרס בתוך כדי אכילת פרס אכל וחזר ואכל אם יש מתחלת אכילה ראשונה ועד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין ואין מחייבין להיות אוכל פחות מכשיעור לירד ולטבול אלא אוכל כשיעור יורד וטובל אכל פחות מכשיעור וירד וטבל באמצע טמא התירו למעוברת שתהא טועמת דבר מועט מפני סכנת נפשות וכמה הוא פרס שני ביצים חסר קימעא דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר שתי ביצים שוחקות שיער רבי שתי ביצים ועוד כל המשקין מצטרפין לפסול את הגוף בשותה רביעית בתוך כדי אכילת פרס שתה וחזר ושתה אם יש מתחלת שתייה ראשונה ועד סוף שתייה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין ואין מחייבין אותו להיות שותה פחות מכשיעור ויורד וטובל שתה פחות מכשיעור וירד וטבל באמצע טמא התירו למגעת טמא מת שתהא מניקה את בנה וטהור : פי' וירד וטבל באמצע · שאכל חצי שיעור קודם טבילה וחצי שיעור לאחר טבילה הכל בכדי אכילת פרס טמא אע"פ שטבל באמצע וכל ברייתא זו שנוייה בכריתות בפרק אמרו לו (דף יג·) ושם מפרשה הגמרא ושנוייה שם בשיגון אחר דהכא קתני ואין מחייבין להיות אוכל פחות מכשיעור לירד ולטבול ובעי התם מאי קאמר אמר רב יהודה ה"ק אכל פחות מכשיעור לא התירו לו לירד ולטבול שאם ירד וטבל ועלה והשלימו מצטרף ואתי למימר אהניא ליה טבילה קמייתא ואין יודע שאין טבילה אלא באחרונה ולשון אין מחייבין דקתני קשה דאי איכא איסורא לא הוה ליה למתני אין מחייבין: מפני הסכנה · התם פריך אפי' טובא נמי ומשני הכי קאמר התירו לה למעוברת לאכול פחות מכשיעור אפי' טובא מפני הסכנה וצריך לדקדק היכן מצינו שיהא אסור לפסול גופו דקתני התירו מפני הסכנה דהא דאסמכינן לה בפרק בתרא דיומא (דף פ:) דכתיב אל תטמאו בהם ונטמאתם בם היינו שאם אכל אוכלים טמאים דנפסל גופו מלאכול בתרומה אבל לא מצינו שהוזהרו ישראל על הטומאה לא מדאורייתא ולא מדרבנן ואף הכהנים מותרין ליגע בשרץ ונבילה כדאמרינן בפ"ק דראש השנה (דף טז:) וצריך לומר דהכא איירי דהתירו לה אע"ג דאכלה בתר הכי תרומות וטהרות בלא טבילה דחשובה כטהורה: שתי ביצים ועוד · בפרק כילד משתתפין (דף פג·) אמרינן כמה ועוד אחד מעשרים בביצה: ובנה טהור · מסקנא דפרק אמרו לו (ד' יג:) משום דהוי ספק ספיקא שמא לא ינק כשיעור ואפילו ינק שמא לא ינק בכדי אכילת פרס אבל משום דחלב הוי אוכל ולא הוכשר לא מצינו למימר דהא איתכשר בטיפה המלוכלכת על פי הדד: ח שתה משקין · כגון יין וחלב וכל משקין חוץ ממים: שאינן טהורין בגוף · שלא עלתה להם טבילה בטבילת הגוף דאוכלין ומשקין חוץ ממים אין להם טהרה במקוה אבל שתה מים טמאין וטבל טהורין בגוף לפי שיש להם טהרה במקוה על ידי השקה: הרי היא כמו שהיתה · מהכא דייקינן בפרק במה המקשה (דף עא:) דטהרה בלועה אינה מיטמאה ומסיפא דבלע טבעת טמאה דייקינן דטומאה בלועה אינה מטמאה ונפקא לן התם טומאה בלועה מקרא וטהרה בלועה מק"ו : בזמן שנראה חוצץ · ולא עלתה לו טבילה אבל אם אינו נראה טובל וטהור ולא דמי לבית הסתרים דבעינן ראוי לביאת מים : תניא בתוספתא (פ"ח) בלע כזית מן המת ונכנס לבית הבית טהור שכל הבלועין באדם ובבהמה בחיה ובעופות טהורין [ב]נסרח או שילא מלמטה טהור שתה מים טמאין והקיאן טמאין מפני שנטמאו בו ביציאתן טבל או שנסרחו או שילאו מלמטה טהורין [ג] שתה שאר משקין טמאין אע"פ שטבל והקיאן טמאין לפי שלא נטהרו בגוף נסרחו או שילאו מלמטה טהורין פרה ששתתה מים טמאים והקיאתן טמאין מפני שאינן טהורין בגוף נסרחו או שילאו מלמטה טהורין ששתה משקין טמאין והקיאתן טמאין מפני שאינן טהורין בגוף נסרחו או שילאו מלמטה טהורין הנכנס לו חץ בירכו רבי אומר אינו חוצץ וחכמים אומרים הרי זה חוצץ במה דברים אמורים בשל מתכת אבל בשל עץ הרי זה חוצץ ואם קרם עליו העור מלמעלה הכל מודים שאינו חוצץ שכל הבלועין באדם ובבהמה בחיה ובעופות טהורין נכנסו צרורות או קיסמין בסדקי רגליו מלמטה רבי יעקב אומר אינו חוצץ מפני שהוא כבית הסתרים איספלנית מלוגמא ורטייה שעל בית הסתרים ר' אומר חוצץ רבי יוסי בר רבי יהודה אומר אינו חוצץ העושה קילקי בראשו רבי אומר חוצץ רבי יוסי בר רבי יהודה אומר אינו חוצץ היתה בו שערה אחת חוץ למכה וראשה מדובק במכה או שהיו שתי שערות וראשו מדובק בפיו או בצואה הרי אלו חוצצות היו בו שתי שערות בריסי עיניו מלמטה וניקבו והוציאן בריסי עיניו מלמעלה הרי זה · היה מעשה ונמנו עליו חמשה זקנים בלוד וטמאוהו פרה ששתתה מי חטאת ושחטה בתוך מעת לעת זה היה מעשה והיה רבי יוסי הגלילי מטהר ורבי עקיבא מטמא סייע רבי טרפון את רבי יוסי הגלילי סייע ר' שמעון בן ננס את ר"ע סילק ר' שמעון בן ננס את רבי טרפון סילק ר"ע את רבי יוסי הגלילי אחר זמן מצא לו תשובה אמר לו מה אני לחזור אמר לו לא לכל אדם אלא לך שאתה הוא יוסי הגלילי אמר לו הרי הוא אומר (במדבר יט) והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא כשהן שמורין למי נדה ולא כששתתה פרה זה היה מעשה ונמנו עליה שלשים ושנים זקנים בלוד וטהרוה באותה שעה קרא רבי טרפון המקרא הזה (דניאל ח) ראיתי את האיל מנגח ימה וצפונה ונגבה וכל חיות לא יעמדו לפניו ואין מציל מידו ועשה כרצונו והגדיל זה ר"ע ואני הייתי מבין והנה צפיר עזים בא מן המערב על פני כל הארץ ואין נוגע בארץ והצפיר קרן חזות בין עיניו (שם) זה ר"י הגלילי ותשובתו ויבא עד האיל בעל הקרנים אשר ראיתי עומד לפני האובל וירץ אליו בחמת כחו וראיתיו מגיע אצל האיל ויתמרמר אליו ויך את האיל וישבר את שתי קרניו (שם) זה ר"ע ושמעון בן ננס ולא היה כח לאיל לעמוד לפניו זה ר"ע וישליכהו ארצה וירמסהו (שם) זה רבי יוסי הגלילי ולא היה מציל [לאיל] מידו (שם) אלו שלשים ושנים זקנים בלוד שטהרוהו · פי' בשל מתכת עיילי ביה מיא טפי משל עץ שאינו נדבק כל כך עם הבשר א"נ בשל מתכת איכא סכנה טפי כשמוציאו ודבר שאינו מקפיד אינו חוצץ . שכל הבלועין לענין טומאה בלועה קאמר דלא מטמאה כדקתני מתני' ואתא למימר דלכך אינו חוצץ דכי היכי דלענין טומאה בטל אגב גופו כשקרם העור מלמעלה ותו לא מטמא ולא מיטמא לענין חלילה נמי בטל אגב גופו וא"ת והא בפרק במה המקשה (דף עא:) ילפינן בלועה דלמטה מק"ו ומה למעלה שאינו עושה עיכול מציל למטה שהוא עושה עיכול אינו דין שיציל משמע דאי לאו ק"ו לא הוה ילפינן וא"כ חץ בירכו דליכא עיכול אין כאן ק"ו ומנא לן דמציל וי"ל דאיכא ק"ו אחר ומה בלוע שסופו לצאת מציל בלוע שאין סופו לצאת אינו דין שיציל והאי טעמא דסופו לצאת חשיב התם עיקר טעם : מפני שהוא כבית הסתרים · בכמה מקומות משנה וברייתא משמע דלא חיישינן לדבר חוצץ בבית הסתרים כדקתני הכא ולעיל בפ' תשיעי (מ"ג) דתנן ואלו שאין חוצצין וקא חשיב בית הסתרים ובתוספתא (פ"ו) קתני דבית הסתרים דפנויה אינו חוצץ ובית הסתרים דמגל דתוספתא כולהו לא משום דלא בעינן ביאת מים דהא מקום הראוי לביאת מים בעינן כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף כה·) ובפ"ט דנדה (דף סו:) אלא משום דלא קפדי אחלילה דבית הסתרים תדע מדמחלק בין איש ואשה בין פנויה לנשואה וטעמא כדפרישית לעיל בסוף פ"ח דנשואה קפדה אפי' אבית הסתרים שלא תתגנה על בעלה וקורצת שפתותיה דתנן לעיל בפ"ח (מ"ה) לאו דבית הסתרים בעי ראוי לביאת מים דבקריצת שפתים לא שייכא קפידא באשה טפי מאנשים ובנשואה טפי מפנויה אלא כדפרישית שם שדוחקת שפתיה ביותר ומתכסה הבשר החיצון : העושה קילקי בראשו · ומתני' דקילקי הראש פרק תשיעי רבי היא : פרה ששתתה מי חטאת · בפ"ק דפסחים (דף יז:) קאמר ר' יהודה בטלו במעיין ומפרש טעמא משום דהוה ליה משקה סרוח ואיצטריך ליה הכא טעמא משום טומאה קלה אבל להזאה מיפסלי דהכי דריש לה מדכתיב למשמרת למי נדה כשהן שמורין למי נדה ולא כששתתן פרה ומשמע שהוא עיקר טעמא ולא אסמכתא שהחזיר רבי יוסי הגלילי את רבי עקיבא מדבריו מכח זה ונמנו עליו וטהרוהו :

בכלי ותשים זה הכלי במקוה עד שיצופו המים אשר במקוה על פני המים אשר בכלי ואז יטהרו אלה המים כמו שהתבאר במסכת ביצה (דף יח:) וכן יטהר הכלי גם עם המים אשר בו יחד ואם היה הכלי טמא רוצה לומר שיקבל טומאה וזה במים לבד אמנם שאר המשקים הנה לא יטהרו לעולם אחרי הטמאם ועוד נבאר זה בד' ממכשירין שאמרו ב"ש שבעת טהרת המים הטמאים לא יטהרו אלא במקוה ממינו שאם היו מים חמים הנה טהרתם במקוה שיהיו מימיו חמים ואם היו המים מרים הנה טהרתם במקוה שיהיו מימיו מרים כי הכונה בטהרת המים שהוא ישוב עם מי המקוה כדבר אחד ויראה זה במים כמו שביארנו אמנם אם היה זה הכלי טמא מלא משקים זולת המים והטבילו כאילו לא טבל כי אלו המשקים לא יטהרו במי מקוה ואם יהיה בזה הכלי מי חטאת אשר הוא מים ואפר הנה לא יצטרך שיהיה הכלי מלא אבל קצתו ורובו רק מצד שתכנס מי המקוה לתוך הכלי ויגברו על מי חטאת שבכלי ואז יטהר הכלי וא"ר יוסי שאפילו יהיה זה הכלי מכיל שלשים סאה והיה בו רביעית ממי חטאת והטביל הכלי כולו במקוה הנה הוא ישאר בטומאתו כאילו לא טבל עד שיסור מה שבו ממי החטאת ויטבילו ריקן ואין הלכה כרבי יוסי : ז לא אצטרך שאבאר כל פעם שהוא אמנם רצה לומר במשקים שבעה משקים וכבר ביארנו בראש טהרות שחצי פרס כביצה ומחצה וביארנו מדת הרביעית פעמים רבות והיות האוכלים כולן מצטרפים קצתן לקצתן וכן המשקים להשלים מהם השיעור מאמרו (ויקרא יא) מכל האוכל אשר יאכל ואמר (שם) וכל משקה אשר ישתה וגו' אמנם המקוה לא ישלם שיעורו בשאר משקים אמנם צריך שיהיו מ' סאה כולם מים לאמרו השם יתעלה (שם) מקוה מים ולשון ספרי מקוה מים לא מקוה כל המשקין כולם ולזה יפסלו המשקין כולן המקוה אם נשתנה מראהו כמו שקדם ולא יוסיף בשיעורו כמו שביארנו : ח כבר ביארנו שהמים לבדם בלתי שאר המשקין הם אשר יטהרו אם *נשאם בתוך זה המקוה ולכן אם טבל זה האיש ויש מים טמאים באסטומכא יטהרו להגיעם בתוך המקוה והוא אמרו מפני שהם טהורים בגוף לפי שנטהרו והם בתוך האצטומכא להגיען בתוך המקוה ולכן אם הקיאן שמה יהיו טהורים וזה אשר בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת לא תטמא הטבעת לפי שהוא מציל עליה וכן אילו אכל בשר המת ונכנס לאהל לא יטמא האהל כמו שהתבאר באחד עשר מאהלות והיא בתוספתא כלים הבלועין מצילין על הטהורין מליטמא והחץ אשר הוא תחוב בגוף הנה יתראה קצהו בשטח הגוף ואז יהיה חוצץ כמו אילו היה על שטח הגוף והנה ישקע בבשר וישוב תוך הגוף ולא יקפיד בו אז ואפילו היה חץ טמא ·

צ"ל פ

סליקא מסכת מקואות

פירוש הרא"ש

כל מיני משקים חוץ ממים: ז כל האוכלין וכו'. האוכל אוכלים טמאי' והשותה משקי' טמאים נפסל גופו (כן) מלאכול בתרומה ואם אכל כמה מיני אוכלים יחד מצטרפין יחד לכחצי פרס שהוא שתי ביצים וכן משקין לרביעית משנה זו שניה במסכת מעילה פ' קדשי המזבח ושנה כאן משום סיפא שעשה שאר משקים כמים לפסול הגויה ובמקוה לא עשה שאר משקים כמים לפסול בשלשה לוגין שאובים ולהשלים ארבעי' סאה במים : ח אבל אוכלין וכו'. שתה משקים חוץ ממים : שאינם טהורים בגוף. שלא נטהרו בטבילת הגוף אבל שתה מים כשטבל הוי כאילו הושקו המים למקוה : הרי היא כמו שהיתה. מהכא דייקינן בפרק במה המקשה דטהרה בלועה אינה מיטמא' ומסיפ' דטומאה בלועה אינו מטמא ומפיק התם טומאה בלועה מקרא וטהרה בלועה מק"ו : בזמן שהוא נראה. מבחוץ אי אפשר שלא יהיה מקצתו על הבשר וחוצץ ואם אינו נראה טובל ואוכל בתרומתו ואפילו היה טמא (פירוש) החץ :

סליק פירקא

הגהות הגר"א

[א] מ"ו בר"ש זה חומר בשותה משקין טמאין מבמאכלין. שעשו בו שאר משקים וכו' כצ"ל : [ב] שם ובעופות טהורין הקיאה הבית טמא נסרח או כו' כצ"ל : [ג] שם שתה משקה טמאין אע"פ שטבל והקיאן טמאין מפני שאינן טהורין בגוף נסרחו או שילאו מלמטה טהורין כ"ז נמחק .

סליק פירקא וסליקא לה מסכת מקואות

סדר הגהות מהג"מ שמחה מרעסויא טהרות

נגעים פ"ב מ"ב מתני' אין רואים הנגעים כו' אימתי רואין בשלש בארבע ובחמש (ובשש) נשנב וכ"ב ע"ש הוא : בפי' הר"ש ד"ה תניא בת"כ והסגיר כו' אימתי רואין בשלש שעות ובארבע ובחמש (ובשש) . נשנב וכ"ב ליתא שם : פ"ד מ"ד בפי' הר"ש ד"ה כנסה ופשתה כו' וכן נמי [פשתה] וכנסה שפשתה כו' : בא"ד ומתוקמא (דר' עקיבא) נשנב וכ"ב דתוספתא כצ"ל : פ"ז מ"ה בר"ש ד"ה תניא בתוספתא כו' ועוד דבתורת כהנים איתא הך פלוגתא כו' כצ"ל : פי"א מי"ב בר"ש ד"ה בגד המוסגר כדפרישית לעיל כו' ונתערב בשאר בגדים טהורים ונראה כו' · נ"ב ואינו נראה : פי"ד מ"ח בר"ש ד"ה תניא בתוספתא כו' חוץ מזו בפרק כל הפסולים כו' · נ"ב דף לג ע"א :

פרה פ"ט מ"א בפי' הר"ש ד"ה יזה הזאות כו' והזאה אינה צריכה שיעור ואי מזה אחת שמא כו' כצ"ל נ"ב כ"ה בפי' הר"ב : מ"ג בר"ש ד"ה פוסלין משום משקין כו' שמע מינה דאין זכי' להקדש מן התורה . נ"ב בתוס' ז"ל א"ע שם דאין הפקר להקדש ע"ש : פ"י מ"ו בפי' ר"מ ד"ה זאת הפלגה כו' ועוד יתבאר זה בפרק אחרון · נ"ב משנה ו' : שם ואפי' הכניס כו' כצ"ל : פי"א מ"ג בפי' ר"מ ד"ה ככר בארצו כו' ועוד בארצו שהטהור כו' · נ"ב סוף פרק י' משנה ו' :

טהרות פ"א מ"ג בפי' ר"ש ד"ה והאוכלה אין טעון הערב שמש כו' וגרסינן אמרי' בירושלמי כו' נפל כליו לתוך הבור מעריס עליהן ומטבילין · נ"ב בחגיגה דף כא ע"א מביאים תוס' ז"ל זה : מ"ט בר"ש ד"ה נטמאת אחת מהן כו' ואע"ג דאמרי' בהקומץ רבה עשרון שחלקו ונתנו בכיסה · נ"ב פירש"י ז"ל כלי שבוללין בו מנחה ועל והוסיפ אחד פי' חצי עשרון אחד לבין הנך שני חצאי עשרון ונגע בו טבול יום : פ"ד מ"ז בפי' הר"ש סד"ה שפק טלאים ספק נזירות כו' ולמסקנא דנדרים ניחא · נ"ב דמתכן כב אבי דכל' יהודה משום ר' טרפון היא : פ"ה מ"ט בפי' הר"ש ד"ה תניא בתוספתא ופריך עלה מהסיא דנגע כו' כדפרישית לעיל · נ"ב משנה ז' : בא"ד ובפרק ד' אחין · נ"ב דף כא ע"א : פ"ז מ"ה בפי' ר"ש ד"ה ואפי' כפות כו' ובהסיא דהגנבים כו' · נ"ב משנה ו' : פ"ח מ"ו תניא בתוספתא ר' אליעזר אומר משקה סרות כו' יוצא [על] ידי הפרה ולא [על] ידי הכלב כצ"ל וכ"ב וכן הביא הא"בד ז"ל בפרק שני מהל' טומאת אוכלין ומיהו לשון ר"ש ז"ל ניחא טפי דה"ק כיון דהם ראויין לפרה ולכלב טמאין : פ"י מ"ח בפי' ר"ש ד"ה תניא בתוספתא כו' מנגבן וכן טהורין כל הני לא בעי טבילה דפשוטי כלי עץ לא בעי טבילה . נ"ב נ"ל דלא מקבלי טומאה אבל אם היו מקבלי טומאה בעי טבילה לשיטת תוס' ז"ל בשבת פרק ר"ע דף פ"ד ע"א ולשיטת רש"י ז"ל לא מהני להו טבילה ע"ש :

מקואות פ"י מ"ח בפי' ר"ש תניא בתוספתא כו' העושה קילקי בראש ומתני' דקילקי הראש רבי היא . לענ"ד נ"ל ריב"י דאמר אינו חוצץ : בא"ד פרה ששתתה מי חטאת . בפ"ק דפסחים דף יז: נ"ב ודף יח: : בא"ד אבל להזאה לא מיפסלי בהכי . נ"ב לכאורה נ"ל שנ"ל : סליק

א שתחלתו לרצון׳ דניחא ליה בהנך משקין בשביל שתודח הקערה או לשאר תשמישין: אע"פ שאין סופו לרצון׳ כשנפלו על הפירות לא ניחא ליה אפילו הכי הוי הכשר אי נמי סופו לרצון כשנפלו על הפירות אבל בתחילת ביאתן הוקשה בעיניו הכל חשוב הכשר: מטמאין לרצון ושלא לרצון׳ כיון דמטמאין הן מטמאין ומכשירין הכל בבת אחת אם נפלו על הפירות ואפילו שלא לרצון דמחמת טומאתן חשיבי טפי ולכוותה פרק קמא דשבת (דף יז׳) כלי טמא חושב משקין:
ב המרעיד׳ לשון נענוע: להשיר ממנו אוכלין או את הטומאה׳ כגון שהביא עורב שם שרץ או נבילה או כזית מן המת ונשאר בין ענפי האילן: אינן בכי יותן׳

תורה אור

פרק ראשון

א כל °משקה שתחלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון או שסופו לרצון אע"פ שאין תחלתו לרצון הרי זה בכי יותן ^ב^משקין טמאין מטמאין לרצון ושלא לרצון: **ב** ^ג^המרעיד את האילן להשיר ממנו אוכלין או את הטומאה אינן בכי יותן להשיר ממנו משקין ב"ש אומרים היוצאין ואת שבו בכי יותן ב"ה אומרים ^ד^היוצאין בכי יותן ואת שבו אינן בכי יותן מפני שהוא מתכוין שיצאו מכולו: **ג** המרעיד את האילן *ונפל על חבירו או סוכה ונפלה על חבירתה ותחתיהן זרעים או ירקות המחוברין לקרקע ב"ש אומרים בכי יותן ב"ה אומרים ^ה^אינן בכי יותן אמר ר׳ יהושע משום אבא יוסי חלי קופרי איש טבעון תמה עצמך אם יש משקה טמא בתורה עד שיתכוין ויתן שנאמ׳ °וכי יותן מים על זרע: **ד** הנוער אגודה של ירק וירדו מצד העליון לתחתון ב"ש אומרים בכי יותן ב"ה אומרים ^ו^אינם בכי יותן אמרו ב"ה לב"ש והלא הנוער את הקלח חוששין אנו שמא יצאו מן העלה לעלה אמרו א) להן ב"ש שהקלח אחד ואגודה קלחים הרבה אמרו להן ב"ה ^ז^הרי המעלה שק מלא פירות ונתנו על גב הנהר חוששין אנו שמא ירדו מצד העליון לתחתון אבל אם העלה ב׳ ונתן זה על גב זה התחתון בכי יותן ר׳ יוסי אומר [א] התחתון טהור: **ה** ג) ^ח^הממחק את הברישה והסוחט שערו בכסותו ר׳ יוסי אומר היוצאין בכי יותן ואת שבו אינן בכי יותן מפני שהוא מתכוין שיצאו מכולו: **ו** ^ט^הנופח בעדשים לבדקן אם יפות הן ר"ש אומר אינן בכי יותן [ב] האוכל שומשמין באצבעו משקין שעל ידו ר"ש אומר אינן בכי יותן וחכ"א ^י^בכי יותן ^כ^הטומן פירותיו במים מפני הגנבים אינן בכי יותן מעשה באנשי ירושלים שטמנו דבילתן במים מפני הסיקרין וטהרו להן חכמים הנותן פירותיו בשיבולת הנהר להביאן עמו אינן בכי יותן:

זיעת

ויקרא יא

פרק שני

א) זיעת בתים בורות שיחין ומערות טהורה זיעת האדם טהורה שתה מים טמאים והזיע זיעתו טהורה בא במים שאובים והזיע זיעתו טמאה נסתפג ואחר כך הזיע זיעתו טהורה:

ב) מרחץ טמאה זיעתו טמאה וטהורה בכי יותן הברכה שבבית הבית מזיע מחמתה אם טמאה זיעת כל הבית שמחמת הברכה טמאה [א]:

ג) שתי ברכות אחת טהורה ואחת טמאה המזיע קרוב לטמאה טמא קרוב לטהורה טהור מחצה למחצה טמא א) הברזל טמא שבללו עם ברזל טהור אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור טהור מחצה למחצה טמא גסטריות שישראל ועובדי כוכבים מטילין לתוכן אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור טהור מחצה למחצה טמא מי שפיכות שירדו עליהן מי גשמים אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור טהור מחצה למחצה טמא אימתי בזמן שקדמו מי שפיכות אבל אם קדמו מי גשמים אפי' כל שהן למי שפיכות טמא:

ד) המורף את גגו והמכבס את כסותו וירדו עליהן גשמים אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור טהור מחצה למחצה טמא רבי יהודה אומר אם הוסיפו לנטף:

ה) ג) עיר שישראל ועובדי כוכבי' דרים בה והיה בה מרחץ מרחצת בשבת אם רוב עובדי כוכבים רוחץ מיד ואם רוב ישראל ימתין כדי שיחמו החמין מחצה ג) למחצה ימתין כדי ש חמו החמין ר' יהוד' אומר באמבטי קטנה אם יש בה רשות רוחץ בה מיד:

ו) מצא בה ירק נמכר אם רוב עובדי כוכבים לוקח מיד ואם רוב ישראל ימתין כדי שיבואו ממקום קרוב מחצה למחצה ימתין כדי שיבואו ממקום קרוב ואם יש בה רשות לוקח מיד:

ז) ד) מצא בה תינוק מושלך אם רוב עובדי כוכבי' עובד כוכבים ואם רוב ישראל ישראל מחצה ה) למחצה ישראל רבי יהודה אומר הולכים אחר רוב המשליכין:

ח) ו) מצא בה מציאה אם רוב עובדי כוכבים אינו צריך להכריז ואם רוב ישראל צריך להכריז מחצה למחצה צריך להכריז מצא בה פת הולכין אחר רוב הנחתומים ואם היתה פת עיסה הולכין אחר רוב אוכלי פת עיסה רבי יהודה אומר אם היתה פת קיבר הולכין אחר רוב אוכלי פת קיבר:

ט) ז) מצא בה בשר הולכין אחר רוב הטבחים אם היה מבושל הולכין אחר

בעומד ורואהו : י פטור מלעשר · דעדיין לא ראה פני הבית ולא נתחייב : למכור בשוק · שרוב עובדי כוכבים מביאין למכור בשוק מן הבית מביאין אותו וחייב : מחצה למחצה דמאי · כלומר ספיקא הוה : אם רוב עובדי כוכבים ודאי · דאין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר אפילו יש קניין מ"מ ודאי אינו מעושר הוי :
יא פירות שנייה · שנה ראשונה ושנייה של שמטה מעשר ראשון ומעשר שני וכן רביעית וחמישית אבל שנה שלישית וששית מעשר ראשון ומעשר עני · של שביעית יש בו קדושת שביעית ופטור מן המעשר ולענין כל הכך דיני קתני דהולכין אחר הרוב להחמיר לענין ספיקא דמעשר שני ומעשר עני יפרים מעשר אחד ויחלל המעשר על המעות ויחלק הפירות לעניים והמעות יאכל בירושלים והיינו שני עישורין דר"ע דפ"ק דעירובין (דף ז׳) ולענין ספיקא דשביעית חייבין במעשר וחייבין בקדושת שביעית שלא לעשות בהן סחורה ומלוגמא וחייבין בביעור :

רוב אוכלי בשר מבושל : י המוצא פירות בדרך אם רוב מכניסין לבתיהן פטור למכור בשוק חייב מחצה למחצה דמאי אוצר שישראל ועובדי כוכבים מטילין לתוכו אם רוב עובדי כוכבים ודאי ואם רוב ישראל דמאי מחצה למחצה ודאי דברי ר"מ וחכ"א אפילו כולם עובדי כוכבים וישראל אחד מטיל לתוכו דמאי : יא פירות שניה שרבו על של שלישית ושל שלישית על של רביעית ושל רביעית על של חמישית ושל חמישית על של ששית ושל ששית על של שביעית ושל שביעית על של מוצאי שביעית הולכין אחר הרוב מחצה להחמיר :

פרק שלישי

א שק שהוא מלא פירות ונתנו על גב הנהר או על פי הבור או על מעלות המערה ושאבו כל ששאבו בכי יותן ר' יהודה אומר כל שהוא כנגד המים בכי יותן וכל שאינו כנגד המים אינו בכי יותן : ב חבית שהיא מלאה פירות ונתונה לתוך המשקין או מלאה משקין ונתונה לתוך הפירות ושאבו כל ששאבו בכי יותן באלו משקין אמרו במים וביין ובחומץ ושאר כל המשקין טהורין רבי נחמיה מטהר בקטנית שאין הקטנית שואבת : ג הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית של יין רבי מאיר מטמא רבי יהודה מטהר רבי יוסי מטהר בשל חטים ומטמא בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות : ד המרבץ את ביתו ונתן בו חטים וטננו אם מחמת המים בכי יותן ואם מחמת הסלע אינן בכי יותן המכבס את כסותו בעריבה ונתן בה חטים וטננו אם מחמת המים בכי יותן ואם מחמת עצמן אינן בכי יותן המטנן בחול הרי זה בכי יותן מעשה באנשי המחוז שהיו מטינים בחול אמרו להם חכמים אם כך הייתם עושים לא עשיתם טהרה מימיכם : ה המטנן בטיט הנגוב [א] ר"ש אומר אם יש בו משקה טופח בכי יותן ואם לאו אינו בכי יותן המרביץ את גרנו אינו חושש שמא נתן בה חטים וטננו המלקט עשבים כשהטל עליהן להטן בהם חטים אינן בכי יותן ואם נתכוין לכך הרי זה בכי יותן המוליך חטין לטחון וירדו עליהן גשמים אם שמח בכי יותן רבי יהודה אומר אי אפשר שלא לשמוח אלא אם עמד : ו היו זיתיו נתונין בגג וירדו עליהן גשמים אם שמח בכי יותן ר' יהודה אומר אי אפשר שלא לשמוח אלא אם פקק את הצנור או אם חלחל לתוכן : ז החמרין שהיו עוברין בנהר ונפלו שקיהם למים אם שמחו בכי יותן ר' יהודה אומר אי אפשר שלא לשמוח אלא אם הפכו היו רגליו מלאות טיט וכן רגלי בהמתו עבר בנהר אם שמח בכי יותן רבי יהודה אומר אי אפשר שלא לשמוח אלא אם עמד והדיח באדם ובבהמה טמאה לעולם טמא : ח המוריד את הגלגלים ואת כלי הבקר בשעת הקדים למים בשביל שיתוצו

אחר העולם': י כשרוב העם מכניסין לבתיהם הפירות אינם מביאין אותן עד שיוציאו מהן המעשרות משום שכיון שיכנסו לבית נקבעו למעשרות ואין מותר לו שיאכל מהן עד שיעשר כמו שביארנו במס' מעשרות (פ"א מ"ה) ועל כן יוציא מהן מעשרות ואז יכניסם לביתם ומה שיפול מהם בדרך פטור מן המעשר לפי שהוא בחזקת מעושרות אבל אם הביאם למכור בשוק מביאם טבל לפי שאוכל מהן עראי על כן הן בחזקת טבל וחייבין במעשרות וכבר ביארנו במס' דמאי (פ"ג) שהדמאי הוא הדבר המסופק חייב בתרומת מעשר ומעשר שני לבד וזכרנו סיבת זה וכבר ביארנו פעמים בסדר זרעים שרבי מאיר לבדו הוא שאמר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות על כן הפירות אשר ביד העובד כוכבים הן טבלין וחייבין במעשר ודאי וחכ"א דכין אותו דמאי בעבור הישראל לבד שפירותיו חייבין במעשר ואנחנו מסופקים אם עשר אם לא עשר אבל אילו היה כל האוצר של עובד כוכבי' היה פטור מן המעשרות כמו שביארנו במקומו מן הסדר הזה והלכה כחכמים :
יא כבר ביארנו פעמים בספר זה בסדרים הקודמין כי מה שמוציאין בשנה ראשונה של שמיטה ובשנית ובד' ובה' הוא מעשר ראשון ואחר כך מעשר שני ובשנה השלישית והששית מוציאין מעשר עני תחת מעשר שני והוא אמרו ית' (דברים כו) כי תכלה לעשר וגו' ודיני פירות שנת ז' ידועים ורובם לשון משנה וכבר ביארנו במקומן ואמרו מחצה למחצה להחמיר ר"ל שאם היה העירוב בין פירות השנה הג' והב' אשר לפניה או לאחריה או בין הפירות הו' והה' ראוי שיוציא מן הפירות ההם מעשר ראשון התמידי ואחר כך מעשר שני כי מעשר עני אין בו קדושה ומעשר שני קדוש וטעון הבאת מקום כמו שביארנו במקומו ואם היה העירוב מחצה למחצה בין הפירות שביעית והשנה אשר לפניה או לאחריה התערובות ההוא ידונו בו דין פירות שביעית ויאכל בקדושת שביעית :

אשאבו · מלשון שהשעורין שואבות דפ' בתרא דמסכת ע"ז (דף סו:) וכמו שאבו דקנקנים דתוספתא שהבאתי לעיל בפרק קמא שדרך הפירות כשמונחין על שפת הנהר משקה טופח עליהם מחמת לחלוחית המים ובכוונה נותנין אותם שם כדי שישאבו ויראו הפירות נאין:
ב ושאבו · נתלחלחו הפירות ומשקה טופח עליהן : ושאר כל המשקין · כלומר כל משקין המכשירין לקבל טומאה שבעה משקין הן ותולדותיהן דתנן בפ' בתרא: תניא בתוס' (פ"ב) א"ר [ב] אסי במה דברים אמורים בשל חרס אבל בשאר כל הכלים אינן שואבין וכלי אבן הרכין הרי הן ככלי חרס : ג הרודה פת חמה · כי האי גוונא תנן במסכת תרומות (פ"י) ופליגי בשהניחה על פי חבית של יין של תרומה אי מיתסרא לזרים או לא ובפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סו:) מייתי לה אבל מתני' הכא לענין הכשר תנן ובפת שנילושה במי פירות ולא הוכשרה במים ופליגי השתא אם הוכשרה ביין של חבית או לא

שיחוצו הרי זה בכי יותן [א]המוריד בהמה לשתות המים העולין בפיה בכי יותן וברגליה אינן בכי יותן אם חשב שיודחו רגליה אף העולין ברגליה בכי יותן בשעת [א]) היחף והדיש לעולם טמא הורידה חרש שוטה וקטן אף על פי שחישב שיודחו רגליה אינן בכי יותן שיש להן מעשה ואין להן מחשבה:

פרק רביעי

א השותה [ב]לשתות המים העולים בפיו ובשפמו בכי יותן בחוטמו ובראשו ובזקנו אינן בכי יותן [ג]הממלא בחבית המים העולים אחריה ובחבל שהוא מכונן על צוארה ובחבל שהוא לצרכה הרי זה בכי יותן כמה הוא צרכה ר"ש בן אלעזר אומר טפח נתנה תחת [הצנור] אינה בכי יותן: **ב** [ד]מי שירדו עליו גשמים אפילו אב הטומאה אינו בכי יותן ואם נער בכי יותן עמד תחת הצנור להקר או להדוח בטמא טמאין ובטהור בכי יותן: **ג** [ג]) [ה]הכופה קערה על הכותל בשביל שתודח הרי זה בכי יותן ואם בשביל שלא ילקה הכותל אינו בכי יותן: **ד** חבית שירד הדלף לתוכה ב"ש אומרים ישבר ב"ה אומרים [ו]יערה ומודים שהוא מושיט את ידו ונוטל פירות מתוכה והם טהורים: **ה** [ז]עריבה שירד הדלף לתוכה הניתזין והצפין אינן בכי יותן נטלה לשפכה ב"ש אומרים בכי יותן ב"ה אומרים [ח]אינן בכי יותן הניחה שירד הדלף לתוכה הניתזין והצפין בש"א בכי יותן בה"א [ט]אינן בכי יותן נטלה לשפכה אלו ואלו מודים שהן בכי יותן [י]המטביל את הכלים והמכבס את כסותו במערה המים העולים בידיו בכי יותן ברגליו אינן בכי יותן ר"א אומר אם אי אפשר לו שירד אלא א"כ ניטנפו רגליו אף העולין ברגליו בכי יותן: **ו** [כ]קופה שהיא מלאה תורמוסין ונתנוה לתוך מקוה מושיט ידו ונוטל תורמוסין מתוכה והם טהורים העלם מן המים הנוגעים בקופה טמאים ושאר כל התורמוסין טהורים [ל]צנון שבמערה נדה מדיחתו והוא טהור העלתו כל שהוא מן המים טמא: **ז** [ג]) [מ]פירות שנפלו לתוך אמת המים פשט מי שהיו ידיו טמאות ונטלן ידיו טהורות והפירות טהורין ואם חשב שיודחו ידיו טהורות והפירות בכי יותן:

קדרה

שסופו לרצון דאע"פ שאין תחלתו לרצון הרי זה בכי יותן: תניא בתוספתא (פ"ב) פירות שנפלו בתוך אמת המים ופשט מי שידיו טמאות ונטלן ידיו טמאות והפירות טהורים ואם חישב שיודחו ידיו ידיו טהורות ופירות בכי יותן · פי' ידיו טמאות קסבר האי תנא דחולין בעו כוונה ופלוגתא דתנאי היא בפרק שני דחולין (לא:): ח מגע טומאות · ולד הטומאה דאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה הילכך הקדירה טהורה דאינו מטמא כלי אלא משקין והמים נטהרו שהושקו במקוה אבל שאר משקין כגון יין ושמן וחלב אין מי המקוה מטהרין אותן דלא סלקא להו השקה הילכך חוזרין ומטמאין את הקדירה כדאמרינן בפרק קמא דשבת (דף יד:) גזירה משום משקה זב וזבה: תני"א

ח קדרה שהיא מלאה מים ונתונה לתוך המקוה ופשט אב הטומאה את ידו לתוכה טמאה מגע טומאות טהורה ושאר כל המשקין טמאין שאין המים מטהרים את שאר המשקין: **ט** הממלא בקילון עד ג' ימים טמאין ר"ע אומר אם נגבו מיד טהורים ואם לא נגבו אפילו עד ל' יום טמאים: **י** עצים שנפלו עליהן משקין וירדו עליהן גשמים אם רבו טהורים הוציאם שירדו עליהן גשמים אע"פ שרבו טמאים בלעו משקין טמאין אע"פ שהוציאם שירדו עליהן גשמים טהורים ולא יסיקם אלא בידים טהורות בלבד ר"ש אומר אם היו לחין והסיקן ורבו המשקין היוצאין מהן על המשקין שבלעו טהורים:

פרק חמישי

א מי שטבל בנהר והיה לפניו נהר אחר ועבר בו טהרו שניים את הראשונים דחייהו חבירו לשכרו וכן לבהמתו טהרו שניים את הראשונים ואם כמשחק עמו הרי זה בכי יותן: **ב** השט על פני המים הניתזין [א] אינן בכי יותן ואם נתכוין להתיז על חבירו הרי זה בכי יותן העושה צפור במים הניתזין ואת שבה אינן בכי יותן: **ג** פירות שירד הדלף לתוכן ובללן שיגובו ר' שמעון אומר בכי יותן וחכ"א אינן בכי יותן: **ד** המודד את הבור בין לעמקו בין לרחבו הרי זה בכי יותן דברי רבי טרפון ר"ע אומר לעמקו בכי יותן ולרחבו אינו בכי יותן: **ה** פשט ידו או רגלו או קנה לבור לידע אם יש בו מים אינן בכי יותן לידע כמה מים יש בו הרי זה בכי יותן זרק אבן לבור לידע אם יש בו מים הניתזין אינן בכי יותן

יותן ואת שבאבן טהורין: ו ההובט על השלח חוץ למים בכי יותן לתוך המים אינן בכי יותן רבי יוסי אומר אף לתוך המים בכי יותן מפני שהוא מתכוין שיצאו עם הצואה: ז המים העולים בספינה ובעקל ובמשוטות אינן בכי יותן במצודות וברשתות ובמכמרות אינן בכי יותן ואם נער בכי יותן המוליך את הספינה לים הגדול לצרפה המוציא מסמר לגשמים לצרפו המניח את האוד בגשמים לכבותו הרי זה בכי יותן: ח קסיא של שולחנות והשיפא של לבנים אינן בכי יותן ואם נער בכי יותן: ט כל הנצוק טהור חוץ מדבש הזיפין והצפחת ב"ש אומרי' אף המקפה של גריסין ושל פול מפני שהיא סולדת לאחריה: י המערה מחם לחם ומצונן לצונן ומחם לצונן טהור מצונן לחם טמא ר"ש אומר אף המערה מחם לחם וכחו של תחתון יפה משל עליון טמא: יא האשה שהיו ידיה טהורות ומגיסה בקדרה טמאה ואם הזיעו ידיה טמאות היו ידיה טמאות ומגיסה בקדרה טהורה אם הזיעו ידיה הקדירה טמאה ר' יוסי אומר אם נטפו השוקל ענבים בכף מאזנים היין שבכף טהור עד שיערה לתוך הכלי הרי זה דומה לסלי זיתים וענבים כשהן מנטפין:

פרק ששי

א המעלה פירותיו לגג מפני הכנימה וירד עליהם טל אינם בכי יותן אם נתכוין לכך הרי זה בכי יותן העלן חרש שוטה וקטן אע"פ שחשב שירד עליהן הטל אינן בכי יותן [א] שיש להן מעשה ואין להן מחשבה: ב המעלה את האגודות ואת הקציעות ואת השום לגג בשביל שימתינו אינן בכי יותן כל האגודות של בית השווקים טמאין ר' יהודה מטהר בלחים א"ר מאיר וכי מפני מה טימאו [ג] אלא מפני משקה הפה כל הקמחין והסלתות של בית השווקים

חסירן: חליקיא · כמו חילקא ומפרש בפ' א) כילד מברכין חילקא היינו דמתברי בחסיתא תרתי תרתי כלומר שנחלקה החטה לשנים · טרגים תלת תלת · טיסני מפרש במו"ק (דף יג:) אחד לארבעה: בב"מ · דשלא של בית השווקים שהכל מרבילים עליהם מים: תניא בתוספתא (פ"ג) חלפתא בן קוניא אומר שום בעל בכי טמא מפני שמרבילין עליו מים ואח"כ קולעין אותו אמרו חכמים אם כן יהא טמא לחלפתא בן קוניא וטהור לכל ישראל יהושע בן פרחיה אומר חטין הבאות מאלכסנדריא טמאות מפני אנטליא שלהן אמרו חכמים א"כ יהו טמאות ליהושע בן פרחיה וטהורות לכל ישראל·פירוש קולעין אותן מלחלחין אותן במים תחלה כדי לקולען בעלין שדרך להבר שומין ולעשות מהן קליעות גדולות וכשהעלין יבשין אין נוחין לקלוע·אנטליא מלשון אנטל בב"ב (נח:) כלי שנוטלין ממנו לידים ודרכם להניחם מלאים מים על החטין ואם נשפכו נשפכו : עוד תניא בתוספתא(שם)כל האגודות של ב)שווקים הבאים מבית השווקים טמאים ולא במקו' אגד בלבד אמרו אלא כולן מפני שמתרפרפת וחוזר ואוגדה דברי ר"מ רשב"ג אומר אם כדברי ר"מ יהו אגודות של שווקים [א] טהורות · פירוש טעמא דר"מ משום דחיים למשקה פיו כדקתני מתני' ואתא רשב"ג למימר אם איתא כדקאמר ר"מ ובאגודות של שווקים שהן גדולות ליכא למימר דאין מתלחלחין במשקה הפה ומדטמאוה חכמים ש"מ כרבי יהודה דטעמא משום לחלוח של גג : עוד תניא בתוספתא (שם) א"ר יוסי בראשונה היו כריכות של קישואין ושל דילועין של צפורי טמאות מפני שמקנחין אותן בספוג קבלו עליהם אנשי צפורי שלא יהו עושין כן בראשונה היה גרים של פול ושל טופח של צפורי טמא מפני ששורין אותן במים בשעה שגורסין אותן קבלו עליהם אנשי צפורי שלא יהו עושין כן · הפירות בכ"מ בחזקת טהרה אחד עובד כוכבים ואחד כותי ואחד ישראל·אע"פ שאמרו אין אדם רשאי

סוביו בהכרח ואז יעשה סולת ובעבור היותו מוכשר והוא בשווקים וכל הידים מחפשין בו וקונים אותו על כן הוא בחזקת טומאה : וחליקה . חטה טחונה כל גרעין לשנים : וטרגים. כל גרעין לשלשה: וטסני. גרעין חלוק לארבע וזה המין ג"כ בגרים הנטחן אחר השרייה במים ועושין ממנו הריפות וכיוצא בהם ממעשה קדרה ואמרו בכל מקום שהוא אם הם בבתים או בשווקים לפי שגם הם ממשמשין בהן הידים בבלילתן ובטחינתן: ג כשהן הביצים אצל מוכרי משקה יגעו בהם וידיהם בלולות במשקה לפי שהן סומכין על קליפתן וכשנגע בהן טמא טימא המשקה אשר עליה והוא מטמא אותה בקליפתה כמו שנתבאר בפ' ראשון של עוקלין ואם הם מוכרין עם המשקה והביצים פירות יבשים אז הן מנגבין ידיהן בעבור הפירות וע"כ ישארו הביצים בחזקת טהרה . וכל הדגים בחזקת טומאה לפי שהוא אוכל מוכשר במים והידים ממשמשין בו הטמא והטהור : ואלתית .

טמאים א) החליקה הטרגים והטסני טמאים בכל מקום : ג כל הביצים בחזקת טהרה חוץ משל מוכרי משקה ואם היו מוכרין עמהן פירות יבשים טהורות א כל הדגים בחזקת טומאה ר' יהודה אומר חתיכת אלתית ודג המצרי הבא בקופה וקולים האספנים הרי אלו בחזקת טהרה י וכל הציר בחזקת טומאה י ועל כולם עם הארץ נאמן לומר טהורין הן ד חוץ משל דגה מפני שהן מפקידין (א) אותם אצל עם הארץ ג) ר"א ב"י אומר ה ציר טהור שנפל לתוכו מים כל שהן טמא : ד ו שבעה משקין הן הטל והמים והיין והשמן והדם והחלב ודבש דבורים ג) ז דבש צרעים טהור ח ומותר באכילה: ה ט תולדות למים היוצא מן העין מן האוזן מן החוטם מן הפה מי רגלים בין גדולים בין קטנים לדעתו ושלא לדעתו י תולדות לדם דם שחיטה בבהמה ובחיה ובעופות הטהורים ודם הקזה לשתיה ד) כ ומי חלב כחלב ל והמוחל כשמן שאין המוחל יוצא מידי שמן דברי ר"ש ר"מ אומר אע"פ שאין עמו שמן מ דם

(א) [במשנ"מ הגי' אותה]

הוא מין דגים יחתכו אותו לחתיכות ודג המצרי הבא בקופה דג קטן מאד משימין אותו בקופות והוא מפורסם במצרים וקורין לו אל נחל"א וקולים האספנים מין דגים ועורו רך מאד ונודע אצלנו במערב וקורין לו אל שבוטא וא"ר יהודה כי אלו הג' מיני דגים הן בחזקת טהרה לפי שאינן מוכשרין כי המים מפסידין אותן והן צריך זמן מרובה אחר לידתן ואז מתים ואינם הווים אוכל עד שהן מנוגבין והן אינן מתיזין עליהם מים וכל הציר בחזקת טומאה לפי שהוא מוכשר לפי שעשיית הציר הוא ע"י משקה ודגה שם ממין דגים היה מפורסם אצלם בשם הזה ואמרו על כולם ר"ל כל מה שנאמר בו שהוא בחזקת טומאה לפי שהוא מוכשר נאמן עם הארץ לומר שהוא טהור וזה לעיקר אשר ביארנו בפ' שני של דמאי והיה עם הארץ נאמן לומר פירות האלו לא הוכשרו ור"א בן יעקב אומר כי הציר אשר נתאמת לנו שהוא טהור ונפל לתוכו מים כבר הוכשר במים ההם המעטים וחוזר חזקתו טמא כמו כל ציר אמנם יהיה הציר טהור כשמוציאין הציר על ידי מלח או על ידי מי פירות שאינן מוכשרין ואין הלכה כר' יהודה והלכה כרבי אליעזר בן יעקב: ד אמר הקב"ה בטומאת משקין (ויקרא יא) מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא ואמרו בסיפרא אין לי אלא מים הטל ויין והשמן והדם והדבש והחלב מנין ת"ל (שם) וכל משקה אי וכל משקה יכול מי תותים מי רימונים ושאר כל מי פירות ת"ל מים מה מים מיוחדין שאין להן שם לווי אף אני ארבה הטל והיין והשמן והדם והדבש וחלב שאין להם שם לווי ומוציא אני את מי תותים ומי רימונים ושאר כל מי פירות שיש להם שם לווי ואמר אח"כ בהכשר זרעים לטומאה (שם) וכי יותן מים על זרע ואמרו בסיפרא אין לי אלא לאחר הכשר מים מנין לעשות שאר משקין כמים נאמרו מים למעלה ר"ל בטומאת משקין ונאמרו מים למטה מה מים האמורין למעלה עשה בהן שאר משקין כמים אף מים האמורים למטה נעשה בהם שאר המשקים כמים הרי שנתבאר לך מכאן כי כל משקה שאין לו שם לווי מכשיר ומיטמא והם אלה הז' משקין לבד אשר מנה ואל תחשוב כי דבש דבורים הוא ג"כ שם לווי לפי שדבש גרידא שמו ואין צריך לווי אמנם לווי בכאן של דבורים לחלוק בינו ובין דבש זרעים והוא דבש הצרעות וטעם היותו טהור לפי שאינו מיטמא ואינו מכשיר ואמרו מותר באכילה כדי שלא תחשוב שהוא כמו חלב בהמה טמאה שאינו מותר באכילה כיון שהצרעה היא משרץ העוף וההפרש בין זה לזה פשוט לפי שהדבש אינו נולד בגוף הדבורה והצרעה אבל הוא טל ירד על הצמח ומתערב בו כח הצמח ההוא ולחלוחתו יחזור דבש ואוכלין אותו הדבורים ונכנס לאצטומכתם ומה שיותר מובחר תקיא אותו לכוורת ותצפינהו כדי שתמצא אותו עת כריתות הצמחים ואפיסתן במדברות ולא הוצרך לבאר בדבש דבורים שהוא מותר באכילה לפי שכבר נתבאר זה בפסוקים ובתוספתא דשבת(פ"ט) אמרו מנין לדם שהוא משקה שנאמר (במדבר כג) ודם חללים ישתה מנין ליין שהוא משקה שנאמר (דברים לב) ודם ענב תשתה חמר מנין לדבש שהוא משקה שנאמר (שם) ויניקהו דבש מסלע מנין לשמן שהוא משקה שנאמר (ישעיה כה) משתה שמנים מנין לחלב שהוא משקה שנא'(שופטים ד) ותפתח [את] נאד החלב ותשקהו מנין לטל שהוא משקה שנאמר(שם ו) וימץ טל מן הגזה מלא הספל מים* מנין לדמעות העין שהוא משקה שנאמר (תהלים פ) ותשקמו בדמעות שלים מנין למי האף שהוא משקה שנאמר (ירמיה ט) ועפעפינו יזלו מים ואלו כולן אסמכתות והעיקר הלכה למשה מסיני כמו שבארנו פעמים רבות בכוונתי הזאת: ה דם הקזה לשתיה . שיתכוין בדם ההקזה להשקותו לחיות או לאדם שנהג לשתות ומי החלב מי הגבינה הנפרד מן החלב בעת שמשליכין בו הקיבה ושאר הדברים שמעמידין החלב והוא אשר אנו קורין לו בלשון ערבי אלמי"ק . ומוחל המים השחורים השותתים מן הזיתים וכבר ביארנו בט' של טהרות שר"ש אומר כי מוחל מי פירות הוא ועל כן לא יטמא ולא יכשיר אלא מפני שיורי שמן שבו ואמרנו שאין הלכה כר"ש אבל המוחל משקה כמו שאמר ר"מ והוא כדעת חכמים לפי שהוא כשמן . ואמר השם יתעלה בח' שרצים (ויקרא יא) וזה לכם הטמא להביא דמו שיטמא כבשרו ואמרו יכול יכשיר

לטמא פירותיו אבל התירו לבעל הבית שיהא מטמא דבר מועט ונותן לתוך כפיסה: ג כל הביצים · של תרנגולת ושאר עופות ושוקלין כנגדן לח ויבש ופעמים מניחם בכף מאזנים שהיה בה משקה: כל הדגים בחזקת טומאה · דחיישינן שמא ניער עליהן את המצודה ותנן בפירקין דלעיל ואם ניער בכי יותן: רבי יהודה אומר · כל הני דחשיב רבי יהודה זהירי ולא מנערי עלייהו: אלתית · על שם מקומו וחתיכה של דג קאמר וי"א דג קטן שכך שמו: קולים · שמו של דג: איספנין · על שם מקומו: וכל הציר בחזקת טומאה · דסתם ציר נותנין בו מים: ועל כולם · כלומר בין ביצים בין פירות נאמן ע"ה לומר לא הוכשרו כדתניא לעיל אחד עובד כוכבי' ואחד כותי ואחד ישראל ועל הציר כמי נאמן לומר שלא נתן בה מים: מפני שמפקידין אותן: גרסי' דכל הפירות מפקידין אצל עם הארץ ואי לאו דנאמן היאך מפקידין אבל דגה אין מפקידין בידו לפיכך אינו נאמן: ציר טהור·בבכורות(דף כג:)אמרי' דציר לאו בר קבולי טומאה הוא ודייקינן מדאמר ר"א ב"י דנהגו ע"ה לערב מים מהלה בציר וכשנתן לתוכו מים כל שהוא אע"פ שהן טהורין טהרה מעורבת טומאה וכיון דמים רובה הכל טמא אבל פלגא בפלגא לא דטומאת ע"ה דרבנן וטומאת משקין דרבנן ברובה גזרו רבנן בפלגא ופלגא לא גזור: תניא בתוספתא (שם) ביצים של חנוני שהוא מוכר בהן לח ויבש הרי אלו טמאין דברי ר"מ ורבי יהודה מטהר אמר רשב"א לא שהיה ר"מ מטמא בלח ויבש אלא שהתינוק מטמא במשקין שבלוחיתו כל הביצים בחזקת טהרה ובילת הבלן בחזקת טומאה כיצד לדין דגים בטהרה בין שלדין בחרם בין שלדין בכפוף בין שלדין במצודה ולא ניער את המצודה עליהן הרי אלו בחזקת טהרה ולעולם הן בחזקת טומאה עד שיתכוין לצוד בטהרה ואין ע"ה נאמן לומר לא ניערתי את המצודה עליהן: ד שבעה משקין הן · בתורת כהנים בפרשת ויהי ביום השמיני דריש מ"ש הני טפי מאחריני: דבש צרעה טהור ואינו מכשיר ומותר באכילה כדתניא בפ"ק דבכורות (דף ז:) מפני מה אמרו דבש דבורים טהור מפני שמכניסות אותו לגופן ואין ממצות אותן מגופן ורבי יעקב דריש התם את זה תאכלו מכל שרץ העוף שרץ עוף טמא אי אתה אוכל אבל אתה אוכל מה שהעוף טמא משריץ ומוכח התם ג) דלמעוטי קמא דבש הגזין וצרעה מותר ולר' יעקב אסירי משום דקרא לא מרבי אלא דבש דבורים שאין לו שם לווי ועוד יש לפרש טהור דתנן הכא דלא מקבל טומאה אלא במחשבה אבל ד) דבורים לא בעי מחשבה כדמפרש התם: תניא בתורת כהנים אשר יבא עליו מים יטמא (ויקרא יא) אין לי אלא מים מנין הטל והשמן והיין [והדם] והדבש והחלב ת"ל (שם) וכל משקה אשר ישתה יכול מי תותים ומי רמונים ושאר כל מיני פירות ת"ל אשר יבא עליו מים מה מים מיוחדים שאין להם שם לווי אף אני ארבה את הטל היין השמן [והדם] והדבש והחלב שאין להם שם לווי ומוציא אני את מי תותים ואת מי רמונים ושאר מיני פירות שיש להם שם לווי · פי' ודבש דבורים דמתני' אין לו שם לווי דדבש סתם מיקרי אבל דבש צרעה לא מיקרי דבש סתם כדאמרינן בהדיא בפ"ק דבכורות (דף ז:) דדבש הגזין והצרעין יש [להן] שם לווי וכל הני תולדות דקתני לקמיה כיון דתולדות הן לא חיישינן אפילו יש להן שם לווי: תניא בתוספתא דשבת (פ"ט) מנין לדם שהוא משקה שנאמר (במדבר כג) ודם חללים ישתה ומנין ליין שהוא משקה שנאמר (דברים לב) ודם ענב תשתה חמר ומנין לדבש שהוא משקה שנאמר (שם) ויניקהו דבש מסלע ומנין לשמן שהוא משקה שנאמר (ישעיה כה) משתה שמנים משתה שמרים ומנין לחלב שהוא משקה שנאמר (שופטים ד) ותפתח את נאד החלב ותשקהו ומנין לטל שהוא משקה שנאמר (שם ו) וימץ טל מן הגזה מלא הספל מים מנין לדם [נדה] שהוא משקה שנאמר (ויקרא כ) מקור דמיה ואומר (זכריה יג) ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד וליושבי ירושלים לחטאת ולנדה מנין לדמעת העין שהוא משקה שנאמר (תהלים פ) ותשקמו בדמעות שליש מנין למי האף שהוא משקה שנאמר (ירמיה ט) ועפעפינו יזלו מים: ה גדולים · משקין היוצאין מפני טבעת: קטנים · שתן היוצא מפני האמה: טהורים · אבהמה חיה ועוף קאי: ודם הקזה לשתיה · למעוטי לרפואה דלא כדק תני סיפא: מי החלב · נסיובי דחלבא: כחלב · בפרק כל הבשר (דף קיד·) אמר ריש לקיש לא שנו אלא להכשיר את הזרעים אבל לענין בישול בשר בחלב מי החלב אינן כחלב: והמוחל כשמן · אין להקשות כיון דמוחל מכשיר אמאי לא גזרו בפ' קמא דשבת (דף טו·) על המסיקה כמו שגזרו על הבצירה שלפי שיש שלשה עניני מוחל כדמוכח במס' שבת בפ' חבית(דף קמד:) מוחל היוצא בתחלה דהיינו היוצא בשעת מסיקה ובההוא אפילו ר"ע מודה שאינו מכשיר לפי שאינו רוצה בקיומו כדמוכח התם ומוחל היוצא מעיקול בית הבד אפילו ר"ש מודה דמכשיר לפי שאי אפשר לו בלא נחלוחי שמן אבל במוחל דאתי בתר איצלא דהיינו לאחר שעמדו בכומר ב' וג' ימים פליגי לר' יעקב מכשיר לרבי שמעון אינו מכשיר ומוחל דתנן הכא דפליגי ביה ר"ש ורבי מאיר על כרחין פליגי במוחל היוצא מעיקול בית הבד והיא דתנן בעדיות(פ"ד מ"ו) ומייתי לה בפ"ק דיבמות(דף טו:) חבית של זיתים מגולגלים ב"ש אומרים

א) [לפנינו בברכות לא נמצא פירוש בגמ' על זה רק במו"ק דף יג: מפרש הכי בגמ'] ב) בתוספתא איתא כפרים · ג) צ"ל דלתנא · ד) צ"ל דבש דבורים ·

טומאה ונתעורבו המים מביטולן ונעשו רוב וטמאים ודווקא ברוב מים טמאים אבל בפלגא ופלגא כיון דטומאת משקים דרבנן בפלגא ופלגא לא גזור (ר"מ · אבל אם נעשה הציר ממלח לבד או ממי פירות לא הוכשר ואין הלכה כרבי יהודה והלכה כר"א) : ד שבעה משקים הם כו' · פירוש שבעה משקים הם לקבל טומאה ולהכשיר אוכל לקבל טומאה וכל שאר משקים לא מטמאים ולא מכשירים ובת"כ דריש ליה מקרא מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא אין לי אלא מים מנין הטל והדבש והשמן והיין ודם והחלב ת"ל וכל משקה אי וכל משקה יכול מי תותים ורמונים ושאר כל מי פירות ת"ל מים מה מים מיוחדים שאין להם שם לווי אף אני מרבה הטל והיין והשמן והדם והדבש והחלב שאין להם שם לווי ומוציא אני מי תותים ומי רמונים ושאר כל מי פירות שיש להם שם לווי ובהכשר זרעים כתיב וכי יותן מים על זרע ודריש התם מנין לעשות שאר משקים כמים נאמרו מים למעלה כלומר בטומאת משקים ונאמרו מים למטה מה מים האמורים למעלה עשה בהם שאר משקים כמים אף מים האמורים למטה נעשה בהם שאר משקים כמים ואמרינן בפ"ק דבכורות דדבש דבורים אין לו שם לווי אבל דבש צרעין יש לו שם לווי כי סתם דבש הוא דבש דבורים : ומה שאמר כאן דבש דבורים בשביל שר"ל דבש צרעין טהור דאינו לא מטמא ולא מכשיר ומותר באכילה אע"ג דליכא מידי דאתי מטמאי ושרי ובפ"ק דבכורות מצריך קרא להתיר חלב בהמה טהורה אפ"ה דבש מותר כדמפרש התם לפי שמכניסות אותו לגופן ואין ממצות אותו מגופן פי' אינו נעשה דבש בגוף הדבורים אלא כמין טל יורד על הצמחים ומתערב עמו כח אותם צמחים ולחלוחיתן ונעשה דבש ואוכלות אותו הדבורים ומביאות אותו במעיהן ומה שאין יכולות לסבול מקיאות אותו ומצניעות אותו בתוך הכוורת שימצאו אותו בעת כלות הצמחים והדבש מן השדה ובתוספתא דשבת תניא מנין לדם שהוא משקה שנאמר ודם חללים ישתה מנין ליין שהוא משקה שנאמר ודם ענב תשתה חמר מנין לדבש שהוא משקה שנאמר ויניקהו דבש מסלע מנין לשמן וכו' מנין לחלב שהוא משקה וכו' מנין לטל שהוא משקה שנאמר וימץ טל מן הגזה מלא הספל מים מנין לדמע העין שהוא משקה שנאמר ותשקמו בדמעות שלים מנין למי האף שהוא משקה שנאמר ועפעפינו יזלו מים וכל הני אסמכתות נינהו : ה תולדות למים וכו' · גדולים היוצאים מפני הטבעת · קטנים היוצאין מפני האמה: תולדות לדם· עיקר הדם הוא דם חללים : ודם הקזה לשתיה כדי לשתות ולאפוקי לרפואה דלא : מי חלב בבשר אין עוברים על לא תבשל גדי וגו' משום דבעינן בחלב אמו כמו שיצא מן האם וזהו מדרבנן מי חלב לאחר שעשה גבינה ובלו והקפו מעליו כל הראוי לאכילה ואמרינן עלה פרק כל הבשר אמר ריש לקיש לא שנו אלא להכשיר את הזרעים אבל לענין בישול בשר בחלב אינו כחלב משום דבעינן בחלב אמו כמו שיצא מן האם מעורב עם האוכל : אע"פ שאין בו שמן · דמוחל טפי חשיב משקה ורבי שמעון סבר דמוחל מי פירות הוא ואינו מכשיר אלא משום נחלוחים שמן שבו ;

מטמא

ה א מיי' פט"ז מהל' טומאת אוכלין הלכה ג :
ו ב מיי' שם הל' ד:
ז ג מיי' שם הל' ב:
ח ד מיי' שם ה"ג:
ט ה מיי' שם ה"ד :
י ו מיי' שם פ"א ה"ב:
יא ז עי' בכ"מ שם :
יב ח מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הלכה ג. סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' פא סעיף ע :
יג ט מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הלכה ב :
יד י מיי' שם ה"ג :
טו כ מיי' שם ה"ד :
טז ל מיי' שם ה"ג:
יז מ מיי' שם ה"ג :

פירוש הרא"ש

חילקא: מפרש בפ' כילד מברכין חדא לתרתי ר"ל שנחלקה החטה לשני חלקים טרגים חדא לתלת טסני חד לארבעה : בבל מקום·מרבילים עליהם מים אף שלא בבית השווקים : (ר"מ · וא"ת מאי איכא בין ת"ק לר"מ וי"ל דר"מ סבר דטעמא מפני משקה הפה אם נוהגים שלא לעשות כן טהורים ולת"ק לעולם מוכשרי' הם [וע"כ הם] בחזקת טמאים והלכה כת"ק) : ג כל הביצים בחזקת טהרה כו' · כל הביצים של תרנגולת ושאר עופות ושוקל בהם החנווני לח ויבש ומוכרי משקה אינם נזהרים מליגע בהם בעוד המשקה טופח על ידיהם בשביל הקליפות שלהם ולכך הם בחזקת מוכשרים וטמאים אבל כשמוכר עמהם פירות יבשים מהר לנגב ידיו בשביל הפירות: כל הדגים בחזקת טומא' · שאין הציידים נזהרים מלנער עליהם הרשתות אחר שעלו הדגים מן המים ומתו ככר : חתיכת האלתית · דג שמו אלתית ונמכר בחתיכות: קולים·שם דגים: האיספנין · על שם מקומן כאלו נזהרים שלא יבאו עליהם מים פן יפסידו: וכל הציר בחזקת טומאה · מפני שמערבי' בו רוב מים: ועל כולם עמי הארץ נאמנים לומר טהורי' הם: פי' לא הוכשרו כדאמרי' בפ"ב דדמאי ע"ה נאמנים לומר פירות אלו לא הוכשרו: חוץ מן הדגה שאינם נזהרים מלנער את הרשתות עליהם כי אומרים בלאו הכי יש מים עליהם ואינם יודעים כי אותם מים מן המחובר בלאו ואינם לרצון: מפני שמפקידין אותו אצל ע"ה·טעם לזה הדבר שנאמנים ע"ה לומר לא הוכשרו שהרי נהגו להפקיד פירות אצל ע"ה ואינם חוששים שמא הוכשרו אצל ע"ה ונטמאו : שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא· מפרש בבכורות דציר לאו בר קבולי טומאה הוא ונהגו ע"ה לערב מהלה מים בציר וכשנתן לתוכו מים כל שהוא אפילו טהורין טהרה משורבת

א) [מו"ק יג: ושם איתא החילק] ב) [בכורות כג:] ג) [שם ז: ע"ש] ד) [חולין קיד.]

פירוש רב האי גאון

והחליקה. פי' (מו"ק דף יג ע"ב) אמר אביי חליקא חדא לתרתי והטרגים: פירוש חדא לתלתא והטיסני פירוש חדא לארבעה: אלתית: דג קטן שמו כך: וקולים האיספנין: פירוש כופיא בלשון רבנן כדאמר (פסחים דף מו ע"א) מרדתא דכופיא: דבש הצרעין: פירוש עריעתא

עיין בערוך ערך תל א'

הגהות הגר"א

[א] בר"ש של שווקים בבית טהורות כצ"ל:

השרץ כבשרו מטמא ואינו מבשיר ואין לנו כיוצא בו: ך אאלו מטמאין ומכשירין זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו ורביעית מן המת ודם הנדה ר"א אומר שכבת זרע אינה מכשרת ראב"ע אומר דם הנדה א) ג) ר"ש אומר דם המת אינו מכשיר ואם נפל על הדלעת ג) גוררה והיא טהורה: ז באלו לא מטמאין ולא מכשירין הזיעה והליחה סרוחה והראי והדם היוצא עמהם ומשקה בן שמנה ר' יוסי אומר חוץ מדמו גוהשותה מי טבריא אע"פ שיוצאין נקיים דדם שחיטה בבהמה בחיה ובעופות הטמאים ודם הקזה לרפואה ר"א מטמא באלו ר' שמעון בן אלעזר אומר החלב הזכר טהור: ח י) וחלב האשה מטמא לרצון ושלא לרצון וחלב הבהמה אינו מטמא אלא לרצון אמר ר' עקיבא קל וחומר הדברים מה אם חלב האשה שאינו מיוחד אלא לקטנים מטמא לרצון ושלא לרצון חלב הבהמה שהוא מיוחד לקטנים ולגדולים אינו דין שיטמא לרצון ושלא לרצון אמרו לו לא אם טמא חלב האשה שלא לרצון שדם מגפתה טמא יטמא חלב הבהמה שלא לרצון שדם מגפתה טהור אמר להם מחמיר אני בחלב מבדם שהחולב לרפואה טמא והמקיז לרפואה טהור אמרו לו סלי זיתים וענבים יוכיחו שהמשקין היוצאין מהן לרצון טמאים ושלא לרצון טהורין אמר להן לא אם אמרתם בסלי זיתים וענבים שתחילתן אוכל וסופן משקה תאמרו בחלב שתחילתו וסופו משקה עד כאן היתה תשובה אמר רבי שמעון מכאן ואילך היינו משיבין לפניו מי גשמים יוכיחו שתחילתן וסופן משקה ואינן מטמאין אלא לרצון אמר לנו לא אם אמרתם במי גשמים שאין רובן לאדם אלא לארצות ולאילנות ורוב החלב לאדם:

סליק מסכת מכשירין

פירוש רב האי גאון

א) [נדה עב.]
ב) [סנהדרין סג:]

א ראיה אחת· בפרק קמא דמגילה (דף ח.) תניא מנה הכתוב שתים וקרא טמא שלש וקרא טמא הא כיצד שתים לטומאה ושלש לקרבן ראה שתי ראיות ביום אחד או בשני ימים רצופים צריך למנות שבעה נקיים ופטור מן הקרבן וכל דין זב עליו בר מקרבן וכראייה אחת פליגי בית שמאי וב"ה: כשומרת יום. דאע"פ שאינה זבה גמורה עד שלש ראיות מכל מקום בראייה אחת עושה משכב ומושב כמו כן בזב אע"פ שאין נעשה זב גמור עד שלש ראיות מכל מקום בראייה אחת עושה משכב ומושב ובסוף נדה (דף עב:) מפרש כבועל שומרת יום כנגד יום דתולין אבל כשומרת יום ממש לא הוי דשומרת יום ממש אפילו פסקה בראייה אחת ושוב לא ראתה עושה משכב ומושב מדרבנן מה שאין כן בזב כדאיתא בסוף נדה (שם) דאם פסק בראייה אחת אינו אלא כבעל קרי ואם חזר עוד וראה עושה משכב ומושב למפרע מראייה ראשונה והתם מפרש מאי שנא בשומרת יום דגזור ומאי שנא בזב דלא גזור משום דאשה שכיחי בה דמים והמסיע את הראייה נמי טמא למפרע כדין מסיע זובו של זב: ובית הלל אומרים כבעל קרי. ואינו עושה משכב ומושב ואין הראייה מטמאה במשא אלא במגע: על מה נחלקו. בתוספתא מפרש מאי שנא זה מזה: תני"א בתוספתא [ריש פ"א] הרואה ראייה אחת של זוב בית שמאי אומרים כשומרת יום ובית הלל אומרים כבעל קרי ואלו ואלו מודים שהוא טובל ואוכל פסחו לערב אמרו להם בית הלל לב"ש אי אתם מודים שהוא טובל ואוכל פסחו לערב כבעל קרי אמרו להם ב"ש אי אתם מודים שאם יראה למחר שהוא טמא הרי הוא כשומרת יום כנגד יום שאם תראה למחר שהיא טמאה המסיע את הראייה ב"ש אומרים תלוי ובה"א טהור משכבו ומושבו בש"א תלוי ובה"א טהור ראה שתי ראיות המסיע את שתיהן טמא כדברי בית שמאי וב"ה אומרים המסיע את הראשונה טהור שהיה טמא משכבות ומושבות שבין הראשונה לשניה בית שמאי מטמאין ובית הלל מטהרין ראה אחת מרובה כשתים המסיע את כולה טמא כדברי ב"ש ובית הלל אומרים אין טמא אלא המסיע טפה אחרונה בלבד אמר רבי עקיבא לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הרואה שתים או אחת מרובה כשתים ובשני הפסיק ובשלישי ראה אחת שאין זה זב גמור על מה נחלקו על שראה אחת בראשון ובשני הפסיק ובשלישי ראה שתים שבית שמאי אומרים זב גמור ובית הלל אומרים מטמא משכב ומושב וצריך ביאת מים חיים ופטור מן הקרבן כשהיה ר"ע א) מחבר הלכות לתלמידים אמר כל מי ששמע טעם מחבירו יבוא ויאמר לי אמר לפניו ר' שמעון משום ר' אלעזר בן יהודה

פרק ראשון

א א) **הרואה** ראיה אחת של זוב בית שמאי אומרים כשומרת יום כנגד יום בית הלל אומרים א'כבעל קרי ראה אחת ובשני הפסיק ובשלישי ראה שתים או אחת מרובה כשתים בית שמאי אומרים זב גמור ב"ה אומרים ב'מטמא משכב ומושב וצריך ביאת מים חיים ופטור מן הקרבן אמר ר' אליעזר בן יהודה מודים ב"ש בזה שאינו זב גמור ועל מה נחלקו על הרואה שתים או אחת מרובה כשתים ובשני הפסיק ובשלישי ראה אחת ב"ש אומרים זב גמור ב"ה אומרים ג'מטמא משכב ומושב וצריך ביאת מים חיים ופטור מן הקרבן: **ב** הרואה קרי ביום השלישי לספירת זובו ב"ש אומרים סתר ב' ימים שלפניו ב"ה אומרים ד'לא סתר אלא יומו ורבי ישמעאל אומר הרואה בשני סותר שלפניו רבי עקיבא אומר אחד הרואה בשני ואחד הרואה בשלישי שב"ש אומרים סתר ב' ימים שלפניו וב"ה אומרים ה'לא סתר אלא יומו ומודים ברואה ברביעי שלא סתר אלא יומו בראה קרי ו'אבל אם ראה זוב אפילו יום שביעי סתר שלפניו: **ג** ז'ראה אחת היום ושתים למחר שתים היום ואחת למחר שלש לשלשה ימים או לשלשה לילות הרי זה זב גמור: **ד** ח'ראה אחת והפסיק כדי טבילה וסיפוג ואח"כ ראה ב' או אחת מרובה כשתים או ראה ב' או אחת מרובה כשתים והפסיק כדי טבילה וסיפוג ואחר כך ראה אחת הרי זה זב גמור: **ה** ג) ט'ראה אחת מרובה כשלש שהיא כמן גד יון לשילוח שהן כדי ב' טבילות וכב' ספוגין הרי זה

א כבר נתקדם לנו עיקר רוב ממה שצריך אלינו במסכת הזאת בסדר הזה אמנם אזכיר קצתן בקצרה ומזה כי הזב כשראה שתי ראיות הוא טמא טומאת זב אכן כשטהר מזובו פטור מן הקרבן וכאשר ראה ג' ראיות נתחייב בקרבן כשיטהר אמר יתברך (ויקרא טו) א) אדם כי יהיה זב מבשרו זובו טמא הוא זכר לשון זיבות ב' פעמים ואמר טמא. אח"כ זכר (שם) וזאת תהיה טומאתו בזובו רר בשרו את זובו או החתים בשרו מזובו זכר לשון זיבות שלש פעמים ואמר טומאתו היא אמרו מנה הכתוב שתים וקרא טמא ג' וקרא טמא הא כיצד שתים לטומאה וג' לקרבן ואילו ראה השלש כולן בשעה אחת הוא טמא וחייב קרבן אבל הזבה עד שתראה דם ג' ימים רצופים ואז תהיה זבה גמורה כמו שנאמר (שם) ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים אמרו מיעוט ימים ב' רבים ג' ואמרו תלה הכתוב את הזב בראיות ואת הזבה בימים וכאשר ראתה דם יום אחד או ב' בלא עת נדתה היא אשר נקראת שומרת יום כנגד יום והיא מטמאה את בועלה ותטמא משכב ומושב כמו שביארנו בנדה ואמרו בסיפרא אין לי אלא ראתה ג' ימים שהיא זבה מנין לרואה שני ימים שתהא זבה ת"ל ב) זובה כימי נדתה מנין לרואה אחת שתהא זבה ת"ל (שם) כל ימי זובה כימי נדתה מנין שתהא משמרת להן יום אחד ת"ל (שם) טמא יהיה וכוונת ראייתו מאמרו כימי נדתה לפי שהנדה אפילו לא ראתה אלא ראיה אחת היא נדה ושמור העקרים האלה תמיד וב"ש אומרים כי כאשר ראה ראיה אחת של זוב מטמא משכב ומושב כמו שומרת יום כנגד יום ור' אליעז' בן יהודה אומר כי תכלית מה שחולקין במי שהוא טמא כשראה ב' ראיות שאינם מצריכין בראיה השלישית אשר תביא אותו לידי קרבן שתהיה רצופה לב' ראיות אבל אפילו היה ביניהם הפסקה היא מצטרפת ועל כל שני הענינים הלכה כב"ה: **ב** עוד אבאר לך החילוק שיש בין הזיבות ושכבת זרע בענין ובעלם וכבר ידעת לשון התורה בזב שכל זמן שהוא רר ממנו הזוב שהוא טמא וכאשר יפסיק הזיבות ימנה ז' ימים נקיים ואחר יטהר זה דבר השם וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים ומתי שיראה ראיה של זוב בתוך הז' ימים ואפילו ברגע אחרון של יום שביעי צריך שיתחיל לספור אחר אותה ראיה לפי שאמר הקדוש ברוך הוא שבעת ימים לטהרתו עד שיהיו השבעה ימים טלן טהורין מן הזיבות ואמר יתברך (שם) זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע ואמרו בסיפרא מה הזוב סותר בזב אף שכבת זרע סותרת וכבר ביארנו לך בנזירות שענין הסתירה אצלם נפילת הימים הקודמים ושלא יספרו אותן ואמרו שם אי מה הזב סותר את הכל אף שכבת זרע תסתור את הכל ת"ל לטמאה בה אין לה אלא יום אחד ובית שמאי אומרים שכיון שלא נפסקה הזיבות בשלשה ימים טהורים שהם מספר הימים אשר בכמותם יהיה זב גמור לא יחשבו לו אותן הימים אלא אפילו שכבת זרע תפיל אותן ואין הלכה כרבי ישמעאל: **ג** כבר ידעת שענין זב גמור שיהיה חייב בקרבן ואמר ית' טומאתו בזובו ובא הפתרון טומאתו תלויה בזובו ואינה תלויה ביומו על כן אפילו ראה שלשה ראיות בשעה אחת הרי זה זב גמור וכן אם ראה ראייה בכל יום שלשה ימים רצופים אמנם כשהיתה הפסקה בין ראייה וראייה יום שלם אין מצטרפין אחת לשניה לא לענין טומאה ולא לחייב קרבן כמו שביארנו מדעת בית הלל: **ד** אם היה בין ראייה וראייה פחות מכדי טבילה וסיפוג אינה שתי ראיות אבל תחשב ראייה אחת וממה שראוי לידע כי ראייה אין לה שיעור אלא כל שהוא וזהו אמרו החתים בשרו ואפי' כל שהוא אמנם הגבול הזה אשר גבלוהו שהוא כדי טבילה וסיפוג הוא פחות מדה שתהיה בין שתי ראיות ונחשוב אותו ב' פעולות ויחשבו כשתי ראיות: **ה** כבר ביארתי לך שענין מרובה הוא המשכת הזוב זמן רבי' וגדיון שם מקום · ושילוח הנהר המפורסם וכאשר יעמוד הזב שיעור שיהלוך אדם בינוני ההליכה שיעור הדרך ההוא כבר ראה שלשה ראיות בזמניהן ר"ל בין כל אחד ואחד כדי טבילה וסיפוג והודיעט כי מרליפת הזוב אין משים הראיות לג' זמנים ראייה אחת. ולשון סיפרא וזאת תהיה וגו' מלמד שהוא מטמא בג' ראיות אין לי אלא גדולות קטנות מנין ת"ל תהיה אפי' כל שהוא החתים אפילו כל שהוא בשרו אפילו כל שהוא אם נאמרו ג) בגדולות למה נאמר בקטנות אלא ליתן שיעור לגדולות אם ראה אחד מרובה כג' הרי זה זב גמור ואמנם נקראו ראשונות גדולות מפני אמרו (ויקרא טו) רר בשרו אשר עניינו המשכה בשתיתת הזיבות ור' יוסי אומר כי כשראה אחת בלבד מרובה כב' ולא הקדימתה ראייה ולא נתאחרה אחריה ראייה אחת הרי זו נחשבת אחת אע"פ שהיא כב' ולא נחשב לעולם אחת גדולה בראיות

א) [צ"ל איש] ב) בת"כ איתא ימי זובה · ג) צ"ל בקטנות למה נאמרו בגדולות ·

ג ד ה כדי טבילה וסיפוג. אם הפסיק פחות לא הוי זב גמור: גד יון. מלשון העורכים לגד שלחן (ישעיה סה) מקום שהעמידו שם מלכי יון עבודה זרה כדאמרינן במס' ע"ז פ' ר' ישמעאל (דף נב:) מזרחית צפונית בה גנזו בית חשמונאי אבני מזבח ששיקצו אנשי יון שסקצום לעבודה זרה ואותו מקום קרוב לשילוח היה: תניא

א) בתוספתא איתא מסדר ·

אמר לפניו ר' שמעון משום ר' אלעזר בן יהודה לא נחלקו ב"ש וב"ה על הרואה אחת בראשונה ובשני הפסיק ובשלישי ראה שתים שאין זה זב גמור על מה נחלקו על הרואה שתים או אחת מרובה כשתים ובשני הפסיק ובשלישי ראה אחת אמר לו לא כל הקופץ משתבח אלא הנותן טעם לדבריו אמר לפניו ר"ש כך אמרו ב"ה לב"ש מה לי כשראה אחת בתחלה ושתים בסוף מה לי כשראה שתים בתחלה ואחת בסוף אמרו להם ב"ש כשראה אחת בתחלה ושתים בסוף ביטל יום הטהור את הראייה ויש בידו [א] שתי ראיות כשראה אחת בתחלה ושתים בסוף ונזקק לספירת שבעה [ב] ביטלה ראייה את יום הטהור ויש בידו שלש ראיות וחזר ר' עקיבא להיות שונה כדברי רבי שמעון ר' אלעזר ב"ר ינאי אמר משום רבי אלעזר השמא לפני רבי לא נחלקו ב"ש וב"ה על שראה אחת בראשון ואחת בשני ובשלישי הפסיק וברביעי ראה אחת ועל שראה אחת בראשון ובשני הפסיק ובשלישי וברביעי ראה שתים [ג] שאין זה זב גמור על מה נחלקו על הרואה שתים או אחת מרובה כשתים ובשני הפסיק ובשלישי וברביעי ראה אחת: **ב** ביום השלישי לספירת זובו. כגון זב בעל שתי ראיות שצריך למנות ז' נקיים ומנה ראשון ושני ובשלישי ראה קרי: סתר שני ימים שלפניו. וחוזר ומונה שבעה כתחלה: לא סתר אלא יומו. ומונה חמשה ימים להשלים שבעה ושנים הראשונים עלו לו: הרואה בשני. כגון שמנה אחד ובשני ראה קרי: סתר את שלפניו. אפי' לבית הלל ור' עקיבא סבר דבהא נמי פליגי ומודים ב"ש ברואה קרי ברביעי שלא סתר אלא יומו ושלפניו עלו לו וכל שכן בחמישי ובששי ובשביעי: אבל ראה זוב אפי' בשביעי סותר את שלפניו. האי דזוב סותר כל שבעה כדדרשינן בריש בנות כותים (דף לג:) לטהרתו אמר רחמנא שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהם ואם לא היה סותר אלא יומו אם כן היתה זיבה מפסקת ביניהם והאי דשכבת זרע סותרת משום דתניא בפרק המפלת (דף כב·) זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע מה זיבה סותרת אף שכבת זרע סותרת אי מה זיבה סותרת כל שבעה אף שכבת זרע סותרת כל שבעה ת"ל (ויקרא טו) לטמאה בה אין לך אלא מה שאמור בה אינה סותרת כל שבעה אלא יום אחד ומסיק דגזירת הכתוב היא זיבה גמורה דלא פתיכא בה שכבת זרע סותרת כל שבעה נהגוחי זיבה דפתיכא בה שכבת זרע אינה סותרת כל שבעה אלא יום אחד ובזה ראוי לתלות טעמא דהני תנאי דלר' ישמעאל בשני איכא נהגוחי זיבה טפי וחשיב בעיניה לפיכך סותר כל שלפניו ולר"ע שני ושלישי חשיב לב"ש כאילו הוא בעיניה אבל רביעי מתמעט הזיבה הבאה עם הקרי ולא חשיבא ליה כבעיניה ולענין משא מצינו כענין זה בשילהי נזיר (דף סו.) דתניא שכבת זרע של זב מטמא במשא כל מעת לעת ר' יוסי אומר יומו ומיהו התם דרים לה מקראי: תני"א בתוספת"א [פ"א] אמר תלמיד אחד מתלמידי ר' ישמעאל לפני ר' עקיבא משום ר' ישמעאל לא נחלקו ב"ש וב"ה על הרואה בשני שהוא סותר את יום שלפניו ועל הרואה ברביעי שאינו סותר אלא יומו על מה נחלקו על הרואה בג' כל קרי שהוא מטמא בכהנים סותר בזב זב מותר בתשמיש המטה בימי גמרו ולא סתר אלא יומו כיצד ראה לאור שמיני מונה כתחלה ומביא קרבן אחד ראה יום ח' מונה כתחלה ומביא שני קרבנות. פי' כל קרי שהוא מטמא בכהנים כדתנן במסכת מקוואות פ' ח' (מ"ב) אלו בעלי קריין צריכין טבילה. ראה לאור שמיני מונה כתחלה ומביא קרבן אחד הואיל ולא היתה לו שעה הראויה להביא קרבן קסבר דלילה מחוסר זמן וכן ר' יוחנן בפ"ק דחגיגה (דף ט:) ופלוגתא דתנאי היא בסוף פרק קמא דכריתות (דף ח.) ובפ' מי שאמר הריני נזיר מגלח (דף יח:):

כתוב לזב בראיות ולזבה בימים ואם ראתה יום אחד או שנים בלא עת נדתה תקרא שומרת יום ותטמא בועלה ומשכב ומושב דתניא בת"כ אין לי אלא הרואה ג' ימים שתהיה זבה מנין לרואה שני ימים ת"ל ימי זובה כימי נדתה מנין לרואה יום אחד שתהיה זבה ת"ל כל ימי זובה כימי נדתה מנין שתהא שומרת להם יום אחד ת"ל טמא יהיה ומאי דמייתי ראיה שנקראת זבה אפילו יום אחד כדכתיב כימי נדתה שהנדה אפילו לא ראתה אלא ראיה אחת היא נדה ובאותו ענין שיהיה שמחלוקת הלכה כב"ה): **ב** הרואה קרי ביום הג'· אחר שמנה שני ימים ראה קרי ב"ש אומרים סתר שני ימים וחוזר ומונה ז' ימים כבתחלה וב"ה לא סתר אלא יומו ומונה ה' ימים אחר אותו היום להשלים ז' ורבי ישמעאל סבר שמודים ב"ה ברואה קרי בשני לספירתו שסותר יום הראשון שמנה ור"ע סבר דבהא נמי פליגי· ומודים ב"ש ברואה ברביעי שלא סתר אלא יומו וכ"ש בחמישי ובששי ובשביעי: אפילו יום שביעי סותר את שלפניו בפרק בנות כותים דרים לה מדכתיב לטהרתו אמר רחמנא שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהם הלכך

בשוא) ואם נמשכה כדי שיעור שתי טבילות ושתי ספוגין שהוא כשיעור מהלך מגד יון (מקום הוא בה עבודה זרה מלשון העורכים לגד שולחן) לשילוח הוא נהר וביניהם הוא מהלך מאה אמה חשי ודרים לה בת"כ מדכתיב וזאת תהיה טומאתו וגו' מלמד שהוא מטמא בשלש ראיות אין לי אלא דממשמעותיהם שנמשכות הראיות קטנות מנין ת"ל החתים בשרו אפילו כל שהוא אם נאמרו בקטנות למה אלא ליתן שיעור לגדולות שאם ראה אחת מרובה כשלש ה"ז זב גמור: (הגה"ה אמר יצחק עיקר כ... טמא בג' ראיות אפילו בשעה אחת כדאמרינן תלה הכתוב לזב בראיות ולא בימים וכן אם ראה ג' פ... בלי הפסק טמא כזבה דכתיב לזכר ולנקבה מקיש זכר לנקבה מה נקבה טמאה בימים אף הזב כן בפר...
ה ראה וכו'· ר' יוסי סבר כיון דמקרא דאיירי בג' ראיות הוא דדרשינן דראיה גדולה נחלקה... אין לך אלא האמור בו ורבנן סברי כיון דגלי קרא בראיים גדולה כשלש שהיא נחלקת לשלש הי...

עין משפט נר מצוה:
א א מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הלכה ו:
ב ב ג מיי' שם והל' ח:
ג ד ה מיי' שם פ"ג הלכה ב:
ד ו מיי' שם הלכה א:
ה ז מיי' שם פ"ב הלכה ז ח:
ו ח מיי' שם ה"ו·
ז ט מיי' שם ה"ט

פירוש רב האי גאון

הכמגדיון לשילוח· פירוש מקום בבית המקדש שעשותו יונים קבע לע"ז כאותה ששנינו (מדות פ"א מ"ו) בה גנזו בני חשמונאי את אבני המזבח ששקצום מלכי יון ומשם לשילוח קרוב הוא ומנין שגד ע"ז הוא שנאמר (ישעיה סה י"א) העורכי' לגד שולחן כדאמרינן בגמ' דארבע מיתות (סנהדרין סג ע"ב):

פירוש הרא"ש

א הרואה ראיה וכו'· דין זב כשתי ראיות ביום אחד או בשני ימים או כראייה אחת מרובה כשתים נעשה זב גמור וצריך שבעה נקיים וביאת מים חיים ועושה משכב ומושב ומעיינותיו טמאים ופטור מן הקרבן ראה שלישית חייב בקרבן וכראייה ראשונה פליגי ב"ה סברי איט אלא כרואה קרי והטיפה אינה מטמא במשא וב"ש סברי כשומרת יום כנגד יום כאשה שרואה בתוך י"א יום שבין נדה לנדה דאע"פ שאינה זבה אלא בג' ראיות בג' ימים אעפ"כ עושה משכב ומושב בראיה אחת ובסוף נדה מפרש כבועל שומרת יום כנגד יום (כתוב בגליון וז"ל התם מפרש רש"י כשומרת יום כנגד יום בשני שלא שמגעה תלוי אחר טבילה אף זה מגעו תלוי אם טבל ואחר ראיה ונגע במעשר מגעו תלוי שמא יראה ראיה שניה ומצטרף לזיבה כבעל קרי וטהור למעשר לאחר טבילה מיד כבועל שומרת יום כנגד יום· בסוף לשונו קאמר ואין טומאתה עליו אפי' מדרבנן ודו"ק ועיין שם ע"ב) ולא כשומרת יום ממש דאילו שומרת יום אפילו פסקה בראייה אחת ושוב לא ראתה מטמאה משכב ומושב מדרבנן אבל זב אם פסק בראיה אחת אינו אלא כבעל קרי ואם חזר עוד וראה עושה משכב ומושב למפרע מראייה ראשונה ולכך הוא המסיע את הטיפה טמא למפרע כמסיע זובו של זב על מה נחלקו על הרואה שתים וכו' לפי שמזקק לספירת שבעה לא ביטל ההפסק את שתי הראיות (ר"ע· כתיב כי יהיה זב זובו טמא וכתיב וזאת תהיה טומאתו בזובו רר בשרו את זובו או החתים בשרו את זובו מנה שתים וקרא טמא שלש וקרא טמא הא כיצד שתים לטומאה שלש לקרבן אבל זבה עד שתראה ג' ימים רצופים דכתיב זוב דמה ימים רבים ימים שנים רבים שלשה הלא

פירוש הרא"ש

סותר את הכל דבעינן ז' נקיים בלא הפסק ובסתירת קרי תניא בפרק המפלת זאת תהיה תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע מה זיבה סותרת אף שכבת זרע סותרת אי מה זיבה סותרת כל ז' אף שכבת זרע סותרת כל ז' ת"ל לטמאה בה אין לך אלא מה שאמור בה אינה סותרת כל ז' אלא יום אחד בטומאתה ומסיק התם זיבה גמורה דלא ערבה בה שכבת זרע סותרת כל ז' ניתגלי זיבה דערבה בה שכבת זרע אינה סותרת אלא יום אחד ובהא תליא נמי טעמא דהני תנאי לר' ישמעאל בשני איכא טפי [ליתגלוי זיבה ותשיבא] כאילו איתא בעינא וסותרת יום שלפניו אף לב"ה ולר"ע שלישי כמי חשוב לב"ש כאילו איתא בעינא אבל ברביעי לא ולענין משא מצינו כיוצא בזה

תני"א בתוספתא [פ"א] וכמה הוא כדי טבילה וסיפוג כדי שירד ויטבול ויעלה ויסתפג וכמה שיעורה של ראייה מרובה שהיא כנגד יון לשילות שהן כדי שתי טבילות ושני ספוגין ר"ש אומר כדי [ב] הקפת הר הבית מכפנים משלו משל למה הדבר דומה לחבל של מאה אמה ראה בתחלת מאה ובסוף חמשים ובסוף מאה הרי זה זב גמור [ג] ראה בתחלת מאה ובתוך חמשים ובסוף מאה הרי זה זב גמור ראה בתחלת מאה ובתוך חמשים ובתוך מאה [ד] הרי זה זב גמור ראה (בתחלת מאה ובתוך חמשים ובסוף מאה או) בתחלת מאה ואחר חמשים ובסוף מאה אין זה זב גמור היה מפסיק ורואה כ"ש היא טומאתו. פי' כדי הקפת הר הבית מבפנים במסכת מדות תנן הר הבית היה ת"ק אמה על ת"ק אמה...

זב גמור ׳ראה אחת מרובה כשתים מטמא משכב ומושב וצריך ביאת מים חיים ופטור מן הקרבן אמר ר' יוסי לא אמרו אחת מרובה אא"כ יש בה כדי שלש: ו ׳ראה אחת היום ואחת בין השמשות אחת בין השמשות ואחת למחר אם ידוע שמקצת הראיה מהיום ומקצתה למחר [א] ודאי לקרבן ולטומאה אם ספק שמקצת הראיה מהיום ומקצתה למחר ודאי לטומאה וספק לקרבן א) ׳ראה ב' ימים בין השמשות ספק לטומאה ולקרבן ׳אחת בין השמשות ספק לטומאה:

פרק שני

א ג) **הכל** ׳מטמאין בזיבה אף הגרים אף העבדים בין משוחררין בין שאינן משוחררין חרש שוטה וקטן סרים אדם סרים חמה ׳טומטום ואנדרוגינוס נותנים עליהם חומרי האיש וחומרי האשה מטמאין בדם כאשה ובלובן כאיש וטומאתן בספק: **ב** ג) ׳בשבעה דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לזיבה במאכל

א) [במשנ"מ הגי' אפילו] ב) [נדה לו.] ג) [שם נזיר סה:] ד) [נזיר סו.]

אחריה: אין אחריות זבין עליכם. ואם לא יהו זבין עד עולם מה אתם חוששין הלא לא קבלתם אחריות של זבין עליכם: משנזקק לטומאה. שראה שתי ראיות בלא אונס או שלש ובא למנות לו שבעה נקיים: אונסו וספיקו. בסוף נזיר אמר רבא לא תימא ספק חזא ספק לא חזא אלא ודאי חזא ספק מחמת שכבת זרע ספק מחמת ראייה וכיון דנזקק לטומאה ספיקו טמא ואע"ג אפילו מחמת שכבת זרע מה בכך הא קתני אונסו טמא אפי' ודאי ועוד קשה דמתני' קתני שרגלים לדבר והתם בפ' בנות כותים מפרש טעמא משום דאקשיה רחמנא לנקבה כשלישית לרבנן וכרביעית לר"א דמה נקבה מטמאה באונס כו' וי"ל דרגלים לדבר אספיקו לחודיה קאי והאי ספיקו מיירי כשנמצא על בגדו זוב ושכבת זרע ולא ידיע האי זוב אי לחודיה אתיא וסותר שבעה או בהדי שכבת זרע אתיא ואינו סותר אלא יום אחד משום דסתרה ביה שכבת זרע כדאמרינן בריש פרק המפלת (דף כב.) והשתא דנזקק לטומאה תלינן דלחודיה אתא וסותר את ז' ולפי מה שמפרש בסמוך מתני' דהרואה קרי אינו מטמא בזיבה כל מעת לעת בנזקק לטומאה צריך לפרש האי ספיקא דמספקא לן אם בא הזוב קודם הקרי או לאחריו ושכבת זרעו מפרש בסוף נזיר (דף סו.) לטמא במשא דאי לענין מגע אפילו דטהור נמי ורב אדא בר אהבה מפרש לומר שאין תולין בה וכולה מילתא מפרש בבבא שאחר זו: תניא בתוספתא [פ"ב] זב תולין לו במאכל ובכל מיני מאכל ר"א בן פנחס אומר משום ר' יהודה בן בתירה החלב והגבינה הבשר שמן ויין ישן וגריסין של פול וביצים ושחליים מרגילין לידי זיבה תינוק תולין ...

ובמשתה ובמשא ובקפיצה בחולי ובמראה ובהרהור הרהר [א] עד שלא ראה או שראה עד שלא הרהר רבי יהודה אומר אפילו ראה בהמה חיה ועוף מתעסקין זה עם זה אפילו ראה בגדי צבע האשה ר"ע אומר א) אכל כל מאכל בין רע בין יפה ושתה כל משקין אמרו לו אין כאן זבין מעתה אמר להם אין אחריות זבים עליכם משנזקק לזיבה אין בודקין אותו אונסו וספקו ושכבת זרעו טמאים שרגלים לדבר ב) ראה ראיה ראשונה בודקין אותו בשניה בודקין אותו בשלישית אין בודקין אותו ר"א אומר ג) אף בשלישי' בודקין אותו מפני הקרבן: ג הרואה קרי אינו מטמא בזיבה מעת לעת רבי יוסי אומר יומו ד) עובד כוכבים שראה קרי ונתגייר מיד הוא מיטמא בזיבה הרואה דם והמקשה מעת לעת והמכה את עבדו יום או יומים מעת לעת כלב שאכל בשר המת שלשה ימים מעת לעת הרי הוא כברייתו: ד הזב מטמא את המשכב בחמשה דרכים לטמא אדם לטמא בגדים עומד יושב שוכב נתלה ונשען והמשכב

פירוש הרא"ש

בו מחלישות כוללת כחות הגוף כולן או מחמת כובד שהכבידן הרי זה אינו זב עד שתהיה סיבת השתיתה חולשת כלי הזרע לבד והוא אמרו יתעלה (ויקרא טו) כי יהיה זב מבשרו ואמרו בפירושו מבשרו טמא ולא מדבר אחר מכאן אמרו בשבעה דברים בודקים את הזב ...

מחמת תלישות איברי הזרע לבד וזהו שדרשו חכמים כי יהיה זב מבשרו מבשרו ולא מחמת אונסו מכאן אמרו בז' דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לזיבה להיות טמא טומאת ז' דהיינו ראיה ראשונה ושניה: במאכל ובמשתה· שאכל הרבה או שתה הרבה והכביד עליו וכן אם אכל או שתה דברים המרבים את הזרע ואפילו אכל מעט מהם: הרהר· בנשים עד שלא ראה אותם או ראה אשה ונתאוה לה ולא הרהר אחריה תחלה: אבל כל מאכל או שתה כל משקה· בו ביום לא ...

עין משפט נר מצוה

ד א ב מיי' פ"ב מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ה:

ה ג מיי' שם הלכה ג:

ו ד מיי' שם הלכה ד:

ז ה מיי' פ"ג מהל' משכב ומושב הלכה ד:

ח ו מיי' פ"ב מהל' רוצח הלכה יב:

ט ז מיי' פ"כ מהל' טומאת המת הל' ד:

י ח מיי' פ"ז מהל' משכב ומושב הלכה א:

פירוש הרא"ש

שהיא דשבת בריש ר"ע (דף פג.) א) הזב בכף מאזנים ומשכבות ומושבות בכף שניה כרעו הן טמאין דהשתא הזב נתלה וכאילו יושב עליהן ונתלה דמשכב האדם דסיפא שהטהור בכף מאזנים ומשכב הטמא בכף שניה וכרע המשכב לטמא בגדים ה"ה כל כלים שנוגע בהן עד שלא פירש חוץ מאדם וכלי חרס כדפרישית בריש מסכת כלים :
במגע ובמשא. אם נגע במשכב הטמא או שנשאו :

ימהמשכב מטמא את האדם בשבעה דרכים לטמא בגדים עומד יושב שוכב נתלה ונשען במגע ובמשא :

פרק שלישי

א הזב והטהור שישבו בספינה או באסדה או שרכבו על גבי בהמה אע"פ שאין בגדיהם נוגעים הרי אלו טמאים מדרס ישבו על הנסר על הספסל על הנשיש של מטה ועל האכלונס בזמן שהן מחגירין א) עלו באילן שכחו רע בסוכה שכחה רע באילן יפה בסולםמצרי בזמן שאינו קבוע במסמר על הכבש ועל הקורה ועל הדלת בזמן שאין עשויין בטיט טמאים ר' יהודה מטהר: **ב** מגיפין או פותחין וחכ"א עד שיהא זה מגיף וזה פותח מעלין זה את זה מן הבור רבי יהודה אומר עד שיהא הטהור מעלה את הטמא מפשילין בחבלים וחכ"א עד שיהיה זה מושך הלך וזה מושך הלך אורגים בין בעומדין בין ביושבין או טוחנין ר"ש מטהר בכולן חוץ מן הטוחנין ברחים של יד ג) פורקין מן החמור או טוענין בזמן שמשאם כבד טמאים בזמן שמשאם קל טהורין וכולן טהורין לבית הכנסת וטמאין לתרומה: **ג** הזב והטהור שישבו בספינה גדולה איזו היא ספינה גדולה ר' יהודה אומר כל שאינה יכולה להמיט באדם ישבו על הנסר על הספסל על הנשיש של מטה ועל האכלונס בזמן שאינן מחגירין עלו באילן שכחו יפה בסוכה שכחה יפה ובסולם צורי או מצרי בזמן שהוא קבוע במסמר על הכבש ועל הקורה ועל הדלת בזמן שהן עשויין בטיט אפילו מצד אחד טהורין הטהור מכה את הטמא טהור הטמא מכה את הטהור טמא שאם ימשך הטהור הרי הטמא נופל :

פרק רביעי

א רבי יהושע אומר נדה שישבה עם הטהורה במטהכפה שבראשה טמא מדרס ישבה בספינה כלים שבראש הנס בספינה טמאין מדרס

ר"ש

א אסדה. כמו אסדא דתנן בפרק תפלת השחר (דף כח:) היה יושב בספינה או באסדא ופי' בערוך משימין עצים שתי וערב על המים עד שיעשה מגדל ועולין עליו בעלי המלחמה וי"א כשיש להם עצים גדולים ולא יחזיקום הספינות יאסרו אותם חבילות גדולות וישימו גם עליהם ויוליכום ברוח עד המחוז כמו דוברו ורפסד כדכתיב (מ"א ה) ואני אשימם דוברות בים · ירושלמי האי אסדא היא אסכריא היא רפסודות וגביאם לך רפסודות על ים יפו : אע"פ שאין בגדיהן נוגעין · שאין בגדי הטהור נוגעין בבגדי הזב מ"מ טמאים מדרס שהספינה קטנה דומיא דאסדא ומתנועעים ופעמים מכריע הטהור ובגדיו כי ההיא דפרק ר"ע (דף פג·) דכרעו הן טמאין וכן רכבו ע"ג בהמה נכפפת הבהמה ולא שנא כחה רע ולא שנא כחה יפה דלא מפליג כדמפליג באילן ובסוכה אע"ג דאשכחן בפי"ח דאהלות במהלך בבית הפרס על גבי בהמה בין כחה רע ליפה הכא לא שנא דכל בהמה נכפפת קצת תחת הרוכב אבל מה שהבהמה מפסעת ברגליה אין ניסט מחמת הרוכב אלא א"כ כחה רע : נשיש של מטה. פי' בערוך כל מטה של פרקים ומתפרקות זו מזו יש לה כמין עצים ארוכים שהם מדבקין אותה ונעשית זו עם זו ושם אותם עצים המגישין ומדביקין אותה נקראים גשישין : שהן מחגירין. אכולהו קאי דמתוך שהן מחגירין נשען הזב על הטהור והטהור על הזב וכן אילן שכחו רע או סוכה דהיינו ענף אילן שכחו רע אפילו עומדת הסוכה באילן שכחו יפה נכפפין תחתיהן וכבד העליון על התחתון ונשען עליו ובין זב שנשען על הטהור ובין טהור שנשען על הזב טמא ובפ' המקבל (קה: ע"ש) אמרינן היכי דמי אילן שכחו רע אמר ריש לקיש אמרי דבי רבי ינאי כל שאין בעיקרו לחוק רובע הקב היכי דמי סוכה שכחה רע כל שנחבית בחזונה שהאוחז בה טומנה בכפו: שאינו קבוע במסמר. כל הני חד טעמא דמתוך כך נכפפין וכן כל הני דתנינ שאינן עשוין בטיט : **ב** מגיפים. סוגרים את הדלת או פותחים : וחכמים אומרים · אין בו טומאה עד שיהא זה מוסך לסגור וזה מוסך לפתוח שאין מניחין זה לזה : עד שיהא טהור מעלה את הטמא. אבל טמא מעלה את הטהור טהור וטעמא לא איתפרש וטמא לענין בגדיו טמאים מדרס איירי דטהור מעלה את הטמא כנגד הטמא על הטהור ונשען עליו ובגדיו טמאין מדרס אבל טמא מעלה את הטהור אין משענת הטמא על הטהור ואין בגדי טהור טמאין מדרס : מפשילין. גודלין ואפילו שניהם מצד אחד : זה מושך הילך. שזה עומד למזרח ומושך אליו וזה עומד למערב ומושך אליו : בין בעומדים. יש דברים נארגים מעומד ויש מיושב והטמא והטהור אורגים ביחד או טוחנין : פורקין. משאוי טמא דשמא מתוך כובד המשא נשען זב על הטהור ונמצא טהור מסיטו או טהור ניסט עליו דכתיב (ויקרא טו) במרכב הזב והנושא אותם וכל שכן זב עצמו : וכולן. אפי' משאן כבד : טהורין לבני הכנסת · אוכלי חוליהן בטהרה שאין זה היסט גמור וכל שכן שספק הוא : וטמאים לתרומה. מדרבנן ואפילו בספק ויש ספרים דגרסי משאן קל טהורים לבני הכנסת ולא גרסי וכולם והא דקרי הכא בני הכנסת לאוכלי חוליהן בטהרה ובפרק כל פסולי המוקדשין בבכורות (דף לו:) גבי בכור שיש לו מום מובהק דהתרתו על פי שלשה בני הכנסת כלומר הדיוטות שאינם מומחין אין להקפיד על כך דהכא נמי קרו להו בני הכנסת לפי שאינם אוכלי תרומה : **ג** הני תרי בבי קתני לענין טהרה: טמאי היינו זב : הרי הטמא נופל. שכן דרך המכה את חבירו אם היה חבירו נמשך היה המכה נופל לכך נחשב המכה דהיינו הזב כנשען על הטהור ודבר תימה למאי טעמא נמי טהור המכה את הטמא יהא טמא ובריתא קתני טהור ואמאי טהור הא נשען על הזב ותנן בסוף פירקין לעיל דמשכב מטמא אדם בשבעה דרכים ואי הוה מפרשים דהכא לענין טומאת מדרס איירי ניחא דטהור המכה את הטמא טהור מטומאת מדרס אבל טמא המכה את הטהור בגדי הטהור טמאין טומאת מדרס וכן משמע בתוספתא דלענין בגדים תנן : תני"א בתוספתא [פ"ד] טמא מכה את הטהור וטהור מכה את הטמא בגדי טהור טמאין דברי ר' מאיר וחכמים אומרים טהור מכה את הטמא בגדי טהור טהורים טמא מכה את הטהור שאם ימשך הטהור הרי הטמא נופל בגדי טהור טמאים רבי שמעון אומר תוקעו טמא רותקו טהור רבי יהודה אומר טערגין שבני ראשיה נוגעין בארץ ואמצעיתה רופפת והטמא והטהור יושבין עליה בגדי טהור טהורים וחכמים אומרים עד שיהא זה מגיף וזה פותח [א]ועד שיהא הטהור מעלה את הטמא ור' שמעון מטהר ומודה ר' שמעון בשנים שהיו טוחנין [ב]ברחיים של חמור או ברחיים של יד פורקין מן החמור או טוענין בזמן שמשאן כבד בגדי הטהור טמאין. פי' וחכמים אומרים טהור מכה את הטמא ומתני' רבנן היא. תוקעו המכה בכח כמו ההוא גברא דתקע ליה לחבריה בריש שור שנגח ארבעה וחמשה (דף לג:) . רותקו מכה ברפיון מלשון ורתוקות וכמו (יחזקאל ז) עשה הרתוק . טערגין כמין נסר הוא . זה מגיף וזה פותח היינו כדתנן לעיל. ברחיים של חמור או ברחיים של יד ומתני' דקתני לעיל אלא של יד לאו דוקא :

א כפה שבראשה. לרבותא נקטיה דאפילו כפה שבראשה הטהורה נחשב כיושבת עליו אע"פ שאינה יושבת עליו וכן כלים שבראש הנס נמי נקט לרבותא דאף על פי שהם
בגובה

א) [וע"ש גם בתוספות ד"ה הזב]

ר"מ

רוצה לומר במשכב שהוא מטמא אדם וכלים והשם הכולל לאלו חמשה פנים הוא מדרס כמו שביארנו בפרק תשעה עשר דכלים אחר כך אמר כי המשכב כשנטמא והיה משכב זב שהוא מטמא אדם בשבעה פנים טומאה שיהיה האדם ההוא מטמא בה בגדים כשנגע בהן והוא מחובר במשכב באחת מז' פנים וזהו פי' אמרו מטמא אדם בשבעה דרכים לטמא בגדים ר"ל כי הוא בעת חבורו במשכב הטמא באחת מן הז' דרכים יטמא בגדים והז' דרכים זהו פירושן כי האדם הטהור כשעמד או שכב או נתלה או נשען ברובו על משכב הזב הרי נטמא והוא ראשון לטומאה ואפילו היה בינו ובין המשכב אלף אמלעים ואפילו תחת אבן מסמא כמו שביארנו בתחלת מסכת כלים והוא יטמא בגדים כשנגע בהן בעוד שהוא נסמך למשכב באחד מן הה' פנים ואפילו אם היה ביניהן אמלעי כמו שביארנו וכן אם נגע האדם הטהור במשכב הטמא שנגע באיזה אבר מאברי גופו הרי הוא טמא ומטמא בגדים כשנגע בהן בעוד שהוא נוגע במשכב ומתנאי המגע ההוא שלא יהיה בין שטח גופו ובין המשכב אמלעי וכן כשנשא האדם הזה הטהור משכב הזב מטמא בגדים בעוד שהוא נושאו ואפילו היה בינו ובין המשכב אמלעי ואין חלוק בין אם נשא משכב על גופו עד שיהיה כובד המשכב עליו או אם יתלה אותו בידו כיון שנשאו מן הקרקע ואפי' לא נגע בו יטמא וכן הוא הדין כל מה שמטמא במשא כמו שביארנו בתחלת כלים ושמור אלו העקרים כולם והבינם ואל תצריכני לחזור אותן כי כבר החזרתים פעמים בסדר הזה במקומות מפוזרים לפי שהן עקרי טומאה וטהרה :

א כיון שהגיעה תנועה לכלים האלה מגוף הזב הרי כבר טימאם והויא מדרסו כיון שבכחו הניעם כאילו נתלה באלו הכלים או נשען עליהן וכן האדם עצמו שהניעו הזב נטמא אמר יתברך (ויקרא טו) וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר ואמרו (שם ו) וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר מה בו האמור להלן מאוירו אף כאן מאוירו ומשום שנתבאר לנו בקבלה המורה עליו בג"ש שהזב לא יטמא כלי חרס אלא מאוירו אבל כשנגע בו מאחוריו אינו מטמא אמרו מאחר שלמדנו שאינו מטמא אותו אלא מאוירו מה ת"ל אשר יגע בו מגע שהוא ככולו הוי אומר הסיטו ועל כן הוא העיקר אצלינו שהזב מטמא בהיסט והוא ההיסט אשר יסיט הזב לטהור כמו שיהיה האיש הטהור על קנה קורה יניע הזב הקנה האחר עד שיתחדש לטהור תנועהמחמת הזב הרי כבר נטמא ואם היו בגדים ראויים למדרס הוויין מדרס בתנאי שיהיו יושבים בספינה וכיוצא בה או רוכבים על גבי בהמה אשר אפשר שידרס עליהן אבל כשהן כלים שבאה להן תנועת ההיסט לבד הרי אלו טמאים כאילו נגע בהן אמנם כשהן יושבים או רוכבים או חוססים טמא דרס: ואסדה. בלשון ערבי מערי"ה והיא ספינה קטנה מאד עוברים בה הנהר : וספסל. כסא : ונשים. עצים שמים בארץ תחת לוחות המטה שלא יפסדו : וכלונס. קורה: מחגירין. לשון חגר ר"ל כשיושבים עליהם בני אדם(נוטע) [נענע] בהם לכאן ולכאן · ואילן שכחו רע ר"ל חלוש בענין שיטה באנשים אשר עליו. וכבש גשר של עץ ושמור העיקר והוא היסט הזב כי עליו נבנו חוקי המסכתא ודיניהן ואין הלכה כרבי יהודה : **ב** מגיפין. סוגרים השער יחדיו או פותחים אותו יחדיו : מפשילין בחבלים. מותחין החבלים יחדיו : פורקין. מורידין המשא מעל הבהמה וטוענין מגביהין המשא על הבהמה ואלה כולם מינים מן ההיסט ואמר וכולן ר"ל כל מה שזכר מראש הפרק שהן כולן טמאים והן ראשון לטומאה לענין תרומה ומה שעליה בקדושה אמנם לענין שימנע מבית הכנסת עד שייחדו לו מקום כזבים וכמצורעים לא ואין הלכה כר' יהודה ולא כר"ש : **ג** להמיט בה אדם· שתטה בו כשעולה בה וכבר נתבאר לך כי אמרו בתחלת הפרק ספינה ולא ביארה היא ספינה קטנה שהיא מטה באדם והמאמר כולו מבואר ממה שקדם ביאורו בפרק זה :

א רבי יהושע חולק על השם הקודם אשר אין מטמא מדרס אלא כשהם יושבים בספינה או באסדה אבל לא בלדה וכן לא ישים ת"ק כלים שבראש הנס והוא ראש התורן מדרס אחר כן אמר ר' יהושע כי הנדה הזאת כשנשאה עריבה מלאה בגדים וכבד עליה משאה ואע"פ שלא נגעה בבגדים הרי

תוספות יום טוב / שאר הגליון (בתחתית הדף)

מפשילין · כאותה ששנינו במפנין (שבת דף קכז ע"ב) הפשיל כליו לאחוריו והלך לו ובאלו דף י ע"א) גרסינן לענין ערי מקלט ושוין שאין פורסין בהן מצודות ואין מפשילין בהם תהא רגל גואל הדם מצויה שם : **ג** למוט באדם · פירוש כשיעלה אדם בספינה אם מתמוטטת : סולם צורי · פירוש כדאמרינן בנזירות ופירוש סולם רומי בפית : או על

מעלה של עץ בפרק המקבל אמרינן היכי דמי אילן שכחו רע אמר ר"ל אמרי דבי רבי ינאי כל שאין בעיקרו לחוק רובע הקב ה"ד סוכה שכחה רע כל שנחבאת בחזונה שהאוחז בה טומנה בכפו : **טמאים** · כל הני טמאים מדרס לפי שהם נכפפים ונהלה הטמא על הטהור : (ר"מ' כתיב וכלי חרס אשר יגע בו הזב וכתיב וכלי חרס אשר תבושל בו מה בו האמור להלן מאוירו אף כאן מאוירו אלמא דזב לא מטמא כלי חרס אלא מאוירו הוליל ואינו מטמא אלא מאוירו מה ת"ל בו איזהו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו אלמא דזב מטמא בהיסט כגון שישב טהור על קצת הקורה והניע הזב הקצה האחר ונתנועע הטהור שישבו בספינה וקאמר וכן נמי אם היו מגיפין סוגרים את הדלת או פות... טמאים מדרס דכל מלאכה בשנים עושים יחד פעמים שאחד נתלה על חבירו כדאמרינן פורקין מעל החמור או טוענין בזמן שמשאן כבד טמאים וחכ"א במלאכה קלה כגו אין האחד נתלה על חבירו ודמי... דטהורים אא"כ זה מגיף וזה פותח דמתוך שזה מוסך לכאן וזה מוסך לכאן ניתלין זה על זה: **מעלין** זה את זה מן הבור· או הטמא נתלה מכח הטהור וה"ל כמו... מאזנים אבל טמא מעלה את הטהור האדם ובגדיו ראשון כדין משא הזב אבל טהורים ממדרס ורבנן סברי גם כשטמא מלמעלה תסכינן ליה כנתלה על בגדי הטהור וכן אם היו מפשילים... וחכמים חשבי ליה מלאכה קלה אבל אורגין בין בעמידה ובין בישיבה או טוחנין מלאכה כבידה היא ור"ש אומר דוקא טחינה ואין הלכה כרבי יהודה ור"ש : **פורקין** מן החמור כו' פי' וכולם אפילו משאן כבד טהורים... חוליהם בטהרה דלאו טומאה ודאי היא אלא טמא נתלה עליו וטמאים לתרומה ולקדש מדרבנן והא דקרי הכא בני הכנסת אוכלים חוליהם בטהרה ובפ' כל הפסולים בבכורות גבי בכור דיש לו מום מובהק דהתרתו על פי ג'... הדיוטות שאינם מומחים בכל מקום קורא בני הכנסת הפתותים מעלה אחת מן הבנויים אלא מלשון המון קבוץ סעס (ור"מ פירש וכולם על הבנויים בזה הפרק הם טמאים ראשון לטומאה לענין תרומה ומה שלמעלה ממנה... יוצא לביהכ"נ שנייחד לו מקום כזבים ומצורעים לא) : **ג** הזב וכו' שאינה יכולה להמיט · כלומר שאינה יכולה להתנענע ע"י דריסת אדם להסיע בה את האדם היושב בתוכה : **הרי** טמא נופל · נמצא טמא נשען על הטהור וכו'... אבל טהור המכה את הטמא אין בגדיו טמאים מדרס אבל הוא ובגדיו ראשונים כדין משא הזב : **א רבי יהושע** אומר וכו' · פירוש דאפילו (הכלים) כפה לעיל שבראשה הוי כאילו הנדה יושבת עליהם וכן כלים שבראש ה...

הגהות הגר"א [א] בר"ש וזה פותח · ועד שיהא זה מוסך הילך וזה מוסך הילך ר"י אומר עד שיהא הטהור מעלה כו' כצ"ל : [ב] שם ברחים של חמור או · כ"ה נמחק :

א) עירובין לה. ב) שבת נג. ג) (שם) ד) שם פג. ע"ש ה) [עי' תוי"ט]

בגובה שלא במקום דריסה אפי' הכי טמאין מדרס ובספינה קטנה ובמטה מתגרת כדתנן בריש פירקין דלעיל והוא הדין זב וטהור: בזמן שמשאם ככד טמאים מדרס·בגדים שבעריבה שנשענין זה על זה: משאם קל טהורין·הבגדים מטומאת מדרס ואע"פ שהעריבה טמאה מגע זב אפשר דבגדים שבה טהורין לגמרי דאין מגע הזב מטמא בגדים וכדי דאדם הנוגע בזב מטמא בגדים כל זמן שלא פירש כלי הנוגע בזב אינו מטמא בגדים אפילו בעוד שלא פירש ובהדיא תניא בת"כ ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו (ויקרא טו) איש הנוגע במשכב מטמא בגדים ואין משכב הנוגע במשכב מטמא בגדים: כסוסטראי כמו גזוזטרא דתנן במסכת שבת בפרק הזורק (דף צו.): טהור. הככר

נוטלת עריבה מלאה בגדים בזמן שמשאן כבד טמאין בזמן שמשאן קל טהורין ^א^ זב שהקיש על כצוצרא ונפל ככר של תרומה טהור: **ב** ^ב^ הקיש על המריש על המלבן על הצינור ועל הדף אע"פ שהוא עשוי בחבלים על התנור ועל הים ועל האצטרובלא ועל חמור של רחים של יד ועל סאה של רחים של זיתים רבי יוסי אומר אף על קורת הבלנין טהור: **ג** ^ג^ הקיש על הדלת על הנגר על המנעול על המשוט ועל הקלת ועל אילן שכחו רע ועל סוכה שכחה רע על אילן יפה על סולם מצרי בזמן שאינו קבוע במסמר על הכבש על הקורה ועל הדלת בזמן שאינן עשויין בטיט טמאין א) על השידה על התיבה ועל המגדל טמאין ר' נחמיה ור' שמעון מטהרין באלו: **ד** ג) ^ד^ זב שהיה מוטל על חמשה ספסלים או על חמשה פונדיות לארכן טמאין לרחבן טהורין ישן ספק שנתהפך עליהן טמאין היה מוטל על ששה כסאות שתי ידיו על ב' שתי רגליו על ב' ראשו על א' גופו על אחד אין טמא אלא זה שתחת הגוף עומד על ב' כסאות רבי שמעון אומר אם רחוקין זה מזה טהורים: **ה** ג) ^ה^ עשר טליות זו על גב זו ישן על גבי העליונה כולן טמאות ^ו^ הזב בכף מאזנים ומשכב ומושב כנגדו כרע הזב [א] טהורין כרעו הן טמאין ר' שמעון אומר ביחידי טמא ובמרובין טהור שאין אחד נושא את רובו: **ו** ד) ^ז^ הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שניה [ב] טמאין ובמת הכל טהור ^ח^ חוץ מן האדם זה חומר בזב מבמת וחומר ה) במת מבזב ^ט^ שהזב עושה משכב ומושב מתחתיו לטמא אדם ולטמא בגדים ועל גביו מדף לטמא אוכלין ומשקין ^י^ מה שאין המת מטמא חומר במת שהמת

אע"פ שנפל מחמת היקש לא חשיב ליה כהיסט ומשום דכחה של כסוסטרא יפה כלמחלק בסיפא וכאן לא חילק משום דכולהו כחן יפה: תניא בתוספתא [פ"ד ע"ש] שלשה דברים ר' אלעזר חסמא מטמא משום ר' יהושע וחכמים מטהרין נדה שישבה עם הטהורה במטה כפה שבראשה ר' אלעזר חסמא מטמא משום ר' יהושע וחכמים מטהרין נוטלת עריבה מלאה בגדים בזמן שמשאה ככד ר' אלעזר חסמא מטמא משום ר' יהושע וחכמים מטהרין פי' שלשה דברים אע"ג דלא מפרש אלא שנים היכא נמי ישבה בספינה דמתני' דפליגי בה וסתמא כר' יהושע: **ב** מריש·קורה שבונין בבירה: מלבן. של חלונות: ים· של בית הבד: איצטרובלין·של רחיים:חמור של רחיים של ידי· בנין של עצים שהרחיים של יד מונחים עליהם קרוי חמור: קורת הבלנים. קורה גדולה שיושב עליה בעל המרחץ וכל הני אם הקיש עליהן הזב ונפל ככר של תרומה טהור דכחן יפה ולא חשיב היסט: **ג** משוט. בפ' המוכר את הספינה (דף עג.) אמרינן דהיינו שמנהיגין בהן הספינה: קלת. שסביב רחים התחתונה: על אילן שכחו יפה. כלומר שהסוכה שכחה רע עומדת באילן שכחו יפה ואית דגרסי הכא ובפרקין דלעיל באילן ולא גרסינן על:

אותן הבגדים מדרס וכאילו נסמכה על אותן בגדים: הקיש על כצוצרא. כשהכה על כצוצרא הנקרא בל' ערבי כיבי"ס והניע אותו והפיל ככר של תרומה בהנעת הכצוצרא הרי הוא טהור ולא נאמר מכח הזב נתנענע ואין הלכה כרבי יהושע: **ב** אני אבאר הענין ואחר אפרש השמות וזה שהוא אומר כשיהיה הדבר שיכה עליו הזב חזק וקיים מעט התנועה כפי כחו וקיומו בקרקע והפילה דבר שהניעו בתנועתו בהכאתו הרי הדבר ההוא הנופל או מתגלגל טהור לפי שהתנועה המגעת לו מן הזב חלושה מאד וכשיהיה הדבר אשר יכה עליו הזב מגיע דבר אחר רעוע ממהר התנועה ממניע כל דהו הרי הדבר המתנועע על ידי הדבר הממהר התנועה טמא וכאילו הזב הניעו בידו ר"ל בהיסטו וזה שאמרו בכאן טהור ר"ל כי הדבר המתנועע כשיכה הזב על אחד מאלה טהור מפני קיומו ומיעוט תנועתו מחמת הזב ובתחלה זוכרם לפי שהוא תבניתם וקיומם בבנין בזמן ההוא והעיקר כבר הודעתיך אשר בו תדע היות איזה דבר יניע הזב ונפל בהנועתו דבר אחד אם יהיה הדבר הנופל טמא או טהור: ומריש· היא קורה גדולה אשר משימים על העמודים וקצות קורות הגג סומכות עליה אשר אנו קורין אותו בלשון ערבי אל גמ"ף: ומלבן· רבוע של קורות יהיו על הקרקע נטועות כדמות מעקה וצינור בלשון ערבי מסא"ב וכן טח אמר אפילו היה קשור בחבלים אשר תקל תנועתו יותר מאשר היה בנוי: וים. סיבוב של עץ יתקבץ בה קמח כדמות חוק בלשון ערבי והוא ג"כ קבוע קצתו בקרקע ואצטרובל סיבוב של עץ שהוא תחת הרחים כדי שיכנסו מן הקרקע בעת טחינה והיא ג"כ בנויה בקרקע:וחמור של רחים.קורה שסומכים בה הרחים. מדה גדולה קבועה קצתה בקרקע ג"כ:

של עלייה מכובד המשכבות ומכבידין על המת כי האי גוונא בזב טמא מתחתיו לטמא אדם לטמא בגדים ועל גביו לטמא אוכלין ומשקין ובמת בין מתחתיו בין מעל גביו טהור אי נמי כגון אבן גדולה או נסר גדול שהמת מלד אחד והמשכב מלד אחר זה שלא כנגד זה : תני"א בתוספתא (ספ"ד) הזב בכף מאזנים ומשכב ומושב כנגדו אם היה הזב כורע מטמאין אחד ופוסלין אחד אם היו מכריעין הזב מטמאין שנים ופוסלין אחד ובאדם בין שהוא מכריע את הזב בין שהזב מכריעו מטמא אחד ופוסל אחד הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקים כנגדו [ב] אע"פ שאין מרוחקים מן הארץ אלא כל שהן טתנין עליהן חומרי נושא וחומרי נישא . פי' הזב כורע הוו להו משכב עליונות של זב ראשון בעלמא ואין מטמא אלא אוכלין ומשקין ועושין שני ושלישי בתרומה והיינו מטמא אחד ופוסל אחד אבל כשמכריעין את הזב נעשין אב הטומאה לטמא אדם וכלים כדין משכב ומושב ועושין ראשון ושני ושלישי בתרומה והיינו מטמא שנים ופוסל אחד ופעמים דמשכחת לה טובא דהא משכב ומושב מטמא אדם לטמא בגדים אלא דהתם בלא פירש והכא בפירש כדתנן בפרק בתרא . שאין מרוחקין מן הארץ אלא כל שהוא כלומר שהאחד יושב בארץ והאחר מרוחק מן הארץ כל שהוא נמלא שהיושב בארץ מכריעו אע"פ שאם חוזר ומגביה עוד המאזנים מן הארץ היו שניהם מתרחקין מן הארץ זה משהו אחד וזה שני משהויין אי נמי במכריע איירי דכשאוכלין ומשקין מכריעין את הזב ומרוחקים מן הארץ כל שהוא חשובין כנישאים ע"ג הזב משום דאם לא היה זב בכף שניה היו מכריעין עדיין יותר אבל כשיושבין על הארץ ממש אין חשובין כנישאים . חומרי נושא את הזב וחומרי נישא על הזב לענין אוכלין ומשקין נישא חמור כדמשמע בתוספתא ולענין משכב ומושב נושא חמור : עו"ד תני"א בתוספתא (רפ"ה) החמירה תורה באוכלין ומשקין ומדף שעל גבי הזב מאוכלין ומשקין ומדף שתחת הזב במשכב ומושב שתחת הזב [ג] מאדם שתחת הזב באדם בין מתחת הזב בין מעל הזב ממשכב ומושב שעל הזב . פי' באוכלין ומשקין ומדף שעל הזב שהאוכלין בתוך הכלי והוא המדף דאם על הזב הם נעשו כנוגעין בזב להיות ראשונים לטמא אחד ולפסול אחד אבל אי קיימי תחת הזב הרי אוכלין שבתוך הכלי שניים ופוסלין אחד . משכב ומושב שתחת הזב כזב עלמו אבל אדם שתחת הזב אינו כזב עלמו . אדם בין מתחת הזב בין מעל לזב מטמא בגדים אבל משכב ומושב שעל הזב אין מטמאין בגדים אלא אוכלין ומשקין כדאמרינן בפרק בנות כותים (דף לב:) דעליונו של זב אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין : תני"א בתור"ת כהני"ם וכל כלי עץ ישטף במים אמר ר"ש וכי מה בא זה ללמדנו אם ללמד שיטמא כלי שטף במגע והלא כבר נאמר והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו אם הנוגע בו מטמא בגדים וכלי שטף במגע הוא עלמו לא יטמא כלי שטף במגע אם כן למה נאמר כלי עץ ישטף במים אלא לאוכלין ומשקין וכלי שעל גבי הזב . פירוש אוכלין ומשקין שבתוך כלי שעל גבי הזב שרואין אותן כאילו הן נוגעין בזב והיינו דקתני בתוספתא החמירה תורה : עו"ד תני"א בתוספתא (רפ"ג) חומר בזב שאין בזבה ובזבה שאין בזב שהזב טעון ביאת מים חיים והזבה אינה טעונה ביאת מים חיים זב מטמא בזיבה בן יומו והזבה לעשרה ימים זב אם ראה שלש ראיות

ישהמת מטמא באהל ומטמא טומאת שבעה מה שאין הזב מטמא : ז א) יהיה יושב על גבי המטה וד' טליות תחת ארבע רגלי המטה טמאות מפני שאינה יכולה לעמוד על שלש רבי שמעון מטהר דהיה רכוב על גבי בהמה וד' טליות תחת ארבע רגלי בהמה טהורות מפני שהיא יכולה לעמוד על שלש היתה טלית אחד תחת ב' ידים תחת שתי רגלים תחת היד [א] תחת הרגל טמאה ר' יוסי אומר ב) הסוס מטמא ברגליו והחמור בידיו שמשענת הסוס על רגליו ומשענת החמור על ידיו היושב על קורת בית הבד כלים שבעקל טמאין על המכבש של כובס כלים שתחתיו טהורין רבי נחמיה מטמא :

פרק חמישי

א הנוגע בזב או שהזב נוגע בו המסיט את הזב או שהזב מסיטו מטמא אוכלים ומשקין

בין אם כרעו הן או כרע המת הכל טהור לפי שהמת אינו מטמא משכב ומושב כמו שיתבאר והוא ג"כ אינו מטמא כשהסיט ואחר כן אמר חוץ מן האדם כי כשיהיה המת בכף מאזנים והאדם בכף שניה וכרע החי נטמא בהיות נושא המת ופשוט הוא כי כ"מ שנאמר מת הכונה בו הדבר המטמא מן המת והוא כזית מבשרו ואבר ממנו ושאר מה שנתבאר בשני של אהלות וכבר ביארנו טומאת משכב ואמרנו שענינה כשישב הזב אפי' על הבגדים מרובין והאחד על השני חוזר התחתון משכב הזב ואע"פ שלא נגע בו וזה בלבד בזב אמנם במת דין הכלים שתחתיו או הנוגע בהן שוין וכבר נתבארו דינים אלו בראשון של אהלות. אמר הקב"ה (ויקרא טו) כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא ולא אמר כל המשכב אשר ישכב עליו יטמא והיה הענין חוזר על הזב קדם זכרו דקדקו מזה ואמרו הזב לא המת וטומאת מדף הוא מה שאגיד לך וזה כי הזב וחביריו רולה לומר זבה ונדה ויולדת

א) [נ"ל ממטמאין מטמא כך איתא במשנה שבמשניות] ב) [עירובין כז.] ג) [במשנ"מ הגי' והאדם]

ומשקין וכלי שטף במגע אבל לא במשא א) כלל א"ר יהושע כל המטמא בגדים בשעת מגעו מטמא אוכלין ומשקין להיות תחלה והידים להיות שניות ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס לאחר פרישתו א) [א] מטמאין ומטמא משקין להיות תחלה והאוכלין והידים להיות שניות ואינו מטמא בגדים:

ב ג) ועוד כלל אחר אמר כל הנישא ע"ג הזב טמא וכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ולמושב ג) ולאדם כיצד ב) אצבעו של זב תחת הנדבך הטהור מלמעלן מטמא שנים ופוסל אחד פירש מטמא אחד ופוסל א' הטמא מלמעלן והטהור מלמטן מטמא שנים ופוסל אחד פירש מטמא אחד ופוסל אחד האוכלין והמשקין המשכב והמושב והמדף מלמעלן מטמאין [ב] שנים ופוסלין אחד פרשו מטמאין אחד ופוסלין אחד והמשכב והמושב מלמטן מטמאין שנים ופוסלין אחד פרשו מטמאין שנים ופוסלין אחד ה) האוכלין והמשקין והמדף מלמטן טהורין:

ג [ג] מפני שאמרו ו) כל הנושא ונישא על גבי המשכב טהור חוץ מן האדם ז) כל הנושא ונישא על גבי הנבלה טהור חוץ

ר"ש

א וכלי שטף במגע. דכי היכי דאדם הנוגע בזב מטמא בגדים בשעת מגעו כך מטמא כל כלים בשעת מגעו חוץ מאדם וכלי חרס כדתניא בתורת כהנים גבי משכב מנין לעשות שאר כלים כבגדים תלמוד לומר (ויקרא טו) וטמא יכול יטמא אדם וכלי חרס תלמוד לומר בגד בגד הוא מטמא ואינו מטמא אדם וכלי חרס ודוקא בשעת מגעו אבל פירש לא כדתניא נמי בתורת כהנים ואיש אשר יגע במשכבו (שם) בשעת מגעו מטמא בגדים פירש אינו מטמא בגדים: אבל לא במשא' אם בשעת מגעו בזב נשא בגדים ולא נגע בהן טהורין: כל המטמא בגדים בשעת מגעו. כגון נוגע בזב ובזבה ויולדת ובמעייניותיהן במשכבן ובמושבן מטמא אוכלין להיות תחלה דנחשב כאב הטומאה בשעת מגעו כיון דמטמא בגדים והידים להיות שניות אבל גופו טהור כדקתני סיפא דאין מטמא אדם וכלי חרס: מטמא את המשקין להיות תחלה. דאפילו שני מטמא משקין להיות תחלה: והאוכלין והידים להיות שניות. דכיון דפירש ולא מטמא בגדים אינו אלא ראשון בעלמא: תניא בתוספתא (פ"ה) כלים הנוגעים בזב וזבה ונדה ויולדת ומצורע ומשכב ומושב מטמאין [ד] שנים ופוסלין אחד פרשו מטמאין אחד ופוסלין אחד והנוגע נושא ומסיט ומשום הנושא אין להם בזובו של זב וברוקו ושכבת זרעו ובמימי רגליו ובדם הנדה מטמאין [ה] שנים ופוסלין אחד פרשו מטמאין אחד ופוסלין אחד והנוגע משום הנישא נושא ומסיט אין בהם אין לך דבר שאין בו רוח חיים מטמא בהיסט שאין מטמא בהיסט [ו] אלא דבר שיש בו רוח חיים. פי' כלים הנוגעים בזב דוקא נוגעים אבל נושאים ומסיטים בלא נגיעה לא כיון שאינם בני משכב כדקתני סיפא דאין היסט לדבר שאין בו רוח חיים. מטמאין שנים ופוסלין אחד דבשעת מגעו חשובין הכלים כאב הטומאה לגבי אוכלין ומשקין ועושין ראשון שני ושלישי אע"פ שאין חשובין כאב הטומאה לגבי כלים אחרים ואדם אפילו בשעת מגעו כדפרישית לעיל בריש פרק רביעי מתוך מתני' דעריבה מליאה בגדים והא דתנן בסוף פירקין דלעיל זה הכלל כל הנוגע באחד מכל האבות שבתורה מטמא אחד ופוסל אחד חוץ מן האדם ההוא כללא מדאורייתא דאילו מדרבנן כלים כהאדם לאוכלין ומשקין והא דקתני מתניתין כלל אמר ר' יהושע כל המטמא בגדים בשעת מגעו מטמא אוכלים להיות תחלה לאו למידק הא אינו מטמא בגדים בשעת מגעו אינו מטמא אוכלין להיות תחלה דהא איכא כלים דאין מטמאין בגדים בשעת מגען ומטמאין אוכלים להיות תחלה אלא כוליה כללא משום סיפא נקטיה א"נ כל אדם קאמר ולמעוטי אדם הנוגע בשרץ ובנבילה דאין מטמאין בגדים בשעת מגען כדתנן בריש מסכת כלים ואין מטמאין אוכלים להיות תחלה. פרשו הכלים מנגיעתם אינם אלא ראשונים אף לאוכלין ועושין שני ושלישי בתרומה והיינו מטמאין אחד ופוסלין אחד. והנוגע נושא ומסיט כלומר ואדם הנוגע בזב או נושאו או מסיטו דינו ככלים הנוגעים בזב דבשעת מגעו מטמא שנים ופוסל אחד או בשעת משאו והסיטו ואם פירש מטמא אחד ופוסל אחד. ומשום הנושא אין להם כלומר משום נושא האוכלין אין להם דאדם נמי אם בשעה שמסיט את הזב או נוגע נושא את האוכלין לא נטמאו מאחר שלא נגע בהן כדקתני במתניתין אבל לא במשא והא דקתני אין להם לשון רבים משום דאנוגע ואנושא ומסיט את הזב קאי. בזובו של זב הך סיפא דומיא דרישא דמעיקרא איירי בכלים הנוגעים בזובו של זב וחביריו והדר איירי באדם הנוגע בהן והיינו דקתני בסיפא והנוגע כלומר ואדם הנוגע. משום הנישא נושא ומסיט אין בהן כלומר אם נישא על גבי זובו של זב וחביריו לא נטמא כיון שלא נגע כדקתני סיפא דאין היסט לדבר שאין בו רוח חיים וכמו כן אין בו משום נושא ומסיט את האוכלין ואפי' אם בשעה שנגע בהן נשא או הסיט את האוכלין לא נטמאו והא דנקט בהן לשון רבים אגב רישא נקטי' והא דתני משכב ומושב גבי זב וזבה משום דשוין לטמא הנושאה משא"כ בזובו של זב וחביריו כדמוכח לקמן. אלא א"כ הסיט רוח חיים בין ליטמא בין לטמא אין מועיל היסט אלא לדבר שיש בו רוח חיים: ב כל הנישא על גבי הזב. עליונו של זב דכתיב (ויקרא טו) בכל אשר יהיה תחתיו ואמרינן בפרק בנות כותים (דף לג.) מאי תחתיו אי נימא תחתיו דזב היינו משכב אלא בכל אשר יהיה הזב תחתיו דהיינו עליונו של זב וצריך לומר דעליונו נוהג בכל דבר אפילו במידי דאין רגילות להיות עליו דלהוי כל דווקא ולא הוי כעין תחתונו דאין נוהג אלא במידי דחזי ליה ואי מיירי האי נישא בהיסט ניחא דהוי בכל דבר: וכל שהזב נישא עליו טהור. כי ההיא דתניא לעיל דאין היסט אלא לדבר שיש בו רוח חיים: חוץ מן הראוי למשכב ומושב. אבל שאין ראוי למשכב טהור כדאמרינן בפרק חומר בקדש (דף כג:) יכול כפה סאה וישב עליה יהא טמא ת"ל והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו ובריש בכל מערבין דייקינן מהכא דאין למדין מן הכללות אפי' במקום שנאמר בהן חוץ דהא איכא נמי מרכב: נדבך. שורת בנין החומה כדכתיב (עזרא ו) נדבכין די אבן גלל: הטהור מלמעלה. על הנדבך ומכביד על אצבעו של זב דהשתא הוי נישא על גבי הזב ונחשב אב הטומאה למטמא בגדים כדפרישית לעיל ולפיכך מטמא שנים ופוסל אחד דעושה ראשון ושני ושלישי בתרומה: פירש. שירד הטהור מן הנדבך: מטמא אחד ופוסל אחד. דאין הטהור אלא ראשון מכיון שפירש דתו לא מטמא בגדים ועושה שני ושלישי בתרומה: הטמא מלמעלה. על הנדבך: והטהור מלמטה. אצבעו תחת הנדבך ומכביד הטמא עליו הרי הזב נישא עליו ובין שהזב מסיט את הטהור בין שהטהור מסיטו מטמא בגדים לפיכך כולן מטמאין שנים ופוסלין אחד וכולהו דמטמו בגדים ילפינן בק"ו ממשכבו כדפרישית בפ"ק דכלים: והמדף. כל כלים שאינן משכב ומושב מדף קרי להו: מלמעלן. של נדבך ואצבע הזב מלמטה אינן אלא ראשון ומטמאין אחד ופוסלין אחד ולאחר שפירשו נמי כך דינם: פירשו מטמאין שנים ופוסלין אחד. דמשכב ומושב לעולם הם אב הטומאה אע"פ שפרשו: טהורין. כדאמרן דכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב והאדם: ג מפני שאמרו. משמע דקאי אדלעיל ולעיל לא איירי כלל בנושא ונישא על גבי משכב ועל גבי נבילה ויש לפרש דקאי אטמא למעלה ואוכלין למטה טהורין לפי שהמסיט אין בו רוח חיים אהכי קתני מפני שאמרו גבי משכב דנושא ונישא על גביו טהור כגון כלים ואוכלין: חוץ מן האדם. שיש בו רוח חיים וגבי נבילה דלא קתני חוץ מן האדם איירי באדם כלומר וכל אדם הנושא ונישא על גבי נבילה טהור חוץ מן המסיט דנושא את הנבילה ולא זז ממקומו גם לא הניעה ממקומה אלא שהונחה על גביו שבא חבירו והניחה עליו טהור עד שיסיטנה וכן פירש בקונטרס בפ"ק דחולין (דף כ:) גבי מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה וכן צריך לומר בפרק שני דחולין (דף כז:) גבי באיזו תורה שוותה תורה בהמה לעוף בהמה

ר"מ

יטמא אדם וכלים ולד הטומאה לא יטמא אדם ולא כלים ושכל מה שנטמא באב הטומאה הוא ראשון ונקרא ג"כ ולד: ואמר בהלכה הזאת כאשר יטמא בזב בעוד שהוא מחובר בו הרי הוא מטמא כלים כשנגע בהן ואע"פ שהוא ראשון לטומאה אמנם כל זמן שהוא מחובר באב יטמא כלים וזה מלינו בפסוק שאמר שהוא יטמא בגדים בשעת מגעו והוא אמרו (ויקרא טו) והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו ר"ל כי כל זמן שהוא נוגע בבשרו והוא מחובר במטמאין כשנוגע בבגדים טמאים וחוזר ראשון לטומאה לא שני ובספרא אמרו ומטמא שאר כלים כבגדים אלא כלי חרס בלבד אין מטמא אותו אלא אב הטומאה או המשקין כמו שבארנו בתחלת הסדר וענין אמרו אבל לא במשא הוא שאם נשא אוכלים ומשקין בשעת מגעו בזב אין מטמא אותן עד שיגע בהן וזה הכלל שאמר ר' יהושע הוא קיים הולך על העקרים הקודמין ואין חולק עליו וסמוך עליו: ב תחלה מה שראוי שתדעהו כי באיזה מקום שיאמר מטמא ב' ופוסל אחד שהוא רומז אל התרומה אשר כבר נתבאר בה כי הראשון והשני טמאים ומטמאים והשלישי פסול וכל אב הטומאה מן אבות הטומאות הוא מטמא ב' ופוסל אחד לפי שהאוכלין אשר יגע בו הוא ראשון ואשר נגע בראשון הוא שני והרי הם טמאין ואשר יגע בשני הוא שלישי והוא פסול כמו שבארנו וכל ראשון לטומאה הוא מטמא אחד והוא השני אשר יגע ופוסל אחד והוא השלישי אשר יגע בשני ושמור הענין הזה וג"כ כי כל אב הטומאה אמרו בו שהוא מטמא אדם לטמא בגדים והאדם ההוא בעת שמיטמא בו או במגע או במשא אם הוא מטמא בגדים במשא דוקא בעת שהוא מחובר במטמאיו כי אז יחשב כמו הזב עצמו לענין שהוא מטמא שנים ופוסל אחד אלא שאינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס כמו שנתבאר בכלל רבי יהושע וכשפירש ממטמאיו נשאר ולד הטומאה וכמו שאינו מטמא כלים אחר פרישתו כך אינו מטמא שנים אבל מטמא אחד ופוסל אחד כדין כל ראשון לטומאה וכל ראשון לטומאה אמרנו בו כי הנוגע בו אינו מטמא בגדים ושהנוגע בו בין בשעת מגעו בין לאחר פרישתו מטמא אחד ופוסל אחד ושמור העיקר הזה ג"כ שהוא מפתח הפרק הזה ואחר ההקדמות האלו שים דעתך להבין ההלכה הזאת אמר שכל מה שינשא על גבי הזב ואפילו היה בינו ובין הזב אמצעיים הרי הוא טמא בין אם היה הדבר אשר על גבי הזב אדם או כלי שטף והם המדף כמו שבארנו או אוכלין ומשקין או משכב ומושב הכל טמא והוא מטמא שנים ופוסל אחד כל זמן שהוא על גביו וכשפירש נשאר ראשון לטומאה ומטמא אחד ופוסל אחד וזה המשל בזה אמרו אצבעו של זב תחת נדבך והוא הלוח אשר יבנה עליו את הכותל כמו שבארנו בברכות (דף טז.) ואמרו גם כן האוכלין והמשקין והמשכב והמושב והמדף מלמעלן וחייב בכולן טומאה ואחר כך אמר כי כל מה שינשא הזב על גביו ויהיה הטמא מלמעלה והדבר הוא מלמטה וביניהם אמצעי היה הדבר אשר מלמטה טהור כיון שבינו ובין הזב אמצעיים אלא אם יהיה אדם או משכב ומושב שהוא יטמא ואפילו תחת אבן מסמא [כמו] (כגון) שנתבאר פעמים אמנם אם היה תחת הזב אוכלין ומשקין או כלי שטף אשר נקרא מדף הרי הן טהורין וזה המשל בזה באמרו הטמא מלמעלה והטהור מלמטן ואמרו משכב ומושב מלמטן ואמרו האוכלין והמשקין והמדף מלמטן טהורין כיון שלא נגע בהן הזב ולמה שביניהן אינו מטמא מחילות הרבה ולזה רמז באמרו וכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ולמושב והאדם לפי שהעיקר אצלינו כי טומאת אוכלין ומשקין ושאר כלי שטף וזו היא טומאת מדף אמנם יטמאו ואפי' בלא אמצעיים מעל גבי הזב אבל לא מהתחתיו ולשון סיפרא ק"ו שיעשה על גביו משכב מה אם במקום שלא עשה תחתיו מדף עשה תחתיו משכב מקום שעשה על גביו מדף אינו דין שיעשה על גביו משכב ת"ל (ויקרא טו) וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא תחתיו הוא עושה משכב ואין עושה על גביו משכב ואמר עוד מלמד שהוא עושה על גביו מדף ואמנם אמרו במשכב ובמושב כשנכנסו תחת כובד הזב שהן מטמאין ב' ופוסלין אחד ולא פירשו מתחת הזב וזה מבואר היטב לפי שהמשכב הוא מאבות הטומאות בין אם היה הזב יושב עליו או עמד ממנו אמר יתברך והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב אמרו אין לי אלא בזמן שהוא יושב עליו הזב מנין לעשות ריקם כמלא ת"ל כלי לעשות ריקם כמלא וכבר ביארנו בראשון מכלים שהנוגע במשכב מטמא בגדים בשעת מגעו לטמא ב' ופוסל אחד ואין צריך לומר שיהיה המשכב עצמו מטמא ב' ופוסל אחד: ג לפי שאמר בהלכה הקודמת כי הכלים והמשקים וכלי שטף מלמטן טהורים ואפילו היו תחת משכב הזב אמר שבת זה אמרו כל הנושא ונישא וכו' ופשוט הוא וכבר החזרתי הענין הזה פעמים מיראתי הטעות בו שכל מה שתשמעהו אומר מלמעלן או מלמטן או נושא או נישא אין שם ענין נגיעה כלל אפי' היה החוצץ ביניהן אבנים ואחר זה שמע פירוש ההלכה אות באות אמרו כי כל מה שיהיה למעלה ממשכב הזב מאוכלין ומשקין וכלים הרי הוא טהור וכן אם היו אלו מלמטה והמשכב למעלה מהן הרי הן טהורין חוץ מן האדם לבדו כי הוא כשהוא המשכב עליו טמאו לפי שהמשכב מטמא במשא וכן אם הוטמה אבן למעלה ממשכב הזב וישב אדם טהור על האבן נטמא כיון שנישא על גבי משכב כמו שאם ישב הזב על האבן נטמא המשכב אשר מלמטה כך כשישב הטהור על האבן מיטמא מן המשכב אשר מלמטה ולשון ספרא והיושב על הכלי אין לי אלא בזמן שהוא יושב ונוגע בו מנין לעשרה מושבות זה על גב זה אפילו על גבי אבן מסמא ת"ל והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא מקום שהזב יושב ומטמא ישב הטהור ויטמא אח"כ

אמר

פירוש הרא"ש

וכלי שטף במגע · דכי היכי דמטמא בגדים שהוא לבוש כך מטמא כל כלי שטף במגע כדתניא בת"כ גבי משכב מנין לעשות שאר כלים כבגדים ת"ל יטמא יכול יטמא אדם וכלי חרס ת"ל בגדיו בגד הוא מטמא ואינו מטמא אדם וכלי חרס ודווקא בשעת מגעו אבל פירש לא כדתניא נמי בת"כ ואיש אשר יגע במשכבו בשעת מגעו מטמא בגדים פירש אינו מטמא בגדים: אבל לא במשא · כך בשעת מגעו נשא אלים ולא נגע בהם טהורים ואע"ג דשאר כלים ילפינן מבגדיו ואם היה לבוש כמה בגדים גם העליון טמא אע"פ שאינו נוגע בו נמצא שמטמא במשא בגדיו שאני דבטלים לגביה והוי כנוגע בכולם: כל המטמא בגדים בשעת מגעו · כגון נוגע בזב וזבה ויולדת ובמעייניותיהן ובמשכבם ובמושבם: להיות תחלה · שנחשב כאב הטומאה בשעת מגעו כיון שמטמא בגדים: והידים להיות שניות · וגופו טהור ואינו מטמא אדם: מטמא את המשקי' להיות תחלה והאוכלי' והידים להיות שניות' דחשיב כראשון אחר שפירש: ב ועוד כלל אחר אמר כל הנישא ע"ג הזב וכו' · היינו עליונו של זב דכתיב בכל אשר יהיה תחתיו ואמרינן בפרק בנות כותים מאי תחתיו אילימא תחתיו דזב היינו משכב אלא בכל אשר יהיה הזב תחתיו: וכל (שהדם) [שהזב] נישא עליו טהור · דלא שייך היסט אלא בדבר שיש בו רוח חיים: חוץ מן הראוי למשכב ומושב · אבל שאינו ראוי טהור כדאמרינן בפ' חומר בקודש יכול כפה סאה וישב עליו יהא טמא ת"ל והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו: נדבך · כדכתיב נדבכין די אבן גלל: הטהור מלמעלה · על הנדבך ומכביד על אצבעו של זב דה"ל נישא על הזב ומטמא בגדים והוי אב הטומאה ועושה ראשון ושני ופוסל שלישי בתרומה: פירש · ירד מן הנדבך חשוב כראשון כדפרישית לעיל: (ר"מ · כ"מ שאומר מטמא שנים ופוסל אחד מיירי בתרומה וכל אב הטומאה מטמא שנים ופוסל אחד וראשון מטמא אחד ופוסל [אחד] על אב המטמא אדם לטמא בגדים בזמן שהוא נוגע באב הטומאה מטמא שנים ופוסל אחד כאב עצמו אבל אינו מטמא אדם וכלי חרס: פירש נעשה ולד הטומאה ומטמא אחד ופוסל אחד וכל אב שהנוגע בו אינו מטמא בגדים בין בשעת מגעו בין לאחר פרישתו מטמא אחד ופוסל אחד): הטמא מלמעלה · על הנדבך ואצבעו של הטהור תחת הנדבך ומכביד הטמא עליו הרי הזב נישא עליו ומטמא בגדים דילפינן מק"ו ממשכב דכתיב בגדים כל הנוגע בה יטמא יכול לא יהא הנוגע בה מטמא בגדים הן אם מטמא משכב · ומושב לטמא

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ז מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ג:
ד ב מיי' שם הלכה ה:
ה ג מיי' פ"ז מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ו:
ו ד מיי' שם פ"ז הלכה ב והלכה ה ועיין בכ"מ:
ז ה מיי' שם הל' ו:
ח ו מיי' פ"א מהל' טומאת מת הלכה ט ופ"ט מהלכות משכב הלכה ג:
ט ז מיי' פ"א מהל' אבות הטומאה הלכה א:

פירוש הרא"ש

אדם לטמא בגדים היא עצמה לא כל שכן וכן י"ל גבי מסא: והמדף · כל כלים שאינם בר משכב ומושב קרי להו מדף לשון טומאה קלה שאינם נעשים אב הטומאה כזב: מטמאים אחד · שאינם אלא ראשון: פירשו מטמאים שנים · דמשכב ומושב לעולם הם אב הטומאה אף אחר שפירש: טהורים · שכל שהזב נישא עליו טהור כדלעיל: ג מפני שאמרו וכו' · מפני שאמרו קאי אהא דקאמר דאוכלים ומשקים ומדף מלמטה טהורים וקאמר מפני שאמרו גבי משכב ומושב דנושא ונישא ע"ג טהור כגון כלים ואוכלים חוץ מן האדם שיש בו רוח חיים: (ר"מ · אוכלים ומשקים וכלי שטף וכו' מדף מטמאים ע"ג הזב אפילו תוכן ביניהם הרבה אמצעיים אבל מתחתיו אם אינו נוגע ויש ביניהם תוכן לא דתניא בת"כ ק"ו שיעשה ע"ג משכב מה אם במקום שלא עשה תחתיו מדף עשה תחתיו משכב מקום שעשה על גבו מדף אינו דין שיעשה ע"ג משכב ת"ל אשר ישכב עליו תחתיו עושה משכב ולא ע"ג משכב ומושב מטמאין שנים שהן אבות בין זב יושב עליו בין לא דכתיב והיושב על הכלי אשר ישב עליו אין לי אלא בזמן שיושב מנין לעשות ריקם כמלא ת"ל כלי): כל הנושא ונישא ע"ג נבילה · פירוש אדם דלא שייך משא אלא בבעלי חיים · אדם הנישא על הנבילה טהור · הנבילה מטמאה אדם הנושאה אבל הנישא עליה טהור · והנושאה נמי אם לא זז ממקומו גם לא הניעה ממקומו אלא חבירו הניחה על גביו טהור עד שיסיטנה וכן פירש"י ז"ל בפ"ק דחולין וז"ל גבי מלק בסכין מטמאה בגדים בבית הבליעה (פירוש כי גם שם מביא זה הענין עצמו והוא כי נישא גם כן טהור אם לא זז וכו') וכן נ"ל בפ"ב דחולין גבי באיזה ענין הוקשה בהמה לעוף בהמה אינה מטמאה בגדים בבית הבליעה ולרבא דאמר בפרק יוצא דופן דנבלת עוף טהור בית הסתרים היא נהי דבמגע לא מטמא במשא מיהת מטמא אלא ודאי צריך לאוקמא כשתחב לו חבירו בבית הבליעה ולא זז ממקומו וגבי משכב דקתני חוץ מן האדם ולא קתני חוץ מן המסיט כדקתני גבי נבילה ש"מ דלא בעי היסט וצריך ליתן טעם מאי שנא זה מזה דהא בתרוייהו והנושא כתיב וי"ל משום דמחמיר רחמנא במשכב דאף הנוגע מטמא בגדים וגבי נבלה תנן ותסוכי

הגהות הגר"א

[א] במשנה לאחר פרישתו ממטמאיו מטמא משקין · כצ"ל: [ב] שם והמדף מלמעלן מטמאין אחד ופוסלין אחד · כצ"ל · [ג] שם מפני שאמרו · נמחק: [ד] בר"ש אחד ופוסלין אחד פרשו מטמאין אחד ופוסלין אחד הנוגע ואחד הנושא ומשום נושא ומסיט אין להם בזובו של זב כו' כצ"ל: [ה] שם מטמאין אחד ופוסלין אחד · כצ"ל: [ו] שם מטמא בהיסט · ס"ב ר"ל במשא ·

אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה ולרבא דאמר בפרק יוצא דופן (דף מב:) מקום נבלת עוף טהור בית הסתרים הוי נהי דבמגע לא מטמא במשא מיהא ליטמא אלא ודאי איכא לאוקומי בשתחב לו חבירו בבית הבליעה ולא זז ממקומו שלא הסיט והא דאמר אביי בפרק יוצא דופן (שם) מנא אמינא לה דבלוע הוי ומייתי מברייתא דממעט נבלת בהמה דלא מטמאה אבית הבליעה רבא הוי משני לה כדפרישית בשלא זז ממקומו ומיהו גבי משכב דקתני חוץ מן האדם ולא קתני חוץ מן המסיט כדקתני גבי נבילה ש"מ דלא בעי היסט וצריך ליתן טעם מ"ש זה מזה הא בתרוייהו והנושא כתיב בהו ושמא משום דאחמיר רחמנא במשכב דאפילו הנוגע מטמא בגדים ואילו גבי נבילה תנן בפ"ק דכלים ותשובי בגדים במגע : ר"א אומר אף הנושא . בפרק העור והרוטב (דף קכד:) מוכח דלאו נושא ממש קאמר אלא כלומר והוא דנישא כמו שאפרש : חוץ מן המאהיל . (וא') אפשר להיות נישא ונושא שלא יאהיל כדפרי' בפירקין דלעיל אמתניתין דמה שאין המת מטמא והא דאמרינן בפרק בתרא דנדה (דף סט:) אטו מת מי לא מטמא במשא ואפילו עצם כשעורה תנן בפרק שני דאהלות דמטמא במשא וכן בפ' העור והרוטב (דף קכד:) כל הנהו בשהסיט אבל נושא ולא זז טהור וה"ת ומאי קשיא ליה בפרק תינוקת (דף סט:) אטו מת מי לא מטמא במשא הא איצטריך להיכא דלא זז ממקומו דאילו גבי זב וזבה טמא דלא גריעי ממשכבם ובמת טהור וי"ל דהיינו דקא משני התם מאי משא אבן מסמא כדכתיב והיתה אבן חלא ושומת על פום גובא דמעיקרא ס"ד דאיירי בשתם משא דמשמע נושא ממקום למקום ומשני מאי משא אבן מסמא שלא עקרו ממקומו מלשון ושומת על פום גובא שלא זזה ממקומה דבזב הי' טמא כדפרי' ובמת טהור כיון שלא הסיט ואיירי התם כשאצבע הטהור תחת האבן והמת על גבה זה שלא כנגד זה דליכא לא היסט ולא אהל דמשום זב טמא דמכביד ומשום מת טהור ויש מסמא שהטהור למעלה והטומאה למטה דשני ענייני' יש וכולהו לאו דוקא אבן כבידה דכך שוה דף או אפילו נייר מפסיק אלא שיהא משא בלא היסט אבן מסמא מיקרי ובכך מתיישבת ההיא דרבי עקיבא (דף פב:) ובפרק דם הנדה (דף נה.) ועיקר הדבר פירשתי בפ"ק דכלים אמתני' דלמעלה מהן מרכב שמטמא תחת אבן מסמא : ד מקצת טמא . כגון אצבעו של זב על הטהור או אצבעו של טהור על הזב או חיבורי טמא כגון שערו של זב על הטהור או שערו של טהור על הזב טמא אף על גב דליכא אלא מיעוט ורבי שמעון מטהר במקצת טהור על הטמא דבעי רובו : תני' א בתוספתא [פ"ה] ואלו הן חיבורין השיניים והצפרנים והשיער שלהן ואלו הן מקצתיים ראשי אצבעות ידים ורגלים: ה הטמא . רובו של טמא על מיעוטו של משכב נטמא המשכב וכן רובו של טהור על מיעוטו של משכב טמא נטמא הטהור דלא חיישינן במיעוט משכב כיון דרובא דטמא ורובא דטהור יושב עליו דבמיעוטו של משכב טומאה נכנסת ובמיעוטו יוצא כדקתני דעלה קאי נמצאת אתה אומר מקצת הטמא על המשכב כיון דמיעוטו של טמא הוא אע"פ שנשען על כל המשכב טהור כל המשכב עד שינשא עליו רובו של זב כדתנן בפירקין דלעיל וכן טהור על המשכב לא יטמא עד שישען רובו: מקצת טהור על המשכב . כלומר או מקצת טהור אפילו על משכב טמא טהור עד שישען עליו רובו של טהור : וכן ככר של תרומה . האי דקתני וכן לאו משום שיהא דינו כיוצא באלו דככר אפילו יהא כולו נשען על כל המשכב טהור או שהמשכב כולו נשען עליו אלא שהנייר דהיינו דבר שאינו מקבל טומאה מפסיק בנתים דלא נגעי בהדדי טהור הככר כדאמרן לעיל דאינו מטמא בהיסט אלא דבר שיש בו רוח חיים : תניא בתוספתא [שם] רוב טמא על מקצת הטהור או רוב טהור על מקצת הטמא בין בזב בין במשכב טמא מקצת טהור על הטמא ועל מקצתו בזב טמא ובמשכב טהור ר"ש אומר מקצת הטהור על הטמא אף בזב טהור : תני' א בתור"ת כהני"ם אם על המשכב הוא עד שינשא רובו עליו או על הכלי אשר היא יושבת עליו או על מקצתו מכאן אמרו רוב טמא על הטהור או על מקצתו [א] בזב טהור על הטמא או על מקצתו אחד זב ואחד משכב טמא מקצת טמא על הטהור או על מקצתו מקצת טהור על הטמא או על מקצתו בזב טמא במשכב טהור ר"ש אומר אף מקצת טמא על הטהור אף בזב טהור : ו הנוגע בזב או בזבה. כל הני שוה משאן למגען דמטמו אדם לטמא בגדים כדפרישית בפ"ק דכלים ולכך השיבי אב הטומאה כל זמן שלא פירשו מאחר דמטמו בגדים ולכך עושה הנוגע ראשון ושני ושלישי : אחד הנושא ואחד הנישא . אין מצורע מטמא כלי חרס בהיסט כדאמרינן בפסחים בפרק אלו דברים (דף סז:) וכן משכב ומושב נמי המסיטים את הטהרה כגון ע"י כף מאזנים לא מטמאו כדתניא במסכת שבת בפ' אמר ר"ע (דף פג:) דכל טומאות המסיטות טהורות חוץ מהיסטו של זב והכא לא מכח היסט דהאי נושא ונישא הוי בלא הסטה כדפרישית לעיל ומדאתרבו לענין אבן מסמא נפקא לן דנושא ונישא בלא הסטה דמסיט ונושא ונישא דהכא היינו אתרי גווני אבן מסמא דפרישית בפ"ק דכלים אבל זובו של זב וחביריו דאימעוט בפרק דם הנדה (דף נה.) מאבן מסמא כדפרישית בפ"ק דכלים משום הכי אמר נוגע ומסיט אין נושא לא ור' אליעזר דאמר הכא אף הנושא לטעמיה דמוקי לה לדרשה אחרינא כדפרישית בפרק קמא דכלים ומתוך סוגיא דפרק העור והרוטב (דף קכד:) הוה משמע דבמילתא אחריתי פליגי גבי הא דאמר עולא שני הנאי זיתים שתחבן בקיסם אפי' הוליך והביא כל היום כולו טהור מאי טעמא דכתיב נישא וקרינן נושא בעינן נושא והוא דנישא ואמרינן כתנאי אחד הנוגע ואחד המסיט רבי אליעזר אומר אף הנושא אטו נושא לאו מסיט הוא אלא לאו הכי קאמר אחד הנוגע ואחד המסיט בלא נישא ואתא ר' אליעזר למימר והוא דנישא ומאי אף אימא והוא דנישא ולכאורה היינו פלוגתא דר' אליעזר ורבנן דמתניתין דמייתי התם אבל אי אפשר לומר כן דקרא דעולא גבי נבילה כתיב והכא פליגי בזובו של זב ושכבת זרעו ומימי רגליו דלא שייך בהו והוא דנישא דכמים בעלמא הם ועוד דמטמו בכל שהוא כדתנן בפרק יוצא דופן (דף מ') אלא היינו פלוגתא דלעיל דפליגי גבי נבילה והא דקשיא ליה אטו נושא לאו מסיט הוא ולא קאמר דפליגי גבי נבילה בנושא ולא מסיט כדפליגי הכא משום דהכא איכא טעמא דמוקי אותם לרבות דמה לטומאה ולא למעט ממשא כדפרישית בפ"ק דכלים אבל גבי נבילה פשיטא ליה דמהוא טעמא דממעטי רבנן נושא בלא מסיט ממעט ליה נמי רבי אליעזר משום הכי פריך אטו אף הנושא דקאמר ר' אליעזר לאו מסיט הוא וכי יטמא נושא בלא מסיט ומסיק כן הוא דנישא קאמר למעוטי שני הנאי זיתים של נבילה שתחבן בקיסם : ח ט הנושא את המרכב. כתיב כבוס בגדי' ולא בנוגע ואין נוגע אלא ראשון בעלמא. הנושא את הנבילה היינו מסיט כדתנן לעיל דנושא בלא מסיט טהור ונוגע נמי בנבילה אע"פ שהוא טמא כיון דלא מטמא בגדים כדתנן בפ"ק דכלים אין מטמא שנים ופוסל אחד דראשון בעלמא הוא ומטמא אחד ופוסל אחד : מי חטאת שיש בהם כדי הזייה . מטמאין בגדים במשא אבל לא במגע כדתנן בפ"ק דכלים : והיא בבית הבליעה . כל זמן שהיא בבית הבליעה מטמאה בגדים וכיון דמטמא בגדים מטמא שנים ופוסל אחד כדפרישית בכולהו: הכניס ראשו לאויר התנור טהור. הוה מצי למיתני נגע בתנור אלא רבותא אשמועינן דאע"פ שהכניס ראשו וקיימא נבלת עוף. טהור עם בית הבליעה שלו הכל באויר התנור אפי' הכי טהור דמחמת האדם לא מיטמא דלכל המטמאין בגדים אין מטמאין אדם

א חוץ מן המסיט ר' אליעזר אומר אף הנושא ב כל הנושא ונישא על גבי המת טהור ג חוץ מן המאהיל ד ואדם בזמן שהוא מסיט: ד ה מקצת טמא על הטהור ומקצת טהור על הטמא חבורי טמא על הטהור וחבורי טהור על הטמא טמא רבי שמעון אומר מקצת טמא על הטהור טמא ומקצת טהור על הטמא טהור: ה ו הטמא על מקצת משכב והטהור על מקצת משכב טמא מקצת טמא על משכב ומקצת טהור על המשכב טהור נמצאת טומאה נכנסת לו ויוצאת ממנו במיעוטו א) ז ככר של תרומה שהוא נתון על גבי משכב והנייר בנתים בין מלמעלן בין מלמטן טהור ח וכן באבן המנוגעת טהור רבי שמעון מטמא בזו: ו הנוגע ט בזב ובזבה בנדה וביולדת י ובמצורע במשכב ובמושב מטמא ב' ופוסל אחד פירש מטמא אחד ופוסל אחד אחד הנוגע ואחד המסיט ואחד הנושא ואחד הנישא: ז כ הנוגע בזובו של זב ל וברוקו בשכבת זרעו במימי רגליו מ ובדם הנדה מטמא שנים ופוסל אחד פירש מטמא אחד ופוסל א' אחד הנוגע ואחד המסיט ר' אליעזר אומר אף הנושא: ח נ הנושא את המרכב והנישא עליו והמסיטו מטמא ב' ופוסל א' פירש מטמא אחד ופוסל אחד ס הנושא את הנבלה ע ואת מי חטאת שיש בהם כדי הזייה מטמא שנים ופוסל אחד פירש מטמא אחד ופוסל אחד: ט פ האוכל מנבלת עוף טהור והיא בבית הבליעה מטמא שנים ופוסל אחד הכניס ראשו לאויר התנור טהור וטהור התנור הקיאה

א) [במשנ"מ הגירסא וכן]

אמר כי כל מה שיהיה ג"כ על הנבילה או תהיה הנבילה עליו הרי הוא טהור אלא המסיט אמנם כשתהיה הנבלה מלמעלה הוא יטמא על כל פנים רוצה לומר האדם לפי שהנבילה מטמא במשא כמו שבארנו בראשון של כלים ואמנם דברו כשהיה האדם מלמעלה והנבילה מלמטה שהוא לא יטמא אלא בהיסט רוצה לומר אם הניע הנבילה בעת היותו נישא עליה לפי שהנבלה מטמאה בהיסט כמו שבארנו שם רוצה לומר כי הטהור כשהסיט את הנבילה ואע"פ שלא נגע נטמא-ואמר ר"א אף הנושא כבר ביאר לנו הש"ס (חולין קכד:) ותקנו ואמרו כי ר"ל והוא שנושא ר"ל כי המסיט לא יטמא אלא אם היה נושא לא שתהיה מתחתיו והוא אמרם אימא והוא דנישא ואין הלכה כר' אליעזר ואח"כ אמר כי כל הנושא ונישא על גבי המת טהור חוץ מן המאהיל שכל מה שמאהיל על המת או יאהיל המת עליו יטמא ע"פ התנאים הנזכרים באהלות (פ"ג) וכן האדם כי הוא כשנשא המת עליו הרי הוא טמא לפי שהמת מטמא במשא אמנם כשהיה האדם נישא על גבי המת ולא יהיה מאהיל וזה כשיהיה ביניהם חלילת הדבר המאהיל אז לא יטמא אלא אם הסיט לפי שכל מה שיטמא במשא כשהסיטו הטהור נטמא כמו שבארנו בראשון של כלים : ד כבר נקדם בפרק הזה כי האדם כשיהיה נישא על גבי הזב או הזב נישא על גביו טמא ואמר בכאן כי כשיהיה הטהור נושא מקלת הזב או היה הזב נושא מקלת הטהור שהוא טמא לפי שלא נצטרך שינשא או ישא הרוב אלא במשכב לבד לא באדם כמו שנתבאר ור"ש אומר כי אפי' באדם כשהטמא נושא את הטהור צריך שישא רובו ואז יטמא אותו וכן נתבאר בתוספתא וחבורי טמא וחבורי טהור כגון השיער והצפרנים ולשון התוספתא(פ"ה)ואלו הן[חיבורין]השינים והצפרנים והשיער שלהן ואלו הן מקלתן ראשי אצבעות ידים ורגלים ר"ל ואפילו ראשי אצבעות הן מקלת וכבר נקדם לך אמרו אצבעו של זב תחת הנדבך והטהור מלמעלן מטמא שנים ופוסל אחד ואין הלכה כר"ש : ה כבר קדם לנו כי אשר יטמא משכב ומרכב לא יטמא אותו עד שינשא רובו עליו וכן האיש הטהור כשנישא על גבי משכב טמא לא יטמא עד שינשא רובו ואז יטמא אמר יתעלה (ויקרא טו) באדם אשר ישב על משכב הזב ואם על המשכב הוא ובא הפירוש הוא עד שינשא רובו עליו ודע כי אנחנו לא נחוש על רוב המשכב ומיעוטו אמנם על רוב הנישא ואפילו היה על מיעוט המשכב הוא מטמא אותו ומטמא ממנו ולשון סיפרא או על הכלי אשר היא יושבת עליו או על מקלתו והנה יהיה ביאור המשנה כך רוב הטמא על קלת המשכב ורוב הטהור על מקלתו נטמא הטהור נמלא טומאה נכנסת למשכב ויוצא ממנו במיעוטו לפי שמקלתו נטמא וטימא זולתו ונייר בלשון ערבי באג"ד והודיענו כי אפילו אוכלים של תרומה לא יטמאו בהיותם על גבי משכב ואפילו היה החולץ ביניהם דק ביותר על העיקר הנקדם והוא אמרו כל הנושא ונישא על גבי המשכב טהור חוץ מן האדם ואין הלכה כר' שמעון אשר אמר כי אבן המנוגעת לפי שהיא מקומה טמא כמו שביארנו בנגעים שהיא מטמאה את התרומה בהיותה עליה ואע"פ שלא תגע : ו כבר בארנו בראשון של כלים כי אלו האבות הנמנים הנוגע בהן או נושאן מטמא בגדים בשעת מגעו או בשעת נשיאתו וכן בארנו כי כל שיטמא במשא יטמא בהיסט וכן נתבאר כי אדם טהור הנישא על גבי הזב או על גבי משכבו מטמא שנים ופוסל אחד והדבר כולו מבואר וכבר בארנו פעמים כי דין הזב והזבה והנדה והיולדת בטומאת משכב ומושב ושאר דברים אשר יטמאו אותן שוה וכן המצורע והנדה ולשון סיפרא בפירוש אמרו ית' זאת תורת הזב וגו' והדוה בנדתה והזב את זובו לזכר ולנקבה אמרו לזכר לרבות את המצורע ולנקבה לרבות את היולדת: ז אלה הנמנין כולן הן מאבות הטומאה והנוגע בהן או נושאן מטמא בגדים כמו שבארנו בראשון של כלים ודברי רבי אליעזר אף הנושא ר"ל כי המסיט צריך שיהיה נושא ואז יטמא ב' ויפסול א' כמו שביאר הש"ס (חולין דף קכד:) ואין הלכה כר' אליעזר : ח זה כולו מבואר כשאתה זוכר מה שקדם בפרק הראשון של כלים והבנת הכלל אשר אמר ר' יהושע בתחלת הפרק הזה וזה כי הנבלה ומי חטאת שיש בהן כדי הזייה והמרכב כל אחד מהן מטמא במשא לטומאת בגדים כמו שבארנו שם : ט כבר בארנו בתחלת הסדר הזה ובתחלת מסכת טהרות כי בולע נבלת עוף טהור מטמא בגדים בשעת בליעתו והוא אז כמי שנגע באב מאבות טומאות דאורייתא וכאשר הקיאה אחר שבלעה או בלע אותה אחר שנכנסת באסטומכא יהיה כמו שפירש ממטמאיו ויחזור ראשון לטומאה ולא יטמא בגדים אז וכל זמן שלא תכנס בבית בליעתו אלא שהיא בפיו הוא טהור וכבר זכרנו ראיות זה כולו ואח"כ אמר כי כשלוקח נבלת העוף הטהור בפיו והכניס ראשו לאויר התנור כי האדם ההוא טהור כל זמן שלא יבלענו כי לא נאמר בהיותה נסתרת ונכנסת ומתחבאת בתוך אויר התנור תהיה כמו בלועה ואמרו וטהור התנור ר"ל כי התנור טהור ואפילו אם בלעה וראשו בתוך אויר התנור ולא נאמר כיון שהתנור מטמא מאוירו וזאת מטמאה אדם בתוך בית הבליעה שהיא גם כן תטמא התנור לפי שנכנסה באוירו בשעת הבליעה וכבר בארנו בפתיחה כי בולע נבלת עוף הטהור אינו מטמא אדם וכלי חרס בשעת הבליעה כמו שביאר ר' יהושע בכלל הקודם והתנור מכלל כלי חרס כמו שבארנו במקומות

מכלים

הגהות הגר"א

פירוש הרא"ש

א) [פסחים סז: יומא ו.] ב) שבת יג: ג) פסחים יט:

אדם וכלי חרס כדתנן בריש פירקין ומחמת נבלת העוף לא מיטמאה דאין לה טומאה אלא לאדם בבית בליעה: הקיאה או בלעה' היינו פירש דמשירדה לבטן אין לה טומאה · וכשהיא בתוך פיו אין לה טומאה דלא יאכל כתיב (ויקרא כב) דהיינו שעת אכילה בבית בליעה: תני"א בתוספתא [פ"ה] הנוגע בגמר נבילה ובנימי מרכב ובמי חטאת שיש בהן כדי הזייה מטמא שנים ופוסל אחד שאי [illegible] ובעץ של מרכב ובמי חטאת שאין בהן כדי הזייה מטמא אחד ופוסל אחד: י ובנבילה ובמרכב. במשא דוקא מטמאין בגדים ולא במגע לפיכך אדם הנוגע בהן אע"פ שלא פירש אינו אלא ראשון ומטמא אחד ופוסל אחד: כל הנוגע. כגון אוכלים וכלים דאפילו באותם שאדם הנוגע בהן מטמא שנים ופוסל אחד כלים הנוגעים בהן מטמאין א' ופוסלין א' חוץ מאדם דיש מהם דאם נגע בהם או נישא דמטמא שנים ופוסל אחד כי הני דאמרן לעיל אבל פירש אפילו אדם בכולהו כיון דפירש מטמא אחד ופוסל אחד: יא בעל קרי כמגע שרץ · אין משנה זו שוה דרישא לטומאתן וסיפא למחנותן כדאיתא בפסחים בפרק אלו דברים (דף סז:) דבעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות ושרץ שרי במחנה לויה ואפילו מת עצמו אלא לטומאתן איירי ולאו משום טומאת ערב אילטריך דהאי טומאת ערב כתיב ביה והאי טומאת ערב כתיב ביה אלא הא קמ"ל דמה שרץ א)מטמא אף בעל קרי מטמא באונס: ובועל נדה כטמא מת. לאו לטומאתן איירי דהא מילתא דפשיטא היא דהאי טומאת שבעה כתיב ביה והאי טומאת שבעה כתיב ביה אלא למחנותם אילטריך דסד"א ותהי נדתה עליו כתיב ביה דמשתלח חוץ לשתי מחנות כנדה קמ"ל דהוי כמת ואין משתלח אלא חוץ למחנה אחת ובפ"ק דיומא(דף ו.)רוצה לדקדק מכאן דבועל נדה שבילתו ביום ולא בלילה כנדה דקאמרי' התם בועל נדה כטמא מת מאי לאו לטבילה לא לטומאה ופריך לטומאה בהדיא כתיב בהו האי טומאת שבעה והאי טומאת שבעה ומשני סיפא אילטריך ליה אלא שחמור ממנו בועל נדה והוא הדין דהוה מצי לשנויי הכי כבפסחים: שחמור ממנו בועל נדה. טמא מת נמי חמור ממנו לענין הזאה כדתנן בפרק קמא דכלים: לטומאה קלה · מקרא דרשינן ליה בפרק בנות כותים (דף לג:) : תני"א בתוספתא [פ"ה] הנוגע בבועל נדה ובעבודת כוכבים מטמא אחד ופוסל אחד בין אדם בין כלים פירש מטמא אחד ופוסל אחד עבודת כוכבים כשרץ ומשמשיה כשרץ רבי עקיבא אומר כנדה ומשמשיה[א]כנדה שנאמר(ישעיה ל)תזרם כמו דוה מה נדה מטמאה במשא אף עבודת כוכבים מטמאה במשא הכניס ראשו ורובו לתוך עבודת כוכבים טמא כלי חרס שהכניס אוירו לבית עבודת כוכבים טמא הספסלין והקתדראות שהכניס רובן לבית עבודת כוכבים טמאין יין שראה [ב] את העובד כוכבים מנסכו אם יש בו כזית מטמא טומאה חמורה ואם לאו אינו מטמא אלא טומאת משקין בלבד האוכל מנבלת עוף טהור מן העצמות מן הגידין מן השלל של ביצים מן הדם ובשר מן החי טהור מן האשכול של ביצים מן הקורקבנין מן בני מעיין המחה את החלב וגמעו טמא כרכה בחזרת ובלעה טמא בסיב ובלעה טהור הקיאה והיא בבית הבליעה מטמא אחד ופוסל אחד הקיאה וחזר ובלעה והיא בבית הבליעה מטמא שנים ופוסל אחד אם אין בה כזית טהור מכלום נפל לפור ואכלה אם יש בה כזית טמא ואם לאו טהור נבלת בהמה בפניו ובפיו טמא ואבית הבליעה טהור נבלת עוף בפניו ובתוך פיו טהור אבית הבליעה טמא נמצא אתה אומר מקום שזו מטמאה זו מטהרת מקום שזו מטהרת זו מטמאה. פי' בין אדם בין כלים שנגעו בבועל נדה או בעבודת כוכבים. עבודת כוכבים כשרץ פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן במסכת שבת בפרק אמר רבי עקיבא (דף פב:). הכניס ראשו ורובו לבית עבודת כוכבים טמא לאו משום עבודת כוכבים דאינה מטמאה באהל כדאמרי' בפרק אמר ר' עקיבא (דף פג:) אלא היינו טעמא דאי אפשר דליכא תקרובת כדאמרינן בשלהי כל הצלמים (דף מח:) גבי לא יעבור תחתיו וכר' יהודה בן בתירא דאמר תקרובת עבודת כוכבים מטמאה באהל ואע"ג דילפינן לה מדאתקש למת דכתיב (תהלים קו) ויאכלו זבחי מתים מכל מקום לא הוי כמת ממש דאם הכניס אפילו אצבעו באהל המת טמא ובעבודת כוכבים עד שיכניס ראשו ורובו ויש לדקדק מכאן דטומאת תקרובת דרבנן ובפרק קמא דחולין (דף יג:) הארכנו בדברים. יין שראה את העובד כוכבים כלומר ישראל שראה את העובד כוכבים מנסך יין לעבודת כוכבים. מן השלל של ביצים בפ"ק דמסכת ביצה (דף ז.) מפרש לה. המחה את החלב וגמעו טמא בפרק העור והרוטב (דף קכ.) אמרינן באור טמא בחמה טהור. כרכה בחזרת יש שם אכילה עליה אבל כרכה בסיב אין זו דרך אכילה ואכילה כתיב בה וכשהקיאה אע"פ שנתעכבה בבית הבליעה לא קרינן ביה והאוכל אבל הקיאה לגמרי וחזר ובלעה ונתעכבה בבית הבליעה אכילה הויא. אין בה כזית טהור כדאמרינן בשלהי גיד הנשה (דף קג.) גבי אבר מן החי דצריך כזית משום דאכילה כתיב ביה. אבית הבליעה טהור לרבא דאמר בפרק יוצא דופן (דף מב:) מקום נבלת עוף טהור בית הסתרים הוי ומטמא במשא צריך לאוקמה בשתחבה לו חבירו בבית הבליעה ולא זז ממקומו דנבילה לא מטמא במשא אלא א"כ הסיט והכא מגע ליכא דבית הסתרים לא מטמא במגע ומשום משא ליכא דלא הסיט משום הכי טהור. נמצאת אתה אומר מקום שזו מטמאה זו מטהרת בפ"ק דחולין (דף יט:) גבי נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה הוה מצי למתני טמא בנבלת בהמה טהור בנבלת עוף טהור טמא בנבלת עוף טהור טהור בנבלת בהמה אלא תנא ושייר ושייר נמי מילי טובא דמתניא בתוספתא דחולין: יב האוכל אוכל ראשון. בפרק קמא דשבת (דף יד:) אמרינן דרבי יהושע היא דאי רבי אליעזר האמר האוכל אוכל ראשון ראשון והתם מפרש מאי טעמא גזור בכל הני דפסלי בתרומה:

סליק פירקא וסליקא לה מסכת זבים

א) [נ"ל מטמא באונס]

הקיאה או בלעה מטמא אחד ופוסל אחד וכשהיא בתוך פיו עד שלא יבלענה טהור: י הנוגע בשרץ ובשכבת זרע ובטמא מת ובמצורע בימי ספרו ובמי חטאת שאין בהם כדי הזיה ובנבלה ובמרכב מטמא אחד ופוסל אחד זה הכלל כל הנוגע באחד מכל אבות הטומאות שבתורה מטמא אחד ופוסל אחד חוץ מן האדם פירש מטמא אחד ופוסל אחד: יא בעל קרי כמגע שרץ ובועל נדה כטמא מת אלא שחמור ממנו בועל נדה שהוא מטמא משכב ומושב טומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין: יב ג) אלו פוסלין את התרומה האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני והשותה משקין טמאין והבא ראשו ורובו במים שאובין והטהור שנפלו על ראשו ועל רובו שלשת לוגין מים שאובין ג) והספר והידים וטבול יום והאוכלים והכלים שנטמאו במשקין:

סליקא לה מסכת זבים

מכלים: י כבר בארנו בראשון של כלים ראיית כל אב מאבות אלו הנימנין בכאן שהוא מטמא במגע ושהנוגע אינו מטמא בגדים בשעת מגעו וע"כ הוא מטמא אחד ופוסל א' ואפי' בשעת מגעו לפי מה שקבענו בהלכה השניה מן הפרק הזה ואמנם אמרו כי כל נוגע באב מאבות הטומאות שבתורה כשפירש מטמא א' ופיסל א' והוא כלל שלם כולל לכל אב הטומאה כי הדבר אשר נגע בו בין אדם בין כלים בין אוכלין כשפירש יהיה ראשון והוא יטמא השני והשני יפסול השלישי כמו שבארנו בטהרות וזכרנו בכאן ואמנם אמרו כי בשעת מגעו ג"כ שהוא (מטמא) ופיסל אחד חוץ מאדם ביאור זה שכלל מה שאספר לך וזה כי הוא אומר כי כל נוגע באחד משאר אבות הטומאות שבתורה הוא מטמא אחד ופוסל אחד ואפילו בשעת מגעו כי אשר הטמא ב' ויפסול אחד בשעת מגעו כבר קדם מניינם ומספרם ואין שם [...]לתן ואמנם אמרו חוץ מן האדם לפי שהמת ג) הוא כשאר אבות טומאות ונוגע מטמא ב' ופוסל אחד בין בשעת מגעו בין לאחר פרישתו לפי שהוא אב הטומאה והוא לא זכרו בכלל אשר מנה שהן מטמאין ב' ופוסלים אחד ועל כן שנאו בכאן ודע כי שורף פרה ופרים ומשלח שעיר מטמאין בגדים כמו שבארנו בפתיחה אמנם זה אינן מטמאין ב' ופוסלין אחד אבל מטמאין אחד ופוסלין אחד כמו כל ראשון לטומאה ואל תחשוב כי זה ג) שזכר הכלל אשר אמר ר' יהושע לפי שהוא מבואר ואמר כל המטמא בגדים בשעת מגעו ולא אמר כל המטמא בגדים [...]רידא ואלה לא במגע יטמאו בגדים אבל בהתעסקם עסק מיוחד והבן זה: יא שכבת זרע מאבות הטומאות ושרץ מאבות הטומאות ואני מודיעך שהרואה קרי או נוגע בשכבת זרע שוה כי אמנם הוא ראשון לטומאה כמו נוגע בשרץ כמו שביארנו בהחלת כלים הראיה היות משכב בועל נדה מטמא אוכלין ומשקין בלבד ולא יטמא לא אדם ולא כלים וכבר ביארנו שהמת עצמו לא יטמא משכב ומושב לא טומאה קלה ולא טומאה חמורה ולשון ספרא אשר ישב עליו הזב לא טמא מת: יב אלה הנמנים כאן הם פוסלים את התרומה מדרבנן והם מכלל י"ח דבר שגזרו כמו שזכרנו בתחלת שבת (דף יג:) אלא טבול יום לבדו כי הוא אינו מי"ח דבר שגזרו לפי שטבול יום הוא טמא מן התורה כמו שאמר יתעלה (ויקרא יא) במים יובא וטמא עד הערב והוא במדרגת שני לטומאה וכאשר יגע בתרומה פסלה וכן ביאר הש"ס שהוא מן התורה ואמנם השאר כולן הן מדרבנן כי אוכל אוכל ראשון ואוכל שני גזרו עליו שיפסול את התרומה כשיגע בו מיראתנו שמא יאכל אוכל ראשון או שני וישתה עליו משקה תרומה ויטמא אותו משקה באוכל טמא שבפיו ותהיה תרומה טמאה אשר ראוי לשורפה וגזרו על כל שותה משקין טמאין מן הסבה הזאת נופה גזירה שמא יחבר בפיו ביט ובין אוכלין של תרומה ויטמא את התרומה כמו שבארנו בעקרים הגדולים אשר הקדמנו לסדר הזה. והבא ראשו ורובו במים שאובים גזרו עליו גם כן שהוא טמא ופוסל את התרומה לפי שהיו טבולי יום בזמן ההוא טובלין במי מערות וכיוצא בהן והן מים מזוהמין סרוחים כבר נבאשו וזה אינו פוסל המקוה והיו רוחצים אחר כך במים שאובים משום נקיון ונתמיד הדבר הרבה עד ששבו ההמון לחשוב כי המים שאובין אשר היו רוחצין בהן באחרונה הן העיקר והן אשר מטהרין והיו מקילין במי מקוה משום זוהמתו ולא היו מתכוונים בו טבילה לשמה ועל כן גזרו שכל הבא ראשו ורובו במים שאובין אחר הטבילה שיהיה נשאר בטומאתו ויפסל את התרומה עד שיתכוין למי מקוה וידע כי הן המטהרין ולקיום זה הענין וחיזוקו הפליגו בזה ואמרו כי אפי' האיש הטהור אשר אין טומאה עליו ואינו צריך טבילה כשנפלו על ראשו ועל רובו ג' לוגין מים שאובים הוא פוסל את התרומה כמו טבול יום בעבור הסיבה אשר זכרנו והוא כדי שלא ירחוץ במים שאובין אחר הטבילה. והיו ג"כ בזמן ההוא נותנין התרומה בצד ספרי תורות ואומרים זה קודש וזה קודש והיו באין עכברים לאכול את התרומה ומפסידים הספרים ועל כן גזרו על כתבי הקדש כולן שפוסלין את התרומה כשיגעו בה. וגזרו על הידים שהן פוסלין את התרומה וכל מי שנגע בתרומה בידיו פסלה ואע"פ שלא ידע שיש בידו טומאה עד שיטול ידיו לשם תרומה וישמור אותם והטעם בזה מפני שהידים עסקניות ואפשר שנטמאו ידיו והוא לא ידע. וכבר בארנו בפתיחת הסדר כי משקין טמאין הן תחלה לעולם ואפילו נטמאו בשני שהאוכלין כשנטמאו במשקין טמאין חוזרין שני וכל שני פוסל את התרומה כמו שבארנו ואין בזה גזירה ואמנם ר"ל בכאן באמרו האוכלין שנטמאו במשקין משקין שנטמאו מחמת הידים ובזה היתה הגזירה כי אף על פי שאלו המשקין הן טומאתן קלה כיון שלא נטמאו מחמת השרץ רוצה לומר שלא נשנו בטומאתן לאב כמו שבארנו שם אפילו הכי מטמאין אוכלין ומחזירין אותן שני לתרומה בלבד לא לחולין וכן אמרו (שבת דף יד:) גזירה משקין הבאין מחמת ידים משום משקין הבאין מחמת השרץ ואמרו ג"כ והכלים שנטמאו במשקין הן המשקין שנטמאו מחמת השרץ או שאר אבות הטומאה ומן התורה אין המשקין מטמאין כלים כמו שבארנו בפתיחה אבל מדרבנן גזרו שיטמאו כלים ושיהו אותן כלים שניים כשנגעו בתרומה נפסלת וזה הגזירה משום משקה הזב אשר מטמא כלים מן התורה שנאמר וכי ירוק הזב בטהור ואמרו בקבלה(שם) מה שביד הטהור טמאתי לך בין אוכלין בין כלים בין משקין וע"כ גזרו על כל משקין טמאין שיטמאו כלים משום משקה הזב אשר הוא אב כמו שבארנו בפתיחה: סליק מסכת זבים

א) נ"ל אחד ב) נ"ל אינו ג) נ"ל סותר

לפ"ל בריש פרקין כלים הנוגעים בזב וזבה ונדה ויולדת ומצורע ובמשכב ומושב מטמאים שנים ופוסל א' וכו' בזובו של זב ורוקו ובשכבת זרעו ובמימי רגליו ובדם הנדה מטמאים שנים ופוסל אחד ופירש דהא דמטמאים (פירוש) בזב ובזבה שנים היינו דוקא אוכלין דחשיבי הכלים כאב הטומאה בשעת מגען לענין אוכלים. אבל לא לטומאת כלי פירוש שאין כלי מטמא כלי דתניא בת"כ ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו איש הנוגע במשכב מטמא בגדים [...] במשכב מטמא בגדים ועוד דזה הכלל משמע דקאי אהני אבות דקא חשיב בהך בבא ולא אאבות שמטמאים בגדים בשעת מגען והרמב"ם פי' דקאי אהנך דסליק מיניה דמתחלה פירש לעיל דמטמאים שנים ופוסל א' והדר תני אות[ן] בגדים בשעת מגען שמטמאים א' ופוסלין א' וחזר ועשה מהם כלל לפי שרצה להוציא מכלל אבות הטומאה אדם שמת שהוא מאבי אבות והנוגע בו מטמא שנים ופוסל א' בין בשעת מגעו בין לאחר פרישתו והוא לא הוזכר למעלה בכלל [...] ופוסלים א' ולכך הוזכר בכאן פירוש שמטמא א' קאי אכל אבות הטומאה דרישא (ר"מ· ודע שטורף פרה ופרים ומשלח את השעיר מטמאים בגדים כמו שביארנו בהקדמה אבל אינם מטמאים שנים ופוסל א' כמו כל ראשון [...] חולק על כלל ר' יהושע שהוא אמר כל המטמא בגדים בשעת מגעו ולא אמר כל המטמא בגדים בלבד ואלו אינם מטמאים בגדים בשביל מגעם אלא בשביל התעסקם בדבר ידוע): יא בעל קרי וכו' פי' בעל קרי כמגע שרץ [...] אלו דברים דרישא לטומאתם וסיפא למחנותם דבעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות ושרץ שרי במחנה לויה ואפי' מת עצמו אלא לטומאתם מיירי ולא משום טומאת ערב איצטריך דבתרווייהו טומאת ערב כתיב. אלא הא קמ"ל דמה [...] באונס אף בעל קרי מטמא באונס: ובועל נדה כטמא מת· לאו לטומאתן מיירי דהא מילתא דפשיטא היא דהא טומאת ז' כתיב ביה אלא למחנותן איצטריך סד"א ותהי נדתה עליו כתיב וישתלח חוץ לשתי מחנות כמותה [...] מת ואינו משתלח אלא חוץ למחנה אחת: אלא שחמור ממנו בועל נדה· גם טמא מת חמור מבועל נדה שטעון הזאה שלישי ושביעי· (ר"מ מת אינו מטמא משכב ומושב לא טומאה קלה ולא טומאה חמורה וכ"ש טמא מת דתני[א] עליו הזב יטמא ולא טמא מת): יב אלו פוסלים את התרומה וכו'· פירוש אלו פוסלים כל אלו מי"ח דבר שגזרו לבד מטבול יום דהוי דאורייתא (כתוב בגליון וז"ל ר"מ· טבול יום מדאורייתא דכתיב במים יובא וטמא עד [הערב] [...] כמו שני לטומאה וכבר בארנו בהקדמה דמשקים טמאים לעולם תחלה ואפילו נטמאו בשני והאוכלים שנטמאו במשקים טמאים *)גזרו שנייה וכל שני פוסל את התרומה)· ומפרש טעמייהו בפ"ק דשבת אוכל אוכל ראשון ואוכל [...] שיפסלו את התרומה במגע משום דלפעמים אוכל אוכלים טמאים וישתה משקה תרומה בעוד שהמאכל בפיו ויטמא התרומה וקא שתי תרומה טמאה וכן שותה משקים טמאים חששו שמא בעוד המשקה בפיו יתן אוכלי תרומה לתוך [פיו] [...] ורובו במים שאובים· כי בא"י רוב טבילתן היו במי מערות סרוחים והיו שופכים עליהם שלשת לוגין מים שאובים להעביר סרחון המים מעליהם עד שנדמה בעיניהם שעיקר הטהרה היתה באותן מים שאובים וחששו חכמים שמא [...] כי יהיו סבורים ליטהר באותן מים שאובים ולכך גזרו שיטמאו את גופו לתרומה והוסיפו לגזור בטהור שנפלו על ראשו ורובו שלשה לוגין מים שאובים משום דאי לאו הא לא קיימא הא: והספר· לפי שהיו מצניעים אוכלי תרו[מה] [...] כי היו אומרים זה קודש וזה קודש והיו עכברים מקלקלים הספרים ולכך גזרו עליהם שיפסלו התרומה: והידים· לפי שהידים עסקניות הם ונוגעות בדבר מטונף והתרומה נמאסת ולכך אמרו שסתם ידים פוסלות את הת[רומה] (ר"מ דווקא לתרומה אבל לא לחולין הבאים מחמת ידים): והאוכלים והכלים שנטמאו במשקים· באוכלים שנטמאו במשקים גזרו אטו משקין הבאים מחמת שרץ ובכלים שנטמאו במשקין הבאים מחמת שרץ גזרה אטו מש[קה] [...] משאר אבות הטומאה· (ר"מ דמשקה הזב מטמא כלים מדאורייתא דכתיב וכי יורק הזב בטהור מה שביד הטהור טמאתי לך בין אוכלים בין כלים בין משקים): הדרן עלך מסכת זבים

*) נ"ל חוזרין שני

א המכנס חלות. מלשון (במדבר טו) ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה והיא חלה שהופרשה מן העיסה וטבול יום פוסלה ואם יש לכהן כמה חלות שאינן אשויות ונתנם זו על זו ואין דעתו להניחם כך לעשותם ככר אחד אלא ע"מ להפרישם ולהבדילם זו מזו ואחרי כן הניחן : ונשכו. שדבקו זו בזו כדתניא בתוספתא דטהרות אי זהו הנושך שתולש ממנו משהו: ב"ש אומרים חיבור בטבול יום· ואם נגע באחת מהן כנוגע בכולן: וב"ה אומרים אינו חיבור · ואותה שנגע בה פסולה והשאר טהורות: מקרצות. מלשון (ירמיה מו) קרץ מצפון חתיכת עיסה קטנה שנחתכה מעיסה גדולה כדתניא בתוספתא דטהרות (פ"א) הקורץ מקרצת מן העיסה וכל הני שחשיב הכא

פרק ראשון

א המכנס חלות על מנת להפריש ונשכו ב"ש אומרים חבור בטבול יום ב"ה אומרים [א]אינו חבור מקרצות נושכות זו בזו וככרות נושכות זו בזו האופה חמיטה ע"ג חמיטה עד שלא קרמו בתנור וקולית שלמים המחולחלת ורתיחת גריסין של פול ראשונה ורתיחת יין חדש ר' יהודה אומר אף של אורז ב"ש אומרים חבור בטבול יום וב"ה אומרים [ב]אינו חבור ומודים בשאר כל הטומאות בין קלות בין חמורות : ב [ג]המכנס חלות על מנת שלא להפריש האופה חמיטה על גבי חמיטה שקרמו בתנור וקולית שלמים שאינה מחולחלת ורתיחת גריסין של פול שניה ורתיחת יין ישן ושל שמן לעולם ושל עדשים ר' יהודה אומר א) של טופח טמאין בטבול יום ואין צריך לומר בכל הטומאות: ג [ד]מסמר שאחר הככר וגרגר מלח קטן והרחור פחות מכאצבע רבי יוסי אומר כל שהוא נאכל עליו טמאין בטבול יום ואין צריך לומר בכל הטומאות : ד [ה]הצרור שבככר וגרגר מלח גדול והתורמוס והחרחור יתר מכאצבע רבי יוסי אומר כל שאינו נאכל עמו טהורין באב הטומאה וא"צ לומר בטבול יום : ה [ו]השעורה והכוסמת בזמן שאינן קלופים התיאה והחלתית והאלום ר' יהודה אומר אף אפונים שחורין טהורין באב הטומאה ואין צריך לומר בטבול יום דברי ר"מ וחכ"א [ז]טהורין בטבול יום וטמאין בכל הטומאות [ח]השעורה והכוסמת בזמן שהן קלופים והחטה בין שהיא קלופה בין שאינה קלופה הקצח והשמשום והפלפל ר' יהודה אומר אף אפונים לבנים טמאים בטבול יום וא"צ לומר בכל הטומאות :

פרק שני

א ג) משקה [ט]טבול יום כמשקים שהוא נוגע בהן אלו ואלו אינן מטמאין ושאר

א כבר בארנו פעמים כי טבול יום פוסל את התרומה בין אם היו אוכלין של תרומה או משקין של תרומה פוסל ואינו מטמא וכבר בארנו בטהרות(פ"ג) כי דין חלה ותרומה אחד לענין הטומאה ודע זה אמר כי המקבץ חלות קלתן על קלתן ותהיה כונתו להפרידן אחר כן אמנם קבצן לכונה בחלה ההוא ודבקו העוגות קלתן בקלתן ונגע טבול יום באחד מהן אומרים ב"ש שהוא פוסל את הכל וכן הדין במקרצות ובככרין וחמיטה על גבי חמיטה וכבר ביארנו בטהרות (פ"א) מקרצות מחותכות עיסה דומה ללחם שאופים פעמים לספינה וחמיטה עוגה רקיקה . עד שלא קרמו קודם שיהוה לה קליפה אבל נדבקה אחת אל אחת בתוך העיסה וזה בלי ספק אינו בכונתו לפי שהוא מפסיד צורתו ותבנית הלחם משתנה : וקולית (המת) . היא גלגלת הראש וכנה הקלף אשר יתהוה במים כשיכנס בהן האויר בגלגלת ואמרו קולית המים המחולחלת ר"ל שיהיה תוכה ריקם וקלוותיה מחוברות בלחם של תרומה וכן רתיחת תבשיל פולין הרתיחה הראשונה ורתיחת היין אשר זמנו קרוב לדריכתו ב"ש סוברין כי אלה כולן חבור בטבול יום ושאם נגע טבול יום בקלה קלף ההוא פסל היין או הלחם וכן אם נגע באחד המקרצות או החמיטות או הככרות פסל הכל וב"ה אומרים כי לא פסל אלא במה שנגע בלבד ואלו *הכלים אינן חבור והכל מודים כי אלו כולן חבור בשאר טומאות בין קלות בין חמורות אמנם חלקו בטבול יום לפי שכבר טהור ואינו חסר אלא הערב השמש : ב על מנת שלא להפריד ע"מ שלא יפרידם וכן כשקיבץ הרקיקין אחר שנקרם בם קליפתם לפי שהוא מבואר כי כונתו לחברם ואמרו ושל שמן לעולם ר"ל שזה הוא אם יהיה ישן או חדש לפי שהוא מעט הרתיחה ואינו נף הרבה וכבר ביארנו טופח והוא הנקרא בלשון ערבי קרטמ"ן והוא ממין שעורין ופעולתו אצל הרופאים קרוב מפעולתן ואמר כי אלו כולן חבור בטבול יום וזהו ענין אמרו טמאים בטבול יום לפי שטבול יום אינו מטמא לשום דבר מהדברים כמו שהשרשנו בפתיחת זה הסדר אמנם יפסול בלבד ואין הלכה כרבי יהודה : ג עושים בגבי קלת העוגות מעט עיסה מבחוץ על שטח הפת : וחרחור . פירוש בחוזק החום והיובש ואמר כי כשהן אלו פחות משיעור אצבע היא כדבוק בו וחבור בטבול יום וכשנגע טבול יום באותו גרגר מלח או קלה השרוף פסל הככר ואמר רבי יוסי כי אין אנו חוששים לאורך הקלות האלו ולא לקיצורם אלא כל מה שאפשר לאכול עם אותו הפת הוא חבור בטבול יום ואין הלכה כרבי יוסי : ד בעלי בתים רושמין פתם בסימנים כדי שלא יתערב בתנור עם זולתו ורושמין אותו בגרעין פול או בגרעין תורמוס ובחרחרת חרש וכיוצא בו אמר כי אלו כולן טהורין ואפי' באב הטומאה כשנגע אב הטומאה בחרס זה או בגרעין התורמוס וכיוצא בהן לא יטמא הככר ור' יוסי עזב כונתו והפך הוראתו הנקדמת ואמר כי כל מה שאינו נאכל עם הפת אבל הפרידם אותן ממנה ואז יאכל אינו חבור ואפי' באב הטומאה ואין הלכה כר' יוסי : ה כבר קדם לך בטהרות (פ"ח) שאין מיטמא מכל המאכלים אלא מה שראוי למאכל אדם וכשהם השעורים והכוסמים

ראשון ושני ופליגא אמתני'. שאינן קלופין קאי נמי אאורז וברתיחתם איירי דלא הוי חיבור : ג מסמר שאחר הככר . בצק היוצא מן הככר כמין מסמר ויש שעושין אותו סימן ללחם: גרגיר מלח · שנדבק בככר ונתבשל עמו : חרחור . כשנשרף הלחם פחות מכאצבע סביב מלשון (תהלים סט) נחר גרוני כל הני חיבור לככר : ד תניא בתוספתא(שם) התבלין והשונית חיבור בטבול יום ואין צריך לומר בכל הטומאות רשב"ג אומר ר' מאיר היה אומר במה דברים אמורים בככרות של בעל הבית אבל בככרות של נחתום אינו טמא [ד] אלא הקצח והשום והשונית בלבד · פירוש בעל הבית לא קפיד למשקלינהו כמו נחתום . קצח ושום עושין על הלחם בארץ יון . שונית מין בושם : ה התיאה והחלתית והאלום והאפונים · כולהו מיני זרעים ושאינן קלופין קיימי וקסבר רבי מאיר דאין קליפתם חיבור דאפילו כשומר לא חשיבא לאב הטומאה וכל שכן לטבול יום ודבר תימה הוא דשומר לזרעים נפקא לן ברים העוקצין (דף קיט·) מדכתיב על כל זרע זרוע אשר יזרע כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה חטה בקליפתה ושעורין בקליפתן ומוכחא סוגיא דליכא מאן דפליג והכא קתני שעורה ורבנן נמי קשה מאי שנא טבול יום משאר טומאות הא שומר דאורייתא וטבול יום דאורייתא ועוד קשה מאידך בבא דקתני השעורה והכוסמת בזמן(שאינן) א)קלופין מה חבור שייך בהו ועוד אי תימא חלתית והאלום אשאינן קלופין קיימי הוה ליה למיהדר למתסבינהו בהדי קלופין לכך צריך לפרש דהך בבא לא איירי לענין חיבור וסבר ר' מאיר דכל הני לא מקבלי טומאה כלל שאין תורת אוכל עליהן ורבנן סברי דבטבול יום הקלו אבל בשאר טומאות גזור אע"ג דלא חזו לאכילה כולי האי וקרא דעל כל זרע מיתוקם בחטה בקליפתה דיש בה תורת אוכל ושעור' בקליפתה נקט משום שאר טומאות דרבנן דמיטמו מדרבנן ופשוט הוא :

א משקה טבול יום. כגון רוקו ומימי רגליו דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה :

א) פסחים מד. [נזיר לז:]

ב א מיי' פ"י מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ה:
ג ב מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הלכה יב:
ד ג ד מיי' שם הלכה יג:

כל הטמאין בין קלים בין חמורים המשקין היוצאין מהן כמשקים שהוא נוגע בהן אלו ואלו תחלה חוץ מן המשקה שהוא אב הטומאה: ב [א]קדרה שהיא מלאה משקין ונגע בה טבול יום אם היה משקה תרומה המשקין פסולין והקדרה טהורה ואם היה משקה חולין הכל טהור ואם היו ידיו מסואבות הכל טמא זה חומר בידים מבטבול יום וחומר בטבול יום מבידים שספק טבול יום פוסל את התרומה והידים ספקן טהור: ג א) [ב]המקפה של תרומה והשום והשמן של חולין שנגע טבול יום במקצתן פסל את כולם [ג]המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה שנגע טבול יום במקצתן לא פסל אלא במקום מגעו ואם היה השום מרובה הולכין אחר הרוב א"ר יהודה [ד]אימתי בזמן שהוא גוש [א] בקערה אבל אם היה מפוזר במדוכה

א כבר הפלגנו בביאור בהלכה הזאת ופירשנו אותה פירוש פשוט ומובן בפתיחה אשר כתבנו בסדר הזה ואינו צריך לחזרה ועיינהו: ב כבר נתבאר פעמים שטבול יום פוסל את התרומה בלבד בין אוכלין של תרומה בין משקין של תרומה וכיון שאלו המשקין פסולין בלבד הן אינם מטמאין ואפי' אוכלין כ"ש כלים לפי מה שהשרשנו בפתיחה וע"כ הקדירה טהורה ועוד יתבאר לך כי כל הידים מסואבות הן שניות וכבר נתבאר לך בשני של טהרות כי אפילו שני לטומאה כשנגע במשקה חולין טמאם וחזרו משקין טמאין וע"כ מטמאין הידים אלו למשקה חולין לפי מה שהשרשנו בפתיחה והוא ענין אמרו הכל טמא ר"ל המשקין בין אם היה משקה תרומה בין אם היה משקה חולין וכבר שב דין טבול יום בענין הזה קל יותר מדין ידים מזוהמות וכבר נתבאר ברביעי של טהרות כי מכלל ספיקות שטהרו חכמים הוא ספק הידים: ג מקפה שם התבשיל בכללו המרק והדבר המבושל במרק ודרך העם לדוך השום בשמן ויוטב בו התבשיל ואמר כי כשיהיה זה התבשיל תרומה והשום הכתוש בשמן חולין יהיה הכל חבור וכאשר נגע ואפילו בחלק מן השמן אז השמן פסל כל המקפה ואם היה כל התבשיל חולין והשום הכתוש בשמן אשר מטיבין בו התבשיל תרומה ונגע בקלת השום לא פסל אלא מקום מגעו ואם היה השום יותר מן המקפה יהיה דין הכל כדין תרומה וכאשר נגע במקלת פסל את הכל ומאמר ר' יהודה מבאר לדבר הקודם כי זה שאמרנו כי כשיהיה השום מרובה ונגע במקלתו פסל הכל דוקא אם יהיה מכונס בקערה אחר שנכתש והוא גוף אחד אבל בעת שכותש השום בעלי אם נגע אז טבול יום במקלתו לא פסל אלא מקום מגעו כיון שכונתו בשעת הכתישה לפרד החלקים ולא היה שם חבור ואמר כי כן כל מה שדרכו להכתש בדבר הלא שיקבלנו כמו שהשרשנו מכתישת השום או השמן וכיוצא בו בעת כתישתו אינו חבור ואחר כתישתו כשקיבלו במשקין ושמו גוש בקערה הוא חבור בטבול יום אבל אם היה

חולין היכי קתני אין מטמאין דמשמע הא מפסל פסלי הא טבול יום טהור לחולין דטבל ועלה אוכל במעשר ותנן בפרק תינוקת (דף עא:) בראשונה היו אומרים היושבת על דם טוהר מערה מים לפסח חזרו לומר הרי היא כמגע טמא מת לקדשים ויושבת על דם טוהר טבולת יום ארוך היא ותחלה היו אומרים מערה ולא נוגעת משום דחולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו וקא מטמיא להו והדדי ופסלי ליה לפסח ולבסוף סבר דלאו כקדש דמו כדקתני כמגע טמא מת לקדשים אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקדש ואין לחוש אם נוגעת בהן וליכא נמי לפרש דבמשקה קדש שהוא נוגע בהן קאמר דאם כן טמויי נמי מטמא כדתנן התם הרי היא כמגע טמא מת ותניא נמי בגמ' אבא שאול אומר טבול יום תחלה לקדש לטמא שנים ולפסול אחד אלא במשקה תרומה שהוא נוגע בו קאמר דטבול יום פוסל את התרומה והא דקתני אלו ואלו כלומר משקין היוצאין ממנו ומשקין דתרומה שנגע בהן אין מטמאין היינו אין מטמאין קדש אבל מפסל פסלי ליה: בין קלין בין חמורין. בפרק כסוי הדם (דף פח.) אמרינן קלין שרץ חמורין זב: תחלה. ראשון ועושין שני והשני עושה שלישי: חוץמן המשקה שהוא אב הטומאה כגון זובו של זב ומעיינותיו: ב המשקין פסולין. דעד כאן לא פליגי אבא שאול ור"מ ורבנן במעילה בפרק חטאת העוף (דף ח:) אלא לענין קדש אבל לענין תרומה כולהו מודו דמפסל פסול טמויי לא מטמא ואפילו במשקין כדקי"ל בפ"ק דפסחים (דף יד:) כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה חוץ מן הטבול יום ולפיכך קדירה טהורה: ואם היה המשקה חולין הכל טהור. דטבול יום טהור לחולין: הכל טמא. דידים פוסלות תרומה כדתנן בסוף זבים שגזרו עליהן כדאיתא בפ"ק דשבת (דף יג:) ומטמאות משקין להיות תחלה אם הני משקין דתרומה נינהו והוזרין המשקין ומטמאין את הקדירה כדתנן בסוף זבים וכדאי' בפ"ק דשבת (שם) דכלים שנטמאו במשקין פוסלין את התרומה: שספק טבול יום פוסל את התרומה. כגון שתי ככרות לפניו של תרומה ספק נגע ספק לא נגע וכי האי גוונא בידים טהור כדתנן בפ"ב (מ"ד) דמס' ידים: תני"א בתוספתא (פ"א) אחד משקה שנטמא באב הטומאה ואחד משקה שנטמא בולד הטומאה הרי זה תחלה לעולם מטמא את חברו וחבירו את חבירו אפילו הן מאה חוץ ממשקה טבול יום שפוסל ואינו מטמא. חומר בידים מבטבול יום שהידים [ב] תחלה לחולין מטמאות אחד [ג] ופוסלות אחד בקדש ופוסלות את התרומה ומטמאות את המשקין לעשותן תחלה באלו הידים וכל שאינו חיבור בטבול יום חיבור בידים. חומר באוכלין שאין במשקין ובמשקין שאין באוכלין שהאוכלים יש להם ידות ואין צריך מחשבה לאוכלין [ד] ומטמאין את המשקין לעשותן תחלה והמשקין מטמאין את האוכלין לעשותן שניים וספקן לטמא אחרים טמא ואין להם טהרה מטומאתן מה שאין כן במשקין חומר במשקין שאין באוכלין שהמשקה לעולם [ה] מיטמא בכל שהוא ויש מהן שנעשין אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים ולטמא אוכלין ומשקין וכלי שטף מאחוריו וכלי חרס מאוירו מה שאין כן באוכלין חומר במים שאין במשקין ובמשקין שאין במים שהמים נעשין אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים ופוסלין את המקוה בשלשת לוגין ואת הגוף בשלשת לוגין מה שאין כן במשקין. חומר במשקין שהמשקין אין להם טהרה מטומאתן ואין להם טהרה בגוף ופוסלין את המקוה בשינוי מראה מה שאין כן במים. אחורי כלים שנטמאו במשקין רבי אליעזר אומר מטמאין את המשקין ופוסלין את האוכלין רבי יהושע אומר מטמאין את המשקין ופוסלין את האוכלין מקל וחומר ומה אם טבול יום שאינו מטמא משקין של חולין פוסל אוכלי תרומה אחורי כלים שהן מטמאין משקה חולין אינו דין שיפסלו אוכלי תרומה שמעון אחי עזריה אומר חילוף הדברים ומה אם טבול יום שהוא פוסל אוכלי תרומה אינו מטמא משקה חולין אחורי כלים שאין פוסלין אוכלי תרומה אינו דין שלא יטמאו משקה חולין אמר רבי יוסי ראה הלכה זו היאך נחלקו עליה אבות הראשונים ודנו עליה דברי תורה מדברי סופרים ודברי סופרים מדברי תורה. פי' אחד משקה שנטמא באב הטומאה ואפילו בטומאה דרבנן כגון בית הפרס ומעת לעת שבנדה וטומאת עם הארץ וכיוצא בהן הרבה. ולד הטומאה כגון ראשון ושני. שהידים תחלה לחולין לאו בסתם ידים דהנהו לתרומה דוקא אלא כגון מכנים ידיו לבית המנוגע וכרבי עקיבא דאמר ידיו תחלות כדתנן במס' ידים פ"ג (מ"א) ומייתינן לה בפ' שני דחולין (דף לג:) מטמאות אחד הסתא איירי בסתם ידים שהם שניות ועושות שלישי ורביעי בקדש והיינו דקתני מטמאות אחד ופוסלות אחד בקדש. ופוסלות את התרומה ושני עושה שלישי בתרומה ותו לא ולאו להא מילתא עדיפי ידים מטבול יום דטבול יום נמי פוסל את התרומה ולא תני לה אלא אגב קדש דלקדש ודאי עדיפי מטבול יום ודלא כאבא שאול ור"מ דמעילה פרק חטאת העוף (דף ח:) אלא כרבנן דאמור התם גבי טבול יום כשם שהוא פוסל אוכלי תרומה ומשקה תרומה כך הוא פוסל אוכלי קדש ומשקה קדש. ומטמאות את המשקין לעשותן תחלה דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה חוץ מטבול יום. באלו הידים משום דמעיקרא איירי במכנים ידיו לבית המנוגע אילטריך למיתני באלו הידים כלומר דין זה בסתם ידים שהן שניות. וכל שאינו חיבור בטבול יום חיבור בידים כדקתני ומודים בשאר כל הטומאות בין קלות בין חמורות. יש לכן ידות שהמוגע ביד כנוגע באוכל ואין צריך מחשבה באוכלין אבל משקין צריכין מחשבה כשילאו מעצמן מן האוכלין וכן מי גשמים. ומטמאין את המשקין לעשותן תחלה אפילו אוכלין שניים. מה שאין כן במשקין דלא משכחת משקין שניים ואי משום משקין שנגע בהן טבול יום הנהו לא מטמו משקין אחרים אי נמי חשוב חומרא מה שאוכלין עושין אוכלין תחלה ואין משקין עושין משקין תחלה והיינו דקא מסיים והמשקין מטמאין את האוכלין לעשותן שניים. וספקן לטמא אחרים טמא כדתנן במס' טהרות פ' ד' (מ"ט) היתה ככר טמאה בידו ופשוטה לבין משקין טהורין ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא. מה שאין כן במשקין כדתנן התם היתה מקל בידו ובראשה משקין טמאין וזרקה לבין הככרות טהורין ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור. ואין להן טהרה מטומאתן כדתניא בתורת כהנים גבי כלי חרס ואותו תשברו (ויקרא יא) אותו אתה שובר לטהרתו ואי אתה שובר אוכלין לטהרתו אבל משקין שנטמאו יש להן טהרה על ידי השקה במקוה כדתנן משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בפרק שני דביצה (דף יז:) ואי משום דמשכחת נמי טהרה לאוכלין כגון חטין שנטמאו וזרען בקרקע כיון דאמרום כחטי אחריני חשיבי בכל שהוא אבל אוכל בעי כביצה. שנעשין אב הטומאה כגון מי חטאת שיש בהן כדי הזייה. ומטמאין כלי שטף מאחוריו וכ"ש מתוכו דמשקין מטמאין כלי גזירה משום משקה זב וזבה בפ"ק דשבת (דף יד:). וכלי חרס מאוירו אם נתלו משקין באוירו אבל אוכל אין מטמא כלי. ופוסלין את הגוף בשלשת לוגין כגון טהור שנפלו על ראשו ועל רובו שלשת לוגין מים שאובין כדאיתא בסוף זבים ובפ"ק דשבת (שם) מה שאין כן בשאר משקין. אין להם טהרה מטומאתן דלא סלקא להו השקה אבל מים סלקא להו השקה. ואין להם טהרה בגוף כדתנן בסוף מסכת מקוואות אבל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין טבל והקיאן טמאין שתה מים טמאין טבל והקיאן טהורין מפני שהן טהורין בגוף. ופוסלין את המקוה בשינוי מראה כדתנן בפ"ז (מ"ג) דמקוואות נפל לתוכו יין ומוחל ושינו את מראיו פסול אבל מים אין פוסלין מקוה בשינוי מראה כדתניא בתוס' דמקוואות [פ"ב] ובפ"ו דמקוואות הבאתיה שני מקוואות של כ' כ' סאה אחד שאוב ואחד כשר ירדו שנים והסיקום וטבלו בהן אפי' אדומים והלבינום או לבנים והאדימום המקוואות כמו שהיו והטובלים כמו שהיו אלמא לא נפסל הכשר וכשר להקוות עליו. אחורי כלים שנטמאו במשקין בפ"ק דנדה (דף ז:) מייתי לה גבי הלכה כר"א בארבעה והיא משנה בפ"ח (מ"ז) דמס' טהרות ומפרש בפ"ק דנדה (שם) מטמאין את המשקין אפילו דחולין ופוסלין את האוכלין אפילו דתרומה ועוד קאמר התם דנקט דוקא אחורי כלים משום דקילי כדתנן כלי שנטמאו אחוריו במשקין אחוריו טמאין תוכו אוגנו וידיו טהורין נטמא תוכו נטמא כולו ומודה ר"א לר' יהושע בנטמא תוכו במשקין מק"ו ור"א לא חייש אהאי ק"ו כלמפרש בנדה משום דאחורי כלים דרבנן כלומר היכא דנטמאו במשקין וטבול יום דאורייתא ודרבנן בדאורייתא לא אמרי' ק"ו. חילוף הדברים שיש לדון ק"ו איפכא קסבר שמעון אחי עזריה דאין מטמא משקה חולין ולא פוסל אוכלי תרומה והיינו דתנן בפרק ח' דמס' טהרות (מ"ז) שמעון אחי עזריה אומר לא כך ולא כך אלא משקין שנטמאו באחורי כלים מטמאין אחד ופוסלין אחד הרי זה אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני כלומר לא כך ולא כך (כלומר) לא משקה חולין ולא אוכלי תרומה אבל מטמאין משקה תרומה ואותן משקין מטמאין אחד באוכלי תרומה שנעשו שניים ואותם אוכלין פוסלין אוכלים אחרים של תרומה והיינו דקאמרי האוכלין של תרומה למשקין של תרומה אחורי כלים המטמאיך לא טמאוני דלא פסלי אוכלי תרומה ואתה טמאתני: ג המקפה. מלשון (שמות טו) קפאו תהומות תבשיל קפוי ועב של תרומה כגון דייסא והשום והשמן נתונים בו לתבלין: פסל את כולן. דמקפה עיקר וטבול יום פוסל תרומה ואע"פ שנגע בשום של חולין חשוב חיבור ומיהו מתוך סוגיא דפסחים פרק אלו עוברין (דף מד.) משמע שהשום והשמן מעורבין במקפה ואין מקומן ניכר דמקשינן התם אסיפא מקום מגעו אמאי פסל ופירש שם בקונטרס אמאי פסל הא בטלי להו תבלין ברובא דקא סלקא דעתיה דימוע מדרבנן הוא דאסור ומשני רבה בר בר חנה דימוע דאורייתא הוא הואיל וזר לוקה עליו בכזית משום דשם תרומה עליה הלכך לגבי *תרומה נמי שם תרומה עליה ומיהו לא חמירא כתרומה עצמה לפסול את כולו משמע מתוך פירושו שאין השום והשמן בעין ודבר שהוא בעין אין מתבטל ברוב ויש ליישב משנתינו לפי שיטתו רישא קמ"ל שהכל חיבור דלא תימא אע"פ שהחולין מועטין לא פסל אלא מקום מגעו משום דמעורבין בכל המקפה ואתו ומפסקי ואע"פ שהכל מעורב יחד שייך למתני מקצתן לשון רבים לפי שיש שם ג' מינין מקפה ושום ושמן ואין לדקדק דמיירי כשהן בעין מדקתני סיפא בזמן שהוא גוש בקערה דהתם אשום מרובה קאי דלכך קאמר שהוא ולא קאמר שהן דקתני סיפא אם היה השום מרובה הולכין אחר המרובה כלומר והכל פסול ועלה קאמר ר' יהודה אימתי בזמן שהוא גוש בקערה דדרך השום כשנידך יפה נקבץ ומגורף יחד דלכך קתני גוש דומיא דגוש הבא מארץ העמים דאז חשיב חיבור אבל היה מפוזר במדוכה מלשון (במדבר יא) או דכו במדוכה ומפוזר לשון מפורד כדקתני לקמן גבי קטניות בזמן שהן פרודים אינם חיבור בזמן שהן גוש הן חיבור והשתא קאמר מפוזר כלומר שאינן גוש טהור כלומר שלא פסל הכל אלא מקום מגעו בלבד דלא חשיב חיבור כדקאמר טעמא לפי שהוא רוצה בפיזורו ולכך צריך טעמא דרוצה בפיזורו דאי לאו הכי הוי חיבור מידי דהוה אמכנס חלות על מנת שלא להפריד ונשכו דהוו חיבור כדקתני לעיל ברים מכילתין והא דתנן לקמן בפ"ג (מ"ד) עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה אינה נפסלת בטבול יום ור' יוסי ור"ש פוסלין אלמא אין מחלקין בין מקום מגעו לשאר דמאן דפסיל פסיל בכל ומאן דמטהר מטהר בכל יש לחלק בין מין אחד לשני מינים כדקתני בתוספתא (פ"ב) א"ר מנחם בר' יוסי אמרתי לפני אבא אי אתה מודה במקפה וחמיטה של חולין ושום ושמן של תרומה לף על גביהן שאם נגע טבול יום במקצתן לא פסל אלא מקום מגעו אמר לי זה מין אחד וזה שני מינין ואין לדקדק דמתני' איירי כשהן בעין מדקתני התם לף על גביהן דלאו היינו מתני' דהכא דפריך מינה ר' מנחם בר' יוסי אלא אידך מתניתא דבסמוך דתנן המקפה וחמיטה של חולין ושמן של תרומה לף על גביהם ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן ואדרבה מדקתני התם לף על גביהן והכא לא קתני מכלל דבליתנהו בעין איירי ועוד דהכא תני לא פסל אלא מקום מגעו והתם קתני לא פסל אלא שמן ואם קיבץ כ"מ שהלך השמן פסל מאי שנא אלא על כרחין משום דהכא ליתיה לשמן בעין ואין מקומו ניכר שכולו מעורב במקפה ולא הוי חיבור והא דקתני במשנה אלא שמן ובתוספתא (פ"ב) קתני מקום מגעו משום דבתוספתא קתני שום ושמן ולהכי נקט מקום מגעו דאם נגע בשמן השמן פסול והשאר טהור ואם נגע בשום השום לבדו פסול והשאר טהור אבל במתני' דלקמן לא קתני שום אלא שמן ור"ת וריב"א גרסי בפסחים (דף מד.) מקום מגעו אמאי פסל הא לא הוי כביצה ומוקי לה בשהשום והשמן בעין וכיון דלא הוי כביצה ולא מקבל טומאה אלא מדרבנן בטל אגב מקפה וכן ברישא נמי כשנגע בשום פסל את כולן דבטל אגב מקפה בין להקל בין להחמיר וא"ת לקיים פי' זה דעל כרחין בדלא הוי בעין איירי כדפרי' וא"ת אי בדליתיה בעין מאי קמשני התם הואיל וזר לוקה עליו בכזית הא

פירוש רב האי גאון

ג המקפא. פי' תבשיל שנקרש ונקרי' שמו מקפה כדכתיב (שמות טו ח) קפאו תהומות: מדוכה. פירוש כמכתש של עץ שדכין בו התבשיל כדכתיב (במדבר יא ח) או דכו [במדוכה]:

הגהות הגר"א

[א] במשנה בקערה' נמחק: [ב] בר"ש תחלה לחולין נמחק: [ג] שם ופוסלות א' בקדש ופוסלות את החולין שנעשו על טהרת התרומה' באלו הידים נמחק וכ"ב בחולין: [ד] שם ומטמאי' את המשקים עד וספיקן לטמא נמחק וצ"ל וא"צ מחשבה לאוכלין וספיקן לטמא אחרים טמא ואין להם טהרה מטומאתם משא"כ במשקין חומר במשקין שאין באוכלין שהמשקה לעולם תחלה לטמא את המשקין לעשותן תחלה ואת האוכלין לעשותן שניים ומטמאין כלי שטף מאחוריו וכ"ה מאוירו ויש מהן שנעשין אב הטומאה לטמא אדם לטמא בגדים ומטמאין בכ"ש משא"כ באוכלין חומר במים וכו' כצ"ל: [ה] שם מיטמא בכל שהוא ויש מהן שנעשין אב הטומאה וכו' עד משא"כ באוכלין נמחק:

[צ"ל טומאה]

פירוש הרא"ש

תרומה שנגע בהם אין מטמאין את הקדש אבל מיפסל פסלי וכל זה נ"ל דוחק דבמשקים שהוא נוגע בהם (פירוש דקתני במתני') משמע סתם משקים והיינו משקה חולין ועוד דוחק לפרש אין מטמאין את הקדש דקדש מאן דכר שמייהו ועוד משקה היוצא מטבול יום אין להם טומאה אלא מחמת שנגעו בטבול יום ולמה יהא המשקה תרומה לקבל טומאה מטבול יום הלכך נראה דגרסינן אלו ואלו אין מטמאין בטבול יום וכן פירש"י בפרק כסוי הדם: בין קלים בין חמורים. בפ' כסוי הדם אמרינן קלין שרץ ותמורים זב: שהוא אב הטומאה. מעיינות הזב: ב קדרה שהיא מלאה וכו' המשקים פסולים. דטבול יום פוסל את התרומה והקדרה טהורה דכל הפוסל את התרומה מטמא את המשקים להיות תחלה חוץ מטבול יום ומשקים פסולים אינם מטמאים כלים דלא גזור אלא במשקים שהם תחלה: הכל טהור. דטבול יום טהור לחולין: הכל טמא. אפילו משקה חולין דידים עשו משקה תחלה וטמאו הקדרה. (ר"מי' הידים הם שניות והשניות עושה משקין תחלה בין משקה חולין בין משקה תרומה בפ"ב דטהרות): ספק טבול יום פוסל את התרומה. ספק נגע ספק לא נגע טמא ברשות היחיד. וספק ידים טהרו חכמים כדתנן בפ"ב דמסכת ידים: ג המקפה וכו'. פירוש המקפה כל מאכל קפוי ועב כגון דייסא וחביץ קדירה נקרא מקפה: והשום והשמן של חולין. נתונין בתוכה לתבל פסל את כולם דמקפה עיקר ואע"ג דנגע בשום של חולין הוו חבור למקפה ובטילי לגבי מקפה: א בל אם המקפה חולין והשום והשמן של תרומה. לא בטיל מקפה לגבייהו ולא פסול אלא מקום מגעו לבד: ואם היה השום מרובה. בטלה המקפה לגביה ופוסל את כולם: שהוא גוש בקערה. דרך השום כשנדוך יפה מתקבץ ונדבק יחד ונעשה גוש אבל אם היה מפוזר לא פסל אלא מקום מגעו ואע"ג דהוי רוב המקפה עיקר אבל כשהוא גוש וגם הוא רוב פסל את כולו:

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הלכה י:

ו ב ג מיי' שם הלכה ג:

ז ד מיי' שם פ"ז הלכה יז:

ח ה מיי' שם פ"ח הלכה ג:

ט ו מיי' שם הלכה ח:

י ז מיי' שם הלכה ו:

מסורת הש"ס

א) נ"א או שדרכן ב) עירובין עח: שבת כ: ק. ג) [ע"ז ס.]

הא אמרי' בפ' שני דחולין (דף לד:) הכא לגזיד הדמע דליכא כזית בכדי אכילת פרס דבשלמא אי בשהן בעין איירי יכול ללקט ולאכול כזית בכדי אכילת פרס אבל אי במדומע איירי קשה וי"ל דאע"ג דבשתם אכילה ליכא כזית בכדי אכילת פרס אפשר דאכיל מינה טובא בבת אחת עד דאיכא כזית בכדי אכילת פרס ולא דמי לכותח הבבלי דאמרי' התם אי דקא שריף ואכיל מיניה בעיניה בטלה דעתו אצל כל אדם עוד קשה דאי בדאיתיה בעין איירי היכי דייק מינה אביי היתר מצטרף לאיסור דלמא הא דלקי בכזית היינו דאי אכיל משמן לתודיה כזית ודוחק הוא לומר לפי שאין דרך לאוכלו כך אבל אי במעורב במקפה איירי ניחא והא דפי' שם בקונטרס גבי מילתיה דזעירי אף שאור בל תקטירו נמי היתר מצטרף לאיסור חצי זית דשאור וחצי זית דמנה ואינם מעורבין אלא כל אחד ניכר לאו משום דבמעורבים לא יהא היתר מצטרף לאיסור דהא גבי כותח ומלוכות כתוב בכל הספרי' בפ' ג' מינין [דף לו:] אלא מאי היתר מצטרף לאיסור ומיהו קשיא דגבי קופות גרסינן בנזיר (דף לז.) בכל הספרים בשלמא לדידי דאמינא משום דהיתר מצטרף לאיסור כגון דכפישי חולין אלא לדידך דאמרת משום דאיכא כזית בכדי אכילת פרס כי נפישי חולין מאי הוי ואי במעורבים במקפה איירי הא התם נפישא מקפה ואפ"ה מצטרפת לאביי ולפי' ר"ת שפירש שהם בעין ניחא דיכול לצרף חצי זית מזה וחצי זית מזה ומיהו לפי' ר"ת נמי קשה מכותח וקדירות שההיתר מרובה וקאמר אלא מאי היתר מצטרף לאיסור ואין לומר דמקפה וכותח ומדוכות שהן מין בשאינו מינו אפילו רוב היתר מצטרף לפי שהאיסור נותן בו טעם אבל קופות וסאין חד מינא וא"ת נומר כן דאי חד מינא הוא מאי קשיא ליה אמאי אמרי' שאני אומר אי כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא הא קיימא לן דמדאורייתא מין במינו ברובא בטיל בפרק התערובת אלא ודאי קופה וסאין תרי מיני כגון חטין ושעורין ונעשו קמח דאי אפשר להבדילם ויש לפרש דמקפה וכותח ומדוכות שעירובן דרך נתינת טעם זה בזה אפילו רוב היתר מצטרף לאיסור אבל קופות אין בעירובן נתינת טעם ועוד י"ל דעל כרחין במינו נמי כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא דלא בטיל ברובא אף על גב דלא מינכר מדלא מפני ההיא דקופות וסאין דכמינו איירי והא דמשמע בריש פרק התערובת (דף עד.) דנותן טעם ברוב לאו דאורייתא לא דמי לקופות וסאין דסתמייהו בחטין או בשעורין של תרומה איירי דהאי

טהור מפני שהוא רוצה בפיזורו [א] ושאר כל הנידוכין שדרכן במשקין א) אבל את שדרכן לדוך במשקין ודכן שלא במשקין והן גוש [ב] בקערה הרי אלו כעיגול של דבילה: **ד** א המקפה והחמיטה של חולין והשמן של תרומה צף על גביהן ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא השמן ואם חיבץ כל מקום שהילך השמן פסל: **ה** ב בשר הקדש שקרם עליו הקיפה נגע טבול יום בקיפה חתיכות מותרות נגע בחתיכה חתיכה וכל העולים עמה חבור [ג] זה לזה רבי יוחנן בן נורי אומר שניהן חבור זה לזה ג וכן בקטניות שקרמו על גבי פרוסות ד מעשה קדרה וקטניות בזמן שהן פרודין אינן חבור בזמן שהן גוש חבור אם היו גושין הרבה הרי אלו ימנו ב) ה שמן שהוא צף על גב היין ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא השמן ר' יוחנן בן נורי אומר שניהן חבור זה לזה: **ו** ו חבית ששקעה לתוך בור של יין ונגע בו טבול יום מן השפה ולפנים חבור משפה ולחוץ אינו חבור רבי יוחנן בן נורי אומר אפילו על גבה רום קומה ונגע כנגד פיה חבור: **ז** ג) ז חבית שנקבה בין משוליה בין מצדיה ונגע בו טבול יום טמאה ר' יהודה אומר מפיה ומשוליה טמאה מן הצדדין מכאן ומכאן

הדבר ההוא דרכו לכתש במשקין וכתשו הוא ושחקו ולא קיבלו במשקין אלא שקבלו כמות שהוא ושמו בקערה אינו חבור אע"פ שהוא גוש בקערה לפי שהוא אז כמו עיגול של דבילה אשר אם נטמא מקצתו לא נטמא כולו כמו שנתבאר בשני של תרומה וביאור רבי יהודה קיים וכמותו ראוי לעשות: **ד** כבר ביארנו כי חמיטה היא רקיקה והן קורין לישת הקמח בשמן חבוץ קדירה וענין אמרו ואם חבץ ר"ל שישימהו חבוץ וזה שילוש אותן רקיקות בשמן או יערב השמן ההוא במקפה עד שישוב הכל אחד מעורב כי הוא אז פסל כל מה שנתערב בו שמן של תרומה: **ה** קרם עליו הקיפה קפאו עליו התבלין והמרק וחזר כמין קרום א"ר יוחנן בן נורי כי הקרום הזה עם חתיכות הבשר חבור זה לזה וכשנגע בקיפה פסל הבשר וכבר ביארנו בפתיחה כי טבול יום יפסול הקדש ג"כ כמו התרומה: וקטניות שקרמו על גבי פרוסות תבשיל של קטניות כשקפאו על פתיתי הפת ומעשה קדרה מה שמבשלין בקדרה מן החטין והקמח וכן שאר ה' המינין כגון הריפות ועתיקא וקמח מבושל בקדרה וכיוצא בזה: וענין אמרו אם היו גושין הרבה הרי אלו ימנו אם היו גושין הרבה אחד בלד השני וכל גוש מהן מחובר נאסף ונגע טמא באחד מהן

פירוש רב האי גאון

ד ואם חיבץ' פי' כשיתערב הלחם במקפא ויעשה אחד כדאמרינן (ברכות דף לז ע"ב) חבוץ קדירה וכן דיסא:

הגהות הגר"א

[א] במשנה וכן שאר כל הנידוכין' כצ"ל: [ב] שם בקערה' נמחק: [ג] שם תיבות זה לזה נמחק: [ד] בר"ש תניא בתוספתא המקפה והחמיטה והשמן צף על גביהן וכו' כצ"ל:

פירוש הרא"ש

ושאר כל הנדוכין

א) [חולין קכז: ע"ש ובתוס' שם קכח. ד"ה ר"מ] ב) [עדיות פ"ב מ"ד]

שמלמעלה לנקב נמשך אחר הנקב לצאת דרך שם והו"ל חיבור ואסור ומסיק התם רב יימר כתנאי ממתני' דהכא וקם ליה רב פפא כרבי יהודה ויחידאה הוא והלכה כרבים דפליגי רבנן ואמרי בין מפיה בין מלדיה טמא דכולו חיבור כך פירש שם בקונטרס : ונגע טבול יום בקילוח . הקילוח נגדו נפסל דנצוק אינו חיבור והויא לה תרומה טמאה שנתערבה בטהורה ועולה באחד ומאה כתרומה בחולין והכא אפילו רבנן מודו דקילוח לא חשיב חיבור למה שבכלים כמו מה שבנידה לחבית ואע"ג דתניא לעיל דמשקין אין להם טהרה מטומאתן היינו כעין טהרה דמיא דסלקא להו השקה אבל הכא מטעם ביטול ודוקא בטבול יום עולה משום דטבול יום פוסל ואינו מטמא אבל בשאר טומאות קא הדר מה שבקילוח ומטמא כל מה שבכלי במגע ואין לתמוה אהא דטמאה עולה בטהורה באחד ומאה דבהדיא תנן הכי במס' תרומות פ"ה[מ"ד]סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאה תרומה טהורה בית שמאי אוסרין וב"ה מתירין אמרו להן ב"ה בית שמאי הותיל וטהורה אסורה לזרים וטמאה ...

טהורה ״המערה מכלי לכלי ונגע טבול יום בקילוח אם יש בו יעלה באחד ומאה : ח ״בעבוע שבחבית שניקב [א] בין מבפנים בין מבחוץ בין מלמעלן בין מלמטן זה כנגד זה טמא באב הטומאה וטמא באהל המת הפנימי מלמטן והחיצון מלמעלן טמא באב הטומאה וטמא באהל המת הפנימי מלמעלן והחיצון מלמטן טהור באב הטומאה וטמא באהל המת :

פרק שלישי

א כל ״ידות האוכלים שהם חבור באב הטומאה חבור בטבול יום א) האוכל שנפרס ומעורה מקצת ר' מאיר אומר אם אוחז בגדול והקטן עולה עמו הרי הוא כמוהו רבי יהודה אומר אם אוחז בקטן והגדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ר' נחמיה אומר בטהור וחכמים אומרים ״בטמא [ב] ושאר כל האוכלים ״את שדרכו ליאחז בעלה אוחזין אותו בעלה בקלח אוחזין אותו בקלח : ב ג) ״ירק של תרומה וביצה טרופה נתונה על גביו ונגע טבול יום בביצה לא פסל אלא הקלח שכנגדו ר' יוסי אומר כל הסדר העליון ״אם היה כמין כובע אינה חבור : ג ״חוט של ביצה שקרם על דפנה של לפס ונגע בו טבול יום מן השפה ולפנים חבור מן השפה ולחוץ אינו חבור ר' יוסי אומר חוט וכל שנקלף עמו ״וכן בקטניות שקרמו על שפתה של

ומאה וכן נתבאר בתוספתא.וקילוח הוא הדבר השותת בעת השפיכה ואמר הנה קמא כי כשיהיה החלק אשר נגע בו טבול יום ופסלו בעת השפיכה חלק ממאה ואחת מכל המשקה ...

... אשר בצד האבעבוע אשר בצד החבית וזהו ענין אמרו טמא באב הטומאה וטמא באהל המת וכן הדין גם כן כשהם השני נקבים זה שלא כנגד זה אמנם כשיהיה הפנימי מלמטה אבל אם יהיה הפנימי מלמעלה (כמו הצורה הזאת) ונגע אב הטומאה במשקה שבתוך אבעבוע לא נטמא משקה שבחבית לפי שהדבר אשר נגע בו הוא נפרד בכלי בפני עצמו כמו שיתבאר מן הצורה אשר ציירנו והוא ענין אמרו טהור באב הטומאה ויולא בעבוע א)מן שחין פרח אבעבועות (שמות ט) :

א ידות האוכלין. הן הקצות אשר יחזיקו בהן הדבר בעת האכילה כמו העלים אשר בקצות התאנים והזיתים והאתרוגים וכיוצא בהן וכבר ידעת כי ענין החבור הוא כשנגע באותו קצה כאילו נגע בגופן של אוכלין ועוד יתבאר זה בפרטיו בעוקצין (פ"א) והאוכל שנפרס נסדק ומעורה מקצת ונשאר מחובר במקצתו ואמר ר"מ כי אם היה כח אותו חבור אשר בין שני החלקים בענין שאם יגביה ...

פירוש רב האי גאון

ח בעבוע שבחבית אלו היוצרים כשאינן שועעים ושפים את החבית מבחוץ ומבפנים יפה יפה או שהיה כחומר צרור יצא מן החבית קליפה כמין אלו בעבועין שעושה המטר כשימטיר הרבה יעיקר הדבר הזה מן (שמות ט י) שחין אבעבועות :

א אוכל שנפרס פירוש כמין פרוסה : ומעורה פירוש כמו מעורב:

הגהות הגר"א

[א] במשנת כ"ין מבפנים נמחק תיבת בין : [ב] שם וחכמי' אומרים בטמא וכל האוכלים שדרכו ליאחז וכו' כצ"ל : [ג] בר"ש כרבי יוחנן בן ברוקה נמחק וכן בסמוך:[ד] שם טרפן במשקין ה"ז חיבור כצ"ל: [ה] שם טרפן ...

יא א מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הלכה ז :

יב ב מיי' פ"ט מהל' טומאת אוכלין הלכה יא :

א ג מיי' שם פ"ז הלכה ט :

ב ד מיי' שם פ"ז הלכה ט :

ג ה מיי' שם הל' י:

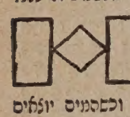
ד ו ז מיי' שם פ"ח הלכה ד :

ה ח מיי' שם הלכה ה :

ו ט מיי' שם :

פירוש הרא"ש

הקילוח וטמא את היין שלמטה · (ר"מ מן הנדדין מכאן ומכאן טהורה ...

[illegible]

והחלמון כאשר יצאו מן הבילה וכגון שהוכשרו ונגע שרץ באחד מהן לא הוו חיבור אלא מונין בהן ראשון ושני טרפן שנגע בתרווד ושיבר החלבון והחלמון ונתערב הכל יחד הרי זה חיבור טרפן במשקין הרי זה אינו חיבור אית דגרסי הרי זה חיבור. נקפה בטופח שעיקר על מין קטנית ששמן טופח כדאמרינן לעיל פ"ק ובכלאים פ"ק · טרפן במימי עלמן דרך הסורפין לערב בהן מים וזה טרפן בלא מים אלא על ידי מי הטופח שמלוחלחין במים שנתבשלו בהן. הוכשרו לקבל טומאה אבל לא כולן אלא כעיגולי דבילה כלומר מקום המלוחלח לבד. שלא גרסה מלשון גריסין כלומר שאינה מתפרדת. שמינה שגרסה שמתפרדת ינחתכת מן העיגול והיה נראה דגרסינן כחושה שגרסה ויש ספרים שבריית׳ זו כתובה בלשון אחרת והכי תניא בילה שנקפה בתוך סקערה חיבור התחיל לטרף אינו חיבור טרפן במשקין חיבור ביצים שנקפן בתוך הטופח הרי אלו חיבור התחיל ליטרף אינו חיבור טרפן במשקין חיבור: ד אינה נפסלת בטבול יום. דבתר עיסה אזלינן ולא בתר שאור אע"ג דאסורה לזרים כדתנן בפרק שני דערלה: שהוכשרה במשקה. שלתת החטין במים: פסל את כולו · דמי פירות עושין העיסה חיבור: לא פסל אלא מקום מגעו. קסבר ר' עקיבא דכיון דמי פירות אין מכשירין ולא מייתי לה לידי טומאה רואין אותו כאילו אינו ולא פסל אלא מקום מגעו: תני"א בתוספת"א [פ"ב] עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה חייבת בחלה ואינה נפסלת בטבול יום דברי רבי מאיר ורבי יהודה ר' יוסי ור' שמעון פוסלין אמר רבי מנחם ברבי יוסי אמרתי לפני אבא אי אתה מודה במקפה ובחמיטה של חולין והשום והשמן של תרומה לף על גביהם שאם נגע טבול יום במקצתו לא פסל אלא מקום מגעו בלבד אמר לי זה מין אחד וזה שני מינים. פי' חייבת בחלה בפ' קמא דמס'

קדרה: ד עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה אינה נפסלת בטבול יום ר' יוסי ורבי שמעון פוסלין עיסה שהוכשרה במשקה ונילושה במי פירות ונגע בה טבול יום ר"א בן יהודה איש ברתותא אומר משום ר' יהושע פסל את כולה ר"ע אומר משמו לא פסל אלא מקום מגעו: ה ירק של חולין שבשלו בשמן של תרומה ונגע בו טבול יום ר"א בן יהודה איש ברתותא אומר משום רבי יהושע פסל את כולו ר"ע אומר משמו לא פסל אלא מקום מגעו: ו טהור שנגס מן האוכל ונפל על בגדיו ועל ככר של תרומה טהור היה אוכל זיתים פצועים ותמרים רטובות כל שהוא רוצה למוץ את גרעינתו ונפל על בגדיו ועל ככר של תרומה טמא היה אוכל זיתים נגובין ותמרים יבשות כל שאינו רוצה למוץ את גרעינתו ונפל על בגדיו ועל ככר של תרומה טהור אחד טהור ואחד טבול יום כאלו ר"מ אומר אלו ואלו טמאין בטבול יום שמשקין של טמא מכשירין לרצונו ושלא לרצונו וחכ"א אין טבול יום טמא:

פרק רביעי

א אוכל מעשר שהוכשר במשקה ונגע בו טבול יום או ידים מסואבות מפרישין ממנו תרומת מעשר בטהרה מפני שהוא שלישי והשלישי טהור לחולין: ב א) האשה שהיא טבולת יום לשה את העיסה וקוצה לה חלה ומפרשתה ומנחתה בכפישה מצרית או בנחותה ומקפת וקוראה לה שם מפני שהיא שלישי והשלישי טהור לחולין: ג עריבה שהיא טבולת יום לשין בה את העיסה וקוצין ממנה חלה ומקפת וקורין לה שם מפני שהוא שלישי והשלישי טהור לחולין:

הלכה כר' יוסי: ד כבר ידעת כי המדומע הוא הדבר המעורב מתרומה וחולין ואלו דינים כבר נתבארו במקומם במסכת תרומות (פ"א) וכבר נתבאר במסכת ערלה (פ"ב) כי עיסת חולין שנילושה בשאור של תרומה והחמילה נעשה הכל אסור לזרים וחוזרת העיסה מדומעת ואפילו היה חלק מאלף מכל העיסה ואמנם עם כל זה אינה נפסלת בטבול יום כמו התרומה האמתית וכבר ביארנו כי מי פירות לא יטמאו בעצמן ולא מכשירין וע"כ עיסה שנילושה במי פירות לא תטמא כלל לפי שלא הוכשרה ואם היו החטים או הקמח מוכשרין ונילושה העיסה במי פירות בזה נפל המחלוקת והלכה כרבי עקיבא: ה זה כולו מבואר והלכה כר' עקיבא: ו כבר נתבאר לך בסוף מכשירין כי ריר האדם יכשיר לטומאה וכבר ידעת כי הן משתמשין הרבה בלשון טמא וטהור בענין מוכשר ואינו מוכשר ואמר כי האדם הטהור כשנשך באוכל וירד רירו על בגדיו ועל ככר של תרומה כי הככר ההוא לא הוכשר בריר הזה כיון שהיתה שתיתו שלא לרצונו וראיה על זה שתיתתו על בגדיו ואפילו אם עברו מעל בגדיו לככר של תרומה כפי מה שביארנו במכשירין וה"ה עצמו בנפילת קצת המאכל והוא ככר נבלל ברירו וע"כ כשאכל פרי או זיתים ונפלה גרעינתו על ככר של תרומה והיא בלולה ברירו הוא כחלוק הזה שזכר והוא שאם נתכוין למוץ הגרעין אותו ריר מכשיר ואם לא נתכוין אינו מכשיר וכן אם היה האוכל הזה טבול יום רירו גם כן לא יכשיר אלא לרצונו ואף אם נתכוין למוץ את גרעינתו ואמר ר"מ כי בטבול יום בלבד בין אכל תמרים רטובות או יבשות ונפל גרעינו על ככר של תרומה הוכשר שמשקין של טמא מכשירין לרצונו ושלא לרצונו כמו שנתבאר במכשירין ואין חולק בזה אמנם חכמים אומרים כי טבול יום אינו טמא בענין זה והלכה כחכמים:

א כבר ביארנו כי מעשר ראשון מותר לזרים וכן מותר לטבול יום לאוכלו כמו החולין וכבר ביארנו פעמים כי טבול יום במדרגת שני לטומאה וכן כל ידים טמאות שני לעולם וכבר נתבאר במס' בכורים (פ"ג) כי תרומת מעשר שהיא מעשר מן המעשר בינו ובין התרומה שוה והוא קדוש ואם היה אוכל מעשר מוכשר ונגע בו טבול יום או ידים מסואבות חזר שלישי והשלישי בחולין טהור כמו שנתבאר בטהרות (פ"א) ואע"פ שהוא טבל מחמת תרומת מעשר (בטהרה) וכבר ביארנו בטהרות כי הטבל כחולין לענין השני והשלישי ועל כן מוציאים ממנו תרומת מעשר בטהרה ותהיה תרומה טהורה: ב כבר ביארנו בטהרות כי חלה כתרומה לענין הטומאה ואילו חתכה מן העיסה ואמרה זו חלה היתה פסולה לפי שהיא טבולת יום וע"כ תשים אותה בכפישה והיא כלי אבן או בנחותה והוא כלי מכלי תשמיש העיסה ותשים הכלי עם העיסה בכלי אחד והוא ענין אמרו

את העיסה. אע"ג דתנא אסה איצטריך למתני עריבה דלא תימא בעריבה אסור דלמא אתי לאחלופי בטמאה: **ד** לגין. של עץ: מעשר טבל. שלא הורמה ממנו תרומת מעשר ודינו כחולין: משתחשך. משיעריב שמשו וטהור לתרומה דאם היתה תרומה אלה מבעוד יום היתה נפסלת בטבול יום אבל משתחשך התרומה טהורה והלגין טהור: הרי זה עירוב לא אמר כלום. בפרק בכל מערבין (דף לו.) אמר רבא זאת אומרת סוף היום של ערב שבת קונה עירוב ובסוף היום טבל ותנן התם אין מערבין בטבל דאי סלקא דעתך תחלת היום של שבת קונה עירוב אמאי לא אמר כלום אמר רב פפא אפילו תימא תחלת היום קונה עירוב בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא: הלגין בטבלו. כשנשברה החבית מבעוד יום שלא קבעה תרומתו:

ד א) לגין שהוא טבול יום ומלאהו מן החבית מעשר טבל אם אמר הרי זה תרומת מעשר משתחשך הרי זה תרומת מעשר אם אמר הרי זה עירוב לא אמר כלום נשברה החבית הלגין בטבלו נשבר הלגין החבית בטבלה: **ה** בראשונה היו אומרים מחללין על פירות עם הארץ חזרו לומר ב) אף על מעותיו ג) בראשונה היו אומרים ג) היוצא בקולר ואמר [א] כתבו גט *(ותנו) לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר ד) אף המפרש והיוצא בשיירא רבי שמעון שזורי אומר ה) אף המסוכן: **ו** ג) ו) הכדומים האשקלונים שנשברו ואנקלי שלהם קיימת הרי אלו טמאים ז) המעבר והמזרה והמגוב וכן מסרק של ראש שנטלה אחת משיניהן ועשאן של מתכות הרי אלו טמאין ועל כולן אמר רבי יהושע דבר חדש חדשו הסופרים ואין לי מה להשיב: **ז** ח) התורם את הבור ואמר הרי זו תרומה על מנת שתעלה שלום מן השבר ומן השפיכה אבל לא מן הטומאה ר"ש אומר אף מן הטומאה ט) נשברה אינה מדמעת עד היכן תשבר ולא תדמע י) כדי שתתגלגל ותגיע לבור רבי יוסי אומר אף מי שהיה בו דעת להתנות ולא התנה נשברה אינה מדמעת מפני שהוא תנאי בית דין:

סליק מסכת טבול יום

נשברה אינה מדמעת · שלא חל עליה שם תרומה כל זמן שאם תתגלגל ... שלא התנה א"נ תנאי ... וכל דעת שראוי להתנות על כן: סליק פירקא וסליקא לה מס' טבול יום

הקדמה לרבינו משה ממסכת ידים

נקדים למסכת הזאת הקדמה והוא כי נטילת ידים אינה טבילה ואכן נטילת ידים היא מתחייבת לאוכל פת ואפילו היה חולין אמרו כל שטבולו במשקה צריך נט"י אכן פירות של חולין אין חייבים נט"י אמרו הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח ושוה הוא אם היו ידיו טמאות בא' מן הטומאות אשר יטמאו הידים או היה נעלם ממנו שלא ידע לה שנטמאת הרי הוא חייב נטילת ידים לחולין כמו שזכרנו אכן יש בזה חלוק וזה כי הוא אם לא ידע לידיו טומאה ונגע באוכלין ואפילו במשקה חולין הרי הוא טהור ואם היו ידיו טמאות ונגע באוכלין של חולין אינו מטמא אותם לפי שידים טמאות הם שניות לעולם כמו שיתבאר והשלישי בחולין טהור ואם נגע במשקה חולין טמא אותם וחוזר משקין טמאין כמו שנתבאר בשלישי של טבול יום אמנם התרומה אפילו לא ידע לידו טומאה כשנגע באוכלין של תרומה פסלן כמו שנתבאר בסוף זבין ועל כן צריך נטילת ידים לתרומה ואפילו לפירות בין ידע בודאי שהיו ידיו טמאות או לא ידע הוא צריך נטילת ידים לתרומה אמנם הקדש אין מספיק לו נטילת ידים אלא טבילת ידים בין ידע שידיו טמאות בין לא ידע חייב הוא להטביל כמו שנתבאר בב' של חגיגה (דף יח:) באמרם ולקדש מטבילין וההפרש בין הטבילה והנטילה כי נטילת ידים תהיה במים שאובים אכן מתנאיה הוא שישפכו מכלי עכ"פ על הידים מים שאובין שנתקבצו במקוה לא יותר נטילת ידים בהם וצריך שלא יהיה מראה המים רביעית או יותר לכל א' הוא אמרם על דרך השאלה(חולין קז.)קפדיתו אחוותא קפדיתו אמנא קפ א"ל אין ואמנם טבילת ידים אינה ראויה במים שאובין אלא במי מקוה משאר המקוה והוא שיהי כמו שנתבאר במקואות (פ"ס) וטבילת ידים ונטילת ידים בין לחולין בין לתרומה עד הפרק ו הזאת' והקדמה אחרת כשיהיו הידים טמאות לשפוך עליהם מים לטהרם ושיעורו אינו פחות שביארנו ידיו הם טהורות אכן ירחצם אח"כ במים אחרים ואז יאכל בהם תרומה כי המים אש נטמאו בידיו וחזרו תחלה כמו שביארנו ועל כן צריכין רחיצה אחר כך במים אחרים כדי ש המים אשר נגעו בידיו כיון שנטמאו מחמת ידיו והמים האלו אשר רחץ בהם ידיו תחלה נקרא והמים אשר ירחץ בהם אחר כך נקראין מים שניים וכבר נתבאר בתוספתא כי הנוטל ידיו צ שיהכך קצתם בקצתם ושם נאמר שפשפה בחבירתה טמאה בראשו או בכותל פה

ר"ש מי רביעית פרק ראשון ידים ר"ם

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פי"א מהל' מקוואות

א לאחר אף לשנים. לחד בעינן רביעית מתחלה אבל לתרי כשהיה בו רביעית ונטל הראשון ואחר כך שני אע"ג דלא הוי רביעית גבי שני שפיר דמי הואיל ומשירי טהרה אתו כדמפרש בפרק כל הבשר (דף קז.): מחצי לוג לשלשה או לארבעה. לפום שיעורא דרביעית לשנים היה די ברביעית ומחלה לשלשה אלא כיון דנפישי גברי חיישינן שלא ידקדקו יפה ליטול עד הפרק שכל אחד ימנע המים מפני חבירו ומיהו אי איכא רביעית ומחלה ונטל אחד מהם אני רביעית הא ודאי דיועיל רביעית הנשאר לשנים אחרונים דאפילו בתחלה הוי לשנים ברביעית כל שכן הכא דאתו משירי טהרה וכי לא מהני הכא הני מילי כשלא נשאר לשנים אחרונים רביעית וכן הא דקאמר מחצי לוג לשלשה ולארבעה דמשמע ולא לחמשה שהרי לא נתנו חכמים שיעור רק למים שבכלי וכי איכא שיעור בו לא חשו חכמים כמה יגיע לכל אחד רק שיטול עד הפרק ואי מפרשינן כולה מתני' בנוטלים בבת אחת ניחא טפי אבל מדמפרשינן בפרק כל הבשר (שם) טעמא משום דאתו משירי טהרה משמע דאיירי בנוטלים זה אחר זה: *)מוסיפים על השניים. כך דין נטילת ידים שצריך ליטול ידיו עד הפרק כדאמרינן בפ' כל הבשר וראשונים ושניים דכולה מכילתין משום דפעמים שאדם זורק מיטעל ידיו פעמים כדי ליטול יפה ואם משפיה אחת הגיעו עד הפרק מנגב ידיו במפה וכן טהורות כדתנן בפרק שני ואם אחר שנגב נמלך ליטול עוד ידיו כדי ליטול יפה ונתן השניים ולא הגיעו עד הפרק יכול להוסיף עד שיגיעו לפרק כן מוכח בתוספתא אבל על הראשונים אם לא הגיעו לפרק [אין] מוסיפין דכיון דלא טיהרו את הידים כל מה שמוסיף עליהם הרי הוא מוסיף טומאה וצריך לנגב תחלה ואח"כ נוטל רבי מאיר פליג בתוספתא ואמר מוסיף אף על הראשונים דכולי האי לא אטרחוהו רבנן לנגב תחלה וכל מה שמוסיף עד שיגיש לפרק הם הנקראים ראשונים ואין מוסיף על השניים דקאמר רבי מאיר היינו דאין צריך להוסיף על השניים אי נמי לגבי הא קאמר דמוכח לקמן דשניים מטהרין את הראשונים ואתא ר"מ למימר דדוקא כשהשניים הגיעו לפרק בשטיפה אחת ולא הגיעו לפרק בשתי שטיפות וכי האי גוונא דאיירי רבי יוסי בשניים בתוספתא לא הוה פליג רבי מאיר דמאחר שקינח ידיו מן הראשונים וידיו טהורות בראשונים לבדם מדקתני בתוספת' ונמלך כדמוכח לקמן בכמה דוכתי.
*[וכה"א הסכתב"א נוסח"א אחרית"י ונרא"ה לעניו"ת דעתי"ן לגלות"ה ית"ה דסי"א עיקר וז"ל מוסיפין על השניים כך דין נטילת ידים שצריך ליטול ידיו עד הפרק כדאמרינן בפרק כל הבשר (שם) וראשונים ושניים דכולה מכילתין משום דכשנטל ידיו בשטיפה אחת עד הפרק אע"פ שידיו טהורות לאחר ששפשף בראשו או בכותל או במפה מ"מ אם חזר ונגע במי השפשוף טמאות או אם נגע עם ככר של תרומה נטמא כמו שאפרש בפ"ב ולכך עביד שטיפה אחרת במים שנים לטהר מים ראשונים שעל גבי ידיו ואפילו לר' מאיר דמטהר נמי בראשונים דאמרינן בפרק ב' ועל ככר של תרומה טהור אכתי זימנין דזקוק ליה מים אפילו לטהר ידיו כשלא היו הראשונים מי רביעית כדתנן פרק שני והשתא האי מוסיפין דקאמר הכא היינו דאם נתן השנים ולא הגיעו לפרק יכול להוסיף עד שיגיעו אבל על הראשונים לא דכיון שלא טהרו כל מה שמוסיף עליהן כמוסיף על טומאה היא וצריך לנגב תחלה וליטול אח"כ ור' מאיר פליג בתוספתא ואמר מוסיף אף על הראשונים דכולי האי לא אטרחוהו רבנן לנגב תחלה וכל מה שמוסיף עד שיגיעו לפרק נקראים ראשונים ואין מוסיף [על] השנים דאמר ר"מ היינו לענין דאין מועילים שנים לטהר הראשונים אלא א"כ הגיעו לפרק בשטיפה אחת בלא הפסק א"נ היכא דזקוק לשנים כדפרישית שלא נטל ראשונים מי רביעית צריך שיהיו שנים בשטיפה אחת והא דתניא בתוספתא במילתא דרבי יוסי מוסיפין על השניים ולא על הראשונים כיצד נטל את הראשונים ושפשף ונמלך ונטל את השניים ואין בהם כדי שיגיעו לפרק הרי זה מוסיף עליהן על כרחין בכה"ג לא הוה פליג ר' מאיר מאחר שקנה ידיו מן הראשונים ידיו טהורות מדקתני בתוספתא ונמלך כדמוכח לקמן בכמה דוכתי] (ע"כ חילו"ק הנוסח"א מכת"ן ואיל"ך שוי"ן) מה לנו במה שנוטל שניים ומוסיף וכי פליגי בשניים בשלא קנח מן הראשונים פליגי דעל כרחין אף בשלא קינח שרי ר' יוסי ובזה יש להסתפק דלמא האי דאסרינן להוסיף על הראשונים לרבי יוסי ועל השניים לר' מאיר היינו

פרק ראשון

א מי א) [א]רביעית נותנין לידים לאחד אף לשנים ב)[ב]מחצי לוג לשלשה או לארבעה מלוג לחמשה ולעשרה ולמאה ר' יוסי אומר ובלבד[ג]שלא יפחות לאחרון שבהם מרביעית [ג]מוסיפין על השניים ואין מוסיפין על הראשונים: **ב** [ד]בכל הכלים נותנין לידים אפילו בכלי גללים בכלי אבנים בכלי אדמה [ה]אין נותנין לידים לא בדפנות הכלים ולא בשולי המחץ ולא במגופת החבית [ו]ולא יתן לחבירו בחפניו מפני [ז]שאין ממלאין ואין מקדשין ואין מזין מי חטאת [ח]ואין נותנים לידים אלא בכלי [ט]ואין מצילין בצמיד פתיל אלא כלים שאין מצילים מיד כלי חרש אלא כלים: **ג** [י]המים שנפסלו משתית הבהמה בכלים פסולין ובקרקעות כשרים

א כבר ידעת כי לוג ד' רביעיות והנטילה הזאת אשר התירו בפחות מרביעי' לכל אחד אמנם הוא במים שניים אבל מים ראשונים לא יהיו פחות מרביעית לכל אחד וסבת מה שהקלו במים שניים והיותם ראוים בפחות מרביעית לפי שהידים כבר נטהרו במים ראשונים והוא אמרם בסבת זה שאני התם דקא אתו משיורי טהרה ואין אנו צריכין אלא מה שימשח כל היד בלבד ואמר ר' יוסי כי אע"פ שהם מים שניים אינם צריכין רביעית לכל אחד אלא שיעור מה שיכלול היד בלבד אכן צריך שיהיה במים אשר שפך ממנו השיעור הזה המיעוט רביעית והוא ענין אמרם ובלבד שלא יפחתו לאחרון שבהם מרביעית ר"ל שיהיה בכלי בעת שישפך ממנו האחרון רביעית ואמרו מוסיפים על השניים ביארה זאת התוספתא וזה כי המים הראשונים כשרחץ קצת ידו היד כולה נטהרה בטומאה ולא נאמר שירחץ החלק אשר לא תרחץ ותשלם לה נטילה ראשונה אבל צריך שירחץ ידו כולה ובמים שניים אין הדבר כן אבל כשרחץ קצת ידיו ותמו המים או נפסק השפיכה חוזר ומשלים רחיצת ידו שישפוך מים על החלק אשר לא נתרחץ והוא אמרם כיצד נטל את הראשונים ושפשף וחזר ונטל את השניים ואין בהם במים שיגיע לפרק הרי זה מוסיף עליהן אחד הנוטל לידו אחת וא' הנוטל לשתי ידיו ואין הלכה כר' יוסי: **ב לא יתן** לחבירו בחפניו. שלא ימלא ידיו וישפוך ע"י חבירו אשר רוצה לטהר ידיו וכבר קדם

ורגליו פי' לחזקיה אין נוטלין מהן לידים אבל מטבילין מהן לידים ולרבי יוחנן דאסר אפילו להטביל לידים ומוקי לה התם דפסקינהו בבת בירתא ובפלוגתא דרבי שמעון בן אלעזר ורבנן והשתא קשה סתם מתני' דהכא דלא כר' יוחנן ובכל דוכתא אית ליה לרבי יוחנן הלכה כסתם משנה וליכא למימר דמתני' דהכא מיירי בדלא פסקינהו חדא דאמאי מפליג בין כלים לקרקע ליפלוג בדידה ועוד דבתוספתא קתני מילתיה דר' שמעון בן אלעזר ולא קתני מילתיה דרבנן משמע דר' שמעון בן אלעזר קאי אמתני' ובדפסקינהו בבת בירתא מוקמינן פלוגתייהו ונראה כגירסת רבינו גרשום ורבינו חננאל דגרסי התם במילתיה דר' יוחנן הסתא כל גופו טובל בהן פניו ידיו ורגליו לא כל שכן : דיו קומוס

כשרים [א]נפל לתוכן דיו קומוס וקנקנתום ונשתנו מראיהן פסולין [ב]עשה בהם מלאכה או ששרה בהן פתו פסולין שמעון התימני אומר [א] אפילו נתכוין לשרות בזה ונפל לשני כשרים : ד [ג]הדיח בהם את הכלים או שמיחה בהם את המדות פסולים [ד]הדיח בהם כלים מודחים או חדשים כשרים ר' יוסי פוסל בחדשים : ה [ה]המים שהנחתום מטביל בהן את הגלוסקין פסולין וכשהוא מדיח את ידיו בהן כשרים [ו]הכל כשרים ליתן לידים אפילו חש"ו [ז]מניח חבית בין ברכיו ונוטל [ח]מטה חבית על צדה ונוטל [ט]והקוף נוטל לידים רבי יוסי פוסל בשני אלו :

פרק שני

א [א]) **נטל** [י]לידו אחת משטיפה אחת ידו טהורה לב' ידיו משטיפה אחת רבי מאיר מטמא עד שיטול מרביעית [כ]נפל ככר של תרומה טהור רבי יוסי מטמא : **ב** [ל]נטל את הראשונים למקום אחד ואת השניים למקום אחר ונפל ככר של תרומה על הראשונים טמא ועל השניים טהור נטל את הראשונים ואת השנים למקום אחד ונפל ככר של תרומה טמא [ס]נטל את הראשונים ונמצא על ידיו קיסם או צרור ידיו טמאות שאין המים האחרונים מטהרין אלא המים שעל גבי היד רשב"ג אומר כל שהוא מבריית המים טהור :

פירוש ר"מ

קדם פירוש ההלכה הזאת ונתבארו ענייה בה' של פרה דרשהו משם : **ג** שרה בהן פתו· ר"ל אם ישרה במים ההוא פת ככר הפסיד ושמו מכלל השופכים ואין נוטלין מהם לידים וא"ר שמעוני אילו נתכוין לשרות במים ההוא פתו ונפל הפת במים אחרים הרי הוא כשר כיון שלא נתכוין לעשות בו מלאכה אמנם היה זה שלא לרצון : ואמרו ואפי' נתכוין ר"ל כמו אם או יהיה על דרך התבוננות כאילו אומר מפליא בתמיה ואפילו לא היה בכונה לא יפסיד אבל הם כשרים ואין הלכה כר"ש התימני : **ד** מיחה בהם את המדות. שיכשך בהן את המדות עד שלא ישאר בהן ריח הדבר המדוד ואין הלכה כר' יוסי : **ה** אלו גלוסקין כמו כעבין וכיוצא בהם שעושין מעיסה טובה עשויה בטוב ובש"ס (פסחים דף ו:) שמא ימלא גלוסקין יפיפיה וכשמכנים העיסה הזאת במים כדי שימשח במים ההם פוסל לפי שהעיסה משנה אותם וגם כן נעשה בה מלאכה אמנם המים אשר רחץ בו ידו בעת שילוש העיסה ויקח בחפניו מן המים אינו פוסל לפי שידו לא תשנה המים והמלאכה אינה נעשת אלא במים אשר עלו בידו ולא במים אשר נשארו בכלי : והקוף· בערב *קד"ר והוא אשר קורין אותו במצרים *אל נסנ"א בלשון ערב אמר רבי יוסי שהוא פסול כששפך המים על היד וכן אינו ראוי שיטול הכלי וישפכו המים ממנו על הידים ויהיה האדם עצמו אשר הטה אותה עד שנשפכו המים על ידו אשר נטל ידיו ואין הלכה כרבי יוסי :

א כבר נתבאר בחגיגה (דף כד:) כשנטמאת ידו האחת לא הטמא האחרת וכן כשנטמאו הידים יחדיו מטהרין אחד אחד וזה מותר לתרומה וכאשר נטמאו ידיו שניהם ורחץ אותם בשפיכה אחת אמר רבי מאיר כי לא יצא ברחילה הזאת לפי שהמים מטמאים בידו האחת ולא תרחץ האחרת וכאילו רוחץ השניה ברחילה האחרת וע"כ צריך שירחץ אותה אח"כ ברביעית ולא תטהר והוא מגביר

[נ"ל קו"ד]
[נ"ל אל נאנ"ס]

ר"ש

וקנקנתוס . בפ' שני דגיטין(דף יט.) מפרש להו : עשה בהן מלאכה או ששרה בהן פתו פסולין . בפרק כל הבשר (דף קה.) אמרינן התם דמים ראשונים נוטלין בין בחמין בין בצונן ואמר רבי יצחק ב"ר יוסף אמר ר' ינאי לא שנו אלא שאין היד סולדת בהן אבל היד סולדת בהן אסור סולדת פירוש נכוית ופירש שם בקונטרס משום דבטלם ונשתנו מתורת מים וכאן נמי יש לומר דהיינו טעמא : שמעון התימני . מתמנת היה ואית דגרסי התיבני : אפילו נתכוין . לשון אפי' לא יתכן אלא אם כן גרסינן פסולין ואי גרסינן כשרין גרסינן אם נתכוין לשרות פתו בכלי זה ונפל הפת לכלי אחר כשרין המים לנטילה הואיל ונפל בהן הפת שלא במתכוין : **ד** או שמיחה בהן את המדות. בדבר שנדבק יפה ויוצא בדוחק שייך לשון מיחוי כי ההיא דפרק הספינה (דף פח.) החנוני מקנח מדותיו פעמים בשבת וממחה את משקלותיו פעם אחת בשבת וכי ההיא דתנן בפסחים בפרק אלו דברים(דף סח.) מיחוי קרביו ואמרי' בגמ' שירקא דמעיא דנפיק אגב דוחקא דסכינא כדכתיב (ישעיה ה) חרבות מחים גרים יאכלו ומתרגם רב יוסף נכסי רשיעא לדיקיא יחסנון : פוסל בחדשים. דאע"פ שהם נקיים אין רגילות להשתמש בהן עד שידיחם : **ה** מטביל בהן הגלוסקין . היינו קיטוף דפרק כל שעה (דף לו.) דאמרינן את שלשין בו מקטפין בו דלאחר עריכת הלחם טחין פניו במים או ביין פעמים שמטבילין הגלוסקין במים פעמים שטובל ידיו במים וטח בהן פני הגלוסקין והיינו דתנן הכא דאם הטביל את הגלוסקין במים פסולין לנטילה דהוי כמו שרה בהן פתו . ואם מדיח בהן ידיו כלומר שטבל ידיו במים וטח פני הגלוסקין בידיו

פירוש רב האי גאון

הגהות הגר"א

מהר"ם רוטנבורג

עין משפט נר מצוה

פירוש רב האי גאון

שליש ומי רביעית ניטלין לשנים ולא לשלשה. צריך לשפשף כלומר לקנח מים שעל ידיו במפה או בשאר דברים כדאמרינן בפ"ק דסוטה (דף ד:) כל האוכל פת בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא ושפשוף לשון קינוח הוא כי הסוא לדברים אמר להם הממונה (דף ל.) זאת אומרת מצוה לשפשף ובסוף יום הכיפורים (דף פח.) מבערב ישפשף ובשלא נטל כי אם הראשונים איירי דאי נטל את השניים היכי קתני סיפא בשפשף בראש חזר ונגע בהן טמאה הרי טיהרו השניים את הראשונים שעל גבי היד כדקתני מתני' ומיהו אפשר דשפשוף בעי לעולם. שפשפה בחבירתה טמאה כגון שנטל ידו אחת ושפשפה בשניה שלא נטל · בראש או בכותל שפשפה לנגבה טהורה . חזר ונגע בהן לאחר ששפשף ידו בראשו או בכותל חזר ונגע באותן מים שבאו מידו על הראש ועל הכותל · טמאה שאותן מים טמאין וחזרו וטמאו את היד שנגע בהן אע"ג דכל כמה דלא שפשף מיטהרי בשפשוף כשבא לחזור ונגע גרע וצריך ליטול כתחלה לידו אחת· אפילו נטל מטיפי רביעית כשר· על כרחין רבי יוסי לפרושי מילתא דר' מאיר קאתי דהא משמע במתניתין למודה רבי מאיר בידו אחת: ג חזרו ליד טהורה . דכיון דלא יצאו ראשונים חוץ לפרק לא נטמאו השניים ביציאתם חוץ לפרק אבל כשיצאו ראשונים ושניים חוץ לפרק וחזרו ליד טמאה לפי שנטמאו השניים בראשונים שחוץ לפרק שאין השניים מטהרין את הראשונים אלא עד הפרק אבל מה שיצאו מהם חוץ לפרק אין מטהרין . בפרק קמא דסוטה (דף ד:) אמרינן מים ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה שמא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים ופירש שם בקונטרס דהכי תנן נטל ראשונים ושניים חוץ לפרק וחזרו ליד טהורה נטל את הראשונים חוץ לפרק ואת השניים עד הפרק וחזרו ליד טמאה אגב חורפיה לא עיין בה דאלו ואלו אם חזרו לפרק א)לגבי טמאה כשנטל ראשונים עד הפרק והשניים חוץ לפרק וחזרו ליד טהורה: נטל את הראשונים לידו אחת· בתוספתא מוכח דלאו דוקא ידו אחת אלא כל אחת ואחת בפני עצמה : ידיו טמאות . יש מפרשים משום דכיון דלא נטל את הראשונים כאחת כאילו לא נטל ולא יתכן דברים פ"ב דגיטין (דף טו:) מוכח דאי משי ידיה חדא חדא ידיו טהורות אלא היינו טעמא דכשצירף ידיו אחרי כן כדי לקבל המים השניים נטמאו ידיו בנגיעתם זו בזו דמים שעל יד זו מטמאין מים שע"ג חבירתה כמו שהיו מטמאין ככר של תרומה כדפרשינן בריש פירקין ובכל מקום שמתקנחות בו טמאות מידי

ג אהידים מטמאות ומיטהרות עד הפרק כיצד נטל את הראשונים עד הפרק ואת השניים חוץ לפרק וחזרו ליד טהורה נטל את הראשונים ואת השניים חוץ לפרק וחזרו ליד טמאה בנטל את הראשונים לידו אחת ונמלך ונטל את השניים לשתי ידיו טמאות נטל את הראשונים לשתי ידיו ונמלך ונטל את השניים לידו אחת ידו טהורה גנטל לידו אחת ושפשפה בחבירתה טמאה דבראשו או בכותל טהורה הנוטלין ד' וה' זה בצד זה או זה על גבי זה ובלבד שירפו שיבואו בהם המים: ד וספק נעשה בהם מלאכה ספק לא נעשה בהם מלאכה ספק יש בהם כשיעור ספק שאין בהם כשיעור ספק טמאין ספק טהורים ספקן טהור מפני שאמרו זספק הידים ליטמא ולטמא וליטהר טהור רבי יוסי אומר ליטהר טמא חכיצד היו ידיו טהורות ולפניו שני ככרים טמאים ספק נגע ספק לא נגע היו ידיו טמאות ולפניו שני ככרים טהורים ספק נגע ספק לא נגע היו ידיו אחת טמאה ואחת טהורה ולפניו ב' ככרים טהורים נגע באחד מהם ספק בטמאה נגע ספק בטהורה נגע היו ידיו טהורות ולפניו שני ככרים אחד טמא ואחד טהור נגע באחד מהן ספק בטמא נגע ספק בטהור נגע היו ידיו אחת טמאה ואחת טהורה ולפניו שני ככרים אחד טמא ואחד טהור נגע בשתיהן ספק טמאה בטמאה וטהורה בטהורה או טהורה בטמאה וטמאה בטהורה הידים כמו שהיו והככרים כמות שהיו :

ידים ורגלים בבהמ"ק . וכבר ביארנו אלילת הגוף במקואות : ג כשנטל את הראשונים חוץ לפרק חזר מה שנכנס מן המים חוץ לפרק משקין טמאים כמו שהקדמנו וכן המים אשר על ידיו וכשנטל מים שניים הם מטהרים כל מה שנטל ידיו ממים ראשונים אמנם מה שנכנס מן המים הראשונים חוץ לפרק אין המים השניים מטהרין אותן לפי שאין מטהרין אלא עד הפרק ועל כן כשחזר מן המים אשר חוץ לפרק לידים טמאו אותם לפי שהם משקין טמאים כמו שבארנו ועל כן כשטהר ידו אחת ואח"כ שפך מים שניים על ב' ידיו הרי נטמאו ידיו שניהם לפי שהמים השניים יטמאו בידו האחרת אשר לא נטהרה במים ראשונים וישובו המשקין טמאין ויטמאו היד האחרת אשר כבר טהרה וכן אם נטל ידו אחת במים ראשונים ונגב ידו הטהורה בידו האחרת או חכך אותה עם ידו האחרת טמאה לפי שהמים אשר עליהם הם משקין טמאין ומטמאים את הידים עד שישפוך עליהם מים שניים ואם חכך אותה בראשו ידו טהורה שכבר ביארנו שמשקין טמאין ואוכלין טמאין אמנם יטמאו הידים לא שאר אברי הגוף והתיר שירחצו אנשים רבים ידיהם קלתם על קלתם ואם היו טמאין ולא נאמר כי המים היורדין מידיו העליונים הם משקין טמאים לפי שהם מים ראשונים והידים אשר תחתיהן לא יטהרו במים ההם כיון שהוא טמא לפי שהם כולם במדרגת יד אחת אנו חושבין אותם ובתנאי שלא ידחקו ידיהם שלא יכנסו בהם המים כדי שלא תהיה חלילה: ד כבר ביארנו ברביעי של טהרות כי ספק ידים מכלל ספקות שטהרו חכמים וכבר קדם לך במסכתא הזאת כי מים שנעשה בהם מלאכה פסולים לנטילת ידים וידוע הוא כי אוכלין טמאים מטמאין את הידים וכן ידים טמאין פוסלין את התרומה וזה הענין מבואר וזה כי הוא שם כל ספק שנפל בטומאות הידים או בטמאם לזולתם הכל טהור ונשאר הדבר בחזקתו שהיה והוא אמרם הידים כמות שהיו וכן מבואר כי כשיפול הספק אם טהרו את הידים הטמאים כראוי או לא טהרו הרי הן טהורות ואין הלכה כרבי יוסי :

הגהות הגר"א

הטופי בשר שקורין פלופ"א בלע"ז. הואיל והראשונים טמאין שמים ראשונים שנטלתי בהן ידי טמאים הריני נוטל גם את השניים מהטמאין. אם עשה כן כלומר שנטל שניים מן הטמאין· צריך לנגב משמע הא נטל שניים מן הטהורים ידיו טהורות ואין צריך לנגב אע"פ שהראשונים היו מן הטמאין וא"ת לומר כן דאם מועילין השניים לטהר הראשונים הטמאים שלישיים נמי יועילו לטהר ראשונים ושניים הטמאים ולא יהא צריך לנגב דמאי שנא אלא לעולם צריך לנגב מטמאים אפי' ראשונים לחודייהו כיון דהיו טמאים והא דנקט ואם עשה כן לאשמועינן דאפילו הכי במטביל אין צריך לנגב שהטבילה מטהרת מים הטמאים בהשקה למקוה והוא דמטביל במי' שאה. שלא יצאו מים חוץ לפרק היינו במים ראשונים אבל משניים לא חיישינן אם לא יצאו ראשונים חוץ לפרק כדתנן לעיל נטל את הראשונים עד הפרק ואת השניים חוץ לפרק וחזרו ליד טהורה :

פרק שלישי

א א) **המכנים** ידיו לבית המנוגע ידיו תחלות דברי ר' עקיבא וחכ"א [א]ידיו שניות כל המטמא בגדים בשעת מגעו מטמא את הידים להיות תחלות דברי ר"ע וחכ"א [ב]להיות שניות אמרו לו לר"ע היכן מצאנו שהידים תחלה בכ"מ אמר להם וכי היאך אפשר להן להיות תחלה אא"כ נטמא גופו חוץ מזה ואוכלין והכלים שנטמאו במשקין מטמאין את הידים להיות שניות דברי ר' יהושע וחכ"א [ג]את שנטמא באב הטומאה מטמא את הידים בולד הטומאה אינו מטמא את הידים אמר רשב"ג מעשה באשה אחת שבאת לפני אבא אמרה לו נכנסו ידי לאויר כלי חרש אמר לה ובמה היתה טומאתה ולא שמעתי מה אמרה לו אמרו חכמים מבואר את הדבר את שנטמא באב הטומאה מטמא את הידים בולד הטומאה אינו מטמא את הידים: **ב** ג) כל הפוסל את התרומה מטמא את הידים להיות שניות היד מטמא את חבירתה דברי ר' יהושע וחכ"א [ד]אין שני עושה שני אמר להם והלא כתבי קדש שניים מטמאין את הידים אמרו לו אין דנין דברי תורה מדברי סופרים ולא דברי סופרים מדברי תורה ולא דברי סופרים מדברי סופרים: **ג** [ה]רצועות תפילין עם התפילין מטמאין את הידים ר"ש אומר רצועות תפילין אינן מטמאות את הידים: **ד** ג)[ו]גליון שבספר שמלמעלן ושמלמטן שבתחלה ושבסוף מטמא את הידים ר' יהודה אומר שבסוף אינו מטמא עד שיעשה לו עמוד: **ה** [ז]ספר שנמחק ונשתייר בו פ"ה אותיות כפרשת ויהי בנסוע הארון מטמא את הידים מגילה שכתוב בה פ"ה אותיות כפרשת ויהי בנסוע הארון מטמא את הידים [ח]כל כתבי הקדש מטמאים את הידים [ט]שיר השירים [י]וקהלת מטמאין את הידים רבי יהודה אומר שיר השירים מטמא את הידים וקהלת מחלוקת ד) ר' יוסי אומר קהלת אינה מטמא [את] הידים ושיר השירים מחלוקת רש"א קהלת מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אמר ר"ש בן עזאי מקובל אני מפי ע"ב ה) זקנים ביום שהושיבו את ראב"ע בישיבה ששיר השירים וקהלת מטמאות את הידים אמר ר"ע חס ושלום לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא תטמא את הידים שאין כל העולם כולו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל שכל הכתובים קדש ושיר השירים קדש קדשים ואם נחלקו לא נחלקו אלא על קהלת א"ר יוחנן בן ישוע בן חמיו של ר"ע כדברי בן עזאי כך נחלקו וכן גמרו:

א זה מבואר וזה כי אי אפשר שיהיו תחלה אלא אם נגע באב מאבות הטומאות יכל אב הטומאה מטמא אדם וכשנגע בידו נטמא כולו ועל כן אמר להם אל תבקשו ממני שאמצא לכם ידים תחלה חוץ מזה והוא בית המנוגע שאם הכנים ידיו לא נטמא כולו ואדם שהוא מטמא בגדים בשעת מגעו אשר הוא חשוב אב הטומאה בענין שהוא יטמא ראשון ושני והוא עם כל זה לא יטמא אדם כמו שביארנו בסוף זבים וכן ג"כ כשנוגע בידים חוזרין תחלה וידוע כי אוכלין שנטמאו במשקין חוזרין שניות וכן הכלים וא"ר יהושע כי ידים שנגעו באוכלים שניים או בכלי שני מטמאין וחוזרין שני וחכמים אומרים כי אוכל ראשון וכלי *שני הוא אשר יטמאו את הידים ומחזירן שניות והלכה כחכמים בב' המאמרים: **ב** כבר ידעת כי השני הוא אשר הוא פוסל את התרומה וכבר ביארנו כי הידים טמאות הם שניות ולפי שאמר רבי יהושע כי מי שנגע בידו בדבר שהוא פוסל את התרומה אשר הוא שני נטמאו ידיו וחוזרין שניות וכן מי שהיתה ידו האחת טמאה ונגעה בידו האחרת טמאתה וחזרה שניה כמותה וחלקו עליו חכמים ואמרו לו אין שני עושה שני והביא להם ראיה מכתבי הקדש אשר הם במדרגת השני שהן פוסלין התרומה כמו שביארנו בסוף זבים ועם זה כשנגע אדם בכתבי הקדש חזרו ידיו שניות ופוסלין את התרומה כמו שנבאר אחר ההלכה הזאת והרי שני עושה שני והשיבוהו כי היות הספרים וידים הבאין מחמתם מטמאין את הידים הוא הדבר מדברי סופרים לפי שהם מי"ח דבר שגזרו וכן טומאת ידים כולן כשאר הטומאות ג"כ מדברי סופרי' כמו שכתבנו כי שלמה תקן ערובין וידים וכיון שהדבר כן אין למדין דברי סופרים מדברי סופרים עד שנאמר כמו שהספר פוסל את התרומה ומטמא את הידים כך כל פוסל מטמא את הידים אבל נאמר מאי דתקון תקון מאי דלא תקון לא תקון ולא נלמוד דבר מדבר ואין הלכה כר' יהושע: **ג** כבר ביארנו בסוף זבים הסבה אשר בעבורם גזרו על כתבי הקדש שהן פוסלין את התרומה כשנגעה בהם ולפי שרצו לקיים ולהעמיד הגזרה גזרו ג"כ שידים הבאים מחמת הספר פוסלין את התרומה ושהאדם כשיגע בכתבי הקדש יהיו ידיו שניות ופוסלין את התרומה ועל הגזרה הזאת מדבר בכל הפרק הזה באמרו מטמא את הידים ואינו מטמא את הידים ואחר הגזרה הזאת גזרו זו הגזרה יותר כוללת ממנה ועזבו הענין הזה כולו והוא שכל הידים שניות פוסלות את התרומה בין נגעו בספר בין לא נגעו וזאת היא הנמנית בסוף זבים באמרו והידים מכלל הדברים אשר פוסלין את התרומה והיא הנמנית בי"ח דבר כמו שבארנו בסוף זבים וכן ביאר הש"ס (שבת דף יג:) וטעמם בגזרה האחרונה מפני שהידים עסקניות ואין הלכה כר"ש: **ד** גליון הוא אשר ישאר בלא כתיבה על הכתיבה ותחתיה ובין הדפין ובתחלת הספר ובסופו ורבי יהודה אומר כי אשר ישאר בסוף כל זמן שלא יעשה לו עמוד שיגלל עליו הספר ותכלול אותו קדושת הספר עדיין הוא חול לפי שאפשר שיחתוך מה שנשאר בלא כתיבה ואין הלכה כרבי יהודה: **ה** בידינו עיקר כי פרשת ויהי בנסוע הארון וגו' ובנחה וגו' (במדבר י') הפסוקים כולם הם ספר בפני עצמו אמרו (משלי ט) חכמות (נשים) בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה אלו הן ז' ספרי תורה אכן הם ז' באמרם כי מתחילת הספר עד ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו ומן ויהי בנסוע הארון עד סוף הספר ספר בפני עצמו ויהיה מדבר סיני שלשה ספרים וד' חומשים הנשארים הרי ז' ואמרו מגלה שכתוב בה ר"ל כי היריעה של ספר כיון שנכתב בו זה המנין מן האותיות נתקדשה והיתה מכתבי הקדש לרבי יהודה אומר כבן עזאי :

א המכנים ידיו לבית המנוגע. בפ' שני דחולין (דף לג:) מייתי לה: ידיו תחלה ופוסל את החולין ומטמא אחד ופוסל אחד בתרומה ומטמא שנים ופוסל אחד לקדש ובריי' דחומר בזב מבטבול יום פרשתיה בפר' שני דמסכת טבול יום: כל המטמא בגדים בשעת מגעו. כגון זובו של זב וכל הני דתנן בפ' בתרא דזבים: וכי היאך אפשר להם להיות תחלה· כלומר מה שלא מלינו היינו משום דלא אפשר: את שנטמא באב הטומאה. כלומר אוכלים וכלים שנטמאו באב הטומאה מטמאים את הידים ולא אוכלים וכלים שנטמאו במשקים דהוו שניים דאין שני עושה שני: במה היתה טומאתו· של תנור: באב הטומאה. א)במשקים: **ב** כל הפוסל את התרומה מטמא ידים להיות שניות. האי כללא לאו כרבנן דלעיל דאמרי בוולד הטומאה אין מטמא את הידים אלא כר' יהושע כדקתני דברי רבי יהושע וכולה מתני' איירי לקדש כדקתני היד מטמאה את חבירתה דהיינו לקדש ולא לתרומה כדתנן בפרק חומר בקדש (דף כד:) והתם בגמרא מייתי פלוגתא דר' יהושע ורבנן דהכא ומוכחא סוגיא דלקדש פליגי ובכל הספרים נמי כתוב שם לקדש וצריך לומר דברייתא שהבאתי לעיל בפרק שני דידו אחת בשני ככרים כאחת ישרפו בככרים של קדש איירי ואע"ג דפלוגתא דר' עקיבא ורבנן דמכנים ידיו לבית המנוגע לתרומה ולקדש כדאיתא בפ' שני דחולין (דף לג:) סיפא דהאוכלין והמשקין דפליגי בה רבי יהושע ורבנן לקדש דוקא ולא לתרומה ותימה דקאמר להו רבי יהושע והלא כתבי הקדש שניים מטמאין את הידים תקשי ליה לנפשיה דההיא אפילו לתרומה כדאיתא בפ"ק דשבת (ד' יד.) דידים הבאות מחמת ספר פוסלות את התרומה משום דרבי פרנך דהאוחז ספר תורה ערום נקבר ערום ויד מטמאה את חבירתה לקדש דוקא וי"ל דר' יהושע לאו מידים דרבי פרנך קפריך דמההוא לא שייך לאתויי כיון דטעמייהו לאו משום טומאה דאפילו לא היו גוזרים טומאה על הספר היו גוזרים על ידים שנגעו בספר משום דר' פרנך דמהאי טעמא נמי קאמר ליה רבי יהושע לרבי אליעזר בפרק שני דחולין (דף לד.) מלינו שהשני עושה שני על ידי משקין לא מייתי מספר שעושה ידים שניות לתרומה דהתם לאו מחמת טומאה הוא כדפרישי' והכא נמי לאו מההוא ספר מייתי אלא גזירה אחרת היא בכל כתבי הקדש אפילו היכא דלא שייך דר' פרנך כגון תפילין ודווקא לקדש אבל לא לתרומה וקלת תימה אי גזירה אחת היא מאי שנא דבהא מודו רבנן וביד מטמאה את חבירתה פליגי ומיהו יש לפרש דאינו בא להשוותם לגמרי ואינו חושש אלא סימנא שני עושה שני והא דלא מייתי מהאוכל אוכל שני שני משום דפסול גוייה שאני: **ג** תני"א בתוספתא [פ"ב] ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר"ש הנוגע ברצועה טהור עד שיגע בקציצה ר' זכאי אומר משום ר"ש הנוגע בקציצה טהור עד שיגע [א] ב)ברצועה: **ד** שמלמעלן ושמלמטן. דאמרי' בהקומץ רבה (דף ל.) שיעור גליון מלמטה טפח מלמעלה שלש אצבעות: שבתחילה ושבסוף. דאמרינן בפ"ק דבבא בתרא (דף יג:) ועושה לו כדי לגול עמוד בתחלתו וכדי היקף בסופו כלומר כדי היקף כל הספר מניח בסופו ותימה דהכא משמע שהעמוד הוא בסוף הספר דקאמר ר' יהודה שבסוף אינו מטמא עד שיעשה לו עמוד ומסברא נמי כך הוא ולפי גרסא דהתם שהעמוד בתחלתו וכדי היקף בסופו א"כ הספר נגלל מתחלתו לסופו נמצא כשירצה לקרות בו יהא צריך לחזור ולגלול לתחלתו ועוד דבהדיא שמעתא גופה תניא כל הספרים נגללין לתחלתן אע"פ שפירש שם בקונטרס מתחלתן לסופן מ"מ אין הלשון משמע כן ועוד דומיא למזוזה דכורכין אותה מאחד כלפי שמע ועוד אמרי' התם ספר עזרא לתחלתו נגלל ובהדיא אמרו בירושלמי בפ"ק דמגילה עושה עמוד לספר בסופו לפיכך נראה דגרסינן התם ועושה כדי היקף בתחלתו וכדי לגול עמוד בסופו והא דתניא בתוספתא (פ"ב) דמכלתין הגליון שבתחלת הספר וכדי היקף כולו מטמא את הידים אי גרסינן כדי היקף בלא וי"ו ניחא דה"ק הגליון שבתחלת הספר שיעור כדי היקף כולו מטמא את הידים ואפי' גרסינן וכדי היקף בוי"ו דמשמע דתרי מילי נינהו לא איירי בהיקף דבסוף אלא כולה בתחלת הספר איירי וגליון שבתחלת הספר היינו שתי אצבעות שמניח בתחלתו כמו שמניח בין דף לדף כדאמרינן בהקומץ רבה (דף ל.) וכדי היקף כולו עדיין הכל בתחלתו ועוד יש לקיים גירסת הספרים דהתם איירי במדבק תורה נביאים וכתובים דווקא לפי שאם היה גולל לתחלתו היתה תורה מבחוץ וגנאי הדבר להניחו כך שנעשית תורה שומר לנביאים וכתובים: **ה** תני"א בתוספתא (שם) ספר שבלה אם יכול ללקט ממנו שמונים וחמש אותיות כפרשת ויהי בנסוע הארון (במדבר י') מטמא את הידים מגילה שכתוב בה שמונים וחמש אותיות כפרשת ויהי בנסוע הארון מטמא את הידים חיבר בה יריעות אחרות היא מטמאה את הידים והשאר אינו מטמא את הידים ר' יהודה אומר הגליון שבתחלת הספר וכדי הקף כולו מטמא את הידים הכותב הלל ושמע לתינוק להתלמד בו אע"פ שאין רשאי לעשות כן מטמא את הידים [illegible] אף על פי שאינו רשאי לקיימן מטמאות את הידים תיק הספרים ומטפחות ספרים ותיבה של ספר בזמן שהן [ב] טהורין מטמאות את הידים הברכות אף על פי שיש בהן מאותיות השם ומעניינות הרבה של תורה אינן מטמאות את הידים הגליונים וספרי לדוקים אינם מטמאין את הידים ספר בן סירא וכל הספרים שנכתבו מכאן ואילך אינן מטמאין את הידים רבי שמעון בן מנסיא אומר שיר השירים מטמא את הידים מפני שנאמרה ברוח הקדש קהלת אינה מטמאה את הידים מפני שאינה אלא מחכמתו של שלמה אמרו לו וכי לא כתב אלא זו בלבד והלא הוא אומר (מלכים א ה) וידבר שלשת אלפים משל ואומר (משלי ל) אל תוסף על דבריו. פירוש הגליונים (וספרי לדוקים) אגב ספר תורה מטמאין את הידים כדקתני מתני' והכא בשנחתכו מן הספר ואף על גב דתנן אם יש בו ללקט שמונים וחמש אותיות דס"ד כדאמרינן בפרק כל כתבי (דף קטז.) מקום הכתב

א) נ"ל או במשקים · ב) [נ"ל במזוזה שבת עט: ופרש"י מזוזה שבתפילין דהיינו שמע והיה אם שמוע ע"ש]

מסורת הש"ס

א) [חולין לג:] ב) [חגיגה כד:] ג) [שבת קטז. ע"ש] ד) [מגילה ז. ע"ש] ה)[במשנה שבמשניות איתא זקן]

פירוש רב האי גאון

ד גליון שבספר· פירוש שלמעלה מן הדף ושלמטה מן הדף שמו גליון :

נ"ל ראשון

הגהות הגר"א

[א] בר"ש עד שיגע ברצועה · נ"ל עד שיגע במזוזה : [ב] שם ותיבה של ספר בזמן שהן מחוברין מטמאות וט' כו"ל :

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי' פ"ח מהלכות אבות הטומאה הלכה ב :

ב ג מיי' שם הל' א :

ג ד מיי' פ"ח מהל' אבות הטומאה הלכה ז :

ד ה מיי' שם פ"ט הלכה ו :

ה ו מיי' שם פ"ט הלכה ו :

ו ז מיי' פ"ט מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ו :

ז ח מיי' שם הלכה ה :

ח ט י מיי' שם הלכה ו :

פירוש הרא"ש

א המכנים וכו' כל המטמא בגדים בשעת מגעו · כגון נוגע בזב וזבה ויולדת ובמשכבן ובמושבן: וכי אפשר להם להיות תחלה· כלומר מה שלא מלינו משום דלא אפשר (ר"מ · הלכה כחכמים) : **האוכלין** וכו' בולד הטומאה · אינו מטמא את הידים דאין שני עושה שלישי: **מבואר** הדבר·מאחר שהוצרך לשאול לה דאי אף אם כשנטמא בולד הטומאה מטמא את הידים לא היה צריך לשאול במה נטמא התנור (ר"מ · הלכה כחכמים) : **ב כל** הפוסל את התרומה וכו' · פי' כל פוסל וכו' האי כללא דברי ר' יהושע כדקתני בסיפא דברי ר' יהושע אבל לרבנן את שנטמא בולד הטומאה אינו מטמא את הידים והאי דאיצטריך ליה למיתני היד מטמאה את חבירתה והלא גם זה בכלל הפוסל את התרומה דאם היתה ידו אחת טמאה פוסלת את התרומה כדתנן בפירקין דלעיל היתה ידו אחת טמאה ואחת טהורה ולפניו שתי ככרות משום דאיירי רישא אף לתרומה והיד מטמאה לא איירי אלא לקודש דבפרק חומר בקודש תנן היד מטמאה את חבירתה לקודש ומייתי עלה מתני' דהכא : **אמר** להם והלא כתבי הקודש · וכתבי הקדש הם כמו שני ואע"ג דלרבי יהושע נמי כתבי הקודש מטמאים את הידים אף לתרומה כדאיתא פ"ק דשבת דידים הבאות מחמת ספר פוסלות את התרומה. לא הטעם רבי יהושע אלא למצוא תשובה לדברי חכמים שאמרו אין שני עושה שני אע"פ שאין התשובה שוה לנידון והאי דלא הייתי ליה מאוכל אוכל שני משום דפסול גויה : **ולא** דברי סופרים מדברי סופרים · שבכל דבר ודבר לפי המראה להם שהוא הצורך גזרו · (ר"מ ואין הלכה כר' יהושע) וספרים וידים הבאות מחמתן מטמאים את הידים הם מי"ח דבר שגזרו: **ג ד** רצועות של תפילין וכו' של מעלה ושל מטה· כדאמרינן בפרק הקומץ רבה שיעור גליון למטה טפח למעלה שלש אצבעות: שבתחלה ושבסוף· כדאמרינן בפ"ק דב"ב ועושה לו כדי לגול עמוד בתחלתו ובסופו כדי היקף פירוש כדי היקף כל הספר מניח בסופו וקשה דהכא משמע שהעמוד היה בסוף הספר דקאמר רבי יהודה שבסוף אינו מטמא עד שיעשה לו עמוד והכי מסתבר דאם היה כדי היקף בסופו אם כן הספר נגלל מתחלתו לסופו ונמצא כשירצה לקרות בו צריך לגוללו לתחלתו ועוד דבהדיא שמעתא גופה גרסינן כל הספרים נגללין לתחלתן אע"פ שרש"י פירש שם מתחלתן לסופן אין לשון הגמ' מוכחת כן ועוד אמרינן התם ספר עזרא לתחלתו נגלל ועוד מסתבר דומיא דמזוזה שנכרכת מאחד כלפי שמע ואם בירושלמי בפ"ק דמגילה עושה עמוד לספר בסופו הלכך נראה דגרסינן התם ועושה כדי היקף בתחלתו וכדי עמוד בסופו ויש לקיים גירסת הספרים דהתם במדביק תורה נביאים וכתובים כאחד ואם היה גוללו לתחלתו היה תורה מבחוץ ואינו כבוד התורה להיותה כמו שומר לנביאים וכתובים אבל תורה לבד נגללת לתחלתה (ר"מ · אין הלכה כרבי יהודה): **ה ספר** וכו' ויהי בנסוע הארון · הוא ספר בפני עצמו כדכתיב חצבה עמודיה שבעה ודרשו חז"ל אלו שבעה ס"ת: **מגילה** · פירוש יריעה אחת :

תורה אור

פרק רביעי

א א) **בו** ביום נמנו וגמרו על עריבת הרגלים שהיא משני לוגין ועד תשעה קבין שנסדקה שהיא טמאה מדרס שר' עקיבא אומר עריבת הרגלים כשמה: **ב** בו ביום אמרו ג) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשום חובה חוץ מן הפסח ומן החטאת הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן ר"א אומר אף האשם הפסח בזמנו והחטאת והאשם בכל זמן ג) אמר ר"ש בן עזאי מקובלני מפי ע"ב ד) זקנים ביום שהושיבו את ראב"ע בישיבה שכל הזבחים הנאכלין שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן הפסח ומן החטאת לא הוסיף בן עזאי אלא העולה ולא הודו לו חכמים: **ג** ה) בו ביום אמרו עמון ומואב מה הן בשביעית גזר ר"ט מעשר עני וגזר ראב"ע מעשר שני א"ל ר' ישמעאל אלעזר בן עזריה עליך ראיה ללמד שאתה מחמיר שכל המחמיר עליו ראיה ללמד אמר לו רבי אב"ע ישמעאל אחי אני לא שניתי מסדר השנים טרפון אחי שינה ועליו ראיה ללמד השיב ר"ט מצרים חוצה לארץ עמון ומואב חו"ל מה מצרים מעשר עני בשביעית אף עמון ומואב מעשר עני בשביעית השיב ר' אלעזר בן עזריה בבל חוצה לארץ עמון ומואב חוצה לארץ מה בבל מעשר שני בשביעית אף עמון ומואב מעשר שני בשביעית אמר ר"ט מצרים שהיא קרובה עשאוה מעשר עני שיהיו עניי ישראל נסמכים עליה בשביעית אף עמון ומואב שהן קרובים נעשים מעשר עני שיהיו עניי ישראל נסמכים עליהן בשביעית אמר לו ראב"ע הרי אתה כמהנן ממון ואין אתה אלא כמפסיד נפשות קובע אתה את השמים מלהוריד טל ומטר שנאמר °היקבע אדם אלהים כי אתם קובעים אותי ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה א"ר יהושע הריני כמשי' על טרפון אחי אבל לא לענין דבריו מצרים מעשה חדש ובבל מעשה ישן והנדון שלפנינו מעשה חדש ידון מעשה חדש ממעשה חדש ואל ידון מעשה חדש ממעשה ישן מצרי' מעשה זקנים ובבל מעשה נביאים והנדון שלפנינו מעשה זקנים ידון מעשה זקנים ממעשה זקנים ואל ידון מעשה זקנים ממעשה נביאים ונמנו וגמרו עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית וכשבא ר' יוסי בן דורמסקית אצל ר"א ללוד אמר לו מה חדוש היה לכם בבה"מ היום אמר לו ו) נמנו וגמרו עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית בכה ר"א ואמר °סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם צא ואמור להם אל תחושו למנינכם מקובל אני מריב"ז ששמע מרבו ורבו מרבו עד הלכה למ"מ שעמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית: **ד** ז) בו ביום בא יהודה גר עמוני ועמד לפניהן בבית המדרש אמר להם מה אני לבא בקהל אמר לו רבן גמליאל אסור אתה אמר לו ר' יהושע מותר אתה אמר לו רבן גמליאל והכתיב °לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי וגו' אמר לו רבי יהושע וכי עמונים ומואבים במקומן הן כבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל את כל האומות שנאמר °ואסיר גבולות עמים ועתידותיהם שוסתי ואוריד כביר יושבים אמר לו רבן גמליאל הכתוב אומר °ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון שכבר חזרו אמר לו רבי יהושע הכתוב אומר °ושבתי את שבות עמי ישראל (ויהודה) *ועדיין לא שבו והתירוהו לבא בקהל:

מלאכי ג · תהלים כה · דברים כג · ירמיה מט · עמוס ט

ר"ש

הכתב אגב כתב הוא דקדים אבל כתב אלא ליה קדושתיה אבל גליון לא אלא ליה קדושתיה ובעיא היא התם בגליונים של ספר תורה היכא דגייז ושדי אי מצילין אותן מפני הדליקה אי לא ואי אין מטמאין את הידים א"כ תפשוט מהכא דלאו בקדושתיה קאי וצריך לדחות כאן כדדחי התם ספרי צדוקים הרי הם כגליונים ואין מטמאין את הידים · ולאומר אל תוסף בפ"ק דמגלה (דף ז.) מפרש מאי ולאומר וכל משנתינו הפוכה שם דמלתיה דר' יהודה דהכא קתני התם בשם ר"י ומילתיה דר' יוסי דהכא קתני התם בשם ר"מ ופליגי התם במגילה אם מטמאין ידים· תנ"ן בבחירתא (עדיות פ"ה מ"ג) ר"ש אומר שלשה דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ש קהלת אינה מטמאה את הידים כדברי ב"ש ובית הלל אומרים מטמא את הידים :

א בו ביום. אפירקין דלעיל קאי אמילתיה דשמעון בן עזאי דאיירי ביום שהושב ר"א בן עזריה בישיבה : עריבת הרגלים. כמין קערה לרחיצת רגלים: שנסדקה. בת"כ בפרשת זאת תהיה קתני שנסדקה ואינו יכול לרחוץ בה רגלו אחת שהמים ממהרין לצאת קודם שיספיק לרחוץ מתוך שמרחיב הסדק א"כ שנסדקה ממה סמוך לשולים ואינה מחזקת מים כדי לרחוץ רגלו אחת : טמאה מדרס. בת"כ מרבה לה מדכתיב (ויקרא טו) כל כלי וממעט כפה סלה מדכתיב (שם) אשר ישב והדר קאמר מה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו מרבה אני את אלו שמשמשין ישיבה עם מלאכתן ומוציא אני את אלו שאין משמשין ישיבה עם מלאכתן כלומר דעריבה קודם שנסדקה נמי רגילין ליֵשב עליה ובפרק עשרים דכלים (מ"ב) פרשתי שרגילין ללוש בה וכשנסדקה נמי חזיא לישה שהעיסה סותמת הסדק ואין המים יוצאין : שר"ע אומר עריבת הרגלים כשמה. כלומר כשמה כן היא שאין שם מדרס עליה וסתם מתניתין דכלים דלא כר"ע אלא כפי מה שנמנו וגמרו : **ב** שלא לשמן. בין שנוי קדש בין שנוי בעלים ומשנה זו היא תחלת מסכת זבחים וכולהו דרים התם בגמ' מקראי ושם פירשנום במקומה : **ג** עמון ומואב מה הן בשביעית. אין זה עמון ומואב שטיהרו בסיחון דארץ ישראל היא שאפי' תמצי לומר שלא כבשום עולי בבל על כרחין שביעית נוהג בה כדתנן בפרק מקום שנהגו (דף נב:) ג' ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל ועבר הירדן היא ארץ סיחון ועוג אלא בשאר ארץ עמון ומואב שלא טהרו בסיחון ולא נתכבשו מעולם איירי תדע מדמייתי *עולי מצרים ובבל וכי ההוא איירי בחזקת הבתים (דף נו.) דאמרינן כל שהראהו הקב"ה למשה חייב במעשר ואמרינן לאפוקי הר שעיר עמון ומואב והא מפרש עלה בסוף פרק קמא דיבמות (דף טז.) וברים חגיגה (דף ג:) הרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית הכי קאמר שאפילו מה שכבשו בתחלה הניחו משום תקנת עניים כ"ש שיש לנו לתקן בעמון ומואב שלא כבשו מעולם מעשר עני משום תקנת עניים ותדע דבפרק שני דשבועות (דף טז.) ובפרק קמא דמגילה (דף י.) בעינן למימר דסבר ר' אליעזר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ואי בעמון ומואב שטיהרו בסיחון איירי א"כ תקשי ליה מתני' דהכא דקאמר ר' אליעזר עמון ומואב מעשרין מעשר עני והא דמייתי ברים חגיגה (דף ג:) עובדא דר' יוסי בן דורמסקית דמתני' ומסיים בה במילתיה דר' אליעזר היא דהרבה כרכים על כרחין לאו מדברי ר' אליעזר הוא דליתא הכא במתני' אלא הש"ס הוא דמפרש הכי דכי היכי דלמ"ד לא קידשה לעתיד לבא הניחו הרבה כרכים משום תקנת עניים כמו כן תקנו בעמון ומואב מעשר עני משום תקנת עניים : מסדר השנים. שלעולם אחר שנה של מעשר עני מביאין מעשר שני והרי בששית מביאין מעשר עני לפיכך ראוי להביא בשביעית מעשר שני : המעשר והתרומה. ואין לדחות מעשר שני מפני עניים : מעשה ישן. והלכה הדבר דשמא לא היה (צריך)עניים באותה שעה: מעשה נביאים. ועל פי נבואה עשו הוראת שעה : הלכה למשה מסיני. לאו דווקא דאין זה מן התורה אלא כהלכה למשה מסיני : תני' א בתוספתא [פ"ב]. עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ושאר כל הארצות כשאר שני שבוע אם מעשר עני מעשר עני אם מעשר שני מעשר שני א"ר יוסי בן דורמסקית אני הייתי עם זקנים הראשונים כשבאו מיבנה ללוד ובאתי ומצאתי את ר' אליעזר שהיה יושב בחנות של נחתומין בלוד אמר לי מה חידוש היה לכם היום בבהמ"ד אמרתי לו תלמידיך אנו ומימיך אנו שותין אמר לי אי אפשר לבהמ"ד בלא חידוש אמרתי לו את ההלכות ואת התשובות ואת המנין וכשהגעתי לזה זלגו עיניו דמעות אמר (תהלים כה) סוד ה' ליראיו ואמר גלה סודו אל עבדיו לא ואמור להם אל תחושו למנינכם כך מקובלני מריב"ז שקיבל מן הזוגות והזוגות מן הנביאים ונביאים מן משה הלכה למשה מסיני עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית . פי' ושאר כל הארצות חוץ ממצרים כשאר שני שבוע כלומר חוזרות לסדר השנים ומעשרין בשביעית מעשר ראשון ומעשר שני וכן בבל. אם מעשר עני מעשר עני כגון מצרים עמון ומואב מעשרין בשביעית מעשר ראשון ומעשר עני אי נמי כולה מילתא אשאר הארצות קאי ואם מעשר עני דקאמר היינו כגון שלישית וששית . ואם מעשר שני כגון ראשונה ושניה רביעית וחמישית. תלמידיך אנו . בפ"ק דחגיגה (דף ג:) משמע שלא אמר כן וכעס עליו ר' אליעזר ואמר לו פשוט ידך וקבל עיניך לפי שלא אמר כן ושמא תנאי היא . ונביאים ממשה משמע הלמ"מ ממש : **ד** והתירוהו לבא בקהל . והא דתניא בפ' הערל (דף עו:) א"ר יהודה מנימין גר המצרי היה לי חבר מתלמידי ר' עקיבא ואמר לי אני מצרי ראשון נשאתי מצרית ראשונה אשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל ולא חיישינן ליה מטעמא דהכא מצרי שאני כדמוכח בתוספתא שנתן להם קצבה ובפ"ק דסוטה (דף ט.) פירש בקונטרס דתניא בתוספתא דקדושין פרק בתרא שאמר לו ר' עקיבא מנימין טעית כבר עלה סנחריב מלך אשור ועירבב את כל האומות לא עמוני ומואבי במקומן ולא מצרי ואדומי במקומן ושמא ר"ע לא אסיק אדעתיה מה שנתן להם קצבה למצרים. ותימה דבפ"ק דמגילה (דף יב:) אמרו לו חכמים לאחשורוש זיל לגבי עמון ומואב דיתבי בדוכתייהו דכתיב שאנן מואב אלמא לא נתבלבלו לא בימי סנחריב ולא בימי נבוכדנצר ואומר ר"ת דהתם ל"ג עמון דלא מייתי קרא אלא מואב ובמתני' דהכא לא גרסינן מואב ולא בפרק תפלת השחר (דף כח.) דמייתי לה דמואב לא בלבל אבל עמון בלבל והא דכתיב בירמיה (מט) שהיה אחר סנחריב והשמעתי *על רבת בני עמון תרועת מלחמה וכתיב(שם) מדוע ירש מלכם את גד ועמו בעריו ישב הילילי חשבון כי שודדה עי צעקנה בנות רבה וכתיב בהאי פרשתא ואחרי כן אשיב שבות בני עמון אומר ר"ת שלא היו יושבין במקומן אלא עמון העלו שמות הערים אשר נתיישבו בהם כשמות הערים שגלו מהן ולדברי ר"ת הא דכתיב ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון לא כמו שעשו בימי נבוכדנצר אלא כמו שהיו קודם שהגלם סנחריב ומיהו קשה דמשמע בסדר עולם בפרשת ויהי בארבע עשרה שנה דבימי חזקיה שבו עמון ומואב למקומן דקתני התם שסף עמונים ומואבים וערביים שהיו מסייעים אותו כשאר על שומרון שלש שנים ובסיפא קתני

ר"מ

א כבר זכרנו כי בכל מקום שיאמר במשנה בו ביום רומז אל היום הזה אשר הושיבו את ר"א בן עזריה ופירוש נמנו וגמרו שהם מנו על נפשם כדי שיסכימו על עלת הרוב ונמלא הרוב חולקין על ר"ע ופסקו ההלכה כמו שזכר בכאן לא כמו שאמר רבי עקיבא וכבר נתבאר ההלכה הזאת בפ'(עשירי*) של כלים תעיינה שם : **ב** בו ביום אמרו כל הזבחים וכו'. ההלכה הזאת כבר נתבאר בתחלת זבחים(דף ב.): **ג** כבר ידעת כי בשנה הראשונה מן השמיטה והב' והד' והה' מוציאין מעשר ראשון ואח"כ מעשר שני וזה סדר השנים ובשנה הג' והו' חלק הכתוב בה וצוה שיוציאו מעשר עני במקום מעשר שני אכן השנה הז' הרי היא שמיטה ואין בו חיוב מעשרות וידוע כי השמיטה אינה נוהגת אלא בארץ ובסוריא גם כן כמו שאמרו בתוספתא בראשון של כלים וכמו שנתבאר במס' שביעית (פ"ו) אבל בחולה לארץ לא וראוי להוציא התרומות והמעשרות בחולה לארץ מדרבנן כמו שנתבאר במקומות בתוספתא ובשנים אשר מוציאין בני א"י מעשר שני יוציאו גם כן בני חולה לארץ מעשר שני ופודין אותו ומעלים דמיו לירושלים כמו שנתבאר במקומו ובשנים אשר מוציאין בהם בני ארץ ישראל מעשר עני יוציאו הם ג"כ מעשר עני ובשנת השמיטה אשר אין מוציאין בה בני ארץ ישראל מעשר לפי שהיא הפקר שכבר היה שתקנו הנביאים שיוציאו מבבל וסביבותיה מארץ בבל מעשר שני והזקנים והם האחרונים אחר עזרא כבר תקנו במצרים ושאר ארצות מצרים מעשר עני בשביעית ונפל המחלוקת בארץ עמון ומואב והם ערי סיחון ועוג איזה מעשר יוציאו בשנת השמיטה והיות רבי אלעזר מחמיר לפי שמעשר שני קדש ומעשר עני חול והביא ראיה ר' אלעזר מן המעשר והתרומה ר"ל כי המעשר אשר הזהיר עליו וירא מהשבתתו הוא קדש כמו התרומה ואמר השיב רבי טרפון ולא אמר דבר כו' ר"ל שהשיב תשובותיו הקודמות וכבר יצא רבי אלעזר מבית המדרש בעבור המחלוקת שנפל בינו ובין החכמים כמו שזכרנו בה' של כלים : **ד** לפי שנתבלבלו האומות בזמן סנחריב כמו שנתפרסם בספרי הנבואה לפי שהיה מעביר האומות מקלה זו לקלה זו על כן חזרו משפחות האומות אצלינו נעלמים ואין אנו יכולין ללמוד ראיה ממקומותיהם וידוע כי ע' לשון כולם מותרין לבא בקהל מיד חוץ מעמון ומואב ומצרי ואדומי והעיקר בידינו דכל דפריש מרובא פריש וע"כ התירוהו לבא בקהל מיד והתבונן איך לא הניח ר"ג מלהכנס

[נ"ע בפרק כ מ"ב]

תרגום

שאתה מחמיר · מעשר שני היא חומרא שצריכים הבעלים להעלותו לירושלים : אני לא שניתי מסדר השנים · שאחר שנת מעשר א) עני תדיר שנת מעשר ב) שני ובששית הפרישו מעשר עני ולכן ראוי בשביעית לפרוש מעשר ג) עני : המעשר והתרומה · ומעשר שני נקרא קודש כמו תרומה ואין לשנותו מפני ריוח עניים : מעשה ישן · ושמא לא הי' צריך את לעניים : מעשה נביאים · והוראת שעה שעשו ע"פ הדיבור : הלכה למשה מסיני · לאו דוקא : וכו' · והא דתניא בגמרא יבמות פרק הערל אמר ר' יהודה מנימין גר המצרי היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא ואמר אני מצרי ראשון נשאתי מצרית ראשונה אשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל ולא פרכינן ליה מפרש בתוספתא מפני שהכתוב נתן קצבה לחזרת מצרים שנאמר מקץ ארבעים שנה אקבץ (את) מצרים מן הגוים אשר נפוצו שמה וישבו על אדמתם · (ר"ת · והתירוהו לבא בקהל דכל דפריש מרובא פריש והסתכל שלא ממנע רבי"

א) נ"ל שני ב) נ"ל עני ג) נ"ל שני

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"כ מהל' כלים הלכה ז :

ב ב מיי' פט"ו מהל' פסולי המוקדשין הלכה א :

ג ג ד ה מיי' פ"ו מהלכות מתנות עניים הלכה ה ·

ד ו מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' כה סמג לאוין קי"ז טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף י :

פירוש הרא"ש

א בו ביום וכו' · בו ביום אפירקין דלעיל קאי אמילתיה דשמעון בן עזאי דאיירי ביום שהושיבו ר' אלעזר לנשיא : עריבת הרגלים · כשמה · שלימה היא לשים בה ועתה שנסדקה רוחצים בה הרגלים וגם יושבים עליה לפעמים ולכך מטמא מדרס ומפרש בת"כ שנסדקה כ"כ שאינו יכול לרחוץ בה רגלו אחת פירוש בשסדק כ"כ גדול שיצאו כל המים קודם שיספיק לרחוץ בה רגלו אחת אי נמי שנסדקה סמוך לשולים ואינה מחזקת מים כדי רחיצת רגלו א': עריבת הרגלים כשמה · ואין שם מדרס עליה : **ב** בו ביום וכו' שלא לשמן · בין שינוי קדש בין שינוי בעלים לאו דוקא שנזבחו ה"ה בקבלה והולכה וזריקה שהזבח נפסל בארבע עבודות אלא עבודה קמייתא נקיט : כשרים · לזרוק הדם ולהקטיר הנקטרים ולאכול הנאכלים אלא שלא עלו לבעלים וצריך להביא אחר אם קרבן חובה הוא או נדר: הפסח בזמנו · בערב פסח מחצות ואילך אבל בשאר ימות השנה שלמים הוי וכולהו מפרש בזבחים מקראי : לא הוסיף אלא עולה · מדקאמר הנאכלים ועולה כולה כליל : **ג** בו ביום וכו' עמון ומואב · אין זה עמון ומואב שטיהרו בסיחון דהוו ארץ ישראל ממש דינהו ואף את"ל שלא כבשום עולי בבל ע"כ שביעית נוהגת בה כדתנן בפ' מקום שנהגו שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל ועבר הירדן הוא ארץ סיחון ועוג אלא בשאר ארץ עמון ומואב שלא כבשום מעולם איירי אלא שגזרו תרומות ומעשרות על כל הארצות הסמוכות לא"י תדע לך מדמייתי ראייה ממצרים ובבל והא דמפרש עלה בסוף פ"ק דיבמות וברים חגיגה הרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית ה"ק אף מה שכבשו תחלה הניחו עולי בבל מלכבוש משום תקנת עניים מכ"ש עמון ומואב שלא כבשו מעולם שיש לנו לתקן בהם מעשר עני מפני תקנת עניים : שאתה מחמיר ·

מסורת הש"ס

א) כלים פ"כ מ"ב ב) זבחים ב. מנחות ד: ג) זבחים יא: ד)[במשנה שבמשניות איתא זקן] ה) יבמות עז. ו) [שם מ. חגיגה ג:] ז) ברכות כח. [ע"ש איזה שינויים]

פירוש רב האי גאון

א עריבת הרגלים · פי' כלי מעץ שטה נפנת במיית :

[יסודו לא כתיב שם ותימה למה לא הביאו ר' יהושע ג"כ בקרא הכתוב בירמיה(ג יט) ושבתי את ישראל אל נוהו שהוא סמוך לקרא ואחרי כן אשיב וגו' (ואת שבי ר' ישראל) לגדא בנו של בעל נטע"י ז"ל]

נ"ל א

א) מגילה ח: [ע"ש] ב) [ב"ק ד.] ג) [עי' תוס' ב"ב קסג. ד"ה לפי שאין]

קתני אחר מפלתו של סנחריב עמד חזקיהו ופטר האוכלוסין שבאו עמו בקולרים וקבלו עליהם מלכות שמים והלכו במקומן לקיים מה שנאמר(ישעיה יט) והיה ביום ההוא יהיה מזבח לה' בארץ מצרים ועוד אמרינן בחלק(דף נו:)עמון ומואב שכיני בישי דישראל הוו שלחו ליה לנבוכד נצר תא עלייהו עוד כתיב בירמיה(כז)עשה לך מוסרות ומוטות[וגו'] ושלחתם אל מלך אדום ואל מלך מואב ואל מלך בני עמון ואל מלך צידון ואל מלך צור ביד המלאכים הבאים ירושלם אל צדקיהו משמע מהאי קרא דשכיני ישראל היו כולם כדמעיקרא ולכך משועבדים לצדקיהו לכך נראה דנבוכדנצר עשה בלבול והא דקאמרינן בפ' בתרא דסוטה(דף מו:) גבי לוז שצובעים בה תכלת בא סנחריב ולא בלבלה בא נבוכדנצר ולא

[בבית] המדרש ביום ההוא והוא המורד מן הישיבה והשיבו את ראב"ע כמו שנתפרסם לפי שהוא לא רצה בבטול התורה: ה העברית: הלשון העברית וכתב העברי כתב עבר והוא כתב אשר כותבין בו התורה העם הנקראים אל שמירה והכתב הזה אשר נכתב בו אנחנו התורה הוא כתב אשורי והכתב אשר כתב יתברך התורה נקראת אשורי מן הגדולה והתפארת כמו (בראשית ל) באשרי כי אשרוני בנות והוא אמרם אשורי שהוא מאושר שבכתב לפי שאינו משתנה ולא יפול בו דמיון לעולם לפי שאותיותיו בלתי מתדמות ולפי שאינו נדבק אות באות בשיטת כתיבתו ואין כזה שאר הכתיבות: ו כבר ביארנו בראשון של אבות ענין צדוק ובייתוס וחברתם והם היוצאים מתורתנו המכחישים אותנו בקבלתנו: ופי' קובלין. מתרעמים: וספרי מירס. הם ספרים שמשיבין על תורתנו וחולקין עליה ונקראו ספרי מירס כלומר ספרים ידחם האלהים ויסירם מן המציאות כענין תכלה כמו שקוראים לבית אשר מתקבלים בו לדברים האלו בית אבידן ועניינו בית יכריתהו האלהים ותשובת רבן יוחנן להם תשובתו בענין הבזיון ולינצות בהם: ותרוודות כסות. וכבר ביארנו כי הסבה אשר אנו אומרים כי כתבי הקדש מטמאין את הידים כדי שנשמרם ונרחיק מהם סבות הפסדם כמו שזכרנו בסוף זבים: ז כבר קדם בה' של מכשירין מאמר המשנה כל הנצוק טהור ואע"פ שהעמוד שותת מחובר קצתו בכלי הטמא כמו שנאמר במים הבאים מבית הקברות שהם טהורים ואע"פ שראשו מחובר במקום טמא וכבר ידעת כי מדינינו כי העבדים שהזיקו אין חייבין בדיניהן בתשלומין כלל כמו שנתבאר בב"ק (דף פז.) שם פ נשים ועבדים וקטנים פגיעתן רעה הן שחבלו באחרים פטורים ואמנם היות האדם חייב כשהזיקה בהמתו הוא לשון התורה(שמות כא) כי יגח שור וגו' וכי יבער איש וגו' (שם כב): ...

פירוש רב האי גאון

ה כתב אשורית: פי' כדגרסינן בכהן גדול בתוס' ובגמרא (סנהדרין דף כב ע"א) רבי אומר בכתב אשורית נתנה תורה לישראל וכשחטאו נהפכה לרעץ וזה שבידנו עתה זה הוא אשורי ושביד כותים ושכתוב על שקלי ישראל הוא רעץ ולמה נקרא שמו אשורי שמאושר בכתבו: ו קובלים אנו: פירוש כדכתיב (שמות כב טו) והיה כי יצעק אלי ומתרגם ארי יקבול: פרושים זה שפי' עצמו מכל טומאה ומכל מאכל טמא ועם הארץ ומדקדק במאכלו ומנין שכן הוא דקא אמרינן (שבת דף יג ע"א) לא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ וכו' ומסקנא שמא יהא רגיל אצלו ויאכילנו דבר טומא' בימי טהרתו: וספרי המרום פירוש כל אלו ספרים חיצונים של חכמת יונים שהם בלשונם הומרום:

תורה אור

ה א) תרגום שבעזרא ושבדניאל מטמא את הידים תרגום שכתבו עברית ועברית שכתבו תרגום וכתב עברי אינו מטמא את הידי' לעולם אינו מטמא עד שיכתבנו אשורית על העור ובדיו: ו אומרים צדוקים קובלין אנו עליכם פרושים שאתם אומרים כתבי הקדש מטמאין את הידים ב) ספרי המירם אינם מטמאין את הידים אמר ר' יוחנן בן זכאי וכי אין לנו על הפרושים אלא זו בלבד והרי הם אומרים עצמות חמור טהורים ועצמות יוחנן כהן גדול טמאין אמרו לו לפי חיבתן היא טומאתן שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרוודות אמר להם אף כתבי הקדש לפי חיבתן היא טומאתן ספרי המירם שאינן חביבין אין מטמאין את הידים: ז אומרים צדוקים קובלים אנו עליכם פרושים ג) שאתם מטהרין את הנצוק אומרים פרושים קובלים אנו עליכם צדוקים שאתם מטהרין את אמת המים הבאה מבית הקברות אומרים צדוקים קובלין אנו עליכם פרושים מה אם שורי וחמורי שאיני חייב בהם מצות ד) הרי אני חייב בנזקן עבדי ואמתי שאני חייב בהן מצות אינו דין שאהא חייב בנזקן אמר להם ה) לא אם אמרתם בשורי וחמורי שאין בהם דעת תאמרו בעבד ובאמה שיש בהן דעת שאם ג) אקניטו ילך וידליק גדישו של אחר ואהא חייב לשלם: ח אמר צדוקי גלילי קובל אני עליכם פרושים שאתם כותבין את המושל עם ג) משה בגט אומרים פרושים קובלין אנו עליך צדוקי גלילי שאתם כותבין את המושל עם השם בדף ולא עוד אלא שאתם כותבין את המושל מלמעלן ואת השם מלמטן שנאמר ° ויאמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל וכשלקה מהו אומר ° ה' הצדיק: (שמות ה; שם ט)

סליק פירקא וסליקא לה מסכת ידים

א) חולין קיח.

א א מיי' פ"ה מהל' טומאת אוכלין הלכה ב:

ידי' ר"ל העץ המחובר בצמחים הגדלין אשר יאחוז בו האוכל בעת האכילה או יתלה ממנו כשרוצים להניעו כגון האגסים והתפוחים והענבים וזולתם מן הדומה להן כולן נקראים יד: ושומר' הוא הדבר אשר ישמור האוכל ויעמוד זמן בשבתו כגון קליפת אגוזים וקליפת השקדים וזולתם מבעלי הקליפות וכן אם היה הדבר שהאוכל צומח על עץ וסובב אותו כמו עוקץ התמרים אשר עליו גרעיני התמרים ועוקץ הענבים אשר עליו גרעיני הענבים הוא ג"כ שומר ומה שהיה מן העוקצים חוץ מן האוכל שאין גרעין עליו הוא מכלל הידות ואמר הקב"ה בטומאת זרעים (ויקרא יא) וכי יפול מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע טמא הוא לכם ובא הפירוש(חולין דף קיח.)לכם לכל שבצרכיכם ר"ל כל מה שיש לכם בו צורך והוא לכם עזר כמו הקצוות אשר יאחזו בהם בעת האכילה הרי הם מטמאים כטומאת הצמחים ההם ומסקנא בגמרא אחר משא ומתן גדול וראיות מן הפסוקים שהם מיטמאות ומטמאות ר"ל כי כשנטמא האוכל עצמו נטמא קצהו אשר הוא היד וכשנטמא הקצה ההוא אשר בו סיוע לנו ונגעה בו טומאה נטמא הצמח עצמו וגופו של אוכל והוא ענין אמרו מיטמא ומטמא ר"ל דהיד מיטמא כשנטמא האוכל והאוכל מיטמא כשנטמא היד ולפי שעמד הדין הזה בידות אוכלים מפני שנאמר טמא הוא לכם כמו שביארנו ומצאנו הפסוק שאמר ג"כ בטומאת זרעים וכי יפול מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע ואין צורך לאמרו אשר יזרע בתחילת העיון לפי שכל זרע אין ספק כי הוא יזרע ובאה הקבלה (שם דף קיז:) לומר כי ר"ל כי הוא מטמא והוא כענין שדרך בני אדם שיוציאו הדבר שהוא כך לזריעה ואמרו כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה חטין בקליפתן ושעורים בקליפתן ועדשין בקליפתן וזהו השומר כמו שביארנו למה הוצרך הכתוב לרמוז לנו כי שומרין מיטמאין כיון שידות האוכלין אשר אינן שומרים הזרעים ואינן סבת עמידתן אמרנו שהם מיטמאין כשנטמא מיטמא כשכן מיטמאין קל וחומר הקליפות אשר הם דבוקים באוכל והסבה בעמידתו ושמירתו שהם מיטמאין ובאה הקבלה (שם דף קיח.) ואמרה כי ה... להם הוא להודיענו שהם מצטרפין וכשיהיה כבילת אוכלין באוכל וקליפתו הוא מטמא זולתו טומאת אוכלין כמו שנתבאר פעמים ונתברר לנו מזה כי הידו... האוכל ויתטמא האוכל מהן ואינם מצטרפין עם האוכל להשלים בהם יחדיו כביצה ותטמא זולתה אבל השומרים הרי הם עם היותן מטמאין ומתטמאין... הו...

פרק ראשון

א כל א) שהוא יד ולא שומר מטמא ומיטמא ולא מצטרף שומר אע"פ שאינו יד מיטמא ומטמא ומצטרף לא שומר ולא יד לא מיטמא ולא מטמא

א כל שהוא יד ולא שומר · כרים הטור והרוטב (דף קיח:) מייתי לה ויליף לה התם מקראי לטומאה קלה ולטומאה חמורה: מיטמא · מכניס טומאה בנוגע באוכל עצמו: מטמא · מוציא טומאה: מצטרף · להשלים שיעור כביצה: בזמן

פירוש הרא"ש

א כל שהוא כו' · יד הוא דבר שאוחזים בו האוכל או שכלי ויליף בפרק העור והרוטב מדכתי' טמא הוא לכם לכל שלצרכיהם וכל הצריך לאוכל לתופשו בו חשיב הוא כאוכל להכניס לו טומאה אם נגע בשרץ דהאי...

ספרי ועוד דריש התם על כל זרע זרוע אשר יזרע כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה חטים בקליפתן עדשים בקליפתן ושכנים ולהוציא לא איצטריך לרבות שומר דהשתא יד שאינה מג...

ב בזמן שהם לחים. חשיבי שומר ואכולה קאי: והפיטמא שלהם. כעין פיטמא של רמון יש לשום ולבצלים והוי שומר ומצטרף: והעמוד שהוא מכוון כנגד האוכל. פירוש בערוך כשיזקינו הכרישין והקפלוטות והבצלים יעשה באמצעיתם כמין עמוד ובראשו תורמל ובו הזרע: שרשי החזרים. מסמרין את החזרת וחזרים כמו חזרת: והנפוס. פי' בערוך* דהא דאמרינן בפרק המדיר (דף עה.) דנפסא גברא דקולסא גברא היינו שומר ירקות כגון נפוס וקולסי כרוב: הסיב. פי' בערוך יש לצנון כמין חוטין בראשו שהוא נטוע בארץ ושמו סיב: המינתא והפיגם. מיני ירקות הן ובפרק מפנין (דף קכח.) אמרינן מאי אמינתא אניגא ופי' בערוך *מינט"א בלע"ז והוא עשב המוציא ריח ומביאין

מטמא: ב אשרשי השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהן לחין והפטמא שלהן בין לחה בין יבשה והעמוד שהוא מכוון כנגד האוכל שרשי החזרים והצנון והנפוס דברי ר"מ ר' יהודה אומר בשרש צנון גדול מצטרף והסיב שלו אינו מצטרף שרשי המינתא והפיגם וירקות שדה וירקות גנה שעקרן לשתלן והשדרה של שבולת והלבוש שלה ר"א אמר אף הסיג של רצפות הרי אלו מיטמאין ומטמאין ומצטרפין: ג גאלו מיטמאין ומטמאין ולא מצטרפים שרשי השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהם יבשים והעמוד שאינו מכוון כנגד האוכל ויד הפרכיל טפח מכאן וטפח מכאן יד האשכול כל שהוא וזנב של אשכול שריקנה ויד המכבד של תמרה ארבעה טפחים וקנה של שבולת שלשה טפחים ויד כל הנקצרים שלשה ושאין דרכן לקצר ידיהם ושרשיהם כל שהן א) ומלעין של שבולין הרי אלו מטמאין ומיטמאין ולא מצטרפין: ד דאלו לא מיטמאין ולא מטמאין ולא מצטרפין שרשי קולסי הכרוב וחלפות תרדין והלפת את שדרכן ליגזוז ונעקרו רבי יוסי מטמא בכולן ומטהר בשרשי קולסי הכרוב והלפת: ה ב) הכל ידות האוכלין שבססן בגורן טהורים ר' יוסי מטמא ופסיגא של אשכול שריקנה טהורה שייר בה גרגיר אחד טמאה שרביט של תמרה שריקנה טהור שייר בו תמרה אחת טמא וכן בקטניות שרביט שריקנו טהור שייר בו גרגיר אחד טמא ג) רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול ומטמא בשל קטניות מפני שהוא רוצה במשמושן: ו זעוקצי תאנים וגרוגרות והכלוסים והחרובים הרי אלו מיטמאין ומטמאין ומצטרפין ר' יוסי אומר אף עוקץ דלעת חעוקצי האגסין והקרוסטמלין

והקרוסטמלין והפרישין והעוזרדין עוקץ דלעת [א]טפח עוקץ קינרס טפח ר' אלעזר בר רבי צדוק אומר טפחיים הרי אלו מיטמאין ומטמאין ולא מצטרפין [ב]ושאר כל העוקצים לא מיטמאין ולא מטמאין:

פרק שני

א זיתים[א]) [ג]שכבשן בטרפיהן טהורים לפי שלא כבשן אלא למראה [ד]כשות של קישות והנץ שלה טהורה ר' יהודה אומר כל זמן שהיא לפני התגר טמאה: **ב** [ה]כל הגלעינין מיטמאות ומטמאות ולא מצטרפות גלעינה של רוטב אע"פ יוצא מצטרפת ושל יבשה אינה מצטרפת [א]לפיכך ב)[ו]הותל של יבשה מצטרף ושל רוטב אינו מצטרף [ז]גלעינה שמקצתה יוצא שכנגד האוכל מצטרף עצם שיש עליו בשר שכנגד האוכל מצטרף היה עליו מצד אחד רבי ישמעאל אומר רואין אותו כאילו הוא מקיפו כטבעת וחכ"א [ח]שכנגד האוכל מצטרף [ב] כגון הסיאה והאזוב והקורנית: **ג** [ט]הרמון והאבטיח שנימוק מקצתו אינו מצטרף שלם מכאן ומכאן ונימוק מן האמצע אינו מצטרף ג)[י]הפיטמא של רמון מצטרפת והנץ שלו אינו מצטרף רבי אליעזר אומר אף המסרק טהור: **ד** [כ]כל הקליפים מטמאות ומיטמאות ומצטרפות ד) ר' יהודה אומר [ל]שלשה קליפין בבצל הפנימית בין שלימה בין קדורה מצטרפת האמצעית שלימה מצטרפת וקדורה אינה מצטרפת והחיצונה בין כך ובין כך טהורה: **ה** [מ]המחתך לבשל אע"פ שלא מירק אינו חבור לכבוש ולשלוק ולהניח על השלחן

יא א מיי' פ"ז מהל' טומאת אוכלין הלכה ז ועיין בהשגות וכ"מ :
יב ב מיי' שם הלכה יא :
יג ג מיי' שם הלכה א עי' בהשגות וכ"מ :
יד ד מיי' שם ה"ב:
טו ה מיי' שם הלכה ג :
טז ו מיי' שם הל' ד :
יז ו מיי' פי"ב מהל' פרה אדומה הלכה ו :
יח ח מיי' פ"ה מהלכות טומאת אוכלין הלכה כב :
יט ט מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה ז :
כ י מיי' שם הלכה ח :
כא כ מיי' שם הל' ט :
כב ל מיי' שם פ"ב הלכה ט :
כג מ מיי' שם הל' יא :
כד נ מיי' שם הל' ט :
כה ס מיי' שם הלכה יב :

א) [שבת מח: ע"ש]
נ"ל אינו חיבור
ב) [מנחות כד.]
ג) [חולין קכח.]

התחיל למרק· שהיו ג' או ד' חתיכות מעורות והתחיל להפריד. לגמרי אחת מהן גלי אדעתיה בהני דתו לא ניחא ליה בחיבורן ואפילו המעורות שבהן אין חיבור אי נמי אותה חתיכה שהתחיל למרק בה אינה חיבור דסופו למרקה לגמרי אבל השאר חיבור: תני"א בתוספתא (שם פ"ב) המחתך לבשל כיון שקרעו *בין חיבור לכבוש ולשלוק ולהניח על השלחן חיבור עד שיתחיל לפרק התחיל לפרק זה שהתחיל בו אינו חיבור והשאר חיבור: עוד תניא בתוספתא (שם) מלפפון שחתכו ונתנו על השלחן חיבור עד שיתחיל לפרק התחיל לפרק חתיכה וכל העולה עמה חיבור והשאר אינו חיבור פיקה התחתונה חיבור היא לעצמה ואינה חיבור לחתיכות היו שנים או שלשה והתחיל באחת מהן זה שהתחיל בו אינו חיבור והשאר חיבור בן עזאי אומר טהרו שלשתם וחכמים אומרים אפילו אמר הגיו אני אוכל שחרית והגיו אני אוכל בין הערבים זה שהתחיל בו אינו חיבור והשאר חיבור: שאמנן· מלשון (איכה ד) האמונים עלי תולע כלומר שמגודלים ומחוברים זה עם זה ומתכסה זה מזה כתולע המכוסה: והבצלים שחמרן· מלשון (שמות ח) ויצברו אותם חמרים חמרים שמקובלים ומחוברין יחד שדרך האגוזים ליגדל ג' או ד' בעוקץ אחד ואינו מפרידן בשעת לקיטה וכן הבצלים ומיקרי באגוזים לשון אמון ובבצלים לשון חמרן ואית דגרסי באגוזים חמרן ובבצלים עמרן לשון קבלן כעמיר גורנה: לפרק באגוזים. להפרישן זו מזו אי נמי לפי שיש באגוזים שתי קליפות זו על גב זו ומפרקין מהן קליפה החיצונה: ולפקל בבצלים· כמו לקלף שמסיר מעליהן הקליפה כדתנן בפ"ק דמעשרות הבצלים משיפקל ואם אינו מפקל משיעמיד ערימה: האגוזים והשקדים· השתא מיירי במפלע באגוזים שהקליפה של אגוז ושל שקדים הויא שומר ואע"פ שפלען הויא חיבור: עד שירסם· שישתברו האגוזים והשקדים מלשון (עמוס ו) והכה את הבית הגדול רסיסים ותוספתא פליגא דקתני האגוזים והשקדים אע"פ שריסם חיבור עד שיתחיל לפרק: תניא בתוספתא [שם] התחיל לפרק באגוזים ולפקל בבצלים אע"פ שיש לפניו מאה כור התחיל בא' מהם אין חיבור היו שנים או שלש והתחיל בא' מהן זה שהתחיל בו אינו חיבור והשאר חיבור בן עזאי אומר טהרו שלשתן· פי' היו שנים או שלשה צבורין אגוזים או בצלים: עוד תניא בתוספתא [שם] התמרים והגרוגרות שעלקן ונעשו אם הרי אלו חבור רבי אומר אם ללותתן חיבור ואם להוציא את מימיהן אין חיבור: ך ביצה מגולגלת. גלוייה כלומר קליפתה

השלחן חבור [א]התחיל לפרק אוכל שהתחיל בו אינו חבור [ב]האגוזים שאמנן והבצלים שחמרן הרי אלו חבור התחיל לפרק באגוזים ולפקל בבצלים אינו חבור [ג]האגוזים והשקדים חבור עד שירסם: ך [ד]ביצה מגולגלת עד שיגום ושלוקה עד שירסם [ה]עצם שיש בו מוח חבור עד שירסם [ו]הרמון שפרדו חבור עד שיקיש עליו בקנה כיוצא בו א) [ז]שלל הכובסין והבגד שהוא תפור בכלאים חבור עד שיתחיל להתיר: ז [ח]עלי ירקות ירוקים מצטרפין ולבנים אינם מצטרפין ר' אלעזר ברבי צדוק אומר הלבנים מצטרפים בכרוב מפני שהן אוכל ובחזירין מפני שהן משמרין את האוכל: ח [ט]עלי בצלים ובני בצלים אם יש בהן ריר משתערין בכמות שהן אם יש בהן חלל ממעך את חללן [י]פת ספוגנית משתערת בכמות שהיא אם יש בה חלל ממעך את חללה ב) [כ]בשר העגל שנתפח ובשר זקנה שנתמעט משתערין בכמות שהן: ט ג) [ל]קישות שנטעה בעציץ והגדילה ויצאת חוץ לעציץ טהורה אמר רבי שמעון מה טיבה ליטהר אלא הטמא בטומאתו והטהור יאכל: י [מ]כלי גללים וכלי אדמה שהשרשים יכולין לצאת בהן אינם מכשירין את הזרעים [נ]עציץ נקוב אינו מכשיר הזרעים ושאינו נקוב מכשיר את הזרעים כמה הוא שיעורו של נקב כדי שיצא בו שרש קטן [ס]מלאהו עפר עד שפתו הרי הוא כטבלא שאין לה לזביז:

פירוש רב האי גאון

שכוונתו לבשלן אינו מתכוין שישאר אותו דבר חתוך מחובר לפי שהבשול ירקקהו ויפרידהו אמנם אם היתה כוונתו לשליקה או לכבישה או להניח הירק ההוא על השלחן הרי זה חבור לפי שכוונתו שישאר מחובר קלתו בקלתו כדי שתקל הולאתו או מערכתו: התחיל לפרק. כשהתחיל לפרק אותו חיבור אינאנו אומרי' כיון שהתחיל לפרק גלה דעתו שאין רוצה שישאר דבר ממנו מחובר ונאמר בכל אינו חבור אבל הדבר ההוא אשר פירק בלבד הוא אשר אינו חבור וכל מה שנשאר מדובק הוא חבור: אמנן. גדלן וחבר קלתן לקלתן מלשון (אסתר ב) ויהי אומן את הדסה והענין שהוא לוקח האגוזים והם לחים ומחתכם בעליהם ומקבלם בעבות בחוטים או בקליפה עד ששמם בחבל אחד בגוף מחובר כדי שיקל משאן. וחמרן כתן קלהם לקלתם מלשון (שמות ח) ויצברו אותם חמרים והכונה שהוא קבץ עליהם בעבות עד ששבו חבל אחד כדי לתלות ולעמוד זמן כמו ששושין אגליט במערב בבצלים אשר רוצין לאצרן אח"כ אמר כי האגוזים והשקדים ר"ל האגוז האחד והשקד האחד האוכל שלה וקליפתה חבור זה לזה כמו שקדם כי הקליפות שומרים להם כל זמן שהקליפה מחוברת באוכל חבור טבעי אכן כשסרה הקליפה אין ספק כי אינו מיטמא ואף על פי שהחזירה למקומו וכשנשברה הקליפה ונשאר עמו האוכל והיתה שבירתו מעוטה כגון בקיעת כלי החרס הרי

שפתו אע"פ שאינו נקוב נתבטל מתורת כלי לענין המים ולא מכשרי המים שבתוכו כלל כטבלא שאין לה ליזבז דמים שבה אין מכשירין זרעים משום דאין לה תוך ולא חשיבי כנתמלאו בכלי ואפילו טבלא שיש לה ליזבז אם הטה על צדה אין מים שבה מכשירין כדתניא בתוספתא (שם) והיינו טעמא דלא חשיבי כמילוי בכלי מאחר דלא מנח לדרך קבלתו מיהו א"א לקיים פירוש זה כלל דהא מרעיד אילן וכוער אגודה ומוחק כרישא ושקין שטפלין למים ומעלה פירותיו לגג ועוד טובא דתנן במסכת מכשירין (פ"ג) דמכשרי אע"פ שלא היו בכלי דלא נקט בת"כ כלי דוקא אלא שיתלשו וי"ל דמילא עפר לאו משום ביטול כלי וטעמא דטבלא שאין לה ליזבז בשים עפר ע"ג זרעים שלא ינקי מארעא הואיל ורואה האויר מארבע רוחותיה כדאשכחן בשילהי המוציא בשבת (דף פא:) דצרור שעלו בו עשבים התולש ממנו בשבת חייב חטאת הלכך חשיב כעציץ נקוב והוה ליה כמחובר בין לענין זרעים בין לענין מים שבו שאם נפלו פירות בתוכו כנפלו במים שבארץ ועד שיעלו מן המים לא מתכשרו מידי דהוה אגון שבמערה בפ"ד[מ"ו] דמס' מכשירין ועציץ שאינו נקוב שמילאהו עפר עד שפתו הרי הוא כטבלא שאין לה ליזבז לענין זה דאם אח"כ הוסיף עפר על גביו הרי הוא כעפר שעל טבלא חלקה דהוי כמחובר לפי שרואה אויר מארבע רוחות והטה על צדה דתניא בתוספתא ארישא קאי דתנא גבי עציץ דאם הנקב מן הצד מכשיר וגבי טבלא שיש לה ליזבז בנקובה מן הצד אם הטה על צדה נמצא דקאי נקב מלמטה ואינה מכשרה והא דלא נקט עציץ שהטה על צדה דאיירי ביה שמא משום דלאו אורחיה להטותו א"נ אגב אורחיה אשמעינן שיש חילוק בין טבלא שיש לה ליזבז לשאין לה: תני"א בתוספתא [פ"ב] עציץ נקוב שנתנו על גבי שתי יתידות אפילו גבוה מן הארץ אמה אינו מכשיר את הזרעים בד"א מלמטה אבל מן הצד הרי זה מכשיר את הזרעים אם יש על גבי הנקב עפר כל שהוא אינו מכשיר את הזרעים טבלא שיש לה ליזבז והטה על צדה אינה מכשרת הזרעים. פי' עפר כל שהוא לא חשיב בכך כאילו אינו נקוב:

פרק שלישי

א יש צריכין הכשר ואינן צריכין מחשבה מחשבה והכשר מחשבה ולא הכשר לא הכשר ולא מחשבה כל האוכלים המיוחדים לאדם צריכין הכשר ואינן צריכין מחשבה: **ב** א) החותך מן האדם ומן הבהמה ומן החיה ומן העופות מנבלת העוף הטמא ב) והחלב בכפרים ושאר כל ירקות שדה חוץ משמרקעין ופטריות רבי יהודה אומר חוץ מכרישי שדה והרגילה ונץ החלב רבי שמעון אומר חוץ מן העכביות ר' יוסי אומר חוץ מן הכלוסין הרי אלו צריכין מחשבה והכשר: **ג** ג) נבלת בהמה טמאה בכל מקום ונבלת העוף הטהור בכפרים צריכין מחשבה ואינן צריכין הכשר נבלת בהמה טהורה בכל מקום ונבלת העוף הטהור והחלב בשווקים אינן צריכין מחשבה ולא הכשר רבי שמעון אומר אף הגמל והארנבת והשפן והחזיר: **ד** ד) השבת משנתן טעמו בקדרה אין בו משום תרומה ואינו מטמא טומאת אוכלין לולבי זרדים ושל עדל ועלי הלוף השוטה אינן מטמאין טומאת אוכלים עד שימתקו רש"א אף של פקועות כיוצא בהם: **ה** ה) הקושט והחמם וראשי בשמים התיאה והחלתית והפלפלין וחלות חריע נלקחים בכסף מעשר ואינן מטמאין טומאת

שאינו נקוב אשר הוא כלי ומכשיר את הזרעים כמו שבארנו וכן המשקים שבו מכשירין כשמלאהו עפר עד שפתו דינו דין טבלא שאין לה לזביז אשר עם היותה כלי היא טהורה כמו שנתבאר בב' של כלים וכן ג"כ בכאן אינו מכשיר את הזרעים לפי שהוא לא נשאר כלי לענין הכשר ומים שבו גם כן אין מכשירין ובתוספתא (פ"ב) אמרו טבלא שיש לה לזביז והטה על צדה אינה מכשרת את הזרעים לפי שבהטייתו אותה חזרה כטבלא שאין לה לזביז אשר אינה כלי וכבר בארנו פעמים כי לזביז הוא השפה הגבוהה וענין אמרו אינה כלי כי אינה מקבלת טומאה:

א ההכשר כבר נתבארו כלליו ופרטיו במס' מכשירין (פ"ג) ואמנם המחשבה ענינה שיתכוין לאכילת אותו דבר ואז יטמא טומאת אוכלין וכבר נתבאר ממנה קצת במסכת טהרות (פ"א) ויבאר תשלומו בפ' הזה: **ב** כבר בארנו כי ענין מחשבה הוא שיתכוין על אותו דבר שיהיה מאכל אדם אף אם היה ראוי לעובד כוכבים בלבד הרי הוא אוכל וכבר בארתי לך בא' של טהרות שכל מה שיטמא טומאה חמורה ר"ל אדם ובגדים א"צ הכשר וכל מה שלא יטמא טומאה חמורה צריך הכשר והוא אמר בהלכה הזאת כי הדברים אשר אין סופן לטמא טומאה חמורה אלא טומאת אוכלין בלבד והם עם זה אינם ידועים לאכילה על כן צריכין מחשבה ומזה הבשר שחותכין מן האדם או מן הבהמות או מן העופות והם חיים וכבר נתבאר לך פעמים בסדר הזה כי בשר הפורש מן החי אינו מטמא אמנם מטמא אבר מן החי וכן נבלת העוף הטמא לא תטמא טומאה חמורה כמו שזכרנו בראשון של מסכת טהרות וכן החלבים בכפרים צריכין מחשבה לפי שאינו מאכל אנשי הכפרים וכן הירקות המדבריות כולם אשר אינן נזרעים בגנות ואין צומחין בפרדסות (*אינן) צריכין מחשבה לפי שאינן ג"כ מיוחדים למאכל אדם: ושמרקעין. בצל חריף משתמשין בו ברפואות: ופטריות. הוא צמח אין לו שרש ולא זרע ואוכלין אותו רוב העם מבושל ושלוק והוציא רבי יהודה מירקות המדבר הכרתי המדברי: והרגילה וכן החלב: הנקרא בערב אלח"ב ואמר כי באלו אין צריכין מחשבה לפי שהם מפורסמות ידועות למאכל אדם כמו הירקות הפרדסיות והוציא ר"ש העכביות והוא הצמח שעליו קוצין הרבה ומקלפין הקוצין ומשליכין אותן אח"כ יקלוף אותו שרש ויאכל נא או מבושל בבשר וקלוי באלפס בשמן ג"כ והוא רב מאד בארץ המערב ושמו מפורסם במערב אל מקלו"ב והוא מכלל מיני הקוצים ותרגום כערער בערבה כעכביתא ובבראשית רבה אמרו וקוץ זה קונדס ודרדר אלו עכביות והוציא ר' יוסי מצמח המדבר כלוסין ונאמר כי הוא הנקרא בערב ענב אל דיב ואין הלכה כשלשתן אבל אלו כולם והדומה להן הן צריכין מחשבה: **ג** כבר הודעתיך כי כל מה שיטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר ונבלת העוף הטהור כבר בארנו בראשון של מסכת טהרות שהיא מטמאה אדם בבית הבליעה ועל כן אינה צריכה הכשר אבל הן אוכלין טמאין בלא הכשר בלתי שיגע בה מה שיטמא אותה וכן נתבאר בגמרא נדה (דף נא.) דלא בעיא הכשר מים ולא הכשר שרץ ר"ל שהיא טמאה כאוכלים טמאין בלתי שיגע בה שרץ ולא שאר טומאות: וענין אמרו בכל מקום במדינות ובכפרים והעיקר מה שזכרתי לך כי כל מה שדרכו להאכל במקום אחד ולא יאכל במקום אחר הוא צריך מחשבה במקום אשר לא נתפרסם שם אכילתו: ואמרו בכאן והחלב ר"ל חלב בהמה טמאה לפי שהוא מטמא כמו בשרה ועל כן אין צריך הכשר כמו שיבאר עוד בסוף הפרק ור"ש אומר כי בשר הגמל והארנבת והשפן והחזיר אין צריכין מחשבה בשוקים המדינה לפי שידוע הוא אכילתם במדינה ואין הלכה כר"ש: **ד** שבת. הוא בלשון ערב שבת והעיקר אצלנו שהם שבת לכמך עשוי ולא לקדירה ופי' הדברים האלה כי בידוע כי השבת נאכל כמות שהוא חי אחר המזונות שאר הגמנין לא שיבושל בקדרה ועל כן כל זמן שלא נתבשל חייב בתרומה ומטמא טומאת אוכלין אבל כשנתבשל כיון שהשליך כחו בבשול וימלא בבשול טעם השבת כבר תמה תועלתו והנשאר הימנו אח"כ הוא במדרגת השמרים אשר אינן ראוים לאכילה ועל כן אינו חייב בתרומה ולא יטמא טומאת אוכלים: ולולבי זרדים. הם (לבות) האילנות והם הקצוות הרכים היוצאים בקצוות השבטים בעת שמלבלבין האילנות והרבה בני אדם כובשין אותן במים ומלח ואוכלין אותן חיים אמנם זה בלתי מפורסם אצל הכל: ועדל. צמח מפורסם: ולוף. מין בצל פירוש הש"ס הירושלמי (שביעית פ"ז) וממנו מין ידוע בלוף שוטה: עד שימתקו. עד שימתק טעמם בכבישה והסור עפילתן: ופקועות. טעמן מר כמו שנאמר (מ"ב ד) פקועות שדה וכשנכבש במלח זמן רב נמתק ונעשה ראוי לאכילה ואין הלכה כר"ש: **ה** קושט. בלשון ערב אל קסט"ו: וחמם וראשי בשמים. למחי הבשם כולם נקראים ראשי בשמים ר"ל קצות הבושם וזה כגון הקנה והקנמון והגוז הבשם ונרד ומה שקורין בערב הבא"ג ובסבאס"ה וכיוצא באלו הצמחים אשר מטיבי הטעמים ונותנים בו ריח ערב והחלתית עם תיעוב הריח והרי לך הרופאים זוכרים אותם בספרי המזונות

א הכשר מים. כדכתיב (ויקרא יא) וכי יותן מים על זרע: מחשבה. לחשב עליהם לאכילה והכל מפרש והולך: המיוחדין לאדם. אדפתח ביה נקט: **ב החותך** מן האדם. כולהו אסיפא קיימי דצריכי מחשבה והכשר בר מהנך דמפיק כל חד וחד כדאית ליה אדם בהמה חיה ועופות בחותך מהם חיים איירי: בכפרים. אתרוייהו קאי: שמרקעין. פירש בערוך מין בצל: פטריות. אין גידולן מן הארץ כדאיתא בפ' בא סימן (דף נ.) דאין להם שורש: והרגילה. עשב שקורין פורפ"א בלע"ז: נץ החלב. פי' בערוך פרחים לבנים וי"א עשב כשמחתכין אותו יוצא חלב: עכביות. הן אותן ששנינו בפ' המביא כדי יין (דף לד.) אבל מתקנים את הקונדס ואת העכביות ופי' בערוך ירקות שהן מרין וצריך למתקן ע"י האור ברותחין: תני"א בתוספתא (פ"ג) חלב שחוטה בכפרים צריך מחשבה והכשר א"ר יהודה בתחלה היה ר"ע שונה חלב שחוטה בכפרים [א] שהוא צריך מחשבה וא"צ הכשר מפני שהוכשר בשחיטה אמרתי לפניו רבי למדתנו עולשין שליקטן לבהמה ואח"כ חישב עליהם לאדם שהם צריכין הכשר שני אם יש עליהן משקה טופח הוכשרו חזר ר"ע להיות שונה כדברי ר' יהודה חלב בהמה טמאה טמא חלב חיה בין טמאה בין טהורה הרי הוא כגופה חלב נבילה וטריפה טהור שנאמר (ויקרא ז) וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה החותך כזית בשר מאבר מן החי ואח"כ חישב עליו צריך הכשר חישב עליו ואח"כ חתכו א"צ הכשר א"ר יוסי מפני מה אמרו נבלת עוף טהור אינה צריכה הכשר מפני שהיא מטמאה טומאה חמורה וכל המטמא טומאה חמורה א"צ הכשר. פי' חלב שחוטה בכפרים בשלהי העור והרוטב (דף קכח:) מייתי לה גבי הכשר קודם מחשבה. חישב עליו ואח"כ חתכו בשלהי העור והרוטב מייתי לה אלא דקתני התם טמא והיינו א"צ הכשר דקתני הכא כלומר דלא בעי הכשר שרץ לפי שקבל טומאה אז מן האבר קודם חתיכה אבל הכשר מים בעי ומוקי לה בשהוכשר וכר"מ דאמר טומאת בית הסתרים מיטמא ואע"ג דר' יוסי איירי בסיפא על כרחין הך רישא דלא כוותיה דאיהו ס"ל טומאת בית הסתרים לא מטמאה בפ' בהמה המקשה (דף עב:) ומיהו איכא למ"ד התם (דף עג.) חיבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמי: **ג** בכ"מ. בין בכפרים בין בשווקים: ונבלת העוף הטהור בכפרים. בפ"ק דבכורות (דף י.) ובפ' בא סימן (דף נ.) מייתי לה ולא גרסינן בהך רישא והחלב דליכא למימר ביה א"צ הכשר דאי בחלב נבילה הא אין מטמא טומאה חמורה דכתיב (ויקרא ז) יעשה לכל מלאכה ואמאי לא ליבעי הכשר ואי בשחוטה ומשום שכבר הוכשר הא מתניא לעיל ומייתי לה בפ' העור והרוטב (דף קכח.) חזר ר"ע להיות שונה כדברי ר' יהודה דהכשר שחיטה לא מהני לחלב משום דאכתי לאו אוכל הוא דבכפרים לאו בר אכילה הוא עד דחשיב עליה: צריכים מחשבה. דסתמייהו לאו לאכילה קיימי ואין צריכין הכשר מים ולא הכשר שרץ לפי שסופם לטמא טומאה חמורה ובפ' בא סימן (דף נא.) יליף לה מזרעים ובפ' דם שחיטה (דף כא:) פריך גבי נבלת בהמה מחשבה ל"ל לטומאה קלה היא גופה טמאה היא ומשני כגון דאיכא פחות מכזית נבילה וגרפה לפחות מכביצה אוכלין דבין האי והאי הוי כביצה ומכ"מ חשיב סופו לטמא טומאה חמורה כיון דאילו מצטרף לה כזית מטמא: בשווקים. שיש רוב עם הבאים לשוק איכא טובא דאכלי נבלת עוף טהור וחלב ומשום הכי לא בעי מחשבה והכשר נמי לא בעי דנבלת עוף טהור לא בעיא לא הכשר מים ולא הכשר שרץ משום דסופה לטמא טומאה חמורה וחלב נמי נהי דהכשר שרץ בעי דאפילו חלב נבילה אין בו טומאת נבילות כדתניא לעיל מ"מ הכשר מים לא בעי כגון חלב שחוטה דהוכשר בשחיטה אבל בכפרים דבעי מחשבה בעי הכשר דלא הוכשר בשחיטה כדפרשינן לעיל משום דהוי הכשר קודם מחשבה: **ד השבת**. מין ירק ומתעשר זרע וירק כדתנן במעשרות (פ"ד מ"ה) ומייתי לה בפ"ק דע"ז (דף ז:) והכא בשבת של תרומה איירי דמשנתנה טעם בקדירה והוציאה ממנה לא מיחייב עלה זר האוכל תשלומי קרן וחומש דעץ בעלמא הוא ובפ' בא סימן (דף נא:) משמע דטעמא משום דסתם שבת לכמך עשויה הא אי הוה סתמא לקדירה (לא) הוה עליה תורת אוכל דתבלין [ב] מיטמאין טומאת אוכלים כדמוכח בפרק העור והרוטב (דף קכ.) גבי הא דמפרש מאי קיפה תבלין: זרדים. חזו לאכילה כדאמרי' בפ' הבונה (דף קג.) המזרד זרדים אם לאכילה כגרוגרת אם לבהמה כמלא פי גדי והלולבים שבהם לא חזו לאכילה אלא על ידי תיקון כדתני עד שימתיקם: עדל. פי' בערוך דומה לנענע: לוף. דבר שאין זרעו כלה כדתנן בפרק ט' דתרומות: של פקועות. לולבי פקועות מזרע הפקועות שוטין שמן כדתנן בפ' במה מדליקין (דף כד:) בשמן פקועות ופי' בערוך שהן כמין אבטיחים קטנים והם מרים ויש מפרשים לנוצין מדבריות: **ה הקושט**. בושם הניתן בקטורת בפ"ק דכריתות (דף ו.): החמם. פי' בשאלתות זנגבילא: תיאה. היינו סיהה דלעיל בפ"ב (מ"ב) כך פי' בקונט' בפ' בא סימן (דף נא:) ואי אפשר לומר כן דסיאה חייב במעשרות כדתנן בסוף פ"ג דמס' מעשרות ותנן בפרק בא סימן (דף נ.) כל שחייב במעשרות מיטמא טומאת אוכלין: חלתית. פי' בערוך לסדא פודלינגא בלע"ז: חלות חריע וכרכום. אף הם לא נלקחו בכסף מעשר דרחמנא אמר (דברים יד) ונתתה הכסף וגו' ואכלת שם ובפ' בא סימן (דף נא:) מסיים בה וא"ר יוחנן נמנו וגמרו שאין ניקחין בכסף מעשר ואין מטמא טומאת אוכלים והא דקא"ל רבי יוחנן בן נורי אם ניקחין בכסף מעשר מפני מה אין מטמאין

פירוש הרא"ש

לא מכשרי שהיא אינה ככלי והוי כמים שהם בקרקע דלא מכשרי כדאיתא במכשירין): **א יש** צריכין הכשר וכו'. צריכין הכשר שיבואו עליהם מים ואז יוכשרו לקבל טומאה כדכתיב וכל האוכל אשר יבא עליו מים יטמא וא"צ לחשב עליהם לאכילה: **ב החותך** מן האדם. כולהו אסיפא קיימי דצריך מחשבה והכשר אדם ובהמה חיה ועוף בחותך מהם מחיים איירי: בכפרים. קאי אנבלת עוף טמא והחלב שאין מצוי להם קונים: שמרקעים. פי' בערוך מין בצל: פטריות. אין גידולן מן הארץ ואין להם שורש: רגילה. עשב שנקרא בלע"ז פורפיי"ר: נץ החלב. פירש בערוך פרחים לבנים וי"מ שהוא עשב שכשחותכים אותו יוצא ממנו חלב: עכביות. תרגום כערער בערבה כעכביתא ובבראשית רבה וקוץ זה קונדס ודרדר אלו עכביות. (ר"מ. כבר בארנו בטהרות שכל המטמא טומאה חמורה ר"ל אדם ובגדים א"צ הכשר ושאינו מטמא טומאה חמורה צריך הכשר והוא מונה כאן שאין סופם לטמא טומאה חמורה אלא טומאת אוכלין נגד דבשר הפורש מן החי לא מטמא אבל אבר מן החי מטמא וכן נבלת עוף טמא אינו מטמא טומאה חמורה כדאיתא בפ"ק דטהרות פטריות פטור. רגילה וכן החלב בערב אלח"ב עכבין כרשף. כלוסין ענב אלדיב. דמו לירקות הגנה דלא צריכי מחשבה ואין הלכה כשלשתן וצריכה מחשבה) **ג נבלת** בהמה וכו' בכל מקום. אף בשווקים צריכי מחשבה דמסתמא לא קיימי לאכילה וכן נבלת עוף טהור בכפרים שאין אוכלים מצויין: ואינן צריכין הכשר. לא הכשר מים ולא הכשר שרץ דבפ' בא סימן ילפינן מזרעים דכל שסופו לטמא טומאה חמורה א"צ לא הכשר מים ולא הכשר שרץ ובפ' דם שחיטה בכריתות פריך נבלת בהמה טמאה מחשבה ל"ל לטומאת אוכלים היא גופה אב הטומאה היא לטמא אדם וכלים ומשני כגון דאיכא פחות מכזית נבלה וגרפו לפחות מכביצה אוכלים ומ"מ חשיב סופו ליטמא טומאה חמורה כיון דאילו מצטרף א) ליה לכזית: **בשווקים**. מצויים קונים לחלב: **ונבלת** עוף טהור וחלב נהי דהכשר שרץ בעי דאפילו חלב נבילה אינו מטמא טומאת נבילות דכתיב וחלב נבלה יעשה לכל מלאכה מ"מ הכשר מים לא בעי חלב השחוטה לפי שהוכשר בשחיטה אבל בכפרים דבעי מחשבה בעי נמי הכשר מים דשחיטה לא מכשרי ליה בעוד שלא חישב עליו ולא היתה לה תורת אוכל: **אף הגמל**. שאוכלים מצויים להם: (ר"מ. אין הלכה כר"ש): **ד השבת** וכו'. פי' שבת מין ירק ומשנתן טעם בקדירה אם הוציאו ממנה עץ בעלמא הוא ואין האוכלה (לא) מיחייב קרן וחומש: **זרדין**. הם ענפים דקים ירוקים היוצאים בראש הענבים ויש אוכלים אותם כדתנן בפרק הבונה המזרד פירוש חותך זרדים בשבת אם לאכילה כגרוגרות אם לבהמה כמלא פי גדי ולולבין שבהם לא חזו אלא על ידי תיקון: **עדל**. פירש בערוך דומה לנענע: **לוף**. פירש בירושלמי שהוא מין בצלים: **של פקועות**. לולבי פקועות פירש בערוך דפקועות הוי כעין אבטיחים קטנים והם מרים ויש אומרים דלועים מדבריות. (ר"מ. עדל שיטר"ג ואין הלכה כרבי שמעון): **ה הקושט** וכו'. קשט אחד מסממני הקטורת היא: **החימום**. פירש בשאלתות זנגבילא: **ראשי** בשמים. מרקחת מורכבת ממיני בשמים: **חלתית**. כן שמו בערבי: **חלת** חריע. הוא כרכום

א) נ"ל לה כזית מטמא

אף

פירוש רב האי גאון

ב ופטריות. פי' כדגרסינן (שבת דף ל ע"ב) לענין לגלג אותו תלמיד נפק ואחוי ליה נבארת דקורא ועוד אחוי ליה כמהין ופטריות ושמם פוטר: **הרגילה**. פירוש כבר פירשנו הרגילה היא זרע של חלוגלוגות וכך קורין אותן בשיית בזר רגלה: **ונץ החלבי**. פירוש הרשף בשיית במין קוצים ואוכלים אותן הבהמות: **ד לולבי** זרדים ושל ארל. איכא דאמרי עדל מצאתי בספרי רפואות שמפרש כל שם עשבים בלשון יוני ובלשון ארמי עדלא דמי לפוגלא והוי כמוציל ועצרין מיא ושתין לגרבא גרב פי' גרבא עדלא הוא שיטרג דרקונת דרוא ומתפשין רסן: **הלוף השוטה**. פירוש זה לוף דומה לקולקוס והוא במינו עליו רחבים ואם הוא שוטה עליו רחבים יותר ויותר כדגרסינן לענין הדס שוטה (סוכה דף לב ע"ב): **של פקיעות**. פירוש כדכתיב (מ"ב ד לט) וימצא גפן שדה וילקט ממנו פקעת שדה: **ה הקושט**. פי' כשרתא בלשונרבנן: **והחמם**. פירוש בשאילות קנמון דארצינו [ויש מפרשים זנגבילא שהוא] אמלתא כדגרסינן בכיצד (ברכות דף לו ע"ב) אמר רב נחמן האי הימלתא דאתיא מבי הנדבאי: **וראשי בשמים**. פירוש בשאילות גזוביאה: **וחלות** חריע. פי' מוריקא דבינו ובשיית

מסורת הש"ס

א) [כריתות כא.] ב) חולין קכט. ג) [בכורות י. כריתות כא. נדה נ:] ד) [ברכות לט. נדה נא:] ה) [נדה נא: ע"ש]

עין משפט נר מצוה

א א ב ג מיי' פ"ג מהלכות טומאת אוכלין הלכה ג:
ב ד ה מיי' פ"ג מהלכות טומאת אוכלין הלכה ג:
ג ו מיי' שם פ"א הלכה ז:
ד ז מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הלכה יד:
ה ח מיי' שם ה"ו:

הגהות הגר"א

[א] בר"ש חלב שחוטה בכפרים שהוא. נמחק תיבת שהוא: [ב] שם דתבלין לא מיטמאין וכו' כצ"ל:

[נ"ל זבות]

ממאין טומאת אוכלין ובפרק בכל מערבין (דף כח.) אמרי' דקור ניקח בכסף מעשר ואין מיטמא טומאת אוכלין התם חזי על ידי שליקה וטיגון והוי כבהמה וחיה שניקחת בכסף מעשר משום דחזיא על ידי שחיטה ובישול וקור נמי לאחר שליקה וטיגון מטמא טומאת אוכלין אבל קודם שליקה דלא חזי לא מיטמא ומ"מ ניקח כיון דחזי ע"י תיקון וא"ת פלפלין מדאין מטמאין טומאת אוכלין מכלל דאין חייבין במעשר דהא תנן בפרק בא סימן כל שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין ואמאי לא מיחייב במעשר מ"ש מזרע נרגיר דאמרינן בריש בכל מערבין (שם) דמתעשרין זרע וירק ואמרו זרע נרגיר למאי חזי ואמר ר' יוחנן משום דראשונים שלא היה להן פלפלין היו שוחקין אותו ומטבילין בו את הגלי וי"ל דפלפלין בעינייהו לא חזו לטיבול אלא ע"י דבר אחר שמגבלין אותו במים כמו שאנו עושין הלכך כיון דבעיניה לא חזי לא מיחייבת במעשר אבל זרע נרגיר שוחקין אותו ומטבילין בו גלי אפילו בעיניה כעין שאדם מטבל פתו במלח א"נ אפי' בלא טיבול חזי לאכילה לאחר שנשחק אלא שאין בו חשיבות אוכל כ"כ שיהו שוחקין אותו אם לא לצורך טיבול ולא דמי לפלפלין דלא (למי) [חזי] אלא לטיבול והא דאשכחן תבלין דחייבין במעשר בפ"ק דחולין (דף ו.) דאמרינן חושש לשאור ותבלין שבה משום מעשר ומשום שביעית ובפ' העור והרוטב (דף קכ.) אמרי' מאי קיפה פירמא ופריך הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין אלא מאי קיפה תבלין אלמא דתבלין חייבין במעשר אע"ג דאין מטמאין טומאת אוכלין אלא ע"י צירוף אין כל התבלין שוין ושמא בפ"ק דחולין (דף ו.) איירי בהנהו דחזו בעינייהו כגון שומין ובצלים וכיוצא בהן ומיהו קשה דהתם דייק מיניה דלא גזרו על תערובת דמאי משמע דפשיטא ליה דאיירי בתבלין שאין דרכן להיות בעין בקדירה ובעיסה וי"ל דודאי בעיסה אין רגילות להיות בעין וקדרה נמי קתני דומיא דעיסה אבל מ"מ איירי בהנהו תבלין דמתבלי בעינייהו והלכך חייבין במעשר וכן ברייתא דר"ש בן אלעזר בפרק בכל מערבין (דף כט.) דקא חשיב עוכלא תבלין וליטרא ירק דפירש שם

אוכלין דברי ר"ע אמר לו רבי יוחנן בן נורי אם נלקחים בכסף מעשר מפני מה אין מטמאין טומאת אוכלין אם אינן מטמאין טומאת אוכלים [א]אף הם לא ילקחו בכסף מעשר: **ו** [ב]הפגין והבוסר ר"ע מטמא טומאת אוכלין ר' יוחנן בן נורי אומר משיבואו לעונת המעשרות א)פריצי זיתים וענבים ב"ש מטמאין וב"ה [ג]מטהרין ב)הקצח ב"ש מטהרין ובית הלל [ד]מטמאין [ה]וכן למעשרות: **ז** ג) [ו]הקור הרי הוא כעץ לכל דבר [ז]אלא שהוא נלקח בכסף מעשר [ח]כפניות אוכלין ופטורות מן המעשרות: **ח** ד) דגים מאימתי מקבלין טומאה ב"ש אומרים משיצודו וב"ה אומרים [ט]משימותו ר' עקיבא אומר אם יכולין לחיות ה) יחור של תאנה שנפשח ומעורה בקליפה ר' יהודה מטהר וחכ"א [י]אם יכול לחיות [כ]תבואה שנעקרה ומעורה אפילו בשרש קטן טהורה: **ט** [ל]חלב בהמה טהורה אינו מיטמא טומאת נבילות לפיכך הוא צריך הכשר חלב בהמה טמאה מיטמא טומאת נבילה לפיכך אינו צריך הכשר [מ]דגים טמאים וחגבים טמאים צריכין מחשבה בכפרים: **י** ו) כוורת דבורים ר' אליעזר אומר הרי היא כקרקע וכותבין עליה פרוזבול ואינה

וחלות חריע וזה שמוליאין לבו ושוחקין אותו ועושין ממנו עוגות ומשתמשים בו בטעמס והירושלמי ביאר לנו כי חריע הוא הנקרא בערב אל קרטו"ס ומאמר רבי יוחנן בן נורי הולך על העקרים הידועים והם שכסף מעשר שני אין קונים בו אלא מזונות בלבד ואמרו בש"ס (נדה דף נא:) כמנו וגמרו שאין נלקחים בכסף מעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין וזה הוא פסק הלכה: **ו** הפגין־הם הפירות אשר הן עפולין מאד והבוסר הוא ענין הפירות אחר הפיגום האחרון וקודם תשלום הבשול ועונת המעשרות חלוקה בחילוק האילנות כמו שנתבאר במסכת מעשרות(פ"א) ופריצי זיתים וענבים זיתים יבשים וענבים יבשים אירע לו מקרה ויבש קודם הבשול ונתקשה עד שנמנע אכילתו ועל כן נקראו פריצים: וקצח־בלשון ערב אל שוני"ז א) ואמרם וכן למעשרות ב"ש פוטרין לפי שאינו אצלם אוכל וב"ה מחייבין במעשר לפי שהוא אצלם מכלל האוכלין והלכה כר"ע: **ז** הקורי הוא ראש הדקל והוא עץ לבן רך כורתין אותו מעלי הדקל בדמות גבינה יבשה ואוכלין אותו בני אדם והוא אינו מיטמא אמנם מותר

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ו מהל' מעשר שני ה"ט:

ז ב מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הלכה יג:

ח ג מיי' שם הי"ב:

ט ד מיי' שם הי"ג:

י ה מיי' פ"ב מהל' תרומות הלכה ג

יא ו מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הלכה י:

יב ז מיי' פ"ז מהל' מעשר שני ה"ח:

יג ח מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הלכה יג:

יד ט מיי' שם פ"ב הלכה ו:

טו י מיי' שם ה"ב:

טז כ מיי' שם ה"ח:

יז ל מיי' פ"א מהל' אבות הטומאה הלכה ה:

יח מ מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הלכה ג ע"ש בכ"מ:

מסורת הש"ס

א) [ב"מ קה.] ב)[עדיות פ"ה מ"ג] ג)[עירובין כח: ושם גרס קורא] ד) חולין עה. ה) [שם קכח:] ו) שביעית פ"י מ"ז ב"ב סה: פ:

פירוש רב האי גאון

קורטים: **ו** פריצי זיתים. פירוש בתוספתא (תוספתא עוקצין פ"ג) ואלו

א) [בסנהדרין דף ק: איתא אמרי במערבא משמיה דרבא בר מרי עתיד הקב"ה ליתן לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא יש בגמטריא תלת מאה ועשרה הוי ע"ש וצע"ג ובחבורי יש סדר למשנה כתבתי בס"ד ישוב נכון מאד על זה]:

יט א מיי' פ"א מהלכות טומאת אוכלין הלכה יח:

בית דין למלוה שמסר להם כל חוב שיש לו כדתנן התם שזהו גופו של פרוזבול ותנן התם דאין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע כלומר כשיש קרקע ללוה ואם יש לו כורת לדבורים כותבים פרוזבול למלוה ועיקר הדבר מפורש בגיטין פרק השולח (דף לו.) : מאימתי מיטמאות משום משקה: דסתמייהו לאכילה כדתניא בפ' המוכר את הספינה (דף פ:) דבש בכוורתו מטמא טומאת אוכלין שלא במחשבה והא דתניא התם דבש בכוורתו אינו לא אוכל ולא משקה משני אביי לא נצרכה אלא לאותן שתי חלות ורבא אמר הא מני ר' אליעזר היא וסיפא דקתני חישב עליו לאכילה מיטמא טומאת אוכלין למשקין מיטמא טומאת משקין מסיק רבא אינו מיטמא טומאת אוכלין ואינו מיטמא טומאת משקים: משיתרחר. פי' בערוך משיביא עשן ויעשן להבריח הדבורים כאילו מחרחר ריב עם הדבורים מן לחרחר ריב (משלי כו) אית דאמרי משיהרהר שיחשב מחשבה לרדות הדבש: משירסק: מלשון חלות דבש שריסקן דתנן במס' שבת פרק חבית (דף קמג:) וקשה קצת דבסוף פ"ק דשבת (דף יט:) קא חשיב ר' יוסי בר"ח חלות דבש שריסקן מע"ש ויצאו מעצמן מעיקרא אוכלין והשתא אוכלין אדרבה הוה ליה למימר מעיקרא משקה והשתא משקה כדמוכח מתני' דהכא דמשעה שריסקן יש בהן תורת משקה נמצא דמע"ש נעשו משקה וכשיצאו מעצמן אין זה נולד: תני"א בתוספתא [סוף פ"ג] אמר רבי יהודה לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים על חלות דבש שאינן מקבלות טומאה באיביהן ומימיהם של כהנים לא נמנעו מהיות בודקין עליהם יין בטומאה ורודין אותה בטהרה על מה נחלקו על השבת ועל השביעית שרבי אליעזר אומר הרי היא כקרקע וחכ"א הרי היא ככלי ואם היתה מחוברת בטיט הכל מודים שהיא כקרקע לכל דבר היתה נתונה על גבי שתי יתידות הכל מודים שהיא ככלי לכל דבר: סליק מסכת עוקצים

תורה אור

מקבלת טומאה במקומה והרודה ממנה בשבת חייב חטאת וחכמים אומרים אינה כקרקע ואין כותבין עליה פרוזבול ומקבלת טומאה במקומה והרודה ממנה בשבת פטור: **יא** חלות דבש מאימתי מיטמאות משום משקה ב"ש אומרים משיחרחר בית הלל אומרים א)משירסק: **יב** א"ר יהושע בן לוי א) עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ג' מאות ועשרה עולמות שנאמר (משלי ח) °להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא אר"ש בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר (תהלים כט) °ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

סליקא מסכת עוקצים

היא ופירושה בסוף שביעית: **יא** חלות דבש. הן תיבות הנופת וכבר ידעת כי הדבש הוא מכלל ז' משקים זה כששותת אבל כל זמן שהוא בבית השעוה אינו אז משקה וכבר ידעת כי לטומאת משקים סגולות מיוחדות גם מן היותם תחלה לעולם וזולת זה ממה שנתבאר בסדר הזה ואמרי ב"ש כי כיון שיחמם אותם להוציא דבשם יחשבו משקה ואפילו קודם לאתם: וכבר קדם לנו כי חרחור הוא חזק החום ואמנם מה שביאר משיחרחר מכיון שיתעורר הריב עם הדבורים ויתחיל לגרשם מן לחרחר ריב (משלי כו) הוא מאמר לא יסכים עם העקרים לפי שהכל מודים כי דבש בכוורת אינו לא אוכל ולא משקה: ופי' משירסק כיון שיולק הנופת בידו וישתות הדבש: **יב** לפי שהשלים כל דיני ההלכה הקודמת כמו שפרט אתם הדברים בגמול: וענין אמרו שלש מאות ועשרה עולמות כאילו קובלו מעדני העולם הזה בכללם לפי חילוק מיני מעדניהם ואחר כך נכפל אותו המקובץ שלש מאות ועשר פעמים היה מה שיגיע אחד מן הצדיקים ממעדני העולם הבא כמו זה אמנם התעדן הזמן הזה אינו נחקר אבל כל נפש תזכה לחיי העולם הבא ולא תאבד לעולם והוא ענין יש ר"ל המציאות התמידי אשר לא יחקר לפי שיש הוא המציאות ואין הוא האפיסה וכאילו אומר כי אוהבי אנחיל את המציאות בפשיטות ואין שם מציאות האמתי אלא ההתמדה והוציא בפסוק הזה גדול התענוג על דרך משל ומספרם יש ג' מאות ועשרה וזה על דרך התעוררות בלבד כי אותו התענוג גדול אמנם האמת כי כמו שאין שווי בין הנחקר לאשר אינו נחקר כן אין שווי בין אלה המעדנים אשר אצלינו ואותם התענוגים וכבר ביארנו מזה קצת במסכת סנהדרין (פ"י): סליק מסכת עוקצין וסליק סדר טהרות

אלו הם דברי רבינו משה בר מיימון ז"ל

כבר השלמנו החבור הזה כפי מה שהבטחנו ואני אשאלהו יתברך ואתחנן אליו שיצילנו מן השגיאות ומי שימצא בו טעות או נתבאר לו בפי' הלכה מן ההלכות פירוש טוב מאשר פירשתיו יעורר על זה וינצל אותי בהתנצלות כי מה שהשתדלתי בו אינו מעט ולא קרוב אצל מי שיש לו פרעון ושכר טוב וכ"ש בהתעסקות מחשבתן בכל עת באנחות הזמן ובמה שגזר האלהים עלינו מן הגלות והנדוד בארצות מקצה השמים ועד קצה השמים ואולם שכר זה כבר בא גלות מכפרת עון יודע יתברך כי מהן הלכות תליתי פירושם במסעות הדרך ומהם ענינים כתבתים ואני עליתי בספינות בים המלח ודי בזה ענין לבאר להיותי מעיין בחכמות אחרים אמנם פשטתי זה הענין לביאור ההתנצלות למי שירצה לכתוב לתופש שיתפוש ואינו ראוי לגנותו בתפישתו אבל מושכר מן האלהים על זה אהוב אצלי לפי שהוא מלאכת ה' ומה שספרתיו מעניני הזמן חבור הפירוש הזה הוא אשר חייב העכבה בו זמן ארוך:

אני **משה בר מיימון** הדיין ברבי יוסף החכם בר יצחק הדיין בר יוסף הדיין בר עובדיה הדיין בר' שלמה הרב ברבי עובדיה הדיין זצ"ל התחלתי לחבר פירוש זה הספר ואני בן שלש ועשרים שנה והשלמתיו במצרים ואני בן שלשים שנה שהיא שנת ט' וע' לשטרות · ברוך נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה:

פירוש רב האי גאון

והרודה · פירוש שניסח את הדבש כדכתיב (שופטים יד ט) וירדהו אל כפיו ואומר (שם) רדה הדבש ומתרגם ונסחיה לכך קורין לספר הנכתב אל ספר אחר נוסחה ואומר (שבת דף לה ע"א) מאי טעמא דר' אליעזר דכתיב ויטבל אותו ביערת הדבש מה יער התולש ממנו בשבת חייב אף דבש הרודה חייב: **יא** משיתרחר · פירוש איכא דאמרי משיהרהר משיביא עשן כאלו מחרחר ריב עם [הדבורים] ופירוש [אחר] משיהרהר משיחשב מחשבה לרדות הדבש: משירסק · פירוש כשהן מבקשים לרדות הדבש מן הכוורת חותכין בסכין ומוציאין חלות חלות ושמן ריסוק כאותה ששנינו (תרומות פ"י מ"א) תפוח שריסקו: סליק מסכת עוקצין וסליקא לה סדר טהרות

פירוש הרא"ש

לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל ותיקן שיכתוב פרוזבול וגופו של פרוזבול שמוסר לב"ד כל שטר שיש לו על פלוני שיגבנו כל זמן שירצה ושוב אינו משמט דלא קרינן ביה לא יגוש ואין כותבים פרוזבול אלא אם כן יש ללוה קרקע דלא שכיח שילוה אדם מעותיו למי שאין לו קרקע ומילתא דלא שכיחא לא תיקנו רבנן וכוורת חשיבא כקרקע וכותבים עליה פרוזבול והרודה ממנה בשבת חייב: **יא** מאימתי מטמאין משום משקה · דסתמא לאכילה כדתניא בפרק המוכר את הספינה דבש בכוורתו מטמא טומאת אוכלים בלא מחשבה: משיתרחר · פי' בערוך משיביא עשן ויעשן להבריח הדבורים כאילו מחרחר ריב לדבורים ואית דאמרי משיהרהר משיחשוב מחשבה לרדות הדבש והרמב"ם דחה זה הפירוש והרמב"ם פי' משעה שיחמם החלות להוציא הדבש נחשב משקה אפילו קודם שיצא ותרחור הוא לשון חוזק החום: מישרסק · שיסחוט החלות להוציא הדבש: **יב** אמר ר' יהושע וכו' · כשהשלים כל דיני התורה הקדושה חתם במאמר מדבר בשכר ור"ל שלש מאות ועשרה עולמות שאם יתקבצו כל מיני התענוגי זה העולם והוכפלו כולם שלש מאות ועשר פעמים יהיה כ"כ עונג כל צדיק לעולם הבא: אמנם התמדת הזמן אין לו תכלית אבל כל נפש שתזכה לעולם הבא לא תאבד לעולם וזה ר"ל יש ר"ל המציאות התמידי שאין לו תכלית כי יש הוא המציאות ואין הוא ההעדר כאילו נאמר לאוהבי אנחיל המציאות הפשוט ואין שם מציאות אמיתי אלא נצחיי אמנם באמת כאשר אין ערך בין שיש לו תכלית לאין לו תכלית כן אין ערך בין אלו התענוגים שאצלינו לאותו הענוג וכבר ביארנו ממנו במסכת סנהדרין:

סליקא לה מסכת עוקצין וסיומא דתלמודא עד גמירא

אחר השלמת הסדר יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

הדרן עלך א) סדר טהרות והדרך עלן דעתן עלך סדר טהרות ודעתך עלן לא נתנשי מינך סדר טהרות ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי: יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר זה

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא ב) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורדם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך יי אלהי כשם שעזרתני לסיים סדר טהרות כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ותתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא: יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא. ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמיה דקודשא. בריך הוא לעילא מן כל ברכתא ושירתא תושבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באורייתא. די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי ופורקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: עושה שלום במרומיו הוא יעשה ברחמיו שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

א) [פירוש הגון ע"ז תמצא בספר החיים שחבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בס' זכיות מ"א פ"ג] ב) [בסיומא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו]

מסכת כלים

פרק א משנה ו י' קדושות הן א"י כו' עד בית קדשי קדשים מקודש מהן כו'. משום דלעיל מיניה קתני הטומאות שזו למעלה מזו ועשר טומאות הפורשות מן האדם קתני נמי הכא עשר קדושות זו למעלה מזו כמ"ש זה לעמת זה עשה אלהים וכמו שהם למטה בעולם התחתון כן העשר קדושות בעולם המלאכים כדאית' במדרשות וכן בעולם האמצעי כפי דעת קצת מהתוכניים והבן זה וק"ל:

פרק יז משנה טז אוי לי אם אומר אוי כו'. מפורש בב"ב פ' הספינה ע"ש:

פרק ל משנה ב אספקלריא. עיין פירוש הרמב"ם ועי' בס"פ המולן: סליק

מסכת נגעים

פרק יב משנה ה כנגע נראה לי בבית אפילו ת"ח כו' לא יגזור כו'. רש"י בחומש הביא זה הדרש וכתב הרא"ם שלקחו מת"כ ונעלם ממנו שהוא משנה שלימה כאן ועוד כתב הרא"ם ולא ידעתי טעם בזה כו' דמכ"מ בין שיאמר אותו בלשון ודאי או בלשון ספק כו' דאין הנגע טמא עד שיאמר הכהן טמא הוא אבל שמעתי כו' אלא מפני דרך ארץ שלא יאמר אדם ודאי אלא ספק וז"ש חז"ל למוד לשונך לומר איני יודע עכ"ל ואני אומר הטעם הזה פשוט מזה הטעם בעצמו כיון דהדבר תלוי בכהן ושמא לא יראה בעיניו נגע טמא ויתבדה בעל הבית בדבריו גם שלא יפתח פיו לשטן דאפשר שישתנה לסימן טהרה קודם ראיית הכהן ודו"ק: שם אם תאמר כלי עליו ובגדיו ומתכותיו מטבילן כו'. ופרש"י בחומש הוסיף לומר אם על אוכלין ומשקין יאכלם בימי טומאתו כו' ע"ש ויש לדקדק דא"כ בכלי חרס נמי ישתמש בהם בימי טומאתו ואפשר דאסור להשהות כלי חרס טמא בביתו דשמא ישתמש בהן בטהרה וק"ל: שם אם כך על של הרשע ק"ו כו'. מפירוש הרמב"ם שהצרעת בא על לשון הרע כו' ע"ש אבל הכא דמיירי בנגעי בתים לא מן השם הזה בא הצרעת אלא בשביל גזל וצרת עין כדאמרינן פרק יש בערכין אמקרא זה על הגזל ופינו את הבית הוא כנס ממון שאינו שלו כו' ועל צרת עין דכתי' ובא אשר לו הבית מי שמיוחד ביתו לו ולא לאחרים ודו"ק: שם משנה ו אוי לרשע אוי לשכנו שניהם מוצלין כו'. מדכתיב בלשון רבים וחלצו וגו' ולקחו אבנים אחרות והביאו וגו' דרשו ששכנו המשותף עמו בתחילה יהיה עמו בחליצת אבנים ובחזרתן לשם אבל בטיחה יעסוק הוא עצמו כדכתיב בלשון יחיד ועפר אחר יקח וטח וק"ק דמאי לבותיה דהא השכן נמי מצלו צריך לטוח ואפשר דבטיחה גם מצד שכנו מוטל על בית המנוגע גם יש לעיין גבי אם פשה הנגע שכל הבית טמא אמאי כתיב בלשון יחיד ונתץ הבית וגו' והוציא וגו' דביותר יש שם אוי לרשע אוי לשכנו שכל המחילה שמצד בית המנוגע נפלה לשכנו וק"ל: סליק

מסכת ידים

פרק ג משנה ה שאין כל העולם כולו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים כו'. דלכך נקרא כן ע"ש על כל השירים שבכל הכתובים קודש ושיר השירים קודש קדשים שכולו יראת שמים וקבול עול מלכותו כן פרש"י בספר שיר השירים ע"ש וקאמר הכא כבי עקיבא דכיון שהוא קודש קדשים יותר יש לגזור בו שמטמא את הידים כדי שלא יניח אצלו תרומה שהיא ג"כ קודש ועניין שנקרא קודש קדשים גם בדברי המתרגם מפורש שעשר שירות היו בעולם וזו למעלה מזו וזו למעלה מכולם וכיון שכולם קודש הרי העשירי שהוא קודש בכל מקום למעלה מכולם הכא נמי קודש קדשים וק"ל:

פרק ד משנה ג קובע אתה את השמים מלהוריד כו'. כדאמרינן פ"ק דתענית אין הגשמים נעצרים אלא בשביל ביטול תרומות ומעשרות שנאמר ליה גם חום יגזלו מימיו שלג כו' ע"ש וקובע לשון גזל הוא כדאמרינן פרק לאוהו ב"ד ע"ש והייתו שקובע וגוזל מן השמים הגשם והטל ותייתי שנ' היקבע אדם אלהים וגו' ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה ע"י התרומה ומעשר שאתם קובעים וגוזלים אותי והיינו מעשר עני שהוא קודש כמו התרומה אבל מעשר עני אינו גזילת שמים אלא גזילת עני וק"ל: שם מה מידוש היה לכם בב"ה היום כו' ואמר סוד ה' ליראיו וגו'. מפורש פ"ק דחגיגה ע"ש: משנה ד בכל עלה סנחרב ובלבל כו'. עיין כאן בפירוש הר"ש ובתוספת פ"ק דסוטה ובחדושינו שם וק"ל: שם ושבתי את שבות עמי ישראל ויהודה ועדיין לא שבו כו'. דליכא לפרושי על עולי בבל ששבו דמשמע במקראות שלא עלו מכלל ישראל אלא מבני יהודה ובנימין וקצת מבני לוי ועוד דכתיב בתר הכי ועבדו את ה' וגו' ואת דוד מלכם וגו' וזה לא נתקיים בעולי בבל וק"ל: משנה ו א"ל אף כתבי הקודש לפי חיבתן היה טומאתן כו'. מפורש בפירוש הר"ש שלא יעשה מהם שטיחין לבהמה עכ"ל אין זה עיקר הטעם אלא משום הפסדן שמא יניחן אצל תרומה כמפורש לעיל ולא קאמר להו הכי אלא לפי טעותן שאמרו בעצמות של כ"ג דמשאין משום חיבתן כו' קא"ל נמי הכי דכך ליצנות כמ"ש הרמב"ם דבעצמות של כ"ג נמי ודאי דלא בעי טעמא דטומאת עצם באדם מן התורה הוא וק"ל: משנה ח אמר מין גלילי כו'. בכל הנך דלעיל נקט אומרים צדוקים שהם מאמינים בתורת משה והכא קאמר מין גלילי ע"ש שלשון מין יפול על תלמידי אותו איש כפירש"י פ"ק דחגיגה גם שהוא מודה שנתנה תורה מן השמים הוא אומר שנשתנית ולא נתנה נצחית והשתא הפרושים שהיו כותבים שם המלך עם משה בגט היה הכוונה לבטל זו הדעת המופסדת שאומר התורה נשתנה ח"ו ולכך בכ"א מהזמנים לפי המושל לא היו כותבים כדתו אלא כדת משה וישראל והוא הוראה מוחלטת שלא נשתנה תורת משה בשום אחד מהזמנים והמין הזה הסופר בא דרך לגלוג עד"ז ואמר כי אדרבא גרעון הוא לשם של משה לכתוב בגט עם המלך וע"ז השיבו לו מהאי קרא מי ה' אשר אשמע וגו' גם שמצינו הרבה מקראות בתורה כיוצא בזה שנזכר בו שם המושל עם השם נסמוך ובהאי ענינא גופיה בקרא דלעיל מיניה כתיב ויאמרו אל פרעה כה אמר ה' וגו' אבל הוא מנואל פרעה לא כפר באלהי ישראל אבל כפר בשם בן ד' המורה על האחדות וז"ש מי ה' אשר אשמע בקולו עד שלקה וראה במכות המופלאים שאלהי ישראל הוא אחד הודה ואמר ה' שהוא שם אחד הוא הצדיק ולזה הפרושים השיבו לו מהאי קרא וכמצו לו כמו אתה ג"כ שאינך מודה באחדות כשתלקה על כך כמו שנלקה פרעה ע"ז אז תודה לשם האחד כדכתיב ביום ההוא יהיה ה' אחד ויאמרו ג"כ ה' הצדיק ודו"ק: סליק

מסכת עוקצין

פרק ג משנה יב אריב"ל עתיד הקב"ה להנחיל כו'. מסיים כל משנת הש"ס במאמר זה ע"פ מ"ש בפרק יש נוחלין אמרו על ריב"ז שלא הניח מקרא משנה תלמוד הלכות כו' דבר גדול ודבר כו' לקיים מה שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא אמר שהקב"ה ינחיל אותם בעה"ב כ"כ יש עולמות למלא אוצרותיהם שבנו להם בעה"ז בלימוד התורה וכל חכמתם שזכר כמ"ש חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה ז'. ובמנין יש עולמות עיין בפירוש הרמב"ם והרע"ב אבל לפי הסוגיא דפרק חלק יש לפרשו כמשמעה שאמרו שם שהקב"ה נותן לכל צדיק וצדיק מלא עומסו בככה שנ' ברוך ה' יום יום יעמוס וגו' וקאמר דה"א לאדם לקבל מלא עומסו שהרי אין לו מקום ליתן שהרי כל העולם איננו אלא כמזרת ועד אגודל וקאמר דביש עולמות נחלק להם מלא עומסו של הקב"ה ועד"ז מסיים נמי במאמר זה לא מלא הקב"ה כלי מחזיק כו' לפי שברכת ה' רבה היא מלא עומסו וא"א לו לצדיק לקבלה בפ"א כאילו אין לו כלי גדול כ"כ המחזיק ברכה כ"כ ואמר שמלא הקב"ה לצדיק זה הכלי שהוא יחזיק הברכה כ"כ שנאמר ה' עוז לעמו יתן דהיינו שנתן להם התורה שהיא עוז בעניינא כוללת כל החכמות שזכר בפרק י"ג ורצויים ליתן להם שכר גדול כ"כ למלא אוצרותיהם שעשו ובנו להם בעה"ז ומלא להם הקב"ה ליתן להם בכלי ובמדה זו שהיא השלום שהיא מדה גדולה להחזיק על ידה ברכה כ"כ ושתהא נחלקת בי"ש עולמות ובכן האל ית' יברכנו לשלום א"ס: סליק

סליק סדר טהרות וסליקא לה כל חדושי אגדות הש"ס

הדפסנוהו ע"פ תוצאתו הראשונה שי"ל בחיי המחבר ז"ל והשבנו אליו את כל ההשמטות שנשמטו ממנו בכל הדפוסים.

בתוצאתו הראשונה בדפוס לובלין נדפס בסיומו זה"ל: סליקא לה כל חדושי אגדות הש"ס ביום ג' י"ז סיון שפ"ז לפ"ק. הוגה בעיון רב ונמרץ ע"י האלוף היקר כמוהר"ר שאול שמעון בן מוהר"ר יהודא סג"ל וצ"ל דיין דק"ק לובלין יצ"ו. אחיו של הגאון המחבר זה הספר יצ"ו. זכותם יעמוד לנו ולכל ישראל אמן כי"ר. עכ"ל:

ספר שדה צופים

מפתח כולל כל מאמרי הש"ס מסדר טהרות המפוזרים בלשון רבינו הרא"ש ז"ל שלא במקומן

מאת הרב הגאון וכו' מ"ה בצלאל רנשבורג זצ"ל.

מסכת כלים

פרק ב מ"ב הדקין שבכלי חרס וקרקרותיהן ודפנותיהן יושבין שלא מסומכין. הרא"ש בחולין פ"ח סי' ע"ו: מ"ו טיטרוס ראב"צ מטהר. הרא"ש בחולין פ"ח סי' ע"ו:

פרק ד מ"ג שולי קורפיות ושולי כיסים הצידונים אע"פ שאינן יכולין לישב שלא מסומכים טמאים. הרא"ש בחולין פ"ח סי' ע"ו:

פרק י מ"ג מגופת החבית המתולהלת ואינה נשמטת. הרא"ש בנדה הלכות מקוואות סי' ו':

פרק יא מ"ב כל כלי מתכות שיש לו שם בפני עצמו טמא. הרא"ש בנדה הלכות מקוואות סי' י"ב:

פרק יב מ"ב אונקלי דרגש טמאה. הרא"ש בנדה הלכות מקוואות סי' י"ב: מ"ז וכן סלע שנפסלה והתקינה שיהא שוקל בה טמאה. הרא"ש בב"ב פ"ה סי' כ"ה:

פרק יג מ"ו עץ המשמש את המתכות טמא. הרא"ש בנדה הלכות מקוואות סי' י"ב:

פרק יז מי"א ויש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם. הרא"ש בעירובין פ"ז סי' י"ט: שם כמזון ב' סעודות לעירוב מזונו לחול אבל לא לשבת. הרא"ש בעירובין פ"ג סי' ג': סליק

מסכת אהלות

פרק א מ"ו הותזו ראשיהן אע"פ שמפרכסין טמאין. הרא"ש בהל' טומאה סי' ט': מ"י האיברין אין להן שיעור. הרא"ש בחולין פ"ז סי' ל"ה:

פרק ב מ"ד איזהו הדופק את שהגולל נשען עליו אבל דופק דופקין טהור. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ל"ט:

פרק ד מ"א ב ג שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס. הרא"ש בהל' טומאה סי' ט':

פרק ו מ"ב קוברי מת שהיו עוברים באכסדרה. הרא"ש בהל' טומאה סי' ט':

פרק ז מ"ב כל שיפועי אוהלין כאהלין. הרא"ש בסוכה פ"א סי' ל"ז: מ"ג המת בבית ובו פתחים הרבה כולן טמאין. הרא"ש בהל' טומאה סי' ט':

פרק ח מ"ב הזיזין והגזירין והסובכות והסקיפין. הרא"ש בהל' טומאה סי' ט': מ"ו וכן שני חדרים שהן פתוחים לבית. הרא"ש בהל' טומאה:

פרק ט מ"י היתה פחותה ופקוקה בקש או אפולה. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י"א:

פרק י מ"ב אין בארובה פותח טפח וכו' (ועיין סיפיה). הרא"ש בהל' טומאה סי' ט':

פרק יא מ"ז וכמה תשהה במעיו ג' ימים מעל"ע. הרא"ש בבכורות פ"א סי' ח':

פרק יב מ"ח כזית מן המת מודבק לאסקופה ר"א מטמא את הבית. הרא"ש בהלכות טומאה סי' ט':

פרק יד מ"ד זיז שהוא סובב את כל הבית ואוכל בפתח ג' אצבעות. הרא"ש בהלכות טומאה סי' ט':

פרק יז מ"א החורש את הקבר ה"ז עושה בית הפרס. הרא"ש בהל' טומאה סי' ט':

פרק יח מ"ז מדורת הנכרים טמאים. הרא"ש בב"מ פ"ט סי' מ"ז: סליק

מסכת נגעים

פרק ב מ"ה כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו. הרא"ש בנדרים פי"א סי' א': שם כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו. הרא"ש ביומא פ"ח סי' כ"ח ובנדרים פ"א סי' ז':

פרק י מ"ט איזהו זקן מן הפרק של לחי עד פיקה של גרגרת. הרא"ש במכות פ"ג סי' ג': סליק

מסכת פרה

פרק ו מ"ד נתן ידו או רגלו או עלי סירקות כדי שיעברו המים לחבית פסולים. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' י"א: סליק

מסכת מקוואות

פרק א מ"ז למעלה מהן מקוה שיש בו מ' סאה שבו טובלין ומטבילין. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' א': שם למעלה מהן מעין שמימיו מועטין ושרבו עליו מים שאובין. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ט':

פרק ב מ"ד ר"א אומר רביעית מים שאובין בתחילה פוסלין את המקוה וכו'. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ט': מ"ה מקוה שיש בו ג' גומות של מים שאובין של לוג. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ג'. ובנדה הל' מקוואות סי' ט': מ"ו המסנק את סטיט לגדין ומשכו ממנו ג' לוגין. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ב':

פ"ב מ"ט המסדר קנקנים בתוך הבור ונתמלאו מים. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ה': שם מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט וכו'. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ג':

פרק ג מ"ג בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת ויוצאת ממנו. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ג'. ובנדה הל' מקוואות סי' י"א: שם שנים שהיו מעילין למקוה זה לוג ומחלה וכו'. הרא"ש בנדה הלכות מקוואות סי' ד': שם הסוחט את כסותו ומטיל ממקומות הרבה. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ב':

פרק ד מ"א המניח כלים תחת הצינור. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ה': מ"ב המניח טבלא תחת הצינור וכו'. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ג': מ"ג החוטט בצינור לקבל צרורות בשל עץ כל שהוא. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ג' ובנדה הל' מקוואות סי' ה' ו': שם סילון שהוא צר מכאן ומכאן וכו'. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ז': מ"ד מים שאובין ומי גשמים שנתערבו בחצר וכו'. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ז': שם היו מקלחין בתוך המים. הרא"ש בע"ז פ"ד סי' ג': מ"ה השוקת שבסלע אין ממלאין ממנה. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ח':

פרק ה מ"א מעין שהעבירו ע"ג השוקת פסול. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ג'. ובנדה הל' מקוואות סי' ט': מ"ג מעיין שהוא מבוך כנהל. הרא"ש בע"ז פ"ד סי' ג': מ"ד כל הימים כמקוה. הרא"ש בנדה סי' י"ג: מ"ה הזוחלין כמעין והנוטפין כמקוה. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' י': שם ונוטפין שעשאן זוחלין. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' י"א: מ"ו גל שנתלש ובו מ' סאה ונפל על האדם ועל הכלים טהורים. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' י"ג: שם ב"ש אומרים מטבילין בחרדלית. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' י"א:

פרק ו מ"ג ג' מקוואות בזה כ' סאה ובזה כ' סאה וכו'. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ג'. ובנדה הל' מקוואות סי' י"ד: מ"ז ערוב מקוואות כשפופרת הנוד וכו'. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' י"ט: מ"ח מטהרין את המקוה העליון מן התחתון וכו'. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' י"ב: שם היה בעליון מ' סאה ובתחתון אין כלום. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ג'. ובנדה הל' מקוואות סי' א': מ"ט כותל שבין ב' מקוואות שנסדק. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ע"ז: שם נפרצו זה בתוך זה על רוס כקליפת השום. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' י"ז:

פרק ז מ"א יש מעלין את המקוה ולא פוסלין. הרא"ש בנדה הלכות מקוואות סי' י"ח: מ"ב אבל שאר המשקין ומי פירות וכו'. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' א': שם היי בו מ' סאה נתן סאה ונטל סאה. הרי זה כשר. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ג': מ"ג הדיח בו סלי זיתים וסלי ענבים ושינו את מראיו כשר. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' י"ח וסי' י"ט: שם נפל לתוכו יין ומוחל ושינו את מראיו פסול. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ג'. ובנדה הל' מקוואות סי' א': מ"ה ג' לוגין מים ונפל קורטב יין. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' י"ט: שם ג' לוגין מים חסר קורטב ונפל לתוכם קורטב חלב. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' כ': מ"ו מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' כ"א: שם הטביל בו את הסגוס והעלה ומקצתו נוגע במים טהור. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' י"ב: מ"ז הטביל בו את המטה וכו'. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' כ"א וסי' ל"ג: שם מקוה שמימיו מרודדין כובש. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' כ"ב: שם מחט שהיא נתונה על מעלות המערה. הרא"ש בנדה הלכות מקוואות סי' כ"ג:

פרק ח מ"ד האשה ששימשה ביתה וירדה וטבלה וכו'. הרא"ש בנדה פ"ד סי' א': מ"ה נדה שנתנה מעות בפיה וירדה וטבלה טהורה מטומאתה. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' כ"ה: שם האוחז באדם ובכלים ומטבילן טמאין. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' כ"א:

פרק ט מ"א אלו חוצצין באדם. הרא"ש בנדה הלכות מקוואות סי' כ"ה: מ"ב קלקי הלב והזקן ובית הסתרים באשה. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' כ"ה: מ"ג אלו שאין חוצצין. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' כ"ו: מ"ד לפלוף שבעין וגלד שעל המכה. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' כ"ו: מ"ה אלו חוצצין בכלים. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ל': מ"ז זה הכלל כל המקפיד עליו חוצצין. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' כ"ו:

פרק י מ"א כל ידות הכלים שהכניסן שלא כדרכן. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ל': מ"ג ותפילה של ראש בזמן שהיא חולה ושל זרוע וכו'. הרא"ש בהל' תפילין סי' י"ג ובחולין פי"א סי' י"ב: מ"ד הקשר שבפרקים שבכתף. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' מ"ג: מ"ה כל ידות הכלים שהן ארוכין וכו' מטבילין עד מקום המדה. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ל': מ"ח מן שהוא תחוב באדם. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' כ"ז: סליק

מסכת מכשירין

פרק ב מ"א זיעת בתים בורות שיחין ומערות טהורה. הרא"ש בפסחים פ"ב סי' כ"ב:

פרק ו מ"ד דם נרצים טהור. הרא"ש בבכורות פ"א סי' ה': מ"ה תולדות למים היוצא מן העין מן האוזן מן החוטם. הרא"ש בפסחים פ"ב סי' כ"ב: סליק

מסכת זבים

פרק א מ"ב הרואה קרי ביום השלישי לספירת זובו. הרא"ש בנדה פ"ד סי' א': מ"ה ראה אחת מרובה כשלש שהיא כמן גדיון לשילות. הרא"ש בשבת פ"ב סי' כ"ג: סליק

מסכת טבול יום

פ"ג מ"ד עיסה שהוכשרה במשקה ונילושה במי פירות ונגע בה טבול יום. הרא"ש בהל' חלה סי' כ': סליק

מסכת ידים

פרק א מ"א מי רביעית נותנין לידים לאחד אף לשנים. הרא"ש בחולין פ"ח סי' ע"ו: מ"ב בכל הכלים נותנין לידים וכו'. הרא"ש בחולין פ"ה סי' ע"ז: מ"ג נפל להוכן קומוס וקנקנתוס ונשתנו מראיהן פסולין. הרא"ש בחולין פ"ח סי' ע"ו ובברכות פ"ז סי' ל"א: מ"ה הכל כשרים ליתן לידים אפילו חרש שוטה וקטן. הרא"ש בחולין פ"ח סי' י"ג:

פרק ב מ"א לשני ידיו משטיפה אחת ר"מ מטמא וכו'. הרא"ש: מ"ב נטל את הראשונים ונמצא על ידיו קיסם או צרור ידיו טמאות. הרא"ש בחולין פ"ח סי' י"ח: מ"ג הידים מטמאות ומיטהרות עד הפרק. הרא"ש בחולין פ"ח סי' י"ח: שם נוטלין ד' וה' זה בצד זה או זה על גבי זה. הרא"ש בחולין פ"ח סי' ע"ו:

פרק ד מ"ד בו ביום בא יהודה גר עמוני ועמד לפניהן בבה"מ וכו'. הרא"ש ביבמות פ"ח סי' ד': מ"ו והרי הם אומרים עצמות חמור טהורים. הרא"ש בע"ז פ"ב סי' י"א: מ"ח שאתם כותבין המושל עם משה בגט. הרא"ש בב"ב פ"י סי' ב': סליק

הגהות וחדושים על מסכת כלים

מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

פרק א מ"א ר"מ. וכל מה שיאמר כו' במגע הוא שהאבר נגע בטמא גשם האדם. והוגה בגליון דל"ל הפרץ. ול"י מבטן מי יצאה. ומשמעה דאינו מטמא אלא אם כן נגעו במקום גילויו וכמו דבעינן מקום גילויו דהמתטמא. וכן אית' בנדה (כ"ד מג) גבי זב וש"ל דה"ה באשר המטמאים. ואף דלענין טומאה בלועה אינה אלא בבע"ח כדמוכח לקמן פ"ח מ"ה ובאהלות פי"א מ"ז (וממ"כ התוס' בנדה (סב ב) בד"ה מקולי. טומאה בלועה לענין דם הנבלע בכסות. הוא אסיגרת ליבן בטלמא) מ"מ בה"ם אשכחן אפילו באינו חי בחולין (עב ב) וכן בפ"י דמקואות מ"ה : ר"ש והאי דפרץ מטמא אדם כו' מדכתיב בפ' אמור כו'. ה"ל להביא מהמוקדם (ויקרא ה) או נפש אשר תגע כו' או בנבלת שרץ טמא : משנה ב ר"מ. שאם לקח אדם ק'. כלים כו' הכלי היותר עליון נטמא כו' ושאר הכלים טהורים. הן גם כלי התחתון שאדם נוגע בו יטמא אם לא בכלי חרס : התוי"ט בד"ה ומי חטאת. הביא דברי הר"ם דפרה דלחטאת מיהא טהור הנושא דאלת"ה הנושא צלוחית כו' ע"ש. לפמ"ש לעיל במ"א בד"ה שאין בשם התוס' והרמב"ם דנוגע ונושא להזות על הטמא לא מתטמא א"כ אין ראיה מהנושא צלוחית בכדי להזות. ולהכי אפשר לומר דבאמת גם המים נטמאו וכדס"ל להתוס' בפסחים (סט) בד"ה שמא. ועמש"כ שם בס"ד : משנה ג [בתור"ע על ספק הר"ם אם יש מעיינות לבועל נדה. כתב דלהתוס' בנדה (לד) סד"ה ותיפוק ליה פשיטא לאו דיש לו מדכתבו אם בועל נדה הוא נטמא הוא ובגדיו כנושא רוקו של זב. אומתמיעטי' שכן כתב גם הר"ם עצמו בפ"ז דטהרות מ"ה וה"ל למירמא מדידיה אדידיה : שם על הא דמביא התוי"ע מגמרא דכילד הרגל דילפינן ש"ז דזב דמטמא במשא מק"ו מרוקו כו'. הקשה דלפמש"כ התוי"ע בדעת הרמב"ם דש"ז דטהור לנוגע בכעדשה ודשל זב אפי' לנוגע בכ"ש. נימא דאהכי ק"ו לטמא במשאו ודיו שלא תטמא במשא. ואני אומר דאדרבה איפכא מסתברא והוא לפמש"כ התוס' בב"ק (יח ב) ד"ה היכא ע"ש ה"נ נאמר דכי תאמר דיו לענין בכעדשה לא מצינן מש"ז דטהור בעיקר טומאתו. רק שמוסיפין עליו טומאת משא ולטמא בגדים. אבל אם תאמר הק"ו לענין משאו עקרת ליה לגמרי מטומאת ש"ז דטהור. והשתא דאתינן להכי י"ל דבאמת למאן דיליף מק"ו ש"ז דזב אינה מטמאה במשאו. (ואע"ג דתנא דידן הוא דיליף מק"ו וא"כ יקשה מאי קאמר למעלה מהן כו' וש"ז. י"ל דנפרש כמו שפי' הר"ם לענין משא ולטמא בגדים) אבל הרמב"ם דפסק דהא דש"ז דזב מטמא במשא הוא מטעם דא"א בלא נצוצי זיבה וכן פירש למשנתינו (אף שהוא נגד הש"ס דב"ק עי' במ"כ ישוב לזה) לכן שפיר פסק דמטמא בכ"ש כזוב דילפינן מזובו טמא הוא לפי גירסתו. ופי' ג"כ הא דלמעלה מהן עזבו ש' לענין זה והכמ"ל : במשנה שם למעלה מן המרכב משכב שמוה מגעו למשאו. עי' פי' הרע"ב. וצ"ל דאם הטהור למעלה מן המרכב (עיין ספ"ב דזבים) נטמא ג"כ לטמא בגדים כמו בנושאו. לפי פרש"י בפ' מצורע (ע"ו כ"ג) ע"ש. שוב מצאתי להרא"ש שם שכתב ג"כ כמש"כ. וכ"מ בתו"כ שם לעיל בפ' זב (בהל' ג') על פסוק והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב לא נחלוק בין ניצא לנושא למרכב ע"ש ובק"א] : ר"מ. מרכב הוא כל מה שיכשר לרכיבה כמו הכסא כו'. התוי"ע כתב שכן גם דעת התוס' בעירובין (כז) ד"ה אי דיתיב ע"ש. ולפמש"כ שם מהר"ם בביאור דבריהם נלאו דבריו : ר"ש ד"ה שהוא מטמא תחת אבן מסמא. דתניא בת"כ כו' אין לי אלא בזמן שישב עליו הזב כו'. בת"כ שלפנינו ליתא מלת הזב. ונל"פ דקאי על הטהור שישב א"כ על מושב הזב ולמד זה מאשר ישב עליו הזב כענין היקש דבכל ישיבה שהזב מטמא להיות נעשה מושב כן באותה ישיבה מתטמא הטהור. והא דבזב פסיקא לאו כ"ל דנלמד מכל המשכב וכמו דיליף שם לקמן בסוף הפרק למרכב שמטמא ע"ג אבן מסמא מן וכל המרכב. ולבי אומר לי שנחסר דרשה זו מהת"כ ע"י שגגת המעתיקים. ודברי הק"א בזה מגומגמים : בא"ד מנין לעשות ריקן כמלא ת"ל כל כלי. בת"כ ליתא תיבת כל וע"ש בק"א : בא"ד דהטהור הנושא את דם הנדה טמא. משמע אפי' ע"י אבן מסמא. אבל במסקנתו משמע שחזר מזה וכ"מ [illegible]

מהתוספתא כפ"ז. וכן איתא שם להדיא הדין בבתים המנוגעים ע"ש : שם בסה"ד ומקבצין כו' אגב גררא ת"ל ועיקר קדושה שילום המצורעים. לכאורה גם הא דילא א"מ אותו ג"כ נחשב לקדושה ואגבה תני ומקבצין : ד"ה ומקבצין. והמ"ל ומכניסין כו'. תמוה דודאי אין מכניסין מק"ו מאם יצא דאין מחזירין. גם מש"כ בסה"ד כלומר כו' מטור לעיר ג"כ תמוה. ואולי כוון למש"כ בס' מ"כ דדוקא אם היה בשעת מיתה בעיר ויצא מת אין מחזירין אבל אם מת חוץ לעיר מכניסין ע"ש : משנה ח ר"ש ד"ה לפנים מה"ח. ועוד מקודש כו' כגון ש' ולחמה חול"ח כו'. ולעד"נ שזה נכלל בהא דקדשים קלים נאכלים לפנים מה"ח דמע"ז אתינן עלה דלא קדש הלחם. ומש"כ ולענין שוחט על חמץ לריו"ח דאמר כו' חוץ לחומת בית פאגי. תמוה דלריו"ח פשוט דחייב אפילו היה חוץ לירושלים : משנה ט בפנים. ההיכל מקודש מהנו שא"כ נכנס שלא רחוץ ידים ורגלים. ק"ל כיון דפסול לעבודה א"כ ה"ל ביאה ריקנית. ות"ל דאסור משום ולא יבא בכל עת אל הקדש ואפי' היה רחוץ ידו"ר כדאיתא במנחות (כז ב). וי"ל דמיירי ליכנס לשם להשתחוות עי' תוס' שם. או לתקן בדקי ההיכל עי' בר"ם. עוד אפשר לומר דדוקא שראוי לעבודה מוזהר בא"ל יבא. וכן בת"כ ס"ד למעט בניו מואל יבא והביא שם ראיה מהא דתמימים נלמוו בשתויי יין ולא בעל"מ : ר"ש אבל מדר' יוסי דסיפא קשה דלא משייר אלא חדא מחוסר בגדים כו'. לפע"ד י"ל כיון דאמרינן זבחים (יז ב) אין בגדיהן עליהם אין כהונתם עליהם. א"כ הוויין כזרים וכבר חשיב עזרת כהנים שאין ישראל נכנסים לשם. ובזה נסתר גם מש"כ לעיל על הא דלא חשיב ת"ק בבין האולם ולמזבח מחו"ב משום דקילי דפסול מחמת ד"א הוא. דאדרבה משום דמיירי דחשיבי כזרים ואפי' בעזרת כהנים אסירי. אבל מ"מ אינני מחליט ד"ז שזהו חידוש גדול שיהיו הכהנים אסורים בעז"כ שלא לצורך :

פרק ב מ"א [ה' הטו"ח דל"מ בזה"ז ג"כ (ר"ל בין כלים המקבלין טומאה לשאינן מקבלין טומאה) לפסול המקוה שנמשך ע"י כלים. הנה לענין שאיבה מבואר בפ"ד דמקואות דאף כלי גללים כו' דל"מ טומאה כלל פוסלין בה. ואולי כוונתו לענין הא דבעינן הוויתן ע"י טהרה ע"ש פ"ה מ"ה ובתוי"ע. אולם מש"כ עוד למסכת ידים. הרי שנינו בפ"א דידים מ"ב בכל הכלים נותנים לידים אפי' בכלי גללים כו'] : בפנים. וכלי זכוכית בתוס' שבת (טז) ד"ה אלא מעתה משמע דלתירוצא דר"א שם הואיל ונראה תוכו כברו. מיטמאין ג"כ מאויר. ואינו כן דעת הרמב"ם והראב"ד בפ"א מהל' כלים ה"ה ע"ש. וכמ"ק במשנה דחולין (כד ב) טהור בכה"כ טמא בכ"ח : ר"מ וכ"ח ג"כ לא יטמא עד שיהיה בו בית קבול כו'. והרע"ב התחכם לתת חילוק ביניהם ואמר דבכ"ח טמא בית להם תוך אפי' אין להם ב"ק ע"ש. אבל דבריו מסותרים מכמה משניות. והזכיר מן הבא בזכרוני. (א) במשנה הסמוכה כשאינו מקבל כדי סיכת קטן טהור. (וזה יש לדחות די"ל דטעמא משום דאינו חשוב כלי כלל). (ב) לקמן במ"ג מטהרינן כככב ועפי ותבית של שייטין. והרי יש להן תוך וע"ש בתוי"ע ד"ה אע"פ בשם הרמב"ם. (ג) במ"ד מספך של ב"ב טהור. ובסמוך על ומיטמאין מאחוריהן הולכך הרע"ב עצמו לומר ופעמים כופין כו' ומשתמשין בב"ק כו'. ומה שהביא התוי"ע מהתוספתא. אין לה ענין לכאן דהתם הוא לטעמא מדוע מטמאים חכמים כשהיא מקבלת על דופנותיה. ואדרבה דהרי אזינן דקבלה מיהא בעינן באיזה ענין שיהי' : משנה ב ר"ם מה שהזכיר חמש ושלש ולא זכרן מסאתים ועד חמש כו'. ולעד"נ דאתי לאשמעינן דאפי' טובא נמי כמו דתני שמואל בר"פ מפנין על הא דפריך בשתא חמש תפנין ד' מיבעי'. ד' וה' כדאמרי אינשי ואי בעי אפי' טובא. והתוס' שם (ק ב) כתבו דגם ר"מ דמשני שם במפנין בענין אחר מודה דהיכא דשייך דאפי' טובא דרך הכנה לנקוט שני מספרים אלא דהתם משמע לי' דלא התירו יותר משום טורח שבת. והא דנקט כאן בדילוג. אשכחן כה"ג בפ"א דידים מ"א לחמשה ולעשרה ולמאה וע"ש בתוי"ע. וכן בעירובין פ"ב מ"ג אפי' בת חמשת כורין אפי' בת עשרה כורין מותר. ועוד כ"ל דלוג לד' שאין שהוא א' מנ"ו. אינו יוצא עדיין מגבול שיעור הקודמין לכן לא הוה ידעינן מיניה דאפי' טובא נמי. אבל חמש כבר יצא מחוץ לגבול שפיר ידעינן מיניה דאפי' טובא ונכון מאד בס"ד. שוב מצאתי בתוספתא הנדפסה עם זר זהב להדיא חמש ולמעלה כלמטה הימנו ונראה שזאת הגי' היא ע"פ הגהת הגר"א ז"ל כי בתוספתא שלפנינו ליתא כן. מ"מ יש לי עמוד חזק להשען עליו. וכ"מ בחולין (ר"ד נה) דלא פריך גם מהא דועד חמש מאי לאו חמש כלמטה ע"ש. וכן בברייתא שם לא תני חמש כלמטה. ומהר"ש משמע קצת דדוקא חמש קאמר ולא יותר. מדכ' בדברי ר"ע והתם אלכים גדולים מה' סאין ולמטה. וכן לקמן כ' חוץ מן האחרון שהוא מ' מק"כ. וראיתי בכ"מ בפי"ח מהל' כלים הי"ג שכ' ואפשר דעד ה' סאין דנקט רי"ם נ"ד דה"ה למפי וכו' : והנה מפי' הרמב"ם משמע שמפרש שיעורן מכדי סיכת קטן ועד לוג ומלוג ועד סאה ברביעית. הייני כלי שהיתה מחזקת מתחלתה מכדי סיכת קטן ועד לוג וכן מלוג ועד סאה. הכל שיעור שבריהן ברביעית. (וזה לפי שיטתו דסיכת קטן היינו אדם קטן ויכול להיות דהוא יותר מרביעית). ובחיבורו מוכח להדיא שמפרש כן ע"ש. ותמוה דהא תניא בתוספתא והובאה בגמרא חולין שם דלוג כלמטה. ולפירושו אין חילוק בין למטה מלוג ללמעלה מלוג עד סאה דהכל ברביעית וצע"ג. אבל לכאורה ראיה לפירושו מפ"ד דמקואות מ"ג לא אמרו רביעית אלא בשברי כ"ח וע"ש בפירושו : עוד ראיתי שם בחבורו שכ' עד חביות המכילות סאתים או יתר. והוא תמוה מאד דע"כ לא קאמרינן אלא סאתים כלמטה. אבל יותר מסאתים תנן מסאתים ועד כו' בלוג. וכ"כ בעצמו שם. וכ"ל להגיה קרוב ת' יתר כלשונו לעיל בהל' י"ג : מש"כ הכ"מ שם דפוסק כרי"ם דסובר דהוא רביה דר"ע. תמוה מאד דבפ"ב דעדיות מ"ו כ' הרמב"ם דרי"ם תלמיד דר"ע הוה. וכ"כ בהקדמת הי"ד דרי"ם קבל מר"ע. ועי' נו"ב מ"ת חלק א"ע סי' קמ"ח שתמה עליו ג"כ בזה ממקומות אחרים שפסק הרמב"ם כר"ע נגד רי"ם. ולענין פסקו של הרמב"ם נ"פ דסובר כהר"ש דלא פליג ר"ע עליו : בהרע"ב ומשהגיעו להיות כתבנים קדרות קטנות שיעורן ברביעית. נ"ד במחכ"ת דהא מסקינן בחולין שם דלהחמיר אמרינן טו"ע בכלל. ולשון הר"ם בזה הוא נכון : משנה ג ר"ם ד"ה אבוב. ופשוט היה בלא בית קיבול. והא"כ באהלות רפ"ע הקשה עליו ע"ש. ופי' דיש לה דפנות וטהורה מפני נקבים שבשוליה (וכ"כ מפי' הר"מ) ותימה דכאן שתיק ולא פי' כלום : ד"ה וחבית של שייטין. כאשר יפרש השוחה לשחות מתרגמינן כו'. והוא לשון מקרא אני שט (ישעיה לג) : משנה ד ד"ה מגופת יוצרים. והוי כגולמי כ"ח כו'. הטעתיקו הרע"ב. ול"ד דע' חולין (כה) ואלו הן גולמי כו' כל שעתיד לשוף כו'. וזה בכ"ח טמא כמש"כ הרע"ב לקמן ספ"ד. ודוחק לומר דזה פלוגתת ר"מ וחכמים : תוי"ט ד"ה ושאין בו. ויש בו מחילה כנגד השלהבת כו'. נ"ד בהעתיקו זה על פי' הרע"ב דמשמע שהוא מפרש שיש מחיצות סביב סביב אלא שהן מנוקבות : משנה ו ר"ש. ויש לברר כו' אם היו שבריה שוין כו' בידוע שנגמרה מלאכתה ונבדקה. דבריו סותרין למש"כ לקמן בספ"ג ובפ"ד מ"ג ובפ"ה מ"ז בסופה. ולגי' התוספתא שלפנינו הביאה התוי"ע א"ש. אך תמ"כ דלפי הסברא כו' ולכך עשאו הצירוף שמאדים. א"כ דאדרבה ששם מלבין את הטיט שמבעו ברוב אדום וכמו שנקרא בכ"מ הצירוף באש בשם ליבון בדברי חז"ל. וכן מעיד הנסיון :

פרק ג משנה א שיעור כ"ח ליטהר. פי' הא"כ למעלה מן הנקב. וע"כ כ"ל תמומאת אויר אבל במגע עדיין טמא מטעם יד כדלקמן פ"ד מ"ג : משנה ב כי"א באגוזים. פי' הא"כ דסבר שואיל ומניחין בתוכה נמי אגוזים כו' ומטילין אותו לאומרו כו'. וק"ל דא"כ הל"ל כן בפירוש לאומרו באגוזים כבמשנה דלעיל. דכ"מ לדינין המבוארים לקמן פ"א מ"ב ובספ"ם. ובזה נדחה גם פי' הר"ם בסמוך בד"ה בזרעונים ובד"ה שתם גר. לכן נלע"ד דלר"י וכן לר"ם דלקמן הוו שיעורייהו אף להקל ול"ד להעשוי לאוכלין ולמשקין. דהתם אין דרך להניח אוכל בלי משקה כדפי' הר"ם. אבל הכי דר"י ור"ם דרך להשתמש בהנך דאמרי לבדהן : שם רא"א בפרוטה. בתוי"ע והר"ב העתיק ר"ם ול"מ כן בשום נוסח כו'. הן לפנינו גם בר"ם איתא ר"ם : בהרע"ב ד"ה רמ"א בזיתים. וא"ה כסתם כו'. תמוה לפסוק נגד רבא ורב חיננא ב"כ בס"פ המצניע דנקטי שיעורא דזיתים : תוי"ט ד"ה חנית. ואף לשאר הפוסקים דל"פ כן כו'. ל"י איזה פוסקים מלא. דכיון דאנן פסקינן שם מלא סיד א"כ נפלו שיעורייהו בבירא. ונראה שיש חסרון הניכר בדבריו והוא עוד ראיה ממה דאיתא שם ואם לאו כהכרע. ופרש"י כשיעור המכריע באגוז נפיש מכזית וזוטר מכבילה. וע"ז קאמר דשאר הפוסקים ל"פ כן ע"ש בתוס' ורי"ף ורא"ש. ונראה דמש"כ עוד לקמן בסמוך וא"כ מסתברא אגוז זוטר מכבילה דע"ם הוא ול"ל זוטר מגרוגרת ודו"ק. אבל מפי' הא"כ מוכח דס"ל דאגוז שיעורו גדול מגרוגרת : ד"ה שהוסק פיו. ה"ל לציין במוקדם על הא דניטל פיו : משנה ז מש"כ הא"כ דקומקום הוא הכלי שמופכין בו המים מן המיחם ע"ש. ברפי"ד לקמן משמע שמחממין ג"כ בו. וכ"מ בפכ"ה מ"ח. ובפ"ע דמקואות שמ"ב לפי' הרע"ב. אבל לפי' הרמב"ם שם וע"י החזיק הר"ם אין סתירה משם ובשבת (מא) במשנה המיחם שפינהו (ולאביי שם פי' שפינהו מן האור ופרש"י קומקום) : תוי"ט סד"ה כלי נחושת. וא"כ ה"ה כלים. כלים הוויין כמ"כ מאדם דהם מיטמאין אף במקום שאין אדם מיטמא כגון הנוגע את הנבלה ודומיה : משנה ח ר' יוסי מטהר בפניהם. פי' הא"כ דאזיל לטעמיה במשנה דלעיל. קשה דל"פ שם אלא אקומקום ודומיו שמשמיטן בחמין וכדאיתא שם ואם ליין טמאין :

פרק ד משנה א או שהיה בו חדוד ר"ל כמו לקמן מ"ג ולכן כיון שיש טנד בצד שחידוד בו מכריעו כמו האוזן ולזה נתכוון הא"כ : ר"ש ד"ה ר"י מטהר. קסבר ר"י כו' הייתי מן השוליים ולא מן הדפנות כו'. א"כ ה"ל לפלוג שם. ול"ל דע"כ ל"פ אלא בחבית דסובר דכשהיא שלמה אין דרך לשמש בה רק כשעומדת על שוליה. ואזיל לטעמיה בשבת (קכד ב) במשנה דבעי מעין מלאכתן. וכזה לא נקרא מע"מ כדאסיק ר"א שם (קכה) פלוגתייהו דשברי תנור בעושה מעשה עפקא כו' ור"י כו' התם מעומד הכא לאו מעומד ונכון בעז"ה : משנה ב באלי קב גרוגרות. משום דרגילים היו להניח גרוגרות בחבית כמש"כ הר"ם בפ' דלעיל מ"ג : ר"ש ד"ה שאין שיריס. אבל ניקב אם מקבלת זיתים טמאה. פי' מ"כ שתמה ע"ז מס"פ המצניע. וראיית הר"ם מהא דחדודין. בקל יש לדחות דהתם שאני שנשאר בה שלם כדי שיעור טומאה : משנה ד רי"א חולקין האמצעית. אין לפרש דמתני' טוביה ולפנים יחשב תוך. דכ"פ דעובי שפת הכלי מלמעלה אם נגע בשרץ לא נטמאה דאין זה נקרא תוך. (ואולי זה תלוי בפלוגתת ר"י וחכמים לקמן פי"ו מ"ה גבי שנפחתן עם השפה לפי' הא"כ שם. ונראה עוד דאזלי לטעמייהו בפ"ח מ"ח גבי נתנלא מקום הנחת הסלים. וסתמא דמ"ז שם כחכמים). אלא כוונתו דאם נפל שרץ באחד משני אוירי השפה חולקין את עובי דופנה. האי דלצד הטומאה טמא ודלצד הטהרה טהור וכריב"ל בפ"ב מ"ז. ולפ"ז נראה דה"ה שחולקין השפה הפנימית בנפול שרץ באויר שלצד פנים. ולא נקט האמצעית אלא משום דאותה חולקין אף אם נפל השרץ באויר החיצוני :

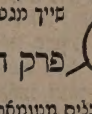
פרק ה משנה א ר"ש ד"ה ושיריו. אם היה גדול ונטמא. וכ"ה לשון רש"י בחולין. והרמב"ם פי' לענין קבלת טומאה. ובחבורו כ' לתרוייהו ברפט"ז : בא"ד צריך שלא יהא בו שבר של ארבעה. לפי פירושו לקמן דלרבנן טמא ברובו אף על גב שאין בו ד' כגון בתנור בר ז'. הכ"ל הכי דאינו טמא עד שיהא בו שבר ארבעה וכדפירש בתחלתו ודו"ק : משנה ב ר"מ ובתנאי שיהיה האילפס כבר נתחמם כו'. עמש"כ בס"ד בשבת (פ ב) : ר"ש ד"ה שיעורו כתנור. לאפות (כצ"ל) סופגנים. וכ' התוי"ע וה"ה לענין שיעור גובה כו'. ולכאורה יראה מסידור המשנה דלא קאי רק על מאי דסליק מיניה ולשון הר"ם הוא בדוקא. מדתני כאן ג' חלוקים בין תנור לכירה. (א) בשיעור גובה. (ב) בשיעור היסק. (ג) בשיעור האבן. ואם כדברי התוי"ע ה"ל להמשנה לקצר ולשנות ביחד הב' דינים בתנור ואח"ז בכירה. ובאחרונה יאמר כופת עשאו לאפיה כו' עשאו לבשל כו' והוה קאי על כל הב' דינים. אך לפ"ז לא אשמע לן התנא בכופת שיעור הגובה : משנה ג אם חברה לו אפי' על ג"א. נל"פ אפי' אינה גבוהה רק בכמו ג' אבנים. ואולי היה דרכם לבנותה באבנים קטנים ויאמר דאפי' לא בנאה אלא בג' אבנים בגובה. טמאה : תוי"ט ד"ה דר"מ. מאן תנא כו' כדתנן במ"ב פי"ב. ע"ש בגמרא דלא על הא קאמר אלא על מ"ו פ"ב דעוקצין : בסה"ד ועוד דר"מ מחמיר. תמוה דאדרבה כיון דאף לר"מ אינו אלא מדרבנן כמש"כ הר"ם משמא דגמרא ה"ל למיפסק לקולא. שוב ראיתי בתור"ע בשם הפר"ח שהקשה כן. ואולי לזה נתכוון הכ"מ במה שסיים וצ"ע. והראב"ד בפכ"ד מהל' ע"מ כתב דר"מ ור"ש הל' כר"ש. והכ"מ תמה עליו שם. ועמש"כ בס"ד בפ"ו דאהלות מ"ד. ואפשר דמש"כ הכ"מ ועוד דר"מ מחמיר. ר"ל והלכה כר"מ בגזירותיו : משנה ד או שהוסק בבית האומן. פי' הרע"ב קודם שנגמר מלאכת עשייתו. ע"כ מיירי לאחר שהדביק סביביו טיט להחזיק חומו דאל"ה לא מיטמא עדיין כמו שפי' בר"פ בד"ה מסיקנו. והאי קודם שנגמר שכ' ר"ל קודם שחברו בארץ כי אין דרך האומן לחברו בארץ אלא הבעה"ב הלוקחו ממנו. וזהו ג"כ כוונת התוספתא שהביא הר"ם תנור שהסיקו עד שלא נגמרה מלאכתו (דהיינו קודם חיבורו בארץ) ור"י דמטהר שם אזיל לשיטתו לקמן במ"ו. והפר סיגנא נ"ל דשם היו דרין האומנים במלאכת התנורים. והביא ר"י ראיה מחכמים דעהכוס, ומשנתינו הביאה מר"ג דעמאן. ולא נצטרך לדחוק דשני מעשים הוו כמש"כ הרא"ש : משנה ה ריו"ח הסנדלר כו'. פי' הרע"ב דלא סגי ליה כו'. והוא מפי' הר"מ והר"ש. ולעד"נ דמוסיף טעם כי היכא דליטמא אפי' באויר דלמעס הת"ק אינו אלא כמו יד ולא

מיטמא

מיטמא אלא במגע : מ"ו ר"מ . ודוק כו' נטוי על שמש הארץ . עתוי"ע פ"ד דר"ב מ"ב : מ"ז רע"ב ד"ה אלא מתמעט . שהוא מיעוט תחלתו כו' . יותר היה באות גומר שהוא מיעוט קופו . או שיעור שירו : תוי"ט ד"ה מולקו . ומש"ה לא סגי כו' אלא בעינן דלא ליהוי רובה . הלשון אינו מכוון וכך הל"ל אלא בעינן עד שיהא כארץ . ואולי מ"ש הוא ול"ל ולא בעינן דלא ליהוי רובה : משנה יא רע"ב . שעור מדין ע"ל שאינו מטמא מאוהל כו' . כאן ה"ל לכתוב ואינו מיטמא אם אינו מחובר לקרקע . אשר כתב לקמן . ודש שכתב"ס קשה בכך דהשה דמ"כ למעוטי שטר של אבן מקרא דיותר מצריה סה"ש . הא כלל גדול בידינו דכלי אבנים טהורין . ול"ע משום דגם זה כלל גדול דהמחובר לקרקע אינו מיטמא . ובתוס' וכיורים מדשם סתולם דיוממלו ולכן הוס ס"ד דאפי' דלאבנים כו' : ד"ה ניקב . ומשם שפול על קיד כו' . ברמב"ם איתא וקתם כו' בטיט . וכן בתוספתא שהביא הר"ש . אבל בכיד אני מסתפק כיון שהוא בא מאבנים שרופות אולי דיש כאבן . או אפשר מידי דהוה אכלי אדמה דמשהוסקו דינן ככלי חרס . גם י"ל דכוונתו אם עירב בו חול ועשאו טרכסיד : במשנה עשה לה פטפוטין . הר"ש פי' שהן מתחתית הכירה . והרמב"ם מפרש שהן ממעל לה להעמדת הקדרה . ול"נ דתרוויהון נקראין פטפוטין עי' ר"פ דלקמן . ולמניחן כוון התנא . דלנקב עושין אותה למטה . ולפנימה דמשמע בשפה העליונה עושין אותן מלמעלה : הרע"ב בסופו לפי שאין כו' אלא מניחין בתוכה . עי' בפי' הרמב"ם ותראה שכוונתו לחלק דבתנור אופין בפנים לכן מועיל לה הטפילה לשמור חומה שבפנימיותה . אבל כירה עיקר תשמישה על גבה (ולפעמים ע"כ נותנין הקדירה גם בתוכה כדמוכח בגמ' ר"פ כירה) לכן אין תועלת לה בהטיפול :

פרק ו משנה א עי' מפרשים שנדחקו . ולענ"ד דהקדים לחלק בין לשון שפיתה ללשון ישיבה . והוא דשפיתה היינו שכל הקדרה תלויה לאויר בכדי שתהא האש אשר תחתיה לוחכת תחת שוליה ג"כ רק שקצותיה סמוכות . ונשענות על איזה דבר . וישיבה היינו שכל שטח שוליה ותחתיתה יושב על איזה גשם . ופי' חברן בטיט לא שחברן יחד אלא שחיבר לכל פטפוט קצת טיט בראשו לצד פנימיותם בכדי לשפות קצות שולי הקדרה עליהן (ולפ"ז אתיא קיפא דאחת בטיט כרבנן) ובמשמרין אמר אע"פ שעשה בראשן (כגי' מהר"ם) מקום שתהא הקדרה יושבת פי' שחברן יחד בשטח רחב של טיט עד שאין שם אויר ת"ת טהורה : שם אחת בטיט וא' שלא בטיט טהורה . עי' בר"ש שכ' ולאידך ליכא כו' ר"י היא . ול"נ דאף כחכמים אתיא דע"כ לא מטמאי אלא אם מתחלה עשאן שתים שהעמידן במרחק הראוי להעמיד עליהם הקדרה אבל אם מתחלה עשה ג' אבנים א"כ כל שתים מהם אינן עומדים במרחק הראוי . וכה"ג ע"כ צריך לחלק לקמן פ"ז מ"ה ניטל כו' מטמאין במגע וא"ת באויר כו' עשה שנים זה כנגד זה מטמאין במגע ובאויר ע"ש : משנה ג ניטלה העטרה הוחלפה האמצעית לטומאה . לפי' התוי"ט בד"ה האמצעית שהאי של האמצעית די לכדי שפיתה אחת נ"ל דמן הכל אפי' הטודף טמא . ול"ד להא דאם היתה האמצעית גדולה כו' דהשאר טהור . דהתם הטודף הוא באמצע וע"כ צריך אתה לחלק מתנה הקלה הב' . משא"כ בשנוכל להמליטה כולה אז לא מחלקין ממנה כלל . ויש לחלק בדרך אחר אבל זה נ"ל עיקר :

פרק ז משנה א ר"ת אולם אם היה כו' יותר מג"ע כו' . עתוי"ע מה שגמגם על לשונו זה , ולפי מש"כ בס"ד בפ"ד דכלאים מ"ז מיושב לשונו : משנה ד או שהיתה חלקה . הר"ש נדחק בזה . ול"נ דהא יש לדקדק מדוע במ"ג לא באר הדין בחלקה . אבל ע"כ נראה דאו היתה חלקה באמת קאי עלה ור"ל אף שהיתה מחוברת אם היא חלקה טהורה לגמרי גם במגע : משנה ה בהרע"ב ד"ה ניטל אחת . אכתי חזי קצת להיות שופת עליהם את הקדרה . לשון זה א"ש לפי' הרמב"ם דהפטפוטים הם למעלה למקום מושב הקדרה אבל לפירושו הל"ל דאכתי חזו שתעמוד הכירה על ידיהם . אולם ראיתי שגם בר"ש כתוב לשון זה (זולת הרא"ש השמיט מלות את הקדרה) וכן הלשון בתוספתא שהביא . ודע שמהר"ש משמע דמפרש כאן שהפטפוטים המה מחוברים בארץ והכירה עומדת עליהן . (ולכן נ"ד התוי"ע במש"כ בסד"ה היו גבוהין . לאפוקי כו' ולפי' הראשון דהר"ש לא דייק ולמעלה . דלדידיה מדוייק היטב דר"ל דאותן הקטות שלמעלה מג' אצבעות מהארץ טהורים שהן עומדות להקלן . גם ל"י אנה מלא ב' פירושים בר"ש דכותב לפי' הראשון) . אבל מהרע"ב משמע דמפרש דהמה מחוברין להכירה : תוי"ט סד"ה היו גבוהין . לאפוקי לפי' הרע"ב כו' לא דייק ולמעלה . לכאורה גם ולמטה לא דייק . אבל נ"ל דלדידהו למטה ולמעלה דכאן קאי על המספר דשלשה . ופירושו כמו פחות ויותר כמו מבן כ' ולמעלה ודומיו : משנה ו התוי"ע העתיק דברים נגד פי' הר"ש והרע"ב דמה אשמעינן רשב"ג בזה . ול"נ דטובא אשמע לן . דהכי כיון דהכירה עגולה . ע"כ גם הפטפוטים עומדים בעוגל . ולכן כפי שלמדנו רשב"ג יהיה טהור ברוב המקומות אף בתוך שלש להכירה ובאיזה מקומות אף נגד תחת הכירה עצמה לפי שהם חוץ לשכנה . ולולי דאשמעינן סוף ס"ד דמודדין בכל סביבות הכירה ג' אצבעות בעוגל . והא לך הציור רק מש"כ הרע"ב או חוץ לג' וטהור כו' ולר"ש בין במגע תמוה דאיך שייך מגע באויר שבין הפטפוטים . ובר"ש ליתא והרע"ב הוסיף וגרע במחכ"ת :

פרק ח משנה א תוי"ע ד"ה בכ"ת הקל . ומצינו שבחבורין מטמא כלים ספ"ע כו' . תמוה דע"כ לא שמענו אלא במת אבל בשרץ משמע דאפי' בחבורין טהור דהא מטעינן כלים מטומאת אויר כ"ת לקמן מ"ד ומשמע אפי' בשעה שהשרץ בתוכו . ועי' בתוי"ע מ"ה מה שהביא משמא דגמרא דשבת . ועוד ראיה ברורה דהא אפי' אדם (דעיקר טומאת חבורים בו נאמרה) הנוגע בשרץ או אפי' בנבלה אינו מטמא כלים אף בשעת חבורו לטומאה כדאיתא בריש מכלתין . ומש"כ עוד ואולי נ"כ אדם דת"ש . תמוה מאד דשנא ושנא דהא כל המטמאין בגדים בשעת מגען לטומאה מטמאין כלים ג"כ חוץ מאדם וכ"ת כמש"כ הרע"ב בפ"א מ"ב והיא משנה רפ"ה דזבים . ומש"כ דטומאת חבורים עיקרה באדם ג"כ תמוה . דזהו היכא דאדם נוגע בטומאה עצמה . אבל אדם הנוגע במה שנוגע בטומאה קיל מכלים כדאמרן : משנה ג ד"ה משקה . ל"י מה הכריחו לפרש כן . ול"נ משום דתנן ספ"ת דטהרות דמשקה טופח אינו חבור לא לטומאה כו' ופי' שם הרע"ב ואין בו טופח ע"מ להטפיח והוא מגמרא דגיטין . וכן שם ברפ"ג דאיתא במשנה טופח ופי' הרע"ב ע"מ להטפיח וע"ש בתוי"ע . וכ"פ בשו"ע או"ח סי' קס"ב ס"ג לענין נט"י . והרמ"א שם בסי' פ"ב לענין מי רגלים . והרמב"ם אולי לשיטתו שפסק בת"כ דבטופח לחוד אסור . ופלוגתא דתנאי היא שם בגמרא : מ"ז בהרע"ב הכל טמא . האהל כו' . ע"כ קורא אהל לטובי שפת העין . דהכי התנור עומד באויר : תוי"ט ד"ה ואם . ולי קשה כו' שאם כו' באויר כו' אמאי כו' מי יביא הטומאה . תמוה ולטעמיך מי ניחא דע"כ מיירי שהתנור הוא באויר דאל"כ אפי' אין בו פ"ע הכל טמא . אלא ע"כ ה"ע . משום דקי"ל דמת המונח בבית מוציא אה"ע לבית השני כפ"ע (אהלות פרק ג מ"ו) כיון דגם בבית הב' יש לו התפשטות בכל הבית . וה"נ הואיל דמונח בעין שהוא טע"ע מוציא אה"ע לתנור שגם שם יש לו התפשטות בכל התנור כיון דמיטמא באויר . ואדרבה לפי' הרמב"ם קשה דמאי איריא דהוא באויר אפי' אם בתוך העין על אכסו נמי כיון דהתנור הוא באויר : [משנה י בהרע"ב ד"ה בידים מסואבות ופוסלות אה"ת . ר"ל וכללא הוא כל הפוסל אה"ת מטמא אה"ת להיות תחלה ולכן נעשה הרוק תחלה וכדמסיק . ובזה מוצל מגמגום התוי"ע עליו] :

פרק ט משנה א תוי"ע ד"ה ובטהור . דאלת"ה כו' דאין צ"פ מציל על כ"ת כו' . ק"ל כיון דטמא דאינו מציל הוא דטמא טמא הוא א"כ גם הטפול לא יציל דהא בטמא טמאין וגם הטפול עצמו טמא כדלעיל פ"ג מ"ו : משנה ו בהרע"ב והאי ל"ד אלא לענס כטעורה כו' . הוא מלשון הר"ש . ואינו מדוייק . וכך הל"ל לאוכלין ומשקין שנבלן בטיט כמש"כ בס"פ : משנה ז צמיד פתיל . הא"כ פי' דצמיד הוא התנור ופתיל הוא הכסוי . ורש"י בפ' חוקת פי' להיפך . ונ"ל ראיה לפי' הא"כ מפי' דלקמן מ"ב מפני שהוא פתיל ואין צמיד ע"ש : שם היה עגול א"כ אותו אכוך . התוי"ע נתקשה בזה והעלה בצ"ע ע"ש . ונ"ל לפרש היה עגול פי' עגול כדורי שרחב למעלה וקצר למטה א"כ אותו כאילו היה שוה למטה כלמעלה . ענ"ל דע"כ לא אמרו דמרדע עגול אלא כל ארכו עד פיו . אבל פיו אם מרובע ארוך וכאן הוא אומר כמלא פי כו' ולא אמר מרדע סתם כמו בכ"ת שנזכר . ובזה א"ש לקמן פי"ז מ"ח כשבא לומר שיעורו הקדים לומר כל המטלטלין מביאין אה"ע בעובי המרדע מה שלא עשה כן בכל השיעורים הנזכרים שמה . אלא אמר בלתי הקדמה כלל כבילה שאמרו וכן כולם . אלא כבדי שלא תטעה דקאי גם על המשנה שלפניה . לכן הקדים כל המטלטלין כו' להורות דלא קאי רק על ד"ז ולא זולת וכוון בעז"ה : מ"ח תוי"ע ד"ה וכן . לכאורה כו' שיש לשון נדדים בולטים . משמע דמפרש דאינקבו בגופם . והמשנה אומרת לקמן נקבו כו' ע"ש בהר"ב :

פרק י משנה א ד"ה כלי גללים . ורא"ה יותר כו' . ועוד ראיה מברעת ממכאות (סט) וכדאיתא שם (ע"ב) בתד"ה כ"ג : ד"ה עצמות הדג בסופו . ויל"ד דאמאי שייכי' . עי' מש"כ לקמן פכ"ד מי"א בס"ד : מ"ב שלא יביאנו לידי פסול . עי' תו"ח בשם הרא"ש דמשום כלי קדש או תרומה קאמר דאסור לגרום טומאה . וק"ל דהא אמרינן בחגיגה (כה) דקדש אינו ניצול כלל בצמיד פתיל . ואולי דוקא בקדושת כלי עבוד דכגן מעלה דאינו ניצול . והרא"ש מיירי בקדושת פה עי' פסחים (לד ב) : מ"ג מגופת החבית המתולחלת ואינה נשמטת . נל"פ דר"ל שעשוי' חריצין מלמעלה למטה בעוקם . וכן פי החבית עשו כמו כן . ומגלגלין אותה בתוך פי החביות ונכנסין הבליטות לתוך החריצין וע"י כן אינה נשמטת אף שהיא רפוי' וכן יש בזמננו הרבה :

פרק יא משנה א תוי"ע ד"ה מזו . דכלי מתכות הדבר קשה כו' דהרב ס"ה כחלל . נראה כוונתו דכיון דס"ה כחלל חוזרין ומטמאין אדם וכלים לטומאות ז' והזאה (ועי' נזיר (נד ב) בתד"ה ת"ש ובמש"כ שם) בכל ימי משך טומאתן (עי' חגיגה (כג ב) שהראיתי שם פנים שלא יהיה הדין כן) (ובכרע"ב שם מקיים ע"ד הר"ש הללו ומטמאין באהל) . ואולי נשמטו ב"ת האלו מדברי הר"ש ע"י שגגת המעתיק כי שיטתו ג"כ דכלים של מתכות הנוגעים במת מטמאין באהל כדמוכח מדבריו בפ"א דאהלות מ"ח וברפע"ז שם . והוא כעין מה שכתבתי מאח"כ שאר כלים אף דגם המה צריכין הזאה ג' וז' כשנגעו במת . מ"מ אין תרבין טומאה לטמא אדם וכלים טומאת ז' רק לטומאת ערב . (וכן אינם מטמאין באהל כדברי הרא"ש) . וזהו הכל נשיעת הסוברים דדוקא בכלי מתכות אמרו חרב ה"ה כחלל אשר הר"ש ג"כ אחד מהם ברפ"ק דאהלות . ודברי תור"ע בכאן תמוהים מאד דמשמע בדבריו דבשאר כלים אין דין הזאה כלל לשיטה זו . והלא מבואר בכ"ת במשנה וגמרא דהס"כ הנוגעין במת עצמו טעונין הזאה והמקרא צווה והזה על האהל ועל כל הכלים : מ"ד ד"ה וכן . כלובן ביצה ולזה נקרא חלמא . בחולין (סד ב) נקרא הפנימי של ביצה דהוא האדום חלמון . והחיצון דהיינו הלבן חלבון : ד"ה הפין . עוד מ"ש בלשון הר"ש לתוכו כתוב בערוך לחוץ . ול"כ דע"ש בהר"ש ול"ל לאחורו : מ"ה ד"ה ותכ"א . נ"ע כו' . עי' ספ"ק דנדה בפי' הרע"ב והוא מהגמרא דשם ויתיישב לך :

פרק יב משנה ב בהרע"ב ד"ה ושלאחריו . שלא יפול המשאוי מאחריו . נראה לגרוס מלפניו :

פרק יג משנה א תוי"ע ד"ה הסמוך . ואין תמוכת כו' ידוע ומובן אצלי . ול"נ דר"י לא קאי אזוג של ספרים רק על הקודמים לו אשר שם מיירי שנשברו באמצען לחצאין ועי' במ"כ : מ"ב קולגריפון כו' עי' פי' הרע"ב . ולכאורה מדנקט שיניה ולא שיניו וכן ניטלה שינה ל"י . משמע דאין לה רק כמו שן אחד חד בראשה האחד . וגי' הרע"ב והרמב"ם אשר מתנו לקח הרע"ב פירושו , אולי הי' שיניה . ניטלו שיניה בנ"ל : מ"ד מגירה שניטלו שיניה אחת מבינתיים טהורה . פי' שאין מצטרפין למלא הסיט . ובזה שוב לא תסתור רישא לסיפא . עי' בס"פ בתוי"ע ד"ה ושל נמר : שם נשתייר בה מלא הסיט . עי' במ"כ בחרד"ן ושנה הרב ז"ל הרבה בכוונת הרמב"ם פ"ע מהל' שבת הל"ז במש"כ והוא קרוב לשני שליש זרת דקאי על רוחב הסיט כפול . דהרי הה"מ שם כ' בדעתו שרוחב הסיט כפול הוא ד' טפחים וכן מבואר ברמב"ם עצמו שם הל"י והל' י"ב י"ג וט"ו . ולכן ע"כ מש"כ והוא קרוב לב"ש זרת שב על רוחב הסיט האחדי . גם מש"כ הרב הנזכר בריש דבריו על מה שחילק הרמב"ם בין לשון רוחב הסיט ללשון כמלא הסיט שהאחרון הוא חצי שיעור הראשון (הוא לפי שגגתו הנ"ל שרוחב הסיט הוא טפח) שכן דעת רש"י והרע"ב בפי"ג דשבת . הוא ג"כ שגגה שהרי המה לא חילקו כלל בין לשון רוחב הסיט לכמלא הסיט . ובעניננא דסיט ראיתי ג"כ להגר"א ז"ל כפ"ב דערלה מ"ב דברים מתמיהים (א) מש"כ בשם הרמב"ם שהזרת הוא כוחב הסיט . הלא כתב דרוחב הסיט הוא כשני שליש זרת . (ב) מש"כ בס"ד בשם הפייען שבי זרתים הוא הסיט . אדרבה הוא אומר והזרת מותחת עד שניס בסיט ור"ל דהזרת הוא שני סיטין וע"כ כ"ה כוונתו שהרי הסיט אמר שהוא ד' אצבעות כעפפה . ועי' תוס' עירובין (כא) שפירשו ג"כ כוונתו כמש"כ . וכן הלשון שם מגומגם : מ"ה של מיתון כו' . פשטיה משמע שהיתה מיוחדת מעיקרא למיתון ודלא כהרע"ב שפי' אם התקינה דמשמע פתה לאחר שניטל א' מקצותיה :

פרק יד משנה ג בהרע"ב לפי שבמדידת החבל כו' לפיכך רגילים לעשות שלשלת כו' . אמת שכן איתא בעירובין (נח) אין לך שיפה למדידה יותר משלשלאות ש"ב . אולם מקיים שם אבל מה נעשה שאמרה תורה ובידו חבל מדה כו' . תני ר"י כו' ושל פשתן למדידה . ועמש"כ במ"כ ברא"ית פ"א אות ג' : ד"ה העשויה לעלים . דהויא כמתכת המשמשת את העץ . תימה דא"כ כל כלי הנגר ודכוותייהו דחשיב לעיל פי"ג יטהרו דאין תשמישן אלא לעלים אלא הדבר ברור דאין קרוי מתכת המשמשת את העץ אלא כשמחובר לעץ להכשירו למלאכתו . אבל לא בנידון שלפנינו דמלאכתו בעלים . וטעם טהרתו הוא כמש"כ הרמב"ם דאין לנס שם בפ"ע . ואולי כוונת הרע"ב דהשלשלת איננה אלא ברא"ש החבל להכשירו למלאכתו בקשירת העלים או במדידתם . ואיננה רק משמשת להחבל . לכן דינה כמתכת המשמשת את העץ . דחבל לבד אינו מקבל טומאה כדאיתא ברמב"ם פ"א מהל' כלים הי"ב : מ"ד ד"ה קערב . ורמב"ם פי' כו' על שני צוארי הבהמות כו' כנ"ל : ד"ה המקבלות את הרצועות . לנוי טהורים לפי כו' . הוא מפי' הרמב"ם . וק"ל דתיפוק ליה דתכשיטי כלים ובהמה טהורים (רפי"ב) : מ"ה ד"ה הסייף שקרוי הצורפים בל"מ . נראה דע"ש הוא ונ"ל פגירה פיס והוא במשאל א' י"ג כ"א : מ"ח תוי"ע ד"ה ושל גם . אבל ק"ל שא"כ ליכא בינייהו כו' גם הר"ש כ' פ"ד הערוך שלא הבין . ואנכי בעניי הבינותי . והוא דשל ארכובה היינו כעין אותן של עץ שנועצין בכפרים העשוי משתי תוליות אחת ארוכה ועבה קצת והשניה קצרה ודקה ורחבה קצת כעין לשון וככף ונפשט בתוך התוליא הארוכה ולכן נקרא של ארכובה לפי שגם אותה נוכל לפשוט ולכפוף . ומכניסין אותו בחור המזוזה כשהוא פשוט וכשנכנס הלשון לפנים הוא נכפף ונופל לתוך עץ העשוי חריצין ונועלו ופותחו בו . וזהו שאר"י שהוא פותח בו מבפנים . ושל גם הוא כעין מפתחות שלנו העשוי כעין דלי"ת או כ"ף פשוטה . ואין יכולין לפותחו וכן מתבאר בדברי הערוך שהביא הר"ש : במשנה מסננת של חרדל כו' שלשה נקבים כו' טהורה . בר"ש הובאה תוספתא אראב"ל לא נחלקו ב"ש וב"ה כו' ג' נקבים כו' שהיא טהורה ע"מ נחלקו על שנים שב"ש מטמאין וב"ה מטהרין . ופשוט דחכמים פליגי עליה ואומרים של"כ ב"ש וב"ה בזה אלא דלכ"ע בשנים טמאה ומתניתין אתיא כוותייהו וכ"פ הרמב"ם דדוקא בג' טהורה . והתוי"ט שגה בזה : תוי"ט ד"ה והאפרכס . וראיתי שהרמב"ם שם (ר"ל בב"ב) תפרש כו' ולפיכך כו' דמה דפי' שם כו' לשון הרמב"ם הוא כנ"ל :

פרק טו משנה א [מה שתמה התו"ח על הרמב"ם בחבורו דלא חשיב עריבת בעה"ב בין הטהורים . לק"מ דהרי קיים שם אחרי מנין הטהורים וכיוצא באלו . וכן בהתחלתם הוסיף מלת כגון . ובחשבו הטמאים לא קיים וכיוצא וכן לא התחילם במלת כגון . ואדרבה כתב כל אחד מה' כלי עץ אלו אע"פ כו' . מקבלין טומאה כו' ושאר כל כ"ע כו' מזקתן כו' ולפיכך א"מ טומאה . ש"מ דמנין הטמאים דוקא . וכן בפ' כ"ז ה"ב כתב שלש עריבות כו' והבאה במדה טהורה . וזהו כר"י וכמש"כ הא"כ בהמשנה שם] : שם וכן מחזיקין מ"ס בלא שהם כוריים ביבש כו' . כ"ל דר"ל דוקא העשויין באופן זה שיחזיק הגודש תילתא (וכ"כ שהבין הגר"א ז"ל רפ"ת דאהלות) והיינו שעשויין בערך יש שטחה שלמה וכמו שהביא התוי"ע מרש"י דשבת וכ"כ בעירובין (יד ב) . אבל השמיט עוד תנאי שיהא $3/5$ הגובה מתחתיתו מרובע $2/5$ העליונים עגול (הקפידה הוא רק שיהא עליונו עגול . ובמשך הגובה יהיה $2/5$ עגולים) דאם יהיה עגול בכל הגובה יהיה הגודש יותר משליש כמובן (שוב ראיתי במהרש"א בעירובין שם שהרגיש בפרש"י בזה ע"ש) . ועיקר הסברה תלוי בזה שיהא מחזיק כוריים ביבש וכ"מ בהדיא בשבת שם דאמר כמאן כהאי תנא דתנן כוורת כו' ולכן אסר ליה לטלטל כלי בת תרי כורי ע"ש . ולפ"ז ל"ד בתחכמה"ג הר"מ והר"ש והרע"ב לקמן רפי"ח במש"כ דהיינו אמה על אמה ברום שלש אמות . והרמב"ם כאן דייק לכתוב שיהא בתשבורת אמה ע"א כו' . ומה שאמר בשבת שם כמאן כהאי תנא כו' . לכאורה קשה דלא מיגו בזה פלוגתא . ואולי דתנא דתוספתא דמכלתין בפ"ה דב"מ פליג עלה דאומר שם וכמה הן אמה על אמה כו' . ולפי מה שהתבאר לא יהיה הגודש בכלי כזה תילתא וא"כ לא יחזיקו כוריים ביבש : מ"ב בהרע"ב דאילו דף ש"ע כו' ואע"ג דטמא מדרבנן כו' והוא מפי' הרמב"ם . הן בב"ב (סו ב) מסיק לענין שאיבה דג"כ מדרבנן אפ"ה בחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה משום דאיכא עליו תורת כלי בתלוש ומש"כ ברפ"ד דמקואות בס"ד : מ"ו ד"ה משקה בית מטבחיא . המים ט' טהורין מלקבל טומאה ולא מכשירין . לזה יש סתירה גלויה מסוגיא דפסחים (טז) ע"ש . ועיין חולין (לו ב) תד"ה אלא :

פרק טז משנה ג ר"מ . ודוריס קנון דור והוא הסגול אשר ישימו בו הבקר . בגופ"ש כ"ע ולא נתפרש לנו משמעותה . ול"נ שכוונתו על דיר של בהמות המוזכר כ"פ במשנה . ומהם בעירובין רפ"ב . ובשביעית פ"ג מ"ד המדייר את שדהו כו' : מ"ד בהרע"ב ד"ה קיתותיו . כמין אזנים כו' . נראה דהם הם הלולאות שכ' לקמן ר"פ כ"ו בד"ה כיס של שנצות . ואזניה דקאמר ר"י הם הם הלולאות שזכר שם שמושך בהם כשרוצה לפתחו ע"ש ותבין : ומש"כ בשם הרמב"ם דפי' ניליתה שנותנים בו עם של מתכות כו' . לפנינו ליתא כן אלא שכ' עגולה מהעור כו' מקיי כו' . ודע שמהתוי"ע משמע שהיה לפניו בהרע"ב גם על קטבליא פי' הרמב"ם שמפרש שהוא עור עשוי בעגול לרקד עליו : מ"ז ונטוגנות העני . עי' פי' הרמב"ם וכ' העני שם אומן וקתכו על המקרא כי עני הוא . ולא ישר זה בעיני הגר"א ז"ל . ועי' בפרק דלקמן מע"ז ומקל של עני פי' הר"ש שהוא כמו פירוש הרמב"ם דהכא :

פרק יז משנה א תוי"ע ד"ה קופת . ומסתברא דבשל בלנים נמי מודה . משמע אבל בשל ב"ב פליגי דלת"ק אפי' קופתם ג"כ ברמונים דהא סתם קאמר כל כלי ב"ב ואף קופות בכלל . וכ"מ בהר"ש לפי' הא"כ . ולפ"ז רשב"ג דבמ"ד דקאמר ובקופה כדי שיפשיל לאחוריו ומשמע דקאי ג"כ ארמונים דהזכיר הת"ק . אתא אפי' לת"ק דילן . ובמ"כ בזה דברים מבולבלין ע"ש : מ"ד עמש"כ בס"ד בשבת (קיב ב) : מ"ה בהרע"ב ד"ה שיהיו מקדשין . שאם א' מרמוני כו' של כלה"כ ט' . עמש"כ ע"ד בע"ז (סו) בתד"ה תבלין בס"ד : מ"ט האמה שאמרו באמה הבינונית . עי' ר"ש . והנה משנה זו דלא כאביי בריש עירובין הביאו הר"ש (והוא דאמר כרשב"ג כדאיתא שם) והא דפריך עליה התם מברייתא ולא ממתניתין . משום דבה מפורש ששה טפחים . ולכן נוכל לפרש ג"כ מאמר ר"ת במשנה הסמוכה (וכן דר"י) על כל האמות הנזכרות במשנה וכנראה מהתוספתא שהביא הר"ש (ובו יש ט"ס בהעתקה ובתוס' שעם ביאור הז"ז הוא על נכון) וכ"כ שפי' הר"ן בריש סוכה . ודלא כפרש"י שם (ה ב) כל האמות שבמשכן . ואף דבמנחות (נג) הבי' במשנה זו (שהובאה שמה) כ"א שהיו במקדש . נ"ל דע"ש הוא כיון דבמשנה שלפנינו וכן בסוכה ליתא . ואם דלפ"ז לא אתיא כאביי . הא משנה זו דלפניה ע"כ ג"כ לא אתיא כוותיה והוא דאמר כרשב"ג כנ"ל : תוי"ט ד"ה של משה . לפי מדת ארכו של משה כו' . ע"ש ברש"י דלשונו אינו כן . רק הרב ז"ל הוסיף זה על דבריו לתוספת ביאור . ובמחכ"ת דזה דבר שא"א לשמוע דהכי משה היה גבהו עשר אמות ואמתו היה לפי ערך גבהו ואין זה בינונית . עי' מנחות (נח) . וגם איסתמיטתיה שרש"י נסתר בעצמו בבכורות (מד) וז"ל שם בד"ה באמה והא דאמרן אחת יתירה על של משה ה"מ לא בשל משה ממש כו' אלא על אותה של קדש שתקן משה : ד"ה כדי . נ"ד דהקדש ש"מ שחללו על ש"פ מחולל . לפמש"כ התוס' בתמורה (כז ב) ד"ה לא דדין זה אינו אלא בבעה"ב הפודה הקדש שלו אבל גזבר כו' ע"ש א"ש לשון מעילה כפשטיה . ומש"כ התוי"ע ולמאי דתנינן כו' מעיקרא לקול"מ . תמוה דמ"מ מעילה לית בהו רק דצריך להעלים המותר . וזהו ג"כ כוונת התוס' במש"כ אלא שלא היו רוצין הייני משום הא דוצריך לעשות דמים : משנה יא אלו ואלו מתמוגים להקל . לשון זה ג"כ לקמן פכ"ז מי"א : תוי"ט ד"ה והתופן . והר"ב העתיק ומפני קטורת . לפלא שלא הרגיש השינוי

סינוי שבהרע"ב בסקומץ אה"ת ג"כ שהעתיק קומץ המנחה ומשמעו על כמות הקמח או העסה בהקומץ דומיא דהפני קטורת. ולגי' דידן שב על האדם הקומץ והחופן: מי"ב מלא תרווד רקב. בר"ש ומפרש התם מלא פיסת יד כו' חד שיעורא הוא. וכ"ע בנופ"ש. ל"י למה העתיק דברי חזקיה כיון דאנן קי"ל כריו"ח. אמת שכן פסק הרמב"ם בפ"ב מהל' טומאת מת הל' י"א וכ' שם הכ"מ ופסק כר"י דאמרינן בגמרא דאתי כחכמים. אך הרי"ף בברכות בפ' א"ד פסק כחזקיה נגד ריו"ח בפלוגתא דהתי שכיחא משום דרביה הוה ואף דבחולין (קו) מוקי להו כתנאי ואתי ריו"ח כחכמים. ועי' בבאורי הגר"א ז"ל או"ח סי' ק"ס סקי"ב ובמש"כ שם עליו בחידושי: תוי"ט ד"ה כפונדיון. פי' כה"ד ומשמע דבא להורות לנו כמה יכיל מקום הפונדיון דהיינו כשיעור הגדל מן ל"ב שעורים. אבל ז"א חדא דאולי פונדיון עביו יותר מן עובי איסר כמש"כ התוס' בהזהב (מד ב) בדינר זהב נגד דינר כסף. שנית דהרע"ב לא באר שם כוונתו אם באורך השעורים או ברחבם. שלישית דכתב שם בעצמו עליו דלא דק ע"ש. וא"כ נפל הדבר בבירא: ד"ה ומבר. וכ"ל דמתיבת או דריש כו'. נעלם מכ"מ ראיה לדרשה זו משבת (כ"ד כז. סג ב) דדריש להדיא מאו בגד לרבויי כה"ג ע"ש: מי"ד ד"ה חוץ. והא דקתני חוץ ל"ד דהא כלב שבים כו'. התוי"ט הקשה לעיל רפ"י דא"כ מדוע לא הביא הש"ס בעירובין ראיה מכאן דאין למדין מה"כ כו'. ולק"מ דהא איכא למידחי דאתיא דלא כר"ע. והתוי"ע כתב כן לפי האמת אחר דמוכח ממ"א דאין למדין מה"כ ומדוע לא הקשה כן על הא דפי"ד מ"ג שכתב עלה התוי"ע: מט"ז שיש להם מעשה ואין להם מחשבה. וכ"א בפ"ח דטהרות מ"ו ובמכשירין ספ"ג ורפ"ו. והכל"ן שכת לציין כאן לשם ושם לכאן: מט"ז ד"ה ומקל. וכלומר כו'. מדוע לא פי' כפשוטו שהיה דרך לשלם מכס מתזוזות. וכמו שהיה נהוג בארצנו לתת מכס מספרי יהודים המובאים מחוץ למדינה עד שבא אדונינו הקיסר הרחמן אלכסנדר השני יר"ה ובטלו. וממ"כ עוד ואפשר כו' טעמים מזוזה עמהם כו' ומדוע לא הביא ממנחות (ל"ד לב) תלאה במקל כו' של בית מונבז המלך כו' ע"ש ובפירש"י:

פרק יח משנה א כי"א מודים כו'. נראה דהאי מודים קאי אסוף דבריו של ובניהם אינו נמדד וכה"ג ספ"ק דפסחים ע"ש בפרש"י בד"ה מודה ר"א או אגב דאמר ת"ק מודים אמר איהו נמי מודים וכה"ג בב"ב (קנח ב) במשנה לפי' רשב"ם שם והתוס' בב"מ (לז ב): מ"ג בהרע"ב ד"ה ותפוי דהוי מתכת המשמשת את העץ. לכאורה ז"א אלא המשמש לפשוטי כ"ע שהם טהורים בפ"ע. אבל הכא המטה טמאה. ומפי' הרמב"ם משמע דהטעם משום דהוי תכשיט למטה ותכשיטי כלים טהורים: מ"ז ד"ה מעדר כ"ע כו' ומספכים בו אה"ת. הוא מהר"ש אבל הר"ש לשיטתו לעיל פי"ג מ"ב בסופה (וכן שם במ"ז בשם הערוך) ע"ש. אבל הרע"ב שפי' שם שהוא מכלי המחרישה והוא מהרמב"ם ה"ל גם כאן לפרש כן וכמו שפירש הרמב"ם הכא. ואולי שהיה לפניו הגירסא פה מעדר כמו שם במ"ז וע"ש בדבריו:

פרק יט משנה א נימי הקטר הנוגע בלרכו טמא. פי' פי' הרע"ב. ולכאורה תמוה כיון דהחבל השני אינו חבור למה יהיה קצהו היוצא מהקשר טמא אחר ע"כ נ"ל דנימי הקטר היינו דוקא לאחר שהרג גם מהחבל הב' למטה ונימי הקטר בולטין מן הסירוג ולחוץ. והתוי"ע בד"ה והנוגע מן שלא הבין כן תמוה: מ"ז רי"א כו' י"ע מטמא שנים ופוסל א' כו'. עי' מל"מ פכ"א מהל' כלים דמ"ל נמי שיטמא ג' כו' כגון אדם (וה"ה כלים להתוספתא שהביא התוי"ע ברפ"ה דזבים ועי' מל"מ פ"ו מהל' מו"מ באורך) הנוגע ובשעת מגעו נגע באוכלין כו' אלא שהתנא באוכלין קמיירי ובהגהה בגופ"ש הקשה עליו דע"כ מתניתין איירי בשפירש דאי לא פירש גם חוץ לעסרה מטמא ב' כו' ככלים הנוגעים במדרס בשעת מגען. ודבריו תמוהים דגם המל"מ מודה בזה דמיירי שפי' המיזכן מן המטה. רק שאומר דאם אדם (או כלים כנ"ל) היה נוגע במיזכן (אף לאחר שפי' מן המטה) בשעת מגעו של האדם מטמא עוד ב' ופוסל א' גם דבריו בגופ"ש בזה מגומגמין: מ"ט אר"י אימתי בזמן כו' או שאין לה לזבז עפה משמע דאם אין לה לזבז אף שגבוהה י' או אם אינה גבוהה י' אף שיש לה לזבז טמאה. אבל מפי' הרמב"ם משמע דא' מהן מטהרה הגובה או הלזבז וכן מסתבר. ולכן נראה שט"ס במשנה וצ"ל ושאין לה לזבז: שם מפני שבטל העיקר בטלה הטפלה. עי' פירוש הרע"ב כאן ובר"פ דלקמן ולשונו מגומגם (ועי' לקמן פכ"ד מ"ד בתוי"ע) ולעד"נ דהא משמע מה"כ שהביא הר"ב שם בת"ג שאין טמא מדרס אלא כלי. ולכן כיון שבטל העיקר שבעבורו נעשה בטל ממנו שם כלי ממא"כ אלו שחשבה המשנה שם ברה"פ מתחלתן נעשו נמי לשכיבה כמו שהביא שם התוי"ע בשם הרמב"ם ולכן אע"פ שבטל בית קבולו עדיין שם כלי משכב עליהם שהרי גם בעבורן נעשו מתחלה. ופי' הרמב"ם בזה לכאורה נסתר מלקמן פכ"ב מ"ז וצ"ע:

פרק כ משנה ב עריבת פיסונות בש"א מדרס ובה"א ט"מ. טעם הרע"ב בב"ש והוא מהר"ש חסר טעם. ולעד"נ נל"פ טעם פלוגתתן דקי"ל דטומאת מדרס היא ג"כ ע"י השענה (ספ"ב דזבים) ושם בכפ"ד תנן נופלת עריבה כו' שמאים מדרס ופי' הר"ב מטעם השענה. ולפ"ז עריבה דהכא דבשעה שנושאה מלאה אבנים נשען עליה ג"כ לכן ס"ל לב"ש דזה נקרא משמשת ישיבה עם מלאכתה דמ"ל ישיבה ומ"ל השענה. וב"ה סברי דכיון דהא דבעינן מיוחד לשכיבה או לישיבה כ"ל תיפכב וישב בעינן דוקא שכיבה או ישיבה ממש: שם עריבה שנסדקה מטמאה מדרס. לפי' הרע"ב שהוא מהרמב"ם צ"ל כיון דנסדקה שוב אין מתקנין אותה אלא שעומדת מעתה לשכיבה עי' לשון הרע"ב לקמן פכ"ד מ"ג. ולע"ד לתיבה שנפחתה מלמטה דפרק דלעיל מ"ז ע"ש בתוי"ע בשם הרמב"ם משום דדרך לתקנה ואינה עומדת עדיין לשכיבה או לישיבה: תוי"ט ד"ה המת. ומוציא כו' קול של שיר כשנופח בפיו נראה דר"ל כמו שנופח בפיו: ד"ה טהורה. דכיון שאינה מלאה מתגלגלת. פי' בשעת מלאכתה דהיינו שמוציאה רוח להחלילים אז מתרוקנת מעט מעט מהרוח וקופלת בעצמה ולכן אינה ראויה אז למשכב: ד"ה מקבלת מדרס. ולא ידענא כו' ול"נ דהאמעינן דל"ת כשנטמאה במדרס תחלה כשנסדקה אף שאח"כ כשנתפחה נטהרה מ"ת כשנסדקה שוב חזרה לטומאתה וכמו שפי' הרע"ב בר"פ דלעיל גבי מטה כשפרקה קמ"ל דמקבלת מדרס ר"ל מכאן ולהבא. אבל מטומאה מחמת טומאה הקדומה לא ונכון בעז"ה:

פרק כא משנה א ד"ה הנוגע בלמר ול"ע כו'. והר"ש כתב דלא מיירי השתא בבגד אלא דהאימה היא של מתכת או של עץ ויש לה בית קבול ע"ש. ול"נ דהכא איירי דהחוטין שהבגד נשוו נטמאו בנגעים ר"ל שבא עליהם הנגע. ולהכי נקיט למר דמשום שלהן מיטמאין בנגעים מיד משא"כ משום דפשתן דאינו מיטמא עד שיתלבן כדאיתא פי"א דנגעים מ"ח:

פרק כב משנה ד ד"ה כסא של כלה. דהא לדידיה כל חפוי מטהר. י"ל דע"כ לא מטהר אלא משאר טומאות אבל לא מטומאת מדרס. עי' לקמן פכ"ד מ"ד בתוי"ע שהאריך בביואר בזה: מ"ה בביאור פירוש הרע"ב. ולדעתי כוונת הרע"ב במש"כ שאין הנסרים בולטין היינו הלוחות השמויות לשבת עליהן וכ"נ להדיא מפירוש הרא"ש. ולכן דקדק לפרש נטלו דמתניתין נשברו ור"ל שהקצוות נשארו: מ"ט וכרכמו ועשאו פנים. נ"ל דהווי"ן המה בכאן לשמושי או ודלא כנראה מהתוי"ע: משנה י ספסלין שבמרחץ וב' רגליו ש"ע טמא. ופי' הרע"ב אבל הספסל עצמו טהור כו'. והוא מהרמב"ם. ונראה דבחבורו הכל טמא:

פרק כג משנה ב בהר"ב ד"ה זריז. ובאשקלון עושים אותן של עץ. ל"י מאין לקח לפרש כן ומאי דחקיה. ובר"ש מפורש שהוא של עור: שם ד"ה אבל אוכף של נאקה. ורבותי פירשו כו'. ול"נ להכריע כפי' הראשון מדקאמר ר"י אף כו' מכלל דידע דת"ק יולא לחלק באוכף דטמא מושב ולכן כיון שמשמע ליה בטפימין לומר דה"ת אלא משום מרכב אפסקים לדיבוריה ואמר דאף זה מטמא משום מושב כמו אוכף. ולפי' רבותיו נ"ל דהאף קאי אטמא מושב דמסיים. ובמגילה (ד) בד"ה שאף הבאתי בס"ד כה"ג עוכא ע"ש:

פרק כד משנה ד בתוי"ע אפש כי עז וקשה עלי הא דתנן בכפ"כ דטמאים מדרס וא"ע בשאר טומאות כו'. שם ליתא להאי קיומא וא"ע בשא"ע ואיכא לפרושי דנקט מדרס לרבותא. אפש דמפי' הרמב"ם שם משמע דטהורין משאר טומאות: בא"ד וא"ל לפ"ז לדחוק כפי' לשון רש"י כו'. תמוה דהכי רש"י שם מיירי בפשוטי כ"ע ובזה אפי' הרמב"ם מודה דטמא אף בשאר טומאות וכדמוכח הסיא דבכורות: מי"א ושל עור הדג טהור מכלום. משמע דאף אם ראוי למדרס כגון הפקבלים. וכ"מ לעיל פ"י מ"א. דאל"כ אם היו ראויין למדרס לפי הכלל כל הטמא מדרס טמא טמא מת לא היו מצילין בצמיד פתיל. וק"ל מ"ש ממפץ דלדעת התוס' בשבת (פד) בד"ה מפץ שהוא של שיפה ונמי דאין להם שום טומאה ואפ"ה איתרבו לטומאת מדרס מוכל המשכב כדפרש"י שם. ואף דמסקינן שם לחלק בין מפץ לכ"א דמפץ יש במינו טהרה במקוה ופי' התוס' שם בד"ה לאפוקי דר"ל בגדולי קרקע. ודגים מסקינן בעירובין (כ"ד כח) דלאו גדולי קרקע נינהו. מ"מ יקשה למאי דס"ד דאביי שם דמיקרו ג"ק. וי"ל דבאמת היה יכול הש"ס להקשות מזה על אביי אלא דניחא ליה טפי להקשות מדידיה אדידיה. ולפ"ז כלים מעוף ראויים להתטמא מדרס דאמרינן בעירובין שם דהן ג"ק. ולכן א"ש דל"א כאן אלא ושל עור הדג טהור. וכן לא נצטרך לדברי התוי"ע לעיל רפ"י בסד"ה עצמות הדג. אבל העיקר נראה דאף בהמה לא מיקריא ג"ק ממש כמש"כ רש"י ותוס' בסוכה (ס"ד יא) ותוס' בשבת (עג ב) ד"ה מפרק ובש"ת. אולם עדיין קשה לרבא בשבת שם (פד ב) דמסיק שם טעם אחר לכ"א שאינו מטמא מדרס. וי"ל דרבא נ"פ על תירוץ הראשון דבעינן יש במינו טבילה דהא גם דברי"ם תנא כמשכב כדתה כו' אף משכבה נמי אית ליה טהרה במקוה אלא לרווחא דמלתא אמר טעם אחר לכ"א: מי"ד תוי"ע ד"ה ושל ספרין. ובפכ"ח מ"ד איפלינו תנאי. וכן הר"ש והא"כ שם זוגוס אהדדי. ול"י מדוע לא פי' דהכא ר"ל של המגלחין וכמו בפ"ע דכלאים מ"ג ע"ש בפי' הר"ב ועי' מו"ק (יח ריש ע"ב) בתוס'. ועי' לעיל מ"ב בתוי"ע: מי"ז בהרע"ב מהוסה בגד כו'. אבן בקופה קיימינן ולשון הר"ש והערוך יותר אינו מדוייק. אבל לשון הרא"ש בזה מדוקדק: ד"ה קטנה על הגדולה. בין שתיהן כו'. הוא מהר"ש. אבל מלשון המשנה דלא תני היו שוות אלא בשיפא משמע דאחר הגדולה הולכין אפי' היא מהוסה והקטנה בריאה: ד"ה ומקנה. והמפץ כו' והאי לאו כלי הוא

מ"ת טמא מדרס כו'. ק"ל מלעיל פ"כ מ"ג הביא מת"כ יכול כו' ת"ל כלי כו' וי"ל:

פרק כה משנה א וכל שאין לו טובבות אין לו אחוריים ותוך. הרמב"ם (והרע"ב אחריו) פי' דר"ל דאפי' נטמאו אחוריהם נטמאו תוכם. וכ"מ שמפרש לה דר"י דלקמן במ"ג. ולכאורה יל"פ איפכא דאפי' נטמאו תוכן ל"כ אחוריהם דגם הם חשיבי לתוך. ודמיא לכובע ומ"כ דלקמן מ"ד וכ"מ שמפרש הר"ש בהא דר"י במ"ג. ואולי דקיליה מלקמן מ"ז ושאר כה"כ שאין להם אחוריים ותוך שנפלו משקין על מקצתו כולו טמא. וכ"מ מליסנא דר"ש במ"ג: בהרע"ב ד"ה השלחן. כיון דפניו משופים כו'. והוא מהר"ש. ולעד"ד הנל"פ דאף שב' הפנים משופין מ"מ אותו צד שלמעלה שמשמשין עליו נקרא תוך ואף שראוי להתהפך דומיא דכרים כו' דליתא. וכ"מ דפליג ס"כ דס"ל אף באינו ראוי להתהפך כיון שהוא פשוט אין חלוק אחוריו מתוכו וככללא דלעיל פ"ב מ"ג ע"ש בהרע"ב ותוי"ע ואתיא כר"מ. ומ"מ לענין הלכה יש לפסוק כר"י משום דס"ל סתם ואח"כ מחלוקת ועיין בתוספתא: מ"ב עי' שבת (יז) תד"ה ועל ובמש"כ שם בס"ד: מ"ז כה"כ כו' ויש להם בית לביעה. עמש"כ בחגיגה רפ"ג פי' נכון בזה בס"ד: בהרע"ב ד"ה לעריבה. שאם יש משקים כו' אוחז כו' שמא יגע כו' ויחזרו ויטמאו כו'. מכ"ז משמע דלכתחילה קאמר ובמשנה דלקמן בפירוש דידים טהורות מפורש בה דלענין דיעבד קאמר. ולשון התוספתא שהביא הר"ש נאחז בסבך בזה ואין למישמע מינה אם אפי' לכתחלה או דיעבד דווקא: שם והלכה כת"ק וכדמפרש ר"י. דבריו אלו בלא ביאור לפירושו הת"ק מיירי לענין אם נטמא אחד שלא נטמא חבירו. ופלוגתייהו דר"מ ור"י לענין אחיזה ואינו עולין לפי' בדברי הת"ק. ואין לומר דכוונתו הוא ג"כ לב' הענינים דהל' כת"ק לענין דאם נטמא זה ל"כ זה. ולענין אחיזה ה"ל כדמפרש ר"י דא"כ הל' כת"ק ל"ל דהא ליכא מאן דפליג עליה:

פרק כו משנה א פי' הרע"ב בה מגומגם. ול"נ דבת"ק הפי' כהרמב"ם. ור"י אומר שלא הוזכר שלא באומן בכלים הללו רק לענין זה שאע"פ שמותרין טמאות מפני שאינו אומן יכול להחזירה וזהו פי' שלא באומן שמשמע הת"ק לענין טומאה. ושלא באומן דמשמע לענין טהרה הוא רק בכפיפה מצרים והיינו שאע"פ שהחזירה מי שאינו אומן נשארה בטהרתה מפני שאף האומן בדוחק יכול להחזירה לכן חזרת הדיוט ודאי אינו כלום: מ"ד ניטל חוטמו או שנחלק כו'. נ"ל דשנחלק קאי אחוטמו דהיינו שנחלק החוטם לשנים. ודלא כמשמעות התוי"ע בד"ה לא הספיק: תוי"ט ד"ה לא והכא שכתב דלא חזי למידי א"כ כו'. תמוה דהא מתניתין אומרת לא הספיק לתקן כו' עד כו' משמע דאח"כ תיקן. ולכן שפיר מקבלת טומאה: מ"ה בהרע"ב ד"ה עור הכתן. שנותנים לפניהם כו'. לשון הר"ש שקושרין אותו במתניהם. ולשון הרמב"ם עור אשר יחגור אותו הפשתני כו'. וכן בד"ה עור הרופא לשונו מגומגם. ולשון הר"ש משים על בגדיו: ד"ה עור הסורק. הסורקים פשתן. ה"ל להודיענו החילוק בין זה לעור הכתן דלעיל דטמא מדרס לכ"ע. אבל לשון הרמב"ם בפי' סורק הצמר ונכון:

פרק כז משנה ו ומטלית שטליה על הקפה אם פשוטה כו'. עי' פי' הרע"ב. ופשוט יותר לפרש דהכוונה על מה שתופרין בכתונת מאחורי הצואר (קאלנ"ר בל"א) אשר לפעמים כופלין אותו כמו הרגיל אצלינו: מ"י תוי"ע סד"ה אר"י. ה"כ כשנוטל חוט אחד כו' בעודו מושכו מן החתיכה כו'. כ"ל דחוט אחד אינו מפרישו בב"א אלא מתחיל להפריד קצהו האחד ומפרידו והולך עד קצהו השני. ולכן בעת אשר מתחיל להפרידו (וכל החוט עדיין מחובר בבגד אשר אז כל הבגד והחוט בכללו עדיין טמאים מדרס) נוגע הבגד בחוט בקצהו הנפרד ממנו בעת הפרדו דלא הוי בה"ש כמו בבא מבגד גדול משא"כ נחלק דרך להפריד חתיכה מחתיכה בב"א. והתו"ח לא הבינו במחכ"ת לכן העלהו בצ"ע. אבל מ"מ קשה דהא אז כיון דעדיין היה להבגד טומאת מדרס ה"ל שבע טומאה ולא מקבל טומאת מגע מדרס עי' מנחות (כד ב) וי"ל עפ"י שיטת הר"ש שהביאו התוס' בחולין (עב ב) בד"ה אלא דל"ת שבע לי' טומאה בדבר שהטומאה באה עליו מגופו: מי"א אלו ואלו מתכוונים להקל. כלשון זה גם לעיל פי"ז מי"א: מי"ב או שנמצא בו קשר כו' מתאימין. ובפי' הרע"ב דמתאימין קאי נמי אקשר כו'. והוא מהר"ש. ונ"ל דגי' הר"ש היה קשרים ל"כ ויותר נראה דהי' גורס שני קשרים דעל קשר שהוא ליחיד לא שייך לומר מתאימין:

פרק כח משנה ד בהרע"ב ושאינו מצוירות מיוחדים נמי לאמר תשמישין כו'. ונ"ל דמטפחות ספרים אין הפירוש דבכר שמש בהן לספרים וייחדום להם דא"כ לכ"ע שוב אסור לתשמיש אחר עי' בס"פ נגמר הדין בסוגיא דהזמנה מילתא. אלא דמיירי שעשאן לספרים לבד ולא נשתמש בהן עדיין דס"ל הזמנה בעלמא וס"ל לב"ה דהזמנה לאו מילתא היא כרבא שם דהל' כוותי' כמש"כ התוס' שם בסוף הסוגיא. ור"ג סבר כרשב"ג בנו שם דהזמנה מילתא היא לפרש"י שם. וביותר לגי' הרא"ש כאן כרשב"ג א"ש עפי דאזיל לשיטתו שם ומיושב קושיית הר"ש כאן ע"ש. אבל עיקר פי' הרע"ב דמ"ש אינן נקראין משמשי אדם וטהורים מכל טומאה. קשיא דאיך יפרנס לפ"ז משנה הסמוכה כפה כו' אבל טמא ע"מ. כיון דהבגד נאסרה לשאר תשמישין לאביי בהזמנה ולרבא בברכתו כדפי' הרע"ב וכדאיתא בסוגיא שם אמאי טמא ע"מ: מ"ה חמת שעשה שטיח כו'. פי' הרע"ב ואפי' בלא שינוי מעשה. ע"כ ר"ל שלא עשה שינוי מעשה בגופו כגון להתיר תפירותיו אבל מ"מ עשה בו מעשה השטיח שפשטו על הארץ לישב עליו דבמחשבה גרידא אינו עולה מידי טומאתו. אבל מ"מ צ"ע מלעיל פ"ו דפסק כב"ה דלא מיטהר אלא משיקסר ולא כר"ע דאמר משיקבע ע"ש: מ"ו בהרע"ב דתנן בסוף זבים הנוגע במשכב מטמא שנים כו' דכ"ז שהכלי נוגע במדרס כו'. וכ"ה לשון הר"ש. ותימה דזה לא נאמר אלא באדם אבל כלים אדרבה תנן התם במ"י זה"כ כל הנוגע בא' מכל אה"ט מטמא אחד כו' חוץ מן האדם ופי' הר"ש והרע"ב כגון אוכלים וכלים כו' מטמאים אחד ופ"א ואפי' בשעת מגען. אבל עי' בהר"ש שם בה"פ בשם התוספתא וכ"כ התוי"ע שם בקצרה וא"ש. רק שנצטרך פה להגיה קצת במש"כ דתנן בסוף זבים כו' כי יכוונו על התוספתא הנ"ל. ועי' במל"מ שהאריך בפרט זה בפ"ו ממטמאי מו"מ ה"ו: מ"ז תוי"ע ד"ה אבל. ומלמטן היינו שאם היא מתהפכת כו' וכ"ז דוחק מאד. ול"נ דלפירושם מיירי כגון שהחלוק קצר והוא רוצה להאריכו ע"י מטלית שמחבר לו. ואם מאריכו בשוליו אז מחבר עליונה של מטלית לתחתיתו של חלוק ותלוי כדרכו ולכן הוי חבור. אבל אם מאריכו מלמעלה ע"כ מחבר תחתיתה של מטלית לעליונו של חלוק ואז מתכפלת המטלית ונופלת על החלוק ואינה מועלת כלל לכן לא הוי חבור. ותלמעלן ומלמטן קאי על המטלית כדברי התוי"ע:

פרק כט משנה ג יתר מכאן אם רצה לקיים טהור. ועי' בפי' הרע"ב. והנה מצאנו במקרא ג"כ דמלת אם משמשת בלשון אע"פ. אם יתן לי בלק כו' לא אוכל כו'. ואם יהי' היובל כו' (סוף מסעי) ע"ש בפרש"י. וכבר כתבתי בזה בברכות (לד) ע"ש: מ"ה תוי"ע ד"ה שירי. וכאינך דמתניתין ז' ח'. ואני אומר דעכבן ערבא לריך דגם שם נוכל לפרש שירי כפשוטו. ועוד י"ל דמלת שירי דבמ"ח מוסבת ג"כ על יד מגריפה ושל קורדום דתני אח"כ וא"כ יהיה ב"ש לחומרא וב"ה לקולא. ובתחלתן אולי גם ב"ש מודו. ומיושב מה דלא תני להו בעדיות. והתוי"ע נדחק בזה: מ"ו בהרע"ב והיינו נמי טעמא דכל הנך ידות כו'. ומה יענה לשני חרשין דשיעורו ג"ע. וע"כ צ"ל דטפח ג' הוא לרווח בין ידיו להקורנס. או לאחורי ידיו. א"כ גם בהאתן שיעורן ב"ע נוכל לומר דאוחז בידו אחת וטפח הב' הוא לרווח כדאמרן:

פרק ל משנה ב תרווד כו' ר"ע מטמא. נ"ל דטעמו כדלעיל פ"ב מ"ח בלפיד ע"ש. וריב"נ דמטהר י"ל דטעמו כיון דטומאת כ"ז מדרבנן לא החמירו בהם כ"כ אלא א"כ קבולו להדיא:

סליק מסכת כלים. בעזרת אל אלים:

מסכת אהלות

פרק א משנה ג תוי"ע סד"ה הרביעי. וזב דבמ"ה יוכיח. מהם אין הוכחה דליהוי המטמא חמור מהמטמא. דהא שם המטמאו דהיינו הזב ג"כ מטמא בגדים וה"ל לאתויי נמי הנך דבפ"ח דפרה במ"ג וד' ע"ש: מ"ו הותזו ראשיהם אע"פ שמפרכסין טמאין. לכאורה משמע דקאי על כל הני דתני לעיל אף על אדם. ובגליון דפי' הרא"ש כתוב דלא קאי על אדם. ול"י מנין לו. ובתוס' חולין (כא) כתיב דגבי בהמה חיה ועוף מיתני'. השמיטו אדם והוסיפו תחתיו עוף דלא נזכר במשנה. והרי"ף והרא"ש בהל' טומאה הביאו זה לענין אדם: בהרע"ב ד"ה ומאכיל את אמו. וכן ופוסל את אמו. ונוכל לפרשה ג"כ לענין אמתו: תוי"ט ד"ה הותזו. ופי' הכ"מ דאל"כ פשיטא. ול"נ דד"ז מוכח מגמ' חולין שם להדיא. מדאמר שם כהבדלת עולת העוף לרבנן ולא פלגיתו ופרש"י דהיינו הותזו ממש ושם לעיל (ס"ד כ) איתא דאף לרבנן עור אינו בהבדלה:

פרק ב משנה א ומלוא תרווד רקב. מה שהעלה בתוי"ע את דברי הר"ש בצ"ע דהא בחולין אמרי' דגם ר"י ס"ל דאינו מטמא במגע כו'. לדעתי אין כאן קושיא. דהא באמת אית ביה טומאת מגע ג"כ היכא דנגע בכולי' דהיינו בהאהיל עליו. ובמגע פשוטה דה"ת הוא משום דה"א ליגע בכולי'. ולכן גם מה שהעלה בצ"ע באות ד' פרש"י בנדה אינו כלום דלרש"י נקיט ליפנא דר' יוסי בחולין שם: שם הסדרה. לכאורה נראה דהיינו דוקא עם הצלעות שלה. דכ"מ מהא דאיתא בנזיר (נב) סדרה שגידל רוב צלעין שלה טהורה ופי' שם בתוס' רוב צלעיו וכ"פ שם המפרש. וע"ע שם בתד"ה טהורה. אבל מלשון הרע"ב לקמן מ"ו שכ' אלו חוליות הסדרה ממת זה כו' והוא מפי' הרמב"ם וקיים שם ויושלמו בהן כל חוליות הסדרה. משמע דחוליות לחודייהו בלא הצלעות מטמאי. וכן בחבורו רפ"ד מהל' ט"מ כ' כגון שהיו מקצת החוליות מאחד כו'. ושם בהל' ז' בהעתיקו הא דנזיר כ' שנגדלו תמנה רוב חוליות שלה. וכ"ה הגי' בתוספתא בפ"ב. ולשון רש"י במו"ק (ה ב) בד"ה אבל מציינין על הסדרה. שאע"פ שאינה אלא עצם אחד כו' ועמש"כ שם: מ"ב מלא תרווד רקב שנבלו במים אינו חבור לטומאה. התוי"ע בשם מהר"ם כי הטעם דאין חבורי אדם חבור וכ"מ בתוספתא פ"ד

פ"ד וכ"כ הז"ו שם . והרמב"ם בפי' כתב הטעם ע"ד שאמרו אפר לאו כל גיבול הוא . משמע דהספרון הוא מפאת עלם החיבור לא מפני שהוא ע"י אדם . ולדבריו א"ש מה דקי"ל בכ"ד דעיסה וכן ככר מטמאים וטמה מיבורם ע"י אדם . אבל ק"ל מהא דאיתא בתוספתא שם חלב המת שהוא שלם והתיכו טמא היה מפורד והתיכו טהור שאין חבורי אדם חבור . ולפ"ז יקשה מעיסה וככר . וכן בגד שיעורו לטומאה גפ"ג והוא על ידי אריגת אדם וכן רוב הכלים הם ע"י חבורי אדם . ותוכף ב' תכיפות הוי חבור ועוד הרבה . וכן לכאורה קשה רביעית דם שנתלקה ואח"כ חזר ועירבן נימא ג"כ שהוא חבורי אדם והלא רביעית דם הבאה מב' מתים ר"ע מטמא ומשמע דאפי' במגע דומיא דאחריני (פי' ר"ש סוף מ"א) ואף רבנן ל"פ אלא בבאה מב' מתים ול"ע בכלל זה . והנה מר"ד שהקשיתי י"ל משום דחבורו שע"י אדם שוה ממש לחבורו שע"י שמים לכן הוה חבור ועמש"כ בפרק דלקמן מ"ד : מ"ד תוי"ט ד"ה מטמאין . ולא יטמא במשא לפי שטומאת משא במת עלמו אתגם הוא מק"ו כו' . לכאורה כוונתו דאין דבר הלמד מק"ו חוזר ומלמד בהיקש. אבל ז"א מכמה טעמים חדא דכה"ג דילפינן מהיקש דבר המפורש במת דהיינו אוהל . טכל למילף אגבו גם דבר הנלמד בו מק"ו . פי' יומא (כ"ד נז) ובפרש"י ותוס' . שנית דלר"פ דבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בהיקש זבחים (נ ב) . ולמאן דל"ל דר"פ נאמר זה שם בתיקו . שלישית גולל ודופק גופייהו נילף מק"ו דנבלה שיטמאו במשא . רביעית דבכה"ת כולה למדין למד מה"ל חוץ מקדשים כדאיתא שם (מט ב) . אלא כוונת הרמב"ם הוא לשיטתו דסובר דטומאת גו"ד איננה אלא מדרבנן (בפ"ג מהל' ט"מ ה"ג) ולא גזרו אלא בטומאות המפורשות במת עלמו ולא בטומאות הלמדין בו מק"ו : כתב הא"כ דטומאת אוהל בכדי נקט ע"ש . ולמש"כ התוס' בכתובות (דף ב) בשם הר"ד מ"ב דא"מ אלא כשפירש ע"ש א"ש בפשיטות וכמש"כ הא"כ בעלמו בסופו לענין מגע : בא"ד ועוד תמיהני דא"כ למאי איצטרך כו' לקרא דוכל אשר יגע כו' דאי למידק כו' הא בהך קרא נמי כו' . זה י"ל משום דקרא דהתם סמיך הנוגע לבעלם ואיכא למימר דרק עליו קאי וכדלעיל מ"ג . אבל קבר איתקש למת דאף במשא . משא"כ בקרא דהכא סמיך אשר יגע אל ע"פ השדה דהוא גו"ד . ותדע דלטעמך ל"ל כלל ע"פ השדה דהא בהך קרא גופי' ג"כ כתיב בקבר : בפנים אם יש תחתיהן עפר קברות כו' . ופי' הר"ש והרע"ב דר"ל תפוסה של מת . ול"י מדוע לא פירשו כדלעיל בת"ב מלא תרווד ועוד עפר קברות . והרמב"ם מפרש שם ג"כ בתפוסה : מ"ו ורביעית דם מב' מתים. פי' א"כ . ולדבריו לא אתיא מתניתין לא כר"י ולא כרשב"י משום ר"מ בתוספתא כפ"ג הביאה הר"ש לעיל במ"ב . ולמד"כ דהכא מסיב כל הני דהוו פליגי ר"ע וחכמים . אבל לבסוף הדר ביה ר"ע מכולהו לבד מכ"ד דלא הדר כדאיתא בנזיר (נא) להכי תני לה באנפי נפשה במ"ב : מ"ז אריב"ב ל"א עצמות כשעורה כו' . נ"ל דע"כ סובר דיש נוגע וחוזר ונוגע וכחכמים דר"פ דלקמן דאל"כ מאי ראיה דלמא משום נוגע ל"א עצמות : שם אבר מה"ח שנחלק לשנים כו' ר' יוסי מטמא . בתוי"ט אבל לא במגע . תוספתא הובאה בר"ש . ושם איתא בזה"ל אבל במגע לא כדקתני בתוספתא גבי כזית . והוא דאיתא שם בפ"ד וכן היה ר' יוסי אומר כזית מן המת שחלקו כו' וא"ת במגע . אבל בתוספתא הנדפסה עם הז"ז הגי' וכ"ה ר' שמעון אומר כו' ונראה שזהו הגהת הגר"א ז"ל . וכ"כ משום דשם מקודם איתא דר"ש אמר מלא תרווד רקב כו' וא"ת במגע . ושם א"א ליגע בכולה כקושיית הגמרא חולין (קכה ב) הא לא נגע בכולי' . ולכן קאמר תו וכן אמר עוד כזית כו' דאע"ג דאפשר ליגע בכ"א בב' החלקים מ"מ א"ת במגע דאין נוגע וחו"כ . אבל משמע דלרבנן דר"פ דלקמן יש נוגע וחו"כ דהקתני כילד הנוגע בכשני חצאי זיתים מן הנבלה כו' וחכמים מטמאין . והרמב"ם בספ"ד מהל' ט"מ פסק כוותייהו . ואני תמה על מש"כ שם בהל' ד' עלם כשעורה שנחלק לשנים מטמא במשא . כ"פ הכ"מ אבל במגע לא (הביאו התוי"ט) . דכיון דיש נוגע וחו"כ למה לא יטמא אף במגע . ומה שהביא הכ"מ שם ראיה מהל' ה' תמוה דאדרבה הכי כתב שם וא"ת במגע קאמו דמשמע דאם נגע בכולו מטמא . ולפמש"כ יפה כוונו הר"ש והרע"ב במש"כ גבי רובע עצמות שנדקדקו ואין בכאו"א עלם כשעורה דחכמים מטמאין בשלשתן . ודלא כתוי"ט שהניח דבריהם בצ"ע . והתוי"ט גם הוא ל"ד שעל עלם כשעורה שנחלק העתיק דברי הרמב"ם דדוקא במשא ולא במגע . וברובע כו' העתיק דברי הר"ש והרע"ב דחכמים מטמאין בשלשתן :

פרק ג מ"א הנוגע בכמ"ז ומאהיל על כמ"ז כו' . וכתב הרע"ב ובגמרא כו' מוקי להנך מאהיל דרישא כו' . נ"ל דה"ה מאהיל דקתני בסיפא אבל כו' או מאהיל על כמ"ז . ולא בא רק לשלול דב"א מאהיל עליו ועל כמ"ז דסיפא (דהכ"ג לא נקיט ברישא . אבל מאהיל על כמ"ז נקיט נמי ברישא) . וכוונתו לאוקימתא דאביי בחולין (קכה ב) . ור"ל דמאהיל על כמ"ז או כמ"ז מאהיל עליו דקתני בכולי מתניתין מיירי בטומאה רצוצה שאין בינו להטומאה פותח טפח ולכן מיקרי נגיעה . ודבר אחד מאהיל עליו ועל כמ"ז ע"כ מיירי דיש פ"ט דאל"ה לא היה מביא טומאה . וה"ה במאהיל על כמ"ז או איפכא בינ ביניהם טפח ג"כ אינו מצטרף עם המגע . אלא דמלתא פסיקתא נקט דבד"א מאהיל לא משכחת לה טומאה אלא בפותח טפח . וכלל דברי הוא נכלל בדברי מהר"ם שהביא התוי"ט והתוי"ט ל"ד במתכ"ת בכאן . גם בפי' טומאה רצוצה בין ב' מגדלים דבחולין שם אשר לפרש"י הוא דהמגדלים עומדים זה אצל זה וביניהם פחות מטפח והאדם האהיל מלמעלה על הטומאה וכ"כ דפי' התוס' שם . הביאם התוי"ט לפי' הרמב"ם . אשר הוא מפרש דהמגדלים עומדים זה ע"ג זה . וגם הרמב"ם איירי בטומאת המגדל . והתוי"ט כ' לטומאת האדם . ס"ד הרכיב יחד פירושים שונים מפורדים למיניהן . רק דק"ל על הרע"ב מדוע שביק אוקימתא דרבא שם דאפי' למעלה מטפח היכא שהוא מאהיל עס"ע או הטומאה מאהלת עליו מיקרי נגיעה . ואהל אינו אלא בהמשכה . ולקח אוקימתא דאביי . ועי' בפי' הרא"ש וא"כ : שם אר"מ אף בזה כו' וחכמים מטמאין . לולי פי' הראשונים כ"ע . הייתי אומר דל"פ ר"מ אלא על סיומא דת"ק דהוא מאהיל על כמ"ז וד"א מאהיל עליו ועל כמ"ז דס"ל דמאהיל עס"ע (לאביי כדא"ל דהיינו בפחות מטפח ולרבא כדא"ל אף בלמעלה מטפח) הוא ממוצע בין נגיעה לאהל ומצטרף עם שניהם . אבל מגע ממש עם אהל ממש לכ"ע לא מצטרפי . ומדוייק שפיר מלת בזה ול"א באלו . והא דלא תני נמי חוץ מן המגע עם האהל . אשר ע"כ פי' הרא"ש דאתיא כר"מ לשיטתו דפליג אף על מגע ואהל . (ומש"כ בספרים שלפנינו בפירושו וזה הכלל סיומא דר"מ היא כ"ל טעות וצ"ל הכל טמא חוץ כו' סיומא דר"מ היא וכ"כ הא"כ) . יש לי לומר דתיבת המגע מוסב עלמו ואחר עמו וקאי נמי אסוף דבריו וכאילו יאמר חוץ מן המגע עם המשא והמגע והמשא עם האהל (וכעין זה ע"כ צריך לפרש ברישא דמתניתין ובמת הנוגע כו' דע"כ מאי דחשיב בנבלה שייך ג"כ במת) ואולי דלפי' זה כוון המהר"ם שבתוי"ע אשר בלעדי זה דבריו תמוהין [ואולי מש"כ המהר"ם דרבנן . ר"ל רבנן דר"ד אליבא דר"מ ולא רבנן דר"מ . ועי' מש"כ בחולין (קכה ב) ראיה ברורה לפירושי בדברי ר"מ] : תוי"ט ד"ה זה הכלל . לסימנא בעלמא כו' ולי י"ל דמרבה אהל ואהל . ועי' בא"כ . אך הא דמשמע ממש"כ וד"א מאהיל עליו ועל כשני ח"ז דלא קתני ליה בסיפא קאמר ר"מ כו' . דלת"ק גם זה לכ"ע טהור . תמוה דהא ברישא דמתניתין תני כל המטמאין באהל שנחלקו והכניסן לתוך הבית כו' וחכמים מטמאין . וכן ברים מ"ב מלא תרווד רקב שנתפזר בתוך הבית טמא וע"ש בתוי"ט מגמרא דנדה . וכן במ"ד שני עצמות כו' . ואפילו בשני אהלים נפרדים כגון שאהל אחד מאהיל על מקצת גופו ועל כמ"ז ואהל אחר מאהיל על מקצת גופו ועל כמ"ז נראה ג"כ דאף לת"ק חכמים מטמאין מדלא תני ליה בסיפא באהל כו' . ואמר אבל הנוגע כו' וד"א מאהיל כו' משמע דוקא כזה שהם ב' שמות אבל אהל ואהל דשם אחד הם מצטרפים . וכ"ל דטעה המעתיק בדבריו ובבא ז ל"ל קודם דלא תני לה ברישא : מ"ג תוי"ט ד"ה נשפך על האסקופה . העתיק דברי הכ"מ . ול"ד במתכ"ת דהכ"מ ס"ל דקשפרש אפי' האהיל על כולו טהור דאוקמו מסהרתו אע"פ שמאהיל על כולו כדמסיים שם . וי"ל דזהו ג"כ דעת הרמב"ם בחבורו . אבל לפי המבואר בדעת הר"ש והרע"ב וכן בתוי"ע עלמו דאם האהיל על כולו טמא רק שאינו חבור להיות המאהיל על מקלתו טמא אין מקום כלל לדבריו : מ"ד היו תחובים ביד"א טהור שאין חבורי אדם חבור . ק"ל דהא בכ"מ מבואר דיד מטמא אפי' אם הוא נעשה ביד"א ומהם בפכ"ע דכלים מ"ד יד הקרדום ועוד שם טובא . וכ"ל דכאן לא תמעט יד אתינן עלה אלא מטעם חבור . [ועיין מה שכתבתי בחולין (קכג) ראיה לזה מדברי התוס' דשם] . וכדתנן כל המחובר לטמא טמא (כלים פי"ב מ"ב) ועיין שבת (מח ב) ומתורץ קושיית הר"ש מדוע לא הביא הש"ס בחולין (קיח ב) מתניתין זאת להקשות על רב . אבל הברייתא דשם ע"כ מיירי מטעם יד דמדפליג יהודה ב"כ . וכר מן דין י"ל עפ"י מש"כ התוס' בפסחים (קב ב) ד"ה מיתיבי ע"ש . גם נ"ל דחבור יפה הוא חיבור אף ביד"א כדמוכח בכלים פי"ח . ועמש"כ בפרק דלעיל מ"ו : מ"ו והמת פתחו בארבעה . פי' הרע"ב לענין שאם חשב כו' . ונ"ל דה"ה אם כולהו נעולים אינן טמאים אותן שאין בהם ד'. עי' בעירובין (ל) התם דאיכא פתחים קטנים טובא ואיכא חד דהוי ד' כו' ובמש"כ שם ובדף ק"ח שם . וגדולה מזו כ' הראב"ד ברפט"ו מהל' ט"מ . אך שם דבריו צע"ג דהא תנן הכא אבל להוציא הטומאה בפ"ט : שם רי"א המדרה והגולגולת כמת . נראה דר"ל אע"פ שאין בהם יותר מכזית . וה"ה אף אם אין בהם כזית. ודברי התוי"ט מגומגמין בזה ומפי' הרא"ש לקמן פ"ד מ"ב משמע דמפרש דר"י בא להקל דדוקא שדרה וגולגולת כמת שלם אבל גדול מכזית לא וכ"פ הא"כ : מ"ז טומאה בבית מה שבתוכו טהור . נראה דר"ל אפי' הבית פתחיו כולן נעולין ולא אמרי' דלמא יפתח פתח הקטן (דמקמתא יש פתח מבית לביב דרך הקטון אשר בו נכנסין לביב לנקותו לפעמים) ויוליאנו דרך הביב בפתח יליאתו . וע"ז קאמר טעמא דאין דרכה להכנס וזהו כוונת הרע"ב : תוי"ט ד"ה טע"ם שאל"כ והטומאה ממעטת כו' . לכאורה מנ"ל הא די"ל דכמו שהטומאה אינה ממעטת בחלון שבין בית לבית מלהביא הטומאה מזל"ז לקמן ספי"ג . כן אינה ממעטת את האהל של עצמה שלא תביא אה"ע דגופה . ואולי מאותה המשנה אדרבה למד הראב"ד דינו ליישב בזה קושיית המהר"ם בתוי"ע שם בד"ה ולא כזית וכמש"כ התוי"ת שם . ולפ"ז נדחה מש"כ אני בכוונתו בסוכה (ד) ע"ש . וגם לכאורה דלא כפי' הא"כ בספי"ג דמלטרף מה שבחלון למה שבבית ע"ש ויש לחלק . והנה נ"ל ראיה לדעת הראב"ד מהא דאמרינן בברכות (יט ב) ורוב ארונות יש בהן חלל טפח . וע"כ ר"ל חלל ממש לבד מה שמכיל המת דאל"כ אין לך ארון שאין בו טפח . וכן ראיה מב"ב (ס"ד ק) במשנה דהכוכין היה רומן שבעה ופי' הרשב"ם שיהא אויר טפח שלא לטמא העוברים דרך עליו . ואין לדחות ולחלק בין אצילה להבאה . דא"כ ה"ל לחשוב זה לקמן בפ"ח במביאין ולא חוצלין . ולכאורה ה"כ שהרי"י שבתוס' ב"ב כ' בסד"ה בחבית שכ' שהרי אין בו פותח טפח ע"ש . כוון לדעת הראב"ד שלפנינו . ור"ל שהרי החבית ממעטו . אמנם י"ל דכוונתו דהתם מיירי בחלון ששיעורו בפחות מפ"ט וכמש"כ התוס' לעיל שם בד"ה רקיק . דטומאה שבחלון גופיה נראה דכולן שיעורן בטפח להביא אה"ט שבו לבית . אבל ק"ל על פי' הר"י ממ"ג ומ"ד דלקמן פ"ו דטומאה רצוצה בכותל מביאה את הטומאה לבית אם היתה מונחת בחליו דכלפי הבית ע"ש . והכא כ' הר"י כשאין החבית יולאה חוץ לכותל משמע דעכ"פ ממלאת עובי כל הכותל . ועל פיר"ת שם ק"ל חדא דקי"ל דאין למיד פתיל לטומאה פי' כלים פ"ח מ"ו . שנית דאפי' בטהרה כה"ג אינו מליל דהוה כאוכלין שגבלן בטיט ע"ש רפ"ע :

פרק ד משנה א תוי"ט ד"ה ואם לאו . תימה כו' ליהוי כביב כו' . לכאורה י"ל משום דהכא המגדל חולץ ומליל וכעין מה שתירץ על קושייתו הב' בכלים שבינו ולכותל : בשה"ד פחות מטפח בתר מגדל גריר ככלים שבעובי דופן המגדל . לפי' נ"ל דהאי בבא דכלים שבינו כו' לא קאי אלא על הא דסליק מיניה דהיינו בטומאה בבית . דאילו בטומאה בתוכו הא כתב לעיל התוי"ע בשמו (בד"ה טומאה בתוכו) דגם כלים שבעביו טמאין במש"כ . אבל פשטא דמתניתין משמע דקאי ג"כ על טומאה בתוכו : מ"ב ר' יוסי מטהר מפני שהוא יכול כו' . המפרשים נדחקו מדוע ל"פ ר"י באלרי מסוית המדברים מענין ס"ע לצאת וכן קשה ממאמרו עלמו לעיל פ"ג מ"ו דמשמע דס"ל הך דינא עי' פי' הרא"ש . ול"נ דהא משמע במתניתין שם דפחות מטפח ל"א ס"ע לצאת אף להחמיר עמש"כ שם . וכ"כ שם מפי' הרא"ש . רק הכא ס"ל לת"ק דאף בפחות אמרי' סע"ל משום דע"כ סופה ללאת דרך פתח זה כפי' הרע"ב והוא מפרש"י בחולין (קכה ב) . לכן פליג ר"י בזה ואמר דע"כ ל"א דיוכל ג"כ לומר שיוליאנה חלייס כו' . וגם בביב שאין ביליאתו פ"ט לא פליג דבהקמירה יש פתח כמש"כ שם . ואף אם תאמר דאין שם פתח י"ל דשם הבית טמא מדין קבר סתום כמש"כ בתוס' ב"ב (ק ב) בד"ה ורומן : מ"ג תוי"ט ד"ה היה עומד . מש"כ והקרוב אלי כו' הוא רחוק מאד דמנ"ל להרע"ב לחדש דין כזה . אבל פשוט דהרע"ב מפרש דבבא זו קאי על משנה הסמוכה לה דמיירי בטומאה המונחת בתוך תיבת המגדל וגורס כאן טומאה בתוכה כמו שהעתיק וכגי' הגמרא בחולין (קכה ב) וכן היה גורס ופתחה לחוץ כמו שהוא בגמ' שם . ומדנקט בל' נקבה ש"מ דקאי על התיבה . וברישא תני היה עומד בל"ז לכן פי' דשב על המגדל : ד"ה טומאה . ובפתחן למעלה בין במגדל בין בכוורת . ור"ל שהמה פתוחים שמה וכ"כ להדיא לקמן בפ"ע גבי כוורת . לכן מה שהעלה התו"ח בצ"ע אינו כלום . רק פי' מהר"ם דחוק בעלמו לאוקמי מתניתין בכה"ג :

פרק ה משנה א ועינו קמורה לחוץ . נ"ל דר"ל שבנה על העין שהוא הנקב (כפי' הר"ש והרע"ב) כמו שפופרת חלולה זקופה באלכסון למעלה כדי שימשוך העשן דרך שם לחוץ והשפופרת פתוחה למעלה ולא כבעל כף נחת : מ"ה שהכל נאמנין על הטהרה . עתוי"ט שנדחק הרבה . ולפמש"כ בס"ד בפ"ב דפאה מ"ז א"ש בפשיטות ע"ש . ואולי שיגרת לישנא דרפ"ה דפרה נקיט כאן : מ"ו או כוורת פתוחה · במשנה שבגמרא וכן בפי' הר"ת והר"ש והרא"ש הגי' פתוחה ור"ל ועל פתחה נתן הכפישה . ואילו היתה פקוקה בקש בפתחה היתה מללת דלא גרע מנסר . והתוי"ט במתכ"ת ל"ד בכאן בכ"ז : תוי"ט ד"ה טהור . נדחק ליישב לשון המשנה לפי' הרע"ב ודעימיה . ול"נ דה"פ שאין (הכלל האמור לעיל במ"ה) והוא . הכלים מלילין עם דפנות אהלים . עד (פי' באותן כלים דוקא) שיש להם דפנות . לאפוקי נסר חלק או סרידה שאין לה גפיים דהיינו מחילות כדכתב הרע"ב בתחלה : מ"ז ד"ה כילד . להכי קתני על היתידות . לכאורה בפשיטות י"ל משום דע"כ מיירי שהיא גבוהה מן הארץ טפח דתיהוי אוהל . ואיך תתלה באויר אם לא ע"ג יתידות : ד"ה קורה . ולפ"ז אין ענין לשלפניה . וי"ל דשפיר הוה מאותו ענין דמליל בלי מלוא לכ"ע (כמש"כ הר"ש בסוף מ"ה והרא"ש ברים מ"ו) ול"פ רק במופלגת פחות מטפח :

פרק ו משנה א טומאה ע"ג כלים שתחתיו טמאים. עתוי"ע. וה"ל לאשמעינן רבותא יותר דגם כלים שע"ג כולו טמאים דשוב בוקע למעלה כנגד כולו כדמוכח שם : תוי"ט ד"ה ר"א . היינו כו' שאין בעוביו כעובי המרדע כו' . ומיירי נמי שמפסיקין ב' בגדים בינו לבין המוט או דהיה המוט פשוטי כ"ע דאין על הנושאים שום טומאה פי' לקמן רפט"ז בתוי"ט ד"ה על האדם בשם תוס' דשבת : שם ומסתבר דפליג נמי כו' אבל מלאתי כו' . תמיהני שלא העיר כלום מהתוספתא שמביא הר"ש דאיתא שם להדיא דפליג נמי אכלים : מ"ב בהרע"ב ד"ה ואם לאו טמא . דאין אדם וכלים נעשים אהלים לטהר . ותמוה דא"כ א"ש דאם גב החבית כנגד הטומאה דמוללת . דהא אפי' כלי גללים דלא מקבלי טומאה כלל אינן נעשין אהלים . וכן תמוהים דברי התוס' בב"ב (יט ב) בד"ה רואין במה שהביאו מפיר"ת דהוא כעין פי' הרע"ב והוא מפי' הר"ש . וכן דברי המהרש"א שם בתד"ה היא גופה . על ועוד אומר הר"ש דשם . ולכן גם דברי הט"ז ביו"ד סי' שע"א דחויים . ולפי מנ"ד נראה דע"כ לא אמרינן אלא דאין כלים נעשים אהלים לטהר ר"ל לחוץ מפני הטומאה בתורת אוהל אבל לחוץ בתורת מחילה כגון הכא אפי' כלי חולץ וכעין חילוק שכ' התוי"ע במ"א בד"ה אפי' בשם הכ"מ בפי"ע מהל' ע"מ . או משום דהכא הויא עם דפנות אהלים . ועי' בראב"ד בפי"ג מהל' ע"מ ה"ד דנראה שכוון למש"כ. וסמכו בתפסת דאינו מליל היינו משום דהתפסת נטמא ממש כיון דסמכו מבחוץ תחת האסקדרה נטמא באהל המת . והיינו טעמא דכולה מתניתין משום דהכלים נטמאו ממש : תוי"ט ד"ה אם יכולין. שלריך ג"כ שלא יהיו מוכשרין כו' . וכ"ה ברמב"ם פט"ו מהל' ע"מ הי"ב . ותמיהני כיון דמוקמינן להו בשהסריחו וע"כ היינו באופן שאפי' לבהמה לא חזו דבלא"ה לא מיבטלו כמו דאמרינן גבי תבן . וקיי"ל (טהרות פ"ח מ"ו) דנפסל מאכילת כלב נטהר . וביותר תמוה לשיטתו (הביאה התוי"ט שם) בפ"ב מהל' ע"א הי"ד דאם לא נטמא עדיין כיון דנפסל מאכילת אדם תו לא מקבל טומאה ולע"ג . ודע דמש"כ בפי' הרמב"ם וכן התבן כו' עד שלא יהיה ראוי אלא לטיט ע"כ ט"ס הוא . דבפי' אוקימנא לה בב"ב דאית בה קולי דלא חזי למיגא וכאשר הביא התוי"ט : מ"ג מחליו ולפנים כו' . נראה פירושו דהיינו דרוב הטומאה מונח בחליו דלפנים . וכן תפרש מחליו ולחוץ . ולפ"ז א"ש מה דקאמר בתר הכי מחלה למחלה. אך עדיין אינו מיושב לישנא דקרוב לטהרה שבמשנה הסמוכה לקמן ול"ע : תוי"ט ד"ה והטומאה . אבל הרמב"ם נראה שמחלק בע"א כו' . תמוה דאם ר"ל דשם בר"פ דלקמן מיירי שהנג מורכב על הכותל א"כ קשה ביותר דהא שם אמרינן דטומאה בוקעת ואינה נכנסת כלל לבית . אבל באמת לפי גי' ופי' הרמב"ם שם בכותל שנית והביאו התוי"ע שם ל"ק כלל משם : מ"ד ד"ה מחליה ולמעלן . וכ' הכ"מ כו' עד ולריך טעם למה כו' משא"כ במעזיבה שבנויה לעליה כו' . הרב ז"ל ל"ד בכאן במתכ"ת דעי' בכ"מ דלא הקשה כלל על האי דינא דמתניתין דפשוט דהכא ה"ע דמאי חזית דתימדייה לבית יותר מן לעליה כמש"כ התוי"ע וכמו בכותל שבין שני בתים . משא"כ התם דלצד השני הוא לאויר . וע"ש בהראב"ד . ועוד דלפי הבנת התוי"ע ה"ל להכ"מ להקשות דר"י אדר"י דהכא קאמר כל המעזיבה לעליה והתם קאמר כל הכותל לבית אלא דהכ"מ מקשה על הא דמבואר ברמב"ם שם מהתוספתא במעזיבה שהיתה לאויר דנ"כ הדין דמחליו ולמטה הבית טמא והעומד מלמעלה אפי' כנגד הטומאה טהור . מחליו ולמעלה כו' כמו בכותל שהוא לאויר . רק במחלה למחלה פסק דהבית טמא וגם העומד מלמעלן טמא . ע"ז הקשה הכ"מ שפיר דת"ם כו' . וביותר קשה לטעם הרמב"ם במעזיבה משום דא"א לצמצם ודאי קשה א"כ בכותל שהוא לאויר נמי . ומה שנדפס בגליון הרמב"ם בשם הגהת מהרי"א דל"ל או למטה . טעות היא . וכן בתוספתא שעם הז"ז ליתא רק למעלה לבד ונראה שהוגה ע"פ הגר"א ז"ל ונכון . ודע דמשמע מהראב"ד שם שהיתה גירסתו בתוספתא ור"ש מטהר את הבית . דלגי' שלפנינו משמע להדיא דהבית לכ"ע טמא רק דר"ש פליג על העומד מלמעלה ומטהרו . ולפלא על הכ"מ שלא העיר בזה . וקרוב בעיני שט"ס בראב"ד ול"ל הלכך העומד מלמעלה טהור . ומש"כ הכ"מ על דברי הראב"ד שאמר ור"מ ור"ש הל' כר"ש . שא"י מנין לו שהרי בעירובין לא איפסקא . הן גם במבוא התלמוד לר"ש הנגיד ובבה"ג דפום זאלקווא דף ע"א פסקו כר"ש נגד ר"מ . וברא"ש פ"ב דע"ז סי' ל"ד משמע דהיה לפניו הגי' בעירובין דהל' כר"ש נגד ר"מ וכמ"ק בירושלמי ספ"ה דדמאי : מ"ה בהרע"ב ומתניתין כר"י כו' . ועתוי"ע . לכאורה י"ל דהתם מיירי כשיש סדק כמש"כ ברים מ"ג . וכמו שחילק בר"פ דלקמן . ולפי הא"כ בהיתה נראית דסיפא הוה א"ש דע"כ דגם התם מיירי שאין סדק דאל"כ הרי נראית בתוך הבית . אבל לפי הרע"ב עלמו יש לחלק כנ"ל :

פרק ז משנה א תוי"ע ד"ה נפש אטומה . עי' כס"ד . והוא מסובך מאד . א) שהרע"ב לא כתב שם כלום על ורומן שבעה . ב) דפי' רשב"ם שם מעין יותר לדברי הרמב"ם בחבורו דבארון מועיל חלל טפח לחוץ בפני הטומאה . כפי העתקת התוס' שם דברי הרשב"ם . ג) שדברי הרמב"ם כאן נוכל להתאימם עם דבריו שבחיבורו . ור"ל כאן דאם היה מונח בארון שיש בו חלל טפח היה חולץ . ולא היה נופל בו לא דין נפש אטומה שתהא בוקעת . ולא דין דאם היה מקום טומאה עפ"ע כו' : ד"ה סמך . והקשה כו' דמ"ש כו' שתחת הפרח טהורין . ול"נ דלפי נא"י דינא דהכא דומה להא דהביא התוי"ע בפ' דלעיל מ"ג בד"ה והטומאה ע"ש . (גם נ"ל דבנא"י צ"ל תקרה לסוכה) וכ"ת בחבורו ספ"ז מהל' ע"מ : מ"ב ד"ה ומאחוריו . ומהר"ם חילק בין הספוד לאדם דבאדם לא . תימה כיון דשם מוכח דהספוד שנגע אף מאחוריו של אהל נעשה אבי אבות הטומאה לטמא אדם הנוגע בו טומאת ז' כש"כ אדם הנוגע בעלמו באחוריו של אוהל איהו דין שיטמא ז' : בהרע"ב ד"ה בוקעת ועולה כו' . אבל הנכנס לתוכו טהור . לשיטתו לקמן פי"א מ"ח דכלים הנוגעים במת מטמאים באהל . יטמא הנכנס באהל מחמת האהל שמאהיל עליו : תוי"ט ד"ה טומאה בוקעת . כיון דאין אהל טפח כו'. אינו מדוייק דהא בפשוט לא בעינן טפח ושני בחלל כל שהוא כברים מתניתין דאלבע ודאי ל"ד דס"ס פחות . וי"ל דמהר"ם קורהו אהל טפח מפני דחשיבתו הוא מחמת שיש להלאה ממנה חלל טפח : מ"ג עמש"כ לעיל פ"ג מ"ו ובעירובין (סח) : מ"ד תוי"ע ד"ה הראשון טהור . אפי' מת כו' א"ת עד שילא לחוץ כדתנן כו' . הר"ש . לשונו שלא בדיוק דהא לקמן בסמוך מוקי לה להיא בשלא עיגל ראש כפיקה . והכא דמיירי כשהעגיל מטמא בפס"ק לבד : ד"ה אין נגפלים . ול"ל דפס"ק הוא כשילא הולד לחוץ כו' . ויש בזה קלת תימה בשינוי הלשונות כו' . נ"ע אנה מלא בדברי ר"י או אפי' בלשון הרמב"ם והרע"ב דפס"ק מטמא . (ואדרבה מדהולרך הרע"ב במשנה דלקמן לומר דס"ע ללאת ש"מ דפתס"ק לא מטמא . ולכן גם קושייתו שם עליו א"כ . והכא ל"ת מחמת ס"ע ללאת . שהרי לא עמדה ללאת אלא בבית הב') . ר"י לא קאמר אלא משנפתח הקבר (והוא לרבותא דאפי' לא ילא עדיין אלא

שנה"ק

שנה"ק) תו אין פנאי להלך (וכה"ג אם יצא ראשו) . ומה שאמר אין נכפלים פתחי"ק אבל ליטמא דריסה נקיס . וכוונתו על יציאת הראש ג"כ דגם הוא אינו מתקבל הליכה . והא אשר הוסיפו הרמב"ם והרע"ב בביאור דבריו ומוכרח הם : באי"ד ולכן נ"ל שהכ"מ הבין כו' [illegible]

[illegible]

פרק ח משנה א [illegible]

[illegible] קלותיה כיון שהרות אינו יכול להוליכה למקום אחר מביאה הט"ע . וכן תפרש בקבר הט"ם אפי' [illegible] מהלכת ובאה מביאה הט"ע :

פרק ט משנה א ד"ה וכל שאינו . וי"ל מאחר שעלם הזית אינו בתוכה אינה מתפשטת כו' . לכאורה סברא זו אין לה מעמד ונסתרת מלקמן מ"ב ודאחריה ומדלעיל רפ"ו : ד"ה נבית . והוקשה לו מהא כו' דכלים שתחת המגדל כו' . לכאורה לחילוק שכתב התוי"ע לעיל בד"ה כל שהוא דמחולחלת גריעה מיושב קושיא זו : ד"ה בתוכה : פי' כדופן שבמזרח ושבמערב (נראה דר"ל אם עומד פתח הבית בצפון או בדרום) או לפון ודרום (היינו כשהפתח במזרח או במערב) כנ"ל . ודלא כהמגיה או בעל התוי"ע עצמו : מש"ב הא"ל בטעם דהבית טמא . לכאורה קלת סתירה למש"כ אנכי לעיל פ"ו מ"ב : מ"ב ד"ה כנגדו עד התהום . ולא קתני למעלה מן הזית עד דופן התחתון כ"כ דל"ל וכמש"כ לעיל ודלא כהגהת התוי"ע או המגיה : מ"ז ד"ה הכל טמא . בלשון הר"ש ודוקא כו' שנוגעות בה אבל כו' שאין נוגעין כו' טהורים . והנה מה שהקשה התוי"ע נק"ת כמש"כ התו"ח . אבל לענ"ד כיון שכ"ח מטמא תאויל ע"כ משום דחזינן דהאוכלין המונחים באוירה כאילו נגעו בגופה . רק בשרץ אין דין חבורים לכן כלים אין מיטמאים דהיא אינה אלא כאשון ואין כלים מיטמאין אלא מאה"ע . אבל במת (אף דכ"ח אין נעשה אה"ע לעולם אף ע"י מת מ"מ) כיון דנוהג בו דין חבורין ואויר כ"ח כנגיעה דמי כדאמרן לכן טמאים ונכון בעז"ה :

פרק י משנה ג רי"א הבית טמא וכנגד הטומאה טהור ר' יוסי כו' משמע דלרי"ה טהור אפי' אם ים כו' . ועכ"ל דאפי' לר' יוסי אם היה נגד הארובה כזית ובבית כחצי זית ג"כ הבית טמא וכנגד הטומאה טהור דזה בכלל בואם לאו שהרי אין בו כדי שיחלוק כו' . ותמה אנכי על הא"ל שפירש דלרי"ה אינו טהור אלא אם כנגד הארובה הוה מקצת זית . ועי' לעיל פ"ו מ"ג ובפירושו שם : מ"ד תוי"ע ד"ה הכל . א"כ בין מלמעלן בין מלמטן לא כו' או בזה אלא שנתנו בסתיהן . (וכיוצא בזה בב"ב (נה ב) בין ביה"ח ובין ביה"ג . ואולם בגי' המשנה ליתנהו לתיבות בין ובין) וכן פי' הא"ל . ול"ע מזבחים (מב ע"ב) והא בין בין קתני ופרש"י דמשמע או בזו או בזו ע"ש . ועי' ב"ב (ר"ד סח) ובמש"כ שם : ד"ה ודבר . דאפי' נתן בעליונה כו' . ול"ל בתחתונה כלום א"ע אלא תחתון כו' אפי' טומאה כנגד ארובה . וכ"כ בסה"ד . ותמוה כיון דטומאה כנגד הארובה בוקעת למעלה וכיון שנתן למעלה וסתם מתפשטת הטומאה בכל העליה . והבית יהיה טהור דאין אהל שלמעלה מהני לבית כיון דאין בהארובה התחתונה פ"ט . וכן בש"ע יו"ד סי' שע"א ס"ב משמע דאפי' קדם וסתם את העליונה קודם ביאת הטומאה הפלי' טמאה והבית טהור והוא מהרא"ש בהל' טומאה וכ"ה כאן בפירושו : מ"ו ד"ה בוקעת ויורדת . משמע מדברי הרא"ד דמת שמוטל באויר אין הטומאה בוקעת תחתיה לתוך הקרקע . ואנכי ל"מ מקור לזה במשנה וגמרא . במת נבית מצינו שכל הכלים שבקרקעיתו עד התהום טמאין כדהביא הרע"ב לעיל פ"ג מ"ז וכ"ה להדיא לקמן פט"ו מ"ה : ועיין בא"ל שהגיה במשנה דכל"ל ברישא שאם תעלה שפתותיה נוגעות בארובה וש"י . אך מש"כ בשיעור אורך טפח ושכ"ה בתוספתא ק"ל דא"כ איך תני תחתיו והבית טמא . דמשמע כל הבית וכדמוכח מהא דפרש בטהרה תוכה וגבה לבד . והלא כנגד הארובה במקום שלא תגע שפתותיה ה"ל ליטהר כמו בארובה שאין בה פ"ט דמת"ב . וכן לשון התוספתא בבבא שאם תעלה שפתותיה נוגעות בתקרה כ"ש בגבוה מט"ח טפח דקאמר הכל טמא קשה כנ"ל :

פרק יא משנה ב ד"ה עד . אמרינן גוד אסיק הקנה . וקשה מהא דאיתא בסוכה (כב) אבל אין ביניהם פ"ע כו' תחתיה טמא וע"ש ברש"י ותוס' . ונהי דל"א חבוט למי נימא גוד אסיק התחתונות . אלא ודאי גוד אסיק ל"א והכא ה"ע דאמרי' גוד אחית תקרת אכסדרה להקנה כדפי' הא"ל . גם ס"ד מש"כ ה"ל טומאה רצוצה אינו מובן : מ"ג קפולין זעג"ז א"ת אה"ע עד שתהא העליונה כו' ; הא"ל הגיה כאן וכן לקמן ברפט"ו ע"ש . ולעד"נ דהאי עד לא אתי לאפוקי מרישא והאי בבא לא קאי עלה אלא קאי אדינא דמ"ב דתני נתן את הקנה בארץ כו' עד שיהיה גבוה מה"א פ"ע ופ"ז תני הכא ג"כ עד שתהא העליונה כו' ; וכה"ג כתבתי בחולין (לח) בס"ד ע"ש : מ"ז למ"א אם ים בנוארו פ"ע. עי' ברע"ב והוא מהר"ש . ומשמע מדבריהם דדי אם ים בהקיפו ג"ע . וזה תמוה דאף דיש באמצע רחבו טפח מ"מ הא אין שם מקרקע האיסקיפה רק גובה חצי טפח . והאל אינו כי אם מע"ע בכוס טפח . וברמ"ם איתא דלריך שיהא עובי נוארו כדי לרבע בו טע"ע דהיינו שיהא בעביו טפח וב' תומשין והקיפו לפ"ז יהיה ד"ע ותומש ע"ש . וזה נכון . ואף כי גם בפחות מזה ימצא רוחב טפח בגובה טפח , אבל לא יהיה הרוחב הזה רק למעלה ומשם ולמטה יתמעט רחבו ואנן בעינן אשר בכל משך הגובה טפח יהיה גם הרוחב טפח ואין זה כי אם בכמות שכתב הרמ"ם ועי' בפ' דלקמן מ"ז [ועדיין גם פי' הרמ"ם ל"ע כמש"כ בחולין (קכו)] : מ"ח תוי"ע ד"ה והמטרה בסופו . ומיהו להרמב"ם כו' דאיהו ס"ל דבגדים שנגעו במת כו' אינן כמת לטמא באהל ובמשא . עמש"כ בס"ד בחולין (עא ב) דגם רש"י בשיטתו זאת ובזה יכלל מקושיות התוס' עליו שם בד"ה כי ומה שקשה לשיטתם מהגמרא דשם. ולאיתי בכ"מ שכתב על מש"כ הרמב"ם שם שאין מטמאין באהל . דמתני' היא כדבסמוך . וכוונתו על המשנה דספט"ו לקמן שמביא שם בסופו . ותמוה דשם איירי באדם כמבואר שם . ומה שתמה שם על הרמב"ן ממתניתין דריש כלים . ג"כ איסתמיטתיה פירוש הר"ש והרע"ב שם דמוקי לה באדם ע"ת . וזה כבר כתבתי בנזיר (נג ב) ע"ש :

פרק יב משנה ב ד"ה סרידה . וצ"ל שהכל טמא היינו כו'. תמוה דהא המשנה אינה מוציאה מן הכל רק כנגד אוירו של תנור : מ"ג ד"ה הבטח . בפי' הרא"ד לפי שבתחלה לא בא בשום כוונה כו' . קשה דהמנן לעיל בפ"ג דמרכך של אבנים וכן סואר של קורות הוה אהל . ויש לחלק קלת : מ"ד בהרע"ב שנפחת הגג של עליה כו' ונראה כו' מן ספחת שבגג . לשונו אינו מדוייק דהכוונה בכאן שהפחת הוא במעזיבה שבין הבית לעליה וכלישנא דתוספתא שהביאו הכ"ת והר"ש : מ"ו תוי"ע ד"ה תביאה . אע"פ כו' . ונראה שזהו מדבריהם . עי' לקמן פי"ד מ"א ב' ג' (ואולי י"ל שהוא מדאורייתא מידי דהוה אשפוע אוהלים דפ"ז מ"ב) ועי' ש"ך יו"ד סי' שע"א סקי"ד בסופו . ואפשר לטומאת כהנים לא גזרו בזה . ובדברי רמב"ם הללו יובנו דבריו ג"כ לקמן ספט"ו הביאו התוי"ע שם . דהא אפי' באדם בינוני קנה הזרוע למטה סמוך לחיבורו לכף אין בו טפח וכמו שתמה שם הרא"ש . אבל הרא"ש שם נראה להדיא שחולק עד"ז ע"ש : מ"ז ד"ה אם . לפי שיתפרו כמו ח' שביעיות בקרוב כו' זה יתפר בהיקף

וכשהעגול בהקיפו כ"ד טפחים יהיה רחבו לפי חשבון זה $7\ 2/3$ ט' בקרוב מאד . וא"כ ל"ד כתש"כ זעג"ז בקרוב כו' ואין מהם לכל קרן מקרן אלא ז' חומשים בלבד כי יהיה עוד $2/15$ ואכתי לא תיקן כלום : שם אלא שכבר נמלא גם בהיפך מזה כו' · שנה בזה במתכ"ת . שליור התוס' הוא מרובע ישר . ולויר הרמב"ם שם הוא מרובע מעויין . וכן גם שם שגג בזה כמה שהעירותי עליו שם : מ"ח ד"ה ר"י מטהר . ר' יהושע דריפא ור"י דהכא במדא שיעתא כו' . והנה הרע"ב מפסק דלא כר"י וכ"כ דסתם משנה דרפי"ד דלא כוותי' (עמש"כ בחולין קכו) . ופסק כר' יהושע ע"כ דלא ס"ל דחדא נינהו :

פרק יג משנה א שיירי המאור רוס אלבעיים כו' . נראה שהוא שיעור גדול מחלא מקדח וכ"ת מפי' הרמב"ם . ומוכרח הוא ממ"ב נתן את התקרה באמצע כו' והעליון מלא מקדח . ואילו היה אלבעיים כו' שיעור קטן . למה יגרע זה משיריו . אבל אם הוא יותר א"ש דהכא כיון דהיה דעתו לסתום כולו ולא גמרו מחמת סכה כדאיתא בתוספתא (הביאה התוי"ע) לכן בטל חשיבותו . משא"כ הא דמ"ב דאין דעתו לגמור סתימתו לכן נשאר בחשיבותו : ולכאורה לפ"ז יקשה לפרש"י והר"ן בחולין (נב ב) גבי נקדרה כסלע טרפה שאם תמתח תעמוד על טפח ופי' ז"ל אם הוא מושכו כו' . ולפ"ז רוחב הסלע $2/3$ טפח כמש"כ שם המהרש"א והפר"ח בי"ד סי' מ"ח ס"ד והוא כ' אלבעות וב' שליש אלבע בגודל . ובבכורות (לח) מסקינן דסלע סתם זוטר ממקדח קטן של רופאים . וא"כ מקדח גדול של לשכה ודאי הרבה יותר משיעור זה. ואלכסון של אלבעיים (אפילו אם נפרש בגודלים כדמשמע בפסחים (קט) גבי רביעית דמוכח שם מהחשבון דכוונת אלבעיים כו' דשם הוה גודלין . ואף דהלשון כאן לא משמע הכי דמדקאמר על רוחב הגודל מכלל דמעיקרא לאו בגודלין איירי) על אלבע אינו אלא פחות מעט מן אלבעיים ורבע אלבע לפי הכלל המבואר בתוי"ע במשנת ערוגה . וא"כ אפי' עגול אשר אינו רחב רק אלבעיים ורביע אלבע הוא יותר מן רבוע אלבעיים על אלבע מפני קלות העגול אשר יולאים חוצה להרבוע אם תעמידנו בתוכו (לבד מה שאלכסונו אינו מגיע לחשבון זה כנ"ל) . ומלא מקדח גדול הוא עוד יותר מסלע סתם דהוא אלבעיים וב"ש אלבע כדאמרן : וכל החשבון הזה שכתבתי הוא אפילו אם נאמר דשיעור מלא מקדח הוא ממש כמוהו בעגול . ואפשר לומר דהכוונה דרוחב המאור הוא כרוחב המקדח . אבל המאור נ"ל מרובע . שיש לו עוד זויות נוספות על מלא המקדח ויהיה הקושיא יותר חזקה : ולהחומר הקושיא נ"ל שהם מפרשים דהאי שיעורא שאם תמתח תעמוד על טפח דבחולין שם קאי על יתר מכסלע לפי המסקנא שם דדוקא יתר מכסלע טרפה . אח"ז מלאתי כן להש"ך יו"ד סי' ל' סק"ה בשם הדריסה . ויתר מכסלע אין הכוונה יתר מעט כדפי' הנקה"כ והפר"ח שם . אלא הוא הרבה יותר . ורא"ה לזה קלת מהא דבעי שם וכמה יתר מכסלע ולכן נוכל לומר דסלע סתם הוא פחות הרבה מב"ע בהיקף עד שאפי' כמלא מקדח גדול של לשכה (שהוא יותר מסלע סתם) . הוא פחות מב"ע בהיקף עד שלא נוכל להעמיד בתוכו רבוע דאלבעיים על אלבע : אמנם התוס' בב"ב (יט ב) בד"ה רקיק כתבו דשירי המאור שיעורו פחות ממלא מקדח . ואין עליהם קושיא ממ"ב . דהם פי' שם דלאויר אינגו כמו למאור ושיעורו במלא מקדח בינוני . ולשיטתם בהא דחולין בד"ה לכשתמתח נוכל לומר דהוא פחות מאלבעיים על רוחב הגודל ולכן גם שיריו כמוהו : והשתא דאתינא להכי (דאויר אינגו כמו למאור) יש לייסב גם כן לפרש"י והר"ן ונאמר דאף דהלון שהוא לאויר בתחלתו שיעורו פחות מדלמאור . בשיריו נריך שיעור גדול יותר משירי מאור . דכל שהוא פחות משיעור מלא מקדח בינוני לא חזי למילתיה לכן שיעורו כתחלתו . משא"כ העשוי למאור אינגו בטל משימושו אף בדלא נשתייר ממנו רק רוס אלבעיים ע"כ הגודל . והפוך בה כי נדעתי הדברים נכונים בעז"ה : שם להביא הטומאה ולהוליא הטומאה . בר"ת ור"ש משמע דה"פ כגון אם היה אהל מחוץ לבית נגד החלון . אם היה הטומאה תחת האהל מביא אה"ע לבית . ואם היה בבית מוליא אה"ע לאהל עי' בפרק דלקמן מ"ד . וכמ"ק בפרש"י סוכה (כח) ד"ה כמלא אגרוף . אבל הא"ל מפרש להוליא הטומאה היינו להליל על הפתחים שבבית . והנהו תרי גווני שכתבתי נכללים בלהביא אה"ע . אולם לא כן משמע לעיל פ"ג מ"ו כזית כו' להליל הטומאה עה"פ אבל להוליא אה"ע כו' . הרי לך להדיא דלהוליא אינגו להליל : מ"ז תוי"ע ד"ה או שפתתו . ובנוסחת מהר"ם שפתחו . כי רוח משמש בל"ז ובל"כ כמש"כ רש"י בראשית (לב ע) . וכן דלת בכאן קורא בכינוי דל"ז . ובתחלה קורא בל"כ בה : הגיפה כו'. ועתוי"ע פ"ב דנזיר מ"ב ד"ה הזה : מ"ד ד"ה ולאספתי . ולא ממנעי כו' פ"א תחת ב' כו' . היסר עוד לומר וס' תחת ל' כי שניהם ממולא הסיכים . עי' פ"ע דנדה מ"א בתוי"ע ד"ה נמרמורת : מ"ה ד"ה ופחות מכבילה . ולא מסתבר לומר משום דלא מטמאי אחריני מתמעט . אנכי תמה דע"כ סברא זו מוכרחת מהא דפחות מכזית כשר ממעט אע"פ שהוא עדיין עלמו בטומאתו רק משום שאינו מטמא אחרים . דאין לומר דפרחה ממנו הטומאה . דא"כ איך ילטרפו ב' חלאי זיתים לרבנן דר' דוסא לעיל ברפ"ג . ועי' בפ"ג דטהרות מ"ד . ועל פי' הרמב"ם לכאורה קשה דא"כ דבאינן מוכשרים אפי' כבילה נמי . וי"ל קלת עפ"י המשנה דכלים פ"י מ"ב אין מקיפין לא בדבילה שמינה כו' לפי' הר"ש והרע"ב שמה . אך הרמב"ם שם לא פי' כן . שוב ביותי בהרמב"ם בחבורו שהטעם הוא משום דפחות מכבילה אינו חשוב אללו ומבטלת אבל כבילה חשיב ולא מבטל ליה ע"ש : מ"ו ד"ה ולא כזית . עמש"כ לעיל פ"ג מ"ז : ד"ה ולא כבילה . בתו"ס ולהרמב"ם בלא"ה לק"ת כו' . הן לדידי' דריפא דממעטין היינו בלא הוכשרו · יקשה מדוע לא תני בסיפא פחות מכבילה אוכלין שהוכשרו דאינם ממעטין :

פרק יד משנה א ד"ה הזיז . אלא מדבריהם . אבל בפי' כתב ואלו השיעורין כולן הל"מ ועי' בפי' פ"ו דמקוואות מ"ז ועמש"כ לעיל פי"ב מ"ו : ד"ה גבלית . ומשייר מן האמצע . אולי נ"ל ומיושר וכ"ל דקלותיה מעוקמים והאמצע מיושר ושוה : מ"ג ד"ה ריב"כ . דמאחר דמילתא דרבנן היא כו' . ומה יענה למה שפי' כאן דהל"מ היא כמו שהבאתי לעיל ואפ"ה פסק כריב"כ . ונ"ל דלהכי פסק כוותי' דמסתבר טעמיה וכזה נמלא הרבה בפוסקים : מ"ד ד"ה טומאה . ופשוט הוא . ולי הדבר לריך תלמוד . דנלע"ד דהא דלעיל הזיז כו' כ"ש היינו שבולע לגד ר"ה כ"ש אבל מ"מ הוא במשך סיבובו כנגד כל הפתח או לכה"פ כנגד רוחב טפח מהפתח . והכא מיירי שאינו כנגד רוחב הפתח אלא במשך ג' אלבעות : מ"ו בהרע"ב ולא ע"ג פ"ע (והוא מלשון הר"ש) ופי' התוי"ע דר"ל ביניהן ומשום כך בוקעת ויורדת . ואני תמה דאפי' היה ביניהן טפח כיון דאין מן התחתון לארץ פ"ע טומאה בוקעת ויורדת כדלעיל פ"ג מ"ז גבי כיב דאם אין בו פ"ע טומאה בבית מה שבתוכו טמא וכן בכ"ד וצ"ע . גם ק"ל דאמאי העליון מביא אה"ע הלא התחתון ממעט את אוירו כמו בבל שים בכ"פ דלקמן דהכי הזיז עלמו ג"כ א"ת הטומאה כיון שהוא מחובר לבית : מ"ז תוי"ע ד"ה אין . מתניתין דהכא דלא כוותיה . תימה דהכא כיון דאין בשום מקום פ"ע איך יביא אה"ע לאיזה מקום . התם שאני דים בהן פ"ע . וכן במ"ד הבית גדול וגם הזיז בעלמו יש בו טפח רק שאינו נמשך על רוחב פתח הבית כי אם על רוחב פחות מטפח . ולהאלא א"כ נפרש כו' שבדבריו לעיל יש קלת קיום לדבריו שבכאן :

פרק טו מ"א קפולין זה עג"ז כו' טבליות ס"ע כו' ואם היו של שים כו' . טעם חילוקן הוא משום דכ"ד המקבל טומאה אינו חולץ וכן אינו ממעט כדלעיל פי"ג בסופו ועי' א"ל . וכ"מ מלשון הרע"ב לקמן מ"ג . ולזה טבליות של עץ ע"כ מיירי בים לכן בית קיבול דמקבלי טומאת אוהלים (או משום דגזרו טומאה על פשוטי כ"ע . אך זה אינו לדעת הר"ם שם לעיל מ"ה הביאו התוי"ע שם בד"ה ופחות מכבילה וכן להתוס' בב"ב (כ) ד"ה ועובד כוכבים) ודומיא דהני טבליות מיירי ג"כ במ"ב וכדמשמע שם נמי מפי' הרע"ב דמדמי אותם להא דכלים הנוגעים במת כו' . והתוי"ע שם שהבין דמיירי בפשוטות ל"ד במתכ"ת : מ"ב בהרע"ב התנן התם אין האהל מתחשב הלכך כו' . הנה לשיטתו לעיל פי"א מ"ח דחרב ה"ה כחלל לטמא אף באהל . יקשה בכאן מדוע כלים שתחת השני' טהורים ליטמאו באהל וכמו שהקשה עליו התוי"ע לקמן ברפע"ז בד"ה וטמאוהו . וכ"ל דטעם דאין האהל מתחשב הוא משום חבורין דהוא מדרבנן לדעת הרמב"ם בפ"ה מהל' ט"מ ה"ב . לא החמירו בו כ"כ שיטמא אף באהל . ועכ"ל דאף לשיטת החולקים וס"ל דהוה דאורייתא . ה"מ בחבורי אדם אבל בחבורי כלים מודו דלא הוי אלא מדרבנן וכדאשכחן בשאר אה"ע חילוק בין אדם לכלים בפ"ה דזבים מ"י . ולולי דמסתפינא הייתי אומר שבגמרא דנזיר (מב ב) (אשר נדחקו התוס' והמפרש דלכאורה סותרת לסוגיא דע"ז) ע"ש וכל"ל כאן בחבורי אדם באדם כאן בחבורי אדם בכלים . שוב ראיתי שכבר קדמני בחלוק זה המל"מ שם ה"ג . ומן האמור תראה שהתוי"ע בתחילת כבוד תורתו ל"ד במש"כ ומשום חבורין נמי ליכא כו' . דאדרבה דוקא משום חבורין הוא דאתינן עלה לתירוץ הרע"ב משום הא דאין האהל מתחשב . וגם בלא"ה דבריו תמוהין במש"כ דהאי דיקרב בדיקרב לדיקרב . הא כיון דחרב ה"ה כחלל אף לאחר שפירש א"כ טבלא ראשונה ה"ה כמת והשניה הוה דיקרב והנוגע בה הוה דיקרב בדיקרב : ד"ה עד שיהא . והשתא קאמר כו' דמה שבתוך הרבוע אינו מלטרף . לפי לשון המשנה משמע דאשמעינן שאין השטח שכנגד אלל הדפנות מביא אה"ע עד שיהא בו טפח לבד הבליטות : מ"ז אפי' כגלו של עכן . פירש הרא"ם שלא היה אלא לפי שעה כו' . תימה דהרי כתיב בקרא עד היום הזה : תוי"ט ד"ה ובטלו . וש"מ דל"א דנגרסה הכא בטלו כו' ליתא כלל אבל הרמב"ם כו' ול"ע סוגיא דעירובין ודסוכה כו' . וכ"ל דהרמב"ם אית ליה כהואין לומר כו' שכ' התוס' שם ושם . דהתו' לא דחוהו רק משום דה"ל יותר להביא מן המשנה אבל לגי' הרמב"ם במשנה בטלו ופי' דמשתמא בטל א"כ אדרבה המשנה סברה כמתניתין דעירובין . ולפ"ז סתמה המשנה דוקא כר' יוסי ולכן פסק הרמב"ם כוותי' . וכ"ל ראיה לגי' הרמב"ם ופירושו ממתניתין הסמוכה דלעיל דמשמע שם דאפי' תבן לא בעי ביטול . ול"ע לייסב זאת לגי' התוספות . אולם ל"ע הא דפסק בפ"ד מהל' סוכה הי"ג דאפי' עפר בעי ביטול והוא כרבנן וכן בפ"ג מהל' עירובין הי"ב מוכח דפסק כרבנן : מ"ח עשה ראשה כו' . עי' במפרשים שנדחקו . ולעד"נ דהתנא בא לאשמעינן כמות התפשטות טומאת הגולל בקורה במשכה ובגבהה . ואמר דבמשכה בין עומדת בין מוטה אינה מתפשטת אלא כנגד הפתח . ובגבהה . יש חילוק דאם ראשה הוא הגולל דהיינו עומדת אינה מתפשטת אלא עד ד"ע . ומתילא מישתמע דבשוכבת מתפשטת בכל גובה שביה כמה שהוא. והטעם נראה דהאורך דרך לקוץ מה שלמעלה מד"ע . אבל תחשובי אין דרך לקוץ : תוי"ט ד"ה חלר . ובספ"ו דב"ב מפורש כו' . שם לא נראה שום משמעות רק בסוטה (מד) משמע כן בסוגיא ובפרש"י

ונפרש"י פ"ם : ד"ה סיה טהור בסופו . ודוחק לומר דסר"ב סל"ל דב"ש מסדר כו' דקשיין תרתי כו' . ואני אוסיף עוד דא"כ שפה דב"ש ודב"ה אחד . אבל נ"ל דסרע"ב מפרש כל משנה דתוספתא כמשמעו (דלא כסתוי"ט דסייט ד"ש מכסמך אחר סב"ש שמסלה לכוונת הגמרא דסוטה במסקנא) ונ"ל דע"כ בעינן שיעורא כמאר לב"ה ד"ח ולב"ש ד"ש אלא שאינה פתוחה לאויר דהיינו שהכותלים מקיפים אותה מכל צד דאז אין בה כשיעור מסלה לגבי מצבות דהקיבוציות בקופה שסם שסימר סמפתח שכתותלות פתוחה לאויר לא מסלה לגבינן אפי' כפתות מד"ש לב"ש . ופי' בז"ו דנראה שכון למש"כ . ואין זה ענין לסנחנה דסוטה דלא ססר"ב : מ"ט ד"ס בסמה . ובי ט"ט דסא פרכינן בסוכה (כד) בין למ"ד שמא תכבה מדאורייתא כו' אלא מתמה לר"מ דטעמא משום גזלו ע"ש :

פרק טו משנה ב בסרע"ב בין לדבך הסמוך לבה"ק . וכוא תכל"ש . אבל בגמרא לא נאמר סמוך אלא בעיר אבל בדבך ל"צ סמוך אלא דבך בה"ק וממשמע דהולכין דבך עליו לבה"ק אף שאינו סמוך . וכ"מ ברמב"ם בפי' ובחבורו : מ"ג בתוי"ע שבנוסחת מהר"ם נמחק בתחלה . סן אמת שגם בב"ב (קא ב) הובאה המשנה זאת בלתי תיבת בתחלה . אבל הרא"ש והא"ר גרסי לה ונדחקו לפרשה . ונ"ל דאתיא לאפוקי מנא תחלה שלשה ואח"כ לסוף כ' אמה מנא אחד וכדמסיים בסיפא שאילו מתחלה מנאו כו' . ונכון בעז"ה : מ"ה המפנה קברו מתוך שדהו מלקט כו' . התוי"ט העתיק התוספתא המפנה קברו לרה"ר כו' (וממשמע דקא לפרש בה משנתינו) אינה ענין כלל לה כמובן . והרא"ש פי' שקברו שם אדעתא לפנותו . וק"ל דהא ממשמע בר"פ דאפי' ע"ד לפנות יש לו תבוסה . ונ"ל לפרש ע"פ התוספתא דתני שם מי שנפחת קברו לתוך שדהו מפנה עלם כו' . ופי' שהיה נקבר סמוך לשדהו ונפרץ אח"כ הקבר לתוך שדהו : שם רש"א כו' יש לו תבוסה . עי' תו"ת בשם הרא"ש . ולא הבינותי ראייתו מן אוכל בדמעו דהתם מיירי בעפר שמופר בבדיקתו ואין לו ענין לעפר תבוסתו :

פרק יז משנה א תוי"ע ד"ה על בורך . אבל מהר"ם כו' ולהכי קאמר הכא דעד עומק כו' עמא . וקשה מדוע מפסיק התנא בשיעור עומאת העומק אשר הוא שוה במורד ובמעלה לבין סדר מכמן המורך במעלה . עפי ה"ל לפרש דעד עומק הבורך יוכל להעמיק הכרשינן באשך דבשיעור זה תגיע המחרישה אליהם ותוליכם עמה ועפי לא : מ"ב ד"ה עד שם . ואכתי נ"י נ"ל לכתוב ו' כו' . ונ"ל דאתו לאשמעינן דאפי' פחות מה' נמי עתמ"כ בס"ד בפ"ב דכלים מ"ב : מ"ו ד"ס עליה . וכ' מהר"ס ונ"ל דמכוון דקאמר כו' . ונ"ל דעיקר המכוון במכוון הוא לאפוקי שלא יהא העליון נעתק מכנגד התחתון לאיזה לד אפי' כ"ש . וממילא נכלל בזה ג"כ שלא יהא רחב יותר . דהמותר יהא נטוי ללד :

פרק יח משנה א בסרע"ב או בוצר בצור . דלאו כלי הוא . ל"ד דאפי' הוי כלי . הא כלי אבנים לא מקבלי טומאה . ועי' גיטין (סב) : ד"ה במד"א . ואילנות כו' . ל"ד לפרש להואיכא למימר כו' שכ' לקמן במשנה הסמוכה . וגם בשאר אילנות דאינן מוכשרין בבצירתן לא שייך כלל דברי ר' יוסי לפמש"כ התוי"ע ד"ה ימכר לשוק . אבל נראה דכוונת הרע"ב (וכן הר"ש) דמשום קנקא אסרו עליו לאכלם הוא בעצמו . ולאו משום הכשר כפי' הרמב"ם וכ"מ מל' הר"ש. ואפי' אם יבצרם לאכילה . ודלא כהתוי"ע אשר השיאם לפי' הרמב"ם : תוי"ט ד"ה ואם נגעו . ומה שהקשה דמלתא דפשיטא הוא נ"ק דמובא כו' . אבל פשוט דכוונת הר"ש כיון דהכבר תני דמיד חוץ לבה"פ אחרים מקבלין מהן אבל הן בעצמן לא . ממילא ש"מ ג"כ דלא יגעו בהם : מ"ב בהרע"ב וא"ל דאף ר"י ל"א כו' . ממשמע דר"ל דלפ"ז אתיא מתניתין אף כר"י . ולא מחוור דא"כ הל"ל חוץ מגפן כדקתני גבי זרעים . ולשון הר"ש והרא"ש אינו כן : מ"ג חוץ מאילן סרק שאינו עושה פירות . וכ' הרמב"ם בפי' ולא נבין מזה שיש אילן סרק עושה פירות לפי כו' ע"ש . ולעד"נ דכלפי ששנינו בפ"ו דכלאים מ"ה דר"מ סובר דהכל אילן סרק חוץ מן הזית והתאנה ור' יוסי סובר כל שאין כמוהו נוטעין שדות שלמות ה"ז אילן סרק . קמ"ל הכא דלנידון זה לכ"ע דוקא שא"ע פירות . ואולי לזה כוון הרע"ב ונכון בעז"ה : תוי"ט ד"ס נזרעת . ומהר"ס כתב דל"ק דהא כו' אינה עושה בה"פ כו' . נ"י מה תיקן בזה דמ"מ כשחורש הרי הוא מסיע את העפר . וגם דברי הר"ש לא הבינותי במש"כ דסיכי שרי לחרוש כו' דזה יקשה ג"כ על בה"פ הראשון דאיך מותר בזרע הנקלר : מ"ה רש"א אף הפוזק בה"פ טהור . המפרשים נדחקו בפירושו וטעמו . ונ"ל לפרש כפי אשר נמצא בזמנינו כלי עגול וכבד של מתכת שמעגילין אותו על עפר תיחות להשכיבו ולהקשותו . וזהו כוונת ר"ש הפוזק (ר"ל שמעגיל כי טבעת נקרא עיזקא ע"ש עיגולה וכן ויעזקהו דקרא פירושו עשה גדר מגול סביבו . בהכלי הנזכר) בה"פ טהור . לפי שנתקשה העפר מלמעלה ואין העלם שתחתיו ניסט בהילוך על העפר ממעל . וכנ"ל דהא דאמרינן בעירובין (ל ב) ובכ"ד בה"פ שנידש טהור הוא נמי פירושו שנדרס ונתקשה העפר דשוב אין העלמות ניסטות ולכן טהור . כי פרש"י שם שהכר נידושו כו' ונפחתו מכשיעור הוא דחוק דנהי דהעליונות נידושו ונשתברו . אבל אותן שהן בעומק איך ישתברו ויפחתו ונכון בעז"ה . רק עומד לנגדי גמרא דכתובות שלהי פ"ב דמסיים שם על הא דבה"פ שנידש טהור מ"ע א"א לעלם כשעורה שלא נידש ברגל. דמשמע קלת כפי' רש"י . אבל בשאר מקומות שהובא שם האי מימרא ליתא להך סיומא . וקרוב בעיני שבכתובות כתב איזה תלמיד עפ"ג פי' זה מדברי רש"י ואח"כ הכניסו המעתיק בפנים : מ"ד בסרע"ב ד"ס וממחה . כדי שירלה כו' . ר"ל שהעפר יולא דרך נקבי הכברה. והעלמות ישארו לבדם בכברה ויראו :

סליק מסכת אהלות . בעזרת ה' צבאות :

מסכת נגעים

פרק א משנה א תוי"ע ד"ה שהן בסופו . ומ"מ ראיתי כו' בת"כ כו' ונ"ל ג"כ דאתיא כר"מ כו' . לא מפיו אנו חיים כי הר"ש הביא ג"כ הת"כ וכתב עליה דאתיא כר"מ : מ"ב ד"ס הפתוך שבשלג . בסוף דברי הראב"ד אלא זה הפרש בין בהרת לשאת כו' ושל שאת דיהה ממנו. לכאורה ה"ל לשניה סיד תחת שאת . אבל נראה אשר דבריו מיוסדים על מסקנת הגמרא בשבועות (ו ב) וכדתנא ר"כ ע"ש הביאה גם הר"ש : מ"ג ד"ה לפטור את העומד (סב') . משמע דאלו הד' מראות טלן שוות ומצטרפות וזו סייעתא לדברי הרמב"ם כו' . לכאורה י"ל דיש חילוק בין ליכוף למילוף. דאף דכנתחלף טלו הדין כמו שהיה . מ"מ אם נתחלפה מקצתה כמו שנייר בשם מהר"ס בדיבור הקודם הוו כמו ב' נגעים . וא"כ ע"כ אחת מדמה (והיא אשר נתחלפה) ויסגיר עליה . ולכן גם דבריו לקמן ספי"ב ע"ד הרמב"ם בפי"ד אינן מוכרחין . אמנם לקמן פי"א מ"ד פליג ר"י על חלוף ול"פ על ליכוף ופסיון . תוכח כסברת התוי"ע ועמש"כ לקמן במ"ד : באי"ד אבל אי לא מתמעט יש מהן דטהור כו'. ל"ד במתב"ת דכיון דאסכבו לה בעומד בסוף שבוע ראשון לית כאן טהור וטמא . אלא באותן שהן מלטרפות טעון הסגר שני . ובשאינן מלטרפות טעון הסגר בתחלה : באי"ד וקרא דכתיב כו' והנה הנגע עמד בעיניו כו' . ולי יש לומר דהקרא גופי' מפרש דהכוונה שלא פשה הנגע ובעיניו פי' בשיעורו ע"ש בפרש"י ותדע דלא כתיב ולא פשה בוי"ו : באי"ד ואע"פ שמקיים בת"כ והנה כהה כו' הנגע שאם כהה והעז כאילו לא כהה אכתי תקשה כו' . ולי י"ל דהרי מלינו לשון והנה דמשמש על זמן עבר כמו והנה תלוש דר"פ מקץ דפי' שהיה תלוש . ה"נ דורש והנה (היה) כהה הנגע (דעכשיו) . מה שהביא התוי"ט בשם פי' הרמב"ם תמוה . דהא אפי' לא נתמעטה כלל בסוף שבוע שני טהור . וכן פירושו קודם על להסגיר א"ע בש"ם לאשון א"א להולמו ע"ע . ולכן השמיטו התוי"ע ולא הביאו כדרכו : בהרע"ב ד"ש להחליטו . אם היה שחור ולא הספיק להסגירו עד שהפך ללבן כו' . משמע דבעינן עכ"פ שהכהן יראה בעצמו שנהפך ללבן . אבל לשונו ברפ"ד לקמן כשהובא אל הכהן ויש בנגע שער לבן עמא . וכמ"ק בהת"כ שהביא התוי"ע בד"ס את שנולד לו פסיון אחרי הראותו אל הכהן יכול אם כאה הכהן שהוא פושה וסולך כו'. משמע דבשער לבן לא בעינן שיראה הכהן : ד"ה לפטור את הסופך או לאחר שיאזקק להסגר כו' . נ"ד סוזקק אלא לאחר הסגירו ממש : מ"ד תוי"ע ד"ה ר' דוקא בסופו. ירקרק ואדמדם פוסין מזל"ז כו' . הן כמו שפוסין מזל"ז כמו כן מלטרפין זה עם זה כמו שהביא התוי"ע לקמן פי"א מ"ד וכ"פ הרמב"ם בחבורו ברפי"ב מהל' ע"ע . וא"כ עפי ה"ל להר"ש לחשוב ליכופן כמו דחשבן בנגעי אדם . אלא דנקט הדין המפורש במשנה . אבל ל"י טעם משנתינו מדוע בנגעי אדם נקטה הדין לענין ליכוף . ובבגדים נקטה לענין פסיון . ואולי נאמר כאן כדמשני אביי ביבמות (לא ב) וכמ"ת יגיד עליו ריעו . ומהת"כ שהביא התוי"ע לקמן ספ"י משמע דיש סברא לומר דפוסות א לזו אע"ג דאינן מלטרפות : מ"ה מבוללת . פי' הרע"ב כעין מבלר ש"ע שיושב באמלע של עיר והוא מהר"ש . ונ"ל דעיר בלורה נקראת כשחומה מקיפתה והיא בתוך . וכן המחיה נקראת מבוללת כשהיא באמלע והנגע מקיפה כחומה : בהרע"ב ד"ה הקיפה . וכן הבהק שבשבת היה מד' מראות כו' . העתיק לשון הר"ש ולא הרגיש בתהכ"ת שיש בו ע"ש דמה ענין ד' מראות למחיה : תוי"ט ד"ה הקיף . וי"ל כו' שהיא מכה טריה כו' ואינה מטמאה . תמוה דמה יענה במחית השחין והמכוה אשר המה מטמאין . ובפשוט נראה דשחין בעצמו אינו מטמא עד שיהא בו נגע בא' מד' מראות . וכאן הכוונה שאין לבד בלא נגע . וי"ל עוד שאין בהשחין כשיעור . ובמשנתינו י"ע עוד דאין השער בתוך השחין אלא סמוך לו כדמשמע לשון נסמך והקיף . והרע"ב ל"ד לקמן ברים מ"ו ע"ש : ד"ה מכונסת . בסופו . נקע נמי כו' ובא השחין לתוכה ונתפזרה כו' . תימה דא"כ היינו חלקה . ונ"ל לפרש ונכנס בתוכה היינו בקלה המחיה מעט ושיעור המחיה נשאר בכעדשה רק שנעקר מחמת ההפסק שבינה לבהרת והוה דומיא דריפא גבי נסמך לשער לבן והשער היה בשפת הבהרת דנעקר מחמת ההפסק שבין שער הבשר להשער וכלשון הרמב"ס בפי' שם וז"ל למון ספרא בעור הבשר עד שיהא כל התולה בו סמוך לעור הבשר כו' שאם יהיה סמוך כו' ולשחין כו' אינו טמא . ולהכי לא נקט הכא נסמך דכיון דהמחיה מבוללת באמלעית הנגע א"א להסמך לה אא"כ תכנס בתוך הנגע . ומה לי אם נכנס בתוך הנגע או בתוך המחיה . דהלא בשתיהן הוה הפסק בין המחיה להנגע וזהו הטעם למהרתן . משא"כ בשער שמשמא אף שאינו מבולר . וזה דלא כדמשמע מפי' הרא"ש שם . ועדיין יש

למעיין לדון בשאר הפרטים דמתניתין : ד"ה היה בו פסיון . אע"ג דבנגעי בתים מחליטין על עמד בעיניו כו' היינו לנתוץ . אולם אכתי כ"מ בסוף שבוע ראשון אם פשה חולץ וקולה וטח ונותן לו שבוע אחר ונתץ . אבל אם עמד בעיניו בשב"ר אינו חולץ כו' רק מסגירו שנית ואם עמד חולץ כו' כמו שמבואר כ"ז לקמן פי"ג וברמב"ם פט"ו . וא"כ יש חילוק גדול בין פסיון לעומד : ד"ה ואין . אבל מהר"ס כו' ופשתה כו' על כגרים ועוד . נראה דהאי ועוד ע"ם דהא בחזר לא בעינן פסיון כדמסיק בעצמו לקמיה וכדכ' התוי"ע בספי"ב מהת"כ : באי"ד אפי' לרבנן דר"ע כו' . תימה מאי שייך פלוגתתם לכאן דהא חזר טעון נתילה אע"פ שאינו במקום הראשון כמש"כ התוי"ע שם מהת"כ : מ"ו ד"ה כילד . ולפיל כיש להקל פי' הר"ב כו' דלפנין טומאה מוסגר ומוחלט שוין . בלא"ה א"א לפרש כוונת המשנה להחילוק דבין מוסגר למוחלט . דא"כ מאי איריא דהלך לו השער לבן אפי' עמד במקומו נמי . אך לפ"ז גם כאן מאי איריא דנולד לו שער לבן אפי' לא נולד נמי דעכשיו נריך עוד להיות מוסגר עד למחר ולא יטהר עד יום ב' . ומש"כ עוד ופריעה ופרימה לא שייך בשבת מ"מ נ"מ דאם היה מחליטו בשבת היה לריך לפרוע ולפרום במו"ש . ועכשיו אין בו פו"פ כלל :

פרק ב משנה א רע"א כו' ותראה כבינוני . נראה פי' ותראה מראה הבשר שסביבות הנגע כאדם בינוני . ואולי נ"ל כבבינוני וכלשון הראב"ד שהביא התוי"ע ויהיה פי' ותראה הנגע . ופי' הרע"ב והוא מהר"ש מגומגם : בהרע"ב וקא סבר רי"ש דבמה שמוטהר האחד מיטהרין כולם כו' . והוא מהר"ש . ובמהכ"ת הג' ל"ד דהכי הל"ל דבמה שמיטהרין רובן מיטהר האחד ובמה שמיטמאין רובן מיטמא האחד דרובן בינונים כדקאמר רי"ש לא שחורים כו' ועל הרוב ידבר : תוי"ט ד"ה לא בסופו . ולא פי' אם לכ"א אם לגרמוני כו' ואתי ר"י למימר כו' אלא לגרמוני כו' . תמוה דהא ר"י אומר בפירוש הגרמוני בבשרו להקל . גם מש"כ ורבנן אמרו לכ"א תמוה דאם כוונתו לאפוקי גרמוני וכושי קשה בתרתי חדא דהרי אמרו זו"ז כבינוני . שנית לכ"א דהיינו בינונים נ"ל קם . ואם ר"ל דאפי' כ"א שאינו גרמוני וכושי . וכי ר"י פליג על כ"א דהיינו בינונים . הכי הל"ל דרי"ם דל"א ר"ע אלא לכושי ורבנן סברי דאף לגרמוני אמר : ד"ה וחכמים עי' הס"ד . ודבריו תמוהים (א) מש"כ דהא בלא"ה הלכה כר"ע מחבירו . הלא ת"ק פליג עליה והוא נשנה סתם ודינו כרבים וא"ם כמותו מחביריו כמש"כ בעצמו בפרק דלעיל מ"ד . (ב) מה נכך דבלא"ה הל' כוותיה כיון שהביא הא דנדה וסם ג"כ בלא"ה הלכה כת"ק אלא משום דמסתבר טעמיה דפליג עליה לכן הוצרך עוד לטעום כדברי ת"ק . וה"נ נימא משום דמסתבר טעמיה דת"ק או דרי"ס משום קרא דעור בשרו : מ"ג בהרע"ב . לי ולא לגרי מכאן כו' . עמש"כ בחולין (י ב) : תוי"ט ד"ה או . ולכל מראה עיני הכי דייקא כו' . אדרבה לכל מראה עיני משמע דבכ' העינים יהיה כל המראה : מ"ד ד"ה כן . גם יש קילור כו' דהל"ל גם כלל שני כו' . לפנינו גם כלל ראשון ליתא . וכן בהעתקת התוי"ע ליתא :

פרק ג משנה א הר"ש הביא תוספתא (והיא בספ"א) כהן כו' ונזקק לו בסוף שבוע אע"פ שעמא את הטמא כו' לא עשה ולא כלום . והוא תמוה . ולכאורה הנ"ל דנ"ל בתוך השבוע . אבל גם בתוספתא שעם הז"ז כ"ה הגי' ולא הגיהה . לכן נ"ל דר"ל שלא נזקק לו רק בסוף שבוע . ובתחלה נזקק לו כהן אחר . שהדין הוא שאותו כהן שראהו בתחלה הוא יזקק לו ג"כ בסוף השבוע כדאיתא שם בתוספתא לעיל מינה . ואע"ג דאיתא שם דבמת או חלה (פי' הכהן שראהו בתחלה) כהן אחר נזקק לו אין דכין אפשר משא"א . וכיוצא בזה כ' הרא"ש בפ' גוזל הגזול סי' י"ד בסופו ע"ש דמשמע דאפי' בי"ע ראשון דאורייתא מכשיר בשעת הדחק ודלא כק"ג שם : בהרע"ב בסופו . פוטר ומסגיר פוטר ומחליט והוא מהר"ש . ובכדי נסבוה . דזה אפי' נולד לאחר הפטור יכול להסגיר ולהחליט ונ"ל ג"כ שבתוספתא שהביאה הר"ש והא"כ ע"ש ונ"ל עודהו מסגירו ומחליטו נולד כו' ולא כאשר העתיקוה ופוטרו :

פרק ד משנה ד תוי"ע ד"ה או שער שחור . ולפ"ז ה"ק כו' הא כדאיתא כו' שער לבן מחליטו כו' . ונ"כ דפי' ובו שער לבן היינו קודם הבהרת דאינו סימן טומאה . ואף דבכ"מ במשנה שבא לשון וכה שער לבן פירושו דאח"כ בא השער וכמש"כ הרע"ב לקמן מי"א. אמנם ראה דיוק לשון המשנה דאמרה בכאן ובו לשון זכר ובכ"מ אמרה ובה לשון נקבה אלא משום דהכא קאי על עור האדם (ור"ל קודם שבאה הבהרת) ובכ"מ שב על הבהרת . ונכון בעז"ה : מ"ה ד"ה אם . ותמיהני כו' השחין כו' חולקין בין האום לפסיון כו' . לקמן בדברי הראב"ד שהעתיק דייק מזה אדרבה להפך דתמשמע הא עור בשר חולק בינים אינו להקל . ועמש"כ בסמוך : באי"ד ואני נפלאתי כו' דהא ממתניתין דבתרה ט' והלכו להן כו' שמעינן כו' דראויין הן לפסיון . ואני נפלאתי על כ"מ התוי"ע דנראה שהבין פי' והלכו להן היינו שבא הנגע עליהן ומזה הוכיח דע"כ ראויין לפסיון . דאל"כ הרי הפסיון שבהם כמו שאינו והם נשארו בתוקפן הראשון להפסיק . והרי שחין ומכוה ומחייתן ודאי אין ראויין לפסיון כדתנן לקמן ספ"ו ופ"ע . אלא ע"כ פי' והלכו להן היינו דהשחין וכו' נעשו צלקת והבוהק נעשה כעור בשר . ולפ"ז אדרבה גם מזה ראיה להראב"ד שכתב שהפסיון הרחוק עמא . אולם אנכי תמה איך נעלמה מהמשלימים הללו הראב"ד ומהר"ס וסכ"ת והתוי"ע תוספתא ערוכה בספ"ז וז"ל ותומר בבגדים מה שאין באדם כו' והפסיון הרחוק בבגדים עמאים . וכן עוד שם בתומר בבתים שאין באדם חמיב ג"כ והפסיון הרחוק בבתים עמא . כ"ה הגי' בתוספתא שעם הז"ז . ובדפוסים ישנים היא בטעות : באי"ד אלא עינינו פרש לכשהפסיון פשה למראה הבהק כו' מגלאתי להרמב"ם כו' שענין זה שהאמר שיהיה הפסיון מראה הבהק כו' . ק"ל דהרמב"ם בעצמו הביאו התוי"ע לעיל מ"א בד"ס ומטמא בסופו הכיא לימוד אחר ע"ז מת"כ גופי' . וזה יקשה גם לפי' הראב"ד דהא מ"מ יליף לה הכא הת"כ מן נראת היא והתם יליף לה מן פרח בעור טהור הוא . לכן מזה נ"ל להכריע כפירוש ר' הלל אשר הביא שם הק"א ולא כמו שדחהו שם : מ"ו בהרת כגרים כו' ושער לבן בתוך המחיה כו' ר"ש מטהר כו' ומודה שאם יש במקום שער לבן כגרים שהוא עמא . לכאורה ר"ל דהיינו בבלא דריפא דאם השער הוא בבהרת . דע"כ לא פליג שם אלא משום דהשער בתוך המחיה כדקתני בהדיא . ולהכי חלקינהו לשתי בבות דלרבנן ודאי אפי' היא ומחיתה כגרים והשער בתוך המחיה עמא . וק"ל דהא בלא המחיה אין בנגע כשיעור דהא בעינן שיכנס בתוך הנגע כגרים כמש"כ הרע"ב לקמן רפ"ו . ויותר אני תמה על התוי"ע דלדידיה פשיטא ליה האי ומודה . ולדידי מיבעיא טובא . ועמש"כ לקמן בפ"י מ"י . ואולי כיון דמחיה סימן טומאה אינה מפסקת . ולפ"ז טובא אשמעינן תנא בהאי ומודה ואין לנו לורך בהוירא לי שבתוי"ע ואשר מזה דחה לקמן בס"פ פי' הר"ש והר"ת ע"ש . ואנכי מסתפק אם מחיה פחותה מכעדשה מפסקת כיון דאינה סימן טומאה . או דלמא הואיל שהיא ממין סימן טומאה אינה מפסקת (דומה לזה בת"כ שהביא התוי"ע לעיל מ"ד בד"ס או שער שחור ע"ש. וכן בכריתות (כא סע"א) לתירולא דר' חייא ע"ש) ואולי דגם מלטרפת . ועי' לקמן פ"ו מ"ב וג' . שוב ראיתי בתוספתא הביאה הר"ש שם במ"ג דלענין ליכוף פלוגתא . דר"ת ס"ל דמלטרפי ולחכמים לא מלטרפי אבל אפסוקי תשמע שם דלא מפסקא ועי' רא"ש שם במ"ב וג' וה' : מ"ז בתוי"ע בסופו . עמש"כ עליו בס"ד בחולין (י ב) בתד"ה אלא : מ"ט בהרת כגרים ופשתה כגרים ועוד והלכה לה האום כו' . לשיטת הא"ר בכל פלוגתתן . ה"ה אם לא פשתה רק כגרים מכוון לר"ע ה"ה כבתחלה כמו במ"ח לגירסתו ז"ל . ולחכמים תראה בתחלה ועמש"כ לקמן פ"ה מ"ג בס"ד : מ"י ותכ"א תראה בתחלה . ופי' הא"ר ואע"ג כו' מ"מ עד שיעמאנו הכהן אינו מוחלט . ועתוי"ע . ונראה דר"ל דלרבנן מטהרו תחלה על נגעו הראשון . והוא טהור מתוך הסגר ועובל ומעריב שמשו והוה טהור גמור עד שיחליטנו הכהן על נגעו החדש . ואם הוא במועד אינו נזקק לו הכהן עליה . אבל לר"ע כיון דדינה כמו שהיתה אינו יכול לטהרו דהא אדרבה נולדו לו סימני טומאה ואפי' אם אינו מחליטו ה"ה מוסגר עכ"פ . וכ"ל להוסיף עוד כ"מ דלר"ע נלרך להזקק לו להחליטו אותו כהן שהסגירו תחלה כמש"כ בר"פ דלעיל מהתוספתא . ולחכמים אפי' כהן אחר : שם בהרת כחצי גרים כו' . עי' א"ר . וכ"ל דע"ם נפל בדבריו וכל"ל ולא מקצתה כולו . ולא מקצתה מקצתו (ר"ל אף דמקצתו השניה הפכתה כולה) ולא כולה מקצתו (זה נמצא ג"כ בולא השני) ומקצתה כולו (זה נמצא ג"כ בולא הראשון . אך קמ"ל בזה דאף דתרוייהו כהדדי נמצאו בה מ"מ אינהם רק להסגיר) והיינו ברישא קמ"ל לא מקצתה את כולו כו' והדר קתני מקצתה כולו וכולה מקצתו (ר"ל שהיסם יחד) . אמנם דרשה ו מן ועברה מפיק ה' שכתב לא מלאתיה בת"כ . והר"ש הביאה מן והיא הפכה שער לבן . ותיבות ולא מקצתה מקצתו ליתנייהו וכ"ה בת"כ . וכן הגר"א ז"ל בעלמו בפי' התורה הביא מקרא דוהיא הפכה כו' : מי"א ואם ספק עמא . התוי"ע הביא בשם הרמב"ם דירלה לו שעומאתו בספק . ונ"ל ראיה מהא דנזיר (סה ב) פריך הגמרא ודלמא קיהה ועמא ותמהו התוס' דא"כ היינו ת"ק . ופי' הרר"י כו' שהת"ק מעמאו בספק ועמש"כ שם . ויש לנו לומר דגם לפי האמת הוא כן : שם ור"י קיהה . וכ"פ דר"י מטהר לגמרי ואפי' להסגירו א"ל . ואע"ג דאינו אלא ספק אם להסגיר או להחליט . מידי דהוה אמשנה ד' דפ' דלקמן ע"ש בפי' הרע"ב : תוי"ט ד"ה קיהה . וה"פ מוך מנגע זה ועוד אחרת כו' . פירושו דחוק . ולכאורה הנ"ל לפרש דמוך מזה הייטו שהוא ספק אם בהרת קדמה או השער קדם . ואח"כ בסוף שבוע נולד עוד ספק אחר באותו הנגע עלמו ואיזה זה כו' עמא . מטעם דהוה ס"ס לחומרא ספק בהרת קדמה ואת"ל שער קדים שמא היא היה ויש בה פסיון . אך ז"א מב' טעמים . א) דהא לר' יהושע הדין שהוא טהור לגמרי וא"ל אפי' הסגר כמש"כ בסמוך . ואפי' הסגירו אין הסגרו הסגר כמו בטמא את הטהור דאיתא בתוספתא ספ"א דלא עשה כלום . וא"כ ה"ל כמו פסיון בתחלה דאינו מטמא . ויש לדון בזה ע"פ התוספתא שהביא הא"ר בפ' דלקמן מ"ב ע"ש . ב) הרי הר"ש והתוי"ע הביאו לקמן בפ"ד מ"ד מהתוספתא דלריך שידע באיזה שערות הוא מחליטו . כ"ש הכא דלריך לידע באיזה סי' הוא מחליטו אם בשער לבן או בפסיון :

פרק ה משנה א ספק שאחרת באה תחתיה . פי' א"ר . ומה שהביא ראיה דהלכה וחזרה במקומה הראשון ה"ה כמו שהיתה מלקמן פ"ע שמא תבנים ומפשה ע"ש . לכאורה אין מובן . ואולי טונתו דבשלמא בגוונא דמתני' דבסוף שבוע פשתה ולא חזינן להדיא שום רפואה . לכן מאין לומר דהכאשונה הלכה וכמש"כ התוי"ע בס"פ דלעיל אבל התם דחזינן דהתחילה להתרפאות שהרי כנסה על כן יש לנו לומר דהיא נתרפאת כולה . והותה שלפנינו היא חדשה . אלא ע"כ תוכח דאף אם היא חדשה ה"ה כמו שהיתה : מ"ב התליעה בפסיון הלך הפסיון כו' . המפרשים נתלבטו תאד מדוע לא תני ג"ר וכן

וכן בתחיה ולא הפלו כלום ביטוביהן כאשר יראה המעיין . ולענ"ד דכשנחקור מדוע מחיה איננה סי' טומאה רק בשאת מבוהרת . ונאמר דאנו רואין ע"פ נסיון דלרעת כשמתחלת לרפא ראשית רפואתה הוא מן לדדים ומתקטנת והולכת עד נכלה. לכן כשהמחיה מבוהרת באמצע הנגע איננה ראשית רפואתה כי אין דרכה להתחיל מהאמצע אלא אדרבה זה סי' טומאה כמאמר הכתוב לרעת נושנת היא כו' והנה אם בב"א התחילה להרפא בלדדים ובאמצעה נאמר ג"כ דאינה סי' טומאה שהרי אותות טהרה נראו בה במה שהתחילה מן הלדדים ג"כ. וכמ"כ כשקדמה הרפואה בהלדדים . ולפי ההלעה הלזו אתיא לנכון מה שלא תני כאן מחיה. דכיון דהלך הפשיון א"כ התחילה להתרפאות מן הלדדים. ולכן אין המחיה שוב סי' טומאה ונכון בעז"ה : תוי"ט ד"ה וחזר . דהא בהדיא תנן כו' בהרת כגרים ובה מחיה כו' . נ"ד דזה מיירי שהיתה כגרים לבד המחיה וכדפי' שם הרע"ב . וה"ל לאתויי מסיפא בהרת היא ומחיתה כגרים כו' . ומש"כ ואין פשיון אלא בחוץ כדתנן בר"פ דלעיל . ג"כ נ"ד דהתם לא תנן אלא חומר שיש בה שהיא מטמאה אפי' חוץ לנגע . אבל שלא נטמא בתוך הנגע לא שמעינן . ואדרבה דלכאורה משמע משם דפושה אפי' לתוכה מדלא תני חומר במחיה מפשיון שזו מטמאה בתוך הנגע וזה א"ת אלא מחוץ לנגע : מ"ג אר"ע כו' א"ל כשם כו' . נראה דר"ע ורבנן אזלי לשיטתייהו בפלוגתתן בפרק דלעיל מ"ח וט' וכפי פי' הא"ר שם. וכא דהכא מודה ר"ע בהלכה לגמרי וחזרה אע"פ שהיא במקומה הראשון דדינה כנגע חדש . והתם במ"ט בבבא השניה וכן במ"י פליג אפי' בהלכה האוס לגמרי . ואפי' לא באה השניה אלא בלד מקום הראשונה . הכא הוא משום מיעוטא דהיא הפכה דבמאי מוקמת לה וגם לרבנן ע"כ נ"ל כן דהא מודו בהלכה וחזרה בפשיון דה"ה כמו שהיתה ויחלוק כמש"כ הא"ר בר"פ . ועוד התם שאני דהשניה באה בעוד שהראשונה היתה קיימת לכן אמרינן שהכל בא מחמתה . ובזה יבא כמין חומר מאי דתני שם במ"ח וט' וי' ופשתה כו' והלך כו' אבל כדתק הא"ר לומר דתדא מתרתי נקיט . ולפמש"כ נקיט הכי בדוקא משום תרתי בבי בתרייתא ונכון בעז"ה . ולפ"ז הכא נמי אע"פ שלא חזר האי גרים במקום הראשון אלא שנסמך לגד חלי גרים הנשאר דומיא דהתם לר"ע טמא . ואולי דה"ה בהלך חלי גרים שבמקום השער ובא חלי גריס אחר במקומו ג"כ טמא לר"ע : מ"ד פי' בהרע"ב ול"י מדוע לא פי' על אים אחד שאפי' להסגיר אינו טעון ונער לפרושי זאת עד שבא לב' אנשים : תוי"ט ד"ה טהור בסופו . ונראה א"כ דהה"נ במחיה . דבכיו בא סתומים דהא מחיה מטמאה באיזה ענין שתהי' . ואולי יכוון למש"כ הרא"ש דאפי' א"כ דהיינו לאחר שפטרו בזה ובזה כשלא ועוד וא"כ ב' הנגעים ודאי פשו מ"מ אינו מחליטו דעל כל נגע מסופק אם יחליט מחמת פשיון דסוף שבוע או מפני פשיון דעכשיו (לאותו בסוף שבוע שני אינו מדויק דהא אין לריך אפי' להסגירו) וכה"ג מ"ל במחיה ג"כ והוא אם הסגירו על נגע אחד ובסוף שבוע עמד בעיניו ונולד לו עוד נגע אחר (ופשיון הרחוק אינו מטמא אפי' בכגרים לשיטתו לעיל פ"ד מ"ה) והסגירו על שניהן . לנגע הראשון הוא הסגר דשבוע שני . ולהחדש הוא הסגר ראשון (ובכזה מסגיר ומסגיר פי' לעיל פ"ג מ"א אבל כו' בסוף שבוע המסגיר מסגיר וע"ש בלשון התוספתא שהביא הר"ש). ואח"כ בסוף שבוע בזה ובזה מחיה וא"י איזו הקדומה ואיזו המאוחרת ולכן לא יוכל להחליט דא"י על מה אם על מחיה שנולדה בסוף שבוע א' או שבסוף שבוע ב' . אמנם דינו דהרא"ש הוא חידוש גדול בעיני . ולא הביא ראיה לזה אלא אמרו מסברא ויש לדון עליו ואכמ"ל :

פרק ו משנה ב רבתה הבהרת טמאה . עי' תו"ח בשם הרא"ש . ולענ"ד דקמ"ל דלא תימא דאין המחיה מלטרפת לכגרים אלא לעצמה שתהא היא סי' טומאה . אבל לא לענין פשיון . כמו אם היא פחותה מכעדשה דלא מילטרפא לרבנן דתוספתא שהבאתי לעיל פ"ד מ"ו . קמ"ל דמילטרפא וכ"ת בהלכה המחיה א"כ . וי"ל עוד דאפי' דנתמעטה קלת ואין בבהרת כגרים זולת הנשאר ממנה מ"מ מילטרפא אף לרבנן הואיל דאתי מעיקר טומאה : מ"ג נתמעטה טהורה . פי' הרע"ב (והוא מהר"ש) ואפי' היתה מחיה כעדשה . ולכאורה תמוה דהא הכא ע"כ מיירי דהבהרת כגרים לבד המחיה (וכ"כ הרא"ש) לפמש"כ התוי"ט בסוף משנה דלעיל בשם הר"ש כפי' התוספתא . וא"כ אלו היה המחי' כעדשה ונשאר כגרים בשניהם יחד היה טמא . וי"ל דכוונתם דאם נתמעטה כ"כ עד שלא ישאר כשיעור . וכל חד כדא"ל . היינו דבמחיה פחותה מכעדשה השיעור דבהרת לבד כגרים . (עמש"כ לעיל פ"ד מ"ו) ובמחי' כעדשה השיעור כגרים בשניהם יחד . וזהו שסיים הר"ש אחר דברי הרע"ב (שהעתיק ממנו) א"כ (ור"ל דדוקא במחיה פחותה מכעדשה) אפי' היא ומחיתה כגרים כו' ור"ל דנשאר עוד כזה . ואילו במחיה כעדשה בכה"ג היה טמא : מ"ה רע"א ב"כ וב"כ טהורה . מ"ו אר"ש כו' . נלענ"ד לפרש טעמייהו דר"ע ור"ש (לפי פי' הרמב"ם והרע"ב) ע"פ מש"כ הא"ר לעיל מ"ג דע"כ ל"פ ר"מ אלא במחיה פחותה מכעדשה אבל בכעדשה כיון שהיתה סי' טומאה ועתה הלכה לא תולין דאדרבה הנגע התחיל להתרפאות . ולכן הכא ר"ע מטהר ב"כ וב"כ דכיון דהמחיה היתה סי' טומאה לחילונה ועתה נתמעטה והלך סימן הטומאה אדרבה אנו תולין דנגע מתרפא והולך ולכן אינו סימן פשיון לפנימית . והיינו דקאמר ר"ש אימתי כו' (וקאי אדר"ע) היתה יתירה מכעדשה המותר ס"ע לפנימית . ור"ל דוקא המותר לבד דעדיין נשארה החילונה בטומאתה א"כ לא חזינן עדיין סימן ריפוי . וכן אם היה בהק או פחות מכעדשה (כפי' הא"ר) דלא הוו סי' טומאה לחילונה . לכן סי' פשיון הם לפנימית ונכון מאד בעז"ה . ועי' עוד מש"כ לקמן במ"ו בס"ד : תוי"ט ד"ה ר"ע . ולר"ע חילונה טהורה לגמרי כו' דכתיב כו' ולא כו' . תימה דמקרא לא משמע למעט אלא מדין מחיה. אבל לא שלא יקרא נגע כלל אף להסגיר : שם ומ"מ מסיק כו' הפנימית להסגיר כו' . נראה דר"ל דטהורה דקאמר קאי אפנימית כפי' הרמב"ם והרע"ב . אך שמבאר דאין הכוונה שטהורה לגמרי אלא שבא לשלול רק מדברי ר"ג שאמר דאם מבפנים כלה סי' פשיון לה ויחליט . אבל מ"מ הסגר בעי' . וכמו שפי' התוי"ט לעיל במ"ג מטהרים דחכמים דהם : מ"ו ד"ה היה בהק הב' . ויש לתמוה על הר"ב כו' . הנה לפמש"כ לעיל במ"ה בטעמא דר"ע י"ל דבהנך דלא הוי סי' טומאה כלל גם ר"ע מודה דהוה פשיון לפנימית דלא פליגי ר"ע ור"ש אלא על היתר מכעדשה דלר"ע אף הוא אינו ס"ע לפנימית . דמ"מ חזינן דהתחילה להתרפאות ממקום סי' טומאתה . ואומר עוד דהך סתמא אתיא כר"ע דוקא ולא כר"ש . דלר"ש מאי איריא בהק או פחות מכעדשה דאינן סי' טומאה כלל אפי' יתר מכעדשה הוה ג"כ המותר סי' פשיון לפנימית . ובזה א"ש פסק הרמב"ם והרע"ב כר"ע נגד ר"ג ור"ש דהוו רבים משום דהוה מחלוקת ואח"כ סתם דהלכה כסתם ונכון בעז"ה : ד"ה ואין סי' פשיון . כיון דבהק כו' מפסיק בין האוס לפשיון כו' . לכאורה נראה דר"ל בין הפשיון להאוס שבעבר השני דהכא מיירי שאין ברוחב החילונה כגרים אלא ע"י הלטרפות שני עברים . אבל יקשה דא"כ אפי' פשתה לחוץ ג"כ תהי' טהורה כיון דבהק מפסיק גם בין האוס גופי' . ועוד מטעם זה אפי' לפנימי לא תהי' סי' פשיון . ואולי כוונתו דפי' ואין סי' פשיון לחילונה היינו אם היה הבהק כו' סמוך לחילונה ואח"כ הבשר החי ואח"כ הפנימית . אבל מ"מ קושיא השני' תשאר : מ"ז כ"ד ראשי אברים כו' . פי' ברע"ב (והוא מהרמב"ם) שראשי אזנים נחשבים כאחד וכן ראשי דדין . וקשה דא"כ מדוע לכל יד ולכל רגל חשיב בפ"ע . דנראה שבכל האברים יש שינוי כח בין ימיני לשמאלי. וכ"מ בסוף קנים דחשיב ב' קרניו וב' שוקיו לשנים שנים . ועי' ב"ק (מה ב) ובתום' שם ד"ה מועד . וכן מצינו חשיבת אוזן ימין על השמאל בז"י המלואים ובטהרת המצורע וברציעת עבד . ולענ"ד דחשיב באמת גם האזנים לשנים . ומנין כ"ד הוא באים . וראשי הדדים באשה הוא ענין בפ"ע ולא מן החשבון. וכ"כ מפרש"י בחומש פרשה משפטים : תוי"ט ד"ה באין . אע"ג דלבסוף מטמאו משום מחיה. ולענ"ד דאף לבסוף אין גלויין מטמאין משום מחיה . אלא מטעם דחזירת ראשי אברים מטמאין לאחר שנטהר בפריחה . משום דהלך לו סי' המטהרו . ואדרבה נעשה פשיון . והראי' דאינו משום מחיה . דהרי הבא כולו לבן בתחלה יסגר ואם נולד לו מחי' טמא . וחזירת ראשי אברים אין מטמאין בו כמבואר כ"ז לקמן פ"ח מ"ז . ולזה נ"ל דכוונת המשנה כאן דלנגע ודאי לא חזו דאין בהם כגרים . אלא אפילו למחיה דהיא כעדשה ג"כ אינן מטמאין . וכ"ת להבא כולו לבן ונתגלו בו ראשי האברים וכדכתיבנא : ד"ה וראש הגויה . שלא נקרא גויה כלל כו' . מה יענה לזה דתנן בבכורות פ"ז מ"ה ובעל גבר ע"ש : מ"ח בהרע"ב ד"ה הרי אלו . וה"ה דה"מ למתני נתפשטו הקמטין כו' . כאן אין מקום לה"ה דהא ודאי קמטים שנתפשטו מלטרפים נמי והנגע פושה לתוכן ומטמאין משום מחיה וכ"מ לשון התוספתא שהביא הר"ש דה"ה כשור בשר לכ"ד . ומקומו הראוי לו הוא בסוף המשנה : ד"ה ואין מלטרפין . וכן חלי גריס שאין כו'. קילר במקום שה"ל להאריך דהל"ל ג"כ כחלי גריס שאין ומ"ג בשור בשר או מ"ג מכוה ומ"ג בשור בשר אינן מלטרפין : ד"ה נידונין כשור בשר . ליטמא בבהרת . זה הוא אפילו בנקרחו . והל"ל דמלטרפין והנגע פושה לתוכן ומטמא משום מחיה . וכן מש"כ לקמיה ומעכבין את הפריחה. ד"ז הלא הוא גם בבבא הקודמת . ותחת זה הל"ל ומטמא משום מחיה . וכן לשון הרמב"ם בזה אינו מדוייק : תוי"ט ד"ה תוך הפה . דכתיב זמני טובא עור בשרו . משמע דמתמעטו מטעם דאינו נקרא כ"כ עור בשר . ומסיומו משמע דממעטו מטעם שאינו נראה כ"כ : ד"ה קדח . ואין דבריו עולין כו' גבי מכוה . ולי דבריו עולין גם שם דה"ק אע"ג שאינן אם ממש אינן שאין אלא מכוה : ד"ה חזר. ומן התימה על הר"ש כו' . וכן הרע"ב נ"ד במה שהזכיר פה נתק נתק וכן לקמן : ד"ה וא"מ משום מחיה . אבל הרמב"ם כו' . וכן הראש והזקן שנקרחו אע"פ שהמחיה בהם ס"ע כדלקמן ספ"י . הנ"מ לנגע שבתוכן אבל לא לנגע שבעור הבשר :

פרק ז משנה א הראש והזקן עד שלא העלו כו' . ק"ל מדוע לא תני בעור הבשר ונקמט ונגלה : שם ראש"י מטמא . ק"ל דזה היפך ממה דבעלמא נראה ונדחה גרע מדחוי דמעיקרא : בהרע"ב וכשבא השאין כו' דבעינן כו' וכוא מהר"ש . ותמוה כיון דכוונתן על קודם שנעשו לרבת (דהא מסקו דנעשו לרבת היינו טומאה) תיפוק ליה דא"מ בנוגעים דהא בשחין כתיב ונרפא . ובמכוה כתיב והיתה מחית המכוה כבפרק דלעיל מ"ח : מ"ב נעשית מספחת שאת כו' . פי' הרמב"ם והרע"ב בזה דחוקים . ונ"ל לפרש רישא כפי' הרע"ב . ואשמעינן בה בנשתנה איזה אב לתולדה שלו . וכאן אשמעינן אפי' בנשתנה אב לתולדה שאינה שלו וזהו שאמר נעשית (ר"ל השלג דאתחיל בה ברישא) מספחת שאת (ר"ל תולדות השאת) או (ר"ל הלמר לבן דאיירי בה בסיפא דרישא נעשית) מספחת עזה (ר"ל תולדת עזה) : מ"ג בהרע"ב אבל משהסגירו הא תנן לעיל אין מחליטין את המוסגר . התם מיירי לענין נגע אחר ע"ש והכא מיירי על אותו הנגע עלמו . וע"ש בתוי"ע בשם הר"ש : בסוף המשנה . אבל אם משהחליטו כו' אלא פוטרו וטהור . אינו מדוייק דהרי לריך תגלחת ולפרים כו' . ולשון הר"ש ומשהכן ור"ל בתגלחת כו' : מ"ד התולש סימני טומאה . הא"ר דקדק מלשון המשנה דתולש ב' שערות מן ד' כיון דנשאר עדיין ב"ש שהן סי' טומאה אינו עובר . ותמיהני דהרי זה פלוגתת ר"א ור"ע בשבת (נד ב) ולר"ג חייב בכה"ג ויקשה ממתניתין עליו : שם והכ"א עד שתפרח בכולו . בתו"ח בשם הרא"ש פי' עד שתפרח אותה הבהרת שתלש ממנה . וסיים והוה דומיא דתתמעט בהרתו מכגרים . ולע"ד אדרבה מדנקט בנתמעט . בהרתו ש"מ דעד שתפרח לא קאי עלה . דא"כ תיבת בהרתו מיותרת דהא בה קאי : תוי"ט ד"ה התולש . אין לי אלא עד שלא נזקק לטומאה כו' . רש"י בשבת (קלב ב) ד"ה נגעים טהורים הביא לשון הספרי בהיפך אין לי אלא משנזקק לטומאה עד שלא נזקק לטומאה מנין ת"ל ככל אשר יורו . והוליא מזה איסור אף נגעים טהורים ע"ש . ועי' מל"מ פ"י מהל' ע"ע : מ"ה בהרע"ב . והיכא כו' ושייר כו' כ"ע ל"פ דיש לו טהרה בפריחה . משמע דפריחה טהרה גרועה מן לכשיולד כו' והדר מסיים כי פליגי כו' רא"א לכשיולד כו' וחכ"א עד שתפרח משמע דהיא טהרה ברורה יותר וכ"מ במשנה דלעיל ובפירושו וכ"כ מהגמרא דבכורות שהביא התוי"ע : שם אלא אפי' מילה של"ב כו' דהכי קי"ל בכהת"כ כו' וידחה ל"ת . וכ"ה בפירוש הרמב"ם . ול"ע דבגמרא שבת מסקינן דקלילת בהרת הוא עשה ול"ת רק דמבשר ילפינן דדחי ע"ש . ועמל"מ שם :

פרק ח משנה ב תוי"ע ד"ה או . וא"ת כו' וי"ל כו' הכ"מ כו' . תימה למה לו להביא מהכ"מ הלא זה מפורש בדברי הרע"ב (והר"ש) בסוף משנה דלעיל . וגם על הכ"מ יש להפליא שלא הביא זאת מגמרא דקמאי . ולא עוד אלא שמינה את לשונה המדוייק . הם אמרו שלא פטרו הכהן דמשמע אפי' ראהו רק של"א טהור אתה . והוא אומר קודם שהראוהו לכהן : מ"ג ד"ה פרחה במקלתו . מה שסיים מהר"ס וסתמא כר"מ כו' . תימה דהלא גם רבנן מודו דבתחילה מעכב אפי' פחות מכעדשה כמבואר לקמן מ"ו ובמפרשים לבד פירוש הרמב"ם ובחבורו פ"ז ה"ד . וכן במ"ה פרחה בכולו אבל לא בכחלי עדשה כו' דטעמא הוא משום דפריחה ראשונה לא מטהרא וי' ע"ש בר"ש וברע"ב זולת הרמב"ם בחבורו שם הל"ו הי' לו גי' אחרת שם . ועל הכ"מ שם ה"ד יש לתמוה שכ' דבמשנה ה' הנ"ל משמע בהדיא דפחות מכעדשה אינו סי' טומאה בתחילה . ונהפוך הוא . רק לפי גי' אשר המליא הכ"מ מלבו בהל' ו' שם לדעת הרמב"ם : **משנה ו** בשפתו העליונה בשפתו התחתונה . לפי' המפרשי' הל"ל ובשפתו התחתונה בו' . או דהל"ל בשתי שפתיו כמו שאמר בשתי אלבעותיו כו' . לכן נלע"ד דפי' או בשפתו התחתונה . וקמ"ל דאע"ג דמקלת הנגע טהורה לגמרי כדלעיל פ"ו מ"ח בתוי"ע ד"ה תוך הפה בשם התוספתא דאודם השפתים חשיב ביה"ס . והוהלט מפני חלק הנגע אשר למעלה או למטה מהאודם. (וזה דלא כריב"י בתוספתא שהביא הר"ש לעיל ספ"ו דאם היתה בהרת סמוכה לראש כו' ולפה טהור שנאמר כו' עד שיהא כל הנגע לו עור בשר וראוי לפשיון . או יל"פ אפי' לדידיה וכגון דיש הפסק קלת בשר חי ביניהם) ואח"כ פרחה בכולו אפי' ממקום הטהרה ג"כ טהור . ולא תימא דזה גרע מבהרת טהורה שעומדת במקום טומאה רק שאין בה סי' טומאה . דהוכל לומר בה הואיל דנתחברה להטמאה נעשית כמותה וטמאה ג"כ כמש"כ מהר"ס ונכון בס"ד : תוי"ט ד"ה פרחה . ועוד כל היכא כו' בנגעים אמרי' לקולא . נ"ע דהא משנזקק לטומאה קי"ל בפ"ה מ"ד וה' דספיקו טמא : ד"ה בשפתו . עי' פי' מהר"ס . ונראה ביאור דבריו דכיון שהי' נראין כאחד (כשמדובקים כו') מקודם ואז ודאי לא נחשבו כנגע אחד מפני הסדק שביניהם אשר מפרידן לשנים . ולכן ה"א אע"פ שאח"כ פרח מזל"ז כגון בסביבות הסדקים אשר מתאחדים שם ממש בלי הפסק סדק לא יהני תו להיותן נחשבים לאחד כיון דלא נתאחדו עתה דבר הדיבוק קמ"ל . ויש לכוון זאת בדברי התוי"ט בס"ד . ובפשוט יל"פ ע"פ דרכו דאשמעינן דאע"ג דחלוקות זו מזו בהפסק אויר ביניהם מ"מ כיון דנתחבר זל"ז בסביבות הסדקים נחשבים כנגע אחד ובעלה הטהורה לגבי הטמאה . והאע"פ יתפרש כמו לפי' הר"ש והרמב"ם : ד"ה חזרו הב' . נ"ל מדלא"ק כו' בין שנעשו בשר חי לגמרי ר"מ מטמא . לכאורה תמוה דהא בשר חי הוא כש"כ מבהק . ואולי דה"א דוקא בהק שאין בו משום מחיה לכן גם שיעור מחיה לא בעי והוא ע"ד דבעי רבא בשבועות (כב) שבועה שלא אוכל עפר בכמה ע"ש . ואולם מש"כ והכי אר"מ בת"כ . ליתא שם בבהק פלוגתא אלא סתמא תני בשר חי החוזר טמא ולא הבהק ולא פליג ר"מ . רק שם ברים הפרק פליג ר"מ על פחות מכעדשה . ומשמע דבבשר חי דוקא וכפי' הא"ר ע"ש : מ"ז ד"ה הרי . ובאנס נקטו הכא בסוף שבוע שני דהא ההיא לאחר הפטור כו' . במחכ"ת נ"ד דלאחר הפטור היינו דלאחר ב' שבועות עדיין היתה הפריחה קיימת בשלימותה ופטרו הכהן ואח"כ חזרו ראשי האברים . ובסוף שבוע שני היינו כשראהו הכהן מלאהו בחזירת רה"א וזה לא נקרא לאחר הפטור כיון דלא פטרו הכהן עדיין. ולכוונה זו כוון ג"כ הת"כ באמרו מתוך הסגר : בא"ד שהרמב"ם מפרש הכי אלו כמות שהיו קודם שיכללהו הלרעת וטמא כו' . במחכ"ת נ"ד יפה בפי' הרמב"ם והוסיף מלת וטמא (והוא לביאור דברי הרמב"ם לפי הבנתו בו וכ"כ בשמו בדבור דלעיל) מה שלא נאמר בו. ובפירוש כתוב שם חזר טמא כמו שהיה קודם שיכללהו הלרעת . הרי דלא שב אלא על חלוקה ראשונה דהיינו שנטהר ע"י הפריחה. אבל על שתי חלוקות האחרות אמר שם יחזור כמו שהיה קודם כלשון משנתינו . ולפ"ז יתפרש הת"כ כמו שפירשוהו הר"ש והרע"ב : מ"ח פטור מן הפריעה ומן הפרימה . בקרא מקדים פרימה לפריעה . בגדיו יהיו פרומים וראשו כו' . וי"ל דלעולם מזכיר הדבר שהוא במעשה קודם לדבר שאין בו מעשה ולכן בקרא דאיירי במיובא . הפרימה יש בה מעשה . והפריעה היא בשוא"ת מעשה הגלוח . אבל התנא דאיירי בפיטורן הוויין להפך כמובן . וכן בקרא גופיה מקדים בכזה פריעה לפרימה ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו . את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום . ועי"ל ע"פ שאמרו במדרש בר"ר (פ"א בסופה) דפעם מקדים שמים לארץ ופעם ארץ לשמים לומר ששניהם שוים ועוד חשיב שם הרבה כיוצא בזה . ועי' תשובת ש"א סי' כ"ע : מ"י כילד מי שהיה מוחלט כו' שאילו הראה לכהן היה טמא . נ"פ דאדסיים פתח . ואחר כן בסיפא דסיפא בהרת ואין בה כו' קאי לפרושי רישא דרישא . ואזלא קושית התוי"ט :

פרק ט משנה ב ואין פושין לעור הבשר כו' . נ"פ דה"ה דאין מלטרפין . והנה אם אינו ידוע אם שחין אם מכוה דעת הרמב"ם בפ"ה מהטמ"צ ה"ו דטמא וע"ש בכ"מ . ולריך לחלק בין זה לרא דאיתא בתוספתא פ"ב בהרת כחלי גריס ובה ב' שערות נולדה בהרת כח"ג ובה ב"ש ה"ז להחליט . טעה וא"י אלו שהפכו ואלו שקדמו טהור . הביאה הר"ש לעיל פ"ה מ"ד (וע"ש בתוי"ע) דהכא יודע הוא שעל נגע זה הוא מטמאו . משא"כ שם א"י על איזו שערות יטמאנו :

פרק י משנה א תוי"ט ד"ה קלר . ולא ה"ל להביא ממרמק דהא במכילתין כו' . נ"ד במחכ"ת דהא אדרבה ר"ת סובר שם כר"ש . אלא דהתם מיירי בשיעור הלבנונית . ובפ' ב"ש מיירי בשיעור אורך השער עלמו וכמש"כ שם הר"ש : מ"ב ד"ה שער . וזו ראיה כו' עם השער הלהוב הוא טהור . נ"ע דמקרא זה לא מוכח אלא אם אין בו שער להוב דדינו להסגיר . אז אם היה בו שער שחור פוטרו מן ההסגר . אבל אם היה בו שער להוב דדינו להחליט המבואר במקרא דלפניו אדרבה משמע דאינו מלילו השער שחור מדלא כתיב ביה התנאי דושער שחור אין בו . ולענ"ד דדין זה דשחור מליל מידי להוב מוכח מפסוק האחרון שבפרשה ואם בעיניו כו' ושער שחור למח בו נרפא כו' . דלשיטת הר"ש והרע"ב לקמן במ"ח לת"ק דשם קאי על דאיכא ביה שער להוב (ע"ש בתוי"ע ד"ה אע"פ ובמש"כ שם בס"ד) ולר' שמעון קאי נמי אפשיון . ולשיטת הרמב"ם שם לכ"ע קאי אתרווייהו . וא"ת ע"כ לא שמעינן דמליל מידי שער להוב אלא הנותק . ומנין להמבואר שיליל . וכן לא שמעינן שיליל מן ההסגר אלא המשוייר . ומנין לנותק שיליל . י"ל דילפינן מגז"ש דושער שחור ושער שחור ליתן את האמור בזה לבזה כו' . שוב ראיתי בת"כ פ"ע סי' י"ד (כפי מה שהגיה הק"א . וכן הר"ש בראשית דבריו לביאור הת"כ לקמן במ"ג) אין לי אלא הנותק בסוף ומבואר בתחלה כו' ת"ל שער שער ריבה : מ"ה כדי שיהא ניכר אם פשה . ק"ל הלא דלטעם זה בחדא תיסגי . שנית דנתק משמע דנעקר השער מעיקרו וכמש"כ הרמב"ם ברפ"א מהל' ע"ל . וגילוח אינו אלא מלמעלה ועיקרו משתייר וא"כ אפי' גלח כל סביבותיו מ"מ יהא ניכר אם יעקרו מעיקרן וכמו בהסגר ראשון ובשאר נגעים : תוי"ט ד"ה וכן בשער להוב . ומה שלא החליטו בתחלה על הפשיון כו' דאין מחליטין את המוחלט . זה אינו ענין לכאן דהתם היינו בנגע אחר . וכאן דבאותו נגע עלמו פשיטא דאין מחליטין אותו שנית . וכה"ג השבתי על הרע"ב לעיל פ"ז מ"ג . ואולי גם מהר"ס יכוון לזה ולא נקט לשון המשנה אלא לנחות בעלמא : מ"ו ד"ה נפרץ . ונ"ל לפי שהוא מפרש נפרץ מתחלה כו' . ול"נ דאפי' בסוף שבוע נמי וכר"ע לעיל פ"ו מ"ה לפי' המפרשים : מ"ז שני נתקים זה לפנים מזה . פי' הרע"ב (והוא מהר"ש) כגון כו' מקיף נתק כגרים כו' דהיינו רלועה של נתק ברוחב כעדשה כו' . ק"ל דא"כ שאינו רחב רק כעדשה אין בו כגרים . דשיעור גריס הוא כדי שיכנס בתוך הנגע כגרים כמש"כ הרע"ב ברפ"ו ועי' ברמב"ם פ"א מהל' לרעת ה"א והוא כרוחב ג' עדשים . ועמש"כ לעיל פ"ד מ"ו : מ"ח תוי"ע ד"ה אע"פ . ועל הראשונה שכתב דאדרבה כו' דשותיה דמר ל"י כו' . ואני אומר דהק"א דק שפיר דפי' דקרא הכי הוא . דקודם אמר והנה פשה טמא הוא . ועתה אומר ואם בעיניו כו' ר"ל דלא פשה . ושער שחור כו' ר"ל או אפי' פשה רק דשער שחור למח כו' נרפא הנתק טהור הוא . וזה ג"כ דלא כפי' הרנב"ו בביאור ע"ש . ולפירושו דואם בעיניו כו' ר"ל בהפשיון הנזכר שלא הלך לו ודאי יפה דבר הק"א . אבל מ"מ נ"ל לייעב פי' הקרא לשיטת הר"ש והרע"ב בת"ק . והוא דבקרא דלפניו מבואר דבשער להוב או בפשיון טמא הוא כמו שהביא התוי"ט לעיל ברים מ"ב בשם הת"כ . ואומר עתה ואם בעיניו כו' (ר"ל דלא פשה אף אם היה בו שער להוב) ושער שחור כו' טהור הוא . ולפי מה שביארתי הקרא לדעת הר"ש והרע"ב . נ"ל דנרפא הנתק שב על חלוקה הראשונה ר"ל על ואם בעיניו עמד דבזה כ"ע מודו דאם נולד לו שער להוב או פשיון אח"כ טמא (כמש"כ הר"ש בביאור התוספתא) וטהור הוא שב על החלוקה השניה דהוא ושער שחור למח בו ובזה פליגי הני תנאי . ודע דהרע"ב לא באר כ"ל בדברי רשב"י בשם ר"ש אם החליטו בשער להוב ונשר ואח"כ בא שער להוב אחר או פשה . ובתוספתא איתא דריב"ל מטהר בזה משום ר"ש . וזה נכלל ג"כ בדברי רשב"י שבמתניתנו דקאמר כל נתק שטהר שעה אחת כו' וכ"כ הר"ש דריב"ל ורשב"י קיימי בחד שיטתא : ד"ה רשב"י בסופו . דרשב"י נ"ל הא דתנן לעיל כו' ולענ"ד י"ל דהתם מיירי שלא טהרו הכהן עדיין : מ"י עד כנגד שער מלמטן . עתוי"ט שנדחק . ונ"ל משום דברוב בנ"א למעלה

באמצע

בשמנה שפחית יש גידול שער ובהלדיון מזה ומזה אין כאן וקמ"ל דאף המה כל שכנגד השער שבאמצע דינן כבגבות ואינן כשר נגע וכגון : תוי"ט ד"ה ואינו כשר בסו' · אבל לשמה הכ"ע כו' פירוש קמפרש לאכול נגס כו' · תמוה דהרי פירשו על מכה כו' כגון מכה גדולה כו' · אבל פשוט דלשיטתם אבל נגס או קו ידוע שאין לאוי לגדל שער עוד · אבל מכות אין שוות לבן הנפס בה דוקא שאינם לאוים דהיינו מכה גדולה :

פרק יא משנה א ד"ה ילבש · ר"ה כו' דכל עוד שלא לאתו הכהן כו' · וגל"ש דנ"מ באם לאם הכהן [illegible]

שלם · ואם חתכו לגמרי לפחות מגע"ג מילתא דפשיטא היא דמזלה כמאן דליתא כיון דהשתא אינו ראוי ליטמא וכדתניא בתוספתא בלבעו או מכרו לטו"ג · לכן פי' שלא הובדלו לגמרי וחזר במקום השלם שיש בו נגע"ג דאותו מקום שעון שרפה אבל מקום המוכין דהם פחות מגע"ג טהור ומותר והוא כת"ק דראב"ם בתוספתא · אבל לפי' הרע"ב תנאי זה אך למותר ול"ד במחכ"ת : תוי"ט ד"ה בגד המוסגר וכ' מהר"ם וכגון כו' · נראה כוונתו דאם לא היה ניכר הנגע אחר הגביעה אפי' בלא נתערב כיון דאי אם פשה ויפרפנו או עמד ויכבסו ויסגירנו היה טהור כמש"כ לעיל · והתוי"ט שגה בכוונתו :

פרק יב מ"א ד"ה בית עריגון · וה"ה בית כו' או חמש בת"כ תניא כו' · ליתא דבת"כ שנוי כלשון מתניתין · רק בתוספתא שנויה כמו שהביא הש"ס בפ' ג"פ : **בא"ד** ואין להקשות דבשלמא התם איתרבי כו' · ולעד"נ דהתם דכתיב מפורש ארבע לריך ריבוי לבעלת ה' אבל הכא דלא כתיב רק קירות קירות הוי אפי' טובא בכלל · ולא שייך כאן לומר תפסת מרובה ל"ת כמש"כ בס"ד בסנהדרין (ע"ז ב') בד"ה אחת · וממילא לדידי אפי' שש קירות ויותר נמי · אבל למהר"ם דוקא חמש ולא יותר ויפאר הקושיא מדוע לא תני במתני' דשש טהור : מ"ב ד"ה עד · עי' כס"ד · ומוכח מדבריו דשיש לא הוה בכלל אבן · וכ"כ הרמב"ם בחבורו פי"ד ה"ח להדיא ע"ש · ונראה דהוליא זה מרישא דמתני' דלא תני אלא הני דלא הוו בכלל אבנים ועפר דקרא (דעפר דתני הייט גושי) וכ"מ מהכ"מ שם · ול"ע מדוע לא יהיה בכלל אבן הא כתיב ואבני שיש (ד"ה א' כ"ט) · ואולי משום דיש להן שם לווי · אך מאי דמשמע מהתוי"ע שגם נסרים לא הוו בכלל עלים ל"ע מנא לי' דאדרבה מדלא חשיב להו ברישא משמע דהוו בכלל : מ"ד ד"ה פלים · ושיעור האבנים כו' משאוי שנים · כ"ל דיליף מדכתיב וחללו את האבנים דמשמע דלכל אבן לריך שנים וכרבנן דר' יוסי בירושלמי חגיגה הביאוהו התוס' שם (ג') ד"ה חרש ע"ש · וזהו ג"כ ממדת דבר הלמד מסופו : ד"ה וקירות המחילה · ומהר"ם כו' דגרסי' קירות המחלה מלשון ותהי המחלה לשון תלוקה · ול"נ דאף לגי' המחילה יל"פ לשון חלוקה כדאיתא ריש ב"ב · ולפי הת"כ שהביא התוי"ע כ"ל דקירות המחילה הוא קיר שעושין בבית לחלקו לשנים כהסיא דאיתא בעירובין (ע"ב) בגמרא ובש"ת · וא"ל להוליא לשון מחילה מפשטיה : מ"ה עסק הוא לפנוי · פי' הרע"ב בתמיה · ואינו מתוור דאיכא למימר משום דשמא יצטרכם אחר ההסגר ולא יוכל להכנס שם להוליאם מפני שיטמא בביאתו : מ"ו ולא שתים תחת אחת · כן לר"ע לעיל מ"ג דהל' כוותיה ע"כ ר"ל בכאן שתחת אחת משמתים שבכן הנגע לא יביא ב' וא"כ ממילא משמע דלא יביא ג' או ד' תחת השתים · ונראה דלכן השמיטה המשנה סיומא דת"כ וארבע תחת שלש תחת שתים וכן הרמב"ם השמיטו בכוונה ודלא ככ"מ והתוי"ע : תוי"ט ד"ה שניהם · וכ"ת כו' וכן נמי כתיב אחר חלץ ל"י · ול"נ דתיבת חלץ הוא שם כמו תחלת דבר ד' בהושע וכן והדבר אין בהם (ירמיה ה) וכמו שאמר ואחרי הקלות · השוה : מ"ז ד"ה וסחוזר · ונראה כו' אלא ה"ה לפסיון ולירוף · עמש"כ לעיל פ"א מ"ג : **בא"ד** ע"כ ליכא למידרש בפחות כו' שאין חוזר אלא כשחוזר הכל · תימה דא"כ מה זה דקאמר הת"כ יכול כגרים כו' · ואפשר לומר דכגרים נמי מיקרי חוזר משום דעל אבן אחת לא היה מקודם רק כגרים והגרים הב' היה באבן השני · ויתורה דהנגע ע"כ אתא לרבות גרים שני :

פרק יג מ"ב נותן את שלו ומניח את של חברו · כ"ל דל"ד של חברו אלא ה"ה אם הבית השני' היה ג"כ שלו (וכן הא דל"א נראה בפתין כו' ומניח את ש"ח) וכ"כ מפירש"י בחולין (קכ"ח ב') וכ"מ מהא דבית ועליה דלקמן דלא מפליג בין היו של שנים לשל אחד : מ"ג ומליל על המלבנים · פי' הרע"ב כמין לבנים כו' · תימה דהא משמע לעיל פי"ב מ"ב דלבנים אינן בכלל אבניו דכתיב גבי ונתן ומש"כ שם וכ"כ הרמב"ם בחבורו פי"ד ה"ח · ואולי קודם שנתלבנו הוו כמו טיט בעלמא ובכלל עפר ע"ש בתוי"ע ד"ה ועפר : מ"ד תוי"ע ד"ה מטמא מתוכו · דלתוס' כו' מספקא להו כו' ולדידיה א"ש עפי סיפא כו' · ועי' לקמן בדבור הסמוך · ונראה שלא ראה מ"כ מהרש"ל שם הגי' שהיה ברש"י לפני התוס' דמתוכו היינו שנכנס כולו דכך אמוריו כו' ע"ש · וסיפא פי' דנכנס דכך ביאה דמיטמא בביאת רובו : ד"ה זה בסופו · וזה של' רש"י רובו ל"ד כו' · הן גם התוס' בשבועות (י"ז ב') ד"ה אפי' · כתבו כ"פ רובו לבדי ואולי שהם מפרשים דראשו או רובו קאמר וכדאשכחן גבי ולד פ"ק דנדה מ"ה דנחשב כנולד ביליאת הראש או הרוב · אולם גזירת הבא לאשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו על ראשו ורובו ג' לוגין מ"ש פירושו תרווייהו דוקא כדפסק הרמב"ם בפ"ע מהל' אה"ע ה"ג והוא מהתוספתא · וכן לענין ביאת מקדש בטומאה אשכחן בזבחים (ל"ב ב') דקרי לכניסת ראשו ביאה במקצת דפריך שם וא"א ביאה במקצת שמה ביאה היכי מעייל ידי' כו' · משמע דאי ל"ש ביאה א"ש אע"ג דתנן לקמן פי"ד מ"ע הכניס ראשו כו' ע"ש בתוי"ע בשם רש"י · ולענין סוכה דשיעורה כדי ראשו ורובו עמ"ש בסוכה (ג') בס"ד : מ"ה ד"ה חזר' וה"נ כו' לא חלילה וקילה ומיהה קאמר · תימה דמי ס"ד לפרש כן דלפי' הר"ש (והרע"ב) הכוונה רק לנותנם : מ"ו בהרע"ב דאי קאי מנורע בבית עליה מסורה · מזה אין ראיה כלל דאפי' במת כה"ג טהור · ובמנורע אפי' מחילה גבוה' עשרה מפסקת · ולר"ש לקמן מי"א אינו מטמא אלא עד ד"א · יותר הל"ל דאם הבית מנוגע עליה מסורה · גם מה שפי' לקמן אבן א' שבבית המנוגע כו' אינו מדוייק והל"ל שבבית המנוגע עי' רמב"ם רפט"ו : מ"ז תוי"ע ד"ה הטמא · והלכך גם הר"ב כו' לא קפיד כו' · הן הר"ב דק שפיר לאשמעינן רבותא דאפי' הטהור עובר טמא · והמשנה אשמעינן ג"כ רבותא לאידך גד דאפי' הטהור עומד כל שהטמא עובר טהור : מ"ח ד"ה טהור · מדלא כתיב טו' דמשמע שעדיין כו' · ול"נ דאם ביאת כולו ל"ל קרא דוהבא כו' דלא גרע מכלים שבבית כדאמרינן בשבועות (י"ז ב') וע"ש בתד"ה אפילו : מי"א ד"ה כדי · ול"ל דל"פ רבנן · לכאורה תמוה דהלא זה הוא להקל על ד"ת לטהר את הטמא · ואולי דס"ל דמדאורייתא אפי' שהה הרבה אינו מטמא משמע שלו דוקא ולא של אחרים וכמו דדרשינן משכבו ולא הגזול (ב"ק ס"ו ב') וע"ש בתד"ה דגזל : מי"ב ד"ה על רוחב ד"א · דבר"פ א"ע כו' · ול"נ עוד סמך מהא דר"ל במגילה (כ"ז ב') דהמתפלל מרחיק ד"א ומשתין · ואע"ג דלא קאי הכי מ"מ חזינן סברא דד"א של תפלה נמשכין אחריו וגם ר' זכאי אמר שם מימי לא השתנתי מים בתוך ד"א ש"ת : ד"ה כל · ורי"ס כו' לפי שהיא ע"ז כו' · לע"ד יותר הל"ל במה שחלוקין בעיקר הלכה טומאתן דבמנורע מחילה מפסקת וא"מ באהל המת והוה דומה לענין דהכא :

פרק יד מ"א ד"ה רביעית · אלא מכאן לעולין כו' וה"ל כו' · ל"ד דהתוס' לא הקשו אלא לר"י דלמד למב"מ דאינן בעלין זב"ז והא הכא דם במים ה"ל מבמא"מ אבל לרבנן לק"מ עי' ר"ן נדרים (נ"ב) : ד"ה נטל · יש לדמות דלר"ש אף לכתחלה א"ל כו' · דבריו תמוהים מאד · א) דהא ר"ש גופיה אמר ג"כ הואיל ונשחטה שלא כמלותה ומש"ה מתירה בהנאה דה"ל שחיטה שא"כ · ב) הלא הרמב"ם פסק בפי"א ה"ז דלא כר"ש · ול"נ דהרמב"ם מפרש שלא באזוב כו' הייני שגם א"כ לא נמלא וכ"מ לשונו שכ' ואין שם איזוב כו' : מ"ב העביר תער על כל בשרו · לא עמדתי כאן ע"ד הא"כ שכ' מקום כנוס שער ונראה · דמלבד שיקשה עליו קושיות התוי"ע שעל הרע"ב · הוא ג"כ סותר את עלמו למש"כ לקמיה במ"ד „גזיר שער ראשו · מנורע ולוים כל בשרם" · הנה טולל יחד מנורע ולוים · ולגבי לוים כתיב והעבירו תער על כל בשרם בלי שום פרט ומיעוט : **בהרע"ב** מטמא כשרן · אדם ובגדים · ל"ד במחכ"ת דזה הלשון משמעו בכ"מ דהאדם מטמא בגדים וז"א כדאיתא ברים כלים · והכי הל"ל אדם וכלים כלישנא דמתניתין שם · ובפ"י דפרה מ"ב כתב לענין מדרס אדם וכלים · ואזיל בתר איפכא : מ"ה תוי"ע ד"ה יקח · דלא כשני שעירים כו' · דברי תימה הן דהא גם התם אם עד שלא הגריל מת יקח זוג לשני ואחר הגרלה ה"ע דיקח זוג משום דא"א אלא בהגרלה · ולרב שם דהל' כוותיה שני שבזוג ראשון יקרב וא"כ שוים דינייהו דהכא ודהתם · ועוד דנמלאת טרפה דמשמע מפיקרא (עי' ר"ש) א"כ לא נקבעו מעולם ופשיטא דא"ת זא"ז · אלא דכי אילטריך דרשה דת"כ הוא משום דבקדושין (כ"ז) משמע דלר"י דס"ל טותיה האי נמלאת טרפה הייט לפירש"י שנטרפה בשחיטתה · ולפי' התוס' הייט אפי' נקבעו הדקין דא"ל שאחר הלקיחה נעשו · וכיון דהלקיחה היתה בכשרות הוקבעו יחד (גם לדידן דקיי"ל שחיטה שא"כ שמה שחיטה הוקבעו ג"כ בשחיטה) · ובלפרים גלי לן קרא דבע"ש נדחין כמש"כ התוי"ע לקמן בדבור הסמוך :

סליק מסכת נגעים · בעזרת אל דעים

מסכת פרה

פרק א מ"א וחכ"א עגלה בת שתים · פי' הרע"ב וכש"כ בת שנתה כו' דכתיב עגלת בקר · ק"ל מיתא דאתי למעוטי בת שנתה וכמו עגל בן בקר (בר"ה י') דהוה דוקא בן שתים כפירש"י ותוס' שם · ודומיא דפרה בת שלש דקאמרי דלמעוטי פחות קאתי : תוי"ט ד"ה ופרה · הא בת שתים לא קא ילדה כדאיתא כו' · ק"ל דאדרבה דמהא דבכורות מוכח דמיעברא בתוך שתים · דהא משמע דאם יתירה על ג"ש אפי' יום א' וילדה הוי ספק (וכ"כ מפירש"י בע"ז כ"ד ב') דילמא כבר ילדה בבית העובד כוכבים אחר ג' חדשים משנכנסה לשנת ג' · דהא ט' חדשים עד תשלום שנת ג' ע"כ היו ימי העבור דהנולד עתה בבית ישראל · דבנדה (כ"ד ב') מיבעיא ליה לרבא אם בהמה גסה יולדת לז' וא"כ ע"כ היתה מעוברת כבר ו' חדשים האחרונים משנת הב' · וי"ל דהספק הוא שמא נתעברה בתחלת הג' והפילה לאחר ג"ח ועי' בסוגיא דבכורות ובתוס' שם · אבל מ"מ עדיין אינו מיושב הוכחתו של הר"ש משם · ועמש"כ בע"ז שם בס"ד : מ"ג ר"ע קורהו פלגס כו' · עי' א"ר · ואנכי תמה חדא דלפירושו דלרי"ש פסול להקרבה לא אתיא אליביה סיומא דהקריבו מביא עליו נסכי איל · שנית דלפ"ד אתיא דריו"ח בחולין (כ"ג) כב"ש ובר פדא כר"ע וה"ל להש"ם למימר כתנאי · (ועוד לפי הלך דקבעי למימר (שם) אליבא דב"פ דבברייתא נמי מתנה הוה דלא כחד מהני תנאי) שלישית דלא אשכחן דליפלגו אמוראי בהא בפלוגתא דתנאי הנזכרת במשנה מפורש ול"ע : מ"ד חטאות הליבור כו' · עי' א"ר מה שהביא בשם הת"כ · וכבר הביאו גם רש"י ביומא (ס"ה ב') · ומה שהעלה הכל"ל בל"ע ממנחות · עי' כ"מ ומל"מ בפ"א מהל' מעה"ק הי"ד · ותמ"כ הא"ר דהא דאמר בהת"כ יהיה לרבות שעירי רגלים · הוא משום דיהיה בגימטריא שלשים במספר שעירי הרגלים ודר"ח · קשה דכולם הם ל"ב לבד שעיר סמשתלח כדחשיב להו בתוספתא ריש שבועות · והוא עם שעיר הפנימי דיוה"כ ושעיר הבא בגלל הלחם בעלרת (ועי' תוס' ר"ה ח' ב' ד"ה שהחדש) :

פרק ב מ"א וחכמים מכשירין · פי' הרע"ב מפני שהבהמה נעשית עקרה כו' · בפרה לא נלרך לטעם זה · אלא משום דדמיה יקרים וחייש להפסד מרובה כשיפסילנה כדאיתא בע"ז (כ"ג רע"ב) · וכ"מ לדינא דלכאורה הלכה כריו"ח שם (כ"ד ב') · דאמר גבול יש לה כו' וא"כ מבת ג' ולמעלה דאינה נעקרת היה אסור לקנות מהם לטעם הרע"ב · ולטעם דדמיה יקרים מותר · ואולי דאנן לא ק"ל כריו"ח בזה דאיהו ע"כ לשיטתיה דעובר לאו יכך אמו הוא כמש"כ התוס' שם · ורבא אמר שם לעיל ולד הנרבעת אסורה ועי' ב"ק (מ"ז) תד"ה מ"ט · וע"כ ס"ל דאפי' מבת ג"ש ולמעלה מיעקרא או דמיכחשא בבישרא : תוי"ט ד"ה ר"א · דכתיב כי משחתם בהם כו' · במחכ"ת ל"ד דתיפוק ליה דחטאת קרייה רחמנא ואפי' ר"א ל"פ לקמן אלא בחתן ומתיר משום דרשה דבית ד' · והגמרא ל"ג לדרשת כי משחתם אלא לר"ש דמכשיר אף ביונא דופן : **בא"ד** והא דלא תנו חכמים לעיל משום דסימן הי' להם כו' · לכאורה ל"ל לזה · אלא מטעם דאמרי' בע"ז (כ"ג) דמשום ניחא פורתא לא מפסיד טובא · ומטעם זה מהני גם לחששא דשא"ד תשא"כ לטעם הא"ר : מ"ב היתה בה יבלת וחתכה ר"י פוסל · לא נתברר לי טעמא דר"י · אם משום תמימה ליפלוג גם בריפא דלא יגוד ויש לחלק קלת · ועי' בכורות (ל"ע) · אבל קשה דא"כ ליפלוג גם בשאר קרבנות : תוי"ט ד"ה והכנסת · והודיענו שענין תמימה שלימות האודם · מה יעשה לתמים הנאמר בשאר קרבנות ועוד דמנ"ל למדרש תמימה באדמומית מדכבר אמור אשר אין בה מום דילמא אתי לפסול הכנסת וכלומה · וי"ל קלת משום דהוה כלל ופרט : מ"ג בהרע"ב דילפינן עול מעגלה מה עול האמור בעגלה כו' · והוא מפי' הרמב"ם וכ"כ בחבורו · וק"ל דהא אמרינן בסוטה (מ"ו) דאי מגז"ש לא הוה פסול אלא א"כ משכה ואנן פסלינן בה בהנחה בעלמא ומסקינן שם דילפינן מגופה דפרה ועמש"כ שם בס"ד : מ"ד תוי"ע ד"ה רי"א · ומכלל דלרבנן אפי' בלא ידעו פסולה · זהו ג"כ מדברי הר"ש · אבל לע"ד אין משם ראיה דשלא לדעת דהר"י ר"ל שלא לרלונו אף שידע וכזה פירושו בכ"מ · וכה"ג כ' התוס' בב"מ (ס"ד ל"ז) : מ"ה ד"ה אפילו · ולאו דוקא כו' · והלא מיהת הרבה מאד לא ס"ל כו' · וזה דוחק גדול דא"כ לא ידענו עד כמה מכשיר · ול"נ דהכא ל"ד לשאר דוכתי דירלה לומר אפי' טובא · דא"כ הל"ל אפילו ד' וה' אפילו אפילו ג"ל · אלא ע"כ דוקא קאמר ה' ולא יותר · והא דקאמר ד' לרבותא דיתלוש הוא דקאמר :

פרק ג מ"ב ומביאין שוורים · וכ' הרע"ב שכריכן לחבה כו' · ועא"ר · ונ"ל שכריכן לחבה דקאמר הרע"ב אינו לתנאי · אלא לנתינת טעם מדוע דוקא שורים · ויותר מבואר כן בלשון הרמב"ם בפי' ובחבורו : מ"ג באו לחר הבית וילדו · נ"ל פירושו דילדו והלכו להם לבתיהם דמו לא היו לריכין להם כי הקדוש והזאה לא היו על ידיהם כדעת התוס' שהביא התוי"ע בד"ה ומגדלות · ומה שהקשה עליהם מדתנן והוא נוטל ומקדש · נ"י התחלה לקושיא זו דאדרבה מדלא תנן הם נוטלים ומקדשים משמע דלא שב עליהם (וכ"מ להדיא בהרע"ב דלר"י היה נוטל איש אחר שכ' לפיכך כו' שאים טהור יהיה נוטל את הס"פ) · וכן בדברי ת"ק תנן ונוטל ומקדש · גם מש"כ עוד ות"ק לא פליג כו' מגומגם דלפי פירושו גם ת"ק אומר דהתינוק היה נוטל ומקדש וכמבואר בהר"ש והרע"ב לשיטתם : מ"ו תוי"ע ד"ה ופרה · דא"כ נטמאו לא איכפת לן כו' · מש"כ התוי"ח שזה סותר למש"כ בדבור הקודם דחיישינן לטומאת כהן כו' · שגה בתרתי · חדא דהכא לת"ק רק לאותן שאין עוסקין בה כי אם להביאה להר המשחה · שנית הא לת"ק רק דלא איכפת לן בטומאתן · אבל מ"מ תנא דמתניתין ס"ל דמפני מעלה בעלמא עשו להם תקנה שלא יטמאו : מ"ט וקבל במאלו רי"א בימינו כו' ומזה בימינו · עי' בהרע"ב ותוי"ע · ולכאורה הג"ל דלת"ק דבפ"ב דזבחים מ"א דדרים באלבעו דשב ג"כ אולקא דלפני' ה"ל ידרום הכא · ומש"כ הרע"ב שכיון כו' א"כ דהזאתה תוכית · ות"ק דהכא הוא ר"ש דהתם בר פלוגתיה דר"י · ות"ק דשם הוא ר"י דהכא בר פלוגתיה דר"ש ונכון הוא · אלא דלפ"ז סתרי אהדדי פסקן של הרמב"ם והרע"ב : תוי"ט ד"ה במבל · ממין שא"ת טומאה · וכ"ל כאיה מלקמן מי"א דרי"ש אומר במקבות של אבן כו' ופליג את"ק דאמר במקלות אף דגם הם א"ת טומאה כשאר פשוטי כ"ע · עי' א"ר פע"ו דכלים מ"ב · אלא דק"ל דהא מפץ ומחללת דהם מין גמי מתטמאין בכל הטומאות כדאיתא ספ"ק דסוכה · וי"ל דהיינו מדרבנן וכ"מ בתוס' דשבת (פ"ד) ד"ה מפץ · ולפ"ז י"ל דלא גזרו אלא על המקבלין אבל על פשוטיהן לא גזרו דאף בכלי עץ אינן מטמאין אלא מדרבנן · ומעתה לא נלטרך לדברי התוס' בספ"ק דסוכה בד"ה תנן התם ובד"ה מסככין בבודיא ע"ש ונכון בעז"ה : ד"ה על כל הזיה טבילה · אבל קשה א"כ מנלן כו' · והרמב"ם כתב בפי' (הביאו התוי"ח) לאומרו וטבל והזה על כל הזאה טבילה · כאן בפרה לא נאמר וטבל אלא ולקח · ולכאורה ה"ל דע"ש הוא ול"ל ולקח · אבל ז"א דולקח הייט קבלה כפירושו בכ"מ וכנ"ל · ול"ל דכוונתו דילפינן מפר כה"ת דדרים:כן בת"כ שם בלשון זה · וכמו דילפינן מיניה לחטאות החילונות וכדאמר בזבחים (נ"ג ב') על דין זה מסייע לר"א דאמר שירים שבאלבע פסולין ומשמע דכללא כייל בכל מקום וכדפסק הרמב"ם בפ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ח' ע"ש · או דיליף לה משמן דמנורע דדרים גם כן בתורת כהנים כזה · ולכאורה קשה מדוע בהזאת טמא מת דמשמע דכשר אפי' כמה הזאות בטבילה אחת לקמן פי"ב מ"ב (ועי' מש"כ שם) והלא שם ג"כ כתיב וטבל והזה · ואולי משום דכתיב והזה על האהל ועל כל הכלים כו' משמע דבטבילה אחת מזה על כולם · ודע דבפר כה"מ אחר דדרים בת"כ מן וטבל והזה כנ"ל מביא עוד דרשה מן הדם שבענין והוא ג"כ למעוטי שירים שבאלבע כדמפרש רבא בזבחים שם · וקשה דתרתי ל"ל · והק"א לא הרגיש בזה · (והגר"א ז"ל בביאור התומש לא הזכיר דרשה זו דמן הדם) · וכן בפ' מנורע גבי הזאת השמן אחר דדרים מן וטבל והזה כנ"ל מביא עוד על מן השמן דרשה זו דעל כל הזיה טבילה · ושם הרגיש הק"א וכ' על דרשה דטבל והזה דסמיך על הא דדרים א"כ מן דמן השמן ע"ש · וכן נ"ל ע"כ גם בהא דפר כה"מ · ומסורץ הא דהקשיתי מהזאת טמא מת · אך מפי' הרמב"ם שהבאתי ל"מ כן : מ"י ד"ה נבקעה · והן דברי רא"ב"ל בתוספתא · ע"ש דמשמע דזהו שהמא · ודברי רא"ב"ל אינו אלא במה דהוסיף אשליך כו' : ד"ה שלם . וגם רגילים לעמוד שם רבים כו' · מפני ה"ל להביא מש"כ הרע"ב שם מהגמרא דהב' לריכין ללרף עמהן עוד שנים לפרסומי מילתא : **בסה"ד** ומ"מ ז"ש שיכנס לבד לא איתפרש מנ"ל · פשוט דמדאלריכו לדבר עמו כדי שלא יתן לתוך פיו (וכן שם במשנה איתא אין התורם נכנס כו' ויאמרו כו') מוכח שלא היו נכנסין עמו דאל"כ היו משמרין אותו בראייה והן הן עדיו : מי"א ד"ה הטלה · אבל עלה שנכתש בפ"ע כו' פסול כדתניא בתוספתא · וכ"כ הא"ר · ועי' בלשון התוס' דמשמע דאינו פסול אלא אם נתנו בלא כתישה אבל אם היה כותשו אפי' בפ"ע אפשר דכשר : ד"ה ואחד · ולכאורה כו' אלא בקידוש דפרה כו' ורש"י בפי' התומש כו' · לפלא שלא הזכיר ג"כ פי' הרמב"ם כפי הנוסח שלפנינו שכ' וזה שבהר המשחה לפרות אחרות : **בא"ד** דלפי שעה היו לוקחין משל הר המשחה (כ"ג דל"ל) ונותנין שם בחיל כו' · קשה דהא בר"פ תנן מכל חטאות שהיו שם והיינו ע"כ מאותו שהיה נתון בחיל למשמרת וכדפי' שם הרע"ב ורש"י עלמו ביומא שם : ד"ה ואחד היה בסופו · אבל הלוים היו ג"כ שומרים באלו הג' מקומות כו' ונמלא שהיה כ"ד כו' · עמש"כ עליו במדות שם מ"א :

פרק ד מ"א ד"ה ושלא · משום דריו"ח מלא דגמרא עפי · ול"נ עוד משום דרמב"י תלמידו הוה כדמוכח בפסחים (כ"א ב') ובכ"ת (מ"ח ב') ואין הלכה כתלמיד במקום הרב : **בא"ד** ובגמרא אדר"י א"ה ל"ל דמקדש כו' · ע"ש דלא אדר"י אלא אדרמב"י פריך אם נאמר דיליאה מועלת בקידוש : **בא"ד** היה כל ז' הימים בכלי אבנים · וכ"ה לשון התוס' בסוכה (ל"ז סע"א) ומה שכל מעשיה בכ"א היינו בז' הימים שמפרישין כו' ולשכת בית אבן כו' · וא"כ לא קשה כלל דרחילת יוה"כ היה ביום שריפת הפרה שכבר נשלמו ז' ימי הפרישה · ומה שרולה לדמותה למקלות כו' · ג"כ דהן לכה"פ א"מ טומאה כמש"כ לעיל שם בת"ע : מ"ב ד"ה חוץ · כנגד הפתח כו' אל נוכח פני א"מ · ק"ל דגבי הגשה דמנחה דכתיב נמי אל פני המזבח (דהיינו מקום הכבש כדפירש"י במנחות י"ע ב') ואפ"ה כשמגישה לקרן מע"ד דיו לת"ק שם · ולר"א שם סמוך לקרן בלבוש כדאיתא שם בתד"ה למערבה וכ"מ בסוטה י"ד ב' וע"ש בפירש"י אלמא דלכל הלד שהפתח שם נקרא פני · ועי' מנחות (ר"ד כ"ח) ובפירש"י שם דמוכח דבאמת דגם בפרה כשרה אפי' שלא כנגד הפתח · ולדעת הרמב"ם בפ"ד מה"פ ה"ו אף שלא כנגד ההיכל כשרה וע"ש בכ"מ · ולדעת הראב"ד שם דאינה כשרה אלא כנגד הפתח · י"ל הא דהגשה משום דאמרינן בזבחים (ס"ב ב') ב' כבשים קטנים יולאין מן הכבש שבהן פונין ליסוד כו' · ולדעת התוס' (שם ס"ד) ד"ה יותר היה

היה עוד כלא קטן גם לסובב במערב ולכן נקרא גם שם פני וכנון בעז"ס: ד"ה וחזר · אבל הכהן השורף אותה אם הוסיף פסלה כו'. אבל מה יענה לפי' הרמב"ם והא"כ דמשביעין שמינית היינו דטבילה שביעית הזה ב' הזאות ז' וח'. ולדידהו נ"ל דמיירי שהוא לא עסק בה עוד מכאן ולהבא ולכן אינו פוסל במלאכתו כמש"כ הכ"מ בפ"ז מהל' פרה ה"ד בטעם התוספתא. וכה"ג לקמן פ"ז מ"י וי"א לפי' הרע"ב: מ"ג ד"ה כא"א. אע"פ שלפירושו כו' שמעינן תבנות דר"פ. ולי י"ל דהכא אשמעינן אפי' חשב להזות לאחר דמחשבה תמורה היא בפנים לפסל לחייב עליה כרת (משא"כ שאר מחשבות דאינו אלא לפסול) אפ"ה כשר בפרה: מ"ד נמצא חומרה קולה. כלשון הזה הוא ג"כ בסנהדרין פ' הנחנקין מ"ב: בהרע"ב ד"ה ומעשיה ביום. בתוספתא מפרש חוץ כו'. כל אלו המה אחר שתעשה אפר והמשנה אומרת על שתעשה אפר וא"כ מהו הלשון חוץ דמייתי עלה. והנה המשנה הממעטה כאן טומאת בגדים וכלאפיתה זיווגתה לפסול מלאכה. משום דגם באסיפת אפרה כתיב כבוס בגדים וכן בנושא מי חטאת טעון כיבוס בגדים. וק"ק דחשיב כאן מעשיה ביום. והרי גם הזאה וטבילת אזוב אינו אלא ביום כדאיתא בסוף מגלתין: תוי"ט ד"ה ופוסלים. אם פוסלים בשחיטתה לא תפסול בשריפתה כו'. ביומא (מב) לענין היסח הדעת עביד צריכותא דלא ילפי מהדדי. אבל התם אליבא דרב והספרי הוא כשמואל דלעיל דריש ושחט אותה לפניו שיהא אחר שוחט כו' עיין בסוגיא דיומא ותבין. אמנם לפ"ז יקשה פסקי רמב"ם אהדדי:

פרק ה משנה ג ד"ה קרויה. מ"מ יש לדקדק כו' והאיך כתב כו' הלאוין כו' דמגלים כו'. אין זה דקדוק של כלום דלענין טומאה מה לי לאוין מ"ל שאינן לאוין: ד"ה בין. רואין המים הבלועין בה שמתקדשים ג"כ. זהו לפי הגי' שהביא לעיל דגרסי' ברישא במים שהן ראויין לקדש. ועי' לקמן בס"פ ובמש"כ שם. אבל הר"ש כתב בפרק דלקמן מ"ג דהטעם דמים שבספוג אינן מקודשים מפני שלא נכנס הקידוש לתוכן. וא"כ כש"כ המים הבלועים בכלי. אכן הרמב"ם שם כ' הטעם משום דאין מקדשין אלא בכלי כדלקמן מ"ס. אך מ"מ קשה דא"כ אפי' נטמאה נמי יטהרו המים הבלועים ע"י השקה עי' פ"ח דטהרות מ"ט בדבריו ד"ה מקל ובסוף מקואות ויל"פ דזהו כוונת ר' יהושע דאם מקדש בתחלה מעטם שגם הבלוע מתקדש אף בסוף כו' מטעם השקה. ואם אינו כו' דבלוע לא הוי השקה אף כו' דגם הקידוש לא תיהני להבלוע ואולי טעמא דת"ק דאין השקה מועלת למי חטאת אף קודם שנתקדשו משום מעלה כמו דלא מהני לקדש אחר הקדשן עי' פסחים (לד ב). ועיין פ"ו דמקואות מ"ו: מ"ד ד"ה הכל. ולנ"מ איפכא איש כו' טהור ואפי' קטן כו'. במתכ"ת ל"ד שהעתיק פרש"י פה על פירוש הרע"ב והוא מגמרא דיומא דדרשינן והניח מי שיש בו דעת כו' וא"כ איך אפשר לרבוי קטן מטהור. אבל רש"י לעצמו דהביא שם דרשא דספרי (כמש"כ שם בס"ד) איש ולא קטן טהור להכשיר את האשה שפיר קאמר דנימא איפכא: מ"ה לא בדפנות הכלים ולא בשולי המחץ. לכאורה הכל"פ דאפי' בלא נשברו אלא שמוטה הכלי על הצד (וכגון כלי שצרה למעלה ולמטה ובאמצעיתה רחבה כמו חבית וקדירה שלנו) ומפני שאין דרך תשמישן כך עי' ברפ"ד דכלים פלוגתת ר"י ורבנן וכעין בעיות דיומא (ל"ד מח) עמש"כ שם. אלא הא דאין נותנים לידים לא בדפנות הכלים דבמס' ידים קשה לפרש כן. והרע"ב פי' שם משום דשברי כלים הם: בהרע"ב ד"ה שאין מגלין. עי' כה"ד. ונ"ל לפרש כאן ככל הגורך דהכונה פה להציל על אוכלין ומשקין שבתוכן מחמת דרשה דתוכו ולא תוך תוכו. ובמס' ידים פרשה יפה: מ"ט עתוי"ט. ולעד נל"פ ב' אבנים כו' ועשאן שוקת היינו בגוונא דסוף המשנה דסליק מינה. והוא דעשה שוקת בזו ובזו והדופן הרביעי שבזו ושבזו נמוך מהשאר ושם הקיפן יחד עד שהמים לפין מזל"ז דרך עליהם. וכן שתי עריבות תפרש כה"ג. וכן השוקת (בה' הידיעה) ר"ל השוקת הנזכרת במשנה דלעיל דהיינו ב' שקתות באבן אחת אשר המים לפין מזל"ז. שנחלקה פי' בדופן המפסיק ביניהם. המים שביניהם ר"ל כל המים שבחללי הכלים אשר למעלה מהדפנות הנמוכות. וקראן ביניהם מפני דאחיזתן שלא ישפכו לחוץ הוא על ידי שתיהן וזהו שאמרו בתוספתא דאין אגודים בכלי ור"ל שאגודן ואחיזתן אינו ע"י כלי א' כי אם גם ע"י סיועת חברתה (רק לשונה שהמים שנסדק לא א"ש לפירושי ואולי דע"ס הוא) ולאפוקי המים אשר מתחת המחיצות הנמוכות שהם מאחזות בכל שוקת ושוקת לבד בלי עזרת חברתה. אך מ"מ גם המה פסולים שהרי מתערבים יחד עי' לעיל מ"ב. וי"ל שזהו כוונת ר' יוסי בתוספתא שאמר שתיהן אינן מקודשות ור"ל דגם הן אינן כשרות כדאמרן. ואין אנחנו צריכין לדחוק כמש"כ הר"ש. וגם לא לומר דפליג כמש"כ הא"ר: והרע"ב שפי' טעם דרישא דלא נכנס בהן הקידוש לא מחוור דא"כ בסיד או בגפסים נמי:

פרק ו משנה א לתוך ידו כשר. נראה פירושו לפי שרוב שימושו של אדם בידו הימנית ולכן לאחר שספך בימינו האפר מן השפופרת לתוך כלי אחר כשיעור שצריך נתן את השפופרת לשמאלו בכדי לקדש בימין. ופי' הרע"ב שכפה ידו עליה ונראה שהוציא זה מפי' הרמב"ם. אינו במשמע לשון המשנה. ובחבורו פ"ח ה"ח השמיט זה: מ"ג יזלף עד שהוא מגיע לספוג. משמע קצת כשנראה הספוג שוב לא יזלף אף המים שסביבותיו דחיישינן שמא יצאו עמהם גם אותן שבספוג ולשון הר"ב בזה מגומגם: תוי"ט ד"ה יזלף. הכא בתילוי הוא וכדמוכח מתניתין דרפ"ט. תמוה דאדרבה דשם פי' הרע"ב דצלוחית היא שנותנין לתוכה מים המקודשים. וא"כ כאן דנקט וליתנם בצלוחית משמע דכבר נתקדשו בשוקת וכן רש"י שם כתב בהדיא דהקידוש היה בשוקת והספוג היה שם בשעת הקידוש: מ"ה בהרע"ב והא דקתני כו'. נראה דאזיל בשיטתיה דרש"י חולין (ע ב) בד"ה אם יכולה דאסור לערות מכלי אל כלי קודם קידוש, אבל כבר הקשו עליו הר"ש בפ"ט לקמן מ"ז והרא"ש בר"פ דלקמן מכמה מקומות דמשמע דמותר וכן הרע"ב בעצמו סתם כן בר"פ דלקמן וגם במ"ח:

פרק ז משנה א תוי"ט ד"ה ונמלך. וגם דברי הראב"ד אינו כו'. ע"ש בהשגת הראב"ד שלפניה ושלאחריה ותראה שעיין יפה על הרמב"ם פה על מה שהשמיט הא דונמלך כו'. דלשיטתו דטעם הפסולין דמשנתנו אינו רק משום היסח הדעת לכן בלא נמלך אף הראשונים כשרים. ובנמלך היינו טעמא דפסולים דנראה שהיו עליו מילוי האחרונים למשא והס"ד מן הראשונים ע"ש ותבין: מ"ב ד"ה שהמלאכה. וכ' הראב"ד כו'. במתכ"ת ל"ד שהראב"ד לא הוצרך לחלוק זה אלא לשיטתו דהפסולים כולם אינם אלא משום הסה"ד. אבל להרמב"ם וסייעתו דטעמם משום מלאכה להכי אין פוסל בקידוש לאחר כיון שהוא לא מלאן וגם המים אינן שלו לא קרינן ביה המלאכה פוסלת במים עי' ברמב"ם שם ה"ד ובכ"מ שם ותבין: מ"ה ד"ה באשל. ול"י מאי קאמר כו'. ול"נ שהר"ש מפרש דתשולה הוא לשון משקל והמלילה מתפרשת יפה עפ"י מה שאמרו חז"ל בר"ס (כג) ומחליף על חד תרין בכספא. והאשל הוא ג"כ כעין המוט של מאזני משקל: מ"ו בהרע"ב ד"ה לדרכו. לעקם או להרחיב א"ד. חד הוא שילך בדרך אחר ולא בדרך הישר לביתו. ב' היינו אפי' שילך בדרך הישר רק שימה לצדו למקום בעל החבל. ואינו כשר אלא אם פגעו בדרך הילוכו כמש"כ הרמב"ם בפי' ובחבורו פ"ז ה"ח:

פרק ח מ"ב תוי"ט ד"ה לא בסופו. וא"כ היינו כפי' הראב"ד. פשוט דלהראב"ד החשש הוא שמא יפלו המים קודם קידוש וכיון דנפסלו בהסה"ד ה"ל כשאר משקין (עי' בתוי"ט לקמן בדבור הסמוך). ולהר"ש החשש שמא יפלו לאחר קידוש והם מטמאים כלים. והיה קשה לו דאפי' אדם יטמאו לזה סיים דנפסלו בהסה"ד ותנן כו' ועוד דאפי' לא נפסלו כו': ד"ה נטמא. היינו מ"ס. תמוה דפשוט דכוונתו לבבא דסיפא במשנה זו גופה: מ"ח רי"א הים הגדול כמקוה כו'. ופשוט דר"ל כאוקיינוס וכדפירש הרע"ב בפ"ע דברכות מ"ב וכ"כ המ"א בסי' רכ"ח. וק"ק דהרי במקומות הרבה נקראו גם שאר ימים בשם ימים וא"כ ע"כ גם הם נכללו במאמר ולמקוה המים קרא ימים:

פרק ט משנה א בהרע"ב ד"ה מים כ"ש. שאינן כשרים להזאה. אפי' מים חיים פוסלין. עי' לעיל פ"ה מ"ו. ואולי כוונתו לאפוקי מים שנתקדשו: מ"ב נפלו לתוכה שקצים ורמשים ונתבקעו או שנשתנו מראיהן. נל"פ דנשתנו מראיהן קאי אשקצים ורמשים הנזכרים דומיא דנתבקעו ודלא כהרמב"ם והרע"ב דקאי אמים דמאן דכר שמייהו. ועי' בכ"מ פ"ע מהל' פרה הי"א שהיה לפניו הגי' ברמב"ם שם גבי תפוחית ולא נשתנה מראיה וכתב שט"ס הוא וצריך להגיה ול"כ מראיהן וקאי אמים. ואני אומר דגי' זו עיקרית והזר בו הרמב"ם מפירושו מטעמא דאמרן: מ"ה תוי"ע ד"ה בפרה טמא. אבל אדם וכלים לא כו'. סותר למש"כ בדבור הקודם בשם הרמב"ם והוא מהספרי. ולעד"נ דע"כ לא דקדק הש"ס בפסחים שם מדקתני בפרה טמא מכלל דטומאה חמורה לא מטמאו אלא למאי דדחי דר"י נמי מודה בטומאה קלה. אבל לשנויא דר"א שם דר"י מטהר לגמרי (וכן לרנב"י שם) י"ל דלת"ק אפי' טומאה חמורה נמי מטמאו ונקיט בפרה משום רבותא דר"י דמטהר אפי' הבשר. אבל העיקר נ"ל כיון דאשכחן בתוספתא וספרי דהזקנים טהרו (ואפי' ר"ע עצמו שהיה מטמא מתחלה משמע שחזר בו) כמו שהביא התוי"ע לקמן. קשה לומר דיקשה לכי מתני' נגדן. אלא נ"ל דע"כ לא טהרו אלא מטומאה חמורה אבל טומאה קלה לטמא הבשר לא ממעטו (ומה דאיתא בספרי שטהרו את בפרה נראה דע"ס הוא שכן בתוספתא ליתא). ובזה (ר"ל בטומאת בשר) פליגי כאן ת"ק ור"י. וראוי לפ"ז לפסוק כת"ק. והרמב"ם שפסק כר"י י"ל שהוא מפרש דטעמא דת"ק הוא שסובר דמשקין מטמאין אוכלים מה"ת. אבל לדידן דקי"ל דאינו אלא מדרבנן לא גזרו כאן במילתא דלא שכיחא. וזהו ג"כ טעמא דר"י זכרנב"י דחזר לגמרי כר"ת עי' בסוגיא דפסחים שם ותבין: מ"ז בהרע"ב ד"ה רא"א. וא"ת דליכא פורתא מאפר חטאת תמוה דאטו נלכך שיפול מהאפר על המוזה דהמים נתקדשו ומטהרים בפ"ע אפי' אלמי תערובות מאפר עי' לעיל פ"ו מ"ג והטפי בתוכה אע"פ שפיו צר כ"ש כו'. אלא דטעמא דרבנן דסברי הזאה צריכה שיעור וחיישי דאפר מקלס ימעט השיעור. ור"א ס"ל דא"צ שיעור וזהו כוונת הר"ש והרע"ב הוסיף וגרע במתכ"ת: מ"ח בהרע"ב. ונסי כו' טמא לכל מילי כו'. היינו היכא דנוגע או נושא שלא לצורך ועמש"כ בס"פ דלקמן:

פרק י משנה א כל הראוי ליטמא טמא מת כו' כמ"א אינו מדף כו'. הנה פלוגתייהו הוא לענין הסיט כמש"כ המפרשים וכדמבואר בתוספתא. ולכאורה מכאן ראיה גדולה לדעת הרמב"ם (הובאה בתוי"ע בפי"א דאהלות מ"ח) דהזב ה"ה כחלל אינו לענין שיטמא בטומאת כמת עצמו. (וכן עוד ראיה מלקמן פי"ב מ"ה לגי' ופי' הא"כ ע"ש) ולשיטת הסוברים דדוקא בכלי מתכות אמרי' חרב ה"ה כחלל י"ל דמיירי בשאר כלים ובגדים ולכן דקדקה המשנה לומר ליטמא טמא מת ובאה לאפוקי כלי מתכות שהם ראויים להעשות כמת ממש (והא דאי' בתוספתא פלוגתא במפתח י"ל דהוא בשל עץ ודוחק) אבל מה יענה הרע"ב שהוא בשיטת הסוברים דה"ה שאר כלים ובגדים (בפ"א דאהלות מ"ב) וס"ל ג"כ דהכי הם כמת עצמו לטמא אפי' באהל (שם פי"א מ"ח) וכש"כ במשא וצע"ק: מ"ב וברגלו טהור. כ' הכ"מ בפי"ג מהל' פרה ה"י אטהורים דוקא קאי אבל טמאים אפי' נגע בהן ברגליו נטמא כו'. וכ"מ מהר"ש פ"א מ"ב ע"ש. ותמיהני דהרי משנה ערוכה בפרק דלעיל מ"א נטמאו כו' ואת הטהור לחטאת בידיו אבל לא בגופו ופסקה הרמב"ם בפע"ו ה"ג וע"ש בכ"מ. ועמש"כ לקמן בסמוך: תוי"ט ד"ה שנגע. היינו כשנגע בידו דוקא, חילוק זה לא מלינו אלא באוכלין ומשקין כאן ולקמן במ"ד בתנור מפני שאין מטמאין אדם לעולם. אבל כלי שטף משמע דאף ברגלו טמא ומכאן אין ראיה די"ל דמיירי שנשמר על טהרת חטאת. או כפי' הא"כ דמשנה זו מפרשת למדף האמור במ"א: מ"ה בהרע"ב. והעבירו ע"פ התנור כו'. שינה לשון המשנה המדוייק דתני על גבי התנור דכ"ח מטמא אחרים. אפי' מגבו כמבואר בכ"ד: ד"ה ר"ע בסופו. ונטמאה. גם כאן ל"ד דהכי הל"ל והוה כמו שמונח במקום טמא: מ"ו שניהן בשני ניירות שניהן טהורין. פי' הרע"ב ואע"פ שהאדם טמא משום נושא מי חטאת כו'. תמוה כיון דהוא אינו נטמא בשל תרומה ה"ל טהור לחטאת ואין מי חטאת מטמאין אותו כמש"כ בפרק דלקמן מ"ג וכמו שהביא התוי"ע הד"א שניאן. וכמו כן תמוה מה שכתב לקמן דאע"פ שהוא טמא משום נושא מ"ח מ"ת/כו' ומלאתי בתו"ח שעמד עליו בזה: ועמש"כ בחדושי להרמב"ם בפי"ד מהל' פרה ה"י. ומדברי הרמב"ם פע"ו ה"ב נראה שדעתו דמ"ח כשרים מטמאים את הטהור לחטאת אם נגע בהן שלא לצורך אבל אם נפסלו אז לא מטמאין הטהור לכן אפי' נגע בהן שלא לצורך. והא"כ בס"פ דלעיל החזיק בשיטה ראשונה. וק"ל מהא דתניא בתוספתא פי"א הי' רנ"א אומרים לו למזה פרוש מאחיך שמא תטמא א"ל והלא מחליקין כו' כ"ה הגי' בתוספתא שנדפסה עם הז"ז והביאה הר"ש לקמן פי"ב מ"ד וכן התוי"ע שם. אלמא אע"ג דטהור הוא לחטאת (שהרי היה מזה) מיטמא מהם. ולכאורה קשה לשיטה זו דא"כ היכי משכחת לה מאי דקאמר קרא והנוגע במי הנדה יטמא. דאם הוא טהור אינה מטמאתו. והוא הוא טמא מאי אהני ליה המ"ח בלא"ה טמא הוא. וא"ל דמיירי שטבל ולא הוחזק לחטאת (עי' ספ"ב דחגיגה) דהא זה לא הוי אלא מעלה דרבנן (עי' רמב"ם פי"ג מפרה ה"ב). והיסח הדעת הוי ג"כ מדרבנן. וע"כ נ"ל דהקרא מיירי באותן שא"כ להזאה כגון אשה טומטום ואנדרוגינוס לרבנן. וקטן לר"י או ערל למ"ד דפסול להזיה עתוי"ע לקמן פי"ב מ"י או בע"מ למה שכתוב שם בשם תוס' ר"ע: בהרע"ב ונייר דבשל חטאת אינו חוצץ דאין מוכין כו'. לא מחוור כלל דכיון דנייר אינו מקבל טומאה ה"ל לחוץ. ועבא"ר ביאור נכון בזה: שם ר"י לטעמי' דאמר בתוספתא כו'. תימה מה לו לתוס' הלא גם במתניתין בר"פ איתא דרי"א מדף: ד"ה ושל קדש. דלא נגע במי חטאת כו'. נ"ד במתכ"ת דאפילו נגע במ"ח עצמן א"מ את הלגין דקדש דנוגע במ"ח א"מ בגדים וכלים כדאיתא ברים כלים:

פרק יא משנה א המעאת אינה נילולה כל"פ. עי' בהרע"ב והוא מהספרי הביאוהו הרמב"ם והר"ש. וא"כ נר"א כפ' דלעיל מ"ג ה"ל להגלל. אבל לכאורה לפי מאי דאיתא בחגיגה (כה) דאפי' קדש א"כ בל"פ א"כ כש"כ חטאת וע"ש בע"א: תוי"ט ד"ה ומים. ומסתבר שהר"ב מפרש המוכשר המתוקן. בר"ש איתא להדיא פי' המוכשר מתוקן להזות בו: מ"ג והאוכלה חייב מיתה. עי' במפרשים. ולכאורה כיון דהטהור לחטאת אין מ"ח מטמאין אותו כלל אף אם נגע שלא לצורך כדפי' הרע"ב בסוף המשנה וכמש"כ בפרק דלעיל מ"ו (ודלא כמש"כ כאן התוי"ע בשם הכ"מ בשם הרי"ק). לא שייך כלל חיוב מיתה. דמש"ש הא"כ דכיון דנטמא האדם מהדבילה של תרומה כו' ז"א אלא מעלה בעלמא. ואולי זהו כוונתו במש"כ במיתה לאו דוקא דהא תרומה כו' ע"ש. ולפמש"כ לעיל על הרמב"ם פי"ד מה"פ ה"י י"ל דהכא מיירי באשה טומטום ואנדרוגינוס: שם הטהור לחטאת שהכניס כו' נטמא. נ"פ דגם המים אזרו ונטמאו ממנו דכיון שהוא נטמא אפי' לתרומה כש"כ למ"ח ועי' בהא"ש: תוי"ט ד"ה והאוכלה הב'. הוא דוחק גדול דא"ה היכי שתיק כו' מלמרתי ממתניתין כו'. הן לתירוץ הב' דשם דבעלמא סבר שמואל אין אחע"א. וכן לתירוצא הא דידי' כו' ליכא למירמא דעובא אשכחן סתמי דמתניתין בכריתות ויבמות דאחע"א בכולל ופלוגתא דתנאי היא בכ"מ ודבריו אין להם מקום אלא לתירוצא קמא דשם דש"ס דמיעוט רחמנא ומתו בו. ומש"כ ואין דרך הרב שיאמר דבר בשם התלמיד. הן שם בגמרא קרי ליה בפירוש רבי' ועי' בפרש"י שנראה להדיא דהגי' הוא ר' אליעזר ביו"ד וא"כ אין מקום לטעות שהוא ר"א תלמידיה דשמואל. והנה מכותלי כתבו ניכר שנעלם ממנו אגב שיטפי' דבר זה ופרש"י דשם. ובמש"כ בשם הכ"מ בשם הרי"ק אנכי תמה מאד דמ"ת הדבלה נטמאה מן המ"ח שהם אה"ע לטמא אף אדם וכלים כדאיתא ברים כלים וכש"כ אוכלין ומשקין. ועי' לעיל פ"ע מ"ה ובחדושי הרמב"ם הארכתי בזה ע"ש: מ"ד ד"ה טמאה הב'. והכי קתם לן כו' פ"ב דנדה. במתכ"ת ל"ד דהכא ס"ל לר"מ דלקדש הוי שני כמש"כ הרע"ב והר"ש וכמבואר בגמרא דפ"ב דמעילה. ובנדה סתם כא"ש דלקדש הוי ראשון כדאיתא בגמרא שם וכ"כ התוי"ע שם בשם התוס': מ"ה כל הטעון ביאת מים מד"ס כו' ופוסל אה"ת. הן אם נטמא באה"ע שמדבריהם כגון עובדי כוכבים שעשאום כזבים לכ"ד או דם תבוסה שהוא אבי אה"ע וכן הפורס מן הערלה שהביא הר"ש והתוי"ע פשוט שמטמאין אה"ת. ותמיהה על הר"ש ותוי"ע שלא העירו מזה: מ"ו תוי"ע ד"ה ושל טהורה. ס"ל בפשוט תכבילה. תמוה דהרי מקבל טומאה לדעת רוב המפרשים (עי' מל"מ רפ"ד מהל' ע"א) וא"כ מאי איריא משום הפסד תרומה תיפוק ליה דהאזוב טמא לחטאת ואף של חולין נמי. אלא ע"כ מיירי שמתרוהו על טהרת חטאת וא"כ כבילה נמי ועי' א"ר: מ"ח ד"ה אע"פ. אבל קשה כו' עד סופו. דבריו תמוהים דפשוט דטעם פסול דהכא הוא דהואיל דמוכשר והאוי לקבל טומאה ה"ל לחטאת כאילו הוא טמא אם לא שמרוהו על טהרת חטאת וכמש"כ בס"ד בשם הרמב"ם. ולעיל במ"ו מיירי שמרוהו כדינו. והא דפרק דלקמן מ"ו היינו נמי אע"פ שאין ידוע לנו שום טומאה בו אלא שלא שמרוהו כדינו כמש"כ בעצמו שם בשם הרמב"ם. גם י"ל דאמרו שם טמא ר"ל מוכשר כמש"כ בעצמו בפ"א דמכשירין מ"ג בשם הרמב"ם ותדע דהכא הטעם מפני חשש טומאה דאל"כ הרי לעולם מתכשר בהטבלו במי חטאת להזות:

פרק יב משנה ב ספק על שניהם הזה כו'. משמע דבטבילה אחת יוכל להזות על כמה כלים ומבואר יותר בסוף המשנה ובפי' הרע"ב בד"ה רי"א ובהרמב"ם בחבורו פ"י ה"ח. ועמש"כ לעיל פ"ג מ"ח בס"ד: תוי"ט ד"ה מחט. קיצר בדבריו. ואולי כוונתו דה"א דוקא אם מתכוין מילה עליו הוא דפסולה משום דכבר נעשה מצותן שטהרו את הראשון ושוב אין דינן כמ"ח כדלקמן מ"ד (והרע"ב ל"ד במש"כ בזה הטעם דאין זו הזאה מן האזוב דכאן בלא"ה פסול מטעמא דאמרן) אבל מחרם דלאו בר הזיה הוא א"כ לא עשו המ"ח עדיין מצותה קמ"ל דאפ"ה פסולה מטעם שלא באה מן האזוב כדפי' הרע"ב ברישא. ועמש"כ בס"ד בסנהדרין (ע"ז ב) תמיה על מפרשי משנה זו ועל הרע"ב בפרט: ד"ה הזייתו כשרה. דמיונו לכאן דזרק נזרק כו' לא מחוור כמובן. ועי' סוטה (ס"ד לח) דיליף מכאן לברכת כהנים דלצדדין כלפניו. ונידון דהתם פשיטא דאינו ענין לכאן דלזרוק כלל. ועל פירושו בהא דסנהדרין עמש"כ שם בס"ד: מ"ג המים המנטפין כו'. לפי' הרמב"ם והר"ב אחריו משמע דאם טבל ע"ד להזות על הטמא אע"פ שלא הזה עדיין. המים המנטפים מן האזוב הן לא מטמאי וכ"כ להדיא בחבורו פע"ו ה"א ול"ע ועי' בהראב"ד פ"י ה"ח: מ"ד מחליקין היו כו' ודוכסין ולא נמנעין. מכאן נראה לכאורה קצת סתירה למש"כ בשו"ע או"ח סי' תרס"ד ס"ח דאין לפשוע על הושענא שבלולב: מ"ה רי"א רואין אותם כאילו הן על אזוב של נחשת. פי' הרע"ב בזה מגומגם ועי' בפי' הרא"ש: [מ"ח נגין של חטאת שנטמא אחוריו נטמא תוכו. לשון הרע"ב דשאר טהרות (ולשון הרא"ש דבכל שאר מילי) לא נטמא תוכו. ל"ד דגם לקודש אין אחורים ותוך כדאיתא בחגיגה רפ"ג ובכלים פכ"ה מ"ע]: מ"ט תוי"ע ד"ה להזיה. ובמתניתין דלעיל קתני לטהרה כו'. ול"כ דלטהרה פי' דאם בא לטבלם צריך לפרקם משום חציצה. והכא לטבילה א"ל להתירם רק לענין הזאה אינן חבור דאם הזה ע"ז לא הזה ע"ז. אך בשבת (מח ב) ובתוס' שם לא משמע כן: תור"ע אות י"ח. מה שהטעים בכוונת קושיית התוס' בשבת דל"ל למיפרך מברייתא כו' אינו מוכרח די"ל דכיוונו להקשות מדוע הקשו ממשנה דעוקצין ולא ממשנה שלפנינו המוקדמת. אמנם בר"ש מבואר להדיא כדבריו: מ"י תוי"ע ד"ה הכל. עי' כה"ד. הנה הוכחתו מהא דיבמות דמקשה מקידוש אהזיה דמ"ת דלענין ערל אין לחלק ביניהם. היא מוכרחת ואין להשיב עליה. ולכן תמיהני על הא"כ שמחלק ביניהם ולע"ג. ומש"כ התוי"ע דהא בהדיא תני לה חוץ מתינוק שא"ב דעת כו'. וע"ע מש"כ לקמן בד"ה ותינוק. ובד"ה האשה. לע"ד פשטא דמתניתין משמע דותינוק כו' לא קאי אדלפניו אחוץ כו'. אלא אדאחריו וה"ק ותינוק כו' האשה מסעדתו וכמו שמפרש לקמן לגי' מהר"ס. והוא דהוכיח לקמן מהא דהזאה צריכה כוונה ולכן תינוק שאין בו דעת פסול. אין זה הוכחה דהא כתבו התוס' ביבמות (קד ב) ובגיטין (יב ב) דבגדול עומד ע"ג מהני לענין כוונה. ולכן אמרה המשנה האשה מסעדתו והוא משום כוונה: בתור"ע אות י"ע הביא בשם התוס' דזבחים דבע"מ פסול להזאה. ונפלאתי ע"ז דלא מלינו שום עבודה שזר כשר לה ובע"מ יהא פסול חוץ מבמה (ואולי י"ל דהזאה כיון דבחוץ היא לבמה מדמינן לה) וברפ"ב דזבחים תנא דבי"ש ק"ו ומה בע"מ שאוכל אם עבד חלל זר שאינו אוכל א"ד שאם עבד חלל. ואם איתא לידחי מה לבע"מ שכן פסול בהזאה (ולפמש"כ לדמות הזאה לבמה אין מזה קושיא דהתם באמת קאמר מה להלה"ש שכן לא הותרו בבמה) וכוונת התוס' שהביא כ"ל דהיינו בשאר עבודות הפרה שצריכות כהן ואין זר כשר לכן דוק שם: מי"א תוי"ע ד"ה וכולן. דכיון שא"כ אלא שתים כו' ל"ש שפיר למיתני וכולן. יכוון למש"כ התוס' בכתובות (ח) בסד"ה שהכל (ועמש"כ בהגהותי לב"ר פע"ה אות ה' במ"ת). אבל כאן יתכן דהסתא רוצה לכלול אף טבילת עצמו דהיינו אם טבל את האזוב והזה וטבל א"ע מטעלה עס"ש בשביעי כשר:

סליק מסכת פרה. בעזרת פודה עמו מכל צרה:

מסכת טהרות

פרק א משנה א תוי"ט ד"ה י"ג . והיינו לר"מ . נ"ד במתכ"ת דלר"מ ג"כ אינן אלא י"ג דלדידיה אמ"ם א"כ גם וכמ"ש בעלמו בד"ה והאוכל לקמן : מ"ב הרע"ב והנו י"ג כו' . ולעד"נ [illegible]

[illegible] ועי' תוס' (שם ע) בד"ה ותה"ל : מ"ט עי' בהרע"ב בפי' אחר . ועי"כ איירי שאין נוגעים האחד' וכ"כ הר"ם להדיא . וא"כ מאי קמבעיא להו לבני ר"ח במנחות (דף כד) אם דוקא בנגע . ולא איפשיט להו ממתניתין דהכא דאפי' לא נגעי :

פרק ב משנה א היתה טבו"י מנערת כו' והקדרה טהורה . משמע להדיא דאילו היתה מגע טמא מת אף הקדרה טמאה דכיון דהירק נטמא מחמת ספק דאורייתא הוזר ומטמא את הקדרה (ע"י המשקין שעמו) אף דנגדה הוה ספק דרבנן . דחשבינן לירק כאלו הוא טמא ודאי מחמת דבו הוה ספק דאורייתא . ומזה תהיה סתירה לכאורה לכמה דינים אשר המציאו האחרונים בדין ס' דאורייתא ואח"כ נתגלגל לס' דרבנן עי' בשעה"מ פ"י מהל' מקואות בכלל ו' שם קבץ כעמיר גורנה סברת הפוסקים בזה . ולכאורה יקשה גם על פסק הרי"ף שהביא שם גבי שעורים שלא נתבקעו שנמצאו בתבשיל דהשעורים אסירי והתבשיל מותר . והיה נ"ל לומר דע"כ לא התיר התבשיל אלא היכא דהשעורים נאבדו ולא בא לשאול רק על התבשיל . וכאן נמי אם נספך הירק ולא היה בא לשאול רק על הקדרה היה טהורה. ובזה יש ליישב תמיהת המל"מ על הר"מ (הביאו השעה"מ שם בסוף כלל ה' בד"ה עוד ראיתי). דאיך יתכן שהאדם יהיה טמא והטהרות תהיינה טהורות . די"ל דכוונת הר"ם הוא דהאדם כבר טיהר א"ע ולא בא לישאל אלא על הטהרות . ולכאורה יש סתירה ממשנה זו גם לפי' הא"ר לקמן בפ"ד סוף מ"י ע"ש . ויש לחלק דהתם העיסה גופה אינה מטמאה לכלי רק המים . אבל הכא הירק גופי' (והיינו עם המים שבו) מטמא את הקדרה וכיון דהוא טמא ממילא גם היא טמאה . שוב התבוננתי דאין ממשנה זו שום קושיא על פסק הרי"ף הנ"ל משום דספק טומאה ברה"י טמא ודאי עי' ריש נדה ובתוס' שם ד"ה והלל . לכן הקדרה טמאה דהרי היא כמו שנגעה בטומאה ודאית . אבל באיסורא כהכיא דהרי"ף אף דהשעורים אסירי מחמת ספק דאורייתא מ"מ אין איסורן אלא ספק ולכן לגבי התבשיל הוה ספק דרבנן ומותר ונכון בס"ד : תוי"ט ד"ה חזר בסופו . ויראה דה"מ נמי לפרושי כו' דקאי אבילה והוא נגוב . תימה דכיון דאינו אלא שליש מאי אהני אם חזר הלא בלא זה ג"כ מיירי שמקלת העלה בקדרה עם המשקין כדפי' הרע"ב . וכן מש"כ לקמן בדבור הסמוך בראשו דע"כ אינו מטמא כו' כשחזר כו' או בכבילה ואפי' נגוב . ג"כ תמוה דבזה אפי' לא חזר הכל טמא כדאיתא במשנה משום דמיירי שמקלתה בתוך הקדרה עם המשקין . אח"ז ראיתי בתור"ע שהעיר קצת בזה : ד"ה היתה . אבל להרמב"ם שיטה אחרת כו' . אנכי בעניותי לא יכולתי לעמוד על פירושו : מ"ב תוי"ע ד"ה רא"ת. וכ' התוס' כו' דהא שני עושה שלישי תחלה . לענין משקין דתרומה דקיימינן בהו ל"י לזה דהא בלא"ה שני עושה שלישי בתרומה . אלא שהתוס' כתבו כן משום מעשר ע"ש . והתוי"ע קלר בדבריהם : ד"ה רי"א . אלא מלינו כו' והוכל עד דאכיל כח"פ ור"א טומאה משיעורין נ"ג כו' . נ"ל דאזלי לשיטתייהו בנזיר ספ"ז ולקמן פ"ח מ"ז ופ"ג דידים מ"ב אם דנין מד"ם וע"ם בידים כפי' הא"ר : ד"ה ולא שני . ואיפשמיט להו גמרא כו' . הרב ל"ד כלל בדבריהם . המה אומרים דלא נודע טעם גזירה זו הייט משום דאפי' אי שדי משקין דתרומה לתוך פיו לא יפסלו דאין שליש עושה רביעי בתרומה ע"ש בתוס' ובמהרש"א וא"כ במאי מעלה ארוכה לקושיא זו סוף סוף יקשה מ"ט עבוד רבנן מעלה באכילה : מ"ג בהרע"ב ד"ה והשליש . ה"ק ואם כו' כגון שנעשו עט"ת . לכאורה נראה דגם המליעתא פ"כ מיירי בנעשו עט"ת. דחולין גרידא הכי מהרתן טמאה היא אלא תרומה ואף השני חיישינן שמא ראשון הוא ומטמא : מ"ח ד"ה הכי אלו כתרומה . ופליגי אמתניתין כו' . וה"ה על מ"ו דקתני השלישי שבתרומה כו' ופוסל לאוכלי קדש . וכן על מ"ד השלישי פוסל דלרא"ב"ן אין ג' ש"ת פוסל לאוכלי קדש ואפי' נעשו על טה"ק דאין רביעי נעשה בקדש אלא ע"י ג' של קדש בעלם עי' בסוגיא דחולין (לה א וב) וכר"ם כאן ותנא שכן הוא . זולת תרומה שלא שמרה על טה"ק אפשר דמודה דטהרתה טמאה אצל הקדש ולא אפי' טמויי מטמא :

פרק ג משנה ב תוי"ע ד"ה רמ"ם . והנ"ל היין ג"כ כו' . ולי י"ל דהרמב"ם לא העתיק רק כאשר מלא במשנה בדברי ר"מ וחכמים . וכמו שהם לא הזכירו יין ושמכו שנלמד מק"ו דשמן ודבש כן עשה גם הוא אחריהם : **בפנים** וגוש של זיתים כו' כבילה מכוון טהור . עי' בר"ם שמבואר בדבריו דלת"ד משקין מיבלע בליעי אף שנטמאו המשקין יחד עם האוכל מ"מ דינייהו כמו האוכל ואם נגע בראשון אינן אלא שניים (ודע דמה דפסיקא לי' להר"ם דאם נגע בשרץ דהוו המשקין ראשונים . מטמאין את הטהור כדין משקין ראשונים שהם מטמאין כלים . יש לי לדון בזה . דכיון שלא נחתא להן טומאה אלא מכח האוכל דינייהו כמו אוכלים ראשונים דא"מ כלים וכעין סברתו בהא דלא נעשים ראשונים כשנגע בראשון וכן יש לכוון לשון הרע"ב לקמן פ"י מ"ה) . וק"ל משוף זבים דחשיב האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני והשותה משקין טמאים . וכ' התוס' בשבת (יג ב) משום דבמשקין לא שייך בהו ראשון ושני דלעולם הוו תחלה . ולדברי הר"ם הא מ"ל גם בהו שני . וי"ל משום דאין פוסלין את הגויה אלא ברביעית (מעילה פ"ד מ"ה . ובפ"י דמקואות מ"ז) וא"כ מקבלין טומאת משקין מעלמן דרביעית היא בילה ומחלה ונעשים ראשונים . וגם כשדרכן ביותר מכבילה ג"כ נעשו ראשונים . ואע"ג דמ"ל כשדרכן בכבילה כבילה מכוונת (בזה אפשר ג"כ שמקבלות טומאת משקין מעלמן אם יש במשקין כבילה . מ"מ מ"ל כשדרכן פחות מכבילה) ושתאן בשתי כוסות בכדי אכילת פרס (עי' כריתות יג) הא מילתא דלא שכיחא כלל . ועמש"כ בס"ד בשבת שם : מ"ה אם מכוסות מכוסות . פי' הרע"ב כגוף כ"ת המוקף צ"פ . והוא מהר"ם . ול"ד במתכ"ת הגב סיעפייהו . דהן ב' דינין מחולקין עי' בספ"ג דנגעים . וה"ל לפרש כגון בור ודות באהל המת דסגי להו בכסוי בעלמא . או בכ"ח בבית המנוגע דג"כ מליל בכסוי לבד אליבא דר' יוסי שם דהל' כוותיה : **שם** מחט שנמצאת חלודה כו' . עי' בפי' הרע"ב והוא מהרמב"ם . ולכאורה קשה מהא דתנן בפי"א דכלים מ"ג העושה כלים כו' משברי כלים כו' טמאים וע"ם בפי' הרע"ב . ונ"ל דכאן מיירי דהמחט הי' ידוע שהיה טהור ונמלא שבור ע"ג שרץ לא חיישינן שמא כשהי' שלם נפל עליו ונטמא אלא אמרינן דנפל עליו כמו שהוא עתה שבור ולא נטמא מעולם . ועי' נדה (ד) בפרש"י פי' אחר במשנתינו : מ"ו תוי"ע ד"ה וכל הספקות . ולפמש"כ במ"ח בשם התוס' לכ"ת א"נ דאלטריך לוכבשר כו' . במתכ"ת בשר כבשר איחלף ליה דכוונת התוס' על והבשר דאשר יגע בכ"ש . וכוונת הגמרא על והבשר דכל טהור יאכל בשר : מ"ז שאני אומר אחר לקטן ונתן לו . ק"ל דהלא אפי' אם אחר נתנן לו הרי האחר נטמא בקבר ונעשה אה"ע (והתוס' בקדושין (פ) שהשתיקו מהתוספתא אדם טהור נתנן לו תמוה וע"ש במהרש"א ובמש"כ שם בס"ד) ומטמא לתינוק בנגעו בו . ואף שהוא ספק אם נגע בו בהושיטו לו . הוה ספק שיש בו דעת לישאל דהיינו האחר ועי' נדה (יח ב) תד"ה רוב . ואולי כיון דלא ידעינן לי' להאחר הוה כאין דעת לישאל . וגדולה מזו כ' התוי"ע לקמן בפ"ד מ"ד בשם הכ"מ : מ"ח תוי"ע ד"ה אם יש . ואיתא תו התם כו' אבל במשקין אדומים כו' לא העתיק בשליטת דמשקין שם דדוקא בעכורים אבל צלולים דלמא בלעתינהו עיסה ולא ידיע . ולהרמב"ם במבורו למשנה אין חלוק כלל בין אדומים ללבנים אלא בין צלולים לעכורים וכמו שבאר הכ"מ :

פרק ד משנה א בהרע"ב דאורחייהו דאינשי לזרוק ככר . בברכות (נ ב) איתא דאין זורקין את הפת ופי' התוס' דאפי' לא מימאס וכ"פ המ"א בר"ס קע"א : מ"ו תוי"ע ד"ה ועל משאן . וה"מ למיתני ועל תגמן ועל הסימן כו' . נ"ל דהר"ב ל"ד דלטעם הרע"ב (והוא מהרמב"ם) במה שתולין על תגמן לא ברה"ר הוא משום דה"א שלא ידבק כו' א"כ בהסימן אף בלא טהור ברה"ר ולפ"ז שפיר שייך התנא להסימ. והר"ם לשיטתיה דלא נחית לטעם זה פי' בדבריו : [מ"ז ספק משקין ליטמא טמא . בגליון הרא"ש (הביאו התוי"ע) הקשה אמאי לא חשיב לה לעיל גבי ו' ספיקות שורפין אה"ת . ולי לק"מ דכיון דטומאת משקין ליטמא תה"ת א"כ הויין ככל שאר ספק טומאה ברה"י דשורפין ולא חשיב להו משום דאי שריפתן תה"ת . וגם תירוצו שהוא בכלל ס' הרוקין תמוה דמה ענין זה לזה] :

מ"ח ד"ה ספק . וטעמא דמדאורייתא אין טמא אלא סודאי . תמוה דהרי ספק טומאה נפש דטהור היינו אפי' ברה"י וס"ע ברה"י מדאורייתא טמא עי' תוס' ריש נדה ד"ה מעל"ע וד"ה והלל . ואולי כוונתו כמש"כ הרמב"ם ברפט"ז מהל' אה"ע ע"ש : מי"א ספק ידים טו' . לכאורה היינו ספק ד"ם דחשיב לקמן דידים הוו מי"ח דבר כמו אבל אוכלין טמאין ואינך . ודוחק לומר מפני דידים שלמה גזר עליהן מתחלה לקדשים לא יוכללו בכלל ד"ם . ונ"ל משום דבידים אשכחן טומאה מדרבנן ע"י אה"ע כגון הכניסן לבית המנוגע או שנגעו במי שמטמא בגדים שג"כ דינו כאה"ע במקלת עי' רפ"ג דידים ובזה ג"כ ספיקן טהור . ובספק דד"ם מסיים לקמן אבל דבר שהוא אה"ע כו' ספיקו טמא : **בהרע"ב** ד"ה ולימסר ועהרן . ספק נטהרו כראוי כו' . ונראה דה"ס ספק אם נטל כלל וכמש"כ הוא מהא דפ"ב דמקואות מ"ב נת"ק שם . והרע"ב סריך ואזיל אדאיתא במשנה בספ"ב דידים וכ"פ הרמב"ם בפ"ו מהל' ברכות הפ"ו . והכ"מ נדחק שם למצוא מקורו . ובעיני נראה שהוציאו מהא דמקואות . שוב ראיתי להמל"מ בפ"ד מהל' בכורות שהאריך בזה ע"ש : ד"ה אבל . ומיהו אה"ע מד"ם שהוא עלמו מספק כגון בס"פ כו' הוא מלשון הרמב"ם אבל הר"ם והרא"ש שנו ג"כ בס"פ. ונראה משום דהמשנה לא אמרה דשורפין רק ספיקו טמא ואיכא לפרושי דטמא מספק ולאפוקי מהכי דחשיב דספיקן טהור לגמרי ודלא כתו"ח שהטלן בש"ס . ודע דהא דאיתא כאן בא"ל בטעם גזירת ג' לוגין מים שאובין משום דהיו אומרים לא כו' אלא אלו ואלו מטהרין . תיבת ואלו טעות המעתיק כי כן אמר אביי אבל רבא הא פריך עליו מאי כ"מ ע"ש : [תוי"ט ד"ה אבל . וכגון הא דנבלת עוף טמא כו' . תימה איזה אה"ע איתא שם גבה] :

מי"ב תוי"ע ד"ה בין טהורה . והיא בע"מ כו' ל"ד דאפי' בתמים הדין כן עי' פ"ב דבכורות :

פרק ה משנה ב נגעתי בזה וא"י אם הוא טמא כו'. נ"ל דר"ל דלא היה לפניו אלא אחד ונגע בו וא"י אם הוא לב או לפרדע . וקמ"ל בזה דאפי' בדלא איקבע טומאה (עי' כריתות כפ"ד) ר"ע מטמא . ואולי דדוקא בטומאת ערב מחמיר ר"ע בזה אבל בטומאת ז' מודה דטהור דכיון דאינו אלא חומרא בעלמא כמש"כ הר"ם לא מחמיר כולי האי לטמאותו ז' ולטעון הזייה ולכן במ"א דאיירי בט"ז לא נקיט פלוגתייהו רק בדאיקבע טומאה . ובבא השניה דהכא נקיט לרבותא דרבנן דאפי' בדאיקבע טומאה וטומאת ערב מטהרי ונכון בעז"ה . אבל אח"ז ראיתי במל"מ פי"ע מהל' אה"ע ה"א בד"ה ות"ם רבינו . שנ"ל דאף ר"ע לא מחמיר אלא בדהוחזק טומאה ע"ש . ועפ"כ יפרש דנגעתי בזה כו' שב ג"כ אר"פ השרץ ולפרדע כו' . והחילוק דבין הבבות הוא דראשונה איירי דיודע באיזה מהן נגע אבל א"י אם היה לב או לפרדע . ובבא השני' היינו שא"י באיזה מהן נגע . אבל תימה לפרש כן דפשיטא דהיא היא ; וכ"כ בעלמו בפ"י מהל' מקואות ה"ו בד"ה גרסינן בתוספתא על הדין הא' דשם : מ"ד טבל נגע בשני כו' . לגי' הרמב"ם במשנה דלעיל . גם בכאן היה לריך לגרוס טבל ועהר כו' וכן לקמן נ"ל אם לא טהר בינתיים . והרמב"ם בפי"ע מהל' אה"ע ה"א העתיק לשון המשנה שלפנינו : מ"ז וחכמים מטמאין כו'. וכתב הרע"ב (והוא מהתוספתא) דאם ראוהו חי מבערב כו' מודים חכמים כו' . ונ"ל דהעיקר תלוי אם ראוהו חי באותו מקום עלמו . ומבערב דנקיט היינו דמסתמא אז היה כבר על אותו מקום . והטעם הוא דבאמת חזקה דמעיקרא עדיפא מדהשתא . (עי' בנדה ב ב תד"ה דאיכא ובחולין יו"ד ב ד"ה ודלמא) רק היכי דלא ראוהו חי באותו מקום אז אמרו חכמים חזקה דהשתא עדיפא דהיא באותו מקום עלמו . ודמעיקרא הוי ממקום למקום . ועי' במ"א סי' תמ"ז ס"ק ע"ז . ולכן נ"ל דמה שפסק המחבר שם בסעי' י"ב בגרעין שנמלא במי מליגת תרנגולת אחר שנמלגה דהתרנגולת אסורה דאם בדקו המים קודם מליגה באותו מקום ולא הי' שם הגרעין תרנגולת מותרת דמוקמינן להמים אחזקה דמעיקרא באותו מקום והשתא היא דנפיל . שוב ראיתי שכוונתי בעיקר הזה לדעת הנו"ב בחלק א"ע סי' ל"א : מ"ח תוי"ע ד"ה כל . ושבה טומאה קבועה כו' ממת כרוק הזב האמיתי . וק"ל מאי הוה דקבוע היא מ"מ לא הויא רק כמחלה על מחלה דטהור בר"ה . ואולי כוונתו במבוי דהוא רה"י לענין טומאה כמו שפי' הרע"ב בפ"ז דנדה מ"ב . אבל הא דמוכח מדבריו דבנמלא הרוק בעיר מיקרי קבוע ל"ע דהתוספות בכתובות (טו) הוכיחו דבעיר לא מיקרי קבוע ע"ש בד"ה דלמא :

פרק ו משנה א המסוכן כו' . נ"ל דפלוגתתן משכחת לה ג"כ ברה"י לבד כגון דמתחלה היה ספק בדבר שיש בו דעת לישאל וא"כ באין בו דעת דלת"ק אותו שיש בו טמא ולר"ש אותו שאין בו מפסיקו . ומש"כ בהגהת הרא"ש דאפי' כליס שאבד"ל לרבנן טמא ברה"י הראשון אולי כוונתו בשנגע בו אדם ג"כ מקודם וחולק על סברתו דאל"כ אין טעם לדבריו . אבל לע"ד סברתי ישרה : **שם** כשהוא בר"ה ספיקו טהור . הנה בכה"ג ליכא חזקת טהרה דהא קדמה רה"י דשם ודאי טמא כמש"כ לעיל ברפ"ב . ובזה נריכין אנו למילף מסוטה עי' תוס' ריש נדה ד"ה והלל ובחולין (ט ב) ד"ה התם. ונ"ל דלת"ק אם בהו לישאל בב"א א"א לטהר גם אותו שספיקו ברה"ר דמחזי כשיקרא כמש"כ הר"ן בס"פ האשה שנתארמלה על הא דב' שבילין דמ"ה בפ' דלעיל : **שם** רש"א רה"ר מפסקת . לכאורה קשה מדוע לא נימא איפכא דכיון דכבר מחזיקינן ליה כמת ברה"י יהי' אפי' בר"ה דא"כ ספיקו טמא . וי"ל כיון דטומאת רה"י חידוש הוא דילפינן מסוטה אע"ג דאיכא חזקת טהרה . וס' דרה"ר דהכא בלא ילפותא טהור משום חזקת טהרה לכן אזלינן בתרי' עי' בתוספות נדה הנ"ל . ולפמש"כ התור"ע בשם ש"ש בטעם פלוגתתן בלא"ה א"ש : מ"ב תוי"ע ד"ה הטומאה בסופו . וזה קרוב לפי' האחר כו' . ולא קרב זה"ז דלהראב"ד הטעם משום דרה"ר מפיתפת . ולהפ"א שבהרע"ב מיירי שמניחם ברה"י וטעם חכמים משום שאין לטומאה מקום : מ"ד ד"ה בר"ה טהור . איידי קתני כו' . ול"נ דאשמעינן דברה"ר ג"כ אפי' איכא כמה ספיקות להחמיר טהור . וכדמשמע ליתא דמ"ו לקמן . וכגון שרץ ונבלה לפניו נשא את אחד מהן ספק נבלה נשא ואת"ל שרץ ספק נגע . וכן אם היה לפניו ודאי לב וספק לב ספק לפרדע ונגע באחד מהן וא"י באיזה דהוה ג"כ ס"ס להחמיר ואפ"ה טהור :

פרק ז משנה א ד"ה והמילוגות . ועוד שאף אהל המת כו' או שהמת מאהיל על אדו"כ . תמוה דהא גם כאן יש אהל זה כשבגדיהן עוברין עפ"י אויכן : מ"ב ישן ומלאו ער הבית טמא . טעם הרע"ב לא מחוור דמשמע דאפי' כשנכנס היה ער וא"כ נתיישן שם הבית טמא (דזה דוחק לומר דמיירי שהכניסוהו ישן לתוך הבית) וא"כ ככר ראה כשהיה ער . ועי' א"ר . ול"נ דטעמא דר"ת משום דנמלא בקלת בנ"א אשר אחר הקילם משינתם ועמדו עדיין המה כמבולבלים קלת והולכים אנה ואנה בלא דעת ובלא כוונה עד שיעורו יפה והיינו תיר ולא תיר . ור"ת לטעמי' דחיים למיעוטא. ורבנן לטעמייהו דלא"ת למיעוטא רק זה דכך רוב בנ"א בהקילם יפשטו ידיהם ושאר אבריהם לכן מטמאים עד מקום שהוא יכול לפשוט א"י : מ"ג בהרע"ב . משום דאומנין כו' וסד"א דהכא מודו חכמים כו' וכן פי' הרמב"ם והרא"ש . ותימה דגם לר"מ איצטריך דהכא אפי' ער ומלאן ער הבית טמא אי משום דסמכי דעתייהו כו' או משום דבשעה שהן עסוקין במלאכתן ה"ל כישן לטעם הרע"ב שם . וכן תמוה פי' הרמב"ם במ"ד (הביאו התוי"ע שם) מטעם דאמרן . ועוד אצטריך לאשמעינן דבלא פסקו הרחיים א"ע אלא עד כו' היו שתים כו' : מ"ה אבל המשכבות כו' טהורין . הן לפי הכלל דפ"ו דנדה מ"ז דכל המיטמא מדרס מטמא ט"מ (ועתוי"ע פכ"ד דכלים מ"ד) נ"ל דהכא ר"ל טהורין מטומאת מדרס אבל לא מטומאת מגע . ולשיטת הרמב"ם דהכלל הנ"ל אינו אלא מד"ם (הביאו התוי"ע שם) א"ש כפשוטו דטהורים לגמרי : מ"ו תוי"ע ד"ה אם . והיינו דדייק למיתני כו' תמוה דכלפי לייא דהא בית עמהן נכרי אפי' בית עדים על כניסתם נאמנים כמבואר בתוספתא וכ"כ הכ"מ בפי"ב מהל' משכב ומושב הי"ב : מ"ח ד"ה וחכמים . אבל הא דתנן כו' האונן ומתוכ"פ כו' שהסיחו דעתן כו' הא אף לתרומה כו' . מזה לק"מ דהתם כיון דמותרין בתרומה לא הסיחו דעתן ממנה וכדמשמע שם מפירש"י והרע"ב אבל מהא דס"ל לב"ה בנדה פ"י מ"ז דטבו"י ארוך א"ל טבילה אף שהיתה אסורה בתרומה כל אותו הזמן שייך להקשות . ועמש"כ בחגיגה כד ב בס"ד :

פרק ח משנה ב המפקיד כלים אצל ע"ה טמא מת מתאות . ק"ל הא לא חששו בכלי ע"ה עלמו לטומאת מת כמבואר בפ"ע דכלים מ"ב ובהרע"ב שם . ואולי בכלים של עלמו נזהר עפ"י ועי' ברמב"ם ספי"א מהל' מו"מ : מ"ג תוי"ע ד"ה נפל דליו . והטעם שלא חלקו כו' . נראה דהם הבינו שהוקשה לו מדוע חששו ליה לטומאה כיון שהוא בתוך הבור איך תגיע שם טומאה . אבל במתכ"ת נ"י לסוף דעתו דנראה כוונתו להקשות דמסתמא בורו מלא מים דלהכי שייך אגלו דלי . וא"כ ככר נטהר בטבילה לזה מתרץ דבב ע"מ ומסיים עוד וילטרך הזאה ג' וז' . ובפי' הרא"ש הוסיף עוד ולא עלתה לו טבילת הבור וז"ב בס"ד : מ"ו שיש לכן מעשה כו' . הרל"ג שכח לציין עוד לפי"ז דכלים מט"ו : תוי"ט ד"ה כל . עי' כה"ד . אבל הראב"ד בפ"ב מהל' ט"א השיג עליו ודעתו ז"ל כיון שהיה ראוי מתחלה לאדם מקבל טומאה עד שיפסול מאכילת כלב . ולכאורה ראיה לדעתו ז"ל מפסחים (מה ב) ת"ר הפת שעפשה ונפסלה מלאכול לאדם והכלב יכול לאכלה מטמאה ט"א בכבילה כו' משום דכ"א אינה מטמאה כמאן אזלא כו' כלל כו' דלא כר"כ ע"ש . והכי קתני ומטמאה אלמא דמקבלת טומאה עדיין . אבל כי דייקת אדרבה משם ראיה לדעת הרמב"ם . דלדעת הראב"ד קשה מדוע לא תני ומיטמאה ט"א דלענמה מקבלת טומאה בכ"ש אי מדאורייתא אי מדרבנן (עי' כמב"ם רפ"ד מהל' ט"א ובמל"מ שם) אלא ע"כ דמיירי דוקא בשככר נטמאה ודו"ק . ועי' שבת (נא) בתד"ה אי . ועמש"כ בנדה (נ) סתירה לדעת הרמב"ם : ד"ה ריב"נ . ותניא כו' טעמיה מק"ו אם מטמא ט"ח כו' נ"י טומאה ק"ס שלא במחשבה . תמוה דא"כ אפי' בכפרים נמי וכתש"כ התוס' שם ד"ה אלא . והרע"ב אומר דסובר לא מאסתו גיתו והכי הוא כו' בכרכים . וכן בר"ד כתב לא פליגי כו' ובכפרים כו' בעי מחשבה. ופירושו לקוח מפי' הרמב"ם והרא"ש . ונלע"ד שהם מפרשים דעיקר טעמו הוא מפני דאין גיתו מאסתו ומה שאמר ק"ו כו' גם הוא בעלמו לא ס"ל לעקר וכדדמי ליה רבנן וככר הראיתי בס"ד בפסחים (לד) מקומות רבות בכיוצא בזה ע"ש . ודתקתם קושיית התוס' בד"ה אלא הנ"ל לפרש כן . כי תירוצם דחוק הרבה . וכן לשון הש"ס שם ומי איכא למ"ד דלא בעי מחשבה משמע דגם ריב"נ לא פליג ע"ז . והתוי"ע ל"ד במש"כ טעמי' מק"ו על פי' הרע"ב : מ"ז עי' בא"ר . שמחק מלת אלא שבמשנה וכ' דהאי בבא משקין שנטמא כו' הוא דברי ר"א ע"ש . ול"י מדוע אפקה מר' יהושע . הלא גם הוא לא אמר אלא דפוסלין את האוכלין והייט משום דאחורי כלי דין שני לטומאה יש לכן ופוסלין לבד אה"ת ואין מטמאין.

אבל

אבל שמשקין שנגעו בהם ג"כ נעשו ראשונים ומטמאין את האוכלין להיות שניים ושפיר אמר מטמאיך לא טמאוני רק פסלוני ואתה טמאתני. ואולי משום דא"כ בכל השניים נמי וכדתנן בפ"ח דפרה מ"ז:
בהרע"ב ד"ה ר' יהושע. הביא מקרא דובא השמש וטהר ואחר יאכל מה"ק לראיה דטבו"י פוסל את"ת. ול"ד דמזה לא מוכח דפוסל בנגיעה רק דאסור לאכול. אבל ביבמות (עה) מביא על נגיעה קרא אחר והוא במים יובא וטמא עה"ע ע"ש. ועי' בשבת (יד ב) דגם הגמרא עצמה מביאה מקרא דובא השמש כו' ועי' פרש"י שם: מ"ח עריבה כו'. עי' בא"ר פי' משנה זו. ובטעם ר' יוסי נ"ל להוסיף משום דשפה כ"ש ג"כ תוכל להתחלק כמש"כ התוי"ט בריש פ"ט דפרה ורפ"ג דמקואות ואינה חבור כיון שהיא קטפרס. אמנם ק"ל לפירושו ז"ל דע"כ צריך לפרש ומשקה טופח דקאמר דר"ל או מ"ע דהא קטפרס אינו חבור אף בטוהי גדול וכן מ"ע אינו חבור אפי' באשבורן כדאיתא לקמן במשנה הסמוכה וא"כ הכי ה"ל למיתני עריבה שהיא קטפרס ומשקה טופח (ור"ל או מ"ע) והבלק מלמעלן והמשקה מלמטן ג"ת כו'. ואולי יפרש דטופח דכאן ר"ל ע"מ להטפיח עתוי"ט לעיל ספ"א בשם הר"ש א"כ כו'. ולפי' הרע"ב לכאורה קשה כיון דבלק הרך טמאה א"כ גם המשקה שבה נטמאה עמה. ונ"ל דמיירי שנטמאה בעודה חטין או קמח וא"כ לשה בפחות מכביצה: תוי"ט ד"ה ומשקה. ולי אין משם ראיה כו' דוקא לטבו"י כו' אבל לשאר טומאות כו'. עתו"ח. ולי ג"כ ראיה להר"ש מפ' דלקמן מ"ב נפלו עליהן משקין טמאין א"ע אלא מקום מגען. ולא אמרינן שהמוחל (שדינו כמי פירות) מחברן להיות כולן מוכשרים ומטומאים:

פרק ט משנה ג אר"ש כו' היוצא מן הבור כו' וחכמים מטמאין. פי' הרע"ב לפי דלא אפשר בלא לאלוחי שמן. והוא מהתוספתא דפ"י הביאה הרמב"ם וכן איתא בשבת (קמד ב). ומשמע דמשום תערובת מעט השמן מכשיר. וק"ל מהא דפסק הרמב"ם בפט"ז מהל' ע"א ה"ד דמ"פ שנתערבו בשאר המשקין הולכין אחרי הרוב ע"ש: מ"ד ישייר קופה אחת ויתננה לעיני הכהן. ג' זו נראת עיקר גם בעיני הא"ר. ונלע"ד לפרש דישייר קופה אחת שלא נתנה במעטן עתה וא"כ לא נגמר מלאכת המעטן כיון דעתיד לתת גם אותה לתוכו. ויתננה היינו לתוך המעטן לעיני הכהן ומשם ואילך ישמרם הכהן: שם רש"א מעל"ע. פי' הרע"ב של גמר לקיטת הזיתים. ולשון הר"ש של גמר. ואנו לא וכוונתו נראה כמו משנגמר מלאכתן דר"פ. וכן הגומר את זיתיו דהכא פי' ג"כ שגמר מלאכת הכנסתן למעטן. אמנם ראיתי להרמב"ם בחבורו פי"א מהל' ע"א ה"ח שכ' בדינא דר"פ וז"ל זיתים שמסקן לדריכה מאימתי גמר מלאכתן משתגמר מסיקתן כו' ע"ש והוא כלשון הרע"ב דהכא. אך קשה דהא ר' שמעון סבירא ליה בר"פ דאינם מוכשרין עד ג' ימים. ולולי דמסתפינא הייתי אומר דר' שמעון דשם הוא ע"ש וצריך לומר רשב"ג והוא הנהרג. כי איך יסודר דברי ר"ש בין דברי ב"ש לב"ה. אף די"ל דמפני דקדים שיעוריה לשיעור ב"ה לכן אקדמיה. או לומר דהוא מפרש דברי ב"ש דכ"ז דוחק: מ"ה תוי"ט ד"ה הפוצע זיתים. של תרומה רמב"ם. נראה דלי"ד בזה להעתיקו על פי' הרע"ב (והוא מהר"ש) שכתב וכה"פ את"ת מטמא משקין להיות תחלה ונראה פשוט דכוונתו והוזכרו המשקין ועושין את הזיתים שניים אף בחולין:

פרק י משנה ב וכן התינוקות שביניהן. פי' בא"ר שכ' שהן טמאים מפני שנשים נדות מנשקות אותן ונאמנים הגדולים לומר לא נגענו בהם. ולכאורה תימה הא אפי' נגעו בהן הלא הם אינם אלא ראשונים ואדם וכלים א"מ אלא מאה"ע. וי"ל דכוונתו לחשש דנגעו בהם בידיהם: תוי"ט ד"ה נאמנים. והרמב"ם לא הצריך כו'. לכאורה מסיפא דקתני עד כדי שיהא רואן מוכח כהר"ש והרע"ב. וי"ל דהתם משום חשש דלמא נגעו בע"ה חבריהם וכר"ש דר"פ. או הסיטו דבר המטמא בהסיט וכר' יוסי שם. אבל לנגיעה כי הכא ודפ' דלעיל מ"ח נאמנים אף בלא עמידת חבר: מ"ה נפלו ממנו ענבים ודרכן כו'. פי' הרע"ב ונטמאו בידיו טמאים כו'. ונ"ל דהיינו בידים תחילות וכפי' הא"ר במ"ד. דאי בסתם ידים אפי' יותר מכביצה ה"ל שלישי ואינו מטמא משקה. ודברי התוי"ט בד"ה במקום המופנה שכ' דענבים נמי היו מתטמאים. לא דייקי. דמאי הוה דמתטמאי הא לא יהיו אלא שלישי. והכי הל"ל דשפה לאשונה שילאה מן הענבים והענבים שנטמאו עדיין בבלמותן טמאים: בהרע"ב ד"ה כבילה מכוון. כמלא דאין טומאה לטפה זו אלא כו'. ואין זה סותר למש"כ לעיל בפ"ג דפרה טומאתו כשנשנה. דהתם נשנה משום דהאוכל נימוח ונעשה משקה. אבל הכא אף קודם שילאו מן הענבים הוו יין אלא שנבלעים או שנפקדים בהם למר כדא"ל ולמר כדא"ל בפסחים (לג ב) ע"ש. והרע"ב סתם כמ"ד מבלע בליעי. אבל הרמב"ם פסק בפ"ע מהל' ע"א ה"ב ובפי"ב מהל' תרומות הי"א ובפ"ו מהל' איסורי מזבח ה"ז כמ"ד מיפקד פקידי וא"כ אין להם טומאה כלל: תוי"ט ד"ה טהור. העתיק דברי הראב"ד אדהכא שאין להם מקום. אבל הוא קאי אסיפא ודרכן כו' כבילה מכוון טהור. על זה השגה והוא שלא נגע (ר"ל בידיו בשעת הדריכה) במשקה. וכן הבין הכ"מ בכוונתו ע"ש: מ"ז בהרע"ב ד"ה באחרונה. ואפי' היה מן הבור כו'. לרווחא דמילתא כתב כן דעיקר הטעם הוא דאין מחזיקין ממקום למקום. דמה יענה בהא דאם זולף במחץ ונמצא שרץ אף בראשונה כולן טהורות: תוי"ט נל"ע כו'. ועי' בתו"ח. אבל מ"מ קשה בבדק ולא כסה איך מחזיקין ממקום למקום. וי"ל כיון דמזמן לזמן מחזיקין א"כ יש לנו למיחש דלאחר שבדק תיקף בשעת מילוי. כבר היה בה השרץ. ואם א"א שיבוא לה ממקום אחר נאמר שבא אליה מן הבור. אבל לפתמ"ב לעיל פ"ה מ"ז אף מזמן לזמן לא ה"ל להחזיק בכה"ג ול"ע:

סליק מסכת טהרות. בעזרת יוצר המאורות

מסכת מקואות

פרק א מ"א בהרע"ב ד"ה מי גבים. מים שאינן שאובין. ועתוי"ט. ונ"ל דלהכי פירש כן דאילו היו שאובין לא הוה מהני להו מה שעכשיו הן מחוברין עד שיהיו רביעית כמש"כ התוי"ט בסד"ה אם הדיח בשם הראב"ד. והמשנה מסתם לה סתומי דמשמע אף בפחות מרביעית. אבל באינן שאובין לא נחשבו עדיין כמו שפי' הרע"ב לקמן באם לא הדיח. אולם מדתני ושתה טהור טמא ע"כ דמיירי ברביעית שיעור לטמא את הגויה וכן מדתנן במ"ה כשרים כו' וליטול מהן לידים דאינן בפחות מרביעית כדתנן בריש ידים. וע"ד הראב"ד ק"ל דהא משמע בפסחים (יז ב) דאפי' רביעית מקבלי טומאה מדרבנן לאחר דבטליה ע"ש בפירש"י בד"ה בקרקע טהורין: שם ואותה טפה לא סלקא לה השקה כו' כשאין בו מ"ס. ק"ל כיון דהשקה טעמא דמהני הוא משום חבור אף ברביעית או אפי' בפחות ליסגי כיון שא"ת טומאה כנ"ל ועמש"כ לקמן במ"ז: ד"ה אם הדיח. לא הוחשבו כו' מן הטפה ונתבטלה הטפה כו' כנ"ל וכן נ"ל בתוי"ט וכ"ה בכ"מ: תוי"ט ד"ה אם הדיח. בלשון הראב"ד הרי הם הוכשרו כו' ונטמאו מטפה הטמאה כו' כ"צ דנ"ל. אבל מ"מ ק"ל דאם לא הדיח אמאי טהור דנהי דלא חשיבי משקה עד שיתחשב מ"מ למה יגלעו מטהרי אוכלים ויתכשרו ויתטמאו בנ"א מהטפה הטמאה. וכיוצא בזה הקשיתי בפ"ד דמכשירין מ"י ע"ש. ואולי י"ל דכ"ז שלא הוחשבו הוי דינן כמי פירות שילאו מעלמן דא"ת טומאה כלל אפי' ע"י הכשר אף לדעת הראב"ד בפ"א מהל' ע"א ה"ד ע"ש: מ"ג בהרע"ב ד"ה נפלו אשמעינן כו' מקבלין טומאה על ידי משקין טמאין כו'. ק"ל הא בתרי בבי קמייתא נמי לא קבלו טומאה ע"י האדם והכלי רק ע"י טפה שנפלה מהם כדפי' לעיל א"כ הוה נמי ע"י משקין טמאים. ואולי כוונתו דשם הטפה עצמה טמאה מדאורייתא ע"י אדם וכלי. והכא אשמעינן אפי' משקין דאינן טמאין אלא מדרבנן כגון ע"י שני דכה"פ את"ת מטמא משקין להיות תחלה הוא מדרבנן. אך לפ"ז לא יצדק דברי ר"ש על בבא זו דהוה ס' דברי סופרים ועי' תו"ח בר"פ. אך בתרי בבי קמייתא ג"כ פסול גויה ע"י משקין טמאין וכן לטמא כלי אינן אלא מדרבנן ושם י"ל דבדבר לא יש בילה וא"כ יש ודאי קלא מן הטפה עי' לקמן רפ"ג בד"ה יהושע ושם במ"ג בתוי"ט ד"ה עד. שוב ראיתי בתור"ע שעמד ע"ד הרע"ב והעלה בצ"ע. אך מה שהקשה שם על פי' הר"ש בהא דנפל לתוכן מת. דא"כ בנפלו מים טמאים נמי ע"ש והעלו ג"כ בצ"ע תמוה דבשלמא גבי מת כו' קאמר שפיר הר"ש דאפי' אותן המים שבעלה המת והזרו לא נתטמאו מן המת כיון דלא הוחשבו דומיא דנפל ככר של תרומה דלא הוחשבו המים שעליו לקבל טומאה וא"כ אין כאן מים טמאים כלל בתוך הגבא משא"כ כשנפלו מים טמאים כיון דטמאים הם משתמא כבר הוחשבו ומוזכרים ונטורים כשיוחשבו אותן המים שבגבא ע"י שתיה או מילוי בכלי או ע"י הדחת הככר ויתטמאו גם הם. ולי ה"נ לפרש דמשום פלוגתא דר"ש קתני לכך בבא. דע"כ ל"פ ר"ש אלא בבבא זו דנפלו מים טמאין דהיינו מים הרבה לכן חושש שמא נשתיירו מהם על הככר בלאודייהו או אפי' עם מעט מים טהורים דליכא שיעור לבטלינהו. משא"כ בתרי בבי קמייתא דליכא אלא טפה טמאה אף ר"ש מודה דלא חיישינן. ומהתוספתא אין הכרע דפליג אכולהו. ואפי' לפי' המפרשים דפליג אכולהו. י"ל דלרבותא דרבנן נקיט בבא זו: תוי"ט דבריו אינם מוחוורים בזה"ד. (א) מה שישר בעיניו נוסחת א"י למחוק תיבת לסוף. הלא גם בהר"ש והרע"ב איתנה וישר מאד (ב) ועוד מה שמשבש תיבת כשנפלו בלי הכרח וצורך כלל (ג) מה דק"ל תיבת טמאים בל"כ. פשוט דקאי על עלם המים שהם תמיד ברבוי ולא יתפרדו: מ"ד בשעת הגשמים הכל טהור. עי' תוי"ט ותו"ח. ולי ה"נ הטעם דמי גשמים מטהרי להו כמש"כ הרע"ב לעיל. ואולי משום דבמשנה הסמוכה פליגי בזה דב"ש סברי משירבו וישטופו ובה"א כבו כו' והכא מיסתם לה סתומי לכן פי' טעם אחר. אבל גם לקמן במ"ו גבי מי תמציות שלא פסקו נמי מיסתם לה: מ"ה בקופה כברין לחלה. עתוי"ט וגי' הא"כ. ונ"ל דזה קאי על הקרובים לעיר ולדרך או הרחוקים משהלכו רוב בנ"א וקודם שהלכו. אך ל"ע מהתוספתא שהביא הר"ש: בהרע"ב וירבו כו' על המים כו' ככר קודם שמתה כו'. נ"ד דודאי אין צריך רביה אלא על המים שנשארו אחר שתיית המת: מ"ו תוי"ט ד"ה ושתה טהור. והל"ל השקה. גם זה אינו מכוון כיון דליכא מ' סאה כמש"כ הרע"ב בר"פ (וכמש"כ שם) והל"ל ביטול. ואולי דט"ס בדברי הר"ש והרע"ב ונ"ל במקום טבילה בטילה בהיפוך אותיות. ומלשון התוספתא שהביא הר"ש משמע דמהני השקה מתש במי תמציות שלא פסקו וקרי לה טבילה ע"ש. וכן לקמן פ"י מ"ו קרי לה טבילה: מ"ז ולמעיין להטביל בו בכ"ש. וכן לקמן פ"ה מ"ג איתא בזה"ל. ולכאורה מוכח מזה כדברי האומרים דלאדם בעינן מ' סאה דלשון להטביל משמע כלים או ידים כמו טובלין ומטבילין דריפא דפי' טובלין אדם. ומטבילין היינו כלים וידים. שוב ראיתי שקדמני בזה הר"ש לקמן פ"ה מ"ב. אולם לשון התוספתא שהביאו הרמב"ם והר"ש במשנה דלעיל זה הכלל כ"מ כו' אין אדם טובל בו אין ידים וכלים טובלין. משמע כדעת החולקים. וכן יקשה מתוספתא זו לדעת התר"י בפ' א"ך בפלוגתת חזקיה וריו"ח בחמי טבריא דטובלין ידים אפי' ברביעית מי גשמים. וכן יקשה דעת הראב"ד בפ"ו מהל' ברכות ה"ה דמטבילין לידים במ' סאה מים שאובים. ועי' ב"י באו"ח סי' קנ"ט ובביאורי הגר"א ז"ל שם:

פרק ב משנה ב תוי"ט ד"ה בטומאה תמורה. ואני תמה כו'. עמש"כ בעירובין (לה ב) בס"ד:
מ"ה ור"ש מכשיר מפני שהוא כמקוה סמוך למקוה. כה"ג אר"מ לקמן פ"ו משנה י':
בתוי"ט ומש"ה קודם שנעשה רוב מקוה בהכשר פסלינן מספק. זה אינו מלשון הרא"ש אדהכא אלא לעיל מינה על התוספתא גבי לינור כו' והמכתש כו' ואם יש רוב מקוה כשר ע"ש. רק שהתוי"ט הוסיף זאת מדעתו. אבל עדיין קשה דה"ל למיתני הכי אם ידוע שנפלו לתוכו כ"א סאה מים כשרים עד שלא הגיעו לגומא הג' וספק על הי"ט האחרונים אם גם הם נפלו עד שלא הגיעו לגומא הג' כשר ואם לאו פסול. ואם שהיה צריך להאריך מה בכך דהשתא לא תני קושטא דמילתא: מ"ז פי' הרע"ב תמוה דכיון שאין להם דין שאובין משום שלא נתכון ל"ל המשכה ורביה לר"א דזה לא נאמר אלא בשאובין גמורין ופי' הא"ר עולה יפה ע"ש וכ"נ שפי' הרמב"ם. ולכן מה שהקשה התוי"ט פסקי רמב"ם אהדדי לק"מ. ועי' לקמן כפ"ד בהרע"ב שכ' דלא מהני שם שבירה וכפיה דל"ד למניח כלים בראש הגג לנגבן: מ"י באיזה טיט אמרו (פי' שמלטרף למ"ס) בטיט שהקנה כו'. וזהו טיט הנרוק דתנן ברפ"ז דמעלה את"ת. אבל טיט עב אינו מלטרף. אמנם לענין לטבול בו שוים הם דאם הם מן הלד לכ"ע אין מטבילין בהם ובמים לפים ע"ג פלוגתת ר"א ור"י. ויש עוד מין ג' המוזכר בפ"ע דלכ"ע אין מטבילין בו אפי' במים לפין ע"ג עמש"כ שם מ"ב. ולכן לשון הר"ש והרע"ב והתוי"ט לקמן בפ"ז מ"ז תמוה עמש"כ שם: שם נקופה. הנמדד בלוג לכאורה תימה מה ענין מדידה אצל טיט. אולם לפי מה שבארתי בב"ר פ"א אות ג' במ"ת דפרש מדד הוא לענין התפשטות א"ש הכא דר"ל שהוא דק כ"כ עד כששופכין אותו לתוך הלוג מתפשט אילך ואילך עד שנעשה שטח ישר למעלה כדרך גשם נוזלי:
בהרע"ב ושיעור הנקב של שפופרת כו'. נ"ד במחכ"ת דזהו שיעורה עם עובי דופנותיה כדאיתא לקמן פ"ו מ"ז:

פרק ג משנה א רי"א שני מקואות שאין בהן מ' סאה כו' ונתערבו כשרין. לכאורה הגי"פ אף שאין בשניהם יחד מ"ס (זכר לדבר דר' יוסי גופיה מפרש קרא דולבני אהרן תעשה כותנות דקאי ריבוי דכותנות אבני אהרן כולן ביחד ולא כרבנן דמפרשי דהריבוי קאי על כהו"ג בפ"ע כמו שהביאו התוס' בחגיגה (ג) בד"ה תרש מסמיה דירושלמי) דהשתא כשנתערבו ה"ל ג' לוגין שאובין בפחות ממ' סאה מ"מ כשרין להוסיף עליהן מים כשרים עד מ"ס. דזה עדיף משנפלו ג"ל מב' כלים והפסיק הראשון עד שלא התחיל השני. דלקמן בס"פ דהכא ג"כ כשנתערבו יחד ככר פסק נפילת לוג ומחלה שנפל לכאו"א. ואולי הכא כשר אף אם נתכוון לרבות. ול"ד לדיכא דג' גומות של לוג לוג דמ"ה בפ' דלעיל. דהתם כיון דהיו ג' לוגין השאובין בפ"ע מקודם במקוה נקרא עליהן שם פסול מיקרי ועי' בתוי"ט בפ' דלקמן מ"ד ד"ה אם לאו ובמש"כ בפ"ו מ"ג. אבל בטלה דעתי הענייה נגד דעת הא"ר שכ' בפירוש דמיירי דבשתיהם יחד יש מ"ס ע"ש ובפרט שכן משמע גם לשון הרמב"ם והשו"ע:
תוי"ט ד"ה עד הכ'. לכאורה הן הן הדברים בעצמן שכ' ככר בדבור דלעיל. ונראה ג"כ דמש"כ שם בסה"ד וכיוצא בזה הרגיש הראב"ד במשנתינו. נתכוון לדברי הראב"ד הללו. ומה שניתוסף שם דלקמן כו'. במשנה הסמוכה לא כ' מאומה משמו. ואולי ר"ל מש"כ בשמו במ"ג בד"ה עד בסופו ע"ש:
מ"ב את"כ פסקו. נ"ע פירושו שפסק כל קילוחות הבור. וכן לדדי הצריך המתכבן עד שלא יפסקו מימי הבור למקום אחר זולת להמ' סאה דלא הוי חבור יפה: מ"ג תוי"ט ד"ה עד שיתחשב. ואי ס"ד דלא נפקי כי הדדי או האי פסול כו' שהרי כו' ואמרינן עד רובו. לכאורה סותר א"ע דשם פ"ו מ"ח ד"ה ממלא בכתף העתיק דברי הרע"ב דבמקום שיש בו מ"ס כל מים שאובין שבעולם אין פוסלין אותו והביא שם דברי הר"ש והתוס'. ולדבריהם הא דיבמות דאמרינן עד רובו מיירי במי פירות וכדכ' הרא"ש בתרומה סי' ג' ובר"ה מקואות וכ"כ המהרש"א בב"ב (סו ב): בפנים שנים שהיו מטילין כו'. מלישני דהר"ש והרע"ב משמע דמפרשי דר"ל שני כלים שהיו מטילין. אבל פשטי' משמע דר"ל שני אנשים. והגריעותא היא מחמת שהן מב' כלים:

פרק ד משנה א בפי' הרמב"ם אך להיותו של עץ שמוהו פסול לעיקר אשר אצלינו והוא שפשוטי כ"ע מקבלין טומאה. ולכאורה הוא תמוה בתרתי חדא דהא אינו פוסל עד שיתעשה בו בית קבול לצורות כדלקמן מ"ג. שנית דאדרבה פשוטי כ"ע קיי"ל דטהורין. ואולי כוונתו דרבנן גזרו עלייהו טומאה כמ"ש בפט"ו דכלים מ"ב ובפ' דלקמן מ"ה. ודעתו ז"ל שמחקיקתו הוא בעינן שיהא בתלוש. אבל תעיעתו לקבל לצורות הוא אפי' במחובר וכ"מ לשונו במ"ג. וא"ש לפ"ז שינוי הלשונות חקיקה תעיעה. אולם בחבורו פ"ו מהל' מקואות ה"ו חזר בו והצריך לחטיעתו ג"כ שתהיה בתלוש: בפנים אר"י עדיין מחלוקת במקומה עומדת. וכ' הא"ר אריטא דקאמר ר"מ נמנו ורבו קאי (הוא כפרש"י בשבת) דאי אשכח בחלר כו' (והוא כפי' הר"א בנו של הרמב"ם המובא בכ"מ בפ"ד מהל' מקואות לשיטת אביו ז"ל) למאי כ"מ אם נחלקו ב"ש בזה הא הלכה כב"ה. ונפלאתי על כ"ת הלא כל רז לא אניס לי'. ושא מלינו כה"ג בעירובין (יא ב) במשנה בשם רי"ש כו' ל"כ ב"ש כו' אר"ע ע"ז וע"ז נחלקו. וכ' התוס' (ר"ד יג) לא שייך למימר הכא טעמא דב"ש אתא לאשמעינן דכיון דאמר ת"ק ל"כ בדין הוא שיש להשיב ולומר נחלקו. ועמש"כ בס"ד בשבת (קלה): מ"ג בהרע"ב הרי המים העוברין בו שאובין הן. ר"ל העוברים דרך כל הלינור וכן לשון הטוש"ע סי' ר"א סל"ז דהלינור כולו נעשה ע"י כלי. ולשון הרמב"ם בפי' כל מה שיגר ע"ז הלינור הם מים שאובין. ולכן דברי הש"ך שם ס"ק ע"ז תמוהים וע"ש סעיף מ"ו: תוי"ט ד"ה ונכנס. וקשה כו' ול"מ כביעות. ול"נ דהכא שאני משום דהמים שוטפין ומגדין אותו כל שעה במרולתם: מ"ה ד"ה וכמה. אבל יתכן שהר"ב כו' וקסבר כו' דשוקת יהוא אע"ג שאינו ענין לבטול תורת כלי כו'. אבל מכל מקום מה שסיים הרע"ב לעולם תורת כלי עליה עד שתשבר רובה שלא בדקדוק:

פרק ה משנה א בהרע"ב כשר להטביל במים שעל שפת השוקת. ל"ע מ"ש מהא דבמשנה הסמוכה לקמן שלא יטביל ע"ג הספסל. וכן קשה לר' יוסי דשם קאמר ה"ה כמקוה. וכאן משמע דהוה כמעיין ול"פ. ויש לחלק דהתם עכ"פ טובל על עצם הכלי שייך שפיר למיגזר אטו תוך כלי: מ"ו בהרע"ב וה"ק מודים ב"ש לב"ה כו' כלים שגדר בהן לא הוטבלו. לכאורה קשה דכיון דלב"ש מטבילין בחרדלית א"כ ס"ל דמטהרי בזוחלין וכמש"כ הר"ש וא"כ מדוע לא תעלה הטבילה לאותן כלים אף דהלד שכלפי חוץ אינו בתוך העומדים. ונ"ל משום דמפסיקין הכלים החבור ובלד החוץ אין בו מ' סאה: תוי"ט ד"ה שגודר. מ"מ קשיא כו' ופסק נמי להא דגודר כלים כו' ולא חילק כו'. לק"מ שהרי כתב בתחלת הלכה שם. מי גשמים כו ומה היה לו לבאר יותר:

פרק ו משנה א בהרע"ב ד"ה בזמן שהיא מעמדת. כשבא לטבול בשוקת כו'. אולי נ"ל בתערס. וכה"ג אר"י לענין סוכה תחת סוכה בפ"א דסוכה: מ"ב תוי"ט ד"ה ואם. אבל ק"ל דלמאי אצטריך כו' דהא כבר תני ליה כו'. תמוה דהא לא תני התם השיעור דהוא כשפופרת הנוד. ובמחכ"ת לשון הר"ש אטעיי'. הוא סבר אגב שיעפי' דסיומי' עד שיהי' מעורבין כשפ"נ הוא מליענא דמתניתין דלעיל. ואיננו אלא ליענא דמתניתין דהכא כמבואר: מ"ג בהרע"ב ד"ה המקואות כמו שהיו בסופו. נתבטל ברוב כו'. הן מדברי הכ"מ שהביא התוי"ט לעיל פ"ד מ"ד מוכח דרבייה היינו דוקא כ' סאין ומשהו ורוב לבד לא מהני אף שהשלים אח"כ עד כ' סאין ומשהו כיון דבתחלת נפילת הג' לוגין (אף שהיו ע"י המשכה) לא היו רוב מקוה דהוא כ' סאה ומשהו וכ"מ בטוש"ע סי' ר"א סמ"ד ובש"ך שם ס"ק נ"ע. וא"כ כאן שאין בכל מקוה רק כ' סאה ואין הכשרים מלטרפים וע"ז ה"ל לפסול. ודברי הט"ז שם בס"ק כ"ה וכן בס"ק ס"ע מגומגמין בזה. ולריך לחלק כיון שלא ירדו למקוה בפ"ע אלא ע"י תערובות ברוב עדיף טפי. ול"ד להא דמבואר בש"ך שם. דהתם כבר נקרא שם פסול עליהן בראשונה. ובזה א"ש מה שהלריכו הרע"ב והתוי"ט לומר שנתערבו קודם שירדו למקוה. ולעיל בפ"ד מ"ד לא הוצרכו לזה ודו"ק: תוי"ט ד"ה המקואות טהורים. ושנתבטלו ברוב נראה כו' עד סה"ד. נראה דמקומם הוא בסה"ד דלקמן בסמוך: מ"ו גיסטרא שבמקוה כו'. הרמב"ם כתב גיסטרא טמאה ולעד"נ דאפי' היתה טהורה רק דמיירי דכלים שטבלן בה היו אה"ט וטמאום כשנכנסו לאוירה. וכן בסיפא בתנור טמאו האדם הטמא בירידתו לתוכו. וכ"מ מדלא תני במתניתין שהיו טמאים. ועי' בר"ש שהביא תוספתא מעיין היוצא מן התנור כו' ע"ש. ושם ע"כ מיירי בתנור טמא. ומשמע התם לפי פירושו בה דכיון שהעלה הלנון קלת מן המים ר"ל קנה האחד והשאר כולו במים הוכשר וכ"מ בפי' הרמב"ם בפ"ד דמכשירין מ"ו גבי לנון שנתערה. והוא לכאורה תימה דכיון דמחוברים עדיין המים שבראש היוצא למים שבמעיין או שבמערה. ועי' ספ"ח דטהרות דבכה"ג פליגי ר"י וחכמים ואתיא כחכמים: תוי"ט ד"ה גיסטרא. ולשון הרמב"ם כו' שאין כ"ח מתטהרין במקוה. הרב ז"ל ל"ד דבריטא בלא"ה לא עלתה לה טבילה משום דאין כולה במים שהרי שפתה למעלה מן המים. אבל הרמב"ם כתב זה על הסיפא גבי תנור שהמים למעלה ממנו: ד"ה הוא טהור. ונפלאתי מהר"ש כו'. ולדעתי דברי הר"ש נכונים מאד. והוא דלפי הבנת התוי"ט קשה גבי גיסטרא ל"ל שיהא המים לפין על גבה כ"ש אפילו מלומצמות שפתותיה עם המים נמי יהיו טהורים דכ"ז שהן באוירה הרי המים שעליהם מחוברים ולא מקבלי טומאה. וכשנפרשו מן המקוה תו ליתנהו ג"כ באוירה. וע"כ נ"ל דחיישינן שמא נגעו בעובי שפתותיה. וא"כ גבי אדם נמי אפי' אם היו המים למעלה מן התנור כמלוא רום ידיו ניחוש דלמא נגעו על עובי שפתו ואז שטח העליון מידיו לא היו בתוך המים ונטמאו. ולכן צריך שיהיו כ"ש יותר מרום ידיו. וכגי' המשנה שבגמרא ואם היו על גבי רום ידיו (לא גביו דיוסי' שב הכנוי על התנור). ור"ל דהיו המים לפין כ"ש (הנזכרים בריטא. דע"כ נ"ל דשב על הריטא דכאן לא הוזכר המים לפין) על גבי רום ידיו ונכון בעז"ה. והרמב"ם נראה דלא הוה גריס בריטא אם היו המים לפין ע"ג כ"ש טהורין

טהורין דלא כתב זה בחבורו. ואדרבה דהתנה ברישא דשפתה למעלה מן המים. שוב התבוננתי דאפי' מחמת טומאתן מאויר התנור לא סגי בכוס ידיו מגומלם דהא כ"ז שהן באוירו לא סלקי להו טבילה כדמוכח בנדרים (עו) ובפי' הרא"ש שם. וכשילאו מאוירו או שפת העליון מהם מגולה לאויר סטולם ואין זה טבילה. ואולי חכמים לא החמירו כ"כ בטומאת ידים. וכן הרמב"ם בפ"ו מהל' אה"ט הי"ו לא כתב הא דנדרים אלא באה"ע ע"ש: מ"ז בהרע"ב ד"ה מפני שהוא מה"ת. חוב הטבילה כו'. והוא לשון הרמב"ם. לכאורה כן הל"ל דשיעור שפוה"כ הוי מה"ת: מ"ח והרחוק מן הקרוב. עי' בפי' הרע"ב. לכאורה הכי ה"ל למיתני ואפי' מן הרחוק. וצ"ל דפי' הקרוב הייט שהוא קרוב לעיר או לדרך דשכיחי בנ"א שמה כדלעיל פ"א מ"ד ולקמן רפ"ח אפ"ה ל"ח שמא בא אדם והפסיקן: תוי"ט ד"ה אפי'. אבל כבר כתבתי כו' תמוה דמ"מ ע"י חבור שערה לא תהני אי הוה מה"ת: מ"י ד"ה בזמן. עתו"ח ודבריו תמוהים א) מש"כ דיותן משמע בתלוש לגמרי. אזיל בתר איפכא דאדרבה משמעו דוקא במחובר כדלעיל בפ"ה דכלים מ"ו בהרע"ב והוא מגמרא דשבת (קכה). ב) מה שסיים בזה משא"כ אם חברה לקרקע כו'. נסתר מהא דפ"כ שם מ"ד ועי' בסוגיא דב"ב (סו). ג) מש"כ אבל גבי שאובין דכתיב בהו כלי. הנה מלא בקרא הלא להרבה פוסקים אפי' כולו שאוב דרבנן: מי"א המטהרת כו' אם יש כו' כמה כו' א' מש"כ לבריכה. עי' א"כ. וק"ל דאפי' אם לא יהיה רק $^{3}/_{962}$ מהבריכה ג"כ יפסול דאז כאשר יצאו לבריכה 962 לוג יהיה בהן מהשאובין ג' לוגין ומהכשרים לא יהיה רק מ"ם חסר לוג. וצ"ל כיון דג"ל שפוסלין 962 אה"נ לכ"ע איט אלא מדרבנן לא החמירו לגמלם כ"כ:

פרק ז משנה א בהרע"ב. אבן הככד כמים שאובין כו'. נ"ד בלשוט דודאי לא פוסל בג' לוגין אלא אם היה בכלי דוקא: **תוי"ט** ד"ה והטיט הנרוק. אפי' גרוק א"פ נ"ד הרב בהביאו דברי הטור בכאן. דפשוט דהמשנה בדוקא נקטה נרוק דאילו עבה איכה מעלה כדלעיל ספ"ב: **מ"ג** אבל שאר המשקין כו' פעמים מעלין כו' כילד כו' היו בו מ"ס כו'. לכאורה קשה דהא מים שאובין ג"כ מעלין בכה"ג ועדיפי טפי דאפי' יותר מרובו כשר כמש"כ הר"ש והרא"ש והתוי"ע וכ"כ התוס' בזבחים (כב) ד"ה נתן. ומפני זה נראה אשר הא"כ מהפך גי' המשנה ע"ש. ולעד"נ דהיא הטותנת דכיון דבשאובין כשר אפי' כל היום כולו (כליסנא דהתוס' שם) ולשון הרע"ב בפ' דלעיל מ"ח אפי' כל מים שאובין שבעולם א"פ אותו. ע"כ נ"ל משום דהשאובין כיון שהגיעו למקוה כשר פרחה מהם איסור השאיבה ושבו להיות כשרים וכמש"כ התוי"ט לעיל פ"ב מ"ו ופ"ו מ"ח. (משא"כ מי פירות עדיין שמן עליהן דכי נתרבו חוזרין וניעורין וזה דומה להשקה דמטהרה רק מים טמאים ולא שארי משקים) לכן אין נופל עליהן לומר דמעלין דכיון דבאותו ענין דמעלין אין שם שאובין עליהן ונכון בעז"ה: **מ"ג** תוי"ע ד"ה רי"א כו'. דהלכה כמותו משום כו' פריך הגמרא מיניה. ולי אין משם ראיה כלל דהא כאן עסיק התנא ואזיל בפסול דשינוי מראה (ובפרט לגי' הא"כ) וא"כ עיקר דינא דר"י איט אלא לאשמעינן דמי הלבע א"פ בש"מ. ובזה א"ל דרבנן פליגי עליה. אבל מאמר פוסלין אותו בג"ל איכו עיקרי בדבריו ואגב הוא דתני ליה ובזה משמע ליה להגמרא דלא פליגי עליה ונכון בעז"ה: **מ"ה** מה שהקשה תור"ע על הר"ש והר"ב דה"ל לפסוק כרבא במכות (ד) דתני חסר קורטוב ברישא דלא שבקינן מה דפשיטא ליה לרבא משום ספיקא דר"פ. נ"ל דלק"מ דהרי לרב יוסף נמי פשיטא ליה איפכא דלא תני חסר קורטוב ברישא. ודעת הרי"ף בפ"ק דעירובין וכן אבי העזרי שם דאין הלכה כאביי נגד רב יוסף מפני שהיה רבו עי' ברא"ש שם סי' ד' ומטע"ז א"ה גם כרבא נגדו: **מ"ו** הכר כו' המים שבתוכן שאובין. ופי' הרע"ב ופוסלין את"מ בג' לוגין וכ"כ הר"מ והר"ש. לכאורה אפי' איט מחזיקים ג' לוגין מ"מ איכו ראויין להשלים כדלעיל במ"ב. ואולי דלזה לא תהני אפי' יעלם דלך שוליהן דעכ"פ יש לחוש שמא בלעו קצת מהמים ואפי' יסחטם א"א שלא ישאר בהם מאומה. וגם י"ל דהבלוע כטעה שאוב כדמשמע לעיל פ"ג מ"ג ע"ש בפי' הרע"ב וצ"ע בכ"ז: [מש"כ התו"ח דבסגוס לא שייך מעלות דרבנן. תמוה דהרי הכוונה על האדם שטבל א"כ וכדפי' הרע"ב. וגו שייך שפיר מעלות דרבנן]: **מ"ז** בהרע"ב ד"ה הטבה. ואין מטבילין בו. משמע דבגרוק מטבילין וז"א כמש"כ לעיל בפ"ב מ"י: **ודע** שהר"ן בפ' במה אשה על הא דאבוה דשמואל דעביד מפלי שפרע"י מפני הטיט שלא יעון הקשה מכך מתניתין דמאי טוס דהא המים מקדימין. ונדחק לחלק בין אדם למטה. ולעד"נ דכוונת רש"י על הטיט שבשפתי הנהר דהוא מקדימן בעודן על שפתו קודם שיכנסו לנהר. ועמש"כ לקמן פ"ט מ"ו:

פרק ח משנה א כשרים לב"ק. פי' הרע"ב לענין ד"ת והוא מהרמב"ם והר"ש. ועתוי"ע ד"ה אפי' דנדחק הרבה. דהא בגמרא דברכות איתא דאפי' כולה שאובה ממש כשרה לד"ת ואולי פירושם ה"ג לעי"ד דהכא לא מיירי לענין ד"ת אלא דקאי על הא דלקמן במ"ב אלו ב"ק שהם נ"ע כו'. והוא פי' לב"ק דהכא דכיון דאינו ב"ק ממש רק מדבריהם ולתרומה לכן מקלינן להו בטבילת מקוה כהני. אבל לד"ת קיל טפי ועי' מ"א סי' פ"ח סק"א: **מ"ד** ב"ק שטבל ולא הטיל מים כשיטיל אה"ת טמא. הר"ש הביא מגמרא דנדה דפריך שם מיניה לשמואל דאמר כל ש"ז שאין כ"ג מרגיש בה א"מ. וע"ש דל"פ מיניה אלא ללישנא שאינה יורה כחץ א"מ אבל ללישנא דשאין כ"ג מרגיש ל"ק כלל מזה ע"ש ובפרש"י. ונראה דט"ס נפל בר"ש:

פרק ט משנה ב שאין טובלין בהן. עי' פי' הרע"ב. וע"כ דר"ל דהייט שהמים לפים ע"ג דבשאר טיט שרי כדלעיל פ"ז מ"ז גבי מטה וכמש"כ שם ודלא כהר"ן בפ' במה אשה ע"ש. ולכן דברי התוי"ע בד"ה כשהוא לא שכ' כלומר כשיעור כו' אינם מותרין דהתם לענין ציפוף מיתנייה כמש"כ שם בס"ד. אבל לטבול בהם כשהמים לפין (ויש במים לבדם מ"ם) אפי' בעבה שרי כפי מש"כ שם. ולפ"ז י"ל דאפי' בהני ג' מינין אם הם לחים כשיעורים דבספ"ב לכ"א כדא"ל נמי טובלין בהן ומצטרפין ג"כ. ועוד נ"ל דהא דהתנה התנא הכא כשהוא לח דוקא הוא משום מטבילין בו דפירושו עמו כשהיה על בשרו קודם שיכנס לטבול דליכא הקדמת מים לכן בעינן שיהא לח. והשתא א"ש דשביק התנא טובלין דתני ברישא ונא נקיט אלא מטבילין. דלענין טובלין דהמים מקדימין לא בעינן לח ונכון בעז"ה: **תוי"ט** ד"ה ולא יטבול. והר"ש כו' העתיק תוספתא כו'. גם הב"י עלמו בסי' קנ"ח הביא אחר דברי הרמב"ם הללו ושכן שנוי בתוספתא הלזו. גי' הר"ש בתוספתא. וכן בשו"ע שם סמ"ה מביא ב' הדעות: **מ"ג** ד"ה ובית השחי. בתנס תנייה דהוי בכלל בה"ס כו'. לכאורה הכ"פ דבית השחי אפי' באמה א"ח דדוקא בה"ס שהוא מקום התסתרים מוכן בגעותה. וכ"מ מהא דלא חשיב לעיל בהמוגלין בית השחי באמה וכ"כ מלשון הטוש"ע ע"ש. ועי' בנדה (סז) בתד"ה פתחה הכ' ובמהרש"א שם. אמנם נראה דהר"ש אזיל בכאן לשיטת הא"כ אפי' בשאר בה"ס כו' שכתב בס"פ דלעיל ע"ש: **מ"ו** רי"א של בנאים מנ"א כו'. ופסקו הרע"ב והרמב"ם בפי' ובחבורו כוותיה. וטעמא בעי מדוע ל"פ כת"ק. דא"ל משום דהוה כמכריע דהא זה הוה כהכרעה שלישית לפרש"י ותוס' בב"ק (ר"ד קיו). ואולי משום דבשבת (קיד) מפרש ריו"ח לתילתיה. וגם ר"א פשיט מיניה. וכה"ג כתב ספוס' בכ"ד וכן התוי"ע בשם הכ"מ לעיל פ"ח מ"ד:

פרק י משנה א תוי"ע ד"ה כלא. ובנא"י הדבר הטפל כו' כל"ל: **מ"ג** בהרע"ב ד"ה ואזני החמת. תיבת מהודקין הוסיף מדעתיה אבל א"נ כן מהמשנה מדתני בתש"כ בזמן שהיא תולה. וכן לקמן בהאריכים השיב תש"כ בזמן שא"מ ולא תני כן באזני כו' ש"מ דבהן אין חילוק: **מ"ד** בד"ה שיבעבעו. עולין כמין אבעבועות במים כו'. ולשון הרמב"ם ומדלך הבגד כו' תבעבע (ר"ל הבגד) ע"פ המים והוא יותר נכון: **בא"ד** שכשאדם מטביל כו'. נראה דזהו פירוש אחר וחסר מהספרים תיבות פ"א: **מ"ו** תוי"ע ד"ה אין מטבילין בסופו. דכ"ש גזרי כו'. התו"ח הקשה בשם הרא"ם רעים ביפים מא"ל. לכאורה ה"נ א"ל דילמא חיים על סיפים שבמקוה דלא יתקלקלו מחמת שיתערבו בהם הרעים שבכלי: **מ"ז** כל האוכלין מצטרפין לפסול אה"ג בכת"פ. התו"ח הביא בשם המל"מ בשם התוס' דחולין (קיח ב) דדוקא כשהן מחוברין כו'. ותגה מאד דע"כ לא כתבו אלא לענין הצטרפות לכביצה לטמא ע"א (וגם שם דבריהם תמוהים כאשר כתבתי שם בס"ד) אבל לענין פסול גויה הרי מצטרפין בכדי אכ"פ כדאיתא בפ"ק דכריתות במשנה ובגמרא (שם יג). והשתא כשאכל האחרון המשלים לכחצי פרס הרי הוא לבדו ואין ליכוף חבריו עמו: **בהרע"ב** א"כ אין שאר משקין משלימין לשיעור מקוה כו'. תמוה דאיך יפול לפ"ז ליקנא דתומר כו' דמשמע דלענין מקוה קילו. ומאי קילייהו אדרבה גם שם מחמירין דלא מצטרפי לשיעור מקוה:

סליק מסכת מקואות. בעזרת מגיד מראש הבאות

מסכת מכשירין

הן לא נמצא טעם נכון בדברי הרמב"ם ותוי"ט על סדר מסכת זו אחר מסכת נדה. ולער"נ איידי דתני בפ"ב דנדה מ"ו אר"מ אם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה וע"ש בפירוש הרע"ב להכי תני בתרה מכשירין וכיוצא בזה משני הגמרא ריש תענית:

פרק א משנה א משקין טמאין. פי' הא"כ כגון משקין של זב וזבה כמו רוקו כו'. ועי' ספ"ג דטבו"י דמשמע דאף בטמא שרץ לכ"ע מכשיר. ומש"כ עוד דאי במשקין שנטמאו מאחרים שלא לרצון הא משקין נמי לא מקבלי טומאה א"כ חשב אותן כו'. אנכי תמה דהא בשבת (יז) אמרי' דאיכא למ"ד דכלי טמא מושב משקה (הביא גם הר"ש כאן) וא"ל דמתני' אתיא כוותיה ובפרט דר"מ הכי ס"ל בתוספתא כמו שהביא התוס' שם והר"ש לקמן פ"ד מ"ה ושם מתני' ר"מ. ועמש"כ לקמן פ"ד מ"ו. ובפ"ג מ"ב בתוי"ע בשם מהר"ס. וכ"כ שהבין הע"א בחגיגה (יט) בד"ה ידיו טהורות. אך מה שמוכח בדבריו שם דאפי' ידים טמאות מושבין משקה ל"י מכ"ל הא דע"כ לא שמעינן אלא כלי טמא: **תוי"ט** ד"ה ה"ז. שאם אתה אומר מקבלים הכשר במחובר אין לך כו'. ק"ל מאי ראיה היא זו. התם י"ל משום דלא אחשביגהו למי גשמים לדבר תלוש ועמש"כ התוי"ע לקמן פ"ד מ"ג בשם רש"י מת"כ. אבל אם היה משקה שתחלתו לרלון לצורך תלוש וא"כ נפלו על המחובר י"ל דהוכשרו: **מ"ג** או סוכה ונפלה על חברתה. נראה דלפי' הרע"ב גרסי' הכא ג"כ ונפלו. ומש"כ הרע"ב (וכן הרמב"ם) מן המים שרגילין להשקות אותן. ע"כ נ"ל שלא היה תחלתן לרלון. ומה שנטלן להשקות הזרעים לא אחשביה אלא לצורך מחובר. ועמש"כ לקמן בסמוך: **תוי"ט** ד"ה המרעיד. וממ"ד שם כתב הכ"מ כו' ונפל ע"ח או סוכה ונפלה ע"ח כו'. ע"ש בכ"מ עלמו שנראה מדבריו להדיא. שפי' שנפלו על המים על חבירו. וכן בסוכה נפלו המים על חברתה. אבל כן היה נכון לפרש לגי' הרע"ב ונפלו כו' אבל לגי' הרמב"ם (בחבורו) ונפל כו' ונפלה כו' וכ' א"כ ונפלו המים כו'. משמע שמפרש שנפל מתחלה האילן או הסוכה עם המים שעליהן ע"ח. וא"כ נפלו המים מהן על הזרעים: **בא"ד** לפי שלא נתכוון שיפלו על אותם זרעים וירקות המחוברים לקרקע. וסיים שם הכ"מ אבל אם נתכוון שיפלו על המחוברים ה"ה בכי יותן. ולכאורה ק"ע דהא בעינן שיחשבם לדבר התלוש דוקא כדאיתא לקמן פ"ד מ"ג וע"ש בתוי"ע מה שהביא בשם רש"י מת"כ. וכ"כ בר"פ בד"ה שתחלתו. וצ"ל דיש חילוק בין מעשה למחשבה דדוקא מחשבה אינה מועלת למחובר אבל היכא דעביד מעשה בהמים גופייהו או בדבר שהם עליו כגון הכא שמרעיד את האילן או את הסוכה שהן עליהן אפי' לצורך מחובר מהני. וכצ"ל לפי' הראב"ד דלקמן לפי מש"כ שם בדעתו ז"ל. וזה דלא כמש"כ לעיל בסמוך בדעת הרע"ב והרמב"ם בפירושו. ועדיין צל"ע: **בא"ד** ובה"ס אעפ"כ איט כמרעיד להשיר ממנו משקים שהרי כו'. משמע אבל אם היה מכוון להשיר אה"ת אפי' בכה"ג שנפלו תחלה ע"ח וא"כ על הזרעים כו' מודו ב"ה דמוכשרים והייט אם נתלשו א"כ ומשקה טופח עליהם כדמסיק אליבא דב"ש ודלא כהרמב"ם שמפרש דפלוגתתן הוא במתכוון להשיר את המים ואפ"ה ס"ל לב"ה דלא מכשרי. וזהו כוונתו בראשית השגתו במש"כ הנ"ל שאין מקבלין הכשר במחובר כו'. ור"ל אבל שארי פירות תלושין שנגעו באותן המים נתכשרו. ודלא כהרמב"ם (כפי שמפרש הכ"מ) וזה דלא כהבנת הכ"מ בכוונת השגתו. אך מש"כ שם ונתלשו ועדיין משקה טופח עליהם לרלון. הוא דבר מתמיה. דא"כ למאי מתבעי דיוכשרו במחובר לרלון דמי גרע מעודהו הטל עליהן ושמח ה"ז בכי יותן דבב"מ (כב). וכן מהא דהמוליך חטין לטחון וירדו עליהם גשמים אם שמח בכ"י לקמן פ"ג מ"ה. וכה"ג שם במ"ו ומ"ז. וצ"ל דתיבת לרלון הוא ט"ס וצריך למחקה. וכן בסוף השגה לא כתב רק אם נתלשו ומשקה טופח עליהם ולא הזכיר לרלון. ולפי האמור י"ל דלהכי נקיט פלוגתייהו בכה"ג ר"ל בנפלו תחלה ע"ח לרבותא דב"ש. וה"ת ג"כ לב"ה היכא דנתכוון להשיר את המים דאפי' בכה"ג מודו ולאפוקי מדעת הרמב"ם דפליגי בזה. ולכן נ"י מה שדקדק הראב"ד על הא דנקיט זרעים כו' מחוברים ולא דקדק אהא דנקיט בנפלו תחלה ע"ח. וגם הא דתשני לרבותא לב"ש נקיט הלא גם לב"ה יש כ"מ כדאמרן: **בא"ד** וכ"ע הכ"מ וז"ל ומ"ש כו' משמע דלב"ה אין בכ"י וסתם מתני' כו' גבי פירות שנפלו לאמת המים כו'. תמוה דהתם כשחשב שיודחו ידיו א"כ אחשבם לצורך ידיו. גם מה שהביא מלגון וקופה וסיים ומינה נשמע דה"ה כשנפלו מים על ירקות המחוברים ונתלשו כו' דלא כב"ה. ג"כ תמוה דהא ב"ה מודו היכא דנתכוון להשיר המים כדכ' הראב"ד. ולגון הרי הדיחתו וא"כ ניחא לה למחובר תיכת והוא ע"י מעשה דהדחה דמהני אף לצורך מחובר כמש"כ לעיל. וקופה ג"כ פי' הר"ש שם דניחא ליה בהדחתה הביאו התוי"ע שם: **מ"ד** הנוער כו' בש"א בכ"י כו'. נראה דאזלי לשיטתייהו דלעיל כמ"ש דלב"ש את שבו ג"כ בכ"י משום דנפרשו מענף לענף. וב"ה שם עד שילאו מכולו ר"ל מהאילן כולו: **מ"ה** עי' בר"ש שהביא תוספתא זב וטמא כו'. יצאו מכולו הרי אלו מוכשרין וטהורים כו' פי' כו' ומשילאו שוב לא נגעו בזב וטמא. ותימה מ"ש מהא דאמר שמואל וכרישה עלתה הוכשרה כו'. ותמיהא לי טובא דהלא שם בכריתות מוקי לה (מפני זה) רב יוסף בנתזין בכל כחן ע"ש ולע"ג: **מ"ו** הנופח בעדשים לבודקן. עתוי"ע בשם הרמב"ם. ולע"ד נ"פ שנופח להשיב ברוח פיו הפסולת שבהן ורואה א"כ כמה נפחתו מכמותן בהסתלק הפסולת מהן. ונראה שכן פי' ג"כ הר"ש והרע"ב מדנתנו טעם לר"ש מפני שלא נתכוון לכך: **בהרע"ב** והכ"א בכ"י כיון שנתכוון לנפח ודלך הרוק לצאת כו'. ק"ל מי עדיף זה מטומן פירותיו במים דקיפא דודאי ידוע שיתלחלחו ואפ"ה אינן בכ"י. ועי' תוי"ע לקמן פ"ה מ"ה בד"ה לידע. וצ"ל דהרע"ב במחכ"ת ל"ד בהעתיקו פי' הר"ש בטעמא דר"ש ומדבריו משמע דל"ב פלוגתא דחכמים ע"ש. וכן ליתא בגירסת המשניות שבגמרא:

פרק ב משנה ב ד"ה וטהורה. כגון מרחץ של מי מעיין. לכאורה קשה א"כ אמאי בכ"י דהא כתב לעיל במ"א אבל בא במים מחוברין דל"מ לא. וצ"ל דמיירי שמשך מי המעיין למרחץ ומחובר למעיין וכמש"כ בס"ד לעיל פ"א מ"ג דבדעביד מעשה אפי' במחובר מהני לכשיתלשו. אבל שם כתבתי שאין דעת הרע"ב כן. ואולי כאן הכוונה אם א"כ חשב עליהן בתלוש ולא אשמעינן אלא בהזיעה חשובה כמים: **מ"ג** ב' בריכות כו' מחלה למחלה טמא. ק"ל הליור דמע"ת. דאם ד"מ הטמאה במזרחת והטהורה במערב והזיע באמלען. הל"ל דמחליו ולמזרח טמא ומחליו ולמערב טהור דהוא קרוב לטהורה. וי"ל בדוחק: **מ"ו** תוי"ע ד"ה ממקום. דהכא מסתמא תלינן דממקום קרוב כו' באו. תמוה דפשוט דתרי מילי נינהו. דהתם תני א"כ באו ממקום קרוב פי' אם ידעינן דמת"ק באו אז אמר לספוד בהן מיד וכפי' התוס' הביאו התוי"ע שם. והכא תני דאם ל"י מהיכן באו או אפי' ודאי באו ממקום רחוק מ"מ א"ל להמתין רק בכדי שיבואו ממקום היותר קרוב שנמלא בו יקר וכדמסיק הכ"ג בטעמיה והוא כלעת הרא"ם בפ' א"ל והביאו הטור בסי' תקמ"ו באו"ח: **מ"ח** הולכין אחר רוב הנחתומין. לפי' הב' שבהרע"ב קשה דלענין טומאה וטהרה ה"ל לילך אחר רוב הלוקחין. ואם הם ע"ה מה יועיענו רוב נחתומי חברים דכיון דבאו לרשות הלוקחים הרי נטמאו אגלם: **מ"ט** בהרע"ב בעומד ורואה מטעה שנסתפק כו'. דבריו שלא בדיוק שהרי כ' התוס' בחולין שם (נה) בד"ה הכא דהיכי שראה שנפרש הוי ליה כקבוע דכמע"מ דמי. ולשון רש"י שם בעומד ורואהו מטעה שנפל מיד האדם כו' וזה א"ש דבשעה שנפרש ממקום הספק לא ראה:

פרק ג משנה א רי"א כו' וכל שאינו כנגד המים אינו בכ"י. פי' הא"כ אע"פ שנתלחלחו מאותן שכנגד המים לא ניחא ליה כו'. וק"ל כיון דמ"מ ניחא ליה באותן המים שילחלחו מיהא את שכנגדן ה"ל תחלתו לרלון. ותליא בפלוגתת ר"ש ורבנן לעיל ספ"א באוכל שומשמין באלבעו דלרבנן בכ"י. ולולי פירושו הכל"פ כל שהוא כנגד המים (ר"ל אם אפי' רק כ"ש כנגד המים דניחא ליה מיהא באותן מים שכנגדו) בכ"י ר"ל כל הפירות. וכל שאיט כנגד המים הייט שאין בו כלל כנגד המים איט בכ"י. וגי' מהר"ס ופירושו ג"כ תמוה דלחלוחית המים עלמה תכשירוס דלא גרעה מזיעה הבאה מחמת טוס לעיל פ"ב במ"א ב' ג'. ואולי דלחלוחית המים אינן רק נתפחים ואין בהם טופח כדי שיכשירוס: **מ"ב** תוי"ע ד"ה ושאר כו'. דהואיל וסתמן אינן נבלעין בחבית לא היה לרלון. וצ"ל דתחלת ביאתן לעולם הי' ג"כ שלא לרלון דאל"ה הא קי"ל דכל שתחלתו לרלון כו' ה"ז בכ"י ודוחק: **בא"ד** דיותר ראוי להפליט ממה שיהא נבלע כו'. ראייתו אינה מכרעת כ"כ. אבל יש ראיה לזה מפ"י דתרומות מ"ז וכמו שהערותי שמה. אכן כאן א"ל לזה דכשהמשקין חוץ לחבית נלרך שתבלע תחלה וגם לפלוט א"כ לתוך הפירות: **בסה"ד** ומהר"ס גורס כו' וסתם מתניתין ר"מ וכי היכי דא"ל כלי טמא כו' ה"נ כו'. תמוה דתלי תניא בלא תניא. דזה דמשקין טמאים מכשירין היא משנה מפורשת ברים מכלתין: **מ"ג** ד"ה הרודה. אע"ג דבמתניתין דלעיל אמרי' דמתוך דופני החבית נפלט. נ"ד אהדדי. אלא כאוכלא לדנא דהתם הואיל דהמשקין אדוקין אגל דופני החבית אמרינן שפיר דמבעבעין דרך דופניה. אבל הכא דמפסיק חלל דמסתמא איננה מלאה ואפי' מלאה איט מבעבע לעלות מעלה. ואי דמי טפי יש לדמות לשק דר"פ: **מ"ד** ד"ה ואם. ואם נתנן שם כו' שאין לו מקום כו' אע"פ שיודע כו'. ק"ל דהא הליחות שבעריבה הוויין תחלתן לרלון. וע"כ מיירי שלעריבה ירד תחלה דלף שלא לרלון. ואע"ג דכבס בהן א"כ לא תחשיב אלא המים שנתכבס כסותו בהם אבל לא הנשארים מדובקים בעריבה. ובדלא עביד בידים בתחלת ביאתן אף חכמים דהאוכל שומשמין דספ"ק מודו: **מ"ה** ד"ה איט חושש. והטעם משום דלא ניחא ליה כו'. אע"ג דבדעביד מעשה אפי' לצורך מחובר מהני כמש"כ בפ"ק מ"ג וע"ש בס"פ באוכל שומשמין פלוגתת ר"ש וחכמים מ"מ בכה"ג ע"כ יש חילוק בין לצורך תלוש ובין לצורך מחובר וכ"כ לומר לדברי מהר"ס. אולם מה שסיים הכ"מ אע"פ שעכשיו שמח כו' והוא לפרש לשון הרמב"ם שם "ואע"פ שהוא שמח" צ"ע כי מדוע יגרע זה מכל הני אם שמח דתנינן לקמן. אם לא שנדחק לפרש שלא שמח אלא לאחר שנתנגבו המים דלא מהני אז שמחתו כדאיתא בב"מ (כב): **מ"ו** בהרע"ב ד"ה או אם חלחל. ערבוב פירושים בדבריו. שמש"כ שנגע עד במים הוא מפי' הרמב"ם וכוונתו במים שעל הגג עלמו. ומה שסיים שבתוך הלינור הוא מפי' הר"ש והוא מפרש חלחל ר"ל שדחה הפירות לתוך הלינור. ונראה שגי' הרמב"ם לתוכן ושל הר"ש לתוכו: **מ"ז** אלא אם עמד והדיח. נראה לי דר"ל או שהדיח. דבעמד לחוד נמי סגי כדלעיל בסוף מ"ס:

פרק ד משנה ב בהרע"ב. ונמצא המשקין שירדו עליו. פי' בכריתות (טו ב) דמבואר שם דגם המשקין טהורין ע"ש בפרש"י ותוס' ובר"ש לעיל פ"א מ"ה מה שהביא בשם התוספתא ומש"כ שם: **מ"ד** בש"א ישבר ובה"א יערה. עי' א"כ. ולעד"נ דאזלי לשיטתייהו דלעיל פ"א מ"ד. דלב"ש כיון דפירש מקלא לקלא הוכשר להכי לא יערה. ולב"ה שם אינן מכשירין עד שילאו מכל האגודה או מכל השק וה"ה הכא עד שילאו מכל החבית: **מ"ה** בהרע"ב ד"ה ובה"א. כיון שלא הניחן שם כו'. משמע דאם הניחה במקומה אף ב"ה מודו. וכדס"ד דהתוי"ע בד"ה אלו שמש"כ דנקט נטלה לשפכה ברישא לרבותא דב"ש א"נ וגם מיגטי' אם הניחה במקומה דעדיף טפי ולכן אפשר לומר דבהא גם לב"ה

לב"ה בכי יותן . ול"י מדוע לא פי' כן בתוי"ט לפום מ"ד דהשתא . דלהכי נקיט נטלה לשפכה משום דבכוונה גם ב"ה מודו [illegible]
[illegible]

אם יקבלו הכשר ממשקין אחרים למה יגרעו משאר אוכלין דמטמאין בבוא עליהן הכשר א"כ הכא יתכשרו ויתעטאו כאחד ממשקין הטמאים . ובריש מקואות כתבתי ישוב לזה בס"ד ע"ש :

פרק ה משנה ה תוי"ע ד"ה לידע . עי' כס"ד . אבל מפי' הרע"ב לעיל פ"א ריש מ"ו נ"ל כן ע"ש :
מ"ח בהרע"ב ד"ה אבל אם נער . שמתכוון להדיחם . והוא מהר"ש . ול"י למה הוצרכו לכך הלא פשוט דהוה כמרעיד את האילן דריש מכלתין וטובא איכא לעיל כה"ג : מ"ט כל הניצוק טהור כו' . לפי' המפרשים אין מקומה במס' זו רק במס' טהרות . לכן נ"ל דמיתניי' הכא לענין הכשר כגון דהניצוק היה מי פירות ובכלי התחתון הי' א' מז' משקין לא הוכשרו הפ"פ הנשארים בכלי העליון . ועי' השגת הראב"ד בפ"א מהל' ט"א ה"ד . וכן המשנה דלאחריה יל"פ ג"כ לענין הכשר : בהרע"ב מפני שהיא סולדת . מוזר אותו עמוד השותת שהיה קלטו כו' ומטמא כו' . קשה דהא ודאי שאינו חוזר אלא אותו שהוא עדיין באויר (דמה שנפל כבר למשקה שבתחתון לא יחזור שוב לאחוריו) . וכן לשון רש"י שהביא התוי"ע חוזר כאם הניצוק כו' . וא"כ הוא גופי' מאין יתטמא דהא העמוד עצמו ג"כ אינו חיבור קלטו לקלתו . וכ"ע להדיא מלשון הרמב"ם רפ"ז מהל' ט"א . ודלא כלשון הרע"ב והר"ש בפ"ב דטבו"י שמ"ז שכתבו דהקלוח לבד נפסל . דז"א דאיתו נפסל רק מקום מגעו בלבד וכ"ת לשון הרמב"ם שם בפי' ובחבורו פ"ח מהל' ט"א ה"ז . וע"ק דהא ד"ז דניצוק אינו אלא בטבו"י וכמש"כ הא"ר בספ"ח דטהרות וכמש"כ בס"ד בפ"ב דטבו"י מ"ז ע"ש . וטבו"י אינו אלא פוסל ולא מטמא אפי' משקה . וכן לשון הרע"ב במשנה דלקמן גבי מזוקן לחם של' שהתחתון כו' ומטמאו . וביותר לשון הרמב"ם בחבורו שמביא שם התוי"ע שכתב ומטמא הכלי תמוהים כיון דאיירי בטבו"י . ולענין פי' משנתינו נלע"ד דהטעם כיון דסולדת לאחריה חשיבי חבור דהוו כאלו כולו גוש אחד וכ"כ מדברי התוס' בנזיר (נ) :

פרק ו משנה ב כל האגודות של בה"ש טמאות . פי' הרע"ב והידים מטמאין כו' . וכ"פ לקמן גבי הקמחין כו' . ונראה דאין הכוונה מחמת הטמא סתם ידים . דהא א"פ את החולין . ודוחק לומר דמיירינן שמא נגע בעוד שמשקין עליהם ונעשו תחלה ומוזרין ומטמאין אה"א . אבל נראה דר"ל דהמשמוש הוא בידים והחשש הוא משום טומאת גופו . וכ"כ לקמן גבי דגים והטמא והטהור ממשמשין : מ"ג כאבי"א ליר טהור כו' . עא"כ . ולכאורה פירושו הוא נגד הגמרא בסוכות (כג ב) אשר הביאה גם התוי"ע : מ"ד בהרע"ב מנין לרבות היין כו' ת"ל וכל משקה כו' . התוי"ח כ"ע דא"ד מובנים דהאי קרא כו' איירי לענין קבלת טומאה ולא לענין הכשר . הן דברי הרע"ב המה מת"כ ע"ש הביאו גם רש"י בקוצר בחולין (עז) . אמנם כוונתו דזה אתיא כמ"ד אין טומאה למשקין כל עיקר כדאיתא בפסחים (עז) . ת"ש וכל משקה כו' מאי יטמא הכשר . מוכח דלמ"ד דטומאת עלמן מיהא יש להן איירי קרא בטומאה (וכ"כ הק"א שם) . והרע"ב פסק בפ"ד דטהרות דספק משקין ליטמא טמא . אבל נעלם מאתו דברי המהרש"א בפסחים שם ברש"י ד"ה ותלושין דלכ"ע דרשינן וכ"ת אשר ישתה לענין הכשר ע"ש . ואדרבה דברי הרמב"ם קשים במה שפי' כוונת הת"כ באמרו נאם למעלה דר"ל לענין טומאה . והרי אשר יבא עליו מים יטמא לכ"ע מיירי לענין הכשר . וכן וכל משקה כו' לדעת הת"כ שב לענין הכשר כנ"ל . רק כוונת הת"כ למילף דאף בטומאת ארץ עלמו עשה הכתוב שאר משקין כמים לענין הכשר . מגז"ש מים מים מטומאת כ"א בדין הכשר . דמק"ו לא אתיא ליה דכ"א חמיר דמטמא מאוירו ע"ש . ואולי דהרמב"ם סובר דלדידן דמשקין יש להן טומאת עלמן דרשינן מים יטמא גם בפ"ע וכ"ל דגם מים יטמא מכ"א וכן כל משקה כו' . כמו דדרשינן וכ"ת אשר ישתה למעלה לענין הכשר ולמטה לענין טומאה כמש"כ המהרש"א שהבאתיו לעיל . אבל מ"מ עדיין ל"ע דכיון דגם לענין הכשר מיירי קרא עפי ה"ל למילף הכשר מהכשר מלמילף הכשר מטומאה : תוי"ט ד"ה שבעה . וי"ל דבלשון בנ"א דבש סתם הוא ש"ד . תירוצו לא מחוור כמובן . וקושייתו י"ל משום דקי"ל לרבנן דדבש תמרים לא איקרי משקה ולכן ע"כ קרא דויניקהו דבש היינו דבש דבורים . וא"כ לא מלינו בקרא שיקרא דבש תמרים משקה : ד"ה מי רגלים . דאדם כו' . התוי"ח מסייעו מליסנא דלדעתו ע"ש . ואין זה סיוע דמלינו בתוספתא הביאה הר"ש ברפ"ב דפרה גבי עלה עליה זכר ליסנא דלדעת הבעלים . וה"כ יל"פ לדעתו היינו דבעלים : בפנים דבש גרעים טהור ומותר . עמש"כ בזה במגילה (ז.) : מ"ו רה"א ש"ז אינה מכשרת . ופי' הרע"ב משום דיש לה שם לווי . ועי' לשון הרמב"ם בפי' . וקשה א"כ מי רגלים נמי . וי"ל דהם מים ממש וכמו דלא מפקינן מי הים מטעם שם לווי . (ועי' לעיל מ"ד בתוי"ע ד"ה שבעה מש"כ בשם הר"ש וכל הני תולדות כו') וצריך לחלק בין זה להא דפסלינן אזוב יון כו' בנגעים פי"ד ובפרה פי"א מטעם שם לווי . ואולי דבריהם הנל"פ דר"א סבר דאינה חשובה משקה : שם ואם נפל על הדלעת . עתוי"ע . והנה גם בחולין (לו) גבי פלוגתת רבי ור"ח איתא דלעת לענין הכשר : מ"ז בהרע"ב ד"ה ר"א מטמא . ומטמאין כו' . וכן בפי' הרמב"ם . ול"י מאין באה להם הטומאה . הלא טומאת נבלות אינה עד שתלא נפשה (פ"א דאהלות מ"ו) וכש"כ דלא שייכא טומאה בדם הקזה . ואולי צ"ל ומיטמאים : מ"ח תוי"ע ד"ה לרלון . העתיק דברי התוס' אשר דבריהם אינן עולין כלל לפי' הרע"ב והר"ש שם ברפ"א ובכולה מכלתין : ד"ה והמקיז . צ"ב דמכאן ראיה כו' נראה דאישתמיטתי' במחכ"ת דברי התוס' בשבת (כ"ד קמד) שנראה מדבריהם דאזלי בשיטת הרמב"ם ופירשו שהחולב לרפואה כו' קאי על אדם ע"ש וכ' דס"ל ה"ת כו' מחלב בהמה גופה כו' כמו שהקשה התוי"ע ע"ש בדבריהם היטב :

סליק מסכת מכשירין . בעזר יוצר מאורות המאירין :

מסכת זבים

פרק א משנה א ראה אחת ובשני הפסיק וכו' ראה שתים כו' א"ר"א ב"י מודים כו' . הנה לת"ק לא פורש באם רואה שתים ובשני הפסיק וכג' ראה אחת מה דיני' . ובתוספתא איתא שאמר ר"ע (אשר הוא הת"ק דמתניתין) דבזה לא נחלקו שאין זה זב גמור (כ"ה הגי' בד"י וכן העתיקה הר"ש). ולכאורה איפכא מסתברא (וכסברת ראב"י) . ולזה נראה שהגיה הגר"א ז"ל שהוא זב גמור כי כן העתיקה בא"כ וכ"ה הגי' בתוספתא שנדפסה עם פירושו ז"ז אשר לא אפונה שעל פיו הוגה כן . אבל לפי גי' זו תמוה מה דאיתא שם אר"ע לר"ש (שאמר שם משום ראב"י כבמתניתין) לא כל הקופץ משתכח אלא הנותן את הטעם כו' . והלא גם לר"ע צריכין לאותו טעם עלמו . ועוד קשה לגירסתו דה"ל לפרושי במתניתין דבזה מודו ב"ה . דעתה נוכל לטעות דתני כן לרבותא דב"ש . עתוי"ע ריש טבו"י ובמש"כ לקמן במ"ב : תוי"ט ד"ה ובשלישי . דאילו אחת לב"ה כו' . ולעד"כ דגם לב"ש אינן מלטרפות ב' ראיות בג' ימים כמו דאיכהו מודו בג' ראיות בד' ימים דאינן מלטרפות כדאיתא בתוספתא ע"ש : מ"ב ד"ה רע"א . עי' תו"ח . וכה"ג בפסחים פ"י מ"ו וע"ש (קיז ב) במד"ה ותוס . ולר"ע י"ל דלרבותא דב"ש נקיט שלישי עתוי"ע פ"א דמכשירין מ"ג ד"ה המרעיד : מ"ה אר"י ל"א אחת מרובה אא"כ יש בה כדי ג' . ועתוי"ע . וכ"ל דבמשנה ד' מודה ר"י כיון דעכ"פ נעשה ע"י זב גמור בהלטרפות ראיה שלפניה או שלאחריה וכ"ה בפי' הרמב"ם וז"ל וכי"א כי כשראה אחד כו' ולא הקדימתה ראיה ולא נתאחרה אחריה ראיה כו' ודלא כהתוי"ע שם במ"ד בסה"ד . וכן במ"ו שניין על הרישא וכ' ובהכי אף ר"י מודה כו' . ומה שקיים הרמב"ם . ולא נכתב לעולם אחד גדולה כראיות א"כ היתה גדולה כג' ראיות כו' היינו באם לא ראה רק ראיה אחת גדולה בלתי הלטרפות ראיה לפניה או לאחריה : מ"ו תוי"ע ד"ה ראה בקופו . וכל ראיה נחלקת לשתים כו' . עי' מה שתמהתי עליו בשבת (לד ב) :

פרק ב משנה א ד"ה הכל . וכ"ל דהוי כעין מיעוט אחר מיעוט . עמש"כ בפסחים (סו ב) בס"ד : מ"ב ד"ה ראה . דמש"ז ילפינן דיו כו' . קשה דהאי אמרת דיו נימא דדוקא לענין טומאת ערב אבל להלטרף לשניה לטומאת מו"מ ולספירת ז' לא . אלא ע"כ צ"ל כמש"כ התוס' שם בד"ה מאי לאו דזב גמור איתקש . וא"כ לקרבן נמי וי"ל בדוחק דלהכי אהכי דיו . ולי י"ל משום דרבנן דרשי והזב חדא זכו תרתי לזכר (הביאו התוי"ע בדבור הסמוך לקמן) ופרש"י ע"כ יש לו דין זכר שאינו מטמא באונס מכאן ואילך כו' ע"ש . הרי להדיא דשתי הראיות יש להן דין זכר והיינו לענין קרבן . ועי"ל

דלהכי הטיל הכתוב מיעוטא דמכשרו בין ראיה ראשונה לשניה ללמד דלענין קרבן מיהא ממעטינן אפי' ראשונה : מ"ג כלב כו' ג"י מעל"ע . עא"כ . ותימה דהרי גם יום אחד מעל"ע איכא עוד תרתי שהביא הר"ש . וגם אנכי מלאתי עוד א' בפ"ע דפרה מ"ה . ואולי משום דהלכה כר"י דשם כמו שהביא התוי"ע שם בשם הרמב"ם לכן לא הביאה הר"ש . אבל נמלא עוד אחד במשנה ר"פ דם הנדה וכמה היא שרייתן בפושרין מעל"ע . ועוד א' בגמרא דחולין (נה ב) ואכחינהו מעל"ע : מ"ד בתו"א אף דמיטמא משום משא מ"מ ע"מ אין לו לטמא אדם ובגדים . ומשמע דקאי אקיפה אמשכב לטמא אה"א מדקאמר תו וכן בכישה כו' . ותמוה דהא גם נושא אה"מ מטמא בגדים :

פרק ג משנה א בזמן שהן מתגירין . פי' הרע"ב הוא מהרמב"ם . ויתכן לפרש שהן נכפפין תחת היושב עליהן ותמילא נעשין כמאי עגול ומקיפין את קלת גופו של היושב כמו הגולה . אולם קלת סתירה לזה מעירובין פ"ב מ"ד לפי' הרל"י הביאו התוי"ע ד"ה מגולה : בהרע"ב ד"ה אע"פ בסופו . ונטמאו בגדיו טומאת מדרס כו' . נראה שזה מוזר לפי' מתניתין דקתני ה"א טמאין מדרס . ודלא כהתוי"ע שהבין דקאי אדסליק מיני' . ולא באר הרע"ב טעמו מפני מה טמאים מדרס . ונראה שדעתו כדעת הרמב"ם שאנו חושבין שמא דרס עליהן הזב ממש . ורא"ה לזה תמלא במש"כ בר"פ דלקמן . וכ"מ מדבריו במ"ב בד"ה בזמן שמשאן ככד : תוי"ט ד"ה טמאים . דמה לי נוגע בחולה לו כו' אלא באה ללמדנו שיטמא מאוירו כו' . תימה דהרי נגע בחולה לו אינו מיטמא דהיינו מגבו . ואולי ר"ל דלא תימה דאי לאו גז"ש ה"א דדוקא נוגע בחולה לו אבל נוגע בתוכו לא נטמא . אבל קשה דלמא אתי גז"ש לאפוקי נוגע מגבו : בא"ד ומה ת"ל אשר יגע בו דפשיטא כו' . לולי פרש"י הנל"פ דר"ל כיון דלמדנו דמיטמא מאוירו א"כ מה ת"ל אשר יגע דמשמעו במגע דוקא ולא באויר . (ולכאורה מזה קשה טובא לדעת הרמב"ם בפ"ח מהל' מו"מ ה"ד דזב אינו מטמא בהכנס ידו לאויר כ"ח ולע"ג). שוב ראיתי שכן פי' הק"א ג"כ . לזה פי' דאתי לססיט ונופל שפיר עליו לשון נגיעה שהגיע אליו התנועה מהזב : בא"ד אבל אם כרע הזב ל"כ הטהור לטמא בגדים כו' . ל"ד כלל בלשונו . דהא לקמן רפ"ה תנן או שהזב מסיטו מטמא כו' וכלי שטף במגע : ד"ה שכחה רע . ופי' הכ"מ כו' היא מזזת אותו . תימה דכלפי לייא כיון דחזקה כ"כ עד שתהא יכולה להזיז אותו הרי כחה יפה . וזה י"ל בדוחק . אבל שכתבא שהוא ל"ז איך נוכל לכוונו דמוסב על הסוכה שהיא בל"כ . אשר ע"כ נראה דכוונת הרמב"ם דכשאדם נחבא בין הסוכות בדוחק (ר"ל שאין ביניהם ריוח אלא בכדי האדם בדוחק) תזוז הסוכה ממקומה ע"י דחיקתו אותה . ופי' בו הוא כמו על ידו :

פרק ד משנה א בהרע"ב ד"ה כפה . ופליג אסתם מתניתין כו' בד"ה כלים כ' ג"כ אלא דתנא דלעיל לא תעמא כלים שברשא הנם וא"ה כר"י . לכאורה קשה מ"ש מהא דטהור מעלה את הטמא בפרק דלעיל מ"ב דלכ"ע בגדיו טמאים מדרס אף שהם למעלה . אלא הוא הדבר אשר כתבתי בר"פ דלעיל בדעתו ז"ל דהכא אינו נקרא מדרס לרבנן אלא משום חשש דריסה עליהן : תוי"ט ד"ה בזמן שמשאן קל טהורים . אפשר דבגדים שבה טהורים לגמרי כו' . תמוה דאיך אפשר שיהא טהורים והלא נשאן הזב . וכן ראיתי בפי' הרא"ש שכ' אבל טמאים במשא הזב : מ"ג הכל"ל העתיק פרש"י בעירובין וכגון כו' . לכאורה ל"ד דלפי' הרע"ב דכאן איירי לענין הכר ש"מ שנפל מהם מכח הקשתו אם הוא נטמא מחמת הסיטו . וכ"מ אפי' בנוגע בידיו להדלת וכו' דמחמת הנגיעה בדלת לא הוה הככר אלא שני . ואם מפני הסיטו הוה הככר ראשון . ולפמש"כ בפכ"ח דכלים מ"ו בס"ד מוכרח פרש"י אף לפי' הרע"ב. אבל עי' עוד מש"כ בעירובין ע"ד רש"י : מ"ד תוי"ע ד"ה טמאים. עמש"כ שם בשבת בס"ד : ד"ה כסיות. ולעד"כ דהוא ל"ר מכסת המוזכר בכ"מ כר וכסת : מ"ו הזב בכ"מ ואו"מ בכ"ש טמאין . פי' הרע"ב דאם כרעו או"מ ג"כ טמאים . וכ"כ הרמב"ם והר"ש . ולא משום דס"ל כשיטת ר"ת בעירובין (כז) בתד"ה כל שהזב . ולא כרש"י בנדה (נד ב) ד"ה ולא דמה ע"ש שהרי הר"ש לקמן ברפ"ה מביא בעצמו תוספתא דאין היסט אלא לדבר שיש בו רוח חיים וכ"ד רש"י ג"כ בשבת (פג ב) אלא דהכא אף שכרעו הם מ"מ חשיב כמו שהזב היה מסיטן כמש"כ הרא"ש ע"ש וכ"כ הר"ש בפי' התוספתא . וכן הרמב"ם כתב שהרי הן עמאים בהיסט הזב . וזה דלא כתוי"ע בפרק דלקמן מ"ב ובסוף מ"ה . וכן לשון הרע"ב לקמן ד"ה חוץ מן האדם שכ' דבזמן שמכריע את המת טמא. ל"ד דה"ה איפכא נמי טמא : בהרע"ב ד"ה מה שאין המת מטמא. מ"מ אין מו"מ שתחתיו מטמא אדם לטמא בגדים הן לפי שיטתו בפ"א דאהלות מ"ב דהרב ה"ה כהלל ל"ד כלי מתכות אלא אפי' בגדים . א"כ מו"מ שתחתיו הוויין אבי אה"ע ומטמאין אדם להיות אה"ע אף אחר שפירש ומטמא אדם וכ"ח . ומו"מ דזב א"מ אדם לטמא בגדים אלא קודם שפירש . וא"מ אדם וכ"ח . ואף הבגדים קודם שפירש אינו נעשים אלא ראשונים . ובמת הוויין אה"ע . ומש"כ עוד וע"ג מדף נכי דמת נמי מטמא כלים שע"ג כו' לטמא או"מ כו' ותמוה מאד . דלשיטתו הוויין אבי אה"ע . ולהמולקין הוויין מיהא אה"ע לטמא אף אדם וכ"ח : תוי"ט ד"ה ובמת הכל טהור . ה"מ נמי למיתני ובנבלה כו' . פשוט דמת הוי לרבותא טפי . ואולי כוונתו על חוץ מן האדם . אבל המשנה לא תכוון כאן רק לאשמעינן הטהרה : ד"ה הכל . ונמלא דכגון בכ"מ א"ע למאהיל . פשוט דכוונת הרע"ב דלכאורה איך מ"ל דכל שהמת נשא עליו טהור והלא טומאה בוקעת ויורדת וזה נקרא הטומאה מאהלת עליו לכך אמר כגון בכ"מ שאינו כנגד המת שיאהיל עליו : ד"ה מה שאין המת מטמא בספרי . ובמס' עדיות כו' מפרש הרע"ב כו' . עמש"כ שם ע"ד אלו : ד"ה מפני. ואין אנו יודעים כו' ולכך כולן טהורות . ק"ל מ"ש מדלעיל מ"ד ספק שנתהפך עליהן טמאין :

פרק ה משנה א [בהר"ש אע"פ שאין חשובין כאה"ע לגבי כלים אחרים כאדם כ"כ דל"ל] :
בהרע"ב ד"ה וכלי שטף . יכול תטמא אדם וכ"ח ת"ל בגד כו' . ק"ל לפמש"כ הרא"ש כאן דבגדים שהוא לבוש בהן אף העליון שאינו נוגע בו טמא א"כ אילטריך בגד להכי : תוי"ט ד"ה כל . וכך קתני בהדיא בתוספתא כלים כו' מטמאים שנים כו' וכן פי' הר"ש כנ"ל . והא דתני לקמן מ"י זה"כ כל הנוגע כו' מטמא א' כו' וע"ש בפי' הרע"ב . שם מדאורייתא קאמר כ"כ הר"ש . וזה אישתמיט מהתוי"ע לקמן מ"ה : ד"ה וכלי שטף . דהמ"ל ורחץ במים בערב כו' . ולא מחוור דא"כ הי' במשמע שיטבול בערב . ובאמת הוא טובל מיד וטהור למעשר . וטמא לתרומה עד הערב שיעריב שמשו אחר טבילתו דוקא . ול"כ דהכי קל"ל ורחץ במים וטהר בערב כדכתיב האי ליסנא בפ' חוקת (יט יט) : מ"ב ד"ה וכל שהזב . ול"ל דמיירי שלא הוסט כו' עד סופו . עמש"כ בס"ד בפרק דלעיל מ"ו : ד"ה אלבעו דלא בעינן שיהא רובו של זב כו' . נראה דל"ד הרב ז"ל בזה די"ל דהטהור מלמעלן וכן בסיפא הטמא מלמעלן היינו ברובו ודוקא מלמעלן הוא דקאמרה מתניתין אלבעו ודומיא דמשכבו כמ"ס : בא"ר והסיט את הזב וכו' משכב ומושב ע"י כף מאזנים כו' אבל הסיט לא קתני משום כו' ע"ג המשכב טהור חוץ מן האדם כו' אבל הסיט דמשכב לא מטמא כו' · ולכאורה תימה דבכה"ג דהיינו ע"י כף מאזנים גם המשכב מטמא את האדם כדתנן לעיל ספ"ב והמשכב מטמא אה"א כו' נתלה . וי"ל : מ"ג רא"א אף הנושא . הרמב"ם והרע"ב וה"ר פירשו מתמא דגמרא חולין (קכ"ב ב) דר"ל דמסיט אינו עמא אא"כ נושא ג"כ היינו שתהא הנבלה למעלה . ותמיהני דע"ש בגמרא ופרש"י דר"א יכוון שיהא הכזית דנבלה מחובר ביחד ולאפוקי אם נושא ב' כרלאי זיתים וכ"פ הרא"ש כאן והר"ש לקמן במ"ז : בהרע"ב ד"ה כל הנושא . כגון אוכלין ומשקין ומדף שהן למטה ממשכב כו' . תימה דמשמע דאתי לאפוקי דאם הי' משכב למטה ממשכב נטמא · והתנן בפ"ק דכלים מ"ג דאין משכב עושה משכב : תוי"ט ד"ה מפני . וקשה דאהיכא קאי של"א כו' ואע"ג דלא קמיירי במשכב כו' . ול"כ דמשכב הזב שבפי' הרמב"ם והרע"ב הכונה על שכיבתו של זב וכ"ל דהזב שוכב עתה עליהן . ויש ג"כ משכב תחתיו ותחת המשכב או"מ ומדף : ד"ה חוץ מן המסיט . ושמא משום דאהמיל כו' . ועי' לקמן בד"ה ואדם . אבל בפ"ק דכלים מ"ג כ' הר"ש דממעטינן לכולהו משום דכתיב גבי משכב ומרכב מיעוט והנושא אותם דאותם מיעוטא הוא כדאיתא בנדה (ל"ד נה) . והביאו התוי"ע בקלרה לקמן מ"ז וכאן לא זכרו : ד"ה ואדם . דטמא מת מטמא בגדים . רבותא יותר הל"ל דאפי' לאחר שפירש ואפי' אדם וכ"ח . מש"כ בזב ומשכבו : מ"ה ד"ה בין מלמעלן עיין כה"ד . ועמש"כ לעיל ברה"פ ובפ"ד מ"ו . ובלא"ה דבריו בכאן מגומגמין : מ"ו בהרע"ב זב וזבה ונדה בהדיא כתיבי ומלורע ויולדת נפ"ל מלזכר ולנקבה דכתיב זאת תורת הזב וגו' והדוה בנדתה וגו' לזכר לרבות כו' כ"כ דל"ל ועי' בפי' הרמב"ם : תוי"ט ד"ה ובמלורע . ול"ק דהכל בכלל היקש . אבל ק"ל דמ"מ היכא דריש התם מלנקבה לרבות דמה דאילו לשאר מעייונותיה מזכר נפקא ע"ש בהרע"ב . הא מיבעי' לה ליולדת . ולכן נ"ל דהגמרא דשם ל"ל להך דרשה דת"כ לרבות יולדת . דנפ"ל מדכתיב כימי נדת דותה תטמא והקרא איירי בלידה יבשתא : ד"ה ואחד המסיט . ותוס' כו' ה"ה למו"מ כו' . ול"כ דהם מפרשים והמסיט היינו שהטהור מסיט את הטמא וכמו ברישא המשנה הנוגע בזב כו' . ודקדוקו לקמן במ"ח אינו מוכרח די"ל דלהכי לא תני הכא המסיטו בכינוי משום דבזב כו' וביולדת אף שהם הסיטו את הטהור טמאוהו לכן מסתים לה סתומי לומר דכל חד כדיני' . שוב ראיתי שהתוס' העתיק והמסיטו בכינוי וא"ש טפי . ודקדוקם אינו אלא על הניסא וזה טמא במו"מ כדלעיל במ"ג : מ"ז רא"א אף הנושא . משמע דקאי על כל הני דחשיב הת"ק . ותימה דבכ"ק (כה) איתא דס"ל דמ"ז של זב אינה מטמאה במשא . וי"ל דלא קאי אלא אאחרא . ולפלא שלא העירו המפרשים בזה : תוי"ט ד"ה ואחד המסיט בסופו . ל"ע דלא קתני נושא וניסא . תמוה דהכי גם הרמב"ם מודה בניסא דהיינו שהאדם מלמעלה והם מלמטה דא"ת בלא הסיט כמש"כ בעלמו לעיל מ"ג במד"ה כל הנושא וניסא : ד"ה ר' אליעזר אומר . אבל הר"ש כו' וקאמר איהו אף הנושא כו' . והרא"ש הוסיף וה"ה ניסא וזה תמוה ועי' ר"ש פ"א דכלים מ"ג : מ"ט ד"ה טהור . כולהו שורים לאו כו' ועוד בפ' א"ת (כנ"ל והוא שם (כז ב) כו') . ול"כ דשם פירש כאילו אמר לאו כולהו שורים לגבי מזבח קיימי . וגם ידעי כולי עלמא כו' . וכן מלינו כיולא בזה בקרא כל הרע אויב בקדש . כל תשא עון . וכן יש לומר כאן עד"ז דרלה למר דאין כל המטמאים בגדים מטמאין אדם וכ"ח : מ"י בהרע"ב כל הני במשא בלבד מטמאין בגדים כו' . תיבות כל הני הוסיף על דברי הר"ש וגרע . דכל הני דחשיב לבד מנבלה ומרכב א"מ במשא כלל כדאיתא בריש כלים : תוי"ט ד"ה כל הנוגע בסופו . ומשני לה שפיר דנבלה דר"י כו' . הן הרמב"ם לא ייטב רק שלא תהא סתירה לזה מכללא דר"י אבל קושיית הכ"מ שד"ז סותר א"ע דכיון דקי"ל דאין כלי מיטמא אלא מאה"ע והוא מטמא בגדים ע"כ דין אה"ע יש לו בזמן התעסקו בהם וא"כ יש לו לטמא אוכלין להיות ראשונים ככל אה"ע . אבל לי י"ל בהא דאמרינן

בזבחים

[illegible]

סליק מסכת זבים . בעזרת מעלה עבים . ומוריד רביבים

מסכת טבול יום

פרק א משנה א תוי"ט ד"ה כהנכם . [illegible] שבת קלה . ובמש"כ שם) אבל יש לדחות דאיכא למימר דלת"ק אף בשאר טמאים טהור אליבא דב"ה להרמב"ם דהאי ומודים אמלות נמי קאי . ולהר"ש ולהרע"ב י"ל דלת"ק נ"פ ואף בשאר טמאים לכ"ע אינו חבור . ורי"א דפליגי וכ"ת אליבא דב"ה בשאר טמאים מיהא חבור . ועי' במש"כ בסמוך : מ"ב רי"א אף של טופח . כאן איכא למידק מאי אמר ביה ת"ק . אילימא דפליגי ביה ב"ש וב"ה . ליתשביה במ"א . ואי דב"ש מודו ביה . או דלב"ה טהור אף בשא"ע (ולהרמב"ם בפי' ומודים כנ"ל) . א"כ יפלגו מקלה אל קלה . דלת"ק קילא מכל הני דבמ"א . ולר"י חמירא . עי' שבת (קלח) ובילה (יג) בתד"ה איכא דאמרי. וכאן יאות עפי לומר דל"פ עליו ת"ק מדלעיל מ"א שכתב התוי"ט : מ"ג בהרע"ב וגרגיר מלח . שנדבק כו' . משמע דמעצמו נדבק שלא בכוונה . ובמ"ד מפרש ופעמים שמשימין גרגיר של מלח כו' . ואולי כוון בו ליישב קושיית מהר"ס . והוא שהחילוק בין הרישא לסיפא . דברישא נדבק מאליו שלא בכוונה . וסיפא בכוונה לסימן ואחר כך נוטלו ממנו לכן לא הוי חבור . וקטן וגדול דנקיט הוא משום אורחא דמילתא. דלסימן מסתמא מניחין גדול שיהא ניכר : תוי"ט ד"ה וגרגיר . עי' כ"ד מהר"ס . ונראה שהוא מפרש דתואר קטן שב נמי אמשמר . ולא מתוור דא"כ ה"ל למיתני במ"ד ג"כ משמר וקודם גרגיר בכדי שתואר גדול יסוב על שניהם . ובעיקר פי' משנתינו נ"ל ע"ד מהר"ס רק באופן אחר קצת והוא דטעמא דת"ק במשנה ו משום דנאכלים עמו ושל אחריה משום שאין נאכלין עמו וא"ל ר"י מה אתה מחשב כי רוכלא איתא כלל כל שהוא נאכל כו' וכן במ"ד כל שא"כ כו' : ד"ה פחות . להרמב"ם קאי נמי אמשמר והוא דוחק גדול חדא דמפסיק ביניהם בגרגיר מלח שנית כמו שהקשיתי לפירוש מהר"ס מדוע לא תני בת"ד ג"כ במשמר : מ"ד ד"ה יתר . ול"צ לתרץ ע"ד דמשני הש"ס בברכות (נג) ואיידי דתני רישא רוב עובדי כוכבים וכו' וכה"ג בעירובין (עז) ובפסחים (עט ב) ע"ש : מ"ח הטעורה כו' . עי' מפרשים . ולפע"ד נל"פ דמיירי הכא שנעשו גוש אחד ע"י בישול או שא"ד . וקאמר דאם אינן קלופין אינן נעשין חבור זל"ז כיון שהקליפות מפסיקין בין זל"ז אין חיבורן עולה יפה . וכן יל"פ לכולה מתני' וכל הפרק הזה משתעי בדיני חיבורין : שם התיאה והחלתית כו' והכ"א כו' ועמאים בכל הטומאות כו' והפלפל ט' עמאים בטבו"י כו' . וק"ל דבעוקצין פ"ג מ"ה פסקינן כריב"ב דא"ת טומאת אוכלין ע"ש בפירוש הרמב"ם והרע"ב . ועי' ביומא (פא ב) בתד"ה שהפלפלין . ותימה שלא הביאו משנה שלפנינו . וראיתי להרמב"ם בחבורו פ"ז מהטע"א ה"ח שהביא דיני משנה זו והשמיט לתיאה וחלתית . וכ"ע הכ"מ דל"י למה . ולא הרגיש שגם הפלפל השמיט . ובעיני הדבר ברור שדחה אותם מהלכה מפני הא דעוקצין אשר פסקה שם בפ"א ה"ו . ותימה גדולה על מרן ז"ל שנעלם ממנו כ"ז :

פרק ב משנה א תוי"ע ד"ה בין . דאין לך בע"ת טמא כו' שיהא ראשון . תמוה דאיכא טובא . כגון בעל קרי או הנוגע בא' מאה"ע . ואפי' שני מ"ל כגון מי"ח דבר שגזרו עליהם טומאת שני לפסול אה"ת ומטמאין משקין להיות תחלה . ואולי כוונתו דלא גזרו אפילו בראשון במשקין היוצאין מהן דזה לא הוי אלא מדרבנן כמש"כ התוס' . ועי' לקמן ספ"ג ובתוי"ע שם : מ"ג ד"ה הולכין . ונראה דדוקא לחומרא כו' . זה אינו מתון בלשון המשנה דא"כ ה"ל למיתני פסל את כולם כלישנא דברישא . אלא ודאי אף לקולא קאמר : מ"ה נגע טבו"י בקיפה חתיכות מותרות . משמע דקיפה אסורה וכ"ת לקמיה. וא"כ לא"ש (עתוי"ע ר"פ) ה"ל לקיפה לטמא את החתיכות וי"ל דלא הוות כבילה . ובר"פ הטור והרוטב תנן דקיפה מצטרפת לטומאת אוכלין אבל בפ"ע לא : מ"ז תוי"ע ד"ה מן הצדדים . ולכאורה בתרא דמה שלמעלה הואיל ונמשך הוי חבור וכ"ל דטמאה כו' . וע"ש בתד"ה אר"פ דאף לנ"ב לא אר"פ אלא לענין יי"כ דאתמור ביה רבנן . אבל לענין טומאה מטהר ר"י אף מה שלמעלה . ובד"ה ה"ג מוכח מדבריהם דאף ר"י לא מטהר אלא בנגע נגד הברזא אבל אם תחב אצבעו בתוך נקב החבית ה"ל יין שתחת אצבעו כמו מפיה ושלמעלה כמו משוליה כו' ע"ש ובמהרש"א בד"ה אר"פ : ד"ה יעלה . וק"ל דניצוק א"ת סתמא תנן כו' . לק"מ דהאמת הוא דה"ה אף בשאר טומאות רק דמ"ת כל טפה וטפה נוגעת אל הסמוכה ונעשית ג"כ ראשונה וכן כולם עד א"ס (ועי' בא"ר בפ"ח דטהרות מ"ע) . וכ"מ לשיטת ר"ת בתוס' פסחים (יד) בד"ה דאיכא . דא"ע אלא מדרבנן . ומש"כ עוד ודוחק להעמידה בכגון כו' מגומגם :

פרק ג משנה ג רי"א חוט וכל שנקלף עמו כו' . עי' בפי' הרע"ב ובתוי"ע . לשון התוספתא נ"ל לפרש דר"ל דאם נוטל מה שבלפס אותו קצת החוט שנקלף בנטילת התבשיל שבלפס הוי חבור . וקצתו שלמעלה שנשאר מודבק בדופני הלפס ואינו עולה עם התבשיל אינו חבור . ויש לכוון לזה גם לשון המשנה : מ"ד תוי"ע בד"ה שנדמעה . נראה שיש השמטת הסופר . וכ"ל כדאיתא בר"ש דהא דתנן התם דמדומע פטור מן החלה אתיא כר"י וכ"ש דהכא : ד"ה לא פסל אלא מקום מגעו . נראה למחוק כ"ז . דכל דבור הזה שייך לדבור הקודם והד"א : מ"ו בהרע"ב ד"ה כמ"א . מכשירין ומטמאין כו' . מלת ומטמאין ליתא בפירוש הרמב"ם . ואזיל לשיטתו בריש מתניתין דטהור וטמא הכוונה לענין הכשר. והרע"ב העתיקה מפירוש הר"ש ונ"ד דהר"ש לשיטתו שפירש שם טומאה ממש . והרע"ב פירש ברישא כהרמב"ם . אבל גם לשיטת הר"ש לא א"ש דהא משקה היוצא מטבו"י אין פוסל את התרומה וכ"ש הבגד אם לא תחשב ידים המסואבות דנעשה מהן תחלה . ומדלא פליג ר"מ בטהור מוכח דלא כהע"א שהבאתיו בריש מכשירין דידים שמאות מושבין משקה ע"ש . ודע דק"ל דהא טעמא דמשקין טמאים מכשירין שלא ברצון הוא משום דטומאתן והכשירן באים כאחד והכי הם אינן פוסלין את הככר של תרומה . וי"ל משום דלענין טומאת עצמן דהיינו לפסול את הקדש חשיבי משקה הואיל דטומאתן והכשירן באים כאחד ולכן ה"ל כמשקה שתחלתו לרצון ומכשרי אפי' חולין ודו"ק : מש"ב בתו"ח דהרמב"ם והרע"ב אזלי לשיטתם דמשקין הבאים מחמת ידים א"ת כלים . תמוה דאדרבה דעת הרע"ב דמטמאין לעיל פרק ב' מ"ב ובסוף זבים :

פרק ד משנה ב תוי"ע ד"ה וקורא לה שם . דהתם כגון דאמר כו' לאחר שהוא מופרש כו'. לכאורה קשה הכא נמי תאמר בשעת הגורם לאחר שתניחה בכפישה אז תהא חלה . וי"ל דהתם מיד בהפרדם תוכל להתפס בשם חלה . אבל הכא ימתין עד שתגביהה ותניחה בכפישה ולזה כוון הרא"ש : מ"ג עריבה ט' . פי' בהרע"ב ותוי"ע . ולנ"פ דהכא תוכל לנגיע את החלה בידיה אל העיסה בשעת קריאת שם . וא"כ חלוקין הן בדיניהן : מ"ה תוי"ע ד"ה מחללין . ונראה כו' הכי אין מוסרין לו מע"ש ט' . זה אינה קושיא די"ל דהכא מיירי שלוקח החבר פירות ומפות של הע"ה ע"מ שימולל קדושת מעשר שלו עליהם . והמ"ש שלו יצא לחולין בידי ע"ה : מ"ז בתו"ח ל"ע מה ענין משנה זו לכאן . הן לפי מה שהביא לקמן ע"ד ר"ש בשם הרא"ש מן הירושלמי (וכן הביאו הר"ש) דבטו"י היא מתני' מקומה יפה קבוע כאן ומצאתי כן אחר זה בתוי"ע בשם פ"ת . ודע דמשמע מהרא"ש דהא דאר"י בירושלמי שם שאין לטבו"י מגע אלא העבל ר"ע שאין פוסל אותו (כדאיתא בר"פ) . ולכן מצויין הן בין הגהות ובא בזה לחזק דברי אילא . והמפרש שם השתבש :

סליק מסכת טבול יום . בעזרת אל נורא ואיום

מסכת ידים

פרק א משנה א בהרע"ב וכי לא מהני הכא ה"ת היכא דלא נשאר ט' . הן אם לא נשאר אף מתחלית הלוג אסור . והכי הל"ל דלכתחלה אסור ליטול הראשון ע"מ שישאיר ממנו עוד לשנים דלמא לא יטול עד הפרק וכמש"כ לעיל : מ"ג שמעון התימני אומר אפי' נתכוון ט'. המפרשים נדחקו מאד . ול"נ לפרש דת"ק אמר ששרה בהן פתו דמשמע ששרה בהן בידים אבל נפל מאליו לא . ושמעון הוסיף אפי' רק נתכוון לשרות וא"כ נפל מאליו הואיל דנתקיימה מחשבתו פסול . ואת"ז אשמעינן לשרות בזה ונפל לשני (כיון דלא נתכוין לשרות באלו המים) כשרים אף לדידיה וכוון בס"ד :

פרק ב משנה ב תוי"ע ד"ה ונפל . עי' כה"ד . והרמב"ם בהקדמתו למסכתין כתב דסתם ידים אע"פ דלתרומה דינן כשני ופוסלין אותה . וכן לענין אם ירצה לאכול פת של חולין צריך לנוטלן . מ"מ אם נגעו אפי' במשקה דחולין טהורה . אא"כ שידע להם טומאה אז מטמאין משקה חולין להיות תחלה כדין כה"פ אה"ת וע"ש . ונראה שהיה בהעלם עין מהתוי"ע : מ"ד בהרע"ב דאוכלין טמאים מטמאין אה"י כדתנן לקמן כו' כה"פ אה"ת כו' . שמש"כ שם במ"ב בס"ד :

פרק ג משנה ב א"ל והלא כה"ק שניים ומטמאים אה"י . לכאורה לפי המבואר בשבת (יד) טעמא משום דרבי פרנך ע"ש (ולכן פירש הרמב"ם והרע"ב שהביא התוי"ע שזו גזירה נמשכת מהא דגזרו שהספר מטמא אה"ת ג"כ נ"ע לכאורה) א"כ מאי ראיה היא זו הא אפי' אי לא גזרו כלל שיפסלו אה"ת הואי לגזור שיהיו מטמאי אהי"ד משום דר"פ . וכן רע התוס' שם לומר דגזירה זו דידים הבאות מחמת ספר היתה קודם שגזרו שהספר יפסול אה"ת . ומש"כ דלא יתכן שגזרו פהי"ד ועדיין ספר עצמו כו' מצינו הרבה כיו"ב עיין פרה פ"ח ועיין ת"י שם . ועי' בר"ש שעמד בזה וכ' ישוב קצת : תוי"ט ד"ה כיד . ואילו פלוגתייהו לקדש דוקא הא סתם ט' ופסקה הרמב"ם ט' . במחכ"ת ז"א דיוק כלל . דהא הרמב"ם פסק בפי"ב הלי"ב דאף לקדש א"מ את חברתה רק להיות שלישי וזה דלא כר"י דהא איהו סבר דנעשית שני כדמוכח מתשובת חכמים ובחגיגה שם . ועל כרחך דפסק כחכמים ועד כאן לא פליגי אלא דלא נעשית שני אבל שלישי נעשית וכדקס"ד דגמרא שם . ואף על גב דדחו לה הייתו קודם דאשכח דתנאי פליגי בהכי אבל בתר דמייתי פלוגתת רבי וריב"י בזה ודאי יותר מסתבר לומר דגם ר"י וחכמים דהכא פליגי בזה וכן פי' הא"ר : ודע דמדברי הר"ש משמע דאף רישא דכל הפוסל אה"ת כו' . וכן בבא דהאוכלים והכלים כו' דבת"א דסובר ר"י דנעשים שניות . הכל אינן רק לקדש . אבל לתרומה אף ר"י מודה דא"כ שניים . (ולכאורה מוכח מדבריו מהא דמוקי להתוספתא שהביא בפרק דלעיל מ"ד דידו אחת בשני ככרים כאחת ישרפו דאיירי בככרים דקדש . דאף הא דאמרי חכמים במשנה דלעיל את שנטמא בהם"ע מטמא אהי"ד ג"כ אינו אלא לקדשים דאל"כ לוקי להתוספתא דאיירי בככר ראשון . אבל זה א"א דהא מוכח בברכות (נב) דידים מקבלים טומאה מראשון לענין אכילת לחם חולין ועיקר נט"י לחולין אינו אלא משום סרך תרומה (חולין קו) והא דלא מוקי לה בככר ראשון משום דסתם טמא משמע ליה אפי' שני . וכ"ת מהא דב' בס"פ דלעיל שני ככרים טמאים . דמטמאים אהי"ד כדתנן ט' כה"פ אה"ת מטמא אהי"ד להיות שניות וכ"כ הרע"ב אחריו . והא אתיא כר"י . ולא מוקי בככרים ראשונים ואתיא ככ"ע) והכי נדחק ליישב הא דמביא ר"י מכה"ק . והם פוסלין אהי"ד אף לתרומה . דלא תיקשי גם לנפשי' . אבל דעת הרא"ש דרק הא דיד מטמאה א"מ אינו אלא לקדש אבל רישא דכה"פ אה"ת וכן האוכלים והכלים כו' דבת"א מיירי בין לקדש ובין לתרומה . ולשיטתו יל"פ הא דאמרו חכמים אין שני עושה שני קאי על כל דבריו ושפיר השיבם מכה"ק . רק ביד לטמא חברתה לא רצו חכמים לגזור בתרומה מטעם הידוע להם . ולחנם נדחק הרא"ש בהראיה דכה"ק כהר"ש : ד"ה מטמאים . וכ"כ ג"כ מלשון הרע"ב בספע"ו דכלים כו' . לא הביא מדבריו מקרוב בפ' דלקמן סוף מ"ו דשם ג"כ מוכח מדבריו כן : מ"ג רצועות תפילין עם התפילין כו' . לכאורה ה"כ דר"ל דדוקא בזמן שהן עם התפילין ולאפוקי אם הותרו וכדאיתא להדיא בשבת (עט ב) בפ"ע א"מ אהי"ד . ודומה לזה דגליון שבספר דלקמן לפי' התוי"ע שם . אבל ז"א דא"כ ה"ל למיתני כה"א א"מ אהי"ד . אלא ודאי תרתי תני וקמ"ל דאפי' הקציצה מטמאה ולאפוקי מר"ז בשבת שם. וכ"ש ל"פ אלא ארצועות וכדאיתא שם : מ"ד בהרע"ב ודוקא כשאין שם אלא תורה לבדה כו'. תמוה דהא תנא בב"ב (יד) ס"ת נגלל לאמצעיתו ועושה לו עמוד אילך ואילך . וא"כ בין בראשו ובין בסופו א"צ אלא כדי לגול עמוד וכדמוקי ר"א שם להברייתא דתחלת ספר וסופו כדי לגול (דמשמע דשיעור אחד להן ע"ש) בס"ת : תוי"ט ד"ה שלמעלן . אלא כ"ל כו' ולאפוקי כשאין מתוכרין כו' . בזה היה טוב ליישב תמיהת הר"ן על הרי"ף (והרמב"ם) שם בשבת בבעיא דגליונין ע"ש . אבל כיון דהגמרא לא אייתי לה למיפשט הבעי' ש"מ דליתא לדברי התוי"ע . אלא נראה דלרבותא נקטינהו להני אף שהם חוץ לספר : מ"ה כפ' ויהי בנסוע כו' . עי' רע"ב ועמש"כ שבת (קטו ב) :

פרק ד משנה א שרע"א עריבת רגלים כשמה . כ"ל דר"ע היה חולק על שיעורא דמב' לוגין כו' וסובר דא"מ מדרס אלא אם היא כשיעור שדרך לעשות לרחיצת רגלים וכל מי שרואה אותה מכירה ואומר זוהי עריבת רגלים . וכה"ג פליג בספ"א דשביעית ואומר ג"כ בזה"ל נטיעה כשמה וכן שם פ"ג מ"ע בלישנא דר' יוסי : מ"ג אר"י הריני כמשיב על טרפון אחי כו' פי' הרע"ב אינו מתון בלשון ר"י . ול"נ לפרש איפכא הריני כמשיב כו' ר"ל אנכי משיב עליו בטעמו כמו דאב"ע אבל לא לענין דבריו ר"ל בעיקר דבריו לענין הדין אני מסכים עמו ומטעם אחר והוא מגרים כו' : שם ובבל מעשה נביאים. עי' פי' הר"ש והרע"ב ועי' מה שכתבתי ע"ד במגילה (יד) : שם עד הל"מ . פי' ברע"ב ותוי"ע . ול"נ דכוון במאמרו הל"מ לנא דדרשינן במגילה (יט ב) מלמד שהראהו הקב"ה למשה כו' ומה שהסופרים עתידין לחדש כו' : תוי"ט ד"ה שנאמר . וסוף הפסוק (נ"ד כי הוא פסוק שלישי מזה) הביאו את כל המעשר כו' . אולם התוס' ביבמות (פו ב) בד"ה מפני כתבו דהאי קרא איירי במע"ר . ועמש"כ במ"ר במדבר פ"ג אות ו' : מ"ד א"ל ר"ג כו' ואח"כ אשיב כו' וכבר מזכו א"ל ר"י כו' . י"ל דפליגי בפלוגתא דאמוראי בב"ר פמ"ד אי אמרי סמוך או מופלג ועמש"כ ביבמות (מח ב) : מ"ה תוי"ע ד"ה וכתב . שאותיותיו בלתי מתדמות . ק"ל מהא דשבת (קג ב) שלא יכתוב כו' בית"ן כפי"ן כו' ופרש"י דומין בכתיבתן ע"ש : ד"ה על העור . ואילו לענין כתיבת מגילה כו' על הספר כו' ולכך נל"ע ט' . ול"כ דלדעת הרמב"ם דס"ת כשר על הגויל ועל הקלף ופסול על הדוכסוסטוס (פ"א מה"ת ה"ע) וכן הדין במגילה (פ"ע מהל' מגילה ה"ע) . לכן במגילה אמר ספר בכדי להוציא דוכסוסטוס . אבל הכא שכולל הכל ספרים תו"מ ומזוזות נכתבין גם על מיני' לכן אמר עור כדי לכלול כל מינו לכל חד כדיני' : מ"ו בהרע"ב ד"ה קובלין . על מדוסיכם . ל"ד בלישנא דהל"ל על תורתכם וכיוצא : תוי"ט ד"ה בגט. אבל בריש ר"ה מפרש הרע"ב דבכ"ש כותבין כו'. פשוט דכאן על כדת מו"י כתב דוקא גט דבשאר שטרות ליתי' . אבל על זמן לשנות המלך גם כאן לא כתב דוקא גט :

סליק מסכת ידים . בעזרת שולח מים · ומחיה חיים

מסכת עוקצין

פרק א תוי"ט בפתיחה . ומיהו כו' דדרים מקרא וידיו כו' . עי' ברש"י ותוס' דאינו אלא אסמכתא . ומש"כ אבל גם דברי הכ"ב כו' . דבריו אינם מבוררים : מ"א מיטמא ומטמא . עי' פי' הרע"ב . ולש"י בר"פ הטור והרוטב פי' איפכא והוא יותר מכוון וכ"כ שפי' גם הרע"ב בפ"א דטהרות מ"ב : תוי"ט ד"ה ומצטרף . והקשו התוס' כו' מנלן לירוף בשומר להכניס כו' . שניק פרכת הש"ס שם על יד מנלן להכניס . ולתירוצא דסתמא דגמרא דכי כתיב יד אהכנסה כתיבא . מתורצת ג"כ קושיית התוס' אשומר . וכי אילטריכא לתירוצא דידהו לרב חביבא שם איצטרך : מ"ג ד"ה ותלעין . והערוך פי' כו' שמגינין ושומרין ל"ע דהתנן הכא דאין מצטרפין . ואם הם שומרין לאוין היו להצטרף כדין שומר . וראיתי בערוך עצמו העתיק תלעין של שבלין מיטמאין ומטמאין ומצטרפין . והתוי"ע לא חלי ולא הרגיש במחכ"ת . ול"ע בגמרא דחולין שם דמשמע דלא כגי' הערוך : מ"ד ר"י מטמא בכולן ומטהר בשרשי כו' והלפת . נלפע"ד דחסר בספרים שלנו תיבת והלפת בדברי ת"ק וכנ"ל שרשי קולסי הכרוב והלפת ותלפות כו' . או שנסתרסו התיבות ונ"ל והלפת קודם ותלפות . אבל מהרמב"ם בחבורו משמע שהיה גורס כגי' שלפנינו : מ"ה תוי"ע ד"ה ר"י . אכתי קשה כו' דודאי ע"י דישה נתרוקנה התבואה כו' . תמוה דע"כ מיירי שנשאר עדיין תבואה בתוך השבלים דאל"כ למאי הוויין ידות . ולשון רש"י בסוכה שדשן לידות כו' משמע דהשבלים לא נדושו עדיין וזהו ג"כ כוונת הרע"ב במש"כ שדש אותן כו' עם התבואה דר"ל דהן עדיין עם התבואה : מ"ו עוקץ דלעת עפה . וכ' הרע"ב אעוקץ דדלעת יוונית דוקא קאי . לכאורה יפלא מאין לקח זה . אבל עינו ראתה למרחוק בירושלמי ספ"ב דכלאים דחשיב שם דברים שנאמרו בדלעת יוונית וזה א' מהן עוקצה טפח הביאוהו שם הר"ש ושנ"א . עד שאני תמה על הר"ש פה ועל הרמב"ם בפי' ובחבורו שסתמו הדברים ולא ביארו זה :

פרק ב משנה ב כל הגלעינין . פי' הרע"ב כמו גרעינין . כי אותיות למנ"ר מתחלפות זה בזה עי' ביאור ד"ה (א' ד' א') נכי"ו : שם ולא מצטרפות . ק"ל דהא תנן בפ"א דערלה מ"ח דגרעינים אסורים בערלה . והתוס' בברכות (לו ריש ע"ב) פי' הטעם משום דפירי ניכהו וכ"כ הרא"ש שם . והרשב"א הביאו הטור או"ח ר"ס כ"ב כ' הטעם דמרבינן להו מאת פריו את הטפל לפריו וכ"כ הרא"ש בהל' ערלה סי' ז' ועי' מע"ת . מ"מ בין למר ובין למר קשה דליצטרפו . לפיכך ה"כ עיקר גי' הרא"ש וכה"כ דגרסי ומצטרפות . ואולי י"ל הגי' שלפנינו . משום דעל הגרעינין יש כמו תותל והוא הוה השומר . והגרעין הוה כמו שומר ע"ג שומר דלגבי טומאה אינו מצטרף כדאיתא בחולין (קיט ב) והביאו התוי"ע לקמן (מ"ג וד') . אבל לגבי ערלה אסור שומר עג"ש כמו הנץ של רמון דלגבי טומאה אינו מצטרף מטע"ז ובערלה אסור כדאיתא בפ"א דערלה מ"ח הובאה בברכות שם וע"ש בפרש"י . וכ"ז לשיטת הרשב"א . אבל לשיטת התוס' קשה : שם חוטם של יבשה . עי' בר"ש שהביא בשם הערוך כדתניא בתוספתא נפל ממנו גרגר יחידי אם יש לו חוטם טהור אין לו חוטם טמא . וכ"ה בערוך שלפנינו . ותימה דהלא משנה שלמה היא בזה הלשון בפ"י דטהרות מ"ה : תוי"ט ד"ה עצם . והכא לא נגרוד את כולה . משמע דר"ל דהכא כ"ע מודו דאפי' לפחות מכפול . ותימה דהא הגמרא בחולין (קיט) מייתא הך תוספתא על פלוגתת רב וריו"ח בים שומר לפחות מכפול או לא וכדמסיק שם רבא דהתוס' מיירי בשומר . ולפע"ד דהתם מה שאמר כזית בשר הכוונה על המוח שבתוכה כדמוכח מהא דרבא ועי' בפרש"י ולכן כל העצם כמו שהוא נצרך לשמירתו . והכא מיירי בבשר ממש שסביבותיו . ולו אינו נצרך לשמירת העצם שלמעלה ממנו . א"כ יש לחלק ע"ד שחילק הראב"ד בגלעינים שהביאו התוי"ע בדבור הקודם : ודע דבגמרא שם הגי' אחרים במקום חכמים דבתוספתא ועי' בתוס' שם בד"ה וריו"ח הכ' : מ"ה התחיל לפרק . מהר"ש משמע דגרים נמרק . ותימה על התוי"ע שלא הקיל מזה

לפי דרכו : מ"ט תוי"ט ד"ה והטהור . ל"י כו' . ול"נ דכלפי דתנן ספ"ע דתרומות שמילי תרומה שנטמאו ושתלן עסכו מלטמא ואסורין מלאכול כו' ומתקינן בפסחים דאף לכהנים אסורין משום תעלה וכ"פ שם הרע"ב קמ"ל דהכא מותרין אף לאכול :

פרק ג משנה ג והחלב בשוקים א"צ מחשבה כו' . ופי' הרע"ב דמיירי בחלב עמאה כו' . ונ"ל דמיירי שנחרה ולא שמתה מאליה דאז ודאי לא עדיף מנבלה דבעי' מחשבה בכ"מ וכדפי' הרע"ב לקמן מ"ע והתוס' בנדה (ס"ד ג) . ולפ"ז נוכל לגרוס בריש' ג"כ והחלב בכפרים לריכין מחשבה וא"ל הכבר ומיירי ג"כ בשל בהמה טמאה נחורה ודלא כתוס' שם ורש"י והר"ש שכתבו דה"ה לקיים גי' ז . והתוי"ט נ"ד בזה שהביאם על פי' הרע"ב : מ"ט בתוי"ט . ות"ש הרע"ב שנתגלה כו' והיינו כו' . הן כיון דתני א"מ עומאת נבלות ע"כ בנתגלה איירי : מי"ב אריב"ל עתיד כו' . הרמב"ם השנו בתנאים בעבור הזכרו כאן במשנה כמ"ש התוי"ט בשמו . ובאמת עולתי פה עוד לא מלאנוהו במשנה . והתוי"ט לקמן הביא מקומות בש"ס שלא השבוהו רק לאמורא . ול"נ דתוכה בחלק (ק) דלא היה בגירסתם הא דריב"ל במשנה דאיתא שם כי אתא ר"ד אמר עתיד כו' שלא עוששו כו' ת"ע לא שהיתה באגדתא דאמרי במערבא משמיה דר' מאיר עתיד כו' כליתנא דריב"ל הכא . ואם איתא יותר ה"ל להביא מהמשנה . וגם מאי קמ"ל במערבא הלא מתניתין היא :

סליק מסכת עוקצין . בעזר לו הכח לקרב קיצין : בנל"ב

השמטה הגהות הרש"ש על הרא"ש ממסכת מועד קטן

פרק א סי' א אי בשניעי הכי ככר נאמר שבתון . נ"ל אי בשמיני כמש"כ בגמרא שם ע"ש : שם אף שתי ענור . נ"ל אף שם וכן בסמוך : שם והא דאמרי' ותיפוק ליה משום ולפני עור כו' . ר"ל ובאיסור דרבנן ליתא ולפני עור ודלא כר"ת בתוס' שם . או דר"ל דעלייהו נ"ג רבנן כיון דלא לייתי : ו' . במתניתין וחכ"א עושין את האמה בתחלה בשביעית ומתקנין כו' כנ"ל : שם בגמרא פי' הראב"ד ז"ל שהיה לחוק הנהר בירם מהפיר כנ"ל כי העיר היא מתא מחסיא : שם כי החפירה ההיא לא היתה אומנת כנ"ל : ח' . והא דדייק רבינא ואמר כו' כנ"ל ותיבת מדרבנן למחוק וכן ליתא ברי"ף : שם אבל לפרש"י שפי' שדה גריד מ"ע הוא קיומא כו' כנ"ל ותיבת לא למחוק : ע"ו . במתניתין . ירושלמי הדא דתימא כו' כנ"ל : כ' . רבא שרא למיםקל דמא . בגמרא הגי' רבה : כ"ג . והכי איתא בירושלמי (פ"ב ה"ג) אי ידע כו' כנ"ל :

פרק ב כ"ע . ולא משום פסידא דזרעים שבשדה דלא (כנ"ל וכ"ה בטור סי' ת"פ) שרינן להשקות אלא בית השלחים . ובירושלמי הגי' בברייתא זו ומתקין בית השלחין שלו כו' . ועי' בטור שם בשם הרמב"ן : שם לפי שמתוך מכירות אבילתו כו' . סברא כזו מלינו בירושלמי הביאו רבינו בר"פ דלקמן גבי היולא מבית האסורין : ל"א . החמרים והגמלים והספנים . משכירי חמורים כו' כנ"ל : ל"ב . ואע"ג כו' נ"ל הטעם כו' לכן לא רלו כו' כנ"ל . לכאורה אף בחוה"מ אפשר ע"י עובד כוכבים (ועי' בטו"ע או"ח סקי' רמ"ג) . ובתוס' (יב) ד"ה אמר שמואל כ' חילוק אחר ע"ש :

פרק ג מ"ח מעתה כיון שילא חו"ל כו' . בירושלמי הגי' כהן שילא כו' ור"ל אפילו לרבנן ע"ש בק"ע . ובזה נדחו דברי הגר"א בסי' תקל"א סק"ז : נ' . ומיתה מדבריהם קאמר כדאמרי' כ"מ שנתנו חכמים עיניהם כו' . יותר ה"ל להביא הא דאמרי' בעירובין (כא ב) כל העובר על ד"ס חייב מיתה : ושם במעשה דר"ע אמר מה אעשה שחייבין עליהן מיתה (ר"ל על נט"י) . ובברכות (ד ב) וכל העובר על ד"ח חייב מיתה : שם וגם נראה כו' הא אם תפרעו ותפרמו ותעבדו עבודה כו' כנ"ל ועמש"כ בגמרא כ"ד בס"ד : שם וכ"י דחה ראיה זו דש"ה דיום מיתה עבר קודם כו' כנ"ל : כ"א . דתניא דכין דיכי מתונות כו' כנ"ל : שם דתניא גבי תע"ל וכן מתעטפין ויושבין כו' . היבות גבי תע"ל נלאה למחוק וכן ליתנייהו בגמרא דזה קאי אלאחר שעברו הי"ג תעניות עי' תענית (יד ב) : שם אבל אסור בשאילת שלום כו' האנך דוס מכלל דכ"ע אסירי . וכן לקמן בענין ד"ת . בגמרא ורי"ף ליתא הא דמכלל כו' עפרש"י ותוס' . ולפי' הכ"י בשם הרמ"ה א"ש גי' מכלל כו' ע"ש : ס"ד . בהג"א וכל המביא אה"כ לידי אכילת קדשים בחוץ כו' כנ"ל : ס"ו . ולהכי אילטריך למימר דהוי קאי בבי מדרשא כו' . לכאורה אילטריך משום זריקה דלא שרי אלא בב"ת כדמסיק . ואולי כוונתו לדייק מהמקשה דלא ידע חילוק זה : ס"ז . דהא דפסקו הגאונים כבתראי היינו תאביי ואילך כו' . לכאורה גם הכב"י ס"ל כר' אמי פיין בגמרא : ע"ב כ' אליעזר אומר משחרב ביהמ"ק כו' כנ"ל ביו"ד וכן לקמן בגמרא גבי ג' ימים קודם הרגל : ע"ה . ורי"ף דהולכין אחר המיקל בד"ס . וכתב הק"כ והא דלא"ק מטעם דקיי"ל הל' כדברי המיקל באבל כו' . איסתמיעתיה הא דאמרי' לקמן (כו ב) אבילות לחוד וקריעה לחוד לענין כלל זה והביאו הרא"ש לקמן ססי' קי"ח : שם וכ"כ בעל הלכות כו' ויוה"כ שהוא כנגד שבעה כו' . וא"כ לא

שויס הם אהדדי לגמרי דלהראב"ד אינו עולה אלא ליום אחד : ע"ז . כדאמר לעיל אבל כיון שעמדו מנחמין מאללו ט' . הוא (בד' י"ע ב) : פ"ד . בהג"א ד"ה והשיב . מנחה גדולה אחר י' שעות . פשוע דע"ם הוא ונ"ל ו' שהוא זמן מ"ג ודלא כמ"א סי' תקכ"ע סקי"ג : פ"ע . וה"מ בפורענתא כו' ועל אביו כו' בין כך ובין כך לאמר י"ב חדש . ר"ל אפי' בפורענתא וכ"ה להדיא בטוש"ע סי' שנ"א ס"ב . ולע"ד לית הכלע לזה בגמ' ועי' לקמן ססי' ל"ה ול"ע ועי' לקמן בס"ד הראב"ד : ל"ס . ירושלמי פ' המולך כו' כפים לו מי שיסמפנו כו' . בטו"ת גמ"ם סי' י"ב מסיק דהכוונה הוא על אשה דשימוש האמור כאן היינו תשמיש המעה . ולא מחוור כלל דא"כ הל"ל שתשמשנו בל"כ : ק"ו . מה שמלויין בראשו גמרא ש"ס כי כ"ז הוא מהירושלמי דלעיל : שם עד מית סנאה . פי' שהשנאה נעורה עד מותו . כי היה שנאה בין ר' בון ור' מנא כ"פ הק"ע ונכון : שם והא דאמרי' תכם שמת כו' כתב ר"ת ז"ל דווקא כו' מדקאמר ועוד כל יומא כו' ול"נ הספק דבריו כו' . עי' ש"ך סי' ש"מ ס"ק י"ו ישוב דברי ר"ת לנכון : שם ואי תקשי לך הך ירושלמי כו' אפשר כו' אלא בהספד וקי"ל כו' אלא בפניו . לקמן ססי' קל"ב אמרי' דיום שמועה כבפניו דמי ול"ע : שם ועל ת"ח חייב לקרוע ואפילו בעיר אחרת בשמועה קרובה כנ"ל בבי"ת : ק"י . נשים ימים כלילות כו' . אולי משום דעקר הבכי והילל היא בלילה כדכתיב קומי רוני בלילה . אבל בגמרא הגירסא איפכא : קי"א . ת"ר אחד השומע כו' . כתב הט"ז בסי' ש"מ ס"ק כ"א שאמר יכה יוסי את יוסי . למד זה מחיוב סקילה . ולא מחוור כלל דהא פסקינן דקורעין גם על הכינויין . וסקילה א"א אלא על שם המיוחד . ומעשה דרבשקה יוכיח דלא מלינו שברך בכגון זה . ולאיתי בכ"מ בספ"ב מהל' עבודת כוכבים בשם מהרי"ק דדנו את רבשקה למיתה לכל מי שימלאהו . וזה תימה . ועוד איך דנוהו שלא בפניו : שם ויבואו אנשים משכם משילה כו' כנ"ל : שם בהמ"ק בחורבנו כו' היה לחרבה וקורע . וקורע על המקדש כו' כנ"ל : קכ"ו . בהג"א וי"מ דקברות שלנו כו' ומכניסין שם את המת ושוב כו' כנ"ל : קכ"ז . שם ומי שלא"כ מלות ציצית בחייו כו' כנ"ל : קל"ב . והקשה ר"ת כו' דרג"א משחרב ביהמ"ק ר"ה ויוה"כ כרגלים . ה"כ למחוק תיבות משחרב בהמ"ק לולי שגם הב"י העתיקם באו"ח סי' תרל"ו : קל"ס . דאמרי' לעיל ברי' דרדב"י כו' . הוא בשבת (קלו) : ק"מ . ותניא יכול לא יהא חייב אלא על בין הפינים כו' מכות (כ) : שם ואע"ג דתני איסי כו' . קדושין (לה ב) : שם ולגבי פריטה תניא ופרע לנפש כו' . מכות (כ ב) : שם וחייב עליה בין ביד כו' . (שם כא) : שם דאשכחן בכ"ע כו' . סנהדרין ס"פ ד' מיתות : קמ"א בהג"א . והיכא דלא קים ליה כו' ולא גמרו שערו כו' . עי' ב"י סי' שע"ד ובש"ך שם סק"ח : שם בסופו ולא הראשון . עי' ב"י שם : קמ"ג בק"כ אות קמ"א הביא מתוס' כתובות דכלל הל' כדברי המיקל באבל איננו בפלוגתא דאמוראי . כ"כ גם במכלתין (כד) הביאם בעלמו לעיל אות כ"ד : קמ"ד . והורה לנו ר"ת ז"ל שמתאבל כו' דרוב גוססין למיתה . וכ"פ בטוש"ע סי' שנ"ע ס"ב . וק"ל מנ"ל דאזלינן באבילות בתר רובא . והא קיי"ל דמת בתוך למ"ד אין מתאבלין עליו אע"ג דרוב נשים ולד מעליא ילדן . וכן הלכה כדברי המיקל באבל אף ביחיד נגד רבים כדלעיל (כ) : קמ"ס . אבי"י א"כ אין המנחמין כו' . וכ"ה ברי"ף . ואינו בגמרות שלפנינו . ועיין בהגר"א שפ"ז סק"ג :

ס ל י ק

בכלות הדפסת ההגהות לראשונה בש"ס שי"ל מדפוס הזה בשנת תרי"ם כתב הרב הגאון ז"ל אלה הדברים

הר"א שאדם צריך להחזיק טובה למקום שיש לו הנאה ממנו (ב"ר פע"ט) , גם אנכי אינני מכפויי טובה מלהחזיק טובה לביה"ד של הג' הנכבדים **האלמנה והאחים ראם** המה צאצאי בתי שי' עם הנלוים אליהם , וביחוד לחתני הרה"ג כו' מוהר"ר **יוסף בצלאל הארקווי** בן משק ביה"ד אשר עמסו עליהם עול הדפסת הגהותי להוציאם לאור כליל בהדרם . וכן לבני הרב הגדול כו' מוהר"ר **אליהו** אשר טרח ויגע להגיהם כיאות , יתברכו כולמו בברכה המשולשת וימלאו כל משאלות לבבם לטוב אמן :

אודך אלהי , ואהללה שמך עליון , על גודל חסדך , אשר עשית את עבדך , כי עזרתני להוציא לאור הגהותי אלה על כל הש"ס כולו , בתור האדם המעלה , ידעתי כי לא בכח תבונתי כוננתים , ולא זרועי משלה לי להעלותם על ספר , לולי רחמיך הרבים אשר תמכוני , ולא כגמול ידי , וזכות אבותי הקדושים אשר בארץ המה , היא שעמדה לי . ואני תפלה , כן יהי חסדך עמדי להוציא לאור גם יתר חדושי אשר המה כבר בכתובים אתי . ואת אשר יתחדשו אלי עוד בעזרתך חונן הדעת , ולא אכשל בדבר הלכה , וישמחו בי חברי , ולא תמוש התורה מפי ומפי זרעי כו' .

אני הוא המחבר **שמואל** בלא"א הרב מוהר"ר **יוסף** זצלל"ה שטראשון

חדושים והגהות על סדר טהרות

חק נתן להגאון נתן בורגיל זצ"ל.

מקוואות פ"ח מ"ג הפולטת זרע ביום הג' טהורה דברי ר"א בן עזריה ר' ישמעאל אומר פעמים שהם ארבע עונות פעמים שהם ה' עונות פעמים שהם ו' עונות ר' עקיבא אומר לעולם ה'. כתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות וז"ל ונפל המחלוקת כמה מן הזמן הלא ממנה ש"ז ותהיה טהורה וכו' ראב"ע יסבור שמי שפלטה ש"ז אחר ג' עונות שלימות שהיא טהורה וזה איפשר שיהא ביום ג' משל בזה שאם נבעלה בא' בשבת ונשארה ליל ב' ויום ב' וליל ג' וזה ג' עונות הנה אם פלטה ש"ז יום ג' תהיה טהורה וכו' וחכמים ג"כ יחשבו כמו שבא בש"ס במסכת שבת אבל חכמים אומרים ג' עונות שלימות בעינן ור' ישמעאל מחשב שהיא טהורה אם פלטה אחר ב' ימים שלימים ויהיה התחלת ב' ימים קודם עלות השמש ואחריהם שקיעת השמש וקצת היום הג' והנה אפשר בשני אלו הימים ובקצת מהשלישי שיהיה ד' עונות או ה' או ו' משל בזה שאם נבעלה בסוף ליל ה' ופלטה ביום ז' בבקר הנה היא טהורה לפי שכבר עברו עליה וכו'. והנה תהיה אחר ה' עונות אם נבעלה בסוף יום וכו' והנה תהיה אחר ו' עונות כגון שנבעלה ביום הד' אחר עלות השמש וכו' ועיקר סברת ר' ישמעאל שיהיו ב' ימים קודם עלות השמש ור' עקיבא יכריע ה' עונות לעולם וכו' והלכה כראב"ע עכ"ל הנה עיניך רואות דרבינו ז"ל אינו מפרש כפרש"י ז"ל בפ' כ"ע דף פ"ו ע"ש דלפי' רש"י ראב"ע לא קפיד אלא אימים כסברת ר' ישמעאל אלא דרבי ישמעאל ס"ל כר' יוסי דכד' עבוד פרישה וראב"ע כרבנן דבה' עבוד פרישה ולפעמים ליכא אלא ב' עונות משום דאית ליה מקצת יום התשמיש ככולו וא"כ לפעמים ליכא אלא ב' עונות שלימות כגון שימשה יום ה' עם חשיכה דלא אישתיה אלא מקצת יום ה' וליל ו' ויום ו' ובליל שבת טבלו ואילו רבי' יסבור דגם ראב"ע לא קפיד אימים אלא אעונות כר"ע וכעי ג' עונות שלימות ודוקא ר' ישמעאל הוא דקפיד אימים וכ"ע ב' ימים שלימים ויהיה התחלת ב' ימים קודם עלות השמש ולכך לפעמים יהיו ד' עונות ולפעמים ה' ולפעמים ו' כמ"ש באורך . גם גרים שם בש"ס זו דברי ר' ישמעאל ור"ע אבל חכמים אומרים ג' עונות שלימות וגי' זו הוזכרה בס' המאור דלא כרש"י ז"ל דגרים ו' עונות שלימות ולכך רבינו ז"ל פסק כראב"ע משום דחכמים כותיה ס"ל ומהתימה מהרע"ב ז"ל שם בפ"ח דמקואות שפי' כפרש"י ופסק כראב"ע ומי שבק רבנן ופסק כיחידאה דלגי' רש"י ז"ל רבנן בעו ו' עונות שלימות ולגי' רבינו ז"ל בעו ג' עונות ואילו לראב"ע כפי פרש"י לפעמים ליכא אלא ב' עונות שלימות ונ"ע וסוגי' דפ' ר"ע קשה להולמה לדעת רבינו ז"ל דקאמר בשלמא ראב"ע כרבנן דאמרי בה' עביד פרישה ור' ישמעאל כר' יוסי דאמר בד' עביד פרישה אלא ר"ע כמאן ואי כפי' רבינו ז"ל דראב"ע לא קפיד אלא אעונות כר"ע גם לראב"ע יקשה דלא כמאן בשלמא לפרש"י ז"ל דראב"ע לא קפיד אלא אימים ניחא כפרש"י שם אלא לפי' רבינו ז"ל קשה ועו"ק לפי' רבינו ז"ל דראב"ע בעי ג' עונות והא ליכא אלא ב' עונות כיון דסבר כרבנן דבה' עביד פרישה ליכא אלא ב' עונות ליל ו' ויום ו' ולערב טבלו כדמוכח בש"ס וליכא למימר דגם ראב"ע יסבור דבהשכמה ירד ואיכא ג' עונות יום ה' וליל ו' ויום ו' הא ליתא דלא קאמר הש"ס הכי אלא לר"ע אבל לראב"ע משמע דלא צריך להכי ונלע"ד דרבינו ז"ל היתה לו גי' אחרת והוה גרים הכי בשלמא ר' ישמעאל כר' יוסי דאמר בד' עביד פרישה אלא ראב"ע ור"ע כמאן ומפרש כפרש"י ז"ל מהיכא למדו דאעונות קפיד קרא הא ימים כתיב ומשני לעולם ראב"ע כרבנן ור"ע כר' יוסי וכדאמר רב אדא בר אהבה משה בהשכמה וכו' ומדהוזקק להפרישן בהשכמה ש"מ לראב"ע דסבר כרבנן דבה' עביד פרישה בעי ג' עונות דהיינו יום ה' וליל ו' ויום ו' וכן לר"ע דסבר כר' יוסי בעי ה' עונות ודו"ק מיהו הכתי קשה לדעת רבינו ז"ל דר' ישמעאל בעי ב' ימים שלימים ויהי התחלת ב' ימים קודם עלות השמש ואחריהם שקיעת החמה וקצת יום הג' מנ"ל הא בימתן תורה לא הוה עביד הכי דר' ישמעאל דסבר כר' יוסי דבד' עבוד פרישה לא ס"ל דבהשכמה הוה כדמוכח מהש"ס א"כ ליכא ב' ימים המתחילין קודם עלות השמש ואחריהם עלות השמש דליכא אלא יום ה' המתחיל קודם עלות השמש אבל יום ו' אין אחריו אחר עלות השמש דהא לערב נטהרו כדפריך הש"ס וליטבלו בני שימשי וכו' וי"ל דסבר רבינו ז"ל לא דמשני הש"ס כדרב אדא וכו' ובהשכמה ירד אתי ככ"ע גם לר' ישמעאל והשתא איכא ב' ימים שלימים המתחילין קודם עלות השמש ואחריהם שקיעת החמה וקצת היום הג' דהיינו יום ד' המתחיל קודם עלות השמש דהא בהשכמה ירד ויום ה' ויום ו' וקצת היום הז' דהיינו עד עלות השמש דיום ו' נטהרו וק"ל ולפ"ז הא דפריך הש"ס והא טבולי יום כינהו נ"ל דלא פריך אלא לראב"ע דקפיד אעונות אבל לר' ישמעאל לא פריך מידי דהא ככר נטהרו מאחר עלות השמש דיום ו' וא"כ כשקיבלו התורה יום שבת ככר העריב שמשו ודוק וא"ת כיון דכל הני תנאי סברי דבהשכמה ירד א"כ איך מתיישבת סוגיא דלקמיה בתרי בשבא אמר להו ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' דמשמע דאע"ג דאמרינן בהשכמה עלה לא אמרינן בהשכמה ירד כפרש"י ז"ל וי"ל דמפרשינן לה הכי בתרי בשבא עלה משה בהשכמה ונאמר לו מפי השכינה ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ובאותה שעה ירד ואמר להו לישראל וכן יש לפרש כולהו ודלא כפרש"י ז"ל ודו"ק נ"ל : סליק

מלא הרועים לרבינו יעקב צבי יאליש זצ"ל.

כלים פ"ג מ"ג ר"ש ד"ה מפני שבטל כלי מעליו כו' . עי' תוס' חולין נ"א א' שיש להן שיטה אחרת :

טהרות פ"ב משנה ב ר"ש ד"ה אלא שעשאו בזפת מפני שבטל כלי מעליה . נ"ב ועי' תוס' חולין נ"ה א' שיש להן שיטה אחרת :

מקוואות פ"ד משנה ג בר"ש ד"ה ובשל חרס רביעית כו' עד כדתנן בפ' שני דכלים בשברי כלים תנן כו' . נ"ב לקבל צרורות שאני דבעי שיעורא רבא . אך דלפ"ז ר' יוסי דס"ל אף כשל חרס כ"ש משמע אף פחות מסיכת קטן וא"כ ע"כ צ"ל דס"ל דלקבל צרורות סגי בשיעורא זוטא וא"כ ר"י ות"ק נחלקו בסברות הפוכות וצ"ל דר"י לית לי' הך משנה דהדקין וס"ל דבכ"ח סגי בכ"ש בכל דוכתא וכן מוכח ממה דאמר לא אמרו רביעית אלא בשברים משמע דבשלימים לא בעי שיעורא ויש לדחות יד בשלימין לא בעי רביעית דסגי בסיכת קטן : סליק

בן אריה להגאון זאב בן אריה זצ"ל.

מסכת ידים פ"ד משנה ד בו ביום כו' הכתוב אומר ואחרי כן אשוב את שבות בני עמון וככר שבו . אמר לו ר"י הכתוב אומר ושבתי את שבות עמו ישראל כו' [יש לומר דפליגי בפלוגתא שבמדרש רבה פ' לך פ' מ"ד והובא בתוס' גיטין דף ס' ע"א ד"ה ופרשת כו' דחד אמר אחרי סמוך אחר מופלג וחד סבר אחר סמוך אחרי מופלג . ור"ג ס"ל אחרי סמוך וא"כ כשאמר אחרי כן אשיב היינו בקירוב הזמן וא"כ ככר שבו ור' יהושע ס"ל אחרי מופלג וא"כ יתכן שעוד לא שבו ורק יתקיים הנבואה לזמן מאוחר כמו שבות בני ישראל שעוד לא שבו וישובו אי"ה במהרה] : סליק

באור הגר"א על סדר טהרות

מאדמו"ר הגאון החסיד האמתי המפורסם בכל קצוי ארץ רשכבה"ג מ"ו אליהו מווילנא זצ"ל.

נמצא בכי"ק של הרד"ל ז"ל אשר העתיקו מכי"ק של הג"מ בונים ז"ל משקלאב תלמידו של הגר"א ז"ל. ועין הדפוס לא שזפתו עוד. ואם כי נמצא בו לפעמים איזה דברים שכבר נאמרו בס' אליהו רבא של הגר"א ז"ל לא השמטנום בב"ז מכאן שלא לשלוח יד בקדשים, ומשנה לא זזה ממקומה.

מסכת כלים

פ"א מ"א וטמא מת · [illegible] פי' אבן מסמא הוא שאינו מסיט כלל אלא שהוא יושב עליו מלמעלה והבגד מלמטה אף שאינו ניכר כובד הזב כלל על הבגד טמא הבגד משום אבן מסמא ולכך קרי אבן מסמא דהיינו כמו שמשימין אבן גדול על הבגד והזב עליו שמחמת כבדות האבן אינו ניכר כבדות הזב על הבגד ואפ"ה טמא וכתם משא האמור בתורה הוא הסיט שמזיז אותן ממקום למקום והזב ומרכב ומושב ומשכב מטמא באבן מסמא אלא שהזב מטמא בין אדם ובין בגדים ומשכב ומושב אינו מטמא אלא אדם והוא שיהא נשען רוב האדם אפילו על מקצת המשכב וכשהזב מטמא את האדם או מטמא אפי' אצבעו של זב למעלה ואצבע של טהור למטה או להיפך וכשהזב מטמא משכב ומושב או צריך שיהא נשען רובו של זב עליהן אפילו על מקצתן עוד יש חלוק בין כשמטמא אדם ובין כשמטמא בגדים דכשמטמא בגדים או יש חילוק דהיינו כשהזב למעלה והבגדים למטה או כלים הראויין למשכב טמאין טומאה חמורה וכלים שאינן ראויין למשכב טהורין מכלום וכשהבגדים למעלה והזב למטה או אין חילוק בין אותן הראויין למשכב ובין אותן שאינן ראויין למשכב כולן טמאין ואין טמאין אלא טומאה קלה דהיינו ראשון: מ"ד חמור מכולם המת · כל הא דנקט מכולם היינו אפילו ממצורע אף שמצורע נמי מטמא בביאה מ"מ יש בהן חילוק כי ג' מיני אהל יש דהיינו הוא מאהיל על המת והמת מאהיל עליו ודבר אחר מאהיל על שניהם ובמצורע אינו חשוב אהל אלא כשדבר אחר מאהיל על שניהם אבל לא השני מאהילים אחרים עוד יש חילוק דבמצורע היינו כשנכנס כדרכו או אינו טמא עד שיכנס רובו וכשנכנס שלא כדרכו או אפילו נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור וגבי מת אין חילוק אפילו הכניס אצבעו נמי מטמא הכל ועוד גבי מצורע אם מפסיקו במחילה אפילו דבר אחד מאהיל על שניהם טהור כמו דתני גבי בהכנ"ס וגבי מת לא מהני מחילה: מ"ה ואם היה מוחלט · תי' ואם מיותר דהא חשיב הכא עשרה דברים: מ"ו שמביאין ממנו העומר והבכורים · תי' והבכורים מיותר וצ"ל במשנה ח' לפנים מן החומה מקודשת ממנו שאוכלין שם קדשים קלים ובכורים ומעשר שני דהא הני לאו משום קדושת ארץ ישראל היא שהרי יש כמה דברים שאינן נוהגין אלא בארץ דהיינו כל המצות התלויות בארץ אלא דהכא חשב האי שהחיוב הוא על הצבור והביא ואין מביאין לקתן אלא מן הארץ והא דתני עשר ותשיב אחד עשר היינו לפי שלא חשיב הא דמשלחין מתוכן מצורעין משום דבתוספתא קתני בשם ר' מנחם ב"ר יוסי משמע דחכמים פליגי עליה לכך לא חשיב אע"ג דתני האי שמשלחין מתוכן מצורעין כמו באבות תני ג' דברים בשם ר"א ותשיב ה' דברים יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך ואל תהי נוח לכעוס ושוב יום א' לפני מיתתך והוי מתחמם והוי זהיר הרי חמשה והיינו משום דבברייתא קתני האי בשם תנא אחר נקט הכא אע"ג דלא חשיב במנין דלא תנא אלא ג' דברים: מ"ט ושתויי יין ושלא רחוץ ידים ורגלים כו' · הא דלא נקט ת"ק דין שתויי יין לא בקדושת היכל ולא בקדושת בין האולם דהא לכאורה בחד מינייהו ממ"נ הוי מצי למינקט והיינו לפי דסבר שגם בין האולם אסור ליכנס שתויי יין ואינו חייב אלא אם נכנס להיכל לכך לא מצי למנקט בין האולם מקודש שאינו נכנס לשם שתויי יין לפי שאינו חייב אלא על ההיכל וגבי היכל לא מצי למינקט דהא אסור ליכנס אפילו בין האולם ולמזבח אבל רחיצת ידים ורגלים תני גבי היכל לפי שסבר שמותר אפילו לכתחלה ליכנס לבין האולם ולמזבח שלא רחוץ ידים ורגלים כדקתני בתוספתא נכנסין לבין האולם ולמזבח שלא רחוץ ידים ורגלים דמשמע לכתחלה: ופורשין כו' בשעת הקטרה · ובתוספתא מסיים אלא שמן היכל פורשין בין בשעת הקטרה ובין שלא בשעת הקטרה ובין האולם ולמזבח אין פורשין אלא בשעת הקטרה פי' בין בשעת הקטרה דידן שמקטירין בכל יום קטורת על מזבח הפנימי ובין שלא בשעת הקטרה היינו דיום הכפורים שמקטירין בפנים ומבין האולם אין פורשין אלא כשמקטירין בהיכל:

פ"ב מ"א פשוטיהן טהורין · פי' לפי שבכלי מתכות פשוטיהן טמאין נקט הכא שטהורין ומקבליהן טמאין פי' אפילו אין להן תוך כמו טבלא דבכלי חרס טהור ובכלי עץ טמא: מקבלין טומאה מכאן ולהבא. פי' לפי שבכלי מתכות חוזרין לטומאתן הישנה תני הכא שמקבלין טומאה מכאן ולהבא: טומאתן שוה פי' משום דרוצה להודיענו כמה דינים בכלי חרס ואינו רוצה להאריך בכל דין לומר כלי חרס וכלי נתר מפרש ברישא שטומאתן שוה ושוב אינו צריך להזכיר אלא כלי חרס סתם וממילא ידעינן נמי כלי נתר: א) ומיטמאין מאחוריהן · פי' ע"י נגיעה אבל לא באויר שאין אויר לאחוריים ולהכי לא עריב ליה בהדי רישא כלומר מטמאין ומטמאין מאחוריהן ומאויריהן לפי שאין אחורים מטמא באויר וה"ה דהוי מצי למנקט ומטמא אחרים מאחוריהן אלא משום דרוצה לסיים שאינו מטמא מגביהן אבל לטמא אחרים מטמא אפילו ע"י גביהן: ושבירתן היא טהרתן · פי' מפני שיש שלשה דברים שאין להם טהרה במקוה כמו אוכלין ומשקין וכלי חרס וה"א דכמו דגבי אוכלין ומשקין אין שבירתן מטהרתן ה"נ כן קמ"ל דהכא שבירתן מטהרתן והא דנקט היא טהרתן להודיענו שאין להם טהרה אלא שבירה ואין להם טהרה במקוה: מ"ב הדקין שבכלי חרס · פי' היינו שברי כלי חרס: הן פי' שיש להן שוליים ודפנות אלא שנשברו מלמעלה: וקרקרותיהן · פי' השוליים: שיעורן כדי סיכת . פי' צריך שיחזיק כדי סיכת קטן עד לוג כו': עד שלש וחמש שאין בלוג · בתוספתא מפרש דחמש שאין כלמטה הימנו משמע אבל יותר מחמש שאין לא סגי בלוג כדאמר בתוספתא בהדיא מכאן ואילך נשתקע הדבר פי' אם היה מחזיק תחלה הכלי יותר מחמש שאין אין לנו השיעור של שברי כלי ולפי זה אין לומר אפילו שלש ואפילו חמש ואפילו טובא והא דנקט שלש וחמש היינו לפי שדרכן היה לעשות כלים משלש או מחמש שאין: שיעור קרקרותיהן כל שהן · פי' דאפילו מחזיק כל שהוא משתמש הוא מעין מלאכתן: ואין להן דפנות. פי' שאפילו מקבלין על דפנותיהן טהורין שאין עשויין להיות יושבין על הדפנות: מ"ג טבלא שאין לה לזביז כו' · פי' דבכלי חרס בעינן תוך: פרוצה. פי' מרוח אחת: ואבוב של קלאין. פי' שיש תחתיה נקבים כדי שיפלוט בו האור ולפיכך לא חשיב תוך שאינו ראוי לקבול כלום ובכבכ וטפי הוא כלי בפני עצמו דבתוספתא חשיב כבכב בהדי כלי אכילה וטפי קתני במתני' לקמן הטפי שיעורו בשמן אלא כיון שהתקינן לכיסוי בטל הבית קבול שלהן ולפיכך טהור: וחביות דפונה כצ"ל: והמטה והכסא והספסל. נקט הני להודיע שאפילו משום מדרס אינן טמאין שאין מדרס לכלי חרס ויש בהן ג' מיני מדרס עומד יושב נשען דהיינו ספסל לעמוד ומטה לשכוב וכסא לישב ושולחן ליסען: מ"ד שהוא פותח בה. פי' אותו הדפוס שעושין עליו הקדירות ותכף אחר עשייתן הוא נוטל משם לא חשיב בית קיבול שלהן ב"ק וטהורה: ושהוא גומר בה · פי' אותו הכלי שהוא נותן שם לייבש אחר עשייתן ושיהא בתוכו זמן הרבה חשיב בית קיבול וטמא: מ"ה כסוי כדי יין כו' לא להשמיענו דצריך דווקא שיהא מתקינן לתשמיש אבל מה שמשתמש בהן עראי לא חשיב תשמיש וכן הוא בתוספתא: מ"ו סיפרום · פי' הוא כלי מלא נקבים בשוליו והמשקה מטפטף ממנו כו': במוציא פרוטות · פי' לכך חשיב בית קיבול כיון שאינו מטפטף אלא מעט מעט: מ"ז טבלא שהיא מלאה קדרות נטמאת אחת מהן כו'. פי' משום דחשיב כולן כלי אחד אלא דתוך של זה חשוב גם לזה ולכך היכא דבעינן תוך כמו בכלי חרס או בשאר כלים כשנטמאו במשקין או לא נטמא חברו אבל כשנטמא שאר כלים בשרץ או נטמאו כולם כדפי': מ"ח ובית שיקועו של נר מטמא באויר · פי' כיון שיש בשוליו מקום שמשקעין בתוכו את הנר או מטמא כל הכלי באויר אפילו הדפנות הגדולות שאין עשוין אלא להציל אותו שלא יכבה הרוח נמי מטמאתן באויר וכן כשפליגי גבי מסרק של צרצור לא פליגי דוודאי לנגד הכלי מטמא לכ"ע באויר ונגד המסרק (נטמא) [נמי לכ"ע] מטמא במגע דהא אפילו הוי יד לכלי היה נטמא במגע אלא דפליגי אי מטמא נגד שמסרק באויר דהוי המסרק כלי או לא:

פ"ג מ"א לחומרו כזיתים. פי' היינו שמקבל טומאה עד שינקב כזיתים אבל אינו מציל בצמיד פתיל ולא בתוך תוכו אפילו אינו כדוגמא לא בכונס משקה: מ"ב שיעורו בגרוגרות · פי' דסתם חביות תשמישתן לגרוגרות מטערין בגרוגרות: באגוזים. פי' הוא שיעור גדול מגרוגרות וסבר ר' יהודה כיון דלפעמים נמי משתמש בהאגוזים מטערין באגוזים: בזיתים · הוא שיעור קטן וסבר שאין מחלקין בין כלים לכלים וכיון דרוב כלים שיעורו בזיתים ה"ה לשאר: שיעורו בזיתים. פי' היינו לחומרא כו' דהא לפס וקדירה הוי למשקין ולאוכלין: שעורו בשמן. פי' הוא שיעור קטן ממים דשמן נוח ליצא מן המים: רא"א בפרוטה קטנה. פי' דסבר כיון שמשתמשין בו לפעמים בפרוטות מטערין בפרוטה והיינו דווקא שהוא ראוי להדלקה מעט אלא שאינו ראוי כמו שהיה כיון שאינו יכול לקבל שמן אבל כשניטל פיו שאינו ראוי עוד למלאכת הדלקה כלל א"נ שיכול לקבל פרוטות טהור: מ"ז חומר. פי' טיט העומד לבנין: ובחרסית. פי' טיט העומד לעשות ממנו חרסית: הנוגע בחומר. פי' אם טפלו בחומר ונגע בו: טמא. פי' לכ"ע אפילו לחכמים דסברי שהטופל את הכבריא טהור הכא שאני כיון שהמיחם תמיד אצל האור שמחמין בו חמין צריך לטפילה אף שהוא בריא: בחרסית טהור. פי' אפילו לרבי מאיר דסבר שלא הוי חיבור כלל כיון שהוא תמיד אצל האור יפול החרסין ממנו: מ"ח ומפהר בשל חרס · פי' אף דגבי חבית של חרס מהני כשסתם הנקב בזפת היינו דסתם נדבק הזפת היטיב לפי שהשבירה אינו שוה אבל הכא הנקב של משפך הגדדין שלו שוה ולפיכך לא עלתה לו סתימה של זפת א"נ דסתם גבי חביות לעשותן כלי מהני סתימת זפת אבל הכא שהמשפך הוא גם כלי והוא רוצה להוציא מן אותו כלי ולעשותו כלי אחר צריך סתימה יותר יפה:

פ"ד מ"ד הכל טהור · פי' ואינו טמא אלא אם נפל לאויר הפנימי דכולן נחשבין לה גב והוא גמר מלאכתן פי' שיהא הצירוף בכבשן גמר מלאכה או אזלינן בתר צירוף הכבשן אבל כשלא נגמרה מלאכתן עדיין או לא מהני הצירוף בכבשן עד שיגמור מלאכתן:

פ"ה מ"א תנור תחלתו ארבעה · פי' דתחלת עשיית התנור הוא ארבעה טפחים דהיינו תיכף מעשה גבהו ארבעה הוא טמא: ושיריו · פי' דהיינו אם נשתייר מתנור גדול נמי השיעור בד': מ"ג אפילו שלש אבנים טמאה כו' ר' מאיר ור' שמעון מטהר כצ"ל: מ"ט למודין ונותנין עליו והוא טהור · מירחו בטיט טמא משיסיקנו כדי לאפות בו סופגנין ניטמא וסילק את למודיו כו' כצ"ל: מי"א ניקב נפגם נסדק ועשה בטיט עשה לו טפילה כו' כצ"ל וכן גבי כירה צריך לגרוס נקבה נפגמה נסדקה ועשה בטיט עשה לה פיטפטין טמאה ב):

פ"ח מ"ה השרץ שנמצא בתנור כו' עד סוף מתני' צ"ל קודם תרנגול שבלע את השרץ כו': מ"י ר"מ מטהר רבי יוסי מטמא ר' יהודה אומר אם הפך טמא כו' כצ"ל: מי"א ונפל לאויר התנור טמא שמטמא לרצון ושלא לרצון:

פ"י מ"א ועצמות חיה שבים. צ"ל ועצמות העופות כו': פי"ג מ"ד מגירה שניטלו שיה אחת מבנתיים טהורה כצ"ל:

פי"ד מ"ז אין מטהרין אלא שלמין הזה עליהן נשברו בו ביום כו' כצ"ל תיבת כילד מיותר:

פט"ו מ"ו חוץ מספר העזרה כצ"ל וכמ"ש בתוספתא יצא לחוץ מטמא את הידים וספר אחר שנכנס לשם מטמא את הידים וקיל כמשקי בית מטבחיא כו' [נדפס גם בהגהותיו]:

פט"ז מ"ז בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה טמא וכל שאינו אלא בשעת המלאכה טהור:

א) בא"ר ובכי"ק מפרש בע"א. ב) נדפס גם בהגהותיו.

פי"ז מ"ב כל טמאות טמא שבזו המשנה מיותר: מ"ה אמר ר' יהודה לא הוזכרו רמוני בדאן כו' כצ"ל: מ"ו אלא הכל לפי דעתו כו' ותיבת חולק מיותר: מ"ז הקטנה שבארץ ישראל היא הבינונית שבמדינות: מ"ט שלא יבואו לידי מעילתו כצ"ל: מי"א משם לחוץ וכו' אלו ואלו צ"ל זה וזה מתכוונין להקל כו': מי"ד מה נשתנה כנף העוז מכל הכנפים וכל מה שנברא ביום הששי טמא כצ"ל:

פכ"ג מ"ב ה"ג אבל אוכף של נאקה טמא מושב ר' יוסי אומר אף טפיטין של סוס טמא משום מושב כו': מ"ד שהוא כורך עליהם את הכלים כצ"ל: סליק

מסכת נגעים

פ"א מ"א והשאת כקרום ביצה. פי' שהיא גבוה מכל המראות יש לפרש פלוגתייהו דר' מאיר סבר דלשון שאת הוא גבוהה שבכל המראות ולפיכך היא מראה רביעית ומספחת לא מרבינן תולדה אלא לבהרת ותולדה לשאת ילפינן ומראה נגע עמוק כדקתני בתורת כהנים לרבות לו מראה רביעית ומדמרבינן מן עמוק דמשמע שהיא לבנה לכך נותנין לה המראה שני' תיכף אחר בהרת שאין לבנה ממנה ונשאר תולדה לבהרת סיד ההיכל וחכמים סברי שהשאת אינו אלא גבוה מבהרת ולפיכך מסתמא נותן לה המראה שניה תיכף אחר בהרת כיון שהיא אב ומספחת מרבינן טפילה לשניהן לכך גם התולדות כסדר דהיינו לבהרת סיד ההיכל ולשאת קרום ביצה: מ"ד מראות נגעים. פי' דיני מראות נגעים יש בהן ששה עשר דהיינו אותן המפורשים כאן במתני' דהיינו י"ב להחליט ואחד להסגיר וג' לפטור ובתוספתא קתני נמי שנים עשר והיינו דלא חשיב אלא הנך דלהחליט והני תנאי סברי שכל המראות מצטרפין זה עם זה לפיכך אין בה אלא הנך ותו לא ויש עוד שנים דהיינו להחליט את שפרחה בכולו מתוך החלט וחזרו בו ראשי אברים ולפטור אם חזרו ונתכסו והא דלא חשיב ליה היינו לפי שהן סוברין שחזרת ראשי אברים צריך כעדשה והוי בכלל מחיה שתני לעיל: מראות נגעים שלשים וששה פי' שהוא סובר שחזרת ראשי אברים אפילו כל שהוא ולפיכך לא הוי בכלל מחיה ויש בה עוד שנים כדפי' וסובר נמי שאב לתולדה דידיה מצטרפין ולפיכך היכא לאשכוחי הנך דינים בתרי צירופין והוי שלשים וששה ועקביא בן מהללאל סובר נמי כוותיה אלא שמוסיף דאפילו שתי אבות ושתי תולדות נמי מצטרפין והוי ד' צרופין והוי ד' פעמים י"ח שהן שבעים ושנים. עוד יש לפרש שמאן דאמר שנים עשר הוא חושב כללות הנגעים דהיינו נגעי עור ובשר ושחין ומכוה וקרחת וגבחת הן חמשה ונתק בראש ובזקן הרי ז' ועורות ובגדים ושתי וערב ובתים היינו י"ב ומאן דאמר ששה עשר הוא מוסיף עליהן כללות סימני טומאה שהן ד' דהיינו שיער לבן ומחיה ופשיון ושיער צהוב ומאן דאמר שלשים וששה הוא חושב כל מראה הנגע בפני עצמו ולפי זה הני חמשה נגעי עור ובשר שמטמאין בארבע מראות דהיינו עור ובשר שחין ומכוה וקרחת וגבחת הרי כ' והני חמשה שמטמאין בשתי מראות דהיינו יקרק או אדמדם שהן עורות ובתים ובגדים ושתי וערב הרי עשרה הרי ל' ונתק בראש ובזקן וד' סימני טומאה הרי ל"ו ומאן דאמר שבעים ושנים הוא חושב את הפשיון שצריך להיות נמי מד' מראות אפי' שלא מאותן המראה שהנגע בו וחושב כל מראה בפני עצמו ולפי זה הני ה' ניגעי עור ובשר שמטמאין בד' מראות עם הפשיון הן שמונה והוי מ' ואותן ה' המטמאין בשתי מראות עם הפשיון הן ארבע הרי כ' ונתק בראש ובזקן עם הפשיון הוי ד' וה' פרטי סימני טומאה דהיינו ג' נגעים מטמא שיער לבן והן עור ובשר שחין ומכוה וג' שמטמא בהן מחי' דהיינו עור ובשר קרחת וגבחת הרי ו' וב' שיער צהוב דהיינו בראש ובזקן הרי ע"ב עוד יש לפרש שמאן דאמר שנים עשר הוא חושב הד' מראות וד' פתוכין וד' צירופי המראות דהיינו כדפי' ששתי אבות ושתי תולדות ואב ותולדה דידי' הרי י"ב ומאן דאמר ששה עשר הוא חושב ג"כ ד' צירופי הפתיכות הרי ששה עשר ומאן דאמר שלשים וששה הוא סובר שכל המראות מצטרפין זה עם זה ואפי' המראות עם הפתוכין והוי כ"ה צירופין דהיינו מאחד עד שבעה והא' מראות דהיינו שלשים וששה: מ"ה חולקין בין האום לפשיון. פי' הא דנקט שהשחין חולק והלא אפי' לא היו שם שחין כלל אלא הי' בשר חי מפסיק ביניהם נמי טהור דפשיון הרחוק טהור היינו משום סיפא דצריך למיתני והלכו להן דהיינו שהלך השחין ונשאר הנגע כמו שהיא ואפ"ה טמא שאין כאן סימן טהרה אבל כשלא הי' שחין אלא עור ובשר מפסיק ביניהם א"כ לא שייך למיתני הלכו להן אלא כשנעשה נגע על אותן המקום וא"כ אינו צריך לפשיון הרחוק שנתקרב הרי טמא מחמת מחיה זה שהוא פשיון מתדש וזה כבר תני לא היו לו פשיון ונולד לו פשיון לכך תני כשהשחין חולק:

פ"ב מ"א נראית בגרמוני פי' הוא בני גומר והתרגום נכתב על מגוג גרמני והאפשר שטעות נפל בדפוס והם לבנים ביותר על שהם דרים בקצה לפונה רחוק מן החמה מאד שיפת נטל ארצו מדרום ונטל חלק כסדר הכתוב בתורה דראשון ראשון נטל תחילה לפיכך בני גומר הם לבנים ביותר ובני כוש הם שחורים ביותר על שהם דרים בקצה דרום קרוב לחמה מאד: מ"ב בשלש בארבע ובחמש פי' היינו מסוף שלש עד סוף ארבע שהוא שתי שעות ותי' ובשש מיותר שהרי הוא צהרים ממש ואין לומר דתחילת שעות קאמר א"כ הוי תחילת שבע צהרים ואין לומר דבשבע ט"ס דא"כ לא הוי דומיא שעות דקודם חצות לשעות דאחר חצות דקודם חצות שלש שעות ולאחר חצות ליכא אלא שתי שעות: מ"ג שנאמר לכל מראה עיני הכהן פי' וקאי האי לכל אמראה שיהא כל המראה קיים וגם כל העיניו קיים שלו: מ"ד כאורגת בעומדין לשמי פי' כמו שהיא מגבהת השתי כשהיא אורגת מעומד: ליד הימנית. פי' היינו שהיא מגבהת כן יד הימנית ועליה מטערינן ג"כ השמאלית לערך הימנית: ר' יהודה אומר כטוה פשתן לשמאלית פי' דמטערינן כמו שהיא מגבהת יד השמאלית כשהיא טוה פשתן כן מטערין אף הימנית לערך השמאלית ותי' אף מיותר ובתוספתא איתא דעת שלישית דסבר שהימנית מטערין כאורגת בעומדין והשמאלית מטערין כטוה פשתן:

פ"ג מ"א אבל בתחילה. פי' היינו כשבא לפני הכהן נולד לו נגע אחר מותר לראות בתחלה והא דקתני לעיל אלא רואה את האחד כו' איירי שבא בתחלה לפני הכהן בשני נגעים ובתורת כהנים מצריך על זה שני קראי:

פ"ד משנה א חוץ לנגע. פי' שהפשיון מטמא אף כשהוא חוץ לנגע ושיער לבן צריך להיות בתוך הנגע ואתיא האי מתניתין כר"מ שמטמא בפשיון אף כשהוא פושה לתוך הנגע דאי לרבנן הרי יש ג"כ חומרא בשיער לבן שמטמא כשהוא בתוך הנגע ופשיון אינו מטמא כשהוא פושה לתוך הנגע: משנה ג ומטמא בכל מראה. פי' אפי' אדום בשחור כו' מה שאין כן שיער לבן שצריך להיות לבן אפי' (סיבות): משנה ד ובו שיער לבן ושיער שחור טמא. פי' דה"א השיער שחור בנתק סימן טהרה והוי אף כאן סימן טהרה קמ"ל: אין חוששין. פי' הוא חידוש בפני עצמו כמו וגם אין חוששין: מ"ה מצטרפין. פי' שיהיו נחשבין לנגע אחד ואם יש סימן טהרה באחד ניטהרו שתיהן דהיינו שהלך הסימן טומאה או ניסמך השחין כו': מ"ו שהוא טמא. פי' ואינו מפסיק המתי' או הבהרת דלא הוי כמו שחין שאם ניסמך שטהור: מ"ז הלכה המחי' טמאה מפני הפשיון. פי' דקמ"ל דהא דהוי סימן טהרה כשהלך הסימן טומאה היינו כשלא נישתייר שם סי' טומאה כלל אבל אם נישתייר שם סי' טומאה טמא: כנסה ופשתה כו'. צריך לומר דהאי פשתה היינו מצד השני דאי אותן הכונס לחוד כבר תני לעיל הלכה וחזרה הרי היא כמו שהיתה וליכא שום חולק עליה כלל אלא שפשתה מצד השני איירי ואיירי שפשתה יותר ממה שכונס ובהא פליגי ר"ע סבר דהנגע והפשיון מצטרפין ולכך הוי פשיון וטמא וחכמים סברי שאין מצטרפין ולא הוי כגריס כלל באחד מהן ולפיכך טהור והיינו הא דפי' לקמן במתני' כו' בהרת כגריס אלא כיון דנחית לפרושי עניני הפשיון נקט נמי פלוגתייהו כשלא פשה יותר ממה שכונס ואין חילוק בין אם כינס תחילה לכנס בסוף וקמ"ל דאפי' פשה תחילה דהוי נגע טמא מתחילה מטהרי רבנן: מ"ח ר"ע אומר תראה בתחילה. פי' דסבר ר"ע שהנגע והפשיון מצטרפין ולפיכך הוי נגע ותראה בתחילה ולכאורה יש להקשות אם הוי לר"ע נגע חדשה א"כ אמאי מטמא ר"ע כשפשה כחצי גריס ועוד והלך מן האום כחצי גריס הוי לי' למימר נמי תראה בתחילה דהא בתחילה אין מטמא משום פשיון ואי הוה כנגע שהי' אמאי אמר הכא תראה בתחילה וצריך לומר דהא דר"ע סבר שהנגע והאום מצטרפין מספקא לי' איזה הוי עיקר ואיזה הוי צירוף אי מצטרף הנגע לפשיון והוי נגע חדשה או שהפשיון מצטרף לנגע והוי כמו שנגע שהי' ולפיכך אזיל לחומרא בנגע שפשה כחצי גריס דהשתא כשהלך האום לא הוי פשיון כלל ואי הוה נגע ישנה הוי קולא דהיינו שאם הוא עומד בסוף שבוע שני הוא טהור ואם הוא בסוף שבוע ראשון אינו צריך להסגיר אלא שבוע אחת ולכך אזלינן לחומרא דהוי כנגע חדשה ותראה בתחילה והכא שפשה כחצי גריס ועוד דהוי מוחלט אם הוא נגע ישנה לכך קאמר שטמא לגמרה: מ"י תראה בתחילה. פי' דהוי כנגע אחד ולפיכך מטהרין אותן מנגע הראשונה וא"כ רואין את השני' וכל זמן שלא ראה הוא טהור וגם אם הוא חתן או רגל נותנין לו שבעה ימים משא"כ אם הוא אותו נגע עצמו: ה"ג בהרת כחצי גריס ובה ב' שערות נולדה בהרת כחצי גריס ואין בה כלום הרי זו להסגיר פי' והשתא איכא רבותא בכל חדא דהיינו ברישא דקתני שנולדה כל השתי שערות קודם לנגע וא"כ קתני שנולדה שערה אחת קודם לנגע ושערה אחת אחר הנגע וא"כ בתי שערות קודם הנגע ושערה אחת אחר הנגע ואפ"ה בכולן להסגיר דצריך שיהא כל השתי שערות אחר הנגע:

פ"ה מ"א ספק שהיה היא ספק שאחרת באה תחתיה. פי' היינו דמספקא לי' שמא הבהרת הזאת היא אחרת על מקום אחר שלא היה הראשונה דאילו במקום שהי' הראשונה כבר תני לעיל שהלכה וחזרה הרי היא כמו שהיתה: מ"ב הלך שיער לבן וחזר שיער לבן כו'. פי' קמ"ל הא דתני הכא איידי דתני בנתק ובנתק צריך לאשמעינן דה"א דכמו כשניטהר ע"י שיער שחור איכא תנאי דסברי שאפי' הלך א"כ השיער שחור ונולד בו כמה סימני טומאה אפ"ה טהור דכל נתק שטהר שעה אחת שוב אין בו טומאה לעולם וה"א דה"ה בשאר טהרה נמי דהיינו שהלך הסימן טומאה שוב אין בו סימן טומאה לעולם קמ"ל דדוקא בשיער שחור דכתיב בו נרפא הנגע משמע שנרפא לגמרי אבל בשאר טהרה איגלד סימני טומאה טמא ולכך תניא נמי הכא והיינו כמו שהיתה דהיינו כמו שהיתה מתחילה כשהי' שיער לבן היה טמא אף עכשיו הוא טמא: מ"ג הלכה הבהרת והניחה לשיער לבן במקומה. פי' אפי' היה לאחר הפטור שהנגע שהורה הוי כמו נגע אחרת אפ"ה פליגי דר"ע סבר דאינו צריך שיהפך אותו הבהרת עצמו רק שתהפך מחמת בהרת אחרת אפי' מחמת בהרת אחרת נמי טמא ורבנן סברי שצריך שיהפך אותו בהרת ולכן הכא הוי כמו שאין שם שיער לבן כלל לפיכך מטהרין והאי מטהרין היינו שלא יהא מוחלט אבל מוסגר ניהא הוי וה"ה דפליגי נמי כשהלכה וחזרה בתוך הסגירו דר"ע מטמא דהא הוי כנגע אחת ואפי' אינו נהפך מחמת אותו הנגע ממש לא איכפת לן ורבנן מטהרין דצריך שיהפך אותו הנגע ממש והכא אף שהוא נגע אחת מ"מ אינו נהפך מאותו הנגע ממש ומש"ה מטהרין רבנן דכיון דהוי נגע אחת ולא הוי השיער לבן סימן טומאה הוי כמו שהלך השיער לבן: ה"ג כשם שבטלת את דברי עקביא כך דבריך אינן מקוימין. פי' דהא אין חילוק בין הלכה כולה לנשאר מקצתה כיון שלא נשאר כשיעור נגע הוי כמו שלא נשאר לגמרי:

פ"ו מ"ב ה"ג רבתה המחי' טהורה כו': מ"ג רבתה המחי' טמאה פי' אתיא סתם מתני' כר"מ דסבר שהמחי' מצטרף לשיעור ולפיכך כשרבתה מטמא משום פשיון ובתוספתא פליגי: וחכמים מטהרין שאין הנגע. פי' דהכא לא צריך להאי טעמא דהא סברי שאין המחי' מצטרף עם הנגע כשהוא פחות מכעדשה ואין כאן נגע כלל אלא דנקט האי טעמא אפי' כי איכא בבהרת לבד מן המחי' כגריס אפ"ה טהור דלא הוי פשיון מהאי טעמא: מ"ה שהבהרת לתוכה. פי' וצריך שיהא הבהרת מבוצרת והכא הוי הבהרת חולקה והוי אותו הבהרת כמו שהיא שאין שאם הי' חולק הי' סימן טהרה בין כך ובין כך טהורה פי' אפי' אם כלה מכפנים היא טהורה דסבר כיון שהפשיון הוא לתוך הנגע אף שאין לתוך אותן הנגע הוי לתוכה וטהור: מ"ו אימתי. פי' שמחליקין בפנימיות אם ממנה כלה או לא אבל החיצונה לעולם טהורה היינו כשהיא עדשה מובלת היתה יתירה מכעדשה פי' אם היתה יתירה מעדשה אותו המחי': המותר. פי' אם לא פשה אלא המותר או אמרינן להיפך שמחלקין בפנימית אם ממנה אי פשה או לא אבל החיצונה לעולם טמאה דהרי יש בה סימן טומאה: הוו בו בוהק. פי' בין הפנימית לחיצונה

ולא

[illegible]

פי"ג מ"ב האבן שבזווית כו' פי' שבא לומר שמחמירין בתחילה מבתחילה כדמסיים נמצא כו' דזה שכלל בתחילה צריך לחלוץ כל האבנים של עוביי כותל אבל באורך אין לחלוץ אלא שתי אבנים או אשר בהן הנגע אבל בנתיצה אינו נותן אלא שלו אפי' בעובי ומניח את של חבירו והשתא מפרש עוד תומר דהיינו כשיש אבן גדול בזווית מונח לשתי כתלים כמין גא"ם כשהוא חולץ אותו האבן צריך לחלוץ את כולו ואף אותן שבצד אחר אף שאם לא הי' אבן אחת לא היה צריך לחלוץ אותו שבצידו מ"מ השתא צריך לחלוץ שאין חולקין את האבן ובשהוא נותץ נותן את שלו פי' דגבי נתיצה שאין צריך לנתוץ אלא שלו אף אם הי' אבן אחת מונח לעובי הכותל אפ"ה חולקין את האבן ונותן את שלו ומניח את של חבירו וע"ז אמר נמצא חומר שבחליצה אין חולקין ובנתיצה חולקין ור"א פליג וסבר דאפי' בנתיצה אין חולקין את האבן אלא כשהבית היא של אבן גדולה צריך לתוץ את כולה : ונראה כרא"ש. פי' בבית הבנוי באבנים גדולים נותן את כולו כו' : מ"ז ואם הניחה הרי זה טמא. פי' אפי' בשעת הנחה נמי חשוב מקום קביעותו וכשהטהור עובר שם טמא אבל אם בשעה שזורק את הטומאה אמרינן בתוספתא שאינו חשוב קביעות טומאה וטהור העובר באותו שעה : מי"א כולם מיד טמאין. פי' כל מה שבבית ניטמא מיד ואינו צריך שהייה כלל :

פי"ד מ"א צפרים דרור. פי' מין הנקרא קיפול : לאחר ידו של מצורע. פי' דפליגי בהאי קרא דכתיב על המצורע משמע על גובה של מצורע ומר סבר מלאו גבוה מהכל ומר סבר ידו גבוה מהכל שהרי יכול להגביה את ידו למעלה ממלאו : מ"ב העביר תער על כל בשרו. משמע שמגלח את כל בשרו כדלעת ואפי' אינו כונס שיער ואינו נראה והכי משמע בסוטה שאינו ממעט אלא שער שבתוך. החוטם וקשה הא לעיל תנן כך נראה לתגלחתו משמע שאין מגלח בית הסתרים כלל ועוד מתני' דלעיל אתיא דלא כמאן דהא לר' ישמעאל אינו צריך לגלח אלא שער שעל הרגלים ולא של כל הגוף ולר"ע צריך לגלח אפי' בית הסתרים שאינו מוציא אלא שער שבתוך החוטם ובמתני' משמע שמגלח כל גופו לבד מבית הסתרים וצריך לומר דהא דמוציא לר"ע שבתוך החוטם ט"ס וצ"ל שבבית הסתרים וה"פ דר' ישמעאל דריש כללי ופרטי ולפיכך צריך שיהא כעין הפרט משני צדדין דהיינו כונס שער ונראה ואינו מרבה אלא שער הרגלים לבד ור"ע דדריש ריבוי ומיעוט מרבה אף שאינו כונס שיער רק שיהא דומה לפרט מצד אחד דהיינו שיהא נראה ומרבי דכולה גופה ומוציא בית הסתרים והשתא כל בשרו לבד מבית הסתרים ואתיא כמתני' דלעיל וכר"ע : מ"ג נמצא ג' טהרות במצורע. פי' לפי שבפסוק נכתב גבי מצורע ג' פעמים וטהר חשיב הכא וה"ג טהורות היינו שאחד כשהוא מטהר בציפרין שאחר גילוח וכיבוס בגדים כתיב וטהר שניטהר מלטמא בביאה ואחר ז' ימים שלעת ערב אחר הטבילה הוא מותר לאכול בתרומה ואחר שהביא כפרתו הוא מותר לאכול בקדשים ומה שמותר לאכול במעשר תיכף אחר טבילה לא הוי טהרה דלא בעינן טהרה אלא מעשרות וכן ביולדת נמי יש ג' טהרה דהיינו אחר ימי טומאה היא מטהרת עצמה לבעלה ואחר ימי טהרה לעת ערב היא מותרת לאכול בתרומה ואחר שהביאה כפרתה אוכלת בקדשים : מ"ח לא היה צריך טבילה. פי' דר' יהודה סבר דכיון שהוא טובל אדעתא שילך לשער ניקנור עלתה לו אותו טבילה גם לזה ות"ק סבר שלא עדיף משאר טהור הנכנס לעזרה שצריך טבילה : מי"ב אף ע"י אחתו כו' ובספרי פליגי וסבר דכל קרבן שבאה על ידו כמו יולדת צריך להביא קרבן עשיר או שתהא היא מותרת לו על ידי אותו הקרבן צריך להביא עליה קרבן עשיר ושאר קרבנות לא : ואשים טהרות המצורע. שצריך להיות בו' פעמים ז'. דהיינו שמתחילה הוא נוטל ז' דברים דהיינו שני צפרים ועץ ארז והזוב ושני תולעת וכלי חרס ומים חיים היינו ז'. וז' ימים ושילוח וכיבוס בגדים וטבילה וגילוח ועור גילות וכיבוס בגדים וטבילה שלאחר ז' ימים הרי שבעה ואח"כ מביא ז' קרבנות דהיינו ג' בהמות וג' עשרונים ולוג שמן וז' הזאות לפני ה' וג' מן הדם וג' מן השמן על תנוך ובהונות וא' על הראש הרי ז' פעמים ז' : סליק

מסכת פרה

פ"א מ"א בת שנתה. פי' אבל אחר שנתה לא מקרי עגל ופרה קודם שתים אינו מקרא פרה : אמור משמונה עשרה לסאה. לכאורה יש להקשות דהא אינו כן אבל בעלי החשבון ואדרבה אם היה אומר משמונה עשרה לסאה הי' קשה אמאי לא אמר מג' לקב וצריך לומר דמקשי אמאי לא אמר משמונה עשרה לסאה לפי שהוא חשבון ידוע יותר שהיא כדי סעודה אחת דוודאי אבל המנוגע משערין בכדי אכילה ולהכי מקשה דהשתא דתני בג' לקב אינו ידוע אם היא סעודה אחת או לא וכשאתה אומר משמונה עשרה לסאה ידוע היא יותר והיינו לפי שהסאה היא על שבוע לו ולאשתו שצריך שמונה עשרה סעודות לו וכן לאשתו דהיינו ע"ו לאכול וג' לארחי ופרחי וא"כ ידוע הוא שפרס מאחד משמונה עשר הוא סעודה אחת אבל כשאתה תופס מג' לקב אינו ידוע כלל ולכאורה האי שיעורא דהכא לא כר' יוחנן בן ברוקא ולא כר' שמעון דלר' יוחנן דאמר ככר הלקוח בפונדיון מד' סאה בסלע וכשאתה טחן מחצה לחנווני הרי רובע הקב מזון שתי סעודות וא"כ שיעור לבית המנוגע שהיא כדי אכילה אחת היינו שמינית הקב ולר' שמעון דאמר שתי ידות לככר מג' לקב פי' הוי מזון שתי סעודות וא"כ הוי שיעור אכילה אחת שליש אחד והיינו תשיעית הקב והכא כשאמר פרס מג' לקב הרי הוא שישית ואין לומר דפליגי דהא אף לר' שמעון קאמר תאין לבית המנוגע ואין לומר דהאי תאין אמזון שתי סעודות לעירוב קאי דהא אמר את"כ ותאי תאי תאין לטמא אוכלין כו' וזה ידוע דטומאת אוכלין אינו בפחות מכביצה וצריך לומר דכשאוכל על ידי לפתן צריך טפי לסעודה אחת והכא בבית המנוגע שאוכל על ידי לפתן הוא שישית הקב והא דחשיב לר' שמעון מזון שמונה עשרה סעודות משני קבין היינו בלא לפתן אבל בלפתן צריך שלש קבין לשמונה עשרה סעודות לו ולאשתו הוי סאה שלימה ועל זה מקשי הוה לי' למימר משמונה עשרה לסאה דהוי שיעור ידוע טפי כדפי' : מ"ג וכולן מיום ליום. פי' דלא אזלינן בתר שנתו של עולם וגם לא אחר שנת החמה ואין חודש העיבור נחשב לו אלא מיום ליום : קורהו פלגס. פי' הוא ספק איל וספק כבש ונפקא מיני' אם אמר מן האיל או מן הכבש פי' מאיזה שירצה מותר להביא פלגס : בן עזאי קורהו נקד. פי' שאפשר שאינו לא איל ולא כבש אלא מין צאן ולפיכך אם אמר מן הצאן מותר להביא מאותו המין ור' ישמעאל קורהו פרכדיגמא פי' הוא מטבע פסולה שהיא פסולה לכל ענין שאינו לא צאן ולא בהמה : בן שלשה עשר לחודש ויום אחד. פי' דהוי שלשים יום בשנה שניה : מ"ז ואם הקריבום ביום שמיני כשרים. פי' שאינו מעכב כיון שאף כבש בן יומו קרוי כבש אבל גבי איל לא מקרי איל קודם שתי שנים : והפסח. פי' אע"ג דכתיב בי' בן שנה ילפינן במכילתין ק"ו מעולת יחיד שתהא כשרה בתוך שנתו :

פ"ב מ"א ולא זו בלבד. פי' מכשרי רבנן אלא כל הקרבנות פי' לאו רבותא היא דאדרבה הא דמכשרי כאן הוי רבותא טפי אלא משום דילפינן משאר קרבנות קאמר הכא ולא זו בלבד אלא אף כל הקרבנות וא"כ ילפינן מינייהו : מ"ב ר' יהודה פוסל. פי' דהוי כמו עבודה : כל מקום שניטל ולא העלה כו' כצ"ל : מ"ד אם סעלהו פסולה. פי' דר' יהודה לטעמי' דסבר נמי גבי מכשירין דלא איכפת לי' בשמה אלא אם עשה מעשה דווקא : מ"ה בתוך כוס א'. פי' היינו גומא אחת שיש על הבהמה גומות עגולים וכשהן בתוך עיגול אחד פסולה : אפי' ארבע. פי' אפי' ארבע מותר לתלוש כשהן מפוזרות :

פ"ג מ"א ה"ג מכל שבע חטאת שהיתה שם. והשתא אתי שפיר הא דקתני לקמן לא מצאו משבע עושין משש פי' דקמ"ל דלאו דווקא שבע אלא שהמשנה ניסנית כשהיו שם שבע חטאת ולמאן דאמר חמש מעזרא ואילך דלא הוי אלא שבע חטאת ניחא שפיר הא דקתני מכל שבע חטאת דהיינו לדורות וצריך להזות עליו בכל יום מכל מי חטאת שהם דחיישינן על כל אחד שמא היא פסולה : מ"ג ובפתח העזרה. פי' בפתח שנכנסין בו לחיל והיינו דקא חשיב לקמן אחד נתמו בחיל : ומסבך ברא־שו של חבל כצ"ל : אלא הוא נוטל ומקדש. פי' הא דמחמרינן במים טפי מבאפר היינו לפי שאין האפר מקבל טומאה מדאורייתא כלל : מ"ד לא היו עושין לא חטאת על גבי חטאת. פי' שהיו משמרין את התינוקות שלא יהא בהן טומאה כלל ולא היו סומכין על מה שיזו עליהן מי חטאת דכל מה שהיו יכולין לעשות שלא על ידי טהרות מי חטאת עושין כדי שלא יהא תלוי חטאת השני בחטאת הראשון : ולא תינוק על גבי חבירו. פי' אלא צריך שמירה לכל תינוק ותינוק ואין סומכין על מה ששומרין תינוק אחד להיות גם חבירו היושב אצלו בחזקת משומר : שהיו. אומרים במעורבי שמש כצ"ל : מ"י נבקעת. פי' היינו משום דכתיב והשליך אותה אל תוך משמע אל תוך הפרה עצמה : עמד חוץ מגיתה. פי' כדי שיהא יוכל להשליך כדכתיב והשליך כו' : מי"א שחור שיש בו אפר. פי' שיכול לעשות ממנו אפר פי' כמו גחלת שלנו שיוכל לעשות דק כמו אפר : שאין בו. פי' הייט שהוא כמו עץ שעדיין לא נשרף כל צרכו :

פ"ד מ"ב שרפה חוץ מגיתה. פי' היינו חוץ מן התלל שתחתיה או שלא כנגד הפתח של בית : הזה משסית שביעית. פי' שצריך שיטבול אצבעו על כל פעם ופעם ועל זה אמר שאם הזה משסית שני פעמים דהיינו ששי ושביעי כיון שלא נתכשר עדיין שהרי לא הזה עדיין כל הז' הזאות ניפסל : ואפי' זור והזה שביעי. פי' כדין דהיינו שטבל והזה שמיני שוב לא מתכשר : הזה. משביעי שמיני פי' ממה שטבל בשביעי הזה שני פעמים שביעי ושמיני ואפי' זור והזה שמיני פי' שטבל והזה שמיני אפ"ה כיון שנתכשר שוב אינו ניפסל מחמת הזאה יתירה שהזה : מ"ג שחטה על מנת לאכול מבשרה ולשתות מדמה פסולה. פי' דסבר דמחשבת אכילה ושתיה פוסלין בפרה אף שאין דרכו לאכול ולשתות ור"א סבר אפי' מחשבות אלו אין פוסלין בפרה והכי פליגי לקמן בפרק ט' גבי מי חטאת שמחשב לשתות אלא דהתם ר"א פוסל ואפשר שיש חילוק בין פרה למים ובתוספתא מקשי הא ר"א מקיל בפרה פי' היינו מתניתין דהכא שמכשיר כשמחשב לאכול ולשתות ומפיך התם הגירסא ומסיק שם שר"א אינו פוסל אלא כששתה ומשום שהמים שבפיו מעורבין במי חטאת ולפיכך אם גרגר כשר : מ"ד נמצא חומרה. פי' מה שניפסל על ידי מלאכה קולא היינו שמשוב אינו מטמא בגדים :

פ"ה מ"א טובל ולן כו'. פי' צריך שיטבול תחילה קודם שיתחיל לשמור שצריך שישמור אותן טהור : מן הסדר השני. פי' אפי' פתח הוא אין לו ליטול אלא מן הסדר השני דעל הסדר הראשון חיישינן שמא הסיט קודם פתיחה ור' יוסי מחמיר טפי וחייש אף על הסדר השני שמא הסיט ולכך אינו מתיר אלא מן הסדר השלישי : מ"ב אינו צריך לנגב. פי' דכיון שטבל לחטאת הוי כמו שמילא לחטאת אלו המים שיודע שישארו בכלי : ואם לאסוף לתוכו מים מקודשין. פי' דבמים מקודשין אין לערב מים כלל אפי' מים הראוין לקדש ולכך בין כך ובין כך צריך לנגב : מ"ג קרויה כו'. פי' שבולע ופולט מים הרבה : שהטבילוה במים שאינה ראוי לקדש. פי' ונגבה : מקדשין בה. פי' כיון שגם תחילה היה טהורה ולא טבלה אלא לחטאת ולכך ליכא למיחש אלא משום מים שאינו מקודשין שאף אם נתערב משהו בטלה. ולא חיישינן אלא שמא יזה אותו טיפה על האדם וזה חשש רחוקה לכך לא חיישינן שמא פלטה כיון שהיא נגובה : עד שתטמא. פי' אבל אם ניטמאת שאם תפליט אותו הטיפה מטמא את שאר מי חטאת ולכך חיישינן שמא תפליט ור' יהושע פליג וסבר דלא מחלקינן כלל *) ואף כשלא ניטמאת חיישינן שמא תפלוט בין כך ובין כך. פי' הוא דברי ר' יהושע דסבר שחיישינן שמא תפלוט וא"כ בין שטבל במים הראוין לקדש ובין באינן ראוין לקדש לא יאסוף לתוכן מים כו' דחיישינן שמא תפלוט ואבל מים מקודשין אין חילוק בין ראוין לאין ראוין דכל התערובות פסלי בהו : מ"ד שפופרת שחתכה לחטאת. פי' שחתכה למלאות בה מי חטאת : טבול מיד. פי' דמחזקינן אותן כטמאה לחטאת אף שמחובר ודאי ולא ניטמאת וכשחתכה חתכה לשם חטאת אפ"ה משום מעלה דחטאת מחזקינן אותו כטמאה לחטאת וצריך טבילה ואינו צריך לטמאות אותה כי היכי דלהוי טבול יום אף דר"א סבר לקמן שאינו מדף היינו מדרס אבל טמאה מת כדמפרש טעמא בתוספתא פ"ה חידשו טומאה בחטאת דהיינו טומאה חדשה שאינו יכול להיות עליה בשום אופן לא טימאו אותו דהיינו דכל שאינו מיוחד למדרס לא טימאו מדרס אלא מת והיינו דאמרינן בחגיגה שלא אמרו קרדום טמא מושב פי' קרדום שאינו ראוי למדרס שיהא טמא מושב ורבנן סברי שאף שאינו ראוי כמי טמאו אותו כמו שאפרש לקמן : מ"ה שאין מצילין מיד כלי חרס. פי' היינו על ידי תוך תוכו : מ"ז נקבה מן הצד כו' מפני שהן עיגולן כלי. פי' מזה יש להוכיח שמותר ליטול ידים בכלי שמנוקב מן הצד דכיון שעיגולן כלי הוי כלי אף שיש נקב מן הצד מדהוי כלי לענין מי חטאת וליכא למימר דהכא איירי שהמים הן למטה ואין מה שלמעלה מן הנקב חשוב כלי א"כ הוי לי' למיתני הכא הלכו המים לשם פסולין כמו גבי עטרה של טיט שאינו כלי אלא וודאי כדפרישית : מ"ח קידש אחת מהן. פי' הייט שנתן אפר כשיעור כדי שיראו על שניהן : מ"ט המים שביניהן אינן מקדשין. בתוספתא מפרש דהיינו נגד הסדק אבל מה שבצדדין ניתקדש ונפקא מיני' כשיכול לדלות מעט מן הצד שלא יתערב אותו המעט כשר אי נמי כשלא היה נתקדש כלל מחמת שאינו כלי לא היה טמא כלל משום מי חטאת אבל השתא שנתקדש אלא שניפסל מחמת שנתערב במים שביניהן עכ"פ טמאין משום מי חטאת :

פ"ו מ"א לתוך ידו כשר מפני שאי אפשר כצ"ל. פי' אחר שנתן את האפר ליד הגביה את השפופרת מעט כדי שתעמוד מלאכת האפר ולא הוי זה מלאכה מפני שאי אפשר פי' שאל"כ יפול כל האפר לחוץ :

פ"ז מ"א או לקדשן קידוש אחד תי' או מיותר : מ"ה הממלא לו לחטאת כו'. פי' דמה שנושא את שניהם כאחד לא חשיב מלאכה אלא המילוי והקשירה ולכך צריך למלאות תחילה : ולקושרו בחבלו מפני שאי אפשר כצ"ל : מ"ז המכון את החבל על יד כשר. פי' לפי שעל ידי זה הוא מוציא את הדלי לחוץ והוי כמו שהוא לצורך חטאת : מ"ח שכפאה על פיה לנגבה למלאותו בהכשר כצ"ל פי' לפי שהוא לצורך המילוי לא חשיב מלאכה : מי"ב הפורץ על מנת לגדור כשר. פי' כגון שהי' הגדר הזה מעכב אותו מלילך וא"כ הוי הפרצה לצורך מי חטאת ולכך כשר ואם גדר פסול דיכול לגדור אחר כך ומפרש בתוספתא דאם התנה עמו פי' דהיינו שלא הניח לו לפרוץ עד שיגדור תיכף דהוי הגדירה נמי לצורך מי חטאת אף אם גדר כשר : האוכל על מנת לקנות. פי' שאוכל חציו כדי לעשות מהמותר קליעות או שהשכיר עצמו לעשות קליעות על ידי אכילה זו כשר דהוי לצורך מי חטאת ואם קלע פסול כדפי' לעיל גבי גדר :

פ"ח מ"ב לא ינעול את הסנדל. פי' הא דגזר בסנדל טפי מבשאר בגדים לפי שאבל הסנדל מצוי משקין מאוד וכל המשקין טמאין לחטאת ומטמאין את הסנדל והוי הסנדל דהוי לחטאת ונעשה מדרס ומטמא את האדם : הרי הוא אומר מטמאך לא טמאוני ואתה טמאתני ממותר הראשון : מ"ח שיש בו מיני ימים הרבה כצ"ל :

פ"ט מ"א יזה שתי הזאות. פי' בגמ' מפרש דר"א סבר נמי דיש טבילה ואין הזאה צריכה שיעור והא דצריך שתי הזאות היינו משום קנס כי היכי דלא ליסכה מי חטאת : מ"ז ואין מקדשין בו. פי' דסבר האי תנא כמו שסוברין גבי רקב דאם נתערב בו עפר כל שהוא טהור דחיישינן שמא שבהפרידה אחת בין ב' פרידות עפר ובטיל אותו משהו וחסר לי' משיעור תרוד והכא נמי חיישינן שמא יתבטל משהו ותסר לי' משיעור כדי שיראו הטהור לתרומה פי' שאינו טהור לחטאת וכיון דהוי דיהוי אבל מי חטאת מטמאין אותן המים : מ"ט ואת הטהור לחטאת לא בידיו ולא בגופו כצ"ל :

פ"י מ"א מדף לחטאת. פי' הוא כמו מדרס שמטמא אפי' כשלא נגע אלא הסיט : ואדם כיוצא בו. פי' ששם אדם מחזיקין אותן כזב לחטאת : אינו מדף. פי' דסבר כיון שאינו ראוי להיות מדרס לא עשו אותו כמדרס לחטאת כדפי' שלא חידשו טומאה בחטאת אלא דמחזיקין אותו כטמא מת : מ"ב ה"ג הטהור לחטאת שנגע את המדף טמא כצ"ל. פי' דהשתא מפרש מה חילוק יש בין כשהוא מדף אי לא ומפרש לענין משא : לגין של חטאת. פי' דמפרש שאף לענין חטאת אינו טמא אלא במגע ולא במשא ולכך אפי' במדף אינו טמא אא"כ נגע : בידו טמא. פי' שאפי' הי' טהור מחזיקין אותו כטמא מת דהוי ראשון ומטמא את הידים ואבל חטאת נטמא ידיו נטמא גופו : וברגלי טהור. פי' שאין הראשון מטמא אדם : הסיטן כו'. ר' יהושע מטמא פי' אפי' הוא טהור דהא ר' יהושע סבר שאפי' אינו ראוי למדרס מטמא מדרס לחטאת ולפי זה אף באוכלין בטומאה שיש בו הרי יכול לטמא את האדם על ידיו הוא מטמא אותן בהיסט : וחכמים מטהרין. פי' אפי' היו טמאין כיון שאינו יכול להיות לעולם אב

הטומאה

*) אמר דוד לוריא דעת הגר"א ז"ל דר' יהושע לטהר. והכי אשכחן דר"י מחמיר בכולי פרה.

[illegible]

ברעדות טפי מכרפפות : מ"ג אין בה כבילה המים עהורין והאוכלה חייב מיתה מיותר דכיון שאין בה כבילה לא ניטמא האדם מחמת הדבילה ולא הוי דחוי אבל חטאת כלל והוי האדם טהור לגמרי וא"כ אף שהתרומה היא טמאה מ"מ אינו חייב מיתה עליה כלל : מ"ד ואסור על כל ביאת מקדש . פי' הא דלא קתני והייב על ביאת מקדש היינו לפי שיש כמה דברים שאין חייב בהן על ביאת מקדש כמו ברביעית דם מן המת : מ"ז ושל עהורה . פי' היינו עהורה לחטאת והפ"ה לא יזה בו שיכול לבא לידי הפסד תרומה שאם יטמא אינה טומאה דהוי אבל חטאת יטמא מחמת מי חטאת : מ"ט וגרדומין כל שהוא . פי' הא דצריך שיהא השיעור של איזוב טפח היינו בתחילה אבל גרדומיו כל שהוא :

פי"ב מ"ג נתכוין להזות כו'. פי' דברישא קמ"ל דכשהזה על דבר שאינו ראוי להזאה אף שהי' מתכוין להזות על דבר שהוא ראוי להזאה נמי אם יש באיזוב לא ישנה פי' שנפסל מה שעל האיזוב ובסיפא קמ"ל דאפי' הי' מתכוין להזות על דבר שאינו ראוי להזאה כלל והזה על דבר שהוא ראוי להזאה אף שאינו צריך להזאה אם יש באיזוב ישנה וכן על האדם ועל הבהמה כו' : מ"ה בקרדום הטמא בכנפו כצ"ל פי' הקרדום טמא מחמת אדם שניטמא במת דהוי הקרדום אב הטומאה וכנפו הוי ראשון והאדם טהור לגמרי וקמ"ל דלא אמרינן כיון דהוי האדם דחוי לחטאת ניטמא האדם מחמת המי חטאת שעל הקרדום אלא אמרינן דתיכף שנגע בקרדום הרי נעשה מגותו ושוב אינו מטמא : מ"ח לא יזה לא על הכוס ולא על הסיקה. פי' אלא על הדבר המחבר את שניהם שהוא עיקר הכלי : מי"א בלילה והזה ביום פסול כצ"ל : אבל הוא עצמו טובל בלילה כו'. פי' האי טבילה היינו אחר הזאה דקודם הזאה לא מהני טבילה כלל ואין לומר כשהזה לאחר שביעי שאז מותר לטבול תחילה דהא אין רשאי להיות בין הזאה להזאה אלא ג' ימים ואי לא הוי ג' ימים הוי כמו קודם יום שביעי אלא וודאי כדפי' והא דנקט טובל תחילה ומזין בסוף לפי שצריך לסיים שאין מזין עד שתניץ החמה כו' : סליק

מסכת טהרות

פ"א מ"א שחיטתה כו'. פי' דילפינן שחיטת העוף משחיטת בהמה מקל וחומר שהרי נבלת בהמה חמורה ואפ"ה שחיטתה מטהרת כו' : אינן מטהרים . פי' אלא דבר שפסולו בקודש ילפינן מקרא אחריני : מ"ב מיטמאות ומטמאות ולא מצטרפות . פי' שהכנפים נטמאו מחמת העוף לטמא אחרים דהיינו שהן מוציאין את הטומאה : ולא מצטרפין . פי' אף דהוי שומר כיון דנבילת עוף טהור אינו צריכה הכשר כלל ואינו נטמא אלא משום שסופו טומאה חמורה ואין שומרין לטומאה חמורה לפיכך אין מצטרפין אבל בנבלת עוף טמא ובשאר עוף טהור מצטרפין דהוי שומר : הגוצה מצטרפת . פי' מפני שנאכלת עמה : מ"ח היא שלישית וכולן טהורות. פי' שאינו נעשה יד אלא להוציא את הטומאה והכא כיון שאינו יכול להוציא את הטומאה לא נעשה יד כלל : מ"ט שבתוך גומותיהם מים מקודשין ניטמאת אחת מהן בשרץ כולן טמאות . פי' לאו דוקא שרץ אלא אפי' ניטמא בידים נמי כולן טמאות דהא הוי הככר שלישי עושה משקה קודש ראשון כמו שמני עושה משקה חולין כך שלישי עושה משקה קודש וכיון דהמשקה נעשה ראשון הזר ונעשה הככר שני מחמת המשקה ומטמא הככר שאצלו להיות שלישי וכן כולם אלא דנקט בשרץ לרבותא דלתרומה אפי' אם ניטמא בשרץ אין כולן טמאות שהרי הככר השלישי אינו עושה המשקה שנו ראשון : אם יש ביניהן משקה טופח . פי' בין הככרות ולא בתוך הככרות אף בתרומה הכל טמא דהככר השני עושה הככר שאצלו שני ע"י משקה וכן כולם :

פ"ב מ"א חוץ לקדירה במקום הנקוב כצ"ל : אם יש בו כביצה הכל טמא אין בו כביצה הוא טמא והכל טהור כצ"ל : מ"ג השני פסול ואינו מטמא כצ"ל וכן בכולן : מ"ה והחמישי נאכל בנזיד בקודש איידי רישא נקט הכא אבל הכא אינו צריך למיתני כלל דהא אין חילוק ביניהן שהרי גם הוא קודש : מ"ז ר"א אומר שלשתן שוין פי' דר"א פליג בתרתי דהיינו דלית לי' טהרה טומאה היא וסבר שאפי' טהרת חולין אינו טומאה אבל הקודש וגם סבר בשלישי שבחולין נקרא טמא לענין קודש : מ"ח חולין שנעשו על גב הקודש כצ"ל :

פ"ג מ"ב ר"ש שורי אומר אף היין א) בגמ' משמע דר"ש סבר דדוקא יין ופליג אשמן ואדבש : גוש של זתים כצ"ל : אפי' הן שהם טהור . פי' שאין המשקה היוצא לתטר נוגעת בכביצה שהרי וודאי אין משקין הרבה בתנור שהרי ראשון ראשון נישרף : מ"ג שכיון שיצאה טיפה הראשונה ניטמאת במשא . פי' לאו דוקא דהכא אינו שהרי הזב מטמא במשא כל טיפה ואינו צריך כיצה לזה אלא איידי דתני רישא תני הכא : מ"ה אם מכוסות כו' אם מגולות כו' היינו לענין מי חטאת ולענין היקף צמיד פתיל :

פ"ד מ"א הזורק טומאה ממקום למקום מפתח ב) לבין הככרות ככר לבין המפתחות טהור כצ"ל פי' דסבר טומאה הנזרקת או טהרה הנזרקת טהור והא דקתני הזורק טומאה ממקום למקום משום דמתחיל במפתח לבין הככרות שהיא טומאה הנזרקת נקט הזורק טומאה ור' יהודה סבר דלא בעינן אלא שיהא לטומאה מקום קביעות אבל הטהרה אפי' נזרקת טמא אבל כ"ע סברי כיון שנזרק ע"י אדם הוי ספק טומאה הבאה בידי אדם דהוי כמו שיש בו דעת לשאול : מ"ד העליון טהור . פי' דלא מחזקינן טומאה ממקום למקום אבל אם נמצא שרץ בעליון התחתון טמא דמחזקינן טומאה משעה לשעה ואמרינן דאף כשהיה זה בעליון היה הטומאה שם : מ"ה אף על ספק מגען ברה"י . פי' דהתמירו כאן מאם היה ספק בדבר שהוא מדאורייתא שהולין ברה"י : מ"ט וזרקה לבין משקין טהורין כו' ספיקו טמא . פי' ואיירי שנולד הספק בשעת הנחה דלא הוי הטומאה נזרקת והוי ספק טומאה הבאה בידי אדם כיון שזרקה אדם : מ"י כיצד שתי חביות כו' הא דאמר הכא כילד ואינו מפרש כמו שפירש לעיל מקל שהי' ברשו משקין שמאין כו' היינו משום דסבר ר' יוסי דזהו לכ"ע טהור מטעם אחר לפי שאין בו דעת לשאול וסבר דמה שנזרק על ידי אדם לא הוי כספק טומאה הבאה בידי אדם ובתוספתא קאמר בהדיא מקל שהיה ברשו משקין טמאין לא זהו ספק משקין שנחלקו עליו חכמים כו' :

פ"ה מ"א ר"ע מטמא . פי' דסבר שלא אמרו ספק טומאה ברה"ר טהור היינו היכא דהוי ספק אי נגע או לא דזה מצוי הוא ברה"ר שיולד לו ספק כי האי ע"י שהולכין שם הרבה בני אדם אבל הכא שודאי נגע אלא דהוי ספק בטמא או בטהור לא הוי בכלל ספק ברה"ר וחכמים סברי לא שנא וכן פליגי במשנה ב' מהאי טעמא ור' יוסי מטהר בשביל יותר לפי שהספק בא לו דרך הילוך הוי כמו ספק ברה"ר שטהור : מ"ג אם לא נטהרו בגתים הראשונות טהורות והשניות ישרפו כצ"ל פי' כיון דהשניות ישרפו ליכא מוכיחות ולכך הראשונות טהורות וכן צריך לגרום במשנה ד' : מ"ז ובא אחד ודרס על בגדיו . פי' ואינו יודע מי הוא ואיירי כשיש באותו מקום שוטה אחת ולכך על רוקו שורפין את התרומה פי' דגזרו על כל הרוקין שלא ילכו בתר הרוב כשיש שוטה אחת ועל בגדיו הולכין אחר הרוב : ישן ברה"ר. פי' ואיירי כשיש באותן המקום רוב טמאין ולכך ר' מאיר מטמא דחיישינן שמא דרס אחד על בגדיו דסבר ר"מ שלא הלכו אחר שעת מציאתן ולפיכך אפי' לא מצאו שם דורסין כלל חיישינן וחכמים מטהרין כו' וכן פליגי בנגע בא' בלילה :

פ"ו מ"ב ארבע ספיקות ר' יהושע מטמא. פי' דר' יהושע סבר דלא טיהרו ספק ברה"ר אלא כשנולד על ידי הילוך שזה מצוי מאד משום שהולכין שם הרבה בני אדם אבל כשעמד ברה"ר ונולד ספק טומאה הוי טמא לר' יהושע וסבר נמי שאפי' עמד א' מהן הטומאה או הטהרה טמא וסבר דצריך שיהי' שניהן ברה"ר אבל כשאחד ברה"י טמא והכמים פליגי על הכל : מ"ח בסלקי. פי' הוא חצר גדול ופתוח משני צדדיו רק שאין הפתחים מכוונין והפכן הוא כשהפתחים מכוונין דודאי כנגד הפתחים הוי רשות הרבים ולא פליגי אלא מן הצדדין וחצר היינו ג"כ שאין הפתחין מכוונין אלא שהוא קטן וצריך לגרום להיפך דהיינו כשרואה הוי רה"ר לטומאה וכשאינו רואה הוי רה"י לכך ולכך ולפיכך לא פליג ר' יהודה גבי חצר משום דהכי וודאי הוא רואה ולכך הוי רה"ר שאינה יכולה להשתמר שם :

פ"ז מ"א הפנימיות טהורות . פי' דרבנן חיישינן משום חיפופי רשות הרבים ולכך החיצונות טמאות והפנימיות טהורות ור' יוסי לא חייש אלא שמא יטול אחד מהן ולכך אינו מטמא אלא כשהן מותרות אבל כשהן אגודות הכל טהור שודאי לא יטול כשיראה שהן אגודות : מ"ב הבית טהור . פי' שהוא מתירא ליגע בכלים דסבר שבעל הבית שומר אותן ישן ומצא ער הבית טמא שאינו מתירא דסובר שבעה"ב אינו שומר אותן מפני שהניח אותן בחזקת ישן : מ"ג המניח אומנים . פי' דבאומנים נמי חיישינן שמא נגע בכלים שבבית דסמכא אדעתייהו שאין בעל הבית שומרן שהוא סובר שעוסקין במלאכתן וחכמים פליגי : מ"ד לא פסקה הרחיים כו' . פי' ולא חיישינן שמא פסקה דאמרינן מסתמא כ"א תתירא לפסוק דחיים שירגיש בזה בעל הבית : ואחת ממשמשת דברי ר"מ כצ"ל : מ"ו אם יש עמהן עובד כוכבים נאמנין לומר לא נכנסנו אבל אין נאמנין לומר נכנסנו אבל לא נגענו כו' : מ"ז לגת הבאה בעובד כוכבים כליו טהורין . פי' שהעובד כוכבים מתירא מישראל שומר אותן אבל הישראל מתויק עצמו שאין שומרין אותו : מ"ח והסיע את לבו מלאכול . פי' שסבר שלא יאכל את התרומה ר' יהודה מטהר פי' דלא חיישינן שמא ניטמאת אותן התרומה כיון שלא שמר אותן כיון שהיה בדעתו שלא יאכל כדמפ' טעמו מפני שדרך טמאין כו' פי' כיון שהי' שומר עצמו לשמור בטהר' הורגלו הטמאין לפרוש ממנו והיינו דנקט תרי זימני א' לענין טהרת התרומה וא' לענין טהרת ידים והתם אפילו ר' יהודה מודה כדמפ' שהידים עסקניות הן : ה"ג מפני מה ר"ע מטמא מפני שהנשים גרגרניות הן כו' ונפקא מיניה שאינו טמא אלא דווקא אשה ובקדירה מכוסה :

פ"ח מ"ג נפלו . פי' שנפל לתוך רה"י והלך להביאם שלא ישהה שם זמן הרבה אפ"ה טמא וא"כ קמ"ל דאפילו נפל לתוך הבור והלך להביא במה יעלנו אפ"ה טמא דחיישינן שמא נכנס עם הארץ לבור ונגע בו : מ"ז מטמאין את

המשקין פי' היינו אפילו של חולין : ואין פוסלין את האוכלין . פי' אפילו היא של תרומה : ה"ג משקין שנטמאו באחורי הכלים כו' ופי' אלא מיותר והיינו לר"א דסבר שאין פוסל את האוכלין והמשקין אפילו מטמאין אי נמי לענין חולין איירי באחורי הכלים ודאי אינן מטמאין והמשקין שאין ממנו מטמאין : מ"ח ומשקה טופח . פי' כמו או משקה טופח פי' שמכניסם אינו חיבור דהיינו הקטפרס ומשקה טופח : ואם היה משקה . פי' שלא היה טופח : טומר. פי' שלא היה קטפרס : מ"ט לא לטומאה . פי' היינו כמו המערה מכלי אל כלי ונגע טבול יום באותה טיפה שאינו טמא אלא אותו טיפה וכן גבי רביעית דם מן המת דתני לעיל שאינו מטמא את הבית ולטהרה היינו לענין השקה כי הכא נמקל אבל לענין השקה לא איירי הכא כלל :

פ"ט מ"ב גמר מליקה אבל עתיד ללוות כו' כצ"ל : מ"ד הגומר את זיתיו ישייר קופה אחת ויתננה לעני כהן כו' כצ"ל : מ"ו אפילו הן רוס אמה אינן מוכשרין כצ"ל : נתנן כגג שילקו שיפתחם ושימלחנו הרי אלו מוכשרין כצ"ל · עד שישמור את גגו . פי' עד שיעשה את גגו בית שומירם : מ"ז רצה ליטול מהן בד אחד ועדיין לא נגמרה מלאכתו דודאי אבל המעטן תשיב כאילו לא נגמרה מלאכתו אלא על אותן הבדין שהוא רוצה להוליך לבית הבד פליגי בית שמאי אומרים קולה בטומאה פי' בשעה שקולה מן המעטן ודאי מותר לקנות בטומאה ומחפה בטהרה פי' דכיון שקלה הוי כאילו נגמרה מלאכתו אבל אותן השני בדין : אף מחפה בטומאה. פי' דאף לגבי אותן שהוא רוצה להוליך לבית הבד תשיב כאילו לא נגמרה מלאכתו : חופר בקרדום . פי' אפילו הוא נוטל את כל המעטן להוליך לבית הבד רק שהוא משייר מעט תשיב כאילו לא נגמרה מלאכתן לגבי אותן הבדין שהוא מוליך : מ"ח ישאלו הבדדים לומר לא נגע . פי' השרץ בהוס : אפילו כשעורה טמא כצ"ל :

פ"י מ"ה מן העבוט כו' · פי' דאז אם יצא מהן משקין הוכשר אלא שנפל גרגיר יחידי והוא עכשיו נקוב ואינו יודע אם היו עליו משקין או אלינן בתר רובם : מ"י ספיקו טהור · פי' דהוי הספק אם הגיע ליכא לטומאה מקום קביעות והוי כמו טומאה נזרקת : סליק

מסכת מקואות

פ"א מ"ה כשרים לחלה · פי' בעיסה הטבולה לחלה אבל חלה גופא הוי כמו תרומה וקאי ארחוקין מן הדרך שכשרין עד שיהלכו רוב בני אדם עליהן וקמ"ל דכשרין אף לחלה :

פ"ב מ"ב לעולם הוא בטומאתו עד שיודע לך שטיהר וכן פליג רבי יוסי כספק ידים ספק ליטהר טהור : מ"ה מפני שהוא כמקוה הסמוך למקוה · פי' כיון שלא נפל לתוכו הוי כמו שני מקואות שנתערבו שכשר והיינו דכל חד וחד בטיל תחילה : מ"ו המסיק את הטיט לצדדין · פי' לצדדין של בור ולא הוציא אותן מן הבור : היה תולש. פי' שהוציא את כל הטיט מן הבור ואח"כ משכו ממנו כו' מפני שלא נתכוין לשאוב כצ"ל : מ"ז אם עונת גשמים הוא או אם יש בו מעט מים בבור אפילו אינו עונת גשמים ישבר · פי' דר"א סבר שצריך שיהא תחילתו בידי שמים ועוד צריך דוקא שישבר אבל לא יכפה ור' יהושע מקיל כשניהם : מ"ח הסייד ששכח עליך בבור ונתמלא מים · פי' מן אותו הבור דנתחב טפי לשאיבה כיון שהוא במקום שיש מים ודאי ולכך אינו כשר לר"א אלא כשהמים צפין על גביו כו' : מ"ט המסדר קנקנים כו' · פי' בא לאשמועינן דלר' יהושע אפילו מסדר ואפילו בלע הבור את כל מימיו מותרין :

פ"ג מ"ב כיצד הבור שבחצר ונפלו לתוכו שלשה לוגין והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו לעולם הוא בפיסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד פי' קמ"ל דהא דמצריך מלואו ועוד כיון שאין כאן שאובין אלא אלו הג' לוגין ולפיכך לא מתמרינן שיצאו דווקא מאותו המים עצמן אלא אפילו אמה נכנסת לו ויוצאה ממנו שהמים יוצאין ג"כ מן האמה אפ"ה אינו צריך אלא מילואו ועוד ורא"ש מחמיר ומצריך דווקא מאותן המים עצמן מילואו ועוד ולכך מצריך לפקוק את האמה ולהוציא והיינו כשאינן שאובין אלא אלו הג' לוגין אבל אם כל המקוה שאובין אז לכ"ע צריך שיצא ממנו כל המים עד שלא ישאר ממנו ג' לוגין ואינו מצטרף מה שיוצא האמה עמו כדקתני במשנה ג' : מ"ד אבל נתכוין לרבות · פי' שנתכוין שירבו המים בשביל זה אפילו קרטוב כו' דכיון שניחא ליה באותו כל שהוא לא בטיל :

פ"ה מ"א כשר תולה לו . פי' כיון שהמים ששובר על גבי שפה אינו שאובין הוא מטהר את כל השאובין בהשקה כמו מקוה שיש בו מ' סאה דמעיין כל שהוא הוי כמקוה שיש בו מ' סאה : והפסיקו . פי' שהפסיק הבריכה מן המעיין : פסול לזבים . פי' דכיון שהפסיקו בטל מתורת מים חיים : מ"ג הרי הוא כמקוה · פי' אף שאחר הספסל דכיון שגזרו שלא יטבול על גבי ספסל הוי כמו שדבר פסול מפסיק ביניהם : מ"ה ונוטפין שעשאן זוחלין · פי' שהיו נוטפין מן המעיין ועשאן כדי שיזחילו : עומק כו'. פי' כדי להזחל : אפילו זב וזבה כו'. פי' שהן טמאין : מ"ו ובה"א אין מטבילין · פי' משום דהוי זוחלין : לא הוטבלו · פי' כיון שהמים שמצד השני אינן אשבורן הוי לגבי כלי עצמו כזוחלין :

פ"ו מ"ב המבילן · פי' כשהטביל את כל הדלי אפילו אין בנקב שלמעלה כשפופרת הנוד נמי טהורה כיון שהמים צפין על גביו : ואם לא טבל . פי' את כל הדלי עד שיהא המים כו' ובגמ' משמע דצריך שיהא דוקא הדלי חייב טבילה אבל כשאינו חייב טבילה אפילו טבל את כל הדלי צריך שיהא מעורבין כשפופרת הנוד : מ"ה השידה והתיבה שבים · פי' שהיא סתומה מכל צדדיה ופתוחה מעט מלמעלה וסבר ת"ק שצריך שיהא בנקב מלמעלה כשפופרת הנוד ר' יהודה מחמיר טפי ואיירי שהמים צפין על גבי השידה הרבה : ה"ג ומטבילין אותן ומעלין אותן כדרכן כצ"ל : מ"ו גיסטרא שבמקוה · פי' שדפנות יוצאות חוץ למים ומעורבין עם המים כשפופרת הנוד דהיינו שיוצא כמו קתדרא : מי"א המטהרת שבמרחץ · פי' הוא כמו סילון שנמשכין ממנו המים למקוה : התחתונה מלאה שאובין . פי' דמסתמא יוצאת יותר מעליונה לתחתונה ממה שיוצא מתחתונה לעליונה ואם נקב בין זו לזו חיישינן שיוצא מן השאובין לבשירה דמקלחין שניהם למקוה דאז אינו בטל מחמת המשכה דצריך שיבטל תחילה ברובן : אם יש כנגד הנקב. פי' כנגד הנקב שלשה לוגין דהיינו קודם שיתמלא מן הכשירה ארבעים סאה יהיה מן השאוב שלשה לוגין פסול ומפרש כמה יהא בנהב פי' במה משערין הנקב לידע אם יש בו שלשה לוגין או לא ומפרש אחד מש"ך לבריכה פי' היינו שהבריכה מתמלא ע"י שניהם וא"כ כשיהיה הבריכה מלא יהיה אחד מש"ך מהפסולה והשאר מהכשירה וכשיהיה פחות מזה מבוא הרי לא ירדו ג' לוגין קודם שירד מהכשירה ארבעים שהרי ארבעים סאה ש"ך פעמים ג' לוגין ור' יהודה פליג וסבר דאפילו ירדו ג' לוגין קודם שירד מן הכשירה מ' סאה כשר דהרי בטל תחילה ברוב בתוך הכשירה והוכשר ע"י המשכה ורבנן סברי שאינו נכשר ע"י המשכה ולפי זה אתיא כל הני משניות דלעיל דהיינו בשלשה מקואות כר' יהודה :

פ"ז מ"א לא העלוהו ופסלו בג' לוגין כצ"ל : מ"ב והציר והמוריים וההמד משהחמיץ לא פוסלין ולא מעלין ופעמים שמעלין כילד . פי' כדמפ' דהיינו שנטל סאה ונתן סאה ואיידי קתני דהא לאו רבותא היא דהא אפילו בשאובין כה"ג מעלין ואדרבה קילי שאובין ממי פירות דבמי פירות אינו כשר אלא עד רוב ובשאובין לעולם כשר כדקתני לעיל היה מ' סאה בעליון ובתחתון אין כלום ממלא בעליון עד שירדו לתחתון ארבעים סאה אלמא אע"ג דליכא רוב כשר : ר' יוסי אומר כו' עד נפל לתוכו יין צריך להיות קודם משנה ד' :

פ"ח מ"א מקואות העמים שבחוץ לארץ כשרין לבעלי קריין ולא חיישינן שמא נתמלא שלא כדין לפי שהקילו בה : ואפילו נתמלאו בקילון . פי' שידוע שנתמלאו בקילון ע"י המשכה טהורה :

פ"ט מ"ד לא טמא ולא מטמא · פי' קאי על כל המתני' בין הני שחוצצין בין הני שאין חוצצין לא טמא ולא מטמאין פי' לפי שאין חיבור להזב חיבור להיות כגופו : מ"ו של בנאים · פי' היינו של תלמידי חכמים והא דלא נקט חכמים משום דה"א שיהא חכמים גדולים קמ"ל אפילו בעלי מקרא נמי ובעלי משנה שאף הן בוני עולם :

פ"י מ"א המביל כדרכו · פי' מלמטה למעלה : בלא זיבורית. פי' כאילו לא היה זיבורית כלל וזיבורית הוא יתרת הכלי שהוא יוצא מצד אחד ואין המים נכנסין לשם לכך לא עלתה לו טבילה עד שיטנו על צידו כדי שיבוא בהן מים : שפיה שוקע. פי' לתוכה ואינו יכול לבוא מים לתוכה לכך צריך שינקב בצידו : קלמרין הדיוטות . הא דנקט הדיוטות היינו לפי שאצל האומן ע"י שהוא כותב התם הקולמוס מתרתב שם ויכול לבא בהן מים ואינו צריך שינקב מצידו ומייתי מיוסף הכהן אף שהיה אומן אפ"ה היתה נקובה מצידו : מ"ז זה חומר בשותה משקין טמאין מבשאובין פי' דבשאובין אינו מצטרף שאר משקין למים לפסול את המקוה בשלשה לוגין ולפסול את הגויה מצטרף וכן הוא בתוספתא : סליק

מסכת נדה

פ"ה מ"ה ונסקלת על ידו כו' · הא דלא תני הכא גבי תינוקת בת ג' שנים ויום אחד שהבהמה נסקלת על ידו היינו דבגמ' בעי מפני מה נהרגת הבהמה ומתרץ תירוץ מפני שבאתה תקלה על ידו ומקשי תינח גדול שנהרג קטן מאי איכא למימר דהא אינו חייב מיתה על ידה ומשני בדין היה שהיה חייב מיתה אלא שהתורה חס עליו וכיון שבדין היה להורגו הוי תקלה ולפי זה איכא למימר דהיינו דווקא בקטן אבל בקטנה דפתוי קטנה אונס הוא אף מן התורה אינו חייב מיתה ואיכא למימר להאי תירוץ כיון דלא מקשה הגמ' מיניה דבאמת אין הבהמה נהרגת על ידי קטנה ולכך לא תני גבי קטנה : מ"ט הדינים בסרים הוא כן . ג) דקודם י"ג לזכר וי"ב לנקבה אף שהביא שערות הוי שומא בעלמא ואף אם היו אותן השערות אחר י"ב לאו כלום הוא ואחר י"ב אפילו יש לה כל סימני סרים הוי קטנה עד שתביא שתי שערות או עד שתהא בת כ' ואז נעשה סרים כשאין לו סימנים ונעשה גדול מכן י"ג ואחר ך' אם הביא שערות ואין בו כל סימני סרים נעשה גדול מכאן ולהבא ואם יש בו כל סימני סרים אפילו הביא שתי שערות הוי סרים ואם אין בו שתי שערות אז אפילו על ידי מקנת סימני סרים הוי סרים ואם אין בו לא שערות ולא סימני סרים אז הוי קטן עד רוב שנותיו ואח"כ אם לא הביא שערות נעשה גדול למפרע מכן י"ג :

פ"ז מ"א רבי יוסי אומר כו' · פי' הא דלא אמר ר' יוסי אף בשר המת כיוצא בו דהיינו כזוב וכיוצו היינו לפי שר' יוסי מחמיר טפי במת דהיינו אפילו יכול להשות אותן ברותחין ולשרות שם כמה ימים ויחזור לכמו שהיה טמא רק באם אינו יכול לחזור לכמו שהיה לעולם אז הוי טהור :

פ"ט מ"ד שלש נשים כו' · בגמ' פריך מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא פי' דברישא לא מחלק בין אמצעית לחיצונה ובסיפא מחלק ומשני סיפא איירי במשולכות פי' דרישא איירי שהיו ג' במטה אחת על מקום אחד זו אחר זו וסיפא שהיו שנים שלשתן כאחת ולכך מחלקין בין האמצעית לחיצונה ובשתא אתי שפיר הא דבסיפא קתני בדקה אחת מהן ונמצאת טהורה וכן השני' הא למה זה דומה לגל כו' וברישא לא קתני אלא בדקה אחת מהן ומצאה טמאה ולפי מה שכתבתי אתי שפיר דהא בין כשמצאה טמאה שתכרתה תולה בה ובין כשמצאה טהורה צריך להיות שבדקה כשיעור אותיום דהיינו קודם שתרד מן המטה ותדית פניה והכי ברישא לא היה יכול לשנות אלא כשאחרונה בדקה ומצאה טמאה אבל שתים הראשונות אפילו בדקו לא תלינן בה כלום דהא ודאי הוי אחר שיעור אותיום דהא נמצאת אחר שימן עליה אף השלישית אבל בסיפא שהיו ישנות כאחת יכול להיות שבדקו ג"כ כאחת ומצאה שתים טהורה או שלשתן : מ"ט עם הנץ החמה · פי' תחילת הנץ אינה אסורה אלא עם הנץ כו' : כל היום שלה. פי' של הוסת אסורה : מי"א נשים בבתוליהן כגפנים כו' · נראה לפרש דהאי מתני' קאי על מתני' דפרק י' דאמר התם לבית הלל בותנין לבתולה עד שתחיה המכה ואינו נותן שיעור בלילות כלל הן מעט הן הרבה וקאמר נמי התם דאם נשתנו מראה דמים דהיינו מכמו שהיתה בתחילה טמאין ומפרש האי מתני' טעמא משום דנשים בבתוליהן כגפנים יש גפן שיינה מועט ויש גפן שיינה מרובה יש גפן שיינה אדום כו' ולפיכך לא מני למיתלי השיעור לא בלילות ולא במראה אלא או שתחי' המכה דחזינן שפסקה מלראות או שנשתנו מראה דמים שלה . ולכאורה יש להקשות דהא יש משפחה שאין להם דם בתולים כלל ניתא שמא גם היא מאותה המשפחה ודאי דם הוי דם נדות וע"ז משני ר' יהודה כל אשה יש לה דם פי' בין מעט ובין הרבה וכל שאין לה דם הוי דורקטי והיינו דור קטוע דהיינו שאין לה לא דם בתולים ולא דם נדות וכיון דחזינן שיש לה דם א"כ ודאי אינה מאותה המשפחה ויש לה דם בתולים נמי ותלינן בדם בתולים :

פ"י מ"ו בראשונה היו אומרים היושבת על דם טוהר היתה מערה מים לפסח · פי' ואינו מטמא לא את הכלי ולא את המשקין שעל גבי הכלי לפי שאין טבול יום מטמא משקין להיות תחילה אבל צריך ליזהר שלא יגע במשקין גופא דמשקין שמדיחין בו את הפסח הוי חולין שנעשו על טהרת הקודש והוי כקודש : הרי הוא כמגע טמא מת לקדשים

א) נ"ב מטולר כתוי"ט . ב) נ"ב בא"ר כתב דל"ג בלמ"ד . ג) בנדפס מבואר יותר .

לקדשים · פי' דהוי ראשון לענין קדשים ולכך אין ליגע בכלי במקום שאינו נגוב לפי שמטמאת את המשקין לטמא את הכלי : בש"א הרי הוא כשעת מת · פי' שמטמאת את הכלי אפילו במקום הנגוב כיון שהוא אב הטומאה ולפיכך אין לה טהרה כלל עד מים בפסח : סליק

מסכת מכשירין

פ"א מ"א משקין טמאין · פי' [illegible] : מ"ג עד שיתכוין ויתן · פי' [illegible] : מ"ה [illegible]

פ"ב מ"א [illegible]

[illegible] דרכו לשרות האגודות במים לפיכך מטמא ת"ק כל האגודות ור' יהודה מטהר בלחים דמסתמא אינו בורה בלחים : אמר ר' מאיר וכי מפני מה טמאום אלא מפני משקה הפה · פי' ולפיכך אין חילוק בין לחים ליבשים פי' דסבר דהא דפליגי ת"ק ור' יהודה היינו דת"ק סבר שדרך אגודה ליתור וכשקושרה כפיו נטמא משום משקה פיו ור' יהודה סבר אין דרך אגודה ליתור פי' אלא דחיישינן שמא מחמת שנתייבש מבחוץ הוא מתיר את האגודה ונותן מה שבפנים לחוץ והיינו ביבשים אבל בלחים לא חיישינן ור' מאיר סבר נמי שדרך אגודה ליתור ולהכי קא מקשה מאי שנא כיון שעיקר הטומאה הוא משום משקה פיו : כל הדגים בחזקת טומאה · פי' מפני שמנער את הרשתות ונופלין המים על הדגים ולאחר מותן עודן המים עליהן ומתכשרי : חתיכות אלמות · פי' שהוא תי זמן הרבה אחר שהוציאן מן המים ומתנגב תחילה קודם מותן לפיכך טהורין : כל העיר בחזקת טומאה · פי' דסבר סתם עיר יש בו מים וכשיש בו מים כל שהוא הוא טמא כמו שהיו כולן מים : ראב"י אומר עיר טהור שנפל לתוכו מים כל שהוא כו' · פי' דצריך שיודע שנפל לתוכו מים כל שהוא אבל מן הסתם הוא טהור דסבר דבעינן רוב מים וסתם עיר יש בו מחצה מים ולפיכך כשנפל לתוכו כל שהוא מים טמא : מ"ה מי רגלים בין קטנים בין גדולים · פי' בין מאדם גדול ובין מאדם קטן לדעתו ושלא לדעתו קאי אמי רגלים : ודם הקזה לשתיה · פי' אפילו מטמאים : ואין לנו כיוצא בו · פי' שיהא הדם מטמא כבשר בשאר טומאות : מ"ז ומשקה בן שמונה · פי' מי רגלים של בן שמונה : ודם הקזה לרפואה · פי' אפילו מטהורים : מטהר כאלו · פי' כאלו השנים דהיינו דם שחיטה ודם הקזה : סליק

מסכת זבים

פרק א מ"ב רבי ישמעאל אומר הרואה בשני סותר שלפניו · פי' בהא אפילו בית הלל מודו : ר"ע אומר אחד כו' · פי' שבשניהם פליגי בית שמאי וב"ה וכנ"ל שבש"א סותר את שלפניו ולא גרסינן כל ימים דהא כשראה בשני נמי פליגי והתם לא הוי אלא יום אחד : מ"ד כדי טבילה וסיפוג כנ"ל : מ"ה לא אמרו אחת מרובה אלא א"כ יש בה כדי שלש · פי' דסבר מה שרואה כאחת קיל מאם הפסיק בינתים ולכך אינו טמא אלא כשראה כדי שלש ואפ"ה פטור מן הקרבן עד שיראה כדי ארבעה :

פ"ב מ"ב הרהר אף שלא ראה או שראה אף שלא הרהר כנ"ל ולהכי תשבינן בתרתי במראה ובהרהור אבל לפי מאי דגרסינן שהרהר עד שלא ראה משמע דאין חילוק בין שראה קודם או הרהר קודם אבל לעולם תרתי בעינן א"כ קשה אמאי חשיב בתרתי : אפילו אכל מכל מאכל · פי' הא דקתני דבודקין במאכל היינו אפילו אכל כל מאכל דהיינו אפילו אותן שאינן מביאין לידי זיבה ות"ק סבר דדווקא אותן הדברים המביאין לידי זיבה דהיינו כמו ביצים כו' : וספיקו היינו ספק הזה ספק לא הזה ושכבת זרעו היינו לענין מעיינות שיהא טמא כדמפ' מפני שרגלים לדבר · פי' שהרי מעייניה פתוח ובגמ' מפרש דאפילו ספק הבא מחמת שכבת זרעו נמי טמא עי' בנזיר : מ"ג עובד כוכבים שראה קרי · פי' שקריו טהור בעובד כוכבים לפיכך אם ראה זיבה מיד הוא טמא ובתוספתא קאמר דהיינו כשמל תחילה ואפ"ה הוי עובד כוכבים כל זמן שלא טבל לפיכך כשראה זיבה מיד טמא אבל בעובד כוכבים שמל השתא וראה אח"כ טהור משום חולי : והמכה את עבדו יום כו' · פי' האי יום היינו מעת לעת : כלב שאכל בשר המת ג' ימים מעת לעת הרי הוא כברייתו פי' ומייך אסוף המשנה דסבר ר' יהודה בן בתירא בעופות ובדגים מעת לעת דהכא לא חשיב אלא הנך דיש בהו חד מעת לעת אבל יותר ממעת לעת אחד יש כמה דברים המפורשים בנדה דף מ"ג ע"ב :

פ"ג מ"א הרי אלו טמאין מדרס · פי' שפעמים מכריע הטהור ובגדיו את הזב והוי כמו שהזב על הטהור שהדבר הראוי להיות מדרס הוי מדרס ; בסולם מגרי · פי' שאין לו ד' שליבות : ר' יהודה מטהר · פי' היינו השלשה האחרונים דהיינו על הכבש ועל הקורה ועל הדלי : מ"ב וכולן טהורין לבני הכנסת · פי' קאי אמאן קל דקתני שטהורין היינו לבני הכנסת פי' האוכל חולין בטהרה אבל לא לאוכל תרומה דגבי תרומה חיישינן שמא הכריע הטהור על הטמא : מ"ג בסולם צורי · פי' שיש בה יותר מד' שליבות או מגרי · פי' שאין בה ד' שליבות אלא שקבוע במסמר : הטהור מכה את הטמא . פי' דהשתא הטהור נשען על הטמא ולכך אין בגדיו טמאין מדרס אלא כמו עליונו של זב : הטמא מכה את הטהור . פי' דהשתא הטמא נשען עליו כדמפ' שאם ימשך כו' ולכך טמא בגדי טהור מדרס :

פ"ד מ"א כיפה שברואשה טמא מדרס · פי' קמ"ל דאפילו הכיפה שלא היה יכול בפני עצמו להכריע את הזב אלא עם הטהור מ"מ כיון דהשתא הוא מכריע הוי כמו שהזב על גביו יטמא מדרס וכן כלים שבראש הגם שבספינה כו' : בזמן שמשאן כבד · פי' וכיון שהמשא מכביד על הזב המשא מובך את הזב לארץ והוי כמו שמכריע את הזב שטמא כל הכלים שבו הראויין למשכב אבל כשמשאן קל טהורין · פי' מן המדרס אבל טמא טומאה קלה מחמת משא הזב שהזב מסיטו והא דנקט מלאה בגדים היינו משום דהעריבה עצמה אינה ראויה למדרס או לאשמועינן רבותא דאפילו כל אחד לא הוי יכול להכריע את הזב כיון שנצטרפו שניהם והכריעו טמאין מדרס : על כגורה · פי' הוא כמו גזוזטרא היוצא מן הכותל דהוי היסט מחמת רעדה של הזב ולא מחמת כחו ולפיכך טהור הככר של תרומה שנפל וכן כשהקיש על המריש דהוי נמי היסט מחמת רעדה שטהור והא דלא נקט בחד בבא היינו שכן דרך התנא למיתני תחילה דבר הפשוט טפי ואח"כ מני כל השאר : מ"ב אע"פ שהוא עשוי בחבלים .פי' שאינו מחובר לכותל אלא מחמת החבלים מ"מ לא הוי היסט אלא מחמת רעדה שטהור : ועל הים . פי' מקום שמתקבץ שם הקמח אחר שנטחן באבנים : ועל האינטרובל כו' · פי' כונן מקום שהאבנים של הרחיים קבועין בו אלא של רחיים של מים נקרא אינטרובל ושל יד נקרא תמור ושל זיתים נקרא סהר : מ"ג ועל הקלת · פי' בית קיבול גדול שנותנין שם התבואה לטחן : בזמן שאין עשוין בטיט טמאין · פי' דהוי היסט מחמת כחו כיון שהוא תלוש הגיע כח הכאה לככר ונפל מחמת כחו לפיכך טמא : על הסידה · פי' תלושין אלא שהיא גדולה ואיירי שלא נפל הככר אלא שנרעד הככר מחמת ההכאה דהוי רעדה מחמת כחו ובהא פליגי ת"ק ור' נחמיה ור' שמעון : מ"ד אם רחוקין זה מזה טהורין · פי' דאי הוי קרובין היו טמאין לכ"ע דפעמים שהוא נשען רובו על זה ופעמים על זה דהוי כולו ספק נתהפך שטמא אלא דהכא כיון שרחוקין זה מזה אינו יכול לישען רובו על אחד מהן לפיכך ר"ש מטהר דהוי זה אינו יכול וזה אינו יכול וסבר דלא עשה כל אחד אלא חצי מלאכה ולפיכך לא הוי רובו על כל אחד ות"ק סבר דכיון שכל אחד לא היה יכול להעמיד עצמו הוי כאילו כל אחד עשה כל המלאכה ולפיכך טמא : מ"ה משכב ומושב כנגדו כרע הזב טהורין · פי' הוי ראשונים דהוי עליונו של זב : כרעו הן טמאין · פי' כדין משכב ומושב דהוי כמו שהן היו תחת הזב וקמ"ל דאפילו לא היה יכול להכריע כל אחד בפני עצמו כיון שנצטרפו כולן והכריעו טמאין : ובמרובין טהור · פי' לגמרי שהרי עליונו של זב לא הוי שהרי לא הכריע הזב אותם ומשכב ומושב נמי לא הוי אף שהכריעו את הזב כיון שהיו מרובין לא הכריעו כל אחד את רובו של זב אלא ע"י צירוף דר"ש לטעמיה דסבר זה אינו יכול וזה אינו יכול טהור דלא הוי כמו שעשה כל אחד מלאכה שלימה : מ"ו ואוכלין ומשקין בכף שניה כרעו הזב טמאין כרעו הן טהורין · פי' דכשכרע הזב הוי הן כמו עליונו של זב שטמא אפילו אינו ראוי למשכב ומושב והוי ראשונים אבל כשכרעו הזב הוי כמו שהיה תחת הזב ולפיכך אינו טמא אלא אותן הדברים הראויין למשכב ומושב אבל אותן שאינן ראויין למשכב טהורין לגמרי : ובמת הכל טהור · פי' שאינו ניטמא מחמת שנושא את המת אלא האדם הוא ניטמא מחמת שנושא את המת : ה"ג זה חומר בזב מבמת שהזב עושה משכב ומושב וכנ"ל : מ"ז תחת יד ורגל טמאה · פי' דהוי כמו זה אינו יכול כו' שטמא לת"ק אבל כשנתן תחת רגל אחד שהיא יכולה לעמוד על שלשה הוי זה יכול וזה אינו יכול שלכ"ע היכול טהור שאינו נושא את רובו של זב :

שמשענת הסוס על רגליו · פי' לפי שהסוס עומד ברכיבה וא"כ לא הוי ידיו אלא כמו מסייע שאין בו ממש ולפיכך אפילו סוס נותן תחת רגל אחד נמי טמאה לפי שלא היה יכול לעמוד על רגל אחד והוי כמו זה אינו יכול כו' וכן בחמור על ידיו פי' לפי שהחמור למשאוי כו': ישב על קורות בית הבד · פי' לא כנגד הכלים שבבית הבד דכנגדו היה טמא משום אבן מסמא אלא שאיירי שישב בגלדו ומחמת כובד הזב היה נכפפת הקורות בית הבד ומסיט את הכלים שבעקל ולפיכך טמאין מחמת שכובד הזב עליהן : על המכבש של כובס. פי' ואיירי שיש אבנים מפסיקין בין המכבש לכלים שתחתיו ולפיכך פליגי אי מגיע כובד הזב לכלים שתחתיו או לא הוי מה שהגיע לכלים שתחתיו כובד מחמת כח הזב :

פ"ה מ"א והידים לביאת שניות · פי' ואתיא כחכמים שאין הידים תחילה לעולם : מ"ב כל הנושא ע"ג הזב טמא · פי' אפילו אינו ראוי למשכב ומושב: כיצד הזב נושא כו' · פי' שמפרש שאין חילוק באדם בין אם הוא למעלה או למטה : ה"ג והמדף תלמעלן · פי' שאינו ראוי למשכב ומושב נק' מדף : מטמאין אחד ופוסלין אחד. פי' דכל שלמעלה מן הזב לא הוי אלא ראשון : מ"ג תי' מפני שאמרו מיותר : כל הנושא כו' · פי' שהמשכב אינו מטמא במשא לא מלמעלה או מלמטה אלא האדם ונושא וניסא האמור כאן היינו אבן מסמא ונושא היינו כשהטהור תחת האבן וניסא היינו כשהוא על האבן : כל הנושא כו' ע"ג הנבילה טהור · פי' שאין הנבילה מטמא באבן מסמא חוץ מן המסיט פי' הוא משא האמור בתורה דהיינו שהוא מסיט את הנבילה : ר"א אומר אף הנושא . פי' דר"א סבר דנבילה נמי מטמא באבן מסמא כשהיא למעלה מן האדם משמע הכא דר"א מחמיר דהיינו שהמסיט בלא נושא או נושא בלא מסיט טמא לר"א ובגמ' אמר דר"א מקיל וה"ג ר"א אומר הנושא דהיינו שמסיט אינו טמא לר"א אלא כשהוא נושא ג"כ דהיינו שהנבילה היא למעלה מן האדם אבל כשהסיט בקנה או בכף מאזנים טהור לר"א וה"ה נושא לחוד שטהור לכ"ע . מ"ה ה"ג הטמא על מקצת המשכב והטהור על מקצת המשכב טמא נמצאת טומאה נכנסת לו ויוצאת לו ממנו במעוטו · פי' שניטמא המשכב מחמת הטמא שנשען על מקצתו של משכב ומטמא את הטהור שנשען על מקצתו של משכב והוא שיהא רובו של האדם נשען עליהם אבל אין רובו נשען עליהן טהור כדמפ' בהדיא מקצת טמא על המשכב ומקצת טהור על המשכב טהור : וכן ככר של תרומה כו' והנייר בנתיים בין מלמעלה כו' · פי' בין תחת המשכב ובין על המשכב טהור · פי' וקמ"ל שאין המשכב מטמא באבן מסמא אלא אדם בלבד ולא שאר דברים המקבלין טומאה מחמת הזב וכן באבן המנוגעת טהור · פי' וקמ"ל שאין האבן המנוגעת מטמא אחרים באהל לא כשהוא מאהיל על אותו דבר או אותו דבר מאהיל עליו אלא כשדבר אחר מאהיל על שניהם טמא שהיא ביאה האמור בתורה : ר"ש מטמא בזו. פי' דסבר ר"ש שאבן מנוגעת מטמאה באהל כמו המת : מ"ו אחד הנוגע ואחד המסיט · פי' הא דלא קתני הכא נוגע בו ומסיטו היינו משום משכב ומשב ומצורע שאינו מטמא בהיסט וגם אין שייך לומר גבי משכב ומושב נוגע בו שהרי אין בהן רוח חיים : מ"ט הכנים ראשו לאויר התנור טהור התנור · פי' שהרי מחמת הנבילה אינו יכול להיות טמאה ומחמת ביאתו בגדים אינו יכול האדם לטמא אותו שהרי אינו מטמא כלי חרס : מ"י ובמי חטאת שאין בהן כדי הזאה · פי' שאינו מטמא במשא כלל לטמא בגדים אבל אם היה בהן כדי הזאה כיון שאי אפשר ליגע בלא היסט כל שהוא היה מטמא בגדים מחמת היסט : ובנבילה . פי' בקרנה של נבילה שאינו מסיט כלום בנגיעה ובמרכב היינו בעץ של מרכב שאינו מסיט כלום: חוץ מן האדם . פי' שפעמים שהוא נעשה אב הטומאה בנגיעה דהיינו מן המת או מזב לטמא בגדים ומה שמשכב ומושב מטמא שנים היינו לאו מחמת נגיעה : סליק

מסכת טבול יום

פרק א מ"א המכנס חלות כו' · הא דלא נקט כולהו בחד בבא היינו לפי שדרך התנא לתפוס תחילה דבר הפשוט טפי ואח"כ נקט כולהו בחד בבא וכן הוא במס' זבים פרק ד' הקיש על כגורה ואח"כ כליל כולהו בחד בבא : עד שלא קרמו בתנור · פי' שמקפיד עליהן להפרישן שאין האור הולך יפה במקום הדבק: מ"ה השעורה והכוסמת כו' כנ"ל · פי' אם היו מדובקים לככר אז יש חילוק בין כשהיא קלופה לאינו קלופה : רבי יהודה אומר אף הפונים לבנים כו' · פי' שר' יהודה מחלק בין לבנים לשחורים ות"ק סבר אף האפונים לבנים טהורין אפילו באב הטומאה ולהכי לא חשיב הכא הת"ק בין ברישא בין בסיפא :

פ"ב מ"ג המקפה של תרומה והשום והשמן של חולין כו' · פי' פסול את כולו · פי' כשנגע במקצת שום ושמן פוסל את כולו דהשום כו' בטל לגבי תרומה והוי כאילו כולו תרומה והוי כולו אחת ולפיכך פוסל את המקפה וגם את השום שבצד השני : המקפה של חולין והשום וכו' · פי' כיון שהמקפה רבה על השום לא בטיל לגבי שום ולא הוי כאילו כל המקפה היא תרומה ואף שנעשה על טהרת התרומה אין טבול יום פוסל בחולין שנעשו על טהרות תרומה ולפיכך אפילו השום של תרומה עצמו שבצד השני לא פסל דהמקפה מפסיק ביניהם ולהכי לא פסיל בשום אלא מקום מגעו : בזמן שהן גוש בקערה . תי' בקערה מיותר : מפני שהוא רוצה בפיזורו · פי' דכיון שהוא דוכן אותן ניחא ליה הפיזור ולפיכך לא הוי חיבור אפילו כשהן גוש : וכן שאר כל הנידוכין במשקין . פי' יש חילוק בין כשהוא גוש או מפוזר אבל את שדרכן לדוך במשקין ודכן שלא במשקין והן גוש פי' אף שהן גוש הרי אילו כעיגולי דבילה פי' שאינו חיבור כדתניא בתוספתא שעיגולי דבילה שניטמא אינו טמא אלא עד שתי אצבעות ברוחב בקליעה ומשמע הכא דאותן שאין דרכן לדוך במשקין אין חילוק בין אם דכן במשקין או לא : מ"ד כל מקום שהילך השמן פסול · פי' דכיון שנתערב הקמח עם השמן נפסל כל הקמח דהוי הקמח יותר תרומה ממדומע שהקמח בטיל לגבי שמן ומתכרו נמי שיהא כל אותו מקום אחת ואתיא כר"א בן יהודה איש ברתותא : שניהם חיבור זה לזה · פי' בין שנגע בחתיכה בין בקיפה פסל הכל ואפילו אינו עולה עמו ובתוספתא משמע דפלוגתת ר' יוחנן בן נורי דפליג גם אמשנה ד' דהיינו שאם נגע טבול יום בשמן פסל את כל המקפה או במקפה פסל את כל השמן ולפי דרכנו שאין חולין שנעשין על טהרת התרומה נפסלין בטבול יום צריך לומר בט"ש הא דתני בתוספתא של חולין אלא דגם המקפה היא של תרומה ולא פליגי אלא אם הוי המקפה והשמן חיבור : מעשה קדירה וקטניות כנ"ל : מ"ו מן הספה ולפנים חיבור · פי' אף שאין הכתית מלאה מתרומה וא"כ מה שלמעלה ודאי מחולין הוא אפ"ה ניטמא התרומה שתחתיה דהוי זה החולין כמו יד לתרומה כיון שהיא בתכית אחת : מ"ז מצידה מכאן ומכאן טהורה · פי' מה שלמטה מידו ומה שלמעלה ואינו טמא אלא מה שכנגד ידו בלבד : יעלה באחד ומאה · פי' שלא נטמא כל הקילות אלא מה שכנגד ידו ולפיכך מצטרף הקילות לבטל את מה שנגע ביד : מ"ח ה"ג שניקב מבפנים ומבחוץ בין מלמעלה ובין מלמטה זה כנגד זה וכו' ופירושו כבר כתבתי בתוספתא :

פ"ג מ"א ה"ג וכל שדרכו לאחוז באחוז בעלה אוחז אותו בעלה · פי' משערין כאילו היה אוחז בעלה ואם היה עולה עמו הוי חיבור : מ"ג רבי יוסי אומר כל שנקלף עמו · פי' אפילו מן הספה ולפנים לא הוי חיבור אלא כל שנקלף עמו כנ"ל : מ"ד שנדמעת. היינו בפחות ממאה : ונתחמצה. היינו אפילו ביותר ממאה ופליגי אם מדומע נפסל בטבול יום כמו תרומה או לא והכי נמי פליגי לענין חלה : עיסה שהוכשרה במשקה · פי' כדי שיהא יכול לקבל טומאה ואיירי שהיא של חולין : ונילושה במי פירות . פי' של תרומה : ר"א כו' . פי' ופליגי אי הוה המי פירות חיבור או לא ולפי זה אתי שפיר הא דפליגי בגמ' אי פליגי ב"כ לענין חלה דהיינו אי הוה חיבור מי פירות חיבור או לא או לענין חלה כ"ע מודו דהוי חיבור והכא מפני שהעיסה היא חולין לגמרי ולא היה פוסל כלל טבול יום אלא מחמת המי פירות לפיכך לא הוי חיבור אבל אי איירי מתני' כשכולו תרומה אין סברא לחלק בין טומאה לחלה כלל וכן נמי משמע מתני' שאחר זה דאיירי נמי בכהאי גוונא אלא שמוסיף דאפילו בשמן שהיא משבעה משקין נמי פליגי אי הוה חיבור או לא : מ"ו טהור שנגס מן האוכל . פי' ונגע בידיו באותו האוכל שהרוק מדובק בו : ונפל על בגדיו ועל ככר של תרומה טהור · פי' הא דנקט ככר של תרומה לרבותא שאפילו ככר שאינו צריך אב הטומאה אפ"ה אינו טמא מחמת המשקין שנגע בידיו כיון שלא חישב עליה אין המשקה שבפיו מקבל טומאה כלל : ה"ג וכל שהוא רוצה למוץ כו' וכל שאינו רוצה למוץ : אין טבול יום טמא · פי' שמפרש מילתא דת"ק אמאי מטהר בטבול יום והיינו לפי שאין הטבול יום נקרא טמא נגד המשקין שלו שאין מטמא המשקין של חולין כלל ואפילו של תרומה אינו אלא פוסל כמו אוכלין :

פ"ד מ"א ה"ג טהור לחולין · פי' וקמ"ל אפילו בחולין הטבולין לתרומה נמי אין השלישי מטמא בהן : מ"ב לשה את העיסה כו' · וקמ"ל שמותרים ללוש אפילו לכתחילה ולא חיישינן שמא תיגע בחלה אחר שתקרא שם וכן גבי עריבה נמי אשמעינן הכא : מ"ד הרי זו תרומת מעשר · פי' וקמ"ל שאפילו בחול מותר להתנות שיהיה תרומת מעשר לאחר זמן : לא אמר כלום · פי' בגמ' רצה לדייק מכאן שסוף היום קונה עירוב ועדיין לא הוי הערב שמש ללגין ולפיכך לא אמר כלום ודחי לעולם תחילת היום קונה עירוב אלא שבעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא : הלגין בטבלו · פי' קמ"ל דלא נעשית תרומה אלא כשיגיע הזמן ולא מטבליו : מ"ה בראשונה היו אומרים כו' · נקט כל הני הכא לפי שכולם הוי דבר הידוש שחידשו סופרים כדאמר בסוף : כתבו גט לאשתי כנ"ל . ותי' ותנו מיותר : מ"ז אף מן הטומאה · פי' שמסתמא היה דעתו על זה התנאי גם על הטומאה שאינו רוצה לתרום בטומאה והא דלא הותנה אלא עד שתעלה מן הבור היינו לפי שתיכף משתעלה מן הבור רגילין לתת לכהן שכהן מחזר על הגרנות והוא עצמו שומרה בטהרה : מי שהיה בו דעת להתנות. פי' משמע הכא שאין התנאי ב"ד מועיל אלא על מי שיש בו דעת להתנות אבל בתוספתא משמע שהתנאי מועיל לכל אדם דהכי תנא התם אף מי שהיה הדיוט ולא התנה תנאי בית דין הוא ע"ש : סליק

מסכת ידים

פ"א מ"א ה"ג מרביעית נותנין לידים לא' ואף לשנים מחצי לוג כו' . פי' משום דאתי משירי טהרה אינו צריך רביעית לכל אחד ור' יוסי פליג עליו וסבר שאין שירי טהרה מועילין אלא צריך שיהא לכל אחד רביעית ובתוספתא מפרש דהיינו דווקא כשנוטל לשני ידיו אבל לידו אחת מהני שירי טהרה אף לר' יוסי : מוסיפין על השניים. פי' היינו לת"ק או לר' יוסי לידו אחת שאינו צריך רביעית אלא אפילו כל שהוא כשר כיון דאתי משירי טהרה ואם אין במים כדי שילך על כל היד עד הפרק מותר להוסיף מים אחרים אפילו אותן שלא היו משירי טהרה דאין אותן המים מבטלין את המים שאינו משירי טהרה אלא מכשירין על גבה במקוה כמו במקוה וה"ה בטיפה שניה נמי מותר להוסיף : ואין מוסיפין על הראשונים . פי' דהיינו כשנטל תחלה ממים שאין בו רביעית אין להוסיף אח"כ עד שיהא בו רביעית דצריך שיהא בו רביעית קודם הנטילה : מ"ב ה"ג ואין מגלין מיד כלי חרס כו' . פי' היינו לענין תוך תוכו : מ"ג שנפסלו משתית בהמה . פי' היינו מחמת מרירות דאי מחמת טיט אפילו בקרקע היה פסולין והא דפליגי לעיל לענין טיט היינו באיזה שיעור הוא ראוי לבהמה מחמת סירחון נמי אין לומר דהא אין המשקין יוצאין לא מדי פרה ולא מדי עופות והכי תניא בירושלמי : נפל לתוכו כו' . פי' דהוי השינוי מחמת אחרים : ה"ג אם נתכוין לשרות בזה כו' . פי' דצריך שיהא מתכוין לעשות בהן מלאכה : מ"ד או שלוחה בהן המידות . פי' שצריך להדיח אחת לשלשים יום : פוסל בחדשים . פי' דסבר דחדשים נמי צריך להדיח לפיכך הוי מלאכה ופסול : מ"ה וכשהוא מדיח את ידיו בהן . פי' שאיירי שהידים הם מודחים אלא שהוא מדיח עכשיו אותן כדי שאח"כ ידיח בידים את הגלוסקא: כשרים. פי' דהמים שבכלי לא יעשה בהן מלאכה שהרי הן מודחים ומה שעושה בהן מלאכה שהוא מדיח את הגלוסקא היינו במים שעל היד ולא במים שבתוך הכלי לפיכך כשרים המים שבכלי : ר"י פוסל בשני אלו . פי' דסבר שצריך כח גברא אבל מודה בהא שאוחז בין ברכיו שמותר ליטול מהן דהוי נמי כח גברא שהרי ברכיו מסייעות אותו :

פ"ב מ"א השתא מפרש דין הנטילה . נטל לידו אחת בשטיפה אחת פי' ואיירי ששופך פחות מרביעית שצריך שתי שטיפות מפרש הכא דלידו אחת אינו צריך שתי שטיפות לכ"ע לשתי ידיו בשטיפה אחת : ר' מאיר מטהר . פי' דלר"מ ליכא שתי שטיפות כלל ואינו צריך אלא שיהא בכלי כשמתחיל ליטול רביעית ושוב לא איכפת לן אם הוא שופך פעם א' או שתי פעמים ור' יוסי מטמא עד שיטול מרביעית פי' דהיינו עד שישפוך עליו כל הרביעית ואין כשר לר' יוסי או שישפוך שתי פעמים או שישפוך רביעית בפעם אחת : נפל ככר של תרומה . פי' על אותן הידים שנתן עליהם בשטיפה אחת פחות מרביעית טהור פי' וקמ"ל דלר' מאיר אפילו המים טהורין כשנותן בשטיפה אחת ור' יוסי מטמא פי' דהא אפילו הידים אינו נטהרין בזה כל שכן שהמים עצמן טמאין ולפי זה סוגיא דכל המשניות שאחריו דמשמע שצריך ליתן מים שניים על הידים אתיא כר' יוסי דלר' מאיר אינו צריך ליטול אלא פעם אחת ולא שתי פעמים אפילו אם נטל בפחות מרביעית : מ"ג נטל את הראשונים ואת השניים חוץ לפרק פי'

שילתו

שיצאו שניהם מן הפרק לחוץ לפרק וחזרו ליד טמאה פי׳ דמים הראשונים נטמאו מחמת לפנים מן הפרק ולפיכך אף כשיצאו חוץ לפרק נמי הן טמאין וכשיצא מים השנים מן הפרק לחוץ לפרק לא טיהרו את המים הראשונים שחוץ לפרק שאין המים מטהרים אלא עד הפרק והמים שחוץ לפרק ישארו בטומאתן ולפיכך כשחזרו ליד טמאין : נטל מים הראשונים לידו אחת . עיין פירוש הרמב״ם :

פ״ג מ״א ה״ג אמר רשב״ג מעשה באשה אחת כו׳ כצ״ל : אמר לה וכמה היתה טומאתה כצ״ל : מ״ב כל הפוסל את התרומה. פי׳ הא דקתני לעיל האוכלין והכלים שנטמאו במשקין ולא כליל להו כולהו בחד בבא דהא האוכלין והכלים נמי בכלל פוסלין את התרומה הייט משום שרוצה להביא עליה האי הלכה למעשה אשה אחת כו׳ : אין שני עושה שני . פי׳ אבל מודו חכמים שעושה שלישית לענין שיהא פוסל אחד בקדשים ולפי זה אין הפוסל את התרומה או כיד מטמא אלא יד אחת ולקדשים אבל לתרומה אפילו יד אחת אינו מטמא אבל לר׳ יהושע שסבר דשני עושה שני מטמא את הידים אפילו מאה וכולן שניות לתרומה : אין דנין דברי תורה מדברי סופרים . פי׳ ור׳ יהושע סבר שדנין ד״ת אפילו מד״ס ולפיכך יליף מכתבי הקודש שהשני עושה שני ודברי סופרים קרוי נמי אותן שלא נכתבו בפירוש בתורה אף שהן באין מהלכה נמי נקרא ד״ס והשתא אתי שפיר הא דאיתא בנזיר פרק ז׳ משנה ד׳ וכשבאתי והרצאתי דברים לפני ר׳ יהושע אמר לי יפה אמרת אלא כן אמרו הלכה שלכאורה קשה הרי שניהן אמרו דבר אחד שהרי כך אמרו לו תאמר שאין דנין כאן מק״ו לפי שהוא הלכה ומה חידש ר׳ יהושע יותר שאמר לו יפה אמרת ולפי מה שכתבתי אתי שפיר דר״א סובר שאין למדין כלל ק״ו מהלכה ולפיכך אפילו היה הלכה סתם גבי עצם כשעורה שמטמא באוהל אינו יכול ללמוד ממנו רביעית דם מן המת כדפי׳ ולפיכך מתמיה מה זה עקיבא אבל ר׳ יהושע שסובר שבעלמא ילפינן ק״ו מהלכה לפיכך אמר יפה אמרת פי׳ דהיינו שהק״ו הוא יפה אלא כן אמרו הלכה פי׳ שבפירוש היתה כן הלכה שאין רביעית דם מטמא באוהל ולפיכך ליכא למילף ק״ו : מ״ה וקהלת מחלוקת . פי׳ מחומרי בית שמאי ומקולי בית הלל : מפי ע״ב זקנים כצ״ל : ששיר השירים וקהלת כו׳. פירוש בשניהם נחלקו ורבו שיהא מטמא את הידים : כך נחלקו . פי׳ בשניהם נחלקו : וכן גמרו . פירוש בשניהם גמרו שיהא מטמאות את הידים :

פ״ד מ״ב אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה . פי׳ מדקט אלא משמע שהיא כשרה בכל האופנים וספקא מינהן שיהא אסור לחשוב עוד מחשבת שלא לשמו כמו בתחלה : מפי ע״ב זקן . פי׳ שכולם נמנו כאחת : מ״ג עמון ומואב. פי׳ לאו היינו סיחון ועוג אלא שאר עמון ומואב דבסיחון ועוג היה שביעית נוהג : הרי אתה כמהכן ממון כו׳. פי׳ שכעס עליו על שאמר נעשים (משמע בעצמו ועשה) וע״ז אמר דשמא עשו שני דכשהוא נותן מ״ע נמצא קובע המעשרות בעשו חכמים ואין אתה מתקן כלום מה שנותן מעשר עני : מצרים מעשה חדש כו׳. פי׳ מחדש גזרו עליה והבאת למדין ממנו כמו ששם עשו מעשר עני כך כאן עשו מעשר עני : אצל ר׳ אליעזר לנוד כצ״ל : מ״ה תרגום שבעזרא כו׳. פי׳ דהיינו אם נשתיירו פ״ה אותיות מתרגום שבעזרא כו׳ : שכתבו עברית. פי׳ לשון עברית והיינו לשון הקדש : וכתב עברי . פי׳ שכתב בלשון שצריך אלא ששינה הכתב לכתב עברי ולא כתבו אשורית אינו מטמא כו׳ : לעולם אינו מטמא כו׳ . פי׳ קאי הכל על הכתב דהיינו שצריך לכתוב אשורית : מ״ו אף כתבי הקדש לפי חיבתן היא טומאתן . פי׳ כדמפרש בתוספתא שלא יעשו שטיחין לתרומה : מ״ז ה״ג שאתם אומרים שורי וחמורי שהזיקו חייבין ועבדי ואמתי שהזיקו פטורין מה אם שורי כו׳ אמר צדוקי גלילי כצ״ל פי׳ צדוקין היו בגליל שהיו מתכבין את משה מאד והיו פוסקין כל המזכיר את משה בלא טבילה יהרג וע״ז היו מקנתרים על הפרושים שכותבין את המושל עם משה בגט : סליק

מסכת עוקצים

פ״א מ״א לא מיטמא ולא מטמא . פי׳ וכ״ש שאין מצטרף : מ״ב והקפלוטות . פי׳ מין בצלים שיש להן ראשין : והפשטא . פי׳ הוא כמו התותים : והעמוד שהוא מכוון כנגד האוכל . פי׳ הוא השורש העב שהוא באמצע השרשים הרקין והוא מתעקם והולך וכל זמן שהוא כנגד האוכל אפילו כמושה מצטרף וכשאינו כנגד האוכל אינו מצטרף אפי׳ הוא לחה : שורש לגון גדול . פי׳ שורש גדול של לגון : והסיב שלו . פי׳ מה שסביב אותו השורש כמו קליפה מחוטים דקים הדבוקין בו : שרשי המיכנתא כצ״ל : מ״ג יד הפרכול . פי׳ הוא עץ שהאשכולות מחוברין בו : יד האשכול . פי׳ שהפסיגין מחוברין בו : מ״ד ואת שדרכו ליגוז ונעקרו. פי׳ כל שאר הדברים שדרכן ליגוז כל השרשים של אילו לא הוי אפילו יד : מ״ה ר׳ יוסי מטמא . מפרש בתוספתא מפני שראוי להפוך עליו בעתר פי׳ ולכך הוי יד מש״ה מטהר בשל פול פי׳ דכיון שהן גסין אין צריך יד לזה כי הוא אוחז בפול עצמו : ומטמא בקטניות . פירש דבקטניות מחמת קטנן הוא רוצה לאחוז בשרביט ולכך הוי השרביט יד לה : מפני שהוא רוצה בממשן כצ״ל : מ״ו אף עוקץ דלעת. פי׳ הוי נמי לאוכל עם הדלעת כדמפרש בתוספתא מפני שנשלק עמה לכך (אפילו) מצטרף וסל״ג אמה קמא בשני דברים דהיינו שאפילו יותר מטפח מצטרף : עוקצי האגסין כו׳ . פירוש כל הני הוי יד : ושאר כל העוקצין . לא הוי לא יד ולא שומר :

פ״ב מ״א אלא למרתה. פי׳ שהן עדיין חדשים ולא שיהא אותו בהן ולפיכך לא הוי יד : כל זמן שהוא כו׳ : פי׳ שניחא ליה לתגר שיהא אוחזין בכשות כדי שלא לטנף הפרי עצמה ולכך הוי יד לה : מ״ב כל הגלעיני׳ מטמאות ומיטמאות. פי׳ זה כולל בכל הגרעינין אבל במצטרפות שחלוקות ותני׳ ולא מצטרפות מיותר : אע״פ יוצאה פי׳ שיכול לצאת : מצטרפין . פי׳ שהוא מחזקת את הפרי שלא תפול והוי שומר : ושל יבישה . פי׳ שאפילו בלא גרעי׳ לא תפול לא הוי שומר ולכך אינו מצטרפות : ה״ג חותם של יבישה מצטרף. פי׳ דהוי שומר שלא תצא הימנו המשקה ושל רוטב אינו מצטרף שאינו שומר שהרי המשקה יוצא אף מן האדדין ותני׳ לפיכך מיותר : גלעינה שמקצתה יוצאה . פי׳ דהיינו שנאכל חצי תמרה וחצי הגרעין יוצאה ממנו וכן גבי עצם נמי אם אין בשר על כל העצם אלא על מקצתו לא הוי שומר אלא מה שכנגד האוכל ולא מה שחוץ לאוכל : היה עליו מצד אחד . פי׳ שאינו מקיף את העצם מכל צדדיו אלא מצד אחד : כאילו הוא מקיפו כטבעת פי׳. כאילו היה הבשר מקיף אותו כטבעת וטמא כנגד הבשר אף מצד השני : שכנגד האוכל מצטרף . פי׳ שאינו טמא מצד השני אלא כנגד האוכל הוא טמא עד החלל ותו לא : ה״ג וכן הסיאה והאיזוב והקורנים . פי׳ דכל אוכל מקיפו אינו טמא אלא כנגד האוכל וכשהוא מצד אחד פליגי אם הוא טמא מצד השני או לא : מ״ג וגימוק מן האמצע אינו מצטרף. פי׳ אפילו השלם אינו מצטרף כיון שהנימין מפסיק ביניהם : הפטמא של רמון. פי׳ הוא כמו שושנתא שעל האתרוג : אף המסרק . פי׳ שיש למעלה כמו מסרק כמו שיש בשומשמין : מ״י הרי הוא כטבלא שאין לה לזביז . פי׳ שאינו צריך נקיבה והזרעים שבתוכן הוי כמחוברין ואינן מקבלין הכשר כלל :

פ״ג מ״א יש צריכין (מחשבה) כו׳ . פי׳ הא דנקט האי אופן תחלה היינו לפי שהוא בכל האוכלין ואח״כ נקט כסדר דהיינו את שצריך שניהם ואת שאינו צריך אלא אחד ואת שאינו צריך כלל : מ״ב והחותך מן האדם . פי׳ בשר מן האדם שאינו מטמא טומאה חמורה : מנבילת העוף הטמא. פי׳ הא דנקט מנבילת דמשמע דהחותך קאי ה״ה דאפילו נבילה שלימה נמי אין מטמא טומאה חמורה ולפיכך צריך מחשבה והכשר אלא דנקט הכי לאשמעינן דהוי בכל מקום ולא הוי כמו חלב שדווקא בכפרים צריך מחשבה אבל האי אפילו בכרכים שאין דרך לאכול עוף טמא : והחלב בכפרים. פי׳ חלב אפילו מבהמה טהורה בכפרים שאינן אוכלין אותו צריך מחשבה שיחשב עליה לאכילה ולפיכך צריך נמי הכשר שלא הוכשר בשחיטה שהרי עדיין לא חישב עליה והכשר צריך שיהא אחר שנעשה אוכל ולקמן בסמוך חשיב חלב בכרכים שאין צריך מחשבה שעומדת לאכילה ואין צריך נמי הכשר דכיון שאין צריך מחשבה הוכשר נמי בשחיטה : ושאר כל ירקות שדה . פי׳ הא דנקט ושאר משום דבעי למתני חוץ אף דלא תני לעיל ירקות כלל : אף הגמל כו׳. פי׳ כיון שיש בהן חד סימן טהרה אוכלין אותן : מ״ח ר״ע אומר אם אין יכולין לחיות פי׳ דלא צריך דווקא שימותו אלא תיכף מאחר שאין יכולין לחיות אפילו יחזירן למים מקבלין אף שעדיין לא מתו :

תמו ונשלמו לקוטי משניות סדר טהרות לגאון עוזינו נ״ע .

מראה כהן על סדר טהרות

חדושים והגהות מהגאון המובהק כו׳ מוהר״ר בצלאל הכהן זצ״ל מו״ץ דווילנא .

מסכת כלים פ״א משנה א בר״ש והנוגע במי הנדה יכבס בגדיו . נ״ל יטמא עד הערב : משנה ד בר״מ וכן מי שבעל זבה לא יהיה זב . נ״ב אולי נ״ל וכן מי שבעל זב וכן מצאתי בתו״כ פ׳ מצורע פ״ח ה״ט וז״ל היה מטמאה את בועלה ואין הזב מטמא את שהוא בועל אלא שדברו חכמים בלשון נקייה עכ״ל וכתב בעל ק״א דאת בועלו היה לו לומר לפי המשך הדרש ואמר מה שהוא בועל לדבר בלשון נקייה עכ״ל : משנה ז בר״ש ומיהו מסהוא קרא . נ״ל מהכנהו קראי דפ׳ אלו דברים לא מצי וכו׳ : מ״ט בר״ש דהכי תניא התם וטמאים שנכנסו . נ״ב שם איתא וטהורים שנכנסו וכו׳ : פ״ב מ״ב בר״ש וכמס׳ מקוואות פ״ק . נ״ל פ״ד מ״ג : שם פליג ר׳ יהודה . נ״ל ר׳ יוסי : מ״ג בר״ש כפופין מפני לדדין ובשלא בו בית קיבול . נ״ל ובשלא עשה בו בית קיבול לקבל צרורות כדתנן במקוואות פ״ד מ״ג כצ״ל : בהגהות מהרי״ב מלוין על משנה ז׳ בר״ש אלו דברים אמורים. נ״ל אסורים : שם ובסוכה קתני. נ״ל ובסיפא קתני : פ״ט מ״ח בר״ש וקדירה נתונה ונקובה. נ״ל נתונה עליה ונקובה : פי״ב מ״ז בר״מ בי תועבת ה׳ אלהים. נ״ל אלהיך : פט״ז מ״א רמ״א המטה מסירג. נ״ב מ״ק דף י׳ : שם בר״ש שפט״ו משנה ה׳ משקה בית מטבחייא. נ״ל מדבחייא ועי׳ פסחים י״ז : שם ונכנסו בפנים טהורים . נ״ל טמאים וע״ש בפסחים למעוטי נטמאו בחוץ : פי״ז משנה א ר״ג מטהר מפני שאין מקיימין אותן . נ״ב גי׳ הר״ש שהן ולכן כתב דקאי אדרבנן : משנה ב בר״ש תפרה ונקרעה . נ״ל ונקרעה : משנה י בר״ש מותר האפיפיורות כולן באמת של ה׳ טפחים . נ״ב כ״ה ג״כ בתוספתא כאן ב״מ פ״ו אולם לכאורה נראה דעס״ה וז״ל בהיפך כמו במשנתינו דאמת מזבח הזהב היה באמת בת חמשה וכולן באמת בת ששה וכ״ש אמות כלאים שהוא להחמיר עי׳ עירובין ג׳ דלכו״ע אמות כלאים באמת בת ו׳ אך נ״ע בדרשי דקראי דמייתי בתוספתא זו דהוא להיפך מכפי היוצא מסוגיא דילן בעירובין ובמנחות ועי׳ בפי״ ותוס׳ בעירובין שם ובאמת לגי׳ התוספתא שם איזהו אמה בינונית באמת בת חמשה טפחים ע״ש א״כ שוב אין ראיה ג״כ ממשנתינו די״ש לפרש לסיפך כל האמות היו בינונית שהוא באמת בת חמשה טפחים חוץ ממזבח הזהב שהיה באמת בת ששה וצ״ע . והרמב״ם ז״ל בסוף פ״ב מהלכות בית הבחירה השמיט דין זה אם מזבח הזהב היה באמת בת חמשה או בת ששה ע״ש בכ״מ וצ״ע : בפי״ח משנה ט בר״ש ר״א אומר אין מטה וכו׳. נ״ב נ״ל רבי אומר ר״א אומר וכ״ה בתוספתא ב״מ סופ״ח ע״ש ובזה תבין מה שכ׳ הר״ש ז״ל לקמן דמתני׳ ר״ש היא ולא רבי וכו׳ עי׳ לקמן : שם בר״ש דלרבי מטהרת תבילה . נ״ב נ״ל דלרבי אין מטהרת תבילה לר׳ אלעזר אלא א״כ כו׳ כמש״כ לעיל : פ״ב משנה ז בעין משפט אות ט׳ מיימון שם פ״ג . נ״ל פרק כ״ג : פכ״ב משנה ט בר״ש ר״מ ור״ש מטמאים . נ״ב נ״ל כופת תלקה שאין בגובהה טפח טהור ושיש בגובהה טפח ר״מ ור״ש כו׳ ור״א ב״ר צדוק ור׳ יוסי מטהרים א״ר מאיר מעשה כו׳ אמר ר״ש מעשה כו׳ : בפכ״ח משנה ו בר״ש פירוש מטמא. נ״ל פירש : שם תניא בתוספתא א״ר יהודה חבירי ונרשם בגדו ב״ב פ״ו : שם נוגע בכסא טמא ואם לאו טהור . נ״ל נוגע בכסא טהור ואם לאו טמא ועי׳ לעיל סו״פ כ״ז משנה י״ב ואף שכמו שכתב בר״ש לפנינו כן הוא ג״כ בתוספתא ב״ב פ״ו אבל וודאי טס״ה כמש״כ בעז״ה :

מסכת אהלות פ״א משנה ב [בר״ש ד״ה והרביעי וכלים באדם דאיכא טומאת ז׳. נ״ב נראה דחסר כאן וז״ל וכלים באדם קתני טומאת ז׳ כ״ש אדם במת וכלים באדם דאיכא טומאת ז׳ וכו׳ ע״כ הג״ה מאחיו מוהרס״ך נ״י] : בפ״ב משנה ג בר״ש ד״ה וארץ העמים . בארץ העמים ובבית הפרס . נ״ב תיבות ובבית הפרס ט״ס וכן ברא״ש ליתא : [מ״ד בר״ש ד״ה בסוכה טמא . ואם בסתומה שאין בה טפח נ״ל פתח : משנה ה בר״ש שחסר עצמו משום דבשרן הנשאר מטמא . נ״ב חסר כאן וז״ל והא דלא תני והאבר מן המת שחסר עצמו משום דבשרן וכו׳ : שם ומיהו מעדיות תימה נ״ל עדיין תימה. כל זה ממהרס״ך נ״י]: פ״ח מ״ב בר״ש ד״ה עוד תניא הרי זה מפסיק . נ״ב גירסת הגר״א ז״ל הרי זה מביא : שם דאורייתא אהלא מהני מעליא בעינן . נ״ב תיבת מהני ט״ס : מ״ד למעלה מטפח ומסיק אביי . נ״ב נ״ל למעלה מטפח וקא קרי ליה נוגע ומסיק אביי וכו׳ : משנה ה בר״ש כמו סוכה דברא״ש הספינה . נ״ב ובירושלמי פ״ב דסוכה ה״ד שם מבואר להדיא כן ע״ש : פ״י משנה ד במשנה הטומאה בין בבית בין כנגד ארובות הבית טהור . נ״ב ב׳ תיבות אלו הבית טהור עס״ה בלא ספק וכן במשנה שבמשניות ליתא ועיין לעיל משנה א׳ הטומאה בין בבית ובין כנגד ארובה נתן את רגלו וכו׳ וכן ר״ל כאן ומשום דבסיפא דאין בארובה פותח טפח מחלק בין כשהטומאה בבית ונתן דבר וכו׳ ובין כשהטומאה בארובה ונתן דבר וכו׳ תנא הכא דבים בארובה פותח טפח אין חילוק בזה דבין שהיה הטומאה בבית ובין כנגד ארובות אם נתן דבר שהוא מקבל טומאה וכו׳ ובין שורה לשורה נתחלף להמדפיס כאן דבשורה שלפניה מסיים אחרי תיבות כנגד ארובות הבית טהור ,והדפיס כן גם כאן הבית טהור והוא טעות גמור״ וכמש״כ וכן הגיה בס׳ בית דוד כאן וכתב דגי׳ הגמ׳ שלפנינו אי אפשר להעמידה כלל וכן העתיק הרמב״ם ז״ל בפט״ז מה׳ טו״מ ה״ג ע״ש כמש״כ במשנה שבמשניות וכמש״כ : שם בר״ש על פי ארובה ועירב . נ״ל ארובה שבעליה ועירב : מ״ה ודבר טמא חוצץ . נ״ב כל זה נראה דעס״ה וברא״ש ליתא כלל : שם טומאה בבית כנגד ארובות הבית טהור. נ״ב תי׳ הבית עס״ה וצ״ל טומאה בבית כנגד ארובות טהור ובמשנה שבמשניות ליתא רק שנדפס שם בהג״ה גי׳ הס״ם אבל עס״ה בלא ספק : פי״א משנה א בר״ש ד״ה בית שנסדק . אע״פ שיש בסדק . נ״ב אולי נ״ל אע״פ שאין בסדק : משנה ז בר״ש ד״ה בעופות ובדגים. וטימאו את הבשר נ״ל וטיהרו את הבשר וטימאו את העצמות : פי״ח משנה ז בר״ש ואין לה טהרה במקוה . נ״ב תיבת במקוה טס״ה :

מסכת נגעים פ״ב משנה ה בעין משפט אות ח׳ מיימון פי״ב מה׳ נדרים הלכה א׳ . נ״ב שם לא מצאתי דין זה אך הטור בסי׳ רל״ד העיר בשם הרמב״ם שפסק כר׳ יהודה אבל הב״י כתב שם וז״ל ומש״כ רבינו שגם הרמב״ם כתב כן דאין הבעל מתיר בתורת חכם איני יודע היכי כתב כן שהרי בפ״ו מהלכות שבועות כתב אין אדם יכול להתיר שבועות עצמו וכליטנא דת״ק משמע דס״ל דאין הלכה כר״י עכ״ל . ודע דממש״כ הרמב״ם בהלכות נדרים פי״ג ה״ב שאין הבעל מתיר כמו החכם אין ראיה להטור דשם איירי כשהוא מתיר בתורת בעל ועכ״פ ציון הלז עס״ה כמש״כ בעז״ה והרי בפירושו פסק להדיא כת״ק שכ׳ שם ואין הלכה לא כר״י ולא כר״מ [ולענ״ד נראה דצריך לציין על דברי הת״ק דכל הנדרים אדם מתיר וכו׳ וצריך לציין ע״ז מיי׳ פ״ו משבועות ע״כ הג״ה ממהרס״ך נ״י] : פ״ג משנה ח אין בנגעים פחות משבוע אחד . נ״ב ערכין ד׳ א׳ במשנה : שם בר״ש והא דרשינן התם דלא גמירי לנתקים . נ״ב נ״ל דלאגמורי לנתקים וכו׳ : פרק י״ג משנה ח בר״ש תניא בתו״כ זאת תורת נגע צרעת וכו׳ . נ״ב נ״ל דכ״ז טס״ה וז״ל זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק ולצרעת הבגד ולבית הוקשו לבית וכו׳ ופי׳ הר״ש דלקמן דתוק בזה . [א״ה ומיהו בתו״כ גופיה בסוף פרשה תזריע ג״כ הגי׳ כמו דאיתא הכא וקשה טובא להגיה גם בתו״כ דהא קרא דזאת התורה לכל נגע הצרעת לא כתב התם כלל רק בפ׳ מצורע ולכן ע״כ נ״ל כפי׳ הר״ש ז״ל עכ״ה מאחיו מהרס״ך נ״י] : פי״ד משנה א בר״ש ד״ה פיילי ומדלא חיים . נ״ל ומר לא חיים : משנה ח בר״ש דכתיב כחטאת וכאשם . נ״ל כאשם : משנה ט בר״ש הא אפי׳ במוהל בעי קרא . נ״ב יותר נראה דנ״ל הא אפילו שמוהל דבעי קרא כדכתיב מודה בגידם דמעיקרא כדאמר התם כצ״ל וכ״ה בתוס׳ סנהדרין שם ד׳ מ״ה ד״ה אין לו ע״ש : משנה י שנאמר אל מקום . נ״ל על מקום :

מסכת פרה פ״ג משנה ח בר״ש בהג״ה דשריפת פרה פסולה בלילה . נ״ב עי׳ לקמן רפ״ד שהביא בשם הספרי דכשרה בלילה וכ״כ להלן בסוף פ״ד [ובלא״ה דברי בעל ההג״ה אלו שנדפס בר״ש כאן שכ׳ שמתחלה קרוב לערב ובזה דמה ביום ומיד שקעה החמה וכו׳ הוא תמוה שהרי אמר שהעריב שמשו א״כ כבר שקעה החמה קודם השחיטה ופשוט דהא דאמר בתוספתא ובא לשרוף גם השחיטה והזאה בכלל דכל עבודת הפרה מכונה במשנה ובתוספתא בשם שריפה והדבר ברור דהא דאמר ובא לשרוף ר״ל למחר בבוקר וידע בו ר׳ יוחנן בן זכאי ולכן סמך ר״י בן זכאי עליו וכו׳ ע״כ הג״ה ממהרס״ך נ״י] : פ״ה משנה ז בר״ש וא״ל צמיד פתיל חלשה והוברה נ״ל וא״ל צמיד פתיל ואינה פוסלת את המקוה תלשה ותיברה וכו׳ וכ״ה בתוספתא כאן ובידים ועי׳ בר״ש פ״א מ״ב דידים : פ״ו משנה ד בר״ש ילפינן מיניה כל הזייות . נ״ל כל הוויות : פ״ח משנה י בר״ש לא חיישינן לתערובתן לריבוי מיני תערובת . נ״ב לריבוי נוטפין כצ״ל והוא ס״ד ואחר זה מתחיל הדיבור מי תערובת במים פסולין מתערבין בכן :

מסכת טהרות פ״ו משנה ד בר״ש וכ״ת מפרש . נ״ב נ״ל דנ״ל ורש״י פירש ועי׳ ברש״י בע״ז דף ע׳ ע״א ובתוס׳ שם ע״ב ד״ה ההוא ובתוס׳ פסחים י׳ ד״ה ספק ביאה ובתוס׳ ב״ב נ״ה ד״ה ר״א: מ״ז בר״ש משום דלא אתו רבים . נ״ב ע״ש בתוס׳ ד״ה אלא דמסני לה שפיר : פ״ח משנה ג שמאכל ביום . נ״ב עי׳ בתוס׳ סוטה כ״ח ד״ה ברה״ר דבלילה משום ספק טומאה ברה״י נגעו בה אף ברה״ר: מ״ט בר״ש ומייתי לה בספ״ב דיבמות. נ״ל בספ״א:

מסכת מקוואות פ״א משנה א במשנה שש מעלות במקוואות . נ״ב הנה חשיב כאן התנא שלש מעלות במקוה מי גשמים ועוד שלש מעלות במעיין כדחשיב והזי״ל ואולי יש מקום לרמז בזה שהוא נגד שלשה פעמים מקוה שנזכר בכל התורה לבד והוא [א] ולמקוה המים קרא ימים [בראשית א׳] [ב] ועל כל מקוה מימיהם [שמות ז׳] [ג] ואך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור שזה הפסוק הוא מקור כל דיני מקוה [ויקרא י״א] והוא כנגד מקוה שיש בו מ׳ סאה שבו טובלין ומטבילין וכן כנגד ג׳ פעמים מעיין שכתוב בתורה והוא [א] נבקעו כל מעיינות תהום רבה [בראשית ז׳ י״א] [ב] ויסכרו מעיינות תהום וארובות השמים [שם ח׳] והם כנגד מעיין שמימיו מועטין ורבו עליו מי גשמים [דשאובין דקתני במשנה ז׳ ה״ה למי גשמים] והוא כנגד ויסכרו מעינת תהום [כתיב שם מעינת חסר] וארובות השמים דהיינו שרבו עליו מי גשמים . ונגד מים המוכין הוא קרא דנבקעו כל מעיינות תהום דנכלל שם גם חמי טבריא כמש״כ בפירש״י שם וחמי טבריא הם מים המוכין שהם חמים או פושרין וכדתנן בפרה משנה ח׳ מ״ט . ומעיין מים חיים הכשר לכל דבר הוא נגד מעיין השלישי הכתוב בתורה [ג] אך מעיין ובור וכו׳ יהיה טהור [ויקרא שם] דמיירי במעיין שיש לו כל דין טהרת המעיין לכל דבר כן נ״ל בעז״ה [ותרד העיינה ועין המים י״ל דלאו ממניינא הוא דלא קחשיב רק לשון מעיין שכתוב בתורה וק״ל] : משנה ה כשרין לחלה . נ״ב גי׳ הגר״א ז״ל לחולין ועי׳ בתוי״ט שכ׳ ג״כ לפי גירסתינו דאיירי בטבולין לחלה לבד ע״ש : פ״ב משנה ג בר״ש דבעינן מקוה דומיא דמעיין. נ״ל דבעינן בור דומיא דמעיין: שם בר״ש ד״ה תניא בתוספתא ואין ידוע לאיזה מהם נפלו. נ״ל ויודע לאיזה וכו׳ : שם למקום שנפלו ראשונים נפלו שניים . נ״ל למקום שנפלו שניים נפלו ראשונים כצ״ל וכ״ה בתוספתא פ״ב ע״ש דגם שם יש ט״ס בזה וכמש״כ בעז״ה ועי׳ בשו״ע יו״ד סי׳ קי״א סעיף ו׳ והוא מלשון הרמב״ם ז״ל פי״ד מהל׳ תרומות הלכה ט״ו והוא מהתוספתא דתרומות פי״ב ע״ש : מ״ז בר״ש היינו אם ג׳ לוגין. נ״ל עם ג׳ לוגין : שם בר״ש ד״ה וחסר אפי׳ קורטוב נ״ל בתחלה פרק ג׳ : פ״ד מ״ג בר״מ שמים הזכים . נ״ל הזוכים : שם מקום מכוער נ״ל מקוער וכ״כ לשון זה בפ״ה מ״ז דפרה והוא מלשון קערה כלומר בית קיבול ועי׳ בב״י בסי׳ ר״א : פ״ה משנה ה בר״ש פרק עשירי דפרה . נ״ל פרק ששי : פ״ו משנה י בר״מ לפי שהאביק הוא כלי להיותו ניקך לארץ . נ״ב נ״ל דחסר בהעתק תיבות אלו וכצ״ל אע״פ שאינו מקבל טומאה להיותו ניקך לארץ וכו׳ ובזה בטלו כמה פלפולים ועי׳ בתוס׳ יו״ט ודו״ק : פ״ט משנה ה בית הסתרים וכו׳ . נ״ב נדה ד׳ ס״ו : פ״י משנה ז בר״ש וכמה הוא פרס . נ״ל חצי פרס : שם בר״ש לירד ולטבול ובעי התם . נ״ב נ״ל לירד ולטבול והתם קתני לא התירו לו לאוכל פחות מכשיעור לירד ולטבול וכו׳ ובעי התם וכו׳ : משנה ח בר״ש ומתני׳ דקלקי הרלאש וכו׳ רבי היא . נ״ב אולי נ״ל ר׳ יוסי ב״ר יהודה היא דלאמר אינו חוצץ אלא דקשה להגיה שהרי וודאי מתניתין דלעיל לענין בה״ם דבעי לאוי לביאת מים ע״כ רבי היא וא״כ תקשה רישא רבי וסיפא ר״י בר״י וצ״ע ובחידושי כתבתי ליישב בעז״ה ועי׳ בספר בגדי ישע :

מסכת טבול יום פ״ב משנה ב בר״ש ופוסלין את האוכלין . נ״ל ואין פוסלין : פ״ד משנה ה כתנו גט ותנו לאשתי . נ״ב תיבת ותנו הוא ט״ס דמוכח : משנה ז ר׳ יוסי אומר אף מי שהיה בו דעת וכו׳ . נ״ב כעין זה סו״פ ב״ש :

מסכת ידים פ״א משנה ב בר״ש תניא בתוספתא באהלות ופרשתיה בפ״ה דאהלות . נ״ל בתוספתא דפרה ופרשתיה בפ״ה דפרה : פ״ג משנה ה בר״ש תניא בתוספתא ספר שבלה צריך לציין פרק ב׳ : שם בר״ש בזמן שהן טהורין . נ״ב נ״ל תפורין וכ״ה ברמב״ם ז״ל פ״ט מה׳ אה״ע הלכה י׳ ועי׳ בפמ״ג באו״ח סי׳ קמ״ז ס״ק א׳ באשל אברהם :

מסכת עוקצים פ״א משנה ה בר״ש ואפי׳ קלרן מתחילה לסיכוך נ״ל לאכילה : [שם בעוקצים פ״ג מ״ד בר״ש דתבלין אין מטמאין טומאת אוכלין . נ״ב אין זה מובן דאדרבה דהוא ראיה לסתור דא״כ בסתמא נמי תטמא טומאת אוכלין דהא שבת נמי תבלין הוא ועוד דבאמת מבואר שם איפכא דאינו מטמא רק ע״י צירוף לשאר אוכלין אבל בעצמו אינו מטמא ולכן נ״ל דט״ס נפל בר״ש כאן וצ״ל דתבלין אינן מטמאין טומאת אוכלין אם לא ע״י צירוף כדמוכח וכו׳ כצ״ל ובזה א״ש נמי מה שכ׳ כדמוכח ולא כתב כדאמר משום דבאמת אינו מפורש שכ״כ להדיא רק דמוכח כן. וקצת נ״ע דמאי מקשינן בנדה דף נ״א מהך מתני׳ ומוכח מינה דסתמא לכמך דילמא ר״ל דמשנתן טעם בקדירה גם ע״י צירוף אינו מטמא אבל מעיקרא ע״י צירוף מיהא מטמא כמו שאר תבלין ועוד קשה דילמא מיירי בעשוייה לכמך ונמלך ונתן בקדירה וצ״ע [ומיהו מה שמקשה הס״ם שם מסכת דחייבת במעשר וממילא מטמאה טומאת אוכלין וכמו דתנן שם כ׳ דכל שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין ומקשה ממשנה ה׳ דהכא דכל דבר שאינו עשוי אלא לטעמא בעלמא אינו מטמא טומאת אוכלין ולא מתרץ דהא דתנן כל שחייב וכו׳ ר״ל דמטמא ע״י צירוף דלשון מטמא טו״א לגמרי משמע ואפי׳ בפני עצמו . ע״כ הג״ה מאחיו מוהרס״ך נ״י] : [בפי׳ הרא״ש בסוף פ״ב דאהלות עלסכשעורה פירש״י . נ״ב נ״ל פירוש ר״ש מטהר וכו׳ וקאי אסיפא ברובע עצמות שנדקדקו וכו׳ דר״ש מטהר ע״כ הג״ה ממהרס״ך הנ״ל] : בפ״י דאהלות משנה ד ברא״ש היתה הטומאה בעליה עצמה . נ״ל בעלייה עצמה נגד ארובה : משנה ה והטומאה טמא . נ״ל העליה טמאה שהטומאה נכנסת : שם בא״ד כיון דאין בארובה פותח טפח אין הטומאה יוצאת מעליה . נ״ב והרמב״ם ז״ל כתב בפ׳ ט״ז מה׳ טו״מ ה״ג וז״ל אין בארובה פותח טפח והטומאה נגד ארובות אם נתן דבר המקבל טומאה למעלה בארובה שבעליה הרי הבית והעליה טמאים שהרי עירב את הטומאה עכ״ל ע״ש והתוס׳ יו״ט בשם מהר״מ כתב להיפך דבכה״ג אינו טמא רק הבית אפי׳ נתן בעליה ובתוס׳ חדשים יש ע״ש בזה : בפ״ח דטהרות משנה ז ברא״ש בהג״ה שם שמעון אחי עזריה שמעתי אני שכותב . נ״ב במש״כ תמוה דהיאך לא ראה דהוא גמ׳ ערוכה בסוטה דף כ״א ורש״י מביאו בזבחים דף ב׳ : סליק

הגהות וחדושים על מסכת טהרות

מאת הגאון המוב הק נודע ביהודה כו' מרנא יעקב עמדין זצ"ל בהגאון האמתי כו' רשכבה"ג מו"ה צבי אשכנזי זצ"ל.

בהקדמה להרמב"ם ז"ל ד"ה אמר הרב וכו' והאדם לבד יצא והוא חי או ימא והוא חי כנ"ל : ד"ה וזה שחלקי וכו' ועצמות הסרץ מגורדין לא יטמאו כנ"ל : ד"ה וממה שראוי וכו' ורוב מה שילא הזרע כך הוא · כ"ב כ"ל שקרה כאן איזה שיבוש בהעתקה : ד"ה וטומאת ע"ז וכו' והנה לשון המשנה וכו' · כ"ב נראה שהביא זה להוכיח מה שהקדים לבאר דאפילו נשברו המשמשין לע"ז שמטמאין במשא והוא מה שהקשו התוס' בריש פר"ע במס' שבת · ולדידיה ניחא דמשמשין חמירי בהכי · ותימה גדולה לדבריו דהא תנינן עלה ר"ע אומר כנדה ואי מיירי במשמשין מי איכא למ"ד דמטמא כנדה דהא בין לרבה בין לר"א אליבא דר"ע מטו"ם אתקש לשרץ משמשין : ד"ה וכבר התבאר וכו' ואמרי הנה כנ"ל : בסד"ה והאב הב' וכו' וכאשר נגע הראשון בדבר אחר · כ"ב כנ"ל ור"ל כאוכל : ד"ה ומהעקרים וכו' אמרה בתוספתא טהרות כשם כנ"ל : ד"ה וכמו כן וכו' ומדרבנן ג"כ מטמא מאוכלין כנ"ל : שם אמנם היות משקין טמאין · כ"ב ממגע : שם משום משקה זב וזבה משקין דעלולין לקבל כנ"ל : שם אבל משקין טמאין · כ"ב ממגע : ד"ה הנה וכו' עתיד דור אחר לטהר את הככר השלישי כנ"ל : ד"ה ומה שראוי זכרונו בכאן וכו' אין כלי חרס מתטמא אלא מאב הטומאה וכו' ואע"פ שלא יטמאו אדם במגע כנ"ל : ד"ה הנה מכל וכו' ולזה בא לשון התוספתא משקין טמאין מטמאין כנ"ל : שם שאין שם במשקה שניות וכו' ואם היו שנים במספר כנ"ל :

מסכת כלים פרק ראשון

מ"א במשנה והמצורע בימי ספרו . כ"ב אם הוא ביו"ד נ"ל ספירתו לשון נקבה : **בר"מ** ד"ה השיעור וכו' שכל מה שיטמא ממנו טומאת ערב כנ"ל : שם בד"ה ודע וכו' בשטח גשם האדם · ונדפס בגדו נ"ל הסרץ טעות הוא : ד"ה ואמרו וכלי חרס וכו' ולא נגע בקדרה אחר שהוציאוהו ממנה כנ"ל : **בר"ש** ד"ה הסרך וכו' כדהנן

[illegible]

הטמאים וכו' אבל כל אחת מכן וכו' שודף נחשב הכל וכו' ואות אחת בקמרין כנ"ל : **מ"ה בר"מ** ד"ה ויעשו כלי חרס באמצעיתו וכו' בב' מעוקלין כנ"ל : **בר"ש** ד"ה מסרק וכו' ר"א אינו מטמא כנ"ל :

פ"ג מ"א במשנה שיעור כלי חרס לטהר כנ"ל וכן בר"ש : **בפירוש הרא"ש** בד"ה שיעור כלי חרס וכו' ולכן מעילין אותו לומר כנ"ל : **מ"ב בר"ש** ד"ה ניטל פיו וכו' ואי נר של אדמה כנ"ל : **בפירוש הרא"ש** ד"ה האלפס וכו' שמן דק מכונס מים וכו' ור"א אומר לפעמים כנ"ל : **מ"ג** במשנה חרס שניקב כנ"ל : **בפירוש הרא"ש** ד"ה שנתרועעה וכו' נשברה שנפל החרסים וכו' וכל דבר ששוהים ממנו תנור ולרפו כנ"ל : ד"ה חרס מחזיק רביעית וכו' ועד שאה כולה מטמאה במגע כנ"ל : **מ"ה בר"ש** ד"ה הטופל וכו' וכשיטה זו מוכח כנ"ל : ד"ה הרבוע כמו רעוע כנ"ל : ד"ה והידוק וכו' המהודק בה בחוזק כנ"ל : **מ"ח בר"ש** ד"ה מטמא בשל עץ וכו' משום דנקב של משפך · כ"ב נ"ל שחסר כאן שהוא כלי קטן לית ליה וכך נ"ל :

פ"ד מ"ג בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' אם מתחלה עשאה בלא אזנים כנ"ל · וכ"כ כך הגהתי מדעתי · שוב ראיתי שגם הר"ש ר"ל כן :

פ"ה מ"א בר"ש ד"ה תנורים וכו' תנן לעיל משיצרפו בכבשן והכא קתני משיסיקנו וכו' ופליגי תנאי כנ"ל : ד"ה תניא בתוספתא וכו' משנגמרה מלאכתן מטמאין באויר אף תנור כנ"ל : ד"ה תנור וכו' ומתרצים תוס' דלק"מ דהעושה כלי חרס כנ"ל : **מ"ב** במשנה כירה תחלתה שלש ושירי' שלש כנ"ל : **בר"ש** ד"ה בילה וכו' אין לך בילה קלה לבשל כנ"ל : ד"ה האבן היוצאת מתנור · אבן שבונין בתנור וכו' ואם נטמא התנור כנ"ל : ד"ה מן התנור ולכותל וכו' עומדת להנטל אבל לגד הבית כנ"ל : **בפי' הרא"ש** בד"ה ואם נטמא וכו' בין התנור לכותל עד טפח כנ"ל : ד"ה אמנם הרא"ש וכו' ר"ל למה אמרו הטפח וכו' עומדת להקלן כנ"ל : **מ"ג** במשנה בזמן שהיא גבוהה כנ"ל : **בר"מ** ד"ה ואם היתה פתוחה וכו' שהיא נעשית לצורך כנ"ל : **בר"ש** ד"ה ור"ש מטהר וכו' והתם מקשינן בשלמא ר"ש קסבר וכו' מטמאות במגע ובאויר מבחוץ כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה טירת התנור וכו' ופריך הגמ' בשלמא ר"מ כנ"ל : **מ"ו בר"ש** ד"ה רבי יהודה אומר וכו' ניסוק מהוכו מלמעלה לבור דרך השולים כנ"ל : **מ"ז** במשנה וגורד את הטפלה כנ"ל וכן בכל המקומות בר"מ ובר"ש : **בר"ש** ד"ה עד שיהיה באבן וכו' לא טהרו עד שיפריד התלקים כנ"ל : ד"ה תניא בתוספתא וכו' בר ד' ובתנורא בר שבעה וכו' דשיעורו ברובה כנ"ל : **מ"ח בר"ש** ד"ה תניא בתוספתא וכו' לעיל בפרק שלישי כולו מטמא כנ"ל : **מ"י** במשנה אם יכול טיט לעמוד בפני עצמו וכו' וזה תנורו של בן דונאי כנ"ל : **מי"א בר"מ** ד"ה ואשיב בביאור וכו' וזה אמרו טהור וטמא כנ"ל : **בר"ש** ד"ה ומוסף וכו' אם היא של אבן כנ"ל : ד"ה תניא בתוספתא כירה וכו' וכן פטפוטין ואין עשוין כענין אחד כנ"ל :

פ"ו מ"א בפי' הרא"ש בד"ה הקלתות וכו' כלי העשוי מסלי נצרים כנ"ל : **מ"ב בר"ש** ד"ה דכיון וכו' בית קבול קדרה כנ"ל : **מ"ג בפי' הרא"ש** בד"ה כירה וכו' בין לרחבו טהור כנ"ל : **מ"ה בר"ש** ד"ה תניא בתוספתא וכו' כמו באלפסין דכירה וכו' ויושבת על ארבע רגלים כנ"ל : **מ"ו** במשנה כיצד מצערין אותן כנ"ל :

פ"ח מ"א בר"מ ד"ה פתוחה וכו' אשר נטמא כל מה שבתוכו כנ"ל : **מ"ב בר"מ** ד"ה כאשר וכו' נקוב נקב יתטהר בו הכלי וכו' כבר נפסד מהיותו כלי כנ"ל : **מ"ג בר"מ** ד"ה סרידה וכו' השפך נתוסתך וכו' עם פי התנור יהיה התבית מחובר כנ"ל : **בר"ש** ד"ה הרי זה טמא וכו' על מה שבתוכו בצמיד פתיל כנ"ל : **בפירוש הרא"ש** ד"ה סרידה וכו' נסקע קלתה לתוכו כנ"ל : **בד"ה** תניא בתוספתא וכו' ורמב"ם פירש סרידה וכו' היא נעשית כלי וכו' אלא נשאר מעט משקה כנ"ל : **מ"ד בר"מ** ד"ה ידוע שהסרך וכו' שהיו ממיני הכלים נ"ב ר"ל מיני כלי חרס : **מ"ה בר"מ** ד"ה כל עת כו' ואם מת נטמא כנ"ל : **בר"ש** ד"ה תניא בתוס' וכו' על הטהורים מלהטמא כנ"ל : **מ"ו בר"מ** ד"ה יצטרך וכו' מצילין על הטהרות מלהטמא כנ"ל : שם ד"ה ואמר כי כאשר היה השאור כנ"ל : **בר"ש** ד"ה בית שאור וכו' דהוה ליה כל אחד כדמוקף בצמיד פתיל בפני עצמו כנ"ל : **מ"ח** במשנה מקום ישיבת הצבע מקום ישיבת שולקי זיתים כנ"ל ותיבת של נמחק : **מ"י בר"מ** ד"ה כבר הקדמנו וכו' ולא יטמא הכלי ולא זולתו כנ"ל : שם ד"ה ור' יהודה אומר וכו' וכן אם היה סונדיון כנ"ל : **מי"א** במשנה או שנכוית ונתנה אצבעה כנ"ל : **בר"מ** ד"ה כבר בארנו וכו' שלא יגעו בדבר אשר נטמאו בכוונה וכו' בהיותן באויר התנור כנ"ל : **בר"ש** ד"ה האשה וכו' היוצאים מהם כמשקה שנוגע בהן כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה האשה שנטף וכו' כמשקים שנגע בהן כנ"ל :

פ"ט מ"א בר"מ ד"ה כאשר היה וכו' ויראו שם בהיותן בלתי וכו' על פני הקרקע יטמאוהו כנ"ל : **בר"ש** ד"ה נמצא בטפלה כנ"ל : **מ"ב בר"ש** ד"ה חבית של חרס על הארץ כנ"ל : בא"ד והלכך לפי מה שע"ה מחזיק בטהור ולקמן נפרש שהתם משנה לאחר תורה כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה חבית שהוא וכו' אם מוקף צמיד פתיל וכו' והוא מחזיק כליו בטהרה מה שמחזיק בטהור כנ"ל : בא"ד אלא על אוכלים ומשקים כלי חרס וכו' לפיכך השוו דין זה בכל וכו' לגבי מגופה וטפלה כנ"ל : **מ"ג בר"ש** ד"ה חי נפל וכו' ולא ראה אוירו כנ"ל : ד"ה באפר מקלה למעלה מנתושתו כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה חי נפל וכו' כשהסיקו התנור כנ"ל : **מ"ד בר"ש** ד"ה תניא בתוספתא וכו' ונגובה מבחוץ כנ"ל : **מ"ו בר"מ** ד"ה עוד אמר וכו' הנה לא נטמא לפי שלא תטמא התרומה אלא כנ"ל : ד"ה ואמרו וכו' בהיותן לא נטמאו אפילו ככר של תרומה כנ"ל : **בר"ש** ד"ה תניא בתוספתא וכו' ור"ש מטהר אמרו לר"ש מה לי כנ"ל : **מ"ח בר"ש** ד"ה ניקב מגדו וכו' ואינו עב כראשון כנ"ל : ד"ה העשוי לכך ולכך וכו' דהא קדרה עשויה לכך כנ"ל :

פ"י מ"א בר"מ אשר יאמר כנ"ל : ד"ה ואני אבאר כאהל המת כן יצילו בשרץ וכו' ואפשר שיצילו פשוטו כלי עץ וכו' והוא לא יציל כנ"ל : **מ"ו** במשנה עשאן בסינין או בשיגמין כנ"ל : **בר"ש** ד"ה הא דמשמע בתוספתא וכו' משום דבעין לאו אורחיה אבל הכא גבי התנור אורחיה כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה מן הגדדים וכו' או של שגוס כנ"ל : **מ"ז בפי' הרא"ש** ד"ה תנור ישן וכו' השתא מיהא מונחת במקומה וכו' שהתנור מונח והסרידה מסודקת כנ"ל : בא"ד ואינה ממורחת נטל הישן וסרידה כנ"ל : בא"ד כמאן דליתא דמי וכו' הגס"ה וכו' לא היקילו להציל כנ"ל : **מ"ח** שם בד"ה לפסין וכו' ואינן מחוברות זו לזו כנ"ל :

פי"א מ"א בפי' הרא"ש ד"ה ישנה וכו' והחזירו חכמים וכו' וטעמא אחרינא כנ"ל : **מ"ב בפי' הרא"ש** ד"ה כל כלי וכו' התלוים בשמותיהם כת אחרים כנ"ל : **מ"ג בר"מ** ד"ה נוסחאת התוספתא וכו' להיותם בלתי שלמי המלאכה כנ"ל : ד"ה ועשת וכו' הרבה פעמים ויזכך עד שיתפרדו גשמים רבים וכו' תתיפה מראיהן ומי שיעשה מתתיכה מהם וכו' קודם שיתיך וכו' ויזכם אותן וכו' אשר תקרא תררה כנ"ל : ד"ה וגרודות וכו' ואף מן הקלונת וכאשר נשארו מהכלים וכו' עד שיודקו וישבר כנ"ל : **בר"ש** ד"ה התררה וכו' בסיסי כלים כנ"ל : ד"ה מן הקלונת וכו' שברים קטנים הם : **בפי' הרא"ש** ד"ה גרודות וכו' וכולהו ניחא לי כנ"ל : ד"ה הקליונות וכו' לעשות ממנו כנ"ל : **מ"ד בר"ש** ד"ה תלמא טיט וכו' ואם ערבן כנ"ל : **בפי' הרא"ש** וכו' וידוע מקום הטמא וכו' רבי יהושע אומר שומטו על ידי גרירה מיטלטלת וכו' אומרת מפתח זה כנ"ל : **מ"ה** במשנה של פרומביא טמא כנ"ל : **מ"ו** במשנה ופומפניו כנ"ל : **בר"מ** ד"ה וסומפניא כנ"ל : **בר"ש** ד"ה מגופה וכו' הואיל ואדם רודה בו כנ"ל : ד"ה סמפוניא וכו' פסנתרין וסומפניא וכו' ואינו טמא כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה פיקה וכו' והואיל ואדם רודה בו סמפניא חליל מיני זמר כנ"ל : **מ"ז בר"מ** ד"ה קרן וכו' אגלס ב' תמונות וכו' כולן הן בעלי וכו' ולזה אמרו כנ"ל : בא"ד אלה כשם חבור · כ"ב ר"ל שם לוי : **מ"ט בר"מ** ד"ה ואמר ולא יתטמא שום כלי מתכות כנ"ל :

פי"ב מ"ב בפי' הרא"ש ד"ה קנה מאזנים וכו' פירוש קנה הוא וכו' כשעה ששוקלין בהן לשני ראשי המטה באמצעה וכו' : ד"ה של דרגים וכו' ואחד באמצע מראשותה וכו' ונותן כלונס מזה לזה כנ"ל : **מ"ג בר"מ** ד"ה ועקרב וכו' כמו שאמר כל כלי שיש לו שם וכו' אל ידיעת לזולתו וכו' ולזה לא יצטרך כנ"ל : **בר"ש** ד"ה הייתוכון וכו' שמתיך הכסף ומוריקו כנ"ל : **מ"ז בר"מ** ד"ה כמאמר וכו' אבל יתתכהו אולי יטעה וכו' שזהו חטא גדול והרעה לטעות לאדם תבונות ואילו הרעות כאן וכו' אבל נעיר דבר שאין ראוי כנ"ל ותי' רעות נמחק : **מ"ח בר"מ** ד"ה וגרופיות וכו' הם לרוב שמנם כנ"ל :

פי"ג מ"א במשנה ספריים כנ"ל : שם מכתב שנטל הכותב כנ"ל : **בר"מ** ד"ה פגיון וכו' נקרעת פעלתו על שם סגלות כנ"ל : **מ"ג בר"מ** ד"ה וקורדום וכו' הוא שעושין בו הבקיעה כנ"ל : **בר"ש** ד"ה מקופו וכו' אין מבקעין בקרדום דא"ר נ"ש כנ"ל : **מ"ה** במשנה אם התקינה למיתות עמאה של סקאין כנ"ל : שם של מיתות כנ"ל וכ"כ רמ"ג מיתון ורס"ג מתות : **בפי' הרא"ש** ד"ה וכתב בגליון וכו' כשהוא מחברו כנ"ל : **מ"ז בר"ש** ד"ה הכדומים וכו' בקבוקים מלאים מים כדי שיתקררו כנ"ל :

פי"ד מ"א בר"מ ד"ה דלי וכו' סוא כלי גדול יתמלא במים ויוחם וישימו כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה לפס וכו' בתחלת עשייתן בעודן גולמי כנ"ל : **מ"ב בר"ש** ד"ה היתה כלי וכו' אינה יוצאה כנ"ל : **מ"ג** במשנה העשויות לעגים טהורה כנ"ל : **מ"ד** במשנה והצנורה ומסמר מתבר את כלן כנ"ל ותי' אחד נמחק : **מ"ח בר"מ** ד"ה ואפרכס וכו' וכל מה שיגר יסיס גר תמונתו כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה נקבים וכו' זה לתוך זה א"א לסנן בה יותר כנ"ל :

פט"ו מ"א בר"מ ד"ה ועריבת העבדנין וכו' בלתי עריבת בעלי בתים כנ"ל ותי' של נמחק : **בר"ש** ד"ה שהם כוריים וכו' בכלים העשוים כיס שעשה שלמה כנ"ל : ד"ה טסורים וכו' מלא וריק כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה וקסתות וכו' אע"פ שמקבלת טומאה · כ"ב שמתוקת מ' סאה וכו' : **מ"ב** במשנה ר"ש אומר אם התקינו כנ"ל : **בר"ש** ד"ה ארובות וכו' לוחות ארוכים שמקריבים עליהם לחם כנ"ל : ד"ה מערוך וכו' עץ ארכו אמה · כ"ב הוא המגלגל : **מ"ג** במשנה של פלטין וכו' אף של נחתום כנ"ל : **מ"ד** במשנה מסייעין בשעת מלאכה כנ"ל : **בר"ש** ד"ה טמאים דהוי תיבור · כברת גרנות שיש לה נקבים והיינו דקתני שמסייעין בשעת מלאכה כנ"ל :

פט"ז מ"ב בר"ש ד"ה הומר בכלי וכו' פירוש פאפיר מין זמורות · כ"ב ואפיפירות דכלאים : **מ"ג בר"מ** ד"ה ודורים וכו' ישימו מן הבקר וכו' כ"ב אותו דיר ביו"ד : **בר"ש** ד"ה הסגנין וכו' כ"ב כמו מסוג אחד : **מ"ה** במשנה בגניות · כ"ב מלשון הכתוב סגנים כמו חומר : **מ"ז** במשנה ורביעית של אלת וכו' בשעת מלאכה טהור כנ"ל : **מ"ז בר"מ** ד"ה מלקוט וכו' יקבלו בו לפיעי הבקר וכו' בשעת דישה כנ"ל : ד"ה וזה הכלל וכו' והנה זה יקרא משמשי משמשיו אדם כנ"ל : ד"ה ומשמשי אדם וכו' אשר ירצה מכל מה שיאכילהו כנ"ל :

פי"ז מ"א במשנה שיעורן ברמונים · כ"ב הראוי בכרמונים כמו בבילה בכזית : **מ"ב** במשנה אע"פ שמקבל · כ"ב כ"ל מלת פי משמשת שמות מלת יד וידו · וכמו מלת לפי לפיכן ישיב שסוראתם על יד · ועל ידי הענין ככה הוראת אע"פ · אף על ידי · וכבן מיושב הלשון : **מ"ד** במשנה הקבונים הקטנים כנ"ל · וכ"ב בפרק דלעיל קתני הקבונים הגדולים : **בר"מ** ד"ה ואמר וכו' שהוא רובע הקב נפרלו כנ"ל ותי' הקטנים נמחק : **בפי' הרא"ש** ד"ה הרמונים וכו' יותר מדאי כל אחד מאותם ג' ביחד כנ"ל : **מ"ו** במשנה אלא הכל לפי דעתו כנ"ל ותי' חולק נמחק : **מ"ט** במשנה לידי מעילה כנ"ל : **מי"א** במשנה החופן את הקטורת וכו' מזונו לחול כנ"ל : **מי"ד** במשנה ביום הראשון טומאה בשני אין בו כנ"ל ותי' ביום נמחק :

פי"ח מ"א בר"מ ד"ה כבר קדם וכו' קבולי שבריו · כ"ב ר"ל בתשבון תשבורת : **בר"ש** ד"ה השדה וכו' דב"ש מודדים התלל מבפנים וכו' ולר"ש אם רגליו גבוהות כנ"ל : **מ"ב בר"ש** ד"ה תניא בתוספתא וכו' דתשיב ליה טפי האויר של הבונכים כנ"ל : **מ"ג בר"מ** ד"ה ונקליטי המטה הם שני עלים נלבים כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה ושל בני לוי וכו' ומניחין המלבנות כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה מלבן וכו' ע"ג לשונות אינו מיטלטל כולי האי כ"ל : **מ"ה** במשנה גדר · כ"ב הרש"ג בשתי דלתין : **בר"מ** ד"ה כבר וכו' ככל מין מאלו הס' דבר למה שנתבאר כנ"ל : שם ודע שהמטה נדבלת · כ"ב כ"ל הנגבת : **בר"ש** ד"ה תניא בתוספתא וכו' רבותינו אומרים וכו' מסורגות כנ"ל : **מ"ח בר"מ** סד"ה רופלין וכו' הנה הם כאילו כנ"ל : **מ"ט בר"ש** ד"ה טמאה וכו' רשאין להחלק וכו' הקריון והזמון עלייהו כנ"ל : ד"ה ומטהרת חבילה אם הוי טמאה היא אין טבילה עולה כנ"ל : ד"ה תניא בתוספתא וכו' ועמדה עם הקורה חיבור כנ"ל :

פי"ט מ"א בפי' הרא"ש משיסרג טמאים כנ"ל ותי' שלו נמחק : **מ"ג בר"ש** ד"ה תכק וכו' ויש עור אותו שמשימין על החמור כנ"ל :

פ"כ מ"א במשנה הרי אלו טמאין כנ"ל : שם והמזודה כנ"ל · כ"ב בדלי"ת : **בר"מ** ד"ה ככר וכו' אבל כלומר שהוא שלם כנ"ל : **בר"ש** ד"ה הרי אלו וכו' ובלשון מקרא ילקוט כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה טמאים מדרס וכו' אם מחזיקים כשיעור הזה דראוין לשכיבה כנ"ל : **מ"ב בר"מ** ד"ה עריבה וכו' הגיפסיון · כ"ב א"כ הוא כמו הפוך : **מ"ג** במשנה עמוד ונעשה מלאכתינו כנ"ל ותי' את נמחק : **בר"מ** ד"ה תבור וכו' אולם שלא בשעת מלאכה כנ"ל : ד"ה והדיוסטר וכו' כאשר נגע טומאה באחד מחלקיו כנ"ל : **בר"ש** ד"ה כלונס וכו' לא מה שמן הדיוסטר ולמטה וכו' ולמעלה הכלונס גדול כנ"ל ותי' מן הדיוסטר נמחק : **בפי' הרא"ש** ד"ה לא נטהר וכו' כמו כפה סאה וישב עליה כנ"ל : **מ"ו** במשנה בס"א משיתפר כנ"ל · וכ"ב בכי"ת היא גי' ר"מ ונראה שפרשה מלשון תרגום לשון שבירה ואינו נ"ל אבל גרסא נכונה היא עקבי רוח אחרת אתי בה ורס"ג משיתפור : **מ"ז בר"מ** ד"ה נתרו ראשי מעדנים כנ"ל : **בר"ש** ד"ה עוד תניא בתוספתא מתגלת וכו' דבלולין יוצאין ממנה פירש כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה ראשי מעדנים וכו' לקושרן יחד שלא יסתרוה ואם הותרה כולה כנ"ל :

פכ"א מ"א בר"מ ד"ה פיקה וכו' באחד מכלי האריגה וכו' כמי שלא נגע בבגד כנ"ל : **בר"ש** ד"ה ובעירה וכו' שאורגין במטפחות כנ"ל : ד"ה תניא בתוספתא וכו' והאזירתה והכניסתה וכו' אע"פ שאינה באהל אל כל שהוא כנ"ל : בא"ד פירוש כל שהוא אפילו מאה אמה וכו' מידי דהוה אמזרן כנ"ל וכ"ב כמדומה שמפרש לשון כל שהוא זה כמו בר"פ עושין פסין · ור"ל שאין מן האימה באוהל הרבה אלא בתוך · אבל א"ל לדחוק דה"ג בתוספתא אע"פ שאינה באוהל אלא (כמו שהגהתי) הבגד כולו טמא והיינו הך בלשון מבואר : שם הנכנסין זה בתוך זה וכו' שמתוך כך מתגלגל כנ"ל : **מ"ב** במשנה ובבורך כנ"ל וכ"ב בבית ותבירו פי"ז דאהלות על בירך המתריסה : **בר"מ** ד"ה ועבות וכו' אשר בו יחזיק החורש בידו ובורך כנ"ל : **בר"ש** ד"ה תניא בתוספתא וכו' קבועים חבור לטומאה ולהזאה וכו' תפורות חבור פירוש טמא ולא נתבטל כנ"ל ותי' אין נמחק : **מ"ג בר"מ** ד"ה ואשות וכו' הנה המגודה טהורה וכו' ויתר הנה המגודה כולה הטמא כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה מכבש וכו' עץ עקום משנעית כמין קשת כנ"ל : ד"ה מסר וכו' וגדולה תותכים בו כנ"ל ותי' ושנים נמחק :

פכ"ב מ"א בר"מ ד"ה דלופקי וכו' לפי שהכלים המתופים כנ"ל : **מ"ו בר"ש** חיפוי האמצעי טמא דכיון כנ"ל ותי' האמצעי נמחק : **מ"ז** במשנה ונשתייר בו בית קבלה כנ"ל : **מ"ז** במשנה הטרסקל וכו' עור טמא וכו' פרס הטור כנ"ל : **מ"ט בר"ש** ד"ה תניא ישיבת הקרון · כ"ב כ"ל שהן כמו שיאמרו קדר מן קדרה בשקל גוב : שם במשנה והעשוים כבורת (כ"ה הגי' בד"י) · כ"ב לר"מ בשני כפי"ן ולרש"ג בכי"ת כמ"ש כאן : ד"ה עוד הכ"א וכו' באה לפני ר"ע כנ"ל : שם מעשה בארבע זקנים · כ"ב כפי הנראה ט"ס הוא וצ"ל בחמשה : **מ"י בר"ש** ד"ה גרסינן בפ"ק וכו' עור כיסו של בית וכו' ותי' של נמחק :

פכ"ג מ"א בפי' הרא"ש ד"ה הכדור וכו' ומשחקין בו הבנות כנ"ל : **מ"ה בפי' הרא"ש** ד"ה הרטוב וכו' כדתנא ככלוב מלא עוף כנ"ל · וכ"ב בס' בן סירא בחלק גם כתוב הוא בירמיה :

פכ"ד מ"ד בר"ש ד"ה טהורה משום דאינה מיטלטלת מלאה כנ"ל : **מ"ה בר"ש** בסוף ד"ה תרנוסין ושכיבה ומושב כנ"ל :

פכ"ה מ"א בר"מ ד"ה ככר וכו' ולזה נקרא תובר · כ"ב פירוש זר : **בר"ש** ד"ה תובראות וכיון שיש לו תוברא[ו]ת לא חזי להפכו כנ"ל ותי' זה ותי' להו נמחק : **מ"ב** במשנה המרבע · כ"ב מורה דעה לבהמה דרך זו תלך : **בר"מ** ד"ה תרחור וכו' והוא בקנה המרדע כנ"ל ומה שנדפס במשנה זו הציור נמחק : **מ"ג בר"מ** ד"ה זומא וכו' נורת כף וכו' בעל שלש שנים כנ"ל והציור הנדפס לעיל מ"ב נ"ל כאן : **בפי' הרא"ש** ד"ה מדות וכו' וצריך להטביל כולן וכו' להטביל כולו כנ"ל : **מ"ד בר"מ** ד"ה הרובע וכו' הקוקים בעץ אחד כנ"ל : בא"ד אמרו שלכת קודמים וכו' שיפים · כ"ב פירוש זר ומר : **מ"ז בפי' הרא"ש** ד"ה כל הכלים וכו' ואית דגרסי בית הצביתה כנ"ל : **מ"ט** במשנה שהמעשה מבטל מיד מעשה כנ"ל : **בפי' הרא"ש** ד"ה ומיד מחשבה וכו' שאני מחשבה דטומאה דכמעשה דמי וכו' ומה יתן דעביד מעשה כנ"ל :

ושניו

פכ"ז מ"א בר"מ ד"ה וענין אמרו וכו' כשיתחברו לבד וכו' ולא נתלה במעשה וכו' ואיך יוכל ההדיוט להחזירה כנ"ל : מ"ו בר"ש ד"ה תכריך כסות ארגמן · נ"ב נ"ל שצ"ל שכורכים בו ארגמים עכ"ל כל זה חסר כך נ"ל : ד"ה תניא בתוספתא וכו' שהכנות טוות עליו אם יש בו כנ"ל ותי' טהור נמחק : מ"ז בר"ש ד"ה שיס וכו' משור שנותנין אותו על המטה ומוהכין עליו כסתות אינו צריך קיצוע כנ"ל : מ"ח בר"מ ד"ה ושל גוב וכו' שהוא יוריד לטומאה במחשבתו כנ"ל : מ"ט בר"מ ד"ה איזמל שנבדל הטור נטסר · נ"ב נ"ל שחסר א"כ נטהר : בא"ד כי כבר נבדלו אין זאת אלא בכסתות כנ"ל · נ"ב כך נ"ל להגיה ור"ל שאין זה אמור אלא בכסתות :

פכ"ח מ"ה בר"ש ד"ה כף של מייר וכו' ... מ"ו בר"ש ד"ה כפולה וכו' כעין תוך הכלל כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה ... כנ"ל : מ"ח במשנה שנתמעטו טהור וכו' ... מן המדרס כנ"ל :

פכ"ח מ"א במשנה שנתנה בכדור וכו' אבל עלשה · נ"ב ... ע"ש שהוא בגד חשוב קרוי בלשון זכר : מ"ז בר"ש ד"ה ... ולא לנחיה לטמאים כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה משתי רוחות וכו' ... שהבגד טמא כנ"ל : מ"ח בר"ש ד"ה ... מדרס כנ"ל : בא"ד נטמא טמא מת דטמאה בין בעני בין בעשיר כנ"ל : ... כנ"ל : מ"ט בפי' הרא"ש ד"ה חלוק וכו' ... כנ"ל : מ"י בר"מ ד"ה וכוב השער ר"ל שער ... כנ"ל :

פכ"ט מ"א בר"מ ד"ה ... ממנו להשיעור אשר זכר וסיפר שהוא לא יטמא כנ"ל : בר"ש ד"ה פקרסין וכו' של פקרסים כנ"ל : ד"ה לרדיד וכו' שהוא אחד מארבעה ומתרגם ר"י גומד בגמידה :

פ"ל מ"א בר"ש ד"ה ... ומזרק שמי כלי זכוכית כנ"ל · נ"ב נ"ל עקרו מלשון ... : מ"ב במשנה נפלט בו ... : מ"ד במשנה אמר רבי יוסי אצריך כלים שנכנסת · נ"ב לשון נקבה ע"ש במסכת : בר"מ ד"ה לכלכים וכו' הדברים ... כמו במותן וביין :

מסכת אהלות

פ"א מ"ב בר"ש ד"ה כרבעי וכו' אדם הנוגע בכלים ... וכו' ואפילו כלים באדם וכלים כנ"ל : באר ... ראשון וכו' ומשמע לרבי יוסי דעל הראשון וכו' וצריך כלים באדם וכלים וכו' דפנים טמאים במת כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה פי' שסכין לאדם וכו' ... לטמא את התנור כנ"ל : מ"ד בר"מ ד"ה כאשר הכנת וכו' הנה הוא יטמאהו כנ"ל : מ"ו בר"מ ד"ה הלטאה וכו' אחר מתוכו כנ"ל : בר"ש ד"ה זוקק ליבום וכו' אסורה להנשא כנ"ל וכן בפירוש הרא"ש ד"ה זוקק ליבם : בפי' הרא"ש ד"ה הותזו לאשיהם כנ"ל : מ"ח בר"מ ד"ה וקורסל הערקוב כנ"ל : ד"ה וקטלית וכו' ומה שיתדבקו בו כנ"ל :

פ"ב מ"א בר"ש ד"ה המת וכו' על אלו טומאות הנזיר וכו' והדר פריך הש"ס אימת אכתי על אבר כנ"ל : ד"ה תניא בספרי וכו' ומנין לרבות דם תבוסה ת"ל בנפש יכול כנ"ל : ד"ה תניא בתוספתא וכו' לשון אחר בית שמאי אומרים רובע כנ"ל : מ"ב בר"מ ד"ה אמר יתברך וכו' ג"כ הם מן השיעורים כנ"ל : ד"ה ואפר וכו' וחכמים לא שמו זה האפר כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה ממת אחד וכו' ושיעור אחד של מיתה דהיינו וכו' נשאר בו טיפה אמר ר"א חשיב כמה כנ"ל : שם ד"ה אפר שרופין וכו' ונעשו עפר וכו' וזה לשון המשנה וכו' עצמותיו משוחין וכו' כגון שנשרף ע"ג אפודרי כנ"ל : מ"ד בר"מ ד"ה ור' יהושע וכו' מאמרו אבן גלל · נ"ב זה רחוק והקרוב ענין ויגל את האבן : מ"ה בר"מ ד"ה זה כולו וכו' לפי שאבר מן המת כזית בשר הפורש ממנו טהור כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה עלם כשעורה נמחק · וכ"ב נ"ל רובע עצמות פרש"י מטסר כנ"ל :

פ"ג מ"א בר"ש ד"ה ודבר אחר וכו' למאי דאמכן דאין חלוקין ברצוצה · נ"ב נ"ל שחסרה מלת אלא וכנ"ל אלא ברצוצה : מ"ב בר"מ ד"ה ככר קדש וכו' ממים מחובר אליו רביעית כנ"ל : מ"ג בר"ש והשיניס וכו' יצאו שער וצפורן אע"פ שנברא עמו גזעו מחליף כנ"ל : מ"ד במשנה השנים מקצתם לפנים כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה שקיפים וכו' אחד ע"י מטר ואחד כנ"ל :

פ"ד מ"א בר"ש ד"ה כלים שבעביו אבל דלתותיו מתופות · נ"ב נ"ל מגופות נ"ל : ד"ה פי' עומד בתוך הבית וכו' או ע"ג דלתות והיא רוננת כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה תי' המגדל וכו' בפ"ג השדרה והגלגלת כמת ולא אמרי' כנ"ל :

פ"ה מ"א בר"מ ד"ה וקמורה וכו' על זה הקבוב וכו' בזאת הקבועה ונכנסה וכו' תכלול ב' ענינים כמו שהתבאר בריש פרק ג' ממסכת זו והוא כנ"ל : מ"ב בר"מ ד"ה ככר באמרנו וכו' להיותה נקובה כבונס משקה כנ"ל : מ"ד בר"מ ד"ה זאת הסלכה וכו' ואם נריך אלו המשקין מזה הכלי שהיו בו לכלי אחר וכו' וכבר באמרו בתוספתא כנ"ל : מ"ה בר"מ ד"ה אמר וכו' על טהרת פרה אדומה שיחדו הכלי לחטאת כנ"ל ותי' זה נמחק : בפי' הרא"ש ד"ה מפני שהכלים טהורים וכו' בא ליתן טעם כנ"ל : מ"ו בר"ש ד"ה הכור והדות וכו' שכובשין בו זיתים כנ"ל : ד"ה ואם היתה וכו' ואין חוליות הבור מקיפה סביב כנ"ל : ד"ה טהור וכו' שהיא כלי אין מציל אלא עם דפנות כנ"ל : ד"ה אני טפח מכאן וכו' בכלי שאין לו דפנות טפח אבל אינן בולטין כלל כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה שאין הכלים מצילים וכו' אע"פ שאין לו דפנות כנ"ל : מ"ז בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' טומאה תחתי' תחתי' טמא כנ"ל :

פ"ו מ"א בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' אפילו ר"א מודה דטמאים כנ"ל ותי' כיון נמחק : מ"ב בר"מ ד"ה וכן אם היה אלין וכו' שיותה כלי וכו' אלו שתאכים או זה התבן וכו' והם כלים יטמאו ולא יחוש ויהיה הבית השני טמא וכו' וכבר נתבאר שהקנקנים כנ"ל : מ"ג בר"מ ד"ה כותל וכו' מורכב בקיר לא עליו כזה כנ"ל : בר"ש ד"ה מתאיו ולחוץ וכו' לא שדינן לה בתר וכו' שדינן לה בתר בית : מ"ז בר"מ פרח וכו' ונשאר החדר השני נשאל השערים הנה זה החדר אשר בו כנ"ל : בר"ש ד"ה שתחת הפרח וכו' והפרח עודף על העמוד כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה כלים וכו' שהטומאה יוצאת מן העמוד כנ"ל : ד"ה נפתח וכו' והבית טמא :

פ"ז מ"א במשנה כותל שבית · נ"ב רש"ג שונית : שם אם היתה מקום הטומאה טפח כנ"ל : בר"מ ד"ה השורה וכו' וכל מה שעליו יטמא כנ"ל : ד"ה ואמרו נפש אטומה וכו' על עלם הטומאה כנ"ל : מ"ב בר"ש ד"ה כתלי זית מתוכו וכו' דאם ע"י אחרים מציל ק"ו כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה ר"י בר ר"י וכו' שאם יורד ויושב תחתיו רבוע טפח על טפח כנ"ל : ד"ה הטוגע בו מתיכה וכו' דהו"ל ככלים ואדם וכו' והייטו טעמא שנחלק לשני כלים כנ"ל : שם הס"ד אבל טמא טומאת ערב וכו' והנוגע בגד בפרוש ממקום הרדוד לחוץ הו"ל כנ"ל : מ"ג בר"ש ד"ה לפנימי לחדר וכו' נכנסה הטומאה דרך חלון כנ"ל : מ"ד בר"מ ד"ה מקשה לילד וכו' הבית אשר התחיל לה בו קושי כנ"ל : מ"ה בר"מ ד"ה אמרו טהור וכו' ולא המזיקהו אבל ידחהו כאשר יכבד עליו וכו' ואם קדם האחי ביציאה כנ"ל : בר"ש ד"ה טהור השני האחי וכו' ואפילו הוציאוה מן הבית כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה האשה וכו' אבל בכן קיימא מודו דאם יצא רוב הראש והוא פדחתו כנ"ל :

פ"ח מ"א בר"מ ד"ה וקטבליא וכו' למה שתחתיו כנ"ל : ד"ה וירקות תמור וכו' לא יאכלנו האדם למזון כנ"ל : בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' ודלעת יוונית מביאין ותוצצין כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה סקורטיא וכו' ונקט הרבה אע"פ שאין דבוקה קיים כל כך להלך ופי' עוף ששרת וכו' כנ"ל : מ"ב במשנה והגברים · נ"ב רמ"ג בגימ"ל ורש"ג בנו"ן : בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' שורק בבית דאהל הבית כנ"ל : שם סד"ה עוד תניא בתוספתא וכו' וי"ל אע"ג וכו' לענין מיר מ"מ כנ"ל : בפי הרא"ש ד"ה וגחירים וכו' ואם יכולין לקבל טיט כל כך שלא יפול כנ"ל : מ"ג בר"מ ד"ה אמרו שאין וכו' וסדין שפרושה בין שני בתים כנ"ל : בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' בגדיו · נ"ב של נרתק : בפי הרא"ש ד"ה משפלין וכו' אבל אם היה פרוסין כנגד כנ"ל : מ"ה בר"ש ד"ה ירקות שמנו וכו' וירקות תמור כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה טלית וכו' וממזיקה באויר כנ"ל : בר"מ ד"ה ודולג שיהי' רגלו אחת קיימת בארץ כנ"ל :

פ"ט מ"א בפי' הרא"ש סד"ה תחתיה וכו' הכלים מצילים וכל דפנות אהלים כנ"ל : ד"ה והבית וכו' שאם נכנסת לתוכה כנ"ל : ד"ה בבית אם וכו' והכל טמא שהטומאה יוצאה דרך כנ"ל : מ"ט בר"ש ד"ה כשם וכו' דאפילו הביא הטומאה בבית מה שבתוכו טהור כנ"ל : מט"ז בר"ש ד"ה במה דברים אמורים וכו' ותבית דפונה בשולי הממן כנ"ל :

פ"י מ"א בר"מ ד"ה אמרו ארובה וכו' כאשר היתה הטומאה שם הבית כולו כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה ארובה וכו' ומשני שאני הלכות טומאה דהכי גמירי לה כנ"ל : מ"ג בר"ש ד"ה כדי שתחלק וכו' ורובע עצמות וגולגולת כנ"ל : שם בד"ה תניא בתוספתא וכו' אם אין בטומאה להחלק כנ"ל : מ"ד בר"מ ד"ה אלו הארובות וכו' תחת ארובות הבית וכו' פותח טפח יצאה הטומאה כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה אין טמא אלא תחתון וכו' העליה טמאה הטומאה נכנסת לה בפחות כנ"ל : מ"ז בר"מ ד"ה שאם תעלה וכו' והיתה הטומאה באיזה צד שיהיה מן הקדרה כנ"ל : בר"ש ד"ה טומאה בוקעת וכו' או בגבוה טפח כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה בתוכה וכו' דחזינן לטומאה כנ"ל :

פי"א מ"א בר"מ ד"ה כבר נכפל וכו' · ואין דרכה להכנס וכו' בחלק החיצוני שדרך טומאה לצאת כנ"ל : בר"ש ד"ה בית שנסדק וכו' דאי יש גיפוף טמאין כנ"ל : ד"ה טומאה בפנים וכו' · ולפי שיטה זו שפרשתי כנ"ל : ד"ה תניא בתוספתא וכו' טומאה בפנים וכלים בחוץ כנ"ל וכן לקמן : בפי' הרא"ש ד"ה טומאה בחוץ וכו' שאין דרך טומאה להכנס כנ"ל : מ"ב בר"מ ד"ה זה הסדק וכו' אשר יקבילוהו הסדק כנ"ל : מ"ג בר"מ ד"ה ועבה וכו' אבל בו חלל כמו כנ"ל : מ"ד בר"ש ד"ה היה אדם וכו' והאי דאין בוקעת כנ"ל : מ"ז בר"ש ד"ה מוטל על האסקופה וגוארו לפנים מביא הטומאה כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה כתוב בגליון וכו' ולקולא קאמר ר"מ כנ"ל : מ"ח בפי' הרא"ש ד"ה ומנורה וכו' החדות טהור כל מה שבתוכו טהור דנצול כנ"ל : ד"ה והמנורה וכו' וכיון שהיא בתוך הדות נצולת כנ"ל : מ"ט בר"ש ד"ה היתה נידונין וכו' וכולה מתני כנ"ל :

פי"ב מ"א בר"ש ד"ה ובישן וכו' אדם וכלים נעשים אהלים כנ"ל : מ"ב ד"ה הכל טמא וכו' לפי שהאהל מביא את הטומאה כנ"ל : מ"ד בר"מ ד"ה אמר בכאן וכו' הרכיב שם רגל המטה עד שיהיה זה הסנדל כנ"ל : מ"ח בר"מ ד"ה ככר קדש וכו' להיותו מאהיל כנ"ל :

פי"ג מ"א במשנה או שאכלתו [חלדה] כנ"ל : בר"מ ד"ה כבר התבאר וכו' שפתח הארובה להכנס כנ"ל : בר"ש סד"ה להביא את וכו' ואין דרך טומאה להכנס כנ"ל : מ"ג בר"מ ד"ה כאשר זה וכו' שלא יכוין להכנס בו כנ"ל · בפי' הרא"ש ד"ה החור וכו' ור"ע סבר כיון דנעשה בידי אדם כנ"ל : מ"ד בר"ש ד"ה לקנה של גרדים כנ"ל : ד"ה הדלת שסייר בה וכו' אמרו להם ב"ה לב"ש כנ"ל : מ"ה בר"מ ד"ה ענין זה וכו' לא יטמא טומאת אוכלין ולזה נחשבהו כנ"ל ותיבת טמאין נמחק : בר"ש ד"ה ע"י רובע עצמות וכו' ורוב בניינו ורוב מניינו נמי וכו' לא מצטרף כנ"ל : ד"ה שלא תישב עליו וכו' בכל עושין מחיצה כנ"ל :

פי"ד מ"א בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' מכאן ומכאן ומשויר מן האמצע כנ"ל : מ"ג בפי' הרא"ש ד"ה זיז וכו' היה מביא הטומאה כנ"ל וכן לקמן : מ"ה בר"מ ד"ה דע וכו' בין היות הטומאה כנ"ל :

פט"ו מ"א במשנה אינן מביאות את הטומאה כנ"ל : בר"מ ד"ה וענין אמר בכאן וכו' ואם היו שיש כנ"ל : מ"ג בר"ש ד"ה בפותח טפח וכו' ואין שולי העליונות כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה ג' חביות וכו' כיון שנוגעות זו בזו כנ"ל : מ"ד במשנה או מן הקורות כנ"ל : בר"מ ד"ה כלים שבתנך וכו' ואם היה טפח על טפח כנ"ל ועל תיבת חלל ועל תיבת במקומם רשום קו למחוק : בפי' הרא"ש ד"ה ואם לאו טהורים וכו' ואי קשיא לך היאך תהיה הבית טמא ומאין תביא לו הטומאה וכו' והרי אין טומאה יוצאת פחות כנ"ל וכן לקמן : מ"ה בר"מ ד"ה על כלים וכו' על הטהורים מלהטמא כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה תנא וכו' תנא מאחרנו וכו' לעיל בפ"ג שאם יש בו כנ"ל : מ"ו בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' ואין דרכה להכנס כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה כתוב בגליון וכו' וממה שאמר כנ"ל : מ"ז בר"ש ד"ה עפר וכו' ואין להקפיד על מה שמקצרה כנ"ל : שם אע"ג דלית ליה לר' יוסי בוקעת ועולה"כ בכזית מן המת : בפי' הרא"ש ד"ה בית וכו' ובטלו כלומר כנ"ל : מ"י במשנה הנוגע במת ונוגע בכלי וכו' ונוגע בכלי כנ"ל : בר"מ ד"ה ככר קדש וכו' והיו כבית אחד כנ"ל : שם ויהיה נער קטן · נ"ב ומשכחת נמי בננס באיבריו :

פט"ז מ"א בר"מ ד"ה מרדע וכו' ותתך · נ"ב גזר : בר"ש ד"ה מרדע וכו' פירוש וטמאוהו לאדם כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה אקפת וכו' בעוצי המרדע לטמאות כנ"ל : מ"ב בר"מ ד"ה ותלוליות וכו' על שתלוליות היבנות הטומאה ואפילו היו רחוקות הטעם לפי שהם כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה כוש וכו' מאהיל בכתלי זית ואני זית מאהיל עליו כנ"ל : מ"ה בר"ש ד"ה ובירושלמי וכו' כאן בשקדם את העיר כנ"ל : שם כל שיש לו נתלה · נ"ב ק"ל הא שלהי פרק דם נדה (דף נז.) משמע דכותים דרוש הכי ואנן לא וי"ל קצת :

פי"ז מ"א בר"ש ד"ה בורך המתריסה וכו' ובשלהי סדר תעניות כמלא כנ"ל ותיבת אלו נמחק : ד"ה מגופו של מת וכו' דאמרינן כיון דחזי לאו כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה ה' סאים וכו' הולכת מוליכה ק' כנ"ל : מ"ג בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' בנגדת בית הפרס בית הפרס של תחרו כנ"ל : מ"ה בר"מ ד"ה כאשר היה וכו' ויהיה משקיף העליה כנ"ל :

פי"ח מ"א בר"מ ד"ה ואמר ר' יוסי וכו' הוא מוכשר להטמא כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה כיצד וכו' אע"פ שכשנכנסים לבית הפרס טמאים מהניא הזאתן כנ"ל : ד"ה ואחרים מקבלים וכו' ואם נגעו אלו באלו כנ"ל : ד"ה ומכר לשוק וכו' כמשקה היוצא · נ"ב דלא קבעו להו למשקה : מ"ב בפי' הרא"ש בשתי כברות כנ"ל : מ"ה בר"ש ד"ה השורף את הקש וכו' וטעונה שרפה כנ"ל : ד"ה מלא שדה וכו' ולייגוה כד' מצרים כנ"ל ותיבת אמות נמחק : מ"ז בר"מ ד"ה ומדורות הכותים וכו' שאין עמו אשה טמאים גזרה משום שתשב עמו כנ"ל : בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' (עובד כוכבים הנשוי עובדת כוכבים) תי' אלו רשומים וכ"ב ל"ג בתוספתא דידן : שם משום ר"א ארבעים יום טהורי' על תי' טהור רשום וכ"ב ט"ס : בפי' הרא"ש ד"ה הגה"ה דבפ"ק דכלים מוכיח כנ"ל : מ"ח בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' ואית דאמרי פספיסין · נ"ב ובלשון מסיפס : מ"ט בר"ש ד"ה וטהרוה דחשבוה כא"י כנ"ל : ד"ה תניא בתוספתא וכו' ודירתו בבית אחר · נ"ב של התנווני : ד"ה אע"פ שחרב וכו' קשיא הא כולה טמאה כנ"ל · וכ"ב לפמש"ל בשם התוספתא תומר בארץ העמים וכו' לק"מ ואנ"ל לדחוק וק"ל : ד"ה עוד תניא בתוספתא מזרח וכו' עד לבלבו תחומי כנ"ל : שם מקבר גדול · נ"ב אולי של עמקים היה כי שם היו מצוים כנראה בכתוב ונראה דקבר הגדול הוא מ"מ בטומאתו נשאר · כי גם מחמת ישנו לא נטהר לפי שעצמות נשארים קיימים כמה אלפי שנים כנודע וכדמוכח נמי בפרק חזקת הבתים (דף נח.) מר"ב דמציין מערתא וכן בהמפלת בא"ם שרך בקוליות של עוג ג"פ וקולית לא כלתה : שם פירש מימינו למזרח הדרך · נ"ב עמ"ש במל"ש רפ"ו דשביעית : שם משום אוצר הנכרים · נ"ב נ"ל מדור דאוצר אין בו משום מדור כדאייתי הר"ש בסמוך : שם מה שהיו עובלין משום שביעית כנ"ל :

מסכת נגעים

פ"א מ"א בר"ש ד"ה תניא בת"כ וכו' יכול כל מראה השלג יהא טמא כנ"ל : שם בד"ה עוד תניא וכו' מה לשון שאת מוגבהת כמראה הצל כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה כתוב בגליון וז"ל דסדר שבעתן וכו' ואין למעלה ממנה בלובן כנ"ל : מ"ב בר"מ ד"ה פתוך וכו' כל אחד מהן אדמימות מעט וכו' וכן שמו בש"ס דרך משל לזה ד' כוסות מלאים חלב שוה השיעור כנ"ל : מ"ג בר"מ ד"ה מצטרפין וכו' ואמר לו טהור וכן גם כנ"ל ותי' טהור נמחק : בר"ש ד"ה להחליט את שנולד לו וכו' ושער לבן והסגירו וכו' אין לו פריחה כנ"ל ותיבת אלא נמחק : בפי' הרא"ש ד"ה מארבע מראות וכו' בפירוש התורה הוכהה מראיתו כנ"ל : ד"ה להחליט את שנולדו בו וכו' ונולדו בו את"כ כנ"ל : מ"ד בפי' הרא"ש ר' חנינא וכו' בהס"ד פי' ביום השבת כנ"ל : מ"ה בר"מ ד"ה שמור אלו וכו' ומתנאי נגעי עור הבשר כנ"ל : ד"ה ומתנאי המחיה וכו' כעדשה מצומצמת כנ"ל : בר"ש ד"ה הקיף השחין וכו' דבשבת לא היה כנ"ל : ד"ה השחין וכו' דהייטו כשנעשה הקרום כנ"ל : מ"ו במשנה לא היתה בו מחיה ונולדה לו מחיה כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה כיצד להתמיר וכו' הוא מחליטו ותימה וכו' י"ל אם היו כנ"ל : ד"ה נסמך השחין וכו' אע"פ שמקומן נלקת נידונין כעור הבשר כנ"ל :

פ"ב מ"א במשנה לא שחורים ולא לבנים וכו' ונראה כבינוני כנ"ל : בר"מ ד"ה גרמני וכו' בגוף חזק הלובן כנ"ל : ד"ה כאשכרוע וכו' ותאסור בירוק וכו' והוא אמרו עור בשר כנ"ל : ד"ה והכושי וכו' הוא כבינוני כנ"ל : בר"ש ד"ה כבינוני וכו' יראה גרמני כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה בהרת וכו' ונראית בו כנ"ל : ד"ה לסקל וכו' יראה גרמוני כבשרו כנ"ל : מ"ג בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' פותחין אותן כנ"ל : מ"ד בפי' הרא"ש ד"ה כאורגת וכו' עומדת שמגבהת זרוע ימינה וכו' מגבהת זרועה שמאלי כנ"ל :

פ"ג מ"א בר"מ ד"ה הכל וכו' שיהיה בכהונתם · נ"ב לפי זה צריך גם שיהא לבוש בגדי כהונה : שם ודן בו כמה שדן כנ"ל : ד"ה ואמרו וכו' והוא בעצמו אשר יסגיר כנ"ל : שם ככר הוסר בזה כנ"ל : בר"ש ד"ה הכל מיטמאין כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה הכל כשרים וכו' ואם סופינו לרבות וכו' דמסברו ליה וסבר אלא כנ"ל ותיבת ליה השני נמחק : ד"ה באיש אחד וכו' שבאו ביחד לא יראה שתי הנגעים כאחד וכו' שיהיו עיניו בו כנ"ל : שם ומשמע ליה הנגע וכו' ולא בדבר אחר תיבות אלו רשומים למחוק : שם בהג"ה אמר ר' יצחק הנגע השני שבאדם אחד · כ"ז נמחק ותיבת וחוזר צריך להיות התחלת הדבור : מ"ג בר"מ ד"ה אמרו וכו' בסוף שבוע ראשון כנ"ל : מ"ה בפי' הרא"ש ד"ה הנתקין וכו' בשער לזוב דק כנ"ל : מ"ז בר"ש ד"ה הא דמקרי' וכו' דאידי ואידי בארבע מראות · נ"ב לא הבינותי זאת כי היכן מצינו ירקרק בארבע מראות שבעור הבשר ונראה שצ"ל כארבע מראות וכו' :

פ"ד מ"א בר"מ ד"ה בעבור וכו' ת"ל או בעור טהור הוא כנ"ל : מ"ג בר"ש ד"ה הפוכה וכו' אעיקרא דדינא פירכא כנ"ל : מ"ד בר"ש ד"ה כדי וכו' דתנן שתי שערות וכו' כדי שיהו נטלות בזוג כנ"ל : ד"ה עוד תניא בת"כ וכו' הרי שיש בה שש שערות כלום הן סימני טומאה כנ"ל : מ"ה בר"ש ד"ה תניא בתוספ' וכו' זוקקן להטמא וכו' כך אין זוקקן וכן לקמן וכו' ומר לא מדמי לה כנ"ל : מ"ו בר"מ ד"ה ככר וכו' שיתקדם שער לבן · נ"ב לשון מגומגם : מ"ז בר"ש ד"ה לאחר הפטור וכו' הרי זו בהרת אחרת · נ"ב אליבא דרבנן קאמר לה · ר"ל דכה"ג כ"ע מודו דתרתי בתחלה : ד"ה היתה כזה כשלג וכו' ונעשית כהה וכו' ונעשית כזה כנ"ל : ד"ה כנסה ופשתה וכו' וכן נמי פשתה וכנסה שפשתה כנ"ל : שם ומתוקמא דרבי עקיבא · נ"ב זה נראה ט"ס וצ"ל ומתוקמא מתניתין : בפי' הרא"ש ד"ה הלכה בהרת וכו' אם הלכה בסוף שבוע ופטרו וכו' ואח"כ הלכה וחזרה למקומה כנ"ל : מ"י במשנה והלכה לה האוס כנ"ל : בר"מ ד"ה ככר הודעתיך וכו' שיתלבנו בנגע כגרים ולא יסגיר כנ"ל : בר"ש ד"ה ופשתה וכו' לאחר הפטור · נ"ב בתנם נדחק לפרש כך וגרס לו עוד דוחק שלא לצורך עלח"ש : ד"ה תניא בתוספתא וכו' אבל עלו לו להטמא בשער לבן כנ"ל : מי"א בפי' הרא"ש ד"ה ספק וכו' מ"ט דרבנן דמטמאו לגברא כנ"ל : ד"ה קהה וכו' דלמא קהה וטמא כנ"ל :

פ"ה מ"א בפי' הרא"ש ד"ה כל ספק וכו' דמטמאו רבנן כנ"ל : מ"ב בר"ש ד"ה שהליטו בשער לבן כנ"ל : מ"ה בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' איזו שניה טמא כנ"ל :

פ"ו מ"א במשנה תשע עדשות כנ"ל וכ"ב לשון חז"ל : בר"מ ד"ה גרים וכו' וכן המחיה אמר שיעורה כנ"ל : שם כמו עגולה ברבוע שלש הגלעות כנ"ל · וכ"ב ור"ל הרבוע הוא שלש הגלעות כי העדשה עגולה היא אין לה גלעות ולכן הוצרך לפרש שצריך להיות המחיה מרובעת ומה שיעורו אותה כעדשה ועדשה עגולה פשוט שתהא עדשה כשישימו על מקום המחיה שמו עגול תוך רבוע לפי שהמחיה צ"ל רבועה שות הגלעות וזה כשאינה אלא כשיעור עדשה מצא"כ אם תוסיף על שיעור עדשה הנה תטמא בכל תמונה : בפי' הרא"ש ד"ה ל"ז שערות וכו' הא כיצד מקום שתי שערות מימינה ושתי שערות משמאלה כנ"ל : מ"ב בר"ש ד"ה וכה מחיה וכו' ובין הכל כגרים · נ"ב לא נהירא ומאי דוחקי' עשי"ע ומו"ק א"ת על פ"ד ואי איתא הו"ל למתני בהרת היא ומחיתה כגרים כדתנן התם בכה"ג ואי משום דקשיא ליה גרסא דרבתה מחיה טהורה י"ל דפירושו רבתה המחיה עד שמעטה את הבהרת מכשיעור וס"ד כיון שהבהרת טמאה ע"י מחיה שוב אין מחיה מטהרתה קמ"ל דמחיה לפעמים סבה לטהרה וכנ"ל לפירש"ם כגרסת רבתה המחיה טמאה ומוקי לה בבהרת יותר מכגרים ותקשי ליה תרגת רבתה מחיה רישא נתמעטה בהרת טהורה אמאי הא אפילו נתמעטה קמה ליה אשיעורא אלא מא"ל ה"פ נתמעטה עד שנעשית פחות משיעור טהורה וק"ל נמי דסימן טומאת מחיה במקומה עומד טהורה : בפי' הרא"ש ד"ה כגרים וכו' שפשתה לחוץ טמאה כנ"ל : מ"ג בר"ש ד"ה נתמעטה טהורה וכו' דאין מחיתה כעדשה כנ"ל : ד"ה רבה המחיה ונעשית כעדשה כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה בהרת כגרים וכו' לכללה עמה כנ"ל : ד"ה רבה הבהרת וכו' מטמא בפסיון אבל בפיסת כנ"ל : מ"ה בר"מ ד"ה זה המין וכו' בהרת בתוכה בשר חי וכו' אולם בבהרת הפנימי וכו' לא יהיה דבר כנ"ל : בר"ש ד"ה בהרת כגרים וכו' וא' חיצונית כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה בהרת כגרים וכו' הרי כאן שתי בהרות כנ"ל : ד"ה ר"ע אומר וכו' כלה מבפנים וכו' בין כה מבחוץ וכו' לא כלה כלל וכו' משמע בין שכלתה כנ"ל : ד"ה כתוב בגליון וכו' אלא בכלתה וכו' בין כלתה מבחוץ או כלתה מבפנים אבל בלא כלתה כלל כנ"ל : שם וקאמר ר"ע בין כלתה מבפנים בין כלתה מבחוץ כנ"ל : מ"ו בר"מ ד"ה כעדשה מכאת עינינו כנ"ל : מ"ז בפי' הרא"ש ד"ה עשרים וארבע וכו' נראית הבהרת משופעת כנ"ל : במשנה עשרים וארבעה ראשי אברים כנ"ל : מ"ח בפי' הרא"ש ד"ה ונקרתו וכו' בנתקין כדפרי' וכו' ואין נגע עור כנ"ל :

פ"ז מ"א בר"ש ד"ה שהיו וכו' מעטה שראוי להטמא כנ"ל : ד"ה רא"י מטמאו דבתחלה בא כנ"ל : ד"ה תניא בתוספתא ברא"ש כנ"ל : מ"ב במשנה ונעשית כסיד כנ"ל וכן לקמן בכל המשנה : מ"ד בר"ש ד"ה מאימתי וכו' ויטהר ממנו כנ"ל : ד"ה פרחה בכולו וכו' לא היתה פורחת על מקום שהכוה כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה והכוה וכו' דמשנכוית אינו בשר חי כנ"ל : ד"ה אחד עומד וכו' גם מן הראשון טהור היה וכו' ומן הדין טהור היה כנ"ל : מ"ה בר"ש ד"ה פי' אין לזה טהרה וכו' בסוף חלון גרסינן במשנתינו ועל תיבת ועוד דכתיב בהני רשום קו למחוק וכ"ב נראה שצ"ל בתוספתא אחריתא :

פ"ח מ"א בר"ש ד"ה עד שתתמעט וכו' ונולדה מחיה והחליטו וכו' היינו מאהוא טמא וכו' ובת"כ ורבה מראה כנ"ל : מ"ב בר"ש ד"ה ואח"כ הלכה וכו' אבל לא נתכסית כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה בהרת וכו' שלא נתכסית כנ"ל : מ"ג בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' וטמאו הבשר וכו' אלא אחר פריחת חלוט וכו' אחר פריחת חלוט כנ"ל : מ"ד בר"ש ד"ה שבפריחתם וכו' חזרו לטמאותו כנ"ל : מ"ה בר"ש ד"ה וכל שאינו ראוי וכו' כיון דפרח בשאר הגוף כנ"ל : בפי' הרא"ש וכו' ראוים להטמא כנ"ל : מ"ו בר"מ ד"ה בהרת טמאה וכו' והודיעך בכאן ואע"פ שמדובקין זה בזה והן נראין כנ"ל : שם כאשר כללתי כולו כנ"ל : בר"ש ד"ה ואח"כ פרחה בכולו וכו' דטהורה נעשית וכו' ונעשו בהן כנ"ל : במשנה בשני ראשי עיניו כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה כתוב בגליון וכו' למי שהיה בו בהרת כנ"ל : מ"ז במשנה השאירו שתיהן וכו' פרחה במקצתו טמא כנ"ל : בר"מ ד"ה ככר באמרנו וכו' הנה כל אחד מהן כנ"ל : בר"ש ד"ה נולד לו מחיה וכו' את הכא כולו לבן כנ"ל וכן לקמן בכל המקומות צ"ל כולו לבן : מ"ח בפי' הרא"ש ד"ה פטור מן הפריעה וכו' מתוך החלט כנ"ל : מ"ט בפי' הרא"ש ד"ה הבא כולו וכו' דאם נתגלו וכו' לעיל בתורת כהנים וכו' אפילו החליטו וכו' דהא אגלו נתמעט מחיה מכעדשה טהור כנ"ל :

פ"ט מ"ב בר"מ ד"ה ככר קדם וכו' ויטמא בנגעי עור בשר כנ"ל : בפי' הרא"ש ד"ה אם בא באחד מהם כנ"ל : מ"ג בר"מ ד"ה ואמר לא שמעתי וכו' שאנחנו נחקור בזאת השאלה כנ"ל :

פ"י מ"א במשנה מה הלשון אומרת : מ"ב בר"מ ד"ה הפוך וכו' או יקדם וכו' אלא אם היה הנתק כנ"ל : מ"ג בר"ש ד"ה ויש שיטת וכו' משמע בכולה מכילתין וכו' היה בו בנתק אלונות מפוזרת כנ"ל . מ"ה בר"ש ד"ה החליטו בשער לזוב וכו' אגב רהטייהו כתבוהו כנ"ל : מ"ו בפי' הרא"ש ד"ה נ' זן וכו' שנשנו

שנשרו ממנה טמא וכו' כתחלה בשני מקומות וכו' למטה ולמעלה כצ"ל: ד"ה כמה תהא וכו' דאפילו פחות מגריס נמי וכו' אם אנלה הוא וכו' אם מכפנים כלה סימן פסיון לפעמים כצ"ל: מ"ז בפי' הרא"ש שני נתקים וכו' דאמר לעיל מחיה סימן טומאה לחיצונה כצ"ל: ד"ה כתוב בגליון וכו' ממקום אחד וכו' לגבי נתק החיצון כצ"ל: מ"ח בפי' הרא"ש ד"ה מי שהיה וכו' נולד בו שער שחור וכו' וכא שער שחור וכו' הלך שער חזר הפסיון כצ"ל: ד"ה כל נתק וכו' או טיהר שחור וכו' והלך לו וכו' או אפילו נולדו בו וכו' דנעשה נתק זה כבהרת וכו' שנולדו בו סימני כצ"ל: מ"ט בר"ש ד"ה שיש דבר אחד מפסיק וכו' אינו דין שיעכב זה את זה ד"א מאינו וכו' להטמא בנגע וכו' כל שהוא ראוי להטמא כצ"ל: ד"ה תניא בתוספתא וכו' כלומר בראשו או בזקנו כצ"ל: מ"י בר"ש ד"ה תניא בת"כ וכו' קרחת קרחה ריבה מפאת כצ"ל:

פי"א מ"א במשנה יראו כתחלה עורות הים כצ"ל: בר"ם ד"ה וכבר כארגו וכו' להביא את שהכר לו כצ"ל: בפי' הרא"ש סד"ה יראו כתחלה וכו' שרשות העובד כוכבים מעכבו כצ"ל: מ"ב בר"ם ד"ה קנבוס וכו' והבגדים הנעשים ממנו כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה טרפן וכו' להטמא בנגעים כצ"ל: מ"ד בפי' הרא"ש ד"ה תוספתא איזה ירוק שבירוקין וכו' כשעוה וכברמיל כצ"ל: מ"ה בר"ש ד"ה עוד תניא בת"כ וכו' נמצאת אומר הפסיון כצ"ל ותיבת אתה נמחק: ד"ה תניא בתוספתא וכו' שהינו ירוק שבירוקים ואדום שבאדומים כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה העומד וכו' כגון שהסגירו כבגד יקרקך כצ"ל: שם (הכהה בראשון כו') תיבת אלו נמחק וכצ"ל הכהה בראשון בסוף ראשון: ד"ה ר' נחמיה אומר וכו' ובסוף ב' חזר למראיתו כצ"ל: מ"ו במשנה מציל את המטלית חזר למטלית כצ"ל: בר"ם ד"ה אמר יתעלה וכו' וכאה סקבלה שאין עוד אלא במקומו וכו' ולא שישרוף הבגד וכו' הנה ישרוף זאת כצ"ל: בר"ש ד"ה והמטלית וכו' ולאחר שתשמש הבגד השני כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה הטולה מן המוסגר וכו' בגד שהסגירו בשבוע ראשון ועמד בעיניו ובב' כהה וכו' הנגע ושרפו כצ"ל: מ"ז במשנה לבועין ולבנים וכו' אמר להם לא שמעתי כצ"ל: בר"ם ד"ה מלבוש בגד מחתיכות קטנות חתיכה מרובעת מכל מראה כצ"ל: שם נגזר מן פסידא׳ · נ"ב פסוק כדניאל: שם שיעור כף וקבוצו פספסין וכו' והוא אמרו פוסין מזה כזה כצ"ל: בר"ש ד"ה תניא בת"כ אין לי וכו' דוקר הריס · נ"ב שמא הוא מהפספוכים כמו קודר הריס כמ"ש בערובין מקדרין בהרים: שם ד"ה עוד תניא בתוספתא הבא וכו' שבוע אחד נותן לו שבוע ב' כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה לא שמעתי וכו' למה אלמוד בו לפרש כצ"ל: מ"ח במשנה השתי משׁ'שׁלֵא כצ"ל: בר"ם ד"ה לשון התורה וכו' והערב עב כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה אפילו כולו שתי וכו' שיהיה חוטי שיעור כצ"ל: מ"י בפי' הרא"ש ד"ה ואפילו ארגמן וכו' שאין מינם מטמא כצ"ל: מי"א במשנה כל הראוי להטמא וכו' אע"פ שאינו ראוי להטמא כצ"ל: בר"ש ד"ה כל הראוי להטמא וכו' ובלבד בלבנים לא צבועים כצ"ל והד"א: בפי' הרא"ש ד"ה כל הראוי וכו' אע"פ שאינו ראוי וכו' כגון כצ"ל: ד"ה מתוכו וכו' אם היה נראה כצ"ל: מי"ב במשנה קצצו ועשאו מוכין וכו' המותלט שנתערב כצ"ל:

פי"ב מ"א במשנה אינו מטמא בנגעים כצ"ל: שם יראו כתחלה כצ"ל: בר"ם ד"ה אמר יתעלה ויכפלו מלא קירות כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה בית עגול טריגון שיש לו כצ"ל: מ"ג וכמה אבנים יהו בו וכו' ר' ישמעאל אומר עד שֶׁיֵּרָאֶה כצ"ל: בר"ם ד"ה ממה שיתחייב וכו' אשר רחב כגריס וארכו כשני וכו' עד שתהיה הזויות כזו כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה וכמה וכו' פירוש וכו' ת"ל ומראיה שפל מן הקיר כצ"ל: מ"ד בפי' הרא"ש אבוס של בהמה המחיצה חולקת בין אגרות כצ"ל: מ"ו בר"ש ד"ה תניא בת"כ וכו' ת"ל עפר · נ"ב הא מילתא קשיא לי טובא דאיברא אפכא שמעינן גבי כסוי דם דמקרי עפר: ד"ה מרד וכו' כלשון ישמעאל קורין לקוזית אדמה כצ"ל: מ"ז בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' נמצאת אומר כצ"ל ותיבת אתה נמחק: בפי' הרא"ש ד"ה אם סופנו וכו' אזה חולץ וקוצה וכו' אלא בית שהוקצה וטח:

פי"ג מ"א בר"ם אמרו כמה הכתוב מדבר כצ"ל: מ"ב במשנה נראה בראש נוטל כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה ראש וכו' תליה בתוך כותל שלו כצ"ל: מ"ג בר"ש ד"ה נתצין עמו וכו' כל אבניו שנכנו עמו עציו כל עציו שנכנו עמו כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה בית וכו' ולא עצי ועפר עליה: ד"ה נתצין וכו' אם כאה נתצח עמו וכו' עציו ועפרו כצ"ל: מ"ה בפי' הרא"ש הבונה וכו' וקוצה וטח כצ"ל: ד"ה חזר לאבנים וכו' אלא שאינו חולץ מיד אלא מניחם לשמש הבית כצ"ל: מ"ו בפי' הרא"ש ד"ה בית וכו' והלא האבן המנוגעת היא בבית החיצון כצ"ל: מ"ט בר"ם בסה"מ מביאי התרנגולת כצ"ל: מ"י בפי' הרא"ש ד"ה היה וכו' שיפה כח הטמא להציל כצ"ל: מי"א בר"ש ד"ה עד ארבע אמות וכו' לפשוט ידיו ורגליו · נ"ב כדי נסכה: מי"ב בר"ש ד"ה עוד תניא בתוספתא וכו' ומשתלת מכל עיר כצ"ל: ד"ה הסורת בבגדים וכו' ומשתלת מכל עיר וכו' שילות מג' מתנות כצ"ל:

פי"ד מ"ה בר"ם ד"ה זה הסדר וכו' וקבלה · נ"ב ר"ל בקבלה ידעו זה שכך דם צפור ניכר: בר"ש ד"ה מים חיים וכו' תנא דבי שמואל כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה נטל עץ וכו' אבל כ"ע מודו דשלא כצ"ל: ד"ה ושני תולעת כצ"ל: מ"ב בר"ש ד"ה בימי גמרו וכו' מכיון שטבל ונטהר מטומאת משכב כצ"ל: ד"ה והא דמשמע וכו' בימי גמרו לא דלא יעשה כצ"ל: מ"ג בפי' הרא"ש ד"ה ביום השביעי וכו' דילפינן נג"ש מהדדי כצ"ל: מ"ה בפי' הרא"ש ד"ה שתי וכו' וכן אם נטרפה א' מהם כצ"ל: מ"ח במשנה והמצורע טבל כלשכת כצ"ל: מי"א בר"ש ד"ה שהביא וכו' ומאי ניהו ציפרין כצ"ל: מי"ג בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' חטאת דהפורשה מתה כצ"ל:

מסכת פרה

פ"א מ"א בר"ש ד"ה וחכ"א וכו' דשנים פוסלות בעגלה כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה שאין ממתינין וכו' שמא תשחיר ותיפסל כצ"ל: מ"ג בר"ש ד"ה וכולם בן שתי שנים להפסל כל זמן וכו' מנין עולם להחשב תשרי כצ"ל: מ"ד בר"ש ד"ה כשרים וכו' משום דנאכל לפי נפשות כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה חטאות וכו' ואם הביאן ביום ח' כצ"ל:

פ"ב מ"א בר"ם ד"ה רבי אלעזר וכו' לא נתאמת לנו כצ"ל: בר"ש ד"ה פרה וכו' דלאו יכך אמו · נ"ב והוא כשתי פרות: בא"ד ומצא בה בן ארבע חי נאכל לכל אדם כצ"ל: בא"ד נפסלת מטעם מלאכה · נ"ב שנושאת וולד: ד"ה אינה ניקחת מן העובדי כוכבים דחיישינן לרביעה כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה פרה וכו' נטלו קרניה וטלפיה והזכר עמהם כצ"ל: מ"ג במשנה ואין זו באה לבית כצ"ל: בר"ם ד"ה חכמים וכו' כל מום שפסול בקדשים כצ"ל: בר"ש ד"ה יוצא דופן וכו' דלב ב"ד מתנה עליה כצ"ל: ד"ה תניא בתוספתא וכו' לצורך אחר פסולה כצ"ל: ד"ה בשביל שתינק וכו' היתה תבואה נידושה כצ"ל: מ"ה בר"ם ד"ה בתוך גומא וכו' מן השיעור בשטח אחד כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה היו בה וכו' תמימה באדמימות כצ"ל:

פ"ג מ"א בר"ם ד"ה מאמרו וכו' כתוך הוא מפני כצ"ל: ד"ה ומזין וכו' כי האפר אשר ישאר מכל אחד מונגע כצ"ל: מ"ב בר"ם ושילות שם נהר · נ"ב היט אלא מעיין: בר"ש ד"ה והכל שוין וכו' בטבילה מודו כצ"ל: מ"ג בפי' הרא"ש ד"ה תוספתא מעשים אלו עשו וכו' ר"ש אומר פרה ירד עמהם וכו' מפני ספק זה הי' זורקו כצ"ל: מ"ד בר"ם ד"ה הכוונה וכו' להגדיל יכלתה ולהוסיף גדולתה כצ"ל: מ"ה במשנה ועיני בן הקף כצ"ל: בר"ם ד"ה זה שב וכו' בהיות אפר כל אחת מהן שמור וכו' שהוא שרף אחת במעורבי כצ"ל: שם ואמר גנאי לעשותה בטבול יום כצ"ל: בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' ועשאה אחרת בטבול יום כ"ש שהוסיפו לה קדושה וכו' אם התמירו לאכלן כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה ומי עשאן וכו' היה מקובל וכו' שאירע באחת מהן פסול כצ"ל: מ"ז בר"ם ד"ה דע וכו' המתעסקין בה באחת מן כצ"ל: מ"ח בר"ם ד"ה כבר קדם וכו' ולא יותנה בחלקות במיני הארז לפי שהוא כמין מגדל · נ"ב כאן יש חסרון ואיזה השמטה בלשון ר"ל שם לא הותנה החלקות גם בארז ואח"כ מתחיל דבור אחר כמין מגדל כו': בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' וידע בו · נ"ב זה י"ל שידע רק שמתמיד לעשותה במעורבי שמש משום כך לא החליטו לצדוקי שכך מנינו בישמעאל בן פיאבי כמ"ש בר"ש לעיל מן התוספתא · מיהא הכתי תמיהי איכא הכא הדא דלעיל לא מני אלא ז' פרות וא"כ תמני הוא דהוו · ותו דהא ריב"ז בארבעים שנה אחרונות שלו שנהג נשיאותו ונמשכו קנתם אחר החורבן כדאיתא בר"ה ומשמע לי דבאותן שנים לא עשו עוד שום פרה שכבר התחילו סימני החורבן · וי"ל שבאמת לא עלתה ביד אותו כ"ג הצדוקי ולא הוכשרה פרה שלו · לפיכך לא באה במנין הפרות הכשרות · אחר שכתבתי זאת ראיתי בסגה"ה נרגש קצת ממ"ש · ולשונו מגומגם · שוב בדקתי בספר יוחסין מתתיהו שכתב שמנמאל וישב"פ עשו פרה בימי ריב"ז · ולא נהירא לגמרי: מ"ט במשנה דְּפָחוֹתְ בחבל וכו' וּתְחָנִיָּה כצ"ל: בר"ש ד"ה גמר וכו' כגופה של פרה כצ"ל: ד"ה באליתות כמו הגלת אליתא וכו' עצים קטנים להבעיר עלי המערכה כצ"ל: מ"י במשנה אומרים לו הן הן הן כצ"ל: מי"א בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' וחולקין אותו לג' חלקים כצ"ל:

פ"ד מ"א בר"ם ד"ה אמר השם וכו' שנשחטה בחוץ יצאה ממשפט הקדשים וכו' שהיא כשרה בכהן הדיוט כצ"ל: מ"ב בר"ש ד"ה שתים בגת אחת וכו' ומפסלי מטעם מלאכה כצ"ל: שם בד"ה עוד תניא וכו' היכי משכחת להו · נ"ב לא ידענא אמאי לא · כמעשה דקמחית שראתה שני בניה כ"ג ביום אחד · וה"נ מצינן לאשכוחי כה"ג ז' כה"ג: בפי' הרא"ש ד"ה שתים בגת א' ופסולות מטעם מלאכה שזו פוסלת על זו כצ"ל: ד"ה משמית שביעית וכו' והוא הזה שביעית קודם שחית כצ"ל: מ"ג בר"ם ד"ה כבר קדם וכו' שהוא ישנה דין שאר קדשים כצ"ל: מ"ד בר"ם ד"ה בזאת הלכה וכו' אמרו בא הכתוב כצ"ל: ד"ה אמר והמלאכה וכו' ולא בעת נשאם כצ"ל:

פ"ה מ"ג בפי' הרא"ש ד"ה קרויה וכו' לא נחוש לכך לפי שטהרו כצ"ל: מ"ד בפי' הרא"ש ד"ה הכל כשרים לקדש וכו' דפסולי באסיפה כגון קטן כצ"ל ותי' בימי נמחק: מ"ו בר"ם ד"ה מדרך היוצרים וכו' נקראו ביצים ויבקעם ויעשה מהם מה שירצה כצ"ל: מ"ז בר"ם ד"ה ואינה פוסלת וכו' ואם יהיה הנקב כנד כצ"ל: מ"ח במשנה קדש אחת מהן כצ"ל: בר"ם ד"ה הבדל ים וכו' והוא קרוי אבן כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה שתי וכו' ביניהם כשפופרת הנוד כצ"ל: מ"ט בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' אמר רבי יוסי כזו הלכה קפלתי כצ"ל:

פ"ו מ"א בר"ש ד"ה המקדש וכו' בכותל וחזר לאחוריו כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה נטל את האפר וכו' הוא עסק במלאכת המים וכו' קודם שיתנהו על המים כצ"ל: מ"ג בר"ם ד"ה אמנם הספוג וכו' ולזה מים שבתוכו כצ"ל: מ"ד בר"ש ד"ה נתן ידו וכו' ילפינן מניה כל הויות כצ"ל [וכן נ"ל כרא"ש]: בפי' הרא"ש ד"ה המפנה וכו' ולטהרת מצורעים כצ"ל:

פ"ז מ"א בר"ם ד"ה וה' קדושין וכו' ומילא אחד אחד כצ"ל: בר"ש ד"ה אין כשר אלא זה וכו' ולא נתן לתוכו אפר וכו' פוסלות במים כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה תמשה וכו' שכא דיכול לערותן מכלי וכו' דכיון דמלאן לקדש כל אחד וכו' דבשעת המילוי היה דעתו וכו' פסל האחרון את הראשון כצ"ל: ד"ה קדש לך וכו' קדוש או נתנן לחברו וכו' דכיון דנהנס לא נעשים שלו כצ"ל: מ"ד בר"ם ד"ה שמור וכו' שקדש לו אלו מן השמוש כצ"ל: בר"ש ד"ה מלא לי וכו' המים שנתמלאו באחרונה כצ"ל: מ"ה במשנה ואח"כ מלא את שלו כצ"ל: מ"ו בר"ם כבר באר בתוספתא כצ"ל: מ"ז במשנה הַגַּנִּי באחרונה כצ"ל: בר"ש ד"ה המכן וכו' ואם בדרך העלאת כצ"ל: ד"ה תניא בתוספתא וכו' בני אסיא שלשה וכו' · נ"ב דבר תמוה שהרי אסיא הוא"ל גמורה היא וכשגלתה סנהדרין ליבנה כבר גזרו על ארץ העמים: מ"ח בפי' הרא"ש ד"ה המגניע וכו' וזהו נקרא אלף ואם כצ"ל: מ"י בר"ם ד"ה כבר וכו' וכל עוד שעשו המלאכה נפסלו המים כצ"ל: מי"ב בפי' הרא"ש ד"ה האוכל ע"מ וכו' ולעשות קבוץ מן המותרות כצ"ל:

פ"ח מ"ב בר"ם ד"ה כבר באנו וכו' אם נגעו בידו כאשר באנו וכו' על בשר הקדש וכו' נטמאת וטומאתו להיותו כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה המקדש וכו' כשנטמאו כליו חזר ונטמא הוא הלכך כצ"ל: מ"ג בר"ם ד"ה פרים וכו' וכבר באנו בתוספתא כצ"ל: מ"ט בר"ם ד"ה מוכין וכו' איך יהי' מזיקים אם כצ"ל: מ"י בר"ם ד"ה קרמיון וכו' מאמרו בינותיו וגתיו שניהן כשרין כצ"ל:

פ"ט מ"א במשנה ומי פירות נָפְלָה וצריך לְגַנֵּב וכו' שהוא רוטם כצ"ל: בר"ם ד"ה כמו וכו' וישאר השאר מי חטאת כצ"ל: בר"ש ד"ה וזה וכו' מנא לן דמלא שיעורא וכו' וקנסוהו רבנן וכו' דהזה כל שהוא מטהרם

כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה גלומית וכו' מים מקודשין כצ"ל: מ"ב במשנה הדירה יִתְפַּנֶּה וכו' שאין בהם לַחָה כצ"ל: בר"ם ד"ה אמר וכו' ויוצאין מגד אחר כצ"ל: בר"ש פי' עכשוב שיכאי · תי' פי' נמחק: בפי' הרא"ש ד"ה נפל לתוכה וכו' ואפילו לא נתבקעה המים כצ"ל: מ"ג במשנה וכו' כל העופות פוסלין חוץ וכו' מפני שהיא מְלַקֶּקֶת כצ"ל: בר"ם ד"ה שתהא מכן כצ"ל: בר"ש ד"ה פוסלין וכו' והסמכוס אקרא וכו': בפי' הרא"ש ד"ה פסולין וכו' ששקל בהם משקלות דמיירי שאינו בטל המים וכו' דעתו מהם ונפסלו כצ"ל: מ"ח בר"ש ד"ה ואת הטהור וכו' אבל נטמאו כצ"ל: בר"ם ד"ה כבר באנו וכו' או שתתה בהמה וכו' הנה יטמאו וסיכת כצ"ל: מ"ט בר"ש ד"ה ועוד תניא וכו' נגע בידו טמא ברגליו טהור כצ"ל:

פ"י מ"ג בפי' הרא"ש ד"ה קלל וכו' אע"פ שלא נטמאו הכלים כצ"ל: מ"ד בר"ם ד"ה לא תחשוב וכו' וענין מופלא בהיות כצ"ל: מ"ו בר"ם ד"ה זאת וכו' אלה הפליאות אע"פ כצ"ל: שם טהור לחטאת בלקחו אותם וכו' ואם נטמאו ידיו כצ"ל:

פי"א מ"א בפי' הרא"ש ד"ה צלוחית וכו' אבל אם הניחה מגולה כצ"ל: מ"ג בר"ם ד"ה כבר באנו וכו' אלא אם יהיו כביצת תרנגולת וכבר באנו כצ"ל: בר"ש ד"ה בין טהורה וכו' ואע"ג דדבילה נמי טמאה · ובפרק כל הבשר וכו' · נ"ב לא הוצרך לכך עי' לח"ם: שם אלא סימנא בעלמא · נ"ב ויש יין קרוש הבא מסניר הדומה לעגולי דבלה כבפ"ק דסוכה (דף יב): בפי' הרא"ש ד"ה דבלה וכו' ר' יוסי אומר המים טהורין כצ"ל ותי' אין נמחק: מ"ד בר"ם ד"ה כשתעיין וכו' אסור להכנס לעזרת נשים כצ"ל: בר"ש ד"ה מטמא את הקודש וכו' שויוהו רבנן לטבול יום כצ"ל: מ"ה בר"ש ד"ה לאחר ביאתו וכו' היכא לצדוקין · נ"ב אגב שטפיה אתיא ליה: בפי' הרא"ש ד"ה כל הטעון וכו' דלא בעי הערב שמש כצ"ל: מ"ז במשנה אזוב כוחלי כצ"ל: בר"ם ד"ה ותמרות פה וכו' אע"פ שלא יטהר בזאת ההזאה כצ"ל: בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' לא נחלקו אלא על הלשון על הלשון היכי קרי לאו וכו' ונכנס למקדש חייב פירוש של אסרה וכו' בפרק לולב הגזול כצ"ל: מ"ח בר"ם ד"ה אלו המשקין וכו' לסיותו מוכן כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה כל אזוב וכו' כלומר כשראוהו אומר וכו' בלי שיודיעהו כצ"ל: ד"ה יונקות בגבעולי שלא גמלו כצ"ל: מ"ט במשנה תְּמְנֵי ולא אֲגַדֵי כצ"ל: בר"ם ד"ה שלשה וכו' ויבואו בשלשה הענפים כצ"ל:

פי"ב מ"ב בר"ש שלא יספג מקנה כצ"ל: ד"ה תניא בתוספתא וכו' מפני שהמים נסחטין כצ"ל: מ"ד בר"ם ד"ה מחליקים ממעידים ודורסים וכו' היו ממעידים באלו המים ויגאלו שמלותם כצ"ל: בר"ש ד"ה מחליקין וכו' על ספק · נ"ב כ"ל שחסרה כאן מלת ידיו (וכצ"ל על ידיו ספק טומאה כרה"ר תאיב): בפי' הרא"ש ד"ה מחליקין וכו' שכבר נעשית מצותן ושוב אין מטמאין כצ"ל: מ"ה במשנה בכנפו ומזה עליו כצ"ל · וכ"כ עלא"ש: מ"ח בר"ם ד"ה תבנית וכו' בעת תנועתו יקרא כצ"ל: ד"ה וידות וכו' טהור כל הכלים כצ"ל: בר"ש ד"ה כוס של רובן וכו' שטוין בו אורכני כצ"ל · וכ"כ כמו בין קני לאורכני: מ"ט במשנה יַחְפֶּה של טרבל כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה שלשלת וכו' שאנשי המלחמה מאספים כל הבזה כצ"ל: מ"י בר"ם ד"ה אמר השי"ת וכו' שאם היתה אשה שפסולה להזות ראוי הוא שתעזור המזה כצ"ל:

מסכת טהרות

פ"א מ"א בר"ם ד"ה ואמרו צריכה וכו' ולפי זה העיקר יהיה ככילה וכו' מידי עברו בבית הבליעה וכו' לא יטמאם וקבלו הוראה ע"ז כצ"ל: ד"ה והאוכל אבר וכו' מאמרו אך בשר וכו' שתהא שחיטתו מטהרתו כצ"ל: בר"ש ד"ה ומטמאה וכו' שאם נגע בבילה כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה ואינה צריכה וכו' טומאה חמורה צריכה הכשר אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר כצ"ל: ד"ה שחיטתה בחולין וכו' שמכשירה באכילה מעשר כצ"ל: שם הגיהו כאן בספרים כצ"ל: מ"ב בר"ם ד"ה וראשי אגפים וכו' אחר מרוטת הנוצה וכו' שמנים מופלגי השומן כצ"ל: מ"ג בר"ש ד"ה והאוכלה וכו' נפלה דלי לתוך הבור כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה נבלת העוף וכו' מטמאה בגדים וכו' ולא משום כל תאכל טמא או משום ולא משום כל תאכל נבלה כצ"ל: שם ואע"ג דטומאת עובדי כוכבים אינה אלא מדרבנן וכו' והגוזל למרה עד שיזדמנו לה אוכלים כצ"ל: מ"ד בר"ם ד"ה ואמרו רובה וכו' ג"כ טמא טומאת אוכלין כצ"ל: מ"ה בר"ם ד"ה כבר באנו וכו' הוא יטמא כקל שבשניהן וכו' ולכן יטמא כקל שבשניהן כצ"ל: ד"ה אמרו נפל וכו' ואמרו עשאוהו שלישי כצ"ל: מ"ד בפי' הרא"ש ד"ה אלו וכו' אבל עקרן שהן רכין כשחותכן יוצא מהן דם כצ"ל: ד"ה השוחט וכו' לטמא טומאת אוכלין כצ"ל: מ"ו בר"ם ד"ה אם חלק וכו' הנה יטמא כקל שבשניהן כצ"ל: מ"ז בר"ם ד"ה באור וכו' יושלם אפייתה וכו' יתפרק זה החתך וכו' פסלה והשיבה שלישית כצ"ל: מ"ח בר"ש ד"ה עוד תניא בתוספתא וכו' ופוסלת אחד בקדש ופוסלת את התרומה וכו' פירוש תחלה לחולין כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה מקרלת וכו' אשתייר בה וטומאה וכו' אף שלא פירשו כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה ככרות וכו' להשני מצרפן וכו' של מתכת היא וכו' ככרות הקדש וכו' סוף כולן כצ"ל:

פ"ב מ"א בר"ם ד"ה תחלת וכו' שהיה בה ירק כבוש וכו' יטמא המשקה כל אשר בתוכה כצ"ל: ד"ה ואחר אמר וכו' ידים מסואבות ולהודיע שהיא טבולת יום וכו' והיא אמרה טהור כצ"ל ותי' אחד נמחק: בר"ש ד"ה הא"ש וכו' סדר תענית אלו וכו' א"כ מכי נתנתן בקדרה כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה נגע בעלה וכו' וטמאו כל הירק כצ"ל: ד"ה והקדרה טהור וכו' לטמא טהור כצ"ל: מ"ב בר"ם ד"ה ר"א אומר וכו' שאנחנו לא אמרנו מנבלת עוף טהור וכו' אם יקרבו בהן כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה הראשון וכו' מאן דכר שמה ע"כ כיון דקתני כצ"ל: ד"ה השלים וכו' בפסול הגוף כצ"ל: מ"ד במשנה הַנָּזִיר הקדש כצ"ל: בר"ם ד"ה הנה שמו וכו' במאמר הפסיק כצ"ל: מ"ה בר"ם ד"ה מן העקרים וכו' וזהו אמרם למדנו שלישי בקודש כצ"ל: בפי' הרא"ש בסוף משנה לאכל בנזיד הקדש כצ"ל: מ"ו בר"ם ד"ה כבר וכו' שכל זה בשם מעלות וכו' הרביעי בקודש פסול היד מטמאה חברתה בקדש אין אוכלין אוכלין נגובים וכו' מזכרין שליש בחולין וכו' ולא תעבור ממנה הטומאה כצ"ל: בר"ש ד"ה שנעשית על טהרת הקדש כצ"ל וכן נ"ל הנעשית בפי' הרא"ש וכן במ"ת בר"ש: מ"ז בר"ם ד"ה זה וכו' שבחולין תעבור ממנו הטומאה וכו' ואפילו בקדש לא תעבור הטומאה כצ"ל:

פ"ג מ"א בר"ם ד"ה כבר וכו' ומדרכו ג"כ וכו' אם יקוללו וכבר וכו' ואם נקררו אחרי הטמאם כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה חזרו ונימוחו וכו' ויינן כשר לנסכים וכו' ומשני דמשקין פקידי' וכו' ואז יטמא אימת מטמאו וכו' דלא הוו ראשון כצ"ל: מ"ב במשנה גוף של זיתים וכו' שכיון שיצאה כצ"ל: בר"ם ד"ה ופירוש גוש וכו' ויטמא התטר בהגיעם לאוירו כצ"ל: בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' והחלב בזמן שהמשקה טופח וכו' ושאר כל מי פירות כולן כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה גוש של זיתים המחוברים כצ"ל: מ"ג במשנה שכיון שיצאה טפה וכו' שכיון שיצאה טפה כצ"ל: מ"ד בר"ם ד"ה ידוע וכו' הגוף ויגבנו ולכן יכמשו והמים ילחלחם כצ"ל: במשנה וּבִתְפָּחוֹ כצ"ל: מ"ה בר"ש ד"ה ואם טהורות וכו' חלודה ושבורה כצ"ל: ד"ה תניא בתוספתא וכו' כרי לי שלא באה לכאן כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה כל הטמאות וכו' ומצאו מת כצ"ל: מ"ו בר"ם ד"ה כבר באנו וכו' יש בו דעת להשאל וישיב כצ"ל וכן לקמן נ"ל להשאל וכן בר"ש וברא"ש ובכס"מ נ"ל לשאל: מ"ז בר"ם ד"ה כוונת וכו' אלא אחר הטמאם כצ"ל:

פ"ד מ"ה בר"ם ד"ה כבר באנו וכו' וכן הרוק הנמצא בשווקים כצ"ל: מ"ו בר"ם ד"ה כבר באנו וכו' רוק אחד טהור ואחד טמא ואחד נמצא כצ"ל: מ"ז במשנה ספק משקין להטמא טמא לטמא טהור ספק ידים להטמא ולטמא ולהטהר טהור כצ"ל: מ"ח בר"ם ד"ה מאשר וכו' ותדביקהו כל עוד וכו' להיותה נפה כצ"ל: מ"ט במשנה ספק משקין להטמא כצ"ל: מי"א במשנה ספק ידים להטמא ולטמא ולהטהר כצ"ל: מי"ב בר"ם ד"ה וספק הרגלים הוא כמו שבארו בתוספתא כצ"ל: מי"ג בר"ם ד"ה זה מבואר וכו' ויחוש זה הספק כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה ואם נטמאת וכו' אוכלת בקדשים כצ"ל:

פ"ה מ"א בפי' הרא"ש ד"ה השרץ וכו' להכי פתח בהאהיל דקאי וכו' אפשר דלא נגע ולא האהיל וכו' דאפילו לרבנן דמטהרים כצ"ל: מ"ג ד"ה שני שבולין וכו' ומטהרינן להו וכו' אבל אם הראשונות קיימת א"א כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה סוטה וכו' שבאמצע טהורין ושבצדדים וכו' מפני שהם מועטין מסתלקים כצ"ל: במשנה מי שדרסה אשה · נ"ב אשה חברה: מ"ט בר"ש ד"ה פירוש עבדו וכו' לא משכחת קרבן וכו' דאי בהביאה שערות · נ"ב תימה על אוצר בלום לתורה כהר"ש דלא ידע דבמחוסר כפרה אין חילוק בין גדולים לקטנים ומ"ט שתק מר במתני' דשלהי נגעים דתנן נמי כה"ג ועמ"ש שם בלח"ש בס"ד: שם וכן בה שלש כל עריות שבתורה מומתין על ידם כצ"ל:

פ"ו מ"א בר"ם ד"ה המסוכן וכו' שאשר נגע בו כרה"ר וכו' ר"ל יסור משפט הספק: מ"ב בר"ם ד"ה הספק הראשון וכו' מה שבארנו שם ובזה הפרק אמר באחרית כצ"ל: מ"ו במשנה שבילי בית גלגול · נ"ב נראה שהם שבילים עולין בזקיפת ההר דרך סבוב והקף סביב סביב מחמת גובה ההר ותלול שפוען אין שם מסלול ודרך להגיע לראשו אם לא בדרך זה: בר"ש ד"ה שבילי בית גלגול וכו' מודה בה ר' יהודה דלא אתו כצ"ל ותי' משום נמחק: ד"ה תניא בתוספתא וכו' אע"פ שיש גידודין כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה ספק וכו' היכא דאיכא למיתני כצ"ל: מ"ט בר"ם ד"ה כבר וכו' וגדרה בראש שבת כצ"ל:

פ"ז מ"א בר"ש ד"ה הבית טהור וכו' המוסר מפתחו לע"ה כצ"ל: ד"ה יוצאין וכו' וטהרות מונחות עליהם כצ"ל: מ"ב ג בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' שמור לי בית זה כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה וכ"ל אני הצעיר וכו' ונראה לפי להרא"ש ז"ל כצ"ל: מ"ד בר"ם ד"ה מעיקרינו וכו' לפי שהיא רבת העוסקים והמשמשין שלא יותר כצ"ל והס"א הנ"ב נמחק: בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' אסור משום מסייע ידי עוברי עבירה כצ"ל: מ"ה בר"ש ד"ה ואפילו כפות וכו' אבל נכנסה בביתו של חבר כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה אבל משכבות וכו' לא רצו להתמיר וכו' אבל ליגורו ומגעו לא שכיחי כצ"ל: ד"ה ולא היושבין וכו' אשת ע"פ שנכנסה כצ"ל: מ"ו בר"ם ד"ה אלה הגבאין ג"כ הן עמי הארץ והעיקר אצלנו שהן ממשכנין וכו' · נ"ב נתעלמה ממנו משנה שלמה (פי' יו"ת דף עו') שכל שהוחזקו אבותיו גבאי' צדקה משיאין לכהונה בניהם נמי מיוחסים כו' · אלא הכא בגובין מס המלך עסקינן וכפר"ש והם גרועים מהם ע"ה שהרי הם פסולים לעדות כמ"ש בפ"ג: שם לפי שהם לא ירצו בלכתן בבית עם עדים כצ"ל: בר"ש ד"ה אם יש עמהן נכרי וכו' נקט נכרי ברישא כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה הגנבים וכו' שלא נגנבו מהם כלים כצ"ל: מ"ז בר"ש ד"ה הסל על כתיפו וכו' ובערוך פי' לוקטי התאנים וכו' פריך וליטמאו המגריפה כצ"ל: בפי' הרא"ש מה שנ"ב תירוץ הוא נמחק: מ"ח בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' טהורה משקין טהורין וטמאין כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה המניח וכו' אודיכון כצ"ל: ד"ה מי שהיה טהור וכו' למה שהם ידים תיים ליחוש שמא נגעו בהב הטומאה כצ"ל ותי' ויהיה ראשון נמחק: מ"ט במשנה ויצאה וּמְצָאוֹ עומד וכו' וכן האשה שיצאה ומצאה את חברת כצ"ל:

פ"ח מ"א במשנה או תנור מוקף צמיד פתיל כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה הדר וכו' וא"א להסיטו כצ"ל: מ"ג בר"ם ד"ה זה וכו' ברשות עם הארץ שנטמא במת כמו שבארנו כצ"ל: מ"ו בר"ם ד"ה טומאת אוכלים וכו' אמנם זה יצטרך מחשבה וכו' עם היות שנפסד כצ"ל: בפי' הרא"ש בהגה"ה המתחיל פירש הר"ר וכו' אחורי כלים שנטמאו במשקין כצ"ל: מ"ז בר"ם ד"ה כבר וכו' ופי' ההיקש שיפסלו ויעשו שלישי אך כצ"ל: שם כמו שבאר בשמיני מפרה וכו' מאחורי הכלי וטמאים וכו' אשר יאמר לא יפסול כצ"ל: בפי' הרא"ש בהג"ה ד"ה שמעון אחי וכו' נקרא התורה על שמו · נ"ב ע"פ היה נוטל: מ"ח בר"ש ד"ה ומשקה וכו' והיינו בנק שבלילתו רכה וכו' בנק שבלילתו עבה ואין בו משקה טופח כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה ערבה וכו' ואין משקה שלו טופח כצ"ל: שם והאמצעית היא כמחוברת לתחתונה וכו' אינה חשובה כמחוברת לה וכו' שיש בו משקה הרבה שע"י כצ"ל: מ"ט בר"ם ד"ה כבר וכו' יתחברו מים שבמקוה כצ"ל: שם בסוף המשנה וזה מבואר אצל המבינים כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה הניצוק וכו' כמרזב של גג כצ"ל:

פ"ט מ"א בר"ם ד"ה תִּתְפַּר וכו' ואמרו ב"ש שאם הזיעו בה ונשרו בהכבדת קצתם וכו' אמנם אם הוכללו בזיעתם וכו' בתפירה הוכשר אלא וכו' מזוקקים וחכ"א כצ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה זיתים וכו' נוח לצאת וכו'

וכשיעו

וכשיזיעו באותו המקום וכו' יהיו מכשירין אותו היום. כנ"ל: מ"ב בפי' הרא"ש ד"ה גמר וכו' לפי שלא נגמרה מלאכתן כנ"ל: מ"ג בפי' הרא"ש ד"ה נגמרה וכו' ולא לבד נפלו וכו' לא נטמא אלא מקום מגען כנ"ל: מ"ד בר"מ ד"ה זאת ההלכה וכו' בהשתמשותן ויזלזלו כנ"ל: מ"ו בפי' הרא"ש ד"ה המניח וכו' הם ממותקין וכו' דא"א שלא יזועו קצת וכו' שולטת בהם כנ"ל: ד"ה ועתיד וכו' וקאמר התם עוטנו בבית הבד וכו' שיפתחם וכו' שיתקן לו שומירה כנ"ל: מ"ז בר"מ ד"ה אם אסף וכו' זולת הנשיאה אל הגת בהיות כוונתו להוסיף ועדיין כנ"ל: בר"ש ד"ה ב"ש אומרים וכו' ליקח מועלת לקיתתו כנ"ל: מ"ח בר"מ ד"ה הזיתים וכו' יזול בה וכו' אשר יכסו בהן וכו' אשר נמעלה מהעלים כנ"ל: מ"ט בר"מ ד"ה פרודין וכו' אולי זו המטלית וכו' ויהיה דינה דין כלים כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה טהור וכו' וכן על המטלית שבלתה כל הטמאות בשעת כנ"ל:

פ"י מ"ד בר"ש ד"ה הנותן וכו' היכי אמרי ב"ה בידים טמאות טמאה הא אמרינן כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה הנותן וכו' ב"ש סברי כיון דעתה כנ"ל: ד"ה ואם נתן וכו' שלא יתלכלכו במשקה היוצא כנ"ל: מ"ח בר"ש ד"ה ודרכן וכו' ודרכוס בטהרה כנ"ל: מ"ח בר"מ ד"ה מגולין וכו' וזגין הפסולת וכו' אם היו טמאים יכנסו בחלקיהן כנ"ל ותי' היה נמחק: בר"ש ד"ה אחר הבוצרים וכו' שיש לכל אדם רשות ליכנס כנ"ל: ד"ה מנגבן וכו' נשל שיפה ושל גמי כנ"ל: ד"ה בגבון פשתן מלשון בון · נ"ב כנ"ל ונראה שהוא מן הכריך בון שהיא פשתן שם ת"א בוצא גם יכול להיות מן הטבעו בבון (ירמיה לח כב) שהוא מענין קנה ובלה שהוא מין גומא וגמי שעושין ממנו חבלים: שם שיפה מין אחד כנ"ל:

מסכת מקוואות

פ"א מ"א בר"מ ד"ה אמר וכו' והאחת יותר גדולה וכו' ובזה תחלף ממשקין שבכלים כנ"ל: בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' המים טמאים נגעה בככר וכו' כל המים נשתיירה טפה על גבי ככר כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה שם מעלות וכו' אם יש לה מעלת הכשר וכו' עד שיתלשו הגביהן כנ"ל ותיבת לה נמחק: מ"ג בר"מ ד"ה הודיעו וכו' ויהיו טמאים כמו שהיו כנ"ל: מ"ה בר"מ ד"ה כוונת וכו' ונטמאו באדם טמא כנ"ל: מ"ו בר"מ בסוף המשנה ואין בהן ארבעים סאה כנ"ל: מ"ז בר"מ ד"ה ובמקום וכו' אלא בארבעים סאה לפחות ומה שהיו וכו' יהיה המקובץ כנ"ל: מ"ח במשנה מים חיים שבהן טבילה לזבים כנ"ל:

פ"ב מ"ב במשנה אבל ספיקו להטמא ולטמא: מ"ג בפי' הרא"ש ד"ה ספק וכו' ושוב אין נפסל וכו' נסי מינייהו דנפסול כנ"ל: מ"ו בר"ש תניא בתוספתא וכו' עד שיתכוון לתלשו כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה המסיק וכו' תשיבי המים שבטיט שאובין כנ"ל: מ"ז בר"ש ד"ה אם עונת וכו' דשאובה שהמשיכוה כנ"ל וכן לקמן נ"ל הא לאו שאובה הוא כנ"ל: מ"י במשנה מקום שמשקולת יורדת כנ"ל:

פ"ג מ"ב בר"ש ד"ה שיעמוד וכו' ויטהר העליון הפסול כנ"ל ותיבת את נמחק: מ"ד בר"מ ד"ה ככר באמרנו וכו' ועוד יתבאר סבת זה באחרית זבין וכו' כנ"ל: בא"ד שפיכתן מג' כלים לפחות · נ"ב למרבה היה נ"ל או לכל היותר: שם יצטרף לג' לוגין ויפסל המקוה כנ"ל:

פ"ד מ"א בר"מ ד"ה נטר וכו' בין שהיו שוכח או מניח לא נחלקו כנ"ל: בר"ש ד"ה תחת הצנור וכו' הטהורים שבכלי חרס כנ"ל: מ"ג בר"מ ד"ה ואמר רבי יוסי וכו' אלא אם יתחברו שני מכיתתו לא יחשוב כלי אם יהיה המכתה מקבלת רביעית כנ"ל: ד"ה וגבסית וכו' וכיוצא בה מהצנורות כנ"ל: מ"ה במשנה ופוסלת את המקוה כנ"ל: בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' ואם פוסל את המקוה כנ"ל ותיבת לאו נמחק:

פ"ה מ"ב בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' דלענין מטבילין הוא למעלה ולא לענין טובלין כנ"ל: מ"ד במשנה ופסולין לזב ולמצורע כנ"ל: מ"ה בר"מ ד"ה ואמרו וכו' ואמנם כוונתו היא וכו' לבד נשים זה ההכשר כנ"ל: ד"ה וכבר ידעת כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה הזוחלין וכו' טעמא דאבוהי דשמואל וכו' משום דלא ממשיך וכו' ומימיו יוצאין כנ"ל: ד"ה והנכון יותר וכו' וקנה הם פשוטי כלי עץ כנ"ל: ד"ה נוטפין וכו' הוא נקוס ומה שאין כנ"ל: מ"ו בר"מ ד"ה ופרסת חמור כנ"ל:

פ"ו מ"ג במשנה ובזה כ' סאה וכולה מים שאובין כנ"ל: מ"ב בפי' הרא"ש במים המעורבים כלומר בכל תערובת מים כנ"ל: מ"ד בר"ש ד"ה הספוג וכו' אלא אם כן יצטרף עמהן כנ"ל: מ"ה בר"מ ד"ה אמרו מטבילין וכו' אע"פ שיעלם מלאים מים ירדו מהם במקוה כנ"ל: בר"ש ד"ה מעלין אותם וכו' כיצד יעשה מטבילן ומעלה אותן כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה השידה וכו' רבנן משוי להו לשוקת המערה כנ"ל: מ"ו בר"מ ד"ה עוד יתבאר לך וכו' וזאת הגיסטרא היא כ"ח תעשה להולת המים וכו' עד שיהיו עולים אליו וכו' תהיינה ידיו טהורות כנ"ל: בר"ש ד"ה על גבי וכו' או לא מקבלי המים טומאה כיון דמחברי · נ"ב לא הבינותי זה כי אם יניח הכלים בתוך הגיסטרא ואחר הטבילה הטלם עמה מאי מהני דהוו מחוברים במקוה האידנא תלושים נינהו ומטמאים את הכלים ע"ג הגיסטרא ואם הוציאם בריפא נמי טהורים · וי"ל בריפא אע"ג דהוציאם ככר נטמאו אם · אין המים נפין ע"ג · אע"ג דטהרו מטומאתם בתוך הגיסטרא מ"מ מתטמאים ע"ג כ"ח אבל בסיפא אם הוציאם קודם שהעלם מן המים טהורים והו"ק: ד"ה תניא בתוספתא וכו' לאו דוקא טבילה משום טומאה כנ"ל: מ"ח בר"ש ד"ה העליון מן התחתון וכו' מניח ידיו תחתיו שלא יצאו מים לחוץ כבמתחלא עד שעה שיפירו הרחוק מן הקרוב ולא חיישינן שמא כנ"ל: ד"ה תניא בתוספתא וכו' ומניח ידו על התחתון כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה מטהרים וכו' וכנגד העליון יהיה תחתית הסילון כנ"ל: מ"י בר"מ ד"ה אמבטי וכו' ואע"פ שימשכו מים למים כנ"ל: מי"א בר"מ ד"ה ג' לוגין וכו' המטהרת היה אצלם כנ"ל:

פ"ז מ"ב בפי' הרא"ש ד"ה כיצד וכו' אבל פעמים מעלים גם מים שאובים כנ"ל: מ"ג במשנה ושנו את מראיו פסול כנ"ל: מ"ה במשנה ורבי יוחנן בן נורי כנ"ל: מ"ו במשנה את הסגום והעלהו כנ"ל: בר"מ ד"ה וסגום וכו' ויתנו בו מים רבים כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה הככר וכו' הגמר או המוכין מן הככר כנ"ל: מ"ז בפי' הרא"ש ד"ה הטביל וכו' שהמים מקדימים כשפוקעות רגלי המטה כנ"ל:

פ"ח מ"א בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' ושלפנים מן המפתח כנ"ל: בא"ד כרוס בית ענת שהקוו יותר מאלפים כנ"ל: מ"ב בפי' הרא"ש ד"ה אנו וכו' חלוקין שהן חלקיו כנ"ל: מ"ד בר"ש ד"ה טמאה וכו' נמצא אתה אומר כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה טהורה וכו' ומי רגלים לא מטמו מדאורייתא ש"מ דשכבת זרעו טהור כנ"ל: מ"ה בר"מ ד"ה ובית הקמטים וכו' מה שיראה מן הגוף בעת שיטהר כנ"ל ותיבת טהרה נמחק: בא"ד שיעור מקוה ארבעים סאה וכו' באורכו וברחבו כרוס כנ"ל ותיבת הוא נמחק:

פ"ט מ"א בר"מ ד"ה כוונת וכו' כמו שיכללו הגוף כנ"ל: מ"ב בר"מ ד"ה ככר וכו' ולכן כלי מסגל האשה כנ"ל: בר"ש ד"ה קלקי וכל כל אשה שאינה חלקה ויש לה שערות כאיש שעיר וכו' ותמאס מן כנ"ל: מ"ג בר"מ ד"ה קלקי וכו' וכללו גודל שטח הגוף כנ"ל: מ"ד בפי' הרא"ש ד"ה לפלוף וכו' ע"ג עין הוגן כנ"ל: ד"ה כשית וכו' הוא נוטר כשיגדיל כנ"ל: מ"ה במשנה ועל של עני אינו חוצן כנ"ל: בר"ש ד"ה זקקום בין מליא בין חסרא כנ"ל: מ"ו בר"ש ד"ה של בנאים וכו' שעוסקים בבנינו של עולם כנ"ל: מ"ז בפי' הרא"ש ד"ה כל המקפיד וכו' ומדרבנן גזרו עליו כנ"ל:

פ"י מ"א בר"מ ד"ה אמרו וכו' תשבר היד ולא יצאה אבל נתמעך כנ"ל: ד"ה וקאמרינן שאם תתהפך לא ישפך מה שיש כנ"ל: בר"ש ד"ה כל הידות וכו' שהכנים בברזל בעיקום שלא כדרכה כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה ולא מרקן וכו' ומירק אחר שחיטה ע"י כנ"ל: מ"ג בפי' הרא"ש ד"ה ואלו שאינם וכו' בגדיו קושרם קשר של קיימא כנ"ל: ד"ה והכימין וכו' וקושרים ג' או ד' כנ"ל: מ"ד בפי' הרא"ש ד"ה שיבעבעו וכו' בכולן עד שימוחו כנ"ל: מ"ו בר"מ ד"ה ככר זכרנו וכו' אחרי הטמאם כנ"ל: מ"ז במשנה שעשו בו שלא המשקין כמים כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה כל האוכלים וכו' כמים לפסלן בג' לוגים כנ"ל: מ"ח בר"מ ד"ה ככר ביארנו וכו' אם הקיאן שמה יהיו טהורים כנ"ל: בר"ש ד"ה בזמן שהן גראה וכו' כשהן שמורים למי נדה כנ"ל: ד"ה תניא בתוספתא וכו' אלו שלשים ושנים זקנים בלוד שטהרוה כנ"ל ·

מסכת מכשירין

פ"א מ"ב בר"מ ד"ה אמרו וכו' שלא ישאר בו דבר כנ"ל: מ"ה בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' מההוא דאמרו וכו' · נ"ב עמ"ש שם בס"ד:

פ"ב מ"ב בפי' הרא"ש ד"ה ואם המים וכו' הזיעה מכשרת כנ"ל: מ"ג במשנה גסטריות שישראל ועובד כוכבים מטילין לתוכן כנ"ל: מ"ג בפי' הרא"ש ד"ה ומעינותיהם רגליהם הס"ד: ד"ה ומי נהריהם וכו' אפילו כל שהוא למי שפיכות כנ"ל: מ"ד בר"מ ד"ה הטורף וכו' ומקום מחלוקת רבי יהודה כנ"ל: מ"ה בר"מ ד"ה אמבטי וכו' שהם קוראים למלכות רשות כנ"ל: מ"ו בר"מ ד"ה רוצה לומר וכו' ואז יהיה מותר כנ"ל: מ"ח בר"מ ד"ה ככר נתבאר וכו' רבי יהודה סובר ערוב טוב הקמח ורעתו כנ"ל · וג"ב נ"ל שיש כאן השמטה בלשון · וכנ"ל ר"י סובר פת נחתומין הוא ערוב כו' ולא נקי' ולא של מורסן לבד · וק"ל: בר"ש ד"ה פת קיבר וכו' בשלהי כתובות כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה פת עסה וכו' שלא ניטל מורסנה כנ"ל: מ"י במשנה למכור בשוק כנ"ל: בר"מ ד"ה כשרוב וכו' לפי שהוא בחזקת מעושר כנ"ל: בר"ש ד"ה למכור וכו' שרוב עובדי כוכבים המביאין למכור בשוק כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה ואם רוב בני העיר וכו' אינו מעשרם לפי כנ"ל: בא"ד שאני עתיד למוד · נ"ב לא הבנתי ראיה זו: מי"א בפי' הרא"ש ד"ה פירות וכו' כאילו גדלו בבניים כנ"ל:

פ"ג מ"א בפי' הרא"ש ד"ה כל שבאתו וכו' כי היה באה לפירות מכנגד המים כנ"ל: מ"ב בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' אמר רבי יוסי כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה תבית וכו' ותומן הן רבין ועוברים את דפני החבית וכו' ויש ספרים דגרסי כנ"ל: מ"ג בפי' הרא"ש ד"ה הכודה וכו' דמיירי שלא ראה הפת עד אחר זמן וכו' דאי מיירי כשראה אותו כנ"ל: מ"ד בר"מ ד"ה טננו וכו' לשון בלי מפורסם וכו' נ"ל הוא מלשון טינא: בא"ד מתמת הקרקע שילחלחו כנ"ל: מ"ה במשנה כשהטל עליהן לְהָנִי בהם חטים כנ"ל: בר"מ ד"ה ככר באמרנו וכו' הוא שיהיה באותו דבר כנ"ל: בר"ש ד"ה ואינו חושש וכו' שמא טננו כנ"ל: מ"ז בר"מ ד"ה פקק וכו' קדם לך דבורס ברביעי ממקוואות כנ"ל: מ"ז במשנה באדם ובבהמה · נ"ב נ"ל היינו סוס ופרד וחמור ששמחן לרכיבה עומדים ודרך בעליהם להשגיח עליהם שיהו רגליהם רחוצות ונקיות שלא ילוכלך בהן הרוכב עליהם משא"כ שור ופרה אף אם עסוקין במלאכת החרישה ונושאין המשאות ומשיכת העגלות אין אדם מקפיד על נקיון רגליהם וצ"ע בכלב: בר"ש ד"ה אם עמד וכו' העולים ברגליו כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה לעולם טמא וכו' הבהמה טמאה לעולם מכשירים כנ"ל: מ"ח בר"מ ד"ה גלגלים וכו' מסכת הזאת הוא שהכלי כשגלגל וכו' אינן מוכשרים כנ"ל: בר"ש ד"ה גלגלים וכו' אופן מרכבותיו גלגלי רתיכוסי שמות כנ"ל:

פ"ד מ"ב במשנה לנקר או לְהָוִית כנ"ל: מ"ג במשנה שלא ילקה הכותל אינו כרי יוחנן כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה הכופה וכו' אם נפלו אח"כ על הפירות כנ"ל: בא"ד בסופו לצורך כותל מכשרי זרעים לטומאה כנ"ל: מ"ד בפי' הרא"ש ד"ה תבית וכו' יהיו המים שבתבית כנ"ל: מ"ה במשנה אלא אם כן יִשְׁפְּשֵׁף רגליו כנ"ל וכ"ה בר"ש: בפי' הרא"ש ד"ה הניחה וכו' ולא בטלה מחשבה ראשונה כנ"ל והד"א: מ"ו במשנה ונתנה לתוך מקוה כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה קופה וכו' מדיחתו והוא טהור כנ"ל: מ"ט בר"מ ד"ה מי שדולה וכו' אחר הדלה אמנם כנ"ל: מ"י בר"מ ד"ה המשקין וכו' ואפילו ירדו עליהם וכו' ויהיו הכלי טמא ואמר שלא יצרף אלו כנ"ל: בר"ש ד"ה הוליאם וכו' דאתשבינהו לגשמים כנ"ל: ד"ה לא יסיקם וכו' והוסק התנור הקטר טמא כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה עלים וכו' והוסק התנור התנור טמא כנ"ל:

פ"ה מ"א במשנה דמהו לתכרו לשכרו כנ"ל: בר"מ ד"ה מי וכו' וכן אם דמהו תכרו כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה מי שטבל וכו' והיה לפניו נהר כנ"ל: בא"ד והיו עליו מים שהיו · נ"ב כאן חסר שהכו שהייס כו': מ"ב בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' ואת שבה הרי כנ"ל:

פ"ו מ"ב במשנה וכי מפני מה טמאום כנ"ל: מ"ג בר"מ בסוף המשנה ע"י מי פירות שאינן מכשירין כנ"ל: בר"ש ד"ה מפני שמפקידין אותן וכו' אבל עם הארץ · נ"ב ק"ל מה טעם בזה ומאן לימא לן דשפיר עבדי אטו ממקל קלתא נילוף אע"פ שיכולני לדחוק ולמצוא לו טעם אינו ערב לחיכי ומאי פסקא ולא אשתמיט תנא לאשמועינן כה"ג ומאי שנא דקאמר דתני טעמא במנהגא בעלמא לא אשכחן דכוותה לתנא דתלי תניא בדלא תניא אבל בר מהא ק"ל טובא הא איברא הפכא אשמועינן לתלמודא דידן בבכורות שהלוקח ציר מע"ה משיקין וטהור הרי מבואר שאין ע"ה נאמן עליו והוא בחזקת טומאה אדלנו וא"ל התם בסתם איירי א"כ מאי אריא ע"ה לימא ציר טמא משיקו וטהור ממ"נ אע"פ שיל"ד וליטב אינו נ"ל גם בשלהי הכיא שמעתא מוכח דמשום חשדא דע"ה נגעו בה · לכן נ"ל בע"ה שענין הכוא בהפך מפר"ש אלא כך הוא הפירוש על כולם ע"ה נאמן בשלו ולוקחים אותם ממנו יבשים כמ"ש פ"ב דדמאי ואינו לוקח ממנו לח אבל לוקח ממנו יבש ונאמן לומר לא הוכשרו · (חסר כאן כמה תי') חוץ מן הדגה מפני שהיא בחזקת טומאה ר"ל מוכשרו ומפקידים אצל ע"ה והוא אינו נאמן לומר לא נטמאו כמ"ש כפ"ב דדמאי וזה הפירוש כפתור ופרח מסוד ה' ליראיו: בפי' הרא"ש ד"ה מפני שמפקידין וכו' ג' קבולי טומאה נינהו כנ"ל: מ"ד בר"מ ד"ה אמר הקב"ה וכו' ומה שיותר מוכחר כנ"ל: מ"ז בר"ש ד"ה וכל משקה המת וכו' ומיהו קשה קצת הכיא דחולין פ"ז כל מראה דם כנ"ל: מ"ח בר"ש ד"ה שדם מגפתה וכו' דמכשיר דיליף מדכתיב מקור דמיה וכו': בפי' הרא"ש ד"ה חלב האשה וכו' נקרא משקה לטמא ולהכשיר כנ"ל: ד"ה ר"מ וכו' אם הוא משקה מכשיר כנ"ל:

מסכת זבים

פ"א מ"א בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' אלו ואלו מודים כנ"ל: מ"ב בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' הספר לילה מתוסר זמן וכו' כנ"ל: מ"ג בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' ואם בא למנות כנ"ל: מ"ה בר"מ ד"ה ככר באמרתי וכו' ר"ל בין כל אחת ואחת וכו' לג' זמנים ראיה אחת וכו' אם נאמר כנ"ל וכן לקמן נ"ל בכה"מ אחת וכן בר"ש נ"ל אחת: מ"ו בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' דאם בין השמשות של ערב שבת יום כנ"ל ותיבת אחד בשבת נמחק: בפי' הרא"ש בסגה"ס שמתחלת ר"מ ותניא בתוספתא וכו' ימים חלוקים מביא קרבן מספק ואינו נאכל כנ"ל: מ"ב בפי' הרא"ש ד"ה בשבעה וכו' מחמת חליצות שאירע לכל כוחות וכו' שהכביד אינו זוב כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה הרואה וכו' ומתוך שנבהתו לצאת נעשו כלובן ביצה כנ"ל:

פ"ב מ"ג בר"מ ד"ה הרבה פעמים וכו' לדבר מעניינים הקודמים כנ"ל: מ"ג בפי' הרא"ש ד"ה הרואה קרי וכו' אע"פ שבשניה היתה אחרי מעל"ע כנ"ל: מ"ה בר"ש ד"ה נתלה וכו' דמשכב את האדם דסיפא כנ"ל:

פ"ג מ"א במשנה בסוכה שכחה רע כנ"ל: בר"מ ד"ה כיון שהגיעם וכו' על קלה הקורה יגיע הזב הקלה האחר כנ"ל: ד"ה מתגירין וכו' בני א"ס נוטין לכאן ולכאן כנ"ל: בר"ש ד"ה שהן מתגירין וכו' כל שנתבית בהזיזה כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה הכלונס וכו' כשיושבים בני אדם עליהם מטה לכאן כנ"ל:

פ"ד מ"ב במשנה ועל האצטרובל כנ"ל: בר"מ ד"ה אני אבאר וכו' ממהר התנועה ממניע כל דהו וכו' ומיעוט תנועתו מחמת הזב כנ"ל: מ"ו בר"מ ד"ה אין חולקין וכו' ופירוש זה אינו מן הגמרא כנ"ל: בר"ש סוף המשנה ושאר כל הברייתא כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה הזב וכו' בכף שניה היו הם שוקעין וכו' אם כרע שמת טהורין כנ"ל: בד"ה מדף וכו' והנסרים נכפפים מכובד המת כנ"ל:

פ"ה מ"א במשנה לאחר פרישתו ממטמאיו מטמא משקין כנ"ל: בר"מ ד"ה ואמר בהלכה וכו' בשעת מגעו והוא אמרו כנ"ל: בר"ש ד"ה תניא בתוספתא וכו' אין לך דבר שאין בו רוח חיים מטמא בהסט וכו' אלא דבר שיש בו רוח חיים · נ"ב בידוע שאין בהמה ועובד כוכבים מטמאין בהוס טומאה א"כ מה בא לומר בדבר שאין בו רוח חיים ושיש בו · כאילו כל דבר שיש בו רוח חיים מיטמא בהיסט והא לא שייכי בהו טומאה חוץ מן האדם לבד וכדתנן לקמן מ"ג ולמה הוסיף על לשון המשנה נ"ל דבזה הלשון נכלל בהמה ועובד כוכבים שהם אמצעיים בענין ההסט שאם הטמא מסיט את הטהור או הטהור את הטמא לדבר שיש בו רוח חיים כל שהוא נטמא הני הוא ושאין בו רוח חיים היינו כגון מטה וספסל דבעינן מתגירין וכן אילן וסוכה דרפ"ג דאין מביאין טומאת היסט אלא בכהן משא"כ בבהמה דלא מפליג בין כחה יפה לכחה רע לעולם מביאה טומאת הסט: שם שהוא כללא מדאורייתא דאילו מדרבנן כלים כאדם לאוכלין ומשקין כנ"ל: שם בסוף המשנה אין מועיל הסט אלא לדבר שיש בו רוח חיים · נ"ב נ"ע: בפי' הרא"ש ד"ה הנוגע וכו' נמצא שמטמאים במשא בגדיו שאני דבטולי לגביה והוי כנוגע בכלים כנ"ל: מ"ב במשנה והאדם כיצד וכו' תחת הַנִּדָּבָה כנ"ל: בר"מ בסוף המשנה אין לי אלא בזמן שיושב עליו כנ"ל ותיבת שהוא נמחק: מ"ד בר"מ ד"ה הטהור צריך וכו' מלשון התוספתא ואלו הן חיבורים השניים כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה מקלת טמא וכו' או שערו של טהור על הטמא טמא כנ"ל ותיבת טמא נמחק: מ"ה בפי' הרא"ש ד"ה הטמא וכו' וכן אם מיעוט של טהור כנ"ל: מ"ט בפי' הרא"ש ד"ה והוא וכו' מטמאה בגדים כנ"ל: ד"ה הכניס ראשו וכו' דאינה מטמאה אלא בבית כנ"ל: מ"י בר"מ ד"ה ככר באמרנו וכו' כי כאשר יטמא בו כנ"ל: מי"א בר"ש ד"ה ככה במזרת וכו' ונתעכבה בבית הבליעה כנ"ל: ד"ה נמצא אתה אומר כנ"ל: מי"ב בר"מ בסוף המשנה כי אע"פ שאלו המשקין טומאתן קלה כנ"ל ותיבת הן נמחק:

מסכת טבול יום

פ"א מ"א בר"מ ד"ה ככר באמרנו וכו' אמנם קבוץ לכוונה בחלה וכו' ונגע טבול יום באחת מהן כנ"ל · ד"ה וקולית המת כו' ושאם נגע טבול יום בקלה קנף הסיא פסל היין וכו' וכן אם נגע באחת המקרצות וכו' ואלו כולם אינו חבור כנ"ל: בר"ש ד"ה המכנים וכו' והוא חלה שהופרשה מן עיסה כנ"ל: ד"ה ונשכו וכו' ואותה שנגע בה פסלה והשאר טהורות כנ"ל: ד"ה המחולחלת וכו' ורתיחת המים קולית שמה · נ"ב באמת כמו זר נתחב פירוש זה עם שגם הר"מ פירש כך ולשונו מגומגם וכ"ל וקולית מלשון קלתות של כסף בבכורות וכן קלתה שבתלמוד וכדה על שכמה ת"א וקולתה הרי שקולית היא הכד של מים ואמנם מחולחלת היא החלולה ורפה ואינה והוא לשון מצוי במשנה בסדר זה בפ"י דכלים מגופת החבית המחולחלת וכן בפט"ו דאהלות כלי מחולחלת וכן רבים מפני שהיא רפויה ואינה הדוקה אין מה שבתוכה חבור להפסל בטבול יום על ידי מגעו בקלתו זה נראה פירוש ברור ונכון: שם לא הוי חבור ולא נפסלו המים בזמן שחלולין כנ"ל: ד"ה ראשונה שברתיחה וכו' כנוגע במות ואם נוגע כנ"ל: מ"ג במשנה כל שהוא נאכל עמו טמאין בטבול יום כנ"ל: מ"ד בר"מ ד"ה בעלי בתים וכו' אבל אם הפריד אותו ממנה כנ"ל: מ"ה בר"מ ד"ה והאלוס וכו' כאלו גלגלי"ן ואין הלכה כרבי מאיר כנ"ל ותיבת בלשון ערב נמחק:

פ"ב מ"א בפי' הרא"ש ד"ה משקה וכו' פירוש וכו' אבל מפסל פסלי וכו' נוגע בהם דקתני וכו' מאן ככר שמיע וכו' כגון מקרצות דלעיל וכו' ורק לבין בכרות טהורין וכו' כיון דאשרוש כחטי אחריני חשיבי כנ"ל ותיבת פירוש נמחק: מ"ב בפי' הרא"ש ד"ה פי' אחד משקה שנטמא באב הטומאה וכו' כך הוא פוסל אוכלי קודש כנ"ל: מ"ב בפי' הרא"ש ד"ה הכל טמא וכו' דידים עשו משקין תחלה כנ"ל: מ"ג בר"מ ד"ה מקפה שם וכו' ואחר כתישתו כשיקבלנו במשקין כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה שהוא גוש וכו' אבל אם היה מפוזר לא פסל אלא מקום מגעו וכו' וגם הוא רוב פסל את כולו כנ"ל: מ"ד בפי' הרא"ש ד"ה המקפה וכו' כל מקום שהלך השמן פסול כנ"ל: מ"ה במשנה הרי אלו יָפִין כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה בשר הקדש וכו' במרק נעשה כמין קרוש כנ"ל: ד"ה מעשה קדרה וכו' שנעשית גוש כנ"ל ותיבת כמין נמחק: מ"ז בר"מ ד"ה כשהיתה וכו' חלק אחד מק' ואחד וכו' אשר נתערב שהכול מותר כנ"ל: בר"ש ד"ה ונגע טבול יום בקילוח וכו' לא חשיב חיבור למה שבכלי כנ"ל: מ"ח בר"ש ד"ה בעבוע וכו' ושפין את החבית מבחוץ כנ"ל: ד"ה ובס"א אשכחנא וכו' שהטומאה נכנסת דרך הנקב כאב הטומאה כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה ניקב מכפנים וכו' אבל אם היה כזית מן המת בתוכו כנ"ל:

פ"ג מ"א במשנה את שדרכו לאחוז בעלה כנ"ל: בר"ש ד"ה אוחזו בעלה וכו' וכן אם דרכו להטלטל בקלח כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה כל ידות וכו' אם הקלח ניטל עם העלה הוי חיבור כנ"ל: מ"ד במשנה היה כרתותא אומר משום ר' יהושע כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה עיסה וכו' החטים במים פסל את כולה וכו' ולא פסל אלא מקום מגעו כנ"ל:

פ"ד מ"א בר"מ ד"ה ככר באמרנו וכו' שהיא מעשר מן המעשר דינה ודין התרומה שוה והיא קדוש כנ"ל: מ"ב במשנה ומפרישתה ומניחתה וכו' וקוראה לה שם כנ"ל: בר"ש ד"ה וקוצה וכו' אלא מניחתה לחלה כנ"ל: ד"ה או בלגתותא וכו' דאין מקבלין טומאה כנ"ל: ד"ה וקוראה לה שם וכו' יקבל טומאה אותו חלה · נ"ב ר"ל אם צריך להקיפה בשעת קריאת שם ולא הבינותי קושיתו זאת התם מוקף הוי ודאי בשעת קריאת שם ע"י הכבירה או פתות [מביעור] שנותן באמצע לחברם ולעשותם מוקפין והכא דאצריכה להניח החלה בכלי שאינו מקבל טומאה שאי אפשר לה לקרות שם בעודה בין ידיו א"כ אין כאן הקפה על כן צריכה להקיף העיסה על ידי הכלי שמונחת עליו באופן שתהא קדושה נוגעת לעיסה שתהא מוקפת בשעת קריאת שם ומה ענין זה לזה וכמדומה שבסוף המו"מ של הלכה ניחא ליה נמי כדאמינא ונתכוון לזה במ"ש א"נ הכא דוקא דמפסיק מנא אברא בכדי טרח דל"ד לגמרי ודקארי לה מאי קארי ואין מקום לכל האיסקליא וטריא וא"צ לדחוק כלל כמו שעלה בדעת הר"ש להכניס בשביל כך בדרך זה: בפי' הרא"ש ד"ה ומקפת וכו' גבי נוטלת מן הטהורה על הטמאה זו משנה וכו' בשעת קריאת השם יטמא כנ"ל ותיבת כאחד נמחק: מ"ג במשנה ומקפת וקוראה לה שם כנ"ל: מ"ד בר"מ ד"ה מעשר טבל וכו' ומלאהו מאותה חבית כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה לא אמר כלום וכו' וצריך להפריש ממנו תרומת מעשר כנ"ל: מ"ה בפי' הרא"ש ד"ה מפרש וכו' יוצא בשיירא למדברות לדרך רחוקה כנ"ל: מ"ז בר"ש בסוף המשנה ועוד י"ל דגבי פקדון אצל כל אדם מפקידין כנ"ל ·

מסכת ידים

בהקדמה לר"מ אמרו כל שטבולו במשקה · נ"ב לא אבין לו כי הפת צריכה נטילת ידים אף בלא טבולו במשקה ומ"ד טבול במשקה בעי נטילת ידים גם בפירות וירקות בעי נטילת ידים: מ"א בר"מ ד"ה ככר וכו' שירחץ החלק אשר לא התרחץ מתחלה וכו' או נפסקה השפיכה כנ"ל: בר"ש ד"ה כששנים וכו' שלפני המזון רשות · נ"ב מצוה לגבי חובה רשות קרי לה כנ"ל: בפי' הרא"ש ד"ה מוסיפין וכו' דתנן בכולה מכילתין וכו' אלא אם כן ישפכם כאחת כנ"ל: מ"ב בר"מ ד"ה לא יתן וכו' וישפוך על ידי וכו' ונתגלגלו עיניה בהלי של פרה כנ"ל: מ"ג בר"מ ד"ה שרה בהן וכו' במים ההם פת וכו' ושנוי מכלל השופכין וכו' לשרות במים ההם פתו וכו' לעשות בהן מלאכה וכו' מפליא בתמיהא ואפילו כנ"ל: מ"ה בפירוש הרא"ש ד"ה מטה התבית וכו' אין נוטלים ממנה לידים וכו' את הגלוסקין אף על פי שלא נשתנו מראיהן כנ"ל ·

פ"ב מ"א בר"מ ד"ה כבר נתבאר וכו' ולא ירחץ האחרת כצ"ל: **מ"ב בר"ש** ד"ה ונמצא על ידיו קיסם או צרור כצ"ל: **מ"ג** במשנה וחזרו ליד טמאה כצ"ל: **בר"מ** ד"ה כשנטל את וכו' אשר חוץ לפרק לידים טמאו אותם כצ"ל: **בר"ש** ד"ה ונלכד שירפו וכו' שאם נפלו מיד זו ליד זו נטמאו כצ"ל: ד"ה תניא בתוספתא וכו' הרי זה מטל את השניה בשניים כצ"ל: **בפי' הרא"ש** ד"ה הידים וכו' והשניים חוץ לפרק וחזרו ליד טמאה וכו' וכשחזרו ליד טמאות כצ"ל: **מ"ד** במשנה ספק הידים לְהִטַּמָּא וּלְטַמֵּא וּלְהַטֵּהַר טהור ר"י אומר להטהר טמא כצ"ל: **בר"ש** ד"ה תניא בתוספתא וכו' לא [עשה מן השני ועשה טהורות מן הראשון וכו' נאכלו הראשונות נטמאו או כצ"ל: **בפי' הרא"ש** ד"ה שני ככרות טהורות של תרומה שהידים פוסלות את התרומה כצ"ל:

פ"ג מ"א במשנה מעשה באשה אחת שבאה לפני אבא וכו' וכמה היתה טומאתו וכו' מבואר הדבר את כצ"ל ותי' את נמחק: **בפי' הרא"ש** ד"ה מבואר הדבר וכו' לא היה צריך לשאול כצ"ל: **מ"ה** במשנה ונשתיירו בו פ"ה אותיות כצ"ל: **בר"ש** ד"ה תניא בתוספתא וכו' קהלת אינו מטמא את הידים וכו' מפני שאינו אלא חכמתו וכו' פירש הגליונים אגב ס"ת כצ"ל:

פ"ד מ"א בר"ש ד"ה טמאה מדרס וכו' שרגילין לנוח בה וכשנסדקה כצ"ל: **מ"ד** במשנה אמר לו ר"ג הכתוב אומר לא יבא וכו' השיב את שבות בני עמון וכבר חזרו כצ"ל: **בר"מ** ד"ה לפי וכו' מן הישיבה והושיבו את רבי אלעזר בן עזריה כצ"ל: **בר"ש** ד"ה והתירוהו לבוא וכו' מדוע ירש מלכם את גד ועמו בעריו ישב וכו' עמון ומואב שבבי בישי דישראל הוו וכו' במלתא דעלמא הוא דאוקמוהו לאתשורום א"כ עמד טעמם גם יותר משאר אומות וכו' אמרו לו כבר שמעת מפי הזקן כצ"ל: **מ"ה** במשנה לעולם אינו מטמא עד שיכתבנו כצ"ל: **בר"מ** ד"ה עברית וכו' נקרא אשורי כצ"ל: שם שאותיותיו בלתי מתדמות: כ"ב זה כמ"כ שפת יתר כי בכל כתב אין אות דומה לחברתה שא"כ א"א לקרותו ולהבינו לאשורו · ואדרבה בכתב אשורי יש אותיות קרובות להתדמות ואינן נבדלות אלא בהפרש קוץ דק כמו דלי"ת ורי"ש ה"א ותי"ו · אבל האיסור שבו בודאי דבר נעלם הוא · כי בצורתו צפונים סתרי תורה הגנוזים וידועים לעומדים בסוד ה' · עוד הוא מאושר גם בדרך הנגלה בענין צורות התנועות וההברות שאינן מתערבות בו כמו בשאר המכתבים המוסכמים מבחירת האומות והלשונות איש איש ככתבו וכלשונו וכרצונו · וגורם ערבוב לקוראיו: **בפי' הרא"ש** ד"ה תרגום כו' פי' כ"ג כתבא לבונאה והוא מין כתב כצ"ל: **מ"ו בר"ש** ד"ה ספרי מירס ראויין להשרף כדאמר פרק כצ"ל: **בפי' הרא"ש** ד"ה אף כתבי קודש וכו' שטמאום פירושים עלם אדם וכו' היה לו להשיב כצ"ל: **מ"ז בפי' הרא"ש** ד"ה אמת המים וכו' אך מעין מים יהיה טהור כצ"ל:

מסכת עוקצין

פ"א מ"א בר"מ ד"ה ושומר וכו' והוא ענין אמרו מיטמא ומטמא ר"ל היד מיטמא וכו' ונתברר לנו מזה כי הידות יתטמאו מן האוכל כצ"ל: **מ"ב בר"מ** ד"ה כבר באֵרנו וכו' מְלוּפפין מסובכין והעמוד שהוא כצ"ל: **מ"ג** במשנה ושאין דרכן לְהִגָּזֵר ידיהם ושרשיהם כצ"ל: **בר"מ** ד"ה זוג האשכול וכו' שנשאר מן הענבים בעליונו של אשכול כצ"ל: **מ"ד** במשנה יחלפות תְּרָדִים וכו' את שדרכו לְהִגָּזֵז כצ"ל: **בר"ש** ד"ה תניא בתוספתא וכו' להרכיבן · נ"ב מלשון פרות המרכסות בהפועלים (דף ג.): שם הענבשין והתפוחין · נ"ב נ"ל שהוא האבוטים דפ"ק דכלאים: **מ"ה בר"מ** נססן וכו' אלא גרעין אחד לפי שאוהב האדם לתפוש אותו גרעין כצ"ל: **בר"ש** ד"ה פסוגא וכו' שנפסג ונתפצל כצ"ל: **מ"ו בר"ש** ד"ה והכלוסין וכו' משום דאגב אמייהו חזו לאכילה כצ"ל:

פ"ב מ"א בר"ש ד"ה לפני התגר וכו' כך נראית נאה ונמכרת בשוק וכו' ויד הכל ממשמשים בה לקנותה כצ"ל: **מ"ב** במשנה אע"פ יוצאה מצטרפת כצ"ל: **בר"ש** ד"ה גלעינה וכו' כגון תמרה רטובה שנאכל חציה וחציה נשארת כצ"ל: **בפי' הרא"ש** ד"ה כל הגלעינין וכו' למוץ את גלעינתו כצ"ל: ד"ה של יבשה וכו' לא יתקלקל הפרי כצ"ל: **מ"ה בר"מ** ד"ה המהתך וכו' וכיון שכוונתו לבשלו אינו מתכוין וכו' לפי שהבשול ידקדקהו כצ"ל: **בר"ש** ד"ה ולפקל בבצלים וכו' הבצלים משיפקלו כצ"ל: **מ"ו בר"מ** ד"ה בילה וכו' עד שירצצה כולה וכו' אשר בו מוח כצ"ל ותי' אין נמחק: **בפי' הרא"ש** ד"ה (ר"מ) והקליפה שלמה שיקש בפניה מגדדים כצ"ל: **מ"ח בר"מ** ד"ה צורת וכו' שאנו מטעינין כבילה ממנו כצ"ל: **מ"ט** במשנה מה טיבה לְהִטָּהֵר אלא וכו' והטהור יֵאָכֵל כצ"ל: **בפי' הרא"ש** ד"ה קישות וכו' ויצאה חוץ לעציץ כצ"ל: **מ"י בר"ש** ד"ה כטבלא וכו' דתשבי המים כמאן דמנחי אארעא כצ"ל: שם בים עפר על גבי זרעים דהוי ינקי מארעא כצ"ל:

פ"ג מ"ב בר"מ ד"ה והרגילה וכו' מנמה ומדבר כלוסין כצ"ל: **מ"ג בר"ש** ד"ה בשווקים וכו' מ"מ הכשר מים לא בעו כצ"ל: **מ"ד בר"ש** ד"ה השבת וכו' משום דסתם שבת לכמך עשויה כצ"ל: **מ"ה בר"ש** חלות חריע כרכום כצ"ל: ד"ה אף הם לא ילקחו בכסף מעשר כצ"ל: שם שנקחת בכסף מעשר משום דחזיא דעל ידי שחיטה ובישול כצ"ל: שם ולא דמי לפלפלין דלא חזו אלא לטבול כצ"ל: **מ"ח בר"מ** ד"ה ר"ע וכו' לפי שהוא חי ואין באלו חיות מיטמאים כל שהם היים כצ"ל: ד"ה ויתור וכו' אלא אם נשאר בינו ובין האילן וכו' יתחבר עמו כצ"ל: **מ"ט בר"מ** ד"ה לשון תורה וכו' ותאו וזמר תלכים אלו כולם מותרים וכו' כיון שאמרו ואכול לא תאכלוהו אמרו תלב שאסור באכילה שהרתי כצ"ל: **מי"ב בר"מ** ד"ה וענין אמרו וכו' אבל כל נפש אשר תוכה כצ"ל: **מי"א ברא"ש** ד"ה משיחרחר וכו' משיתשוב מחשבה לרדות הדבש כצ"ל:

סליק מסכת עוקצין וסליקא לה סדר טהרות בס"ד

הגהות מספר אמרות טהורות

להג"מ שמואל פריינד ז"ל ד"צ דפראג (בעהמ"ס זרע קדש)

פרק א משנה ג בר"ש בד"ה משכב התחתון וכו' עד ואם נאמר דסוף הדין הנושא נמי ל"י בגדים וכו' עד כמו כן מי חטאת שיש בהם כדי הזייה למעלה מבועל נדה כצ"ל: שם בא"ד אבל עכצ"ל דלא אתי למימר שיהיה חמור מעליון לכל דבר וכו' כצ"ל: שם אדרבה זב חמור שכן עושה משכב ומושב ומטמא כלי חרס בהיסט והא דמשמע בת"כ דמצורע בימי גמרו עושה משכב ומושב וכו' עד ומשמע נמי כן בפרק בתרא דנדה דמטמא אבן מסמא וכו' כצ"ל. ועיין ברש"י ותוס' פסחים פ' א"ד שם: שם ומיהו י"מ ההיא דפסחים וכו' עד אין משתלח חוץ לג' מחנות כדתנן בפרק בתרא דנגעים בימי ספירו וכו' כצ"ל: שם למעלה מהן זובו של זב. כל הני שוה מגען למשאן כצ"ל: שם בד"ה למעלה מהן מרכב וכו' עד נשען רובו של זב עליו ומוכח מההיא קרא דחלוק וכו' כצ"ל: שם והשתא היכא תרי גווני אבן מסמא א' וכו' עד דהא מקרא דאשר ישב אתרבו. ותנן בפ' בתרא וכו' עד והאדם ואחד שהמשכב ומושב תחת האבן וכו' עד איירי בפ' דם נדה וכו' כצ"ל (והוא בדף נ"ה ע"א): שם דממעט דמה ממה דכתיב בפרשת זב כצ"ל: עוד שם ועוד יש לפרש להוסיף על מה שפירשתי וכו' עד בין במשא בהיסט. בין במשא בלי היסט וכו' כצ"ל: שם אלא ע"כ הא דמשני מאי משא אבן וכו' עד דמעיקרא היכא למימר דסלקא דעתיה דאיירי בסתם משא וכו' עד שאין זזה ממקומו. דבין וכו' כצ"ל: משנה ד בפי' הר"מ ז"ל כבר ידעת וכו' עד וכן מי שבעל זבה לא יהיה אב ע"כ. דבר זה אינו כלל. דבכר הביא רבינו במ"ג דבועל נדה כאב הטומאה לכ"ד כנדה עצמה. ובכאן כבר ביאר דזבה ונדה דינם שוה. לכן הדבר ברור שהוא ט"ס וכן צ"ל וכן מי שבעל הזב לא תהיה אב ע"כ. וכוונתו דבכ' דברים חלוק הזב מהזבה. שהבועל זבה הוא טמא ז' ימים. אבל זב שבועל אשה שאינה זבה. אינה טמאה רק טומאת ערב. ועוד יש חילוק דבועל זבה הוא נעשה אב הטומאה. אבל זב הבועל אשה היא כאילו נגע בה ואינה רק ראשון וא"מ רק אוכלין ומשקין כנוגע בזב אחר שפירש דאינו רק ראשון והתימה מהתי"ט שהעתיק דברי הר"מ ולא הרגיש בטעות סופר שנפל בזה: משנה ה בא"ד ובאה הקבלה באמרו ית' ועל הנוגע בעצם וכו' כצ"ל: משנה ט שם בר"ש בא"ד וז"ל אבל קדושה וכו' עד בין האולם ולמזבח. ומשני בין האולם ולמזבח דל"מ מידי וכו' כצ"ל:

פ"ב משנה א בר"ש בד"ה ואין מטמאין מגביהן דכתיב וכו'. עד נטמא גבו לא נטמא תוכו. נטמא תוכו גבו טמא כצ"ל: משנה ב בר"ש ד"ה וריב"ז וכו' עד כשני לוגין ופכים הבאים מן הגליל וכו' עד דקים שבכ"ת ע"כ. לשון זה מגומגם מאד וכ"ל לתקנו שכצ"ל ופכים הגלילים הבאים מן הגליל והביונות הן חביות דקות והן הדקים שבכלי חרס ע"כ:

פ"ג מ"ד שם ד"ה נשברה וכו' עד אבל בטיט טמאה בחזר ונרפה בכבשן כצ"ל והכל דבור אחד: שם ומיהו למאי דמיירי הכא וכו' עד טיט כמו גללים כתנור של שברים שטפלן בפנים או מבחוץ. כל וכו' כצ"ל כי הוא דבור חדש הכא לבאר דברי התוס' שהעתיק: שם מ"ו דלא גרסי תנור בסיד ובגפסים וזה אי אפשר כצ"ל (וכוונתו דהספרים שהביא ל"ג בסוף דברי התוספת תנור. רק בכלם אינם תנור. ועז"כ דזה א"א דזפת דתני בהדייהו ע"כ הוא תנור):

פ"ה מ"א בר"ש וז"ל תנורים שלהם וכו' עד לאפות בו סופגנין ומיהו נראה דאפי' לא צרפן בכבשן וכו' כצ"ל ומסתיבות ופליגי תנאי וכו' עד תלוי בגואר הגמל. טעון שילוח כי אין כאן מקומו כלל. ועי' בפי' הרא"ש כאן: שם בפי' הר"מ ז"ל באה"ד התנורים והכירים וכו' וביאור זה שגמר מלאכתו וכו' עד שיהיה בקרקעיתו תימוס שיעור וכו' כצ"ל: בר"ש ד"ה ושיריו ברובו בפ' הטור וכו' עד וי"מ איפכא דבר ט' ברובו. ובר ז' בד' דרובא הוי ד' כצ"ל: שם תניא בת"כ וכו' עד וכי דנין אפשר משא"א. א"ל אע"פ שאפשר ראיה גדולה היא כצ"ל וע"ש בקרבן אהרן: שם מה כלי חרס משנגמר מלאכתו באור וכו' כצ"ל: שם מ"ה ד"ה מפני שהוא אופה בו קבעי ריה"ס תשמיש כעין גופו של תנור כצ"ל: מ"ג בפי' הרא"ש באה"ד המתחיל עירת התנור וכו' עד ופריך הגמ' בשלמא לר"ש וכו' עד אלא לר"מ כצ"ל: מ"ז בהר"ש ד"ה תניא בתוס' תנור שחלקו וכו' עד פי' אפי' כ"ש. שאין בו ארבעה וכו' כצ"ל: שם תניא בתוס' רשב"א וכו' עד גדול משל רשב"ג כצ"ל והכוונה שהתיאון גדול קצת כדי שיהיה יכול להכניס התנור של סדקים שהזכיר רשב"ג לתוך החדש: בהרא"ש וז"ל פי' פחות מד"ט וכו' עד כתנור חדש. ואח"כ מה"ד והוא טהור דאיכא תרתי וכו' עד בין תנור לטפילה וכו' עד ואם חלקו לשנים והם שוים כצ"ל: מי"א ברמב"ם וז"ל ופטפוטים קצוות מטיט וכו' עד הנה יש תועלת לה בו וכו' כצ"ל וכ"ה בתי"ט:

פ"ח מ"א בר"ש ד"ה ומשולשלת וכו' עד ת"ל כל אשר וכו' ע"כ. ופי' בק"א דמתיבת כל מרבי' נקובה לטומאה: מ"ג ד"ה תניא בת"כ פ' ויהי ביום השמיני וכו' עד לאויר התנור. ק"ו לכלי שטף שלא יציל ע"ע בלא צ"פ באויר כ"ח. ומה אם כ"ח שמציל על עצמו שבתוכו בצ"פ באהל המת. לא הציל א"ע בלא צ"פ. כלי שטף שלא הציל ע"מ שבתוכו וכו' כצ"ל וכ"ה בת"כ שם: מ"ה בהר"ש תניא בתוס' ג' דברים מצילים וכו' עד הבלועים מצילים על הטהורים מלטמא ומצילים על הטמאים מלטמא והצ"פ והאהלים מצילין על הטהורים מליטמא וא"מ על הטמאים מלטמא כצ"ל הבלועים אין מטמאין במשא הזב. וצ"פ והאהלים מיטמאין במשא הזב כצ"ל: שם בר"ש ד"ה וא"מ על הטמאים מלטמא. דאין צ"פ לטומאה. והאהלים כגון טפח ע"ט וכו' כצ"ל: שם ד"ה היא טהורה התמת שאין העלם נוגע בה וכו' עד והתנור טהור כיון דהתמת למעלה כצ"ל: שם ומ"מ מחמת התורן ה"ל כ"ח כנגע באב הטומאה דאדם הוא נושא עלם כשעורה בשעה שנוגע בתמת כצ"ל:

פ"ט מ"א בר"ש ד"ה נחושתו וכו' עד וכגון שנתחבו מתחתיו וכו' עד דומיא דאידך בבא הסרך שנמצא בו דלא וכו' כצ"ל: ד"ה נמצא בטפילו וכו' וכן אם נמצאו במגופה ונראית יוצאין לאוירה מצלת וכו' עד לענין דאם היו עמאין לא טמאו כצ"ל (או דגרסי' לא נטמא כלי הרא"ש כאן והיא היא): שם בהר"מ עיי"ש מראש דבריו עד ואם היה נמשך כנגד פי התבית ה"ה טהורה וכו' עד ממש שימשך תוך התבית הנה ראויה שלא תהיה בולטת וכו' כצ"ל: שם מ"ח בפי' הרא"ש סד"ה שיעורן בזיתים וז"ל ויש לחלק וכו' עד כדמפליג ברישא בנקבים שבסתימה (או במריחה והיינו הך) כצ"ל: שם ושנינו ג' משניות בענין א' כצ"ל: שם בר"ש באה"ד המתחיל ומיהו ק"ל הסיא דתוספ' בפ' אין כ"ח וכו' עד כדמחלקין ברישא בנקבים שבמריחה דשיעורן דהכא וכו' כצ"ל:

פי"א מ"ד בפי' הרא"ש ד"ה קלוסטרא באה"ד ומגופה שעשה קלוסטרא מברזל טהור וגפויה מבדיל טמא כמו שעושים בכלי כסף לנוי וכו' כצ"ל:

פי"ג מ"ב בר"מ ד"ה וכן של מתרישה וכו' עד יספכו בו הארץ והא' יתברו בו הכלים וכו' כצ"ל: שם בר"ש ד"ה מכחול ורחשו א' וכו' עד רחב לנקות בו את האזן כצ"ל: מ"ג בר"מ ד"ה תרחור שם כלי מן ב' חלקים כצ"ל ועי' לקמן פכ"ה מ"ב: מ"ד בהר"מ ד"ה ומגירה היא משור כצ"ל: מ"ד בהרא"ש סד"ה ליקנה תגור לטומאה ואין חיבור להזאה כצ"ל: שם מ"ה בד"ה למתות כשהאורגים מותחים הבגדים כצ"ל: מ"ז בהר"ש ד"ה הכדומים וכו' עד ויוצאים בו יתורים וכו' עד ומנהגינו לתלות באותן יתורים בקבוקים מלאים מים באויר כדי שיתקרר כצ"ל וכ"ה בערוך: בהרא"ש שם סד"ה המזרה והמעבר וכו' עד ואותו שיש לו שינים יותר נקרא מזרה כצ"ל:

פי"ד מ"ב בהר"מ ד"ה ומינקת אבוב והרבה שיעשו אבוב מברזל וכו' כצ"ל: מ"ד בהר"ש בד"ה כנפים בראש העול וכו' עד ומהם יצא הקטרב ונקראו וכו' כצ"ל וכ"ה בערוך ערך קטרב. רק דשם הגי' יצאו. ואפשר משום דב' עצים יוצאים בראשי העול וכמש"כ בערך כנף (והעצים הב' כל א' לבדו נקרא קטרוב ולרבים יאמר קטרובים או דשניהם יחד יקרא בשם קטרוב) ולזה כ' יצאו בל' רבים: שם סוף מ"ח בסה"ד תניא בתוספ' ע"מ נחלקו על השנים שב"ש וכו' כצ"ל:

פט"ז בפי' הר"מ מ"א בד"ה וקוסטות המלכים קיזון המלכים וכו' עד ויוסיפו שלים מלבד שהוא מחזיק ששים סאים וכו' כצ"ל: עוד שם בסמוך שחכמים לא ימנוהו עם הכלים שיטמאו אע"פ שהן מקבלים וכו' כצ"ל:

פט"ז מ"ד בפי' הר"מ ד"ה וקטבלי הנטע אשר יטעו בהעגיל וכו'. הנה הדברים הנמצאים לפנינו לא יכולתי לפרש כלל. ולדעתי יש ט"ס גדול במקום הזה. ואחר היגיעה והעיון בפי' הרע"ב (פ"ח מ"א דאהלות) בכ' על תיבת קטבליא בזה"ל עור שמציעים למטה ושוכבים עליו וקורין לו בערבי נטע עכ"ל. ובלי ספק העתיק רק מפי' הר"מ (שדרכו להזכיר תמיד שם כל הדברים בל' ערבי) והר"מ כ' שם וז"ל כבר התבאר סקורטיא שהיא כיסוי עור אשר ישכבו בה וקטבליא העור אשר יאכלו עליו. מזה נראה מבואר שהעור אשר שוכבים עליו היא הנקראת נטע בל' ערבי כמו שהעתיק הרע"ב וכ"ה בערוך ערך קטבליא שהוא העור ששוכבים עליו ונקרא בטיית נטע. ולזה נראה שצריך להיות כאן העור הנקרא נטע אשר יעשו לשכב עליו (וסקורטיא היא כלי מעור אשר יאכל עליו כמו שכ' הר"מ לעיל בסמוך. ולזה הדרך לעבות ליין ממעשה מקפה לנוי באמצעו) וכד' הר"מ פ"ח דאהלות מ"א נפל ט"ס ונהפכו הדברים וכמו שהבאתי. וכפי' הר"מ היה כתוב אשר יטעו והוא שם פעל משם נטע בערבי והמתרגם שכח להעתיק תיבת יטעו ולכתוב תמורתו יעשה ולכן נמצא לפנינו אשר יטעו (ומ"מ תיבת בהעגיל בטעות נדפס וצריך להסירו ולמחקו): בר"מ מ"ז ד"ה וזה הכלל וכו' עד הנה הוא יקרא משמש משמשי אדם ומה שהיה ממנו אשר הוא משמש משמשי וכו' כצ"ל: שם הנה כבר התבאר בספרא וכו' הוא (בפ' שמיני פ"ז) ר"ל שהוא לא יצרפהו האדם בדברים אשר אלל מה כצ"ל נ"ל והכוונה שאין הכלי עשוי לשמש למאכל. משקה או כלי אשר יצטרך לו האדם: שם וכאשר היה כלי לא יצלח למשמשי אדם אבל לאדם עצמו לא יטמא כצ"ל והשאר התיבות שדלגתי א"י לפרש כלל. ולדעתי הם בטעות: שם ואם היה וכו' עד מן כלי עץ ותדע זה מן השק שהוא וכו' כצ"ל ומתיבת אולם אשר וכו' עד כמו שקדם. הם דברי מותר ומבלבלים הקורא: שם ונקראת המנורה משמשי משמשים לפי שהמנורה עצמה היא אינה משמשת וכו' כצ"ל וכמ"ש בספר קרבן אהרן שהיא משמשת להדליק בה את הנר: ודע עוד דנשמט מד' רבינו פירוש תיבת קולב המוכא בכ"מ פ"ד מהל' כלים. ובס' ק"א הנ"ל פי' שהוא דפוס בל' ערב ודפוס שעושים עליו תיק של ספר נקרא במשנה אנגלין וכו' ועי' בהרא"ב"ד שכ' שבל' המשנה נקרא אימוס ובערוך תמצא כמה פירושים ע"ש: שם בר"ש ד"ה אימוס וכו' עד היכי אלילתא כצ"ל וכ"ה בפי' הרא"ש והיינו שרשרות של חוטים חלולות ועגולות כפי' רש"י שבת נ"ז ע"א:

פי"ח ר"ש מ"ג ד"ה ותמור. זה עץ חלול שמשימים תחת מלבן המטה ומשימים המלבן עליו כצ"ל ועי' בפי' הרא"ש והרע"ב ותמצא כדברי: שם בד"ה ושל בני לוי טהורות דלאו מטלטלים במטה מתוך וכו' כצ"ל: מ"ד ד"ה ומלבן שנתנו על לשונות וכו' עד והגאון פי' גם בערוך מלבן שעשו על לשונות עץ וכו' כצ"ל ועיין בערך מלבן ותמצא עוד פי' אחר: שם בד"ה תניא בתוספ' מלבן וכו' עד פירוש עריסה מטה קטנה כצ"ל: שם מ"ו ד"ה נשברה שניי' טהורה וכו' עד ואע"ג דאיכא קצרה וב' כרעים קיימים לא טהורה כצ"ל. וכ"ה בפיו הרא"ש וכ"ה בתוס' חדשים במשניות: מ"ז שם בד"ה כרע של מטה וכו' עד נטהר כיון דלחודיה קאי וכו' כצ"ל: שם בפי' הרא"ש מ"ו מטה שהיתה טמאה מדרס וכו' עד ותקנה טמאה מדרס. פי' טמאה מדרס עדיין עומדת בטומאה כצ"ל: מ"ט בר"ש והא דתנן לעיל (מ"ז) דאפילו כרע א' וכו' עד אע"פ שפירש ממטה טמאה כצ"ל. ואח"כ מה"ד ומקבלת טומאה מכאן ולהבא: שם ותכמים אומרים מיטמאת אברים ולא הבילה וכו' עד דאין חבור כשלימה כצ"ל: שם ומיטהרת אברים מטביל הכרע בפ"ע ולא יתברו עם הקצרה שהקצרה תוצאת וכו' כצ"ל: שם ומתני' ר"ש היא ולא רבי דלרבי אינה מיטהרת תבילה לר"א וכו' כצ"ל:

פי"ט מ"ג בהר"ש ד"ה חבק וכו' עד וי"מ שהוא כעין נמטא כצ"ל וכ"ה בערוך והוא מל' נמטי גמדא דגרס הנמצא במס' ביצה ובפ' יוה"כ ביומא: מ"ד בפי' הר"ש בד"ה בנשא על המטה לתודיה מיירי וכו' עד כמו במלתא דר"י. נישא הזב על המטה. שמיזבן מטמא וכו' כצ"ל: מ"ו שם פי' י' מתוך הברייתא כצ"ל והוא כמ"ד. ואח"כ מה"ד נשתברו וכו' עד כדפרישית לעיל (פי"ח מ"ז) כצ"ל: מ"ו בהר"מ ד"ה ואמרו מטה וכו' עד בפרק שלפני זה והוא במשנה ו' וע"ש בפירושו: שם בפי' הרא"ש ד"ה מטה שנטלו וכו' עד נשתברו הדפות טמאות אפי' לא עשה לה וכו' כצ"ל ואם שנו בה הנקבים וכו' כצ"ל: מ"ט בהר"ש ד"ה פירוש וכו' עד מדרס שאם יושב וכו' כצ"ל: ד"ה נפחתה למטה ל"ת וכו' עד לישיבה בפתחה מן הצד: שם בהר"מ ד"ה אמר ר"י וכו' עד וכאשר בטל העיקר אשר יעשה להחזיק את מה שבה ונשארו הלוחות אשר בצדה ובעליונה. החזירה שלא תטמא במת. ונאמר שהיא תטמא במדרס. וזה לא יתאמת כצ"ל:

פ"כ מ"א בר"ש ד"ה רבצל פי' גאון וכן ערוך כלי קטן שנותנים בו בשמים. והמזרה כלי שנותנים בו צידה לדרך כצ"ל וכ"ה בערוך ועי' בתי"ט. ודע דמה שנדפס בד"פ בשם המערכי לשון להגיה במקום ל' משנה מקרא ילקוט (בד"ה הורמל) הוא טעות האומר והאומרה בשמו כי תיבת ובל' משנה דבוק לשלפניו דבל' הש"ס והמשנה קרוי בשאר מקומות הרמיל. והוא הילקוט ועי' בפי' הר"מ וז"פ: שם מ"ב בר"ש ד"ה שנסדקה אבל אם וכו' עד כדתניא לעיל ע"ב והוא בפי"ט מ"י ע"ש: שם ד"ה ונתפחה מחמת גשמים נתנפח הסדק כצ"ל (והוא דיבור א'): שם תניא בתוס' עריבה וכו' עד הרי היא כטמאת מת כצ"ל: הרא"ש בר"ה עריבה וכו' עד יותר מט' קבין אפי' נסדקה לא הויא למדרס כצ"ל: בר"ש מ"ד ד"ה עריבה וכו' עד דפליגי בברייתא דיתר ע"כ. והיא הברייתא שהביא הר"ש במ"א: מ"ה שם בד"ה שלא כדרך קבלתה אלא כפאה על פיה כצ"ל: תניא בתוס' שם שלא כדרך ישיבתו טהור קבעו אפילו כדרך ישיבתו טהור כצ"ל: שם מ"ו ד"ה לאורך נ"ל לארכה. אורך הקנה לאורך המחצלת וכו' עד שהקנים מזיקין לשוכב ול"ת רק לסכוך ותנן בפ"ק דסוכה עשאה לסיכוך טהורה כצ"ל ועי' בפי' הרא"ש ותבין:

פכ"א מ"א בהר"ש ד"ה וכבוש ובאימא כו' ועד ושמא באימא כלים הנכנסים זה בתוך זה כצ"ל: בהר"מ ד"ה ובפיקה כוש קטן יוכפל וכו' ע"כ. ועי' בפירושו למס' פרה פי"ב מ"ח שם פי' כפי' הרא"ש כאן ע"ש: בהרא"ש ד"ה ובתוט שהעבירו ע"ג הארגמן וכו' כצ"ל: שם ד"ה הנוגע בפיקה וכו' עד ומכניסים בו הפלך כצ"ל: מ"ב בהר"ש פי' בערוך וכו' וי"מ בעין. שהאורשים בחמור וכו' כצ"ל: שם כורך פי' גאון וכו' עד והחרב חלול וכו' עד אלא שהחרב של זריעה חלול כצ"ל וכ"ה בערוך (ערך כרך ב'): מ"ג ד"ה מגרה של ברזל מלא וכו' עד י"ל בית יד לב' ראשיו (או לראש א' מן הברזל עד הב' והיא היא) ותוט ומשיחה מבית יד הא' עד בית הב' ובאמת הבית יד אמה המוכנסת בהם. ושניף נתון על האמה עובר דרך החוט וכו' כצ"ל דוק ותשכח: ובפי' הר"מ תמונת המגרה וכו' עד לפי שהוא כבר היה חוט וכבר יהיה משיחה. ובעץ הארוך אשר באמצע וכו' כצ"ל וכ"ה בערוך: בפי' הרא"ש מכבש של חרש שמיישר בו העץ. וקשטנית עץ עקום וכו' כצ"ל:

פכ"ב מ"ד בר"ש ד"ה שקבעו הכיא כסא וכו' עד דבטל אגב עריבה אבל כסא העריבה וכו' כצ"ל: מ"ה בר"ש ד"ה שלא היו וכו' עד ויש עושין כסא מד' עצים ומביאים קרשים וכו' עד ועוד על העצים מסבבים קרשים קטנים מג' רוחות. ואם ניטלו (העליונים) שהם הפויים לכסא אכתי וכו' כצ"ל ועי' בפי' הרא"ש ותמצא כדברי:

פכ"ג מ"א בר"ש ד"ה תניא בתוספ' הכדור וכו' עד פירוש אע"פ שנקרעו ולא הוציא מה שבתוכן. רק הטבילן כמות שהן. אין מה שבתוכן חוצץ וכו' כצ"ל: שם ד"ה ועוד תניא בתוס' וכו' עד משישתייר בה מג' רוחות ובין קיצה לחברתה כצ"ל ועי' בפי' הגאון מהרא"ו ז"ל: שם מ"ב ד"ה עביט וכו' עד ועושה אותו כרדלא. טפיטן של סוס. בערוך פי' עיצבא וכו' כצ"ל והוא בע' אכרזין ב'. ותיבות ועושה אותו כרדלא. נראה להגיה וקורין אותו כרדלא. אע"פ שלש"י שזה שמו באיזה לשון: עוד שם תניא בתוספ' האיכוף טמא מושב ותפוס שלו וכו' כצ"ל וכ"ה בתוס' ובש"ס עירובין כ"ז ע"א: שם ד"ה פי' התפוס טמא מרכב כדמפרש בפ' בכל מערבין כצ"ל וע"ש בעירובין ודו"ק:

פכ"ד מ"ז בר"ש ד"ה והחלקה שא"כ שעוה וכו' עד ואין לה צורת כלי וא"כ למדרס כצ"ל נ"ל ועכפי' הר"מ (ואע"פ שיש לדחוק ולייסב הגי' הכתובה לפנינו הקורא השופט במישרים יודה למש"כ): שם מי"ו סד"ה כף של מאזנים וכו' עד ואם מבחוץ טהור המיתם כצ"ל: שם בפי' הר"מ ד"ה מהוס' בלויה וכו' עד ואע"פ שהאחרת הדביקה בה שלימה ואר"ש וכו' כצ"ל:

פכ"ה מ"ג בפי' הר"מ וז"ל זומא ניסטרא כלי ברזל בקצה הא' גולה הקצה הב' שפוד בעל ג' קנים כצ"ל · מ"ד בר"ש ד"ה ויש להן בית נביעה וכו' עד כמו שמפרש ע"כ כצ"ל דהיינו במשנה ח' דפירקין: שם ד"ה אית דגרסי בית הצביעה וכו' עד אבל בפ' חומר בקדש משמע דבית הצביעה גרסי' דאמרי' וכו' כצ"ל: שם ד"ה לעריבה גדולה יש לה בית הצביעה וכו' עד יש הפרש בין בית הצביעה לאחורים שיש לה. ואם יש משקין באחורי העריבה וכו' כצ"ל נ"ל: מ"ט שם בד"ה פי' מה לשון כפול וכו' עד אבל ר"י כה"ג אפי' בתרומה גזר. ולקדש כלו טמא כצ"ל: שם וכך היה ראוי לשנות וכו' נראה דכצ"ל כל שאין לו אחורים ותוך כגון קדש אין לו בית הצביעה דאין שייך בו בית הצביעה כלומר וכו':

פכ"ו (קרוב לסוף מ"ד בסבילו ד' סירושלמי) כי ו"ל כר לאה כאס ל"ו וכו' עד כך לרור עולס דלדס מנכלו ולינו מתיר בהכל בסל דלין עשוי לסתור כלל : מ"ה בפי' הר"ם בד"ה סקורטיה וקנבולית כמשמעו דברים מידי הספר לו המכסים . וכבר פי' רבינו בפס"ו מ"ד דמפליגין כלים אלו ונתבור בפכ"ד מכלי' כלים הל' ה' בהעתקתו לדיני מעסותיו כי א"ל ונר סמימין תחת השלחן בעת סעלין כלי שיפלו עליו הפירורים . מפני שהוא נשען עליו ברגלו עכ"ל : שם ד"ה עור סעושין וכו' עד שלא יטנף בגדיו וכקין מפני השכר כנ"ל . ועי' בפי' הר"ש ובפי' הרא"ש :

פכ"ז מ"א בר"ש ד"ה אין לו אחוריים לתלותו וכו' עד טהור ונראה דלאפשר לפרש דמיירי וכו' כנ"ל מוסף עליו הענ שהוא טמא משום מושב וכו' עד אבל מדרס לא ע"כ. דבת"כ יליף שבלה משק וכו' כנ"ל והביא מהש"ס ראיה דאי לאו קרא דכל משכב לא הוי אמרי' דכלי ען פשוטים יטמאו טומאת מדרס . ועי' בר"ש לעיל פכ"ב מ"א ועי' ברא"ש שם : שם בד"ה וכ"ח טהורה מכלום וכו' עד כדפרישית לעיל (הייט בפכ"ג מ"ג) עי' בהרא"ש . והיותר הם אך למותר וצריך להעביר עליו קולמוס : ד"ה הקל דבעי וכו' עד דמאיזה מהם שיקצע טפח וכו' כנ"ל . והמגיה בד"פ טעה :

פכ"ח מ"ב בר"ש ד"ה בין מן המוכן וכו' עד ולר' יהושע כיון דמטהר אמאי קרי ליה וכו' כנ"ל. ועי' בפי' הרא"ש דאתר תיבות והניתו אחורי הדלת . יש הסרון הניכר ומתוך פי' הר"ש תמלא החסרון : מ"ה בר"ש ד"ה חמת וסטיתה הרוייהו טמאים וכו' עד א"כ דדוקא בשנוי מעשה איירי כולה מתני' ואפ"ה מפשוט לפשוט וכו' כנ"ל : שם ד"ה בכולהו גרסי' במתני' טהור וכו' עד וסדין וכסת ומטפחת ובמשניות שכתב טמא וכו' כנ"ל ומה שבינתים הוא טעות : שם בד"ה תניא לעיל בתוספתא וכו' עד פי' וכו' עד סטיה שעשאו מטפחת . ומטפחת שעשאו סטיה כנ"ל : מ"ח בר"ש ד"ה מעפורת סודר וכו' עד ואתכם במעפורת . ומשמע דסהוא וכו' כנ"ל : שם ואהני תלוקה לבטל התמורה כנ"ל : שם וקריעה מהני לבטל שמא מינה או וכו' כנ"ל : מ"ט בהר"ם ד"ה מן התרס . מין הרשת . ומזוטו . מין הרשת דומה וכו' כנ"ל :

פכ"ט מ"ה בר"ש ד"ה יד סקרדום מלפניו נורת וכו' עד קורא לאחריו בבבא האחרת כנ"ל והיינו במ"ד : בפי' הר"ם מ"ז סד"ה ודכן וככר ביארנוהו במ"ח ע"כ. נמצא בפכ"ה מ"ב וע"ש :

מסכת אהלות

פ"א מ"ב בהר"ש ד"ה וסתא בכילד ג' דקתני וכו' עד לא גרסי' הרב ה"ה כחלל דלא צריך כלל וכו' כנ"ל . וכל מה שהשמענו זו הוא מיותר וכ"כ המל"מ בפ"ה הל' ג' מהל' טו"מ ע"ש : שם כדתניא בספרי פרשה פרה וכל אשר יגע בו הטמא יטמא וכו' כנ"ל : שם הא למדנו לכלים ואדם וכלים . אדם וכלים מנין אמרת ק"ו הוא וכו' : שם ועוד קשה לפירושו מהא דתנן וכו' עד כלומר אדם הנוגע בכלים מי הוי בר הזאה ולדבריו הא אמרי' דכלים ואדם וכו' כנ"ל : שם ר"י בשם ר' ינאי וכולהן תורה הן אגל תרומה אבל על ביאת מקדש אינו חייב אלא על הראשון ולא על השני שנגע בראשון כנ"ל ולא כהמפרש בעל קס"ע ע"ש : שם אמר ר"א הוא עצמו שנגע במת חייב וכו' עד טעמא אשר יטמא בטומאת אים הוא (ומכאן עד טומאת מקדש יש להעבירו מכאן ומקומו במקום אשר אכתבנו) התיבון הרי כלים הנוגעים במת ואדם בכלים וכלים באדם (והוא ג' הם דברי מותר . והק"ע נדחק לפרש דברי הירושלמי ולא ביאר כלל תיבות והוא ג' וטוב בעיני למחקם) כדאמר"א כר חייא בטומאת אים באים אדם חייב על טומאת מקדש ולא בטומאת אדם וכלים כנ"ל . ובזה יבוא הכל על נכון כאשר יראה בעל העינים : שם ומשני ר"א דטומאת אים באיש שני פטור משום דלא בעי היטוי כנ"ל (ותיבת ממ"נ אין לו מובן וגם בזה לא הרגיש הרב הנזכר) : שם גם פי' דהרב ה"ה כחלל וכו' ע"כ. קאי אהר"י מסימפונט שהביא לעיל : שם ובתוספתא דנזיר משמע דפליגי וכו' עד רביעית דם אין בנזיר ואינו חייב עליו על טומאת מקדש כנ"ל מהת"כ והשאר עד תיבת ומרכב אינו שם בגרסתינו . ואפשר דהר"ש גריס לה ככתוב בספר שלפנינו :

פ"ב מ"א ברמב"ם ד"ה ורוב המנין וכו' עד הנה אלו ג' שיעורים בעצמות הערומים וכו' ע"כ. ודבריו אלו אין להם ביאור כלל . ועי' בכ"מ פ"ב מהל' טו"מ הל"ט ותמצא גי' מוגהת מזה : שם בר"ש בד"ה תניא בספרי זוטא וכו' עד אין לי אלא הנוגע בעצם מן המת מנין אף הנוגע בעצם מן החי ת"ל וכו' כנ"ל אבל בילקוט הגי' אין לי אלא הנוגע בעצם מן המת . ומנין אף הנוגע בדם ת"ל וכו' ומכ"מ גי' הר"ש בודאי היתה כמו שהגהתי : מ"ז בפי' הרא"ש ד"ה מה שבתוכו טהור וכו' עד דתנן לקמן בית שחללו מארצו טומאה וכו' כנ"ל :

פ"ה מ"ץ בר"ש ד"ה או כוורת פתוחה . כגון כוורת גדולה הבאה במדה דאין לה טומאה ופתוחה דאינה פקוקה בקש . דהשתא ליכא דפנות כנ"ל : שם ד"ה טהור אם נתנוה וכו' עד כדפרי' פ"ד (מ"א) וע"ש והבין : בפי' הר"מ שם ד"ה וכוורת פתוחה ר"ל שלא וכו' עד וכאשר היה בגובה לד הבור טפח הנה הוא יציל על כל מה שנתכסה בתוך בכפיית הכלי וכו' כנ"ל : בר"ש שם בסוף הפרק בד"ה היתה אפולה בארץ שהקדירה עם הקורה וכו' עד מספת הקורה ולחוץ וכזו דקתני יש להעמיד פלוגתא דר"ע ורבנן כנ"ל נ"ל דבמשנתינו נמי י"ל דבזה הוא מחלוקת ר"ע ורבנן :

פ"ו מ"ה בפי' הרא"ש בא"ד כפי' ר"ש וק"ל וכו' עד ואין הטומאה יוצאת לבית אלא בוקעת ועולה . דלא מצלא' לטומאה וכו' כנ"ל : שם ול"א ידין מע"מ אלא כשהיה הטומאה בבנין הכותל כדאיתא בתוספתא (פ"ז) היה א' סלע וא' בנין של בנין וכו' כנ"ל : מ"ץ בפי' הרמב"ם סמוך לסופו וז"ל ואם יש במקום הטומאה טע"ט על רום טפח ה"ה כקבר סתום ומטמא וכו' כנ"ל : מ"ז בר"ש ד"ה פרדסקיא עמודים תלולים וכו' עד ולאו בטומאה בתוכם אלא תחתיהם איירי וכו' ועי' בפי' הרא"ש ותבין דברי הר"ש על נכון :

פ"ז מ"א בר"ש ד"ה טמאות ואין נידון כמע"מ כיון דאפי' סדק ליכא לגד וכו' כנ"ל . נ"ל מדברי הרע"ב : בהרא"ש ד"ה ר"י מטהר ר"י לטעמיה דסדי כל הכותל בתר בית עכ"ל (והיינו לעיל פ"ו מ"ג) : בר"ש מ"ב ד"ה בנטיית אהל שהארוכה באויר האהל או מציל על כל וכו' כנ"ל : מ"ה עי' מ"ש הר"ש בד"ה מב' שפירים טהור כלומר וכו' עד כשלא עיגלו ראש כפיקה דאיכא לאוקומי כר"י וכר"מ כנ"ל (והשאר שבינתים הוא טעות דמוכח וצריך למחקו) : שם קאמר ר"מ כפיקה של שתי והא ר"מ אפי' בנפחת וכו' כנ"ל : שם בפי' הר"מ וז"ל בסוף המשנה . והנה אבאר לך בנדה אמרס תינוק וכו' כנ"ל :

פ"ח מ"א ברא"ש ד"ה סקורטיא עור וכו' עד שהאהל מחלק לב' כדפרי' בפ"ז (מ"ב) כנ"ל : מ"ג בפי' הר"מ ד"ה ואמר שאין עשוי וכו' עד או בין גגה והא וכו' עד בין ב' בתים חוללת בעשויה כאהלים הוא שהם או לא יתוצו וכו' כנ"ל (והתיבות שנויה לקמן בפט"ו הל"ד כנ"ל . הוא מראה מקום מאיזה כותב). או דנ"ל דעשויה (והוא העיקר) : שם ד"ה ואמרו מוסף עליהם וכו' עד לפי שהוא תוספת לבן וכו' כנ"ל . וכוונת רבינו לפי שכל הדברים השנויים במשנתינו שנוי כעין דוגמתם במ"ב אבל רחיים אינם שנויים כלל שם : שם בפי' הרא"ש ד"ה שאין עשוים וכו' עד ארובה ואפי' לר"י דפליג (לעיל פ"ז מ"ב ע"ש) :

פ"ט מ"ט בר"ש ד"ה ובין סוליה התחתונה לארץ פו"ט לרבותא נקטי' דאפ"ה הטומאה בבית מה שבתוכו טהור וכו' כנ"ל : שם ד"ה אם יש בין פי העליונה וכו' עד דכיון דמפיה ובין הקורות פו"ט . בין סוליה לא מעלה ולא מוריד : מ"י שם בד"ה ב' כוורות שהן עומדות בתוך הפתח וכו' עד אם אין סוליה של זו ע"ג זו אם אין בין העליונה לשקוף פו"ט וכו' עד טומאה בבית מה שבתוכה טהור כנ"ל . והדר גרסי' (וכמו שהוא בתוספ' שברי"ף וכ"ה בלי ספק גי' הר"ש וכזה הבין דברי הר"ש לקמן בסמוך שמפרש והולך ד' התוספ') אם יש בין פי העליונה לשקוף ובין פי התחתונה לארץ פו"ט . טומאה בתוכה מה שבבית טמא . טומאה בבית מה שבתוכה טמא . וכלים שביניהם טהורים אם יש בין דופנותיה לפנימין פו"ט וכו' (ככתוב בס' שלפנינו) עד כמו שמפרש והולך . ובין סוליה לארץ לרבותא נקטי' אע"פ וכו' עד ופי התחתונה למטה . יש בין פי תחתונה לארץ פו"ט וכו' כנ"ל . ובזה תראה הדילוג והתסרונות שיש בר"ש . וכפי מה שהגהתי תבין דברי הר"ש על בורים בס"ד וגם בתוספ' של הגאון נשמט קצת מהתוספ' שלפנינו בס' הרי"ף . ובלי ספק נשמט גם שם ע"י המעתיק : בר"ש ד"ה אם יש בין דופנותיהם לפנימין פו"ט וכו' עד כלומר שפי התחתונה דבוק בארץ . ופי העליונה דבוק בשקוף ובין סולי וכו' כנ"ל : שם ד"ה פיה של זו ע"ג סוליה של זו וכו' עד אבל זה ודאי וכו' ע"כ : משנה ט"ז ד"ה והחבית (בר"ש) טהור וכו' עד וכשיש זית תחת הדופן דמה שתולה לה נגד הזית כנ"ל . וכוונתו דתולה לו יש דבר שתחתיו או על גבו . שהטומאה בוקעת ועולה למה שלמעלה מהטומאה או למה שמטה ממנה אבל אינה בוקעת למתוך לפני' אע"פ שהדבר נתון נכחו — — בזה . והגה"ה הנדפסת בש"ס ד"פ אין לה מובן כלל דמה תידש הר"ש בזה . וגם כאן אין מקום הדברים רק אגל טומאה בוקעת ועולה שם יש מקום לומר דנגד הטומאה היא בוקעת לבד וכבר נתבאר זה הדבר בר"ש בתכלית הבאור : גם נדפס שם עה"ג דברים המבלבלים הקורא שבד"ה תניא בתוספ' וכו' עד כזית מן המת מקצתו נתון תחת דופנה וכו' עד בין מלמטה טהור וצ"ל טמא וכן הגיה מהרי"ף ז"ל וכזו די . ובדבור ב' חצאי זיתים א' נתון תחת דופנה וא' נתון תחת קורקרתה בין מלמעלה בין מלמטה כנגד הטומאה טהור כן יש להגיה ותיבת טומאה צריך למחוק (וגם בלי תוספת התיבות כנגד הטומאה זה מובן ממילא) ודו"ק :

פ"י מ"א בפי' הרא"ש וז"ל ארובה שהיא בתוך הבית וכו' עד שאני טומאה דהכי גמירי לה ע"כ מדברי הרא"ש עצמו ומשם ואילך הדברים הם ממחבר אחר וכנ"ל : מ"ד הטומאה בין בבית בין כנגד ארובות נתן דבר וכו' כנ"ל והבית טהור צריך למחקו . וכן במ"ה אין בארובות פו"ט וכו' עד כנגד הארובות טהור ותיבת והבית יש למחקו : ובמ"ה בפי' הרא"ש ד"ה אין טמא אלא התחתון וכו' עד ולא נתן למטה העליה טמאה דהטומאה נכנסת לה בפתות מפו"ט וכו' כנ"ל : מ"ז בר"ש תניא בתוספ' היתה נתונה תחת ארובה וכו' עד כנגדו עד לרקיע טמא . שאם תעלה עולה והולכת בארובה וכו' עד בוקעת ויורדת . היתה גבוה טפח וטומאה תחתיה וכו' עד בתוכה או ע"ג הכל טמא . שאם תעלה עולה והולכת וכו' עד אינו טמא אלא הבית . פי' ושפתיה וכו' כנ"ל : שם בר"ש וצ"ע בברייתא שהבאתי וכו' עד וגבי כפישה קתני התם מפני וכו' כנ"ל : מ"ז בר"ש בד"ה תניא בתוספ' קדירה וכו' עד שאם תעלה ודופנה נוגעת בשקוף כל שהוא טומאה וכו' כנ"ל . ותיבות בפו"ט נמחק : שם בסוף באור התוספ' כתב וז"ל בבית היא טמאה בלבד . מדקתני היא טמאה לשון נקבה משמע דאקדירה קאי וטמאה וכו' כנ"ל וכל השאר הכתוב באמצע זה הדבור נמחק :

פי"ב מ"ה בפי' הר"מ באמצע דבריו וז"ל ולזה כאשר היתה טומאה תחת קורות הבית . הבית והעליה טמאים כנ"ל (וכ"ה בדפוס פפד"א וברלין) . מיהו בחבורו העתיק המשנה כצורתה ע"ש : שם בפי' הרא"ש ד"ה מכוונות עליונות כנגד וכו' עד הוללת . כנ"ל והוא סה"ד ואח"כ מה"ד כבין התחתונות כבין אויר שבין וכו' כנ"ל :

פי"ג מ"א בפי' הרא"ש נפלו כמה טעיות ועי' בפי' הר"ש ותבין דברי הרא"ש . ונראה להגיה דכנ"ל ולזה הפי' קאי אמלא אגרוף . ולא למלא מקדת דיותר קל הטומאה לצאת ממה שנכנסת וכו' : מ"ב בר"ש בסד"ה או שפתחתו הרות וכו' עד אלא קנרים היו הדפים שעשה מהם הדלת וכו' כנ"ל : שם סוף מ"ד בד"ה תניא בספרי זוטא וכו' עד החור שבדלת ומתני' דקתני מלא אגרוף ר"ע היא ע"כ. מזה נראה דגירסתו במשנה החור שבדלת שיעורו מלא אגרוף שייר בה וכו' עד כמלא אגרוף ותו לא : שם בפי' הרא"ש וז"ל ר"ע יהיב ליה וכו' עד ור"ט סבר כיון דנעשית בידי אדם וכו' כנ"ל וכ"ה בפי' הר"מ : מ"ץ בר"ש סד"ה שתי וערב ודבר טמא אינו ממעט כנ"ל ותיבת במ"עים נמחק : סוף ד"ה מפני שעפרה טהור גוש הבא מארץ טהורה וגוש הבא מארץ העמים ושיעור וכו' כנ"ל ותיבת טמא נמחק :

פי"ד מ"א בר"ש בד"ה פי' שיעורו בפותח טפח וכו' עד נחשב עליו כסמוך לפתח וכאילו אין הפסק וכו' כנ"ל : מ"ב בהרא"ש ד"ה קנה מפרש בתוספ' וכו' עד שהוא מטלטל כנ"ל ואח"כ מתחיל הפי' למשנה ד' ונראה דגרים טומאה בבית כלים שתחתיו טמאים ואם לאו טהורים ועו"כ דמיירי בניז שאינו בולט משאר הכותל כשיעור טפח הוא דכפיק שיהיה נגד הפתח ג' אצבעות ניז שאם היה כנגד הכותל ניז ארוך טפח אע"פ שאין ניז נגד הפתח ג' אצבעות מצטרף עמו שאר הניז וכו' כנ"ל . ותיבת אלא הוא ט"ס ונמחק :

פט"ז מ"א ברש וז"ל לשון שבועה היא וכו' עד כי ההיא דפ"ק דזבחים וכו' עד בכי אם לא שמעתי להבחין הפרש בין קבלה לזריקה ואין לי לפרש כנ"ל . אקפה לשון תיחוך וקילור וכו' וכל השאר הכתוב באמצע נמחק : שם ד"ה וטימאוהו הם טימאו וכו' עד או מטעם חיבורים או משום דהו"ל כלים באדם דמרדע בר קבולי טומאה וכו' כנ"ל : מ"ב ברא"ש ד"ה התלויות כו' כתב בגליון וכו' . כל הדברים מגומגמים ומוקשים הם ותמוהים כאשר יראה עין רואה . ולכן לא פניתי את לבי להגיה ולכתוב הנראה בעיני בדעת הכותב ע"ש : מ"ד בפי' הר"ם וז"ל בעבור שאמר וכו' עד ולא יצטרך לחפור על אורך הקבר אלא רוחב אמה כשיעור אורך אמה ג"כ והוא אמרו וכו' כנ"ל וכ"ה בתוי"ט בשמו ע"ש :

פי"ז מ"ג בפי' הר"ם וז"ל ואמרו שאין בית הפרס לכותים טעם לאמרו עובד כוכבים שהרם אינו עושה בית"פ כנ"ל :

פי"ח מ"ב בר"ש ד"ה ומטמאים במגע ובמשא שמא יש בהם עצם כשעורה אי נמי אשדה קאי דומיא דאתריה כנ"ל : מ"ט בפי' הר"ש בד"ה תניא בתוספ' חנות אין בה וכו' עד ואין מדור העמים וביס"פ בת"ל ותימה הא כולה טמאה וכו' כנ"ל . ולא ידעתי ע"מ כוונו בהגה"ה למקום הזה . כי תיבת אתיב הנדפס בצדו ל"י מאיזה לשון מהע' לשונות הוא : עוד שם והא דתניא בתוספ' דמקואות ארץ העמים וכו' עד וגזרו טומאה בעיר ושביל ומקוה אע"פ שלא גזרו חוץ לעיר וכו' (ומהתיבות והא דתניא בתוספ' וכו' עד טמאה צריך למחקו) :

מסכת נגעים

פ"א מ"א ר"ש בד"ה בהרת עזה כשלג וכו' עד והיה נראה לומר וכו' עי' בתוס' שבועות דף ה' ע"ב ד"ה שנים כי שם תמצא כל דברי הר"ש וביתר באור ודו"ק : שם בר"ש ד"ה תניא בתוספ' אר"י וכו' עד ובפ"ק דשבועות דייק מהכא וכו' עד ש"מ שמיע ליה מיניה דאשוהי דכולהו בהדי הדדי וכו' כנ"ל : עוד שם בד"ה ירושלמי בפ"ק דשבועות וכו' עד אר"י ב"א וכיו אין וכו' כנ"ל : מ"ג בר"ש בסד"ה להחליט את שנולד לו פסיון וכו' עד אלמא מרבי פריחה לטהרה אחר הפטור . ויש לומר דבסוף ב' שבועות כשפטרו וכו' כנ"ל : מ"ד בר"ש והקשים לא מצינן דמטמאי וכו' כנ"ל . ר"ל דאין אנו יכולים למנות י"ב מראות נתקים שהרי הם מטמאים בכל מראה שתהיה : מ"ד שם ד"ה נסמך השחין וכו' עד כדתניא לקמן בס"פ התולש (והוא בתוספ' ספ"ג) וכו' עד ובסוף השבוע נעשה עור הבשר או הסגירו בעור הבשר כנ"ל (והנמצא בינתים נמחק) : עוד שם בר"ש ד"ה השחין וכו' עד בשבת פסח ולא הוי וכו' כנ"ל :

פ"ב מ"ה בהגה"ה שבר"ש בסס"ד וז"ל וה"נ מוכח בגמ' דבני מערבא בפ' נערה מאורסה עד ומשם למדנו וכו' כנ"ל (והוא בהל' א') ועי' בס' שירי קרבן שם שתמה ע"ד הרמב"ן דכתב נמי כדברי המגיה כאן . דמהירושלמי משמע דספוקי מספקא ליה בזה וגם דברי המגיה תמוהים שכתב ונמצא שהוא כאילו הוא לבדו התיר נדרי אשתו עכ"ל . דהל"ל כאילו ניתר בשנים לבד כיון דהבעל כגופה (והרי הנודר אינו מצטרף) ונראה שכוונתו כמו שאינו מתיר לבדו נדרים שאינם עינוי נפש כך בצירוף א"י לבטל רק אלו ודברים שבינו לבינה . ולזה א"צ צירוף :

פ"ד מ"ז בר"ש בד"ה הלכה וחזרה בסוף שבוע . הסגירו בבהרת כגרים וכו' כנ"ל : שם ד"ה כנסה ופשתה. היכא דהסגירו וכו' עד דתחלתו היה בו כגרים ועוד והסגירו . ובסוף השבוע כנסה אותו הועוד והסגירו הסגר ב' ואח"כ פשתה אותו ועוד וכו' כנ"ל וכ"ה בתי"ט : שם והכמים מטהרים דלא חשבו ליה פסיון מאחר דתחלתו היה דתחלתה היתה כגרים ועוד . וכן נמי בפשתה וכנסה שפשתה משהו מכגרים וכו' כנ"ל : עוד שם וכל הנך פלוגתא דר"ע ורבנן בסוף שבוע ב' ולאחר הפטור דלאחר הפטור וכו' כנ"ל : מי"א שם ומיהו יכול ר"ת לדחות דהתם נזקק לטומאה דידע אהאי כנ"ל . כלומר דמיירי מתני' ביודע על איזה נגע מחליט וכמו שפי' לעיל בסמוך : שם בר"ש ועפי ניחא למימר דבנזקק פליגי ודלקמן ודנזיר אפי' ר"י מודה משום וכו' כנ"ל : עוד שם בר"ש וקצת משמע בתוס' דבנזקק לטומאה פליגי דתניא בתוספ' בהרת כח"ג ובה ב"ש ונולדה בהרת כח"ג ובה ב"ש ה"ז להחליט וכו' כנ"ל כ"ה בתוס' וכן מוכח למעיין בד' הר"ש בסמוך דמשמע כהדיא דהב' שערות האחרונים בודאי נולדו אחר שנולדה התלי גרים הכ' עש"ה:

פ"ה מ"ב בפי' הרא"ש וז"ל ה"ה כמו שהיתה וכו' וגם לא קתני הלך הפסיון ובאת מחיה וכו' עד מבוארת וצ"ל בת"כ דקתני גם גבי פסיון שבאת מחיה אינו מחיה שבאה במקום הפסיון וכו' עד סוף וכ"ה בר"ש . ומש"כ הרא"ש ותימה דא"כ מחיה נמי לא ליתני וכו' עד דאין הנגע פושה לתוכו ע"כ. דברים אלו הם ראוים בסוף אחר תיבות שהיא ראויה לטומאה ודו"ק : מ"ה עי' לשון הר"מ ידוע שכאשר סר הפסיון וכו' עד (אשר הנתקים בהם יחד) ארבע תיבות האחרונים אין להם מובן . ונראה דצ"ל אשר ינתקו בו יחדיו . כלומר שניהם הושוו להיות טמאים מחמת פסיון . והלשון קשה מאד ומתוך הלחץ כתבתי זה התיקון :

פרק ו מ"ו בר"ש ר' עקיבא אומר בין כך וכו' עד והתילונה טהור אם משום פסיון וכו' כנ"ל (ותיבות ר"ע אומר הכתוב בס' אחר תיבת טהור צריך למחקו דהוא מיותר וכן אינו בתוספתא) : עוד שם בר"ש פי' רע"א בין כך ובין כך לא נתבררו דברי ר"ע מ"ט וכו' עד רואין את הבהרת הפנימית כאילו הוא שחין . ומחיה שתלקתה השחין טהורה וכו' כנ"ל :

פ"ז מ"א בפי' הר"ם וז"ל אמר יתברך וכו' עד וכבר ביארנו במה שקדמנו שהראש והזקן כאשר היו בלתי שער מטמאין בנגעים אולם אם וכו' כנ"ל : בר"ש שם בד"ה תזר הראש והזקן ונקרחו שניתק משערן מטמאים בנגעים נגעי נתקים וכן השחין והמכוה והקדת ונעשו צרבת וכו' כנ"ל : מ"ד בר"ש ד"ה והכוה את המחיה דמשעה שנכוית אינה סימן טומאה כנ"ל : שם בר"ש היתה בו מחיה כעדשה כואה חציה והלך חציה וכו' כנ"ל : עוד שם תניא בספרי וכו' עד כנגע זה שער לבן . הצרעת זו המחיה וכו' כנ"ל :

פ"ח מ"ד בהר"ם וז"ל עוד נתגלה ממנו כ"א וכו' עד ואגל הראות בשר חי את"ז לא בו עד שיחזור ממנו הלובן לגמרי שאפי' הכהן לא ישאר בזה הבשר החי כנ"ל וכ"ה בכ"מ פ"ז הל"ד . ועי' בראב"ד ובכ"מ שם :

פ"י מ"ג בר"ש בד"ה תניא בתוספ' היו בו ב' שערות וכו' עד וא' מבוצלת כלומר דמשוארת ומבוצלת . משום דמשוארת וכו' כנ"ל : שם ד"ה ואחת צומחת ושחורה כנ"ל . דאם נדחק דהא' היה קודם שנולד הנגע וכר"ש . אכתי תקשה היאך אמר נולד זוג לצומחת טהור דהרי יש ב"ש צומחות ואדומות ודו"ק : מ"ג בפי' הרא"ש בהגה"ה אמר יצחק נ"ל דצריך להיות צהובה וכו' ע"כ . ונראה מדבריו דבס' שלפניו לא היה כ"כ אלא א' שחורה וא' לבנה ועי' בתי"ט ובתוס' חדשים מש"כ בזה : מ"ד בגליון פי' הרא"ש בא"ד וז"ל ואי לר"ש השתא ב' צהובות דתרוייהו הוי סימן טומאה בהיפוך הם סימן טהרה וכו' כנ"ל : עוד שם פי' מצינו למימר דלא מיבעיא דאיצטריך לר"א וכדקאמרינן וכו' כנ"ל : מ"ט בפי' הר"ש ד"ה תניא בתוספ' נתק כגרים וכו' עד עמד בו שבוע א' עתן לו שבוע ב' עמד בו ב' שבועות יפטור וכו' כנ"ל :

פי"א מ"ב ברא"ש ד"ה טרפן וכו' עד ויראה דדוקא עירבם בעודם צמר אבל עירב חוטי צמר וכו' כנ"ל :

פי"ג מ"ד בפי' הר"ש וז"ל בפי' מנות תלויה מייתי לה . ודייק דלא כמוכחת דמיא כנ"ל . כלומר שאינו ככתוב ונתון כבר כל זמן שלא נתלו . אע"ג דעומד לכתוב :

מסכת פרה

פרק ד הרא"ש מ"א נפלו בו כמה טעיות וכנ"ל ור"א סבר כיון שנשחטה בחוץ אין מחשבה פוסלת בה (כלומר כיון דלא בעינן מחשבת חוץ למקומה כך מחשבת חוץ לזמנה אין בה) כנ"ל . שלא רחוץ כדין קרבן וכו' כנ"ל ושלא בכהן גדול . תוספתא ונתתם אותה אל אלעזר הכהן . זו באלעזר שהוא סגן ושאר כל הפרות בכהן גדול דברי ר"מ . ר"י ור"ש ורא"י אומרים אותה באלעזר שהוא סגן ושאר כל הפרות בכהן הדיוט כנ"ל . וכן הוא בתוספתא לפנינו וכ"ה בכסף משנה וכ"ה בר"ש : שם בר"ש ויש אומרים את הלל הזקן שאלו כנ"ל . ולא כתוספ' שלפנינו בר"ש שהלל שאל לריב"ז תלמידו הקטן שבתלמידיו (כדאי' בסוכה פ"ב) :

פרק ו מ"א בהר"מ וז"ל אמר יתב' וכו' עד וגלה השפופרת אשר בה האפר ולקח ממנו די שישליך על אלה המים וכו' ע"כ כנ"ל : עוד שם אם החזיקה בידו וזקפה עליה וכו' כנ"ל . ועיין בפי' הרא"ש : עוד שם וכבר התבאר לך ממה שאמרנו שם שאפר פרה כנ"ל : מ"ב בר"ש ד"ה זילף את המים כגון שקדם המים והוא מהן וכו' כנ"ל וכ"ה בדפוס ברלין : משנה ה בפי' הר"מ קרוב לסופו כ' וז"ל וזה מפני שלא נתמלאו בכלי שב על וכו' כנ"ל :

פ"ז מ"א בר"מ ד"ה ה' קדושין וכו' עד וזה המשפט בעצמו ואם נמלך לקדשן בקידוש א' כנ"ל : עוד שם ואם נהפך הענין וכו' עד והנה הן כשרים אם קדשן קידוש א' וכו' כנ"ל : שם וז"ל אך למה שהביא ושב וקידשן וכו' עד לא נתחדש בה פסלות כנ"ל והוא מחובר ונקשר עם הדברים שכתב אח"כ וז"ל. לפי שהמלוי על קידוש אחד נתמלא וכו' ותיבות שקדמו להם מן „וכ"מ שיקדש מאלה וכו' עד נשארו פסולים" הם כמו מאמר מוסגר ודו"ק : משנה ה' בר"מ ד"ה הממלא וכו' עד וימלא אחר לקידוש . יצטרך שיקדים אשר ייחדו לעצמו וכו' כנ"ל : מ"י בפי' הר"מ וז"ל כבר ידעת וכו' עד ואמר ר"א אע"פ שבא והגיע בהווייתו ברשות הטמא הנה הוא נשאר תחת שמירת הבעלים וכו' כנ"ל :

פ"ח מ"ב בהר"מ כבר באתנו וכו' עד יטמאו כלים ולא יטמא האדם כנ"ל : בר"ש שם ד"ה נטמא הסנדל וכו' עד ועוי"ל במקקים שאחר קידוש וכו' עד ועוד דאפילו לא נפסלו ניהו דהנושא מי חטאת וכו' כנ"ל : מ"ה בהר"מ ד"ה כל הימים וכו' עד ואפילו היה איזה שיעור . שיהיה כמו המעיין ואין כן במים הנגרים וכו' כנ"ל : עוד שם ואמר ר"י וכו' עד והסמימות הנגרין הנוזלים מכלם יטהרו וכו' כנ"ל : מ"י ד"ה מי ביצים וכו' עד ביצותיו וגבאיו שניהם כשרים כנ"ל ותיבות אלו הם ביחזקאל מ"ז פי"א :

פ"ט מ"ב בר"ש ד"ה פוסלין כו' עד ש"מ ואין זריעה להקדם מה"ת כנ"ל וכמו שכ' בזה לעיל : שם כדאמרינן התם גבי העריב שמשו וכו' עד ולא בקדשים עד שיביא כפרתו וכו' כנ"ל : בפי' הר"מ מ"ה בר"ה עוד יתבאר לך וכו' עד וקבל מופת על זה מאמרו הוא כי דינה משפט החטאת וכו' כנ"ל : בר"ש ד"ה מעל"ע וכו' עד משום דהו"ל משקה סרוח וכ"ז דתקו לייסב וכו' כנ"ל . והיינו דבש"ס נדחקו לייסב דברי ר"י גם לר"ש וע"ש ברש"י : מ"ח בפי' הר"מ כבר ביארנו וכו' עד לפי שהוא טמא אע"פ שהוא טהור לחטאת . וטהור לחטאת . ר"ל לקחת המילוי ולקדש וכו' כנ"ל :

פ"י מ"א בפי' הר"מ וז"ל כבר ידעת וכו' עד ועוד נבאר דין מדף בעקרים וכו' עד בפרק אחרון מזבים כנ"ל וע"ש מ"ב : ר"ש שם סוף ד"ה שנגע באוכלים ומשקים וכו' עד כ"י לטעמיה דגזרינן כנ"ל והוא במ"א ע"ש : משנה ו בר"מ (קרוב לסופו) וז"ל ואחר אמר אם היו נתונים על הארץ וכו' עד וטימא את הלגין . לא נטמא ממי חטאת אשר בתוך הלגין וכו' כנ"ל : שם בפי' הרא"ש ד"ה ותניא בתוספ' וכו' עד וכן בב' ניירות מטמא ר"י מי חטאת כנ"ל :

פי"ב מ"י בר"ש ד"ה טומטום וכו' עד כדתנן לעיל בפ"ה מ"ד . לענין האזה וכו' כנ"ל : שם ברא"ש בד"ה אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום היה אומר ר"ת דהך טבילה לאו ליטהר וכו' עד לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה וכו' כנ"ל :

מסכת טהרות

פרק א משנה ט' ברא"ש ואע"ג דאמרינן בפ' הקומץ וכו' עד והניתו בכיסא וכו' עד אם שצריך לכלי הכלי מצרף ול"מ ככרות הצריכות לכלי וכו' כנ"ל :

פ"ב מ"א בהר"מ בד"ה ואחר אמר וכו' עד לפי שהטבו"י לא יטמא חולין ולזה הוצרך לומר ידים מסואבות והזכיר שהיה טבו"י כצ"ל: שם והוא אמרם אחד טבו"י ואחד טהור שידיו טמאות וכו' כצ"ל וכ"ה בתוס' פ"ה דמכילתין: מ"ג בפי' הרא"ש הראשון שבחולין וכו' עד ולכך אינו מטמא את התרומה וכו' עד ולכך נקרא ג' שבה פסול כצ"ל: מ"ו בפי' הר"מ באה"ד ואמנם ה' האחרונות וכו' עד והד' בקדש פסול שיד מטמאה חברתה בקדש אין אוכלים טמאים נגובים וכו' כצ"ל:

פ"ג מ"ב בפי' הר"ש נמצאת אומר ג' מדות במשקין הרוטב והגריסין והחלב בזמן שהמשקה עופפת עליהם וכו'. כצ"ל: שם באה"ד ותכ"א אף הדבש כשמן קסברי רבנן וכו' עד אפילו במחשבה ובדבש דבורים כו' כצ"ל. כלומר דהוא המנוי בז' משקין משא"כ דבש תמרים. וע' מכשירין פ"ו מ"ד ובר"ש שם:

פ"ד מ"א בר"ש ד"ה תניא בתוספ' וכו' עד הסרק תלוי בין הקורות נטף בו ונפל על בגדיו וכו' כצ"ל וכדלעיל בסמוך וכ"ה בתוס' הגאון: שם אבל ודאי לא האהיל וספק נגע וכל שכמות בספק הנזרקים ולפה טהור כצ"ל: שם מ"ד בפי' הר"ש ד"ה הרוטב שפראו במים דאע"פ שהיה נגוב ונתיבש וכו' כצ"ל. כלומר בעת שהרטיבו להפשתן במים כבר היה נגוב. מ"מ ע"י השרייה חזר הרוק ללחותו:

פ"ו מ"א בהר"ש שהביא לשון התוספ' ונדחק בפירושה. וע' בפי' הר"מ כי נוסחתו מיושבת ממנה. וד' המגיה בפי' הרא"ש שכתב: דגם הכלים טמאים ברה"י צריכים באור. ונ"ל דכלים הנוגעים בו ע"י אדם דוקא דהוי ספק טומאה הבאה ע"י אדם ועיין בר"ש לעיל מ"ס וי' בפ"ד שהאריך בזה ודו"ק:

פ"ז מ"ג בר"ש ד"ה נכנס לא' מהם כגון שהיו ב' חנויות א' טמאה ואחת טהורה עכ"ל. מזה מוכח דלא היה זה לפניו רק ב' חנויות נכנס לא' מהם וכו' או דל"ג כלל רק ב' חנויות ספיקו טמא וכ"נ מפי' הרא"ש ע"ש:

פ"ח מ"ג בר"ש ד"ה תניא בתוספתא כו' ומתני' דקתני ביום ומצאו ביום טהור ברה"ר כצ"ל ואח"כ מה"ד טמאים מדרס וכו' וקאי ע"ד התוס' שהביא: מ"ז בפי' הר"מ וז"ל כבר התבאר וכו' עד אך ר"א יקל בזה וכו' ע"כ. דבר זה נמצא בש"ס נדה דף ז' ע"ב: עוד שם כ"ש זה אשר יטמא משקים שהוא יפסול. ור"א לא יקים קש וכו' כצ"ל: מ"ח בפי' הר"ש ד"ה אפילו כעין החרדל וז"ל שבכל כבילה וכו' עד וסוגיא דהש"ס במנחות וכו' עד כמאן דאמר משקה מחבר וכו' עד כגון שיש בכ"ש ב' מגאי עשרון וכו' היינו זה פי' ד' הש"ס באמרם צירוף כלי וחבור מים ועל האבעי' הב' חיבור מים וצירוף כלי מהו ע"ז פי' ואם נגעה טומאה בזה שבתוך וכו' כצ"ל: מ"י בפי' הרא"ש ד"ה אשבורן וז"ל הוא גומא מל' שבר וכו' עד והיאך יתחברו יחד לטומאה. אלא לענין וכו' כצ"ל. כי השנים התיבות אחד יחד המה מיותרים ואין להם מובן כלל:

מסכת מקואות

פרק א מ"ג בהר"מ וז"ל ועקר אחר וכו' עד לרצון ושלא לרצון כמו שבארנו כצ"ל. והד' תיבות שבנתים צ"י לפרשם ולדעתי הם נמחקים: עוד שם במ"ד הודיענו בזאת ההלכה שאלה מי הגבאים כמו שלא יטמאו אלא בכוונה כצ"ל: בפי' הרא"ש מ"א ו' מעלות וכו' עד (בשורה הז') כדתנן במעילה והוא בפ"ד מ"ה כל המשקים מצטרפין לפסול את הגויה וכו' כצ"ל: מ"ה בפי' הר"מ וז"ל כוונת ישטופו וכו' עד וכאשר השלים משפטי אלה הגבאים בהטהורים וכו' עד ישובו טהורים אחרי הטמאם כצ"ל:

פרק ב מ"ג בר"ש ד"ה שי"ל במה יתלה כלומר שי"ל מקום לתלות נפילתם שלא גרמו בו פסול כצ"ל: שם בפי' הר"מ כבר קדם בד' מטהרות וכו' עד ואמנם יפסלו מים שאובים למקוה שא"ב מ' סאה ואחר השלים המ' סאה שאינם שאובים כצ"ל: שם בפי' הר"ש ד"ה שאין לו מה יתלה ודממ"נ בהי מינייהו דנפול פסלוהו וכו' עד ואפשר דשאיבה שע"י כלי גללים וכו' עד כדאיתא לקמן פ"ד מ"ה ומייתי לה בפ"ק דשבת אפילו כלו שאוב דרבנן וכו' כצ"ל: עוד שם ד"ה תניא בתוספ' ב' מקואות שא"ב מ' סאה וכו' עד נפלו ג' לוגין לתוך אחד מהם וידוע לאיזה מהן נפלו אין אומרים למקום שנפלו השניים נפלו הראשונים. כצ"ל ואח"כ מצאתי להרב"י שהעתיק כגי' זו בתוספ' בטור ובש"ע סי' ר"א סעיף ע"ב. ושמחתי בו: מ"ד בר"ש ד"ה תניא בתוספ' וכו' עד פירוש בור של גת ואין שסיד שבשוליו מחזקת מים אלא הגיסטרא וכו' כצ"ל: מ"ז בר"ש ד"ה אם י"ב כמעט מים וכו' עד דהמשכה היא כיון דמתוך כלים שבורים וכו' כצ"ל: שם ד"ה תניא בתוספ' וכו' עד פירוש ישבר ולא יטה. אף יטה היינו יכפה דמתני' (והיינו משנה ז') כצ"ל. ועיין בפי' הרא"ש דלא כ"כ ודו"ק: שם בסוף הפירוש והר"מ פי' וכו' עד בתוך הקרקע ופי הסלון וכו' כצ"ל: שם בפי' הר"מ (קרוב לסוף הפי') ושיעורה היקף כשתי האצבעות ימדד וכו' כצ"ל:

פרק ג מ"א בהר"ש ד"ה מלואו מים שהיה תחלה. ועוד דבר מועט וכו' עד שהבאתי לעיל בפ"ק (מ"ה וע"ש) כצ"ל: מ"ד רמב"ם (באמצע דבריו) ואמרו שם שאלו הט' קבין אשר יטהר בהם ב"ק וכו' עד שיהיה שפיכתן מג' כלים לגבורות ויהיה בזה את"ז וכו' עד ואם היו מד' כלים ולפחות כצ"ל:

פרק ד מ"א בפי' הר"מ בד"ה צנור וכו' עד ולזה נסתפקו אם היה עומד העץ בקרקע וכו' עכ"ל. וצ"ל דהכוונה דהונח ודי להם שנקבע בקרקע קודם שנעשה מקבל: מ"ג שם ד"ה ואמר ר"י וכו' עד ואמנם אמרנו בצנור הקודם שהוא אם יהיה מקוער וכו' כצ"ל מלשון קערה ר"ל בית קבול מעט כקערה שיש בה קצת עומק: עוד שם וכבר יתבאר לך מזאת ההלכה וכו' עד לפי שהוא מדבר כאשר יחוקו בו האם יפסול כצ"ל והוא מל' חק תוכות או חק יריכות המנוי בש"ס הרבה היינו שעשוי מכלי פשוט בית קבול: עוד שם כ' וז"ל הנה זאת המשנה לא תסכים לדבריהם וממילא צריכים לומר שהיא נוסחא מאחרון א' לדעתו. או לכל הפחות נדחה מהלכה כן נ"ל. ומה שכ"ע שם. ואמנם טעותם בזה מאמר התוספ' צנור שחקקו ולבסוף קבעו אשר הוא צנור של עץ וכו' וסבת זה כמו שבארנו (והוא כמ"א הביא לשון הש"ס ב"ב דס"ו ע"ב. ומה שמצויין שם שבת דט"ו הוא טעות) לפי שתורת כלי עליו בתלוש וכו' עד ויוצלא קודם שיוסם צנור לכל מה שיוצלא פשוטי כ"ע. ואין הצנור של חרס כן וכו' עד ולא ג"כ הסלונות וכו' כצ"ל: מ"ד בר"ש בד"ה תניא בתוספ' יפה הורית דבד"א שפוסל בנקב שהוא כמלא מקט וכו' כצ"ל: שם קרוב לסופו. או מירח מן הגדדים וכו'. ונראה דס"ק דאם מירח בכוף הכלי והדביקו בזה לארץ (ונראה דאפילו בסיד וגפסים) ל"א סתימה כיון דבמקום הנקב לא סתם:

פרק ה סוף מ"ו בפי' הרמב"ם וז"ל וכבר ידעת אתה שהמקבל מקבל טומאה מדרבנן וכו' עד כמו שאמר רב יהודה. וכ"ד שא"מ טומאה אפילו מדרבנן הוא אשר יגזרו עליו וכו' כצ"ל:

פרק ו מ"ח בפי' הרא"ש וז"ל מטהרים וכו' עד תחתית הסלון בתוך המים ושיפוע הסלון וכו' עד ודיו עכ"ל כצ"ל: מ"י בפי' הר"מ וז"ל אמנעטי הוא וכו' עד לפי שהאביק הוא כלי קודם היותו קבוע ואע"פ שנתחבר לא יצא מתורת כלי להיותו קבוע בארץ כצ"ל מהתוי"ט. ועיין בתוספ' המובאה בר"ש: שם מי"א (קרוב לסופו) וז"ל ואפילו היה בנקב די שיכללהו ג' לוגין מ"מ לא. לאמרם ג' לוגין מים שנפלו. לא שתמשם כצ"ל:

פ"ז מ"ג וז"ל כבר ביארנו וכו' עד ואפי' היה המקוה מכ' סאה ונפל בו וכו' עד ולא יחשב ג"כ בכ"א שאין וכו' כצ"ל: שם בר"ש ד"ה ימתין עד שירדו גשמים דלמלאות בכתף א"א דבתחר עסקי' דפסול בג' לוגין כצ"ל:

פ"ח מ"ה בפי' הר"מ ד"ה ובית הקמטים היא סערוה וכו' עד בעת שיטהר הגוף והוא אמרם וכו' ע"כ. והוא בת"כ פ' מצורע פ"ד הל' ה'. ועי' במס' קדושין כ"ה ע"א ונדה מ"ג ע"א וצ"ע ודו"ק. ועי' בתוס' קדושין שם ע"ב ד"ה כל הראוי וכו' ודו"ק: עוד שם ואע"ג דתנן בית הקמטים א"צ שיבואו בהם מים מקום הראוי לביאת מים בעינן. ר"ל תהיה שהיא מכינה וכו' כצ"ל. וכ"ה בדפוס ברלין ופפד"א. והלשון המתוקן ביותר לדעתי. ר"ל שתהא אשה מכינה וכו':

פ"י מ"ב בפי' הרא"ש ד"ה כסת עגולה. פי' בערוך שעושים הסריס לתת תחת וכו' כצ"ל וכ"ה בר"ש: מ"ו בפי' הר"ש ד"ה מלא מ"ר וכו' עד מים גמורים הם ועוד דל ר"י מהכא וכו' כצ"ל: שם וכפ' בתרא דפרה דקדקנו. ע"ש במ"ח: שם בפי' הרא"ש ד"ה וקל וכו' עד מאי איכא למימר הם דברי הרא"ש. ומשם ואילך מת"י פי' וכו' עד או טעמא אחרינא איכא לב"ש וזה אמרו כצ"ל. הוא מדברי איזה חכם ושם מקום שחסר לבנה. ולא כמו שנדפס בס' אחר תיבות הרמב"ם ז"ל. ומה שכ' בפי' שם ונ"ל לפרש וכו' עד תיבות הר"מ ז"ל הם דברי הרא"ש ז"ל:

מסכת מכשירין

פרק א משנה א' בפי' הר"מ מראש דבריו עד יקרא מכשיר. ומכניס עוד במשנה וכו' כצ"ל (ותיבות ר"ל שהמשקה וכו' עד זרע הוא מאמר מוסגר) ואם תרצה להבין דבריו כאן עי' בפירושו לפ"ג מ"ח ותבין דלדעתו בעי' שיתלשו המים ממקום שהיו בתחלה ברצון איזה אדם. והמשנה כאן מדברת במשקים כאלה דבעי' שיפלו על הפירות מיד לרצון. או שיהיה שמח בנפילתן קודם שיתנגב המשקה מעל האוכל:

פ"ב מ"י בר"ש ד"ה למכור בשוק שרוב עובדי כוכבים מביאים למכור בשוק וכו' ע"כ. ותיבות עובדי כוכבים הוא טעות בעיני. ועי' בפי' הרא"ש והרע"ב דגם הם לא כתבוה. וגם המשנה לא הזכירה דמיירי ברוב יושביה עובדי כוכבים. ומי האומר להר"ש דרק העובד כוכבים זה דרכו. (ובגוף הדבר אני מסתפק אם בעובד כוכבים הדין כ"ה דהא דבית טובל נפיק מקרא דבערתי הקדש מן הבית בבית ישראל משתמא דבית אחר אינו טובל רק עד שיקבע בו דירתו. אך בש"ס ל"מ דהקונה מהעובד כוכבים לא יהיה חייב מה"ת למ"ד אין קנין לעובד כוכבים להפקיע מן המעשר. ועי' בש"ס מנחות ל"א ע"א ע"ש דא"כ למה ל"א לו קח מעובד כוכבים ועשר ממנו קודם שתכניסנו לביתך ע"ז התערובת א"י דגם בית עובד כוכבים טובל):

מסכת זבים

פרק א מ"ד בר"ש ד"ה תניא בתוספ' וכו' עד ראה בתחלת ק' ובתוך נ' ובסוף ק' ה"ז זב גמור ע"כ. ובסמוך כתב אח"כ ראה בתחלת ק' ובתוך נ' ובסוף ק' וכו' אין זה זב גמור והדברים סותרים. גם קשה למה היה בזה הבבא וכן בבבא שאחריה כראה בתחלת ק' ובתוך נ' ובתוך ק'. ולכ"נ להגיה וכמו שהיה בגי' הגאון ורק ג' בנות ים והא' כפול כמו שנראה ובכל הג' בנות גרסי' אין זה זב גמור ורק בבא הראשונה שראה בתחלת ק' ולסוף נ' ולסוף ק' הוא זב גמור:

פ"ה מ"א הר"ש ד"ה וכלי שטף וכו' עד ת"ל וטמא ע"כ. פי' הק"א דהל"ל רק ורחץ במים עד הערב וממילא משמע דהכוונה שיטמא עד הערב או דהל"ל יטמא להכי דרשו כאילו כתיב וטימא: שם ד"ה תניא בתוספ' וכו' הכוא כללא מדאורייתא דאילו מדרבנן כלים כאדם כצ"ל: סוף מ"ג ואדם בזמן שהוא מסיט. מדברי הר"מ נראה שאין בתנאי הנושא את המת עליו שיסיטו דוקא אלא דנושא טמא בלי היסט ואם הסיטו למת אע"ג שלא נשאו הטהור על גופו רק כל הנושא וניסא מיירי בכלים ואוכלין ומשקין שכלם טהורים כ"ז שאין בהם משום אהל אבל אדם טהור נטמא כשנשא המת ובאדם ביארה המשנה דאפי' המסיט למת נטמא. וטומאת משא מבואר כבר באהלות ספ"א ופ"ב מ"ג ולא כהר"ם: מ"ג ר"ש ד"ה חוץ מן המאהיל. ואפשר להיות ניסא וכו' כצ"ל: בפי' הרא"ש סוף מ"ג למעוטי ב' תנאי זיתים וכו' כדפרישית בפירקין דלעיל כצ"ל:

מסכת טבול יום

פרק א מ"א בר"מ ד"ה כבר ביארנו וכו' וקולית המת וכו' עד ושאם נגע טבול יום בקנה ההוא או בקנף כצ"ל: באה"ד שם וב"ה אומרים וכו' ואילו הכל אינן חבור כצ"ל: בר"מ שם מ"ג ד"ה והרהור וכו' ואמר ר' יוסי כי אין אנו חוששים כצ"ל: מ"ה בר"ש ד"ה התיאה וכו' ועוד קשה וכו'. נראה דכל זה הוספה מאדם אחר ולזה סיים בסוף פשוטה היא וצ"ל ופשוט הוא. אבל הר"ש לא כתב רק הפירוש הא'. ואפשר וקרוב לומר דאת"ז כתב וי"ל דקרא דעל כל זרע זרוע מיתוקם בחטה בקליפתה וכו' עד מדרבנן (אלא דלפ"ז לא א"ש הלשון די"ב תורת אוכל) ועי' ברא"ש כאן דמשמע בהדיא דהר"ש לא חזר מפי' הראשון והקשה עליו. ועל פי' השני שהעתיק בשם הרמב"ם הקשה מה שהקשה ע"ש ודו"ק:

פ"ב מ"א בהרא"ש ד"ה משקה וכו' בסה"ד וכן פירש"י בפ' כסוי הדם ע"כ. ועי' בתוס' שם ובנדה דע"א. ובנדה שם כתבתי לפרש דברי התוס' בשם ר"ת שפי' כדברי הר"ש פה: מ"ח בר"ש ד"ה והחיצון מלמעלן כלומר או החיצון וכו' עד ונקראת החיצון וכו' כצ"ל: שם באה"ד בין לבעבוע החיצון בין לבעבוע הפנימי ע"כ. כלומר בין שנד הקלוח לחוץ בין שהוא לפנים: שם באה"ד והוא עיקר עובי הדופן או החיצון מלמטן כצ"ל:

פ"ג מ"ו בפי' הרא"ש ד"ה טהור וכו' עד שלא לרצון: ר"מ ליר אדם מכשיר כדתנן בסוף מכשירין כצ"ל:

פ"ד מ"ו בר"ש ד"ה תניא בתוספ' וכו' עד דשמא גזירה דרבנן היא שלא יועיל משום דדמי כמדומע ע"כ. כלומר דהרואה שמתירים הבור שחזרה התרומה לתוכה יאמרו שמדומע מותר כיון שיש תקנה בנטילת הפירות שנפלו ותזרו להאוצר עד שלא ישאר כדי דימוע כמ"ש הר"ש לעיל. ואין כוונתו דהשאר אע"פ שמכירה שהם של תרומה יניח כיון דניכרים אינם בטלים אלא כיון שקפה מלמעלה עד שלא נשאר כדי דימוע הכל מותר ואינו חושש שמא נתערבו לאמצע הפירות רק כל שנטל כדי שיעור התרומה שהפריש מע"ג האוצר: שם באה"ד ואמרי' בהאשה שהלכה וכו' ע"כ. משנה היא במ"ש פי"ד מי"א:

מסכת ידים

פרק א מ"א בר"ש ד"ה מוסיפים על השניים וכו' כשהשניים הגיעו לפרק בשטיפה אחת ולא בהגיעו לפרק וכו' כצ"ל. וזה כפי' המובא לקמן בשם ס"א ע"ש:

פ"ב מ"א בר"ש ד"ה שתי ידיו משטיפה א'. הג"ה ס"א ולא יתכן וכו' ובשא ליכא מאן דפליג אר"מ כצ"ל: שם ד"ה ר' יוסי מטמא וכו' מידי דהוה אסיפא דנטל את הראשונים ואת השניים למקום א' ע"כ. לפר"ש מים שניים היינו דוקא כשלא נטל מיד עד הפרק וניגב בינתים או אפי' בלא ניגב רק שחזר ונטל כל הידים שנית עד הפרק א"מ את התרומה כדלקמן מ"ג. אבל המים הראשונים כמו שלא טיהרו את הידים אמרי' נמי דנטמאו מחמת הידים ופליגי במתניתין היכא דלא הפסיק רק נטל מיד עד הפרק כיון דס"ס אין המים באים בבת א' עד הפרק חוזרים ומטמאים הככר לר"י. ולר"מ כל שלא הפסיק בינתים אין המים שע"ג היד מטמאין. זה כוונת הר"ש למעיין בפי' לפ"א מ"א ובפי' כאן. וזה דלא כפי' המובא כאן באותיות קטנות בשם ס"א ודו"ק: מ"ב ר"ש ד"ה תניא בתוספ' וכו' עד השתא דחזר ונגע גרע וצריך ליטול בתחלה: לידו אחת אפי' נטל וכו' כצ"ל. והב' נקודות צ"ל אחר תיבת בתחלה: מ"ג שם ד"ה ובלבד שירפו וכו' תניא בתוספ' וכו' עד ומה אם הראשונים שאין מטהרים המים שע"ג היד וכו'. כצ"ל ועי' בסמוך בפי' הר"ש: שם באה"ד מפס שיש עמה מהם לארץ ע"כ. התיבות הללו מגומגמים מאד. ונראה להגיה משום שיש מים כנגד הפרק וכנגד חוץ לפרק וכו'. או ממה שיש שמה מים כנגד הפרק וכו' והיינו הך:

פ"ג מ"ב כל הפוסל את התרומה וכו' עד וקצת תימה אי גזירה אחרת היא כצ"ל. כלומר דבזה גזרו רק לקדש תקשה לחכמים למה מודו בתפילין ובכתבי הקדש אחרים ספוסלים תרומה שעושים הידים שניות לקדש והיד דפוסל את התרומה לא תטמא היד להיות שני לקדש. דבשלמא אי מיירי בס"ת י"ל דלאו משום דס"ת היא שני לתרומה מטמא את הידים אלא משום דר' פרנך גזרו טומאה על ידים שנגעו בספר דפוסל אפי' לתרומה ובאמת ל"צ רק בס"ת. ולר' יהושע דס"ל דכל הפוסל התרומה מטמא את הידים להיות ב' גזרו גם בתפילין. או דלא חלקו בין ס"ת לשאר כה"ק ואמרו דכלם מטמאין את הידים לפסול אפי' את התרומה וכפסק הרמב"ם פ"ט מהל' אה"ט. אע"ג דפסק כחכמים דר' יהושע דמתני' ודו"ק. ועי' בתוס' חגיגה כ"ד ע"ב ד"ה דתנן שהאריכו בזה:

פ"ד מ"א בר"ש ד"ה טמאה מדרס בת"כ מרבה לה וכו' עד כלומר דעריבה קודם שנסדקה אין רגילין לישב עליה כצ"ל: שם באה"ד ובפ"כ דכלים פירשתי שרגילין ללוש בו ובשנסדקה נמי חזיין לנישה ע"כ. כלומר ואיש דקאמר משמשת ישיבה עם מלאכתה. דגם למלאכה הראשונה היא משמשת ורחויה: מ"ג בר"מ ד"ה כבר ידעת וכו' ואמר הטיב ר"ע ולא אמר דבר וכו' ע"כ. מכאן נראה בעליל כי ה"ל לרבינו גי' אחרת במשנתינו מאשר שלפנינו ול"י איך היתה ודבריו שלפנינו כספר החתום. ואולי הוא משגגת המעתיק או מטעות הדפוס ואולי משניהם יחדיו. ותמיהני שלא העיר עליו אדם: מ"ד אמר לו ר' יהושע הכתוב אומר ושבתי את שבות עמי ישראל ויהודה ע"כ. בש"ס ד"פ נדפס כאן הגה"ה עפ"ג וז"ל: יהודה לא כתיב שם ולא ידעתי למה לא השיבו ר' יהושע ג"כ בקרא הכתוב בירמיה (ל' י"ט) ושבתי את ישראל אל נוהו וכו' עכ"ל. נראה דמקרא שהביא מוכח עפי משום דקאי אגאולה העתידה מדכתיב בתריה ונטעתים על אדמתם ולא ינתשו עוד וכו' אבל בקרא דירמיה אפשר לפרש (אע"פ שהרד"ק לא פי' כן) דקאי אגאולה שהיתה כבר בימי עזרא. עוד אפשר לומר דשבות שבות דריש בגז"ש. מה ישראל לא שבו כך עמון לא שב. דבלא"ה משמע דצ"ל כן דאל"כ מה ראיה מדלא שבו ישראל שגם עמון לא שב. ולכן הביא מקרא זה. אכן שוב עיינתי וראיתי שהמקרא שהביא ר"י הוא בירמיה ל' פ"ג וא"כ הכל נכון דמקרא זה הוא מוקדם לכל הפסוקים ומפורש בו ישראל ויהודה דהיינו גם י' השבטים שלא שבו עם יהודה והמדפיס הזה עם אביו שגו ברואה ד' המציין עמוס ט' ולא כ"ה. ועי' ברד"ק במקום הנ"ל כי כתב כדברי ודו"ק: מ"ד בר"ש סה"ד. מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים מן העמים אשר נפוצו שם ע"כ. ועי' תוס' יבמות ע"ו ע"ב וסוטה דף ט' ע"א ע"ש:

מסכת עוקצים

פרק א מ"ד בר"ש ד"ה תניא בתוספ' שרשי כל הנקלרין כצ"ל וכ"ה בתוספ' מהגאון מהרא"וו וז"ל דבנעקרים מבואר במ"ג כאן דשרשיהן אין מצטרפין ומטמאין ומיטמאין: שם באה"ד הרי אלו מצטרפין מפני שהם נכנסין כצ"ל: שם באה"ד והמקטף מלילות להרכיסן בתוך ביתו ע"כ. היינו לדושם ועי' ב"מ דף פ"ט. ובגי' הגאון להכניסן: בר"מ ד"ה קליפת קולסי הכרוב וכו' ותלפות תרדין הם שרשיהם אשר ישארו בקרקע ויצמחו שנית כצ"ל. וכ"כ בחיבורו פ"ה מהל' טו"א. ואפשר לקיים הגי' והכוונה דתלפות תרדין או הלפת: מ"ה בר"ש ד"ה פסיגא פי' בערוך אשכול שנפסל ונתפצל מקצת ממנו ויש לו כתף ונטף כצ"ל: שם בר"מ ד"ה בפסן וכו' ופי' פסיגא של אשכולות חתיכה של אשכולות ר"ל שהוא חתך אותם מאותן האשכולות קטנים אשר לא יצא מהם אלא אשכול אחד ע"כ. כ"ז הלשון משובש מאד ול"י לתקן. ונראה דכצ"ל שהוא חתך אותם מהאשכול והם האשכולות הקטנים אשר לא יצא מהם אשכול אחר וכפי' הר"ש. או דהכוונה דחתך שאר האשכולות הקטנים ולא נשאר רק אשכול קטן א' המלאה לה ענבים ודו"ק: שם ברא"ש ד"ה ומשמושן לשון ממשן וכו' עד ופולין שהם גסים לא צריך ליד ומשמושן לשון תמים כצ"ל:

פ"ב מ"ט בהר"מ ד"ה כשורע קישות בכלי אינה מטמאה בהצמחתה כי האוכלים אינם מיטמאים עד אחר וכו' כצ"ל: מ"י בר"ש ד"ה כטבלא שאין לה לזביז וכו' דהא מרעיד אילן ונוער אגודה ומותק כריכה ושקין וכו' כצ"ל. כל הני בפ"א מ"ב ג' וד' ודין השקין בפ"ג מ"ח: שם באה"ד וטעמא דטבלא שאין לה ליזבז בשיש עפר על גבו זרעים שלו וכו' כצ"ל:

פ"ג מ"ד בר"ש ד"ה השבת וכו' ובפ' בא סימן משמע וכו' הא אי הוה סתמא לקדירה לא הוה עליה תורת אוכל דתבלין אין מיטמאין כצ"ל. והשבת דוקא משנ"ע בקדירה א"מ טו"א: שם ד"ה זרדים חזו לאכילה כדאמרי' בפ' הבונה וכו' ע"כ. יש זרדים שא"ר לאכילה והם אותם האמורים במשנה פ"ק דסוכה בחבילים שהתירם שמסככין בהם. ונראה דזרדים הם ענפים לחים ורכים. ועי' ר"מ בפי' כאן ובערוך ערך זרד וברש"י שבת ק"ג ע"א במשנה: מ"ט בר"ש ד"ה צריכים מחשבה וכו' כצ"ל וקאי אדגים ותגבים טמאים דבמתני' וכדמסיים הר"ש אבל הבשר צריכים בכ"מ. וגם בהרע"ב העתיק צריך בל"י והוא שבוש: שם בהר"מ לשון התורה באיסור החלבים וכו' ואין ספק כי החלב אשר אמר בו בטהרה כצ"ל: שם באה"ד אלא אם יהיה חלב נבילה כי הוא צריך הכשר מים כלבד כצ"ל. ומש"כ ולא הכשר הגוף היינו שיגע בו דבר המטמאו. ועי' בתוי"ט שכ"כ בשם נוסח ארץ ישראל. ועי' בחבורו פ"ג הלי"ד מהל' אה"ט דכ"כ מלשונו שם ועי' בכ"מ בשם הרי"ק שנדחק לפרשו דבעי' שפי' גם הכשר טומאה. וכבר כתבתי שם ראיה דדבריו שבחבורו משמע כדבריו כאן. גם תדע דרבינו ז"ל כוונתו לחלב מבהמה שהיא טהורה א"מ טו"א רק אחר שיגע בה דבר המטמא שאר אוכלין. אבל בשר או חלב מנבילת בהמה טהורה. כיון דא"כ טומאת אב הטומאה אף טומאת אוכל שנגע באב יש לה. ועי' בתוי"ט דמדבריו משמע דלרבינו ז"ל בסוף טמא נבילתו היא ראשון לטומאה כאילו נגעה באהט"ו: סליק

מצפה איתן על סדר טהרות מאת הגאון הגדול כו' מוהר"ר אברהם זצ"ל (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו').

כלים פ"א משנה ט שאין בעלי מומין ופרועי ראש. בסמ"ג לאוין ש"ב גרס ג"כ קרועי בגדים:

פרה פ"ג משנה ח ר"ש ש"מ דקרוב הוא לחרבן הבית. ובז"ר פ' חוקת הקשה הא ינאי הוא יוחנן כדאמר אביי בברכות וינאי היה בימי שמעון בן שטח שהיה זמן רב קודם לריב"ז: פ"ד משנה א ר"ש ובמתוסר בגדים פסולה כדתניא בספרי ולקח אלעזר הכהן מדמה. אך ביומא (דף מ"ג) דריש מוכנס בגדיו הכהן: פי"ב משנה ד ר"ש פטור מקרבן דספק טומאה ברשות הרבים ספקו טהור. והתוי"ט תמה דא"כ הזאה ל"ל. וי"ל דאתיא כר"ע בכפ"ה דטהרות דמצריך הזאה בספק טומאה ברה"ר. ומ"ש עוד דאיך מחייב קרבן בשיפא דאין קרבן בא על ספק טומאת מקדש כדתנן ריש כתובות. גם זה לק"מ די"ל דהיינו בשאר ספיקות אבל בספק טומאה ברה"י כודאי הוא ומביא חטאת. וכ"מ בתוס' ס"פ ג' דשבועות (דף י"ט סע"א) ורק מאשם תלוי פטור בשאר ס':

טהרות פ"ג משנה ב ר"ש גרסי' בכל הספרים תנן התם ואינו משנה אלא ברייתא. עיין תוס' קדושין (דף מ') וחולין (דף פ"ז): פ"ה משנה ט ר"ש דהכ"ג לא מטהרינן ברה"ר ובפרק ד' אחין. ועיין מ"ש תוס' שם וכתובות (דף כ"ו ע"ב): פ"ז משנה ד ר"ש יפה תורה עם דרך ארץ. עיין תוס' יבמות שלשי יומא:

ידים פ"ג משנה ב ולא דברי סופרים מדברי תורה. עיין נדה (דף ז' ע"ב): סליק

חשק שלמה על סדר טהרות

מאת הג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"ץ בווילנא.

כלים פ"ב מ"א כלי עץ וכלי עור וכו'. נ"ב דע שכל דיני טומאת כלים [illegible]

מקוה בדבר המקבל טומאה. ו' לענין דאסור לטבול בתוך הכלי. ז' לענין טומאת כהן דקי"ל דכל דבר שמקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה והלכך מלבד שצריך לידע דיני טומאת אוהל צריכין לידע ג"כ כל דבר שמקבל טומאה אם רוצה לחוץ שלא יבוא טומאה לאוהל: שם מ"א ברע"ב וכלי חרס אע"ג דפשוטיהן טהורים וכו'. דבכלי חרס בכה"ג טמא משום דבתוכו תלה רחמנא והרי יש לו תוך. נ"ב הדבר צ"ע לכאורה דהיאך נפרנס למשנה דהחוטט בצינור כדי לקבל צרורות בשל חרס רביעית [במקוואות פ"ד משנה ג'] ולפי דעת הרע"ב אלו לעולם יהיה פוסל למקוה ואפי' אין בו בית קיבול כלל דהא יש לו תוך וזה אין לומר דאף דמטמא מ"מ לא מקרי כלי כל זמן שאין לו בית קיבול דהא ליתא דהם לא מקרי כלי לא הוי מטמא דהא בקרא כלי כתיב וכן גבי כלי מתכות דפשוטיהן טמאין גם פשוטיהן נקראין כלי כל זמן שעשוי לצורך דבר מה. ועוד תימה דבתוס' יו"ט לקמן במשנה ג' כתב בשם הרמב"ם על הא דתנן שם דהסילונות של חרס שכפופין ומקבלין טהורין משום דלא נעשו לקבלה ע"ש הרי דאף שיש להן תוך ומקבלין טהורין וכ"ש אם אין לו בית קיבול כלל ואולי דכוונת הרע"ב ז"ל לומר דהנ"מ בין כלי חרס לשל עץ דבשל עץ אף אם מתחילה נעשה לקבלה מ"מ כיון דעכשיו אינו מקבל טהור אבל של חרס אף שעתה אינו מקבל מ"מ כיון דיש לו תוך ומעיקרא היה לו בית קיבול טמא ודוחק. ואכן שוב ראיתי דבלא"ה ניחא דהא שכ' הרע"ב דכל שיש לו תוך בכלי חרס טמא היינו אם נעשה להשתמש בתוך כמו חביות שאין לו שולים שמתחילה נעשו כן להשתמש בהם בתוכו משא"כ בצינור וסילונות לא נעשו להשתמש בתוכו ושוב ראיתי להתוס' יו"ט לקמן בפ"ב משנה ד' גבי מספל של בעלי בתים שכ' ג"כ כמש"כ בעז"ה דמשו"ה טהור ואף שאפשר שיטה על צידו מ"מ כיון שאינו עשוי לשתות טהור דומיא דסילונות וכו' ע"ש והיינו כמו שכ' בעז"ה: שם ברע"ב ופשוטיהן של כלי זכוכית טהורים אפי' מדרבנן עבדי רבנן היכרא וכו'. נ"ב לכאורה צ"ע דבש"ס שבת ט"ו לא אמרינן כן רק לפי הס"ד דכלי זכוכית דמי לכלי מתכות אבל להמסקנא דלעולם ככלי חרס דמי לא נצרך להאי טעמא דהא בלא"ה בכלי חרס גופא פשוטיהן טהורין אפי' מדרבנן ועוד דאפילו אם איכא טומאה מדרבנן הו"ל גזירה לגזירה ואמנם י"ל דהרע"ב לשיטתו אזיל דכ' לעיל דבכלי חרס כל שיש לו תוך אע"פ שאין לו בית קיבול טמא מה"ת ומשו"ה לא חשיב להו בהדי כלי עץ ושפיר מקשה דא"כ היכי חשיב הכא כלי זכוכית דמשמע דפשוטיהן טהורין אע"פ שיש להם תוך ולכן הוצרך לומר דעבדו בהו רבנן היכרא וכו': פ"י מ"ג בתוס' יו"ט ד"ה מגופת דהתנן התם בב"ק ד' ק"ה. צ"ל דעל הא דתנן במכילתין [פ"ו מ"ו] חבית שנקבה וכו' מבעיא לן בב"ק ד' ק"ה אגף תלים וכו': פי"ח מ"ט בר"ש דברי ר"ש ר"א אומר צ"ל רבי אומר ר"א אומר וכ"ה שם בתוספתא: שם ולר"א אא"כ צ"ל לרבי אליעזר וכו': פי"ט מ"ג ר' יוסי אומר עד י' טפחים. נ"ב מלשון הרע"ב הכא משמע דלמעלה מיו"ד טהור המזרן לגמרי ולכאורה למה אינו טמא מתורת מגע דמחובר למדרס והוי כנוגע אמגס באמת לא ק"מ דטומאת בית הסתרים הוא ולא מטמא וכדמקשינן בחולין ע"ב ור' יוסי לטעמיה אזיל בזה דס"ל לקמן בפכ"ז מ"י דג' על ג' שנחלק אינו טמא אפי' מגע מדרס דבאיזה מדרס נגע זה והיינו משום דהוי מגע בית הסתרים וכדאמרינן בחולין שם ומשו"ה אמר ר"י הכא סתם טהור והא דלקמן במשנה מטמא להמזרן מתורת מגע היינו משום דשם מיירי בניסא דהיינו דסמך עליה בידיו או ברגליו ואיכא נמי מגע ומיהו אם חתך אח"כ מן המזרן מה שלמעלה מיו"ד טמא משום דבשעת פרישה נגע בה וכדאיתא בחולין שם: פי"ט מ"ד בר"ש דיט כפירש וכו'. נ"ב חסר כאן וכן צ"ל ומטמא שנים ופוסל אחד כל זמן דלא פירש אבל מה שחוץ לעשרה לא חשיב חיבור למשכב ודיט כפירש וכו' וכ"ה ברע"ב ונראה דהא דנטמא המזרן מתורת מגע לר"י היינו משום דמיירי בניסא ואיכא נמי מגע לבד המשכב והלכך טמא המזרן מחמת מגע ולא שייך כאן שבע ליה טומאה כיון דבאו בבת אחת וכמו שכ' התוס' בפ' הקומץ רבה ד' כ"ב והיינו דנקט ליה בניסא ומשו"ה הוצרך לשנות בבא בפני עצמו ולא תני ליה במשנה ג' והיינו משום דהתם באמת המזרן טהור לגמרי למעלה מי' משום דשם מיירי במשכב דלית ביה משום מגע וכמש"כ לעיל בעז"ה:

יען כי הגיעה ההדפסה עד כה ביום שמת בו הגאון המפורסם החכם הכולל כו' מוהר"ר מתתיהו שטראשון זצ"ל, הוא אור ליום ב' ו' ימים לחדש טבת ה'תרמ"ו, אמרתי להעלות זכרונו בזה בדבר הלכה שנתקשה בה, ותהיינה שפתותיו דובבות בקבר.

אהלות פ"ב מ"א אלו מטמאין באהל וכו' מלא תרווד רקב. נ"ב וה"ה דמטמא במשא רק דבמגע אינו מטמא משום דאין נוגע ואוזר ונוגע וכמבואר בחולין דף קכ"ו ואף ר' יוסי דסבר התם דמטמא במגע היינו אהל רק דקרי לאהל נוגע וכמבואר שם ובזה יישבתי דברי המל"מ בפ"ג מהל' אבל שנשאל ע"ד המומיא שמוכרין הכהנים אי שפיר דמי למעבד הכי או לא [וענין המומיא הוא שאין בה בשר כלל אלא עצמות ועור החופה אותם והם יבשים מאד ולא נשאר בהם לחלוחית של בשר כלל] והשיב דפשיטא דמטמאים כדין עצם כשעורה דמטמא במגע ובמשא ואף שהוא יבש מאד מ"מ הא כתב הרמב"ם דבשר שנפרך ונעשה כקמח טהור אבל לא נעשה כקמח טמא ואפי' לפי דברי הכ"מ שם שכוונת הרמב"ם הוא שיבש כ"כ עד שאם נפרך יעשה כקמח ג"כ טהור מ"מ הך מומיא לא איפרוכי מיפרך ואדרבה בקושי היא משתברת כ"כ המ"ל שם [וע"ע במה שנסתפק המ"ל בנידון המומיא לענין איסור הנאה בפי"ד מהל' אבל ולענין איסור אכילה בפ"ד מהל' מאכלות אסורות ע"ש] ותמה ע"ז כבוד הגאון המפורסם כליל החכמה והמדעים מופה"ל מתתיהו שטראשון זצ"ל. דמה הוצרך ללמוד דבר זה מסברא הא מקרא מלא הוא בתורה בפ' בהעלתך ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ואמר ר"י הגלילי בסוכה דף כ"ה דנושאי ארונו של יוסף היו ואף דיוסף היה נחנט וכמו דכתיב בסוף פ' ויחי ויחנטו אותו [ופשוט דחניטה היינו מומיא שהזכיר המ"ל] [ועוד ראיה מפסחים ס"ז וסוטה כ' ועוד בכ"ד ולא טמא מת בלבד אלא אפי' מת עצמו שנאמר ויקח משה וכו'] כן תמה הרב הגאון הנ"ל. והנה פשוט דכוונת הגאון הנ"ל להקשות דנהי דהחניטה היה באה להקשות ולקיים הבשר שלא תרקב ותסריח לעולם מ"מ כיון דחזינן במומיא שהזכיר המ"ל דג"כ ענין חניטה הוא שדרכו להתייבש מאד אחר זמן רב וא"כ בוודאי גם גבי יוסף היה כן דמשעת מיתתו עד שיצאו ישראל ממצרים היה לערך קל"ו שנים ואעפ"כ מפורש בקרא דמטמא וזה תמיהה עצומה לכאורה על המ"ל ז"ל. ואמנם אנכי השבתי ע"ז לכבוד הרב הגאון הנ"ל באריכות ותוכן תירוצי שם כך היה דמלבד די"ל דיוסף שאני דהיה צדיק וודאי דנתקיים בו מה שאמרו חז"ל בשבת דף קנ"ב דמי שאין לו קנאה בלבו אין עצמותיו מרקיבין וכיון דגם אם לא היה נחנט לא היו עצמותיו מרקיבין ממילא בוודאי לא נתייבשו העצמות והבשר כלל ולא נשתנו כלל ממה שהיו בשעת מיתה הנה מלבד זה יש ליישב ע"פ מש"כ הרע"ב ז"ל ברפ"ז דנדה על הא דתנן שם ר' יוסי אומר דבשר המת שייבש טהור דדווקא אם אין בו כשיעור מלא תרווד רקב אבל אם יש בו מלא תרווד רקב נהי דאינו טמא מחמת כזית בשר מ"מ טמא מחמת מלא תרווד רקב דכל בשר יבש לא גרע מרקב ע"ש והלכך גבי יוסף נמי נהי דהיה יבש ועומד להתפרך מ"מ היה טמא מחמת מלא תרווד רקב משא"כ במומיא דהמ"ל י"ל דמיירי במת קטן מאד באופן שלא יהיה ברקב שלו מלא תרווד רקב והלכך הוצרך המ"ל לומר דמ"מ טמא מצד הסברא [ואין להקשות לפי ד' הרע"ב ז"ל הנ"ל דאף דר"י מטהר בבשר המת שיבש מ"מ מודה דטמא מתורת רקב א"כ הוה מצי לאוקמי הא דאמר ר"י בחולין קכ"ה דרקב מטמא במגע מיירי בכה"ג דעדיין אינו נרקב ונוגע בכולו בבת אחת דיש לומר דכיון דסופו להתפרד ולהתרקב כמאן דמפרת דמי וכן אמרינן בחולין ד' ע"ב אליבא דר' יוסי גופיה ע"ש ודו"ק]. ובעיקר דברי המל"מ ז"ל במאי דפשיטא ליה דגם בעצמות המת אם נפרכו עד שנעשו כקמח טהור כמו בבשר ואף דלכאורה יש להביא ראיה לדבריו מהסוגיא דנדה דף מ"ה דעל הא דתנן שם דבשר המת מטמא לחין ויבשין אמר ר"י דנלמד מקרא דאו בעצם אדם איתקש אדם לעצם מה עצם יבש אף אדם יבש וידוע דקי"ל דאין היקש למחצה ודרשינן נמי איפכא דמה אדם אם נפרך עד שנעשה כקמח טהור ה"נ בעצם טהור ומיהו אין הדבר מוכרח כ"כ ודו"ק. ועוד יש לומר דגבי יוסף כיון דהיה שלם י"ל דלא גרע ממת שנשרף ושלדו קיימת דטמא דיבש לא גרע משרוף [ועי' תוס' סוכה כ"ה ד"ה מישאל ובסנהדרין דף נ"ב ע"א ד"ה ההוא ועי' בדורש לציון דרוש א' ע"ש היטב ובמק"א יתבאר באריכות מזה אי"ה] משא"כ בנידון המ"ל י"ל דמיירי בחסר ממנו ואין שלדו קיימת [ועפ"ז א"צ לומר כתי' הראשון שכתבתי דמיירי במת קטן דאין בו תרווד רקב דאפילו אם יהיה ברקב מלא תרווד מ"מ הא קי"ל בנזיר דף נ"א ע"ב דמת שחסר אין לו רקב ע"ש]: שם בר"ש ותימה אמאי לא מתני כגון מת שנשרף וכו'. נ"ב ואמנם לפי' ראשון שבתוס' נדה שם ד"ה מת דר' יוחנן סבר דנשרף אפי' שלדו קיימת טהור והא דר' שבתאי שם אתיא כר"א ולר"א לא מהני כלל שלדו קיימת והא דנקט ר' שבתאי שלדו קיימת הוא משום פתחים קטנים דבאין שלדו קיימת אפי' פתחים קטנים טמאים אבל לרבנן כל שנשרף טהור א"כ י"ל דר' יוחנן לשיטתו הוצרך לתרץ הכא דמיירי בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין משום דלדידיה ליכא לאוקמי בנשרף כלל דבנשרף אפי' במת שלם טהור. ואפי' לדעת הירושלמי שם שהובא בתוס' שם דמודה ר"י דמדרבנן מיהת טמא והא דר' שבתאי מדרבנן מיירי ומשום כבודו של מת מ"מ הך מתני' דנזיר ע"כ בטומאה דאורייתא מיירי דהא אמר דהנזיר מגלח ע"ז ועל טומאה דרבנן הא אין הנזיר מגלח וכדתנן שם להדיא בנזיר ד' נ"ט ולכן שפיר משני בנפל שלא נתקשרו וכו' וכמש"כ הר"ש בעצמו דר"י קאי על מתני' דנזיר גופא והא דאמר כדאמר ר"י היינו משום דהוא אמר כן על קושיא קמייתא וכמש"כ הר"ש והתוס' בנזיר שם בשם ר"י. ובזה נתיישב עוד במאי דלא הקשו כן על מתני' דאהלות כאן והיינו משום דכאן איכא לאוקמי במת שנשרף דבעינן שיהא שלם ולענין טומאה דרבנן מיירי. ואכן הר"ש דמקשה כן היינו משום דס"ל כפי' השני בתוס' שם. ובזה א"ש נמי דברי הירושלמי שהביא הר"ש דחד סב שאל לר"י ולכאורה מ"ש דשאל זה דווקא לר"י אמנם לפירוש הנ"ל ניחא דמשום דלר"ל מצי לתרוצי בפשיטות דמיירי במת שנשרף ובזה ניחא נמי מה דלא מקשה בש"ס רק על מתני' דנזיר ולא מקשה כן על מתני' דהכא ודו"ק. ומדברי הרמב"ם ז"ל בחבורו פ"ג מהל' טו"מ נראה מבואר דר"י ס"ל כר"א וכפשטות לישנא דגמ' דנדה שם ולא כפי' התוס' והר"ש שם ולפיכך פסק שם כר"ל וכמש"כ שם הכ"מ משום דר"ל ס"ל כרבנן ולדעתו ז"ל בוודאי ניחא דלר"י לשיטתו דס"ל גם בכזית מת שנשרף טמא וע"כ הוצרך לתרץ דמיירי בנפל וכו' דא"א לתרץ דמתני' אתי כרבנן דא"כ תקשי דידיה אדידיה דהוא אמר בעלמא דהלכה כסתם משנה והכא פסק כר"א ודו"ק ובחידושי הארכתי בזה: מ"ג בר"ש בגדול של לשכה שהוא כפונדיון האיטלקי וכסלע נירון כדמפרש בר"פ על אלו מומין. נ"ב הדבר תמוה מה דהוצרך להביא זה מהש"ס דבכורות הא משנה ערוכה היא לעיל בכלים פרק י"ז משנה י"ב ובש"ס דבכורות הביא זה גם כן מהמשנה דכלים ולא פלפל שם הש"ס רק במקדח סתם וסלע סתם אבל במקדח גדול של לשכה לא דיבר הש"ס שם מזה כלום דכבר שיעורו מפורש במשנה דכלים הנ"ל ולכן דברי הר"ש ז"ל צל"ע: פ"ז מ"ח יצא הראשון מת והשני חי טהור ופי' הר"ש דאע"פ שנפתח הקבר אין דרך טומאה לכנס ועוד דטהרה בלועה אינה מטמאה עכ"ל והרע"ב ז"ל לא הביא רק טעם השני דטהרה בלועה וצ"ל טעמו משום דע"כ אנו צריכים להך סברא דטהרה בלועה אינו טמא דאל"כ תקשה דנהי דאין עובר החי נטמא לאחר שיצא המת משום דאין דרך טומאה לכנס מ"מ כבר נטמא החי קודם שיצא המת דהא נגעו אהדדי בפנים וע"כ אנו צריכים לסברא דטהרה בלועה ופשוט הוא. ולפי זה מוכח מן המשנה הנז' דגם בשני טבעות לא מטמא טמאה לטהורה וכמו שמסקינן בחולין ד' ע"ב אליבא דרבה והיינו כר' ישמעאל שם בברייתא דעובר במעי אשה אינו מטמא לאדם הנוגע בו רק לאיה מטמא מדרבנן משום גזירה [ולפי מש"כ התוס' שם בד"ה גזירה גם ר"ע מודה בזה והא דס"ל דעובר מטמא לאיה מה"ת היינו לאחר שהוציא ידו ונגע ביד מבחוץ ע"כ] ולכאורה תמוה בהא דמקשינן שם אדרבה דמאי קמ"ל הא כולהו

[illegible]

שמותרת לכנס באוהל המת גם מחמת טעם זה דטהרה בלועה. ונופה הייתי להגאון בעל אבני מילואים ז"ל בסימן פ"ב שהשיג שם על המג"א ודעתו ז"ל דדוקא עובר מת מקרי בלוע דלאו היינו רביתא אבל עובר חי היינו רביתא והוו כאחד מאבריה ולא מקרו טהרה בלועה ודבריו התמוהים דהא מד' הר"ש והרע"ב כאן מבואר להדיא דגם בעובר חי מקרי טהרה בלועה ולא אמרינן דעובר ירך אמו הוא או דאי מקרי ירך אמו למה האשה טמאה והעובר טהור. והן אמת די"ל דהכא כיון שנעקרו לצאת שאני דתו לא אמרינן עובר ירך אמו וכמו דמשמע בערכין דף ז' במשנה אבל באמת מלשון הגאון ז"ל שם באבני מילואים משמע דלא תלי זה במחלוקת דעובר דירך אמו או לא דאף למ"ד דלאו ירך אמו הוא מ"מ כיון שהוא חי ומונח במעי אמו הוי כאחד מאבריה ולא מקרי בלוע כלל וזה וודאי ליתא ונהי דממתני' גופא אינו ראיה די"ל דהטעם הוא משום דאין דרך טומאה ליכנס וכמש"כ הר"ש בפי' הראשון אבל מד' הר"ש והרע"ב שכ' גם טעם השני משמע מהך טעמא לחודא ג"כ טהור ובפרט לפמש"כ לעיל דטעם השני מוכרח הוא והרע"ב ג"כ לא הביא רק טעם זה דטהרה בלועה אינו מטמא: שם בר"ש הראשון חי והשני מת טמא וכו' דמכיון שיצא החי ונפתח הקבר נטמא מיד דסוף טומאה לצאת ע"כ וכ"כ הרע"ב ז"ל. נ"ב דברי הר"ש והרע"ב ז"ל תמוהים דא"כ היאך נפרנס למשנה דבהמה המקשה דהאשה טהורה עד שיצא הולד ומשמע דכל זמן דלא יצא אף דנפתח הקבר האשה טהורה ואמאי טהורה נימא כיון דסוף טומאה לצאת הוי כמאן דיצא ונטמא הבית וא"כ גם האשה טמאה דהא עומדת באהל המת ואי דהתם מיירי בשלא העגיל ראש כפיקה וכמו שכ' בתחלה במשנה הקודם לזה ולא מקרי פתיחת הקבר וכאן מיירי כשהעגיל כפיקה ומתני' ר"ע היא וכמו דמסיק דר"ע ור"י בנפתח הקבר פליגי ות"ק סבר"ע ור"מ ס"ל כר"י דא"כ תקשי רישא דלמה ביצא ראשון מת והשני חי טהור דהא לר"ע בנפתח הקבר לא מקרי טומאה בלועה דהא מטמאה גם להבית ה"נ בעובר חי לא מקרי טהרה בלועה כמש"כ לעיל והדבר צע"ג. ואכן ברמב"ם בחיבורו בסוף הל' טו"מ משמע דמפרש בילדה בחלל בגוונא דליכא טומאת אהל כלל ועיקר החילוק בין רישא לסיפא דברישא בוודאי לא נגע החי בעת לאחר שיצא אבל בסיפא כיון דהעובר הראשון חי א"א שלא יגע בו אחר יציאתו מפני שהוא מתגלגל אחריו וכו' ור"מ ס"ל דלא שייך הך סברא רק אם מונחים בשפיר אחד אבל בשני שפירים אינו מוכרח שיתגלגל אחריו ולפיכך טהור וכ"כ בפי' המשניות שלו אבל דברי הר"ש והרע"ב תמוה וצ"ע: פרק ח מ"א בר"ש כמו אברייתא דפרק ד' נדרים שאמרו לו חכמים לקיסר וכו'. נ"ב בנדרים שם ליתא זה שאמרו חכמים לקיסר רק הוא במדרש תנחומא בפ' בשלח ולכן הדבר פשוט שחסר כאן בד' הר"ש וצ"ל ובמדרש תנחומא בפ' בשלח הביא המעשה דצבור מלכא שאמרו חכמים וכו': פרק ט משנה יג בר"מ בעוד הניחה על מגב אחר. נ"ב ט"ס נפל בכאן וצ"ל ואולם מאמר שלפנינו באם הניחה על מגב אחר וכו': פט"ז מ"ה בר"ש ונראה דמחייב צ"ל ונראה דמיירי: פי"ח מ"א ובוצרים ומוליאים חוץ לבית הפרס. נ"ב עי' בר"ש ובר"מ הטעם דהא דהבוצר לגת הוכשר אינה אלא גזירה מגזירת י"ח דבר ולא גזרו רק לענין טומאה דאורייתא ולא לטומאת בית הפרס דרבנן ותימה לי למ"ד בשבת דף י"ז דהטעם שמא יבצרנו בכלים טמאין דכלי טמא מושב מסקין ומשמע להדיא להך מ"ד דאם בוצר באמת בכלים טמאין הוכשר מן הדין וא"כ הכא הרי בוצר בכלים טמאין דהא נטמאו הכלים מחמת טומאת בית הפרס ואף שלא נטמא רק מדרבנן מ"מ לענין זה בוודאי אין חילוק בין דאורייתא לדרבנן וא"כ למה לא נטמאו מיד ע"י הכלים וסבור הייתי לומר דהך מתני' סבר באמת דאין כלי טמא מושב מסקין דהוא מחלוקת תנאים בתוספתא דמכשירין והובא בתוס' דשבת שם אכן קשה קצת דהתם בתוספתא הוא מחלוקת ר"מ ור' יוסי ור"י הוא דסבר הכי דאין כלי טמא מושב מסקין וזהך ת"ק ע"כ לאו ר"י הוא דהא ר' יוסי פליג בסיפא ודוחק לומר דהבא ס"ל לת"ק כר"י דהתם ועוד דהא סתם מתני' ר"מ היא ור"מ בעצמו ס"ל התם דכלי טמא מושב מסקין [ואולי דמביאים הכלים ע"י שידה תיבה ומגדל באופן שלא יטמאו ע"י בית הפרס ומיהו מלשון המשנה לא משמע הכי ועדיין צ"ע]: שם בר"מ כאשר יבצרו אשר הם יטמאו. נ"ב אולי צ"ל באנשים הקוצרים נטמאו וכו' כנ"ל ועי' היטב בחבורו בפי"ח מהל' טו"מ הלכה ה':

מקוואות פ"א מ"ז למעלה מהן מעיין שמימיו מועטין ורבו עליו מים שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעיין להטביל בו בכל שהוא. נ"ב ודע דלאו דוקא שרבו עליו מים שאובין דה"ה אם רבו עליו מי גשמים נמי דינא הכי וכמו שמשמע להדיא לקמן בפ"ה משנה ה' ובש"ס בשבת דף ס"ה ובנדרים דף מ' ואמנם צריך להבין דלמה לענין פסול זוחלין אזלינן בתר רובא דמי גשמים ולענין שיעור מ' סאה אמרינן דדינו כמעיין והתינח לדעת הפוסקים דלאדם גם במעיין בעינן מ' סאה והך מתני' צ"ל דמיירי לענין טבילת כלים בלחוד וגבי כלים גם במקוה סגי ברביעית מה"ת ורק מדרבנן הצריכו מ' סאה וכדאיתא בנזיר דף ל"ו ולכן י"ל דהכא כיון דנתערב במעיין לא גזרו רבנן ואף דהרוב הוא מי מקוה אבל לדעת הסוברים דאף לאדם סגי במעיין בכ"ש ורק שיהיה כל גופו עולה בהן וא"כ הך מתני' גם לאדם מתנייא וגבי אדם אידי ואידי מה"ת הם וא"כ מאי חילוק יש בין פסול זוחלין לחסרון שיעור. ויותר תימה לפי מש"כ התה"ד בסימן רנ"ד והובא בב"ח בסי' ר"א ובט"ז שם בסק"ג טעם דלענין פסול שאובין קי"ל דמקוה שלימה אינה נפסלת בשאיבה אפי' יפול בה כל שאובין שבעולם ואילו גבי פסול זוחלין קי"ל דמעיין שרבו עליו מי גשמים וכ"ש שאובין אינו מטהר בזוחלין וכתב דלענין שאיבה שייך חיבור דתלוש כשעבאה מחובר למקוה נעשה כמחובר מתורת השקה אבל לפסול זוחלין אפי' במקוה שעומדת בקרקע אינו מטהרת בזוחלין אינו מועיל בה חיבור למעיין דלא מלינו השקה ממחובר למחובר ע"ש וא"כ יגדל התימה דהא לענין שיעור נמי י"ל הכי דכיון דאף במקוה מחוברת בעינן מ' סאה מאי תועלת יש כשנתחברה למעיין. והן אמת דהתה"ד כתב שם דטעם דחילוק בין זוחלין לשיעור מבואר ברא"ש והכן באמת ברא"ש משמע דעיקר החילוק הוא כמש"כ לעיל דלגבי כלים גם במקוה סגי ברביעית ומתני' לענין כלים מיירי והכן כל זה לפי מ"כ א"כ דלאדם גם במעיין גמור בעינן מ' סאה אבל לדעת החולקים קשה והכן נ"ל באמת דמתני' לא מיירי רק בכלים אבל לאדם אף למ"ד דבמעיין סגי בכ"ש מ"מ במעיין שרבו עליו שאובין או מי גשמים בעינן מ' סאה לאדם מה"ת. וכ"מ גם לדעת הסוברים דבעינן מ' סאה גם במעיין גמור לאדם מ"מ נ"מ לפי מש"כ הב"ח ז"ל בסי' ר"א דלא מצרכי מ' סאה במעיין רק מדרבנן אבל מה"ת סגי בכ"ש גם לאדם וכ"כ הב"ח ז"ל שם וא"כ נ"מ דבמעיין שרבו עליו מי גשמים צריך לאדם מ' סאה מה"ת. ודע עוד דהא דמעיין סגי בכ"ש דעת כל הפוסקים דכ"ש ממש וא"צ אפי' רביעית לטבילת מחטין וצינורות וכן משמע באמת בנזיר דף ל"ו אבל דעת רבינו ירוחם בהל' נדה דבעינן רביעית גם במעיין ועי' בעלי אלמוגים ז"ל בסי' קנ"ט סקכ"ב שהביא שם דגם מד' הספר יראים בסי' קפ"ב משמע דס"ל דבעי רביעית ע"ש וכ"מ גם לדידן לענין טבילת כלים חדשים הנקנים מהא"י לדעת הסוברים דבמעיין סגי בכ"ש כמו בטבילה מטומאה לטהרה [וכן כ"מ לענין טבילת ידים במעיין לאכילה] דלדידהו בעינן רביעית: פ"ד מ"א המניח כלים תחת הצינור אחד כלים גדולים וכו'. נ"ב דע דמדברי הר"ש ז"ל כאן משמע להדיא דפסול שאובין הבאין מחמת כלי הוא ג"כ מחמת דבעינן שיהיה הוייתו ע"י טהרה וכשנשאבו ע"י כלים המקבלים טומאה הוי הוייתו ע"י טומאה ופסול מה"ת אבל אם נשאבו ע"י כלים הבאין במדה או כלי גללים דאין מקבלין טומאה אין פסולו רק מדרבנן ואפי' בכולו שאוב כן מבואר בר"ש ומדבריו ז"ל אלו יש להוציא כמה חדושי דינים. א' דהויה ע"י טומאה פוסל אפי' ברחוק מן המקוה והגם דלתוך המקוה היה הוייתו ע"י טהרה דהא בשאובין קי"ל דפוסל אפי' לא נפלו מן הכלי למקוה רק כל זמן דלא היה המשכה על גבי דבר הראוי לבלוע פסול ועוד דבכולו שאוב לא מהני המשכה וא"כ ה"ה הוויה ע"י טומאה דהא לדעתו כל שאובין פסול מחמת דהווייתו ע"י טומאה. ב' דפסול הוייה ע"י טומאה נמי אינו פסול רק אם היה מכוין שילך ע"י דבר המקבל טומאה דהא בשוכח תנן במשנה דטהור ואפי' בכלים קטנים. ג' דהוייה ע"י טומאה נמי פוסל בג' לוגין כמו בשאובין ואפי' אם אח"כ באו למקוה כשיעור מ' סאה ע"י טהרה לבד הג' לוגין שנתהוו ע"י טומאה. ד' הא דרובו שאוב מה"ת לאו דוקא רובו אלא כל שצריך לצרף המים שנשאבו ע"י כלים המקבלים טומאה לשיעור מ' סאה פסול מה"ת דכיון דילפינן ממעיין דבעינן דוקא בידי שמים בעינן כל שיעור דמ' סאה יהא בידי שמים. ה' דבכלים שאינם מקבלים אינו פוסל רק מדרבנן ואפי' בכולו שאוב. ו' דאם מלא בכתף ע"י אדם שאינו מקבל טומאה כגון עובד כוכבים ג"כ אינו רק מדרבנן ואפי' במילא כל המקוה. וכל זה להר"ש אבל להרא"ש דפסול שאיבה ופסול הוייה ע"י טומאה שני ענינים נפרדים הם ופסול הוייה ע"י טומאה אינו רק אם כלי האחרון שיורד ממנו למקוה הוא דבר שמקבל טומאה בוודאי ישתנה בכמה דינים הנ"ל לדעת הרא"ש ז"ל ובחדושי הארכתי בזה בעז"ה: שם ברע"ב המניח כלים תחת הצינור וכו' והכא מיירי בצינור שקבעו ולבסוף חקקו וכו' וכן במשנה ב' כתב דהא דלא מפסל משום צינור משום דאיירי בצינור שקבעו ולבסוף חקקו וכו' וכן ברש"י בשבת דף ט"ז ע"ב פירש כן דמיירי בקבעו ולבסוף חקקו והנה ברש"י י"ל דקאי אחטיטת צרורות וסתם צינור חוטטין בו לקבל צרורות וע"י זה נעשה כלי וע"ז כתב רש"י דמיירי דחטיטה היה אחר שקבעו אבל אחקיקה דצינור גופא אין נ"מ כלל אם חקקו מקודם או בחקקו אחר הקביעות דכל זמן שאין לו בית קיבול לא מקרי כלי ואפי' מדרבנן ואין פוסל את המקוה כלל וכמש"כ התוס' בפ' המוכר את הבית דף ס"ד ובב"ק דף ס"ז ובד' הרא"ש שם ואדרבה בחקקו ולבסוף קבעו נראה דעדיף טפי דלא נשתנה שמו אחר הקביעות [וקצת תימה על הרא"ש ז"ל שם דפי' דחקקו קאי אחטיטת צרורות א"כ מאי מקשה והרי צינור וכו' דילמא מיירי שם דחקיקת הצינור גופא היה קודם הקביעות ולא נשתנה שמו א"כ והדבר צע"ג] אבל בד' הרע"ב ז"ל דוחק לפרש כן דמי דחקו לומר דמיירי בחטט לקבל צרורות ומיירי בקבעו ולבסוף חקקו נימא דמיירי בצינור שאין בו לקבל צרורות ובפרט דדין דהחוטט בצינור לקבל צרורות תני אח"כ במשנה ג' מכלל דעד עתה מיירי בצינור סתם ולכן טפי משמע דאזיל בשיטת הר"מ בפירושו כאן דכל צינור מקרי כלי מדרבנן ולכן בעינן דקבעו ולבסוף חקקו [ונראה שהוציא כן מפשטיות לשון הגמ' דב"ק הנ"ל דמשמע דחקיקה איירי בחקיקה דצינור גופא ומה דמשני שאני שאיבה דרבנן יש לפרש דר"ל דשאני שאיבה דצינור אינו אלא מדרבנן משום דאינו כלי אלא מדרבנן והיה מוכרח לפי' זה משום דהיה ס"ל בפירושו דכולו שאוב מה"ת ובחיבורו דפסק שם דכולו שאוב נמי מדרבנן חזר בו מפירושו ופסק שם באמת דצינור שאין בו בית קבול אינו פוסל את המקוה כלל ואפי' מדרבנן ודלא כמו שכ' בפירושו] וא"כ תמוה מש"כ במשנה ג' בחוטט לקבל צרורות וכשחקקו ולבסוף קבעו איירי והדברים מתמיהים דבחקקו ולבסוף קבעו מאי צריך לקבלת צרורות דהא כתב בתחלה דבכל צינור שחקקו ולבסוף קבעו ג"כ פוסל את המקוה וא"כ ע"כ הכא מיירי דקבעו ולבסוף חקקו ומ"מ פוסל משום דהוי כלי מה"ת וכמו שכ' הרמב"ם בפירושו כאן ודוחק לפרש דר"ל דנטלו מן הקרקע וחקק בו לקבל צרורות וחזר וקבעו פעם שנית ודחקו לפרש כן משום דס"ל דכולו שאוב נמי מדרבנן וא"כ מאי נ"מ אם הוא כלי מה"ת או מדרבנן מ"מ פסול שאיבה הוא מדרבנן אבל דחוק טובא לפרש כן ברע"ב דחקיקת הצינור עצמו היה אחר הקביעות וחטיטה דקבלת צרורות היה בעת שהיה הצינור תלוש וכל כגון זה היה לו לפרש ועלה בדעתי לתרץ דבמשנה א' דגילה דעתו דניחא ליה שירדו דרך הצינור או פוסל אפילו אינו בית קיבול גמור דלא גרע מכלים הבאים במדה דפוסל אם נתמלאו לדעתו אבל במשנה ג' דלא מיירי בכוון לכך או אינו פוסל רק כלי שהוא בית קיבול גמור אבל לא נח דעתי בזה דכיון דלא מקרי כלי לא שייך בו שאובין כלל ומה בכך דניחא ליה ולכן דברי הרע"ב עדיין צל"ע: פ"ה מ"ו גל שנתלש ובו מ' סאה ונפל על האדם ועל הכלים טהורים. נ"ב לולא דמסתפינא הייתי אומר דמיירי שנתלש לגמרי מן הים ונפל על האדם במקום האשבורן והמים הם קוו וקימו כמו מקוה גמורה ולפיכך טהורים ואין בו חידוש דין כלל רק דקמ"ל דחולין לא בעי כוונה ולכך מקשה בגמ' בחולין ל"א דלמ"ד דחולין נמי בעי כוונה ומיירי ביושב ומצפה א"כ מאי למימרא ואם נימא כפי' המפרשים ז"ל שמטהר אפי' בזוחלין א"כ טובא קמ"ל דים מטהר בזוחלין ועוד דכל זמן דלא נחו עדיין שם מעין עליהן ומטהר אפילו בזוחלין ועוד נשמע מיניה דלאדם בעינן מ' סאה אפי' במעין אבל לפי מש"כ בעז"ה א"ש דאין בו שום חידוש דין וכן נראה להדיא מד' הרמב"ם ז"ל בחבורו בספ"ט מהל' מקוואות שמפרש כן וכן משמע בהדיא ממה שמסיים שם דאין מטבילין בגל

בגל

בגל כשהוא באויר לפי שאין מטבילין בזוחלין ק"ו באויר ותמה בכ"י וכ"מ דלמה אין מטבילין בזוחלין הא היה מטהר בזוחלין ודחק הרבה ליישב אבל לפי מש"כ דמפרש דנתלש לגמרי ואין לו דין מעין כלל ואינו מטהר רק באשבורן יתיישב כל הקושיות שהקשו על הרמב"ם ז"ל בזה וכן מורה לשונו ז"ל שכ' הרי אלו טהורים לחולין שחולין לא בעי טוגה. ומשמע בהדיא דכל עיקר החידוש שיש בזה אינו אלא זה דחולין לא בעי כוונה והנלע"ד כתבתי בעז"ה. [ושוב אחר החיפוש מצאתי בספר האשכול בהלכות מקואות שמפרש גם כן דמיירי שכבר נהו ונפלו לגומא והוי אשבורן ע"ש ות"ל שכוונתי לדעתו]: פ"ז משנה ז בר"ש בד"ה שהמים מקדמין. ואין כאן חציצה דאין חוצץ אלא טיט היון וטיט היוצרים ע"כ. נ"ב דברי רבינו תמוהים בזה דהא משמע להדיא דמפרש דמיירי בטיט סתמא וא"כ למה בעינן דהמים מקדמין דהא לקמן בפ"ט מ"ב תנן דאין שום טיט חוצץ רק טיט היון וטיט היוצרים ועוד דמשמע מדבריו דבטיט היון לא מהני מים מקדמין והוא דבר שאין השכל מחייב לזה דפשוט דהטעם דהמים מקדמין אינו חוצץ דהמים שבאו מתחלה יש להם התחברות למי המקוה והדבר החוצץ אינו יכול להפסיק ביניהם וא"כ מה בכך אם הוא טיט היון ולכן נולא דמסתפינא הייתי אומר דט"ס נפל בר"ש כאן וצ"ל כמו שהוא הלשון בר"ן בפ' במה אשה שכ' וז"ל דמיירי בטיט שהוא עבה ביותר דהא אינו חוצץ אלא טיט היון וטיט היוצרים עכ"ל וכן צ"ל בר"ש כאן. ושוב ראיתי להב"י ביו"ד בסי' קנ"ח שהביא לד' הר"ש ז"ל אלו ותפס דבריו כפשטיה דלטיט היון לא מהני מים מקדמין ושוב הביא ע"ז דברי הר"ן הנ"ל ולא הרגיש דהר"ן מחולק עם הר"ש בזה וס"ל דגם לטיט היון מהני מים מקדמין וצ"ע [ומה דאמרינן בנדה ד' ס"ו דאשה לא תטבול בנמל משני הטיט ולכאורה תמוה דנהי דטיט שבנמל עבה ביותר ודמי לטיט היון וכמו שכ' הר"ן שם מ"מ הא מים מקדמין כבר תירץ הראב"ד בס' בעלי נפש דהגמ' אינו מקפיד רק בטיט שבשפת הנהר שהוא למים ובספר האשכול ביאר יותר דהחשש הוא מפני הטיט שבשפת הנהר קודם שתכנס למים דהטיט קדמו ע"ש. ובזה ניחא נמי מה דאבוה דשמואל עביד מפני לבנתיה והקשו המפרשים ז"ל הא אין טובלין ע"ג כלים ואכן לפי דברי הראב"ד ז"ל ניחא דבמקום הטבילה לא נצרך למפני דהמים מקדמין ולא הניח המפני רק בשפת הנהר שלא במקום הטבילה ובזה א"ש וניחא הכל בעז"ה. ועי' בב"י שם עוד כמה תירוצים על זה בשם הרא"ש והר"ן ז"ל ע"ש היטיב]:

נדה רפ"ח ברע"ב ד"ה אינן מטמאין. ובבע"ק כתיב אשר תצא ממנו ש"ז. וכתב ע"ז התוי"ט הוא לשון הרמב"ם ובגמ' הביא קרא דאיש כי תצא. נ"ב אין לשונו מדוקדק דמשמע דהרמב"ם מביא קרא אחר דכתיב שם אשר תצא ובגמ' מביא קרא דכי תצא אבל באמת לא מצינו קרא בתורה דכתיב ואיש אשר תצא דליכא למימר דהרמב"ם כוון לקרא דסוף פ' מצורע דכתיב שם זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו ש"ז דהא התם לא כתיב איש כלל ולכן הדבר ברור דט"ס נפל ברמב"ם בפי' המשניות וצ"ל כי תצא וכן צריך להגיה בד' הרע"ב:

בהקדמה למסכת מכשירין כתב התוי"ט הטעם דלמה סידר רבינו הקדוש מכשירין אחר נדה משום דשם נדה קדים למכשירין וכו' ולענ"ד אין זה טעם מספיק ואכן נלע"ד דמשו"ה תני מכשירין בתר נדה דבא לאשמעינן מלתא אגב אורחיה דגם דם הנדה מכשיר ועוד דעיקר לימוד דדם מכשיר ילפינן מנדה וכמש"כ התוי"ט בנדה סופ"ה משנה ז' וכיון שעיקר הלימוד דדם מכשיר ילפינן מנדה שפיר תני ליה לכולהו מכשירין אחר מס' נדה. ועוד י"ל דתנא התם קאי אמשנה ז' פ"ב דנדה דאמר ר"מ התם אם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה ואמרינן בגמ' שם דף י"ט ע"ב דר"מ ס"ק לרבנן דלהוי כמשקה להכשיר את הזרעים ע"ש והלכך אגב דאיירי במסכת הקודמת מדיני הכשר משקה משו"ה תני אח"כ לכולהו דיני הכשר:

טבול יום פ"ב מ"א בין קלין ובין חמורין ופי' הרע"ב קלין שרץ חמורין זב. נ"ב כן אמרינן בחולין דף פ"ח דחמורין היינו זב ופירש"י כגון דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה דכל הני אינן מעיינות דאינן מתעגלין ויוצאין אבל משקה מיהו הוי ונעשו ראשונים וה"ה דהוי למחשב דם הירוק של הנדה דג"כ לא מקרי מעין וכדאמרינן בנדה שם ומ"מ מתורת משקה מיהו טמא לר"מ שם ומה דלא חשיב ליה משום דלא פסיקא ליה דהא רבנן פליגי התם וסברי דלא הוי משקה כלל משום דבעינן דם תלוים וליכא ועוד דגם לר"מ לא שייך למחשב דם הירוק דהא לפי מה דקי"ל דמקור מקומו טמא א"כ אפי' באשה טהורה טמא דם ירוק דהא נגעו במקור ומה שפירש"י שם בנדה בד"ה ולהוי כמשקה שאם יגע בהם שרץ צ"ע ואולי דרש"י הוצרך לפרש כן למ"ד דמקור מקומו טהור. ועיין בנדה דף מ"א דמקור שהזיע כשתי טיפי מרגליות טמאה ופירש"י משום דנגעו במקור ונגעו בה ע"כ והדבר תמוה בתרתי דחדא דהא קי"ל כרבנן דדם ירוק אינו משקה כלל ואינו מקבל טומאה ועוד דהא גם לר"מ אינו אלא ראשון לטומאה והיאך מטמא להאשה דהא קי"ל דאין אדם מיטמא אלא מאב הטומאה והדבר צע"ג ובחדושי הארכתי בעז"ה:

פ"ב מ"ו והבגד שהוא תפור בכלאים תבור עד שיתחיל להתיר. נ"ב פי' דדווקא אם היה תפור בכלאים דודאי סופו להפרד והלכך כיון שעשה קצת מעשה המוכיח שרוצה להתיר לא הוי חיבור ואף דעדיין לא הפריד כולו אבל אם לא היה תפור בכלאים בעינן שיתיר כולו כן מבואר בפירוש המשניות להרמב"ם ז"ל כאן ותמיהני שלא ביארו זה הרע"ב והתוי"ט ז"ל:

זבים פ"ה מ"ז ר' אליעזר אומר אף הנושא. נ"ב ומשמע דאכולהו קאי וגם אשכבת זרעו ותימה לי דהא ר"א בעצמו סובר בברייתא דב"ק דף כ"ה ובנזיר דף ס"ו דש"ז של זב אינו מטמא במשא וצ"ע והרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' מטמאי משכב ומושב ה"ב השמיט באמת ש"ז משום דאזיל לשיטתו דפסק שם בפ"א כר' יהושע דאינו מטמא במשא רק משום דא"א בלא נצוצי זיבה אמנם עדיין קשה דמ"מ הוי ליה למחשביה דיהיה מאיזה טעם שיהיה הא מכל מקום הוא מטמא במשא וצ"ע. וביותר יש להמוה על הסמ"ג בעשין ר"מ דפסק שם כסתם מתני' דהכא דש"ז של זב מטמא במשא והדבר מתמיה דא"כ מוכח דהיכא דמפרך ק"ו לא אמרינן דיו וכמבואר בב"ק דף כ"ו וא"כ בשור המזיק בכשות הניזק היכי פסק כרבנן הא התם נמי מפרך ק"ו והו"ל לפסוק כר"ט דמשלם נזק שלם ובב"ק שם תלי דין זה בפלוגתא דר"ט ורבנן ונמצא דהסמ"ג מזכה שטרא לבי תרי וצע"ג: מ"י בר"מ ואל תתשוב כי זה שנזכר הכלל וכו' לפי שהוא מבואר ואמר כל המטמא בגדים בשעת מגעו ולא אמר כל המטמא בגדים גרידא כו'. לכאורה תימה דהא נבלת עוף טהור נמי אינו מטמא בגדים במגע רק בעת אכילה ואעפ"כ תנן במשנה ט' דמטמא שנים ופוסל אחד וא"כ מ"ש פרה ופרים ושעיר המשתלח דאינן מטמאין שנים וצ"ע: מי"א בר"ש וה"נ דהוי מצי לשנויי הכי בפסחים. נ"ב וכ"כ התוס' בפסחים שם אכן ביומא שם כתבו התוס' דבפסחים א"א לתרץ הכי ע"ש:

עוקצין פ"ג מ"ו וכותבין עליה פרוזבול. נ"ב עי' בתוי"ט בפ"י דשביעית שהביא בשם מפרש אחד דקמ"ל בסיפא דאפי' על הדבש בעצמו כותבין פרוזבול ואף אם הכוורת שייך לאדם אחר ולענ"ד לא נראה כן דנהי דדבש הוי כפרי מחובר לקרקע מ"מ הא מבואר בכתובות דף כ"א דפירות העומדין ליבצר נחשב כמטלטלין לענין ב"ח משום דלא סמכיה דעתיה דמלוה ע"ז משום דכיד הלוה לגדרן ולהבריחן וכמש"כ התוס' בסנהדרין ד' ע"ו [ובש"ך חו"מ בסי' נ"ה] וא"כ בדבש נמי הא בידו של לוה לרדות הדבש ולמוכרם בוודאי לא סמכיה דעתיה והדבר צ"ע ומיהו לדינא אין נ"מ דהא קי"ל כחכמים:

בסוף המסכת והוא סיומא דכולהו שיתא סדרי משנה תנן אמר ר"י בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק וכו'. הנה ראוי לדקדק בלשון המשנה במאי דכפל בלשונו ואמר לכל צדיק וצדיק ולכאורה הוי סגי שיאמר לכל צדיק ש"י עולמות וגם איזה שייכות יש לה למשנה הקודמת דחלות דבש מאימתי מיטמאות משום משקה בש"א משיהרחר ובה"א משירסק וכתב הרע"ב דאית דגרסי בש"א משיהרהר כלומר משיהרהר מחשבה בלבו וכו' וצ"ל ליישב ע"פ דרך החידוד ואגב יבואר ג"כ חיבור והדרן משנה זו להתחלת מס' ברכות. דהנה תנן ברים ברכות דאמר ר"ג לבניו דלא זו בלבד אמרו אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות מצותן עד שיעלה עמוד השחר הקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עמוד השחר וכל הנאכלים ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר והקשה הגאון בעל שאגת אריה זצ"ל בסי' ד' דאמאי לא חשיב נמי קצירת העומר דמצותן כל הלילה ובשלמא לדעת הרמב"ם בפיה"מ שם דלא חשיב רק דברים דעשו חכמים בהם סייג ניחא דגבי קצירת העומר לא מצינו סייג אבל לדעת רש"י ז"ל דבהקטר חלבים ואברים לא עשו חכמים בהם סייג כלל ולא נקיט ליה הכא אלא להודיע שדבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה וא"כ לחשוב נמי קצירת העומר שכשר כל הלילה ואין לומר דרבן גמליאל סובר דנקצר שלא כמצותו כשר ויכול לקצור ביום ולא שייך למחשביה בהדי דברים דמצותן בלילה דהא ליתא דהם נאמר כן ע"כ צ"ל דס"ל דקצירת העומר לא דחי שבת וכמש"כ במנחות דף ע"ב דתלי זה בזה ותקשה לדידיה דקרא דבחריש ובקציר למאי אתא דליכא למימר דקרא אתי לתוספת שביעית כמו דדריש ר' ישמעאל דהא אמרי' ברים מ"ק דר"ג למד לתוספת שביעית מהלכה. כל זה כתב השאג"א ז"ל שם ונשאר בקושיא. והנה כבר תי' מר אחי הגאון זצ"ל בספרו „ראשית בכורים" דף ס"ז די"ל דר"ג מפיק לקרא דבחריש ובקציר לחילוק מלאכות וכמו דדרשינן בשבת דף ע'. אך א"כ יהיה מוכרח דר"ג סובר דב' כתובין הבאין כאחד מלמדין וכמו שפירש רש"י שם דחרישה וקצירה הוו כשני כתובין הב"כ. והנה בב"מ סוף המפקיד פליגי ב"ש וב"ה בחושב לשלוח יד בפקדון דב"ש מחייב דמפיק ליה מעל כל דבר פשע וב"ה סובר דפטור ומפיק ליה לקרא דעל כל דבר פשע לרבות דאם אמר לשלוחו או לעבדו ולכאורה צריך להבין טעמו דב"ש דמפיק ליה למחשבה ולא דריש ליה על שליחות וכמו דס"ל לב"ה. אמנם י"ל בפשיטות דב"ש ס"ל כמאי רבנן דס"ל בקדושין דף מ"ג דיש שליח לדבר עבירה משום דס"ל דשני כתובין הבאים כאחד מלמדין

וא"כ לא צריך קרא לרבות שליח דהא בכל התורה כולה יש שליח לדבר עבירה וא"כ לא אתיא קרא רק למחשבה אבל ב"ה סברי דשני כתובין הבאין כא' אין מלמדין וצריך קרא על שליחות דאף דבעלמא אין שליח לדבר עבירה מ"מ בשליחות יד יש שליח וא"כ י"ל דב"ש וב"ה להלכה לשיטתייהו אזלי דב"ש דס"ל דס"ל גבי שליחות יד דמחשבה מועלת לחייב ה"נ מועיל לעשות משקה וב"ה ג"כ לשיטתייהו וכל זה מוכרח ממשנה קמא דברכות הנ"ל דכיון דע"כ מוכח ממתניתין דהתם דס"ל דשני כתובין הבאין כאחד מלמדין וממילא מוכח דיש שליח לדבר עבירה וע"כ קרא דעל כל דבר פשע אתי לרבות מחשבה כמעשה וממילא שמעינן גבי חלת דבש דמקבל טומאה משיהרהר. וע"ז מסיים ריב"ל ואמר דאף דקי"ל כב"ה דאין שליח לדבר עבירה וגם דמחשבה אינו כמעשה לענין שליחות יד ולענין טומאה יכול דאף לענין קיום המצות ג"כ הוי הכי ומי שמקיים המצות ע"י שליח אין לו שכר כעושה בעצמו וכן מי שמחשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה ג"כ אין לו שכר כמו שעשה בפועל ע"ז בא ריב"ל ואמר דעתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ובתיבת כל בא לרבות דאפילו קיים המצוה ע"י שליח וכן מי שמחשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה ג"כ יש לו שכר כמו שעשה בעצמו ובפועל ממש ואולי דזהו שכפל ריב"ל בלשונו ואמר לכל צדיק וצדיק ודו"ק. ובאופן אחר כ"ל לחבר משנה זו עם המשנה דרים ברכות ע"פ דרך הדרוש ובזה יבואר ג"כ הכוונה במאי דכפל ריב"ל ואמר לכל צדיק וצדיק. ונקדים בתחילה מה דמצינו דנחלקו המפרשים ז"ל במצוה שיש בה הנאת הגוף אי אמרינן בה ג"כ דמצות לאו ליהנות ניתנו דרש"י ותוס' ור"ן בר"ה דף כ"ח סוברים דלא אמרינן בה דלאו ליהנות ניתנה ומשו"ה אמרינן שם דהמודר הנאה ממעיין אסור לטבול בה בימות החמה משום דאיכא נמי הנאת הגוף ואכן דעת הרב המאירי ז"ל וכן נראה מדברי הרשב"א בחידושיו בנדרים דף ט"ו דאף במצוה שיש בה הנאת הגוף ג"כ אמרינן דמצות לאו ליהנות ניתנו משום דכיון דא"א לקיים המצוה בלתי הנאת הגוף גם ההנאה למצוה יחשב ולא מקרי הנאה כלל והא דאמרינן בר"ה שם דאסור לטבול בו בימות החמה הוא אינו אלא גזירה דרבנן שמא ישהה אחר הטבילה ויתכוון לרחוץ בו ונמצא נהנה מאיסור הנאה בלא מצוה וכמו דאמרינן בנדרים דף ל"ד דגזירה שמא ישהה בעמידה וכמו שמבואר כל זה בשער המלך ז"ל בהלכות לולב [ויש להביא עוד סמך לגזירה זו מפסחים דף ח' דחיישינן דשמא תאבד לו מחט ויבוא לחפש אחריו אחר הבדיקה ואז לא יהיה בלותי מצוה ע"ש] וע"ש בשעה"מ מה דהקשה שם לשיטת רש"י ותוס' מהסוגיא דעירובין דף ל"א. ואכן לענ"ד לולא דמסתפינא הייתי אומר דאלו ואלו דברי אלהים חיים ולא פליגי כלל ובזה יסתלק כל הקושיות שהקשו המפרשים ז"ל לב' השיטות הנ"ל. והוא ע"פ דברי הגר"א ז"ל בביאוריו לאו"ח סימן רל"א שכתב על דברי רבינו יונה ז"ל שהובא שם בשו"ע דכל מי שמקיים בכל דרכיך דעהו ואף בעת האכילה ושתיה ושינה אינו מכוון להנאתו כלל רק לחזק גופו לעבודת השם יתברך גם זה למצוה יחשב ונמצא שעובד את בוראו תמיד וכתב הגר"א ז"ל דבזה יש ליישב קושיית התוס' בע"ז דף י"א על הא דאמר רבי לפני מותו דלא נהנתי אפי' באצבע קטנה והרי בע"ז אמרינן שלא פסק מעל שולחנו לא צנון ולא חזרת והוצרך התוס' לדחוק דהוא לא היה אוכל רק בני ביתו ואכן לפי דברי ר"י ז"ל הנ"ל י"ל דשפיר היה אוכל גם בעצמו והיה מתנהג בסעודתו כדרך השרים אך דבעת שהיה אוכל היה מתכוון לשם שמים ולא להנאתו ושפיר אמר דלא נהניתי משום דלא היה נחשב להנאה כלל ואדרבה היה נחשב למצוה ועבודת השם. ועפ"ז כ"ל דכ"ש במצוה שיש בה הנאת הגוף ואינו מתכוון להנאתו כלל רק לקיים המצוה דוודאי לא מקרי נהנה כלל ועפ"ז י"ל דהרשב"א והרב המאירי מיירי בת"ח וצדיקים המתנהגים בפרישות ומקיימים בכל דרכיך דעהו ולהם בוודאי מותר במודר הנאה אף במצוה שיש בה הנאת הגוף דאינו נחשב להנאה כלל כיון שמכוון לשם המצוה [והא דהקשה הרשב"א ז"ל בנדרים שם מקונם שאיני משמשך דהא מצות לאו ליהנות ניתנו היינו משום דכבר מבואר בדברי הראשונים ז"ל ובראב"ד בס' בעלי הנפש דלא יכוון לשם הנאה רק לקיום המין ע"ש] ורק מדרבנן אסור דשמא ישהה אחר המצוה ויכוון לשם הנאה וכן י"ל דגזירה שמא יכוון בעת המצוה גופא לשם הנאה ומיהו קצת צ"ע דהא קי"ל בפסחים דף כ"ו דא"א ולא קמכוון שרי לכו"ע ולא גזרינן אטו היכא דקא מכוון ובמק"א יבואר גם מזה אי"ה [ובזה כתבתי במק"א לפרש דקדוק לשון הגמ' בברכות ז' דכל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו ולכאורה הו"ל לומר כל האוכל מסעודת חתן אכן להנ"ל ניחא דהכוונה דאם אוכל מסעודת חתן וגם נהנה דאכילתו נחשב להנאה ומפרש כגון דאינו משמחו עובר בה' קולות אבל אם משמחו אין אכילתו נחשבת להנאה ולא מקרי רק דאוכל מסעודת חתן אבל לא נהנה] אבל רש"י והר"ן וסייעתם י"ל דמיירי בסתם בני אדם שלא הגיעו לידי מדרגה הלזו דיקיים בכל דרכיך דעהו ובהו בוודאי אסור ובזה נסתלק מה שהקשה השעה"מ עליהם מהא דאיתא בעירובין דף ל"א דמותר לערב בבית הקברות למ"ד דאין מערבין אלא לבית האבל ולבית המשתה והא איכא נמי הנאת הגוף די"ל דהגמ' מיירי שם בת"ח וצדיקים דמקיימים בכל דרכיך דעהו. ועד"ז פירשו המפרשים ז"ל למחלוקת ר"ש ור' ישמעאל בברכות דף ל"ה דר"י סבר ואספת דגנך מה ת"ל לפי שנאמר לא ימוש וגו' יכול דברים ככתבן ת"ל ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ ור"ש בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וכו' דלא פליגי דוודאי אם אדם קובע עתים לתורה וכל היום עוסק במשא ובמתן ובמלאכה ומכוון בעת מלאכתו לשם שמים כדי שיכוין ויוכל אח"כ ללמוד ולהתפלל ולעבוד השם מקיים בזה לא ימוש דגם זה ללימוד יחשב אבל רש"א דאפשר דאדם חורש בשעת חרישה וזורע בעת זריעה דבעת החרישה והזריעה אינו מכוין רק לעצם המלאכה ולא לשם שמים א"כ תורה מה תהא עליה משום דר"ש סבר דלא כל אדם זוכה למדרגה זו לקיים בכל דרכיך דעהו ולכן סבר ר"ש דלא ימוש הם דברים ככתבן ומלאכתן נעשית ע"י אחרים [ובזה יתיישב הסתירה שיש בזה בד' ר"ש גופא במנחות דף צ"ט ע"ש] ונמצא שיש שני מיני צדיקים או דמקיים לא ימוש ואינו עוסק במלאכה כלל רק דנהנה משל אחרים או דעוסק במלאכה כל היום ולתורה הוא קובע עתים אך דבעת שעוסק במלאכה הוא מכוון לשם שמים ושניהם שוין לטובה ויש לקרות עליהם הפסוק ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ. ובזה נבוא אל החיבור לרים ברכות דהנה ברים ברכות קשקיל וטרי הגמ' תנא היכי קאי דקתני מאימתי ומשנינן דתנא אקרא קאי דכתיב ובשכבך ובקומך ולכאורה מנ"ל לתנא דקאי אק"ש דילמא בד"ת כתיב ופמו דכתיב ברישא דקרא ודברת בם בשבתך וגו' אבל ק"ש י"ל דהוא מדרבנן וצ"ל דס"ל דליכא לפרש אד"ת דהא כתיב לא ימוש וס"ל דדברים ככתבן אלמא דס"ל דהתורה לא ניתנה לחסידים שמקיימים בכל דרכיך דעהו ואעפ"כ נחשבים לצדיקים דהא חשיב להו לעושים רצונו של מקום ומלאכתן נעשית ע"י אחרים. וא"כ י"ל דלזה כוון ג"כ ריב"ל וס"ל ג"כ כר"ש וכתנא דרים ברכות הנ"ל ולכן הוכיח מזה ריב"ל ואמר דעתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות והיינו בין צדיק שמקיים בכל דרכיך דעהו ועוסק במלאכה כל היום וכוונתו לשם שמים ובין לצדיק שעוסק בתורה כל היום והוצרך להנות משל אחרים לכולם ינחיל ש"י עולמות. ומה שנצרך הצדיק לש"י עולמות כבר מבואר בסנהדרין ד' ק' משום דכתיב ברוך ה' יום יום יעמס לנו ודרשינן מיניה דעתיד הקב"ה ליתן לכל צדיק וצדיק מלא עומסו ואין מקום בעוה"ז להחזיק מלא עומסו דהא כתיב ושמים בזרת תכן והלכך יתן לו הקב"ה ש"י עולמות כדי שיהיה מקום לקבל העומס [ומה דאמרינן שם בלשון ליתן ש"י עולמות והכא אמר להנחיל וכלשון הכתוב נראה דהתם מיירי בשכר קיום המצות ואמרינן במד"ר על קרא דמי הקדימני ואשלם דאין אדם עושה מזוזה אא"כ נתתי לו בית וכו' ונמצא דהשכר אינו אלא מתנה בעלמא וזהו דמצינו כמה פעמים בלשון חז"ל בשם מתן שכר אבל הכא י"ל דמיירי בשכר לימוד התורה ובתורה צריך האדם ליגע בתחילה ולהתחכם דאין הקב"ה נותן חכמה אלא במי שיש בו חכמה דכתיב יהיב חוכמתא לחכימין וכן ובלב כל חכם לב נתתי חכמה [ונראה דזה שאמר פרעה ליוסף אחרי הודיע ה' אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך והיינו דוודאי כבר היית חכם מתחילה מחמת יגיעה] והלכך השכר הוא בדרך נחלה המגיע ליורש מצד הדין וכן כל צדיק יורש בעוה"ב את נחלתו שקנה בעוה"ז מחמת שכר לימודו [ובזה נתיישב ג"כ במה שהעיר המהרי"ב ז"ל שם בגליון על מה דמייתי זה בשם רבה בר מרי ולא הביא מהמשנה דהכא ע"ש ולפי מש"כ שני ענינים הם ודו"ק] ונראה דלפי זה אתי שפיר מה דמסיים אמר ר"ש בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום ולכאורה איזה שייכות זה לדברי ריב"ל ואכן לפי הנ"ל פשוט דהא ליישב קושית השניה שהקשה שם ר' יהודה בברייתא דסנהדרין דנהי דיהיה מקום להחזיק העומס באותן ש"י עולמות מ"מ היאך יהיה כח בצדיקים לקבל טובה גדולה כזה שמחזיק מלא עומסו של הקב"ה והשיב לו ר"מ שם דכשם שנותן הקב"ה כח ברשעים לקבל פורענותם כך נותן הקב"ה כח בצדיקים לקבל טובתן ע"כ אך לא ביאר ר"מ באיזה אופן נותן להם כח לקבל עד שבא ר"ש בן חלפתא ופירשו דלא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה שיוכלו לקבל מלא העומס אלא השלום דע"י השלום יהיו בבחינת מלאכים דאין בהם לא קנאה ולא תחרות וכו' וכדאיתא במס' ד"א בפ' השלום וכיון דיהיו בבחינת מלאכים רוחנים שפיר יכולים לקבל מלא עומסו ודרים לקרא הכי ה' עוז לעמו יתן היינו דיתן ה' כח ועוז לעמו לקבל טובתו ע"י שבירך אותן בשלום ונראה דהיינו דתקנו אנשי כנה"ג בשמו"ע שים שלום טובה וברכה חן וחסד וכו' והיינו דא"א לבקש מהקב"ה טובה וברכה שהוא דבר שא"א לקבל אם לא שיהיה שלום בתחילה ואז יוכל ליתן טובה וברכה וכמו דאמר ר"ש בן חלפתא דהשלום הוא כלי מחזיק ברכה. וראה רבינו הקדוש לסיים בשלום משום דשלום הוא דבר הכולל לכל הטובות והברכות דאם אין שלום אין כלום וכן מגלת אסתר דהיא סוף כל כתבי הקודש מסיימת ג"כ בשלום דכתיב כי מרדכי היהודי וגו' דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו. וה' ישים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה ויקויים בנו הכתוב מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום במהרה בימינו אמן:

וראיתי לקבוע בכאן ברכה והחזקת טובה לכבוד הגבירים המפורסמים החכמים המדפיסים **האלמנה והאחים ראם** יצ"ו, על אשר נדבה רוחם הטהורה להוציא אור יקר וחמדה גנוזה על פני תבל כמה כת"י מרבותינו הגאונים הקדמונים נ"נ, אשר היו ספונים ומונחים בבתי עקד הספרים בגנזי ממלכות יש בהם אשר קרוב לאלף שנה לא שזפתן עין רואה והם לא חסו על טרחתם וממונם והזילו זהב מכיסם להוציאם משחת בלי ולהדפיס הרבה מהם על גליון הש"ס או בסוף הש"ס, הכל בנייר יפה ובדפוס נאה ומהודר בתכלית ההידור כדי לזכות את הרבים. ישלם ה' להם כפעלם וכגמולם הטוב ויאריכו ימיהם ושנותיהם בנעימים בנחת ובכבוד ובעושר וגדולה ויזכו להוציא עוד ספרי ראשונים ז"ל אשר מונחים עדיין בכת"י על פני תבל לזכות את הרבים וזכות הרבים יהיה תלוי בהם ובית הדפוס המפואר שלהם העומד זה תשעים ושש שנה יהיה הולך וגדל ויעמוד עד ביאת ינון אביה"ר. וגם באתי להחזיק להם טובה וליתן להם גודל ת"ח על אשר נתנו לי מהלכים להדפיס מעט מהגהותי על הש"ס אשר חנני ה' ולספחן על יתר ההגהות וחדושים שנדפסו מכבוד הגאונים הגדולים אשר מלפנינו נ"נ וגם מכבוד הגאונים הגדולים דזמנינו שליט"א, וראיתי לברכם בברכת כהנים יברכם ה' וישמרם יאר ה' פניו אליהם ויחוננם ישא ה' פניו אליהם וישם להם שלום, אמן.

כה דברי הכותב באמת הצעיר מפרחי כהונה **שלמה** בלא"א מו"ה **ישראל משה הכהן** זללה"ה מו"ץ דפ"ק **ווילנא.**

מים חיים למסכת כלים פ"א משנה ח שיתין זכין ורבות וכו'. כתב התוי"ט דהרמב"ם כתב בפי' המשניות דהא דתנן לעיל שמשולח חוץ לכל עיר מוקף חומה שיתנגו בזה הלאו ללקות עליו אך נתכוין לא ראיתי שכתב כן לא בפ"ז מס' בית הבחירה ולא בפ"י מס' ע"ל יע"ש והשתמיטתיה מיניה שכתבו הרב בפ"ג מס' ביאת המקדש דין ח' ע"ש ומ"ש א"כ לעיירות מוקפות חומה. כלומר דלקי היינו משום דמשמע ליה שכתבור חזר בו מפי' המשניות אבל לפי האמת ליתא שכבר ביארו בס' ביאת המקדש יע"ש: סליק

שינוי נוסחאות נעתקו מכ"י ערבי שנמצא בעקד הספרים שבפאריס.

כלים פ"א משנה א בר"מ בד"ס השיעור וכו' אשר יגע בה כולן. בכת"י שניסס: שם וכבר קדם לנו עקרים בפתיחה: משנה ב ד"ס ענין וכו' וכן אם תלה אותו בחוט והגביה זה הדבר הטמא מן הארץ **בא** פתוע: שם וכן הסיסט הוא מין מן המשא והיא הנטיה והוא סיניע וכו': שם הקלא אשר בו הטומאה ויטמא זה האדם בנטית העץ: שם שהנבלה מטמאה בהיסט ולמגס יתחייב זה להיות מטמאה במשא והסיסט הוא מין מן המשא: שם שאם לקח אדם דרך משל מאה כלים בידו וישימם האחד על השני: שם ר"ל שמי שהעתיק אותה: שם ואיך יטמא הוא בעצמו ואמגם אמרו כאן ומזה מי הנדה ירגה בו נושא ואמרו בלשון מזה ללמדנו שהוא לא יטמא: שם אבל הכונה שהוא יטמא איזה בגד שנגע בו ילבוש אותו: שם כגי חרס שלא יטמא אותו זולת האב: שם לפי מה שביארנו בפתיחת דברינו. ר"ל בהקדמה שלו: שם וכאשר נשא נבלה ונגע בכלים: שם אלו הכלים והם או מי שנושא נבלה ונגע בכלים ועדיין הנבלה עליו יהיו הכלים ראשון וכן: שם והשונה מטמאים במגע תבוכי וכו': שם ולא נדונים במגע בטומאת: שם הנה יתבאר לך מזה שהנבלה מי שנשא אותה: שם חוץ מכלי חרש בשעת מגעם: משנה ג ואמרו יתעלה בבועל הנדה: שם וכאשר שמעת מצכב לא תלך במחשבתך שיגע זה הטמא במשכב דוקא: שם למעלה מהן ואע"פ שבועל נדה כמו כן: שם קרא לממויי במה שהוא לנוגע: שם ואפי' האבן ג"כ היה מבדיל בין הזב והמשכב: שם ולשון התורה על היות המשכב וכו' שם ולא יטמא בגדים אמר אחר זה: משנה ד ולשון ספרא בימי: שם ולא זכר אותו לאבות משנה ח אמר שעבר מדרגות נסדרות בטומאת האדם וכל אחד בענינו יותר חזק מהראשון: שם שלשה פעמים ורולה אני באמרי הזרע: שם יחייבהו זה וזה הכל מלשון התורה: שם מהאדם שבכבר יהיה אפשר שיתכסה ממנו כל האבר: שם וא"כ יהודה וכו' של ערב אפשר הקיפו אם: משנה ח וכן הן וכו' ומלאו הפסוק אומר: משנה ט מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח: שם אילם ביום לוס כפור בעת שיקטיר וכו' לא יחייב לפרוש: שם וכן האזהרה כ"ע מלכנוס לקדש: שם וכבר התבאר וכו' מה היא צריכה ר"ל לבית קדש הקדשים של עליה לפי שבית קדש קדשים תחתיה: פ"ב משנה ג כבר קדם לך בפ' השני שכשברי כלי חרש הטמא כאשר היה הכסוי ממנו יקבל רביעית. צ"ל שכברי כלי חרש כו' כאשר היה הסבר ממנו:

סליק בס"ד

המתרגם

באור מלות הלועזיות שברמ"ו ור"ש מסדר טהרות

מסכת כלים

פרק ב מ"א בר"ש כלי נתר מפורש בפרק אין מעמידין (ל"ג ב') כלים מחפורת של צריף כלים העשויין מאדמה שחופרין ממנו צריף שקורין בלע"ז אלו"ס. עיין המתרגם שם ופסחים ל' ב' ד"ה יורקא. ולדעתם וכן לדעת רש"י אין הכלי עשוי מאלום כ"א מאדמה שיש בה חלקים לסכנת האלום וכן פי' הערוך בערך נתר, ועוד הביא פ"א שם בשם י"א שכלי זו עשוי מאלום עצמו, עיין רש"י חולין קל"ג א' ד"ה וכמו הומץ על נתר ושם פי' שהוא מין צריף ואינו צריף עצמו, ועל זה האומר התפלא הרמב"ם באמרו שפי' דבר זה לא מושכל ולא מקובל איך תעשה כלי מאלום. ואין ספק שהאומר זה לא ראה אלום מימיו, ואם אמרנו שהוא חפר במקור האלום אבן אלום גדולה ועושה ממנו כלי הנה לא יצליח לקבל כל דבר לענין מהענינים ואם יהיה זה הנה לא יקבל טומאה לפי שהוא כלי אדמה אשר לא יקבלו טומאה כמו שיתבאר ולכן באר שכלי נתר עשויין ממין אדמה הנקרא בערבי אלטפל וכל זמן שלא נקלו באור הרי הן ככלי אדמה ואינן מקבלין טומאה וכאשר נקלו באור ואף ע"פ שלא יסבלו האש עכ"ז הן דומים לחרש. והטפל הוא אבן רכה מאד בדקות המראה יותך במים במהירות ירחצו בו השיער והבגדים וכן מנוהו החכמים בכלל המנקים (שבת פ"ט א' נדה ס"א ב') זהו תוכן דברי הרמב"ם, וכל נתר שהובא בתלמוד מין אחד הוא. אולם הר"י בע"ז שם תוס' ד"ה כלי נתר מונה ג' מיני נתר הא' הנזכר שם ונתר הנזכר בשבת פ"ז א' וזהו נתר דהכא וכן תרי גוני שעושין ממנו כלים ועוד נתר שלישי לכיבוס בגדים והוא אחד משבע סממנים שמעבירין על הכתם ושנויין בנדה ס"א ב' ואין עושין ממנו כלים: ומסתבר כדעת הרמב"ם שכלם מין אחד וכן נראה מפי' רש"י ז"ל שפי' נתר ברוב מקומות שהוא מין אדמה או שהוא מין אדמה לבנה ובשבת פ"ט ב' פי' נתר מין אדמה שקורין ניטר"א, עי' בהמתרגם שם, וכן פי' ולועז סנהדרין מ"ט ב' ד"ה נתר. וכן פי' בירמיה ב' כ"ב נתר מין אדמה שחפין ושפין בה את הבגדים ולדעתי הנתר אינו האלום, ובע"ז כוון לפרש שם צריף לדעת ר' יוסי בר אבין ובמשלי כ"ה כ' פירושו מסכים כמעט עם פי' הרמב"ם באמרו נתר מין אדמה רכה, כגון אדמה שלנו שקורין קריד"ה (קריידע) והיו חוקקים אותה ועושין כלים וכו' וכן פי' בתענית י"ג א' נתר קרקע הוא או אבן כעין קרי"א בלע"ז והנראה לנו בזה שרש"י מגמגם אם הוא קרקע או אבן אם הוא ניטר"א או כעין קרי"א וזהו מין אבן שקורין ברוב הלשונות טריפל, ועכ"פ אין רצונו לומר שהוא האלום, ועי' המתרגם מנחות מ"ב ב' ד"ה וסממנים: **מ"ד** משפך אונטונייו"ר בלע"ז (טריכטער) וכן לועז רש"י שבת ע"ח ב' ד"ה ע"פ משפך אונטודיי"ר ובע"ז ע"ב א' ד"ה משפך פירש"י פרויטו"ר וזהו לשון אשכנז (טריכטער) מלמעלה פיו רחב ומלמטה נקב צר: **מ"ח** הלפיד וכו' כעין שיש לנר קטן של חרס שלנו שקורין לוצ"ש בלע"ז. עי' המתרגם שבת כ"ב ב' ד"ה נרות וסוכה כ"ט א' ד"ה שרגא: **בא"ד** שמניחין ע"ג מנורה של עץ שקורין לומייר"ש כן נקרא בל"ל האור (דאז ליכט) ולפנים היו קורין כן לנר (דער לייכטר):

פרק ו מ"א בר"ש עשה ג' רגלים וכו' שנעשו כעין כלי ברזל שקורין טרפי"ד עיין המתרגם שבת ע"ח ב' ד"ה פטפוט:

פרק ח מ"ט ברמב"ם ובפורנא פורן חרס קרוב ללעז. ר"ל בל"ר קורין פורנוס ובל"א (אָפען, קאַכעלאָפען):

פרק ט מ"ח ברמב"ם ושיפון הוא הנקרא וייל"ס והוא מין ממיני השעורים כמו שבארנו פעמים וכו'. בריש פרק א' דכלאים פי' שיפון מין ממיני החטים המדבריות ע"ש. אולם בריש מסכת חלה נ"ל סיגלה (ראָקקען קאָרן) ובמסכת נדרים פ"ז מ"ב בענין חמשת מיני דגן פי' שיבולת שועל ושיפון מין שעורים הן וכן פי' במנחות בפרק רבי ישמעאל משנה ס' באמרו כבר ביארנו פעמים וכו' ושיבולת שועל ושיפון שני מיני שעורין ע"ש לכן נראה לתקן שם בכלאים ובמקום החטים צ"ל השעורים וכאן במקום וייל"ה צ"ל סיגלה (ראָקקען קאָרן). ואחר כתבי זאת ראיתי שגם המבקר הגדול בעל תוי"ט הרגיש בזה ע"ש ותמה על הרב מברטנורה שלועז כאן שיפון וייל"ע ובכלאים לועז כן שיבולת שועל ושיפון סיגלא. ולדעתי צ"ל במקום וייג"א סיגל"א וכאשר תקנתי ברמב"ם כאן:

פרק י מ"ד בר"ש כדור פלוט"א שמשחקין בו הנערים, פי' המתרגם שבת ע"ח ב' ד"ה כדור: פקעת כמו פקעיות של שתי דפרק אין דורשין כן עשה פקעיות של גמי למוסיי"ל בלע"ז, עי' המתרגם חגיגה י"ב א' ד"ה פקעיות ומנחות מ"א ב' ד"ה עביד להו סיסא: החמת עשוייה וכו' מן הנייר וכו' (בתוספתא פ"ז) דנייר הוא של עשבים קלף שעושין מקוטו"ן. עי' המתרגם פ"ז דכלאים משנה ב' ד"ה ולמר גפן:

פרק יא מ"ב ברמב"ם וליגור הוא הנקרא בלע"ז קנאל"י, (קאנאַל רינגע):
מ"ו ואימה הכלי אשר יתחבר עליו הפשתן או הקוטו"ן (כבר פרשנו) אבל הסוייה ושמו המפורסם אצלנו פילוד"א בלע"ז. עי' לקמן ריש פרק כ"א בר"ש ד"ה בלמר שעל האימה: בר"ש פיקה פי' גאון חשם של גמל דהיינו זממא דפרזלא וכו' (עי' המתרגם שבת נ"א ב' ד"ה בזממא דפרזלא) ונראה דהוא בלמויי"ל בלע"ז שהכנים מקימות בכוש שפוות בו וכו', נ"ל ברטוויי"ל עי' לקמן ריש פרק כ"א ד"ה ובכוש ובאימא: **מ"ח** מגפיים בפרק במה אשה (ס"ב א') אמרינן פזמקי (עיין המתרגם שבת י' א' ד"ה רמי פזמקי) ייגולי"ש (קניע-לעדער, קניעשטיק, שטיעפעל, שטופעל, קניעשיהנע אם האר ניש) וכמו שפי' הרמב"ם נעל מברזל יכסה רגלים:

פרק יב מ"ב ורבי יהודה וכו' אונקליאות של ברזל וכו' והם מסמרים של ברזל שראשיהם כפופים למעלה קרו"ש בלע"ז. נ"ל קרוק"ש עי' המתרגם פסחים ס"ד א' ד"ה אונקליות:

פרק יג מ"ב קוליגרפון בראשו אחד מניחין פת בתנור ורודין בו עשוי כעין רחת פל"א בלע"ז. עי' המתרגם ביצה ב' א' ד"ה יחפור בדקר: מכתב גירפ"א בלע"ז והוא של ברזל שכותבין בו על פינקס של שעוה, עיין המתרגם קידושין כ"א ב' ד"ה מכתב: השן של מעדר, מלשון וכל אשר במעדר יעדרון (ישעיה סוף ז') והוא עתר בפ"ק דסוכה (י"ד א') פורק"א בלע"ז, עי' המתרגם סוכה שם ועי' לקמן משנה ז' בר"ש ד"ה המעבר: **מ"ד** ברמב"ם המעגל הוא כלי ברזל יורכב על עץ ותמונתו מפורסם אצל הנגרים והוא המכונה בלשון לעז איישוד"ה (צימער-אַקסט, בייל) וכן פי' רש"י בשבת ק"ב ב' ד"ה במעגל קורנס גדול של ברזל ומסתבר שזה ענינו כלמוכח מלשון המשנה שאמרה המכה במעגל וכן שמו בלשון ערב, אולם הר"ש פי' מעגל כדכתיב מעשה ידי חרש במעגל (ירמיה י' ג') כלי ברזל שמגסרין בו את הנסרים כדאמרינן בסוף ב"ק (קי"ט א') מה שהחרש מוציא במעגל ע"כ. ובאלו שני מקומות לועז רש"י דולדויר"א (האָבעל-אייזען) ויען שבל"ל קורין גם לכלי שהוא כעין קורנס בשם זה, הוסיף רש"י לפרש בב"ק שם שהוא קטן ומחליק בו את הנסרים ומענינו שם נראה שפירושו נכון ויפה כי אמרו במשנה מה שהחרש מוציא במעגל הרי אלו שלו לפי שהוא קטן ומה שהוא מוציא בכשיל שהוא גדול של בעל הבית ובברייתא לא נזכר כשיל וקרא לו ג"כ מעגל וכמפורש בגמרא דתנא דידן איכא תרתי חליני (מעגל תרגום ארמית חלינא) לרבתי קרי לה כשיל ולזוטרתי מעגל וזה הכריח הרד"ק בשרשיו (שרש עגל) לשתי תרגומים באמרו הוא הקרדום או הכלי שקורין לו בלע"ז דוטוייר"א או אותו שקורין אייס"א ע"ש. וכמוהו יש ב' מינים של מקדח, מקדח של אומנים הנזכר בסמוך ומקדח של רופאין באהלות פ"ב מ"ג, אמנם כאן מסתבר כפי' הרמב"ם שהוא הקורנס: ומקדח וכו' ובאורך ונפגמו וכו' או יחליקו הוא מברזל נקרא אצייר"י והוא הברזל הטוב במלאכה וכו' וכן פירש הר"ש ד"ה חיסומן ובחודו של מקדח נותנין ברזל טוב וכו' ובלע"ז נקרא אציי"ר, עיין המתרגם בכורות ס"ב ב' ד"ה כאסטמא: בר"ש מגירה שיא"ה בלע"ז מליאה פגימות וכו' עיין המתרגם ביצה ל"א א' ד"ה ולא במגרה: מקדח טרייד"א בלע"ז, עיין המתרגם קידושין כ"א ב' ד"ה מקדח: **מ"ה** חולדה מייל"א בלע"ז, נ"ל ראוייל"א עיין המתרגם שבת נ"ב ב' ד"ה חולדה: **מ"ו** ברמב"ם והאלמוג הוא הקור"ל וכו'. עיין המתרגם ר"ה כ"ג א' ד"ה כסיתא:

פרק טו מ"ה רחת מרה יקראו ג"כ בערבי אל אראחה ובלשון לעז פל"א. עיין לעיל פרק י"ג מ"ב ד"ה קוליגרפון. **מ"ו** ואירום עגולה דומה לגרבן ויכה עליה מגל האחד ביד ושמו המפורש אצלינו אל תאר ובלע"ז טבורי. (טראָממעל):

פרק טז מ"ז בר"ש אימוס פורמ"א בלע"ז ידוע שהוא דפוס: **מ"ח** אלה מגא בלע"ז. עיין המתרגם שבת ס"ג א' ד"ה באלה: ברמב"ם ותרונתק וכו' וכו מקומות לקולמוס ולסכין ולמספרים והוא שאנו קורים פינא"ר (פעדערביכסע) וכן לועז הרב מברטנורה פינאוי"ל בלע"ז:

פרק יח מ"ג בר"ש תניא בתוספתא וכו' לוחיים של סקבס עץ קטן כעין דף שתוקעין בקשת שקורין ארבליי"ט שעלי החץ וסקבס חדק"י בליסטר"ו בלע"ז. נ"ל ארק"ו בליסטר"ו, עיין המתרגם שבת מ"ז א' ד"ה ולווחים של סקיבס: **מ"ד** בפיקות נראה דהוי כעין פיקה דתנן לקמן פכ"א הנוגע בפיקה עד שלא פירעה פוסיילא בלע"ז וכו', עי' לקמן פרק כ"א מ"א:

פרק יט מ"ג המיזרין פי' גאון וכן ערוך שהוא בגד למר שנותנין בני אדם גדולים וחשובים תחת המלמות ובל"ז מפי"ש. עי' המתרגם תענית כ"א ב' ד"ה ומך להו בסתרקי:

פרק כ מ"ג דיוסטר וכו' ואית דגרסי דסטר והוא מקל כעין שהנשים עושות למסוך ממות בכוס שיש בו שני נקבים אחד מלמעלה ואחד מלמטה ושתי ידות תחובות בשן אחד ממזרח למערב ואחד מצפון לדרום וכו' והוא לבודיי"ר בלע"ז, (האספעל, דאז ווערקצייג דען גראַן פאַן דען שפוהלען צו ווינדען):

פרק כא מ"א קירום אמר רב יהודה מלובייתא (שבת ק"ה א' כך גי' הערוך ובנוסחאות דידן הגי' אמר רב מלובייתא) שתי פעמים מרכיב חוט של נירא דהיינו שקורין פיינו בלע"ז וחד בנירא וכו' שקורין נצ"ו בלע"ז המורכב על הקנה מלובייתא מליעות הגרדיים האורגים ברגל וכו' פיינ"ו (קאַם, וועבערקאַם, קאַמליטצע, וועבערבלאַטט) וזהו חוטים עשויין כעין מסרק להפריד בתי נירין. ועיין המתרגם שבת שם ד"ה בתי נירין. וד"ה מלובייתא: בצמר שעל האימה באישוי, יש ששונים עימא והכל אחד והוא מקל ארוך או קנה ארוך שהנשים כורכות בו הצמר וטוות ונקרא קנוייל"א. הערוך ערך אימא פי' בלשון מקרא כישור (משלי ל"א י"ט) ובלשון ישמעאל לקאט"א ובלע"ז קונקיל"א וכן עיקר וזהו (שפינגראָקקען) וכן פי' הרמב"ם לעיל פרק י"א משנה ו' שזהו הכלי אשר יתחבר עליו הפשתן: בפיקה פי' בערוך לימוסיי"ל בלע"ז עד שלא פירעה יתירנה ויש מפרשים דהוא כמו פקעת של גמי דלעיל פרק י"ו (נ"ל פרק יו"ד משנה ד') וכמו שתי פקעיות של שתי דפרק אין דורשין. ומן הנפלא שאין להפרש מוגא בין פי' הערוך ובין פי' היש מפרשים, ועוד שזה הפירוש אינו נובע מדעת הערוך שלדעתו בערך פקא פי' פיקא בלשון ישמעאל פלכ"ה ובלע"ז ברטלי"ו וכמו שפי' הר"ש בשם הערוך פרה פרק י"ב משנה ח' ד"ה פיקה (איין קליינע שפיננווירטעל) וזהו כישור קטן וכמו שפירשתי בהמתרגם שבת ע"ה ב' סוף ד"ה שובט, אולם בערך פקע החמישי כתב וז"ל: בסוף ב"ק (קי"ט ב') ולא שיורי פקעיות פי' קיבורא בארמית וסיסא בלישנא דרבנן (מסתבר שצ"ל הספק סיסא בארמית שכן הוא בת"י בפרשת ציצית (במדבר ט"ו ל"ח) ולא מן סיסיא, ועי' המתרגם מנחות מ"א ב' ד"ה עביד להו סיסא, וקיבורא בלישנא דרבנן אם גם שמצאתי הפעל קבר בסורסי לשון סיבוב והקפה, (עי' המתרגם חולין נ"ה ב' ד"ה קיבורא) ויש אומרים פיקה בלא עי"ן ע' מובלעת ע"כ, והנראה שלדעתו פיקה הוא כישור קטן שקורין ברטלי"ו וכמו שפי' הר"ש לעיל פרק י"א משנה ו' ד"ה פיקה ובפרה שם, ולדעת אחרים פיקה כמו פקעה בהבלעת העי"ן שקורין לימוסיי"ל, עיין המתרגם חגיגה י"ב א' ד"ה פקעיות, ואין ספק שצריך לתקן ולהפך דברי הר"ש כאן ומי מנה כל הטעיות והשבושים אשר נפלו בפירושו וגם בעלם התוספתא ובלשון שהביא בשם התוספתא ומי יוכל לתקן את כל הלא קצר המלע והגליון, ועתה אשובה ואראה עוד פירוש אחר להר"ש בענין פיקה וזהו בפרק י"א משנה ד' ד"ה פיקות בתוספתא שפי' דהוא כעין פיקה דתנן הכא פוסיי"ל בלע"ז ע"ש וזה (שפינדעל) עי' המתרגם שבת קכ"ב ב' ד"ה כוש, וזהו מסכים עם פי' רמב"ם כאן שבאר פיקה כוש קטן יוכפל עליו המטוה עד שישוב כמין כדור וכו' ונקרא א"כ פיקה לפי שהלמר מקופל עליו כעין פקעת עיין בר"ש נגעים פרק י"א משנה ח' ד"ה בפקעת, ושם פיקה נופל על כל דבר עגול עיין תוי"ט כלים פרק י"א משנה ו' ד"ה פיקה ולפ"ז שלשה פירושי האלה יתאחדו בכונתם והיו לאחד: תניא בתוספתא חולדה וכו' מפני שכובס אומן מחלידו לתוכו וכו' אונרולי"ר מלשון שמחליד את הסכין (פערוויקקלען אין איינאנדערוויקקלען) ר"ל שמכנים החוטין בשעת רחילה לתוך הבגד: **בא"ד** ובכוש ובאימא לכאורה וכו' דתניא בלמר שעל גבי האימה טהור וכו' כגון פוזי"ל בלע"ז שהנשים טוות בו ומכניסין לתוך ביירטווי"ל בלע"ז וכו' פוזי"ל פרשנו לעיל ובהמתרגם שבת קכ"ב ב' ד"ה כוש. ביירטוויי"ל מפורש ג"כ לעיל ד"ה פיקה, וכן לועז רש"י כישור (משלי ל"א י"ט) שקורין וירטי"ל המכשיר את הפלך לטוות ע"ש, ועיין המתרגם שבת ע"ה ב' סוף ד"ה שובט: **מ"ב** בעין פי' בערוך טבעת של עץ בעול וכו' וי"מ כעין שחורשים בחמור או בסוס יביאו בגדים של למר או עור או שק וכו' ודומה לעין ונותנין אותו בצוארי בהמה ועליו העול שזהו הנקרא קוליר"א בלע"ז ועליו מסימין ב' עלים כפופין מעט עם אותו הנקרא קוליר"א וז"ל אותן שני עלים כפופין שמשימין עליו בגדים של למר וכו' ונותנין על צוארי בהמה נקראין קולייר"א: **מ"ג** מגרה של ברזל מלא פגימות וכו' שיד"ה בלע"ז, נ"ל שינ"ה עי' לעיל פרק י"ב משנה ד' ד"ה מגירה:

פרק כג מ"א כדור הוא פלוטא בלע"ז ומחופה מעור ובתוכו שער. עיין המתרגם ביצה י"ב א' ד"ה בכדור: קמיע של עור הוא מלא מתוכו קוטו"ן בלע"ז ותולה בצוארו לשי קוטו"ן כבר פרשתי וידוע הוא: **מ"ב** זרזיז בערוך פי' דבר שחובשין בו את החמור דכתיב ויחבוש את חמורו (בראשית כ"ב) מתרגמינן וזריז ית חמריה ובלע"ז ליננל"א בערוך כתוב סיל"א (זאטטעל). עיין המתרגם שבת נ"ז א' ד"ה חבקין וזהו מין חגורה שעשויה באשקלון. תרגום חגורות (בראשית ג' ז') זרזין וכמו שפי' רש"י עירובין י"ה ב' ד"ה זרזין: עביט של גמל ככר הגמל (בראשית ל"א ל"ד מתרגם בעביטא דגמלא) ועושה אותו ברדל"א (אין אויסגעשטאָפפטעס רייטקיססען): בקמפון פירוש בערוך שדה שמשחקין בו פלאו"ן שמו קמפון פלאו"ן (שפיעל-באַלל) ובערוך חסר הבלע"ז ועי' המתרגם שבת ע"ח ב' ד"ה כדור: ברמב"ם וקומפון שדה שמשחקין בו המלכים שמו בל' יוני קומפון ובלע"ז קפמ"ו (פעלד, לאַגער): **מ"ה** והכלוב הוא נאביא"ה בלע"ז מלשון ככלוב מלא עוף (ירמיה ה' כ"ז) (קעפיג, פאָגעלבויער):

פרק כד מ"ט משפלות הוא כלי הנקרא שדריא"ש. למעלה פרק י"ט משנה י' פירש משפלות הקופה אשר יוליכו הזבל אל השדות ואנחנו קורין אותו זנבי"ל. שזהו לשון מגרי. ובפרק ג' משנה ב' דשביעית פי' משפלות הוא הכלי שנושאין בו הזבל וכן בפרק ח' דאהלות משנה ד' פי' משפלת היא הקופה אשר ישאו בה הבהמות הזבלים והוא כמו שבכה מחבלים, וכן פי' הערוך שהוא קופה להוציא הזבל ונקרא בלשון ישמעאל אל מספל אולם ל' שדריא"ש שהביא הרמב"ם כאן אולי הוא שבכה מחבלים (אוים שטריקען גע-פלאָכטענער קאָרב): בר"ש של זבל ומי' ויתכן שהן אותן שבמקומינו שקורין בהוי"ט בלע"ז ארוך כעין כוורת רחב מלמעלה וקצר מלמטה ותלוי מאחריו ברצועה וכו' (איינע אַרט קיסטע אָדער טרוהע). ותבנית כלי זו ובנינו אינו שוה במקומות: **מ"ו** פרקלינין פי' גאון וכן ערוך כלי עור שעשוי כצורת ידי אדם ומשימו בידו ותופש העוף שממו אשמו"ר בלע"ז וכו'. (פאַלק, האַביכט):

פרק כו מ"א כיס של שנצות הכיס אינו קשור אלא יש לו שנצים מלמעלה ומלמטה ומכניסין באותו השנץ חוט של משיחה שקורין סיספרל"ש שסוגרים בהן את הכיס וכו' כבר יגעתי למצוא מלא זו בלשונה, עי' המתרגם שבת נ"ב א' ד"ה ופרכינן וכיון דאיכא שנצים ע"ש ואולי הוא (ריהמען): **מ"ג** הזון פי' גאון כמין חגור ובלשון יוני קורין לו זוני והיינו הזונות רחצו (מלכים א' כ"ב ל"ח) וי"מ והזונות (דקרא) כלי זיין (וכן כאן) אי נמי פי' זון אבנט ובלשון ארמית חמרא (נ"ל קמרא) והיינו (ר"ל פי' הערוך בערך זן הראשון) כפירוש הגאון ע"כ ועי' בערוך שהוסיף ובטיית מנתקא ובלע"ז ליננו"ל (גירטעל). והנראה לי בפי' מלת בטיי"ת שענינה בלשון סיי כמו בלע"ז בארמית וכו' ומעט סיית ר"ל ערבית מל' טייעא בתלמוד וכמלת טייעת סוף פ"ה דפסחים בהבלעת העי"ן:

פרק כו מ"ו תניא בתוספתא עד סוף הדיבור מזבלי בזולו"ש בלע"ז ועשוי הרועה להניחן תחת ראשו ולשכב. עי' המתרגם סוכה כ' ד"ה מזבלי:

פרק כז מ"ה תניא בתוספתא וכו' נייר יש מפרשים קלף שעושין מעשבים קוטו"ן בלע"ז. כבר פירשנו פעמים וכן לבד פלטר"א מפורש בכמה מקומות:

פרק כט מ"ה פרגול וכו' ונראה שזהו מחוגה דכתיב במחוגה יתארהו קומפ"ש בלע"ז (צירקעל):

פרק ל מ"א ברמב"ם ואסקוטלא הוא כמין קערה ובלע"ז סקידולא והוא מין הלוח וכו'. נראה שזהו (שאַכטעל) ומה שפי' ולועז הערוך והרב מברטנורה בל' לעז קורין לקערה סקוטיל"א זהו (נאַפף שיססעל): **מ"ד** צלוחית וכו' של פלייטון הוא המושק"ו (ביזאַם) וכן פי' בפ"ח בשבת משנה ב' וגם בלשון התלמוד שמו מושק עיין המתרגם ברכות מ"ג א' ד"ה חוץ ממושק: סליק

מסכת אהלות

פרק א מ"ח בר"ש מרפק קוד"א בלפ"ז וכו' עי' המתרגם שבת נ"ב א' ד"ה במרפקו · וכן לועז הרמב"ם ומפרק הוא הקובד"י, (עללענבאָגען):

פרק יז מ"א בורך המחרישה הוא העץ שבמחרישה שקורין קוטר"א וכו' (פפלוגאייזען, פפלוגמעססער), עי' המתרגם שבת קכ"ג ב' ד"ה ויתד של מחרישה: סליק יבלות

מסכת נגעים

פרק ו מ"ז היבלות כמו חתיכת יבלתו דפסחים (ס"ח ב') והיא יבלת דקרא וכו' פורו"ט בלע"ז. (ווארצע):

פרק יא מ"ט תניא בתוספתא הלינין שנפקעת וכו' וגם בלשון לע"ז קורין אותו ליינ"ש, עיין המתרגם שבת ע"ג א' ד"ה בתי נירין:

פרק יב מ"ז תניא בת"כ וכו' קרמידין רעפים, בלשון יון קרמידו כעין לבנים מעשה יוצר (דאכציגעל) ועי' מקואות פרק ד' סוף משנה ג' ברמב"ם:

פרק יד מ"ו ברמב"ם אחד וכו' ואזוב הוא הארגני אשר ירגילו אותו האנשים במאכליהם, צ"ל הארגנ"י כמ"ש על הגליון וכמו שפי' ולועז הראב"ע (שמות י"ב כ"ב) בשם הגאון ר"ס אזוב בל' ערבי זעתר ובל' לע"ז אוריגנ"ו והוא עשב נכבד במיני מטעמים וכן פי' ולועז הרד"ק בשרשיו שרש אזב נקרא בערבי צעתר ובלע"ז אוריגנ"י וכו'. ועי' בפירוש הרמב"ם שביעית פ"ח סוף משנה א' ומעשרות פ"ג מ"ט שתרגום אזוב בערבי צעתר ועי' בברטנורה פרה פ"ג משנה י'. ונקרא בל"א (דאסטען, וואהלגעמוט): סליק

מסכת פרה

פרק א מ"ג בר"ש פרכדיגמא למטבע שנפסל קורין בל' יון כן. צ"ל פרכרגמא כגי' הערוך וזהו (פלאשע מינצע) מטבע מזויף וכעין זה פירש הרמב"ם. וכן פלגם בל' יון נער כמו שפירש המוסיף כלומר שיצא מגדר הכבש ועוד לא נכנס לגדר האיל:

פרק ג מ"י ברמב"ם ושני תולעת היא צמר צבוע בצבע הנקרא בערבי כרמ"ז (צ"ל כרמז) והודיע שזה המראה המצויה הוא צבע הכרמ"ז הנקרא גרנ"ס (קערמסבעערע, שארלאכ-בעערע) לא צבע לק"א (עי' המתרגם כלאים פ"ז) ולא ברז"י או רויי"א, (ראטה):

פרק ה מ"ט סיד הוא קא"ץ בלע"ז וגבסים הוא חרסית הנקרא גיא"ש בלע"ז וכו' במקום קא"ץ צ"ל קלצ"א (קלאק) וכן בל' עברי שמו סיד בסי"ן ובערבי שמו סיד בשי"ן. גיא"ש (גיפס) וכן פי' ולועז הרב מברטנורה כאן ובכלים פרק י' מ"ב גפסים מין סיד הוא ויותר לבן מסיד ובלע"ז ייס"ו:

פרק יב מ"ח בר"ש פיקה פי' בערוך ברפויי"ל בלע"ז שהנשים משימות בכוש וכו', עיין לעיל כלים פרק כ"א משנה א' ד"ה נפיקה: סליק

מסכת טהרות

פרק ד מ"ד בר"ש תניא בתוספתא שרץ וכו' וכן משמע בפרק כל הזבחים שנתערבו (דף ע"ט ע"ב) וכו' ומשני שאני רוק דקריר טריסטרים"ש בלע"ז, עיין המתרגם נדה כ"ו ב' ד"ה מקדיר:

פרק ט מ"ה הפוצה זיתים בצליי"ר בלע"ז כדי שיהיו רכין וכו'. ובשה"ד ילקה בולליי"ר בלע"ז. עי' המתרגם שבת כ' ב' ד"ה לפצוע זיתים:

פרק י מ"ח חולטין אשקלדי"ר בלע"ז מל' חלוט דפרק כל שעה וכו', עי' המתרגם פסחים ל"ו ב' ד"ה חלוט: במאמר תניא בתוספתא העדשות לא כמו שפי' בקונטרס בשלהי ע"ז (ע"ה א') דהיינו הגת עצמה שקורין מיי"ט דהא תנן בפרק המוכר את הבית (ס"ז ב') מכר את בית הבד מכר את היס ואמרינן מאי יס עלפחא ועדשים מתרגמינן עלפחין ואי היינו גת עצמה לא היה צריך למנותה דפשיטא שהיא עיקר המכר אלא וכו' ובזה הוכיח הר"ש שפירוש הערוך עיקר בערך עלפח שמביאין טיט ומערבין בו תבן ונערות של פשתן ועושין כמו רחיים גדולה ונותנין על הזיתים בבית הבד כדי שיוכתשו ויצא שמנן ועי' תוס' בב"ב שם ד"ה יס עלפחא. והנה הרשב"ם שם פי' עלפחא עריבה שקורין מיי"ט עגולה כעדשה ועדשה קרי לה בברייתא במסכת ע"ז שם עדשים מתרגמין עלופחין ע"כ. והנראה לנו בזה שהרשב"ם דרך בעקבי רש"י וגם הערוך בערך נולב אינו עומד על דעתו שגלה בערך עלפח והסכים עם רש"י ז"ל באמרו העדשים היינו הגת עצמו. היס שבו דורכים הענבים ע"כ, ובערך יס הביא שני פירושים יש אומרים עיגולין עצמן (ר"ל עיגול של טיט) ויש אומרים עדשה והיא אבן עשויה בעיגולין לשחוק עליה זיתים או ענבים ע"ש. והתבונן על מה שפי' רש"י פסחים ע"ו א' ד"ה חבית של תרומה בגת העליונה באמרו באר היטב, „היינו עדשים של גת שקורין מייט"י שהענבים בתוכה". ולפום רהיטא דבריו נראים כסותרים הדדי דבפסחים פי' עדשים של גת, ובע"ז פי' דעדשים היינו הגת עצמה. אולם דבריו נחלק יצאו שיש שתי גתות בבית הבד גתה עליונה זה מה שקורין בלשון עברי גת, ולכן נקראת גם בל' המפרשים גת סתם אם אינו נזכר גת התחתונה בענין, ומה שנקרא בל' עברי יקב ר"ל הבור שהיין או השמן יורד לתוכה ואשר חצוב בבית הבד זהו בל' המשנה גת התחתונה, עי' רמב"ם מעשרות פרק א' משנה ז', עיקר בית הבד הוא שקבוע שם לפי שחצוב בו והטלפוח ר"ל הגת העליונה אם גם כבד עצמו הוא אמנם נגד היקב כאינך דמטלטלי דמי ולכן קא חשיב במתני'. והנה רש"י בפסחים בא לפרש מהו גת התחתונה פי' עדשים של גת התחתונה שהיא עיקר בית הבד ומה שפי' בע"ז עדשים דהיינו גת כוון על גת העליונה שזהו גת סתם, וא"כ לק"מ דצריך למנותה כמו שפרשתי שהטלפח אינו כל כך קבוע כמו הגת התחתונה, ומן הנפלא שהר"ש עצמו פירש בתרומות פרק ח' משנה ט' גת העליונה מיי"ט בלע"ז וא"כ מיי"ט היינו גת. והבלע"ז כבר העתקתי שהוא (דאז קעלטערבעט אין פארם איינעם באקטראגס) וכמו שפי' הרשב"ם עריבה עי' פסחים ל' ב' ד"ה אגני ושם עוצרין הענבים או הזיתים והשמן או היין יורד משם לגת התחתונה: סליק

מסכת מקואות

פרק ד מ"א ברמב"ם צנור הוא גולה שקורין קנא"ל, עי' לעיל כלים פרק י"א משנה ב' ד"ה וצנור: מ"ג הנעשות בשבוב מחרש הנקראים קרמיד, עי' לעיל נגעים פרק י"ב משנה ו' ד"ה תניא בת"כ:

פרק ט מ"ב בר"ש קלקי הלב קלקי וחבק דפרק במה אשה (ס"ד א') ופי' בערוך כל איש שאינו חלק ויש לו שערות כאיש שעיר בבית השחי או בלבו מודלה על גרונו ויתמאס מן הזיעה והן מתקלקלין ונעשין כקלקי שפירשנו צוליצ"ו בל"ל, (האארהעמד, העמד אוים ציעגענ-האארען דען לייב צו קאסטייען) וכמו שפי' הערוך בקודס חלוק של צמר שיש לו נימין שלובשין אותו מבית מי שמצער עצמו ע"ש: מ"ה ברמב"ם בקצת הנוסחאות יש המור והוא המוס"ק וכו' עי' לעיל סוף כלים ד"ה צלוחית: ומרדעת הברדו"ו ואמר רשב"ג שאילו לא היה על זה הברד"ו וכו' (רייטקיססען), עי' לעיל כלים פכ"ג מ"ב ד"ה עביט של גמל:

פרק י מ"א וקלמרין הדיוטות בלע"ז קלמ"ר. (איין שרייבציג, פעדערביכסע) והרב מברטנורה פי' כלי שמניחין בו את הדיו וכן קורין אותו בלשון רומי קלמר"ו, ובפ"ב דכלים מ"ז פי' כלי עשוי לתת בתוכו הדיו והקולמוס והכלים שצריכים לסופר וכו' וקורים להם בלע"ז קלמר"ו:

מסכת ידים

פרק ב מ"ד בר"ש עוד תניא בתוספתא וכו' ברגל עד הסובך וכו' פי' עד הסובך כמו סובך של רגל דפרק הזרוע (קל"ד ב') דהיינו על ראש השופי בשר שקורין פולפ"א בלע"ז ע"כ. כן פי' ולועז הערוך ערך סבך (וואדע, דער פליישיגע טהייל דעם פוסעס) מקום שמשתבכים ומשתרגים הגידים וזהו בין קולית ועצם האמצעי:

מסכת עוקצין

פרק א מ"ב בר"ש המינתא וכו' ובפרק מפנין אמרינן מאי אמינתא אניגא ופי' בערוך מינ"טא בלע"ז, עי' המתרגם שבת קכ"ח א' ד"ה ניגא: מ"ג אשכול הוא שהגרגרים תלוים בו שקורין גרפ"א. (טרויבענקאם, דער הויפטשטיהל מיט דען קליינען שטענגעלן ווארען דיא בעערען הענגען): מ"ה שרביט שריקנו בפרק העור והרוטב (קי"ט א') מייתי לה ופריך מינה למאן דאמר אין שומר לפחות מכפול דס"ד דהאי שרביט היינו כגון אותן שהפולין גדלין בהן שקורין גיש"ש בלע"ז ע"כ, ורש"י בחולין שם ד"ה ראב"ע מטהר פי' בשומר של פול דלאו שומר הוא כגון אותן השרביטין שהפולין גדלין בהן קוש"ט בלע"ז צ"ל קוש"א (שאטען באהנען-שאטען) ועיין בתוס' שם ד"ה שרביט שריקנו, ובהמתרגם שם: מ"ו והכלוסין בסוף אלו טרפות גבי יתושין שבכלוסין פי' בקונטרס שהוא מין קטנית צורר"א בלע"ז. שם בחולין ס"ז ב' כתוב צידראם וצ"ל ציצר"א וזהו (קיכערערבסע) עיין המתרגם שבת קמ"ג א' ד"ה אפונין ועיין בתוי"ט: אגסים פרי שקורין פיר"א בלע"ז, (בירנע), עיין המתרגם כלאים פרק א' מ"ד ד"ה אגסים וד"ה וקרוסתומלין: פרישין בירושלמי וכו' ובלע"ז קודוניי"ן. עי' המתרגם כלאים שם ד"ה פרישין ברמב"ם וד"ה וחבושין בר"ש:

פרק ב מ"ב סיאה מפרש בפרק מפנין צתרי והיינו מה שלועזין פולייו"ל אזוב אברתא קורנית חשאי שלועזין שריא"ה, צ"ל שדריא"ה, עי' המתרגם שבת קכ"ח א' ד"ה צתרי וד"ה חשי:

פרק ג מ"ב והרגילה עשב שקורין פורפ"א בלע"ז, בפי' מברטנורה כתוב פורקקלה ושניהם בשיבוש וצ"ל פורטולאק"א, עי' המתרגם שביעית פ"ז משנה א' ד"ה והרגילה: מ"ה חלתית פי' בערוך לשד"א פודליגע"א בלע"ז, צ"ל אשאפיטיד"א (טייפעלסקאטה) ובערבי שמו חלתי"ת, עי' המתרגם שבת ק"מ א' ד"ה חלתית: מ"ו קצח ניצ"א בלע"ז וכו', עיין המתרגם ברכות מ' א' ד"ה קצח: סליק בס"ד

מראה כהן על מסכת תענית

מהגאון המובהק וכו' מו"ה בצלאל הכהן זצ"ל מו"ץ בווילנא.

דף ב ע"א ברש"י ד"ה מאימתי. שאומר משיב הרוח. נ"ב עי' בס' אמרי בינה להגאון מו"ה צבי הירש חיות ז"ל שהחליט שם בשו"ת סי' ה' דרש"י ז"ל לא פירש במס' תענית רק קצת מאמרים יחידים ורק איזה תלמיד שהי' מאוחר בזמן הוסיף מדעתו על פירש"י ז"ל הרבה וזהו הפירוש אשר לפנינו ובזה א"ש בכ"מ כמה שנמצא דברים נפלאים בפי' הזה על מס' תענית ע"ש. וגם אנכי הבאתי ע"ז ראיות ברורות הרבה ע"ז בעז"ה. והמתוור כמש"כ הגאון הנ"ל להצדיק בזה הצדיק דמעיקרא רש"י ז"ל שלא לתלות בו בוקי סריקי ת"ו כמו שנמצא בכ"מ במס' זו למעיין ישר ודו"ק: בגמ' אמר ר' יוחנן ג' מפתחות. נ"ב יתכן להיות ואמר ר"י וכ"ה ברש"י: ע"ב ברש"י ד"ה מלולב. כדאמרינן בסוכה וכו'. נ"ב גם להלן כאן בברייתא: ברש"י ד"ה מתניתין שמיע ליה נ"ל מתניתא: שם ד"ה בשני ניסוכין. משמע הרבה דבקרבנות הרבה. נ"ל משמע ניסוכין הרבה מקרבנות הרבה. [ובהגהות הב"ח הגיה ג"כ כעין זה]: שם בתוס' ד"ה איבעיא. ולענין זה אהני דאמר מר. נ"ב להיפך גורסין בכאן דאמר מר: שם בא"ד וא"כ היאך קרבי. נ"ל הא דקרבי: שם והניסוך החג. נ"ל מ"מ ניסוך החג כו' אף בלילה ראשונה: שם דלא הוי. נ"ל וא"כ ע"כ דלא הוי כלל בלילה ראשונה: שם בתוס' ד"ה דאמר וכו' וכ"ל. נ"ב כפי' קמא לעיל בתוס':

דף ג ע"א ברש"י ד"ה וסבר. לא סבר כוותיה. נ"ל ולא סבר כוותיה: שם ד"ה אלא ר' יהושע משעת הנחתו דהיינו בשביעי. נ"ב עי' ברש"י לקמן ד' ד"ה ר' יהושע: בתוס' ד"ה בטל. ודלג משיב הרוח ומוריד הטל. נ"ב תיבות ומוריד הטל מיותר. ועיקר דין זה הוא מימרא דר' חנינא לקמן ע"ב: שם ד"ה ואילו. דעל הארץ היה טל. נ"ב עי' רש"י לקמן ד' ד"ה וגדעון: ע"ב בתוס' ד"ה בימות החמה. וכן זכרנו ומי כמוך. וכ"ב עיין תוס' סוף פ"ק דברכות:

דף ד ע"ב בגמ' גברא אגברא קא רמית. וכ"ב עי' תוס' יומא ד' ד"ה תניא כוותיה דלמ"ש בסוס"ד וא"ל כיון דאשכחן ר' אלעזר דקאמר כו' מסתמא משמיה דר' יוחנן רביה אמרה כו' ע"ש ובזה י"ל קצת הקס"ד דר' זירא למרמי דר"י אדר' אלעזר ומיהו בר"ן ז"ל כתב דאיכא נסחי דגרסינן עלה דהא מתני' דלקמן י' אמר רב חסדא הלכה כר"ג ע"ש ועי' לקמן ו' ובזה נדחה מש"כ. והאמנם למש"כ לפנינו בגי' הרי"ף במשנה ובכ"מ בפ"ב מה' תפלה ובגמ' שם „רשב"ג" אמר בז' בו א"ש בפשיטות דפריך הכא מדר"א או מרב חסדא אדר' יוחנן משום דר' יוחנן וודאי דס"ל נמי הלכה כרשב"ג כדפסק ר"י בכל דוכתא דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו אלא דא"כ צ"ע לגי' הרי"ף ז"ל דמאי משני ליה גברא אגברא קרמית ואכמ"ל. [ואולי י"ל מש"ס דאמוראי נינהו אליבא דר' יוחנן כהא ועי' כתובות ד' ע"ז ובכ"מ ד' נ"ח ודו"ק]. אך באמת להלן ו' מוכח להדיא דהא דרשב"ג ס"ל בז' בו דהא מסיק דס"ל כר' יוסי ע"ש ומוכח דגי' הרי"ף והכ"מ ז"ל צ"ע:

דף ה ע"ב בגמ' שקולה כשתים ומאי ניהו ע"ז וכ"ב נ"ל ומאי ניהו ע"ז דאמר מר אנכי ולא יהיה לך בדיבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכול לשמוע כנ"ל וכ"ה בילקוט ירמיה ב' רמז רס"ו. ופירש"י ז"ל דכשתים היינו ככתיים וקדריים צ"ע ואין ספק שלא נתכוין כלל בהך קרא דמייתי כי עברו איי כתיים וכו' דכתיב בתריה דהאי קרא לפרש מהו שקול כשתיים דאטו אין בע"ז רק עבודה זו דכתיים וקדרים לבד ומאי שקולה כשתים דקאמר אלא פשוט דר"ל דבע"ז יש בה דיבור אחד בלבד מפי הגבורה ושקול כשתים לפי שהעובד ע"ז עובר על דיבור אנכי וגם על דיבור שני לא יהיה לך והיינו דכתיב אותי עזבו כו' ועברו על אנכי ה' אלהיך לחצוב להם בורות נשברים ועברו על לא יהיה לך והיינו אחת היא כדכתיב ובאחת יבערו לפי שבדיבור אחד נאמרו ואעפ"כ היא כשתים לפי ששתי דיברות הן אנכי ולא יהיה כנלענ"ד ופירש"י ז"ל בזה צ"ע. וגם מש"כ בזה המהרש"א ז"ל בחידושי אגדות לע"ג. והרי"ף ז"ל בעין יעקב האריך בזה שהעובדים לאש שקול כאילו עובד גם למים וזהו כשתים ע"ש וזה לא נהירא לענ"ד והעיקר כגי' הילקוט הנ"ל וכמש"ש בעז"ה. וכ"ה בשמות רבה פ' מ"ב. וריב"ל אמר וכו' כל הדיברות הוא אומר חוץ משנים שהקב"ה אמרן לישראל מפיו אנכי ולא יהי' לך וגו' משל למלך שקדש וכו' בשני מרגליות וכו' הוא שהקב"ה אומר לירמיה כי שתים רעות עשו עמי וכו' וויתר על כ"ב. ומהו כי שתים רעות כו' אנכי ולא יהיה לך והיינו כגי' הילקוט הנ"ל:

דף ו ע"א בגמ' ת"ל יורה מה יורה לברכה אף מלקוש לברכה. וכ"ב אולי צ"ל ת"ל מורה ומלקוש [והיינו קרא דיואל דמייתי בסמוך ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון] מה מורה לברכה וכו' ומורה גופה מנ"ל וכו' את המורה לצדקה. [א"ה עי' בהגהותיו למס' תענית הנדפס מכבר בסוף המסכת ששם מבואר הג"ה זו בתוס' ביאור]: שם ושניה ושלישית כמאן כר' יוסי. נ"ב בנדרים שם ליתא תיבת ושלישית וכ"ה גי' התוס' כאן ובתוספתא איתא יש בכן כדי רביעה שניה וא"ש טפי ועי' בתוס': ברש"י ד"ה כר"י. ולר' יהודה בין ראשונה לשניה י' ימים. וכ"ב נ"ל ולר"י בין שניה לשלישית יש שבעה ימים אבל בין ראשונה לשניה יש יותר [או יש י' ימים] ועי' בלח"מ פ"ג מהלכות תענית הלכה י':

דף ז ע"א ברש"י ד"ה שלשה משקים. זו התורה וכו' תיבת זו התורה נ"ל תהא"ד בלא מתיר וכו' זו התורה וכו': בגמ' אמר ר' אבוהו גדול יום הגשמים. נ"ל ואמר: ע"ב בגמ' אמר רבי חמא ב"ר חנינא גדול יום הגשמים וכו'. לקמן ט' ע"ש:

דף ח ע"א בגמ' א"ר אמי. נ"ל ואמר:

דף ט ע"ב בגמ' ללמדך שגדול יום הגשמים. נ"ב לעיל ז':

דף י ע"ב בגמ' ההולך ממקום שאין מתענין למקום שמתענין וכו' ממקום שמתענין למקום שאין מתענין וכו'. וכ"ב ברא"ש הגי' בהיפך דברישא תנא ההולך ממקום שמתענין וכו' ובסיפא ממקום שאין מתענין וכו' וכן נראה מדתנא בתר הכי שכח ואכל ושתה אל יתראה בפני הצבור וכו' וכן איתא ברמב"ם פ"א מה' תענית הט"ו וכתב הכ"מ ברייתא בפ"ק דתענית כלשון רבינו:

דף יא ע"א בגמ' מי מעיד בי אבני ביתו וכו'. נ"ב עי' ברמב"ם ז"ל סוף הלכות מזוזה שכ' שאמרו חכמים כו' דכל מי שיש תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק הוא שלא יחטא וכו' והן הן המלאכים המשמרים אותו ומצילין שלא לחטוא שנא' חונה מלאך ה' סביב וגו' וי"ל בזה דלכל זה כיוונו הז"ל כאן דאבני ביתו וקורות ביתו כו' שהיא המזוזה שעל מזוזת ביתו כו' ונשמתו של אדם שהם תפילין שבראשו שהם כנגד המוח שהם משכן הנשמה וגם אבריו של אדם שהם כנגד תפילין ביד והציצית שעל כל גופו שהם ג"כ מן המלאכים המשמרים אותו מהחטא כמש"ש ג"כ ברמב"ם ז"ל הנ"ל ע"ש: ברש"י בד"ה הצדיק אבד. כי מפני וכו' צ"א. נ"ב הלשון מסורס וצ"ל צ"א מפני הרעה נאסף הצדיק מפני: ע"ב בגמ' ר"ל אמר נקרא חסיד. ומצויין בהגהות מהרי"ב דצ"ל חסד. נ"ב נרשם בטעות כי בגמ' בוודאי צ"ל חסיד אלא שבמקרא צ"ל איש חסד: שם אמר רב ששת האי בר בי רב וכו' אמר רב ירמי' אין תענית לצבור בבבל וכו' ואמר ריב"א אין תלמיד חכם רשאי. נ"ב דצ"ל מעיקרא אמר רב ירמי' ב"ר אבא אמר ר"ל אין ת"ח רשאי ואח"ז א"ר ששת האי בר בי רב כו' ואח"ז אמר ריב"א אין ת"צ בבבל וכו' וכן נראה שהיה הגירסא לפני רש"י ז"ל וכ"מ בהגהת הב"ח: ברש"י ד"ה כאילו. בקרבך קדוש וכ"ב נראה דחסר כאן וכצ"ל ברש"י לישנא אחרינא בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר רישא דקרא קדרים בשביל שמעיך קדוש כלומר שהי' שרוי בצער בשכר זה לא אבוא בעיר של מעלה וכו' כדדרים לעיל ה' ועי' רש"א ודו"ק:

דף יב ע"א בגמ' שמואל אמר כל תענית שלא קיבל עליו וכו'. נ"ב ברי"ף מסיים עלה שנאמר קדשו צום ונראה שכן היה גירסתו בגמ' דהקרא קסמיך: שם דכתיב במג"ת וכ"ב פרק י"ב: שם יחיד שקיבל עליו שני וחמישי ושני. נ"ב נ"ל שקיבל עליו תענית שני וחמישי של כל השנה כ"ה במג"ת וברש"י: שם בברייתא עד מתי אוכל ושותה וכו' דברי רבי. ובפסחים דף ב' הגי' דברי ראב"י ועס"ה דהרי ראב"י מביא שם ראיה דפלגי רבנן בין יממא לליליא מהך ברייתא אלמא דתנא אחריתא הוא: שם גמר ועמד וכו' גי' הרי"ף והרא"ש ז"ל גם בל"ק ישן ועמד וא"ש דא"ל לפ"ז לדחוק בתי' הש"ס דהתם כשלא סילק דהיינו שלא סילק את הטבלה כפירש"י ז"ל ולגי' הרי"ף והרא"ש א"ש כפשוטו: ברש"י ד"ה מקדמת דנא. ייסר די לא להתענאה בהון לכן כל אינים. במג"ת פי"ב איתא לכן כל איניש כו' אך כבר כתב המפרש שם דצ"ל להן כמו הכא ופי' להן לבד וכ"ה בירושלמי דמכילתין פ"ב הל' י"ב וע"ש בק"ע: ע"ב בגמ' מי לא מצי בעי לשלומי. נ"ב נ"ל דבהך לישנא ל"ג בעי רק דעיקר הפשיטא הוא דמצי לשלומי: ברש"י ד"ה לצעורי בעלמא לא יהא אלא ליומא אחרינא. וכתב ע"ז בהגהות מהרי"ב ז"ל דצ"ל כיומא וכו' ונ"ב תמה אני על הגאון ז"ל איך רצה להגיה דברי רש"י במקום אשר כבר דברו בזה הרבה מהגאונים ז"ל ולא רצו להגיה ד' רש"י ז"ל ועי' בשער המלך פי"א מה' תענית הלכה י"ד מש"כ בד' רש"י אלו ובאמת נראה דגי' רש"י בגמ' היה כמו גי' הר"ן ז"ל דגרים וכי נדר קביל עלוהי לצער קביל עלוהי אי מצי וכו' עי' בר"ן ולפי פירש"י נ"ל דה"פ דשמואל אפי' בל"ק לא פליג אדרב כלל אלא טעמא דרב מפרש דוכי נדר הוא שאין רשאי לשנותו ליום אחר לצער בעלמא קביל עלוהי אי מצי מצער נפשיה היום אלא נדחה תעניתו ליום אחר וכדרב ושלא כד' הר"ן דמפרש בל"ק אליבא דשמואל דה"ל אפי' יום אחר וכו' ולכן לפירש"י צריך לפרוע אפי' אליבא דשמואל ובזה א"ש דברי רש"י בלא הג"ה ומיושב קושיית השער המלך ז"ל. וכן מצאתי בדפוס ווילנא בשם הגאון מוהר"ב רנשבורג זצ"ל שכ' שגי' רש"י היה כגי' הר"ן אלא שלא כתב דפירש"י הוא שלא כפירוש הר"ן וכמש"כ בעז"ה:

דף יג ע"א בגמ' והאמר רב ששת אבל אסור להושיט וכו'. וכ"ב לקמן ע"ב הגי' רב חסדא וא"ש טפי הכא: בתוס' ד"ה אמר ר"ח. ירושלמי יוסף בריה דריב"ל. נ"ב גמרא ערוכה היא בש"ס דילן יומא ד' ע"ח וע"ש וצ"ע: ע"ב בגמ' אמר ר"ח זאת אומרת אבל אסור בתכבוסת. נ"ב מו"ק י"ז וע"ש בפירש"י ז"ל: שם בפירש"י ד"ה זאת אומרת מדמוקמינן לה בכיבול ופרכוס ש"ה לתכבוסת. נ"ב דברי רש"י ז"ל הללו לע"ג דמלבד שקשה מאוד להבין הדמיון מכיבול ופרכוס לתכבוסת בגדים דאטו מי ליכא למימר דפירכוס שהוא לצער שבגוף אמיר טפי מן תכבוסת בגדיו ועכ"פ מהי זאת אומרת שייך בזה ועוד דאוקימתא דפרכוס דיחויא בעלמא הוא רק לדחות הסייעתא לרבא וא"כ איך שייך להוציא דין אחר מזה וכ"ש דלרב חסדא עצמו דס"ל לעיל ג"כ דאבל אסור בכונן או לא צריך לאוקמא

לאוקמא בפירכוס. ועוד דא"כ עפי הו"ל להוכיח הכי מהא דתניא בהדיא במו"ק כ' ובכתובות ד' אינה רשאה להיות כוחלת וכו' אבל באמת נע"ג שסרי הא דר"ח זאת אומרת איתא נמי במו"ק י"ז וכמו שציינתי בעז"ה בגלדו והרי התם לא מייתי הש"ס כלל הך סוגיא דכיחול ופרכוס וליכא לפרושי התם כפירש"י הכא כלל אלא אהך ברייתא דמייתי לעיל ומכבס כסותו במים דאיתא נמי בסוגיא דהתם וקאי עלה ר"ח התם ואמר זאת אומרת וכו' וכלומר דמוכח להדיא מהך ברייתא דשאר אבל אסור בתכבוסת וכן פירש"י עצמו שם וא"כ הדבר פשוט דבסוגיא דהכא קאי נמי אהך ברייתא עצמה „דהיא הדה" „היא הדה" אלא דלפ"ז יש להגיה דהך דזאת אומרת הוה ל"ל קודם איכא דאמרי או לעיל ע"א קודם אמר רבא וצ"ע. ומצאתי בעז"ה להגאון מו"ה עקיבא איגר זצ"ל שעמד על ד' רש"י הללו בגליון רק מהא דלר"ח עצמו אין הוכחה וכמש"ל בעז"ה. ועוד הקשה דלמה לא הוכיח באמת מברייתא דלעיל דמכבס כסותו במים אבל במחכ"ת נראה דנעלם ממנו הסוגיא דמו"ק הנ"ל דשם מוכח בהדיא דר"ח אברייתא דלעיל קאי וכמש"כ בעז"ה. ודע דהא דאסור בתכבוסת אף במים בלבד קאמר דאילו לעיקר איסורא דתכבוסת נפקא לן במו"ק ע"ז מקרא דלבשי בגדי אבל ע"ש:

דף טו ע"ב בגמ' ויאמר משה אל אלעזר. נ"ל וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים קחו את המנחה כו' וכ"ה בברכות ס"א וע"ש בחידושי אגדות: ברש"י ד"ה ולא משלימין ובגמ' מפרש שמא תכבד העבודה. נ"ב בגמ' קאמר לה אשתיית יין בימים אלא דרש"י ז"ל מפרש דהך טעמא י"ל נמי על השלמת תעניתם: ד"ה כל הכתוב. ואותן שהן תמורים ואסורים בהספד לפניו אסור בהספד ונ"ב עי' לקמן י"ח בד' רב אשי ואולי דרש"י ז"ל גורס כגי' רבינו אפרים ז"ל להיפך דכל שלפניו בהספד אסור ותענית מותר ע"ש [הג"ה ועי' בספר ראשית בכורים למר אחי הגאון זצ"ל בעל ההגהות אלו דף ל"ח ע"ב שכ' בשם הריטב"א ז"ל בסוגיין דרבינו אפרים ז"ל היה מהפך הגי' בדברי רב אשי כאן והיה גורס דכל שלאחריו [וה"ה שלפניו] בהספד אסור ובתענית מותר ובתנם דתקו בזה בחדושי אנשי שם ובבאורי הגר"א ז"ל בסימן תרפ"ו ובשו"ת חת"ם באו"ח סי' קס"ג לייסב ד' רבינו אפרים ז"ל שהובא בר"יף בסופ"ק דמגילה שהוא כנגד דברי רב אשי כאן אבל באמת לק"מ דר"א גרס להיפך וכמש"כ בריטב"א ע"ש. ואכן לא ביאר מר אחי ז"ל שם דמה יענה רבינו אפרים לקושיית הירושלמי כאן בהלכה י"ב ובפ"ק דמגילה הלכה ד' והובא בקונטר' בד' המלחמות להרמב"ן ז"ל בפ"ק דמגילה דלמאי הוצרכו לאסור י"ג באדר משום יום נקנור תיפוק לי דהו"ל יום שלפני הפורים [ובטו"א דף ה' ע"ב הקשה קושיא זו מעצמיה דנפשיה ודחק טובא לייסב ותמהני הלא כבר הקשה זה בירושלמי ותי' יפה] ומשני דהוצרכו לאסור משום יום נקנור כדי לאסור בהספד דמאד לפני הפורים אינו אסור רק בתענית ע"ש וא"כ הרי מוכח בירושלמי כגי' דילן ברב אשי דכל שלפניו בהספד מותר ובתענית אסור. ואם דס"ל לר"א ז"ל דביום שלפני הפורים אדרבה הוא תקנת מו"א להתענות בו וכדעת הראב"ד ור"ת ז"ל שהובא בר"ן כאן ובהרא"ש בפ"ק דמגילה ולא מצו לתקן יום נקנור לענין תענית ולבטל תקנת מו"א א"כ יפאר באמת קושיית הירושלמי לדוכתיה דלענין מאי אסרו יום נקנור דלענין הספד בלא"ה אסור משום לפני הפורים ולענין תענית הא גם עכשיו מותר ואדרבה מצוה להתענות משום תקנת מו"א ואכן אחר העיון בזה דברי רבינו אפרים ז"ל ברורין דהנה עיקר טעמו של הר"א ז"ל מבואר בריטב"א משום דהספד הוא דבר של פרהסיא ולכן החמירו בו לאסור גם בלפניו משא"כ תענית של יחיד שאין בו פרסום כלל לא החמירו ע"ש וא"כ זהו לענין תענית של יחיד אבל ביום י"ג אדר דהציבור מתענין בו ואומרים סליחות וכמש"כ הראב"ד ור"ת ז"ל אין לך פרסום גדול מזה לא שייך לאסור בו בהספד משום לפני הפורים דכיון דמתענין בו תענית ציבור כ"ש דאתר בהספד ולכן הוצרכו לגזור יום נקנור לאסור בהספד וזה ברור. וגדול אחד מפ"ק הערני בד' החיי אדם בריש הלכות חנוכה שכ' שם דבערב חנוכה מותר להתענות ומ"מ בהספד אסור וזה תמוה דהא אפילו לדעת הסוברים דגם האידנא אסור להתענות לפני חנוכה מ"מ בהספד בוודאי מותר וכמו דאמר רב אשי בסוגיין ואף דרבינו אפרים סובר כן דהספד חמור מתענית מ"מ כל הפוסקים חולקים עליו ואכן הדבר פשוט דע"ם נפל בחיי אדם וצ"ל ומ"מ בהספד אסור לאחר חצות כנ"ל וכן מבואר באחרונים לענין ערב ר"ח לאחר חצות דאסור בהספד. ע"כ הג"ה מאחיו מוהרש"ך נ"י]:

דף טז ע"ב בגמ' ברוך ה' אלהים. נ"ל ברוך אתה ה': שם ברוך גואל ישראל. תיבת ברוך נראה דהוא ט"ס: שם זוכר הנשכחות. נ"ב נראה דנ"ל גם בהך ברייתא ועל השניה אומר ברוך ה' אלהי ישראל מהעולם עד העולם זוכר הנשכחות: שם קודם בד"א בגבולין נדפס שם מתחלה ב' נקודות וט"ס דהכל דיבור אחד: שם ברוך ד' נ"ל ברוך אתה ה': שם ברוך גואל ישראל תיבת ברוך טס"ה: שם ת"ר על הראשונות. תיבת ת"ר ט"ס: שם ברוך ה'. נ"ל ברוך אתה ה': שם ברוך גואל ישראל. תיבת ברוך ט"ס: שם ברוך זוכר הנשכחות. תיבת ברוך ט"ס: בתוס' ד"ה מאי שביעית בקשות ותחינות בתוך ברכה. נ"ב נ"ל וברכת עננו כולל ג"כ בתוך הברכה: שם ברוך זוכר הברית. נ"ל זוכר הנשכחות: שם בשופרות היה אומר. נ"ל ובשופרות:

דף יח ע"ב ברש"י ד"ה בני חמיסר כגון שהלך לכפר. נ"ל כגון שהלך לעיר:

דף כ ע"ב בגמ' ואיכא דאמרי מילתא דשיבתא הוה גמיר. נ"ב עי' בספר קרניים מאמר י' בסופו וז"ל ובקבלה מרב הונא סגולה לומר להמרמז לפתחים אחר הרעה ע"כ ופירש שם המקובל מהר"ש ז"ל שהיה בקבלה מרב הונא לומר למי שנתנו לו עין הרע פסוק המרמז לפתחים שהוא אשתחוה וכו' ע"ש ואולי רומז להאי מעשה דרב הונא דהכא והייתו דקאמר כל דצריך ליתי וליעול דלא לסתכן ואולי נרמז ג"כ במאי דקאמר דמילתא דשיבתא הוה גמיר דשיבתא בגמטריא תשי"ו וא' דשיבתא אולי רומז לאלף ותשי"ו פתחים הנזכרים ברא"ש המאמר ע"ש ודו"ק:

דף כא ע"א בגמ' מצוה לקיים דברי המת. גיטין דף י"ד כתובות דף ע':

דף כג ע"א ת"ר פעם אחת יצא רוב אדר. נ"ב במג"ת פי"ב מפורש דהוי בעשרין באדר:

דף כד ע"א ברש"י ד"ה יומא חד במעיה. ובעוד שהוא מפרכס השליכו במים. נ"ל חזר והשליכו וכ"ה בתד"ס הסולה: שם בעין משפט מיי' פי"א וכו'. נ"ב והובא גם במג"א סי' שע"ו ס"ק י"ג:

דף כו ע"ב במשנה לא היו יו"ט לישראל כט"ו באב. ונ"ב עי' במג"ת פ"ה דט"ו באב נאסר בהספד ממג"ת דהוא זמן אעי הכהניא וכל מי שטעה בשבטו וכו' וע"ש במפרש דמשום שנעשו להם נסים בו ביום בשלים ובסולם כדאיתא בגמ' וגם התנדבו להביא עצים בו ביום עם בני זתוא כהנים ולויים וכל מי שטעה וכו' ולכן לא דמיא לשאר זמני עצים ונאסר היום הזה בהספד על כל ישראל ע"ש במפרש והוא מלבד הטעמים המפורשים בגמ' לקמן בשילהי מסכת: שם שבהן בנות ירושלים יוצאות. נ"ב בנוסח המשנה שבירושלמי איתא שבהן בני ירושלים: ד"ה כל יומא. שנאמר יין ושכר אל תשת בבואכם. נ"ב כל זה ליתא ברש"י ישן כמו שהעיד הגאון מהר"מ די לונזאנו בס' שתי ידות דף ס"ה וכמש"כ ברש"י שלפנינו הוא תמוה שהוא נגד הסוגיא דלקמן דמהקישא דנזיר ילפינן לה לא משום דנ"כ מעין עבודה דא"כ בע"מ נמי לא כדפריך לקמן [ואולי יש לייסב ד' רש"י שלפנינו דרש"י עמד על לשון וגמ' דאמר במנחה שכיחא שכרות דמשמע דדווקא אם שתה רביעית דרך שכרות הוא דאסור בנשיאות כפים וכמו בעבודה דקי"ל כר"א בכריתות דף י"ג דמדכתיב יין ושכר דאינו אסור רק דרך שכרות אבל אם הפסיק בו או נתן לתוכו מים פטור וכן מבואר באמת בטוש"ע או"ח סי' קכ"ח סעיף ל"ח לענין נשיאת כפים והיא קשה לרש"י כיון דילפינן מנזיר הוה לן לאסור אף שלא בדרך שכרות ועוד דאפי' פחות מרביעית אסור בנזיר דהא קי"ל דחצי שיעור אסור מה"ת ולכן פירש"י דילפינן נמי מעבודה דאסמכתא נינהו ודרשינן לקולא וכמו דאמרינן לענין תרגן והקישא דנזיר הוא לענין בע"מ וכן הרמב"ם ז"ל בפט"ו מהל' תפלה הלכה ד' כתב דשתויי יין פסול לנשיאת כפים משום דהוקשה ברכה לעבודה [ושוב ראיתי להמג"א שם בס"ק כ"ד שכ' להדיא כן דהא שהוקש ברכה לעבודה אינו אלא לקולא דאם הפסיק בו או שנתן לתוכו מים מותר ות"ל שכוונתי לדעתו] הג"ה ממהרש"ך נ"י]:

דף כז ע"א בגמ' במתני' תנא רשב"א כהנים ולוים וכלי שיר. נ"ב נ"ל גם במתניתא דרשב"א כהנים ולויים וישראלים וכלי שיר שכן הוא בירושלמי דפסחים פ"ד הלכה א' ובפירקין ה"ב תני רשב"א אומר כהנים ולויים וישראלים וכלי שיר מעכבין את הקרבן ומייתי לה שם מקראי ואתנה את הלוים וגו' אלו הלוים לעבוד את עבודת בנ"י באוהל מועד אלו הכהנים ולכפר על בנ"י זה השיר ולא יהי' בבנ"י נגף וגו' אלו ישראל ע"ש: בתוס' ד"ה מר סבר. לומר שירה דלא הוי אלא בפה. נ"ל לומר שירה כיון דעיקר שירה על הכלים לא הוי אלא בפה:

ע"ב בגמ' שנאמר ויאמר ה' אלהים וגו'. נ"ב נ"ל שנא' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי וכתיב ויאמר ה' אלהים וכו' כנ"ל וכ"ה במגילה שם ועי' מש"כ רש"י כאן כל זמן שקוראין בהם מהיכא יליף לה להאי גמגום ע"כ ונ"ל דכל זה יליף לה מהך קרא דירמיה ל"ג ומסמוכין קדרים לה והכי כתיב בקרא כה אמר ה' לא יכרת לדוד איש וכו' ולכהנים הלוים לא יכרת איש מלפני מעלה עולה ומקטיר מנחה כל הימים וע"כ היינו להעוסקים בסדר הקרבנות [כמש"כ בילקוט שם שאמר לו הקב"ה לכהנים הלוים אם אתם עוסקים בקרבנות מעלה אני עליכם כאילו אתם מקריבים בכל יום עולה וכלינ"ל] וסמיך ליה אם לא בריתי יומם ולילה ודו"ק: ברש"י ד"ה בראשית בשנים. קורין ביום תענית בראשית. נ"ב תיבת תענית ט"ס דהרי ביום הראשון לא היו מתענים אלא נ"ל קורין ביום הראשון בראשית:

דף כח ע"א בגמ' ת"ר מה היו גונבי עלי וכו'. ונ"ב מגילת תענית פ"ה:

דף כט ע"א ברש"י ד"ה קיר ושוע קיר כמו קירי בשחיטת חולין ד' קל"ט. ונרשם בגלדו בהגהות מהרי"ב ע"ש וצ"ע וצ"ל כמו מקרקרן דבשחיטת חולין ד' כ"ג. נ"ב אני תמה על הגאון הזה אשר קל הוא בעיניו למחוק בספרים וכבר הזהירו ע"ז רבותינו ז"ל שלא למחוק שום ספר בלתי ראיה ברורה ודברי רש"י ז"ל נכונים בלי הגה"ה דכוונת רש"י הוא דמנ"ל דקאי על הקב"ה הך קרא לכן פירש קיר כמו קירי וכו' והוא לשון אדון ע"ש בחולין קל"ט וא"כ יש לפרש פירוש הקרא הכי מקרקר קיר כלומר האדון הוא הקב"ה מקרקר ושוע וכמש"כ רש"י קיר ושוע מקונן וזועק הך פירוש לא קאי אלא אתיבת ושוע פירש"י אבל קיר הוא אדון כמש"כ רש"י בחולין שם. [לפי הגהתו דצ"ל כמו מקרקרן דשחיטת חולין קשה דלמה לא הביא רש"י ז"ל מגופיה דקרא מקרקר שהוא לשון יללה כמש"כ רש"י בתחלה ואי דהא גופא לא ידעינן אלא ממקרקרן דחולין כ"ג א"כ היה לו לרש"י ז"ל לציין זה על תיבת מקרקר לעיל בד"ה הקודם] אח"ז מצאתי בעז"ה בפירש"י בעי' שפירש בהדיא קיר לשון אדון כמו הך קירי וכו' בע"ש ד' י"א ע"ב ופלא על הגאון מהרי"ב ז"ל איך לא שם עינו לזה:

דף ל ע"א בגמ' אמר רב יהודה לא שנו. נ"ב ברא"ש הגי' אמר ר"י אמר שמואל ובר"יף הגי' אר"י אמר רב: שם ואסור לרחוץ. נ"ב עי' הגי' בהרא"ש ובר"ן ובתוספתא כאן: שם ותינוקת של בית רבן בטלין. נ"ב כאן נ"ל הגהות מהרי"ב ז"ל דלהלן המתחיל גי' הר"יף וכו': שם בהגהות מהרי"ב ז"ל עי' ב"י באו"ח וכו' נ"ב ועי' מג"א שם ס"ק י"ח: שם בהגהות מהרי"ב ד"ה גי' הר"יף רי"א אף קורא. נ"ל אף אינו קורא: [ע"ב גמ' תנן התם מקום שנהגו וכו' רשב"ג אומר לעולם יעשה אדם עצמו ת"ח תניא נמי הכי רשב"ג אומר לעולם יעשה אדם עצמו ת"ח כדי שיתענה ע"כ. נ"ב לכאורה תמוה דמאי שייך להביא תניא נמי הכי על משנה מפורשת והיאך יעלה על הדעת לומר דמתני' משבשתא היא דהוצרך להביא ראיה מהברייתא ונראה דהנה בסופ"ב דברכות רמי הגמ' ממשנה זו על המשנה דסו"פ היה קורא דמעינהו לרבנן ולרשב"ג איפכא ממאי דס"ל הכא ואמר ר"י דמוחלפת השיטה ואיכא למטעי ולמימר דכאן מוחלפת השיטה ורשב"ג הוא דסובר דאין לעשות עצמו ת"ח משום יוהרא והלכה כרשב"ג ולפיכך הוצרך להביא דגם בברייתא איתמר משמיה דרשב"ג הכי וא"כ אי מחלפא ע"כ הך דברכות מחלפא משום דמוטב לאחליף חדא מקמי תרתי מלהחליף תרתי מקמי חדא. ועוד י"ל דהוצרך להביא הברייתא מדמסיים בה כדי שיתענה הרי דס"ל לרשב"ג דלבטל ממלאכה מקרי דברים של צער ועינוי ולשיטתו אזיל בזה רשב"ג דאמר לעיל בברייתא דף י"ג לענין תענית שהיחידים מתענין דכד"א בדבר של שבח אבל בדבר של צער עושה וזכור לטוב שאין שבח הוא לו אלא צער הוא לו וא"כ ש"מ דהילכתא כוותיה בהא דלעולם יעשה אדם עצמו ת"ח דהרי ר' יוסי ס"ל נמי סברא זו ל-יל שם והלכה כר"י דנימוקו עמו. ועוד דמזה ראיה דע"כ דהך דהתם מחלפא או דהעיקר כתי' דרב שישא בריה דרב אידי דלא קשיא אהדדי כלל כי היכא דתיקום דברי רשב"ג אליבא דהילכתא דהא קי"ל לעיל בפשיטות דדברים של צער עושה וזכור לטוב וכן מד' ר"ע לקמן דאמר דאינו רואה סימן ברכה מוכח ג"כ דס"ל כרשב"ג. ונראה דהרמב"ם נמי סובר כרשב"ג ומ"מ לא הביאו להלכה משום דסבר הביא בחיבורו לדברי ר"ע בפ"ה מה"ת ה"י ממילא מוכח דהלכה כרשב"ג ונסתלק מה שתמה התוי"ט בפ"ד דפסחים מ"ה על הכ"י בסי' ע' ולפמש"כ אין זה דיחוי כלל ע"ש ודו"ק ע"כ הג"ה ממהרש"ך נ"י]: שם אר"י אמר שמואל יום שהותרו שבטים וכו'. נ"ב וסימנך שי"ן שי"ן [שמואל שבטים]: שם אר"נ יום שהותר שבט בנימין. נ"ב וסימנך מן מן [נחמן בנימין]: שם רבה בר בר חנה אר"י יום שכלו מתי מדבר. נ"ב וסימנך בר בר. מדבר. ורבב"ח אזו מתי מדבר בב"ב ע"ג]: שם עולא אמר יום שבטל הושע וכו' שלא יעלו ישראל לרגל. ונ"ב וסימנך עולא עולה: שם בהגהות מהרי"ב בב"ב קכ"א איתא וכו'. נ"ב ושם הגי' בהיפך דרבב"ח אמר שבט בנימין ור"נ אמר יום שכלו מתי מדבר: שם רב מתנה אמר וסימנך נתינה נתינה. רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו וכו'. וסימנך יוסף פסק:

ברא"ש פ"ק סימן ד' ותמה אני למה אנו נוהגין כן כבני גולה. ונ"ב וז"ל הכלבו בס' תפלה כתב הר"ם ז"ל ולענין טל ומטר חזינן מאן דס"ל דהא דתנינא דאמר בגולה עד ס' בתקופה אפילו היכא דמצטרך עלמא למיטרא קודם זה אין שואלין בברכת השנים כי אם בשו"ת וכן נמי במקומות שצריכין עלמא לגשמים בימות החמה כגון איי הים הרחוקין שואלין הגשמים בעת הצורך בשו"ת וכ' הרב באשכול אנן קי"ל שהרי אמרו אע"פ שאמרו שואל אדם צרכיו בשו"ת אם היה צריך לפרנסה אומר בברכת השנים וא"כ מפני מה אמרו שלא ישאל הגשמים כי אם בשו"ת ומתרץ דשאני פרנסה שהוא דבר הצריך לכל ואין בו שום היזק לשום אדם. אבל מטר במקומות שאינו צורך אז יש להם ממנו יש בו היזק לפיכך אין לאומרו בברכת השנים שהיא ברכה מזומנת לכל העולם לגשמים רק אומרו בשו"ת כשאר צרכיו עכ"ל:

בקיצור פסקי הרא"ש ז"ל פ"א אות א לא אמר מוריד הגשם באיזה מקום וכו' נ"ב חסר כאן וצ"ל אמר מוריד הגשם מחזירין אותו בימות הגשמים לא אמר משיב הרוח אין מחזירין אותו לא אמר מוריד הגשם באיזה מקום וכו': סליק

תקונים והשמטות בהגהות בן אריה

שבת דף י תד"ה התם שורה כ"ח. מותר כשהשעה עוברת וכנ"ל משא"כ.
דף יז ע"ב גמ' אוכלין כו' ביו"ד סי' ר"א ס"ק ע"ו:
דף כז ע"ב גמ' טעמי' כו' שורה ז' אבל אי לא איכתב טומאת: שם בא"ד שורה י'. דלא שייך נגע בבגדים:
דף לח ע"ב קודם תד"ה מפני כו' נחסר מקודם ציון דף דף ל"ט ע"א תד"ה מפני כו': שם בד"ה תוס' מיחם כו' ובתוס' שם ולקמן מ"א ע"ב בתוס' סד"ה מיחם ודע דלפי הלשון כו':
דף מ ע"ב גמ' טול כו' הירושלמי דאיתא שם א"ל הכא גו נטלא:
דף עה ע"א תד"ה אמגושי. ערך זוויות בשמעתא קמייתא: ע"ב ת"ק רמב"י. נ"ב וע"ע לקמן דף ק"ג ע"א בגליון:
דף פ ע"ב תד"ה המוליא. דהמוליא טיט סתמא בלא שיער:
דף פז ע"א תד"ה היום כמחר לקבלת התורה וכספירת:
דף צ כיון דאין חולק עליו דכולא מלתא אדברי ריב"ב קאי:
דף צג שורה כ"ג ובראשות ב"ד הוא עושה דטעמא דאנוס: שם (קרוב לסופו) וכמ"ש בחידושי הרשב"א: ע"ב אבל בתוס' ישנים שם כתבו: שם שהדם הלהולי מתחלל דרך הסיב:
דף צו רש"י ד"ה שכך (בשורה עליונה של דפי הדפוס). דהקרשים לא היו נזרקין מפני כובדן כ"ש כתבי קודש:
דף קכא ע"ב תד"ה כרבין:
דף קכ"ד ע"ב בהגהות הגר"א ז"ל גי' הגאונים ורא"ש כר"ש ס"ל. נ"ב נ"ל גירסת הגאונים ור"א כר"ש ס"ל. ותיבת ור"א הוא ר"ת ור' אלעזר [פי' שכן הוא גירסת הגאונים בגמרא כאן ור' אלעזר כר"ש ס"ל] ועי' בבה"ג ובמלחמות להרמב"ן על שבת:
דף קל ע"ב רש"י ד"ה ואייתור כו' קיימתיה בתינוק:
בפי' המשניות להרמב"ם סוף פרק שני. עד שיראה כוכב מן הכוכבים הבינונים בגדולה כו'. נ"ב עי' בפירוש הר"ל בן חביב על פ"ב מהל' קידוש החודש להרמב"ם [שכתב שם שבנוסחת הערב לא נמצא בזה הלשון רק בנוסח זה. ודע כי אחר ביאת השמש עד שיראה ג' כוכבים בינונים בגודל ובאורה הוא זמן בהשמ"ש עכ"ל ובנוסח הנ"ל כתב ג"כ הרמב"ם בחיבורו פ"ה מהל' שבת הלכה ד' ע"ש. ומ"ש בגמרא כוכב אחד יום כתב הגר"א ז"ל בפי' רש"ה שהוא רק לר' יוסי וכ"כ הר"ן בחידושיו על הגמ' דשבת שם וכ"כ הרמב"ן בתורת האדם בענין אבלות ישנה ואנן קי"ל גם כר' יהודה לחומרא כמ"ש בשבת ל"ה לכן פסק משתשקע החמה כו' וע"ש]:

עירובין דף מג ע"ב דאמרינן בחזקת שבתים דף ל"א אמר ר"נ:
דף ע ע"ב גירסת רש"ל ר"ת בעצמו פירש דשוב מותבינן:

פסחים דף מז ע"ב נ"ל עי' חולין ק"א ע"א ועי' בדו"ת להגרע"א במערכה שביעית:
דף סו ע"א מיהו מילה נמי אין לה קצבה ועי' לקמן דף ע"ב ע"א:
שם ברא"ש פ"ו סי' ט"ו עי' בק"נ ס"ק ת' וכדחזינן דרב אסי דאיקלע לבבל כו' נ"ב וצ"ע דהא ביום טוב:

ביצה דף ו ע"א דתורמוס אינו נאכל כמו שהוא חי:
דף כא ע"ב דכו"ע דרבי לכם ולא:

מגילה דף ג ע"ב רש"י ד"ה את: דף כו ע"א את המת. וגבי מקום שנתיה:

יבמות דף קט ע"ב וע"ע זוהר פרשה ואר"א דף ל' סוף ע"ב:

כתובות דף סז ע"ב שאילתות פ' כי תשא ס"ס מ"ד: דף קיב ע"א דמסיים כדכתיב אכן:
בראש פ"ט בק"נ אות ז' אימא מ"ה. נ"ל ברא"ש פ"ט סי' י"א בק"נ אות ח' אימא משום הכי לא פריך:

נדרים דף עח ע"ב חגיגה פ"א ה"ח ובירושלמי נדרים פ"י ה"ח כנ"ל:

נזיר דף ו ע"ב בש"מ בשם תוספי הרא"ש ונראה דחסר כאן בתוס':

סוטה דף יא ע"ב ולא בעי חיה (צריך להוסיף) ועיין מ"ש שם:

קדושין דף לה ע"ב תוספתא נגעים פ"ד:

גיטין דף נד ע"א עי' חולין קי"ג ע"ב:

בבא קמא דף ג ע"א בספיקא דדינא כמ"ש ב"מ דף ו' ע"ב כו' שמעתי מפיו:
דף יד ע"ב קצת שאמר הגמרא לשון ש"מ:
דף נד ע"ב ואותה לתנא דבי לוי. בכורות דף י"ד ע"ב. ועי' ספרי:

בבא מציעא דף ד ע"ב ועי' תוס' שבועות דף ד' ע"ב סד"ה ר"ע:

בבא בתרא דף טו נ"ל דף יג ע"ב תד"ה ומסיים: דף קג ע"ב הד"ה אם:

זבחים דף צג ע"א שורה ו' וכדתנן ספ"ד דפרה: דף צד ע"א ועי' תוס' נדה ס' ע"ב ד"ה במטלניות:

מנחות דף מד ע"א מאמר נבאות ד' חלק ב' אות פ"ו מ"ש כנ"ל: שם בא"ד דסנהדרין הנ"ל קשה:
דף מט ע"ב דלא חשיב מוספין של ב' ימים דלא הקריבו רק של יום אחד ועי' תוס' ר"ה ל' ע"ב. ושל שבת קודמים למוספים של יום ב':
דף נז ע"א ועי' שבת ק"ג ע"א:
דף סו נ"ל סג ע"א רש"י ד"ה תנור:

בכורות דף י ע"א שהוא הוספה בפירש"י כנ"ל:
דף סא ע"א שורה י"ב. ולפי גירסת הרא"ש:

ערכין דף ד ע"א שורה א' הקשו. הקשה התוס' יו"ט: שם שורה י"א דיבור שלפניו קמ"ל: שם שורה י"ג. ויתכן וכן שלא. תיבת וכן מיותר: שם שורה י"ח. דוקא על הנידר כמו:
דף ח ע"ב שורה ג'. שלקחו מן הכף ומסתיר העון:

תמורה דף ג ע"א רש"י ד"ה: שם שורה ג' ר' יהודה כו' לא זכיתי: שם שורה ה'. לפי גירסתו הכל ס"ל. תיבת הכל מיותר:
דף יח ע"ב שורה ד' דצריך קרא לשל אחרים:

כריתות דף ג ע"א שורה ב' איסו קעביד: שם שורה ה' מקרא דלא הקרבו: שם שורה ו' הנפשות העושות:
דף ו ע"א שורה ו' דבכלי מעילה שם וכנ"ל:
דף יב ע"ב שורה ו' דלכאורה אכתי קשה:
דף יח ע"ב שורה ח' התוס' בקדושין [נ"ה ע"ב ד"ה ודילמא]:

מעילה דף טו ע"א שורה ד' משום דמכל חלב לא נוכל: שם דף כ"א ע"ב:

*) מפתחות להמפרשים והגהות שנלוו לסוף סדר טהרות

☞ ההגהות והחידושים לא נדפסו על סדר הראוי לפי ערך כבוד המחברים רק לפי מקרי הדפוס.

הגהות ובאורים מרבינו הגדול הגר"א מווילנא זצ"ל*)

על מסכת ערכין ותמורה ולקוטים על מסכת בכורות.

מסכת ערכין

דף ב ע"א רש"י ד"ה תני כו'. וי"ל אמאי לא נקט טומטום ואנדרוגינוס דהיא הרישא. ועל לשון הכי קשה הא קתני בסיפא דנידר. ול"נ דהא י"ל למה לא קאמר נודרין לאתויי עו"א או עובד כוכבים ולומר ג"כ תני והדר מפרש. וי"ל דהא עוד י"ל למה לא קאמר מופלא וצ"ל דמהכל מעריכין ש"מ ה"נ מהכל מעריכין לנערכין ש"מ. ולפ"ז י"ל א"כ על נידרין ג"כ י"ל דממעריכין לנערכין ש"מ אלא דעדיפא מיניה פריך. ולכך בכולם לא היה יכול לשנות תני והדר מפרש דלא צריך כנ"ל אבל פחות מבן חדש דאיתו אלא בנידר משני שפיר: ע"ב רש"י ד"ה ולרבינא. ומייתי כו'. בא לתרץ דלא תיקשי דרבינא יאמר למשנה ראשונה למסקנא: גמ' דתנן אין מעכבין כו'. עי' תוס' ר"ה דף ל"ג ד"ה תניא. ול"ל כו':

דף ג ע"א רש"י ד"ה מזומנות. שאין הנשים כו'. צ"ע א"כ נשים ועבדים נמי לא ליצטרפו מה"ט ואמאי קאמר גמ' בפ"ז דברכות (מ"ה ב') משום פריצותא. ול"נ דנשים אין קפידא בברית כיון דלא שייך בהו אלא ג"כ משום נחלה וכ"כ רש"י בברכות דף כ' (ב') ד"ה או דרבנן: ע"ב רש"י ד"ה ובני עבודה. שאין נזקקין כו'. וי"ל דא"כ ל"ל לגמ' לומר נהי דבעידן הא אף שלא בשעת עבודתן אינן יכולין דהא כל המשמרות בוות ברגל. ול"נ דאין לסכנים אשתו בעזרה כדקאמרי' בקידושין (נ"ב ב') אשה בעזרה מנין: גמ' קמ"ל דלא מעכבי כו'. בא לומר דאף בעידן עבודה תיכין בשל ראש:

דף ה ע"א דבעי רבא (לפנינו הגי' רבה) דמי כו'. ואין להקשות דליפשוט מעבד וחמור. דשם לא קאמר דמי. ומכאן מוכח דאם הקדיש בעל מום קדושת הגוף חד אבר דקדוש כולה דאל"כ לא היה יכול למיפשט מברייתא דלמא ה"נ דל"ק דמי: מקמי דאשמעה להא כו'. פי' ברייתא דוסיה ערכך ואין לפרש ברייתא דראש פרה דא"כ מנלן דלא אשכחן לגבי מזבח דנידון בכבודו: ע"ב הלכתא דר"מ מסתברא כו'. לכאורה י"ל דלא אתי לא כר"ח ולא כמסקנא דרבא ועוד ל"ל למימר הלכתא כו' לימא הלכה כר"י דמפורש בקרא בהדיא. וצ"ל דודאי אין ראיה גמורה מקרא לא לכם כו' כמו שאמ"ו לקמן הא בתחלה כו'. אבל רבא ה"ק דמסתברא דהכתוב ממעט במעריכין מבנערכין דמצינו דהקפיד כאן הכתוב בתחלה דכתיב לא לכם כו' ובזה מתורץ קושית תוס' ד"ה אלא ולקמן דף ו' בד"ה תני כו':

דף ו ע"א רש"י ד"ה אמה כליא. שהיו מביאין כו'. לא משמע כן בפ"ד דמדות דתני שם וג' אמות מעקה ואמה כו'. אלא כפי' המפ' שם וע"ש: תוס' ד"ה מתני כו'. ול"נ דהכל היה בסוף בנין. גם כאן לא היה רק לקרות שערי בירה דהוא סוף בנין אלא דכאן היה דבר המסוים: רש"י ד"ה טעונה כו'. ואפשר לומר אף בזמן הבית משום דאין ידוע דלבו לשמים: ע"ב ואיקפד רבא. צ"ל רבה:

דף ז ע"א מביאין הכין כו'. צ"ל דאינה מתה ע"י טיפה. ואין לומר דבנתלות משום ספיקא אינו נוהל דא"כ מאי פריך למימרא כו':

דף ח ע"ב מ"ש תשעה כו'. צ"ע למה לא פריך ארישא אח' חסרין. ב) אם שנה שלפניה עשו ז' חסרין יכול לעשות ח' מלאין אף אם אין השנה שלפניה מעוברת למסקנא דחד יומא לאו אדעתיה. ג) אם השנה שלפניה עשו ח' חסרין יכול לעשות אף ט' מלאין. ד) למה לא מוקים שהיה שבת קודם חצות היום מעט א"כ המולד בשנה שאחריה יהיה תחלת ליל ה' וחד יומא לאו אדעתיה. ה) מאי פריך רש"י ואע"ג דיומא ופלגא הא לא הוי רק יום א' דכי מצרפת הוי הכ"א תקפ"ט ואין כאן רק ג' שעות יתר מעט. ו) מ"ש רש"י דגם לר"ה ט' חסרין לא זה אינו נראה דא"כ היאך עשה רבי שלא כדין. ז) היאך מהוכך אין פוחתין לר"ה. וא"ל כפירוך דעולא וחדש לאו דוקא אלא רצה שלשים א"כ עיקר חסר מן הספר וה"ל לפרש כאן כמו שמפרש במס' ר"ה רצה חדש רצה שלשים ועוד אמאי מפרש לעולא ולא לר"ה. ח) מאי איכא בין ר"ה לעולא וא"ל כפירש"י דלעולא אפי' ח' מלאין לא עבדינן הדא דס"ל למתניא במתני' דהוא יותר רבותא דבשלמא אי ס"ל בהא כר"ה א"ל למיתני דמסברא ידעינן דאין חילוק בין מלאין לחסרין ועוד אם שנה שלפניה עשו ז' חסרין למה לא יעשו ח' מלאין. ט) דאפי' ט' חסרין יכול לעשות אם השנה שלפניה עשו ח' מלאין לר"ה וכן לעולא אם ס"ל כר"ה. י) מה שפירש"י יומא ופלגא לעולא הוי תרי יומי כנ"ל. ונ"ל דחכמים לא דקדקו על עת המולד והקביעות אם הוא קודם חצות או אח"כ דבזה כמה דקדוקים יש אלא עשו תקנה לרוב השנים וחשבו הכל כאילו המולד בתחלת הלילה וכן לא הה' שעות ותתע"ו חלקים כיון שאינו אלא בתלת שנין כמ"ש בגמ' לקמן רק חשבו ד' ימים לבד ובזה מתורץ קושית ד' ה' ו' ולכך לא פריך ארישא דיכול לאוקים כגון שנה שלפניה עשו ז' מלאין ופריך מאי לא נראה ותירץ ר"ה ל"נ לחכמים ומשמע אף שלא עשו לפניה חסרין כלל דהתקנה הראשונה היתה על מלאין ולכך פריך שפיר מ"ש ט' כו' ובזה מתורץ קושית א"ב אבל ט' חסרין יכול [להיות] בשנה מעוברת לר"ה כמו שעשה ר' והא דלא אוקמי בשנה מעוברת י"ל דא"כ בשנה שאחריה היה יכול לעשות ג' מלאין לבד אף דהוי מייתרי תלת יומי הא בשנה שלפניה חסר יומא ופלגא ולא נשאר אלא יומא ופלגא אבל השתא שאוקים שנה שלפניה מעוברת הוי שלש שנים ומייתר חד יומא משלש שנים כנ"ל והוי יתרי תרי יומי ופלגא ובזה מתורץ קושית ז"ח ועולא מפרש שהתקנה הראשונה על חסרין ואיכא בינו לר"ה דאף בשנה מעוברת אין עושין יותר על ח' חסרין ומתורץ קושית ח' אבל במלאין ס"ל כר"ה. והא דקאמר ואף ר' ס"ל כר"ה פי' במאי דעשה ט' חסרין. שמא שנה מעוברת היתה. פי' אותה השנה שעשה ט' חסרין ולא הוי צ"ל עיבור שנה שלשים דהי"ל דעיבור שנה היה מן הט' חסרין רק שהמעשה היה הט' מן שאר החדשים וקס ליה בדוכתיה. ואף שנשאר יום א' מן השלש שנים. י"ל בזמנו לאו דוקא כמ"ש התוס'. דל תלתא אע"ג דאין ג' ימים חסרים רק תרי יומי ופלגא י"ל דגם באשתקד השני מלאין לא נשאר רק יומא ופלגא דבשנה הקודם היה ע"כ עיבור וסוא מכוון ועוד יכולני לפרש כפשטיה שאותה השנה שבו החסרין ודאי מעוברת רק דקאמר שמא אשתקד מעוברת ג"כ ועשינו שניהן מלאין אף שאין השנה שלפניה מעוברת ולכך בא בזמנו מכוון כנ"ל דבשתי שנים לא מייתר יומא:

דף יג ע"ב בעובד כוכבים לא. לא פריך דליתני בעובד כוכבים אלא דליתני הת' ובהא אתי שפיר דקמשני מילתא אגב אורחיה קמ"ל כו' ולא קאמר משום דאסור לאדם כו': תוס' ד"ה מה בין. וה"ה כו'. ול"נ דהא מה בין דקאמר לכאורה מיותר. אלא משום דקשה על הקרא שמחלק וכתב ואם את שדה מקנתו כו' ותשב לו כו' דהא לדידיה אין חילוק מבדה אחוזה וקאמר דקרא אתי לאפוקי מחומש הערכך לבד. ולכך מספקא להו לגמ' אם לרבנן משלם חומש כיון דבלא"ה יש חילוק ביניהן:

דף יד ע"א לפרדיסות קאמינא. קאמינא מיותר: ע"ב וליקדשו אגב. פי' עם. וגירש"י היתה ג"כ וליהדרו אגב ארעא ולא פריך בל"ז וליקדשו על ר"ה דלעיל משום דשם הקדים השדה ג"כ וס"ל בעין יפה מקדים. וגם על הברייתא לא פריך. משום דר"ש היא דס"ל בעין רעה מקדים: תוס' ד"ה ה"ל שני. וא"ת כו'. ול"נ דהדברים כפשטן כדאמרינן בכ"מ דהא בכל הני כתיב דמוסיף חומש לבד מבדה מקנה ואם גם שדה מקנה ליכתוב רק בחד: ד"ה יאמרו בת כו'. ול"נ דודאי בת מלכים עדיף כדקאמרינן (הוריות י"ג א') מלך קודם לכה"ג אלא משום דאמרינן בכתובות (ל"ט ב') דקנסה תחת כתובתה ואמרינן שם (י"ב א') דכהנת כתובתה ד' מאות וזו קאמר גדולה בכהונה:

דף טו ע"א נמצא האומר בפיו כו'. מקרא לגדו לא מוכח דשאני אונס דיש בכן גם בושת ופגם אבל השתא דקאמר הכל לפי המבייש והמתבייש דלא כר' עקיבא בפרק החובל (צ' ב') לא סליק בו"פ לחמשים סלעים: א"ת ממנו כו'. מהיש דקשה ל"ל והאנשים אשר עלו כו' הא כבר כתיב אפס כי עז כו' אלא משום דהשתיק כלב אותם בזה באמר אף כי הם חזקים מאד מ"מ נוכל לה: ע"ב שפתינו אתנו. פי' החומה שהקיף ברבותינו הוא לפתות אותה:

דף יז ע"ב אבל בקרבנות כו'. כפי' תוס' ד"ה אבל. אלא ה"פ כו'. ומה שהקשה תוס' ד"ה הכ"ל אך קשה כו'. נ"ל דהכי פריך אביו מת והניח דמשמע לעבר שכבר מת וכבר הניח בהתחלת קרבנותיו ותירץ אימא מניח. פי' לאחר התחלת קרבנותיו ופריך פשיטא דכבר אמר אבל בקרבנות אינו כן: רש"י ד"ה אפי' כו'. לא רצה כפי' תוס' דמשום שרש"י פי' אבל בקרבנות כו' קאי אעני והעשיר אבל תוס' פי' אעשיר והעני: גמ' עני והעשיר אשר כו'. לפי פירש"י הגירסא מהופך. ואם מך הוא כו'. רבנן נמי דרשי הוא כדלקמן רק הוא דהכא אתי שלא תדרוש לחומרא (אפשר דצ"ל לקולא) א"כ לכדדרשינן לסידור לקמן דף כ"ד:

דף יח ע"א ת"ל כערכך יקום כנ"ל וכ"ה ברש"י. ונקט האי קרא ולא קראי הקודמים משום דבשדה אחוזה כל שנכתהא ביד ההקדש מגרע וע"כ כשעת נתינה: ע"ב תו מבן חמש כו'. הא דקאמר ל"ל ולא אמר מפשטיה דקרא משום דפשטיה דמבן משמע את"כ כמו מבן חדש: אי ס"ד דכתיבא כו'. ולא אמר אי ס"ד דערכין משום דהי"ל דהברייתא לא משתעי אלא עד עשרים דלא ידעינן בהו אלא מבן ששים לכך קרי להו בן ובת אבל השתא דנקט דכתיבא פריך שפיר:

דף יט ע"א תוס' ד"ה לערכין כו'. ול"נ דיליף מעלה מעלה בגז"ש מבן חדש ומעלה. גמ' איבעי' להו עומדי כו'. פי' אי נותן הכסף או שאינו נכסף דבשלמא בקומתי רצונו כגבהו מהארץ אבל בכל הנך שעל מדת גופו וא"ה לכוין מדת גופו בכסף. וכ"פ תוס' אבל בענין אחר: ע"ב מי דמי התם כו'. פי' כמה שחסר לו היד הזיק לו בשני דברים א' ביד וא' לכל הגוף שמזולזל בלא יד והוא לא אמר רק דמי יד לבד וכן פי' תוס':

דף כ ע"א וא"ל כיון דקאמר עד דמי. ל"ג (עיין בתוס'): ע"ב עתו"ס ד"ה אמר וד"ה מתני וד"ה והא עד הכל ניחא · והכלל דג' מיני דמים הן:

דף כא ע"ב תוס' ד"ה אמר כו'. פי' דכיון דמתני' ע"כ איירי בהפרשה ומייתי לה מלרצונו ע"כ שמואל נמי דאמר שנאמר לרצונו איירי נמי שעת הפרשה: גמ' ל"ל דעשוה כו'. דע"כ מיירי בכה"ג דאל"כ בלאו מודעיה צריך שיאמר רוצה אני: דא"כ ליתני כו'. וא"ל דס"א אפי' נותן בע"כ דא"כ מאי עד הל"ל כופין אותו שיתן:

דף כב ע"א רש"י ד"ה קולפי. בין הקדש. לצ"ג: גמ' א"ל ר"א ולר' יוחנן מי ניחא כו'. פי' ואעפ"כ מכריז אף שמפסיד ה"ה בבע"ח עובד כוכבים. ועתו"ס ד"ה תנן: מעיקרא מ"ט כו'. ה"ה דהיה י"ל אר"א ור' יוחנן אלא משום דר"פ ור"ה אמרו מילתייהו אר"כ: רש"י ד"ה שלהו כו'. ול"נ דקאי אאיכא ביניייהו. ועוד נ"ל דגם והלכתא כו' נמי שלהו מתם דאל"כ ה"ל לגמרא לקבעינהו בסוף הסוגיא אחר טעמא דרבא דאמר משום שוכר: ע"ב אמר רבא הלכתא כו'. אדר"כ פליג אבל בדר' יוחנן מודה: אמרי נהרדעי כו' אמר רב אשי כו'. ערש"י ותוס' ד"ה אמר עד וא"ת. וצ"ע ל"ל לנהרדעי להזכיר נזקקין הא בזה לא פליגי ארבא ועוד צ"ל לרב אשי לומר הלכתא אזדקוקי כו' הל"ל בקיצור הלכה כנהרדעי. ול"נ דנהרדעי פליגי ארבא בנזקקין ג"כ וס"ל כרב נחמן ופסיק רב אשי לכתחלה דאין נזקקין כדרבא ואם עבדו ב"ד כנהרדעי מוקמינן כו': (רש"י ד"ה אבל נמלאת כו'. שגירסתו היתה בדברי רבא שדה שתם כו' אפוטרופוס אבל נמלאת שדה שאינה שלו נזקקין ואין מעמידין אפוטרופוס. וכ"ה ברי"ף ורא"ש פי"א דכתובות. דברי המעתיק):

דף כג ע"א אטו כל דמגרש כו'. פי' וגם תביעת הכתובה: וצורבא מרבנן. פי' משום תרוייהו דוקא בריה וצורבא מרבנן: ע"ב תוס' ד"ה ערב. תימה כו'. צ"ע מאי ק"ל דלמא באמת בכ"מ ע"י הדרת הנאה ותנא כי רוכלא כו': מתני' הקדיש נ' מנה כו'. רישא מיירי שההקדש הוא יותר על חובו ולכך ל"ק התם מוסיף עוד דינר אלא הפודה כו': גמ' ל"ל למימר הפודה כו'. פי' אלא הל"ל פודה ע"מ כו' דהוי משמע דלוקח מן הנכסים רק כדי חובו בלא פדיון ועם החוב פודהו: מתני' דלא כו'. ערש"י ותוס' ד"ה ואם לאו. ואפשר לומר דקאי ארישא ופי' ואם לאו שהחוב הוא פחות מן ההקדש דאין כאן גזירה דר"א דהא עדיין משתייר מהקדש:

דף כד ע"ב מ"ט דרב כו'. פי' מנלן דנותן המשים דלמא קדושה ויוצאה לכהנים. וצריך נמי לסתור ק"ו דשמואל משום דק"ו הוי דחיק לקרא דלאו יובל בכלל כמו ואם מבן חמש דג"ש דחקו דלאו בכלל כנ"ל כדף י"ח: רש"י ד"ה בשלמא לשמואל כו' וד"ה באמצע כדף כ"ט. צ"ע דהלשון מהופך בשמואל ה"ל להג"מ' לומר באמצע יובל ועוד צ"ל אוקמי לרב אחר היובל ממש ועוד הרבה י"ל. ונ"ל דה"ק בשלמא לשמואל לא גואלין בגירוע אחר היובל דהיינו שנה ראשונה פחות משנה אבל לרב ה"ל שנה שנייה ולגרע שנה ראשונה ומשני מי סברת אחר ממש אחר התחלת יובל קאמר דלרב המנין הוא מהתחלת היובל והוא באמצע שנת היובל ופריך מאי קמ"ל בשלמא לשמואל קמ"ל דאין היובל נחשב ממנין:

דף כה ע"א ת"ר מנין כו' ת"ל כו'. פי' משום דקרא וחשב קאי על השנים שיגאלו שיחשוב דכתיב ונגרע מערכך: ע"ב שכן נוטל כו'. וא"ל כלום יורש אלא במקום שאין בעל. דכלאוי נוטל אף במקום בעל: אחוזה שלו כו'. נ"ל דה"פ דחלקו המגיע היא אחוזתו אבל זה היה לו [מהקדש] (מטושטש בכ"י) אינו שלו: מ"ט דר"י כו'. עתו"ס ד"ה מה. וי"ל כו' וד"ה מ"ט דף כ"ו. ואוסיף ביאור דאם לא יגאל הוא מיותר אלא ע"כ לכו"ע הוא ב' דרכים ופשטיה דקרא דשניהן שוין דיוצא כתנם ולכך פריך מ"ט דר"י ואחר שיליף ר"י ג"ש צריך ר"ש ג"כ לג"ש כי היכי דלא תילף ג"ש דר"י:

דף כו ע"א אמר רבה מ"ט כו'. פי' לא יגאל עוד קאי ארישא והיה השדה קא אסיפא: אמר רבא אמר כו'. וקאי אף ארישא דצריך להשהות עד היובל השני או שלישי שתמכר לאחר ואז תנא: תוס' ד"ה אילימא וא"ת וכו'. ול"נ דאביי לטעמיה דאמר סבירא חריפא כו' דסבר לא יגאל כו' והיה השדה כו' קאי אאם לא כו' ואאם מכר כו':

דף כז ע"א מאי אירא שהבעלים כו'. האי קושיא קאי אאב"א דמתני' לא איירי בכופין אבל ללישנא קמא דמתני' הוא כופין ע"כ צריך לטעמא דחומש דמשום דעדפי ופריך א"א לומר א"כ הבעלים אומרים בעשרים ואחר אומר בכ"א למה כופין. ומשום גאולה באדון א"א לומר א"כ מאי פריך גמ' לקמן בכ"ה הבעלים כו' ולימרו כו' הא מצות גאולה באדון. ובזה מתורץ קושית תוס' ד"ה מאי. וא"ת מ"ש כו': ע"ב ולימרו הבעלים כו'. ואפי' הבעלים רוצין אחר קודם דקרנא עדיף היכא דליכא רווחא דחומשא: ולא דק. דמקיפא מוכח דתני שלשים וא' ודינר דל"א ופרוטה סגיא רק דלא דק דמשתמא אין בין דינר לפרוטה: א"ר ששת ה"ק כו'. ואין להקשות ליתני גבי כ"ה אם רצו הבעלים ליתן ל' ודינר משום דתנא רולה למתני בסלעים שוין:

דף כח ע"א תוס' ד"ה החרים כו'. דע"כ למ"ד דלא מקים נ"ל כן דאל"כ מפני מה מטלטלין אין הכהנים מחרימין ועתו"ס (ע"ב) ד"ה כמאן: ע"ב גמ' דאולפנא. נ"ל דג"ל דאולפנא (ערש"י עירובין ס"ז סע"א):

דף כט ע"א שדה החרם. נ"ל אחוזה: ע"ב רש"י ד"ה שנים תקנה שאם כו'. דע"כ אין רצונו של הברייתא אלא לענין ב' שנים דלענין מכירה עצמה היכי הוי ס"ד לחלק בין סמוך למופלג וכן משמע מתוך תי' הגמ' אמר לך כו':

דף ל ע"א רש"י ד"ה במספר. מדהל"ל מספר שנים. ל"ד דס"א אפי' שנת שדפון: מתני' לאחר מכר. נ"ל אחר. או אפשר דלקחו הלמ"ד מן לאיש: לאיש אשר בתוכו. מן לאים דרים דאים משמע בעל השדה: גמ' מאי ביניייהו. דע"כ רבי אית ליה דר' דוסתאי דבהשביחה ודאי אית ליה ואף אם הכסיפה מסברא אית במכל שכן ממכר לראשון במאתים כו' אע"פ שעדיין שוה מאתים. ומתורץ קושית תוס' ד"ה איכא כו'. ועוד דע"כ נ"ל דאית ליה לרבי דר"ד דהא ע"כ יליף גאולה גאולה מע"ע: ע"ב רש"י ד"ה הריני כו'. אבל במ"א מפרש דה"ק דעתה ללילא דעתאי להשיב לכל שואל: גמ' שלוה ברבית. פי' שדחוק לו כ"כ שאפי' ברבית היה לוה: ניחא לאינש כו'. ומ"מ לוה קודם ברבית רק שהתורה לא הוצרכה לכתוב דהקללות הולכין ומוסיפין ורבית גדולה ממנה. ונראה דמוכח מקרא דמכר בתו דכתיב ויצא הוא ובניו. ובנותיו לא הזכיר שכבר מכרן: וכי יש שנים כו'. פי' דה"ל דאם נשאר לו ארבע שנים שיקרא מרובות ושתי שנים מועט דאין סברא. ופריך ואימא היכא כו'. פי' שקורא מרובה שהוא יותר ממה שעברו וכן מועט ולכך אמר היכא דעבד תרתי דלכאורה הוא מיותר: תוס' ד"ה ואימא. לכן נראה כו'. ול"נ דע"כ נ"ל כן דקאמר דארבע מכסף מקנתו. דתרתי כפי שניו כ"ז הוא מיותר ולא הל"ל אלא דארבע דתרתי:

דף לא ע"א ל"ק הא כו'. עתו"ס ד"ה תניא · ופי' לפי סוגיא דשמעתין הא רבנן רבנן דלא דרשי טעמא דקרא: רש"י ד"ה אלא. ול"נ דאין זה כוונת המתני' דא"כ מאי אלא ועוד דאין לזה סמיכות כשהוא אומר כו'. אלא דה"ק שלא תחשוב שזה של עולם אע"ג דאין זה עיקר הדרשא דרשא פשוטה נקט וכן הוא הסוגיא בהרבה מקומות (עתו"ס מ"ק ח' א' ומנחות מ"ד ב' וש"מ) ולכן אמר כשהוא אומר המימה דלס"ד דלמנין עולם א"ל קרא לעיבורה: גמ' ורבנן ההוא כו'. צ"ע דכ"ז מיותר דהכי הל"ל ורבנן אה"נ אלא ימים מיבעי כו': ע"ב מה מכר כו'. פי' דכיון דאינה חלוטה עדיין והוי כאילו מכר המוכר ללוקח שני: לא יצא ביובל ל"ל. דבל"ז ה"א דקאי על הלוקח מיד הקדש דאין נחלט מ"מ ביובל לא יצא:

דף לב ע"א מאי קאמר. עתו"ס. ול"נ דאמתני' ל"ק בין למ"ד מגלו אלו וקידשום או מנאום אבל אברייתא פריך אמאי לא חשיב כל הני דמתני' ותי' אביי דהנך מובלעות בעד גמלא ועד גדוד: ע"ב א"ר"י כירושלים כו'. למ"ד ומנאום: ואב"א חד כו'. פי' משום דמתמה והלא כבר נאמר ששים כו' והלא יכול לומר שחרבו אלא ראב"י היא:

דף לג ע"א והכתיב ועבדך כו'. פי' באותו קרא גופיה. ולכך צריך לתרץ שם לנמכר: והכתיב וישמעו וישלחו. פי' וישמעו שקבלו על עצמם לשלא הנרצע ביובל. וישלחו את הנמכר בשם. ומתירץ קושית תוס' ד"ה אלא: ע"ב אימא אינו גואל כו'. פי' דכסדר הזה הוא ענין כפ"ע: דכתיב ואשר כו'. דמשמע דוקא לוייס: ותניא הוא לחזק: ת"ל מן הלויים. הלויים לשון רבים: ושדה מגרש כו'. דרשינן שדות ומגרש וערים:

דף לד ע"א תוס' ד"ה הן. וא"ת כו'. איני יודע ק"ו הא העיקר שיהיו מוקפות חומות יהושע ואילך והני למיסתרינהו קיימי אז: גמ' מקים שדה כו'. לא דאחוזה דקרא מיירי של ישראל דהא לעיל דכ"ס קאמר אחוזה שלו כו'. אלא ה"ק מקיש מה התם דוקא אחוזתו שלו ולא של ישראל ה"נ: מי דמי כו'. פי' התם אינו אלא מה שמגיע לו לחלקו הכא קשקיל כולו: אצטריך סד"א הואיל. פי' כמו קדשים דבשל אחרים זוכה בשלו נוטל כולו ה"נ הואיל וזוכה בשל אחרים נוטל כאן כולו: מי דמי קדשין כו'. פי' דאינו נוטל לגמרי משא"כ כאן דנוטל לגמרי למחצות כמו שפירש"י: אצטריך סד"א כו'. פי' וסק"ו הכי הוא ומה בשל אחרים חלקו המגיע הוא לו כאחוזה כ"ש בשל עצמו שכולו כן. קמ"ל. רק שקשה היכי מקיש הא כאן ג"כ אחוזה של כהן הוא לכך קאמר אחוזתו אין מה שם אחוזתו דוקא אף כאן אחוזתו דוקא אבל תרמו לא ובזה מתורץ קושית תוספת ד"ה אמר כמי וד"ה הא קמ"ל כו' וא"ל לתי' דוק היטב: סליק

מסכת תמורה

דף ב ע"א גמ' והדר תני כו'. גירש"י ראשי דיעבד. להמיר עד מומר ל"ג: ותיסברא. גירש"י ותיסברא אדקשיא. הכל עד לכתחלה ל"ג: רש"י ד"ה לית. אבל צ"ל לכל: גמ' דאייתר. צ"ל ואייתר: ע"ב גמ' לפי שכל כו'. גירש"י זכר מה סופינו לרבות את האשה ת"ל. שנאמר לא עד מנין ל"ג וכ"ה בערכין (ב' ב'): רש"י ד"ה לא לקיה דאם. צ"ל ואם. וה"ט כדאמרי' לקמן כיון דלאו בר עונשין (א) כו' אע"ג דאיבעיא להו לקמן פריך אפי' להאי סברא: גמ' איצטריך. גירש"י איצטריך ס"ד ה"מ לאו שיש בו מעשה אבל הכא דלאו שאין בו מעשה הוא אשה כי עבדה לא לקיה קמ"ל ל"א ה"מ כו': אשה נמי כו'. ה"ה אף לכתחלה אלא ריהטא (ב) דלישנא קמא (נקט) וגם בעיא דרמי ב"ת קאי דוקא (ג) להאי לישנא: רש"י ד"ה ואפי' את"ל. רבותא כו' · דלמסקנא דלהתכפר בו ישראל יכול למיבעי אף את"ל דקטן לא עביד תמורה: רש"י ד"ה ואין מביאין. כדאמרינן כו'. ור"ש קאמר לה התם: בא"ד שזו א' כו'. לאו ע"ז היתה תקנה דזו מדאורייתא היא אלא אם לאו (ד) שתהא כו': בא"ד הימנו הס"ד: גמ' ורמי. גירש"י ורב"ת בהקדש עכו"ם לא כו'. להתכפר עכו"ם ל"ג: כי קמבעיא כו'. ואליבא דר"ש: רש"י ד"ה ס"ג תיפשוט כו'. הרבה יש לתמוה על שני הפירושים ויותר נראה כמ"ש רש"י בעלמא (זבחים ו' א' ד"ה המקדים) דקאי על המפרים משלו על חבירו והשתא שייכי הני תלת מילי אהדדי:

דף ג ע"א גמ' והוא. צ"ל דהוא: ויליף פיגול כו'. כי את עד חילל ל"ג: מוקדשי. צ"ל קדשי: רש"י ד"ה השתא כו'. דלא ליטעי דקאי אפיגול מ"ט משא"כ לעיל דליכא למיטעי דקאי אתרומה: ד"ה אזרת כו'. כבר הרכה רש"י לעיל וכנ"ל דלר"ש דוקא קשה: ד"ה ר' יהודה כו'. משום דעדיין לא פריש גמ' מכלל דר"י כו' (כדלקמן ד' ב' וע' בהגהות הרש"ש): ע"ב רש"י ד"ה ולא אבל. דלאו היינו. צ"ל דלא הי' בו: ד"ה משום: ואפי' כי כו'. פי' וא"ל שיתרו בו שלא יאכל (צ"ל שיאכל) ביום ז"א דיכול לומר שוכח הייתי: גמ' ומ"ש. דקא מרבה ל"ג: רש"י ד"ה וזו. אבל כו'. דקשה לרש"י ל"ל לומר שבועת ביטוי: ד"ה לא מייתי. שוא הס"ד: ד"ה ומ"ש כו'. שרש"י מפרש דקאמר אלא כו' מקרבן דאל"כ ליכא למיפרך ומ"ש ואפשר לומר דתי' הגמ' קאי לעולם על מלקות רק דפריך לוקמיה הכל אקרבן אלא דלשון ומ"ש לא משמע כן: גמ' הכתיב. גירש"י אחרינא ובשמו. ובו תדבק ל"ג:

דף ד ע"א גמ' לא מצית כו'. גירש"י חרם ואב"א כו': רש"י ד"ה לא כו'. עתו"ס ד"ה הא לא כו': בא"ד ג"ש. נ"ל בנין אב פי' דילפינן שם מנגיחה וחרם בנין אב על אביו וה"ה דילפי מהדדי: בא"ד וכי היכי כו' (ה) (נמחק כמו ב"ת) לא איירי במקלל בשם דה"א למיגמרי ג"ש מאביו דבנשיא לא (ו) (נמחק ב"ת): בא"ד ומוקמינן כו'. הגי' הוא מהופך וכנ"ל וקא גמר (ז) (נמחק כמו ג"ת) ליה עד בשם דכתיב בנקבו כו': גמ' והכתיב כו'. גירש"י והכתיב אם לא תשמור לעשות כו' ההוא. את (עד) תעבוד. ל"ג: רש"י ד"ה אלמה. הויא והכא כו'. הגירסא מהופך וכנ"ל שמו לבטלה והכתיב אם עד וגו'. ואזכרה הויא והכא עד ה' וגו' ואכתי כו': תוס' ד"ה מלאתך כו' ולא נסירא כו'. וי"ל דלאו דוקא בהד ומאה רק שמדמע אבל קשה על רש"י הא ביכורים ג"כ מדמע עד א' ומאה: רש"י ד"ה מפני. נמצא מ"ש כו'. פי' מ"ש של שניה קודם למ"ש של ראשונה: ע"ב גמ' אפטורה כו'. פי' אע"ג דיש בו מעשה דבדיבורו כו': רש"י ד"ה אילימא. אילימא ל"ג: תוס' ד"ה וכל. וא"ת כו'. ונ"ל דודאי ידע רק דשם עם העשה מתקן שלאו אבל המקדים מעשר דמה שיתן תרומה א"כ לא מתקן כלל ואעפ"כ קאמר הואיל וכתיב ביה עשה לא לקי והא מימר ואונס אע"ג דלא מתקן מ"מ כתיב בהו עשה: גמ' והא מימר. גירש"י והרי: כהנים טעמא כו'. פי' לאו משום דאינו מחזיר אפי' הי' מחזיר נמי משום כו': דרבי. גי' רש"י יתירה ל"א שאני התם משום דהוי מימר לאו השוה בכל והרי אונס דלאו שאינו שוה בכל הוא ולקי דתניא אונס עד יתירה כתנאי כו': לאו השוה כו'. אע"ג דלעיל ד' ב' (ב') אמרינן דאינו שוה בכל מ"מ שוה בכל ישראל: רש"י ד"ה לא משני כו'. איני יכול להולמו. ול"נ דפי' הגמ' שאני כו' קאי אקושיא הראשונה ומ"ש מימר כו'. ומשני שאני כו'. אבל תרומה ליתיה בכהן ופריך והרי אונס כו' דליתיה בישראל כדאמרינן לקמן ד"ה בלישנא קמא דכל ימיו בעמוד והחזר ואף על פי כן כהן לקי: תד"ה כתנאי כו'. דכאן ודאי הוי ניתק לעשה ולא שייך לסוגיא דלעיל: גמ' משום דעבר. משום ל"ג וכן הוא ל"ג:

דף ה ע"א גמ' ואינו לוקה. אף אם אינו מחזיר (כן צריך לומר לאביי. ולפירש"י ללישנא קמא אף לרבא וגם לפי' תוס' למ"ד בטלו ולא בטלו): רש"י ד"ה הא נמי. לילקי. צ"ל לקי: בא"ד שיכול. צ"ל שחייב וכן בד"ה ולאביי. דיכול. צ"ל דחייב: ד"ה לא יוכל. פי' דלא אסרה תורה לגרש רק קום עשה הוא להחזיר: ד"ה איסורא. לא לקי. צ"ל לקי: ד"ה קמ"ל והשתא עד קאי. ל"ג. וה"פ דלהך לישנא כל ימיו אתי דלא לילקי דסבור המקשן דאף אם לא כתיב כל ימיו הייתי יודע דחייב להחזיר דאל"כ מנ"ל לרבא דכל ימיו אתי לקום עשה ומשני דזה דוקא לרבא אבל לאביי דס"ל דמהני ה"א אי בעי כו' וה"א דלקי. אבל צ"ע על פירש"י דל"ל כ"ז הא כל ימיו אתי לגופיה לעמוד והחזר וכ"ל דולאביי לאו קושיא אלא דברי הגמ' היא דלאביי לא אתי להוריי על לא יוכל דקום עשה הוא אלא דס"א אי בעי כו': ד"ה

*) אמר המלבה"ד כ"ז העתקתי מהעתקה המדוייקת של אבא מרי הרב הגאון ז"ל שהעתיק מגוף כתב ידו הקדושה בהוספות הגהות וציונים מאתו מוקפות בחצאי עגול. ואיזה הערות בשולי היריעה להעיר את המעיין מאתי יהודה ליב בלא"א מו"ר הרב הגאון נ"ע מוהר"ר אברהם אבא זללה"ה קליינערמאנן מביאליסטאק.

(א) ט' לא מהפים. עיין רש"י: (ב) דליבנא קמא. כגירסת רש"י: (ג) נ"פ ליבנא. דלנ"א לא מצי נמילף ממולה שאינה שוה בכל מהקדש שוה בין ביחיד בין בציבור: (ד) שמא קריבה מכל ציבור (שקלים פ"ז הלכה ו'): (ה) צ"ע וגבי נשיא: (ו) צ"ע פטור כתיב: (ז) צ"ע ממקלל אביו דמוקמינן:

ד"ה ושוי. נ"ל דשוי (והוא ד"א עם ד"ה הקודם) : בא"ד ולהן כו'. נ"ל והכא : בא"ד הוי"א הכי כולה : ל"ג וכצ"ל הוא מסקנא כו'. פי' דקשה לרש"י סוגיא דלעיל דף ד' דקאמר דאי"מ לוקה משום דניתק לעשה ובלישנא קמא קאמר משום דשוי קום עשה. או אפשר דכצ"ל הויא הכי כולה סוגיא דשמעתא : ד"ה גרוע. הוא דאינו. נ"ל איתו : גמ' ולאביי. ולרבא. נ"ל ולאביי ורבא וריהטא דלישנא קמא נקט : דאין תורמין. נ"ל אין : דגן ודגן עד תירוש ודגן. ל"ג רש"י : פודין אותם. נ"ל להן פדיון : ע"ב גמ' למעוטי בבכור. נ"ל בכור : ונמכר. גירש"י אבל נמכר וכן לקמן דף ח' : רש"י ד"ה אבל. נכהן. ל"ג ועיין מ"ש בדף ח' : בא"ד דלהכי כו'. לשון אבל קשה לרש"י לכך פירש"י דמדכתיב לא תפדה ולא כתיב (א) תגאל משמע דשרי רק דש"א דא"צ דיליף (ב) בג"ש לכך כתיב הוא לרבא. ואביי דייק אדרבא מדשני בלשון ש"מ דשרי : ד"ה ותנן וד"ה יש להן הד"א (וצ"ל ויש להן) : ד"ה ואביי אי כו' נ"ע הא אף אם לוולד לחודא קאי ל"ק לאביי דאל"כ לא משני כלום דאכתי לוולד ל"ל קרא. ונראה דולאביי נימא עד יתלל הכל הוא מדברי המקשן ועתו"ס ד"ה (ג) שאני כו' :

דף ו ע"א גמ' ותנן מחזיר כו'. ערש"י ותוס'. ונ"ע דלא משמע שם כן ע"ש. ונ"ע (כמ"ש תוס' בכ"מ) דסמיך אברייתא שם דף קי"ד ת"ר המלוה כו' ע"ש דאף בשלא ברשות הדין כן : קמ"ל. גירש"י קמ"ל ל"א אמר לך רבא שאני התם דכתיב עד בא השמש תשיבנו ואביי א"ל חד לכסות יום וחד לכסות לילה וצריכי והרי פיאה כו' : רש"י ד"ה שאני כו' וד"ה ה"ג כו'. נ"ע נ"ל מתשיב הא כתיב בהדיא כבא השמש וגו' ועוד אי לא אתיא אלא מריבויא ואביי לא דריש ריבויא מאי פריך ואביי וכן קשה על ל"א נ"ל לקרא דעד בא ועוד מאי פריך ואביי ועוד מה תירץ חד לכסות כו' הא גם לרבא צ"ל כן ועוד כי כל הפסוקים מדברים במשכון ברשות. וכ"ל דה"פ שאני התם דאמר כו' ואמרינן בב"מ דף ל"א שלא ברשות מנין ת"ל השב תשיב ולא אצטריך לרבא אלא דמהני ואביי תשיב מיבעי ליה דאי לאו כו' (וכ"פ בתוס'). ל"א שאני כו' וקרא יתירא הוא ואתי לאורויי דמהני ואביי חד כו' : גמ' עזב ל"ג. וכן יתירא ל"ג : שינויי דאביי. נ"ל אביי : וכדר' אלעזר. הכ"ל וכדר"א ור"י אלא משום דסבירא לן כר"א : ע"ב גמ' משום כו'. כצ"ל משום כל הקריבו. כל הקריבו ל"ג : רש"י ד"ה ת"ל. למלאכת המשכן. נ"ל למשכן : גמ' פרת חטאת. רש"י ביומא (ס"ג ב' ד"ה ולא) ל"ג לה : רש"י ד"ה אוליא. ושעיר רבינא כו'. ל"ד משום דרבינן דא"כ א"א בשניהן להוליא : גמ' בדבר הראוי כו'. גירש"י הראוי אמר רבינא לא נצרכה כגון שהומם עד קמ"ל ל"א והא אין הגורל עד קמ"ל אמר מר כו' : רבא. נ"ל רבינא עי' מס' (ד) יומא :

דף ז ע"א רש"י ד"ה וקפריך. והגירסא כו'. שהיה לפני רש"י הגירסא איסור דשמעת ליה לר"ש בדבר הראוי נשם באינו ראוי מי שמעת ליה ובשפחא היא דודאי אין חילוק וכ"ה לפי תי' דרבינא : ד"ה רבה. כרעים דראשון הוא. גירש"י הכיתא למ"ד שני שבזוג שני ירעה אלא למ"ד שני שבזוג ראשון ירעה הא אין כו' אלא כגון שהיה לו חולה בתוך ביתו כו'. פי' דפריך גמ' על תי' דרבינא כיון שהומם ור' יוחנן ס"ל ביומא דשני שבזוג ראשון ירעה א"כ צריך להביא זוג אחר ולהגריל ועי' יומא. ובשפחא היא דהא לפי ס"ד אין מום פוסל בו א"כ לא נדחה שעיר הפנימי : ד"ה ל"ש. ל"ש ל"ג : גמ' מתקיף לה ר"ל. לשון איבעיא : ועובר ל"ג : השתא דאמור טעמא כו'. דבל"ז הוה הטעם משום דאקדשי להקרבה : ע"ב גמ' מאי לאו כו'. ובלא"ה נ"ל כן דקאמר יכול אפי' והאיך אפשר לומר כן והא כתיב לא תקריבו אלא דקאי אדמי דהכי מפשטי בקדשי ב"ה ר' אומר כו' וא"נ קרא וכי אתי לנדר דקרא בל תקדישו קאי על נדבה : גופו. גמי ל"ג : רש"י ד"ה וקבעי כו' וי"ל מאי והלא. ול"נ דכיון דדרשינן נדבה ולנדר שהיכן לא ירצה לא שייך אותו : גמ' אמר אביי. נ"ל אביי אמר : אפיק הקטרת מקלתו. גירש"י אפיק חדא מינייהו : לו אם אינו. נ"ל לו אינו : רש"י ד"ה מוכרין. כהן לישראל. הוא כרב אשי לקמן : בא"ד בזמן הזה ל"ג : בא"ד וכדאמרינן כו'. הגירסא מהופך וכצ"ל בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין גבי עד מום. ב"ה כו' : בא"ד בתם. נ"ל תם : גמ' דקתני נמי ל"ג וכצ"ל וקתני :

דף ח ע"א גמ' הגדילו עד את זה. נ"ל דל"ג דהא אוכלין ותולקין איירי בלא שהכרו וכ"ה במתני' שם להדיא ואף בכורן ירעו יכול להיות בלא שהכרו : ודאי ל"ג : דאנא. נ"ל אנא : רש"י ד"ה שפיר. והא ממעט. נ"ל וממעט : גמ' תיפוק כו'. גירש"י שמים ל"א אלא פשיטא בתם וממעט לה מתורת בהמה אלמא ממונא דכהן הוא לגזלם כו' : רש"י ד"ה אלא. ובבכור. ל"ג : ע"ב גמ' ור' שמעון. אע"ג דסתם מתני' היא ור"ש לא בעי רק לפרושי מ"מ גם רישא ר"ש דר"ע פליג עליו וכולהו סתימתהא אליבא דר"ע : דאמר אם באו כו'. דלא תקשי כיון דלא חזי להקרבה אמאי צריך לרבויים מבה' (כתירוץ השני בתוס' ב"ק י"ב ב' סד"ה ואליבא) : ל"ק כו'. גירש"י ר' עקיבא ל"א נימא כתנאי בכור בבית הבעלים עושה תמורה בבית הכהן זה וזה אין עושין תמורה רשב"א כו' עד תמורה מאי לאו דר"נ א"ב לא דכ"ע אית להו דר"נ והכא בפלוגתא דריב"נ ור"ע קמפלגי ל"א נימא כתנאי בכור בבית הכהן אינו עושה תמורה ממרי הוא דלא ממיר הא זבוני מזבין רשב"א כיון שבא ליד כהן זה וזה אינו עושה תמורה דאפילו זבוני לא מצי מזבין מאי לאו דר"נ א"ב לא דכ"ע א"ל דר"נ והכא בפלוגתא דריב"נ ור"ע קמפלגי אמר כו' : רש"י ד"ה מאי . ע"א. נ"ל ל"א : בא"ד דישראל והכהן. נ"ל הישראל בבית הכהן : ד"ה ר"ש. זה וזה כו'. (ה) בא לפרש דברי ת"ק : בא"ד דאית ביה. נ"ל דל"ל : בא"ד לית להו. נ"ל אית להו : בא"ד ור"ש כר"ע. נ"ל כר"ע ור"ש כריב"נ : בא"ד אית. נ"ל לית : בא"ד ור"א. נ"ל ורשב"א : בא"ד לית. נ"ל אית : ד"ה ומי. מום קבוע. פי' משכן : גמ' כהן עמו. פי' אותו כהן שנתן לו : רש"י ד"ה ה"ט. בכור תם. דבעל מום לכ"ע מותר למכור מדקאמר לעיל בכור זה נתן כו' (עתו"ס יבמות מ"ב א' ד"ה שתם כו' וה"ה כו' וכ"כ בכמה מקומות) : גמ' ולא ס"ל לכו. נ"ל דהגיד לו שלקח כשהיה תם : רש"י ד"ה ולא. בשר ל"ג :

דף ט ע"א גמ' ש"מ טוב כו'. וה"ק קרא טוב ברע או רע ברע בשניהן בטוב דוקא. וז"ש רש"י ד"ה נכתוב. ולא ברע : חד טוב. פי' קמא : רש"י ד"ה ומשנינן כו'. פי' דאי מטעמא דמתני' תמורתו מיוחדת דוקא אבל מטעמא דכאן בכל פעם אינו ממיר אלא בבהמה ומתורץ קושית תוס' : ע"ב גמ' גוף אחד. נ"ל אחר : ה"מ אותו הגוף. לאו דוקא אלא משום סיפא נקיט לה : רש"י ד"ה ואין. כגון שהומם כו'. ולכך צריך

רש"י לדחוק לחלק בין תם לבעל מום אבל לפ"ז לשון הגמ' הוא דחוק מאוד מי אמרינן בהא קמא כו' וכן כל הגמ'. ול"נ דהקדש שני הוא מתפיס בו דבר אחר ובעיא דר' אבין הוא ג"כ אם התפיס בגוף או בקדושה שנית דבר אחר אם פורק את ההתפסה אם מוסיף עליו חומש וכל זה דוקא אם הוסיף חומש על הקדש ראשון אבל אם לא פדה את הראשון מוסיף חומש על ההתפסה דקאמר גמ' משום דבהמה קדושה איתוסף כו' ולפ"ז אתי כל הסוגיא שפיר והסוגיא דלעיל גבי תמורה : ד"ה אי שני וד"ה א"ד כד"א : גמ' נתכפרו. נ"ל נתכפר : מי אמרינן כו' דמוסיף. נ"ל דאינו מוסיף : אין ל"ג :

דף י ע"א רש"י ד"ה חדא וד"ה ואת"ל וד"ה מהו שייכין לדף ט' : ד"ה מהו. ופירושא מס' : פי' ככר פירשתי שם : גמ' אחד. נ"ל אחר : כיון דבאותה כו'. הכל כנ"א (שנ"ב הש"ס) : רש"י ד"ה אין. לכל דבר. נ"ל בכל דבר. פי' בשאר קדשים : ע"ב גמ' ושוכר לאו כו'. נ"ל דלא ליקרי ולד קדשים : קמ"ל חדא. נ"ל הדא. רש"י ד"ה איתביה. וקתני כו'. הוצרך לזה משום דגמ' קאמר לקמן הא אבראי כו' :

דף יא ע"א גמ' ה"ק מקדישין. הוצרך להוסיף וממירין בכן משום סיפא ושוכרין שקדשו כו' כמ"ש רש"י (דלא כתוס' ד"ה ה"ק. ונראה דמש"ה כו') : ונאכלין. נ"ל ונאכלת : ואינן נאכלין בעזרה. ל"ג וכצ"ל ונאכלת לעולם וכ"ה לקמן דף כ"ה : תניא ר"א. נ"ל תנן ר' אלעזר (עתי"ט ספ"ח דיבמות) : רש"י ד"ה במקדים וד"ה הני וד"ה כלאים הד"א : גמ' דאימיה לא מקדישין. נ"ל מיקדשא: ל"א אבל כו' עד קדים לגופיה ל"ג לפירש"י. ולהגורסין כצ"ל ל"א תנן ר"א עד ויוצא דופן אבל כלאים כו' : ע"ב גמ' ור' יוסי. נ"ל ר' יוסי : אומר. נ"ל אומרים : והא קמייתי כו'. גירש"י בהייה ל"א והא מייתי בהמה דמקדים גופה כי ליתה כולה לדידיה כגון דאמר כוזית מן הדא בהמה לעולה : רש"י ד"ה באומר. זוז וזוז. פי' השבח דינרים : ד"ה ור"ש. בפ"ק כו'. פי' לפיכך אפשר לה לחיות : גמ' מי אמר כיון כו'. הוא לשון גמ' וכ"ה בהרבה מקומות דאל"כ מאי פריך גמ' ותיפשוט כו' : מהו בגיזה. האי בעיא נמי הוא לר' יוסי : תוס' ד"ה התם כו'. והשתא אתי שפיר ליבנא אחרינא על הפלגא אחרינא : רש"י ד"ה היא שלמים. דלד"ה. פי' בלשון חוץ אף בר פדא מודה :

דף יב ע"א מתני' עושין מי חטאת. גירש"י נעשין. ול"נ דגי' עושין הוא שפיר וה"פ דאין מי חטאת אם נתן ממנו למים אחרים עושין אותם מי חטאת אלא דוקא מתן אפר עושה מי חטאת : ע"ב גמ' הא כיצד רצה כו'. פי' בלא ג"ש : רש"י ד"ה ואימא. ואל כלי כו'. וי"ל דעיקר חסר מן הספר ועוד ל"ל לגמ' למימר מה מצינו הל"ל ג"ש. ואפשר לומר דאל כלי לערכן הוא והשתא א"א לומר דיליף ג"ש דא"כ אל כלי ל"ל : ד"ה ומשני. לבדו. נ"ל דל"ג : בא"ד דכ"ע כו'. רצה בזה דלא ליליף מה מצינו להיפך :

דף יג ע"א גמ' כדתניא. נ"ל כדתנן : תוס' ד"ה ר"ע. לכך נראה כו'. וכ"ה במתני' דתרומות להדיא רק שנחלפו התנאים וכ"כ שם הר"ש ומתורץ קושית תוס' : רש"י ד"ה לרבות. זו ל"ג : ד"ה אר"ש. דמעשר כו'. לשון יחיד קדייק : ע"ב גמ' ר"א למה כו' מעתה. קאי על והלא כבר כו' : לומר לך. נ"ל דהוא כמו ועוד כמ"ש תוס' ד"ה לדון. א"נ כו' : רש"י ד"ה ליבנא. היא הס"ד : ד"ה והא. כתבי'. הס"ד: גמ' ר' אליעזר. נ"ל ר' אלעזר וכן בכל הסוגיא : רש"י ד"ה א"ס. כבהמה מוחרות. נ"ל הכא מהמותרות: בא"ד תמורה. הס"ד : שם ואפי' לא כו'. הוא שייך אחר דיבור המתחיל אי אליבא כו' : גמ' בו ונתכפר. גירש"י בו והומם ונתלגו על אחר נתכפר : אילימא כו'. גירש"י דר"ש ממעשר ילפינן. הא אמרת עד תמורה ל"ג רש"י : רש"י ד"ה אי. דגמר. נ"ל גמר :

דף יד ע"א רש"י ד"ה דברים. דאל"כ כו'. פי' דאם אומר דגם אברים ופדרים דוקא שנתנן ביום א"כ נ"ל היא העולה בפ"ע דזבחים (פ"ד א') למעוטי שנתפסה בלילה הא בלילה אינן ראוין למזבח : גמ' אשכחיה דכתיב איגרתיה. גירש"י אשכחיה איכתבי כתיב איגרתא ולפי קושית גמ' לקמן משמע שהגירסא היא אשכחיה איגרתא כתיבי כו' : ע"ב תוס' סד"ה דברים. וי"ל דאין כו'. וכ"מ בפ"ד דתענית (כ"ו א' וע"ש כ"ח א') ובמנחה נכנסין וקורין ע"פ קורין את שמע (וכן השכים לדינא בליקוטיו לש"ע א"ח סימן מ"ט): רש"י ד"ה אמור כו' וד"ה אף כו'. מיותר ול"ג : גמ'. אלא כיון כו'. והלך לחברון ליקח כבשים משם וכיון שהיה שם הקריב שם :

דף טו ע"א רש"י ד"ה עשר. ל"ג מלך כו'. הוא לפי גי' ראשונה. בא"ד ושלשים ושש כו'. הוא כגי' סדר עולם ולזה השכים רש"י. בא"ד לא מכן כו'. אע"ג דדוד מלך שם עוד ו' חדשים לא כנגדן ז' חדשים שהיה הארון בשדה פלשתים. בא"ד ומכן מלך כו' עד ב' שנים. זהו גי' רבו אבל רש"י גרים לקמן כגי' הגמ'. ושמואל לא מת כו'. הוצרך לזה לגירסתו אבל לפי גי' הגמ' א"צ לזה. בא"ד ושנה כו'. נ"ל דלמדו מקרא דכתיב (שמואל א' י"ג) בן שנה שאול כו'. דאין לו פי' לפשטיה דקרא אבל השתא ניחא דה"ק כשהיה שנה למלכו אז מלך ב' שנים לאפוקיה שנה ראשונה דלא מלך בעצמו. בא"ד לא מכן כו'. דכתיב (שם א' א') ויהי לתקופת כו' והיה היתה (מעוברת) ששה חדשים ושני ימים (נדה ל"ח ב' ובר"ש שם) אי"נ נולד (ו) לשנה מכוון : תוס' ד"ה ושלשים. ותימה כו'. ול"נ דהכי מלך ששה חדשים יותר על ארבע וגם שנה של שיטה אינה שלימה : מתני'. ועיברה. נ"ל ועברה וכן בכל המסכת בגמ' ורש"י : ע"ב גמ'. אלא כבשים כו'. ולא פריך מאילים כיון שהיו נדבה י"ל שהקריבו שמנה לכל שבט אבל בכבשים אין המספר מכוון (כן נ"ל לפי הגירסא דכאן אבל בהוריות פריך גם מאילים ובהגהות ב"ח מגיה גם כאן) :

דף טז ע"א גמ' דופי של כו'. והא דקאמרינן לעיל אם רבו מטמאין כו'. היו מסכימין לדברי המרובין : כי איפליג כו'. והא דקאמרינן עד שמת כו'. עד ולא עד בכלל : רש"י ד"ה נשתכחה. יאפ"ש. כן הגירסא נכונה דהוקשה לרש"י כיון שהיא מאותן הלכות שיהא אפשר לומר דשאלו לשמואל תחלה לכן כ' יאפ"ש רק דלא חשיב שמואל אלא משה (נ"ל יהושע) ושמואל : בא"ד יהושע שאלו כו'. הגירסא מהופך ונ"ל ואחריו אלעזר ואחריו פנחס ואחריו שמואל והא דקחשיב גמ' פנחס קודם לאלעזר דקחשיב קודם אותן שהשיבו לא בשמים וזה שנתן רש"י א"כ סימן יפל"ע לפי התשובות שהשיבו : בא"ד אלעזר שמואל. הס"ד : ד"ה דקדוקי. שעדיין כו'. פי' לפי הס"ד שלא החזירן אדם פי' שעדיין פי' שעד היום : ד"ה ותגנח כו'. ול"נ דא"כ מאי פריך גמ' מאי ותגנח אלא דהדברים כפשטן דהשתא ופריך גמ' למה השתא ומשני

דרמוס לו דאשה דומה לתמר כו' : גמ' יבקש ממנו. נ"ל ממני : רש"י ד"ה בן קנז. דכתיב כדוכתא כו'. ל"ג ורא"ית גמ' דאותו כלב הוא דכתיב בקרא בהדיא (יהושע ט"ו) ולכלב בן יפונה כו' ויאמר כלב כו' : גמ'. בן אחי כו' דדרשינן בסוטה (י"ב א') ישר ושובב אלמא אותו כלב הוא שמרד במרגלים : חורגיה כו'. גירש"י דקנז הוא דיקא נמי דכתיב הקני ש"מ וכ"ה בסוטה : תנא הוא כו'. דכתיב (ד"ה א' ב') ומשפחות סופרים יושבי יעבץ כו' הקינים כו' וכתיב בשופטים (א') ובני קני כו' וילך כו' ש"מ דהוא עתניאל וכתיב בפסוק שאחריו וילך יהודה כו' וקאי אלעיל על עתניאל : מרעתי. נ"ל מרעה וכן בכל הסוגיא : לנסימי. נ"ל בנסיסי : רש"י ד"ה ועשית. לי ל"ג : ד"ה ואיש כו'. איני יכול להולמו : ד"ה עושה שניהם. נ"ל כולם : גמ'. ויבא. לו ל"ג : רש"י ד"ה מסורס. ותמורתו. נ"ל ותמורה : ע"ב גמ'. ואי ס"ד. גירש"י וקשיא לכו אי ס"ד : רש"י ד"ה שתי. ובמקום אחר כו'. אין חילוק בין פי' זה לפי' ראשון אלא בתי' ר"נ בפי' ילמד סתום כו'. בא"ד לאו דינא. פי' לאו סברא כדמסיק בעצמו לקמן. בא"ד ואי דנקט ד' כו'. ול"נ דדוקא נקט ד' או מתות או רועות דאל"כ ליכא לפרושי ילמד סתום כו' כדמסיק רש"י לקמן. בא"ד דגמרינן. נ"ל וגמרינן :

דף יז ע"א מתני'. ר"א אומר הכלאים. נקט הכא דבהא קדשים ותמורה שוין ומינה למד שמואל בגמ' דאין קדושין בתמורה : מותר להמיר. כאן שייך שהבכורה ל"ג (בגמ' שלו מדפוס בערלין ופפד"א) כסבור עד לא קדים (וגם קודם תיבת כסבור צ"ל וגבי קדשים) ואח"כ ל"א ואח"כ גבי תמורה עד לא לקי ואח"ל ללישנא אחרינא שהוסיף רש"ק. אבל נ"ל דלישנא קדים ולא קדים אינו כלל בכל הסוגיא וכן משמע בתוס' ד"ה גבי ע"ש ואף לאית ספרים כו' אינו נלשון דלקי אבל בני הלשונות יחד אינן : גמ' ואמר תמורת שלמים ל"א כסבור לומר שחור כו'. כצ"ל, ל"א גבי תמורה עד לא קדוש לא גרסינן וכן הס"א שנכתב בלד : רש"י ד"ה בקדשים. היכא. נ"ל הקדים : ד"ה ואח"כ. עושה תמורה הס"ד : גמ' דר"א. נ"ל דר' אלעזר · מאי. נ"ל מה : אלא כו'. נ"ל למיתה ור' הושעיא. כסבור עד למות ל"ג : רש"י ד"ה במקדים. ונפרית. נ"ל ואבנים : גמ' בלבד. גירש"י ת"ם רא"ה עד א"ל שמואל. קסבר ר"א כל כו' עד הגוף. תנן כל עד דלמא. הא מני ר"א היא ע"כ גירש"י. הא תנא סבר עד הגוף. דלמא הך עד סבר ל"ג רש"י : ע"ב מתני'. ותגופת חזה. נ"ל ותנופה וחזה : גמ' אינו קרב כו'. הגירסא מהופך וכצ"ל הואיל ואינו נוהג בכל הקדשים אינו קרב ת"ל : אלא כו'. ג"כ מהופך וכצ"ל אלא ולד תמימין תמורת תמימין ולד כו' : מסתברא כו'. והא דמשני על תמורה ולא ולד דקדים משום דקושיתו היתה דליליף מאם זכר דקדים : אנא כוליה כו'. ואין להקשות מאי ס"מ וי"ל דלכאורה קשה נ"ל קרא (ז) (חסר) לתמורה תיפוק ליה בק"ו (ח) מולד ונ"ל דס"א דקרא זכר לתמורה ופריך ולוקים לקרא כך ומשני דסתמא דכתיב תרווייהו משתברא זכר לולד ונקבה לתמורה : רש"י ד"ה ד"ס. דקדשי מיהא כו'. בא לתרץ לשון דברי הכל : גמ' דאיתמר. נ"ל איתמר : חטאות. מתות. כצ"ל :

דף יח ע"א תוס' ד"ה נ"ל. ואת כו'. ול"נ דא"כ אמאי אמר א"נ הא מיבעי ליה רק לחטאת : גמ' אלא קרא נ"ל כו'. וה"ק ר"ש דאין תמורתו קריבה אפי' שחטה שהם : רש"י ד"ה לא. דינו ל"ג : גמ' אם נקבה. נ"ל ונקבה : רש"י ד"ה תבא. שאתה רוצה כו'. בזה מתורץ קושית תוס' ד"ה אפי'. ולא נסירא כו' : מתני' הולד ר"א. נ"ל ר"א : תוס' ד"ה וחכמים כו'. ול"נ משום אמר ר"ש כו' נקיט לה : גמ' ואם על. נ"ל אם וכן בכל הדף : והתניא כו'. ולא פריך ממתני' דלקמן די"ל פליג ג"כ וסמיך אהא דפליג בשלמים וה"ה לכל הקדשים אבל מברייתא דיליף גם תמורה וחליפין ובהא לא אשכחן דפליג : איבעיא כו'. גירש"י אלא לא יקרבו מי מודה ר"א בהא דאישתכחון לשון דרי או לא : מעשיה. נ"ל מעשיו : ע"ב גמ' לאתויי ולד כו'. ולעיל לא היה יכול לתרץ כן דלעיל יליף נמי לתמורה וכאן לא יכול לתרץ בעשה דא"כ תמורה מנלן אלא ע"כ מקרא דלעיל ויליף ג"כ לולד : אומר יקריבנו מפריס. נ"ל אומר תודה יקריב הפריס : רש"י ד"ה מהו. התודה. נ"ל תודה : בא"ד ליה ל"ג : תוס' ד"ה וחליפות כו'. ול"נ דמרבה חליפות להקרבה אף אחר שהקרבה הראשונה וכ"ה ברש"י ד"ה יקריבנו : מתני' ולד. נ"ל ולדה : רש"י ד"ה מ"ש. דבדברי. נ"ל לדברי : בא"ד והוין כליל. נ"ל וכליל : גמ' אבל כו'. נ"ל אבל גבי תמורה : ומי אר"א. ולא פריך אליבא דרבה לרבנן משום דהם איסיה עולה :

דף יט ע"א גמ' עצמו לא קרב. גירש"י כאן וכליל לאיסים ד"ה ארבב"א במחלוקת עד ורבא אמר ואח"כ שנייה היא לכן קדמייתא דאפרים זכר הוה וקרב ולד תמורתו נמי קריבה אבל במפרים נקבה דאינה קריבה ולדה נמי לא קרב ומי אר"א עד נקבה לעולה ואח"כ דכיון דאיכא שם עולה על אמו נתחה לה קדושה לגופה אבל גבי ולד תמורת אשם דליכא שם עולה על אמו לא נתחה לה קדושה אלא לדמי : רש"י ד"ה ור"א כו'. נ"ל לרבנן דס"ל ימכר ה"ס : ד"ה תמורת עולה. ל"ג : בא"ד דאפרים וקדמייתא. ל"ג : גמ' לפסחו ירעה נ"ל תרעה : שיסתאב. נ"ל שתסתאב : הפסח ירעה עד שיסתאב. נ"ל תרעה עד שתסתאב : ילדה כו' בדמים. נ"ל בדמיו : בשלמים. נ"ל שלמים : א"ה כו'. פי' כיון דקאמרת אף שאין ראוי לשלמים כיון דשם פסח כשר לשלמים קרית ליה שם שלמים ניפלוג כו' : אין הכא נמי ופליגי. נ"ל פליג. וקאי בין ארישא בין אסיפא וזה מוכיח כפירש"י דגם ברישא קרב שלמים : רש"י ד"ה אביי. דר' אלעזר בכולהו כו'. הכריחו לרש"י לפרש דאביי קאי לפרושי עיקריה דר"א דאם לא בא רק לומר דר"א לא פליג ברישא לא ה"ל לרב עוקבא לומר ומי אמרינן כו' רק ולא פליג כו' : ע"ב גמ' א"ה אדאשמע. נ"ל אדאשמעינן. פי' דכיון דאשמעינן דלא ליטעו דכיון דולד חזי להקרבה קרב עולה נישמעינן כו' : לאמה. קודשה. נ"ל קדושת : ולד קרב. אם ל"ג : רש"י ד"ה זאת. מקדשה. נ"ל אקדשה :

דף כ ע"א רש"י ד"ה הואיל. והיא. נ"ל ונא : בא"ד ונתתה. נ"ל מתתה : ד"ה הואיל. בעולה. נ"ל כעולת : ד"ה קדשי. ולא. נ"ל לא : גמ' חטאו. נ"ל חטא : ע"ב גמ' דתניא רשב"י כו'. גירש"י תמורה ל"א א"ל רחב"א לר"י נקבות היכי קרבי שלמים הא קדים גופייהו לעולה והא אמרינן אי בעי פטר נפשיה בעולת העוף א"ל ר"י ס"ל כו' עד ועוד ואת"כ הא אמר ר"ש דקדשא לגופא דהא אוקימנא לר"ש כרחב"ע א"ל ר"י ס"ל כו' עד מתני' : מתני' ולדן. ולדן. נ"ל ולדה ולדם : ורא"א יביא. נ"ל ר' אלעזר : דמיו. דמיו. נ"ל דמיהן. דמיהן : בדמיה. בדמיה. נ"ל בדמיהן בדמיהן : עולה. נ"ל

עולות : רש"י ד"ה ולא. בנייתא. הס"ד : ד"ה ולא. נ"ל אינו : ד"ה ואע"פ. משרו. נ"ל מכרו : מתני'. משל אנשי. נ"ל של : גמ' מודי. נ"ל מודה וכ"ה בכל הסוגיא: צריכא. גירש"י ע"א דאי אשמעינן גבי תמורה בההיא קאמר ר"א ימותו משום דאתי לאחלופי אבל גבי אשם דלא אתי לאחלופי אימא מודה להו כו' עד צריכא : רש"י ד"ה ולד שני כו'. ונ"ע דא"כ אמאי אמר ר"ש כדף י"ח ועל ולד ולד תמורה כו' הא אף ולד עצמו לא קרב. אלא נ"ל דפריך על ולד ולד : ד"ה מחלוקת. היא. פי' שתמורה: ד"ה מדר'. ושמעינן כו'. דלכאורה לא מוכח דריב"ח ל"ק רק דאין קרב אשם כתב ושמעינן כו' : גמ' ולדן. ולדן. נ"ל ולדם ולדם :

דף כא ע"א גמ' א"ל משנינא כו'. נ"ל דגירש"י כעולם מאי הוי משני ליה משני ליה התם משום דאתי לאחלופי : רש"י ד"ה הרי. ומעשר הס"ד : שם שלא ימכרו. נ"ל נמכרין : ד"ה הא. כשיפא כו'. פי' מילתיה דר"ע : ע"ב גמ' מילתא היא. גירש"י ל"א ומאי קסבר אי קסבר קידשה לעתיד לבא בכור נמי ליבעי ואי קסבר לא קידשה לעתיד לבא מעשר נמי לא ליבעי לעולם קסבר קידשה לעתיד לבא והכא כגון שנזרק דמו בפני הבית וחרב הבית מה דמו בזמן מזבח אף בשרו בזמן מזבח ואתי מעשר וגמר מנאי בשר ומי כו' : מעלה. נ"ל יעלה : שכן. גירש"י חילוקת בזמן אכילתו ואוכליו ת"ל. טעון מתן עד דלא ל"ג רש"י. וכן. ל"ג. ליתי. נ"ל ליתאכיל : רש"י ד"ה שנה. שבע. נ"ל שתי : תוס' ד"ה ולד. לכ"ע כו'. ונ"ע דא"כ למסקנא ליכא אלא ד' חטאות (עתוס' מעילה י"ז ב' סד"ה ולד) : מתני' משכיפרו. גירש"י כיפרו :

דף כב ע"א גמ' מ"ש כו'. גירש"י הדדי אלא פליגא לה רישא כו' : אלא אמר רבא כו'. ושוגה אבדה באמצע משום דעברה שנתה מיירי אפי' קודם שאבדה ובעל מום את"כ : ליה. נ"ל לה : אבידה. נ"ל אבודה וכן בכל הסוגיא : רש"י ד"ה א"ל כו'. עתוס' שהקשה עליו ועוד קשה דא"כ הל"ל על מתני' ועוד הל"ל על ר"ל. ונ"נ דה"פ ס"ל כעברה כו' פי' וגם נאבדה וקתני דמתה אפי' קודם כפרה דאמר וכשהוא מתכפר כו' ובמתני' ואם עד שלא כו' : רש"י ד"ה אבל. ואותן כו'. דאל"כ קנגע בבעיא דר"ש לקמן : גמ'. תיקו. גירש"י ל"א אבל בעדר דקתני לה לא הויא אבודה ופליגי א"ד אחורי עד וכ"ש בעדר דלא קא ידע לה תיבעי : רש"י ד"ה ל"א. ופליגי כו'. ואפשר לפרש ופליגי דפליג על ר' הושעיא : ד"ה אליבא כו'. קשה למה פשיטא ליה כולי האי דהחטאת תיפסל ועוד דסברא רחוקה היא דהחטאת תיפסל ועוד יש הרבה לתמוה. ול"נ דודאי החטאת כשרה רק דמיירי שנמצא כוס השני לאחר זריקת הראשון ומיבעי ליה אם כשר כוס השני ודמי למתני' : ד"ה אבודה. נ"ל אחר ד"ה הא הכיא כו' :

דף כג ע"א רש"י ד"ה ס"ק כו'. ול"נ דס"ק דברי ר' קאי אכל הנך בבי מבבא השלישית ואילך וחכמים פליגי עלייהו ותרי בבי דרישא סתם אליבא דד"ה דל"פ בהו : גמ' הקמ"ל כו' ורבנן. גירש"י ל"א הניחא לר"ה כו' עד והקריבה בין נתכפר באבודה בין נתכפר בשאינה אבודה שהשנייה מתה מאי מאי הקריב הקריב לבתוע מדעתו אלא לר' אבא כו' : רש"י ד"ה לשון. דהשתא כו'. נ"ע דל"ל ליתני הפרים כמ"ש רש"י לקמן. וי"ל דאפי' לרבי אם היה נמלך ואין ריוח בדבר מודה לרבנן כמ"ש תוס' ד"ה דרבי כו' : בא"ד לא מהני. פי' אפי' מסך שאינה אבודה יכול להתכפר באבודה והשנייה תרעה : בא"ד באינה אבודה. נ"ל באבודה. בא"ד תולין ל"ג : ע"ב גמ' דקריבה. נ"ל דהקריבה : לא קתני. גירש"י ל"א הא נמלאת מעיקרא תרעה הניחא דקריב שאבודה שאינה אבודה תרעה דמפרים לאיבוד לאו כאיבוד דמי אלא אי קריב שאינה אבודה האבודה מתה ולר"ש הניחא אי נמלך בכ"ד אלא אי משך מדעתו השנייה מתה וליתני נמצאת מעיקרא מילתא דפסיקא כו' : רש"י ד"ה הא. וקס"ד כו'. כתב קס"ד נגד הסוגיא דלעיל : ד"ה ס"ג. מאלו. נ"ל מאלו ומאלו : ד"ה גוזלי. בני יונה. לאו דוקא : ד"ה והשב. עג"א : גמ' כולו. הוא כמו וגו' וכצ"ל וכו' :

דף כד ע"א רש"י ד"ה כר'. והיא מתה. הס"ד : ד"ה לשון וד"ה כר' הד"א : גמ' אמר רב. נ"ל ואמר רב : רב לטעמיה. גירש"י רב ס"ל כר"י : רש"י ד"ה אין מרגילין. בבכור ל"ג : אמרי כו'. חוזר למעלה וא"ל לאי דר"ח בין בבכור בין בפסולי המוקדשין וכן ר' יוסי בר אבין קאי למעלה (וכן פירש"י בבכורות) : ע"ב רש"י ד"ה ילדה. הוא ל"ג : גמ' יתירה. נ"ל תסירה : דהקדש. גירש"י ל"א מי קדים בכורה במבכרת דקדשים : ליהדר. נ"ל ליהוי :

דף כה ע"א גמ' אמאי עד עליכן ל"ג : רש"י ד"ה אלא. כולה. נ"ל וכולה : גמ' דכל פורתא עד חיילא עלה ל"ג רש"י וגירסתו שכן כליל : רש"י ד"ה שם. בלקט. נ"ל בלקט דאינו חייב אלא כו' : ד"ה ואמר. כל כך ל"ג : מתני' זכתי ל"ג : רש"י ד"ה אבל. לאהם. נ"ל לה : ד"ה בר. דתניא ולד ס"ז. נ"ל דתני ס"ז ולד : ע"ב גמ' דת"ק כו'. גירש"י להיפך : והאי עד דקמעיין נ"ל דל"ג (עיין משנה למלך פט"ו מה' מעשה הקרבנות) : קמ"ל. פי' דלא אמרינן בקדשים הכ"ד וכ"ה בכמה דברים בקידושין ואחר דברים :

דף כו ע"א גמ' קמ"ל. גירש"י ל"א דר"י סבר אי לא אמינא תמורת עולה תמורת שלמים סברי סדרי הוא דהדר בי והתניא האומר תמורת עולה ושלמים דבריו קיימים תמורת עולה תמורת שלמים ה"ז תמורת עולה דר"מ כו' עד ה"ז תמורת עולה ת"ר : ותמורתו. נ"ל ותמורתה : ע"ב רש"י ד"ה קדושת. ס"ד. נ"ל דס"ד גמ' סיפא. גירש"י ל"א ואי ס"ד ליבנא דאיתפסי היא מי תפסן פדיונן אמר כו' :

דף כז ע"א רש"י ד"ה ואם. לא מכרו כו'. לא יכולתי להולמו ונ"ל דמשתמא דעתו של אדם על לשון שמועיל : גמ' מי אמר לאתפוסי עד איסורא. ל"ג רש"י וגירסתו לאתפוסי מכוון או לאחולי מכוון ואת"ל כו' וכ"ה הגירסא נכונה : מי אמר תמימה כו'. ערש"י ותוס' שדחקו מאד ול"נ דהגירסא מהופך וכצ"ל מי אמרינן תמימה תחת תמימה בעלת מום תחת בעלת מום ותרווייהו לקי א"ד תמימה דחולין תחת בעלת מום דהקדש לאחולי בעלת מום דחולין תחת תמימה דהקדש לאתפוסי ואת"ל כו'. פי' דב"מ תחת ב"מ א"א לומר לאחולי דמאי הכי : תיקו. גירש"י ל"א בעי אביי היו לפניו שתי בהמות של קדש ואי' מהן ב"מ ושתי בהמות של חולין תמימות ואמר הרי אלו תחת אלו מהו מי אמרינן תרווייהו לאתפוסי א"ד תמימה תחת תמימה דאתפוסי אבל תמימה תחת ב"מ לאחולי ואת"ל כיון דבעי למימר הדא לאתפוסי והדא לאחולי כי הדדי עבדן ואתרווייהו אנח ידיה אלא אי היו לפניו

(א) פגאל. ר"ל ניגף בג"ש מחרמין דמכירה עמו : (ב) בג"ש. ר"ל דבכור ממעשר כלפירש"י בד"ה הסמוך : (ג) שאני כו'. ועי' בנ"ק שם : (ד) יומא. ס"ג ב' דגרסינן שם רבינא. דברי רבינו נ"ע דיותר נראה לגרום התם כמו הכא רבא אמר במקום רבינא אמר ותוס"ז (ריש ס"ד) נ"ל רבינא אמר במקום רבא אמר שכן הוא הסדר לפי זמנם וכן גרס שם הרא"ש ז"ל : (ה) בא לפרש. ר"ל רש"י. והוא ד"א עם ד"ה הקודם : (ו) לשנה מכוון. אולי כוונתו הא דכתיב ויהי לתקופת הימים קאי על ותהר דכתוב אח"ז דמשמע שהיה קודם ההריון וקאי על ויזכרה ה' (והוא שנתעברה) דכתוב לפני זה ומשמע שהוא משך זמן ההריון ובש"ה הוא שנה מכוון. אבל בהגהות רבינו לש"ע גירסא אחרת בזה : (ז) נ"ל אם נקבה : (ח) ר"ל מולד בעלי מומין דאינו נוהג בכל הקדשים דאיפרכא מאם זכר ול"ל פירכא דבידולי הקדש :

לפניו שתי בהמות של קדש ואי' מהן ב"מ ושלשה בהמות של חולין תמימות מאי מדהכי לאתפוסי האי נמי לאתפוסי א"ד הסיא ב"מ לאחולי קמכוון והא דלא אתנח ידיה על הסיא דב"מ דה"א הא דנקט כל הסיא דב"מ ואת"ל כיון דבעי לאתנוחי ידיה על תמימה דקדש לאתפוסי מכוון רמי רמויי מאי מי אמרינן כיון דרמי חדא לקבל חדא נהכי פלגינהו דלא בעי לשוויי לב"מ כי הני א"ד בתר דבורא דידיה אזלינן ל"א בתר רובא אזלינן תיבעי : רש"י ד"ה גברא . על שתיהן . נ"ל ועל שתיהן : ע"ב גמ' להא אמר . גירס"י אמר לך : דר' יונה עד אית ליה דשמואל. ל"ג רש"י (וכ"ה הגי' בב"מ) : דר' יונה סבר עד אפי' לכתחלה . ל"ג רש"י וגירסתו ואי בדקמכוין לאחולי ודאי מיתחיל אבל הכא משום דלא קמכוון לאחולי : רש"י ד"ה לא . כדקמכוין . נ"ל בדקמכוין : גמ' דיד . כ"ל יד . רש"י ד"ה לא בעינן . נ"ל בעיין : גמ' אבל מפריש כו'. אע"ג דלא אקדיש אלא לדמי קדיש קדושת הגוף לזה דבעי מום ואע"ג דאמרינן לעיל הקדיש זכר כו' שם הוא ליקרב: במום . גירס"י ל"א קדש גופא דבעי לרעות דלא כר"ש דאמר אף לעולתו אינו עושה תמורה אלמא לא קדיש לגופיה . ללשון זה דוקא במקדיש נקבה לגופיה הוא דבעי מומא אבל לא במקדיש קדושת דמים :

דף כח ע"א רש"י ד"ה ובזבחים גרסי' . כצ"ל : ד"ה ועורות . בדרך . נ"ל ובדרך : גמ' דאי אשמעינן התם דאיסורי הנאה כו' . גירסא שלפנינו היא נכונה ולא כגירסת רש"ק והא דלא משני כן בזבחים משום דהם פריך מחטאת מתות דאיסורי הנאה נינהו : קמ"ל . גירס"י ומ"ש התם בקדשים דתני איסורי הנאה ואיסורי אכילה בהדי הדדי ומ"ש גבי תערובת חולין איפסיק ותני איסורי הנאה לחוד ואיסורי אכילה לחוד מסתברא קאי גבי יי"נ דאיסורי הנאה הוא תני איסורי הנאה דדמיין ליה ה"נ גבי זבחים תני דדמיין ליה דכולהו אסירן לגבוה: רש"י ד"ה תערובת. רואהו כו' . הס"ד : גמ' נתעבדה. נ"ל נעבדה וכן בכל הסוגיא בגמ' ורש"י : רש"י ד"ה טול וד"ה הרי . הד"א : בא"ד מהאי . נ"ל מאי : גמ' דן. נ"ל אדינו : ע"ב רש"י ד"ה ה"ק . נ"ל וקאמר : בא"ד קרא הס"ד : דקאמר . אני הוא ד"א ונ"ל וקאמר אני : גמ' והכתיב ואבדתם כו' . וקרא יתירא הוא וע"כ אתי אף לבע"א : כריא . גירס"י כלוי' ל"א בית כרויי : רש"י ד"ה את . מסתקיל . נ"ל מסקיל : גמ' אורחיה דקרא כו' . אבל מן הבהמה כו' כוליה מיותר : רש"י ד"ה לשבעה . עד ל"ג :

דף כט ע"א גמ' מניין למוקצה כו' . פי' היכא אשכחן שום רמז על מוקצה דאמרינן מן הצאן למוקצה וקיליף מקרא דתשמרו לעשה ואתי מן הצאן לפוצלו : רש"י ד"ה עד . ל"א כו' . וצ"ע למה נקט כרשיני ע"ז הל"ל כרשינים סתמא ועוד דאין דרך להאכילה כרשיני ע"ז לנורך המשרתים : גמ' דתני . נ"ל תני : רש"י ד"ה מן . כצ"ל מן הבקר למטה אם כו' שאין ללמוד . נ"ל שאין ת"ל . לעיל . כצ"ל לעיל מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן האי כו' : ד"ה אינטריכי . נ"ל אינטריך וכן בכל הסוגיא : ד"ה שאינה . וכי הכא . נ"ל ומהכא : גמ' ל"נ. גירס"י דשקלה הרי והוא לא התנה לה אלא חד וקמ"ל דאתנן ריבה לה : אגרא עד קאתי. ל"ג רש"י : ע"ב גמ' ואמר לה . גירס"י עד יום פלוני שקלית לך כך וכך ואי לא שקלי לך טלה כו' . אם עד לאו ל"ג רש"י : רש"י ד"ה עד . משקלין . נ"ל שקלית : גמ' תיובתא דאביי א"ל . הגירסא מהופך ול"א צריך להיות קודם וכצ"ל א"ל אביי כי קתני הא עד קמ"ל ואח"כ ל"א הא מני ר"ע עד ה"נ דאסור :

דף ל ע"א רש"י ד"ה ל"א כו' . וכבר כ' תוס' דקשה להבין ונראה דרש"י סובר דרבא סבר דמוסקרת בעלמא אתנה אסור לכך פי' מה שפי' אבל א"א לפרש כן מדא דא"כ אמאי כהן הבא עליה לוקה ועוד דא"כ ע"כ סבר (כר"א) (ח) . אלא דאין זונה (אלא) דוקא שנבעלה ממי שאין קדושין תופסין בה כדאמרינן ביבמות (ס"א ב') ואח"כ נעשית זונה לכל אדם וכהן הבא עליה לוקה כדאמרי' שם ובקדושין (ע"ז ב') וקאמר אביי דאעפ"כ אתנה מותר אא"כ נבעלה גם עתה למי שאין קדושין תופסין בה ורבא אמר כיון שכבר נעשית זונה ממי שאין קדושין תופסין בה אתנה אסור מכל אדם מתבי כו' ומשני לשון ראשון ה"מ ר"א דס"ל בכהן דלוקה אם נעשית זונה מפנוי כו' וה"ה גבי אתנן בלשון שני ה"מ ר"ע כו' ולרבא כו' דומיא דאלמנה מה אלמנה עד הא לך כ"ל דל"ג וכצ"ל לכ"ג לאפוקי כו' פי' דצריך שתעשה זונה דוקא כגון אלמנה לכ"ג לאפוקי כו' אבל היכא כו' פי' אבל אחר שנעשית זונה אפי' עכשיו פנוי על הפנויה אתנה אסור : גמ' דקתני . עבדי. כצ"ל : רש"י ד"ה יש . בע"כ כו' . מפרש לשון מוסר : מתני' הוליך . נ"ל הילך וכן לעיל אבל אתנן נ"ל בכל המתני' הילך : גמ' אימא אתנן זונה ואתנן כו'. עגירס"ק. וגירס"י כך אימא אתנן מחיר כלב דהא ומחיר כלב כתיב שנים ולא שלשה אימא אתנן כלב א"כ נימא כו' : רש"י ד"ה אימא . היינו אתנן . הס"ד : ומחיר כלב כתיב כו'. נ"ל קודם ד"ה אימא כו' : גמ' . שדי בכולהו . גירס"י ל"א כגון דשוי לכל חד וחד מאותן שכנגדו ארבע זוזי ופלגא תומשא דזוזא דה"ל בין כולהו מ"א זוזי ואותן שעמו לא שוו כל חד אלא ד' זוזי וכלבא שוי חמשא : ע"ב גמ' מנא הא כו' . פי' לכהונה וגרסינן תנן נמי הכי אתנן כו' . וכ"מ בתוס' : רש"י ד"ה וריקועין . נ"ל הריקועין: גמ' אפי' אחורי כו' . לא קאי אריקועין (דוקא) ערש"י : רש"י ד"ה מכדי . אם אין לו כו' . משמע דוקא לצרכי פסח מדקאמר לגלותו וכן פי' רש"י בפסחים והוא סותר למ"ש למעלה שאין לו כו' (ט) :

דף לא ע"א גמ' אינה ילדה . נ"ל טרפה יולדת : טרפה אינה חיה . נ"ל טרפה אינה יולדת : דמאוירא כו' . גירס"י דבאוירא קא רביא ולא במעי בהמה אבל כו' בגופה כו' רביא ל"א ע"כ ל"פ כו' עד דתרנגולתא קא רביא : רש"י ד"ה א"ל רבא לר"ה . כ"ל דצ"ל אמר ר"ה ונ"ל קודם ד"ה אפרוח : ד"ה ה"נ . ואסיר . נ"ל אסור : ד"ה א"ד . כלומר כו' . פי' לא דכלבים מותר מהייס אלא דתורה בא לגלות דלא אסור אלא מחייס אבל לאחר מיתה שרי בלא זביחה : בא"ד ש"ד . הס"ד : שם ופודין . נ"ל פודין : ע"ב גמ' אמר מר . כ"ל דל"ג וכן ברש"י : וחל על הכל. ל"ג : תנ"ה . נ"ל תני הכי :

דף לב ע"א רש"י ד"ה ומקדישין כו' . נ"ע א"כ הל"ל בתחלת פרקין אבל חומר ועוד דסיפא ואם כו' קאי אשינן ה"ל רישא וסיפא אתרווייהו ומליעתא אקדשי מזבח וכ"ל דקאי אתרווייהו ועיין מ"ש תוס' על הקדש עילוי ומחרימין פי' חרמי בדק הבית דחל גם אקדשי ב"ה וכ"מ בגמ' דקאמר קדשי ב"ה כו' להרמי כהנים כו' משמע דלקדשי ב"ה וחרמי ב"ה ש"ד אבל הא (דתניא) מחרימין חרמי כהנים הא ודאי לא אתי אלא אקדשי מזבח: גמ' בכוא . ל"ג : ליהוי . נ"ל הוא : רש"י ד"ה אמר עולא כו' . והוא דחוק . ונ"ל דלכאורה קשה על רב הונא הא מתני' דערכין דכ"ת דרשי להאי קרא להיפך דחל אקדשים ונ"ל דהכי דריש ר"ה דהאי קרא אתי דחכמים חל אקדשי מזבח כדקאמר במתני' דהם וקאמר דוקא חרמים דלה' הוא אבל חרמי כהנים לא ואתי עולא ואמר כל חרם משמע כל החרמים אף חרמי כהנים (וכ"כ כ"ז מדברי התוס') וכצ"ל לעיל דק"ק דלה' הוא : ע"ב גמ' לעולם רבנן . גירס"י מדרבנן . לעולם ל"ג : חרמים נמי כו' למעילה . גירס"י ל"א מנלן אמר עולא כו' עד בלבד ואם איתא מי קרבי מדרבנן כו' עד גופא . מנלן קאי אתיובתא פי' דקי"ל דחל על קדשי מזבח : רש"י ד"ה מי. אבל. נ"ל אבל. בעילוי. נ"ל עילוי : ד"ה ראויה . בכוא . נ"ל הוא. דהקדיש . נ"ל דהקדש : ד"ה וד"ה . דבעל. נ"ל מבעל:

דף לג ע"א גמ' תני ר' ל"ג : מיפך אפיך כו' . הא דצריך לאפוקי משום דהשתא אמרינן פליג ברישא וס"ה לסיפא אבל בסיפא וס"ה לרישא א"א : רש"י ד"ה והכי. נמי . כצ"ל : גמ' בקדשים . נ"ל בקדשי מזבח: רש"י ד"ה נפלוג . ואינהו . נ"ל ואיהו קאמר : א"ל ר"י כו' וקתני כו' . ולא פריך מר"ל גופא דס"ל דלרבנן לא היו כו' די"ל דקאמר למ"ד דס"ל דפודין אבל מברייתא תיקשי למ"ד אין פודין להאכילן לכלבים : ע"ב גמ' א"ל ר"י לר"ז לר"ש כו' . ולא מצי למיפרך מרבנן דמכילתא אחרונה דהם אמרו סתם יפדו וממכילתא ראשונה לר"י ל"ק דהוא מוקי בב"מ מעיקרו ולר"ל לא ס"ל : רבא . נ"ל לרבא : לר"י דמוקים כו' . ולא פריך דקאמר לעיל בהדיא י"ל דסתם גמ' קא"ל ועוד די"ל ד"ה קאי אר"י ור"ל ולר"ש דוקא דבע"מ מעיקרו כדקדשי ב"ה דמי כמ"ש רש"י : משום דרב ס"ל כו' ורישא כו' . היה יכול לתרץ כיון דס"ל כר"ל ע"כ לא מוקים לברייתא בבע"מ מעיקרו רק שמתרץ האמת דאף לרשב"ל לד"ס בע"מ מעיקרו לא היה בכלל העמדה והערכה : מתני' בפסח ישרף . אילטו לנבד דלא ליטעו דתרומה וכולהו אפסח קאי:רש"י ד"ה ותרומה. דמותרת כו' . פי' לפיכך א"ל ליקבר : בא"ד דאמרינן . נ"ל ואמרינן : בא"ד בפרק . נ"ל ובפרק : מתני' בפת וכשמן . נקט פת ושמן דפת דרכו ליקבר ושמן דרכו לישרף וקמ"ל דאין חילוק :

דף לד ע"א גמ' ליבטיל . שק ל"ג : אר"י הא מני כו'. ערש"י שדחק מאד ועוד י"ל מאי פריך ליבטל הל"ל אמתני' (הובאה לעיל כ"ח א') ואלו אסורין ואוסרין בכ"ש שער נזיר ועוד מאי א"ל . ול"נ דא"ל הוא ר"נ לטבי שתירץ לו הא בשק פי' דבשק יכול ליטרף דמותר להנות באפרו דאפר השער בטל ברוב א"כ ע"כ ס"ל דאיסורי הנאה בטלין ברוב א"כ ליבטיל תיכף ותירץ בציפרתא מש"כ לאחר השריפה ופריך לישלופינהו ותי' ה"נ ר"י ואסיק דהדר בו מחילוק דבין שער לשק ולעולם אין בטלין איסורי הנאה אוקמה כר"י כו' ולא מיירי בציפורתא דלא אפשר למשלפינהו : ואם לאו . הלשון דחוק ואפשר למיגרס ואמינא לך והיה כתוב בר"ת וא"ל: ונשרפין דהקדש כו'.פי' וכיון דהיכא נשרפין דאפרן אסור לא אתי למשרייה (ויהא השאי לשרוף הנקברין ויאמרו דאפרן דהללו אסור כן הוצרך לפרש קושית הגמ' דאל"כ היכן קתני דנשרפין דהקדש אפרן מותר . ואפשר לומר ג"כ משום דקתני כל הנקברין לא ישרפו משמע כל הני דחשיב במתני' אף קדשים שהפילו כו' ואם איתא דנשרפין דהקדש אפרן אסור לא אתי למשרייה) : כיון דלא ידיעה מאן . ל"ג כ"ז : דלא הוי כו'. לא שייך הכא אלא בפרק כ"ש רק שבא לתרץ כיון דלא מיירי בפסולי המוקדשין אלא בעלי הקדש נפקי לחולין במעילת המדליק לכך קאמר שנפלה מאילה : בתרומת הדשן . גירס"י במלא קומץ של תרומת הדשן תניא כו' ואפשר דלהכי נקט כאן השיעור דקומץ דיותר מכאן מותר דושמו כולו היינו שיעור הקומץ : סליק

מסכת בכורות

דף ב ע"א גמ' דה"ל עשרין כו' ופלגא דנקא . לא דק דה"ל פלגא שביעית אלא דלא ה"ל כ"א פלגא דנקא אבל נ"ע שיפלגו עם ר' אמי שלר' אמי הוא ה' דינרא ערבאה אבל נראה דר' אמי מפרש לדינר שהוא דינר ערבאה ועל מנה דמתני' קאי שהוא מאה דינרים של ערבאה ונראה שע"ם ברש"י מ"ע ב' בד"ה ר' אמי אומר סלע שנ"ל מנה צורי היינו בדינר ערבאה כו' וכן השיגו תוס' על רש"י שם אבל הנראה כמש"ל אבל תוס' פי' דכל הני אמוראי לא פליגי כלל כ"א לפי מקומו שיער ולכן פי' גמ' דכאן שהוא דברי גאונים לפי זמנן ודבריהם ברורין : שם ע"ב רש"י ד"ה כסף מדינה כו' והוא כו' . נע"ג :

הרמב"ם מנה מומי בהמה נ' ובאדם עוד נ' ובבהמה עוד כ"ג ואני אבאר על סדר המתני' וכשיטת הפוסקים : בבהמה חמשים במתני' נפגמה אזנו . נסדקה . ניקבה ככרשינא . יבשה . הרים שניקב . נפגם . נסדק . בשחור עין דק . תבלול . הלזון . עינב . חורור קבוע . מים קבועים . חוטמו שניקב . נפגם . נסדק . שפתו שניקבה . נפגמה . נסדקה . חוטיו החיצונים שנפגמו . נגממו. פנימית שנעקרו . נפגם הזכר . ועריה . הזנב שנפגם . נפגל . בשר בין חוליות אצבע . כים א' . ביצה א' רגלים ה' . שלש . קלוט . שחול . כסול . נשבר ידו . ורגלו הרי ל"ו ועוד י"ד דתנאי עינו עגולה . פיו פרוס . ניטל רוב המדבר . לחי תחתון עודף . אזן כפולה . זנב כריכא . אין בה ג' חוליות . יבלת בשחור העין . נפגם ידו . ורגלו . נפרק עלם פיו . עינו א' גדולה וא' קטנה . וכן אזניו . זנב קטן הרי נ' ועוד עשרים . נסמית עינו כמ"ש בתורה ובמתני' פ"ה . דק לבן (ל"ח ב) . ניקבו חוטמים זה לזה (ל"ט א') וערמב"ם (כפירושו ובחיבורו שמפרש דהברייתא מוספת על המתני' וע"ש . אבל מפרש"י נראה דהברייתא מפרשת להמתני' ומש"ש זה לתוך זה ל"ג רש"י אבל לגירסתינו ע"כ נ"ל כהרמב"ם) . ומעוך . וכתות . ונתוק. וכרות בגיד . ומעוך . וכתות . ונתוק . וכרות בביצים (ל"ט ב' וכר' יהודה ועיין בביאורו ליו"ד סי' רס"ז ס"ק ע"א ובאה"ע סי' ה' ס"ק כ"ג) . ושרוע (מ' א') . ויבלת בעלם בגוף (מ' ב') וגרב יבש . ויבש מבפנים (מ"א א') וערש"י (ד"ה דמגרים כו' ואי הוי בבכור כו') . וחזזית המצרית . וחרון בעלם (מ"א א') . ונדמה במקלת סימנין בפ"ק (ג' ב') . וניטלו קרנים שנעקרו . וטלפיים בפ"ז (מ"ד א') ועוד שסה עשר שפסולין . חורור שא"ק . מים שא"ק . חוטים הפנימים שנפגמו . גרב לח (מ"א א') . יבלת בשער בלבן עין (כמ"ש מ' ב' לגירסת רש"י וכ"כ רבינו בליקוטיו על משניות שהעיקר כפירש"י . אבל בהדרת אליהו פי' אמור נראה כגירסת התוס' ע"ש וצ"ע) . חזזית . זקן . חולס . מזוהם . נעבד בו עבירה . נוגח . טומטום. אנדרוגינוס (מ"א א') . ניקבה אזן כ"ש (ל"ז ב') . מחוסר אבר בפנים (ל"ט א') . קרנים דאיגוס (מ"ד א') . ס"ס פ"ו וסי' מו"ס . יתר עליהן אדם ששים במתני' (פ"ז) . כילון . לפתן . מקבן . שקוט . סקיפת . חטטרת . קרח . א"ל גביני . גבין א' . שוכבין . שדרה עקומה . חרום . ב' עיניו למעלה . שתיהן למטה . א' למעלה . א' למטה. רואה חדר ועליה . סכי שמש . זגדן . צירן . עיניו גדולות. קטנות . גופו גדול . קטן . חוטמו גדול . קטן . צומח . צומע . שפתו עליונה עודפת . תחתונה עודפת . דדין שוכבות . כריסו צבה . טיבורו יוצא . נכפה . רוח קצריית. מאושבן . בעל גבר . רוח באשכיו . מקיש בקרסוליו : ובארכובותיו . פיקוס (דלא כפירש"י ועפי"ש) . עיקל. פיקה בגודלו . עקיבו לאחוריו . פרסותיו רחבות . אצבעותיו מורכבות . קלוטות למטה מהפרק . יתרת ונחכה . יתר בידיו . וברגליו . כושי . גיחור . לבקן . קפח . ננס . חרש. שוטה . שיכור . בעל נגעים . דלדול בשר ועוד עשרים ושמה . נואו באמצע . שקוט . שמוט . שער מלפניו . לפניו ואחריו . זבלגן בפה (כפי' הרמב"ם) . תוטם סולד. כולם . נוטף (מ"ג ב') . מדבר עם חבירו וא' אומר לי רואה . גבין א' שחור וא' לבן . צירניות . דומעות. דולפות. טורדות . זויר . לופין . תמיר . צימח (מ"ד א') . קולבון ועק"א (שפי' שרגליו מהופכים דלא כפירש"י וכ"מ בת"כ) . קיפין (כגירסתינו תנא בעל הקיפין וכ"ה בתוספתא וזהו הוספת הברייתא על המתני' וע"ז מפרש ר"י בעל הקיפין שי"ל כו' וכ"ה בדפו"י הגירסא בדברי ר"י בעל הקיפין וכן מוכרח כ"ז לפירש"י במתני' וכאן וכצ"ל ברש"י בעל הקיפין והשופגר גרסינן) . שופגר (מ"ה א') . איטר יד. ורגל (מ"ה ב') . שומא גדולה . קטנה בשער (תוספתא פ"ה וכתובות ע"ה א') . ס"ה ג"כ פ"ו ועוד ב' (במתני') מפני מ"ע . נשרו ריסיו : ושיניו . ס"ה קע"ד : סליק

(ח) לענ"ד נלאה כוונת רש"י דרבא ס"ל כר"ע ביבמות ס"א ב' והיכא דפריש הילך אתנן מופקרת הויה : (ט) ועי' בצ"ק לגרים ברש"י כאן כמו ברש"י בפסחים :

מראה כהן על מסכת מגילה

מהגאון המובהק וכו' מו"ה בצלאל הכהן זצ"ל מו"ץ בווילנא .

דף יא ע"א בגמ' זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל וכו' בימי מרדכי ואסתר . נ"ב והיינו דכתיב ברישא דקרא זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ודריש בילקוט רות רמז תר"ו מכאן שאין ישראל נגאלים אלא בשביל נשים לדקניות שיש בדור שנא' זכר וכו' לבית ישראל לבני ישראל אין כתיב כאן אלא לבית ישראל עכ"ל והיינו שהיה הגאולה כאן ע"י אסתר וכמו שכתב הרשב"ם ז"ל לעיל ד' שעיקר הנס היה על ידן בפורים ע"י אסתר ע"ש :

דף יב ע"א בגמ' כרצון איש ואיש וכו' כרצון מרדכי והמן . נ"ב כי עשרה פעמים כתיב „לעשות" במגילה ששה פעמים כתיב לעשות ע"פ רצון המן ועוד ארבעה פעמים כתיב לעשות ע"פ רצון מרדכי והם : חד הכא (ב) כדת מה לעשות ושתי מלכה על אשר לא עשתה וכו' והוא ע"פ דעת המן ורצונו כדכתיב ויאמר המלך לחכמים כו' והקרוב אליו כו' ממוכן כו' ויאמר ממוכן כו' ותניא לקמן ע"ב ממוכן זה המן (ג) והעם לעשות בו כטוב בעיניך וקאי ג"כ על המן כדכתיב ויאמר המלך להמן (ד) מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו (ה) ויאמר המן בלבו למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני והוא ע"פ רצון המן (ו) ויאמר המלך אחשורש וכו' אשר מלאו לבו לעשות כן כו' ותאמר אסתר כו' איש צר ואויב המן הרע הזה והיינו כך קרא דמייתי הש"ס כאן על המן שנקרא איש כו' והם לעשות הכל כרצון המן . אבל כאשר נהפך אח"כ בחסדי המקום ב"ה מיגון לשמחה נהפך אחר כן לעשות הכל ע"פ רצון מרדכי והם : (ז) ותאמר אסתר כו' ינתן גם מחר לעשות כדת היום ועשרת בני המן יתלו כו' והוא כרצון מרדכי (ח) ויאמר המלך מהרו את המן לעשות כדבר אסתר והוא ע"פ דעת מרדכי ג"כ ועי' לקמן (דף ט"ו) מה ראתה אסתר שזימנה את המן וכו' (ט) לעשות אותם ימי משתה ושמחה (י) ואת אשר החלו לעשות ואת אשר כתב מרדכי אליהם :

דף יג ע"א בגמ' אין אסתר מגדת את עמה . נ"ב בקרא דאין אסתר מגדת כתיב מגדת מולדתה ואת עמה אולם שם בקרא המוקדם כתיב לא הגידה אסתר את עמה וגו' ולכאורה יש להגיה ולגרוס במקום אין אסתר מגדת לא הגידה אסתר שהוא מוקדם :

דף טו ע"א בגמ' וכל זה איננו שוה לי אמר ר' אלעזר אמר ר' חנינא בשעה שראה המן וכו' . נ"ב חסר כאן ונ"ל אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא מלמד שכל גנזיו של אותו רשע חקוקין לו על לבו ובשעה שראה המן וכו' ומ"ש לקמן ע"ב מלמד שכל גנזיו ע"ש הוא שם ונ"ל בכאן :

דף טז ע"ב בגמ' אמר ר' יוחנן אמרה לו . נ"ב בעין יעקב ובילקוט הגי' א"ר נחמן יאמר בפה וכו' : שם דברי האומות אמר ר' יוחנן . נ"ב נ"ל דברי האומות וזעקתם לא . אמר רבי יצחק אמר ר' אמי הכי קאמר דברי האומות וזעקתם ומאמר אסתר קיים דכתיב הפורים כו' וכ"ה בילקוט ובע"י כאן ע"ש :

דף יז ע"ב בגמ' ומה ראו לומר קיבוץ גליות לאחר ברכת השנים דכתיב ואתם הרי ישראל וכו' לעמי ישראל כי קרבו לבוא . נ"ב נ"ל וכתיב בתריה והושבתי אתכם כקדמותיכם וכו' : שם וכיון שנתקבצו גליות וכו' . נ"ב ונ"ל דקיבוץ גליות דריש ליה מקרא דבתריה ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה וכ"ה ברש"י ז"ל [והמהרש"א ז"ל בח"א תמה בזה דהיכן נזכר קיבוץ גליות כאן ע"ש] ור"ל דדריש בזה דאימתי אשיבה שופטיך וכו' כשיקויים בתחלה ציון במשפט תפדה ושביה וכו'. ומ"ש נעשה דין ברשעים ותמה ג"כ המהרש"א ז"ל בזה דהרי בברכת השיבה לא נזכר בה דין ברשעים כלל ע"ש ולכן היה נראה להגיה כאן דנ"ל דכיון שנתקבצו הגליות יכלו שוטרים רעים מישראל שנא' ואסירה כל בדיליך ואשיבה שופטיך [וכדאיתא בשבת קל"ט מהך קרא דאין הקב"ה משרה שכינתו על ישראל עד שיכלו שוטרים רעים וכו' שנא' ואשיבה ידי ע"ש וכיון שיכלו שוטרים רעים מישראל נעשה דין ברשעים ויכלו הפושעים והזדים עמהם שנא' ואשיבה שפטיך כבראשונה כו' וסמיך ליה ושבר פושעים וחטאים יחדיו ועוזבי ד' יכלו כצ"ל. [א"ה הנה כבוד מר אחי הגאון הנ"ל האריך בכאן בביאור נוסח הברכה דולמשינים ומתוך שאינו נוגע כ"כ לביאור סוגית הגמ' לכן השמטתיו בכאן] : שם ושבר פושעים וחטאים יחדיו יכלו . וג"ב חסר כאן ונ"ל ועוזבי ה' יכלו שכ"ה בהך קרא התם וזהו מש"כ רש"י ז"ל ועוזבי ה' כו' ואך בד' רש"י ז"ל היה נ"ל להגיה קצת וכמו שאכתוב בסמוך על דברי רש"י ז"ל : שם ברש"י ד"ה כלו הפושעים שנא' ועוזבי ה' נ"ב לכאורה נ"ע דל"ל לאוקמי פושעים בזדים ועוזבי ה' בפושעים והרי בפושעים א"ל להוסיף פירוש רק בעוזבי ה' ס"ה לו לפרש כמש"כ רש"י בזה ולכן היה נ"ל להגיה קצת בד' רש"י ז"ל דכצ"ל שנא' ושבר פושעים היינו שעושים לכעיס ואינם מאמינים וכו' וכדאיתא ביומא אלו המרדין ועוזבי ה' אלו הזדים כצ"ל וצ"ע :

דף כד ע"א בתוס' ד"ה פוחח . והכי נמי משמע פ"ק דמס' קידושין וכתב ע"ז המהרי"כ ז"ל לא ידעתי מקומו . נ"ב לא ידעתי למה עזב לדיק את דרכו . ובאמת כ"ל דטס"ה וכצ"ל וה"נ משמע בירושלמי פ"ב דמ"ק והוא ר"ת פרק בתרא דמו"ק והסופר השמיט תיבת בירושלמי ותיבות דמ"ק תחב שהוא ר"ת דמס' קידושין ועי' ברי"ף שהביא כאן מהירושלמי הנ"ל [ומש"כ ברי"ף ובירושלמי סוף משקין אמרינן כו' ואף דבאמת הוא בסוף ואלו מגלחין היינו משום דדרך הרי"ף ז"ל לכנות מס' מ"ק בשם מס' משקין כידוע] :

דף כו ע"א ברש"י ד"ה אני לא שמעתי . משום דבית של קודש הוא . נ"ב מפירש"י ז"ל נראה דלמ"ד ירושלים נתחלקה לשבטים הכי נמי דמקום המקדש והמזבח ס"ל נמי דנתחלק וכדמסיק עלה בהדיא דמה היה בחלקו של יהודה וכו' . וע"כ נ"ל להאי תנא דלא נתקיים במקדש ובמזבח רק הקרא דפ' ראה [דברים י"ב י"ד] כי אם במקום אשר יבחר ה' באחד שבטיך וכו' (וקאי על שבט בנימין לבד וכמש"כ רש"י ז"ל שם וכמש"כ גם התוס' כאן ד"ה ורצועה דעיקר המזבח היה בחלקו של בנימין לבד וכדאיתא בזבחים נ"ד דרב מתרגם באחסנתא יתבני מדבחא ע"ש וכ"ל דלהכי לא פרט שם בקרא דבאחד שבטיך רק שם תעלה עולותיך לבד ולא הזכיר שם קרבנות אחרים כלל [כמש"כ בכמה מקומות שם עולותיכם וזבחיכם דהיינו גם שלמים ומעשר בהמה] שהוצרך הכתוב להודיענו דגם עולת העוף שהיא נעשית למעלה בקרן מזרחית דרומית כדתנן בזבחים ס"ד וקרן מזרחית דרומית הרי היה בחלקו של יהודה וכדאיתא בזבחים נ"ג וכמש"כ בתוס' הנ"ל כאן ואפ"ה כשרה היא גם אם מילה דמה על הסובב עלמו למעלה מחוט הסקרא אע"ג דאז הו"ל כאילו היא נעשית במקום שני שבטים שהקרבתם למעלה ע"ג המזבח בחלקו של בנימין ומילוי וירידת דמה יהיה למטה אז בחלקו של יהודה [וע"ש נ"ד ברש"י ד"ה וממלה וכו' ובתוס' ד"ה ואי בסוה"ד] ואפ"ה קרינן בה גם בכה"ג באחד שבטיך משום שהיה בליטה קטנה לקבל הדם שם כמש"ש רש"י ד"ה אימר [ובתוס' הנ"ל לא כתבו כן ע"ש] ובאויר שלמעלה באמת של בנימין לבד היה כדמסיק שם נ"ד ודו"ק. ונראה דלהך מ"ד ס"ל דהקרא דמכל שבטיכם דכתיב שם בפסוק ה' נתקיים רק על ידי שקנה דוד את הגורן עצמו מארונה היבוסי וגבה הכסף מכל שבט חמישים שקלים כדאיתא בזבחים קט"ז ובספרי פ' ראה ופ' נשא ורק בעד עצי הבנין שעמד שם על המקום ההוא שהיה של ארונה נתן לו הכסף שגבה מכל השבטים למען יהיה לו רשות לסתור ולהסיר הבנין משם אבל הקרקע והמקום עצמו היה של בנימין מתחילה ונשאר כן אח"כ וה"ג בספרי שם לגי' הגר"א ז"ל הכסף מכל השבטים והמקום משבט אחד ע"ש וכ"ל פירושו כמש"כ בעז"ה וכן נראה מפירש"י בחומש שם שכ' דדוד קנה הגורן מארונה מהכסף שגבה מכל השבטים ומ"מ מקום הגורן של בנימין היה כנ"ל ברש"י שם וכמש"ל . ולמ"ד דירושלים לא נתחלקה לשבטים כלל פליגא אכל הנך ברייתות הנ"ל וס"ל דלא היה המזבח והכר הבית בחלקו של יהודה ובנימין ואף שמתחלה נפלה ירושלים בחלק בנימין התנו אז יהושע והזקנים בשעת הגורל דבעת בנין המזבח והמקדש יתבטל הגורל ביניהם רק יטלו דושנה של ירתו בעד זה כמ"ש בספרי ע"ש . ולא ס"ל כלל הלמ"מ הנ"ל דשכינה בחלקו של בנימין וסנהדרין בחלקו של יהודה ונתקיים במקדש ובמזבח הקרא דמכל שבטיכם לבד וקרא דבאחד שבטיך מוק"ל רק למשכן שילה לבד כהד מ"ד בספרי הנ"ל :

דף ל ע"א בגמ' פורים שחל להיות בע"ש מקדים וכו' . נ"ב עי' בשו"ת נו"ב מהד"ק חלק או"ח סי' מ"ב :

דף לא ע"ב בגמ' חל להיות באחד בשבת מאתמול מפטירין . נ"ב ברא"ש הגירסא א"ר הונא חל להיות באחד בשבת וכו' א"ר בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב ר"ח אב שחל להיות בשבת וכתב דרב לשיטתו אזיל ע"ש וכן נראה מד' התוס' לקמן ע"ב ד"ה ר"ח אב ע"ש :

ברא"ש פ"א בס"ה זמן קטילה לכל היא . נ"ב בגמ' מסיים ולא צריך קרא לריבויא וכ"ה ברי"ף : סליק

פורת יוסף   מסכת יבמות   חשק שלמה

מאת הג"מ יוסף שליט"א בר רפאל ז"ל חופ"ק ווילנא .

דף ב ע"א תוס' ד"ה חמש עשרה כו' אור"י לא מצי למינקט עריות כדקתני בסיפא . ואפ"ל דאי הוה נקט עריות הוה משמע דבנותיו לערוה שלהן וה"א דאתיא כר' יהושע דס"ל דאין ממזר מחייבי כריתות וה"א דקידושין תופסין ג"כ ע"ש לקמן (דף מד:) תוס' ד"ה עשאה זונה: **שם** ד"ה עד סוף העולם הכא לא שייך למיפרך כו'. ואפ"ל דלפי מה דמסקו התוס' דמלצרור לחודי' ה"א דוקא צרת צרתה א"כ שפיר איצטריך למתני תרווייהו כיון דהם מצני ריבויים דצרת צרה מקרא דלצרור נפקא ועד סוף העולם מסברא או מרבויא : **שם** ד"ה ואחות אשתו אין להקשות דנדה תאסור ליבם. ולפי מה שכתבו התוס' לקמן (דף פ"ח.) ד"ה בדי לי והומר ר"י דנדה נהי דעכשיו ראתה מ"מ לא איתחזיק איסורא שתהא רואה לעולם וכן כתבו התוס' גיטין (דף ב:) ד"ה עד אחד וסיימו שם וגם בידה לטבול לא קשה דגבי אחות אשתו אינה בחזקת שתמות אשתו מקודם שיהא משא"כ הכא גבי נדה כיון שהיא בחזקת שתהא מפסקת לא קרינן בה נאסרה שעה אחת והא דהקשו התוס' הכא מלקמן (דף קיא:) גבי קטן ג"כ אפשר לתרץ דהתם כיון דבשעת נפילה נאסרה עליו מחמת אשת אח היאך הותרה לאחר מכאן בשלמא גבי נדה כיון דלאחר מכאן טבלה שוב ליכא עליה איסור נדה אבל שם גבי קטן כיון דתיכף שמת היתה אסורה עליו מחמת אשת אח הרי היא כמו אשת אח שיש לו בנים וא"כ שוב אין לה היתר ועיין : בא"ד ואפילו בנדתה משמע בפסחים דבת ייבום היא כו' ופריך עלה מ"ש יבמתו דעביד מצוה כו'. נראה לי דאף על פי שפירשו התוס' שם דהקושיא היא לגירסא דס"ל דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה פטור מ"מ ראייתם שפיר דלכאורה הו"ל לגמרא שם למימר איפכא מ"ש אשתו דלא עביד מצוה יבמתו נמי לא עביד מצוה דהא מעיקרא אמרינן שם אשתו נדה בעל חייב אע"כ ס"ל להגמ' דיבמתו ניחא דפטור דהא טעה בדבר מצוה ועשה מצוה אלא דפריך לגירסא דס"ל דלא עשה מצוה ג"כ פטור א"כ ג"כ באשתו נדה הו"ל למפטר ובזה ג"כ מתורץ דלפי פי' התוס' שם בפסחים למאי נקיט מ"ש יבמתו דעביד מצוה אשתו נמי עביד מצוה ה"ל למנקט מ"ש יבמתו דטעה במצוה דהא לא עביד מצוה אבל לפי מה שכתבתי בפירוש התוס' שפיר נקט לישנא דגמ' דעביד ואיידי דנקט ביבמתו דעביד מצוה נקט נמי באשתו דעביד אע"ג דהכוונה דרצה לעשות מצוה אבל בס' נ"ב נטה לדרך אחרת ועשה מחלוקת בתוס' ע"ש : **ע"ב** ד"ה דלבתר שריפה . בתנא נקט הכי דאפילו היתה סקילה קלה בכל ד' מיתות ב"ד ה"ל למיתני כלתו בתר חמותו כו'. וי"ל דבדוקא נקט דאם היתה סקילה קלה בכל ד' מיתות ב"ד היה אפ"ל דלהכי לא קתני כלתו תיכף לאחר חמותו משום דלא נטעה לומר דסקילה בתר שריפה אבל כיון דתנא כלתו לבסוף א"כ לא מוכח כלל דתנא ס"ל כר"ש ואפשר לומר דהא דאמר וכ"ת דתנא חומרי חומרי נקט ור"ש היא עיקר התירוץ הוא דרוצה למסתמא כר"ש דמשום חומרא לחוד לא היה צריך להקדים כתו [illegible]

דמן התורה הוי כמתכוון וא"כ גם בלא אפשר ומכוון אסור מן התורה והיאך ס"ל לאביי דמותר בשלמא לפירוש התוס' אפשר דקאי על שאר איסורים דבלא מכוון אסור מן התורה :

דף ו ע"ב רש"י ד"ה מק"ו מפרש בברכות (דף סג.) מכי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק שאינו מאוס . נ"ע דשק מאן דכר שמיה הכא ובברכות ליתא אלא דיליף לרקיקה ממנעל ע"ש ור"פ רצה ללמוד מקפנדרי אבל ללמוד משק לא אלא ר' יוסי פליג התם ואמר א"נ לק"ו אלא דילפינן משק עש"ה :

דף ח ע"א גמ' ואבע"א הכא תרי איסורי ותרי אתרי ילפינן אבל הכא חדא כו'. אפ"ל הא דצריך להא אבע"א ולא ניחא ליה בתירוצא קמא אע"ג דבע"ז (דף מו:) ובקדושין (דף סח.) מסיק הגמרא כן משום דאפשר דאדרבה הא דמחייב לקיים מצות יבום הוה חומרא והו"א איפכא דנקיט לחומרא ולדחי ל"ת דערוה ולחייב ביבום . ולפי"ז יש ליישב דברי הנמוקי יוסף בריש הלכות קטנות בהלכות טומאה דמייתי שם הרי"ף הספירא דלא יטמא לודאי יטמא ואינו מטמא לספק והקשה הנ"י ל"ל למעט ספק דמהיכי תיתי דנדחי לאו דלא יטמא מספק ותירץ שם בחידושי אנשי שם משום דהכא הו"א אדרבה מספק נקיים העשה אבל לפי האמור י"ל דקושית הנימוקי יוסף אזלא אליבא דתירוץ קמא דהכא דס"ל לחומרא מקשינן היינו דלא נדחה לאו דערוה ותירוץ החידושי אנשי שם הוא לפי תירוץ השני דהכא דלא ס"ל דזה נקרא חומרא עש"ה :

דף יג ע"א גמ' ואמאי תמאן השתא . לכאורה יש לחלק דערוה אינה יכולה למאן כיון דכבר אידחיא מהאי ביאה במאן תמאן כיון דאינה צריכה כלל למיאון אלא משום צרתה משא"כ בקטנה שזקוקה עדיין ליבום תוכל למאן גם בבעלה ואפשר דס"ל לגמ' דמתניתין איירי שיש לו עוד אחים אם כן תוכל למאן בבעלה כדי לפטור מחליצה :

דף יד ע"א גמרא וריו"ח אמר עשו ועשו . נ"ע דלא מייתי מהא דאיתא דמאי (פ"ו מ"ו) וגנותי ב"ה היו נוהגין כב"ש הרי דב"ש עשו כדבריהם :

דף כ ע"ב גמרא אתמר ביאת כה"ג באלמנה ריו"ח ור"א חד אמר כו' וחד אמר פוטרת צרתה . רש"י ז"ל פי' אותה ואת צרתה וכתב ע"ז המהרש"א די"ל דבדידה לא פליגי דהא קידושין תופסין בחייבי לאוין עש"ה . ולדידי נ"ע דהא קי"ל דמאמר יבמין אינה קונה רק מדרבנן ואמאי לא נימא דהא תפסי קידושין וגם הא בודאי לאחר שיחלוץ לה יתפסו קידושין גם בכסף גם בשטר לריו"ח דס"ל לעיל (דף י:) דתפסי בה קידושין ע"כ צריכין לומר דכיון דכתבה התורה ובעלה ביאה גומרת בה ואין כסף ושטר גומרין בה לקחה התורה מיבמה דין קדושי אשה דעלמא וכן כתבו התוס' לקמן (דף נה) על פי' הריב"ן שכתב דמתניתין אזלא אליבא דר"ע וביותר לריו"ח דאית ליה (דף נב:) דאין קדושין תופסין ביבמה א"כ ה"ה בחייבי לאוין לאמן דאית ליה דמצוותו דוקא בחליצה וכן להלכה בחייבי לאוין ועשה דמן התורה לחליצה רמיין ולא ליבום אף אי בא עליה אינה נקראת א"א ולא קנאה כל בהאי ביאה וכל זמן שלא חלץ לה עדיין נקראת אשת אחיו לענין זה דלא תפסי בה קידושין לעלמא וגם ליבם גם כפי שמבואר ברש"י ז"ל ובנימוקי יוסף סוף פרק אלמנה לכ"ג דעובד כוכבים באשת ישראל לא שייך קדושין כיון דאין להם רק בעולת בעל וגבי ישראל איתקוש הוויות להדדי א"כ בתורת קדושין לא יוכלו לחול קדושי ביאה כיון דליכא גבה קדושי כסף :

דף כה ע"א במשנה הרגנוהו לא ישא את אשתו . פירוש המשניות להרמב"ם ז"ל כתב דהרגתיו לכך לא תנשא שלא ילך ויהרוג את חבירו כדי שישא את אשתו ותמהתי בספרי פ"י דלמה לא פירש כמו בגמ' דטעמא דחשדינן דמשקר אך י"ל דקשה ליה קושית התוס' כתובות (דף כב:) ד"ה כגון שניסת כו' והא דתנן הרגנוהו לא ישא את אשתו לא שהניס מעידין כן דבשום מקום אין שנים חשודים כו' ע"ש וע"כ הוצרך לפירושו דטעם אחר יש בהרגתיו :

דף לב ע"ב גמרא קפץ ר' חייא ונשבע העבודה כך שמעתי כו' נבלה לכל נאסרה כו' בר קפרא נבלה לכל נאסרה כו'. נ"ל דבזה מחולקים ריו"ח ורבינא מנחות (דף מה.) דריו"ח ס"ל כבר קפרא דנבלת העוף לכל הותרה וא"כ נ"ל דמשו"ה כתב גבי כהנים ביחזקאל משום דהו"א הואיל ואשתרו מליקת העוף לגבי' גם נבלה הותר אצלם וקרא דאסר איירי בישראל דהא גם גבי ישראל הותר נבלת העוף גבי מליקה ורבינא ס"ל כר' חייא דלא הותר כלל גבי ישראל מליקת העוף ע"כ איצטריך למכתב גבי כהן : **שם** תוס' ד"ה בעל מום הא דלא נקט זר משום דאטומאה לא הוזהרו זרים . לפי"ז ק' הא דאיתא סוף עירובין (דף קה) אין שם לויים נכנסים ישראלים אידי ואידי טהורים אין טמאים לא ולפי דברי התוס' מאי נ"מ בישראלים בין לטהורים בין לטמאים כיון שלא הוזהרו על הטומאה וע"ש ברש"י ד"ה ר"כ מסייע כהני אבל י"ל דלא קשה כלל דהתוס' לא קאמרי אלא על עבודה בטומאה אבל שם בעירובין דמיירי בכניסה להיכל גם ישראלים בכלל האזהרה דהא יכולים לכנס בעזרה לסמיכה ולתנופה כדאיתא כלים (פ"א) :

דף לג ע"א גמרא בעל מום נמי כגון דאייתי ב' שערות ואיטמי . עיין במהרש"ל שהקשה למה לא אוקמי כגון שנטמא מעיקרא וטומאה הותרה בציבור ונעשה בע"מ דאתי בהדדי ועי' במהרש"א שדחק בזה וכ"ל די"ל דזה נקרא חל איסור טומאה מעיקרא כיון דאסור בעבודת קרבן יחיד וגם מצווה לטבול הרי חל עליו טומאה מעיקרא ואח"כ כשנעשה בע"מ חל עליו איסור הטומאה גם לקרבן ציבור ושוב אין איסור בעל מום חל עליו וזה אין לומר כיון דלא חל עליו איסור בעל מום גם איסור טומאה ליתא בקרבן ציבור זו אינה קושיא וכדאמר (דף לב.) דאע"ג דאיסור אחות אשה לא חייל אאיסור אשת אח מ"מ לא מתיבמת משום דאיסור אחות אשה תלי וקיימא עש"ה ושני הסוגיות דומות זו לזו : **שם** גמרא אמר ראב"י בשחיטת פרו של כה"ג . נ"ע דא"כ ל"ל למתני זר שהימש בשבת דבלאו שבת נ"כ חייב משום יוכ"פ דהא אין בין שבת ליוכ"פ : **ע"ב** רש"י ד"ה טלטול בעלמא ואין כאן שבות . אפשר דציין ואין כאן "אלא" שבות ונשתבש הגירסא מהדיבור קודם שהיטה בזר כשירה ואין כאן זרות ואפשר דכוונת רש"י ואין כאן שבות היינו במקדש אין כאן שבות ועיין בגליון הש"ס שציין למסכת סוכה (דף מב:) בתוס' ע"ש :

דף לד ע"א גמרא בשופעת עיין בפרש"י ותוס' . ונ"ע מהא דאיתא תמורה (דף כה) אמר על הלקט עם גזירת רובו הפקר מאי כו' א"ל דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ע"ש בפירש"י דכיון דכהדדי נינהו ממילא דברי הרב חלין קודם וממילא לא חל ההפקר וא"כ גם כאן נימא דהא איסור נדה ממילא חייל ולא מעשה שלו ושוב לא חייל איסור אשת איש דהוא ע"י מעשה התלמיד ודוחק לחלק משום דהתם דברי הרב ודברי התלמיד סותרים זא"ז משא"כ הכא ועיין כתובות (דף לג) ד"ה לא צריך דריצב"א ז"ל כתב דלא בעינן ממש בבת אחת עש"ה ועיין חולין (דף קא.) בתוס' שם גבי שבת ויוה"כ : **שם** תוס' ד"ה בערב הפסח הומ"ל משום דאיקרי עבודה . ואפשר היה לומר לפי מה שכתבו התוס' לעיל (דף לג:) ד"ה בע"מ לא הוזהר על הטומאה א"כ ע"כ במשנה דיש אוכל דמחייב משום טומאה איירי בכהנים וכיון דאיירי דאכלו בשוגג וכיון דאכילה מקרי עבודה וקסבר דאכילת חלבים מרצה א"כ אפשר דס"ה דאע"ג דהיה טמא ג"כ מרצה א"כ אין כאן חיוב חטאת ואפ"ל דבא"ה כיון דהוא ניתר לא שייך לומר דמרצה ועיין מה שכתבתי לעיל בזה :

דף לה ע"ב תוס' ד"ה ונמצאת מעוברת כו' ואור"י כו' דכיון דמדאורייתא הוי חליצה כו' מזה הוכיח הבית שמואל באה"ע דלר"ל הוי חליצה מדאורייתא במעוברת . ונ"ע קצת מהא דקאמר הגמרא הכא דהוא מדרבנן לר"ל והתוס' לא כתבו זה אלא לענין ג' חדשים גם שהזכירו גם מעוברת בע"כ לא קאי רק לריו"ח :

דף לט

מאת הג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"ץ בווילנא .

דף ב ע"א חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן כו'. נ"ב עי' בתוס' במה שכ' לתרץ במאי דכאן נקט בלשון נשים ולהלן דף ט"ו נקט להו בלשון עריות דשם איתא שש עריות חמורות מאלו וכן כאן בסיפא אמר היתה בתו או אחת מכל העריות ולא אמר אחת מכל הנשים ע"ש ולכן לענ"ד נ"ל דמזה ראיה להרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות שם והביאו הרע"ב דהך דשש עריות חמורות מיירי דנשאו לאחיו בעבירה ומ"מ לא פטרי לצרות משום דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות ולא מקריא אשתו כלל ועפ"ז י"ל דהתנא מדבר כנגד האח שנשא הנשים האלו ולגביה לא הוויין עריות כלל רק נשים דהא נישאו לו בהיתר ומשו"ה קרי להו נשים אבל להלן דלגבי האח נמי הוי עריות ונישאות לו בעבירה קרי להו עריות ולא נשים דהא אין קדושין תופסין בהם [ומאי דתני בסיפא או אחת מכל העריות י"ל דהתם מדבר כנגד היבם וקמ"ל סיפא דאף דנשא אחיו הערוה מקודם וא"כ נשא לערוה ואעפ"כ פוטרת צרתה וזה לא שמעינן מרישא ודו"ק] : **שם** ברש"י ד"ה חמותו שמת בעלה ונשאה אחיו וכו'. נ"ב מאי דלא פירש נמי כגון שהיבם היה נשוי בת אחיו ומתה קודם שמת אחיו ונמצא דאשת אחיו היא חמותו ונופלת לפניו ליבום עי' בשירי קרבן ובמראה הפנים ובגליון המשניות להגרע"א ז"ל ועוד מפרשים דתי' דבכה"ג הא הוי חמותו לאחר מיתת אשתו ופליגי בזה ר' ישמעאל ור"ע בסנהדרין דף ע"ו ולפי דעת רש"י ז"ל שם בעצמו לא הוי לר"ע רק איסורא בעלמא ואינה פוטרת צרתה כלל וא"כ י"ל דבפלוגתא לא קמיירי . והנה באמת אין כל חדש בדבריהם דכבר הקדימם בשו"ת הריב"ש ז"ל סי' שע"ד ומה שהקשה בשירי קרבן דהא רב אשי לקמן דף י' מוקי מתני' בפלוגתא הנה באמת בריב"ש שם כתב דגם לר"י לא ניחא ליה לרש"י לפרש בכה"ג משום דעיקר חמותו דקרא מיירי שנושא אותה בחיי אשתו אבל לאחר מיתה הוצרך ללמוד מדרשא דקראי ע"ש וכבר מן דין י"ל דלא רצה רש"י לפרש כן דא"כ תקשה לאידך מ"ד דס"ל דלא מיירי תנא בפלוגתא : **שם** בתוס' ד"ה עד סוף העולם . ועוד אמרינן דלרב אשי נמי צרת צרה נפקא מלצרור וכו'. וכ"ב לכאורה צ"ע דהיכי אמרינן כן בהדיא בגמ' דרב אשי למד זה מקרא ואדרבה הא כתבו התוס' מתחילה דרב אשי מפיק ליה מסברא וכדאמרינן לקמן בפירקין וכ"ה באמת בגמ' להלן ד' י"ג ובמעתי מפי חכם אחד דאולי דצ"ל ועוד אור"י דלרב אשי נמי וכו' וזה נכון : **שם** בתוס' ד"ה ואחות אשתו אין להקשות דנדה תאסר ליבם וכו' אבל נדה דרכי נועם היא דלבעלה נמי צריכה להמתין עד שתטהר ע"כ . נ"ב וכ"ל דסברא זו מוכרחת היא דאל"כ תמוה טובא לר' עקיבא דס"ל דחייבי לאוין נמי להו בני חליצה ויבום ניננו [ופשוט דס"ה חייבי עשה לר' ישבב בקדושין ס"ד] א"כ היכי משכחת לה יבום וחליצה בעולם דהא תיכף כשמת אחיו ונופלת לפניו ליבום נעשו שניהם אוננין ולדעת הבה"ג והגאונים ז"ל שהובא בתוס' ברכות דף מ"ז ע"ב והרמב"ן בספר תורת האדם דאבילות יום ראשון דאורייתא ומבואר שם להדיא ברמב"ן שם דאפי' קודם הקבורה הוא אסור בתשמיש מה"ת לדעתם ז"ל ע"ש א"כ בשעת נפילה הרי היא עליו באיסור עשה וכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה וכו' הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה לעולם אלא וודאי כיון דיש היתר לאיסורו וגם לבעלה נמי צריכה להמתין אם היא אוננת מקרי דרכי נועם [ושוב בעת ההדפסה מצאתי קצת מזה בעז"ה בס' מגלת הרועים באות י' בדין יבמה שנאסר וכו' וע"ש באות ג' ודו"ק . ועי' בשו"ת חכם צבי בסימן א' שהעיר על דברי מהרי"ט ז"ל דכתב דאסור לחלוץ באנינות כיון דפטורה מן המצות לאו חליצה היא ותמה דא"כ לא משכחת יבום דהא בשעת מיתת אחיו נעשו אוננין וכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה וכו' ותימה גדולה דהיאך נעלם מכנגד עיניו דברי התוס' דהכא דבכה"ג לא שייך סברא דכל שאין אני קורא בה וכו' [ושוב ראיתי דכבר השיגו בזה בשירי קרבן בירושלמי כאן וע"ש] . [ועי' ביש"ש כאן שהעיר ע"ד התוס דבלא"ה לא דמי נדה לאחות אשה לפי שהנדה בוודאי תטהר וכו' ע"ש מ"ש ליישב : **ע"ב** ברש"י ד"ה וכולן . או כמצא איילונית שמקחו מקח טעות וכו'. נ"ב עי' בחידושי הרשב"א ז"ל ובנ"י שתמהו דהא רבא מסיק לקמן דף י"ב דאפילו הכיר בה צרתה מותרת משום דהוי כצרת ערוה שלא במקום מצוה ע"ש . ולענ"ד נראה דרש"י הוצרך לפרש כן לפי גירסא דילן במשנה דגרסינן שנמצאו ולא תנן שהיו אלמא דטעם משום מקח טעות הוא ורבא הוצרך באמת להגיה המשנה ואמר דתני שהיו וק"ל . [ועי' בגליון המשניות להגרע"א ז"ל שתי' ג"כ לד' רש"י ז"ל קצת ע"ד זה ע"ש] :

דף ג ע"ב בתוס' ד"ה לפי ועוד אר"י דדוקא בטומאה דכתיב גבי בעל הוי כעריות וכו'. נ"ב עי' בירושלמי דמכילתין פ"י ה"א ובירושלמי סוטה פ"א ה"ב דמפורש שם דבסוטה עצמה בוודאי היא אסורה לאחיו של בועל וכן משמע עוד להדיא לקמן בר"פ האשה רבה דאחיו של זה ושל זה לא חולצין ולא מייבמין ואם איתא דבמזיד אינה אסורה לאחיו של בועל לא היה להם לקנוס בשוגג וכבר העיר בכל זה במל"מ בפ"ו מהל' יבום וחליצה הלכה י"ט ע"ש . ובאמת שמדברי הירושלמי הנ"ל יש סתירה ג"כ על מש"כ התוס' לקמן מ"ט ע"ב ד"ה סוטה לחד תירוצא דבבועל לא תפסי קדושין משום דלא כתיב ביה הויה ע"ש וא"כ היכי משכחת לה דנופלת ליבום לאחיו של בועל ובחידושי הארכתי בזה בעז"ה :

דף ד ע"א בתוס' ד"ה וכי וא"ת דילמא הכא הוא דלא דרים סמוכים כו'. נ"ב לכאורה לולי דברי התוס' היה מקום לומר דע"כ מוכרח דר"י לא דריש סמוכים דאל"כ כיון דיליף ר"י למכשפה בסקילה מאוב וידעוני א"כ תקשה דלמ"ל דמיתה בה דכתיב גבי אשה הנרבעת לבהמה למילף מאוב וידעוני בג"ש דבסקילה וכמו שפירש"י בכאן תיפוק ליה דהא איכא למילף מסמוכין דנסמך למכשפה אלא ע"כ דר"י לא דריש סמוכין ואולי דהתוס' ס"ל דלא ילפינן מדמיהם בם רק באשה הנרבעת לבהמה דגבה כתיב בתורה דמיהם בם ואשה הנרבעת לבהמה לא נסמך כלל למכשפה אבל בזכר השוכב עם בהמה אדרבה מפורש בסנהדרין דף נ"ד בברייתא דילפינן ג"ש ממסית ע"ש [ופירש"י דהכא שכתב דילפינן שוכב עם בהמה דבסקילה מאשה הנרבעת צע"ג] וא"כ י"ל דר"י לא יליף מג"ש באמת רק מסמוכים ומקשו התוס' שפיר [ומיהו בתו"כ בפ' קדושים ג"כ ילפינן מג"ש דהוא בסקילה ושתם ספרא הוא ר"י וצ"ע] ודו"ק : **שם** ברש"י מה שוכב עם בהמה דכתיב באשה הנרבעת וכו' הנה כבר כתבתי מקודם דדברי רש"י תמוהים מהש"ס דסנהדרין דף נ"ד ובעת ראיתי דבתו"כ הגי' נאמר כאן הריגה ונאמר להלן הריגה ולפי זה י"ל דיליף מהריגה דכתיב גבי אשה הנרבעת וא"ש פירש"י דהכא [ואפשר שלפני רש"י היה הגי' גם בגמ' כן ונאמר להלן הריגה ולא כמו דאיתא לפנינו ונאמר להלן כי הרוג תהרגנו] ובספר קרבן אהרן ובפי' הגאון מלבי"ם זצ"ל על התו"כ פירשו דהא דאמר להלן ר"ל גבי מסית ולפע"ד אינו מוכרח ודו"ק [ומיהו מש"כ שם בדברי הגאון מלבי"ם זצ"ל דכתיב גבי בן סורר ומורה הוא טעות דמוכח דאבי בן סורר ומורה לא הוזכר הריגה כלל וצ"ל דכתיב גבי מסית] :

דף י ע"א בגמ' בלא דאי נמי משכחת לה וכו' א"ל באחות דהתירא קמיירי וכו'. נ"ב עי' בטו"א בחגיגה דף ט"ו שתמה דהא משכחת לה נמי בהתירא כגון שנתעברה כלה מחמיה באמבטי והולידה בן וא"כ מת בעלה בלא בנים ונפלה לה קמי ברה והנית בקושיא . והנה מה דפשיטא ליה להגאון ז"ל דזוקק ליבום ואף דבב"ש ובח"מ בהאה"ע סי' א' מסתפקא להו אי מקרי בנו בכה"ג ע"ש נראה משום דלקמן דף כ"ב אמרינן דכל דמפטר פטיר מזקק נמי זקיק ולענין לפטור מן היבום פשיטא ליה דפוטר דהא כתיב ובן אין לו עיין עליו וכמו דאמרינן שם לענין ממזר ע"ש . ומיהו לענין עיקר הקושיא י"ל כיון דהוי מילתא דלא שכיחא טובא דתתעבר מזה אפשר דאינו זוקק ליבום כלל דאזלינן בתר רובא ותלינן דודאי זינתה מאחר ואינו אחיו כלל ועי' בספר בני אהובה בפט"ו מהל' אישות שכ' ג"כ כעין סברא זו ע"ש :

דף יא ע"ב ותכ"א אחת זו ואחת זו אסורה . נ"ב ונראה דזה פשוט דאפי' לא נתגרשה מראשון רק מן האירוסין ג"כ אסורה לחזור לו לר"ה דגבי ראשון לא הוזכר נשואין כלל רק קדושין וכן משמע להדיא בגיטין דף פ"ט ע"ב דאמרינן שם אבל מגרש שני ונושא ראשון לא מ"ט אתי למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין ומשמע דאילו היו קדושין גמורים ע"פ עדים היה אסור ע"פ הדין ואף דהתם בשניהם לא היו רק קדושין לבד ותמיהני דאמאי לא ביארו הפוסקים ז"ל דין זה בפירוש ואולי דהיה נראה להם לדבר פשוט ולא הוצרכו לכותבו כלל :

דף יד ע"א בגמ' אנן הכי קאמרינן ר' אבהו היכי עביד הכי וכו'. נ"ב לכאורה אינו מובן דמאי שייך זה לאגודות ואולי דאדם אחד העושה פעם כך ופעם כך מחמת שהדבר ספק אצלו ג"כ נחשב לאיסור לא תתגודדו ושוב ראיתי בתוס' ישנים שנדפס בעת בש"ס החדש והמפואר דבית ראם שכ' ביאור נכון ע"ז ע"ש ונוסחא משונה ראיתי בכאן בבה"ג בריש הלכות ברכות דגרס בכאן אנן הכי קאמרינן היכי שבק ר"י ועביד כר"י בן לוי והוציא מזה הבה"ג דהלכה כר"י נגד ר"י בן לוי בכל דוכתא והדבר מתמיה דלפי גירסא זו מאי ענין קושיא הלז לענין הסוגיא ועוד דא"כ מאי משני ר' אבהו כר"י בן לוי ס"ל הא עליה אנו דנין דלמה שביק ר"י ועביד כר"י בן לוי והדבר צ"ע :

דף יז ע"ב בתוס' ד"ה אשת אחיו ואור"י דאיצטרך להיכא דהמות של יבמה מעוברת דהוי שפיר דרכי נועם כו'. נ"ב קושיית התוס' בכאן ותירוצם הוא ממש דברי הירושלמי בכאן אך דבירושלמי משני כגון שמת האב של הבעל והניח אשתו מעוברת ועי' במראה הפנים שהעיר דלמה הוצרך לומר דווקא שמת האב ע"ש ולענ"ד פשוט דאם האב קיים עדיין אינו דרכי נועם דשמא בתוך כך ישא אשה אחרת ותתעבר קודם שתלד זו וא"כ יצטרך לחזור ולהמתין עד הלידה השנית וא"כ אין לדבר סוף ודו"ק :

דף כ ע"א בגמ' אחותה דמאן אילימא דאיסור מצוה כיון דמדאורייתא רמיא קמיה פגע באחות זקוקתו . נ"ב ומשמע דבאלמנה מן הנשואין דמה"ת לא רמיא קמיה אס"ג דאחותה כשהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת וכמו אחותה דאיסור ערוה . ואכן תימה דא"כ אמאי לא מוקים נמי אאיסור קדושה ובאלמנה מן הנשואין ושוב עיינתי להמהרש"ל ביש"ש שכתב דוודאי בס"ד דש"ס קא סבר כן אבל במסקנא סבר כיון דילפינן מקרא דיש לך אחרת שעולה לחליצה ואינו עולה ליבום והיינו אלמנה מן הנשואין אלמא דיש זיקה עליו דהא צריכה חליצה א"כ אחותה אסורה להתייבם ומש"ה לא משכחת אחותה כשהיא יבמתה שתהיה מותרת להתייבם אלא בערוה ממש עכ"ל שם בקוצר ומה שהעיר שם א"כ על דברי הרמב"ם והטור עי' בנו"ב מהד"ק בסוף הספר שיישב דבריהם בטוב טעם ודעת ע"ש היטב : **ע"ב** בגמ' וכן אתה אומר בבנו ובן בנו וכו'. וכ"ב בכריתות דף י"ד ע"ב הגי' וכן אתה מוצא בבת בנו ובבת בן בנו וכו' ומשמע דבסיפא ר"ל דגם בבת בנו אין לו הפסק עד סוף כל הדורות וזה צ"ע דהא לקמן דף כ"ב מבעיא ליה להש"ס בזה ולא איפשטא וכבר העירו בזה הש"מ כאן בהלכה ד' ובס' עצי אלמוגים בהלכות שניות לעריות וכתבו בפשיטות דט"ס נפל שם בכריתות וצ"ל כמו דאיתא כאן [ובס' פורת יוסף כאן כתב ליישב דאפשר דדוקא בבת בת בתו מבעיא ליה להש"ס אבל בבת בנו גרע טפי דלא גרע מכלת בנו ע"ש] ואכן בשו"ת חת"ס בהאה"ע ח"ב סי' קכ"ע כתב דאדרבה דגי' דהתם עיקר דהגי' שלפנינו וכן אתה אומר בבנו אינו מובן דהא כבר אמר דכלת בנו שניה ולכן טפי נראה כהגי' דהתם וכן אתה מוצא בבת בנו ובבת בן בנו והכוונה הוא על כלת בת בנו וכו' והג"ב אורחיה שמעינן מזה דלא כהיש"ש כאן בשם התה"ד דכלת בת בנו שרי ועי' בב"ש בסי' ט"ו ס"ק י"ז ודו"ק :

דף כא ע"א בתוס' ד"ה ומותר . ירושלמי אשת חמיו אסורה מפני מראית העין וא"ת תורה הא דוד נשא לרצפה בת איה . נ"ב לכאורה תמוה דאיך יהיה ס"ד דאסורה מה"ת . ונראה דאין ר"ל תורה ממש אלא ר"ל דהיא שניה וקרי ליה ד"ת דסמכו אקרא דושמרו את משמרתי ומ"מ מייתי ראיה מדוד דאין סברא דדוד נשא אשה שעתיד שלמה בנו לאסור . [שוב ראיתי למהרש"ל ביש"ש כאן שפי' דהא שאמר וא"ת תורה ר"ל תורה ממש מאחר שמצינו בתורה שאשת דודו קורא דודתך א"כ הוא אמינא חמיו שהוא חותנו אשתו נמי היא קרויה חותנתו ותהיה בכלל ארור שוכב עם חותנתו עכ"ל . וכ"ל סמך לדבריו מד' הלח"מ בה' יבום בסי' תקנ"ה שכ' ע"ד הירושלמי הנ"ל וא"ת תורה דפי' אם לכך נזקקו לומר שאסורות מה"ת ע"י שום דרשה עכ"ל ולכאורה תמוה דהיאך יעלה על הדעת לומר שאסור מה"ת דשמא יש דרשה וא"כ כל השניות נמי שמא גם בהם יש שום דרשא ואסורים מה"ת וכן באשת חורגו מנ"ל דאינה מה"ת ואכן לפי ד' היש"ש שפיר יש לחוש באשת חמיו טפי משום דאפשר שהוא בכלל ארור שוכב עם חותנתו . ומפי מו"ר הרב הגאון חכם הכולל מו"ה יעקב באריט זצ"ל שמעתי לפרש דברי הירושלמי משום דיש מקום לדרוש ק"ו מקרובי עצמו דאינו אסור מה"ת רק אמו לבד ואעפ"כ הוא התורה

התורה

פורת יוסף

דף לט ע"ב גמרא כאבא שאול דתניא הכונס יבמתו לשם נוי . ואם כוונתו לשם מצוה ולשם נוי משמע לכאורה ממאי דאמר עכשיו שאין מתכוונים לשום מצוה דגם אם מכוין לשניהם עובר דאל"כ וכי ס"ד שיתכוין לשם מצוה וגם הא צריך לכך אבל צ"ע למה לא נקראת מצוה אי מתכוין לשניהם ועיין בר"ן פרק האורג ועי' ב"מ (דף ל:) לצרכה ולצרכו מאי :

מא ע"א גמרא אמר עולא הלכה כר"י ואמר עולא כו' מ"ט דר"י . סוכה (דף מו:) ע"ש :

מב ע"א גמרא הי ניהו בתולות כו' אמר ר"י ה"ק אחד בתולות . כה"ג שבועות (דף יג:) : **שם** רש"י ד"ה מחלוקת ואח"כ סתם כו' בין שסתם אחריה במסכת אחרת כאותו הסדר כגון כו' . לפי זה משם משמע דרק כולו סדר נזיקין חשיב כולי חדא מסכת ומדברי רש"י נראה דבכולהו סדרי כך הוא חוץ מסדר אחד לשני :

מד ע"א גמרא א"ה אפילו טובא נמי עשה טובה קמ"ל ד' אין טפי לא . עיין שבת (דף קיט:) חמש בעילות בעלתי וכתבו התוס' דבירושלמי איתא שחמשתן היו יבמות ואפשר דלאחר גירושין או מיתת אחת יבם השניה וכדמשמע שם בתוס' שלא רצה לבעול אותם יותר מבעילה ראשונה שהיא למצוה ואפשר דלהכי קרי[ין] ארזים משום דקאמר הגמרא ב"ב (דף פא:) דארז אינו עושה פירות וכיון דיבמות היו הרי נקרא הזרע על שם המת לכן קרא אותן ארז להורות דיבמות היו :

מה ע"א גמרא זיל איטמר פרש"י במקום שאין מכירין אותך . ובירושלמי קידושין סוף פ' האומר איתא שאמר לו שילך למקום אחר קודם שיבא שמואל :

נא ע"ב תד"ה אי ביאה ראשון . עי' בערוך לנר שכתב דרש"י ס"ל כדעת הרע"ב בפ' ארוסה דאין מקנין ע"י קטן וה"ה שאינה נאסרת ע"י קטן בן ט' ולא ידעתי דהא מפורש ברש"י דעל ידי קטן נאסרת ואפשר [דכוו]נת רש"י היכא דנאסרת ע"י קנוי נאסרת ע"י ביאתו אבל קטן כיון דליכא קינוי אינה נאסרת ג"כ ע"י ביאתו :

נג ע"ב גמרא מתניתין דלא כהאי תנא כו' משום ר"מ כו' וגזר חליצה אטו ביאה . לכאורה כיון דקי"ל הלכה כר"מ בגזירותיו גם כאן צריכין לפסוק הלכה כמותו ואפ"ל דשא"ה דיחידאה קאמר לה משמי' ועי' עירובין (דף יג:) לא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמי' שמו ור' נחמי' חשיב לעיל (דף נא:) בשיטה :

נה ע"ב רש"י ד"ה כדאמרן . דבעינן גמר ביאה דל"ת כ"ה דמחייב מלקות בהערא' לחייב נמי אשם . מפשט דבריו משמע דקא על שפחה חרופה מחייב מלקות ואשם אולם צ"ע דבכריתות (דף יא:) לא משמע [ו]גם אין לומר דכוונת רש"י ז"ל היא דאשם לא עשה אלא הערא' מחייב מלקות ואם גמר ביאתו מחייב אשם [א"]כ למאי דבעי למימר שבועות (דף לז:) דקרבן קיל ממלקות א"כ אתגורי אתגור וכדפריך כתובות (דף לב:) וצ"ל דכוונת רש"י היא דמתחייב מלקות בהערא' היינו בשאר חייבי לאוין :

נו ע"א גמרא א"ל אביי כו' אי הכי לתני . אפ"ל לפי"ז הא דאיתא כתובות (דף מג:) א"ל יכולני לשנויי לך כולי ר"ש אלא שנויי דחיקא לא משנינא לך דא"כ אמרת לי לתני רישא ר"ש אומר ולכאורה ממ"נ [א]יתא ליה לתרוצי מנא ידע דלאביי לא ניחא ליה אולם מסוגיא דהכא דמקשה ליה אביי לרב יוסף א"ה לתני ומסיק [ה]יא משמע דלרב יוסף ניחא ליה לתרוצי הכי אעפ"י דקתני לר"נ באמצע ולאביי לא ניחא ליה ע"כ א"ל דא"כ אמרת לי כמו דאמרת לרב יוסף :

נט ע"א תוס' ד"ה פרט לבוגרת כו' לאו דוקא כלו. עי' בעירובין (דף פ:) ואבע"א וכו' כלה שאני : **ע"ב** תוס' ד"ה ורב כו' סוף פ"ק דכתובות עשאה זונה . משמע דס"ל דגם באונס נעשית זונה אפילו בלא ביאת פסול ועיין במ"מ :

סא ע"ב גמרא זונה כשמה . כה"ג ברכות (דף ס:) ושביעית (פ"א) שם (פ"ג מ"ט) :

סב ע"ב גמרא א"ר מתנה הלכה כר' יהושע . במס' נדה (דף יא:) : **שם** גמרא מיתה רעה אסכרה ברכות (דף ח:) קשה שבכולן ועיין שבת (לג) :

סד ע"ב אמר רבה ליתנהו לשני כללי . עירובין (דף מו:) ושם (דף נו:) :

סה ע"ב א"ר נחמן בר יצחק וכבשה כתיב . כה"ג כתובות (דף כט:) ע"ז (דף ח:) חולין (דף ס:) :

סו ע"ב ותכברא נמי דמחייב באונסי' בפתח ביתירות דמיה מי מחייב כן הוא הגירסא ברי"ף ועיין שם שמשיג על רבוותא וי"ל שהם מפרשים משום דקשיא להו דהא שוכר לא מחייב באונסין ע"כ מפרשים [אב]ל קאי על עבדי צאן ברזל וה"פ נכסי דהבעל מחייב ובכתבה ביתירות דמי' לא מחייב פירוש דהריות אם הותיר [ל]בעל א"כ יש לו זכות בגוף העבד ומדמי לשם פרה דהתם להיפך דצולא מקבל עליה הכהן אבל לא יוקרא ועי' בזה :

סט ע"ב גמרא בפלוגתא דאביי ורבא בליסנא בתרא א"ד בבא עליה כ"ע לא פליגי דבתרי' דידיה שדינן ליה . הרי"ף והרמב"ם לא הביאו זה וכבר תמה ע"ז הקרבן נתנאל וי"ל דמליסנא דגמרא משמע דאביי [ל]א פליגי אליבא דרב דס"ל הולד ממזר ולא מהני ליה בדיקה דאמה אבל אליבא דשמואל לא פליגי ולדידיה בכל [עני]ן בודקין את אמו ואי אומרת לכשר נבעלתי נאמנת ובלא בדיקה הוא ספק ממזר וא"כ אחרי שהרי"ף והרמב"ם פסקו [כשמ]ואל ע"כ לא הביאו כלל הבקלא וטריא דאביי ורבא גם על הרי"ף איכא למימר דהוא סבר כפי' התוס' דדילמא מיני' [ה]וא בא עלי' וא"כ כיון דהביא ליסנא בתרא דבבא עליה כו"ע לא פליגי ממילא תו לא צריך להביא הא דרבא :

עא ע"ב גמרא רי"א אף אנדרוגינוס שקידש קדושיו פסולין שהוא ספק אשה . עיין שבת (דף קלז:) ולכאורה הו"מ תנא קמא למנקט טומטום ואנדרוגינוס קידושי פסול שהוא ספק ערל דהא ת"ק לר"י משמע שם בשבת דאנדרוגינוס ספק אם צריך למול וא"כ הוה ג"כ ספק ערל אם לא מלוהו :

עג ע"ב תוס' ד"ה שכן מחפ"ז וא"ת דמעיקרא אילימא ליה כרת כו' . עי' פסחים (דף לב:) : בא"ד ואפילו קדשים דבר מעילה ליכא מיתה לרבנן . עי' לעיל (דף לג:) תוס' ד"ה אלא מליקה דכל זמן דאיכא מעילה ליכא זרות עש"ה ואפשר דהאי אפילו לא קאי על זר :

עד ע"ב תרומה נמי אינה בהלכה אלא מזרע דאהרן היא . עיין קידושין (דף סו:) לזרעך אחריך בין זרע כשר בין זרע פסול :

עו ע"ב גמרא אימא סיפא ואינם אסורין אלא מלבא בקהל הא בנתיהם שרו. צ"ע מאי רוכחה היא דהא לא בא אלא לומר דאף דאסרו התורה מלבא בקהל מ"מ מותר בגיורת ומשוחררת אבל מה שכל ישראל אסור [ל]א הוצריך למימר וצ"ל דמיתורא קא דריש או מלשון אלא כדאיתא זבחים פ' איזהו מקומן (פ"ב) ועיין שבועות (דף לז:) במהרש"א שם :

עז ע"א גמרא כך מקובלני מב"ד של שמואל הרמתי עמוני ולא עמונית כו' הרי שמואל וב"ד קיים . אפ"ל דהכוונה משום דאיתא ב"ב (דף יד:) שמואל כתב ספרו ושופטים ורות וא"כ ממילא מוכח דמואבי ולא מואבית דהא קי"ל דהולך אחר פסולי ועי' בע"ב :

פב ע"א רש"י ד"ה טהורה בטהורה כו' ובתרומה טמאה בטהורים חולקים ב"ש וב"ה . ע"ש דהפלוגתא הוא בין בתרומה טמאה בין בתרומה טהורה וס"ל לב"ש כיון דבתרומה ג"כ אסורים לזרים ע"כ אינם יכולים [לאכו]ל אבל בחולין טהורים ד"ה בטל ועי' נדרים (דף נ"ט.) ברא"ש ד"ה לא למאה תעלה וע"ש בספרי פ"י : **שם** גמ' [מ"]ל מ"ש רישא ומ"ש סיפא . בנמוקי יוסף גרס דהקושיא קאי לריו"ח מ"ש רישא ומ"ש סיפא ונראה אע"ג דבבשר [...]ב דסיפא נקרא ראוי להתכבד נ"ל דהיינו חתיכה של חטאת דהיא בשר אבל פרוסה של לחם הפנים לא מיקרא [ראו]י להתכבד וכמו שכתבו התוס' (דף פא:) ד"ה ככרות של בעה"ב דאפילו כיכרות של נחתום לא מקרי דבר שבמנין [...]"ג שכתבו דלהס"פ שאני משום „דחמירי" או לחד גירסא „דחזור" והר"ן לא ס"ל כן : **שם** ד"ה הלכה כר' יוסי [...]יגא אדאמרו לעיל אליבא דרב . צ"ע כתובות (דף ה) תוס' ד"ה מאן דאמר שכתבו דלא שייך לומר דפליג כיון דאיתמר מקמי' דרב מפורש :

פג ע"א תוס' ד"ה ר' יוסי אומר כו' מעשה באחד שזרע כרמו של חבירו והתיר רע"ק . ליתא התם הכי אלא ממעשה באחד שזרע כרמו בשביעית ועי' שם ברע"ב :

פו ע"ב במשנה בת ישראל שניסת לכהן תאכל בתרומה מת כו' ניסת ללוי כו' מת כו' ניסת לישראל כו' מת כו' . צ"ע דהא אסורה לינשא לשלישי דהא בנישואין סתם לן כרבי וגם מסיפא בעי"כ צ"ל דמתו דהא [ל]שלישי הוא כהן ועי' בר"ן ור"ש אם יש לה כתובה משלישי והכא מדאוכלת בתרומה בסיפא ש"מ דנישואין גמורין [הוו] : **שם** מנ"ל דעד אחד נאמן . בילקוט פ' שופטים דריש מדכתיב לכל חטאת אבל קם הוא לעדות אשה ועיין שבועות (דף לב.) רשב"א כבר דעד אחד קם לממון :

צ ע"א רש"י ד"ה תרומה טמאה כו' דלא חלק הכתוב לגבי טומאת הגוף בין בקדשים טהורים לקדשים טמאים . נ"ל דכוונתו היכי דנטמא הגוף קודם ואח"כ נטמא הקדשים דחייב כרת משא"כ כשנטמאו הקדשים מקודם דלא חיילא טומאת הגוף על טומאת הקדשים כדאיתא חולין (דף קיז.) :

צב ע"א גמרא דאמר ר"א כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן . צ"ע דהא קי"ל כתובות (דף כו.) דקלא עדיפא מעד אחד ע"ש בתוס' וא"כ שפיר אשמועינן רב אשי דאע"ג דהכא לא התירוה אלא על פי [עד] אחד מ"מ לא חיישינן לקלא דבתר נישואין כדפרש"י ז"ל דהיינו שיצא עליה קול שהיא זונה או גרושה ואין לומר [...]"ל להגמרא דרב אשי קאי על נשאת שלא ברשות דהייני בעדים וגם ע"ז לא יתורץ מ"ד כיון דאתי לב"ד כקלא [...]דס נישואין דהא בעדים צ"ל כלל לב"ד וא"ל דס"ל להגמרא דהלשון כל קלא קאי גם על כה"ג : **ע"ב** גמ' אמר [...] מנין שאין קידושין תופסין ביבמה כו' ושמואל אמר בעניותינו צריכה גט . צ"ע אמאי לא איפשטא מהא דנדרים [(דף] עד.) שומרת יבם בין ליבם אחד כו' יפר רעק"א לא לאחד כו' א"ל ר' יהושע דצריך בשני יבמין מה אתה משיב [לאי]ם אחד ואס"ד קידושין תופסין ביבמה מאי הוה ק"ו דר' אליעזר מארוסה על יבמה וגם מאי מקשה ר"י לר"ע מה אתה [מש]יב עליהם אחד הרי תשובתו בצדו שיש לאחרים בה רשות שכן אם בא אחר וקדשה חלין הקידושין בשלמא רע"ק [כ]מו אפ"ל שהולך לשיטתו דס"ל אין קידושין תופסין בחייבי לאוין וכמבואר לעיל בפ' החולץ (דף מד:) תוס' ד"ה עשאה זונה וא"כ אם נימא דקדושין תופסין ביבמה מאי מקשה לר"ע ומנ"ל דס"ל דיבם אחד יכול להפר :

צח ע"א גמ' אותה שביבתה אוסרתה . עיין בנמוקי יוסף שצריך להפוך שם הדברים ולפי ע"ד וא"כ קרא [...]ל נ"ל אחר ויש לומר וקאי על גמרא וביאור דבריו נראה דק"ל קושית התוס' ד"ה זה הדין צ"כ [...]ם דברייתא קאי על מתניתין והק' הלא דין הוא במזיד נאסר וא"כ ממילא דנכנסת בטעות ג"כ ממילא נאסר [...] בא"ת אבל ר' יוסי קאמר דלשוגג נ"ל קרא אלא דילפינן מק"ו אם כן אפילו אם היה נאסרת במזיד מ"מ לא [...]ה נאסרת בשוגג כיון דאיכא ק"ו ע"כ אמר זה הדין לשוגג במזיד מנין פירוש דלשוגג אפילו נשאת בשוגג א"צ [...]ל להמעיט של מזיד : **שם** אמר שמואל אין הלכה כר"י . לכאורה הא קי"ל ר"י ור' יוסי הלכה כר' יוסי ואפשר [...]ם דלכאורה ת"ק ג"כ ס"ל כר' יהודה דדוקא הבא על אחות אשתו לא נאסרה אשתו אבל בחמותו נאסרה אשתו [...]שר ג"כ משום דר"ל מפרש טעמיה דר"י ה"א דהילכתא כוותי' כדאיתא בכמה דוכתי ובזה י"ל מאי דאמר אין [הל]כה כר"י ולא אמר הלכה כר' יוסי עיין נדה (דף כד.) גבי ספק מוכן ברש"י שם אלא משום דר"ל מפרש טעמיה דר"י ה"א דס"ל כותיה דר"י ע"כ אמר אין הלכה כר"י :

צז ע"א תד"ה וכל היכא כו' וה"ה דהו"מ למפרך מברייתא . אפ"ל דהאונסה לא שייך למגזר שלא ישא קרובותיה דהדרבה מסתמא לא תלך אצלו דהא שונאת אותו ועיין סנהדרין (דף ח.) גבי פלוני רבעני לאונסי דכתבו התוס' דשונא אותו (אע"ג דיש לחלק) אבל מתניתין דקתני נושאין על המפותה פריך שפיר :

ק ע"א רש"י ד"ה לא שיחררו לא כו' ותנן גבי מי שחציו עבד . ולכאורה אין משם קושיא כ"כ דהתם החצי בן חורין בוודאי מצווה על פריה ורביה ומשו"ה כופין את רבו משא"כ הכא דכל חד מני למימר אני [עב]ד ואינו מצווה כלל על פריה ורביה ונ"ל דס"ל לרש"י ז"ל דגם משום החצי עבד מוכרח לשחררו ועי' גיטין (דף מא.) ובתוס' ב"ב (דף יג.) ותגיגה (דף ג.) :

חשק שלמה

התורה אשת אביו כאמו ק"ו לחמותו דאסרה התורה גם לאם חמותו לא כ"ש דאשת חמיו דמי לחמותו והלכך הוצרך להביא ראיה מדוד ודפח"ח . ומה שמסיים שם באור זרוע דהא דמייתי ראיה מרצפה בת איה משום דמשמע ליה להירושלמי שאול קידש לרצפה בת איה דאם לא היתה רק פילגש אינו ראויה [נ"ל ראיה] עכ"ל ולכאורה תמוה דהא מקרא מלא כתיב בשמואל ב' כ"א את אשר עשתה רצפה בת איה פילגש שאול ולכן נראה דס"ל להירושלמי כדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה"מ דפילגש אינו מותר רק למלך אבל ההדיוט אסור בפילגש וא"כ י"ל דתיקף שאמר שמואל לשאול אחר מעשה דאגג דקרע ה' את ממלכות ישראל מעליך וגו' בוודאי קידש לרצפה בת איה דאף דוודאי דהיה לו דין מלך עד יום מותו דהרי הכתוב קורא אותו מלך גם אחר מעשה דאגג [וכן איתא בזבחים דף ק"ח ע"ב ע"ש] מ"מ י"ל דשאול בעצמו חשש דשמא מכאן ואילך נאסר בפילגש כהדיוט וקדשה בצינעא ומ"מ הכתוב קורא אותה פילגש על שם הראשון ובפרט דוודאי לא היה הדבר מפורסם ודו"ק] ומיהו לפי פשטיות הכתוב דרצפה לא היתה רק פילגש שאול וא"כ תקשה לדעת הסוברים דפילגש היינו בלא קדושין הרי לא מקריא אשת חמיו כלל כבר תירצתי היטב בעז"ה בהגהותי הנדפסות על מסכת ד"א ע"ש . אבל זה אין לומר דלפי מש"כ שם בשם הירושלמי דר' יהודה הוא דסובר כן דדוד נשא רצפה וא"כ י"ל דר"י לשיטתו אזיל בירושלמי כתובות פ' אע"פ הלכה ה' דס"ל שם דפילגשים היינו בכתובה וממילא משמע דהוא הדין בקדושין דכבר כתב המהרש"ל ביש"ש בפירקין סי' י"א די"ל דבלא קדושין ומ"מ צריך ליתן לה כתובה כיון שמותרת לו ביחוד הטו חכמים ביותר שלא יתעולל בה כמה ימים ואח"כ יוציאה מביתו ויהיו בנות ישראל כהפקר עכ"ל ולענ"ד י"ל עוד ע"פ מה שהביא שם בשם הרמב"ן בתשובה שהשיב להחסיד רבינו יונה ז"ל שאין שייך לאסור פילגש משום מדרשו של ראב"י דנמצא את נושא אחותו וכו' ועל זה נאמר ומלאה הארץ זימה משום דכיון שהכניסה בביתו והיא מיוחדת לו בניה נקראים על שמו עכ"ל הרמב"ן ז"ל וא"כ י"ל דר' יהודה חייש לזה החשש ומשו"ה ס"ל דצריך ליתן לה כתובה דכתובה מעשה ב"ד היא ועידי הקנין מוציאין הקול וממילא נתוודע לכל דהיא מיוחדת לו ודו"ק והלכך מה שכתבתי שם לתרץ נ"ל עיקר בעז"ה : **עוד** שם בתוס' ומעשה בפרובינציאה וכו' והפסידה ר"ת לשעודתיה . נ"ב עי' בנו"ב מהד"ק באה"ע סי' ט"ו שהעלה שאף לדעת הירושלמי אינו אסור אלא בחיי אשתו ובמעשה דר"ת י"ל שגירש אשתו ע"ש ונראה דגם הדין שכתב הב"ש בסי' ט"ו בשם הכ"ל בסי' מ' י"ל ג"כ דמיירי דאשתו היתה קיימת ורק שגירשה ובתנם השיג על דבריהם הגאון בעל עי' אלמוגים ז"ל בהל' שניות לעריות ע"ש ודו"ק :

דף כב ע"ב בגמ' אמאי קרי כאן ונשיא בעמך בעושה מעשה עמך . נ"ב לכאורה תמוה דהא מבעמך דרשינן נמי בסנהדרין דף פ"ה דבעינן נמי שיהא מקויים שבעמך ואם הכה וקלל להיוצא להרג פטור ממלקות ומ"מ בבנו חייב דהא בהדיא גלי קרא דבן המקלל לאביו לאחר מיתה ג"כ חייב ע"ש וא"כ ע"כ דהדרש דבמקויים שבעמך לא קאי על הבן וא"כ מנ"ל דהדרש דעושה מעשה עמך נוהג גם בבן דהא תרווייהו מבעמך דרשינן ודוחק לומר דמאי דגלי גלי ומאי דלא גלי לא גלי . ובחדושי הארכתי בזה בעז"ה : **שם** בתוס' ד"ה כשעשה תשובה והא דאמר כו' לכל אין הבן נעשה שליח וכו' התם כשעשה תשובה . ונ"ב וכן כתב המרדכי כאן בשם ר"ת ז"ל ומיהו הרי"ף והרמב"ם ס"ל דגם בלא עשה תשובה איסורא מיהו איכא ואינו מותר רק במקום מצוה כגון בשליח ב"ד [אם יש לו רשות מאת הממשלה הרוממה יר"ה] ומיהו בבן גם במקום מצוה אסור ונ"ל ראיה לדבריהם דהא מהך קרא דונשיא בעמך מפקינן נמי בסנהדרין דף פ"ה שיהא מקויים שבעמך לאפוקי דהמקלל לאחר מיתה פטור וכמו שכתבתי לעיל ובהדיא משמע שם בסנהדרין בברייתא דלכתחילה אסור [וכן מבואר להלכה ברמב"ם ובטור חו"מ סי' כ"ז] וא"כ ה"ה באינו עושה מעשה עמך . ושוב ראיתי להגר"א ז"ל בביאוריו ליו"ד בסי' רמ"א ס"ק ו' דהסכים שם לדעת ר"ת וכתב וז"ל דבלא עשה תשובה אין לחלק בין איסור לחיוב דהא עושה מעשה עמך לא כתיב אלא חיוב דפריך גמ' מינה אלא אלא איסור וקושית הגמ' באמת דאפי' לכתחילה מותר עכ"ל ודבריו צ"ע דהא אדרבה עיקר המיעוט כתיב אלא הלאו ועוד דהא מ"מ י"ל דחז"ל אסרו והא שכ' הרי"ף דאסור כ"ל מדרבנן ושפיר אמר שם רב ששת ואחר מי התירו ור"ל דמ"מ מדרבנן יש איסור אי לאו המצוה ובחידושי הארכתי בזה בעז"ה :

דף כד ע"ב בתו' ד"ה משום אור"י דהנטען על הפנויה אין להחמיר וכו' ואדרבה מצוה לכונסה וכו' . נ"ב לכאורה נראה דדוקא בנערה בתולה הדין הכי אבל במקום שאין קנס בוודאי אינו נוהג גם העשה דולו תהיה לאשה וצ"ע בזה ואגב מוכח מד' התוס' אלו דאף דהקנס אינו נוהג בזה"ז מ"מ העשה דלו תהיה נוהג וכ"כ בשו"ת הרדב"ז ח"א בסי' ס"ג דבזה"ז ג"כ נוהג העשה ע"ש . ועי' במהרש"ל ביש"ש כאן שכ' דנראה דאם נטען על פנויה שכבר הגיעה לווסת נדות אדרבה אסור לכנוס דיחזיק הלעז שבא על הנדה שהוא באיסור כרת דידוע שאין הנשים פנויות טובלות עכשיו לנדותן וא"כ בוודאי בא עליה בנדתה ע"ש ונראה דר"ל בנטען אבל בוודאי בא עליה מ"מ מצוה לכונסה דהרי משנה ערוכה שנינו בריש אלו נערות דהבא על הנדה ג"כ משלם קנס ופשוט דה"ה דחייב לכונסה :

דף כו ע"א בגמ' לעולם אימא לך אין זיקה ומשום דקסבר אסור לבטל מצות יבמין . נ"ב נראה דנ"מ לדינא בין הטעמים לענין אם היו היבמין אלמים דאינם יכולים לחלוץ לטעם דזיקה אסורין לחלוץ ולייבם ונשארו היבמות עגונות לעולם אבל לטעם דביטול מצות יבמין מותרות לייבם דבכה"ג אף אם מיית אידך קודם אינו מבטל מצות יבמין דהא בלא"ה אינו יכול לחלוץ ופשוט הוא : **עוד** שם בגמ' דילמא אדמייבם חד מיית אידך וקמבטל מצות יבמין . נ"ב עי' בשו"ת עמק יהושע בסי' ס"ג שהעיר מזה על דעת הסוברים דאם היבמה אינה רוצה להנשא לשוק אין מצוה בחליצה כלל וא"כ מאי ביטול מצות יבמין יש בזה דהא הביטול אינו רק מחליצה וחליצה לאו מצוה היא . ולכן לענ"ד נראה ליישב דהרי גבי אונס ג"כ אמרינן בכתובות דף מ' דאי אמרה לא בעינא מי איתא לעשה כלל ומ"מ אם רצונה להנשא לו הוי מ"ע גמורה על המאנס ואם מוציאה עובר בעשה ול"ת וא"כ י"ל דה"נ דאף דאם אינה רצונה להנשא לאחר ליכא מצוה ומ"מ אם היא רוצה להנשא הוה החליצה מ"ע גמורה ושפיר איכא ביטול מצות יבמין ודו"ק :

דף לד ע"א בגמ' והא אין אשה מתעברת מביאה ראשונה וכו' . נ"ב בס' תשב"ץ קטן הקשה בשם מהר"מ מרוטנבורג ז"ל דאמאי לא מפרש דמיירי שקדשו נשים בעולות כגון גרושה או אלמנה ותי' משום דבעלמא אין חופה קונה כי אם ביאה בלבד עכ"ל . והנה הדבר פשוט דכוונתו דכיון דאין חופה קונה באלמנה לא שייך הלשון ובשעת כניסתן לחופה וכן משמע יותר בשו"ת מהר"מ בר ברוך החדש סי' קנ"א שכיון לזה ולכן בהגהות הגאון הגדול מו"ה יוסף שאול ז"ל שנדפס שם נראה שמפרש בדבריו דכיון דאין חופה קונה גבה אינה אלא כארוסה בעלמא ובארוסה ליכא כרת וחטאת והביא שכן תי' בתוס' הרא"ש ז"ל ע"ש והנה אף שקצת יש מקום לזה דמשום דארוסה הוי כדבר שהיה בכלל ואל אשת עמיתך לא תתן וגו' ויצא לידון בדבר החדש דבסקילה וכעין זה כתב המ"ל בריש הלכות שגגות לענין מכשף ע"ש אבל מ"מ הדבר מתמיה דבהדיא תניא בתו"כ בפ' ויקרא על קרא דנפש כי תחטא ובשהוא אומר מכל מצות ד' לרבות נערה המאורסה והמחלל את השבת וכו' ע"ש [וכ"מ עוד ביומא דף פ"א ריש ע"ב ע"ש ודו"ק] ועוד דמלשון המשנה ובשעת כניסתן לחופה החליפו משמע להדיא דהוחלפו מתחילה קודם הכניסה ונמצא דאפילו חופה לא היה וא"כ אפי' לפי' דמיירי בבתולה נמי קשה דלמה תנן דחייבין חטאת הא אינה אלא ארוסה בעלמא [ועי' כתובות מ"ח] ויש ליישב : **ע"ב** בגמ' א"ל כתי אל תוציא לעז וכו' א"ל לעובד כוכבים נבעלתי . נ"ב עי' במהרש"ל ביש"ש פי' נאה ע"ז דהשיבה לו דנבעלה באונס ורצתה לעשות תשובת המשקל דהא מ"מ נהנית מעבירה דעי"ז כן לא פסק ממנה התום וילדה לאחר י' שנים מאותה ביאה ע"ש היטב :

דף לה ע"ב ר"ל אמר צריכה חליצה מן האחין . נ"ב הנה פשוט דלייבם אותה בוודאי אסור דאף דלר"ל מה"ת לא הוי חליצה מ"מ מדרבנן מיהו הוי חליצה לחומרא וראיה דהא אסור בקרובותיה ופסלה מן הכהונה ולכאורה היה נראה דהך דאמרינן דפליגי בסברא אי אמרינן תגלי מילתא למפרע תליא בברירה [ועי' בגי' כאן] וא"כ תקשה דר"י אדר"י דהא בנדה דף ל"ז ובכ"ד ס"ל לר"י דאין ברירה ונראה דמזה ראיה לדברי התוס' בעירובין דף ל"ז ד"ה ר"י דבדבר שעומד להתברר בוודאי הן או לאו אמרינן ברירה לד"ה והלכך לא תלי הש"ס הכא בדין ברירה ודו"ק :

דף לו ע"ב בתוס' ד"ה ולא . ואם כשאירס צריך ליתן גט לא איצטריך תו למימר לא תנשא . נ"ב הדבר צ"ע דהא גבי דין דג"ח נמי תנן לקמן מ"א כהאי לישנא לא תתארס ולא תנשא וגבי קידש תוך ג"ח הא כתבו מתחלה דצריך גט אם לא ברח ומצוה לייבם :

דף לט ע"א במשנה מצוה בגדול לייבם . נ"ב נסתפקתי בשני אחים תאומים דליכא גדול ולא רצו שום אחד בהם אי יכולין ב"ד לכוף לשום אחד מהם דהא כל אחד יכול לדחות דהאחר ייבם וכן אם שניהם רוצים לייבם מי קודם ונ"ל דצריך שיטילו גורל ומי שיזכה בגורל ייבם וכ"ה בחליצה : **ע"ב** בתד"ה דמתחזיא לן . נראה דל"ג על ארעא וכו' . נ"ב וכן בתוספתא דמכילתין פי"ב ליתא על ארעא רק איתא שם ורקית קדמנא רוקא דמתחזיא ובירושלמי לקמן בפ' מצות חליצה הלכה ו' משמע קצת דהוא מחלוקת אמוראים בזה אי בעינן דמתחזיא על ארעא דאמר שם דתמן אמרין קרבת קדמנא וכו' ורקת קדמנא רוק דמתחזי על ארעא וכו' אמר ר' אבהו מכיון שנראה הרוק וכו' אפי' הפריחתו הרוח כשר . ומיהו י"ל דר' אבהו ר"ל דבדיעבד כשר אפי' הפריחתו הרוח והברייתא איירי לענין לכתחילה וק"ל :

דף מה ע"ב בגמרא ההוא דהוה קרי ליה בר ארמאה אמר ריב"ל מי לא טבל לקריו . נ"ב ראיתי בספר קובץ אחד שנקרא יגדיל תורה שהובא שם תמיהה בסוגיא כאן בשם הגאון הגדול הצדיק המנוח מו"ה ישראל מסאלאנט זצוק"ל דהלא בטבילת בע"ק שטובל לתורה מחמת תקנת עזרא כשר אפי' בשאובין ולגר צריך טבילה גמורה [והדבר פשוט דר"ל דתקשה לדעת הסוברים דכולו שאוב פסול מה"ת] . והביא מזה ראיה לשיטת ר"ת דקי"ל דטבילה בזמנה מצוה [ואפי' בזמן הזה דאנחנו טמאי מתים מ"מ יש מצוה לטהר מטומאת הגוף ע"ש] ואכן לדעת הסוברים דבזה"ז לא שייך טבילה בזמנה כיון דליכא טהרות א"כ גם בימי ריב"ל לא שייך טבילה בזמנה [ובפרט באיש דאין הטבילה מועלת לו כלום דהרי בלא"ה הוא טמא מת מטומאת מת נראה דוודאי לא שייך טבילה בזמנה מצוה] תשאר הקושיא לדוכתי' . ואכן לענ"ד נראה ליישב דהא בהדיא מבואר בברכות ד' כ"ב דהא דאמר ר"י דארבעים סאה מ"מ היינו אפי' שאובין אבל בכלים פסולין ולכאורה מאי נ"מ בין כלים לשאובין וצ"כ דכלים פסול דאורייתא ושאובין דרבנן [ולמ"ד דכולו שאוב פסול מה"ת כמו כלים נ"ל דאינו מתיר רק במקצתו שאוב] וא"כ שפיר אמרינן דמי לא טבל לקריו דבפסול דאורייתא גם לטבילת בע"ק פסול . ועוד דהא ריב"ל הא דר בא"י ולא שייך כלל לחוש דטמא טבל במקוה שאוב דהא תנן להדיא ברפ"ח דמקוואות דא"י טהורה ומקוואותיהן טהורין ופי' הר"ש דלא מחזקינן להו בשאובין דמסתמא בהכשר נעשו עכ"ל ועפ"ז ניחא . ועוד נ"ל ליישב דריב"ל לשיטתו בברכות (כ"א ע"ב) דנפק"ל דבע"ק אסור בד"ת מקרא שנאמר והודעת וגו' וסמיך ליה יום אשר עמדת וגו' ומשמע שם להדיא דדרשה גמורה היא וכמש"כ שם הצל"ח [ובאמת שגם לפי המסקנא אינו מוכח דנייד מזה רק דס"ל דסמוכין הוי כהקישא ומפקינן מיניה תרתי] ועזרא דתיקן טבילה לבע"ק י"ל דדרש לסמוכין והתקין . וכעין זה תי' הש"ס בר"ה דף ל"א גבי תקנת ר"י בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור ע"ש . [ועי' בתוס' ב"ק פ"ב ע"ב ד"ה אתא ובצל"ח בברכות שם וצ"ע ובחידושי הארכתי בזה] וא"כ פשוט דבעי טבילה גמורה וכמו בסיני ופסול בשאובין . [ואין להשיב ע"ז דאדרבה הא ר"י בן לוי בעצמו בברכות דף כ"ב אמר דמה טיבן של טובלי שחרית ופרכינן הא איהו דאמר דבע"ק אסור בד"ת ומתרצינן הס"ק דמה טיבן במ' סאה אפשר בתשעה קבין וכו' הרי דס"ל דאינו אלא אסמכתא בעלמא מדרבנן וגם סגי בט' קבין והיאך קאמר הכא דמי לא טבל לקירויו . אבל הא אינו קושיא דהדא י"ל דמ"מ אמר שפיר דמי לא טבל לקירויו דהרי המנהג היה לטבול במ' סאה ולא מצינו דביטל המנהג וגם אפשר דבתר דשמע מר' חנינא דגדר גדול גדרו בדבר קבלה . וכן משמע ג"כ בירושלמי דפירקין הלכה ד' דאמר שם משמיה דר"י בן לוי דאכבר שהוא גודר ישראל מן העבירה ע"ש והיינו לבתר דשמעה מר' חנינא דגדר גדול גדרו בדבר וי"ל דבירושלמי דאמר כן משמיה דריב"ל אכר שהוא גודר את ישראל מן העבירה וכו' היינו לבתר דשמעה מר' חנינא וש"ס דילן והירושלמי לא פליגי כלל אליבא דריב"ל ושפיר אמר ריב"ל הכא דמי לא טבל לקירויו דהא המנהג היה לטבול כדין . ועוד י"ל לפי מש"כ הרמב"ם בפ"ד מה'

פורת יוסף

דף קא ע"ב תוס' ד"ה וקראו כו' תימה כו' נילף מהכא דאין שלוחו כמותו. ואפ"ל דהכא שאני משום דמילי נינהו ומילי לא ממסרו לשליח ועי' גיטין (דף כט.) גבי אומר אמרו ואע"ג דפרשו שם דהיינו לגבי שאינו יכול לעשות אחר ע"ש מ"מ יש לחלק בדבר:

דף קז ע"א תוס' ד"ה דאי אמרת וא"ת הא דאמר בהמפקיד המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה כו'. יותר הו"ל למנקט ממסכת כתובות (דף נח) דהתם הוא עיקר הגמרא: **שם** בד"ה תרווייהו ניחא להו כו' דלדידה נמי ניחא לה כדאמרינן יותר משאלים. צ"ע אמאי לא הביאו מב"מ (דף סז.) גבי איילונית דניחא לה דתיפוק עלה שמא דאשת איש הרי מפורש כן:

דף קטו ע"ב תוס' ד"ה וקאמרי כו' א"נ מהני ע"פ טביעות עינא. משמע דאף לפירש"י ז"ל דהמים משנים צורת הפנים או לפר"ת בדבור הסמוך דמיירי בנשתנת קצת צורת הפנים מ"מ מהני הטביעות עין עם סימנים אפילו שאינם ולכאורה לסברא זו גם סימני בגדים מהני בצירוף הטביעות עין כל דהוא:

דף קיז ע"א גמ' ר"י מוסיף אף אשת אב והכלה אמרו לו וכו'. נ"מ בין ר"י ורבנן לענין אם מותרת להעיד לבת חמותה לר"י מותרת להעיד לה דסניא כדפרש"י שאומרת זו תאכל כל עמל אמי וכדאי' בגמ' אבל הכלה לבת חמותה יכולה להעיד ולרבנן כיון דבת חמותה סניא לה גם היא שונאת אותה ועי' בנימוקי"י דצריך להגיה שם קצת:

דף קיח ע"א גמרא א"ר אלעזר במחלוקת שנויה ור"א ור"ש היא. לעיל (דף עה): **שם** ומריבה. צ"ע דהא מאי למימר כפשוטו דאי אשמועינן בריבה הו"א התם קאמר רע"ק משום דלר"ש תרה עבידא אסורה בודאי אבל בסיפא מת בעלי ומת חמי הא אפשר דבעלה מת והמיה לא מת וא"כ היא מותרת לינשא ותמותה מותרת לאכול בתרומה ועיין לעיל (דף קיח.) לא בעלה מת ולא חמיה: **ע"ב** גמרא קתני קידש להודיעך כוחו דרע"ק. לכאורה הו"מ למימר דאע"ג דכתובה דרבנן מ"מ צריך לתת לכולם ואין לומר דס"ל דכתובה מן התורה דהא סתם נשים קתני ואפילו אלמנות במשמע וכו"ע ס"ל דכתובת אלמנה דרבנן ואפ"ל דס"ל לגמרא דגבי ממון אין לחלק בין דרבנן למן התורה ועי' בסוף כתובות (דף קי"א) רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא ובבכורות (דף נא.) ומקולי כתובה שנו כאן:

דף קיט ע"ב במשנה שתי יבמות כו' לזו עדים. ולכאורה צ"ע אמאי לא פסיט לעיל (דף לג:) דקא מיבעיא להו עד אחד ביבמה מהו וגם לבסוף מסיק דמסימן דא"כ אמאי קאמר לזו עדים הא אם היה עד אחד מותרת וכה"ג דקדק ה"ר יונה כדאיתא ברא"ש ב"מ גבי ולתני זוזי ממאן נקט (דף ב:) גם דחית הרא"ש ז"ל שם דאגב דנקט בכל מקום המפקיד בעדים לא שייך כאן דהדרכה כולה פרקין איירי בעד אחד ועיין כתובות (דף כו:) העיד ר"א על תנוקת באשקלון ועדים מעידים אותה ואי ס"ד דשני עדים מעידים שלא נטמאת א"כ אמאי ריחקום בני משפחתה ועי' ברא"ב"ד במס' עדיות ואפשר דהגירסא עדים ופירוש עדים הראויים לה:

דף קכב ע"א גמרא א"ל ראב"א ז"ל לגבי רב יוסף דחריף סכינא'. עי' ב"ב (דף כב.) דמשמע הגירסא לקמי' דרבה בריה דרב יוסף דהא איתא סוף ברכות רב יוסף סיני ורבה עוקר הרים: **שם** של עוקה. פי' ברש"י ותוס' ונ"י פירשו שהוא לשון עוזק בגפנים פירש שעשו עבודה בגפנים בשביעית יעקר ועי' מנחות (דף פד.) בתוס' ד"ה שומר ספיחים: **סליק בס"ד**

חשק שלמה

תפילה הלכה ד' דתקנת עזרא לא היה רק לתורה והזרו ותקנו בדורות האחרונים גם לתפילה בלא"ה נק"מ די"ל דריב"ל לא תמה רק דמה טיבן של טובלי שחרית שטובלין לתפילה [ומשום ק"ש שהוא ד"ת י"ל דס"ל כר"י דהוי כהלכות ד"א ע"ש] ושפיר אמר הכא דמי לא טבל לקירויו ור"ל לד"ת וכזה יתיישב מה שתמה הרשב"א בחידושיו לברכות שם דלס"ד דס"ס דריב"ל ס"ל דהוא מה"ת היאך אמר דמה טיבן בטבילה והוצרך לדחוק דלא שמיע ליה הא דריב"ל ואכן לפי דברי הרמב"ם ז"ל לא קשה מידי [ומאי דמקשי שם והא איהו הוא דאמר וכו' י"ל דר"ל דכיון דהוא ס"ל דלד"ת אסור מה"ת וא"כ ע"כ תקנת עזרא היה לתפילה ומאי אמר דמה טיבן וכו' ועפ"ז לא נצטרך לדחוק דעזרא דרש סמוכין והתקין אלא י"ל בפשיטות דהסמוכין אינו אלא לד"ת ועזרא תקן גם לתפלה ובזה נחלקו אם תיקן מ' סאה דווקא או דסגי בט' קבין וכל זה אם נאמר דגם למסקנא סובר דהסמוכין הוא מה"ת לענין טבילה אבל הרמב"ם סובר דלהמסקנא אינו אלא תקנת עזרא וקרא אסמכתא בעלמא ודורות אחרונים תקנו גם לתפלה ודו"ק]:

דף מז ע"א בתוס' ד"ה נאמן היינו דוקא במילי דמשוי נפשיה חתיכה דאיסורא. וכ"ב עי' במפרשים שהעירו דהיאך משכחת לה שהע"כ יהיה מוזהר בדבר שאלו ישראל מותר דהא קי"ל דמי איכא מידי דלישראל שרי וכו' ואכן לענ"ד י"ל דמשכח"ל כגון שנשא ישראלית ואח"כ נתקדשה לישראל אחר בטעות דאם היה גירות מעליא אין קידושין תופסין בה ומותרת לחזור לו בלא גט אבל אם היה בינו לבין עצמו ועכשיו רוצה לגייר עצמו כדין [בימים הקדמונים שהיה לנו רשות מאת הממשלה יר"ה] הרי אסורה לו משום א"א דהא הקידושין של ישראל קידושין גמורים היו ודו"ק: **ע"ב** בגמ' ודילמא נקיות בעלמא. נ"ב וכן פירש באמת בתרגום אונקלוס שם ויתוורון לנוטיהון אבל גבי כיבוס בגדים דכתיב גבי מצורע וזב ונדה דהתם פירושו טבילה פי' בתרגום ויצטבע לבוטוסי ועיין רש"י בחומש סוף פרשה תזריע ודו"ק:

דף נב ע"א בתוס' ד"ה מקדש. הור"ת דאפי' ביבמה דצריך ביאה וכו'. נ"ב צ"ע דבתוס' קדושין ד' י"ב איתא דלהדרבה ר"ת כוכר דהפריצות הוא משום דצריך עדים והקשו ע"ז מיבמה דע"כ צריך עדים על הביאה ואעפ"כ קי"ל דמקדש ואח"כ בועל ולכן אור"י דהפריצות הוא משום דעושה תחלת קנינו בביאה ע"ש. ולכן נראה דט"ס נפל בכאן וצ"ל אור"י דאפי' ביבמה וכו' [ופי' דברי תוס' אלו עיין בשעה"מ רפ"ה מהל' יבום]:

דף סא ע"ב בתוס' ד"ה לא יבטל אע"ג דמרישא משמע להו וכו'. נ"ב לולא דברי התוס' הייתי אומר דמרישא הו"א דדווקא איילונית אסור דמבטל לגמרי מפ"ו אבל בנושא אשה שראויה לילד אך דמבטל על איזה זמן הו"א דמותר קמ"ל. וזהו דנקט ברישא כהן דווקא דאי לישראל הוא כ"ש מסיפא אבל בכהן לא פסיקא ליה למתני' דלא לבטל מפ"ו דע"פ הרוב הכהנים היו אז מורי התורה וכמו דכתיב יורו משפטיך ליעקב ות"ת מותר לפעמים לבטל וכמו דתנן התלמידים יוצאין שתים ושלש שנים ובן עזאי יוכיח וקמ"ל דמ"מ איילונית אסור לישא. ומאי דמקשה לעיל אטו כהנים כוא דמפקדי אפ"ו היינו דמקשה דמ"מ הו"ל למתני' בתחלה עיקר הדין דישראל לא מבטל מפ"ו ודו"ק:

דף סו ע"ב בתוס' ד"ה עבדי צאן ברזל. ומחיים לא איצטריך דפשיטא. נ"ב ונראה דכן פירש גם הרמב"ם ז"ל דהרי בפכ"ב מהל' אישות הל' כ"ד פסק כרב יהודה דהדין עמה ובפ"ה מהל' עבדים הל' ע"ז פסק דעבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין לאיש וחוי בתרתי דסתרי אלא ע"כ דמחלק בין מחיים לאחר מיתה והא דיוצאין לאיש אבל לא לאשה היינו מחיים אבל לאחר מיתה יוצא בשן ועין לאשה ושוב מצאתי להגר"א ז"ל בביאוריו לאו"ח סי' רמ"ו ס"ק י"ד שהעיר ג"כ בזה על ד' הרמב"ם ז"ל ותי' בדרך אחר ע"פ דברי הרי"ף ז"ל ביבמות שם וע"פ דבריו ז"ל שם אינו ראיה דהרמב"ם ס"ל חילוק הנ"ל ע"ש ודו"ק:

דף סט ע"ב בגמ' ומתני' שהיו שניהם חבושין בבית האסורין. נ"ב כעין זה לקמן עא ע"ב ובחולין י"א ע"ב:

דף עא ע"א אלא זכרים דאיתנייהו וכו' וליתנייהו בשעת עשייה היכי משכחת לה. נ"ב והא דלא מוקים בנימולין לאחד כגון ביוצא דופן או בטומטום שנקרע ונמצא זכר וכדאיתא בשבת קל"ה וככ"ב דף קכ"ז נ"ל דכן בנימול לאחד אינו מוטל על האב יותר משאר ישראל ואינו מעכב אותו מאכילת הפסח כלל וכמו שאינו מעכב לב"ד דמצות מילה שמוטל על האב ילפינן בקדושין כ"ט מקרא כאשר צוה אותו אלהים והתם במילת שמיני מיירי [וגדולה מזו נראה דאם עבר יום ח' ולא מלו אותו תו אינו מוטל על האב יותר מב"ד ועי' בירושלמי בפ"ק דר"ה הלכה א' ודו"ק ועי' במגלת אסתר באו"ח סי' תמ"ד ובס' הקובץ על הרמב"ם בהל' מילה]: **ע"ב** אמר רבה בר יצחק אמר רב לא נתנה פריעת מילה לאברהם אבינו וכו'. וכ"ב לכאורה צ"ע דבירושלמי בפר"א דמילה הלכה ב' ובמדרש רבה בסוף פרשה לך אמרינן דהמול ימול לרבות את הפריעה ואולי דרב כאן לשיטתו אזיל דדריש שם בירושלמי הך קרא לדרשה אחריתא דנולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית ועוד י"ל דהא באמת כבר כתבו התוס' כאן דעיקר מצות פריעה הוא הלמ"מ ויהושע אסמכיה אקרא וכבר כתב הנ"י בשם הירושלמי דכל מילתא דלא מיתורה [והיינו דאינו מפורש בכתוב רק דהוא הלמ"מ וכדומה] מייתינן מתתרין סגיאין ע"ש והלכך מסייע ליה הירושלמי גם מקרא דהמול ימול ודו"ק:

דף עו ע"ב ברש"י ד"ה אזלי לעלמא מתו וטבעו בימי פרעה וכו'. נ"ב וכביאור הגר"א ז"ל באה"ע סי' ד' ס"ק י"א כתב דהרשב"א סתר זה דהא לא טבעו בים אלא אנשי המלחמה ולפיכך פירש דהכי אזלי לעלמא בימי סנחריב [וכן פירש הרשב"א ז"ל בעצמו כאן בחידושיו בפי' השני ע"ש] ואכן בתוס' ישנים שנדפס כעת על הגליון בש"ס החדש כתבו דהכא א"א לפרש כן דהא שלמה קדים טובא למעשה דסנחריב וד' הרשב"א צ"ע:

דף צז ע"א בתד"ה ערות כיון דכתיב שאר בקרא. נ"ב ר"ל קרא דשאר בשרו הנכתב בריש פרשת עריות וקאי על כל העריות בכלל:

דף קא ע"א ברש"י ד"ה לסקרות לא חפצתי לקחתה וכו'. ונ"ב נראה דצריך להפך הדבורים וצ"ל לסקרות ליבמה מאין יבמי וגו' וליכא לא חפצתי לקחתה כצ"ל: **שם** ברש"י בד"ה כך ב"ד. יליף מהך קרא וכו'. וכ"ב מדברי רש"י ז"ל משמע שלא היה גורס בדברי רב יוסף גופא שנאמר כולך יפה רעיתי וכ"ה באמת בסנהדרין ל"ז רק דהאמימר מפיק לה התם מהך קרא ולכן הוצרך רש"י ז"ל לפרש דלמד מהך קרא ודו"ק:

דף קב ע"א בגמ' א"כ מה ראה ר"מ לומר וכו'. ונ"ב בתוספתא בפי"ב הגי' מה ראה ר"מ לומר שחולצין במנעל ר' יעקב אומר משמו מודה היה ר"מ שאין חולצין במנעל ע"ש ועי' בירושלמי כאן עוד גי' אחרת ונראה דגי' התוספתא הוא עיקר ושוב ראיתי בחידושי הרמב"ן כאן דהביא ג"כ לד' התוספתא וכתב ע"ז דזה הלשון יפה:

דף קג ע"א בגמ' שם אמר אמימר האי מאן דחליץ צריך למדתסיה לכרעיה. ונ"ב גי' הגאונים ז"ל והרמב"ן בספר הזכות צריך למתרך לכרעיה ע"ש: תוס' ד"ה בין. והא דדרשינן בספרי ועמד וכו'. נ"ב עי' ברמב"ן בס' הזכות כוונה אחרת בספרי ע"ש: **ע"ב** ברש"י ד"ה רעה היא. שמנאפין ברשעים וכו'. ונ"ב הדבר צ"ע דהלא הש"ס מפרש בהדיא טעמא אחרינא דילמא מדכר שמא דעבודת כוכבים. וגם מה שכתב רש"י שמא דעבודת כוכבים למה גנבת צ"ע דא"כ לא הועיל מה דהזכירו הקב"ה לגבן דהשמר לך דהא מ"מ הזכיר שמא דעבודת כוכבים ולכן בנזיר דף כג פירשו בע"א ע"ש ועיין היטיב במהרש"א בח"א בהוריות דף י':

דף קד ע"א בתוס' ד"ה אמר. ולפי מה דפי' ר"י דהרי ר"י בן אלישע הוי א"ש וכו'. וכ"ל ראיה ברורה דהרי הוו מהא דאיתא באגדה דהניזקין ומדרש איכה רבתי על פסוק בני ציון היקרים שספדה ר"י בן חנניא סי' ר"י בן אלישע ע"ש והרי מעשה כי הוי בשעת החורבן הוי או לאחר החורבן והרי ר"י בן אלישע הכהנב בעת החורבן כבר הי' גדול ושימש בכהונה גדולה כמה שנים וכדאיתא בברכות דף ז' ועוד דהרי כבר הי' לו בנים ובנות בשעת החורבן וכדאיתא שם באגדה מעשה בבנו ובבתו של ר"י בן אלישע שנשבו אלא וודאי דנכדו הוי ונראה דהיינו דאמר שם דמובטחני שמורה הוראה בישראל ולא קאמר שיורה הוראות בלשון רבים והיינו משום דקאי על הוראה זו דהורה הוראה אחת שיש בה כמה קולות להיתר והוראה לסיתר מקרי הוראה וכדאי' בכתובות דף ז' ודו"ק:

דף קו ע"א בתד"ה אין לו. וכן הסיא דהגוזל בתרא גבי הלך להביא כרוב וכו' אין לו אלא שכרו. ונ"ב הדבר צ"ע דהם ליתא כהך ליגנא כלל ואדרבה איתא שם דנותן לו שכרו משלם ופי' התוס' שם דמיירי שמכרו בשביל החולה יותר ממה שהיה ראוי לשוכרו וכו' ואולי דצ"ל וכן מה דפירשתי בהסיא הגוזל בתרא גבי הלך להביא וכו' דדוקא היכי שהוא מפסיד במקום אחר הא בלא"ה אין לו אלא שכרו וכו' ועדיין צ"ע: **שם** בגמ' אין חולצין אא"כ מכירין. נ"ב עי' בנ"י כאן שהקשה וא"ת וכו' והכן קדשתי את בתי וכו' ותי' דהתם ליכא למיחש וכו' אבל הכא וכו' והלכך חוששין שמא כוון אחד מן העדים וכו' והנה לשון זה תמוה דמאי ענין עדים לכאן וגם בחידושי אנשי שם דחק הרבה בזה. ושמעתי מגדול אחד דט"ס נפל בדבריו וצ"ל דשמא יבא אחד ויערים ושוב עיינתי בחידושי הרשב"א ז"ל כאן וראיתי שכ' בהדיא דשמא לא זהו יבמה אלא אחר וזה מערים כדי לפוטרה מן היבום והיינו ממש כהגהת הרש"ג הנ"ל ודברי הנ"י שם לקוחים מד' הרשב"א ז"ל:

דף קיא ע"ב במשנה לאחר שלשים יום מבקשין ממנו שיחלוץ לה ופירש"י לאחר ל' הוא נאמן דלא מוקים איניש אנפשיה וכו'. ונ"ב הקשה לי כבוד ידידי הרב הגאון מו"ה שמואל נ"י מלובטש מ"ן דפ"ק לדעת התוס' לעיל דף נ"ב ד"ה דמקדש ובקידושין ד' י"ב ד"ה משום דביאת יבמה. בעי ג"כ עדים ככל קידושי ביאה מאי מהני החזקה דלא מוקים אנפשיה הא מ"מ לא היו עדים שבעל וחזקה בוודאי לא הוי כעדים וחזר ותירץ בעצמו ע"פ דברי התוס' בקידושין ד' ס"ב ד"ה אמר אביי שכ' שם דלאביי שם הא דמקדש בע"א אין חוששין לקידושיו היינו משום דכיון דלא קידש בפני שנים יש לומר דלא נתן אלא לשם מתנה [וכן בקידושי ביאה י"ל דלא כוון רק לביאת זנות] אבל אם הוי ידעינן דהמעשה אמת דכוון לשם קידושין לא בעינן עדים כלל ע"ש וא"כ ביבמה דאפי' במכוון לשם זנות נמי קנה ולא בעינן כוונה כלל לא בעינן עדים רק לגלות האמת דבעל והלכך הכא דאיכא חזקה דוודאי בעל לא בעינן עדים כלל כן תי' הרה"ג הנ"ל וש"י. אבל קשה לי דהלא התוס' לא כ"כ רק לאביי דס"ל דאשתק זינתה בע"א נאמן אבל אנן הא קי"ל כרבא דאין דבר שבערוה פחות משנים וא"כ מוכח להיפך דהא אפי' הבעל מודה דכוון לשם קדושין מ"מ אינו קדושין משום דלא היה עדים וא"כ ביבמה נמי בלא עדים לאו כלום הוא ועוד דהדבר פשוט דמה שכ' התוס' דביאת יבמה בעי עדים ע"כ כוונתם דבלא עדים לאו כלום הוא ואף דהם יודעים בעצמם דהמעשה אמת מ"מ יוצאה ממנו בלא גט אבל באמת בלא"ה אינו קושיא דליטעמך תקשה בכל קידושי ביאה דאטו צריכין העדים לראות הביאה אלא הדבר פשוט דא"ל רק לייחד עדים מבחוץ ואומר בפניהם שנכנס ע"מ כן וכן מבואר בפוסקים ובש"ע סימן ל"ה ואעפ"כ הוי קדושין ותקשה ג"כ הא אינו אלא חזקה בעלמא דהן הן עדי יחוד והן הן עדי ביאה וכן בנתגרשה מן הנשואין ולנה עמו בפונדקי אמרינן דהן הן עדי יחוד והן הן עדי ביאה [ואף דהתם אינו אלא ספק קדושין היינו משום דלא יחד להעדים ולא אמר שרוצה לקדש אותה בביאה] וליכא ממנו גט וע"כ צ"ל דחזקה אלימתא כי הא הוי כעדים וכן במיתות ב"ד דוודאי צריך עדים ואעפ"כ אמרינן דמנאפים מסירא לדרך סמנאפים וע"כ משום דחזקה גמורה הוא שבעל והוי כעדים וא"כ הכא נמי שכיון שכלל רואים שנתייחדו היבם והיבמה שלשים יום אנן סהדי דוודאי בעל ואמרינן דהן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה. והא דגבי נתגרשה מן הנשואין אינו רק ספק קידושין היינו משום דהתם לא נתייחדו רק לילה אחת ואינו וודאי בעל אבל הא שהו שלשים יום י"ל באמת דהוו וודאי קדושין כמו גבי יבמה וכל זה ברור ודו"ק:

דף קיב ע"א מיבום בזה. נ"ב כעין זה בפסחים ע"ב ע"ב: **ע"ב** בתוס' ד"ה דאין. מיהו היכא דניסא לו כבר תקינו רבנן שאינה מתגרשת וכו'. נ"ב הדבר פשוט דכוונת התוס' בזה דלכאורה קשה דכיון דגבי שוטה תנו רבנן טפי לתקנתא דידיה משום דאין אדם דר עם נחש בכפיפה ולא תנו לתקנתא דידה שינהגו בה מנהג הפקר והלכך לא תקינו רבנן נישואין בשוטה ואף אם אירע שאדם אחד נשא אותה בחופה וקידושין לא הוי נישואין כלל ואינה צריכה גט א"כ גם בנשא פיקחת ואח"כ נשתטה באופן דמה"ת יכולה להתגרש כגון דיודעת לשמור את גיטה ורק דאינה יודעת לשמור עצמה למה תקנו חז"ל דלאסור לגרשה משום דחשו על תקנתא דידה שלא ינהגו בה מנהג הפקר אדרבה הו"ל להעמיד על דין תורה ולומר דמתגרשת ולחוש על תקנתא דידיה שלא יצטרך לדור עם נחש בכפיפה כמו בתחילת נישואין דשוטה ולזה כתבו לתרץ דאף דלכתחילה לא רצו לתקן נישואין בשוטה ולא חשו לתקנתא דידה היינו משום דמעולם לא נתחייב בשמירתה אבל אם נשאה אותה כשהיתה פקחת כיון שהיו הנשואים נישואים גמורים ועל הבעל מוטל לשמור אותה שלא תזנה עליו תו לא פקע חיובו שלו ותקנו רבנן דאינה מתגרשת לעולם כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר ולא חשו רבנן לתקנתא דידיה משום דנשתטתה שהרי ומזלא דידי' גרם לה והלכך כשנשתטתה תחתיו יותר יש לחוש לתקנתא דידה מתקנתא דידיה כ"ה ברור כוונת התוס' וכן ראיתי להגאון בעל חת"ם ז"ל באה"ע ח"ב תשובה ג' שפירש כן לד' התוס' אך מה שתמה שם על התוס' דהא ע"כ מיירי התוס' בשוטה היודעת לשמור את גיטה דגירושיה גירושין מה"ת וא"כ בכה"ג אין לה דין שוטה כלל וגם הקדושין ונשואין שלה מה"ת וא"כ לא מצינו חילוק בין לכתחילה לדיעבד והוצרך לדחוק דהתוס' מיירי בשוטה קטנה דנתקדשה ע"י אביה ויכולה להתגרש נמי מה"ת ע"י אביה ע"ש לא הבנתי דבריו דהדבר פשוט דכל שעושה מעשה שטות דנחשב בחגיגה דף ג' לשוטה מקרי שוטה גמורה ואין קדושיה קדושין כלל ואף דיודעת לשמור קדושיה דקדושין בעינן דעת ושוטה אין לה דעת אבל מ"מ לענין גירושין דלא בעינן דעתה שפיר מתגרשת מה"ת אף בשוטה גמורה [והא דבעינן דיודעת לשמור גיטה היינו משום דאל"כ הוי משלחת וחוזרת] ומידי דהוי אחרשת דתנן בגיטין דף נ"ה דהעיד יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט והיינו משום דהתם חרשת יודעת לשמור גיטה וזה פשוט ולכן דברי הגאון חת"ס ז"ל צלע"ג:

דף קיד ע"א בגמ' בן חבר שרגיל אצלך וכו'. ונ"ב תוספתא דדמאי פ"ג ושם הגי' אין אביו חושש שמא מאכילו דברים שאינן מתוקנין: שם בגמ' ת"ש בן חבר כהן שרגיל אצלך וכו'. נ"ב ר"ם בתוספתא פ"ב והגי' שם אין אביו חושש שמא מאכילו בטהרות והיא היא ור"ל דשמא יאכילנו תרומה טמאה הצריך לאכול בטהרה ואמנם הדבר תמוה דהיכי פשיט מהך ברייתא דקטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו הא בתוספתא שם מסיים אם יודע שמאכילו בטהרות ה"ז אסור אלמא דטעמא דאין חוששין משום דלא חיישינן כלל לזה שיאכילנו ואדרבה מסיפא מוכח איפכא דב"ד מצווין להפרישו מדאמר דאם ידוע שמאכילו ה"ז אסור וכ"ש דתקשה לפי מה דמשני דמיירי בתרומה דרבנן ואולי דהך ברייתא דמייתי הכא ברייתא אחריתי היא ואינה כך דתוספתא וקצת ראיה לזה דבתוספתא לא הוזכר שהיה רגיל אצלך רק שהי' הולך ומיירי שהלך באקראי ולפיכך אין חוששין כלל אבל הכא דתני שהיה רגיל אצלך שפיר יש לחוש שיאכילנו אי לאו משום דקטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו:

דף קיז ע"ב במשנה רמ"א סופ"ל ומכחישות זא"ז הרי אלו לא ינשאו וכו'. ונראה דפליגי בפלוגתא דר"ט ור"ע בעדות נשים אי בעי דו"ח דר"מ סבר לה כר"ט דדמי לד"נ ועדות המכחשת זו לזו בבדיקות בד"נ פסולה אבל ר"י ור"ש י"ל דס"ל כר"ע דדמי לד"מ ובד"מ הא קי"ל בסנהדרין ד' ל' דהכחשה בבדיקות בד"מ כשרה וקי"ל באמת כר"ע וכן הכא קי"ל כר"י ור"ש:

דף קיט ע"א במשנה עד שתדע שמא מעוברת היא נרתה. וכ"ב הא דאמר עד שתדע קאי אלא תנשא דלעולם לא תנשא עד שתדע שהיא מעוברת אבל אם נודע שהיא מעוברת אז לרבנן מותרת לינשא דלא שייך סמוך מיעוטא לחזקה דכיון דהיא מעוברת איתרע חזקת איסור. ובמאי מעוברת קאי אלא תתייבם דמשום הכי לא תתייבם דשמא מעוברת היא: **שם** בגמ' אמאי הלך אחר רוב נשים. וכ"ב לכאורה צ"ע דהא קי"ל כרשב"ג בשבת קל"ה דכל שלא שהה ל' יום אריכה תליוה והיכא למ"ד התם דאפי' נפל מן הגג דליכא ריעותא ג"כ חיישינן ונראה דמזה ראיה לד' מהרי"י מינץ שהובא בשו"ע אה"ע סי' קס"ד דלא מחמרינן כרשב"ג רק היכא דאיפשר וא"כ י"ל דמתני' דמי למקום עיגון [ומיהו שם אינו מתיר רק אם כבר נשאה דלא הצא אבל לא לכתחילה ואולי דדוקא היכא דמת חיישינן שמא הוא נפל דליכא ריעותא אבל אם לא ידעינן כלל אם הוא חי או מת מעמידין אותו בחזקת חיים וכן משמע באמת ג"כ לעיל ד' ל"ו במה שהוצרך לומר בם דהוולד אינו פוטר וכו' ע"ש ודו"ק וזה דלא כד' הדגמ"ר ביו"ד סי' ש"ס דנסתפק בזה ועיין היטיב בחת"ס ביו"ד סי' רנ"ד]: **ע"ב** בגמ' רישא חזקה ליבום וכו'. ונ"ב ומשמע דזהו לר"מ דחייש למיעוטא וכמו דאמרינן לעיל אלא מתורתא מתני' כר"מ והלכך אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה אבל לרבנן לא. וקשה לכאורה על הרי"ף והרמב"ם דפסקו כהך מתני' הא מתניתין יחידאה היא ואכן ראיתי להרשב"א ז"ל בחידושיו כאן וכס' משמרת הבית [דף ז' ע"ב בדפוס ברלין] שכ' שיש גורסין בכאן רבה אמר דלעולם רבנן היא וכו' וכ"ה דעת רבינו האי גאון זצ"ל ע"ש וכ"ל ברור דכ"ה ג"כ גי' הרי"ף והרמב"ם ז"ל ומשו"ה פסקו כסתם מתני': **שם** בתד"ה ר"מ וא"ת אמאי לא מוקי לה נמי כרבנן וכו' אבל רובא דתליא במעשה. ועי' בחידושי הרשב"א כאן שהקשה דהא כאן איכא חזקה ליבום ובמקום חזקה גם רבנן מודו דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה. ועוד קשה קושית התוס' לעיל ד"ה אמאי. ועוד יש להעיר דהא איכא תרי מיעוטי מיעוט דאין מתעברות ומיעוט מפילות ומאי מקשה ואמאי דילמא במקום דאיכא תרי מיעוטי לא אזלינן בתר רובא ונ"ל לייסב סכל בהדא מתחא בעז"ה דהעיקר קושית בכאן מדלא מחלק ברישא בין יצאה מלאה ליצאה ריקנית וכמו דמחלק בסיפא אלמא משמע דברישא אפי' ביצאה מעוברת לא תנשא לשוק. וע"ז מקשה שפיר דכיון דכבר היא מעוברת תו ליכא חזקה לאיסור דאיתרע החזקה וגם הרוב הוא רוב גמור ולא תליא במעשה ויתיישב כל הקושיות בזה ודוק ותשכח:

דף קכ ע"א בגמ' ר"א אומר וכו'. וכ"ב במשנה לעיל דף קי"ח ע"א ליתא לדברי ר"א אך כן איתא בתוספתא דמכילתין פי"ד דעל הא דמביא שם בדברי ת"ק דברי המשנה לעיל שהביא כאן מסיים ע"ז ר"א אומר סוא"ל וסותרו ליבמין הותרו לכל אדם ופשוט דטס"ה וצ"ל סוא"ל והותרו היא וכו' וכמו דאיתא כאן ולהתוספתא זו כיון הש"ס כאן: **ע"ב** בתוס' ד"ה למימרא. וא"ת בלאו מילתא דרשב"א תקשה רישא לסיפא וכו'. ועוד תמוה דמאי ענין מגוייד לנחתך רגלו מן הארכובה ולמעלה הכא ודאי מגוייד הוא דנחתך בכמה מקומות אבל הכא בנחתך רגלו מן הארכובה ולמעלה הא הוי טרפה וקי"ל דטרפה אינו חיה. אבל הדבר פשוט דלא מקשה ממגוייד רק דמקשי דא"א לומר דמתני' רשב"א היא דהא תנן בסיפא דאם נחתך רגלו מן הארכובה ולמעלה תנשא והטעם משום דהוי טריפה וא"כ א"א לומר דרשב"א היא דהרי רשב"א סובר בריש אלו טרפות ובתוספתא פ"ו דחולין דבהמה שנחתכה רגלה מן הארכובה ולמעלה כשרה מפני שיכולה לכוות ולחיות וכן שמעתי מפי מר אחי הגאון זצ"ל שפירש כן [ושוב מצאתי להרשב"א ז"ל בחידושיו כאן שפירש כן לסוגיא דלכאן ופי' זה עיקר]:

דף קכב ע"ב בגמ' תנאי היא דתניא וכו'. לכאורה תמוה כיון דכשני סבריית' איתא שבא לפני ר"ט וא"כ דברי ר"ט גופא סותרין זא"ז ומאי משני דמצינו דר"ע פליג על ר"ט וכבר העיר בזה הלח"מ בפ"ג מהל' גירושין ותי' דחוק מאוד ע"ש ועוד תמוה שם דברי ס"ה בהא דמביא ראיה דמ"מ צריך לשאול מנין אתה יודע מברייתא דנודקין ולכאורה לפי הנ"ל טפי הו"ל להביא ראיה מהברייתא דס"ל דא"ל דריסה ותקירה ואעפ"כ אמר לו ר"ט מנין אתה יודע. ולכן אנכי מצאתי גי' נפלאה בתוספתא דמכילתין סו"פ י"ד דבברייתא הראשונה לא הוזכר באמת ר"ט כלל רק איתא דבא לפני חכמים והשיאו את אשתו על פיו וגם לא הוזכר כלל דשאלו אותו מנין אתה יודע. וכ"ל פשוט דט"ס נפל בכאן בגמ' וצ"ל כמו דאיתא בתוספתא וכלי ספק שכן היה ג"כ גירסת הס"ה ז"ל ובזה א"ש הכל בעז"ה: **סליק בס"ד**

מאת הג"מ יוסף שליט"א חופק"ק ווילנא .

דף ב ע"א במשנה בתולה נשאת. הר"ן ושאר מפרשים הקשו למה תנא טעמא דטענת בתולים דוקא ולא שאר טעמים [illegible]

דף ג ע"ב תוס' ד"ה [illegible]

דף ט ע"א גמ' [illegible]

דף יא ע"א מתני' הגיורת [illegible]

דף יב ע"ב [illegible]

דף יג ע"א [illegible]

דף יד ע"א גמ' אמר רבה [illegible] בסדר המשנה ע"כ לא הוי קשא לי' לרבה ורבה מקשי למאן דגרס שם רבן גמליאל ומ"מ מלישנא אמר לשם משמע דהגירסא ר"ג דהיה בזמנם :

דף טו ע"א תוס' ד"ה פרט לזורק אבן תימה לר"ש קבוע מנ"ל. וכ"ל דר"ל דלא בעינן קרא אלא אליבא דרבנן דלא חיישי למעוטא אבל לר"מ דחייש למיעוטא ממילא מסברא ידעינן דקבוע כמחצה על מחצה דמי דהא לר"מ אדרבה בכל מקום לא אזלינן בתר רובא אלא דברובא דאיתא קמן גלי התורה דאזלינן בתר רובא א"כ הא נראה דהיכא דהמיעוט לא קביע כמו בסנהדרין דלא מיקרי קבוע דהדיבור כפירש דמי כדאיתא במרדכי אבל היכא דהמיעוט קבוע ממילא מסתמא דלא אזלינן בתר רובא כמו ברובא דליתא קמן דלא אזלינן בתרי' תדע דהא לרבנן בתר רובא דליתא קמן אזלינן והיכא דקבוע לא אזלינן בתר רובא א"כ מכש"כ לר"מ דלא אזל בתר רובא דליתא קמן א"כ מכש"כ דלא אזלינן בתר רובא היכא דהמיעוט קבוע. וא"כ הא מתורץ גם תמיהת התוס' דאפשר דר"ש כר"מ ס"ל דחיישינן למעוטא וא"כ לא בעי כלל קרא לקבוע ואל תתמה היכא אפשר לאוקמי ר"ש כר"מ עיין בחולין י"א ע"ב ובכתובות כ' ע"ב דרוצין התוס' לאוקמי רשב"ג ור"י כר"מ ע"ש :

דף טז ע"א תוס' ד"ה התם פירש ר"י כו'. ק"ל לפרושו דהכתי תקשה לזעירי דאמר מאי מדברת נסתרה אמאי פליג התם ר"י דהא יכולה לומר לא נבעלתי ולכאורה הוי דומה לכאן ולומר דמאחר דנסתרה מקרי שור שחוט הוא דוחק דמ"מ היא יכולה לתרץ עצמה דלא עשתה כלל : שם בא"ד כתבו דהפירכא וכיון דרוב נשים קאי גם לשמואל דאף דלא אזיל בממון אחר הרוב מ"מ הוא כמו ברי ושמא וכיון דאית לה חזקת הגוף אמאי לא פליג ר"ג ע"ש. ק"ל דא"כ ע"כ לית ליה לשמואל הא דרב הונא דברי ושמא ברי עדיף דאי אית ליה אמאי לא אזיל בכל מקום בתר רובא דהא הוי כמו ברי ושמא והג' לעיל דף י"ג ע"ב ראה לומר דשמואל א"ל הא דר"ה ודוחק לומר דלמסקנא אדרבה פליג על ר"ה וע"ש בתוס' גם בתוס' סנהדרין דף ג' ע"ב :

דף יח ע"א תוס' ד"ה חזקה כו' דא"כ מ"מ פטור מגו דכ"ה ולא משמע הכי. ק"ל דהא כו"מ לאקשויי דא"כ שבועת דפיקדון היכי משכחת לה ואפשר דמוקי לה דוקא בנאנסו והיכי שמפקיד אינו יודע :

דף כ ע"א גמ' אמר רבא ש"מ מדר' יוחנן כו' מדכר חד לחברי'. עיין ברב אלפס שהקשה לדברי הגאון היינו דר' יוחנן ואפשר לומר דה"א דע"י תרי סהדי נפקא כולא ממונא אפומי' דחד או נכי רבעא כי מדכר חד לחברי' ואע"ג דהא לא שמעינן מדר' יוחנן אסכהן כה"ג גיטין דף נ"ה ע"ש תוס' ד"ה מדר' יוחנן בן גודגודא :

דף כב ע"א גמ' הבאה"ט סימן י"ז ס"ק ג' הביא ראי' לדברי הרשב"א דהיכא דהתחילה לומר שלא בפני בעלה גרשתני וא"כ בא בעלה גם כן נאמנת דאל"כ לא מקשה הגמרא מידי ולדידי אינה ראי' מכאן דאפשר דאלא הסוגיא כמאן דס"ל דגם שלא בפני בעלה אינה מעידה ועיין ג"כ בס"ק ז' : ע"ב תוס' ד"ה כגון שניסת כו' והא דתנן הרגנוהו כו' לא שנים מעידין כן כו' דב' לא חשידי. הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות ביבמות כ' דהרגתיו לכך לא תנשא שלא ילך ויהרגו חבירו כדי שישא אשתו ותמהתי שם בחדושי דלמא לא פירש כמו במת דטעמא דחשדינן דמשקר אולם לפי האמור כאן נראה דק"ל קושית התוס' בהרגנוהו אמאי לא ישא אשתו דהא שנים לא חשדינן בשביל אחד וע"כ פירש דטעם אחר יש בהרגתיו :

דף כג ע"א אמר אבוה דשמואל לנישאת ממש. הר"ן ז"ל הקשה דאמאי לא מביא לו סיעתא מהברייתא דלקמן ונראה לי דמהברייתא אין ראי' דהא מסיים לא תנשא דמשמע דוקא נשאת וכדמקשה הגמרא על אבוה דשמואל והא לא תנא תני דמשמע דוקא נשאת ואע"ג דקתני סתירה אפשר דתרתי בעינן שתנשא ע"פ היתר ב"ד אבל אם נישאת מעצמה לאו כלום : שם רש"י ד"ה ותיאסר בתמי' הס"ד וא"כ מתחיל הדיבור הא אתו וסרש"י קודם הנשואין והסופרים טעו וסברו שהוא דבור אחד והוסיפו תיבת לא והוא מיותר ולפי הגהתם הי' צריך רש"י לסיים קודם שהתירו :

דף כד ע"ב בתוס' ד"ה אמנה שבשטר וא"ת כו'. ונראה לי די"ל דהא פשיטא דמסהדי אכולי אלא דמבעי אי מסהדי על כולי מילתא בתורת עדות וא"כ גם על זה שהוא כהן מסהדי בתורת עדות ומעלין ליוחסין או דילמא לא מסהדי אלא בתורת חזקה וא"כ אין מעלין ממנה ליוחסין אבל לתרומה מעלין לכו"ע :

דף כה ע"א רש"י ד"ה בתרומה דרבנן שהרי בגולה הי' כו' דכל מצוה שהיא תלוי' בארץ. משמע מפרש"י ז"ל דבארץ הוי מן התורה וק"ל דהא ר' יוסי גופי' קאמר ביבמות פ"ב ובנדה דף מ"ז ירושה ראשונה ושני' יש להם ופירש"י ז"ל שם דהיינו כיבוש יהושע וכיבוש עזרא דמשגלו בטלה קדושת הארץ לתרומה ומעשר וא"כ כשהיו בבבל גם בארץ לא נהגו תרומה ומעשר אלא מדרבנן ועיין בזה : ע"ב תוס' ד"ה עדות הבאה מכח חזקה. עיין במהרש"א ולי נראה דקשה להתוס' דמאי קאמר עדות הבאה מכח חזקה כי הא דר"א דהא גם היכא שראהו שמחלקין לו בבית הגרנות ג"כ הוא עדות מכח חזקה ע"כ פירשו דהכוונה הוא מכח חזקה דשני וא"כ שפיר קאמר הברייתא ועדות הבאה מכח חזקה ממילא מוכח דהכוונה הוא כדר"א :

דף כז ע"א תוס' ד"ה והלך כו' זילו טבילו דהא נכרא קמייכו. נראה דל"ל ועוד דהא נכרא קמייכו דהכן איתא בע"ז דף ל"ז דבכל ספק טומאה ברה"ר כי אתא קמי' דר' ינאי אמר הא נכרא קמייכו זילו טבילו ולכאורה היה אפ"ל דלהכי נקט נקט ועשה טהרות משום דלגבי גברא הואיל ואית ליה חזקת טהרה לא גמרינן כלל מסוטה לספק ברה"ר וכמו שכתבו התוס' במס' חולין ד' ט' דאפילו היכא דסתרי אהדדי אפילו הכי אוקמינן

מאת הג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"ץ בווילנא .

דף ב ע"א במשנה בתולה נישאת ליום הרביעי. ונ"ב הנה כבר דקדקו התוס' במאי דלא תני הבתולה בה"א הידיעה כמו דתנן האשה נקנית ונ"ל דאי הוי תני הבתולה ה"א דהבתולה דקרא קאי דמשתעי הכל בנערה ע"פ רוב כמו דכתיב גבי רבקה והנערה טובת מראה מאוד בתולה. כי יהי' נערה בתולה מאורשה לאיש. כי ימצא איש נערה בתולה וגו'. אבל בוגרת אינה נישאת ליום הרביעי ולכן נקט בתולה סתם לאשמעינן דכל בתולות נישאות ברביעי ואפילו בוגרת דבוגרת ג"כ בכלל בתולה סתם דקרא וכמו דס"ל לר"מ [דסתם משנה הוא אליביה] ביבמות ד' ס"ט אי לאו היכא דפירש הכתוב בהדיא נערה וכן בכה"ג דאסור בבוגרת לר"מ הוצרך התורה לכתוב בבתולים וכמו דאמרינן ביבמות שם וכן משמע באמת בירושלמי בפירקין דבוגרת נמי נישאת ברביעי ואף דאין לה טענת בתולים לפי דעת הירושלמי דאמרינן שם דעל דעתיה דר"א בוגרת אימתי היא נישאת וכו' נשמענה מן הדא אם יש עדים וכו' הדא אמרה דלית רביעי כלום [ופי' דמן המשנה דלשם ראי' דמהא דנישאת ליום הרביעי אינו ראיה דכתובתה מאתים דיש שכתובתה מנה ואין לה ט"ב להפסיד כתובתה כגון נכנסה לחופה ולא נבעלה ומ"מ נישאת ברביעי משום דמ"מ יש לו ט"ב לענין לאוסרה עליו ושייך סברא דאיקרורי דעתא וא"כ ה"ה בוגרת נמי דג"כ נאמן לאוסרה עליו וכמו דאמרינן בירושלמי שם דאסורה עליו משום ספק סוטה ג"כ נישאת ברביעי וכן נראה מד' הפלאה ובגליון המשניות להגרע"א ז"ל בריש מכילתין שפי' כן לדברי הירושלמי]. ונראה דאף המרדכי בפ"ב דמכילתין שהוציא מהירושלמי הלז להיפך דבוגרת אינה נישאת ברביעי לא כ"כ רק לפי שיטת הירושלמי דבוגרת אין לה טענת בתולים כלל אבל לפי שיטת הש"ס דילן דבוגרת יש לה טענת דמים לגי' רש"י או טענת פ"פ לגי' ר"ת פשיטא דנישאת ברביעי וזהו דלא חילק התנא בבתולה גופא בין נערה לבוגרת וק"ל : שם והאלמנה ליום החמישי. ונ"ב לכאורה תימה הא אלמנה מן האירוסין כתובתה מאתים ויש לה ט"ב ופשיטא דנישאת ברביעי ולדעת הירוש' לפי דעת ההפלאה והגרע"א אפי' אלמנה מן הנשואין כל זמן דלא נבעלה נישאת ברביעי וטפי הו"ל למתני ובעולה ליום ה' או דהוי ליה לחלק באלמנה גופא בין אירוסין לנשואין וצ"ל דמתניתין ביהודה שנו דמתייחד עמה ואין לה ט"ב וכמו דתנן לקמן ד' יב ע"א [וע"ע לקמן ד' ז' ע"ב] וביהודה לעולם נישאת בה' והשתא תנא התנא בדיוק היטיב דבתולה בוודאי לעולם תנשא ברביעי ואפי' היא אלמנה מן הנשואין ואפי' ביהודא כיון שידוע בעדים שלא נתייחד עמה והיא בתולה בוודאי יכול לטעון טענת בתולים וממילא נישאת ברביעי וכן סתם אלמנה דלא ידעינן אם היא בתולה או לא נישאת בה' וביהודא אפי' באלמנה מן האירוסין הוא כן אבל בבעולה לא פסיקא ליה למתני דנבעלת בה' דוודאי דבבעולה שהיתה מופקרת מתחילה ליכא גבה תקנה דשקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים דוודאי לא שקדו אלא על תקנת הכשרות ולא על הפרוצות והלכך בוודאי דנישאת בכל יום שירצה. [ומשו"ה לא תני גרושות במשנה משום דאפשר דאם נתגרשה מחמת ערות דבר ג"כ ליכא גבה תקנה דשקדו ונישאת בכל יום]. וגם איכא נמי בעולה דנישאת בד' כגון קטן שבא על הגדולה וגדול שבא על הקטנה דג"כ יש לקרותה בעולה ואעפ"כ כתובתה מאתים ויש לה ט"ב ופשיטא דנישאת ברביעי ומשו"ה לא תני לה כלל ודו"ק :

דף ג ע"ב ברש"י ד"ה אביו של חתן והתירו להם להכניס וכו' שלא יקברוהו דא"כ אלה וכו'. נ"ב עי' ברמב"ן ז"ל בספר תורת האדם בשער האבילות שכ' דלדעת הגאונים ז"ל דאבילות יום ראשון מה"ת גם קודם הקבורה אסור בתשמיש מה"ת והא דהתירו הכא לבעול בעילת מצוה מפני שבעילת מצוה נמי עשה של תורה הוא כדתניא ובלכתך בדרך פרט לחתן ונדחית זו מפני זו עכ"ל. ותמהני דהא קיי"ל דאין עשה דוחה עשה והא דרגל דחי לאבילות היינו משום דרגל הוי עשה דרבים והא דפטור מק"ש היינו דהתם עקר בשב ואל תעשה משא"כ הכא דעקר בקום ועשה. ועוד דהא העשה דפ"ו יכול לקיימה בהיתר אחר שיעבור האבילות ולא דמי לק"ש דאימתי שיבא יצטרך לבטל ממצות ק"ש ועוד דא"כ הוי עדיף טפי לדחות הנישואין ליום שני דאז אינו אלא דרבנן ובשביל יום אחד לא יתקלקל הסעודה. ועוד מלשון הגמ' לקמן ד' ד' ע"ב דאמר התם משום דלא חל עליו אבילותא וכו' משמע להדיא דקודם הקבורה קיל טפי וליכא איסורא כלל ולכן דברי הרמב"ן אלו צלע"ג :

דף ד ע"ב בגמ' מאי לאו עמו במטה. נ"ב לכאורה תמוה דעמו במטה אפי' בנדה אסור וכדמסקינן בשבת ד' י"ג דנדה אסורה לישן עם בעלה הוא בבגדו והיא בבגדה ואולי דכיון דס"ל להמקשה דאבילות לא קילא ליה טפי מנדה ושרי ביחוד א"כ קיל טפי ומותר אפי' עמו במטה וכמו דמותר מזיגת הכוס והצעת המטה אף דבנדה אסור דבאבילות דרבנן לא החמירו כ"כ ודו"ק : [שוב ראיתי בשיטה מקובצת שכ' בשם הרא"ש ז"ל דלאו דווקא עמו במטה אלא ר"ל שתהא מטתה עמו בחדר אחד וכו' ובזה א"ש בלא"ה] :

דף ט ע"א בגמ' התם אונס הוה. נ"ב הנה לא נתברר במקרא דהי' באונס ושמעתי דבר נחמד מאוד מפי מר אחי הגאון זצ"ל שאמר לפרש ע"פ הסוגיא דסנהדרין ד' ס"ט דמוכיח שם הש"ס דבת שבע היתה אז כבת ששה שנים וקטנה היתה ועפ"ז שפיר אמרינן דאונס הוה דאפי' נתרצתה מ"מ הא קיי"ל דפיתוי קטנה אונס הוא ודפח"ח : שם בתוס' ד"ה מפני מה. מכל מקום לא ראו כמכחול בשפופרת וכו'. נ"ב אין הלשון מדוקדק דהא אם ראו כדרך המנאפים די ואולי דס"ל להתוס' כדעת בה"ג שהביא הרא"ש בפ"ב דיבמות דלאסור אשה על בעלה צריך שיראו כמכחול בשפופרת [וטעמו ונימוקו של בה"ג מבואר בנו"ב מהד"ת בחלק אה"ע סימן י"א משום דבכל היכא דליכא התראה אין הוכחה מכדרך המנאפים ע"ש]. וע"פ דרך החידוד י"ל דדוד המלך שאני כיון דכתיב ביה ולבי חלל בקרבי ואמרינן בב"ב ד' י"ז לחד מ"ד דלא שלט בו יצר הרע וכן אמרינן בע"ז דדוד לא היה ראוי לאותו מעשה בוודאי לא שייך לאסור אם לא שיראו כמכחול וכו' ודו"ק :

דף י ע"א בגמ' רשב"ג אומר כתובת אשה אינה מה"ת אלא מד"ס. נ"ב לכאורה תימה דא"כ היכי משכחת לה מוציא שם רע דמ"כ אם שונאה יגרשנה בשלמא למ"ד דכתובה מה"ת י"ל דמוציא עליה שם רע כדי שיפטור מכתובה וכמו שכ' הרמב"ן בפי' החומש בפ' כי תצא אבל לדעת רשב"ג קשה. ובפשוטו יש לומר דהתורה מיירי אם כתב לה כתובה דכן היה הדרך לכתוב מוהר לבתולות וכמו דכתיב כסף ישקול כמוהר הבתולות וכן דייק הרמב"ן שם וכתב וז"ל והנה זה מתכוין להוציאה בלא מוהר הבתולות שכתב לה עכ"ל. ועוד י"ל דמיירי בנשבע ע"ד רבים שלא לגרשה שלא מדעתה לעולם ולכן מוציא עליה שם רע דזינתה ואסורה לו ואז הוי התרה לדבר מצוה ולדבר מצוה יש לו התרה. וע"ד התידוד י"ל דמיירי שהיתה אנוסתו ועדיין היא בתולה כגון שאנסה שלא כדרכה ואינו יכול לגרשה דאונס שותה בעציצו ולכן מוציא עליה שם רע שזינתה ואז מחויב להוציא דתנן אם היתה אסורה לו או שנמצא בה דבר ערוה אינו רשאי לקיימה ואמרה התורה אם נתברר שקר היה אז ולו תהיה לאשה ולא יוכל שלחה גם מגד מוציא שם רע וג"מ אם הי' כהן וגרשה והתרו בו משום מוציא שם רע ולא משום אונס ג"כ היה לוקה בזה"ב ואם התרו בו משום שניהם היה לוקה שמונים ודו"ק :

דף יד ע"א בתוס' סוד"ה הסוא ושמא יש לחלק דהא דהתם היינו שפעם אחת בא עליה וכו'. נ"ב קצת קשה דא"כ בפשיטות הוי מצי לשנויי שם ביבמות בלישנא קמא להא דתנן דילדה תאכל בתרומה ולא חיישינן שמא נתעברה מאחרים מיירי ג"כ שבא עליה ביאות הרבה והלכך תלינן בדידיה ולא הוי צריך לשנויא דחיקא שהיו שניהם חבושים בבית האסורין וצ"ע ואכן באמת לולא דברי התוס' הייתי אומר דהא דאמר אביי שם דאף דלא דיימא מעלמא הוולד ממזר לרב היינו אם לכה"פ היא דיימא אניה וכמו דאמר שם אביי בהדיא והיינו שהיא חשודה לזנות עם הארוס ברצון ולכן חיישינן דאפקרא נפשה גם לאחרים וכיון דרוב פסולים אצלה הוולד ממזר ולשמואל הולד שתוקי לכה"פ אבל בנדון דהכא י"ל דהיא לא דיימא כלל ואמרינן דהארוס בא עליה באונס ואפשר דמיירי דהארוס טוען בפירוש דאנסה ולא חזינן דאפקרה נפשה כלל והכל מודים בזה דהוולד כשר ומאי דמקשה שם ממתניתין דילדה תאכל בתרומה יש לומר דעיקר הקושיא הוא מדתנן שם דגם במפתה דילדה תאכל בתרומה ודו"ק :

דף טו ע"ב במשנה אם יש עדים שיצאת בהינומא וראשה פרוע וכו'. נ"ב עי' ברא"ש כאן בסי' ג' שכ' וז"ל דיש מביאין ראיה מכאן דביום ראשון שהוא עיקר החיבוב אבל בעלה מותר להסתכל דאל"כ מי יעיד שיצאה בהינומא וראשה פרוע וליתא אלא כיון שראוי' ההינומא שעשו ואומרין זו היא של כלה פלונית היינו עדות אי נמי ראיית ההינומא כשהוא עליה או פריעת הראש אין זה הסתכלות בפניה עכ"ל והדבר מתמיה לכאורה דע"כ אי אפשר להעיד שאשה זו יצאה בהינומא אם לא שראו בפניה והכירוה כי היא האשה הבאה עכשיו לב"ד וא"כ ע"כ צ"ל שהסתכלו בפניה וגם תי' הראשון קשה דהתינח יצאה בהינומא יש לפרש בכה"ג אבל ראשה פרוע מאי איכא למימר והכן המחוור בזה מה שתי' בשיטה מקובצת כאן דהעדים לא ראו רק הסיטומא שעליה ואומרים כל העולם דזו כלה פלונית אותה חזקה היא כמו ראיה וכן יש לפרש בראשה פרוע. או דדווקא להסתכל אמרו דאסור אבל ראיה בעלמא לפי שעה בשעה שמוליכין אותה מותר ע"כ. ואולי דגם הרא"ש ז"ל כיון לתי' הראשון דעדים מעידים ע"פ הקול דזו היא כלה פלונית. ואין לתמוה דקושיא זו מצי להקשות בכל עדות שעדים מעידין על אשת איש בין עדות ממון או עדות נפשות דהיאך יכולים להעיד הא אסור להסתכל בא"א דאפשר דכל עד שראה שום עדות על אשה מותר לו להסתכל כדי שיוכל להעיד א"כ והוי כא"א ולא קמכוין דמותר אבל הכא דלא שייך בראיה זו מצות הגדת עדות דמי יודע אם יהי' א"כ תביעה ביניהם שפיר מקשים דהא אסור להסתכל ומיהו בלא"ה י"ל דמיירי שראו שלא בכוונה כגון בקרן זוויות וכמו דמשני בע"ז ד' כ' ע"ש וק"ל :

דף יח ע"א בגמ' א"ה טענת עצמו טענת אחרים הוא. נ"ב לכאורה עדיפא מיניה הו"ל להקשות דא"ה מ"ט דחכמים דפטרי משבועה הא מודה מקצת הטענה הוא דהא אכתי לא ידע הש"ס מהך דרבה דרבנן סברי דבבנו מעיז ועוד דהרי רש"י בעצמו מפרש לקמן דאף לפי המסקנא עיקר הפלוגתא דרא"ב"י הוא בטענת קטן ונראה דמזה ראיה למש"כ רש"י מקודם בד"ה אליבא דמאן דזה הוה פ"ל להש"ס בפשיטות גם כס"ד דלרבנן אפי' בתובעו גדול פטור משום דמשיב אבידה דבבנו מעיז דכן מוכח מהמשנה דשבועות ד' מ"ב באמת. [ומיהו י"ל דגם לרבנן לא פטרי רק בטוענו ברי ע"פ אביו שטוען שאביו אמר לו שיש לו מנה ביד שמעון אבל באומר דאני יודע בעצמי שמנה לאבא בידך י"ל דגם רבנן מודו דחייב דבכה"ג גם בבנו אינו מעיז. וכן דעת הראב"ד בהשגות פ"ד מה' טוען הלכה ה' וע"ש בה"ה ז"ל] והלכך לא מצי להקשות כאן רק על הלשון דכיון דטוענו גדול לא מקרי טענת עצמו. ובזה ניחא נמי מה דהוצרך רש"י לפרש במסקנא דאמרינן דבדרבה קמפלגי דלעולם בטוענו קטן ואף דרש"י ז"ל בעצמו כתב לעיל בפשיטות דלרבנן גם בטוענו גדול פטור והיינו משום דאי בטוענו גדול לא הוה קרו ליה טענת עצמו אבל באמת לענין דינא מודה רש"י דלחכמים גם בטוענו גדול פטור משבועה דכן פירש בעצמו לעיל בשם המשנה דשבועות ולקמן כמוך בד"ה אלא הכא. וכבר רמז לזה התוס' כאן בד"ה אלא הכא. שכ' שם ונראה דמשום דקרי ליה טענת עצמו דתקו להעמיד בטוענו קטן ע"ש אבל לפי מש"כ הוא מוכרח גם מליבנא דהש"ס ודברי רש"י ז"ל ברורין בזה ודו"ק : ע"ב במשנה העדים שאמרו וכו' פסולי עדות היינו. נ"ב פירש הר"ן דפסולי עדות היינו שאמרו דהיו קרובים ונתרחקו אבל בפסול דגזלנותא לא מהימני ואף דאית להו מיגו דהא משוו נפשייהו רשעים עכ"ל וכ"כ בשו"ע חו"מ ס"מ מ"ו ודלא כפירש"י בכאן. והקשה הט"ז שם בסעיף ל"ז הא בקרובים נמי משוו נפשייהו רשיעי דחתמו על שטר של קרוב שלהם ורצו לגרום שיוציאו ממון ע"פ עדותן שלא כדין והנה לכאורה קושיא עצומה היא ומה שתי' דסמכו דהכל יודעים שהם קרובים ולא יוציאו ממון ע"פ עדותם זה דחוק טובא דא"כ למה התמו על חינם דבעדות לא שייך כלל דכיוונו להשטות ועוד דהא אמרינן בברכות ד' מ"ג ע"ב דאל יספר עם אשה בשוק ואפי' היא אשתו או בתו או אחותו לפי שאין הכל בקיאין בקרובותיו וא"כ היאך סמכו ע"ז ואכן לענ"ד נראה לומר דהאומרים דהרחיקו העדים שני שיטין מן השטר ותתמו עצמן למילוי וזה מותר להם לעשות כן דהא מלאוהו בקרובים כשר ועכשיו לא נמנה קיום על העדים הכשרים וממילא השטר בטל אבל אין לתרץ דהאומרים דקבלו עליהם המלוה והלוה שיהיו נאמנים ככשרים דמ"מ אם מהני הקבלה לעשותו כשטר גמור אף להוציא מן הלקוחות א"כ לא בעי לפוסלו מידי ולענין מה אמרינן דנאמנים ואם דלענין לקוחות לא מהני הקבלה וכמו שכ' התומים בסי' מ"ז לענין קיום [וכ"ל דאף לדעת הסמ"ע והש"ך שם דמהני קבלה לענין קיום מ"מ לענין עידי השטר הכ"מ דלא מהני קבלה דהא קיי"ל כר"א בגיטין דף י"ז דבשאר שטרות פסול לר"ה על דבר שיכול להזדייף משום דאינו ראוי להתקיים ולעמוד

על חזקתו אבל לגבי עשה טהרות דלא קתני נגע בטהרות דמשמע דעדיין לא הי' לשם חזקת טהרה דמן הדין טמאים אלא דילפינן מסוטה לטהר בספק טומאה ברה"ר ולא ילפינן אלא דומיא לסוטה ע"ש בתוס' קמ"ל דאפ"ה אם שאלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו טהורות וזה מדוקדק בלשון ועשה טהרות:

דף לא ע"א תוס' ד"ה מיום שחרב כו' דהא בימי שמעון בן שטח כו'. ונראה לי די"ל דהטעם שנהרג הוא משום קללתו של שב"ש וע"כ פריך דא"כ הו"ל ליהרג באותו מיתה כדתני ר' חייא עוד אפ"ל דהא דבגדי כהונה מכפרין הוא דוקא עם תשובה דהא לא עדיפא מקרבן וכדאיתא סוף יומא חטאת ואשם ודאי מכפרים מיתה ויוהכ"פ מכפירין עם תשובה ועיין ריש כריתות ד' ז' האומר לא יתכפר לי חטאתי ואפשר דמשו"ה אמר שם לא זז משם עד שהכישו נחש משם דאם היו ממתינן אפשר שהי' עושה תשובה ע"כ אמר משום קללתו של שמעון בן שטח וגם שלא יסתפק מי הרגו בא נחש תיכף קודם שעשה תשובה וכדאמר שבועות ד' י"ג כרת דיומא היכא משכחת לה דתנקי' אומלא ומית לרבי דס"ל דיוהכ"פ מכפר בלא תשובה ע"ש:

דף לב ע"א גמרא וקיימא לן דאינו לוקה ומשלם כו' גמר מחובל בחבירו כו'. ק"ל דלמה לא קריק גם הכא חובל דהא משלם בשת ופגם דהיינו נזק ועיין ב"ק (דף פ"ז) במשנה ותיו"ט שם: שם תוס' ד"ה ודאי ממונא לקולא וא"ת איתגורי איתגר שנידון בקלה דה"פ בפ' הנשרפין כו'. וק"ל דהא י"ל דהתם שנתחייב שתי מיתות על ב' עבירות א"כ אמאי לא נדונו על העבירה החמורה אחרי דהא עשה שתי עבירות אולם משא"כ הכא דאפשר לומר דבכל עבירה שיש בה ב' חיובים בכ"ז לא חייבה התורה אלא ממון וא"כ היאך שייך עוד למפרך איתגורי איתגר אחרי דהתיוב בזו העבירה הוא ממון ולא מלקות וי"ל דקפיא להו הכי דהא הכא כשאין שם חיוב ממון לוקה וכגון שאין בה ש"פ והיכא דאיכא ש"פ מיפטר בממון אולם בכ"ז י"ל דריו"ח ס"ל דממונא חמור:

דף לג ע"א גמרא חובל בחבירו נמי איכא לאוקמה כגון שהכהו הכאה שאין בה ש"פ. ק"ל דהא התראת ספק היא דדילמא הוה את"כ ש"פ ועוד דהא גם למותרה בעצמו היא ספק דהאם יוכל לנמנם שבכל הס' דברים לא יתחייב בכשיעור וי"ל דהתראת ספק אינו רק אם יש להסתפק אם יעבור על האיסור או לא יעבור כלל אבל הכא הא בוודאי יעבור ורק דהספטור יוכל להיות מצד אחר א"כ לא נקרא עוד התראת ספק: שם גמ' רא"ת עדים זוממין ממונא משלמי ומלקא לא לקי משום דלאו בני התראה נינהו א"כ תדע דנתרי בהו אימת כו' נתרי בהו בשעת מעשה פרשי ולא מסהדי כו' מתקיף לה אביי ונתרי בהו תכ"ד כו'. מסוגיא דהכא תמה בעל שער המשפט ז"ל בחו"מ (סי' כ"ט) על דברי הריטב"א ז"ל בב"מ (דף כ"ח) שכתב על הא דאמרינן התם אבוה דר"פ אירכס לי' חמרא אתא לקמי' דרב"ה א"ל זיל אייתי סהדי דלאו רמאי את וטול אזיל אייתי סהדי אמר להו ידעיתון בי' דרמאי את אמרו לי' אין אמר להו אנא רמאה אנא אמרו לי' אנן לאו רמאי את קאמרינן ארב"ה מסתברא לא מייתי אינש תובתא לנפשי' ופרש"י שזה הי' דעתן מתחילה ואין כאן משום מגיד וחוזר ומגיד והקשה ע"ז הריטב"א דאפילו אי הוה חוזרין ומגידין מאי הוה אחרי דתכ"ד הא הוה וא"כ הא יכולים הם לחזור בהם ותירץ דהייגו דוקא היכא דחזרו מעצמן אבל הכא שחזרו מחמת אימת של זה שאמר להם אנא רמאה אנא יש לנו לומר שאינם חו"מ עכ"ל ותמה עליו השע"מ דהא מסוגיא דהכא משמע בפירוש שלא כדבריו דאי נימא כדבריו א"כ מאי מקשה אביי דנתרי בהו תכ"ד אחרי דהא רבא הוא אומר דמאי טעמא גופה פרשי ולא מסהדי וא"כ הא אף בתכ"ד לא יוכלו עוד לחזור בו כיון שמחמת אימת ההתראה הוא דחזרי בהם וכן תמה עליו עוד מהא דסנהדרין (דף ל"ב) דקאמרינן התם היכי אמרינן לעדי נפשות שקי"ל דפותחין לזכות וארי' מי יימר כדקא אמריתו ומתמה ע"ז שלא והא תסמינן להו ופרש"י ז"ל ויחזרו בהם תכ"ד והנה לדברי הריטב"א ז"ל מאי קושיא היא אחרי דאף בתכ"ד לא יהני החזרה כיון דמחמת האימה הם שחוזרין בהם וכדקאמרינן להדיא והא תסמינן להו ומלבד זה תמה גם התומים ז"ל (שם) ואף מתוך הסוגיא דב"מ מוכח להיפך מדברי הריטב"א ז"ל דהא ע"כ המעשה דהתם לא היתה בתכ"ד דאל"כ הא תקשה דממנ"פ הוא דהא ע"כ לא העידו שני העדים בבת אחת ורק בזה אחר זה וא"כ הא תקשה דכיון שהעיד הראשון ואמר רמאי אתה א"כ למה שתק אבוה דר"פ ולא נעק מיד ואנא רמאי אנא ואם נימא דבאמת נעק א"כ הא עוד יותר תקשה דהיאך העיד גם השני כזה גופה עוד הפעם אלא על כרחיני דעדות זו קבלה שלא בפני בע"ד ורק אח"כ כשבא ר"פ ושמע דברי העדתם הוא שנעק כן והם רק אז חזרו בהם וא"כ הא אין עוד מקום לדברי הריטב"א ז"ל אחרי דבאמת הי' כאן אחר כ"ד ושניהם הניחו בתימה. אך באמת כל דבריהם נפלאו ממני דהנה מה שהעלה התומים דשלא בפני בע"ד היתה קבלת העדות לא משמע כן מפשט הסוגיא דקאמרינן אמרו לי' כו' אמר להו כו' אמרו לי' כו' וגם קושיתו ז"ל אינו מובן כלל (א) דהא רש"י ז"ל פירש שם דגם שאלת רב"ה היתה שלא כהוגן דבאמת הי' לו לשאול אותם בלשון ידעיתון בי' דלאו רמאי הוא ע"ש וא"כ הא שפיר י"ל דלא קא חש לדברי הראשון אדר"פ אף ששמע שאמר בפירוש אין דהוא היה יודע שהשני יאמר בפירוש לאו רמאי הוא והנה הא אנן קי"ל דאף באופן רחוק וזר מתרצינן אנו לדברי שני העדים שלא יכחשו זא"ז וא"כ הא גם בכאן נתרץ כמו כן דברי הראשון שמובן של השני (ב) ולמה לא נימא גם בפשוטו ששאל להם ידעיתון בי' כו' וענו שניהם תכ"ד אין שהיא רק תיבה אחת ולא יותר (ג) דבתוס' שבועות (דף לב) הקשו וא"ת לימא כגון שהתחילו וסיימו בבת אחת כו' והעלו דבאמת הוה מלי הגמרא לשנויי הכי וא"כ הא גם התוס' כתבו דאף בעדות גדולה י"ל שהתחילו וסיימו בבת אחת (ד) ועוד דמאי תמיהה היא על מה ששתק אדר"פ בשמיעת דברי הראשון אחרי דהא באמת לא הי' צריך לשום לבבו לעדותו כלל דהא הוא ידע בעצמו דלאו רמאי הוא וידע שימצא עדים רבים ע"ז וא"כ אף שהעיד עד אחד דרמאי הוא בכ"ז הא יכול להביא עוד עד שלישי שיעיד עם השני דלאו רמאי הוא ואין דבריו של אחד במקום שנים אולם אחרי כן דגם השני העיד כדברי הראשון אזי נעק מיד דהא ידע שאף אם יביא מאה עדים לא יוציא עוד מיד המוחזק אחרי דקי"ל דתרי כמאה ומפות שלא יוכל לתקן הוא. סוף דבר דבריו אינם מובנים כלל אולם גם דברי בעשע"מ תמוהים דמרהם הא יש לומר (ה) דהריטב"א ז"ל לא קאמר רק אם מחמת אימתו של זה הם חוזרין ומגידים עוד הפעם עדות אחרת וכמו דנידון דאדר"פ דאף אם היו חוזרין בהם מכל וכל העדים הללו בכ"ז לא הי' יכול להוציא עוד אדר"פ החמרא אולם משא"כ בסוגיא דהכא וסנהדרין דרק חוזרים מפרותם הראשונה אולם אינם צריכים לחזור ולהגיד עדות אחרת שפיר אפשר דגם הריטב"א ז"ל מודה דאף מחמת האימה יכולים לחזור בהם אך באמת גם בפשוטו לא קשה כלל וכלל כל קושיותיו ז"ל דהנה בתמיהתו מהא דסנהדרין ניחזי אנן (ואו) אם גנית דבאמת חזרו העדים הללו תכ"ד ואמרו להד"מ א"כ מה נימא לדברי הריטב"א דבכ"ז באמת המעשה היתה כמו שאמרו מקודם והא שחוזרים בהם כעת הוא רק מחמת האימה וא"כ נרגה לומר דאין חו"מ אבל הא זה אי אפשר דהא כיון שחזרו בהם העדים א"כ ליכא עוד שום עדות ורק דלהיפך אנן ב"ד הם הסהדי שבחזרתם אינו כלום אולם הא דינא דאנן סהדי הוא רק מתורת אומדנא דמוכח וא"כ זהו שפיר בדיני ממונות דקי"ל בשבועות (דף ל"ז) דבידיעה בלא ראי' נמי משכחת לה וכן לקמן אמרי' (דף נ"ז) דהיכא דהאומדנא מוכחת טובא מהני בד"מ ע"ש בתוס' וכן בקידושין (דף מ"ט) אך הא כ"ז רק בדיני ממונות אולם בד"נ הא אמרינן מפנה מפורשת בסנהדרין (דף ל"ג) דאמרינן להם שמא מאומד אמרתם ואמרינן שם בגמרא דאף אם הרוג מפרפר ודם מטפטף בכ"ז אינו כלום ועיין בשבועות (דף ל"ד) תד"ה ואי א"כ הא מכש"כ ומכש"כ דהכא אין אנו יכולים עוד להרוג לזה רק עפ"י הא דאומדנא היא דהוזרים בהם מחמת האימה והריטב"א ז"ל הא לא כתב ג"כ רק בדיני ממונות וגם מסוגיא דהכא נראה לי דלא קשה כלל (ת) דהא רש"י ז"ל פי' כאן פירש פרשי להו משום דאמרי וכי חשודים הייגו בעיניכם מה לנו ולצרה הזאת א"כ הא נראה שכל חזרתם תהי' רק מחמת הקפדה לבד ולא יותר והנה בב"מ אמרינן (דף ל"ט) דמרי בר איסק דאתא לי' אחא מבי חוזאה דא"ל שיבית הוא אותם משום דגברא אלמא הוא ומסתפי מיני' ומקשינן שם בגמרא דהשתא נמי אתי ומשקרי ומתרצינן דתרתי לא עבדי ופרש"י שתם חדא שישתקו מלומר האמת ועוד שישקרו א"כ הא נראה להדיא דאף באופן שחשודים הם לומר שקר מחמת יראה בכ"ז אינם חשודים רק שלא ירצו לבא כלל אולם כיון שיבאו א"כ בוודאי יאמרו האמת דתל"ע וכן אמרינן לעיל (דף כ"ז) דהיכא דשתיקת השפחה מתירתה אזי אינה נאמנת דדא"ם אבל היכא דשתיקתה אוסרתה לא חיישינן דאתיא ומשקרה וג"כ דתרתי לא עבדה א"כ הא נראה דאף בנגיעה לא חיישינן שיחזרו מדבריהם א"כ הא מכש"כ כאן בסוגיא דהכא שרק הקפדה היא ולא יותר א"כ בוודאי לא תש רבא רק דיפרשו ולא יסהדי כלל דד"א הוא אך משא"כ אם סעידו כבר אזי בוודאי לא יחזרו בהם עוד מחמת ההקפדה הזאת דתרתי הם אולם אך באמת סוף סוף יחזרו בהם תכ"ד א"כ בוודאי לאו מחמת האימה חזרו בהם וא"כ שפיר הא מקשה אביי מתרתי דעבדי ודברי הריטב"א ברורים:

דף לו ע"א רש"י ד"ה נותנין לה לילה הראשון כו' דאי לא לא הוה בעי למיתב לה אלא בעילת מצוה כו'. ק"ל דהא לפי"ז אף בעילת מצוה האיך נותנין לה דהא כיון דס"ל דבוגרת אין לה דם כלל א"כ הא רואה דם מחמת תשמיש היא וקיי"ל בשבועות (דף יד) דאם הי' משמש עם הטהורה ואמרה לו טמאה אני צריך לפרוש באבר מת ומלשון דלא יהבינן לה אלא בעילת מצוה הא משמע דעכ"פ נותנין לו הגמר:

ולעמוד ימים רבים ע"ש וא"כ נקבלו עליהם נמי אינו ראוי השטר לימים רבים דלאחר זמן ישתכח בדבר דקבלו פליסס ולא יוכלו לגבות בו] א"כ עדיין משו נפסייהו רשיעי לענין לקוחות ולכן מהוורתא כדאמרינן:

דף יט ע"א בתוס' ד"ה חזקה. הכא משמע דלא אמרינן מיגו במקום חזקה ולרבנן אמרינן וכו'. נ"ב לכאורה לפי מש"כ התוס' לעיל ד' י"ח ע"ב ד"ה הרי. דהך חזקה עדיפי כעדים דאנן סהדי שלא היה פסולי עדות ולא אנוסים ומ"מ אמרינן מיגו לרבנן משום דכיון דהצריכו חכמים קיום הכא לא מהני כלל קיום כיון שתוך כדי דיבור אומרים דקטנים או פסולי עדות הייגו א"כ אין ראי' מכאן למיגו במקום חזקה דעלמא. לא מר"מ ולא מרבנן. ואמנם נראה דמ"מ מקשים שפיר דע"כ בס"ד לא ס"ל הך סברא דאנן סהדי דאם נימא דאנן סהדי שלא היו אנוסים מאי מקשה אלא אנוסין מ"ט וע"כ דלא אתי אלא מטעם חזקה לחוד ומה שכ' התוס' לעיל דאנן סהדי היינו למסקנא דאמרינן דפליגי במודה בשטר שכתבו וכו' ודו"ק: ד"ה וכגון וא"ת וליהמניה במיגו דאי בעי מחיל ליה וכו'. נ"ב לכאורה צריך להבין דנסי' דהתוס' ס"ל בס"ד דבשעבודא דר"נ ג"כ מהני מחילה מ"מ זה שייך אם הוא ידעינן בבירור דמחל לו בלב שלם ולא יהי' תובעו עוד לעולם ואף לאחר שישלם בעצמו לבע"ח שלו אבל כיון דלא ידעינן זה בבירור ניחוש דאינו מוחל לו כלל באמת רק דעושה עמו קנוניא כדי להפסיד לבע"ח ואח"כ יגבה ממנו בינו לבינו כמו בהומר אמנה או פרוע דאמרינן דעושה קנוניא עם הלוה ונראה דס"ל להתוס' דשאני אמנה או פרוע דהומר נגד החזקה דסתם שטר אינו אמנה דעדים אעולה לא חתמי וכן אם היה פרוע שטרא בידיה מאי בעי והלוה אינו נאמן ע"ז כלל [ואם כתב בו נאמנות השטר אינו יכול אפי' להשביע למלוה על זה ועי' בשו"ע בסי' מ"ז דמבואר שם דמיירי בשטר שיש בו נאמנות ע"ש] והלכך בתב לאחרים גם המלוה אינו נאמן אבל במחילה יכול הלוה לטעון דיודע אני דמחל לו בלב שלם ועל זה הלוה נאמן באמת דהא ליכא חזקה נגד הטענה ופשוט הוא. אך זה כ"ל להוכיח מד' התוס' אלו דס"ל דמהני מחילה אף דנקיט שטרא [ובירושלמי סופ"ק דגיטין איכא פלוגתא דאמוראי בזה והובא בש"ך חו"מ סי' רמ"א ס"ק ד' ע"ש] דלדעת הסוברים דלא מהני מחילה ויכול לחזור בו מהמחילה פשוט דבמקום שחב לאחרים אף שאינו רוצה לחזור בו אין במחילתו כלום וכופין אותו לחזור בו כדי שלא יפסיד להמלוה שלו וכ"כ להדיא הסמ"ע סי' מ"ג ז"ל בסכ"ב מה' מכירה הלכה ט' לענין מחילה תוך זמנו במקום שחב לאחרים ע"ש היטיב:

דף כ ע"א ברש"י ד"ה כותב אדם. אם עשאוהו עד בדבר וכו'. נ"ב נ"ל כוונת רש"י בזה דהנה לכאורה יש לדקדק במאי דאמר בלשון כותב אדם את עדותו על השטר דמשמע דצריך לעשות כן לכתוב על השטר כדי שלא ישכח העדות ובאמת לא מצינו חיוב על העד שרוצה העדות שיזכור העדות ולא כתיב בתורה רק אם זוכר מתויב להעיד ואם לא יגיד ונשא עונו אבל אינו מוטל עליו לעשות התבולה שלא ישכח העדות ולכן פירש"י דמיירי שעשאוהו עד בדבר ואז רמיה אנפשיה לזכור דכיון דהלוה סומך עליו ומלוה המעות על סמך שיעיד עליו את"כ בב"ד איכא בזה משום שארית ישראל לא יעשה עולה ובכה"ג מתוייב הוא לכתוב על השטר כדי שלא ישכח ופשוט הוא:

ע"ב ברש"י ד"ה אבל הכא שעשאוהו עד בדבר וכו'. נ"ב בב"י חו"מ סי' כ"ח מדייק מד' רש"י ז"ל אלו דאם לא עשאוהו עד בדבר לא מקרי רמיה עליה ואינו יכול להעיד לזמן מרובה כמו לר"מ גבי תלוליות ע"ש ומזה ראיה למש"כ בדיבור הקודם דאם לא עשאוהו עד בזה אינו מתוייב לזכור העדות ולהזהר שלא להסיח מלבו ולא מקרי דרמיה עליה וק"ל:

דף כא ע"א בגמ' והא ההוא שטרא דנפיק מבי דינא דמר שמואל וכו'. נ"ב לכאורה צ"ע דמאי קושיא דילמא במעשה דמר שמואל לא זכרו עדים ההלוואה ובכה"ג גם חכמים מודו דבעי צירוף וכמש"כ התוס' לעיל ד' כ' ד"ה ור"י וכ"כ הרא"ש כאן ולכאורה היה מזה ראיה לדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' עדות הלכה ד' דאם העדים אינן זוכרין ההלוואה הרי הן כתרסין ולא הוי קיום כלל ואפי' אם יש עוד א' עמו אבל לדעת התוס' והרא"ש קשה [ושוב מצאתי בס' תפארת יעקב על חו"מ בסי' מ"ו שהביא מזה ראיה באמת לדעת הרמב"ם ז"ל ע"ש] ואולי י"ל דעיקר קושיית הגמ' הוא מדהוצרך מר שמואל לפרש בתוך הקיום דהעיד עוד ע"א על הקיום ש"מ דבא להורות הלכה כרבי דצריך צירוף בכל גווני וק"ל: שם בגמ' מהו דתימא הלכה כרבי מחבירו ואפילו מחביריו. נ"ב לכאורה צ"ל הלכה כרבי מחבירו ובהא אפילו מחבריו וכ"ה לקמן בסמוך בסוגיא וכ"ה בפסחים כ"ז וכ"ה הגי' בתוס' רי"ד שנדפס כעת בש"ס הזה בדפוס ראם על הגליון:

דף כב ע"ב בתד"ה תורה פירוש מועיל אמתלא או לא. נ"ב לכאורה צריך להבין היאך ס"ד דשמואל דאיסור נדה חמיר מאיסור א"א דגבי נדה לא יהי' מועיל אמתלא. ונראה דס"ד כיון דהתורה נתנה נאמנות לאשה דכתיב וספרה לה ודרשינן לה לעצמה וא"כ אפשר דגם לאיסור ג"כ יש לה נאמנות כבי תרי וגבי עדים קי"ל דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ואפי' אם אומר אמתלא וטעם על מה שאמר מקודם אינו נאמן וכמבואר בסנהדרין ד' מ"ד ע"ב ובחו"מ בריש סימן כ"ט ופשט ליה דגם בזה מועיל אמתלא דמ"מ לא הוי אמירתה כעדות גמורה. ובזה נ"ל ליתן טעם על מה דכ' הרמב"ן דבהוחזקה נדה בשכונותיה לא מהני אמתלא וכמבואר ביו"ד בסי' קפ"ה ותמה ע"ז הטור שם דלמה תמיר הוחזקה נדה מאלו אמרה בפירוש דטמאה אני. והנה באמת תמיהה זו יש לתמוה על הש"ס גופא דלמה חמיר הוחזקה נדה בשכונותיה מאילו אמרה בפירוש דטמאה אני דוודאי אין מלקין אותו על פיה דהא גם באב דהאמינתו תורה על בתו לומר דנתקדשה מ"מ מבואר להדיא בקדושין ס"ג דאין נאמן למכות ולעונשין דלאיסורא הימניה ולקטלא לא הימניה וכ"ש נדה דלא מצינו דהאמינה התורה לאסור ובהוחזקה נדה לוקה ואף דעיקר החזקה לא בא אלא מהאשה עצמה וע"כ צ"ל דכיון דהחזיקה עצמה בפני רבים דהיא נדה הוי כעדות גמורה [וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפט"ז מה' סנהדרין הלכה ו' דאפי' ע"א אם אמר שהוא חלב והוחזק הדבר שהוא חלב על פיו הוי כשני עדים ומלקין את"כ להאוכל חתיכה זו] ונראה דהוציא כן מדין דהוחזקה נדה בשכונותיה וכן מהא דאמרינן בקידושין ד' פ' דסוקלין ושורפין על החזקות] והטעם בזה דכל שמחזיק הדבר בפני רבים תמיד אמרינן דודאי וברור לו בלא שום ספק דהמעשה הוא כך דאל"כ לא היה מחזיק כן בפני רבים ונחשב כעדות גמורה והיינו דאמרינן בקידושין דסוקלין ושורפין על החזקות וא"כ פשוט דלא מהני אמתלא דהא בעדים קי"ל דאינו מועיל אמתלא [ואולי דגם הרשב"א ז"ל בתו"ה הארוך בשער הפרישה והובא בב"י סי' קפ"ט שחילק בין אמירה להוחזקה נדה כיון ג"כ לזה ודו"ק] וזה סייעתא ג"כ לדברי הט"ז ביו"ד שם דאם אמרה כן בפני רבים לא מהני אמתלא וג"כ מטעם הנ"ל דהוי כעדות גמורה ודו"ק. וא"כ יש לומר דמיירי כאשה שיש לה ווסת ואמרה דראתה בשעת ווסתה ולכן הוי ס"ד דשמואל דאינה נאמנת ליתן אמתלא דחזקה דאורית בזמנו בא מסייע לדבריה הראשונים דאף דווסתות דרבנן מ"מ חזקה מדרבנן מיהו הוי. ומיהו יש להסתפק דאפשר דבכה"ג אינו מועיל אמתלא באמת דהוי אמתלא נגד החזקה וצ"ע בזה [ועי' בשו"ת חת"ם תיו"ד סי' קנ"ט שהעיר דלפי הסוגיא דקידושין הנ"ל דאין הלב וכ"ש ע"א נאמן למכות ועונשין היכי משכחת לה מלקות בנדה הא יכולה לומר דלא הרגשתי וכו' ע"ש ולכאורה הא בפשיטות משכחת לה מלקות בהוחזקה נדה בשכונותיה ואולי דכוונתו להקשות דמהא דהוחזקה עצמה נדה אינו ראיה דהיא נדה גמורה מה"ת דדילמא יצא הדם בלא הרגשה ואינה רק נדה מדרבנן ואף דהיא בעצמה אומרת דיצאה בהרגשה מ"מ היאך יכולין לחייב אותו מלקות על פיה. ומיהו לפי מש"כ הרמב"ן בחידושיו והובא שם בחת"ם בסי' קמ"ז דע"פ הרוב יוצא בהרגשה יתיישב קושייתו ובחידושי הארכתי בזה בעז"ה]: [שוב ראיתי בשיטה מקובצת שהעיר ג"כ בזה דהיכי ס"ד דלא מהני אמתלא בנדה ותירץ בשם הר"ח והרשב"א והריטב"א ז"ל כיון דיש לה היתר לאחר זמן הוי ס"ד דלא סמכינן על אמתלא א"כ דהוי ס"ד דכל לגבי בעלה אומרת דברים כהווייתן ואם הייתה טהורה רק שהייתה תולה הייתה אומרת האמת ע"ש והנלע"ד כתבתי בעז"ה:

דף כג ע"א בתוס' ד"ה תרווייהו וי"ל כגון שאנו יודעים שזרק לה קידושין. נ"ב עי' בשו"ת מהרי"ט ז"ל בח"ב בחלק אה"ע סי' מ"ב שפירש לדברי התוס' דר"ל דיש עדים שראו שזרק לה קידושין אך דנסתפק להם אם היה קרוב לו או קרוב לה ונמצא דבלא עדים השנים ג"כ הוי ספק קידושין ומשו"ה לא תנשא לכתחילה וס"ה אם לא היה כאן רק ע"א לבד שמעיד שקרוב לו ג"כ לא תנשא לכתחילה והא דנקט נמי דע"א אומר דקרוב לה רבותא קמ"ל דאפ"ה אם נשאת לא תצא ע"ש ואכן הדבר צ"ע דבכה"ג למה אם נשאת לא תצא הא הוי ספיקא דאורייתא ואולי דמפרש דמיירי דנשאת לאותו העד שאמר שהיה קרוב לו וגם היא אומרת ברי לי שהיה קרוב לו ואכן לולא דבריו ז"ל היה מקום לפרש דהתוס' ר"ל דיצא קול שזרק לה קידושין אך אם הי' קרוב לו או לה מזה לא ידעו ועי' בחידושי הרשב"א כאן ובר"ן ובמהרש"א ובב"ש בסי' מ"ג סעיף ג' וע"ע בתשובות מיימון בריש הלכות אישות סימן ח' ונראה דהמהרי"ט הנ"ל לא ראה דברי התשובות מיימון אלו ע"ש ודו"ק:

דף כח ע"א בתוס' ד"ה ואם דכיון דנשאת תמירא ליה וכו'. נ"ב ומשמע להדיא דהתוס' ס"ל דמבוי גדול משכונה ובאיסור לאו דקיל החמירו טפי וכן משמע קצת גם מדברי רש"י דשכונה קטנה ממבוי דכ' אבל ישראל דלא נשאת תדור בשכונתו ואם איתא דס"ל דמבוי הוא קטן משכונה הו"ל לומר רבותא טפי דמותרת לדור עמו ואפילו במבוי ודו"ק. אבל הרא"ש כתב להיפך דמבוי קטן הוא משכונה ובאיסור לאו דקיל לא החמירו לאסור בכל השכונה ולא אסרו רק במבוי אחת. ושיטה שלישית יש בזה להרמב"ם ז"ל בפ' כ"א מה' איסו"ע הלכה כ"ז וע"ש:

דף כט ע"א במשנה אלו נערות שיש להם קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה. וכ"ב לכאורה קשה דהו"ל לאקדומי כריתה הבא על אחותו ואיך תני דאית בהו כרת ומלקות ואעפ"כ חייב קנס ותו לא איצטריך ליה למתני הבא על הממזרת דהוה ידעינן זה במכ"ש. ונראה דלעולה דס"ל דכל היכי דאיכא ממונא ומלקות ממונא אשלם מלקי לא לקי כו' וודאי ניחא דאי לא הוה תני רק חייבי כריתות הו"א דמיירי דלא אתרו ביה וקמ"ל לאפוקי מר' נחוניא בן הקנה אבל אי אתרי ביה ליכא קנס דמלקות פוטר מן התשלומין קמ"ל ממזרת ונתינה לאשמעינן דהדין איפכא דמשלם ואינו לוקה וממשנה יתרה שמעינן הכי דע"כ מיירי בדאתרו ביה ובא לאשמעינן האי דינא דכל היכא דאיכא ממונא ומלקות ממונא משלם מלקי לא לקי אך לפי זה אנו צריכים לומר דעולה סובר דביאה בלא קידושין בחייבי לאוין ג"כ היה לוקה ודלא כהרמב"ם ז"ל דס"ל בפע"ו מהל' איסו"ב הלכה ב' דבביאה גרידא ליכא מלקות. אך מ"מ על הרמב"ם לא קשיא דהא אנן פסקינן כר' יוחנן דכל היכי דאיכא ממונא ומלקות מלקי לקי וממונא לא משלם ולדידיה ע"כ מיירי ריישא ג"כ בדלא אתרו ביה וא"כ תהדר קושיא לדוכתיה דלא לתני תנא רק הבא על אחותו ואיך וממילא הוה שמעינן נמי ממזרת אלא ע"כ דהתנא בא לאשמעינן דבממזרת עולם חייב קנס דלא שייך בה התראה כלל דליכא מלקות בממזרת כלל משא"כ בסיפא יש חילוק בין אתרו בה או לא וכדאמר ר"י בהדיא לקמן ד' ל"ב כאן שהתרו בו כאן שלא התרו בו וממילא שמעינן ממתני' דבביאה בלא קידושין ליכא מלקות וכדעת הרמב"ם ז"ל ודו"ק. ובזה ניחא דלא מקשה אריש"א מיד ממתני' דאלו הן הלוקין דתנן שם דהבא על הממזרת לוקה והיינו דמשם י"ל דלקח אותה ע"י קידושין [והא דמקשה לקמן אי כר' יוחנן קשיא ממזרת היינו אי הכא ס"ל כר"ל ור"ל בוודאי ס"ל דבביאה בלא קידושין נמי איכא מלקות דהא"כ מאי דחקו לאוקמי מתני' כר"מ ולומר דמת ומשלם לית ליה לוקה ומשלם כר' יצחק דאין מלקות בחייבי כריתות דבשלמא ר"י י"ל דלא ניחא ליה לאוקמא כיחידאה אבל ר"ל דמוקים כיחידאה לוקים כר"י אלא ע"כ דקשיא ליה ממזרת ודו"ק ובזה נסתלק מה שהקשה הרלב"ד בהשגות שם על הרמב"ם ז"ל מסוגיא הלז ודו"ק היטיב]:

דף לג ע"א בגמ' מתקיף לה אביי ונתרי בהו תוכ"ד. נ"ב לכאורה תמוה דמאי קושיא דהא יש לחוש דיחזרו בהם מחמת ההתראה ואפילו אם אמרו אמת וכמו דאמרינן מתחילה דפרשי ולא מסהדי וכן אמרינן בסנהדרין דף ל"ב ע"ב לענין הדין דב"ד פותחין לזכות דתמהינן להו וע"ש בפירש"י ואולי דדוקא לענין איום של ב"ד דקאמרי מי יימר כדאמריתו חיישינן דשמא יחזרו בהם אבל ע"י ההתראה לא הוי איום כולי האי ולא יחזרו בהם אם כבר אמרו האמת. ולענין מה שהקשה בשער המשפט בסימן כ"ט מהסוגיא דהכא ומהש"ס דסנהדרין הנ"ל על הריטב"א בחידושיו בב"מ דף כ"ח דס"ל שם דאם חוזרים מחמת אימה לא מהני החזרה אף תוך כ"ד דלק"מ אתם בסנהדרין ד"ה הוא כן דהב"ד יפתחו לזכות כדי שיחזרו בהם תוכ"ד אם אמרו שקר [וכן הכא בהתראה] ואינו ענין לד' הריטב"א דמיירי דחוזרין בהן ע"י אימת הבע"ד שאיים עליהם דבכך מקרה בעלמא ואדרבה משם ראיה להריטב"א דהא מקשינן שם דתסמינן להו והיינו דצריך לתום דיחזרו בהם ואפי' אם הגידו אמת והיינו כסברת הריטב"א ז"ל ודו"ק]:

דף לד ע"ב בגמ' גנב וטבח בשבת פטור שאם אין גניבה אין טביחה ומכירה. וכ"ב לכאורה לפי מה דמסקינן בסנהדרין ד' ע"ב דלא קנסו גנב בדמים רק בשביל דלתנייהו אבל נטל לא והכא הא אתנייהו בעינים וצ"ל דמיירי דאפתאת מכספא לאחר השתיטה דדמי שתיסה אינו שוה כדמי חיה. והא דלא אמר רבותא טפי דאפי' שחטה בחול ג"כ פטור משום דאין גניבה אין טביחה ומכירה כ"ל להביא מזה ראי' גדולה לדעת ה"ס ז"ל והטור חו"מ בסי' שנ"ג דבגנב בשבת אף דפטור מן התשלומין מ"מ אם איבדו בידים חייב והטעם בזה פשוט דכל זמן שהיא בעין לא קנה אותה וברשותו דבעלים קיימא. ונמצא דחיוב תשלומין חל עליו עתה בעת שמזיק ועתה הרי אין בו חיוב מיתה דלפטריה מתשלומין והלכך דוקא אם טבחו ג"כ בשבת או פטור מגניבה דבעת שהזיק ג"כ היה בו חיוב מיתה ואף שכבר נתחייב מיתה מעת הגניבה מ"מ לא גרע מחייבי מיתות שוגגין. [והא דאוקמינן בסנהדרין שם להא דהגונב כיס בשבת פטור בשדינהו בנהרא ולא מחייבינן ליה מטעם מזיק די"ל דמיירי דשדינהו במים לגולין דקתו ליה ולא מקרי מזיק כלל וכדאיתא בב"ק ד' נ"ז אך אם הי' הגניבה בחול היה חייב משום דבעי השבה וזה לא הוי השבה מעליא וכדאמרינן בב"ק שם דאם סקליה בידיה השבה כעי למעבד וכו' ואדרבה משם ראי' לד' ה"ס ז"ל מדהוצרך לאוקמי דוקא בשדינהו בנהרא ולא מוקים דשברו או איבדו ביד אלמא דמסדר לאוקמי בגווני דלית ביה משום מזיק וגם ליתנייהו בעינים וזה לא משכחת לה רק בשדינהו בנהרא ודו"ק:

דף מא ע"א ברש"י ד"ה הרי זה משלם ע"פ עצמו קסבר כופרא ממונא. נ"ב עי' בגליון המשניות להגרע"א ז"ל שתמה דהא אף למ"ד כופרא כפרה בוודאי משלם ע"פ עצמו. וכמבואר בב"ק ד' מ"ג והנה כבר כתבתי בהגהותי לכריתות ד' י"ב די"ל דכוונת רש"י ז"ל דלמ"ד כופרא כפרה לא שייך לומר דמשלם ע"פ עצמו דמשמע דכ"ש ע"י עדים ובאמת למ"ד כופרא כפרה עיקר חיובו אינו כי אם ע"פ עצמו ולא ע"פ עדים משום דהדבר של כפרה אדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש ע"ש ואכן עוד י"ל דכיון דבירושלמי בפירקין ס"י מבעי ליה בכל מודה בקנס אי חייב לצאת יד"ש וכן מבעיא לן בב"ק ד' מ' בחייבי כופרין אי ממשכנין אותן וא"כ למ"ד כופרא כפרה לא מצינו חילוק בין קנס לכופר דבמודה מעצמו ובא לצאת יד"ש אפשר דגם בקנס חייב ועי' כפייה אפשר דגם בכופר פטור והלכך עדיפא ליה לפרש דקסבר כופרא ממונא ודו"ק:

דף מה ע"ב בגמ' אלא כאן נערה הא כ"מ שנאמר נער אפי' קטנה במשמע. כ"ב אין להקשות דלר"מ דס"ל גם באונס ומפתה דנערה ולא קטנה ואף דהתם כתיב נער א"כ נערה מלא דכתיב במוציא שם רע למ"ל דמ"מ איצטריך לגלות על נער דכתיב גבי נערה המאורסה דאפי' קטנה במשמע דאף דהיא פטורה מ"מ הבועל חייב סקילה וכ"כ התוס' לעיל ד' מ"ג ע"ב ד"ה הא לאו הכי. דהא דאמרינן בסנהדרין ד' ס"ו דגם בבא על קטנה חייב סקילה נפקא מדכתיב במוציא שם רע נערה מלא ושמעינן מינה דבכל מקום דכתיב נער חסר אפילו קטנה במשמע [ומיהו קצת תימה דבמוציא שם רע גופיה כתיב ואם אמת היה הדבר לא נמצאו בתולים וסקלוה וגו' והרי קטנה ע"כ דוקא בנערה דיבר הכתוב דהא בקטנה ליכא סקילה ואעפ"כ כתיב נער חסר ואולי דכיון דלכך גילה הכתוב כאן דמיירי דוקא בנערה מדכתיב פעם אחת נערה מלא לא חש הכתוב לכתוב באותו פרשה פעם שנית נערה מלא ולכן לא הוזכר נערה מלא בכתוב שם רק פעם (אחת)] והא דס"ל לר"מ דבקטנה ליכא קנס כבר מבואר לעיל דף מ"ב ע"ב דיליף מקרא דולו תהיה לאשה במסוס עלמה הכתוב מדבר ע"ש:

דף לו ע"א תוס' ד"ה ועל בת אחותו [illegible]

דף מ ע"א גמ' [illegible]

דף מו ע"א גמ' ר' יהודה אומר [illegible]

דף מז ע"א גמ' [illegible]

דף מט ע"ב גמ' [illegible] חסר ברי' אתת: שם תוס' ד"ה הא בחיוורי הא באוכמי שני מיני עורבים יש כו'. ק"ל דבעירובין (דף כב) קאמר סתם מי שמשחיר פניו עליהם כעורב וכן נדה (דף י"ט) שחור כעורב:

דף נ ע"א תוס' ד"ה ומאי אסותי' פר"ת שלא ישכנו אבל אינו נראה לפרש לאחר שנשכו כו'. ק"ל דהא כאן קאמר מררתה דדיה ודיה הא עוף טמא הוא וא"כ בשלמא לפרש"י י"ל דמשום סכנתא אפשר למיספי [illegible]ר מה"ת אבל לפר"ת הא קשה דהיאך מותר למיספי' גם לקטן איסור מה"ת. ואולי נקרא שלא כדרך הנאתן:

דף נא ע"א במשנה כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז. נ"ל דלרבותא נקטה דאל"כ הי' יכול למיתני כתב לה שדה שוה מאתים תחת מאתים ונשתדפה או שהוזלה בכ"ז גובה מנכסים אחרים כיון שהוא [illegible]ד: ע"ב גמ' כל שתחילתה באונס וסופה ברצון אפילו כו' מותרת. ק"ל דא"כ למה לן קרא לרבות הערלה [illegible]י שפחה חרופה דלא מחייב אלא בביאה המירוק ביבמות (דף נד) אחרי דכיון דפטור על הערלה א"כ הא [illegible] פטור על גמר ביאה דהו"ל באונס וי"ל דהתם כיון דתחילת ביאה הוה ברצון א"כ חייב גם על גמר [illegible]וע"ג דהוה באונס אמר דלא מני לאהדורי ועיין כתובות (דף א) וב"ק (דף מא) תוס' ד"ה כמאן דקטלה ובסנהדרין (דף עג):

דף נב ע"א תוס' ד"ה והיו מנקבין ממנה עד עשרה בדמי' כו' היינו משום דאין בתו כגופי'. ק"ל דלעיל (דף מז) משמע דלגבי פדיון בתו אלימא לי' מאשתו ויש לחלק:

דף נג ע"ב תוס' ד"ה ארוסה כו' לא שמיע לי' פלוגתא דתנאי לעיל כו'. ונ"ל די"ל דוודאי רב יהודה סבירא לי' ושמיע לי' הא דרב שהי' רבו וכדמצינו שבת (דף קכח) שמקשה והא ר"י תלמיד דרב הוא וכן (דף לה) שם פסקו דלא כרב ואע"ג דאמוראי סוגיא כרב הם דס"ל בכ"ז לא פסקו כוותי' רק משום דהוו [illegible] דרב אלא ע"כ דהכא קאמבעיא לי' דרב גופי' היאך הוא דס"ל דהא מעיקרא הוה ס"ל לגמרא דרב דוקא מהנישואין קאמר ואח"כ הא מסיק הגמרא דכי פליגי בארוסה ולא בגר:

דף נד ע"א תוס' ד"ה בת אנוסה מהו תימה דאנוסה גופה תיבעי. ונ"ל דאנוסה גופה לא מבעיא לי' משום דהא מצינו כמה תנאים לעיל (דף מז) דסבירא להו דמזונות אשתו הוא מדאורייתא וכמו [illegible] התוס' בעצמם (דף מח) ד"ה כאבי"י דהברייתא דס"ל כרבנן כמאן אתיא וגם לאחר מיתה לא מצי למיבעו [illegible]לאבי יהודה שהיו כותבין עד שירצו היורשין ליתן לך כתובתך הכא לא שייך כ"ז דהא לית לה כתובה [illegible]ודאי הא אין עוד ליפות כחה יותר משאר נשים וא"כ הא ממילא גם לאבי גליל כן בוודאי הוא ועיין לעיל (דף נג) גבי מוחלת כתובתה לבעלה ובר"ן שם:

דף נה ע"א גמ' והלכתא לא טרפי ממשעבדי. נע"ק דלמאי איצטריך הילכתא אחרי דלקמן (דף נא) ככר פסקינן דהילכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין וא"כ הא מוכח ממתניתין [illegible]סי' נשוי דלא טרפי ממשעבדי דהא אי טרפי ממשעבדי א"כ ליתי בני הראשונה וליגבי מבני' וכדקאמרינן שם ש"מ תלת:

דף נו ע"ב גמ' מנא הני מילי כו' אלא מאי ימים שנה כו'. נ"ל דאע"ג דבאמת הא י"ל דהם רק ימים בקשו ממנו וא"כ הא אין מוכרח עיד דהדין ג"כ כן הוא אלא משום דקשה דאע"ג דימים ג"כ כוונתו שנה מ"מ [illegible]לא כתיב שנה בהדיא אלא ע"כ דלהורות אתא דאע"ג דהם בקשו ממנו סתם ימים שאפשר לפרש או על ימים ממש או על שנה מ"מ כוונתם הי' על שנה אחרי דהדין כן הוא:

דף נח ע"א תוס' ד"ה ואפילו כו' ונר"ת נראה כו' ולפי משנה ראשונה היכא דהכלה בחיי הבעל אכלה נמי בזיקת היבום כו'. ק"ל דהא ג' חדשים הראשונים אסורה ליבום מטעם דשמא מעוברת היא א"כ הא ממילא לא אכלה גם בתרומה דהא כיון דמעוברת היא א"כ אינה זקוקה עוד ליבום והעובר ג"כ אינו מאכיל דהא קי"ל דעובר פוסל ואינו מאכיל ואחר ג"ח תחזור ותאכל בתרומה:

דף ס ע"א גמ' אמר רב יוסף הלכה כר' יהושע. ק"ל דהא נ"ל למפסק הילכתא אחר דקיי"ל דר"א שמותי הוא והא רב יוסף גופי' אהדרינהו לאפי' מיני' דר"א דבשלמא הלכה כריב"ק איצטרך סד"א כו' אלא הלכה כר"י למה לי פשיטא כו' בע"ז (דף ז') וי"ל דבברייתא אחריתא דאפילו תבילתו על כתפו פליג עם רבנן ולא עם ר"א ומשו"ה באמת מייתי לה בתר דרמי ברייתות אהדדי ועיין ב"ב (דף קל:) ברשב"ם:

דף סא ע"א גמ' אר"ה מאי קרא והיא בעולת בעל כו' ר"א מהכא כי היא היתה כו'. נ"ל דנ"מ להא דלאו"מ אם עולה עמו או לאו עיין לעיל (דף מח) דלר"א דיליף דמחיים נתנה ולא לנער א"כ לאו"מ הא ליתא ועוד נ"מ אם נכנסה לחופה ולא נבעלה דלר"ה דיליף מבעולת בעל א"כ ע"כ דרק לאחר בעילה וכדקאמרינן סנהדרין (נח) בעולת בעל יש להן כו':

דף סח ע"ב תוס' ד"ה מאי פרנסה כו'. תימה דהאמאי לא קאמר נמי דפרנסה אינה כתנאי כתובה כו'. ונ"ל די"ל דלשון אינו כתנאי כתובה היינו לומר דאין לה דין תנאי כתובה אלא דין חוב והנה בשלמא לענין מטלטלי ומשעבדי תליא בדין תנאי כתובה אבל משא"כ לענין בגרו דאבדו מזונותיהן או לענין דאין שמין באב לא שייך כלל לתנאי כתובה או לחוב אלא דהתיקון הי' לענין פרנסה כן ולענין מזונות כן והו"ל למימר א"כ פרנסה אינה כמזונות אך משא"כ להמסקנא שפיר קאמר שאינו כתנאי כתובה ופירוש שאינו חוב כשאר כל תנאי כתובה והלא דתליא בדעת האב:

דף סט ע"א תוס' ד"ה ובשמתא ליהוי כו' וא"ת אעפ"י שא"ל כן יהא צריך הפרה וכדאשכחן גבי יהודה כו' וי"ל כו' דמאריה וגנבי דבידי שמים לה הי' יכול לשומרו כו'. ק"ל דהא לעיל (דף ל) פרכינן ומאי דכי אזהר יעקב לבניו אצינים ופחים דבידי שמים הוא דילמא אחרי' וגנבי דבידי אדם נינהו ומשני אטו יעקב אהא אזהר אהא לא אזהר והנה הא לדברי התו' הא יכול הגמרא גם להכריח דע"כ יעקב אכולהו אזהר דאל"כ אמאי היו מגולגלין עצמות יהודה וגם מאי ס"ד דמקשן: ע"ב גמ' אמר שמואל הלכה כרבי יוסי. נ"ל דנקט הכי אע"ג דקיי"ל דר"מ ור"י הלכה כר' יוסי משום דלאפוקי מדר"כ קאתי אבל נ"ע דלקמן (דף עז) מקשינן והאיו"ח הלכה כרשב"ג דדילמא ג"כ לאפוקי מדר"כ דאתי ויש לחלק. ונ"ע בהרי"ף והרא"ש שכתבו והלכה כר"מ דהילכתא כר"נ בדיני ולמה הוצרכו לזה דהא מפורש אמרו כן בסוגיא והא קי"ל הלכה כר"מ דאמר מנוה לקיים דס"מ ואי מכללא דר"נ סוף סוף איכא כללא נגד זה דר"מ ור"י הלכה כרבי יוסי ועיין בר"ן רפר"ת דמילה שהביא שיש מחלוקת הפוסקים אם אזלינן בתר רובא דאמוראי:

דף ע ע"א במשנה המדיר את אשתו מליהנות לו יעמיד פרנס. הרא"ש ז"ל הביא הירושלמי ויעמיד פרנס לעולם כו' ושתנן המשרה אשתו ע"י שליש כו'. וק"ל דבשלמא שליש הא נותן לה הבעל מעותיו ע"י שליש וא"כ הא מנ"מ אולם משא"כ במדיר הא קיי"ל דאינו יכול ליתן לשליש ורק שאומר כל הזן אינו מפסיד ורק דאת"כ אם רוצה משלם וא"כ מאי קושיא דהא בר"ן נדרים סוף פ' השותפין גבי מעשה דבני חורון כתב דאכן סהדי דניחא לי' לבן שאביו יהנה מסעודתו' ולא שיתן מסעודתו לאחרים ואביו יהנה מסעודתו וא"כ הא מכש"כ הכא דהא התם עכ"פ הסעודה סוף סוף היתה של בנו וצ"ע במפרשים: שם תוס' ד"ה הכי נמי כו' וליכא נמי למימר כגון שאמר יאסר הנאת תשמיש עלי מעכשיו כו'. המהרש"א ז"ל דחק הרבה ול"נ דהכי פירושו דהא כיון שאמר יאסר התשמיש מעכשיו א"כ הא שוב לא תוכל לאחר שלשים ליהנות לו דהא תיגלי מילתא למפרע שנהנה ממנו באיסור וע"ז אבו התוס דהא לר"י אסורה לשמש מעכשיו וא"כ בשבת אחד יוציאה ויתן כתובה והמהרש"א ז"ל נטה בזה בפירושו סבר דהא לר"י קאי אדלעיל דמשו"ה אסורה להנות משום דר"י וע"ז הקשה מה שהקשה אולם הדברים ברורים כש"כ: ע"ב תוס' ד"ה שהגיע זמן ולא נשאו כו' פירש בקונטרס כו' וקשה כו' קונם שאני עושה לפיך אמאי אין אדר אל כו'. ונ"ל דרש"י ז"ל ס"ל דדוקא גבי דידי' אלמוהו לשיעבודי' ולא לגבי דידה כקושית התוס' לעיל וכן איתא בר"ן ומ"מ שפיר פריך לעיל וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה משום דס"ל לגמרא דלא שייך אלמוה לשיעבודי' רק לשויסו כדאורייתא ולא יותר וכיון שכן א"כ הא מקשה הגמרא שפיר למ"ד מזונות דאורייתא דהא משועבד לה ולא גריעא מהתם דאלמוסו רבנן לשיעבודי' משא"כ כשהגיע זמן ולא נשאו דלא הוה אלא מדרבנן ואלמוה לא שייך גבי דידי' ובזה הי' אפשר לתרץ גם שיטת הרמב"ם שלא הביא כלל הסוגיא ומשום דגם הוא ס"ל דמזונות דרבנן והסוגיא אזלא למ"ד מזונות דאורייתא אולם באמת ס"ל גופי' דמזונות דאורייתא:

דף עא ע"א תוס' ד"ה אין אלו נדרי נפש ולא גרים כו'. ונ"ל די"ל לפי דהו"ל דר"י ס"ל דדוקא ניוול לא שמי' ניוול וכש"כ התוס' בדיבור הקודם אבל הכא בשלשים יום הוו נדרי עינוי נפש אבל מדמסיים והלו הן נדרי עינוי נפש שלא אוכל בשר ולא קאמר רחיצה וקישוט משמע דגם לעולם לא הוו עינוי נפש אבל ממתניתין לא שמעינן מסיפא דהא רוצה לחלק שם בין לא היתה פרנסתו אלא ממנו ע"ש:

דף עב ע"ב במשנה ואלו יוצאות שלא בכתובה כו' מאכילתו כו'. הרא"ש ז"ל כתב שדוקא מכשילתו כגון שהאכילתו חלב או דם וק"ל דהא חלב ודם מחייבי כריתות שארעו ג"כ נכרת וא"כ נ"ל לטעמא דמאכילתו תיפוק לי' משום זרעו דהא משום זה יוצאת גם נודרת ואינה מקיימת. ונ"ל ג"כ דהא דחשיב מעשר וחלה משום דהני שייכין באשה חלה כדקאמרינן בשבת פב"מ ומעשר נמי כדאיתא בקידושין (דף כד) ע"ש בתוס' יבמות (דף פו) אתם וביתכם מלמד שנותנת רשות לתרום לאשת כהן ועיין בספרי:

דף עד ע"א גמ' והא ביאה דלא אפשר לקיומי' ע"י שליח והוה דתנאה ט' איתקש הוויות להדדי כו'. ק"ל דאמאי לא נימא איפכא דאיתקש הוויות דקידושי כסף לביאה ומה ביאה אין תנאו תנאי ומשום דאי אפשר לקיומי' ע"י שליח א"כ אף בקידושי כסף נימא דהדין כן וגם הא קיי"ל דלקולא וחומרא לחומרא מקשינן ואפ"ל משום דהכא תרווייהו כסף ושטר אפשר ע"י שליח. וכן ק"ל בהא דקידושין (דף מה) קדושין מנ"ל דע"י שליח ת"ק ויצאה והיתה איתקש הוי' כו' דאמאי ג"כ לא נימא גם התם דאיתקש הוויות להדדי דמה ביאה אי אפשר ע"י שליח אף כסף ושטר אי אפשר ע"י שליח אך בזה אפ"ל משום דהתם הוה קולא אולם י"ל דמשו"ה אין דנין כן דמשום אין דנין אפשר משאי אפשר:

דף עט ע"א גמ' אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניא. לשיטתי' בכל מקום וכן בחולין (דף עט) אר"ה א"ש הלכה כחנניא וכן שבת (דף נב) וכן בתענית (דף י') וכן בעירובין (דף מג) הלכה כר"ג בספינה דהיינו כחנניא ועוד ש"מ: שם גמ' א"ר אר"כ אע"ג דא"ש הלה כחנניא מודה חנניא שאם נתגרשה נותנת דמים ונוטלתן מפני שבח בית אבי'. ק"ל דהא הו"מ למימר האי דינא גם לרבנן לגבי בהמת מלוג וא"כ לא שייך כלל לומר בזה מודה חנניא אחרי דלא שייך כלל לפלוגתייהו ואפשר לומר דשבח בית אביה לא שייך אלא בקרקע או בעבדים שחשובין כקרקע וכדקאמרינן במתניתן וא"כ שפיר שייך ליתנא דמודים ואל תשיבני מהא דיבמות (דף סז) דמבואר דגם גבי כלים שייך שבח"א משום דאפשר לחלק דהתם לגבי כלים עצמן שבאו מבית אביה שייך שבח בית אביה גם לגבי כלים אך משא"כ הכא גבי ולד לא שייך אלא גבי שפחה ולא לגבי בהמה:

דף פ ע"ב גמ' איבעיא להו שומרת יבם שמתה מי קוברה יורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כסף כתובה או כו'. הר"ן ז"ל פירש דאיבעיא להו אם יורשי הבעל לחודי' גם בצירוף יורשי האב. וק"ל דא"כ מאי קאמר אף אנן נמי תנינא כו' יורשי' יורשי כתובתה חייבין בקבורתה אחרי די"ל שפיר דכוונת המשנה ששניהם חייבים בקבורתה ואפשר משום דהא קאי גם על אלמנה והתם אי אפשר לפרושי אלא על יורשי כתובתה לחודי' ואם גם על יבמה ג"כ הכוונה על יורשי כתובתה לחודי' ואפשר להעמיד כתוס' זה. גם קשה לי מכאן לפירוש הגאונים דמפרשי ביבמות כרבא דאמר אי בשנפלו תחתיו דבעל דכו"ע ידו עדיפא מידה והוי הבעל מוחזק וב"ה לא אמרי אלא בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם דא"כ הא המו"ל דירשי כל נכסיו. וגם צ"ע אהא דמסיים או דילמא יורשי האב דקא ירשי נכסים הנכנסים ויוצאים עמה כיון דלא ירשי אלא נכסים שנפלו לה עכשיו:

דף פא ע"א תוס' ד"ה ואיזהו אלמנה כו' מיתורא דמתניתין דייק אבל עיקר מתניתין לא מיירי בשומרת יבם. עיין במהרש"ל שנשאר בתימה ובמהרש"א ובמר"ש שי"ף שדחקו עצמם אמאי לא פשיטא להו מהא דקתני אין חייבין בקבורתה וגם נ"ע לדידי דהו"מ למידק מדקתני ומעשה ידי' שלהן ואילו בשומרת יבם הא אין מעשה ידי' של יבם וכדקאמרינן לקמן (קז:) ד"ה וברת ונ"ל די"ל דעיקר כוונת התוס' הוא דלא נפשוט מסכת דמעשה ידי יבמה הם ליבם וכמו שפלפלו התוס' שם והיינו יכולין לומר דמתניתין איירי בכל גווני דאלמנה בין כשנזונת מיורשין ובין כשזונת מיבם וא"כ רישא דאין חייבים בקבורתה קאי על סתם יורשים וסיפא קאי על יבם ע"כ הוכרחו לומר דא"כ הו"ל למיתני אלמנה ניזונת מנכסי יורשים ומדקתני מנכסי יתומים משמע דדוקא מנכסי דיתומים הוא דניזונת ולא על שומרת יבם אלא דמיתורא דמתניתין דייק וא"כ גם מעשה ידי' שלהן לא קאי כלל על שומרת יבם: ע"ב גמ' א"ר יוסף כיון דאמור רבנן לא ליזבן אע"ג דזבין לא הוה זבינה כו' א"ל אביי וכל היכא כו' והתנן בש"א תמכור וכה"א לא תמכור כו'. נ"ל דרב יוסף ס"ל דדוקא היכא דאמרו רבנן לא ליזבין התם הוא דלא הוה זבינה אולם משא"כ הכא במתניתין הא אמרינן רישא פרקין רישא וודאי בזכותה נפלו סיפא אימר בזכותי' הלכך לכתחלה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים א"כ הא דלא תמכור הוה רק משום ספק א"כ הא מה"ת הוא א"כ גם הוא מודה דבדיעבד הוה זביני ולכן שלא גם רחב"פ כדרב יוסף אע"ג דאתקיף לי' כבר אביי וע"פ דאיתא כעי"ז שבת (כג) דוודאי דדבריהם ספק דדבריהם לא בעי ברכה וע"ש בר"ן דאע"ג דחכמים תקנו מ"מ כיון דלא תיקנו אלא מכח ספק לא חשיב תיקון. ובזה נ"ל ג"כ ליישב שיטת רש"י ז"ל לעיל (דף עח) דמגיה מתניתין ותמהו בתוס' דאדרבה הי' לו להגיה הברייתא מקמי מתניתין ולפי מש"כ אפשר דר"ז ס"ל ג"כ כרב יוסף דהא באמת איפסק הילכתא כרב יוסף וא"כ גם בלא"ה קשה לי' במתניתין לחלק בין לכתחילה לדיעבד וע"כ מגיה מתניתין ורב ספרא ס"ל דכיון דלא תני בהדיא במתניתין לא תמכור א"כ רק אין זה בכלל הא דאמור רבנן לא לזבון:

דף פג ע"א תוס' ד"ה ואין לי עסק בה לא אמר כלום וא"ת דאמרינן בהשולח גבי המוכר עבדו לעובד כוכבים כו' ואם כתב לו אונו זהו שיחרורו מאי אונו אר"ש לכשתברח ממנו אין לי עסק בך הוה לשון טוב. נ"ל דלא דמי דהא התם כיון שמכרו לעובד כוכבים א"כ הא ממונא הוי' לי' גבי' פקע וכדכתב בהדיא רש"י ז"ל גיטין (דף מ) ורק איסורא הוא דאיכא עוד אכתי גבי' א"כ י"ל שפיר דמהני גם לשון אין לי עסק בך אך משא"כ הכא אחרי שיש לו בשדה זו קנין ממון א"כ היאך ליפוק בלשון גרוע כזה אך מלבד זה ק"ל על דבריהם דלמה לא הביאו ראי' מפורשת מהא דגיטין (דף פה) דאמ"ל רבינא לר"א אמר לעבדו אין לי עסק בך מהו אמ"ל רב חנין לרב אשי ואמרי לה רב חגין מתוזנאי לרב אשי ת"ש דאר"ש לכשתברח ממנו אין לי עסק בך עוד ק"ל על הגמרא גופה דהיכי פשיט איסורא מממונא אולם נ"ל די"ל דהתוס' לשיטתי' הוא דאזלי דס"ל בגיטין (דף מג) וז"ל וי"ל דלא דמי למפקיר דעובד כוכבים לא קני לי' אלא למעשה ידיו והכתי פש לגבי ישראל ממונא דקני לי' לקנס ולוולדות ולא הפקיעו ממנו חכמים עד אחר שיכתוב לו גט שחרור וכ"ל לתרץ בזה הדקדוק דרב חנין פשיט לי' לרב אשי על האיבעיא דבעי רבינא ולא קאמר להדיא לרבינא שהי' במעמד ההיא אך באמת הא רבינא גופי' ס"ל גיטין (דף מ) דהמפקיר עבדו ומת יש לו תקנה וכדקאמר שם להדיא אנא כרב דימי ס"ל וא"כ הא לא צריך עוד לדהוקי כמ"ש התוס' דלא הפקיעו ממנו עד אחר שיכתוב גט שחרור וא"כ הא לדידי' ליכא למפשט מינה וא"כ הא הוכרח רב חנין לפשוט רק לר"א די"ל דכאמימר ס"ל דהמפקיר עבדו אין לו תקנה וא"כ תקשה קושית התוס' דהיאך יכול לשחררו וא"כ ע"כ צ"ל כדתירצו התוס' דלא הפקיעו חכמים ממנו קנס ומוולדות כדי שעדיין יכול לשחררו דאל"כ שוב אין לו תקנה וא"כ הא מוכח גם שפיר דאפילו היכא דיש לו עדיין עליו זכות ממון מ"מ יכול לשחררו בלשון דאין לי עסק בך אולם באמת ק"ל על שיטת התוס' שכתבו שם דקני לי' עדי' לעבדו לוולדות דהא מאי שייך גבי עבד וולדות דממ"נ אם נשא ישראלית א"כ הא קיי"ל יבמות (דף מה) וע"ש בתוס' (דף מג) דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד הולך אחרי' ואם נימא דבא על שפחה כנענית א"כ הא ג"כ ממנ"פ דאם היא שלו א"כ הא סוף סוף תקשה דאף אם הוא משוחרר בכ"ז הא קיי"ל הולד אחרי' וכדקאמרינן ב"ק (דף מט) חמרתא מעברתא כו' ואם נימא דהיא שפחה של אחרים א"כ הא הולך יהי' שייך לאותו האדון ולא לו וגם על מה שכתבו דקנה לי' לקנס ג"כ ק"ל דהא בגיטין (דף מג) איבעיא לן זה דעבד שמכרו רבו לקנס מהו וע"ש בתוס' שכ' גופייהו דאפילו אם מכרו לגמרי אינה מכירה כיון דלא שוה כלום אלא לקנס ואפשר היה לחלק בין כשמכרו בין בשנשאר אצלו עדיין וכה"ג כתבו התוס' גופייהו בב"ב ומ"מ ק"ל דהא קרי לה הגמרא לעיל (דף מג) שאינו שוה כלום אע"ג דאם יגח אותו שור וצריך לשלם קנס:

דף פו ע"ב תוס' ד"ה אדרבה כו' וקשה לרשב"א דלעיל אריו"ת הא"ל משוך פרה זו כו'. ונ"ל דמדריו"ת לא קשה כלל דאיכו ס"ל דאפילו במקום הראוי לקנין מהני תפיסה כיון שלא מונח ברשותם אבל מדרב ושמואל דס"ל דדוקא ברה"ר דהוה מקום דלא ראוי לקנין א"כ הא פשיט שפיר וכן מרב נחמן פשיט ג"כ שפיר דהא כיון דאגם ראוי לקנין א"כ ה"ה לידי רה"ר: שם תוס' ד"ה ר"א כו' לא כפירוש הקונטרס דת"ק סבר אין מגלגלין שבועה אלא מדרבנן כו'. ק"ל דהא בפ' כל הנשבעין ג"כ מספקא להו בגמרא אם מגלגלין בדרבנן אלא דפשיט לי' מברייתא וא"כ מאי אולמי' מהך ברייתא דפשיט הכא:

דף פט ע"ב גמ' אי בעית בהאי גבי לימא תיהוי תיובתא דר' נחמן אמר שמואל שני שטרות היוצאין בזה אחר זה ביטל שני את הראשון. לעיל (דף מד איתא רב נחמן לחודי' וגם מהא דלקמן דאר"ש מודה ר"נ משמע דרק הוא לחודי' אמר לה דאל"כ הא הי' לו לומר ומודה שמואל וכן ברא"ש ליתא א"ש אולם נראה להיפך להביא ראי' ג"כ דהגירסא היא שמואל דהא לעיל אמרינן פשיטא ראשון במכר ושני במתנה ליפות הוא דכתב לו משום דינא דבר מגרא ולרב נחמן הא שמעינן לי' בהדיא בב"מ (דף קח) דאמר ואי משום דינא דבר מגרא לא מסלקינן לי' וע"ש בפרש"י ז"ל דמשמע דרב נחמן לית לי' כלל דינא דבר מגרא ודוחק לומר דקאי על ביני אחי או שותפי ע"ש ומהתימה דהתוס' שם בב"מ לא הביאו ראי' מהא דלעיל דר"נ אית לי' דינא דבר מיצרא. והנה לכאורה הו"מ למימר דאיירי דלא כתב לה דאיקני וא"כ הא אפשר דליפות כחה הוא דכתב לה דאם קנה בין זמן כתובה ראשונה לשני' קרקע אם מכר לאחר אינו יכולה לטרוף ואילו בכתובה שני' גביא וגם ק"ל דהא איבעיא לי' שם בב"ב (דף קנז) דאיקני קנה ומכר אם משתעבד או לא וא"כ מאי תיובתי' דהא אפ"ל דר"נ הוא דס"ל דלא משתעבד ואפ"ל דקאמר כן משום דהא קיי"ל דסתם מתניתין ר"מ היא והנה ר"מ הא ס"ל דאדם מקנה דשלב"ל וא"כ מכש"כ דאדם משתעבד וכדאיתא שם בב"ב אבל ק"ל דהא ר"מ הוא דס"ל ג"כ דאחריות לאו ט"ס הוא ואפילו בכתובה לעיל (דף נא):

דף צג ע"א תוס' ד"ה ומאימת הוה חזקה כו' וי"ל דהיכי דנתן מעות כו' ואע"ג דגריעא מנעל הוה חזקה כו'. בזה נ"ל לתרץ קושית התוס' ב"ב (דף נג) על פירש רשב"ם דמסירת מפתח קונה ובב"ק הא אמרינן דמסירת מפתח לא קני ולפי מש"כ כאן הא אפשר דמיירי דנתן המעות ובאתרא דכסף לא קני דקני במסירת המפתח ואע"ג דבמסירתו לחוד לא קני עיין פסחים (דף ד):

דף צז ע"ב תוס' ד"ה מתניתין כו' ואי מדקתני מוכרת אפילו ד' וה' פעמים ומוכרת למזונות שלא בב"ד משמע משום דאכתי לא הפסידה מזונות כו'. תיבות דמשמע ומשום אין להם משמע ונראה דתיבת למזונות מיותר היא וביאור דברי התוס' הכי הוא ואי מדקתני מוכרת ד' וה' פעמים ומוכרת שלא בב"ד משמע דאל"כ מאי קמ"ל וא"כ היינו דלא כר"ש ע"ז מתרצים דאפשר כר"ש והלכך מוכרת שלא בב"ד משום דעדיין יש לה מזונות והסופרים טעו וסברו דהא דמסקו התוס' ומוכרת למזונות שלא בב"ד הוא לשון המשנה וא"כ הוסיפו תיבת ולמזונות אולם לפי"ז תיבת משמע מיותרת ובאמת אין זה לשון המשנה דהא ממזונות אין ראי' כלל דהתם הא גם ר"ש מודה ועיקר ראיתם הוא מדקתני לשון מוכרת דמשמע בלא ב"ד מוכרת למקצת הכתובה הנשאר ואע"ג שאבדה מזונותי':

דף צח ע"א גמ' אר"נ אלמנה ששמה לעצמה לא כלום. המהרש"ל ז"ל בתשובותיו (סי' ג) כתב ע"ז דאם"ד דשומא הדרה גבי אלמנה תיפוק לי' משום שומא והוחק לומר בנתיקרה ולא יכולתי להבין כלל דהא פ"מ פשוטה לגבי פירות דאם הטעם משום דשומא הדרה א"כ עכ"פ פירות שאכלה הם שלה ואם נימא מאן דהא לך הרי כמו שלא לקתה כלל ובוודאי דהפירות חוזרין וכדקאמרינן ב"מ (טז:) השתא דאמרינן אסמכתא לא קני הדרת ארעא והדרא פירי ולא דמי לפירות דקל דאיפלגו ר"ה ור"נ וכמבואר ב"מ (דף לה) בתוס' ד"ה זבנה וי"ל דראשון מן הדין אינו מחזיר שהרי היא מכורה לו שהרי אוכל פירות בלא נכייתא אלמא דאי לא היתה מכירה גמורה לא הי' אוכל בלא נכייתא וא"כ הכא דאמרינן מאן שם לך ולא הוה מכירה כלל א"כ פשיטא דלא אכלה הפירות בלא נכייתא וגם לפמש"כ אפשר לומר דס"ל לר"נ דשומא לא הדרה אלא עד תתיסר ירחי שתא דהא ר"נ גופי' מנהרדעא הוא ומשא"כ הכא דאמריק מאן שם לך דהדרא לעולם ונ"ע בפוסקים: ע"ב תוס' ד"ה אר"פ כו' אדפריך מאי קמ"ל הו"ל למיפרך ונימא הלכה כר' יוסי כו'. ק"ל דהא קיי"ל דר"מ ור' יוסי הלכה כר' יוסי וא"כ הא שפיר קפריך מאי קמ"ל בזה וכדקאמרינן ע"ז (דף ו') דאהדרינהו רב יוסף לאפי' אף אם אמר בפירוש ההלכה ועמש"כ לעיל:

דף ק ע"א גמ' לימא בהא קמפליגי דמ"ס טעה כדבר משנה חוזר ומ"ס אינו חוזר. ק"ל דהא בסנהדרין (דף ו) מפורש דר' ספרא ס"ל חוזר והיאך אומר אינו חוזר:

דף קג ע"א גמ' שמעון בני חכם. בב"מ (דף פה) איתא גי' שמואל ירמינאה חכים יתקרי רבי לא יתקרי ובר"ש (דף כ) אמרינן דשמואל אמר יכילנא נתקן לכולי גולה והנה גם ברי' שמעון מצינו בערכין (דף ס) דאמ"ל ר"ש בר רבי שמא שנה מעוברת היתה א"ל נר ישראל כן הוא לכן קרא גם לו בשם זה דחכם: סליק

השמטות והוספות

מחדושי הגאון האמתי כו' מוהר"ר יצחק אייזיק חבר זצ"ל

מסכת ברכות

דף ב ע"ב תוס' ד"ה דילמא ביאת אורו כו' וי"ל דהכי פירושו כו'. נ"ב נ"ע לפי שיטת ר"ת שבת ל"ה ע"א ד"ה תרי תילתא וכו"מ דס"ל שתי שקיעות הן דמתחילת השקיעה עד שיעור ג' מילין ורביע הוא ודאי יום ומסוף השקיעה מהלך ג' רביעי מיל הוא בין השמשות ואח"כ הוא לה"כ א"כ היאך מפרשים כאן דכתבו דילמא ביאת אורו הוא תחילת השקיעה ועדיין יש שהות ה' מילין כו' דלמה נסתפקו בזה והא ודאי יום הוי וא"כ האיך אפשר דיקרא זה הערב שמש ואם נאמר דגזי' הכי הוא דאינו תלוי כלל ביציאת היום וביאת יום אחר א"כ כי נימא דכונת הכ' ובא השמש היינו גמר השקיעה היאך ילפינן מינה דבלה"כ תליא מילתא דהא עדיין יש שהות ג' רביעי מיל שהוא בה"ש והוא ספק יום וספק לילה ולענין אכילת תרומה אינו תלוי כלל ביציאת היום רק בביאת השמש. ועוד דמבו' במס' שבת ל"ה ע"א וע"ב דגם אכילת תרומה תליא בספק בה"ש יעו"ש גבי פלוגתא דר"י ור' יוסי דקאמר אי לאכילת תרומה ספק הוא. ויש לדחוק לשיטתם דהכי מספקי להו אם כוונת הכ' ובא השמש הוא תחי' השקיעה אף שעדיין ודאי יום הוא וא"כ באמת לא קפיד קרא על סילוק יום וביאת יום אחר או שכוונת הכ' בגמר השקיעה שאז זמן יציאת הכוכבים וא"כ קפיד קרא על סילוק היום ולפי שיש להסתפק אם אותם הכוכבים הם בינונים היוצאים מסוף השקיעה בתוך שיעור ג' רביעי מיל א"כ לא ידעינן כוונת הכ' במ"ש וטהר יומא אם כוונתו תיכף בסוף השקיעה או לאחר שיעור ג' רביעי מיל אח"כ כיון שלפ"ז תליא ביציאת היום לגמרי לכך מספיקא לא אכלי תרומה עד יציאת הכוכבים ממש ולא בבה"ש והדר פשטו לה מברייתא כו' א"כ ודאי כוונת הכ' דביציאת היום תליא מילתא ולכך בבה"ש לא אכלי תרומה וגם אינו זמן ק"ש. ובאמת שיטת הגר"א מתוורא יותר דסתר שיטת ר"ת וס"ל דמתחילת השקיעה שאין גוף השמש נראה על הארץ אז הוא זמן בה"ש ודבריו ברורים מכמה ראיות והכ"מ ולפ"ז צריך לפרש שיטת הש"ס כאן באופן אחר. והוא דהגאון ישב קושיית ר"ת דמס' שבת פ' ב"מ הנ"ל וכתב דבאמת מתחילת השקיעה עד לה"כ הוא ג' רביעי מיל אבל עדיין מאיר הרבה הרקיע במערב ועד שיעור שתחשך כל האור לגמרי אז הוא שיעור ד' מילין וראי' דמע"ה עד נץ החמה דשיעורו ג"כ ד' מילין מתחשבין מתחלת הארתו במזרח אף שעדיין הרקיע כולו מלא כוכבים. וא"כ יש לפרש כאן הספק דבני מערבא ג"כ באופן זה והוא דהכ' אומר ובא השמש וטהר ואם נאמר דוטהר קאי אגברא א"כ מ"ש ובא השמש היינו שקיעת גוף החמה רק שהספק הוא אם כוונתו תחי' השקיעה של גוף השמש או סוף השקיעה ככל ספק בה"ש בכל מילי וא"כ מספק תלוי בלה"כ והיינו ג' רביעי מיל אחר תחילת השקיעה והכ' מקפיד דוקא איציאת יום זה וביאת יום אחר או שהכ' שאמר וטהר ר"ל טהר יומא ר"ל שמתפנה כל האורה שבא מן השמש והיינו שמסתלק כל הארתו במערב ומתמלא כל הרקיע כוכבים וכשיעור שהוא מעת התחלת ע"ה והוא ד' מילין אחר תחילת השקיעה והוא הרבה אחר לה"כ ולכן אמר ביאת אורו ר"ל לא בביאת גוף השמש תליא מילתא רק בביאת האור שבא מן השמש עד דפשטו מברייתא דתליא בלה"כ לכן ע"כ שכוונת הכ' ביאת שמשו לא ביאת אורו. ופי' זה הוא כפתור ופרח לענ"ד בסוגיא זאת לפי שיטת הגאון שהיא המתוורת ודו"ק:

דף יג ע"א גמ' וכן הוא אומר אל תזכרו כו'. נ"ב לכאורה ראי' לסתור דהא כתי' אל תזכרו כו' וכן מסיים במשל צרות אחרונות משכחות כו'. ונראה דהנה הכ' מדבר במלחמת גוג שהוא צרה ג' ואמר אל תזכרו ראשונות וקדמוניות כו' ואס"ד דגאולת שיעבוד מלכיות תעקר יצ"מ צ"ל לומר וקדמוניות אל תתבוננו שהוא יצ"מ שכבר לא זכרוהו אלא מוכח שמקודם בעת ש"מ זכרו שניהם. ולכן במשל אגל הרי לא אמר שכח ורק בנחש אמר שכח מעשה שניהם כו' צרות אחרונות כו' ר"ל בעת גוג אז ישכחו את ב' צרות ראשונות שהיו מזכירי' עד עתה:

מ"ר אבדק"ק יעדוואבנא בן המחבר:

דף לז ע"א גמ' א"ל ר"ג עקיבא כו'. נ"ב עי' ביאורי הגר"א או"ח סי' ר"ב ס"ק ל"ד ובסי' תרפ"ח ס"ק יו"ד. מ"ר:

דף מב ע"א גמ' רבי יהודה הוה עסיק כו'. נ"ב מכאן מוכח דלא היו מקפידים להשיא למי ששמות אביהם שוים. וכן שם החתן עם שם חמיו בשוים מצינו בפ' הקומץ רבה כ"ט ע"ב רמי בר תמרי כו':

דף מז ע"א גמ' העונה אמן כו' חטופה כו'. נ"ב נראה כוונתם בזה שמצינו שלפעמים מת האדם בקצרות ימים והוא על ב' דרכים. הא' שיוכל להיות שחי ערך שבעים שנותיו בזמן מועט כגון שנגזר עליו לחיות ע' שנים בדרך מיצוע וכופלים לו הנאת עולמו ומקבל ערך הנאת זמן ע' שנים בעשרים שנה וכדומה והוא על דמיון נר של שעוה כשכופלין אותה לשנים דולק כחצי ערך זמנו מה שהי' ראוי לדלוק בכופל זמן אבל מאיר ביותר. ויש על אופן אחר שמתקצרים ימיו לגמרי ולא קיבל הנאה מרובה יותר משאם היה חי כל שנותיו והוא על דמיון נר של שעוה שחותכים ומקצרים ממנו והוא דולק ג"כ בחצי זמנו ואינו מאיר ביותר. והוא מ"ש נר אלקים נשמת אדם. וז"ש העונה אמן חטופה שמוציא מפיו כל התיבה רק במהירות ולכן מדה במדה גם שני חייו חי במהירות כדמות הנר שכופלין אותה כמ"ש וז"ש יתחטפו ימיו ר"ל רק ימיו יתחטפו אבל הנאת כל ימי חייו יקבל בשלימות. משא"כ העונה אמן קטופה ר"ל שמבליע הה' ואינו מוציאו בפיו בשלימות ולכן מדה במדה יתקטפו ימיו ר"ל שמתקצרים ונחתכים שנותיו וגם הנאת עולמו לא יקבל בשלימות כדמיון הנר שחותכין ממנו ומקצרין אותו. משא"כ המאריך באמן מדה במדה מאריכין לו ימיו ושנותיו כמ"ש רז"ל (שבת קה ע"ב) ע"פ אשר האריכו ימים כו' ימים האריכו שנים לא האריכו היינו שהיו להם ימים של טובה ולא שנים ואלו יהי' ב' הדברי' שמאריכים לו ימיו וגם שנותיו מדה כנגד מדה. ודו"ק:

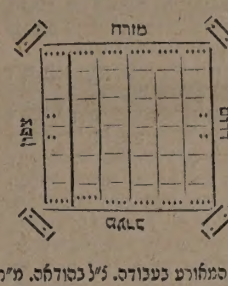
דף נז ע"א ברש"י ד"ה נכסיו מצליחין כו' כמין קליעה. נ"ב בביאורי הגר"א פי' כוונת רש"י למ"ש במס' ב"מ פ' המקבל ק"ז ע"א ברוך אתה כו' שיהיו נכסיו משולשים שליש כו':

מסכת בכורים

פרק ג משנה י"ב למה אמרו כו'. נ"ב לחבר עם משנה ראשונה דמסכת ברכות הענין שמ"ש משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן כתב רבינו הגדול הגר"א זללה"ה שלכך אמר בתרומתן שגם חזה ושוק נקרא תרומה כמש"כ בתרומת הקדשים במורם מן הקדשים כו' וזה תלוי בכפרה לא בהערב שמש לכן אמר בתרומתן שהוא שלהם מה שאין כן חזה ושוק אינו שלהם דמשולחן גבוה קא זכו. וזהו הראשוני' הקשו ככאן כיון שהתחלת זמן ק"ש הוא מעת שנכנסים לאכול בתרומה א"כ היאך אפשר להם לאכול קודם ק"ש הא אמרו דף ד' ע"ב שלא יהא אדם בא מן השדה ויאמר אוכל קימעא כו' וכמו שהקשו התוס' שם ב' ע"ב בד"ה משעה שהעני כו' תימה עני גופא מתי יתפלל כו'. אבל לק"מ דקי"ל טעימה בעלמא מותר ואכילת פירות נק' טעימה לבד שלכך פטור מסוכה וא"כ צ"ל מ"ש משעה שנכנסים לאכול בתרומתן היינו בכורים שיש בהם פירות ונק' ג"כ תרומה אך שלא נאמר הא אמרו בתרומתן משמע שהוא שלהם ולא משולחן גבוה זכו לזה סיימו בסוף ס' זרעים ולמה אמרו הבכורים נכנסי כהן כו' ולכן א"ש לשון בתרומתן. ודו"ק:

מסכת שבת

דף פה ע"א תוס' ד"ה אמר רב כו'. נ"ב הציור הנדפס נגד תיבת כזה שייך מקודם אחר תי' ב' טפחי' והומש בכל קרן. וכאן אחר תי' כזה צריך לצייר כזה. מ"ר:

דף קנב ע"א רש"י ד"ה חזיי' כו' לקרחא. נ"ל א"ל קרחא. מ"ר:

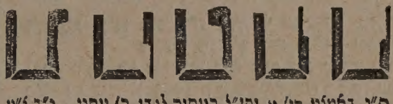
ברא"ש פ"ב סי' ט"ו איבעיא להו כו' חנוכה ופורים כו' מעין המאורע בעבודה. נ"ל בהודאה. מ"ר:

מסכת עירובין

דף עד ע"א רש"י ד"ה בתי' ומגורות. נ"ב שייך לעיל ע"ב. מ"ר:

ברא"ש פ"א סי' יא בק"נ ס"ק מ' מ"א מ"ב מ"ג מ"ד מ"ה מ"ו חסרו ה' ציורים וצריך לצייר כזה. מ"ר:

צורה א צורה ב צורה ג צורה ד צורה ה

פ"ו באמצע סי' א וקי"ל כוותיה לגבי ר' יוחנן. נ"ב נ"ע שסותר למ"ש למעלה בפ"ב סי' ד' בשם רבינו מאיר דהך כללא דשמואל ור"י הלכה כר"י סותר הך כללא דהלכה כדברי המיקל בעירוב וצ"ע וגם סותר למ"ש לקמן סי' כ"ב דהלכה כר"י לגבי רב ושמואל אע"ג דהם שמואל מיקל: סי' יז תניא כו' רב לטעמיה דסבר כר"מ. נ"ב ר"ל דרב גידל אמר משמיה דרב דגם בפת פליגי:

פ"ח סי' א בהג"ה ב'. לכאורה הלכה כרבא. נ"ב עי' בגמ' דף ל"א ע"א:

מסכת פסחים

דף ד ע"א רש"י ד"ה בין לר"מ כו' בבל יראה כו'. נ"ב מכאן משמע דרש"י ס"ל דאחר שש עוברי' בבל"י עי' טו"ע סי' תנ"ב:

דף לא ע"ב תוס' ד"ה אלא כו' עובר (למ"ד) צ"ל לת"ק:

דף קב ע"א בתוס' שורה א'. פי' רשב"ם. צ"ל רשב"א. עי' ק"נ סי' ל"ח "מ"ר":

דף קג ע"ב גמ' א"ל שמעא מדעתי' כו'. נ"ב עי' במרדכי בתוספות מערבי פסחים פי' נכון ע"ז בשם הר"י מקורבי"ל "מ"ר":

ברא"ש פ"א סימן ה' אמר רבא כו' פסק רב אלפס כהיכא דאמרי. נ"ב ר"ל דלישנא קמא דרבא לא מחלק בין בהמה לעיסה רק בין מצי מסלק לי' ומוכח דאם לא מצי מסלק לי' גם בעיסה פטורה וירושלמי מוכח דגבי עיסה אפי' לא מצי מסלק לי' חייבת וא"כ ס"ל כלישנא בתרא דאמר כן בפירוש בעיסה וא"כ גבי בהמה ג"כ ס"ל כלישנא בתרא דרבא ודו"ק: סי' ט' אמר רב יהודה כו' בל יראה איכא ולכך צריך לבטול כו'. נ"ב לכאורה לשיטתם צ"ע דא"כ מאי פריך וכי משכח לה לבטלה הא עכ"פ עבר בב"י קודם שבטלו וצ"ל דס"ל כרא"ש כשיטת ר"י דמשהה חמצו כדי לבערו אינו עובר בב"י וכמו כן במשהה ותשב כשימצא יבטלו ודו"ק. אך בתוס' רפ"ב ד"ה ואי אשמועינן מוכח דס"ל דאם א"י אם יש חמץ בביתו אינו עובר בב"י ע"ש וצ"ע:

פ"ב סי' ז' תניא כו' ויזהר שלא ינותו המים מן הרותחים. נ"ב עי' בק"נ ופירושו דחוק ועי' בטור סי' תנ"ב ובב"י שם שפי' הדברים כפשוטן שבעודם נחים מהרתיחה לא יגעיל בהם ע"ש ומהתימה על הק"נ ומי הכריחו לדוחקי' הללו. מ"ר: סוף סי' י"ח הדא דתימר בתחילה. נ"ב עי' בס' שנות אלי' מרבינו הגר"א דפי' בתחילה היינו ברכת המוציא אינו מברך ולבסוף היינו אחר שכבר אכל אינו חייב לו רק דמים ולכן מברך בהמ"ז: סי' ל' ר"י כו' בשיפולי רקיע הילך. נ"ב נ"ל בשיפולי רקיע לפיכך כל העולם צונן ומעייניות רותחין הלכך כו':

פ"ג סי' א אלו עוברין כו' כמו שאר עיסה אבל כו'. נ"ב דברי הרא"ש כאן צע"ג דלפי מ"ש כאן בהבנת דברי הרי"ף א"כ למה הקשה עליו בפ' כ"ש סי' יג מהא דמנחת נסכים ועי' בר"נ מ"ש על דברי הרי"ף שם: פ"ו סי' ב' לענין הפסקה הלכה כר' יוחנן. נ"ל כר' יהודה: בה' פסחים מהרא"ש בסוף ד"ה ואחר שהוציא כו' דתרומה קיי"ל. נ"ל דתרומת חו"ל קיי"ל: ד"ה ויהי' שולחנו כו' שמורה לשם מצה. נ"ל לשם מצה משעת קצירה: בסוף הלכות הנ"ל. תלמיד אבל רבו מובהק. נ"ב אפי' אינו מובהק:

בקפ"ה פ"ד סי' ט' ביום י"ד מסלקו לצדדין כו'. נ"ב דברים תמוהים הם דלאוקימתא דרבא דקיי"ל כוותי' כן הדין בחוה"מ אבל בי"ד לעולם מוציאין לאשפה ולאביי אין חילוק כ"א בין י"ד לחוה"מ אבל אין חילוק בין רב הזבל או לא וכן יש לתמוה על הטור או"ח בסי' תס"ה ובסי' תקל"ה שהושוה חוה"מ וי"ד בזה כן הב"י לא הרגיש בזה וכתם כן השו"ע באלו ב' המקומות והוא תמוה וראיתי בהגהות מהרלנ"ח לטור שעמד בזה ונדחק מאד ליישב דברי הטור אבל לענ"ד נראה לדינא כמ"ש לפי מאי דקיי"ל כרבא וכן מוכח דעת הרמב"ם כמ"ש מהרלנ"ח שם ודו"ק:

מסכת יומא

דף ח ע"ב תוס' ד"ה תנן התם כו' כאן בעוסים בטומאה. נ"ב עי' בפי' הר"ש פ"ב משנה ד' מס' דמאי מבואר דברים אלו יותר: ברש"י ד"ה וכל אימת כו' בטלה שני ימים. נ"ב פי' לגר מרביעי ודו"ק. מ"ר:

דף יד ע"א גמ' לומר שאינו עובד. נ"ב עי' ט"ז יו"ד סי' קי"ז מ"ש שאין כח לחכמים לאסור מה שמפורש בתורה להיתר והא כאן באנינות מפורש בתו' שכ"ג מקריב אונן וצ"ע:

דף טו ע"ב רש"י ד"ה שתים בקודש כו' של בית. צ"ל שבית. מ"ר:

דף לא ע"ב תוס' ד"ה כדאמר כו' דצריך היכירא כו'. נ"ב פי' שלא יטעה ללבוש בגדי זהב גם בעבודת היום עם בגדי בוץ כיון שגם עתה ביוה"כ עושה עבודת התמיד בבגדי זהב לכך עשו לו היכר שידע שעבודת היום שיעשה אח"כ לא ילבש בגדי זהב עמהם מס' שית יצחק ע"ש:

דף לד ע"ב תוס' ד"ה הני מילי כו' דהש"ס כירה אמרינן כו'. נ"ב ע"ש דרב יוסף תירץ כן על קושיא שהקשה אביי אבל רבא דחי שם דר"ש מתיר לגמרי אפי' היכא דכי מכוון איכא איסורא דאורייתא:

דף סא ע"א רש"י ד"ה את המזבח כו' לאדם במזבח ושהם. נ"ב צ"ל ולא שהם:

דף סו ע"ב תוס' ד"ה מהו להציל כו' פי' משום דקאמר כו'. נ"ב עי' תוס' שבת נו ע"א ד"ה דאמר דדחה פי' זה וא"כ צ"ע:

דף סח ע"א תוס' ד"ה תן לו כו' מאי הדר למיגמר מפר כהן משיח. צ"ל למיגמר מיני' פר כהן משיח:

דף ע ע"ב תוס' ד"ה עביד תד כו' והקטרתו בערב וא"ם כ"ן. צ"ל וא"כ:

דף עד ע"א בהגהת מראה אם. נע"ג דמאי מקשה דילמא סבר כר"פ כו'. נ"ב ולי נראה דאין ה"נ אלא דעדיפא קא משני. מ"ר:

דף עח ע"ב תוס' ד"ה הקיטע כו' וא"ת כיון דמעיקרא כו'. נ"ב ר"ל דהתוס' דתירצו בשם ר"י דמעיקרא הוה ס"ד משום דלאו מנעל הוא כדי לתרץ קושיית רבינו שמשון משמע דבלאו קושייתו הוה ניחא לפרש דס"ד ג"כ משום דילמא נפיל כו' א"כ קשה מאי משני. עי' ס' שית יצחק:

דף עט ע"ב תוס' ד"ה לומר לך כו' אמאי מספקא לי' פשיטא כו'. נ"ב ר"ל דאי הוה כבילה א"ש דל"ק נוקמי' אגרוגרת כיון דבילה שיעורו לענין אכילה בכ"מ כמ"ש לקמן אבל אי לא הוי כבילה וגם שיעורא דיוה"כ אין כאן דכותבת הגסה לאו היינו ככותבת סתמא א"כ קשה לוקמי' אגרוגרת:

דף פב ע"א גמ' בשלמא לר"ה ור"נ לפני שנה כו'. נ"ב פי' דלפ"ז הפי' דמתני' אבל מחנכין אותם לפני שנה כו' אינו קאי על התחלת הזמן של חינוך אלא קאי על המשכת זמן דעד לפני שנה של חיוב דאורייי' מחנכין ואותם השנה משלימין מדבריהם וזה לחולה. ולפני שנתיים פי' ג"כ לפני חיוב דאורייתא מחנכין ואותן השתי שנים משלימין לדבריהם וזה לבריא: שם או שתים סמוך לפרקן. נ"ב פי' דמאי דקתני במשנה שנה כו' אהתחלת זמן קאי ולא תני לפני כו' אלא אימא מחנכין שנה סמוך לפרקן שהוא י"א לחולה ושנתיים סמוך לפרקן שהן עשר ואחד עשר לבריא ומשם ואילך משלימין מדאורייתא:

ברא"ש פ"ח סי' כח והולכין לבהכנ"ס כו' ואמר על דעת הראשונה אני עושה בטיל כו'. נ"ב נ"ל אני עושה נדרי' לית בי' משמע לא אמר על דעת הראשונה אני עושה בטיל לתנאי כו':

מסכת סוכה

דף טו ע"ב תוס' ד"ה באהרוכה כו' למטה שלא טמאה פירסה כו'. נ"ב ר"ל פירסה ממטה שלא הטמאה וחזר וחברה למטה טהורה לכך היא טמאה מדרס כו':

דף כ ע"א תוס' סד"ה של שיפה כו' וכמה אין מכסין. נ"ב ר"ל דלענין סכך כ"ע מודו דאין מסככין ולא פליגי אלא לענין מדרס בשל שיפה וגמי:

דף כג ע"ב תוס' ד"ה שני לוגין כו' וקרא שם "והפרים" וצ"ל ולמה לא הפרים:

דף כה ע"א תוס' ד"ה ובלכתך בדרך כו' משמע דמבלכתך בדרך. נ"ב נ"ל דצ"ל משבתך בביתך. מ"ר:

דף כו ע"א תוס' ד"ה תנן כו' וקשיא. נ"ב עי' מהר"מ:

דף נ ע"א תוס' ד"ה חזקי' אמר כו' מקדשין שלא בזמנו. נ"ב נ"ע דמסקנא שם דאין מקדשין שלא בזמנם וכמ"ש התוס' בעצמם תחי' הדיבור וצ"ל דכאן כוונתם לפי ס"ד דהתם ודו"ק:

ברא"ש פ"א סי' לו מתגלת כו' ת"ר כו' הרב אלפסי ז"ל כו'. נ"ב הרא"ש לא מפרש כפירש"י ותוס' שהם מפרשים דהא של קנים כו' בקטנים מיירי יעו"ש: פ"ג סי' לד בהג"ה ובגמרא כו' קמ"ל כיון דראוי לאיש כו'. נ"ב נ"ע מהא דאיתא בפ' במה אשה בהא דטבעת דנשים עם בפ"ע הם דאע"ג דלאנשי' הוי תכשיט ומותר בטלטול לא מהני לנשים יעו"ש:

בקפ"ה סי' יש קינופות כו' אבל נקליטין. נ"ב עי' בר"ן ותבין:

פ"ג סי' יז אתרוג כו' אם נשתייר כו'. נ"ב נ"ל אם לא נשתייר:

מסכת ביצה

דף יב ע"א במשנה ולא את הלולב כו'. נ"ב עי' תוס' ד"ה ה"ג שהיל לצאת בו ולכאורה נ"ע לדברי ב"ה היאך נוטלי' לולב ביו"ט א' לפי מאי דאיתא בר"פ לולב וערבה דיו"ט א' שחל בשבת אין נוטלין לולב כאידנא משום דגזרינן שמא יעבירנו ד' אמות ברה"ר דא"כ בכל יו"ט יש גזירה זאת אך באמת אינו קושיא לפי מה דמסיק שם דדוקא כאידנא משום דלא בקיאינן בקביע דירחא וא"כ ביו"ט אין כאן חשש זה דהא ממ"נ מותר ליטלו דאם אין היום יו"ט אין כאן איסור הוצאה

"מר" אבדק"ק יעדוואבנא בן המחבר:

דף ל ע"ב תוס' ד"ה אמר רב כו' דמהני בי' תנאי כו'. נ"ב התוס' מפרשים הסוגיא לקמן דלא כפירש"י אלא כדברי רמב"ן במלחמות דבמסקנא דמהני באומר איני בודל כו' קאי ג"כ אעצי סוכה ור"ל דתנאי דאם נפול כו' ל"מ וז"ש אבל עצי סוכה דהלה קדושה כו' ר"ל שלא אמר איני בודל כו' וא"כ חל קדושה מתחילה ל"מ תנאי. אם תפול כו' ובאמת באיסור מוקצה מחמת איסור סתירה לא מהני תנאי רק אם נפלה בתוה"מ מהני תנאי דאינו בודל ודו"ק:

ברא"ש פ"ה סי' יד אין מסקין כו' ואינה ראי' דרבא לטעמי'. נ"ב לעיל בפ' המביא סי' יב כתב טעם אחר בהא דאוד משום דמחזי כמתקן כלי וצ"ל דכוונתו מ"ש שם ועוד שנשבר כו' והטעם משום דאין מסיקין בשברי כלים והוא מטעם נולד ודו"ק:

בקפ"ה פ"א סי' טו זימן כו'. ומהמה לגל נורך. צ"ל ולצורך:

פ"ד סי' ג' העושה כו' ואפי' אין לו פותחות ואפי' כוה. צ"ל ואם יש לו פותחות ואפי' כוה כו':

מסכת ר"ה

דף ב ע"א גמ' איכא בינייהו יוה"כ שחל כו'. נ"ב צ"ל לפ"ז דהם חל יוה"כ בע"ש אין חשש משום ירקיא דביוה"כ יכול לקנות ירקות וכן קניבת ירק מותר ביו"ט משא"כ בחל יוה"כ אחר שבת אבל מדברי רש"י ד"ה משום ירקיא משמע דגם בחל יוה"כ בע"ש יש חשש משום ירקיא וצ"ע:

דף כט ע"ב תוס' ד"ה רדיית הפת כו' וכן תק"ש אסור מדרבנן. נ"ב ר"ל בלא הך גזירה דרבה אסור ג"כ מדרבנן מדקאמר וספיקה דוחה יו"ט וביו"ט לא שייך איסור הוצאה. עי' רש"א:

דף לד ע"ב תוס' ד"ה לדידי כו' כיון דר' אבהו פליג כו'. נ"ב נ"ע דהא דקי"ל דהלכה כבתראי הוא רק מאביי ורבא ואילך אבל באמוראי ראשונים קי"ל דאין הלכה כתלמיד במקום הרב וצ"ע:

מסכת תענית

דף כט ע"א תוס' ד"ה וישב כו' ואומר ר"י כו'. נ"ב נ"ע שהוא גמ' מפורשת ערכין יא ע"ב ע"ש:

ברא"ש פ"א סי' ז' ההולך כו'. נ"ב בתוס' מבואר אע"פ שאין דעתו לחזור מפני שקיבל עליו ע"ש:

מסכת מגילה

דף יב ע"ב רש"י ד"ה נערי לא גרסי'. נ"ב הי' כתוב בספרים תי' נערי' והוא סימן שמות אמוראים דפליגי בי' נ' רב נחמן. ע' ר' יהושע בן לוי. ר' רבנן. י' ר' יוחנן. ודו"ק:

דף יד ע"ב גמ' דמים תרתי משמע כו'. נ"ב רש"י פי' בדמים דם נדה וספ"ד. לכאו' קשה היכן מבואר שהיתה נדה ואם נאמר דהא דנטלה דם והראתה לו הי' דם שלה מה לו לחשוב דם נדה דהוא חיוב כרת הלא א"א היתה. עי' רש"א בח"א. גם קשה קושיית התוס' היאך אותה לדקת גילתה שוקה ע"ש ויותר קשה לומר על אותו צדיק שרצה לבוא על א"א ח"ו הלא בבת שבע אמרו לא הי' דוד ראוי כו'. לכן נראה לומר כי דוד כאשר פגע באביגיל נתאוה לה ורצה למהר להרוג את נבל ואח"כ לבוא עלי' והיא הבינה זאת לכן למען הצילו גילתה שוקה להראות לדוד דם נדתה ואסורה לו כעת אף אם תהי' פנוי'. וזהו ביאור הסוגיא. בסתר ההר כו' נטלה דם והראתה לו. פי' דם שלה. אמר לה וכי מראין דם בלילה פי' אחר שבלילה אין להבחין בין דם טהור לטמא יעמידנה כעת על חזקתה בטהורה. ואמרה לו וכי דנין דיני נפשות בלילה. כי בדעתו הי' להורגו בלילה קודם שיבורר אם דמה טהור או טמא. א"ל מורד כו' דמים תרתי משמע אלא כו' שגילתה שוקה כו'. פי' שמ"ש על עסקי דם אין פי' למגע טהרות לענין הבנה רק דם שלה ומדייק זה מדכתי' דמים תרתי משמע אלא כו' שגילתה שוקה. והראתה לו כי נדה היא. ועתה נכון פי' רש"י וכן גירסת התוס' כי דמים דם נדה וספ"ד אבל לא א"א ומתורץ הכל. מ"ר אבדק"ק יעדוואבנא בן המחבר:

דף טז ע"א תוס' ד"ה ודתי כו' עולין תלי שקל כו'. נ"ב הי' כתוב כר"ת ח"ש היינו חמשים שקל שהוא הערך ליותר מבן עשרים באומר ערכי עלי. ולפ"ת אשר מחצית השקל מן ת"ר אלף יוצאי מצרים הי' מאת ככר כדכתי' (שמות לח) עולה אשר חמשים שקלים שלמים לכל א' הוא מאה פעמים מאה ככר ועולה עשרת אלפים ככר. מהגאון בעל פנים מאירות:

דף כד ע"ב רש"י ד"ה כי המגוזא עגולה כבילה וכעדשה. צ"ל עגולה כעדשה:

ברא"ש פ"א בק"נ סעי' כט שתי כו' אינו רוצה לקבל. או מוחל לא יצא. צ"ל או מוחל לו יצא. מ"ר:

בקפ"ה פ"ג סי' א' הקורא כו' לברך אחר קריאת הלל. נ"ב בספרים איתא לאחר קריאת המגילה:

מסכת מו"ק

דף ח ע"א תוס' ד"ה נפקא לן כו' דריש לי' נמי שפיר (ואיצטריך וביום הראות). נ"ב ג' תי' אלו צריך למחוק כאן:

דף ט ע"ב תוס' ד"ה כאן במצוה כו' בהפסקה דתפי' וק"ש כו'. נ"ב נ"ע בשבת יא ע"א דשם משמע דש"ס שלנו חולק על הירושלמי וס"ל דגם כגון רשב"י מפסיק לק"ש דאורייתא ע"ש ודברי התוס' הם ע"פ הירושלמי שם וצ"ע:

דף י ע"א רש"י במתני' ד"ה מעמידין כו' תנור תוכו כו'. נ"ב עי' פ' כירה לח ע"ב ששם מפורש לשיפון שתנור מקום שפיתת קדירה אחת וכירה ב' קדירות וצ"ע:

דף יט ע"ב תוס' ד"ה קברו ברגל כו' וכן פי' הרב בשם רבו כו'. נ"ב פי' דהוקשה להם למה הוצרך אביי לומר לענין ז' כו' דלא נהגא כו' דס"ל דמסברא ידעינן ליה הא ממתני' מצי למיפשט כו' וע"ז תירץ ומיהו י"ל כו' ר"ל דאביי קאמר הכי ליתן טעם למה פשיט לו יותר לומר דמתני' לא מיירי רק לענין ז' וע"ז קאמר דסברה הוא משום דלא נהגא כו':

דף כב ע"א תוס' ד"ה מהדריתו כו' גדול המשפחה כאן אלו שכאן כו'. נ"ב נ"ל שט"ס הוא וצ"ל אלו ואלו מונין משילא שפתח ביתו. וכן הוא באשר"י וכן מוכח כאן מדברי התוס' בעצמם ודו"ק: ע"ב רש"י ד"ה רצה אינו מבדיל אלא קורע כו'. נ"ב עי' הוריות י"ב ע"ב שם מיתיבי כו' דנראה פירש"י כאן תמוה מה שפי' כאן וצע"ג:

דף כד ע"ב תוס' ד"ה ברכת אבלים כו' שכבשו קודם הרגל. צ"ל קודם האבל:

ברא"ש פ"ג סי' מ"ח ואלו מגלחין כו' כדי שיתירו לו אלא כו'. נ"ב עי' ב"י או"ח סי' תקל"ח ביאור דברי הירושלמי והרא"ש כאן שלא יסתור למ"ש לקמן סי' כ"ג: סי' ק"ב והורה ר"י ז"ל כו' אלא משיסתום הגולל השני. נ"ב נ"ע דלעיל סי' פ"ז כתב דאם נתנו מתחילה כדי לפנותו אפי' תוך ז' אף שחוזרים ומונים מסתימת גולל השני מ"מ חל עליהם דין אבילות גם מסתימת גולל הראשון:

בהפ"ר

בקפ"ה סי' פ"ה אבל כל ג' ימים כו' בשלום אחרים. מז' ועד ל'. נ"ב צ"ל בשלום אחרים. מ"ג ועד ז' אם שאלו בשלומו שלא ידעו שהוא אבל משיב להם. מז' ועד ל' כו': סי' ק' הא כו' ע"י סיפור לאחר שלשים צ"ל תוך שלשים:

מסכת חגיגה

דף ג ע"א תוס' ד"ה חרש כאלמו כו' רבנן אמרי באלוניסס כו'. נ"ב עי' יומא ל"ז ע"א יכול ליתן שני גורלות ע"ז כו' וצ"ע:

דף ח ע"א תוס' ד"ה אמאי דבר כו' אומר סכר"א. נ"ב קושיא זאת קאי אדלעיל ז' ע"ב אלא עולות במועד הוא דבאות מן המעשר כו':

דף יז ע"א תוס' ד"ה יום טבוח כו'. נ"ב דבריהם לכאורה קשים להולמם דמה שהביאו ראי' לדברי רש"י מן סירושלמי דסוגיא זאת איתא ג"כ בש"ס דילן ביצה פ"ב דף יט ע"א ולפירש"י שם צ"ל אמרו להם ב"ש אף זו אין זמנה קבוע כו' דלכך אין מקריבין עולת ראיה אבל בחגיגה מודו. וכן דברי סירושלמי מפו' כך דמ"ש אף חגיגה שיגרא דלישנא כך הוא משום דמביא לשון הברייתא מי שלא חג כו' חוגג והולך כו' דהכי שם בירושלמי מפורש בהדיא דמ"ש ב"ש מביאים שלמים ואין סומכין כו' פליגי בשלמי חגיגה ובתיכף לסמיכה שחיטה דמדמו להו לשלמי נדבה יעו"ש. וגם צ"ע לפי' רש"י מ"ש מביאין שלמים באיזו שלמים מיירי וצ"ל דמיירי בשלמי שמחה דמיקרי צורך הדיוט דמביא משום שמחה ולא בשלמי חגיגה והוא תמוה דסותר סוגי' דביצה הנ"ל דשם לכ"ע ס"ל דשלמי חגיגה מותר לב"ש להקריב ביו"ט ופליגי שם בשלמים דנדבה אם ב"ה מתירי' או לא יעו"ש. גם צ"ע מה שפירש"י כאן במשנה בהא דב"ש ס"ל דאין סומכין משום דס"ל דא"צ תיכף לשחיטה סמיכה והוא דלא כסוגיא דידן ט"ז ע"ב דקאמר ר"י דפליגי בסמיכה אי דוחה יו"ט משום שבות דלא כסוגיא דביצה. ולולי דמסתפינא הייתי אומר דס"ל לרש"י דב"ש מחלקין בין שאר יו"ט לחג עצרת דבשאר יו"ט שלמי הגיגה מקריבין ביו"ט ראשון וטעמא רבה איכא משום דעי"כ אם לא הביא החגיגה עד יו"ט האחרון ע"כ דדוחה יו"ט דהא שוב אין לו תשלומין וא"כ גם ביו"ט ראשון מותר כי היכא דלא נחלוק בין יו"ט ראשון לאחרון משא"כ בעצרת דיום ז' שלו הוא חול ודייק כן רש"י מלשון המשנה דקאמר עצרת שחל כו' יום טבות כו' משמע דאין מקריבין שום קרבן ביו"ט מה שיש לו תשלומין וגם ממה דנקט דוקא עצרת ולא שאר יו"ט ובזה א"ש הכל. וגם מה שהקשיתי במה שפירש"י טעמא דאין סומכין משום דלא ס"ל תיכף לסמיכה שחיטה י"ל דכוונתו דאם הי' ס"ל דבעינן תיכף לסמיכה שחיטה ודאי דהי' דוחה שבות דהא קי"ל אין שבות במקדש במה דלא הי' יכול לעשות בעיו"ט ולא דמיא לתתי' יבלתו כמו דאי' במס' פסחי' ובפ' המוצא תפילין ולזה אנו מוכרחים לומר דס"ל דלא בעינן תיכף ועכ"פ קאמר שפיר בש"ס שם לעולם אל תהי שבות קלה בעיניך כו' שהרי סמיכה כו' היינו דאי לאו"ה אף דלא בעינן תיכף לשחיטה מדאורייתא מ"מ ודאי דמצוה מן המובחר להסמיך לשחיטה כדי שלא ישכח ודוגמא לזה מצינו בפ"ק דפסחים ולבטלו בה' כו' משום דלאו זמן איסורו ולאו זמן ביעורו כו' חיישינן שמא ישכח כמו כן כאן ראוי להסמיך לשחיטה שהוא שעה וזמן ידוע כי היכא שלא ישכח ודו"ק. כנ"ל בפי' סוגיא זאת דעתה אין כאן סתירה מסוגיא דידן לסוגיא דביצה וגם לדברי הירושלמי: תוס' ד"ה דכתי' ופנית כו' וכר"ל אלחנן תירץ כו'. נ"ב לפע"נ חסר כאן מדבריהם הקושיא וכר"ה ובסוכה שם הקשו תיפוק לי' דטעון לינה משום קרבן וע"ז שייך התירוץ ע"ש שהאריכו יותר: ד"ה אמרה תורה כו' ואי אתה מונה שעות כו'. נ"ב עי' תוס' פ"ק דר"ה דף ה' ע"א ד"ה אמרה תורה:

דף כא ע"ב תוס' ד"ה אחרונות כו' כקודם דמו ואפ"ה. נ"ב נלענ"ד שצ"ל ומשום הכי:

דף כג ע"ב תוס' ד"ה שאם נגע כו' משום דלא פסיק לי' כו'. נ"ב ר"ל באותו שמכנים לפנים דהיינו של זהב וע"ז תירץ דלא פסיקא לי' לפרש בשל כל יום משום דאיכא הך דשל כסף שאינו מקדש הכל. ועי' רש"א: ד"ה והא דרבנן כו' משמע דלעולם הוי כו'. נ"ב ר"ל דמכאן מוכח דעכ"פ טומאת עצים מדאורייתא מדלא דייק מזה דצירוף דרבנן מהא דתני בעצים דע"כ הוה דרבנן. עי' מהרש"א:

דף כה ע"א תוס' ד"ה אבל זרוק כו' והב"א גרס. נ"ב ר"ל דל"ג והב"א אלא גרסינן אלא דכ"ע כו' ר"ל שחוזר בו מתירוץ הראשון ולפי תירוץ ר"י דלקמן שפיר גרסינן והב"א ומ"ש והתניא בניחותא הוא ודו"ק:

מסכת יבמות

דף ח ע"א תוס' ד"ה מי לא כו' דסריך לי' מהך כו'. נ"ב ר"ל דפריך שם למאי דס"ל דטמאה שהכניס ידו לפנים לוקה דביאה במקצת שמה ביאה ומקשה מברייתא זו דראה קרי כו' דמכניס ידיו לבהונות ע"ש:

דף י ע"א תוס' ד"ה לעולם כו' משום אשת אח. צ"ל אשת איש:

דף יב ע"א תוס' ד"ה תני ששה. נ"ב שייך לע"ב:

דף יג ע"א תוס' ד"ה מתה בתו. נ"ב שייך לעיל במתני':

דף יח ע"ב רש"י ד"ה זיקת יבם כו' לא פקע זיקתה מן השני. צ"ל לא פקע זיקתה מן הראשון וניתוספה זיקה מן השני כו'. מ"ר:

דף כג ע"א תוס' ד"ה ואי אשמועינן כו' דטעמא דנכרית לא. צ"ל דנכרית עדיף לא:

דף כט ע"ב תוס' ד"ה ועשה מאמר כו' כדפרישי' בפ"ב. נ"ב שם בד"ה אמרים פי' דיכולים לעשות מאמר ע"י שליח בב"א יעו"ש:

דף לב ע"א תוס' ד"ה שכשה חי כו' לעיל בפ"ק דף ח' ע"א. צ"ל דף י"ג ע"ב:

דף מא ע"א תוס' ד"ה כך דאולא כו' נרת קרובתה כנשואה. צ"ל כנשואה:

דף מט ע"א תוס' ד"ה לכתוב רהמנא כו' דפירקין קמא דסבר כר"י. נ"ב ר"ל דחשיב שם עריות המותרות כו' מוכח דס"ל כר"י עי' לעיל י' ע"א וגם ס"ל דחייבי לאוין זקוקים לחליצה בפ"ב ודו"ק:

דף נב ע"א תוס' ד"ה שאין בו כו' נתינה אחרי תיבת. נ"ב ר"ל אף דתי' נתינה לא כתיב שם על נתינת המוכר ללוקח כמ"ש שם בירמי' ל"ב ואתן כו' אל ברוך כו' מ"מ בהך ענינא כתי' נתינה ודו"ק "מר":

דף נג ע"א תוס' ד"ה שלקא דעתך. נ"ב שייך לע"ב:

דף נו ע"א תוס' ד"ה ממזרת ונתינה. שייך לעיל במתני':

דף קח ע"ב תוס' ד"ה אזיל ומשבש כו' דילמא אזיל ומשבש לה. נ"ב ר"ל דלא חשש לדילמא משבש לה רק היכא שיש קצת נדנוד איסור מחזיר גרושתו כגון שגירשה תחתיו. עי' מהר"מ:

דף קיד ע"א גמ' שבת דאיסור סקילה. נ"ב צ"ע במ"ש לעיל פ"ב ע"א ולקמן קי"ט ע"א לרבה דאמר מה לי איסור לאו ומה לי איסור כרת כו' ויש ליישב בדוחק:

דף קטו ע"ב תוס' ד"ה וקאמרי סימנים אבל ע"י כו'. נ"ב כוונת דבריהם כאן דתחילה פירש מ"ש וחזנהו לאלתר כו' וקאמרי סימנים היינו דהרתי בעינן דסימנים לחוד לא מהני כאם נשתהו אחר העלאה משום דעשויים להשתנות וטב"ע בלא סימנים לחוד לא מהני משום דאמרי בדדמי כשראו הטביעה ובדבר מועט כו' ר"ל שלא ירצו להסתכל היטב אם אותם הם כיון שראו הטביעה כראי' מועטת יאמרו אלו הם. וא"כ כתבו א"כ מהני כו' ר"ל דמ"ש הש"ס וקאמרי סימנים הוא ו' המחלקת ר"ל דאחד מב' דברים מהני או טב"ע בחזנהו לאלתר או בסימנים לחוד אף בלא הזנהו לאלתר ומיירי בסימנים שאין עשויים להשתנות. וא"כ בד"ה השני וקאמרי סימנים כו' שכתבו ותימה היאך מביאין כו' ר"ל שהמנהג הוא להכיר אפי' באותם שראו הטביעה בטבע בלא סימנים וגם אף לאחר כמה ימים שזה לכל התירוצים לא מהני ודו"ק ועי' באשר"י בזה:

דף קטז ע"א תוס' ד"ה מאי אמרת כו' שמא מסרה לגור ע"פ צלוחיתו. נ"ב וצ"ל שהתוס' חזרו בהם ממ"ש התי' וי"ל דרבא ס"ל כו' והם מפרשים עתה שרבא מביא ראי' ממה דלא חיישינן שמא מסר לו לגור ע"פ צלוחיתו. עי' מהר"מ:

דף קיז ע"ב תוס' ד"ה הא לא כו' משום דרך אסי ור"י אומר כו'. נ"ב עי' במהרש"א במתניבת ור"י אומר עד בזא"ז נמי שייך בסוף דיבור של התוס' וע"ש פירושו:

דף קכ ע"א תוס' ד"ה אין מעידין כו' גופו שלם וגם יכול. צ"ל ואם יכול:

בראש פ"א סי' ט' ומקשינן כו' סרים אדם כו' ואם בעלו קנו. נ"ב צ"ע לרבה דס"ל בפ"ק דתמורה ד' ע"ב כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני כו' וא"כ אמאי אם בעלו קנו. וי"ל דכלל זה לא נאמר כי אם במקום שיש לאו גמור בלשון ל"ת אבל לא כאיסור בעלמא אף דהוא מה"ת וא"כ בפצוע דכה דמן הדין הי' לנו לומר דעשה דיבום דוחה ל"ת דפצוע דכה כי אם משום דלאו בר הקמת שם הוא וכוה נלמד מקרא דיקום על שם אחיו כו' והרי נלמד כאיסור מלישנא דקרא ואין בו לאו גמור וא"כ בכה"ג אי עביד אמרינן דמהני. והנה בפ"ד דקדושין עח ע"א גבי כ"ג שקידש אלמנה איתא שם פלוגתא דאביי ורבא אם לוקה ואף רבא שם דס"ל אינו לוקה משום דכתי' לא יקח ולא יחלל מ"מ לא יקח כו' וא"כ באשה אל אחותה דכתי' ג"כ לשון קיחה חייב מלקות אקידושין וא"כ לרבה דס"ל אי עביד לא מהני במקדש ב' אחיות ודאי דלא תפסי בי' קדושין ובפ"ג דקדושין ס"ז ע"ב קאמר שם ואימא אידי ואידי באחות אשה הא לכתחי' והא דיעבד כו' וא"כ לפי מה דקי"ל כרבה דאי עביד לא מהני א"כ ל"ל קרא באחות אשה דלא תפסי בה קידושין ודוחק לומר דסוגיא דלשם דלא כרבה ואפשר לומר דכיון דכתי' לא תקח לגלות ערותה כו' הוא מגלה דהלאו הוא דוקא בביאה והוי כמו באלמנה לכ"ג משום דכתי' לא יחלל כו' וצ"ע:

פ"ג סוף סי' א' אי נפל בב"א. נ"ב עי' בחידושי מהרש"א שהגיה כאן שצ"ל אפי' נפל בב"א ע"ש:

פי"ב סי' ה' אמר כו' שמא כיונה. נ"ב ואיכא דאמרי טעמא דלא חזינן הא חזינן חוששין והא תניא בין בנתכוין כו' כנ"ל:

פט"ז סי' א' האשה כו' כר"מ דחייש למיעוטא. נ"ב ר"ל דבמאי דמוקי מתני' כר"מ לא קי"ל הכי כר"מ אבל מ"מ קי"ל כמתני' כתירוץ רבא במסקנא דמתני' ריבא דאהזקה ליבום כו' מטעם מצרפין מיעוטא לחזקה במיעוטא דשכיחא ומה שמסיק הרא"ש כאן בהא דלוקח בהמה מניקה שדהה דברי רי"ט הייט דאזיל בשיטת ר"י דהם יש חזקה להיפך העמד הולד בחזקת שאינו קדוש כו' עי' בתוס' ובזה א"ש דברי הטור בקיצור פסקיו דפסק כמתני' דידן וא"ש ג"כ דאין דברי הרא"ש כאן סותרים למ"ש בפ"ק דחולין דסמכינן מיעוטא לחזקה ודו"ק:

בקפ"ה פ"ד סי' כ"ז סילכתא כו' לכמוס אפילו תוך שבעה. נ"ב דבריו סותרים למ"ש בקיצור פסקיו כפ' ואלו מגלחין סי' ל"ס דשם פסק דמי שיש לו בנים קטנים נושא לאחר ז' וכועל לאחר ל' ועי' כאן בפנים דמביא ב' דעות בזה וצ"ע:

פ"ז סי' ד' הילכתא עוכר לית לי'. צ"ל אית לי':

פט"ו סי' ס' עד אחד כו' נהרג שתיקן מותרות. נ"ב דבריו צ"ע דברא"ש מוכח דפסק כר"מ דהכיא שם דברי הרי"ף דפסק כר' יוחנן נגד ר"א תלמידו יעו"ש ועי' בא"ע סי' י"ז סעי' מ"ז שלי"ע ובביאורי הגר"א שם שדחה דברי השו"ע שם:

פט"ז סי' יג נכרי כו' הילכתא בעינן. צ"ל לא בעינן:

מסכת כתובות

דף כא ע"א תוס' ד"ה ודוקא אתספא כו' נראה דאתיא כר"א. נ"ב עי' מהרש"א ועי' ש"ך סי' מ"ב ס"ק ב' שתירץ קושיית מהרש"א דכאן יש חשש שמא יכתוב על התספא שטר מתנה או מכר וא"כ לא אתיא כר"א ודו"ק:

דף מה ע"ב רש"י ד"ה ללקות. מלקות במש"ר. נ"ב נ"ל שצ"ל לוקה. מלקות כו' וקאי אתיק עי' לקמן. "מ"ר":

דף מו ע"א תוס' ד"ה כתב לה כו' יורשם אתיא כו'. צ"ל לא אתיא כו':

דף נח ע"א בתוס' סד"ה הכתא כו' מתני' בלא זא"ז. נ"ב עי' בירושלמי שם דלא גרים במשנה רק תרי בבי ולא גרים שם כולם בפני סיבה כו' יעו"ש ותבין דברי התוס':

בראש פ"א סי' ב' אמר רבא כו' ופרוצות נמי לא יאמרו כך. נ"ב לשון זה צ"ע והעיקר צ"ל דלא שייך לגזור משום פרוצות כיון דהוי מילתא בלא שכיחא וכן הוא בתוס' ב' ע"א בד"ה איכא דאמרי: שם סי' יח אר"א לא סמכינן אהרי כו'. נ"ב צ"ל כוונתו דכתתי' דהם דבריו דבהא דמשארסתני נאנסתי יש לה חזקה דגופא דעכשיו תחתיו נאנסה וכיון שהוא טוען שמא עד שלא ארסתיך בכה"ג אמרינן דסיא נאמנת משום דך חזקה משא"כ בקיבל בה קידושין קודם ג' שנים דאין ספסק בזמן סביאה רק אם סי' באונס או ברצון ואין זה חזקה דגופא ונגד חזקת בתולות יש רוב דרצון וא"כ מקיים דבריו מהך דמשארסתני נאנסתי דנסי דהוא טוען שמא עד שלא ארסתיך מ"מ יש להסתפק אף אם סיה תחתיו מ"מ שמא סי' ברצון ואונס לא שכיח וגם מהא דסיתס מעוברת לגבי עובר וס"ל דלא מהני חזקה דאם לגבי בת ואעפ"כ מכשירין סעובר ודלא כמ"ש התוס' קדושין ס"ו ע"א ד"ה מאי חזית דמהני חזקה דאם לגבי ולד ועי' רש"י שם: שם א"כ לא אמרינן מיגו לאפוקי ממונא. נ"ב אע"ג דבש"ס מפורש דשם הטעם דר"ג ס"ל דנאמנת משום מיגו סיינו היכא דהוא טוען שמא דבדברי ושמא אמרי' מיגו לסוליא משא"כ בטוען ברי עי' חו"מ סי' פ"ב בכללי מיגו: סי' יא מדקאמר כו' וי"ל דלית סילכתא כו'. נ"ב והוא כפי' ריב"ם שכ' לקמן סי' כ"ה ולא לשיטת ר"ת דלקמן ע"ש:

פ"ד סס"י כב ורשב"ג אביו סי'. נ"ב עי' באשר"י מ"ק פ"ג סי' ע"ט מ"ש בגליון:

פ"ה סי' ד' בסג"ה מיסו כו' טעות סופר הוא כו'. נ"ב בתוס' מבואר לסיפך דלמ"ד אחריות לאו ט"ס הוא צריך לימלך וכן עיקר וצ"ע. וצ"ל שצ"ל כאן לאו ט"ס וכן מוכח דהא שמואל ס"ל צריך לימלך עי' תוס':

פ"ו סס"י א כתב ר' מאיר כו' ולא דק בזה. נ"ב לכאורה נ"ל לייסב דבריו דכוונתו במי שאמרו חכמים שאין לה מזונות כגון בשניי' ואילונית וכדומה כמ"ש במס' יבמות וע"ז קאמר דבכה"ג מילתא לעצמה ודו"ק:

פ"ז סי' ג' וסי' אומר כו' וכן נמי אם אמר קונם כו'. נ"ב דברים אלו סותרי' למ"ש הרא"ש בפי' פ"א דנדרים פט ע"ב בהא דשרקי' טינא יעו"ש: שם היינו דוקא לגבי כתובה כו'. נ"ב עי' תוס' לעיל נט ע"ב ד"ה קונמות כו' שכ' טעם אחר דס"ה דנאסר לכל העולם לא אמרי' אלמוס יעו"ש:

פ"ט סי' יא בסג"ה ומרדכי כו' בסאי דינא וערכאות שלסם חילוקים יש. צ"ל וע"ש. ג' חילוקים כו'. והמדפיס דומה שהוא ר"ת וערכאות של עובדי כוכבים וכאמת וע"ש הוא ועיין שם. והג' הוא ענין בפ"ע ג' חילוקי' כו' "מ"ר": שם סוף הסי' ואם קדמה האשה והפסה מוציאין מידה. נ"ב צ"ל אין מוציאין מידה. והיינו אם תפסה בב"ד עי' בקיצור פסקי':

פ"י סי' ה הסוא גברא כו' בירושלמי כו' יכול למימר לי' קום פשר ואי טריף טריף. נ"ב ר"ל השני יכול לומר ללוה התפשר עמי ואם יבוא המוקדם אח"כ ויטרף ממך יטרוף. פשר מן השני כו' פשר מן הראשון א"ר פינחס כו' אמר פשר פשר. ר"ל דאין השני יכול לטרוף דסוס כמו שקנה הלוה מן הראשון אח"כ. וע"ז מקשה דהא כתב לו דאקני ולא יהא אלא שקנה אח"כ ג"כ יכול בע"ח השני לטרוף. וע"ז מסני לא איתי' אלא ביורש ר"ל מ"ש דאין השני יכול לטרוף מיירי ביורש שאין החוב שלו אלא שאביו הי' חייב ולא הוי כאילו קני יתמי נכסי דאין מחוייבי' לפרוע מהם ודו"ק: שם סי' יב בהג"ה כתב ראבי' כו' וראובן ושמעון שלוו. צ"ל שללוו: סי' יז והילכתא כו' וכן בע"ח ובני לקוחות. נ"ב פי' כשחובו כנגד שניהם עיין בגמ' "מ"ר":

פי"א סי' טו מאי שנא כו' בע"ח חולק עמו. נ"ב בכאן חסר ונדפס בסוף המס': סי' כה מתני' שמאכלת כו' גמ' ירושלמי כו' דאין לה פירות שליקט אפי' אין מונחים צ"ל אפי' הן מונחים:

פי"ג סי' י הטוען כו' גמ' היכא כו' אלא כיוצא בו. נ"ב נ"ל שצ"ל ולא כיוצא בו לפי פי' הרא"ש לקמן ועי' בתוס' ודו"ק: סי' יח בהג"ה בירושלמי כו' דירושה מיירי בזמן שבסמ"ק קיים כו' וברייתא דהכא מיירי בזמה"ז. נ"ב נ"ל שט"ס יש כאן וצ"ל בסיפוך וכמ"ש באשר"י לעיל בשם רבינו מאיר:

בקפ"ה פ"ב סי' כה שנים אומרים כו' שנתגרשה לפני זמן מרובה. נ"ב פסק כרב אשי ודלא כר' מנחם כר"י וא"כ אין חילוק בין מיתה לגירושין כלל יעו"ש: סי' לה ואלו נאמנין כו' בתרומה דאורייתא. נ"ב ר"ל שמעיד שסי' חולק בתרומה דאורי' אבל אינו נאמן רק להאכילו תרומה דרבנן ועי' בפנים:

פ"ז סי' טז המחליף כו' ומת החמור קודם שמשך הפרה. צ"ל שמשך החמור:

פ"ט סי' ה הבוא כו' מזה שסילק ב"ח אפי' א"ל כו'. נ"ב דברים אלו אינן מובנים ועי' בפנים ובירושלמי דעיקר החילוק בין יתומים ללוה עצמו דמלוה עצמו יכול לטרוף דהוי כמו דאקני משא"כ ביורשים: סי' יז הילכתא כו' לוה שכתב ללוקח א'. צ"ל ב': שם ולא טריף משני. צ"ל מראשון: שם שכתבה כן ללוקח ראשון. צ"ל שני:

מסכת נדרים

דף ט ע"א רש"י ד"ה כנדרי רשעים כו' והרי עלי כקרבן ובשבועה. צ"ל קרבן ושבועה כו':

דף י ע"א גמ' תיקנו כינויים דלא לימרו קרבן כו' כי היא דלא נימא לה' קרבן. ומביא ע"ז ראי' מן ה"פ יעו"ש. ולכאורה תימה עצומה דהא משנה מפורשת במס' יומא גבי כ"ג דקאמר לה' חטאת. ולפענ"ד דהטעם הוא דשם אם יאמר ג"כ לה' ולא יספיק לומר תי' חטאת ג"כ אינו מוציא בזה ש"ש לבטלה דהרי מקרא מפורש הוא גורל א' לה' כו' וכמה שאמר לה' בזה מברר אותו של שם משא"כ גבי קרבן אם יאמר לה' ולא יאמר קרבן דאין דבריו מבוררים כלל מ"ש לה' אם כוונתו לעולה או לשלמים או לבדה"ב וכדומה. עוד י"ל טעם נכון למה שתיקנו דוקא גבי שעיר יוה"כ שיקדים תי' לה' קודם שיאמר תי' חטאת. והוא עצמו מהך חששא דקאמר הש"ס כאן והוא דהא קי"ל דעשרה פעמים מזכיר כ"ג את השם המפורש וא' מהם הוא מה שאומר לה' חטאת וא"כ אם היה אומר חטאת לה' שמא לא הי' מספיק לומר אלא תי' חטאת וא"כ הכ"ג האחר שעמד תחתיו לא הי' חוזר לומר לה' חטאת כיון שכבר נקבע ע"י הראשון כמה שקרא עליו שם חטאת שהגורל עושה הטאת וא"כ הי' נחסר שם א' ממספר היו"ד שמות ולכך תקנו לומר כן ודו"ק:

בראש פ"ג סי' ו' נדרי זירוזין כו' הלכה כראב"י. נ"ב עי' ס"ס קונם יין בפסקיו ומוכח דמחלק בין מתנה מרובה דלא הוה נדרי זירוזין ובין מתנה מועטת דבזה הלכה כראב"י וכפי' הב' שכ' הר"ן וכן מוכח ביו"ד סי' רל"ב סעי' ג' וסעי' כ' יעו"ש וה"ק:

פ"ה סי' א' השותפין כו' כמו שחששו שלא יכשל הוא. נ"ב דברי הרא"ש כאן סתומים ולכאו' הם סותרי' זא"ז ונראה דכוונתו להביא ראי' דעיקר הטעם דכופין למכור הוא משום שלא יבא לידי מכשול ולא מטעם קנס שאסר את חבירו ליהנות ממנו דלפ"ז הטעם בנודר ואוסר ע"ע חלק חבירו לא שייך קנס ולזה קאמר הרא"ש דמ"ש וכופין את הנודר אינו ר"ל זה שאסר חבירו בנדר אלא את הנודר שנאסר בחלק חבירו וא"כ ע"כ אין הטעם משום שאסר חלקו על חבירו אלא מטעם מכשול וע"ש כביא ראי' דכן הפי' במשנה מדמקשה אא"א כו' מינה אנים הרי דפי' המשנה דכופין למכור משנאסר ליהנות משל חבירו ל"ש בנודר מעצמו ל"ש אם חבירו אוסר עליו וע"כ לפי המסקנא דהטעם משום מכשול ולפי דמסקי' פ' הפרה דפליגי בברירה וגם במדיר את חבירו פליגי וכיון שהטעם משום מכשול מסברא ס"ל להרא"ש דיותר כופין את המביא חבירו לידי מכשול כו' וע"ז הביא ראי' מן הירושלמי ודו"ק:

פ"ו סס"ב סתם שם בנו הכא שם אביו. נ"ב ר"ל דבקום יק' ע"ש אביו קומא דתלבא משא"כ בתומן סתווית שאינו נק' ע"ש אביו אלא תומן סתם ומה שנק' סתווית הוא כדי להפריש בינו לבין תומן אחר: סס"ה מ"ש דר' יוסי שם אביו עליו. נ"ב ר"ל דבקום שם אביו עליו קומא דתלבא משא"כ באשישים שאינו קרוי אשישים דעדשים אלא אשישים לבד:

פ"ח סי' ב' עד הגשמים כו' ובגולה שנים בתקופה ושני' בא"י. נ"ב לפי המבואר במשנה ופי' הר"ן והרא"ש שם מוכח דלת"ק דפליג על רשב"ג לא די בשיגיע זמן רביעה שני' אלא עד שתרד ממש ורק באם אמר עד הגשם או כשיגיע זמן רביעה ראשונה ולא עד ירידה ממש וצ"ע:

פי"א באמצע סי' א ודוקא משום עינוי נפש כו'. נ"ב צ"ע דנראה דסך מתני' וכולה סוגיא אתיא אליבא דר"י אבל לרבנן מיפר אפי' משום עינוי נפש דלא גרע מהא דהנאת פלוני עלי דלרבנן מיפר משום ע"כ והלכה כרבנן כמו שפסק הרא"ש לעיל:

קפ"ה פ"ו סי' ב הנודר ממעשה כו'. דג שאני טועם אסור בגדולים ומותר בקטנים דגים כו'. נ"ב חסר כאן וצ"ל דגה שאני טועם אסור בקטנים ומותר בגדולים דג דגים שאני טועם אסור בין בגדולים כו':

מסכת נזיר

דף כט ע"א תוס' ד"ה לזכר. כשהיא ספק זכר והוא סדין דמאי למירמה זכר וכו' אף נקבה כנ"ל ואין צריך למחוק:

דף לז ע"ב תוס' ד"ה מגיעולי עובדי כוכבים כו' מה לגיעולי עובדי כוכבים שכן אין היתר מצטרף כו'. נ"ב צ"ל שכן אין היתר לאיסורו. ור"ל א"כ בדבר שיש היתר לאיסורו כגון בנזיר מנלן דטעם כעיקר אסור דאז צריך לאוקמי' קרא דמשרת להיתר מצטרף לאיסור ודו"ק:

דף מא ע"ב תוס' ד"ה ור"א דאתי כו' דהקפת כל הראש שמה הקפה. נ"ב מסברה דבעלמא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה צ"ל ע"כ דנפקא לי' דעשה דוחה ל"ת גרידא לאו מהאי דאי לא תער מנא לי' כו': שם שקפת כל הראש לא שמה הקפה אלא משום כו'. נ"ב ר"ל דלמאי דמוקי בשתא ראשו לנזיר וזקנו לכהן ולא גמרינן מנייהו א"כ למה לי תרווייהו אלא ע"כ צ"ל דגמרי' מנייהו באם א"ע לשאינו שוה בכל כו' ע"ז כתבו התוס' דנזיר וכהן לא ילפי מהדדי עי' או"מ:

דף מו ע"א תוס' ד"ה ואלא הא כו' הרי אפשר לב"ש הא דאמר. צ"ל הרי אפשר לפרש הא דאמר: ד"ה ופליגי א"כ גם הא דכפ' סקומן י"ל דלכ"ע אתא וכר"א דקאמר כו'. צ"ל א"כ גם הא דתקן בם י"ל דלעכב אתי וכר"א ותו דקאמר כו' כנ"ל:

מסכת קידושין

דף לא ע"ב גמ' אבימי ברי קיים כו' אסתייע מילתא כו'. עי' פירש"י. נ"ב הענין כי בסמ"ק הי' בציור אדם ובעת החורבן נסתלק ממנו פנימיות הקדושה והוא גלם ספנימי' נשמתא דילי' ואז שלטו בו ידי זרים כענין הסתלקות הנשמה מן הגוף שאז שולטים בו התולעים והם או"ה שגלטו בבסמ"ק התיכון והם העצים והאבנים שהוא הגוף ולכאורה הי' מקום לומר בזה שאין לנו לאונן ולקונן כ"כ על חורבן בסמ"ק מאחר שלא שלטו באמת על פנימיותו ועל הקדושה שהי' בו רק על הגוף שהם עצים ואבנים בלבד והוא מ"ש במדרש שבסמ"ק גבה למעלה וא"כ דרכו בי' משמיא שגלי' גת דרך ה' כו' והיינו כמ"ש והרות תשוב אל האלקי' אשר נתנה ואז ישוב העפר אל הארץ כשהי' אך באמת כיון שהעצים והאבנים שנכנסה מהם בסמ"ק הי' בציור הנשמה והקדושה שבו ממש לכן יש מקום להתאבל עליו והוא ממש כענין אבילות על מת אף שהנשמה אינה מקבלת מיתה והדרכה מסתלקת למעלה למעלה אבל עיקר האבילות הוא על הגוף שהוא דבר יקר שהי' מקום והדר של הנשמה ועשוי בדמותה כ"כ הוא ענין כיבוד אב ואם שג' שותפים יש באדם כו' ואביו מזריע לובן כו' ואף שהגוף הוא דבר שאינו נלחיי והוא כלה ואבד ועיקר הוא הנפש אעפ"כ יש לאדם לכבד אביו ואמו מאחר שהגוף שלו נבנה מהם והגוף הוא ג"כ ענין חשוב שהוא משכן הנשמה וגם הוא עתיד לקום בתחיה כמו שמקוננים על בהמ"ק שעתיד ג"כ להבנות במהרה ולכן בעת שנחין עלי' דאבוה או אם במחשבה הואת של מצות כיבוד בעת עוסקו בה כי כל מצוה צריך לעשות בג' בחינות מעשה דיבור ומחשבה לכן ע"י נתגלגל במחשבתו להבין ענין חורבן בהמ"ק מ"ש שספך חמתו על עצים ואבנים ור"ל על הגוף של בסמ"ק והנשמה נסתלק למעלה והי' לטובת ישראל כמו שמיתת האדם הוא לטובתו לזכך ממנו עונות הדבוקים בו וז"ש מזמור לאסף קינה לאסף מיבעי' לי' אלא ששפך חמתו כו' והבן:

מסכת ב"מ

דף ו ע"ב תוס' ד"ה קפץ כו' תימה כו'. נ"ב בשיטה מקובצת מתרץ קושיית התוס' שסקשו דלבטלו ברובא ותי' דמה דקי"ל דאזלינן בתר רובא אינו בתורת ודאי דמידי ספק לא נפקא רק התורה התירה ספק כזה ע"כ. ויש לכאורה ראי' מהא דאיתא בפ' לא יחפור כ"ד ע"א אמר אביי אף אנן נמי תנינא דם הנמצא בפרוזדור ספיקו טמא ופירש"י שם ספק זה טומאה ודאי כו' הרי דקראו ספק אף דאזלינן בתר רובא. אך יש לתמוה ע"ז ממ"ש התוס' שם ד"ה לימא משום דליכא למימר משום ספק ערלה בחו"ל מותרת דהא כו' הוי ודאי ערלה יעו"ש אף דבפ"ק דקדושין ל"ט ע"א מבואר דכך נאמר הלכה למ"מ ספיקא מותר וא"כ אפי' במקום רוב הי' לנו לומר דמותר כמו במעשר בהמה דסתירה תורה ספק אמרינן דגם במקום רוב מותר וצ"ע:

דף כט ע"א תוס' ד"ה לפיכך כו' אצטריכא לי' לאשמועינן דמותרין להשתמש בהן. צ"ל דמותרין ישתמש בהן:

בראש"ש פ"א בפלפלא חריפתא אות ע'. וכי היכא דשמתא קניא. צ"ל דשיומתא קניא:

מסכת ב"ב

דף ב ע"ב תוס' ד"ה וחייב כו' ועוד אי קנס הוא במזיד דוקא. נ"ב עי' ש"ך חו"מ סי' שפ"ו דטעמא דכל דיני דגרמי קנסא הוא ואינו חייב בשוגג וא"כ קשה הא כאן חייב רק מדיני דגרמי והתוס' עצמם כתבו בפ' הגוזל בתרא דד"ג קנסא הוא וצ"ע:

דף ו ע"ב ממגורי קא ממגירנא. נ"ב עי' פירושו ברשב"ם ע"ז ע' ע"ב:

דף י ע"א ר"י רמי כתיב לא יועיל כו' וכתיב לא יועילו כו' שתי צדקות אלו למה אחת שמצילתו כו'. נ"ב דברים אלו צריכים ביאור. ומאי שייך בזה לשון רמי. ונראה לפרש דהא ע"ב אמר ר' אבהו שאלו את שלמה כו' א"ל כו' כבר פירשו דוד אבי כו' והוא מבואר ע"פ מ"ש האריז"ל שכל מצוה כשעושה אותה האדם היא מגינה עליו מן המקטריגים אך לפעמים עבירה מכבה מצוה משא"כ מצות צדקה נשאר תמיד כמ"ש צדקתו עומדת לעד ולכן אין עבירה מכבה אותה. וזה ההפרש בין עוה"ז לעוה"ב שבעולם העליון אין מצוה מגינה להנצל מעונש עבירה כמ"ש ע"פ לא יקח שוחד ועז"א הכ' לא יועיל הון ביום עברה ר"ל שלפעמים אדם מפזר הונו בשביל איזה מצוה כמו בשביל אתרוג וכדומה אבל וצדקה תציל ממות ומועיל להציל מעונש גיהנם. אבל בעוה"ז מגין הון של כל מצוה. ופ' לא יועילו אוצרות רשע איירי בעוה"ז ודוקא אוצרות רשע אין מועיל כי עבירה גדולה מכבה מצוה אבל וצדקה תציל כו' אפי' אוצרות רשע כמ"ש וא"ש מ"ש רמי שר"ל שהכתובים סותרים זא"ז ככל רמי שבש"ס ועז"א אמר שתי צדקות כו' ושם ע"ב אמר צדקה תרומם גוי כו' וחסד לאומים כו' שכל צדקה שעושים כו' כדי להתייהר כו' וכל המתייהר נופל בגיהנם שנא' לץ יהיר עושה בעברת זדון ואין עברה אלא גיהנם כו' והטעם שכל שנותן בשביל להתייהר נותן לעני בפרהסיא והוא מתבייש ואמרו נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש כו' כי הא עובדא דמר עוקבא דפ' מציאות האשה ס"ז ע"ב כי נופל באש של גיהנם שקשה יותר וכל שנותן בצנעה שהעני א"י ממי נוטלה ניצל מגיהנם אבל עדיין אינו מגין להציל ממיתה משונה אא"כ יש בו תרתי שא"י למי נותנה ג"כ והענין כמש"ל בעת אמר עשה בהם כו' אפי' בשעה כו' שכשילם בב"א שאינם מהוגנים כו' והיינו שאם נותנים רק בשביל קיבול שכר לבד ואם לאו מתחרט אז הקב"ה מכשילו בב"א כו' כדי שלא יקבל שכר אבל מי שנותן וא"י למי נותן וא"כ אינו מכוין בשביל קיבול שכר דהא א"י למי נותנה ושמא יהי' נכשל בב"א שאינם מהוגנים וא"כ איש כזה הקב"ה מזמין לו ב"א מהוגנים ומקבל שכר ולכן ניצל גם בעוה"ז בשביל המעשה ובשביל המחשבה שבעד המעשה שעושה טובה לעני ומצילו מדוחקו הקשה כמיתה כמ"ש עני חשוב כמת ניצל ג"כ ממיתה משונה ובשביל המחשבה שהוא לתקן הנפש מקבל שכר בעוה"ב להצילו מדינו של גיהנם ג"כ אבל פ' לא יועיל הון כו' לא איירי ברשע גדול שלכך לא כתיב בי' אוצרות רשע כו' ואין הקב"ה מכשילו בב"א שאינם מהוגנים ולכן מקבל שכר בזה ומצילו מדינה של גיהנם כמ"ש והבן:

דף כד ע"א רש"י ד"ה ספיקו טמא כו' קרוב לפרוזדור שעל גבו. צ"ל שהוא על גבו. מ"ר:

דף כו ע"א במתני' רש"י ד"ה קוצץ כו'. צ"ל שצ"ל וקוצץ והוא דיבור אחד עם דיבור הקודם. מ"ר:

דף כט ע"ב תוס' ד"ה אמר מר זוטרא כו' אלא ומודה רבא דבעינן. צ"ל שצ"ל ומודה רבא דאמר דבעינן כו'. מ"ר:

דף לז ע"א רשב"ם ד"ה לאו מי אמר כו' בכל שנה בג' אילנות. צ"ל בכל אילנות. מ"ר:

דף מז ע"א רשב"ם ד"ה קבלן. ערב קבלן שקיבל המעות. עי' ש"ך חו"מ סי' ל"ז ס"ק ט"ו שתמה על פי' זה. מ"ר:

דף נט ע"ב תוס' ד"ה מאי איריא כו' עד האידנא הוה בעית כו'. צ"ל עד האידנא בתאר הוה בעינא כו'. מ"ר:

דף סא ע"ב רשב"ם ד"ה דלא הוה לי' כו' היאך יצא שדה. צ"ל היאך ימכר שדה כו':

דף סג ע"א תוס' ד"ה ואמאי כו' דאפי' ר"מ מודה דכל דבר. צ"ל דלכל דבר:

דף עד ע"ב גמ' ואמר ר"י אמר רב בשעה שביקש הקב"ה לבראות כו'. נ"ב הענין כי בריאת האדם תכליתו בשביל הבחירה ולכן נברא בעולם השפל שבו התאוה מתגבר ובזה מכין לו צידו לעוה"ב שלכן נק' עוה"ז ים ועוה"ב יבשה כדרך עוברי ימים בשביל להרויח פרנסתם בבואם אח"כ ליבשה וידוע כי תכלית המעשה תחילת המחשבה שלע"ל יתבטל היצה"ר ויתבטל הבחירה שאז זמן קיבול שכר והו' עלה במחשבה בתחילה וז"ש שאמר הקב"ה לשר של ים כו' פתח פיך כו' ר"ל היצה"ר המושל בעולם השפל שיבלע בעצמו כל התאוות המדומות בכדי שיתקיים העולם אח"כ כמו שיהי' לע"ל וא"ל רבש"ע די שאעמוד בשלי כו' ר"ל שאף שלסוף הזמן של ו' אלפין שנין יהי' כן אבל תחילת הנהגת העולם כו' אלפי שנה צריך שיהי' ממשלה ליצה"ר כדי שיהי' בחירה ורצון וזה הי' כוונתו יח' וז"ש בדרך מליצה שכן השיב שר של ים להקב"ה ר"ל שכן עלה במחשבה לפניו אבל ידוע שגם בעוה"ז גבול ניתן ליצה"ר שלא יחריב העולם לגמרי ח"ו וכמ"ש אלמלא הקב"ה עוזרו כו' וז"ש מיד גער בו והרגו והוא מיעוט התאוה שנק' רהב כידוע וז"ש שם שרו של ים רהב שמו ואמרו בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין כו' והתורה נמשל למים שמכבה את התאוה וז"ש ואלמלא מים מכסים אותו אין כל ברי' יכולה לעמוד בריחו כו' שהוא גודל תאוות היצה"ר כמ"ש ועלה באשו ותעל צחנתו כו' את פניו אל הים כו' כמ"ש שנתן דעתו על מקדש ראשון והחריבו כו' וביטול היצה"ר לע"ל הוא ע"י שאז יתגלה התורה לישראל על בוריו כמ"ש וכל בניך למודי ה' כו' וכתיב ומלאה הארץ דעה כו' כמים לים מכסים שהוא שרו של ים שיתבטל ויבולע היצה"ר ע"י התורה שיתגלה והבן:

דף פ ע"ב רשב"ם ד"ה כדרכו אסור. ודיבור מן הקרקע. הכל דיבור א' כנ"ל. מ"ר:

דף צז ע"ב תוס' ד"ה ואם ידוע כו' וי"ל דאביי כו'. נ"ב עי' תוס' ב"מ ס"ד ע"א ד"ה אי תקפה דתירץ בענין אחר:

דף קכד ע"ב תוס' ד"ה מספקא לי' כו' ונראה לר"י כו'. נ"ב ביאור דבריו עי' במהרש"א:

דף קכח ע"א רשב"ם ד"ה ומהו בתו כו' וכגון שאין לו בנים. נ"ב צ"ע דזהו דעת ר"י שם ואין הלכה כן אלא כרבנן דפליגי עלי':

דף קלג ע"ב רשב"ם ד"ה במקלו כו' כמי שהפקיד לך. צ"ל שהפקיד לך:

דף קנד ע"ב גמ' ת"ש שאל רשב"ל כו'. נ"ב עי' רש"א דמקיים גירסת ת"ש כו' ר"ל דמקשה על סוגיא דלעיל מ"ש לר"י ראי' בעדים כו' דמוכח דמפכינן לה דר"י ס"ל ראיה בקיום השטר ולדמסיק אח"ז לקמן ע"ש: תוס' ד"ה כרם כו' לא אמר דבר זה. נ"ב שפי' דבריהם שלא אמר דבר זה כו' ר"ל שמה שהשיב ר"י לר"ל שאני אומר ר"ל שאני מפיך דברי ר"מ לרבנן ואיני אומר דר"מ ס"ל א"צ לקיימו ורבנן ס"ל צריך לקיימו. ומ"ש שכולה סוגיא דלעיל ליתא ר"ל מ"ש ר"י אי אלימי עדים כו' דבאמת ס"ל כר"י דמפכינן לה הא דאין נאמנים לפוסלו דרבנן ס"ל הכי:

דף קנה ע"א תוס' ד"ה אלא כו' היכי משכחת לה. נ"ב עי' רש"א ביאור דבריהם:

דף קנח ע"ב תוס' ד"ה נוה מאי מפיק הלא לא לקחו כו'. נ"ב התוס' מפרשים דס"ד מ"ש בנו מוציא היינו בן הבן כשמת אביו ור"ל אינו צריך לשלם למלווים של אביו וע"ז מקשה דלא שייך לשון מפיק כיון שלא לקחו כו' ודלא כפי' רשב"ם שמפרש בנו היינו בן של אביו ומ"מ ומה ר"ל שמת אביו:

דף קעה ע"ב תוס' ד"ה לא מן כו' דבעי למימר כדפרישית התם. נ"ב ר"ל דהם כתבו דלאו דוקא במכר גובה אלא גם מיתמי גובה כל שגובה מן הלקוחות ומ"ש אלא כגון כו' ועמד בדין כו' הוא ענין בפ"ע לפרש מ"ש הם כגון שעשאו אפותיקי כו':

בראש"ש פ"א סי' מ"ב בהג"ה כל פי' כו' נגרום מבוי דרך. צ"ל נגרום ריבוי דרך:

פ"ב סי' י"ב בהג"ה צ"ע אי איירי כו' מעכבין עליו אי שייך. צ"ל אי לא שייך:

פ"ג סי' ח הסוף דאמר כו' בלא שטר לית לי' קלא כמו מחאה. צ"ל פירושו דלא דמי למחאה עי' גמ' מ"א ע"ב ג' לקוחות מצטרפין כו' ועדים לית להו קלא כו' ובפי' רשב"ם שם בד"ה איניהו אפסידו כו'. דמכירה בעדים לא הוה מחאה כלל. ועי' בפלפולא חריפתא סעי' מ' שפירושו דחוק כי לא דמי למחאה שבידו לחזור בו ממחאתו ולכך אם לא מיחה בסוף כל שלש ביטל המחאה אבל מכירה בעדים אין בידו לחזור לנוקח כמ"ש הרא"ש א"כ ודו"ק. מ"ר:

בקפ"ה פ"א סי' מ"ב תמה הגירות כו' לפני פתחו אפי' הפנימי. נ"ב הוא תמוה שהרא"ש בפנים פסק דלא כרב הונא וכ"ה בש"ע חו"מ סי' קס"ב סעי' ז' ע"ש:

פ"ו סי' י"ד אמר לחבירו כו' נותן לו רוחב אמה לעיקרו כו'. נ"ב עי' בפנים שלא כתבו כן:

מסכת סנהדרין

דף יז ע"א רש"י ד"ה ואי אמר טעמא מראה פנים כו'. נ"ב דברים אלו צ"ע דכיון דעדיין מספקא לי' פשיטא דלא שמעינן לי' ועי' בנימוקי יוסף שפי' דאי אמר טעמא לחובה לא שמעינן לי': **ע"ב** גמ' ושני עדים כו'. חסר תי' ושני זוממין:

דף לה ע"א תוס' ד"ה אשרו חמוץ כו' שטר למלוה דלא מסימן. צ"ל למלוה דאי לאו הכי מסימן עי' הג"א:

דף מג ע"ב גמ' משום ר"א בר"ש חמשה ארבעה בימי משה. נ"ב עי' תא"ג דגרים ארבעה שלשה בימי משה. מ"ר:

דף מד ע"א גמ' מ"ד במצוה גופי'. נ"ב נ"ל שצ"ל במצות גופי'. מ"ר:

דף נג ע"א רש"י ד"ה איסור מצוה כו' מרבינן התם מיבמתו. נ"ב דברים אלו צ"ע דהרכיב רש"י תרתי דסתרי דהתם הש"ס הך דעלתה יבמתו כו' ומסיק רבא הטעם גזירה ביאה ראשונה כו' וצע"ג עי' מהרש"א:

דף סד ע"ב תוס' ד"ה וכו' שלשה כו' מקראי דמולך כו'. נ"ב נ"ל בהם אינו ענין כמ"ש התוס' לעיל ד"ה ג' כריתות. עי' מהר"מ: באו"ד וי"ל דר"י הוה כו'. נ"ב ר"ל דר"י לא יליף בע"ז כדרכה מקרא דמולך אלא מקרא דמגדף ונכרתה ומכי את דבר ה' בזה הכרת תכרת כו' והג' כריתות דכתיב במולך הרי לע"ז שלא כדרכה א' בעוה"ז וא' לעוה"ב והג' למולך עצמו א"צ כו'. עי' מהר"מ:

דף עו ע"ב תוס' ד"ה והמלוה כו' לא שכיח מפרש להמציא. צ"ל שרגיל להמציא:

דף עח ע"א רש"י ד"ה הבא על האשה כו' אם חמותו או על בתה. צ"ל ועל בתה: **ע"ב** רש"י ד"ה רב אשי כו' רתוקות ואסורין למטה. צ"ל ואיסורין למטה: באו"ד באזהרה המורה. צ"ל האמורה:

דף פז ע"א רש"י ד"ה סילכתא כו' ולטבילת מים חיים. נ"ב עי' רש"י שבת ס"ס ע"ב דשם כתב כן בשם רבותיו והוא חלק עליהם דזבה לא בעיא מים חיים וצ"ע:

דף קד ע"ב רש"י ד"ה ואמרו כו' שהוא בן קלסתר. נ"ב גירסת הערוך הוא בגמ' שאמרו לו כמדומין אנו שאדוניך בן קלסתרא של מלך הוא. פי' הוא קוסטינר שר הטבחים:

דף קו ע"א רש"י ד"ה שכר כ"ד כו' שהרגו בעלתו. צ"ל שנהרגו בעלתו:

דף קח ע"א גמ' דרך כרמים אמר לו. צ"ל אמרו לו:

מסכת מכות

דף ב ע"א תד"ה כל הזוממין כו' להמיתם אף במיתה שאינה מד' מיתות. נ"ב עי' תוס' פ' נגמר הדין מ"ה ע"ב ד"ה משום שסותרי' למ"ש כאן וצ"ע:

דף ג ע"א תוס' ד"ה באומר כו' לבכורה משמע כו'. נ"ב עי' נה"מ בשפ' ל"ת בביכורים בסוף הסימן שפי' דברי התוס' בשם אביו בטוב טעם. מ"ר:

דף ט ע"ב תוס' ד"ה בגלעד כו' הקב"ה מזמנם כו'. נ"ב ר"ל לכך הקב"ה מזמין לשם כל הורגי שוגג שבכל העיירות. מהר"מ:

דף יא ע"ב תוס' ד"ה אפי' על תנאי כו' אין למות עצמן. עי' פירושו במהר"מ:

בראש"ש פ"א סי' י"ד הילכך פלגינן דיבורא כדפלגינן בגופו. נ"ב ע"ש ברש"י ותוס' שלא פירשו כן:

מסכת שבועות

בראש"ש פ"ז סי' ו' ושבועת שומרין כו' ולא שאתו עוקרין אותו ממקומו דהא כו'. נ"ב ר"ל מה שתלוי בשבועה בזה אמרינן דגם אשומרים קא רבינן בטענה דשייכא במלוה דמעי"ז נגדו או לענין כפירה ב' כסף דבכה"ג לא שייך לפלוני בין מלוה לפקדון דהתורה לא חייבה שבועה פחות מב' כסף אבל לענין טענת גוהסה ודאי לא בעי מודה במקצת דהלכה כר"ח בר יוסף ובזה מתורץ דלא יסתרו דברי הרא"ש כאן למ"ש לקמן סי' כ"ג בשם הר' יוסף לענין טענת קטן דנשבעים לו בשבועת שומרים דכתב דעירוב פרשיות כתוב כאן ולא קאי על שומרים ודו"ק היטב ועי' תוס' ב"ק פ' הגוזל ק"ז ע"א:

מסכת ע"ז

דף ח ע"א גמ' אמר רב חנן בר רבא קלנדא ח' ימים כו'. נ"ב לכאורה תמוה למה עשו סימנים לימי הגיסה במקראי קודש. אבל נראה שכיוונו בזה לכלול כל מה דתניא שם בברייתא שמביא אח"ז ת"ר לפי שראה אדה"ר כו' לשנה האחרת עשאן לאלו ולאלו יו"ט כו' הרי שעשאה תחילה יו"ט ימים שאחר התקופה ולכן חשב ג"כ במתני' קלנדא מקודם לרמז מנין שורש יום איד בא לרמז ע"ז נרמז בקרא דאחור וקדם צרתני דענין אחור הוא מה שמתמעט האדם והולך וזה נקרא בחי' אחוריים משא"כ ימי עלי' שמתגדל והולך נקרא קדם כידוע ענין פנים ואחור בכ"מ. והנה בתחילה ראה אדה"ר שיום מתמעט והולך וזהו מיתה שנקנסה עליו שעולם חשוך בעדו ואז הוא בגדר אחור ואח"כ כשראה שהיום הולך ומתארך הוא בגדר פנים ולכן אמר על עצמו אחור וקדם צרתני והרי נרמז בפסוק זה כל ענין זה שאחז"ל ודו"ק: **ע"ב** גמ' מכי רמו שערי באסינתי'. נ"ב עי' תוס' שקיימו פי' ב' דרש"י ולענ"ד פי' זה צ"ע דלפ"ז הוא ענין חק שעושים לסימן פרו ורבו כשעורים כו' וכיון דעובדי כוכבים עושים כן היאך עושים כן ישראל כדאיתא פ"ק דכתובות ח' ע"א הא כתיב ובחוקותיהם כו' כדמוכח לקמן בהא דשורפין על המלכים דכל דבר שאינו ענין שבעי רק סימן וחק בעלמא אסור לעשות כמעשיהם. ולכן נראה פי' א' עיקר וכן פי' הרמב"ם כדמוכח ממ"ש בפ"ט מהל' ע"ז הלכה ט"ו שכתב שם מטעם שמכין לרכי סעודת נישואין ע"ש. ונראה ליישב בדוחק דכיון שמצינו בקרא שעושים בכ"ד שהוא לסימן טוב כמ"ש והורדתם אותו אל גיחון כו' כמ"ש בפ"ג דהוריות י"ב ע"א וא"כ הוי כמו דכתיב באורייתא ולא חיישינן משום חוקה כיון שאינו חק להם לע"ז כמ"ש התוס' לקמן י"א ע"א ד"ה ואי חוקה:

דף לד ע"ב תוס' ד"ה מורייס כו' של אומן הוי והיי ניכר כו'. נ"ב עי' מהר"מ שהגיה שצ"ל והיי ניכר שלא הי' בפעם ראשונה ושני' וע"ש דהי' יכול לומר דמיירי בשל בע"ב ובפעם ראשונה ושניה והכלל דשל אומן בפעם א' וב' אף דהיין בזול לא חיישינן דמקלקל ואחר פעם ב' לא מקלקל ולכך חיישינן במקום שיין בזול ובשל בע"ב אפי' בפעם א' וב' חיישינן במקום שיין בזול ודו"ק:

דף מד ע"א תוס' ד"ה והלא כבר נאמר כו' מאי קושיא הי' לר' יוסי כו'. נ"ב ר"ל דאפילו אם לא נפרש דוישאם ליגנא דזרויי ג"כ יקשה למה לא פירש הפ' שורק ליה מכלל דא"צ וע"ז תירץ שפיר וי"ל כו' דלפ"ז לא הוצרך לפרש והיינו לשיטת ר' יוסי אבל לרבנן מפורש לקמן וישאם ממש דנהנה מהם והא דקאמרו לי' מהם ראי' כו' היינו לדבריהם דר"י קאמרי הרי דמפרש שביער כדין ע"ז ודו"ק:

דף מז ע"ב תוס' ד"ה בית שבנאו כו' גבי תפילין אמרינן נר בי' ולא אזמני' כו'. נ"ב דברים אלו צ"ע מאד ועי' במס' ברכות ובסנהדרין פ' נגמר הדין מ"ח ע"א:

דף נב ע"ב תוס' ד"ה כיון דאיסורא כו' וגבי כלים לעיל דף נ"א. נ"ב צ"ל לעיל עמוד א' והיינו הא דאמר לעיל ותבעו לך כלים ודו"ק:

דף נד ע"א תוס' ד"ה אילימא כו' דמאי עשו מעשה בשלהם. נ"ב התוס' מפרשים דראי' מכהנים היינו שהקריבו בהמות שאינם שלהם לע"ז ועל זה כתבו דאינה ראי' גמורה שמא משלהם הקריבו. מהר"מ:

דף ע ע"ב גמ' מימר אמר אימנורי קא ממגרא. נ"ב עי' פירושו ברשב"ם ב"ב ו' ע"ב. מ"ר:

דף עה ע"ב גמ' וחד אמר כסופו והלכתא כסופו. נ"ב צ"ע במ"ש דבכל התורה כולה רב אחא ורבינא קי"ל לקולא וכאן פוסקין לחומרא ועי' בפ' ארוסה בסוטה כ"ה ע"א לענין בעל שמחל על קינוי וכו' ועי' מ"ש התוס' לעיל ל"ג ע"ב מזה:

בראש"ש פ"ב סי' כ"א ת"ר נודות כו' מכניסין לקיום וליכא למימר דלקמן מיירי במזופפת. נ"ב דברים אלו צ"ע ועי' בתוס' ושם דברים אלו כתבו בתחילה והם מבוארים היטב ע"ש:

פ"ה בפלפולא חריפתא אות ק' דלית נגר וכר נגר דלפרקינוי'. נ"ב עי' ש"ך יו"ד סי' ל"ד ס"ק כ"ב דפרקינים. מ"ר:

קפ"ה פ"ב בדיני גילוי סי' י"ד. המפקיד כו' שני תוחמות שיודיע כו'. צ"ל אם לא שיודיע:

פ"ה סי' ט"ו אוצר כו' אם נתפס כגנב על הנגיעה. נ"ב עי' בפנים ונראה שיש כאן ט"ס וצ"ל אם נתפס כגנב על הכניסה מותר אפי' בשתיה ואם אינו נתפס כגנב על הכניסה אסור אפי' שנתפס כגנב על הנגיעה לרש"י כו' ע"ש ודו"ק: שם סי' כ"ב המוכר כו' לכתחילה אסור ובדיעבד מותר. נ"ב זה קאי על לא הודת דמותר בדיעבד כרשב"י דימכר חוץ מדמי יי"נ שבו כמ"ש בפנים אבל אם הוא ברשות המוכר ולא אמר לו ליקני לך כליך ודאי אסור גם בדיעבד ודו"ק: סי' ל"א בת של אבן כו' ודרך הכשירן במי זפותין. נ"ב צ"ל הכשירן בניגוב וכן זפותין:

מסכת הוריות

דף ד ע"א גמ' כיצד אמרו אין נדה בתורה. נ"ב לפי המסקנא דמפיק דבעיא שיורו בדבר שאין הצדוקים מודים בו צ"ל דלדוגמא נקטי אין ע"ז בתורה כו' אין נדה כו' אלא משכחת לה בעוקר כל הגוף בדבר שאין הצדוקים מודים כגון בתו מאנוסתו וכדומה מעריות דלא כתיבי ודו"ק: **ע"ב** במתני' רש"י ד"ה או זקן כו' וקשיא לי מפני מה כו'. נ"ב עי' סנהדרין ל"ז ע"ב. דאין מושיבין בסנהדרין מי שהוא זקן או סריס ישו"ש וא"כ א"ש וצ"ע:

דף ז ע"ב רש"י ד"ה וכן בדם. כגון בדם המובלע באיברים. נ"ב צ"ע הא בעינן בדבר שחייבים על זדונו כרת ודם איברים הוא בלאו וכן בפחות מכזית צ"ע הא לית בי' לא כרת ולא לאו:

דף ח ע"ב רש"י ד"ה פרוש מן הנדה. כלומר בסמוך לוסתה. נ"ב דברים אלו תמוהים דבפ"ב דשבועות י"ח ע"א דהאי עשה שבנדה היינו בשמש סמוך לטהרה ואמרה לו נטמאתי דלא יפרוש באבר חי:

מסכת זבחים

דף ד ע"ב תוס' ד"ה מחשבה כו' בהיתר בשאין שיהיו מנויין כו'. נ"ב צ"ל בהיתר כיון שהיו מנויים עליו. ור"ל אם היו יכולים לאכול וכן בערלים וטמאים יכול לקיים מחשבתו אם היו נימולים וטהורים. עי' צ"ק:

דף טו ע"ב תוס' ד"ה זר כו' ושתוי יין (ופרועי ראש). נ"ב ע"ש הוא דלקמן מבואר בתוס' דפרועי ראש לא מחלי עבודה:

דף כ ע"א תוס' ד"ה מיתיבי כו' בבית המוקד סג"ס וי"ל כו'. נ"ב עי' צ"ק שמוחק מן תי' סג"ס כו' עד תי' בהאי ונ"ל בבית המוקד והני כהני כו' והכל קושי' א' דמאי לאוקמי' כרהב"ש יעו"ש:

דף מ ע"א תוס' ד"ה לא נצרכה כו' דרשינן לי' למסורת. נ"ב ר"ל לכך לא דריש ר"ע תרווייהו רק בלחם שוני משום דיש סברה דמלות מלה ריבה וכן בלולב דסמיך על קרא דפרי עץ הדר דמשמע א' לבד עי' צ"ק:

דף מט ע"א תוס' ד"ה פסח כו' דמותר הפסח. צ"ל דלמותר הפסח. "מ"ר":

דף נב ע"ב תוס' ד"ה אותה כו' ולא שייכא כאן כו'. נ"ב עי' פי' בצ"ק:

דף נו ע"ב גמ' שריפה ת"ל ביום השלישי כו'. נ"ב פסוק אחר הוא ויקרא ז' יז והנותר מבשר הזבח ומקרא יתירה יליף ודו"ק וכן הוא ברש"י פסחים ג' ע"א. מ"ר:

דף סב ע"א רש"י ד"ה והכתי' כו' הקיפוהו למזבח מאמצעו למעלה. צ"ל מאמצעו ולמטה. צ"ק:

דף עו ע"ב תוס' ד"ה למחרת כו' אבל נזיר ודאי הי'. צ"ל לא הי'. צ"ק:

דף קא ע"ב תוס' ד"ה ואידך כו' מאת בריתי שלום כו'. נ"ב פי' דדריש מתיבת שלום דהו"ו קטועה כמו י' ובגי' ש"פ כמספר כה"ג שעמדו ממנו:

דף קח ע"ב תוס' ד"ה כמאן כו' הא דמחייבי כר"פ כו'. נ"ב עי' צ"ק דפי' דמשמעות הש"ס דמתמה כמאן דלא כר"י ולכן קי"ל ר"ש ור"י הלכה כר"י ועי"ז קשה דילמא ס"ל כר"ע דהלכה כמותו וע"ז כתבו התוס' דגם ר"ע מודה במנחה שחסרה כו' ולכן מהדרינן הכל ע"ש:

דף קט ע"א בא"ד אי מהדרינן פוקעין דידהו. נ"ב פי' פוקעים דקומץ ולבונה צ"ק: שם בגליון. משמע הא דומיא כו'. נ"ב ר"ל קומץ ולבונה דהוה דומיא דבשר ודם וא"כ תימה היכא פליג ר"י על הנך תנאי ע"ש בצ"ק: **ע"ב** תוס' ד"ה כאן כו' דברייתא דקתני ולחייב כו'. נ"ב צ"ל דלא קתני לזרוק עליהם את הדם ולחייב עליהם משום פיגול כו'. צ"ק:

דף קי ע"א תוס' ד"ה אבל כו' ותימה מאי קמ"ל כו'. נ"ב ר"ל מאי קמ"ל רב דרבנן מודו בחסרו ע"ש: **ע"ב** תוס' ד"ה אי מה כו' דאמר רבא לעיל. נ"ב דף קח ע"א:

דף קטז ע"א תוס' ד"ה אתך כו' ולא דמי למחוסרת כו'. נ"ב צ"ל ולא בדדמי כו' צ"ק ע"ש:

מסכת מנחות

דף ד ע"ב תוס' ד"ה אשם כו' קודם כפרה שהוא עצמו כנ"ל. ופי' דבזרינן שמא צריך למחוק ועי' צ"ק:

דף טו ע"ב תוס' ד"ה המפגל כו' ולא אמרינן ק"ו. נ"ב ר"ל שלא אמרינן ק"ו מה לחם שבא לפגל לתודה אינה מפוגלת ק"ו הלחם עצמו שלא יפגל אבל הכא ניחא דק"ו קאי דוקא ע"י צירוף. צ"ק:

דף יז ע"ב תוס' ד"ה דלא שנא כו' דהוי מחשב בלשון אכילה למזבח ואי לאו דרכי הכא כו' כנ"ל צ"ק:

דף יט ע"ב תוס' ד"ה דתנא בי' כו' ואין מלמדין. נ"ב והטעם כמ"ש רש"י פ' ע"ב ד"ה אלא מדכתיב ע"ש צ"ק:

דף ל ע"א תוס' ד"ה ומשה כותב כו' דמייתי ראי' מברוך שמא גם הוא כו'. נ"ב ר"ל אי לאו דקינוס הוי סי' ג"כ עושה לסיום אומר בפיו ואח"כ כותב. צ"ק:

דף לה ע"א תוס' ד"ה דשי"ן של תפילין כו' והטעם אם כו'. נ"ב צ"ל והנותנה על שי"ן דינו לסיות פוסלת דנמצא דאין שי"ן רואה את האויר טי"ע צ"ק יעו"ש ביאורו:

דף מב ע"ב תוס' ד"ה משום שנאמר כו' א"כ לא אתיא כחד תנא סוגיא דהכא לפי' הקונטרס לכך נ"ל כו' כנ"ל צ"ק ופ"ש:

דף מז ע"א תד"ה כמה יעשה כו' אבל הכא דאיכא שחיטה. נ"ב תיבת שחיטה צריך למחוק:

רא"ש הלכות קטנות

הלכות תפילין סי' ב' ת"ר לטטפת כו' ופרי"ח דאפי' מאן דלא דריש וי"ו וי"ו למ"ד דרש. נ"ב והמשכיל יבין כי ב' פרשיות האמורות בם שנים וכלולים כחד ולכן נדרשים בתיבה אחת והבן:

הלכות ציצית סי' י"ו ת"ר סדין כו' ופרי"ח דמדאי' מחייבי' ב"ש כו'. נ"ב צ"ע במ"ש הט"ז יו"ד סי' קי"ז דכל דבר שמפורש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לאסור דהא כאן לפי' ר"ת ב"ש דרשי סמוכים א"כ הוי מפורש בתורה והיאך פטרו מדרבנן ואסרו לעשות תכלת בסדין וצ"ל דסמוכים לא הוי כמו מפורש בתורה וצ"ע:

הלכות חלה סי' ד' העושה עיסתו כו' בעיסה תחילה אבל בעיסה שניה. נ"ב פי' משום דאין שני עושה שליפי כחולין דחולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמי:

הלכות ערלה סי' ב' בנוטע לרכים כו' אע"פ שאינה נקובה אם היא של חרס. נ"ב עי' תוס' מנחות פ"ה ע"א ותוס' גיטין ז' ע"ב שכתבו לסיפוק דבכל חרס בעי נקיבה:

קפ"ה מהלכות ס"ת סי' כ' ס"ת שכתבו כו' נאמן על האזכרות ואינו נאמן על הגווילין. נ"ב צ"ל נאמן על הגווילין ואינו נאמן על האזכרות:

הלכות ציצית סי' ג' טלית בעל שלש כנפות פטור ואפי' אם ירצה להטיל באחת. צ"ל להטיל שתים באחת:

הלכות נטילת ידים דלי שדולין בו לניטור בכונס משקה מטבילין בכן וב"ה מתירין. נ"ב צ"ל מטבילין בכן וב"ש מתיר להטביל: **סליק**

יפה עינים על מסכת נדה

הגהות וחדושים מאת הג"מ אריה ליב יעלין שליט"א אבד"ק בילסק (בעהמ"ס מצפה אריה וכו')

דף ב ע"א תוס' ד"ה מעת לעת בירושלמי. כאן פ"א ה"א ע' מס"פ ד"ה בדא ועי' מ"ש לק' י' ע"ב ד"ה כתמים: **ע"ב** תוס' ד"ה והלל [הנמצא מעת"ע] גבי' ד"ה מיהו בירוש' דסוטה. פ"א ה"א ומובא בתוס' סוטה כ"ח ע"ב ד"ה מכאן ועי' בק"ק בירוש' שם ד"ה אמר ר"י. מקוה שנמדד. ירוש' גיטין פ"ג ה"א: מאן תנא חבית ר"ש. ע' כ"מ פ"א מה' תרומות שתמה על הרמב"ם שפסק כרבנן בחבית במקום רבנן ועי' מ"ל פ"א מה' מקוואות ובק"ק שם ד"ה שלשה ימים: היה בודק את הקבית. ירוש' כאן פ"ב ה"ב ועי' ב"ק פ"א ה"ד ועי' בגיטין שם מ"ש לדברי הרמב"ם שפסק כר' יוחנן נגד ריב"ל דפליגי בכ"ב דף ד' ע"ש: תוס' ד"ה התם לגבי מקום רגליו לבתחלתו. עמ"ש גיטין פ"ג ה"ח ד"ה ולא מותר:

דף ג ע"א כל ספק טומאות כרה"ר. ע' ירוש' תרומות פ"ב ה"א סוטה פ"א ה"ב שבועות פ"ב ה"ב: דתנן הכהן שנמצא במבוי. ירוש' נזיר פ"ח ה"א ושם מקשה ג"כ להלל דמדמה שמף מי רגלים לשעת טבילה ועי' מס"פ ד"ה ולא דלפי הבבלי לקמן דף נ"ג ע"ב דטעמא דרבי הוא משום דלא מצי לאוקמא מתני' כהלל ולפי הירוש' ל"ק ... ע"כ הבבלי לשיטתו ... **ע"ב** לטהרות הוא דקאמינא. ע"ב כ"ה בתוספתא פלוגי: תוס' ד"ה לאבוי כוי דמשמע דעל דם שנמצא עכשיו. ולק"מ מירוש' מדמתם טעם שמאי משום שטף מי רגלים מעביר את הדם ולא חיישינן לדם אם לא מפני טעם הנ"ל:

דף ד ע"א ומי מחזקינן. ע' מ"ש בזה בלב ארי' לכריתות פסחים פרק כל שעה: מחם שנמצאת מלאה. ירוש' גיטין פ"ה ה"ה ב"ב פ"ה ה"א: רש"י בד"ה ומבד בה"ג. מגורע זבים פרק' ג: **ע"ב** וכל ספק טומאה ברה"י. ע' ירוש' תרומות פ"א ה"ה סוטה פ"א ה"ב שבועות פ"ב ה"ב: וכל דבר שאין בו דעת. במדבר רבה פ"ע ועי' ירוש' סוטה פ"א ה"ב: וחכמים אומרים כל ... דם טהור איני נחשב כפקידה למעט מתמעל"ע למאן דאסר נכתוב על דם טהור והדר מפסיק דגם למאן דאסר אינו אלא משום ס"ג אבל תשובה היא כפקידה למעט מעל"ע ובבדקה ומצאה ספק אף דמטמאינן לה מספק מ"מ לא חיישינן למעל"ע משום דהו"ל ספק ספיקא:

דף ה ע"א ר"מ היא דמחמיר גבי כתמי'. ירוש' כאן פ"א ה"ב ופ"ב ה"ג ועי' ירוש' דמאי פ"א ה"ב וערלה פ"ב ה"א פסחים פ"א ה"א שמוכיח מזה דעת ר"מ להחמיר לכל דרבנן כבשל תורה ועי' יפ"ע ב"מ דף נה ע"ב: מתוך שמהומה. ה"נ בירוש' כאן פ"א ה"א: מ"ד שמא פרשה טפת דם. בירוש' שם איכא מ"ד ר' אבון בשם רבי זעירא דסבירא לי' כאמת כן ומוקי לה מתני' בעד שלפני תשמיש: תוס' ד"ה תני. ע' מה"פ שם ד"ה לוי: **ע"ב** מעל"ע שבנדה. ירוש' כאן פ"א ה"א: וכל דבר שאין בו דעת. במדבר רבה פ"ע ועי' ירוש' סוטה פ"א ה"ג:

דף ו ע"א הרואה דם מטמאה מעל"ע. ע' ירוש' כאן פ"א ה"א כה"ע: אר"ה מעל"ע שבנדה לקדש. ירוש' שם ע"ש סוגא בר חייא: רש"י בד"ה כמגע בתו"כ. מגורע זבים פרק' ד: רש"י בד"ה וכלי חרס בתורת כהנים. מגורע זבים פרק' ג: מעשה ועשה רבי. כעין עובדא זו בירוש' כאן ה"א לפני חכמים ומייתי לה והוכיח מזה דגם בתרומה נוהג דין מעל"ע שבנדה ודחי לה בככהן שנעשו על טהרת הקדש ועמ"ש לק' ע"ב ד"ה כחולין: **ע"ב** שוב מעשה בשפחה של ר"ג. ע' פסדר"כ יב בחדש השלישי בויק"ר פי"ט וע' תנדב"א ת"א פט"ו דר"ג אכל חולין בטהרה וע' ירוש' כאן פ"ב ה"א ושם מפורש שמעשיה ביין הי' לנסכין: בחולין שנעשו על טהרת. ע' ירוש' כאן ה"א דמקשה ע"ז ולאו כחולין הן ומשני שנעשו לטהרת מי חטאת שחמורין מן הקדש וע' ברכות פ"ח ה"ג וע' בכורים פ"ב ה"א וחגיגה פ"ב ה"ה דמייתי שם פלוגת' דמתני' דטהרות פ"ב מ"ח דרא"כ"ל ס"ל דדינם כתרומה והכא בירוש' לא משני הכי דאתיא כרא"כ"ל דכיון דגם לתרומה אינו נוהג דין מעל"ע שבנדה אם כן גם לרא"כ"ל אינו שייך דין מעל"ע לחולין שנעשו על טהרת הקדש כיון דדינם כתרומה והבבלי ס"ל כיון דתרומה עצמה יש בו דין מעל"ע הו"ל חולין שנעשו על טהרת הקדש ג"כ דומה לתרומה ממש והירוש' ס"ל דמ"מ לא הו"ל כתרומה ממש ומחולקים בזה הבבלי והירוש': חולין הטבולין לחלה. ע' ירוש' תרומות פ"ה ה"א ושם לפי' הרא"פ פליגי בזה חזקי' ור"י דלחזקי' לאו כחלה דמי ולר"י כחלה דמי ולפי מ"ש בפנ"א שם י"ל דלתרווייהו ס"ל לאו כחלה דמי ויש בזה אריכות דברים ואכ"מ. וע' ירוש' חלה פ"ג ה"ב: תוס' ד"ה בשפחה. ע' מה"פ כאן פ"ב ה"א ד"ה מכתפת:

דף ז ע"א כל שודאי מטמא חולין. ע' ירוש' חלה פ"ג ה"ב ובפ"מ שם: תוס' ד"ה ומקפת בגליון שם בירושלמי כו' חלה בפ"ב. ה"ג: **ע"ב** גמלתו או מת. ירוש' כאן פ"א ה"ד והוזכר פלוגתא זו ג"כ בה"ה ושם דעת חכמים ע"ש ר' יוסי כלקמן ד' ט ע"א: רי"א מעוברת. ירוש' נדה פ"א ה"ג ועי' ה"ה: אמר ליה ר"א לר"י אתה לא שמעת. ע' ירוש' כאן פ"א ה"ב: דר"א שמותי. ע' תוס' מה שהביאו בשם הירוש' דתרומה פ"ה והוא בה"ב שם וכן הוא כפ"ם דשביעית ה"ו ובסוכה פ"ב ה"ח ביצה פ"א ה"ד פ"ד ה"ו יבמות פי"ג ה"ז נזיר פ"ו ה"א ובשבת קל ע"ב הביא רש"י ג"כ את הירוש': שאין למדין הלכה מפי. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד ועי' מה"פ שם ובגליון:

דף ח ע"א הלכה כר"א. ע' ירוש' יבמות פי"ג ה"ז ע"ש רבי חגיי אמר קומי ר' זעירא מנחם בשם ר' יוחנן: ריב"ב העיד. הוזכר בירוש' שם רפי"ג: ושמשיאין את האשה. ירוש' שם פט"ו ה"א ועי' פט"ז ה"א: ושנסקל תרנגול בירושלים. ירוש' ערובין פי' ה"א ושם איתא שע"י שניקר מוחו של תינוק במקום שסוף רופף הרג את הנפש: ועל תמיד של שחר. ירוש' ברכות פ"ד ה"א תענית פ"ד ה"ה: וא"ר פדת מאן תנא קטפא. ע' ירוש' שביעית פ"ז ה"ב ובהגהות הגר"א שם ובפירושו ועמ"ש בפנ"א שם ובערלה פ"א ה"ב: רש"י ד"ה ואמר ר"א בברכות ירושלמי. פ"ה ה"ב: **ע"ב** באילן העושה פירות. לגיר' הגר"א בשביעית פ"ז ה"ב גם הירוש' מחלק בין עושה פירות לאינו עושה פירות וע' פנ"א מס"ם: רש"א אין לקטף שביעית. ירוש' שביעית פ"ז ה"א ערלה פ"א ה"ה: תנא ג' בתולות הן. ירוש' כאן פ"א ה"ג: כל אשה שדמיה מרובין. ירוש' כתובות פ"א ה"א: וכמה הכרת העובר. כאן פ"א ה"ג יבמות פ"ד הי"א: סומכוס אומר בשם ר"מ. ב"ר פרש' פ"ה: ואע"פ שאין רואי'. ע' יפ"ע בשבת פ"ב ע"א ובערכין יט ע"ב ושם צייינתי בס"ד כל המקומות הנמצא ענין ואע"פ שאין רואיה:

דף ט ע"א ת"ר מניקה שמת בנה. ע' ירוש' כאן ה"ד כס"ע נפלוגתא דר"מ ור"י וטעמייהו כהכא: דם נעכר. ויק"ר פי"ד ע"ש וירוש' שם: כמה יהי' במים. ירוש' שבת פ"א ה"ג: **ע"ב** ואב"א ס"ק ולא שכוונה. ה"נ אית' הגי' בירוש' כאן פ"א ה"ה ולא שכוונה אלא שפיתחה כו' וע"ש: א"ל ר"א לחכמים מעשה. ירוש' כאן פ"א ה"ד: תינוקת שלא הגיע זמנה. ירוש' כאן פ"א ה"ה ושם איתא בברייתא שלישית דיו שעתה מיכן ואילך מטמא מעל"ע רבי ירמיה בשם רב שלישית עצמה מטמא מעל"ע והיינו פלוגתא דרבי ורשב"ג כמ"ש התוס' ד' י' ע"א ד"ה ברוב ספרים דהא דקתני כאן בשלישית ה"ה בכל הנשים רבי היא: וסטמאה מעל"ע. בירוש' שם איתא ר' יודן בעי ראת ראיי' ראשונה ושני' והפסיקה שלש עונות ולא ראת ואח"כ ראת כווסת ארוכה היא שתטמא מעת לעת או כהפסק עונה היא שתהא די' שעתה א"ל רבי [אמורא] מה אם נשנה שעשיתה ככדמין את אמר די' שעתה כאן שלא עשיתה ככדמין לא כל שכן וע' פ"מ ונוע"י ופירושם לא נתחוורו לי מ"ש הפ"מ דהק"ו דר' יוסי הוא מכ' ראיות דדיו שעתה וכן מ"ש הנוע"י דהק"ו הוא מזקנה תמה אני למה לא פירשו כפשוטו דהק"ו הוא מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג' פעמים דהוחזקה ברואה לטמאה מעל"ע ומ"מ מועיל הפסק שלש עונות להוציאה מחזקת רואה להיות די' שעתה כ"ש בשלא ראתה כ"א ב' פעמים שתועיל הפסק שלש עונות שלא להכניסה לחזקת רואה וע"ז מסיק בירוש' א"ל אין כיני כו' היינו א"כ בשלא ראתה כ"א פעם אחד יועיל הפסק שלש עונות שלא להכניסה לחזקת רואה ומברייתא תנינן דבשלש פעמים שלש עונות הוחזקה ברואה ומשני התם שאני שלא הי' לה אונס כלל והוי' לה ווסת ארוכה כביאור הנוע"י שם: תוס' ד"ה כל ובירושלמי. כאו פ"א ה"ד ע"ש:

דף י ע"ב אר"י משום רשב"ל. ירוש' כאן פ"א ה"ה: כתמה נמי טהור. בירוש' שם לית' כתמה ותחת זה איתא שם מגעה טהור וע' נוע"י שכ' דהירוש' לשיטתו דאפי' ראתה כמה פעמים אינה מטמאה כתמה עד שתגיע לימי הנעורים ותמוהין דבריו דאיך יתכן לומר בדעת הירוש' דגם הוחזקה ג' פעמים להיות רואה דדינה כהגיע זמנה לראות דלא תטמא כתמה ועי"כ מ"ש הירוש' אפי' מאה פעמים פירושו כמ"ש הפ"מ דהיינו שראתה בב"א דדינה כראיה אחת ולהנוע"י צריך לומר דלא סבירא ליה להירוש' פלוגת' דחזקי' ור"י בכתמין לעיל ע"א וזה דחוק ורחוק גם מ"ש הנוע"י להגיה ולמחוק מ"ש שם מגעה ברה"ר טהור תיבת רה"ר משום דקשיא ליה אמאי לא פליג מהכא בירוש' ה"א דבעי שם אם מעל"ע נידון כספק לטהר ברה"ר ומהכא מוכח דמעל"ע טמא ברה"ר דרק בתינוקת טהור י"ל דכהם דמספקא להגמ' בבלי כאן בכתמה טהור אי דידי' או דרבי' ה"נ מספקא ליה להירוש' במגעה טהור דאיתא תחת זה. אי דידי' או דרבי'. ע"כ בתר הירוש' בה"א לפשוט מהתוספתא ואין הכרח למחוק תיבת ברה"ר בירוש' כאן: כדתניא ימי עיבורה. ע' ירוש' כאן פ"א ה"ג סה"ד: ואב"א דם נדה לחוד. ה"נ ס"ל בירוש' שם דהתם תלי לה בפלוגת' דרב ולוי בענין ב' מעיינות או מעין אחד הוא ומהבבלי לא משמע הכי וע' מה שהכתוב אי"ה לק' לה: שמואל אמר ל"ש. ירוש' כאן פ"א ה"ג ה"ה ושם איתא דרב ור' יוחנן ור' חנינה כולהו ס"ל דלא כשמואל:

דף יא ע"א מעין אחד הוא. ירוש' כאן פ"א ה"ג ה"ד לפ"מ מחולקים הבבלי וירוש' בלא הפסיקה מלראות מדם טהור לטמא ומדם טמא לטהור לגוי דהוי ג"כ ב' מעיינות ונשתנה מטמא להיות טהור ומטהור להיות טמא משא"כ הבבלי. והנוע"י משווה אותם לדעה אחת ע"ש: תוס' ד"ה אפי'. ע' ירוש' פ"א ה"ג ובנוע"י שם: **ע"ב** תינוקת שלא הגיע זמנה. ירוש' ברכות פ"ב ה"ו: עבר לילה אחת. ע' ירוש' כאן פ"א ה"ו וע' נוע"י שם שמגיה בירוש' כאן תחת מ"ש כיני מתניתא בתינוקת שלא הגיע זמנה של"ל שהגיע זמנה לראות ומחמת קושית תוס' רע"א דבקטנה שלא הגיע זמנה לראות אינה צריכה בדיקה גם בלא טעם דם בתולים ומהגמ' דילן מוכח דמוקי מתניתין בלא הגיע זמנה לראות דלא הוזכר כלל כאן דין הגיע זמנה וכן מבואר ברמב"ם פ"ד מה' אסורי ביאה הל' ע"ז דגם קטנה צריכה להיות משמשת בעדים וכמ"ל: דאמר ר"ז אמר ר"ל בר ירמיה אמר שמואל בירוש' כאן פ"ב ה"ד בשינוי:

דף יב ע"א בעא מיני' רבי אבא מר"ה. ה"נ בירוש' כאן פ"ב ה"ב בעון קומי רב נחמן בר יעקב והפשיטות ג"כ ככהאן: משל לשמש ועד. ירוש' שם: לחייב בעלה אשם תלוי. ע' מה"פ שם ד"ה בעון שכ' דרבי יוסי בי רבי בון דפשט האבעי' דלעיל ממתני' הרי היא כפקידה למעט מעל"ע איפשיטא גם האבעי' זו לענין אשם תלוי ולפי' הנוע"י לא איפשט גם לר' יוסי ברבי בון ממתני' כ"א לקינות אבל לבדיקה לענין אשם תלוי אכתי יש למבעיא בעיא זו: וזהו עדן של נגועות. ע' ירוש' שם ה"א: כל המקיים. ירוש' שם ושם קס המסקנא כך ולא מפרש לה ככהאן עד שבדקו כו': בין ערה בין ישנה בעיא בדיקה. ע' ירוש' פ"ב ה"ד דמוקי לשמואל בערה דוקא ולא בישנה אף דשמואל מיירי באין לה ווסת ויתכן דהוא משום דהירוש' מפרש לשמואל דאינה עסוקה בטהרות ועי' רה"ם סוף פרקין ובמה"פ פ"ב ה"א ד"ה אף ובה"ד ד"ה אבא: **סליק**

אמרו המדפיסים: לדאבון נפשנו ונפש כל רחימי ומוקירי רבנן נחלה הרה"ג המחבר שליט"א בעמדו על הפרק הזה. ולא יכול לגמור עתה הגהותיו הנכבדות. וזכות תוה"ק יעמוד לו להקימו ולהחלימו ולהשיבו לאיתנו במהרה. ויגמור מלאכתו הק'. ואז נשלים אי"ה את שאר היפ"ע ללוקחי הש"ס: וה' יאריך ימיו ושנותיו ויפוצו עוד מעינותיו חוצה.

השמטות חשק שלמה על מסכת יבמות

דף ב ע"א ברש"י ד"ה חמותו שמת בעלה ונשאה אחיו וכו'. נ"ב מאי דלא פירש נמי כגון שהיבם היה נשוי בת אחיו ומתה קודם שמת אחיו ונמצא דאשת אחיו היא חמותו ונופלת לפניו ליבום עי' בשירי קרבן ובמראה הפנים ובגליון המשניות להגרע"א ז"ל ועוד מפרשים דתי' דבכה"ג הא הוי המותו לאחר מיתת אשתו ופליגי בזה ר' ישמעאל ור"ע בסנהדרין דף ע"ו ולפי דעת רש"י ז"ל שם בעצמו לא הוי לר"ע רק איסורא בעלמא ואינה פוטרת צרתה כלל וא"כ י"ל דבפלוגתא לא קמיירי. והנה באמת אין כל חדש בדבריהם דכבר הקדימם בשו"ת הריב"ש ז"ל סי' שע"ד ומה שהקשה בשירי קרבן דהא רב אשי לקמן דף י' מוקי מתני' בפלוגתא הנה באמת בריב"ש שם כתב דגם לרש"י לא ניחא ליה לרש"י לפרש בכה"ג משום דעיקר חמותו דקרא מיירי שנושא אותה בחיי אשתו אבל לאחר מיתה הוצרך ללמוד מדרשא דקראי ע"ש וכר מן דין י"ל דלא רצה רש"י לפרש כן דא"כ תקשה לאידך מ"ד דס"ל דלא מיירי תנא בפלוגתא [ומכבוד ידידי הרה"ג מו"ה ישראל חיים דייבעס שליט"א כעת הוא אב"ד דק"ק נ"ש סירוויגע בעהמ"ס נתיבות ירושלים שמעתי ליישב די"ל דלרש"י לשיטתו בלא"ה א"א לאוקמא מתני' כר' ישמעאל דהנה התוס' כאן בד"ה אשת אחיו הקשו מהתו"כ דמשמע שם דבאשת אחיו מאמו ליכא כרת וליכא לפרש דלא ממעט שם רק מערירי דהרי לפירש"י בכל כרת הוא וזרעו נכרתין והניחו בקושיא ואכן באמת יש ליישב בפשיטות דהנה בירוש' שבת (פ"ז ה"ב) וסנהדרין (פ"ז ה"ה) מבואר דר' ישמעאל הוא דקאמר לא לכך דינא דבאשת אחיו מאמו ליכא כרת ואכן בברייתא לקמן דף נ"ה מרבינן להדיא מקראי דגם באשת אחיו מאמו איכא כרת [ועי' בקרבן אהרן שם מה שהגיה בתו"כ ובמת"כ נעלם ממנו הך ירושלמי] וע"כ דהך ברייתא פליג על ר"י דתו"כ וא"כ י"ל דתנא דמתני' ס"ל כהך ברייתא [וזהו דמציין רש"י כאן להברייתא דלקמן נ"ה] והלכך ניחא ליה לרש"י ז"ל לפרש מתני' אליבא דר' עקיבא ועי' בתוס' ע"ב בד"ה ואי כו' ולשיטת רש"י הנ"ל אין כאן קושיא והתוס' לשיטתיה א"ש ודו"ק. ודפח"ח]: **שם** בתוס' ד"ה ואחות אשתו אין להקשות דנדה תאסר ליבם וכו' אבל נדה דרכי נועם היא דלבעלה נמי צריכה להמתין עד שתטהר ע"כ. נ"ב וכ"ל דסברא זו מוכרחת היא דאל"כ תמוה טובא לר' עקיבא דס"ל דחייבי לאוין נמי לאו בני חליצה ויבום נינהו [ופשוט דה"ה חייבי עשה לר' ישבב בקדושין ס"ד] א"כ היכי משכחת לה יבום וחליצה בעולם דהא תיכף כשמת אחיו ונופלת לפניו ליבום נעשו שניהם אוננין ולדעת הבה"ג וסגאונים ז"ל שהובא בתוס' ברכות דף מ"ז ע"ב והרמב"ן בספר תורת האדם דאבילות יום ראשון דאורייתא ומבואר שם להדיא ברמב"ן שם דאפי' קודם הקבורה הוא אסור בתשמיש מה"ת לדעתם ז"ל ע"ש א"כ בשעת נפילה הרי היא עליו באיסור עשה וכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה וכו' הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה לעולם אלא וודאי כיון דיש היתר לאיסורו וגם לבעלה נמי צריכה להמתין אם היא אוננת מקרי דרכי נועם [ושוב בעת ההדפסה מצאתי קצת מזה בעז"ה בס' מלא הרועים באות י' בדין יבמה שנאסרה וכו' וע"ש באות ג' ודו"ק. ועי' בשו"ת חכם צבי בסימן ח' שהעיר על דברי מהרי"ט ז"ל דכתב דאסור לחלוץ באנינות כיון דפטורה מן המצות לאו חליצה היא ותמה דא"כ לא משכחת יבום דהא בשעת מיתת אחיו נעשו אוננין וכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה וכו' ותימה גדולה דהיאך נעלם מכנגד עיניו דברי התוס' דהכא דבכה"ג לא שייך סברא דכל שאין אני קורא בה וכו' [ושוב ראיתי דכבר השיגו בזה בשירי קרבן בירושלמי כאן וע"ש]. [ועי' בים"ש כאן שהעיר ע"ד התוס' דבלא"ה לא דמי נדה לאחות אשה לפי שהנדה בוודאי תטהר וכו' ע"ש מ"ש ליישב. ומכבוד ידידי הרה"ג מו"ה ישראל חיים דייבעס הנ"ל שמעתי ליישב דהתוס' הוצרכו לחלק בא"ה דמי לא עסקינן שהיתה אשתו טריפה וקי"ל טריפה אינה חיה י"ב חודש [ועי' בתוס' זבחים קט"ז ע"א ד"ה דילמא כו'] או שהיתה אשתו גוססת דקי"ל רוב גוססין למיתה ובכה"ג ההיתר עתיד לבוא בוודאי ואעפ"כ פטורה אחות אשתו מחליצה ויבום]:

דף מה ע"ב בגמרא ההוא דהוה קרי ליה בר ארמאה אמר ריב"ל מי לא טבל לקריו. נ"ב ראיתי בספר קובץ אחד שנקרא יגדיל תורה שהובא שם תמיהה בסוגיא כאן בשם הגאון הגדול הצדיק המנוח מו"ה ישראל מסאלאנט זצוק"ל דהלא בטבילת בע"ק שטובל לתורה מחמת תקנת עזרא כשר אפי' בשאובין ולגר צריך טבילה גמורה [והדבר פשוט דר"ל הקשה לדעת הסוברים דכולו שאוב פסול מה"ת]. והביא מזה ראיה לשיטת ר"ת דקיי"ל דטבילה בזמנה מצוה [ואפי' בזמן הזה דאנחנו טמאי מתים מ"מ יש מצוה לטהר מטומאת הגוף ע"ש] ואכן לדעת הסוברים דבזה"ז לא שייך טבילה בזמנה כיון דליכא טהרות א"כ גם בימי ריב"ל לא שייך טבילה בזמנה [ובפרט באיש דאין הטבילה מועלת לו כלום דהרי בלא"ה הוא טמא מטומאת מת נראה דוודאי לא שייך טבילה בזמנה מצוה] תשאר הקושיא לדוכתיה ואכן לענ"ד נראה ליישב דהא בהדיא מבואר בברכות ד' כ"ב דהא דאמר ר"י דארבעים סאה מ"מ היינו אפי' שאובין אבל בכלים פסולין ולכאורה מאי כ"מ בין כלים לשאובין וע"כ דכלים דאורייתא ושאובין דרבנן [ולמ"ד דכולו שאוב פסול מה"ת כמו כלים נ"ל דאינו מתיר רק במקצתו שאוב] וא"כ שפיר אמרינן דמי לא טבל לקריו דנפסול דאורייתא גם לטבילת בע"ק פסול. ועוד דהא ריב"ל הא דר בא"י ולא שייך כלל לחוש דשמא טבל במקוה שאוב דהא תנן להדיא בפר"ת דמקוואות דא"י טהורה ומקוואותיהן טהורין ופי' הר"ש דלא מחזקינן להו כשאובין דמסתמא בהכשר נעשו עכ"ל ועפ"ז ניחא. ועוד נ"ל ליישב דריב"ל לשיטתו בברכות (כ"א ע"ב) דנפק"ל דבע"ק אסור בד"ת מקרא שנאמר והודעת וגו' וסמיך ליה יום אשר עמדת וגו' ומשמע שם להדיא לפי הס"ד דדרשה גמורה היא וכמש"כ שם הצל"ח [ובאמת שגם לפי המסקנא אינו מוכח דנייד מזה רק דס"ל דסמוכין הוי כהקישא ומתקינן מיניה תרתי] ועזרא דתיקן טבילה לבע"ק י"ל דדרש לסמוכין והתקין. וכעין זה תי' הס"ם בר"ה דף ל"א גבי תקנת ר"י בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור ע"ש. ועי' בתוס' ב"ק פ"ב ע"ב ד"ה אתא ובצל"ח בברכות שם וצ"ע ובחידושי הארכתי בזה] וא"כ פשוט דבעי טבילה גמורה וכמו בסיני ופסול בשאובין. [ואכן כבוד ידידי הרה"ג מו"ה ישראל חיים דייבעס שליט"א העיר דהא ריב"ל בעצמו ס"ל בברכות (כ"ב ע"א) דבע"ק סגי בנתינת ט' קבין וא"כ היכי קאמר הכא דמי לא טבל לקריו הא יוכל להיות דטבל לקריו ע"י נתינת ט' קבין ובכה"ג לא מהני בודאי בטבילת גר ומוכח מזה כפי' הב"ח ביו"ד (סי' רס"ח) והובא בט"ז שם (סק"ח) דהפי' דמי לא טבל לקירויו הוא דמדטבל לקירוו ש"מ דכבר טבל כפני שלשה כדת ע"ש וכן פי' הרמב"ן בחי' כאן בד"ה מי כו' והס"מ (פי"ג מהל' א"ב ה"ט) בדעת הרמב"ם. ובזה יתיישב קושית הרמב"ן שם שהקשה על פי' הרמב"ם הנ"ל מירושלמי קדושין פ"ג ססי"ב דמבואר שם דהך טבילה לקירויו עולה לו ולהנ"ל א"ש דהירושלמי לשיטתיה אזיל דמבואר מירושלמי ברכות (פ"ג ה"ד) דריב"ל ס"ל דטבילת בע"ק צריך מ' סאה דוקא ע"ש דקאמר א"ל ריב"ל חבר שהוא גודר כו' ובבבלי שם (כ"ב ע"א) מבואר שר"ת אמר כן לריב"ל ע"ש וא"כ שפיר י"ל דטבילת בע"ק עולה לו אבל לשיטת הבבלי דריב"ל ס"ל דאף בנתינת ט' קבין סגי לטבילת בע"ק ע"כ צ"ל כמ"ש הרמב"ם והב"ח ע"כ ודפח"ח]. ותיסו בלא"ה לק"מ מהך דריב"ל דברכות הנ"ל דאף דהוא בעצמו ס"ל דלא בעי טבילה מ"מ המנהג היה לטבול ולא מצינו דביטל המנהג וגם אפשר דבתר דשמעה מר' חנינא דגדר גדול גדרו כדבר קבלה וי"ל דבירושלמי דאמר כן משמיה דריב"ל חבר שהוא גודר את ישראל מן העבירה וכו' היינו לבתר דשמעה מר' חנינא וש"ס דילן והירושלמי לא פליגי כלל אליבא דריב"ל ושפיר אמר ריב"ל הכא דמי לא טבל לקירויו דהא המנהג היה לטבול כדין. ועוד י"ל לפי מש"כ הרמב"ם בפ"ד מה' תפילה הלכה ד' דתקנת עזרא לא היה רק לתורה וחזרו ותקנו בדורות האחרונים גם לתפילה בלא"ה לק"מ די"ל דריב"ל לא תמה רק דמה טיבן של טובלי שחרית שטובלין לתפילה [ומשום ק"ש שהוא ד"ת י"ל דס"ל כר"י דהוי כהלכות ד"א ע"ש] ושפיר אמר הכא דמי לא טבל לקירויו ור"ל לד"ת ובזה יתיישב מה שתמה הרשב"א בחידושיו לברכות שם דלס"ד דס"ד דריב"ל ס"ל דהוא מה"ת היאך אמר דמה טיבן בטבילה והוצרך לדחוק דלא שמיע ליה הא דריב"ל ואכן לפי דברי הרמב"ם ז"ל לא קשה מידי [ומאי דמקשי שם והא איהו הוא דאמר וכו' י"ל דר"ל דכיון דהוא ס"ל דלד"ת אסור מה"ת וא"כ ע"כ תקנת עזרא היה לתפילה ומאי אמר דמה טיבן וכו' ודו"ק]:

אמרו המדפיסים: אחרי התחלת הדפסת הש"ס הקרה ה' לפנינו ספר חכמת שלמה שנדפס בפעם הראשון בכרך מיוחד בתבנית שמינית גדולה בקראקא בשנת ושל"ה. ולא הספיקה או עוד השעה להדפיס בראש חדושיו למסכת ברכות את ההקדמה וההסכמות אשר באו בספר הזה. ואחרי ראינו כי טובים המה וכי ברכה בם אמרנו אל ידח ממנו נדח ונמלא כאן את החסרון הזה. (וזה לשון שער הספר):

ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם.

ספר חכמת שלמה

הועתק מתגהת שיתא סידרי של האשל הגדול בדורו הלא הוא הגאון ריש מתיבתא ונר ישראל כמהר"ר **שלמה לוריא** ז"ל. אשר ירד וצלל במים אדירים הוא ים התלמוד. ובכל מסכת אשר למד בישיבתו עם חברים ותלמידים המקשיבים לקולו. ירד עד עמקי תהום לעומקה של הלכה. ועלה עד לרקיע ברוב פלפולו וחריפותו ובקיאותו. לא הניח דבר קטן או דבר גדול שלא העלה בשכלו הזך. ולא בחפזון יצא להלחם במלחמתה של תורה כי אם במתון מתון מאתן שוה. סלת וברר ולבן ונפץ כפטיש יפוצץ סלע עד אשר העמיד ההלכה על בוריה. ופרשה כשמלה. ולרוב תועלתם נדפסו לזכות בהם את הרבים לקרב זמן שנאמר ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואת אחיו לאמר דעו את ה' כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם וגו' (ירמיה ל"א) כי כקטן כגדול יוכל לאכול מפריו ולשבוע מטובו ולקנות לו **חכמת שלמה** ונדפס בכרך קטן כדי שכל אחד יוכל לשאת אותו בחיקו ובאפונדתו. פוק חזי מאן גברי רברבי דאסהידו והסכימו על ספריו. הלא המה הגבורים אנשי השם מלאכי אלקים. מי ראה את אלו יוצאים ולא יצא. האחד אשר היה מופלג בחכמה ובזקנה מהר"ר **קלמן** מק"ק ווירמש"א ז"ל. ואחריו ארי שבחבורה שר התורה החכם הכולל הגאון מהר"ר **משה איסרלים** ז"ל מק"ק קראקא. כאשר עיניך תחזינה משרים בהקדמות של הספר הנ"ל שנת שלום **ושל"ה** יהיה לנו אמן: נדפס פה ק"ק **קראקא**

הקדמה. אמר **שמואל** בן הק"ר **יצחק** פיהם זלה"ה הי"ד מארץ לועז. אל כל חכמי לב אשר מלא אותם ה' רוח חכמה ובינה דיעה והשכל ישמרם השי"ת ויאריך ימיהם ושנותיהם בנעימים אמן. כבר היה מרגלא בפי כי כאשר התעו אותי וטולטלתי מעיר לעיר וממלכה אל עם אחר. ולא עלה בידי לשקוד על דלתי התורה ולתפוס ישיבה על עדרי חבירי. דשרגא בטיהרא מאי אהני. אתן הודאה על חלקי ואם מעט הוא. כי ילדתי גם אני בנים לתורה ואלה תולדות סבות גלגולי. להעשות אף אני סניף לתורה ולתעודה להרבות ספרים וסופרים אין קץ. ולהיות בכלל כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וגו' לסייע לדבר מצוה. ובה סליקנא ובה נחיתנא עד זמן יקויים בנו פסוק ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים אמן. עוד אני מדבר אל לבי ואשא עיני וארא כי הקרה ה' לפני מנחה ארוחה שלוחה. והנה שלשה אנשים אנשי שם נצבים עלי. ה"ה האלופים מהר"ר **אורי ליפמאן חפץ** יצ"ו ומהר"ר **מרדכי אשכנזי** יצ"ו והר"ר **יחיאל** יצ"ו מק"ק פוזנ"ן. ובידם העתק מעשה ידי אומן של הגאון מהר"ר **שלמה לורי"א** ז"ל איש גדול וקדוש העומד לנס עמים. הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה אשר רוב חכמי דורינו עתה היו תלמידיו. ודלו מים עמוקים מתוך בארו משאלותיו ותשובותיו. וזה הדרך טוב אשר בחר לו. להגיה גמרא רש"י תוספות לקיים פסוק ואל תשכן באהליך עולה. אזן וחקר ותקן תלי תלי הלכות על כל קוץ וקוץ כל מסכת כאשר למדה בישיבתו עם תלמידים והברים המקשיבים לקולו. על דרך גורעין ומוסיפין ודורשין. הוסיף וגרע ודרש וברר ולבן והעמיד ההלכה על בוריה. וזה מעשהו הגדול אשר עשה לא הניח מלהשיג גמרות רש"י ותוספות של קלף ישנים ועל פי הפוסקים רב אלפס והרמב"ם סמ"ג וסמ"ק ובעל הטורים ובעל הערוך ושאלות ותשובות ראשונים ואחרונים בעקבותיהם דרך והגיה וכל מעות התקין. סילת ובירר הכל בשכלו הזך והטהור. לא הניח דבר גדול וקטן שלא התקין. ועוד מה שהוסיף או גרע תיבה או אות. והפסיק הדבורים וחברם יחד. ר"ל שמחק הנקודות המפסיקין הנקראים סוייז"ן. או שבהדפום לא היו במקומם והוא תקן אותם. וכמה קושיות ותרוצים וסתימות גמרא רש"י ותוספות הכל פירש היטב בשכלו הרחב. ועל שם זה קראנו שם הספר **חכמת שלמה** וידוע תדעו שהגמרות של הגאון הנ"ל אשר מהם העתקנום אלו ההגהות היו רובן דפוס בומבורג"י ראשון. ויוכל להיות שהגמרות שנדפסו אחר כך נתקן איזה דברים. אבל מעט מזער הם. ובודאי לא נתקן כאשר תקן הוא. תדעו נאמנה כי מי שיקנה ספר זה יקנה לו רב הגאון רבי שלמה לורי"א ז"ל כאילו היה בחיים הייתו. כי כלי זיינו וציונו אתו. ועל כן הדפסנו אותו בכרך קטן כדי שכל אחד יכול לישא אותו בחיקו וכאשר יעיין המעיין ויקשה לו איזה דבר ירוץ על מערכ' ספר זה ויראה אם יש טעות בהדפום אם לא. והדפסנו מבחוץ הדפים דף א' עמוד א' גמרא ורש"י ותוספות. למען ילך כל אחד לבטח דרכו ולא יכשל בדבר הלכה. וכללא דא נקוט בידך שאנחנו העלינו בדפום כל המסכתות שלמד בישיבה ברבים ואם באולי מיעוטא המיעוטא איזה פרק או דף שלא נתקן. היה מצד איזה מניעה אונס או חולי או דרך של הרב הנ"ל. אמנם קמא קמא דתקין קרים ואייתי קמייכו. וגם זה אודיע להקורא אע"פ דפשוט הוא שבכל מקום שתמצא (נ"ב) רצה לומר נכתב בצדו. (הד"א) הכל דבור אחד. (הס"ד) הוא סוף דבר. (כצ"ל) כן צריך להיות. הגם כי בכל התחלת מסכתא סימנו כל הראשי תיבות כדי שיורגל בו הקורא. עוד אודיע לך אתה המעיין סדר ההג"ה כדי שלא תטעה כי תמיד לקחו המגיהים י"ץ תיבה א' או ב' קודם הטעות ותיבה אחת או שתים לאחריה ותקנו הטעות ואחר כך כתבו כצ"ל. ואודיע לך אחת וממנו תוכל לידע האחרים. כמו זה. בתחלת מסכת בבא קמא דף ו' עמוד א' תוספות בדבור המתחיל לאתויי בור כו' נמצא טעות שכתוב שם כך. אע"ג דלא הוי דומיא דדברים דבשלא בכוונה כו'. והנה מלת דדברים הוא טעות המדפיסים הראשונים. וצריך להיות כך. דאדם במקום דדברים. והמגיהים אחזו דרך קצרה כדי שלא תרב המשא ולקחו תיבה אחת או שתי' לפני הטעות ומלת הטעות עצמו בינתים מתוקן ותיבה א' או ב' לאחר הטעות. וכתבו כאן בזה האופן. (הוי דומיא דאדם דבשלא כו' כצ"ל): ומלת כצ"ל אינו סובב אלא על המלות שתפסו המגיהים בו אותו ענין. לא לגרוע התיבות שלפניו או לאחריו אע"פ שנראה כאילו הוא היפך המכוון. וזה הסדר הוא בכל מקום בגמרא רש"י ותוספות. עיין בפנים דוק ותשכח כדברי הכל באר היטב: עוד אמרתי להודיעך אתה המעיין. אם באולי ח"ו תמצא איזה טעות בספר הזה. השמר לך פן תפן אל או"ן. ותתלי בוקי סריקי מהטעות ההוא בהגאון הנ"ל. חלילה וחס. כי את פניו תשא בדבר הזה. ותפן אלינו המדפיסים. כי הוא בודאי לא יצא מתחת ידו דבר בלתי מתוקן. אכן אנחנו המדפיסים אי אפשר לנו בלא שגיאה. כי פעם צריך לקצר וכו' ופעם צריך להאריך. כחומר ביד היוצר כידוע למביני עניני הדפום. ואי אפשר לצמצם בכיון. אע"פ שאמרו פ' כל שעה אפשר יעשנו בדפום ויקבענה כיון. כאן אי אפשר. לכן באולי היה כתוב ראשי תיבות (ע"כ) יובן ממנו. על כן. או על כרחך. או עד כאן. או (א"ל) יובן ממנו אמר ליה. או אין לומר. או אם לא. וכיוצא בזה (ר"י) שפעם הוא ר' יוסי או ר' יודא או ר' ישמעאל או ר' יוחנן. או ר"י בעל התוספות. וכן (ר"ל) שפעם הוא ריש לקיש או ר' לוי. או רצה לומר. והגאון זצ"ל עשה הכל בדרך קצרה ר"ת כי פשוט היה בעיניו ומילתא זוטרתא היא לגבי משה: ואנחנו המגיהים והמדפיסים לפעמים להיות המלאכה נחוצה ולפום ריהטא הגיהו ויכול להיות שטעינו באחד ממאה. ובטל הוא ברובו. וע"כ מי שהוא חכם ועיניו בראשו יעיין בטוב שכלו ולא יטעה בין אמורא לתנא או איפכא או כיוצא בזה. ויוכל להבין מרעתו עניינים אלה. על כן אם ימצא איזה טעות לא יתלה בהגאון הנ"ל רק ידך תהיה בנו. וגם אותנו אין להאשים וידיננו לכף זכות. כי לא במרד ובמעל ח"ו. הלא כמה ס"ת שהוגהו וקראו בהם כמה שנים אעפ"כ לפעמים נמצא בהם טעות. כ"ש בספרי הדפום: ואם באולי יקשה בעיני המעיין איזה עניין בדבר הלכה שלא יוכל לירד לעומקו הן מחמת שגיאת או חומר העניין. יוכל לשלוח על ידי איש מוקדם. או הוא בעצמו. כאשר הוא מורגל ותדיר שנוסעים ליריד לובלין. ושמה יוכל לראות בגוף הגמרות של הגאון ז"ל אשר הם ביד בנו האלוף הר"ר יחיאל יצ"ו או יכתוב לבנו דבר הקשה והוא ישיב לו תשובה. ושם ימצא כל אחד מבוקשו. וכל העם על מקומו יבא בשלום: השי"ת יצילנו משגיאות. ויאיר עינינו בתורתו אמרות טהורות. להגות בה לדורי דורות. עד אשר יבא איש מבשר בשורות. להוציא אותנו מתלאות וגלות. ולהביא אותנו להרי בשבים וארץ חמודות. עם כל אחינו בית ישראל חבורות. ושם נשיר שירות חדשות. ולחדש אותנו כנשר נעורות. כה תפלת עבד לכל לומדי התורות. ונזכה כלנו לישב שורות שורות. לפני עתיק יומין הדר בשמי ערבות. **אמן**:

שמואל בן הקדוש ר' יצחק פיהם ז"ל:

הסכמת הגאון מהר"ר קלמן ז"ל מווירמש"א על הדפסת הספר הנ"ל:

גרסינן במסכת חגיגה בעלי אסופות אלו תלמידי חכמים שיושבין אספות אספות ועוסקין בתורה הללו מטהרין והללו מטמאין הללו מכשירין והללו פוסלין הללו מתירין והללו אוסרין. שמא יאמר אדם היאך אני לומד תורה מעתה. תלמוד לומר וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר. כולן אב אחד נתנו. פרנס אחד אמרן. מפי אדון כל המעשים ברוך הוא. אמרו על תלמיד אחד שהיה לו לרבי מאיר שהיה יודע לטהר השרץ במ"ט פנים. ועליו נאמר קול גדול ולא יסף. וכי האי גוונא איתא במדרש תילים ובמסכת שבת על פסוק יי' יתן אומר המבשרות צבא רב אמר ר' יהושע בן לוי כאדם המכה על הסדן נתחלק לכמה ניצוצות ע"כ. וכל הדברים האלו נרמזים בפסוק קול גדול ולא יסף. ואומר אני כי אף בדורות הללו אף על פי שנתמעטו הלבבות יש כח בידו ובדעת שכלו לחדש דינים ודקדוקים מפסקי רבותינו ע"ה על פי סברותיו ודעת שכלו ולחברו ולהעלותו על ספר ובלבד שיכוין לבו לשמים להוציא דברי שכלו לאמיתו. לכן אומר אני אחרי שראיתי ספר החיבור שחבר הרב המובהק דהיינו מזה בן מזה קנקן חדש מלא ישן ה"ה מו"ה כמהר"ר שלמה בן מהר"ר יחיאל לורי"א ז"ל. שהוא מומחה לרבים בקיבוץ עדרים תלמידים הגונים וראוין להיותם עתידין להורות הוראה בישראל אשריו שזוכה לכך ובודאי שאין יוצא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו וראוי הוא לסמוך על סברותיו וכל דבריו וסברותיו לדעתי הם בכלל קול גדול ולא יסף. נאם הפרוד הנעלב קלמן מווירמש"א הכותב בידים עצלות לפרשת יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל שנת שי"ב לפ"ק:

הסכמת הגאון מהר"ר משה איסרלס ז"ל:

צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו השם יתברך בתורתו. עוקר הרים בפלפולו וסיני בהוראתו. ראשית דבר יראת ה' קודם לחכמתו. עמו רוב בניין ורוב מניין תלמידיו שואבי מי בארתו. מימיו כמים קרים על נפש עיפה משיבי נפש עיפתו. ראוי לסמוך עליו כמשה מפי הגבורה בעלותו. לקבל דברי הברית שעשועי חמדתו. העמיד תלמידים הרבה ועשה סייג לתורה משמרת למשמרתו. אזן וחקר ותקן ספרים ותשובות בסברתו הבאני המלך חדריו. והראה לי תשובות וספריו. והיו בפי למתוק כנופת צופים. כי ב"ג נפה הם מנופים. אמת שמקצתו ראיתי ועברתי עליו בדרך הקצרה: מ"מ לדעתי החלושה עמיה שריה נהורא. כי הוא בלול במקרא במשנה ובגמרא. כה אמינא משה בן לא"א ישראל שלי"ט הנקרא משה איסרליש מקראקא:

הקדמה עשו בניו של מהר"ר שלמה ז"ל על חבור זה הספר.

בהאסף אדירי עדרי בעלי אסופות נתנו מרועה אחד רעיא מהימנא. ששים גבורים סיבבים מטתו שלשלמה אבינו הגאון הכולל התלמודיי זצ"ל: בהרמת הצוחה והרבות הבכי ותקרא שמו אלון בכות. ואמרו אמור אמרנו בעת מיתת אביכם שאל יודע לאיש את קבורתו. ולא יעשה רושם ביציאתו מן המקום. שממקום קדוש הלך וישתבח בעיר אשר כן עשה בחייו שאף במיתתו נקרא חי רב פעלים פעל הגדיל מעשיו בנה בתים נטע כרמים:

כרם היה לשלמה בבעל המון רב החרש והמסגר אלף. ויעזקהו מסגרת טופח סביב סובב אל צפין בהגהות וחדושי חדשים גם ישנים דודינו צפן לנו וחברם סביב הששה סדרים שלו ועל סביבותיו שב רוח חכמתו המרחפת על מי הצפונות והסתימות. ויסקלה"ו מכל הטעיות והגרסות והנסחאות הוליך והביא בכל רוחות התלמוד. עד אשר סלל מסילת התלמוד ויסקלה מאו"ן והרים ניסו ודגלו עלי אהבה. ויטעהו שור"ק ויבן מגד"ל בתוכו מגדל עוז בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו. בו רץ צדיק ונשגב שמו לבדו האלף לך שלמ"ה בביאורו הטוב על הסמ"ג והטו"ר. ובהפליאו עצה והגדיל תושיה בשאלותיו ותשובות נשאו מעל ואל על יקראו. וגם יק"ב חצב בו הלא הוא הנהר הגדול ההולך קדמת אשו"ר אשר מימיו חדין וקלין י"ם ש"ל שלמ"ה מימיו אנו שותין ומפיו אנו חיים והוא חי. ואין קץ לכל עמלו אשר אזן וחקר ותקן ותרב חכמ"ת שלמה: ועתה אתם בניו בני איש חי. שלמ"ה יהיו כעוטיות על עדרי חבורי המחברים. מה לכם פה ומי לכם פה כי חצבתם לו קבר ועמו תמות חכמתו. תשועת עולמים יש לנו בבית המלך שלמ"ה. ובפיכם בשורה מוצאת ואתם מחשים. חמדה גנוזה יש לנו בבית גניזתכם ואתם מבקשים למנוע בר מאתנו אשר הוסיף אביכם לשבור לכל עם הארץ לאמר. אך אם אתם לו שמענו אל תתעצלו לנצל עדינו במקום שאין אורכם חסר ושלחנכם מלא. הלא גלל כן הפיל לנפשו חבלים בנעמותם להשאיר שארית אחרית ותקוה שם ותהלת כבוד ותפארת בנים אבותם: המה הרהיבונו פתונו במיליהם. והשבנום בהתנצלות על שעבר ובהתרצות על להבא. הלא מדאגה מדבר עשינו זאת בהיות שידעתם גם ידעתם את האיש ואת שיחו שדבר אתנו אדוני הארץ קשו"ת וצר תעודה וחתם תורה בלמודיו. ובפרט מה שחיבר סביב הששה סדרים שלא כיון להעלותו בספר רק צאנה וראנה בבנות"ו ציוני"ם ומעברות לילך אל מחוז ספרו הגדול י"ם של שלמ"ה. ובהיות שלרחבת לבו הנבון אין חקר אשר מני י"ם רחבו גדותיו אמרנו פן ייעפו נערים ויגעו ובחורים כשול יכשלו ויוציאו בני ציו"ן היקרים לזולל ח"ו. וגם רבים מעמי הארץ המתיהרי"ם ובונין במה לעצמן לעלות על במותי עב ולדמות עליון וגבוהים עליהן ומטיחין דברים כלפי מעלה באמרם ידינו רמה ככחם אז כחינו עתה ויפתח"ו פיהם בדורו כשמואל בדורו ופן ידלגו ההרים הגדולים וירצצו מוחם ח"ו: ובכן אמרנו אך בזאת נאות לכם בהודיעכם אתם אשר ישבו ראשונה במלכותו סדר המשנה שהיה שונה לתלמידיו איך שלא בהל על רוחו לכתוב דבר ולהעלותו בספר עד אשר ירד לרוב מנין ולרוב בנין. וקבל האמת ממי שאמרו כקטן כגדול. והיו ידי אמונת עט"ו הגסן וקיום באין פוצה פה ומצפצף. ולהודיעם שר"ב להם אל יוסיפו ואל יגרעו כי מי יבא אחר המלך את אשר כבר עשהו ושלא לרחף עליו בתחילת עיונם וכל הפורח עליו מיד ישרף חס ושלום עד אשר יתחמצו לבבם וכליותיהם ישתונו וירדו לחכמה ולמנין. ויי' אלהים אמת ירנו דרך אמת ולהגות בספריו אשר עשה ספרים הרבה עד אין קץ:

אלה דברי האחים. מה טוב ומה נעים שבתם יחד בשמן הטוב היורד על ראשם מאת הזקן אביהם כטוב שם משמן טוב הח"ר וואלף וכמ"ר יחיאל יצ"ו:

במהרש"א הראשון דפוס בסיליאה הדפיס המהרש"א ז"ל שיר מרבינו ברוך ממגנצא והוא שייך לב"ב בפ' לא יחפור דף כ"ו וכ"ז וז"ל. הועתק מספר ישן.

אילן דעולא משם רבינו ברוך ממגנצא.

במשקל יתד וב' תנועות

בראש אילן משוררת. אני בינה מאושרת:
רבוצים תחתיו רועים. ברצפת דר וסוחרת:
והשתל שמו עולא. לטוב יוזכר במזכרת:
כבוד האל ותורתו. מאוד גבר בתגבורת:
גבורותיו כתובים הם. בספר ובאיגרת:
בבינתו עלי מיצר. שתלו על מרומי קרת:
בצילו יושבים רבים. לכבוד ולתפארת:
יניקתו בשש עשרה. נתיבתו מיושרת:
ואלף כ"ד בידך קח. התחברם לך במחברת:
תעגלם נא בבינתך. בס"ה אמות מסודרת:
ועוד תוסיף שבע מאות. והמלה מחוזרת:
ואין ללמוד ראיה מן. נטיעה המפוזרת:
ולא דק בחצי אמה. והנה היא משוארת:
מה אוסיף להאריך עוד. פתוחה המסוגרת:
רצוני אל כמו קרבן. כמו מנחה מהודרת:
כארון וכפורת. וכנדבה וכקטורת:
אני בינה מאושרת. בראש אילן משוררת:

אחרית דבר

אחרית דבר

טוב אחרית דבר מראשיתו (קהלת ז. ח)·

דברי האלמנה והאחים ראָם, המדפיסים אשר בווילנא:

כשש שנים ארכו עלינו ימי הדפסת **הש"ס תלמוד בבלי** הזה עם **האלפסי**; בשנת חמשת אלפים שש מאות וארבעים לב"ע (תר"ם) בשמונה עשר לירח זיו החלנו במלאכה, ובשנת ארבעים ושש (תרו"ם) בי"ג לחדש האביב כלינו מלאכתנו הגדולה הזאת בעז"ה א). וכל אותן השנים החרשנו ולא ספרנו בשבחה ותולדתה של מלאכתנו זו; אף לא הקדמנו הקדמה בראש הש"ס כארח המדפיסים והמחברים, כי אמרנו: אל יתהלל חגר כמפתח; כי לבנו היה חרד ומפחד מאד מפני ההדפסה הגדולה הזאת אשר כמוה לא נהייתה עוד; ואם הדפסת כל ש"ס ואלפס אשר איננה רק כהעתקת ספר מתוך ספר, נדמה לכל כהר—לרב כמותו אשר יכיל כששת אלפים עלים—אף כי הדפסת ש"ס ואלפס כזה—אשר. פי שנים לו בכמותו, ופי עשרה באיכותו—הלא נדמה לנו כהר ההר! ונפחד מאד פן לא נוכל לעלות אל ראש הר האלהים הזה. כי רם הוא וגבוה עד לשמים! —.

כי הנה לא להדפיס ש"ס ככל ספרי הש"ס באנו; לא להעתיקו בצורתו הראשונה ולחקות מעשה הדפסתו כמעשה קוף, כי לברא לו שמים חדשים ופנים חדשים, ולהאיר עליו אור חדש, אור הראשון שנגנז ממנו מאות בשנים עד כה; — כי העיר ה' את רוחנו לחפש אורות הגנוזים בכתבי ידי רבותינו הראשונים—מפרשי הש"ס—לחשוף מצפונותיהם, ולהוציאם מאפל מחשכי גנזכם, לבלי יכוסו עוד בטמון, ולתלות את המאורות האלה ברקיע הש"ס להאיר עליו באורם הצח, הבהיר והנשגב מאד. — ומה כבדה העבודה הזאת עלינו, ומה עצמה! כמה יגיעות יגענו בטרם מצאנו את האורות הנעלמים ההם! כמה עמל ותלאה שבענו בטרם קבצנו נדחיהם! וכמה כסף בזבזנו עליהם! — כי היו נפוצים ומפוזרים בגנזי הספרים בכל קצות תבל, זה בכה וזה בכה, ורובם כבר אבד עליהם כלח מרוב ימים, ותעל עליהם חלודה; עין הכתב כהתה, ורשומו כמעט לא ניכר; וקצתם אכל עש וסס, והניר בלה ונרקב, וכמעט נגעה בו יד ויהי לאבק; והכתב רובו כתב איטליאני *) או ספרדי הוא, אשר רוב ישראל עתה לא כהלין כתבא דנה למקרא; והפקדנו מעתיקים נאמנים וזריזים בכל בתי עקד הספרים אשר מצאנו שמה כתבי ידי רבותינו ז"ל, ונרבה שכרם ונמלא את ידם להעתיקם לנו העתקות נאמנות, להציל לנו את שאריתם מאבדון, ויתרם מכליון. וביגיעת בשר ורוח ובזעת אף הוציאו והצילו מערמות עפרות האוצרות את המרגליות הטובות ואבני הקדש אשר שבצנו בהם את הש"ס הזה. גם הקרה ה' לפנינו הרבה כתבי ידי רבותינו לקנותם מידי יחידי סגולה אשר היו גנוזים אתם, וגם בהם היו רובם בלים נרקבים ומתולעים, והלודת הזמן כסתה את פני הכתב. ואת כל העתקות כתבי היד ההם צרפנו ובחננו בכור בחינת חכמי ישראל אדירי התורה, אשר הגיהום וצרפום וזקקום משבושי ההעתקות כיד חכמתם הטובה עליהם, ויוציאו הדבר מתוקן — ונעטר את הש"ס והאלפס בעטרות היקרות האל, ונתלה את רובי המאורות הגדולים האלה סביב להש"ס על הדף, ויתרם יאירו מלפניו או לאחריו.

גם הרבה פירושים חדושים והגהות שכבר נדפסו וראינו אותם כי טובים המה להשכיל בהיותם נלוים על הש"ס, אספנו גם אותם אליו, ויעטרוהו גם המה להוד ולתפארת.

ועינינו לא חסה על כסף ההוצאה הגדולה הזאת לקבוץ כל ההוספות ההן, להעתיק ולקנות כל כתבי הידים ולצרפם ולזקקם, ולהדפסתן העצומה אף אם בשלהן רבה כמות הש"ס ויהי כפול ארבע (בתוכן אותיותיו ואיכות מלאכתו), והרבינו לפאר ולהאדיר המלאכה בכל פאר והידור האפשרי; לא עצמה ממנו כל הוצאה, ולא שגבה ממנו כל עבודה! — כמה ממון שקעו בבנין זה! כמה נפשות עמלו בבנין זה! יותר ממאה חכמי חרשים פועלי הדפוס עמלו בבנינו; ארבעה עשר מגיהים מומחים חכמי התורה— ומהם גדולי וגאוני ישראל ב) — יגעו בתקונו; ומפקחים ומשגיחים על המלאכה לרוב. ומכונות רבות (שנעללפרעססען) עשו בהדפסתו כל אותן הימים. אין קץ ליגיעה, אין ערוך למלאכה, ואין קצה לכסף אשר אכלה העבודה הזאת! —.

ועל כל אלה רבתה התלאה אשר מצאתנו בדרך זו, כי מוקשים גדולים פגשנו ומכשולים רבים והתחתים בדרך, ויתיצבו לשטן לנו פעמים רבות; כמה הרפתקאות עדו עלנא! בראשית מלאכתנו נגדר הדרך בעדנו כשנה תמימה, עד אשר השגנו הרמנא דמלכותא בעז"ה ואשרה וקימה את ההדפסה הזאת. ויהי אח"כ כי החלנו במלאכה, ובידנו טרם היו העתקות מפי' רבינו חננאל ז"ל לכל סדר מועד, כי לא היה מוכן בידנו מפירושו רק למסכת שבת ולסדר נזיקין לבד; ונבוא להעתיק לנו את פירושו למסכת עירובין ושארי מסכתות, מכ"י אשר ברומי בבית עקד הספרים שבוואטיקאן, והנה שערי האוצר ההוא ננעלו לארבעה וחצי ירחים! כי כן דרכו מדי שנה בקץ חדש יוני יסגר, ובשנים עשר לחדש נאוועמבר יפתח, ולא יותן לאיש לבא שעריו בכל הימים ההם. ויושם הדבר מועקה גדולה בהדפסתנו, ויצר לנו מאד כי תעצר בשל הדבר הזה; כי אנחנו החלטנו להדפיס את מסכתות הש"ס על הסדר שסידרן הרמב"ם ז"ל, ונשמר לבלי הקדים המאוחר למוקדם; ועוד זאת כי אף המסכתות שפירוש ר"ח כבר היה בידנו חסרו להן הוספות אחרות אשר נדרנו להן, ולא היו בידנו מן המובן רק למסכת סנהדרין לבדה; והוכרחנו לעבור על דעתנו, והדפסנו אחר מסכת שבת את המסכת סנהדרין. אבל גם בזאת לא נושענו עוד כי בטרם יפתחו שערי האוצר הנ"ל, ובטרם יעתק הכ"י למס' עירובין ויתר המסכתות מסדר מועד תעצר ההדפסה עוד לימים רבים. אולם אל מעוזנו שלח לפנינו מושיע, את הג"מ רפאל נטע ראבינאוויץ שליט"א ממינכען (בעהמ"ס דקדוקי סופרים) אשר היה אז (בקיץ תר"ם) ברומי ויעש שמה בבתי

*) ר"ל כתב עברית גדולה שבני איטליא כותבים אותו וכן כתב ספרדי

א) הערה וזה סדר הדפסת המסכתות וזמניהם כפתוב על שעריהם:

כרך ברכות נגמר (כ' אלול) שנת **זאת הברכה** (תר"ם) לפ"ק.
סדר זרעים בשנת כדר זרעים הבבלי (תר"ם).
כרך פסחים " לא נעשה כפסח הזה (תרמ"א).
— שבת " אם תשיב משבת רגלך (תרמ"א).
— סנהדרין " סנהדרי גדולה ע"א וקטנה כ"ג (תרמ"א).
— עירובין " אל יצא איש ממקמו ביום השביעי (תרמ"א).
— יומא " שבת שבתון הוא לכם (תרמ"א). ועליה נלוה מסכת שקלים.
— ר"ה " אהב צדקה ומשפט (תרמ"ב), סוכה " נוטלים לולב בכל שבעה (תרמ"ב).
— ביצה " אך אשר יאכל לכל נפש (תרמ"ב); תענית " שבו מדרכיכם (תרמ"ב).
— מגלה " ויתבננו חסדי האל (תרמ"ב). מו"ק " שובה ה' את שביתנו כאפיקים בנגב הזורעים בדמעה ברנה יקצרו (תרמ"ב); תגינה " הכל חייבין בראייה ושמחה (תרמ"ב).
— ב"ק " אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם (תרמ"ב).
— ב"מ " חקים ומשפטים (תרמ"ג).
— ב"ב " חקים ומשפטים (תרמ"ג);
— שבועות " שבועה ונדר (תרמ"ג), מכות " (תרמ"ג).
— ע"ז " והכרתי פסיליך ומצבותיך מקרבך ולא תשתחוה עוד למעשה ידך (תרמ"ג). ועליה נלוו הוריות, עדיות, אבות, אדר"נ, מסכתות קטנות.

על שערי כל אלה המסכתות לא נפקדו רק **חמשים הוספות**. מכאן ואילך עד כרך נדה נפקדו **ע"ב הוספות**:

כרך יבמות בשנת וראה בנים לבניך שלום על ישראל דלא אתי לידי חליצה ויבום (תרמ"ג) לפ"ק.
— כתובות " נסיב בת מינך (תרמ"ד);
— נדרים " נדר או שבועה (תרמ"ד). נזיר " (תרמ"ד).
— גיטין " כל מי שאין יודע טיב גטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהן (תרמ"ד).
— קידושין " קיחה אקרי קנין (תרמ"ד). סוטה " (תרמ"ד).
— זבחים " עולותיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי (תרמ"ה).
— מנחות " זאת התורה לעלה למנחה לחטאת ולאשם (תרמ"ה).
— בכורות " אך פרה תפדה את בכור האדם (תרמ"ה).
— ערכין " על פי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן (תרמ"ה).
— תמורה " תמורה (תרמ"ה).
— כריתות " פודה י"י נפש עבדיו ולא יאשמו כל החוסים בו (תרמ"ה).
— מעילה " (תרמ"ה). ועליה נלוה גם מסכת קנים, תמיד, ומדות.
— חולין " הבריאה תזבחו (תרמ"ו).
— נדה " וכפר עליה וטהרה ממקור דמיה (תרמ"ו). טהרות " אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור (תרמ"ו).

בשער הכרך הזה נזכרו גם כל יתר ההוספות שנוספו לרגלי ההדפסה עד יותר ממאה:

וזה סדר הדפסת האלפס ותוספתא:

אלפס ותוספתא ברכות ושבת, ותוספתא סדר זרעים, (בשנת תרמ"א).
— עירובין פסחים יומא שקלים והל"ק, סוכה ור"ה, ביצה תענית, מגלה מו"ק, ב"ק, סנהדרין (תרמ"ב).
— ב"מ, ב"ב, שבועות מכות ע"ז הוריות ועדיות ושערי שבועות (תרמ"ג);
— יבמות, כתובות, אלפסי ורמב"ן נדרים (ס' אשי ה') גטין וקרושין (תרמ"ד).
— הלכות בכורות וחלה להרמב"ן (תרמ"ה).
— חולין, ותוספתא קדשים וטהרות (תרמ"ו).

ב) הראש והראשון שבהם היה הג"מ **שלמה הכהן** שליט"א (בעה"מ חשק שלמה על הש"ס) הוא שם עיקר מגמתו ומעינו להגיה לזקק ולצרף את כתבי ידי רבותינו הראשונים ז"ל להסיר מהם השבושים והשגיאות שנפלו ע"י המעתיקים ולפתור המלות שנמתקו או שעלתה עליהן חלודה מרוב ימים. גם עורר עליהם בחכמתו בהערות מאירות עינים. ואחריו הרה"ג מו"ה **אברהם אבא קליינרמאן** ז"ל (בעל ההערות לבאור הגר"א על יו"ר ומסדרו) שם גם הוא מעינו להגיה ולזקק כ"י רבותינו האחרונים ז"ל וגם איזה מהראשונים. וביותר יגע ושקד על הגהות ובאורי הגר"א ז"ל להעתיקם מעצם כי"ק ולצרפם מכל סיג ושבוש המעתיקים. כי היו לפניו עצם כתבי יד הגר"א ז"ל. וכל ימיו היה מצטער להעתיקם ולצרפם וימסור את נפשו עליהם.

ועל הטוב יזכרו גם אלה המגיהים המומחים גדולי התורה, ה"ה הרה"ג הח' מו"ה מרדכי בן־שלמה ז"ל (והוא חיבר את המתלגם להש"ס) והרה"ג מו"ה שמואל בהרה"ג מו"ה אלעזר שטראשון אבד"ק זסקאוויץ. והרה"ג מו"ה יהודה זאב מ"מ. והוא עמל ויגע הרבה גם בהעתקת הגהות כ"י שונים ובהוספת מראה מקומות במרדכי ובהערותיו על פסקי תוספות למס' חולין. והרב המובהק מו"ה בנימין עוזיאל ראָם (בעה"מ מסולת המדרש כו') עסק ויגע ג"כ בהעתקות הגהות כתבי יד, והר"ר אליעזר יוסף לפידות, והר"ר מרדכי יעקב האבער (בעהמ"ס סלל התלמוד), והר"ר חיים בייראק ז"ל, והעוזרים על ידיהם כולם יזכרו לטוב.

ועל הברכה יעמדו גם מסדרי האותיות וחרשי המכונות, יוצקי האותיות, וחרשי השטערעאטיפין, ובראשם המנצח על המלאכה הרבני המופלג מו"ה **בן־ציון אש** נ"י. כלם יעמדו על הברכה.

עקד הספרים שברומי לספרו דקדוקי סופרים במסכת בבא בתרא: ולו היה הזכות והרשות מאת שרי הוואטיקאן לעשות מלאכתו בבית עקד הספרים אשר בוואטיקאן אף בימי הסגרו, ואף בימי החגים הקטנים, וגם אחר חצות היום (כי חק הוא לבית העקד ההוא לבלי תת לאיש לעשות שמה בימי החגים; ואף בימי החול לא יותן לעשות שמה רק למן שעה השמינית בבקר עד חצות היום) לזכות כזה לא זכה עוד איש בלעדו, כי שרי בית העקד יזהרו מאד לבלי תת להפריע החק הזה. אולם האיש הזה נכבד מאד בעיני שרי הוואטיקאן, כי רוזני ארץ המליצו לפניהם בעדו א) ויפק רצון מהם, והפרו החוק בגללו להוראת שעה כיוצא מהכלל. ואנחנו הודענוהו את צערנו ונחלה את פניו לעזרנו ולחלצנו ממבוכתנו, ויחל למעננו את פני השר ראש בית העקד לתת רשות לאיש שיבא בכחו לעשות תחתיו בבית העקד בעתים ההם; ויקש הדבר מאד בעיני שר בית העקד, ויאמר הן כבר רגזה הארץ בשלך, כי רבים מגדולי הארץ התקנאו בך, וישאלונו יום יום לזכות גם אותם כמוך לבוא שערי האוצר בימים ההם; והיה אם יזכה עוד איש בלעדך לדבר הזה הלא אז יבטל החוק הזה לגמרי בהיותנו עוברים ושונים עליו. אבל הרב הנ"ל אמץ את רוחו וירבה השתדלות ויגיעה להטות לב השרים לשאלתם, ובעמל רב הפיק רצון ויתנו רשות להמעתיק שלנו—אשר בא בכחו—לעשות שמה גם בימי ההסגר, ונתגלגל הזכות ע"י זכאי, ויחלצנו ממבוכתנו זאת. —

עוד זאת עשה לנו הרב הנ"ל חסד: כי הנה לא נמצא ברומי איש הראוי למלאכת העתקת כתבי יד ישנים בשפת עברית, רק אחד שמו הרב ר' מרדכי יעקב יוסף מקאפואה שליט"א (חזן העיר וגבאי); והאיש זקן אז כבן שבעים שנה, והוא מלא ידו בהעתקת התנחומא כ"י במצות הרה"ח החוקר מו"ה שלמה באבער שליט"א מלבוב (אשר יצא לאור אח"כ בדפוסנו בשנת תרמ"ה) גם צוהו הרב רנ"ר הנ"ל להעתיק לו ספר בה"ג כ"י יקר שנמצא שם לשם הרב הגביר החכם השלם מוהר"ר אברהם מערצבאכער ז"ל ממינכען תיכף אחר שיגמור העתקת התנחומא. ומה עשה הרב למעננו? ביטל רצונו מפני רצוננו ויצוה על המעתיק להקדים העתקת פר"ח להבה"ג והתנחומא אשר בחסד הרה"ח מהר"ש באבער הנ"ל הואיל גם הוא לדחות העתקתו מפני העתקת פר"ח בעדנו; ובכן מלא המעתיק את ידו בהעתקתנו לבדה, ויעש בבית העקד כל ימי הסגרו ויכל מלאכתו בעז"ה בטרם נפסקה ההדפסה. זכרה אלה לטובה להרב הנ"ל על כל חסדו לטובת הדפסתנו!.

א) בד"ס למסכת בבא בתרא בהקדמתו כתב אשר הגענעראל-קונסיל שבמינכען לממלכת זאכסען, הגביר החכם השלם מוהר"ר מאיר ווילמערסדערפער השיג בעדו מכתב מליצה מהנסיך האהענלאהע ציר ממלכת אשכנז בצרפת (וכעת הוא נציב עלזאס ולאטהרינגען) לאחיו הנסיך הקארדינאל האהענלאהע ברומי, והפראפעססאר ד"ר שעג במינכען נתן לו מכתב מליצה להקארדינאל הערגענרעהטער ושני הקארדינאלע השתדלו והשיגו בעבורו הרשיום הנ"ל.

ב) אא"ז הרבני הראש מוהר"ר ברוך ב"ר יוסף ז"ל יסד ראשונה את בית דפוסנו בעיר הוראדנא בשנת ה' אלפים תקמ"ט [1] והוא היה הדפוס הראשון לספרי ישראל בארץ ליטא, ובשנת תקנ"ט יסדהו בווילנא, ובשנת תקס"ג נאסף אל עמו בווילנא [2] והוריש את דפוסו לבנו א"ז הר' מוהר"ר מנחם מן ראם ז"ל [3], ובשנת תר"ב נאסף אל אבותיו [4], ובנו יחידו אבינו ה"ר מוהר"ר יוסף ראובן ראם ז"ל ירש את הדפוס, ובשנת תרי"ח ביום הפורים נאסף גם הוא אל אבותיו [5] ויעזוב את דפוסו לשלשת בניו: ה"ה הר' דוד, חיים יעקב, ומנחם גבריאל. וימת אחינו ה"ר דוד ז"ל בפעטערסבורג (אשר נקרה אז שמה) בשנת תר"כ ביום שוש"פ, ובשנת תרכ"ג נקרא בית דפוסנו על שם האלמנה (אר"ד ז"ל) והאחים ראם, ובשנת תרכ"ט ביום כ"ג אלול לקח אלהים גם את אחינו ה"ר חיים יעקב ז"ל תנצב"ה.

1) באוצר הספרים של דודנו הג"מ מתתי' שטראשון ז"ל נמצאים: ספר עורת נהמ"ק להגאון בעל תוי"ט ועיור תמונת הבית מעתיק להג"מ משה איווי'ער ז"ל (קווארטא) ומסכת תמיד עם פירוש הרא"ש ונר תמיד (אקטאף) שניהם דפוס הוראדנא תקמ"ט לפ"ק, תחת ממשלת מעלת אגוסטוס סטאניסלאוו מלך פולין ודוכוס גדול דליטא. ובשער ס' עורת נהמ"ק ובהסכמת האב"ד שם כתוב: דפוס חדש שהוקם פה, ולא נאמר ע"י מי הוקם (עי' בקונטרס העלות להגרמ"ש לס' קרית נאמנה הערה כ"א) ובידינו יש ספר בחינת עולם עם פי' אור חכמים וכתוב על השער: נדפס בדפוס חדש אשר הוקם ע"י התורני הרבני הראש הקצין מו"ה ברוך במו"ה יוסף ז"ל מ"מ פה ק"ק הוראדנא הבירה; לפרט ובחנתים כבחון הכסף וכו' (תקנ"ה). ומזה מוכח שהדפוס חדש שנזכר לעיל על ספר עורת נהמ"ק הנ"ל משנת תקמ"ט, הוא הדפוס החדש שנזכר פה שנוסד ע"י א"א"ז הנ"ל.

2) וינוח בקברו אשר בשדה הקברות הישן. ועל מצבת קברו חרותים הדברים האלה:

במלאכת שמים עסק רוב ימיו
ולא פנה אל רהבים כל שניו
בצדק הדריך ולא נמוטו פעמיו
יסף והדפיס ספרי קדש לחכמיו

ה"ה הרבני הראש מוהר"ר ברוך במוהר"ר יוסף מדפיס ומ"ס מק"ק הוראדנא. ונפטר ש"ק
א' דחוה"מ פסח תקס"ג תנצב"ה:

3) לפי הנראה כבר נתן לו אביו יד בדפוסו בחייו, כנראה מס' אגרת רוכל המיוחס לר' מכיר שנדפס בהוראדנא בשנת תקנ"ה וכתוב על השער „הובא לבית הדפוס ע"י הרבני המופלא מוהר"ר מנחם מן בהרבני הראש מוהר"ר ברוך מ"ס". ונראה שנדפס בהוראדנא; ובידינו יש לוח השנה לשנת תקמ"ה ונדפס עליו „נעשה ונתחבר ע"י הרבני מו"ה מנחם מן במוהר"ר ברוך ז"ל מהוראדנא, פה ק"ק ווילנא יע"א".

4) על מצבת קברו חרותים הדברים האלה:

אבי

מרים ראשי וכבודי ויקירי סע מגי למנוחות
נפשי ביגון תלין כי עזב אותי לאנחות
השבתי דרכיו איש אמונים היה י"א הולך ישר
מלאכת שמים אחז ותפס לעסוק בדפוס כשר
מן ינצור להגדיל תורה ולהאדירה במקהלות
בכל פנות ומחנות ולעומדים בבית ה' בלילות
נתן פזר לאביונים ודלים ויחס על דל ואביון
מעשיו הטובים יגינו עליו לשכון בגנזי עליון
הלך לעולמו ונפטר בשם טוב זקן ושבע ימים
ויבאוני חסדיו וזכותו להגין עלי כל השנים
בשיבה טובה בא אל אבותיו אשר פה חונים
רוממוהו בקהל עם פנו דרך והציבו לו ציונים
ופתחו שערים והלונים ויבא צדיק שומר אמונים
כמה לך בשרי אבי יגינו עלי מעשיך ההגונים

ז"ה אבי מורי הרבני המופלג איש י"א מו"ה מנחם מן במו"ה ברוך זלה"ה מדפיס דפה ק"ק ווילנא.
ויצאה נשמתו בטהרה ביום ד' כ"ח תשרי שנת תר"ב לפרט כי רחק ממני מ נ ח ם משיב נפשי לפ"ק.

ויהי לעת תקופת שנה הראשונה למלאכתנו, ואנחנו עושים במלאכה בזריזות רבה, ונשא עינינו ונראה והנה ענן כבד על ההר חשך ענן וערפל; כי הסית ה' בישראל את חמת שנאת העמים בארצות רבות, ויסערו להפיצם....... ונחרד מאד וינע לבבנו, ונעמדה משתוממים! והנה קול ה' קורא אלינו לאמר אל תרפינה ידכם, אל תיראו ואל תערצו, כי לא אפיר בריתי את יעקב, אני בקעתי רוח סערות ואני אקים סערה לדממה; ונתעודד ונעפיל לעלות ההרה. ויהי בשנת תרמ"א בתשעה ועשרים לחדש תמוז נשקה אש בבית דפוסנו ותאכל בקצה אוצרות ספרינו, ובחסדי ה' עלינו לא נתנה לפרוץ הלאה ותשקע האש. ויהי בשנת תרמ"ב בשני לחדש כסלו יצאה שנית אש מלפני ה' ותאכל אחד מאוצרות ספרינו, ובינֵיהם נשרפו גם כל המסכתות ראש השנה וסוכה מהש"ס (כרך השמיני בהדפסה) אשר נגמרו בעת ההיא, ונהיה אנוסים להדפיסן שנית. וע"כ נתאחרה אז צאתן לאור ויצר לנו הדבר מאד; מלבד נזקנו הרב, בשתי השרפות ההן. ה' ימלא חסרוננו! — ועוד מוקשים גדולים כאלה וכאלה פגשנו בארח מלאכתנו זו ואבני נגף רבים; אבל זכותם של רבותינו הקדושים וספריהם אשר היו כלואים בחושך ולא ראו אור, הוא שעמד לנו, בזכותם אמץ ה' את רוחנו ויחזק לבנו ובשמו אזרנו חיל. ונעלה על ידינו ועל רגלינו עד הגיענו אל ראש הר האלהים הזה. —

ובבואנו עתה אל המקום הזה נשא ידינו ונברכה את אל מעוזנו ומעודדנו שהחיינו וקימנו וזיכנו להחל ולכלות בדפוסנו את ההדפסה הגדולה והנכבדה הזאת אשר כמוה לא נהיתה עוד מעולם; ואשר כונן אשורנו ולא נתן למוט רגלנו; כי גבר עלינו חסדו, והגדיל לעשות עמנו; הגדיל ה' לעשות עם דפוסנו! כי נתן לו שם ושארית בארץ, ויכוננהו ויקימהו זה שבע ותשעים שנה ב), ויהי לשם לכבוד ולתפארת בין דפוסי כל ישראל עד היום הזה. —

עוד הגדיל ה' לעשות עם דפוסנו כי זיכהו להוציא לאור שלש פעמים ש"ס ואלפס שלש תוצאות משובחות, אשר כל אחת בעתה היתה המשובחת על כל תוצאות הש"ס, והתוצאה השלישית הזאת היא עלתה על כלנה. —

הש"ס הראשון עם האלפס החלה הדפסתו בשנת ה' אלפים תקצ"ה לב"ע, ותכל מלאכתו בשנת ה' אלפים תרי"ד ג). והש"ס ההוא נדפס

ג) אבי אבינו ה"ר מנחם מן בר ברוך ז"ל הנ"ל החל בהדפסתו בשותפות עם המדפיס ר' שמחה זימל מהוראדנא, והדפיסו על השער: נדפס בווילנא והוראדנא. בדפוס ר' מנחם מן בר ברוך ור' שמחה זימל במוהר"ר מנחם נחום ז"ל, ובאמת לא נדפס בהוראדנא רק בעיר אזאר הסמוכה לה. ולא נדפסו שמה רק מסכת ברכות, שבת, עירובין, פסחים, תענית, ומו"ק. ובשנת תקצ"ז נסבה ההדפסה כלה לווילנא (בפקודת הממשלה) ובשנה ההיא נדפסו על המסכתות תענית ומו"ק „ווילנא והוראדנא", ועל המסכת ביצה שנדפסה ג"כ בשנה ההיא לא נדפס רק „ווילנא" לבדה; ולמן אז הוסר מעל השער זכר „הוראדנא" ולא נשארה רק „ווילנא" אבל נזכרו עוד שני השותפים הנ"ל יחד על כל השערים עד סדר קדשים וגם על מסכת נדה וטהרות שנדפסו קודם סדר קדשים כמבואר לקמן. ובשנת תר"א ביום י"א אדר יצאה אש ותאכל את בית הדפוס, ואזלת ידם, וההדפסה הגיעה אז עד התחלת סדר נזיקין. ותתנהג ההדפסה בכבדות ולא נגמרה בשנה ההיא (תר"א) רק מסכת בבא בתרא. ובראשית שנת תר"ב נאסף אבינו זקננו אל עמו, וההדפסה התנהלה לאטה ובכבדות עד אשר כלתה סדר נזיקין ומסכת נדה וטהרות עד שנת תר"ה ובשנה ההיא נשבתה המלאכה, ובשנת תרי"א התעודד אבינו ז"ל וישב לכלות מלאכת הש"ס, והדפיס סדר קדשים לתשלום הש"ס, ויארכו ימי הדפסת הסדר הזה עד שנת תרי"ד. ועל כל שערי המסכתות מן סדר קדשים נדפס רק שם אבינו ז"ל לבדו [6].

5) מצבה אחת הצבנו על קברו וקבר אמנו ז"ל אשר גועה ביום י"ג תמוז תרי"ז וקבריהם כתואמים יחדו דבקו. ואלה הדברים חרותים עליה:

מצבת אב ואם

עיני עיני על אבן אחת
יורדה מים! שבעה עינים!

ירעשו הררי קברים אלה לרעש שמע שברנו
וידמה כל מקונן לדמות איך הדמנו אלהינו.
סער מות פרץ אל ביתנו וישא שר ושרת הבית
פלדות שלהבת־יה אכלו אבינו ואמנו כשמיר ושית.
רגעי מותם לא רחקו שנה זו מזו וקבריהם דבקו
אל שנת הששים עוד לא באו ותקוות חייהם נתקו.
ומי יספר שבחך אבינו: וספרי ישראל יספרוהו
בשעריהם יזכירו שמך לעד, בקצות תבל יהללוהו!
נודע ביהודה בית דפוסך אשר הקימות בחכמתך
והוא לכבוד לכל בית ישראל, והוא עד לאמונתך.
אמונים היו כל מעשיך, ומה נאמן נאמך אם אך הגית
שבר רעבון נפשות למאות יוסף המשביר הלא היית!
תומכת בימינך זו אמנו אזרה חיל ותעזרך
ולימינך תשכון פה גם עתה—אמנו עמך בקברך!
מה נורא אבל המקום הזה, בנים ובניהם פה יקוננו
ראש בית אב ויולדת השבעה יחד פה יקננו! ——
ישאו קינים, שלשה בנים, וארבע בנות, מר עונות,
מר יענו עניי עיר, ומשפחות שניכם מקוננות.
מתנות סתר נגלו היום, יום נסתרתם מעיני החיים
טוב וחסד עשיתם בארץ עולים היום עד לשמים!
לשאת אלומות זרע הצדקה לזרעכם פה לעולמים
את ביתכם להעמיד לעד, תעמדו לקץ הימים!

6) במ' ד"ס נפלו איזה שנויים במאמרו על אודות הדפסת הש"ס הזה, יען כי הוא לא ראה את הש"ס, רק קבל מפי אחרים, ונראה כי לא דקדקו במסורת מסורה זאת לפניו.

כתבנית עלה גדול (גראָס פאָליא), מהודר מאד ובהוספות רבות על שלפניו א).

השׁ״ס השני החלה הדפסתו בשנת ה׳ אלפים תרי״ח לב״ע והכרך הראשון הופיע בשנת תרי״ט, ותכלה הדפסתו בשנת תרכ״ז. אבינו הר״ר יוסף ראובן ז״ל החל בה, הוא הכין כל הכנותיה ויחל בהדפסתו, ויקחהו אלהים בשנת תרי״ח, בטרם יצא הכרך הראשון לאור, ואנחנו בניו כלינו מלאכתו בעז״ה.

וגם הוא נדפס כהראשון כתבנית עלה גדול (גראס פאליא) מהודר מאד, עם כל המעלות שבש״ס הראשון ועם הוספות רבות ב).

והשׁ״ס השלישי הזה הכי נכבד בכל ספרי השׁ״ס, כי לא היה עוד כשׁ״ס הזה מעולם וכן האלפסי כמוהו כאשר עיניכם תחזינה מישרים לפניכם, כי הנה יותר ממאה הוספות נכבדות נוספו בש״ס הזה על כל ספרי הש״ס שלפניו, וארבעים הוספות נכבדות באלפס על כל ספרי האלפס שלפניו, ורובי ההוספות הנן חדשות אשר לא שזפתן עין הדפוס עוד, וכמעט כל אחת ואחת מהן היתה ראויה שידפס הש״ס או האלפס בגללה לבדה, ואלמלא נתחדשה הדפסת הש״ס והאלפס אלא בשביל אחת מהן דיה. ואך למותר לספר בשבחן ולמלל תהלתן, הן הנה מכריזות על עצמן, ואין השמש צריך לעדות כי בהיר הוא, ואין האור צריך לראיה כי טוב הוא, ואף כי פירושי רבותינו הראשונים ז״ל אשר מפיהם אנו חיים ועל חכמתם אנו נשענים, כי המה המקורים הראשונים אשר מהם דלו ושאבו גדולי מפרשי הש״ס את מימיהם. — מי מלומדי התורה לא ילך לאורם? ומי לא יראה אור גדול באור הגנוז הזה? לב מי לא ישמח ודעתו לא ירחב במצאו לפניו בש״ס הזה כנסת הגדולה של רבנן קדמאי ובתראי לבקש תורה מפיהם, ודעת משפתותיהם? הן הש״ס הזה הנהו לפני הלומד אוצר גדול מלא ספרים רבים ונכבדים מאד; בית מלא כל טוב המפרשים וחכמתם, והש״ס עם האלפס וכל נושאי כליו סביביו הלא ישוה כשמש ברקיע השמים והירח וככבי אור וכל צבא השמים סובבים סביביו; כלם שואפים אור מאורו הגדול ואורם חוזר ומזהיר ומרבה פאר לאורו. —

והיה כי נשא עינינו ונראה מי ילד את כל אלה, ולמי כל חמדת ישראל בחמדה גנוזה הזאת? הלא בגילה בשמחה רבה נפצה פינו ושפתינו תבענה תהלה לאמר: עמנו הגדיל ה׳ לעשות את אלה! לדפוסנו הגדיל ה׳ חסדו—ויבחר בו לבנות לו הבית הגדול והנכבד הזה מכל הדפוסים שלפניו! הביטו נא וראו הלא תשתאו ותתפלאו אל תולדות הדפסת הש״ס והתפתחותה, הן זה יותר מארבע מאות שנה למן אז החלו הדפוסים להדפיס ש״ס, וזה כחמשים ג) תוצאות הוציאוהו, ובכל אותן השנים הרבות לא נתחדשו בו דברים גדולים ונכבדים, והנהו עומד כמעט במדרגה ההיא שעמד בה לפני מאות בשנים! צאו וראו מה עשו המדפיסים להתפתחותה ולתועלתה של הדפסת הש״ס? רבים מהם התחקו על מעשי חבריהם שלפניהם כמעשה קוף ד) ולא חידשו בתוצאותיהם דבר רק שהוסיפו שבושים חדשים על שלפניהם; ואף אלה שאמרו להוסיף מעלותיו לפארו ולהאדירו באיזה הוספות, מה פעלו? יש שיצאו ידי חובת נדרם זה בספחם אל הש״ס איזה ספר שכבר נדפס ויד הכל ממשמשין בו; זה ספח עליו את המהרש״ל וזה את המהרש״א וזה מהר״ם לובלין, ובא רעהו והפליא עוד לעשות כי הוסיף עליו גם את הס׳ מהר״ם שי״ף וכדומה; כל אלה ספרים שכבר נדפסו לבדם ומצויים ביד כל אדם וקמחא טחינא טחנו — ויש אשר יצאו ידי חובתם זו אף בלעדי כל הוספה כמפרשים והגהות, כי רק בהוסיפם רוחב חלקת הגליונות ובעובי הנייר וטיבו, כאלו לא נברא הש״ס אלא בשביל הנייר שלו, הספר בשביל תיקו או היין בשביל הקנקן! — ואף המדפיסים בני בינה שחדשו בו דברים והוסיפו עליו הוספות גם מכתבי יד, רובם לא הוסיפו רק תוספת מועטת, ויסתפקו בהוספת איזה הגהות, איזה ציונים ומסורות וכדומה; מלבד מעטים היוצאים מהכלל אשר הוסיפו איזה הוספות נכבדות, אבל ג״כ מעטות מאד; — וכל אלה פעלו בעת אשר לעיניהם השתפכו אבני קדש ואבנים טובות ומרגליות בראש כל חוצות — בעת אשר כתבי ידי רבותינו הקדמונים גדולי כל המפרשים, ומקוריהם הראשונים, היו מצויים ביד כל אדם, בעודם חיים וקיימים, בטרם אכלום עש, בטרם היו לברות לשני הזמן הרב אשר עבר עליהם מני אז; וכל אלה היו צבורים ומונחים לעיניהם ואין מאסף אותם הביתה (בית התלמוד) ויניחום למעצבה! ה) עד שקמתי ראָם שקמתי דפוס בישראל; עד אשר העיר ה׳ את רוחנו ונתַן את לבנו ונפשנו ומאדנו להציל את שארית אמרות קדשם מאבדן, ואת פליטת מחמדיהם מכליון, הוצאנו את שאריתם מקברותיהם, אשר נקברו במטמוניות גנזי הספרים, ונחיה אותם מערמת עפרם, ונקים להם שם ושארית בישראל כיום הזה. — נודך ה׳! מה רב טובך אשר צפנת לנו! קפל הקב״ה ד׳ מאות שנה וכל אותן השנים לא זיכה לאחד הדפוסים להתגדר במלאכה זו והניח המקום הגדול הזה להתגדר בו לדפוסנו לבדו עד היום הזה! ולא זו בלבד אלא כי כמעט בכל ספר שיוצא מדפוסנו נמצא מקום גדול להתגדר בו כמו שעשינו במדרש רבה עם ט״ו פירושים, בעין יעקב עם י״ד הוספות, ביורה דעה עם ל״ח פירושים, בזוהר עם שבעת המאורות וכדומה וכדומה. — ברוך שמו וברוך חסדו לנצח! אל תמח חסדך ממנו לעולם וצלך יחופף על בית דפוסנו סלה!

והנה במודעה „קול רם״ שהוצאנו בשנת תר״ם, לפני הדפסת הש״ס לא אמרנו להוסיף בו על שלפניו רק ארבעים הוספות להש״ס, ושמונה עשר להאלפס; ויהי עד הגיענו להדפסת הכרך הראשון ותעלה בידנו למצוא הוספות עד חמשים להש״ס, וחמש ועשרים להאלפס; גם נשתנו קצת הוספות מכפי שאמרנו בקו״ר והמרנו אותן באחרות לטעמים שונים אשר מצאנום לשבח, כפי שהודענו אז במעטפת הכרך הראשון, וכן נקבו בשערי הכרכים הראשונים. ויהי כי יספנו לחפש עוד במטמונים למצוא להם עוד דברי חפץ ויגענו ומצאנו ת״ל עוד חמודות גנוזות סגולות יקרות מאד וכמעט לא נדפס כרך אחד שלא נוסף בו איזה הוספה יקרה חדשה עד כי עלתה בידנו ת״ל לפקוד בשער כרך יבמות **שתים ושבעים הוספות נכבדות**.

ובכל אלה לא אמרנו די, וגם לערב הדפסתנו לא הנחנו ידנו מלהפוך עוד באוצרות הספרים ולהעלות פניני קדש מהם. ות״ל כי מצאנו עוד מרגליות טובות, רובן כתבי ידי רבנן קדמאי ובתראי, אשר עין לא ראתם עוד בדפוס. וכל אלה המרגליות אספנו והוספנו על הש״ס והאלפס עד כי עלו יחד **ליותר ממאה הוספות בש״ס, וארבעים באלפס ותוספתא**, כמבואר בשער הכרך הזה ובשער אלפס חולין.

מלבד עוד מעלות בקדש שרבו מלפורטן, ונזכירה נא רק קצתן: את התוספתא הדפסנו באותיות מרובעות בעלים נפרדים מהאלפס למען תוכל להלוות על הש״ס, כי הלא שם מקומה. ולא נדע לאיזה טעם וסבה שת המדפיס הראשון את מקומה בסוף האלפס וכל המדפיסים נגררו אחריו כאלו קבלה היא בידו, ולא הכירו את מקומה! ואנחנו יראנו לשנות בכל כל מההרגל שכבר שב להמון כחיוב, אבל הכרנו את מקומה; ולצאת ידי שניהם הדפסנוה עם האלפס אבל בחוברות מיוחדות באפן שתוכלנה להתפרד מהאלפס ולהלוות על הש״ס.

את האדר״נ והמסכתות קטנות בהש״ס הדפסנו באותיות מרובעות, וחלקנו את האדר״נ לפסקא פסקא באותיות כדי להקל על הקורא.

א) הוא נדפס עם כל המפרשים ועם האלפסי, ועם קרבן נתנאל ותפארת שמואל על הרא״ש, ועם הגהות הב״ח והגר״א והג״מ יחזקאל לנדא והג״מ בצלאל רנשבורג ובעל הלבוש עם הערות בעלי מפרשי הים. ונוספו בו גם הגהות ר׳ עקיבא איגר ז״ל בשם גליון הש״ס ונוספו בהן כפלים על הגהותיו שנדפסו בש״ס ד׳ פראג בשנת תק״צ—תקצ״ה. גם הגהות הג״מ שאול קאצענעלענבאגען מווילנא, והג״מ אלעזר לנדא אבד״ק בראדי, ובאיזה מסכתות גם הגהות מהג״מ בצלאל הכהן ז״ל מו״צ דווילנא, מבלי הזכרת שמו עליהן. ועל האלפס נוסף מעשה אילפס, כולל הגהות וחדושים מבעלי מפרשי הים, ועוד איזה מעלות.

ב) ה״ח מהר״ם שי״ף עם באור, ספר מאיר נתיב, הגהות הג״מ שלמה איגר ז״ל (גליון מהרש״א), והגהות א״ז הג״מ שמואל שטראשון ז״ל (הגהות הרש״ש), וקצת הגהות מהג״מ בצלאל הכהן ז״ל הנ״ל ומהרה״ג ר׳ מרדכי אליעזר קאוונער ז״ל מווילנא, ועל האלפסי נוספו בו: הלכות נדרים להרי״ף והרמב״ן עם פירוש הריטב״א ונמוקי יוסף (על הרמב״ן) (ונקרא בשם אשי ה׳), והלכות בכורות וחלה להרמב״ן עם פי׳ מהרי״ט אלגאזי ז״ל, וחדושים (בשם פעולת שכיר) מהג״מ ישכר בער מו״צ מווילנא, ובאור על המרדכי הל״ק מהג״מ מרדכי בנעט ז״ל, ועל התוספתא הגהות הגר״א ז״ל ופירוש מנחת בכורים ומצפה שמואל מהג״מ שמואל אביגדור ז״ל אבד״ק קרלין ועוד הוספות.

ג) אמר המאסף; בס׳ ד״ס מונה ס״ד תוצאות, אבל יש מהם שהחלו בהדפסתו ולא כלו מלאכתה (עי׳ במאמרו על הדפסת הש״ס בד״ס למס׳ מגלה).

ד) אמר המאסף: עד כמה גדלה מדת ההתחקות אצל כמה מדפיסים אביא לזה מה שעשו בש״ס דפוס ברלין ופפד״א (תוצאתם השניה) שנדפס משנת תצ״ד עד תצ״ט אחרי הש״ס שנדפס קרוב לחציו בדפוס אמשטרדם ע״י הרב הדיין מו״ה יהודה ארי׳ ליב בן הגאון החסיד מו״ה יוסף שמואל מקראקא ז״ל אבד״ק פפד״מ בשנות תע״ד—תע״ז, ואחרי הש״ס שנדפס אח״כ ע״י הנ״ל בפפד״מ בשנות ת״פ—תפ״ב, והדפיסו בש״ס ברלין ופפד״א הנ״ל את כל המעלות וההוספות אשר מצאום בש״ס אמ״ד ופפד״מ הנ״ל מבלי להזכיר כלל כי לקחום משם! — ולא עוד אלא שהשתבחו בשער מסכת ברכות לאמר „נתוספו עוד מראה מקומות בעין משפט כו׳ ועשינו מראה מקומות ברש״י ותוספות כו׳״ כאלו הוסיפו כל זאת מדעתם ובינתם, ובאמת כל אלה הנם מעשה ידי הגאון ר׳ יוסף שמואל הנ״ל בש״ס אמ״ד ופפד״מ הנ״ל ושלחו ידם במלאכת רעיהם וכחשו ושמו בכליהם! — וצחוק עשו לנו בהעתיקם החלופי גרסאות למס׳ ב״ק והדפיסו בראשם באותו לשון ממש שנדפס בר׳ פפד״מ „חלופי גרסאות והגהות מהרש״ל ומהרש״א ומהר״ם וממה שנמצא בחידושי אא״ז מהר״ן שפירא ומגליון א״א הרה״ג מוהר״ש זצ״ל״ וכ״ז היה לשון המדפיס ר׳ ליב מפפד״מ הנ״ל שהוא היה באמת בן מהר״ש ונכד מהר״נ שפירא, והמה נכרים לא די ששלחו ידם במלאכת אבותיו כי גם את אבותיו עצמם אמרו לקחת להם ולהתכסות בכבודם! וכן עשו גם מדפיסי פרופס, זולבאך, וויען תקנ״א, כלם לא בשו לעשות כמעשיהם! (כ״ז מובא בס׳ ד״ס במאמרו על התלמוד בכרך מגילה עיי״ש ותראה שם מובאים עוד נפלאות כאלה). וכזאת עשו כמה מדפיסים גם לנו להתחקות על מעשינו בכמה ספרים שחברנו וקבצנו ולקטנו אליהם איזה פירושים וחדושים או הלכות וכדומה, חרשו בעגלתנו והתחקו על מעשינו כקופים, וישלחו ידם בעמלנו וידפיסום להם כאלו זכו מן ההפקר כמו אין אדונים לאלה; ולפעמים הדפיסום אות באות עד כי העתיקו יחד גם את כל השבושים שנפלו בדפוסנו, ולא גרעו מהם דבר — ויש אשר המדפיס העתיק לשוננו וידבר בעדו כלשוננו בלשון רבים. וגם אלה אשר בשו לגזול עמלנו לעיני השמש הוסיפו או שינו רק איזה מלים בכל ענין ויקנו את עמלנו בשנוי מעשה, ולפעמים לא עשו גם את זאת ויקנוהו רק בשנוי השם לבד! ויש אשר קראו שם לספר אחר בשם ספרנו, למען תפוש את ב״י בערמתם, לרמות בהם את העם אשר שם ספרנו פקע ביניהם. אלה וכאלה פעלו, ולא נפרסם את שמותיהם; והבוחן לבבות הלא יודע את כלם!

ה) צאו וראו בש״ס דפוס ווינציאה משנות ר״פ—רפ״ג הדפיסו בנדרים דף כ״ב ע״ב קצת מפי׳ רגמ״ה למלאות החסר שם לפי׳ המיוחס לרש״י. והרי היה לפניהם פי׳ רגמ״ה ולא הדפיסו ממנו רק שנים שלשה גרגרים! והדפים היו קצרים במסכת זו והגליונות החלקים גדולים והיו מכילים יחד גם את פי׳ רגמ״ה מבלי שיצטרכו לשנות סדר הדפים בשבילו, ובכ״ז חדלו ממנו! ואף המדפיס הרב הדיין מוהר״ר יהודה ארי׳ ליב (הנ״ל בהערה ד׳) שהוסיף בש״ס שהדפיס בפפד״מ בשנות ת״פ—תפ״ב, דברים הרבה על שלפניו, הדפיס במסכת ערכין גם איזה גרגרים מפי׳ הרגמ״ה ותוספות הרא״ש. אשר לפה״נ לקח כ״ז משיטה מקובצת כ״י למס׳ ערכין כי שם נמצאו ושם היו. והלא הכ״י היה אפוא בידו ובכ״ז לא חמל עליו להוציאו כלו לאורה. ולא לקח ממנו אלא כדי למלאות החלק. ושאריתו השאיר למאכל עש!

התוספות ישנים למס׳ יומא ותוספות מסכת הוריות וכריתות שבכל ספרי הש״ס לא נדפסו למקומותיהן בכל דף, לפעמים קדמו לבא ולפעמים אחרו, ואנחנו הדפסנו כל אלה על הדף למקומותיהן ממש; ועוד כמה מעלות טובות כאלה.

והנה מכל קצות הארץ ישמיעו תהלות מפעלינו אלה, כל חכמי תושיה כל אדירי התורה יהללו וירוממו את הש״ס הנפלא הזה, וכל הרואה בו אומר ברקאי; גם יש בידנו הסכמות מגאונים רבים שליט״א אשר נתנו לנו להדפיסן ולפרסמן ברבים, וכלם כאחד הפליגו בהן בשבח הש״ס הזה והאלפס עד מאד וימלאו פיהם תהלתם, וסמכו את ידיהם עליהם והודונו ויברכונו בגללם. גם היטיבו לראות כמה יגיעות שיגענו וכמה ממון שבזבזנו באספת והדפסת כל כתבי היד וכדי שלא יהו שלוחי מצוה נזוקין גדרו גדר בפני מסיגי גבול שלא ידפיסו אחרים בלעדנו ולא יוציאו לאור אף אחד מכל כתבי היד שהדפסנו בש״ס ואלפס הזה (מלבד שנים או שלשה מכ״י האחרונים אשר לא קנינו זכותם לצמיתות) לא כלו ולא מקצתו לא עם ש״ס ואלפס ולא לבדם, ובאו לאפושי אסורא רבא מדיני התורה על דינא דמלכותא אשר לפי חקי ממשלתנו יארכו ימי זכותנו בהם עד חמשים שנה אחרי כלות שנות חיינו:. כי כן משפט ממשלתנו לתת למו״ל איזה כ״י אף עתיק שבעתיקין את זכות ודין מחבר בחבורו; ולא נוותר על זכותנו זה כל הימים ההם. —

ואנחנו אמרנו בשערי הכרכים הראשונים להדפיס הסכמותיהם של הגאונים בכרכים האחרונים, אבל רבות הן והמקום לא יתפשם, והמלאכה אצה עלינו מאד לכלותה, ע״כ נדפיסן אי״ה בחוברת לבדה.

ונשלמה נא נדרנו אשר נדרנו בשערי הכרכים הראשונים להערות ולהראות מקורי כל כתבי היד של רבותינו הראשונים ז״ל שנדפסו בש״ס הזה ובאלפס, אשר נעתק במצותנו ובהוצאותינו או שקנינו אותם כאשר הם. ה״ה:

[א] פירוש רבינו חננאל בר חושיאל ז״ל

למסכת שבת, עירובין, יומא, ר״ה, סוכה, ביצה, תענית, מגלה, מו״ק, וחגיגה. נעתק לשמנו מכ״י רומי שבבית עקד הספרים אשר בוואטיקאן ע״י הרב הישיש ר׳ מרדכי יעקב יוסף בן הז״ה ר׳ אברהם יצחק מקאפואה ז״ל חזן וגבאי ברומי.

למסכת פסחים אמנם כבר נדפס מכ״י מינכען ע״י ה׳ י׳ שטערן, פארים (1868) תרכ״ח; אולם נלקה בחסר ויתר ושבושי הדפוס רבים, וזכינו להעתקה חדשה ע״י אחד מגדולי ישראל העתקה נאמנה ומדוקדקת מעצם הכ״י שבמינכען, והוגה ונתקן ע״פ הכ״י שנמצא בוואטיקאן ברומי, והמלות שנוספו בו או שנשתנו מהנדפס הוקפו בשני חצאי רבוע (והרב המעתיק הנ״ל לא רצה להכבד לקרא שמו עליה; יהי זכרו ברוך לה׳).

למסכת בבא קמא ובבא מציעא נעתקו לשמנו מכ״י עקד הספרים בריטיש מוזעאום בלונדון, ע״י הר״ר יהודה זאב כהנא שפירא בלונדון תחת השגחת הגאון החכם הכולל מו״ה נתן הכהן ד״ר אדלר שליט״א (בעהמ״ס נתינה לגר) רב הכולל דלונדון וכל ארץ אנגליא, ובנו ממלא מקומו במשרת הרבנות הרהח״ג ד״ר הערמאן אדלר שליט״א; והג״מ יעקב ריינאוויטש שליט״א דיין בלונדון שת עינו על ההעתקה להגיהה ולזקקה גם העיר עליה איזה הערות.

למסכת סנהדרין שבועות ע״ז הוריות [ב], נתנו לנו בכ״י מבית המדרש הגדול לרבנים שבברלין בהשתדלות הרה״ג החכם הכולל מהור״ר אברהם ד״ר ברלינר שליט״א (בעהמ״ס זכור לאברהם). והמה נעתקו לשם הבה״מ הנ״ל מכ״י רומי מעקד הס׳ אנגליקא. ברוך אברם לאל עליון על כל חסדו שעשה לדפוסנו!.

על מסכת מכות נדפס בספר מגדל חננאל ע״י הד״ר ברלינר הנ״ל (ע״פ מורי הישיבה הגדולה לרבנים בבהמ״ד הנ״ל בברלין), אשר נעתק במצותו מכ״י רומי מאוצר הספרים אנגליקא (ועליו חיבר הרב הנ״ל ספר תולדות ר״ח ותולדות חבוריו בל״א) והוא בחסדו הרשנו להדפיסו בש״ס שלנו עם התקונים וההגהות שבו.

פירוש רבינו גרשום מאור הגולה

הוא היה תלמידו של רבינו חננאל הנ״ל כנ״ל והרחיד״א מביא בשה״ג אות ג׳ סי׳ י״ג בשם תשובות מהרש״ל סי׳ כ״ט שרגמ״ה קבל מרב האי גאון. אבל בתוספות שאנץ כתוב דהוה רבה דרביה דרש״י. ורגמ״ה פירש כל התלמוד ויש אתנו פירושו על כל סדר קדשים כ״י וכו׳ ואנכי איש צעיר ראיתי פי׳ רגמ״ה כ״י על סדר קדשים כו׳ עכ״ל שה״ג. והנה לפנינו הקרה ה׳ את פירושו גם על מסכת תענית ובבא בתרא, מלבד סדר קדשים. ואלה מקוריו:

למסכת מנחות בכורות ערכין תמורה כריתות מעילה תמיד וחולין נתנו לנו מבית המדרש דברלין הנ״ל בהשתדלות הד״ר ברלינר הנ״ל. ונעתקו לשם הבהמ״ד הנ״ל מכ״י רומי מעקד הספרים אנגליקא, ע״י המעתיק הרב מרדכי יעקב יוסף מקאפואה הנ״ל.

למסכת תענית ולב״ב נתנהו לנו הרה״ג החכם הבלשן מו״ה חנוך יהודה המכונה ד״ר אלכסנדר קאהוט שליט״א (בעהמ״ס ערוך השלם, והיה אז רב ואב״ד בפינפקירכען והגליל במדינת אונגארן, ועתה רב בנויארק באמעריקא לעדת אהבת חסד) ובידו נמצאו העתקות כ״י מפי׳ רגמ״ה גם לשאר מסכתות הנ״ל, וכן היו בידו העתקות מפי׳ ר״ח למסכת סנהדרין שבועות ע״ז הוריות, כי כל אלה השאילם לו הד״ר ברלינר הנ״ל קודם שנתנם לנו.

אולם למסכת זבחים לא מצאנו פי׳ רגמ״ה. ורושמי רשימות אמרו שיש פירושו גם למס׳ זבחים באוצר הספרים אשר באוקספורד. ואנחנו החלנו להעתיקו לנו והנה ראינו כי המה טעו בשמא דגברי. כי המפרש ההוא הוא מביא רבים מרבותינו האחרונים. וטעותם יצא מזה שמצאו כתוב על הספר כ״י שחיברו ר׳ גרשון אבד״ק מיץ, וחשבו שהוא רבינו גרשום הנ״ל, ובאמת הוא ר׳ גרשון אשכנזי בעה״מ שו״ת עבודת הגרשוני (בן דורו של בעל הש״ך) וידים מוכיחות לדבר הוא, שתלמידו היה הג״מ דוד אופנהיים ז״ל, וכל אוצר ספריו הרי נתגלגל וירד לבית עקד הספרים שבאוקספורד (באדלעאיאנא) ובל״ס שהכ״י של רבו היה בידו ונתגלגלו אח״כ עם כל ספריו לבית העקד הנ״ל.

תוספות ר״י הזקן

למסכת קדושין. הרחיד״א בס׳ שו״ת חיים שאל ח״ב סי׳ כ״ז כתב וחזה הוית בתוס׳ ר״י הזקן כ״י ירושלים תוב״ב. ובשה״ג ח״ב סי׳ י״ב (לסימני התוספות) כתב וז״ל תוספות ר״י הזקן בעצמו. ראיתי תוס׳ לקדושין כ״י והעיד רב אחד בכ״י בס׳ הזה שכן הוא האמת שהם תוספות ר״י בעצמו עכ״ל. והתוס׳ נעתקו לשמנו מכ״י לונדון מעקד הספרים בריטיש מוזעאום ע״י הרב ר׳ יהודה זאב כהנא שפירא הנ״ל, והכ״י נתיחס לר״י הזקן; אבל נראה שבטעות ייחסוהו לו, כי בשני מקומות מובא בו ספר התרומה, ומחברו הלא תלמידו של ר״י הזקן היה. ובל״ס הוא לבעל תוספות אחר. ובבית עקד הספרים באדעלאיאנא באוקספורד נמצא כ״י אחר המיוחס לתוספות ר״י הזקן ולא נמצא בו שום חידוש כ״א בהרחבת דברים מן התוס׳ שלנו.

תוספות הר״ש משאנץ

למסכת סוטה. נעתקו לשמנו מכ״י עקד ספרי הבאדלעאיאנא באוקספורד, ע״י הר״ר מרדכי ראזענטאל שו״ב וש״ץ דשם.

תוספות ישנים

למסכת יבמות. נעתקו לשמנו מכ״י בריטיש מוזעאום בלונדון ע״י הרב רי״ז שפירא הנ״ל. — ולא נודע שם מחברן. והמחבר בפירושו לדף נ״ט ע״א וכן בדף ס״א הביא את התוס׳ שחיבר למס׳ ב״ק. ומדף ס״ב ע״ב נראה שחיבר תוס׳ גם למסכת סנהדרין. ובדף פ״ג ע״א כתב בזה הלשון מ׳ וג׳ יום פירשתי בנדה והמסכך נפנו פירשתי פ״ק דב״ב. ומפי׳ בדף נ״ו נראה שראה התוס׳ שלנו שכתב: כן פירש רבינו נתנאל אך התוספות לא פירשו כן וכו׳. וכן נמצא בהדיא בתוס׳ שלנו. גם מסיים שם דבריו „כן נראה לר׳ שאנ״ץ״. ובדף ס״ד ע״א נראה מדבריו שהתוס׳ שלנו על יבמות הוא תוס׳ מטו״ך:

תוספות חד מקמאי

למסכת יבמות. בהשתדלות הד״ר ברלינר הנ״ל השגנו הכ״י ע״י הרב ר׳ יצחק הירשענזאהן שליט״א, כתוב עליו: מובא מעה״ק ירושלים תוב״ב מישיבת שנות אליהו יב״צ אשר נשלח להם מכבוד הרה״ג הצדיק החכם הנעלה וכבוד ה׳ מלא מוהר״ר יצחק רפאל אשכנזי ס״ט הי״ו הנאבד״ק אנקונא יע״א במדינת איטליא. ובראש הספר כתוב בכתב ובח״י הרחי״ד אזולאי ז״ל בזה״ל

א) אמר המאסף: יש טועין בשמא דגברי ומחליפין את רבינו חננאל בר חושיאל ז״ל, ברבינו חננאל בר שמואל ז״ל, שנמצא פירושו כ״י על מסכת עירובין בעקד הספרים בריטיש מוזעאום בלונדון, והוא היה מאוחר ממנו בזמן הרבה, שהוא מזכיר בפירושו את הרי״ף רש״י והרמב״ם; ורבינו חננאל ב״ר חושיאל היה בדור ראשון של רבנות אחר הגאונות, והוא במאה השמינית לאלף החמישי, (אביו רב חושיאל מילידי בבל היה אחד מארבעה הגאונים שנשבו בימי רב שרירא גאון (במחצית המאה השמינית לאלף החמישי—לערך) ופדוהו באפריקא והיה שמה לראש בעיר קאירוואן), והרחיד״א בשה״ג אות ח׳ סי׳ נ״א מביא בשם הרשב״ץ שכתב בתשובותיו ח״א סי׳ ע״ב דרבינו חננאל ורב נסים קבלו מרבינו חושיאל וגם מרב האי גאון ז״ל (לפי דעת ר״ת בספר הישר ועוד אחרים) והיה רבם של הר״י אלפסי ושל רבינו גרשום מאור הגולה ורבינו נתן בעל הערוך ז״ל, ומשו״ה כל פירושי הערוך נערכין ע״פ רבינו חננאל כי היה רבו (שה״ג שם), ובמערכת ספרים אות ע׳ סי׳ צ״ד כתב: ראיתי בס׳ הישר לרבינו תם כ״י שכתב וז״ל וכן בערוך והוא בר סמכא שכל דבריו נערכין ע״פ רבינו חננאל עכ״ל. והראשונים הביאו שדבריו דברי קבלה הם (ר״ל שקבל מרבותיו הגאונים שקבלו כך מרבנן סבוראי והמה מהאמוראים עד התנאים וכו׳). וכן נראה בפירושו למסכת עירובין דף מ״ו ע״א, וז״ל קבלה בידינו כי ר׳ עקיבא באותה שעה כו׳. וזה מובא שם בתוס׳ ד״ה ביצה מגולגלת בשם תוספות שאנ״ץ וז״ל בפי׳ ר״ח קבלה בידינו כו׳. והרא״ש במס׳ שבועות בסוף פ׳ שבועות הדיינין כתב וז״ל ומכל אלו הראיות ברורות נראה דהלכה כרבה וכדשמואל בדפריש כדברי ר״ח כי כל דבריו דברי קבלה. ובסוף פ״ק דנדה כתב הרא״ש בזה״ל: כך נראה בעיני צורתא דשמעתא וכו׳ אלא שלא מלאני לבי להקל כי דברי ר״ח דברי קבלה הן, וע׳ בערוך ערך בטרי וז״ל אמר אביי ד׳ בטרי בתורא (חולין ע״ו) פי׳ ר״ח בטרא כו׳ ואמר עוד קבלה בידינו מרבותי כו׳. ובערך דם מובא „קבלנו קבלה רב מפי רב כו״ ובערך פרס כתב „זה פי׳ ר״ח ז״ל בקבלה״ (עי׳ בספר מגדל חננאל עמוד 8). ובשה״ג שם כתב הרחיד״א שרבינו חננאל פירש תלתא סדרי בגירסא ישרה אלא שקיצר בפירושו מאוד ובס״א כתוב דפירש כל הש״ס. וחבל על דאבדין! כי יגענו ולא מצאנו מפירושו בכל בתי עקד הספרים רק לסדר מועד ונזיקין לבד (וחסר גם למסכת בבא בתרא).

ב) הרה״ג ר׳ אבא קליינרמאנן ז״ל בהגיהו פירוש ר״ח כ״י למס׳ הוריות כתב וז״ל נראה בעליל כי יש הוספות בפר״ח מזולתו ובפרט במקומות שכתוב בפירוש „אמר ברוך״ (ואין בידי לבאר מי הוא) והוא מעתיק לפעמים מפרש״י שלנו עכ״ל.

„חדושי יבמות לחד מקמאי ז״ל, מזכיר להרב אביו לשבח, הוא היה בזמן הראב״ד ובא מעשה לפניהם החיד״א ס״ט עכ״ל. וזה ברור שהוא נכדו של רבינו משלם ז״ל, שכן כתב מפורש ביבמות דף ס״ז ע״א וז״ל מצאתי כתוב בחדושי שחדשתי לפני אבא מארי ז״ל שמעשה היה בלוניל לפני הראב״ד ז״ל ולפני זקני הרב ר׳ משולם ולפני הרב ר׳ שמואל ב״ר משה ע״ה וכו׳. ובפירושו לדף מ״ז ע״א כתב וז״ל וכן נעשה מעשה בלוניל מפי אבא מארי וחבריו ז״ל כו׳ ובדף ס״ד ע״א כתב והקשה עליו (ר״ל על הרב אלפסי) הרב ר׳ אברהם אב״ד ואבא מרי ובה״ה כו׳, וכך פי׳ אבא מארי ז״ל כו׳. מפירושו בדף פ״א ע״א וע״ב נראה, שלפניו היה פרק אנדרונינוס במשנה סוף בכורים ובתוספתא בנוסחא אחרת מכפי שהיא אצלנו, והוא ז״ל העתיק בתחלה לשון המשנה ואח״כ לשון התוספתא. בדף פ׳ ע״ב מזכיר את הר׳ שמואל בר דוד בלי הזכרת ז״ל ואח״כ את הרב א״ב ב״ד בהזכרת ז״ל. ובדף ק״ז ע״ב נראה שעשה תוס׳ גם ליבמות; גם הביא את פירוש הראב״ד בדף נ״ט ע״א; בדף צ״ד ע״א מביא בזה״ל זה התירוץ קבלתי מאבא מורי והוא כתוב בס׳ המאור כו׳; ובעמוד ב׳ מביא מצאתי כתוב בכתב יד הראב״ד כו׳, והרב הצרפתי פי׳ כו׳; ובדף קט״ו ע״א מביא את הר״מ בר יוסף. ומדף מ״ז ע״א נראה שכתב גם תוס׳ על שבת. וקרוב הדבר שהוא רבינו משולם בר משה בר יהודה ז״ל מבדריש (בעהמ״ס ההשלמה) נכדו של רבינו משולם בר יעקב מלוניל ז״ל. ואולי גם התוספות הד מקמאי המה חלק מספרו ההשלמה שעודנו בכ״י בפאריש ואיננו לפנינו לעיין בו.

תשלום פירוש ריב״ן

למסכת נזיר. השגנוהו בהשתדלות הד״ר ברלינר הנ״ל ע״י הרב ר׳ יצחק הירשענזאהן הנ״ל שהעתיק אותו מכ״י בית עקד הספרים שבאנקונא (באיטליא) ונתגלגל שמה מאוצר הספרים של הרחיד״א ז״ל.

פירוש רבינו יצחק בר מלכי צדק סימפונטי

לסדר זרעים. נעתק לשמנו מכ״י הבאדלעיאנא באוקספורד, ע״י הר״ר מרדכי ראזענטהאל הנ״ל. בכל ספרי הש״ס לא נדפס מפירושו רק לסוף מסכת בכורים (בסוף פירוש רבינו שמשון). והרחיד״א בשה״ג אות י׳ סי׳ של״ז כתב ואני ראיתי פירוש זרעים כלו כ״י להר״י בר מלכי צדק וכתוב שם שהוא הר״י מסימפונטי, ובקוה״ד דף י׳ כתב שהיה בזמן רש״י, ובעל שבלי הלקט מביא דינין בשמו ומהם בשבולת קמ״ט וכו׳ עכ״ל הרחיד״א ז״ל.

פירוש רבינו יהודה בר בנימין הרופא ממשפחת הענוים

למס׳ שקלים. השגנו ע״י הד״ר ברלינר הנ״ל נעתק מאוצר הספרים קאזאנאטא שברומי: — והוא רבו וקרובו של רבינו צדקיהו בר אברהם הרופא בעהמ״ס שבלי הלקט (בזמן מהר״ם בר ברוך ז״ל) עי׳ שה״ג צ׳ סימן ט׳. והוא עשה פירוש להרי״ף נמצא בכ״י ברומי.

פירוש מהר״ם מרוטונבורג

למסכת נגעים ואהלות. כ״י אוקספורד בעקד ספרי הבאדלעיאנא. נעתק נ״כ ע״י ר׳ מרדכי ראזענטהאל הנ״ל.

תוספות רי״ד לרבינו ישעיה די טראני ז״ל

למסכת כתובות וגיטין. וכן תוספי הרא״ש למס׳ נדה, מאוצר הספרים של הרה״ג החה״ש מוהר״ר שלמה זלמן חיים האלבערשטאם בביעליטץ (אוסטריא).

פירוש הרא״ש

למסכת נזיר. כ״י אנקונא הובא מעה״ק מישיבת שנות אליהו יב״ץ אשר הגיע אליה מכבוד הרה״ג מוהר״ר יצחק רפאל אשכנזי ס״ט הנ״ל ונתגלגל לאנקונא מעקד הספרים של הרחיד״א ז״ל. והרחיד״א חתום עליו בעצם כי״ק. ובא לידנו ע״י הרב ר׳ יצחק הירשענזאהן מירושלים הנ״ל.

שיטה מקובצת

לסדר קדשים, כ״י ירושלים. נעתק מעצם כי״ק מגליון הש״ס שלו, על ידי הרה״ג מוהר״ר אברהם ב״ר צבי הירש אייזענשטיין מילידי עיר דארהיטשין תושב ירושלים ת״ו, שעמל ויגע בהעתקתו בעשרים שנה. וקנינו ההעתקה מידו בהשתדלות הרב החכם ר׳ יעקב הלוי ספיר ז״ל (בעהמ״ס אבן ספיר). ולמסכת מנחות לא נמצא בו רק עד דף ק״ו, וכן נחסר גם לכל מסכת חולין. והשלמנו החסר למסכת מנחות וגם לכל מסכת חולין מכ״י ירושלים העתקת תלמידו הג״מ שלמה עדני ז״ל (שנזכר לקמן בדברי חתימת המעתיק) שנמצא ביד הי״ר עקיבא שלעזינגער בווינא נכד הג״מ משה סופר ז״ל (בעהמ״ס חתם סופר). ולמסכת בכורות נחסר הרבה מהכ״י בראשו ובסופו כי שני הזמן אכלו קצותיו ומלאנו החסרון בהפי׳ שנדפס בספר מזבח כפרה מראש המסכת עד דף י״ז ומדף נ״ח עד הסוף. והוא מביא פרש״י האמתי שמצא בכ״י תחת המפרש האחר שנדפס על שם רש״י במסכת מנחות ובכורות ועשינו לפרש״י כ״י ההוא מדור בפ״ע על הדף. וז״ל קונטרס המזכיר: כתב בתשובות בתי כהונה לר׳ יצחק הכהן (שאלוניקי תקי״ד) ח״ב דף ל״ח ע״ד מצאתי בזה״ל: שיטה זו (על מסכת קידושין) וגם על שאר מסכתות כולן ע״י סופר אחד הועתקו ובסופן כתוב נמר העתק בשנת התי״ו ובהיותי בעק״ד ותפארתנו ירושלים ת״ו נער הייתי ראיתי תלמוד ישן שהיה בבית מדרשו של הרב הגדול מרי דארעא דישראל מהמ״ג ז״ל מלא על כל גדותיו בגליונות מחידושי הראשונים, ומימר קדישין שמעתי שתלמוד הנזכר היה מהרב הגדול מוהר״ר בצלאל אשכנזי ז״ל ושטות הללו שבידי ראיתי שהם העתק הגליונות שבתלמוד הלזה. והדברים העולים הן ראשונה בסגנון הגהת רש״ל ושוב קצת חדושין ורוב בכתב מגליון סתם ומתוס׳ שאנץ ומתוס׳ הר״א ומתוס׳ הרא״ש ומחידושי הראב״ד והרמב״ן והרשב״א והריטב״א ושאר רבנן קדישי בכל מה שבא בדבריהם בקיצור כנראה כפי אשר יכיל הגליון עכ״ל. — והרחיד״א ז״ל בשה״ג ח״ב מזכירן לשבח בזה״ל „הגהות נפלאות אמתיות מתוך גפ״ת כ״י שהיו לו, ולא זכינו עדיין שיצא לאור הדפוס״ עכ״ל. ובספר עין זוכר מערכה א׳ אות מ״ג כתב וז״ל דמי שראה הגהות הרב בצלאל עין לו ראתה דלא נחית אלא להעתיק דברי הראשונים דוקא כמבואר, וכבר זיכנו ה׳ לחזות בנועם רוב סדר קדשים בהגהות הרב בצלאל עכ״ל. ובס׳ דקדוקי סופרים למס׳ זבחים בהקדמתו כתב וז״ל: גם היה בידי השט״מ להג״מ בצלאל אשכנזי כי שאלתיו מאת ידידי המדפיסים בני ראָם בווילנא, והוא הגיה את כל הסדר קדשים דפוס וויניציאה רפ״ב גמרא רש״י ותוספות ע״פ כתבי יד שהי׳ בידו כמו שאומר כמה פעמים „ובספר היד כתוב כך״ ולפעמים מוסיף שמות אמוראים כו׳, ולפעמים הגיה אחרי דפוס וויניציאה רפ״ט כו׳, עכ״ל. והגאונים רבני ירושלים ה״ה אברהם אשכנזי ז״ל חכם באשי רב הכולל דספרדים והג״מ מאיר אויערבאך ז״ל (שהיה מלפנים אבד״ק קאליש) ראב״ד דכוללות אשכנזים בעה״ק תוב״ב, כתבו בתוך דברי הסכמתם על העתקת הש״ם ע״י הרב ר׳ אברהם הנ״ל בזה״ל: וכאשר השמש בא והחשך הי׳ על פני הארץ כי גלו ישראל ממקומם והורקו מכלי אל כלי ממדינה למדינה נתפזרו כתבי ידם בכל עבר ופינה, עד אשר קם אביר הרועים רבינו בצלאל אשכנזי זצ״ל וקיבץ וריבץ ועשה אזנים לתורה אסף דברי הראשונים אל מקום אחד בכל מסכת ומסכת על מקומם בסדר נכון להאיר עיני חכמים וקרא אותם בשם שיטה מקובצת וכבר נדפסו על כמה וכמה מסכתות, ועל סדר קדשים עדיין לא יצא לאור מקבוצו; ואם אמנם נדפס ס׳ מזבח כפרה שמה נקבץ רק מעט מדבריהם וגם רק על מקצת מס׳ זבחים ומקצת מנחות ובכורות וכל אלה לא נקבצו ע״י התייר הגדול רבינו בצלאל זלה״ה כי לא נזכר שמו עליו. גם פה עה״ק ירושלם ת״ו כאן נמצא כאן היה ספרי הש״ם שלמד בהם הרב״א זללה״ה ויפוזו זרועי ידיו לכתוב על הגליונות לתקן הנוסחאות ולהעתיק תוס׳ חיצונות ותוס׳ אחרים ותוס׳ ר״י פרץ ותוס׳ רא״ש וחידושים נפלאים מרגמ״ה ופי׳ ר׳ אליקים בר קלונימוס ז״ל ומעט מזעיר אשר בא מהם בס׳ מזבח כפרה. וגם האיר הדרך בגליונותיו על מס׳ זבחים מנחות כולו ערכין תמורה מעילה כריתות גם הגהות על תמיד מדות קנין. ועת לכל חפץ שזה כמה שנים ינע את עצמו בעשר אצבעותיו כבוד ידידי׳ הרב המובהק המפורסם מו״ה אברהם מדארהיטשין נ״י להעתיק פעמים ושלש ביגיעה רבה ועצומה להביט ע״י כלי זכוכית מגדיל האותיות כי כבר היה הכתב מטושטש וכתב קטן כאשר עינינו ראו, ולא יאומן כי יסופר את גודל הטורח ורוב היגיעה אשר אם לא ראינו לא האמננו היגיעה הרבה שהי׳ לכבוד הרב הנז׳ בהעתקתו עד כי עזרהו ה׳ והפיק רצון מה׳ וזכה להעתיק כל הגליונות בסדר נכון ולסדרם כ״א אל מקומו הראוי לו. ויוכל המעיין לראות מה שכתב הגאון האמיתי גאון ירושלם מהריט״א זלה״ה בס׳ קדושת יו״ט שהביא בספרו משם שי׳ רב״א ז״ל דס׳ קדשים ובדקנו בכתי״ז שהעתיק הרב וכו׳ וכו׳ אחד הי׳ אברהם אוהבינו הי״ו ושם נמצאו כדמותם וכצלמם בשם בעליהם. ובעזהי״ ימצא המעיין מטמונים יקרים בדברי הראשונים ובהגהותיו של אותו ארי׳ דבי עילאה ר״ב אשכנזי זצ״ל וראוי ונכון שיצא לאור עולם להאיר עיני חכמים בלמודם בסדר קדשים וכו׳ עכ״ל.

וז״ל המעתיק הנ״ל בחתימתו למסכת מדות: והנה ה׳ אנה ברב חסדיו להוציא אור תעלומה את הגהות והידושים אשר אסף וליקט הגאון ר׳ בצלאל אשכנזי ז״ל בעל שיטה מקובצת על סדר קדשים והנה באו לידי הגמרות שלמד הגרב״א ז״ל וכתב בכתי״ק הגהות על גמרא ורש״י ותוס׳ הגהות אמתיות אשר העתיק מתוך כת״י שהיה לו מהראשונים ושיטות מהראשונים תוס׳ הרא״ש תוס׳ חיצוניות ותו״א תוס׳ רבינו פרץ תוס׳ מרבינו ברוך וגליוני תוספות מהרא״ש ופי׳ מרגמ״ה ופי מראב״ק תוס׳ טוך ופי׳ לא נודע למי, רש״י כת״י, הראב״ד והרז״ה ותוס׳ החסרים בדפוס ,ותוס׳ בכת״י והנה אלו הגמרות כתב בס׳ קורא הדורות שראה אותם ורצה לקנותם ומסיבות מחלוקת שנעשה מזה נמנע מלקנותם והנה ע״י סיבה זאת היו אלו הגמרות סגורות ומסוגרות ולא שזפתם עין לראותם והנה ברבות הימים ושנים נשכח יוקר מציאותם וע״י שהיתה כתיבה אשכנזית ולא יכלו חו״ר ספרדים לקרותם נעשו הפקר והי׳ מטושטש וכתב קטן. והנה קמתי ושנסתי מתני ואזרתי כגבור חלצי ולתת כח עיוני יגעתי ביגיעה רבה ימים ושנים להביט ע״י כלי זכוכית מגדל האותיות ולא נלאתי מלהעתיקם שלשה פעמים. ולמודע אני צריך כי נמצא עוד קובץ כת״י מאלו הגהות והחידושים אצל החכם הי״ר יהודא אזולאי נ״י ואומרים מפי השמועה שהוא העתקת הר״ש עדני ז״ל תלמיד הגאון רב״א אולם נראה לכל עין רואה שלא העתיקם מגוף הש״ם אשר לפני כי בהקובץ הנ״ל חסר הרבה מהגהות ומחידושי הראשונים וגם אינו עולה בסדר נכון ומלבד שחסר במס׳ זבחים עד דף כ״ג ואולם אנכי סדרתי בסדר נכון כ״א למקום הראוי והנה מה שנמצא מתוקן

בהש"ס חדשים דפוס ווילנא ווין לא העתקתי. והנה בטחתי בחסד הבורא כי ימצא המעיין רב עונג כי יאירו עיניו בהגהות והפירושים היקרים ה' יאיר עיני להבין עמקי סודות תורתו הקדושה כמ"ש גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך ולקיים כל מצותיך אמן עכ"ל.

פי' מהרש"ל על הרא"ש למסכת שבת עירובין וגיטין, כ"י אוצר הספרים של השוזח"ה הנ"ל. פסקי תוספות כ"י ישן, מאוצר הספרים של השוזח"ה הנ"ל. נוסחת כ"י למסכת סופרים, נעתק לנו מכ"י וויען, גם באו בו הרבה נוסחאות מכ"י שנזכרו בתוספתא שי"ל ע"י ד"ר מילער הנדפס בוויען.

הגהות וחדושי רבינו יעקב עמדין ז"ל (הריעב"ץ)

נעתקו מעצם כי"ק מגליון חש"ס שלו, אשר סידר אותו להדפסה. וזה לשון בעל תולדות יעב"ץ ברשימת ספריו: קולין של סופרים כ"י חדושים ובאורים והגהות על הגמ' רש"י ותוס' כולל ה' כרכים ונמצאים באוקספרד נרשם במקומות הרבה בספרי בשם חי"ג (חדושי גמרא). עי' לחם שמים שבועות, סוף בכורות, חולין פרק י"א, משנה לחם פאה. ע"ש תלמוד בבלי דפוס פפד"מ ואמ"ד שנת תע"ז *) עם חדושי רבינו על הגליון בכ"י ומצוין כולו מהחל ועד כלה גם ברש"י והתוס' והרא"ש ופי' המשניות להרמב"ם ופסקי הרא"ש ובציוני קריאה בכתיבת עצם ידו הקדושה. והש"ס הזה היה בדעתו להדפיסו ככתוב מאתו על שער הגמ' ברכות, למען ירוץ כל הלומד, ובסופו נמצא הסכמה קצרה מאחד מרבני דורו עליו עם חרם שלא יודפס כמוהו מאחר עד עשר שנים, והתום הצעיר יוסף, והמלה הבאה אחריו לא יכלנו להפתר ועי' בשה"ג אות י' סי' 254 עכ"ל בעל תולדות יעב"ץ.

והנה הש"ס הזה נתגלגל ונמצא ת"י המדפיסים האחים לעוויזאָן (בעלי דפוס פרופוס) באמשטרדם, ובהשתדלות הרה"ג בתו"י השוע הנדיב מוהר"ר אליעזר ליפמאן פרינס באמשטרדם שליט"א אשר טרח לטובת הש"ס, קנינו את הש"ס מידיהם, אם אף בדמים יקרים, אבל אין ערוך ליקרת ערכו, היקר מזהב ומפז רב. וראינו לטוב להעתיק כאן את אשר כתב הריעב"ץ ז"ל על שער המסכת ברכות בש"ס הנ"ל, וזה לשונו: ברכני גם אני אבי שבשמים, מברכות שמים מעל ונתן זרע לזורע אמת, אזרע לצדקה ואקצר לפי חסד, ותורת חסד על לשוני, יומי ולילי שבועי ושני, בל תמוש ממני ומצאצאי ובני, לדור דורים אהי' אני וזרעי לאות ולמופת בישראל כמשפחות סופרים ומשנים מלמדי תורה ברבים מגדולי תורה ומאדיריה, ונא (נמחקו איזה תיבות) ולא תשכח ממני לעולם (כאן נמחק איזה תי'). זכור בלב ובמעשה שמור האל אב רחמן זכנו ללמוד ע"מ ללמד ולשמור ולעשות ככל הכתוב בספר התורה הזאת ונמור וחזור לראש חוזר חלילה, תמיד כל הימים וכל הלילה לא נחשה מתורת ה' הנכבד והנורא הזה ליראה ממנו ולאהבה אותו בלב תמים, ואתה משמים תשמע לאשר עבדך מתפלל לפניך וסלחת לחטאיו ופשעיו אשר עשה, ומנוחה הדביקהו (נמחק איזה תי') עוד רבות בשנים הבאות האלה, שמח נפש עבדך ורפא שברון רוחי, יעלה לרצון על מזבחך טוהר לבבי הנגוע מוכה וחלש ומעונה נגש והוא נענה יעב"ץ מאלטונא. חסר כאן איזה תיבות . . . . . רבים מתנאים ואמוראים (נמחק איזה תי') הדינים והלכות כגון בשיעורי מדות דשבת שמספר זכר מורה על טפחים והנקבה על אמות ויוצא משבוש הזה להתיר איסור כרת וסקילה וכן להיפך דרך משל אם תאמר רהי' גדרו ארבע על ארבע גבוה עשר או עמוק עשר המובן הוא באמות, והרי בכך אתה פוטרו ומתיר לטלטל ממנו לרה"ר בפחות משיעור זה והוא הפך האמת כי שעור האמור הוא טפחים. וכן להחמיר שלא כדין כגון ששנינו כל פרצה שהיא כעשר אמות אם תקרא כעשרה מובן ממנו טפחים ותבא לחייב מיתה או חטאת בחנם. ושבוש זה רבו פארותיו גם בהלכות טומאה וטהרה וכמעט בכל התורה לכן צריך שמירה יתרה. וכן עשו פעמים רבות בהשמטת וי"ו מן המלה הראויה לה, כגון תיבת זכין לאדם בלי וי"ו מהשגירו בפי הכל לקרוא זכין בקמץ כרעותה מלת חבין לאדם, וזה אמנם טעות מוחלטת כי לא במאזנים ישאו יחד שתי התיבות הללו, הראשונה בנחי למ"ד ה"א ומשפטה זוכים בחולם הזיין במשקל עושים בונים, והשנית מנחי עין החי"ת קמוצה על משקל קמים, שבים ועד"ז . . . . . . רבים מאוד.

אח"כ כתב: לזכרון אי"ה להרחיב צעדי עמודי הדפים והשורות כדי שלא יהא המקום צר לתיבות למען יהיו במלואתם ולא יהיו מקוצרות. גם לפנות מקום לנקודות המפסיקות שלא יהו נדחקות עכ"ל. — כ"ז כתב על שער הגמ' מסכת ברכות דפוס אמשטרדם הנדפס בשנת עדת ה' נאמנה. ועל שער מס' יומא כתב: ותוספת של מס' זו הם מרבנו מאיר מרוטנבורג; ועל שער מס' תענית כתב: ותוספת של מס' זו אחרונים מאוד שמביאים ס' טור א"ח. ועל שער מס' חגיגה כ': תוספת של מסכתא זו מרבינו אלחנן בנו של ר"י הזקן: ועל שער מס' סוטה כ': נראה שהם מעשה הר"א אחיו של ר"מ מר"ב. ועל שערי יתר המסכתות לא כתב כלום.

באור הגר"א ז"ל למסכת ערכין ובכורות והוספות להגהות הגר"א ז"ל וביותר לסדר זרעים ושקלים ותמורה, מעצם כי"ק. יש שנעתקו מגליון הש"ס שלו, אשר כמה מסכתות ממנו היו בידי הנ"מ יהודה בכרך ז"ל מסייני בעל נמוקי הגרי"ב. וקנינו אותם מבניו יחי' והעתיקם הג"מ אברהם אבא

*) מעה נזה כי יש נו מסכתות מדפוס אמ"ד ומסכתות מדפוס פפד"מ בשנות תע"ל—תפ"ג.

קליינרמאן ז"ל הנ"ל, אשר עמל ויגע שנים רבות בהעתקת ובירור כתבי יד קדשו, מעל גליונות הש"ס שלו ויש שהיו בידו כי"ק בחוברות לבדן, כמו באור הגהות למס' ערכין תמורה בכורות שהשיגם מאוצר הספרים של הרה"ג מו"ה שמרי' צוקערמאן ז"ל ממאהליב.

פי' הראב"ד למס' קנים ופי' הרז"ה בעל המאור למס' קנים. נדפס בספר חדושי גאונים קדמונים למסכת קדושין ד' קושטאנטינא שנת וי"ש ת'ק'ו'ה. יקר המציאות מאד.

פי' הראב"ד למס' תמיד }
פי' הרא"ש למס' קנים תמיד ומדות } ע"פ הנדפס בפראג בשנת תבו"א.

חלופי גרסאות בש"ס. חוברו ע"י הרה"ג מוהר"ר אברהם אבא קליינערמאן הנ"ל אשר אסף וקבץ גרסאות שונות מש"ס ישנים שונים. ובתוכם גם הרבה גרסאות מלוקטות מבאור הגר"א לארבעה שו"ע.

נוסחאות כ"י במס' סופרים. ע"פ מס' סופרים כ"י שהיתה בידנו העתקה מכ"י אוצר הס' בוויען וע"פ מס' סופרים שהו"ל הד"ר מיללער ע"פ כ"י ישנים.

נוסחאות ישנות ונוסחת הבבלי. ע"פ ירושלמי הנדפס ראשונה בוויניציאה ד' דניאל בומבירגו וע"פ הש"ס בבלי ד' וויניצאה.

חדושי מהרש"ל על הרא"ש למס' שבת עירובין וגיטין. }
פסקי תוספות. כ"י על קלף ישן ועל הגליון הרבה תשובות מהרשב"א והוספות פסקי דינים. } כ"י אוצר הספרים של השזח"ה הנ"ל.

באור הגר"א למשניות טהרות אשר קבל ממנו תלמידו הג"מ בונם ז"ל משקלאב ונעתק בכ"י הרד"ל ז"ל. השגנו הכ"י ע"י הרה"ג בתו"י מוהר"ר שמואל לוריא שליט"א (המו"ל רבים מספרי הגר"א).

הגהות למס' שבועות מהג"מ ליב ברלין והג"מ נח חיים צבי ז"ל, השגנו הכ"י ע"י הג"מ רפאל נטע ראבינאוויץ הנ"ל.

חדושים מהג"מ שמחה מדעסויא ז"ל, השגנו הכ"י ע"י נכדו הרה"ח שזח"ה הנ"ל.

מלבד כתבי היד מרבותינו האחרונים אשר באו אלינו ע"י בניהם או יו"ח, ומלבד ההוספות שכבר נזכר מקורן בהשער, או אשר באו בספרים נדפסים המצויים אשר למותר לפורטם.

וראינו להזכיר קצת מהספרים הקדמונים מדפוסים הראשונים יקירי המציאות שהיו בידינו לתועלת ההדפסה, ויהיו לנו לעינים בנוסחאות ישרות ולבירור ההגהה המדוייקת. הי"ה:

א) מסכתות רבות מדפוס וויניציאה משנות ר"פ—רפ"ו.
ב) סדר מועד, וסדר קדשים. עם פרש"י לבד 4° דפוס שאלוניקי, הוצאת בעהמ"ס עין יעקב.
ג) מסכתות רבות מדפוס ברלין ופפד"א תע"ה—תפ"ב שלמד בהן הגר"א ז"ל וכתב עליהן את הגהותיו בעצם כי"ק.
ד) כל הש"ס של הריעב"ץ ז"ל הנ"ל מדפוס פפד"מ משנות תע"ד עד תפ"ב, שסידר אותו הריעב"ץ ז"ל להדפסה עם ציונים מהחל ועד כלה, וכתב על גליונותיו את חדושיו והגהותיו כנ"ל.
ה) ספר חכמת שלמה (מהרש"ל) דפוס קראקא שנת ושלו"ה, הדפסה ראשונה.
ו). חדושי מהרש"א (חדושי הלכות) ח"א (הדפסה הראשונה) דפוס לובלין ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה בחלם והנה עומד על היאור (שע"ב), ותהי התחלתו יום ה' כ"ה ימים בחדש כסלו. כולל בתוכו סדר נזיקין כלו. מסדר קדשים ב' מסכתות חולין בכורות, מסדר נשים נדרים סוטה, מסדר מועד סוכה, ר"ה, מגילה, חגיגה, תענית, מו"ק. ונשלם בכ"ה בחדש אדר שנת שע"ד. והוגה ע"י אחיו של המהרש"א כמ"ר שאול שמעון בן מוהר"ר יהודא הלוי זלה"ה.
ז) חדושי מהרש"א ח"ב (הדפסה הראשונה) כולל מסכת ברכות וקצת מנחות, שבת, ערובין, פסחים, יומא, ביצה, כתובות, גיטין, קדושין, נדפס בלובלין שנת שפ"א, ונשלם יום ב' ר"ח אדר שנת שפ"א.
ח) חדושי הלכות על מס' ביצה, יבמות. נדפס בכרך קטן בבסיליאה.
ט) חדושי הלכות על מסכת נדה, נדפס בפראג. התחלתו ביום כ"ד ניסן שס"ב, ונשלם ביום כ' כ"ה לחדש אב שס"ב. וח"א לנדה ולנדרים, נשלם ביום ה' ר"ח אדר שס"ב.
י) חדושי אגדות להנ"ל (הדפסה הראשונה) חלק א' נדפס בלובלין בשנת לא ימוש ספר התורה הזה. חלק ב' נדפס בקראקא בשנת כי נגלה הוי"ה אל שמואל.
יא) משניות עם פירוש הרמב"ם (לבדו) דפוס נאפולי שנת רנ"ב (נגמר בדפוס איזה חדשים קודם גירוש ישראל מספרד).
יב) משניות עם פירוש הרמב"ם, ופי' הר"ש (על זרעים וטהרות) והראב"ד והר"ש (על עדיות) דפוס ווינציא הוצאת דניאל בומבירגו בשנת ש"ו.
יג) משניות עם פי' הרמב"ם והרע"ב סדר נזיקין קדשים טהרות, ד' מנטובה שכ"א—שכ"ג.
יד) משניות עם הפירושים הנ"ל באותיות מרובעות ד' ווינציאה שנת משו"ך (שס"ו).
טו) מעדני מלך, פלפולא חריפתא לסדר נזיקין (והוסב שמו אח"כ „מעדני יו"ט") דפוס פראג, שנת ב"א שלו"ם, שהוציאו המחבר ראשונה לאור והוגה ע"י בנו הג"מ אברהם העליר ז"ל.

טז) מעדני מלך ולחם חמודות, פראג שפ"ח.
יז) תפארת שמואל דפוס (ראשון) פפר"מ תנ"ו.
יח) קרבן נתנאל דפוס (ראשון) קארלסרוא, שנת נגילה ונשמחה בו (תקט"ו).
ועוד ספרי ש"ס רבים מדפוסים ראשונים ואחרונים והרבה ספרים אחרים יקירי המציאות מאד (מלבד הס' אשר להאלפס כנזכר לקמן).

ואלה המקורים אשר שאבנו מהם ההוספות להאלפסי כתבי יד:

ספר מאה שערים לרבינו יצחק בר אבא מרי ז"ל ממרשיליא (בעל העיטור) (חי בראשית המאה העשירית לאלף החמשי) עי' שה"ג אות י' סי' הע"א ובמערכת הספרים מ' ב' כתב הרחיד"א עליו „ספר כ"י קדמון ישן נושן" הובא לידינו ע"י הרב ד"ר א' ברלינר הנ"ל אשר נעתק בהשתדלותו מכ"י עקד הספרים שבוואטיקאן ברומי.

שיטת ריב"ב לרבינו יהודה בר ברכיה ז"ל, והוא בן אחיו של הרז"ה בעל המאור. השגנו הכ"י מאוצר הספרים של השזח"ה הנ"ל.

הגהות וחדושי הב"ח לרבינו יואל בר שמואל סירקיש ז"ל אבד"ק קראקא, סובבות על האלפס והמרדכי וקצת גם על תוספתא. והיו כתובות בעצם כ"ק על גליון אלפס שלו דפוס סביוניטי משנת שי"ד. והאלפס ההוא נתגלגל וירד אל הג"מ יהודה ליבוש הלוי לעווינטאהל אבד"ק קויל (סמוכה לווארשא) והרב הזה השאילהו לנו ויתן לנו הזכות (בשכר) להעתיק ממנו את הגהותיו. והכתב ישן ומטושטש וכבר עלתה עליו חלודה. והפקדנו העתקתם ביד שני תלמידי חכמים, וביגיעה רבה השכילו להעתיקם אל נכון, ה"ה: הה"ג מו"ה יהודה זאב מ"ם נ"י, והרב המובהק מו"ה בנימין עזריאל ראם נ"י.

הגהות חות יאיר להג"מ יאיר חיים בר משה שמשון בכרך ז"ל, (בעה"מ שו"ת חות יאיר). נוספו על הגהותיו שנדפסו מכ"ק באלפסי דפוס זיטאמיר (תרי"ח—תרכ"ד) ונעתקו מכ"ק מגליון האלפס שלו (ד' אמשטרדם שנת תב"א). והאלפס ההוא היה גנוז ביד הרב כו' מוהר"ר יצחק שפירא שליט"א בעיר אומאן. והשאילהו לנו בחסדו להעתיק ממנו כל הגהותיו.

נוסחאות כתב יד מספר נמוקי יוסף למסכת יבמות

זכינו לכ"י הכולל פירוש נמוקי יוסף שלא נדפס עוד על מסכת גיטין, קדושין, ע"ז; וגם על מסכת יבמות וכתובות שאמנם כבר נדפס לשתי מסכתות אלה, אבל בכ"י הזה נמצא הרבה שינויים, וקבצנו את כל השנויים והדפסנום באלפס זה וגם נמצא בו חידושיו על מס' כתובות יותר על הנדפס. והכ"י נכתב בשנת ר' לאלף הששי, כלו באותיות מרובעות גדולות. והיה גנוז עד כה בירושלים תוב"ב וקנינוהו לנו מאת הרה"ג מו"ה שניאור זלמן שניאורזאהן מירושלים תוב"ב. (ואת פירושו לשלשת המסכתות הראשונות הנ"ל נו"ל אי"ה בחוברת מיוחדת).

נוסחות כתבי יד לתוספתא

מתוספתא כ"י ערפורט ע"פ הוצאת הרב משה שמואל ד"ר צוקערמאנדל רב דפאזעוואלק. וע"פ כ"י וויען הנדפס בשם אור הגנוז בתוספתא לש"ס וויען תר"ב.

ביאור הגר"א ז"ל לתוספתא טהרות ע"פ הנוסחא הישנה. נעתק ע"י הרד"ל ז"ל מכ"י תלמידו של הגר"א הג"מ בונים ז"ל משקלאב. את הכ"י הזה, וכן הכ"י חדושי הג"מ שמואל מרובזעוויץ ז"ל בהעתקת הרד"ל נתנם לנו הרב הגדול בתוי' מו"ה שמואל לוריא שליט"א (המו"ל רבים מספרי הגר"א).

הגהות הגר"א לתוספתא זבחים

נעתקו ע"י הרה"ג מו"ה אברהם אבא קליינרמאן ז"ל מעצם כ"ק של הגר"א ז"ל.

מארי דמתניתא, פי' על תוספתא עירובין מהג"מ יעקב כהנא ז"ל מווילנא (בעהמ"ס גאון יעקב). את הכ"י הזה נתן לנו בחסדו הג"מ רפאל נטע ראבינאוויץ הנ"ל.

יתר כתבי היד שבאו בהאלפס, יש מהם שנאמר מקורם בשער האלפס, וכתבי יד הגאונים האחרונים באו אלינו ע"י בניהם או יו"ח. גם כבר נאמר בשער האלפס אשר כלו נדפס ע"פ ספרים מדוייקים מדפוסים היותר קדמונים, ונזכרו בו לדוגמא איזה ספרים יקירי המציאות שהיו לנו לעינים בהדפסתו. כמו אלפס ומרדכי דפוס קושטאנטינא רס"ט (ו"א'ב'ר'כ'ם'), והוא הראשון שנדפס בעולם ויקר המציאות מאד. ועליו כתובות בכתב ישן וקדמון הגהות יקרות שהדפסנום בשם „הגהות מא"י"; ודפוס סביוניטה שי"ד (אשר על גליונותיו כתב הב"ח ז"ל את חדושיו והגהותיו הנ"ל) ודפוס ריווא די טרינטו שי"ח אשר הוגה ע"י הגמ' יוסף אוטולינג ז"ל (בעה"מ לוח הדינים שבר"ן ובמרדכי) וכן מרדכי ד' ריווא די טרינטו שי"ט. ועל שניהם הגהות יקרות בכתב ישן שהדפסנום בשם הגהות מא"י והגהות ממ"י. ואלפס ד' קראקא שנת משי"ח אשר הוגה ע"י מהר"ם טיקטין ז"ל. ואלפס (בלי מרדכי) ד' אמשטרדם שנת תב"א (שעליו כתב בעל חוות יאיר את הגהותיו הנ"ל) ועוד ספרים יקירי המציאות כאלה.

והנה הרשב"א ז"ל כתב בתשו' סי' תתקפ"א וז"ל ומדת התורה היא שהיא כותבת ומפרסמת עושה מצוה ואם התורה עשתה כן צריכין אנו להלוך אחר מדותיה של תורה שהן דרכי נועם, עכ"ל. וע"כ נזכירה לטוב יחד את כל הטובים והישרים אשר בחסדם היטיבו ועזרו לתועלת הדפסתנו זאת ונפרסם את שמות עושי הטוב, ותכף לת"ח ברכה (כמאמרם בברכות דף מ"ב ע"א) כי לרגלם באה ברכה להדפסת הש"ס הזה, ונקבע להם ברכה תכף להזכרת שמם הנכבד, ה"ה:

הרב הד"ר א' ברלינער (בעהמ"ס זכור לאברהם).
הג"מ רפאל נטע ראבינאוויץ (בעהמ"ס דקדוקי סופרים).
הג"מ ד"ר נתן אדלער ובנו הרהחה"ג ד"ר הערמאן אדלער רבני הכולל דלונדון והמדינה.
הרה"ג החה"ש מוהר"ר שלמה זלמן חיים האלבערשטאם.
הרה"ג הבלשן הד"ר א' קאהוט (בעהמ"ס ערוך השלם).
הרה"ג ר' אברהם אייזענשטיין מירושלים תוב"ב (מעתיק השט"מ),
הרה"ג השוע הנדיב מוהר"ר אליעזר ליפמאן פרינס מאמשטרדם.
הרה"ג מוהר"ר יצחק הירשענזאהן מירושלים תוב"ב.
הרה"ג מוהר"ר שמואל לוריא.
הרה"ג מוהר"ר יצחק שפירא מאומאן.
הרה"ג מוהר"ר יעקב ספיר ז"ל.

כל אלה נזכר קצת פעלם בדברינו הנ"ל איש איש אשר הביא מצדו תועלת רבה להדפסת הש"ס והאלפס הזה, ויותר ממה שכתוב כאן הגדילו לעשות עמנו, וביותר השנים הראשונים אשר הרבו על כלם טרחה ויגיעה והשתדלות עצומה בכל אשר יכלו להועיל להש"ס אם בהמצאת כתבי יד או בספרים יקירי המציאות, בפועל ובעצה ובכל אשר יכלו עזרו למטרתנו זאת.

גם נזכירה לטוב את הפראפעססאר ד"ר נויבויער באוקספורד אשר עזר לנו למטרת העתקת כ"י מאוצר הספרים דשם אשר תחת השגחתו. והרב הגביר החכם מוהר"ר אברהם מערצבאכער ז"ל אשר השאיל לנו (בהשתדלות הג"מ ר"נ ראבינאוויץ הנ"ל) איזה ספרים יקירי המציאות, ואת הרה"ג החכם החוקר מהר"ר שלמה באבער מלבוב שליט"א אשר גם הוא עזר למטרתנו זאת, גם כל בני רבותינו האחרונים ויו"ח אשר נתנו את הגהותיהם להש"ס, וגם את שאר הרבנים המעתיקים הנ"ל נזכירה לטוב. כלם יעמדו על הברכה. זכרה להם אלוה לטובה על כל פעלם לטובת הדפסת הש"ס הזה, היטיבה ה' לטובים, ותגמול לאנשי חסד כמפעלם, ותהי משכרתם שלמה מאת ה'.

ונסיים בברכה ותהלה לאל מעוזנו ונברכו במאה ברכות ובאלפי תהלות שזיכנו להוציא התוצאה הגדולה הזאת לאור עולם. וכן זיכנו להוציא לאור מדפוסנו עוד ספרים רבים יקירי הערך כמעט כולם עם הוספות יקרות ובתכלית הפאר וההידור. ואנחנו תפלה כי לא ימוש חסדו מעל בית דפוסנו לעולם. ויקימהו ויכוננהו ויסעדהו עדי נצח. אמן סלה!

המדפיסים **האלמנה והאחים ראם בווילנא.**

אמר המאסף משק בית הדפוס: גם אנכי אענה אחר המברכים, וברוך אברך גם אני את אלהי צורי ומשגבי שהחייני וקימני וזיכני לסייע להדפסה הנכבדה הזאת, לסידורה ולאספת כל ההוספות היקרות האל, ויקימני בביה"ד הנכבד הזה, בית הדפוס הגדול שבכל העולם (לספרי ישראל), זה כתשע עשרה שנה, ויזכני לעזור ולהועיל להדפסת ספרים יקרים ונכבדים ולהוספת הוספות רבות ותקונים ופאר לכל ספר, כיד בית הדפוס הזה הטובה עליו, אשר כל ספר יצא מתחת ידו מתוקן ומהודר, וכמעט אין לך ספר שיצא לאור שלא נתחדשו בו דברים הרבה לטוב ולתפארת. ברוך אלהי חסדי כי נתן לי יד בבית הנשא הזה, לסייע להגדיל תורה ולהאדירה, וברוך שם כבודו לעולם.

נאום שמואל שרגא בר שלום ז"ל פייגענזאהן (שפ"ן הסופר).

יום א' י"ג ניסן שנת גמר וסיום תלמוד בבלי לפ"ק.